Kisin Kiraan Kitabuna

Yalunka Bible

Contents

INT 1
Dunuŋa Fɔlɔn Sora 3
Xɔrɔyaan Sora 53
Saraxaraline Sora 92
Yatɛne Sora 119
Sariyane Sora 157
Yosuwe Sora 190
Kitisane Sora 213
Ruti Sora 236
Samuyɛli Singena 240
Samuyɛli Firindena 269
Mangane Singena 296
Mangane Firindena 328
Taruxune Singena 358
Taruxune Firindena 388
Esirasi Sora 422
Neyemi Sora 433
Esita Sora 448
Yuba Sora 456
Yaburin Sora 489
Sandane Sora 569
Karamɔxɔn Sora 601
Marafanna Falane 609
Nabi Esayi Sora 616
Nabi Yeremi Sora 685
Mawuga Xuine Sora 750
Esekiyɛli 757
Daniyɛli 811
Nabi Hose Sora 827
Nabi Yowɛli Sora 837
Nabi Amosi Sora 842
Nabi Abadi Sora 850
Nabi Yunusa Sora 852
Nabi Mike Sora 854
Nabi Nahun Sora 860
Xabakuki 863
Nabi Sofoni Sora 867
Nabi Xage Sora 871
Nabi Sakari Sora 873
Nabi Malaki Sora 883

Matiyu Sora 886
Maraka Sora 924
Luka Sora 948
Yoni Sora 988
Kɛwanle Sora 1016
Romi Kaane Sora 1051
Kɔrɛnti Singena 1067
Kɔrɛnti Firindena 1083
Galati Kaane Sora 1093
Efɛsi Kaane Sora 1099
Filipi Kaane Sora 1105
Kɔləsi Kaane Sora 1109
Tesaloniki Singena 1113
Tesaloniki Firindena 1117
Timəte Singena 1119
Timəte Firindena 1124
Tito Sora 1127
Filemən Sora 1129
Heburune Sora 1131
Yaki Sora 1143
Piyɛri Singena 1147
Piyɛri Firindena 1152
Yoni Singen Sora 1155
Yoni Firindena 1160
Yoni Saxandena 1161
Yudi Sora 1162
Lankɛnɛmayana 1164

Kisin Kiraan Kitabuna

The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.

La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012 Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de la Bible.Cette création est mise à disposition selon le Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas de Modification 3.0 Unporteddisponible en ligne http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/ ou par courrier postal à Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-10-13

ISBN 978-1-5313-0718-9

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

Kisin Kiraan Kitabuna

Xabu N Benba Adama nun Nmahawa waxatini, adamadiine tərəma e hakɛne nun e yulubine goronna nan bun. Sayaan nun tərəyaan nun yahannama feen faxi dunuɲa yi hakɛne nun yulubine saranna nan na. To, birin waxi a xɔn ma, a xa kisin sətə alogo a nama ɲaxankata alikiyama yi. Anu, Ala bata kirana nde yitən, a adamadiine rasariɲanma e hakɛne nun yulubine ma kii naxan yi, e kisi alogo e xa siga ariyanna yi. Na kisin kiraan makɛnɛnxi Kitabuni ito nin. Kitabuni ito sa fələxi dunuɲa da kiin nan ma, a nabine taruxune nun kawandi baxine yɛba han Marakisi Tiin Yesu fa fena, han sa dəxə dunuɲa raɲanna feen na. Kitabuni ito naxa a Marigi Yesu nan Ala solona muxun na dunuɲa muxune birin xa. Naxan na dɛnkɛlɛya Marigi Yesu ma, Ala na kanna rakisima nɛn a hinanni.

Nabina ndee fa waxatine ni itoe ra naxanye fe yɛbaxi Kitabuni ito kui, sa tongo e fa waxatin ma han ti to ra:

Nabi Iburahima fana: Ɲɛɛ 4000 benun to xa a li.
Nabi Musa fana: Ɲɛɛ 3500 benun to xa a li.
Nabi Dawuda fana: Ɲɛɛ 3000 benun to xa a li.
Nabi Daniyɛli nun nabi gbɛtɛye fana: Ɲɛɛ 2500 benun to xa a li.
Marigi Yesu fana: Ɲɛɛ 2000 benun to xa a li.

Kitabuni ito yitaxunxi dəxə saxan nan na:

1) Tawureta Musa nun Nabine Fe Taruxune
2) Yaburi Dawuda nun Nabine Alaa Falan Naxanye Sɛbɛ
3) Ningila Yesu: Marigi Yesu a Xarandiine Alaa Falan Naxanye Sɛbɛ

A singen dunuɲa da kiin nun nabine taruxune nan yɛbama benun Marigi Yesu xa fa. A firinden nabi wuyaxi nan ma falaye yɛbaxi. Na yire firinne kirani tənma Marakisi Tiin Yesu nan yɛɛ ra. E sɛbɛxi Heburu xuiin nin, muxune yi e maxɛtɛ Yalunka xuini alogo Yalunkane xa e famu ki faɲi. Nabiya fala wuyaxi na yire singen nun a firinden kui naxanye Yesu fa feen yɛbama benun a xa liga alogo muxune xa a kolon a Ala nan Yesu xɛxi, a to na nabiya fala fonne rakamalixi. A yire saxanden tan Marigi Yesu a fe taruxun nun a kawandi baxine nan yɛbama e nun a xarandiine Yesu a falane suxi a xanbi kii naxan yi. Yire saxandeni ito tan sɛbɛxi Girɛki xuiin nin, muxune yi a maxɛtɛ Yalunka xuini alogo Yalunkane xa a famu ki faɲi.

Tawureta Musa nun Nabine Fe Taruxune

Alaa falan naxan nafaxi dunuɲa yi, na fələxi Nabi Musaa Tawureta nan ma. Waxatina nde ɲɛɛ wuli saxan ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲəxən bata dangu xabu Nabi Musa sɛbɛnli ito ti. Musa a sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ wuli keden kɛmɛ suulun ɲəxən benun Marigi Yesu xa bari. Alaa Nii Sariɲanxin nan nabi gbɛtɛye taruxune yitaxi Nabi Musa ra alogo a xa e malan, a e sɛbɛ Tawureta kui sa a gbee taruxun fari. A e sɛbɛ Heburu xuiin nin, Musa kon xuina, muxune yi e maxɛtɛ Yalunka xuini alogo Yalunkane fan xa nabine taruxune kolon ki faɲi. Tawureta kui, en taruxune toma naxanye bata dangu xabu Ala dunuɲa da waxatin naxan yi han Nabi Musa Isirayila kaane xali e bɔxɔni waxatin naxan yi.

Na birin findixi "Tawureta" nan na naxan bunna nɛɛn Heburu xuini fa fala "Xaranna." Na xaranna tənən gbo muxune ma, bayo Ala yɛtɛna sariyane nun nabi wuyaxi taruxune malanxi Tawureta kui.

Kitabun yire suulun nan Tawureta Musa kui. Na singen xili "Dunuɲa Fələna," amasətə a a yitama en na nɛn dunuɲa nun dinan fələxi kii naxan yi. A yire firinden xili "Xərəyana," bayo Ala Isirayila ramini nɛn konyiyani Misiran yamanani. A saxanden xili "Saraxaraline," bayo Ala sariyane nun saraxa ba kiine yɛba nɛn Lewi bɔnsɔnna muxune xa naxanye findixi saraxaraline ra Isirayila xa. A naaninden xili nɛn "Yatɛne." Isirayila kaane naxan nabaxi kira yi, keli Misiran yamanani siga e gbee bɔxɔni, na birin na Kitabun yiren kui. A mən Isirayila muxune yatɛne falama na waxatini. A suulunden xili nɛn "Sariyane." Benun Isirayila kaane xa so e bɔxɔni Ala dɛnaxan fi e ma, Nabi Musa a kawandi dənxɛn ba nɛn e xa, a sariyane nun taruxune birin ma fe rabira e ma. Na kawandin sɛbɛxi na kitabun yire suulunden kui.

Nabi gbɛtɛye fe taruxune fan sɛbɛxi yireni ito kui naxanye fa Isirayila bɔxɔni Musa faxa xanbini. Feen naxanye danguxi fayida ɲɛɛ wuli wuyaxi bun, ne fe taruxune nan malanxi Kitabun yireni ito kui. Manga

Dawuda nun Muluku Sulemani e fe taruxun birin sɛbɛxi yireni ito kui e nun ne xanbi ra muxu wuyaxi naxanye findi mangane ra Isirayila yamanani. Nabi gbɛtɛye fan ma fe taruxune sɛbɛxi yireni ito kui.

Yaburi Dawuda nun Nabine Alaa Falan Naxanye Sɛbɛ

Nabine fala wuyaxi nan malanxi Kitabun yireni ito kui. A yire singeni, Isirayila mangan Nabi Dawuda falan naxanye ti, na ndee nan sɛbɛxi be. Muluku Sulemani a sandane nun a falan naxanye ti, ne fan malanxi be. Na xanbi ra, Ala falan naxanye ti a nabine xɔn a yamaan matinxin feen na, ne fan sɛbɛxi yireni itoe yi fata nabine falane ra. Ala falan naxanye ti a nabine xa fayida ɲɛɛ kɛmɛ sennin bun ma, ne nan malanxi be. Nabi Dawudaa Yaburin sɛbɛxi nɛn fayida ɲɛɛ wuli keden benun Yesu xa bari. Nabi Malaki a kitabun yiren sɛbɛxi nɛn ɲɛɛ kɛmɛ naanin benun Yesu xa bari.

Nabi Dawuda nun Muluku Sulemani dangu xanbini, Isirayila kaane bira nɛn yulubini fata e suxure batun na. Ala yi a ragidi, a Isirayila kaane yaxune xa fa e suxu yɛngɛni, e yi e xali konyiyani. Nabine sɛbɛnli itoe ti na waxatine nin, e kawandine ba alogo Isirayila yamaan xa xɛtɛ suxure batun fɔxɔ ra, e tubi Ala ma. Nabi saxan nan ma kitabu yireye gbo dangu bonne ra: Nabi Esayi nun Nabi Yeremi nun Nabi Esekiyɛli.

Marigi Yesu a fe sɛbɛxi nabini itoe xɔn yire wuyaxi benun Marigi Yesu xa bari. Na feen sɛbɛxi Yaburi sora 2.7-9 nun Yaburi 22 nun Nabi Esayi 7.14 nun Nabi Esayi 9.1-6 nun Nabi Esayi 53 nun Nabi Daniyɛli 2.44 nun Nabi Daniyɛli 9.24-26 nun Nabi Mika 5.1-4 nun Nabi Sakari 9.9-10 nun Nabi Sakari 12.8-11 e nun a sora 13.1-2 kui.

To muxune lan e xa nabini itoe falane xaran, e yi a kolon naxan lan a liga dunuŋa yi.

Ningila Yesu

Marigi Yesu a Xarandiine Alaa Falan Naxanye Sɛbɛ

Yesu a fe xaranna xili nɛn Girɛki xuiin nun firanse xuini fa fala "Evangile." Arabune nun Yalunkana ndee na nan ma fa fala "Ningila." Muxune a falama "Gosipɛli" Angile xuini. Ne birin bunna nɛɛn fa fala "Xibaru Faŋina." Na luxi nɛn alo i na fe faŋina nde xinla mɛ. Na xibaru faŋin findixi kisina fe nan na naxan sɔtɔma dɛnkɛlɛyaan xɔn Yesu ma. Dunuŋa yire wuyaxi, Yesu xili bama fa fala "Yesu" hanma "Jesus." Arabune a falama fa fala "Isa." Yalunkane naxa a "Yisa" koni ne birin fataxi falana nde nan na Heburu xuini fa fala "Yɛsua" naxan bunna nɛɛn fa fala "Marakisi Tiina." Nanara, Kitabuni ito bata sɛbɛ Yalunka xuini alogo Yalunkane fan xa Yesu a fe kolon, e fan yi habadan nii rakisin sɔtɔ naxan bata dunuŋa yirene birin li.

Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sɛbɛxi Ningila Yesu kui Alaa Nii Sariŋanxin barakani. E naaninne xinle ni itoe ra: Matiyu nun Maraka nun Luka e nun Yoni. Matiyu nun Maraka nun Luka tan, ne falane masoxi e bode ra yire wuyaxi. Koni e birin Yesu a fena ndee yɛba nɛn bonne mi naxanye sɛbɛ. E birin e gbee sereyaan nan ba.

Benun Yesu xa fa, Isirayila yamaan bata yi a xaran nun Kitabun kui fa fala Alaa Muxu Sugandixin fama. Na feen sɛbɛxi Dunuŋa Fɔlɔn 3.15 kui e nun Dunuŋa Fɔlɔn 22.1-18 nun Samuyɛli Firinden 7.12-16 nun Mangane Singen 9.5 nun Yaburin 2.7-9 nun Yaburin 22 nun Nabi Esayi 7.14 nun Nabi Esayi 9.1-6 nun Nabi Esayi 53 nun Nabi Daniyɛli 2.44 nun Nabi Daniyɛli 9.24-26 nun Nabi Mika 5.1-4 nun Nabi Sakari 9.9-10 nun Nabi Sakari 12.8-11 nun Nabi Sakari 13.1-2. Na Kitabun yirena ndee sɛbɛxi ɲɛɛ kɛmɛ suulun, ndee ɲɛɛ wuli keden e nun a xanbi benun Yesu xa bari. Nanara, yamaan xaxinla yi tixi muxuna nde fa feen na fata nabiya falani itoe ra. Yesu nan falani itoe birin nakamali, na feen yi a yita a yamaan na, fa fala Alaa Muxu Sugandixina a tan nan na.

Yesu texina ariyanna yi, a xarandiine yi a yamarine suxu, e siga dunuŋa yiren birin yi. E feen naxanye liga alogo Yesu a fe xibarun xa dunuŋa yiren birin li, na fe taruxun sɛbɛxi Kitabun yireni ito yi e nun e kɛdin naxanye rasiga dɛnkɛlɛya muxu nɛnɛne ma alogo e xa a kolon Yesu mantonne lan e xa sigan ti kii naxan yi. E ne birin sɛbɛ nɛn Girɛki xuini bayo mɛn kaane yi na nan mɛma xulɛn, muxune fan na nan maxɛtɛxi Yalunka xuini alogo Yalunkane xa Yesu a fe kolon ki faŋi.

Dunuɲa Fɔlɔna
Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Tawureta Musaa Kitabun yire singen naxan sɛbɛ, na xili "Dunuɲa Fɔlɔna." Sora tonge suulun nan na ra. Ne yitaxunxi nɛn dɔxɔde naanin:

Keli sora 1 ma han 11: Dunuɲa daan nun N Benba Adama nun Nmahawaa fe taruxun nun Nabi Nuhan ma fe taruxuna

Keli sora 12 ma han 25: Nabi Iburahimaa fe taruxuna

Keli sora 26 ma han 36: Nabi Isiyaga nun Nabi Yaxubaa fe taruxuna

Keli sora 37 ma han 50: Nabi Yusufu a fe taruxuna

En nɔɛ xaxili gbeen sɔtɛ nɛn Kitabun yireni ito barakani. Ala a yɛtɛ kɛɲaan nan makɛnɛnxi taruxuni itoe kui. A waxi a xɔn ma adamadiine xa tinxin nɛn. Koni adamadiine to yulubin nun hakɛn liga, Ala yi dunuɲa raxɔdɔxɔ e ma alogo e xa e sɔnne lu na. Fe ɲaxin mi rafan a ma feu! A mi muxu yo tima fe ɲaxin na. Muxun birin a yɛtɛ dɛntɛgɛma nɛn Ala xa lan a kɛwanle ma. Ala mɔn yulubi kanne yalagima nɛn. Koni Ala mi wama a xɔn adamadiine xa halagi. A waxi e mali feni alogo e xa tubi, e yi kisi a hinanna barakani.

Dunuɲa Fɔlɔna

1 A fɔlɔni, Ala yi kore xɔnna nun bɔxɔ
xɔnna da. 2 Dunuɲa mi yi yitɔnxi nun. A
magenla nan yi a ra. Dimin nan yi na
fufaan xun ma, koni Alaa Nii Sariɲanxin yi
a masigama igen xun ma.
3 Ala yi a fala, a naxa, "Kɛnɛnna xa mini."
Kɛnɛnna yi mini. 4 Ala yi a mato, na kɛnɛnna
fanxi. Ala yi kɛnɛnna nun dimini taxun.
5 Ala yi kɛnɛnna xili sa "yanyina." A yi dimin
xili sa "kɔɛna." Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, lɔxɔ
singen nan na ra.
6 Ala yi a fala, a naxa, "Kore walaxan xa lu
bɔxɔ igen nun kore igen tagi." 7 Na yi findi
naninna ra bɔxɔ igen nun kore igen tagi. A
liga na kii nin. 8 Ala yi naninni ito xili sa
"kore xɔnna." Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, lɔxɔ
firinden nan na ra.
9 Ala yi a fala, a naxa, "Bɔxɔ igen xa a
malan yire kedenni. Xaren xa maba." A liga
na kii nin. 10 Ala yi na xaren xili sa "bɔxɔna."
A yi na bɔxɔ igen xili sa "baana." Ala yi
a mato, na fanxi. 11 Ala yi a fala, a naxa,
"Soli seene xa mini bɔxɔn ma. Sansiin birin
xa soli, naxan yo naxan, bɔnsɔn kedenni.
Sansi xɔnna naxan na sansi bogin kui, a
solima nɛn birin nun a bɔnsɔnna." A liga
na kii nin. 12 Ala yi sansiin birin nasoli bɔxɔn
fari. Sansi xɔnna naxan na sansi bogin kui,
a yi soli e nun a bɔnsɔnna. Ala yi a mato,
na fanxi. 13 Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, lɔxɔ
saxanden nan na ra.
14 Ala yi a fala, a naxa, "Yanban seene xa lu
koren ma, yanyin nun kɔɛɛn taxun feen na.
Waxatin birin kolonma yanban seene sabun
nan na. Xii yo xii, ɲɛɛ yo ɲɛɛ a kolonma
yanban seene sabun nan na. 15 E xa dɛgɛ
koren ma, e bɔxɔni yalan." A liga na kii nin.
16 Ala yi nayiyalanse xungbe firin nafala.
Naxan xungbo han, na xa yanyin yamarin
naba. Naxan xurun, na xa kɔɛɛn yamarin
naba. A yi sarene fan nafala. 17 Ala yi yanban
seene sa koren ma alogo e xa bɔxɔni yalan,
18 e yi yanyin nun kɔɛɛn yamarin naba, e yi
dimin nun kɛnɛnni taxun. Ala yi a mato,
a fanxi. 19 Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, lɔxɔ
naaninden nan na ra.
20 Ala yi a fala, a naxa, "Igen xa yimaxa
niimaseene ra. Xɔline xa tugan kore." 21 Ala
yi yɛxɛ xungbene da e nun niimaseen birin
igeni, naxan yo naxan bɔnsɔn kedenni. A
yi xɔline fan da, naxan yo naxan bɔnsɔn
keden. Ala yi a mato, a fanxi. 22 Ala yi
barakan sa e fe yi, a yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ
xa wuya, ɛ yi yiriwa alogo yɛxɛne xa baan
nafe. Xɔline fan xa gbo bɔxɔn ma." 23 Kɔɛ yi
so, kuye yi yiba, lɔxɔ suulunden nan na ra.
24 Ala yi a fala, a naxa, "Niimaseene xa lu
bɔxɔn ma. Birin xa lu e nun a bɔnsɔnna.
Xuruseene nun bubuseene nun burunna
subene, e birin xa lu e nun e bɔnsɔnna."
A liga na kii nin. 25 Ala yi burunna subene
da naxan yo naxan bɔnsɔn keden. A yi xu-
ruseene da naxan yo naxan bɔnsɔn keden.
A yi bubuseene da naxan yo naxan bɔnsɔn
keden. Ala yi a mato, a fanxi.
26 Ala yi a fala, a naxa, "En xa adaman
da en yɛtɛ misaala ra en maligan na. A
xa sɛnbɛn sɔtɔ yɛxɛne nun xɔline nun xu-
ruseene nun bɔxɔn nun bubuseene xun
na."
27 Ala yi adaman da a yɛtɛ misaala ra.
A e daxi Ala misaala nan na,
a e da xɛmɛn nun ɲaxanla.

28 Ala yi barakan sa e fe yi, a yi a fala e
xa, a naxa, “Ɛ wuya ayi, ɛ yi yiriwa alogo
bɔxɔn xa rafe. Ɛ sɛnbɛn sɔtɔ bɔxɔn nun
yɛxɛne nun xɔline nun bubuseene xun na.”
29 Ala yi a fala, a naxa, “N bata sansiin birin
nun sansi bogin birin fi ɛ ma balon na. 30 N
bata sansiin birin fi subene ma naxanye
bɔxɔn ma, e nun xɔline nun bubuseene nun
niimaseene, naxan yo yengima. Sansiin
birin bata findi e balon na.” A liga na kii
nin. 31 Ala yi a daliseene birin mato, a fanxi
han! Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, lɔxɔ senninden
nan na ra.

2

1 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi na
kiini e nun e kui seen birin. 2 Lɔxɔ soloferedeni Ala wanla yi kamali. A yi a matabu.
3 Ala yi barakan sa na lɔxɔ soloferedena fe
yi, a xa findi lɔxɔ sariɲanxin na bayo a
matabuxi na lɔxɔn nin. A wanla kamalixi
na lɔxɔn nin.

N Benba Adama nun Nmahawa fe

4 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna taruxun ni
i ra, e daxi waxatin naxan yi.

Marigina Alatala bɔxɔn nun koren nafala
waxatin naxan yi, 5 soli se yo mi yi na.
Sansi yo mi yi na naxan solixi bɔxɔn ma
bayo Marigina Alatala munma yi tule igen
nagodo singen. Adaman fan mi yi na naxan
bɔxɔn nawalima. 6 Koni xuyexuyenna yi
minima bɔxɔn fari, a bɔxɔni kun. 7 Marigina
Alatala yi adaman nafala bɛndɛn na. Na
xanbi ra, a yi niin fe a ɲɔɛni, adaman yi findi
daɲɔxɔn na.

8 Na xanbi Marigina Alatala yi nakɔ faɲin
nafala sogeteden mabinni. Na yiren xili
Eden. A yi adaman dɔxɔ mɛnni. 9 Marigina
Alatala yi wudin siyaan birin nasoli mɛnni,
wudin naxan tofan, wudin naxan bogi
donma a faɲin na. Na yiren tagi, wudi firin
yi na yi. Kedenna xili siimaya wudina. A
firinden xili fe faɲin nun fe ɲaxin kolon
wudina.

10 Xuden yi mini Eden nakɔni soli seene
xa, a yi taxun, a findi xude naaninna ra.
11 Na xude singen xili Pison. A danguma
Xawila bɔxɔn birin ma, xɛmaan dɛnaxan
yi. 12 Na xɛmaan fan. Wudi igen xiri
ɲaxumɛn fan na, e nun gɛmɛ tofaɲin naxan
xili onixin. 13 Na xude firinden xili Gihon.
A danguma Kusi bɔxɔn birin ma. 14 Na
xude saxanden xili Tigiri. A danguma Asuri
bɔxɔn ma a sogeteden binna ra. Na xude
naaninden xili Efirati.

15 Marigina Alatala yi adaman dɔxɔ Eden
nakɔni nɛn alogo a xa na yiren nawali, a yi
a kantan. 16 Marigina Alatala yi yamarin so
Adama yii, a naxa, “I nɔɛ wudini itoe bogin
birin donɲɛ naxan Eden nakɔni, 17 koni i
nama fe faɲin nun fe ɲaxin kolon wudin
bogin don, bayo i na a don, i faxama nɛn.”
18 Marigina Alatala yi a fala, a naxa, “A mi
lan xɛmɛn xa lu be a kedenna. N na a mali
muxu faɲin dama nɛn a xa.”

19 Burunna subene birin e nun xɔline
birin Marigina Alatala naxanye rafalaxi
bɛndɛn na, a yi e xali adaman fɛma a xa e
xili sa. Adaman e xili sa kii naxan yi, na
yi findi e xinle ra. 20 A yi xuruseene birin
nun xɔline birin nun burunna subene birin
xili sa. Koni na waxatini Adaman munma yi
a mali muxu faɲin sɔtɔ singen. 21 Marigina
Alatala yi xixɔnla radangu a ma. A yi a raxi
ki faɲi. A to xi, Marigina Alatala yi a ɲɛnsɛn
xɔri keden ba. A yi na ragali. 22 Na xanbi,
na ɲɛnsɛn xɔnna naxan kelixi adaman yi,
Marigina Alatala yi na findi ɲaxanla ra, a yi
fa a ra adama xɔn.

23 Adama yi a fala, a naxa, “Iki, ito fataxi
n xɔnna nan na. A mɔn fataxi n fatin nin.
A xinla falama nɛn ‘ɲaxanla,’ bayo a minixi
xɛmɛni nɛn.”* 24 Nanara, xɛmɛna a nga nun
a fafe beɲinma, a yi a maso a ɲaxanla ra, e
findi fati bɛndɛ kedenna ra. 25 Xɛmɛn nun a
ɲaxanla magenla nan yi a ra nun, koni e mi
yi yagima na ra.

3

Yulubi singena

1 Saɲin nan yi kɔta Marigina Alatalaa
daliseene birin xa. A yi ɲaxanla maxɔdin, a
naxa, “Ɲɔndin na a ra ba, Ala bata a fala, fa
fala wudi binla naxanye birin Eden nakɔni,
ɛ nama e bogin don?” 2 Ɲaxanla yi a yabi,
a naxa, “Wudin naxanye Eden nakɔni, nxu
nɔɛ e bogin donɲɛ nɛn, 3 koni wudin naxan
Eden nakɔɔn tagiyani, nxu mi nɔɛ na bogin
donɲɛ, nxu mi nɔɛ nxu yiin dinɲɛ a ra. Xa
na liga nxu faxama nɛn.” 4 Saɲin yi a fala
ɲaxanla xa, a naxa, “Ɛn-ɛn de! I mi faxama.
5 Ala a kolon, i na a don, i yɛɛn nabima nɛn.

* 2:23: Heburu xuiin naxan bunna nɛɛn “xɛmɛna” na maso ɲaxanla xinla ra Heburu xuini.

I fama fe faɲin nun fe ɲaxin kolondeni nɛn
alo Ala yɛtɛna.” 6 Ɲaxanla to wudi bogin
mato, a tofan, a fan donseen na, a fan xaxili
sɔtɔ seen na, a yi a tongo. A yi a don. A yi
nde tongo, a sa a so a xɛmɛn yii, naxan yi a
fɛma. A fan yi a don. 7 Na waxatini e yɛɛn yi
rabi. E yi a kolon, a e magenla nan yi a ra. E
yi xɔdɛ dɛɛne gira, e yi e dɛgɛ dugin na.

8 Na xanbi ra, xɛmɛn nun a ɲaxanla yi
Marigina Alatala sigati xuiin mɛ nakɔni
ɲinbaridɛɛn foye faɲini. E yi e luxun wu-
dine tagi. 9 Marigina Alatala yi a xili, a naxa,
“Adama, i minɛn yi?” 10 Adaman yi a ratin, a
naxa, “N bata i xuiin mɛ Eden nakɔni, koni n
bata gaxu, bayo n magenla na a ra. Awa, n
bata n luxun.” 11 Ala yi a maxɔdin, a naxa,
“Nde a yitaxi i ra a i magenla na a ra? I
bata na wudi bogin don ba, n na i yamarixi
naxan ma fe ra a i nama a don?” 12 Adaman
yi a yabi, a naxa, “Na ɲaxanla i naxan soxi
n yii, na bata na wudi bogin so n yii, n
yi a don.” 13 Na xanbi, Marigina Alatala yi
ɲaxanla maxɔdin, a naxa, “I nanse ligaxi?”
Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “Saɲin nan n
mayendenxi han n na a don.”

14 Awa, Marigina Alatala yi a fala saɲin xa,
a naxa, “I to bata ito liga, awa, n fan bata
i danga xuruseene nun burunna subene
birin tagi. I findima bubuseen nan na i
kuiin xun na. I gbangbanna nan donma
i ya dunuɲa yi gidini. 15 N bata yaxuyaan
naso i tan nun ɲaxanla tagi. N bata a raso
i ya diine nun a diine fan tagi. Na ɲaxanla
diina i xunni wuruma nɛn, i fan yi a sanna
maxɔlɔ.” 16 Ala yi a fala ɲaxanla xa, a naxa,
“I fan, i tɔrɔma nɛn i ya dii barideni. Na
tɔrɔn gboma ayi nɛn. I birama nɛn i ya
xɛmɛn fɔxɔ ra. A i yamarima nɛn.”

17 Ala yi a fala Adama xa, a naxa, “I bata
bira i ya ɲaxanla fɔxɔ ra. I bata na wudin
bogin don, n na i yamarixi wudin naxan
ma fe ra, a i nama na don. Iki n bata
bɔxɔn danga i ya fe ra. I tɔrɔma nɛn balo
sɔtɔdeni i ya dunuɲa yi gidini. 18 N ɲanle
nun tansinne raminima nɛn bɔxɔn ma, koni
i baloma siseene nan xɔn xɛɛn ma. 19 I balon
sɔtɔma i kuye wolonna nin han i xɛtɛma
bɔxɔni waxatin naxan yi, bayo i kelixi na
bɔxɔn nin. Bɛndɛn ni i ra, i mɔn xɛtɛma na
bɛndɛn nin.”

20 Adaman yi a ɲaxanla xili sa Nmahawa
bayo a findima muxun birin nga nan na.
21 Marigina Alatala yi dugin kidi daxina nde
dɛgɛ Adama nun a ɲaxanla xa. A yi na
ragodo e ma. 22 Marigina Alatala yi a fala, a
naxa, “Adaman bata findi alo en tan, bayo a
bata fe faɲin nun fe ɲaxin kolon. A mi daxa
a xa siimaya wudi bogin don, xa na mi a ra
a mi faxama nun.” 23 Marigina Alatala yi e
ramini Eden nakɔni, a e xa sa bɔxɔn nawali
e fataxi naxan na. 24 A to Adama kedi, Ala yi
maleka gubugubu kanne ti Eden sogeteden
binna ra. A mɔn yi silanfanna* tɛɛ daxin
lu mɛnni naxan a firifirima na longonni
kiraan kantan xinla ma siga siimaya wudin
yireni.

4

Kayini nun Habila fe

1 Adama yi Nmahawa kolon ɲaxanla ra.
Nmahawa yi fudikan. E yi diin sɔtɔ naxan
xili Kayini. Nmahawa yi a fala, a naxa,
“Alatala bata n mali dii xɛmɛn sɔtɔ feen
na.”* 2 Na xanbi, Nmahawa yi Kayini rabu-
runna sɔtɔ dii xɛmɛna, naxan yi xili Habila.
Habila, xuruse rabaan nan yi a ra. Kayini,
xɛɛ biin nan yi a ra.

3 Na waxatin to dangu, Kayini yi fa sansi
bogina ndee ra, a ne ba saraxan na Alatala
xa. 4 Koni Habila yi fa xuruse dii singen
na e nun a turena. Alatala yi Habila nun
a saraxan nasuxu, 5 koni a mi Kayini nun a
saraxan nasuxu.

Awa, Kayini yi xɔlɔ. A yɛtagin yi masara.
6 Na xanbi, Alatala yi Kayini maxɔdin, a
naxa, “Nanfera i xɔlɔxi? Nanfera i yɛtagin
masaraxi? 7 Xa i fe faɲin liga, n na rasuxuma
nɛn, koni xa i fe ɲaxin liga, yulubina i ya
dɛɛn na, a i mamɛlɛnma. I kata, i yi a nɔ.”

8 Kayini yi a fala a xunyɛn xa, a naxa, “En
siga xɛɛn ma.” E to so xɛɛn ma, Kayini yi
a xunyɛn Habila suxu. A yi a faxa. 9 Na
xanbi Alatala yi Kayini maxɔdin, a naxa, “I
xunyɛn Habila minɛn yi?” A yi a yabi, a
naxa, “N mi a kolon. N tan nan n xunyɛn
kantan muxun na ba?” 10 Ala yi a fala, a
naxa, “I nanse ligaxi? I tuli mati. I xunyɛn
wunla n gbelegbelema bɔxɔni. 11 N bata i
danga bayo i bata i xunyɛn faxa. N na i
kedima nɛn bɔxɔni ito ma i xunyɛn wunla

* 3:24: Silanfanna: Sofane yɛngɛsɔ dɛgɛmana. nɛɛn “Sɔtɔna.”

* 4:1: Kayini maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna

dɛnaxan yi. 12 I na bɔxɔn nawali, i mi balon
sɔtɔma. I findima sigatiin nan na."
13 Kayini yi a fala Alatala xa, a naxa, "Na
hakɛn goronna gbo n tan xun ma. 14 Xa
i bata n kedi to, n mi i toma sɔnɔn. N
findima sigatiin nan na. Muxun naxan sa
n toma, a n faxama nɛn." 15 Alatala yi a yabi,
a naxa, "Ɛn-ɛn, xa muxu yo i faxa, n na
i gbeen ɲɔxɔma nɛn dɔxɔɲa ma solofere."
Alatala yi taxamasenna sa Kayini ma alogo
xa naxan sa a to, a nama a faxa.
16 Awa, Kayini yi a makuya Alatala ra. A
sa dɔxɔ Nodi bɔxɔni Eden nakɔɔn soget-
ede binna ra. 17 Kayini yi a ɲaxanla kolon
ɲaxanla ra. A ɲaxanla yi fudikan. A yi diin
sɔtɔ naxan xili Xanɔki. Kayini yi taan ti na
yi. A yi a diin xili sa na taan xun ma.
18 Xanɔki nan Yiradi sɔtɔ. Yiradi yi
Mehuyayɛli sɔtɔ. Mehuyayɛli yi Metusayɛli
sɔtɔ. Metusayɛli yi Lameki sɔtɔ. 19 Lameki
yi ɲaxalan firin tongo. Kedenna xili Ada.
Boden xili Sila. 20 Ada yi Yabali sɔtɔ. Yabali,
xuruse rabane nun bubu kanne baba nan yi
a ra. 21 Yabali xunyɛn xili Yubali. Yubali,
konden maxane nun xulen fene baba nan
yi a ra.
22 Sila fan yi diin sɔtɔ. A xili Tubali-Kayini.
A tan, xabun nan yi a ra. A yi waliseen sifan
birin nafalama sulan na, e nun wurena.
Tubali-Kayini xunyɛn ɲaxalanmaan yi xili
Nama.
23 Lameki yi a fala a ɲaxanle xa, a naxa,
"Ada nun Sila, ɛ tuli mati. Lameki a
ɲaxanle, ɛ ɛ tuli mati n ma falan na. N bata
xɛmɛna nde faxa n gbeen ɲɔxɔn na. N bata
na banxulanna faxa bayo a bata n maxɔlɔ.
24 Xa Kayini daxa a gbeen ɲɔxɔ dɔxɔɲa
ma solofere, Lameki a gbeen ɲɔxɔma nɛn
dɔxɔɲa ma tonge solofere e nun solofere."
25 Adama yi a ɲaxanla kolon ɲaxanla ra.
A yi diin sɔtɔ naxan yi xili Seti. A na xili
sa bayo Ala bata a diin Habila ɲɔxɔ so a yii
Kayini naxan faxa.† 26 Seti fan yi diin sɔtɔ
naxan xili Enosi. Na waxatini, muxune yi
Alatala xinla binya fɔlɔ.

5

Adama han Nuhan
Taruxune Singen 1.1-4

1 Adama bɔnsɔnna taruxun ni ito ra. Ala
to Adama da, a a findi a yɛtɛ maligan na,
2 a e da xɛmɛn nun ɲaxanla. A e baraka.
A e xili sa "Adamana." 3 Adama to fori ɲɛɛ
kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxan, a yi diin sɔtɔ a yɛtɛ
maligan na naxan maso a ra. A yi a xili sa
Seti. 4 Seti bari xanbini, Adama yi bu ɲɛɛ
kɛmɛ solomasɛxɛ. A mɔn yi dii xɛmɛn nun
dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ. 5 Adama a siimayaan
yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge
saxan. Na xanbi ra, a yi faxa. 6 Seti to bu ɲɛɛ
kɛmɛ ɲɛɛ suulun, a yi Enosi bari. 7 Enosi bari
xanbini, Seti yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ
solofere. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ
gbɛtɛye sɔtɔ. 8 Seti a siimayaan yi siga ɲɛɛ
kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ fu nun firin. Na
xanbi ra, a yi faxa.
9 Enosi to bu ɲɛɛ tonge solomanaanin, a yi
Kenan bari. 10 Kenan bari xanbini, Enosi yi
bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ fu nun suulun.
A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye
sɔtɔ. 11 Enosi a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ
solomanaanin ɲɛɛ suulun. Na xanbi ra, a yi
faxa.
12 Kenan to bu ɲɛɛ tonge solofere, a yi
Mahalaleli bari. 13 Mahalaleli bari xanbini,
Kenan yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ tonge
naanin. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ
gbɛtɛye sɔtɔ. 14 Kenan ma siimayaan yi
siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ fu. Na
xanbi ra, a yi faxa. 15 Mahalaleli to bu ɲɛɛ
tonge sennin e nun suulun, a yi Yarɛdi
bari. 16 Yarɛdi bari xanbini, Mahalaleli yi
bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ tonge saxan.
A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye
sɔtɔ. 17 Mahalaleli a siimayaan yi siga ɲɛɛ
kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ tonge solomanaanin
ɲɛɛ suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.
18 Yarɛdi to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge sennin
e nun firin, a yi Xenɔki bari. 19 Xenɔki bari
xanbini, Yarɛdi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ.
A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye
sɔtɔ. 20 Yarɛdi a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ
solomanaanin ɲɛɛ tonge sennin e nun firin.
Na xanbi ra, a yi faxa.
21 Xenɔki to bu ɲɛɛ tonge sennin ɲɛɛ
suulun, a yi Matusela bari. 22 Matusela bari
xanbini, Xenɔki yi bira Ala fɔxɔ ra ɲɛɛ kɛmɛ
saxan. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ
gbɛtɛye sɔtɔ. 23 Xenɔki a siimayaan yi siga
ɲɛɛ kɛmɛ saxan ɲɛɛ tonge sennin e nun
suulun. 24 Xenɔki yi sigan tima e nun Ala.

† 4:25: Seti maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn "A bata a fi."

Na xanbi ra, a mi lu na sɔnɔn, bayo Ala bata
a xali, a mi faxa.
25 Matusela to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge
solomasɛxɛ ɲɛɛ solofere, a yi Lameki bari.
26 Lameki bari xanbini, Matusela yi bu ɲɛɛ
kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun
firin. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ
gbɛtɛye sɔtɔ. 27 Matusela a siimayaan yi siga
ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge sennin e
nun solomanaanin. Na xanbi ra, a yi faxa.
28 Lameki to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge solo-
masɛxɛ e nun firin, a yi diin sɔtɔ. 29 A yi a
xili sa Nuhan. A yi a fala, a naxa, "A tan nan
a ligama en ɲinan en ma tɔrɔn nun en ma
wanla ra, bayo Alatala bata bɔxɔn danga."*
30 Nuhan bari xanbini, Lameki yi bu ɲɛɛ
kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ
suulun. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ
gbɛtɛye sɔtɔ. 31 Lameki a siimayaan yi siga
ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge solofere e nun
solofere. Na xanbi ra, a yi faxa.
32 Nuhan to bu ɲɛɛ kɛmɛ suulun, a yi Semi
nun Xami nun Yepeti sɔtɔ.

6

Dunuɲa kala kiina

1 Muxune wuya fɔlɔ bɔxɔn fari waxatin
naxan yi, e yi dii tɛmɛne bari. 2 Daɲɔxɔn
naxanye fata Ala konna ra, na ndee yi yabu
dii tɛmɛne ra, bayo e tofan. E yi ndee yɛ
matongo, e yi e findi e ɲaxanle ra.
3 Na xanbi ra, Alatala yi a fala, a naxa,
"N mi tinɲɛ n ma Niin xa bu adaman fatini
habadan, bayo daliseen na a ra. A mi
danguma ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na."
4 Na waxatini, e nun waxatin naxan fa
na xanbi ra, Nefilimi muxu magaxuxine
nan yi na dunuɲa yi. Na daɲɔxɔne nun
na dii tɛmɛne nan ne barixi. E findi sofa
magaxuxine nan na na waxatine yi e nun
xili kanne.
5 Alatala yi a to adamadina ɲaxuyaan bata
gbo ayi bɔxɔn fari. A miriyane findixi fe
kobin nan na waxatin birin. 6 Na yi Alatala
tɔrɔ han a yi nimisa adaman da feen na. Na
yi a bɔɲɛn tɔrɔ. 7 Alatala yi a fala, a naxa,
"Adaman birin n naxan daxi, n na birin
ɲanma nɛn dunuɲa yi. Muxu ba, sube ba,
bubuse ba, xɔliin naxan tuganma kore ba,
n na birin naxɔrima nɛn dunuɲa yi, bayo
n bata nimisa adaman da feen na." 8 Koni,
Nuhan yi rafan Alatala ma.
9 Nuhan bɔnsɔnna taruxun ni ito ra.
Muxu tinxinxin nan yi Nuhan na na wax-
atini. Fɛ yo mi yi a ra. A yi biraxi Ala fɔxɔ
ra. 10 Nuhan dii saxan nan sɔtɔ: Semi nun
Xami nun Yepeti.

Nuhan yi kunki nafala

11 Dunuɲa bata yi kala Ala yɛɛ ra yi. A
bata yi rafe fe ɲaxin na. 12 Ala yi dunuɲa
to, a kalaxi, muxun birin fe ɲaxin fɔxɔ ra.
13 Awa, Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, "N
waxi adaman birin naxɔri feni dunuɲa yi,
bayo dunuɲa bata rafe fe kobin na. N waxi
adaman birin nun bɔxɔn birin kala feni.
14 Awa, i xa Goferi wudin nafala kunkin na.
Konkone xa lu a kui. I dolen sa a kuiin nun
a fanna ma. 15 I xa a rafala i kiini: A kuyan xa
findi nɔngɔnna yɛ kɛmɛ saxan na, a yigbona
tonge suulun, a yitena tonge saxan. 16 I a
xunna soon nafala. A xa dangu nɔngɔnna
yɛɲa ma keden na. I a dɛɛn ti a dɛxɔn ma. I
xa kunkin kuini taxun dɔxɔɲa ma saxan."
17 "N tan igen nadinma nɛn dunuɲa yi.
A muxun birin halagi. Niimaseen birin
faxama nɛn. 18 Koni n bata layirin tongo i
xa. I so kunkini ito kui, i tan nun i ya diine
nun i ya ɲaxanla, e nun i ya diine ɲaxanle.
19 I xa fa daliseen sifan birin firin firinna ra, a
xɛmɛn nun a gilɛna alogo e xa kisi. 20 Xɔliin
bɔnsɔnna birin firin firin, suben bɔnsɔnna
birin firin firin, bubuseen bɔnsɔnna birin
firin firin, e fama i xɔn, i yi e rakisi. 21 I xa
donseen sifan birin xali kunkin kui. I xa sa
a mara i tan xa e nun e fan xa."
22 Nuhan yi a birin liga alo Ala a yamarixi
kii naxan yi.

7

Fufa gbeena fe

1 Alatala yi a fala Nuhan xa, a naxa, "So
kunkin kui, i tan nun i ya denbayaan birin,
bayo tinxin muxun nan i ra waxatini ito
yi. 2 Sube radaxaxi yo sube radaxaxi, i
xa na solofere raso kunkin kui, a xɛmɛn
nun a gilɛna. Sube raharamuxi yo sube
raharamuxi i xa na firin naso, a xɛmɛn nun
a gilɛna. 3 Xɔliin fan sifan birin, solofere
tongo, a xɛmɛn nun a gilɛna, alogo daliseen
sifan birin xa lu dunuɲa yi. 4 Xi solofere na
dangu, n tulen nagodoma bɔxɔn ma nɛn,

* 5:29: Nuhan maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn "madɛndɛnna."

soge tonge naanin, kɔɛ tonge naanin. N niimaseen naxan birin daxi, na birin halagima nɛn.” [5] Nuhan yi na birin liga Alatala a yamari naxan na.

[6] Fufaan mini waxatin naxan yi, Nuhan ma siimayaan ɲɛɛ kɛmɛ sennin nan yi a ra. [7] Nuhan nun a diine nun a ɲaxanla nun a diine ɲaxanle yi keli igen yɛɛ ra, e yi so kunkin kui. [8] Sube radaxaxine nun sube raharamuxine, xɔline nun bubuseene, [9] a xɛmɛn nun a gilɛna, e yi siga Nuhan fɛma firin firin. E yi so kunkin kui alo Ala a yamari Nuhan ma kii naxan yi.

[10] Xii solofere dangu xanbini, na fufaan yi din dunuɲa ra. [11] Nuhan ma siimayaan yi ɲɛɛ kɛmɛ sennin, kike firin, xi fu nun solofere. Igen naxan bɔxɔni, na yi te fɔlɔ, e nun igen naxan kore, na fan yi godo fɔlɔ. [12] Tulen yi fa bɔxɔn ma soge tonge naanin, kɔɛ tonge naanin.

[13] Na lɔxɔ yɛtɛni, Nuhan nun a diine, Semi nun Xami nun Yepeti e nun a ɲaxanla nun a dii saxanne ɲaxanle, ne birin yi so kunkin kui. [14] Burunna suben bɔnsɔnna birin nun xuruseen bɔnsɔnna birin nun bubuseen bɔnsɔnna birin nun xɔliin bɔnsɔnna birin, e yi so kunkin kui. [15] Daliseen birin naxan yengima, a firin firin, e yi fa Nuhan fɛma. E yi so kunkin kui. [16] Niimaseen birin, a xɛmɛn nun a gilɛna, e yi so kunkin kui alo Ala a yamari Nuhan ma kii naxan yi. Na xanbi ra, Alatala yi dɛɛn balan.

[17] Xi tonge naanin fufaan yi mini. A yi kunkini te. [18] Igen to gbo bɔxɔn ma, kunkin yi dɔxɔ igen fari. [19] Igen yi te han a yi sa geyaan birin xun ma dunuɲa yi. [20] Igen yi sa geyane xun ma han nɔngɔnna yɛ fu nun naanin. [21] Niimaseen naxanye birin yi dunuɲa yi, ne birin yi halagi: xɔli yo, xuruse yo, burunna sube yo, bubuse yo, e nun adamadiin birin. [22] Niimaseen naxanye birin yi xaren na, naxanye yengima, ne birin yi halagi. [23] Niimaseen naxanye yi bɔxɔ xɔnna ma, na birin yi raxɔri: adamadiine nun subene nun bubuseene e nun xɔline, fɔ Nuhan kedenna, e nun naxanye yi a fɛma kunkin kui. [24] Fufaan yi din dunuɲa ra xii kɛmɛ xii tonge suulun.

8

Fufaan ɲan fena

[1] Koni Ala yi a xaxili lu Nuhan xɔn ma, e nun burunna subene, e nun xuruseen naxanye yi a fɛma kunkin kui. Ala yi foyen nafa dunuɲa yi. Igen yi godo fɔlɔ. [2] Igen naxan yi kelima bɔxɔn bun ma, na yi dan. Igen naxan yi kelima kore, na fan yi dan. [3] Lɔxɔ yo lɔxɔ fɔ nde ba igen na. Xii kɛmɛ xii tongo suulunna bun ma, igen yi yelin godɛ. [4] Kike soloferen xii fu nun soloferedeni, kunkin yi dɔxɔ geyaan fari, naxan xili Ararati. [5] Igen yi lu godɛ han kike fudeni. Kike fuden xii singe lɔxɔni, geyane xunne yi mini kɛnɛnni.

[6] Xii tonge naanin dangu xanbini, Nuhan yi kunkin foye soden nabi, a bata yi naxan nafala a ma. [7] A yi xaxaan beɲin. Na yi a firifiri, han igen yi yelin godɛ. [8] Nuhan mɔn yi ganban beɲin, a xa sa igen mato xa a bata godo. [9] Koni na ganban mi san tide to, bayo igen yi dinxi dunuɲa birin na. A yi xɛtɛ Nuhan ma kunkin kui. Nuhan yi ganban suxu a yiin na, a a raso kunkin kui.

[10] A yi a mamɛ han xii solofere. A mɔn yi ganban beɲin a firindeni. [11] Ɲinbanna ra ganban yi xɛtɛ Nuhan ma, oliwi wudi binla ɲɔxɔnde xinden suxi a dɛɛ ra. Awa, Nuhan yi a kolon a igen bata ba dunuɲa xun ma. [12] A mɔn yi a mamɛ xi solofere. A mɔn yi ganban beɲin, koni ganban mi xɛtɛ a ma.

[13] Nuhan ma siimayaan to siga ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ keden, kike keden, xi keden, fufaan yi ɲan dunuɲa yi. Nuhan to kunkin xunna ba, a yi a to bɔxɔn maxaraxi. [14] Kike firin xi mɔxɔɲɛn nun solofere to dangu, bɔxɔn yi xara gben! [15] Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, [16] “Ɛ mini kunkin kui, i tan nun i ya ɲaxanla nun i ya diine, e nun i ya diine ɲaxanle. [17] I xa niimaseen birin namini kunkin kui: xɔline nun subene e nun bubuseene, alogo e xa wuya, e xa yiriwa dunuɲa yi.” [18] Awa, Nuhan yi mini, e nun a diine nun a ɲaxanla nun a diine ɲaxanle. [19] Subene fan yi mini e nun bubuseene nun xɔline. Niimaseen birin, bɔnsɔn yo bɔnsɔn, e mini e danna.

[20] Na xanbi ra, Nuhan yi saraxa ganden nafala Alatala xinli. A yi sube radaxaxina ndee tongo e nun xɔli radaxaxina ndee. A yi ne ba saraxan na, ne yi sa tɛɛni. [21] Tutun to te, Alatala yi na gan xirin mɛ. A yi rafan a ma. A yi a fala a bɔɲɛni, a naxa, “N mi bɔxɔn dangama sɔnɔn adamana fe ra, bayo n na a kolon adama bɔɲɛn mi fan

xabu a dii ɲɔrɛya waxatini. N mi niimaseen
birin halagima sɔnɔn alo n na singen liga kii
naxan yi. 22 Fanni bɔxɔn daxi, xɛɛ bi waxatin
nun se xaba waxatina, xunbenla nun kuye
wolonna, soge furen nun ɲɛmɛna, yanyin
nun kɔɛna, ne waxatine mi fa bama e kiini
sɔnɔn."

9

Ala yi a layiri tongo Nuhan xa

1 Na xanbi ra, Ala yi barakan sa Nuhan
nun a diine fe yi. A yi a fala e xa, a naxa,
"Ɛ xa diin bari, ɛ xa wuya, ɛ xa bɔxɔn nafe.
2 Suben birin gaxuma ɛ yɛɛ ra nɛn nax-
anye bɔxɔn ma, xɔliin naxanye birin kore,
bubuseen birin, yɛxɛn naxan birin baani,
ɛ luma nɛn ne birin xun na. 3 Niimaseen
naxan birin yengima e findima nɛn ɛ balon
na. N sansine so ɛ yii kii naxan yi a singeni,
iki n bata niimaseen birin fan so ɛ yii na
kiini."
4 "Koni ɛ nama sube yifaxin don bayo a
niin wunla a yi. 5 Ɛ dɛntɛgɛn sama n xa niin
wunla nan ma fe ra. Suben fan dɛntɛgɛn
sama n xa niin wunla nan ma fe ra. Adaman
dɛntɛgɛn sama n xa nɛn a adaman boden
niin wunla a fe ra. 6 Muxun naxan muxun
niin bama, muxun nan a fan niin bama,
bayo Ala bata adaman da a misaala ra. 7 Ɛ
xa diin bari, ɛ xa wuya, ɛ xa bɔxɔn nafe ɛ yi
yiriwa ayi."
8 Na xanbi ra, Ala yi a fala Nuhan xa e
nun a diine, 9 a naxa, "N yɛtɛɛn bata layirin
tongo ɛ xa e nun ɛ mamandenne, 10 e nun
niimaseen naxan birin yi ɛ fɛma kunkin kui:
xɔline nun xuruseene nun burunna subene
e nun niimaseen naxan birin dunuɲa yi.
11 N bata layirin tongo ɛ xa: fufaan mi niin
birin bama sɔnɔn. Fufaan mi dunuɲa birin
kalama sɔnɔn." 12 Ala yi a fala, a naxa, "N
bata layirin tongo ɛ nun ɛ mamandenne xa
e nun niimaseen birin xa. 13 N sengunna yi-
tama nɛn koren ma, naxan findima layirin
taxamasenna ra n tan nun bɔxɔn tagi. 14 N
na tulen sa koren ma, sengunna minima
nɛn. 15 Na waxatini na layirina fe rabirama n
ma nɛn, n layirin naxan tongoxi ɛ xa e nun
niimaseen birin xa. N mi niin birin bama
dunuɲa yi fufaan na sɔnɔn. 16 Sengunna
na mini koren ma, n na a to, na layirina
fe rabirama n ma nɛn, layirin naxan luma
habadan, n layirin naxan tongoxi ɛ xa e nun
niimaseen birin xa naxanye dunuɲa yi."
17 Awa, Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa,
"Sengunni ito findixi layiri taxamasenna
nan na, n nun niimaseen birin tagi dunuɲa
yi."
18 Nuhan ma diin naxanye mini kunkin
kui, e xili Semi nun Xami nun Yepeti.
Kanan kaane baba nan yi Xami ra. 19 Muxun
naxan birin wuyaxi dunuɲa yi, a kelixi
Nuhan ma dii saxanne nin.

Nuhan yi dangan ti

20 Nuhan xɛɛ rawanla nan yi a ra. A yi
manpa binla sansiin si langan kui.* 21 Na
sansiin to bogi, Nuhan yi manpaan nafala,
a yi a min, a xunna yi keli. A yi a sa bubun
kui a magenla ra. 22 Xami, Kanan kaane baba
yi a baba magenla to. A yi na fala a tadane
xa. 23 Semi nun Yepeti yi dugin tongo, e yi
siga e xanbiramaan na. E yi dugin sa e baba
fari, koni e mi e baba magenla to.
24 Nuhan xunna to dɔxɔ, a keli, a yi a kolon
a bolokada naxan ligaxi a ra. 25 Nuhan yi
a fala, a naxa, "N bata Kanan† danga. A
findima konyi dɔnxɛn nan na a tadane xa."
26 A mɔn yi a fala, a naxa, "N bata barikan
bira Alatala xa, Semi a Ala. Kanan xa findi
Semi a konyin na. 27 Ala xa Yepeti a bɔxɔn
gbo ayi. Yepeti xa lu Semi a bubun kui.
Kanan xa findi Yepeti a konyin na."
28 Fufaan ɲan xanbini, Nuhan yi ɲɛɛ kɛmɛ
saxan ɲɛɛ tonge suulun sɔtɔ. 29 Nuhan ma
siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin
ɲɛɛ tonge suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.
Nuhan ma diine, Semi nun Xami nun
Yepeti a taruxun nan na ra.

10

Semi nun Xami nun Yepeti yixɛtɛne
Taruxune Singen 1.5-23

* 9:20: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini. † 9:25: Nuhan a mamandenna Kanan nan danga. A mi a dii yo danga. Semi yixɛtɛna nde Yaxuba yixɛtɛne nan Kanan yixɛtɛne raxɔri Isirayila bɔxɔni, na yi findi dangan bunna ra. Na yɛngɛna fe sɛbɛxi Yosuwe kitabu yiren kui. A mi sɛbɛxi yire yo yi fa fala Kanan yixɛtɛne siga nɛn fati fɔrɛ bɔxɔni. A yixɛtɛ dando naxanye luxi e nii ra yɛngɛn xanbi ra, ne yi basan Yaxuba yixɛtɛne ra han Kanan muxu yo mi lu. Yanyina nde fati fɔrɛne fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 10.6 kui.

1 Nuhan ma diine bɔnsɔnne taruxun ni
i ra, Semi nun Xami nun Yepeti naxanye
diine bari fufaan dangu xanbini.
2 Yepeti a diine xinle ni itoe ra: Gomɛrɛ
nun Magogo nun Madayi nun Yawani nun
Tubali nun Mesɛki e nun Tirasi.
3 Gomɛrɛ a diine xinle ni itoe ra: Asike-
nasi nun Rifati nun Togarama.
4 Yawani a diine xinle ni itoe ra: Elisaha
nun Tarasisi nun Sipiri nun Rodanimi.
5 Muxuni itoe diine yi dɔxɔ fɔxɔ igen dɛ. E
na siga dɛnaxan yi, e xabilayaan fɔlɔ mɛnni.
Na xabilane yi findi siya gbɛtɛne ra, birin
nun e kon xuina.
6 Xami a diine xinle ni itoe ra: Kusi* nun
Misiran nun Puti nun Kanan.
7 Kusi a diine xinle ni itoe ra: Sɛba
nun Xawila nun Sabata nun Raama nun
Sabiteka.
Raama a diine xinle ni itoe ra: Saba e nun
Dedan.
8 Kusi fan diin sɔtɔ nɛn naxan xili
Nimirodi. Na findi yɛngɛso gbeen nan na
dunuŋa yi. 9 Nimirodi fan, donso gbeen nan
yi a ra Alatala yɛɛ ra yi. Nanara, muxune a
falama, e naxa, "I luxi alo Nimirodi, donso
gbeen nan yi a ra Alatala yɛɛ ra yi." 10 A
mangayaan liga nɛn taani itoe ma singen:
Babilɔn nun Ereki nun Akadi nun Kalene
taan naxan Sinari bɔxɔni. 11 A yi keli Sinari
yi, a yi siga Asiriya bɔxɔni. Mɛnni, a yi taane
ti naxanye xili Niniwa nun Rehoboti nun Iri
nun Kala 12 e nun Resen, taa gbeen naxan
Niniwa nun Kala tagi.
13 Misiran yi findi muxuni itoe benban na:
Ludu kaane nun Anami kaane nun Lehaba
kaane nun Nafatu kaane 14 nun Patirusu
kaane nun Kasaluxu kaane, Filisitine keli
dɛnaxan yi, e nun Kafatoro kaane.
15 Kanan yi findi muxuni itoe baba ra:
Sidɔn, a dii singena, e nun Xitine 16 nun
Yebusune nun Amorine nun Girigasane
17 nun Xiwine nun Arakane nun Sini kaane
18 nun Arawada kaane nun Sɛmara kaane
nun Xamata kaane.
Na xanbi ra, Kanan bɔnsɔnne birin yi
xuya ayi. 19 Kanan bɔxɔn naninna yi kelixi
Sidɔn han sa dɔxɔ Gerari taan na, a yi siga
han Gasa, a yi dangu Sodoma nun Gomora
nun Adamaha nun Seboyimi yi, han sa dɔxɔ
Lasa ra.
20 Xami a muxune ni itoe ra, fata e
bɔnsɔnna nun e xuiin na e nun e bɔxɔne,
e nun e siyane.
21 Semi, Yepeti tada fan yi diine sɔtɔ. Semi
findi Eberi a diine benban nan na.
22 Semi a diine xinle ni itoe ra: Elan
nun Asuri nun Arapaxadi nun Ludu e nun
Arami.
23 Arami a diine xinle ni itoe ra: Yusu nun
Xulu nun Geteri e nun Mesɛki.
24 Arapaxadi yi Selaxa sɔtɔ. Selaxa yi
Eberi sɔtɔ.
25 Eberi yi dii firin sɔtɔ. Keden xili Pɛlɛgi†
bayo dunuŋa yitaxun a waxatin nin. A
xunyɛn xili Yokatan. 26 Yokatan ma diine
xinle ni itoe ra: Alomodadi nun Selefa
nun Xasaramaweti nun Yera 27 nun Hadoran
nun Yusali nun Dikila 28 nun Obala nun
Abimayele nun Saba 29 nun Ofiri nun Xawila
nun Yobabo. Ne birin baba nan yi Yokatan
na. 30 E bɔxɔn yi kelixi Mesa sa dɔxɔ han
Sefare, naxan geyaan sogeteden binni.
31 Semi a diine ni i ra, fata e bɔnsɔnne nun
e xuine nun e bɔxɔne nun e siyane ra.
32 Nuhan ma diine bɔnsɔnne nan ne ra
e siyane yɛɛn ma. Fufaan dangu xan-
bini, bɔnsɔnni itoe yi findi siyane birin na
dunuŋa yi.

11

Xuine yitaxun fena

1 Na waxatini, dunuŋa birin yi xui ke-
den nan falama. 2 Muxuna ndee to siga
sogeteden binni, e yi dɔxɔ Sinari lanbanni.
3 E yi a fala e bode xa, e naxa, "En siga,
en xa bitikidin bɔnbɔ, en xa a gan." E yi
bitikidine dɔxɔ gɛmɛne ɲɔxɔni. E yi dolen
findi bitikidi* dɔxɔ seen na. 4 Na xanbi ra, e
yi a fala, e naxa, "En siga, en xa taan ti en
yɛtɛ xa, e nun sanganso gbeen naxan tema
han kore, alogo en xinla xa gbo ayi. Nanara,
en nama xuya ayi dunuŋa xun xɔn."
5 Koni Alatala yi godo na taan nun san-
ganso gbeen matodeni muxune naxan ti.
6 Alatala yi a fala, a naxa, "Muxuni itoe,
naxanye siya keden, xui keden a ra, xa ne

* 10:6: Muxune laxi a ra a Kusi yixɛtɛna nde siga nɛn fati fɔrɛne bɔxɔni. Yanyina nde fati fɔrɛne benban findɛ a yixɛtɛna nde ra. A fe mɔn sɛbɛxi Yatɛne 12.1 nun Esayi 20 nun Sofoni 3.10 kui e nun yire wuyaxi gbɛtɛ. Nuhan Kusi xunyɛ Kanan nan danga. Na feen sɛbɛxi Dunuŋa Fɔlɔn 9.25 kui. † 10:25: Pɛlɛgi bunna nɛɛn fa fala "Mayitaxunna." * 11:3: Bitikidin mɔn falama yirena nde yi fa fala "Birikidina."

bata wanli ito fɔlɔ, wanla birin e waxi naxan
kɛ feni sɔnɔn, e na ligama nɛn. [7] En siga, en
godo e xuiin basandeni alogo e nama e bode
xuiin mɛ." [8] Alatala yi e raxuya ayi. Na taan
ti feen yi dan. [9] Na yiren yi xili Babeli,† bayo
Alatala bata dunuɲa xuine basan e bode ra
na yi. Fɔlɔ mɛnni, Alatala yi e raxuya ayi
dunuɲa birin ma.

Semi han Tera
Taruxune Singen 1.24-27

[10] Semi bɔnsɔnna taruxun ni i ra.
Fufaan dangu ɲɛɛn firinna, Semi a si-
imayaan yi ɲɛɛ kɛmɛ sɔtɔ. A yi a diin
sɔtɔ naxan xili Arapaxadi. [11] Arapaxadi bari
xanbini, Semi mɔn yi ɲɛɛ kɛmɛ suulun sɔtɔ.
A yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sɔtɔ.
[12] Arapaxadi to ɲɛɛ tonge suulun nun
suulun sɔtɔ, a yi Selaxa bari. [13] A to Selaxa
sɔtɔ, Arapaxadi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ
saxan. A yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛ gbɛtɛne
sɔtɔ.
[14] Selaxa to ɲɛɛ tonge saxan sɔtɔ, a yi
Eberi bari. [15] A to Eberi sɔtɔ, Selaxa yi bu
ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ saxan. A yi dii xɛmɛn
nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sɔtɔ.
[16] Eberi to ɲɛɛ tonge saxan e nun naanin
sɔtɔ, a yi Pɛlɛgi bari. [17] A to Pɛlɛgi sɔtɔ, Eberi
yi bu ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge saxan. A
yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sɔtɔ.
[18] Pɛlɛgi to ɲɛɛ tonge saxan sɔtɔ, a yi Rewu
bari. [19] A to Rewu sɔtɔ, Pɛlɛgi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ
firin ɲɛɛ solomanaanin. A yi dii xɛmɛn nun
dii tɛmɛ gbɛtɛne sɔtɔ.
[20] Rewu to ɲɛɛ tonge saxan nun firin sɔtɔ,
a yi Serugu bari. [21] A to Serugu sɔtɔ, Rewu
yi bu ɲɛɛ kɛmɛ firin ɲɛɛ solofere. A yi dii
xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sɔtɔ.
[22] Serugu to ɲɛɛ tonge saxan sɔtɔ, a yi
Nahori bari. [23] A to Nahori sɔtɔ, Serugu yi
bu ɲɛɛ kɛmɛ firin. A yi dii xɛmɛn nun dii
tɛmɛ gbɛtɛne sɔtɔ.
[24] Nahori to ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solo-
manaanin sɔtɔ, a yi Tera bari. [25] A to Tera
sɔtɔ, Nahori yi bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ fu nun
solomanaanin. A yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ
gbɛtɛne sɔtɔ.
[26] Tera to ɲɛɛ tonge solofere sɔtɔ, a yi
Iburama nun Nahori nun Haran bari.

Tera a denbayana

[27] Tera bɔnsɔnna taruxun ni i ra.
Tera yi Iburama nun Nahori nun Haran
bari. Haran yi Loti bari. [28] Benun Tera xa
faxa, a diin Haran yi faxa Yuru taani Babilɔn
bɔxɔni, a barixi dɛnaxan yi. [29] Iburama nun
Nahori yi ɲaxanle futu. Iburama ɲaxanla
yi xili Sarayi. Nahori a ɲaxanla xili Milika.
Milika baba nan yi Haran na. Haran dii firin
nan sɔtɔ, Milika nun Isika. [30] Gbantan nan yi
Sarayi ra. Dii yo mi yi a yii.
[31] Tera yi a denbayaan xali, a dii Iburama,
e nun a mamandenna Loti, Haran ma diina,
e nun a mamandenna Sarayi, Iburamaa
ɲaxanla. E birin yi keli Yuru taani Babilɔn
bɔxɔni alogo e xa siga Kanan bɔxɔni. Koni
e to Xarani taan li, e yi dɔxɔ mɛnni.
[32] Tera yi bu ɲɛɛ kɛmɛ firin ɲɛɛ suulun. A
yi faxa Xarani yi.

12

Ala yi Iburama xili

[1] Alatala yi a fala Iburama xa, a naxa, "Keli
i ya yamanan nun i xabilan nun i babaa
genli. I siga na yamanani n naxan yitama
i ra. [2] N ni i findima siya gbeen na nɛn. N
na i barakama nɛn, n ni i findi xili kanna
ra. Muxune fan duban sɔtɔma nɛn i tan
barakani. [3] Naxan na duba i xa, n fan na
kanna barakama nɛn. Naxan na i danga,
n fan dangan nagidima na kanna ma nɛn.
Dunuɲa xabilane birin duban sɔtɔma nɛn i
tan barakani."
[4] Awa, a siin ɲɛɛ tonge solofere e nun
suulunna sɔtɔ waxatin naxan yi, Iburama
yi keli Xarani yi alo Alatala a yitaxi a ra kii
naxan yi. Loti fan yi siga Iburama fɔxɔ ra.
[5] A yi a ɲaxanla Sarayi nun a xunyɛna dii
Loti nun a sɔtɔ seen birin, e nun muxune a
naxanye sɔtɔxi Xarani yi, a yi ne birin xali.
E yi siga Kanan bɔxɔni.
[6] Iburama yi dangu bɔxɔn na han a sa
wudi bili gbeen li dɛnaxan yi xili Morɛ,
Siken bɔxɔni. Na waxatini, Kanan kaane yi
dɔxi mɛnni nun. [7] Koni Alatala yi a yɛtɛ yita
Iburama ra. A yi a fala, a naxa, "N bɔxɔni
ito nan fima i yixɛtɛne ma." Awa, Iburama
yi saraxa ganden nafala Alatala xa naxan
a yɛtɛ yitaxi a ra. [8] A yi keli mɛnni, a siga
geyaan ma, geyaan naxan Betɛli sogeteden
binni. A yi bubun ti mɛnni. Betɛli taan yi lu
a sogegododeni. Ayi taan yi lu a sogetedeni.
A yi saraxa ganden nafala Alatala xa mɛnni.

† 11:9: Babeli maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn fa fala "Mayibasanna."

A yi Alatala maxandi a xinla ra. [9] Na xanbi
ra, a yi siga Negewi tonbonna binni.

Iburama yi siga Misiran yi

[10] Na waxatini, fitina kamɛn yi so bɔxɔni.
Awa, Iburama yi siga Misiran bɔxɔni bayo
donse yo mi yi na. [11] Benun e xa so Misiran
bɔxɔni, Iburama yi a fala a ɲaxanla Sarayi
xa, a naxa, "A kolon, ɲaxalan tofaɲin nan
i tan na. [12] Misiran kaane na i to waxatin
naxan yi, e a falama nɛn a n ma ɲaxanla nan
i ra. Na xanbi ra, e n faxama nɛn, koni e mi
i tan faxɛ. [13] I xa a fala e xa a n xunyɛn nan
i tan na, alogo e xa kininkinin n ma i sabun
na. Nayi, e mi n faxama i tan ma fe ra."

[14] Iburama to Misiran li, Misiran kaane
yi a to, a Sarayi ɲaxalan tofaɲin nan a ra.
[15] Misiran Mangana kuntigine yi ɲaxanla
ito matɔxɔ Misiran Mangan xa. Misiran
Mangan yi a xali a konni. [16] A yi hinan
Iburama ra a ɲaxanla fe ra. Iburama yi
xuruse xunxurine nun ɲingene nun sofanle
nun konyine nun ɲɔgɔmɛne sɔtɔ.

[17] Koni Alatala yi fure ɲaxin sa Misiran
Mangan nun a denbayaan ma Sarayi a fe
ra, Iburama ɲaxanla. [18] Nanara, Misiran
Mangan yi Iburama xili. A yi a fala, a naxa,
"I nanse ligaxi n na? Nanfera i mi a falaxi n
xa i ya ɲaxanla nan a ra. [19] Nanfera i ya falaxi
a i xunyɛn nan a ra han n tan bata a findi n
ma ɲaxanla ra? Awa, hɔn, i ya ɲaxanla ni i
ra. Ɛ siga!" [20] Na xanbi, Misiran Mangan yi
yamarin fi a sofane ma lan Iburama a fe ma.
E yi a ragbɛngbɛn e nun a ɲaxanla, e nun a
yii seen birin.

13

Iburama nun Loti

[1] Awa, Iburama yi keli Misiran yamanani.
A yi siga Negewi tonbonna mabinni e nun
a ɲaxanla nun a seen birin, e nun Loti.
[2] Iburama bata yi findi nafulu kanna ra nun.
Xuruseene nun gbetin nun xɛmaan yi a yii.
[3] A keli Negewi yi, a yi a masiga han Betɛli
taani. Yirena nde yi Betɛli taan nun Ayi
taan longonna ra, Iburama bubun yi tixi
mɛnna nan singe yi. [4] A saraxa gande singen
fan yi mɛnna nin nun. Iburama yi Alatala
maxandi a xinla ra mɛnni.

[5] Loti yi biraxi Iburama fɔxɔ ra, xu-
ruseene nun bubune yi a fan yii nun.
[6] Iburama a xuruse ganla nun Loti a xuruse
ganla yi gbo na bɔxɔn xa. E mi yi nɔɛ luyɛ
yire kedenni sɔnɔn. [7] Sɔnxɔ sɔnxɔn yi mini
Iburama xuruse rabane nun Loti a xuruse
rabane tagi. Kanan kaane nun Perisi kaane
fan yi mɛnni na waxatini.

[8] Nanara, Iburama yi a fala Loti xa, a
naxa, "Sɔnxɔ sɔnxɔn nama bira en tagi e
nun en ma xuruse rabane tagi, bayo en tan
ngaxakedenmane nan en na. [9] Bɔxɔni ito
birin i yɛɛ ra. Awa, en xa fata. Xa i siga
kɔmɛnna ma, n tan yi siga yiifanna ma. Xa
i siga yiifanna ma, n tan yi siga kɔmɛnna
ma."

[10] Loti yi a yɛɛn nasiga, a yi sa Yurudɛn
mɛrɛn to. Igen yi na nun a faɲin na.
Benun Alatala xa Sodoma nun Gomora ha-
lagi, na bɔxɔne yi fan han Soyari binni, alo
Misiran bɔxɔna, alo Alatala a nakɔ rafalax-
ina.* [11] Awa, Loti yi Yurudɛn mɛrɛn sugandi
a yɛtɛ xa. A yi siga sogeteden mabinni. E yi
fata.

[12] Iburama yi lu Kanan bɔxɔni. Loti yi lu
Yurudɛn mɛrɛn taane tagini. A yi bubun
ti Sodoma fɛma. [13] Sodoma kaane bata yi
kobi ayi a gbegbe, e bata yi findi yulubi kan
belebelen na Alatala yɛɛ ra yi.

[14] Iburama nun Loti to fata, Alatala yi a
fala Iburama xa, a naxa, "I yɛɛn ti sogeteden
na, e nun sogegododen na, e nun yiifanna
nun kɔmɛnna ma. [15] I bɔxɔn naxan birin
toxi, n na a fima i ma nɛn e nun i bɔnsɔnna
ma han habadan. [16] N ni i bɔnsɔnna
rawuyama ayi nɛn alo gbangbanna naxan
bɔxɔn ma. Xa muxun nɔɛ mɛɲɛnsinna
tɛngɛ, awa, a nɔɛ nɛn i bɔnsɔnna yatɛn
kolonɲɛ. [17] Keli, i bɔxɔni siga, a kuye yɛɛn
nun a yigbo yɛɛna, i xa a birin mato bayo
n na a fima i tan nan ma." [18] Awa, Iburama
yi bubun yiren masara. A yi dɔxɔ wudi
belebelena nde mabinna ra Mamire nun
Xebiron fɛma. A yi saraxa ganden nafala
mɛnni Alatala xa.

14

Iburama Loti ratanga fena

[1] Na waxatini, Manga Amirofɛli naxan
Babilɔn bɔxɔn ma yo, Manga Ariyoki naxan
Elasari bɔxɔn ma yo, Manga Kɛdolama
naxan Elan bɔxɔn ma yo, Manga Tidali
naxan Goyin bɔxɔn ma yo, manga naaninni

* 13:10: Na feen mɔn sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 2.8-10 kui.

itoe yi layirin tongo e bode xa manga su-
ulun ni itoe yɛngɛ feen na. [2] Na manga
suulunne nan itoe ra: Bera Sodoma mangan
nun Birisa Gomora mangan nun Sinabu
Adamaha mangan nun Sɛmɛbɛri Seboyimi
mangana e nun Bela mangana. Bela mɔn
xili Soyari. [3] Manga suulunni itoe yi e malan
Sidimi lanbanni, Fɔxɔ Daraan dɛnaxan yi.
[4] Xabu ɲɛɛ fu nun firin manga suulunni itoe
yi Manga Kɛdolama bun ma, koni a ɲɛɛ fu
nun saxanden na, e yi murutɛ.

[5] A ɲɛɛ fu nun naanindena, Manga
Kɛdolama nun mangan naxanye yi a fɛma,
e yi siga yɛngɛ sodeni. E yi siyani itoe birin
nɔ yɛngɛni: Refa kaan naxanye yi Asatarɔti-
Karinayin yi, Susi kaan naxanye yi Xami yi,
Emi kaan naxanye yi Sihawe-Kiriyatayimi
yi, [6] e nun Xori kaan naxanye yi geyaan ma
Seyiri binni han Eli-Paran tonbonna fɛma.
[7] Na xanbi e yi xɛtɛ, e yi siga En-Misapati,
naxan xili Kadesi. E yi Amalɛkine nɔ e nun
Amorin naxanye yi dɔxi Xasasɔn-Tamari yi.

[8] Na waxatini, Sodoma mangan nun
Gomora mangan nun Adamaha mangan
nun Seboyimi mangan nun Bela mangan
dɛnaxan mɔn xili Soyari, na mangane yi
e malan Sidimi lanbanni manga naaninni
itoe yɛngɛdeni: [9] Kɛdolama Elan mangan
nun Tidali Goyin mangan nun Amirofɛli
Babilɔn mangan nun Ariyoki Elasari man-
gana. Na manga naaninna yi manga su-
ulunna yɛngɛ. [10] Awa, yinle yi Sidimi lan-
banni, dolena e kui. Sodoma mangan nun
Gomora mangan yi e gi. Yɛngɛsona ndee yi
bira yinle ra. Ndee yi e gi siga geyaan fari.
[11] Na manga naanin naxanye nɔɔn sɔtɔxi,
ne yi nafunla nun donseene birin tongo
Sodoma taan nun Gomora taani. E yi siga.
[12] E yi Iburama xunyɛna dii Loti fan suxu e
nun a hɛrisigɛn birin, bayo a yi dɔxi Sodoma
taan kui.

[13] Muxuna nde yi a gi, a sa na feen birin
yɛba Iburama Heburu kaan xa. Na waxatini,
Iburama yi dɔxi wudi bili belebelen bun
ma Mamire Amorin konni. Mamire nun a
ngaxakedenne, Esikoli nun Aneri, ne bata
yi layirin tongo Iburama xa. [14] Iburama to a
mɛ, muxune bata a xunyɛna dii xɛmɛ Loti
suxu, a yi yɛngɛsone tongo, muxu kɛmɛ
saxan muxu fu nun solomasɛxɛ naxanye
barixi a sariyan kui, naxanye fatan yɛngɛ
sodeni. E yi siga na mangane fɔxɔ ra han
taan naxan xili Dan. [15] Kɔɛɛn na, Iburama
yi a yɛngɛsone yitaxun, e yi na mangane
ratɛrɛna yɛngɛn na. E nun a yɛngɛsone
yi nɔ na mangane matuntunɲɛ han Xoba,
Damasi taan kɔmɛnna ma. [16] A yi fa e
hɛrisigɛn birin na, a yi fa a xunyɛna diin
Loti fan na, e nun a sɔtɔ seen birin, sa
ɲaxanle fari e nun yamaan birin.

Iburama nun Mɛlikisedeki

[17] Iburama to xɛtɛ xunna kenla kui, keli
Manga Kɛdolama yɛngɛdeni e nun mangan
naxanye yi a fɛma, Sodoma mangan yi
siga Iburama ralandeni Sihawe lanbanni.
Mɛnna xili "Mangana Lanbanna."

[18] Na xanbi, Mɛlikisedeki,* Salemi man-
gan yi fa burun nun wudi bogi igen na
Iburama xa alo manpana. Kore Xɔnna Ala
a saraxaraliin nan yi Mɛlikisedeki ra. [19] A
yi duba Iburama xa, a naxa, "Kore Xɔnna
Ala naxan koren nun bɔxɔn daxi, na xa
Iburama barayi. [20] Tantunna Kore Xɔnna
Ala xa, naxan i yaxune rayarabixi i xa." Na
waxatini, Iburama yi a se tongoxine birin
yaganna fi Mɛlikisedeki ma.

[21] Sodoma mangan yi a fala Iburama xa,
a naxa, "N ma muxune raxɛtɛ n ma, koni
nafunla xa lu i tan xa." [22] Koni Iburama yi
a fala Sodoma mangan xa, a naxa, "N bata
n kɔlɔ Alatala yi, Kore Xɔnna Ala naxan
koren nun bɔxɔn daxi, [23] n mi sese tongɛ
naxan findixi i gbeen na, hali lutidina, xa
na mi a ra sankidi lutina, alogo i nama a
fala sɔnɔn fa fala 'N tan nan Iburama findi
nafulu kanna ra.' [24] N mi sese tongɛ, fɔ n ma
yɛngɛsone naxan donxi e nun naxan findixi
e gbeen na. Aneri nun Esikoli nun Mamire
e gbeen tongoma nɛn."

15

Ala yi layirin tongo Iburama xa

[1] Na xanbi, Iburama yi fe toon ti alo
xiyena, Alatala yi fa a ma, a yi a fala a
xa, a naxa, "Iburama i nama gaxu, n tan
nan i kantanma. I saran gbeen sɔtɔma
nɛn." [2] Iburama yi a yabi, a naxa, "Marigina
Alatala, i nanse ɲɛnigexi i naxan soma n
yii? Bayo dii yo mi n yii. N mi dii sɔtɔxi
naxan n kɛɛn tongoma fɔ n ma walikɛna,
Eliyeseri Damasi kaana. [3] I mi dii yo fixi
n tan ma. Nanara, n ma walikɛɛn naxan

* 14:18: Mɛlikisedeki bunna nɛɛn fa fala "Manga tinxinxina."

barixi n konni, na nan findima n kɛɛ tongon
na." [4] Alatala yi a yabi, a naxa, "Ɛn-ɛn, i
ya walikɛɛn mi findima i kɛɛ tongon na de!
I bari diin yatin nan fama findideni i kɛɛ
tongon na." [5] Ala yi Iburama ramini a bubun
bun ma, a yi a fala a xa, a naxa, "I yɛɛn
nate kore. I sarene tɛngɛ xa i nɔɛ a yatɛn
kolonɲɛ." A mɔn yi a fala a xa, a naxa, "I ne
toxi kii naxan yi kuyen ma, i bɔnsɔnna fan
wuyama ayi na kiini nɛn, i mi nɔɛ a yatɛn
kolonɲɛ."

[6] Iburama yi dɛnkɛlɛya Alatala ma, Ala fan
yi na yatɛ tinxinna ra a xa. [7] Ala yi a fala
a xa, a naxa, "N tan nan Alatala ra naxan
i raminixi Yuru taani Babilɔn bɔxɔni. N
na i xali bɔxɔn ma n dɛnaxan fima i ma."
[8] Iburama yi a maxɔdin, a naxa, "Marigina
Alatala, n na a kolonma di, fa fala n fama na
bɔxɔn sɔtɔdeni nɛn?"

Alatala layirin xidi fena

[9] Ala yi a fala a xa, a naxa, "Fa ɲinge
gilɛn nun sii gilɛn na, e nun yɛxɛɛ kontonna
naxanye bata ɲɛɛ saxan saxan ti, e nun
ganba gilɛn nun kolokonde diina. I yi e fi
n ma." [10] Iburama yi fa na subene ra. A
yi ɲingen nun sii gilɛn nun yɛxɛɛ kontonni
sɛnsɛn a tagi. A yi na sube dungine sa e dan
na, koni a mi xɔline tan yixaba. [11] Sɛgɛne yi
fa, e godo na sube faxaxine ma. Iburama yi
e birin kedi. [12] Sogen godomatɔna, xixɔnla
yi Iburama suxu kati! Kuyen yi yidimi, dimi
magaxuxin yi so.

[13] Ala yi a fala a xa, a naxa, "A kolon yati,
i bɔnsɔnna dɔxɔma nɛn yamana gbɛtɛ yi,
e konna mi dɛnaxan na. E findima nɛn
konyin na na bɔxɔni. E fe xɔlɛn siyaan
birin sɔtɔma nɛn ɲɛɛ kɛmɛ naaninna bun
ma muxu yiini. [14] Koni e na lu siyaan naxan
bun konyiyani, n na makitima nɛn. Na
xanbi ra, e nɛɛn minima na yamanani, e
se faɲin gbegbe xalima nɛn. [15] I tan fama
nɛn bɔɲɛ xunbenla sɔtɔdeni, i mɔn siimaya
xunkuyen sɔtɔma nɛn, han i sa laxiraya
waxatin naxan yi. [16] I yixɛtɛn naaninden
xɛtɛma nɛn na bɔxɔni, bayo fɔ Amorine e
hakɛn na gbo ayi waxatin naxan yi."

[17] Sogen to godo, dimin yi so. Na waxatini
tɛɛ kɔ seen naxan yi tutin naminima e nun
tɛɛ dɛgɛna, a yi dangu sube dungine saden
tagi. [18] Taxamasenna nan na ra, Alatala yi
layirin naxan tongoxi a tan nun Iburama
tagi na lɔxɔ yɛtɛni. A yi a fala a xa, a naxa,
"N bata yamanani ito fi i bɔnsɔnna ma, keli
Misiran baan ma han sa dɔxɔ Efirati baa
belebelen na." [19] Siya dɔxɔ wuyaxin nan yi
na: Kenine nun Kenisine nun Kadimonne
[20] nun Xitine nun Perisine nun Refane [21] nun
Amorine nun Kanan kaane nun Girigasane
e nun Yebusu kaane.

16

Sumayila bari lɔxɔna

[1] Sarayi, Iburama a ɲaxanla munma yi dii
yo bari a xa. Konyi gilɛ Misiran kaana nde
yi walima a yii naxan yi xili Hagara. [2] Sarayi
yi a fala a xɛmɛn xa, a naxa, "I bata a to,
Alatala mi dii bari feen nagidixi n tan ma.
Koni yanyina nde n nɔɛ diin sɔtɛ i xa nɛn n
ma konyi gilɛn sabun na. Ɛ birin nan lan
ɛ xa xi to." Iburama yi tin Sarayi a falan
ma a naxan falaxi a xa. [3] Sarayi yi a konyi
gilɛn Hagara Misiran kaan tongo, a yi a so a
xɛmɛna Iburama yii, a xa findi a ɲaxanla ra.
Iburama bata yi ɲɛɛ fu ti Kanan bɔxɔn ma.

[4] Iburama nun Hagara yi xi yire kedenni,
Hagara yi fudikan. Hagara to la a ra fa fala
a bata fudikan, a yi yo a kanna ma, a yi a
mato a kobin na. [5] Sarayi yi a fala Iburama
xa, a naxa, "Konbini ito, n na raxɛtɛma i tan
nan ma Hagara naxan saxi n fari! Bayo, n
tan nan n ma konyi gilɛn fixi i ma a xa findi
i ya ɲaxanla ra. Xabu a la a ra a fudikanna
na a ra, a fa fe kobin nan tun yilanma n na.
Alatala xa en tan firinna makiti." [6] Iburama
yi a ɲaxanla yabi, a naxa, "I ya konyi gilɛn
nan a ra. A walima i tan nan yii. I waxi feen
naxan birin xɔn ma, a birin liga a ra." Na
waxatini, Sarayi fe kobin birin naxan nafan
a ma, a yi a liga Hagara ra. Hagara yi a gi a
bun.

[7] Alatalaa malekan yi naralan Hagara ra
xude xunna fɛma Suru kiraan xɔn ma ton-
bon yireni. [8] Malekan yi Hagara maxɔdin, a
naxa, "Sarayi a konyi gilɛn Hagara, i kelixi
minɛn yi? I sigama minɛn yi?" Hagara yi
malekan yabi, a naxa, "N nan n gixi n kanna
nan bun ma." [9] Alatalaa malekan yi a fala
Hagara xa, a naxa, "I mɔn xa xɛtɛ i kelixi
dɛnaxan yi. I mɔn xa i xuru a ma." [10] Alatala
a malekan yi a fala a xa, a naxa, "N fama
bɔnsɔn wuyaxi fideni nɛn i ma, i mi nɔɛ
naxan yatɛn kolonɲɛ." [11] Alatalaa malekan

* 16:11: Sumayila bunna nɛɛn fa fala "Ala fe mɛma."

mɔn yi a fala a xa, a naxa, “I fudikanna na
a ra iki. I fama diin sɔtɔdeni. I na diin
xili sama nɛn Sumayila.* Bayo Ala bata i
ya tɔrɔ xuiin mɛ marayarabin naxan sama
i fari. 12 I ya diin luma nɛn alo burunna
sofanla. A birin yɛngɛma nɛn, birin a fan
yɛngɛma nɛn. E nun a xunyɛne birin luma
nɛn fataxi.”
13 Hagara yi xili sa Alatala xɔn, naxan
falan tixi a xa, a naxa, “Ala Naxan N Toma.”
A yi a fala, a naxa, “N bata na kanna to,
naxan n toma.” 14 Na nan a toxi e na xɔɲinna
xinla falama, e naxa, “Niin Kanna Naxan
N Toxi.” Na xɔɲinna Kadesi nun Bereda
nan tagi. 15 Hagara yi diin sɔtɔ Iburama xa.
Iburama yi a xili sa Sumayila. 16 Iburama
bata yi ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun ɲɛɛ
sennin ti siimayaan na, Hagara yi fa na diin
sɔtɔ a xa.

17

Iburama xinla maxɛtɛ fena

1 Iburama to ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ
solomanaanin ti siimayaan na, Alatala yi
mini a xa, a fa ito fala a xa, a naxa, “Ala
Sɛnbɛ Kanna nan n tan na. I sigati kiin
xa kamali n yɛɛ ra yi. 2 N fama layirin
tongodeni i tan nun n tan tagi. N mɔn fama
nɛn bɔnsɔn gbeen fideni i ma.” 3 Iburama yi
bira, a a yɛtagin lan bɔxɔn ma. 4 Ala yi a fala
a xa, a naxa, “N ma layirin ni i ra n naxan
tongoxi i tan nun n tan tagi. I findima
nɛn siya wuyaxine benban na. 5 I xinla
mi falama sɔnɔn Iburama,* i xinla falama
nɛn fa fala Iburahima, bayo n na i findima
nɛn siya wuyaxine benban na. 6 N na i
findima nɛn yama gbeen benban na. I diine
sɔtɔma nɛn naxanye findima siya wuyaxine
ra. Mangane fan minima nɛn i ya diine tagi.
7 N nan n ma layirin nakamalima nɛn i tan
nun n tan tagi, hali i dangu xanbini, e nun i
bɔnsɔnne fan yixɛtɛn fan bɔnsɔn bɔnsɔn. A
findima habadan layirin nan na. Nayi, n tan
nan i ya Ala ra, e nun i bɔnsɔnna hali i dangu
xanbini. 8 I tan nun i bɔnsɔnna, n fama
nɛn bɔxɔn fideni ɛ ma, i findixi xɔɲɛn na
dɛnaxan yi iki. Kanan bɔxɔn birin findima
nɛn e gbeen na habadan! N tan nan e Ala
ra.”
9 Ala mɔn yi a fala Iburahima xa, a naxa,
“I tan nun i bɔnsɔnna fan yixɛtɛn bɔnsɔn
bɔnsɔnna, ɛ lan nɛn ɛ xa n ma layirin
nakamali. 10 En ma layirin ni i ra, n naxan
saxi ɛ ma, ɛ lan ɛ xa naxan nakamali, i tan
nun i bɔnsɔnne: Naxan birin findixi xɛmɛn
na ɛ tagi, e birin lan nɛn e xa banxulan. 11 Ɛ
xa na banxulanna findi layiri taxamasenna
ra ɛ tan nun n tan tagi. 12 Keli ɛ tan ma, sa
dɔxɔ ɛ bɔnsɔn bɔnsɔnna ra, a birin lan nɛn,
naxan yo barin nɛma fa xii solomasɛxɛ ti,
a xa banxulan. Na sariyan lan nɛn a xa sa
ɛ konyine fan ma naxanye ɛ yii, naxanye
barixi ɛ konni, e nun konyin naxanye saraxi
bɔxɔ gbɛtɛni, hali a mi fa i bɔnsɔnni. 13 Na
kui, konyin naxanye barixi i konni e nun
i naxan fan saraxi, e birin lan nɛn e xa
banxulan, alogo n ma layirin taxamasenna
xa lu ɛ fatin ma habadan! 14 Xɛmɛn naxan
na lu a fatin mi banxulanxi, a fama nɛn
naminideni ɛ bɔnsɔnni, bayo a mi layirin
nakamalixi.”

15 Na xanbi, Ala yi a fala Iburahima xa,
a naxa, “I nama i ya ɲaxanla xinla fala
sɔnɔn de, ‘Sarayi,’ a fa xili nɛn ‘Saran.’
16 N na a barakama nɛn, a fama dii xɛmɛn
barideni nɛn i xa. N na a barakama nɛn, a
fama findideni nɛn siya gbeen benban na.
Yamana wuyaxin mangane fama minideni
nɛn a diine yi.” 17 Iburahima yi bira, a yi
a yɛtagin lan bɔxɔn ma, a yi gele. A yi a
fala a bɔɲɛni, a naxa, “N tan naxan bata
ɲɛɛ kɛmɛ ti siimayaan na, n mɔn nɔɛ diin
sɔtɛ ba? Saran naxan fan bata ɲɛɛ tonge
solomanaanin ti siimayaan na, a fa nɔɛ diin
barɛ ba?” 18 A yi a fala Ala xa, a naxa, “I
ɲɔxɔ lu Sumayila xɔn ma tun!” 19 Ala yi a
fala, a naxa, “Ɛn-ɛn! I ya ɲaxanla Saran
fama dii xɛmɛn barideni nɛn i xa, i naxan
xili sama Isiyaga.† N nan n ma layirin
nakamalima nɛn n tan nun a tan tagi e nun
a bɔnsɔnna hali a faxa xanbini. Layirin
naxan mi kalama habadan! 20 Na xanbi,
n bata i ya maxandin nasuxu Sumayila fe
ra. N na barakama nɛn, n mɔn dii gbegbe
bari feen nagidima a ma nɛn, n bɔnsɔn
wuyaxin fima nɛn a ma. A findima nɛn
manga dii fu nun firinne baba ra, e nun siya
xungbe kanna ra. 21 Koni, naxan findixi n
ma layirin na, n fama na rakamalideni n tan
nun Isiyaga nan tagi. Saran fama nɛn dii
xɛmɛn barideni i xa i ɲɔxɔn waxati faraxi.”

* 17:5: Iburama bunna nɛɛn fa fala “Fafa binyena.” Iburahima bunna nɛɛn fa fala “Yama gbeen fafe.” † 17:19: Isiyaga bunna nɛɛn fa fala “A gelema.”

22 Ala to yelin na falɛ, a yi keli Iburahima xun
ma.
23 Iburahima yi a diin Sumayila tongo e
nun a konyin naxanye barixi a konni, e nun
a naxanye saraxi. Xɛmɛn naxanye birin a
banxini, a yi e birin banxulan na lɔxɔni alo
Ala a yamari kii naxan yi. 24 Iburahima siin
ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ solomanaanin
nan yi a ra, 25 a dii Sumayila tan bata yi
ɲɛɛ fu nun saxan ti, e banxulanxi waxatin
naxan yi. 26 E yi e birin banxulan lɔxɔ keden
27 e nun xɛmɛn naxanye birin yi Iburahimaa
banxini, konyin naxanye barixi a konni, e
nun a naxanye fan saraxi keli yamana gbɛtɛ
yi.

18

Xɔɲɛ saxanna fe

1 Alatala yi mini Iburahima xa Mamire
wudi bili gbeen dɛnaxan yi. Na waxatini,
Iburahima yi dɔxi a bubun so dɛɛn na, kuye
wolon waxatini yanyin na. 2 A yi xɛmɛ saxan
to tixi a yɛtagi. A yi keli bubun so dɛɛn na,
a siga mafurɛn, a sa na xɛmɛ saxanna ralan.
A yi a xinbi sin. 3 A yi a fala muxu keden
xa e tagi, a naxa, “N kanna, yandi ɛ nama
dangu singe, ɛ xa ɛ madigan n konni. 4 N xa
fa igen na ɛ xa alogo ɛ xa ɛ sanne maxa. Ɛ
mɔn xa ɛ matabu wudini ito bun ma. 5 N xa
fa donseen na ɛ xa alogo ɛ xa fangan sɔtɔ.
Na xanbi, ɛ fa siga ɛ sigatini. Amasɔtɔ, ɛ
danguma ɛ walikɛɛn konna nin.” Na xɔɲɛne
yi a yabi, e naxa, “Awa, i naxan falaxi, a
raba.”
6 Nanara, Iburahima yi xɛtɛ a mafuraxin
na a bubun kui. A yi a fala a ɲaxanla Saran
xa, a naxa, “I xɔdɔxɔ. I murutu fuɲi faɲin
debedin yɛ saxan nafala burun na.” 7 Na
xanbi, a yi a gi, a siga ɲinge sansanni, a sa
ɲinge dii turaxi keden tongo. A yi na ɲinge
diin so a walikɛɛn yii alogo a xa a faxa, a
xa a rafala donseen na. 8 Na suben to yelin
ɲinɲɛ, Iburahima yi a tongo, a a so xɔɲɛne
yii, e nun nɔnɔ kɛndɛna sa nɔnɔ xixin fari.
E na donseen donma, Iburahima yi ti e fɛma
wudin bun ma.
9 Na xɔɲɛne yi Iburahima maxɔdin, e
naxa, “I ya ɲaxanla Saran minɛn yi?” A yi e
yabi, a naxa, “A na yi bubun bun ma.” 10 Na
xɔɲɛn muxu keden yi a fala Iburahima xa,
a naxa, “N mɔn xɛtɛma be i ɲɔxɔn waxati
faraxi. Na waxatini i ya ɲaxanla dii xɛmɛn
barima nɛn i xa.” Saran yi tixi Iburahima
xanbi ra bubun so dɛɛn na, a tuli matixi e
falan ti xuiin na. 11 Iburahima nun Saran
bata yi yelin forideni nun. Saran mi yi nɔɛ
diin barɛ. 12 A yi gele a yɛtɛ ma, a naxa, “N
tan na sɔtɛ, n bata yelin forɛ? N kanna fan
bata findi xɛmɛ fonna ra. N fan sɛwama nɛn
dii sɔtɔdeni ba?”
13 Alatala yi a fala Iburahima xa, a naxa,
“Nanfera Saran gelexi? Nanfera a a falaxi,
a tan mi nɔɛ diin barɛ sɔnɔn, bayo a bata
fori? 14 Nanse na Alatala mi nɔɛ naxan ligɛ?
N fama nɛn waxati saxini faraxi, Saran yi
dii xɛmɛn bari.” 15 Saran yi gaxu, a yi wulen
fala, a naxa, “N mi gelexi de!” A yi a fala a
xa, a naxa, “Di! I gelexi nɛn.” 16 Na xɔɲɛne yi
ti kiraan xɔn ma, e yi e xun sa Sodoma taan
ma. Iburahima yi siga e tideni kira yi.
17 Alatala yi a fala, a naxa, “N naxan
ligama, n nama na luxun Iburahima ma.
18 A fama nɛn findideni siya belebele
sɛnbɛmaan na. Dunuɲa siyane birin duban
sɔtɔma nɛn a tan barakani. 19 N na a
sugandixi nɛn, alogo a xa a diine nun a
bɔnsɔnna muxune birin yamari a e xa
kiti kɛndɛn sa tinxinni. Na waxatini,
n tan Alatala, n fama nɛn n ma layirin
nakamalideni n naxan tongoxi Iburahima
xa.” 20 Alatala yi a fala Iburahima xa, a
naxa, “Feen naxan falaxi Sodoma kaane
nun Gomora kaane xun ma, fe magaxuxin
na a ra. E yulubin bata gbo ayi han, 21 n fama
gododeni nɛn, n sa a mato feen naxanye
birin falaxi e xun ma, xa a na kiini. Xa e
birin na feene fari, n fama a kolondeni nɛn
na waxatini.”
22 Xɔɲɛ firin yi keli e yi dɛnaxan yi, e
yi siga Sodoma taani. Koni Alatala nun
Iburahima yi lu yire kedenni. 23 Iburahima
yi a maso a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “I
muxu ɲaxine nun tinxin muxune halagɛ e
bode xɔn ba? 24 Yanyina nde tinxin muxu
tonge suulun Sodoma kaane tagi. I na taan
kalama nɛn? I mi diɲama Sodoma yamaan
ma na tinxin muxu tonge suulunna fe ra
ba? 25 Ɛn-ɛn, a mi lanma i xa na liga! A
mi lan i xa muxu ɲaxin nun tinxin muxun
faxa kii kedenni. A mi lan kiti kedenna xa
sa muxu ɲaxin nun tinxin muxun ma. A
mi lan i xa na liga. Naxan dunuɲa birin
makitima, a mi a ligama tinxinna kiraan
xɔn ma ba?” 26 Alatala yi yabin ti, a naxa,
“Xa n tinxin muxu tonge suulun li Sodoma

taan kui, n diɲama nɛn Sodoma kaane birin
ma na muxu tonge suulunna fe ra.”
27 Iburahima mɔn yi falan tongo, a naxa,
“Marigina, n bata i maxandi i xa diɲa n
xa, n xa falani ito ti i xa, bayo n tan kelixi
gbangbanna nun bɛndɛn nin. 28 Xa i sa a li,
tinxin muxu tonge suulun mi na yi, yanyina
nde fɔ muxu tonge naanin e nun suulun
nan na. I na taan kalɛ bayo muxu suulun
bata dasa a ra?” Ala yi a fala, a naxa, “N mi
a kalama xa n tinxin muxu tonge naanin e
nun suulun li na.”
29 Iburahima mɔn yi a fala a xa, a naxa,
“Yanyina nde, i muxu tonge naanin nan
lima na yi.” A yi a fala, a naxa, “N mi na
kalama na muxu tonge naaninna fe ra.”
30 Iburahima yi a fala, a naxa, “Marigina, n
bata i maxandi, i nama xɔlɔ xa n mɔn falana
nde ti i xa. Yanyina nde, i muxu tonge
saxan nan lima na yi.” Ala yi a fala a xa,
a naxa, “N mi na kalama xa n tinxin muxu
tonge saxan li na yi.”
31 Iburahima yi a fala, a naxa, “Marigina, i
hakɛ lu n xa. Yanyina nde, i muxu mɔxɔɲɛ
nan lima na.” Ala yi a fala, a naxa, “N mi na
taan kalama na muxu mɔxɔɲɛna fe ra.”
32 Iburahima mɔn yi a fala, a naxa, “Ma-
rigina, yandi, i nama xɔlɔ. N ma maxɔdin
dɔnxɛn ni ito ra. Yanyina nde, i muxu fu
nan lima na.” Ala yi a fala Iburahima xa,
a naxa, “N mi na taan kalama na muxu
fuuna fe ra.” 33 A to yelin falan tiyɛ e nun
Iburahima, Alatala yi siga, Iburahima fan yi
xɛtɛ a konni.

19

Sodoma nun Gomora halagi fena

1 Ɲinbari waxatini, maleka firin yi so
Sodoma taani. Na waxatini, Loti yi dɔxi na
taan so dɛɛn na. A to malekane to fɛ, a yi
keli, a sa e ralan kiraan xɔn ma. A yi a xinbi
sin, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. 2 Loti yi a
fala e xa, a naxa, “N kanne, yandi, ɛ xa so n
konni. Ɛ xa ɛ sanne maxa, ɛ mɔn xa xi be to.
Na xanbi, tila xɔtɔnni ɛ nɔɛ sigɛ ɛ sigatini.”
Malekane yi a fala, e naxa, “Ɛn-ɛn! Fɔ nxu
xa xi taan tagini to kɔɛɛn na.”
3 Koni Loti yi a yixɔdɔxɔ han e yi siga a
konni. A yi donse faɲin nafala e xa, a yi
buru ratetaren gan e xa. E yi e dɛge. 4 Sa
waxatin mi yi a lixi nun, Sodoma kaane
yi Loti a banxin nabilin. Keli banxulanne
ma, sa dɔxɔ xɛmɛ fonne ra, e birin yi na
nun. 5 E yi Loti xili, e a maxɔdin, e naxa,
“Na muxune minɛn yi, naxanye soxi i konni
to ɲinbanna ra. E ramini nxu ma, nxu xa
nxu makoon naba e ra alo ɲaxanla.” 6 Loti
yi mini a banxin kui a ti dɛɛn na, a yi na
dɛɛn nagali. 7 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛn-
ɛn! Ngaxakedenne, ɛ nama fe ɲaxin liga.
8 N ma dii tɛmɛ firin be naxanye mi xɛmɛ
feen kolon. N bata tin a ma, n xa ne sa
ɛ sagoni, ɛ xa feen birin liga e ra ɛ waxi
naxan xɔn ma, alogo ɛ nama sese liga n ma
xɔɲɛne ra, bayo n tan bata findi e yatigin
na.” 9 Na muxune yi a fala Loti xa, e naxa,
“Mini i ya xɔɲɛne nan na nxu yɛtagi. I mi
nɔɛ kitin sɛ nxu konni. Xa i mi i kata, nxu
fama fe xɔlɛn dɔxɔdeni i ra nɛn dangu e tan
na.” E yi sɔnsɔn Loti ra, alogo e xa dɛɛn
kala. 10 Na maleka firinna yi Loti suxu, e yi
a raso banxin kui, e dɛɛn balan e xun ma.
11 Malekan yi ganla xunna kala, naxanye yi
tixi dɛɛn na, e birin yi findi danxutɔne ra,
keli banxulanne ma sa dɔxɔ xɛmɛ fonne ra
han e mi yi sese toma fa. Kiraan yi yifu e
ma.
12 Na maleka firinna yi Loti maxɔdin, e
naxa, “Muxuna nde i xa be? Hali a findixi
i bitanna nan na, i ya dii xɛmɛne nun i
ya dii tɛmɛne, e nun i ya muxune birin, i
xa e birin namini taani ito kui 13 bayo nxu
fama a halagideni. Alatala bata maxandi
xui gbegbe mɛ taa yi kaani itoe wali kobine
fe ra. Alatala yi nxu rafa, a nxu xa fa taani
ito halagi.” 14 Loti yi siga, a a fala a bitanne
xa, a naxa, “Ɛ keli be mafurɛn! Alatala fama
be kaladeni iki sa.” E yi a miri a sabaan nan
na. 15 Na subaxan ma, malekane yi digi Loti
ra, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli! I ya ɲaxanla
tongo, e nun i ya dii tɛmɛ firinna naxanye
be. Ɛ xa keli be alogo ɛ nama halagi ɛ nun
taani ito hakɛ kanne.” 16 A to wa a madigan
feni nun, malekan yi Loti suxu a yiin ma,
e nun a ɲaxanla, sa a dii tɛmɛ firinna fari.
E yi e ramini taan kui, bayo Alatala bata yi
kininkinin e ma.
17 Malekan to e ramini, keden yi a fala Loti
xa, a naxa, “I gi, alogo i niin xa ratanga. I
nama i xanbi rato de! I nama i mati taani
ito rabilinna yire yo yi. Xa i mi waxi a xɔn
i xa halagi, siga na geyane yireni.” 18 Loti yi
a fala, a naxa, “Ɛn-ɛn, n Marigina, n bata i
maxandi, n mi nɔɛ na ligɛ. 19 N na a kolon,
i bata hinan n tan i ya walikɛɛn na. I bata
kininkinin n ma han! I bata n niin natanga.

Koni, n tan mi nɔɛ n giyɛ han geyaan ma, xa
na mi a ra n faxama nɛn. [20] Yandi, i bata taa
xurudini ito to? Na nan masoxi n na. Tin, n
xa siga, n xa sa lu na. A lu, n xa siga mɛnni,
taa xurudidin na a ra! N niin xa ratanga!"
[21] Malekan yi a fala, a naxa, "N bata tin na
birin ma. N mi na taan kalɛ. [22] Siga mafurɛn,
bayo han i sa soma waxatin naxan yi, n mi
nɔɛ fefe ligɛ." Na nan a toxi, na taan xili saxi
Soyari.* [23] Sogen yi tema waxatin naxan yi,
Loti yi so Soyari taan kui.

[24] Na waxatini, Alatala yi dole tɛɛn
nagodo Sodoma taan nun Gomora taan ma.
[25] A yi na taane halagi e nun na lanbanna
birin, fɔlɔ sansine ma, sa dɔxɔ muxune ra
naxanye birin dɔxi na taane kui. [26] Loti a
ɲaxanla yi a yɛɛn naxɛtɛ a xanbi ra, a yi
findi fɔxɔ gɛmɛ tixin na.

[27] Na subaxan ma, Iburahima yi keli, a a
xunsa na yiren ma e nun Alatala e bode to
dɛnaxan yi. [28] A to a yɛɛn nasiga Sodoma
taan nun Gomora taan ma, e nun na taane
rabilinna birin, a yi tuti gbeen to, a tema na
yi alo sulun tɛɛn† tutina. [29] Ala to yi na taane
kalama nun, a yi mirixi Iburahimaa fe ma.
Na nan a toxi, Ala yi Loti ratanga na gbalon
ma, a yi na taane kalama waxatin naxan yi,
Loti yi dɔxi dɛnaxan yi.

Loti nun a dii tɛmɛ firinna

[30] Loti bata yi gaxu lu feen na Soyari taan
kui. A yi keli na, a siga geyaan fari a sa dɔxɔ
mɛnni e nun a dii tɛmɛ firinna faran yinla
kui.

[31] Lɔxɔna nde, a dii tɛmɛ singen yi a fala
a xunyɛn xa, a naxa, "En baba bata fori.
En dɛnaxan yi, xɛmɛ yo mi be en dɔxɔma
naxan xɔn ma alo adaman darixi kii naxan
yi. [32] Fa be, en xa dɔlɔn so en baba yii han a
xunna yi keli alogo en xa xi a xɔn ma, alogo
en xa diin sɔtɔ. Na xa findi a bɔnsɔnna ra."
[33] Na kɔɛɛn na, e yi dɔlɔn fi e baba ma, a dii
tɛmɛ singen yi xi a baba xɔn ma. A mi a xun
ma fe yo kolon, a diin sa waxatina hanma
a keli waxatina. [34] Kuye to yiba, a dii tɛmɛ
singen yi a fala a xunyɛn xa, a naxa, "A bata
ɲan, n tan nun n baba bata xi yire kedenni
to. To kɔɛɛn na, i tan nan nun n baba xima
yire kedenni. Na yanyini en nɔɛ bɔnsɔnna
fiyɛ a ma." [35] Na kɔɛɛn mɔn na, e yi dɔlɔn
fi e baba ma, a xunyɛn fan yi xi a baba xɔn
ma. A mi a xun ma fe yo kolon, a diin sa
waxatina, e nun a keli waxatina.

[36] Loti a dii tɛmɛ firinna yi fudikan e baba
a diin na. [37] Na dii tɛmɛ singen to diin bari,
a a xili sa "Moyaba." Na nan findi Moyaba
kaane birin benban na. Han iki e na yi. [38] A
dii tɛmɛ firinden fan yi diin bari, a a xili
sa "Bɛn-Ami." Na nan findi Amonine birin
benban na. Han iki e na yi.

20

Iburahima nun Abimeleki

[1] Iburahima yi siga Negewi yamanani. A
yi dɔxɔ Kadesi nun Suru tagi. Na xanbi ra,
a yi siga Gerari taani, a yi waxati ti mɛnni.
[2] Iburahima yi a ɲaxanla Saran ma fe fala,
a naxa, "N xunyɛn ɲaxalanmaan nan a ra."
Abimeleki, Gerari mangan yi Saran tongo.

[3] Kɔɛɛn to so, Abimeleki xima, Ala yi a
yɛtɛ yita a ra xiyeni, a naxa, "I faxama
nɛn ɲaxanli ito a fe ra, i naxan tongoxi,
bayo xɛmɛ taa ra dɔxɔn na a ra." [4] Na
waxatini, Abimeleki munma yi a maso a
ra. A yi a yabi, a naxa, "N Marigina, i
bɔnsɔn tinxinxin kalama nɛn? [5] Iburahima
a fala nɛn n xa, fa fala ɲaxanli ito a xunyɛn
ɲaxalanmaan nan a ra. Ɲaxanla fan yi a
fala n xa, a tada nan Iburahima ra. N naxan
ligaxi, n na ligaxi n bɔɲɛ fixɛn nan na." [6] Na
xiyeni Ala mɔn yi a fala a xa, a naxa, "N tan
yati, n na a kolon i feen naxan ligaxi, fe kobi
xa mi a ra. N tan nan a ligaxi, i mi nɔxi
yulubi ligɛ n na. Na nan a toxi n mi a luxi
i xa a findi i ya ɲaxanla ra. [7] Iki, ɲaxanli ito
raxɛtɛ a xɛmɛn ma. Nabiin nan a ra. A Ala
maxandima i xa nɛn alogo i niin xa ratanga.
Koni xa i mi a raxɛtɛ a xɛmɛn ma, a kolon, i
faxama nɛn i tan nun i ya muxune birin."

[8] Abimeleki yi keli sinma, a yi a kuntigine
birin malan. Feen naxan birin danguxi, a
yi a yɛba e xa. E yi gaxu han a dangu ayi.
[9] Abimeleki yi Iburahima xili a konni. A yi a
maxɔdin, a naxa, "N hakɛn mundun ligaxi i
ra, i xa n tan nun n ma yamaan findi yulubi
kanne ra? I bata fe liga n na, feen naxan mi
lan a xa liga. [10] Nanfe a ligaxi i xa na raba?"
[11] Iburahima yi a fala, a naxa, "N na falaxi
nɛn, a be kaane mi gaxuxi Ala yɛɛ ra. E n
faxama nɛn n ma ɲaxanla fe ra. [12] Ɲɔndin
nan a ra, n xunyɛn na a ra. Nxu birin baba
keden, koni nxu nga keden mi a ra. A mɔn

* 19:22: Soyari bunna nɛɛn fa fala "A xurina."

† 19:28: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

findixi n ma ɲaxanla ra. 13 Ala to n namini
n baba konni, n yi a fala n ma ɲaxanla xa,
n naxa, ‘I hinanna yitama n na ikiini: En na
siga dɛdɛ, i xa a fala a n xunyɛn nan i tan
na.’ ”
14 Abimeleki yi yɛxɛɛne nun siine nun
ɲingene nun konyi xɛmɛne nun konyi
gilɛne tongo, a yi e birin so Iburahima yii.
A mɔn yi a ɲaxanla Saran naxɛtɛ a ma. 15 A
yi a fala Iburahima xa, a naxa, “N ma bɔxɔn
dɛɛn bata rabi i xa. I na wa lu feni dɛdɛ
bɔxɔni ito ma, lu mɛnni.” 16 A yi a fala Saran
xa, a naxa, “N bata gbeti gbanan wuli keden
so i tada yii i solona seen na i tan nun i
sigati boden birin yɛɛ xɔri alogo i xa xunna
kenla sɔtɔ.” 17 Iburahima yi Ala maxandi, na
waxatini Ala yi Abimeleki rakɛndɛya alogo
a ɲaxanla nun a konyi gilɛne xa nɔ diin
barideni. 18 Alatala bata yi dii baritareyaan
nagidi nun Abimeleki a muxune ma Iburahima a ɲaxanla Saran ma fe ra.

21

Isiyaga bari lɔxɔna

1 Alatala yi hinan Saran na, a a falan
nakamali. 2 Saran yi fudikan. A yi diin bari
Iburahima xa a foriyani Ala waxatin naxan
fala a xa. 3 Iburahima yi a diin xili sa Isiyaga,
Saran naxan sɔtɔxi a xa.
4 A yi a dii Isiyaga banxulan a xii solo-
masɛxɛde lɔxɔni alo Ala a yamari kii naxan
yi. 5 Iburahima bata yi ɲɛɛ kɛmɛ sɔtɔ si-
imayaan na, Isiyaga bari waxatin naxan yi.
6 Saran yi a fala, a naxa, “Ala bata n nagele
sɛwani. Muxun naxanye na n ma dii Isiyaga
bari feen mɛ, en birin sɛwama nɛn.”* 7 A
mɔn yi a fala, a naxa, “Nde yi nɔɛ a falɛ
Iburahima xa a lɔxɔna nde fama a lideni,
Saran findima dii ngan na nɛn? Koni n tan
bata diin bari a xa a xɛmɛ foriyani.”

Iburahima yi Hagara kedi

8 Diin to gbo, e yi a dɛɛn ba xiɲɛn na.
Iburahima yi sɛwa sumunna belebele yitɔn,
a dii Isiyaga dɛɛ ba lɔxɔni. 9 Misiran kaan
Hagara diin naxan barixi Iburahima xa,
Saran yi na diin to gelɛ. 10 A yi a fala
Iburahima xa, a naxa, “Konyi ɲaxanli ito
nun a diin kedi. E nun n ma dii Isiyaga
nama lu kɛɛ kedenni.” 11 Na falan mi rafan
Iburahima ma a diina fe ra. 12 Koni Ala yi a
fala Iburahima xa, a naxa, “I nama xɔlɔ i ya
diina fe ra e nun i ya konyi ɲaxanla. Saran
na feen naxan birin maxɔdin i ma, a birin
liga a xa, bayo naxanye yatɛma i bɔnsɔnna
ra, ne minima Isiyaga bɔnsɔnna nin. 13 N
siyana nde fan naminima nɛn i ya konyi
ɲaxanla diini, bayo i ya diin nan a fan na.”
14 Iburahima yi keli subaxan ma. A yi burun
nun kidi sagbaan tongo igen yi naxan kui.
A yi na birin nate Hagara xun ma, a yi diin
so a yii, a yi e birin kedi. Hagara yi a xun ti
tonbon yiren na dɛnaxan xili “Bɛriseba.”
15 Igen to ɲan a kidi sagbaan kui, a yi a diin
sa wudidin bun ma. 16 A yi siga, a sa dɔxɔ
a danna xalimakuli wolide keden ɲɔxɔndɔn
yi. A yi a fala, a naxa, “N mi nɔɛ n yɛɛn tiyɛ
n ma diin faxamatɔɔn na.” A yi siga, a sa
dɔxɔ a danna, a yi lu tɛ a ma, a wuga. 17 Ala
yi diin wuga xuiin mɛ kore. Alaa malekan yi
Hagara xili, a yi a maxɔdin, a naxa, “Hagara
nanse i sɔtɔxi? I nama gaxu bayo Ala bata
diin wuga xuiin mɛ kore. 18 Keli i ti! I ya diin
tongo i yii firinna ra, i xa a suxu, bayo n na
a findima siya gbee kanna nan na.”
19 Ala yi Hagara yɛɛn nabi, a yi xɔɲinna to,
igena a kui. A yi na kidi sagbaan tongo, a sa
igen sa a kui. A yi igen fi a diin ma. 20 Ala yi a
yengi lu diin xɔn ma han a yi gbo. A yi siga
a sa dɔxɔ tonbonni. A yi findi xalimakuli
wonla ra. 21 A yi dɔxɔ Paran tonbonni. A nga
yi Misiran kaa ɲaxalan keden fen a xa.

Iburahima layirin naxan xidi e nun Abimeleki tagi

22 Na waxatini, Abimeleki nun a sofa man-
gana Pikoli, ne yi fa Iburahima li, e a fala a
xa, e naxa, “Ala luxi i xɔn ma i ya feen birin
yi. 23 I kɔlɔ n xa Ala xinli, fa fala i mi n yanfɛ,
i mi n ma diine yanfɛ, i mi n mamandenne
fan yanfɛ. I xa hinan n na e nun bɔxɔni ito
muxune, i dɛnaxan yi, alo n na a liga i xa kii
naxan yi.” 24 Iburahima yi a yabi, a naxa, “N
bata n kɔlɔ Ala yi.”
25 Iburahima yi a mawuga Abimeleki
xa, a walikɛne bata a xɔɲinna ba a yii.
26 Abimeleki yi a yabi, a naxa, “N ma kolon
naxan na feen ligaxi i ra. I mi dɛntɛgɛni ito
saxi n xa, fɔ to n tan yi fa a kolon.”
27 Iburahima yi yɛxɛɛne nun siine nun
ɲingene tongo, a yi e so Abimeleki yii. E
yi layirin tongo e bode xa. 28 Iburahima yi
yɛxɛɛ dii solofere tongo, a yi e sa e danna.

* 21:6: Isiyaga bunna nɛɛn fa fala “A gelema.”

29 Abimeleki yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera,
i na yɛxɛɛ dii soloferene saxi e danna?”
30 Iburahima yi a yabi, a naxa, “N ne soma
nɛn i yii, alogo i xa a kolon, a n tan nan
xɔɲinni ito gexi.”
31 Nanara, mɛnna xili saxi Bɛriseba, bayo
e firinna birin e kɔlɔ mɛnna nin.† 32 E
yi layirin tongo e bode xa Bɛriseba. Na
dangu xanbini, Abimeleki nun a sofa man-
gana Pikoli, e yi ti kiraan xɔn ma xɛtɛ
Filisiti bɔxɔni. 33 Iburahima yi tamaro
wudi bili keden si Bɛriseba bɔxɔn ma. A
yi Alatala maxandi a xinla ra, Habadan
Ala. 34 Iburahima ɲɛɛ wuyaxi ti nɛn Filisiti
bɔxɔni.

22

Iburahimaa saraxana

1 Na feene dangu xanbini, Ala yi Ibu-
rahima kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ. A yi a xili, a naxa,
“Iburahima.” Iburahima yi a ratin, a naxa,
“N tan ni i ra.”
2 Ala yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin tongo,
Isiyaga, i ya dii keden peena, naxan nafan i
ma, i xa a xali Moriya yamanani geyaan fari,
n na dɛnaxan yita i ra. I xa a ba n xa saraxa
gan daxin na.”
3 Subaxan ma, Iburahima yi keli, a yi dɔxɔ
seni tɔn a sofanla fari. A yi a walikɛ firin
tongo e nun Isiyaga, a diina. Iburahima
yi yegeni bɔ naxan findima tɛɛ yitɔn seen
na saraxa badeni. A yi siga yireni Ala
dɛnaxan yitaxi a ra. 4 Na xii saxande lɔxɔni,
Iburahima yɛɛn yi ti na yire makuyen na,
a sigama dɛnaxan yi. 5 A yi a fala a walikɛ
firinna xa, a naxa, “Ɛ tan nun sofanla xa lu
be. Nxu nun n ma diin sigama geyaan fari
Ala batudeni. Na waxatini nxu mɔn xɛtɛma
han be.”
6 Iburahima yi na yegen dɔxɔ Isiyaga xun
ma, a diina. A mɔn yi tɛɛ wolonna nun filɛn
xali. E sigan tima e firinna. 7 Isiyaga yi a
baba Iburahima xili, a naxa, “N baba.” A yi
a ratin, a naxa, “N tan ni i ra, n ma diina.”
Isiyaga yi a baba maxɔdin, a naxa, “N bata a
to yegen nun tɛɛ wolonna en yii, koni yɛxɛɛ
diin minɛn yi en naxan bama saraxan na?”
8 Iburahima yi a yabi, a naxa, “N ma diina,
Ala yatin nan yɛxɛɛ diin fima en ma, en
naxan bama saraxa gan daxin na.” E sigan
tima e firinna.
9 E to e soden li, Ala dɛnaxan yitaxi a ra,
Iburahima yi saraxa ganden nafala mɛnni, a
yi yegen sa na. A yi a diin xidi, Isiyaga. A yi a
rate na saraxa ganden fari, a yi a dɔxɔ yegen
fari. 10 Na xanbi ra, a yi filɛn tongo, a yi a
yiini bandun, a xa a diin kɔɛ raxaba, 11 koni
Alatalaa malekan yi a xili kore, a naxa,
“Iburahima hɛ, Iburahima hɛ!” Iburahima
yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”
12 Malekan yi a fala, a naxa, “Banxulanni
ito lu na. I nama fe ɲaxi yo liga a ra. N bata
a kolon i gaxuxi Ala yɛɛ ra. N mɔn bata la a
ra, i mi tondixi i ya dii kedenna fideni n ma
saraxan na.”
13 Iburahima yi a yɛɛn naxɛtɛ a xanbi ra,
a yi yɛxɛɛ kontonna to fɔtɔnna yii ra, a
feri firinna kankanxi ɲansanni. A yi sa na
yɛxɛɛ kontonna tongo, a fa a ra. A yi na
ba saraxan na a diin ɲɔxɔn na. 14 Iburahima
yi na yiren xili sa “Alatala nan fama a ra.”
Nanara, han iki a falama “Alatala nan fama
a ra a geyaan fari.”
15 Alatalaa malekan mɔn yi Iburahima xili
kore. 16 A yi a fala a xa, a naxa, “N bata
n kɔlɔ n yɛtɛni, Alatalaa falan ni ito ra.
Bayo i bata ito liga, i mi tondi i ya dii
kedenna ma n xa, 17 n na i barakama nɛn
han! I bɔnsɔnna wuyama ayi nɛn alo saren
naxanye koren ma, xa na mi a ra e wuyama
ayi nɛn alo mɛɲɛnsinna naxan malanxi baa
dɛɛn na. I bɔnsɔnna e yaxune nɔma nɛn.
18 Dunuɲa siyane birin duban sɔtɔma nɛn i
tan bɔnsɔnna barakani, bayo i bata n xuiin
suxu.”
19 Iburahima yi xɛtɛ a walikɛne yireni. E
birin yi siga Bɛriseba, bayo Iburahima yi
dɔxi mɛnna nin.
20 Na feene birin to dangu, Iburahima yi a
mɛ, a Milika bata diini itoe bari a xunyɛn
Nahori xa: 21 A dii singena Yusu nun na
xanbiratɔna Busi nun Arami baba Kɛmuyɛli
22 nun Kesede nun Xaso nun Pilidasi nun
Yidilafi e nun Betuyeli. 23 Betuyeli Rebeka
nan sɔtɔ. Milika nan na dii solomasɛxɛn
bari Iburahima xunyɛ Nahori xa. 24 Nahori
a konyi ɲaxanla, na yi xili nɛn Reyuma. A
yi diine bari. Na diine yi xili nɛn: Teba nun
Gaxami nun Tahaka e nun Maka.

23

Iburahimaa muxu maluxundena

† 21:31: Bɛriseba bunna nɛɛn fa fala “Marakɔlɔ xɔɲinna.”

1 Saran ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun
solofere nan sɔtɔ siimayaan na. 2 A yi
faxa Kiriyati-Aruba yi, naxan mɔn xili
"Xebiron," Kanan bɔxɔni. Iburahima yi
a ɲaxanla saya feen liga, a yi a wuga.
3 Iburahima yi keli, a ɲaxalan binbin saxi
dɛnaxan yi, a yi siga Xitine fɛma. A yi
sa falani ito ti e xa, a naxa, 4 "Xɔŋɛn nan
n tan na ɛ tagi be. N bata ɛ maxandi, ɛ
gaburu yiren fi n ma, n nɔɛ n ma ɲaxanla
maluxuŋɲɛ dɛnaxan yi."
5 Xitine yi a yabi, 6 e naxa, "Nxu kanna,
i tuli mati nxu ra a faɲin na! Alaa muxu
gbeen nan i ra nxu tagi. I na wa i ya
ɲaxanla maluxun feni nxɔ gaburu yire yo
yi, i sagoon na a ra. Nxu tan tagi be, muxu
yo mi na naxan nɔɛ tondɛ i xa, i ya ɲaxanla
maluxundeni a gaburu yireni."
7 Iburahima yi keli. A yi a xinbi sin mɛn
kaane xa, Xiti bɔnsɔnna. 8 A yi a fala e
xa, a naxa, "Xa ɛ bata tin, n xa nɔ n ma
ɲaxanla maluxundeni ɛ gaburu yireni, n
fan bata ɛ maxandi ɛ xa nɔ n ma maxandin
nadangudeni, Soxara a dii Eferon ma 9 alogo
a xa Makipela faranna so n yii. Bayo, n na
a kolon a tan nan gbee mɛnna ra, na mɔn
a xɛɛn nan dɛxɔn. A xa na sara n ma ɛ yɛɛ
xɔri, alogo birin xa a kolon, na bɔxɔn bata
findi n ma muxu maluxunden na."
10 Eferon Xiti kaan yi tixi a yamaan tagi. A
yi Iburahima yabi a xuini texin na alogo Xi-
tine nun muxun naxanye birin yi malanxi
taan so dɛɛn na, e xa nɔ a falan namɛdeni.
11 "Nba, n bata i maxandi, n kanna, i tuli mati
n na. Ɛn-ɛn, n bata xɛɛn nun faranni ito
fi i ma n bɔnsɔnna yɛɛ xɔri. I ya ɲaxanla
maluxun mɛnni."
12 Iburahima mɔn yi a xinbi sin, yamaan
birin yɛɛ xɔri. 13 A yi falan ti Eferon xa, a
naxa, "I fan xa i tuli mati n na. N ni i ya xɛɛn
saren fima nɛn. A rasuxu, yandi, n gbetin
naxan soma i yii alogo n xa nɔ n ma ɲaxanla
maluxundeni mɛnni."
14 Eferon mɔn yi falan tongo, 15 a naxa,
"Nba, i tuli mati n na a faɲin na. Bɔxɔn
naxan saren lanma gbeti gbanan kɛmɛ
naanin ma, sese mi na ra, i tan nun n tan
tagi. I ya ɲaxanla maluxun na."
16 Iburahima yi tin Eferon ma falan ma.
A yi gbetin tɛngɛ, a naxan ma fe fala a bo-
dene yɛɛ xɔri, Xitine, na gbeti gbanan kɛmɛ
naanin yi maliga alo yulane yi darixi a ligɛ
kii naxan yi na waxatini. 17 Eferon ma xɛɛn
naxan yi Makipela yi, Mamire sogetede
binna e nun faranna naxan na, e nun wudi
binla naxanye birin sixi xɛɛn danne ra, 18 ne
birin yi findi Iburahima gbeen na. Na Xitine
nun muxun naxanye birin yi malanxi taan
so dɛɛn na, e birin yi findi na fe serene ra.
19 Na birin dangu xanbini, Iburahima yi
a ɲaxanla Saran maluxun na faranna ra
Makipela xɛɛn ma, naxan Mamire yɛtagi,
Xebiron yi, Kanan bɔxɔni. 20 Na xɛɛn nun
na faranna yi ba Xitine gbeeyani, a findi
Iburahima gbeen na alogo a xa nɔ a muxu
faxaxine maluxundeni mɛnni.

24

Isiyaga nun Rebeka futu xidina

1 Iburahima bata yi fori. Alatala yi Ibu-
rahima baraka kirayaan sifan birin xɔn ma.
2 A walikɛɛn naxan fori dangu a walikɛɛn
birin na, naxan yengi luxi a yii seen birin
xɔn ma, Iburahima yi a fala na xa, a naxa,
"I yiin naso n danban bun ma.* 3 N fama i
rakɔlɔdeni Alatala yi, kore xɔnna nun bɔxɔ
xɔnna Ala, alogo i nama ɲaxanla fen n ma
diin xa naxan findɛ Kanan kaan na n dɔxi
dɛnaxan yi. 4 I sigama n bari bɔxɔn nan
ma, n bɔnsɔnni, i mɛnna ɲaxalan keden fen
Isiyaga xa, n ma diina."
5 A walikɛɛn yi a yabi, a naxa, "Yanyina
nde, na ɲaxanla mi birɛ n fɔxɔ ra fa bɔxɔni
ito yi. Fɔ n xa i ya diin xali mɛnni, i ya
bɔxɔni, i kelixi dɛnaxan yi ba?" 6 Iburahima
yi a yabi, a naxa, "I nama n ma diin naxɛtɛ
n kelideni de! 7 Alatala, Ala Naxan Kore,
naxan n tongoxi n bari muxune tagi e nun
n bɔnsɔnni, naxan falan tixi n xa, naxan a
kɔlɔxi a bɔxɔni ito soma nɛn n bɔnsɔnna yii,
a tan yatina a malekan nasigama i yɛ ra nɛn
alogo i xa nɔ ɲaxanla sɔtɔdeni n ma diin xa
mɛnni. 8 Xa ɲaxanla mi fa sa tin birɛ i fɔxɔ
ra, i fama nɛn natangadeni n ma kɔlɔn ma, i
naxan tongoxi n xa. Koni i nama xɛtɛ n ma
diin na mɛnni."
9 Walikɛɛn yi a yiin naso a kanna Ibu-
rahima danban bun ma, a yi a kɔlɔ na ma.
10 Walikɛɛn yi ɲɔgɔmɛ fu tongo Iburahima a
ɲɔgɔmɛne tagi e nun se faɲi gbegbe. A yi
keli, a yi siga Nahori a taani, Mesopotamiya
yamanan kɔmɛn fɔxɔni.

* 24:2: Mɛn kaane yi na nan ligama e na muxun nakɔlɔ waxatin naxan yi.

11 Ɲinbari waxatini, a yi xɔɲinna li naxan
gexi taan fari ma. A yi ɲɔgɔmɛne rafelen
mɛnni. Ɲaxanle yi fama ige badeni na
xɔɲinna nan na.
12 A yi Ala maxandi, a naxa, “Alatala, n
kanna Iburahimaa Ala, n bata i maxandi
alogo n ma sigatiin xa findi xunna kenla
ra n xa to. I xa hinan n kanna Iburahima
ra. 13 I bata n to xɔɲinna dɛxɔn ma, taan
sungutunne fama ige badeni dɛnaxan yi.
14 N sungutunna nde maxɔdinma nɛn, a xa
a ige ba seen so n yii, n yi igen min. Xa
a li, a n yabi iki, a naxa, ‘I xa igen min, n
mɔn xa igen so i ya ɲɔgɔmɛne fan yii,’ n
na a kolonma nɛn na waxatini, i ya ɲaxalan
sugandixin yatin nan na ra Isiyaga xa, i ya
walikɛna. Na waxatini n na a kolonma nɛn,
a i bata hinan n kanna ra.”
15 Benun a xa yelin na falan tiyɛ, Rebeka yi
fa, Betuyeli a dii tɛmɛna, Nahori nun Milika
mamandenna. Nahori, Iburahima xunyɛn
nan a ra. A fɛɲɛn yi dɔxi a tungunna fari.
16 Sungutun tofaɲin nan yi a ra, naxan mi
yi xɛmɛ feen kolon. A yi godo xɔɲin dɛɛn
na, a yi a fɛɲɛn nafe igen na, a mɔn yi te.
17 Iburahimaa walikɛɛn yi a gi, a sa a ralan.
A yi a fala a xa, a naxa, “Yandi, a lu n xa
igena nde min, naxan i ya fɛɲɛn kui.” 18 A
yi a yabi, a naxa, “Nba, igen min.” A yi a
fɛɲɛn nagodo a tungunna fari, a yi igen so a
yii. 19 A to yelin igen soɛ a yii, a yi a fala a xa,
a naxa, “N ni igen bama nɛn i ya ɲɔgɔmɛne
fan xa alogo e birin xa wasa igen na.”
20 A yi igen sa xuruse mindeni, a mɔn yi
siga a giyɛ a sa ige gbɛtɛ sɛgɛ. Ɲɔgɔmɛne
birin yi wasa igen na. 21 Xɛmɛni ito yi a
dundu, a yi a miri, yanyina nde, Alatala bata
n ma sigatiin nasɔnɔya n xa. 22 Ɲɔgɔmɛne
to yelin igen minɲɛ, xɛmɛni ito yi xɛma
wuredin so sungutunna yii naxan sama
ɲɔɛɛn na, na garamu sennin liyɛ, e nun
xɛma yiikɔɛraso firin, naxan garamu kɛmɛ
liyɛ. 23 A yi a maxɔdin, a naxa, “Nde a dii i
tan na? Yandi, a fala n xa, xa yigiyana nde i
baba konni, nxu xa xi na to kɔɛɛn na?”
24 A yi a fala a xa, a naxa, “Betuyeli
a diin nan n na, Milika nun Nahori ma-
mandenna nan n na.” 25 Ɲaxanli ito mɔn
yi a fala, a naxa, “Nxu konni sɛxɛn nun
ɲɔxɔndedɛ gbegbeen na, yigiyaden fan na
ɛ luma dɛnaxan yi.” 26 Xɛmɛni ito yi a xinbi
sin Alatala yɛtagi. 27 A yi a fala, a naxa,
“Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, n bata i
tantun. I hinanma n kanna Iburahima ra
waxatin birin. I ya lannayaan mi kalɛ. N ma
sigatini, Alatala, n xunna tixi yiren nan na,
dɛnaxan findixi n kanna Iburahima xunyɛn
konna ra.”
28 Sungutunni ito yi a gi siga a konni, a
sa xɔɲɛni ito a fe fala a nga xa. 29 Rebeka
tadana nde yi na naxan xili Laban. A yi mini
mafurɛn, a yi siga xɔɲin dɛɛn na xɛmɛn
tixi dɛnaxan yi. 30 A bata yi ɲɔɛrasoon nun
yiikɔɛrasoon to a xunyɛn ɲaxalanmaan yii.
A mɔn bata yi a xunyɛn dɛntɛgɛ xuiin mɛ
xɛmɛna falana fe ra. A yi siga xɛmɛni ito
yireni a tixi xɔɲinna fɛma e nun ɲɔgɔmɛne.
31 A yi a fala a xa, a naxa, “Fa be, Alatala
barakan fixi naxan ma. Nanfera i tixi
tandeni? N bata banxini tɔn i yigiyadena
e nun ɲɔgɔmɛne lan e xa lu dɛnaxan yi.”
32 Xɛmɛni ito yi so Laban konni. Laban yi
goronna ragodo ɲɔgɔmɛne fari. A sɛxɛn so
e yii e nun ɲɔxɔndedɛna e naxan donma. A
yi igen fan so xɛmɛni ito yii, e nun muxun
naxanye birin biraxi a fɔxɔ ra, alogo e xa e
sanne maxa. 33 A yi fa donseen na e xa, koni
a yi a fala, a naxa, “N mi n dɛgema singe, fɔ
n xa falan ti ɛ xa, n lanma n xa naxan yita
ɛ ra.” Laban yi a fala a xa, a naxa, “Falan ti
xɛ.”
34 Xɛmɛni ito yi a fala, a naxa, “N tan
Iburahimaa walikɛɛn nan n na. 35 Alatala
bata baraka gbegbeen nagidi n kanna Ibu-
rahima ma. A bata findi nafulu kanna
ra, bayo Ala bata xuruseen sifan birin fi a
ma e nun gbetin nun xɛmaan nun walikɛ
xɛmɛne nun walikɛ ɲaxanle nun ɲɔgɔmɛne
nun sofanle. Ala bata na birin fi a ma. 36 N
kanna Iburahima a ɲaxanla Saran, hali a to
yi forixi, a yi diin bari a ma. A kɛɛn birin
soxi diini ito nan yii.”
37 “Iburahima n nakɔlɔxi nɛn, a naxa, ‘I
nama ɲaxanla tongo n ma diin xa naxan
findɛ Kanan kaan na n dɔxi dɛnaxan yi.
38 I xa siga n baba denbayani n bɔnsɔnni
alogo i xa ɲaxanla fen n ma diin xa mɛnni.’
39 Na waxatini, n yi n kanna maxɔdin, n
naxa, ‘Xa na ɲaxanla fa tondi biradeni n
fɔxɔ ra go?’ 40 A yi n yabi, a naxa, ‘N sigan
tima Alatala naxan yɛtagi, na fama nɛn a
malekan biradeni i fɔxɔ ra alogo i ya sigatiin
xa sɔnɔya. I fama nɛn ɲaxanla tongodeni n
ma diin xa n bɔnsɔnni, n baba denbayani.
41 Na waxatini i na siga n bɔnsɔnna tagi, xa e

mi fa sa sungutunna so i yii, i bata ratanga
n ma marakɔlɔn ma.' "
42 "N to xɔɲinna yiren li, n yi maxandin
ti, n naxa, 'Alatala, n kanna Iburahimaa
Ala, xa i bata a ɲɛnige n xa, i xa n ma
sigatiin nasɔnɔya, 43 i yɛɛn ti n na xɔɲinna
dɛxɔn ma. N fama nɛn sungutunna nde
maxɔdindeni naxan fama ige badeni, a a xa
igen so n yii naxan a fɛɲɛn kui alogo n xa
n min. 44 Xa a n yabi, a naxa, "Igen min,
n na igen bama nɛn i ya ɲɔgɔmɛne fan xa,
e min," n na a kolonma nɛn na waxatini,
Alatalaa sungutun sugandixin yatin nan na
ra n kanna Iburahima a diin xa.' "
45 "Benun n xa yelin na falan tiyɛ n yɛtɛ
ma, Rebeka yi fa, fɛɲɛn dɔxi a tungunna
fari. A yi godo xɔɲin dɛɛn na, a yi igen
ba. N yi a maxɔdin, n naxa, 'Yandi igen so
n yii, n xa n min.' 46 A yi a fɛɲɛn nagodo
mafurɛn a tungunna fari, a yi a fala n xa,
a naxa, 'Igen min, i na yelin igen minɲɛ, n
na igen soma nɛn i ya ɲɔgɔmɛne fan yii.' N
yi n min, a mɔn yi igen so ɲɔgɔmɛne yii.
47 N yi a maxɔdin, n naxa, 'Nde a dii i tan
na?' A yi n yabi, a naxa, 'Betuyeli a diin
nan n na, Nahori nun Milika mamandenna
nan n na.' N yi xɛma wuredin so a ɲɔɛɛn
na, n mɔn yi xɛma yiirasone so a yii kɔɛɛn
na. 48 N yi n xinbi sin Alatala yɛtagi. N
yi Alatala tantun, n kanna Iburahimaa Ala,
bayo a bata n ti kira faɲin xɔn ma alogo n
xa n kanna xunyɛna dii ɲaxalanmaan tongo
a diin xa. 49 Iki, a fala n xa, xa i hinanma n
kanna ra lannayani. Xa na mi a ra, n sigama
nɛn yire gbɛtɛ yi."
50 Laban nun Betuyeli yi a yabi, a naxa,
"Alatala nan feni itoe ragidixi. Nxu mi na
matandɛ. 51 Rebeka nan tixi i yɛtagi ito ra.
A xali i yii, alogo a xa findi i kanna diina
ɲaxanla ra, alo Alatala a fala kii naxan yi."
52 Iburahimaa walikɛɛn to na fala xuine
mɛ, a yi a xinbi sin Alatala yɛtagi. 53 Na
xanbi ra, a yi muran gbeti daxin nun xɛma
daxin nun dugine ramini a goronne yɛ, a
e so Rebeka yii. A yi Rebeka nga nun a
tada fan ki. 54 Iburahima a walikɛɛn nun a
fɔxɔrabirane, e birin yi e dɛge, e igen min,
e yi so e sadeni.
E to keli xɔtɔnni, Iburahimaa walikɛɛn yi
a fala Rebeka nga nun a tada xa, a naxa, "Ɛ a
lu fa n xa xɛtɛ n kanna konni." 55 E yi a fala, e
naxa, "Sungutunni ito xa lu be singen, a xa
xii fu ɲɔxɔn liga be waxatini ito yi, na xanbi
ra, i siga." 56 Walikɛɛn mɔn yi e yabi, a naxa,
"Ɛ nama n makankan be. Alatala bata n ma
sigatiin findi n ma xunna kenla ra. Ɛ a lu fa
n xa xɛtɛ n kanna konni."
57 E yi a fala, e naxa, "En sungutunni ito
xili ba, en na a maxɔdin, en xa a ɲɛnigen
kolon." 58 E yi Rebeka xili, e yi a maxɔdin,
e naxa, "I waxi siga feni ba, ɛ nun xɛmɛni
ito?" Rebeka yi a yabi, a naxa, "Ɔn, n waxi
siga feni." 59 E yi e xunyɛn Rebeka so e yii e
nun ɲaxanla naxan yi a maxuruma. E nun
Iburahima walikɛɛn nun a muxune yi siga.
60 E yi duba Rebeka xa, e naxa, "I tan
nxu xunyɛna. Ala xa i yixɛtɛne rawuya ayi
han wuli wuli wuyaxi, e nɔɔn sɔtɔ e yaxune
xun na." 61 Rebeka nun a walikɛ ɲaxanle yi
dɔxɔ ɲɔgɔmɛne fari, e yi bira Iburahima a
walikɛɛn fɔxɔ ra, e birin yi siga.
62 Isiyaga bata yi keli Lahayi Royi xɔɲinna
yireni. A yi siga Negewi bɔxɔni, a sa
dɔxɔ na. 63 Ninbanna nde ra, a minixi a
masigadeni, a yi ɲɔgɔmɛne to fɛ. 64 Rebeka
to Isiyaga to, a yi tugan ɲɔgɔmɛne fari, a
godo bɔxɔni. 65 A yi walikɛɛn maxɔdin, a
naxa, "Muxun mundun ito ra naxan fama
en nalandeni xɛɛn ma?" 66 Iburahima a
walikɛɛn yi a yabi, a naxa, "N kanna nan na
ra." Nayi, a yi dugin so a yɛtagin xun na.
Walikɛni ito yi a fala Isiyaga xa, a feen
naxanye birin ligaxi. 67 Na xanbi ra, Isiyaga
yi Rebeka tongo, a yi a xali bubuna nde kui,
a nga Saran yi dɔxi dɛnaxan yi nun. Rebeka
yi findi a ɲaxanla ra. A yi a xanu. Isiyaga
nga faxa sunun yi ba a ma Rebekaa fe ra.

25

Iburahima faxa fena
Taruxune Singen 1.32,33

1 Iburahima mɔn yi ɲaxalan gbɛtɛn tongo
naxan xili Ketura. 2 Na ɲaxanla yi diine bari
a xa. Na diine yi xili: Simiran nun Yokan
nun Medan nun Midiyan nun Yisebaki e
nun Suwa. 3 Yokan yi Saba nun Dedan bari.
Dedan yixɛtɛne findixi Asuri kaane nan na,
e nun Letusin kaane nun Leyumin kaane.
4 Midiyan ma diine nan Efa nun Efere nun
Xanɔki nun Abida nun Elida ra. Keturaa
diine nan e birin na.
5 Seen naxan birin findi Iburahima gbeen
na, a yi a birin so Isiyaga yii. 6 Naxanye
findi a konyi ɲaxanle diine ra, a yi e ki a
siimayani. A yi e rasiga yireni, dɛnaxan
makuya a dii Isiyaga ra sogetede mabinni.

7 Iburahima a siimayaan yi siga han ɲɛɛ
kɛmɛ ɲɛɛ tonge solofere e nun suulun. 8 A
to siimaya xunkuyen sɔtɔ, a fori ki faɲi, a
yi faxa, a yi siga laxira yi. 9 A diine Isiyaga
nun Sumayila yi a maluxun faranna ra,
Makipela, dɛnaxan yi Eferon ma xɛɛn ma,
Soxara a diina, Xiti kaana, Mamire fɛma.
10 Iburahima na xɛɛn sara Xitine bɔnsɔnna
nan ma. E nun a ɲaxanla Saran, e birin
maluxunxi mɛnna nin. 11 Iburahima to faxa,
Ala yi a dii Isiyaga baraka naxan dɔxɔ La-
hayi Royi xɔɲinna fɛma.

Sumayilaa taruxuna
Taruxune Singen 1.28-31

12 Sumayila bɔnsɔnne xinle nan itoe ra.
Saran bata yi a konyi ɲaxanla Misiran kaa
Hagara fi Iburahima ma. Hagara yi Sumay-
ila sɔtɔ. 13 Sumayilaa diine xinle ni itoe ra:
Nebayoti Sumayilaa dii singen nun Kedari
nun Adibeli nun Mibisan nun 14 Misema nun
Duma nun Masa nun 15 Xadada nun Tema
nun Yeturi nun Nafisi e nun Kedema. Na
dii fu nun firinna findi Sumayilaa diine nan
na. 16 Na muxu keden kedenna, ne findi
bɔxɔ mangane nan na. E yi e xinle sa e
taane xun ma e nun e muxune. 17 Sumayilaa
siimayaan yi dan ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxan
nun solofere nin. A yi faxa, a siga laxira
yi. 18 Sumayila bɔnsɔnna yi dɔxɔ na bɔxɔni
dɛnaxan yi Xawila nun Suru tagi. Suru yɛɛn
nafindixi Misiran nan ma Asuri kiraan na. E
yi dɔxi e ngaxakedenne nan dɛxɔn ma.

Esayu nun Yaxuba

19 Isiyaga bɔnsɔnne taruxun ni i ra.
Isiyaga findi Iburahima a diin nan na.
20 Isiyaga to ɲɛɛ tonge naanin sɔtɔ si-
imayaan na, a yi Rebeka dɔxɔ, Laban xunyɛ
ɲaxalanmana, Betuyeli a dii tɛmɛna. Arami
kaane nan e ra, e kelixi Padan-Arami nɛn.
21 Koni Rebeka mi nɔ diin barɛ a xa. Isiyaga
yi Alatala maxandi a ɲaxanla fe ra a xa nɔ
dii barideni. Alatala yi a maxandin nasuxu,
Rebeka yi fudikan. 22 Na diine yi lu yɛngɛ e
nga kui. A yi a fala, a naxa, "Nanfera n kuina
n tɔrɔma?" A yi Alatala maxɔdin. 23 Alatala
yi a yabi, a naxa, "Siya dɔxɔde firin nan i
kuini. Kedenna sɛnbɛn gboma nɛn boden
xa. Tadan luma nɛn a xunyɛna nɔɔn bun
ma."

24 A diin bari waxatin to a li, e yi a to a
gulunne nan yi Rebeka kui. 25 Diin naxan
singe bari muxu gbeela nan yi a ra. Fati ma
xabe gbegbe kanna nan yi a ra. E yi a xili sa
Esayu. 26 Na xanbi ra, a xunyɛn fan yi bari. A
yiin naxutuxi a tada Esayu santinban ma. E
yi a xili sa Yaxuba.* Rebeka na diine barima
waxatin naxan yi, Isiyaga ɲɛɛ tonge sennin
nan yi a ra.

27 Na dii xɛmɛ firinna yi gbo. Esayu
yi findi donso faɲin na naxan yi wulani
sigama. Yaxuba findi muxu maxunbelixin
nan na, a tan yi luma bubun nan bun ma.
28 Esayu nan yi rafan Isiyaga ma, a sube
faxaxine fe ra, koni Yaxuba nan yi rafan
Rebeka ma.

29 Lɔxɔna nde Yaxuba yi pɔrin nafala.
Esayu to so, a xadanxi keli donsoyani. 30 A
yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "N mi nɔɛ fefe
ra iki. A lu n xa pɔri gbeeli ito nde kɔn."
Na nan toxi a yi xili sa, Edɔn.† 31 Yaxuba
yi a yabi, a naxa, "I ya foriyaan tiden fi n
ma singen." 32 Esayu yi a fala, a naxa, "N
faxa feni kamɛn nan ma iki. Na foriya tiden
nanse fanma n ma?" 33 Yaxuba mɔn yi a fala,
a naxa, "Fɔ i xa i kɔlɔ." Esayu yi a kɔlɔ,
a bata a foriya tiden fi a ma. 34 Yaxuba yi
burun nun pɔrin toge daxi so a yii. Esayu yi
ne don, a yi a min. A yi siga. Nanara, Esayu
mi a foriya tiden yatɛ sese ra.

26

Isiyaga nun Abimeleki

1 Kamɛn yi so bɔxɔni, ba a singen na
naxan so Iburahima waxatini. Isiyaga yi
siga Gerari yi, Filisiti manga Abimeleki
konni. 2 Alatala yi mini Isiyaga xa. A yi a fala
a xa, a naxa, "I nama siga Misiran bɔxɔni
de! Lu na bɔxɔni n na dɛnaxan yita i ra. 3 I
lu na. En birin na a ra. N ni i barakama
nɛn, bayo n fama bɔxɔni ito fideni i tan nun
i bɔnsɔnne nan ma. N layirin naxan tongo i
baba Iburahima xa, n na rakamalima nɛn.
4 N na i bɔnsɔnna rawuyama ayi nɛn alo
saren naxanye kore. N bɔxɔni ito fima nɛn i
bɔnsɔnna ma. Dunuɲa siyane birin duban
sɔtɔma nɛn i tan bɔnsɔnna barakan nin,
5 bayo Iburahima n xuiin namɛ nɛn, a yi n
gelene nun n ma yamarine nun n ma tɔnne
nun n ma sariyane suxu."

* 25:26: Heburu xuini, Yaxuba xinla maliga xuina nde ra naxan bunna nɛɛn fa fala "Santinbana." † 25:30: Heburu xuini, Edɔn bunna nɛɛn fa fala "A gbeeli."

6 Isiyaga yi dɔxɔ Gerari yi. 7 Muxun nax-
anye dɔxi mɛnni, ne yi a maxɔdin a ɲaxanla
fe ma. A yi e yabi, a xunyɛn ɲaxalanmaan
nan a ra. A mi yi susuɛ a falɛ e xa, a ɲaxanla
nan Rebeka ra alogo mɛn kaane nama a
faxa. A gaxu a falɛ a ɲaxanla na a ra bayo
Rebeka ɲaxalan tofaɲin nan yi a ra.
8 Isiyaga to bu na, lɔxɔna nde Abimeleki,
Filisitine mangana, na yi a yɛɛn namini
banxin foye soden na. A yi a to Isiyaga
Rebeka masugusuguma. 9 Abimeleki yi a
xili a konni. A yi a fala a xa, a naxa, "I
ya ɲaxanla yatin nan ito ra! Nanfera i a
falaxi nxu xa, a i xunyɛ ɲaxalanmaan nan
a ra?" Isiyaga yi a yabi, a naxa, "N yi
gaxuxi nɛn alogo ɛ nama n faxa. Na nan
a to, n yi na fala." 10 Abimeleki mɔn yi a
fala, a naxa, "I nanse ligaxi nxu ra? Xa
muxuna nde fa mini n ma yamaan tagi go,
a yi i ya ɲaxanla kolon ɲaxanla ra? Na
waxatini i bata nxu findi yulubi tongone
ra." 11 Abimeleki yi yamarin fi a yamaan
birin ma, a naxa, "Muxu yo na maxa xɛmɛni
ito nun ɲaxanla ito ra, n na kanna faxama
nɛn."
12 Na ɲɛɛn na, Isiyaga yi xɛɛn bi bɔxɔni ito
ma. A to na xɛɛn xaba, a yi na ɲɔxɔndɔn
kɛmɛ sɔtɔ, bayo Alatala bata a baraka. 13 A
hɛrin yi lu xun masɛ, a yi findi nafulu kanna
ra. 14 A yi findi yɛxɛɛ gbegbe kanna ra e nun
siine nun ɲingene nun konyi wuyaxi kanna.
Filisitine yi Isiyaga maxɔxɔlɔn.

Isiyagaa layirina e nun Abimeleki

15 Filisitine yi xɔɲinne birin nafe bɛndɛn
na, Isiyaga baba Iburahimaa konyine nax-
anye ge Iburahima waxatini. 16 Abimeleki
yi a fala Isiyaga xa, a naxa, "I bata sɛnbɛn
sɔtɔ be dangu nxu tan na. Fɔ i xa keli be."
17 Isiyaga yi keli na, a siga Gerari lanbanni.
A sa dɔxɔ mɛnni. 18 Isiyaga yi xɔɲinne yiba,
naxanye yi gexi a baba waxatini. Filisitine
na xɔɲinne dutun nɛn Iburahima faxa xan-
bini. A baba yi na xɔɲinne xinle falama
kii naxan yi, Isiyaga mɔn yi ne xinle fala
e xun ma na kiini. 19 Isiyagaa konyine mɔn
yi xɔɲin gbɛtɛ ge na lanbanni. E yi tigin li
a kui. 20 Xuruse rabaan naxanye yi Gerari
lanbanni, ne nun Isiyagaa xuruse rabane yi
sɔnxɔ na xɔɲinna fe ra. E birin yi a fala,
e naxa, "Nxu tan nan gbeen xɔɲinna ra."
Isiyaga yi xɔɲinni ito xili sa Eseki, bayo
sɔnxɔn bata bira a fe yi.* 21 A konyine mɔn
yi xɔɲin gbɛtɛ ge, sɔnxɔn mɔn yi bira na fan
ma fe yi. E yi a xili sa Sitina.† 22 A yi keli na,
a sa xɔɲinna ge yire gbɛtɛ yi. Na xɔɲinna
to ge, sɔnxɔn mi bira na tan ma fe yi. E yi
na xɔɲinna xili sa, Rehoboti,‡ bayo e naxa,
"Alatala bata dɔxɔde gbeen fi en ma. En ma
feen bata fan bɔxɔni ito ma."
23 E yi keli mɛnni, e siga Bɛriseba. 24 Alatala
yi mini a xa kɔɛɛn na. A yi a fala a xa, a
naxa, "I fafe Iburahimaa Ala nan n tan na.
I nama gaxu fefe ra, en tan na a ra yiren
birin yi. N mɔn i barakama nɛn. N ni i
bɔnsɔnna rawuyama ayi nɛn Iburahima fe
ra, n ma walikɛna." 25 Isiyaga yi saraxa gan-
den nafala mɛnni, a yi fa Alatala maxandi
a xinla ra. A yi a bubuni tɔn mɛnni. A
konyine mɔn yi xɔɲinna ge na.
26 Abimeleki yi keli Gerari yi, a yi fa, a e
xa e bode to. Axusati yi biraxi a fɔxɔ ra, a
maxadi tina, e nun Pikoli, a sofa mangana.
27 Isiyaga yi a maxɔdin, a naxa, "Ɛ faxi n
todeni nanfera? Ɛ bata n naɲaxu han ɛ bata
n kedi ɛ konni." 28 E yi a yabi, e naxa, "Nxu
bata a kolon yati a Alatala luxi i xɔn. Nxu
mɔn bata a miri, fɔ en xa layirin tongo en
bode xa marakɔlɔni. 29 I kɔlɔ nxu xa, a i mi
fama fe xɔlɛn ligadeni nxu ra, bayo nxu fan
mi fe kobi yo ligaxi i ra. Fɔ nxu to fe faɲin
nan tun ligaxi i xa. Nxu mɔn yi i lu, i xa
siga bɔɲɛ xunbenli. Waxatini ito yi, Alatala
bata i baraka." 30 Isiyaga yi donse gbegbeen
nafala e xa. E birin yi e dɛge, e yi e min.
31 Kuye to yiba, e yi e kɔlɔ e bode xa. Isiyaga
yi a ɲungu e ma, e yi fata lanni.
32 Na lɔxɔni, Isiyagaa konyine yi fa
xɔɲinni ito a fe dɛntɛgɛn sadeni a xa e
naxan gexi, e naxa, "Nxu bata igen li
xɔɲinni ito ra." 33 Isiyaga yi na xɔɲinna
xili sa Siba.§ Nanara, han to taani ito xinla
falama Bɛriseba.*

Esayu a ɲaxanla dɔxɔna

34 Esayu to ɲɛɛ tonge naanin sɔtɔ, a yi
Yudita dɔxɔ, Beeri a dii tɛmɛna, e nun
Basamati, Elon ma dii tɛmɛna. Ne firinna

* 26:20: Eseki bunna nɛɛn fa fala "Fe matandina." † 26:21: Sitina bunna nɛɛn fa fala "Tɔɲɛgɛna."
‡ 26:22: Rehoboti bunna nɛɛn fa fala "Yire yigbeena." § 26:33: Siba bunna nɛɛn "Marakɔlɔna."
* 26:33: Bɛriseba bunna nɛɛn "Marakɔlɔ xɔɲinna."

Xiti kaan nan e ra. [35] E yi Isiyaga nun Rebeka
nii yiɲaxu e ma.

27

Isiyaga yi duba Yaxuba xa

[1] Isiyaga bata yi fori, a yɛɛne bata yi
rafɔrɔ. A mi yi fa nɔɛ sese toɛ. A yi a dii
forimana, Esayu, xili, a naxa, "N ma diina."
Esayu yi a ratin, a naxa, "N tan ni i ra."
[2] Isiyaga yi a fala, a naxa, "I bata a to, n bata
fori. N mi a kolon, n faxama waxatin naxan
yi. [3] I ya sube faxa seene tongo e nun i ya
sagbaan nun i ya xanla. I siga donsoyaan
na. I sa fa burunna suben na n xa. [4] I xa na
suben ɲin n xa a faɲin na alo a rafan n ma
kii naxan yi, i fa a ra n xɔn alogo n xa duba i
xa benun n xa faxa." [5] Na waxatini, Rebeka
yi tuli matixi Isiyaga ra, a falatini Esayu xa.
Esayu yi siga burunna ra sube faxadeni a
baba xa.
[6] Rebeka yi a fala a diin Yaxuba xa, a naxa,
"N bata i baba xuiin mɛ a falani ito tima
Esayu xa, [7] a naxa, 'Sa suben bun n xa, i fa
a ra, i yi a ɲin n xa, n xa a don. N na na
suben don, n dubama i xa nɛn Alatala yɛtagi
benun n xa faxa.' [8] Iki, n ma diina, i tuli mati
n na ki faɲi. N ni i yamarima naxan na, i xa
na liga. [9] Siga xuruseene dɛnaxan yi, i sa fa
sii dii faɲin firin na n xa. N xa na rafala a
faɲin na alo i baba waxi a xɔn ma kii naxan
yi. [10] I xa a xali i baba xa alogo a xa duba i
tan nan xa benun a xa faxa."
[11] Yaxuba yi a nga Rebeka yabi, a naxa,
"Koni, fati ma xaben kanna nan Esayu ra.
N tan fati ma xaben mi n ma. [12] N baba na n
masuxu, a kolonma nɛn Esayu xa mi a ra. N
findima wule falan nan na a tan yi. Benun n
xa duban sɔtɔ, n fama dangan nan sɔtɔdeyi
na waxatini." [13] A nga yi a fala, a naxa, "Ɛn-
ɛn, na dangan fama xɛtɛdeni n tan nan ma
n ma diina. I naxan ligama, i tuli mati n na.
Siga i sa fa na sii dii firinne ra n xa."
[14] Yaxuba yi siga, a sa fa sii dii firinne ra
a nga fɛma. A nga yi na donseen nafala alo
a rafan Isiyaga ma kii naxan yi. [15] Na xanbi
ra, Rebeka yi Esayu, a dii singena domaan
tongo, domaan naxan fan a dugine yɛ. A yi
na ragodo Yaxuba ma, a dii firindena. [16] A yi
sii kidine tongo, a yi a diin yiine maxidi e ra
e nun a kɔɛna bayo fati ma xabe mi yi a ma.
[17] A yi na donseen so a diin Yaxuba yii, e nun
buruna a naxan nafalaxi.
[18] A yi siga a baba fɛma, a yi a fala a xa, a
naxa, "N baba, n tan ni i ra." A yi a maxɔdin,
a naxa, "Nde i tan na, n ma diina?" [19] Yaxuba
yi a baba yabi, a naxa, "Esayu nan n na,
i ya diin forimana. I naxan maxɔdinxi n
na, n bata fa a ra. Yandi, keli, i dɔxɔ, i n
ma sube rafalaxin don, alogo i xa duba n
xa." [20] Isiyaga yi a fala a diin xa, a naxa, "I
subeni ito toxi minɛn yi xulɛn, n ma diina?"
Yaxuba yi a yabi, a naxa, "Alatala i ya Ala
nan a fixi n ma."
[21] Isiyaga yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "I
maso n na, n xa i masuxu, n ma diina alogo
n xa la a ra a Esayu nan yati i ra, n ma diina."
[22] Yaxuba yi a maso a baba ra. Isiyaga yi a
fatin masuxu. A yi a fala, a naxa, "I xuiin
maliga Yaxuba xuiin na, koni i yiine tan
Esayu yiine nan e ra." [23] A mi yi nɔɛ Yaxuba
kolonɲɛ bayo a yiine xaben yi e ma, alo a
tada Esayu yi kii naxan yi. A yi duba a xa.
[24] A mɔn yi a maxɔdin, a naxa, "N ma diina
Esayu yatin nan i ra?" Yaxuba yi a yabi, a
naxa, "Ɔn." [25] Isiyaga yi a fala, a naxa, "Fa
donseen na, i naxan nafalaxi, n xa a don. N
yi duba i xa." Yaxuba yi donseen so a baba
yii. Isiyaga yi a don. A yi wudi bogi igen
fan so a yii alo manpana, a yi na fan min.
[26] Na xanbi ra, a baba Isiyaga yi a fala a xa, a
naxa, "I maso n na, i n sunbu, n ma diina."
[27] Yaxuba yi a maso a ra, a yi a sunbu. Isiyaga
yi a dugine xirin mɛ. Awa, na xanbi ra, a yi
duba a xa, a naxa,
"Yɔ! N ma diin xirin luxi nɛn
alo xɛɛna
Alatala barakan saxi naxan yi.
[28] Ala xa xiila fi i ma
naxan kelima kore.
Ala xa dahamu bɔxɔn fi i ma.
Ala xa barakan sa i ya xɛɛni.
Ala xa wudi bogi igen fi i ma.
[29] Ala xa i dɔxɔ siyane xun na.
Ala xa siyane magodo i xa.
I xa findi i ngaxakedenne yɛɛratiin na.
E birin xa e magodo i bun ma.
Muxu yo na i danga,
na dangan xa xɛtɛ a kanna ma.
Muxu yo na duba i xa,
na kanna fan xa duban sɔtɔ."
[30] Isiyaga to yelin dubadeni Yaxuba xa, a
yi mini. A mi bu, Yaxuba tada Esayu fan yi
so, sa keli sube bundeni. [31] A fan yi na suben
nafala ki faɲi alo a baba waxi a xɔn ma kii
naxan yi. A yi fa a ra a baba xa. A yi a fala

a baba xa, a naxa, “N baba, keli, i dɔxɔ, i
suben don n naxan nafalaxi i xa alogo i xa
duba n xa.” 32 A baba Isiyaga yi a maxɔdin,
a naxa, “Nde i tan na?” Esayu yi a yabi, a
naxa, “Esayu nan n na, i ya diin forimana.”
33 Na feen yi Isiyaga yifu ki fɔɲi. A fatin birin
yi xuruxurun a ma. A yi maxɔdinna ti, a
naxa, “Koni nde tan faxi suben nafalaxin na
n xa, n naxan donxi iki benun i tan xa fa?
N bata duba na kanna xa. A tan nan fama
duba sɔtɔdeni.”
34 Esayu to a baba falan mɛ, a bɔɲɛn yi
mini, a yi sɔnxɔ gbegbeen nate. A yi a baba
mafan, a naxa, “Duba n fan xa, n baba.”
35 Isiyaga yi a yabi, a naxa, “I xunyɛn bata
n mayenden. A tan bata i ya duban sɔtɔ.”
36 Esayu yi a fala, a naxa, “A xinla yatina a
xun ma, Yaxuba.* A sanɲa yi firinden ni i
ra a n yanfama. A bata n ma foriya tiden
tongo. Iki a bata n ma duban fan tongo.”
Esayu mɔn yi a fala, a naxa, “Duba yo mi fa
i yii sɔnɔn, i lan i xa naxan ti n tan xa?”
37 Isiyaga yi Esayu yabi, a naxa, “N bata a
tan findi i xunna ra, n mɔn bata a ngaxake-
denne fan birin so a yii e xa lu a bun ma. N
bata baraka gbegbeen fi a ma, e nun wudi
bogi ige fɔɲina. N nɔɛ nanfe ligɛ i tan xa,
n ma diina?” 38 Esayu yi a fala a baba xa, a
naxa, “N ba, duba keden peen nan i yii ba?
N baba, duba n fan xa.” A yi wuga a xuini
texin na. 39 A baba Isiyaga yi a yabi, a naxa,
“A kolon,
i mi fama bɔxɔ fɔɲi sɔtɔdeni,
hanma xiila naxan kelima kore.
40 I ya silanfanna nan fama i balodeni.
I fama walideni i xunyɛn nan bun ma,
koni i fama nɛn i yɛtɛ sɔtɔdeni.
A nɔɔn naxan sama i ma,
i murutɛma nɛn na bun.”

Yaxuba a giina

41 Esayu yi a xunyɛn Yaxuba rafen yɛngɛn
na a duban sɔtɔ feen na e baba ra. Esayu
yi a fala a bɔɲɛni, a naxa, “N baba na faxa
waxatin naxan yi, n Yaxuba faxama nɛn.”
42 Rebeka to a dii singen Esayu a natan kolon,
a yi a dii firinden Yaxuba xili. A yi a fala a
xa, a naxa, “I bata a to, i tada Esayu waxi a
gbeen ɲɔxɔ feni i ma, a i faxa. 43 Iki i tuli mati
n na ki fɔɲi, n ma diina. Keli be, i siga Xarani
yi, n tada Laban konni. 44 I sa lu a konni
waxatini ito yi han i tada bɔɲɛn yi godo. 45 I
tada bɔɲɛn na godo i ya fe ra waxatin naxan
yi, a na ɲinan i liga fɔxɔn na, n na n ɲunguɛ,
i fa. N mi waxi fula feni ɛ firinna birin na
lɔxɔ kedenni.”
46 Rebeka yi a fala Isiyaga xa, a naxa, “N
niin bata yiɲaxu n ma Xiti kaa ɲaxanle fe
ra. Xa a sa a li, Yaxuba fan ɲaxanla tongo
bɔxɔni ito ma, na waxatini n ma siimayaan
tɔnɔn nanse ra?”

28

1 Isiyaga yi Yaxuba xili. A yi duba a
xa. A yi yamarini ito so a yii, a naxa, “I
nama ɲaxanla dɔxɔ naxan findixi Kanan
kaan na de! 2 Keli, i siga Padan-Arami yi,
i nga baba Betuyeli konni. I sa mɛnna
ɲaxanla nde dɔxɔ naxan findɛ Laban ma dii
tɛmɛn na, i nga tada xɛmɛmana. 3 Ala Sɛnbɛ
Kanna xa i baraka, Ala xa dii gbegbe fi i
ma, alogo i xa findi siya gbegbeen benban
na. 4 Ala xa Iburahima a duban yabi i ma e
nun i bɔnsɔnna, alogo bɔxɔni ito xa findi
i gbeen na i waxati rabɛ dɛnaxan yi, Ala
bɔxɔn naxan fi Iburahima ma.” 5 Isiyaga
yi Yaxuba rasiga Padan-Arami yi, Laban
konni, Betuyeli a diina Arami kaana. Laban,
Rebeka tada xɛmɛmaan nan yi a ra. Yaxuba
nun Esayu nga nan yi Rebeka ra.
6 Esayu yi a kolon a baba bata duba Yax-
uba xa, a a rasiga Padan-Arami yi, a xa sa
mɛnna ɲaxanla dɔxɔ. A mɔn yi a mɛ, a
baba Isiyaga bata a yamari, a nama ɲaxanla
dɔxɔ naxan findɛ Kanan kaan na. 7 Yaxuba
yi a baba nun a nga xuiin binya. A yi siga
Padan-Arami yi. 8 Esayu yi a kolon na wax-
atini Kanan kaa ɲaxanle mi rafan a baba
Isiyaga ma. 9 Awa, Esayu yi siga Sumayila
konni, Iburahima diina. A yi Sumayilaa
dii tɛmɛn Mahalati dɔxɔ, Nebayoti xunyɛ
ɲaxalanmana.

Yaxubaa xiyena

10 Yaxuba to keli Bɛriseba yi, siga Xarani
yi, 11 kɔɛna a li dɛnaxan yi, a yi xi mɛnni. A
yi gɛmɛ keden tongo, a yi a raso a xunna
bun ma. A yi a sa mɛnni. 12 A yi xiye sa,
sangalanna tixi bɔxɔn fari a xunna texi han
kore. Alaa malekane yi teen nun godoni
sangalanna ma. 13 Alatala yi tixi e xun ma.
A yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan Alatala
ra, i taɲe Iburahima nun Isiyagaa Ala. I saxi
bɔxɔn naxan fari ito ra, n ni ito fima i ma

* 27:36: Yaxuba bunna nɛɛn, “A muxun santinban suxuma” hanma “yanfantenna.”

nɛn ɛ nun i bɔnsɔnna. [14] I bɔnsɔnna fama
wuyadeni nɛn alo gbangbanna. Ɛ bɔxɔn
fama nɛn gbodeni ayi keli sogeteden ma
han sa dɔxɔ sogegododen na, keli kɔmɛnna
ma sa dɔxɔ yiifanna ra. Dunuɲa siyane
birin duban sɔtɔma i tan nun i bɔnsɔnna
sabun nan na. [15] En birin na a ra i na siga
dɛdɛ. N ni i kantanma nɛn i na siga dɛnaxan
yi, n ni i raxɛtɛma nɛn bɔxɔni ito ma. N
mi i rabeɲinɲɛ. N feen naxan birin layiri
tongoxi i xa, n na a birin ligama nɛn."

[16] Yaxuba yi xulun xixɔnli, a yi a fala, a
naxa, "N bata yelin a kolonɲɛ yati, Alatala
be yi, koni n mi yi a kolon." [17] A yi gaxu, a
yi a fala, a naxa, "Yire magaxuxin nan be
ra. Sese mi a ra fɔ Alaa banxina, e nun kore
xɔnna so dɛɛna." [18] A yi keli xɔtɔn xɔtɔn, a
gɛmɛn tongo naxan yi rasoxi a xunna bun
ma. A yi a ti taxamasenna ra, a yi turen
maso gɛmɛn xunna ma. [19] A yi na yiren xili
sa Betɛli.* Benun na xa liga, na yiren yi xili
nɛn Lusi. [20] Yaxuba yi a dɛ ti Ala xa, a naxa,
"Xa nxu nun Ala na a ra, a tan nan mɔn n
kantanma kiraan xɔn ma n sigama dɛnaxan
yi, a yi donseen so n yii n naxan donma, a
mɔn yi maxidi seen so n yii n naxan soma
n ma, [21] xa n xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli n baba
konni, nayi Alatala findima nɛn n ma Ala ra.
[22] Gɛmɛni ito, n naxan tixi taxamasenna ra,
a findima Alaa banxin nan na. I seen naxan
birin fima n ma, n na a yaganna bama nɛn,
n na fi i ma."

29

Yaxuba nun Rakeli

[1] Yaxuba to ti kiraan xɔn ma siga soget-
eden bɔxɔn mabinni, [2] a yi xɔɲinna to bu-
runna ra. Yɛxɛɛn nun sii kuru saxan yi saxi
na xɔɲinna fɛma e igen minma dɛnaxan
yi. Gɛmɛ xungbeen nan yi saxi xɔɲinna
dɛ ra. [3] Na waxatini, e yi darixi xuruseene
malanɲɛ na yiren nin. E malanxina, xuruse
rabane yi gɛmɛn makutukutu naxan yi saxi
xɔɲinna dɛ ra. Xuruseene to yelin ige
mindeni, e mɔn yi gɛmɛn naxɛtɛ xɔɲinna
dɛ ra. [4] Yaxuba yi xuruse rabane maxɔdin,
a naxa, "Ngaxakedenne, ɛ kelixi minɛn yi?"
E yi a yabi, e naxa, "Nxu kelixi Xarani taan
nin." [5] A mɔn yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ Laban
kolon, Nahori a dii xɛmɛna?" E yi a yabi, e
naxa, "Ɔn, nxu a kolon." [6] A yi e maxɔdin,
a naxa, "A di na?" E yi a yabi, e naxa,
"Sese mi a toxi. A dii tɛmɛna Rakeli nan
fama na ra e nun xuruseene." [7] A yi a fala
e xa, a naxa, "En yanyin nin iki. Xuruseene
malan waxatin xa mi a ra iki ba? Ɛ igen fi
xuruseene ma mafurɛn, ɛ mɔn yi xɛtɛ e ra e
rabadeni." [8] E yi a fala, e naxa, "Nxu mi nɔɛ
fefe ligɛ iki, fɔ xuruseene birin na malan.
Na waxatini, nxu fa gɛmɛn ba xɔɲinna dɛ
ra a dɛɛn yi balanxi naxan na, nxu fa igen fi
xuruseene birin ma."

[9] Yaxuba to yi na falama e xa, Rakeli fan
yi fa a babaa xuruseene ra, bayo xuruse
rabaan nan yi a ra. [10] Yaxuba to Rakeli to fɛ,
Yaxuba nga tada dii tɛmɛna, e nun Laban
ma xuruseene, a yi a maso xɔɲinna dɛxɔn.
A yi gɛmɛn ba xɔɲinna dɛ ra, a yi igen fi
Laban ma xuruseene ma. [11] Yaxuba yi Rakeli
sunbu, a yi wuga, a gbelegbele. [12] A yi a
fala Rakeli xa, a a baba bari boden nan a ra,
Rebekaa dii xɛmɛna. Rakeli yi giin nakɔ ayi,
a sa na yɛba a baba xa. [13] Laban to Yaxuba fe
mɛ a xunyɛn ɲaxalanmana diina, a yi siga,
a sa a ralan. A yi a sunbu, a a xali banxini.
Feen naxan birin Yaxuba sɔtɔ, a yi na yɛba
Laban xa. [14] Laban yi a fala a xa, a naxa,
"En birin wuli keden fasa keden." Yaxuba
yi kike keden naba Laban konni.

[15] Lɔxɔna nde, Laban yi a fala Yaxuba xa,
a naxa, "N bari boden nan i ra, koni sariya
yo mi a falaxi i xa wali n xa, a fa lu n mi
i saren fi. A fala n xa, a lan n xa i saren
fi naxan na." [16] Awa, dii tɛmɛ firin nan yi
Laban yii. A dii tɛmɛ singen xili nɛn Leya, a
firindena Rakeli. [17] Leya yɛɛne mi yi rayabu,
koni Rakeli tan ɲaxalan tofaɲin nan yi a ra.
[18] Rakeli nan yi rafan Yaxuba ma ki faɲi. A
yi a fala Laban xa, a naxa, "N ɲɛɛ solofere
nan walima i xa, alogo i xa i ya dii tɛmɛn
firinden Rakeli fi n ma." [19] Laban yi a fala, a
naxa, "Benun n xa n ma diin fi muxu gbɛtɛn
ma, n lan n xa a fi i tan nan ma. Lu n
konni be." [20] Yaxuba yi ɲɛɛ solofere wanla
kɛ Laban yii Rakeli a fe ra. Koni na ɲɛɛ
soloferen lu nɛn a xa alo xii dando gbansan,
bayo a bata yi a xanu.

[21] Na xanbi ra, Yaxuba yi a fala Laban xa,
a naxa, "N ma waxatin bata ɲan. N ma
ɲaxanla so n yii fa, n xa a findi n yɛtɛ gbeen
na." [22] Laban yi mɛn kaane birin xili, a e
xa fa e dɛgedeni, e sɛwa sumunna raba.

* 28:19: Betɛli bunna nɛɛn fa fala "Alaa banxina."

23 Ɲinbanna ra, a yi Leya tongo, a dii tɛmɛ
singena, a yi a so Yaxuba yii. Yaxuba yi a
findi a yɛtɛ gbeen na. 24 Laban yi Silipa so a
diin Leya yii, a xa findi a konyin na. 25 Kuye
to yiba, Yaxuba yi a to Leya na a ra. A yi a
fala Laban xa, a naxa, "I nanse ligaxi n na ito
ra? N mi walixi i xa Rakeli xan ma fe ra ba?
Nanfera i n mayendenxi?" 26 Laban yi a yabi,
a naxa, "Nxu tan ma namunna mi tinɲɛ dii
tɛmɛ firinden xa dɔxɔ xɛmɛ taa ra, a singen
mi xɛmɛ sɔtɔxi. 27 Xunsagini ito liga singen
ɛ nun Leya. Xa i tin i mɔn xa ɲɛɛ solofere
wanla kɛ n xa, n nan n ma dii tɛmɛ firinden
fan fima nɛn i ma, a findi i ya ɲaxanla ra."
28 Yaxuba yi na liga. E nun Leya to xunsa-
gin naba yire kedenni, Laban yi Rakeli fan fi
a ma. 29 A yi Bila tongo a a so Rakeli yii a xa
findi a konyin na. 30 Yaxuba mɔn yi Rakeli
findi a gbeen na, a yi Rakeli xanu dangu
Leya ra. A mɔn yi ɲɛɛ solofere wanla kɛ
Laban yii.

Yaxubaa diine

31 Alatala to a to Leya mi rafanxi Yaxuba
ma alo Rakeli, a yi a findi dii barin na.
Na waxatini Rakeli tan yi findi gbantan na.
32 Leya to fudikan, a yi diin bari. Na diin yi
xili sa Rubɛn. A yi a fala, a naxa, "Alatala
bata n ma marayarabin to. Iki n fa rafanma
nɛn n ma xɛmɛn ma."* 33 A mɔn yi fudikan
dii firinden na. A to na diin bari, a yi a
fala, a naxa, "Alatala fan yatina a kolon, a
n mi rafan n ma xɛmɛn ma. Na nan a toxi
a dii firindeni ito fan fixi n ma." A yi na
diin xili sa Simeyɔn.† 34 A mɔn yi fudikan
dii saxanden na. A to a bari, a mɔn yi a fala,
a naxa, "Awa, iki, fɔ n ma xɛmɛn xa kankan
nɛn n ma sɔnɔn, bayo n bata dii saxan sɔtɔ
a xa." Na na a to, e yi a xili sa Lewi.‡ 35 A yi
fudikan dii naaninden na. A to na fan bari,
a yi a fala, a naxa, "Awa, iki n na Alatala
tantunma nɛn." A yi na diin xili sa Yuda.§
A dii barin yi dan na dii muxu naaninna ma.

30

Rakeli a dii bari fena

1 Rakeli to a to, a mi dii barima, a yi a
tada maxɔxɔlɔn. A yi a fala Yaxuba xa, a
naxa, "Diin fi n fan ma, xa na mi a ra n
faxama nɛn." 2 Yaxuba yi xɔlɔ a falan na.
A yi a fala, a naxa, "I a mirixi nɛn a Ala
nan n tan na? Ala nan a ligaxi i mi dii
barima!" 3 Rakeli yi a yabi, a naxa, "N ma
konyi ɲaxanla Bila tongo alogo a xa diine
bari n xa. Na waxatini na tan findɛ n xa
sabun na n diin sɔtɔ i xa."
4 A yi a konyi ɲaxanla Bila tongo, a a so
a xɛmɛn Yaxuba yii. Yaxuba yi na kolon
ɲaxanla ra. 5 Bila yi fudikan, a yi dii xɛmɛn
bari Yaxuba xa. 6 Rakeli yi a fala, a naxa,
"Ala bata n ma kitin sa. A bata n ma falan
mɛ. Na nan a toxi a diin fixi n ma." A yi na
diin xili sa Dan.*
7 Rakeli a konyi ɲaxanla Bila mɔn yi
fudikan. A yi dii xɛmɛ firinden bari Yaxuba
xa. 8 Rakeli yi a fala, a naxa, "N bata n tada
yɛngɛ n sɔbɛɛn birin na, n yi nɔɔn sɔtɔ." A
yi a diin xili sa Nafatali.†
9 Leya to a kolon a mi fa dii barima, a yi a
konyi ɲaxanla Silipa tongo, a yi a so Yaxuba
yii, a xa findi a ɲaxanla ra. 10 Leyaa konyin
Silipa yi dii xɛmɛn bari Yaxuba xa. 11 Leya yi
a fala, a naxa, "Hɛrin bata fa n ma." A yi na
diin xili sa Gadi.‡
12 Leyaa konyin Silipa yi dii firinden sɔtɔ
Yaxuba xa. 13 Leya yi a fala, a naxa, "N bata
sɛwa. Iki, ɲaxanle birin a falama nɛn a n
bata sɛwa." A yi a xili sa Aseri.§
14 Murutu xaba waxatin to a li, Rubɛn yi
siga xɛɛn ma. A yi bogisena nde li na, naxan
xili marafanna bogisena. A yi fa a ra a
nga xa. Nanara, Rakeli yi a fala Leya xa, a
naxa, "N bata i maxandi, i ya diina marafan
bogisena nde so n yii." 15 Leya yi a yabi, a
naxa, "I bata n ma xɛmɛn ba n yii. Na mi
i wasaxi? I mɔn waxi n ma diina marafan
bogiseen nan tongo fe yi?" Rakeli yi a fala, a
naxa, "To kɔɛɛn na, ɛ nun Yaxuba nan fama
xideni i ya diina marafan bogiseen ɲɔxɔn
na." 16 Yaxuba to so ɲinbanna, sa keli xɛɛn
ma, Leya yi a ralan. A yi a fala a xa, a naxa,

* 29:32: Rubɛn masoxi xuina nde nan na Heburu xuini naxan bunna nɛɛn "A bata n ma tɔrɔyaan to." † 29:33: Simeyɔn maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn "Naxan fe mɛma." ‡ 29:34: Lewi maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn "A kankanxi a ma." § 29:35: Yuda maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn "Tantunna." * 30:6: Dan bunna nɛɛn fa fala, "A bata a xun mayɛngɛ kitin sa." † 30:8: Nafatali bunna nɛɛn fa fala, "N ma yɛngɛna." ‡ 30:11: Gadi bunna nɛɛn fa fala, "Hɛrina." § 30:13: Aseri bunna nɛɛn fa fala, "Sɛwana."

"I xima n tan nan xɔn ma to kɔɛɛn na. N bata to kɔɛɛn saren fi n ma diina marafan bogiseen na." Yaxuba mɔn yi Leya kolon ɲaxanla ra na kɔɛɛn na.

17 Ala yi tin Leyaa maxandin ma, a yi fudikan. Na yi findi a dii suulunden na Yaxuba xa. 18 Leya yi a fala, a naxa, "Ala bata n saren fi n ma konyi ɲaxanla so feen na n ma xɛmɛn yii." A yi a diin xili sa Isakari.* 19 Leya mɔn yi fudikan dii senninden na. A yi na diin bari Yaxuba xa. 20 Leya yi a fala, a naxa, "Ala bata n ki. Awa, iki n ma xɛmɛna n binyama nɛn, bayo n bata dii sennin bari a xa." A yi na diin xili sa Sabulon.† 21 Na xanbi ra, a mɔn yi dii tɛmɛn bari. A yi a xili sa Dina.

22 Ala yi a yengin nasiga Rakeli ma. A yi a maxandi xuiin namɛ, a yi a findi dii barin na. 23 A yi fudikan, a yi diin bari. A yi a fala, a naxa, "Ala bata n namini yagini ito yi." 24 A yi na diin xili sa Yusufu.‡ A yi falani ito ti, a naxa, "Alatala mɔn xa dii xɛmɛ gbɛtɛ fan fi n ma."

Yaxubaa nafunle fe

25 Yusufu to bari, Yaxuba yi a fala Laban xa, a naxa, "A lu n xa xɛtɛ n kon bɔxɔn ma. 26 A lu n xa n ma ɲaxanle xali e nun n ma diine, n walixi i xa naxanye fe ra. I a kolon n wanla naxan yatɛn ligaxi i xa." 27 Laban yi a fala a xa, a naxa, "Diɲa. N bata a kolon yiimatoon xɔn, Alatala barakan saxi n ma fe yi i tan nan sabu ra. 28 A fala n xa n lan n xa i saren fi naxan na. N na a soma i yii nɛn."

29 Yaxuba yi a fala a xa, a naxa, "I tan yatina a kolon n walixi i xa kii naxan yi han i ya xuruseene bata wuya ayi n tan barakani. 30 Ndedi nan yi i yii nun benun n xa fa, koni iki, a gbegbe bata sa na fari. Alatala bata barakan sa i ya fe yi xabu n so i konni. N fa wanla nde kɛma n ma denbayaan fan xa waxatin mundun yi?"

31 Laban yi a fala, a naxa, "A lan n xa yoli fi i ma?" Yaxuba yi a yabi, a naxa, "I nama sese fi n ma. Xa i bata tin n feen naxan falaxi i xa, na liga, n fan bata tin n yengi sɛ i ya xuruseene xɔn ma. 32 N sigama nɛn to, n sa i ya xuruseene birin mato. Yɛxɛɛn nun sii makatunxin birin ti e danna e nun naxanye birin fɔrɔ makɛnɛnxi. N saren findima ne nan na. 33 N ma tinxinna fama makɛnɛndeni nɛn i na fa xuruse matodeni waxatin naxan yi. Siin naxanye birin mi makatunxi e nun yɛxɛɛ diin birin fɔrɔ makɛnɛnxi mi naxanye ma, na bata findi muɲan na n mabinni."

34 Laban yi a fala, a naxa, "N bata tin na ma. I naxan falaxi, en bata lan na ma." 35 Na lɔxɔn yɛtɛni Laban yi sii kɔtɔ maɲingixine nun a makatunxine yɛba. Sii gilɛne fɔrɛ fɔrɛdine naxanye ma e nun fɔrɛ xungbene yi naxanye ma e nun yɛxɛɛ fixɛ makadanxine, a mɔn yi ne birin yɛba. A yi na xuruseene birin taxu a diine ra. 36 Na xanbi ra, a yi ne xali yirena nde yi xii saxan sigatiin tiyɛ dɛnaxan yi e nun Yaxuba tagi. Yaxuba yi fa Laban ma xuruse dɔnxɛne raba.

37 Yaxuba yi wudi bili sifa saxan yii xindene gira. A yi e lutine ba e ma alogo maɲingi fixɛn xa makɛnɛn. 38 A yi wudi yiine sa xuruseene mindeni xuruseene yɛtagi bayo e tema e bode ra nɛn e na fa ige mindeni. 39 Xuruseene yi te e bode ma wudi yiine yireni, e yi diine xali maɲingi fixɛn nun fɔrɛ fɔrɛdine nun fɔrɛ xungbene saxi e ma. 40 Yaxuba yi xuruse diine yitaxun alogo e xa ti Laban ma xuruseene yɛtagi maɲingin nun ɲingin makɛnɛnxin naxanye ma. Nayi, a yi xuruseene malan a yɛtɛ xa a mi naxanye basan Laban gbeene ra. 41 Waxatin birin xuruse sɛnbɛmane nɛma tɛ a gilɛne ra, Yaxuba yi wudi yiine sama nɛn xuruse mindeni alogo e xa te a gilɛne ra wudi yiine yireni. 42 Yaxuba mi yi na ligama xuruse xunxurine ra. Na nan a liga xuruse xurine yi findi Laban gbeen na, a sɛnbɛmane yi findi Yaxuba gbeen na. 43 Yaxuba yi findi nafulu kan gbeen na. A yi xuruse gbegbe sɔtɔ. Konyi xɛmɛne nun konyi gilɛne nun ɲɔgɔmɛne nun sofanle yi lu a yii.

31

Yaxuba yi siga Kanan yamanani

1 Na waxatini Yaxuba bata yi Laban ma diine xuiin mɛ e yi naxan falama, e naxa, "Seen naxan birin findixi en baba gbeen na, Yaxuba bata e birin tongo. Na nan a toxi a bata findi nafulu kanna ra." 2 Yaxuba yatin

* 30:18: Isakari maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn fa fala, "Saranna." † 30:20: Sabulon bunna nɛɛn fa fala "Binyena." ‡ 30:24: Yusufu bunna nɛɛn fa fala "A xa a fari sa."

yi a kolon, a a marafanna mi fa Laban yi
sɔnɔn alo a fɔlɔni.
3 Alatala yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "Xɛtɛ
i baba nun i bari bodene bɔxɔni i kelixi
dɛnaxan yi. N luma nɛn i xɔn." 4 Yaxuba
yi Rakeli nun Leya xili. E yi a xuruseene
rabama. 5 A yi a fala e xa, a naxa, "N bata
a kolon n ma marafanna mi fa ɛ baba yi
sɔnɔn alo a fɔlɔni, koni n babaa Ala bata
lu n xɔn. 6 Ɛ a kolon yati, n bata wali
ɛ baba xa n fangan birin na. 7 A bata n
mayenden a n saranna maxɛtɛ sanɲa yi fu,
koni Ala mi tin a fe ɲaxin liga n na. 8 Xa ɛ
baba fa a fala, a naxa, 'Fɔrɛ fɔrɛne xuruseen
naxanye ma, ne nan findima i gbeen na,'
xuruseene birin yi diin xalima nɛn fɔrɛ
fɔrɛne naxanye ma. Xa ɛ baba fa a fala, a
naxa, 'Maɲingin xuruseen naxanye ma, ne
nan findima i gbeen na,' xuruseene birin
yi dii maɲingixin nan xalima. 9 Ala bata ɛ
babaa xuruseene ba a yii, a yi e fi n tan ma."
10 "Xuruseene yi tema e bode ra wax-
atin naxan yi, n bata a to xiyeni, xuruse
xɛmɛn naxanye texi xuruse gilɛne ra, ne
maɲingixi, e mafɔrɔ fɔrɔxi e nun e makatun
katunxi. 11 N ma xiyeni, Ala a malekan yi n
xili, a naxa, 'Yaxuba.' N yi a ratin, n naxa,
'N tan ni i ra.' 12 A yi a fala, a naxa, 'I xunna
rakeli, a mato. Xuruse xɛmɛn naxanye
birin texi xuruse gilɛne ra, ne maɲingixi,
e mafɔrɔ fɔrɔxi e nun e makatun katunxi,
bayo Laban naxan birin ligaxi i ra, n na toxi.
13 N tan nan Ala ra naxan fa i ma Betɛli yi,
i gɛmɛn tixi taxamasenna ra dɛnaxan yi i
layirin tongoxi n xa dɛnaxan yi. Iki, keli
bɔxɔni ito ma. I siga na bɔxɔni i barixi
dɛnaxan yi.' "
14 Rakeli nun Leya yi Yaxuba yabi, e naxa,
"Nxu baba mi kɛɛ yo luxi nxu tan xa!
15 Xɔɲɛn xa mi nxu ra nxu baba konni? A
bata nxu mati, a mɔn bata nxɔ gbetin fan
don. 16 Ala hɛrisigɛn naxan birin baxi nxu
baba yii, a xɛtɛma nɛn nxu ma e nun nxɔ
diine. Iki Ala feen naxan birin falaxi i xa,
na birin liga."
17 Yaxuba yi a ɲaxanle nun a diine rate
ɲɔgɔmɛne fari. 18 A xuruseen nun hɛrisigɛn
naxan birin sɔtɔ Padan-Arami yi, a yi keli, a
yi e birin xali a baba Isiyaga konni Kanan
bɔxɔni. 19 Laban yi a xuruseene xabene
maxabama e ma waxatin naxan yi, Rakeli
yi a babaa suxurene muɲa.
20 Yaxuba yi Arami kaan Laban mayen-
den. A siga a mi sese fala a xa. 21 A yi a gi,
e nun seen naxan birin findi a gbeen na. A
yi Efirati baani gidi. Na xanbi ra, a yi siga
Galadi geyaan mabinni.
22 A xii saxande lɔxɔni, muxuna nde yi
a fala Laban xa fa fala Yaxuba bata a gi.
23 Laban yi a ngaxakedenne tongo, e yi mini
Yaxuba fendeni xii solofere bun ma. E yi e li
Galadi geyane binna ra. 24 Koni kɔɛɛn na, Ala
yi a yɛtɛ yita Arami kaan Laban na xiyeni.
A yi a fala a xa, a naxa, "I yɛtɛ ratanga feen
sifan birin fala feen na Yaxuba ma."
25 Laban yi Yaxuba li. A bubun tix geyaan
fari. Laban nun a ngaxakedenne fan yi e
gbeen ti Galadi geyaan fari. 26 Laban yi a fala
Yaxuba xa, a naxa, "I nanse ligaxi ito ra?
Nanfera i n mayendenxi? I bata n ma diine
xali alo muxu suxine yɛngɛni. 27 Nanfera i
gixi luxunni? I bata yanfantenyaan liga n
na. I mi sese falaxi n xa. Xa i yi n nakolon
nun, n yi i matima nɛn sɛwa sigine yi, tan-
banna nun konden xuiin na. 28 Koni i mi a
lu yati n xa n ma diine nun n mamandenne
sunbu, n yi n ɲungu e ma. I bata feen liga
alo xaxilitarena. 29 N yi nɔɛ fe kobin ligɛ ɛ
ra nɛn, koni i babaa Ala bata a fala n xa to
kɔɛɛn na, a naxa, 'I yɛtɛ ratanga feen sifan
birin fala feen na Yaxuba ma.' 30 Na bata lan,
i sigaxi nɛn bayo i yi kunfaxi siga feen na i
baba konni, koni nanfera i n ma suxurene
muɲaxi n ma?"
31 Yaxuba yi Laban yabi, a naxa, "N gaxu
nɛn n miriyani alogo i nama i ya diine
rasuxu n na. 32 Koni i na i ya suxurene to
n ma muxu yo yii, n na kanna faxama nɛn.
Ngaxakedenne birin yɛɛ xɔri, n ma goronna
birin mato. Naxan birin findixi i gbeen na, i
xa a xali." Na waxatini Yaxuba mi yi a kolon
xa Rakeli a babaa suxurene tongoxi.
33 Laban yi Yaxubaa bubune kui to e nun
Leya konni e nun konyi firinne konni, koni
a mi sese to. A to mini Leyaa bubuni, a yi so
Rakeli fan konni. 34 Rakeli nan yati suxureni
itoe tongoxi. A yi e luxun kirixan bun ma
naxan sama ɲɔgɔmɛn fari, a fa dɔxɔ a fari.
Laban yi bubun kui to, a mi sese to na kui.
35 Rakeli yi a fala a baba xa, a naxa, "N baba
i nama xɔlɔ n ma xa n mi fa keli i yɛtagi. N
kike wanla nin." Laban fenna sifan birin ti
nɛn, koni a mi suxurene to.
36 Yaxuba yi xɔlɔ, a yi fala xɔlɛn ti Laban
ma. A yi a fala, a naxa, "N gbalon mundun

ligaxi, n hakɛn mundun ligaxi naxan a lig-
ama i xa mini n fendeni kiini ito yi? 37 I
bata n ma goronna birin kui to. I gbee seen
mundun toxi e kui? A yita n na ngaxake-
denne yɛɛ xɔri e nun i fan ngaxakedenne
yɛɛ xɔri alogo e xa kitin sa en tagi. 38 N ɲɛɛ
mɔxɔɲɛ nan tixi i konni, koni i ya yɛxɛɛn
nun sii dii keden mi diin xalixi a faxa n
yii. N mɔn mi i ya xuruse yo donxi. 39 N
mi faxi xuruse ra i fɛma burunna subene
naxan faxaxi. Naxanye yi muɲama kɔɛɛn
nun yanyin na, ne bɔnɔn yi luma n tan
nan xa bayo i yi e ɲɔxɔn maxilima n na.
40 Lɔxɔ yo lɔxɔ kuye wolonna yi n tɔrɔma
nɛn yanyin na, xunbenla yi n tɔrɔ kɔɛɛn na,
n yɛtɛɛn mi yi nɔɛ xiyɛ. 41 N bata ɲɛɛ mɔxɔɲɛ
ti i yii. N ɲɛɛ fu nun naanin wanla kɛxi nɛn
alogo n xa i ya dii tɛmɛ firinne dɔxɔ. N mɔn
yi ɲɛɛ sennin fan sa a fari i ya xuruseene
kantandeni. Koni i bata n saranna maxɛtɛ
dɔxɔɲa ma fu. 42 Xa n taɲe Iburahimaa Ala,
n baba Isiyaga gaxun naxan yɛɛ ra, xa na
mi yi a ra nun, n yi kelima nɛn be n yii
genla. Koni Ala bata n ma marayarabin to, e
nun n yi wali xɔdɛxɛn naxanye ligama, kɔɛ
danguxini ito yi, a bata n ma kitin sa."

43 Laban yi Yaxuba yabi, a naxa, "I ya
ɲaxanle, n ma diine nan ne ra. E diine, n
gbeen nan ne ra. Xuruseni itoe n gbeen nan
e ra, n naxan birin toma ito ra, n tan nan
gbee e ra. Koni to xanbi ra, n nɔɛ nanse
ligɛ n ma diine nun n mamandenne xa?
44 Iki, en xa layiri tongo. Sereyaan xa lu en
tagi." 45 Yaxuba yi gɛmɛn tongo, a yi a ti
taxamasenna ra.

46 Na xanbi ra, Yaxuba yi a fala a ngax-
akedenne xa, a e xa gɛmɛne matongo. E
yi e matongo, e e malan yire kedenni. E yi
e dɛge na gɛmɛ malanxine fari. 47 Laban yi
na mɛnna xili sa Yegara-Sahaduta. Yaxuba
yi mɛn xili sa Galadi.* 48 Laban yi a fala, a
naxa, "Gɛmɛ malanxini itoe findixi seren
nan na i tan nun n tan tagi." Na nan a
toxi mɛnna xili saxi Galadi. 49 Mɛn mɔn xili
nɛn "Misipa."† Laban mɔn yi a fala, a naxa,
"Alatala xa a yengi dɔxɔ en tan firinna a fe
xɔn ma, hali en fata xanbini. 50 Xa i n ma
diine tɔrɔ, xa na mi a ra i ɲaxalan gbɛtɛ
dɔxɔ, i lanma i xa xaxinla sɔtɔ, bayo muxun
xa mi en tagi seren na. Ala nan yati en
firinna seren na."

51 Na xanbi ra, Laban yi a fala Yaxuba
xa, a naxa, "I yɛɛn ti gɛmɛ malanxini itoe
ra. Taxamaseri gɛmɛni ito mato n naxan
tixi en tagi. 52 Gɛmɛ malanxini itoe nun
taxamaseri gɛmɛni ito findixi serene nan
na. N mi lan n xa dangu be ra i ya fe
ɲaxina n kui. I fan mi lan i xa dangu gɛmɛ
malanxini itoe nun taxamaseri gɛmɛni ito
ra n ma fe ɲaxina i kui. 53 Iburahimaa Ala
nun Nahori a Ala xa findi en tan firinna
makitimaan na." Na waxatini Yaxuba yi a
kɔlɔ Ala yi a baba Isiyaga gaxun naxan yɛɛ
ra. 54 Yaxuba yi saraxan ba geyaan fari. A yi
a ngaxakedenne birin xili, e xa sa e dɛge. E
to yelin e dɛgɛ, e yi xi geyaan fari.

32

Yaxuba yi siga Esayu fɛma

1 Laban to keli subaxan ma, a yi a ɲungu
a diine ma, e nun a mamandenne. A
yi duba e xa. Na xanbi, Laban yi xɛtɛ
a konni. 2 Yaxuba yi sigama kiraan xɔn
waxatin naxan yi, Alaa malekane yi fa a
ma. 3 Yaxuba to e to, a naxa, "Alaa ganla
daaxaden nan ito ra." A yi na yiren xili sa
Maxanayin.*

4 Yaxuba yi xɛrane rasiga a tada Esayu ma
Edɔn banxidɛɛn na, Seyiri bɔxɔni. 5 A yi
yamarin fi e ma, a naxa, "Ɛ ito nan falama n
kanna Esayu xa, ɛ naxa, 'I ya konyi Yaxuba
naxa, n bata lu Laban konni. N bata bu
gbeen ti na yi. 6 Ɲinge gbegbe nan n yii e
nun sofanle nun yɛxɛɛne nun siine. Konyi
xɛmɛne nun konyi gilɛne n yii. Iki, n xɛrane
rasigama i ma alogo i xa marasɛnɛ faɲin fi
n ma.' "

7 Xɛrane yi xɛtɛ, e yi a fala Yaxuba xa,
e naxa, "Nxu bata siga. Nxu sa i tada
Esayu li na. A fama i ralandeni e nun
a banxulan muxu kɛmɛ naanin." 8 Gaxu
gbeen yi Yaxuba suxu, a kuisan. Yamaan
naxan yi a fɔxɔ ra, a yi e taxun dɔxɔde firin.
A yi yɛxɛɛne nun siine yitaxun dɔxɔ firin,
e nun ɲingene, e nun ɲɔgɔmɛne. 9 A yi a
fala, a naxa, "Xa Esayu yama keden yɛngɛ,
yamaan boden xa a gi."

10 Na xanbi Yaxuba yi Ala maxandi, a
naxa, "N taɲe Iburahimaa Ala nun n baba
Isiyagaa Ala, i bata a fala n xa, i tan Alatala, i

* 31:47: Yegara Sahaduta nun Galadi bunna nɛɛn fa fala "Sere Se Malanxine." † 31:49: Misipa bunna nɛn fa fala "Gbengbena." * 32:3: Maxanayin bunna nɛɛn fa fala "Daaxade firinne."

naxa ‘Xɛtɛ i ya bɔxɔni, i kon kaane dɛnaxan yi. I na siga, n fe faɲin ligama nɛn i xa.’ [11] N tan xurun. N mi daxa n hinanna nun lannayaan birin sɔtɔ, i naxan nagidixi n ma, i ya walikɛna. N ma dunganna gbansanna nan yi suxi n yii n Yurudɛn baani gidi waxatin naxan yi, koni iki nxu nun yama firin nan xɛtɛma. [12] N natanga n tada Esayu ma, bayo n bata gaxu a yɛɛ ra. N sikɛxi, a nama fa n faxa, e nun ɲaxanle nun diine. [13] I bata a fala n xa, i naxa, ‘N fe faɲin ligama nɛn i xa. N ni i bɔnsɔnna rawuyama ayi nɛn alo fɔxɔ igen mɛɲɛnsinna naxan mi yatɛ.’ ”

[14] Yaxuba yi kɔɛɛn nadangu na. Seen naxan birin yi a yii, a yi sanba seen yɛ mato a naxan soma a tada Esayu yii: [15] Sii kɛmɛ firin nun kɔtɔ mɔxɔɲɛ e nun yɛxɛɛ kɛmɛ firin nun konton mɔxɔɲɛ e nun [16] ɲɔgɔmɛ gilɛ tonge saxan nun e diine nun ɲinge tonge naanin nun tura fu nun sofali gilɛ mɔxɔɲɛ e nun sofali xɛmɛ fu. [17] A yi xuruseni itoe yitaxun kuru keden keden yɛɛn ma, a nde so a konyine yii. A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ dangu yɛɛn na. Ɛ xa sagaran lu kurune tagi.”

[18] A yi a konyi singen yamari, a naxa, “Ɛ nun n tada Esayu na naralan, a fama i maxɔdindeni nɛn, a naxa, ‘Ɛ nun nde a ra? I sigan minɛn yi? Nde gbee xuruseni itoe ra naxanye tixi i yɛɛ ra?’ [19] I ya a yabima nɛn, i naxa, ‘I ya konyin Yaxuba nan gbee e ra. A i sanbaxi itoe nan na, n kanna Esayu. A fan nxu fɔxɔ ra.’ ” [20] A yi na yamarin fi a firinde fan ma, e nun a saxandena, e nun muxun naxanye biraxi xuruseene fɔxɔ ra, a naxa, “Xa ɛ nun Esayu naralan waxatin naxan yi, ɛ na nan falama a xa. [21] Ɛ ito nan sama a fari, ɛ naxa, ‘I ya konyina Yaxuba fama nxu xanbi ra.’ ” Yaxuba yi a fala, a naxa, “Iki n na a bɔɲɛn magodoma seni itoe nan na. Na xanbi n na fa a ma, yanyina nde a n nasɛnɛma nɛn a faɲin na.” [22] Yaxubaa sanba seene yi ti a yɛɛ ra, a tan yi kɔɛɛn nadangu daaxadeni.

Yaxuba nun Alaa malekana

[23] Kɔɛɛn na, Yaxuba yi keli. A yi a ɲaxalan firinne tongo e nun e konyi firinne nun a dii fu nun kedenna. E yi Yaboko xuden gidi. [24] A yi e ragidi Yaboko xuden na e nun a yii seen birin. [25] A keden peen yi lu. Na waxatini, xɛmɛna nde yi mini a ma, e yi gerenna so han kuye yiba waxatini. [26] A to a to a mi nɔ sɔtɔma Yaxuba ma e gerenni, a yi a garin a wotegelen ma. A wotegelen yi te a kui. [27] Xɛmɛn yi a fala, a naxa, “A lu n xa siga, bayo kuye bata yiba.” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N mi i beɲinma, fɔ i duba n xa.” [28] Xɛmɛn yi a maxɔdin, a naxa, “I xili di?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Yaxuba.” [29] Xɛmɛn yi a fala, a naxa, “I xili mi falama sɔnɔn Yaxuba. A fa falama nɛn Isirayila, bayo ɛ nun Ala nan gerenna soxi, e nun muxune, i yi nɔɔn sɔtɔ.”† [30] Yaxuba yi maxɔdinna ti, a naxa, “I xili di?” Boden yi a fala, a naxa, “Nanfera i n maxɔdinma n xinla ma?” Na xanbi, a yi duba Yaxuba xa.

[31] Yaxuba yi na yiren xili sa Penuyɛli,‡ bayo Yaxuba a fala nɛn, a naxa, “N bata Ala to yɛɛ nun yɛɛ, a tin n niin yi kisi.” [32] Sogen tema waxatin naxan yi, Yaxuba bata yi dangu Penuyɛli ra. A godoma a wotegelen ma. [33] Na nan a toxi han iki Isirayila kaane mi fasan donma naxan wotegelen ma, bayo Ala Yaxuba masɔtɔxi a wotegelen fasan nan ma.

33

Yaxuba nun Esayu a layirina

[1] Yaxuba yi Esayu to fɛ e nun banxulanna muxu kɛmɛ naanin. A yi diine yitaxun Leya nun Rakeli ra e nun konyi gilɛ firinne. [2] A yi konyi gilɛ firinne ti yɛɛn na, e nun e diine. Leya fan yi ti ne xanbi ra e nun a diine. Rakeli nun Yusufu yi lu dɔnxɛn na. [3] A tan yi dangu ne yɛɛ ra, a xinbi sin sanɲa ma solofere benun a xa a tada li. [4] Koni Esayu yi a gi a sa Yaxuba ralan. A yi dutun a ma, a fa a sunbu. E birin yi wuga. [5] Esayu to ɲaxanle nun diine to, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nde ne ra naxanye biraxi i fɔxɔ ra?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Ala diin naxanye fixi i ya konyin ma a nɛmaan xɔn ma.” [6] Konyi gilɛne yi e maso e nun e diine, e yi e xinbi sin. [7] Leya fan nun a diine yi e maso, e fan yi e xinbi sin. Na xanbi Yusufu fan nun Rakeli yi na liga.

[8] Esayu yi maxɔdinna ti, a naxa, “I nanse ligama xuruseni ito birin na, n naralanxi naxanye ra?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N waxi nɛn, n kanna xa n nafan.” [9] Esayu yi a

† 32:29: Isirayila bunna nɛɛn fa fala “E nun Ala gerenna soma.” ‡ 32:31: Penuyɛli bunna nɛɛn fa fala “Ala yɛtagina.”

fala, a naxa, “N xunyɛna, hɛrisigɛ gbegbe n fan yii. I gbeen mara.” [10] Yaxuba yi a fala, a naxa, “Ɛn-ɛn, n bata i maxandi, xa i bata n nafan, n na i sanbaxi seen naxanye birin yi, i xa ne rasuxu. N bata i yɛtagin to. Na luxi nɛn n yi alo n na Ala yɛtagi nan toma, bayo i bata n nasɛnɛ ki faɲi. [11] N seen naxanye sanbaxi i ma, e rasuxu. Ala bata hinan n na, a n makoon birin fan.” Yaxuba yi a yixɔdɔxɔ han Esayu yi tin.

[12] Esayu yi a fala, a naxa, “En siga kiraan xɔn ma, n xa sa i mati.” [13] Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N kanna, a kolon diine fe xɔdɔxɔ. Yɛxɛɛ gilɛne nun ɲinge gilɛne xiɲɛn fima e diine ma. Xa en gbɛtɛn e ra lɔxɔ kedenni, ne birin faxama nɛn. [14] N kanna, i tan xa ti yɛɛn na. N tan xa bira n ma xuruseene fɔxɔ ra ndedi ndedi. N xa siga n yeren ma, nxu nun n ma diine han nxu soma i konni waxatin naxan yi Seyiri bɔxɔni.” [15] Esayu yi a fala, a naxa, “N xa n ma muxuna nde lu i yii be.” Yaxuba yi a fala, a naxa, “Nanfera? N kanna, n tan waxi naxan xɔn, n xa rafan i ma gbansan.” [16] Na lɔxɔni, Esayu yi ti Seyiri kiraan xɔn ma.

[17] Yaxuba tan yi siga Sukɔti yi. A yi banxi keden ti a yɛtɛ xa, a kulane ti a xuruseene xa. Nanara na yiren xili nɛn Sukɔti.* [18] Yaxuba to keli Padan-Arami yi, a yi so kɛndɛyani Siken taani Kanan bɔxɔni. A yi daaxadeni tɔn taan xanbi ra. [19] A bubun yi tixi dɛnaxan yi, a yi bɔxɔn sara Xamori a diine ma, Siken Baba, naxanye singe dɔxɔ Siken yi. A yi na sara gbeti gbanan kɛmɛ ra. [20] A yi saraxa ganden nafala mɛnni. A yi na xili sa “Isirayilaa Ala.”

34

Dinaa marayagina

[1] Yaxubaa dii tɛmɛn Dina, Leya naxan barixi Yaxuba xa, na yi siga Siken ɲaxanle xɔntɔndeni. [2] Xamori a dii xɛmɛn Siken, Xiwin naxan findixi na yamanan mangan na, na to Dina to, a yi fu a ma a yi a rayagi. [3] Yaxubaa dii tɛmɛn Dinaa xanuntenyaan yi lu Siken fatini. A yi fala ɲaxumɛne ti a xa. [4] A yi a fala a baba Xamori xa, a naxa, “Dii tɛmɛni ito maxandi n xa alogo n xa a dɔxɔ.” [5] Yaxuba yi a mɛ, a bata a dii tɛmɛn Dina rayagi. Na waxatini, a diine yi sa xɛɛn ma xuruseene fɔxɔ ra. A mi sese fala han ne so waxatini.

[6] Siken baba Xamori yi siga Yaxuba konni a xa sa falan ti a xa. [7] Yaxuba a diine to keli xɛɛn ma, e yi na feen mɛ naxan danguxi. E yi e yomayaan to, e bɔɲɛn yi te ki faɲi bayo Siken bata yi fu Yaxuba a dii tɛmɛn ma, a mi lan a xa naxan liga Isirayila bɔxɔni.

[8] Xamori yi a fala e xa, a naxa, “Dii tɛmɛni ito rafanxi n ma dii xɛmɛn Siken nan ma a sɔndɔmɛn birin na. Yandi, ɛ xa a fi a ma, a xa findi a ɲaxanla ra. [9] En findi bitanmane ra. Ɛ xa ɛ dii tɛmɛne fi nxu ma alogo nxu xa e dɔxɔ. Nayi, ɛ fan nɔɛ nɛn nxu gbeene dɔxɛ. [10] Ɛ fama nɛn ludeni nxu dɛxɔn ma, bɔxɔni ito yi rabi ɛ xa. Ɛ nɔɛ dɔxɛ nɛn be, ɛ yulayaan liga alogo ɛ xa hɛrisigɛn sɔtɔ.”

[11] Siken yi a fala Dina baba nun a tada xa, a naxa, “Ɛ diɲa n ma, ɛ ɲɛnige faɲin ti n xa. Ɛ wama seen naxan xɔn, ɛ xa na fala n xa, n xa a so ɛ yii. [12] Ɛ nɔɛ futu se gbegbe maxɔdinɲɛ nɛn n ma e nun kiseene. Ɛ na seen naxan birin maxɔdin n ma, n nɔɛ a birin soɛ ɛ yii nɛn alogo n xa dii tɛmɛni ito dɔxɔ.” [13] Yaxubaa diine yi yanfa falan ti Siken nun a baba Xamori xa, bayo Siken bata yi e xunyɛn Dina rayagi. [14] E yi a fala e xa, e naxa, “Nxu mi nɔɛ nxu xunyɛ ɲaxalanmaan fiyɛ muxun ma naxan mi banxulanxi. A findima yagin nan na nxu xa. [15] Xa nxu fa nxu xuiin soma ɛ yii, fɔ en lan ito ma. Xɛmɛn naxan birin ɛ konni, e lan nɛn e xa banxulan alo nxu tan. [16] Na waxatini nxu nɔɛ nxɔ dii tɛmɛne fiyɛ ɛ ma nɛn, ɛ yi e dɔxɔ. Nxu fan ɛ gbeene dɔxɔma nɛn, nxu luma ɛ dɛxɔn ma na waxatini, en birin yi findi yama kedenna ra. [17] Koni xa ɛ mi fa sa tin ɛ banxulandeni, nxu nxu xunyɛ ɲaxalanmaan nasuxuma nɛn, nxu fa keli be.” [18] Xamori nun a dii Siken yi tin falani ito ma. [19] Na xɛmɛn mi bu a na feen liga, bayo Yaxuba a dii tɛmɛn bata rafan a ma. A tan nan yi binyaxi dangu a ngaxakedenne birin na.

[20] Xamori nun Siken yi siga yamaan malandeni taan so dɛɛn na. E yi a fala e yamaan xa, e naxa, [21] “Muxuni itoe, en ma fe faɲina e kui. E xa lu bɔxɔni ito ma, e yulayaan liga, bayo en ma bɔxɔn gbo. En nɔɛ nɛn e dii tɛmɛne dɔxɛ, en fan en ma dii tɛmɛne fima e ma nɛn. [22] Muxuni itoe mi dɔxɔma be, en xa findi yama kedenna ra, fɔ xɛmɛn

* 33:17: Sukɔti bunna nɛɛn fa fala “Bubune.”

naxan birin en konni be yi, ne xa banxulan
alo e kiinde. 23 Xa en bata tin e falan ma,
na waxatini e dɔxɔma en konni nɛn. E
xuruseene nun e yii seen birin findima en
birin gbeen na nɛn." 24 Muxun naxan birin
yi na taan so dɛɛn na na lɔxɔni, e birin yi
tin Xamori nun a dii Siken ma falan ma.
Xɛmɛn naxan birin yi na taan kui, e birin
yi banxulan.
25 A xii saxande lɔxɔni, xɛmɛne fatine
to yi e xɔlɔma, Yaxubaa dii xɛmɛ firinna
Simeyɔn nun Lewi, Dina tada xɛmɛmane, e
yi e dɛgɛmane tongo. E yi fu taan ma muxu
yo mi sogin e ma, e yi xɛmɛn birin faxa. 26 E
yi Xamori nun a dii Siken fan faxa. E yi Dina
tongo Siken konni, e yi fa a ra. 27 Yaxubaa
diine yi seen birin tongo faxa muxune xun
ma, bayo e bata yi e xunyɛ ɲaxalanmaan
nayagi. 28 E yi e yɛxɛɛne tongo e nun e siine
nun e ɲingene nun e sofanle, naxanye yi
taan kui e nun xɛɛn ma. 29 Nafunla naxan
birin yi na, e yi a birin xali. E yi dii tɛmɛne
nun ɲaxanle xali. E banxin birin kui geli.
30 Yaxuba yi a fala Simeyɔn nun Lewi xa,
a naxa, "Ɛ bata lanbaranna ti n ma. Ɛ bata
en naɲaxu Kanan kaane nun Perisi kaane
ma alo se kunxin xirina. Muxu wuyaxi mi n
yii. E e malanma nɛn n xili ma, e n yɛngɛ, n
xabilan birin yi halagi." 31 E yi a yabi, e naxa,
"A mi lan a xa en xunyɛ ɲaxalanmaan findi
yalunden na."

35

Yaxuba yi siga Betɛli yi

1 Ala yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "Keli, i
sa dɔxɔ Betɛli yi. I saraxa ganden nafala n
xa mɛnni, n bata yi n yɛtɛ yita i ra dɛnaxan
yi, i yi i gima i tada Esayu bun ma waxatin
naxan yi." 2 Yaxuba yi a fala a denbayaan xa
e nun muxun naxanye yi a fɛma, a naxa, "Ɛ
xɔɲɛne suxurene yiba, ɛ ɛ yɛtɛ sariɲan, ɛ ɛ
dugine fan masara ɛ ma. 3 Ɛ fa, en siga Betɛli
yi. N xa saraxa ganden nafala Ala xa, naxan
n malixi n yi lanbaranni waxatin naxan yi.
A yi a yengi lu n xɔn ma n ma sigatini."
4 Na waxatini e yi e suxurene birin so
Yaxuba yii e nun e tunla soone. Yaxuba yi
e birin bitin konden bun ma naxan Siken
dɛxɔn ma. 5 Yaxuba nun a diine to keli
sigadeni, Ala yi gaxun lu e rabilin taane
birin muxune bɔɲɛni, muxu yo mi susu birɛ
e fɔxɔ ra. 6 Yaxuba nun a fɔxɔrabirane yi
siga Lusi yi, naxan mɔn xili Betɛli, Kanan
bɔxɔni. 7 A yi saraxa ganden nafala mɛnni.
A yi na saraxa ganden xili sa "Betɛli a Ala,"
bayo Ala a yɛtɛ yita a ra mɛnni nɛn, a
yi a gima a tada bun waxatin naxan yi.
8 Rebeka a dii masuxun Debora to faxa, e yi
a maluxun Betɛli mabinni wariin dɛnaxan
yi. Na wariin xili nɛn "wugadena."
9 Ala mɔn yi mini Yaxuba xa, a xɛtɛ xan-
bini Padan-Arami yi. A yi barakan nagidi a
ma. 10 Ala yi a fala a xa, a naxa, "I xili nɛn
Yaxuba, koni a mi falama na kiini sɔnɔn.
To xanbi ra, i xinla fa falama nɛn Isirayila."
Awa, Ala yi a xili sa Isirayila. 11 A mɔn
yi a fala a xa, a naxa, "Ala Sɛnbɛ Kanna
nan n na. I xa wuya, i yiriwa alogo i xa
findi siyana nde benban na. I mɔn findima
nɛn siya wuyaxine benban na. Mangane
minima nɛn i bɔnsɔnni. 12 N bɔxɔn naxan fi
Iburahima nun Isiyaga ma, n na a fi i fan ma.
Na dangu xanbini, n na a fima i bɔnsɔnna
fan ma nɛn."
13 Ala yi keli na, a falan ti Yaxuba xa
dɛnaxan yi. 14 Yaxuba yi gɛmɛ taxamasenna
ti na, a yi turen nun min seen bɔxɔn a ma
saraxan na. 15 A yi yireni ito xili sa Betɛli,
Ala falan ti a xa dɛnaxan yi.*

Rakeli faxa fena

16 Yaxuba nun a denbayaan to keli Betɛli
yi, e mɔn makuya Efarata ra, Rakeli yi diin
sɔtɔ. Na dii bari feen yi xɔdɔxɔ ayi. 17 Rakeli
yi diin barima waxatin naxan yi xɔlɛni, dii
rasuxun yi a fala a xa, a naxa, "Hali i mi
gaxu, i mɔn xɛmɛn nan barixi."
18 Rakeli bata yi lu alo faxa muxuna. A yi
a niin makakama waxatin naxan yi, a yi a
diin xili sa Benoni.† Koni a baba tan yi a
xili sa Bunyamin.‡ 19 Rakeli to faxa, e yi a
maluxun Efarata kiraan dɛxɔn ma. Na yiren
xili nɛn iki Bɛtɛlɛmi. 20 Yaxuba yi gɛmɛn sa
taxamasenna ra a gaburun fari. Han to na
gɛmɛn na Rakeli gaburun taxamasenna ra.

Taruxune Singena 2.1-2

21 Isirayila yi sa a bubun ti Migidali-Ederi
xanbi ra. 22 Isirayila to yi dɔxi na taani,
Rubɛn nun Bila yi sa e sa, a baba konyi
ɲaxanla. Isirayila yi a kolon.

* 35:15: Betɛli bunna nɛɛn fa fala "Alaa banxina." † 35:18: Benoni bunna nɛɛn fa fala "Nimisa diina." ‡ 35:18: Bunyamin bunna nɛɛn fa fala "N yiifanna diina."

Isirayila dii xɛmɛn fu nun firinna naxanye sɔtɔ: [23] Leya yi Rubɛn bari dii saran na,
na xanbi ra Simeyɔn nun Lewi nun Yuda
nun Isakari nun Sabulon. [24] Rakeli yi Yusufu
nun Bunyamin bari. [25] Rakeli a konyin Bila
yi Nafatali nun Dan bari. [26] Leyaa konyin
Silipa yi Gadi nun Aseri bari. Ne birin
findixi Yaxubaa diine nan na, a naxanye
sɔtɔ Padan-Arami yi.
[27] Yaxuba yi siga a baba Isiyaga konni
Mamire, Kiriyati-Aruba mabinni. Mɛn xili
nɛn Xebiron, Iburahima nun Isiyaga dɔxɔde
fonna. [28] Isiyaga a siimayaan yi siga ɲɛɛ
kɛmɛ ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ. [29] A to faxa, a
bata yi siimaya xunkuye sɔtɔ, a yi faxa, a
siga laxira yi. A dii Esayu nun Yaxuba yi a
maluxun.

36

Esayu bɔnsɔnna
Taruxune Singena 1.34-37

[1] Esayu, naxan mɔn xili Edɔn, a bɔnsɔnna
taruxun ni i ra. [2] Esayu Kanan ɲaxanle dɔxɔ
nɛn: Ada findi Elon ma diin nan na, Xiti
kaana, e nun Yoholibama, Anaa dii tɛmɛna,
Sibeyon Xiwin mamandenna nan a ra. [3] A
yi Sumayila a dii tɛmɛn Basamati fan dɔxɔ,
Nebayoti xunyɛ ɲaxalanmana. [4] Ada nan
Elifasi sɔtɔ Esayu xa. Reyuli findi Basamati
a diin nan na. [5] Yoholibama dii xɛmɛ saxan
nan bari: Yewusi nun Yalami e nun Kora.
Ne birin findi Esayu a diine nan na naxanye
barixi Kanan bɔxɔni. [6] Esayu yi a ɲaxanle
nun a dii tɛmɛne nun a dii xɛmɛne nun
a muxune birin tongo, e nun a xuruseene
birin e nun a hɛrisigɛn naxan birin sɔtɔ
Kanan bɔxɔni. A yi a birin xali bɔxɔ gbɛtɛn
ma dɛnaxan makuya a xunyɛ Yaxuba ra,
[7] bayo e hɛrisigɛn bata yi gbo ayi. E mi yi
nɔɛ luyɛ e bode dɛxɔn ma. E yi dɛnaxan yi e
xuruseene birin mi yi nɔɛ balo sɔtɛ mɛnni.
[8] Na nan a to Esayu, naxan mɔn xili Edɔn, na
yi siga a sa dɔxɔ Seyiri geya yireni.
[9] Edɔn kaane benba Esayu bɔnsɔnna xinle
ni itoe ra naxanye yi dɔxi Seyiri geya yireni:
[10] Esayu a diine ni i ra:
Elifasi, Ada a dii xɛmɛna,
Reyuli, Basamati a dii xɛmɛna.
[11] Elifasi a diine ni ito ra:
Teman nun Omaru nun Sefo nun Gatami e
nun Kenasi.
[12] Timina nan yi Elifasi a konyi ɲaxanla ra.
Na Amalɛki bari nɛn Elifasi xa.
Esayu nun a ɲaxanla Ada mamandenne ni
ito ra.
[13] Reyuli a diine ni i ra:
Naxati nun Sera nun Sama e nun Misa.
Ne findi Esayu nun a ɲaxanla Basamati
mamandenne nan na.
[14] Esayu a ɲaxanla Yoholibama a diine ni
i ra:
Yewusi nun Yalami e nun Kora.
Yoholibama findi Anaa dii tɛmɛn nan na.
Ana findi Sibeyon ma dii tɛmɛn nan na.
[15] Mangan naxanye keli Esayu bɔnsɔnni,
ne ni i ra:
Elifasi, Esayu a dii singena, na diine ni itoe
ra:
Manga Teman nun Manga Omaru nun
Manga Sefo nun Manga Kenasi
[16] nun Manga Kora nun Manga Gatami nun
Manga Amalɛki.
Mangane nan yi ne ra naxanye fataxi Elifasi
ra Edɔn yamanani,
Ada mamandenne nan e ra.
[17] Reyuli, Esayu a diina, a diine ni i ra:
Manga Naxati nun Manga Sera nun Manga
Sama e nun Manga Misa.
Mangane nan yi ne ra naxanye fataxi Reyuli
ra Edɔn yamanani,
Basamati mamandenne nan e ra.
[18] Yoholibama, Esayu a ɲaxanla, a diine ni
itoe ra:
Manga Yewusi nun Manga Yalami nun
Manga Kora.
Mangane ni itoe ra naxanye fataxi
Yoholibama ra, Esayu a ɲaxanla:
Yoholibama findi Anaa diin nan na.
[19] Esayu, naxan mɔn xili Edɔn, na a diine nan
ne ra.
Mangan naxanye keli Esayu bɔnsɔnni, ne
nan ne ra.

Taruxune Singen 1.38-42

[20] Seyiri Xori kaana diine ni itoe ra nax-
anye yi dɔxi na yamanani:
Lotan nun Sobali nun Sibeyon nun Ana
[21] nun Dison nun Eseri e nun Disan.
Seyiri a diine yi findi Xori mangane ra Edɔn
yamanani.
[22] Lotan ma dii xɛmɛne ni itoe ra:
Xori nun Heman.
Timina findi Lotan xunyɛ dii tɛmɛn nan na.
[23] Sobali a dii xɛmɛne ni itoe ra:
Aliban nun Manaxati nun Ebali nun Sefo e
nun Onan.
[24] Sibeyon ma dii xɛmɛne ni ito ra:
Aya nun Ana,
Ana nan tigi wolonxine to tonbon yireni

a to yi Sibeyon ma sofanle rabama.
[25] Ana a diine ni itoe ra:
Dison nun Yoholibama,
Ana a dii tɛmɛna.
[26] Dison ma dii xɛmɛne ni itoe ra:
Xemadan nun Eseban nun Itiran e nun Keran.
[27] Eseri a dii xɛmɛne ni itoe ra:
Bilihan nun Saawan e nun Akan.
[28] Disan ma dii xɛmɛne ni itoe ra:
Yusu nun Aran.
[29] Xori kaane mangane ni i ra:
Manga Lotan nun Manga Sobali
nun Manga Sibeyon nun Manga Ana
[30] nun Manga Dison nun Manga Eseri
e nun Manga Disan.
Xori kaane Mangane findi ne nan na e bɔnsɔn yɛɛn ma Seyiri bɔxɔni.

Edɔn Mangane
Taruxune Singen 1.43-54

[31] Mangane nan itoe ra naxanye yi Edɔn yamanan xun na benun Isirayila kaane xa mangan dɔxɔ waxatin naxan yi: [32] Beyori a diin Bela yi findi Edɔn manga singen na, naxan ma taan yi xili Dinhaba. [33] Bela to faxa, Seraa diin Yobabo, Bosara kaan yi findi mangan na. [34] Yobabo to faxa, Xusama, naxan yi kelixi Teman yamanani, na yi findi mangan na. [35] Xusama to faxa, Bedadaa diin Xadada yi findi mangan na. A tan nan Midiyan kaane nɔ Moyaba bɔxɔni. A taan yi xili nɛn Abiti. [36] Xadada to faxa, Samala Masareka kaan yi findi mangan na. [37] Samala to faxa, Sayuli naxan yi kelixi Rehoboti taani baan dɛ, na yi findi mangan na. [38] Sayuli to faxa, Akibori a diin Baali-Xanan yi findi mangan na. [39] Baali-Xanan, Akibori a diin to faxa, Xadada yi findi mangan na. A taan yi xili nɛn Pawu. A ɲaxanla yi xili nɛn Mehetabeli, Matirɛdi a dii tɛmɛna, Mesahabi mamandenna.
[40] Mangane ni i ra naxanye kelixi Esayu bɔnsɔnni, e bɔnsɔnna nun e yamanan yɛɛn ma.
Manga Timina nun Manga Aliwa nun Manga Yetɛti
[41] nun Manga Yoholibama nun Manga Ela nun Manga Pinon
[42] nun Manga Kenasi nun Manga Teman nun Manga Mibisari
[43] nun Manga Magadiyɛli nun Manga Irami.
Ne nan yi Edɔn mangane ra e nun e bɔxɔna e yi dɔxi dɛnaxan yi.

Esayu a feen nan na ra naxan findixi Edɔn kaane benban na.

37

Yusufu a xiyena

[1] Yaxuba dɔxɔ nɛn Kanan yamanani, a baba yi dɛnaxan yi. [2] Yaxuba bɔnsɔnne taruxun ni ito ra. Yusufu a dii ɲɔrɛyaan ɲɛɛ fu nun solofere nan yi a ra. A tan nun a tadane yi xuruseene nan kantanma, naxanye nga yi Bila nun Silipa ra, a babaa ɲaxanle. A yi e fe ɲaxine dɛntɛgɛn sama a baba xa. [3] Yusufu nan yi rafan Isirayila ma dangu a diine birin na, bayo a tan nan sɔtɔ a xɛmɛ foriyani. A yi doma kuye tofaɲin so a yii. [4] Yusufu tadane to na feen to, a a tan nan nafan e baba ma dangu e birin na, e yi a raɲaxu. Fala faɲi yo mi yi e tagi sɔnɔn.
[5] Yusufu yi xiye sa, a yi a yɛba a tadane xa. E yi a raɲaxu dangu a fɔlɔn na. [6] A yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ tuli mati n ma xiyen na, n naxan saxi. [7] En birin yi xɛɛn ma malo raxidideni. Nanunna, n ma malo xidin yi keli, a ti. Ɛ gbee malo xidine yi lu bilinxi n gbee xidin na, e birin yi e xinbi sin n ma malo xidin bun." [8] A tadane yi a maxɔdin, e naxa, "Ee! I waxi findi feni nxɔ mangan nan na alogo i xa nxu yamari?" E yi a raɲaxu dangu a fɔlɔn na a xiyena fe ra e nun a falana.
[9] Yusufu mɔn yi xiye gbɛtɛ sa, a yi na fan yɛba a tadane xa. A yi a fala, a naxa, "Ɛ ɛ tuli mati, n mɔn bata xiye sa. Sogen nun kiken nun sare fu nun keden yi e xinbi sinma n bun ma." [10] A yi xiyeni ito yɛba a baba nun a tadane xa. A baba yi a kɔnkɔ a ma, a fa a fala a xa, a naxa, "I xiyen naxan saxi iki, nanse na ra? I nga nun i tadane nun n tan, nxu birin fama nxu xinbi sindeni i yɛtagi?" [11] A tadane yi lu a maxɔxɔlɔnɲɛ, koni a baba yi a yengi lu a xiyen xɔn ma.

Yusufu tadane yi a mati

[12] Yusufu tadane yi siga Siken yi e babaa xurusene rabadeni. [13] Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, "I tadane bata siga xuruse rabadeni Siken yi. Fa be, n xa i xɛ e ma." A yi a yabi, a naxa, "Awa." [14] Isirayila yi a fala a xa, a naxa, "Siga mafurɛn, i sa a mato xa i tadane kɛndɛ, xa se mi xuruseene fan toxi, i yi fa na dɛntɛgɛn sa n xa." A yi a xɛ keli Xebiron lanbanni siga Siken yi. [15] Xɛmɛna nde yi a to xɛɛne xun xɔn. Xɛmɛn

yi a maxɔdin, a naxa, “I nanse fenma?”
16 A yi a yabi, a naxa, “N na n tadane nan
fenma. A fala n xa, yandi, e xurusene
rabama dɛnaxan yi.” 17 Xɛmɛn yi a fala a xa,
a naxa, “E bata keli be, bayo n na e xuiin
mɛ nɛn, e yi a falama, a e xa siga Dotan yi.”
Yusufu yi bira a tadane funfu xɔn han a sa
a tadane li Dotan yi.
18 E to a to wulani, benun a xa maso e ra,
e lan a ma, a e xa a faxa. 19 E yi a fala e bode
xa, e naxa, “Na xiye saan nan fama iki. 20 Ɛ
fa be, en na a faxa, en na a woli xɔɲinna
ra. Nayi, en na keli, en na a falama nɛn, a
subeɲaxin bata a don. Na waxatini en fama
a kolondeni nɛn a xiyen findima a xa feen
naxan na.”
21 Rubɛn yi na feen mɛ. A yi kata a xa a
xunba, a naxa, “En nama a faxa.” 22 Rubɛn
mɔn yi a fala, a naxa, “Ɛ nama a wunla
ramini de! Ɛ a woli xɔɲinni ito ra naxan
tonbon yireni ito yi. Muxu yo nama a yiin
din a ra.” A yi wama a xunba feni alogo a xa
nɔ a xalideni a baba fɛma.
23 Yusufu to so a tadane yireni, a doma
kuye tofaɲin naxan yi ragodoxi a ma, e yi
na rate a ma. 24 E yi Yusufu tongo, e a woli
xɔɲinna ra, ige mi naxan kui.
25 Na xanbi, e yi dɔxɔ donse dondeni. E
to e yɛɛn nakeli, e yi Sumayila bɔnsɔnna
yulane to fɛ. E yi kelixi Galadi yi, wusulanna
nun senna nun latikɔnɔnna yi e ɲɔgɔmɛne
fari siga Misiran yi. 26 Yuda yi a fala a
xunyɛne xa, a naxa, “Xa en na en xunyɛn
faxa, en yi a wunla luxun, na tɔnɔn mundun
en tan ma? 27 Ɛ fa, en na a mati Sumayila
bɔnsɔnna muxune ma, koni en nama en
yiin din a ra de! Bayo en xunyɛn na a ra, en
wuli keden fasa keden.” A xunyɛne birin yi
tin a falan ma.
28 Na xanbi, Midiyan yulane danguma, e
yi Yusufu rate xɔɲinna ra. E yi Yusufu
mati gbeti gbanan mɔxɔɲɛ ra Sumayila
bɔnsɔnna muxune ma. E yi a xali Misiran
yi.
29 Rubɛn to xɛtɛ xɔɲinna yireni, a mi
Yusufu li na sɔnɔn. A yi a domaan birin yibɔ
sununi. 30 A yi xɛtɛ a xunyɛne fɛma, a yi a
fala, a naxa, “Diidin mi fa na! N tan fa nanse
ligama sɔnɔn?” 31 E yi kɔtɔ keden faxa, e yi
Yusufu a doma kuye tofaɲin maturuxun na
sube wunli. 32 Na xanbi, e yi na doma kuye
tofaɲin xali e baba fɛma. E yi a fala a xa,
e naxa, “Nxu bata ito to. Domani ito mato
ba, xa i ya diin gbeen na a ra.” 33 Yaxuba
yi domaan kolon. A yi a fala, a naxa, “N
ma diina domaan na a ra! Sube xaɲɛna nde
bata a faxa! A bata Yusufu yibɔ!” 34 Yaxuba
yi a dugine yibɔ sununi, a mɔn yi kasa dugin
nagodo a ma. A yi a diin ɲan feen liga xii
wuyaxi. 35 A dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne yi
siga a madɛndɛndeni, koni a mi tin na ma.
A yi a fala, a naxa, “N nan n ma diin saya
feen ligama nɛn han n sa a li laxira yi.” A yi
lu wugɛ a diina fe ra.
36 Midiyan kaane yi Yusufu mati Potifari
ma Misiran yi, Misiran Mangana kuntigina
nde naxan a kantan tiine xunna.

38

Yuda nun Tamari

1 Na waxatini, Yuda yi keli a ngaxake-
denne xun ma, a siga Adulan kaana nde
konni naxan xili Xira. 2 Yuda yi Suya Kanan
kaana dii tɛmɛn to mɛnni. A yi a findi a
ɲaxanla ra. E yi lu e bode xɔn. 3 A yi fudikan,
a yi dii xɛmɛn bari. E yi na diin xili sa Eri.
4 A mɔn yi fudikan dii firinden na, a yi dii
xɛmɛn bari. E yi na diin xili sa Onan. 5 Na
xanbi, a mɔn yi dii xɛmɛ gbɛtɛ bari, a yi na
xili sa Selaxa. Yuda yi Kesibe taan nin a
ɲaxanla yi diin barima waxatin naxan yi.
6 Yuda yi ɲaxanla fen, a a so a dii singen
Eri yii. Na ɲaxanla xili Tamari. 7 Muxu
ɲaxin nan yi Yudaa dii singen Eri ra Alatala
yɛɛ ra yi. Alatala yi a faxa. 8 Na xanbi Yuda
yi a fala Onan xa, a naxa, “I tadaa ɲaxanla
tongo, a xa findi i ya ɲaxanla ra. I a xɛmɛ
xuriya wanla liga alogo i xa diin fi i tada
faxa muxun ma.” 9 Koni Onan yi a kolon, a
na diin mi yi findɛ a gbeen na. Na nan a liga,
a to yi a tada ɲaxanla kolonma ɲaxanla ra,
igen naxan minima a fatini, a yi na makala
bɔxɔn ma alogo a nama diin bari a tada xa.
10 A yi naxan ligama, na mi yi rafan Alatala
ma. Nanara, a yi a faxa.
11 Awa, Yuda yi a fala a mamuxun Tamari
xa, a naxa, “Lu kaɲayani i baba konni benun
n ma dii Selaxa xa gbo waxatin naxan yi.”
A yi mirixi nɛn yanyina nde Selaxa fan
faxama nɛn alo a tadane faxaxi kii naxan yi.
Tamari yi siga a sa lu a baba konni. 12 A mi bu
Suya a dii tɛmɛna, Yudaa ɲaxanla yi faxa.
Ɲan feen to ba a ra, Yuda yi siga Timana
yi e nun a lanfaan Xira Adulan kaana. E

yi siga Yuda xuruse yireni, e yi e xabene
maxabama dɛnaxan yi.
13 Muxuna nde yi a fala Tamari xa, a naxa,
"I taɲe sigama Timana taani a xurusene
xabene maxabadeni." 14 A yi a kaɲa dugine
ba a ma, a yi dugin so a yɛtagin xun na,
a sa dɔxɔ Enayin taan so dɛɛn na Timana
kiraan xɔn. A bata yi a to Selaxa bata findi
banxulanna ra, koni e mi a fi a ma a xa findi
a ɲaxanla ra.
15 Yuda to a to a dugin soxi a yɛtagin xun
na, a yi a miri a yalunden na a ra. 16 A yi
a fala a xa kiraan na, a naxa, "En siga, en
sa kafu." A mi yi a kolon a mamuxun na a
ra. Koni, Tamari yi Yuda maxɔdin, a naxa,
"I nanse fima n ma en na kafu?" 17 A yi a
yabi, a naxa, "N sii keden nan tongoma n
ma xuruseene tagi, n fa a ra i yɛɛ ra." A yi a
yabi, a naxa, "Awa, tolimana nde lu n yii be
singe benun i xa fa siin na waxatin naxan
yi." 18 A yi a maxɔdin, a naxa, "I wama n
xa nanse so i yii tolimaan na?" Tamari yi a
yabi, a naxa, "I ya taxamasenna nun a lutin
nun i ya dunganna so n yii." A yi na seene so
a yii, e fa kafu. Tamari yi fudikan a diin na.
19 A yi xɛtɛ a konni. A yi dugin ba a yɛtagin
xun na, a mɔn yi a kaɲa domaan nagodo a
ma.
20 Yuda yi a lanfa Adulan kaan xɛ sii diin
tideni ɲaxanla ma alogo a xa fa seene ra a
naxanye so ɲaxanla yii tolimaan na. Koni a
mi ɲaxanla to. 21 A yi mɛn kaane maxɔdin, a
naxa, "Yalunde ɲaxanla naxan yi kiraan dɛ
Enayin taani, na minɛn yi?" E yi a yabi, e
naxa, "Yalunde yo mi be." 22 A yi xɛtɛ Yuda
yireni, a fa a fala, a naxa, "N mi a lixi na.
Mɛn kaane mɔn bata a fala n xa a yalunde
yo mi na e tan konni." 23 Yuda yi a fala, a
naxa, "A xa na seene mara. En fan nama en
yɛtɛ rayagi. N bata sii diin nasanba a ma,
koni i mi a lixi na."
24 Kike saxan dangu xanbi, muxuna nde yi
a fala Yuda xa, a naxa, "I mamuxun Tamari
bata findi yalunden na, a bata fudikan a
yalunyani." Yuda yi a fala, a naxa, "Ɛ a
ramini, a gan." 25 E yi fama a ra waxatin
naxan yi, a yi xɛraan nasiga a taɲe ma,
a naxa, "Seni itoe mato naxanye n yii.
Taxamasenni ito nun a lutin nun dunganni
ito na findi muxun naxan gbee ra na nan n
nafudikanxi. I lan nɛn i xa a kanna kolon."
26 Yuda yi na feene kolon. A yi a fala, a naxa,
"A tinxin dangu n tan na bayo n mi a fixi n
ma dii Selaxa ma." Na xanbi ra, e mi fa kafu.
27 A yi diin barima waxatin naxan yi, e
yi a kolon a gulunne nan a kui. 28 Diin
bari waxatini, keden yi a yiin namini. Dii
rasuxun yi a yiin suxu, a gari gbeela xidi a
yiin na. A fa a fala, a naxa, "Ito nan singe
barixi." 29 Koni na diin yi a yiin naso, a
xunyɛn yi bari. Dii rasuxun yi a fala, a naxa,
"I yɛtɛ raminixi fangan mundun na iki?" A
yi a xili sa Peresi.* 30 Na xanbi boden fan yi
bari gari gbeela xidixi a yiin na. Yuda yi a
xili sa Sera.

39

Yusufu Potifari konni

1 Sumayila bɔnsɔnna muxune yi siga
Yusufu ra Misiran yamanani. Potifari,
Misiran Mangan kantan tiine xunna yi a
sara. 2 Alatala yi Yusufu xɔn. A yi feen
naxanye birin suxuma, ayi birin gasama.
A yi lu a kanna Misiran kaan konni. 3 A
kanna yi a kolon, a Alatala yi Yusufu xɔn,
bayo Alatala bata yi a feen birin nasɔnɔya.
4 Yusufu yi rafan a kanna ma, a yi a findi a
banxi xunna ra. A yi a hɛrisigɛn birin taxu
a ra.
5 Na xanbi Yusufu to findi a banxi xunna
ra e nun a yii seene birin, Alatala yi barakan
sa Misiran kaana denbayani Yusufu a fe ra.
Alatala yi barakan sa a yii seene birin yi, e
nun a banxin nun a xɛɛne. 6 Nanara, seen
naxanye birin yi Potifari yii, a yi a birin
nabeɲin Yusufu yii. A tan mi yi fa a yengi
saxi fefe xɔn ma fɔ a yi donseen naxan
donma.
Yusufu yi tofan han. 7 Na feene dangux-
ina, a kanna ɲaxanla yi a yɛɛn ti Yusufu ra.
A yi a fala a xa, a naxa, "Fa be, en fa kafu."
8 Yusufu yi tondi, a a fala a kanna ɲaxanla
xa, a naxa, "Xabu n fa n kanna konni a mi
a yengi luxi fefe xɔn ma sɔnɔn a banxini. A
bata a yii seene birin taxu n na. 9 A banxin
kui be, n tan nan dangu muxun birin na. A
mi sese rafisaxi n xa, fɔ i kedenna, bayo i tan
bata findi a ɲaxanla ra. Iki, n fe ɲaxi gbee
sifani ito ligama nanfera naxan findɛ yulubi
feen na Ala yii?" 10 Na ɲaxanla yi na falama
Yusufu xa lɔxɔ yo lɔxɔ. Koni hali na, Yusufu
mi yi a tuli matima e kafu feen miriyaan na.

* 38:29: Peresi bunna nɛɛn fa fala "A rabi fena."

11 Ləxəna nde, Yusufu yi so banxini wali
kɛdeni. Banxi kui konyi yo mi yi na na
waxatini. 12 Na ɲaxanla yi dutun a domaan
ma. A yi a fala a xa, a naxa, “En kafu!”
Yusufu yi a ba a domani, a yi a lu ɲaxanla
yii. A yi mini a giyɛ tandeni.
13 Ɲaxanla to a to a bata a gi, a a domaan
lu a yii, a mini tanden ma, 14 a yi a banxi
kui konyine xili, a fa a fala e xa, a naxa, “Ɛ
ito mato, n ma xɛmɛn faxi Heburu nan na
a xa fa sabaan so en na. A faxi nɛn n fɛma
a nxu xa kafu, koni n yi sənxən nate. 15 A to
n sənxə xuiin mɛ, a yi a gi, a a domaan lu n
dɛxən ma. A yi mini a giyɛ tandeni.”
16 A yi Yusufu a domaan namara han a
kanna fa waxatin naxan yi. 17 A yi feni ito
yɛba a xa, a naxa, “I faxi Heburu konyi
xɛmɛn naxan na, a faxi nɛn a xa sabaan so
n na. 18 Koni n to sənxən nate, a yi a domaan
lu n yii, a yi mini a giyɛ tandeni.” 19 Yusufu
kanna to a ɲaxanla falan mɛ, a yi naxan
falama a xa iki, a naxa, “A mato, i ya konyin
naxan nabaxi n na,” 20 a bəɲɛn yi te, a xələ.
A yi Yusufu balan mangana kasorasane yi
dɛnaxan yi.
Koni kasoon na, 21 Alatala yi lu Yusufu
xən ma, a hinan a ra. A yi a ragidi Yusufu
ma e nun kaso mangan yi dɛ fan. 22 Kaso
mangan yi kasorasaan birin taxu Yusufu ra.
Feen naxan birin yi ligama a yi danguma a
tan nan yii. 23 Kaso mangan mi yi Yusufu
a wanla xun matoma a ra, bayo Alatala yi
Yusufu xən ma. A bata yi a feen birin
nasənəya.

40

Yusufu kasoon na

1 Na xanbi, Misiran Mangana muxun
naxan yengi dəxi a minseen xən ma, na nun
a buru ganna yi e kanna Misiran Mangan
hakɛn tongo. 2 Misiran Mangan yi xələ a
banxi kui konyin firinne ma, naxan yengi
saxi a minseen xən ma e nun naxan a burun
ganma. 3 A yi e suxu, a e balan sofane
mangana kaso banxini, Yusufu yi dɛnaxan
yi. 4 Sofane mangan yi e taxu Yusufu ra,
naxan yi walima e yii.
E to waxati ti kasoon na, 5 naxan yengi
saxi mangana minseen xən ma, e nun
naxan burun ganma Misiran mangan xa,
e yi xiye sa kasoni kɔɛna nde ra. Na xiye
firinna birin nun a bun. 6 Yusufu yi fa e
matodeni xətənni, a yi e li kuisanxi. 7 A
yi Misiran Mangana banxi kui konyini itoe
maxədin naxanye fan yi kasoni, a naxa,
“Nanfera ɛ kuisanxi to?” 8 E yi a yabi, e naxa,
“Nxu bata xiyena nde nan sa, koni muxu yo
mi be naxan nɔɛ na yɛbɛ.” Yusufu yi a fala
e xa, a naxa, “Ɛ mi a kolon Ala nan xiyene
bunne kanna ra? Ɛ ɛ xiyene fala n xa.”
9 Naxan yengi yi saxi mangana minseen
xən ma, na yi a xiyen fala Yusufu xa, a
naxa, “N tan ma xiyeni, n manpa binla*
nan to, a tixi n yɛtagi alo ɲaxundan binla,
10 a yii saxan tixi a ma. A to fuga, a fu-
gen yi bogi məxine ramini alo ɲaxundan
tənsənne. 11 Misiran Mangana igelengenna
suxi n yii. N yi manpa bogi məxine ba, n yi e
bundu Misiran Mangana igelengenna kui, n
fa a so a yii.” 12 Yusufu yi a fala a xa, a naxa,
“A bunna ni ito ra: Na yii saxanna naxanye
na kiini a xii saxan nan yitaxi. 13 Xii saxan
na dangu, Misiran Mangana i xunnakelima
nɛn, a mən yi i raxɛtɛ i ya walide fonni. I
mən fama nɛn igelengenna sodeni Misiran
Mangan yii alo i darixi a ra kii naxan yi.
14 Koni i ɲɔxɔ lu n xən ma i na hɛrin sətə
waxatin naxan yi. I xa hinan n na, i xa n
ma fe fala Misiran Mangan xa alogo n xa
mini kasoni. 15 Bayo e n tongoxi fangan nan
na Heburu bəxəni. Be fan, n mi fefe ligaxi
naxan a ligɛ n xa kasoon sətə.”
16 Naxan burun ganma mangan xa, a to
a to fa fala xiyen bunna fan, a yi a fala
Yusufu xa, a naxa, “N tan fan xiye saxi
nɛn. Debe saxan dəxi n xun ma buru
fixɛna e kui. 17 Deben naxan dəxi a fari,
buru ganna donseen naxan birin nafalama
Misiran Mangan xa, ne a kui. Koni xəline
yi fa na donseen donɲɛ naxan dəxi n xun
ma.” 18 Yusufu yi a fala a xa, a naxa, “Xiyen
bunna ni ito ra: Na debe saxanna naxan na
kiini, e xii saxan nan yitaxi. 19 Xii saxan na
dangu, Misiran Mangana i xunna sɛgɛma
nɛn i dɛ. A i singanma nɛn wudin na, xəline
yi i suben don.”
20 Xii saxande ləxəni, Misiran Mangan
bari ləxəni, a yi sumun belebele yitən a
kuntigine xa. Naxan yengi saxi mangana
minseen xən ma, e nun a buru ganna,

* 40:9: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

Misiran Mangan yi e ramini kasoon na, a fa
e ra kuntigine yɛtagi. 21 Naxan yengi saxi
minseen xɔn ma, a yi na raxɛtɛ a walide
fonni alogo a mɔn xa minseen so a yii.
22 Koni a yi a buru ganna singan wudin na alo
Yusufu bata yi a yɛba kii naxan yi. 23 Naxan
yengi saxi minse feen xɔn ma, Yusufu a fe
mi rabira na ma. A yi ɲinan a xɔn ma.

41

Misiran Mangan yi xiye sa

1 Ɲɛɛ firin dangu xanbi, Misiran Mangan
yi xiye sa. A tixi xude dɛni. 2 A yi ɲinge to
faɲi tuyanxi solofere to kelɛ xuden kui, e e
dɛgema mɛrɛni. 3 Na xanbi, ɲinge solofere
gbɛtɛ, naxanye to ɲaxu, e doyenxi, ne fan
yi keli xuden kui ɲingen bonne dɛxɔn ma.
4 Ɲinge to ɲaxi doyenxi solofereni itoe yi
ɲinge to faɲi tuyanxi solofereni itoe don.
Nayi, Misiran Mangan yi xulun.

5 A mɔn yi xi, a xiye gbɛtɛ sa. 6 Tɔnsɔn
solofere faɲi rafexine tixi bili kedenna ma.
7 Na xanbi, tɔnsɔn solofere gbɛtɛ, naxanye
xurun, foyen bata e rafofo ayi, ne tixi
tɔnsɔnna bodene dɛxɔn ma. Tɔnsɔn xu-
runni itoe yi tɔnsɔn nafexi faɲine gerun.
Nayi, Misiran Mangan yi xulun. Xiyen nan
yi a ra.

8 Xɔtɔnni Misiran Mangan bɔɲɛn yi mini.
A yi woyimɛne nun fekolonne birin xili
naxanye Misiran yi. A yi xiyeni itoe fala
e xa, koni muxu yo mi nɔ xiyene yɛbɛ a
xa. 9 Na waxatini, naxan yengi saxi man-
gana minseen xɔn ma, na yi a fala Misiran
Mangan xa, a naxa, "N ma kala fonne bata
rabira n ma to. 10 Misiran Mangan xɔlɔ
nɛn a konyine ma waxatina nde yi. A yi n
suxu, a n balan sofa mangana kasoon na,
nxu nun naxan yi burun ganma mangan
xa. 11 A tan nun n tan, nxu birin xiye sa
nɛn kɔɛ kedenna ra, xiye firinna birin nun
a bun. 12 Kasoni, nxu nun sofa mangana
konyina, Heburu banxulanna nan yi na yi.
Nxu yi xiyeni itoe fala a xa, a yi e birin
bunna fala nxu xa. Nxu xiyen naxanye saxi,
a yi e bunne fala nxu xa. 13 A xiyen yɛba
nxu xa kii naxan yi, a mɔn birin ligaxi na
kiini nɛn. Misiran Mangan bata n naxɛtɛ n
walide fonni. A yi boden fan singan wudin
na."

14 Misiran Mangan yi Yusufu xili. E yi a
ramini kasoni mafurɛn! A yi a xunna bi, a
marabɛri baane yi masara a ma. A fa siga
Misiran Mangan fɛma. 15 Misiran Mangan
yi a fala Yusufu xa, a naxa, "N bata xiye
sa. Muxu yo mi nɔxi a yɛbadeni, koni n
bata a mɛ a i tan nɔɛ xiyen bunna falɛ,
naxan na fala i xa." 16 Yusufu yi Misiran
Mangan yabi, a naxa, "N tan mi a ra, Ala nan
Misiran Mangana a xiyen bun faɲin fima a
ma." 17 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa,
a naxa, "N xiyeni, n yi tixi xude dɛɛn nin.
18 N yi ɲinge to faɲi tuyanxi solofere to kelɛ
xuden kui, e e dɛgema mɛrɛni. 19 Nayi, ɲinge
solofere gbɛtɛye yi te e xanbi ra, e doyenxi,
e to ɲaxu, e xɔsixi. Han to n munma yi na
ɲinge to ɲaxi sifan to Misiran bɔxɔn birin
ma singen. 20 Ninge xɔsixi to ɲaxine yi ɲinge
tuyanxi solofere singene don. 21 Koni na
xanbi, muxu yo mi nɔɛ a kolonɲɛ xa e bata
e don, masɔtɔ e doyen kiin ma mɔn. Nayi, n
yi xulun."

22 "N mɔn yi xiye gbɛtɛ sa. Tɔnsɔn
nafexi faɲi solofere tixi bili kedenna ma.
23 Na xanbi tɔnsɔn solofere gbɛtɛye naxanye
xurun, foyen naxanye rafofoxi ayi, ne yi
te bodene dɛxɔn ma. 24 Tɔnsɔn fofone yi
tɔnsɔn faɲi soloferene gerun. N bata a
fala woyimɛne xa, koni muxu yo mi nɔxi a
yɛbadeni n xa."

25 Yusufu yi a fala Misiran Mangan xa, a
naxa, "I ya xiye firinna birin fe kedenna nan
yitaxi. Ala bata i rakolon feen ma a fama
naxan ligadeni. 26 Na ɲinge to faɲi soloofer-
ene nun tɔnsɔn faɲi soloferene, ne ɲɛɛ
solofere nan yitaxi na kiini. Xiye keden nan
a ra. 27 Ninge xɔsixi to ɲaxi soloferene nun
tɔnsɔn fofo soloferene foyen naxanye rafo-
foxi ayi, ne fan ɲɛɛ solofere fitina kamɛn
nan yitaxi. 28 N na a falaxi i xa kii naxan yi,
Ala bata na feene yita Misiran Mangan na
a fama naxanye ligadeni. 29 Ɲɛɛ soloferen
naxanye fama iki, a findima lugo ɲɛɛne
nan na Misiran bɔxɔn xa. 30 Na xanbi, ɲɛɛ
solofere kamɛn fama nɛn, en ɲinanma nɛn
na lugon birin na. Kamɛn Misiran bɔxɔn
halagima nɛn. 31 Fitina kamɛn findima fe
magaxuxin nan na, han muxune birin yi
ɲinan lugo ɲɛɛne xɔn bɔxɔni ito yi."

32 "I xiyeni ito saxi nɛn dɔxɔɲa yi firin
bayo Ala bata a feen nagidi, a mɔn mi
buma a ligadeni. 33 Iki mangana, xaxilimaan
fen, fe kolonna, i yi a dɔxɔ Misiran bɔxɔn
xun na. 34 Mangana, i xa muxune sugandi

naxanye dɔxɔma na wanla xun na lugo ɲɛɛ soloferen bun ma. Se xaba waxatin
na a li, naxan yo na maala xidi naanin
xaba, a suulundena, a xa fa na ra, a ra-
mara. 35 E xa donseene birin malan lugo
ɲɛɛ solofere famatɔɔn bun, e xa a ramara
taane kui, Misiran Mangana nɔɔn bun ma.
36 Donse maraxini ito fama Misiran bɔxɔn
natangadeni kamɛn ma nɛn naxan fama
ɲɛɛ soloferen bun ma."

37 Falani ito yi rafan Misiran Mangan nun
a kuntigine birin ma. 38 Misiran Mangan yi a
fala e xa, a naxa, "En nɔɛ muxuna nde sɔtɛ
naxan ligaxi alo ito, Alaa Nii Sariŋanxin
naxan yi?" 39 Misiran Mangan yi a fala
Yusufu xa, a naxa, "Bayo Ala bata na feen
birin yita i ra, muxu yo mi na naxan xaxili
fan alo i tan, naxan fe kolon dangu i ra. 40 I
tan nan fama findideni n ma banxi xunna
ra. N ma yamaan fama biradeni i ya ya-
marin nan fɔxɔ ra. N ma manga gbɛdɛn nan
tun luma i xun na." 41 Misiran Mangan mɔn
yi a fala Yusufu xa, a naxa, "A mato, n bata
nɔɔn so i yii Misiran bɔxɔn birin xunna."
42 A yi a gbeti wuredin ba a yiin na, a yi a
so Yusufu yiin na. A yi a marabɛri ba taa
dugi faɲin na. A yi xɛma ɲɛrɛn bira a kɔɛ
ra. 43 A yi a rate sofa wontoron kui, naxan
Misiran Mangan wontoron xanbi ra. E yi
lu sariŋɲɛ a yɛɛ ra, e naxa, "Ɛ xinbi sin!"
Misiran mangana a mangayaan taxu a ra na
kii nin.

44 Misiran Mangan mɔn yi a fala Yusufu
xa, a naxa, "N tan nan mangan na. Xa
i mi yamarin fi naxan ma, fefe mi ligɛ
Misiran bɔxɔ yo ma." 45 Misiran Mangan yi
Yusufu xili sa Safanati-Paniya. A yi Potifari
a dii tɛmɛna Asenati fi a ma a ɲaxanla
ra. Hon taana saraxaraliin nan yi Potifari
ra. Yusufu yi xun matoon fɔlɔ Misiran
bɔxɔn ma. 46 Yusufu barin bata yi ɲɛɛ tonge
saxan ti nun a fa Misiran Mangan yɛtagi
waxatin naxan yi, Misiran mangana. A yi
keli Misiran Mangan fɛma, a yi bɔxɔn birin
yisiga.

47 Lugo ɲɛɛ soloferen bun ma, bɔxɔn birin
yi rawali ki faɲi. 48 Yusufu yi donseen birin
malan naxan sɔtɔxi ɲɛɛ solofereni ito bun
ma Misiran bɔxɔn ma. Donseen naxanye
sɔtɔxi banxidɛne yi, a yi ne ramara taa
gbeene kui. 49 Yusufu yi donse xɔri gbegbe
malan alo baa xɔn mɛŋɛnsinna. A yi gbo
ayi, han e fata a tɛngɛn ma bayo a mi yi gasɛ.

50 Benun kamɛn ɲɛɛ singen xa a li, Yusufu
a ɲaxanla Asenati, Hon taana saraxaraliin
Potifari a dii tɛmɛna, na yi dii firin bari.
51 Yusufu yi dii singen xili sa Manase, a naxa,
"Bayo Ala bata a liga n ɲinan n ma tɔrɔyaan
birin xɔn, e nun n baba a denbayana."* 52 A
yi dii firinden xili sa Efirami, a naxa, "Bayo
Ala bata n findi wuyalaan na n nayarabi
bɔxɔn ma."†

53 Lugo ɲɛɛ soloferen yi dangu Misiran
bɔxɔn ma. 54 Kamɛ ɲɛɛ soloferen yi a li
fɔlɔ alo Yusufu a yɛba kii naxan yi. Kamɛn
yi so bɔxɔne birin yi, koni burun yi na
Misiran bɔxɔn birin ma. 55 Kamɛn to Misiran
bɔxɔn birin suxu, yamaan yi sɔnxɔn nate
Misiran Mangan ma donse feen na. Misiran
Mangan yi a fala Misiran kaane birin xa, a
naxa, "Ɛ sa a fala Yusufu xa, a na feen naxan
fala ɛ xa, ɛ na liga." 56 Kamɛn yi din bɔxɔn
birin na. Yusufu yi donse ramaradene rabi,
a yi donseen sara Misiran kaane ma. Kamɛn
yi sɛnbɛn sɔtɔ Misiran bɔxɔn birin ma.
57 Muxune yi fa, sa keli yamanane birin yi, e
fa donseen sara Yusufu ma Misiran bɔxɔni,
bayo kamɛn bata yi sɛnbɛn sɔtɔ yamanane
birin yi.

42

Yaxubaa diine yi siga Misiran yi

1 Yaxuba to a mɛ a murutun Misiran yi, a
yi a fala a diine xa, a naxa, "Nanfera ɛ dɔxi
tun? 2 N bata a mɛ a murutun Misiran yi. Ɛ
siga, ɛ sa murutun sara en xa alogo en xa
balo, en nama faxa." 3 Yusufu tadan muxu
fu yi siga donse xɔri saradeni Misiran yi.
4 Yaxuba mi tin Bunyamin xa bira e fɔxɔ ra,
Yusufu xunyɛna. A yi a fala, a naxa, "N bata
gaxu fe ɲaxin nama fa a sɔtɔ." 5 Isirayilaa
diine yi siga murutu saradeni, e nun muxu
gbɛtɛn naxanye yi waxi murutun xɔn, bayo
kamɛn bata yi din Kanan bɔxɔn birin na.

6 Yusufu nan yi yamana kanna ra bɔxɔn
xun na. A tan nan yi murutun matima
yamaan birin ma yamanani. Yusufu tadane
yi fa e xinbi sin a bun, e e yɛtagine lan bɔxɔn
ma. 7 Yusufu to a tadane to, a yi e kolon,
koni a yi a yɛtɛ rasan e ma. A yi falan ti e xa
a xɔdɛxɛn na, a fala e xa, a naxa, "Ɛ kelixi

* 41:51: Manase bunna nɛɛn "A bata ɲinan." † 41:52: Efirami bunna nɛɛn "A bata n findi wuyalaan na."

minɛn yi?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu kelixi
Kanan bɔxɔn nan ma fa donse saradeni.”
8 Yusufu yi a tadane kolon, koni e tan mi a
kolon. 9 Yusufu a xiyene fe yi rabira a ma a
naxanye sa e fe yi. A yi a fala e xa, a naxa,
“Yaxune nan ɛ ra. Ɛ faxi yamanan fangatare
yirene nan kolonde yi.”
10 E yi a yabi, e naxa, “Ɛn-ɛn, nxu kanna,
nxu tan i ya konyine faxi donse saraden
nin. 11 Xɛmɛ kedenna diine nan nxu ra. Nxu
tinxin. Nxu tan i ya konyine, yire mato
mi nxu ra.” 12 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
wule. Ɛ faxi yamanan fangatare yirene nan
kolonde yi.” 13 E yi a yabi, e naxa, “Nxu
tan, i ya konyine, xɛmɛ kedenna dii muxu fu
nun firin nan nxu ra Kanan bɔxɔni. Iki nxu
birin ma bolokada nxu baba dɛxɔn. Keden
mi fa na.” 14 Yusufu yi a fala e xa, a naxa,
“N yi na nan falama ɛ xa, a yire matone
nan ɛ ra. 15 N na ɛ kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma ito
nan na. N bata n kɔlɔ Misiran Mangan
siini, ɛ mi minima be xa ɛ bolokadaan mi
fa. 16 Ɛ muxu keden nasiga ɛ yɛ, a xa sa
fa ɛ bolokadaan na. Ɛ tan dɔnxɛne sigama
kasoon nin. Ɛ falane matoma nɛn, n na a
kolonɲɛ xa ɛ ɲɔndin falama, xanamu n bata
n kɔlɔ Misiran Mangan siini, yire matone
nan ɛ ra.” 17 A yi e birin suxu han xii saxan.
18 Xii saxande lɔxɔni, Yusufu yi a fala e
xa, a naxa, “Ɛ ito liga alogo ɛ xa kisi. N
gaxuma Ala yɛɛ ra. 19 Xa tinxin muxun nan
ɛ ra, ɛ muxu keden lu kasoon na. Bodene
xa donseen xali ɛ denbaya kamɛtɔne xa. 20 Ɛ
sa fa ɛ bolokadaan na n xɔn alogo n xa a
kolon xa ɲɔndi falan nan ɛ ra, alogo ɛ nama
faxa.” 21 E yi tin na falan ma, koni e bode tagi
e naxa, “En tan nan yati findixi sɔnmaan
na en xunyɛna a fe ra, bayo en bata a
niina a tɔrɔyaan to, a to yi en mafanma
kininkininni koni en mi en tuli mati a ra. Na
nan a toxi tɔrɔyani ito en lixi.”
22 Rubɛn yi ito sa a fari, a naxa, “N mi yi
a fala ɛ xa, ɛ nama fe ɲaxin naba diidini ito
ra. Koni ɛ mi ɛ tuli ti. Iki en fa a faxan saren
nan fima.” 23 E mi yi a kolon xa Yusufu a
mɛma, bayo xui maxɛtɛn yi e tagi. 24 Yusufu
yi a makuya e ra, a wuga. Na xanbi, a yi fa
falan tiyɛ e xa. A yi Simeyɔn tongo e tagi, a
yi a sa kasoon na e yɛɛ xɔri.
25 Yusufu yi yamarin fi, a muxune xa a
tadane bɛnbɛnle rafe donse xɔnna ra, e
mɔn xa e keden kedenna birin ma gbeti
sa a bɛnbɛnla kui sa fandana ndee fari e
naxanye donɲɛ kira yi. Na yi liga e xa. 26 E
yi e murutu goronne sa e sofanle fari, e yi
siga. 27 E kɔɛɛn nadangu dɛnaxan yi, keden
yi a bɛnbɛnla rabi alogo a xa balon so a
sofanla yii. A yi a gbetin to a bɛnbɛnla dɛɛ
ra. 28 A yi a fala a ngaxakedenne xa, a naxa,
“N ma gbetin bata xɛtɛ n ma. I mi a to n ma
bɛnbɛnla kui mɔn?” E bɔɲɛne yi mini. Birin
yi a kuisan feen fala a boden xa e naxa, “Ala
nanfe ligaxi en na?”
29 E to so e baba Yaxuba konni Kanan
bɔxɔni, feen naxanye birin e li, e yi a birin
yɛba a xa. 30 E yi a fala, e naxa, “Xɛmɛn
naxan na yamana kanna ra, a falan tixi nxu
xa a xɔdɛxɛn nan na, a nxu kansun a yire
mato nan nxu ra. 31 Nxu yi a fala a xa, nxu
naxa, ‘Nxu tinxin, yire matone mi nxu ra.
32 Nxu dii fu nun firin na a ra, nxu birin baba
keden. Keden mi fa na, nxɔ bolokadana
nxu baba fɛma Kanan bɔxɔni.’ 33 Xɛmɛni ito
naxan yamana kanna ra, na yi a fala nxu xa,
a naxa, ‘Ɛ mi a to, a kolonma kii naxan yi a
ɛ tinxin. Ɛ muxu keden lu n fɛma. Naxan
daxa ɛ denbaya kamɛtɔɔn xa, ɛ na xali. 34 Ɛ
siga, ɛ sa fa ɛ bolokada ra n xa. N na a
kolonma nɛn nayi fa fala yire mato mi ɛ ra,
ɛ tinxin. Na waxatini, n na ɛ xunyɛn soma ɛ
yii nɛn, ɛ yulayaan liga bɔxɔni ito ma.’ ” 35 E
to yi e bɛnbɛnle yixɛlɛma, birin ma sare so
gbetin yi a bɛnbɛnla kui. E tan nun e baba
yi gbetine to, e birin yi gaxu.
36 E baba Yaxuba yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
bata n nafula n ma diine ra. Yusufu mi fa na,
Simeyɔn fan mi na. Ɛ mɔn waxi Bunyamin
nan fan tongo fe yi iki. Na goronna ngaan
sama n tan nan xun ma.” 37 Rubɛn yi a fala a
baba xa, a naxa, “Xa n mi fa Bunyamin na, i
xa n ma dii firinne faxa. A so n yii, n fama
a ra nɛn i xa.” 38 Yaxuba yi a yabi, a naxa,
“N ma diin mi sigama ɛ fɔxɔ ra, bayo a tada
bata faxa, a kedenna nan fa luxi. Xa fena
nde fa a sɔtɔ ɛ sigatini, ɛ n nagodoma nɛn
sɔxɔlɛni laxira yi, nxu nun n fuge fixɛne.”

43

Yaxubaa diine sigatiin firindena

1 Kamɛn yi fa gbo ayi bɔxɔni. 2 E to yelin
na murutun birin donɲɛ e fa naxan na sa
keli Misiran yi, Yaxuba yi a fala a diine xa,
a naxa, “Ɛ mɔn xa siga ɛ sa donsena nde
sara en xa.” 3 Yuda yi a yabi, a naxa, “Na
xɛmɛna nxu rakolonxi nɛn a faɲin na, a
naxa, ‘Ɛ mi fa n yɛtagin toma nɛn sɔnɔn fɔ

ɛ bolokadaan na taran ɛ yɛ.’ [4] Xa i bata tin
nxu nun Bunyamin birin xa siga, nxu sigɛ,
nxu sa donseen sara i xa. [5] Koni xa i mi tin
na ma, nxu mi sigɛ, bayo na xɛmɛna a fala
nɛn nxu xa, a naxa, ‘Ɛ mi fa n yɛtagin toma
fɔ ɛ bolokadaan taran ɛ yɛ.’ ”

[6] Na waxatini Isirayila yi a fala, a naxa,
“Nanfera ɛ fe ɲaxini ito ligaxi n na, ɛ a fala
na xɛmɛn xa a ɛ ngaxakedenna nde mɔn na
yi?” [7] E yi a yabi, e naxa, “Xɛmɛni ito nxu
maxɔdinxi nɛn a gbengbenna ra e nun nxu
bari kiin ma. A yi fa a fala, a naxa, ‘Ɛ baba
mɔn barixi? Ɛ xunyɛna nde na?’ Nxu fan yi
a maxɔdinna birin yabi. Nxu yi a kolonɲɛ
ba, a a falɛ, a naxa, ‘Ɛ fa ɛ xunyɛn na?’ ”
[8] Yuda yi a fala a baba Isirayila xa, a naxa,
“A lu nxu nun diin xa siga. Nxu kelima nɛn,
nxu siga, nayi en balon sɔtɔma nɛn en mi
faxɛ, i tan nun nxɔ diine, e nun nxu tan.
[9] N tan nan findixi tolimaan na a funfuni. I
fama a maxɔdindeni n tan nan na. Xa n mi
fa a ra, n fa a ti i yɛtagi, n bata findi sɔnmaan
na i mabinni. [10] Anu, xa en mi yi buxi, nxu
bata yi siga nun dɔxɔɲa yi firin.”

[11] E baba Isirayila yi a fala e xa, a naxa,
“Bayo na kiin na a ra, ɛ ito liga: Ɛ yamanan
wali xɔnna nde sa ɛ bɛnbɛnle kui sanban
na xɛmɛni ito xa, wudi dole senna nde
nun kumin nun ture xiri ɲaxumɛne nun
latikɔnɔnne nun wudi kɛsɛne nun a tinna
nde. [12] Ɛ xa gbetin dɔxɔde firin tongo. Ɛ siga
na gbetin na e naxan sa ɛ bɛnbɛnle dɛ ra.
Yanyina nde tantanna na a ra. [13] Ɛ ɛ xunyɛn
tongo, ɛ xɛtɛ xɛmɛni ito fɛma. [14] Ala Sɛnbɛ
Kanna xa a liga, xɛmɛni ito yi kininkinin ɛ
ma, a ɛ xunyɛn so ɛ yii e nun Bunyamin. N
tan fan, xa n fulama n ma diine ra nɛn, n xa
fula.”

[15] Xɛmɛni itoe yi sanbane yitɔn, e yi
gbetin dɔxɔde firin tongo e nun Bunyamin.
E yi keli e siga Misiran yi, e sa e yɛtɛ yita
Yusufu ra. [16] Yusufu to e to e nun Bunyamin,
a yi a fala a banxi xunna xa, a naxa, “Xɛmɛni
itoe raso banxini. Suben faxa, i yi a yitɔn
bayo nxu nun xɛmɛni itoe nan nxu dɛgema
to yanyin na.” [17] Yusufu feen naxanye fala a
banxi xunna xa, a ne liga. A yi xɛmɛni itoe
mati Yusufu a banxini. [18] Gaxun yi e suxu e
sa e mati Yusufu a banxini waxatin naxan
yi. E yi fa a fala, e naxa, “E faxi en na gbetin
nan ma fe ra e naxan sa en ma bɛnbɛnle kui
a fɔlɔni. E fama sodeni en xunna, e fa en
suxu, e yi en findi konyine ra en nun en ma
sofanle.”

[19] E yi e maso Yusufu a banxi xunna ra,
e yi falan ti a xa banxin so dɛɛn na. [20] E yi
a fala, e naxa, “Yandi n kanna, nxu bata yi
siga a singeni donse saradeni. [21] Na xanbi,
nxu to ti kɔɛɛn na, nxu yi bɛnbɛnle rafulun.
Nxu keden kedenna ngaan yi gbetin to
nxɔ bɛnbɛnle kui, nxɔ balon saraxi gbetin
naxanye yɛtɛ ra. Iki nxu mɔn bata fa na ra.
[22] Nxu mɔn bata fa gbeti gbɛtɛ ra alogo nxu
xa donse gbɛtɛ sara. Nxu mi a kolon naxan
gbetin sa nxɔ bɛnbɛnle kui.”

[23] A yi e yabi, a naxa, “Ɛ bɔɲɛn xa xunbeli,
ɛ nama gaxu. Ɛ Ala na a ra, ɛ babaa Ala
nan hɛrisigɛn fixi ɛ ma ɛ bɛnbɛnle kui. Ɛ
gbetin soxi n yii nɛn.” A yi Simeyɔn namini
e ma. [24] Xɛmɛni ito yi e raso Yusufu a banxin
kui. A yi igen so e yii, e yi e sanne maxa, a
yi balon so e sofanle yii. [25] E yi sanba seni
tɔn benun Yusufu xa so waxatin naxan yi
yanyi tagini, bayo e bata yi a mɛ e e dɛgema
mɛnna nin.

[26] Yusufu to so banxini, e yi sanba seene
so a yii, e e xinbi sin a yɛtagi. [27] Yusufu yi
e maxɔdin e kɛndɛyaan ma. A yi a fala, a
naxa, “Ɛ ɛ baba forixin naxan ma fe fala,
tana mi a ma? A mɔn barixi?” [28] E yi a yabi,
e naxa, “I ya konyina, nxu baba, tana yo mi
a ma. A mɔn barixi.” E mɔn yi e xinbi sin a
bun. [29] Yusufu yi a yɛɛn nakeli, a yi a xunyɛn
Bunyamin to, a nga a diina. A yi a fala, a
naxa, “Ito nan ɛ xunyɛn na ɛ naxan ma fe
fala n xa?” A mɔn yi a fala, a naxa, “Ala xa
hinan i ra, n ma diina.” [30] A xunyɛn hinanna
yi so Yusufu yi, a yi wa wuga feni. A yi keli,
a so a xideni, a wuga.

[31] A to a yɛɛn naxa, a yi mini. A yi
a yixɔdɔxɔ alogo a xa a yɛtɛ nɔ. A yi a
fala, a naxa, “Ɛ donseni taxun.” [32] E yi a
gbeen sa a danna, a tadane fan yi dɔxɔ e
danna. Misiran kaan naxanye yi e dɛgema
a xɔn ma ne fan yi lu e danna, bayo Misiran
kaane nun Heburu muxune mi yi e dɛgɛ
yire kedenni. Misiran kaane e namunna
mi yi tinɲɛ na ma feu. [33] Yusufu tadane yi
radɔxɔ a yɛtagi e bari yɛɛn ma, fɔlɔ saran
ma han bolokadana. E lu e bode matoɛ
xaminxin na. [34] Yusufu yi e donseene so
e yii. Bunyamin ma donseen yi dangu a
tadane gbeen na dɔxɔɲa ma suulun. E birin
yi e dɛge, e e min, han e yi wasa.

44

Yusufu yi a tadane mato

1 Yusufu yi yamarini ito so a banxi xunna
yii, a naxa, “Muxuni itoe e bɛnbɛnle rafe
donseen na han e nɔɛ yatɛn naxan xalɛ.
I mɔn xa e gbetin sa e bɛnbɛnle dɛ ra.
2 I n ma igelengenna gbeti daxin fan sa e
bolokadana bɛnbɛnla dɛ ra, e nun a murutu
sara gbetina.” Yusufu feen naxan birin fala
a banxi xunna xa, a yi na birin liga.

3 Kuye to yiba e yi muxuni itoe yiiba. E yi
siga e nun e sofanle. 4 E yi mini taani. Koni
e mi yi makuyaxi, Yusufu yi a fala a banxi
xunna xa, a naxa, “Keli, i siga muxuni itoe
fɔxɔ ra, i yi e suxu, i yi a fala e xa, i naxa,
‘Nanfera ɛ fe faɲin ɲɔxɔxi fe kobin na?
5 Nanfera ɛ n kanna igelengenna muɲaxi a
a minma naxan yi, a yiimato sena? Ɛ bata
fe ɲaxin liga na yi!’ ” 6 Banxi xunna to e
yiren li, a yi xɛtɛ falani ito ma e xa. 7 E
yi a yabi, e naxa, “Nanfera nxu kanna fala
sifani itoe tima? Nxu tan, i ya konyine mi
nɔɛ na fe sifan ligɛ. 8 Nxu gbetin naxan to
bɛnbɛnle kui Kanan yi, nxu bata fa a ra.
Nayi, nxu gbetin nun xɛmaan muɲama i
kanna banxini di? 9 I na se keden peen to i
ya konyi kedenna naxan yii, a xa faxa. Nxu
tan fan yi findi mangana konyine ra.”

10 Mangana a banxi xunna yi a fala, a
naxa, “Na bata fan, ɛ naxan falaxi na ra, n
fan bata tin na ma. N na se keden peen
to muxun naxan yii, na tan bata findi n
ma konyin na, ɛ tan dɔnxɛne yi yiiba.”
11 E birin yi e bɛnbɛnle ragodo mafurɛn, e
yi e rafulun. 12 Banxi xunna yi e kui to,
fɔlɔ dii saran ma sa dɔxɔ bolokadaan na.
Igelengenna yi to Bunyamin ma bɛnbɛnla
kui. 13 E yi e domane yibɔ. E birin yi e
goronne rate sofanle fari, e mɔn yi xɛtɛ
taani.

14 Yuda nun a xunyɛne yi xɛtɛ Yusufu a
banxini, a mɔn yi dɛnaxan yi. E bira bɔxɔni
a yɛtagi, e yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. 15 Yusufu
yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera ɛ ito ligaxi?
Ɛ mi a kolon, a n tan muxu sifan nɔɛ feene
kolonɲɛ nɛn yiimatoon xɔn?” 16 Yuda yi a
yabi, a naxa, “N nanse falama n kanna xa?
N lan n xa nanse fala? Nxu nɔɛ fixɛ di?
Ala bata nxu tan i ya konyine to hakɛn xun
ma. Nxu bata findi n kanna konyine ra, nxu
nun igelengenna toxi muxun naxan yii.”
17 Yusufu yi a fala, a naxa, “N mi nɔɛ na fe
sifan ligɛ! Igelengenna toxi muxun naxan
yii, na nan n ma konyin na, koni ɛ tan, ɛ xɛtɛ
bɔɲɛ xunbenli ɛ baba fɛma.”

18 Na xanbi ra, Yuda yi a maso a ra, a yi a
fala a xa, a naxa, “N bata i mafan n kanna,
a lu n tan i ya konyin xa falan ti n kanna
xa. I bɔɲɛn nama te i ya konyin xili ma,
bayo i luxi nɛn alo Misiran Mangana. 19 N
kanna bata yi nxu tan i ya konyine maxɔdin,
a a fala, a naxa, ‘Ɛ baba na yi, xanamu ɛ
xunyɛna?’ 20 Nxu yi n kanna yabi, nxu naxa,
‘Nxu baba forixin na yi, e nun nxu xunyɛna,
a naxan sɔtɔxi xɛmɛ foriyani. A tada bata
faxa, a kedenna nan fa luxi a nga a diin na,
a rafan a baba ma.’ ”

21 “I bata a fala i ya konyine xa, i naxa, ‘Ɛ
fa a ra n fɛma alogo n xa a to n yɛɛn na.’
22 Nxu yi n kanna yabi, nxu naxa, ‘Dii ɲɔrɛni
ito mi kelɛ a baba dɛxɔn ma, xa a keli na,
a baba faxama nɛn.’ 23 Koni, i yi a fala i ya
konyine xa, i naxa, ‘Xa ɛ nun ɛ xunyɛn birin
mi fa, ɛ mi n yɛtagin toɛ sɔnɔn.’ 24 Nxu to
siga n baba konni, i ya konyina, nxu yi i tan
n kanna dɛntɛgɛn sa a xa.”

25 “Nxu baba yi a fala, a naxa, ‘Ɛ siga ɛ sa
donsena nde sara en xa.’ 26 Nxu yi a yabi,
nxu naxa, ‘Nxu mi nɔɛ sigɛ xa nxu nun nxu
xunyɛn birin mi a ra. Nxu sigɛ nɛn xa nxu
birin na a ra. Xa na mi a ra nxu mi nɔɛ
xɛmɛni ito yɛtagin toɛ.’ 27 I ya konyina, nxu
baba a fala nɛn nxu xa, a naxa, ‘Ɛ a kolon n
ma ɲaxanla dii xɛmɛ firin nan barixi n xa.
28 Kedenna kelixi nɛn n xun ma, n mirixi a
ma yanyina nde suben bata a yibɔ, bayo han
iki n munma a to. 29 Xa ɛ ito fan tongo n xun
ma, fe ɲaxina nde yi a sɔtɔ, ɛ n nagodoma
sɔxɔlɛni nɛn laxira yi nxu nun n ma fuge
fixɛne.’ ”

30 “Iki xa n xɛtɛ n baba yireni, i ya kony-
ina, xa nxu nun diidini ito mi a ra, 31 n baba
faxama nɛn bayo a nii lutin nan a diin na,
Bunyamin. A na a to diidini ito mi faxi, i ya
konyine bata e baba ragodo nayi sɔxɔlɛni
laxira yi e nun a fuge fixɛne. 32 Bayo, n
tan, i ya konyina a yɛtɛ dɔxi nɛn tolimani
diidini ito a fe ra. N bata yi a fala n baba
xa, n naxa, ‘Xa n mi xɛtɛ a ra i yireni, n
findima sɔnmaan nan na n baba mabinni
habadan.’ ”

33 “Iki n bata i mafan, i ya konyin xa lu
diidini ito ɲɔxɔni alo n kanna a konyina,
alogo diidini ito nun a tadane birin xa siga.
34 N nɔɛ sigɛ n baba yireni di, xa nxu nun

diidini ito birin mi a ra? N mi nɔɛ n yɛɛn tiyɛ na sunun na naxan n baba suxɛ."

45

Yusufu yi a yɛtɛ yita

1 Yusufu mi yi nɔɛ a yɛtɛ yisuxɛ a walikɛne yɛtagi. A yi sɔnxɔ, a naxa, "Ɛ birin xa mini n xun ma!" Yusufu a yɛtɛ yitama a tadane ra waxatin naxan yi, muxu yo mi yi a fɛma. 2 A yi wuga sɔbɛɛn na. Misiran kaane yi a xuiin mɛ, Misiran Mangana banxin muxune yi a feen mɛ. 3 Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, "N tan nan Yusufu ra! N baba mɔn na?" Koni a tadane mi nɔ a yabideni bayo e bata dɛ xara, e yigitɛgɛ a yɛɛ ra.

4 Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, "N bata ɛ maxandi, ɛ ɛ maso n na." E yi e maso a ra. A yi a fala, a naxa, "N tan nan Yusufu ra, ɛ xunyɛna, ɛ naxan mati Misiran kaane ma konyin na. 5 Iki, ɛ bɔɲɛn nama mini, ɛ mɔn nama gaxu n mati feen ma, bayo Ala n xɛxi nɛn ɛ yɛɛ ra alogo n xa ɛ nii ratanga. 6 Ɛ bata a to, xabu ɲɛɛ firin kamɛn waraxi bɔxɔni, ɲɛɛ suulun mɔn luxi, bɔxɔn mi nɔɛ rawalɛ, sansiin mi nɔɛ xabɛ. 7 Ala n nasanbaxi nɛn ɛ yɛɛ ra alogo ɛ nun ɛ yixɛtɛne xa kisi dunuɲa yi, maratanga gbeen barakani. 8 Nayi, ɛ tan xa mi faxi n na be, koni Ala na a ra. A yi n findi Misiran Mangan baba ra, a banxi mangana, e nun Misiran bɔxɔn birin yamana kanna."

9 "Ɛ xulun, ɛ siga n baba yireni. Ɛ a fala a xa, ɛ naxa, 'I ya diin Yusufu ito nan falaxi, Ala bata n findi Misiran bɔxɔn birin mangan na. Fa n fɛma, i nama bu. 10 I luma Gosen bɔxɔn nan ma. I luma n fɛma nɛn, i tan nun i ya diine nun i mamandenne nun i ya xuruse kurun birin, e nun i yii seen birin. 11 Mɛnni n ni i makoon birin fanma nɛn, bayo ɲɛɛ suulun kamɛn mɔn luxi. Xa na mi a ra i fama nɛn halagideni ɛ nun i ya denbayana, e nun i yii seen birin.' "

12 "Ɛ bata a to ɛ yɛɛn na, n xunyɛn Bunyamin fan bata a to a yɛɛn na, a n tan nan falan tixi ɛ xa. 13 Ɛ xa n ma mangaya nɔrɔn yɛba n baba xa n naxan yi Misiran bɔxɔni, e nun ɛ feen naxan birin toxi. Ɛ xulun, ɛ fa n baba ra han be." 14 A yi dutun a xunyɛn Bunyamin ma, a yi wuga. Bunyamin fan yi wuga. 15 A yi a tadane birin sunbu, a wugama. Na birin to ɲan, e nun a tadane yi batu.

16 Na feen xibarun yi Misiran Mangana banxin li, a Yusufu tadane bata fa. Na yi rafan Misiran Mangan ma e nun a kuntigine birin. 17 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, "A fala i tadane xa, i naxa, 'Ɛ goronne rate ɛ sofanle fari. Ɛ keli, ɛ siga Kanan bɔxɔni. 18 Ɛ sa ɛ baba tongo e nun ɛ denbayane, ɛ fa n fɛma. Se fajnin naxan birin Misiran bɔxɔni, n na a soɛ ɛ yii, ɛ mɔn yi bɔxɔn donse fajnine don.' 19 N bata i yamari, a fala i tadane xa, i naxa, 'Ɛ wontorone tongo Misiran bɔxɔni, ɛ diine nun ɛ ɲaxanle xa. Ɛ ɛ baba fan nate, ɛ birin yi fa. 20 Hali ɛ nama mɔnɛ ɛ yii seene fe ra, bayo se fajnin naxanye birin Misiran bɔxɔni, a findima nɛn ɛ gbeen na.' "

21 Isirayila a diine yi na liga. Yusufu yi wontorone so e yii alo Misiran Mangana a fala a xa kii naxan yi. E yi fandan so e yii e naxan donma kira yi. 22 A yi domane so e birin yii. A gbeti gbananna kɛmɛ saxan fan so Bunyamin yii e nun doma suulun. 23 Se fajnin naxan birin Misiran bɔxɔni, a na ndee rate sofali fu fari, a e sanba a baba ma e nun donse xɔnna nun burun nun fandan birin a baba naxan donɲɛ kira yi, na yi rate sofali gilɛ fu fari. 24 Na xanbi ra, a yi a tadane yiiba, e yi siga. A yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ nama sɔnxɔ kira yi de!"

25 E yi keli Misiran yi, e te Kanan bɔxɔn ma e baba Yaxuba yireni. 26 E yi a fala a xa, e naxa, "Yusufu mɔn barixi, a tan nan Misiran bɔxɔn birin yamarima." Koni Yaxuba bɔɲɛn mi sɛwa, bayo a mi laxi e ra. 27 Yusufu falan naxanye birin ti e xa, e yi na birin yɛba a xa. Yaxuba yi wontorone to Yusufu naxanye rasanbaxi a ma a xali feen na. Na yi a liga e baba Yaxuba niin yi sɛwa. 28 Isirayila yi a fala, a naxa, "N bata sɛwa, n ma diin Yusufu mɔn na. Benun n xa faxa, n sa a toma nɛn."

46

Yaxuba yi siga Misiran yi

1 Seen naxan birin yi findixi Isirayila gbeen na, a yi na birin xali a yii. A to Bɛriseba li, a yi saraxan ba a baba Isiyagaa Ala xa. 2 Isirayila yi fe toon ti kɔɛɛn na alo xiyena, Ala yi a fala a xa, a naxa, "Yaxuba, Yaxuba!" Isirayila yi a ratin, a naxa, "N tan ni i ra!" 3 Ala yi a fala, a naxa, "N tan nan Ala ra, i babaa Ala. Hali i nama gaxu siga feen na Misiran yi, bayo n ni i findima

siya gbeen nan na mɛnni. [4] En birin nan
sigama Misiran yi, n tan nan mɔn fama i
raxɛtɛdeni. Yusufu nan i yɛɛne raxima, i na
faxa waxatin naxan yi."

[5] Yaxuba yi keli Bɛriseba yi. Isirayi-
laa diine yi e baba Yaxuba nun e diine
nun e ɲaxanle xali wontorone kui Misiran
Mangan naxanye rasanba e ma. [6] E yi e
xuruseene tongo e nun e seen naxanye
birin sɔtɔ Kanan bɔxɔn ma. Yaxuba yi siga
Misiran yi e nun a bɔnsɔnna birin. [7] A yi
a dii xɛmɛne xali a yii Misiran yamanani e
nun a mamanden xɛmɛne nun a dii tɛmɛne
nun a mamanden ɲaxalanmane, e nun a
bɔnsɔnna birin.

Yaxubaa denbayana

[8] Isirayilaa diine xinle ni itoe ra naxanye
siga Misiran yi Yaxuba nun a dii xɛmɛne:
Yaxuba a dii singen nan Rubɛn na.

[9] Rubɛn ma diine: Xanɔki nun Palu nun
Xesirɔn e nun Karimi.

[10] Simeyɔn ma diine: Yemuyeli nun
Yamin nun Ohadi nun Yakin nun Soxara, e
nun Sayuli. Sayuli findi Kanan ɲaxanla diin
nan na.

[11] Lewi a diine: Gɛrisɔn nun Kehati e nun
Merari.

[12] Yudaa diine: Eri nun Onan nun Selaxa
nun Peresi e nun Sera. Koni Eri nun Onan
faxa Kanan bɔxɔn nin. Peresi a diine findi
Xesirɔn nun Xamuli nan na.

[13] Isakari a diine: Tola nun Puwa nun
Yobo e nun Simiron.

[14] Sabulon ma diine: Seredi nun Elon e
nun Yalele.

[15] Diine nan ne ra, Leya naxanye bari Yax-
uba xa Padan-Arami yi, e nun a dii tɛmɛn
Dina. A dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne yatɛn
birin malanxina, muxu tonge saxan muxu
saxan.

[16] Gadi a diine: Sifiyɔn nun Xagi nun Suni
nun Ɛsibon nun Eriya nun Arodi e nun
Areli.

[17] Aseri a diine: Yimina nun Yisiwa nun
Yisiwi nun Beriya e nun e magilɛn Sera.
Beriya a diine findi Xeberi nun Malikili nan
na.

[18] Silipa, Laban naxan so a dii tɛmɛn Leya
yii, na diin naxanye bari Yaxuba xa, na
diine nan ne ra. E birin malanxi muxu fu
nun sennin.

[19] Rakeli a diine, Yaxuba a ɲaxanla:
Yusufu nun Bunyamin. [20] Asenati yi dii firin
sɔtɔ Yusufu xa Misiran bɔxɔni: Manase nun
Efirami. Asenati findi Hon taan saraxar-
alina dii tɛmɛn nan na, naxan xili Potifari.

[21] Bunyamin ma diine: Bela nun Bekeri
nun Asibeli nun Gera nun Naman nun Exi
nun Roxi nun Mupin nun Xupimi e nun
Arade.

[22] Rakeli diin naxanye bari Yaxuba xa, na
diine nan ne ra. E birin malanxina, muxu
fu nun naanin.

[23] Dan ma diina: Xusimi.

[24] Nafatali a diine: Yaseli nun Guni nun
Yeseri e nun Silen.

[25] Bila, Laban naxan so a dii tɛmɛn Rakeli
yii, a diin naxanye bari Yaxuba xa ne ni itoe
ra. E birin malanxina, muxu solofere.

[26] Yaxuba nun muxun naxanye birin siga
Misiran yi, a bɔnsɔnna birin malanxina,
muxu tonge sennin e nun sennin, ba a
diine e ɲaxanle ra. [27] Yusufu dii xɛmɛ firin
nan bari Misiran yi. Yaxuba xabilan mux-
une yatɛn birin malanxina, naxanye siga
Misiran bɔxɔn ma, e muxu tonge solofere
nan yi a ra.

[28] Yaxuba yi Yuda xɛ a yɛɛ ra Yusufu fɛma
alogo e birin xa siga Gosen yi. E yi so Gosen
bɔxɔn ma. [29] Yusufu yi a yɛngɛso wontoron
tongo, a yi siga Gosen yi a baba Isirayila
ralandeni. A to a li, a yi filinfilin a ma, a
yi bu wugɛ a kɔɛɛn xɔn. [30] Isirayila yi a fala
Yusufu xa, a naxa, "Hali n faxa fa, bayo n
bata i yɛtagin to, i mɔn yengima!"

[31] Yusufu yi a fala a tadane xa, e nun a
babaa denbayana, a naxa, "N xa siga, n xa
sa a fala Misiran Mangan xa, n naxa, 'N
tadane nun n babaa denbayaan naxanye yi
dɔxi Kanan bɔxɔni, e birin bata fa n fɛma.
[32] Muxuni itoe xuruse kantanne nan ne ra.
E xuruseene rabama. E bata fa e xuruse
kurune ra, siine nun yɛxɛɛne nun ɲingene
e nun e yii seen birin.' [33] Misiran Mangan na
ɛ xili waxatin naxan yi, a ɛ maxɔdinma nɛn
a ɛ wanla nanse a ra. [34] Ɛ a yabima nɛn, ɛ
naxa, 'Nxu tan i ya konyine xuruse rabaan
nan nxu ra, xabu nxu dii ɲɔrɛne han iki, alo
nxu baba yi a ma kii naxan yi.' Na kiini,
ɛ fama ludeni Gosen bɔxɔn nan ma, bayo
xuruse rabane raŋaxu Misiran kaane ma."

47

[1] Yusufu yi siga, a sa a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “N baba nun n fafaxakedenne bata fa sa keli Kanan bɔxɔn ma, e nun e xuruseene birin nun e yii seene birin. E na yi iki Gosen bɔxɔni.” [2] A yi a tada suulun yita Misiran Mangan na. [3] Misiran Mangan yi Yusufu tadane maxɔdin, a naxa, “Ɛ wanla mundun maxaranxi?” E yi Misiran Mangan yabi, e naxa, “Nxu tan i ya konyine xuruse rabane nan nxu ra alo nxu benbane yi a ma kii naxan yi.” [4] E mɔn yi a fala Misiran Mangan xa, e naxa, “Nxu faxi nɛn nxu xa lu bɔxɔni ito ma singen, bayo xuruseene rabade mi i ya konyine yii sɔnɔn. Kamɛn bata gbo ayi Kanan bɔxɔn ma. I ya konyine sago sa e xa lu Gosen bɔxɔni.”

[5] Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I baba nun i tadane bata fa i fɔxɔ ra. [6] Misiran bɔxɔna i sagoni. Yire faɲin fen bɔxɔni ito ma, i baba nun i fafaxakedenne luyɛ dɛnaxan yi. E xa lu Gosen bɔxɔni. Xa i muxu faɲine kolon e yɛ, e findi n ma xuruse kantanne ra.” [7] Yusufu yi fa a baba ra, a yi a yita Misiran Mangan na. Yaxuba yi duba Misiran Mangan xa. [8] Misiran Mangan yi Yaxuba maxɔdin, a naxa, “I ya siimayaan ɲɛɛ yoli a ra iki?” [9] Yaxuba yi Misiran Mangan yabi, a naxa, “N ma siimayaan ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxan na a ra iki. N siimaya dungi naxasixin nan sɔtɔxi. A yɛtɛ mi masoxi n benbane siimayaan yatɛn na.” [10] Yaxuba mɔn yi duba Misiran Mangan xa, a fa siga.

[11] Yusufu yi bɔxɔ faɲin fi a baba nun a tadane ma alo Misiran Mangana a yamari kii naxan yi. E bɔxɔn naxan sɔtɔ, na fan Misiran bɔxɔn birin xa. A xili Ramisesi. [12] A yi ti a baba nun a tadane nun a babaa denbayaan birin bun ma.

Yusufu a mangayana

[13] Kamɛn yi ɲaxu ayi, donseen mi yi toma bɔxɔ yo yi, keli Misiran ma dɔxɔ Kanan na. Yamaan yi doyen kamɛn ma. [14] Gbetin naxan birin yi na Misiran nun Kanan bɔxɔni, e yi a birin sara murutun na. Yusufu yi na gbetin namara Misiran Mangana banxini. [15] Misiran bɔxɔn gbetin nun Kanan bɔxɔn gbetin to ɲan, Misiran kaane yi fa Yusufu fɛma, e yi a fala, e naxa, “Burun so nxu yii! Fɔ nxu faxa i yɛɛ xɔri bayo gbeti mi fa nxu yii sɔnɔn?” [16] Yusufu yi a fala, a naxa, “Ɛ fa ɛ xuruseene ra, en ɲa a masara burun na bayo gbeti mi fa ɛ yii.” [17] E yi fa e xuruseene ra Yusufu ma. A fan yi donseen so e yii e soone nun siine nun yɛxɛɛne nun ɲingene nun sofanle ɲɔxɔn na. A yi burun taxun e ra e xuruseene masaran na.

[18] Na ɲɛɛn to dangu, e yi fa a fɛma. E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi nɔɛ a luxunɲɛ nxɔ mangan ma. Gbeti yo mi nxu yii. Nxɔ xuruseen fan birin nxɔ mangan yii. Nxu gbindine nun nxɔ bɔxɔne gbansanna nan luxi nxɔ mangan xa. [19] Fɔ nxu xa faxa i yɛɛ xɔri, nxu tan nun nxɔ bɔxɔne? Nxu tan nun nxɔ bɔxɔne masara burun na, nxu xa findi Misiran Mangana konyine ra, nxu nun nxɔ bɔxɔne. Sansiin so nxu yii, nxu xa a rawali, nxu xa balo alogo nxu nama faxa, bɔxɔn nama rabeɲin.”

[20] Yusufu yi Misiran bɔxɔn birin sara Misiran Mangan xa, bayo Misiran kaane birin e bɔxɔne mati nɛn. Kamɛn bata yi dɔxɔ e yi. Bɔxɔn yi findi Misiran Mangan gbeen na. [21] A yi yamaan findi konyine ra, keli Misiran yamanan bode fɔxɔn ma sa dɔxɔ a naninna boden na. [22] Hali na birin to liga, a mi saraxaraline bɔxɔn sara bayo Misiran Mangan bata yi sariya faɲin tongo e fe ra. E mi e bɔxɔne mati bayo Misiran Mangan yi burun taxunma e ra.

[23] Yusufu yi a fala yamaan xa, a naxa, “N bata ɛ sara to. Ɛ nun ɛ bɔxɔne luma nɛn Misiran Mangan xa. Ɛ sansine ni itoe ra, ɛ xa bɔxɔne rawali. [24] Se xaba waxatini, naxan yo na maala xaba xidi naanin, a suulunden nan soma Misiran Mangan yii. Xidi naaninna, na xa findi sansiin na e nun ɛ balona, ɛ tan nun ɛ diine nun muxun naxanye birin ɛ yii banxine kui.” [25] E yi a fala, e naxa, “I bata nxu ratanga! Nxu bata nxɔ mangana a fe faɲin to a naxan ligaxi nxu xa. Nxu findima Misiran Mangana konyine nan na.” [26] Yusufu yi na findi sariyan na, na nan nakamalixi han to. Misiran bɔxɔni, se xabaxine xidi suulunden findin Misiran Mangan nan gbee ra, fɔ saraxaraline bɔxɔne. Ne mi findixi Misiran Mangan gbeen na.

Yaxuba waxɔn fe dɔnxɛne

[27] Isirayila yi dɔxɔ Misiran bɔxɔni Gosen binni. Na bɔxɔn yi findi e gbeen na. E yi findi dii barine ra, e yi wuya ayi. [28] Yaxuba ɲɛɛ fu nun solofere nan liga Misiran bɔxɔni.

Yaxuba a siimayaan ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge naanin e nun solofere nan sɔtɔ. [29] Isirayilaa siimayaan fa ɲan feni, a yi a dii Yusufu xili, a yi a fala a xa, a naxa, "Xa i wama n nafan feen liga feni, n bata i mafan i yiin naso n danban bun ma,* i xa i kɔlɔ n xa. I xa hinan n na lannayani. N bata i maxandi i nama n maluxun Misiran bɔxɔni. [30] N na laxiraya waxatin naxan yi, i n naminima nɛn Misiran yi, i sa n maluxun n baba gaburun yireni." Yusufu yi a yabi, a naxa, "I naxan falaxi n xa, n na a ligama nɛn." [31] Isirayila yi a fala, a naxa, "I kɔlɔ n xa." Yusufu yi a kɔlɔ a xa. Na xanbi, Isirayila yi a xinbi sin Ala yɛtagi a saden xunsaden na.

48

Manase nun Efirami

[1] Na feen birin to dangu, e yi a fala Yusufu xa, e naxa, "I bata a to, i baba mi yalan." A yi siga e nun a dii xɛmɛ firinna, Manase nun Efirami. [2] E yi a fala Yaxuba xa, e naxa, "I ya diin Yusufu fama i fɛma." Isirayila yi fangan sɔtɔ, a keli, a dɔxɔ a saden ma. [3] Yaxuba yi a fala Yusufu xa, a naxa, "Ala Sɛnbɛ Kanna fa nɛn n ma Lusi yi, Kanan bɔxɔni. A yi barakan nagidi n ma. [4] A yi a fala n xa, a naxa, 'N tan ni i ra. I findima dii barin na nɛn. N na i rawuyama ayi nɛn, siya wuyaxi yi mini i yi. N bɔxɔni ito fima nɛn i bɔnsɔnna ma, hali i dangu xanbini. A findi e gbeen na habadan.' "

[5] "Dii firinni itoe i naxanye barixi Misiran yi benun n tan xa fa, n bata e findi n ma diine ra. Efirami nun Manase findima n tan nan gbee ra, alo Rubɛn nun Simeyɔn. [6] Koni i diin naxanye barixi ne xanbi ra, i gbeen nan ne ra. E fama nɛn ludeni e tadane bun ma e kɛɛna a fe ra. [7] N to keli Padan yi, Rakeli yi faxa n yii kira yi Kanan bɔxɔni. Na mi yi makuya Efarata ra. N yi a maluxun mɛnni Efarata kiraan na, dɛnaxan xili Bɛtɛlɛmi."

[8] Isirayila yi Yusufu a diine mato, a a fala, a naxa, "Nde ne ra?" [9] Yusufu yi a baba yabi, a naxa, "N ma dii xɛmɛne nan e ra Ala naxanye fixi n ma be." Isirayila naxa, "N bata i mafan, e maso n na alogo n xa duba e xa." [10] Yaxuba bata yi yelin forɛ, a yɛɛne mi yi seni gbɛma. A mi yi seen toma ki faɲi. Yusufu yi a diine maso a ra. Isirayila yi a yiin filinfilin e ma, a e sunbu. [11] Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, "N mi yi laxi a ra xa n ni i yɛtagin toɛ sɔnɔn, koni Ala bata a ragidi n bata i ya diine fan to." [12] Yusufu yi a diine tongo a baba sanna fari, a a xinbi sin a bun ma, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.

[13] Na xanbi ra, Yusufu yi a dii firinna suxu e yiine ma. A yi Efirami suxu a yiifanna ra, Isirayila kɔmɛnna mabinni. A yi Manase suxu a kɔmɛnna ra, Isirayila yiifanna mabinni. A yi e maso a ra. [14] Koni Yaxuba yi a yiifanna sa Efirami xunna fari naxan yi dii ɲɔrɛn na. A yi a kɔmɛnna sa Manase xunna fari naxan yi dii singen na. A a yiine gindingalan. [15] A yi duba Yusufu xa, a naxa,

"Ala, n fafane Iburahima
nun Isiyaga sigan ti naxan yɛɛ xɔri,
Ala naxan n kantanma xabu n bari lɔxɔni han to,
[16] malekan naxan n natangaxi fe xɔdɛxɛn ma,
na xa dii ɲɔrɛni itoe baraka.
N xinla xa fala e xun ma,
e nun n baba Iburahima nun Isiyaga.
E xa wuya ayi bɔxɔni."

[17] Yusufu yi a to a baba bata a yiifanna sa Efirami xun ma. Na feen yi raɲaxu a ma. A yi a baba yiin suxu, a a ba Efirami xun ma a yi a sa Manase xun ma. [18] Yusufu yi a fala a baba xa, a naxa, "Na kiin xa mi a ra, baba, bayo ito nan fonna ra. I yiifanna sa ito nan xun ma." [19] A baba yi tondi, a a fala, a naxa, "N na a kolon, n ma diina, n na a kolon. A fan findima nɛn siya gbeen na, koni a xunyɛn nan fama wuyadeni dangu a ra. A xunyɛn bɔnsɔnna findima nɛn siya wuyaxin na."

[20] A yi duba e xa na lɔxɔni, a a fala, a naxa, "Isirayila kaane Ala maxandin ligama ɛ xinle ra nɛn. E fama a faladeni nɛn, e naxa, 'Ala xa i lu alo Efirami nun Manase.' " Na kiini, a yi Efirami rafisa Manase xa.

[21] Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, "I bata a to, n fa faxama nɛn, koni Ala luma nɛn ɛ xɔn, a fama i raxɛtɛdeni nɛn i benbane bɔxɔn ma. [22] N kɛɛ keden fima nɛn i ma dangu i tadane ra, n Siken yamanan nan fima i ma n naxan tongo Amorine yii n ma silanfanna nun n ma xanla ra."

49

Yaxuba a dubana

* 47:29: mɛn kaane yi na nan ligama e na muxun nakɔlɔ waxatin naxan yi.

[1] Yaxuba yi a diine xili, a yi a fala e xa,
a naxa, “Ɛ malan, n xa feene fala naxanye
fama ligadeni ɛ xa waxati famatɔne yi. [2] Ɛ
maso, ɛ tuli mati n na Yaxubaa diine. Ɛ tuli
mati ɛ baba Isirayila ra.”

[3] “Rubɛn, i tan, n ma dii singena,
i tan nan n fangan na,
naxan singe n sɛnbɛn mayitaxi.
I xunnayeren dangu bodene ra
i sɛnbɛn gbo.
[4] I yɛ yifuxi alo fufana,
i mi fisamantenyaan sɔtɔma
bayo i bata i sa i baba a saden ma,
i yi a xɔsi.”

[5] “Simeyɔn nun Lewi ngaxakedenmaan nan
e ra.
E silanfanna nan e yɛngɛso seen na.
[6] N xaxinla nama lu e maxadini,
n miriyaan nama lu e malanni,
bayo e bata muxune faxa e bɔɲɛ teeni,
e bata turane fasane bolon e ɲaxuni.
[7] N bata e xɔlɔn danga,
bayo e yɛngɛn gidima.
N bata e fitinaxin danga,
bayo e yɛɛne yixara.
N na e raxuyama ayi nɛn Yaxuba bɔnsɔnne
yɛ,
n mɔn yi e rayensen Isirayila yi.”

[8] “Yuda, i xunyɛne i tan nan tantunma.
I nɔɔn sɔtɔma nɛn i yaxune xun na.
I babaa dii xɛmɛne e xinbi sinma nɛn i xa.
[9] Yuda, yata sɛnbɛmaan nan i ra.
N ma diina, i baloma suben nan na.
I xinbine yidɔxɔma nɛn, i sa alo yatana,
alo yata gilɛna, nde susuɛ i rakelɛ?
[10] Manga dunganna mi bama Yuda yii.
Muxu yo mi manga taxamasenna bama a
yii.
Han taxamaseri kanna fa waxatin naxan yi,
siyane yi xuru a xa.
[11] A a sofanla xidima manpa binla* nan na,
a a sofali diin xidima manpa bili fajnin yiin
nan na.
A a domaan xama wudi bogi igen nan na alo
manpana,
a a doma gbeen fan xama bogi se ige gbeela
nan na alo wunla.
[12] A yɛɛne fɔrɔ wudi bogi ige gbeela xa,
A ɲinna fixa nɔnɔn xa.”

[13] “Sabulon fama dɔxɔdeni baan nan dɛ.
A bɔxɔn findima kunki yigiyaden nan na.
A naninna Sidɔn dɛxɔnna nan na.”

[14] “Isakari sɛnbɛn luxi nɛn alo sofanla,
naxan a sama a goron bɛnbɛli firinna tagi.
[15] A saxi bɔxɔn naxan ma,
a na yire fajniyaan to,
a tungunni godoma nɛn goronna bun ma,
a xuru konyiya wanla bun.”

[16] “Dan, a a yamaan makitima nɛn,
alo Isirayila bɔnsɔnna bonne.
[17] Dan luma nɛn alo saɲina kiraan xɔn ma,
alo kosona san ma kiraan dɛ.
A yi soon santinban xin,
soo ragiin yi bira a fari.
[18] Alatala, n xaxili tixi i ya kisin na!”

[19] “Gadi, yɛngɛsone a yɛngɛma nɛn,
koni a tan nan e rabodonma ayi e san xanbi
ra.”

[20] “Aseri findima donse xɔri kanna nan na
naxan kamalixi mangan dɛge seen na.”

[21] “Nafatali luma nɛn
alo xɛli gilɛn naxan a gima,
a fala fajnine tima.”

[22] “Yusufu luma nɛn
alo wudi bogilana
naxan tixi xuden dɛ.
A yiine yibandunxi taan nabilinna yinna
nan xun ma.
[23] Xalimakuli wonle yi yɛngɛn gidi a ma
xɔlɛni,
e xalimakunle woli a ma xɔnnantenyani.
[24] Koni a fan yi a xanla suxu ken,
a yii rafan
Yaxubaa Ala Sɛnbɛmaan barakani,
Isirayila kantanmana, a kantan fanyena,
[25] naxan findixi i fafe a Ala ra,
naxan i ratangama, Ala Sɛnbɛ Kanna,
naxan i barakama,
naxan koren dubane fima i ma,
naxan bɔxɔn dubane fima i ma,
naxan dii bari dubane ragidima i ma.
[26] I babaa dubane baraka dangu baraka
feene ra
naxanye sɔtɔma geya fonne xɛɛne ma,
e dangu habadan geyane se fajnine ra.
Ala xa na birin lu Yusufu xun ma,

* 49:11: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

naxan findima a fafaxakedenne yɛɛratiin
na.”

27 “Bunyamin luma nɛn alo kankona.
Xɔtɔn yo xɔtɔn fɔ a subena nde suxu, a a
don,
ɲinbanna ra a a se suxine yitaxun.”
28 Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne nan ne
ra. E babaa duban nan na ra a naxan fala e
xa. A duba birin xa, birin nun a duba.

Yaxubaa sayana

29 Na xanbi, a yi a ɲungu a diine ma, a
naxa, “N fa sigama nɛn laxira yi. N na faxa,
ɛ n maluxun n baba yireni, gaburun naxan
Eferon Xiti kaana xɛɛn ma, 30 Makipelaa
xɛɛn faranna ra, Mamire fɛma, Kanan
bɔxɔni. Iburahima na xɛɛn saraxi Eferon
Xiti kaan nan ma alogo na xa findi a muxu
maluxunden na. 31 Iburahima maluxunxi
mɛnna nin, e nun a ɲaxanla Saran. Isiyaga
fan maluxunxi mɛnni e nun a ɲaxanla Re-
beka. N tan fan Leya maluxunxi mɛnni.
32 Na xɛɛn nun na faran yinla naxan na yi,
e saraxi Xitine nan ma.” 33 Yaxuba to yelin
yamarine fiyɛ a diine ma, a yi a sa saden ma.
A yi faxa, a siga laxira yi.

50

Yaxubaa sayana

1 Yusufu yi a yiin bira a baba kɔɛ, a a
sunbu, a wuga. 2 Na xanbi Yusufu yi ya-
marin fi seribane ma a e xa senna raso a
baba fatini alogo a nama kun. E yi na liga
Isirayila ra 3 xii tonge naanin e namunna
kiini. Misiran kaane yi a saya feen liga xii
tonge solofere bun.

4 Saya feen to ba a ra, Yusufu yi a fala
Misiran Mangana yamaan xa, a naxa, “Xa
n nɔɛ maxandini ito sɔtɔdeni ɛ sabun na,
n bata ɛ maxandi ɛ n ma falan nadangu
Misiran Mangan ma. 5 N baba n nakɔlɔ nɛn,
a yi a fala, a naxa, ‘N fa faxama nɛn. I n
maluxunma gaburun nan na n naxan gexi
Kanan bɔxɔni.’ N waxi siga feni n xa sa n
baba maluxun. Na waxatini n fama.”

6 Misiran Mangan yi a yabi, a naxa, “Siga,
i sa i baba maluxun alo a i rakɔlɔxi kii
naxan yi.” 7 Yusufu yi siga a baba malux-
undeni e nun Misiran Mangan bundɔxɔne
nun Misiran kuntigine 8 nun Yusufu a den-
bayaan nun a fafaxakedenne nun a babaa
denbayana. Dii ɲɔrɛne nun xuruseene
gbansan yi lu Gosen bɔxɔni. 9 Yusufu nun
wontorone nun e ragi muxune birin yi siga.
Na yamaan yi gbo han!

10 E to Atadi lonna yiren li, Yurudɛn xu-
den kidi ma, e yi wuga gbeen ti e yi saya
feene raba sɔxɔlɛni. Yusufu yi sunu a baba
ɲan feen na han xii solofere. 11 Kanan kaane
yi na saya feen to naxan ligaxi Atadi lonna
ma. E yi a fala, e naxa, “Misiran kaane saya
fe gbeen nan ligama.” Nanara, e yi na yiren
xili sa “Misiran Saya Fena” Yurudɛn baan
kidi ma.

12 Yaxuba feen naxan yamari a diine ma,
e yi na liga. 13 A diine yi a xali Kanan bɔxɔni,
e sa a maluxun Makipelaa xɛɛn faran yinla
ra, Iburahima xɛɛn naxan sara Eferon Xiti
kaan ma alogo na xa findi muxu maluxu-
nden na Mamire dɛxɔn ma. 14 E to yelin
a baba maluxunɲɛ, Yusufu nun a tadane
nun muxun naxanye birin siga a matideni
a baba maluxundeni, ne yi xɛtɛ Misiran
bɔxɔn ma.

15 Yusufu tadane to a to e baba bata faxa,
e yi a fala, e naxa, “Xa Yusufu fa keli en xili
ma, en fe ɲaxin naxan birin ligaxi a ra, a a
gbeen ɲɔxɔma nɛn en na.” 16 Na waxatini
e yi siga a faladeni Yusufu xa, e naxa, “I
baba yamarini ito nan fi nxu ma benun a
xa faxa, 17 a naxa, ‘Ɛ ito fala Yusufu xa: N
bata i maxandi, dijna i tadane gbalo feen ma
e nun e hakɛna, bayo e bata fe ɲaxin liga i
ra. N bata i maxandi, iki nxu tan i fafe a Ala
a walikɛne hakɛne mafelu.’ ” E to na falane
ti Yusufu xa, a yi wuga. 18 A tadane yi bira a
bun ma, e a fala, e naxa, “Nxu tan ni i ra i ya
konyine.”

19 Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Hali ɛ
nama gaxu. N tan xa mi Ala ra. 20 Ɛ lanxi a
ma nɛn ɛ xa fe ɲaxin liga n na, koni Ala yi a
maxɛtɛ fe faɲin na alogo feene xa rakamali,
nii wuyaxin yi ratanga. 21 Iki hali ɛ mi gaxu.
N na ɛ makoon birin fanma nɛn e nun ɛ
diine.” A fala kɛndɛne yi e bɔɲɛn sa.

Yusufu faxa fena

22 Yusufu yi dɔxɔ Misiran yi, a tan nun
a denbayana. A yi ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ fu sɔtɔ
siimayaan na. 23 Yusufu Efirami a diine to
nɛn. A yi a yixɛtɛn naaninden to. Manase
a dii Makiri a diine, ne birin yi sa a sanna
fari e bari waxatin naxan yi. 24 Yusufu yi a
fala a tadane xa, a naxa, “N fan fa faxama
nɛn, koni Ala ɛ malima nɛn yati! A fama
nɛn ɛ tongodeni Misiran yi, a ɛ xali na
bɔxɔni a dɛnaxan layirin tongo Iburahima

nun Isiyaga nun Yaxuba xa.” [25] Yusufu yi
Isirayila a diine rakɔlɔ, a a fala, a naxa, “Ala
ɛ malima nɛn yati! Na waxatini, ɛ nɛma kelɛ
be, ɛ n xɔnne xali.”
[26] Yusufu faxa a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ fuun nan
ma. E yi a senna raso a fatini alogo a nama
kun, e yi a binbin sa gɛmɛ kankiraan kui
Misiran yamanani.

Xərəyana
Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Tawureta Musa yire firinden ni i ra. A Isirayila kaane konyiyaan nun e xərəyaan nan ma fe yɛbama Misiran yamanani. Ala nan e xərəya alogo e xa mini Misiran yamanani. A tan nan e xunba, nanara, e findi a gbeen na, a yi a sariyane fi e ma. Ala naxan Isirayila yamaan xunba a xanuntenyani, na nan a falaxi yamaan xa a e xa e gbee xanuntenyaan yita a ra a sariyane suxun xɔn.

Isirayila kaane yelin xanbini dəxəden sətɛ Misiran yi, ɲɛɛ wuyaxi danguxina, e yi findi yama gbeen na. Koni e findi nɛn Misiran mangana konyine ra. Ala mi a xun xanbi so Isirayila kaane konyiyaan tərəni, a yi muxuna nde sugandi e yɛ naxan yi xili Musa alogo a xa ti e yɛɛ ra. Ala yi Misiran kaane karahan a sɛnbɛn xɔn ma alogo e xa xərəyaan fi Isirayila kaane ma, e yi e beɲin e siga. Musa yi ti e yɛɛ ra, a siga e ra Sinayi geyaan ma tonbonni. Ala yi Isirayila findi a yamaan na, a yi layirin xidi e tagi Sinayi geyaan fari. A yi a sariyane fala e xa. Musa yi geyaan fari sariyane ramɛdeni waxatin naxan yi, lan yire sariɲanxin ti feen ma. Kitabun yireni ito raɲanxi yire sariɲanxin ti feen nan ma, Ala fa a yɛtɛ makɛnɛnma dɛnaxan yi.

Isirayilaa tərəna

1 Isirayilaa diin naxanye fa Yaxuba fəxə
ra Misiran yi, ne xinle ni itoe ra e nun e
denbayane: 2 Rubɛn nun Simeyɔn nun Lewi
nun Yuda 3 nun Isakari nun Sabulon nun
Bunyamin 4 nun Dan nun Nafatali nun Gadi
e nun Aseri. 5 Muxu tonge solofere nan mini
Yaxuba yi. Yusufu tan yi Misiran yi nun.

6 Yusufu yi faxa, e nun a ngaxakedenne
nun na waxatin muxune birin. 7 Isirayilaa
diine yi diine bari, e wuya ayi, e yi yamanan
nafe.

8 Manga nɛnɛna nde yi dəxə Misiran yi,
naxan mi yi Yusufu a fe kolon. 9 A yi a fala
a yamaan xa, a naxa, "Ɛ a mato, Isirayila
yamaan wuyama ayi, e sɛnbɛn gboma ayi
en xa. 10 En xa a liga xaxinla ra, alogo e
nama wuya ɲaxi ra, alogo xa yɛngɛn keli, e
nama sa en yaxune fari, e yi en yɛngɛ, e e
gi yamanani." 11 Nayi, e yi walikɛ kuntigine
dəxə e xunna, e xa e xunna kala wanla tərən
bun ma. E Pitomi nun Ramisesi taane ti,
alogo e xa findi se ramaradene ra Misiran
mangan xa. 12 Koni e nɛma e ɲaxankatama,
e wuyama ayi, e gbo ayi. Nayi, Misiran
kaane yi gaxu Isirayila bənsənne yɛɛ ra, 13 e
yi e ɲaxankata wanle yi. 14 E yi e xunna
kala konyiya wanle ra boro yibodonna nun
bitikidi bənbəna.*

15 Misiran Mangan yi falan ti Sifira nun
Puwa xa, Heburune dii rasuxune, 16 a naxa,
"Ɛ na Heburu ɲaxanle mali dii barideni, xa
xɛmɛn nan a ra, ɛ xa a faxa. Xa ɲaxanla nan
a ra, ɛ yi a lu a nii ra." 17 Koni dii rasuxune
yi gaxu Ala yɛɛ ra. Misiran Mangan naxan
falaxi e xa, e mi tin na ligɛ, e yi dii xɛmɛne
lu e nii ra. 18 Misiran Mangan yi dii rasuxune
xili, a yi a fala e xa, a naxa, "Nanfera ɛ ito
ligaxi, ɛ yi dii xɛmɛne lu e nii ra?" 19 Dii
rasuxune yi Misiran mangan yabi, e naxa,
"Heburu ɲaxanle mi liga alo Misiran kaane,
e yixədəxə, e diin barima nɛn benun dii
rasuxune xa fa." 20 Ala yi hinan dii rasuxune
ra, yamaan yi wuya ayi, a gbo ayi. 21 Amasətə
dii rasuxune gaxu nɛn Ala yɛɛ ra, Ala yi e
denbayane rawuya ayi.

22 Nayi, Misiran mangan yi yamarini ito
fi a yamaan birin ma: Xɛmɛn naxan birin
barima, ɛ e woli Nila baani. Ɛ ɲaxanle lu e
nii ra.

2

Nabi Musa bari fena

1 Xɛmɛna nde yi Lewi bənsənni, na yi
Lewi bənsənna nde tongo a ɲaxanla ra. 2 Na
yi fudikan, a yi dii xɛmɛn bari. A to a to, a
diin tofan, a yi a luxun kike saxan. 3 A mi yi
fa nɔɛ a luxunɲɛ, a yi tanbin deben tongo,
a dolen so a ma, a yi a diin sa a kui, a yi sa
a dəxə Nila baa igen xun ma gbalan xərɛ ra.
4 Diin tadan ɲaxalanmaan yi sa ti wulani, a
lu diin matoɛ alogo a xa a kolon feen naxan
a sətəma.

5 Misiran mangana dii tɛmɛn yi godo
baani a maxadeni, a fəxərabirane yi e
masiga tima Nila baan dɛ. A yi deben to
gbalan xərɛ ra, a yi a konyi gilɛn nasiga a
tongodeni. 6 Misiran mangana dii tɛmɛn yi

* 1:14: Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala "Birikidina."

a rabi, a yi a to a dii xɛmɛn nan yi a ra.
A wugama. A yi kininkinin a ma. A yi a
fala, a naxa, “Heburu kaane diina nde ni ito
ra!” 7 Nayi, diin tadan ɲaxalanmaan yi a fala
Misiran mangana dii tɛmɛn xa, a naxa, “I
waxi n xa sa dii ngana nde fen i xa Heburu
ɲaxanle yɛ, alogo a xa xiɲɛn fi diini ito ma?”
8 Misiran mangana dii tɛmɛn yi a yabi, a
naxa, “Awa, siga.” Diin tada yi sa diina nga
yɛtɛɛn xili. 9 Misiran mangana dii tɛmɛn yi
a fala a xa, a naxa, “Diini ito xali, i xiɲɛn fi
a ma n xa, n ni i saranna fiyɛ.” Ɲaxanla yi
diin tongo, a xiɲɛn fi a ma.
10 Diin to gbo, a yi a xali Misiran mangana
dii tɛmɛn xɔn, a yi findi a diin na. A yi a
xili sa, “Musa” bayo a naxa, “N na a tongoxi
igen nan xun ma.”

Nabi Musa yi a gi

11 Lɔxɔna nde, Musa bata yi kɔxɔ, a siga
a ngaxakedenne fɛma, a yi e wali xɔdɛxɛn
to. A yi Misiran kaana nde to Heburu kaana
nde bɔnbɛ a ngaxakedenne yɛ. 12 A yi a yɛɛ
rakoŋin a rabilinni. A to a to muxu yo mi yi
na, a yi Misiran kaan faxa. A yi a maluxun
ɲɛmɛnsinni. 13 Na xɔtɔn bode, a yi mini,
a yi Heburu kaa firin to yɛngɛ. Yoo mi yi
naxan xa, a a fala na xa, a naxa, “Nanfera
i i lanfaan yɛngɛma?” 14 Na yi a yabi, a
naxa, “Nde i findixi mangan nun kitisaan
na nxu xun na? I mirixi n faxa feen nan ma,
alo i Misiran kaan faxaxi kii naxan yi ba?”
Musa yi gaxu, a naxa, “Muxune bata n ma
faxa ti feen kolon!” 15 Misiran mangan to na
feen mɛ, a yi kata Musa faxa feen na. Koni
Musa yi a gi mangan bun, a siga Midiyan
yamanani, a sa a matabu xɔŋinna dɛxɔn.
16 Dii tɛmɛ solofere yi Midiyan saraxar-
aliin yii. Ne yi fa ige badeni, e yi goronne
rafe alogo e xa sa e babaa xuruse kurune
ramin. 17 Xuruse raba gbɛtɛye yi fa, ne yi e
kedi. Nayi, Musa yi keli, a e xun mayɛngɛ,
a yi igen fi e xuruseene ma. 18 E to xɛtɛ
e baba Reyuli konni, a yi e maxɔdin, a
naxa, “Nanfera ɛ xɛtɛxi sinma to?” 19 E yi a
yabi, e naxa, “Misiran kaana nde nan nxu
ratangaxi xuruse rabane ma, a yɛtɛɛn yi
igen ba nxu xa, a xuruseene ramin.” 20 A yi
a fala a dii tɛmɛne xa, a naxa, “A sa minɛn
yi? Nanfera ɛ xɛmɛn na luxi na yi? Ɛ sa a
xili alogo a xa fa a dɛge.”
21 Musa yi tin, a xa lu na xɛmɛn konni.
Na yi a dii Sefora fi Musa ma a ɲaxanla ra.
22 A dii xɛmɛ keden bari a xa, a yi a xili sa
Gɛrisɔmi, bayo a naxa, “N bata findi xɔŋɛn
na yamana gbɛtɛni.”
23 Waxati xunkuye to dangu, Misiran
Mangan yi faxa. Isirayila bɔnsɔnne mɔn
yi wugama konyiyaan bun ma, e yi gbeleg-
belema malina fe ra. E mawuga xuiin yi Ala
li. 24 Ala yi e wuga xuiin mɛ, a yi a xaxili
ti a layirin na a naxan xidi Iburahima nun
Isiyaga nun Yaxuba xa. 25 Ala yi Isirayila
kaane mato, a a ɲɔxɔ lu e xɔn.

3

Ala yi Nabi Musa xili

1 Musa yi findi a bitanna Midiyan saraxar-
ali Yetiro a xuruse rabaan na. A yi xu-
ruseene xali tonbon yiren xanbi ra, a fa Alaa
geyaan ma, Horebe yi. 2 Alatala malekan yi
mini a xa tɛɛn yiyani, fɔtɔndin tagi. Musa
yi a mato, tɛɛn yi fɔtɔnni yiren birin yi,
koni a mi yi a ganma mumɛ! 3 Musa yi a
fala, a naxa, “N xa siga mɛnni alogo n xa
kabanako feen mato, feen naxan a ligama
fɔtɔndin mi ganma.” 4 Alatala to a to, a a
sigama a yigbɛdeni, Ala yi a xili fɔtɔnni, a
naxa, “Musa! Musa!” Musa yi a ratin, a
naxa, “N tan ni i ra!” 5 Ala yi a fala, a naxa, “I
nama i maso be ra, i ya sankidine ba i sanni,
amasɔtɔ i tixi dɛnaxan yi, bɔxɔ sariŋanxin
na a ra.” 6 A mɔn yi a fala, a naxa, “I benbane
Ala nan n na, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa
Ala nun Yaxubaa Ala.” Musa yi a yɛtagin
luxun, bayo a yi gaxuxi Ala to feen na.
7 Alatala yi a fala, a naxa, “N bata n
ma yamana tɔrɔn to naxan Misiran yi. N
bata e wuga xuiin mɛ, e nun muxune e
ɲaxankatama kii naxan yi, amasɔtɔ n na e
sɔxɔlɛne kolon. 8 Nayi, n bata godo alogo
n xa e ba Misiran kaane yii. N yi e ba na
yamanani, n yi e xali bɔxɔ faŋina nde yi
naxan gbo, nɔnɔn nun kumin gbo bɔxɔn
naxan yi, Kanan kaane dɔxi dɛnaxan yi, Xi-
tine nun Amorine nun Perisine nun Xiwine
e nun Yebusune. 9 Iki Isirayila wuga xuiin
bata n li, n bata a to Misiran kaane e tɔrɔn
kii naxan yi. 10 Nanara, iki, siga! N bata i xɛ
Firawona ma alogo i xa Isirayila bɔnsɔnne
ramini Misiran yi, n ma yamana.”*

* 3:10: Muxune yi a falama Misiran mangane birin ma fa fala “Firawona” hali ba muxuni ito ra bayo “Firawona” bunna nɛɛn fa fala “Misiran Mangana.”

11 Koni, Musa yi a fala Ala xa, a naxa, “Nde
n tan na? N xa siga Firawona fɛma di, alogo
n xa Isirayila bɔnsɔnne ramini Misiran yi?”
12 Ala yi a fala, a naxa, “N luma nɛn i xɔn.
Ito findima nɛn taxamasenna ra alogo i xa
a kolon, a n tan nan i rasigaxi. I na yamaan
namini Misiran yi, ɛ fama n batudeni geyani
ito nan fari.”

13 Musa yi a fala Ala xa, a naxa, “Awa, n
sigɛ Isirayila kaane fɛma, koni n na a falɛ e
xa, n naxa, ‘Ɛ benbane Ala nan n nafaxi ɛ
fɛma,’ xa e n maxɔdin fa fala, ‘A xili di?’ n
na e yabima di na yi?” 14 Ala yi a fala Musa
xa, a naxa, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.
I xa Isirayila kaane yabi na kii nin, i naxa,
‘Naxan xili “N Na Yi,” na nan n nafaxi ɛ
fɛma.’ ” 15 Ala mɔn yi a fala Musa xa, a naxa,
“A fala Isirayila kaane xa, a n tan, Alatala, e
benbane Ala, e nun Iburahimaa Ala, e nun
Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala, n nan i
rafaxi e fɛma. N xinla ni ito ra habadan! E
n xili bama ikii nin waxati famatɔne birin
yi. 16 Siga, i sa Isirayila fonne malan, i yi
a fala e xa, a n tan, Alatala, e benbane
Ala, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun
Yaxubaa Ala, n tan bata mini i xa. N naxa, ‘N
bata n ɲɔxɔ lu ɛ xɔn yati! N bata a to e naxan
ligaxi ɛ ra Misiran yi. 17 N bata a ragidi, n na ɛ
raminima nɛn Misiran yi, ɛ tɔrɔma dɛnaxan
yi. N yi ɛ xali Kanan kaane bɔxɔni, Xitine
nun Amorine nun Perisine nun Xiwine e
nun Yebusune. Bɔxɔn nan na ra nɔnɔn
nun kumin gbo dɛnaxan yi.’ 18 E i xuiin
namɛma nɛn. Nayi, ɛ nun Isirayila fonne
sigama nɛn Misiran Mangan fɛma, ɛ yi a
fala a xa, ɛ naxa, ‘Alatala, Heburu kaane Ala,
na bata mini nxu xa. Tin, nxu xa xii saxan
siga ti tonbonni, alogo nxu xa saraxane ba
Alatala xa, nxɔ Ala.’ 19 N na a kolon Misiran
Mangan mi tinɲɛ ɛ yi siga, fɔ sɛnbɛmaan na
a karahan. 20 Nanara, n na n yiini bandunma
nɛn, n Misiran yamanan tɔrɔ kabanakone
ra n naxanye ligama e ra. Na xanbi ra, a
tinma nɛn ɛ yi siga. 21 N na a ligama nɛn ɛ
yi rafan Misiran kaane ma alogo ɛ yii genla
nama siga. 22 Isirayila ɲaxanle birin e dɔxɔ
bode Misiran kaane maxɔdinma nɛn e nun
Misiran ɲaxanla naxanye banxin kui a e xa
gbeti nun xɛma muranne so e yii, e nun
dugine, ɛ naxanye ragodoma ɛ diine ma.
Nayi, ɛ Misiran kaane yii gelima nɛn.”

4

Nabi Musaa matandina

1 Musa yi a yabi, a naxa, “Waxatina nde,
e mi lama n na, e mi n xuiin suxuma. E a
falama n xa nɛn, e naxa, ‘Alatala mi minixi
i xa.’ ” 2 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Nanse
i yii?” A yi a yabi, a naxa, “Dunganna.” 3 Ala
yi a fala, a naxa, “A bira bɔxɔni.” A yi a bira
bɔxɔni, a yi findi saɲin na. Musa yi a gi a
bun. 4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I
yiini bandun, i yi a suxu a xunla ma.” A yi
a yiini bandun, a yi a suxu a xunla ma. A
mɔn yi findi dunganna ra a yii. 5 Alatala yi
a fala, a naxa, “I na nan ligama, alogo e xa
la a ra a Alatala e benbane Ala bata mini i
xa Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala e nun
Yaxubaa Ala.”
6 Alatala mɔn yi a fala, a naxa, “I yiin
naso i ya domaan bun.” A yi a yiin naso a
domaan bun, a mɔn yi a ba na. A to a ba,
a yi a to fure ɲaxin bata mini a yiin ma,
a yi fixaxi alo balanbalan kɛsɛna. 7 Ala yi
a fala, a naxa, “I mɔn xa i yiin naso i ya
domaan bun.” A yi a yiin naso a domaan
bun. A to a ba, a yiin mɔn yi xɛtɛ a kiini.
8 Ala yi a fala, a naxa, “Xa e mi la i ra, e
mi i xuiin namɛ taxamaseri singena fe ra,
e lama nɛn taxamaseri firinden na. 9 Xa
e mi la taxamaseri firinne ra, e mi i xuiin
namɛ, i igen sɛgɛ Nila baani, i yi a bɔxɔn. I
igen naxan tongoma Nila baani, na findima
wunla nan na bɔxɔn ma.”
10 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Ma-
rigina, n mi dɛ bolon. N mi yi dɛ bolon
benun i xa falan ti n xa, hali iki n dɛɛn mi
falan tima ki faɲi. N mi dɛ mafura falan tiyɛ
muxune xa.” 11 Alatala yi a fala a xa, a naxa,
“Nde muxun dɛɛn nafalaxi? Nde muxun
findima bobon na, hanma tuli xɔrina? Nde
a findima yɛɛ kanna ra, hanma danxutɔna?
N tan Alatala mi a ra ba? 12 Nayi, siga, n na
i malima nɛn fala tideni. I naxan falama, n
ni xaran na ma.”
13 Musa yi a fala, a naxa, “Marigina, i
muxu gbɛtɛ rasiga.” 14 Nayi, Alatala yi xɔlɔ
Musa ma han! A yi a fala, a naxa, “I tada mi
na ba, Haruna, Lewi bɔnsɔnna muxuna? N
na a kolon, a fatan falan tiyɛ. A tan yɛtɛɛn
kira yi, a fama i ralandeni. A na i to, a
sɛwama nɛn. 15 I falan tima nɛn a xa, a fan
yi a rali yamaan ma. N tan ɛ firinna birin
malima nɛn falatideni. Ɛ lan ɛ xa naxan
liga, n yi ɛ xaran na ma. 16 A i ya falan

nalima nɛn yamaan ma. A tan yi findi i dɛɛn na, i tan yi lu Ala funfuni a tan xa. [17] Koni dunganni ito suxu i yii, alogo i xa kabanako feene liga a xɔn."

Nabi Musa yi xɛtɛ Misiran yi

[18] Musa yi xɛtɛ Yetiro fɛma, a bitanna, a yi a fala a xa, a naxa, "A lu n xa siga ngaxakedenne fɛma naxanye Misiran yi, alogo n xa a to xa e mɔn e nii ra." Yetiro yi a fala Musa xa, a naxa, "Siga bɔŋɛ xunbenli." [19] Alatala yi a fala Musa xa Midiyan yi, a naxa, "Siga, xɛtɛ Misiran yi, amasɔtɔ naxanye birin yi wama i faxa feni, e bata faxa." [20] Musa yi a ɲaxanla nun a diine rate sofanle fari, a xɛtɛ Misiran yamanani. Alaa dunganna yi suxi a yii.

[21] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "I na xɛtɛ Misiran yi, n kabanako feen naxanye birin soxi i yii, i xa e liga Firawona yɛtagi. Koni, n tan Firawona bɔŋɛni xɔdɔxɔma nɛn, a mi tinma yamaan yi siga mumɛ! [22] I yi a fala Firawona xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: N ma diin nan Isirayila bɔnsɔnna ra, n ma dii singena. [23] N na a falama i xa, n ma diine yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu. Xa i tondi, n na i ya dii singen faxama nɛn.' "

[24] E yi sigatini, e yi yigiya yirena nde yi. Alatala yi fa Musa ralan. A yi wama a faxa feni. [25] Sefora yi gɛmɛ xɛnxɛn tongo, a yi a diin banxulan, a yi a kidin din Musa sanna ra, a naxa, "Wunla ito bata i makantan, n ma xɛmɛna!"

[26] Nayi, Ala yi a lu na. A a fala na banxulan feen nan ma, fa fala "Wunla ito bata i makantan, n ma xɛmɛna."

[27] Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, "Siga tonbonni Musa ralandeni." Haruna yi siga, a yi naralan Musa ra Alaa geyaan ma, a yi a sunbu. [28] Alatala Musa xɛxi falan naxan birin nalideni, a na birin ma fe fala Haruna xa, e nun kabanako feen naxanye yi yamarixi. [29] Musa nun Haruna yi siga, e yi Isirayila fonne birin malan. [30] Alatala falan naxan ti Musa xa Haruna yi na birin yɛba, a yi kabanakone liga yamaan yɛtagi. [31] Yamaan yi la a ra. E to a mɛ a Alatala bata a ɲɔxɔ lu Isirayila kaane xɔn, a bata yi e tɔrɔn to, e yi e xinbi sin, e Ala batu.

5

Firawonaa tondina

[1] Na xanbi ra, Musa nun Haruna yi siga Firawona fɛma, e a fala a xa, e naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa sanla raba n batu xinla ma tonbonni.' " [2] Firawona yi e yabi, a naxa, "Nde Alatala ra, n naxan xui suxuma, n yi Isirayila yamaan lu e siga? N mi Alatala kolon. N mi Isirayila yamaan yiibɛ e siga mumɛ!" [3] E yi a fala, e naxa, "Heburune Ala bata mini nxu xa. Tin nxu xa xii saxan siga ti tonbonni. Nxu xa saraxane ba Alatala nxɔ Ala xa, alogo a nama nxu faxa furen na hanma silanfanna ra."*

[4] Misiran Mangan yi a fala e xa, a naxa, "Musa nun Haruna, nanfera ɛ yamaan bama e wanla ra? Ɛ siga ɛ wanle ra! [5] Iki yamani ito bata gbo ayi yamanani, ɛ a wanli kalama a ma!"

[6] Na lɔxɔn yɛtɛni Firawona yi yamarini ito fi konyi rawanle nun kuntigine ma, a naxa, [7] "Ɛ nama fa sɛxɛn so yamaan yii alo a fɔlɔni e yi bitikidin bɔnbɔ, koni e tan yɛtɛɛn xa siga sɛxɛ fendeni.† [8] E mɔn yi bitikidin xasabin naxan bɔnbɔma a fɔlɔni, ɛ nama tin e nde ba na ra. Bayo salantenne nan e ra, nanara e sɔnxɔma, e naxa, 'Tin, nxu xa sa saraxane ba nxɔ Ala xa!' [9] Wanla xa fari sa muxuni itoe yii, alogo e xa lu walɛ. Nayi, e mi fa wule falani itoe xuiin namɛma."

[10] Konyi rawanle nun kuntigine yi a fala yamaan xa, e naxa, "Firawona naxa, 'Nxu mi fa sɛxɛ soma ɛ yii. [11] Ɛ yɛtɛɛn xa sa sɛxɛn fen ɛ a toɛ dɛnaxan yi, koni sese mi bama ɛ wanla ra.' " [12] Yamaan yi xuya ayi Misiran yamanan birin yi se gbaxa fendeni naxan sɛ sɛxɛn ɲɔxɔni. [13] Konyi rawanle yi gbɛtɛnxi e ra, e naxa, "Ɛ xa ɛ soge keden wanla raɲan, alo ɛ yi a ligama kii naxan yi nxu yi fama sɛxɛn na waxatin naxan yi."

[14] Firawona konyi rawanle yi Isirayila kuntigine bɔnbɔ, e naxanye dɔxi, e naxa, "Nanfera ɛ mi bitikidin xasabin bɔnbɔxi xoro nun to yi, alo a fɔlɔni?" [15] Isirayila kuntigine yi sa e mawuga Firawona xa, e a fala a xa, e naxa, "Nanfera i ya walikɛne suxuma iki? [16] E mi fa sɛxɛn soma i ya walikɛne yii, koni e a falama nxu xa, e naxa, 'Ɛ bitikidine bɔnbɔ!' Muxune nxu tan

* 5:3: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. "Birikidina."

† 5:7: Bitikidin mɔn falama yirena nde yi fa fala

bulanma i ya walikɛne, anu ɛ muxune nan
kalan tima." 17 Firawona yi e yabi, a naxa,
"Salayana! Salantenne nan ɛ ra! Nanara, ɛ
a falama, 'Tin, nxu xa sa saraxane ba Alatala
xa!' 18 Awa iki, ɛ sa wali, e mi fa sɛxɛ soma ɛ
yii, anu se mi bama bitikidi xasabi falaxin
na."
19 Isirayila kuntigine yi a kolon nayi, a
e tərəma nɛn, e to a mɛ fa fala, "Ɛ mi
sese bama ɛ soge keden bitikidin xasabin
na." 20 E minimatəən Firawona konni, e yi
naralan Musa nun Haruna ra naxanye yi e
mamɛma. 21 E yi a fala e xa, e naxa, "Alatala
xa ɛ kɛwanle mato, a ɛ makiti! Ɛ bata nxu
raɲaxu Firawona ma e nun a kuntigine alo
se kunxin xirina. Ɛ bata silanfanna so e yii
e xa nxu faxa." 22 Musa yi xɛtɛ Alatala fɛma,
a yi a fala a xa, a naxa, "Marigina, nanfera
i fe ɲaxin ligaxi yamani ito ra? Nanfera i n
nafaxi? 23 Xabu n siga Firawona fɛma fala
tideni i xinla ra, a yamani ito tərəma. I
munma i ya yamaan xunba, han to!"

6

Ala yi Nabi Musa sɛnbɛ so

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "I ya a
toma nɛn sənən n naxan ligama Firawona
ra. N na a karahan, a e yiibama nɛn alogo
e xa siga. N na a karahan, a e kedima nɛn
a yamanani." 2 Ala mən yi falan ti Musa
xa, a naxa, "Alatala nan n tan na. 3 N mini
nɛn Iburahima nun Yaxuba nun Isiyaga xa,
n yi n xinla falama e xa nɛn, n naxa, 'Ala
Sɛnbɛ Kanna,' koni n mi yi n xinla falama
e xa, a 'Alatala.' 4 N mən yi layirin xidi nxu
tagi, alogo n xa Kanan yamanan so e yii, e
yi xəɲɛyani dɛnaxan yi. 5 N bata Isirayila
kaane wuga xuiin mɛ, Misiran kaane nax-
anye suxi konyiyani, n bata n xaxili lu n
ma layirin xən ma. 6 Nanara, a fala Isirayila
kaane xa, fa fala, 'Alatala nan n tan na, n
na ɛ raminima nɛn Misiran kaane yamarin
bun. N na ɛ xərəyama nɛn e konyiyaan
ma, n yi ɛ xunba n sɛnbɛ gbeeni ɲaxankata
magaxuxine xən Misiran kaane xili ma. 7 N
na ɛ findima nɛn n ma yamaan na. N findi
ɛ Ala ra, ɛ yi a kolon a Alatala nan n tan
na, ɛ Ala, naxan ɛ raminima Misiran kaane
yamarin bun ma. 8 N na ɛ xalima nɛn na
bəxəni, n yi a so ɛ yii ɛ gbeen na, n na n
kələ bəxən naxan ma fe ra, a n na a soma
nɛn Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii,
n tan Alatala.' "

9 Musa yi na falan nali Isirayila kaane ma,
koni tərən nun konyiya xədɛxɛn mi tin e
Musa xuiin namɛ. 10 Alatala yi a fala Musa
xa, a naxa, 11 "Siga, i sa falan ti Firawona xa,
Misiran mangana, alogo a xa Isirayila kaane
beɲin, e mini a yamanani."
12 Musa yi Alatala yabi, a naxa, "Xa Isir-
ayila kaane mi n xuiin namɛxi, Firawona
n xuiin namɛma di, n tan naxan mi dɛ
bolon?"
13 Alatala yi falan ti Musa nun Haruna xa,
a yi yamarine so e yii Isirayila kaane fe yi
e nun Firawona fe yi, Misiran mangana,
alogo e xa Isirayila kaane ramini Misiran
yamanani.

Nabi Musa benbane fe

14 Isirayila denbaya kanne xinle ni itoe ra:
Isirayilaa dii singena Rubɛn, a tan ma
diine ni i ra: Xanəki, Palu, Xesirən e nun
Karimi. Ne findixi Rubɛn xabila naaninne
benbane nan na.
15 Simeyən ma diine ni i ra: Yemuyeli,
Yamin, Ohadi, Yakin, Soxara, e nun Kanan
kaa gilɛna dii xɛmɛ Sayuli. Ne findixi
Simeyən xabila senninne benbane nan na.
16 Lewi a diine xinle ni itoe ra e nun e
yixɛtɛne: Gɛrisən, Kehati e nun Merari.
Lewi ɲɛɛ kɛmɛ tonge saxan e nun solofere
sətə nɛn siimayaan na.
17 Gɛrisən ma diine yi findi xabila firin
benbane ra: Libini nun Simeyi.
18 Kehati a diine ni i ra: Amirama, Yise-
hari, Xebiron e nun Yusiyɛli. Kehati ɲɛɛ
kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxan e nun saxan sətə nɛn
siimayaan na.
19 Merari a diine ni i ra: Maxali nun Musi.
Lewi xabilane benbane nan ne ra mayixɛtɛ
yɛɛn ma. 20 Amirama yi a baba magilɛ
Yokebedi tongo a ɲaxanla ra, a yi Haruna
nun Musa bari a xa. Amirama yi ɲɛɛ kɛmɛ
tonge saxan e nun saxan sətə siimayaan na.
21 Yisehari a diine ni i ra: Kora, Nefegi e
nun Sikiri.
22 Yusiyɛli a diine ni i ra: Mikayeli,
Elisafan e nun Sitiri.
23 Haruna yi Aminadabo a dii tɛmɛ Eliseba
tongo a ɲaxanla ra. Naxason magilɛn nan
yi Eliseba ra. A yi Nadaba nun Abihu nun
Eleyasari nun Itamara bari a xa.
24 Kora diine ni i ra: Asiri, Elikana e nun
Abiyasafa. Kora xabila saxanne benbane
nan ne ra.

[25] Harunaa dii Eleyasari yi Putiyeli a dii
tɛmɛn tongo a ɲaxanla ra, a yi Finexasi bari
a xa. Lewi bɔnsɔnna denbaya xunne nan ne
ra, e xabila yɛɛn ma. [26] E tan ni i ra Haruna
nun Musa, Alatala a fala ne nan xa, a naxa,
"Ɛ Isirayila kaane ganle ramini Misiran yi."
[27] E tan nan falan ti Firawona xa, Misiran
Mangana, alogo e xa Isirayila kaane ramini
Misiran yi. Na Musa nun Haruna nan itoe
ra. [28] Alatala falan ti nɛn Musa xa Misiran
yamanani, [29] a naxa, "N tan nan Alatala ra.
A fala Firawona xa, Misiran Mangana, n
naxan birin falama i xa." [30] Koni Musa yi
a fala Alatala xa, a naxa, "Bayo n dɛɛn mi
fatan fala faɲine tiyɛ a xa, Firawona n xuiin
namɛma di?"

7

[1] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "A
mato, n ni i findima nɛn Ala ra Fira-
wona xa, i tada Haruna luma nɛn alo i ya
nabina. [2] N na i yamari naxan na, i na
fala, i tada Haruna yi falan ti Firawona xa,
alogo a xa tin Isirayila kaane yi mini a
yamanani. [3] Koni, n tan Firawona bɔŋɛni
xɔdɔxɔma nɛn, n yi n ma taxamasenne nun
kabanakone rawuya ayi Misiran yamanani.
[4] Firawona mi ɛ xuiin namɛma mumɛ! N na
n sɛnbɛn yitama nɛn Misiran na ɲaxankata
magaxuxine yi, n yi n ma ganla ramini
Misiran yamanani, Isirayila, n ma yamana.
[5] Misiran kaane a kolonma nɛn a n tan nan
Alatala ra, n na n yiini bandun Misiran
kaane xili ma, n yi Isirayila kaane ramini
na yi." [6] Alatala naxan yamari, Musa nun
Haruna yi na birin liga. [7] Musa siimayaan yi
ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ, Haruna siimayaan yi
ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun saxan, e falan
ti Firawona xa waxatin naxan yi.

Dunganna yi maxɛtɛ saɲin na

[8] Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a
naxa, [9] "Xa Firawona a fala ɛ xa, a naxa, 'Ɛ
kabanako fena nde liga!' Nayi, i yi a fala
Haruna xa, i naxa, 'I ya dunganna tongo,
i yi a bira Firawona yɛtagi.' A findima
nɛn saɲin na." [10] Musa nun Haruna yi siga
Firawona fɛma, Alatala yamarin naxan soxi
e yii, e na liga. Haruna yi a dunganna bira
Firawona nun a kuntigine yɛtagi, a findi
saɲin na. [11] Koni Firawona fan yi fekolonne
nun seri kanne nun Misiran woyimɛne xili,
ne fan yi na fe sifan liga e dalili feene xɔn.
[12] E birin yi e dunganne bira, e findi saɲine
ra. Koni Harunaa dunganna yi e dunganne
gerun. [13] Firawona bɔŋɛn yi xɔdɔxɔ, a mi
Musa nun Harunaa falan namɛ alo Alatala
a falaxi kii naxan yi.

Fitina fe singena: Igen yi maxɛtɛ wunla ra

[14] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Fi-
rawona bɔŋɛni xɔdɔxɔxi, a tondixi yamaan
beɲindeni e siga. [15] Siga Firawona fɛma
xɔtɔnni. A na siga Nila baan dɛ, i siga a
ralandeni. Dunganna naxan maxɛtɛ saɲin
na i na suxu i yii. [16] I xa a fala Firawona xa, i
naxa, 'Alatala, Heburune Ala, na bata n nafa
i fɛma a n xa a fala, a i xa a yamaan yiiba,
e xa siga, alogo e xa sa a batu tonbonni
koni han to i munma i tuli mati. [17] Alatala
ito nan falaxi, a naxa, "I fama a kolondeni
n ma wanla nan xɔn a Alatala nan n tan
na." Dunganna naxan n yii, n Nila baa
igen garinma nɛn na ra, a maxɛtɛ wunla ra.
[18] Yɛxɛn naxanye Nila baani, ne faxama nɛn.
Igeni lɔxɔma nɛn. Misiran kaane mi fa nɔɛ
a igen minɲɛ.' " [19] Alatala yi a fala Musa xa,
a naxa, "A fala Haruna xa: i ya dunganna
tongo, i yi i yiini bandun Misiran igene xun
ma: Baane, xudene, darane, e nun tigine
birin. E findima nɛn wunla ra. Wunla luma
nɛn Misiran yamanan yiren birin yi, hali ige
sase wudi daxine nun fɛŋɛne kui."
[20] Alatala yamarin naxan fi Musa nun
Haruna ma, e yi na liga. Haruna yi a dun-
ganni te Nila baan xun ma, a yi igen garin
Firawona nun a kuntigine yɛtagi. Igen birin
yi maxɛtɛ wunla ra. [21] Yɛxɛn naxanye yi
Nila baani, ne yi faxa. Igen yi lɔxɔ han
Misiran kaane mi yi fa nɔɛ baa igen minɲɛ.
Wunla yi lu Misiran yamanan yiren birin yi.
[22] Koni Misiran woyimɛne fan yi na fe sifane
liga e dalili feene xɔn. Firawona bɔŋɛn yi
xɔdɔxɔ, a mi Musa nun Haruna xuiin namɛ
alo Alatala a fala kii naxan yi. [23] Firawona
yi xɛtɛ, a siga a banxini, a mi a yengi lu na
feene xɔn.
[24] Misiran kaane birin yi yinle ge Nila
baan dɛxɔnni alogo e xa e min, amasɔtɔ e
mi yi nɔɛ baa igen minɲɛ.
[25] Alatala yelin Nila baan findɛ wunla ra
waxatin naxan yi, xii solofere yi dangu na
xanbi ra.

Fitina fe firindena: Xunɲɛne

[26] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Siga
Firawona fɛma, i yi a fala a xa, i naxa,
'Alatala falani ito nan tixi, a naxa: N ma

yamaan yiiba, a xa siga alogo e xa sa n batu.
27 Xa i tondi e beɲinɲɛ, n na i ya yamanan
birin ɲaxankatama nɛn, n xunɲɛne radin a
ma. 28 Nila baan nafema nɛn xunɲɛne ra.
E tema nɛn, e so i ya manga banxin kui, i
xideni, i ya sadeni, i ya kuntigine banxine
kui, i ya yamana banxine kui, i ya buru
gandene yi, e nun i ya buru bɔnbɔdene kui.
29 Xunɲɛne tema nɛn i tan nun i ya yamaan
nun i ya kuntigine ma.' "

8

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "A fala
Haruna xa, i naxa, 'I ya dunganni bandun
baane nun xudene nun darane xun ma, i yi
xunɲɛne rate Misiran yamanani.' " 2 Haruna
yi a yiini bandun Misiran igene xun ma,
xunɲɛne yi te Misiran yamanan birin yi.
3 Koni Misiran woyimɛne fan yi na fe
sifane liga e dalili feene xɔn. E fan yi
xunɲɛne rate Misiran yamanani. 4 Firawona
yi Musa nun Haruna xili, a naxa, "Ɛ Alatala
maxandi n xa alogo a xa xunɲɛne masiga n
na, e nun n ma yamaan na. N na i ya yamaan
beɲinɲɛ, e siga, alogo e xa sa saraxane ba
Alatala xa." 5 Musa yi a fala Firawona xa, a
naxa, "Na binyen xa lu i tan xa, i yi a fala, n
lan n xa maxandin ti ɛ nun i ya kuntigine
xa waxatin naxan yi, e nun i ya yamaan
xa, alogo Ala xa xunɲɛne masiga ɛ nun ɛ
banxine ra. E yi siga Nila baa igeni." 6 A
yi yabin ti, a naxa, "Tila." Musa yi a fala,
a naxa, "A ligama nɛn na kiini alogo i xa a
kolon a muxu yo mi maliga Alatala ra, nxɔ
Ala. 7 Xunɲɛne e masigama nɛn i ra e nun
i ya banxine nun i ya kuntigine nun i ya
yamana. E yi lu Nila baani."
8 Musa nun Haruna yi mini Firawona
fɛma. Musa yi a xuini te Alatala ma
xunɲɛne fe ra, Ala naxanye rafa Firawona
ma. 9 Musa yi naxan maxɔdinma, Alatala yi
na liga. Xunɲɛne yi faxa banxine kui e nun
tandene nun xɛɛne ma. 10 E yi e makɔ, e e sa
e bode fari, yamanan xirin yi mini e fe ra.
11 Firawona to a to a feene bata mafisa,
a bɔɲɛn mɔn yi xɔdɔxɔ. A mi Musa nun
Haruna xuiin namɛ, alo Alatala a falaxi kii
naxan yi.

Fitina fe saxandena: Sosone

12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "A fala
Haruna xa, i naxa, 'I ya dunganni bandun,
i bɔxɔni garin. Gbangbanna maxɛtɛma nɛn
sosone ra Misiran yamanan birin yi.' " 13 E
yi na liga. Haruna yi a dunganni bandun a
yii, a bɔxɔn gbangbanni garin, sosone yi fa
muxune nun subene xili ma. Bɔxɔn gbang-
banna birin yi maxɛtɛ sosone ra Misiran
yamanan birin yi. 14 Koni, woyimɛne to kata
e xa sosone ramini e dalili feene xɔn, e
mi nɔ. Sosone yi muxune nun subene ma.
15 Woyimɛne yi a fala Firawona xa, e naxa,
"Ala sɛnbɛn nan ito ra!" Koni Firawona
bɔɲɛn yi xɔdɔxɔ, a mi a tuli mati Musa nun
Haruna ra, alo Alatala a fala kii naxan yi.

Fitina fe naanindena: Xɛnne

16 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Keli
xɔtɔn, i siga Firawona ralandeni. A sigama
nɛn xude dɛni. I yi a fala a xa, i naxa,
'Alatala falani ito nan tixi, a naxa: N ma
yamaan beɲin, e xa siga alogo e xa sa n batu.
17 Xa i mi tin n ma yamaan yiibɛ e siga, n
xɛnne rafama nɛn i tan nun i ya kuntigine
nun i ya yamaan xili ma, e nun i ya banxine
kui. Misiran kaane banxine rafema nɛn
xɛnne ra, bɔxɔn yi rafe. 18 Koni na lɔxɔni,
n Gosen yamanan luma nɛn a danna n
ma yamaan dɛnaxan yi. Xɛnne mi fama
mɛnni, alogo i xa a kolon a n tan Alatala
walima yamanani ito yi. 19 N tagi rabaan
luma nɛn n ma yamaan nun i ya yamaan
tagi. Na kabanako fe taxamasenna ligama
nɛn tila.' " 20 Alatala yi na liga. Xɛri wuyaxi
yi so Firawona banxini e nun a kuntigine
banxine yi. Misiran yamanan birin yi kala
xɛnne ra.
21 Firawona yi Musa nun Haruna xili, a
naxa, "Ɛ siga, ɛ sa saraxane ba ɛ Ala xa
yamanani ito yi." 22 Musa yi a yabi, a naxa,
"A mi lan a xa liga na ki. Amasɔtɔ nxu
saraxan naxanye bama Alatala xa, nxɔ Ala,
ne findɛ fe haramuxin na Misiran kaane yɛɛ
ra yi. Xa nxu saraxa haramuxin ba Misiran
kaane yɛɛ xɔri, e mi nxu magɔlɔnɲɛ ba?
23 Nxu xii saxan sigan nan tima tonbonni,
nxu yi saraxane ba Alatala xa, nxɔ Ala, alo
a nxu yamari kii naxan yi." 24 Firawona yi
a fala, a naxa, "N na ɛ yiibama nɛn alogo ɛ
xa siga, ɛ yi saraxane ba Alatala xa, ɛ Ala,
tonbonni. Koni ɛ nama ɛ makuya. Awa, ɛ xa
Ala maxandi n xa." 25 Musa yi a yabi, a naxa,
"N kelima nɛn i fɛma, n na Alatala maxandi.
Tila, xɛnne masigama nɛn Firawona nun a
kuntigine nun a yamaan na. Koni Firawona
nama fa yanfan ti, a tondi yamaan yiibɛ
siga saraxane badeni Alatala xa." 26 Musa yi

keli Firawona fɛma, a yi Alatala maxandi.
27 Musa naxan maxɔdin, Alatala yi na liga.
Xɛnne yi e masiga Firawona ra e nun a
kuntigine nun a yamaan na. Keden mi lu.
28 Koni Firawona mɔn yi a bɔɲɛni xɔdɔxɔ,
a mi tin yamaan yiibɛ.

9

Fitina feen suulundena: Xuruseene faxa fena

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Siga
Firawona fɛma, i yi a fala a xa, i naxa,
'Alatala, Heburune Ala ito nan falaxi, a
naxa, "N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo
e xa sa n batu." 2 Xa i tondi e beɲinɲɛ
e xa siga, xa i lu tondɛ, 3 Alatala fitina
furen nafama nɛn i ya xuruseene ma nax-
anye xɛɛne ma, soone, sofanle, ɲɔgɔmɛne,
ɲingene, yɛxɛɛne e nun siine. 4 Koni
Alatala Isirayila xuruseene nun Misiran xu-
ruseene tagi rabama nɛn, alogo Isirayila
kaane gbeene sese nama faxa.' " 5 Alatala
bata yi waxatin sa, a naxa, "N na ligama nɛn
yamanani ito yi tila."
6 Na xɔtɔn bode Alatala yi na liga. Misiran
kaane xuruseene birin yi faxa. Koni, Isiray-
ila kaane xuruse keden mi faxa. 7 Firawona
yi xɛrane rasiga, e fa a to a Isirayila xuruse
yo mi faxaxi. Koni Firawona bɔɲɛn yi siga
xɔdɔxɛ, a mi yamaan yiiba mumɛ, e siga.

Fitina fe sennindena: Sete Furena

8 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa,
a naxa, "Ɛ yiine rafe sulun tɛɛn* xubeni,
Musa xa a woli kore Firawona yɛtagi. 9 A
xuyama ayi nɛn Misiran yamanan birin xun
ma, a findi sete furen na Misiran yamanan
muxune nun a subene birin ma." 10 E yi
sulun tɛɛn xuben tongo, e siga Firawona
fɛma. Musa yi a woli kore, sete furen yi fa
yamanan muxune nun a subene birin ma.
11 Koni woyimɛne mi yi nɔɛ tiyɛ Musa yɛtagi,
bayo setene yi e ma alo Misiran kaane birin.
12 Koni, Alatala yi Firawona bɔɲɛni xɔdɔxɔ, a
mi Musa nun Haruna xuiin namɛ mumɛ, alo
Alatala naxan fala Musa xa.

Fitina fe soloferedena: Balabalan kɛsɛna

13 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Keli
xɔtɔn, i siga Firawona fɛma. I yi a fala
a xa fa fala Alatala Heburune Ala ito nan
falaxi, a naxa, 'N ma yamaan yiiba, e xa siga
alogo e xa sa n batu. 14 Xanamu, n nan n
ma fitina feene sɛnbɛ soma nɛn i tan nun
i ya kuntigine nun i ya yamaan xili ma,
alogo i xa a kolon a n ɲɔxɔn mi na bɔxɔn
fari. 15 Xa n yi n yiini bandun i ma nun,
n yi fitina furen nasigama nɛn i ma nun,
i tan nun i ya yamaan birin yi raxɔrima
nɛn bɔxɔ xɔnna fari. 16 Koni n bata i lu i
nii ra, alogo i xa n sɛnbɛn to, n xinla yi
rali dunuɲa yiren birin yi. 17 Xa i mɔn n
ma yamaan makankan, i mi tin e siga, 18 i
yanyi tila n balabalan kɛsɛn nagodoma nɛn,
naxan ɲɔxɔn munma fa Misiran yi xabu a
masɛgɛ lɔxɔni han to. 19 Nayi, i ya xuruseene
nun i yii seene birin naxanye xɛɛn ma, i
xa ne ramara. Bayo balabalan kɛsɛn fama
nɛn muxune nun subene birin ma naxanye
xɛɛn ma. Naxanye mi rasoxi banxine yi, ne
faxama nɛn.' "

20 Firawona kuntigin naxanye gaxu Alata-
laa falan yɛɛ ra, ne yi e konyine nun e xu-
ruseene raso banxine kui. 21 Koni naxanye
mi e yengi lu Alatalaa falan xɔn, ne yi e
walikɛne nun e xuruseene lu xɛɛne ma.

22 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
"I yiini te kore, balabalan kɛsɛn xa godo
Misiran yamanan yiren birin yi muxune
nun subene ma, e nun siseene birin ma
Misiran xɛɛne birin yi." 23 Musa yi a dun-
ganni te kore, Alatala yi galanna nun bal-
abalan kɛsɛn nafa, kuye sarinna yi bɔxɔn
li. Awa, Alatala yi balabalan kɛsɛn nafa
Misiran yamanani. 24 Balabalan kɛsɛn yi
fa, kuyen yi sarin, a sɛnbɛn yi gbo ayi,
a ɲɔxɔn munma yi fa Misiran yi xabu a
findi yamanan na. 25 Balabalan kɛsɛne yi
muxune nun subene birin magɔlɔn xɛɛne
ma, a yi siseene birin kala, a wudine birin
yi gira Misiran yamanan birin yi. 26 Gosen
yamanani, Isirayila kaane yi dɛnaxan yi,
balabalan kɛsɛ mi fa mɛnni.

27 Firawona yi Musa nun Haruna xili, a
naxa, "Iki, n bata yulubin liga, Alatala nan
tinxin, n tan nun n ma yamaan sɔnna na
a ra. 28 Ɛ Alatala maxandi, nxu bata wasa
galanna nun balabalan kɛsɛn na. N na ɛ
yiibɛ ɛ siga. Ɛ mi fa makankanma mumɛ!"
29 Musa yi a fala a xa, a naxa, "N na mini
taani, n nan n yiine tiyɛ Alatala xa, galanna
nun balabalan kɛsɛn yi dan, alogo i xa a
kolon a Alatala nan gbee bɔxɔn na. 30 Koni

* 9:8: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

n na a kolon i tan nun i ya kuntigine, ɛ mən mi gaxuma Marigina Alatala yɛɛ ra.”
31 Gɛsɛn nun fundenna nan kala, bayo fundenna yi sabatixi, gɛsɛn yi fugaxi. 32 Maala nun murutun mi kala bayo e mi a liin sinma.
33 Musa yi keli Firawona fɛma, a mini taani, a a yiine ti Alatala xa. Galanna nun balabalan kɛsɛn yi dan, tulen mi fa fa bɔxɔn fari.
34 Firawona to a to a tulen nun balabalan kɛsɛn nun galanna bata dan, a mən yi yulubin liga. A yi a bɔŋɛni xədəxə, e nun a kuntigine. 35 Firawona bɔŋɛn yi xədəxə, a mi tin Isirayila kaane yi siga, alo Alatala a fala yamaan xa kii naxan yi fata Musa ra.

10

*Fitina fe solomas*ɛxɛdena: Tuguminne

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fɛma, amasətə n na a bɔŋɛn xədəxəma e nun a kuntigine, alogo n xa n ma kabanako feene liga e tagi, 2 alogo i xa a fala i ya diine nun mamandenne xa n Misiran kaane ɲaxankata kii naxan yi, n kabanako feene liga e tagi. Ɛ yi a kolon a Alatala nan n tan na.” 3 Musa nun Haruna yi siga Firawona fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, “Alatala Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I tondɛ i magodɛ n yɛtagi han waxatin mundun yi? N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu. 4 Xa i tondi n ma yamaan beɲinɲɛ e xa siga, tila n tuguminne rafama nɛn i ya yamanan yiren birin yi. 5 E dəxəma nɛn bəxən birin fari, bəxən mi fa nəɛ toɛ. Balabalan kɛsɛn naxan luxi ɛ yii, e na nan donma hali wudin naxanye birin xɛɛne ma. 6 E i ya banxine rafema nɛn, e nun i ya kuntigine banxine, e nun Misiran kaane birin ma banxine. I fafane nun ne benbane munma a ɲəxən to xabu e dəxə yamanani ito yi han to.’ ” Musa yi siga, a keli Firawona fɛma. 7 Firawona kuntigine yi a fala a xa, e naxa, “Xɛmɛni ito luyɛ alo luti ratixina en yɛɛ ra han waxatin mundun yi? Muxuni itoe yiiba, e xa siga, e xa sa Alatala batu, e Ala. I mən mi a to Misiran kala feni?”
8 E yi Musa nun Haruna xili Firawona fɛma. A yi a fala, a naxa, “Ɛ siga Alatala batudeni, ɛ Ala. Koni, nde sigama?” 9 Musa yi a yabi, a naxa, “Nxu nun nxə diine nun nxə fonne nan sigama, dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne, xuruse xunxurine nun a xungbene, amasətə nxu sa sanla nan nabama Alatalaa binyeni.” 10 Firawona yi a fala e xa, a naxa, “Xa n tin, ɛ nun ɛ diine yi siga, fɔ n xa n ɲungu ɛ ma ɲɛ? Bayo ɛ mi fa fama. Ɛ fe ɲaxin nan fəxə ra yati! 11 Ɛn-ɛn de! Ɛ tan xɛmɛne gbansanna xa siga, ɛ Alatala batu, bayo ɛ na nan maxədinxi.” E yi e kedi Firawona yɛtagi.
12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini bandun Misiran yamanan xun ma alogo tuguminne xa te Misiran yamanani, e yi siseene birin don xɛɛne ma, balabalan kɛsɛn naxanye birin luxi.” 13 Musa yi a dunganni bandun Misiran yamanan xun ma. Alatala yi foyen nafa na yanyin nun kɔɛɛn birin na keli sogeteden binni. Benun xətənni, foyen bata fa tuguminne ra. 14 Tuguminne yi te Misiran yamanan birin yi, e wara ayi yiren birin yi. A ɲəxən munma yi liga nun, a mən mi fa ligama sənən! 15 E yi lu bəxən birin ma han e na yifərə. E siseene nun se bogine birin don xɛɛne ma, balabalan kɛsɛn naxanye lu. Ɲingi yo mi lu wudine nun siseene ma Misiran yamanan birin yi.
16 Firawona yi Musa nun Haruna xili mafurɛn! A yi a fala e xa, a naxa, “N bata yulubin liga Alatala ra, ɛ Ala, e nun ɛ tan. 17 Iki, ɛ mən xa n mafelu yulubini ito a fe ra, ɛ Alatala maxandi, ɛ Ala alogo a xa ɲaxankata faxa tiini ito masiga n na.” 18 Musa yi mini Firawona konni, a Alatala maxandi. 19 Alatala yi foye gbeen nafa keli sogegododen binni, naxan tuguminne xali, a e woli Gbala Baani, hali tugumin keden mi lu Misiran bəxən ma. 20 Alatala yi Firawona bɔŋɛn xədəxə, a mi tin Isirayila kaane beɲinɲɛ.

Fitina fe solomanaanindena: Dimin Misiran yi

21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini te kore, dimi gbeen xa sin Misiran yamanan birin yi, han muxune yɛɛne yi rafərə ayi.” 22 Musa yi a yiini te kore, dimi gbeen yi so Misiran yamanan birin yi, xii saxan. 23 Muxu yo mi yi fa a bode toma, muxu yo mi yi kelima a konni na xii saxanna bun ma. Koni kɛnɛnna yi Isirayila kaane konne yi.
24 Firawona yi Musa xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Ɛ siga ɛ Alatala batu. Ɛ diine xa siga ɛ fəxə ra. Xuruseene nan tun luma be.”

25 Musa yi a yabi, a naxa, “Na mi a ra! Nxu
naxan bama saraxan nun saraxa gan daxin
na Alatala xa, nxə Ala, fɔ i xa na xuruseene
so nxu yii. 26 Nxə xuruseene fan sigama nɛn,
keden mi luun be, amasətə nxu makoon ne
nan ma nxu nɛma Alatala batuɛ, nxə Ala.
Benun nxu xa so, nxu mi a kolon nxu naxan
nawalima Alatala batudeni.” 27 Alatala yi
Firawona bɔɲɛn xədəxə, a mi tin e beɲinɲɛ
e yi siga.

28 Firawona yi a fala Musa xa, a naxa,
“Mini n konni! I yɛtɛ ratanga i fa feen ma
n yɛtagi sənən! I na fa n yɛtagi ləxən naxan
yi, i faxama nɛn.” 29 Musa yi a yabi, a naxa,
“I bata a fala! N mi fa fama i yɛtagi sənən!”

11

*Fitina fe d*ənxɛna fe

1 Awa, Alatala bata yi a fala Musa xa, a
naxa, “N mən fitina fe keden nafama nɛn
Firawona ma e nun Misiran yamanana. Na
xanbi ra, a ɛ yiibama nɛn alogo ɛ xa keli be.
A na tin fa, a yɛtɛna ɛ kedima nɛn be. 2 Falan
ti yamaan xa alogo xɛmɛne nun ɲaxanle
birin xa e dəxə bodene xandi gbeti nun
xɛma muranne yi.” 3 Alatala bata yi a liga a
Isirayila yamaan yi rafan Misiran kaane ma.
Firawona kuntigine nun a yamaan bata yi
Musa yɛtɛɛn binya Misiran yamanani.

4 Musa yi a fala Firawona xa, a naxa,
“Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Kɔɛ tagini, n
danguma nɛn Misiran birin yi. 5 Dii singene
birin faxama nɛn Misiran yamanani, keli
Firawona dii singen ma naxan dəxi man-
gayani, han konyi gilɛna dii singen naxan
seen dinma, e nun subene birin ma dii sin-
gene. 6 Wuga xui gbeen tema nɛn Misiran
yamanan birin yi, a ɲəxən munma yi liga
nun, a mən mi fa ligama sənən. 7 Koni
Isirayila kaane yɛ, hali baren mi wonwonɲɛ
muxun ma hanma suben ma.’ Nayi, ɛ a
kolonma nɛn a Alatala Misiran nun Isirayila
tagi rabaxi. 8 Nayi, i ya kuntigini itoe birin
fama nɛn n fɛma, e xinbi sin n yɛtagi, e yi a
fala, e naxa, ‘Siga, i tan nun yamaan naxan
biraxi i fəxə ra!’ Na xanbi ra, n sigama nɛn.”
Musa xələxi gbeen yi keli Firawona fɛma.

9 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
“Firawona mi i xuiin namɛma, alogo n
ma kabanako feene xa wuya ayi Misiran
yamanani.” 10 Musa nun Haruna yi ka-
banakoni itoe birin liga Firawona yɛtagi,
koni Alatala yi Firawona bɔɲɛn xədəxə a
mi tin Isirayila kaane beɲinɲɛ e xa mini a
yamanani.

12

*Halagi Tiin Dangu L*əxən Sanla

*Saraxaraline 23.4-8 nun Yat*ɛne 28.16-25
nun Sariyane 16.1-8

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa
Misiran yamanani, a naxa, 2 “Kikeni ito find-
ima ɛ xa ɲɛɛn kike singen nan na. 3 Ɛ xa
a fala Isirayila yamaan xa, a kikeni ito xii
fude ləxəni, denbaya kanna birin xa yɛxɛɛ
dii keden tongo a denbayaan xa, denbaya
yo denbaya yɛxɛɛ dii keden. 4 Denbayaan
naxan muxuye mi wuya, e mi nɔɛ yɛxɛɛ
dii kedenna ɲanɲɛ, e nun e dəxə boden
xa yɛxɛɛ diina nde yitaxun alogo yamaan
naxan donɲɛ, birin ma denbayaan xa na
sətə. 5 Ɛ xa kontonna ɲɛɛ kedenna sugandi
fɛ mi naxan na hanma kətəna. 6 Ɛ xa a
ramara han kikeni ito xii fu nun naaninde
ləxəni, Isirayila kaan birin xa a gbee xu-
ruseen kɔɛ raxaba ɲinbanna ra. 7 E yi a
wunla tongo, e yi a susan banxine dɛɛne
xun ma wudin ma e nun dɛɛn wudi firinne
ma e a donma banxin naxan kui. 8 Na kɔɛ
yɛtɛɛn na, e xa a suben gan, e yi a don e nun
ɲəxənde dɛ xələne nun burun natetarena.
9 Ɛ nama a suben don a xinden na hanma a
ɲinxina, koni a xa gan e nun a xunna nun a
sanne nun a kui seene. 10 Ɛ nama sese lu han
xətənni. Xa nde lu, xətənni ɛ xa a dənxɛn sa
tɛɛni. 11 Ɛ xa a don ikiini: ɛ xa ɛ maxidi, ɛ yi
ɛ sankidine so ɛ sanni, ɛ dunganna suxu ɛ
yii, ɛ yi a don mafurɛn! Halagi Tiin Dangu
Ləxən Sanla na a ra Alatala xa. 12 Na kɔɛɛn
na, n danguma nɛn Misiran yamanani, n
dii singene birin faxama nɛn, muxun nun
subena. N Misiran kaane gbee alane birin
ɲaxankatama nɛn. Alatala nan n tan na.
13 Wunla naxan banxin ma, na findima taxa-
masenna nan na ɛ xa. N na wunla to, n
danguma nɛn ɛ xun ma. Fitina fe mi ɛ liyɛ,
n na Misiran yamanan ɲaxankata waxatin
naxan yi.”

14 “Ɲɛɛ yo ɲɛɛ sanli ito na feene rabi-
rama ɛ ma nɛn waxati famatəne yi. Ɛ na
sanla rabama nɛn Alatala xa alo habadan
sariyana. 15 Xii soloferen bun ma, ɛ buru

* 12:15: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

ratetaren donma nɛn. Xii singen na a li, ɛ buru rate seen* bama nɛn ɛ banxine kui. Amasətə naxan na seen don burun nate seen naxan yi, keli xii singen ma han xii soloferede ləxəni, n na a kedima nɛn Isirayila yamaan yɛ. [16] Ləxə singeni, ɛ malan sariɲanxin tima nɛn. Ɛ nde fan tima nɛn a xii soloferede ləxəni. Ɛ nama wali yo kɛ ləxəni itoe ma fə kudi soona yamaan xa, alogo ɛ xa ɛ dɛge. Ɛ nɔɛ na nan tun ligɛ. [17] Ɛ xa Buru Ratetaren Sanla raba, amasətə n na ɛ ganle raminixi Misiran yi na ləxən yɛtɛni. Ɛ xa na ləxən sanla raba alo habadan sariyana ɛ yixɛtɛne birin xa waxati famatəne yi. [18] Ɲɛɛn kike singeni, ɛ burun natetaren donma nɛn kiken xii fu nun naaninde ləxən ɲinbanna ra, han xii məxəɲɛn nun kedende ləxən ɲinbanna ra. [19] Buru rate seen mi luma ɛ banxine kui xii solofere bun ma. Naxan na seen don buru rate seen naxan yi, na kedima nɛn Isirayila yamaan yɛ, xa a findi xəɲɛn na hanma Isirayila kaana. [20] Ɛ nama sese don buru rate seen naxan yi. Ɛ banxine yi, ɛ buru ratetaren nan donma."

[21] Musa yi Isirayila fonne birin xili, a a fala e xa, a naxa, "Ɛ siga, ɛ yɛxɛɛn hanma siin tongo ɛ denbayane xa, ɛ a faxa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe ra. [22] Na xanbi ra, ɛ hisopi wudi yiin tongo, ɛ a sin wunli, ɛ a susan dɛɛn xun ma wudin nun dɛɛn wudi firinne ma. Ɛ sese nama mini ɛ banxine kui han xətənni. [23] Alatala na dangu yamanani Misiran kaane faxadeni, xa a wunla to dɛɛn xun ma nun a dɛxənne ma, Alatala danguma nɛn na banxin xun ma. A mi tinma halagi tiin yi so ɛ banxini ɛ faxadeni."

[24] "Ɛ yamarini itoe suxuma nɛn alo habadan sariyana ɛ yɛtɛ xa e nun ɛ yixɛtɛne. [25] Alatala bəxən naxan soma ɛ yii, a naxan falaxi, ɛ na so mɛnni, ɛ sanli ito raba. [26] Ɛ diine na ɛ maxədin, e naxa, 'Sariyani ito bunna nanse ra ɛ tan xa?' [27] Ɛ xa e yabi, ɛ naxa, 'Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxan na a ra Alatala xa, naxan dangu Isirayila kaane banxine xun ma Misiran yi. A to yi Misiran kaane faxama, a yi nxə banxine ratanga.' " Na xanbi ra, yamaan yi e xinbi sin, e Ala batu. [28] Isirayila kaane yi a liga alo Alatala Musa nun Haruna yamari kii naxan yi.

Fitina feen fudena: Misiran dii singene yi faxa

[29] Kɔɛ tagini, Alatala yi dii singene birin faxa Misiran yi, keli Firawona dii singen ma naxan dəxi mangayani han kasorasane dii singene kaso banxini, e nun subene dii singene. [30] Firawona nun a kuntigine birin yi keli kɔɛɛn na, e nun Misiran kaane birin. Wuga xui gbeen yi te Misiran yi, bayo faxan bata yi ti banxin birin yi.

[31] Na kɔɛɛn yɛtɛɛn na, Firawona yi Musa nun Haruna xili, a fala e xa, a naxa, "Ɛ keli, ɛ mini n ma yamanani, ɛ tan nun Isirayila kaane! Ɛ siga, ɛ Alatala batu, alo ɛ a falaxi kii naxan yi. [32] Ɛ xuruse xunxurine nun a xungbene tongo, alo ɛ a falaxi kii naxan yi. Ɛ siga. Ɛ duba n fan xa." [33] Misiran kaane yi Isirayila yamaan nagbɛngbɛn, e yi e kedi yamanani mafurɛn, bayo e yi a falama nɛn, e naxa, "Nxu birin faxama."

[34] Isirayila yamaan yi e burun xali benun a xa gan, benun a rate seen xa sa. E buru bənbə seene mafilin e dugine yi, e e sa e kɔɛ ma, e siga a xalɛ. [35] Musa naxan fala, Isirayila kaane yi na liga, e yi Misiran kaane xandi gbetin nun xɛma muranne yi e nun dugine. [36] Alatala yi a liga Isirayila yamaan yi rafan Misiran kaane ma, e naxan maxədin e na so e yii. E yi Misiran kaane yii geli.

Isirayila kaane yi keli Misiran yi

[37] Isirayila xɛmɛ wuli kɛmɛ sennin yi keli e sanna ma Ramisesi taani, siga Sukəti taani, ba ɲaxanle nun diidine ra. [38] Siya gbɛtɛ wuyaxi fan yi siga e fəxə ra. Xuruse kuru gbeen yi e yii a xunxurin nun a xungbene. [39] E yi burudine gan buru ratese mi yi naxanye yi, e keli naxan na Misiran yi, bayo e kedi nɛn Misiran yi. E mi fɛrɛn sətə, e fandane tongo e yɛtɛ xa. [40] Isirayila kaane ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge saxan nan ti Misiran yi. [41] Ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge saxanden to a li, na ləxə yɛtɛni, Alatala yamaan birin yi mini Misiran yamanani. [42] Kɔɛni ito ra waxati famatəne yi, Isirayila kaane birin xa xi Alatala batuɛ, bayo a e raminixi Misiran yamanani kɔɛɛn nan na.

[43] Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, "Tənne ni i ra Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe yi: Xəɲɛ yo nama a don. [44] Konyin naxan saraxi, i na na banxulan, ɛ nun na a donɲɛ nɛn. [45] I ya walikɛɛn naxan sare fixi hanma xəɲɛna, ne nama a don. [46] A donma banxi kedenna nan kui. Ɛ nama a

suben namini banxini. Ɛ nama a xəri yo gira. [47] Isirayila yamaan birin xa sanli ito liga. [48] Xa xəɲɛna nde i konni naxan wama Halagi Tiin DanguLəxən Sanla raba feni Alatala xa, a denbayaan xɛmɛne birin xa banxulan. Nayi, a nɔɛ a ligɛ nɛn alo Isirayila kaana. Koni banxulantare yo nama a don. [49] A tan sariya kedenna na a ra Isirayila kaan nun xəɲɛn xa ɛ tagi."

[50] Alatala naxan yamari Musa nun Haruna ma, Isirayila kaane birin yi na liga na kiini. [51] Na ləxən yɛtɛni Alatala yi Isirayila ganla ramini Misiran yamanani e bənsən yɛɛn ma.

13

Dii singene rasariɲan fena

[1] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, [2] "Dii xɛmɛ singene birin nasariɲan n xa. N gbeen nan dii singene birin na Isirayila kaane yɛ, muxune nun subene."

[3] Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, "Ləxəni ito xa rabira ɛ ma, ɛ mini ləxəni Misiran yi konyiyani! Amasətə Alatala ɛ raminixi a sɛnbɛn nan na. Ɛ nama buru ratexin don. [4] Ɛ minima nɛn to, Abiba kiken na. [5] Alatala na ɛ rafa Kanan kaane bəxən ma, Xitine nun Amorine nun Xiwine e nun Yebusune yamanana, a bata yi a kələ bəxən naxan ma fe ra ɛ benbane xa, a xa a so ɛ yii, kumin nun nənən gbo bəxən naxan yi, ɛ na so mɛnni, ɛ sanli ito rabama nɛn Alatala xa kikeni ito ra. [6] Buru ratetaren donma nɛn xii solofere bun ma, xii soloferede ləxəni, sanla yi raba Alatala xa. [7] Ɛ buru ratetaren donma nɛn xii solofere bun ma, donse nama taran ɛ yii buru rate seen* naxan yi. Buru rate se yo nama taran ɛ yamanani mumɛ!"

[8] "Ɛ na yɛbama nɛn ɛ diine xa na ləxəni, ɛ naxa, 'Alatala naxan ligaxi en xa, a en namini Misiran yamanani, na nan ma fe a ra.' [9] Sanli ito na nan ma fe rabirama ɛ ma, alo ɛ na taxamasenna xidi ɛ yiin na hanma ɛ sa ɛ tigi ra, alogo Alatalaa sariyan xa lu ɛ dɛ. Bayo Alatala nan ɛ raminixi Misiran yi a sɛnbɛni. [10] Ɛ xa yamarini ito suxu a waxatini ɲɛɛ yo ɲɛɛ."

[11] "Alatala na ɛ raso Kanan bəxəni, a a so ɛ yii alo a kələ ɛ xa kii naxan yi e nun ɛ benbane, [12] ɛ xa dii singene birin nasariɲan Alatala xa saraxana nde ra. Xuruseene dii xɛmɛ singene birin, Alatala nan gbeen ne ra. [13] Xa sofanla dii xɛmɛ singen na a ra, ɛ xa a xunba yɛxɛɛ diin na hanma sii diina. Koni, xa ɛ mi a xunba, ɛ xa a kɔɛɛn gira, ɛ a faxa. Ɛ mən xa ɛ dii xɛmɛ singene birin xunba saraxana nde ra. [14] Ɛ diine na ɛ maxədin waxati famatəne yi, e naxa, 'Ito bunna nanse ra?' Ɛ xa e yabi, ɛ naxa, 'Alatala sɛnbɛn nan en naminixi Misiran yi konyiyani. [15] Bayo Firawona yi tondixi en beɲinɲɛ en siga, koni Alatala yi dii singene birin faxa Misiran yamanani, muxun nun subena. Nanara, en xuruse dii xɛmɛ singene birin bama saraxan na Alatala xa, en yi en ma dii xɛmɛ singene birin xunba.' [16] A luma nɛn alo i na taxamasenna xidi i yiin na hanma i tigi ra, amasətə Alatala sɛnbɛn nan en naminixi Misiran yi."

Sigatiin dɛ suxuna

[17] Firawona to tin yamaan xa siga, Ala mi e ramini Filisitine yamanan kira yisoxin xən, bayo Ala a fala nɛn, a naxa, "E na yɛngɛn to, e nɔɛ e miriyane maxɛtɛ nɛn, e xɛtɛ Misiran yi." [18] Koni Ala yi ti yamaan yɛɛ ra tonbon yi kiraan xən, Gbala Baan binni. Isirayila kaane yi keli Misiran yi, e yitənxi yɛngɛ so xinla ma.

[19] Musa yi Yusufu xənne tongo, bayo Yusufu bata yi Isirayila kaane rakələ, a naxa, "Ala a ɲəxə luma ɛ xən nɛn yati! Ɛ na keli be, ɛ n xənne xali."

[20] E yi keli Sukəti taani, e yi sa daaxadeni tən Etama yi tonbonna danna ra. [21] Alatala yi tima nɛn e yɛɛ ra yanyin na kunda yiyani naxan yi kiraan yitama e ra. Kɔɛɛn na, a ti e yɛɛ ra tɛɛ dɛgɛn yiyani a e kirani yalan, alogo e xa sigan ti kɔɛɛn nun yanyin na. [22] Kundana, xanamu, tɛɛ dɛgɛn mi yi kelima yamaan yɛɛ ra yanyin nun kɔɛɛn na.

14

Baani gidi fena

[1] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, [2] "A fala Isirayila kaane xa, e xa xɛtɛ, e daaxadeni tən Pihahiroti dɛxən, Migidoli nun baan tagi. E xa daaxadeni tən baan dɛ Baali-Sefən yɛtagi. [3] Nayi, Firawona a falama nɛn lan Isirayila kaane ma, a naxa, 'E bata lə ayi yamanani, tonbonna e rabilinxi.' [4] N Firawona bəɲɛni xədəxəma nɛn, a bira ɛ fəxə ra. Koni n binyen sətəma Firawona nun a ganla birin xən ma nɛn, Misiran

* 13:7: buru rate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

kaane yi a kolon a n tan nan Alatala ra.”
Isirayila kaane yi na liga.
5 Misiran Mangan to a mɛ a yamaan bata
a gi. Nayi, Firawona nun a bundəxəne
miriyaan yi maxɛtɛ. E yi a fala, e naxa,
“En nanse ligaxi? En bata Isirayila kaane
beɲin e xa siga, e mi fa walima en xa sənən!”
6 Firawona yi a yɛngɛ so wontoroni tən, a
ganla yi bira a fəxə ra. 7 A yi a yɛngɛ so
wontoro yɛbaxi kɛmɛ sennin tongo, e nun
Misiran wontorone birin. Sofa kuntigine yi
ne birin kui. 8 Alatala yi Firawona bəɲɛni
xədəxə, Misiran Mangana. A yi Isirayila
kaane sagatan naxanye yi minima xunna
kenli. 9 Misiran kaane yi e sagatan, Fira-
wona soone birin nun yɛngɛ so wontorone
nun soo ragine, e nun a ganla, e yi Isirayila
kaane li malanxi baan dɛ, Pihahiroti binni,
Baali-Sefən yɛtagi.
10 Firawona yi a masoma, Isirayila kaane
yi e yɛɛn nasiga, e Misiran kaane to fɛ e
fəxə ra. E yi gaxu han! E e xuini te Alatala
ma. 11 E a fala Musa xa, e naxa, “Nanfera
i faxi nxu ra tonbonni, nxu xa fa faxa be?
Gaburu mi yi Misiran yi ba? I nanse dəxi
nxu ra i to nxu baxi Misiran yi? 12 Nxu mi
ito xan falaxi i xa Misiran yi, ‘A lu nxu xa
wali Misiran kaane xa?’ A yi fisa nun nxu
xa wali Misiran kaane xa benun nxu xa fa
faxa tonbonni.” 13 Musa yi yamaan yabi, a
naxa, “Ɛ nama gaxu. Ɛ ɛ raxara, ɛ yi a to
Alatala ɛ xunbama kii naxan yi to. Amasətə
ɛ Misiran kaan naxanye toma to, ɛ mi fa ne
toma sənən! 14 Alatala yɛngɛn soma nɛn ɛ
xa, ɛ ɛ raxara tun!”
15 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ɛ
mən n maxandima be nanfera? A fala
Isirayila kaane xa, a e xa siga. 16 I tan xa
i ya dunganni te, i yiini bandun baan xun
ma, a xa yitaxun firinna ra, alogo Isirayila
kaane xa baani gidi a yixaraxina. 17 N tan
Misiran kaane bəɲɛni xədəxəma nɛn, alogo
e xa godo ɛ fəxə ra. N binyen sətəma nɛn
Firawona nun a ganla birin xən ma, e nun
a wontorone nun a soo ragine. 18 Misiran
kaane a kolonma nɛn a n tan nan Alatala ra.
N na nə Firawona nun a wontorone nun a
soo ragine ra, n binyen sətəma nɛn.”
19 Ala malekan naxan yi tixi Isirayila ganla
yɛɛ ra, na yi siga e xanbi ra. Kundaan naxan
yi tixi e yɛɛ ra, na yi sa ti e xanbi ra. 20 A yi ti
Misiran nun Isirayila ganle tagi. Kundaan
fəxə kedenna yi dimixi, a fəxə kedenna yi
kəɛni yalanma. Nanara, gali firinne mi yi
masoma e bode ra kəɛɛn birin kui.
21 Musa yi a yiini bandun baan xun ma. Na
kəɛɛn birin na, Alatala yi baa igen naxɛtɛ
foye gbeen na keli sogetedeni, a yi baani
xara. Igen yi bolon. 22 Isirayila kaane yi gidi
baani xare yireni. Igen yi malanxi alo banxi
tunbulunna e yiifanna nun e kəmɛnna ma.
23 Misiran kaane yi e sagatan. Firawona
soone birin nun a yɛngɛ so wontorone
nun a soo ragine yi bira e fəxə ra baani.
24 Subaxa, Alatala yi Misiran ganla mato keli
kundaan nun tɛɛ dɛgɛn xun ma, a yi e yifu
han! 25 A yi e wontorone sanne ba e bun ma,
a yi e sigati raxələ ayi. Nayi, Misiran kaane
yi a fala, e naxa, “En na en gi Isirayila kaane
yɛɛ ra, amasətə Alatala Misiran yɛngɛma e
xa.”
26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I
yiini bandun baan xun ma alogo igen xa sa
Misiran kaane xun ma, e nun e wontorone
nun e soo ragine.” 27 Musa yi a yiini bandun
baan xun ma. Kuye yibani, baan mən yi xɛtɛ
a kiini. Misiran kaane yi e gima a famatəən
yɛɛ ra, koni Alatala yi e radin baani. 28 Igen
yi xɛtɛ, a sa wontorone nun soo ragine
nun Firawona ganla birin xun ma, naxanye
godo baani Isirayila kaane fəxə ra. Hali
keden mi lu. 29 Koni Isirayila kaane sigan
ti nɛn igen xare yireni, igen yi malanxi e
yiifanna nun e kəmɛnna ma. 30 Na ləxəni,
Alatala yi Isirayila xunba Misiran kaane yii.
Isirayila yi Misiran kaane binbine to baan
dɛ. 31 Isirayila kaane to Alatala sɛnbɛ gbeen
to Misiran kaane xili ma, yamaan yi gaxu
Alatala yɛɛ ra, e la a ra, e nun Musa a
walikɛna.

15

Nabi Musaa bɛtina

1 Nayi, Musa nun Isirayila kaane yi bɛtini
ito ba Alatala xa. E naxa:
N bɛtin bama Alatala xa,
amasətə a gbo mumɛ!
A bata soone nun soo ragine radin baani.
2 Alatala nan n fangan na,
n bɛtin bama naxan xa,
a mən bata findi n nakisimaan na.
N ma Ala nan a ra,
n na a tantunma nɛn,
n fafe a Ala nan a ra,
n na a matəxəma nɛn.
3 Yɛngɛ soon nan Alatala ra,

a xili nɛn "Alatala."
[4] A bata Firawona wontorone nun a ganla woli baani,
Firawona sofa yɛbaxine bata e mamin Gbala Baani.
[5] E bata godo tilinna ma alo gɛmɛne.
Fufaan yi sa e xun ma.
[6] Alatala! I bata i sɛnbɛn yita!
Alatala! I yiifanna bata yaxune faxa.
[7] I bata yaxune rabira i ya gboon nun nərəni.
I bata i ya xɔlə gbeen nagodo alo tɛɛna
a yi e gan alo sɛxɛ xarena.
[8] I ɲɔɛ foyen bata igene malan,
walanne yi raxara alo banxi kankena.
Igene yi raxara baan tilinna xɔnna ma.
[9] Yaxune yi a falama, e naxa,
"N sagatanna tima nɛn,
n yi e suxu.
N se tongoxine yitaxun,
han n wasa e ra,
han a dangu ayi.
N silanfanna botinma nɛn ayi,
n yiin yi e halagi."
[10] Koni, i bata i dɛ foyen nafa
baa igen bata sa e xun ma.
E bata godo ige gbeen bun ma
alo wure binyena.
[11] Alane yɛ, nde luxi alo i tan, Alatala?
Nde luxi alo i tan?
I gbee nərən sariŋan!
I magaxu!
Tantunna i tan nan xa!
I kabanakone ligama!
[12] I bata i yiini bandun,
bɔxɔn yi nxu yaxune gerun.
[13] I bata ti i ya yama xunbaxin yɛɛ ra i ya hinanni.
I e rasigama nɛn
i dəxəde sariŋanxini i sɛnbɛni.
[14] Siyane a mɛma nɛn,
e xuruxurun.
Kuisanna Filisitine suxuma nɛn.
[15] Edən kuntigine gaxuma nɛn.
Gaxun Moyaba muxu gbeene suxuma nɛn.
Kanan kaane birin sɛnbɛn bata ɲan.
[16] Gaxun nun kuisanna e suxuma nɛn,
e e raxara alo gɛmɛna i sɛnbɛn bun,
han i ya yamaan yi dangu, Alatala!
Han i ya muxune yi dangu.
[17] I e xalima nɛn,
i yi e dəxə geyaan fari
i naxan findima e kɛɛn na,
i tan Alatala luma dɛnaxan yi,
i tan Marigin dɛnaxan nafalaxi yire sariŋanxin na.
[18] Alatala luma nɛn mangayani habadan han habadan!

Mariyama bɛtina

[19] Firawona soone nun a wontorone nun a soo ragine to godo baani, Alatala baa igen naxɛtɛ nɛn e xun ma, koni Isirayila kaane yi sigan ti, e baani gidi a yixarena. [20] Nayi, Haruna xunyɛn Mariyama, nabi ɲaxalanmana, na yi tanbanna suxu a yii. Ɲaxanle birin yi bira a fɔxɔ ra, tanbanne e yii, e bodonma.
[21] Mariyama yi bɛtini ito bama Isirayila ɲaxanle xa,
Ɛ bɛtin ba Alatala xa,
amasətə a gbo han!
A bata soone nun soo ragine woli baani!

Isirayila kaane tonbonni

[22] Musa yi ti Isirayila kaane yɛɛ ra keli Gbala Baani siga Suru tonbonni. Xii saxanna bun ma, e sigan tima tonbonni, e mi ige to.
[23] E yi so Mara yi, koni e mi nɔ Mara igen minŋɛ, amasətə a yi xɔlə. Nanara, na yiren yi xili sa "Mara."* [24] Yamaan yi lu Musa mafalɛ, e naxa, "Nxu xa nanse min?" [25] Musa yi Alatala maxandi, Alatala yi wudina nde yita a ra, a naxan woli igeni. Igen yi ɲaxunŋɛ ayi. Alatala tənna nun sariyan soxi yamaan yii mɛnna nin, a e kɛŋaan fɛsɛfɛsɛ.
[26] A yi a fala, a naxa, "Xa ɛ Alatala xuiin namɛ ki faŋi, ɛ Ala, ɛ yi tinxinna liga a yɛɛ ra yi, xa ɛ a yamarine nun tənne birin suxu, n mi fitina fe yo rafɛ ɛ ma, n Misiran kaane ɲaxankataxi naxanye ra, amasətə Alatala nan n tan na, naxan ɛ rakɛndɛyama." [27] E yi so Elimi yi, tigi fu nun firin yi dɛnaxan yi e nun tugu bili tonge solofere. E yi daaxadeni tən mɛnni, igen dɛxən.

16

Donseen yi keli kore

[1] Isirayila yamaan birin yi keli Elimi yi, e minin kike firinden xii fu nun suulunde ləxəni Misiran yamanani, e fa Sin tonbonni, dɛnaxan Elimi nun Sinayi tagi. [2] Isirayila yamaan birin yi lu Musa nun Haruna mafalɛ tonbonni. [3] Isirayila kaane yi a fala e xa, e

* 15:23: Mara bunna nɛɛn fa fala "Xɔlɛna."

naxa, “Hali Alatala yi nxu faxa Misiran yi nun! Nxu yi dəxəma sube tundene fɛma nxu yi donseene don han nxu lugo! Koni ɛ bata fa nxu ra tonbonni be alogo nxu birin xa faxa kamɛn ma.”

4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Awa, n na a ligama nɛn donseen yi godo ɛ ma keli kore. Yamaan yi mini ləxə yo ləxə. E naxan donɲɛ ləxən kui, e na yatɛn matongo. N na e kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma na kii nin, n xa a to xa e n ma sariyane suxɛ. 5 Xii senninde ləxəni, e xa a matongo e naxan donɲɛ xii firinna kui, e na rafala burun na.”

6 Musa nun Haruna yi a fala Isirayila yamaan birin xa, e naxa, “To ɲinbanna ra, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan ɛ raminixi Misiran yamanani. 7 Xətənni, ɛ Alatala binyen toma nɛn, amasətə a bata ɛ xuiin mɛ, ɛ Alatala nan mafalama. Nanse nxu tan na ɛ to nxu mafalama?” 8 Musa yi a fala, a naxa, “Alatala suben don daxin soma ɛ yii nɛn to ɲinbanna ra. Xətənni, a burun so ɛ yii han ɛ lugo. Amasətə Alatala bata a mafala xuiin mɛ ɛ xən ma. Nanse nxu tan na? Ɛ mi nxu tan gbansanna mafalama, fə Alatala.”

9 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “A fala Isirayila yamaan birin xa, i naxa, ‘Ɛ fa Alatala yɛtagi, amasətə a bata a mafala xuiin mɛ ɛ xən ma.’ ” 10 Haruna to yi falan tima Isirayila yamaan birin xa, e yi e firifiri tonbonna binni, Alatalaa nərən yi mini kɛnɛnni kundani.

11 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 12 “N bata Isirayila kaane xuiin mɛ. E n mafalama. A fala e xa, i naxa, ‘Ɲinbanna ra, ɛ suben donma nɛn. Xətənni ɛ lugo burun na. Nayi, ɛ a kolonɲɛ a Alatala nan n tan na, ɛ Ala.’ ”

13 Ɲinbanna ra, dəmɛne yi fa e dəxə yamaan daaxaden yiren birin yi. Xətənni, xiila yi saxi yamaan daaxaden nabilinna birin yi. 14 Xiila to yolon, sena nde yi lu malanxi bəxən fari alo bogi seen xənna. 15 Isirayila kaane to a mato, e a fala e bode xa, e naxa, “Nanse ito ra?” Bayo, e mi yi a kolon naxan a ra. Musa yi a fala e xa, a naxa, “Donseen na a ra Alatala naxan soxi ɛ yii ɛ xa a don.” 16 Alatala ito nan yamarixi, a naxa, “Birin nəɛ naxan donɲɛ a xa na nan matongo. Ɛ xa ligase yɛ keden keden matongo muxune xa naxanye ɛ konne yi.”

17 Isirayila kaane yi a liga na kiini, nde yi a gbegbe matongo, nde yi ndedi matongo. 18 E yi a maliga liga seen kui. Naxanye a gbegbe matongo, ne mi a gboxi ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma. Birin yi a matongoma a makoon naxan ma.

19 Musa yi a fala e xa, a naxa, “Muxu yo nama a dənxɛn namara han xətənni.” 20 Koni, ndee mi e tuli mati Musa ra. Ne yi a ramara han xətənni. Koni kunle yi bira a birin yi, a xirin yi mini fələ. Nanara, Musa yi xələ ne ma.

21 Xətən yo xətən birin yi a matongoma naxan e makoon liyɛ. Sogen na xələ, donseen yi xulunɲɛ ayi.

22 Xii senninde ləxəni, e yi ləxə firin daxi matongo, birin liga seen yɛ firin. Yamaan kuntigine birin yi na feen dɛntɛgɛ Musa xa. 23 Musa yi a fala e xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi. Matabu Ləxən nan tila ra. Matabu sariɲanxin na a ra Alatala xa. Nanara, ɛ lan ɛ xa donseen naxan gan, ɛ na gan. Ɛ lan ɛ xa naxan ɲin, ɛ na ɲin. Naxanye na lu ɛ ne ramara han xətənni.” 24 E yi a ramara han xətənni, alo Musa a yamari kii naxan yi. A xirin mi mini, kuli mi bira a yi. 25 Musa yi a fala, a naxa, “Ɛ ito don to, amasətə Alatalaa Matabu Ləxən nan to ra. To ɛ mi se toma a matongo daxin na. 26 Ɛ a matongoma nɛn xii sennin, koni xii soloferede ləxəni, naxan findin Matabu Ləxən na, se mi taranma na mumɛ!”

27 Xii soloferede ləxəni, yamaan muxuna ndee yi mini a matongodeni, e mi sese to. 28 Nayi, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ɛ tondima n ma yamarine nun sariyane suxɛ han waxatin mundun yi? 29 Ɛ a kolon a Alatala bata Matabu Ləxən so ɛ yii. Nanara, xii senninde ləxəni, a donse ləxə firin daxin soma ɛ yii. Birin xa a raxara xii soloferede ləxəna fe ra. Muxu yo nama mini a konni.” 30 Yamaan yi a matabu xii soloferede ləxəni.

31 Isirayila kaane yi na donseen xili sa “Manna donsena.”* A yi luxi alo se xəri fixɛna. A yi ɲaxun alo kumina.

32 Musa yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi. Manna donseen ligase yɛ keden xa ramara ɛ yixɛtɛne xa, alogo e xa a to n na ɛ baloxi burun naxan na tonbonni, n na ɛ ramini xanbini Misiran yamanani.” 33 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “Goron keden

* 16:31: Manna bunna nɛɛn fa fala “Nanse a ra?”

tongo, i yi a rafe Manna donseen ligase keden na, i yi a sa Alatala yɛtagi, alogo a xa ramara ɛ yixɛtɛne xa." [34] Haruna yi na Manna donseen sa Layiri Kankiraan† yɛtagi alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi, alogo a xa ramara.

[35] Isirayila kaane yi Manna donseen don ɲɛɛ tonge naanin, han e yi so yamanani muxune yi dɔxi dɛnaxan yi. E yi Manna donseen don han e yi Kanan yamanan danna li. [36] Na waxatin liga seen yɛ fu yi lanxi Efa liga seen yɛ kedenna nan ma.

17

Igen yi mini Horebe fanyeni
Yatɛne 20.1-13

[1] Isirayila kaane yamaan birin yi keli Sin tonbonni, e sigan ti yirene yi alo Alatala e yamari kii naxan yi. E yi daaxadeni tɔn Refidimi yi, koni yamaan mi ige min daxi to na yi. [2] Nanara, yamaan yi yɛngɛn fen Musa ra. E yi a fala, e naxa, "Ige min daxin so nxu yii!" Musa yi e yabi, a naxa, "Nanfera ɛ n nafenma yɛngɛn na? Nanfera ɛ Alatala matoma bunbani?" [3] Min xɔnla nan yi yamaan na mɛnni, e yi lu Musa mafalɛ. E naxa, "Nanfera i nxu raminixi Misiran yi, alogo nxu nun nxɔ diine nun nxɔ xuruseene xa fa faxa be min xɔnla ra?" [4] Musa yi a xuini te Alatala ma, a naxa, "N nanse ligama yamani ito xa? A luxi ndedi, e xa n magɔlɔn." [5] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Dangu yamaan yɛɛ ra. Ɛ nun Isirayila fonna ndee xa siga. I xa dunganna suxu i yii i Nila baan garin naxan na. [6] N tima nɛn i yɛɛ ra Horebe fanyen ma. I xa fanyen garin, igen minima nɛn, yamaan yi a min." Musa yi na liga, Isirayila fonne yɛɛ xɔri. [7] A yi mɛn xili sa "Masa" e nun "Meriba."* Amasɔtɔ Isirayila kaane bata yi matandina ti, e bata yi Alatala mato bunbani, e naxa, "Alatala en yɛ ba? Xa a mi en yɛ?"

Isirayila yi Amalɛki nɔ

[8] Amalɛkine yi fa Isirayila yɛngɛdeni Refidimi yi. [9] Nayi, Musa yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "Xɛmɛna ndee sugandi, i sa Amalɛkine yɛngɛ. Tila, n tima nɛn geyaan xuntagi, Alaa dunganna n yii." [10] Yosuwe yi Amalɛkine yɛngɛ alo Musa a fala kii naxan yi. Musa, Haruna, e nun Xuru yi te geyaan xuntagi. [11] Musa nɛma a yiini tema, Isirayila yi nɔɔn tima. Koni xa a a yiini godo, Amalɛkine yi nɔɔn ti. [12] Musa yiine bata yi xadan. E yi gɛmɛn tongo, e na dɔxɔ. Musa yi dɔxɔ a fari. Haruna nun Xuru yi a yiine bun tima, boden fɔxɔ kedenni, boden bode fɔxɔni. A yiine yi kore han kɔɛ yi so. [13] Yosuwe yi Amalɛkine ganla nɔ silanfanna ra.

[14] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Ito sɛbɛ kɛdin kui, alogo ɲinan nama ti a xɔn. I yi a yɛba Yosuwe xa, bayo n Amalɛkine bama nɛn dunuɲa yi fefe! Ɲinan yi ti e xɔn."

[15] Musa yi saraxa ganden nafala, a yi a xili sa, "Alatala nan n ma yɛngɛ so taxamaseri dugin na." [16] A mɔn yi a fala, a naxa, "Amasɔtɔ muxune kelixi nɛn Alatala manga gbɛdɛn xili ma, Alatala luma Amalɛkine yɛngɛ nɛn, han mayixɛtɛn nun mayixɛtɛne."

18

Nabi Musa bitanna

[1] Musa bitanna Yetiro, Midiyan saraxaralina, na yi a mɛ Ala naxan birin ligaxi Musa nun Isirayila xa, a yamana. A a mɛ a Alatala bata yi Isirayila ramini Misiran yi. [2] Musa bitanna Yetiro yi fa Musaa ɲaxanla Sefora ra, a bata yi naxan lu a yii [3] e nun a dii firinne. Kedenna xili Gɛrisɔmi, bayo Musa bata yi a fala, a naxa, "N bata findi xɔŋɛn na yamana gbɛtɛ yi." [4] Boden yi xili Eliyeseri,* bayo a bata yi a fala, a naxa, "N babaa Ala bata n mali, a n natanga Firawonaa silanfanna ma."

[5] Musa bitanna Yetiro nun Musaa diine nun a ɲaxanla yi fa Musa fɛma tonbonni, a yi dɔxi dɛnaxan yi Alaa geyaan dɛxɔn ma. [6] A bata yi a fe xibarun nasiga Musa ma, a naxa, "N tan, i bitanna Yetiro, n fama i fɛma, nxu nun i ya ɲaxanla nun a dii firinne." [7] Musa yi mini a bitanna ralandeni, a yi a xinbi sin, a yi a sunbu. E yi e bode xɔntɔn, e so Musaa bubun kui. [8] Musa yi a yɛba a bitanna xa Alatala naxan ligaxi Firawona nun Misiran kaane ra Isirayila fe ra, e nun tɔrɔn naxan birin e sɔtɔ kira yi, e

† 16:34: 16.34 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. * 17:7: Masa bunna nɛɛn fa fala "bunbana." Meriba bunna nɛɛn fa fala "Fe matandina." * 18:4: Eliyeseri bunna nɛɛn fa fala "Ala nan n mali tiin na."

nun Alatala e xunba kii naxan yi. 9 Alatala
naxan birin ligaxi Isirayila xa a to a xunba
Misiran kaane yii, Yetiro yi sɛwa ne ra.
10 Yetiro yi a fala, a naxa, “N bata barika
bira Alatala xa, naxan ɛ xunbaxi Misiran
kaane nun Firawona yii, naxan yamaan
baxi Misiran kaane sɛnbɛn bun! 11 Iki, n bata
a kolon a Alatala sɛnbɛn gbo alane birin xa,
amasətə a bata ito liga ne ra naxanye yi
wasoxi Isirayila xili ma.”

12 Musa bitanna Yetiro yi saraxa gan
daxin nun saraxa gbɛtɛne ba Ala xa.
Haruna nun Isirayila fonne birin yi fa buru
dondeni Musa bitanna fɛma, Ala yɛtagi.

Sariyane 1.9-18

13 Na xətən bode, Musa yi dəxə yamaan
makitideni. Yamaan yi ti a yɛtagi keli
xətənna ma han ɲinbanna ra. 14 Musa yi
naxan birin ligama yamaan xa, a bitanna
to na to, a yi a fala, a naxa, “Nanfe ito
ra, i naxan ligama yamaan xa? Nan-
fera i kedenna kitin sama, yamaan birin
yi ti i yɛtagi, keli xətənni han ɲinbanna
ra?” 15 Musa yi a bitanna yabi, a naxa,
“Bayo yamaan fama n fɛma Ala sagoon nan
maxədinde yi. 16 Xa fena nde e tagi, e fama
nɛn n fɛma, n yi kitin sa, n Alaa tənne nun
a sariyane yɛba e xa.”

17 Musa bitanna yi a fala a xa, a naxa, “I
naxan ligama, na mi fan. 18 Ɛ nun yamani
ito ɛ bode raxadanma nɛn, bayo goronni
ito gbo i sɛnbɛn xa, i kedenna mi a gasɛ.
19 Iki, i tuli mati n xuiin na, n xa i kawandi.
Ala xa lu i xən! A lan i xa ti Ala yɛtagi
yamaan funfuni, i yi Ala maxədin e bode
matandine fe ra. 20 I xa e xaran tənne nun
sariyane ma. I kiraan yita e ra e biran
naxan fəxə ra, e nun wanle e naxan kɛ.
21 Koni i xa muxu kɛndɛne sugandi yamaan
yɛ, naxanye gaxuma Ala yɛɛ ra, lannaya
muxune, mayifu mi naxanye yi. I yi e
findi muxu wuli keden kuntigine ra, hanma
muxu kɛmɛ kuntigine, e nun muxu tonge
suulun kuntigine, e nun muxu fu kuntigine.
22 E xa yamaan makiti waxatin birin, e yi fa
fe xədɛxɛne ra i fɛma. Koni feen naxanye
mi xədəxə, e tan xa ne makiti. Na nde
bama nɛn i ya goronna ra, bayo e fan nde
tongoma nɛn. 23 Xa i na liga, Alaa tinni, i nɔɛ
a gasɛ nɛn. Yamani ito birin sigama nɛn e
konne yi bɔɲɛ xunbenli.”

24 Musa yi a bitanna xuiin namɛ, a naxan
fala, a na liga. 25 A muxu kɛndɛne sugandi
Isirayila yi, a yi e findi yama xunne ra,
muxu wuli keden kuntigine, muxu kɛmɛ
kuntigine, muxu tonge suulun kuntigine, e
nun muxu fu kuntigine. 26 E yi yamaan mak-
itima waxatin birin. E yi fama fe xədɛxɛne
ra Musa fɛma, koni naxanye mi yi xədəxə, e
tan yɛtɛɛn yi ne makitima nɛn.

27 Musa yi tin, a bitanna yi siga a konni.

19

Layiri xidin Sinayi geyaan fari

1 Kike saxan to dangu, xabu e mini
Misiran yi, na ləxə yɛtɛni, Isirayila kaane yi
Sinayi tonbonna li. 2 E to keli Refidimi yi,
e yi fa Sinayi tonbonni. Isirayila kaane yi
daaxadeni tən tonbonni, geyaan san bun.

3 Musa yi te Ala fɛma. Alatala yi Musa
xili geyaan xuntagi, a naxa, “Ito fala Yaxuba
bənsənne xa, Isirayila kaane, 4 ‘Ɛ yɛtɛɛn
bata a to n naxan ligaxi Misiran na, n yi
ɛ xali n fɛma alo singbinna soma a diine
bun kii naxan yi. 5 Iki, xa ɛ n xuiin suxu
ki faɲi, xa ɛ n ma layirin suxu, ɛ findima
nɛn n ma yamaan na siyane birin yɛ. N
gbeen nan bəxən birin na, 6 koni ɛ findima
n xa saraxarali yamaan nan na e nun siya
sariɲanxina.’ I falani itoe nan tima Isirayila
kaane xa.”

7 Musa yi xɛtɛ, a fonne birin xili, a falani
itoe birin yɛba e xa, alo Alatala a yamari kii
naxan yi. 8 Yamaan birin yi a fala, e naxa,
“Alatala naxan birin falaxi nxu na ligama
nɛn.” Musa yi sa e falane rali Alatala ma.
9 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “N fama
nɛn i ma kunda yiyani, alogo n nɛma falan
naxan tiyɛ i xa, yamaan xa a mɛ. Nanara,
e lɛ i ra waxatin birin yi.” Musa yi yamana
falane radangu Alatala ma.

10 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga
yamaan fɛma, e rasariɲan to nun tila yi. E
xa e dugine xa. 11 E xa e yitən xii saxandena
fe ra, bayo na ləxəni Alatala godoma nɛn
Sinayi geyaan fari, yamaan birin yɛɛ xəri.
12 I xa danne sa yamaan xa geyaan nabilinni,
i yi a fala, i naxa, ‘Ɛ yɛtɛ masuxu te feen
na geyaan fari, ɛ nama maso a san bunna
ra. Naxan yo na a sanna ti geyaan ma, ɛ
xa na kanna faxa. 13 Ɛ nama ɛ yiin din a ra,
koni ɛ a magələnma nɛn, hanma ɛ a bun
xalimakunle ra. Muxu ba, sube ba, a mi
kisima.’ Xətaan xuiin na mini, muxune yi
te geyaan fari.”

14 Musa yi godo yamaan fɛma keli geyaan
fari, a yi yamaan nasariŋan, e yi e dugine
xa. 15 A yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ yitən
xii saxandena fe ra. Ɛ nama ɛ maso ɲaxalan
yo ra.”
16 Xii saxande ləxən xətənni, kuye sarinne
yi mini, galanne yi godo, kundaan yi sa
geyaan xun ma. Xətaan xuiin yi mini han!
Yamaan birin yi gaxu. 17 Musa yi yamaan
namini e daaxadeni Ala ralandeni, e yi e
malan geyaan san bun ma. 18 Tutun yi Sinayi
geyaan birin xun ma, amasətə Alatala bata
yi godo a ma tɛɛ dɛgɛni. Na tutin yi tema alo
sulun tɛɛn* tutina, geyaan birin yi xuruxu-
runma a ɲaxin na. 19 Xətaan xuiin yi gboma
ayi tun! Musa yi falan ti, Ala yi a yabi a xuini
texin na. 20 Alatala yi godo Sinayi geyaan
fari, a yi Musa xili geyaan xuntagi. Musa yi
te.
21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Godo,
a fala yamaan xa e nama kata fa feen na n
matodeni, xa na mi a ra e wuyaxi faxama
nɛn. 22 Hali saraxaraliin naxanye e masoma
Alatala ra, ne xa e yɛtɛ rasariŋan, alogo
Alatala nama e faxa.” 23 Musa yi a fala
Alatala xa, a naxa, “Yamaan mi nɔɛ tɛ Sinayi
geyaan fari. Amasətə i bata nxu rakolon, i yi
a fala, i naxa, ‘Ɛ danne sa geyaan nabilinni,
ɛ xa a rasariŋan.’ ” 24 Alatala yi a fala a xa,
a naxa, “Godo, i mən yi te ɛ nun Haruna.
Koni saraxaraline nun yamaan nama kata
te feen na Alatala fɛma, alogo n nama e
faxa.” 25 Musa yi godo yamaan fɛma, a feni
itoe fala e xa.

20

Yamari fune fe
Sariyane 5.6-21

1 Ala yi falani itoe birin ti, a naxa,
2 “Alatala nan n tan na, i ya Ala, naxan i
raminixi konyiyani Misiran yi.”

Yamari Singena

3 “I nama ala gbɛtɛ batu fɔ n tan.”

Yamari Firindena

4 “I nama suxuren nafala hanma sena nde
sawurana, seen naxan kore, naxan bɔxən
ma hanma naxan igeni. 5 I nama i xinbi
sin e xa. I nama e batu. Amasətə n tan,
Alatala, i ya Ala, n xɔxələn.* Naxanye na n
naŋaxu, n ne hakɛn saranma e diine ra nɛn
han mayixɛtɛ saxan hanma naanin. 6 Koni
naxanye na n xanu, e n ma yamarine suxu,
n hinanma ne ra nɛn han mayixɛtɛ wuli
keden.”

Yamari Saxandena

7 “I nama Alatala i ya Ala xinla fala fuuni,
amasətə Alatala na kanna ɲaxankatama
nɛn.”

Yamari Naanindena

8 “I xa Matabu Ləxən binya, i yi a
rasariŋan. 9 I xa wali xii sennin bun ma, i
yi i ya wanle birin kɛ. 10 Koni xii soloferede
ləxəni, Alatala i ya Alaa Matabu Ləxən nan
na ra. I nama wali yo kɛ, i tan ba, i ya dii
xɛmɛn ba, i ya dii tɛmɛn ba, i ya konyin ba,
i ya xuruse ba, hanma hali xɔŋɛn naxan i
konni. 11 Amasətə Alatala koren nun bɔxən
nun igen daxi xii sennin nan bun, e nun
naxan birin e yi. Koni a a matabu nɛn xii
soloferedeni. Nanara, Alatala yi barakan sa
Matabu Ləxəna fe yi, a yi a rasariŋan.”

Yamari Suulundena

12 “I baba nun i nga binya, alogo i xa
siimaya xunkuyen sətə bɔxəni, Alatala i ya
Ala naxan fima i ma.”

Yamari Sennindena

13 “I nama faxan ti.”

Yamari Soloferedena

14 “I nama yalunyaan liga.”

Yamari Solomasɛxɛdena

15 “I nama muŋan ti.”

Yamari Solomanaanindena

16 “I nama wule seren ba i adamadi boden
xili ma.”

Yamari Fudena

17 “I nama mila i bodena banxin xən
hanma i bodena ɲaxanla, hanma a konyina,
a ɲingena, a sofanla, hanma i adamadi
boden gbee seen naxan birin na.”

Sariyane 5.22-33

18 Yamaan birin yi galanna nun xətaan
xuiin mɛma, e yi tutin toma tɛ. Yamaan
yi gaxu e xuruxurun, e yi e makuya. 19 E
yi a fala Musa xa, e naxa, “I tan yɛtɛɛn xa
falan ti nxu xa, nxu nxu tuli matima nɛn

* 19:18: Sulun tɛɛn mən falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.” * 20:5: Ala xɔxələn, bayo e nun a yamaan layirin nan xidima alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbɛtɛ fɔxɔ ra a batu xinla ma.

i ra, koni Ala nama falan ti nxu xa alogo
nxu nama faxa." [20] Musa yi a fala yamaan
xa, a naxa, "Ɛ nama gaxu. Ala bata fa ɛ
kɛɲaan fɛsɛfɛsɛdeni, alogo ɛ xa gaxu a yɛɛ
ra, alogo ɛ nama yulubin liga." [21] Yamaan yi
lu tixi yire makuyeni, koni Musa yi a maso
kundaan na Ala yi dɛnaxan yi.

Sariyane saraxa gandene fe yi

[22] Alatala yi a fala Musa xa, a a xa a
fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ bata a
to a n bata falan ti ɛ xa keli kore. [23] Ɛ
nama suxurene rafala, ɛ yi nxu nun ne
batu nxu bode xɔn. Ɛ nama gbetin nun
xɛma suxurene rafala. [24] I xa saraxa gande
bɛndɛ daxini tɔn n xa, i yi saraxa gan dax-
ine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane nun xuruse
xunxurine nun a xungbene ba a fari. N
na dɛnaxan findi n xinla binyaden na, n
fama nɛn i ma mɛnni, n yi i baraka. [25] Xa i
saraxa gande gɛmɛ daxini tɔn n xa, i nama
a yitɔn gɛmɛ masolixin na. Amasɔtɔ i ya
a masolima waliseen naxan na, na saraxa
ganden naxɔsima nɛn. [26] I nama saraxa
gande matexin nafala n xa, i yi te te seene
ma, alogo i ragenla nama to."

21

Sariyane konyine fe yi

Sariyane 15.12-18 nun Saraxaraline 25.39-55

[1] "I sariyani itoe nan yɛbama e xa. [2] Xa i
Heburu konyina nde sara, a walima nɛn ɲɛɛ
sennin. Koni ɲɛɛ soloferedeni, a xərəyama
nɛn, a mi sese fima. [3] Xa a kedenna nan soxi
i konni, a kedenna nan sigama. Xa ɲaxanla
yi a yii a so waxatini, e nun a ɲaxanla yi
siga. [4] Xa a kanna nan ɲaxanla so a yii, xa
a bata dii xɛmɛne bari hanma dii tɛmɛne, a
kanna nan gbee a ɲaxanla nun a diine ra. A
kedenna yi siga. [5] Xa konyina a fala, a naxa,
'N kanna rafan n ma, e nun n ma ɲaxanla
nun n ma diine, n mi waxi xərəya feni,'
[6] nayi a kanna xa a xali Alaa kitisane yɛtagi.
A yi a maso dɛɛn na hanma sɛnbɛtɛnna. A
kanna yi a tunla sɔxɔn wuren na. Konyin yi
lu a wanla ra tolon!"

[7] "Xa muxuna nde a dii tɛmɛn mati alo
konyina, a mi xərəyama alo konyi xɛmɛne.
[8] Xa a raɲaxu a kanna ma, naxan yi waxi a
tongo feni a ɲaxanla ra, a kanna xa tin a
baba xa a xunba. A kanna nama a yanfa, a
a mati xɔɲɛne ma. [9] Xa a fixi a dii xɛmɛn
nan ma a ɲaxanla ra, a kanna a suxuma
nɛn alo a gbee dii tɛmɛne. [10] Xa a ɲaxalan
gbɛtɛ tongo, a nama sese ba a singe ra xiina
donseen na, hanma a dugin na, hanma
xɛmɛ taa sariyana. [11] Xa a mi na fe saxanne
liga a xa, a nɔɛ sigɛ nɛn, a mi gbeti yo fi."

Sariyane lan masibo feene ma

[12] "Naxan na muxuna nde bɔnbɔ, a a faxa,
ɛ xa na kanna faxa. [13] Xa a mi yi kataxi a faxa
feen na, koni Ala yi a ragidi na kiini, a xa
a gi han n yiren naxan yitɛ i ra a nɔɛ luyɛ
dɛnaxan yi. [14] Koni xa muxuna nde a boden
faxa feni tɔn a yi a faxa, hali a sa a singan
n ma saraxa ganden na, ɛ xa a ba na, ɛ yi a
faxa."

[15] "Naxan na a baba bɔnbɔ hanma a nga, ɛ
xa na kanna faxa."

[16] "Naxan na muxuna nde suxu, a sa a
mati hanma muxune yi a to a yii, ɛ xa na
kanna faxa."

[17] "Naxan na a baba danga hanma a nga, ɛ
xa na kanna faxa."

[18] "Xa muxune yɛngɛ, keden yi gɛmɛn sin
a boden ma hanma walisena nde, a mi a
faxa, koni a yi a rasa, [19] nayi naxan bɔnbɔn
tixi, na mi ɲaxankatama xa boden keli, a
yi a masiga ti dunganna ra. Koni a xa a
walitareya yikalan saren fi. A yi a dandan
han a yi yalan."

[20] "Xa muxuna nde a konyi xɛmɛn hanma
a konyi gilɛn bɔnbɔ wudin na, konyin yi
faxa a yii, a kanna hakɛn saranma a ra
nɛn. [21] Koni xa a konyin bata keli xii keden
hanma firin na xanbi ra, a kanna hakɛn mi
fa saranma a ra. A bata a yɛtɛ nan bɔnɔ."

[22] "Xa muxune yɛngɛ, e ɲaxalan
fudikanna li, a diin bari benun a waxatin
xa a li, koni fe ɲaxi gbɛtɛ mi bira ayi, nayi
na ɲaxanla xɛmɛn na seen naxan maxɔdin,
kitisane na tin naxan ma, fe kalan xa na fi.
[23] Koni xa ɲaxanla maxɔlɔxi, niin ɲɔxɔn xa
fi niin na, [24] yɛɛn yi ɲɔxɔ yɛɛn na, ɲinna yi
ɲɔxɔ ɲinna ra, yiin yi ɲɔxɔ yiin na, sanna
yi ɲɔxɔ sanna ra, [25] ganna yi ɲɔxɔ ganna
ra, maxɔlɔn yi ɲɔxɔ maxɔlɔn na, bɔnbɔn yi
ɲɔxɔ bɔnbɔn na."

[26] "Xa muxuna nde a konyi xɛmɛn hanma
a konyi gilɛn yɛɛn garin, a yi a kala, a
xərəyama nɛn a yɛɛn saren na. [27] Xa a konyi
xɛmɛna hanma a konyi gilɛn ɲin keden gira,
a xərəyama nɛn a ɲinna saren na."

[28] "Xa ɲingena nde xɛmɛna hanma
ɲaxanla sɔxɔn a fenna ra, a yi faxa, ɲingen

magələnma nɛn han a faxa, a suben nama don. Koni ɲinge kanna hakɛn mi saranma a ra. [29] Koni xa ɲingen dari feen nan yi a ra, a kanna bata yi rakolon, koni a mi a xidi, ɲingen yi xɛmɛn hanma ɲaxanla faxa, nayi ɲingen magələnma nɛn, ɛ yi a kanna fan faxa. [30] Koni, xa muxune tinxi a ma, ɲinge kanna xa a niin xunbaan fi, e na naxan yo maxədin. [31] Sariya keden mən sama xa ɲingen bata banxulanna hanma sungutunna faxa. [32] Koni xa ɲingen bata konyi xɛmɛn hanma konyi gilɛn faxa, ɲinge kanna xa gbeti gbanan tonge saxan nan so konyi kanna yii, ɲingen yi magələn."

[33] "Xa muxuna nde xəɲinna dɛ raba, hanma a nde ge, a mi a dɛ ragali, xa ɲingena nde bira na ra hanma sofanla, [34] xəɲin kanna xa ɲingen saren fi, a ɲinge faxaxin tongo."

[35] "Xa muxu ɲingen ɲinge gbɛtɛ səxən, a yi faxa, e xa ɲinge ɲɛɲɛn mati e a saren taxun, e ɲinge faxaxin fan taxun. [36] Koni xa a kolonxi a a ɲingen dari feen nan yi a ra, a kanna mi a xidi, na kanna xa ɲingen ɲəxən fi ɲingen na, a ɲinge faxaxin tongo a gbeen na."

Sariyana lan kala feene ma

[37] "Xa muxuna nde ɲingen muɲa hanma yɛxɛɛna, a a kɔɛ raxaba hanma a a mati, a ɲinge suulun nan fima ɲingen ɲəxən na, a yɛxɛɛ naanin fi yɛxɛɛn ɲəxən na."

22

[1] "Xa muɲaden natɛrɛna muɲa tideni, e yi a bənbə, a yi faxa, na mi yatɛma faxa tiin na. [2] Koni xa kuyen bata yiba, na yatɛma faxa tiin nan na."

"Muɲaden xa a se muɲaxine ɲəxə, xa sese mi a yii, a yɛtɛɛn xa mati konyin na. [3] A naxan muɲaxi, ɲingena, yɛxɛɛna, hanma sofanla, xa muxune na li a yii, a xa a ɲəxən naxɛtɛ dəxəde firin."

[4] "Xa muxuna nde a xuruseene lu e kalan ti xɛɛna nde ma hanma manpa bili nakəna nde kui, a xa se kalaxine ɲəxə a gbee se xabaxi faɲine ra."

[5] "Xa tɛɛn keli, a sɛxɛn li, a sa malo xidine hanma a tixin gan, hanma xɛɛn birin yi gan, naxan tɛɛn soxi a xa se kalaxine ɲəxən fi."

[6] "Xa muxuna nde gbetina hanma a yii sena nde taxu a lanfaan na a xa ramara, e yi a muɲa na kanna ma, muɲaden xa a ɲəxən naxɛtɛ dəxə firin, xa a to. [7] Xa muɲade mi to, banxi kanna xa siga Ala batu yireni, a a kələ fa fala a mi a lanfaan yii seen tongoxi."

[8] "Matandin naxan keli ɲinge feen ma, sofali fena, yɛxɛɛ fena, dugi fena, hanma seen naxan ləxi ayi, muxune a falama naxan ma fe yi, e naxa, 'N gbeen na a ra!' Se kari dəxə firinne xa siga han Ala batudena. Ala na naxan yalagi, na xa a lanfaan gbeen ɲəxən naxɛtɛ dəxə firin."

[9] "Xa muxuna nde sofanla, ɲingena, yɛxɛɛna, hanma suben siya gbɛtɛ taxu a lanfaan na, na suben yi faxa, hanma a maxələ, hanma a muɲa, muxu yo mi a to, [10] marakələn xa ti Alatala yi na muxu firinne tagi. Naxan suben namaraxi, na xa a kələ fa fala a mi a lanfaan yii seen tongoxi. Sube kanna xa tin na kələn ma, hali boden mi a ɲəxən fi. [11] Koni xa suben muɲaxi a konna nin, a lanma nɛn a yi a kanna gbeen ɲəxən naxɛtɛ a ma. [12] Xa burunna subene bata a subeni bə, a xa fa a dənxɛn na seren na, naxan faxaxi na ɲəxən nama raxɛtɛ. [13] Xa muxuna nde suben xandi a lanfaan ma, suben yi maxələ hanma a faxa a kanna xanbi, a ɲəxən naxɛtɛma nɛn. [14] Xa a kanna yi a dɛxən na waxatini, a mi a ɲəxə raxɛtɛma. Xa a a yii toliman nin, naxan a xun yi, a saren nan na ra."

Sariyane

[15] "Xa muxuna nde sungutun nasələnxin nakunfa naxan mi futuxi, a yi a kolon ɲaxanla ra, a xa a futu seen fi a yi a tongo a ɲaxanla ra. [16] Xa a baba tondi a soɛ a yii, a xa sungutun nasələnxine futu seen xasabin fi gbetin na a baba ma."

[17] "I nama yiimatoon lu a nii ra."

[18] "Naxan yo nun suben na kafu i xa a faxa."

[19] "Naxan yo na saraxan ba ala gbɛtɛne xa, ba Alatala kedenna ra, i xa a faxa."

[20] "I nama xəɲɛn tərə, i nama ɲaxu a ra, amasətə xəɲɛn nan yi ɛ ra Misiran yamanani."

[21] "I nama ɲaxu kaɲa gilɛn na, hanma kiridina. [22] Xa i ɲaxu e ra, e yi e xuini te n ma, n na e xuiin namɛma nɛn yati! [23] N xələma nɛn, n yi i faxa silanfanna ra, i ya ɲaxanle yi findi kaɲa gilɛne ra, ɛ diine yi findi kiridine ra."

[24] "Xa i gbetin doli yiigelitəna nde ma n ma yamani, i nama findi doli maxinla ra, i nama tənə yo fen a ra. [25] Xa i i bodena domaan suxu tolimani, i xa a raxɛtɛ a ma

benun sogen xa bira. [26] Amasətə xa a sa
li, a domaan nan a bitinganna ra, a naxan
felenma a ma xunbenli, a xa a sa nanse ma?
Xa a n maxandi, n na a xuiin namɛma nɛn.
Amasətə n tan kininkinin."
[27] "I nama Ala rayelefu, i nama i ya ya-
maan mangan danga."
[28] "N gbee naxan i ya se xabaxine nun i
ya turen fari i nama bu na fideni n ma. I
xa i ya dii xɛmɛ singen so n yii. [29] I mən yi
i ya ɲingen dii singen so n yii e nun i ya
yɛxɛɛna. A xa lu a nga bun xii sennin, a xii
soloferedeni, i yi a so n yii."
[30] "N ma muxu sariɲanxine nan ɛ tan
na. Nanara, ɛ nama sube yo don burunna
subene naxan faxaxi. Ɛ xa a woli barene
bun."

23

[1] "I nama wule falane rali muxune ma. I
nama kafu fe ɲaxi rabane ma wule seren
badeni. [2] I nama bira yamaan fəxə ra fe ɲaxi
rabadeni. I nama sa yamaan fari, i wule
seren ba alogo kitin nama sa tinxinni. [3] I
nama yiigelitəən nafisa bonne xa kitini."
[4] "Xa i naralan i yaxuna ɲinge tununxin
na hanma a sofanla, i xa fa a ra a yɛ ra. [5] Xa i
i yaxuna sofanla to, a biraxi a goronna bun,
i nama a lu na kiini. I xa a mali."
[6] "I nama tondi kiti kɛndɛn sɛ tərə muxun
xa a kitini. [7] I xa fata wulen birin ma. I nama
sɔntaren hanma tinxin muxun yalagi, a yi
faxa. Amasətə n muxu ɲaxine yalagima
nɛn. [8] I nama dimi yi seene rasuxu mayifuni,
amasətə finmase sifani itoe muxune yɛɛne
raxima, e tinxin muxune falane maxɛtɛ."
[9] "I nama ɲaxu xɔŋɛne ra, bayo i ya a
kolon xɔŋɛne tərəyaan naxan yi, amasətə i
findi nɛn xɔŋɛn na Misiran yamanani."

Yamanan sanle

[10] "I ya xɛɛne bi ɲɛɛ sennin bun ma, i yi
sii seene xaba. [11] Koni i nama xɛɛn bi i ya
bəxəni ɲɛɛ soloferedeni ma. A xa lu a yɛtɛ
ma. Tərə muxune yi seen sətə a xɔnni nayi,
naxan na lu burunna subene yi na don. I xa
na fan liga i ya manpa bili nakəne nun Oliwi
binle ra."
[12] "I ya wanla kɛ xii sennin bun. Koni i xa
i matabu xii soloferedeni, alogo i ya ɲingen
nun i ya sofanla xa e matabu, alogo i ya
konyin nun i ya xɔŋɛn xa e matabu."
[13] "N naxan birin falaxi, i xa ne suxu ki
faɲi! I nama ala gbɛtɛne xinla fala. A nama
mini i dɛ mumɛ!"

Xərəyaan 34.18-26 nun Sariyane 16.1-17

[14] "Dəxə saxan ɲɛɛn bun, i xa sanle liga
n xa. [15] I xa Buru Tetaren Sanla raba. I xa
burun tetaren don xii solofere bun, alo n
ni i yamari kii naxan yi. Ito liga a waxatini
Abiba kiken na, amasətə i minixi Misiran yi
na kiken nan na. Muxu yo nama fa n yɛtagi
n kise mi a yii."
[16] "I xa Se Xaba Singen sanla raba, i na i ya
se bixine xaban fələ xɛɛn ma waxatin naxan
yi. I mən xa Se Xaba Dənxɛn sanla raba ɲɛɛ
raɲanni, i ya bogiseene malanma waxatin
naxan yi keli xɛɛn ma. [17] Muxune birin
fama nɛn Marigina Alatala yɛtagi dəxəŋa
ma saxan ɲɛɛn bun."
[18] "I na saraxan wunla rali n ma, i nama
donse gbɛtɛ sa a fari burun nate seen*
naxan yi. I nama n ma sanla saraxa subene
turen namara han xətənni. [19] I xa fa i ya xɛɛn
bogise singe faɲine ra Alatalaa banxini, i ya
Ala."
"I nama sii diin ɲin a nga xiɲɛ igen na."

Yamarine Kanan bəxəna fe yi

[20] "N malekan xɛma nɛn i yɛɛ ra, a i kantan
kira yi, a i rafa na yireni n dɛnaxan yitənxi.
[21] A liga i yeren ma, i yi a xuiin suxu. I
nama murutɛ a ma, amasətə a mi diɲama
i ya matandine ma, bayo n na a xɛxi n
xinla nin. [22] Koni xa i ya a xuiin namɛ, n
naxan birin falama i xa i na liga, n findima
nɛn i yaxune yaxun na, e nun i yɛngɛfane
yɛngɛfana. [23] N ma malekan tima nɛn i
yɛɛ ra, a i xali Amorine nun Xitine nun
Perisine nun Kanan kaane nun Xiwine nun
Yebusune bəxən ma, n yi e raxəri."
[24] "I nama i xinbi sin e alane bun ma, i
nama e batu, i nama bira e namunne fəxə
ra. Koni i xa e kala, i yi e kide gɛmɛne yibə.
[25] Ɛ xa Alatala batu, ɛ Ala. A barakan sama
ɛ donseene nun ɛ igene yi nɛn. N furen
masiga ɛ ra. [26] Naxalan yo kui mi kalama i ya
yamanani, ɲaxalan yo mi findɛ gbantan na.
N ni i ya siimayaan xɔnkuyama ayi nɛn."
[27] "N na n ma yɛɛragaxun nasigama nɛn
ɛ yɛɛ ra. I na so yamanan naxan yi, n na
muxune yifuma nɛn. N na ɛ yaxune birin
xun xanbi soma nɛn ɛ yɛtagi, e yi e gi ɛ

* 23:18: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

bun. [28] N ɲurune rasigama nɛn, e yi Xiwine,
Kanan kaane, nun Xitine kedi i yɛɛ ra pon!
[29] N mi e birin kedima ɛ yɛɛ ra ɲɛɛ kedenni,
xanamu, yamanani gelima nɛn, burunna
subene yi wuya ɛ xa. [30] N na e kedima
nɛn ɛ yɛtagi ndedi ndedi, han ɛ wuya ayi,
yamanan yi findi ɛ gbeen na."
[31] "N na ɛ yamanan danne sama nɛn keli
Gbala Baani han Filisitine baani, keli ton-
bonni han Efirati baani. Amasətə n ya-
manan muxune sama nɛn i sagoni alogo i xa
e kedi i yɛ ra. [32] Ɛ nun ne nama layirin xidi, e
nun e alane fan. [33] E nama dɔxɔ i ya bɔxɔni,
alogo e nama i ti yulubin ma. Amasətə i ye e
suxurene batuma nɛn, e suxurene yi lu alo
luti ratixina i yɛɛ ra."

24

Layiri xidina Sinayi geyaan fari

[1] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Te
n fɛma, i tan nun Haruna, Nadaba, Abihu
nun Isirayila fonna tonge solofere, ɛ yi ɛ
xinbi sin wulani. [2] Musa kedenna nan a
masoma Alatala ra, bonne nama e maso,
yamaan nama te a fɔxɔ ra." [3] Musa yi
Alatalaa falane birin yɛba yamaan xa e nun
a sariyane birin. Yamaan birin yi a yabi
fala kedenna xɔn, e naxa, "Alatala naxan
birin falaxi nxu a ligɛ." [4] Musa yi Alatalaa
falane birin sɛbɛ. Na xanbi ra, a keli xətən,
a yi saraxa gandena nde rafala geyaan san
bun, a yi gɛmɛ fu nun firin dɔxɔ Isirayila
bɔnsɔn fu nun firinne taxamasenna ra. [5] A
yi Isirayila banxulanna ndee rasiga, e xa
saraxa gan daxine ba, e yi tura bulanne ba
bɔɲɛ xunbeli saraxan na Alatala xa. [6] Musa
yi wunla fɔxɔ kedenna sa goronne kui, a
fɔxɔ kedenna xuya saraxa ganden ma. [7] A
yi Layiri Kɛdin tongo, a a xaran Isirayila
birin yɛɛ xɔri. E yi a fala, e naxa, "Alatala
naxan birin falaxi nxu a ligɛ, nxu yi a suxu."
[8] Musa yi wunla tongo, a a xuya yamaan ma,
a naxa, "Wunli ito nan layiri xidi seen na,
Alatala to yamarini itoe fi."
[9] Musa nun Haruna nun Nadaba nun
Abihu nun Isirayila fori tonge soloferene yi
te. [10] E yi Isirayilaa Ala to tixi gɛmɛ walaxan
fari, naxan yi rafalaxi safiri gɛmɛne ra,
naxan yi sariɲan alo kore xɔnna. [11] Koni, Ala
mi fe liga Isirayila yɛɛratini itoe ra. E yi Ala
mato, e yi e dɛge, e yi e min.
[12] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Te
geyaan fari, i lu n fɛma. N gɛmɛ walaxane
soma i yii nɛn, n sariyane nun yamarine
sɛbɛ e ma yamaan xaran feen na." [13] Musa
yi keli, e nun a mali muxun Yosuwe, e yi
te Alaa geyaan fari. [14] A yi a fala fonne
xa, a naxa, "Ɛ nxu mamɛ be han nxu yi
fa ɛ fɛma. Haruna nun Xuru luma nɛn ɛ
fɛma. Xa fena nde sa bira ayi, ɛ a fala e
xa." [15] Musa yi te geyaan fari, kundaan yi so
geyaan xun na. [16] Alaa nərən yi godo Sinayi
geyaan ma. Kundaan yi so geyaan xun na
xii sennin. Xi soloferede lɔxɔni, Alatala
yi Musa xili kundani. [17] Alatalaa nərən yi
lu Isirayila kaane yɛɛ ra yi alo halagi ti
tɛɛn nan dɛgɛma geyaan fari. [18] Musa yi so
kundani, a te geyaan fari. Musa yi lu geyaan
fari xii tonge naanin kɔɛ tonge naanin.

25

Yii malanna lan Ala Batu Bubun ti feen ma
Xərəyaan 35.4-9

[1] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, [2] "A
fala Isirayila kaane xa a e xa fa yii malan
seene ra n xɔn. Muxune birin xa fa a ra
e ɲɛnige faɲin nan na, i yi a rasuxu n xa.
[3] I kiseni itoe nan nasuxuma e ra: Xɛmana,
gbetina, sulana, [4] gari mamiloxin nun a
gbeela, taa dugi faɲin nun sii xabe dug-
ine, [5] konton kidi magbelixine, sube kidine,
kasiya wudina, [6] lɛnpu turena, e nun se xiri
ɲaxumɛn naxanye sama se masusan tureni,
e nun wusulanna, [7] onixin gɛmɛ tofaɲine
nun gɛmɛ tofaɲi gbɛtɛye saraxarali domaan
nun a kanke masaan nayabuxi naxanye ra.
[8] E xa yire sariɲanxin nafala n xa, n luma
nɛn e tagi. [9] Ɛ xa Ala Batu Bubun nafala e
nun a waliseene birin alo n na a yitama i ra
kii naxan yi."

Layiri Kankirana fe
Xərəyaan 37.1-9

[10] "E xa kasiya wudi kankiraan nafala: A
kuyana nəngənna yɛ firin e nun a tagi, a
yigbona nəngənna yɛ keden e nun a tagi,
a yitena nəngənna yɛ keden e nun a tagi.
[11] I xɛma faɲin sa a ma. I xa a sa a kuiin
nun a fanna ma. I xa a dɛ kinkin nabilin
xɛmaan na. [12] I xa a tongo tamine so yili
naaninne rafala xɛmaan na a san naaninne
ma, firin fɔxɔ kedenni, firin bode fɔxɔni.
[13] I xa kasiya tamine rafala, i xɛmaan sa e
ma. [14] I tamine raso xɛma yinle ra kankiraan
dɛxɔnne yi, alogo e xa findi kankiraan xali
seen na. [15] Tamine xa lu kankiraan so yinle
ra, e nama ba na. [16] I xa Layiri Sereyaan

sa kankiraan kui, n naxan soma i yii. 17 I
xa xɛma dɛraganla rafala kankiraan ma n
solonaden na, a kuyana nəngənna yɛ firin
e nun a tagi, a yigbona nəngənna yɛ keden
e nun a tagi. 18 I xa maleka gubugubu
kan sawura firin nafala xɛma bənbəxin na,
e xa ti kankiraan dɛraganla fəxə firinne
ma. 19 I xa maleka sawura keden ti fəxə
kedenni, i yi a firinden ti bode fəxəni.
Maleka sawurane nun kankiraan dɛraganla
xa findi se kedenna ra. 20 Maleka sawurane
xa e gubugubune yibandun e xun ma, e yi
e felen kankiraan dɛraganla ma. Maleka
sawurane xa e yɛɛ rafindi e bode ma e
xun sinxina kankiraan dɛraganla ma. 21 I
na Layiri Sereyaan sa kankiraan kui, i xa
a dɛraganla sa a dɛ ra. 22 N na n yitama
i ra mɛnna nin, Layiri Sereya Kankiraan
dɛraganla xun ma, maleka gubugubu kan
firinne sawurane longonna ra. N na n
ma yamarine birin soma i yii mɛnna nin
Isirayila kaane xa."

Buru Rali Tabanla
Xərəyaan 37.10-16

23 "I xa kasiya wudin tabanla rafala:
a kuyana nəngənna yɛ firin, a yigbona
nəngənna yɛ keden, a yitena nəngənna yɛ
keden e nun a tagi. 24 I xa xɛma fəɲin sa
a ma, i yi a dɛ kinkin nabilin xɛmaan na.
25 I xa farinna sa tabanla ɲinginna ma a
rabilinni. Farinni gboon xa lan muxun yii
kuiin ma. I yi xɛmaan sa farinna dɛ kinkine
ra. 26 I xa a tongo tamine so yili naaninne
rafala xɛmaan na tabanla tongon naaninne
ma a sanne ma. 27 Tamine so yinle luma a
dɛ kinkine nan ma, tamine soon naxanye
ra tabanla maxali seen na. 28 I xa kasiya
tamine rafala, i yi xɛmaan sa e ma, e findi
tabanla xali seen na. 29 I xa a goronne nun
muranne rafala xɛma fəɲin na, e nun a
igelengenne, saraxa ige rabəxən goronne.
30 Buru Ralixine xa lu tabanli ito fari n yɛtagi
waxatin birin."

Lɛnpune dəxə sena
Xərəyaan 37.17-24

31 "I xa lɛnpu dəxə seen nafala xɛma
bənbəxi fəɲin na. A sanna nun a yiine xa
rayabu se fuge sawurane ra e birin yi findi
se kedenna ra. 32 Yii sennin xa ti a fəxə
firinne ma, lɛnpu dəxəden yire saxan yi lu
a fəxə kedenni, a yire saxan a fəxə bodeni.
33 Amandi wudi fuge sawura saxan saxan xa
lu a yii senninna birin ma a rayabu seen na.
34 Se fuge sawura naanin xa lu a binla fan ma.
35 Keden xa lu a tangbaxi singen bun ma.
Keden yi lu a firinden bun ma, keden yi lu a
saxanden bun ma. 36 A fugene, a yiine, nun a
binla birin xa findi se kedenna ra. A birin xa
rafala xɛma bənbəxi fəɲin na. 37 I xa lɛnpu
solofere rafala, i yi ne dəxə e dəxədene yi
alogo e xa a yɛtagini yalan. 38 A waliseene
nun xube kə seene fan xa rafala xɛma fəɲin
na. 39 I xa lɛnpu dəxə seen nun a waliseene
rafala xɛma fəɲin kilo tonge saxan na."
40 "A liga i yeren ma, i yi e rafala alo n na
misaala yitaxi i ra geyaan fari kii naxan yi."

26

Ala Batu Bubuna fe
Xərəyaan 36.8-38

1 "I xa Ala Batu Bubun nafala taa dugi
kuye fəɲi fu ra, dugi mamiloxin nun a
gbeela. E yi rayabu Maleka gubugubu kan
sawura səxənxine ra. 2 Dugine birin kuyan
nun a yigboon xa lan: a kuyana nəngənna
yɛ məxəɲɛn nun solomasɛxɛ, a yigbona
nəngənna yɛ naanin. 3 I xa dugi suulun dɛgɛ
e bode ra, dugi suulunna bonne fan dɛgɛ e
bode ra. 4 I xa luti mamiloxine ti dugi ratu-
gunxine singe ra xiin dɛ kinkin na. I mən
yi na liga a ratugunxin dənxɛ ra xiin na.
5 I xa luti tonge suulun ti dugi ratugunxine
singe ra xiin na, i mən yi luti tonge suulun
ti dugi ratugunxin bonne dənxɛ ra xiin fan
na. Lutine xa lan e bode ma. 6 I xa suxu
se xɛma daxin tonge suulun nafala i yi dugi
ratugunxi firinne xidi e bode ra suxu seene
ra. Nayi, Ala Batu Bubun yi findi se kedenna
ra."
7 "I xa dugi fu nun keden nafala sii xabene
ra, e findi Ala Batu Bubun xunna soon na.
8 Dugi fu nun kedenne birin xa lan: e kuyan
xa findi nəngənna yɛ tonge saxan na, e
yigbona nəngənna yɛ naanin. 9 I xa dugi
suulun dɛgɛ e bode ra e danna, i senninna
bonne fan dɛgɛ e bode ra. I xa a sennindeni
sa firinna ra bubun yɛtagi. 10 I xa luti tonge
suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ
kinkine ra, i mən yi luti tonge suulun ti
dugi ratugunxin bonne fan dənxɛ ra xiin dɛ
kinkine ra. 11 I xa suxu se sula daxi tonge
suulun nafala, i yi lutine ti suxu seene ra.
Nayi, i yi bubun findi kedenna ra. 12 Na
dugin tagin naxan minixi bonne xa, na xa
singan Ala Batu Bubun xanbi ra. 13 Dugi

nəngənna yɛ keden naxan minixi Ala Batu
Bubun dɛxənne yi, na xa singan a dɛxənne
ra a xunna soon na."
14 "I xa konton kidi magbelixine dɛgɛ e
bode ra, i yi e sa bubun birin fari. I mən yi
sube kidi faɲi gbɛtɛye fan sa na fari."
15 "I xa bubun xunna soon bun tiine rafala
kasiya wudine ra. 16 Bun tiine xa kuya ayi
nəngənna yɛ fu, e yi gbo ayi nəngənna yɛ
keden e nun a tagi. 17 Bun ti kedenna kui,
a xa ti farin firinna ra e bode yɛtagi. I xa
bubun bun tiine birin ti na kiini. 18 I xa bun
ti məxəɲɛ rafala bubun yiifari fəxən ma. 19 I
xa bundəxə gbeti daxi tonge naanin nafala.
Bun ti yo bun ti, bundəxə firin. Farin firinne
xa səti bundəxəne kui. 20 I xa bun ti məxəɲɛ
ti bubun kəmɛn fəxəni, 21 e nun bundəxə
gbeti daxi tonge naanin, bun ti yo bun ti,
bundəxə firin. 22 I xa bun ti sennin ti bubun
xanbi binni, sogegododen binni. 23 I xa bun
ti firin sa a fari bubun xanbi ra tongonne
ma. 24 Bun ti firin xa ti e bode xən mɛnni. E
xidi e bode ra keli laben na han e xun tagi.
Bubun tongon firinne birin xa ti na kiini. 25 E
birin malanxina, bun ti solomasɛxɛ e nun
bundəxə fu nun sennin. Bun dəxə firin bun
tiine birin bun. 26 I xa kasiya wudi gaalane*
rafala. Suulun xa lu bubun fəxə kedenna
bun tiine suxu seen na, 27 suulun xa lu bode
fəxən ma, suulun xa lu bubun xanbi binna
ra, sogegododen binni. 28 Gaalan tagi xiin
bun tiine ma, na xa keli bubun fəxə kedenni
siga han bubun bode fəxəna. 29 I xa xɛmaan
sa bun tiine ma. I xa gaalane so yinle rafala
xɛmaan na. I xɛmaan sa gaalane ma."
30 "I xa Ala Batu Bubun ti alo a yitaxi i ra
kii naxan yi geyaan fari."
31 "I xa kankiraan yɛ masansan taa dugin
nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, a
xa rayabu maleka gubugubu kan sawura
səxənxine ra. 32 I xa a singan kasiya
sɛnbɛtɛn naanin na xɛma yilɛnlɛnxine saxi
naxanye ma, singan se xɛma daxi naxanye
ma. E xa ti bundəxə gbeti daxi naanin kui.
33 I xa yɛ masansan dugin singan, i Layiri
Sereya Kankiraan nasoon mɛnna nin. Yɛ
masansan dugin findima tagi saan nan na
yire sariŋanxin nun yire sariŋanxi fisaman-
tenna tagi."
34 "I xa dɛraganla sa Layiri Sereya
Kankiraan dɛ ra n solonaden na yire
sariŋanxi fisamantenna kui. 35 I xa tabanla
ti yɛ masansan dugin yɛtagi, bubun kəmɛn
fəxəni. Lɛnpu dəxə seen xa ti tabanla
yɛtagi, bubun yiifari fəxən ma."
36 "Dugi səxənna xa taa dugi mamiloxin
nun a gbeela səxən, i yi a singan Ala batu
bubun dɛ ra. 37 I xa singan se xɛma daxin
nafala dugini ito xa e nun kasiya sɛnbɛtɛn
suulun, i xɛma yilɛnlɛnxine sa e ma, i yi
bundəxə sula daxin suulun naxulun e xa."

27

Saraxa gan daxin badena
Xərəyaan 38.1-7

1 "I xa saraxa ganden nafala kasiya wudin
na, a kuyan xa lan nəngənna yɛ suulun ma,
a yigbona nəngənna yɛ suulun, a yitena
nəngənna yɛ saxan. 2 I xa feri keden keden
nafala a tongon naaninne ma, e nun a fenne
xa findi se kedenna ra i yi sulan sa e ma.
3 I xa a waliseene rafala sulan na: xube sa
seene nun xube kə seene nun wuli xuya
goronne nun sube tongo seene e nun tɛɛ kə
seene. 4 I xa wure masəxənxin nafala, xuben
minin naxan na. I yi tamin so yili naanin
nafala sulan na wure masəxənxin tongon
naaninne ma. 5 I xa wure masəxənxin sa
saraxa ganden dɛ kinkine bun ma a yiteen
tagini. 6 I xa kasiya tamine rafala saraxa
ganden xa, i yi sulan sa e ma. 7 I xa tamine
raso sula yinle ra alogo tamine xa lu saraxa
ganden fəxə firinne ma, a xali seen na. 8 I xa
saraxa ganden nafala farinne ra, a kui genla
yi lu. A xa rafala alo n na a yitaxi i ra kii
naxan yi geyaan fari."

Dugi sansanna fe
Xərəyaan 38.9-20

9 "I xa Ala Batu Bubun nabilin sansanna
ra. Sansanna yiifari fəxən xa kuya han
nəngənna yɛ kɛmɛ, a ti taa dugi faɲine ra.
10 Sula sɛnbɛtɛn məxəɲɛ xa ti sula bundəxə
məxəɲɛ kui, e nun dugi singan se gbeti dax-
ine xa singan gbeti gaalane* ra sɛnbɛtɛnne
longonne ra. 11 Kəmɛn fəxən sansanna fan
xa kuya ayi han nəngənna yɛ kɛmɛ, a fan
yi ti taa dugi faɲine ra e nun sula sɛnbɛtɛn
məxəɲɛ, sula bundəxə məxəɲɛ e nun dugi
singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane
sɛnbɛtɛnne longonne ra. 12 Sogegododen
binni, sansanna xa kuya ayi han nəngənna
yɛ tonge suulun, a xa ti dugine ra e nun

* 26:26: Nde a falama a "galalenne."
* 27:10: Nde a falama a "galalenne."

sɛnbɛtɛn fu, e nun bundəxə fu. 13 A so-
geteden binni, soden dɛnaxan yi, sansanna
mən xa kuya ayi han nəngənna yɛ tonge
suulun. 14 Koni dugine xa singan soden
fəxə kedenni, e nun sɛnbɛtɛn saxan nun
bundəxə saxan han nəngənna yɛ fu nun
suulun. 15 Dugine xa singan soden fəxə bo-
deni, e nun sɛnbɛtɛn saxan e nun e bundəxə
saxan han nəngənna fu nun suulun. 16 I xa
dɛ raxidi dugin singan sansanna so dɛɛn
na, naxan kuya han nəngənna yɛ məxəɲɛ.
Dugi səxənne xa a rafala gari mamiloxin
nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajnina.
Sɛnbɛtɛn naanin nun bundəxə naanin fan
xa ti mɛnni. 17 Sansanna sɛnbɛtɛnne birin
xa ti sula bundəxəne kui, e xa tugun e bode
ra gaalan gbeti daxine ra dugi singan se
gbeti daxine yi singan ne ra. 18 Sansanna
kuyan xa findi nəngənna yɛ kɛmɛ, a yig-
bona nəngənna yɛ tonge suulun, a taa
dugi fajnine yitena nəngənna yɛ suulun.
Sansanna bundəxəne findima sulan nan
na."

19 "Se yo naxan nawalima Ala Batu Bubun
wanle yi, e nun tamin naxanye gbang-
banma bəxəni bubun bun tiine xidi seen na,
hanma sansanna xidi seen na, ne birin xa
rafala sulan na."

Lɛnpu turena
Saraxaraline 24.1-3

20 "I xa Isirayila kaane yamari e xa fa
oliwi ture fajnin na i xən, alogo lɛnpune
xa dɛgɛ waxatin birin. 21 Haruna nun a
diine xa lɛnpune dəxə Layiri Kankiraan yɛ
masansan dugin yɛtagi Naralan Bubun kui.
A xa dɛgɛ ɲinbanna ra han xətənni Alatala
yɛtagi. Habadan sariyan nan na ra Isirayila
yixɛtɛn muxune birin xa."

28

Saraxaraline dugine
Xərəyaan 39.1-7

1 "I xa i tada Haruna xili e nun a diine
Nadaba nun Abihu nun Eleyasari e nun
Itamara, e xa wali n xa Isirayila kaane tagi
alo saraxaraline. 2 I xa dugi sariɲanxine
dɛgɛ i tada Haruna xa alogo a xa binyen
nun xunnayerenna sətə. 3 I xa falan ti
walikɛɛn birin xa naxanye fatan, n bata
xaxili fajnin fi naxanye ma fe sifani itoe
fe ra. E xa Harunaa dugine dɛgɛ, alogo
a xa sariɲan, a yi saraxarali wanle kɛ n
xa. 4 E xa marabɛriba sifani itoe nan dɛgɛ:
Kanke masaan nun saraxarali domaan nun
gubaan nun a doma bun bira fajnin nun
namuna e nun tagixidina. E xa marabɛriba
sariɲanxini itoe dɛgɛ i tada Haruna nun a
diine xa, alogo e xa saraxarali wanle kɛ n
xa. 5 Dugi səxənne xa xɛmaan nawali, e nun
gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi
fajnina."

Saraxarali domana
Xərəyaan 39.2-7

6 "E xa saraxarali domaan xɛma daxin
dɛgɛ gari mamiloxin nun a gbeela ra, e
nun taa dugi fajnina, a findi wali fajnin na.
7 E xa a tungunne dɛgɛ, e lutine ti e xun
firinne ma a xidi seen na. 8 A tagixidi fajnin
fan dɛgɛma na kii nin: E nun saraxarali
domaan xa findi kedenna ra. A rafalama
xɛmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela
nun taa dugi fajnin nan na. 9 I xa onixi
gɛmɛ firin tongo, i yi Isirayilaa diine xinle
kɛrɛndɛn e ma. 10 Xili sennin xa lu gɛmɛ
kedenna ma, xili sennin yi lu gɛmɛn boden
ma, fata e bari yɛɛn ma. 11 I xa Isirayila
kaane xinle kɛrɛndɛn gɛmɛ firinne ma, alo
taxamasenna kɛrɛndɛnma kii naxan yi, i yi
e sa gɛmɛ suxu se xɛma daxine kui. 12 I
xa na gɛmɛ firinne ti saraxarali domaan
tungunne ma, alo ɲəxə lu gɛmɛne Isirayilaa
diine xən. Haruna e xinle xalima nɛn a
tungunne ma Alatala fɛma ɲəxə lu feen na
e xən. 13 I xa gɛmɛne suxu seene rafala
xɛmaan na, 14 i yi xɛma fajnin yələnxəndi
firin singan e ra, naxanye dɛnbɛxi alo luti
firin."

Kanke masana
Xərəyaan 39.8-21

15 "I xa kanke masaan dɛgɛ, kitisa sena.
A xa findi wali fajnin na. I xa a rafala alo
saraxarali domana. A rafala xɛmaan nun
gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi
fajnin na. 16 A xa rafala tongon naaninna
ra. A xa yisa firinna ra, a kuyan nun a
yigbona nəngənna tagi. 17 I xa a rayabu
gɛmɛ fajnin kira naanin na. I xa gɛmɛni itoe
nan sa a kira singen ma: saridon gɛmɛn
nun topasi gɛmɛn nun emerodi gɛmɛna.
18 A kira firindena: esikaribukili gɛmɛn
nun safiri gɛmɛn nun dayimu gɛmɛna.
19 Kira saxandena: opali gɛmɛn nun agati
gɛmɛn nun ametisi gɛmɛna. 20 Kira naanin-
dena: kirisoliti gɛmɛn nun onixi gɛmɛn
nun yasipi gɛmɛna. Gɛmɛni itoe xa sa

gɛmɛ suxu se xɛma daxine kui. 21 Gɛmɛ fu
nun firinne luma Isirayilaa diine nan xili
yi. Gɛmɛ yo gɛmɛ, i xa Isirayila bɔnsɔn
keden xinla kɛrɛndɛn a ma taxamasenna
ra. 22 I xa xɛma yɔlɔnxɔndine rafala kanke
masaan xa, naxanye dɛnbɛxi alo lutina. 23 I
xa wuredi digilinxi xɛma daxin firin nafala
i yi e so kanke masaan xunne ra. 24 I
xa yɔlɔnxɔndine xidi wuredine ra kanke
masaan xunne ma, 25 i yi e so suxu se xɛma
daxine ra, e yi singan saraxarali domaan
tungun firinne ra a kanke ra. 26 I mɔn xa
xɛma wuredi digilinxi firin nafala i naxanye
singanma kanke masaan sanna bun ma a
kui. 27 I mɔn xa xɛma wuredi digilinxi
firin nafala i yi e singan saraxarali domaan
tungun firinne laben na, a tagixidin faxa
ra. 28 I xa kanke masaan wuredine nun
saraxarali domaan wuredine xidi e bode
ra luti mamiloxin na, alogo kanke masaan
nama saraxarali domaan beɲin. 29 Haruna
na so yire sariɲanxini waxatin naxan yi,
a Isirayila diine xinle xalima nɛn a kanke
ra kitisa seen ma, kanke masana. Ɲɔxɔ
lu feen nan na ra Alatala yɛtagi Isirayila
diine xɔn waxatin birin. 30 I xa masɛnsɛn ti
seene, Yurima nun Tumin sa kanke masaan
yibaan kui. E xa lu Haruna kanke ra a na
fa Alatala yɛtagi waxatin naxan yi. Nayi,
Haruna Ala sagoon kolon seene xalima nɛn
a kanke ra Isirayila kaane xa waxatin birin
Alatala yɛtagi."

Saraxarali dugi gbɛtɛ
Xɔrɔyaan 39.22-31

31 "I xa dugi mamiloxin dɛgɛ gubaan na
naxan soma saraxarali domaan fari. 32 A
kɔɛɛn xa lu a tagini, i yi dugina nde dɛgɛ a
rabilinni alogo a nama bɔ. 33 I xa girenada
wudi bogi sawurane dɛgɛ gari mamiloxin
nun a gbeela ra a lenbene ma, i yi xɛma ta-
landine singan e longori ra. 34 Xɛma talanne
xa singan girenada wudi bogi sawurane
longori ra gubaan lenben nabilinna birin yi.
35 Haruna xa gubaan so a nɛma walɛ wax-
atin naxan yi alogo a nama faxa. Talanne
xuiin minima nɛn a na so yire sariɲanxini
waxatin naxan yi Alatala yɛtagi hanma a na
mini."

36 "I xa xɛma walaxadin nafala, i yi taxa-
masenni ito kɛrɛndɛn a ma fa fala, 'Muxu
Sariɲanxina Alatala Xa.' 37 I yi a xidi luti
mamiloxin na namun ma a tigi ra. 38 A luma
nɛn Haruna tigi ra, Isirayila kaane hakɛ
goronne yi lu Haruna xun ma e naxanye
tongoxi saraxa sariɲanxine badeni. A luma
nɛn a tigi ra waxatin birin yi alogo e xa
rafan Alatala ma."

39 "I xa taa dugi faɲi dɛgɛ doma bun biran
na. I yi taa dugi faɲin nafala namun na.
Dugi sɔxɔnna xa tagixidin nafala."

40 "I xa dugine dɛgɛ Harunaa diine xa, i
yi tagixidine rafala e xa, i yi xun tagixidine
rafala e xa alogo e xa binyen nun xunnay-
erenna sɔtɔ. 41 I xa i tada Haruna maxidi e
nun a diine. I xa e xunne masusan turen na,
i yi e findi saraxaraline ra, i yi e rasariɲan
alogo e xa saraxarali wanla kɛ n xa. 42 I xa
wantanne dɛgɛ e xa, e ragenla nama lu, keli
e tagiin ma han e danbane. 43 Haruna nun a
diine xa e so benun e xa siga Naralan Bubun
kui, hanma e nɛma maso saraxa ganden
na walideni yire sariɲanxini. Nayi, e mi
yulubin tongoma e faxa. Habadan sariyan
na a ra Haruna xa e nun a yixɛtɛne birin."

29

Saraxaraline rasariɲan fena
Saraxaraline 8.1-36

1 "I xa saraxaraline rasariɲan ikii nin al-
ogo e xa wanla kɛ n xa: Tura bulan keden
tongo e nun konton firin fɛ mi naxanye ra.
2 I xa burun gan murutu fuɲi faɲin na, buru
rate se* mi naxan yi, i mɔn yi nde gan turen
naxan yi e nun buru yilɛnlɛnxine turen saxi
naxanye ma. 3 I xa e sa deben kui i yi e
rali n ma, e nun turaan nun kontonne. 4 I
xa Haruna nun a diine ti Naralan Bubun dɛ
ra, i yi e maxa. 5 I xa dugine tongo, i yi
doma bun biran nun gubaan nun saraxarali
domaan nun kanke masaan nagodo Haruna
ma. Saraxarali domaan xidi a tagi, a tag-
ixidi faɲin na. 6 I xa namun so a xun na, i
yi taxamaseri sariɲanxin xidi namun na. 7 I
xa masusan turen tongo, i yi a sa Haruna
xunni, a sugandi feen na. 8 I yi a diine fan
nafa, i yi dugine ragodo e ma. 9 I xa e tagi
xidi tagixidin na, i yi e xun tagixidine xidi.
Habadan sariyan na a ra, saraxaraliyaan
bata findi e gbeen na. Na kiini, i xa Haruna
nun a diine dɔxɔ saraxaraliyani."

10 "I xa turaan ti Naralan Bubun yɛtagi,
Haruna nun a diine xa e yiine sa turaan

* 29:2: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

xunna fari. 11 I xa turaan kɔɛ raxaba Alatala
yɛtagi Naralan Bubun so dɛɛn na. 12 I xa
turaan wunla tongo, i yi a sa saraxa ganden
tongonne fenne ma i yii sonla ra. I xa wuli
dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.
13 Ɲingen turen naxan birin a fatini e nun
farafaran naxan a bɔɲɛn ma e nun a gbingi
ra xɛlɛ firinne nun e turene, i yi ne sa tɛɛni
saraxa ganden fari."

14 "Koni i xa turaan suben nun a kidin nun
a gbiin woli tɛɛni yamaan daaxaden fari ma.
Yulubi xafari saraxan na a ra. 15 I xa konton
keden tongo. Haruna nun a diine xa e yiine
sa kontonna xunna ma. 16 I xa a kɔɛ raxaba,
i yi a wunla tongo, i yi a so saraxa ganden
dɛxɔnne birin ma. 17 I xa kontonni bolon
dungi dungin na, i yi a kui seene nun a
sanne maxa, i ne sa a sube dungine nun a
xunna fari. 18 I xa kontonna birin sa tɛɛni
saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a
ra Alatala xa, naxan xiri rafan Alatala ma. A
ralima Alatala ma tɛɛn nan na."

19 "I xa kontonna firinden tongo, Haruna
nun a diine xa e yiine sa kontonna xunna
ma. 20 I xa a kɔɛ raxaba, i yi a wunla tongo, i
yi a sa Haruna nun a diine yiifari ma tunle
ra, e nun e yiifari ma yii konkoribane ra
e nun e yiifari ma san konkoribane ra. I
yi wunla so saraxa ganden dɛxɔnne birin
ma. 21 I xa wunla nde tongo saraxa ganden
fari, e nun masusan turena, i yi a xuya
Haruna nun a dugine ma, e nun a diine nun
e dugine ma. Nayi, Haruna nun a diine nun
e dugine sariɲanma nɛn. 22 I xa kontonna
turen tongo, e nun a xunla nun turen naxan
a kui seene ma e nun farafaran naxan a
bɔɲɛn ma e nun a gbingi ra xɛlɛ firinne
nun e turena, e nun a yiifari ma danbana.
Amasɔtɔ saraxaraliin dɔxɔ kontonna na a
ra. 23 I mɔn xa burun natetarena ndee tongo
deben kui naxan Alatala yɛtagi: buru xun
keden, buru keden naxan nafalaxi turen
na e nun burudi keden. 24 I xa ne birin
so Haruna nun a diine yii, e yi e mayita
Alatala ra kise ralixin na. 25 Na xanbi ra, i
yi e ba e yii, i yi e sa tɛɛni saraxa ganden
fari, e nun saraxa gan daxina. A xirin
yi rafan Alatala ma. A ralima Alatala ma
tɛɛn nan na. 26 I xa na kontonna firinden
kanken tongo i yi a mayita Alatala ra kise
ralixin na. Na yi findi i gbeen na. 27 I xa
kontonna kanken nun a danban nasariɲan
Haruna nun a diine xa, i naxanye ralixi n
ma. 28 Nanara, Isirayila kaane sube dungini
itoe nan soma Haruna nun a yixɛtɛne yii, e
na bɔɲɛ xunbeli saraxan ba waxatin naxan
yi. Na nan luma Alatala xa."

29 "Haruna na faxa, a dugi rasariɲanxine
findima a diine nan gbee ra, alogo ne fan
xa e so, e fan yi masusan, e dɔxɔ saraxar-
aliyani. 30 Saraxaraliin naxan fama Haruna
dangu xanbini, na a dugine soma nɛn xii
solofere, benun a xa so Naralan Bubun kui
walideni yire sariɲanxini."

31 "I xa saraxaraliin dɔxɔ kontonna tongo,
i yi a suben ɲin yire sariɲanxina nde yi.
32 Haruna nun a diine yi a don Naralan
Bubun so dɛɛn na, e nun burun naxan
deben kui. 33 E tan nan se ralixini itoe
donma naxanye bata rawali Ala solona feen
nun e dɔxɔ feen nun e rasariɲan feen na.
Muxu gbɛtɛ nama e don, amasɔtɔ e sariɲan.
34 Xa sube dɔnxɛn lu hanma buruna han
xɔtɔnni, i xa a woli tɛɛni. A mi donma,
amasɔtɔ a sariɲan. 35 I xa a liga Haruna nun
a diine xa alo n ni i yamarixi kii naxan yi.
I xa xii solofere ti e dɔxɔ feen na. 36 I xa
tura keden ba Ala solona seen na lɔxɔ yo
lɔxɔ. Na nan saraxa ganden nasariɲanma,
i mɔn yi a masusan turen na alogo i xa a
rasariɲan. 37 I xa Ala solona xii solofere bun
ma. Na xanbi ra, saraxa ganden sariɲanma
nɛn fefe! Naxan yo nɛma a yiin diɲɛ
saraxa ganden na fɔ na xa sariɲan."

Lɔxɔ yo lɔxɔ saraxana fe
Yatɛne 28.1-8

38 "Ito nan bama saraxa ganden fari lɔxɔ
yo lɔxɔ waxatin birin: yɛxɛɛ dii firin, ɲɛɛ
keden kedenna. 39 Kedenna xa ba xɔtɔnni,
bonna ɲinbanna ra. 40 Yɛxɛɛ singen xa ba
e nun murutu fuɲi faɲin kilo saxan naxan
basanxi oliwi ture faɲi litiri keden nun a
tagi ra. Wudi bogi igena alo manpana, na
litiri keden nun a tagi fan xa bɔxɔn saraxan
na. 41 Yɛxɛɛn firinden xa ba ɲinbanna ra
e nun bogise saraxan nun minse saraxana
alo a bama xɔtɔnni kii naxan yi. A xirin
yi rafan Ala ma. A ralima Alatala ma tɛɛn
nan na. 42 Mayixɛtɛ famatɔne xa saraxa gan
daxini ito ba waxatin birin Naralan Bubun
so dɛɛn na Alatala yɛtagi. N naralanma ɛ ra
mɛnna nin n yi falan ti ɛ xa. 43 N naralanma
Isirayila kaane ra mɛnna nin, na yiren yi
sariɲan n ma nɔrɔn xɔn. 44 N Naralan Bubun
nasariɲanma nɛn e nun saraxa gandena. N
yi Haruna nun a diine rasariɲan alogo e

xa saraxarali wanla kɛ n xa. 45 N luma nɛn
Isirayila kaane tagi, n findi e tan ma Ala ra.
46 E a kolonma nɛn a Alatala nan n tan na, e
Ala, naxan e raminixi Misiran yi, alogo n xa
lu e tagi. Alatala nan n tan na, e Ala."

30

Wusulan gandena fe
Xərəyaan 37.25-28

1 "I xa wusulan ganden nafala kasiya
wudin na. 2 A xa kuya yi nɔngɔnna yɛ keden,
a yigbona nɔngɔnna yɛ keden, a yitena
nɔngɔnna yɛ firin. I xa feri keden nafala
a tongon naaninne ma, e nun wusulan
ganden yi findi se kedenna ra. 3 I xa xɛma
faɲin sa a fanna nun a dɛxɔnne nun a fenne
ma, i yi xɛmaan sa a rabilinni a ɲinginne
ma. 4 I xa tami raso yinla xɛma daxin firin
nafala wusulan ganden ɲinginne bun ma
alogo a tongo tamine xa raso a fɔxɔ firinne
ra. 5 I xa kasiya wudin nafala tamine ra, i
yi xɛmaan sa e ma. 6 I xa wusulan ganden
ti dugin yɛtagi Layiri Sereya Kankiraan yɛ
masansanxi naxan na, n solonama dɛnaxan
yi, n naralanma i ra dɛnaxan yi. 7 Haruna
xa wusulanna gan xɔtɔn yo xɔtɔn, a nɛma
lɛnpune yitɔnɲɛ waxatin naxan yi. 8 A mɔn
xa a gan ɲinbari yo ɲinbari, a nɛma lɛnpune
radɛgɛ waxatin naxan yi. Nayi, wusulanna
ganma nɛn Alatala yɛtagi waxati famatɔne
birin yi. 9 Ɛ nama wusulanna radaxataren
gan saraxa ganden fari, hanma ɛ saraxa gan
daxin ba, hanma bogise saraxana, hanma ɛ
minse saraxan nabɔxɔn a fari. 10 Sanɲa yi
keden ɲɛɛn bun ma, Haruna xa yulubi xa-
fari saraxan wunla xuya a fenne ma. Nayi,
a a rasariɲan ɲɛɛ yo ɲɛɛ waxati famatɔne yi.
A sariɲan Alatala yɛɛ ra yi han!"

*Yamaan yat*ɛn nun niin xunbana

11 Alatala yi falan ti Musa xa, a naxa, 12 "I
na Isirayila kaane matɛngɛ waxatin naxan
yi, birin xa a niin xunba saren fi Alatala ma,
a nɛma tɛngɛ waxatin naxan yi. Nayi, fitina
furen mi yamaan suxɛ. 13 Naxan yo na tɛngɛ,
na xa gbeti gbanan keden fi naxan lanxi
sɛkɛlɛ tagiin ma, wure gbeti fixɛni ligaseen
naxan nawalima yire sariɲanxini, naxan
lanxi garamu suulun ma. Gbeti gbananni
itoe luma Alatala nan xa. 14 Isirayila kaan
naxanye bata ɲɛɛ mɔxɔɲɛ sɔtɔ, ne birin xa
ito fi Alatala ma. 15 Se kanna nama nde
sa a fari, yiigelitɔɔn nama nde ba gbeti
gbanan kedenna ra, bayo ɛ niin xunba saren
nan fima Alatala ma. 16 I xa xunba gbetini
itoe rasuxu Isirayila kaane yii, i yi a rawali
Naralan Bubun wanli. Na findima ɲɔxɔ
lu seen nan na Isirayila kaane xɔn Alatala
yɛtagi, a yi e niin xunba."

Ige ramara sena

17 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 18 "Ige
ramara se sula daxin nafala maxaden na e
nun a bundɔxɔn sula daxin naxan tima a
bun. I xa a ti Naralan Bubun nun saraxa
ganden tagi, i yi igen sa a kui. 19 Haruna
nun a diine e yiine nun e sanne maxama
na igen nan na. 20 E na so Naralan Bubun
kui waxatin naxan yi, e xa e maxa, alogo
e nama faxa. E na e maso saraxa ganden
na saraxa ralideni Alatala ma tɛɛn na, 21 e
xa e yiine nun e sanne maxa, alogo e nama
faxa. Habadan sariyan na a ra Haruna nun
a yixɛtɛne xa waxati famatɔne yi."

*Ture sariɲ*anxina

22 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
23 "Wudi se xiri ɲaxumɛni itoe tongo: mirihi
latikɔnɔnna kilo suulun, sinamon wudi xiri
ɲaxumɛn kilo firin e nun a tagi, xaye xiri
ɲaxumɛn kilo firin e nun a tagi, 24 sinamon
fuge xaren kilo suulun, e nun oliwi turen
litiri sennin. Ɛ xa ne maliga liga seene ra
naxanye rawalima yire sariɲanxini. 25 Ɛ itoe
birin basan latikɔnɔnna rafala fena, e findi
masusan ture sariɲanxin na naxan xirin
ɲaxun."

26 "I xa Naralan Bubun nun Layiri Sereya
Kankiraan masusan na ra, 27 e nun tabanla
nun a waliseene, e nun lɛnpu dɔxɔ seen nun
a waliseene e nun wusulan gandena, 28 e nun
saraxa gan daxin baden nun a waliseene,
e nun ige ramara seen nun a bundɔxɔna.
29 I xa ne rasariɲan alogo e xa sariɲan fefe!
Naxan yo nɛma a yiin dinɲɛ e ra, fɔ a xa
sariɲan nɛn. 30 I xa Haruna nun a diine ma-
susan, i yi e rasariɲan alogo e xa saraxarali
wanla kɛ n xa."

31 I xa a fala Isirayila kaane xa, i naxa,
"A findima n ma masusan ture sariɲanxin
nan na waxati famatɔne birin yi. 32 Muxu
yo nama a sugusugu a fatin ma. Muxu
yo nama a sifan nafala. A sariɲan, ɛ xa
a yatɛ se sariɲanxin na. 33 Naxan yo na a
sifan nafala hanma a a sa muxu gbɛtɛ ma ba
saraxaraline ra, a kedima nɛn yamaan tagi."

Wusulanna

34 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Se xiri
ɲaxumɛne tongo: mirihi latikənən xaraxin
nun onixi gɛmɛ fuɲina e nun galibanun
salenna. I mən yi wusulan faɲin sa a
fari. 35 Latikənən nafalan xa e basan, a
findi wusulan xiri ɲaxumɛn na. Fəxən xa
sa ayi alogo a xa ramara, a lu sariɲanxi.
36 I xa na nde findi a fuɲin na, i yi a sa
Layiri Kankiraan yɛtagi Naralan Bubuni, n
naralanma i ra dɛnaxan yi. A findima ɛ xa
se sariɲanxin nan na naxan sariɲan han! 37 Ɛ
nama wusulanni ito ɲəxən nafala ɛ yɛtɛ xa.
Ɛ xa a yatɛ se sariɲanxin na Alatala xa. 38 Xa
muxuna nde wusulan sifani ito rafala alogo
a xa a xirin mɛ, a kedima nɛn yamaan tagi.”

31

Batu bubun walikɛne fe
Xərəyaan 35.30-35

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 2 “A
mato, n bata Yuri a diin Bɛsalɛli sugandi,
Xuru mamandenna Yuda bənsənni. 3 N
bata a ralugo Alaa Nii Sariɲanxin nun xax-
ilimayaan nun kolonna ra alogo a xa fa-
tan wali wuyaxi kɛ, 4 alogo a xa nə wali
gbeene rakamalideni, a xɛmaan nawali, e
nun gbetin nun sulana, 5 a gɛmɛ faɲine ma-
soli a yi e suxu seene yitən, a wudin nawali,
alogo a xa wali tofaɲine kɛ. 6 N mən bata
Dan bənsənna Axisamaki a dii Oholiyabi so
a yii a mali muxun na. N mən bata a ragidi
walikɛne birin xa fatan wanle ra n bata ɛ
yamari naxan ma: 7 Naralan Bubuna, Layiri
Sereya Kankirana Ala solonama dɛnaxan
yi, e nun bubun kui seene birin, 8 tabanla
nun a waliseene, lɛnpu dəxə se xɛma daxin
nun a waliseene birin, wusulan gandena,
9 saraxa gan daxin baden nun a waliseene
birin, ige ramara seen nun a bundəxəna,
10 taa dugine, dugi rasariɲanxine saraxarali
Haruna xa, e nun dugine a diine xa saraxar-
ali wanli, 11 masusan turena, e nun wusulan
xiri ɲaxumɛna yire sariɲanxin xa. E xa ne
birin nafala alo n na e yamarixi i ma kii
naxan yi.”

MatabuLəxəna fe

12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 13 “A
fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Ɛ Matabu
Ləxəne suxu. E findima nɛn taxamasenna
ra n tan nun ɛ tan tagi waxati famatəne
muxune xa, alogo e xa a kolon a n tan
Alatala nan ɛ rasariɲanma. 14 Ɛ xa Matabu
Ləxən suxu, amasətə a sariɲan ɛ tan yii.
Xa naxan mi a suxu, a wali na ləxəni, a
kedima nɛn a yamani, ɛ yi a faxa. 15 I
walima nɛn xii sennin, koni xii soloferede
ləxən findima MatabuLəxən nan na, naxan
sariɲan Alatala yɛtagi. Muxu yo na wali
MatabuLəxəni ɛ xa a faxa. 16 Isirayila kaane
xa MatabuLəxən suxu, e yixɛtɛne birin xa
MatabuLəxən sanla raba. Habadan layirin
na a ra. 17 A findima taxamasenna nan na
n tan nun Isirayila tagi habadan! Amasətə
Alatala bəxən nun koren daxi xii senninna
bun, xii soloferede ləxəni a yi wanla dan, a
yi a matabu.’ ”

Sariya walaxana fe

18 Ala to yelin falan tiyɛ Musa xa Sinayi
geyaan fari, a yi Layirin Sereya walaxa
firinne so a yii, gɛmɛ walaxane Ala naxanye
kɛrɛndɛnxi a yiin na.

32

Ɲinge dii sawurana
Sariyane 9.6-29

1 Yamaan to a to a Musa yi buma gododeni
geyaan fari, e yi e malan Haruna fɛma.
E yi a fala a xa, e naxa, “Keli! I yi ala
gbɛtɛne rafala en xa naxanye tima en yɛɛ
ra! Musa ito, xɛmɛn naxan en naminixi
Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a
sətəxi.” 2 Haruna yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ xɛmaan tunla soone ba ɛ tunle ra, e
nun ɛ ɲaxanle tunle ra, e nun ɛ dii xɛmɛne
nun ɛ dii tɛmɛne, ɛ fa e ra n fɛma.” 3 E
yi e xɛmaan tunla soone birin ba, e fa e
ra Haruna fɛma. 4 A yi e rasuxu e ra, a
xɛmane raxulun, a yi e igen nafala ɲinge
dii sawuran na kulunden na. E yi a fala, e
naxa, “Isirayila! Ɛ gbee alane ni i ra, naxan
i raminixi Misiran yamanani!” 5 Haruna to
na to, a yi saraxa ganden nafala ɲinge dii
sawuran yɛtagi. A a rali e ma, a naxa, “Tila,
sanla rabama nɛn Alatala xa!”

6 Na xətən bode, e keli sinma, e yi saraxa
gan daxine nun bəɲɛ xunbeli saraxane ba.
Yamaan yi dəxə e dɛgeden nun e mindeni,
e lu kelɛ, e sabaan so.

7 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga!
Godo! Amasətə i ya yamana, i naxan
naminixi Misiran yamanani, e bata kala.
8 E bata kiraan fata xulɛn, n na e yamarixi
naxan ma! E bata xɛma raxulunxin nafala
ɲinge dii sawura suxuren na, e yi e xinbi
sin a bun. E bata saraxane ba a xa, e yi

a fala, e naxa, ‘Isirayila! Ɛ gbee alane ni i
ra, naxanye i raminixi Misiran yamanani.’ ”
9 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “N bata
yamani ito to, yama murutɛxin na a ra. 10 Iki
i xa i masiga n na. N ma xɔlɔn xa keli e xili
ma, n xa e raxɔri. N ni i tan nan bɔnsɔn
findima siya gbeen na.”

11 Musa yi Alatala mafan, a Ala, a naxa,
“Ee! Alatala! I ya xɔlɔn kelima i ya yamaan
xili ma nanfera, i naxan naminixi Misiran
yamanani i sɛnbɛ gbeen nun i yii barakaxin
na? 12 Xa i ito liga, Misiran kaane a falɛ
nɛn, e naxa, ‘A e raminixi Misiran yi miriya
ɲaxin nan ma, alogo a xa sa e faxa geyane
ma, a yi e ɲan bɔxɔn fari.’ I ya xɔlɔ gbeen
lu! I diɲa! I nama yihadin nagodo i ya
yamaan ma! 13 Iburahima fe xa rabira i ma,
e nun Isiyaga nun Isirayila, i ya walikɛne. I
kɔlɔ nɛn i yɛtɛ yi, i naxa, ‘N na ɛ bɔnsɔnna
rawuyama ayi nɛn alo saren naxanye kore.
N bɔxɔni ito birin soma i bɔnsɔnna yii nɛn
n ni i tuli saxi naxan na, a findi e kɛɛn na
habadan!’ ” 14 Alatala yi diɲa, a mi yihadin
nagodo a yamaan ma, a feen naxan falaxi.

15 Musa yi xɛtɛ keli geyaan fari, Layirin
Sereya walaxa firinne suxi a yii. Walaxane
fɔxɔ firinne birin yi sɛbɛxi. 16 Ala nan na
walaxane rafala. Ala nan yi sɛbɛnla ne
tixi, naxanye yi kɛrɛndɛnxi walaxane ma.
17 Yosuwe to yamaan sɔnxɔ xuiin mɛ, a yi
a fala Musa xa, a naxa, “Yɛngɛ so sɔnxɔn
tema yamaan daaxadeni!” 18 Musa yi a yabi,
“Nɔ tiine sɔnxɔ xui mi ito ra.
Muxu bɔnbɔxine sɔnxɔ xui mi ito ra.
N tan sigi sa xuiin nan mɛma.”

19 E to masɔ yamaan daaxaden na, e yi
ɲinge dii sawuran to e nun bodonlane.
Musa yi xɔlɔ han! Walaxan naxanye yi a yii,
a yi ne woli ayi, a yi e yibɔ geyaan san bun.
20 E ɲinge diin naxan nafala, a na tongo, a yi
a gan. A yi a findi a fuɲin na, a yi a xuya
igen xun ma, a yi Isirayila kaane karahan, e
yi a min.

21 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “Ya-
mani ito nanse ligaxi i ra, alogo i xa ti e
yɛɛ ra yulubi gbeeni ito ligadeni?” 22 Haruna
yi a yabi, a naxa, “N kanna nama xɔlɔ! I
tan yɛtɛna a kolon, yamani ito ɲaxu. 23 E a
falaxi n xa nɛn, e naxa, ‘Alane rafala en xa
naxanye tima en yɛɛ ra. Musa ito, xɛmɛn
naxan en naminixi Misiran yamanani, en
mi a kolon naxan a sɔtɔxi.’ 24 N yi a fala
e xa, n naxa, ‘Maxidi se xɛmaan naxanye
yii, ne xa e ba!’ E yi e so n yii, n yi e woli
tɛɛni, ɲinge diini ito yi mini!” 25 Musa yi a
to a yamaan mi yi yagima, a Haruna bata
yi tin yamana yɛtɛ suxutareyaan ma, e yi
findi magele seen na e yaxune xa. 26 Musa
yi ti yamaan daaxaden so dɛɛn na, a naxa,
“Naxanye Alatala xa, ne xa fa n fɛma!” Lewi
bɔnsɔnna birin yi e malan a fɛma. 27 A yi
a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala
ito nan falaxi, a naxa, ‘Birin xa a silanfanna
xidi a tagi. Ɛ yamaan daaxadeni siga, keli
fɔxɔ boden ma han bodena, birin xa a
ngaxakedenna faxa e nun a lanfaan nun a
dɔxɔ bodena.’ ” 28 Lewi bɔnsɔnna yi Musaa
yamarin suxu, na lɔxɔni muxu wuli saxan
yi faxa yamaan na. 29 Musa yi a fala, a naxa,
“Ɛ bata rasariɲan Alatala xa to, bayo ɛ kelixi
ɛ diine nun ɛ ngaxakedenne nan xili ma. A
bata ɛ baraka to.”

30 Na xɔtɔn bode, Musa yi a fala yamaan
xa, a naxa, “Ɛ bata yulubi gbeen liga. Iki
n xa te Alatala fɛma. Waxatina nde n na
solonama ɛ xa nɛn ɛ yulubine fe ra.” 31 Musa
yi xɛtɛ Alatala fɛma, a naxa, “Yamani ito
bata yulubi gbeen liga! E bata xɛmaan
nafala suxurene ra. 32 Diɲa e yulubine ma!
Xa na mi a ra, i xa n tan fan xinla ba i
ya kitabu sɛbɛxin kui.” 33 Alatala yi a fala
Musa xa, a naxa, “Naxan yulubin ligaxi n
na, n na nan xili bama n ma kitabun kui.
34 Iki siga, i yamaan xali mɛnni n dɛnaxan
falaxi. N ma malekan tima nɛn i yɛɛ ra.
Koni a waxatin na a li, n na e ɲaxankatama
nɛn e yulubine fe ra.” 35 Alatala yi yamaan
ɲaxankata fitina furen na, amasɔtɔ e bata
yi ɲinge dii sawuran nafala, Haruna naxan
nafala.

33

Ala mi fa a yamaan matima

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga,
keli be, i tan nun yamani ito, i naxan
naminixi Misiran yamanani. Ɛ te na bɔxɔni
n na n dɛ ti naxan ma fe ra, a n na a soma
nɛn Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii.
N naxa, ‘N na a soma nɛn i bɔnsɔnna yii.’ 2 N
malekan nasigama nɛn i yɛɛ ra, alogo a xa
Kanan kaane nun Amorine nun Xitine nun
Perisine nun Xiwine nun Yebusune kedi i
yɛɛ ra. 3 Ɛ xa te na bɔxɔni kumin nun nɔnɔn
gbo dɛnaxan yi. Koni n mi sigama ɛ fɔxɔ
ra alogo n nama ɛ faxa kira yi. Amasɔtɔ
yama murutɛxin nan ɛ ra.” 4 Yamaan to fala

xədɛxɛni itoe mɛ, e yi sunu, muxu yo mi
a maxidi seene so. 5 Alatala bata yi a fala
Musa xa, a naxa, “A fala Isirayila yamaan
xa, i naxa, ‘Yama murutɛxin nan ɛ ra! Xa
en birin siga waxatidi tun, n na ɛ raxərima
nɛn. Iki, ɛ ɛ maxidi seene ba, n xa a ragidi
n naxan ligama ɛ ra.’ ” 6 Isirayila kaane to
yi kelima Horebe geyaan ma, e yi e maxidi
seene ba.

Naralan Bubu singena

7 Musa yi darixi bubun tiyɛ yamaan daax-
aden nan fari ma wulani, a yi a xili sa
“Naralan Bubuna.” Naxanye birin yi wama
Alatala maxədin feni, ne yi sigama Naralan
bubun nin, naxan yi yamaan daaxaden fari
ma. 8 Musa nɛma yi sigɛ bubuni, yamaan
birin yi kelima nɛn, e ti e bubune dɛ ra,
e yɛɛn bira Musa fəxə ra han a so bubuni.
9 Musa nɛma yi soɛ bubuni, kundaan yi
godoma nɛn, a ti bubun so dɛɛn na Ala
nɛma yi falan tiyɛ Musa xa waxatin naxan
yi. 10 Yamaan na yi kundaan to bubun so
dɛɛn na, e yi kelima nɛn, e Ala batu e
bubune so dɛɛn na. 11 Alatala yi falan tima
Musa xa nɛn yɛɛ nun yɛɛ, alo muxun falan
tima a lanfaan xa kii naxan yi. Na xanbi
ra, Musa yi xɛtɛma nɛn yamaan daaxadeni,
koni Nunu a dii banxulanna naxan yi Musa
malima, Yosuwe, na mi yi kelima bubun kui.

Nabi Musa yi Alatala mafan

12 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “I a
falama n xa, i naxa, ‘Ti yamani ito yɛɛ ra!’
Koni i munma a yita n na i naxan nasigama
n fəxə ra. I bata a fala, i naxa, ‘N ni i xinla
kolon, i bata n kɛnɛn.’ 13 Iki, xa n bata i
kɛnɛn, i xa n xaran i ya kirane ma. Nayi,
n ni i kolonɲɛ, n yi lu i kɛnɛnɲɛ. A mato, i
gbee siyaan nan yamani ito ra.”

14 Ala yi a yabi, a naxa, “N tan yɛtɛɛn nan
i matima, n yi bɔɲɛ xunbenla fi i ma.”

15 Musa yi a fala a xa, a naxa, “Xa en
birin mi sigama, i nama nxu rakeli be. 16 A
kolonma di nayi, a nxu nun i ya yamaan
bata i kɛnɛn, xa en birin mi sigama? I ya
yamaan nun bonne tagi rabama di, naxanye
birin bəxən fari?”

17 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I
naxan maxədinxi n ma, n na a ligama nɛn,
amasətə i bata n kɛnɛn, e nun n ni i xinla
kolon.”

18 Musa yi a fala, a naxa, “Awa, i ya nərən
yita n na!”

19 Alatala yi a yabi, a naxa, “N na n ma
nɛmaan birin nadanguma nɛn i yɛtagi, n yi
n xinla fala, ‘Alatala.’ N hinanɲɛ naxan na,
n hinanma nɛn na ra, n kininkininɲɛ naxan
ma, n kininkininma nɛn na ma. 20 Koni, i mi
nɔɛ n yɛtagin toɛ, amasətə muxun mi nɔɛ a
toɛ, a lu a nii ra.”

21 Alatala yi a fala, a naxa, “I tima nɛn
gɛmɛn fari yirena nde yi be. 22 N nərən nɛma
danguɛ, n na i rasoma nɛn gɛmɛ yinla ra, n
yi n yiin sansan i ma han n dangu. 23 N na
n yiin ba na, i n xanbin toma nɛn, koni n
yɛtagin mi nɔɛ toɛ.”

34

Alatala xinla
Sariyane 10.1-5

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Gɛmɛ
walaxa firin masoli alo a singene, i naxanye
yibəxi. N falane sɛbɛma e ma nɛn naxanye
yi bonne ma. 2 I xa i yitən xətənni. I
te Sinayi geyaan fari. I fa n nalan mɛnni
geyaan xuntagi. 3 Muxu yo nama bira i fəxə
ra. Muxu yo nama lu geyaan mumɛɛn fari.
Hali xuruse kurune nama dangu geyaan san
bun.”

4 Musa yi gɛmɛ walaxa firin masoli alo
a singene, a kurun tɛ Sinayi geyaan fari,
alo Alatala a yamari kii naxan yi. Gɛmɛ
walaxa firinne yi suxi a yii. 5 Alatala yi
godo kunda yiyani, a ti mɛnni a fɛma, a
yi a xinla fala, Alatala. 6 A yi dangu Musa
yɛtagi, a naxa, “Alatala! Alatala! Ala naxan
kininkinin, a mən diɲa. A mi xələn xulɛn,
a hinanna nun a tinxinna gbo. 7 A hinanma
nɛn han mayixɛtɛ wuli keden, a diɲa hakɛn
nun matandin nun yulubin ma. Koni, a mi
yulubi kanna yatɛma tinxinden na mumɛ!
A fafane hakɛn saranma nɛn e diine ra han
mayixɛtɛ saxan hanma naanin.” 8 Musa yi a
xinbi sin bəxəni mafurɛn! A Ala batu.

9 A yi a fala, a naxa, “Marigina, xa n
bata i kɛnɛn, en birin xa siga. Hali yama
murutɛxin na a ra, i xa nxu mafelu nxə
hakɛne nun yulubine ra, i nxu findi i gbeen
na.”

*Xərəyaan 23.14-19 nun Sariyane 7.1-5
nun 16.1-17*

10 Alatala yi a yabi, a naxa, “N layirin
xidima nɛn en tagi. N kabanakone ligama
nɛn Isirayila yamaan birin yɛɛ xəri nax-
anye munma liga yamana yo yi dunuŋa yi.
Siyaan naxanye birin i rabilinxi, ne n ma

kabanako wanla toma nɛn n naxan ligama
ɛ xa."
11 "N na i yamarima naxan ma to, i xa
na suxu. N Amorine nun Kanan kaane
nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun
Yebusune kedima nɛn i yɛɛ ra. 12 Ɛ soma
yamanan naxan yi, ɛ nun mɛn kaane nama
layiri yo xidi alogo e nama ɛ raso tantanni.
13 Ɛ xa e saraxa gandene nun e kide gɛmɛne
birin kala. Ɛ yi e Asera kide gbindonne sɛgɛ,
ɛ yi e suxurene birin gan."
14 Ɛ nama ala gbɛtɛ batu, amasətə Alatala
xɔxələn, a xili nɛn "Ala xɔxələnxina."
15 Ɛ nun yamanani ito muxune nama
layiri yo xidi, alogo e nɛma e yɛtɛ xɔsima
e alane fɛma, e saraxane ba e xa, e nama ɛ
xili. Ɛ nama e saraxane don.
16 Ɛ nama e dii tɛmɛne tongo ɛ dii xɛmɛne
xa e ɲaxanle ra, alogo e dii tɛmɛne nɛma e
yɛtɛ raxɔsima e alane fɛma, e nama ɛ diine
maxaran e yi bira e fɔxɔ ra.
17 I nama suxurene rafala wure raxu-
lunxin na.
18 I xa Buru Tetaren Sanla raba. Xii
solofere bun ma, i xa buru ratetaren don alo
n ni i yamari kii naxan yi. Ito liga a waxatini
Abiba kiken na, amasətə i minixi Misiran yi
na kiken nan na. 19 N gbeen nan dii singene
birin na e nun xuruseene dii xɛmɛ singene
birin, yɛxɛɛne nun siine nun ɲingene.
20 Xa sofali dii xɛmɛ singen na a ra, i xa a
xunba yɛxɛɛ diin na hanma sii diina. Koni,
xa i mi a xunba, i xa a kɔɛɛn gira, i yi a faxa.
I mən xa i ya dii xɛmɛ singene birin xunba.
Muxu yo nama fa n yɛtagi n kise mi a yii.
21 I walima nɛn xii sennin, i yi i matabu
xii soloferede ləxəni. I xa i matabu, hali
xɛɛ bi waxatin nun se xaba waxatini. 22 I
xa Xunsagine Sanla raba, i na se xaban fələ
waxatin naxan yi. I xa Se Xaba Dənxɛn
sanla raba ɲɛɛ raɲanni. 23 Yamaan birin xa
fa Marigina Alatala yɛtagi dəxɔ saxan ɲɛɛn
bun ma, Isirayilaa Ala. 24 Amasətə n siyane
kedima nɛn i yɛɛ ra, n yi i ya bɔxɔn nagbo
ayi alogo muxu yo nama i ya yamanan
yɛngɛ, i nɛma sigɛ Alatala i ya Ala yɛtagi
waxatin naxan yi, han dəxɔ saxan ɲɛɛn bun
ma.
25 I nama buru ratexin sa saraxa yo fari
i naxan bama n xa. I mən nama Halagi
Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxan namara
han xətənni.
26 I xa fa i ya xɛɛn bogise singe faɲine ra
Alatalaa banxini, i ya Ala.
I nama sii diin ɲin a nga xiɲɛ igen na.
27 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Falani
itoe sɛbɛ, amasətə n layirin xidima en tagi
falani itoe nan xən e nun Isirayila kaane."
28 Musa yi lu Alatala fɛma soge tonge naanin
nun kɔɛ tonge naanin. A mi donse don, a
mi ige min. Alatala yi layirin falane sɛbɛ
walaxane ma, Yamari Fu.

Nabi Musa yɛtagin nərəna

29 Musa to godo Sinayi geyaan fari,
Layirin Sereya walaxa firinne suxi a yii,
a mi yi a kolon xa a yɛtagin mayilenma,
amasətə a bata yi falan ti Ala xa. 30 Haruna
nun Isirayila kaane birin yi Musa toma, a
yɛtagin yi mayilenma. E yi gaxu e masoɛ
a ra. 31 Musa yi e xili. Nanara, Haruna nun
yamaan kuntigine birin yi fa a fɛma, a falan
ti e xa. 32 Na xanbi ra, Isirayila kaane birin
yi e maso Musa ra, a yamarine birin so e
yii Alatala naxanye fixi a ma Sinayi geyaan
fari. 33 Musa to yelin falan tiyɛ e xa, a yi
dugi yalanxin so a yɛtagin xun na. 34 Musa
nɛma yi fɛ Alatala yɛtagi falatideni a xa, a
yi dugin bama nɛn han a yi mini. A to yi
minima, a yi a falama nɛn Isirayila kaane
xa naxan yi yamarixi. 35 Isirayila kaane yi a
toma a a yɛtagin mayilenma. Musa yi dugi
yalanxin sama nɛn a yɛtagin ma han a yi so
falatideni Ala xa.

35

Matabu Ləxəna

1 Musa yi Isirayila yamaan birin malan, a
yi a fala e xa, a naxa, "Alatalaa yamarine
nan itoe ra: 2 Xii sennin bun ma, ɛ xa
wanla kɛ, koni xii soloferede ləxən sariɲan.
Matabu Ləxən na a ra naxan nasariɲanxi
Alatala xa. Muxu yo na wali na ləxəni ɛ
xa a faxa. 3 Ɛ nama tɛɛn nadɛgɛ ɛ konne yi
Matabu Ləxəni."

Yii malanna lan Ala Batu Bubun ti feen ma
Xərəyaan 25.1-7 nun 39.32-41

4 Musa yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa,
"Alatala ito nan yamarixi: 5 Ɛ xa fa yii
malan seene ra Alatala xa ɛ ɲɛnige faɲin na:
xɛmana, gbetina, sulana, 6 gari mamiloxin
nun a gbeela, taa dugi faɲina, e nun sii
xabe dugine, 7 konton kidi magbelixine,
sube kidine, kasiya wudina, 8 lɛnpu turena,

se xiri ɲaxumɛne naxan sama se masusan tureni, e nun wusulan xiri ɲaxumɛna,
9 onixi gɛmɛ tofaɲine, e nun gɛmɛ tofaɲin
gbɛtɛne saraxarali domaan nun a kanke
masaan nayabu seen na."

Xɔrɔyaan 39.32-43

10 "Naxanye birin fatan walideni ɛ yɛ, ne
xa fa seni itoe rafaladeni Alatala naxanye
yamarixi: 11 Ala Batu Bubun nun a xunna
sona, a suxu seene, a bun tiine, a gaalane,*
a sɛnbɛtɛnne, e nun a bundɔxɔne; 12 Layiri
Kankirana, a tongo tamine, a dɛraganla, e
nun a yɛ masansan dugina; 13 tabanla nun
a tongo tamine, a waliseene birin, e nun
buru ralixina; 14 lɛnpu dɔxɔ seen nun a
waliseene, a lɛnpune, e nun a turen naxan
bubuni yalanma; 15 wusulan ganden nun a
tongo tamine, masusan turena, wusulan
xiri ɲaxumɛna, dugin naxan singanxi Ala
Batu bubun so dɛɛn na; 16 saraxa gan daxi
baden nun a wure masɔxɔnxina, a tongo
tamine, e nun a waliseene birin; ige sa
se sula daxin nun a bundɔxɔna; 17 sansan
dugine, a sɛnbɛtɛnne, e bundɔxɔne, e
nun dugin naxan singanxi sansanna so
dɛɛn na; 18 tamin naxanye gbangbanma
bɔxɔni Ala Batu Bubun xidi seen na, e nun
sansanna gbeene nun e lutine; 19 taa dugi
naxan soma walideni yire sariɲanxini, dugi
rasariɲanxine saraxarali Haruna xa, e nun a
diine gbeen naxanye soma saraxa ralideni."

20 Isirayila yamaan birin yi keli Musa
fɛma. 21 Naxanye birin a ɲɛnige, ne yi fa
kiseene ra Alatala xa, Naralan Bubun wanla
fe ra, e nun dugi rasariɲanxine rafala fena.
22 Xɛmɛn nun ɲaxanla, naxanye ɲɛnigen
yi fan, ne yi fa xɛma maxidi seen sifan
birin na, tunla soone, wuredine, ɲɛrɛne, e
yi e fi Alatala ma kise ralixin na. 23 Gari
mamiloxin nun a gbeela, taa dugi faɲina,
sii xabe dugine, konton kidi magbelixine
e nun sube kidine yi naxanye yii, e yi
fa ne ra. 24 Naxanye yi fama gbetin nun
sulan na, ne yi na findi kiseen na Alatala
xa. Kasiya wudin yi naxanye yii, ne yi fa
ne ra walideni. 25 Naxalan walikɛne birin
yi garini tɔn e fa a ra, a mamiloxin nun
a gbeela, hanma taa dugina, e naxanye
wurundun. 26 Naxalan walikɛ gbɛtɛye yi sii
xabe dugin wurundun naxanye yi wama a
liga feni e nun naxanye fatan. 27 Yamaan
kuntigine yi fa onixi gɛmɛne ra e nun
gɛmɛ tofaɲi gbɛtɛye saraxarali domaan nun
kanke masaan nayabu seene ra. 28 E yi fa se
xiri ɲaxumɛne nun oliwi turen na lɛnpun
nun masusan turena fe ra e nun wusulan
xiri ɲaxumɛna. 29 Isirayila kaa ɲɛnige faɲine
birin, xɛmɛn nun ɲaxanla, e birin yi fa
e kiseen na Alatala xɔn wanle kɛ feen na
Alatala naxanye yamarixi e ma fata Musa
ra.

Batu bubun walikɛne
Xɔrɔyaan 31.2-6

30 Musa yi a fala Isirayila kaane xa, a
naxa, "Ɛ a mato, Alatala bata Yuri a dii
Bɛsalɛli sugandi, Xuru mamandenna, Yuda
bɔnsɔnni. 31 A bata a ralugo Alaa Nii
Sariɲanxin nun xaxilimayaan nun kolonna
ra, alogo a xa fatan wali wuyaxi kɛ, 32 alogo a
xa nɔ wali gbeene rakamalideni, a xɛmaan
nawali, e nun gbetin nun sulana, 33 a gɛmɛ
faɲine masoli, a yi e suxu seene yitɔn,
a wudin nawali, alogo a xa wali tofaɲine
kɛ. 34 Ala mɔn bata tin a xa fatan xaranna
tiyɛ, e nun Axisamaki a dii Oholiyabi, Dan
bɔnsɔnni. 35 Ala bata tin e fatan wanla sifan
birin na, e gɛmɛne masoli, e wanle yɛba, e
dugine sɔxɔn, a mamiloxin nun a gbeela,
e nun taa dugi faɲina. E fatan wanla sifan
birin yɛbadeni."

36

1 "Bɛsalɛli nun Oholiyabi, e nun walikɛne
birin, Alatala xaxilimayaan nun kolonna fi
naxanye ma alogo e xa nɔ yire sariɲanxin
wanle birin kɛdeni, e xa wanla fɔlɔ alo
Alatala a yamarixi kii naxan yi."

2 Musa yi Bɛsalɛli nun Oholiyabi xili, e
nun walikɛne birin Alatala xaxilimayaan
fi naxanye ma, e nun naxanye yi waxi
wanle kɛ feni. 3 Isirayila kaane fa kiseen
naxanye ra yire sariɲanxin ti feen na, Musa
yi ne birin taxu walikɛne ra. Muxune
mɔn yi fama kiseene ra Musa fɛma xɔtɔn
yo xɔtɔn. 4 Nayi, muxun naxanye birin yi
yire sariɲanxin wanla kɛma, ne birin yi e
wanle beɲin e siga, 5 e fa a fala Musa xa,
e naxa, "Yamaan fama se wuyaxi ra. E
bata a radangu ayi. Alatala naxan yamarixi
wanla kɛ feen na, a bata gbo na xa." 6 Musa
yi yamarin fi mafurɛn, a xa fala yamaan
daaxaden birin yi, a naxa, "Xɛmɛn nun

* 35:11: Nde a falama a "galalenne."

ɲaxanla, muxu yo nama fa kiseene ra yire
sariɲanxin wali feen na." Nayi, e yi ba fɛ
kiseene ra. 7 Amasɔtɔ kiseen naxanye bata
yi sɔtɔ ne yi wanla raɲanɲɛ nɛn.

Ala Batu Bubun ti fena
Xɔrɔyaan 26.1-37

8 Walikɛ xaxilimane yi Ala Batu Bubun
nafala taa dugi kuye faɲi fu ra, a mamiloxin
nun a gbeela. E yi a rayabu maleka
gubugubu kan sawura sɔxɔnxine ra.
9 Dugine birin yi lan: a kuyan nɔngɔnna
yɛ mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ, a yigbona
nɔngɔnna yɛ naanin. 10 E yi dugi suulun
dɛgɛ e bode ra, dugi suulunna bonne fan
yi dɛgɛ e bode ra. 11 E yi luti mamiloxine ti
dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ kinkin na.
E mɔn yi na liga a ratugunxin bonne dɔnxɛ
ra xiin na. 12 E yi luti tonge suulun ti taa
dugi ratugunxine singe ra xiin na, e mɔn yi
luti tonge suulun ti taa dugi ratugunxine
firinden dɔnxɛ ra xiin na, lutine yi lanxi
e bode ma. 13 E yi a suxu seen xɛma daxin
tonge suulun nafala, e yi dugi ratugunxi
firinne xidi e bode ra suxu seene ra. Ala
Batu Bubun yi findi se kedenna ra.
14 E yi dugi fu nun keden nafala sii xabene
ra, e findi Ala Batu Bubun xunna soon na.
15 Dugi fu nun kedenne birin yi lan. Keden
kuya yi nɔngɔnna yɛ tonge saxan. Keden yi
gbo nɔngɔnna yɛ naanin. 16 E yi dugi suulun
dɛgɛ e bode ra e danna, e dugi senninna
bonne fan dɛgɛ e bode ra. 17 E yi luti tonge
suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ
kinkine ra, e mɔn yi luti tonge suulun ti
dugi ratugunxin bonne fan dɔnxɛ ra xiin dɛ
kinkine ra. 18 E yi suxu se sula daxin tonge
suulun nafala alogo e xa bubun xidi, a findi
kedenna ra. 19 E yi konton kidi magbelixine
dɛgɛ e bode ra, e yi e sa bubun birin fari. E
mɔn yi sube kidi faɲi gbɛtɛye fan sa na fari.
20 E yi bubun xunna soon bun tiine rafala
kasiya wudin na. 21 Bun tiine yi kuya
nɔngɔnna yɛ fu, e yigbona nɔngɔnna yɛ
keden e nun a tagi. 22 Bun tiin yi findi
farin firinna ra e bode yɛtagi. E yi bubun
bun tiine birin ti na kiini. 23 E yi bun ti
mɔxɔɲɛ rafala bubun yiifari fɔxɔn ma. 24 E
yi bundɔxɔ gbeti daxin tonge naanin nafala
bun tiine xa. Bun ti yo bun ti, bundɔxɔ
firin. Farin firinne yi sɔti bundɔxɔne kui.
25 E yi bun ti mɔxɔɲɛ ti Ala Batu Bubun
kɔmɛn fɔxɔni, 26 e nun bundɔxɔ gbeti daxin
tonge naanin, bun ti yo bun ti, bundɔxɔ
firin. 27 E yi bun ti sennin ti bubun xanbin
na sogegododen binni. 28 E mɔn yi bun ti
firin sa a fari bubun xanbi ra tongonne ma.
29 Bun ti firin yi ti e bode xɔn mɛnni. E yi
xidi e bode ra keli laben na han e xun tagi.
Tongon firinne birin yi ti na kiini. 30 Nayi,
bun ti solomasɛxɛ yi ti na e nun bundɔxɔ fu
nun sennin. Bun dɔxɔ firin yi lu bun tiine
birin bun.
31 E yi kasiya wudi gaalane* rafala: suulun
yi lu bubun fɔxɔ kedenna bun tiine suxu
seen na, 32 suulun yi lu bode fɔxɔn ma,
suulun yi lu bubun xanbi binna ma soge-
gododen binni. 33 Gaalan tagi xiin bun tiine
ma, na yi rafala gaalan kedenna ra alogo a
xa keli bubun fɔxɔ kedenni siga han bubun
bode fɔxɔna. 34 E yi xɛma yilɛnlɛnxine sa
bun tiine ma. E yi gaalane so yinle rafala
xɛmaan na. E yi xɛma yilɛnlɛnxine sa
gaalane ma.
35 E yi kankiraan yɛ masansan taa dugin
nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e
yi a rayabu maleka sawura sɔxɔnxine ra.
36 E yi a singan kasiya sɛnbɛtɛn naanin na
xɛma yilɛnlɛnxine yi saxi naxanye ma. E yi
xɛma singan seene ti e ma. E yi sɛnbɛtɛnne
ti bundɔxɔ gbeti daxi naanin kui. 37 Dugi
sɔxɔnne yi dɛ raxidi taa dugin nafala bubun
so dɛɛn na gari mamiloxin nun a gbeela
ra. 38 E yi sɛnbɛtɛn suulun gbɛtɛye rafala
dugin xa e nun a singan seene. E yi xɛma
yilɛnlɛnxine sa sɛnbɛtɛnne xuntagine ma,
e bundɔxɔ sula daxi suulun nafala e xa.

37

Layiri Kankirana fe
Xɔrɔyaan 25.10-20

1 Bɛsalɛli yi kasiya wudi kankiraan nafala:
A kuyana nɔngɔnna yɛ firin e nun a tagi, a
yigbona nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi,
a yitena nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi.
2 A yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa a fanna nun
a kuiin ma, a yi a dɛ kinkin fan nabilin
xɛmaan na. 3 A yi a tongo tamine so yili
naaninne rafala xɛmaan na a san naaninne
ma, firin fɔxɔ kedenni, firin bode fɔxɔni.
4 A yi kasiya tami firin nafala, a yi xɛma
yilɛnlɛnxine sa e ma. 5 A yi tamine raso
xɛma yinle ra kankiraan dɛxɔnne yi, alogo

* 36:31: Nde a falama a "galalenne."

e xa findi kankiraan xali seen na. 6 A yi
xɛma dɛraganla rafala kankiraan ma, Ala
solonadena. A yi kuya nəngənna yɛ firin
e nun a tagi, a yi gbo nəngənna yɛ keden
e nun a tagi. 7 A yi maleka gubugubu kan
sawura firin nafala xɛma bənbəxin na, e ti
kankiraan dɛraganla fəxə firinne ma. 8 A
maleka sawura keden ti fəxə kedenni, a yi
a firinden ti bode fəxəni. Maleka sawurane
nun kankiraan dɛraganla yi findi se ke-
denna ra. 9 Maleka sawurane gubugubune
yi bandunxi e xun ma, e yi felenxi kanki-
raan dɛraganla ma. Maleka sawurane yɛɛ
rafindixi e bode ma, e xun sinxi kankiraan
dɛraganla ma.

Buru Rali Tabanla fe
Xərəyaan 25.23-29

10 E yi kasiya wudin tabanla rafala: a
kuyana nəngənna yɛ firin, a yigbona
nəngənna yɛ keden, a yitena nəngənna
yɛ keden e nun a tagi. 11 E yi xɛma faɲi
yilɛnlɛnxine sa a ma, e a dɛ kinkin nabilin
xɛmaan na. 12 E yi farinna sa tabanla
ɲinginna ma a rabilinni. Farinni gboon yi
lanxi muxun yii kuiin nan ma. E yi xɛmaan
sa farinna dɛ kinkine ma. 13 E yi a tongo
tamine so yili naaninne rafala xɛmaan na
tabanla tongon naaninne ma a sanne ma.
14 Tamine so yinle yi lu a dɛ kinkine ra,
tamine soon naxanye ra tabanla xali seen
na. 15 E yi kasiya tamine rafala, e yi xɛma
yilɛnlɛnxine sa e ma, e findi tabanla xali
seen na. 16 E yi a goronne nun waliseene
rafala xɛma faɲin na, e nun a igelengenne
minse saraxane rabəxənma naxanye ra.

Lɛnpune dəxə sena
Xərəyaan 25.31-39

17 E yi lɛnpun dəxə seen nafala xɛma
bənbəxi faɲin na. A sanna nun a yiine yi
rayabu se fuge sawurane ra. Se kedenna
nan yi e birin na. 18 Yii sennin nan yi tixi a
fəxə firinne ma: lɛnpu dəxəde yire saxan yi
lu a fəxə kedenni, yire saxan a fəxə bodeni.
19 Amandi wudi fuge sawura saxan saxan yi
rafala a yii senninna birin ma a rayabu seen
na. 20 Amandi wudi fuge sawura naanin yi
rafala a binla fan ma. 21 Keden yi rafala a
tangbaxi singen bun ma, keden a firinden
fan bun ma, e nun keden a saxanden bun.
E birin malanxina yii sennin. 22 Se kedenna
nan yi a se fuge sawurane nun a yiine ra,
e birin yi rafalaxi xɛma faɲi bənbəxin nan
na. 23 E yi lɛnpu solofere rafala xɛma faɲin
na, e nun e waliseene nun xube kə seene.
24 E lɛnpun dəxə seen nun a waliseene rafala
xɛma faɲin kilo tonge saxan nan na.

Wusulan gandena
Xərəyaan 30.1-5

25 E yi wusulan ganden nafala kasiya
wudin na. A kuyana nəngənna yɛ keden,
a yigbona nəngənna yɛ keden, a yitena
nəngənna yɛ firin. E yi fenne rafala a
tongon naaninne ma. E yi findi se kedenna
ra. 26 E yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa a fanna
nun a dɛxənne nun a fenne ma. E yi xɛmaan
sa a rabilinni a ɲinginne ma. 27 E yi tami raso
yinla xɛma daxin firin firin nafala wusulan
ganden ɲinginne bun ma alogo a tongo
tamine xa raso a fəxə firinne ra. 28 E yi
kasiya wudin nafala tamine ra, e yi xɛma
yilɛnlɛnxine sa e ma.

Xərəyaan 30.22-38

29 Wusulan nafalane yi masusan ture
sariɲanxin nun wusulan xiri ɲaxumɛn
nafala.

38

Saraxa gan daxin badena
Xərəyaan 27.1-8

1 E yi saraxa ganden nafala kasiya wudin
na, a kuyana nəngənna yɛ suulun, a
yigbona nəngənna yɛ suulun, a yitena
nəngənna yɛ saxan. 2 E yi fenne rafala
a tongon naaninne ma. Saraxa ganden
nun a fenne yi findi se kedenna ra, e sula
yilɛnlɛnxine sa e ma. 3 E yi a waliseene
rafala sulan na: xube sa seene nun xube
kə seene nun wuli xuya goronne nun sube
tongo seene, e nun tɛɛ kə seene. 4 E
yi wure masəxənxin nafala xuben minin
naxan na. A yi lu saraxa ganden dɛ kinkine
bun ma saraxa gandeni teen tagini. 5 E yi
tamin so yili naanin nafala sulan na a wure
masəxənxin tongon naaninne ma. 6 E yi
kasiya tamine rafala saraxa ganden xa, e
sula yilɛnlɛnxine sa e ma. 7 E yi tamine
raso sula yinle ra alogo tamine xa lu saraxa
ganden fəxə firinne ma a xali seen na. E yi
a rafala farinne ra, a kui genla yi lu.

Ige ramara sena

8 Walikɛ ɲaxanla naxanye yi Naralan
Bubun so dɛɛn na, ne yi e mato kikene so
e yii, e yi ige ramara seen nun a bundəxən
nafala ne sulan na.

Dugi sansanna
Xɔrɔyaan 27.9-19

9 E yi Ala Batu Bubun nabilin sansanna
ra. Sansanna yiifari fɔxɔn yi kuya ayi han
nɔngɔnna yɛ kɛmɛ, a ti taa dugi fajnine ra.
10 Sula sɛnbɛtɛn mɔxɔjnɛ yi ti sula bundɔxɔ
mɔxɔjnɛ kui. Dugi singan se gbeti daxine
yi singan gbeti gaalane* ra sɛnbɛtɛnne lon-
gonne ra. 11 Kɔmɛn fɔxɔn sansanna fan
yi kuya ayi han nɔngɔnna yɛ kɛmɛ, a fan
yi ti sula sɛnbɛtɛn mɔxɔjnɛ ra e nun sula
bundɔxɔ mɔxɔjnɛn e nun dugi singan se
gbeti daxine nun gbeti gaalane sɛnbɛtɛnne
longonne ra. 12 Sansanna yi kuya ayi soge-
gododen binni han nɔngɔnna yɛ tonge suu-
lun. A yi ti dugine ra e nun sɛnbɛtɛn fu nun
bundɔxɔ fu nun dugi singan se gbeti daxine
nun gbeti gaalane. 13 Sansanna yi kuya ayi
a sogeteden binni soden dɛnaxan yi, han
nɔngɔnna yɛ tonge suulun. 14 Dugine yi
singan soden fɔxɔ kedenni, e nun sɛnbɛtɛn
saxan nun e bundɔxɔ saxan han nɔngɔnna
yɛ fu nun suulun. 15 Dugine yi singan soden
bode fɔxɔni, e nun sɛnbɛtɛn saxan e nun
bundɔxɔ saxan han nɔngɔnna yɛ fu nun
suulun. 16 Bubun sansanna dugine birin yi
rafalaxi taa dugi fajnin nan na. 17 Sɛnbɛtɛnne
bundɔxɔne birin yi rafalaxi sulan nan na. E
dugi singan seene nun gaalane yi rafalaxi
gbetin nan na. Gbeti yilɛnlɛnxine yi saxi
sɛnbɛtɛnne fan xuntagine ma. Sansanna
sɛnbɛtɛnne birin yi tugunxi e bode ra gbeti
gaalane nan na. 18 Dugi sɔxɔnne yi so dɛɛn
dɛ raxidi dugin nafala gari mamiloxin nun
a gbeela ra, e nun taa dugi fajnina. A yi kuya
han nɔngɔnna yɛ mɔxɔjnɛ. A yi mate han
nɔngɔnna yɛ suulun alo sansanna dugin
bonne. 19 Sɛnbɛtɛn naanin nun bundɔxɔ
naanin fan yi ti mɛnni. E dugi singan seene
nun gaalane yi rafalaxi gbetin nan na. Gbeti
yilɛnlɛnxine yi saxi e xuntagine ma. 20 Tami
dungin naxanye yi gbangbanma bɔxɔni
bubun bun tiine nun sansanna sɛnbɛtɛnne
xidi seene ra, ne birin yi rafalaxi sulan nan
na.

21 Waliseene yatɛne nan itoe ra naxanye
rawali Ala Bubun tideni, Layirin Sereyaan
bubun naxan kui. Musa nan Lewi bɔnsɔnna
muxune yamari, e yi e sɛbɛ saraxarali
Harunaa dii Itamara xun matoon bun ma.
22 Yuri a dii Bɛsalɛli, Xuru mamandenna
Yuda bɔnsɔnni, na yi seen birin nafala
Alatala Musa yamari naxanye ma. 23 E nun
Oholiyabi nan yi a ra, Axisamaki a diina,
Dan bɔnsɔnni. Walikɛɛn nan yi a ra naxan
fatan wanle yɛbadeni. Dugi sɔxɔnna nan
mɔn yi a ra naxan yi gari mamiloxin nun a
gbeela rawalima e nun taa dugi fajnina.

24 Xɛma kise ralixin naxanye birin yi
rawalima yire sarijnanxin tideni, ne yi lanxi
kilo kɛmɛ solomasɛxɛ kilo tonge solofere
kilo solofere garamu kɛmɛ saxan nan ma.
A maliga yire sarijnanxin ligaseen nan na.
25 Yamaan fa gbetin naxan na, na to tɛngɛ,
na lan kilo wuli saxan kilo fu nun solofere
garamu kɛmɛ solofere nun tonge suulun
nan ma. A maliga yire sarijnanxin ligaseen
nan na. 26 Xɛmɛn naxanye barin bata yi
jnɛɛ mɔxɔjnɛ ti, ne to tɛngɛ, e birin gbeti
gbanan keden keden nan fi gbeti gbanan
naxan lan garamu suulun ma. A maliga
yire sarijnanxin ligaseen nan na. Xɛmɛ wuli
kɛmɛ sennin wuli saxan kɛmɛ suulun tonge
suulun nan tɛngɛ. 27 E gbetin kilo wuli saxan
nan naxulun gbeti bundɔxɔ kɛmɛne rafala
seen na yire sarijnanxin nun a yɛ masansan
dugin xa, kilo tonge saxan saxan. 28 Na
gbeti kilo fu nun solofere garamu kɛmɛ
solofere tonge suulunna naxan lu, e dugi
singan seene nun gaalane rafala na ra, e
mɔn yi gbetin sa sɛnbɛtɛnne xuntagine
ma. 29 Sula kise ralixine lan kilo wuli firin
kɛmɛ mɔxɔjnɛn nun naanin nan ma. 30 E
yi bundɔxɔne rafala na ra Naralan Bubun
soden xa e nun sula saraxa ganden nun
a wure masɔxɔnxin nun a goronne birin,
31 sansanna bundɔxɔne, a soden fan gbeene,
e nun bubun nun sansanna xidi seen gbang-
ban daxine.

39

Saraxaraline dugine

1 E gari mamiloxin nun a gbeela naxanye
sɔtɔ, e dugine rafala ne nan na wali kɛ
seen na yire sarijnanxini. E mɔn yi doma
rasarijnanxine rafala Haruna xa alo Alatala
a yamari Musa ma kii naxan yi.

Saraxarali domana
Xɔrɔyaan 28.6-14

2 E yi saraxarali doma xɛma daxin nafala
gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa
dugi fajnina. 3 E yi xɛmaan bɔnbɔ han a

* 38:10: Nde a falama a “galalenne.”

dɛnfɛtɛn. E yi a yibolon luti xunxurine
ra alogo a xa basan gari mamiloxin nun a
gbeela ra, e nun taa dugi faɲina, a findi wali
tofaɲin na. 4 E yi a tungunne dɛgɛ, e lutine
ti e xun firinne ra a xidi seen na. 5 A tagixidi
faɲin fan yi dɛgɛ na kiini. E nun saraxarali
domaan yi findi se kedenna ra. A rafala
xɛmaan na, e nun gari mamiloxin nun a
gbeela, e nun taa dugi faɲina alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi. 6 E yi onixi
gɛmɛne ti gɛmɛ suxu seen xɛma daxine
ra, e Isirayilaa diine xinle kɛrɛndɛn onixi
gɛmɛne ma a faɲin na. 7 E yi na gɛmɛne
ti saraxarali domaan tungunne ma ɲɔxɔ lu
feen na Isirayilaa diine xɔn alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi.

Kanke masana
Xərəyaan 28.15-28

8 E yi kanke masaan dɛgɛ, kitisa sena.
A yi findi wali faɲin na. E yi a dɛgɛ alo
saraxarali domana, e a rafala xɛmaan nun
gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi
faɲin na. 9 A rafalaxi tongon naaninna ra,
alogo a xa yisa firinna ra, a kuyan nun a
yigbona nɔngɔnna tagi. 10 E yi a rayabu
gɛmɛ faɲin kira naanin na. E gɛmɛni itoe
nan sa a kira singen ma: saridon gɛmɛn
nun topasi gɛmɛn nun emerodi gɛmɛna. 11 A
kiraan firindena: esikaribukili gɛmɛn nun
safiri gɛmɛn nun dayimu gɛmɛna. 12 Kiraan
saxandena: opali gɛmɛn nun agati gɛmɛn
nun ametisi gɛmɛna. 13 Kiraan naanin-
dena: kirisoliti gɛmɛn nun onixi gɛmɛn
nun yasipi gɛmɛna. Gɛmɛni itoe xa sa
suxu se xɛma daxine kui. 14 Na gɛmɛ fu
nun firinne luma Isirayilaa diine nan xili
yi. Gɛmɛ yo gɛmɛ, Isirayila bɔnsɔn keden
xinla yi kɛrɛndɛn a ma taxamasenna ra. 15 E
yi xɛma yɔlɔnxɔndine rafala kanke masaan
na, naxanye dɛnbɛxi alo lutina. 16 E yi
xidi se xɛma daxi firin nun xɛma wuredi
digilinxi firin nafala, e yi wuredine so kanke
masaan xunne ra. 17 E yi yɔlɔnxɔndine xidi
wuredine ra kanke masaan tungunne ma,
18 yɔlɔnxɔndine yi ti xidi se firinne ra alogo
e xa tugun saraxarali domaan tungunne ra
a kanke ra. 19 E mɔn yi xɛma wuredi dig-
ilinxi firin nafala e naxanye singan kanke
masaan san bun ma, kanke masaan dɛ
kinkin kui. 20 E yi xɛma wuredi firin nafala, e
yi e xidi saraxarali domaan tungun firinne
laben na, a tagixidin faxa ra. 21 E yi kanke
masaan wuredine nun saraxarali domaan
wuredine xidi e bode ra luti mamiloxin
na, alogo kanke masaan nama saraxarali
domaan beɲin alo Alatala a yamari Musa
ma kii naxan yi.

Saraxarali dugi gbɛtɛ
Xərəyaan 28.31-43

22 Dugi sɔxɔnna nde yi saraxarali domaan
gubaan dɛgɛ dugi mamiloxin na. 23 A kɔɛɛn
yi lu a tagi, e yi dugina nde dɛgɛ a kɔɛɛn
nabilinni alogo a nama bɔ. 24 E yi girenada
wudi bogi sawurane dɛgɛ a lenbene ma gari
mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi
faɲina. 25 E yi xɛma talandine rafala, e yi
e xidi a lenbene ma girenada wudi bogine
longori ra. 26 Xɛma talanne yi xidi girenada
bogi sawurane longori ra gubaan lenben
nabilinni. A yi na nan soma a nɛma yi walɛ
waxatin naxan yi alo Alatala a yamari Musa
ma kii naxan yi.

27 Dugi sɔxɔnna nde yi doma bunbirane
dɛgɛ taa dugi faɲin na Haruna nun a diine
xa, 28 e nun taa dugi namu faɲin nun taa
dugi xuntagi xidine nun taa dugi wantan
faɲine. 29 Dugi sɔxɔnna nde yi taa dugi faɲin
nafala tagi xidin na e nun gari mamiloxin
nun a gbeela alo Alatala a yamari Musa ma
kii naxan yi. 30 E yi xɛma walaxa xurudin
nafala taxamaseri rasariɲanxin na, e yi a
sɛbɛ a fari alo taxamasenna fa fala, "Muxu
Sariɲanxina Alatala Xa." 31 E yi a xidi luti
mamiloxin na namun tigi ra alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi.

Nabi Musa yi Batu Bubun mato
Xərəyaan 35.10-19

32 Naralan Bubuna Ala batuma dɛnaxan
yi, na wanla birin yi kamali. Isirayila kaane
yi a birin kɛ alo Alatala a yamari Musa
ma kii naxan yi. 33 E yi fa bubun na Musa
fɛma: bubun nun a waliseene birin, a dugi
singan seene nun a bun tiine nun a gaalane
nun a sɛnbɛtɛnne nun a bundɔxɔne 34 nun
a xunna soon naxan nafala konton sube
kidi magbelixine ra, e nun na fan xunna
soon naxan nafala kidi faɲine ra nun a yɛ
masansan dugin 35 nun Layiri Sereya Kanki-
raan nun a tongo tamine nun a dɛraganla
Ala solonama dɛnaxan yi 36 nun tabanla nun
a goronne birin nun Buru Ralixin 37 nun
xɛma lɛnpu dɔxɔ seen nun a lɛnpune nun
a waliseene nun turen naxan sama a kui

38 nun saraxa gande xɛma daxin nun masu-
san turen nun wusulan xiri ɲaxumɛn nun
bubun soden dɛ raxidi dugin 39 nun saraxa
gande sula daxin nun a wure masəxənxin
nun a tongo tamine nun a goronne nun ige
ramaraden nun a bundəxən 40 nun sansan
dugine nun a sɛnbɛtɛnne nun bundəxəne
nun a soden dɛ raxidi dugin nun sansanna
lutine nun xidi seen gbangban tamine nun
Naralan Bubuna waliseene birin Ala ba-
tuma dɛnaxan yi 41 e nun taa dugi do-
mane saraxaraline xa e nɛma walɛ yire
sariɲanxini waxatin naxan yi, saraxarali
Harunaa doma rasariɲanxine, e nun a di-
ine gbeene e naxanye soma e nɛma walɛ
waxatin naxan yi. 42 Isirayila kaane bata yi
wanla birin kɛ alo Alatala a yamari Musa ma
kii naxan yi. 43 Musa yi na wanla mato, a yi
a to fa fala e a kɛxi nɛn alo Alatala a yamari
kii naxan yi. Nanara, Musa yi duba e xa.

40

E yi Ala Batu Bubun ti

1 Alatala yi falan ti Musa xa, a naxa, 2 "Kike
singen xii singena, i xa Ala Batu Bubun
ti, Naralan Bubuna. 3 I xa Layiri Sereya
Kankiraan dəxə a kui, ɛ yi a yɛ masansan
dugin na. 4 I xa tabanla xali i yi a dəxə.
I xa lɛnpu dəxə seen xali, i yi a lɛnpune
yitən. 5 I xa wusulan saraxa gande xɛma
daxin dəxə Layiri Sereya Kankiraan yɛtagi,
i yi dugin singan Ala Batu Bubun soden dɛ
ra. 6 I xa saraxa gan daxin baden lu Ala
Batu Bubun soden yɛtagi, Naralan Bubuna.
7 I xa ige ramaraden dəxə saraxa ganden
nun Naralan Bubun tagi, i yi igen sa a
kui. 8 I xa bubun nabilin sansanna ra, i
yi dugin singan sansanna soden dɛɛn na.
9 I xa masusan turen tongo, i yi Ala Batu
Bubun masusan e nun a yi seen birin. I xa
a rasariɲan e nun a waliseene birin, nayi
a sariɲanma nɛn. 10 I xa saraxa gan daxin
baden masusan e nun a waliseene birin. I xa
saraxa ganden nasariɲan, nayi a sariɲanma
nɛn fefe! 11 I xa ige ramaraden masusan e
nun a bundəxəna, i yi a rasariɲan. 12 I xa fa
Haruna nun a dii xɛmɛne ra Naralan Bubun
dɛɛn na, i yi e maxa. 13 I dugi rasariɲanxine
ragodo Haruna ma, i yi a masusan, i yi a
rasariɲan, alogo a xa saraxarali wanla kɛ.
14 I yi fa a dii xɛmɛne ra, i yi e maxidi dugine
yi. 15 I yi e masusan alo i e baba masusan
kii naxan yi, alogo e xa saraxarali wanla
kɛ n xa. Ne masusanma e so feen nan na
saraxaraliyani naxan luma e yixɛtɛne birin
xa habadan." 16 Musa yi Alatalaa yamarine
birin liga.

17 Ɲɛɛ firinden kike singena, kiken xii
singena, Ala Batu Bubun yi ti. 18 Musa to
Ala Batu Bubun ti, a yi a bundəxəne dəxə,
a yi a buntine ti e kui, a yi gaalane so
e yinle ra, a yi a sɛnbɛtɛnne ti. 19 A yi
kidine sa bubun fari a xunna soon na. A
na fan xunna soon so a xun na alo Alatala
Musa yamari kii naxan yi. 20 A yi Layiri
Sereya gɛmɛ walaxane tongo a e sa Layiri
Kankiraan kui. A yi a tongo tamine so yinle
ra Layiri Kankiraan ma. A yi kankiraan
dɛraganla sa a dɛ ra Ala solonama dɛnaxan
yi. 21 A yi Layiri Sereya Kankiraan xali Ala
Batu Bubun kui, a yi a yɛ masansan dugin
singan, alo Alatala a yamari Musa ma kii
naxan yi.

22 A yi tabanla ti Naralan Bubun kui, Ala
Batu Bubun kɔmɛn fəxəni, kankiraan yɛ
masansan dugin fari ma. 23 A yi burune
sa tabanla fari Alatala yɛtagi, alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi.

24 A yi lɛnpu dəxə seen dəxə Naralan
Bubun kui tabanla yɛtagi Ala Batu Bubun
yiifari fəxən ma. 25 A yi lɛnpune yitən
Alatala yɛtagi, alo Alatala a yamari Musa
ma kii naxan yi.

26 A yi wusulan gande xɛma daxin dəxə
Naralan Bubun kui, dugin yɛtagi. 27 A yi
wusulan xiri ɲaxumɛn gan a fari alo Alatala
a yamari Musa ma kii naxan yi.

28 A yi dugin singan Ala Batu Bubun dɛɛn
na. 29 A yi saraxa gan daxin baden dəxə Ala
Batu Bubun soden dɛxən, Naralan Bubuna.
A saraxa gan daxine ba na fari, e nun bogise
saraxane, alo Alatala a yamari Musa ma kii
naxan yi.

30 A yi ige sa seen dəxə Naralan Bubun
nun saraxa ganden tagi, a yi maxa igen sa a
kui. 31 Musa nun Haruna nun a dii xɛmɛne yi
e yiine nun e sanne maxama na igen nan na.
32 E nɛma yi soɛ Naralan Bubun kui, hanma
e nɛma e masoɛ saraxa ganden na, e yi e
maxama nɛn, alo Alatala a yamari Musa ma
kii naxan yi.

33 A yi sansanna ti Ala Batu Bubun nun
saraxa ganden nabilinni, a yi dugin singan
sansanna dɛɛn na. Musa yi wanla rajan na
kiini.

Ala nərəna
Yatɛne 9.15-23

34 Nayi, kundaan yi so Naralan Bubun xun
na, Alatalaa nərən yi Ala Batu Bubun nafe.
35 Musa mi yi nɔɛ soɛ Naralan Bubuni, bayo
kundaan yi a fari, e nun Alatalaa nərən yi
Ala Batu Bubun nafexi. 36 Na kundaan nɛma
yi kelɛ Ala Batu Bubun xun ma waxati yo
yi, Isirayila kaane birin yi sigama nɛn a fəxə
ra. 37 Koni xa kundaan mi yi bama na, e fan
mi yi sigama han a yi ba ləxən naxan yi.
38 Alatalaa kundaan nan yi Ala Batu Bubun
xun ma yanyin na, tɛɛn nan yi basanxi a ra
kəɛɛn na. Isirayila yamaan birin yi a to e
sigatiin birin yi.

Saraxaraline
Nabi Musa Alaa Falan Naxan
Sɛbɛ

Tawureta Musa yire saxanden ni i ra. Ala a falama Kitabun yireni ito kui, Isirayila kaane yulubi xafarin sɔtɔma kii naxan yi saraxane xɔn.

Kitabun yireni ito fala tide singeni, Ala nan Musa xilima Naralan Bubun kui yire sariɲanxini alogo a xa falan ti a xa. Kitabun yireni ito birin, Ala sariyane nan falama Musa xa lan Isirayila kaane ma, a yi e tuli sa, a naxa, "Naxan na e suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn." (Saraxaraline 18.5) A yisoxina, Ala a yɛbama Isirayila kaane xa e lan e xa fe ɲaxin naxanye ba e tagi alogo e nun Ala yi lan. A a yɛba e xa, e lan e xa naxan liga alogo e yire sariɲanxin xa findi e nun Ala naralanden na. Nayi, naxanye saraxan bama, fɔ ne xa a liga nɛn alo sariyana a falaxi kii naxan yi. Saraxaraline lan e xa binya, e yi e yɛtɛ suxu binyeni. Yamanan muxune birin lan e yi fati bɛndɛn fe xɔsixine matanga e nun yulubi feene.

Ala sariɲanxina, xanuntenyana Ala, na wama a yamaan xa lu a sariɲanni alogo xanuntenyaan xa lu en fan yi. Nanara, a habadan sariyan soxi Isirayila kaane yii, naxan makɛnɛnxi Marigi Yesu xɔn, a naxa, "I adamadi boden xanu alo i yɛtɛna." (Saraxaraline 19.18, na mɔn sɛbɛxi Matiyu 22.39 kui).

Ala bata saraxan naxanye birin yɛba Kitabun yireni ito kui, ne en malima nɛn, en yi a famu Marigi Yesu nɔɛ muxune yulubin xafarɛ kii naxan yi. Ala a fala nɛn Nabi Musa xa Kitabun yireni ito kui, a naxa, "N tan bata wunla findi n solona seen na ɛ niine xa, naxan sama saraxa ganden ma. Amasɔtɔ wunla nan n solonama bayo niina a yi." (Saraxaraline 17.11-12) Na nan findixi Marigi Yesu fan faxa feen na. A tinxi faxan ma nɛn alogo a wunla xa findi Ala solona seen na yamaan xa. Naxan na yulubin liga, na bata findi muxu halagi daxin na Ala yɛɛ ra yi, na lan a xa a niin fi na yulubina fe ra. Na nan a ligaxi, muxune e yiin sama suben xunna ma, e nɛma a bɛ saraxan na. Na bunna nɛɛn fa fala, "Naxan yi lan nun a xa liga n tan yulubi kanna ra, na xa liga subeni ito ra." Marigi Yesu findixi na saraxa kamalixin nan na yamaan xa. Naxan yi lan nun a xa liga adamadi yulubi kanne ra, na liga Yesu nan na naxan mi yulubi ligaxi.

Saraxan naxanye fe sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui, ne keden kedenna birin findixi Marigi Yesu a fena nde misaala nan na. En nɔɛ Marigi Yesu a dunuɲa yi gidin bunna kolonɲɛ nɛn en na saraxani itoe bunne fɛsɛfɛsɛ.

Sariyane nun Saraxane

1 Alatala yi Musa xili Naralan Bubuni, a yi a fala a xa 2 a a xa falani ito rali Isirayila kaane ma, a naxa,

"Xa ɛ tan nde fama saraxan na Alatala xa, a xa findi ɲingen na hanma yɛxɛɛna hanma siina."

3 "Xa a ɲingen nan bama saraxa gan daxin na, a xa turaan nan ba fɛ mi naxan na. Na kanna xa fa a ra Naralan Bubun so dɛɛn na alogo Alatala xa a rasuxu. 4 A xa a yiin sa saraxa ɲingen xunna ma. Ala a rasuxuma nɛn, a findi a solona seen na na kanna xa. 5 A xa tura bulanna kɔɛ raxaba Alatala yɛtagi. Saraxaraline xa fa a wunla ra, Harunaa diine. Ne yi a so saraxa ganden dɛxɔnne ma Naralan Bubun so dɛɛn na. 6 Na kanna xa ɲingen budo, a yi a yisɛgɛ dungi dungin na. 7 Saraxarali Harunaa diine xa tɛɛn sa saraxa ganden fari, e yegen sa tɛɛn na. 8 Saraxaraline, Harunaa diine, ne xa a dungine nun a xunna nun a turene sa yegene fari tɛɛni saraxa ganden fari. 9 Na kanna xa ɲingen kui seene nun a sanne yixa, saraxaraliin yi e birin sa tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma."

10 "Xa na kanna saraxan findixi yɛxɛɛn nan na hanma siina, a xa kontonna ba fɛ mi naxan na hanma kɔtɔna. 11 A xa a kɔɛ raxaba saraxa ganden kɔmɛn fɔxɔni Alatala yɛtagi. Saraxaraline, Harunaa diine, ne xa a wunla so saraxa ganden dɛxɔnne ma. 12 Na kanna xa a yisɛgɛ a dungi dungin na. Saraxaraliin xa a dungine nun a xunna nun a turene sa yegene fari tɛɛni, saraxa ganden fari. 13 Na kanna xa a kui seene nun a sanne maxa, saraxaraliin yi a birin xali, a e sa tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma."

14 "Xa na kanna saraxan findixi xɔliin nan na naxan bama saraxa gan daxin na Alatala

xa, a xa ganban nan ba hanma kolokonde
diina. 15 Saraxaraliin xa xəliin xali saraxa
ganden fari, a xa a xunna bolonɲɛ a ra, a
yi a sa tɛɛni saraxa ganden fari. A yi a
wunla rabəxən saraxa ganden dɛxənna ma.
16 A xa a xəsən ba e nun a yi seene, a yi e
woli saraxa ganden dɛxən, sogeteden binni,
xube bəxəndeni. 17 A xa a yibə a gabutɛne
tagi, hali a mi e ba e bode ra. Saraxaraliin
yi a sa yegene fari tɛɛni saraxa ganden fari.
Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn
na. A xirin nafan Alatala ma."

2

Bogise fi daxine Ala ma

1 "Xa muxuna nde waxi bogise saraxan fi
feni Alatala ma, a xa fa murutu fuɲin nan
na. A yi turen sa a yi, a wusulanna sa a fari.
2 A xa a xali saraxaraline fɛma, Harunaa
diine. A yi a yiin yɛ keden tongo murutu
fuɲini, turen saxi naxan yi e nun wusu-
lanna birin. Saraxaraliin xa na sa tɛɛni
saraxa ganden fari ɲəxə lu seen na Ala xən.
Bogise saraxan nan na ra naxan nalima tɛɛn
na. A xirin nafan Alatala ma. 3 Haruna nun a
diine nan gbee bogise saraxan dənxɛn na. A
sariɲan han! Amasətə a baxi saraxane nan
na naxanye ralixi tɛɛn na Alatala ma."

4 "Xa bogise saraxan na a ra naxan ganxi
buru gandeni, a xa findi murutu fuɲi faɲin
nan na, a rafala buru xunne ra naxanye
bənbəxi turen na hanma buru yilɛnlɛnxine
turen saxi naxanye ma. Buru rate seen*
nama sa ne yi."

5 "Xa bogise saraxan na a ra naxan ganxi
tunde dutunna ma, a lan a xa findi murutu
fuɲi faɲin nan na naxan bənbəxi turen na.
Buru rate seen nama sa a yi. 6 I xa a yibolon,
i turen sa a yi. Bogise saraxan na a ra."

7 "Xa i ya bogise saraxan gilinxin na a ra,
a xa findi murutu fuɲi faɲin nan na naxan
bənbəxi turen na."

8 "Bogise saraxan naxan nafalaxi na
seene ra, i xa fa na ra Alatala fɛma, i yi
a so saraxaraliin yii, a yi a xali saraxa
ganden dɛxən. 9 A nde bama bogise saraxan
na nɛn ɲəxə lu seen na Ala xən, a na sa
tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxan na a
ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan
Alatala ma. 10 Haruna nun a diine nan gbee
bogise saraxan dənxɛn na. A sariɲan han!
Amasətə a baxi saraxane nan na naxanye
ralixi tɛɛn na Alatala ma."

11 "Ɛ bogise saraxan naxanye fima Alatala
ma, ne sese nama rafala buru rate seen
na. Ɛ nama sese gan buru rate seen na
hanma kumin naxan yi xa bogise saraxan
na a ra naxan nalima tɛɛn na Alatala ma.
12 Ɛ nɔɛ ne fiyɛ nɛn Alatala ma alo bəxən
bogise singene saraxana, koni ɛ nama ne
gan saraxa ganden fari alo bogise saraxan
naxan xiri rafan Ala ma. 13 I xa fəxən sa i
ya bogise saraxane birin yi. I nama ɲinan
a sa feen na, amasətə fəxən findixi Alaa
Layirin taxamasenna nan na. A xa sa bogise
saraxane birin yi."

14 "Xa i fa i ya bəxən bogise singene ra
Alatala xa bogise saraxan na, i xa se xəri
kɛndɛne nan fi a ma naxanye dinxi, e ganxi.
15 I xa turen nun wusulanna sa a fari. Bogise
saraxan na a ra. 16 Saraxaraliin xa nde ba
se xəri dinxine nun turen na, a a sa tɛɛni
ɲəxə lu seen na Ala xən e nun wusulanna
birin. Saraxan na a ra naxan nalima Alatala
ma tɛɛn na."

3

Bəɲɛ xunbeli saraxane

1 "Xa muxuna nde a ɲingen bama bəɲɛ
xunbeli saraxan na, a xɛmɛna hanma a
gilɛna, a xa fa ɲingen na Alatala yɛtagi fɛ
mi naxan na. 2 A xa a yiin sa ɲingen xunna
ma, a yi a kɔɛ raxaba Naralan Bubun so dɛɛn
na. Saraxaraline, Harunaa diine xa a wunla
so saraxa ganden dɛxənne birin ma. 3 A xa
a subeni itoe ba a ra, a ne rali Alatala ma
tɛɛn na: turen naxanye buru subene ma,
e nun naxanye singanxi e ra, 4 a gbingi ra
xɛlɛ firinne, e nun turen naxanye e ma a
gbingini, farafaran naxan bəɲɛn ma naxan
nun gbingi ra xɛlɛne bama. 5 Harunaa diine
xa ne sa tɛɛni saraxa ganden fari, e nun
saraxa gan daxin naxanye yegene fari tɛɛni.
Saraxan nan na ra naxan nalima tɛɛn na. A
xirin nafan Alatala ma."

6 "Xa a xuruse xunxurin nan bama bəɲɛ
xunbeli saraxan na Alatala xa, a xa a xɛmɛn
hanma a gilɛɛn ba fɛ mi naxan na. 7 Xa a
yɛxɛɛn ba, a xa a xali Alatala yɛtagi. 8 A xa a
yiin sa xuruseen xunna ma a yi a kɔɛ raxaba
Naralan Bubun so dɛɛn na. Harunaa diine
xa a wunla so saraxa ganden dɛxənne birin
ma. 9 A xa a subeni itoe tongo bəɲɛ xunbeli

* 2:4: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

saraxan na, a ne rali Alatala ma tɛɛn na: a
turena, a xunla nun a turene birin, naxan
baxi a gbingi xɔnna ma, a turen naxanye
birin a buru subene ma e nun naxanye sin-
ganxi e ra, 10 a gbingi ra xɛlɛ firinne, e nun
turen naxanye e ma a gbingini, farafaran
naxan bɔŋɛn ma naxan bama e nun gbingi
ra xɛlɛne. 11 Saraxaraliin ne sama nɛn tɛɛni
saraxa ganden fari. Donseen nan na ra
naxan nalixi Alatala ma tɛɛn na."
12 "Xa a siin nan bama, a xa a xali Alatala
yɛtagi. 13 A xa a yiin sa xuruseen xunna
ma a yi a kɔɛ raxaba Naralan Bubun yɛtagi.
Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden
dɛxɔnne ma. 14 A xa a subeni itoe tongo,
a ne rali Alatala ma tɛɛn na: a turen birin
naxanye a buru subene ma e nun naxanye
singanxi e ra, 15 a gbingi ra xɛlɛ firinne, e
nun turen naxanye e ma a gbingini, fara-
faran naxan bɔŋɛn ma naxan bama e nun
gbingi ra xɛlɛne. 16 Saraxaraliin xa ne birin
sa tɛɛni saraxa ganden fari. Donseen na a ra
naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala
ma. Alatala nan gbee a turen birin na."
17 "Habadan sariyan na a ra waxati
famatɔne birin yi, ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi: Ɛ nama
suben turen don, ɛ nama suben wunla don."

4

Yulubi xafari saraxana

1 Alatala yi a fala Musa xa, 2 a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Naxan na tantan
a yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde
kala, a xa ito liga: 3 Xa saraxaraliin nan
yulubin ligaxi naxan masusanxi turen na
a findi saraxarali kuntigin na, a yamaan
findi yulubi tongon na, a xa fa tura bulanna
ra fɛ mi naxan na, a na ba a yulubi xafari
saraxan na Alatala xa. 4 A xa turaan xali
Naralan Bubun dɛɛn na Alatala yɛtagi. A
xa a yiin sa turaan xunna fari, a yi turaan
kɔɛ raxaba Alatala yɛtagi. 5 A yi a wunla
nde tongo, a a xali Naralan Bubun kui. 6 A
xa a yii sonla sin wunli, a a xuya Alatala
yɛtagi dɔxɔŋa ma solofere yire sariŋanxin
yɛ masansan dugin yɛtagi. 7 Saraxaraliin
xa wunla nde sa wusulan ganden tongonna
fenne ma, naxan Alatala yɛtagi Naralan
Bubun kui alogo na wunla xa rali Ala ma. A
xa turaan wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa gan
daxin baden san bunna dɛxɔn ma Naralan
Bubun dɛɛn fɛma. 8 A xa turani ito turen
birin ba, turen naxanye a buru subene ma
hanma naxanye singanxi e ra, 9 a gbingi
ra xɛlɛ firinne nun turen naxanye e ma a
gbingini, farafaran naxan bɔŋɛn ma naxan
bama e nun gbingi ra xɛlɛne. 10 A turen
bama nɛn alo turen naxanye bama bɔŋɛ
xunbeli saraxana turani. Saraxaraliin xa e
sa tɛɛni saraxa ganden fari. 11 Koni turaan
kidin nun a suben nun a xunna nun a sanne
nun a kui seene nun a gbiine, 12 e nun a
gbindin dɔnxɛn birin, a xa ne xali yamaan
daaxaden fari ma xube bɔxɔndeni dɛnaxan
sariŋan. A yi e sa yegene fari tɛɛni, a e gan
xube malanxin fari."
13 "Xa Isirayila yamaan birin nan Alatalaa
yamarina nde kala tantanni, e mi a kolon,
e bata findi yulubi tongone ra na yi. 14 E
na a kolon a e bata yulubin liga, yamaan
xa fa tura bulanna ra, e na ba yulubi xafari
saraxan na. E na xalima nɛn Naralan Bubun
yɛtagi. 15 Yamaan fonne xa e yiine sa tu-
raan xunna ma Alatala yɛtagi, e turaan kɔɛ
raxaba. 16 Saraxarali gbeen xa a wunla nde
xali Naralan Bubun kui. 17 A xa a yii sonla
sin wunli a a xuya Alatala yɛtagi dɔxɔŋa
ma solofere yire sariŋanxin yɛ masansan
dugin yɛtagi. 18 Saraxaraliin xa a wunla
nde sa saraxa ganden tongonna fenne ma,
naxan Alatala yɛtagi Naralan Bubun kui. A
xa a wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa gan daxi
baden dɛxɔn ma Naralan Bubun dɛɛn fɛma.
19 A xa a turene birin ba, a a sa tɛɛni saraxa
ganden fari. 20 A xa na turaan liga alo turaan
naxan ba a yɛtɛɛn yulubi xafari saraxan na.
Saraxaraliin xa Ala solona e xa na kiini, Ala
yi e mafelu. 21 A xa turaan xali yamaan
daaxaden fari ma, a yi a sa tɛɛni alo a tura
singen liga kii naxan yi. Yamaan yulubi
xafari saraxan na ra."
22 "Mangan na yulubin liga tantanni, a
Alatalaa yamarin kala, a Ala. A bata findi
yulubi tongon na. 23 A na a kolon a a bata
yulubin liga, a xa fa kɔtɔn na saraxan na, fɛ
mi naxan na. 24 A xa a yiin sa kɔtɔn xunna
ma, a yi a kɔɛ raxaba, saraxa gan daxine kɔɛ
raxaban dɛnaxan yi Alatala yɛtagi. Yulubi
xafari saraxan na a ra. 25 Saraxaraliin xa a
yii sonla sin na wunli, a yi nde sa saraxa gan
daxi baden tongonna fenne ma, a yi wuli
dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.
26 A xa a turen birin sa tɛɛni saraxa ganden
fari, alo bɔŋɛ xunbeli saraxan turen liga
kiinde. Saraxaraliin xa Ala solona mangan
yulubina fe ra na kiini, Ala yi a mafelu."

27 "Xa muxuna nde tantan yamaan yɛ, a
yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala,
a bata findi yulubi tongon na. 28 A na a kolon
a a bata yulubin liga, a xa fa sii gilɛn na
saraxan na fɛ mi naxan na a yulubina fe
ra. 29 A xa a yiin sa siin xunna fari naxan
bama yulubi xafari saraxan na. A xa a kɔɛ
raxaba saraxa gan daxine bama dɛnaxan
yi. 30 Saraxaraliin xa na wunla nde tongo
a yii sonla ra, a yi a sa saraxa gan daxi
baden tongonna fenne ma, a yi wuli dɔnxɛn
nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn. 31 A xa a
turene birin ba, alo bɔŋɛ xunbeli saraxan
turen ba kii naxan yi. A yi a sa tɛɛni saraxa
ganden fari, a xirin yi rafan Alatala ma.
Saraxaraliin xa Ala solona na kiini, Ala yi na
kanna mafelu."
32 "Xa a fa yɛxɛɛ diin nan na a yulubi
xafari saraxan na, a lan a xa a gilɛɛn nan
ba, fɛ mi naxan na. 33 A xa a yiin sa a xunna
fari. A xa a kɔɛ raxaba yulubi xafari saraxan
na saraxa gan daxine kɔɛ raxaban dɛnaxan
yi. 34 Saraxaraliin xa a wunla nde tongo
a yii sonla ra, a yi a sa saraxa gan daxin
baden tongonna fenne ma, a yi wuli dɔnxɛn
nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma. 35 A xa a
turene birin ba, alo yɛxɛɛn naxan ba bɔŋɛ
xunbeli saraxan na. Saraxaraliin yi a sa
saraxan bonne fari naxanye ralima Alatala
ma tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxaraliin
xa Ala solona na kiini na kanna xa a yulubi
ligaxine fe ra, Ala yi a mafelu."

5

Yulubin misaale

1 "Xa yamaan xilixi sereya badeni e yi
e rakɔlɔ, xa muxuna nde feen naxan toxi
hanma a a kolon, xa a mi sereyaan ba
na ma, a bata yulubin liga. A na hakɛn
goronna tongoma nɛn. 2 Xa muxuna nde a
din se haramuxina nde ra, xa a findi sube
haramuxi faxaxin na, hanma xuruse hara-
muxina nde, hanma bubuse haramuxina
nde, hali a mi a kolon, a fan mi fa sariŋanxi,
a bata yulubin tongo. 3 Xa muxuna nde a din
se xɔsixina nde ra naxan fataxi adamadiine
ra, hali a mi yi a kolon, a na a kolon, a bata
findi yulubi tongon na. 4 Xa muxuna nde mi
a miri, a a kɔlɔ wulen fari, fa fala a fena nde
rabama nɛn. Xa a mi a raba, a bata findi
yulubi tongon na."
5 "Naxan na findi yulubi tongon na na
feene yi, na xa a ti a yulubi ligaxin na.
6 Na xanbi ra, a xa fa yɛxɛɛ gilɛn na hanma
sii gilɛna, a a ba saraxan na Alatala xa
a yanginna ra. Nayi, saraxaraliin xa Ala
solona a yulubina fe ra."
7 "Xa fɛrɛ mi a xa a xuruseen sɔtɔ, a xa
fa ganba firin hanma kolokonde firin na, a
ne ba saraxan na a yanginna ra Alatala xa,
keden yulubi xafarin na, keden saraxa gan
daxin na. 8 A xa e xali saraxaraliin fɛma. A
xa yulubi xafari saraxan nan singe ba. A xa
a kɔɛɛn gira, koni a nama a xunna bolonɲɛ
a ra. 9 A xa a wunla nde xuya saraxa ganden
dɛxɔnna ma, a wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa
ganden dɛxɔn. Yulubi xafari saraxan na a
ra. 10 A xa xɔliin boden ba saraxa gan daxin
na alo sariyana a falaxi kii naxan yi, a yi
Ala solona na kanna yulubina fe ra. Ala a
mafeluma nɛn."
11 "Xa fɛrɛ mi a xa a ganba firin hanma
kolokonde firin sɔtɔ, a nɔɛ fɛ murutu fuŋin
kilo naanin na nɛn yulubi xafari saraxan na.
Koni a nama turen hanma wusulanna sa a
yi, bayo yulubi xafari saraxan na a ra. 12 A
xa a xali saraxaraliin fɛma, na yi a yiin yɛ
keden ba a ra ɲɔxɔ lu seen na Ala xɔn, a
yi a sa saraxane fari naxanye ralima Alatala
ma tɛɛni saraxa ganden fari. Yulubi xafari
saraxan na a ra. 13 Saraxaraliin xa Ala solona
na kiini na kanna yulubi ligaxine fe ra, Ala
yi a mafelu. Saraxaraliin nan gbee saraxan
dɔnxɛn na alo a ligan bogise saraxan na kii
naxan yi."

Yangin saraxana

14 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
15 "Xa muxuna nde tinxintareyaan liga, a
yulubin liga tantanni a mi Alatala gbee se
sariŋanxine fi a ma. A xa fa kontonna ra
e nun naxan yɛlan a yanginna ra Alatala
xa, fɛ mi naxan na, naxan saren lanxi kala
tixin ma, fata yire sariŋanxin gbeti liga
seen na. Yangin saraxan nan na ra. 16 A mi
se sariŋanxin naxan fixi, a xa a ɲɔxɔn fi, a
yi a saren yaganna dɔxɔŋa ma firin sa a fari,
a yi a birin so saraxaraliin yii. Saraxaralina
Ala solonama nɛn na kanna xa kontonna ra,
a naxan bama yangin saraxan na, Ala yi a
mafelu."
17 "Xa muxuna nde yulubin liga, a Alata-
laa yamarina nde kala, hali a mi a kolon,
a bata findi yulubi tongon na. A a hakɛn
goronna tongoma nɛn. 18 A xa fa kontonna
ra saraxaraliin fɛma fɛ mi naxan na yangin
saraxan na. A saren xa lan a kala tixin saren

ma fata sariyan na saraxaraliin miriyani.
Nayi, saraxaralina Ala solonama nɛn a tan-
tanna fe ra, Ala yi a mafelu. [19] Yangin
saraxan na a ra, bayo na kanna findixi
yulubi tongon nan na Alatala mabinni."

Sariyana lan yangin saraxan ma

[20] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
[21] "Xa muxuna nde yulubin liga, a yi tinx-
intareyaan liga Alatala ra, a wulen fala a
boden xa a yii sena nde a fe ra, naxan
taxuxi a ra hanma a a muɲa, hanma a a
kansun, [22] hanma a a dɛ yixalan sena nde
a fe ra naxan lɔxi ayi, a yi a to, hanma a
a kɔlɔ wuleni, hanma a yulubina nde liga
alo adaman dari fena, [23] a na na sifan liga,
a bata findi yulubi tongon na. A xa na se
muɲaxin naxɛtɛ, hanma a naxan kansunxi,
hanma naxan yi taxuxi a ra, hanma a seen
naxan toxi naxan yi lɔxi ayi, [24] hanma a
wulen falaxi seen naxan ma fe ra. A xa na
ɲɔxɔn fi, a yi yaganna dɔxɔɲa ma firin sa a
fari, a yi a so a kanna yii na lɔxɔn yɛtɛni a
na yangin saraxan ba lɔxɔn naxan yi. [25] A
xa fa kontonna ra saraxaraliin fɛma fɛ mi
naxan na yangin saraxan na Alatala xa. Na
kontonna saren nun kala tixin saren xa lan.
[26] Saraxaralina Alatala solonama nɛn, a yi a
mafelu na feen na, naxan a findixi yulubi
tongon na."

6

Sariyan saraxa gan daxine fe yi

[1] Alatala yi a fala Musa xa, [2] a xa ya-
marini ito fi Haruna nun a diine ma, a
naxa, "Sariyan ni i ra saraxa gan daxine fe
ra. Saraxa gan daxin xa lu ganɲɛ saraxa
ganden fari kɔɛɛn birin na han xɔtɔnni.
Tɛɛn nama tu saraxa ganden fari. [3] Na xanbi
ra, saraxaraliin xa a maxidi taa dugi gubani
e nun a taa dugi bunbirana, a saraxan
xuben ba saraxa ganden fari tɛɛn naxanye
ganxi, a yi e sa saraxa ganden dɛxɔn. [4] Na
xanbi ra, a a dugine masara, a xuben xali
yamaan daaxaden fari ma yirena nde yi
naxan sariɲan. [5] Tɛɛn naxan dɛgɛma saraxa
ganden fari, na nama tu. Xɔtɔn yo xɔtɔn,
saraxaraliin xa yegene fari sa, a yi saraxa
gan daxini tɔn tɛɛni, a bɔɲɛ xunbeli sarax-
ane turen sa a fari. [6] Tɛɛn xa lu dɛgɛ saraxa
ganden fari waxatin birin. A nama tu."

Sariyan bogise saraxane fe yi

[7] "Sariyan ni i ra bogise saraxana fe ra:
Harunaa diine xa fa a ra Alatala yɛtagi,
saraxa ganden yɛtagi. [8] Saraxaraliin xa
murutu fuɲin nun turen yiin yɛɲayi keden
tongo, e nun wusulanna birin naxan saxi
bogise saraxan fari. A yi na sa tɛɛni ɲɔxɔ lu
seen na Ala xɔn saraxa ganden fari, a xirin
yi rafan Alatala ma. [9] Haruna nun a diine
xa na bogise saraxan dɔnxɛn don. E xa a
don yirena nde yi naxan sariɲan Naralan
Bubun sansanna kui. Buru rate se* nama sa
a yi. [10] A mi ganma buru rate seen na. N na
nan soxi e yii e gbeen na fata ne saraxane
ra naxanye ralima n ma tɛɛn na. A sariɲan
han! A sariɲan alo yulubi xafari saraxan
nun yangin saraxan sariɲan kii naxan yi.
[11] Haruna bɔnsɔnna xɛmɛne birin daxa e xa
a don. E gbeen na a ra fata saraxane ra
naxanye ralima Alatala ma tɛɛn na waxati
famatɔne birin yi. Naxan yo nɛma a yiin
diɲɛ a ra fɔ a xa sariɲan."

[12] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
[13] "Haruna nun a diine na masusan lɔxɔn
naxan yi e yi findi saraxaraline ra, e xa mu-
rutu fuɲin kilo saxan ba bogise saraxan na
Alatala xa, a tagina xɔtɔnni, a tagiin bonna
ɲinbanna ra. [14] Murutu fuɲin lan a bɔnbɔ
turen na, na yi gan tunde dutunna ma. Na
xanbi ra, na burudin xa yigira dungi dungin
na, a rali bogise saraxan na naxan xiri rafan
Alatala ma. [15] Haruna bɔnsɔnna naxan find-
ima saraxarali kuntigin na, na xa saraxani
ito ba. Habadan sariyan na a ra Alatala
yɛtagi, a ganma nɛn fefe! [16] Saraxaraliin na
fa bogise saraxan naxan na, a ganma nɛn
fefe, a nama don."

Yulubi xafari saraxan sariyana

[17] Alatala yi a fala Musa xa, [18] a a xa a fala
Haruna nun a diine xa, a naxa, "Sariyan
ni i ra yulubi xafari saraxana fe ra. Yu-
lubi xafari saraxan xa faxa Alatala yɛtagi
saraxa gan daxin kɔɛ raxaban dɛnaxan yi. A
sariɲan han! [19] Saraxaraliin naxan a ralima,
na nan a donma. A xa a don Naralan Bubun
sansanna kui yirena nde yi naxan sariɲan.
[20] Naxan yo nɛma a yiin diɲɛ a suben na fɔ
a xa sariɲan nɛn. Xa a wunla xuya dugina
nde ma, i xa na dugin xa yire sariɲanxina
nde yi. [21] A na ɲin fɛɲɛn naxan kui, i xa na

* 6:9: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

kala. Koni xa a ɲin sula goronna nan kui, a xa maxa, a malinsaxun. [22] Xɛmɛn naxanye saraxaralina denbayani, ne nan daxa, e a don. A sariɲan han! [23] Koni yulubi xafari saraxan naxan wunla bata xali Naralan Bubun yire sariɲanxin kui Ala solona seen na, na nama don. Na xa sa tɛɛni."

7

Yangin saraxan sariyana

[1] "Sariyan ni i ra yangin saraxana fe ra. A sariɲan han! [2] Yangin saraxan xa faxa saraxa gan daxin kɔɛ raxaban dɛnaxan yi. A wunla yi so saraxa ganden dɛxɔnne birin ma. [3] A turen birin xa ba saraxan na, a xuli turen nun a turen naxanye a buru subene ma, [4] a gbingi ra xɛlɛ firinne nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xɛlɛne. [5] Saraxaraliin xa ne rali Alatala ma tɛɛni saraxa ganden fari. Yangin saraxan na a ra. [6] Xɛmɛn naxanye saraxaralina denbayani, ne nan daxa, e a don, koni fɔ a xa don yire sariɲanxina nde yi, bayo a sariɲan han! [7] Yangin saraxan nun yulubi xafari saraxan lanxi sariya kedenni ito nan ma: saraxaraliin naxan Ala solonama, a tan nan gbee suben na."

[8] "Saraxaraliin naxan saraxa gan daxin bama muxuna nde xa, a tan nan gbee na kidin na."

[9] "Bogise saraxan naxan birin ganxi buru gandeni, naxan nafalaxi tunde dutunna ma hanma naxan gilinxi, saraxaraliin nan gbee ne ra, naxan saraxan nalixi. [10] Bogise saraxan birin naxan basanxi turen na hanma a xarena, Haruna bɔnsɔnne birin nan gbee ne ra."

Bɔɲɛ xunbeli saraxan sariyana

[11] "Sariyan ni i ra bɔɲɛ xunbeli saraxana fe ra naxan bama Alatala xa. [12] Xa muxuna nde xuruseen bama barika bira seen na, a xa a ba e nun buru xunne buru rate se mi naxanye yi naxanye bɔnbɔxi turen na e nun burudine turen saxi naxanye ma buru rate se mi naxanye yi, e nun buru yilɛnlɛnxin naxanye rafalaxi murutu fuɲin faɲin na naxanye bɔnbɔxi turen na. [13] Buru rate seen buru xunna naxanye yi, na ndee xa sa bɔɲɛ xunbeli saraxan fari naxan bama barika bira seen na. [14] A xa nde ba ne keden kedenna ra, a na fi Alatala ma. Na findima saraxaraliin nan gbee ra naxan bɔɲɛ xunbeli saraxan wunla xuyaxi. [15] Bɔɲɛ xunbeli saraxan naxan bama barika bira seen na, na suben xa don a ba lɔxɔn nin. Na sese nama ramara han xɔtɔnni."

[16] "Koni, xa muxuna nde bɔɲɛ xunbeli saraxan bama alogo a xa a dɛ xuiin nakamali hanma a a ba ɲɛnige ma saraxan na, saraxa suben xa don a ba lɔxɔn nin, koni naxan na lu, a nɔɛ na donɲɛ nɛn na xɔtɔn bode. [17] Saraxan suben dɔnxɛn naxan na lu a xii saxandeni na xa sa tɛɛni. [18] Xa muxuna nde susu a bɔɲɛ xunbeli saraxan suben don a xii saxande lɔxɔni, saraxan mi rasuxuma. Ala mi a yatɛma sese ra, a ba muxun xa bayo a haramuxi. Naxan na a don, a na hakɛn goronna tongoma nɛn. [19] Suben naxan na din se haramuxin na, na nama don, a xa sa tɛɛni. Muxun naxan sariɲan, na kanna daxa a saraxa suben don, [20] koni naxan mi sariɲanxi, a yi bɔɲɛ xunbeli saraxa subena nde don Alatala gbeen naxan na, na kedima nɛn a yamani. [21] Naxan na a din se haramuxina nde ra, fata adaman na hanma sube haramuxina, hanma xɔsi se haramuxina nde, a yi bɔɲɛ xunbeli saraxa suben don Alatala gbeen naxan na, na kanna kedima nɛn a yamani."

[22] Alatala yi a fala Musa xa, [23] a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ nama ɲingen turen don, hanma yɛxɛɛna, hanma siina. [24] I na suben to, a faxaxi hanma burunna subene a yibɔxi, ne turen nɔɛ rawalɛ nɛn se gbɛtɛ ra, koni i nama a don. [25] Naxan na na sube sifane turen don naxanye nɔɛ raliyɛ Alatala ma tɛɛn na, na kedima nɛn a yamani. [26] Ɛ nama xɔliin wunla don hanma suben wunla, ɛ nɛma dɔxi dɛdɛ yi. [27] Naxan na wunla nde don, na kedima nɛn a yamani."

[28] Alatala yi a fala Musa xa, [29] a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Naxan na bɔɲɛ xunbeli saraxan ba, a xa fa a fɔxɔ kedenna ra, a na ba saraxan na Alatala xa. [30] A yɛtɛɛn xa fa na kiseen na naxan nalima Alatala ma tɛɛn na. A xa fa suben turen nun a kanken na. A xa a kanken yita Alatala ra alo se ralixina. [31] Saraxaraliin xa turen sa tɛɛni saraxa ganden fari, koni a kanken xa lu Haruna nun a diine xa. [32] I xa bɔɲɛ xunbeli saraxan yiifari ma danban fi saraxaraliin ma kiseen na. [33] Haruna bɔnsɔnna naxan bɔɲɛ xunbeli saraxan wunla nun turen nalixi, na nan

gbee a yiifari ma danban na. [34] Amasɔtɔ Isirayila kaane bɔŋɛ xunbeli saraxan naxanye bama, a kanke ralixin nun a danban naxan fixi, n bata ne so Haruna nun a diine yii, saraxaraline. Isirayila kaane na subene nan soma e yii habadan."

[35] "Ito nan findi Haruna nun a diine gbeen na e Alatalaa saraxarali wanla fɔlɔ lɔxɔn naxan yi. A bama ne saraxane ra naxanye ralixi Alatala ma tɛɛn na. [36] Alatala na nan yamarixi Isirayila kaane ma, e to masusan lɔxɔn naxan yi. Habadan sariyan na a ra e yixɛtɛne birin xa. [37] Sariyane nan ne ra saraxani itoe fe ra: saraxa gan daxina, bogise saraxana, yulubi xafari saraxana, yangin saraxana, saraxaraliin dɔxɔ saraxana e nun bɔŋɛ xunbeli saraxana. [38] Alatala na sariyan so Musa yii Sinayi geyaan nan fari, a Isirayila kaane yamari lɔxɔn naxan yi Sinayi tonbonni, a e xa fa e saraxane ra Alatala xa."

8

Saraxaraline dɔxɔ feen saraxana
Xɔrɔyaan 29.1-37

[1] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, [2] "Haruna nun a diine xili Naralan Bubun so dɛɛn na. I xa fa e dugine nun masusan turen na, e nun turaan naxan bama yulubi xafari saraxan na, e nun konton firin e nun debena buru ratetarene naxan kui. [3] I xa Isirayila yamaan birin malan Naralan Bubun so dɛɛn na." [4] Alatala yamarin naxan fi, Musa yi na liga, yamaan yi e malan Naralan Bubun so dɛɛn na.

[5] Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, "Alatala ito nan yamarixi." [6] Musa yi Haruna nun a diine maso, a yi e maxa. [7] A yi dugin nagodo Haruna ma, a yi a tagi xidi tagixidin na, a gubaan nagodo a ma, a saraxarali domaan nagodo a ma, a saraxarali domaan tagi xidi tagixidi faŋin na. [8] A yi kanke masaan bira a kɔɛ, a masɛnsɛn ti seene, Yurima nun Tumin sa na kui. [9] A yi namun so Haruna xun na, a yi xɛma walaxadin sa a tigi yɛɛ ra taxamaseri sariŋanxin na alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

[10] Musa yi masusan turen tongo, a Ala batu bubun masusan e nun a yi seen birin. A ne birin nasariŋan. [11] A yi na turena nde xuya saraxa ganden ma dɔxɔŋa ma solofere, a saraxa ganden masusan e nun a goronne birin, e nun ige sa seen nun a dɔxɔ sena, alogo a xa ne rasariŋan. [12] A mɔn yi turen sa Haruna xunni, a a masusan, alogo a xa a rasariŋan. [13] A yi Harunaa diine maso. A yi e dugine ragodo e ma, e nun tagi xidine nun xun tagi xidine, alo Alatala yamarin naxan so Musa yii.

[14] A yi fa turaan na yulubi xafari saraxan na, Haruna nun a diine yi e yiine sa turaan xunna fari. [15] Musa yi a kɔɛ raxaba, a a wunla nde tongo, a yi a sa saraxa ganden tongonna fenne ma a yii sonla ra, alogo a xa saraxa ganden nasariŋan. A yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma. A saraxa ganden nasariŋan na kiini alogo a xa Ala solona mɛnni. [16] Musa mɔn yi turen tongo naxanye yi ŋingen buru subene rabilinni, e nun farafaran naxan yi bɔŋɛn fari, e nun a gbingi ra xɛlɛ firinne nun e turene. A yi na birin sa tɛɛni saraxa ganden fari. [17] Koni a yi ŋingen gbindin nun a kidin nun a suben nun a gbiine woli tɛɛni yamaan daaxaden fari ma, alo Alatala a yamarin Musa ma kii naxan yi.

[18] Na xanbi ra, a yi fa kontonna ra saraxa gan daxin na. Haruna nun a diine yi e yiine sa a xunna ma. [19] Musa yi a kɔɛ raxaba, a a wunla nde so saraxa ganden dɛxɔnne ma. [20] A yi a yixaba dungi dungin na, a a xunna sa tɛɛni, e nun a dungine nun a turena. [21] A yi a buru subene nun a sanne maxa, a yi kontonna gbindin birin sa tɛɛni saraxa ganden fari saraxa gan daxin na, naxan nalixi Alatala ma tɛɛn na alo a yamari Musa ma kii naxan yi. A xirin yi rafan Ala ma.

[22] Na xanbi ra, a yi fa kontonna firinden na saraxarali dɔxɔ saraxan na. Haruna nun a diine yi e yiine sa a xunna ma. [23] Musa yi a kɔɛ raxaba, a a wunla nde tongo, a yi a sa Haruna yiifari ma tunla ma. A nde sa a yiifari ma yii konkoribaan nun a san konkoribaan ma. [24] A yi Harunaa diine fan maso, a a wunla nde sa e yiifari ma tunle ma e nun e yiifari ma yii konkoribaan nun san konkoribane. A yi a wunla nde so saraxa ganden dɛxɔnne ma. [25] A a turen tongo, e nun a xuli turena, e nun turen naxanye a buru subene rabilinni, e nun farafaran naxan a bɔŋɛn fari, e nun a gbingi ra xɛlɛ firinne nun e turene, e nun a yiifari ma danbana.

26 A deben tongo buru ratetaren naxan
kui, naxan yi Alatala yɛtagi. A yi buru
xun keden tongo, e nun buru keden naxan
nafalaxi turen na e nun burudi keden. A yi e
sa suben turene nun yiifari ma danban fari.
27 A yi e birin so Haruna nun a diine yii, a
yi e yite Alatala yɛtagi se ralixin na. 28 Na
xanbi ra, Musa yi e rasuxu e ra, a yi e sa
tɛɛni saraxa ganden fari saraxa gan daxine
fari. Saraxarali dɔxɔ saraxan na a ra, naxan
xiri rafan Ala ma. A ralima Alatala ma tɛɛn
nan na.
29 Musa yi kontonna kanken tongo a yi a
yite Alatala yɛtagi se ralixin na. Na yi findi
Musa gbeen na alo Alatala a yamari Musa
ma kii naxan yi.
30 Musa yi masusan turena nde tongo e
nun wunla nde naxan yi saraxa ganden fari,
a yi a xuya Haruna nun a dugine ma, e nun
a diine nun e dugine. Nayi, a yi Haruna
nun a dugine rasariŋnan, e nun a diine nun
e dugine.
31 Musa yi a fala Haruna nun a diine xa,
a naxa, "Ɛ suben ɲin Naralan Bubun dɛ ra,
ɛ yi a don na, e nun burun naxan deben
kui saraxarali dɔxɔ saraxan na, alo n na a
yamari kii naxan yi. N naxa, 'Haruna nun
a diine xa a don.' 32 Ɛ xa burun nun sube
dɔnxɛn woli tɛɛni. 33 Ɛ nama keli Naralan
Bubun dɛ ra xii solofere, han ɛ dɔxɔ fe
lɔxɔne yi ɲan bayo ɛ dɔxɔ feene buma nɛn
xii solofere. 34 Alatala to feene yamarixi nɛn
alogo a xa solona ɛ xa. 35 Nanara, ɛ xa lu
Naralan Bubun dɛɛn na xii solofere, kɔɛɛn
nun yanyin na, ɛ yi Alatalaa yamarin suxu,
alogo ɛ nama faxa, amasɔtɔ na nan yamar-
ixi n ma." 36 Alatalaa yamarin naxanye birin
fi e ma fata Musa ra, Haruna nun a diine yi
ne birin liga.

9

Haruna nun a diine yi wanla fɔlɔ

1 Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, Musa yi
Haruna nun a diine xili, e nun Isirayila
fonne. 2 A yi a fala Haruna xa, a naxa,
"Turaan dii keden tongo i yulubi xafari
saraxan na e nun konton keden saraxa
gan daxin na, fɛ mi naxanye ra, i fa e ra
Alatala yɛtagi. 3 I yi a fala Isirayila kaane
xa, i naxa, 'Ɛ xa kɔtɔn tongo yulubi xafari
saraxan na, e nun turaan diin nun yɛxɛɛ
diina ɲɛɛ keden kedenne, fɛ mi naxanye ra
saraxa gan daxin na, 4 e nun turana e nun
kontonna bɔŋɛ xunbeli saraxan na, alogo
e xa ba saraxan na Alatala yɛtagi, e nun
bogise saraxan naxan basanxi turen na.
Amasɔtɔ Alatala a nɔrɔn yitama ɛ ra nɛn
to.' "
5 Musa naxan yamari, e na xali Naralan
Bubun yɛtagi. Yamaan birin yi e maso, e
ti Alatala yɛtagi. 6 Musa yi a fala, a naxa,
"Alatalaa yamarin ni i ra ɛ naxan ligama
alogo ɛ xa a nɔrɔn to."
7 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, "I
maso saraxa ganden na. I yi i yulubi xafari
saraxan nun saraxa gan daxin ba, i Ala
solona i yɛtɛɛn nun yamaan xa. I xa saraxan
ba yamaan fan xa alogo i xa Ala solona e xa,
alo Alatala a yamarixi kii naxan yi."
8 Haruna yi a maso saraxa ganden na, a yi
turaan diin kɔɛ raxaba a yɛtɛ yulubi xafari
saraxan na. 9 A diine yi fa a wunla ra a
xɔn, a yi a yii sonla sin wunli, a yi a sa
saraxa ganden tongonna fenne ma. A yi
wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn
ma. 10 A yi a turen sa tɛɛni saraxa ganden
fari, e nun a gbingi ra xɛlɛne nun farafaran
naxan a bɔŋɛn fari, e naxanye baxi yulubi
xafari saraxani, alo Alatala a yamari Musa
ma kii naxan yi. 11 Koni a yi a suben nun
a kidin sa tɛɛni yamaan daaxaden fari ma.
12 A yi saraxa gan daxin kɔɛ raxaba. A diine
yi a wunla so a yii, a yi a so saraxa ganden
dɛxɔnne ma. 13 E yi saraxan dungi keden
keden so a yii e nun a xunna, a yi e sa tɛɛni
saraxa ganden fari. 14 A yi a buru subene
nun a sanne maxa, a yi e sa saraxa gan daxin
fari tɛɛni saraxa ganden fari. 15 Na xanbi
ra, Haruna yi fa yamana saraxan na. A yi
yamana yulubi xafari saraxa kɔtɔn tongo,
a yi a kɔɛ raxaba. A na ba yulubi xafari
saraxan na alo a singen ba kii naxan yi.
16 A yi fa saraxa gan daxin na, a na ba alo
sariyana a falaxi kii naxan yi. 17 A yi fa
bogise saraxan na, a yi a yiin yɛ keden ba
a ra, a yi na sa tɛɛni saraxa ganden fari,
sa xɔtɔn ma saraxan gan daxin fari. 18 A yi
turaan nun kontonna kɔɛ raxaba yamana
bɔŋɛ xunbeli saraxan na. A diine yi a wunla
so a yii, a yi a so saraxa ganden dɛxɔnne
ma. 19 E yi turaan nun kontonna turen
tongo, e nun a xuli turena, a ture yirene, a
gbingi ra xɛlɛne, e nun farafaran naxan a
bɔŋɛn fari, 20 e yi ne sa subene kankene fari.
Haruna yi turene sa tɛɛni saraxa ganden

fari. [21] Haruna yi subene kankene nun e
yiifari ma danbane yite Alatala yɛtagi, se
ralixin na alo Musa a yamari kii naxan yi.
[22] Haruna yi a yiine yite yamaan binni,
a duba e xa. A to yulubi xafari saraxan
nun saraxa gan daxin nun bɔɲɛ xunbeli
saraxan ba, a yi godo. [23] Musa nun Haruna
yi so Naralan Bubun kui. E to mini, e
duba yamaan xa. Alatalaa nɔrɔn yi godo
saraxa gandeni yamaan yɛtagi. [24] Tɛɛn yi
mini Alatala yɛtagi, a saraxan nun turen
gan saraxa ganden fari. Yamaan to na to,
e sɔnxɔ sɛwani, e yi e xinbi sin, e yɛtagin
lan bɔxɔn ma.

10

Haruna dii firin yi gan

[1] Haruna dii firinne, Nadaba nun Abihu,
ne yi e wusulan gan seene tongo, e tɛɛn sa
e kui, e wusulanna sa a fari. E yi fa tɛɛn
na Alatala yɛtagi, naxan mi yi lan, a mi yi
naxan yamarixi. [2] Nayi, tɛɛn yi mini Alatala
yɛtagi, a yi e gan, e faxa Alatala yɛtagi.
[3] Musa yi a fala Haruna xa, a naxa,
"Alatala ɛ rakolonxi nɛn ito ra, a to a fala, a
naxa, 'N na n ma sariɲanna mayitama nɛn n
batu muxune tagi. N binyama nɛn yamaan
yɛtagi.' "
Haruna yi lu dunduxi.
[4] Musa yi Mikayeli nun Elisafan xili,
Haruna sɔxɔ Yusiyɛli a diine, a yi a fala e
xa, a naxa, "Ɛ xa ɛ ngaxakedenne binbine
xali yamaan daaxaden fari ma, keli yire
sariɲanxin yɛtagi." [5] E yi fa, e yi e xali ya-
maan daaxaden fari ma, alo Musa e yamari
kii naxan yi. Dugine mɔn yi e binbine ma.
[6] Musa yi a fala Haruna nun a diine xa,
Eleyasari nun Itamara, a naxa, "Ɛ nama ɛ
xunna lu a yitɔntaren na, ɛ to sunuxi. Ɛ
nama ɛ dugine yibɔ, alogo ɛ nama faxa,
ɛ yi Alatalaa xɔlɔn nafa yamaan birin ma.
Alatala ɛ kon kaan naxanye faxaxi tɛɛn na,
Isirayila yamaan birin nan ne wugama. [7] Ɛ
nama keli Naralan Bubun so dɛɛn na, alogo
ɛ nama faxa, amasɔtɔ Alatalaa masusan
turen nan ɛ ma." Musa naxan fala, e na liga.
[8] Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, [9] "I
na so Naralan Bubun kui, i nama manpaan
min, i nama na minse sifan min, i tan nun
i ya diine, alogo ɛ nama faxa. A find-
ima habadan sariyan nan na i yixɛtɛne xa
waxati famatɔne yi. [10] Ɛ xa se sariɲanxin
nun a haramuxin tagi raba, naxan mi daxa
e nun naxan daxa. [11] Ɛ xa Isirayila kaane
xaran tɔnne ma Alatala naxanye fixi e ma
fata Musa ra."
[12] Musa yi a fala Haruna nun a diine xa
naxanye yi fa luxi, Eleyasari nun Itamara,
a naxa, "Bogise saraxan naxan luxi, naxan
mi ralixi Alatala ma tɛɛn na, ɛ xa na tongo, ɛ
yi a don saraxa ganden fɛma. A nama basan
buru rate seen* na. A sariɲan fefe! [13] Ɛ xa a
don yirena nde yi naxan sariɲan, amasɔtɔ
i gbeen na a ra ɛ nun i ya diine, fata na
saraxane ra naxanye ralixi Alatala ma tɛɛn
na, bayo na nan yamarixin n ma. [14] Koni
suben kanken naxan nalixi e nun danban
naxan yitexi Ala xa, ɛ nun i ya dii xɛmɛne
nun i ya dii tɛmɛne xa ne don yirena nde
yi naxan sariɲan. Amasɔtɔ e bata so ɛ yii
ɛ gbeen na, naxanye baxi Isirayila kaane
bɔɲɛ xunbeli saraxane ra. [15] Isirayila kaane
lan e xa fa danban na naxan yitexi e nun
kanken naxan nalixi Ala ma, sa turene fari
naxanye sama tɛɛni, alogo e xa yite Alatala
yɛtagi se ralixin na. Habadan sariyan na a
ra: I gbeen nan e ra, ɛ nun i ya diine alo
Alatala a yamarixi kii naxan yi."
[16] Musa yi kɔtɔna fe maxɔdin, naxan baxi
yulubi xafari saraxan na. A yi a mɛ a e
bata yi a birin sa tɛɛni. Nayi, a yi xɔlɔ
Eleyasari nun Itamara ma, Harunaa dii nax-
anye lu, a naxa, [17] "Nanfera ɛ mi saraxani
ito suben donxi yire sariɲanxini? A sariɲan
han! Alatala subeni ito soxi ɛ yii nɛn alogo
Isirayila yamana hakɛn xa ba a ma, ɛ yi
Alatala solona e xa. [18] Amasɔtɔ subeni ito
wunla to mi soxi yire sariɲanxin kui, nayi ɛ
lan nɛn ɛ kɔtɔn suben don yire sariɲanxini,
alo n na a yamari kii naxan yi." [19] Haruna
yi a fala Musa xa, a naxa, "I tuli mati. E
bata yulubi xafari saraxan nun saraxa gan
daxin ba Alatala yɛtagi to lɔxɔni, na kui, i
mi a to fe sifan naxan n masɔtɔxi. Na yi
Alatala kɛnɛnɲɛ ba, xa n fa yulubi xafari
saraxa suben don to?" [20] Musa to na mɛ, na
yi a kɛnɛn.

11

Sube radaxaxine nun a haramuxine
Sariyane 14.3-21

* 10:12: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa,
2 a e xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa,
"Bɔxɔn subene birin yɛ, ɛ lan ɛ xa itoe
nan don: 3 Sube toro kanna naxanye mɔn
donseen laxunma, ɛ nɔɛ ne birin donɲɛ nɛn
fɔ naxanye toro mi bɔxi ɲaxi ra."

4 "Koni ndee na naxanye donseen lax-
unma tun, hanma naxanye toro bɔxi tun,
ne haramuxin na a ra ɛ tan xa. Ɲɔgɔmɛna,
na haramuxi bayo a donseen laxunma, koni
a toro mi bɔxi ɲaxi ra. 5 Fanyerasiin donseen
laxunma, koni a toro mi bɔxi ɲaxi ra. A
haramuxin na a ra ɛ tan xa. 6 Ɲeren donseen
laxunma, koni a toro mi bɔxi ɲaxi ra, a hara-
muxin na a ra ɛ tan xa. 7 Xɔsɛn toron bɔxi,
koni a mi donse laxunma, a haramuxin na
a ra ɛ tan xa. 8 Ɛ nama e suben don, ɛ nama
ɛ yiin din e faxaxin na. E haramuxin na a ra
ɛ tan xa."

9 "Niimaseen naxanye igeni, ɛ lan ɛ xa
xali yɛxɛne don naxanye e bama, fɔxɔ igeni
hanma baani. 10 Koni niimase xunxuri nax-
anye fɔxɔ igeni hanma baani, e mi e bama,
e xali mi e ma, ɛ nama ne don. E xɔsixin na
a ra ɛ tan xa. 11 Se xɔsixin nan ne ra ɛ tan xa,
ɛ nama e suben don. Ɛ xa e faxaxin yatɛ alo
xɔsina. 12 Naxanye birin igeni, e mi e bama,
e xali mi e ma, se xɔsixin nan ne ra ɛ tan
xa."

13 "Ɛ xa xɔliini itoe yatɛ alo se xɔsixina,
ɛ nama ne don: singbinna nun dugan
nun xɔlimangan 14 nun bangaan nun sɛgɛn
siyaan birin 15 e nun xaxaan siyaan birin
16 nun dangaranfulen nun kutunxunban
nun fɔxɔ ige ma xɔliin nun tɔxɛdi tongon
siyaan birin, 17 e nun kunkutunna nun
ɲinɲaxan nun fɔtɔnbunsamuran 18 nun
toxoroon nun yɛxɛ suxu kankon nun
kankanna, 19 e nun yaya xɔnla nun saɲi
xɔnla siyaan birin, e nun sarasima xɔnla
nun tuyɛna."

20 "Gabutɛɛn nun sanne niimase xunx-
urin naxanye ma, ba xɔline ra, ne xɔsixin
na a ra ɛ tan xa. 21 Koni, xa na niimase
xunxurin sifana nde sanna a ligɛ a tugan, ɛ
nɔɛ na donɲɛ nɛn. 22 Ɛ nɔɛ itoe nan donɲɛ ne
yɛ: suɲɛn siyaan birin nun xoxorone nun
songolonbalane e nun tuguminne. 23 Koni,
gabutɛɛn nun sanne niimase xunxuri gbɛtɛ
naxanye ma, ɛ xa ne yatɛ se xɔsixine ra.
24 Ne ɛ raxɔsima nɛn. Naxan yo na a yiin din
e faxaxin na, na kanna mi fa sariɲanxi han
ɲinbanna ra. 25 Naxan yo na e faxaxin tongo,
na lan a yi a dugine xa. A mi fa sariɲanxi
han ɲinbanna ra."

26 "Suben naxan birin toro mi bɔxi ɲaxi
ra hanma a mi donseen laxunma, ne hara-
muxin na ra ɛ tan xa. Naxan na a yiin din
e faxaxin na, na mi fa sariɲanxi. 27 Sube san
naaninna naxanye birin sanna xunduxi, e
haramuxin na a ra ɛ tan xa. Naxan yo na
a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa
sariɲanxi han ɲinbanna ra. 28 Naxan yo na e
faxaxin tongo, na lan a yi a dugine xa, a mi
fa sariɲanxi han ɲinbanna ra. E haramuxin
na a ra ɛ tan xa."

29 "Yili ra seen naxanye bɔxɔn ma,
itoe nan haramuxi ɛ tan xa: sulumɛn
nun yɛlɛn nun dangen siyaan birin,
30 e nun lɛnnakɔnsaan nun sagadin nun
kendemelexaan nun mululuna e nun
kolona. 31 Ne nan haramuxi ɛ xa yili ra
seene yɛ bɔxɔn ma. Naxan yo na a yiin
din e faxaxin na, na kanna mi fa sariɲanxi
han ɲinbanna ra. 32 E faxaxin na bira se yo
ma, na xɔsima nɛn, xa a findi wudi daxin
na, hanma dugina, hanma kidina, hanma
bɛnbɛnla. Goron yo naxan nawalɛ wali yo
yi, a sama nɛn igeni. A mi fa sariɲanxi
han ɲinbanna ra. Na xanbi ra, a yi sariɲan.
33 Xa na niimasena nde keden bira fɛɲɛna
nde kui, a xɔsima nɛn. Ɛ xa na fɛɲɛn kala.
34 Donseen naxan lan a xa don, koni xa na
fɛɲɛ kui igen sa a ma, a xɔsima nɛn. Minse
yo na min na fɛɲɛn kui, a xɔsixin na a ra.
35 E faxaxin na bira se yo ma, na xɔsima nɛn.
Xa buru ganden na a ra hanma tɛɛ yinla fɔ
ɛ xa a kala, bayo a xɔsixi. Ɛ xa a yatɛ alo se
haramuxina. 36 Koni xa a faxaxin bira tigini
hanma ige ramaradeni, ne mi xɔsixi. Koni
naxan na a yiin din a faxaxin na, na mi fa
sariɲanxi. 37 Xa a faxaxin bira sansiin ma
naxan lan a si, a mi xɔsixi. 38 Koni xa igen
bata sa sansiin ma, a faxaxin yi bira a yi, na
sansiin bata haramu ɛ xa."

39 "Suben naxan lan a xa don, xa na faxa
a yɛtɛ ma, naxan na a yiin din a faxaxin
na, na mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra.
40 Naxan na a suben don, na lan a yi a
dugine xa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna
ra. Naxan yo na e faxaxin maxali na lan
a xa a dugine xa, a mi fa sariɲanxi han
ɲinbanna ra. 41 Ɛ nama niimase xunxuridine
don, naxanye bɔxɔn ma. Ne xɔsixin na a
ra. 42 Niimase xunxurin naxanye birin e
bubuma bɔxɔn ma, ɛ nama ne sese don. Xa

a bubuma a kuiin ma hanma a sigan tima
a san naaninne ra hanma a san wuyaxi, a
xɔsixin na a ra. 43 Nayi, ɛ nama ɛ yɛtɛ raxɔsi
na niimase xunxurine xɔn. Ɛ nama ɛ yɛtɛ
raxɔsi e xɔn de! 44 Alatala nan n tan na, ɛ Ala.
Ɛ xa ɛ yɛtɛ suxu sariɲanna kui, alogo ɛ xa
sariɲan, bayo n tan sariɲan. Ɛ nama ɛ yɛtɛ
raxɔsi niimase xunxuri yo xɔn naxanye e
bubun bɔxɔn ma."
45 "N tan nan Alatala ra naxan ɛ raminixi
Misiran yi alogo n xa findi ɛ Ala ra. Na-
nara, ɛ xa sariɲan, amasɔtɔ n tan sariɲan.
46 Sariyan nan na ra naxan lanxi subene
ma, e nun xɔline, e nun niimaseen naxanye
birin igeni e nun naxanye bɔxɔn ma. 47 Ɛ xa
sube haramuxine nun sube daxaxine tagi
raba, naxanye lan e don e nun naxanye mi
lan e don."

12

*Ɲaxanla rasariɲ*anna diin bari xanbini

1 Alatala yi a fala Musa xa, 2 a a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa ɲaxanla nde
fudikan, a dii xɛmɛn bari, a mi fa sariɲanxi
na feen ma han xii solofere, alo a nɛma a
kike wanli. 3 Xii solofereden lɔxɔni, diin yi
banxulan. 4 A mɔn mi sariɲanxi xii tonge
saxan nun saxan benun a xa sariɲan wunla
ma naxan minixi a ma dii bari waxatini. A
nama a yiin din se sariɲanxi yo ra, a nama
siga yire sariɲanxini, han a marasariɲan
lɔxɔne yi kamali. 5 Xa a dii tɛmɛn bari, a
mi fa sariɲanxi xunsagi firin, alo a nɛma a
kike wanli bayo wunla bata mini a ma. A xa
a marasariɲanna legeden xii tonge sennin
nun sennin. 6 A marasariɲan lɔxɔne na
kamali a dii xɛmɛn xa hanma a dii tɛmɛna, a
xa yɛxɛɛ diin ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin
xali saraxaraliin fɛma Naralan Bubun dɛɛn
na, e nun kolokonde diina hanma ganbana,
yulubi xafari saraxan na. 7 Saraxaraliin xa
na saraxane ba Alatala xa, a yi Ala solona
na ɲaxanla xa. A sariɲanma nɛn a wunla
ma. Sariyan nan na ra ɲaxanla xa naxan
na dii xɛmɛn bari hanma dii tɛmɛna. 8 Xa a
mi nɔ yɛxɛɛn sɔtɛ, a nɔɛ ganba firin hanma
kolokonde dii firin xalɛ nɛn, kedenna xa ba
saraxa gan daxin na, bonna yulubi xafari
saraxana. Saraxaraliin xa Ala solona a xa,
a sariɲanma nɛn."

13

Furene muxune fatine ma

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a
naxa, 2 "Xa muxun fatin yirena nde kusinxi,
hanma kafanla a ma hanma fure dɛna nde
a fatin ma naxan nɔɛ findɛ fure ɲaxin na
dangu muxu gbɛtɛ ma, na xa xali saraxarali
Haruna fɛma hanma a diina nde. 3 Furen
naxan a fatin ma, saraxaraliin xa na mato.
Xa furen yiren xabene bata fixa, a dɛɛn yi
tilinɲɛ ayi, fure ɲaxin nan na ra. A na
yelin a matoɛ, saraxaraliin xa a fala, a na
kanna mi sariɲan. 4 Xa fure dɛ fixɛna a
fatin ma, koni a mi tilin, a fati ma xabe
mi fixaxi, saraxaraliin xa furemaan lu a
danna xunsagi keden. 5 A xii soloferede
lɔxɔni, a yi a mato. Xa a to furen dɛɛn
mi masaraxi, a mi gboxi ayi a fatin ma, a
mɔn xa furemaan lu a danna xunsagi keden.
6 Saraxaraliin xa a mato a xunsagi firinden
xii soloferede lɔxɔni. Xa furen bata fisa a
mi gboxi ayi a fatin ma, saraxaraliin xa a
fala, a na kanna bata sariɲan. Kafanla nan
tun na a ra. A xa a dugine xa, a sariɲanma
nɛn. 7 Koni saraxaraliin yelin xanbini a
falɛ a sariɲanxi, xa kafanla fa gbo ayi a
fatin ma, na kanna mɔn xa xɛtɛ saraxaraliin
fɛma. 8 Saraxaraliin mɔn xa a mato. Xa a to
kafanla bata gbo ayi a fatin ma, a xa a fala, a
na kanna mi sariɲanxi, fure ɲaxin na a ra."

9 "Xa fure ɲaxin bata lu muxuna nde fatin
ma, e xa a xali saraxaraliin fɛma. 10 A xa
a mato. Xa kusindena nde a ma naxan dɛ
bata fixa, xa na kusinden bata fati ma xaben
fixa, a suben minixi kɛnɛnni, 11 nayi fure
ɲaxi kɔxɔxin nan na ra. Saraxaraliin xa a
fala, a na kanna mi sariɲanxi. A nama lu
a danna matoni, bayo a bata a kolon a mi
sariɲanxi. 12 Xa saraxaraliin bata a to a na
fure ɲaxin bata gasin namini a fatin birin
ma, keli a sanne ma han a xunna, 13 a xa a
mato ki faɲi, bayo xa na furena a fatin birin
ma, a xa a fala furemaan ma, a sariɲan bayo
furen bata yelin xarɛ. 14 Koni furen dɛɛn na
mini a ma lɔxɔn naxan yi, a mi sariɲanxi.
15 Saraxaraliin na furen dɛɛn to a ma, a xa
a fala a ma, a mi sariɲanxi. Fure ɲaxin
nan na ra. 16 Xa furen dɛɛn xara, na kanna
xa siga saraxaraliin fɛma. 17 A xa a mato.
Xa furen bata xara, saraxaraliin xa a fala
furemaan ma, a bata sariɲan. 18 Xa seteen
te muxuna nde ma, a yalan, 19 a funfun yi
kusin, a fixa hanma a gbeeli, na muxun xa
siga saraxaraliin fɛma. 20 Saraxaraliin xa a
mato. Xa furen funfun tilin, a fati ma xabe

bata fixa, saraxaraliin xa a fala, a na kanna
mi sariɲanxi. Fure ɲaxin na a ra, naxan
minixi seteen funfuni. [21] Koni saraxaraliin
na a mato, xa a mi fati ma xabe fixɛ to,
xa furen funfun mi tilin, a xaraxi, a xa
furemaan lu a danna xunsagi keden. [22] Xa
furen bata gbo ayi fatin ma, saraxaraliin xa
a fala na kanna ma, a mi sariɲanxi. Fure
ɲaxina nde na a ra. [23] Koni xa furen funfun
mi masaraxi a mi gboxi ayi, nayi larun nan
tun a ra. Saraxaraliin xa a fala na kanna ma
a sariɲanxi."

[24] "Xa muxuna nde fatin ganxi, xa furen
dɛɛn fixa hanma a gbeeli, [25] saraxaraliin
xa a mato. Xa a fati ma xabene fixa,
furen dɛɛn tilin, fure ɲaxina nde nan na
ra, naxan bata mini ganden ma. Nayi,
saraxaraliin xa a fala na kanna ma a mi
sariɲanxi bayo fure ɲaxin na a ra. [26] Koni
a na a mato, xa saraxaraliin mi fati ma xabe
fixɛ to furen yɛ, a dɛɛn mi tilin, a bata
xara, saraxaraliin xa na kanna lu a danna
xunsagi keden. [27] Saraxaraliin xa a mato xii
soloferede lɔxɔni. Xa furen bata gbo ayi a
fatin ma, saraxaraliin xa a fala na kanna ma,
a mi sariɲanxi. Fure ɲaxin na a ra. [28] Koni
xa furen mi masaraxi, a mi gboxi ayi, a bata
xara, gande funfun nan na ra. Saraxaraliin
xa a fala, a na kanna sariɲanxi. Gande larun
nan na ra."

[29] "Xa furen lu xɛmɛna nde hanma
ɲaxanla nde xunna ma hanma a kenkenna
ma, [30] saraxaraliin xa furen mato. Xa a
tilin, a xunsɛxɛn hanma a dɛ xaben gbeeli,
a xunxurun, saraxaraliin xa a fala na
kanna ma, a mi sariɲanxi. Fure ɲaxin na
a ra, daxana, naxan a suxi a xunna ma
hanma a kenkenna ma. [31] Xa saraxaralina
a to furen mi tilin, koni a xunsɛxɛ fɔrɛ
munma mini, furemaan xa lu a danna xii
solofere. [32] Saraxaraliin xa a furen mato
xii soloferede lɔxɔni. Xa daxaan mi gboxi
ayi, a mi tilin, a xunsɛxɛn mi gbeeli, [33] na
kanna xa a xunna bi, fɔ furen dɛnaxan ma.
Saraxaraliin mɔn xa a lu a danna xunsagi
keden. [34] Saraxaraliin xa daxaan mato xii
soloferede lɔxɔni. Xa a mi gboxi ayi, a
mi tilin, saraxaraliin xa a fala na kanna
ma, a a sariɲanxi. A xa a dugine xa, a
sariɲanma nɛn. [35] Koni xa daxaan gbo ayi
fatin ma, saraxaraliin yelin xanbini a falɛ
a a sariɲanxi, [36] saraxaraliin xa a mato. Xa
daxaan bata gbo ayi, hali saraxaraliin mi fa
a xunsɛxɛn mato, a mi sariɲanxi. [37] Koni xa
a mi gboxi ayi, xa fati ma xabe fɔrɛne bata
mini, daxaan bata yalan. A bata sariɲan.
Saraxaraliin xa a fala, a sariɲanxi."

[38] "Xɛmɛna hanma ɲaxanla, xa fixɛ fixɛne
a fatin ma, [39] saraxaraliin xa a mato. Xa e mi
mɔxi, gasin nan tun na ra. A sariɲan."

[40] "Xa muxuna nde xun sɛxɛ mi na, teeli
kanna na a ra, a sariɲan. [41] Xa xunsɛxɛ mi
a tigi ra, teeli kanna na a ra, a sariɲan.
[42] Koni xa furena a teeli hanma a tigi ra
naxan fixa hanma a gbeeli, fure ɲaxin nan
minixi a ma. [43] Saraxaraliin xa a mato. Xa a
kusinden to teeli hanma a tigi ra naxan fixa
hanma a gbeeli alo fure ɲaxin kii naxan yi,
[44] furemaan nan na kanna ra, a mi sariɲanxi.
Saraxaraliin xa a fala, a mi sariɲanxi bayo
furena a xunna ma."

[45] "Awa, xa fure ɲaxin naxan ma, na kanna
xa dugi yibɔxine ragodo a ma, a xunni
tɔntaren yi lu, a a dɛɛn yɛ maluxun, a yi
gbelegbele. Sariɲantarena! Sariɲantarena!
[46] Furen nɛma a ma, a mi sariɲanxi. Nayi, a
lan a lu a danna, a xa lu yamaan daaxaden
fari ma."

Dugi funduxine

[47] "Xa dugina nde bata fundu, xuruse
xabe dugina hanma taa dugina, [48] a na findi
dugi sɔxɔnxin sifa yo ra hanma xuruse xabe
dugine hanma se kidine, [49] xa funduden fɔrɔ
hanma a gbeeli dugin ma hanma kidin ma
hanma dugi sɔxɔnxin ma hanma se kidina
nde ma, funɛ ɲaxin na a ra naxan seen
kalama. Saraxaraliin xa a mato. [50] Funɛn
seen naxan ma, saraxaraliin xa na ramara
matoni xii solofere. [51] Xii soloferede lɔxɔni
saraxaraliin xa a mato. Xa funɛn bata gbo
ayi na dugin ma hanma dugi sɔxɔnxin ma,
hanma se kidin ma, a na rawali kii yo yi,
funɛ ɲaxin nan na ra naxan seen kalama,
na seen xɔsixi. [52] Nayi, saraxaraliin xa na
dugin gan, hanma dugi sɔxɔnxina hanma
xuruse xabe dugina hanma se kidina, funɛ
funfun naxan ma. Amasɔtɔ funɛ ɲaxin na
a ra naxan seen kalama. Na seen xa gan.
[53] Koni xa saraxaralina a mato, xa funɛn
mi gboxi ayi na seen ma, [54] funɛn naxan
ma, a xa yamarin fi e ma, a e xa na dugin
xa. A mɔn yi a ramara xii solofere. [55] E
na a xa, saraxaraliin mɔn xa a mato. Xa
a to funɛn mi maxɛtɛxi, a mi gboxi ayi,
na seen xɔsixi. Xa funɛn bata dugin suxu
a yɛ faŋin ma hanma a yɛ ɲaxin ma, a
gan daxin na a ra. [56] Xa saraxaralina a to

funɛn bata ba fɔlɔ, dugin xa xanbini, a xa
na funɛ yiren bɔ dugin na, hanma kidina,
hanma dugi sɔxɔnxina. 57 Koni, xa a mɔn sa
dugi sɔxɔnxin suxu hanma se kidina, funɛn
nan na ra naxan seen kalama. Nayi, funɛn
seen naxan ma, na xa gan. 58 Funɛn seen
naxan suxi, dugina, hanma dugi sɔxɔnxina,
hanma se kidina, koni funɛn funfun bata lɔ
ayi, na mɔn xa xa alogo a xa sariɲan.”
59 Funɛn bata xuruse xabe dugin naxan
suxu hanma taa dugina, hanma dugi gbɛtɛ,
hanma se kidina, sariyan nan na ra ne fe
yi naxan a yitama a e sariɲan hanma e mi
sariɲanxi.

14

*Furet*ɔɔn nasariɲan sariyane

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 2 “Fure
ɲaxin muxun naxan ma, na rasariɲanma
ikiini: A xa a yita saraxaraliin na. 3 Nayi,
saraxaraliin xa mini yamaan daaxaden fari
ma na kanna matodeni. Xa furemaan bata
yiyalan, 4 saraxaraliin xa yamarin fi, e xa fa
xɔli ɲɛɲɛ radaxaxi firin na, e nun suman
wudin nun gari gbeela nun hisopi wudi
yiina nde. 5 Saraxaraliin xa yamarin fi, a e
xa xɔliin keden kɔɛ raxaba fɛŋɛna nde xun
ma, tigi igen naxan kui. 6 A xa xɔli ɲɛɲɛn
tongo, e nun suman wudin nun gari gbeela
nun hisopi wudi yiina, a yi e rafu xɔliin kɔɛ
raxabaxin wunli. 7 A yi a xuya na kanna ma
sanɲa ma solofere naxan nasariɲanma fure
ɲaxin ma. A yi a fala na kanna ma a a bata
sariɲan. A yi xɔli ɲɛɲɛn beɲin burunna ra.”
8 “Naxan nasariɲanma, na kanna xa a
dugine xa, a a fati ma xabene bi, a yi a
maxa. Na xanbi ra, a sariɲanma nɛn. Nayi,
a nɔɛ soɛ nɛn yamaan daaxadeni, koni a
luma nɛn a bubun fari ma xii solofere. 9 Xii
soloferede lɔxɔni, a mɔn yi a xunsɛxɛne bi,
e nun a dɛ xabene, a yɛ gilingilinna xabene,
e nun a fati ma xabene birin. A mɔn yi a
dugine xa, a a fatin maxa. Na xanbi ra, a
sariɲanma nɛn. 10 Xii solomasɛxɛdeni, a xa
konton firin tongo e nun yɛxɛɛ gilɛna, ɲɛɛ
keden kedenne, fɛ mi naxanye ra. A mɔn
xa murutu fuɲi faɲin kilo solomanaanin
tongo bogise saraxan na turen naxan yi, a
turen litiri tagin sa a fari. 11 Saraxaraliin
naxan na kanna rasariɲanma, na xa e nun
a kiseene ti Alatala yɛtagi Naralan Bubun
dɛ ra. 12 A xa konton keden tongo, a a
ba yangin saraxan na, e nun turen litiri
tagi. A xa ne yita Alatala ra saraxa ralixin
na. 13 A xa a kontonna kɔɛ raxaba na yire
sariɲanxini muxune yulubi xafari sarax-
ane nun saraxa gan daxine kɔɛ raxabama
dɛnaxan yi. Saraxaraliin nan gbee yan-
gin saraxan na alo yulubi xafari saraxana.
A sariɲan han! 14 Saraxaraliin xa yangin
saraxan wunla nde tongo, a yi a sa na kanna
yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii
konkoribaan nun a yiifari ma san konkorib-
ana. 15 Na xanbi ra, a mɔn xa saraxa turena
nde tongo, a yi a sa a yɛtɛɛn kɔmɛn ma yiini.
16 A xa a yiifari ma yii soli keden sin tureni, a
yi a xuya Alatala yɛtagi dɔxɔɲa ma solofere.
17 A mɔn yi ndedi sa na kanna yiifari ma
tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkoribaan
nun a yiifari ma san konkoribana. A yangin
saraxan wunla saxi dɛnaxan yi. 18 Ture
dɔnxɛn naxan luxi saraxaraliin yii, a xa na
sa na kanna xunni, saraxaraliin yi Alatala
solona a xa. 19 Saraxaraliin xa yulubi xafari
saraxan ba, a Ala solona na kanna xa naxan
nasariɲanma. Na xanbi ra, a yi saraxa gan
daxin kɔɛ raxaba. 20 A yi saraxa gan daxin
nun bogise saraxan nali saraxa ganden fari.
A yi Ala solona na kanna xa, a yi sariɲan.”

21 “Xa yiigelitɔɔn nan na kanna ra, a
mi nɔɛ saraxane sɔtɛ, a xa konton keden
tongo yangin saraxan na, naxan yitama
Ala ra solona seen na a xa, e nun murutu
fuɲi faɲin bogise saraxan kilo saxan, turen
naxan yi, e nun turen litiri tagi, 22 e nun
ganba firin hanma kolokonde dii firin, a nɔɛ
naxan sɔtɛ. Keden xa findi yulubi xafari
saraxan na, bonna saraxa gan daxina. 23 Xii
solomasɛxɛde lɔxɔni, a xa fa e ra saraxar-
aliin fɛma Naralan Bubun dɛɛn na Alatala
yɛtagi alogo a xa rasariɲan. 24 Saraxaraliin
xa yangin saraxa yɛxɛɛn nun turen litiri
tagin tongo, a yi e yita Alatala ra saraxa
ralixin na. 25 A xa yɛxɛɛn kɔɛ raxaba yangin
saraxan na. A yi a wunla nde tongo, a a
sa na kanna yiifari ma tunla nun a yiifari
ma yiin konkoribaan nun a yiifari ma san
konkoribaan ma. 26 A yi turena nde sa a
yɛtɛɛn kɔmɛn ma yiini. 27 A xa na turena
nde xuya Alatala yɛtagi a yiifari ma yii sonla
ra sanɲa ma solofere. 28 Turen naxan a
yiin kui, a xa na ndedi tongo, a yi a sa na
kanna yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari
ma yii konkoribaan nun a yiifari ma san

konkoribana. A bata yi yangin saraxan
wunla sa dɛnaxan yi. 29 Turen naxan luxi
a yiin kui, a xa na sa na kanna xunni, a yi
Alatala solona a xa. 30 Saraxaraliin xa ganba
keden tongo hanma kolokonde diina, na
kanna naxan sɔtɔxi, 31 a yi a ba yulubi xafari
saraxan na, a yi xɔliin boden ba saraxa gan
daxin na, e nun bogise saraxana. Nayi, a yi
Alatala solona na kanna xa."

32 Sariyan nan na ra na kanna xa, fure
ɲaxin naxan fatin ma, naxan mi nɔɛ saraxa
kamalixin sɔtɛ.

Banxi ma funɛna

33 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a
naxa, 34 "Ɛ na so Kanan yamanani, n naxan
soma ɛ yii ɛ kɛɛn na, xa n funɛn sa banxina
nde ma na yamanani, 35 banxi kanna xa sa a
fala saraxaraliin xa, a naxa, 'N bata funɛn to
n ma banxin ma.' 36 Saraxaraliin xa yamarin
fi, a e xa seene ramini banxini benun a xa
siga funɛn matodeni, alogo sese nama lu
banxini a yi yatɛ se xɔsixin na. Na xanbi ra,
saraxaraliin xa so banxini a matodeni."

37 "A xa funɛn mato. Xa funɛn fɔrɔ
hanma a gbeeli, xa yilidine banxin ma,
38 saraxaraliin xa mini banxini, a banxin
dɛɛn balan xunsagi keden. 39 Xii soloferede
lɔxɔni, saraxaraliin mɔn xa fa a mato. Xa
funɛn bata gbo ayi banxi ma, 40 saraxaraliin
xa yamarin fi, a funɛn gɛmɛn naxanye ma,
e xa ne ba na, e yi e woli yirena nde yi
taan fari ma naxan mi sariɲan. 41 A xa
banxin kuiin birin maxɔlin, e yi a lɔxɔn woli
ayi yirena nde yi taan fari ma naxan mi
sariɲan. 42 Na xanbi ra, e xa gɛmɛ gbɛtɛye
tongo. E yi na gɛmɛne masara. E maso se
gbɛtɛ tongo, e mɔn yi banxin maso."

43 "E na a gɛmɛ kalaxine ba na, e banxin
maxɔlin, a kankene mɔn yi maso, xa funɛn
mɔn mini banxin ma, 44 saraxaraliin xa sa a
mato. Xa a to funɛn bata gbo ayi banxini,
na nan na ra funɛ ɲaxin na a ra naxan seen
kalama. Banxin mi sariɲanxi. 45 Banxin xa
rabira, a gɛmɛne nun a wudine nun a maso
bɛndɛne yi maxali taan fari ma yirena nde
yi naxan mi sariɲanxi. 46 Naxan yo na so
banxini a balanxi lɔxɔn naxanye yi, na mi
fa sariɲanxi han ɲinbanna ra. 47 Naxan na a
sa hanma a a dɛge na banxini, a xa a dugine
xa."

48 "Xa saraxaralina a mato, funɛn mi
gboxi ayi banxin ma a maso xanbini, a xa
a fala a banxin bata sariɲan, amasɔtɔ funɛn
bata ɲan na."

49 "Na kanna xa xɔli firin tongo e nun
suman wudina nde nun gari gbeela nun
hisopi wudi yiina nde. 50 A xa xɔliin keden
kɔɛ raxaba fɛɲɛna nde xun ma tigi igen
naxan kui. 51 A yi suman wudin tongo, e nun
hisopi wudi yiin nun gari gbeela e nun xɔli
ɲɛɲɛna, a ne sin xɔli kɔɛ raxabaxin wunla
nun tigi igeni. A yi a xuya banxin ma sanɲa
ma solofere. 52 A yi banxin nasariɲan xɔliin
wunla ra, e nun tigi igen nun xɔli ɲɛɲɛn nun
suman wudin nun hisopi wudina e nun gari
gbeela. 53 A xa xɔli ɲɛɲɛn beɲin taan fari ma
burunna ra. Nayi, na banxina fe ɲaxin bata
ɲan, a yi sariɲan."

54 Sariyane nan ne ra fure ɲaxine fe yi
hanma daxana naxanye minin muxun fatin
ma, 55 e nun funɛn naxan minin dugin ma
hanma banxin ma, 56 kusindene, gasine, e
nun larune, 57 alogo a xa kolon xa sena nde
sariɲan hanma xa a mi sariɲanxi. Sariyan
na a ra fure ɲaxin nun funɛ ɲaxina fe yi.

15

Muxun xɔsima kiinde a bari boden xɔn

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, 2 a
e xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa, "Xa
furen xɛmɛna nde bari boden ma, faxunna
naxan minima xɔsin nan na ra. 3 Xa a
minima hanma a mi tin minɛ, na faxunna
bata na kanna xɔsi. 4 Nayi, xɛmɛn na a
sa saden naxan ma, na xɔsixi. A na dɔxɔ
gbɛdɛn naxan ma, na xɔsixi. 5 Naxan na a
yiin din a saden na, na kanna xa a dugine
xa, a yi a maxa. A mi fa sariɲanxi han
ɲinbanna. 6 Furemaan bata dɔxɔ gbɛdɛn
naxan ma, naxan yo dɔxɔ na ma, na kanna
lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa
sariɲanxi han ɲinbanna. 7 Naxan na a yiin
din furemaan na, na kanna lan a xa a dugine
xa, a yi a maxa. A mi fa sariɲanxi han
ɲinbanna. 8 Xa furemaan dɛ igen namini
muxu sariɲanxina nde ma, na kanna lan a
a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sariɲanxi
han ɲinbanna. 9 Furemaan na dɔxɔ sese
fari a siga sigatini, na mi fa sariɲanxi.
10 Furemaan bata dɔxɔ sese ma, naxan yo na
a yiin din na ra, na kanna mi fa sariɲanxi
han ɲinbanna. Naxan yo na se sifan tongo,
na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi
fa sariɲanxi han ɲinbanna. 11 Xa furemaan

mi a yiin naxa, a na a yiin din muxu yo ra,
na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa. A
mi fa sariɲanxi han ɲinbanna. 12 Furemaan
na a yiin din fɛɲɛ yo ra, na lan a kala. Xa
goronna wudi daxin na a ra, a lan a maxa."

13 "Furemaan na yiyalan, na kanna lan
a legedenna ti xunsagi keden benun a xa
rasariɲan. A xa a dugine xa, a yi a maxa
tigi igen na. A sariɲanma nɛn na yi. 14 Xii
solomasɛxɛde lɔxɔni, a xa ganba firin tongo
hanma kolokonde dii firin, a sa e so saraxar-
aliin yii Alatala yɛtagi Naralan Bubun dɛɛn
na. 15 Saraxaraliin xa xɔli keden ba yulubi
xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxina.
Nayi, a yi na kanna rasariɲan Alatala yɛtagi
faxunna ma naxan minixi a ma. 16 Xa xɛmɛn
bari bodeni igen mini, na kanna lan a a
gbindin birin maxa, a mi fa sariɲanxi han
ɲinbanna. 17 Xa na ige sifan sa dugin ma
hanma se kidin ma, na lan a maxa. A mi fa
sariɲanxi han ɲinbanna. 18 Xa xɛmɛn nun
ɲaxanla kafu, e firinna birin lan e e maxa, e
mi fa sariɲanxi han ɲinbanna."

19 "Xa ɲaxanla a kike wanli, wunla min-
ima a ma, a mi fa sariɲanxi xunsagi keden.
Naxan na a yiin din a ra, a mi fa sariɲanxi
han ɲinbanna. 20 A nɛma a kike wanli, xa
a a sa saden ma hanma a dɔxɔ gbɛdɛn ma,
na mi fa sariɲanxi. 21 Naxan na a yiin din a
saden na, na kanna lan a a dugine xa, a yi a
maxa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna. 22 A
na dɔxɔ gbɛdɛn naxan ma, naxan na a yiin
din na ra, na kanna lan a a dugine xa, a yi a
maxa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna. 23 Xa
sena nde saxi na saden ma hanma gbɛdɛn
ma, a yi dɔxi naxan ma, naxan yo na a
yiin din na seen na, a mi fa sariɲanxi han
ɲinbanna. 24 Xa e nun xɛmɛna nde kafu, a
wunla yi sa xɛmɛn ma, a fan mi sariɲanxi
xunsagi keden. A na a sa sade yo ma na
xɔsixi."

25 "Xa wunla lu minɛ ɲaxanla ma, naxan
mi findixi a kike wanla ra, hanma a kike wali
waxatin yi xɔnkuya ayi, a mi fa sariɲanxi
han wunla yi ɲan alo a nɛma a kike wanli.
26 A na a sa saden naxan ma hanma a dɔxɔ
gbɛdɛn naxan ma, na mi sariɲanxi, alo
a nɛma a kike wanli. 27 Naxan na a yiin
din na saden na hanma a dɔxɔ na gbɛdɛn
ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a
maxa, a mi sariɲanxi han ɲinbanna. 28 Wuli
minin na ɲan, na ɲaxanla lan a legedenna
ti xunsagi keden, a sariɲanma nɛn na yi.
29 Xii soloferede lɔxɔni, a xa ganba firin
hanma kolokonde dii firin tongo, a e xali
saraxaraliin fɛma Naralan Bubun dɛɛn na.
30 Saraxaraliin xa xɔliin boden ba yulubi
xafari saraxan na, bonna saraxa gan dax-
ina. Na xanbi ra, ɲaxanla wuli minin xɔsin
ɲanma nɛn Alatala yɛɛ ra yi."

31 "Ɛ xa Isirayila kaane ratanga na feene
ma naxanye e xɔsima, alogo e nama n batu
bubun naxɔsi naxan e tagi, e yi faxa e xɔsina
fe ra."

32 Sariyane nan ne ra feni itoe ma: fax-
unna na mini xɛmɛn bari boden ma, igen na
mini xɛmɛn xɛmɛyani a yi a xɔsi, 33 ɲaxanla
nɛma a kike wanli, igena nde na mini xɛmɛn
hanma ɲaxanla bari bodeni, e nun xɛmɛn
naxan kafuma ɲaxanla ma a kike wali wax-
atini.

16

Ala solona lɔxɔna

1 Harunaa dii firinna naxanye siga Alatala
yɛtagi, ne faxa xanbini, Alatala yi falan ti
Musa xa. 2 Alatala yi a fala Musa xa, a
naxa, "A fala i tada Haruna xa, a a nama
so yire sariɲanxi fisamantenni yɛ yo yɛ, yɛ
masansan dugin xanbi ra Layiri Kankiraan
yɛtagi, Ala solonama dɛnaxan yi. Xa a na
liga, n minima a ma nɛn kundaan yiyani
Layiri Kankiraan dɛraganla xun ma, a yi
faxa."*

3 "Haruna xa feni itoe nan liga alogo a xa
so yire sariɲanxi fisamantenni: A lan a tura
bulanna ba yulubi xafari saraxan na, e nun
kontonna saraxa gan daxin na. 4 A lan a yi
taa dugi guba sariɲanxin nagodo a ma, a yi
a taa dugi wantanna so. A xa a tagi xidi
taa dugi tagixidin na, a yi taa dugi namun
so. Na dugine sariɲan, nanara a lan a yi a
maxa benun a xa e so. 5 Isirayila yamaan
lan e kɔtɔ firin so a yii yulubi xafari saraxan
na, e nun konton keden saraxa gan daxin
na. 6 Haruna xa turaan ba a yɛtɛna yulubi
xafari saraxan na alogo a xa Ala solona a
yɛtɛ xa e nun a denbayana. 7 Na xanbi ra, a
yi kɔtɔ firinne xali Alatala yɛtagi, Naralan
Bubun dɛɛn na. 8 A xa kɔtɔne masɛnsɛn
alogo a xa a kolon naxan lan a findi Alatala
gbeen na e nun naxan sigan yire ɲaxini.

* 16:2: 16.2 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

9 Masɛnsɛnna na kɔtɔn naxan suxu Alatala
gbeen na, Haruna xa fa na ra, a a ba yulubi
xafari saraxan na. 10 Masɛnsɛnna na kɔtɔn
naxan suxu yire ɲaxin gbeen na, a ɲɛɲɛn
nan nalima Alatala ma a solona seen na, e
sa a beɲin yire ɲaxini burunna ra. 11 Haruna
xa fa turaan na, a a ba a yɛtɛna yulubi xafari
saraxan na, a Ala solona a yɛtɛ xa e nun a
denbayana. A xa na turaan kɔɛ raxaba a
yɛtɛna yulubi xafari saraxan na. 12 A xa tɛɛ
kɔ seen nafe tɛɛ wolonna ra naxan tongoxi
saraxa ganden fari Alatala yɛtagi. A yi
wusulan fuɲin yiin yɛ firin tongo, a yi e xali
yɛ masansan dugin xanbi ra, yire sariɲanxi
fisamantenni. 13 A xa wusulanna sa tɛɛn na
Alatala yɛtagi, alogo tutin naxan tema, na
xa Layiri Kankiraan dɛraganla luxun alogo
a nama faxa. 14 A xa turaan wunla nde
tongo a yii sonla ra, a yi a xuya Layiri
Kankiraan dɛraganla yɛtagin ma. A mɔn
yi a xuya Layiri Kankiraan yɛtagi dɔxɔɲa
ma solofere. 15 Na xanbi ra, a xa kɔtɔn kɔɛ
raxaba yamaan yulubi xafari saraxan na, a
yi a wunla xali yɛ masansan dugin xanbi ra,
a yi a liga alo turaan wunla, a a xuya Layiri
Kankiraan ma e nun a yɛtagi."

16 "Na kiini, a xa Ala solona yire sariɲanxi
fisamantenna xa alogo a xa rasariɲan Isi-
rayila kaane xɔsi feene nun e murutɛ feene
nun e yulubine birin ma. A mɔn xa a liga na
kiini Naralan Bubun xa, naxan tixi Isirayila
kaa xɔsixine tagi. 17 Muxu yo nama lu Nar-
alan Bubun kui a na so Ala solonadeni yire
sariɲanxi fisamantenni, han a yi mini. A xa
Ala solona a yɛtɛɛn xa e nun a denbayaan
nun Isirayila yamaan birin."

18 "Na xanbi ra, a yi mini, siga saraxa
ganden yireni dɛnaxan Alatala yɛtagi. A
yi na fan nasariɲan, a turaan nun kɔtɔn
wunla sa saraxa ganden tongonna fenne
birin ma. 19 A xa wunla xuya a yii sonla ra
dɔxɔ solofere saraxa ganden ma, alogo a xa
a rasariɲan Isirayila kaane xɔsine ma."

20 "Haruna na yelin xɔsine bɛ yire
sariɲanxi fisamantenna ma, e nun Naralan
Bubuna, e nun saraxa gandena, a xa kɔtɔ
ɲɛɲɛn fan maso. 21 Haruna xa a yii firinne sa
kɔtɔ ɲɛɲɛn xunna fari, a yi Isirayila kaane
hakɛne nun murutɛ feene nun yulubine
birin fala a ma, a yi e sa kɔtɔn xunna fari.
A yi muxuna nde xɛ, alogo a xa sa kɔtɔn
beɲin burunna ra, 22 a yi e hakɛne birin xali
wulani. A xa kɔtɔn kedi, a siga burunna ra."

23 "Na xanbi ra, Haruna xa so Naralan
Bubun kui, a yi taa dugine ba a ma, a
naxanye so benun a xa so yire sariɲanxini.
A xa ne lu na. 24 A xa a maxa yire sariɲanxina
nde yi, a yi a dugin bonne ragodo a ma. Na
xanbi ra, a xa sa saraxa gan daxi firinna
bonne ba a yɛtɛ xa e nun yamaan xa, a Ala
solona a yɛtɛ xa e nun yamaan xa. 25 A mɔn
xa yulubi xafari saraxan turene sa tɛɛni
saraxa ganden fari."

26 "Naxan kɔtɔn beɲinxi yire ɲaxini, na
lan a yi a dugine xa, a yi a maxa, a
fa fa yamaan daaxadeni. 27 Turaan nun
kɔtɔn naxanye baxi yulubi xafari saraxan
na, naxanye wuli rawalixi yire sariɲanxini
Ala solona seen na, ne lan e xali yamaan
daaxaden fari ma, e kidine nun e suben nun
e gbiine yi sa tɛɛni. 28 Naxan na e gan, na lan
a yi a dugine xa, a yi a maxa. Na xanbi ra, a
yi so yamaan daaxadeni."

29 "Habadan sariyan na a ra ɛ xa. Kike
solofereden xii fuden lɔxɔni, ɛ xa sunna
suxu, ɛ tan Isirayila kaane ba, xɔɲɛn nax-
anye dɔxi ɛ konni ba, ɛ xa wanla birin beɲin.
30 Amasɔtɔ Ala solonama ɛ xa na lɔxɔn nin,
alogo ɛ xa sariɲan. Nayi, ɛ sariɲanma nɛn
ɛ yulubine birin ma Alatala yɛɛ ra yi. 31 A
xa findi Matabu Lɔxɔn nun sanla ra. Ɛ xa
sunna suxu na lɔxɔni. Habadan sariyan na
a ra."

32 "Saraxaraliin naxan bata masusan a
sugandi feen na, a dɔxɔ saraxaraliyani a
baba funfuni, na nan Ala solonama. A
tan nan taa dugi doma rasariɲanxine soma,
33 a Ala solona yire sariɲanxin nun Naralan
Bubun nun saraxa ganden nun saraxaraline
nun Isirayila yamaan birin xa. 34 Habadan
sariyan na a ra ɛ xa. Ala solonama Isirayila
kaane yulubine birin ma fe ra lɔxɔ kedenni
ɲɛɛn bun ma."

E yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma
kii naxan yi.

17

Isirayila kaane xa sariɲan

1 Alatala yi a fala Musa xa, 2 a a xa a
fala Haruna xa, e nun a diine nun Isirayila
kaane birin, a naxa, "Alatala ito nan yamar-
ixi. 3 Isirayila kaan naxan na a ɲingen ba
saraxan na, hanma yɛxɛɛna hanma siina,
yamaan daaxadeni hanma a fari ma, 4 a
mi a xali Naralan Bubun so dɛɛn na alogo

a xa a rali Alatala ma kiseen na Alatala
Batu Bubun yɛtagi, na kanna yatɛma nɛn
alo faxa tiina. A bata wunla ramini, na
kanna kedima nɛn a yamani. 5 Na ma, Isir-
ayila kaane bama nɛn saraxan bɛ burunna
ra, e fa e saraxane ra saraxaraliin fɛma
Alatala yɛtagi Naralan Bubun dɛɛn na, a
yi e ba bɔɲɛ xunbeli saraxan na Alatala
xa. 6 Saraxaraliin xa a wunla xuya Alatalaa
saraxa ganden dɛxɔnna ma Naralan Bubun
dɛɛn na, a yi a turene sa tɛɛni, a xirin yi
rafan Alatala ma. 7 Nayi, Isirayila kaane
nama fa suxure kɔtɔne ki, e tinxintareyaan
liga Ala ra naxanye xɔn. Habadan sariyan
na a ra e tan xa e nun e yixɛtɛne birin."

8 A mɔn xa a fala, a naxa, "Isirayila kaan
hanma xɔŋɛn naxan dɔxi e tagi, a na saraxa
gan daxin ba hanma saraxa gbɛtɛ, 9 xa a mi
a xali Naralan Bubun dɛɛn na alogo a xa ba
Alatala xa, a kedima nɛn a yamaan yɛ."

Wunla nama don

10 "Isirayila kaan hanma xɔŋɛn naxan
dɔxi e tagi, naxan na wunla don, n kelima
nɛn na kanna xili ma, n yi a kedi a yamaan
yɛ. 11 Amasɔtɔ fati bɛndɛn niina a wunla
nin. N tan bata wunla findi n solona seen
na ɛ niine xa, naxan sama saraxa ganden
fari. Amasɔtɔ wunla nan n solonama bayo
niina a yi. 12 Nanara, n na falama ɛ tan
Isirayila kaane xa, ɛ tan sese nama wunla
don. Xɔŋɛ yo naxan dɔxi ɛ tagi, e nama
wunla don. 13 Isirayila kaan hanma xɔŋɛn
naxan ɛ tagi, naxan na suben hanma xɔliin
faxa donsoyani naxan daxa a don, a xa a
wunla dindin bɔxɔni a bɛndɛn sa a yɛ ma.
14 Amasɔtɔ suben birin niina a wunla nin.
Nanara, n bata a fala Isirayila kaane xa, n
naxa, 'Ɛ nama sube yo wunla don, amasɔtɔ
suben birin niina a wunla nin. Naxan yo a
don, na kedima nɛn Isirayila yamani.' "

15 "Naxan na suben don naxan faxaxi a
yɛtɛ ma hanma sube gbɛtɛ naxan faxaxi,
a na findi Isirayila bari diin na hanma
xɔŋɛna, na kanna lan a yi a dugine xa, a yi
a maxa. A mi fa sariŋanxi han ŋinbanna,
na xanbi ra a yi sariŋan. 16 Xa a mi a dugine
xa, xa a mi a maxa, a na hakɛn goronna
tongoma nɛn."

18

Kafu feen sariyane

1 Alatala yi a fala Musa xa, 2 a xa ito nan
fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Alatala nan
n tan na, ɛ Ala. 3 Ɛ nama Misiran kaane
namunne liga, ɛ yi dɔxi dɛnaxan yi, hanma
Kanan yamanan namunne, n na ɛ xalima
dɛnaxan yi. Ɛ nama e namunne suxu de! 4 Ɛ
xa n ma sariyane nun n ma tɔnne suxu bayo
Alatala nan n tan na, ɛ Ala."

5 "Ɛ xa n ma tɔnne nun n ma sariyane
suxu bayo naxan na e suxu, na kanna nii
rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn. Alatala nan n tan
na."

6 "Muxu yo nun a bari boden nama kafu.
Alatala nan n tan na."

7 "I nama i baba rayagi, ɛ nun i nga yi kafu.
I nga na a ra. Ɛ nama kafu."

8 "Ɛ nun i baba ɲaxalan gbɛtɛ nama kafu,
na i baba rayagɛ nɛn."

9 "Ɛ nun i magilɛn nama kafu, i baba dii
tɛmɛna hanma i nga dii tɛmɛna, hali ɛ mi
maxuruxi tande kedenna ma."

10 "Ɛ nun i mamandenna nama kafu i
ya dii xɛmɛna dii tɛmɛna hanma i ya dii
tɛmɛna dii tɛmɛna. Amasɔtɔ na i tan yagɛ
nɛn."

11 "Ɛ nun i baba ɲaxalan gbɛtɛ a dii tɛmɛn
nama kafu, a naxan barixi i baba ma. I
magilɛn na a ra."

12 "Ɛ nun i baba magilɛn nama kafu. I baba
bari boden na a ra."

13 "Ɛ nun i nga ngaxakeden ɲaxalanmaan
nama kafu. I nga bari boden na a ra."

14 "I nama i baba ŋgaxakedenna rayagi. Ɛ
nun a ɲaxanla yi kafu. I nga xurin na a ra."

15 "Ɛ nun i mamuxun nama kafu. I ya
diina ɲaxanla na a ra. Ɛ nama kafu."

16 "Ɛ nun i ngaxakedenna ɲaxanla nama
kafu. Na i ngaxakedenna rayagɛ nɛn."

17 "Ɛ nun ɲaxanla nde nama kafu, ɛ nun a
dii tɛmɛn fan yi kafu. Ɛ nun a mamandenna
nama kafu, a dii xɛmɛna dii tɛmɛna hanma
a dii tɛmɛna dii tɛmɛna. I bari boden nan
ne ra. Na mi daxa."

18 "I nama i ya ɲaxanla bari boden tongo i
ya ɲaxanla ra, i ya ɲaxanla mɔn ɲɛɲɛ, alogo
i nama yɛngɛn naso e tagi."

19 "Ɛ nun ɲaxanla nama kafu a nɛma a kike
wanli, amasɔtɔ a mi sariŋanxi."

20 "Ɛ nun i lanfana ɲaxanla nama kafu, i yi
i yɛtɛ xɔsi a xɔn."

21 "I nama i ya dii yo ba saraxan na Mɔlɔkɔ
suxure kideni, i yi i ya Ala xili kala. Alatala
nan n tan na."

22 "Ɛ nun xɛmɛn nama kafu alo ɲaxanla.
Xɔsi feen nan na ra."
23 "Ɛ nun suben nama kafu, i yi i yɛtɛ xɔsi a
xɔn. Ɲaxanla nama a maso suben na e kafu.
Fe haramuxin nan na ra."
24 "Ɛ nama ɛ xɔsi na kɛwali yo xɔn.
Amasɔtɔ n siyaan naxanye kedima ɛ yɛɛ ra,
ne e yɛtɛ xɔsi na feene nan xɔn. 25 E kɛwanle
bɔxɔ yɛtɛɛn xɔsi nɛn. Nanara, n yi e hakɛne
saran e ra, bɔxɔn yi a mɛ e ra. 26 Nayi, ɛ tan
Isirayila kaane nun xɔŋɛn naxanye ɛ tagi, ɛ
xa n ma tɔnne nun sariyane suxu. Ɛ nama
xɔsi feni itoe liga de! 27 Amasɔtɔ naxanye
yi dɔxi bɔxɔni ito yi benun ɛ tan, ne yi
feni itoe birin ligama, e bɔxɔn naxɔsi. 28 Na
bɔxɔn nama a mɛ ɛ fan na ɛ xɔsina fe ra, alo
siyaan naxanye yi na benun ɛ tan. 29 Nanara,
naxan yo na xɔsi feni ito nde liga, na kedima
nɛn a yamani. 30 Ɛ xa n ma yamarine suxu,
ɛ nama namun xɔsixi yo liga naxanye yi
ligama mɛnni benun ɛ tan. Ɛ nama ɛ yɛtɛ
xɔsi e xɔn. Alatala nan n tan na, ɛ Ala."

19

Yamaan nasariŋan fena

1 Alatala yi a fala Musa xa, 2 a xa ito fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ xa sariŋan,
amasɔtɔ n tan sariŋan, n tan, Alatala, ɛ
Ala. 3 Birin xa a nga nun a baba binya, a yi
Matabu Lɔxɔne suxu. Alatala nan n tan na,
ɛ Ala."
4 "Ɛ nama suxurene batu, ɛ nama wure
raxulunxin nafala ala maligane ra. Alatala
nan n tan na, ɛ Ala."
5 "Ɛ na bɔŋɛ xunbeli saraxan ba Alatala
xa, ɛ xa a ba a faŋin na alogo a xa a rasuxu.
6 Saraxan suben xa don a faxa lɔxɔni hanma
na xɔtɔn bode. Naxan na lu han a xii
saxande lɔxɔni, ɛ xa na sa tɛɛni. 7 Xa ɛ
nde don xii saxande lɔxɔni, na haramuxi,
na mi rasuxuma. 8 Naxan na a don, na
a hakɛn goronna tongoma nɛn. Amasɔtɔ
a bata Alatalaa se rasariŋanxin naharamu.
Na kanna kedima nɛn a yamani."
9 "Ɛ na malo xaban fɔlɔ, ɛ nama maala
xaba han xɛɛn xɛdɛɛn xɔn. Ɛ nama
tɔnsɔnne makentun naxanye na lu a xɔri
ma. 10 I nama sansi bogi dɔnxɛne bolon lan-
gani, i nama xɔnne makɔ naxanye yolonxi.
I xa ne lu yiigelitɔne nun xɔŋɛne xa. Alatala
nan n tan na, ɛ Ala."
11 "Ɛ nama muŋan ti. Ɛ nama wulen fala.
Ɛ nama ɛ bode yanfa. 12 Ɛ nama ɛ kɔlɔ n xinli
wulen fari, amasɔtɔ i ya Ala nan xili kalama.
Alatala nan n tan na."
13 "I nama i muxun boden yii seene tongo
yanfan xɔn, i yi a ɲaxankata. I nama wa-
likɛɛn saranna ramara i konni han na xɔtɔn
bode."
14 "I nama tuli xɔrin konbi, i nama sese sa
danxutɔɔn yɛɛ ra naxan a rabirɛ, koni i xa
gaxu Ala yɛɛ ra. Alatala nan n tan na."
15 "Ɛ nama tinxintareya liga kiti sadeni.
I nama yiigelitɔɔn nafisa, i nama nafulu
kanna rafisa, koni i xa i adamadi boden
makiti tinxinni. 16 I nama i adamadi boden
mafala yamaan tagi. I nama i adamadi
boden tɔŋɛgɛ alogo a xa faxa. Alatala nan
n tan na. 17 I nama i ngaxakedenna raŋaxu,
koni i xa i adamadi boden maxadi, alogo
i nama yulubin tongo a fe ra. 18 I nama i
gbeen ɲɔxɔ. I nama yamaan muxuna nde
fe xɔnnantenyaan namara i kui. I adamadi
boden xanu alo i yɛtɛna. Alatala nan n tan
na."
19 "Ɛ xa n ma tɔnne suxu. I nama sube
siya firinne rakafu. I nama sansi siya firinna
si xɛɛn ma. I nama gɛsɛ siya firinna dugi
sɔxɔnxin so."
20 "Xa xɛmɛna nde nun konyi gilɛna nde
kafu, muxu gbɛtɛ naxan masuxi a ɲaxanla
ra, naxan munma xunba hanma a xɔrɔya,
e kala tixin saranma e ra nɛn. Koni e mi
faxama, amasɔtɔ a munma yi xunba nɛn.
21 Xɛmɛn lan a kontonna xali Alatala yɛtagi
Naralan Bubun dɛɛn na a yangin saraxan
na. 22 Saraxaraliin xa yangin saraxa kon-
tonna findi Alatala solona seen na a yulubi
ligaxina fe ra, a yulubin yi xafari."
23 "Ɛ na so na yamanani, n na ɛ xalima
dɛnaxan yi, ɛ yi bogiseen siyaan birin si,
ɛ xa tɔnna dɔxɔ e bogine ra. E hara-
muxi nɛn ɛ tan xa ɲɛɛ saxan, ɛ nama e
don. 24 Ɲɛɛn naanindeni, bɔxɔn bogine birin
nasariŋanma nɛn Alatala tantun seen na.
25 Ɲɛɛn suulundeni, ɛ nɔɛ e bogine donŋɛ
nɛn. Nayi, ɛ bogi se sɔtɔxine sigan gbo ayi
nɛn. Alatala nan n tan na, ɛ Ala."
26 "Ɛ nama sese don wunla naxan yi. Ɛ
nama ɛ yiimato, ɛ nama kɔɛrayaan liga. 27 Ɛ
nama ɛ xunna dɛ bi a radigilinxin na. I
nama i dɛ xaben dɛxɔnne bi. 28 Ɛ nama ɛ
fatin mabɔ faxa feen sunun taxamasenna
ra. Ɛ nama taxaraan te ɛ fatin ma. Alatala
nan n tan na."
29 "I nama i ya dii tɛmɛn nayagi i a findi
yalunden na, alogo yamanan nama bira

yalunyaan fɔxɔ ra, a yi rafe fe ɲaxin na.
30 Ɛ xa Matabu Lɔxɔne suxu, ɛ yi n ma yire
sariɲanxin binya. Alatala nan n tan na."
31 "Ɛ nama siga koron bɔnbɔne nun yiima-
tone fɛma, alogo e nama ɛ raxɔsi. Alatala
nan n tan na, ɛ Ala."
32 "I xa keli fonna bun binyeni. I xa fonne
binya, i yi gaxu i ya Ala yɛɛ ra. Alatala nan
n tan na."
33 "Xa xɔŋɛn fa dɔxɔ ɛ yamanani, ɛ nama
ɲaxu a ra, 34 koni ɛ xa a yisuxu alo yamanan
bari diina ɛ tagi. I xa a xanu alo i yɛtɛna,
amasɔtɔ ɛ findi xɔŋɛn na nɛn Misiran ya-
manani. Alatala nan n tan na, ɛ Ala."
35 "Ɛ nama tinxintareya liga kiti sadeni,
hanma se maligadeni, hanma se binyeni
ligadeni, hanma se yiligadeni. 36 Ɛ sikeela
xa tinxin. Ɛ nɛma sese maligɛ, ɛ xa ligase
kamalixin nawali. Alatala nan n tan na, ɛ
Ala, naxan ɛ ramini Misiran yamanani."
37 "Ɛ xa n ma tɔnne nun sariyane birin
suxu. Alatala nan n tan na."

20

Sariya kalane saranna fe

1 Alatala yi a fala Musa xa 2 a a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa,

"Isirayila kaan hanma xɔŋɛn naxan dɔxi
Isirayila bɔxɔni, xa na nde a diin ba saraxan
na Mɔlɔkɔ suxure kideni, yamaan xa a
magɔlɔn a faxa. 3 N tan yɛtɛɛn kelima
nɛn a xili ma, n yi a kedi Isirayila yamani.
Amasɔtɔ a to a diin ba saraxan na Mɔlɔkɔ
suxuren xa, a bata n ma yire sariɲanxin
naxɔsi, a yi n xili sariɲanxin kala. 4 Xa ya-
maan bata e yɛɛne raxi na feen ma, e tondi
na kanna faxɛ, naxan a diin baxi saraxan na
Mɔlɔkɔ xa, 5 n tan yɛtɛɛn kelima nɛn a xili
ma e nun a denbayana. N na a kedima nɛn
Isirayila yamani e nun naxanye birin biraxi
a fɔxɔ ra e n yanfa Mɔlɔkɔ suxure kideni."
6 "Xa muxuna nde n yanfa, a bira koron
bɔnbɔne nun yiimatone fɔxɔ ra, n kelima
nɛn a xili ma, n yi a kedi a yamani. 7 Ɛ xa
ɛ yɛtɛ suxu sariɲanni, alogo ɛ xa sariɲan
amasɔtɔ Alatala nan n tan na, ɛ Ala."
8 "Ɛ xa n ma tɔnne suxu, ɛ yi e liga. Alatala
nan n tan na, naxan ɛ rasariɲanma."
9 "Naxan yo na a baba danga hanma a nga,
ɛ na kanna faxa. A tan nan a faxa feen
nagidixi, bayo a bata a baba danga hanma
a nga."
10 "Xa xɛmɛna nde yalunya liga e nun
xɛmɛ gbɛtɛ a ɲaxanla, a lanfana ɲaxanla,
ɛ xa xɛmɛ yalunxin nun ɲaxalan yalunxin
firinne birin faxa."
11 "Xa xɛmɛna nde nun a baba ɲaxanla
kafu, a bata a baba rayagi. Ɛ xa xɛmɛn nun
ɲaxanla firinne birin faxa. E tan yɛtɛɛn nan
e faxa feen nagidixi. 12 Xa xɛmɛna nde nun
a mamuxun kafu, ɛ xa e firinne birin faxa.
Amasɔtɔ e bata fe ɲaxin liga. E tan nan e
faxa feen nagidixi."
13 "Xa xɛmɛna nde kafu xɛmɛn ma alo
muxun kafun ɲaxanla ma kii naxan yi, e
firinna birin bata xɔsi feen liga. Ɛ xa e
firinna birin faxa. E tan nan e faxa feen
nagidixi."
14 "Xa xɛmɛna nde dii tɛmɛ nun a nga fen
a ɲaxanla ra, fe ɲaxin nan na ra. Xɛmɛn
nun ɲaxanle birin xa gan, alogo na fe ɲaxin
nama lu ɛ tagi."
15 "Xa xɛmɛna nde kafu suben ma, ɛ xa a
faxa, ɛ yi suben faxa."
16 "Xa ɲaxanla nde a maso suben na e yi
kafu, ɛ xa ɲaxanla nun suben faxa. E xa
faxa, e tan nan e faxa feen nagidixi."
17 "Xa muxuna nde a magilɛn tongo a
ɲaxanla ra, a baba a dii tɛmɛna hanma a nga
a dii tɛmɛna, e yi kafu, yagin nan na ra. E xa
kedi yamaan yɛ. Xɛmɛn bata kafu a magilɛn
ma, a tan nan a hakɛn goronna tongoma."
18 "Xa xɛmɛna nde kafu ɲaxanla ma a
nɛma a kike wanli, e firinne birin xa kedi
yamani bayo e lanxi e yagi feen ma nɛn."
19 "Ɛ nun i nga ngaxakedenna hanma i
tɛnɛn nama kafu, bayo na i bari boden
nayagima nɛn. Ɛ firinna birin ɛ hakɛn
goronna tongoma nɛn."
20 "Xa xɛmɛna nde nun a sɔxɔ ɲaxanla
kafu, a bata a sɔxɔ rayagi. E firinna nan e
hakɛn goronna tongoma, e faxama nɛn e mi
dii bari."
21 "Xa xɛmɛna nde a ngaxakedenna
ɲaxanla tongo a ɲaxanla ra, xɔsin nan na
ra. A bata a ngaxakedenna rayagi. E mi dii
barima."
22 "Ɛ xa n ma tɔnne nun n ma sariyane
birin suxu, ɛ yi e liga, alogo na bɔxɔn nama
a mɛ ɛ ra, n na ɛ xalima bɔxɔn naxan yi
dɔxɔdeni. 23 N siyaan naxanye kedima ɛ
yɛɛ ra, ɛ nama bira ne namunne fɔxɔ ra.
Amasɔtɔ e feni itoe birin ligaxi nɛn e yi
raɲaxu n ma. 24 Koni n na a fala nɛn ɛ xa,
n naxa, 'E bɔxɔn soma ɛ tan nan yii. N

na bɔxɔn fima ɛ ma nɛn ɛ kɛɛn na, kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi.' Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ sugandixi siyane tagi. [25] Nanara, ɛ xa sube haramuxine nun sube daxaxine tagi raba, e nun xɔli haramuxine nun a daxaxine. Ɛ nama ɛ yɛtɛ xɔsi subeni itoe xɔn, hanma xɔline xɔn, hanma niimaseen naxanye e masigama bɔxɔn ma, n tɔnna saxi naxanye ra a e haramuxi."

[26] "Nayi, ɛ findima n ma yama sariɲanxin na nɛn, amasɔtɔ n tan Alatala sariɲan. N bata ɛ sugandi siyane tagi, alogo ɛ xa findi n gbeen na."

[27] "Xɛmɛn hanma ɲaxanla naxan ɛ tagi, xa a findi koron bɔnbɔn na hanma yiimatoon na, ɛ xa a magɔlɔn a faxa. A tan nan a faxa feen nagidixi."

21

Saraxaraline sariɲanna

[1] Alatala yi a fala Musa xa, a a xa a fala saraxaraline xa, Harunaa diine, a naxa, "Saraxaraliin nama a yɛtɛ xɔsi a muxuna nde ɲandeni, a a maso a binbin na. [2] Fɔ a muxu kɛndɛne alo itoe: a nga, a baba, a diina, a dii tɛmɛna, a tada hanma a xunyɛna, [3] hanma a magilɛn naxan munma futu, naxan dɔxi a konni bayo xɛmɛn mi a yii. A nɔɛ a yɛtɛ xɔsɛ nɛn e ɲandeni. [4] Koni, saraxaraliin naxan tixi yamaan yɛɛ ra, na nama a yɛtɛ xɔsi, a yɛtɛ rayagi. [5] Xa sayaan ti, saraxaraline mi lan e e xunne bi, hanma e e dɛ xabene dɛxɔn bi, hanma e e fatin mabɔ. [6] E xa sariɲan e Ala yɛtagi, e nama e Ala xili kala, amasɔtɔ e tan nan saraxane ralima Alatala ma tɛɛn na, naxanye luxi alo e Ala donsena. Nayi, e xa sariɲan. [7] E nama yalunden futu hanma ɲaxanla naxan xɛmɛ feen kolon hanma ɲaxanla naxan ma xɛmɛ a mɛxi a ra. Amasɔtɔ e rasariɲanxin na a ra Ala xa. [8] I xa a yatɛ muxu sariɲanxina, amasɔtɔ a tan nan saraxane fima Ala ma naxanye luxi alo a donsena. Nanara, ɛ xa a kolon a sariɲan, amasɔtɔ n tan Alatala sariɲan, n tan nan ɛ rasariɲanma. [9] Xa saraxaralina diina nde a yɛtɛ rayagi a findi yalunden na, a a baba nan nayagixi. A xa gan."

[10] "Saraxarali kuntigin naxan bata masusan, a sugandi a ngaxakedenne tagi alogo a xa nɔ dugi rasariɲanxine sodeni, na nama a xunsɛxɛn lu a yitɔntaren na hanma a yi a dugine yibɔ ɲandeni. [11] A nama so binbin xun ma. A nama a yɛtɛ xɔsi hali a baba na a ra hanma a nga. [12] A nama mini yire sariɲanxin kui, hanma a yɛtɛ xɔsi, amasɔtɔ a rasariɲanxi Alaa masusan turen nan na. Alatala nan n tan na. [13] A xa sungutun nasɔlɔnxin tongo a ɲaxanla ra. [14] A nama kaɲa gilɛn tongo, hanma ɲaxanla beɲinxina hanma yalunde xɔsixina, koni a xa sungutun nasɔlɔnxin tongo a yamani, [15] alogo a nama a yixɛtɛne rayagi a yamaan tagi. Alatala nan n tan na naxan a rasariɲanma."

[16] Alatala yi a fala Musa xa, [17] a xa a fala Haruna xa, a naxa, "I yixɛtɛn muxu madɔnxi yo nama wali saraxa rabadeni, a Ala donseen nali a ma. [18] Madɔntɔ yo mi daxa a a maso: danxutɔna, lɛbutɛnna, naxan yɛtagi madɔnxi, hanma naxan salen se madɔnxi, [19] sankalatɔna hanma yiikalatɔna, [20] dantɔna hanma tongona, teeli kanna, hanma kafanla muxun naxan ma, hanma naxan tɛgɛnxi. [21] Saraxarali Haruna yixɛtɛn madɔnxi yo nama a maso, a yi saraxane rali Alatala ma tɛɛn na. Madɔntɔɔn na a ra, a mi lan a a maso, a Ala donseen nali a ma. [22] A nɔɛ Alaa donse sariɲanxin sifan birin doɲɛ nɛn, hali naxanye sariɲan han. [23] Koni a madɔntɔyana fe ra, a mi lan a yi a maso yire sariɲanxin yɛ masansan dugin na hanma saraxa gandena. A nama n ma yire sariɲanxina fe kala. Alatala nan n tan na, naxan saraxaraline rasariɲanma." [24] Musa yi na falane rali Haruna nun a diine ma, e nun Isirayila kaane birin.

22

Saraxane sariɲanna

[1] Alatala yi a fala Musa xa, [2] a xa a fala Haruna nun a diine xa, a Isirayila kaane na saraxa sariɲanxin naxanye fi n ma, e xa ne suxu ki faɲi e don kiin ma alogo e nama n xili sariɲanxin kala. Alatala nan n tan na.

[3] A fala e xa, i naxa, "Xa ɛ yixɛtɛ yo mi sariɲan waxati famatɔne yi, a a maso Isirayila kaane saraxane ra e naxanye ralima Alatala ma, na kanna kedima nɛn n yɛtagi. Alatala nan n tan na."

[4] "Xa fure ɲaxin bata mini Haruna yixɛtɛna nde fatin ma, hanma furen yi a bari boden suxu, na mi lan a saraxa sariɲanxine don benun a xa rasariɲan. A mɔn mi sariɲanxi xa a bata a yiin din

sena nde ra naxan bata din muxun binbin
na, hanma igen sifana nde naxan minixi
muxun xɛmɛyani, [5] hanma a na a yiin din
bubu seen na hanma muxun naxan mi
sariɲan, hanma a findi se xɔsixi yo ra.
[6] Naxan na a yiin din na se sifan na, na mi fa
sariɲanxi han ɲinbanna. A nama saraxa
sariɲanxine don, han a yi a fatin birin
maxa. [7] Sogen na godo, a bata sariɲan. Na
xanbi ra, a nɔɛ saraxa sariɲanxine donɲɛ
sɔnɔn, amasɔtɔ a balon na a ra. [8] A nama
suben don naxan faxaxi a yɛtɛ ma hanma
burunna subene naxan yibɔxi, alogo a
nama a yɛtɛ xɔsi a xɔn. Alatala nan n tan
na."

[9] "Saraxaraline xa n ma yamarine suxu
alogo e nama yulubin tongo, e faxa e
kalane fe ra. Alatala nan n tan na, naxan
e rasariɲanma. [10] Muxu yo nama saraxa
sariɲanxin don xa a mi saraxaralina den-
bayani. Hali saraxaralina muxu xilixina
hanma a walikɛɛn mi daxa a a don. [11] Koni
xa saraxaraliin bata konyina nde sara,
hanma naxan barixi a konni, na nɔɛ a donɲɛ
nɛn. [12] Xa muxuna nde saraxaralina dii
tɛmɛn dɔxɔ a ɲaxanla ra, saraxarali mi a tan
na, dii tɛmɛn nama fa saraxa sariɲanxine
don. [13] Koni xa saraxaralina dii tɛmɛn findi
kaɲa gilɛn na hanma a futun yi kala, dii
mi a yii, a xɛtɛ a baba konni alo a to yi dii
ɲɔrɛyani, a nɔɛ a baba donseen donɲɛ nɛn.
Koni naxan mi saraxaralina denbayani, na
nama a don. [14] Xa muxuna nde a saraxa
sariɲanxin don tantanni, a lan a yi a ɲɔxɔn
fi, a mɔn yi yaganna dɔxɔɲa ma firin sa
a fari a yanginna ra. [15] Saraxaraline nama
Isirayila kaane saraxa sariɲanxine kala e
naxan bama Alatala xa. [16] Xa e tin yamaan
yi saraxa sariɲanxine don, e bata e findi
yulubi tongone ra, yanginna fima naxan
ma fe ra. Alatala nan n tan na, naxan e
rasariɲanma."

[17] Alatala yi a fala Musa xa, [18] a xa a fala
Haruna nun a diine nun Isirayila kaane
birin xa, a naxa, "Isirayila kaan birin hanma
xɔɲɛne Isirayila yi, naxan saraxa gan daxin
bama Alatala xa, dɛ tiin nakamalina fe ra,
hanma ɲɛnige ma saraxana, [19] a lan a yi fa
turaan na hanma kontonna, hanma kɔtɔna
fɛ mi naxan na. [20] Fɛɛn xuruseen naxan na, a
mi lan ɛ yi fa na ra, amasɔtɔ a mi rasuxuma
ɛ xa. [21] Xa muxuna nde fa xuruse gbeen na
hanma a xunxurina, bɔɲɛ xunbeli saraxan
na Alatala xa, hanma dɛ tiin nakamali
saraxana hanma ɲɛnige ma saraxana, fɛ yo
nama lu a ra alogo a xa rasuxu. [22] Nayi, ɛ
nama fa xuruse yɛɛtaren na, ɛ a rali Alatala
ma tɛɛn na n ma saraxa ganden fari, hanma
naxan madɔnxi, hanma a maxɔlɔxi, hanma
furen naxan fatin ma hanma kaban naxan
ma. [23] Ɲingena hanma yɛxɛɛna naxan salen
se kuya hanma a dungi, i nɔɛ na bɛ nɛn
ɲɛnige ma saraxan na, koni a mi rasuxɛ
dɛ tiin nakamali saraxan na. [24] Ɛ nama fa
xuruseen na Alatala xɔn naxan tɛgɛnxi, a
dɛlane kalaxi, hanma e baxi na. Ɛ nama
na ba saraxan na ɛ yamanani. [25] Ɛ nama na
xuruse sifan nasuxu xɔɲɛne yii, ɛ a ba donse
saraxan na ɛ Ala xa. Amasɔtɔ e tɛgɛnxi.
Fɛna e ra. E mi rasuxɛ ɛ xa."

[26] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
[27] "Ɲingena, yɛxɛɛna hanma siin na bari,
a xa lu a nga bun xii solofere. Xii solo-
masɛxɛde lɔxɔni e nun na xanbi ra, a rasuxɛ
nɛn saraxan na, naxan nalima Alatala ma
tɛɛn na. [28] Ɲingena hanma yɛxɛɛna, ɛ nama
e nun a diin kɔɛ raxaba lɔxɔ kedenni. [29] Xa
ɛ barika bira saraxan ba Alatala xa, ɛ xa a
ba ki faɲi alogo a xa rasuxu. [30] A donma
na lɔxɔn yɛtɛɛn nin. Ɛ nama sese lu han
xɔtɔnni. Alatala nan n tan na."

[31] "Ɛ n ma yamarine suxu ɛ yi e liga.
Alatala nan n tan na."

[32] "Ɛ nama n xili sariɲanxin kala, alogo n
xa lu sariɲanni ɛ tagi, ɛ tan Isirayila kaane.
Alatala nan n tan na, naxan ɛ rasariɲanma.
[33] N tan nan ɛ ramini Misiran yamanani, n yi
findi ɛ Ala ra. Alatala nan n tan na."

23

Isirayila yamana sali lɔxɔne

[1] Alatala yi a fala Musa xa, [2] a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Sali lɔxɔne ni
itoe ra Alatala xa, ɛ yamaan xilima malan
sariɲanxini waxatin naxan yi. Sali lɔxɔne
ni itoe ra n xa. [3] Ɛ xa wali xii sennin, koni xii
soloferede lɔxɔn findixi Matabu Lɔxɔn nan
na, malan sariɲanxin tima lɔxɔn naxan ma.
Ɛ nama wali yo kɛ. Ɛ xa Matabu Lɔxɔn findi
Alatala gbeen na ɛ nɛma dɔxi dɛdɛ yi."

Yatɛne 28.16-25

[4] "Sali lɔxɔn bonne ni i ra Alatala xa. Ɛ
xa yamaan xili malan sariɲanxini waxatini
itoe yi: [5] Kike singen xii fu nun naaninna,
fitirin ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
nan na ra Alatala xa. [6] Na kiken xii fu
nun suulundena, Buru Tetaren Sanla nan

na ra Alatala xa. Ɛ xa buru ratetarene
don xii solofere. 7 Xii singeni, ɛ xa malan
sariɲanxin maxili. Na lɔxɔni, ɛ nama ɛ
wanle kɛ. 8 Ɛ xa saraxane rali Alatala ma
tɛɛn na xii solofere. Xii soloferede lɔxɔni, ɛ
mɔn yi malan sariɲanxin maxili. Na lɔxɔni,
ɛ nama ɛ wanle kɛ."

9 Alatala yi a fala Musa xa, 10 a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "N bɔxɔn naxan
soma ɛ yii, ɛ na so mɛnni, ɛ se xaban fɔlɔ, ɛ
xa fa ɛ bogise singen xidin na saraxaraliin
fɛma. 11 Saraxaraliin xa a yita Alatala ra
Matabu Lɔxɔn xɔtɔn bode, alogo a xa a
rasuxu ɛ yii. 12 Ɛ se xidin yitama Ala ra
lɔxɔ naxan yi, ɛ xa yɛxɛɛn ɲɛɛ kedenna ba
saraxa gan daxin na Alatala xa, fɛ mi naxan
na, 13 e nun bogise saraxana, murutu fuɲin
kilo sennin naxan basanxi turen na. Na xa
rali Alatala ma tɛɛn na, naxan xiri rafan a
ma, e nun minse saraxan wudi bogi igen
litiri keden e nun a tagi. 14 Burun ba, tɔnsɔn
ganxine ba, a xindene ba, ɛ nama se xabaxi
yo don benun ɛ xa fa na saraxane ra ɛ Ala
xa. Habadan sariyan nan na ra ɛ yixɛtɛne
birin xa, ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi."

Yatɛne 28.26-31

15 "Keli Matabu Lɔxɔn xɔtɔn bode, ɛ malo
xidin yitama Ala ra lɔxɔn naxan yi, xunsagi
solofere xa dangu. 16 Xii tonge suulundeni,
Matabu Lɔxɔ solofereden xɔtɔn bode, ɛ
mɔn xa bogise xaba nɛnɛn fi Alatala ma
bogise saraxan na. 17 Ɛ xa murutu fuɲin
kilo saxan nafala buru ratexin na, ɛ fa
na buru xun firin na bogise singe saraxa
ralixin na Alatala xa. 18 Yamaan mɔn xa
kontondi solofere ba saraxan na ɲɛɛ keden
kedenne fɛ mi naxanye ra, e nun tura bulan
keden nun konton firin, sa bogise saraxa
burune fari e nun bogise saraxane nun
minse saraxan naxanye daxa. Saraxa gan
daxin nan ne ra, naxanye ralima Alatala ma
tɛɛn na, e xirin yi rafan a ma. 19 Ɛ mɔn xa
kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, e
nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna firin bɔɲɛ
xunbeli saraxan na. 20 Saraxaraliin xa yɛxɛɛ
firin nun bogise singen burun yita n na se
ralixin na. E rasariɲanma Alatala xa nɛn, e
yi so saraxaraliin yii. 21 Na lɔxɔn yɛtɛni, ɛ
xa yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ nama
ɛ wanle kɛ na lɔxɔni. Habadan sariyan na
a ra ɛ yixɛtɛne birin xa, ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi.
22 Ɛ na malo xaban fɔlɔ, ɛ nama maala xaba
han xɛɛn xɛdɛɛn xɔn, ɛ nama tɔnsɔnne
makentun naxanye na lu a xɔri ma. I xa ne
lu yiigelitɔne xa e nun xɔɲɛne. Alatala nan
n tan na, ɛ Ala."

Yatɛne 29.1-6

23 Alatala yi a fala Musa xa, 24 a a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Kike solofere-
den xii singeni, ɛ xa ɛ matabu na lɔxɔni ɛ
yi a binya, ɛ xɔtaan fe, ɛ yamaan xili malan
sariɲanxini. 25 Ɛ nama ɛ wanle kɛ na lɔxɔni,
ɛ xa saraxane rali Alatala ma tɛɛn na."

Ala Solona lɔxɔna

Yatɛne 29.7-11

26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 27 "Kike
solofereden xii fuden xa findi Ala Solona
Lɔxɔn na. Ɛ xa malan sariɲanxin ti, ɛ
yi sunna suxu, ɛ yi saraxane rali Alatala
ma tɛɛn na. 28 Ɛ nama ɛ wali yo kɛ na
lɔxɔni, amasɔtɔ Ala Solona Lɔxɔn na a ra.
Alatala solonama ɛ xa na lɔxɔn nin, ɛ Ala.
29 Xa naxan yo mi sunna suxu na lɔxɔni,
na kedima nɛn a yamani. 30 Xa naxan yo
wali na lɔxɔni, n na a raxɔrima nɛn a ya-
maan yɛ. 31 Ɛ nama wali yo kɛ. Habadan
sariyan na a ra ɛ yixɛtɛne birin xa, ɛ na
dɔxɔ dɛdɛ yi. 32 Matabu Lɔxɔn na a ra ɛ
xa e nun sali lɔxɔna. Ɛ xa sunna suxu. Ɛ
xa matabu sanla raba keli kiken xii solo-
manaaninden ɲinbanna ma han na xɔtɔn
bode ɲinbanna."

Bubu Kui Sanla

Yatɛne 29.12-40

33 Alatala yi a fala Musa xa, 34 a a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Kike solofere-
den xii fu nun suulundeni, Bubu Kui Sanla
na ra Alatala xinli, han xii solofere. 35 Sanla
xii singeni, malan sariɲanxin tima nɛn,
ɛ nama ɛ wali yo kɛ. 36 Xii solofere,
ɛ xa saraxane rali Alatala ma tɛɛn na.
Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, ɛ mɔn xa malan
sariɲanxin ti, ɛ mɔn yi saraxane rali Alatala
ma tɛɛn na. Malan sariɲanxin na a ra,
ɛ nama ɛ wali yo kɛ. 37 Sali lɔxɔne nan
ne ra Alatala xa, ɛ yamaan xilima malan
sariɲanxini lɔxɔn naxanye yi, alogo ɛ xa
saraxane rali Alatala ma tɛɛn na, saraxa
gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa
gbɛtɛye, e nun minse saraxane, naxanye
daxa sali lɔxɔne yi. 38 Saraxani itoe sama
Alatalaa Matabu Lɔxɔne saraxane fari nɛn,
e nun ɛ kiseene nun ɛ dɛ tiin nakamali
saraxane, e nun ɛ ɲɛnige ma saraxane ɛ
naxanye birin fima Alatala ma."

[39] "Kike solofereden xii fu nun suulunde
lɔxɔni, ɛ na yelin bogi seene malandeni
xɛɛn ma, ɛ xa sanla raba Alatala xa xii
solofere. Xii singen nun xii solomasɛxɛden
findin Matabu Lɔxɔne nan na. [40] Xii singe
lɔxɔni, ɛ xa bogise fɔɲine ba wudine kɔɛ ra,
e nun tugu yiine, e nun ɲɔxɔndene, e nun
wudi yii gbɛtɛye, ɛ yi sɛwa Alatala yɛtagi ɛ
Ala han xii solofere. [41] Ɛ xa sanli ito raba
Alatala xa ɲɛɛ yo ɲɛɛ, xii solofere. Habadan
sariyan na a ra ɛ yixɛtɛne birin xa. Ɛ sanla
raba ɲɛɛn kike soloferedeni. [42] Ɛ xa dɔxɔ
bubune kui xii solofere. Isirayila bari diine
birin xa lu bubune kui, [43] alogo ɛ yixɛtɛne xa
a kolon fa fala n na e benbane radɔxɔ nɛn
bubune kui, n to ɛ ramini Misiran bɔxɔni.
Alatala nan n tan na, ɛ Ala."
[44] Musa Alatalaa sali lɔxɔne fala na kii nin
Isirayila kaane xa.

24

Yire sariɲanxin lɛnpu dɔxɔ sena
Xɔrɔyaan 27.20,21

[1] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, [2] "A
yamari Isirayila kaane ma a e xa fa oliwi
ture fɔɲin na i xɔn, alogo lɛnpune xa dɛgɛ
waxatin birin. [3] Haruna xa a yengi lu
lɛnpune xɔn Layiri Kankiraan yɛ masansan
dugin fari ma Naralan Bubun kui, alogo e
xa dɛgɛ Alatala yɛtagi keli ɲinbanna ma han
xɔtɔnni waxatin birin. Habadan sariyan na
a ra ɛ yixɛtɛne birin xa. [4] Haruna xa a yengi
lu lɛnpune xɔn kɔɛɛn birin na naxanye
dɔxi lɛnpu dɔxɔ se xɛma daxin fari Alatala
yɛtagi."
[5] "Murutu fuɲin tongo i yi buru fu nun
firin nafala. Burune keden kedenna birin
binyen xa kilo sennin li. [6] I xa e dɔxɔ yɛlan
firin nin xɛma tabanla fari Alatala yɛtagi,
sennin sennin yɛ ma. [7] I xa wusulan fɔɲin
sa burune birin fari, naxan nalima Alatala
ma tɛɛn na burun ɲɔxɔn na ɲɔxɔ lu seen na
Ala xɔn. [8] Buruni itoe xa dɔxɔ Alatala yɛtagi
Matabu Lɔxɔn birin yi. Habadan layirin na
a ra Isirayila kaane xa. [9] Burune xa raxɛtɛ
Haruna nun a diine ma, e yi e don yire
sariɲanxini. Amasɔtɔ se sariɲanxin na a
ra na saraxane yɛ, naxanye ralima Alatala
ma tɛɛn na, naxanye so saraxaraline yii.
Habadan sariyan na a ra."

Ala rayelefun nun gbalona

[10] Lɔxɔna nde muxuna nde yi mini Isir-
ayila kaane yɛ, a nga Isirayila kaa, a baba
Misiran kaa. Na kanna nun Isirayila kaana
nde yi yɛngɛ yamaan daaxadeni. [11] Isirayila
ɲaxanla diin yi Ala xinla rayelefu, a yi a
konbi. A nga yi xili nɛn Selomiti, Dibiri a dii
tɛmɛna Dan bɔnsɔnni. Mafurɛn e yi a xali
Musa fɛma. [12] E yi a ramara a fɔɲin na han
Alatala yɛtɛɛn yi a fe yɛba e xa.
[13] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
[14] "Naxan konbin tixi, na ramini yamaan
daaxaden fari ma. Naxanye birin a xuiin
mɛxi, ne birin xa e yiine ti a xunna ma,
yamaan birin yi a magɔlɔn han a faxa. [15] I xa
a fala Isirayila kaane xa iki, i naxa, 'Naxan
na Ala konbi, a lan a yi a yulubin goronna
tongo. [16] Naxan na Alatala xinla rayelefu,
na xa faxa, yamaan birin xa a magɔlɔn.
Xa a findi xɔɲɛn na hanma Isirayila kaana,
a na Alatala xinla rayelefu, a faxama nɛn.
[17] Naxan na muxuna nde faxa, ɛ xa na kanna
faxa. [18] Naxan na muxuna nde a suben faxa,
a lan a yi a ɲɔxɔn so a yii. Niin ɲɔxɔn xa
fi niin na. [19] Naxan na a boden maxɔlɔ, a
fan xa maxɔlɔ na kiini. [20] Maxɔlɔn ɲɔxɔn
nan maxɔlɔn na, yɛɛn ɲɔxɔn nan yɛɛn na,
ɲinna ɲɔxɔn nan ɲinna ra. A xa maxɔlɔ alo
a a ligaxi boden na kii naxan yi. [21] Naxan na
suben faxa a lan a yi a ɲɔxɔn fi, koni naxan
na muxun faxa a lan a yi faxa. [22] Sariya
kedenna na a ra ɛ birin xa, xɔɲɛna hanma
Isirayila kaana. Alatala nan n tan na, ɛ
Ala.' "
[23] Musa yi falan ti Isirayila kaane xa.
Xɛmɛn naxan konbin tixi, e yi na xali ya-
maan daaxaden fari ma, e yi a magɔlɔn, a
faxa. Isirayila kaane yi a liga alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi.

25

Matabu ɲɛɛna
Sariyane 15.1-11

[1] Alatala yi a fala Musa xa Sinayi geyaan
fari, [2] a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ
na so na bɔxɔni n naxan soma ɛ yii, bɔxɔn
yɛtɛɛn xa a matabu Alatala xinli. [3] Ɛ nɔɛ
ɛ xɛɛne biyɛ nɛn ɲɛɛ sennin, ɛ manpa bili
nakɔne wali, ɛ yi e bogine malan. [4] Koni
ɲɛɛ solofereden findin matabu ɲɛɛn nan na
Alatala xinli. Ɛ nama ɛ xɛɛne bi hanma ɛ
yi ɛ manpa bili nakɔne wali. [5] Sansi bogin
naxanye na soli e yɛtɛ ma, i tan nama e
malan i yɛtɛ xa. I tan nama manpa tɔnsɔn
mɔxine malan naxanye bogixi e yɛtɛ ma.

Amasɔtɔ matabu ɲɛɛn na ra bɔxɔn xa. [6] Koni
bɔxɔn na naxan namini matabu ɲɛɛn kui, ɛ
birin xa na don, i tan, i ya konyi xɛmɛna, i
ya konyi gilɛna, i ya walikɛna, xɔŋɛn naxan
luma i konni, [7] e nun i ya xuruseene, e nun
hali burunna suben naxanye i ya bɔxɔni.
Bɔxɔn na naxan namini, na birin nɔɛ donŋɛ
nɛn."

Xɔrɔya ɲɛɛna

[8] "Ɛ xa matabu ɲɛɛ solofere tɛngɛ, ɲɛɛ
solofere dɔxɔ solofere, alogo matabu ɲɛɛ
soloferene xa lan ɲɛɛ tonge naanin e nun
solomanaaninna ma. [9] Kike solofereden xii
fudeni, Ala Solona Lɔxɔna, ɛ xa xɔtane fe
yamanan birin yi. [10] Ɛ ɲɛɛ tonge suulunden
nasariŋanma nɛn, ɛ yi a rali yiren birin
yi a yamanan muxune birin bata xɔrɔya.
Xɔrɔya Ɲɛɛn na a ra ɛ xa, ɛ birin yi xɛtɛ ɛ
denbayana bɔxɔn ma ɛ bɔnsɔnne yi. [11] Ɲɛɛ
tonge suulunden findima Xɔrɔya Ɲɛɛn nan
na ɛ xa. Ɛ nama ɛ xɛɛne bi, ɛ nama sansi
bogine malan naxanye solima e yɛtɛ ma. Ɛ
nama manpa bogi tɔnsɔnne malan naxanye
bogima e yɛtɛ ma. [12] Amasɔtɔ Xɔrɔya Ɲɛɛn
nan na ra. A sariŋan ɛ xa. Ɛ na donseen
naxan to xɛɛne ma, ɛ xa na don."

[13] "Na Xɔrɔya Ɲɛɛna, birin xa xɛtɛ a gbee
bɔxɔn ma. [14] Xa ɛ bɔxɔna nde mati hanma ɛ
a sara muxuna nde ma, ɛ nama ɲaxu ɛ bode
ra. [15] I a saren naxan soma i kon kaan yii, na
xa lan na ɲɛɛne yatɛn ma naxan luxi benun
Xɔrɔya Ɲɛɛn xa a li. A xa a saren nasuxu i
yii naxan lanŋɛ se xaba waxatine yatɛn ma
naxanye luxi. [16] Xa ɲɛɛ wuyaxi luxi, a saren
xa mate na kiini. Xa ɲɛɛ dando nan luxi a
xa a saren magodo. Amasɔtɔ a mi bɔxɔn
matima, fɔ se xaba waxatine. [17] Ɛ nama ɲaxu
ɛ bode ra, koni ɛ xa gaxu ɛ Ala yɛɛ ra. Alatala
nan n tan na, ɛ Ala."

[18] "Ɛ xa n ma tɔnne nun sariyane suxu.
Nayi, ɛ luma nɛn yamanani bɔŋɛ xunbenli.
[19] Bɔxɔn yi bogi seene fi, ɛ yi ɛ dɛge han ɛ
lugo, ɛ lu bɔŋɛ xunbenli. [20] Waxatina nde
ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, 'En nanse donma
ɲɛɛ soloferedeni, xa en mi xɛɛn bi, en mi
seen xaba?' [21] N barakan sama nɛn ɛ feene
yi ɲɛɛ sennindeni, alogo ɛ se xabaxin xa
ɛ makone birin fan han ɲɛɛ saxan. [22] Ɲɛɛ
solomasɛxɛdeni, ɛ nɛma ɛ xɛɛne bima, ɛ
donse ramaraxin nan donma. Ɛ luma a
donŋɛ nɛn han ɲɛɛn solomanaaninden se
xaba waxatini."

[23] "Ɛ nama bɔxɔn mati habadanni mumɛ,
amasɔtɔ n tan nan gbee bɔxɔn na. Ɛ tan luxi
nɛn alo xɔŋɛn naxanye yigiyaxi n konni.
[24] Nanara, ɛ na yamanan sɔtɔ, ɛ xa sariyan
dɔxɔ alogo bɔxɔ matixin xa xunba."

[25] "Xa i ngaxakedenna findi yiigelitɔɔn
na, a yi a bɔxɔna nde mati, a bari bodena
nde xa fa a bɔxɔ matixin xunba. [26] Xa a bari
bode mi na naxan daxa a a xunba, xa a tan
yɛtɛɛn bata a xunba fɛrɛn sɔtɔ, [27] a xa ɲɛɛne
yatɛ keli a saran ma, a yi na ɲɔxɔn naxɛtɛ a
sara muxun ma. Na xanbi, a nɔɛ xɛtɛ nɛn a
bɔxɔni. [28] Koni, xa a mi a ɲɔxɔ raxɛtɛ se sɔtɔ,
bɔxɔn xa lu a sara muxun yii han Xɔrɔya
Ɲɛɛna. Na waxatini a kari singen mɔn xa
xɛtɛ a bɔxɔni. [29] Xa muxuna nde a banxin
mati taa gbeeni yinna soxi naxan ma, a nɔɛ
a xunbɛ nɛn han ɲɛɛ keden a sara xanbini.
[30] Koni xa banxin mi xunba benun ɲɛɛ ke-
den, a luma nɛn a sara muxun gbeeyani
sɔnɔn e nun a yixɛtɛne. A mi a raxɛtɛma
Xɔrɔya Ɲɛɛni. [31] Koni banxin naxanye taa
xunxurine yi naxanye mi rabilinxi yinna ra,
ne luma nɛn alo bɔxɔna. E nɔɛ xunbɛ nɛn,
e mɔn yi raxɛtɛ e kari singen ma Xɔrɔya
Ɲɛɛni."

[32] "Lewi bɔnsɔnna taane kui, Lewine nɔɛ e
banxine xunbɛ nɛn waxatin birin. [33] Naxan
na Lewi kaana nde a banxin sara, a minima
nɛn banxi saraxin nun na taani Xɔrɔya
Ɲɛɛni. Amasɔtɔ banxin naxanye Lewi taane
yi, ne findixi Lewine nan gbansan gbee ra
Isirayila yamanani. [34] Koni xɛɛn naxanye e
taane rabilinni, ne mi lan e mati, amasɔtɔ
Lewine nan gbee e ra habadan!"

Donla feen sariyane

[35] "Xa i ngaxakedenna findi yiigelitɔɔn
na, naxan dɔxi i fɛma, fɛrɛn mi fa a yii
a balo, i lan i yi a maso i ra alo xɔŋɛna
alogo a xa lu i fɛma. [36] I nama tɔnɔ yo
maxɔdin a ma koni i xa gaxu i ya Ala yɛɛ
ra, i ngaxakedenna yi lu i fɛma. [37] Xa i a doli
gbetini, i nama tɔnɔ sa a fari. Xa i donseen
mati a ma, i nama tɔnɔn sɔtɔ a xɔn."

[38] "Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ
raminixi Misiran bɔxɔni alogo n xa Kanan
bɔxɔn so ɛ yii, n yi findi ɛ Ala ra."

Muxun xunba sariyana fe

[39] "Xa muxuna nde findi yiigelitɔɔn na i
dɛxɔn, a yi a yɛtɛ mati i ma, i nama a ti
konyi wanla ra. [40] A xa masuxu i konni alo
walikɛna hanma xɔŋɛna. A xa lu i ya wanla
ra han Xɔrɔya Ɲɛɛna. [41] Na waxatini, e nun a

diine yi xɔrɔya, a yi xɛtɛ a xabilani, e nun a
benbane bɔxɔni. 42 Amasɔtɔ n ma walikɛne
nan Isirayila kaane ra, n naxanye raminixi
Misiran yamanani. E nama mati konyiyani.
43 I nama e ɲaxankata, fɔ i xa gaxu i ya Ala
yɛɛ ra."

44 "Xa ɛ konyi xɛmɛn hanma konyi gilɛn
sara, a xa keli siya gbɛtɛne yɛ naxanye ɛ
rabilinxi. 45 Ɛ mɔn nɔɛ xɔŋɛna ndee sarɛ nɛn
naxanye dɔxi ɛ yɛ, e nun e xabilan muxuna
nde naxanye barixi ɛ yamanani. E yi findi ɛ
gbeen na. 46 Ɛ mɔn nɔɛ e luyɛ ɛ diine yii nɛn
ɛ kɛɛn na, alogo e xa lu konyiyani habadan.
Koni ɛ ngaxakedenne, Isirayila kaane, ɛ tan
sese nama nɔɔn sɔtɔ a ngaxakedenna xun
na, a a ɲaxankata."

47 "Xa xɔŋɛn findi nafulu kanna ra naxan
dɔxi ɛ konni, ɛ ngaxakedenna nde yi findi
yiigelitɔɔn na, a a yɛtɛ mati xɔŋɛn ma,
hanma xɔŋɛn xabila muxu gbɛtɛ ma, 48 a nɔɛ
xunbɛ nɛn a mati xanbini. A ngaxakedenna
nde nɔɛ a xunbɛ nɛn, 49 hanma a sɔxɔna,
hanma a dunbode, hanma a bari bodena
nde a xabilani, na nɔɛ a ligɛ nɛn. A tan
yɛtɛɛn nɔɛ a yɛtɛ xunbɛ nɛn, xa a fɛrɛn
sɔtɔ. 50 Nayi, e nun a sara muxun xa ɲɛɛne
yatɛ keli a sara ɲɛɛn ma han Xɔrɔya Ɲɛɛna.
A xa a ɲɔxɔn fi alo walikɛɛn nɔɛ saranna
yatɛn naxan sɔtɛ na ɲɛɛne bun. 51 Ɲɛɛn
dɔnxɛn naxanye luxi, xa ne mɔn gbo, a xa
ne xasabin gbetin naxɛtɛ nafulu kanna ma a
xunba saren na. 52 Ɲɛɛn naxanye luxi benun
Xɔrɔya Ɲɛɛn yi a li, xa ne mi fa gbo, a xa
na fan xasabin gbetin naxɛtɛ a xunba saren
na. 53 A yisuxuma nɛn a kanna konni alo wa-
likɛɛn naxan sare fixi, a nama a ɲaxankata.
54 Xa a mi xunba na kii yo yi, e nun a
diine xa xɔrɔya Xɔrɔya Ɲɛɛni. 55 Amasɔtɔ
n ma walikɛne nan Isirayila kaane ra. N
gbee walikɛne nan e ra, n naxanye raminixi
Misiran bɔxɔni. Alatala nan n tan na, ɛ Ala."

26

Barakan nun dangana
Sariyane 7.12-24 nun 28.1-14

1 "Ɛ nama suxurene rafala. Ɛ nama alana
nde sawuran nafala. Ɛ nama gɛmɛn dɔxɔ,
ɛ yi a batu. Ɛ nama gɛmɛ masolixin ti ɛ
yamanani ɛ yi a batu. Amasɔtɔ Alatala nan
n tan na, ɛ Ala."

2 "Ɛ xa n ma Matabu Lɔxɔne suxu, ɛ yi n
ma yire sariŋanxin binya. Alatala nan n tan
na."

3 "Xa ɛ n ma tɔnne nun yamarine suxu, 4 n
tulen nafama nɛn ɛ ma a waxatini, bɔxɔn
yi balon fi, wudine yi bogi xɛɛne ma. 5 Se
bɔnbɔ waxatin buma nɛn han bogise bolon
waxatina. Bogi seene yi lu bolonɲɛ han
xɛɛ bi waxatina. Ɛ dɛgema nɛn han ɛ lugo,
ɛ yi lu ɛ bɔxɔni bɔɲɛ xunbenli. 6 N tinma
nɛn yamanan yi lu hɛrini. Ɛ na ɛ sa, sese
mi ɛ tɔrɛ. N burunna sube xaŋɛne bama
nɛn ɛ yamanani, yɛngɛn mi soɛ ɛ konni.
7 Ɛ ɛ yaxune kedima nɛn, e yi bira ɛ bun
yɛngɛni. 8 Ɛ tan muxu suulun fama nɛn ɛ
yaxun muxu kɛmɛ kedideni. Ɛ tan muxu
kɛmɛ yi ɛ yaxun wuli fu kedi. Ɛ yaxune
birama nɛn ɛ bun yɛngɛni. 9 N fanma nɛn
ɛ ra. N yi dii wuyaxi fi ɛ ma, ɛ wuya ayi.
N na n ma layirin nakamalima nɛn en tagi.
10 Ɛ yala malo ramaraxine donma nɛn han
malo xaba waxatin mɔn yi a li, ɛ yi a fonna
dɔnxɛn woli ayi alogo a nɛnɛn xa ramara.
11 N luma nɛn ɛ yɛ, n mi n mɛ ɛ ra mumɛ! 12 N
na n masiga tima nɛn ɛ tagi, n findi ɛ Ala ra.
Ɛ yi findi n ma yamaan na. 13 Alatala nan n
tan na, ɛ Ala, naxan ɛ ramini Misiran bɔxɔni
alogo ɛ xa ba Misiran kaane yii. N Misiran
konyiyaan goronna ba nɛn ɛ ma, alogo ɛ xa
nɔ sigan tiyɛ xunna kenli."

Sariyane 28.15-68

14 "Koni, xa ɛ mi n xuiin namɛ, ɛ yamarini
itoe birin suxu, 15 xa ɛ n ma tɔnne kala, ɛ yi
ɛ mɛ n ma sariyane ra, ɛ mi n ma yamarine
birin liga, ɛ n ma layirin kala, 16 nayi, n ni
ito nan ligama ɛ ra: N yihadin nagodoma
nɛn ɛ ma, e nun fitina furene nun fati
mawolonna, naxanye ɛ yɛɛne kalama, e yi ɛ
niin ba. Ɛ sansine sima fuuni bayo ɛ yaxune
nan e donma. 17 N kelima nɛn ɛ xili ma,
alogo ɛ yaxune xa ɛ nɔ. Naxanye ɛ raŋaxuxi,
ne yi nɔɔn sɔtɔ ɛ xun na. Ɛ ɛ giyɛ hali muxu
yo mi ɛ fɔxɔ ra."

18 "Na birin xanbi ra, xa ɛ mi n xuiin
namɛ, n na ɛ yulubine saranma ɛ ra nɛn
dɔxɔŋa ma solofere. 19 N yi ɛ wason kala,
n yi kuyeni xara alo wurena, e nun bɔxɔna
alo sulana. 20 Ɛ sɛnbɛn yi ɲan fuuni, bayo ɛ
bɔxɔn mi bogi seene fiyɛ, yamanan wudine
mi bogima."

21 "Xa ɛ murutɛ n ma, ɛ tondi n xuiin
namɛ, n na ɛ tɔrɔne rawuyama ayi nɛn
dɔxɔ solofere naxan lanxi ɛ yulubine ma.
22 N burunna subene rafama nɛn ɛ xili ma
naxanye ɛ diine faxama, e yi ɛ xuruseene

raxɔri. E yi ɛ xurunɲɛ ayi han ɛ kirane yi
yigeli."
23 "Xa hali na birin ɛ mi xuru n ma, ɛ
lu murutɛxi n ma, 24 n yɛtɛɛn kelima nɛn
ɛ xili ma, n mɔn yi ɛ tɔrɔne rawuya ayi
dɔxɔ solofere. 25 N yɛngɛn nakelima nɛn ɛ
tan xili ma, n yi ɛ yulubine saran ɛ ra n
ma layirin kala feen na. Ɛ na ɛ luxun ɛ
taa ratangaxine yi, n fitina furen nafama
nɛn, ɛ yi lu ɛ yaxune yiini. 26 N yi ɛ kuma
donseen na, ɲaxalan fu yamaan birin ma
burun ganma nɛn buru gande kedenni, e yi
ɛ buruni taxun ligase xurudin na, ɛ yi a don
koni ɛ mi lugo."
27 "Xa hali na birin, ɛ mi n xuiin namɛ,
ɛ yi lu murutɛxi n ma, 28 nayi, n kelima
nɛn ɛ xili ma, n yi ɛ yulubine saran ɛ ra
dɔxɔɲa ma solofere. 29 Ɛ ɛ diine suben
donma nɛn. 30 N yi ɛ taan kidene kala, n yi
ɛ wusulan gandene rabira. 31 N yi ɛ taane
findi xɔrinxɔrinna ra, ɛ yire sariɲanxine
yi raxɔri. Nayi, ɛ saraxane mi fa rafanma
n ma. 32 N na ɛ yamanan kalama nɛn. Ɛ
yaxune na fa dɔxɔdeni ɛ konne yi, e kabɛma
nɛn a kalaxin ma. 33 N na ɛ raxuyama ayi nɛn
yamanane yi, n yi bira ɛ fɔxɔ ra silanfanna
ra, n yi ɛ sagatan.* Ɛ yamanani gelima nɛn,
a yi findi taa xɔnne ra."
34 "Nayi, ɛ nɛma ɛ yaxune yii e konni
waxatin naxan yi, ɛ yamanani genla yi lu,
ɛ bɔxɔn luma nɛn matabuni, matabu waxa-
tine ɲɔxɔn na ɛ mi naxanye suxu. 35 A nɛma
rabeɲinxi, a matabun sɔtɔma nɛn, ɛ mi tin
naxanye ma ɛ yi dɔxi a yi waxatin naxan
yi. 36 Naxanye na lu e nii ra ɛ yɛ, n na e
tunnaxɔlɔma e ma nɛn e yaxune yamanani,
han e yi e gi ɲɔxɔnden gbansanna bira xuiin
bun alo silanfanna, e bira hali muxe mi e
fɔxɔ ra. 37 E birama nɛn e bode fari alo e
nɛma e giyɛ silanfanna bun, anu muxu yo
mi e fɔxɔ ra. Ɛ mi nɔɛ tiyɛ ɛ yaxune yɛɛ ra.
38 Ɛ faxama nɛn siya gbɛtɛne tagi, ɛ yaxune
yamanan yi ɛ don. 39 Naxanye na lu ɛ tan
yɛ, ne doyenma nɛn han e faxa e yaxune
yamanane yi e tan nun e benbane hakɛne
fe ra."
40 "Koni e na e ti e hakɛne ra e nun
e benbane gbeene nun e tinxintareyaan
nun e murutɛna, 41 feen naxanye a ligaxi,
n yi keli e xili ma, n yi e rasiga e yaxune
yamanani, nayi e Ala kolontare bɔɲɛne na
xuru, e yi e hakɛne yanginna fi, 42 n na
n mirima nɛn layirina feen ma nxu nun
Yaxuba tagi, e nun nxu nun Isiyaga, e nun
nxu nun Iburahima, n yi n miri yamanana
fe ma. 43 Koni, fɔ yamanan nabeɲinxin xa lu
singe, a yi a matabu e mi na waxatin naxan
yi. E e hakɛne yanginna fima nɛn amasɔtɔ
e bata e mɛ n ma sariyane nun tɔnne ra.
44 Koni, hali e lu e yaxune yamanani, n mi e
rabeɲinɲɛ han e yi raxɔri, n yi n ma layirin
kala. Amasɔtɔ Alatala nan n tan na, e Ala.
45 N na n mirima nɛn n ma layirin ma, naxan
nxu nun e benbane tagi, n naxanye ramini
Misiran bɔxɔni siyane yɛtagi, alogo n xa
findi e Ala. Alatala nan n tan na."
46 Alatala tɔnne nun yamarine nun
sariyane nan ne ra, a naxanye falaxi
Isirayila kaane xa fata Musa ra Sinayi
geyaan fari.

27

Muxun naxanye fixi Ala ma

1 Alatala yi a fala Musa xa, 2 a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa muxuna nde
bata a dɛ ti, a muxuna nde fi Alatala ma,
a xunbama gbetin nan na naxan lanxi a
yatɛn ma. 3 Xa xɛmɛn na a ra naxan barin
bata ɲɛɛ mɔxɔɲɛ ti han ɲɛɛ tonge sennin, i
xa a saren yatɛ gbeti gbanan tonge suulun
na, gbeti gbananna naxanye rawalima yire
sariɲanxini. 4 Xa ɲaxanla na a ra, gbeti
gbanan tonge saxan. 5 Dii xɛmɛn naxan
barin bata ɲɛɛ suulun ti han ɲɛɛ mɔxɔɲɛ,
na lanma gbeti gbanan mɔxɔɲɛ nan ma. Dii
tɛmɛna, gbeti gbanan fu. 6 Dii xɛmɛn naxan
barin bata kike kedenna ti han ɲɛɛ suulun,
na lanma gbeti gbanan suulun nan ma.
Dii tɛmɛna, gbeti gbanan saxan. 7 Xɛmɛn
naxan bata dangu ɲɛɛ tonge senninna ra,
na lanma gbeti gbanan fu nun suulun ma.
Ɲaxanla, gbeti gbanan fu. 8 Naxan bata a
dɛ ti, xa yiigelitɔɔn na a ra, a mi nɔɛ na
gbetin yatɛn fiyɛ, a lan a yi na muxun xali
saraxaraliin fɛma. Na nɔɛ gbetin xasabina
nde falɛ nɛn a nɔɛ naxan fiyɛ."
9 "Xa muxuna nde bata a dɛ ti xurusena
fe ra naxan nɔɛ bɛ saraxan na Alatala xa,
na xuruse sifan na fi Alatala ma, a bata
rasariɲan. 10 A mi masarɛ gbɛtɛ ra. A faɲin
mi masarɛ a kobin na, a kobin mi masarɛ
a faɲin na. Xa a kanna xuruseen masara

* 26:33: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

gbɛtɛ ra, e firinna birin bata rasariɲan. 11 Xa
suben na a ra naxan haramuxi, naxan mi bɛ
saraxan na Alatala xa, a xa xali saraxaraliin
fɛma. 12 Saraxaraliin xa a saren fala, xa
suben fan, hanma a mi fan. A na saren
naxan fala, a bata lu na ma. 13 Xa a kanna
waxi suben xunba feni, a xa a ɲɔxɔn fi a yi
yaganna dɔxɔɲa ma firin sa a fari."

14 "Xa muxuna nde a banxin fi Alatala ma,
saraxaraliin xa a saren fala, xa a fan hanma
a mi fan. A na naxan fala, a bata lu na ma.
15 Xa a kanna waxi a xunba feni, a xa a ɲɔxɔn
fi a yi yaganna dɔxɔɲa ma firin sa a fari.
Banxin yi xɛtɛ a kanna ma."

16 "Xa muxuna nde a xɛɛn fi Alatala ma,
a saren xa fala fata sansiin yatɛn na naxan
xuyɛ a ma. Malo bɛnbɛli gbee saxan xuyɛ
bɔxɔn naxan ma, na lanma gbeti gbanan
tonge suulun nan ma. 17 Xa xɛɛn fixi Xɔrɔya
Ɲɛɛn nin, a saren luma na kii nin. 18 Xa xɛɛn
fixi Xɔrɔya Ɲɛɛn xanbin nin, saraxaraliin
xa ɲɛɛne yatɛ naxan luxi benun Xɔrɔya Ɲɛɛ
famatɔna, a yi nde ba xɛɛn saren na. 19 Xa
xɛɛ kanna waxi a xunba feni, a xa a ɲɔxɔn
fi, a yi yaganna dɔxɔɲa ma firin sa a fari,
xɛɛn yi xɛtɛ a kanna ma. 20 Xa a mi xɛɛn
xunba, a yi a mati muxu gbɛtɛ ma, a mi fa
nɔɛ a xunbɛ. 21 Xɛɛn na yɛba Xɔrɔya Ɲɛɛni,
a bata rasariɲan, a so Alatala yii kiseen
na habadan! A findima saraxaraline gbeen
nan na. 22 Xa muxuna nde xɛɛn fi Alatala
ma a naxan saraxi, naxan mi yi a kɛɛni,
23 saraxaraliin xa a saren fala fata ɲɛɛne
yatɛn na naxanye luxi benun Xɔrɔya Ɲɛɛna.
Na kanna xa a saren fi na lɔxɔ yɛtɛni. A
sariɲan Alatala yɛtagi. 24 Xɛɛn naxɛtɛma a
kari singen ma nɛn Xɔrɔya Ɲɛɛni, a sara
naxan ma, naxan gbee yi a ra nun. 25 Na
sarene birin falama nɛn fata yire sariɲanxin
gbeti gbananna ra, naxan lanxi garamu fu
ma."

26 "Muxu yo nama a xuruse dii singen fi
Alatala ma na kiini, amasɔtɔ Alatala nan
gbee dii singene birin na hali ba na feen na.
Ɲinge ba, yɛxɛɛ ba, Alatala nan gbee e birin
na. 27 Xa a findi sube haramuxin dii singen
na, a kanna nɔɛ a xunbɛ nɛn. A xa a ɲɔxɔn
fi, a yi yaganna dɔxɔɲa ma firin sa a fari. Xa
a mi a xunba, a xa a mati a sare falaxin na."

28 "Koni, muxun na sese fi Alatala ma
habadanni, muxu ba, xuruse ba, a kɛɛ xɛɛn
ba, na sese mi sarɛ, a mi xunbɛ. Naxan yo
na fi a ma habadanni, na bata sariɲan a xa
fefe. 29 Hali a findi muxun na naxan fixi Ala
ma habadanni, a mi nɔɛ xunbɛ, ɛ xa a faxa."

30 "Alatala nan gbee bɔxɔn bogiseene
birin yaganna ra. A na keli xɛɛn ma hanma
langan kui, a sariɲan Alatala yɛtagi. 31 Xa
muxuna nde waxi a yaganna yirena nde
xunba feni, fɔ a xa a ɲɔxɔn fi, a yi na yiren
yaganna dɔxɔɲa ma firin sa a fari. 32 Alatala
nan gbee xuruseene birin yaganna ra, a
xurin nun a xungbena. Xuruseene na yatɛ,
Alatala nan gbee e fudene ra. 33 Xuruseene
mi yɛbama a faɲin nun a kobin na. Xu-
ruseen nama masara gbɛtɛ ra. Xa a na liga
e firinna birin nasariɲanma nɛn, e mi nɔɛ
xunbɛ."

34 Alatala na yamarine nan so Musa yii
Isirayila kaane xa Sinayi geyaan fari.

Yatɛne
Nabi Musa Alaa Falan Naxan
Sɛbɛ

Tawureta Musa yire naaninden ni i ra. Isirayila kaane to keli Misiran yamanani, siga Kanan bɔxɔni, e feen naxanye liga kira yi, ne nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui. A xili saxi na kiini nɛn bayo Isirayila kaane yatɛn nan sɛbɛxi a kui naxan findixi dɔxɔde wuyaxi ra.

Isirayila kaane yelin xanbini sariyane birin sɔtɛ Musa ra Ala naxanye fala a xa Sinayi geyaan fari e mini xanbini Misiran yamanani, e yi e yitɔn siga na yamanani Ala naxan nagidixi e ma. E yi siga singen han Kadesi-Barineya yi, Isirayila yamanan so dɛna. Koni e yi gaxu soɛ. Nayi, e yi lu tonbonni ɲɛɛ tonge naanin. Dɔnxɛn na, e yi tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ, e yi siga yiifanna ma alogo e xa Moyaba yamanan masɔtɔ Fɔxɔ Daraan sogeteden binni. Kitabun yireni ito sora dɔnxɛne fe wuyaxi gbɛtɛye nan falama naxan liga Moyaba yamanani. Isirayila kaane lu mɛn nin han e yi so Kanan yamanani.

Kitabun yireni ito Alaa yamana muxuyaan nan yitama en na. Waxatina nde e lannayaan liga, waxatina nde sikɛna. Waxatina nde e xaxili ragidixi, waxati gbɛtɛ, e yigitɛgɛxi. Koni, hali Alaa yamaan mi tinxin waxatin birin, Alaa tinxinna mi ɲanɲɛ.

Isirayila kaane xili sɛbɛna

1 Alatala yi falan ti Musa xa Naralan Bubun kui, Sinayi tonbonni, kike firinden lɔxɔ singeni, e minin ɲɛɛ firindeni Misiran bɔxɔni. A yi a fala, a naxa, 2 "Ɛ nun Haruna xa Isirayila yamaan birin tɛngɛ, ɛ xɛmɛne birin xinle sɛbɛ xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma. 3 Ɛ xa Isirayila xɛmɛne birin tɛngɛ fata e ganle ra naxanye barin bata dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye nɔɛ sofa wanla kɛ. 4 Bɔnsɔn yo bɔnsɔn, xabila manga keden xa ɛ mali." 5 Na mali muxune xinle ni itoe ra:

Keli Rubɛn bɔnsɔnni, Sedewuri a dii Elisuri.

6 Keli Simeyɔn bɔnsɔnni, Surisadayi a dii Selumiyɛli.

7 Keli Yuda bɔnsɔnni, Aminadabo a dii Naxason.

8 Keli Isakari bɔnsɔnni, Suwari a dii Natanɛli.

9 Keli Sabulon bɔnsɔnni, Xelɔn ma dii Eliyabi.

10 Yusufu a diine bɔnsɔnne: Keli Efirami bɔnsɔnni, Amixudi a dii Elisama.

Keli Manase bɔnsɔnni, Pedasuri a dii Gamaliyɛli.

11 Keli Bunyamin bɔnsɔnni, Gidewoni a dii Abidan.

12 Keli Dan bɔnsɔnni, Amisadayi a dii Axiyeseri.

13 Keli Aseri bɔnsɔnni, Okiran ma dii Pagiyɛli.

14 Keli Gadi bɔnsɔnni, Dewuyɛli a dii Eliyasafi.

15 Keli Nafatali bɔnsɔnni, Enan ma dii Axira.

16 Bɔnsɔn mangani itoe nan yi xilixi yamaan yɛ. Ne yi findixi Isirayila gali kuntigine nan na. 17 Musa nun Haruna yi muxuni itoe tongo naxanye xinle yɛbaxi. 18 E yi yamaan birin malan kike firinden xii singen ma. Xɛmɛn naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, e yi ne birin xinle sɛbɛ keden keden yɛ ma kɛdin ma, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma, 19 alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. A yi e tɛngɛ Sinayi tonbonni.

20 E yi xɛmɛne birin xinle sɛbɛ keden keden yɛ ma Isirayila a dii singe Rubɛn bɔnsɔnni xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ. 21 E muxu wuli tonge naanin wuli sennin kɛmɛ suulun tɛngɛ Rubɛn bɔnsɔnni. 22 E yi Simeyɔn bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ keden keden yɛ ma, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ. 23 E muxu wuli tonge suulun wuli solomanaanin kɛmɛ saxan tɛngɛ Simeyɔn bɔnsɔnni.

24 E yi Gadi bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ. 25 E muxu wuli tonge naanin wuli suulun kɛmɛ sennin tonge suulun tɛngɛ Gadi bɔnsɔnni.

26 E yi Yuda bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma,
naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
27 E muxu wuli tonge solofere wuli naanin
kɛmɛ sennin tɛngɛ Yuda bɔnsɔnni.
28 E yi Isakari bɔnsɔnna xɛmɛne birin
xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn
ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
29 E muxu wuli tonge suulun wuli naanin
kɛmɛ naanin tɛngɛ Isakari bɔnsɔnni.
30 E yi Sabulon bɔnsɔnna xɛmɛne birin
xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn
ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
31 E yi muxu wuli tonge suulun wuli solofere
kɛmɛ naanin tɛngɛ Sabulon bɔnsɔnni.
32 Yusufu a diine bɔnsɔnne yɛ: E yi Efirami
bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila
yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma, naxanye birin
barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, nax-
anye yi nɔɛ sofa wanla kɛ. 33 E muxu wuli
tonge naanin kɛmɛ suulun tɛngɛ Efirami
bɔnsɔnni.
34 E yi Manase bɔnsɔnna xɛmɛne birin
xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn
ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
35 E muxu wuli tonge saxan wuli firin kɛmɛ
firin tɛngɛ Manase bɔnsɔnni.
36 E yi Bunyamin bɔnsɔnna xɛmɛne birin
xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn
ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla
kɛ. 37 E muxu wuli tonge saxan wuli suulun
kɛmɛ naanin tɛngɛ Bunyamin bɔnsɔnni.
38 E yi Dan bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle
sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma,
naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
39 E muxu wuli tonge sennin wuli firin kɛmɛ
solofere tɛngɛ Dan bɔnsɔnni.
40 E yi Aseri bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle
sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma,
naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
41 E muxu wuli tonge naanin e nun keden
kɛmɛ suulun tɛngɛ Aseri bɔnsɔnni.
42 E yi Nafatali bɔnsɔnna xɛmɛne birin
xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn
ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
43 E yi muxu wuli tonge suulun wuli saxan
kɛmɛ naanin tɛngɛ Nafatali bɔnsɔnni.
44 Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan
manga fu nun firinna ne xasabin nan yatɛ,
bɔnsɔn keden manga keden. 45 Isirayila
kaane birin yatɛxin denbaya yɛɛn ma, nax-
anye barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na,
naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ, 46 ne birin
malanxina, muxu wuli kɛmɛ sennin wuli
saxan kɛmɛ suulun tonge suulun nan yi a
ra.

*Lewi b*ɔnsɔnna a wanla

47 Lewi bɔnsɔnna denbayane tan mi yi
tɛngɛxi alo bonne.
48 Alatala a fala nɛn Musa xa, a naxa,
49 "I nama Lewi bɔnsɔnna nun Isirayila kaan
bonne tɛngɛ e bode xɔn. 50 I xa layiri
sereyaan Bubun taxu Lewi bɔnsɔnna mux-
une ra e nun a muranne nun a seene birin.
E xa batu bubun nun a muranne xali. E yi e
ɲɔxɔ lu e xɔn, e yi e yamaan daaxadeni tɔn a
rabilinni. 51 Ɛ na keli sigatini, Lewi bɔnsɔnna
muxune nan Ala Batu Bubun wayanma, e
mɔn yi a yitɔn ɛ na dɔxɔ daaxaden naxan
yi. Xa muxu gbɛtɛ a maso a ra, ɛ xa a
faxa. 52 Isirayila kaane birin xa e malan
e daaxadeni, birin yi dɔxɔ gali yɛɛn ma a
taxamasenna bun. 53 Lewi bɔnsɔnna mux-
une tan xa e bubune ti layiri sereyaan
bubun nabilinni, e yi e ɲɔxɔ lu a xɔn alogo n
ma xɔlɔn nama godo Isirayila yamaan ma."
54 Alatala a yamarin Musa ma kii naxan yi,
Isirayila kaane yi na birin liga.

2

*B*ɔnsɔnne dɔxɔ kiina yamaan daax-
adeni

1 Alatala yi falan ti Musa nun Haruna xa,
a naxa, 2 "Isirayila kaane birin xa yamaan
daaxadeni tɔn Naralan Bubun nabilinni,
koni e nama a yigbɛtɛn. E xa dɔxɔ e
bɔnsɔnna nun e denbayaan taxamasenne
bun."
3 "Yuda bɔnsɔnna nun a ganle xa e daax-
adeni tɔn sogeteden binni e taxamasenna
bun ma. Aminadabo a dii Naxason nan
Yuda mangan na. 4 Muxu wuli tonge
solofere wuli naanin kɛmɛ sennin nan a
ganli. 5 Isakari bɔnsɔnna xa e daaxadeni
tɔn e dɛxɔn ma. Suwari a dii Natanɛli nan
Isakari bɔnsɔnna mangan na. 6 Muxu wuli
tonge suulun wuli naanin kɛmɛ naanin nan

a ganli. 7 Sabulon bɔnsɔnna xa daaxa e fan
dɛxɔn ma. Xelɔn ma dii Eliyabi nan Sabulon
bɔnsɔnna mangan na. 8 Muxu wuli tonge
suulun wuli solofere kɛmɛ naanin nan a
ganli. 9 Nayi, xɛmɛn naxanye Yuda yamaan
daaxaden ganli, ne birin malanxina, muxu
wuli kɛmɛ wuli tonge solomasɛxɛ e nun
sennin kɛmɛ naanin. Yamaan na keli, e
singen nan sigama."

10 "Rubɛn bɔnsɔnna nun a ganle xa e
daaxadeni tɔn yiifari fɔxɔni e taxamasenna
bun ma. Sedewuri a dii Elisuri nan Rubɛn
bɔnsɔnna mangan na. 11 Muxu wuli tonge
naanin wuli sennin kɛmɛ suulun nan a
ganli. 12 Simeyɔn bɔnsɔnna xa e daaxadeni
tɔn a dɛxɔn ma. Surisadayi a dii Selumiyɛli
nan Simeyɔn bɔnsɔnna mangan na. 13 Muxu
wuli tonge suulun wuli solomanaanin kɛmɛ
saxan nan a ganli. 14 Gadi bɔnsɔnna xa daaxa
na fan dɛxɔn ma. Reyuli a dii Eliyasafi
nan Gadi bɔnsɔnna mangan na. 15 Muxu
wuli tonge naanin wuli suulun kɛmɛ sennin
tonge suulun nan a ganli. 16 Nayi, xɛmɛn
naxanye Rubɛn yamaan daaxaden ganli, ne
malanxina, muxu wuli kɛmɛ wuli tonge
suulun e nun keden kɛmɛ naanin tonge
suulun. Ne nan sigama a firindeni."

17 "Na xanbi ra, Lewi bɔnsɔnna muxune
yi siga ganla bonne tagi, e nun Naralan
Bubuna. E birin sigama e daaxa yɛɛn nan
ma, muxun birin nun a tidena, a bɔnsɔnna
taxamasenna bun ma."

18 "Efirami bɔnsɔnna nun a ganle xa
e daaxadeni tɔn sogegododeni e taxam-
asenna bun ma. Amixudi a dii Elisama
nan Efirami bɔnsɔnna mangan na. 19 Muxu
wuli tonge naanin kɛmɛ suulun nan a
ganli. 20 Manase bɔnsɔnna xa daaxa a dɛxɔn
ma. Pedasuri a dii Gamaliyɛli nan Manase
bɔnsɔnna mangan na. 21 Muxu wuli tonge
saxan wuli firin kɛmɛ firin nan a ganli.
22 Bunyamin bɔnsɔnna xa daaxa na fan
dɛxɔn ma. Gidewoni a dii Abidan nan Bun-
yamin bɔnsɔnna mangan na. 23 Muxu wuli
tonge saxan wuli suulun kɛmɛ naanin nan
a ganli. 24 Nayi, xɛmɛn naxanye Efirami ya-
maan daaxaden ganli, ne malanxina, muxu
wuli kɛmɛ wuli solomasɛxɛ muxu kɛmɛ. E
tan nan sigama a saxandeni."

25 "Dan bɔnsɔnna nun a ganle xa e daax-
adeni tɔn kɔmɛn fɔxɔni e taxamasenna
bun ma. Amisadayi a dii Axiyeseri nan
Dan bɔnsɔnna mangan na. 26 Muxu wuli
tonge sennin wuli firin kɛmɛ solofere nan
a ganli. 27 Aseri bɔnsɔnna xa e daaxadeni
tɔn a dɛxɔn ma. Okiran ma dii Pagiyɛli nan
Aseri bɔnsɔnna mangan na. 28 Muxu wuli
tonge naanin e nun keden kɛmɛ suulun nan
a ganli. 29 Nafatali bɔnsɔnna xa daaxa na fan
dɛxɔn ma. Enan ma dii Axira nan Nafatali
bɔnsɔnna mangan na. 30 Muxu wuli tonge
suulun wuli saxan kɛmɛ naanin nan a ganli.
31 Nayi, xɛmɛn naxanye Dan ma yamaan
daaxaden ganli, ne malanxina, muxu wuli
kɛmɛ wuli tonge suulun e nun solofere
kɛmɛ sennin. Ne nan sigan dɔnxɛn na, e
taxamasenna bun ma."

32 Isirayila kaane nan ne ra naxanye tɛngɛ
denbaya yɛɛn ma. Gali daaxadene birin
malanxina, muxu wuli kɛmɛ sennin wuli
saxan kɛmɛ suulun tonge suulun. 33 Lewi
bɔnsɔnna muxune mi tɛngɛ Isirayila kaan
bonne yɛ, alo Alatala a yamari Musa ma kii
naxan yi.

34 Alatala yamarin naxanye birin fi Musa
ma Isirayila kaane yi ne birin liga. E yi e
daaxaden yɛba e taxamasenne bun ma na
kiini, e mɔn yi sigama na kii nin, xabila yɛɛn
nun denbaya yɛɛn ma.

3

Lewi bɔnsɔnna wanle

1 Haruna nun Musaa denbayaan muxune
ni i ra, Alatala falan ti Musa xa waxatin
naxan yi Sinayi geyaan fari.

2 Harunaa diine xinle ni itoe ra: a dii
singena Nadaba, Abihu, Eleyasari nun Ita-
mara. 3 Ne nan yi Harunaa diine ra naxanye
masusan alogo e xa dɔxɔ saraxaraliyani, e
yi na wanla kɛ. 4 Koni Nadaba nun Abihu
faxa nɛn Alatala yɛtagi Sinayi tonbonni, e
to fa tɛɛ daxataren na a xa. Dii mi yi e
yii, nanara, Eleyasari nun Itamara nan lu
saraxarali wanla kɛ e baba Haruna bun ma.

5 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 6 "Lewi
bɔnsɔnna maso, i yi e lu saraxarali Haruna
sagoni, e lu a wanla ra. 7 E xa Haruna nun
yamana wanla kɛ Naralan Bubuni, e Ala
Batu bubun wanle kɛ. 8 E yengi dɔxɔma nɛn
Naralan Bubun muranne xɔn, e yi Ala Batu
Bubun wanle rakamali Isirayila kaane xa. 9 I
xa Lewi bɔnsɔnna muxune lu Haruna nun a
diine sagoni. E tan nan fima n ma Isirayila
kaane yɛ habadan! 10 I xa Haruna nun a diine
dɔxɔ saraxaraliyani. Muxu gbɛtɛ na a maso
yire sariŋanxin na, ɛ xa a faxa."

11 Alatala mɔn yi a fala Musa xa, a naxa,
12 “N tan yɛtɛɛn bata Lewi bɔnsɔnna mux-
une sugandi Isirayila kaane yɛ, e findi n
gbeen na Isirayila dii singene ɲɔxɔn na.
13 Amasɔtɔ n gbeen nan dii singene birin
na. N Misiran dii singene birin faxa lɔxɔni,
n yi dii singene birin nasariŋan n yɛtɛ xa
Isirayila yi. Muxu ba, xuruse ba, n gbeen
nan e ra. Alatala nan n tan na.”

Lewi bɔnsɔnna xili sɛbɛ singena

14 Alatala yi a fala Musa xa Sinayi ton-
bonni, a naxa, 15 “I xa Lewi bɔnsɔnna mux-
une tɛngɛ, denbaya yɛɛn nun xabila yɛɛn
ma. I xa xɛmɛne birin tɛngɛ naxanye barin
bata dangu kike kedenna ra.”

16 Musa yi e tɛngɛ alo Alatala a yamari kii
naxan yi.

17 Lewi a diine xinle ni itoe ra: Gɛrisɔn,
Kehati e nun Merari. 18 Gɛrisɔn ma diine
findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Libini
nun Simeyi. 19 Kehati a diine findixi xabilani
itoe nan benbaye ra: Amirama, Yisehari,
Xebiron e nun Yusiyɛli. 20 Merari a diine
findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Maxali
nun Musi. Lewi xabilane nan ne ra e nun e
denbayane benbane.

21 Gɛrisɔn findixi Libini nun Simayi xa-
bilane benban nan na. Ne nan Gɛrisɔn
xabilane ra. 22 E xɛmɛn naxanye tɛngɛ
naxanye barin bata yi dangu kike kedenna
ra, e muxu wuli solofere kɛmɛ suulun.
23 Gɛrisɔn xabilane yi e daaxadeni tɔnma
Ala Batu Bubun nan xanbi ra, sogegodode
binni. 24 Eliyasafi nan yi Gɛrisɔn xabilane
mangan na, Layeli a diina. 25 Gɛrisɔn xa-
bilane yi e yengi lu Naralan Bubun yireni
itoe xɔn: bubun nun a xunna soon kuiin
nun a fanna, a so dɛɛn yɛ masansan dug-
ina, 26 sansanna taa dugine naxan Ala Batu
Bubun nun saraxa ganden nabilinni, dugin
naxan singanxi sansanna dɛɛn na, e nun
lutine nun e ti seene birin.

27 Kehati findixi Amirama nun Yisehari
nun Xebiron nun Yusiyɛli xabilane benban
nan na. Ne nan Kehati xabilane ra. 28 E
xɛmɛn naxanye tɛngɛ naxanye barin bata
yi dangu kike kedenna ra, e muxu wuli
solomasɛxɛ kɛmɛ sennin. E tan nan e yengi
lu yire sariŋanxin xɔn. 29 Kehati xabilane
yi e daaxadeni tɔnma Ala Batu Bubun yi-
ifari fɔxɔn nan ma. 30 Elisafan nan yi Ke-
hati xabilane mangan na, Yusiyɛli a diina.
31 Kehati xabilane yi e yengi lu muranni itoe
xɔn, Layiri Kankirana,* tabanla, lɛnpu dɔxɔ
sena, saraxa gandene, goronna naxanye
rawalima yire sariŋanxini, yɛ masansan
dugina, e nun e rawali seene birin.

32 Saraxarali Harunaa dii Eleyasari nan yi
Lewi bɔnsɔnna muxune birin mangan na. A
tan nan yi dɔxi ne xun na naxanye yi e yengi
luxi yire sariŋanxin xɔn ma.

33 Merari findixi Maxali nun Musi xabi-
lane benban nan na. Ne nan Merari xabi-
lane ra. 34 E xɛmɛn naxanye tɛngɛ naxanye
barin bata yi dangu kike kedenna ra, e
muxu wuli sennin kɛmɛ firin. 35 Suriyeli nan
yi Merari xabilane mangan na, Abixali a di-
ina. E yi e daaxadeni tɔnma Ala Batu Bubun
kɔmɛn fɔxɔn nan ma. 36 Merari xabilane
yi e yengi lu Ala Batu Bubun buntine nun
gaalane† nun sɛnbɛtɛnne nun bundɔxɔne
nun muranne xɔn e nun e ti seene birin,
37 e nun a sansanna sɛnbɛtɛnna naxanye a
rabilinni nun e bundɔxɔne nun e gbangban
seene nun e lutine.

38 Musa nun Haruna nun a diine yi e
daaxadeni tɔnma Naralan Bubun so dɛɛn
nan yɛtagi, sogeteden binni. E yi yire
sariŋanxin wanle xun matoma a ra Isirayila
kaane xa. Xa muxu gbɛtɛ yi a maso yire
sariŋanxin na, a yi faxama nɛn.

39 Lewi bɔnsɔnna muxune birin Musa nun
Haruna naxanye tɛngɛ xabila yɛɛn ma fata
Alatalaa yamarin na, xɛmɛn naxanye barin
bata yi dangu kike kedenna ra, e malanxina,
muxu wuli mɔxɔŋɛn nun firin.

40 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Dii
xɛmɛ singene birin tɛngɛ Isirayila kaane
yɛ, naxanye barin bata dangu kike kedenna
ra, i yi e xinle sɛbɛ kɛdin ma. 41 Lewi
bɔnsɔnna muxune so n yii e ɲɔxɔn na e
nun e xuruseene Isirayila kaane xuruse dii
singene ɲɔxɔn na. Alatala nan n tan na.”
42 Musa yi Isirayila kaane dii singene birin
tɛngɛ, alo Alatala a yamari kii naxan yi. 43 Dii
xɛmɛ singen naxanye birin barin bata yi
dangu kike kedenna ra, ne xinle sɛbɛxin lan
muxu wuli mɔxɔŋɛn nun firin kɛmɛ firin
tonge solofere e nun saxan nan ma.

* 3:31: 3.31 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. † 3:36: Nde a falama a “galalenne.”

44 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 45 “Lewi
bɔnsɔnna muxune tongo Isirayila kaane
dii singene ɲɔxɔn na e nun e xuruseene
Isirayila kaane xuruse dii singene ɲɔxɔn
na. Lewi bɔnsɔnna muxune xa findi n
gbeen na. Alatala nan n tan na. 46 Bayo
Isirayila dii singene wuya Lewi bɔnsɔnna
muxune xa han muxu kɛmɛ firin tonge
solofere e nun saxan, ne xunba daxin na
a ra. 47 Muxu kedenna xunba gbeti gbanan
suulun na, gbeti gbananna naxan nawalima
yire sariŋanxini, naxan lanxi garamu fu ma.
48 I xa na gbetin so Haruna nun a diine yii dii
singene xunba seen na naxanye yi wuyaxi
ayi.”
49 Naxanye mi yi ɲɔxɔ yibiraxi Lewi
bɔnsɔnna muxune ra, Musa yi ne xunba
gbetin tongo. 50 A yi Isirayila dii singene
gbetin tongo han gbeti gbanan wuli ke-
den kɛmɛ saxan tonge sennin e nun suu-
lun, gbeti gbananna naxan nawalima yire
sariŋanxini. 51 Nayi, Musa yi xunba gbetin
so Haruna nun a diine yii, alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi.

4

Lewi bɔnsɔnna wanle

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa,
a naxa, 2 “Ɛ Kehati xabilan muxune tɛngɛ
Lewi yixɛtɛne yɛ xabila yɛɛn nun denbaya
yɛɛn ma. 3 Ɛ xɛmɛne tɛngɛ keli ɲɛɛ tonge
saxanna ma han ɲɛɛ tonge suulun, naxanye
birin nɔɛ wanla kɛ Naralan Bubuni.”
4 “Kehati xabilan muxune xa wanli ito
nan kɛ Naralan Bubuni: E xa e yengi lu
se sariŋanxi fisamantenne xɔn. 5 Yamaan
na keli sigadeni, Haruna nun a diine xa yɛ
masansan dugin ba, e yi a sa Layiri Sereya
Kankiraan fari. 6 E yi sube kidi faŋine sa
a fari, e mɔn yi dugi mamiloxini bandun
ne fan fari. E yi Kankiraan tongo tamine
yitɔn. 7 E xa dugi mamiloxi gbɛtɛ sa Buru
Rali Tabanla fari, e yi a goronne nun ige-
lengenne nun minse saraxa saseene dɔxɔ
na. Buru Ralixin naxanye na waxatin birin,
ne xa lu tabanla fari. 8 E xa dugi gbeela so
seene birin xunna, e yi sube kidi faŋine so e
birin xunna, e mɔn yi tabanla tongo tamine
yitɔn. 9 E xa dugi mamiloxin so lɛnpu dɔxɔ
seen nun lɛnpune nun e rawali seene nun
tɛɛ kɔ seene nun e radɛgɛ turen xun na.
10 E xa ne birin mafilin sube kidi faŋi bitin-
ganni, e mɔn yi e sa e xali wudin fari. 11 E
xa dugi mamiloxin so saraxa gande xɛma
daxin xun na, e yi sube kidi faŋi bitinganna
so na fan xun na. E mɔn yi a tongo tamine
yitɔn. 12 Muranna naxanye birin nawalima
yire sariŋanxini e xa ne malan, e yi e raxidi
dugi mamiloxini, e yi kidi faŋi bitinganna
so e xun na, e yi e sa e xali wudin fari.
13 E xa xuben ba saraxa gande sula daxin
fari, e yi dugi mamiloxin so a xun na. 14 E
xa a saraxa waliseene birin dɔxɔ na fari:
xube sa seene, suben tongo seene, xube
kɔ seene, e nun wuli xuya goronne. E xa
sube kidi faŋi bitinganna so e xun na, e
mɔn yi saraxa ganden tongo tamine yitɔn.
15 Haruna nun a diine na yelin muranne
nun goron sariŋanxine xunna soɛ, yamaan
na keli sigadeni, Kehati xabilan muxune
xa fa, e yi e xali. Koni e nama e yiin
din se sariŋanxine ra, alogo e nama faxa.
Kehati xabilan muxune xa na seene xali
naxanye Naralan Bubun kui. 16 Saraxarali
Harunaa dii Eleyasari xa a yengi lu lɛnpu
turen nun wusulanna nun bogise saraxane
nun masusan turen xɔn ma. A yi a yengi lu
Ala Batu Bubun yiren birin xɔn ma e nun
a kui seene nun muran sariŋanxine nun a
goronne birin.”

17 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a
naxa, 18 “Ɛ Kehati xabilan muxune ratanga
alogo e nama raxɔri Lewi bɔnsɔnna yɛ. 19 Ɛ
ito nan liga e xa alogo e nama faxa e na e
maso se sariŋanxi fisamantenne ra waxatin
naxan yi: Haruna nun a diine singe xa so
yire sariŋanxini, e yi birin ti a wali ra, e
nun a lan a xa naxan xali. 20 Koni Kehati
xabilan muxune nama so yire sariŋanxini,
e se sariŋanxi fisamantenne to, hali ndedi,
alogo e nama faxa.”

21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
22 “Gɛrisɔn yixɛtɛne fan tɛngɛ, xabila yɛɛn
nun denbaya yɛɛn ma. 23 I xa xɛmɛne
tɛngɛ keli ɲɛɛ tonge saxanna ma han ɲɛɛ
tonge suulun, naxanye nɔɛ wanla kɛ Nar-
alan Bubuni. 24 Gɛrisɔn yixɛtɛne xabilane
wanle ni i ra e nun e lan e xa goronna
naxanye xali: 25 E xa Ala Batu Bubun dugine
maxali, e nun Naralan Bubuna, a xunna
soona, a kidi faŋin naxanye sama a fari,
dugin naxanye singanma Naralan Bubun so
dɛɛn na, 26 a sansanna dugin naxanye Ala
Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni,
dugin naxan singanxi a so dɛɛn na, e nun

e lutine nun e singan seene birin. 27 Gɛrisɔn
xabilan muxune xa wali Haruna nun a diine
yamarin bun. E tan nan a falama e xa e lan
e xa naxan xali. 28 Gɛrisɔn xabilan muxune
wanle nan ne ra Naralan Bubuni. E xa wali
saraxarali Harunaa dii Itamaraa yamarin
bun."
29 "I xa Merari bɔnsɔnna muxune tɛngɛ
xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma. 30 I
xɛmɛne birin tɛngɛ keli ɲɛɛ tonge saxanna
ma han ɲɛɛ tonge suulunna, naxanye nɔɛ
wanla kɛ Naralan Bubuni."
31 "E wanla ni i ra Naralan Bubuni: E xa
Ala Batu Bubun bun tiine xali, a gaalane,*
a sɛnbɛtɛnne, a bundɔxɔne, 32 sansanna
sɛnbɛtɛnne naxan bubun nabilinni, e
bundɔxɔne, e gbangban wudine nun e
lutine, e nun waliseene birin. Ɛ xa xɛmɛn
birin goronna so a yii a naxan xalima.
33 Merari bɔnsɔnna muxune wanle nan ne
ra Naralan Bubuni, saraxarali Harunaa dii
Itamaraa yamarin bun."
34 Musa nun Haruna nun yamaan man-
gane yi Kehati xabilan muxune tɛngɛ xabila
yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma. 35 Xɛmɛn nax-
anye birin bata yi ɲɛɛ tonge saxanna sɔtɔ
han ɲɛɛ tonge suulunna, naxanye birin yi
nɔɛ wanla kɛ Naralan Bubuni, 36 ne yi tɛngɛ
xabila yɛɛn ma, e lan muxu wuli firin kɛmɛ
solofere tonge suulun nan ma. 37 Kehati
xabila xɛmɛne yatɛn nan na ra, naxanye yi
walima Naralan Bubuni. Musa nun Haruna
yi e birin tɛngɛ alo Alatala a yamari e ma
fata Musa ra kii naxan yi.
38 Gɛrisɔn yixɛtɛne fan yi tɛngɛ xabila
yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma. 39 Xɛmɛn nax-
anye birin bata yi ɲɛɛ tonge saxanna sɔtɔ
han ɲɛɛ tonge suulun, naxanye birin yi
nɔɛ wanla kɛ Naralan Bubuni, 40 ne yi tɛngɛ
xabila yɛɛn ma, e lan muxu wuli firin kɛmɛ
sennin tonge saxan nan ma. 41 Gɛrisɔn
yixɛtɛne yatɛn nan na ra, naxanye yi wal-
ima Naralan Bubuni. Musa nun Haruna yi
e birin tɛngɛ alo Alatala a yamari kii naxan
yi.
42 Merari yixɛtɛne fan yi tɛngɛ xabila yɛɛn
nun denbaya yɛɛn ma. 43 Xɛmɛn naxanye
birin bata yi ɲɛɛ tonge saxanna sɔtɔ han ɲɛɛ
tonge suulunna, naxanye birin yi nɔɛ wanla
kɛ Naralan Bubuni, 44 ne yi tɛngɛ xabila
yɛɛn ma, e lan muxu wuli saxan kɛmɛ firin
nan ma. 45 Merari yixɛtɛne yatɛn nan na
ra. Musa nun Haruna yi e birin tɛngɛ alo
Alatala e yamari kii naxan yi fata Musa ra.
46 Musa nun Haruna nun Isirayila man-
gane yi Lewi bɔnsɔnna muxune birin tɛngɛ
xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma. 47 Xɛmɛn
naxanye birin bata yi ɲɛɛ tonge saxanna
sɔtɔ han ɲɛɛ tonge suulun, naxanye birin yi
Naralan Bubun wanla kɛma, e mɔn yi a xali,
48 e malanxin lan muxu wuli solomasɛxɛ
kɛmɛ suulun tonge solomasɛxɛ nan ma. 49 E
yi e tɛngɛ alo Alatala e yamari kii naxan yi
fata Musa ra. Birin yi ti a wanla ra, e nun a
lan a xa goronna naxan maxali, alo Alatala
a yamari Musa ma kii naxan yi.

5

Muxu sariɲantarene fe

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 "Isirayila kaane yamari a e xa na kanna
ramini yamaan daaxaden fari ma fure
ɲaxin naxan fatin ma hanma faxunna min-
ima muxun naxan bari boden ma hanma
naxanye xɔsixi binbin xɔn. 3 Xa xɛmɛn na
a ra hanma ɲaxanla, ɛ xa e ramini yamaan
daaxaden fari ma, alogo e nama daaxaden
naxɔsi, n luma ɛ tagi dɛnaxan yi." 4 Isirayila
kaane yi na liga, e yi e ramini yamaan
daaxaden fari ma, e yi a liga alo Alatala a
fala Musa xa kii naxan yi.

Kala tixine xa yitɔn

5 Alatala yi a fala Musa xa, 6 a a xa a
fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa xɛmɛna
nde hanma ɲaxanla nde hakɛ yo liga muxu
gbɛtɛ ra, a bata tinxintareyaan liga Alatala
ra. Na kanna bata findi yulubi tongon na.
7 Fɔ a xa a ti a hakɛn na nɛn, a yi a se
kalaxin ɲɔxɔn naxɛtɛ a kanna ma, a yi a
se kalaxin saren yaganna dɔxɔde firin sa
a fari. 8 Xa se kanna faxa, a bari bode mi
na naxan na gbetin nasuxɛ, na seen lan a
xɛtɛ Alatala ma, a so saraxaraliin yii, sa kon-
tonna fari Ala solona seen na a xa. 9 Isirayila
kaane fama saraxa sariɲanxin naxanye ra,
saraxaraliin nan gbee ne ra. 10 Muxun na
naxan nasariɲan, a na ligaxi a yɛtɛ nan
xa. Muxun na naxan so saraxaraliin yii, na
luma a tan nan yii."

Sariyana lan xɔxɔlɔnna ma

11 Alatala yi a fala Musa xa, 12 a xa ito fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa xɛmɛna nde

* 4:31: Nde a falama a "galalenne."

a ɲaxanla mi tinxin, a a xɛmɛn yanfa, [13] e
nun xɛmɛ gbɛtɛ yi kafu, xa a xɛmɛn mi a
to, ɲaxanla yi a yɛtɛ raxɔsi wundoni, koni
xa a li sere mi na, a mi suxu na feen xun na,
[14] xa xɔxɔlɔn xaxinla so na xɛmɛni, a sikɛ a
ɲaxanla ma, xa a li a xɔsixi hanma a mi a
ligaxi, [15] nayi, na xɛmɛn xa a ɲaxanla xali
saraxaraliin fɛma. A xa murutu fuɲin kilo
saxan xali bogise saraxan na. A nama ture
sa na murutuni, a nama wusulan sa a fari,
amasɔtɔ xɔxɔlɔnna bogise saraxan na a ra.
Marabira seen na a ra hakɛ tongoxin ma.
[16] Saraxaraliin xa ɲaxanla maso, alogo a xa
ti Alatala yɛtagi. [17] A xa ige rasariɲanxin
tongo fɛɲɛna nde kui, a yi Ala Batu Bubun
burunburunna sa a yi. [18] Ɲaxanla naxan
tima Alatala yɛtagi, a xa na labaranna ba,
a yi bogise saraxan so a yii ɲɔxɔ lu seen
na a hakɛn xɔn xɔxɔlɔnna bogise saraxan
na. Saraxaraliin xa na ige lɔxɔn suxu a
yii, naxan fama dangan na. [19] A xa ɲaxanla
rakɔlɔ, a naxa, 'Xa ɛ nun xɛmɛ gbɛtɛ mi
kafuxi, i mi i ya xɛmɛn yanfaxi, i mi xɔsi fe
rabaxi xabu i dɔxɔ xɛmɛ taa ra, i xa ratanga
dangani ito ma ige lɔxɔni ito fama naxan
na. [20] Koni xa i bata i ya xɛmɛn yanfa, i yi
i yɛtɛ raxɔsi, xa ɛ nun xɛmɛ gbɛtɛ bata kafu
xabu i dɔxɔ xɛmɛ taa ra,' [21] nayi, saraxaraliin
xa ɲaxanla rakɔlɔ dangani ito ra, 'Alatala xa
a liga, i doyen, i kuiin yi mate i ra, yamaan yi
i danga, e yi i mafala. [22] Igeni ito naxan fama
dangan na, na xa so i fatini, a yi i kuiin mate
i ra, i yi doyen.' Ɲaxanla xa a ratin, a naxa,
'Amina, amina!' "

[23] "Saraxaraliin xa dangani itoe sɛbɛ
walaxana nde ma, a yi e xa ige yilɔxin na.
[24] A xa ige xɔlɛn so ɲaxanla yii naxan fama
dangan na, a a min, alogo a xa so a fatin
xɔn, a xɔlɔ ayi. [25] Saraxaraliin xa xɔxɔlɔnna
bogise saraxan tongo ɲaxanla yii, a a yita
Alatala ra a yii, a yi a xali saraxa ganden
dɛxɔn. [26] A xa a yiin yɛ keden ba a ra, ɲɔxɔ
lu seen na Ala xɔn, a yi a sa tɛɛni saraxa
ganden fari. Na xanbi ra, ɲaxanla yi igen
min. [27] Xa a bata a yɛtɛ xɔsi, a a xɛmɛn yanfa,
a na igen min naxan fama dangan na, na a
tɔrɔma nɛn, a a kuiin mate a ra, a yi doyen.
Na ɲaxanla findima nɛn danga muxun na
yamaan tagi. [28] Koni, xa na ɲaxanla mi a
yɛtɛ xɔsixi, a sariɲan, fefe mi a sɔtɔma,
a mɔn nɔɛ diine barɛ nɛn. [29] Xɔxɔlɔnna
sariyan nan na ra ɲaxanla xa naxan bata a
xɛmɛn yanfa, a a yɛtɛ xɔsi, [30] hanma xɔxɔlɔn
xaxinla na so xɛmɛn naxan yi, a na sogin a
ɲaxanla ma. A xa ti Alatala yɛtagi, saraxar-
aliin yi sariya sɛbɛxini itoe birin nakamali
a ma. [31] Xɛmɛn mi hakɛ yo tongoxi, koni
ɲaxanla a hakɛn goronna tongoma nɛn."

6

Nasiri dɛ ti fena

[1] Alatala yi a fala Musa xa, [2] a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa xɛmɛna nde
hanma ɲaxanla nde a dɛ ti, a a xa lu Alata-
laa wanla ra Nasiri muxun na, [3] na kanna
xa a mɛ dɔlɔn na e nun na minse sifane,
hali manpa muluxunxina. A nama minse
yo min naxan nafalaxi manpa bogin na, a
nama manpa bogi xinden hanma a xaraxin
don. [4] A nɛma a Nasiri dɛ tiin nakamalima,
a nama sese don naxan kelixi manpa binle*
yi, hali a xɔnne hanma a dagina. [5] A nɛma
a Nasiri dɛ tiin nakamalima, biden nama
a xunna li. A xa lu Alatalaa wanla ra han
na waxati falaxin yi kamali. A xa sariɲan,
a xa a xunsɛxɛn lu kuyɛ ayi. [6] A nɛma
Alatalaa wanla ra, a nama a maso binbin
na. [7] Hali a baba hanma a nga hanma a
ngaxakedenna nde faxa, a nama a yɛtɛ xɔsi,
a so binbin xun ma. Amasɔtɔ a xunsɛxɛn
findixi taxamasenna nan na, a a tan bata
lu Alaa wanla ra. [8] A nɛma Alaa wanla ra
waxatin naxan birin yi, a sariɲan Alatala
yɛtagi."

[9] "Xa muxuna nde faxa a fɛma, a xunsɛxɛ
ralixin bata raharamu. A xa a xunna bi
a rasariɲan lɔxɔni, xii soloferede lɔxɔni.
[10] Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, a xa ganba firin
hanma kolokonde dii firin xali saraxar-
aliin fɛma Naralan Bubun so dɛɛn na.
[11] Saraxaraliin xa keden faxa yulubi xafari
saraxan na, bonna saraxa gan daxin na, a
Ala solona a xa. Amasɔtɔ a bata lu bin-
bin fɛma. Na lɔxɔni, a mɔn xa a xunna
rasariɲan. [12] Nayi, na kanna mɔn xa a
dɛ ti waxatin dɛ suxu, a yi kontonna ɲɛɛ
kedenna ba yangin saraxan na Alatala xa.
Waxatin naxan bata yi dangu, na mi a kui,
amasɔtɔ a xɔsi nɛn benun a dɛ tiin xa
kamali."

[13] "Sariyan ni ito ra Nasiri dɛ tiin ma. A
waxati saxin na kamali, e xa fa a ra Naralan

* 6:4: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

Bubun so dɛɛn na. [14] A xa fa kiseni itoe ra
Alatala yɛtagi: kontonna ɲɛɛ kedenna fɛ mi
naxan na saraxa gan daxin na, yɛxɛɛ gilɛn
ɲɛɛ kedenna fɛ mi naxan na yulubi xafari
saraxan na, e nun konton keden fɛ mi naxan
na bɔŋɛ xunbeli saraxan na. [15] A mɔn yi
fa na saraxane bogise nun minse saraxane
ra e nun burun sangatanna yɛ keden buru
rate seen† mi naxan yi, e nun buru xunne
naxan nafalaxi murutu fuŋi faŋin na naxan
basanxi turen na, e nun buru yilɛnlɛnxine
turen saxi naxanye ma. [16] Saraxaraliin xa
ne yita Alatala ra, a yi yulubi xafari saraxan
ba e nun saraxa gan daxina. [17] A mɔn
xa kontonna ba bɔŋɛ xunbeli saraxan na
Alatala xa, e nun buru ratetaren naxanye
sangatanna kui e nun bogise saraxane nun
minse saraxane. [18] Na waxatini, Nasiri
muxun xa a xunna bi Naralan Bubun so
dɛɛn na bayo a bata yi a xunna fi Ala ma. A
yi a xun sɛxɛne sa tɛɛni naxan bɔŋɛ xunbeli
saraxan bun. [19] Nasiri muxun na a xunna
bi, saraxaraliin xa kontonna balaxa ɲinxin
so a yii, e nun buru xun keden nun burudi
keden keli sangatanna kui, buru rate se mi
naxanye yi. [20] Saraxaraliin xa e yita Alatala
ra se ralixin na. E sariɲan. Saraxaraliin
nan gbee e ra, sa danban nun a kanken fari
naxanye daxa e yita Ala ra. Na xanbi ra,
Nasiri muxun nɔɛ manpaan miŋɲɛ nɛn."

[21] "Sariyan nan na ra lan Nasiri muxuna
kiseen ma bayo a bata a dɛ ti a a xa lu
Alatalaa wanla ra. Xa fɛrɛna a xa, a mɔn
nɔɛ nde sɛ a fari. A xa a dɛ tiin nakamali alo
Nasiri muxuna sariyana a falaxi kii naxan
yi."

Saraxaraliin dubana

[22] Alatala yi a fala Musa xa, [23] a a xa a fala
Haruna nun a diine xa, a e xa duba Isirayila
kaane xa ikimaan na:
[24] Alatala xa i baraka,
a i kantan!
[25] Alatala nɔrɔn xa godo i ma,
a kininkinin i ma!
[26] Alatala xa a yengi dɔxɔ i xɔn,
a bɔŋɛ xunbenla fi i ma!
[27] E na duba Isirayila kaane xa n xinli, n
tan e barakama nɛn.

7

Isirayila mangane kiseene fe

[1] Musa yelin Ala Batu Bubun tiyɛ lɔxɔn
naxan yi, a yi a masusan turen na a
rasariɲan xinla ma e nun a muranne birin.
A mɔn yi saraxa ganden nun a goronne
masusan, a e rasariɲan. [2] Nayi, Isirayila
mangane yi fa kiseene ra. Denbaya xunne
nan yi ne ra naxanye yamaan tɛngɛ, bɔnsɔn
mangane. [3] E yi fa e kiseene ra Alatala
yɛtagi: Wontoro xunna soxin sennin e nun
ɲinge fu nun firin. Manga firin, wontoro
keden, manga keden ɲinge keden. E yi fa
ne ra Ala Batu Bubun yɛtagi.

[4] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
[5] "Kiseene rasuxu e yii alogo e xa Nar-
alan Bubun wanla kɛ. E xa yitaxun Lewi
bɔnsɔnna ra, naxan lanɲɛ e wanle ma."
[6] Nayi, Musa yi wontorone nun ɲingene ra-
suxu, a yi e yitaxun Lewi bɔnsɔnna ra. [7] A yi
ɲinge naanin nun wontoro firin so Gɛrisɔn
xabilan yii, alogo e wanla xa sɔnɔya. [8] A yi
ɲinge solomasɛxɛ nun wontoro naanin so
Merari xabilan yii, alogo e wanla xa sɔnɔya.
E birin yi walima Itamaraa yamarin bun,
saraxarali Harunaa diina. [9] Koni, a mi se
so Kehati xabilan yii, amasɔtɔ e yi tixi se
sariɲanxi fisamantenne maxanla nan na,
naxanye tongoma tungunna ma.

[10] Saraxa ganden masusan lɔxɔn naxan yi
turen na alogo a wanla xa fɔlɔ, mangane yi e
kiseene xali saraxa ganden yɛtagi. [11] Alatala
yi a fala Musa xa, a naxa, "Lɔxɔ yo lɔxɔ
manga keden xa fa a kiseene ra, alogo wanla
xa fɔlɔ saraxa ganden yɛtagi."

[12] Aminadabo a dii Naxason yi fa Yuda
bɔnsɔnna kiseene ra xii singe lɔxɔni. [13] A
kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin ke-
den naxan binyen yi lanxi garamu wuli
keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna
gbeti daxin keden naxan binyen lanxi
garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire
sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuŋin na naxan namulanxi
turen na bogise saraxan na, [14] xɛma goronna
naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi
wusulanna ra, [15] tura bulan keden e nun
konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na, [16] kɔtɔ keden yulubi
xafari saraxan na, [17] ɲinge firin e nun kon-
ton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔŋɛ xunbeli

† 6:15: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

saraxan na. Ne nan findi Aminadabo a dii
Naxason ma kiseene ra.
18 Suwari a dii Natanɛli, Isakari bɔnsɔnna
mangana, na yi fa a kiseene ra xii firinde
lɔxɔni. 19 A kiseene ni i ra: goronna gbeti
daxin keden naxan lanxi garamu wuli ke-
den kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna
gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ
solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga
seen binyen lan, e birin nafexi murutu
fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise
saraxan na, 20 xɛma goronna naxan lanxi
garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
21 tura bulan keden e nun konton keden nun
kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin
na, 22 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
23 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ
suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan
findi Suwari a dii Natanɛli a kiseene ra.
24 Xelɔn ma dii Eliyabi, Sabulon bɔnsɔnna
mangana, na yi fa a kiseene ra xii saxande
lɔxɔni. 25 A kiseene ni i ra: goronna gbeti
daxin keden naxan lanxi garamu wuli ke-
den kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna
gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ
solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga
seen binyen lan, e birin nafexi murutu
fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise
saraxan na, 26 xɛma goronna naxan lanxi
garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
27 tura bulan keden e nun konton keden nun
kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin
na, 28 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
29 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ
suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan
findi Xelɔn ma dii Eliyabi a kiseene ra.
30 Sedewuri a dii Elisuri, Rubɛn bɔnsɔnna
mangana, na yi fa a kiseene ra xii naaninde
lɔxɔni. 31 A kiseene ni i ra: goronna gbeti
daxin keden naxan lanxi garamu wuli ke-
den kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna
gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ
solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga
seen binyen lan, e birin nafexi murutu
fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise
saraxan na, 32 xɛma goronna naxan lanxi
garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
33 tura bulan keden e nun konton keden nun
kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin
na, 34 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
35 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ
suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan
findi Sedewuri a dii Elisuri a kiseene ra.
36 Surisadayi a dii Selumiyɛli, Simeyɔn
bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene
ra xii suulunde lɔxɔni. 37 A kiseene ni
i ra: goronna gbeti daxin keden naxan
lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma,
wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi
garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire
sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi
turen na bogise saraxan na, 38 xɛma goronna
naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi
wusulanna ra, 39 tura bulan keden e nun
konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na, 40 kɔtɔ keden yulubi
xafari saraxan na, 41 ɲinge firin e nun kon-
ton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli
saraxan na. Ne nan findi Surisadayi a dii
Selumiyɛli a kiseene ra.
42 Dewuyɛli a dii Eliyasafi, Gadi bɔnsɔnna
mangana, na yi fa a kiseene ra xii senninde
lɔxɔni. 43 A kiseene ni i ra: goronna gbeti
daxin keden naxan lanxi garamu wuli ke-
den kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna
gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ
solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga
seen binyen lan, e birin nafexi murutu
fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise
saraxan na, 44 xɛma goronna naxan lanxi
garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
45 tura bulan keden e nun konton keden nun
kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin
na, 46 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
47 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ
suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan
findi Dewuyɛli a dii Eliyasafi a kiseene ra.
48 Amixudi a dii Elisama, Efirami
bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra
xii soloferede lɔxɔni. 49 A kiseene ni i ra:
goronna gbeti daxin keden naxan lanxi
garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli
xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi
garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire
sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi
turen na bogise saraxan na, 50 xɛma goronna
naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi
wusulanna ra, 51 tura bulan keden e nun
konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna

saraxa gan daxin na, [52] kɔtɔ keden yulubi
xafari saraxan na, [53] ɲinge firin e nun
konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun
yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ
xunbeli saraxan na. Ne nan findi Amixudi
a dii Elisama kiseene ra.

[54] Pedasuri a dii Gamaliyɛli, Manase
bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra
xii solomasɛxɛde lɔxɔni. [55] A kiseene ni
i ra: goronna gbeti daxin keden naxan
lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma,
wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi
garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire
sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi
turen na bogise saraxan na, [56] xɛma goronna
naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi
wusulanna ra, [57] tura bulan keden e nun
konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na, [58] kɔtɔ keden yulubi
xafari saraxan na, [59] ɲinge firin e nun kon-
ton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli
saraxan na. Ne nan findi Pedasuri a dii
Gamaliyɛli a kiseene ra.

[60] Gidewoni a dii Abidan, Bunyamin
bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra
xii solomanaaninde lɔxɔni. [61] A kiseene
ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan
lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma,
wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi
garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire
sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi
turen na bogise saraxan na, [62] xɛma goronna
naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi
wusulanna ra, [63] tura bulan keden e nun
konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na, [64] kɔtɔ keden yulubi
xafari saraxan na, [65] ɲinge firin e nun
konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun
yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ
xunbeli saraxan na. Ne nan findi Gidewoni
a dii Abidan ma kiseene ra.

[66] Amisadayi a dii Axiyeseri, Dan
bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra
xii fude lɔxɔni. [67] A kiseene ni i ra: goronna
gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli
keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna
gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ
solofere ma naxan nun yire sariɲanxin
liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu
fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise
saraxan na, [68] xɛma goronna naxan lanxi
garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
[69] tura bulan keden e nun konton keden nun
kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin
na, [70] kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
[71] ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ
suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan
findi Amisadayi a dii Axiyeseri a kiseene ra.

[72] Okiran ma dii Pagiyɛli, Aseri bɔnsɔnna
mangana, na yi fa a kiseene ra xii fu nun
kedende lɔxɔni. [73] A kiseene ni i ra: goronna
gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli
keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna
gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ
solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga
seen binyen lan, e birin nafexi murutu
fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise
saraxan na, [74] xɛma goronna naxan lanxi
garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
[75] tura bulan keden e nun konton keden nun
kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin
na, [76] kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
[77] ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ
suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan
findi Okiran ma dii Pagiyɛli a kiseene ra.

[78] Enan ma dii Axira, Nafatali bɔnsɔnna
mangana, na yi fa a kiseene ra xii fu nun
firinde lɔxɔni. [79] A kiseene ni i ra: goronna
gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli
keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna
gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ
solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga
seen binyen lan, e birin nafexi murutu
fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise
saraxan na, [80] xɛma goronna naxan lanxi
garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
[81] tura bulan keden e nun konton keden nun
kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin
na, [82] kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
[83] ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ
suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan
findi Enan ma dii Axira a kiseene ra.

[84] Isirayila denbaya xunne birin ma
kiseene ni i ra, e naxanye fi saraxa ganden
masusan lɔxɔni alogo a wanla xa fɔlɔ:
goronna gbeti daxin fu nun firin, wuli xuya
goronna gbeti daxin fu nun firin, xɛma
goronna fu nun firin. [85] Goronna gbeti daxin
keden kedenne birin yi lanxi garamu wuli

keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronne
fan, garamu kɛmɛ solofere. Na seene birin
malanxin lanxi gbeti kilo mɔxɔɲɛn nun
naanin nan ma naxan nun yire sariɲanxin
liga seen binyen lan. 86 Goronna xɛma
daxin keden kedenne birin yi lanxi garamu
kɛmɛ nan ma. E fu nun firinne malanxina,
garamu wuli keden kɛmɛ firin. E yi rafexi
wusulanna ra. 87 E fa xuruseen naxanye
ra saraxa gan daxin na: tura bulan fu
nun firin, konton fu nun firin, yɛxɛɛn
ɲɛɛ kedenna fu nun firin, e nun e bogise
saraxane. E yi fa kɔtɔ fu nun firin na yulubi
xafari saraxan na. 88 E fa xuruseen naxanye
ra bɔɲɛ xunbeli saraxan na: tura mɔxɔɲɛn
nun naanin, konton tonge sennin, kɔtɔ
tonge sennin e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden
kedenna tonge sennin. Ne nan findi
kiseene ra alogo saraxa ganden wanla xa
fɔlɔ a masusan xanbini.
89 Musa nɛma yi soɛ Naralan Bubuni
falatideni Ala xa, a yi Ala xuiin mɛma
maleka gubugubu kan sawura firinne
nan longori ra Layiri Sereya Kankiraan
dɛraganla xun ma, Ala solonadena. A yi
falan tima a xa.

8

*L*ɛnpune dɔxɔsena fe

1 Alatala yi a fala Musa xa, 2 a xa a fala
Haruna xa, a naxa, "I na lɛnpu soloferene
dɔxɔ waxatin naxan yi, e lan e yi lɛnpu
dɔxɔ seen yɛtagini yalan." 3 Haruna yi na
liga. A lɛnpune dɔxɔ alogo e xa e dɔxɔ seen
yɛtagini yalan alo Alatala a yamari Musa ma
kii naxan yi. 4 Lɛnpune dɔxɔ seen yi rafalaxi
xɛma bɔnbɔxin nan na, keli a sanna ma han
a fuge sawurane, alo Alatala a yita Musa ra
kii naxan yi.

Lewi bɔnsɔnna muxune rasariɲanna

5 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 6 "Lewi
bɔnsɔnna muxune ba Isirayila kaan bonne
yɛ, i yi e rasariɲan. 7 I xa e rasariɲan
ikiini: I xa marasariɲan igen xuya e ma,
na xanbi ra e xa e fati ma xabene birin bi,
e yi e dugine xa, alogo e xa sariɲan. 8 E
xa tura bulan keden tongo, e nun murutu
fuɲin naxan namulanxi turen na a bogise
saraxan na, i yi tura bulan gbɛtɛ tongo
yulubi xafari saraxan na. 9 I yi Isirayila
yamaan birin malan, i yi Lewi bɔnsɔnna
muxune xili Naralan Bubun yɛtagi. 10 I
xa Lewi bɔnsɔnna muxune maso Alatala
yɛtagi, Isirayila kaane yi e yiine sa e fari.
11 Haruna xa Lewi bɔnsɔnna muxune yita
Alatala ra se ralixin na Isirayila kaane tagi
alogo e xa Alatala wanla fɔlɔ. 12 Na xanbi
ra, Lewi bɔnsɔnna muxune xa e yiine sa
tura firinna xunne fari. Na keden xa ba
Alatala xa yulubi xafari saraxan na, bonna
saraxa gan daxin na, Ala solona seen na
Lewi bɔnsɔnna muxune xa. 13 I xa Lewi
bɔnsɔnna muxune ti Haruna nun a diine
yɛtagi, e yi e yita Alatala ra se ralixin na.
14 Na kiini, i xa Lewi bɔnsɔnna muxune ba
Isirayila kaan bonne tagi, Lewi bɔnsɔnna
muxune yi findi n gbeen na. 15 I na Lewi
bɔnsɔnna muxune rasariɲan i yi e yita n na
se ralixin na, e xa fa e wanle kɛ Naralan
Bubuni. 16 Amasɔtɔ e bata findi n gbeen
na mumɛ! N bata e tongo n gbeen na
Isirayila dii xɛmɛ singene birin ɲɔxɔn na.
17 Amasɔtɔ n gbeen nan Isirayila dii xɛmɛ
singene birin na, a muxune nun a subene.
Xabu n Misiran yamanan dii singene faxa
lɔxɔni, n bata Isirayila dii singene ramara
n yɛtɛ xa. 18 Koni n Lewi bɔnsɔnna muxune
nan tongoxi alogo e xa Isirayila dii xɛmɛ
singene ɲɔxɔ yibira. 19 N ne nan soma
Haruna nun a diine yii Isirayila kaane tagi,
alogo e xa Naralan Bubun wanle kɛ Isirayila
kaane xa, e yi Ala solona e xa. Nayi, fitina fe
mi Isirayila kaane sɔtɔma, e na e maso yire
sariɲanxin na."

20 Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan
birin yi na liga Lewi bɔnsɔnna muxune xa
alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan
yi. 21 Lewi bɔnsɔnna muxune yi e yɛtɛ
rasariɲan, e e dugine xa. Haruna yi e yita
Alatala ra se ralixin na, a yi Ala solona e
xa alogo e xa sariɲan. 22 Na xanbi ra, Lewi
bɔnsɔnna muxune yi fa e wanla fɔlɔ Nar-
alan Bubuni, Haruna nun a diine yamarin
bun. E yi a liga Lewi bɔnsɔnna muxune xa
alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

23 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 24 "Lewi
bɔnsɔnna muxune luma ikiini: Xɛmɛn nax-
anye barin bata dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun
suulunna ra, ne xa fa walideni Naralan
Bubuni. 25 Koni, e na ɲɛɛ tonge suulunna
sɔtɔ siimayaan na, e xa wanla dan. 26 E nɔɛ
e ngaxakedenne maliyɛ nɛn walideni Nar-
alan Bubuni, koni e yɛtɛɛn nama a wanla kɛ.
I xa wanle taxu Lewi bɔnsɔnna muxune ra
na kiini."

9

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla

1 Alatala yi falan ti Musa xa Sinayi tonbonni, e minin ɲɛɛn firinden kike singeni Misiran yamanani. A yi a fala, a naxa, 2 "Isirayila kaane xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba a waxatini. 3 Ɛ xa a liga kikeni ito xii fu nun naaninde lɔxɔn ɲinbanna ra, alo a fe yamarine nun a sariyane kii naxan yi."

4 Musa yi na rali Isirayila kaane ma, a e xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba. 5 E yi na liga kike singen xii fu nun naaninde ɲinbanna ra, Sinayi tonbonni. E yi a birin liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

6 Koni, muxuna nde yi na naxanye bata yi e yiin din binbin na. E yi xɔsixi na lɔxɔni, e mi yi nɔɛ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla rabɛ. E yi siga Musa nun Haruna fɛma, 7 e yi a fala Musa xa, e naxa, "Nxu bata xɔsi binbin xɔn. Koni, nanfera nxu mi nɔɛ nxɔ saraxane bɛ Alatala xa alo Isirayila kaan bonne a waxatini?" 8 Musa yi e yabi, a naxa, "Ɛ diɲa han n xa a kolon Alatala naxan yamarima ɛ fe yi." 9 Alatala yi a fala Musa xa, 10 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa ɛ tan nde hanma ɛ yixɛtɛna nde xɔsixi binbin xɔn, hanma xa e sa sigatini, a mɔn nɔɛ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla rabɛ nɛn Alatala xa. 11 E xa sanla raba kike firinden xii fu nun naaninde lɔxɔn ɲinbanna ra. E yɛxɛɛ diin don e nun buru ratetarene nun ɲɔxɔnde xɔlɛne. 12 E nama sese lu han xɔtɔnni, e nama a xɔnne yigira. E na Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba, e xa a yamarine birin suxu. 13 Koni xa muxuna nde tondi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla rabɛ a waxatini, anu a mi xɔsixi, a mi sigatini, a kedima nɛn Isirayila yamani, a to mi saraxan baxi Alatala xa a waxatini. Na kanna a yulubin goronna tongoma nɛn. 14 Xɔŋɛn naxanye dɔxi ɛ tagi, xa ne wa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba feni Alatala xa, e lan e yi a sariyane nun a yamarine suxu. Sariyane lan birin xa, Isirayila kaan nun xɔŋɛna."

Alatala nɔrɔna
Xɔrɔyaan 40.34-38

15 Ala Batu Bubun ti lɔxɔn naxan yi, Layiri Sereya Bubuna, kundaan yi so a xun na. Keli ɲinbanna ma han xɔtɔnni, na kundaan yi dɛgɛma nɛn alo tɛɛna. 16 Kundaan yi lu a xun ma, koni kɔɛɛn na, a yi lu alo tɛɛna. 17 Na kundaan na yi ba bubun xun ma waxati yo yi, Isirayila kaane yi kelima nɛn sigadeni. Kundaan na ti dɛnaxan yi, Isirayila kaane yi e daaxadeni tɔn mɛnni. 18 Isirayila kaane yi sigama Alatalaa yamarin nan ma, e mɔn yi e daaxadeni tɔnma Alatalaa yamarin nan ma. Fanni kundaan yi Ala Batu Bubun xun ma, e yi luma daaxadeni nɛn. 19 Xa kundaan yi lu Ala Batu Bubun xun ma waxati xunkuye, Isirayila kaane yi Alatalaa yamarin suxuma nɛn. E mi yi sigama. 20 Waxatina nde, kundaan yi luma nɛn Ala Batu Bubun xun ma xii dando. E yi luma daaxadeni Alatalaa yamarin nan ma, e yi sigama a yamarin nan ma. 21 Waxatina nde kundaan yi luma nɛn yire kedenni keli ɲinbanna ma han na xɔtɔn bode, koni a na yi ba xɔtɔnni tun, e yi sigama nɛn. Kɔɛɛn nun yanyina, kundaan na yi ba, e fan yi kelima nɛn. 22 Xa a lu Ala batu bubun xun ma xii firin hanma kike keden, hanma ɲɛɛ keden, Isirayila kaane yi luma nɛn daaxadeni. E mi sigɛ mumɛ, fɔ a na ba waxatin naxan yi. 23 Isirayila kaane yi daaxama hanma e yi kelima daaxadeni Alatalaa yamarin nan ma. E yi Alatalaa yamarine suxuma, a naxanye fi e ma fata Musa ra.

10

Gbeti Xɔtane

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 2 "Xɔta firin nafala gbeti bɔnbɔxin na yamaan xili sena malanni e nun yamaan nakeli sena sigadeni. 3 Na xɔta firinne na fe waxatin naxan yi, yamaan birin xa e malan i fɛma Naralan Bubun so dɛɛn na. 4 Xa xɔta keden nan fe, mangane nan gbansan xa e malan i fɛma, Isirayila xabila xunne. 5 Xa xɔtaan bata fe, bɔnsɔnna naxanye dɔxi Naralan Bubun sogetedeni, ne xa keli sigadeni. 6 Xɔtaan na fe a firindeni, naxanye dɔxi yamaan daaxaden yiifari fɔxɔni, ne xa keli sigadeni. Xɔta xuiin nan yamaan nakelima sigadeni. 7 Xɔtaan xa fe kii gbɛtɛ yi alogo yamaan xa e malan."

8 "Saraxarali Harunaa diine nan lan e xɔtaan fe. Habadan sariyan nan na ra ɛ yixɛtɛne birin xa."

9 "Ɛ na keli ɛ yaxune yɛngɛdeni naxanye ɛ ɲaxankatama ɛ yamanani, ɛ xa xɔtane fe. Alatala a yengi luma nɛn ɛ xɔn ma, ɛ Ala,

a yi ɛ rakisi ɛ yaxune ma. [10] Ɛ xa xɔtaan
fe ɲaxaŋaxa waxatine nun sali lɔxɔne nun
kike nɛnɛ sanle birin yi, ɛ nɛma saraxa
gan daxine nun bɔŋɛ xunbeli saraxane bɛ
waxatin naxan yi. N yi n yengi lu ɛ xɔn.
Alatala nan n tan na, ɛ Ala."

E yi keli Sinayi tonbonni

[11] Kike firinden xii mɔxɔŋɛdeni, e minin
ɲɛɛ firindeni Misiran bɔxɔni, kundaan yi
ba Layiri Sereya Bubun xun ma. [12] Isirayila
kaane yi kiraan suxu, e keli Sinayi ton-
bonni. Kundaan yi siga han a sa ti Paran
tonbonni. [13] E keli singen nan yi na ra
Alatalaa yamarin ma fata Musa ra. [14] Yuda
bɔnsɔnna ganle nan singe kiraan suxu, e
taxamasenna bun. E ganle yi Aminadabo a
dii Naxason ma yamarin nan bun. [15] Isakari
bɔnsɔnna ganla yi Suwari a dii Natanɛli
a yamarin nan bun. [16] Sabulon bɔnsɔnna
ganla yi Xelɔn ma dii Eliyabi a yamarin nan
bun.
[17] Ala Batu Bubun yi wayan, Gɛrisɔn
yixɛtɛne nun Merari yixɛtɛne yi a xali e
yii. [18] Rubɛn bɔnsɔnna ganle yi siga e
taxamasenna bun Sedewuri a dii Elisuri a
yamarin bun. [19] Simeyɔn bɔnsɔnna ganla yi
Surisadayi a dii Selumiyɛli a yamarin nan
bun. [20] Gadi bɔnsɔnna ganla yi Dewuyɛli a
dii Eliyasafi a yamarin nan bun.
[21] Kehati xabilan muxune yi siga se
sariŋanxine xalɛ Lewi bɔnsɔnna muxun
bonne fɔxɔ ra alogo e xa Ala Batu Bubun ti
benun se sariŋanxine xa yamaan daaxaden
li. [22] Efirami bɔnsɔnna ganle yi siga e taxam-
asenna bun Amixudi a dii Elisama yamarin
nan bun. [23] Manase bɔnsɔnna ganla yi Peda-
suri a dii Gamaliyɛli a yamarin nan bun.
[24] Bunyamin bɔnsɔnna ganla yi Gidewoni a
dii Abidan ma yamarin nan bun.
[25] Dɔnxɛn na, Dan bɔnsɔnna ganle yi
siga ganla bonne fɔxɔ rakantanɲɛ e taxa-
masenna bun, Amisadayi a dii Axiyeseri a
yamarin bun. [26] Aseri bɔnsɔnna ganle yi
Okiran ma dii Pagiyɛli a yamarin nan bun.
[27] Nafatali bɔnsɔnna ganla yi Enan ma dii
Axira yamarin nan bun. [28] Isirayila ganle yi
yɛbama na kii nin sigatini.
[29] Musa yi a fala Reyuli a dii Xobabi xa,
Midiyan kaana, Musa bitanna, a naxa, "Nxu
sigan yireni Alatala naxan fixi nxu ma. Fa
nxu fɔxɔ ra, nxu fe faŋin ligɛ i xa, amasɔtɔ
Alatala bata fe faŋine ragidi Isirayila ma."
[30] Hobabi yi a yabi, a naxa, "Ɛn-ɛn. N xɛtɛma
n konna nin n ma yamaan dɛnaxan yi."
[31] Musa mɔn yi a fala, a naxa, "Yandi, i
nama keli nxu fɛma. I daaxade faŋine kolon
tonbonni. I luyɛ alo nxu yɛɛna. [32] Xa i
nxu mati, en birin nan Alatalaa se faŋine
sɔtɔma."
[33] Isirayila kaane yi keli Alatalaa geyani, e
sigan ti xii saxan. Alatalaa Layiri Kankiraan
yi tixi e yɛɛ ra alogo a xa matabu yirena nde
fen e xa. [34] Alatalaa kundaan yi e xun ma
yanyin na, e to yi kelima daaxadeni.
[35] Layiri Kankiraan na yi keli sigadeni
waxati yo yi, Musa yi a falama nɛn, a naxa,
"Alatala, keli, i xa i yaxune raxuya ayi, i
raŋaxu muxune yi e gi i yɛɛ ra!" [36] Layiri
Kankiraan yi tima waxatin naxan yi, Musa
yi a falama nɛn, a naxa, "Alatala, fa Isirayila
kaa wuli wuli wuyaxine tagi!"

11

Alatalaa tɛɛna

[1] Lɔxɔna nde yamaan yi lu e mawugɛ e
tɔrɔne fe ra. Alatala to na mɛ, a yi xɔlɔ, a yi
tɛɛn nafa e tagi naxan yamaan daaxaden dɛ
kinkina ndee gan. [2] Yamaan yi sɔnxɔ Musa
ra. Musa yi Alatala maxandi, tɛɛn yi tu. [3] E
yi mɛnna xili sa Tabɛra,* amasɔtɔ Alatalaa
tɛɛn nagodo nɛn mɛnni.

Xɔɔyin yi yamaan suxu

[4] Lɔxɔna nde xɔɔyin yi muxu kobine suxu
yamaan yɛ. Isirayila kaane yɛtɛɛn yi lu
wugɛ, e naxa, "En suben don daxin sɔtɛ di?
[5] Nxu nxu mirima yɛxɛne ma nxu naxanye
don Misiran yi naxanye sare mi yi fima e
nun kɔkunbane nun ɲanle nun sabi dɛɛne
nun yabane nun sabi gbɛtɛne. [6] Iki nxu niin
bata yiŋaxu nxu ma, donse yo mi toma fɔ
Manna donseni ito!"†
[7] Manna donseen yi luxi alo se xɔri xunx-
urin naxanye yɛɛ rafixa alo wudi igena.
[8] Yamaan yi minima na nan makɔdeyi, e yi
a kunba gɛmɛn ma hanma e a din wunla
kui. Na xanbi ra, e mɔn yi nɔɛ a ɲinɲɛ nɛn
hanma e yi a gan burudine ra. A yi ɲaxun
alo burun naxan gilinxi turen na. [9] Manna
donseen yi godoma kɔɛɛn nan na xiila godo
waxatini.

* 11:3: Tabɛra bunna nɛɛn fa fala "Tɛɛna."

† 11:6: Manna donsena a fe mato xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

10 Musa yi Isirayila kaane mawuga xuiin
mɛ, e yi malanxi denbaya yɛɛn ma e bubune
so dɛɛne ra. Alatala yi xɔlɔ han! Musa fan
yi kɔntɔfili, 11 a yi a fala Alatala xa, a naxa, "I
n tɔrɔma nanfera? Nanfera n mi fa rafan
i ma? Nanfera i yamani ito goronna dɔxi
n tan xun ma? 12 N tan nan fudi tongoxi
yamani ito ra ba? N tan nan e barixi ba?
Nanfera i naxa a n xa itoe banba alo dii
ngana, han na yamanani i bata e benbane
tuli sa naxan na? 13 N suben sɔtɔn minɛn yi
yamani ito birin xa? E wugama n fɔxɔ ra,
e naxa, 'Suben so nxu yii!' 14 N kedenna mi
nɔɛ yamani ito goronna tongɛ. A gbo n ma.
15 Benun i xa ito liga n na, n faxa keden na!
Xa n nafan i ma, i nama tin n xa n ma tɔrɔn
to."

16 Alatala yi Musa yabi, a naxa, "Isiray-
ila fonna muxu tonge solofere malan, i
naxanye kolon Isirayila yamaan fonne nun
kuntigine ra. I fa e ra Naralan Bubuni, alogo
e xa ti i dɛxɔn mɛnni. 17 N godoma nɛn i
fɛma mɛnni n falan ti i xa. N na n ma Nii
Sariŋanxina ndedi bama nɛn i yi, n yi a sa
e yi. Nayi, e nɔɛ i maliyɛ nɛn yamani ito
goronna tongodeni alogo i kedenna nama
fa a tongo. 18 I xa a fala yamaan xa, i naxa, 'Ɛ
ɛ yɛtɛ rasariŋan tilaa fe ra ɛ suben donma
waxatin naxan yi. Alatala bata ɛ mawuga
xuine mɛ ɛ to a fala, ɛ naxa, "En suben
sɔtɔma di? Misiran yamanan nan fisa!"
Iki, Alatala suben soma nɛn ɛ yii. Ɛ fan a
donma nɛn. 19 Ɛ mi lɔxɔ keden hanma firin
daxin sɔtɛ, hali xi suulun, xii fu, hanma
xii mɔxɔŋɛ, 20 koni ɛ suben donma nɛn kike
keden, han a mini ɛ ɲɔɛni, a raŋaxu ɛ ma.
Amasɔtɔ ɛ bata ɛ mɛ Alatala ra naxan ɛ tagi,
ɛ to wuga a yɛtagi, ɛ naxa: Nanfera nxu
minixi Misiran yi?' "

21 Musa yi a fala, a naxa, "N tan be xɛmɛ
wuli kɛmɛ sennin tagi naxanye sigatini e
sanni, anu, i a falama, a i suben soma e yii
nɛn kike keden! 22 Xa nxu yɛxɛɛn nun siin
nun ɲinge kurune birin faxa, ne a liyɛ ba?
Xa nxu baan yɛxɛne birin suxu, ne a liyɛ
ba?" 23 Alatala yi a yabi, a naxa, "N sɛnbɛn
go, na mi a liyɛ? I fama a todeni n naxan
falaxi xa a ligɛ."

Alaa Nii Sariŋanxin nun fonne

24 Musa yi mini, a yi a fala yamaan
xa Alatala naxan falaxi. A yi Isirayila
fonna muxu tonge solofere malan Naralan
Bubun nabilinni. 25 Alatala yi godo kundaan
yiyani, e nun Musa yi falan ti. A yi a
Nii Sariŋanxina ndedi ba Musa yi, a yi a
ragodo fori tonge soloferene ma. Alaa Nii
Sariŋanxin to godo e ma, e yi waliyiya
falane ti fɔlɔ, koni e mi yanfan.

26 Muxu firin, Elidadi nun Medadi, ne yi
daaxadeni. E yi yatɛxi fonne ra, koni e
mi siga Ala Batu Bubuni. Koni, Alaa Nii
Sariŋanxin yi godo e fan ma, e yi waliyiya
falane ti fɔlɔ daaxadeni. 27 Banxulanna nde
yi siga, a a fala Musa xa, a naxa, "Elidadi
nun Medadi nabiya falane tima daaxadeni!"
28 Nunu a dii Yosuwe naxan yi Musa malima
xabu a dii ɲɔrɛyani, na yi a xuini te, a
naxa, "Musa, n kanna, e rati!" 29 Musa yi a
yabi, a naxa, "I e maxɔxɔlɔnma n xa nɛn
ba? Alatala xa yamaan birin findi nabine
ra! Ala xa a Nii Sariŋanxin nagodo e birin
ma!" 30 Nayi, Musa nun Isirayila fonne yi
siga daaxadeni.

Dɔmɛne fe

31 Alatala yi foyen nafa keli baani, naxan
fa dɔmɛne ra daaxadeni. E yi godo e sa
e bode fari e mate ayi han nɔngɔnna yɛ
firin, e siga sɛ daaxaden nabilinni han yanyi
keden sigati. 32 Yamaan yi fɛriŋɛn e suxɛ, e
xi e suxɛ. Na xɔtɔn bode e mɔn yi fɛriŋɛn
dɔmɛne suxɛ han birin yi e suxu han kilo
wuli keden. E yi e sa daaxaden nabilinni
alogo e xa xara. 33 Koni suben mɔn yi
Isirayila kaane dɛ, benun e xa a ragerun,
Alatala yi xɔlɔ e ma, a yi fitina furen nagodo
e ma. 34 Nanara, e yi mɛnna xili sa Kibiroti-
Hatawa.‡ Amasɔtɔ xɔɔyidene maluxun
mɛnna nin.

35 Isirayila kaane yi keli Kibiroti-Hatawa
yi, e yi siga Xaserɔti yi.

12

Mariyama nun Harunaa mawugana

1 Musa bata yi Kusi ɲaxanla dɔxɔ.
Mariyama nun Haruna yi Musa mafala fɔlɔ
a ɲaxanla fe ra. 2 E yi a fala, e naxa, "Alatala
falan tiin Musa nan gbansan xɔn ba? A
mi falan tima en fan xɔn ba?" Alatala yi e
xuiin mɛ. 3 Anu Musa yi findixi muxu yɛtɛ
magodoxin nan na, a yɛtɛ magodoxi dangu
birin na bɔxɔ xɔnna fari.

‡ 11:34: Kibiroti-Hatawa bunna nɛɛn fa fala "Xɔɔyidene gaburuna."

4 Alatala yi a fala Musa nun Haruna nun
Mariyama xa, a naxa, “Ɛ saxanna birin
xa siga Naralan Bubuni!” E birin yi siga.
5 Alatala yi godo kundaan yiyani, a yi ti
Naralan Bubun so dɛɛn na, a yi Haruna nun
Mariyama xili. E birin yi fa. 6 Alatala yi a
fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati n xuiin na. Xa
n ma nabina nde ɛ tagi, n na n yɛtɛ yitama
a ra nɛn fe toone yi alo xiye. N yi falan ti
a xa xiyene yi. 7 Koni na kii mi a ra n ma
walikɛɛn Musa xɔn. A tan nan tɔgɔndiyaxi
n ma yamaan birin tagi. 8 N falan fixɛn tima
a xa nɛn kɛnɛn nun kɛnɛn! Sandan mi a ra!
A tan bata Alatala misaala to. Nayi, nanfera
ɛ mi gaxuma n ma walikɛɛn Musa mafalɛ?”
9 Alatala xɔlɔxin yi siga. 10 Kundaan bama
Naralan Bubun xun ma waxatin naxan yi,
Mariyama bata yi mafixa gasi fure ɲaxine
ra. Haruna yi a mato, furen ɲaxin bata mini
a fatin ma. 11 A yi a fala Musa xa, a naxa,
“N kanna, yandi, diɲa nxu hakɛn ma nxu
naxan ligaxi xaxilitareyani! 12 Mariyama
nama lu alo diin naxan faxaxi barixi, naxan
fatin bata kun fɔlɔ a nga fatini.” 13 Nayi,
Musa yi a xuini te Alatala ma, a naxa, “E Ala!
Yandi, a rakɛndɛya!” 14 Alatala yi a yabi, a
naxa, “Xa a baba yi a dɛ igen xuya a yɛtagi
nun, a mi yi yagɛ xunsagi keden ba? A xa
ramini daaxaden fari ma xii solofere. Na
xanbi ra, a mɔn nɔɛ xɛtɛ nɛn.” 15 Nayi, e yi
Mariyama ramini daaxaden fari ma xunsagi
keden. Isirayila kaane mi siga han a mɔn yi
rasuxu. 16 Na xanbi ra, e yi keli Xaserɔti yi, e
yi daaxa Paran tonbonni.

13

Fe rakɔrɔsi fu nun firinne fe
Sariyane 1.19-33

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 2 “Fe
rakɔrɔsine rasiga Kanan yamanan mato-
deni n naxan soma Isirayila kaane yii.
Bɔnsɔn yo bɔnsɔn, manga keden xa siga.”
3 Musa yi e rasiga Alatalaa yamarin ma, keli
Paran tonbonni. Isirayila yɛɛratine nan yi
e birin na. 4 E xinle ni itoe ra,
Rubɛn bɔnsɔnna: Sakuru a diin Samuwa.
5 Simeyɔn bɔnsɔnna: Xori a diin Safati.
6 Yuda bɔnsɔnna: Yefune a diin Kalebi.
7 Isakari bɔnsɔnna: Yusufu a diin Yigali.
8 Efirami bɔnsɔnna: Nunu a diin Hoseya.
9 Bunyamin bɔnsɔnna: Rafu a diin Paliti.
10 Sabulon bɔnsɔnna: Sodi a diin Gadiyɛli.
11 Yusufu a dii Manase bɔnsɔnna: Susi a
diin Gadi.
12 Dan bɔnsɔnna: Gemali a diina Amiyɛli.
13 Aseri bɔnsɔnna: Mikeli a diin Seturi.
14 Nafatali bɔnsɔnna: Fofisi a diin Naxabi.
15 Gadi bɔnsɔnna: Make a diin Gewɛli.
16 Muxune xinle nan ne ra, Musa naxanye
xɛ Kanan yamanan matodeni. Musa yi
Nunu a dii Hoseya xili sa “Yosuwe.”
17 Musa to yi e rasigama Kanan yamanan
matodeni, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
mini Negewi nin, siga geya yireni. 18 Ɛ
xa yamanan mato. Ɛ a mato xa muxune
sɛnbɛn gbo, xa a mi gbo, xa e wuya, xa
e mi wuya. 19 Ɛ a mato xa e yamanan
fan hanma xa a mi fan, xa e taane findixi
banxidɛne nan na hanma xa yinne soxi e
ma. 20 Ɛ a mato xa bɔxɔn fan, xa a mi fan,
xa wudine na, xa e mi na. Ɛ yixɔdɔxɔ, ɛ fa
yamanan wudi bogine ra.” Manpa bili bogi
singene waxatin nan yi a ra. 21 Nayi, e yi
siga yamanan matodeni, keli Sini tonbonni
siga han Rexobo yi, Lebo-Xamata dɛxɔn.
22 E yi so Negewi yi, e siga han Xebiron yi,
Anaki bɔnsɔnna muxune yi dɔxi dɛnaxan
yi, Aximan, Sɛsayi, e nun Talamayi. Xeb-
iron bata yi ti ɲɛɛ solofere benun Soyan xa
ti Misiran yamanani. 23 E yi siga han Esikoli
lanbanni, e manpa bili yiin sɛgɛ tɔnsɔn
keden yi singanxi naxan na. E na singan
tami kuyen na alogo muxu firin xa a xali e
nun girenada nun xɔdɛ bogina ndee. 24 E yi
mɛnna xili sa “Esikoli lanbanna”* tɔnsɔnna
fe ra Isirayila kaane naxan sɛgɛ. 25 Xii tonge
naanin to dangu, e yi e xun xɛtɛ, sa keli
yamana matoni.
26 E yi xɛtɛ Musa nun Haruna nun Isirayila
yamaan fɛma Kadesi yi, Paran tonbonni. E
yi e dɛntɛgɛ yamaan xa, e mɔn yi yamanan
wudi bogine yita e ra. 27 E dɛntɛgɛni ito
nan sa Musa xa, e naxa, “Nxu bata siga
yamanani i nxu rasiga dɛnaxan yi. Ɲɔndi
na a ra, nɔnɔn nun kumin gbo mɛnni! A
bogina ndee ni i ra. 28 Koni mɛn kaane
sɛnbɛn gbo! Yinne soxi e taane ma, e
gbo mumɛ! Nxu yɛtɛna Anaki bɔnsɔnna
muxune toxi nɛn. 29 Amalɛkine dɔxi Negewi
yi. Xitine nun Yebusune nun Amorine dɔxi
geya yireni. Kanan kaane dɔxi fɔxɔ igen dɛ
e nun Yurudɛn baan xɔn.”

* 13:24: Esikoli bunna nɛɛn fa fala “Tɔnsɔnna.”

30 Kalebi yi yamaan masabari Musa xa. A
yi a fala, a naxa, “En siga yamanan suxu-
deni, amasɔtɔ en nɔɛ nɛn yati!”
31 Koni fe rakɔrɔsi bonne yi a fala, e naxa,
“En mi nɔɛ siyani itoe yɛngɛ, amasɔtɔ e
sɛnbɛn gbo en xa.” 32 E yamanan naxan
mato e na mafala fɔlɔ Isirayila kaane yɛ, e
naxa, “Nxu fitina yamanan nan toxi! Mɛn
kaane gbo mumɛ! 33 Nxu Nefilimi muxu
magaxuxine nan toxi na! Nxu yi luxi nxu
yɛtɛ yɛɛ ra yi alo suŋɛne. E fan nxu toxi
na kii nin!” E na falaxi nɛn bayo Anaki
bɔnsɔnna fataxi Nefilimi nan na.

14

Yamaan yi tondi sigɛ

1 Isirayila kaane yi gbelegbele, e xi wugɛ.
2 E birin yi Musa nun Haruna mafala, ya-
maan birin yi a fala e xa, e naxa, “A fisa nxu
yi faxa Misiran yi hanma tonbonni ito yi!
3 Nanfera Alatala faxi nxu ra yamanani ito
yi alogo nxu xa faxa yɛngɛni? Nxɔ ɲaxanle
nun nxɔ diine fama nɛn suxudeni yɛngɛni.
A mi fisa en xa xɛtɛ Misiran yamanani ba?”
4 E yi lu a falɛ e bode xa, e naxa, “En yɛɛrati
gbɛtɛ sugandi, en yi xɛtɛ Misiran yi!”
5 Musa nun Haruna yi e yɛtagin lan bɔxɔn
ma Isirayila yamaan birin yɛtagi. 6 Nunu a
dii Yosuwe nun Yefune a dii Kalebi, naxanye
yi xɛxi fe rakɔrɔsine yɛ, ne yi e dugine
yibɔ e ma sununi. 7 E yi a fala Isirayila
yamaan birin xa, e naxa, “Nxu yamanan
naxan matoxi, a fan han! 8 Xa Alatala sa tin,
a tiyɛ nɛn en yɛɛ ra siga na yamanani kumin
nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi, a yi a so en yii!
9 Koni ɛ nama murutɛ Alatala xili ma tun! Ɛ
nama gaxu mɛn kaane yɛɛ ra, amasɔtɔ en
fama e nɔdeni nɛn fefe! E kantan seen bata
e rabeɲin, anu Alatala en tan xɔn. Nayi, ɛ
nama gaxu e yɛɛ ra.”
10 Koni, yamaan birin yi a falama a e xa
e magɔlɔn e yi e faxa. Nanunna, Alatala
nɔrɔn yi godo Naralan Bubuni Isirayila
kaane birin yɛtagi. 11 Alatala yi a fala Musa
xa, a naxa, “Yamani ito luma n naŋaxuɛ han
waxatin mundun? E tondima dɛnkɛlɛyɛ n
ma han waxatin mundun yi, hali n to bata
kabanako fe wuyaxi liga e tagi? 12 N fitina
furen nafama nɛn e ma, n yi e raxɔri. Koni
n ni i tan findima nɛn siya gbeen na, naxan
sɛnbɛn gbo e xa.” 13 Musa yi Alatala yabi,
a naxa, “Koni Misiran kaane a fe mɛma
nɛn, bayo i yamani ito raminixi e tagi i
sɛnbɛn nan xɔn. 14 E fama nɛn na faladeni
be kaane xa. E bata yi a mɛ nun, a i tan,
Alatala, i yamani ito xɔn. E bata a kolon a
yamani ito i toma yɛɛ nun yɛɛ bayo i nɔrɔn
luma e xun ma alo kundaan yiyana. Yanyin
na, i ti e yɛɛ ra kundani. Kɔɛn na, i ti
alo tɛɛna. 15 Xa i yamani ito raxɔri sanŋa
yi kedenni, siya gbɛtɛn naxanye birin a fe
mɛma, ne a falama nɛn, e naxa, 16 ‘Alatala
e tuli sa bɔxɔn naxan na, a mi nɔxi e xalɛ
mɛnni, na nan a ligaxi a e faxaxi burunna
ra.’ 17 Nayi, Marigina, i sɛnbɛ gbeen mayita
alo i bata naxan fala nxu xa, i naxa, 18 fa fala
Alatala mi xɔlɔn xulɛn, a hinanna gbo, a
diŋan hakɛn nun matandin bun. Koni, a mi
yulubi kanna yatɛma tinxinden na mumɛ!
A fafane hakɛn saranma nɛn e diine ra
han mayixɛtɛ saxan hanma naanin. 19 Ala,
bayo i ya hinanna gbo, i mɔn xa diŋa i
ya yamaan hakɛn ma, alo i e mafeluxi kii
naxan yi xabu e sa mini Misiran yamanani
han iki.” 20 Alatala yi a fala, a naxa, “N
bata e mafelu alo i a falaxi kii naxan yi.
21 Koni, habadan Alatala nan n na, n nɔrɔn
bɔxɔn birin nafexi, nayi, n bata n kɔlɔ n
yɛtɛni: 22 Naxanye birin bata n tan nɔrɔn
nun n ma kabanako feene to Misiran yi e
nun tonbonni, naxanye birin bata n mato
bunbani sanŋa yi fu, e tondi n xuiin mɛ,
23 ne sese mi na bɔxɔn toma n na e ben-
bane tuli saxi naxan na. Ne sese mi a toɛ
naxanye bata n naŋaxu. 24 Koni bayo xaxili
gbɛtɛ luxi nɛn n ma walikɛɛn Kalebi yi, a
n fɔxɔ ra waxatin birin, n na a xalima nɛn
na yamanani, a sigaxi naxan matodeni, n
yi a so a yixɛtɛne yii e kɛɛn na. 25 Bayo
Amalɛkine nun Kanan kaane dɔxi lanbanne
yi, nayi tila ɛ xɛtɛ, ɛ siga Gbala Baan kiraan
xɔn tonbonna binni.”
26 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a
naxa, 27 “Yama ɲaxini ito luma n mafalɛ han
waxatin mundun yi? N bata Isirayila kaane
mawuga xuiin mɛ, e n mafala. 28 A fala e xa, i
naxa, ‘Alatalaa falan ni ito ra. Habadan Ala
nan n tan na. N bata n kɔlɔ n yɛtɛni, n na
a rabama ɛ ra nɛn alo n na a mɛxi ɛ ra kii
naxan yi. 29 Naxanye birin barin bata dangu
ɲɛɛ mɔxɔŋɛn na, naxanye tɛngɛ, naxanye
birin bata n mafala, ɛ faxama nɛn tonbonni
ito yi. 30 Ɛ sese mi soma yamanani, n bata yi
ɛ tuli sa naxan na nun, a ɛ dɔxɔma nɛn na, fɔ
Yefune a dii Kalebi nun Nunu a dii Yosuwe.
31 Ɛ diine tan, ɛ a falaxi naxanye ma, a e
suxuma nɛn yɛngɛni, n ne nan xalima na

yamanani ɛ ɛ mɛxi naxan na, e yi dɔxɔ na.
32 Koni ɛ tan faxama nɛn tonbonni ito yi. 33 Ɛ
diine e xuruseene rabama nɛn ɲɛɛ tonge
naanin tonbonni, e yi ɛ tinxintareyaan
goronna tongo, han ɛ birin yi findi binbine
ra tonbonni. 34 Ɛ xii tonge naanin nan tixi
yamanani ito matodeni. Nayi, ɛ ɲɛɛ tonge
naanin nan tima ɛ yulubine goronna bun,
lɔxɔ keden, ɲɛɛ keden. Nayi, ɛ a kolonma
nɛn a n bata keli ɛ xili ma.' 35 N bata falan ti,
n tan Alatala. N fama na nan ligadeni yama
ɲaxini ito ra, naxan murutɛxi n xili ma. E
birin ɲanma nɛn tonbonni ito yi, e faxa."
36 Musa muxun naxanye rasiga yamanan
matodeni, naxanye yamanan mafala ɲaxi
ra, e yamaan nadin a xili ma, 37 ne yi faxa.
Alatala nan e faxa furen na, bayo e fala
ɲaxin ti lan yamanana fe ma. 38 Naxanye
siga yamanan matodeni, Nunu a dii Yosuwe
nun Yefune a dii Kalebi nan tun lu e nii ra.

*Yamaan m*ɔn yi matandin ti
Sariyane 1.41-46

39 Musa to Alaa falane birin nali Isirayila
kaane ma, e yi nimisa sɔxɔlɛni. 40 Nanara,
na xɔtɔn bode, subaxa, e yi kiraan suxu siga
geya yireni, e yi a falɛ, e naxa, "En bata
keli. En siga na yireni Alatala naxan ma fe
falaxi. En bata yulubin liga!" 41 Musa yi e
maxɔdin, a naxa, "Nanfera ɛ Alatalaa ya-
marin matandima? Feni ito mi sɔnɔyama!
42 Alatala mi luma ɛ xɔn, nayi ɛ nama siga.
Ɛ yaxune nama ɛ nɔ. 43 Amasɔtɔ Amalɛkine
nun Kanan kaane ɛ yɛɛ ra, e fama nɛn ɛ
faxadeni yɛngɛni. Ɛ bata ɛ xun xanbi so
Alatala yi, a mi luyɛ ɛ xɔn." 44 E yi kankan na
ma, e yi te geya yireni, koni Alatalaa Layiri
Kankiraan nun Musa lu nɛn daaxadeni. 45 Na
xanbi ra, Amalɛkine nun Kanan kaane yi
godo geyane fari e yi dɔxi dɛnaxanye yi. E yi
Isirayila kaane nɔ, e siga e faxɛ han Xoroma
yi.

15

*Saraxa gb*ɛtɛye sariyane

1 Alatala yi a fala Musa xa, 2 a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "N yamanan
naxan soxi ɛ yii, ɛ na dɔxɔ mɛnni, 3 ɛ yi
ɲingene hanma siine hanma yɛxɛɛne rali
Alatala ma tɛɛn na, saraxa gan daxin na
hanma naxan dɛ tiin nakamalima hanma
ɲɛnige ma saraxane, hanma sali lɔxɔne
gbeene, a xirin nafanma nɛn Alatala ma.
4 Naxan na fa a saraxan na Alatala yɛtagi,
a xa fa bogise saraxan fan na: murutu
fuɲi kilo saxan naxan namulanxi turen litiri
keden nun a tagi ra. 5 Xa i fa yɛxɛɛ diin na
saraxa gan daxin na hanma saraxa gbɛtɛ, i
xa wudi bogi igen litiri keden e nun a tagi
ba minse saraxan na. 6 Xa kontonna na a ra,
murutu fuɲin kilo sennin naxan namulanxi
ture litiri firinna ra, na nan bogise saraxan
na, 7 e nun wudi bogi igen litiri firin minse
saraxan na. A ba alogo a xirin xa rafan n
tan Alatala ma. 8 Xa tura bulanna nan bama
n xa saraxa gan daxin na hanma saraxan
naxan dɛ tiin nakamalima, hanma bɔŋɛ
xunbeli saraxana Alatala xa, 9 murutu fuɲin
kilo solomanaanin namulanxin turen litiri
saxanna, na nan bogise saraxan na. 10 I mɔn
xa fa wudi bogi igen litiri saxan na minse
saraxan na. Saraxan na a ra naxan nalima
Alatala ma tɛɛn na, a xirin nafan a ma."
11 "Ɲingene hanma kontonne hanma
yɛxɛɛne hanma sii diine, e bama na kii
nin. 12 Xuruseene na wuya kiki, e keden
kedenna birin lan nɛn e ba e nun bogise
saraxane. 13 Isirayila bari diine birin xa
a liga na kii nin, e nɛma saraxane raliyɛ
tɛɛn na, naxanye xirin nafan Alatala ma.
14 Xɔŋɛn naxanye dɔxi yamanani hanma
naxanye danguma ɛ konni hanma naxanye
denbaya bata bu na, ne fan na keli saraxa
ralideni Alatala ma tɛɛn na naxan xiri rafan
a ma, e xa a liga na kii kedenni. 15 Sariyane
lan yamaan muxune birin xa, ɛ tan Isirayila
bari diine alo xɔŋɛne. Habadan sariyan na
a ra ɛ yixɛtɛne birin xa. Ɛ nun xɔŋɛne birin
keden Alatala yɛɛ ra yi. 16 Sariyane nun
yamarine birin lan ɛ nun xɔŋɛne birin xa,
naxanye dɔxi ɛ tagi."

Se xaba singene nun tantanne

17 Alatala yi a fala Musa xa, 18 a xa a
fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ na so
yamanani, n na ɛ xalin dɛnaxan yi, 19 ɛ nɛma
na yamanan donseen donɲɛ, ɛ xa saraxan
ba a ra Alatala xa. 20 Ɛ na ɛ murutu singene
din, ɛ yi burudi singen nafala, ɛ na rali n
ma saraxan na keli lonna ma. 21 Nayi, ɛ xa
burudi singen nali Alatala ma saraxan na
waxati famatɔne birin yi."
22 "Xa ɛ tantan, ɛ mi yamarini ito nde
liga, Alatala naxan falaxi Musa xa, 23 a na
findi Alatala yamari yo ra a naxan fixi ɛ ma
fata Musa ra, fɔlɔ na lɔxɔn ma a fixi naxan

yi han waxati famatɔne yi, [24] xa ɛ a ligaxi
tantanna nin, yamaan mi a kolon, nayi
yamaan birin xa tura bulanna ba saraxa gan
daxin na, naxan xiri rafan n tan Alatala ma,
e nun bogise saraxan nun minse saraxan
naxan lanɲɛ sariyan ma, e nun kɔtɔ keden
yulubi xafari saraxan na. [25] Saraxaraliin xa
Ala solona Isirayila yamaan birin xa, e yi
mafelu. Amasɔtɔ tantanna nan yi a ra, e
mɔn bata saraxan nali Alatala ma tɛɛn na, e
nun yulubi xafari saraxan na e tantanna fe
ra. [26] Isirayila yamaan nun xɔŋɛn naxanye e
tagi, e birin mafeluma nɛn, amasɔtɔ e birin
yi na tantanna kui."

[27] "Xa muxu kedenna nan yulubin ligaxi
tantanni, a xa sii gilɛn ɲɛɛ kedenna ba
yulubi xafari saraxan na. [28] Saraxaraliin xa
Alatala solona na kanna xa naxan yulubin
ligaxi tantanni, a mafeluma nɛn. [29] Isirayila
bari diine nun xɔŋɛn naxanye e tagi, naxan
na yulubin liga tantanni, na sariya kedenna
lan ne birin xa. [30] Koni xa Isirayila bari
diin hanma xɔŋɛna a rakeli a ma, a yulubin
liga, na bata Alatala rayelefu, a kedima nɛn
yamani. [31] A bata Alatalaa falan naŋaxu, a a
yamarine kala. A xa kedi yamani, a yulubin
goronna luma a tan nan ma."

*Matabu L*ɔxɔn kalana

[32] Isirayila kaane yi tonbonni waxatin
naxan yi, e muxuna nde to yege fenni
Matabu Lɔxɔni. [33] E yi a xali Musa nun
Haruna fɛma, e nun yamaan birin. [34] E
yi a ramara ki faŋi, alogo sariyan xa sa a
yulubin saran feen na a ra. [35] Nayi, Alatala
yi a fala Musa xa, a naxa, "Muxuni ito xa
faxa. Yamaan birin xa a magɔlɔn gɛmɛn
na daaxaden fari ma." [36] E yi na kanna xali
daaxaden fari ma, e yi a magɔlɔn han a faxa
alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

*Luti d*ɛnbɛxine nun dugine

[37] Alatala yi a fala Musa xa, [38] a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ ɛ domane
rayabu luti dɛnbɛxine ra, ɛ yi e singan
ɛ domane dɛ kinkine ra gari mamiloxine
ra waxati famatɔne birin yi. [39] Ɛ na luti
dɛnbɛxine to, Alatalaa yamarine birin nabi-
rama ɛ ma nɛn, ɛ yi e liga. Nayi, ɛ mi birɛ
ɛ bɔŋɛn nun ɛ yɛɛne kunfa feene fɔxɔ ra,
naxanye tinxintareyaan liga Ala ra. [40] Nayi,
ɛ xaxili luma nɛn n ma yamarine birin
xɔn, ɛ yi e suxu, ɛ yi sariŋan ɛ Ala yɛtagi.
[41] Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ
raminixi Misiran yamanani alogo n xa findi
ɛ Ala ra. Alatala nan n tan na, ɛ Ala."

16

*Murut*ɛ gbɛtɛ mɔn

[1] Xɛmɛna nde yi keli naxan yi xili Kora,
Yisehari a diina. Lewi a dii Kehati maman-
denna. E nun Rubɛn bɔnsɔnna muxuna
ndee nan yi a ra naxanye yi xili Datan nun
Abirami, Eliyabi a diine, e nun Hon, Pɛlɛti
a diina. [2] E nun Isirayila kaan muxu kɛmɛ
firin tonge suulun yi keli Musa xili ma, e
birin xili kan yamaan fonne tagi. [3] E yi e
malan Musa nun Haruna xili ma, e yi a fala
e xa, e naxa, "Ɛ bata a radangu ayi! Yamaan
muxune birin sariŋan. Alatala e birin tagi.
Nanfera ɛ yɛtɛ yitema Alatala yamaan ma?"

[4] Musa to na falane mɛ, a yi a yɛtagin lan
bɔxɔn ma. [5] A yi a fala Kora nun a muxune
xa, a naxa, "Tila xɔtɔnni, Alatala a yitama
nɛn, a gbeen naxan na e nun naxan sariŋan,
naxan lan a siga a fɛma. A naxan sugandixi,
a na kanna luma nɛn, a yi a maso a ra. [6] Nayi,
Kora, ɛ nun i ya muxune birin xa ito liga:
ɛ wusulan gan seene tongo. [7] Tila ɛ tɛɛn sa
e kui, ɛ wusulanna sa a fari Alatala yɛtagi.
Alatala na naxan sugandi, na nan sariŋan. Ɛ
tan Lewi bɔnsɔnna muxune bata a radangu
ayi!"

[8] Musa mɔn yi a fala Kora xa, a naxa, "Ɛ
tuli mati, ɛ tan Lewi bɔnsɔnna muxune! [9] Na
mi ɛ wasɛ a Isirayilaa Ala bata ɛ sugandi
Isirayila kaan bonne tagi, a yi ɛ maso a ra,
alogo ɛ xa wali a xa Alatala batu bubuni, ɛ
yi ti Isirayila yamaan yɛɛ ra ɛ yi e mali Ala
batu feen na? [10] A bata ɛ maso a ra, ɛ nun
Lewi bɔnsɔnna muxune birin. Koni, ɛ mɔn
kataxi, a xa ɛ findi saraxaraline ra! [11] Ɛ nun
i ya muxune bata ɛ malan Alatala xili ma.
Nde Haruna ra feni ito yi ɛ to a mafalama?"

[12] Na xanbi ra, Musa yi muxuna nde rasiga
Datan nun Abirami xilideni, Eliyabi a diine,
koni e yi a yabi, e naxa, "Nxu mi fama! [13] Na
mi i wasaxi ba, i to bata nxu ramini Misiran
yamanani kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan
yi alogo i xa nxu faxa tonbonni? I mɔn
waxi nxu ɲaxankata feen nin ba? [14] I mi
faxi nxu ra bɔxɔ faŋi yi, kumin nun nɔnɔn
gbo dɛnaxan yi! I mi xɛɛne nun manpa bili
nakɔne soxi nxu yii nxu kɛɛn na mumɛ! I
yengi a ma a i nxu mayendenma nɛn alo
danxutɔne ba? Nxu mi fama!" [15] Na yabin yi

Musa xɔlɔ kati, a yi a fala Alatala xa, a naxa,
"I nama tin e saraxane ra! Hali sofanla n
mi a tongoxi e yii, n munma muxu yo hakɛ
tongo e yɛ."
16 Musa yi a fala Kora xa, a naxa, "Ɛ nun
i ya muxune birin xa fa Alatala yɛtagi tila
e nun Haruna. 17 Ɛ birin xa wusulan gan
seene tongo, ɛ yi wusulanna sa e kui, ɛ yi a
yita Alatala ra. E birin malanxina, wusulan
gan seen kɛmɛ firin tonge suulun. I tan
nun Haruna fan xa ɛ wusulan gan seen yita
Ala ra." 18 E birin yi e wusulan gan seene
tongo, e tɛɛn nun wusulanna sa e kui, e
ti Naralan Bubun so dɛɛn na, Musa nun
Haruna fɛma. 19 Kora to a fɔxɔrabirane birin
malan e xili ma Naralan Bubun so dɛɛn na,
Alatala nɔrɔn yi godo yamaan birin yɛtagi.
20 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a
naxa, 21 "Ɛ masiga yamani ito ra, alogo n xa e
halagi iki sa!" 22 Musa nun Haruna yi bira, e
yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma, e yi a fala, e naxa,
"Ala, i tan nan niin saxi muxune birin yi, i
xɔlɔma nɛn yamaan birin ma ba, anu muxu
keden peen nan yulubin ligaxi?"
23 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 24 "A
fala yamaan xa, a e xa e masiga Kora nun
Datan nun Abirami bubune ra." 25 Musa
yi keli, a siga Datan nun Abirami binni,
Isirayila fonne biraxi a fɔxɔ ra. 26 A yi a fala
yamaan xa, a naxa, "Ɛ masiga yulubi kanni
itoe bubune ra! Ɛ nama ɛ yiin din e yii se
yo ra, alogo ɛ fan nama raxɔri e yulubine fe
ra." 27 Nayi, yamaan yi e masiga Kora nun
Datan nun Abirami bubune ra. Datan nun
Abirami yi mini e bubune kui, e ti e dɛ ra, e
nun e ɲaxanle nun e diine birin.
28 Musa yi a fala, a naxa, "Ɛ fama a kolon-
deni a Alatala nan n nafaxi feni itoe birin
ligadeni. N tan mi a ra. 29 Xa muxuni itoe
faxa alo muxune birin faxan kii naxan yi,
xa e dunuŋa yi gidin lu alo adamane dari
fena, nayi Alatala xa mi n nafaxi. 30 Koni xa
Alatala kabanako feen liga, xa bɔxɔni bɔ, a
yi e nun e yii seene birin gerun, xa e ɲɛŋɛn
siga laxira yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala
muxuni itoe bata Alatala raŋaxu."
31 Musa to yelin falan tiyɛ tun, bɔxɔn yi
rabi e bun. 32 A yi a raxutu e ma e nun e
denbayane, e nun muxun naxanye birin yi
Kora fɔxɔ ra e nun e yii seene birin. 33 E
ɲɛŋɛne yi siga laxira yi e nun e yii seene
birin. Bɔxɔn yi e yɛ maluxun, e lɔ ayi
Isirayila yamaan ma. 34 E to e gbelegbele
xuiin mɛ, Isirayila kaan naxanye birin yi e
rabilinni, ne yi e gi, e naxa, "Bɔxɔn nama en
fan gerun de!" 35 Alatala yi tɛɛn nagodo, a yi
na muxu kɛmɛ firin tonge suulunne birin
gan, naxanye fa wusulanna ra.

17

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 2 "A
fala saraxarali Harunaa dii Eleyasari xa,
a a xa wusulan gan seene matongo tɛɛ
wolonni, a yi tɛɛ wolonne woli ayi yire
makuyeni. Amasɔtɔ na wusulan gan seene
bata rasariŋan. 3 Ne yulubitɔ faxaxine
gbee wusulan gan wurene xa findi wure
dɛnfɛtɛnxine ra e sa saraxa ganden ma
bayo e bata rali Alatala ma e yi findi se
rasariŋanxin na. E findima taxamasenna
nan na Isirayila kaane xa." 4 Muxun nax-
anye faxa tɛɛni, saraxaralina Eleyasari yi
ne gbee sulan wurene malan, a yi e bɔnbɔ
han e dɛnfɛtɛn, a e sa saraxa ganden ma.
5 Na taxamasenna yi na feen nabirama nɛn
Isirayila kaane ma alogo muxu yo nama
wusulanna gan Alatala yɛtagi fɔ Haruna
yixɛtɛna nde alogo e nama liga alo Kora nun
a muxune. A yi liga alo Alatala a fala e xa
fata Musa ra kii naxan yi.
6 Na xɔtɔn bode, Isirayila yamaan birin
yi lu Musa nun Haruna mafalɛ, e naxa, "Ɛ
bata Alatala yamaan faxa." 7 Koni, Isirayila
kaane to e malan Musa nun Haruna xili ma,
e yi Naralan Bubun binna mato, nanunna,
kundaan yi godo a ma, Alatala nɔrɔn yi mini
kɛnɛnni. 8 Musa nun Haruna yi fa Naralan
Bubun yɛtagi. 9 Alatala yi a fala Musa xa,
a naxa, 10 "Ɛ masiga yamani ito ra alogo n
xa e raxɔri keden na." Musa nun Haruna yi
bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma. 11 Musa yi
a fala Haruna xa, a naxa, "I ya wusulan gan
seen tongo, i wusulanna sa a kui e nun tɛɛ
wolonna keli saraxa ganden ma. I i mafura,
i siga Ala solonadeni yamaan xa. Alatala
xɔlɔn bata yihadin nafa. Fitina furen bata
fɔlɔ." 12 Musa naxan fala Haruna yi na liga,
a yi a gi yamaan tagi, fitina furen bata yi
fɔlɔ dɛnaxan yi. A yi wusulanna gan, a Ala
solona e xa. 13 A yi ti faxa muxune nun
a ɲɛŋɛne tagi. Nayi, fitina furen yi dan.
14 Muxu wuli fu nun naanin kɛmɛ solofere yi
faxa, e sa Kora a muxu faxaxine yatɛn fari.
15 Yihadin to ɲan, Haruna yi xɛtɛ Musa fɛma
Naralan Bubun so dɛɛn na.

Harunaa dunganna fe

16 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
17 "Falan ti Isirayila kaane birin xa,
bɔnsɔnne mangane birin xa dungan keden
so i yii. I dungan fu nun firin nan tongoma.
Birin xinla xa sɛbɛ a dunganna ma. 18 Fɔ
Lewi bɔnsɔnna, i xa Haruna xinla sɛbɛ
na ma. Nayi, dungan keden bɔnsɔn
manga keden. 19 I xa na dunganne sa
Naralan Bubuni, Layiri Kankiraan yɛtagi
n naralanma ɛ ra dɛnaxan yi. 20 N naxan
sugandixi, na dunganna ɲingine minima
a ma nɛn. Nayi, Isirayila kaane mafalan
naxan tima ɛ xili ma, n yi na dan."

21 Musa yi falan ti Isirayila kaane xa,
bɔnsɔn mangane birin yi dungan keden
keden so a yii, dungan fu nun firin. Haruna
gbeen yi na yɛ. 22 Musa yi e sa Alatala yɛtagi
Layiri Sereya Bubun kui. 23 Na xɔtɔn bode,
Musa to siga Layiri Sereya Bubuni, e yi a
to a Haruna dunganna nan ɲingiye minixi,
Lewi bɔnsɔnna gbeena, a mɔn fugaxi, a yi
Amandi bogi mɔxine ramini! 24 Musa yi
dunganne birin tongo Alatala fɛma bubuni
a e yita Isirayila kaane ra. Birin yi e to, birin
yi a gbeen tongo.

25 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
"Harunaa dunganna xali Layiri Kankiraan
yɛtagi. A xa lu mɛnni taxamasenna ra
muxu murutɛxine xa alogo e mafalane xa
dan n yɛtagi alogo e nama faxa." 26 Musa yi
a liga alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi.

27 Isirayila kaane yi a fala Musa xa, e naxa,
"I mi a to, nxu faxamatɔɔn na a ra! Nxu
halagima nɛn! Nxu birin halagima nɛn!
28 Naxan yo na a maso Alatala Batu Bubun
na, na kanna faxama nɛn! Nxu birin faxama
nɛn ba?"

18

Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna wanle

1 Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa,
"Xa yire sariɲanxin wanla kala, i tan nun
i ya diine nun Lewi bɔnsɔnna muxune, ɛ
tan nan a yulubin goronna tongoma. Koni
xa saraxarali wanla nan kala, ɛ nun i ya
diine nan gbansanna na yulubin goronna
tongoma. 2 I ngaxakedenne maso i ra, Lewi
bɔnsɔnna muxune, alogo e xa sa ɛ fari, e
ɛ mali, ɛ nun i ya diine nɛma ɛ saraxar-
ali wanla kɛma Layiri Sereya Bubun yɛtagi
waxatin naxan yi. 3 E xa ɛ yamarine suxu, e
yi e yengi lu bubun wanle birin xɔn. Koni
e nama e maso yire sariɲanxin muranne
ra hanma saraxa gandena, alogo ɛ birin
nama faxa ɛ bode xɔn. 4 E sama ɛ fari nɛn
walideni, e yi e yengi lu Naralan Bubun
xɔn e nun a wanle birin. Muxu gbɛtɛ yo
nama sa ɛ fari. 5 Ɛ tan yɛtɛɛn nan ɛ yengi
dɔxɔma yire sariɲanxin nun saraxa ganden
xɔn alogo Isirayila kaane xa ratanga n ma
xɔlɔn ma. 6 Ɛ mato, n bata ɛ ngaxakeden
Lewi bɔnsɔnna muxune sugandi Isirayila
kaan bonne yɛ n tan Alatala gbeen na. N
bata e taxu ɛ ra alogo e xa Naralan Bubun
wanle kɛ. 7 Koni i tan Haruna nun i yixɛtɛne,
ɛ tan nan gbansan na saraxarali wanla kɛma
saraxa ganden yɛtagi e nun yire sariɲanxini
yɛ masansan dugin xanbi ra. N tan nan na
wanla soxi ɛ yii. Xa muxu gbɛtɛ a maso yire
sariɲanxin na, ɛ xa a faxa."

Saraxaraline gbeen naxanye ra

8 Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa,
"N bata Isirayila kaane saraxane fi ɛ ma,
e naxanye ralima n ma. N bata e so i
yii i gbeen na e nun i yixɛtɛne birin han
habadan. 9 Naxan yo mi sama tɛɛni saraxa
sariɲanxi fisamantenne yɛ, ɛ gbeen nan ne
ra. Isirayila kaane fama naxan birin na,
ɛ nun i ya diine gbeen nan ne ra: bogise
saraxane nun yulubi xafari saraxane nun
yangin saraxane. 10 Ɛ e don alo se sariɲanxi
fisamantenne. Xɛmɛne nan e donma. Ɛ xa
e yatɛ se sariɲanxine ra."

11 "Naxanye bama Isirayila kaane se ralix-
ine ra ɛ xa, ɛ gbeen nan ne fan na. N bata na
so ɛ nun i ya dii xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne
yii habadan! Ɛ denbayaan muxun naxanye
mi xɔsixi sena nde xɔn, ne nɔɛ a donɲɛ
nɛn. 12 N mɔn bata bɔxɔn bogise singene
so ɛ yii: oliwi ture faɲin nun manpa faɲi
nɛnɛne nun bogise gbɛtɛye, Isirayila kaane
naxanye fima n tan Alatala ma. 13 E fama
bɔxɔn bogise singen naxanye ra Alatala xa,
ne findima nɛn ɛ gbeene ra. Ɛ denbayaan
muxun naxanye mi xɔsixi sena nde xɔn, e
nɔɛ a donɲɛ nɛn. 14 Isirayila kaane na nax-
anye birin nali Ala ma kiseen na, ne yi findi
ɛ gbeen na. 15 Dii singen naxanye birin fixi
Alatala ma, muxune nun subene, ɛ gbeen
nan ne ra. Koni ɛ xa tin muxune nun sube
haramuxine dii singene birin xa xunba
gbetin na. 16 Dii xɛmɛn kike kedenna xunba
saren lanma gbeti gbanan suulun nan ma,
naxan lanɲɛ yire sariɲanxin gbananna ma,

naxan binya garamu fu. [17] Koni, ɲingena,
yɛxɛɛna, hanma siin dii singen mi xunbama
bayo e sariɲan. Ɛ xa e wunla xuya saraxa
ganden fari, ɛ yi e ture yirene rali Alatala
ma tɛɛn na, naxan xiri rafan a ma. [18] Na
xanbi ra, ɛ gbeen nan e subene ra, alo se
ralixine kankene nun e yiifari ma danbane
findixi ɛ gbeen na kii naxan yi bɔɲɛ xunbeli
saraxani. [19] Nayi, Isirayila kaane saraxa
sariɲanxin naxanye ralixi Alatala ma, n
bata ne birin so ɛ nun i ya dii xɛmɛne nun
dii tɛmɛne yii ɛ gbeen na waxatin birin.
Habadan layirin na a ra Alatala yɛtagi, ɛ
nun ɛ yixɛtɛne birin xa."

[20] Alatala mɔn yi a fala Haruna xa, a naxa,
"N yamanan naxan soxi Isirayila kaane yii,
i mi bɔxɔ sɔtɔma na yi. N tan nan findima i
gbeen na nafunla funfuni."

[21] Ala mɔn yi a fala, a naxa, "N bata
Isirayila birin yaganne so Lewi bɔnsɔnna
muxune yii e kɛɛn na, e wali saranna ra,
e naxan kɛma Naralan Bubuni. [22] Isirayila
kaan bonne nama fa e maso Naralan Bubun
na, alogo e nama findi yulubi tongon na,
e yi faxa. [23] Lewi bɔnsɔnna muxune nan
tun wanle kɛma Naralan Bubuni. Xa wanla
kala, e tan nan a yulubin goronna tongoma.
Habadan sariyan na a ra ɛ yixɛtɛne birin xa.
Lewi bɔnsɔnna muxune mi bɔxɔ sɔtɔma alo
Isirayila bɔnsɔnna bonne. [24] Koni Isirayila
kaane na yaganna naxanye fi Alatala ma,
n na soma nɛn Lewi bɔnsɔnna muxune yii.
Nanara, n na falaxi a e mi bɔxɔ sɔtɔma alo
bɔnsɔnna bonne."

[25] Alatala yi a fala Musa xa, [26] a xa a
fala Lewi bɔnsɔnna muxune xa, a naxa,
"Isirayila kaane na fa yaganne ra ɛ xɔn,
n naxan soxi ɛ yii ɛ kɛɛn na, ɛ fan xa na
seene yaganna ba, ɛ yi a fi Alatala ma ɛ
yaganna ra. [27] Na luxi nɛn ɛ yii alo xɛɛ
biin naxan bama a se xabaxine ra hanma a
manpa nɛnɛne. [28] Nayi, ɛ fan bata saraxan
ba Alatala xa fata Isirayila kaane yaganne
ra. Ɛ xa Alatala gbeen ba yaganne ra, ɛ yi
a so saraxarali Haruna yii. [29] Yagan sɔtɔxin
naxan fan dangu a birin na, ɛ na nan fima
Alatala ma a gbeen na. [30] Ɛ na a faɲi yiren
fi, na yatɛma ɛ xa nɛn alo bonne naxan
fima fata e se xabaxine ra hanma e manpa
nɛnɛne. [31] Ɛ nun ɛ denbayane nɔɛ a dɔnxɛne
donɲɛ nɛn dɛnaxan na ɛ kɛnɛn. Amasɔtɔ ɛ
saranna na ra Naralan Bubun wanla kɛdeni.
[32] Ɛ a faɲi yiren fi, alogo ɛ nama Isirayila
kaane saraxa sariɲanxine raxɔsi n yɛɛ ra yi,
alogo ɛ nama faxa."

19

*Marasariɲ*an igena fe

[1] Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa,
a naxa, [2] "Ito nan daxa sariyan xɔn Alatala
naxan yamarixi: A fala Isirayila kaane xa,
a e xa fa ɲinge gilɛ gbeela ra i fɛma fɛ
mi naxan na, xun xidi yegen munma xidi
naxan xunna ma. [3] I xa a so saraxarali
Eleyasari yii. A xa a xali daaxaden fari ma,
e yi a kɔɛ raxaba a yɛɛ xɔri. [4] Eleyasari
xa a wunla nde tongo a yii sonla ra, a
yi a xuya Naralan Bubun yɛtagi bɔxɔni
dɔxɔɲa ma solofere. [5] E xa ɲinge gilɛn
gbindin birin sa tɛɛni a yɛɛ xɔri e nun a
kidin nun a suben nun a wunla e nun a
gbiine. [6] Saraxaraliin xa suman wudin nun
hisopi wudin nun yɛxɛɛ xabe gari gbeela
woli tɛɛni ɲinge gilɛn fari. [7] Na xanbi ra,
saraxaraliin xa a dugine xa, a yi a maxa
benun a xa siga daaxadeni, koni a luma nɛn
xɔsixi han ɲinbanna. [8] Naxan ɲinge gilɛn
sama tɛɛni na fan lan a yi a dugine xa, a
yi a maxa, a luma nɛn xɔsixi han ɲinbanna.
[9] Muxun naxan mi xɔsixi, na xa ɲinge gilɛn
xuben malan, a yi a sa yire sariɲanxina nde
yi daaxaden fari ma. Isirayila yamaan xa
a xuben namara marasariɲan igen nafala
seen na. Yulubi xafari seen na a ra. [10] Naxan
na ɲinge gilɛn xuben makɔ, na fan lan a yi a
dugine xa, a luma nɛn xɔsixi han ɲinbanna.
A findima habadan sariyan nan na Isirayila
kaane xa e nun xɔŋɛn naxanye dɔxi e tagi."

[11] "Naxan yo na a yiin din faxa muxun na,
a xɔsixi han xunsagi keden. [12] Xii saxanden
nun xii soloferedeni, a xa a yɛtɛ rasariɲan
na igen nan na, a yi sariɲan. Koni xa
a mi a yɛtɛ rasariɲan xii saxanden nun
xii soloferedeni, a mi sariɲanma. [13] Naxan
na a yiin din faxa muxun na, a tondi a
yɛtɛ rasariɲanɲɛ, a bata Alatala Batu Bubun
naxɔsi. Na kanna kedima nɛn Isirayila yi.
Bayo marasariɲan igen mi xuyaxi a ma. A
xɔsina a ma."

[14] "Sariyan ni i ra xa muxun faxa bubuna
nde kui: Naxan na so na bubuni e nun
naxanye yi na, ne xɔsixi xunsagi keden.
[15] Xa goronna nde na naxan dɛ mi ragalixi
a faɲin na, a kui seene haramuxi. [16] Naxan
yo a yiin din muxu binbin na burunna ra,

naxan faxaxi silanfanna ra* hanma a faxa a yɛtɛ ma, hanma naxan yo a yiin din muxun xɔnne ra hanma gaburuna, na kanna luma nɛn xɔsixi han xii solofere. 17 Muxu xɔsixin xa rasariɲan ikiini: ɲinge gilɛn naxan baxi yulubi xafarin na, na xubena nde nan tongoma, a yi sa igeni goronna kui. 18 Muxu sariɲanxina nde xa hisopi wudi yiin tongo, a yi a sin igeni, a yi a xuya bubun ma muxun faxa dɛnaxan yi, e nun a kuiin birin e nun muxun naxanye yi a kui. A mɔn xa xuya na kanna ma naxan a yiin dinxi muxun xɔnne ra, hanma e muxun naxan faxaxi hanma naxan faxaxi a yɛtɛ ma hanma gaburuna. 19 Muxun naxan sariɲan, na xa na igen xuya muxu xɔsixin ma xii saxande lɔxɔn nun xii soloferede lɔxɔni. A yi a rasariɲan xii soloferede lɔxɔni. A xa a dugine xa, a yi a maxa, ɲinbanna ra, a yi sariɲan. 20 Koni xa muxun naxan xɔsixi, xa na tondi a rasariɲanɲɛ, a kedima nɛn Isirayila yamaan yɛ. Amasɔtɔ a bata Alatala yire sariɲanxin naxɔsi. Amasɔtɔ marasariɲan igen mi xuyaxi a ma, a luma nɛn xɔsixi. 21 Habadan sariyan nan na ra e xa. Naxan na marasariɲan igen xuya gbɛtɛ ma, na kanna lan a yi a dugine xa. Naxan na a yiin din marasariɲan igen na a xɔsixi han ɲinbanna. 22 Muxu xɔsixin na a yiin din sese ra, na haramuma nɛn. Naxan yo na a yiin din na se haramuxin na, na fan yɛtɛɛn xɔsixi han ɲinbanna."

20

Meriba igena
Xɔrɔyaan 17.1-7

1 Isirayila yamaan birin yi fa Sini tonbonni kike singen na, e dɔxɔ Kadesi yi. Mariyama faxa mɛnna nin, e yi a maluxun. 2 Bayo igen bata yi ɲan yamaan yii, e yi e malan Musa nun Haruna xili ma.

3 E yi yɛngɛn fen Musa ra e naxa, "A yi fisa nun Alatala xa nxu fan faxa alo nxu lanfane! 4 Nanfera i faxi nxu ra tonbonni alogo nxu nun nxɔ xuruseene xa fa faxa be, nxu tan Alatalaa yamana? 5 Nanfera i nxu raminixi Misiran yi, i fa nxu ra yire xɔdɛxɛni ito yi? Malo ba, xɔdɛ bili ba, manpa bili ba, girenada bogi ba, sese mi be. Hali igen min daxin yatigina, a mi be!" 6 Musa nun Haruna yi keli yamaan fɛma, e yi siga Naralan Bubun so dɛɛn na, e bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma. Alatala nɔrɔn yi godo e fɛma.

7 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 8 "I ya dunganna tongo. Ɛ nun i tada Haruna xa yamaan malan. Ɛ xa falan ti fanyeni ito xa e yɛɛ xɔri, a igen naminima nɛn. I igen naminima nɛn yamaan xa fanyeni ito yi alogo e nun e xuruseene xa e min." 9 Musa yi dunganna tongo Alatalaa yire sariɲanxini, alo Ala a yamari kii naxan yi. 10 E nun Haruna yi yamaan malan fanyen dɛxɔn, Musa yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ tan murutɛdene, ɛ tuli mati! Fɔ nxu xa igen namini ɛ xa fanyeni ito yi ba?" 11 Musa yi a yiini te, a fanyen garin a dunganna ra sanɲa ma firin. Ige gbeen yi mini mafurɛn! Yamaan yi e min e nun e xuruseene.

12 Koni Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, "Bayo ɛ mi laxi n na, ɛ mi n binyaxi n ma sariɲanni Isirayila kaane yɛtagi, nanara, ɛ tan xa mi yamani ito xalima yamanani n naxan soxi e yii." 13 Meriba igene yi dɛnaxan yi, Isirayila kaane Alatala matandi nɛn mɛnni, e yi a kolon fa fala a sariɲan.

Edɔn mangan yi tondi a Isirayila kaane xa dangu

14 Musa yi xɛrane rasiga Edɔn yi keli Kadesi yi, e naxa, "I ngaxakedenne, Isirayila kaane naxa, 'Ɛ bata a kolon tɔrɔn naxanye birin nxu lixi. 15 Nxu benbane godo nɛn Misiran yi, nxu yi dɔxɔ na waxati xunkuye. Misiran kaane yi nxu tɔrɔ e nun nxu benbane. 16 Koni nxu to Alatala maxandi, a yi nxu xuiin namɛ. A yi malekan nafa, a yi nxu ramini Misiran yi. Nxu bata fa Kadesi yi, taan naxan i ya bɔxɔn dɛxɔn. 17 Tin nxu xa i ya yamanani gidi. Nxu mi danguma xɛɛ bixine yi hanma manpa bili nakɔne yi. Nxu mi xɔɲin ige minɲɛ. Nxu birama kira gbeen nan fɔxɔ ra, nxu mi a fatama nxu yiifanna ma hanma nxu kɔmɛnna ma, han nxu yi i ya yamanan birin yigidi.' " 18 Edɔn kaane yi a yabi, e naxa, "Ɛ nama dangu nxu konni. Xa ɛ a liga, nxu ɛ yɛngɛma nɛn." 19 Isirayila kaane mɔn yi a yabi, e naxa, "Nxu tema kira gbeen nan xɔn! Xa nxu nun nxɔ xuruseene igena nde min ɛ konni, nxu a saren fiyɛ. Nxu waxi a xɔn

* 19:16: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

ma nɛn, a nxu xa dangu nxu sanni ɛ konni
gbansan!" 20 E mɔn yi a fala, e naxa, "Ɛ mi
danguma!" Edɔn kaane yi mini e ralandeni
e nun gali gbee sɛnbɛmana. 21 Nayi, Edɔn
kaane mi tin a Isirayila kaane xa dangu
e yamanani. Isirayila kaane yi kira gbɛtɛ
suxu.

Haruna faxa fena

22 Isirayila yamaan birin yi keli Kadesi
yi, siga Horo geyaan ma. 23 Alatala yi a
fala Musa nun Haruna xa Horo geyaan ma
Edɔn yamanan danna ra, a naxa, 24 "Haruna
sigamatɔɔn na a ra laxira yi. N yamanan
naxan soxi Isirayila kaane yii, a mi soma
na, amasɔtɔ ɛ murutɛ nɛn n ma yamarin
ma Meriba igene yi. 25 Nayi, Musa, i xa fa
Haruna nun a dii Eleyasari ra Horo geyaan
xuntagi. 26 I xa Harunaa saraxarali dug-
ine ba a ma, i yi e ragodo a dii Eleyasari
ma, bayo Haruna laxirayama mɛnna nin."
27 Musa yi Alatalaa yamarin suxu. E saxanna
birin yi te Horo geyaan fari yamaan yɛtagi.
28 Musa yi Harunaa dugine tongo, a yi e
ragodo Eleyasari ma. Haruna yi faxa mɛnni,
geyaan xuntagi. Na xanbi ra, Musa nun
Eleyasari yi godo geyaan ma. 29 Isirayila
yamaan to a kolon a Haruna bata yi faxa, e
birin yi Haruna wuga xii tonge saxan.

21

Isirayila yi Kanan kaane nɔ

1 Kanan Manga Aradi naxan yi dɔxi
Negewi yi, na yi a mɛ a Isirayila fama
Atarimi kiraan xɔn. A yi Isirayila yɛngɛ, a yi
muxuna ndee suxu. 2 Nayi, Isirayila kaane
yi dɛ xuini ito tongo Alatala xa, e naxa, "Xa
i nɔɔn fi nxu ma siyani ito xun na, nxu
e taan birin naxɔrima nɛn fefe!" 3 Alatala
yi Isirayila kaane xuiin namɛ, a yi Kanan
kaane lu e nɔɔn bun ma. Isirayila kaane yi
e faxa, e yi e taane kala. E yi mɛnna xili sa
Xoroma.*

4 Isirayila kaane yi keli Horo geyaan ma,
e yi siga Gbala Baan kiraan xɔn alogo e xa
Edɔn yamanan mabilin. Koni yamaan yi
tondi kira yi. 5 E yi lu Ala nun Musa mafalɛ
e naxa, "Nanfera i nxu raminixi Misiran
yamanani alogo nxu xa fa faxa tonbonni
ito yi? Donse mi be! Ige mi be! Nxu mi
fa tɔrɔ donseni ito xɔn!" 6 Nayi, Alatala yi
saɲi xɔlɛne rasiga e xili ma, e Isirayila kaa
wuyaxi xin, e faxa. 7 Yamaan yi siga Musa
fɛma, e yi a fala, e naxa, "Nxu bata yulubin
liga nxu to ɛ mafala, i tan nun Alatala! Nayi,
i xa Alatala maxandi a xa saɲi xɔlɛni itoe
masiga nxu ra." Musa yi Alatala maxandi
yamaan xa. 8 Alatala yi a fala Musa xa,
a naxa, "Saɲi sawurana nde rafala, i yi a
singan tami kuyena nde ra. Naxan yo xinxi,
xa a na mato, a kisima nɛn." 9 Nayi, Musa yi
sulan saɲin nafala, a yi a singan tami kuyen
na. Nayi, saɲin muxun naxan xinxi, xa na
kanna yi sulan saɲin mato, a kisima nɛn.

Isirayila Moyaba yamanani

10 Isirayila kaane yi siga, e sa dɔxɔ Oboti
yi. 11 E yi keli Oboti yi, e sa dɔxɔ Ye-Abarimi
taa xɔnni tonbonni naxan Moyaba yɛtagi,
a sogeteden binni. 12 E yi keli mɛnni, e sa
dɔxɔ Serede lanbanni. 13 E yi keli mɛnni, e
sa dɔxɔ Arinon baan dɛ, naxan danguma
tonbonni Amorine konni. Arinon baan
findixi Moyaba danna nan na, Moyaba nun
Amorine tagi. 14 Nanara, a sɛbɛxi Alatalaa
Yɛngɛne Bukun kui, a naxa, "Wahebi taan
naxan Sufa yamanani, e nun xudene, Ari-
non baana, 15 e nun a xudedine naxan tema
Ari binni, na findixi Moyaba danna nan na."

16 E yi keli mɛnni, e siga xɔɲin yireni.
Alatala yi a fala Musa xa mɛnni, a naxa,
"Yamaan malan n xa igen so e yii." 17 Awa,
Isirayila kaane sigini ito sa mɛnna nin:
Xɔɲinna, igen namini.
En na a sigin nasuxu!
18 Mangane bata xɔɲinna ge,
yamaan yɛɛratine bata a raba
e sɛnbɛn nun e mangaya dunganna ra!
E yi keli tonbonni, e siga Matana yi,
19 E yi keli mɛnni, e siga Naxaliyɛli yi. E
mɔn yi keli mɛnni, e siga Bamoti yi. 20 E yi
keli Bamoti yi, e siga Pisiga geyaan lanbanni
Moyaba yamanani tonbonna binni.

Manga Sixɔn nun Manga Ogo
Sariyane 2.26-3.11

21 Isirayila kaane yi xɛrane rasiga a
faladeni Sixɔn xa, Amorine Mangana, e
naxa, 22 "Nxu waxi yamanani gidi feni. Nxu
mi kiraan fatama, nxu siga xɛɛne yi hanma
manpa bili nakɔne. Nxu mi xɔɲin ige
minɲɛ. Nxu luun kira gbeen nan xɔn han
nxu yi i ya yamanan birin yigidi."

* 21:3: Horoma bunna nɛɛn fa fala "Kalana."

23 Koni, Sixɔn mi tin e xa dangu a ya-
manani. A yi a sofane birin malan, e fa Isir-
ayila kaane ralandeni tonbonni. E yi Isiray-
ila yɛngɛ Yahasi yi. 24 Isirayila kaane yi e nɔ,
e yi e yamanan tongo, keli Arinon baani han
Yaboko xudena siga han Amonine yamanan
danna bayo Amonine yamanan danna yi
makantanxi ki faɲi. 25 Isirayila yi Amorine
taane birin tongo, e dɔxɔ e yi, e nun Xɛsibɔn
taan nun a banxidɛne. 26 Amasɔtɔ Xɛsibɔn yi
findixi Amorine manga Sixɔn ma taan nan
na, xabu a Moyaba manga fonna yɛngɛ, a yi
a bɔxɔn birin tongo a yii han Arinon baana.
27 Nanara, yenle naxa,
Ɛ fa Xɛsibɔn yi! A mɔn xa ti.
Sixɔn taan mɔn xa yitɔn!
28 Amasɔtɔ tɛɛn bata mini Xɛsibɔn yi,
Sixɔn taan bata tɛɛ dɛgɛn nafa,
a yi Ari taan gan Moyaba yi,
e nun mangane Arinon baan faxan na.
29 Gbalona i xa Moyaba bɔxɔna!
Ɛ bata halagi,
Kemosi suxure batune!
Ɛ banxulanne bata e gi,
ɛ dii tɛmɛne bata findi suxu muxune ra,
Amorine Manga Sixɔn yii.
30 Koni en tan bata e bɔnbɔ.
Xɛsibɔn bata kala siga han Dibon yi.
En bata halagin ti siga han Nofa yi,
siga han Medeba yi.
31 Isirayila kaane yi dɔxɔ Amorine ya-
manani. 32 Musa yi xɛrane rasiga Yaasɛri
taan nakɔrɔsideni wundoni. Isirayila kaane
yi na taan suxu e nun a banxidɛne, e yi
Amorine kedi na.
33 Na xanbi ra, e yi e firifiri, e siga Basan
kiraan xɔn. Basan manga Ogo nun a sofa
ganla birin yi mini e ralandeni alogo e xa
e yɛngɛ Edere yi. 34 Alatala yi a fala Musa
xa, a naxa, "I nama gaxu a yɛɛ ra! N na a
soma nɛn i yii, e nun a sofa ganla birin nun
a yamanana. I xa a liga alo i Sixɔn liga kii
naxan yi, Amorine mangan naxan yi dɔxi
Xɛsibɔn yi." 35 Isirayila kaane yi Ogo faxa,
e nun a diine nun a sofa ganla birin. E mi
muxu yo lu a nii ra. E yi dɔxɔ a yamanani.

22

Moyaba mangan yi Balami xili

1 Isirayila kaane yi siga, e sa dɔxɔ Moy-
aba mɛrɛmɛrɛne yi, Yurudɛn baan kidi ma
Yeriko yɛtagi. 2 Siporo a dii Balaki yi a to
Isirayila kaane naxan birin ligaxi Amorine
ra. 3 Moyaba kaane yi gaxu Isirayila ganla
yɛɛ ra, e yigitɛgɛ bayo e yi wuya han!
4 Moyaba kaane yi a fala Midiyan fonne
xa, e naxa, "Yamani ito fama en nabilinna
yamanane birin halagideni nɛn alo ɲingen
sɛxɛn ɲanma kii naxan yi." Siporo a dii
Balaki nan yi Moyaba mangan na na waxa-
tini. 5 A yi xɛrane rasiga Beyori a dii Balami
xilideni Petori yi, Baa Gbeen dɛxɔn, a konna
yi dɛnaxan na. E xa sa a fala a xa iki, e
naxa, "Siyana nde bata mini Misiran yi, e
bata wuya han e bɔxɔn nafe. E bata dɔxɔ n
dɛxɔn. 6 Yandi, fa, i fa siyani ito danga n xa,
amasɔtɔ e sɛnbɛn gbo n xa. Nayi, waxatina
nde n nɔɛ e yɛngɛ nɛn, n yi e kedi n ma
yamanani. Amasɔtɔ n na a kolon, i na duba
naxan xa, na duban sɔtɔma nɛn. I na naxan
danga, na dangan sɔtɔma nɛn."

7 Moyaba fonne nun Midiyan fonne yi
siga e yi yiimatoon saranna xali e yii. E sa
Balami fɛman li, e yi Balaki a falane yɛba a
xa. 8 A yi e yabi, a naxa, "Ɛ xi be kɔɛni ito
ra, n yi ɛ yabi xɔtɔnni alo Alatala na a fala
n xa kii naxan yi." Moyaba kuntigine yi lu
Balami konni.

9 Ala yi fa Balami fɛma, a yi a fala a
xa, a naxa, "Nde muxuni itoe ra naxanye
i konni?" 10 Balami yi Ala yabi, a naxa,
"Siporo a dii Balaki Moyaba mangan nan
e rafaxi a faladeni n xa, a naxa, 11 'Siyana
nde bata keli Misiran yi, e bata wuya han
e bɔxɔn nafe. Nayi, yandi, fa n mali, i yi e
danga n xa. Waxatina nde n nɔɛ e yɛngɛ
nɛn, n yi e kedi.' " 12 Ala yi a fala Balami
xa, a naxa, "I nama siga e fɔxɔ ra. I nama
siyani ito danga, amasɔtɔ n bata barakan
sa e fe yi." 13 Balami to keli xɔtɔnni, a yi a
fala Balaki a kuntigine xa, a naxa, "Ɛ xɛtɛ ɛ
konni, amasɔtɔ Alatala mi tinxi n xa siga ɛ
fɔxɔ ra." 14 Moyaba kuntigine yi keli, e xɛtɛ
Balaki fɛma, e yi a fala, e naxa, "Balami mi
tinxi fɛ nxu fɔxɔ ra."

15 Balaki mɔn yi kuntigi gbɛtɛye rasiga
naxanye yi wuya bonne xa, e binyen mɔn
yi gbo e xa. 16 E yi sa Balami fɛman li. E yi
a fala a xa, e naxa, "Siporo a dii Balaki naxa
iki: 'I nama tondi fɛ n konni de! 17 Amasɔtɔ
n ni i binyama nɛn han! I na naxan fala n
na ligama nɛn. Yandi fa, i yi fa siyani ito
danga n xa.' " 18 Balami yi Balaki a kuntigine
yabi, a naxa, "Hali Balaki a banxin fi n ma
naxan nafexi gbetin nun xɛmaan na, n mi

nɔɛ Alatalaa yamarin matandɛ fefe ma, n
ma Ala. [19] Iki yandi, ɛ fan xa xi be to kɔɛni
ito ra, n na a kolonɲɛ Alatala mɔn naxan
falama n xa." [20] Ala yi fa Balami fɛma kɔɛɛn
na. A yi a fala a xa, a naxa, "Bayo muxuni
itoe faxi i xiliden nin, keli, i yi siga e fɔxɔ ra.
Koni n na naxan fala i xa, i xa na nan liga
de!" [21] Xɔtɔnni Balami yi keli, a yi a sofali
gilɛni tɔn, e nun Moyaba kuntigine birin yi
siga.

[22] Koni, Alaa xɔlɔn yi gbo ayi, amasɔtɔ a
bata siga. Alatalaa malekan yi ti kiraan na
alogo a xa a rati. Balami yi dɔxi a sofali gilɛn
fari, a walikɛ firinne yi a fɔxɔ ra. [23] Sofanla
yi Alatalaa malekan to tixi kiraan xɔn, a
silanfanna suxi a yii. Sofanla yi kiraan
fata a so burunna ra. Balami yi sofanla
bɔnbɔ alogo a xa fa kiraan xɔn. [24] Alatalaa
malekan mɔn yi sa ti kiradin xɔn manpa
bili nakɔ firinne longonna ra. Sansanna yi
kiraan fɔxɔ firinne birin yi. [25] Sofanla to
Alatalaa malekan to, a yi a dɛndɛn sansanna
ra, a yi Balami sanna gbɛrɛxɛn sansanna
ma. Balami mɔn yi a bɔnbɔ. [26] Alatalaa
malekan mɔn yi siga yɛɛn na pon! A sa ti
yire yigbɛtɛnxini, dangude mi yi dɛnaxan
kɔmɛnna ma, a mi yi yiifanna ma. [27] Sofanla
to Alatalaa malekan to, a yi a yigodo Balami
bun ma. Balami yi xɔlɔ, a yi sofanla bɔnbɔ
a dunganna ra. [28] Alatala yi sofanla dɛɛn
fulun, sofanla yi a fala Balami xa, a naxa,
"N nanse ligaxi i ra, alogo i xa n bɔnbɔ
han sanɲa ma saxan?" [29] Balami yi sofanla
yabi, a naxa, "Amasɔtɔ i bata n matandi! Xa
silanfanna yi n yii nun, n yi i faxama nɛn iki
sa!" [30] Sofanla yi a fala Balami xa, a naxa, "I
ya sofanla xa mi n tan na ba, i darixi dɔxɛ
naxan fari han to? N darixi ito ligɛ i ra ba?"
A yi a yabi, a naxa, "Ɛn-ɛn."

[31] Alatala yi Balami yɛɛne rabi, a yi Alata-
laa malekan to tixi kiraan na, a silanfanna
a yii. Balami yi a xinbi sin, a yi a yɛtagin
lan bɔxɔn ma. [32] Alatalaa malekan yi a
maxɔdin, a naxa, "Nanfera i i ya sofanla
bɔnbɔxi sanɲa ma saxan? N bata fa, n xa
i rati, amasɔtɔ kirani ito i xalin gbalon nin.
[33] Sofanla bata n to, a yi n dɛ masara sanɲa
ma saxan. Xa na mi yi a ra nun, n bata yi
i faxa nun, koni n yi a tan luma nɛn a nii
ra." [34] Balami yi a fala Alatalaa malekan xa,
a naxa, "N bata yulubin liga! N mi yi a kolon
a i tixi n yɛɛ ra kiraan na. Iki, xa sigatini
ito mi rafan i ma, n xa xɛtɛ." [35] Alatalaa
malekan yi a fala Balami xa, a naxa, "Siga
muxuni itoe fɔxɔ ra. Koni n na naxan fala i
xa, i xa na nan fala tun!" Balami nun Balaki
a kuntigine yi siga.

[36] Balaki to a mɛ a Balami bata fa, a yi siga
a ralandeni Moyaba taana nde yi naxan Ari-
non baan dɛ, a yamanan danna ra. [37] Balaki
yi a fala Balami xa, a naxa, "N mi yi i xilima
ba? Nanfera i mi fa n fɛma? I yi mirixi nɛn
a n mi nɔɛ i binyɛ ba?" [38] Balami yi a fala
Balaki xa, a naxa, "I mi n to? N bata fa. Koni
n nɔɛ nanse falɛ i xa? Ala na naxan fala n xa,
fɔ n xa na nan fala." [39] Balami nun Balaki yi
siga Kiriyati-Husoti yi. [40] Balaki yi ɲingene
nun yɛxɛɛne ba saraxan na, a yi a subena
nde so Balami nun kuntigine yii naxanye yi
a fɔxɔ ra.

[41] Xɔtɔnni, Balaki yi Balami tongo a yi te a
ra Bamoti-Baali geyaan fari, a yamaan fɔxɔ
kedenna toɛ dɛnaxan yi.

23

[1] Balami yi a fala Balaki xa, a naxa,
"Saraxa gande solofere rafala n xa be, i
yi tura solofere nun konton solofere yitɔn
n xa." [2] Balami naxan fala, Balaki yi na
liga. Balaki nun Balami yi tura keden nun
konton keden ba saraxan na saraxa gan-
dene birin fari. [3] Balami yi a fala Balaki
xa, a naxa, "Ti i ya saraxa gan daxine fɛma
be. N tan xa n masiga i ra. Waxatina
nde Alatala fama nɛn n fɛma. A na naxan
yita n na, n na a ralima i ma nɛn." A yi
siga geyana nde xuntagi. [4] Ala yi fa Balami
ralan. Balami yi a fala a xa, a naxa, "N
bata saraxa gande solofere rafala, n bata
tura keden nun konton keden ba saraxan
na e birin fari." [5] Alatala yi falan so Balami
dɛ, a naxa, "Xɛtɛ Balaki fɛma, i yi ito fala
a xa." [6] A yi xɛtɛ a fɛma. A yi tixi a saraxa
gan daxine dɛxɔn e nun Moyaba kuntigine
birin. [7] Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,

Balaki bata n nafa
sa keli Arami yi,
Moyaba mangan bata n nafa
sa keli sogeteden geyane ma.
A yi a fala, a naxa,
"Fa, i fa Yaxuba bɔnsɔnna danga n xa!
I fa gbalo falane ti Isirayila bɔnsɔnna xili
ma!"
[8] Koni, n tan xa ne danga di,
Ala mi naxanye dangaxi?

N tan xa gbalo falane ti ne xili ma di,
Alatala mi gbalon nagidixi naxanye ma?
[9] N tixi gɛmɛne xuntagi,
n na e toma.
N tixi geyane fari,
n na e matoma.
Yamani ito a danna,
a mi siyaan bonne yɛ.
[10] Yaxuba bɔnsɔnna gbo
alo gbangbanna,
nde nɔɛ Isirayila kaane fɔxɔ kedenna naaninden yatɛ?
N fan xa faxa tinxin muxune yɛ,
N naŋanna xa liga alo e gbeena!
[11] Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, "I nanse ligaxi n na? N faxi i ra nɛn alogo i xa n yaxune danga, koni i dubama e xa nɛn tun!" [12] A yi a yabi, a naxa, "Alatala naxan soxi n dɛ, n mi lan n na fala ba?" [13] Balaki yi a fala a xa, a naxa, "En siga yire gbɛtɛ yi, i mɔn sa e toɛ dɛnaxan yi. I e fɔxɔ kedenna toma nɛn. I mi a birin toɛ. I yi e danga n xa mɛnni."
[14] A yi a xali Sofimi a xɛɛn ma Pisiga geyaan xuntagi. A yi saraxa gande solofere rafala mɛnni, a yi tura keden nun konton keden ba saraxa gandene birin fari. [15] Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, "Ti i ya saraxa gan daxine dɛxɔn be, n tan xa siga Ala ralandeni mɛnni." [16] Alatala yi fa Balami yɛtagi, a yi falan so a dɛ, a naxa, "Xɛtɛ Balaki fɛma, i yi ito fala a xa." [17] A yi xɛtɛ a fɛma, a yi tixi a saraxa gan daxine dɛxɔn e nun Moyaba kuntigine. Balaki yi a maxɔdin, a naxa, "Alatala nanse falaxi?" [18] Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,
Balaki keli, i n xuiin mɛ!
I tuli mati n na Siporo a dii xɛmɛna!
[19] Muxu mi Ala ra, a wulen fala,
Adamadi mi a ra, a nimisa.
A naxan falaxi, a mi na ligɛ ba?
A na falan naxan ti,
a mi na rakamalɛ ba?
[20] A duban nan soxi n yii lan e ma.
A barakan sa e yi.
N mi nɔɛ na maxɛtɛ.
[21] A mi fe ɲaxin toma Yaxuba bɔnsɔnni.
A mi fe xɔlɛn toma Isirayila yi.
Alatala, e Ala e tagi.
E fan a mangayaan matɔxɔma.
[22] Ala nan faxi e ra
sa keli Misiran yi,
a nɔɔn tima e xa
alo burunna ɲingena.
[23] Kɔɛrayaan mi sese nɔɛ Yaxuba bɔnsɔnna xili ma.
Serikariyaan mi nɔɛ sese ra Isirayila xili ma.
A falama nɛn e ma na waxatini,
"A mato, Ala naxan ligama!"
[24] Siyani ito kelima nɛn
alo yatana.
E bata e yitɔn alo yatana
naxan mi a sama
fɔ a na xɔɔyi seen don,
fɔ a na sube suxine wunla min.
[25] Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, "Xa i mi a dangama, hali i nama duba a xa de!" [26] Balami yi Balaki yabi, a naxa, "N mi yi a fala i xa ba, n naxa, 'Alatala na naxan fala, n na nan ligama?' "
[27] Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, "En siga yire gbɛtɛ yi. Yanyina nde Ala tinma nɛn i xa e danga n xa mɛnni." [28] Balaki yi Balami xali Peyori geyaan xuntagi, dɛnaxan yɛɛ rafindixi tonbonna ma. [29] Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, "Saraxa gande solofere rafala n xa be, i yi tura keden nun konton keden yitɔn n xa." [30] Balami naxan fala, Balaki yi na liga. A yi turaan nun kontonna ba saraxan na saraxa gandene birin fari.

24

[1] Balami yi a to fa fala a yi rafan Alatala ma a xa duba Isirayila xa. Nayi, a mi kɔɛraya feene rawali alo waxatin danguxine yi. Koni a yi a yɛɛ rafindi tonbonna binni. [2] Balami to a yɛɛne rakeli, a yi Isirayila kaane to malanxi bɔnsɔn yɛɛn ma. Nayi, Alaa Nii Sariŋanxin yi godo a ma. [3] Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,
N tan Balami, Beyori a dii xɛmɛna,
n tan naxan feene fixɛn toma,
n ma falan ni i ra:
[4] N ni ito nan falama,
n tan naxan Alaa falane mɛma,
naxan fe toon tima alo xiyene
fata Ala Sɛnbɛ Kanna ra,
naxan a xinbi sinma,
a yɛɛne yi rabi.
[5] Yaxuba bɔnsɔnna,
ɛ tan Isirayila kaane!
Ɛ dɔxɔdene tofan!
[6] E wuya bɔxɔn fari alo baane,
alo nakɔne baan dɛ,
alo Alatala sansi xiri faŋin naxanye sixi,
alo suman wudine igene dɛ.
[7] E ige ramaradene rafema nɛn ken!

E sansine ige sa a faɲin na!
E mangan gboma nɛn Manga Agaga xa,
a mangayaan sɛnbɛn gboma ayi nɛn.
8 Ala nan faxi e ra
sa keli Misiran yi,
a nɔɔn tima e xa
alo burunna ɲingena.
E siyane nɔma nɛn
naxanye e yɛngɛma,
e yi e bun e xalimakunle ra,
e yi e xɔnne yigira.
9 E e sama nɛn alo yatane.
Nde susuɛ e rakelɛ?
Naxan na duba i xa,
Ala xa na kanna baraka!
Naxan na i danga,
Ala xa na kanna danga!
10 Balaki yi xɔlɔ Balami ma han! A yi a yiine bɔnbɔ, a yi a fala Balami xa, a naxa, "N ni i xilixi nɛn alogo i xa n yaxune danga, koni i tan bata duba e xa sanɲa ma saxan. 11 Iki keli be, siga i konni. N yi a ragidixi nɛn n xa i saren fi han, koni Alatala bata i kuma!" 12 Balami yi Balaki yabi, a naxa, "Anu, n na a fala nɛn i ya xɛrane xa, n naxa, 13 'Hali Balaki a banxin so n yii naxan nafexi gbetin nun xɛmaan na, n mi nɔɛ Alatalaa yamarin matandɛ fefe ma. Alatala na naxan fala, fɔ n xa na nan fala.' 14 Awa iki, n bata siga n kon kaane fɛma. Koni ɛ tuli mati. N xa i rakolon siyani ito naxan ligama i ya yamaan na waxati famatɔni."
15 Balami yi waliyiya falane ti, a naxa:
N tan Balami, Beyori a dii xɛmɛna,
n tan naxan feene fixɛn toma,
n ma falan ni i ra:
16 N ni ito nan falama,
n tan naxan Alaa falane mɛma,
naxan Kore Xɔnna Ala wundo feene kolon,
naxan fe toon tima alo xiyena
fata Ala Sɛnbɛ Kanna ra,
naxan a xinbi sinma,
a yɛɛne yi rabi.
17 N na a toma,
koni iki mi a ra.
N na a toma,
koni a mɔn makuya.
Sarena nde minima nɛn Yaxuba bɔnsɔnni,
mangan kelima nɛn Isirayila yamanani.
A Moyaba yamanan mangane yɛngɛma nɛn,
a Seti bɔnsɔnna nɔ.
18 A Edɔn yamanan tongoma nɛn,
e nun Seyiri yamanana, a yaxuna.
Koni Isirayila sɛnbɛn gboma ayi nɛn.
19 Nɔ tiin minima nɛn Yaxuba bɔnsɔnni,
a yi e taane muxu dɔnxɛne raxɔri.
20 Balami yi Amalɛkine to. A yi waliyiya falan ti, a naxa:
Amalɛki nan yi yamana singen na dunuɲa yi,
koni dɔnxɛn na,
a tununma nɛn habadan!
21 A mɔn yi Keni kaane to. A yi waliyiya falan ti, a naxa:
I dɔxɔden natangaxi,
alo xɔliin naxan a tɛɛn saxi faranna ra.
22 Koni Asuri na ɛ suxu konyiyani,
Kenine ɲanma nɛn.
23 A mɔn yi waliyiya falan ti, a naxa:
Ee! Ala na ito liga,
nde luyɛ a nii ra?
24 Kunkine kelima nɛn Sipiri yi,
e yi Asuri rayarabi, e nun Eberi.
Koni e fan faxama nɛn.
25 Balami yi keli, a xɛtɛ a konni. Balaki fan yi siga.

25

Isirayila kaane yi suxurene batu

1 Isirayila kaane yi dɔxi Sitimi yi waxatin naxan yi, xɛmɛne yi lu yalunyaan ligɛ e nun Moyaba ɲaxanle. 2 E yi xɛmɛne xilima e suxure kideni. Yamaan yi e dɛge, e yi e xinbi sin e suxurene bun ma. 3 Nayi, Isirayila kaane yi Baali-Peyori batu. Nanara, Alatala yi xɔlɔ e ma han!
4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Yamaan yɛɛratine birin suxu, i yi e faxa, i yi e singan Alatala yɛtagi sogen na, alogo Alatala xa ba xɔlɔxi Isirayila ma." 5 Musa yi a fala Isirayila kitisane xa, a naxa, "Ɛ birin xa muxune faxa naxanye Baali-Peyori batuxi."
6 Isirayila xɛmɛna nde yi fa Midiyan ɲaxanla nde ra a konni, Musa nun Isirayila yamaan birin yɛtagi. Yamaan birin yi wugama Naralan Bubun so dɛɛn na. 7 Na ma, Finexasi, Eleyasari a dii xɛmɛna, saraxarali Harunaa dii xɛmɛna, na yi keli yamaan yɛ, a yi tanban tongo. 8 A yi siga Isirayila kaan fɔxɔ ra a bubuni. A yi e firinna sɔxɔn tanban na sanɲa ma kedenni e kuini. Fitina furen naxan yi Isirayila yi, na yi dan. 9 Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan faxa na furen ma.

10 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
11 "Finexasi, Eleyasari a dii xɛmɛna, saraxar-
ali Harunaa dii xɛmɛna, na bata n ma xɔlɔn
ba Isirayila ma. Amasɔtɔ n ma xɔxɔlɔnna
nan soxi a yi. Na ma, n mi Isirayila kaane
raxɔrima xɔxɔlɔnni. 12 Nanara, i xa a fala a
xa, n bata tin bɔɲɛ xunbenla layirin tongɛ
a xa. 13 Na layirin luma a tan xa nɛn e
nun a yixɛtɛne, n yi e findi saraxaraline ra
habadan. Amasɔtɔ a kunfa nɛn a Ala xɔn, a
yi n solona Isirayila xa."

14 Isirayila xɛmɛn naxan nun Midiyan
ɲaxanla faxa, a yi xili nɛn Simiri, Salu a
dii xɛmɛna. Simeyɔn bɔnsɔnna denbayana
nde kuntigin nan yi a ra. 15 Midiyan ɲaxanla
naxan faxa, a yi xili nɛn Kosibi, Suru a dii
tɛmɛna. Midiyan xabilana ndee mangan
nan yi a ra.

16 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 17 "Ɛ
xa Midiyan kaane yatɛ ɛ yaxune ra, ɛ yi e
yɛngɛ. 18 Amasɔtɔ e bata findi ɛ yaxune ra e
to ɛ yanfa Peyori yi, Kosibi a fe yi, e xabila
mangana nde a dii tɛmɛna, ɛ naxan faxa, na
feen to fitina furen nafa." 19 Na fitina furen
yi dangu.

26

1 A to dangu, Alatala yi a fala Musa nun
Haruna dii Eleyasari xa, a naxa, 2 "Ɛ Isirayila
yamaan tɛngɛ naxanye barin bata dangu
ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, e denbaya yɛɛn ma, nax-
anye birin nɔɛ yɛngɛn soɛ." 3 Musa nun
saraxarali Eleyasari yi falan ti e xa Moyaba
mɛrɛmɛrɛni Yurudɛn baan dɛ Yeriko taan
yɛtagi. E naxa, 4 "Xɛmɛne xa tɛngɛ nax-
anye barin bata dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, alo
Alatala a yamarixi Musa ma kii naxan yi."

Isirayila kaan naxanye minixi Misiran
yamanani, ne ni itoe ra:

5 Isirayila dii singe Rubɛn yixɛtɛne ni i
ra: Xanɔki xabilana, Xanɔki yixɛtɛne; Palu
xabilana, Palu yixɛtɛne; 6 Xesirɔn xabilana,
Xesirɔn yixɛtɛne; e nun Karimi xabilana,
Karimi yixɛtɛne. 7 Rubɛn xabilane nan ne
ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin
e nun saxan kɛmɛ solofere tonge saxan.
8 Eliyabi nan yi Palu a dii xɛmɛn na. 9 Eliyabi
a dii xɛmɛne nan itoe ra: Nemuweli, Datan
e nun Abirami. Datan nun Abirami yi
findixi yamaan kuntigine nan na naxanye
murutɛ Musa nun Haruna xili ma, e sa Kora
muxune fari, e to murutɛ Alatala xili ma.
10 Bɔxɔn yi rabi, a yi e nun Kora gerun e bode
xɔn. Tɛɛn yi a fɔxɔ ra birane muxu kɛmɛ
firin tonge suulun gan. Na yi findi misaala
ra yamaan xa. 11 Koni, Kora yixɛtɛne birin
mi faxa.

12 Simeyɔn yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma:
Nemuweli xabilana, Nemuweli yixɛtɛne;
Yamin xabilana, Yamin yixɛtɛne; Yakin
xabilana, Yakin yixɛtɛne; 13 Sera xabilana,
Sera yixɛtɛne; e nun Sayuli xabilana, Sayuli
yixɛtɛne. 14 Simeyɔn xabilane nan ne ra, e
malanxina, muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin
kɛmɛ firin.

15 Gadi yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma:
Sefɔn xabilana, Sefɔn yixɛtɛne; Xagi xa-
bilana, Xagi yixɛtɛne; Suni xabilana, Suni
yixɛtɛne; 16 Osini xabilana, Osini yixɛtɛne;
Eriya xabilana, Eriya yixɛtɛne; 17 Arodi xabi-
lana, Arodi yixɛtɛne; e nun Areli xabilana,
Areli yixɛtɛne. 18 Gadi xabilane nan ne ra, e
malanxina, muxu wuli tonge naanin kɛmɛ
suulun.

19 Eri nun Onan nan yi Yuda a dii xɛmɛne
ra, koni Eri nun Onan bata yi faxa Kanan
yamanani. 20 Yuda yixɛtɛne ni i ra xabila
yɛɛn ma: Selaxa xabilana, Selaxa yixɛtɛne;
Peresi xabilana, Peresi yixɛtɛne; e nun Sera
xabilana, Sera yixɛtɛne. 21 Peresi yixɛtɛne
ni i ra xabila yɛɛn ma: Xesirɔn xabilana,
Xesirɔn yixɛtɛne; e nun Xamuli xabilana,
Xamuli yixɛtɛne. 22 Yuda xabilane nan ne
ra, e malanxina, muxu wuli tonge solofere
wuli sennin kɛmɛ suulun.

23 Isakari yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn
ma: Tola xabilana, Tola yixɛtɛne; Puwa
xabilana, Puwa yixɛtɛne; 24 Yasubu xabilana,
Yasubu yixɛtɛne; e nun Simiron xabilana,
Simiron yixɛtɛne. 25 Isakari xabilane nan ne
ra, e malanxina, muxu wuli tonge sennin
wuli naanin kɛmɛ saxan.

26 Sabulon yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma:
Seredi xabilana, Seredi yixɛtɛne; Elon xabi-
lana, Elon yixɛtɛne; e nun Yalele xabilana,
Yalele yixɛtɛne. 27 Sabulon xabilane nan ne
ra, e malanxina, muxu wuli tonge sennin
kɛmɛ suulun.

28 Yusufu yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma:
Manase nun Efirami. 29 Manase yixɛtɛne
ni i ra: Makiri xabilana, Makiri yixɛtɛne.
Makiri nan Galadi sɔtɔ. E nun Galadi xa-
bilana, Galadi yixɛtɛne. 30 Galadi yixɛtɛne
ni i ra: Yeseri xabilana, Yeseri yixɛtɛne;
Xeleki xabilana, Xeleki yixɛtɛne; 31 Asirɛli
xabilana, Asirɛli yixɛtɛne; Siken xabilana,

Siken yixɛtɛne; [32] Sɛmida xabilana, Sɛmida yixɛtɛne; e nun Xeferi xabilana, Xeferi yixɛtɛne. [33] Selofexadi, Xeferi a dii xɛmɛn mi dii xɛmɛ sɔtɔ, koni a dii tɛmɛne sɔtɔ nɛn. Selofexadi a dii tɛmɛne xinle ni itoe ra: Maxala, Noha, Xɔgala, Milika e nun Tirisa. [34] Manase xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge suulun wuli firin kɛmɛ solofere.

[35] Efirami yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Sutela xabilana, Sutela yixɛtɛne; Bekeri xabilana, Bekeri yixɛtɛne; e nun Taxani xabilana, Taxani yixɛtɛne. [36] Sutela yixɛtɛne ni i ra: Eran xabilana, Eran yixɛtɛne. [37] Efirami xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge saxan wuli firin kɛmɛ suulun. Yusufu yixɛtɛne nan ne ra xabila yɛɛn ma.

[38] Bunyamin yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Bela xabilana, Bela yixɛtɛne; Asibeli xabilana, Asibeli yixɛtɛne; Axirami xabilana, Axirami yixɛtɛne; [39] Sufami xabilana, Sufami yixɛtɛne; e nun Xufami xabilana, Xufami yixɛtɛne. [40] Bela yixɛtɛne ni i ra: Arade nun Naman. Arade xabilana, Arade yixɛtɛne; e nun Naman xabilana, Naman yixɛtɛne. [41] Bunyamin xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin wuli suulun kɛmɛ sennin.

[42] Dan yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Suxami xabilana, Suxami yixɛtɛne. Dan xabila keden nan yi na ra. [43] Suxami xabilan nan na ra, e malanxina muxu wuli tonge sennin wuli naanin kɛmɛ naanin.

[44] Aseri yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Yimina xabilana, Yimina yixɛtɛne; Yisiwi xabilana, Yisiwi yixɛtɛne; e nun Beriya xabilana, Beriya yixɛtɛne. [45] Beriya yixɛtɛne ni i ra: Xeberi xabilana, Xeberi yixɛtɛne; e nun Malikili xabilana, Malikili yixɛtɛne. [46] Aseri a dii tɛmɛn yi xili nɛn Sera. [47] Aseri xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge suulun wuli saxan kɛmɛ naanin.

[48] Nafatali yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Yaseli xabilana, Yaseli yixɛtɛne; Guni xabilana, Guni yixɛtɛne; [49] Yeseri xabilana, Yeseri yixɛtɛne; e nun Silen xabilana, Silen yixɛtɛne. [50] Nafatali xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin wuli suulun kɛmɛ naanin.

[51] Isirayila xɛmɛn naxanye yatɛ, muxu wuli kɛmɛ sennin e nun keden kɛmɛ solofere tonge saxan.

[52] Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, [53] Yamanani taxunma nɛn e tagi e kɛɛn na, fata muxune yatɛn na. [54] Naxanye wuya, i xa kɛɛ gbeen so ne yii. Naxanye mi wuya, i xa kɛɛ xurin so ne yii. Birin kɛɛn xa lan muxune yatɛn ma. [55] Koni yamanan xa yitaxun masɛnsɛnna nan xɔn. E a sɔtɔma nɛn e kɛɛn na fata e benbane bɔnsɔnne xinle ra. [56] Birin kɛɛ bɔxɔni taxunma masɛnsɛnna nan xɔn, bɔnsɔn gbeene nun bɔnsɔn xurine yɛ.

[57] Lewi bɔnsɔnna muxuni itoe nan tɛngɛ e xabila yɛɛn ma: Gɛrisɔn xabilana, Gɛrisɔn yixɛtɛne; Kehati xabilana, Kehati yixɛtɛne; e nun Merari xabilana, Merari yixɛtɛne. [58] Lewi bɔnsɔnna xabila gbɛtɛn ni i ra: Libini xabilana, Xebiron xabilana, Maxali xabilana, Musi xabilana, e nun Kora xabilana. Kehati nan Amirama sɔtɔ. [59] Amirama a ɲaxanla yi xili nɛn "Yokebedi," Lewi a dii tɛmɛna, naxan bari Misiran yi. E nun Amirama nan Haruna nun Musa sɔtɔ, e nun Mariyama, e magilɛna. [60] Haruna nan Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara sɔtɔ. [61] Koni Nadaba nun Abihu faxa nɛn, e to tɛɛ daxataren xali Alatala yɛtagi.

[62] E Lewi xɛmɛn naxanye tɛngɛ, naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, ne lan muxu wuli mɔxɔŋɛn nun saxan nan ma. E mi tɛngɛ Isirayila kaan bonne yɛ, amasɔtɔ e mi yi lan e xa kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ e yɛ. [63] Musa nun saraxarali Eleyasari ne nan tɛngɛ Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn baan dɛ Yeriko taan yɛtagi. [64] Musa nun saraxarali Haruna Isirayila kaan naxanye tɛngɛ Sinayi tonbonni, na sese mi yi itoe yɛ. [65] Amasɔtɔ Alatala bata yi a fala ne ma, a e faxama nɛn tonbonni. Keden mi lu fɔ Yefune a dii Kalebi nun Nunu a dii Yosuwe.

27

Kɛɛ fena sariyan dii tɛmɛne xa

[1] Awa, Selofexadi a dii tɛmɛne yi fa, Xeferi a dii xɛmɛna, Galadi mamandenna. Manase a dii Makiri nan Galadi sɔtɔ Manase bɔnsɔnni, Yusufu a dii xɛmɛna. E xinle ni itoe ra: Maxala nun Noha nun Xɔgala nun Milika e nun Tirisa. [2] E yi fa Naralan Bubun so dɛɛn na Musa nun saraxarali Eleyasari nun mangane nun yamaan birin yɛtagi. E naxa, [3] "Nxu baba bata faxa tonbonni. A mi yi Kora ganla yɛ naxanye yi murutɛxi Alatala xili ma, koni a faxaxi a yɛtɛɛn yulubin nan ma, dii xɛmɛ mi yi a yii. [4] Nanfera nxu baba xinla lɔyɛ ayi a xabilani, bayo dii

xɛmɛ to mi a yii ba? Ɛ kɛɛna nde so nxu yii
nxu baba ngaxakedenne tagi."
5 Musa yi siga e kiti feen maxɔdinna
tideni Alatala ma.
6 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
7 "Selofexadi a dii tɛmɛne ɲɔndi. Kɛɛ bɔxɔna
nde so e yii e baba ngaxakedenne tagi. I lan
i yi e baba kɛɛn so e yii. 8 A fala Isirayila
kaane xa, i naxa, 'Xa muxuna nde faxa a mi
dii xɛmɛ lu, ɛ xa a kɛɛn so a dii tɛmɛn yii.
9 Xa dii tɛmɛ mi a yii, ɛ xa a kɛɛn so a ngax-
akeden xɛmɛmane yii. 10 Xa a ngaxakeden
mi na, ɛ xa a kɛɛn so a baba ngaxakeden
xɛmɛmane yii. 11 Xa a baba ngaxakeden mi
na, ɛ xa a kɛɛn so a bari bodena nde yii a
xabilani, a yi findi a gbeen na. A findima kiti
sa sariyan nan na Isirayila kaane xa, Alatala
naxan yamarixi Musa ma.' "

Yosuwe yi sugandi yamaan yɛɛratiin na Sariyane 31.1-8

12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Te
Abarimi geyani ito fari, i yi bɔxɔn mato n
naxan so Isirayila yii. 13 I na a mato, i laxi-
rayama nɛn, alo i tada Haruna. 14 Amasɔtɔ ɛ
bata n ma yamarin matandi, yamaan mu-
rutɛ waxatin naxan yi Sini tonbonni igen
dɛ. I mi n ma sariɲanna binya e yɛtagi, e
to yi igen maxɔdinma." Meriba igene nan
yi ne ra Kadesi yi Sini tonbonni.
15 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa,
16 "Alatala, Ala naxan niin biraxi adamadiine
birin yi, i xa muxuna nde ti yamani ito xun
na 17 naxan nɔɛ tiyɛ a yɛɛ ra a feen birin
yi. Alatalaa yamaan nama lu alo xuruseene
xuruse raba mi naxanye xun na."
18 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Nunu
a dii Yosuwe tongo, n ma Nii Sariɲanxin
naxan yi, i yi i yii sa a fari. 19 I yi a ti saraxar-
ali Eleyasari nun yamaan birin yɛtagi, i yi a
findi yɛɛratiin na e yɛɛ xɔri. 20 I yi i sɛnbɛna
nde so a yii, alogo Isirayila yamaan birin
xa a xuiin suxu. 21 A ti saraxarali Eleyasari
yɛtagi, alogo a xa kiti sa feen maxɔdinne ti
a xa, Yurima masɛnsɛn ti seen na Alatala
yɛtagi.* Yosuwe nun Isirayila yamaan birin
Eleyasari a yamarine suxuma nɛn e feene
birin yi." 22 Musa yi a liga alo Alatala a
yamari kii naxan yi. A yi Yosuwe tongo, a yi
a ti saraxarali Eleyasari nun yamaan birin
yɛtagi. 23 A yi a yiine sa a fari, a yi a findi
yɛɛratiin na, alo Alatala a fala e xa kii naxan
yi fata Musa ra.

28

Sanle nun waxatine saraxane
Xɔrɔyaan 29.38-46

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 "Yamarini ito fi Isirayila kaane ma, i naxa,
'Ɛ fa n kise donseene ra e waxati saxine
yi, naxanye ralima n ma tɛɛn na naxanye
xirin nafan n ma.' 3 Ito fala e xa, i naxa,
'Lɔxɔ yo lɔxɔ, ɛ fa yɛxɛɛn ɲɛɛ kedenna firin
na Alatala xɔn, fɛ mi naxanye ra saraxa
gan daxin na naxan nalima a ma tɛɛn na
waxatin birin. 4 Yɛxɛɛ keden xa ba xɔtɔnni,
a firindena fitirin ma. 5 A bama nɛn e nun
a bogise saraxana, murutu fuɲin kilo saxan
naxan namulanxi oliwi bogi dinxine turen
litiri keden nun a tagiin na. 6 Saraxa gan
daxini ito bama nɛn waxatin birin alo a liga
Sinayi geyaan fari kii naxan yi. A ralima
Alatala ma tɛɛn nan na, a xirin yi rafan
a ma. 7 Yɛxɛɛn bama nɛn e nun a minse
saraxana, wudi bogi igen litiri keden e nun
a tagi. I xa minse saraxan bɔxɔn Alatala
xa yire sariɲanxini. 8 Yɛxɛɛn firinden bama
fitirin nan ma, e nun a bogise saraxana e
nun a minse saraxana alo i naxan bama
xɔtɔnni. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na,
a xirin yi rafan a ma.' "
9 " 'Matabu Lɔxɔni, yɛxɛɛn ɲɛɛ kedenna
firin xa ba saraxan na, fɛ mi naxanye ra, e
nun e bogise saraxane, murutu fuɲin kilo
sennin naxan namulanxi turen na e nun e
minse saraxana. 10 Na saraxa gan daxine
xa ba Matabu Lɔxɔne birin yi, sa lɔxɔ yo
lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun a minse
saraxana.' "
11 " 'Kike nɛnɛn fɔlɔna, ɛ xa tura bulan
firin ba saraxa gan daxin na Alatala xa,
e nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ ke-
den kedenna solofere, fɛ mi naxanye ra.
12 Xuruseene birin bama nɛn e nun murutu
fuɲina naxan namulanxi turen na, bogise
saraxana. Ɲinge keden lanma murutu
fuɲin kilo solomanaanin nan ma. Kon-
tonna, kilo sennin. 13 Konton bulanna, kilo
saxan naxan namulanxi turen na bogise
saraxan na. Saraxa gan daxin na a ra naxan
nalima Alatala ma tɛɛn na, a xirin yi rafan

* 27:21: Yurima nun Tumin masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

a ma. [14] Ɲinge keden bama nɛn e nun a
minse saraxana, wudi bogi igen litiri saxan.
Kontonna gbeena, litiri firin. Yɛxɛɛ diina,
litiri keden nun a tagi. Saraxa gan daxin na
a ra naxan bama kike nɛnɛne birin na ɲɛɛn
bun. [15] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari
saraxan na Alatala xa, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e minse saraxane.' "

Saraxaraline 23.5-14

[16] " 'Ɲɛɛn kike singen xii fu nun naaninna,
ɛ xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba
Alatala xa.' "

[17] " 'Kikeni ito xii fu nun suulunde lɔxɔni,
sanla yi fɔlɔ. Ɛ xa buru ratetaren don
xii solofere. [18] Sanla xii singe lɔxɔni, ɛ xa
yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ nama
ɛ wanle kɛ na lɔxɔni. [19] Ɛ xa tura bulan
firin nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ ke-
den kedenna solofere ba saraxa gan daxin
na fɛ mi naxanye ra. E rali Alatala ma
tɛɛn nan na. [20] Xuruseene bama nɛn e
nun murutu fuɲin naxan namulanxi turen
na, bogise saraxana. Ɲinge keden lanma
murutu fuɲin kilo solomanaanin nan ma.
Kontonna, kilo sennin. [21] Yɛxɛɛ soloferene,
kilo saxan saxan. [22] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba
yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na
ɛ xa. [23] Na birin sama lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan
nan fari naxan bama xɔtɔnni. [24] Sanla xii
soloferene birin yi, ɛ xa na kise donseene
nan nali tɛɛn na, e xirin yi rafan Alatala
ma, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxane nun minse
saraxane fari. [25] Xii soloferede lɔxɔni, ɛ mɔn
yi yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ nama ɛ
wanle kɛ na lɔxɔni.' "

Saraxaraline 23.15-22

[26] " 'Se Xaba Singen sali lɔxɔni, ɛ na fa
bogise singene saraxane ra Alatala xɔn
Xunsagine Sanla waxatini, ɛ xa yamaan xili
malan sariɲanxini. Ɛ nama ɛ wanle kɛ.
[27] Ɛ xa tura bulan firin nun konton keden
nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna solofere
ba saraxa gan daxin na, a xirin yi rafan
Alatala ma. [28] Xuruseene bama nɛn e nun
murutu fuɲin naxan namulanxi turen na,
bogise saraxana. Ɲinge keden lanma mu-
rutu fuɲin kilo solomanaanin nan ma. Kon-
tonna, kilo sennin. [29] Yɛxɛɛ soloferene, kilo
saxan saxan. [30] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba
yulubi xafari saraxan na Ala solona seen
na ɛ xa. [31] Na saraxane bama nɛn e nun e
minse saraxane. E sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine nun e bogise saraxane fari. Ɛ
xa xuruseene ba fɛ mi naxanye ra e nun e
minse saraxane.' "

29

Saraxane Xɔtane Sanli

Saraxaraline 23.23-25

[1] " 'Kike solofereden xi singe lɔxɔni, ɛ xa
yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ nama ɛ
wanle kɛ, koni ɛ xa xɔtane fe na lɔxɔni.
[2] Ɛ xa tura bulan keden nun konton keden
nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna solofere ba
saraxa gan daxin na, fɛ mi naxanye ra. A
xirin yi rafan Alatala ma. [3] Xuruseene bama
nɛn e nun murutu fuɲin naxan namulanxi
turen na, bogise saraxana. Ɲinge keden
lanma murutu fuɲin kilo solomanaanin
nan ma. Kontonna, kilo sennin. [4] Yɛxɛɛ
soloferene, kilo saxan saxan. [5] Ɛ mɔn xa
kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala
solona seen na ɛ xa. [6] Saraxan ne sama kike
nɛnɛn saraxane nun lɔxɔ yo lɔxɔ saraxane
nan fari e nun e bogise saraxane nun minse
saraxane naxan falaxi sariyani. Saraxane
nan ne ra naxanye nalima Alatala ma tɛɛn
na, e xirin yi rafan a ma.' "

Ala solona lɔxɔn saraxane

Saraxaraline 23.26-32

[7] " 'Kike solofereden xii fude lɔxɔni, ɛ
xa yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ yi
sun. Ɛ nama wali yo kɛ. [8] Ɛ xa tura
bulan keden nun konton keden nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna solofere ba saraxa gan
daxin na Alatala xa fɛ mi naxanye ra, a xirin
yi rafan a ma. [9] Xuruseene bama nɛn e
nun murutu fuɲin naxan namulanxi turen
na, bogise saraxana. Ɲinge keden lanma
murutu fuɲin kilo solomanaanin nan ma.
Kontonna, kilo sennin. [10] Yɛxɛɛ soloferene,
kilo saxan saxan. [11] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden
ba yulubi xafari saraxan na, sa Ala solona
saraxan fari e nun lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan
daxine nun e bogise saraxane nun e minse
saraxane.' "

Bubu Kui Sanla

Saraxaraline 23.33-44

[12] " 'Kike solofereden xii fu nun suulunde
lɔxɔni, ɛ xa yamaan xili malan sariɲanxini.
Ɛ nama ɛ wanle kɛ. Ɛ xa sanla raba Alatala
xa xii solofere. [13] Xii singe lɔxɔni, ɛ xa tura
bulan fu nun saxan nun konton firin nun
yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin
ba saraxa gan daxin na Alatala xa, fɛ mi
naxanye ra. A ralima a ma tɛɛn nan na, a

xirin yi rafan a ma. [14] E bama nɛn e nun
murutu fuɲin naxan namulanxi turen na
bogise saraxana. Ɲinge keden kilo solo-
manaanin, kontonna kilo sennin. [15] Yɛxɛɛ
fu nun naaninne, kilo saxan saxan. [16] Ɛ mɔn
xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na,
sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun
e bogise saraxane nun e minse saraxane.' "
[17] " 'Xii firinde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan
fu nun firin nun konton firin nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi
naxanye ra. [18] E bama nɛn e nun e bogise
saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne
yatɛn ma. [19] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi
xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan
daxine fari e nun e bogise saraxane nun e
minse saraxane.' "
[20] " 'Xii saxande lɔxɔni, ɛ xa tura bulan
fu nun keden nun konton firin nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi
naxanye ra. [21] E bama nɛn e nun e bogise
saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne
yatɛn ma. [22] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi
xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan
daxine fari e nun e bogise saraxane nun e
minse saraxane.' "
[23] " 'Xii naaninde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan
fu nun konton firin nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden
kedenna fu nun naanin ba fɛ mi naxanye ra.
[24] E bama nɛn e nun e bogise saraxane nun e
minse saraxane, naxanye lanɲɛ turane nun
kontonne nun yɛxɛɛne yatɛn ma. [25] Ɛ mɔn
xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na,
sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun
e bogise saraxane nun e minse saraxane.' "
[26] " 'Xii suulunde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan
solomanaanin nun konton firin nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi
naxanye ra. [27] E bama nɛn e nun e bogise
saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne
yatɛne ma. [28] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi
xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan
daxine fari e nun e bogise saraxane nun e
minse saraxane.' "
[29] " 'Xii senninde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan
solomasɛxɛ nun konton firin nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi
naxanye ra. [30] E bama nɛn e nun e bogise
saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne
yatɛn ma. [31] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi
xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan
daxine fari e nun e bogise saraxane nun e
minse saraxane.' "
[32] " 'Xii soloferede lɔxɔni, ɛ xa tura bulan
solofere nun konton firin nun yɛxɛɛn ɲɛɛ
keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi
naxanye ra. [33] E bama nɛn e nun e bogise
saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne
yatɛn ma. [34] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi
xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan
daxine fari e nun e bogise saraxane nun e
minse saraxane.' "
[35] " 'Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, ɛ xa ɛ malan.
Ɛ nama ɛ wanla kɛ. [36] Ɛ xa tura keden
nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden
kedenna solofere ba saraxa gan daxin na fɛ
mi naxanye ra. E xa rali Alatala ma tɛɛn na,
naxan xiri rafan a ma. [37] E bama nɛn e nun
e bogise saraxane nun e minse saraxane,
naxanye lanɲɛ turane nun kontonne nun
yɛxɛɛne yatɛn ma. [38] Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden
ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo
lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e bogise
saraxane nun e minse saraxane.' "
[39] " 'Saraxane nan ne ra ɛ lan ɛ xa naxanye
ba Alatala xa sali lɔxɔne yi. E sama nɛn
ɛ saraxa gan daxine fari, e nun ɛ bogise
saraxane nun ɛ minse saraxane nun ɛ bɔɲɛ
xunbeli saraxane, ɛ naxanye ba dɛ tiina fe
ra hanma ɛ ɲɛnige ma saraxane.' "

30

Dɛ tiine sariyana

[1] Alatala Musa yamari naxanye birin ma,
a yi ne birin fala Isirayila kaane xa.
[2] Musa yi falan ti Isirayila bɔnsɔnne man-
gane xa, a naxa, "Alatalaa yamarini ito nan
fixi: [3] Xa xɛmɛna nde a kɔlɔ hanma a a dɛ
ti a a xa saraxan ba Alatala xa hanma a xa
fena nde raba, a nama a falan kala. A naxan
birin falaxi, a xa na raba."
[4] "Xa sungutunna nde a kɔlɔ hanma a a
dɛ ti a a saraxan bama Alatala xa, hanma a
fena nde rabama nɛn, a mɔn a baba konni,
[5] a baba na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi
sese fala, a lan a yi a kɔlɔne nun a dɛ ti
xuine birin nakamali. [6] Koni a baba na a mɛ
waxatin naxan yi, xa a mi tin, a mi lan a yi
a kɔlɔne nun a dɛ ti xuine rakamali. Alatala
diɲama nɛn a ma, bayo a baba mi tinxi."
[7] "Xa sungutunna nde a kɔlɔ hanma a a
dɛ ti xaxilitareyani, na xanbi ra a yi futu,
[8] a xɛmɛn na a mɛ waxatin naxan yi, xa

a mi sese fala, a lan a yi a kɔlɔne nun a
dɛ ti xuine rakamali. 9 A xɛmɛn na a mɛ
waxatin naxan yi, xa a mi tin, a xa a kɔlɔne
nun a xaxilitareya dɛ xuine yikala. Alatala
dɲama nɛn ɲaxanla ma."
10 "Kaɲa gilɛɛn hanma ɲaxanla naxan
xɛmɛn bata a mɛ a ra, xa na nde a kɔlɔ
hanma a a dɛ ti a fena nde rabama nɛn, a
lan a yi na birin nakamali."
11 "Xa ɲaxanla bata dɔxɔ xɛmɛ taa ra, a a
kɔlɔ hanma a a dɛ ti a fena nde rabama nɛn,
12 a xɛmɛn na a mɛ, xa a mi sese fala a mi
tondi, a lan a yi a kɔlɔne nun dɛ ti xuine
birin nakamali. 13 Koni a xɛmɛn na a mɛ
waxatin naxan yi, xa a mi tin, a mi lan a yi
a kɔlɔne nun dɛ ti xuine rakamali. Alatala
dɲama nɛn a ma, amasɔtɔ a xɛmɛn bata a
kala. 14 Nayi, a xɛmɛn nɔɛ tinɲɛ nɛn hanma
a tondi a kɔlɔne nun a dɛ ti xuine ma. 15 A
na a mɛ, xa a xɛmɛn mi sese fala a ɲaxanla
xa, a bata tin a kɔlɔne nun dɛ ti xuine birin
ma a dunduni. 16 Koni xa lɔxɔn bata dangu a
xɛmɛna a fe mɛxi naxan yi, a yi fa a ɲaxanla
dɛ ti xuine kala, xɛmɛna a ɲaxanla hakɛn
goronna tongoma nɛn."
17 Alatala na sariyane nan falaxi Musa xa
dɛ tiina fe yi ɲaxalan futuxina fe yi hanma
dii tɛmɛn naxan a baba konni.

31

Midiyan kaane yi ɲaxankata

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 "Midiyan kaane fe ɲaxin saran e ra, e
naxan ligaxi Isirayila kaane ra. Na xanbi ra,
i laxirayama nɛn." 3 Nayi, Musa yi a fala ya-
maan xa, a naxa, "Muxuna ndee xa e yitɔn
yɛngɛ so xinla ma ɛ yɛ. E sigama Midiyan
kaane nan yɛngɛdeyi, alogo Alatala xa e
fe ɲaxine saran e ra. 4 Nayi, ɛ xa yɛngɛ
soon muxu wuli keden keden tongo Isiray-
ila bɔnsɔnne birin yi."
5 E yi muxu wuli fu nun firin tongo Isiray-
ila ganle yɛ yɛngɛ so xinla ma. Bɔnsɔn ke-
den, wuli keden. 6 Musa yi e rasiga yɛngɛni,
bɔnsɔn yo bɔnsɔn muxu wuli keden, e nun
Finexasi, saraxarali Eleyasari a dii xɛmɛna,
naxan se rasarijnanxina ndee xali e nun
xɔtaan naxanye fema yɛngɛni.
7 E yi siga Midiyan yamanan yɛngɛdeni
alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan
yi. E yi xɛmɛne birin faxa. 8 E Midiyan
manga suulun fan faxa, Efi nun Rekemi
nun Suru nun Xuru nun Reba. E Beyori
a dii Balami fan faxa silanfanna ra. 9 E yi
Midiyan ɲaxanle nun e diine tongo, e nun
e xuruseene nun e yii seene birin. 10 E yi
e taane nun e dɔxɔdene birin gan. 11 E
yi se tongoxine birin xali e nun muxune
nun xuruseene. 12 E yi fa suxu muxune
nun se tongoxine ra Musa nun saraxarali
Eleyasari nun Isirayila yamaan fɛma daax-
adeni Moyaba mɛrɛmɛrɛni Yurudɛn baan
dɛxɔn Yeriko yɛtagi.
13 Musa nun saraxarali Eleyasari nun ya-
maan mangane yi siga e ralandeni daax-
aden fari ma. 14 Musa yi xɔlɔ gali kuntig-
ine ma naxanye muxu wuli xun na e nun
naxanye muxu kɛmɛ xun na naxanye yi
kelima na yɛngɛni. 15 Musa yi e maxɔdin,
a naxa, "Nanfera ɛ ɲaxanle luxi e nii ra?
16 E tan nan Balami a kawandin namɛ, e
Isirayila kaane bira tinxintareyani Alatala
ra Peyori yi, fitina furen yi so Alatala ya-
mani. 17 Iki ɛ dii xɛmɛne birin faxa, e nun
ɲaxanla naxanye xɛmɛ feen kolon. 18 Koni
ɛ nɔɛ sungutun nasɔlɔnxine ramarɛ nɛn ɛ
yɛtɛ xa. 19 Naxanye birin faxan tixi ɛ yɛ
hanma e yiin din muxu faxaxin na, ne xa
lu daaxaden fari ma xii solofere. Ɛ lan ɛ yi
ɛ rasarijnan xii saxanden nun xii soloferede
lɔxɔni e nun ɛ suxu muxune. 20 Ɛ mɔn
xa dugine rasarijnan, e nun seen naxanye
rafalaxi kidin na hanma sii xaben na hanma
wudin na."
21 Sofaan naxanye keli yɛngɛni, saraxarali
Eleyasari yi a fala ne xa, a naxa, "Alatala ito
nan yamarixi Musa ma a sariyani: 22 Xɛmaan
nun gbetin nun sulan nun wuren nun
yɔxɔna, 23 e nun tɛɛn mi naxanye birin
ganma, ɛ xa ne rasarijnan tɛɛn nan na. Na
xanbi ra, ɛ yi e rasin marasarijnan igeni.
Naxanye ganma, ɛ ne rasin marasarijnan
igeni gbansan. 24 Ɛ na ɛ dugine xa xii
soloferede lɔxɔni, ɛ sarijnanma nɛn. Nayi,
ɛ nɔɛ soɛ nɛn daaxadeni."
25 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, 26 "I
tan nun saraxarali Eleyasari nun yamaan
xabila mangane, ɛ muxune nun xuruseene
birin tɛngɛ naxanye tongoxi yɛngɛni. 27 Na
xanbi ra, i xa e yitaxun firinna ra, fɔxɔ
kedenna sofane nan gbeen na ra naxanye
siga yɛngɛni, fɔxɔ kedenna yamaan dɔnxɛn
nan gbeen na ra. 28 I xa ndedi ba sofane
gbeen na mudun na Alatala xa: i muxu
keden ba muxu kɛmɛ suulunna ra hanma
xuruse kɛmɛ suulun e nun ɲingene nun

sofanle nun yɛxɛɛne nun siine birin. [29] I xa
muduni ito ba e gbeen na, i yi a so saraxarali
Eleyasari yii Alatala gbeen na. [30] Isirayila
yamaan dɔnxɛn gbeen tan, i xa muxu keden
ba muxu tonge suulunna ra, hanma xuruse
tonge suulun e nun ɲingene nun sofanle
nun yɛxɛɛne nun siine birin. I yi e so
Lewi bɔnsɔnna muxune yii, Alatala Batu
Bubun taxuxi naxanye ra." [31] Musa nun
saraxarali Eleyasari yi a liga alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi. [32] Sofane seen
naxanye tongo yɛngɛni, itoe nan lu yɛngɛn
xanbini: xuruse xunxuri wuli kɛmɛ sennin
wuli tonge solofere wuli suulun, [33] ɲinge
wuli tonge solofere wuli firin, [34] sofali wuli
tonge sennin wuli keden, [35] e nun sungutun
nasɔlɔnxi wuli tonge saxan wuli firin.

[36] Naxan yitaxun yɛngɛsone ra na ni i ra:
xuruse xunxuri wuli kɛmɛ saxan wuli tonge
saxan e nun solofere kɛmɛ suulun, [37] xuruse
xunxurin kɛmɛ sennin tonge solofere e nun
suulun yi ba a ra mudun na Alatala xa, [38] e
nun ɲinge wuli tonge saxan wuli senninne,
ɲinge tonge solofere e nun firin yi ba a ra
mudun na Alatala xa, [39] e nun sofali wuli
tonge saxan kɛmɛ suulunna, sofali tonge
sennin e nun keden yi ba a ra mudun
na Alatala xa, [40] e nun muxu wuli fu nun
senninna, muxu tonge saxan e nun firin yi
ba a ra mudun na Alatala xa. [41] Musa yi
na mudun so saraxarali Eleyasari yii Alatala
gbeen na, alo Alatala a yamari a ma kii
naxan yi.

[42] Isirayila yamaan gbeen ni i ra Musa
naxan dɔxɔ a danna. [43] Yamaan gbeena:
xuruse xunxuri wuli kɛmɛ saxan wuli tonge
saxan wuli solofere kɛmɛ suulun, [44] e nun
ɲinge wuli tonge saxan wuli sennin, [45] e nun
sofali wuli tonge saxan kɛmɛ suulun, [46] e
nun muxu wuli fu nun sennin. [47] Naxan soxi
Isirayila kaane yii, Musa yi muxu keden ba
muxu tonge suulunna ra, a xuruse keden
ba xuruse tonge suulunna ra, alo Alatala a
yamari a ma kii naxan yi. A yi e so Lewi
bɔnsɔnna muxune yii, Ala Batu Bubun yi
taxuxi naxanye ra.

[48] Ganla kuntigine yi siga Musa fɛma nax-
anye muxu wuli xun na e nun naxanye
muxu kɛmɛ xun na. [49] E yi a fala a xa, e naxa,
"Sofaan naxanye nxɔ yamarine bun, nxu
bata ne tɛngɛ. Hali keden mi baxi nxu ra.
[50] Nanara, nxu xɛma seen naxanye sɔtɔxi,
nxu bata fa ne ra Alatala xɔn a kiseen na
nxu niin xunba saranna ra: kɔɛ birane, yii
kɔɛ rasone, yii soli rasone, tunla sone, e nun
ɲɛrɛne." [51] Musa nun saraxarali Eleyasari
yi na xɛma muranne birin nasuxu e ra.
[52] Kuntigin naxanye muxu wuli xun na e nun
naxanye muxu kɛmɛ xun na, ne xɛma seene
binyan yi sigɛ han kilo kɛmɛ tonge solofere,
e naxanye fi Alatala ma. [53] Sofane tan yi
e se tongoxine ramara e yii. [54] Musa nun
saraxarali Eleyasari yi kuntigine xɛmaan
tongo, e yi a xali Naralan Bubuni, alogo
Alatala xa a ɲɔxɔ lu Isirayila kaane xɔn.

32

Isirayila kaana ndee yi dɔxɔ Yurudɛn so-
geteden binni

Sariyane 3.12-22

[1] Xuruse wuyaxi yi Rubɛn nun Gadi
bɔnsɔnne yii. E yi a to a Yaasɛri nun Galadi
bɔxɔn yi fan e xuruseene xa. [2] Nayi, Gadi
kaane nun Rubɛn kaane yi fa Musa nun
saraxarali Eleyasari nun yamaan mangane
fɛma, e yi a fala, e naxa, [3] "Alatala yamanan
naxanye nɔxi Isirayila yamaan xa, Ataroti
nun Dibon nun Yaasɛri nun Nimira nun
Xɛsibɔn nun Eleyale nun Sebami nun Nebo
nun Bewoni, [4] na yamanane fan xuruseene
xa, anu xuruseene nxu tan yii han, nxu tan
ɛ walikɛne." [5] E yi a fala, e naxa, "Xa ɛ tinɲɛ
nxɔ falan ma, na bɔxɔn xa so nxu yii, ɛ nama
nxu xali Yurudɛn baan kidi ma."

[6] Musa yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ tan dɔxɔn
nɛn be ba, ɛ ngaxakedenne yi siga yɛngɛ
sodeni? [7] Nanfera ɛ Isirayila kaane tun-
naxɔlɔma sigadeni yamanani Alatala naxan
soxi e yii? [8] Ɛ fafane fan na nan liga
bonni, n to e rasiga yamanan matodeni keli
Kadesi-Barineya yi. [9] E te nɛn han Esikoli
mɛrɛmɛrɛni. E to yelin yamanan matoɛ, e
yi Isirayila kaane tunnaxɔlɔ e ma alogo e
nama siga yamanani Alatala naxan soxi e
yii. [10] Na lɔxɔni Alatala yi xɔlɔ, a yi a kɔlɔ, a
naxa, [11] 'Muxuni itoe naxan minixi Misiran
yi, naxanye barin bata dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn
na, ne mi bɔxɔn toma n na n kɔlɔxi naxan
so fe ra Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba
yii, amasɔtɔ e mi luxi n fɔxɔ ra ki faɲi. [12] Fɔ
Yefune a dii Kalebi, Kenisi kaana, e nun
Nunu a dii Yosuwe, bayo e lu nɛn Alatala
fɔxɔ ra ki faɲi.' [13] Alatalaa xɔlɔ gbeen keli
nɛn Isirayila kaane xili ma, a yi e rasiga
tonbonna xun xɔn ɲɛɛ tonge naanin, han
na waxatin muxune birin yi ɲan naxanye fe

ɲaxin liga Alatala yɛtagi. 14 Iki ɛ tan yulubi
kanne, ɛ faxi ɛ fafane nan ma. Ɛ Alatala
raxɔlɔma nɛn Isirayila xili ma dangu e ra.
15 Anu, xa ɛ xɛtɛ a fɔxɔ ra, a mɔn yamani ito
birin luma nɛn tonbonni, ɛ yi findi yamaan
birin halagi xunna ra."

16 Na muxune mɔn yi e maso Musa ra e
yi a fala a xa, e naxa, "Nxu waxi sansanne
sa feni be nxɔ xuruseene xa nxu yi taane
ti nxɔ denbayane xa. 17 Na xanbi ra, nxu
yɛngɛ so seene tongɛ, nxu yi ti Isirayila
kaan bonne yɛɛ ra, nxu yi e xali e yirene
yi. Nayi, nxɔ denbayane luma nɛn taa
makantanxine kui, e ratanga yamanani ito
muxune ma. 18 Nxu mi xɛtɛ nxu konne yi,
fɔ Isirayila kaane birin na dɔxɔ e bɔxɔne
yi. 19 Nxu mi bɔxɔn sɔtɔma Yurudɛn baan
fɔxɔ kedenni alo e tan, bayo nxu bata nxɔ
bɔxɔn sɔtɔ be binni baan sogeteden binni."
20 Musa yi a fala e xa, a naxa, "Xa ɛ falani
ito liga, xa ɛ yɛngɛ so seene tongo Alatala
xa, 21 xa ɛ sofane birin Yurudɛn baan gidi
Alatala yɛtagi han a yi a yaxune birin kedi,
22 xa yamanan lu Alatala nɔɔn bun, nayi
Alatala nun Isirayila tinma nɛn ɛ yi xɛtɛ be.
Nayi, yamanani ito findima nɛn ɛ gbeen na
Alatala yɛtagi. 23 Koni xa ɛ mi na liga, ɛ bata
yulubin liga Alatala ra. Ɛ xa a kolon, fa fala
ɛ yulubin saranna ɛ lima nɛn. 24 Awa, ɛ xa
taane ti ɛ denbayane xa, e nun sansanne ɛ
xuruse kurune xa, koni ɛ xa ɛ dɛ ti xuine
rakamali de!"

25 Gadi kaane nun Rubɛn kaane yi a fala
Musa xa, e naxa, "Nxu tan, i ya walikɛne
a ligama nɛn alo i a yamarixi kii naxan
yi. 26 Nxɔ diine nun nxɔ ɲaxanle nun nxɔ
xuruseene birin luma nɛn Galadi taane yi.
27 Koni nxu tan i ya walikɛne birin yɛngɛ so
seene tongoma nɛn, nxu siga yɛngɛ sodeni
Alatala yɛtagi, alo nxu kanna a falaxi kii
naxan yi."

28 Musa yi yamarin fi saraxarali Eleyasari
ma e nun Nunu a dii Yosuwe ma, e nun
Isirayila bɔnsɔn mangane ma e fe ra. 29 Musa
yi a fala e xa, a naxa, "Xa Gadi kaane nun
Rubɛn kaane Yurudɛn baan gidi ɛ fɔxɔ ra,
e birin yi yɛngɛ so seene tongo Alatala xa,
nayi yamanan na lu ɛ nɔɔn bun, ɛ Galadi
yamanan so e yii e gbeen na. 30 Koni xa e
birin mi gidi ɛ fɔxɔ ra yɛngɛ so seene ra e
yii, e xa dɔxɔ ɛ tagi Kanan bɔxɔni."

31 Gadi kaane nun Rubɛn kaane yi a fala, e
naxa, "Alatala bata naxan fala, nxu tan i ya
walikɛne na ligama nɛn. 32 Nxu gidima nɛn
Kanan yamanani Alatala xa yɛngɛ so seene
ra nxu yii, koni nxu kɛɛ bɔxɔn sɔtɔma nɛn
Yurudɛn baan be binni."

33 Musa yi Amorine manga Sixɔn ma ya-
manan nun Basan manga Ogo a yamanan
so Gadi kaane nun Rubɛn kaane nun Yusufu
a dii Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yii, e
nun e taane nun bɔxɔn naxanye e rabilinni.

34 Gadi kaane yi Dibon nun Ataroti nun
Aroyeri nun 35 Atiroti-Sofani nun Yaasɛri
nun Yogboha nun 36 Beti-Nimira nun Beti-
Haran ti taa makantanxine ra, e yi xuruse
sansanne sa.

37 Rubɛn kaane yi Xɛsibɔn ti, e nun Eleyale
nun Kiriyatayimi nun 38 Nebo nun Baali-
Meyɔn, e naxanye xiliye masara, e nun
Sibima. E taan naxanye ti e yi ne xili sa.

39 Manase a dii Makiri yixɛtɛne yi siga
Galadi yi, e yi a suxu, e yi Amorine kedi
naxanye yi dɔxi na. 40 Nayi, Musa yi Galadi
so e yii alogo e xa dɔxɔ na. 41 Yayiri, Manase
yixɛtɛna nde yi siga, a yi taadina ndee suxu,
a yi e xili sa "Yayiriya." 42 Noba yi siga, a yi
Kenata suxu e nun a banxidɛne, a yi a xili sa
"Nobaya."

33

Isirayila kaane sigatina

1 Isirayila kaane sigadene ni i ra e to mini
Misiran yi e gali yɛɛn ma, Musa nun Haruna
yamarin bun. 2 Musa yi tidene sɛbɛma
Alatalaa yamarin nan ma. E sigadene ni i
ra, e tide yɛɛn ma.

3 E keli Ramisesi yi kike singen xii fu nun
suulundeni Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
kuye baani. Isirayila kaane xɔrɔyaxin yi
mini Misiran kaane birin yɛtagi, 4 Misiran
kaane yi e dii singene binbine maluxunma
waxatin naxan yi Alatala naxanye faxa e yɛ.
Amasɔtɔ Alatala e alane yalagi nɛn.

5 Isirayila kaane yi keli Ramisesi yi, e sa
daaxa Sukɔti yi. 6 E yi keli Sukɔti yi, e sa
daaxa Etama yi tonbonna danna ra. 7 E yi
keli Etama yi, e yi xɛtɛ han Pihahiroti yi,
Baali-Sefɔn yɛtagi, e yi sa daaxa Migidoli
dɛxɔn. 8 E yi keli Pihahiroti yi, e yi baan gidi
tonbonna binni, e yi xii saxan siga ti Etama
tonbonni, e yi sa daaxa Mara yi. 9 E yi keli
Mara yi, e siga Elimi yi, tigi fu nun firin e
nun tugu bili tonge solofere yi dɛnaxan yi.

E yi daaxa mɛnni. [10] E yi keli Elimi yi, e sa
daaxa Gbala Baan dɛxɔn. [11] E yi keli Gbala
Baani, e sa daaxa Sin tonbonni. [12] E yi keli
Sin tonbonni, e sa daaxa Dofika yi. [13] E yi keli
Dofika yi, e sa daaxa Alusi yi. [14] E yi keli Alusi
yi, e sa daaxa Refidimi yi, yamaan mi min
igen sɔtɔ dɛnaxan yi. [15] E yi keli Refidimi yi,
e sa daaxa Sinayi tonbonni.

[16] E yi keli Sinayi tonbonni, e sa daaxa
Kibiroti-Hatawa yi. [17] E yi keli Kibiroti-
Hatawa yi, e sa daaxa Xaserɔti yi. [18] E yi keli
Xaserɔti yi, e sa daaxa Ritima yi. [19] E yi keli
Ritima yi, e sa daaxa Rimɔn-Peresi yi. [20] E
yi keli Rimɔn-Peresi yi, e sa daaxa Libina yi.
[21] E yi keli Libina yi, e sa daaxa Risa yi. [22] E yi
keli Risa yi, e sa daaxa Kehelata yi. [23] E yi keli
Kehelata yi, e sa daaxa Saferi geyaan ma. [24] E
yi keli Saferi geyaan ma, e sa daaxa Harada
yi. [25] E yi keli Harada yi, e sa daaxa Makeloti
yi. [26] E yi keli Makeloti yi, e sa daaxa Taxati
yi. [27] E yi keli Taxati yi, e sa daaxa Tera yi.
[28] E yi keli Tera yi, e sa daaxa Mitika yi. [29] E yi
keli Mitika yi, e sa daaxa Hasimona yi. [30] E yi
keli Hasimona yi, e sa daaxa Moseroti yi.

[31] E yi keli Moseroti yi, e sa daaxa Bene-
Yakani yi. [32] E yi keli Bene-Yakani yi, e sa
daaxa Horo-Gidigadi yi. [33] E yi keli Horo-
Gidigadi yi, e sa daaxa Yotobata yi. [34] E yi
keli Yotobata yi, e sa daaxa Abirona yi. [35] E
yi keli Abirona yi, e sa daaxa Esiyon-Gebere
yi. [36] E yi keli Esiyon-Gebere yi, e sa daaxa
Kadesi yi Sini tonbonni. [37] E yi keli Kadesi yi,
e sa daaxa Horo geyaan ma, Edɔn yamanan
danna.

[38] Saraxarali Haruna yi te Horo geyaan
ma, Alatalaa yamarin ma. A sa faxa mɛnni,
Isirayila kaane minin ɲɛɛ tonge naanindeni
Misiran yi a kike suulunden xii singeni.
[39] Haruna bata yi ɲɛɛ kɛmɛ mɔxɔŋɛn nun
saxan sɔtɔ siimayaan na a faxa waxatin
naxan yi Horo geyaan fari.

[40] Kanan Manga Aradi naxan yi dɔxi
Negewi yi Kanan yamanani, na yi Isirayila
kaane fa feen mɛ.

[41] E yi keli Horo geyaan ma, e sa daaxa
Salimona yi. [42] E yi keli Salimona yi, e sa
daaxa Punon yi. [43] E yi keli Punon yi, e sa
daaxa Oboti yi. [44] E yi keli Oboti yi, e sa daaxa
Ye-Abarimi yi Moyaba danna ra.

[45] E yi keli Iyimi yi, e sa daaxa Dibon-
Gadi yi. [46] E yi keli Dibon-Gadi yi, e sa
daaxa Alamɔn-Dibilatayimi yi. [47] E yi keli
Alamɔn-Dibilatayimi yi, e sa daaxa Abarimi
geyane yi Nebo yɛtagi. [48] E yi keli Abarimi
geyane yi, e sa daaxa Moyaba mɛrɛmɛrɛne
yi, Yurudɛn baan dɛxɔn, Yeriko yɛtagi.
[49] E yi daaxa Yurudɛn baan dɛxɔn Moyaba
mɛrɛmɛrɛne yi, keli Beti-Yɛsimoti yi han
Abeli-Sitimi.

[50] Alatala yi a fala Musa xa Moyaba
mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn baan dɛxɔn Yeriko
yɛtagi, [51] a Musa xa a fala Isirayila kaane
xa, a naxa, “Ɛ na Yurudɛn baan gidi, ɛ so
Kanan yamanani, [52] ɛ xa yamanan muxune
birin kedi. Ɛ e suxure gɛmɛne nun suxure
wurene kala, e nun e taane kidene. [53] Ɛ e
yamanan tongo ɛ yi dɔxɔ na, amasɔtɔ n bata
a so ɛ yii ɛ gbeen na. [54] Ɛ masɛnsɛnna ti,
ɛ yamanani taxun bɔnsɔnne ra. Naxanye
wuya, ɛ kɛɛ bɔxɔ gbeen so ne yii. Naxanye
mi wuya ɛ xa a xurin so ne yii. E na naxan
sɔtɔ masɛnsɛnna xɔn, e gbeen nan na ra.
Kɛɛ bɔxɔne yitaxunma ɛ fafane bɔnsɔn yɛɛn
nan ma. [55] Koni xa ɛ mi yamanan muxune
birin kedi, ɛ na naxanye lu na, ne ɛ tɔrɔma
nɛn alo tansinna ɛ yɛɛne xɔn hanma ɲanla
naxanye ɛ fatin masɔxɔnma. E ɛ tɔrɔma nɛn
yamanani ɛ dɔxɔma dɛnaxan yi. [56] Nayi, n
naxan nagidixi e ma, na ligama ɛ tan nan
na.”

34

*Kanan b*ɔxɔn danna

[1] Alatala yi a fala Musa xa, [2] a a xa a
yamari Isirayila kaane ma, a naxa, “Ɛ na
so Kanan yamanani, n bɔxɔn naxan soma
ɛ yii ɛ kɛɛn na, na danne ni i ra: [3] Ɛ
yamanan yiifari fɔxɔn danna findima Sini
tonbonna nan na, Edɔn yamanan danna
ra. Na danna fɔlɔma Fɔxɔ Daraan yiifari
fɔxɔn nin sogeteden binni. [4] A bilinma nɛn
Akaribimi geyaan yiifari fɔxɔni, siga Sini
binni, dangu Kadesi-Barineya yiifari fɔxɔn
ma han Xasari-Adari han Asimon. [5] Keli
Asimon yi, danna mɔn danguma nɛn sa
dɔxɔ Misiran xuden na, a sa dɔxɔ fɔxɔ igen
na. [6] Sogegododе binni, danna findima fɔxɔ
ige gbeen nan na. [7] Kɔmɛnna ma, ɛ xa
danna sa fɔxɔ ige gbeen nun Horo geyaan
tagi. [8] Keli Horo geyaan ma, ɛ yi a radangu
Lebo-Xamata han Sedadi yi. [9] A yi siga han
Sifiron, sa dɔxɔ Xasari-Enan na. Ɛ kɔmɛn
ma danna nan na ra. [10] Sogeteden binni, ɛ
xa danna sa keli Xasari-Enan yi siga Sefami
binni. [11] Keli mɛnni, a yi siga Ribila binni,

Ayin sogeteden binni, sa dɔxɔ tintin yiren
na Kinɛrɛti Daraan sogetedeni. 12 Danna yi
sa dɔxɔ Yurudɛn Baan na siga Fɔxɔ Darani.
Ɛ yamanan danne findin ne nan na."
13 Musa yi na yamarine rali Isirayila kaane
ma. A mɔn yi a fala e xa, a naxa, "Alatala
yamanani ito nan yitaxunma bɔnsɔn solo-
manaanin nun a tagiin na masɛnsɛnna
xɔn. 14 Amasɔtɔ Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi
bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ ke-
denna bata yi e kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ. 15 Bɔnsɔn
firin nun a tagini ito bata e kɛɛ bɔxɔn
sɔtɔ Yurudɛn Baan sogeteden binni, Yeriko
yɛtagi."

Yɛɛratine xa bɔxɔni taxun

16 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
17 "Saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii
Yosuwe xa yamanani taxun. 18 I mɔn xa
bɔnsɔn manga keden keden sa e fari e mali-
deni."
19 E xinle ni itoe ra: Yefune a dii Kalebi
Yuda bɔnsɔnni,
20 Amixudi a dii Semuyɛli Simeyɔn
bɔnsɔnni,
21 Kisilon ma dii Elidadi Bunyamin
bɔnsɔnni,
22 Yogili a dii Buki, Dan bɔnsɔn mangana,
23 Efodi a dii Xaniyeli, Yusufu a dii Manase
bɔnsɔn mangana,
24 Sifitan ma dii Kɛmuyɛli, Yusufu a dii
Efirami bɔnsɔn mangana,
25 Parinaki a dii Elisafan, Sabulon bɔnsɔn
mangana,
26 Asan ma dii Palitiyɛli, Isakari bɔnsɔn
mangana,
27 Selomi a dii Axixudi, Aseri bɔnsɔn man-
gana,
28 e nun Amixudi a dii Pedaheli Nafatali
bɔnsɔn mangana.
29 Alatala ne nan yamarixi e xa Kanan
yamani taxun Isirayila kaane ra.

35

Lewi a taane

1 Alatala yi a fala Musa xa Moyaba
mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn Baan dɛxɔn Yeriko
yɛtagi, a naxa, 2 "Isirayila kaane yamari a
e xa taane ba e kɛɛ bɔxɔne ra e yi e fi
Lewi bɔnsɔnna muxune ma, alogo e xa dɔxɔ
na. E mɔn yi na taane rabilin xɛɛne so e
yii. 3 Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxune taane
sɔtɔma nɛn e dɔxɔdene ra, e yi bɔxɔne sɔtɔ
e rabilinni e ɲingene nun e seene nun e
xuruseene xa. 4 Ɛ bɔxɔn naxanye soma Lewi
bɔnsɔnna muxune yii, ne danne nun taane
yinne xa makuya e bode ra han nɔngɔnna
yɛ wuli keden. 5 Taan fɔxɔ naaninne kuyan
xa lan, nɔngɔnna yɛ wuli firin sogeteden
binni, nɔngɔnna yɛ wuli firin yiifari fɔxɔni,
nɔngɔnna yɛ wuli firin sogegododen binni,
e nun nɔngɔnna yɛ wuli firin kɔmɛnna ma.
Taan xa lu a tagini. E xɛɛne danne sama
na kii nin. 6 Ɛ taan naxanye soma Lewi
bɔnsɔnna muxune yii, ɛ xa sennin sugandi
ne yɛ marakisi taane ra alogo muxun naxan
na faxan ti, a xa a gi, a siga mɛnna nde
yi. Ɛ mɔn xa taa tonge naanin nun firin
gbɛtɛye so e yii. 7 A malanxina, ɛ taa tonge
naanin nun solomasɛxɛ nan soma Lewi
bɔnsɔnna muxune yii e nun e rabilinne
xɛɛne. 8 Isirayila bɔnsɔnna birin xa taana
ndee so e yii naxan nun a bɔnsɔnna lan.
Taa gbegbe xa ba bɔnsɔn gbeene bɔxɔne ra,
ndedi yi ba bɔnsɔn xurine bɔxɔne ra."

Marakisi taane

Sariyane 4.40-43 nun 19.1-13 nun Yosuwe 20.1-9

9 Alatala yi a fala Musa xa, 10 a a xa a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ na Yurudɛn
baan gidi ɛ so Kanan yamanani, 11 ɛ xa taana
ndee sugandi marakisi taane ra. Naxan na
faxan ti a mi a rakelixi a ma, a a gima nɛn
a siga mɛnna nde yi. 12 A yi ratanga faxa
muxun gbeeɲɔxɔ muxun ma mɛnni, alogo
a nama faxa benun yamaan yi a makiti. 13 Ɛ
taan naxanye soma e yii, taa sennin nan
findima marakisi taane ra ne yɛ. 14 Marakisi
taa saxan xa lu Yurudɛn baan sogeteden
binni, saxan Kanan yamanani. 15 Muxune
ratangama nɛn taa senninni itoe yi, Isiray-
ila kaana hanma xɔŋɛn naxan dɔxi Isirayila
kaane yɛ. Naxan na faxan ti, a mi a rakeli a
ma, fɔ a xa a gi, a siga mɛnna nde yi."
16 "Xa muxuna nde faxan ti wure ma seen
na, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi
faxa. 17 Xa a gɛmɛn tongo naxan muxun
faxɛ, a muxuna nde gɔlɔn a ra, a yi a faxa,
faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.
18 Xa a wudin tongo naxan muxun faxɛ, a
yi muxuna nde bɔnbɔ a ra, a faxa, faxa
tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.
19 Faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun nan faxa
tiin faxama. A na a to, a xa a faxa. 20 Xa
muxuna nde a boden nabira, a bata yi a
yitɔn xɔnnantenyani, hanma a a rakeli a

ma, a yi a gɔlɔn, a yi a faxa, 21 hanma a yi
a bɔnbɔ xɔnnantenyani, a yi a faxa, faxa
tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa. Faxa
muxun gbeeɲɔxɔ muxun na a to, a xa a
faxa."
22 "Koni xa muxuna nde a boden nabira
tantanni, xɔnnantenyaan mi a ra, hanma a
a gɔlɔn, a mi a rakeli a ma, 23 hanma a mi a
toxi, a yi gɛmɛn nabira a ma naxan a faxɛ,
a yi faxa, nayi bayo a yaxu mi a ra, a mi
yi waxi fe ɲaxin liga feni a ra, 24 yamaan xa
faxa tiin nun faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun
makiti na sariyane xɔn. 25 Yamaan xa
faxa tiin xun mafala faxa muxun gbeeɲɔxɔ
muxun xɔn, e mɔn yi a xali marakisi taani a
yi dɛnaxan yi. Faxa tiin xa lu marakisi taani
han saraxarali kuntigin yi faxa, naxan ma-
susan ture sariɲanxin na. 26 Koni xa faxa tiin
mini marakisi taan danna ra, a yi dɛnaxan
yi 27 faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun yi a to
marakisi taan bɔxɔn fari ma, faxa muxun
gbeeɲɔxɔ muxun nɔɛ nɛn a faxadeni, a mi
yatɛma faxa tiin na. 28 Amasɔtɔ faxa tiin
lan nɛn a lu marakisi taani han saraxarali
kuntigin yi faxa. Fɔ na na faxa a yi nɔ xɛtɛ
a bɔxɔne yi."
29 "Ɛ sariyane nan ne ra waxati famatɔne
birin yi, ɛ nɛma dɔxi dɛdɛ yi. 30 Naxan
na muxun faxa, e xa a faxa xa sereyane
sereyaan ba a a funfun na a ra. Koni ɛ nama
muxu yo faxa sereya kedenna fala xuiin
ma."
31 "Ɛ nama gbetin nasuxu faxa tiin xunba
saren na naxan lan a faxa. Ɛ xa a faxa.
32 Ɛ nama gbetin nasuxu muxun yii naxan
bata a gi, a siga marakisi taani, alogo a mɔn
xa xɛtɛ, a dɔxɔ a bɔxɔni benun saraxarali
kuntigin xa faxa. 33 Ɛ nama yamanan naxɔsi
ɛ dɔxi dɛnaxan yi. Anu, muxu faxan ya-
manan xɔsima nɛn. Bɔxɔn mi rasariɲanma
faxa tixin ma fɔ faxa tiin na faxa. 34 Ɛ nama
yamanan naxɔsi ɛ dɔxi dɛnaxan yi, e nun n
tan fan dɔxi dɛnaxan yi. Amasɔtɔ Alatala
nan n tan na, naxan dɔxi Isirayila kaane
tagi."

36

Kɛɛna fe sariyan dii tɛmɛne xa

1 Denbaya xunna ndee yi fa fala tideni
Musa nun Isirayila bɔnsɔnne yɛɛratine xa
keli Makiri a dii Galadi bɔnsɔnni, Manase
mamandenna, Yusufu yixɛtɛne xabilane. 2 E
yi a fala, e naxa, "Alatala to a yamari nxu
kanna Musa ma a a xa kɛɛ bɔxɔne yitaxun
Isirayila kaane ra masɛnsɛnna xɔn, a mɔn
a yamarixi a ma nɛn a a xa nxu ngax-
akedenna Selofexadi kɛɛn so a dii tɛmɛne
yii. 3 Iki xa Isirayila bɔnsɔn gbɛtɛ xɛmɛna
e futu, e kɛɛ bɔxɔn bama nɛn nxu bɔnsɔnna
gbeen na, a sa e bɔnsɔn nɛnɛna bɔxɔn fari.
Nayi, kɛɛ bɔxɔn naxan soxi nxu bɔnsɔnna
yii masɛnsɛnna xɔn, na nde bama a ra nɛn.
4 Nayi, Isirayila Xɔrɔya Ɲɛɛn na a li, e kɛɛ
bɔxɔn bama nɛn nxɔ bɔnsɔnna gbeen na, a
sa e bɔnsɔn nɛnɛn gbeen fari."
5 Musa yi Alatalaa yamarine rali Isirayila
kaane ma, a naxa, "Yusufu a diine bɔnsɔnna
muxune ɲɔndi. 6 Alatalaa yamarin ni i ra
Selofexadi a dii tɛmɛne fe yi: Xɛmɛn naxan
na e kɛnɛn e xa dɔxɔ na xɔn, koni a xa
findi e baba bɔnsɔnna xabilan muxuna nde
nan na, 7 alogo Isirayila kɛɛ bɔxɔne nama
keli bɔnsɔn gbɛtɛ yi siga bɔnsɔn gbɛtɛ yi.
Isirayila kaane birin xa e benbane bɔnsɔnna
kɛɛ bɔxɔn nan sɔtɔ. 8 Xa ɲaxalan yo bɔxɔn
sɔtɔ kɛɛn na Isirayila bɔnsɔnna nde yi, a xa
dɔxɔ a baba bɔnsɔnna xabilan muxuna nde
xɔn, alogo Isirayila kaane birin xa e ben-
bane kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ. 9 Isirayila kɛɛ bɔxɔne
nama keli bɔnsɔn gbɛtɛ yi siga bɔnsɔn gbɛtɛ
yi, Isirayila bɔnsɔnne birin kɛɛ bɔxɔne xa lu
e yii."
10 Selofexadi a dii tɛmɛne yi a liga alo
Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
11 Maxala nun Tirisa nun Xɔgala nun Milika
nun Noha nan Selofexadi a dii tɛmɛne ra.
E yi dɔxɔ e baba ngaxakedenne dii xɛmɛne
xɔn. 12 E dɔxɔ nɛn e baba Yusufu a dii
Manase bɔnsɔnna xabilane muxuna ndee
xɔn. Na ma, e kɛɛ bɔxɔne yi lu e baba
bɔnsɔnna xabilani.
13 Yamarine nun sariyane nan ne ra
Alatala naxanye fala Isirayila kaane xa fata
Musa ra Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn
baan dɛxɔn Yeriko yɛtagi.

Sariyane

Nabi Musa Alaa Falan Naxan

Sɛbɛ

Tawureta Musa yire suulunden ni i ra. Isirayila kaane bata yi findi konyine ra Misiran yamanani. Na konyiyaan bata yi bu han Ala Nabi Musa xɛ waxatin naxan yi. Ala yi a mali a xa Isirayila kaane raxərəya. E yi mini Misiran yamanani Ala sɛnbɛn barakani. Na xanbi ra, Ala yi e xun ti Kanan yamanan na, a dɛnaxan fixi e ma. E yi kira yi, Ala yi mini e xa Sinayi geyaan fari. A yi a sariyan fi Nabi Musa ma alogo yamaan xa lu e Marigin sagoon ligɛ. Koni yamaan yi Ala matandi sanɲa yi wuyaxi tonbonni. Na taruxun birin sɛbɛxi Tawureta Musa yiren bonne kui.

Benun e xa Kanan bɔxɔn sətə, Nabi Musa yi Isirayila kaane malan. A yi taruxuni ito birin nabira e ma. A mən yi xɛtɛ Alaa sariyan birin ma alogo e nama ɲinan a xɔn Kanan bɔxɔni. Na kawandin nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui.

Isirayila kaane somatɔna Kanan bɔxɔni, Musa yi kawandi saxan ba Isirayila kaane xa. A singen sɛbɛxi keli Sariyane sora 1 ma han a sora 4.43. A firinden sɛbɛxi keli Sariyane 4.44 ma han a sora 28.68. A saxanden sɛbɛxi keli Sariyane 28.69 ma han a sora 30.20.

Musa Ala kɛwanle nan ma fe rabirama en ma, a naxanye rakamalixi a xanuntenya gbeeni a yamaan xa: a bata yi layirin xidi e tagi, a yi ti e yɛɛ ra ɲɛɛ tonge naanin bun ma tonbonni, a yi e ratanga e yaxune ma, a yi a sariyane nun yamarine fala e xa e nun a dɛ xuine. Koni Kitabun yireni ito mi findixi kawandin xan gbansan na, hanma sariyan naxanye bata yi kolon nun Kitabun yire singene xɔn. Musa falan tima nɛn be alo kawandi ba kɛndɛna, naxan a ramɛ muxune xilima sɛnbɛn na alogo e xa e xaxili lu Alaa tinxinyaan xɔn ma. Nayi, e yi kisi feen lanna raso e nun a tan Ala keden peen tagi. Musa yi a fala, a naxa, "Isirayila kaane, ɛ tuli mati. Alatala en ma Ala keden peen na a ra. I xa Alatala i ya Ala xanu i bɔŋɛn birin na e nun i niin birin na e nun i sɛnbɛn birin na." (Sariyane 6.4-5) Falani ito findixi Isirayila kaane tubi xuiin nan na e naxan falama ləxə yo ləxə e dɛnkɛlɛyana fe ra.

A sora naanin dənxɛne, ne findixi fala ɲaxumɛ firin nun taruxu firin nan na: a singen feene nan falama naxanye a yitama Yosuwe sugandi kii naxan yi Musa ɲɔxəni alogo a xa ti Isirayila yamaan yɛɛ ra, siga na yamanani Ala yi naxan fima e ma (Sariyane 31). A mən bɛtin yitama naxan xili "Musaa bɛtina" (Sariyane 32). A mən Musaa dubana fe yɛbama Isirayila kaane xa (Sariyane 33), a yi Musa faxa feen fala (Sariyane 34).

E sariya kɛdin naxan to Yerusalɛn taani Ala Batu Banxini Manga Yosiya waxatini, na nɔɛ findɛ Kitabun yireni ito nan na (A mato Mangane Firinden sora 22 kui). Kitabun yireni ito a feene mən falama kitabu gbɛtɛ yire wuyaxi kui alo Mangane nun Nabi Yeremi a Kitabun yirena han sa dəxə Yesu waxatin na. Misaala ra, Matiyu 4.4 hanma Matiyu 10 e nun Maraka 12.32.

Nabi Musaa kawandi baana

1 Falane ni itoe ra, Nabi Musa naxanye
fala Isirayila kaane birin xa. Na waxatini,
a yi Yurudɛn sogetede mabinna nin, Araba
tonbonni Sufi yɛtagi, Paran, Tofeli, Laban,
Xaserəti, nun Disahabi longonne ra. 2 Keli
Horebe geyaan ma siga Kadesi-Barineya, xii
fu nun keden sigatiin na a ra kiraan xɔn
ma naxan danguma Seyiri geyane binni.
3 E minin ɲɛɛ tonge naaninden kike fu nun
kedenden xii singe ləxəni Misiran bɔxəni,
Nabi Musa yi Alatalaa yamarine birin nali
Isirayila kaane ma. 4 Na waxatini, Musa
bata yi Amorine manga Sixɔn nɔ yɛngɛni
naxan yi dɔxi Xɛsibɔn yi, e nun Manga
Ogo, Basan mangana, naxan yi dɔxi Asa-
tarəti nun Edere yi. 5 Yurudɛn sogeteden
mabinni, Moyaba bɔxəni, Nabi Musa yi Alaa
sariyan yɛba e xa, a naxa:

6 Alatala en ma Ala ito nan falaxi en
xa, Horebe geyaan ma, a naxa, "Ɛ bata
bu geyani ito ma. 7 Ɛ keli, ɛ siga geyane
ma Amorine dɛnaxan yi, mɛnna longonna
birin, Araba bɔxəni, geyane fari, Sefela nun
Negewi binni, fɔxɔ ige dɛɛn na, han Kanan
bɔxəni, han Liban yi, sa dɔxɔ Efirati baa
gbeen na. 8 Ɛ xa na bɔxɔn mato, n naxan
fixi ɛ ma. Ɛ siga, ɛ xa na tongo, bayo n
tan Alatala yati nan n kɔlə ɛ benbane xa,
Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba, e nun

e bɔnsɔnna birin hali e dangu xanbini, a n na bɔxɔn nan soma e yii."

Nabi Musa yi kitisane dɔxɔ
Xɔrɔyaan 18.13-27

9 Na waxatini, n ni ito nan fala ɛ xa, n naxa, "N tan kedenna mi nɔɛ ɛ goronna tongɛ. 10 Alatala ɛ Ala bata ɛ rawuya ayi. Iki ɛ bata wuya ayi alo sarene kore. 11 Alatala ɛ benbane Ala xa ɛ rawuya ayi han wuli wuli. A xa ɛ baraka alo a a falaxi kii naxan yi. 12 Koni, n tan kedenna nɔɛ ɛ birin goronna tongɛ di, n yi ɛ kitine birin sa? 13 Ɛ xa xɛmɛne sugandi ɛ bɔnsɔnne yi, naxanye xaxili fan, e feene yɛɛ toma, e binyaxi. N ne nan tima yamaan xun na." 14 Ɛ yi n yabi, a n ma falan lanxi. 15 Nayi, n yi ɛ yɛɛratine tongo, xɛmɛ xaxilimaan naxanye binyaxi ɛ bɔnsɔnne yɛ. N yi e dɔxɔ muxu wuli xun na hanma muxu kɛmɛ hanma muxu tonge suulun hanma muxu fu. E findi kuntigine ra ɛ bɔnsɔnne tagi. 16 Na waxatini, n yi yamarini ito so ɛ kitisane yii. N naxa, "Ɛ xa ɛ tuli mati ɛ bari bodene ra. Ɛ yi e birin makiti tinxinni, ɛ ngaxakedenne tagi e nun e tan nun xɔɲɛne tagi. 17 Ɛ nama muxu yo rafisa bonne xa kiti sadeni. Ɛ ɛ tuli mati sɛnbɛ kanna nun sɛnbɛtaren fan na. Ɛ nama gaxu muxu yo yɛɛ ra, bayo Ala nan kitisaan na. Xa kitin xɔdɔxɔ ɛ yii, ɛ xa a fala n xa, n tan yi kitin sa." 18 Na kiini n bata yamarine birin yɛba ɛ xa, a lan ɛ xa naxan liga.

Murutɛn Kadesi yi
Yatɛne 13.1-33

19 Na to dangu, en bata keli Horebe geyaan ma, en yi dangu tonbon magaxuxin na ɛ dɛnaxan toxi. En yi ti kiraan xɔn siga Amori geyane ma, alo Alatala en ma Ala a yamari en ma kii naxan yi. En yi so Kadesi-Barineya yi. 20 N yi a fala ɛ xa, n naxa, "Ɛ bata Amori geyane li, Alatala en ma Ala dɛnaxan fixi en ma. 21 A mato, Alatala ɛ Ala bata bɔxɔni ito dɔxɔ en yɛɛ ra. Ɛ siga, ɛ xa na tongo alo Alatala ɛ benbane Ala a falaxi ɛ xa kii naxan yi. Ɛ nama gaxu, ɛ nama kuisan."

22 Na waxatini, ɛ birin yi fa n fɛma, ɛ yi a fala n xa, ɛ naxa, "En xa xɛrane rasiga, e xa sa bɔxɔni ito feene rakɔrɔsi. E fa dɛntɛgɛn sa en xa, en lan en xa sigan ti kiraan naxan xɔn e nun en sigama taan naxanye yi." 23 Ɛ miriyaan yi rafan n ma. Nanara, n yi xɛmɛ fu nun firin yɛba ɛ bɔnsɔn keden kedenne tagi. 24 E yi siga geyane yi han e sa Esikoli lanbanna li. E yi na yirene rakɔrɔsi. 25 E yi na bɔxɔn bogi seene ba, e yi fa e yita en na. E yi dɛntɛgɛn sa en xa, e naxa, "Alatala en ma Ala bɔxɔ fɔɲin nan fixi en ma." 26 Koni ɛ mi tinxi sigɛ, ɛ murutɛ nɛn Alatala ɛ Alaa yamarin bun ma. 27 Ɛ yi lu tondi falane tiyɛ ɛ bubune kui. Ɛ naxa, "Alatala en nɔɲaxuxi, nanara a en naminixi Misiran yi alogo a xa en so Amorine yii e yi en halagi. 28 En sigan minɛn? En ngaxakedenne bata en tunnaxɔlɔ, e naxa, 'Mɛn kaane fangan gbo en xa! E mɔn kuya en xa. Na taane gbo. Yinna naxanye e rabilinni, ne texi han kore. Nxu bata Anakine yati to na yi.' "

29 N yi a fala ɛ xa, n naxa, "Ɛ nama kuisan. Ɛ nama gaxu e yɛɛ ra de! 30 Alatala ɛ Ala naxan tima ɛ yɛɛ ra, a tan nan yɛngɛn soma ɛ xa alo a a liga ɛ yɛɛ xɔri kii naxan yi Misiran yi han tonbonni. 31 Ɛ bata a to nayi, Alatala ɛ Ala faxi ɛ ra nɛn alo muxuna a diin xalima kii naxan yi ɛ sigatiin birin yi han ɛ yi fa be li." 32 Koni na birin yi, ɛ mi yi laxi Alatala ɛ Ala ra. 33 A tan nan yi tima ɛ yɛɛ ra kiraan xɔn, a daaxadene fen ɛ xa ɛ luma dɛnaxanye yi. Kɔɛɛn na, a kirani yalan tɛɛn na. Yanyin fan na, kundaan yi ti ɛ yɛɛ ra.

Yatɛne 14.20-45

34 Alatala to ɛ falan mɛ, a xɔlɔ, a yi a kɔlɔ, 35 "Muxu kobini ito yo mi soɛ bɔxɔ fɔɲini ito yi, n naxan layirin tongo ɛ benbane xa 36 fɔ Yefune a dii Kalebi, na nan a toma. N na bɔxɔn soma a yii nɛn a naxan yisigaxi e nun a bɔnsɔnna, bayo a lu nɛn Alatalaa kiraan xɔn ken!"

37 Alatala bata xɔlɔ n fan ma ɛ tan ma fe ra. A yi a fala, a naxa, "I tan yɛtɛɛn mi soma bɔxɔni ito yi. 38 Nunu a dii Yosuwe, i mali muxun nan fama sodeni. I xa a sɛnbɛ so, bayo a tan nan tima Isirayila yɛɛ ra, e bɔxɔni ito sɔtɔ e kɛɛn na. 39 Ɛ diine, ɛ a falaxi naxanye ma a e findima nɛn muxu suxine ra, e tan naxanye munma fe kobi nun fe fɔɲin tagi rabaan kolon, e tan nan soma na bɔxɔni. N na fima e tan nan ma. E tan nan a sɔtɔma e kɛɛn na. 40 Koni ɛ tan, ɛ mɔn xa xɛtɛ, ɛ siga tonbonni, siga Gbala Baan kiraan xɔn."

41 Ɛ yi a yabi, ɛ naxa, "Nxu bata findi yulubi kanne ra Alatala yɛɛ ra yi, koni iki nxu xa siga yɛngɛ sodeni, alo Alatala en ma Ala a yamarixi nxu ma kii naxan yi." Ɛ birin yi ɛ yɛngɛso seene tongo, bayo ɛ a mirixi nɛn a geya bɔxɔni ito masɔtɔn mi xɔdɔxɔ.

42 Koni Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A fala
e xa, i naxa, ‘Ɛ nama siga yɛngɛ sodeni de! N
mi luma ɛ xɔn. Ɛ yaxune ɛ nɔma nɛn.’ ” 43 N
yi ɛ maxadi na kiini, koni ɛ mi ɛ tuli mati n
na. Ɛ yi murutɛ Alatalaa yamarin ma, ɛ yi
siga geya yireni wasoni. 44 Amorin naxanye
yi dɔxi geyane yi, ne yi mini ɛ yɛngɛdeni
alo kumi ɲɛɲɛne dinma muxun na kii naxan
yi. E yi ɛ kedi, e yi ɛ bɔnbɔ keli Seyiri han
Xoroma. 45 Ɛ to xɛtɛ, ɛ yi wuga Alatala yɛtagi
han! Koni Alatala mi ɛ xuiin namɛ, a mi a
tuli mati ɛ xuiin na. 46 Ɛ mɔn yi lu Kadesi yi
alo ɛ bu na kii naxan yi a singeni.

2

1 Na xanbi ra, nxu yi xɛtɛ tonbonni nxu
kiraan suxu naxan danguma Gbala Baani,
alo Alatala a fala n xa kii naxan yi. Nxu yi
Seyiri geyane mabilin xii wuyaxi bun.

Isirayila kaane siga tiina

2 Alatala yi a fala n xa, a naxa, 3 “Ɛ bata
bu geyani ito rabilinni. Ɛ firifiri kɔmɛnna
ma.” 4 A yi a fala n xa a n xa yamarini ito fi ɛ
ma. Ɛ danguma nɛn Seyiri bɔxɔni, ɛ ngax-
akedenne dɛnaxan yi, Esayu bɔnsɔnna. E
gaxuma nɛn ɛ yɛɛ ra, koni ɛ xa a liga ɛ yeren
ma, 5 ɛ nama yɛngɛn gidi e ma, bayo n mi
sese soma ɛ yii fata e bɔxɔn na, hali san
tidena. N bata Seyiri geyane fi Esayu ma.
6 Ɛ na donseen nun igen naxan tongo fɔ ɛ
xa a saren fi nɛn gbetin na. 7 Alatala ɛ Ala
bata barakan sa ɛ kɛwanli. A yi a ɲɔxɔ lu ɛ
sigatiin xɔn ma ɛ yi tonbonni ito yi waxatin
naxan yi. Ɲɛɛ tonge naaninni ito bun ma,
Alatala ɛ Ala nan yi ɛ xɔn. Sese mi dasaxi ɛ
ma.

8 Nanara, en yi dangu en ngaxakedenne
bɔxɔn dɛxɔn Esayu bɔnsɔnna naxanye dɔxi
Seyiri bɔxɔni. En mɔn yi Araba kiraan suxu,
naxan kelima Elati nun Esiyon-Gebere yi.
Na xanbi ra, en yi en maxɛtɛ, en yi dangu
Moyaba tonbon kiraan xɔn.

9 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Ɛ nama
yɛngɛn gidi Moyaba kaane ma de! Ɛ nama
e fen yɛngɛn na de, bayo n mi e bɔxɔ yo
soma ɛ yii e konni. N bata Ari bɔxɔn fi
Loti bɔnsɔnna ma. 10 Emi kaane nan yi Ari
bɔxɔni nun. Siya sɛnbɛmaan nan yi ne
ra. E yi wuya, e kuya alo Anaki bɔnsɔnna
muxune. 11 Muxuna nde yi e yatɛma Refa
kaane nan na, alo Anaki bɔnsɔnna muxune,
koni Moyaba kaane yi a falama e ma nɛn a
‘Emi kaane.’ 12 Xori kaane nan yi dɔxi Seyiri
bɔxɔni a singeni. Koni Esayu bɔnsɔnna
muxune yi e kedi, e yi e raxɔri. E tan yi
dɔxɔ na yi, alo Isirayila kaane fan naxan liga
na bɔxɔni Alatala dɛnaxan fi e ma. 13 Iki, ɛ
keli, ɛ yi Serede xuden gidi.” Nayi, en yi
na gidi. 14 Ɲɛɛ tonge saxan nun solomasɛxɛ
nan dangu xabu en keli Kadesi-Barineya yi,
han en Serede xuden gidi waxatin naxan
yi. Na lixi, yɛngɛsoon naxanye birin yi na
na waxati danguxini nun, ne birin bata yi
faxa alo Alatala a kɔlɔ e xa kii naxan yi.
15 Alatala yi keli e xili ma han e birin yi ɲan
daaxadeni.

16 Na yɛngɛsone to ɲan yamaan yɛ, e faxa,
17 Alatala yi a fala n xa, a naxa, 18 “To, ɛ
danguma nɛn Moyaba danna ra, siga Ari
bɔxɔni. 19 Ɛ Amonine lima nɛn na. Ɛ nama
yɛngɛn gidi e ma de! Ɛ nama e fen yɛngɛn
na, bayo n mi e bɔxɔ yo soma ɛ yii. N na fixi
Loti bɔnsɔnna nan ma.”

20 Na bɔxɔn fan yi yatɛxi Refa kaane gbeen
nan na, bayo Refa kaane yi dɔxi na nun.
Amonine yi a falama e ma nɛn a “Samisumi
kaane.” 21 Siya sɛnbɛmaan nan yi e ra, e yi
wuya, e kuya alo Anaki bɔnsɔnna muxune.
Koni Alatala yi e halagi Amoni kaane xɔn.
Amoni kaane yi e kedi, e yi dɔxɔ e bɔxɔni.
22 Ala bata yi na fe sifan liga Esayu a diine xa
naxanye yi dɔxi Seyiri bɔxɔni, a to yi Xori
kaane halagima e xɔn. E e kedi nɛn e yi
dɔxɔ e funfuni. E dɔxi mɛnni han iki. 23 Awi
kaane tan, naxanye yi dɔxi taane kui han
Gasa, Kafatoro kaane nan ne halagi e to fa
keli Kafatoro yi. E yi dɔxɔ e funfuni.

24 Ala yi a fala en xa, a naxa, “Ɛ ti kiraan
xɔn, ɛ xa Arinon xuden gidi. A mato, n bata
Xɛsibɔn manga Sixɔn, Amorin so ɛ yii, e nun
a bɔxɔna. Iki, ɛ xa na tongo. Ɛ xa na yɛngɛn
nakeli. 25 To, n na ɛ yɛɛragaxun luma nɛn
dunuŋa siyane birin yi. E na ɛ xinla mɛ, e
xuruxurunma nɛn gaxuni gbirigbiri!”

E yi Manga Sixɔn nɔ
Yatɛne 21.21-30

26 N yi xɛrane rasiga bɔɲɛ xunbeli falane
tideni Xɛsibɔn manga Sixɔn xa, keli Kede-
moti tonbonni. N naxa, 27 “Nxu wama i ya
bɔxɔni gidi feni. Nxu sigama kira gbeen nan
tun xɔn. Nxu mi sigɛ kɔmɛnna ma, nxu mi
sigɛ yiifanna ma. 28 Nxu na donseen nun
igen naxan tongo, nxu a birin saren fima
nɛn gbetin na. A lu nxu xa dangu nxu sanni

i ya bɔxɔni. [29] Esayu bɔnsɔnna naxanye dɔxi
Seyiri bɔxɔni e nun Moyaba kaan naxanye
dɔxi Ari bɔxɔni, ne bata yi nxu sago sa a
nxu xa dangu e bɔxɔne yi. I fan xa n sago
sa alogo nxu xa Yurudɛn baan gidi, nxu yi
so bɔxɔni Alatala nxɔ Ala dɛnaxan fixi nxu
ma." [30] Koni Xɛsibɔn manga Sixɔn yi tondi
nxu dangu feen ma a bɔxɔni, bayo Alatala
ɛ Ala bata yi a xaxinla xɔdɔxɔ ayi. A yi a
bɔɲɛn balan alogo a xa a so ɛ yii alo a kii
naxan yi to.

[31] Alatala yi a fala n xa, a naxa, "A mato, n
bata Sixɔn nun a bɔxɔn so ɛ yii. Ɛ xa sa na
tongo ɛ gbeen na." [32] Sixɔn nun a yamaan
birin yi fa en yɛngɛdeni Yahasi yi. [33] Alatala
en ma Ala yi Sixɔn so en yii, en yi a nɔ, e nun
a diine nun a yamaan birin. [34] En yi na taane
birin suxu, en yi e birin kala. En mɔn yi
xɛmɛne nun ɲaxanle nun diine birin faxa.
En mi muxu yo lu a nii ra. [35] En mi sese tongo
fɔ xuruseene nun se kɛndɛn naxanye yi na
taane kui. [36] Keli Aroyeri Arinon xuden dɛ,
e nun taan naxan na mɛrɛmɛrɛni, siga han
Galadi, taa yo mi nɔ sɔtɔ en ma. Alatala en
ma Ala e birin so nɛn en yii. [37] Koni ɛ mi ɛ
masoxi Amonine bɔxɔn na, hanma Yaboko
xuden dɛ, hanma taan naxanye na geyane
ma alo Alatala a yamari ɛ ma kii naxan yi.

3

E yi Basan yamanan masɔtɔ
Yatɛne 21.31-35

[1] En yi en maxɛtɛ, en yi te Basan ki-
raan xɔn. Basan manga Ogo yi mini en
yɛngɛdeni Edere yi, e nun a ganla birin.
[2] Alatala yi a fala n xa, a naxa, "I nama gaxu
a yɛɛ ra, bayo n na soma i yii nɛn e nun a
ganla birin e nun a bɔxɔna. I bata naxan
liga Sixɔn na, Amorine mangana, naxan yi
dɔxi Xɛsibɔn, i na nan ligama a fan na."
[3] Alatala en ma Ala yi Basan manga Ogo so
en yii, e nun a ganla birin. En yi e birin faxa,
muxu ɲɛɲɛ yo mi lu. [4] Na waxatini, en yi
a taane birin suxu. Na taa yo mi lu en mi
dɛnaxan suxu. Taa tonge sennin nan yi e ra
naxanye yi Arigobi rabilinni Basan manga
Ogo a mangayaan bun. [5] Na taane birin yi
rabilinxi yin matexine nan na. E yi balanxi
dɛ wure daxine nan na. Banxidɛ wuyaxi
fan yi na naxanye mi yi rabilinxi yinne ra.
[6] En yi na taane birin kala fefe, alo en na a
liga Xɛsibɔn manga Sixɔn ma bɔxɔn na kii
naxan yi. En yi xɛmɛne nun ɲaxanle nun
diine birin faxa taane birin yi. [7] En yi seene
birin kala fɔ xuruseene nun se kɛndɛne, en
naxanye tongo.

[8] Na waxatini, en yi bɔxɔne birin tongo
Yurudɛn sogeteden binni, e ba Amorine
manga firinne yii, keli Arinon xudeni han
Xerimon geyana. [9] Sidɔn kaane a falama
na geyaan ma nɛn a "Siriyon." Amorine
tan naxa a "Seniri." [10] En yi na taane birin
tongo na fiili yireni e nun Galadi bɔxɔna
e nun Basan bɔxɔn birin, sa dɔxɔ Salaka
nun Edere ra. Na taane birin yi Ogo a
mangayaan nan bun Basan bɔxɔni. [11] Basan
manga Ogo nan keden mi faxa Refa kaane
yɛ. A wure saden mɔn Rabaha yi, Amonine
manga taana. A kuyana, nɔngɔnna yɛ solo-
manaanin, a yigbona nɔngɔnna yɛ naanin.

Galadi nun Basan bɔxɔ yitaxunna
Yatɛne 32.1-42

[12] Na waxatini, en yi na bɔxɔn tongo. Keli
Aroyeri yi, sa dɔxɔ Arinon xude dɛɛn na
e nun Galadi geyaan fɔxɔ kedenna e nun
na taane, n yi na birin so Rubɛn nun Gadi
bɔnsɔnna yii. [13] N yi Galadi fɔxɔ boden
nun Basan manga Ogo bɔxɔn so Manase
bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yii. Arigobi ra-
bilinna bɔxɔn nun Basan bɔxɔn yi yatɛxi
Refa kaane bɔxɔn nan na. [14] Manase a dii
Yayiri yi Arigobi bɔxɔn findi a gbeen na
han Gesuri kaane nun Maka kaane bɔxɔne
danne. E yi Yayiri xili sa Basan bɔxɔn
xun ma. Han iki e a falama Basan bɔxɔn
ma nɛn a "Yayiri taana." [15] N yi Galadi so
Makiri yii. [16] N yi Galadi fɔxɔ kedenna so
Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yii han
Arinon xudena. Xude wunla nan na danna
ra, sa dɔxɔ Yaboko xuden na, Amonine
bɔxɔn danna. [17] N mɔn yi Araba bɔxɔn
fan so e yii naxan danna lanxi Yurudɛn
baan ma keli Kinɛrɛti Darani, sa dɔxɔ Araba
Fɔxɔ Ige Daraan na, Pisiga geyaan lanbanni,
sogeteden binni.

[18] Na waxatini n yi yamarini ito fi ɛ ma.
N naxa, "Alatala ɛ Ala bata bɔxɔni ito fi
ɛ ma alogo a xa findi ɛ gbeen na. Koni
ɛ xɛmɛ kɛndɛne birin xa e yitɔn e siga e
ngaxakedenne Isirayila kaane yɛɛ ra yɛngɛ
sodeni. [19] Ɛ ɲaxanle nun ɛ diine nun ɛ
xuruseene nan tun luma taane kui n naxan
soxi ɛ yii. N na a kolon xuruse wuyaxi ɛ yii.
[20] Ɛ luma nɛn sofayani han Alatala ɛ Ala yi
matabun fi ɛ ngaxakedenne fan ma. Alatala

ɛ Ala bɔxɔn fima e ma nɛn Yurudɛn kidi ma. Na waxatini, ɛ birin nɔɛ xɛtɛ nɛn ɛ gbee bɔxɔni n naxan soxi ɛ yii."
21 Na waxatini, n yi yamarin so Yosuwe yii. N yi a fala a xa, n naxa, "I bata feene birin to i yɛɛn na Alatala ɛ Ala naxan ligaxi manga firinni itoe ra. Alatala na ligama nɛn yamanan birin na, i na dangu dɛnaxan yi. 22 I nama gaxu e yɛɛ ra, bayo Alatala ɛ Ala nan e yɛngɛma ɛ xa."

Nabi Musa mi soma Kanan bɔxɔni

23 Na waxatini, n yi Alatala maxandi, n naxa, 24 "Marigina Alatala, i bata i ya fisamantenyaan nun i sɛnbɛn yita i ya walikɛɛn na. Ala gbɛtɛ yo mi kore xɔnna ma hanma bɔxɔn ma naxan nɔɛ i ya wanle nun i ya kabanakone ligɛ. 25 Yandi, tin n xa Yurudɛn baan gidi alogo n xa na bɔxɔ faɲin to naxan a kidi ma, e nun a geya yire faɲina, e nun Liban bɔxɔna." 26 Koni Alatala bata yi xɔlɔ n ma ɛ tan ma fe ra. A mi n xuiin namɛxi. Alatala yi a fala n xa, a naxa, "A lu na ki, i nama fa feni ito fala n xa sɔnɔn. 27 Te Pisiga geyaan xuntagi, i yi sogegododen binna mato e nun kɔmɛn fɔxɔn binni, e nun yiifari fɔxɔn binni, e nun sogeteden binni. I xa a mato i yɛtɛ yɛɛn na. Koni i xa a kolon a faɲin na, i mi Yurudɛn baan gidima. 28 Yamarin fi Yosuwe ma, i limaniyaan nun sɛnbɛn fi a ma, bayo a tan nan tima yamaan yɛɛ ra Yurudɛn baan gidideni. I bɔxɔn naxan toma, a tan nan a ligama Isirayila yi na bɔxɔn sɔtɔ e kɛɛ bɔxɔn na." 29 Nayi, en yi lu lanbanni Beti-Peyori yɛtagi.

4

Alaa sariyan suxu fena

1 Iki, Isirayila, ɛ tuli mati. Ɛ xa tɔnne nun sariyane suxu, n na ɛ xaranma naxanye ma iki, alogo ɛ xa siimayaan sɔtɔ, ɛ mɔn xa bɔxɔn sɔtɔ Alatala ɛ benbane Ala naxan fixi ɛ ma. 2 Ɛ nama sese sa n ma yamarin fari, n naxan falaxi ɛ xa. Ɛ mɔn nama sese ba a ra. Ɛ xa Alatala ɛ Ala yamarine suxu alo n na falama ɛ xa kii naxan yi.

3 Ɛ bata a to ɛ yɛɛne ra Alatala naxan ligaxi Baali-Peyori yi. Alatala ɛ Ala bata muxun birin faxa naxanye Baali suxuren batuxi Peyori yi. 4 Koni ɛ tan naxanye biraxi Alatala ɛ Ala fɔxɔ ra, ɛ birin mɔn ɛ nii ra han to.

5 Ɛ a kolon, n bata ɛ xaran tɔnne nun sariyane ma alo Alatala n ma Ala a yamarixi n ma kii naxan yi, alogo ɛ xa e suxu na bɔxɔni dɛnaxan findima ɛ gbeen na. 6 Ɛ xa e suxu ki faɲi, alogo a xa findi lɔnnin na ɛ xa, e nun xaxili faɲin na siya gbɛtɛne yɛɛ ra yi. Siya gbɛtɛne na sariyani itoe e fe mɛ, e a falama nɛn, e naxa, "Siya gbeeni ito lɔnnixi, e xaxinla fan." 7 Siyaan mundun ma ala masoxi a ra alo Alatala en ma Ala masoxi en na kii naxan yi, en na a maxandi waxatin naxan yi? 8 Siya gbeen mundun na alo en tan tɔnne nun sariya tinxinxine naxan yii alo n sariyan naxan soma ɛ yii to? 9 Ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ siimayaan birin yi, ɛ yi ɛ yɛtɛ ratanga alogo ɛ nama ɲinan na feene xɔn ɛ naxanye toxi. Ne nama ba ɛ bɔɲɛni. Ɛ xa ɛ diine xaran ne ma e nun e fan yixɛtɛne.

10 Ɛ miri na lɔxɔn ma ɛ ti Alatala ɛ Ala yɛtagi waxatin naxan yi Horebe geyaan ma. Na lɔxɔni Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Yamaan birin xa malan n yɛtagi. N xa n ma sariyan fala e xa alogo e xa gaxu n yɛɛ ra e dunuŋa yi gidini. E mɔn xa e diine fan xaran ne ma." 11 Ɛ yi ɛ maso ɛ ti geyaan san bun. Tɛɛn bata yi geyaan birin suxu, te han kore. Dimin nun tutin nun kundaan yi godo. 12 Alatala yi falan ti ɛ xa tɛɛn tagi. Ɛ yi a xuiin mɛ falan tiyɛ, koni ɛ mi a gbindin to. Ɛ yi a xuiin nan tun mɛma. 13 A yi a layirin nali ɛ ma, yamari fune, a naxanye yamarixi ɛ ma a ɛ xa e suxu. A yi ne sɛbɛ gɛmɛ walaxa firinne ma. 14 Na waxatini, Alatala yi n yamari, a n xa ɛ xaran tɔnne nun sariyane ma, alogo ɛ xa e suxu bɔxɔni naxan findima ɛ gbeen na, ɛ na Yurudɛn baan gidi.

15 Alatala falan ti ɛ xa waxatin naxan yi Horebe geyaan fari, tɛɛn tagi, ɛ mi a gbindin to. Nayi, ɛ xa ɛ yɛtɛ ratanga, 16 ɛ nama findi fe kalane ra, ɛ suxuren nafala sena nde sawuran na naxan nun xɛmɛna hanma ɲaxanla maliga, 17 hanma subena naxan bɔxɔn ma, hanma xɔliin naxan kore, 18 hanma bubusena hanma yɛxɛne igeni. 19 Ɛ nama ɛ yɛɛ rate kore ɛ sogen batu, hanma kikena, hanma sarene. Seen naxanye birin kore, ɛ nama ɛ yigodo ne xa, ɛ nama e batu. Alatala ɛ Ala nan ne soxi siyane birin yii naxanye dunuŋa yi. 20 Koni ɛ tan, Alatala

* 4:20: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

bata ɛ ramini Misiran yamanani alo wuren
bama sulun tɛɛni* kii naxan yi, alogo ɛ xa
findi a gbee yamaan na, alo ɛ kii naxan yi
to.
21 Alatala yi xɔlɔ n ma ɛ fe ra. A yi a kɔlɔ, a
n mi Yurudɛn baan gidima, n so bɔxɔ faɲini
ito yi Alatala ɛ Ala naxan fi ɛ ma ɛ kɛɛn
na. 22 N tan, n faxama bɔxɔni ito nin. N mi
Yurudɛn baan gidima. Koni ɛ tan a gidima
nɛn, ɛ yi na bɔxɔ faɲin tongo ɛ gbeen na. 23 Ɛ
a liga ɛ yeren ma alogo ɛ nama ɲinan Alatala
ɛ Alaa layirin xɔn a naxan tongoxi ɛ xa. Ɛ
nama se maliga suxure yo rafala Alatala ɛ
Ala tɔnna saxi naxan na, 24 bayo Alatala ɛ Ala
xɔxɔlɔn, a luxi nɛn alo tɛɛn naxan halagin
tima.
25 Ɛ na diine nun mamandenne sɔtɔ wax-
atin naxan yi, ɛ na bu na bɔxɔni, xa ɛ kalan
ti, ɛ suxuren nafala sena nde maligan na,
ɛ fe ɲaxin liga Alatala ɛ Ala yɛtagi naxan a
raxɔlɔma, 26 koren nun bɔxɔn nan en serene
ra to, ɛ ɲanma nɛn bɔxɔni mafurɛn naxan
findima ɛ gbeen na Yurudɛn kidima. Ɛ mi
siimaya sɔtɔma. Ɛ halagima nɛn. 27 Alatala
ɛ raxuyama ayi nɛn siya gbɛtɛne tagi. Ɛ xu-
runɲɛ ayi ne yɛ Alatala na ɛ xali dɛnaxan yi.
28 Ɛ suxurene batuma nɛn mɛnni, muxune
naxanye rafalama wudin na, hanma gɛmɛn
na, suxuren naxanye mi nɔɛ seen toɛ, e
mi fe mɛma, e mi e dɛgema, e mi se xirin
mɛma. 29 Ɛ fama nɛn Alatala ɛ Ala fendeni
mɛnni. Ɛ mɔn a toma nɛn, xa ɛ a fen ɛ
bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin yi. 30 Ɛ
tɔrɔma waxatin naxan yi, na feene birin ɛ
lima nɛn. Na waxatini ɛ xɛtɛma nɛn Alatala
ɛ Ala ma, ɛ yi a xuiin namɛ. 31 Bayo Alatala
ɛ Ala, Ala na a ra naxan kininkinin, naxan
mi ɛ rabeɲinma, naxan mi ɛ halagima. A
mi ɲinanɲɛ layirin xɔn, a a kɔlɔ naxan ma ɛ
benbane xa.
32 Ɛ miri fe fonne ma naxanye bata dangu,
e nun naxanye bata liga xabu Ala Adama
daxi bɔxɔn fari waxatin naxan yi. Ɛ miri
bɔxɔn yiren birin ma. Fe gbɛtɛ bata liga
naxan gbo ito xa ba? Ɛ bata na ɲɔxɔnna
mɛ ba? 33 Siya gbɛtɛn na ba naxan bata Ala
fala xuiin mɛ tɛɛn tagi, a mɔn yi lu a nii ra
alo ɛ tan? 34 Ala mundun bata siyana nde
ba siya gbɛtɛn yii misaale nun taxamasenne
nun kabanakone nun yɛngɛne nun sɛnbɛ
gbeen nun nɔɔn nun fe magaxuxine xɔn,
alo Alatala ɛ Ala feen naxanye birin liga ɛ
xa Misiran yamanani ɛ yɛɛ xɔri? 35 Na bata
fixa ɛ xa alogo ɛ xa la a ra, a Alatala keden
peen nan Ala ra, gbɛtɛ mi na fɔ a tan. 36 Ɛ
bata a xuiin namɛ keli kore alogo a xa ɛ
maxuru. A tɛɛ gbeen yita ɛ ra bɔxɔn ma, ɛ
mɔn yi a xuiin namɛ tɛɛn tagi. 37 A ɛ benbane
xanu nɛn, a yi e bɔnsɔnna fan sugandi hali
e dangu xanbini. Na nan a toxi a yi ɛ ramini
sɛnbɛn na Misiran yamanani. 38 A yi siyane
kedi ɛ xa naxanye sɛnbɛn yi gbo ɛ tan xa. A
yi e bɔxɔn so ɛ yii ɛ kɛɛn na alo a kii naxan
yi to. 39 Ɛ xa a kolon ɛ bɔɲɛni to, a Alatala
keden peen nan Ala ra kore xɔnna ma e nun
bɔxɔn ma. Gbɛtɛ mi na. 40 Ɛ xa a tɔnne nun
a yamarine suxu, n naxanye soma ɛ yii to,
alogo ɛ xa hɛrin sɔtɔ ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne
hali ɛ dangu xanbini, alogo ɛ xa siimaya
xunkuyen sɔtɔ bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan
fima ɛ ma han habadan.

Marakisi taane

*Yat*ɛne 35.6-34 nun Sariyane 19.1-13
nun Yosuwe 20.1-9

41 Nabi Musa yi taa saxan sugandi Yu-
rudɛn sogeteden binni. 42 Ne yi findi marak-
isi taane ra faxa tiine xa naxanye e boden
faxama koni e mi a rakelixi a ma, e mi a
yitɔnxi xɔnnantenyani. Na kanna nɔma lu-
deni taani itoe nde keden yi nɛn alogo a niin
xa ratanga gbeeɲɔxɔyaan ma. 43 Na taane ni
i ra: Bɛsɛri taan naxan tonbonni fiili yireni
Rubɛn bɔnsɔnna konni, Ramoti taan naxan
Galadi bɔxɔni, Gadi bɔnsɔnna konni, e nun
Golan taan naxan Basan bɔxɔni Manase
bɔnsɔnna konni.

Musaa kawandi baan firindena

44 Alaa sariyan ni i ra, Nabi Musa naxan
nali Isirayila kaane ma. 45 Maxadi xuine
nun tɔnne nun sariyane ni i ra, Nabi Musa
naxan fala Isirayila kaane xa e yi minima
Misiran yamanani waxatin naxan yi. 46 E
yi Yurudɛn kidima mɛrɛmɛrɛne yi Beti-
Peyori yɛtagi, Manga Sixɔn ma bɔxɔn ma,
Amorine mangana, naxan yi dɔxi Xɛsibɔn
yi. Nabi Musa nun Isirayila kaane yi a nɔ
e yi minima Misiran bɔxɔni waxatin naxan
yi. 47 E yi a bɔxɔn tongo, e nun Ogo a bɔxɔna,
Basan mangana. Amorine manga firinne
nan yi ne ra Yurudɛn kidima, a sogeteden
binni. 48 Na bɔxɔn danne ni i ra: Keli Aroyeri
yi han Arinon xuden dɛ sa dɔxɔ Xerimon
geyaan na, naxan xili Siyon, 49 e nun Araba
bɔxɔn birin Yurudɛn kidima a sogeteden

binni, a sa dɔxɔ Fɔxɔ Ige Daraan na Pisiga geyaan san bun.

5

Yamari fune fe
Xɔrɔyaan 20.1-17

1 Nabi Musa yi Isirayila yamaan maxili,
a yi a fala e xa, a naxa, "Isirayila kaane, ɛ
tuli mati tɔnne nun sariyane ra, n naxanye
falama ɛ xa to. Ɛ xa e xaran, ɛ yi e suxu ki
faɲi. 2 Alatala en ma Ala bata layirin tongo
en xa Horebe geyaan ma. 3 Alatala nun en
benbane xa mi layirini ito xidixi. A xidixi
en tan nan birin tagi en tan naxan mɔn en
nii ra to. 4 Alatala falan ti nɛn ɛ xa keli tɛɛn
tagi geyaan ma yɛɛ nun yɛɛ. 5 Na waxatini
n tan nan yi tima ɛ nun Alatala tagi alogo n
xa Alatalaa falane rali ɛ ma, bayo ɛ yi gaxuxi
tɛɛn yɛɛ ra. Ɛ mi te geyaan fari." A yi a fala,
a naxa, 6 "Alatala nan n tan na i ya Ala naxan
i raminixi konyiyani Misiran yi."

Yamari singena

7 "I nama ala gbɛtɛ batu fɔ n tan."

Yamari firindena

8 "I nama suxuren nafala hanma sena nde
sawurana, seen naxan kore, naxan bɔxɔn
ma hanma naxan igeni. 9 I nama i xinbi
sin e xa. I nama e batu. Amasɔtɔ n tan,
Alatala, i ya Ala, n xɔxɔlɔn. Naxanye na n
naɲaxu, n ne hakɛne saranma e diine ra nɛn
han mayixɛtɛ saxan hanma naanin. 10 Koni
naxanye na n xanu, e n ma yamarine suxu,
n hinanma ne ra nɛn han mayixɛtɛ wuli
keden."

Yamari saxandena

11 "I nama Alatala i ya Ala xinla fala fuuni,
amasɔtɔ Alatala na kanna ɲaxankatama
nɛn."

Yamari naanindena

12 "I xa Matabu Lɔxɔn binya, i yi a
rasariɲan alo Alatala i ya Ala a yamarixi
i ma kii naxan yi. 13 I xa wali xii sennin
bun ma, i yi i ya wanle birin kɛ. 14 Koni xii
soloferede lɔxɔni, Alatala i ya Alaa Matabu
Lɔxɔn nan na ra. I nama wali yo kɛ, i tan
ba, i ya dii xɛmɛn ba, i ya dii tɛmɛn ba, i
ya konyin ba, i ya ɲingen ba, i ya sofanla
ba, i ya xuruseen birin ba hanma hali xɔŋɛn
naxan i konni, alogo i ya walikɛne fan xa e
matabu alo i tan. 15 I nama ɲinan a konyin
nan yi i ra Misiran yi. Alatala i ya Ala yi i
ramini konyiyani a sɛnbɛn nun nɔɔn na. Na
nan a toxi n na falaxi i xa, i xa Matabu Lɔxɔn
binya."

Yamari suulundena

16 "I baba nun i nga binya alo Alatala i ya
Ala a yamarixi i ma kii naxan yi, alogo i
xa siimaya xunkuyen nun hɛrin sɔtɔ bɔxɔni
Alatala i ya Ala naxan fima i ma."

Yamari sennindena

17 "I nama faxan ti."

Yamari soloferedena

18 "I nama yalunyaan liga."

Yamari solomasɛxɛdena

19 "I nama muɲan ti."

Yamari solomanaanindena

20 "I nama wule seren ba i adamadi boden
xili ma."

Yamari fudena

21 "I nama mila i bodena ɲaxanla xɔn
hanma a banxina hanma a xɛɛna hanma a
konyina hanma a ɲingena hanma a sofanla
hanma i adamadi boden gbee seen naxan
birin na."
22 Alatala na feene nan falaxi ɛ birin
malanxin yɛɛ xɔri, a xui yitexin na, geyaan
fari, keli tɛɛn nun dimin nun kundani. A mi
sese sa a fari. A yi e sɛbɛ walaxa gɛmɛ daxi
firin ma, a yi e so n yii.

Xɔrɔyaan 20.18-21

23 Ɛ xuini ito mɛxi waxatin naxan yi keli
dimini tɛɛn tagi geyaan fari, ɛ nun ɛ man-
gane nun fonne yi fa n fɛma. 24 Ɛ yi a fala
n xa, ɛ naxa, "Alatala en ma Ala bata a
nɔrɔn yita en na e nun a gbona. En bata a
xuiin namɛ falan tiyɛ tɛɛn tagi. Nxu bata
a kolon to, a Ala nɔɛ falan tiyɛ nɛn muxun
na, na kanna mɔn yi lu a nii ra. 25 Iki,
nanfera en na en masoma faxan na? Tɛɛni
ito en faxama nɛn. Xa en mɔn en tuli mati
Alatala en ma Ala xuiin na, en faxama nɛn.
26 Adamadiin mundun luxi alo en tan naxan
bata habadan Ala xuiin mɛ falan tiyɛ tɛɛn
tagi, a mɔn yi lu a nii ra? 27 I tan Musa, i
maso Alatala en ma Ala ra, i yi i tuli mati
a ra. A naxan falama, i xa na radangu nxu
ma. Nxu nxu tuli matima i ra nɛn. Nxu mɔn
yi a liga."
28 Alatala yi ɛ falan mɛ, ɛ naxan falaxi n
xa. A yi a fala n xa, a naxa, "N bata yamaan
xuiin mɛ, e naxan falaxi i xa. Ɲɔndin na
a ra. 29 A yi lan nun n yɛɛragaxun xa lu e
bɔŋɛni waxatin birin, e yi n ma yamarine
suxu, alogo e tan nun e bɔnsɔnna xa hɛrin

sətə habadan! [30] Siga, i xa sa a fala e xa, a
e xa so e bubune kui. [31] Koni i tan xa lu n
fɛma be. N xa n ma yamarine nun tənne
nun sariyane birin fala i xa, i lan i xa e xaran
naxanye ma, alogo e xa ne suxu e na so
bɔxəni n dɛnaxan fima e ma." [32] Alatala ɛ Ala
naxan yamarixi ɛ ma, ɛ xa na liga ki faɲi. Ɛ
nama siga kəmɛn ma, ɛ nama siga yiifanna
ma. [33] Ɛ xa bira kirani ito nan fɔxɔ ra Alatala
en ma Ala naxan yamarixi, alogo ɛ xa lu ɛ nii
ra, ɛ sabati, ɛ siimaya xunkuyen sətə bɔxəni
ɛ dɛnaxan sətəma.

6

I xa Ala xanu

[1] Yamarine nun tənne nun sariyane ni
i ra, Alatala ɛ Ala naxan yamarixi n ma
alogo n xa ɛ xaran e ma, alogo ɛ xa e suxu
bɔxəni ɛ Yurudɛn gidima naxan sətədeni.
[2] Ɛ xa gaxu Alatala en ma Ala yɛɛ ra. Ɛ xa
tənne nun yamarine birin suxu ɛ siimayaan
birin yi, n naxanye soxi ɛ yii, ɛ tan, ɛ diine,
e nun ɛ mamandenne, alogo ɛ xa siimaya
xunkuyen sətə. [3] Isirayila kaane, ɛ xa ɛ tuli
mati falani itoe ra ɛ yi e suxu ki faɲi, alogo ɛ
xa hɛrin sətə, ɛ yi wuya ayi na bɔxəni nənən
nun kumin gbo dɛnaxan yi, alo Alatala ɛ
benbane Ala a falaxi ɛ xa kii naxan yi.

[4] Isirayila kaane, ɛ tuli mati. Alatala en
ma Ala keden peen na a ra. [5] I xa Alatala i ya
Ala xanu i bɔɲɛn birin na e nun i niin birin
na e nun i sɛnbɛn birin na. [6] N yamarini itoe
naxan fixi i ma iki, e xa lu i bɔɲɛni. [7] I xa i ya
diine xaran ne ma waxatin birin. I xa e fe
fala i nɛma banxini, i nɛma sigatini, i nɛma
i sɛ e nun i nɛma kelɛ. [8] I xa na falane xidi i
yiin na, e nun i tigi ra alogo i nama ɲinan e
xən. [9] I xa e sɛbɛ i ya banxin sɛnbɛtɛnne ma
e nun dɛɛne ma.

[10] Alatala ɛ Ala na ɛ xali bɔxəni a dɛnaxan
soma ɛ yii, alo a a kələ ɛ benbane Iburahima
nun Isiyaga nun Yaxuba xa kii naxan yi, taa
belebele tofaɲine dɛnaxan yi ɛ mi naxanye
tixi, [11] e nun banxi rafexine hɛrisigɛn sifan
birin na ɛ mi naxanye fenxi, e nun xɔɲinne
ɛ mi naxanye gexi, e nun manpa bili lan-
gane nun oliwi bili langane ɛ mi naxanye
sixi, [12] ɛ na ɛ dɛge han ɛ yi wasa, ɛ nama
ɲinan Alatala ɛ Ala xən de, naxan ɛ raminixi
konyiyani Misiran yi. [13] Ɛ xa Alatala binya
ɛ Ala, ɛ yi a keden peen batu. Ɛ xa ɛ kələ
a tan nin. [14] Ɛ nama ala gbɛtɛye batu de, ɛ
rabilinna muxune naxanye batuma, [15] bayo
Alatala ɛ Ala naxan ɛ tagi, na xɔxələn. Xa na
mi a ra a xələma nɛn ɛ ma, a mən yi ɛ faxa.
[16] Ɛ nama Alatala ɛ Ala mato bunbani de, alo
ɛ naxan liga Masa yi. [17] Koni ɛ xa Alatala ɛ
Alaa yamarine suxu ki faɲi, e nun a maxadi
xuine e nun a tənne a naxanye yamarixi ɛ
ma. [18] Ɛ xa tinxinyaan nun fe faɲine liga
Alatala yɛɛ ra yi, alogo ɛ xa hɛrin sətə, ɛ
yi bɔxɔ faɲin sətə Alatala a kələ naxan na
ɛ benbane xa. [19] Ɛ ɛ yaxune kedima nɛn alo
Alatala a fala kii naxan yi.

[20] Ɛ diine na ɛ maxədin waxatin naxan
yi, e naxa, "Maxadi xuine nun tənne nun
yamarini itoe bunna nanse ra, Alatala en
ma Ala naxan yamarixi en ma?" [21] Ɛ e
yabima nɛn, ɛ naxa, "Nxu yi findixi Fira-
wonaa konyine nan na Misiran yamanani,
koni Alatala yi nxu ramini Misiran yi a
sɛnbɛn xən. [22] Alatala yi taxamasenne nun
kabanako belebele magaxuxine liga nxu
yɛɛ xəri Misiran kaane ra, e nun Firawona
nun a denbayaan birin. [23] A yi nxu ramini
Misiran yi alogo a xa nxu xali bɔxəni, a a
kələ dɛnaxan ma fe ra en benbane xa, a
a soma en yii. [24] Alatala yi nxu yamari, a
nxu xa sariyani itoe birin suxu nxu yi gaxu
Alatala en ma Ala yɛɛ ra alogo nxu xa hɛrin
sətə waxatin birin, nxu yi siimaya faɲin sətə
alo en kii naxan yi iki. [25] Xa en yamarini
itoe birin suxu ki faɲi Alatala en ma Ala
naxanye yamarixi en ma, na findima en ma
tinxinyaan nan na."

7

Isirayila nun Kanan kaane fe
Xərəyaan 34.11-16

[1] Alatala ɛ Ala na ɛ xali bɔxəni waxatin
naxan yi, a dɛnaxan fima ɛ ma, a siya
solofere kedima nɛn: Xitine nun Girigasane
nun Amorine nun Kanan kaane nun Peri-
sine nun Xiwine, e nun Yebusune, siya
solofere naxanye wuya ɛ xa, e sɛnbɛn mən
gbo ɛ xa. [2] Alatala ɛ Ala na e lu ɛ sagoni
waxatin naxan yi, ɛ yi e nɔ, ɛ xa e halagi
fefe! Ɛ nama layiri yo xidi, ɛ mən nama
kininkinin e ma. [3] Futun nama so ɛ tagi.
Ɛ nama ɛ dii tɛmɛne fi e dii xɛmɛne ma.
Ɛ nama ɲaxanle fen e yɛ ɛ dii xɛmɛne
ɲaxanle ra. [4] Xa na mi a ra xɔɲɛni itoe ɛ
diine ratantanma nɛn, e yi se gbɛtɛye batu,
Alatala yi xələ ɛ ma, a yi ɛ halagi mafurɛn!
[5] Ɛ xa ito nan liga e ra: Ɛ xa e saraxa gandene
nun e kide gɛmɛne birin kala. Ɛ yi e Asera

kide gbindonne sɛgɛ, ɛ yi e suxurene birin gan.

6 Bayo ɛ bata findi yama rasariŋanxin na Alatala ɛ Ala xa. Alatala ɛ Ala bata ɛ tan nan sugandi bɔxɔn siyane birin yɛ alogo ɛ xa findi a gbee yamaan na. 7 Alatala mi biraxi ɛ fɔxɔ ra, a yi ɛ sugandi, bayo ɛ tan gbo yamaan birin xa. Ɛ tan yi xurun yamaan birin xa. 8 Koni Alatala ɛ tan nan xanuxi. A yi a layirin nakamali a naxan tongo, a a kɔlɔ naxan ma ɛ benbane xa. Na nan a toxi a ɛ ramini a sɛnbɛn na konyiyani. A yi ɛ xunba Firawona yii, Misiran mangana. 9 Nanara, ɛ xa a kolon, a Alatala ɛ Ala, a tan keden peen nan Ala ra. A tinxin. Naxanye na a xanu, e a yamarin suxu, a a layirin nakamalima ne xa nɛn a hinanni han mayixɛtɛ wuli keden. 10 Naxanye na a xɔnnantenya, a ne fan saranna fima nɛn, a yi e halagi. Ala na xɔnnantenyaan saranma nɛn keden na. 11 Nayi, i xa n ma yamarine nun tɔnne nun sariyane suxu ki faŋi, n ni yamarixi naxan na to.

Sariyane 28.1-14

12 Xa i yamarini itoe ramɛ, i yi e suxu ki faŋi, Alatala i ya Alaa layirin nakamalima i xa nɛn a hinanni, alo a a kɔlɔ i benbane xa kii naxan yi. 13 A i xanuma nɛn, a barakan sa i ya fe yi, a mɔn yi i wuya ayi. A barakan sama nɛn i ya dii barini e nun i ya xɛɛne bogiseene, maala nun manpa nɛnɛn nun turena, e nun i ya ɲinge diin nun yɛxɛɛ diin naxanye xalin kuruni, na bɔxɔni, a a kɔlɔ naxan ma ɛ benbane xa, a a soma ɛ yii. 14 A ɛ barakama nɛn dangu siyane birin na. Dii baritaren mi luyɛ ɛ tagi, xɛmɛn ba, ɲaxanla ba, hali xuruseene. 15 Alatala ɛ ratangama nɛn furen sifan birin ma. A mi fitina fure yo ragidɛ ɛ ma alo ɛ naxanye toxi Misiran yi. Koni a ne rasanbama muxune ma nɛn naxanye na ɛ xɔn. 16 Ɛ lan nɛn ɛ xa muxune birin faxa, Alatala ɛ Ala naxanye soma ɛ yii. Ɛ nama kininkinin e ma, ɛ mɔn nama e gbee alane batu, alogo e nama ɛ ratantan.

17 Ɛ a mirima nɛn ɛ bɔŋɛni, "Siyani itoe gbo en tan xa. Nxu tan e nɔɔn di?" 18 Koni, ɛ nama gaxu e yɛɛ ra. Alatala ɛ Ala naxan ligaxi Firawona nun Misiran bɔxɔn birin na, na xa rabira ɛ ma. 19 Ɛ bata fe xɔdɛxɛne to naxanye dɔxi e ra, e nun taxamasenne nun kabanakoon naxanye ligaxi. Ɛ bata Alatala ɛ Ala sɛnbɛn nun nɔɔn to a ɛ ramini naxan na Misiran bɔxɔni. Alatala ɛ Ala na fe sifan ligama nɛn yamanane birin na ɛ gaxuxi naxanye yɛɛ ra. 20 Alatala ɛ Ala ɛ luma nɛn alo ɲurun naxanye ɛ yaxune kedima han hali naxanye e luxunxi ɛ ma, ne fan yi halagi. 21 Ɛ nama gaxu e yɛɛ ra, bayo Alatala ɛ Ala nan ɛ tagi, a gbo, a magaxu. 22 Alatala ɛ Ala siyani itoe kedima nɛn ɛ yɛɛ ra xunxuri yɛɛn ma, ɛ mi nɔɛ e birin faxɛ saŋŋa yi kedenni, alogo burunna subene nama wuya ayi, e ɛ tɔrɔ. 23 Alatala ɛ Ala e soma nɛn ɛ yii. A yi e yifu han, e halagi. 24 A e mangane soma nɛn ɛ yii, ɛ yi e xinle ralɔ ayi dunuŋa yi. Muxu yo mi nɔɛ tiyɛ ɛ kanke. Ɛ e birin halagima nɛn. 25 Ɛ xa e ala sawurane gan. Ɛ nama mila xɛmaan nun gbetin xɔn naxan na suxurene ma. Ɛ nama ne tongo ɛ gbeen na alogo a nama findi luti ratixin na ɛ fan yɛɛ ra. Amasɔtɔ se xɔsixin nan na ra Alatala ɛ Ala yɛɛ ra yi. 26 Ɛ nama na suxure sifan naso ɛ banxine yi de, alogo ɛ fan nama halagi alo e tan. Ɛ xa ne raŋaxu bayo e haramuxi.

8

Ɛ nama ɲinan Alatala xɔn

1 Ɛ xa yamarini itoe birin suxu n naxanye yamarima ɛ ma to alogo ɛ xa siimaya faŋin sɔtɔ, ɛ yi wuya ayi. Ɛ yi na bɔxɔn sɔtɔ Alatala a kɔlɔxi naxan ma fe ra, a a soma nɛn ɛ benbane yii. 2 Ɛ ɛ miri sigati xunkuyen ma Alatala ɛ Ala naxan nagidi ɛ ma tonbonni ɲɛɛ tonge naanin bun alogo a xa ɛ findi muxu yɛtɛ magodoxine ra. A mɔn xa ɛ kɛŋaan fɛsɛfɛsɛ, alogo a xa a kolon feen naxan ɛ sɔndɔmɛni, xa ɛ a yamarine suxɛ, hanma xa ɛ mi e suxɛ. 3 A ɛ findi muxu yɛtɛ magodoxine ra nɛn, a yi ɛ rakamɛ. A mɔn yi Manna donseen* so ɛ yii, ɛ nun ɛ benbane mi yi donseen naxan kolon. Na birin alogo a xa a yita ɛ ra, a muxun mi balon donseen xan gbansan na, fɔ Alatala falan naxanye birin tima. 4 Ɲɛɛ tonge naaninni itoe bun, ɛ domane mi kalaxi, ɛ sanne mi kusinxi. 5 Ɛ xa a kolon a Alatala ɛ Ala ɛ maxuruma nɛn alo diin fafe a maxuruma kii naxan yi. 6 Ɛ xa Alatala ɛ Alaa yamarine birin suxu, ɛ bira a kirane fɔxɔ ra, ɛ mɔn yi gaxu a yɛɛ ra.

7 Alatala ɛ Ala ɛ xalima nɛn bɔxɔ faŋnini xudene nun darane dɛnaxan yi. Tigi ige

* 8:3: Manna donsena a fe mato xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

gbeen minima na bɔxɔn lanbanne nun a
geyane yi. [8] Murutun nun fundenna nun
manpa binle† nun xɔdɛ binle nun girenada
binle nun oliwi turene nun kumin gbo na
bɔxɔni. [9] Burun mi ɲanma na bɔxɔni, sese
mi fa dasama ɛ ma. Ɛ nɔɛ wuren bɛ nɛn
gɛmɛni, wure gbeela fan yi sɔtɔ geyane yi.
[10] Ɛ na ɛ dɛge han ɛ yi lugo, ɛ xa barika bira
Alatala ɛ Ala xa bɔxɔ faɲini ito a fe ra. [11] Ɛ a
liga ɛ yeren ma de! Ɛ nama ɲinan Alatala ɛ
Ala xɔn, ɛ yi tondi a yamarine nun sariyane
nun tɔnne suxɛ, n naxanye yamarima ɛ ma
to. [12] Ɛ na ɛ dɛge han ɛ yi lugo, ɛ na banxi
faɲine ti, ɛ yi dɔxɔ mɛnni, [13] ɛ ɲingene nun
siine nun yɛxɛɛne na wuya ayi, ɛ gbetin nun
ɛ xɛmaan na gbo ayi, ɛ hɛrisigɛn birin na
gbo, [14] ɛ xa a liga ɛ yeren ma alogo ɛ nama
waso han ɛ yi ɲinan Alatala ɛ Ala xɔn, naxan
ɛ ramini konyiyani Misiran bɔxɔni. [15] A bata
ɛ radangu tonbon gbee magaxuxin na, saɲi
xɔlɛne nun tanle dɛnaxan yi, igen mi bɔxɔn
naxan yi. A yi igen namini fanyeni ɛ xa.
[16] A yi Manna donseen so ɛ yii tonbonni ɛ
benbane mi yi donseen naxan kolon, alogo
a xa ɛ findi muxu yɛtɛ magodoxine ra, a yi
ɛ kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, a yi nɔ fe faɲi ligadeni ɛ
xa. [17] Ɛ nama a miri, a ɛ hɛrisigɛni ito sɔtɔxi
ɛ sɛnbɛn nun ɛ fangan nan xɔn. [18] Ɛ xaxili
lu Alatala ɛ Ala xɔn, bayo a tan nan sɛnbɛni
ito fima ɛ ma alogo ɛ xa na hɛrisigɛn birin
sɔtɔ. A a layirin nakamalima iki alo a a kɔlɔ
ɛ benbane xa kii naxan yi. [19] Xa ɛ ɲinan
Alatala ɛ Ala xɔn, xa ɛ bira ala gbɛtɛye fɔxɔ
ra, xa ɛ ɛ xinbi sin e xa, ɛ yi e batu, n xa a
fala ɛ xa to, ɛ halagima nɛn. [20] Ɛ halagima
nɛn alo Alatala siya gbɛtɛne halagima ɛ yɛɛ
ra kii naxan yi iki, bayo ɛ mi ɛ tuli matixi
Alatala ɛ Ala a xuiin na.

9

Isirayila kaane Ala matandina

[1] Isirayila kaane, ɛ tuli mati. Iki, ɛ Yu-
rudɛn baan gidima nɛn. Ɛ siyane kedima
nɛn naxanye gbo ɛ xa, e sɛnbɛn dangu ɛ
ra. Ɛ yi e taane tongo naxanye yinne mate
han kore. [2] Mɛn kaane gbo, e kuya. Anaki
bɔnsɔnna muxune nan ne ra, ɛ naxanye fe
kolon. Ɛ bata a mɛ, muxune naxa, "Nde nɔɛ
tiyɛ Anaki bɔnsɔnna kanke?" [3] Ɛ xa a kolon
iki, a Alatala ɛ Ala nan tima ɛ yɛɛ ra, alo
tɛɛn naxan seen birin ganma. A tan nan
e halagima, a e yarabima nɛn ɛ xa. Ɛ yi e
kedi, ɛ yi e ɲan mafurɛn alo Alatala ɛ Ala
a fala ɛ xa kii naxan yi. [4] Alatala ɛ Ala na
e kedi ɛ yɛɛ ra waxatin naxan yi, ɛ nama
ɛ yɛtɛ matɔxɔ fa fala, "Alatala n nafaxi be
bɔxɔni ito masɔtɔden ni bayo n tinxin." Na
mi a ra. Alatala siya gbɛtɛne kedima ɛ yɛɛ
ra e kɛwali ɲaxine nan ma fe ra. [5] Ɛ nama
a miri, a ɛ fama e bɔxɔn sɔtɔdeni ɛ tinxinna
nun ɛ lannayaan nan ma. Alatala siyani itoe
kedima ɛ yɛɛ ra e kɛwali ɲaxine nan ma,
alogo a xa a kɔlɔ xuiin nakamali, a naxan
fala ɛ benbane Iburahima nun Isiyaga nun
Yaxuba xa. [6] Ɛ xa a kolon, a Alatala ɛ Ala
mi bɔxɔ faɲini ito soxi ɛ yii ɛ gbeen na
ɛ tinxinna xan ma fe ra. Amasɔtɔ yama
murutɛxin nan ɛ ra.

[7] Na feen xa rabira ɛ ma ɛ Alatala ɛ Ala
raxɔlɔ kii naxan yi tonbonni. Ɛ nama ɲinan
na xɔn de! Xabu ɛ keli Misiran yi, han ɛ so
be, ɛ yi murutɛma Alatala ɛ Ala xili ma. [8] Ɛ
Alatala raxɔlɔ nɛn Horebe geyaan fari han
a yi wa ɛ faxa feni. [9] N to te geyaan fari
alogo n xa walaxa gɛmɛ daxine tongo naxan
findixi layirin na en nun Alatala tagi, n yi
yanyi tonge naanin nun kɔɛ tonge naanin
ti geyaan fari, n mi donseen don, n mi igen
fan min. [10] Alatala yi walaxa gɛmɛ daxi
firin so n yii, a naxan sɛbɛ a yɛtɛ yiin na.
Alatala yamarin naxanye fala ɛ xa tɛɛn tagi
ɛ yi malanxi waxatin naxan yi geyaan fari,
ne birin yi sɛbɛxi walaxane ma. [11] Yanyi
tonge naanin nun kɔɛ tonge naanin to dɛfe,
Alatala yi walaxa gɛmɛ daxi firinne so n
yii a layirin na. [12] Alatala yi a fala n xa,
a naxa, "Keli, i xa godo mafurɛn bayo i
yamaan naxan naminixi Misiran yi, e bata
findi fe kalane ra. E bata kiraan fata, n na
e yamarixi naxan na, e wure raxulunxin
nafala suxuren na." [13] Alatala mɔn yi a fala n
xa, a naxa, "N bata a to, a yama murutɛxini
ito ra. [14] I masiga n na alogo n xa e halagi,
n xa e xinla ralɔ ayi dunuŋa yi. N ni i tan
nan bɔnsɔnna muxune findima siya gbeen
na naxan sɛnbɛn gbo, e mɔn wuya dangu
siyani ito ra." [15] N yi godo geyaan ma, tɛɛn
yi naxan ma. Na layiri walaxa gɛmɛ daxi
firinne yi suxi n yii. [16] Na waxatini, n yi a
to, a ɛ bata yulubin liga Alatala ɛ Ala ra. Ɛ

† 8:8: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

bata wure raxulunxin nafala ɲinge sawuran
na. Ɛ bata kiraan fata Alatala naxan yamari
ɛ ma. 17 N yi walaxa gɛmɛ daxi firinne tongo,
n yi e woli ayi, e yi yibɔ ɛ yɛɛ xɔri. 18 N
mɔn yi bira bɔxɔni Alatala yɛtagi, n lu na
yanyi tonge naanin nun kɔɛ tonge naanin.
N mi donseen don, n mi igen fan min. N na
birin liga ɛ yulubine nan ma fe ra, ɛ fe ɲaxin
naxan nabaxi Alatala yɛɛ ra yi, a xɔlɔ. 19 N yi
gaxu Alatalaa xɔlɔn na bayo a xɔlɔxi ɛ ma
han a yi wa ɛ halagi feni. Koni Alatala mɔn
yi n ma maxandin namɛ. 20 Alatala bɔɲɛn yi
texi Haruna ma han a yi wa a halagi feni,
koni n mɔn yi Ala maxandi Haruna fan xa.
21 N mɔn yi ɲinge sawuran tongo ɛ naxan
nafalaxi ɛ yulubine yi, n yi a woli tɛɛni, n
yi a yiwuru han a findi a fuɲin na. N yi
na fuɲin woli xudeni naxan kelima geyaan
fari.

22 Ɛ mɔn Alatala raxɔlɔ nɛn Tabɛra taan
nun Masa nun Kibiroti-Hatawa yi. 23 Alatala
to ɛ xɛ keli Kadesi-Barineya yi, a yi a fala
ɛ xa, a naxa, "Ɛ siga, ɛ xa bɔxɔn tongo n
naxan soxi ɛ yii." Koni ɛ yi Alatala ɛ Alaa
yamarin matandi. Ɛ mi la a ra, ɛ mɔn mi a
xuiin namɛ. 24 Xabu n na ɛ kolon waxatin
naxan yi, ɛ murutɛxin na a ra Alatala xili
ma. 25 Alatala to wa ɛ faxa feni, n yi bira
bɔxɔni a yɛtagi, n yi lu na yanyi tonge
naanin nun kɔɛ tonge naanin. 26 N yi Alatala
maxandi, n naxa, "Marigina Alatala, i nama
i ya yamaan halagi i gbeen naxan na, i
yamaan naxan xunba i fangan na, i naxan
naminixi Misiran bɔxɔni i sɛnbɛn na. 27 I
ɲɔxɔ lu i ya walikɛne xɔn ma, Iburahima
nun Isiyaga nun Yaxuba. I xa diɲa yamani
ito a xaxili xɔdɛxɛn nun a fe ɲaxin nun a
yulubin ma, 28 alogo Misiran kaane nama
a fala, e naxa, 'Alatala mi nɔxi e xalideni
bɔxɔni a naxan ma fe falaxi e xa. A e
raɲaxuxi nɛn. A bata e ramini alogo a xa
sa e faxa tonbonni.' 29 Koni Ala, i ya yamaan
nan e ra, i gbee yamana, i naxan namini i
sɛnbɛn nun i ya nɔɔn xɔn."

10

Alaa diɲana
Xɔrɔyaan 34.1-10

1 Na xanbi, Alatala yi yamarin fi n ma,
a naxa, "Walaxa gɛmɛn daxi firin nafala
alo a singene. I mɔn xa wudi kankiraan
nafala. I yi te n fɛma geyaan fari. 2 N mɔn xa
yamarine sɛbɛ naxanye yi walaxan bonne
ma i naxanye kalaxi. I xa e sa na kankiraan
nan kui." 3 N yi kankiraan nafala kasiya
wudin na. N yi walaxa gɛmɛ daxi firin fan
nafala alo bonne. N yi te e ra geyaan fari.
4 Alatala yi sɛbɛnla ti walaxa nɛnɛni itoe ma,
alo naxan yi sɛbɛxi bonne ma, yamari fune,
a naxan falaxi ɛ xa geyaan ma tɛɛn tagi ɛ yi
malanxi waxatin naxan yi. Alatala yi e so n
yii. 5 N yi godo geyaan fari, n yi walaxane sa
kankiraan kui, n naxan nafalaxi. E yi lu na
alo Alatala a yamari n ma kii naxan yi.

6 Isirayila kaane yi keli Yakani a diine
xɔɲinne yireni, siga Mosera yi. Haruna faxa
mɛnna nin, a yi maluxun na. A dii Eleyasari
yi findi saraxaraliin na a funfuni. 7 Na xanbi
ra, Isirayila kaane yi siga Gudugoda yi. E to
keli Gudugoda yi, e yi siga Yotobata yi, xude
wuyaxi yi bɔxɔn naxan yi. 8 Na waxatini,
Alatala yi wanla taxu Lewi bɔnsɔnna ra, a
e xa findi Alatalaa Layiri Kankiraan maxali
muxune ra.* E mɔn xa ti Alatala yɛtagi e
a wanle kɛ. E yi duba yamaan xa Alatala
xinli. Na nan ligama han to. 9 Nanara,
Lewi bɔnsɔnna muxune mi kɛɛn sɔtɔxi e
ngaxakedenne yɛ. Alatala nan luxi e xa alo
e kɛɛna alo a a fala e xa kii naxan yi.

10 N lu nɛn geyaan fari yanyi tonge naanin
nun kɔɛ tonge naanin alo n naxan liga a
fɔlɔni. Alatala mɔn yi n ma maxandin
namɛ, bayo a mi ɛ faxa feen nagidixi.
11 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Keli, i ti
yamaan yɛɛ ra. E xa so bɔxɔni n na n kɔlɔxi
naxan ma fe ra e benbane xa, a n na soma
nɛn e yii."

Alaa xanuntenyana

12 Iki, Isirayila kaane, Alatala ɛ Ala wama
ɛ xa nanse liga? A wama nɛn ɛ xa gaxu
Alatala ɛ Ala yɛɛ ra alogo ɛ xa sigan ti a
kiraan xɔn, ɛ yi a xanu, ɛ yi wali Alatala ɛ Ala
xa ɛ bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin na. 13 Ɛ
mɔn xa Alatalaa yamarine nun tɔnne suxu
ɛ Ala, n naxan soxi ɛ yii to alogo ɛ siimayaan
xa fan. 14 Alatala ɛ Ala nan gbee kore xɔnna
birin na. E nun bɔxɔ xɔnna nun a yi seene
birin. 15 Koni Alatala ɛ benbane nan xanu.
Iki ɛ tan nan e bɔnsɔnna ra, a ɛ tan nan
sugandixi siyaan bonne yɛ, alo ɛ kii naxan
yi to.

* 10:8: 10.8 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

16 Nayi, ɛ xa ɛ bɔɲɛne rasariɲan, ɛ nama
fa murutɛ sɔnɔn. 17 Bayo Alatala ɛ Ala nan
alane Ala ra e nun mangane mangana, Ala
naxan sɛnbɛn gbo, a magaxu. A mi muxune
rafisama e bode xa, a mi dimi yi seene
rasuxuma kiti sadeni. 18 A tan nan kiridine
nun kaɲa gilɛne xun mayɛngɛn na. Xɔɲɛn
nafan a ma, a donseen nun marabɛri baan
soma e yii. 19 Ɛ fan xa xɔɲɛne rafan naxanye
ɛ tagi bayo xɔɲɛne nan yi ɛ tan fan na
Misiran yi. 20 Ɛ xa gaxu Alatala ɛ Ala yɛɛ ra, ɛ
yi a batu. Ɛ xa kankan a ma, ɛ mɔn xa ɛ kɔlɔ
a tan nan xili yi. 21 Ɛ xa a tan nan tantun.
A tan nan ɛ Ala ra, naxan kabanakone nun
fe magaxuxine ligaxi ɛ yɛɛ xɔri. 22 Ɛ benbane
yi soma Misiran yi waxatin naxan yi, e mi yi
danguxi muxu tonge solofere ra. Iki Alatala
ɛ Ala bata ɛ rawuya ayi dangu sarene ra
kore.

11

Alaa wanle Isirayila xa

1 Ɛ xa Alatala ɛ Ala xanu, ɛ yi a gelene
nun tɔnne nun sariyane nun yamarine suxu
waxatin birin. 2 Ɛ xa a kolon to, a ɛ diine mi
a toxi, Alatala ɛ Ala ɛ maxuru kii naxan yi a
gboon nun a sɛnbɛn nun a nɔɔn nun 3 a ka-
banakone nun a wanle xɔn, a naxanye ligaxi
Misiran bɔxɔni Firawona ra e nun a bɔxɔn
birin na. 4 E mɔn mi a toxi a naxan ligaxi
Misiran sofa ganla ra, e nun e soone nun e
yɛngɛ so wontorone. E mi a kolon Ala Gbala
Baa igen sa sofane xun ma kii naxan yi, e yi
ɛ sagatanma waxatin naxan yi. Alatala yi e
birin nalɔ ayi habadan! 5 Ɛ diine mɔn mi a
toxi a naxan ligaxi tonbonni benun ɛ xa be
li. 6 E nun a naxan liga Datan nun Abirami
ra, Eliyabi a dii xɛmɛne, Rubɛn bɔnsɔnna.
Bɔxɔn yi yibɔ Isirayila kaane birin yɛɛ xɔri,
a yi a raxutu e nun e denbayane nun e
bubune nun e fɔxɔrabirane birin ma. 7 Ɛ
tan nan fe gbeeni itoe to ɛ yɛɛn na Alatala
naxanye ligaxi.

8 Nanara, ɛ xa yamarini itoe birin suxu,
n naxanye yamarima ɛ ma to, alogo ɛ xa
sɛnbɛn sɔtɔ ɛ yi bɔxɔni ito masɔtɔ Yurudɛn
baan kidi ma, ɛ sigama dɛnaxan yi. 9 Ɛ xa
e suxu alogo ɛ xa siimaya xunkuyen sɔtɔ
bɔxɔni Alatala a kɔlɔxi naxan ma fe ra ɛ
benbane xa e nun e bɔnsɔnna, nɔnɔn nun
kumin gbo dɛnaxan yi. 10 Ɛ bɔxɔn naxan
sɔtɔma a mi luxi alo Misiran bɔxɔna, ɛ kelixi
dɛnaxan yi. Mɛnni, xɛɛ biin na ɲan, fɔ ɛ xa
igen maxali a ma nɛn ɛ sanni alo nakɔna. 11 Ɛ
bɔxɔn naxan sɔtɔma Yurudɛn baan kidi ma,
geya yiren nun lanban yiren na a ra. Tule
igen nan sama a ma. 12 Bɔxɔn na a ra Alatala
ɛ Ala a ɲɔxɔ luxi dɛnaxan xɔn. A tan nan a
xun matoma a ra, keli ɲɛɛn fɔlɔn na han a
raɲanna.

Alaa layirina

13 Xa ɛ yamarini itoe suxu a faɲin na n
naxanye yamarima ɛ ma to, xa ɛ Alatala ɛ
Ala xanu, ɛ yi a batu ɛ bɔɲɛn birin na e nun
ɛ niin birin na, 14 n tulen nafama nɛn ɛ bɔxɔn
ma a waxatini, ɲɛmɛn nun sogefuren na,
alogo ɛ xa hɛrisigɛn sɔtɔ, murutuna, manpa
nɛnɛna, e nun turena. 15 N mɔn sɛxɛn fan
nasabatima nɛn ɛ bɔxɔni ɛ xuruseene balon
na. Ɛ ɛ dɛgema nɛn han ɛ wasa. 16 Ɛ a liga ɛ
yeren ma alogo sese nama ɛ rakunfa, ɛ yi ɛ
xun xɛtɛ, ɛ yi ɛ xinbi sin ala gbɛtɛye bun, ɛ
e batu. 17 Xa ɛ na liga, Alatala xɔlɔma nɛn ɛ
ma han! A yi tulen dan alogo sansi yo nama
fa sabati bɔxɔni sɔnɔn, ɛ yi ɲan bɔxɔni ito
yi mafurɛn Alatala naxan soma ɛ yii.

18 Ɛ xa falani itoe lu ɛ niini e nun ɛ bɔɲɛni.
Ɛ e xidi ɛ yiin na e nun ɛ tigi ra alogo ɛ nama
ɲinan e xɔn. 19 Ɛ xa ɛ diine xaran ne ma,
ɛ xa e fe fala ɛ nɛma dɔxi banxini, ɛ nɛma
sigatini, ɛ nɛma saxi, ɛ nɛma kelima. 20 Ɛ xa e
sɛbɛ ɛ banxine sɛnbɛtɛnne nun e dɛɛne ma,
21 alogo Alatala a kɔlɔ bɔxɔn naxan ma fe ra,
a a soma ɛ benbane yii nɛn, ɛ nun ɛ yixɛtɛne
xa lu mɛnni, fanni kuyen mɔn bɔxɔn xun
ma. 22 Xa ɛ yamarini itoe suxu ki faɲi, n na
ɛ yamarima naxanye ra, xa ɛ Alatala ɛ Ala
xanu, xa ɛ sigan ti a kirane xɔn, xa ɛ kankan
a ma, 23 nayi Alatala siyani itoe birin kedima
nɛn ɛ yɛɛ ra. Ɛ yi siyani itoe bɔxɔn findi ɛ
gbeen na, hali e maxɔdɔxɔ ɛ xa, e sɛnbɛn
gbo ɛ xa. 24 Ɛ na ɛ sanna ti dɛnaxan birin
yi, na findima ɛ gbeen nan na. Ɛ bɔxɔn
danna kelima nɛn tonbonni sa dɔxɔ Liban
bɔxɔn na, keli Efirati baan na sa dɔxɔ fɔxɔ
igen na sogegododen binni. 25 Muxu yo mi
tiyɛ ɛ yɛɛ ra. Ɛ na siga dɛdɛ yi, Alatala ɛ
Ala ɛ yɛɛragaxun sama nɛn mɛn kaane yi e
kuisan, alo a a fala ɛ xa kii naxan yi.

26 Ɛ a mato, n bata barakan nun dangan sa
ɛ yɛtagi to. 27 Xa ɛ Alatala ɛ Alaa yamarine
suxu, n na ɛ yamarima naxanye ra to, ɛ
barakan sɔtɔma nɛn. 28 Koni xa ɛ mi Alatala
ɛ Alaa yamarine suxu, xa ɛ kiraan fata n na
ɛ yamarima naxan na to, ɛ bira ala gbɛtɛne

fɔxɔ ra ɛ mi naxanye kolon, ɛ dangan nan
sɔtɔma.
29 Alatala ɛ Ala na ɛ xali bɔxɔni waxatin
naxan yi a dɛnaxan soma ɛ yii, ɛ xa duba
falani itoe ti Garisimi geyaan fari, ɛ yi danga
falane ti Ebali geyaan fari. 30 Na geyane
nayi Yurudɛn kidi ma, sogegododen kiraan
xanbi ra, Kanan kaane bɔxɔni, Araba yi,
Giligali yɛtagi, Morɛ wudi gbeene dɛnaxan
yi. 31 Ɛ Yurudɛn baan gidima iki, siga na
bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ yii, a
findi ɛ gbeen na, ɛ mɔn yi dɔxɔ na. 32 Nanara,
ɛ xa tɔnne nun yamarine birin suxu ki faɲi,
n naxanye soma ɛ yii to.

12

Ala batu yire kedenna fe yi

1 Ɛ xa tɔnni itoe nun yamarine suxu
ki faɲi na bɔxɔni, Alatala ɛ benbane Ala
dɛnaxan soma ɛ yii. 2 Ɛ siyaan naxanye
kedima, ɛ xa ne suxure batudene birin kala,
geyane fari e nun fɔtɔnne bun. 3 Ɛ xa e
saraxa gandene kala, ɛ yi e kide gɛmɛne
yibɔ, ɛ yi e Asera kide gbindonne gan, ɛ yi
e ala sawurane rabira, ɛ yi e xinle ɲan na
yirene yi.
4 Ɛ nama Alatala ɛ Ala batu na kiini.
5 Koni ɛ xa Alatala fen yire kedenni, a na
dɛnaxan sugandi ɛ bɔnsɔnne tagi, alogo a
xa lu mɛnni, a xinla matɔxɔma dɛnaxan
yi. Ɛ xa siga mɛnna nin, 6 ɛ yi ɛ saraxa
gan daxine ba e nun ɛ saraxane nun ɛ ya-
ganne nun ɛ kiseene nun ɛ dɛ tiin nakamali
saraxane nun ɛ ɲɛnige ma saraxane, e nun
ɛ xuruseene dii singene. 7 Ɛ xa ɛ saraxane
don mɛnni Alatala ɛ Ala yɛtagi, ɛ tan nun ɛ
denbayane. Ɛ xa sɛwa hɛrin na Alatala ɛ Ala
naxan fixi ɛ ma.
8 Na bɔxɔni, ɛ nama Ala batu alo en naxan
nabama iki, birin nun a rafan fe. 9 En na
rabama bayo ɛ munma so ɛ matabu yireni
singen, Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma.
10 Koni ɛ Yurudɛn baan gidima nɛn, ɛ yi dɔxɔ
na bɔxɔni Alatala dɛnaxan soma ɛ yii. A ɛ
ratangama nɛn ɛ yaxune birin ma naxanye
ɛ rabilinni alogo ɛ xa dɔxɔ bɔɲɛ xunbenli.
11 Alatala ɛ Ala yirena nde sugandima nɛn
mɛnni, a xinla matɔxɔn dɛnaxan yi. Ɛ xa
fa ɛ kiseene ra mɛnni n naxanye yamarixi
ɛ ma: ɛ saraxa gan daxine, ɛ saraxane, ɛ
yaganne, ɛ kiseene, e nun ɛ se faɲin nax-
anye fima Ala ma dɛ tiini. 12 Ɛ sɛwama nɛn
mɛnni Alatala ɛ Ala yɛtagi, ɛ tan, ɛ diine,
ɛ konyine, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun
naxanye ɛ konni bayo bɔxɔn mi soma e yii
e kɛɛ bɔxɔn na.
13 Ɛ nama ɛ saraxa gan daxine ba ɛ waxɔn
yirene yi de! 14 Ɛ xa e ba Alatala ɛ Alaa
yire sugandixin nin Isirayila bɔnsɔn keden
konni. N naxan birin yamarixi ɛ ma, ɛ xa na
birin liga mɛnni. 15 Koni i nɔɛ nɛn suben don
daxin faxɛ yiren birin yi, Alatala naxan fixi i
ma, i na dɔxɔ dɛnaxan yi. Muxu sariɲanxin
nun a sariɲantaren nɔɛ a donɲɛ nɛn, alo
xɛnla hanma bolena. 16 Koni ɛ nama suben
don e nun a wunla, ɛ xa a wunla bɔxɔn alo
igena.
17 Ɛ mi lan ɛ murutun hanma manpa
nɛnɛn hanma turen don ɛ konni naxan
findɛ yaganna ra, hanma ɛ xuruseene dii
singene hanma ɛ saraxan naxanye bama
dɛ tiin ma, hanma ɛ ɲɛnige ma saraxane
hanma ɛ kiseene. 18 Ɛ xa ne don Alatala ɛ
Ala yɛtagi, a dɛnaxan sugandima, ɛ tan nun
ɛ diine nun ɛ konyine, e nun Lewi bɔnsɔnna
muxun naxanye ɛ konni. Ɛ xa sɛwa hɛrin na
Alatala ɛ Ala yɛtagi, a naxan fixi ɛ ma. 19 Ɛ a
liga ɛ yeren ma, ɛ nama ɲinan Lewine xɔn ɛ
nɛma na bɔxɔni.
20 Alatala ɛ Ala na ɛ bɔxɔn nagbo ayi
waxatin naxan yi, alo a falaxi ɛ xa kii naxan
yi, xa suben xɔnla ɛ suxu, ɛ xa na don alo
ɛ wama a xɔn kii naxan yi. 21 Xa ɛ dɔxɔden
makuya Alatala ɛ Alaa yire sugandixin na,
ɛ nɔɛ xuruseene faxɛ nɛn Alatala naxanye
fixi ɛ ma alo n na a yamarixi ɛ ma kii naxan
yi. Ɛ nɔɛ na subene donɲɛ nɛn ɛ taane yi
alo ɛ wama a xɔn kii naxan yi. 22 Muxu
sariɲanxin nun a sariɲantaren nɔɛ a donɲɛ
nɛn alo xɛnla hanma bolena. 23 Koni ɛ nama
suben don e nun a wunla, bayo wunla luxi
nɛn alo a niina. A mi lan ɛ xa suben nun
a niin don. 24 Ɛ nama suben don e nun a
wunla, ɛ xa a bɔxɔn alo igena. 25 Ɛ nama
a don alogo ɛ xa hɛrin sɔtɔ, ɛ tan, e nun
ɛ diine hali ɛ dangu xanbini. Amasɔtɔ ɛ fe
tinxinxine ligama Alatala yɛɛ ra yi.
26 Koni naxan yo rasariɲanxi Ala xa
hanma i dɛ ti naxan ma fe ra, a i a soma Ala
yii nɛn, i xa ne xali Alatalaa yire sugandix-
ini. 27 Ɛ xa ɛ saraxa gan daxine ba Alatala ɛ
Alaa saraxa ganden fari, suben nun a wunla.
Ɛ xa saraxa gbɛtɛne wunla bɔxɔn Alatala ɛ
Ala a saraxa ganden fari, ɛ yi a suben don.
28 Ɛ xa feni itoe birin namɛ ɛ yi e liga n
naxanye yamarima ɛ ma, alogo ɛ xa hɛrin

sɔtɔ, ɛ tan nun ɛ diine hali ɛ dangu xanbini, han habadan. Amasɔtɔ fe faɲin na a ra naxan nafan Alatala ɛ Ala ma.

29 Alatala ɛ Ala na siyane halagi ɛ yɛɛ ra, ɛ naxanye bɔxɔn masɔtɔma, ɛ na dɔxɔ e bɔxɔni, 30 ɛ xa ɛ yɛtɛ ratanga e fe ɲaxi ligan ma e halagi xanbini. Ɛ nama e alane feen maxɔdin, ɛ naxa, "Siyani itoe yi e alane batuma di? En fan xa na nan liga." 31 Ɛ nama na fe sifan liga Alatala ɛ Ala ra, bayo e yi fe xɔsixin sifan birin ligama e alane xa naxanye raɲaxu Alatala ma. E yi e dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne nan ganma e suxurene kideni.

13

Suxure batuna

1 Ɛ xa feni itoe birin liga n naxanye yamarima ɛ ma. Ɛ nama sese ba a ra, ɛ mɔn nama sese sa a fari. 2 Xa nabina nde hanma sayibana nde keli ɛ tagi, a yi taxamasenna hanma kabanako fe famatɔɔn fala ɛ xa, 3 na yi rakamali, a mɔn yi a fala ɛ xa, a naxa, "En bira suxurene batu feen fɔxɔ ra," ɛ tan mi alan naxanye kolon, 4 ɛ nama ɛ tuli mati na nabiin na hanma na sayibana. Alatala ɛ Ala nan ɛ kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma alogo a xa a kolon xa ɛ a xanuxi ɛ bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin yi. 5 Ɛ xa bira Alatala ɛ Ala nan keden fɔxɔ ra, ɛ yi gaxu a yɛɛ ra. Ɛ yi a yamarine nun a falane suxu, ɛ yi a keden peen batu, ɛ yi kankan a ma. 6 Koni ɛ xa nabiin hanma sayiban tan faxa, bayo a yi wama ɛ ramurutɛ feni Alatala ɛ Ala xili ma naxan ɛ raminixi Misiran yi a ɛ xunba konyiyani. A bata kata a xa ɛ ba kiraan xɔn Alatala ɛ yamarixi naxan na. Fɔ ɛ xa fe ɲaxin birin ba ɛ tagi. 7 I ngaxakedenna hanma i ya diina hanma i ya ɲaxanla i naxan xanuxi hanma i lanfaan naxan nafan i ma alo i yɛtɛna, xa na nde i rakunfa wundoni alogo ɛ xa alana nde batu, i mi naxan kolon, ɛ benbane fan mi yi naxan kolon, 8 ɛ rabilinna siyana ndee suxurena, naxanye makuya ɛ ra hanma naxanye maso, keli bɔxɔn danna boden ma sa ti boden na, 9 i nama tin a falan ma. I nama i tuli mati a ra. I nama kininkinin a ma. I nama a ratanga. I nama a luxun. 10 I xa na kanna faxa, i tan nan singe xa a gɔlɔn gɛmɛn na, yamaan fan yi a magɔlɔn. 11 Ɛ xa a magɔlɔn han a yi faxa, bayo a bata kata a xa i raxɛtɛ Alatala i ya Ala fɔxɔ ra naxan i raminixi konyiyani Misiran bɔxɔni. 12 Isirayila kaane birin na feen mɛma nɛn, e yi gaxu. Nayi, na fe ɲaxi sifan mi fa ligama ɛ tagi sɔnɔn.

13 Xa ɛ falana nde mɛ taana nde a fe ra, Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ yii, 14 fa fala muxu ɲaxina nde bata keli mɛnni naxan a falama bonne xa, a naxa, "En xa suxurena ndee batu, ɛ mi naxanye kolon," 15 nayi ɛ xa na feen xɔnfen ki faɲi ɛ yi ɲɔndin fen. Ɛ xa a kolon xa na fe ɲaxin ligaxi ɛ tagi. 16 Ɛ xa na taa kaane birin faxa silanfanna ra.* Ɛ xa na taan nun a muxune nun a xuruseene birin naxɔri. 17 Ɛ xa e hɛrisigɛn birin malan taa tagini, ɛ tɛɛn sa a ra, ɛ taan birin gan Alatala ɛ Ala yɛtagi. Na findima bɔxɔ rabeɲinxin nan na habadan. A mi fa tima sɔnɔn. 18 Ɛ nama na sena ndee findi ɛ gbeen na ɛ naxanye ganma alogo Alatala nama xɔlɔ ɛ ma. A kininkininma ɛ ma nɛn, a yi ɛ rawuya ayi alo a a kɔlɔ kii naxan yi ɛ benbane xa. 19 Na ma, ɛ xa Alatala ɛ Ala xuiin namɛ, ɛ yi a yamarine suxu, n naxanye yamarima ɛ ma to, ɛ yi fe tinxinxin liga Alatala ɛ Ala yɛɛ ra yi.

14

Namun natɔnxine

1 Alatala ɛ Alaa diine nan ɛ tan na. Xa sayaan ti, ɛ nama ɛ yɛtɛ maxaba. Ɛ nama ɛ xunna dɛ bi. 2 Yama rasariŋanxin nan ɛ tan na Alatala ɛ Ala xa. A ɛ tan nan sugandixi bɔxɔn siyane birin tagi, a ɛ xa findi a gbeen na.

Sube radaxaxine
Saraxaraline 11.1-23

3 Ɛ nama se xɔsixi yo don. 4 Subene ni i ra, ɛ nɔɛ naxanye donɲɛ: ɲingen nun yɛxɛɛn nun siin 5 nun xɛnla nun tɔkɛn nun bolen nun geya ma siin nun wonden nun yaleen e nun burunna yɛxɛɛna. 6 Sube toro kanna naxan toro bɔxi ɲaxi ra, a mɔn donseen laxunma, ɛ nɔɛ ne donɲɛ nɛn.

7 Koni na subene tagi, naxanye toro bɔxi ɲaxi ra, hanma naxanye donseen laxunma, ndee e yɛ ɛ nama ne don alo ɲɔgɔmɛna hanma ɲerena hanma fanyerasina. E findixi sube haramuxine nan na ɛ xa, bayo e donseen laxunma, koni e toro mi bɔxi ɲaxi ra. 8 Xɔsɛn toron bɔxi, koni a mi donse laxunma, a haramuxin na a ra ɛ tan xa. Ɛ

* 13:16: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

nama na suben don, ɛ mɔn nama ɛ yiin din
a faxaxin na.
9 Niimaseen naxanye igeni, ɛ lan ɛ xa
xali yɛxɛne don naxanye e bama. 10 Koni
naxanye mi e bama, e xali mi e ma, ɛ nama
ne don. E mi sariɲan ɛ xa.
11 Ɛ nɔɛ xɔli radaxaxine birin donɲɛ nɛn.
12 Koni ɛ nama itoe don: singbinna nun
dugana e nun xɔlimangan 13 nun bangaan
nun sɛgɛn siyaan birin, 14 e nun xaxaan
siyaan birin 15 nun dangaranfulen nun ku-
tunxunban nun fɔxɔ ige ma xɔlina, e nun
tɔxɛdi tongon siyaan birin, 16 e nun kunku-
tunna nun fɔtɔnbunsamuran nun toxoroon
17 nun yɛxɛ suxu kankon nun kankanna nun
ɲinɲaxan 18 nun yaya xɔnla nun saɲi xɔnla
siyaan birin, e nun sarasima xɔnla nun
tuyɛna. 19 Niimase xunxuri gabutɛ kanna
birin haramuxin na a ra ɛ xa. Ɛ nama e don.
20 Koni ɛ nɔɛ niimase xunxuri gabutɛ kanna
ndee donɲɛ nɛn naxanye radaxaxi.
21 Ɛ nama suben don naxan faxaxi a yɛtɛ
ma. Ɛ nɔɛ a soɛ xɔɲɛn yii nɛn naxan dɔxi
ɛ konni, a yi a don, hanma ɛ a sara xɔɲɛ
gbɛtɛne ma. Koni yama rasariɲanxin nan
ɛ tan na Alatala ɛ Ala xa.
I nama sii diin ɲin a nga xiɲɛ igen na.

Yaganna fe

22 Ɛ na naxan birin sɔtɔ xɛɛn ma, ɛ xa na
yaganna ba a ra ɲɛɛ yo ɲɛɛ. 23 Ɛ xa ɛ murutun
nun ɛ manpa nɛnɛn nun ɛ turen yaganna
don Alatala ɛ Ala yɛtagi a na dɛnaxan
sugandi a xinla matɔxɔden na alogo ɛ xa
gaxu Alatala ɛ Ala yɛɛ ra waxatin birin. 24 Xa
na yiren makuya i ra ɲaxi ra, xa Ala bata
i baraka han i mi nɔɛ na yaganna maxalɛ
bayo Alatala a yire sugandixi makuya i ra a
xinla matɔxɔma dɛnaxan yi, 25 nayi i xa i ya
yaganna masara gbetin na. I na gbetin xali
Alatala i ya Ala yire sugandixini. 26 Mɛnni
i xa na gbetin masara sena ndee ra naxan
na i kɛnɛn, ɲingene hanma yɛxɛɛne hanma
manpana, naxanye birin nafan i ma. Ɛ nun i
ya denbayaan yi ɛ dɛge Alatala ɛ Ala yɛtagi,
ɛ yi sɛwa. 27 Ɛ nama ɲinan Lewi bɔnsɔnna
muxune xɔn naxanye dɔxi ɛ konne yi, bayo
e mi kɛɛ bɔxɔn sɔtɔxi e gbeen na.
28 Ɲɛɛ saxan yo ɲɛɛ saxan ɛ xa ɛ yaganna
birin namara ɛ taane yi. 29 Lewi bɔnsɔnna
muxune kɛɛn mi na naxanye xa e nun
xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛn nax-
anye ɛ tagi, ne birin xa fa e dɛgedeni han
e yi lugo. Nayi, Alatala ɛ Ala barakan sama
nɛn ɛ kɛwanle yi ɛ naxanye birin ligama.

15

Xɔrɔya ɲɛɛna
Saraxaraline 25.8-38

1 Ɲɛɛ solofere yo ɲɛɛ solofere ɛ xa diɲa
donle ma. 2 A xa liga ikiini: muxun naxanye
birin bata e ngaxakedenna Isirayila kaana
nde doli, e xa diɲa na donla ma. Ɛ nama ɛ
ngaxakedenna Isirayila kaane karahan doli
fi feen na bayo Alatalaa waxati saxin na a
ra alogo yamaan yi diɲa donle ma. 3 Ɛ nɔɛ
xɔɲɛn tan karahanɲɛ nɛn, a yi ɛ donla fi,
koni ɛ naxan dolixi ɛ ngaxakedenna ma, ɛ
xa diɲa na ma. 4 Anu, tɔrɔ muxun mi luma
ɛ yɛ, bayo Alatala baraka gbeen sama nɛn ɛ
fe yi na bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma
ɛ yii ɛ kɛɛn na. 5 A na ligama nɛn xa ɛ Alatala
ɛ Ala xuiin namɛ ɛ yi a yamarine birin suxu
ki faɲi, n naxan falama ɛ xa to. 6 Alatala, ɛ
Ala barakan sama nɛn ɛ fe yi alo a a fala ɛ
xa kii naxan yi. Siya wuyaxine fama nɛn
ɛ dolideni, koni ɛ tan mi donla tongoma.
Ɛ nɔɔn sɔtɔma nɛn siya wuyaxine xun na,
koni muxe mi nɔɔn sɔtɔma ɛ tan xun na.
7 Xa tɔrɔ muxuna nde i ngaxakedenne yɛ
i konni Alatala i ya Ala dɛnaxan fima i ma,
i nama ɲɛnige ɲaxiyaan liga a ra, i tondi a
dolɛ. 8 A makoon naxan ma, i xa na doli a
ma fonisireyani. 9 I xa i yɛtɛ ratanga miriya
ɲaxini ito ma, i naxa, “A gbee mi luxi ɲɛɛ
soloferen xa a li, yamaan diɲama donle ma
ɲɛɛn naxan na.” I nama yɛ xɔdɔxɔ ayi i
ngaxakeden tɔrɔ muxune ma i tondi seen
soɛ e yii. Nayi, a a mawugama nɛn Alatala
xa i xili ma, i yi findi yulubi tongon na.
10 I xa a ki fonisireyani hali i mi nimisa i
bɔɲɛni. Nayi, Alatala ɛ Ala barakan sama
nɛn ɛ kɛwanle birin yi. 11 Yiigelitɔɔn mi
ɲanma ɛ yamanani habadan, nanara, n na
a yamarixi ɛ ma ɛ xa hinan ɛ ngaxakedenne
ra, tɔrɔ muxun nun yiigelitɔɔn naxanye ɛ
konni.

Konyine xɔrɔya fena

Xɔrɔyaan 21.2-6 nun Saraxaraline
25.38-55

12 Xa ɛ ngaxakedenna Heburu xɛmɛna
nde hanma ɲaxanla a yɛtɛ mati ɛ ma konyin
na, a walima nɛn ɛ xa ɲɛɛ sennin. A ɲɛɛ
soloferedeni ɛ xa a xɔrɔya. 13 Koni ɛ nama a
yii genla yiba. 14 Alatala, ɛ Ala seen naxanye

birin fixi ɛ ma barakani alo yɛxɛɛn nun siin nun murutuna, e nun manpana, ɛ xa a ki na nde yi. [15] Ɛ nama ɲinan a konyine nan yi ɛ ra Misiran yi. Alatala ɛ Ala nan ɛ xunbaxi. Nanara, n yamarini ito soma ɛ yii to.

[16] Xa i ya konyina a fala i xa, a a mi kelima i konni bayo ɛ nun i ya denbayaan nafan a ma, a a lan i konni, [17] nayi, i xa sɔxɔn seen tongo, i yi a tunla maso banxin dɛɛ wudin na, i yi a tunla sɔxɔn. Nayi, a findima nɛn i ya konyin na a siin birin yi. I na nan ligama i ya konyi gilɛn fan na. [18] Ɛ nama sunu konyin xɔrɔya feen na. Amasɔtɔ a ɲɛɛ sennin wanla tɔnɔn gbo dangu walikɛɛn gbeen na dɔxɔ firin. Na ma, Alatala, ɛ Ala barakan sama nɛn ɛ kɛwanle birin yi.

Xuruseene dii singene fe

[19] Ɛ ɲingen nun yɛxɛɛn nun siin dii xɛmɛ singene birin naxanye xalima, ne birin findima Alatala ɛ Ala nan gbee ra. Ɛ mi lan ɛ turaan nawali xa dii singen na a ra, hanma ɛ yɛxɛɛ diin xaben maxaba a ma xa dii singen na a ra. [20] Ɲɛɛ yo ɲɛɛ ɛ tan nun ɛ denbayaan xa ne don Alatala ɛ Ala yɛtagi a yire sugandixini. [21] Xa fɛɛn xuruseen na, xa a yɛɛn kalaxi hanma a sanna, hanma fɛ gbɛtɛ, ɛ nama na ba saraxan na Alatala ɛ Ala xa. [22] Ɛ a donma ɛ konni nɛn, ɛ nun muxu sarijanxin nun muxu sarijantarene. E birin lan nɛn e xa a don alo ɛ xɛnla nun bolen donma kii naxan yi. [23] Koni ɛ nama suben wunla don de! Ɛ xa a rabɔxɔn alo igena.

16

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla

Xɔrɔyaan 12.14-20 nun Saraxaraline 23.4-8 nun Yatɛne 28.16-25

[1] Abiba kiken na, ɛ xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba Alatala ɛ Ala binya feen na, bayo Alatala, ɛ Ala ɛ ramini na kiken nan na Misiran yi kɔɛɛn na. [2] Ɛ xa yɛxɛɛn hanma siin hanma ɲingen ba saraxan na Alatala ɛ Ala xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali lɔxɔni. Ɛ na saraxan bama Alatalaa yire sugandixini a xinla binyama dɛnaxan yi. [3] Sali lɔxɔni, ɛ nama burun don buru rate seen* saxi naxan yi. Ɛ xa buru ratetaren don xii solofere naxan findixi sunun taxa-maseri burun na. Na nan a rabirama ɛ ma a ɛ mafuraxin nan keli Misiran yi. Na ma, ɛ mi ɲinanɲɛ ɛ mini lɔxɔn xɔn ɛ siin birin yi Misiran bɔxɔni. [4] Na xii soloferen bun, a mi lan buru ratese yo xa to ɛ konne yi, ɛ bɔxɔn birin yi. Ɛ saraxan naxan bama xii singe lɔxɔn ɲinbanna ra, na sese nama lu han xɔtɔnni. [5] Na Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan mi lan a xa ba yiren birin yi, Alatala ɛ Ala naxan fima ɛ ma. [6] Ɛ a bama yire keden peen nin, Alatala ɛ Ala na dɛnaxan sugandi a xinla binyama dɛnaxan yi. Na saraxan bama ɲinbanna nan na sogen godo waxatini, ɛ mini waxatin naxan yi Misiran yi. [7] Ɛ suben ɲinma nɛn, ɛ yi a don na yireni Alatala ɛ Ala dɛnaxan sugandima. Na kuye yibani, ɛ yi siga ɛ konne yi. [8] Ɛ xa buru ratetaren don xii sennin. A xii soloferede lɔxɔni, ɛ malanna ti Alatala ɛ Ala xa. Ɛ nama wali yo kɛ na lɔxɔni.

Xunsagine sanla

Saraxaraline 23.15-22 nun Yatɛne 28.26-31

[9] Ɛ na murutu xaban fɔlɔ, ɛ xa xunsagi solofere tɛngɛ, [10] ɛ yi Xunsagine Sanla raba Alatala ɛ Ala xa. Ɛ yi ɲɛnige ma saraxan ba naxan na lan hɛrisigɛn yatɛn ma Alatala ɛ Ala naxan fixi ɛ ma. [11] Ɛ sɛwama nɛn Alatala ɛ Ala ra na yireni a dɛnaxan sugandima a xinla binyan dɛnaxan yi, ɛ tan nun ɛ diine nun ɛ konyine, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye ɛ konni e nun xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛne. [12] Ɛ nama ɲinan a konyine nan yi ɛ ra Misiran yi. Ɛ xa yamarini itoe suxu ki faɲi.

Bubu Kui Sanla

Saraxaraline 23.33-43 nun Yatɛne 29.12-39

[13] Ɛ na yelin ɛ sansine bɔnbɔdeni lonne ma ɛ yi e malan, ɛ yi ɛ wudi bogi igene fan ba, ɛ xa Bubu Kui Sanla raba xii solofere. [14] Ɛ xa sɛwa na sanli, ɛ tan nun ɛ diine nun ɛ konyine nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛn naxanye ɛ konni. [15] Ɛ sanli ito rabama nɛn xii solofere Alatala ɛ Ala xa, a na dɛnaxan sugandi. Amasɔtɔ Alatala ɛ Ala barakan sama nɛn ɛ se xaban nun ɛ wanla birin yi. Ɛ yi sɛwa han!

[16] Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, Isirayila xɛmɛne birin xa ti Alatala ɛ Ala yɛtagi sanɲa ma saxan a na dɛnaxan sugandi: Buru Tetaren Sanla nun Xunsagine sanla nun Bubu Kui Sanla. Ɛ mi lan ɛ xa siga Alatala yɛtagi ɛ yii genla ra. [17] Ɛ birin xa fa a kiseen na ɛ nɔɛ naxan na, naxan

* 16:3: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

na lan hɛrisigɛn ma Alatala ɛ Ala naxan fixi
ɛ ma.

Sariyan sa kiina

18 Taane birin kui, Alatala ɛ Ala dɛnaxan
fima ɛ ma, bɔnsɔn yo bɔnsɔn, ɛ xa kitisane
sugandi, e yamaan makiti tinxinni. 19 Ɛ
nama kitin sa tɔŋɛgɛni de! Ɛ mɔn nama
muxune rafisa e bode xa. Ɛ nama dimi yi
seene rasuxu mayifuni, bayo kiseene nɔɛ fe
kolonna yɛɛne raxiyɛ nɛn, a tinxin muxuna
falane yifu. 20 Ɛ lu tinxinna fɔxɔ ra, alogo
ɛ xa siimaya fajnin sɔtɔ, ɛ mɔn yi nɔ bɔxɔn
sɔtɛ Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma.

Suxure batuna fe

21 Ɛ nama Asera kide gbindonna ti saraxa
ganden dɛxɔn ma, ɛ naxan nafala Alatala
ɛ Ala xa. 22 Ɛ nama suxure gɛmɛn ti, bayo
Alatala ɛ Ala na fe sifan najnaxuxi.

17

Sariyana saraxana fe yi

1 Ɛ nama jingen hanma yɛxɛɛn ba
saraxan na Alatala ɛ Ala xa, fɛ naxan na,
hanma naxan madɔnxi, bayo Alatala ɛ Ala
na fe sifan najnaxuxi.

2 Xa xɛmɛna nde hanma jnaxanla nde dɔxi
ɛ taana nde yi Alatala ɛ Ala naxan fima ɛ ma,
a fa fe jnaxin liga naxan mi rafan Alatala ɛ
Ala ma, nayi, a bata Alaa layirin matandi.
3 Xa a mi n ma yamarin suxu, a ala gbɛtɛne
batu, hanma sogena hanma kikena hanma
sarene, 4 ɛ yi na mɛ, ɛ xa a feen xɔnfen ki
fajni. Ɛ na a kolon na fe jnaxin bata liga
Isirayila yi, 5 a na findi xɛmɛn na hanma
jnaxanla, ɛ xa na kanna xali taan so dɛɛn na,
ɛ yi a magɔlɔn han a faxa.

6 Muxun naxan lan a xa faxa, a mi
faxɛ singen fɔ muxu firin hanma saxan na
sereyaan ba. A mi lan a xa faxa sereya
kedenna gbansanna xuiin ma. 7 Naxanye
sereyaan baxi, ne nan singe xa gɛmɛn woli
a ma a faxa feen na. Yama dɔnxɛn fan yi a
magɔlɔn. Ɛ fe jnaxin jnanma ɛ tagi na kiini
nɛn.

Kitine fe

8 Xa faxa kitin bata fa hanma matan-
dina hanma maxɔlɔna naxan findixi kiti
xɔdɛxɛn na ɛ taani, ɛ xa siga na yireni
Alatala ɛ Ala dɛnaxan sugandima. 9 Ɛ
sigama Lewi bɔnsɔnna muxune nan fɛma,
saraxaraline, e nun kitisaan naxan dɔxi na
waxatini, ɛ a yɛba e xa. Nayi, e a falama
nɛn ɛ xa, a lan kitin xa sa kii naxan yi.
10 E na naxan fala ɛ xa na yireni Alatala ɛ
Ala dɛnaxan sugandima, ɛ kitin bolonma na
nan ma. E na naxan fala ɛ xa, ɛ xa na suxu
ki fajni. 11 E na sariyan naxan birin fala ɛ
xa, ɛ xa na liga. Ɛ nama fata a ma yiifanna
ma, hanma kɔmɛnna ma. 12 Xa muxuna
nde waso, a mi a tuli mati saraxaraliin na
naxan bata dɔxɔ Alatala ɛ Alaa wanla xun
na hanma kitisana, na kanna lanma nɛn
a xa faxa. Ɛ fe jnaxin jnanma na kii nin
Isirayila yi. 13 Yamaan na na feen mɛ, e
gaxuma nɛn e wason yiba.

Mangayana

14 Ɛ na so bɔxɔni waxatin naxan yi, Alatala
ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma, ɛ na dɔxɔ na,
yanyina nde ɛ a mirima nɛn, a ɛ fan xa ɛ
gbee mangan sɔtɔ alo ɛ rabilinna siyane.
15 Alatala ɛ Ala na muxun naxan sugandi, na
nan findima ɛ mangan na. Ɛ nama tin xɔŋɛn
xa findi ɛ mangan na, naxan mi findixi ɛ
ngaxakeden Isirayila kaana nde ra. 16 A mi
lan ɛ mangan xa soo wuyaxi sɔtɔ. A mi
lan a xa muxune rasiga Misiran yi soone
saradeni, bayo Alatala a falaxi nɛn ɛ xa, a
ɛ nama siga na bɔxɔni sɔnɔn. 17 A mi lan
a yi jnaxalan wuyaxi dɔxɔ. Na feene nan
a bɔŋɛn naxɛtɛma Ala fɔxɔ ra. A mi lan
a yi gbeti gbeen nun xɛma wuyaxi sɔtɔ.
18 Mangan na dɔxɔ a manga gbɛdɛni waxatin
naxan yi, sariya kitabun naxan namaraxi
Lewine yii, saraxaraline, a xa na sɛbɛ a yɛtɛ
xa. 19 Na kitabun luma nɛn a dɛxɔn. A
xa a xaran lɔxɔn birin a siimayani, alogo a
xa gaxu Alatala a Ala yɛɛ ra, a mɔn yi nɔ
a sariyan nun a tɔnne suxudeni naxanye
sɛbɛxi a kui. 20 Na nan a ligama, a mi a yɛtɛ
rafisama a ngaxakedenne xa, a fata sariyan
ma yiifanna ma hanma kɔmɛnna ma. Nayi,
a mangaya xunkuyen sɔtɔma nɛn, a tan nun
a diine Isirayila yamaan tagi.

18

Saraxaraline wanla

1 Saraxaraline, Lewi bɔnsɔnna muxune,
ne mi bɔxɔ yitaxun daxin sɔtɔma e kɛɛn
na alo Isirayila muxu gbɛtɛye. E baloma
saraxane nan na naxan nalima Alatala ma
tɛɛn na. Na nan findixi e kɛɛn na. 2 E mi
kɛɛ sɔtɔma e ngaxakedenne tagi. Alatala
nan findima e kɛɛn na alo a a fala e xa
kii naxan yi. 3 Isirayila kaane na fa jingen
na hanma yɛxɛɛna saraxa badeni, ito nan

findima Lewi kaa saraxaraline gbeen na:
suben balaxana, a gbɛgbɛna, e nun a buru
subene. 4 Ɛ mɔn xa ɛ bogise singe saraxane
so e yii: murutuna, manpa nɛnɛna, turena,
e nun ɛ yɛxɛɛ xaben naxan singe maxabaxi.
5 Alatala ɛ Ala Lewi bɔnsɔnna nan sugandixi
bɔnsɔnna birin tagi alogo e tan nun e diine
xa wali Alatala xinla binyadeni waxatin
birin.
6 Xa Lewi bɔnsɔnna muxuna nde keli Isir-
ayila taana nde yi a dɔxi dɛnaxan yi, a
siga na yireni Alatala dɛnaxan sugandima,
7 mɛnni, a lanma a xa wali Alatala a Ala
xinla a fe ra, a ngaxakeden Lewine dɛxɔn
naxanye walima Alatala yɛtagi. 8 A lan nɛn
a yi balon sɔtɔ alo saraxaraliin bonne, hali
a to a yii seene matixi, a gbeti sɔtɔ.

*Yiimatone nun k*ɔɛramuxune fe

9 Ɛ na so bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan
fima ɛ ma, ɛ nama so kɛwali xɔsixine yi
mɛn kaane naxanye ligama. 10 Muxun nama
lu ɛ yɛ naxan a diin ganma saraxan na
hanma yiimatona hanma koron bɔnbɔna
hanma seri kanna hanma kɔɛramuxuna,
11 hanma tirin tiina hanma naxan barinne
maxɔdinma hanma ɲinan kanne, hanma
barin kiine. 12 Na muxu sifan mi rafan
Alatala ɛ Ala ma. Alatala ɛ Ala siyani itoe
kedima nɛn ɛ yɛɛ ra na kɛwali xɔsixine fe
ra. 13 Ɛ kɛwanle xa kamali Alatala ɛ Ala
yɛɛ ra yi. 14 Ɛ siyaan naxanye kedima, ne
biraxi yiimatoon nun koron bɔnbɔn xuiin
nan fɔxɔ ra, koni Alatala ɛ Ala mi tinɲɛ ɛ tan
yi na liga.

*Ala nabine rafama n*ɛn

15 Alatala ɛ Ala nabina nde raminima nɛn
ɛ yɛ naxan luma alo n tan. Ɛ xa ɛ tuli mati a
ra. 16 Ɛ naxan maxɔdin Alatala ɛ Ala ma, ɛ yi
malanxi lɔxɔn naxan yi Horebe geyaan fari.
Ɛ yi a fala, ɛ naxa, “N mi waxi Alatala n ma
Ala xuiin namɛ feni sɔnɔn. N mi waxi tɛɛ
gbeeni ito fan to feni sɔnɔn alogo n nama
faxa.” 17 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “E
naxan falaxi, na fan. 18 N nabiin naminima
nɛn e yɛ, naxan luxi alo i tan. N nan n ma
falan nalima a ma nɛn, a yi na yɛba e xa, n
na a yamarin naxan na. 19 Xa muxu yo mi
a tuli mati falan na nabiin naxan nalima n
xinli, n tan yɛtɛɛn na kanna makitima nɛn.
20 Koni xa nabina nde susu, a falan ti n xinli,
n mi naxan yamarixi a ma, hanma a yi falan
ti ala gbɛtɛye xinli, ɛ xa na kanna faxa.”
21 Yanyina nde, ɛ ɛ yɛtɛ maxɔdinma nɛn, ɛ
naxa, “En nɔɛ a kolonɲɛ di, a Alatala a falan
mi a ra?” 22 Xa nabiin falan ti Alatala xinli, a
falan mi kamali, Alatala mi na falaxi. Nabiin
nan na falaxi a wasoni. Hali ɛ mi gaxu a yɛɛ
ra.

19

Marakisi taane

*Yat*ɛne 35.6-34 nun Sariyane 4.40-43
nun Yosuwe 20.1-9

1 Alatala ɛ Ala na siyane halagi, a nax-
anye bɔxɔn soma ɛ yii, ɛ e kedima nɛn, ɛ
yi dɔxɔ e taane nun e banxine kui. 2 Na
na dangu, ɛ xa taa saxan sugandi bɔxɔni,
Alatala ɛ Ala naxan fi ɛ ma. 3 Ɛ xa kirane
rafala siga mɛnne yi, ɛ yi yamanani taxun
dɔxɔde saxan, Alatala ɛ Ala naxan fima ɛ
ma ɛ kɛɛn na, alogo, faxa tiine birin xa
siga na taane yi, e niin yi rakisi. 4 Naxan
na faxan ti, a li, a mi a rakelixi a ma, a
mi a yitɔnxi xɔnnantenyani, na kanna nɔɛ
sigɛ nɛn na taana nde yi, a niin yi ratanga.
Misaala ra, muxun naxan siga fɔtɔnni wudi
sɛgɛdeni e nun a lanfana, 5 a wudin sɛgɛma,
bunbin yi koren, a yi a lanfaan li, na yi faxa.
Na faxa tiin sifan nɔɛ luyɛ nɛn na taana
nde yi alogo a niin xa rakisi. 6 Xa kirani
kuya, faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun faxa
tiin sagatanma nɛn a xɔlɔni han a yi a li, a
yi a faxa, hali a mi yi lan a yi faxa bayo a
mi a lanfaan faxa feni tɔnxi xɔnnantenyani.
7 N yamarini ito fixi ɛ ma na nan ma. Ɛ xa
taa saxan sugandi marakisi taane ra. 8 Xa
Alatala ɛ Ala ɛ bɔxɔn nagbo ayi alo a a kɔlɔ
ɛ benbane xa kii naxan yi, xa a bɔxɔni ito
birin so ɛ yii a ɛ benbane tuli sa naxan na,
9 xa ɛ yamarini itoe birin suxu a fanin na, n
naxanye falama ɛ xa to, a ɛ xa Alatala ɛ Ala
xanu, ɛ yi bira a kirane fɔxɔ ra, nayi ɛ mɔn
xa taa saxan sugandi, ɛ yi e sa taa saxanna
bonne fari. 10 Nayi, Alatala ɛ Ala dɛnaxan
fima ɛ ma ɛ kɛɛn na, ɛ mi tɔɲɛgɛtɔɔn faxɛ
na bɔxɔni.
11 Koni xa muxuna nde a boden naɲaxuxi,
a a mɛlɛn, a yi a faxa, xa na kanna siga na
taana nde yi, 12 na taan fonne lan nɛn e xa
a suxu, e yi a xali faxa muxun gbeeɲɔxɔ
muxun fɛma alogo a xa a faxa. 13 Ɛ nama
kininkinin na kanna ma de! Ɛ xa na faxa ti
sifan ɲan Isirayila bɔxɔni, ɛ yi hɛrin sɔtɔ.

*B*ɔxɔne danne nun wule sereyane

14 Ɛ na dɔxɔ bɔxɔni Alatala ɛ Ala naxan
fima ɛ ma ɛ kɛɛn na, ɛ nama ɛ lanfana bɔxɔn

danna taxamasenne masiga ɛ benbane nax-
anye dɔxɔ. 15 Muxun naxan bata hakɛn liga
hanma gbalona hanma yulubina, na kanna
mi lan a xa kiti muxu kedenna sereya baxin
xɔn. Na fe sifan makitima sereya firin
hanma saxan fala xuiin nan xɔn.
16 Xa sere ɲaxin sereyaan ba, a yi muxun
tɔɲɛgɛ gbalona nde a fe ma, 17 yɛngɛ fa
firinni itoe lan nɛn e xa siga Alatala batu
yireni saraxaraline nun kitisane fɛma nax-
anye walima na waxatini. 18 Kitisane a
feen fɛsɛfɛsɛma nɛn. E na a kolon a seren
bata wule sereyaan ba, a a ngaxakedenna
tɔɲɛgɛ, 19 nayi ɛ xa a liga na kanna ra alo a
tan yi a ligama a ngaxakedenna ra kii naxan
yi nun. Ɛ xa fe ɲaxin ɲan ɛ tagi. 20 Muxu
gbɛtɛne na feen mɛma nɛn, e yi gaxu. Nayi,
e mi fa susuɛ na fe ɲaxin sifan ligadeni
sɔnɔn. 21 Ɛ nama kininkinin na muxu sifan
ma: Niin ɲɔxɔn xa fi niin na, yɛɛn yi ɲɔxɔ
yɛɛn na, ɲinna yi ɲɔxɔ ɲinna ra, yiin yi ɲɔxɔ
yiin na, sanna yi ɲɔxɔ sanna ra.

20

Yɛngɛn sariyana

1 Ɛ na siga ɛ yaxune yɛngɛdeni, ɛ na soo
wuyaxi to e nun yɛngɛso seene nun sofa
wuyaxi naxanye wuya dangu ɛ ra, hali ɛ
mi gaxu. Alatala ɛ Ala naxan ɛ raminixi
Misiran bɔxɔni, na luma nɛn ɛ xɔn. 2 Ɛ nɛma
ɛ yitɔnma waxatin naxan yi yɛngɛ so xinla
ma, saraxaraliin xa ti, a falan ti yamaan
xa, a naxa, 3 "Isirayila kaane, ɛ tuli mati!
To, ɛ sigama ɛ yaxune nan yɛngɛdeyi. Ɛ
nama tunnaxɔlɔ ɛ ma, ɛ nama gaxu, ɛ nama
kuisan, ɛ bɔɲɛn nama mini, 4 bayo Alatala ɛ
Ala luma nɛn ɛ xɔn ɛ yaxune yɛngɛdeni. A
e yɛngɛma nɛn ɛ xa, a yi ɛ rakisi."
5 Na waxatini sofa kuntigine fan falan
tima nɛn ganla xa. E naxa, "Muxuna nde
ɛ yɛ be ba, naxan bata yelin banxi tideni
koni a munma so a kui singen? Na kanna
xa xɛtɛ a konni, xa na mi a ra waxatina
nde a nɔɛ faxɛ nɛn, muxu gbɛtɛ yi so a
banxini. 6 Muxuna nde ɛ yɛ be ba, naxan
bata manpa binle si, koni a munma e bogine
bolon singen? Na kanna xa xɛtɛ a konni,
xa na mi a ra waxatina nde a nɔɛ faxɛ nɛn,
muxu gbɛtɛ yi a tɔnɔn sɔtɔ. 7 Muxuna nde
ɛ yɛ be ba, naxan bata ɲaxalandina nde
masuxu, koni ɲaxanla munma siga a konni
singen? Na kanna xa xɛtɛ a konni, xa na mi
a ra waxatina nde a nɔɛ faxɛ nɛn yɛngɛni,
muxu gbɛtɛ yi a ɲaxanla dɔxɔ." 8 Sofa
kuntigine mɔn sofane maxɔdinma nɛn, e
naxa, "Muxuna nde ɛ yɛ be ba, naxan mi
fa susuɛ, a gaxuxi? Na kanna xa xɛtɛ a
konni alogo a lanfane fan nama tunnaxɔlɔ
e ma." 9 Sofa kuntigini itoe na yelin falan
tiyɛ yamaan xa, e yi sofana ndee findi gali
mangane ra.
10 Ɛ na siga taana nde yi yɛngɛ sodeni,
ɛ xa mɛn kaane maxɔdin singen, a e xa e
yɛtɛ raxɛtɛ ɛ ma. 11 Xa e tin na ma, e yi
taan nabilin yinna rabi ɛ xa, e birin luma
nɛn ɛ yamarin bun, e yi mudun fi. 12 Koni
xa e mi tin na ma, e yi ɛ yɛngɛ, nayi ɛ xa
na taan bilin. 13 Alatala ɛ Ala na taan soma
nɛn ɛ yii, ɛ xɛmɛne birin faxa silanfanna
ra. 14 Koni ɲaxanle nun diine nun xuruseene
nun nafunla naxanye birin na taan kui, ne
birin findima nɛn ɛ gbeen na. Ɛ yi ɛ yaxune
hɛrisigɛn birin don, Alatala ɛ Ala naxan fixi
ɛ ma.
15 Ɛ na nan ligama taane ra naxanye
makuya, naxanye mi na taane yɛ ɛ dɔxɔma
naxanye yi. 16 Koni a na findi taane ra
Alatala ɛ Ala dɛnaxanye fima ɛ ma ɛ kɛɛn
na, ɛ mi sese luma a nii ra mɛnni. 17 Ɛ
Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun
Perisine nun Xiwine nun Yebusune birin
halagima nɛn alo Alatala ɛ Ala a yamarixi
ɛ ma kii naxan yi, 18 alogo e nama ɛ xaran
na fe ɲaxine ma e naxanye ligama e suxure
batudeni. Ɛ yi Alatala ɛ Ala yulubin tongo.
19 Xa ɛ bata taana nde bilin mɛn kaane
yɛngɛ xinla ma, ɛ mi lan ɛ yi na wudine
sɛgɛ naxanye bogima. E bogine findima ɛ
balon nan na. Na wudi sixine mi findixi ɛ
yɛngɛfane ra. 20 Koni wudi binla naxanye
bogin mi donma, ɛ nɔɛ ne sɛgɛ nɛn alogo
e xa findi yɛngɛso seene ra ɛ xa, ɛ ne rawali
na taan yɛngɛdeni han ɛ yi a masɔtɔ.

21

Faxan naxan kari mi kolonxi

1 Ɛ na so bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan
fima ɛ ma, xa ɛ muxu faxaxina nde to
burunna ra, a a li a faxa muxun mi kolonxi,
2 ɛ fonne nun ɛ kitisane sigama nɛn. Keli
binbin yireni han taan naxanye mɛnna ra-
bilinni, e ne yikuyene maliga. 3 E na a kolon
taan naxan maso na ra, na taan fonne ɲinge
gilɛn nan tongoma naxan munma wali, xun
xidi yegen munma xidi naxan xunna ma.
4 Na taan fonne ɲinge gilɛn xalima nɛn

xudeni naxan mi xɔrima, sansiin munma
rawali dɛnaxan yi. E yi a kɔɛɛn gira mɛnni, a
faxa. [5] Lewi yixɛtɛne, saraxaraline fan fama
nɛn, bayo Alatala ɛ Ala ne nan sugandixi a
e xa wali a xa, e mɔn yi dubane ti Alatala
xinli, e mɔn yi matandi feene nun muxu
maxɔlɔne makiti. [6] Taan naxan maso binbin
yiren na, na fonne xa e yiine raxa ɲinge
gilɛn xun ma, e naxan faxaxi xudeni. [7] E
yi a fala, e naxa, "Nxu tan xa mi faxan tixi,
nxu mi a toxi ligɛ. [8] Alatala, i xa ito rasuxu i
solona seen na Isirayila yamaan xa, i naxan
xunbaxi. Yandi, i nama i ya yamaan yatɛ
sɔnmane ra na faxa tixina fe yi." Nayi,
Alatala na solona seen nasuxuma nɛn faxa
tixina fe yi. [9] Ɛ na yulubi tongoxin bama
yamaan ma, bayo ɛ bata na feen liga naxan
tinxin Alatala yɛɛ ra yi.

Muxu suxine yɛngɛni

[10] Ɛ na siga ɛ yaxune yɛngɛdeni, xa Alatala
ɛ Ala e sa ɛ sagoni, ɛ yi e findi ɛ muxu suxine
ra, [11] yanyina nde muxuna nde a yɛɛn tima
nɛn suxu muxu ɲaxalan tofaɲina nde ra. Xa
na kanna wama a dɔxɔ feni a ɲaxanla ra,
[12] nayi a nɔɛ a xalɛ nɛn a konni. Na ɲaxanla a
xunna bima nɛn, a yi a yii xanle fan maxaba,
[13] a yi a domaan fan masara. A luma nɛn
banxin kui, a yi a fafe nun a nga ɲan feen
liga kike keden. Na xanbi ra, xɛmɛn nɔɛ a
findɛ a gbeen na nɛn, a findi a ɲaxanla ra.
[14] Xa a fe raɲaxu xɛmɛn ma, a nɔɛ a beɲinɲɛ
nɛn, a siga dɛnaxan na a kɛnɛn. A mi lan
sɔnɔn a xa a mati gbetin na, a mɔn mi nɔɛ
a findɛ a konyin na sɔnɔn bayo a bata yi a
kolon a ɲaxanla ra.

Dii forimaan tidena

[15] Xa ɲaxalan firin xɛmɛna nde yii, keden
yi rafan a ma dangu boden na, na ɲaxalan
firinne yi dii xɛmɛn keden keden bari, koni
dii singen yi findi ɲaxanla diin na naxan mi
rafan xɛmɛn ma, [16] a na wa a kɛɛni taxun
feni a diine ra, diin forimaan lan a xa kɛɛn
naxan sɔtɔ, a mi lan xɛmɛn xa na so a
batɛna diin yii, a dii singen yi fula a tiden
na. [17] A xa a kolon ɲaxanla naxan naɲaxuxi
a ma, na nan ma dii findixi a dii singen
na. A hɛrisigɛn dɔxɔde firin nan soma dii
forimaan yii, bayo na nan singen xɛmɛn
sɛnbɛn yitaxi. A tan nan lan a dii forimaan
tiden sɔtɔ.

Dii murutɛxina

[18] Xa xɛmɛna nde dii xɛmɛ xalabanten
murutɛxin sɔtɔ, a yi a li a mi a tuli matima
a fafe nun a nga xuiin na, e bata kata e
xa a xuru koni a mi e xuiin suxi, [19] a fafe
nun a nga xa a suxu, e yi a xali taan fonne
fɛma taan so dɛɛn na. [20] E yi a fala e xa, e
naxa, "Nxɔ diini i ra, a xalabanten, a mɔn
murutɛxi. A mi nxu xuiin suxuma. Sabaan
nun dɔlɔn nan nafan a ma." [21] Nayi, taan
xɛmɛne birin a magɔlɔnma nɛn han a faxa.
Ɛ xa fe ɲaxin ɲan ɛ tagi. Isirayila kaane na
feen mɛma nɛn, e gaxu.

Muxu binbin singanxina

[22] Xa ɛ muxun faxa, naxan bata gbalo feen
liga, a lan a xa faxa naxan ma, ɛ mɔn yi a
binbin singan wudin na, [23] a binbin mi lan
a xa xi singanxi han xɔtɔnni. A lan nɛn
a xa maluxun na lɔxɔni, bayo Ala bata na
muxu singanxin danga. Ɛ nama na binbi
singanxina dangan lu yamanani, Alatala ɛ
Ala dɛnaxan fima ɛ ma ɛ kɛɛn na.

22

I muxu boden yii seene masuxu

[1] Ɛ na ɛ ngaxakedenna ɲingen hanma a
yɛxɛɛn to, a sigama burunna xun xɔn, ɛ
nama ɛ xun xanbi so a yi. Ɛ lan nɛn ɛ xa
a xali a kanna fɛma. [2] Xa ɛ ngaxakedenna
konna makuya, hanma ɛ mi a yire kolon, ɛ
xa xuruseen xali ɛ konni. Ɛ yi a ramara han
ɛ a kanna to waxatin naxan yi, ɛ yi a so a
yii. [3] Ɛ na nan ligama a sofanla fan na, a
domana, e nun a seen naxan birin lɔxi ayi.
Ɛ mi lan ɛ xa ɛ xun xanbi so ne yi. [4] Xa ɛ
ngaxakedenna sofanla hanma a ɲingen to
biraxi kiraan xɔn, ɛ nama ɛ xun xanbi so a
yi. Ɛ lan nɛn, ɛ xa a mali a rakelɛ.

Xɛmɛn nun ɲaxalan domane

[5] Naxanla mi lan a yi xɛmɛ domaan
nagodo a ma. Xɛmɛn fan mi lan a ɲaxalan
domaan nagodo a ma. Muxun naxanye na
fe sifan ligama, na kanne mi rafan Alatala ɛ
Ala ma.

Daliseen masuxu kiina

[6] Ɛ na a to kiraan xɔn ma, xɔliin bata a
tɛɛn sa wudin kɔɛ ra, xa na mi a ra bɔxɔn
ma, a nga felenxi a xɛlɛne ma, xa na mi a ra
a diine ma, ɛ mi lan ɛ xa a nga nun a diine
tongo e bode xɔn. [7] Ɛ xa a nga beɲin, a xa
siga. Ɛ yi a diine tan tongo. Nayi, ɛ siimaya
xunkuyen nun hɛrin sɔtɔma nɛn.

Muxune xa ratanga

8 Xa i banxi nɛnɛn ti, i yi foye suxudeni
tɔn banxin kɔɛ ra alo kore banxina, i xa
a rabilin sansandin na alogo muxuna nde
nama bira lɔxɔna nde, a faxa, fata i ya
banxin ti kiin na.

Fe yibasanna fe

9 I nama sansi siya firinna si i ya manpa
bili nakɔni, xa na mi a ra a bogin findima se
haramuxin nan na. 10 I nama xun xidi yegen
xidi ɲingen nun sofanla xunne ma e bode
xɔn i yi xɛɛn bi. 11 I nama domaan nagodo
i ma naxan sɔxɔnxi yɛxɛɛ xabe garin nun
gɛsɛ futu garin basanxin na.

Gubana

12 I xa luti dɛnbɛxine singan i ya gubaan
tongon naaninne ra.

Kiti xɔdɛxɛne ɲaxanla fe yi

13 Xa xɛmɛna nde ɲaxanla dɔxɔ, e yi kafu,
a feen yi raɲaxu xɛmɛn ma, 14 a yi a xili
kala fɔlɔ, a naxa, "N bata ɲaxanli ito dɔxɔ,
koni nxu to kafu, n yi a li, a mi yi Alaa
kiraan xɔn." 15 Na na liga, sungutunna
fafe nun a nga sereya seen xalima nɛn
taan fonne fɛma taan so dɛɛn na, naxan
a yitama a sungutun nasɔlɔnxin nan yi a
ra. 16 A fafe ito nan falama, a naxa, "N
bata n ma dii tɛmɛn fi xɛmɛni ito ma, koni
a mi rafan a ma sɔnɔn. 17 A bata wulen
sa a xun ma, a sungutun nasɔlɔnxin mi
yi a ra." Sungutunna sɔtɔ muxune xa na
futun nasɔnɔya sereya dugin sa taan fonne
yɛtagi. 18 Taan fonne na xɛmɛn suxuma
nɛn, e yi a fe ɲaxin saran a ra. 19 E na a
makiti, e xa a yangin, a gbeti gbanan kɛmɛ
so sungutunna fafe yii, bayo a bata Isirayila
ɲaxanla nde xili kala. Na xanbi a lanma nɛn
ɲaxanla mɔn xa xɛtɛ xɛmɛn konni. A nɛma
a siimayani, a mi nɔɛ a mɛ na ɲaxanla ra.

20 Koni, xa ɲɔndin nan na feen na, sereya
se yo mi na naxan a yitama a bata futun
nasɔnɔya, 21 na ɲaxanla xalima nɛn a fafe a
banxin dɛɛn na. Taa yi kaane yi a magɔlɔn
han a faxa, bayo a bata yagi feen liga,
ɲaxanla mi lan a xa naxan liga Isirayila
bɔxɔni. A bata xɛmɛ feen kolon a a fafe
konni waxatin naxan yi. Ɛ xa fe ɲaxin ɲan
ɛ tagi.

22 Xa ɛ xɛmɛn nun ɲaxanla suxu naxan
findixi xɛmɛ gbɛtɛ a ɲaxanla ra, e saxi, na fe
ɲaxi raba firinne lan nɛn e xa faxa, ɲaxanla
nun xɛmɛna. Ɛ xa fe ɲaxin ɲan Isirayila
bɔxɔni.

23 Xa xɛmɛn naralan sungutunna nde ra
taan kui, naxan bata masuxu, e yi kafu, 24 ɛ
xa na muxu firinne xali taan so dɛɛn na,
ɛ yi e magɔlɔn han e faxa. Sungutunna
faxama nɛn bayo a mi sɔnxɔn natexi taan
kui. Xɛmɛn fan faxama nɛn bayo a bata
ɲaxalan masuxin futun kala. Ɛ xa fe ɲaxin
ɲan ɛ tagi.

25 Koni xa xɛmɛn naralan sungutunna ra
burunna ra, naxan bata masuxu, a yi fu a
ma, na xɛmɛ nan gbansan faxama. 26 Ɛ nama
fefe liga sungutunna ra bayo a mi fe ɲaxi
yo ligaxi a lan a xa faxa naxan ma. Na
feen luxi nɛn alo xɛmɛn naxan fu a boden
ma alogo a xa a faxa. 27 Amasɔtɔ xɛmɛn
naralanxi sungutunna ra burunna nan na.
Hali sungutunna xɛmɛ kanni ito sɔnxɔn
nate, muxu yo mi yi na naxan yi a ratangɛ.

28 Xa xɛmɛn naralan sungutunna ra
naxan munma masuxu, a yi fu a ma,
muxuna nde yi e to na feen xun na, 29 na
xɛmɛn xa gbeti gbanan tonge suulun so
sungutunna fafe yii, a yi sungutunna dɔxɔ
a ɲaxanla ra, bayo a bata a futun kala. A
nɛma a siimayani, a mi nɔɛ a mɛ na ɲaxanla
ra.

23

1 Xɛmɛn nun a fafe a ɲaxanla nama kafu,
alogo a nama a fafe rayagi.

Muxun naxanye mi lan Alaa yamaan malanni

2 Muxun naxan tɛgɛnxi, hanma a bari
seen bolonxi, na kanna mi lan a siga Alata-
laa yamaan malanni. 3 Naxanye na kafu
sariyatareyani, e diin bari, na diin fan mi
daxa a siga Alatalaa yamaan malanni han a
yixɛtɛ fudena.

4 Amonine nun Moyaba kaane mi sigɛ
Alatalaa yamaan malanni hali e yixɛtɛ fu-
dena. 5 A ligama na kiini habadan bayo
siyani itoe mi faxi ɛ ralandeni burun nun
igen na e yii, ɛ yi kelima Misiran yi waxatin
naxan yi. E Beyori a dii Balami saren fi nɛn
ɛ xili ma keli Petori taani Mesopotamiya
yamanani alogo a xa ɛ danga. 6 Koni Alatala
ɛ Ala mi tin a tuli matiyɛ Balami ra. A bata
dangan masara barakan na bayo ɛ rafan
Alatala ɛ Ala ma. 7 Ɛ nama e mali bɔŋɛ
xunbenla nun hɛrin sɔtɔ feen na ɛ siin birin
yi.

8 Ɛ nama Edɔn kaane raɲaxu bayo ɛ ngax-
akedenna nan e ra. Ɛ nama Misiran kaane

raɲaxu bayo ɛ waxatina nde ti nɛn e bɔxɔni.
9 E yixɛtɛ saxanden nɔɛ soɛ nɛn Alatalaa
yamaan malanni.

Daaxaden sariɲanna fe

10 Ɛ na siga ɛ yaxune yɛngɛdeni, ɛ yi daaxa
yirena nde yi, ɛ lan nɛn ɛ xa ɛ yɛtɛ ratanga
fe ɲaxin birin ma. 11 Xa xɛmɛna nde ɛ
yɛ naxan mi sariɲanxi, igen bata mini a
xɛmɛyani kɔɛɛn na, a xa mini daaxaden fari
ma. 12 Ɲinbanna ra, a xa a maxa. Sogen
na godo waxatin naxan yi a nɔɛ soɛ nɛn
daaxadeni.
13 Ɛ xa yirena nde sugandi daaxaden fari
ma, na yi findi xandaan na. 14 Wali sena nde
xa lu ɛ goronne yɛ, alogo ɛ na siga xandani,
ɛ xa yinla ge, ɛ yi ɛ makoon naba, ɛ bɛndɛn
naxɛtɛ a yɛ ma. 15 Ɛ daaxaden lan nɛn a
xa sariɲan, bayo Alatala ɛ Ala masiga tiden
na a ra ɛ kantan feen na, a yi ɛ yaxune sa
ɛ sagoni. Xa a fe ɲaxin li daaxadeni, a a
makuyama ɛ ra nɛn.

Konyi sariyana

16 Xa konyina nde a gi a kanna ma, a yi a
yigiya ɛ konni, ɛ nama a xali a kanna fɛma
de! 17 A lan nɛn a xa dɔxɔ ɛ dɛxɔn taani, a na
wa lu feni dɛnaxan yi. Ɛ nama ɲaxu a ra.

Yalunyana fe

18 Isirayila xɛmɛna hanma ɲaxanla nama
findi yalunden na. 19 Yalunde gilɛn sarena,
hanma yalunde xɛmɛn sarena, na mi lan
a xa so Alatala ɛ Ala banxini ɛ dɛ xui yo
rakamali feen na, bayo Alatala ɛ Ala na fe
sifan naɲaxuxi.

Donla nun dɛ xuina

20 Ɛ na sena nde doli ɛ ngaxakedenna ma,
gbetina, donsena, xa na mi a ra se gbɛtɛ, ɛ
nama tɔnɔ yo sa a fari. 21 Ɛ nɔɛ tɔnɔn fenɲɛ
nɛn xɔɲɛn na, koni ɛ ngaxakedenna tan mi
a ra de. Ɛ xa na sariyan suxu ɛ bɔxɔni,
ɛ dɛnaxan sɔtɔma, alogo Alatala ɛ Ala xa
barakan sa ɛ kɛwanle birin yi.
22 I na dɛ xuiin tongo Alatala i ya Ala
xa, i nama i madigan a rakamali feen na,
xanamu Alatala i ya Ala a maxɔdinma nɛn
i ma, i yi findi yulubi tongon na. 23 Xa i mi
dɛ xui tongo, yulubi fe mi a ra. 24 Koni xa i
dɛ xuiin tongo Alatala i ya Ala xa, i lan nɛn i
xa a rakamali ki faɲi alo i a ɲɛnige kii naxan
yi.
25 I nɔɛ manpa bogina nde bɛ nɛn i gbeen
mi naxan na, i yi a don, han i lugo, koni i
nama nde sa i ya goronni. 26 I na so murutu
xɛɛn na, i gbee mi naxan na, i nɔɛ tɔnsɔnna
ndee bolonɲɛ nɛn i yiin na, koni i nama i
ngaxakedenna a murutun xaba wɔlitɛn na.

24

Futu kalana fe

1 Xa xɛmɛna nde ɲaxanla dɔxɔ, a fe yi
raɲaxu a ma, nayi, a e futu kala kɛdin nan
sɛbɛma, a a so a yii, a yi a rasiga a konni.
2 Naxanla to bata keli xɛmɛn konni, a nɔɛ
dɔxɛ nɛn xɛmɛ gbɛtɛ xɔn. 3 Xa a fe sa raɲaxu
na xɛmɛn fan ma, a e taxun kɛdin sɛbɛ, a
yi a so a yii, a yi a rasiga a konni, hanma
xa na xɛmɛn sa faxa, 4 xɛmɛ singen naxan a
mɛxi a ra, na mi lan a yi a tongo sɔnɔn, a
findi a ɲaxanla ra, bayo a bata haramuya a
ma. Alatala na fe sifan naɲaxuxi. Ɛ mi lan ɛ
xa na yulubi sifan liga bɔxɔni Alatala ɛ Ala
dɛnaxan soma ɛ yii ɛ kɛɛn na.

Muxu feen sariyana

5 Xɛmɛn naxan baxi ɲaxanla dɔxɔdeni, a
mi lan a xa so sofayani. Kɔntɔfili gbɛtɛ yo
mi lan a xa lu a ma han ɲɛɛ keden alogo a xa
a ɲaxanla masuxu a naxan dɔxi, a a rasɛwa.
6 Ɛ mi lan ɛ xa wuli ngaan nun wuli diin
dɔxɔ tolimani, xa na mi a ra wulin diin
gbansanna, bayo na findima balotareyaan
nan na.
7 Xa Isirayila kaana nde a ngaxakedenna
suxu nɔɔni, a yi a findi konyin na, hanma
a a mati, a lan nɛn na kanna xa faxa. Ɛ fe
ɲaxin ɲanma ɛ tagi na kiini.
8 Xa fure ɲaxin bata mini muxuna nde
fatin ma ɛ xa a liga alo Lewi yixɛtɛn saraxar-
aline a fala ɛ xa kii naxan yi. N na e
yamari naxan na, ɛ xa na birin suxu ki faɲi.
9 Alatala ɛ Ala naxan ligaxi Mariyama ra ɛ
keli xanbini Misiran yi, ɛ xa ɛ miri na ma.
10 Xa ɛ ngaxakedenna nde sena nde dɔxɔ ɛ
ma tolimani, ɛ nama so a banxini na tolima
seen tongodeni. 11 Ɛ xa lu tanden ma, na
kanna xa mini na tolima seen na. 12 Xa
yiigelitɔɔn na a ra, a yi a gubaan so i yii
tolimaan na, i nama a ramara han kɔɛɛn na.
13 I xa a raxɛtɛ a ma sogen godo waxatini,
alogo a xa xi a yi, a barikan bira i xa. Na
yatɛma nɛn tinxinna ra Alatala i ya Ala yɛɛ
ra yi.
14 I nama ɲaxu yiigelitɔ walikɛ tɔrɔxine
ra, a na findi i ngaxakeden Isirayila kaan na
hanma xɔɲɛn na naxan dɔxi i konni. 15 I xa
a wanla saranna so a yii lɔxɔ yo lɔxɔ benun

sogen xa godo, bayo yiigelitɔɔn nan a ra, a
xaxili tixi a saranna nan na. Xa a mawuga
Alatala xa i ya fe yi, i findima nɛn yulubi
tongon na.
16 Fafane mi faxama diine funfuni, diine
fan mi faxama fafane funfuni, koni birin
faxama a yɛtɛ yulubin nan ma fe ra.
17 I nama kiti kobin sa xɔɲɛn ma hanma
kiridina. I nama kaɲa gilɛna a gubaan
nasuxu tolimaan na. 18 I nama ɲinan, a i
findi nɛn konyin na Misiran yi, Alatala i
ya Ala nan i xunba. Na feen na a toxi n
yamarini ito fixi i ma. I xa a suxu.
19 I na seen xaba xɛɛn ma, tɔnsɔnna nax-
anye na lu e xɔri ma, i nama ne matongo.
I xa e lu na xɔɲɛne nun kiridine nun
kaɲa gilɛne xa. Nanara, Alatala i ya Ala i
barakama nɛn i ya wanle birin yi. 20 I na i ya
oliwi binle bogine malan, e bogin naxanye
na lu e kɔɛ ra, i mi lan i xa xɛtɛ ne badeni.
I xa e lu na xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa
gilɛne xa. 21 I na i ya manpa bogine fan ba, e
bogin naxanye na lu e ra, i mi lan i xa xɛtɛ
ne badeni. I xa e lu na xɔɲɛne nun kiridine
nun kaɲa gilɛne xa. 22 I nama ɲinan, a i findi
nɛn konyin na Misiran yi. Na feen na a toxi
n yamarini ito fixi i ma. I xa a suxu.

25

Bosa rabɔnbɔna

1 Xa xɛmɛ firin yɛngɛ, e na siga kitisane
fɛma alogo e xa e makiti, kitisane xa yoon
fi ɲɔndi kanna ma, wule falana kala tixin yi
saran a ra. 2 Xa wule falan lanma a xa bɔnbɔ,
kitisaan xa a rasa bɔxɔni, e yi a bɔnbɔ a yɛɛ
xɔri bosaan yɛ yatɛn na a lan a xa naxan
sɔtɔ fata sariyan na. 3 Na kui, ɛ mi lan ɛ xa
dangu bosaan yɛ tonge naanin na. Xa ɛ nde
sa na fari, ɛ bata ɛ ngaxakedenna rayagi.

Ɲingena wanla

4 I na ɲingen ti malo bodonna ra, i nama
a dɛɛn xidi.

Kaɲa gilɛ diitare kanna fe

5 Xa ngaxakeden ma xɛmɛ firinne dɔxi
yire kedenni, keden yi faxa a mi dii bari,
na ɲaxanla mi lan a xa dɔxɔ xɛmɛ gbɛtɛ
xɔn ma denbayaan fari ma. A lan a xa
dɔxɔ a xɛmɛna ngaxakedenna nde nan xɔn,
a findi a ɲaxanla ra. 6 A dii singen naxan
barima, na lan a xili sa faxa muxun xun ma,
alogo a xinla nama lɔ ayi Isirayila bɔxɔni.
7 Xa xɛmɛn tondi a ngaxakedenna a ɲaxanla
dɔxɛ, kaɲa gilɛn xa siga taan so dɛɛn na taan
fonne dɛnaxan yi, a a yɛba e xa, a naxa, "N
ma xɛmɛna ngaxakedenna mi tinxi n ma
fe ma. A bata tondi dii fideni a ngaxake-
denna ma Isirayila bɔnsɔnne yɛ, naxan lan
a xili sa a xun ma." 8 Taan fonne xɛmɛn
xilima nɛn, e yi a maxɔdin. Xa a tondi a
ngaxakedenna a ɲaxanla dɔxɛ, 9 kaɲa gilɛna
a masoma nɛn a ra taan fonne yɛɛ xɔri, a
sankidin ba a xɛmɛna ngaxakedenna sanni,
a yi a dɛ igen puru a yɛtagi. A yi a fala,
a naxa, "Ito nan ligama xɛmɛn na naxan
tondima mayixɛtɛn fideni a ngaxakedenna
ma." 10 Nayi, na xɛmɛna a denbayaan xili
bama Isirayila yi ikiini, "Sankidi ba den-
bayana."

Naxan mi daxa yɛngɛni

11 Xa xɛmɛ firin yɛngɛma, na nde keden
ma ɲaxanla yi siga a xɛmɛn badeni boden
yii, xa a boden xɛmɛya yiren suxu, 12 ɛ nama
kininkinin na ɲaxanla ma. Ɛ xa a yiin bolon
a ra.

Tinxinna yulayani

13 Ɛ nama kilo firin xali ɛ sagbaan kui
naxan mi kamalixi, keden binya, boden
yelefu. 14 Ɛ nama liga se firin fan lu ɛ konni
naxan mi kamalixi, keden xungbo, boden
xurun. 15 Kilo kamalixin nun liga se kamal-
ixin nan lan a xa lu ɛ yii. Nayi, ɛ siimaya
xunkuyen sɔtɔma nɛn bɔxɔni Alatala ɛ Ala
dɛnaxan soma ɛ yii. 16 Naxan yo na na liga, a
mayifuun ti, na muxu sifan mi rafan Alatala
ɛ Ala ma.

*Amalɛ*kine yaxuya fena

17 Ɛ nama ɲinan Amalɛkine naxan liga ɛ
ra ɛ to yi keli Misiran yi. 18 E mini nɛn ɛ
ma kiraan xɔn, e yi xanbiralune yɛɛ rasa.
Na waxatini, ɛ yi xadanxi han! Ala yɛɛ
ragaxu yo mi yi e yi. 19 Iki, Alatala ɛ Ala
na ɛ rasabati ɛ rabilinna yaxune yɛɛ xɔri na
bɔxɔni a dɛnaxan soma ɛ yii, ɛ xa Amalɛkine
raxɔri han e xinla yi tunun dunuŋa yi. Ɛ
nama ɲinan na xɔn!

26

Bogi se singene nun yaganna fe

1 Ɛ na so bɔxɔni Alatala ɛ Ala naxan fima
ɛ ma ɛ kɛɛn na, a yi findi ɛ gbeen na, ɛ na
dɔxɔ mɛnni waxatin naxan yi, 2 ɛ birin nde
bama nɛn ɛ bɔxɔn bogi se singene ra, na
bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma. Ɛ

xa a sa deben kui, ɛ yi a xali na yireni Alatala
ɛ Ala dɛnaxan sugandima a xinla matɔxɔn
dɛnaxan yi. 3 Ɛ sigan saraxaraline nan fɛma
naxanye walima na waxatini. Ɛ yi a fala e
xa, ɛ naxa, “N na a falama to Alatala en ma
Ala xa, a n bata so na bɔxɔni, a a kɔlɔ naxan
ma fe ra a a soma en benbane yii.”

4 Saraxaraliin deben nasuxuma nɛn ɛ yii,
a a dɔxɔ Alatala ɛ Alaa saraxa ganden
yɛtagi. 5 Ɛ falani ito nan tima Alatala ɛ Ala
xa, ɛ naxa, “N benban findixi Arami kaan
nan na, sigatiina. A siga nɛn Misiran yi, e
nun a muxune. E yi dɔxɔ na. E yi findi siya
gbee sɛnbɛmaan na, muxu wuyaxi. 6 Koni
Misiran kaane nxu ɲaxankata nɛn, e nxu
tɔrɔ, e konyiya xɔdɛxɛn sa nxu ma. 7 Nxu
yi Alatala maxandi, nxu benbane Ala. A
yi nxɔ maxandi xuiin namɛ, a mɔn yi nxɔ
mantɔrɔne to, e yi fe ɲaxine nun fe xɔdɛxɛn
naxanye dɔxɔma nxu ra. 8 Alatala yi nxu
ramini a sɛnbɛn nun nɔɔn nun fe magax-
uxine nun taxamasenne nun kabanakone
ra Misiran yi. 9 A yi fa nxu ra han be, a yi
bɔxɔni ito so nxu yii, nɔnɔn nun kumin gbo
dɛnaxan yi. 10 Na nan a toxi, iki, Alatala, n
faxi bɔxɔn bogi se singeni itoe ra i tan fɛma,
i naxanye fixi n ma.”

Ɛ deben dɔxɔma nɛn Alatala ɛ Ala yɛtagi,
ɛ yi ɛ xinbi sin a xa. 11 Ɛ tan nun Lewine nun
xɔŋɛn naxanye ɛ tagi, ɛ birin yi sɛwa ɛ bode
xɔn ma se faŋine fe ra Alatala ɛ Ala naxan
fixi ɛ ma e nun ɛ denbayana.

12 Ɲɛɛ saxandene findixi yagan ɲɛɛne nan
na. Ɛ na yelin yaganna malanŋɛ, ɛ xa a so
Lewine nun xɔŋɛne nun kiridine nun kaŋa
gilɛne nan yii naxanye ɛ taane yi. Ne fan yi
e dɛge, e yi lugo. 13 Na waxatini, ɛ falani ito
nan tima Alatala ɛ Ala xa, ɛ naxa, “Naxan
findixi i gbeen na, n bata a birin namini n
konni. N bata a so Lewine nun xɔŋɛne nun
kiridine nun kaŋa gilɛne yii alo i a yamarixi
kii naxan yi. N mi i ya yamari yo matandixi
hanma n ɲinan a xɔn. 14 Hali sayaan to so n
ma n mi i ya yaganna siyadin don, hanma
n yi a xunnakala fe haramuxini, hanma n
yi barinne ki nde ra. N bata i xuiin suxu,
Alatala n ma Ala. I naxan yamarixi n ma,
n bata na birin liga. 15 I xa i miri nxu
ma ariyanna yi, i dɔxɔde sariŋanxini. I yi
Isirayila baraka, i ya yamana e nun i bɔxɔn
naxan fixi nxu ma, i i kɔlɔ naxan ma fe
ra nxu benbane xa, nɔnɔn nun kumin gbo
dɛnaxan yi.”

Fala raŋanna sariyana fe yi

16 Alatala ɛ Ala bata ɛ yamari to, a ɛ xa a
tɔnne nun a sariyane suxu ki faŋi! Ɛ xa ɛ
ɲɔxɔ lu e xɔn ma ɛ bɔŋɛn birin na e nun
ɛ niin birin yi. 17 Ɛ bata ɛ dɛ ti Alatala xa
to, a a tan nan ɛ Ala ra, a ɛ birama nɛn a
kirane fɔxɔ ra, a ɛ a tɔnne nun a yamarine
nun a sariyane suxuma nɛn. 18 Alatala fan
bata a dɛ ti, a ɛ tan findima a gbee yamaan
na, alo a a falaxi ɛ xa kii naxan yi. Ɛ xa a
yamarine suxu, 19 alogo a xa ɛ rafisa a siya
daxine birin xa. Ɛ nɔrɔn nun ɛ xinla nun
ɛ sɛnbɛn danguma nɛn e birin na. Ɛ mɔn yi
findi yama rasariŋanxin na Alatala ɛ Ala xa,
alo a a fala kii naxan yi.

27

Duban nun dangana fe

1 Nabi Musa yi yamarini ito fi Isirayila
kaane ma fonne yɛɛ xɔri, a naxa, “Ɛ xa
yamarini itoe birin suxu n naxanye fiin to.
2 Ɛ nɛma Yurudɛn baan gidin waxatin naxan
yi, siga na bɔxɔni Alatala ɛ Ala naxan soxi ɛ
yii, ɛ xa gɛmɛ gbeene ti, ɛ e mafixa. 3 Ɛ yi
sariya falani itoe birin sɛbɛ e ma, ɛ na gidi
waxatin naxan yi, ɛ so na bɔxɔni Alatala
ɛ Ala naxan soma ɛ yii, nɔnɔn nun kumin
gbo dɛnaxan yi alo Alatala ɛ benbane Ala a
fala ɛ xa kii naxan yi. 4 Ɛ na yelin Yurudɛn
baan gidɛ, ɛ xa gɛmɛni itoe ti Ebali geyaan
fari, ɛ yi e mafixa, alo n na yamarima ɛ
ma kii naxan yi to. 5 Ɛ xa gɛmɛne malan
Alatala ɛ Ala xa saraxa ganden na mɛnni,
wure walise mi dinxi gɛmɛn naxanye ra.
6 Ɛ gɛmɛne nan matongoma, ɛ yi Alatala ɛ
Alaa saraxa ganden nafala. Ɛ yi saraxa gan
daxine ba Alatala ɛ Ala xa na fari. 7 Ɛ mɔn
xa bɔŋɛ xunbeli saraxane fan ba mɛnni, ɛ e
don, ɛ sɛwa Alatala ɛ Ala yɛtagi. 8 Ɛ gɛmɛn
naxanye tixi, ɛ xa Alaa sariya falane sɛbɛ ne
ma, ɛ yi e kɛrɛndɛn ki faŋi.”

9 Musa nun saraxaraline, Lewine mɔn yi
falan ti yamaan xa, e naxa, “Isirayila ya-
mana, ɛ sabari. Ɛ yi ɛ tuli mati. Ɛ bata findi
Alatala ɛ Alaa yamaan na to. 10 Ɛ xa Alatala
ɛ Alaa falan namɛ. Ɛ xa a yamarine nun a
tɔnne suxu, n naxanye yamarima ɛ ma to.”

11 Na lɔxɔ kedenni, Musa mɔn yi yamarini
ito so yamaan yii, a naxa, 12 “Ɛ na Yu-
rudɛn baan gidi waxatin naxan yi, bɔnsɔnni
itoe xa ti Garisimi geyaan fari, e duba

yamaan xa: Simeyɔn nun Lewi nun Yuda
nun Isakari nun Yusufu e nun Bunyamin.
13 Bɔnsɔnni itoe xa ti Ebali geyaan nan fari,
e dangan ti: Rubɛn nun Gadi nun Aseri nun
Sabulon nun Dan e nun Nafatali. 14 Lewine
falan tima nɛn Isirayila birin xa e xui yi-
texin na."
15 E naxa, "Ala xa na kanna danga naxan
na suxuren nafala, hanma se gbɛtɛ rafalaxi
wure raxulunxin na, a yi a batu wundoni.
Na se sifan naɲaxu Alatala ma." Yamaan
birin xa a ratin, e naxa, "Amina."
16 "Ala xa na kanna danga naxan na a fafe
nun a nga rayagi." Yamaan birin xa a ratin,
e naxa, "Amina."
17 "Ala xa na kanna danga naxan na a bo-
dena bɔxɔn danne taxamasenne masiga."
Yamaan birin xa a ratin, e naxa, "Amina."
18 "Ala xa na kanna danga naxan na
danxutɔɔn ti kira ɲaxin xɔn." Yamaan birin
xa a ratin, e naxa, "Amina."
19 "Ala xa na kanna danga naxan na kiti
ɲaxin sa xɔɲɛn ma hanma kiridina hanma
kaɲa gilɛna." Yamaan birin xa a ratin, e
naxa, "Amina."
20 "Ala xa na kanna danga naxan nun a
fafe a ɲaxanla kafuma, bayo a bata a fafe
rayagi." Yamaan birin xa a ratin, e naxa,
"Amina."
21 "Ala xa na kanna danga naxan na
yɛnɛyaan liga suben xɔn." Yamaan birin xa
a ratin, e naxa, "Amina."
22 "Ala xa na kanna danga naxan nun a
magilɛn kafuma, a fafe a dii tɛmɛna, hanma
a nga a dii tɛmɛna." Yamaan birin xa a
ratin, e naxa, "Amina."
23 "Ala xa na kanna danga naxan nun a
bitan ɲaxanla kafuma." Yamaan birin xa a
ratin, e naxa, "Amina."
24 "Ala xa na kanna danga naxan na a
boden faxa wundoni." Yamaan birin xa a
ratin, e naxa, "Amina."
25 "Ala xa na kanna danga naxan na dimi
yi seene rasuxu tɔɲɛgɛden faxa feen na."
Yamaan birin xa a ratin, e naxa, "Amina."
26 "Naxan mi sariya falani itoe suxuma a
yi e liga, Ala xa na kanna danga." Yamaan
birin xa a ratin, e naxa, "Amina."

28

Dubane fe
Saraxaraline 26.3-13 nun Sariyane 7.12-24

1 Xa ɛ Alatala ɛ Ala xuiin suxu ki faɲi, ɛ
yi yamarini itoe suxu n naxanye soxi ɛ yii
to, nayi Alatala ɛ rafisama nɛn bɔxɔn siyane
birin xa. 2 Ɛ baraka feni itoe nan sɔtɔma, xa
ɛ Alatala ɛ Ala xuiin suxu:
3 A barakan sama nɛn ɛ fe yi taan kui e
nun xɛɛne ma. 4 A barakan sa ɛ dii barin nun
ɛ bɔxɔn bogi seene nun ɛ xuruse kurune
nun ɲingene nun yɛxɛɛne yi. 5 A yi barakan
sa ɛ donse sagane nun ɛ donse rafaladene
yi.
6 A yi ɛ baraka ɛ somatɔɔn nun ɛ mini-
matɔɔn na. 7 Ɛ yaxune na keli ɛ yɛngɛdeni,
Alatala e kedima nɛn ɛ yɛɛ ra. Xa e so kira
keden nan xɔn, e e gima nɛn ɛ yɛɛ ra kira
solofere xɔn. 8 Alatala ɛ Ala barakan sama
nɛn ɛ gbengbene yi, e nun ɛ wanle birin yi.
A barakan sama ɛ fe yi na bɔxɔni a dɛnaxan
fima ɛ ma. 9 Xa ɛ Alatala ɛ Ala yamarine
suxu, ɛ mɔn yi bira a kirane fɔxɔ ra, a ɛ
findima a yamaan na nɛn alo a a kɔlɔ ɛ xa
kii naxan yi. 10 Bɔxɔn siyane birin a kolonma
nɛn nayi, a Alatala xinla bata fala ɛ xun ma,
e gaxu ɛ yɛɛ ra.
11 Alatala ɛ hɛrisigɛn fari sama nɛn na
bɔxɔni a a kɔlɔ ɛ benbane xa naxan ma fe
ra a a soma ɛ yii. Ɛ dii wuyaxi barima nɛn, ɛ
xuruseene dii wuyaxi xalima nɛn, a mɔn yi
barikan sa ɛ bɔxɔn bogi seene yi. 12 Alatala
koren nabima nɛn ɛ xa, a igen namaraxi
dɛnaxan yi, alogo a xa tulen nafa ɛ bɔxɔne
ma a waxatini, a ɛ wanle birin nasɔnɔya.
Siya wuyaxine fama ɛ dolideni nɛn, koni ɛ
tan mi donla tongoma. 13 Alatala ɛ tima nɛn
yɛɛn na. Ɛ mi luyɛ dɔnxɛn na mumɛ! Xa
ɛ Alatala ɛ Ala yamarine suxu, n naxanye
falama ɛ xa to, a ɛ yitema nɛn bonne xa, ɛ
mi luyɛ e bun mumɛ! 14 Ɛ nama yamarini
itoe beɲin n naxanye falaxi ɛ xa, ɛ siga
yiifanna ma hanma kɔmɛnna ma, ɛ yi bira
ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, ɛ yi e batu.

Dangane fe
Saraxaraline 26.14-46

15 Xa ɛ tondi Alatala ɛ Ala xuiin suxɛ,
xa ɛ tondi a yamarine nun a tɔnne suxɛ,
n naxanye falama ɛ xa to, nayi dangani
itoe nan fama ɛ ma, e yi ɛ suxu. 16 Ala ɛ
dangama nɛn taani e nun xɛɛne ma. 17 A
dangan sama nɛn ɛ donse sagane nun ɛ
donse rafaladene yi. 18 A dangan sa ɛ dii
barin nun ɛ bɔxɔn bogi seene nun ɛ xuruse
kurune nun ɲingene nun yɛxɛɛne yi. 19 A yi
ɛ danga ɛ somatɔɔn nun ɛ minimatɔɔn na.
20 Alatala dangan nun mayifuun nun fe
magaxuxin nafama ɛ ma nɛn ɛ wanle birin

yi han ɛ sa halagi, bayo ɛ bata fe ɲaxin liga,
ɛ to xɛtɛ a fɔxɔ ra.

21 Alatala fitina furen nadinma ɛ ma nɛn
han ɛ birin yi ɲan na bɔxɔni ɛ sigama
dɛnaxan masɔtɔdeni. 22 Alatala ɛ doyenma
nɛn furen na, e nun fati mawolonna nun
fati makusinna. A fama nɛn kuye wolonna
ra, e nun furuna, sansine funduma nɛn
hanma e kun. Feni itoe ɛ tɔrɔma nɛn han
ɛ halagi. 23 Kuyen xarama nɛn, bɔxɔn fan
yi xɔdɔxɔ ayi alo wurena. 24 Alatala yi ɛ
tulen masara gbangbanna ra keli kore, godo
xɛɛne ma, han ɛ birin yi halagi. 25 Alatala
a ligama nɛn, ɛ yi halagi ɛ yaxune yɛtagi.
Xa ɛ siga e yɛngɛdeni kira keden nan xɔn, ɛ
gima nɛn e yɛɛ ra kira solofere xɔn. Dunuŋa
muxune birin kabɛma nɛn ɛ kalana fe ra.
26 Xɔline nun burunna subene ɛ binbine
donma nɛn. Muxu yo mi e kedi.

27 Alatala ɛ tɔrɔma nɛn setene ra alo a
naxan liga Misiran kaane ra. A ɛ tɔrɔ
bontenbandunna nun gasine ra, e nun
maxɛnxɛnna naxan mi danma. 28 Alatala ɛ
findima nɛn danxutɔne ra, a faan naso ɛ yi,
ɛ yi findi fatɔne ra. 29 Yanyin na ɛ sigati kiin
yi ɛ yifu alo danxutɔne. Ɛ wali yo mi lanŋɛ.
Ɛ lu tɔrɛ, e yi ɛ yii geli. Muxu yo mi nɔɛ ɛ bɛ e
yii. 30 Ɛ na ɲaxalandin masuxu, xɛmɛ gbɛtɛ
fuma a ma nɛn. Ɛ na banxin ti, ɛ mi soɛ a
kui. Ɛ na manpa binle si, ɛ mi nɔɛ e bogine
donŋɛ. 31 Ɛ ɲingene kɔɛ raxabama nɛn ɛ yɛɛ
xɔri, ɛ mi e suben donŋɛ. E ɛ sofanla bama
nɛn ɛ yii, ɛ mi a masɔtɛ. Ɛ yɛxɛɛne soma
nɛn ɛ yaxune yii, muxu yo mi ɛ maliyɛ.
32 Ɛ dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne soma nɛn
siya gbɛtɛn yii alo konyine ɛ yɛɛ xɔri. Ɛ
xadanma nɛn e yɛɛ ra kira yitodeni, koni
fɛrɛ yo mi luyɛ ɛ xa, ɛ yi e mali. 33 Xɔŋɛne
baloma ɛ sansine nan na. Ɛ wanla naxan
birin kɛma, a tɔnɔn findima e gbeen nan na.
E ɛ rayarabima nɛn, e yi ɛ ɲaxankata ɛ siin
birin yi. 34 Ɛ na feni itoe birin to, ɛ luma nɛn
alo fatɔne.

35 Alatala sete ɲaxine ratema nɛn ɛ sanne
nun ɛ xinbine ma naxan mi yalanŋɛ. E
yi din ɛ fatin birin na, keli ɛ xunna ma
han ɛ sanne. 36 Alatala ɛ nun ɛ mangan
kedima nɛn, ɛ na naxan dɔxɔ ɛ xun na, siga
bɔxɔni ɛ tan nun ɛ benbane mi naxan kolon.
Mɛnni ɛ ala xɔŋɛne batuma nɛn naxanye
rafalaxi wudin na, hanma gɛmɛna. 37 Alatala
ɛ xalima siyaan naxanye konni, ne kabɛma
nɛn ɛ fe ma, e yi ɛ magele, e yi ɛ rayelefu.

38 Ɛ sansi gbegbe wolima nɛn ɛ xɛɛne
ma, koni ɛ ndedi nan tun xabama, bayo
tuguminne dinma nɛn a birin na. 39 Ɛ manpa
binle sima nɛn, ɛ yi e masuxu ki faŋi, koni
ɛ mi e igen minŋɛ, ɛ mi e bogine malanŋɛ
bayo kunle soma e yi nɛn. 40 Oliwi binle
luma nɛn bɔxɔn birin yi, koni ɛ mi e turen
soma ɛ ma, bayo oliwi bogine yolonma nɛn.
41 Ɛ diine barima nɛn, koni e mi luyɛ ɛ yii,
bayo ɛ yaxune e xalima nɛn. 42 Ɛ wudine
nun bɔxɔn bogi seene findima tuguminne
nan gbee ra. 43 Xɔŋɛn naxanye dɔxi ɛ yɛ,
ne fe matema nɛn ɛ xa pon! Koni ɛ tan
ma fe magodoma nɛn han! 44 Ɛ sigama nɛn
e dolideni, koni e tan mi fɛ ɛ dolɛ mumɛ!
Ala e tima nɛn yɛɛn na. Ɛ yi lu dɔnxɛn na.
45 Dangani itoe birin fama nɛn ɛ fɔxɔ ra, e yi
ɛ sagatan, e yi ɛ suxu han ɛ birin yi halagi,
bayo ɛ bata tondi Alatala ɛ Ala xuiin suxɛ. Ɛ
mi a yamarine nun a tɔnne suxi a naxanye
soxi ɛ yii. 46 Na findima taxamasenna nun
kabanakoon nan na ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne xa
habadan!

47 Bayo ɛ mi tin walɛ Alatala ɛ Ala xa
sɛwan nun ɲɛnige faŋini, ɛ yi hɛrini wax-
atin naxan yi, 48 nayi ɛ walima nɛn ɛ yaxune
xa Alatala naxanye rafama ɛ xili ma. Kamɛn
nun min xɔnla ɛ suxuma nɛn. Ɛ magenla
luma nɛn tɔrɔni. E yi wuren xidi ɛ kɔɛ
xanbi ra ɛ goronna tongo, han ɛ yi halagi.
49 Alatala fama nɛn siyana nde ra, keli yire
makuyeni bɔxɔn danna ra. A godoma nɛn
ɛ ma alo singbinna. Ɛ mi a xuiin mɛma.
50 E findima muxu yɛ xɔdɛxɛne nan na,
naxanye mi xɛmɛ fonne binyama, e mɔn
mi kininkininŋɛ diine ma. 51 E ɛ xuruseene
nun ɛ bɔxɔn bogi seene tongoma nɛn, ɛ yi
halagi. E mi ɛ murutun hanma manpana
hanma turen naluma ɛ yii. E ɛ ɲinge diine
nun yɛxɛɛ diine nun siine xalima nɛn han ɛ
yi halagi.

52 E ɛ taane birin nabilinma nɛn yɛngɛni,
na bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ
yii. E ɛ yɛngɛma nɛn han ɛ taan yinna
naxanye mate, ɛ laxi naxanye ra, ne yi bira.
53 Yɛngɛni ito yi, ɛ yaxune ɛ rakamɛma nɛn
han ɛ yi ɛ diine don, Alatala ɛ Ala naxanye
fixi ɛ ma. 54 Hali xɛmɛ faŋi hinantɔna ɛ
tagi, a mi kininkininŋɛ a ngaxakedenne ma
hanma a ɲaxanla hanma a dii ɲɛŋɛne. 55 A
mi tinŋɛ a diin subeni taxunŋɛ e ra, bayo
na findixi a balo dɔnxɛn nan na. Ɛ yaxune ɛ

rayarabima na kii nin ɛ taan birin yi. 56 Hali
ɲaxalan faɲi hinantɔna ɛ tagi, naxan mi
susuɛ a sanna tiyɛ bɔxɔn ma, a tan fan mi
kininkininɲɛ a rafan xɛmɛn ma hanma a
diina. 57 A mi tinɲɛ a dii barixin subeni
taxunɲɛ e ra e nun a diin xunyɛna, bayo a
wama ne don feni wundoni. Ɛ yaxune na ɛ
rabilin yɛngɛni e fama nɛn na tɔrɔ sifan na
ɛ konni.
58 Xa ɛ mi sariya falani itoe suxu a faɲin
na naxanye sɛbɛxi kitabuni ito kui, xa ɛ mi
gaxu Alatala ɛ Ala xili gbee magaxuxin yɛɛ
ra, 59 Alatala fitina furene nun fure ɲaxine
dɔxɔma nɛn ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne ma naxan
magaxu, e mɔn mi yalanɲɛ xulɛn. 60 A fitina
furene birin nafama nɛn ɛ ma, ɛ yi gaxuxi
naxanye yɛɛ ra Misiran bɔxɔni. Na furene
yi ɛ suxu, e yi ɛ nɔ. 61 Alatala furen sifan
birin sanbama ɛ ma nɛn e nun yihadin birin
hali ba naxanye sɛbɛxi kitabuni ito kui, han
ɛ birin yi halagi. 62 Ɛ tan naxanye yi wuya
dangu sarene ra kore, ɛ yatɛn xurunma ayi
nɛn bayo ɛ bata Alatala ɛ Ala xuiin matandi.
63 Alatala fe faɲin ligaxi ɛ xa kii naxan yi, a ɛ
rawuya ayi kii naxan yi, a mɔn ɛ halagima
na kii nin, a yi ɛ faxa. A ɛ bama nɛn na
bɔxɔni ɛ fama naxan masɔtɔdeni. 64 Alatala
yi ɛ raxuya ayi siyane birin yɛ, keli dunuɲa
fɔlɔn ma han a danna. Ɛ ala gbɛtɛne batuma
nɛn, naxanye rafalaxi wudin nun gɛmɛn
na, ɛ tan nun ɛ benbane mi naxanye kolon.
65 Na siyane tagi, ɛ mi matabu yo sɔtɔma,
ɛ mi yire yo sɔtɔma ɛ dɔxɔma dɛnaxan yi.
Alatala ɛ bɔɲɛne wolonma nɛn, a ɛ yɛɛne
raxadan xi xɔnla ra, a ɛ niine yiɲaxu ɛ ma.
66 Ɛ siimayaan findima kɔntɔfinle nan na,
gaxuna ɛ raxuruxurunma nɛn kɔɛɛn nun
yanyin na. Ɛ sikɛma nɛn ɛ niin yɛtɛna fe ra.
67 Ɛ na na feene to waxatin naxan yi naxanye
ligama, gaxun soma nɛn ɛ bɔɲɛni. Xɔtɔnni,
ɛ yi a fala, ɛ naxa, "Xa ɲinbanna nan yi a ra
nun!" Ɲinbanna ra, ɛ yi a fala, ɛ naxa, "Xa
xɔtɔnna nan yi a ra nun!"
68 Alatala ɛ xalima nɛn kunkine kui
Misiran yi, n na a fala dɛnaxan ma, a ɛ mi
mɛnna toma sɔnɔn. Mɛnni, xɛmɛne nun
ɲaxanle, ɛ katama nɛn ɛ xa ɛ yɛtɛ mati ɛ
yaxune ma konyine ra, koni muxu yo mi ɛ
sarama.
69 Alatala falani itoe nan ti a layirin na
a naxan yamari Musa ma, a xa a xidi e
nun Isirayila kaane tagi, Moyaba bɔxɔni, ba
layirin na e naxan xidi Horebe geyaan fari.

29

Nabi Musaa kawandi dɔnxɛna

1 Nabi Musa yi Isirayila yamaan birin
maxili, a yi a fala e xa, a naxa:
Ɛ yi Misiran yi waxatin naxan yi, ɛ a
to nɛn Alatala naxan liga Firawona nun a
kuntigine nun a yamanan birin na. 2 Ɛ bata
fe xɔdɛxɛne to, e nun taxamasenne nun
kabanakone a naxanye liga e ra, 3 koni han
to Alatala munma xaxinla fi ɛ ma naxan
nɔɛ feni itoe kolonɲɛ. Ɛ yɛɛne mi a toma,
ɛ tunle fan mi a mɛma. 4 N ti nɛn ɛ yɛɛ ra
tonbonni ɲɛɛ tonge naanin. Ɛ domane nun
ɛ sankidine mi kala, 5 ɛ mi burun don, ɛ mi
manpaan min. Alatala na liga nɛn alogo
ɛ xa a kolon, a a tan nan ɛ Ala ra. 6 Ɛ to
so be, Sixɔn, Xɛsibɔn mangana, e nun Ogo,
Basan mangana, ne yi fa en yɛngɛdeni, koni
en yi e nɔ. 7 Ɛ yi e bɔxɔne tongo, ɛ e yi-
taxun Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna
muxune ra, e nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ
kedenna. 8 Nanara, ɛ lanma ɛ xa layiri falani
itoe suxu ki faɲi, alogo ɛ wanle birin xa
sɔnɔya.
9 Isirayila kaane, ɛ malanxi to Alatala ɛ
Ala yɛtagi. Ɛ birin be, ɛ mangane nun
ɛ yɛɛratine nun ɛ fonne nun ɛ kuntigine,
10 e nun ɛ ɲaxanle nun ɛ diine nun xɔŋɛn
naxanye wudin sɛgɛma e nun naxanye igen
bama ɛ xa. 11 Ɛ be to alogo Alatala ɛ Ala
xa layirin xidi e nun ɛ tan tagi, a yi a kɔlɔ.
12 A ɛ tan nan a yamaan na, a a tan nan
ɛ Ala ra, alo a a fala ɛ xa kii naxan yi, e
nun a mɔn a kɔlɔ ɛ benbane Iburahima nun
Isiyaga nun Yaxuba xa kii naxan yi. 13 N
mi layirini ito xidima ɛ tan xan gbansan
xa marakɔlɔn xɔn, 14 ɛ tan naxanye tixi be
Alatala en ma Ala yɛtagi. N na a xidima ɛ
nun ɛ yixɛtɛne nan fan xa naxanye munma
bari singen. 15 Ɛ a kolon en bu Misiran yi kii
naxan yi, e nun en mɔn dangu yamanane
ra kii naxan yi kira yi be. 16 Ɛ bata siyani
itoe suxure ɲaxine to: a wudi daxine, a
gɛmɛn daxine, a gbeti daxine, e nun a xɛma
daxine. 17 Xɛmɛ ba, ɲaxalan ba, bɔnsɔn ba,
xabila ba, ɛ sese nama xɛtɛ Alatala ɛ Ala
fɔxɔ ra, ɛ siga na siyane alane batudeni. Ɛ
a liga ki faɲi alogo suxure batu yo nama lu
ɛ yɛ alo sansi salen xɔlɛna. 18 Na muxu sifan
na kɔlɔni ito mɛ, a dubama a yɛtɛ xa nɛn a
bɔɲɛni, a naxa, "N bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma
nɛn hali n to kankanxi n kɛɲaan ma." Na
yi yamana feen birin kala. 19 Alatala mi

diɲɛ na kanna ma. Alaa xɔlɔn nun a kunfa
sariɲanxin kelima nɛn na kanna xili ma.
A dangane birin sa a fari naxanye sɛbɛxi
kitabuni ito kui. A xinla yi lɔ ayi dunuɲa
yi. [20] Alatala na kanna luma nɛn a danna
Isirayila yamaan yɛ alogo yihadin xa a li
naxan findixi layirin dangane ra, naxanye
sɛbɛxi sariya kitabuni ito kui.
[21] Ɛ yixɛtɛn naxanye fama ɛ xanbi ra, e
nun xɔɲɛn naxanye kelima bɔxɔ makuyene
yi, ne fitina feene nun fe xɔdɛxɛne toma
nɛn, Alatala naxanye dɔxɔma ɛ bɔxɔn na.
[22] Dolen nun fɔxɔn luma nɛn bɔxɔn fari.
Sese mi nɔɛ siyɛ, sansi yo mi nɔɛ solɛ, hali
ɲɔxɔnde keden mi luyɛ. Yamanan luma
nɛn alo Sodoma nun Gomora nun Adamaha
nun Seboyimi, Alatala taan naxanye kala
a xɔlɔni. [23] Nayi, siya gbɛtɛne maxɔdinna
tima nɛn, e naxa, "Nanfera Alatala ito
rabaxi a bɔxɔn na? A xɔlɔxi nanfera na
kiini?" [24] E yabima nɛn, e naxa, "Feni itoe
ligaxi nɛn bayo yamani ito bata Alatala
layirin kala, e benbane Ala naxan xidi e xa,
a to e ramini Misiran yi. [25] E bata suxurene
batu, e yi e xinbi sin e xa, e mi yi naxanye
kolon, Ala mi tinxi naxanye ra. [26] Nanara,
Alatala ɲaxankatani ito birin dɔxi bɔxɔni
ito ra a xɔlɔni alo a sɛbɛ kitabuni ito kui kii
naxan yi. [27] Alatala bata a xɔlɔ gbeen dɔxɔ a
yamaan na, a yi e ba e bɔxɔni, a yi e rasiga
bɔxɔn gbɛtɛni, e dɛnaxan yi iki."
[28] Alatala en ma Ala nan gbee wundo
feene ra. Koni feen naxanye makɛnɛnxi
en xa, en nun en ma diine nan gbee ne ra
habadan! A lan nɛn en xa sariya falani itoe
birin suxu.

30

Alaa layirina

[1] N feen naxanye birin falaxi ɛ xa, dubane
nun dangane, ne birin kamalima nɛn.
Alatala ɛ Ala na ɛ raxuya ayi waxatin naxan
yi siya gbɛtɛne yɛ, ɛ mirima nɛn feni itoe
ma. [2] Ɛ yi xɛtɛ Alatala ɛ Ala ma, ɛ mɔn yi
a xuiin suxu ɛ bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin
birin yi, ɛ tan nun ɛ diine alo n na yamarima
ɛ ma kii naxan yi to. [3] Nayi, Alatala ɛ Ala
kininkininma ɛ ma nɛn, a ɛ ba konyiyani,
a yi ɛ malan keli siyane yɛ a ɛ raxuya ayi
naxanye yɛ. [4] Hali ɛ kedixin sa dɔxi han
bɔxɔn danna ra, Alatala ɛ Ala ɛ tongoma
nɛn mɛnni, a mɔn yi ɛ malan. [5] Alatala ɛ Ala
mɔn ɛ xalima nɛn ɛ benbane bɔxɔni alogo
ɛ xa na masɔtɔ, a yi ɛ rasabati, a ɛ rawuya
ayi dangu ɛ benbane ra. [6] Alatala ɛ Ala
nan ɛ nun ɛ yixɛtɛne bɔɲɛne rasariɲanma
alogo ɛ xa Alatala ɛ Ala xanu ɛ bɔɲɛn ma e
nun ɛ niin birin yi, ɛ yi siimaya faɲin sɔtɔ.
[7] N tan Alatala, ɛ Ala danga sɛbɛxini itoe
birin dɔxɔma nɛn ɛ yaxune ra naxanye ɛ
raɲaxuxi. [8] Nayi, ɛ mɔn birama nɛn Alatala
fɔxɔ ra, ɛ a yamarine birin suxu n naxanye
fima ɛ ma to. [9] Alatala, ɛ Ala baraka gbeen
sama nɛn ɛ wanle birin yi. Ɛ yi dii wuyaxi
sɔtɔ, e nun xuruseene nun hɛrisigɛ gbeena,
xa ɛ Alatala kɛnɛn alo ɛ benbane [10] ɛ yi
Alatala ɛ Ala xuiin suxu, ɛ yi a yamarine nun
tɔnne suxu naxanye sɛbɛxi sariya kitabuni
ito kui, ɛ yi xɛtɛ a ma ɛ bɔɲɛn birin na e nun
ɛ niin birin yi.

Alaa sariyana

[11] N yamarin naxan fima ɛ ma to, fe
xɔdɛxɛ mi a ra ɛ tan xa. [12] A mi kore, alogo i
xa a fala, i naxa, "Nde nɔɛ tɛ kore, a xa sa fa
a ra en xa, a a rali en ma alogo en xa a liga?"
[13] A mi sa fɔxɔ igen fan kidima, alogo i xa a
fala, i naxa, "Nde nɔɛ fɔxɔ igen gidɛ, a xa sa
fa a ra en xa, a yi a rali en ma alogo en xa a
liga?" [14] Ɛn-ɛn-ɛn, Alaa falana i dɛxɔn ma, a
i dɛɛn kui, a i bɔɲɛni alogo i xa a liga.

Nii rakisin sugandi fena

[15] N bata fa siimayaan nun faxan na to
e nun fe faɲin nun a ɲaxina. Ɛ a mato ɛ
keden sugandi. [16] N bata ɛ yamari to, ɛ xa
Alatala ɛ Ala xanu, ɛ xa sigan ti a kirane
xɔn, ɛ xa a yamarine nun a tɔnne nun a
sariyane suxu, alogo ɛ xa siimaya faɲin sɔtɔ,
ɛ yi wuya ayi, Alatala ɛ Ala yi ɛ baraka na
bɔxɔni ɛ fama dɛnaxan masɔtɔdeyi. [17] Koni
xa ɛ xɛtɛ a fɔxɔ ra, ɛ a matandi, ɛ bira suxure
batu feen fɔxɔ ra, [18] n xa a fala ɛ xa to, ɛ
halagima nɛn feu! Ɛ mi buma na bɔxɔni
ɛ dɛnaxan sɔtɔma Yurudɛn kidima. [19] Kore
xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nan n serene ra to,
fa fala a n bata fa siimayaan nun faxan na
e nun duban nun dangana. Ɛ xa siimayaan
nan sugandi, ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne. [20] Ɛ xa
Alatala ɛ Ala xanu, ɛ yi a xuiin suxu, ɛ yi lu
a fɔxɔ ra. Amasɔtɔ Alatala nan ɛ nii rakisin
na. A siimaya xunkuyen fima ɛ ma nɛn na
bɔxɔni, Alatala a kɔlɔ naxan ma fe ra, a a
soma nɛn ɛ benba Iburahima nun Isiyaga
nun Yaxuba yii.

31

Yosuwe findi fena yɛɛratiin na

1 Nabi Musa yi a fala Isirayila kaane birin
xa, 2 a naxa, “N bata ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔŋɛ
sɔtɔ iki, n mi fa nɔɛ tiyɛ ɛ yɛɛ ra. Alatala
bata a fala n xa, a n mi Yurudɛn baan
gidima. 3 Alatala ɛ Ala nan tima ɛ yɛɛ ra, a
mɛn kaane birin halagi alogo ɛ xa e bɔxɔne
masɔtɔ. Yosuwe fan tima nɛn ɛ yɛɛ ra, alo
Alatala a fala kii naxan yi. 4 Alatala siyani
itoe halagima nɛn alo a Sixɔn nun Ogo,
Amorine mangane halagi kii naxan yi, e
nun e yamanane. 5 Alatala yi e sa ɛ sagoni.
Ɛ xa a liga e ra alo n bata a yamari ɛ ma kii
naxan yi. 6 Ɛ sɛnbɛ so, ɛ wɛkilɛ! Ɛ nama
kuisan, ɛ nama gaxu e yɛɛ ra, bayo ɛ nun
Alatala ɛ Ala nan sigama. A mi kelɛ i dɛxɔn
mumɛ, a mi ɛ rabeɲiŋɲɛ fefe ma.”
7 Nabi Musa yi Yosuwe xili, a yi falan ti a
xa Isirayila kaane birin malanxin yɛɛ xɔri,
a naxa, “I sɛnbɛ so, i wɛkilɛ, bayo i tan nan
tima Isirayila kaane yɛɛ ra siga na bɔxɔni
Alatala a kɔlɔ naxan ma fe ra a a soma ɛ
benbane yii nɛn. I tan xa e kɛɛ bɔxɔne
yitaxun e ra. 8 Alatala tima nɛn i yɛɛ ra, a
lu i xɔn, a mi kelɛ i dɛxɔn, a mi i rabeɲiŋɲɛ
fefe ma. I nama kuisan, i nama gaxu.”
9 Musa to sariyani ito sɛbɛ, a yi a
taxu saraxaraline ra, Lewi yixɛtɛn naxanye
Alatalaa Layiri Kankiraan xalima, e nun
Isirayila fonne. 10 Musa yi yamarini ito fi e
ma, a naxa, “Nɛɛ solofere yo ɲɛɛ solofere,
yamaan diɲama donle ma ɲɛɛn naxan na,
Bubu Kui Sanla waxatini, 11 ɛ xa sariyani ito
xaran ɛ xui yitexin na Isirayila kaane birin
xa, naxanye fama e malandeni Alatala ɛ Ala
yɛtagi, a yire sugandixini. 12 Ɛ yamaan birin
malanma nɛn mɛnni, xɛmɛne nun ɲaxanle
nun diine e nun xɔŋɛn naxanye dɔxi ɛ taane
yi, alogo e xa a mɛ, e yi fatan Alatala ɛ
Ala binyadeni, e sariyani ito a falane birin
suxu ki faɲi. 13 E diin naxanye mi sariyan
kolonxi singen, ne fan a mɛma nɛn. E yi
fatan Alatala ɛ Ala binyadeni fanni ɛ dɔxi
na bɔxɔni ɛ Yurudɛn baan gidima naxan
masɔtɔdeni.”
14 Alatala yi a fala Nabi Musa xa, a naxa,
“I faxa waxatin bata maso, Yosuwe xili, ɛ
birin yi siga Naralan Bubuni alogo n xa n ma
yamarine fi a ma mɛnni.” Nabi Musa nun
Yosuwe yi siga Naralan Bubuni. 15 Alatala
yi mini e xa kundani naxan yi tema bubun
so dɛɛn xun ma. 16 Alatala yi a fala Nabi
Musa xa, a naxa, “I faxamatɔɔn na a ra. I
faxa xanbini, yamani ito xɔŋɛne suxurene
batuma nɛn na bɔxɔni e sigama dɛnaxan yi.
E e mɛma n na nɛn, e yi layirin kala n naxan
xidixi e xa. 17 Na waxatini, n xɔlɔma nɛn
e ma han n yi n mɛ e ra. N na n yɛtagin
luxunma nɛn e ma. Siya gbɛtɛne e halagima
nɛn. Tɔrɔ wuyaxi nun fe xɔdɛxɛne yi so e
xun na. E a kolonma nɛn na waxatini, a
tɔrɔni itoe e lixi nɛn bayo n tan, e Ala, mi
fa e yɛ sɔnɔn. 18 N na n yɛtagin luxunma
nɛn e ma na waxatini bayo e bata fe ɲaxin
liga e suxurene batu. 19 Iki, i xa bɛtini ito
sɛbɛ. Musa, i xa a xaran Isirayila kaane
xa, e yi lu a bɛ, alogo a xa findi seren na
n tan nun Isirayila kaane tagi. 20 N yamani
ito xalima nɛn na bɔxɔni, nɔnɔn nun kumin
gbo dɛnaxan yi, alo n nan n kɔlɔ e benbane
xa kii naxan yi. E na e dɛge, e lugo han e
gbo, e birama nɛn ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi
e batu, e n ma layirin kala. 21 Tɔrɔne nun
fe xɔdɛxɛne na fa e ma, bɛtini ito findima
seren nan na e xili ma. E yixɛtɛne mi
ɲinanɲɛ a xɔn. N yamani ito kui feene
kolon hali benun e xa so na bɔxɔni n na n
kɔlɔ e xa naxan ma fe ra.” 22 Na lɔxɔni, Nabi
Musa yi na bɛtin sɛbɛ, Ala naxan falaxi. A
yi a xaran Isirayila kaane xa.

23 Ala yi yamarini ito so Nunu a dii Yosuwe
yii. A yi a fala a xa, a naxa, “I sɛnbɛ so, i
wɛkilɛ! I tan nan Isirayila kaane xalima na
bɔxɔni n na n kɔlɔ e xa naxan ma fe ra. N
tan yɛtɛɛn luma nɛn i xɔn.”

24 Nabi Musa yi sariya falani itoe birin
sɛbɛ Kitabun kui. 25 A to yelin, a yi yamarini
ito fi Lewine ma, naxanye Alatalaa Layiri
Kankiraan xalima. A yi a fala e xa, a naxa,
26 “Ɛ kitabuni ito tongo, Alaa sariyan sɛbɛxi
naxan kui, ɛ xa a sa Alatala ɛ Alaa Layiri
Kankiraan dɛxɔn ma. A xa lu mɛnni seren
na Isirayila kaane xili ma, 27 bayo n na kolon
a matandi tiine nun yama murutɛxin nan
ɛ ra. Xa ɛ Alatala matandima n mɔn ɛ
yɛ waxatin naxan yi, n na faxa, ɛ mɔn a
matandima nɛn dangu na ra. 28 Iki, ɛ ɛ malan
n fɛma, ɛ nun ɛ fonne nun ɛ bɔnsɔnne
yɛɛratine, alogo n xa falani itoe ti ɛ yɛtagi.
Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nan findima
serene ra ɛ xili ma. 29 N na a kolon, a n na
faxa, ɛ kala gbeen tima nɛn, ɛ yi xɛtɛ kiraan
fɔxɔ ra n na ɛ yamarixi naxan na. Waxati
famatɔne yi, ɛ fe ɲaxin ligama nɛn Alatala

yɛɛ ra yi, a yi xɔlɔ ɛ ma ɛ kɛwanle fe ra,
yihadin yi ɛ li.”
[30] Nabi Musa yi bɛtini ito birin xaran
Isirayila yamaan xa.

32

Nabi Musaa bɛtina

[1] Kore xɔnna, i tuli mati n ma falan na.
Bɔxɔ xɔnna, n fala xuiin namɛ.
[2] N ma xaranna xa godo yamaan ma
alo tule igena.
N ma falan xa lu
alo xiila sɛxɛn na.
[3] N na Alatala xinla nan nalima.
Ɛ xa en ma Ala tantun, a gbo!

[4] En kantan fanyen nan a ra,
a wanle kamalixi.
A kirane birin tinxin.
Ɲɔndina Ala na a ra,
naxan mi yifu.
A tan nan tinxin, a fan!
[5] Koni yamaan bata kala a yɛɛ ra yi,
a dii mi fa e ra!
Yagina e xa,
yama yifuxin naxan mi tinxin.
[6] Yama daxu xaxilitarena,
ɛ lan ɛ xa na fe sifan liga Alatala ra ba?
Ɛ Fafe xa mi a tan na,
ɛ da mangana,
naxan ɛ findixi a yamaan na?
[7] Ɛ miri lɔxɔ danguxine ma.
Ɛ yi ɛ xaxili lu waxati gbɛtɛne xɔn.
Ɛ ɛ fafane maxɔdin e nun fonne.
E xa fe danguxine yɛba ɛ xa.
[8] Kore Xɔnna Ala to yi bɔxɔni taxunma siyane ra,
a to yi adamadiine bama e bode ra,
a yi yamanane danne sa
fata Isirayila kaane yatɛn na.
[9] Bayo Alatala gbeen findixi a yamaan nan na.
A gbeen nan Yaxuba bɔnsɔnna ra.

[10] A Isirayila toxi tonbonna nin,
tɔrɔ bɔxɔ xarena.
A yi a ratanga,
a yi a ɲɔxɔ lu a xɔn
alo a yɛtɛɛn yɛɛna.
[11] A luxi alo singbinna
naxan a diine maxaranma tugandeni.
A a gubugubune dɔxɔ e bun
alogo e nama bira,
a yi e yite a gubugubune ra.

[12] Alatala kedenna nan tixi a yamaan yɛɛ ra.
Ala gbɛtɛ yo mi a malixi.

[13] A yi e rasabati geyane fari.
A yi e balo xɛɛne bogi seene ra.
A yi kumin ba e xa gɛmɛne yi
a turen ba fanyen ma.
[14] Ɲingene nun yɛxɛɛne yi nɔnɔn fi ɛ ma.
Yɛxɛɛ dii turaxine nun kɔtɔne,
e nun kontonna naxanye kelixi Basan yi,
ɛ yi ne suben don.
Ɛ yi murutu kɛsɛ faɲine don,
Ɛ yi manpa hagigɛne min.

[15] Isirayila tinxinxin yi gbo ayi,
a yi tondi,
turen yi gbo a fatini,
a fatin yi fanɲɛ ayi,
a yi xɛtɛ Ala fɔxɔ ra,
a da mangana,
a yi a mɛ Ala ra,
a kantan fanyena,
naxan a rakisima.
[16] Isirayila yi Ala raxɔxɔlɔnɲɛ ayi,
e bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra,
e suxurene ki.
[17] E yi ɲinanne ki,
Ala mi naxanye ra,
e mi yi naxanye kolon,
e benbane mi yi naxanye kolon.
[18] Ɛ bata ɲinan Ala xɔn,
naxan ɛ ratanga alo fanyena
naxan ɛ ramini dunuɲa yi,
a siimayaan fi ɛ ma.

[19] Alatala to a diine kɛɲaan to,
a yi xɔlɔ e ma, a yi a mɛ e ra.
[20] A yi a fala, a naxa,
“N xa n yɛtagi luxun e ma,
n yi a mato feen naxan e lima.
Amasɔtɔ yama xaxilitaren nan e ra.
Dii yanfantenne nan e ra.
[21] E bata n naxɔxɔlɔnɲɛ ayi wule alane xɔn.
E bata n naxɔlɔ suxure fufafune fe ra.
N tan fan e raxɔxɔlɔnma ayi nɛn muxune xɔn
yama faɲin mi naxanye ra.
N yi e raxɔlɔ siya xaxilitaren xɔn.
[22] Ɔn, n ma xɔlɔn bata gbo ayi,
a wolon han a barinne yimaxa laxira yi.
A luma nɛn alo tɛɛn naxan bɔxɔn ganma.
A gan han a sa geyane bunne li.”

23 "N fitina feene gboma ayi e ma,
n nan n ma xanle birin wolima nɛn.
24 N fitina kamɛn nagodoma e xili ma nɛn,
n fitina furen nafa e ma,
n burunna sube xaɲɛne rafa e ma,
e nun saɲi xɔlɛne.
25 Naxanye tanden ma,
silanfanna nan e diine faxama.
Naxanye banxini,
gaxun yi ne faxa!
E birin faxama nɛn,
xɛmɛn nun ɲaxanla,
dii ɲɔrɛn nun fonna.
26 N yi wama nɛn e birin naxuya feni ayi,
e xinle yi tunun dunuɲa yi.
27 Koni n mi tin
yaxune yi n magele.
N mi wama a xɔn
a e xa e miri
a e tan nan e nɔxi,
a Alatala funfun mi a ra.
28 Siya xaxilima mi ne ra.
E mi lɔnnixi.
29 Xa fe kolonna nan yi e ra nun,
e yi a kolonma nɛn
e sigan dɛnaxan yi.
30 Yaxu keden nɔɛ
Isirayila kaa wuli keden kedɛ di?
Yaxu firin nɔɛ muxu wuli fu kedɛ di?
Na mi ligɛ
fɔ Alatala na e sa yaxune sagoni
a tan naxan luxi
alo e kantan fanyena.
31 Yaxune yati a kolon,
a e kantan se mi dangu en kantan fanyen na, Ala."

32 "E feene fɔlɔxi Sodoma nun Gomora nin.
E luxi nɛn alo manpa binla
naxan salenne bitinxi bɔxɔ ɲaxini,
a bogi xɔlɛne ramini,
33 naxan igen luxi alo saɲin xɔlɛna.
34 Na feene birin namaraxi n yii wundoni.
35 N tan nan gbeeɲɔxɔ tiin na.
N feene saranma nɛn e ɲɔxɔne ra,
na muxune yi dagalanɲɛ ayi a waxatini.
A gbee mi luxi,
yihadin yi e li,
e yigitɛgɛ lɔxɔn bata maso."
36 Alatalaa yamaan makitima nɛn,
koni a mɔn kininkininma e ma nɛn,
bayo e sɛnbɛ yo mi fa na.
Muxu yo mi na naxan e maliyɛ.
37 Ala e maxɔdinma nɛn, a naxa,
"Ɛ alane minɛn
naxanye yi ɛ kantanma,
38 ɛ yi naxanye kima sube tureni,
naxanye yi ɛ manpaan minma?
E xa keli ɛ malideni,
e xa ɛ ratanga.
39 Iki ɛ xa a kolon,
a n tan keden peen na a ra.
Ala gbɛtɛ mi na fɔ n tan.
N tan nan muxun faxama,
n mɔn yi a rakeli.
N tan nan muxun maxɔlɔma,
n mɔn yi a yiyalan.
Nde gbɛtɛ nɔɛ muxuna nde bɛ n yii?
40 Habadan Ala nan n tan na,
n bata n yiini te kore,
n yi n kɔlɔ n yɛtɛni:
41 N na n ma silanfanna raxanxan,
n yi a suxu n yii,
n nan n gbeen ɲɔxɔma nɛn n yaxune ra,
n na e saren fima nɛn,
naxanye n naɲaxuxi.
42 N na n ma xanle sinma nɛn wunli,
n ma silanfanna yi suben don.
Yɛngɛsone nun muxu suxine
nun gali mangane birin faxama nɛn."
43 Siyane, ɛ nun Alaa yamaan xa sɛwa ɛ bode xɔn.
Ala a walikɛne faxan ɲɔxɔma nɛn.
A e gbeen ɲɔxɔma nɛn a yaxune ra.
A yi a yamaan nun e yamanan yulubine xafari.
44 Musa nun Nunu a dii Yosuwe yi bɛtini
ito birin xaran yamaan xa e xuini texin na.
45 Musa to yelin falani itoe tideni Isirayila
kaane xa, 46 a yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ xa
falani itoe birin suxu ken n naxanye ralixi
ɛ ma to. Ɛ xa e yamari ɛ diine ma alogo e xa
sariya falani itoe birin suxu ki faɲi. 47 Fufafu
falan mi itoe ra. Ɛ niin nakisi feen yɛtɛɛn
nan e ra. Ɛ siimaya xunkuyen sɔtɔma nɛn e
xɔn, na bɔxɔni ɛ dɛnaxan sɔtɔma Yurudɛn
kidima."

Nabi Musaa saya fena

48 Na lɔxɔni, Alatala yi a fala Musa xa, a
naxa, 49 "Siga Abarimi bɔxɔni, Nebo geyaan
fari, naxan Moyaba yi, Yeriko taan yɛtagi.
I xa Kanan bɔxɔn mato mɛnni, n naxan
fima Isirayila kaane ma e kɛɛn na. 50 I na
te geyaan fari, i faxama nɛn. I yi siga i
benbane fɔxɔ ra laxira yi alo i tada Haruna
faxa Horo geyaan fari kii naxan yi, a yi siga

a benbane fɔxɔ ra laxira yi. [51] Na birin bayo,
ɛ mi tinxinya ligaxi Isirayila kaane yɛtagi
Kadesi yi, Meriba igene dɛnaxan yi, Sini
tonbonni. Ɛ mi n ma sariɲanna binyaxi
yamaan tagi. [52] Nanara, i bɔxɔn toma nɛn
wulani, n naxan fima Isirayila kaane ma,
koni i tan gbindin mi soɛ na."

33

Nabi Musa dubana Isirayila xa

[1] Benun Musa xa faxa, Alaa muxuna, a yi
duba Isirayila kaane xa, a naxa:
[2] Alatala fa nɛn
keli Sinayi geyaan fari alo sogena.
A yi te Seyiri bɔxɔni
Isirayila kaane yi dɛnaxan yi.
A nɔrɔn yi godo a yamaan ma
keli Paran geyaan fari,
maleka wuli wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra.
[3] Ala Isirayila bɔnsɔnna xanuxi yati!
A a muxu sariɲanxine kantanma,
naxanye e xinbi sinma a bun,
e yi a xaranna ramɛ.
[4] Musa bata sariyan fi en ma,
alo nafunla Yaxubaa yamaan xa.
[5] Ala findi nɛn Isirayila Mangan na,
yamaan yɛɛratine malanni,
e nun Isirayila bɔnsɔnne birin.

[6] Ala xa siin fi Rubɛn bɔnsɔnna ma,
Ala xa siimayaan fi Rubɛn yixɛtɛne ma,
a yamaan yi wuya ayi.
[7] Musa falani ito nan ti Yuda bɔnsɔnna fe
yi, a naxa,
"Alatala xa Yuda xuiin namɛ,
alogo a xa fa a yamaan ma,
Yuda yi a yɛtɛ xun mayɛngɛ.
Ala xa a mali a yaxune yɛngɛdeni."
[8] Musa falani ito nan ti Lewi bɔnsɔnna fe
yi, a naxa,
"Ala, i bata Yurima nun Tumin* so
Lewi bɔnsɔnna yii i sagoon kolon feen na.
I rafan muxune nan e ra,
i naxanye kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ Masa yi,
i naxanye makiti Meriba igene fe ra.
[9] E mi bira e fafe nun e nga sagoon fɔxɔ ra,
xanamu e ngaxakedenne
hanma e diine,
koni e bira nɛn i ya fala gbansanna fɔxɔ ra,
e yi i ya layirin kantan.
[10] E tan nan Yaxuba bɔnsɔnna xaranma
i ya yamarine ma,
e yi Isirayila kaane xaran i ya sariyan ma.
E wusulanna gan,
e saraxa gan daxine ba i ya saraxa ganden
fari.
[11] Alatala xa e baraka.
Ala xa barakan sa e kɛwanle birin yi.
Ala xa e yɛngɛfane sɛnbɛn ɲan.
Ala xa e yaxune rabira
alogo e nama fa nɔ kelɛ sɔnɔn."
[12] Musa falani ito nan ti Bunyamin
bɔnsɔnna fe yi, a naxa,
"Alatala xanuntenne nan ne ra.
E luma nɛn Ala fɛma bɔɲɛ xunbenli,
bayo a e ratangama nɛn waxatin birin,
a mɔn yi lu e xɔn."
[13] Musa falani ito nan ti Yusufu bɔnsɔnna
fe yi, a naxa,
"Alatala xa barakan sa e bɔxɔni.
Ala xa xiila ragodo a ma keli kore.
Ala xa tigi igen namini a ma keli bɔxɔni.
[14] Ala xa sogen xa fan e sansine ra,
kike yo kike e bogine yi mɔ.
[15] Ala xa e xɛɛne rasabati
geya bɔxɔ faɲine ma.
[16] Ala xa e bɔxɔn bogi seene fan.
Ala naxan falan ti fɔtɔndini,
a xa hinan Yusufu ra,
a naxan sugandixi mangan na
a ngaxakedenne tagi.
[17] Xunna kenla Yusufu xa.
A sɛnbɛn gbo
alo ɲingen dii tura singena,
a fenne nan a yɛngɛso seene ra
alo burunna ɲingena.
A siyane birin nɔma nɛn
han bɔxɔn danne.
Efirami bɔnsɔnna wuli fu ganle nan ne ra.
Manase bɔnsɔnna wuli wuli ganle nan ne
ra."
[18] Musa falani ito nan ti Sabulon bɔnsɔnna
fe yi, a naxa,
"Sabulon bɔnsɔnna, ɛ sɛwa yulayani.
Isakari bɔnsɔnna, ɛ sɛwa ɛ bubune kui.
[19] Ɛ siyane xilima nɛn geyaan fari,
ɛ saraxa tinxinxine ba.
Amasɔtɔ ɛ ɛ balon sɔtɔma nɛn fɔxɔ igen
nafunli,
e nun hɛrisigɛn naxan fɔxɔ igen dɛ."

* 33:8: Yurima nun Tumin masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

[20] Musa falani ito nan ti Gadi bɔnsɔnna a
fe yi, a naxa,
"Ala xa na kanna baraka
naxan Gadi a bɔxɔn nagboma ayi.
Gadi dɔxi mɛnni alo yatan
naxan suben suxu a a sanna nun a xunni bɔ.
[21] Gadi bata dahamu bɔxɔn findi a gbeen na
alo mangan naxan tixi yamaan yɛɛ ra.
A bata Alatala fe ragidixin nakamali,
a mɔn bata Alaa kitin sa Isirayila ma."
[22] Musa falani ito nan ti Dan bɔnsɔnna fe
yi, a naxa,
"Dan luxi nɛn alo yata sɛnbɛmaan naxan
kelima Basan bɔxɔni a tugan."
[23] Musa falani ito nan ti Nafatali bɔnsɔnna
fe yi, a naxa,
"Nafatali rafan Ala ma han!
Alatala barakan saxi a fe yi kati!
Ala xa a bɔxɔn nagbo ayi sogegododeni
e nun yiifanna ma."
[24] Musa falani ito nan ti Aseri bɔnsɔnna fe
yi, a naxa,
"Ala xa Aseri baraka Yaxuba a diine yɛ.
A ngaxakedenne xa hinan a ra.
A turen xa gbo ayi
han a yi a sanna maxa a ra.
[25] Ala xa ɛ taan so dɛɛn findi wuren nun
sulan na.
Ala xa kɛndɛyaan fi ɛ ma ɛ siimayaan birin
yi."
[26] Musa mɔn yi a fala,
"Isirayilaa Ala maliga yo mi na.
A kelima kore, a fa i mali.
A kundani gidima a nɔrɔni.
[27] Habadan Ala nan i yigiyaden na,
a habadan yiine nan nasoxi i bun.
A i yaxune kedima nɛn i yɛɛ ra,
a naxa, 'E halagi!'
[28] Isirayila dɔxɔma nɛn bɔɲɛ xunbenli.
Ala Yaxuba bɔnsɔnna luma nɛn a danna,
murutun nun manpa nɛnɛn yi gbo a bɔxɔni,
xiila fan yi sa keli kore.
[29] Sɛwana ɛ xa, Isirayila kaane.
Ɛ maliga yo mi na siyane yɛ,
Alatala naxan nakisima.
A tan nan ɛ yɛ masansan wure lefaan na,
ɛ mali tiina,
a tan nan findixi ɛ nɔ ti silanfanna ra.
Ɛ yaxune e mafelenma nɛn ɛ yɛtagi,
ɛ fan yi e taane kidene kala."

34

Nabi Musa yi faxa

[1] Nabi Musa yi te Nebo geyaan fari, Moyaba mɛrɛmɛrɛni, han Pisiga geyana, naxan Yeriko taan yɛtagi. Alatala yi yamanan yiren birin yita a ra mɛnni, keli Galadi ma han sa dɔxɔ Dan yamanan na, [2] e nun Nafatali a bɔxɔn birin, e nun Efirami nun Manase a bɔxɔna, e nun Yuda a bɔxɔna han fɔxɔ igen naxan sogegododeni, [3] e nun Negewi bɔxɔna, e nun Yurudɛn mɛrɛmɛrɛna, e nun Yeriko taan lanbanna, tugu bili taana, han sa dɔxɔ Soyari ra. [4] Alatala yi a fala a xa, a naxa, "I yɛɛn ti bɔxɔn na n na n kɔlɔ naxan ma fe ra Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa. N naxa, 'N bɔxɔni ito fima ɛ yixɛtɛne ma nɛn.' N bata a yita i ra, koni i mi soon na."
[5] Musa, Alatalaa walikɛɛn yi faxa mɛnni, Moyaba bɔxɔni, alo Alatala a fala kii naxan yi. [6] Ala yi a maluxun mɛrɛmɛrɛni, Moyaba bɔxɔni Beti-Peyori yɛtagi. Muxu yo mi a kolon a gaburun dɛnaxan yi han to. [7] Nabi Musa faxaxi a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔɲɛ nan ma. Koni, a mɔn yi seen toma a faɲin na, a sɛnbɛn fan mi yi ɲanxi. [8] Isirayila kaane yi Musa wuga Moyaba mɛrɛmɛrɛni xii tonge saxan han e yi yelin a ɲan feen ligɛ.
[9] Nunu a dii Yosuwe yi lugoxi fe kolonna niin na bayo Musa bata yi a yiin sa a ma. Isirayila kaane yi a xuiin suxu, e mɔn yi Musa yamarine suxu Alatala naxanye fixi a ma.
[10] Nabi gbɛtɛ yo munma mini Isirayila yamanani naxan maliga Nabi Musa ra. A yi falan tima Alatala xa yɛɛ nun yɛɛ. [11] Alatala a xɛxi Misiran yamanani taxamasenne nun kabanakone nan ligadeyi Firawona nun a kuntigine nun a yamanan birin yɛɛ xɔri.
[12] Nabi Musa walixi sɛnbɛ magaxuxin nin Isirayila kaane birin yɛɛ xɔri.

Yosuwe

Yosuwe a Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito naxan xili Yosuwe, a Kanan yamanan yɛngɛ feen nan yɛbama en xa e nun Isirayila kaane dɔxɔ Kanan yamanani kii naxan yi Yosuwe a mangayaan waxatini. Yosuwe nan dɔxɔ mangayani Musa funfuni. A fe dɔxɔde saxan nan yɛbama en xa.

- Kanan yamanan yɛngɛ fena (keli Yosuwe 1 ma han 12)
- Yamanani taxun fena (keli Yosuwe 13 ma han 21)
- E nun Yosuwe a siimayaan danna (keli Yosuwe 22 ma han 23).

Ala layirin naxan tongo Isirayila benbane xa Kanan bɔxɔn so feen na e yii, a mɔn naxan ma fe fala Musa xa, na rakamalixi taruxuni ito kui, a yi bɔxɔn so Isirayila yamaan yii. Kanan yamanan yɛngɛ feen taruxun tiden gbo alo Isirayila mini fena Misiran yi. Taruxuni ito fan a yitaxi a Ala barakan sama a yamana fe yi nɛn, a nɔɔn nun xunna kenla fi e ma.

Kanan yamanan tongo feen nun a yitaxun feen nan toma taruxuni ito yi. Kitabun yireni ito Ala tinxinyaan nan yitama bayo Alaa tuli saan nakamalima nɛn. Ala to tinxin, a yamaan fan lan e xa e sɔbɛ so a fe ma. Ala a fala nɛn Isirayila kaane xa a e xa Kanan kaane birin faxa alogo Kanan kaane nama e ti suxure batun ma. Nanara, Yosuwe mɔn yi sariya layirina fe rabira yamaan ma, e yi dɛ xuiin tongo kɛnɛnni, a yi e rawɛkilɛ alogo e nama bira tantanni. Taruxun naɲanxi na nan ma a sora mɔxɔɲɛn nun naanindeni. Yamaan yi bira Ala fɔxɔ ra.

Na kiini, Isirayila kaane taruxu xunkuyen yi fɔlɔ e bɔxɔni. A yi findi maxɔdinna ra yɛyɛ, xa Ala tinɲɛ na bɔxɔn mɔn yi lu e yii. Fɔ e keden kedenna birin xa lu Ala fɔxɔ ra, bɔxɔn yi lu bɔɲɛ xunbenli.

Yosuwe yi findi yamaan yɛɛratiin na

1 Alatalaa walikɛɛn Musa faxa xanbini,
Alatala yi a fala Nunu a dii Yosuwe xa, Musa
mali muxuna, a naxa, 2 "N ma walikɛɛn
Musa bata faxa. Iki, keli, i Yurudɛn baani
gidi, i tan nun yamani ito birin. Ɛ siga na
bɔxɔni n dɛnaxan soma Isirayila kaane yii.
3 Ɛ na ɛ sanna ti dɛnaxan birin yi, n mɛnna
soma nɛn ɛ yii, alo n na a fala Musa xa kii
naxan yi. 4 Ɛ bɔxɔn danne fɔlɔma tonbon
yiren nin, sa dɔxɔ Liban geyane ra, siga
Efirati baa belebelen ma, na bunna nɛɛn,
Xitine bɔxɔn birin sa dɔxɔ Fɔxɔ Ige Gbeen
na naxan sogegododen binni. 5 Muxu yo mi
nɔɛ i yɛɛ ratiyɛ i ya siimayani. N luma nɛn
i xɔn alo n yi Musa xɔn kii naxan yi. N mi i
rabeɲinɲɛ, n mi n mɛ i ra. 6 I wɛkilɛ, i sɛnbɛ
so! Amasɔtɔ n na n kɔlɔxi yamanan naxan
so fe ra ɛ benbane yii, na findima yamani
ito kɛɛn na i tan nan baraka yi. 7 I wɛkilɛ, i
sɛnbɛ so han! I yengi dɔxɔ sariyani ito birin
xɔn ma. N ma walikɛɛn Musa sariyan naxan
birin yamarixi i ma, i xa ne suxu. I nama a
fata a ma yiifanna ma, hanma kɔmɛnna ma
alogo i xa nɔɔn sɔtɔ i na siga dɛdɛ. 8 Sariya
kitabuni ito fala xuiin nama ba i dɛ. I yengi
dɔxɔ a xɔn ma kɔɛɛn nun yanyina alogo i
xa a birin suxu. Naxan birin sɛbɛxi a kui, i
xa na liga, alogo i ya feen birin xa sɔnɔya,
i nɔɔn sɔtɔ. 9 I nama ɲinan n ma yamarin
xɔn: I wɛkilɛ, i sɛnbɛ so! I nama kuisan, i
nama gaxu, bayo i na siga dɛdɛ, Alatala i ya
Ala luma i xɔn nɛn."
10 Yosuwe yi yamarini ito so yamaan
xunne yii, a naxa, 11 "Ɛ daaxaden birin
yisiga, ɛ sa yamarini ito rali yamaan ma,
ɛ naxa, 'Ɛ fandane yitɔn bayo xii saxan na
dangu ɛ Yurudɛn baani gidima nɛn alogo ɛ
xa na bɔxɔn masɔtɔ Alatala ɛ Ala dɛnaxan
soma ɛ yii.' "
12 Yosuwe yi a fala Rubɛn bɔnsɔnna mux-
une nun Gadi bɔnsɔnna muxune nun Man-
ase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna xa, a naxa,
13 "Alatalaa walikɛɛn Musa yamarin naxan
so ɛ yii, na fe xa rabira ɛ ma, a to a fala,
a naxa, 'Alatala, ɛ Ala bata matabun fi ɛ
ma. A bata bɔxɔni ito so ɛ yii.' 14 Ɛ ɲaxanle
nun ɛ diine nun ɛ xuruseene luma nɛn na
bɔxɔni Musa dɛnaxan soxi ɛ yii Yurudɛn
baan kidi ma. Koni ɛ tan sofane tima nɛn
ɛ ngaxakedenne yɛɛ ra ɛ nun ɛ yɛngɛ so
seene, ɛ yi e mali yɛngɛ sodeni 15 han Alatala
yi matabun fi ɛ ngaxakedenne fan ma alo ɛ
tan, han e fan bɔxɔn masɔtɔ waxatin naxan
yi Alatala dɛnaxan soma e yii, ɛ Ala. Na
xanbi ra, ɛ mɔn yi xɛtɛ ɛ bɔxɔni dɛnaxan
findixi ɛ konna ra Alatalaa walikɛɛn Musa
naxan soxi ɛ yii Yurudɛn kidi ma, sogeteden
binni."
16 E yi Yosuwe yabi, e naxa, "I nxu yamar-
ixi feen naxan birin na, nxu a birin ligama

nɛn. I na nxu xɛ dɛdɛ yi, nxu sigɛ. 17 Nxu
i xuiin suxuma nɛn feen birin yi alo nxu
Musa xuiin suxu kii naxan yi. Alatala i ya
Ala xa lu i xɔn alo a lu Musa xɔn kii naxan
yi. 18 Muxu yo murutɛ i xuiin ma, a mi i ya
falan suxu, i feen naxan birin yamarima, na
kanna faxama nɛn. I tan xa i wɛkilɛ tun, i yi
i sɛnbɛ so!"

2

Xɛra firinne fe Yeriko taani

1 Nunu a dii Yosuwe yi xɛra firin nasiga
keli Sitimi siga Yeriko taani, a e xa sa taan
nakɔrɔsi wundoni. A yi a fala e xa, a naxa,
"Ɛ siga Yeriko taan nun a rabilinna mato-
deni." E yi siga, e sa so yalunde ɲaxanla nde
konni naxan yi xili Raxabi. E yi yigiya na.
2 Muxune yi sa a fala Yeriko taan mangan
xa, e naxa, "I bata a to, Isirayila kaana ndee
bata fa kɔɛɛn na bɔxɔni ito rakɔrɔsideni."
3 Nayi, Yeriko taan mangan yi xɛraan nasiga
a faladeni Raxabi xa, a naxa, "Xɛmɛn nax-
anye soxi i konni, ne ramini, bayo e faxi
yamanan birin nan nakɔrɔsideyi." 4 Koni
ɲaxanla bata yi na xɛmɛ firinne luxun.
A fa a fala mangana xɛrane xa, a naxa,
"Ɲɔndin nan a ra, na xɛmɛne fa nɛn n
konni, koni n mi yi e keliden kolon. 5 E
siga nɛn ɲinbanna ra, taan so dɛɛn balan
waxatini. E sigaxi dɛdɛ, n mi a kolon. Ɛ e
sagatan xulɛn, ɛ e suxuma nɛn." 6 Raxabi
bata yi sa e luxun gɛsɛ bili xarene bun kore
banxin xuntagi. 7 Sagatan tiine yi siga e
fɔxɔ ra Yurudɛn baan kiraan xɔn han baan
gidideni. Sagatan tiine mini nɛn tun, e yi
taan so dɛɛn balan.
8 Benun xɛrane xa sa e sa, Raxabi yi te
banxin fari e fɛma. 9 A yi a fala e xa, a naxa,
"N na a kolon a Alatala bata nxɔ bɔxɔn so
ɛ yii. Ɛ yɛɛragaxu gbeen bata nxu suxu!
Yamanan muxune birin bata yilanyilan ɛ
yɛɛ ra, 10 bayo nxu bata a mɛ a Alatala Gbala
Baani xara nɛn ɛ yɛɛ ra, ɛ yi minima Misiran
yi waxatin naxan yi. Nxu mɔn bata a mɛ
ɛ feen naxan liga Amorine manga firinne
ra, naxanye yi Yurudɛn kidi ma, Sixɔn nun
Ogo. Ɛ yi e raxɔri. 11 Nxu to na feen mɛ,
nxu bɔɲɛn yi kala. Limaniyaan yi ba birin
yii ɛ fe ra, bayo Alatala ɛ Ala nan Ala ra kore
xɔnna ma dɛnaxan yite, e nun bɔxɔ xɔnna
ma dɛnaxan yigodo. 12 Iki, ɛ ɛ kɔlɔ n xa
Alatala yi fa fala a ɛ n ma denbayani suxuma
nɛn hinanni alo n na ɛ yisuxi kii naxan yi. Ɛ
taxamasenna so n yii naxan mi kalɛ 13 alogo
ɛ xa n fafe nun n nga nun n xunyɛne nun
n tadane lu e nii ra e nun e muxune birin,
ɛ yi nxu ratanga faxan ma." 14 Na xɛmɛ
firinne yi a fala Raxabi xa, e naxa, "Nxu
bata nxu kɔlɔ nxu niini i xa, koni i nama
feni ito fala muxe xa de! Alatala na bɔxɔni
ito so nxu yii waxatin naxan yi, nxu fan
ɛ yisuxuma nɛn hinanna nun lannayani."
15 Raxabi yi na xɛmɛ firinne ragodo lutin
ma banxin foye soden na, bayo a banxin
foye soden yi minixi taan nabilinna yinna
fari ma. 16 Raxabi yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ
siga geyaan binni, ɛ sa ɛ luxun mɛnni han
xii saxan han ɛ sagatan muxune yi xɛtɛ,
xanamu e ɛ toma nɛn. Na xanbi ra, ɛ yi ɛ
kiraan suxu." 17 Na xɛmɛne yi a fala Raxabi
xa, e naxa, "I nxu rakɔlɔxi naxan na, nxu
fan bata tin na ma. 18 Koni, nxu na so ɛ
yamanani, fɔ i xa luti gbeeli ito xidi banxin
foye soden na, i nxu raminixi dɛnaxan na.
E nun mɔn, fɔ i xa i ya denbayaan malan i
fɛma i ya banxin kui, i fafe nun i nga nun
i tadane nun i xunyɛne. 19 Xa naxan mini i
ya banxin kui, a faxa feen goronna luma a
tan nan xun ma, na mi nxu tan ma. Koni
xa nxɔ muxuna nde a yiin din i ya muxuna
nde ra i fɛma banxin kui, xa na kanna faxa,
na goronna nxu tan nan xun ma. 20 Koni
xa i nxɔ fe fala muxuna nde xa, nayi, i nxu
rakɔlɔxi feen naxan na, nxu mi na ligan de!"
21 Raxabi yi a fala, a naxa, "Ala xa ɛ falan
nakamali." A yi xɛmɛne beɲin, e yi siga. A
yi luti gbeela xidi banxin foye soden na.
22 E yi siga, e sa geyaan li, e yi e luxun
mɛnni xii saxan, han sagatan tiine yi xɛtɛ.
E sagatan muxune yi e fen kiraan xɔn han,
koni e mi e to. 23 Xɛmɛ firinne yi fa godo
geyaan fari, e yi baani gidi, e sa Nunu a dii
Yosuwe li. Feen naxan birin e sɔtɔ, e yi ne
yɛba a xa. 24 E yi a fala Yosuwe xa, e naxa,
"Alatala bata na bɔxɔn birin so en yii yati!
Mɛn kaane birin yilanyilanxi en yɛɛ ra."

3

Yurudɛn baani gidi fena

1 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi ku-
run kelɛ Sitimi yi, e sa Yurudɛn baan li. E yi
xi mɛnni benun e xa gidi waxatin naxan yi.
2 Xii saxande lɔxɔni, kuntigine yi yamaan
daaxaden birin yisiga. 3 E yi yamarini ito
rali yamaan ma, e naxa, "Ɛ na Alatala ɛ

Alaa Layiri Kankiraan* to waxatin naxan
yi, e nun saraxaraliin naxanye a maxalima
naxanye kelixi Lewi bɔnsɔnni, ɛ keli, ɛ yi
bira a fɔxɔ ra. 4 Nayi, ɛ siga kiraan kolonma
nɛn, bayo ɛ munma yi dangu na kiraan xɔn
singen. Koni nɔngɔnna yɛ wuli firin ɲɔxɔn
xa lu ɛ tan nun kankiraan tagi. Ɛ nama
ɛ maso a ra." 5 Yosuwe yi a fala yamaan
xa, a naxa, "Ɛ ɛ yɛtɛ rasariŋan, bayo tila
Alatala kabanako feene ligama nɛn ɛ tagi."
6 Yosuwe yi a fala saraxaraline xa, a naxa,
"Ɛ Layiri Kankiraan tongo, ɛ dangu yamaan
yɛɛ ra." E yi Layiri Kankiraan tongo, e ti
yamaan yɛɛ ra.

7 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "N
na i findi fɔlɔma nɛn muxu gbeen na to
Isirayila kaane birin yɛtagi, alogo e xa a
kolon a en birin na a ra alo nxu nun Musa
yi a ra kii naxan yi. 8 I tan xa yamarini ito so
saraxaraline yii naxanye Layiri Kankiraan
xalima, i naxa, 'Ɛ na Yurudɛn baa dɛɛn
li, ɛ godo, ɛ ti a xɔrɛ ra.' " 9 Yosuwe yi a
fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ maso
be, ɛ yi ɛ tuli mati Alatalaa falan na, ɛ
Ala." 10 Yosuwe mɔn naxa, "Feni ito nan
ligama alogo ɛ xa a kolon habadan Ala ɛ
tagi. A tan nan Kanan kaane nun Xitine nun
Xiwine nun Perisine nun Girigasane nun
Amorine nun Yebusune kedima ɛ yɛɛ ra.
11 Ɛ bata a to, dunuŋa birin Marigina Layiri
Kankiraan nan tixi ɛ yɛɛ ra Yurudɛn baani
gidideni. 12 Iki ɛ xɛmɛ fu nun firin sugandi
Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne tagi. Bɔnsɔn
keden, muxu keden. 13 Saraxaraliin naxanye
dunuŋa birin Marigina Alatalaa Kankiraan
xalima, ne nɛɛn fa e sanne ti Yurudɛn baa
igeni tun, Yurudɛn igen bolonma nɛn a tagi.
Igen naxan yi godoma, na yi lu malanŋɛ
yire kedenni."

14 Yamaan to mini e bubune kui alogo e xa
Yurudɛn baani gidi, saraxaraliin naxanye yi
Layiri Kankiraan xalima, ne yi ti yamaan
yɛɛ ra. 15 Yurudɛn baan yi fema nɛn se xaba
waxatine birin yi. Saraxaraliin naxanye yi
kankiraan xalima, ne to Yurudɛn baan li, e
sanne ti igeni, 16 igen naxan yi godoma, na
yi dan, a lu malanŋɛ yire kedenni wulani
Adama taani naxan Saratan fɛma. Igen
naxan yi godoma Fɔxɔ Ige Darani, daraan
naxan mɔn xili Araba Darana, na birin yi
xara. Yamaan yi gidi Yeriko taan yɛtagi.
17 Saraxaraliin naxanye yi Alatalaa Layiri
Kankiraan maxalima, ne yi lu tixi baan
xude wuli yi xareni Yurudɛn tagi. Isir-
ayila birin yi gidi xaren na, han Isirayila
bɔnsɔnna birin yi yelin baani gidɛ.

4

Gɛmɛ fu nun firinne fe

1 Yamaan birin to yelin Yurudɛn baan
gidɛ, Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, 2 "Ɛ
xɛmɛ fu nun firin tongo yamaan yɛ, bɔnsɔn
keden, muxu keden. 3 Ɛ xa e yamari e xa
gɛmɛ fu nun firin tongo Yurudɛn baan xude
wunla ra saraxaraline yi tixi dɛnaxan yi. Ɛ
e xali, ɛ sa e sa ɛ to xideni."

4 Yosuwe yi xɛmɛ fu nun firin xili a bata
yi naxanye sugandi Isirayila yamaan yɛ,
bɔnsɔn keden, muxu keden. 5 Yosuwe yi a
fala e xa, a naxa, "Ɛ dangu Alatala ɛ Alaa
Layiri Kankiraan yɛtagi, ɛ siga Yurudɛn
baan tagini. Ɛ tan muxu keden kedenna
birin xa gɛmɛ keden keden tongo ɛ tun-
gunna fari lan Isirayila kaane bɔnsɔnne
xasabin ma, 6 alogo na xa findi taxamasenna
ra ɛ tagi. Ɛ diine fama ɛ maxɔdindeni nɛn
tila, e naxa, 'Gɛmɛni itoe findixi nanse ra
ɛ tan xa?' 7 Ɛ a falama nɛn e xa, ɛ naxa,
'Ito nan a yitaxi a Yurudɛn igen bolon nɛn
Alatalaa Layiri Kankiraan yɛɛ ra. A to
Yurudɛn baan gidi, baa igen birin yi bolon.
Gɛmɛni itoe na feen nan nabirama Isirayila
kaane ma han habadan.' "

8 Yosuwe naxan yamari Isirayila kaane
ma, e yi na liga. E yi gɛmɛ fu nun firinne
tongo Yurudɛn baan tagi, alo Alatala a
fala Yosuwe xa kii naxan yi, naxan yi
lanxi Isirayila bɔnsɔnne xasabin ma. E
yi e xali yamaan daaxadeni, e sa e sa
mɛnni. 9 Yosuwe mɔn yi gɛmɛ fu nun firin
dɔxɔ Yurudɛn baan xude wunla ra Layiri
Kankiraan maxali muxune yi tixi dɛnaxan
yi. E mɔn na yi han to. 10 Saraxaraliin
naxanye yi Layiri Kankiraan xalima, ne yi
lu tixi Yurudɛn baan xude wunla ra han
yamaan yi yelin Alatalaa yamarine birin
nakamalɛ Yosuwe bata yi naxanye fala e xa
alo Musa fan Yosuwe yamari naxanye ra.
Yamaan yi e mafura gidɛ. 11 Yamaan birin
to yelin danguɛ, Alatalaa Layiri Kankiraan
nun saraxaraline yi dangu yamaan yɛtagi.
12 Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun

* 3:3: 3.3 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yi dangu
Isirayila yamaan yɛɛ ra e nun e yɛngɛ so
seene alo Musa a fala e xa kii naxan yi.
13 Fayida sofa wuli tonge naanin ɲɔxɔndɔn
yi dangu Alatala yɛtagi yɛngɛso xinla ma,
siga Yeriko mɛrɛmɛrɛne binni.
14 Na lɔxɔni, Alatala yi Yosuwe findi muxu
gbeen na Isirayila kaane birin yɛtagi. E yi a
binya a siimayaan birin yi alo e Musa binya
kii naxan yi.
15 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,
16 "Saraxaraliin naxanye Layiri Sereya
Kankiraan xalima, ne yamari, e xa te
Yurudɛn baani." 17 Yosuwe yi saraxaraline
yamari, a naxa, "Ɛ te Yurudɛn baani."
18 Saraxaraliin naxanye yi Alatalaa Layiri
Kankiraan maxalima, ne to te Yurudɛn
baani, e yi e sanna bama igeni waxatin
naxan yi te xaren na, baa igen mɔn yi xɛtɛ
a kiini, a mɔn yi dangu fɔlɔ alo a singeni.
Yurudɛn baan birin mɔn yi findi fufaan na.
19 Yamaan te Yurudɛn baani ɲɛɛn kike
singen xii fuden nan ma. E yi sa e daaxadeni
tɔn Giligali taani, Yeriko sogeteden binni.
20 E gɛmɛ fu nun firinna naxanye tongo
Yurudɛn baani, Yosuwe yi ne dɔxɔ Giligali
taani. 21 A yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa,
"Xa ɛ diine ɛ maxɔdin waxati famatɔni, e
naxa, 'Nanse gɛmɛni itoe ra?' 22 ɛ e xaranma
ito nan ma, ɛ naxa, 'Isirayila kaane Yurudɛn
baani gidi nɛn a yixaraxin na.' 23 Amasɔtɔ
Alatala ɛ Ala Yurudɛn baani ito xɔri nɛn ɛ
yɛɛ ra, han ɛ yi gidi alo Alatala ɛ Ala Gbala
Baan liga kii naxan yi, a yi a xɔri en yɛɛ ra
han en yi gidi. 24 A na feen ligaxi nɛn alogo
dunuŋa siyane birin xa a kolon a Alatala
sɛnbɛn gbo. E nun mɔn ɛ xa gaxu Alatala
ɛ Ala yɛɛ ra habadan."

5

Gaan tiin nun Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe

1 Amorine mangan naxanye yi Yurudɛn
kidi ma sogegododen binni, e nun Kanan
kaane mangan naxanye birin fɔxɔ igen dɛ,
ne to a mɛ, Alatala bata Yurudɛn baani
xara Isirayila kaane yɛɛ ra han e birin yi
gidi, e bɔŋɛn yi kala, e yilanyilan Isirayila
kaane yɛɛ ra. 2 Na waxatini, Alatala yi a fala
Yosuwe xa, a naxa, "Gɛmɛn nafala filɛne
ra, i Isirayila xɛmɛne banxulan." 3 Yosuwe
yi gɛmɛn nafala filɛne ra, a yi Isirayila
xɛmɛne banxulan. E yi na geyaan xili sa
banxulan tidena. 4 Yosuwe na liga feni
ito nan ma. Xɛmɛn naxanye birin keli
Misiran yamanani, sofane birin, ne faxa
nɛn tonbonni kira yi e keli xanbini Misiran
yi. 5 Xɛmɛn naxanye birin keli Misiran yi, ne
birin yi banxulanxi, koni naxanye birin bari
tonbonni kira yi e keli xanbini Misiran yi,
ne sese mi yi banxulanxi. 6 Isirayila kaane
lu nɛn tonbonni ɲɛɛ tonge naanin sigatini,
han na xɛmɛne birin yi yelin faxɛ naxanye
yi nɔɛ yɛngɛn soɛ e mini Misiran yamanani
waxatin naxan yi, naxanye tondi Alatala
xuiin namɛ. Alatala yi a kɔlɔ, a e mi fa na
bɔxɔn toɛ Alatala bata yi a kɔlɔ e fafane xa
naxan ma fe ra a xa a so en yii, kumin nun
nɔnɔn gbo bɔxɔn naxan yi. 7 Ala yi e diine
tongo e funfuni. Yosuwe ne nan banxulan,
bayo e mi yi banxulanxi kira yi. 8 Yamaan
xɛmɛne birin yelin xanbini banxulanŋɛ, e
yi e raxara daaxadeni han e yi kɛndɛya.
9 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "N
bata Misiran kaane marayagin masiga ɛ ra."
Nanara, e yi mɛnna xili sa Giligali han to.
10 Isirayila kaane yi daaxa Giligali, e Ha-
lagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* raba mɛnni
kiken xi fu nun naaninde lɔxɔn ɲinbanna
ra Yeriko mɛrɛmɛrɛne ma. 11 Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla kuyebaan yɛtɛni, e yi
yamanan sansi bogine don, buru ratetaren
nun sansi xɔri gilinxine. 12 E to yamanan
bogi seene don, na kuye bani, Isirayila
kaane mi fa Manna donseen† don daxi yo
sɔtɔ sɔnɔn. E yi Kanan bɔxɔn bogi seene
don na ɲɛɛn na.

Malekan yi mini Yosuwe xa

13 Yosuwe to Yeriko taan li, a yi a yɛɛn
nakeli, a yi xɛmɛna nde to tixi a yɛtagi, a
silanfanna suxi a yii.‡ Yosuwe yi a ralan,
a a maxɔdin, a naxa, "I nxu tan nan xa ba,
hanma nxu yaxune?" 14 A yi Yosuwe yabi, a

* 5:10: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. † 5:12: Manna donsena a fe mato xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. ‡ 5:13: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

naxa, “Muxu yo. Alatalaa gali xunna nan n
na. N bata fa.” Yosuwe yi bira, a yi a yɛtagin
lan bɔxɔn ma a binya feen na, a fa a fala a xa,
a naxa, “N kanna nanse falama a walikɛɛn
xa?” [15] Alatalaa gali xunna yi a fala Yosuwe
xa, a naxa, “I ya sankidine ba i sanni, bayo i
tixi yire sariŋanxin nin.” Yosuwe yi na liga.

6

Yosuwe yi Yeriko taan suxu

[1] Yeriko taan sodene birin balanxin nan
yi a ra Isirayila kaane fe ra. Muxe mi
yi minima, muxe mi yi soma. [2] Alatala
yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “A mato,
n bata Yeriko taan nun a mangan nun
a sofa fangamane so i yii. [3] Ɛ nun i ya
sofane xa taan nabilin saŋna ma keden
lɔxɔ keden. Ɛ xa na liga xii sennin bun
ma. [4] Saraxaraliin muxu solofere xa konton
feri solofere tongo xɔtane ra, e yi ti Layiri
Kankiraan yɛɛ ra. A xii soloferede lɔxɔni,
ɛ taan nabilin saŋna ma solofere, saraxara-
line xa lu xɔtane fɛ. [5] E na xɔtane fe waxatin
naxan yi, ɛ yi a xuiin mɛ, yamaan birin xa
sɔnxɔ gbeen nate. Nayi, yinna naxan taan
nabilinxi, na birama nɛn a yɛtɛ ra, yamaan
birin yi e tinxin taan na e so keden na.”

[6] Nunu a dii Yosuwe yi saraxaraline xili,
a a fala e xa, a naxa, “Ɛ Layiri Kankiraan
tongo. Ɛ saraxarali solofere ti Alatalaa
Kankiraan yɛɛ ra konton feri solofere suxi
naxanye yii xɔtane ra.” [7] A yi a fala ya-
maan xa, a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa sigan ti
taan nabilinni. Kantan muxuna ndee xa
dangu Alatalaa Kankiraan yɛɛ ra.” [8] Yosuwe
a fala yamaan xa kii naxan yi, e yi a liga
na kiini. Saraxarali soloferene yi siga xɔta
soloferene fɛ Alatala yɛtagi. Alatalaa Layiri
Kankiraan maxali muxune yi bira e fɔxɔ ra.
[9] Kantan muxun yɛɛ ra xiine yi sigan tima
saraxaraline yɛɛ ra naxanye yi xɔtane fema.
Kantan ti dɔnxɛne yi bira kankiraan maxali
muxune fɔxɔ ra. E yi sigan tima xɔta xuiin
nan ma. [10] Yosuwe bata yi yamarini ito so
yamaan yii, a naxa, “Ɛ nama sɔnxɔn nate,
ɛ nama ɛ xuini te, ɛ nama fala yo ti fɔ n na
a fala ɛ xa lɔxɔn naxan yi. Na waxatini, ɛ
sɔnxɔn nate!” [11] E yi taan nabilin Alatalaa
Kankiraan na saŋna ma keden. Na xanbi ra,
e yi xɛtɛ yamaan daaxadeni, e yi xi mɛnni.

[12] Yosuwe yi keli subaxa, saraxaraline
yi Alatalaa Kankiraan tongo. [13] Saraxarali
soloferene yi siga xɔta soloferene fɛ Alata-
laa Kankiraan yɛɛ ra. Kantan muxun yɛɛ ra
xiine yi tixi e yɛɛ ra. Kantan ti dɔnxɛne fan
yi biraxi Alatalaa Kankiraan maxali mux-
une fɔxɔ ra. E yi sigan tima xɔta xuiin nan
ma. [14] E yi taan nabilin dɔxɔŋna keden a xi
firinde lɔxɔn fan yi. Na xanbi ra, e yi xɛtɛ
yamaan daaxadeni. E yi na liga xii sennin.

[15] A xii soloferede lɔxɔni, e yi keli subax-
ani, e mɔn yi taan nabilin na kiini dɔxɔŋna
ma solofere. E taan nabilin na lɔxɔ keden
peen nin saŋna ma solofere. [16] Nayi, e to a
rabilin a dɔxɔde soloferedeni, saraxaraline
yi xɔtane fe. Yosuwe yi a fala yamaan
xa, a naxa, “Ɛ sɔnxɔn nate, bayo Alatala
bata taan so ɛ yii. [17] Alatala bata halagin
nagidi taani ito nun a yi seene birin ma, fɔ
Raxabi keden peena, yalunde ɲaxanla, na
nan kisima e nun muxun naxanye birin sa
luma a banxin kui, bayo a en ma xɛrane
yigiya nɛn en naxanye xɛ. [18] Koni ɛ a liga ɛ
yeren ma. Ɛ yɛtɛ ratanga se halagi daxine
ma alogo ɛ nama na sese xali, xanamu,
ɛ halagin nun gbalon nafama Isirayila ya-
maan daaxadeni nɛn. [19] Gbetin nun xɛmaan
nun muran sula daxine nun wure muranne
birin nasariŋanxi Alatala nan xa, fɔ e xa
ramara a nafulu ramaraden nin.”

[20] Yamaan yi sɔnxɔn nate. Saraxaraline
yi xɔtane fe. Yamaan to xɔta xuiin mɛ, e
yi sɔnxɔ gbeen nate, taan nabilinna yinna
yi bira a yɛtɛ ra. Yamaan yi e tinxin taan
na, e so keden na. E yi taan suxu. [21] E
yi taan halagi Ala xa, e mɛn kaane birin
faxa silanfanna ra, xɛmɛn nun ɲaxanla, dii
ɲɔrɛn nun fonna, hali ɲingene nun yɛxɛɛne
nun sofanle. [22] Xɛmɛ firinna naxanye siga
yamanan nakɔrɔsideni, Yosuwe bata yi a
fala ne xa, a naxa, “Ɛ siga na yalunde
ɲaxanla banxini. Ɛ sa a ramini e nun a
muxune birin, alo ɛ ɛ kɔlɔ a xa kii naxan
yi.” [23] Banxulan firinna naxanye yamanan
nakɔrɔsi wundoni, ne yi siga, e sa Raxabi
ramini banxini e nun a fafe nun a nga nun a
tadane nun a xunyɛne nun a muxune birin
e nun a xabilan birin, e yi e ramini, e e
radɔxɔ Isirayila yamaan daaxaden dɛxɔn.
[24] Isirayila kaane yi taan gan e nun a yi
seene birin, fɔ gbeti nun xɛmaan nun mu-
ran sula daxine nun wure muranne. Ne
yi ramara Alatalaa banxin nafulu rama-
radeni. [25] Yosuwe yi yalunde ɲaxanla Raxabi
ratanga, e nun a denbayaan nun a mux-

une birin amasɔtɔ Yosuwe xɛraan naxanye
rasiga Yeriko taan nakɔrɔsideni, a ne yigiya
nɛn. A mɔn dɔxi Isirayila kaane tagi han iki.
26 Na waxatini, Yosuwe yi a kɔlɔ falani ito
ma, a naxa, “Dangan na kanna xa Alatala
yɛtagi naxan na Yeriko taan ti. Na kanna
na a ti fɔlɔ, a bɔnɔma a dii singeni nɛn. A
na taan so dɛɛn ti, a bɔnɔ a bolokadani.”
27 Alatala yi lu Yosuwe xɔn. A xinla yi
yamanan birin suxu.

7

Akan yulubin naxan liga

1 Isirayila kaane tinxintareyaan liga nɛn
Ala ra, e yi se halagi daxine tongo. Karimi a
dii xɛmɛ Akan nan na sena ndee tongo Ala
tɔnna dɔxɔ naxanye tongo fe ra. Sabidi nan
Karimi sɔtɔ. Sera nan Sabidi sɔtɔ. Sera keli
Yuda bɔnsɔnna nin. Alatala yi xɔlɔ Isirayila
kaane ma han!
2 Yosuwe yi xɛrane rasiga keli Yeriko siga
Ayi taani, taan naxan Beti-Aweni dɛxɔn
ma, Betɛli taan sogeteden binni. A yi a
fala e xa, a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa yamanan
nakɔrɔsi.” Na xɛmɛne yi siga Ayi taana fe
rakɔrɔsideni. 3 E yi xɛtɛ Yosuwe fɛma, e yi a
fala, e naxa, “Hali yamaan birin mi siga Ayi
taan yɛngɛdeni, fɔ muxu wuli firin hanma
muxu wuli saxan ɲɔxɔn gbansan. Ne Ayi
kaane nɔɛ nɛn. Hali i mi yamaan birin
naxadan, bayo en yaxune mi wuya.” 4 Nayi,
muxu wuli saxan yatɛ yi siga, koni e yi sa
e gi Ayi kaane bun yɛngɛni. 5 Ayi kaane yi
muxu tonge saxan e nun sennin faxa e yɛ.
Ayi kaane yi e kedi keli taan so dɛɛn na han
Sebarimi. E yi siga e faxɛ geya godon na.
Isirayila yamaan bɔɲɛn yi kala, e yigitɛgɛ.
6 Yosuwe yi a dugine yibɔ a ma, a bira, a yi
a yɛtagin lan bɔxɔn ma Alatalaa Kankiraan
yɛtagi han ɲinbanna ra, e nun Isirayila
fonne. E yi burunburunna sa e xunni su-
nuni. 7 Yosuwe yi a fala, a naxa, “N Marigina
Alatala, nanfera i a ragidixi yamani ito xa
Yurudɛn baani gidi, i yi nxu so Amorine
yii alogo i xa nxu halagi? Hali nxu yi lu
Yurudɛn baan mɛn binni nun! 8 N Marigina,
n fa nanse falama iki, Isirayila kaane to bata
e gi e yaxune yɛɛ ra? 9 Kanan kaane nun
yamanan muxun bonne feni ito mɛma nɛn,
e yi nxu rabilin, e nxu xinla ɲan bɔxɔ xɔnni
ito ma. Nayi, i tan fa nanse ligama i xili
binyena fe ra?”
10 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,
“Keli, i yɛtagin lanxi bɔxɔn ma nanfera?
11 Isirayila bata yulubin liga. E bata layirin
kala n na e yamari naxan na. E bata se
halagi daxina ndee tongo. E bata muɲan ti,
e a feen luxun, e seene luxun e goronne kui.
12 Nanara, Isirayila kaane mi fa nɔɛ tiyɛ e
yaxune yɛɛ ra. E e gima nɛn e yɛɛ ra, bayo e
fan yɛtɛɛn bata findi muxu halagi daxine ra.
N mi fa luyɛ ɛ xɔn, xa ɛ mi se halagi daxine
raxɔri ɛ tagi. 13 Keli, i yamaan nasariɲan.
I yi a fala, i naxa, ‘Ɛ yɛtɛ rasariɲan tila
fe ra. Amasɔtɔ Alatala Isirayilaa Ala ito
nan falaxi, a naxa: Se halagi daxine ɛ tagi.
Isirayila kaane, ɛ mi nɔɛ tiyɛ ɛ yaxune yɛɛ
ra, fanni ɛ mi na seene ba ɛ tagi. 14 Xɔtɔnni
ɛ fa n yɛtagi bɔnsɔn yɛɛn ma. Alatala na
bɔnsɔnna naxan yita, ne yi e maso xabila
yɛɛn ma. Alatala na xabilan naxan yita,
ne yi e maso denbaya yɛɛn ma. Alatala na
denbaya naxan yita, ne yi e maso keden
keden yɛɛn ma. 15 Naxan na suxu, a li se
halagi daxine a yii, na kanna xa gan e nun a
yii seene birin, bayo a bata Alatalaa layirin
kala, a yi kalan ti Isirayila yamaan birin
ma!’ ”
16 Xɔtɔn xɔtɔn, Yosuwe yi keli, a yi
Isirayila kaane maso bɔnsɔn yɛɛn ma.
Masɛnsɛnna yi Yuda bɔnsɔnna suxu. 17 A yi
Yuda xabilane muxune maso, masɛnsɛnna
yi Sera xabilan suxu. A yi Sera xabilan mux-
une maso denbaya yɛɛn ma, masɛnsɛnna yi
Sabidi suxu. 18 A yi Sabidi a denbaya xunne
maso, a yi Akan suxu, Karimi a dii xɛmɛna.
Sabidi nan Karimi sɔtɔ. Sera yi Sabidi sɔtɔ
keli Yuda bɔnsɔnni.
19 Yosuwe yi a fala Akan xa, a naxa, “N
ma diina, ɲɔndin fala Alatalaa binyena fe
ra, Isirayilaa Ala. I yi a tantun. I naxan
ligaxi, a fala n xa. I nama a luxun n ma.”
20 Akan yi Yosuwe yabi, a naxa, “Ɲɔndin na
a ra. N tan nan yulubin ligaxi Alatala ra,
Isirayilaa Ala. N ni ito nan ligaxi: 21 N Sinari
kaane doma gbeena nde to nɛn se suxine
yɛ, naxan yi tofan han, e nun gbeti gbanan
kɛmɛ firin, e nun xɛmaan kilo tagi. E xɔnla
yi n suxu, n yi e tongo. E sa bitinxi n ma
bubun kui. Gbetin saxi bonne bun ma.”
22 Yosuwe yi xɛrane rasiga e giyɛ bubun kui,
e yi sa seene li luxunxi, gbetin yi saxi seen
bonne bun ma. 23 E yi a birin tongo bubuni,
e siga e ra Yosuwe nun Isirayila kaane fɛma.

E yi e sa Alatala yɛtagi. [24] Yosuwe nun
Isirayila birin yi Sera a dii Akan tongo e
nun gbetin nun doma gbeen nun xɛmaan
nun a dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne nun a
ɲingene nun a sofanle nun a xuruseene nun
a bubun nun a yii seen birin, e siga e ra
Akori lanbanni. [25] Yosuwe yi a fala Akan xa,
a naxa, "I bata ɲaxankatan nafa nxu ma,
Alatala i fan ɲaxankatama nɛn to." Isirayila
kaane birin yi a magɔlɔn, e nun bonne, e yi
e gan. [26] E yi gɛmɛ gbegbe malan Akan fari.
Han to na gɛmɛne malanxi na. Alatala yi
xɛtɛ a xɔlɔn fɔxɔ ra. Nanara, mɛnna xili nɛn
Akori lanbanna han to.*

8

Isirayila kaane yi Ayi taan tongo

[1] Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "Hali
i nama gaxu, i nama yigitɛgɛ. Ganla birin
tongo, i sa Ayi taan yɛngɛ. A mato, n bata
Ayi mangan so i yii e nun a yamaan birin
nun a taan nun a bɔxɔna. [2] I Ayi taan nun
a mangana feen ligama nɛn alo Yeriko taan
nun a mangan liga kii naxan yi. Koni iki,
ɛ nɔɛ e yii seene nun e xuruseene tongɛ
nɛn. Maratɛrɛna yɛngɛni tɔn taa xanbin
na." [3] Yosuwe nun ganla birin yi keli, e
siga Ayi taan yɛngɛdeni. Yosuwe yi sofa
yɛbaxin muxu wuli tonge saxan sugandi, a
yi e rasiga kɔɛɛn na. [4] A yi yamarini ito so
e yii, a naxa, "Nba, ɛ sa ɛ luxun taa xanbin
na ɛ maratɛrɛna yɛngɛni tɔn. Ɛ nama ɛ
makuya taan na. Ɛ yitɔnxin xa lu mɛnni.
[5] Nxu nun ganla nxu masoma nɛn taan na.
Taan muxune na mini waxatin naxan yi nxu
yɛngɛdeni, nxu yi nxu gi e bun alo naxan
liga a singeni. [6] E sigama nɛn nxu kedɛ
han nxu makuya taan na. Nayi, e mirima
nɛn, a nxu nxu gima e bun nɛn alo a fɔlɔni.
[7] Nayi, ɛ yi mini ɛ luxundeni, ɛ yi din taan
na. Alatala, ɛ Ala a soma nɛn ɛ yii. [8] Ɛ na
taan suxu, ɛ tɛɛn so a ra. Ɛ na birin liga
alo Alatala a falaxi kii naxan yi. N bata na
yamari ɛ ma."

[9] Yosuwe yi e rasiga, e sa e luxun Ayi taan
nun Betɛli taan longonna ra, Ayi taan soge-
gododen binni a yɛngɛ xinla ma. Yosuwe
tan yi xi yamaan tagi. [10] Yosuwe yi keli
subaxa, a yi a sofane mato. E nun Isirayila
fonne birin yi ti yamaan yɛɛ ra, siga Ayi
taani. [11] A ganla birin yi siga, han e sa taan
li. E yi daaxadeni tɔn Ayi kɔmɛn fɔxɔni,
lanbanna yi lu e nun Ayi taan tagi. [12] Yosuwe
yi sofa wuli suulun ɲɔxɔn tongo, a yi e
yamari a e xa sa e luxun Ayi taan nun Betɛli
taan longonna ra, taan sogegododen binni
yɛngɛ so xinla ma. [13] Yamaan yi e ti kiini tɔn,
naxanye yi daaxadeni, ne yi lu taan kɔmɛn
fɔxɔni, bonne yi lu taan sogegododen binni
yɛngɛ so xinla ma. Na kɔɛɛn na, Yosuwe
nun gali dɔnxɛn yi godo lanbanni.

[14] Ayi taan mangan to na to, e nun taan
xɛmɛne birin yi keli mafurɛn, e yi siga
Isirayila kaane yɛngɛdeni Araba tonbonna
dɛ. Koni e mi yi a kolon xa muxune luxunxi
e xili ma taa xanbin na. [15] Yosuwe nun
Isirayila yamaan birin yi tin Ayi muxune xa
e kedi, e yi e gi e bun siga tonbon kiraan xɔn.
[16] Ayi taan muxune birin yi keli e sagatan
xinla ma. E yi bira Yosuwe fɔxɔ ra han
e yi makuya taan na pon! [17] Xɛmɛ yo mi
lu Ayi taan nun Betɛli taani. E birin yi
siga Isirayila kaane sagatandeni. E yi taan
so dɛɛn lu rabixi siga Isirayila kaane fɔxɔ
ra. [18] Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,
"Tanban naxan suxi i yii, na ti Ayi taan
xa, bayo n taan soma nɛn i yii." Yosuwe
yi a tanban ti taan xa. [19] Yosuwe a yiini
bandun waxatin naxan yi, xɛmɛn naxanye
yi luxunxi maratɛrɛna yɛngɛn xinla ma, ne
yi mini e luxundene yi mafurɛn, e yi e gi
so taani, e na suxu, e tɛɛn so a ra mafurɛn.
[20] Ayi xɛmɛne to e yɛɛ raxɛtɛ, e yi tɛɛ tutin
to tɛ kore e taani. Kira yo mi yi fa e xa,
bayo e yi naxanye sagatanma tonbonni, ne
bata yi xɛtɛ e kanke. [21] Yosuwe nun Isirayila
ganla birin yi a kolon, a sofaan naxanye
yi luxunxi taan natɛrɛnadeni yɛngɛni, ne
bata yi taan suxu, taan tutin yi tema. E
yi e xun xɛtɛ Ayi kaane xili ma. [22] Isirayila
kaan naxanye yi Ayi taani, ne fan yi mini
taani e yɛngɛdeni. Na nan a liga sigade
mi lu Ayi kaane xa, e to yi Isirayila ganle
tagi. E yi e birin faxa. E sese mi lu e nii
ra. Muxu yo mi nɔ a giyɛ. [23] Koni e yi Ayi
mangan tan suxu, e siga a ra Yosuwe fɛma.
[24] Isirayila kaane to yelin Ayi kaane birin
faxɛ xɛɛne ma e nun burunna ra e siga e
dinɲɛ e ra dɛnaxan yi, e yi so taan kui, e na
kaane birin faxa silanfanna ra. [25] Ayi kaan
xɛmɛn nun ɲaxanla naxan faxa na lɔxɔni,
e sigɛ han muxu wuli fu nun firin yatɛ.

* 7:26: Akori bunna nɛɛn fa fala "Kɔntɔfinla."

[26] Yosuwe a tanban yi lu tixi Ayi taan xa han
a muxune birin yi halagi. [27] Isirayila kaane
yi mɛn kaane yii seene tongo e gbeen na
alo xuruseene nun se gbɛtɛye, alo Alatala a
yamari Yosuwe ma kii naxan yi. [28] Yosuwe
yi Ayi taan gan, han to taa xɔri rabeɲinxin
na a ra. [29] Ayi mangan tan, e na singan
wudin kɔɛ ra han ɲinbanna ra. Sogen to
godo, Yosuwe yi yamarin fi, a e xa a binbin
nagodo wudin kɔɛ ra. E yi a woli ayi taan so
dɛɛn na, e yi gɛmɛ wuyaxi malan a fari. Han
to, na mɔn na kiini.

Saraxa gandena Ebali geyaan fari

[30] Nayi, Yosuwe yi saraxa ganden nafala
Alatala xa Ebali geyaan fari, Isirayilaa Ala,
[31] alo Musa Alatalaa walikɛna a yamari Isir-
ayila kaane ma kii naxan yi. E yi saraxa
ganden nafala gɛmɛne ra, naxanye mi yi
solixi, wuren mi yi dinxi naxanye ra, alo a
sɛbɛxi Musaa Sariya kitabun kui kii naxan
yi. E yi saraxan gan daxine nun bɔŋɛ xun-
beli saraxane ba Alatala xa. [32] Musa sariyan
naxanye sɛbɛ, Yosuwe mɔn yi na ɲɔxɔn
sɛbɛ gɛmɛne ma Isirayila kaane birin yɛɛ
xɔri mɛnni. [33] Isirayila kaane birin, a fonne
nun e kuntigine nun e kitisane birin xɔŋɛn
nun dugurenne, ne birin yi ti kankiraan
fɔxɔ firinni e yɛɛ rafindixi Lewi bɔnsɔnna
saraxaraline ma, naxanye yi Alatalaa Layiri
Kankiraan maxalima. Yamaan fɔxɔ ke-
denna yi siga Garisimi geyaan fari, a bode
fɔxɔn fan yi ti Ebali geyaan fari, alo Alatalaa
walikɛɛn Musa bata yi a yamari e ma kii
naxan yi, fa fala e xa duba Isirayila yamaan
xa. [34] Na xanbi ra, Yosuwe yi sariyan falane
birin xaran, a dubane nun a dangane, alo
a sɛbɛxi Sariya Kitabun kui kii naxan yi.
[35] Musa naxan birin yamari, na fala keden mi
lu Yosuwe mi naxan xaran Isirayila yamaan
malanxin xa, hali ɲaxanle nun diidine, e
nun xɔŋɛn naxanye yi e yɛ.

9

Gabayon kaane layirina fe

[1] Mangan naxanye Yurudɛn baan soge-
gododen binni, ne birin yi yɛngɛni ito a
fe mɛ, naxanye geyane fari e nun Sefela
geya yirene nun Fɔxɔ Ige dɛɛn nun Liban
dɛxɔn ma, e nun Xitine nun Amorine nun
Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine nun
Yebusune. [2] E yi e malan Yosuwe nun
Isirayila yamaan yɛngɛ xinla ma.

[3] Gabayon kaane fan yi a mɛ Yosuwe
Yeriko taan nun Ayi taan liga kii naxan
yi. [4] E yi kata Isirayila kaane mayenden-
deni. E yi e yɛtɛ findi xɛrane ra keli yire
makuyeni, e bɛnbɛli kobine nun manpa
sase madɛgɛxine sa sofanle fari. [5] E yi
sankidi fori madɛgɛxine so e sanni, e doma
kobi ɲanxine ragodo e ma. E yi buru dungi
xaraxine tongo e fandan na naxanye bata yi
xunxurunɲɛ ayi.

[6] E yi sa Yosuwe nun Isirayila kaane li Gili-
gali taani yamaan daaxadeni. E yi a fala e
xa, e naxa, "Nxu sa kelixi yamana makuyen
nin, fa be yi alogo en xa layirin xidi en tagi."
[7] Isirayila kaane yi e yabi, e naxa, "Yanyina
nde, ɛ dɔxi nxu dɛxɔn ma nɛn. Nxu tan nɔɛ
layirin xidɛ en tagi di?" [8] E yi a fala Yosuwe
xa, e naxa, "I ya walikɛne nan nxu ra."
Yosuwe yi e maxɔdin, a naxa, "Nde ɛ tan na?
Ɛ kelixi minɛn?" [9] E yi Yosuwe yabi, e naxa,
"I ya walikɛne kelixi yamana makuyen nin
Alatala xinla a fe ra, i ya Ala. Amasɔtɔ
nxu bata a xinla mɛ a naxan birin ligaxi
Misiran yamanani, [10] e nun a naxan birin
liga Amori manga firinne ra Yurudɛn baan
sogeteden binni, Xɛsibɔn taan manga Sixɔn
nun Basan yamanan manga Ogo, naxan yi
dɔxi Asatarɔti taani."

[11] "Nxɔ fonne nun nxu kon kaane birin a
fala nɛn nxu xa, e naxa, 'Ɛ fandane tongo ɛ
naxan donma kira yi. Ɛ siga Isirayila kaane
ralandeni. Ɛ yi a fala e xa, ɛ naxa, ɛ walikɛne
nan nxu ra.' Iki, en xa layirin xidi en bode
tagi. [12] Nxɔ burune ni i ra. Nxu yi e tongoma
nxu fandan na waxatin naxan yi nxu konni
fa be yi, e mɔn yi wolonxi. Koni, iki e bata
xara ayi, e xunxurunɲɛ ayi. [13] Nxu yi nxɔ
manpa saseni itoe rafema waxatin naxan
yi, e nɛnɛne nan yi a ra, koni iki e bata
yibɔ. Nxɔ dugine nun nxɔ sankidine mato.
E yɛtɛɛn bata kala fefe sigatini." [14] Isirayila
kaane yi e fandane mato, koni e mi Alatala
maxɔdin. [15] Yosuwe yi lanna raso e tagi,
a layirin xidi, a xa e lu e nii ra, yamaan
yɛɛratine yi e kɔlɔ na fari.

[16] E yelin xanbini layirin xidɛ e tagi, xii
saxan danguxina, Isirayila kaane yi a mɛ
a e dɔxɔ bodene nan yi ne ra. [17] Isirayila
kaane yi keli, siga Gabayon kaane taani itoe
yi, e sa so e kenla xii saxande lɔxɔni. Na
taane ni i ra: Gabayon, Kefira, Beroti, e nun
Kiriyati-Yeyarin. [18] Isirayila kaane mi e faxa
bayo yamaan yɛɛratine bata yi e kɔlɔ e xa

Alatala yi, Isirayilaa Ala. Koni yamaan birin
yi e yɛɛratine mafalama. [19] Yɛɛratine yi a
fala yamaan xa, e naxa, “Nxu bata nxu kɔlɔ
Alatala yi, Isirayilaa Ala. Iki, en mi fa nɔɛ en
yiin dinɲɛ e ra. [20] Nayi, en na e fe suxuma
ikiini. En na e luma e nii ra nɛn bayo en
bata en kɔlɔ e xa. Xanamu en Alaa xɔlɔn
nafama nɛn en xili ma.” [21] Yɛɛratine yi a
fala e xa, e naxa, “E xa lu e nii ra, koni e xa
findi wudi sɛgɛne nun ige baane ra yamaan
birin xa.” Yɛɛratine na nan fala. [22] Yosuwe
yi Gabayon kaane xili, a falan ti e xa, a naxa,
“Nanfera ɛ nxu mayendenxi, ɛ naxa, a ɛ
sa kelixi yamana makuyen nin, anu ɛ dɔxi
nxu dɛxɔn ma nɛn? [23] Iki, ɛ bata danga. Ɛ
tan birin luma nɛn konyiyani ɛ findi wudi
sɛgɛne nun ige baane ra n ma Alaa banxin
xa.” [24] E yi Yosuwe yabi, e naxa, “Muxune
bata a yɛba nxu tan i ya walikɛne xa ki faɲi
Alatala i ya Ala a yamari a walikɛɛn Musa
ma kii naxan yi, a xa bɔxɔni ito birin so ɛ
yii, a be kaane raxɔri ɛ yɛɛ ra. Nanara, nxu
gaxuxi nxu niin na, nxu yi na liga. [25] Iki nxu
fa i tan nan yii. Naxan na i kɛnɛn, naxan
nafan i ma, na liga nxu ra.” [26] Yosuwe na
nan liga, a yi e ratanga Isirayila kaane ma
alogo e nama e faxa. [27] Yosuwe yi e findi
wudi sɛgɛne nun ige baane ra yamaan xa
na lɔxɔni, e nun Alatalaa saraxa ganden xa,
a dɛnaxan sugandima. Han to e mɔn na
wanli.

10

Yɛngɛna Gabayon kaane xili ma

[1] Yerusalɛn mangana Adoni-Sedeki yi a
mɛ a Yosuwe bata Ayi taan suxu, a yi na
raxɔri, a mɔn yi Ayi taan nun a mangan
liga alo a Yeriko taan nun a mangan liga
kii naxan yi. A mɔn yi a mɛ a Gabayon
kaane nun Isirayila kaane bata lanna raso
e bode tagi e layirin xidi, a Gabayon kaane
dɔxi e yɛ. [2] Na yi a gaxu ki faɲi, bayo
taa gbeen nan yi Gabayon na, alo manga
taana nde. A yi gbo Ayi taan xa, a muxune
birin sofa. [3] Yerusalɛn mangana Adoni-
Sedeki yi xɛraan nasiga a faladeni Xebiron
manga Hohami nun Yaramuti manga Pi-
rami nun Lakisi manga Yafiya nun Egilon
manga Debiri xa, a naxa, [4] “Ɛ fa n fɛma, ɛ
fa n mali Gabayon yɛngɛdeni, bayo e tan
bata lanna raso e nun Yosuwe nun Isirayila
kaane tagi.” [5] Amorine manga suulunne yi
e malan: Yerusalɛn mangan nun Xebiron
mangan nun Yaramuti mangan nun Lakisi
mangana e nun Egilon mangana. Ne nun
e ganle yi siga, e sa e daaxadene yitɔn
Gabayon taan yɛtagi. E yi na yɛngɛ fɔlɔ.

[6] Gabayon kaane yi xɛraan nasiga a
faladeni Yosuwe xa Giligali taani yamaan
daaxadeni, a naxa, “I nama i ya konyine
rabeɲin. Fa nxu rakisi mafurɛn! Nxu mali,
bayo Amorine mangan birin naxanye dɔxi
geyane fari, ne bata e malan nxu xili ma!”
[7] Yosuwe nun a ganla birin yi keli Giligali
taani, e nun a sofa yɛbaxine.

[8] Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I
nama gaxu e yɛɛ ra, bayo n bata e so i yii.
E sese mi tiyɛ i yɛɛ ra.” [9] Yosuwe yi sigan
ti kɔɛɛn birin na keli Giligali taani, a fa e
ratɛrɛna. [10] Alatala yi e kedi Isirayila yɛɛ ra,
Isirayila kaane yi sa e nɔ Gabayon taani han!
E yi siga e dinɲɛ e ra Beti-Xoron kiraan xɔn,
e siga e faxɛ han Aseka taan nun Makeda
taani. [11] E yi e gima Isirayila kaane yɛɛ ra
waxatin naxan yi, godo Beti-Xoron geyaan
na, ito nan liga e ra: Alatala yi siga bala-
balan kɛsɛ xungbene rayolonɲɛ e fari han
Aseka taani. E yi raxɔri. Balabalan kɛsɛn
muxun naxanye faxa, ne yi wuya dangu
na muxune ra Isirayila kaane naxanye faxa
silanfanna ra. [12] Alatala Amorine so Isirayila
kaane yii lɔxɔn naxan yi, Yosuwe yi falan ti
Alatala xa Isirayila kaane yɛtagi, a naxa,

“Sogena, i raxara Gabayon xun ma.
I tan kiken fan xa i raxara Ayalɔn
mɛrɛmɛrɛn xun ma.”

[13] Sogen nun kiken yi e raxara han Isir-
ayila yamaan yi e yaxune nɔ. Feni ito
sɛbɛxi Yasari a kɛdin fan kui. Sogen yi a
raxara kuyen tagiyani, a mi bira sinma, a lu
raxaraxi mɛnni fayida fɛriɲɛn keden ɲɔxɔn.
[14] Xabu a fɔlɔni han to, lɔxɔ yo munma
a liga alo na lɔxɔna, Alatala muxuna nde
a maxandin nasuxu na kii nin amasɔtɔ
Alatala nan yi yɛngɛn soma Isirayila xa.
[15] Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi xɛtɛ
Giligali taani yamaan daaxadeni.

[16] Na manga suulunne yi e gi, e sa e luxun
faranna ra Makeda taan dɛxɔn. [17] Muxune
yi sa na fala Yosuwe xa manga suulunne yi
dɛnaxan yi, a e luxunxi faranna ra Makeda
taan dɛxɔn. [18] Yosuwe yi a fala, a naxa,
“Ɛ gɛmɛ gbeene makutukutu, ɛ sa e dɔxɔ
faranna dɛ ra. Ɛ kantan tiine dɔxɔ na.

19 Koni ɛ tan nama dan mɛnni de! Ɛ en
yaxune sagatan, ɛ kiraan bolon e ma. E
nama so e taani de! Bayo Alatala ɛ Ala bata
e so ɛ yii." 20 Yosuwe nun Isirayila kaane
yi gbalo gbeen nagodo e ma, fayida e yi e
raxɔri fɔ muxu gixi keden kedenna naxanye
sa so taa makantanxine yi. 21 Ganla birin
yi xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli Yosuwe fɛma Makeda
dɛxɔn yamaan daaxadeni. Muxu yo mi susu
falan tiyɛ Isirayila kaane xili ma.

22 Yosuwe yi a fala, a naxa, "Ɛ gɛmɛne ba
faranna dɛ ra, ɛ manga suulunne ramini
na ra." 23 E yi manga suulunne ramini
faranna ra, Yerusalɛn mangan nun Xebiron
mangan nun Yaramuti mangan nun Lakisi
mangana, e nun Egilon mangana. 24 E to
fa mangane ra Yosuwe fɛma, Yosuwe yi
Isirayila xɛmɛne birin xili. Sofa kuntigin
naxanye siga yɛngɛni, a yi a fala ne xa, a
naxa, "Ɛ maso, ɛ yi ɛ sanne ti mangani itoe
kɔɛɛn fari." E yi e maso, e yi e sanne ti e
kɔɛne fari. 25 Yosuwe yi a fala e xa, a naxa,
"Ɛ nama kuisan, ɛ nama gaxu, ɛ wɛkilɛ, ɛ yi
ɛ sɛnbɛ so! Amasɔtɔ ɛ yaxun naxanye birin
yɛngɛma, Alatala ito nan ligama e ra ɛ xa."

26 Yosuwe yi e faxa. A yi e singan wudi
suulun kɔɛ ra, e yi lu singanxi mɛnni han
ɲinbanna ra. 27 Sogen bira waxatini, Yosuwe
yi yamarin fi, a e xa e binbine ragodo wudin
kɔɛ ra. E yi luxunxi faranna naxan na, e
yi sa e bira mɛnni. E yi gɛmɛ gbeene dɔxɔ
faranna dɛ ra. Han to e mɔn mɛnni.

28 Yosuwe yi Makeda taan fan suxu na lɔxɔ
yɛtɛni. E yi taan muxune nun e mangan
faxa silanfanna ra. A yi na muxune birin
halagi, muxu yo mi lu a nii ra. A yi Makeda
taan mangan liga alo a Yeriko taan mangan
liga kii naxan yi.

29 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli
Makeda taani e siga Libina taani. E yi na
yɛngɛ fɔlɔ. 30 Alatala yi na taan fan so e
yii, e nun a mangana. Isirayila kaane yi
taan muxune birin faxa silanfanna ra e nun
muxun naxanye birin yi a kui. E mi muxu
yo lu a nii ra mɛnni. E yi na mangan liga alo
e Yeriko taan mangan liga kii naxan yi.

31 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi
keli Libina taani, e siga Lakisi taani. E yi
daaxadeni tɔn na yɛtagi, e na yɛngɛ fɔlɔ.
32 Alatala yi Lakisi taan so Isirayila kaane
yii. Yɛngɛn xii firinde lɔxɔni, e yi taan nɔ,
e taan muxune faxa silanfanna ra, e nun
naxanye birin yi a kui, alo e Libina taan
liga kii naxan yi. 33 Nayi, Geseri taan man-
gana, Horami yi siga Lakisi taan malideni.
Yosuwe yi e nun a ganla faxa, a mi muxu yo
lu a nii ra.

34 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli
Lakisi taani e siga Egilon taani. E yi e
daaxadeni tɔn na yɛtagi, e yi na fan yɛngɛ
fɔlɔ. 35 E yi na nɔ na lɔxɔ yɛtɛni, e yi taan
muxune birin faxa silanfanna ra, e nun
muxun naxanye birin yi a kui. Yosuwe yi na
raxɔri na lɔxɔ yɛtɛni alo a Lakisi taan liga kii
naxan yi.

36 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli
Egilon taani, e siga Xebiron taani, e yi na
yɛngɛ fɔlɔ. 37 E yi na nɔ, e taan muxune
nun e mangan faxa silanfanna ra, e nun a
rabilinna taane nun muxun naxanye birin
yi ne kui. E mi muxu yo lu a nii ra alo e
naxan liga Egilon taani. Yosuwe yi na taan
naxɔri fefe, e nun naxanye yi a kui.

38 Yosuwe nun Isirayila kaane yi xɛtɛ, e
Debiri taan yɛngɛ fɔlɔ. 39 E yi taan nun
a mangan nɔ, e nun taan naxanye na ra-
bilinni. E yi e faxa silanfanna ra. Muxun
naxanye birin na taane yi, e yi ne raxɔri, e
mi muxu yo lu a nii ra. Yosuwe yi Debiri
taan nun a mangan liga alo a Xebiron taan
nun Libina taan nun a mangan liga kii
naxan yi.

40 Yosuwe yi na yamanan birin nɔ, geya
yirene nun Negewi tonbonna nun Sefela
geya yiren nun e mangane birin. A yi mux-
une birin naxɔri, naxanye birin yi yengima
a mi muxu yo lu a nii ra alo Alatala Isir-
ayilaa Ala a yamari kii naxan yi. 41 Yosuwe
yi e yɛngɛ keli Kadesi-Barineya taani han
Gasa taana, e nun Gosen yamanan birin,
sa dɔxɔ Gabayon taan na. 42 Yosuwe yi na
taane nun e mangane nɔ sanɲa ma kedenni,
bayo Alatala Isirayilaa Ala nan yi yɛngɛn
soma Isirayila xa. 43 Yosuwe nun Isirayila
yamaan birin yi xɛtɛ Giligali taani yamaan
daaxadeni.

11

Yɛngɛ gbeen Meromi xuden dɛ

1 Xasori taa mangan Yabin to na mɛ, a yi
xɛraan nasiga Madon taa mangan Yobabo
nun Simiron taan mangan nun Akisafa taa
mangan ma, 2 e nun mangan naxanye yi
dɔxi geya yireni sogetede kɔmɛn fɔxɔni, e
nun naxanye yi Yurudɛn mɛrɛmɛrɛne ma

Kinɛrɛti Daraan yiifari fɔxɔni e nun naxanye yi Sefela geya yireni, e nun naxanye yi Dɔrɔ yamanan birin yi sogegododen binni,
3 e nun Kanan kaane ma naxanye sogeteden
nun sogegododen binni, e nun Amorine
nun Xitine nun Perisine nun Yebusun naxanye geyaan fari, e nun Xiwin naxanye Xerimon geyaan lanbanni Misipa yamanani.
4 E nun e ganle birin yi mini, e findi yama
gbeen na, alo baa xɔn ɲɛmɛnsinna. E soone
nun yɛngɛ so wontorone fan yi wuya han!
5 Mangani itoe birin yi fa e malan, e yi
e yamaan daaxadeni tɔn Meromi xuden
dɛxɔn ma, Isirayila kaane yɛngɛ xinla ma.

6 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "I
nama gaxu e yɛɛ ra de, bayo i yanyi tila, n ne
birin soma nɛn i yii, e faxaxin yi lu Isirayila
kaane yɛtagi. I yi e soone san fasane bolon.
I yi e yɛngɛso wontorone fan gan."

7 Yosuwe nun a ganla birin yi fa e
ratɛrɛna Meromi xuden dɛ, e yi e yɛngɛ.
8 Alatala yi e so Isirayila kaane yii. E
yi e nɔ, e yi siga e makedɛ han Sidɔn
taa gbeeni, han Misirefoti-Mayimi yi, han
Misipe mɛrɛmɛrɛni sogeteden binni. E yi e
birin faxa, e mi muxu yo lu a nii ra. 9 Yosuwe
yi a liga alo Alatala a fala a xa kii naxan yi.
A yi e soone san fasane bolon. A yi e yɛngɛ
so wontorone fan gan.

10 Na waxatini, Yosuwe xɛtɛmatɔɔn yi Xa-
sori taan yɛngɛ, a yi a mangan faxa silan-
fanna ra. Xasori taan nan yi yamanani itoe
birin manga taan na. 11 E yi taan muxune
birin faxa silanfanna ra, e yi e raxɔri fefe.
E mi muxu yo lu a nii ra. E yi Xasori taan
gan. 12 Yosuwe yi na manga taane birin
yɛngɛ, a yi e mangane suxu. E yi e birin
faxa silanfanna ra, e raxɔri, alo Alatala a
walikɛɛn Musa a yamari e ma kii naxan yi.
13 Koni taan naxanye yi geyane fari, Isirayila
kaane mi ne sese gan ba Xasori taan na
Yosuwe naxan gan. 14 Seen naxan birin yi
taane yi e nun e xuruseene, Isirayila kaane
yi ne birin tongo. Koni e yi muxune birin
faxa silanfanna ra, e raxɔri, e mi muxu yo lu
a nii ra. 15 Alatala naxan yamari a walikɛɛn
Musa ma, Musa fan yi na yamari Yosuwe
ma. Yosuwe fan yi na rakamali. A mi ɲinan
yamari yo xɔn Alatala naxan so Musa yii.

16 Yosuwe yi yamanani itoe birin tongo:
geya yiren nun Negewi tonbonna nun
Gosen yamanan birin nun Sefela geya yiren
nun Yurudɛn baan mɛrɛmɛrɛne nun Isirayila bɔxɔn geyane han sa dɔxɔ Sefela
ra. 17 Keli Xalaka geyaan ma naxan tema
Seyiri geyane binni, han Baali-Gadi yi Liban
mɛrɛmɛrɛne yi Xerimon geyaan lanbanni,
a yi na mangane birin suxu. A yi e
faxa. 18 Yosuwe bu nɛn mangani itoe yɛngɛ
han! 19 Taa yo mi yi na naxan lanna
raso e nun Isirayila kaane tagi, e layirin
xidi, fɔ Xiwin naxanye yi dɔxi Gabayon
nabilinni. E taan bonne birin suxu nɛn
yɛngɛni. 20 Amasɔtɔ Alatala nan yi Kanan
kaane bɔɲɛne yixɔdɔxɔma alogo e xa Isirayila kaane yɛngɛ, Ala yi e halagi. E mi
kininkinin e ma, e yi e raxɔri alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi.

21 Na waxatini, Yosuwe yi siga. A yi
Anakine yɛngɛ naxanye kelixi Xebiron geya
yiren nun Debiri taan nun Anaba taan nun
Yuda nun Isirayila geyane birin yi. Yosuwe
yi e birin halagi e nun e taane. 22 Anaki
bɔnsɔnna muxu yo mi fa lu Isirayila yamanani. E fa lu Gasa taan nun Gati taan nun
Asadodi taane nin. 23 Nayi, Yosuwe yi bɔxɔn
birin tongo alo Alatala a fala Musa xa kii
naxan yi. Yosuwe yi na bɔxɔn so Isirayila
kaane yii e kɛɛn na, a yitaxun Isirayila
bɔnsɔnne ra. Na xanbi ra, bɔɲɛ xunbenla
yi lu yamanani, yɛngɛn yi ɲan.

12

E mangan naxanye nɔ

1 Mangane ni i ra Isirayila kaane naxanye
nɔ, e yi e yamanane tongo Yurudɛn baan
sogeteden binni, keli Arinon xuden ma han
sa dɔxɔ Xerimon geyaan na, sa Yurudɛn
mɛrɛmɛrɛne fari sogeteden binni. E itoe
nan nɔ:

2 Amorine mangan Sixɔn naxan yi dɔxi
Xɛsibɔn yi. A tan nan ma mangaya yi ke-
lima Arinon xude wunla ma, Aroyeri taan yi
dɛnaxan yi siga han Yaboko xudena Amoni
yamanan danna. Galadi yamanan fɔxɔ ke-
denna fan yi na nan kui. 3 A tan nan mɔn
yi Yurudɛn sogeteden binna mɛrɛmɛrɛne
xun na, keli Kinɛrɛti Daraan ma han Araba
Daraan naxan xili Fɔxɔ Ige Darana, sa dɔxɔ
Beti-Yɛsimoti taan na, han Pisiga geyaan
san bun yiifari fɔxɔn binni.

4 E mɔn yi Ogo fan nɔ, Basan mangana,
Refa bɔnsɔnna muxu dɔnxɛna nde. A yi
dɔxi Asatarɔti nun Edere taane nin. 5 A
tan nan yi mangayani keli Xerimon geyaan

nun Salaka nun Basan yamanan birin yi
siga han Gesuri kaane nun Maka kaane
yamanan danne nun Galadi yamanan bode
fɔxɔna, siga han Manga Sixɔn ma man-
gayaan fɔlɔdena, Xɛsibɔn taan mangana.
6 Musa Alatalaa walikɛɛn nun Isirayila
kaane yi na mangane birin nɔ. Alatalaa
walikɛɛn Musa yi e yamanan so Rubɛn
bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase
bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yii, mɛnna yi findi
e gbeen na.
7 Mangane ni i ra Yosuwe nun Isiray-
ila kaane naxanye nɔ Yurudɛn baan soge-
gododen binni, keli Baali-Gadi taani Liban
lanbanni han sa dɔxɔ Xalaka geyaan na
naxan tema Seyiri geyane binni. Yosuwe
yi bɔxɔni itoe birin so Isirayila bɔnsɔnne
yii, a bɔnsɔnne birin yi e gbee kɛɛn sɔtɔ:
8 geya yamanan nun Sefela geya yiren nun
Yurudɛn mɛrɛmɛrɛne nun geyane lanban
yirene nun tonbon yirene nun Negewi ton-
bonna. Siyani itoe nan yi dɔxi na yirene yi:
Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun
Perisine nun Xiwine nun Yebusune.
9 E taa mangan naxanye nɔ, ne xinle ni
itoe ra:
Yeriko mangana,
Ayi taan mangan naxan yi Betɛli fɛma,
10 Yerusalɛn mangana,
Xebiron mangana,
11 Yaramuti mangana, Lakisi mangana,
12 Egilon mangana, Geseri mangana,
13 Debiri mangana, Gederi mangana,
14 Xoroma mangana, Aradi mangana,
15 Libina mangana, Adulan mangana,
16 Makeda mangana, Betɛli mangana,
17 Tapuwa mangana, Xeferi mangana,
18 Afeki mangana, Lasarɔn mangana,
19 Madon mangana, Xasori mangana,
20 Simiron Meron mangana,
Akisafa mangana,
21 Taanaki mangana, Megido mangana,
22 Kedesi mangana,
Yokanayimi mangan naxan yi Karemele yi,
23 Dɔrɔ mangan naxan yi Dɔrɔ yamanani,
Goyin mangan naxan yi Giligali yi,
24 e nun Tirisa mangana.
Na taane birin taa keden manga keden.
E malanxina, manga tonge saxan e nun
keden.

13

Taan naxanye lu e tongo daxina

1 Yosuwe bata yi fori ki fɔɲi. A siimayaan
bata yi xɔnkuya, Alatala yi a fala a xa, a
naxa, "I bata fori ki fɔɲi, anu yamanan
dɛnaxan masɔtɔtare luxi, mɛnna mɔn gbo.
2 Filisitine nun Gesuri kaane bɔxɔne birin
luxi, 3 keli Sixori xuden ma Misiran soget-
eden binni, siga han Ekirɔn taana, soget-
ede kɔmɛnna ma. Na birin yatɛxi Kanan
kaane gbeen nan na. Filisitine manga su-
ulunne nan mangayani mɛnni Awi kaan
naxanye Gasa taan nun Asadodi taan nun
Asikalɔn taan nun Gati taan nun Ekirɔn
taani. 4 Kanan kaane bɔxɔne fan luxi,
keli Meyara taan ma Sidɔn kaane dɛnaxan
yi, han Afeki taani han Amorine danna.
5 Gebala kaane bɔxɔne luxi e nun Liban
bɔxɔn birin naxan sogeteden binni, keli
Baali-Gadi taan ma, naxan Xerimon geyaan
san bunni, han Lebo-Xamata taana. 6 E nun
Sidɔn kaan naxanye birin geyane fari, keli
Liban yi han Misirefoti-Mayimi. N yɛtɛɛn
na yamanane muxune kedima nɛn Isirayila
kaane yɛɛ ra. I xa na birin yitaxun Isirayila
kaane ra e kɛɛn na, alo n na i yamarixi kii
naxan yi. 7 Yamanani ito yitaxun Isirayila
bɔnsɔn solomanaaninne ra, e nun Manase
bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna."

*Musa b*ɔxɔn naxanye yitaxun Yurudɛn
sogeteden binni

8 Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna nun
Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna, ne
bata yi e gbee kɛɛn sɔtɔ, Alatalaa walikɛɛn
Musa naxan fixi e ma Yurudɛn kidi ma
sogeteden mabinni. 9 E bɔxɔn fɔlɔxi Aroy-
eri taan nan ma Arinon xuden dɛ, e nun
taan naxan lanbanni, siga Medeba taan
mabinna lanta yiren birin yi, han Dibon
taana, 10 e nun Amori mangan Sixɔn ma
taane birin naxan yi dɔxi Xɛsibɔn taani,
siga han Amonine bɔxɔn danne, 11 e nun
Galadi taan nun Gesuri kaane nun Maka
kaane yamanan nun Xerimon geyaan birin,
e nun Basan yamanan birin siga han Salaka.
12 E nun Basan manga Ogo a yamanan fan yi
findi e gbeen na, naxan dɔxɔ Asatarɔti taan
nun Edere taani, naxan findi Refa bɔnsɔnna
muxu dɔnxɛna nde ra. Musa bata yi na
mangane nɔ a e yamanane tongo. 13 Koni
Isirayila kaane mi Gesuri kaane nun Maka
kaane kedi. Han to e dɔxi Isirayila kaane
tagi.

*Lewi b*ɔnsɔnna kɛɛna

[14] Musa mi bɔxɔ yo fi Lewi bɔnsɔnna ma,
bayo saraxan naxanye ralima Alatala ma
tɛɛn na, Isirayilaa Ala, ne nan findi e tan
gbee kɛɛn na alo a fala e xa kii naxan yi.

*Rub*ɛn bɔnsɔnna bɔxɔna

[15] Musa bata yi bɔxɔni itoe fi Rubɛn
bɔnsɔnna ma, e yi yitaxun e xabilane ra:
[16] Fɔlɔ Aroyeri taan ma Arinon xuden dɛ,
e nun taan naxan na lanbanni, siga han
Medeba taan mabinna lanta yirene, [17] han
Xɛsibɔn nun a rabilinna taan naxanye
birin lanta yirene yi. Na taane xinle
ni itoe ra: Dibon, Bamoti-Baali, Beti-
Baali-Meyɔn, [18] Yahasi, Kedemoti, Mefaati,
[19] Kiriyatayimi, Sibima, Sɛrɛti-Saxari
geyaan fari mɛrɛmɛrɛne tagi, [20] Beti-Peyori,
Pisiga tintin yirene, Beti-Yɛsimoti, [21] taan
naxanye birin lanta yireni e nun Amori
Manga Sixɔn naxan yi dɔxi Xɛsibɔn, na
yamanan birin. Musa bata yi na mangan nɔ,
e nun Midiyan mangani itoe: Efi, Rekemi,
Suru, Xuru, e nun Reba. E yi dɔxi Sixɔn
ma yamanan nin a mangayaan bun. [22] E yi
bonne faxama waxatin naxan yi, Isirayila
kaane yi Beyori a dii xɛmɛ yiimatoon
Balami fan faxa silanfanna ra. [23] Yurudɛn
baan nan findixi Rubɛn bɔnsɔnna bɔxɔn
danna ra sogegododen mabinni. Na taane
nun banxidɛne nan findixi Rubɛn bɔnsɔnna
kɛɛn na, e yi yitaxun e xabilane ra.

Gadi bɔnsɔnna bɔxɔna

[24] Musa bata yi bɔxɔni itoe fi Gadi
bɔnsɔnna ma, e yi yitaxun e xabilane ra:
[25] Yaasɛri yamanan nun Galadi rabilinna
taan birin nun Amoni yamanan fɔxɔ ke-
denna siga han Aroyeri taan Rabaha taan
yɛtagi, [26] keli Xɛsibɔn ma han Ramati Misipe
taan nun Betonimi taana, e nun keli Max-
anayin taan ma siga han Debiri danna,
[27] e nun Beti-Harama taan nun Beti-Nimira
taan nun Sukɔti taana, e nun Safon taan Yu-
rudɛn baan dɛ, e nun Xɛsibɔn manga Sixɔn
ma yamanan dɔnxɛna, e nun yamanan
naxan Yurudɛn baan sogeteden binni han
Kinɛrɛti Daraan bode fɔxɔna. [28] Na taane
nun e rabilinna taa xurine yi findi Gadi
bɔnsɔnna kɛɛn na, e yi e yitaxun e xabilane
ra.

Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna

[29] Musa yi bɔxɔni itoe fi Manase bɔnsɔnna
fɔxɔ kedenna ma, Manase a diine fɔxɔ ke-
denna, e yi e yitaxun e xabilane ra: [30] Basan
bɔxɔn naxan birin yi Basan manga Ogo a
yamanani, fɔlɔ Maxanayin taan ma han
Yayiri taan nabilinne, taa tonge sennin, [31] e
nun Galadi yamanan fɔxɔ kedenna nun Asa-
tarɔti taan nun Edere taan naxanye findi
Basan manga Ogo a manga taane ra. Ne
birin yi yitaxun Manase a dii Makiri a diine
fɔxɔ kedenna ra xabila yɛɛn ma.
[32] Musa bata yi na kɛɛ bɔxɔne fi Isirayila
kaane ma a yi Moyaba mɛrɛmɛrɛne ma
waxatin naxan yi, Yurudɛn baan kidi ma
Yeriko taan sogeteden binni. [33] Koni Musa
mi bɔxɔ yo fi Lewi bɔnsɔnna ma. Alatala
Isirayilaa Ala yi findi e kɛɛn na alo a fala kii
naxan yi.

14

Isirayila bɔnsɔnna bonne bɔxɔne

[1] Nunu a dii Yosuwe nun saraxarali
Eleyasari nun xabila xunne yi Kanan bɔxɔni
taxun Isirayila kaane ra e kɛɛn na ikii
nin. [2] Bɔxɔn yi yitaxun Isirayila bɔnsɔn
solomanaaninne nun bɔnsɔnna fuden fɔxɔ
kedenna ra masɛnsɛnna xɔn, alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi. [3] Bɔxɔn naxan
tan yi Yurudɛn baan sogeteden mabinni,
Musa bata yi na fi bɔnsɔn firin dɔnxɛne nun
bɔnsɔn fuden fɔxɔ kedenna ma, koni a mi
bɔxɔ yo fi Lewi bɔnsɔnna ma yamaan yɛ.
[4] Yusufu bɔnsɔnna bata yi yitaxun a findi
bɔnsɔn firinna ra, Manase nun Efirami.
Lewi bɔnsɔnna mi kɛɛ yo sɔtɔ yamanani,
fɔ taana ndee, e dɔxɔ dɛnaxanye yi e nun
e rabilinne xuruseene xa. [5] Isirayila kaane
yi na yamanani taxun alo Alatala a yamari
Musa ma kii naxan yi.

Kalebi yi Xebiron bɔxɔn sɔtɔ

[6] Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga Yosuwe
fɛma Giligali yi. Yefune Kenisi kaana dii
Kalebi yi ne yɛ. Na yi a fala Yosuwe xa,
a naxa, “Alatala naxan falaxi a muxu faɲi
Musa xa en firinna fe yi Kadesi-Barineya yi,
i na kolon. [7] N bata yi ɲɛɛ tonge naanin
sɔtɔ, Alatalaa walikɛɛn Musa yi n xɛ keli
Kadesi-Barineya yi siga Kanan yamanani,
a n xa sa mɛnna rakɔrɔsi. N to yelin na
ra, n yi dɛntɛgɛ tinxinxin sa a xa. [8] Koni
ngaxakedenna naxanye siga n fɔxɔ ra na,
ne yi yamaan tunnaxɔlɔ e ma, koni n tan
lu Alatala nan tun fɔxɔ ra, n ma Ala. [9] Na
lɔxɔni, Musa yi a kɔlɔ ito ra, a naxa, ‘I sanna
tixi dɛnaxanye birin yi, mɛnne findima nɛn

i tan nun i ya diine kɛɛn na waxatin birin,
bayo i luxi Alatala nan tun fɔxɔ ra, n ma
Ala.' [10] Awa, a ɲɛɛ tonge naanin nun suu-
lunna ni i ra xabu Alatala sa na fala Musa xa,
en yi sigatini tonbonni waxatin naxan yi.
To, n tan ni i ra, Alatala bata n ma siimayaan
nasiga han ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun
suulun. [11] Anu, to n mɔn kɛndɛ ken alo
Musa n xɛ lɔxɔni. Fangan mɔn n na iki, n
yɛngɛn so alo na waxatini. [12] Nayi, i xa geya
yireni ito fi n ma alo Alatala a falaxi n xa
kii naxan yi na lɔxɔni. I a mɛ nɛn na lɔxɔni
fa fala Anaki bɔnsɔnna nan mɛnni, e taane
mɔn gbo, e makantanxi a faɲin na. Alatala
gbansan xa lu n xɔn, n na e kedima nɛn alo
Alatala a fala kii naxan yi."

[13] Yosuwe yi duba Yefune a dii Kalebi xa,
a Xebiron fi a ma a kɛɛn na. [14] Na taan
mɔn a diine yii han to, bayo Yefune Kenisi
kaana dii Kalebi bira Alatala nan fɔxɔ ra,
Isirayilaa Ala. [15] A fɔlɔni nun, Xebiron yi
xili nɛn "Kiriyati-Aruba" bayo Araba nan yi
xili kanna ra Anaki bɔnsɔnna muxune tagi.
Na xanbi ra, bɔɲɛ xunbenla yi lu yamanani,
yɛngɛn yi ɲan.

15

Yuda bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

[1] E bɔxɔn naxan yitaxun Yuda bɔnsɔnna
ra e xabila yɛɛn ma, na yi sigɛ han Edɔn
yamanan naninna binna Sini tonbonni, ya-
manan yiifanna binni pon! [2] Yuda bɔnsɔnna
bɔxɔn yiifanna naninna fɔlɔxi Fɔxɔ Ige
Daraan yiifanna dɛɛn nan na naxan yɛɛ
rafindixi Negewi tonbonna ma, [3] dangu Tali
Geyaan yiifanna ma, dangu Sini tonbonni,
te Kadesi-Barineya yiifanna ma, dangu Xe-
sirɔn yi, te Adari yi, siga Karaka binni,
[4] dangu Asimon yi, siga Misiran xuden ma
a sa dan fɔxɔ igen dɛ. E bɔxɔn naninna nan
na ra a yiifanna mabinni.

[5] Sogeteden binni, Yuda bɔxɔn naninna
findixi Fɔxɔ Igen Daraan dɛɛn nan na,
siga han Yurudɛn baan sa birama darani
dɛnaxan yi.

A kɔmɛnna ma, a naninna fɔlɔma Yu-
rudɛn baan biraden nan ma Fɔxɔ Ige Daraan
ma, [6] te Beti-Xogala mabinni, dangu Beti-
Araba kɔmɛnna ma, te han Rubɛn a dii Bo-
han ma gɛmɛ yirena. [7] Na naninna yi sigaxi
han Debiri taana, dangu Akori lanbanni,
siga kɔmɛnna ma Giligali binni, dɛnaxan
Adumimi geya teden yɛtagi, xuden yiifanna
ma. A dangu En-Semɛsi igene dɛxɔn ma
sa mini En-Rogeli ma. [8] Na naninna yi texi
han Ben-Hinɔn lanbanna, Yebusune taan
yiifanna ma. Na taan findixi Yerusalɛn
nan na. A mɔn yi texi han geyaan xun-
tagi, naxan Hinɔn lanbanna yɛtagi a soge-
gododen binni Refa lanbanna xunna ra a
kɔmɛnna binni. [9] Keli na geyaan fari, na
naninna yi sigaxi han Nefetowa ige xunna
ra, siga han taan naxanye Eferon geyaan
fari, dangu Baala taan binni, dɛnaxan xili
Kiriyati-Yeyarin. [10] Keli mɛnni siga soge-
gododen binni han Seyiri geyane binna,
dangu Yeyarin geya dɛxɔn ma a kɔmɛn
fɔxɔni, dɛnaxan xili Kɛsalɔn, godo Beti-
Semɛsi yi, dangu Timana yi. [11] Na naninna
yi sigaxi han Ekirɔn taan geyaan kɔmɛn
fɔxɔna, siga Sikirɔn taan binni, dangu Baala
geyaan ma, sa dɔxɔ Yabaneeli ra, sa mini
baan ma.

[12] Sogegododen binna, Fɔxɔ Ige Gbeen
nan findixi na naninna ra. Yuda bɔnsɔnna
bɔxɔn danne nan na ra naxan yitaxun xa-
bila yɛɛn ma.

Kalebi a bɔxɔna
Kitisane 1.11-15

[13] Yosuwe yi Yuda bɔnsɔnna bɔxɔna nde fi
Yefune a dii Kalebi ma, alo Alatala a yamari
kii naxan yi. A taa singen findi Kiriyati-
Aruba taan na, naxan xili Xebiron. Araba
yi findixi Anaki muxune benban nan na.
[14] Kalebi yi Anaki bɔnsɔnna muxu saxanne
kedi. E yi xili Sɛsayi nun Aximan e nun
Talamayi. [15] Na xanbi ra, Kalebi yi te Debiri
taan xili ma, dɛnaxan yi xili a singeni,
Kiriyati-Seferi. [16] Kalebi yi a fala, a naxa,
"Naxan na Kiriyati-Seferi taan yɛngɛ, a a
nɔ, n nan n ma dii tɛmɛ Akasa fima nɛn
na kanna ma." [17] Kalebi xunyɛ Kenasi a dii
xɛmɛ Otiniyɛli yi Seferi taan yɛngɛ, a yi a
nɔ. Kalebi yi a dii tɛmɛ Akasa fi a ma a
ɲaxanla ra. [18] Akasa to dɔxɔ xɛmɛ taa ra
Otiniyɛli konni, a yi a radin a xa xɛɛ gbɛtɛ
maxɔdin a fafe ma. Akasa to godo a sofanla
fari, Kalebi yi a maxɔdin, a naxa, "Nanfe
ligaxi?" [19] A yi a yabi, a naxa, "Tin fe keden
ma n xa, amasɔtɔ i bata bɔxɔn fi n ma naxan
yamanan yiifanna mabinni. Iki i mɔn xa tigi
yiren fi n ma." Awa, a fafe yi geya fari tigine
nun lanban yi tigine fi a ma.

Yuda bɔxɔna

[20] Yuda bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔne ni i ra, e
xabila yɛɛn ma: [21] Taan naxanye yi Yuda
bɔxɔn yiifari fɔxɔni Negewi tonbonni, Edɔn
yamanan danna dɛxɔn, ne xinle ni itoe ra:
Kabaseeli, Ederi, Yaguru, [22] Kina, Dimona,
Adada, [23] Kedesi, Xasori, Yitinan, [24] Sifi,
Telemi, Beyaloti, [25] Xasori-Xadata, Kɛriyoti-
Xesirɔn, naxan findixi Xasori ra, [26] Amama,
Sema, Molada, [27] Xasari-Gada, Xesimon,
Beti-Pɛlɛti, [28] Xasari-Suwali, Bɛriseba, Bisiy-
oteya [29] Baala, Iyimi, Esemi, [30] Elitoladi,
Kesili, Xoroma, [31] Sikilaga, Madamanna,
Sansanna, [32] Lebayoti, Siliximi, Ayin, e nun
Rimɔn. E birin malanxina, taa mɔxɔŋɛn
nun solomanaanin, sa e banxidɛne fari.

[33] Taan naxanye yi Sefela geya yireni,
ne xinle ni itoe ra: Esetayoli, Sora,
Asena, [34] Sanowa, En-Ganimi, Tapuwa,
Enama, [35] Yaramuti, Adulan, Soko, Aseka,
[36] Saarayimi, Aditayimi, Gedera, e nun
Gederotayimi. E birin malanxina taa fu
nun naanin, e nun e banxidɛne.

[37] Senan, Xadasa, Migidali-Gadi,
[38] Dilɛyan, Misipe, Yokatili, [39] Lakisi,
Bɔsikati, Egilon, [40] Kabɔn, Laxamasi, Kitilisi,
[41] Gɛdirɔti, Beti-Dagɔn, Nama, e nun
Makeda. E birin malanxina, taa fu nun
sennin, e nun e banxidɛne.

[42] Libina, Eteri, Asan, [43] Yifita, Asena, Ne-
sibi, [44] Keyila, Akisibu, e nun Maresa. E
birin malanxina taa solomanaanin, e nun e
banxidɛne.

[45] Ekirɔn e nun a rabilinna taane nun
banxidɛne, [46] keli Ekirɔn taan nun a soget-
eden binna ma han taan naxanye Asadodi
dɛxɔn ma e nun e rabilinna taadine,
[47] Asadodi taan nun a rabilinna taane nun
banxidɛne, Gasa taan nun a rabilinna taane
nun banxidɛne, han na yirena Misiran xu-
den nun Fɔxɔ Ige Gbeen birama e bode ma
dɛnaxan yi.

[48] Taan naxanye yi geya yireni, ne xinle
ni itoe ra: Samiri, Yatiri, Soko, [49] Danna,
Kiriyati-Sanna naxan mɔn xili Debiri,
[50] Anaba, Esitemowa, Anima, [51] Gosen,
Xolon, e nun Giloha. E birin malanxina
taa fu nun keden, e nun e banxidɛne.

[52] Arabu, Ruma, Eseyan, [53] Yanimi, Beti-
Tapuwa, Afeka, [54] Xumeta, Kiriyati-Aruba
naxan mɔn xili Xebiron, e nun Siyoro. E
birin malanxina taa solomanaanin, e nun e
banxidɛne.

[55] Mayon, Karemele, Sifi, Yuta, [56] Yɛsɛreli,
Yokodeyan, Sanowa, [57] Kayin, Gibeya, e nun
Timana. E birin malanxina, taa fu, e nun e
banxidɛne.

[58] Xalixuli, Beti-Suru, Gedori, [59] Maarati,
Beti-Anoti, e nun Elitekon. E birin malanx-
ina, taa sennin, e nun e banxidɛne.

[60] Kiriyati-Baali naxan mɔn xili Kiriyati-
Yeyarin, e nun Rabaha. E birin malanxina,
taa firin, e nun e banxidɛne.

[61] Taan naxanye yi tonbonni, e xinle
ni itoe ra: Beti-Araba, Midin, Sekaka,
[62] Nibisan, Fɔxɔ taana, e nun En-Gedi.
E birin malanxina taa sennin, e nun e
banxidɛne.

[63] Yuda bɔnsɔnna mi nɔ Yebusune kedɛ
naxanye yi dɔxi Yerusalɛn taani. Han to
Yebusune dɔxi nayi Yuda bɔnsɔnna tagi.

16

Efirami nun Manase bɔnsɔnna kɛɛ
bɔxɔna

[1] E bɔxɔn naxan yitaxun Yusufu
bɔnsɔnna ra, na danna yi fɔlɔxi Yurudɛn
baan nan ma Yeriko taan sogeteden binni,
Yeriko tigine dɛnaxan yi. Na naninna yi
danguxi tonbonni naxan Yeriko taan faxan
na, siga Betɛli geya yireni. [2] A yi keli Betɛli
yi, siga Lusi, dangu Ataroti taani, Arakane
yamanan dɛnaxan yi. [3] Godo sogegododе
binna ra Yefeletine yamanan danna ra siga
han Beti-Xoron taan lanbanna rabilinna
bɔxɔna, siga han Geseri yi, sa mini fɔxɔ igen
ma. [4] Yusufu a diine Manase nun Efirami
bɔnsɔnna nan na bɔxɔn sɔtɔ e kɛɛn na.

[5] Efirami a bɔxɔn ni i ra e naxan yitaxun
xabila yɛɛn ma: E kɛɛ bɔxɔn danna yi
sigaxi han Ataroti-Adari sogeteden binna,
siga han Beti-Xoron taan faxa binna, [6] siga
han fɔxɔ igena, siga Mikimetati binna ra
kɔmɛnna ma, siga sogeteden binni Taanati-
Silo yi, dangu Yanowa yi. [7] Keli mɛnni godo
han Ataroti nun Nara yi sa dɔxɔ Yeriko ra,
sa mini Yurudɛn baan ma. [8] Keli Tapuwa,
siga sogegododen binni han Kanna xudena,
sa mini fɔxɔ igen ma. Efirami bɔnsɔn kɛɛ
bɔxɔn nan na ra e xabila yɛɛn ma. [9] Efirami
bɔnsɔnna yi taana ndee fan sɔtɔ Man-
ase bɔnsɔnna bɔxɔni e nun e banxidɛne.
[10] Efirami bɔnsɔnna mi Kanan kaane kedi
Geseri yi. Han to ne fan dɔxi Efirami
bɔnsɔnna tagi, koni e findixi konyine nan
na.

17

Manase bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

1 E bɔxɔn naxan yitaxun Yusufu a dii
xɛmɛ singen Manase bɔnsɔnna muxune ra
e kɛɛn na na ni ito ra. Anu, Manase a
dii xɛmɛ singen Makiri naxan findi Galadi
kaane benban na, na bata yi Galadi nun
Basan bɔxɔn sɔtɔ nun bayo sofa fajnin nan
yi a ra. 2 Manase bɔnsɔnna muxu dɔnxɛne
fan yi kɛɛn sɔtɔ xabila yɛɛn ma. Ne xinle
ni itoe ra: Abiyeseri, Xeleki, Asirɛli, Siken,
Xeferi, e nun Sɛmida. Yusufu a dii xɛmɛn
Manase a diine nan ne ra xabila yɛɛn ma.

3 Galadi a dii xɛmɛn Xeferi a dii xɛmɛn
Selofexadi mi dii xɛmɛ yo sɔtɔ, koni a dii
tɛmɛne sɔtɔ nɛn. Manase a dii xɛmɛ Makiri
nan Galadi sɔtɔ. Selofexadi a dii tɛmɛne
xinle ni itoe ra: Maxala, Noha, Xɔgala,
Milika, e nun Tirisa. 4 E yi siga saraxar-
ali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun
kuntigine fɛma, e yi a fala e xa, e naxa,
"Alatala a yamari nɛn Musa ma, a xa kɛɛn
fi nxu ma nxu kon kaane yɛ." Awa, e yi
e kɛɛn fi e ma alo a liga e fafe ngaxake-
denne xa kii naxan yi alo Alatala a yamari
kii naxan yi. 5 Nayi, Manase bɔnsɔnna
yi yire fu sɔtɔ, ba Galadi nun Basan na,
naxan yi Yurudɛn baan kidi ma. 6 Manase
a dii tɛmɛne kɛɛn sɔtɔ na kii nin alo a dii
xɛmɛne. Galadi yamanan yi findi Manase
a dii xɛmɛn bonne gbeen na. 7 Manase a
bɔxɔn yi fɔlɔ Aseri bɔxɔn danna ma siga
han Mikimetati taana Siken taan sogeteden
binni, siga han Yamin, En-Tapuwa kaane
dɔxɔdene binni. 8 Manase bɔnsɔnna nan
gbee yi En-Tapuwa bɔxɔn na, koni Tapuwa
taan yi findixi Manase bɔnsɔnna danna nan
na. Efirami bɔnsɔnna nan gbee yi na ra.
9 Na danna yi sigaxi yiifanna mabinni han
Kanna xudena. Manase a bɔxɔn danna yi
findixi Kanna xuden kɔmɛn fɔxɔn nan na
han sa mini fɔxɔ igen ma, koni Efirami a
taana ndee yi luxi Manase a taane tagi.
10 Efirami a bɔxɔn yi Kanna xuden yiifanna
nan ma. Manase gbeen yi kɔmɛnna ma.
Manase a bɔxɔn yi danxi fɔxɔ igen ma,
Aseri a bɔxɔn yi lu a kɔmɛnna ma, Isakari
a bɔxɔn yi lu a sogeteden binni. 11 Manase
bɔnsɔnna yi taana ndee sɔtɔ Isakari nun
Aseri a bɔxɔne yɛ. E xinle ni itoe ra: Beti-
Seyan, Yibeleyami, Dɔrɔ, En-Dɔri, Taanaki,
e nun Megido nun e rabilinna banxidɛne.
Yamana saxan nan na ra. 12 Koni, Manase
bɔnsɔnna mi nɔ na taane tongɛ bayo Kanan
kaane yi a ragidixi e xa lu dɔxi na yamanani.
13 Koni Isirayila kaane to sɛnbɛn sɔtɔ, e yi
Kanan kaane ti konyi wanle ra, koni e mi nɔ
e kedideni.

14 Yusufu bɔnsɔnna muxune yi Yosuwe
maxɔdin, e naxa, "Nanfera i yamanan yire
kedenni ito yitaxunxi nxu ra nxu kɛɛn
na? Nxɔ muxune wuya, bayo Alatala bata
barakan sa nxɔ fe yi han iki." 15 Yosuwe
yi e yabi, a naxa, "Xa ɛ wuya Efirami geya
yiren xa, ɛ sa fɔtɔn yirena nde masɛgɛ ɛ
yɛtɛ xa Perisine nun Refa kaane yamanani."
16 Yusufu bɔnsɔnna muxune yi a fala a
xa, e naxa, "Geya yireni ito xurun nxu
ma. Anu, yɛngɛ so wontoro wure dax-
ine Kanan kaane birin yii, naxanye dɔxi
lanbanni e nun naxanye dɔxi Beti-Seyan
nun a banxidɛne, e nun naxanye Yɛsɛreli
lanbanni." 17 Yosuwe yi Yusufu bɔnsɔnna
yabi, a naxa, "Efirami kaane nun Manase
kaane, yama gbeen nan ɛ ra, ɛ sɛnbɛn fan
gbo. Ɛ mi kɛɛ bɔxɔ yire keden xan tun
sɔtɔma, 18 koni ɛ fɔtɔnna fan sɔtɔma nɛn
geya yireni. Ɛ na masɛgɛ, ɛ yi na tɔnɔn sɔtɔ.
Ɛ nɔɛ Kanan kaane kedɛ nɛn hali yɛngɛso
wontoro wure daxine to e yii e sɛnbɛn fan
gbo."

18

*B*ɔnsɔn soloferen bonne bɔxɔne

1 Isirayila yamaan yi e malan Silo taani.
E yi Naralan Bubun ti mɛnni. Yamanan yi
lu e sɛnbɛn bun ma. 2 Na waxatini, Isirayila
bɔnsɔn solofere yi na, naxanye munma yi
e kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ singen. 3 Yosuwe yi a
fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Alatala, ɛ
fafane Ala bɔxɔn naxan soxi ɛ yii, ɛ na tongo
feen bɔtɛ rabama han waxatin mundun yi?
4 Ɛ muxu saxan saxan sugandi bɔnsɔn yɛɛn
ma. N xa e rasiga yamanan matodeni. E
xa e bɔnsɔnne kɛɛ bɔxɔne kiin sɛbɛ, e yi
fa na dɛntɛgɛ n xa. 5 E xa yamanani taxun
dɔxɔde soloferen na. Yuda bɔnsɔnna xa lu
a bɔxɔni yiifanna ma, Yusufu bɔnsɔnna yi
lu a bɔxɔni kɔmɛn fɔxɔni. 6 Ɛ na yelin na
yamanani taxunɲɛ soloferen na, a sɛbɛ, ɛ
fa na yita n na, n yi masɛnsɛnna ti Alatala
en ma Ala yɛtagi, ne yi yitaxun ɛ ra. 7 Koni
Lewi bɔnsɔnna mi bɔxɔ yo sɔtɔma ɛ tagi,
bayo e gbee kɛɛn findixi Alatalaa saraxa rali
wanla nan na. Gadi bɔnsɔnna nun Rubɛn
bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ ke-
denna, ne fan bata yi e gbeen sɔtɔ Yurudɛn
baan sogeteden binni alo Alatalaa walikɛɛn

Musa a fi e ma kii naxan yi.” [8] Na muxune yi
keli, e siga. Yosuwe bata yi e yamari, a naxa,
“Ɛ siga, ɛ yamanan mato, ɛ yi a kiin sɛbɛ. Na
xanbi ra, ɛ fa be Silo yi, n xa masɛnsɛnna ti
Alatala yɛtagi na yamanani taxun feen na.”
[9] Na muxune yi keli, e yi yamanani siga. E yi
na yamanan taane kiin sɛbɛ, e yi ne yitaxun
yire soloferen na, e yi xɛtɛ Yosuwe fɛma Silo
daaxadeni. [10] Yosuwe yi masɛnsɛnna ti Silo
yi Alatala yɛtagi. A yi na yamanan birin
yitaxun Isirayila bɔnsɔnne ra.

Bunyamin bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

[11] Bunyamin nan singe bɔxɔn sɔtɔ
masɛnsɛnna xɔn e naxan yitaxun xabila
yɛɛn ma. E bɔxɔn yi lu Yuda bɔnsɔnna
gbeen nun Yusufu a diine bɔnsɔnne gbeene
longonna ra. [12] Kɔmɛn fɔxɔni, e bɔxɔn
danna yi fɔlɔxi Yurudɛn baan nan ma,
dangu Yeriko ra kɔmɛn fɔxɔni, te geyaan
ma sogegododen binni, sa mini Beti-Aweni
tonbonna ma. [13] Danna yi kelixi mɛnna
nin, sa dangu Lusi ra yiifari fɔxɔn binni,
dɛnaxan xili Betɛli, godo Ataroti-Adari
yi, te geyaan fari, naxan Beti-Xoron taan
lanban yiren yiifanna ma. [14] E bɔxɔn
sogegododen danna ni ito ra, keli geyaan
ma Beti-Xoron yɛtagi, siga yiifanna binni
sa mini Kiriyati-Baali ma, dɛnaxan mɔn
xili Kiriyati-Yeyarin. Na taan findi Yuda
bɔnsɔnne nan gbee ra. E bɔxɔn danna
nan na ra a sogegododen binni. [15] E
bɔxɔn yiifari fɔxɔn danna yi fɔlɔxi Kiriyati-
Yeyarin nin, siga sogegododen binni sa
mini tigi yiren ma Nefetowa ige xunna.
[16] Na danna yi danguxi geyaan san bunni
Ben-Hinɔn lanbanna yɛtagi, Refa kaane
lanbanna kɔmɛnna ma. Godo Ben-Hinɔn
lanbanni Yebusune fɛma yiifanna ma, godo
En-Rogeli yi. [17] Na danna yi sigaxi han
kɔmɛnna binni, dangu En-Semɛsi yi, dangu
Geliloti yi, Adumimi tintin yiren yɛtagi,
godo han gɛmɛn naxan xili Bohan, Rubɛn
a dii xɛmɛna nde nan xili yi na ra. [18] A
mɔn yi danguxi na geyaan kɔmɛn fɔxɔni
Araba yɛtagi, godo Araba kui, [19] dangu Beti-
Xogala ra kɔmɛnna binni, sa mini Yurudɛn
baan biraden ma Fɔxɔ Igen Daraan ma. Na
bɔxɔn yiifanna danna nan na ra. [20] Yurudɛn
baan findixi Bunyamin xabilane bɔxɔn
danna nan na sogeteden binni. Bunyamin
bɔnsɔnna bɔxɔn danne birin nan na ra.

[21] Taan naxanye fi Bunyamin bɔnsɔnna
xabilane ma, ne ni i ra: Yeriko, Beti-Xogala,
Emeki-Kesisi, [22] Beti-Araba, Sɛmarayin,
Betɛli, [23] Awi, Para, Ofara, [24] Kefara-Hamoni,
Ofini, e nun Geba. Ne birin malanxina, taa
fu nun firin e nun e banxidɛne. [25] Gabayon,
Rama, Beroti, [26] Misipe, Kefira, Mosa,
[27] Rekemi, Yiripeeli, Tarala, [28] Sela, Elefi,
Yebusu taan naxan mɔn xili Yerusalɛn,
Gibeya, e nun Kiriyati. Ne birin malanxina,
taa fu nun naanin e nun e banxidɛne.
Bunyamin bɔnsɔnna xabilane kɛɛ nan na
ra.

19

*Simey*ɔn bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna
Taruxune Singen 4.28-33

[1] Bɔxɔn firindeni ito yi findi Simeyɔn
bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna xɔn, a yi-
taxun xabila yɛɛn ma. E kɛɛ bɔxɔn yi
Yuda bɔnsɔnna bɔxɔn nan tagi. [2] Taan nax-
anye fixi Simeyɔn bɔnsɔnna ma, ne ni i ra:
Bɛriseba, Seeba, Molada, [3] Xasari-Suwali,
Bala, Esemi, [4] Elitoladi, Bɛtuli, Xoroma,
[5] Sikilaga, Beti-Marakaboti, Xasari-Susa,
[6] Beti-Lebayoti, e nun Saruxɛn. Ne birin
malanxina, taa fu nun saxan, e nun e
banxidɛne. [7] Ayin, Rimɔn, Eteri, e nun Asan,
ne birin malanxina taa naanin, e nun e
banxidɛne, [8] sa e rabilinna taane fari siga
han Baalati-Beeri, dɛnaxan mɔn xili Rama-
Negewi. Simeyɔn bɔnsɔnna xabilane kɛɛ
bɔxɔn nan na ra. [9] Simeyɔn kɛɛ bɔxɔn ba
Yuda bɔnsɔnna bɔxɔn nan na, bayo Yuda
bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔn yi gbo a xa. Na nan a
liga, Simeyɔn bɔnsɔnna yi kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ
Yuda bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔni.

Sabulon bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

[10] Bɔxɔn saxandeni ito yi findi Sabulon
bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna xɔn a yi-
taxun xabila yɛɛn ma. E kɛɛ bɔxɔn danna
yi sigaxi han Saridi yi, [11] dangu Marala yi
sogegododе binni, sa dɔxɔ Dabeseti ra, siga
xude dɛni Yokanayimi yɛtagi. [12] Keli Saridi
yi, siga sogeteden binni siga han Kisiloti-
Taboro bɔxɔna, sa dɔxɔ Dabɛrati ra, siga
Yafiya yi. [13] Keli mɛnni, dangu sogeteden
binni, siga Gati-Xeferi yi e nun Eta-Kasin
yi, sa mini Rimɔn ma, bilin Neya ma. [14] Na
danna mɔn yi sigaxi han Xanatɔn kɔmɛn
fɔxɔna, sa mini Yifita-Eli xuden ma. [15] E mɔn
yi Katati nun Nahalali nun Simiron nun

Yidala nun Bɛtɛlɛmi sɔtɔ. Ne birin malanxina taa fu nun firin, e nun e banxidɛne.
16 Sabulon bɔnsɔnna xabilane kɛɛn nan na
ra, e taane nun e banxidɛne.

Isakari bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

17 Bɔxɔn naanindeni ito yi findi Isakari
bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna xɔn a
yitaxun xabila yɛɛn ma. 18 E bɔxɔn danna
yi sigaxi han taani itoe birin: Yɛsɛreli,
Kesuloti, Sunemi, 19 Xafarayimi, Siyɔn,
Anaxarati, 20 Rabiti, Kisiyon, Abɛsi, 21 Remeti,
En-Ganimi, En-Xada, e nun Beti-Pasɛsi.
22 Sa dɔxɔ Taboro nun Saxasima nun Beti-
Semɛsi ra, sa mini Yurudɛn baan ma. Ne
birin malanxina, taa fu nun sennin, e nun e
banxidɛne. 23 Isakari bɔnsɔnna xabilane kɛɛ
nan na ra, e taane nun e banxidɛne.

Aseri bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

24 Bɔxɔn suulundeni ito yi findi Aseri
bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna xɔn a yi-
taxun xabila yɛɛn ma. 25 E danne yi sigaxi
han taani itoe: Xɛlɛkati, Xali, Beten, Ak-
isafa, 26 Alameleki, Amada, Misala, sa dɔxɔ
Karemele geyaan nun Sixori-Libanati xu-
den na sogegododen binni. 27 Danna yi
sigaxi sogeteden binni, Beti-Dagɔn yi, sa
dɔxɔ Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔn nun Yifita-
Eli lanbanna ra, siga kɔmɛn fɔxɔni sa dɔxɔ
Beti-Emeki nun Neyeli ra, dangu Kabulu
yi kɔmɛn fɔxɔni, 28 siga han taani itoe:
Abadon nun Rexobo nun Xamɔn e nun
Kanna, siga han Sidɔn taa gbeena. 29 Keli
mɛnni, danna mɔn yi sigaxi han Rama nun
Tire, taa makantanxina, siga Xosa binni, sa
mini Fɔxɔ Igen ma Akisibu yamanani, 30 sa
Yuma nun Afeki nun Rexobo fari. Ne birin
malanxina, taa mɔxɔɲɛn nun firin, e nun e
banxidɛne. 31 Taani itoe nun e banxidɛne
birin findixi Aseri bɔnsɔnna xabilane kɛɛ
bɔxɔn nan na.

Nafatali bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

32 Bɔxɔn sennindeni ito yi findi Nafa-
tali bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna xɔn
a yitaxun xabila yɛɛn ma. 33 Na bɔxɔn
danna yi fɔlɔxi Xelefa taani, siga Saanan-
imi taani wudi gbeen binni, dangu Adami-
Nekebi nun Yabaneeli yi, siga Lakuma yi,
sa mini Yurudɛn baan ma. 34 Na danna
yi sigaxi sogegododen binni han Asanoti-
Taboro, sa mini Xukɔku taan ma, sa dɔxɔ
Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔn na yiifanna ma, e
nun Aseri bɔnsɔnna bɔxɔna sogegododen
binni e nun Yuda bɔnsɔnna bɔxɔna, Yu-
rudɛn baan yi lu a sogeteden binni. 35 E
taa makantanxine xinle ni itoe ra: Sidima,
Sere, Xamati, Rakati, Kinɛrɛti, 36 Adama,
Rama, Xasori, 37 Kedesi, Edere, En-Xasori,
38 Yirɔn, Migidali-Eli, Xoremi, Beti-Anata,
Beti-Semɛsi. Ne birin malanxina, taa fu
nun solomanaanin, e nun e banxidɛne.
39 Nafatali bɔnsɔnna xabilane kɛɛn nan na
ra, e taane nun e banxidɛne.

Dan bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

40 Bɔxɔn soloferedeni ito yi findi Dan
bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna xɔn a yi-
taxun xabila yɛɛn ma. 41 E kɛɛ bɔxɔn
danne yi sigaxi han taane itoe: Sora,
Esetayoli, Iri-Semɛsi, 42 Saalabin, Ayalɔn,
Yitila, 43 Elon, Timana, Ekirɔn, 44 Eliteke,
Gibɛtɔn, Baalati, 45 Yehudu, Bene-Beraki,
Gati-Rimɔn, 46 Yarakɔn tigine, Rakɔn e
nun bɔxɔn naxan Yafa yɛtagi. 47 Koni
Dan bɔnsɔnna muxune mi nɔ e bɔxɔn
masɔtɔdeni. Nayi, Dan bɔnsɔnna yi siga
Lesemi yi, e sa mɛn kaane yɛngɛ, e yi e faxa.
E yi dɔxɔ na, e na taan xili sa Dan, e benban
xinla. 48 Na taane nun e banxidɛne birin yi
findi Dan bɔnsɔnna xabilane kɛɛ bɔxɔn na.

Yosuwe kɛɛ bɔxɔna

49 E to yelin yamanani taxunɲɛ e kɛɛn na,
Isirayila kaane yi Nunu a dii Yosuwe kɛɛn
so a yi e tagi, 50 alo Alatala a yamari kii
naxan yi. Yosuwe taan naxan maxɔdin e
ma, Timanati-Sera, e yi na so a yii Efirami
geya yireni. Yosuwe mɔn yi taan ti, a
dɔxɔ na. 51 Saraxarali Eleyasari nun Nunu
a dii Yosuwe nun Isirayila bɔnsɔnne xabila
kuntigine yi yamanan yireni itoe yitaxun
masɛnsɛnna xɔn Alatala yɛtagi, Naralan
Bubun so dɛɛn na, Silo yi. E yi yelin ya-
manani taxunɲɛ.

20

Marakisi taane

*Yatɛ*ne 35.6-34 nun Sariyane 4.40-43
nun 19.1-14

1 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, 2 "A
fala Isirayila kaane xa, e xa taana ndee
sugandi marakisi taane ra, alo n na a fala
i xa kii naxan yi fata Musa ra. 3 Xa naxan
faxan ti, a mi a rakeli a ma, a mi yi waxi
faxa ti feni, na kanna nɔɛ a giyɛ nɛn, a
siga mɛnna nde yi, a ratangɛ faxa muxun
gbeeɲɔxɔ muxun ma dɛnaxan yi. 4 A na a
gi, a na taana nde li, a xa sa ti taan so dɛɛn

na, a yi a sɔnna dɛntɛgɛ taan fonne xa. E yi
a rasuxu taani, e a yigiya. 5 Xa faxa muxun
gbeeɲɔxɔ muxun siga faxa tiin fɔxɔ ra, e mi
a soma a yii, bayo a mi a rakelixi a ma, a mi
a faxa feni tɔnxi xɔnnantenyani. 6 A xa lu
na taani han a yi makiti yamaan yɛtagi, e
nun han saraxarali kuntigin naxan walima
na waxatini, na yi faxa. Na xanbi ra, faxa
tiin nɔɛ xɛtɛ nɛn a banxini a konni, a kelixi
dɛnaxan yi."
7 E yi taani itoe sugandi: Kedesi taan
Galile yamanani Nafatali geya yireni, e nun
Siken taana Efirami geya yireni, e nun
Kiriyati-Aruba taan dɛnaxan mɔn xili Xe-
biron, Yuda geya yireni. 8 E yi taa gbɛtɛne
sugandi Yurudɛn baan kidi ma Yeriko so-
geteden binni: Bɛsɛri taan naxan Rubɛn
tonbonna lanta yireni, Ramoti taan naxan
Galadi bɔxɔni, Gadi bɔnsɔnna dɛnaxan yi,
e nun Golan taan naxan Basan bɔxɔni,
Manase bɔnsɔnna dɛnaxan yi. 9 Na taane
nan sugandi Isirayila kaane nun xɔɲɛne xa,
alogo xa naxan faxan ti, a mi a rakeli a
ma, na xa a gi, siga mɛnni, a ratanga faxa
muxun gbeeɲɔxɔ muxun ma. Na kui, faxa
muxun gbeeɲɔxɔ muxun mi a faxɛ benun
yamaan xa a makiti.

21

Lewi bɔnsɔnna taane
Taruxune Singen 6.54-80

1 Lewi bɔnsɔnna denbaya xunne yi siga
saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe
nun Isirayila bɔnsɔnna xabilane kuntigine
fɛma 2 Silo yi Kanan yamanani, e yi a fala
e xa, e naxa, "Alatala bata yi yamarin fi
nun fata Musa ra, a nxu xa taane sɔtɔ nxu
dɔxɔma dɛnaxanye yi, e nun e rabilinna
bɔxɔne nxɔ xuruseene xa." 3 Nayi, Isir-
ayila kaane yi taani itoe ba e gbee kɛɛ
bɔxɔn na. Taan ne nun e rabilinna bɔxɔne
yi fi Lewi bɔnsɔnna ma alo Alatala a ya-
mari kii naxan yi. 4 E to masɛnsɛnna ti,
a yi Kehati yixɛtɛne xabilane singe suxu.
Saraxarali Haruna yixɛtɛne yi taa fu nun
saxan sɔtɔ Yuda bɔnsɔnna nun Simeyɔn
bɔnsɔnna nun Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔne
tagi. 5 Kehati yixɛtɛn bonne yi taa fu sɔtɔ
Efirami bɔnsɔnna nun Dan bɔnsɔnna nun
Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔne
tagi. 6 Gɛrisɔn yixɛtɛne xabilane yi taa fu
nun saxan sɔtɔ Isakari bɔnsɔnna nun Aseri
bɔnsɔnna nun Nafatali bɔnsɔnna bɔxɔne
tagi e nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna
bɔxɔn tagi Basan yamanani. 7 Merari
yixɛtɛne xabilane yi taa fu nun firin sɔtɔ
Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun
Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔne tagi. 8 Nayi, Isir-
ayila kaane yi taani itoe nun e rabilinne
bɔxɔne fi Lewi bɔnsɔnna ma alo Alatala a
yamari kii naxan yi fata Musa ra. 9 Taan nax-
anye fi e ma Yuda bɔnsɔnna nun Simeyɔn
bɔnsɔnna bɔxɔne tagi, ne xinle ni itoe
ra: 10 Kehati xabilani, Lewine yɛ, Haruna
yixɛtɛne yi taani itoe sɔtɔ bayo masɛnsɛnna
e tan nan singe suxi: 11 Kiriyati-Aruba,
dɛnaxan mɔn xili Xebiron, e nun a rabilinna
bɔxɔne Yuda geya yireni. Araba yi find-
ixi Anaki benban nan na. 12 Koni xɛɛne
nun banxidɛɛn naxanye taan nabilinni, ne
bata yi so Yefune a dii Kalebi yii a kɛɛn
na. 13 E taan naxanye fi saraxarali Haruna
yixɛtɛne ma, ne ni i ra: Xebiron, naxan
findixi marakisi taana nde ra muxun xa
naxan nagixi faxa ti feen na, Libina, 14 Yatiri,
Esitemowa, 15 Xolon, Debiri, 16 Ayin, Yuta, e
nun Beti-Semɛsi, e nun e rabilinne. Ne birin
malanxina, taa solomanaanin fata bɔnsɔn
firinni itoe bɔxɔne ra. 17 E yi taani itoe
sɔtɔ Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔni: Gabayon,
Geba, 18 Anatɔti, Alamɔn, e nun e rabilinne.
Ne birin malanxina taa naanin. 19 Haruna
yixɛtɛne, saraxaraline taan naxanye sɔtɔ,
ne malanxina taa fu nun saxan nan yi e ra e
nun e rabilinne.
20 Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi ke-
lixi Kehati yixɛtɛne xabilan bonne yi, ne yi
taane sɔtɔ Efirami bɔnsɔnna bɔxɔni. 21 Ne
ni i ra: Siken taana Efirami geya yireni,
naxan findixi marakisi taana nde ra muxun
xa naxan nagixi faxa ti feen na, Geseri,
22 Kibisayimi, Beti-Xoron, e nun e rabilinne.
Ne birin malanxina, taa naanin. 23 E nax-
anye sɔtɔ Dan bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i
ra: Eliteke, Gibɛtɔn, 24 Ayalɔn, Gati-Rimɔn,
e nun e rabilinne. Ne birin malanxina taa
naanin. 25 E naxanye sɔtɔ Manase bɔnsɔnna
bɔxɔni, ne ni i ra: Taanaki, Gati-Rimɔn, e
nun e rabilinne. Ne malanxina, taa firin.
26 Na taa fune nun e rabilinne yi findi Kehati
yixɛtɛne xabilan bonne gbeen na.
27 Lewine yɛ, Gɛrisɔn yixɛtɛne xabilane
yi taani itoe sɔtɔ Manase bɔnsɔnna fɔxɔ
kedenna bɔxɔni: e Golan sɔtɔ Basan ya-
manani, naxan findixi marakisi taana nde
ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na,
e nun Bɛsɛtɛra, e nun e rabilinne. Ne

malanxina, taa firin. [28] E naxanye sɔtɔ
Isakari bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Kisiyon,
Dabɛrati, [29] Yaramuti, En-Ganimi, e nun e
rabilinne. Ne malanxina, taa naanin. [30] E
naxanye sɔtɔ Aseri bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni
i ra: Misala, Abadon, [31] Xɛlɛkati, Rexobo, e
nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin.
[32] E naxanye sɔtɔ Nafatali bɔnsɔnna bɔxɔni,
ne ni i ra: Kedesi Galile yamanani, naxan
findixi marakisi taana nde ra muxun xa
naxan nagixi faxa ti feen na, Xamɔti-Dɔrɔ,
Karatan, e nun e rabilinne. Ne malanxina,
taa saxan. [33] Gɛrisɔn yixɛtɛne xabilane taa
fu nun saxan sɔtɔ nɛn e nun e rabilinne.
[34] Lewin naxanye luxi, Merari yixɛtɛne xa-
bilane, ne naxanye sɔtɔ Sabulon bɔnsɔnna
bɔxɔn tagi, ne ni i ra: Yokanayimi, Karata,
[35] Dimina, Nahalali, e nun e rabilinne. Ne
malanxina, taa naanin. [36] E naxanye sɔtɔ
Rubɛn bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Bɛsɛri,
Yahasi, [37] Kedemoti, Mefaati, e nun e ra-
bilinne. Ne malanxina taa naanin. [38] E
naxanye sɔtɔ Gadi bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i
ra: Ramoti naxan Galadi yamanani, naxan
findixi marakisi taana nde ra muxun xa
naxan magixi faxa ti feen na, Maxanayin,
[39] Xɛsibɔn, Yaasɛri, e nun e rabilinne. Ne
malanxina taa naanin. [40] Taan naxanye
birin fi Lewi bɔnsɔnna muxu dɔnxɛne ma,
Merari yixɛtɛne xabilane yi, ne findi taa
fu nun firin nan na. [41] Taan naxanye
birin fi Lewi bɔnsɔnna muxune ma Isirayila
kaane bɔxɔni, ne birin malanxina taa tonge
naanin e nun solomasɛxɛ, e nun e rabilinne.
[42] E taani itoe nun e rabilinne bɔxɔne nan
sɔtɔ.

[43] Alatala a kɔlɔ yamanan naxan so feen
na e benbane yii, a yi na birin fi Isirayila
kaane ma. E yi na findi e gbeen na, e yi
dɔxɔ na. [44] Alatala yi bɔŋɛ xunbenla fi e ma
e rabilinna birin yi, alo a a kɔlɔ e benbane
xa kii naxan yi. Hali e yaxu yo mi nɔ tiyɛ e
yɛɛ ra, Alatala yi e yaxune birin lu e sagoni.
[45] Alatala bata yi fala faŋin naxanye birin ti
Isirayila yamaan xa, na birin yi kamali, sese
mi lu a ligataren na.

22

Saraxa ganden nafala fena Yurudɛn kidi ma

[1] Nayi, Yosuwe yi Rubɛn bɔnsɔnna nun
Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ
kedenna xili. [2] A yi a fala e xa, a naxa,
"Alatalaa walikɛɛn Musa feen naxan birin
yamari ɛ ma, ɛ bata na birin naba. Ɛ bata
n fan ma yamarine birin suxu. [3] Ɛ mi ɛ
ngaxakedenne rabeŋninxi waxati xunkuyeni
ito yi han to. Alatala ɛ Ala yamarin naxan
so ɛ yii, ɛ bata na rakamali. [4] Iki Alatala ɛ Ala
bata bɔŋɛ xunbenla fi ɛ ngaxakedenne ma,
alo a fala e xa kii naxan yi. Iki ɛ siga ɛ konni,
ɛ sa lu na yamanani Alatalaa walikɛɛn Musa
naxan soxi ɛ yii Yurudɛn kidi ma. [5] Nayi, ɛ
a liga ɛ yeren ma, ɛ yamarin nun sariyan
suxu, Alatalaa walikɛɛn Musa naxanye soxi
ɛ yii, ɛ yi Alatala ɛ Ala xanu, ɛ sigan ti a
kirane birin xɔn, ɛ yi a yamarine suxu, ɛ
yi bira a fɔxɔ ra, ɛ a batu ɛ bɔŋɛn nun ɛ
niin birin yi." [6] Yosuwe yi duba e xa, a yi
a lu e siga e konne yi. [7] Musa bata yi kɛɛ
bɔxɔn so Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna
yii Basan yamanani. Yosuwe fan yi kɛɛ bɔxɔ
gbɛtɛ so Manase bɔnsɔnna bode fɔxɔn yii
Isirayila kaan bonne fɛma Yurudɛn soge-
gododen binni. Yosuwe to duba e xa, a
yi e rasiga e konne yi. [8] A yi a fala e xa,
a naxa, "Ɛ xɛtɛ ɛ konne yi ɛ nun nafulu
gbeena, e nun xuruse wuyaxin nun gbeti
gbegbe nun xɛmaan nun sulan nun wurena
e nun dugine. Ɛ nun ɛ ngaxakedenne xa sa
ɛ yaxune se tongoxine yitaxun."

[9] Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna
nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yi
xɛtɛ, e keli Isirayila kaane fɛma Silo yi,
Kanan yamanani, e yi siga Galadi yamanani,
Alatala yamanan naxan nagidi e ma fata
Musa ra. [10] E to maso Yurudɛn baan na
Kanan yamanani, Rubɛn bɔnsɔnna nun
Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ
kedenna yi saraxa ganden nafala Yurudɛn
baan dɛ. Na saraxa ganden yi gbo han!

[11] Isirayila kaane to na feen mɛ, e yi a fala,
e naxa, "Ɛ mi a to, Rubɛn bɔnsɔnna nun
Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ
kedenna bata saraxa ganden nafala Kanan
bɔxɔn danna ra, Yurudɛn baan dɛxɔn Isir-
ayila kaane binni." [12] Isirayila kaane to na
mɛ, e birin yi e malan Silo yi e yɛngɛ xinla
ma. [13] Isirayila kaane yi saraxarali Eleyasari
a dii Finexasi xɛ Galadi yamanani Rubɛn
bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase
bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna fɛma. [14] Manga fu yi
biraxi a fɔxɔ ra, Isirayila bɔnsɔn yo bɔnsɔn
manga keden. Denbaya xunne nan yi ne
birin na Isirayila kaane xabilane yi. [15] E
yi siga Galadi yamanani Rubɛn bɔnsɔnna
nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna

fɛma. E yi a fala e xa, e naxa, [16] "Alatalaa
yamaan birin ito nan falaxi, 'Nanfera ɛ tinx-
intareyaan ligaxi Isirayilaa Ala ra? Nanfera
ɛ bata xɛtɛ Alatala fɔxɔ ra to? Nanfera ɛ
bata saraxa ganden nafala, ɛ murutɛ Alatala
xili ma to? [17] En bata yi kalan naxan ti
Peyori yi, na xurun ba? Anu, han to en
munma yelin tɔrɛ na yulubin xafari feen
ma hali Alatala to fitina furen sa a yamaan
birin fari. [18] Anu, ɛ bata xɛtɛ Alatala fɔxɔ
ra to, ɛ Ala! Xa ɛ murutɛ Alatala xili ma
to, tila a xɔlɔma nɛn Isirayila yamaan birin
ma. [19] Nayi, xa ɛ yamanan mi sariŋanxi, ɛ
xɛtɛ Alatala yamanani, Alatala batuden tixi
dɛnaxan yi, ɛ yi bɔxɔ gbɛtɛ tongo nxu tagi.
Koni ɛ nama murutɛ Alatala xili ma hanma
nxu tan xili ma, ɛ yi saraxa gande gbɛtɛ
rafala, ba Alatalaa saraxa ganden na, en ma
Ala. [20] Sera a dii Akan to tinxintareyaan liga,
a seene tongo tɔnna yi dɔxi naxanye tongo
fe ma, Alaa xɔlɔn godo Isirayila yamaan
birin nan ma. A keden xa mi halagi a fe
kalaxina fe ra.' "

[21] Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna
nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yi
Isirayila xabilane mangane yabi, e naxa,
[22] "Marigina Ala, Alatala nan keden a kolon!
Marigina Ala, Alatala! Isirayila yamaan
birin fan fama nɛn a kolondeni! Xa nxu
feni ito ligaxi murutɛn nin hanma tinx-
intareyani Alatala xili ma, nxu nama kisi to
lɔxɔni. [23] Xa nxu saraxa ganden nafalaxi nɛn
alogo nxu xa xɛtɛ Alatala fɔxɔ ra, nxu yi
saraxa gan daxine ba a fari hanma bogise
saraxane hanma bɔŋɛ xunbeli saraxane,
Alatala yɛtɛɛn xa nxu makiti! [24] Koni na
mi a ra de! Nxu ito ligaxi nɛn bayo nxu
yi xaminxi alogo tila ɛ diine nama a fala
nxɔ diine ma, e naxa, 'Nanse ɛ tan nun
Alatala tagi, Isirayilaa Ala? [25] Alatala bata
Yurudɛn baan findi en tagi danna ra. Rubɛn
bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna muxune, sese
mi fa ɛ tan xa Alatala yii!' Ɛ diine a ligɛ nɛn
nayi a nxɔ diine yi ba Alatala yɛɛragaxuni.
[26] Nanara, nxu yi a fala, nxu naxa, 'En keli,
en xa saraxa ganden nafala. Koni saraxa
gan daxine nun saraxa gbɛtɛye fe mi a ra.'
[27] Na xa findi sereyaan nan na ɛ tan nun
nxu tan tagi, e nun en yixɛtɛne hali en tan
xanbi, fa fala nxu Alatala batuma nɛn nxɔ
saraxa gan daxine nun nxɔ saraxane nun
nxɔ bɔŋɛ xunbeli saraxane ra a batuden
yɛtɛni. Nayi, ɛ diine mi fa a falɛ nxɔ diine
ma, e naxa, 'Sese mi fa ɛ tan xa Alatala
yii.' [28] Nxu yi a fala, nxu naxa, xa e falani
ito ti nxu xa tila, hanma nxɔ diine xa,
nxu e yabima nɛn, nxu naxa, 'Ɛ Alatalaa
saraxa ganden maligan mato. Nxu fafane
mi a rafalaxi saraxa gan daxine nun saraxa
gbɛtɛye xan ma fe ra, koni alo sereyana ɛ
tan nun nxu tan tagi.' [29] Nxu tan mi murutɛ
Alatala xili ma mumɛ! Nxu mi xɛtɛ a fɔxɔ ra
to, nxu yi saraxa gande gbɛtɛ rafala saraxa
gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa
gbɛtɛye fe ra, ba Alatalaa saraxa ganden
na, naxan nafalaxi en ma Ala batu bubun
yɛtagi." [30] Saraxarali Finexasi nun yamaan
mangane nun Isirayila xabila xunne to
falani ito mɛ, Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi
bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ ke-
denna saraxa ganden naxan nafalaxi, na yi
rafan e ma kati! [31] Saraxarali Eleyasari a
dii Finexasi yi a fala Rubɛn bɔnsɔnna nun
Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ
kedenna xa, a naxa, "Nxu bata a kolon to
a Alatala en tagi, bayo ɛ mi tinxintareyaan
ligaxi Alatala ra. Ɛ bata Isirayila kaane
ratanga Alatalaa xɔlɔn ma." [32] Saraxarali
Eleyasari a dii Finexasi nun mangane yi
keli Galadi yi, Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi
bɔnsɔnna yi dɛnaxan yi, e xɛtɛ Kanan ya-
manani, e yi dɛntɛgɛn sa Isirayila kaane xa.
[33] Dɛntɛgɛni ito yi rafan Isirayila kaane ma, e
yi barikan bira Ala xa. Rubɛn bɔnsɔnna nun
Gadi bɔnsɔnna yɛngɛ feen naxan yi e xunni,
e yi e yamanan kala, e mi fa na fe fala sɔnɔn.
[34] Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yi
saraxa ganden xili sa, e naxa, Sereyana En
Tagi Fa Fala A Alatala Nan Ala Ra.

23

Yosuwe a kawandi dɔnxɛna

[1] Alatala bata yi bɔŋɛ xunbenla fi Isir-
ayila yamaan ma a e xunba e yaxune ma
e rabilinni, waxati xunkuye yi dangu na
xanbi ra. Yosuwe yi fori, a siimayaan yi
xunkuya ayi han! [2] Na waxatini, Yosuwe
yi Isirayila kaane birin maxili, fonne nun
mangane nun kitisane nun kuntigine. A
yi a fala e xa, a naxa, "N bata fori. N ma
siimayaan bata xunkuya ayi han! [3] Ɛ yɛtɛɛn
bata a to Alatala ɛ Ala feen naxanye birin
ligaxi siyani itoe ra ɛ fe ra. Alatala ɛ Ala nan
ɛ yɛngɛn soxi."

[4] "Ɛ a mato, n yamanan naxanye yɛngɛxi,
n yi e nɔ, e nun siyaan naxanye mɔn luxi

yamanani, n bata ne bɔxɔne birin yitaxun
ɛ bɔnsɔnne ra ɛ kɛɛn na masɛnsɛnna xɔn
keli Yurudɛn baani han Fɔxɔ Ige Gbeena
sogegododen binni. 5 Alatala ɛ Ala e kedima
nɛn ɛ yɛɛ ra, a e ramini yamanani, ɛ yi dɔxɔ
e yamanani alo Alatala ɛ Ala a fala ɛ xa kii
naxan yi."
6 "Ɛ sɛnbɛ so han! Feen naxan birin sɛbɛxi
Musaa sariya kitabun kui ɛ xa ne birin suxu.
Ɛ nama na kiraan fata yiifanna ma hanma
kɔmɛnna ma. 7 Ɛ nama basan na siyane ra,
naxanye luxi ɛ tagi. Ɛ nama e alane xinle
maxandi, ɛ nama ɛ kɔlɔ e yi. Ɛ nama e batu,
ɛ nama ɛ xinbi sin e xa. 8 Koni ɛ tan xa lu
Alatala ɛ Alaa fe yi ken, alo ɛ bata a liga kii
naxan yi han to."
9 "Alatala bata siya gbeene nun
sɛnbɛmane kedi ɛ yɛɛ ra. Anu, han to muxu
yo mi nɔxi tiyɛ ɛ yɛɛ ra. 10 Ɛ tan muxu keden
yi muxu wuli nan kedima, bayo Alatala ɛ
Ala nan yi yɛngɛn soma ɛ xa alo a fala ɛ xa
kii naxan yi. 11 Nayi, ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ yi
Alatala xanu ɛ Ala."
12 "Koni xa ɛ ɛ xun xanbin so Ala yi, ɛ yi
bira siyani itoe fɔxɔ ra naxanye luxi ɛ tagi,
ɛ nun ne yi ɛ bode a dii tɛmɛne futu, ɛ yi
basan e ra, 13 ɛ xa a kolon Alatala ɛ Ala bama
nɛn siyani itoe ragiyɛ ɛ bun. Koni e findima
nɛn luti ratixine nun wosone ra ɛ bun, e nun
bosana ɛ fari, e nun ɲanle naxanye ɛ yɛɛn
sɔxɔnma ayi, han ɛ yi halagi bɔxɔ faɲini itoe
yi Alatala ɛ Ala naxanye soxi ɛ yii."
14 "Dunuɲa muxune birin sigama
dɛnaxan yi, n sigamaan ni i ra mɛnni. Ɛ
a kolon ɛ bɔɲɛn nun ɛ niin birin yi, fa
fala Alatala ɛ Alaa fala faɲin naxanye tixi
ɛ xa, na sese mi luxi a kamalitaren na. A
falan birin bata kamali, keden mi kalaxi.
15 Koni Alatala ɛ Alaa fala faɲine rakamalixi
kii naxan yi, a mɔn fama nɛn a falane
rakamalideni ɲaxankatane ra, a ɛ rakolonxi
naxanye ra, han a yi ɛ halagi bɔxɔ faɲini ito
yi, a dɛnaxan fixi ɛ ma. 16 Xa ɛ layirin kala
Alatala ɛ Ala naxan yamarixi ɛ ma, ɛ yi siga
ala gbɛtɛne batudeni, ɛ yi ɛ xinbi sin e xa,
Alatala xɔlɔma nɛn ɛ ma, ɛ yi halagi sinma
bɔxɔ faɲini ito yi, a dɛnaxan fixi ɛ ma."

24

Yosuwe yi yamaan kawandi

1 Yosuwe yi Isirayila bɔnsɔnne birin max-
ili a e xa malan Siken yi, fonne nun man-
gane nun kitisane nun kuntigine, e birin
yi fa Ala yɛtagi. 2 Yosuwe yi a fala yamaan
birin xa, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito
nan falaxi, a naxa, 'A fɔlɔni nun, ɛ benbane
Tera nun a diine Iburahima nun Nahori, ne
yi dɔxi Efirati Baan bode fɔxɔn nan na, e
yi ala gbɛtɛne nan batuma. 3 N yi ɛ fafe
Iburahima tongo baan bode fɔxɔn na, n yi ti
a yɛɛ ra siga Kanan yamanan birin yi. N yi a
yixɛtɛne rawuya ayi, n Isiyaga fi a ma. 4 N yi
Yaxuba nun Esayu fi Isiyaga ma. N yi Seyiri
geya yiren fi Esayu ma, koni Yaxuba nun
a diine tan yi godo Misiran yamanani. 5 N
yi Musa nun Haruna rasiga, n yi ɲaxankata
wuyaxi dɔxɔ Misiran kaane ma. Na xanbi
ra, n yi ɛ ramini Misiran yamanani. 6 N to ɛ
benbane ramini Misiran yamanani, Misiran
kaane yi ɛ benbane sagatan wontorone nun
soone fari han Gbala Baani. 7 Ɛ benbane yi
e xui ramini Alatala ma, a yi dimin naso
ɛ nun Misiran kaane tagi. A yi baa igen
nadin Misiran kaane xun ma. N naxan liga
Misiran kaane ra, ɛ bata na to ɛ yɛɛn na. Ɛ
mɔn yi waxati xunkuye ti tonbonni.' "
8 "N yi ɛ xali Amorine yamanani Yurudɛn
sogeteden binni. E yi ɛ yɛngɛ, koni n yi e lu ɛ
sagoni. Ɛ yi e yamanan tongo, n yi e halagi ɛ
yɛɛ ra. 9 Siporo a dii Balaki, Moyaba mangan
fan yi keli, a yi Isirayila yɛngɛ. E yi Balami
xili, Beyori a dii xɛmɛna, alogo a xa fa ɛ
danga. 10 Koni n mi tin Balami xuiin namɛ, a
falan yi findi duban na ɛ xa. N yi ɛ ba Balaki
yii. 11 Ɛ yi Yurudɛn baani gidi, ɛ fa Yeriko
taani. Yeriko kaane yi ɛ yɛngɛ. Amorine
nun Perisine nun Kanan kaane nun Xitine
nun Girigasane nun Xiwine nun Yebusune
fan yi ɛ yɛngɛ, koni n yi e sa ɛ sagoni.
12 A luxi alo n yi ɲurine nan nadinma e ma
naxanye yi e kedima ɛ yɛɛ ra e nun Amorine
manga firinne. Ɛ silanfanne nun ɛ xanle xa
mi na ligaxi. 13 N yi yamanan so ɛ yii ɛ mi
naxan masɛgɛxi, e nun taane ɛ mi naxanye
tixi, ɛ dɔxi dɛnaxan yi iki. Manpa bogi binle
nun oliwi binle, ɛ mi naxanye sixi, ɛ ne nan
donma iki."
14 "Nayi, iki ɛ gaxu Alatala yɛɛ ra, ɛ yi a
batu fɛtareyaan nun lannayani. Ɛ benbane
yi alan naxanye batuma Baa Gbeen kidi ma
e nun Misiran yamanani, ɛ mɛ ne ra, ɛ yi
Alatala batu. 15 Koni xa a mi rafanɲɛ ɛ ma
ɛ Alatala batu, ɛ waxi naxan batu feni, ɛ
xa na sugandi to: Ɛ benbane alan naxanye
batuxi Baa Gbeen bode fɔxɔn na ba, hanma
Amorine alane ɛ dɔxi naxanye yamana yi

ba. Koni nxu nun n ma denbayana, nxu tan
Alatala nan batuma."
[16] Yamaan yi a yabi, e naxa, "Nxu mi nxu
mɛ Alatala ra mumɛ, nxu yi ala gbɛtɛne
batu! [17] Amasɔtɔ Alatala nan en ma Ala ra.
A tan nan en naminixi Misiran yamanani
konyiyani, en tan nun en benbane. A tan
nan kabanako fe gbeene liga en yɛɛ xɔri,
a yi en kantan en ma sigatiin birin yi,
e nun siyane yɛ en yi danguma naxanye
yamanaye yi. [18] Alatala bata siyane birin
kedi en yɛɛ ra, hali Amorin naxanye yi dɔxi
yamanani. Nxu fan Alatala nan batuma,
bayo a tan nan en ma Ala ra." [19] Yosuwe yi a
fala yamaan xa, a naxa, "Ɛ mi nɔɛ Alatala
batuɛ, bayo Ala sariŋanxin na a ra, Ala
xɔxɔlɔnxin na a ra. A mi diŋɛ ɛ matandine
nun ɛ yulubine ma. [20] Xa ɛ mɛ Alatala ra
waxatin naxan yi, ɛ yi ala gbɛtɛne batu, a
kelima nɛn ɛ xili ma, a yi gbalon nafa ɛ
ma, a yi ɛ birin naxɔri, hali a to fe faŋin
ligaxi ɛ xa." [21] Yamaan yi a fala Yosuwe xa, e
naxa, "Ɛn-ɛn de! Nxu Alatala nan batuma."
[22] Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, "Ɛ
bata findi ɛ yɛtɛ sereyaan na fa fala ɛ tan
nan Alatala sugandixi alogo ɛ xa a batu."
E yi Yosuwe yabi, e naxa, "Nxu bata findi
nxu serene ra." [23] Yosuwe mɔn yi a fala e
xa, a naxa, "Iki ɛ ala gbɛtɛne ba ɛ tagi. Ɛ
yi ɛ bɔŋɛne lu Alatala xa, Isirayilaa Ala."
[24] Yamaan yi a fala Yosuwe xa, e naxa, "Nxu
Alatala nan batuma en ma Ala, nxu yi a
xuiin suxu."
[25] Na lɔxɔni, Yosuwe nun yamaan yi
layirin xidi. A yi tɔnne nun sariyane so e
yii Siken yi. [26] Yosuwe yi na feene birin sɛbɛ
Ala Sariya Kitabun kui. A yi gɛmɛ gbeen
tongo, a yi a dɔxɔ wariin bun ma Alatala
yire sariŋanxin dɛnaxan yi. [27] Yosuwe yi
a fala yamaan birin xa, a naxa, "Ɛ bata
gɛmɛni ito to? A findima sereyaan nan na
en xili ma, bayo a luxi alo a bata falan birin
mɛ, Alatala naxan falaxi en xa. A findima
sereyaan na ɛ xili ma, alogo ɛ nama ɛ mɛ ɛ
Ala ra." [28] Na xanbi ra, Yosuwe yi yamaan
beŋin, birin yi siga e kɛɛ bɔxɔne yi.

Yosuwe a sayana
Kitisane 2.6-9

[29] Na to dangu, Nunu a dii Yosuwe, Alata-
laa walikɛɛn yi faxa a ŋɛɛ kɛmɛ ŋɛɛ fuun ma.
[30] E yi a maluxun a kɛɛ bɔxɔni Timanati-Sera
yi Efirami geya yireni, Gaasa geyaan kɔmɛn
fɔxɔni. [31] Isirayila yamaan yi Alatala batuma
Yosuwe a siimayaan waxatin birin yi, e nun
fonne siimayaan waxatin birin, naxanye
luxi Yosuwe faxan xanbini, naxanye bata
yi na wanle birin kolon Alatala naxan liga
Isirayila kaane xa.
[32] Isirayila kaane bata yi Yusufu xɔnna
naxanye xali keli Misiran yi, e yi sa ne
maluxun Siken yi Yaxuba dɛnaxan sara
Xamori a diine ma, Siken fafe, gbeti gbanan
kɛmɛ ra. Na yi findi Yusufu bɔnsɔnna kɛɛn
na. [33] Harunaa dii Eleyasari yi faxa. E yi a
maluxun Gibeya yi a dii xɛmɛn Finexasi a
geyaan fari dɛnaxan so a yii Efirami geya
yireni.

Kitisane
Kitisane Fe Taruxuna

Benun manga singen xa dɔxɔ Isirayila kaane xun na, kitisane nan yi tima Isirayila kaane yɛɛ ra. Na waxatini, yaxune na yi e yigbɛtɛn, Ala yi muxu kɛndɛna nde rakelima nɛn alogo a xa Alaa yamaan nakisi. Na kanna mɔn yi mangayaan ligama nɛn Alaa yamaan xun na han waxati. Kitisani itoe taruxune nan yɛbaxi Kitabun yireni ito kui.

Kitabun yireni ito yitaxunxi nɛn dɔxɔde saxan: A singen feene nan falama lan Isirayila kaane dɔxɔ feen ma Kanan yamanani han Yosuwe faxa waxatina (Keli Kitisane sora 1.1 ma han 2.10). A firinden kui, Alaa yamaan luma tinxintareyaan nan ligɛ Ala ra han Ala yi e so e yaxune yii. Na xanbi ra, e yi Ala maxandi malina fe ra, a yi muxuna nde sugandi, naxan findɛ e xunba muxun na. Na yɛɛratine yi xili nɛn fa fala a kitisane. (Keli Kitisane sora 2.11 ma han 16.31). A saxanden taruxu firin nan yɛbama naxan a yitama fa fala Isirayila kaane bata e makuya Alaa sariyan na pon! (Keli Kitisane 17 ma han 21). Na yire saxandena a yitama a Alaa yamaan yi waxi lu feni mangana nde bun benun e xa lu e yɛtɛ ma, e lu makuyɛ Ala ra.

Isirayila kaane yi dɔxɔ Kanan yi

1 Yosuwe faxa xanbini, Isirayila kaane yi
Alatala maxɔdin, e naxa, "Nde singe kelima
nxu yɛ be, siga Kanan kaane yɛngɛdeni?"
2 Alatala yi e yabi, a naxa, "Yuda bɔnsɔnna
muxune lan e siga, n bata yamanan so e
yii." 3 Yuda bɔnsɔnna muxune yi a fala e
ngaxakedenne, Simeyɔn bɔnsɔnna muxune
xa, e naxa, "Dɛnaxan soxi nxu yii, en birin
xa siga mɛnni, en sa Kanan kaane yɛngɛ. Na
xanbi ra, en birin mɔn sigɛ ɛ konni dɛnaxan
soxi ɛ yii." Nayi, e nun Simeyɔn bɔnsɔnna
muxune yi siga. 4 Yuda bɔnsɔnna muxune yi
siga yɛngɛ sodeni, Alatala yi Kanan kaane
nun Perisine sa e sagoni, e yi muxu wuli
fu faxa Beseki taani. 5 E sa Adoni-Beseki li
Beseki taani, e yi a yɛngɛ. Nayi, e yi Kanan
kaane nun Perisine nɔ. 6 Adoni-Beseki yi
a gi, koni e yi a sagatan, e sa a suxu, e yi
a yii konkoribaan nun a san konkoribaan
sɛgɛ a ra. 7 Adoni-Beseki yi a fala, a naxa,
"Manga yii konkoribaan bolonxin nun san
konkoribaan bolonxi tonge solofere nan yi
n ma donse dɔnxɛn donma n ma tabanla
bun nun, koni iki Ala bata n saren fi n
kɛwanla ra." E yi siga a ra Yerusalɛn yi, a
sa faxa mɛnni.

8 Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga
Yerusalɛn taan xili ma, e yi na tongo, e
yi a muxune faxa silanfanna ra, e tɛɛn so
taan na.* 9 Yuda bɔnsɔnna muxune mɔn yi
siga Kanan kaane fan yɛngɛdeni naxanye yi
dɔxi geya yiren nun Negewi tonbon yiren
nun geyadi yireni sogegododen binni.

10 Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga Kanan
kaane xili ma naxanye yi dɔxi Xebiron
taani, dɛnaxan yi xili nun Kiriyati-Aruba.
E yi Sɛsayi nun Aximan nun Talamayi
bɔnsɔnne muxune nɔ. 11 E yi keli mɛnni, e
yi siga Debiri kaane fan xili ma. Debiri taan
yi xili nɛn nun Kiriyati-Seferi. 12 Kalebi yi a
fala, a naxa, "Naxan na Kiriyati-Seferi taan
yɛngɛ, a yi a nɔ, n nan n ma dii tɛmɛna
Akasa fima nɛn na kanna ma." 13 Kalebi
xunyɛn Kenasi a dii xɛmɛna Otiniyɛli yi
taan yɛngɛ, a yi a nɔ. Kalebi yi a dii tɛmɛna
Akasa fi a ma a ɲaxanla ra. 14 Akasa to dɔxɔ
Otiniyɛli xɔn, a yi Otiniyɛli radin alogo a xa
a fala Akasaa fafe xa a xa xɛɛ bɔxɔna nde so
a yii. Akasa to godo a sofanla fari, Kalebi yi
a maxɔdin, a naxa, "Nanse xɔli i ma?" 15 A
yi a yabi, a naxa, "Tin fe keden ma n xa,
amasɔtɔ i bata bɔxɔ xaren fi n ma naxan
yamanan yiifanna mabinni. Iki, i mɔn xa
tigine fi n ma." Kalebi yi tigi yirene so a yii,
ndee laben na ndee faxan na.

16 Musa bitanna Keni bɔnsɔnna muxune
yi keli Tugu Taani, e nun Yuda bɔnsɔnna
muxune. E birin yi sa dɔxɔ Yuda tonbonni
Aradi taan yiifari fɔxɔni yama gbɛtɛye tagi.

17 Yuda bɔnsɔnna muxune nun e ngax-
akedenne Simeyɔn bɔnsɔnna muxune yi
siga Kanan kaane yɛngɛdeni Sefata taani.
E yi na taan naxɔri, e yi mɛnna xili sa
Xoroma.† 18 Yuda bɔnsɔnna muxune mɔn
yi Gasa taan nun a rabilinne nɔ, e nun
Asikalɔn taan nun a rabilinne nun Ekirɔn
taan nun a rabilinne. 19 Alatala yi Yuda
bɔnsɔnna muxune mali, e yi na geya yiren
findi e gbeen na, koni e mi muxune nɔ

* 1:8: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. "Halagina."

† 1:17: Xoroma, e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala

naxanye yi dɔxi lanbanni, bayo yɛngɛ so wontoron wure daxine nan yi ne yii.

20 E yi Xebiron taan so Kalebi yii alo Musa a fala kii naxan yi. A yi Anaki a dii saxanne taane ba e yii.

21 Yebusu kaan naxanye yi dɔxi Yerusalɛn yi, Bunyamin bɔnsɔnna muxune mi bɔxɔn ba ne yii. Yebusu kaane dɔxi Yerusalɛn yi Bunyamin bɔnsɔnna muxune tagi han to.

22 Yusufu bɔnsɔnna muxune fan yi siga Betɛli taan yɛngɛdeni, Alatala yi lu e xɔn. 23 E xɛrane nan nasiga Betɛli taan nakɔrɔsideni singen. Betɛli taan yi xili nɛn nun Lusi. 24 Xɛrane yi xɛmɛna nde to kelɛ taani, e yi a fala a xa, e naxa, "Nxu nɔɛ soɛ taani kii naxan yi, na yita nxu ra. Nxu hinanma i ra nɛn." 25 A yi na yita e ra. Nayi, Yusufu bɔnsɔnna muxune yi sa taan muxune birin faxa silanfanna ra, koni e yi na xɛmɛn nun a denbayaan lu e nii ra. 26 Na xanbi ra, na xɛmɛn yi siga Xiti kaane yamanani. A sa taana nde ti mɛnni, a yi na xili sa Lusi, na xinla mɔn mɛnna xun ma han to.

27 Manase bɔnsɔnna muxune mi Beti-Seyan kaane nun e rabilinna muxune kedi, e nun Taanaki kaane nun Dɔrɔ kaane nun Yibeleyami kaane nun Megido kaane nun e rabilinne. Kanan kaane yi lu yamanani. 28 Isirayila kaane to sɛnbɛ sɔtɔ, e Kanan kaane findi e konyine ra, koni e mi e kedi mumɛ. 29 Efirami bɔnsɔnna muxune mi Kanan kaane kedi naxanye yi dɔxi Geseri taani. Kanan kaane mɔn dɔxi Efirami bɔnsɔnna muxune tagi Geseri taani. 30 Sabulon bɔnsɔnna muxune mi Kitiron kaane kedi, e nun Nahaloli kaane. Kanan kaane yi lu Sabulon bɔnsɔnna muxune tagi, koni e yi lu konyiyani.

31 Aseri bɔnsɔnna muxune mi Ako kaane kedi, e nun Sidɔn muxune nun Axalaba kaane nun Akisibu kaane nun Xeleba kaane nun Afiki kaane nun Rexobo kaane. 32 Nanara, Aseri bɔnsɔnna muxune yi dɔxɔ Kanan kaane tagi yamanani.

33 Nafatali bɔnsɔnna muxune mi Beti-Semɛsi kaane kedi, e mi Beti-Anata kaane kedi, e lu dɔxi Kanan yamanan muxune yɛ, koni Beti-Semɛsi kaane nun Beti-Anata kaane yi lu konyiyani.

34 Amorine yi Dan bɔnsɔnna muxune lu geya yirene yi, e mi tin e xa godo lanbanni. 35 Amorine yi wa lu feni Xeresi geyaan fari e nun Ayalɔn taan nun Salabimi taani. Koni na xanbi ra, Yusufu bɔnsɔnna muxune yi sɛnbɛn sɔtɔ, e yi e nɔ, e findi e konyine ra. 36 Amorine yamanan danna yi fɔlɔxi Tali Geyaan nan ma siga han Sela taan xanbi ra.

2

Yama tinxintarena fe

1 Alatalaa malekan yi keli Giligali yi, siga Bokin yi, a yi a fala, a naxa, "N bata ɛ ramini Misiran yi. N yi siga ɛ ra yamanani n na ɛ benbane tuli sa naxan na, n naxa, 'N mi n ma layirin kalɛ en tagi mumɛ. 2 Koni, ɛ tan nama layirin xidi ɛ nun yamanani ito muxune tagi, ɛ yi e saraxa gandene kala.' Koni, ɛ mi ɛ tuli mati n na. Nanfera ɛ ito ligaxi? 3 Nayi, n xa a fala ɛ xa, a n mi fa e kedima ɛ bun. E luma nɛn ɛ fɛma, e alane yi lu alo luti ratixine ɛ yɛɛ ra." 4 Alatalaa malekan to yelin falani itoe tiyɛ Isirayila kaane xa, yamaan yi gbelegbele fɔlɔ sununi. 5 E yi mɛnna xili sa "Bokin,"* e yi saraxane ba Alatala xa mɛnni.

Yosuwe a saya fena

6 Yosuwe yi yamaan naxɛtɛ, Isirayila bɔnsɔnne muxune birin yi sa e kɛ bɔxɔn tongo. 7 Yamaan wali nɛn Alatala xa Yosuwe a siimayaan birin yi, e nun fonne siimayane yi naxanye luxi Yosuwe xanbini, naxanye Alatala wali xɔnne to Isirayila bɔnsɔnne muxune xa. 8 Nunu a dii xɛmɛn Yosuwe, Alatalaa walikɛɛn faxa a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nan ma. 9 E yi a maluxun a kɛ bɔxɔni Timanati-Xeresi yi, Efirami geya yireni, Gaasa geyaan kɔmɛnna ma. 10 A waxatin muxune birin yi faxa, mayixɛtɛ gbɛtɛye yi mini naxanye mi yi Alatala kolon, e nun a feen naxanye liga Isirayila bɔnsɔnne muxune xa.

11 Nayi, Isirayila bɔnsɔnne muxune yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi, e yi Baali sawurane batu. 12 E yi e mɛ Alatala ra, e benbane Ala naxan e ramini Misiran yi, e bira e rabilinna muxune alane fɔxɔ ra, e yi e xinbi sin ne bun, e yi Alatala raxɔlɔ. 13 E yi e mɛ Alatala ra, e yi Baali batu e nun Asitarate suxurene.

14 Alatala yi xɔlɔ Isirayila bɔnsɔnne muxune ma. A yi e sa kala tiine sagoni, a yi e so e yaxune yii naxanye yi e rabilinxi, e

* 2:5: Bokin, e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala "Wugalane."

mi fa e yaxune nɔ sɔnɔn. 15 E na yi siga
yɛngɛni waxati yo yi, Alatala mi yi nɔ fima
e ma, alo Alatala a kɔlɔ e xa kii naxan yi.
E yi lu sununi. 16 Nayi, Alatala yi kitisane
rasiga e ma, naxanye e ba kala tiine yii.
17 Koni, e mi e tuli mati e kitisane ra, e lu
Ala yanfɛ ala gbɛtɛne batun xɔn naxan yi
luxi alo yalunyana Ala yɛtagi,† e yi e xinbi
sin e bun. E yi xɛtɛ e benbane kiraan fɔxɔ
ra mafurɛn naxanye yi Alatalaa yamarine
suxi. 18 Alatala na yi kitisana nde rasiga e ma
waxati yo yi, Alatala yi luma nɛn na kitisaan
xɔn. Ala yi e ba e yaxune sagoni na kitisana
siimayaan birin yi, bayo e kininkininna yi
Alatala suxuma nɛn e yaxune fe ra, naxanye
yi e ɲaxankataxi. 19 Koni, kitisaan to faxa,
yamaan mɔn yi tantan dangu e benbane ra,
e yi bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi ne batu, e
yi e xinbi sin e bun, e mi tin xɛtɛ e fe ɲaxine
nun bɔŋɛ xɔdɛxɛn fɔxɔ ra.

20 Nayi, Alatala yi xɔlɔ Isirayila bɔnsɔnne
muxune ma, a naxa, "Bayo siyani ito bata n
ma layirin kala, n naxan tongo e benbane
xa, bayo e mi n xuiin suxi, 21 n fan mi
fa siya yo kedima e yɛɛ ra sɔnɔn Yosuwe
naxanye lu benun a xa faxa. 22 N na Isirayila
bɔnsɔnne muxune kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma na kii
nin, alogo n xa a kolon xa e n tan Alatala
sagoon ligɛ, alo e benbane a liga kii naxan
yi." 23 Nayi, Alatala yi siyane lu yamanani
Yosuwe naxanye lu na benun a xa faxa, a
mi ne kedi sasani.

3

1 Alatala siyani itoe nan lu dɔxi yamanani
alogo Ala xa Isirayila bɔnsɔnne muxune
kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ naxanye mi yi na Isirayila
kaane Kanan kaane yɛngɛ waxatin naxan
yi. 2 Ala yi waxi nɛn, mayixɛtɛ nɛnɛn nax-
anye munma yi yɛngɛn so singen, ne xa e
maxaran yɛngɛ sodeni. 3 Siyani itoe nan
lu yamanani: Kuntigi suulunna naxanye
yi Filisitine xun na nun Kanan kaane nun
Sidɔn kaane nun Xiwin naxanye yi dɔxi
Liban geya yireni, keli Baali-Xerimon geya
yiren ma siga han Lebo-Xamata taana.

4 Alatala Isirayila bɔnsɔnne muxune
fɛsɛfɛsɛ ne nan xɔn, alogo a xa a kolon xa e
Alatalaa yamarine suxɛ, a naxanye yamari
e benbane ma fata Musa ra. 5 Isirayila
bɔnsɔnne muxune yi lu dɔxi Kanan kaane
nun Xiti kaane nun Amorine nun Perisine
nun Xiwine nun Yebusu kaane tagi. 6 E yi
e dii tɛmɛne tongo e ɲaxanle ra, e yi e dii
tɛmɛne fi e ma, e yi e alane batu.

Isirayila kitisana, Otiniyɛli

7 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Isiray-
ila kaane yi na liga, e yi ɲinan Alatala
xɔn, e Ala, e yi Baali nun Asera batu.
8 Alatala yi xɔlɔ Isirayila kaane ma, a yi
e lu Mesopotamiya kaane mangan Kusan-
Risatayin sagoni. E yi lu Kusan-Risatayin
bun ma ɲɛɛ solomasɛxɛ. 9 Isirayila kaane yi
e xuiin namini Alatala ma, Alatala yi marak-
isi tiina nde fi Isirayila kaane ma naxan e
rakisi, Kenasi a dii xɛmɛna Otiniyɛli, Kalebi
xunyɛna. 10 Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo
a ma. A yi findi Isirayila kitisaan na. A
yi siga yɛngɛni. Alatala yi Mesopotamiya
mangan Kusan-Risatayin sa Otiniyɛli sag-
oni, a yi Kusan-Risatayin nɔ. 11 Ɲɛɛ tonge
naanin, bɔŋɛ xunbenla yi lu yamanani han
Kenasi a dii xɛmɛna Otiniyɛli yi faxa.

Isirayila kitisana, Ehudu

12 Isirayila kaane mɔn yi fe ɲaxin liga
Alatala yɛɛ ra yi. Nanara, Alatala yi
Moyaba mangana Egilon sɛnbɛ so Isirayila
kaane xili ma. 13 Egilon nun Amonine nun
Amalɛkine yi e malan siga Isirayila kaane
yɛngɛdeni, e sa Tugu Taan suxu. 14 Ɲɛɛ fu
nun solomasɛxɛ, Isirayila kaane dɔxi Moy-
aba mangana Egilon ma nɔɔn bun.

15 Isirayila kaane mɔn yi e xui ramini
Alatala ma, Alatala yi marakisi tiina nde so
e yii, Geraa dii xɛmɛna Ehudu, Bunyamin
bɔnsɔnni. Kɔmɛnmaan nan yi a ra. Isirayila
kaane yi finma sena ndee so a yii alogo a xa
sa a so Moyaba mangana Egilon yii. 16 Ehudu
yi silanfanna dɛ firin kanna nde rafala a
yɛtɛ xa, a kuyana nɔngɔnna yɛ keden, a yi
a xidi a yiifari ma danban ma wantanna
bun ma. 17 A sa na finma seene so Moyaba
mangana Egilon yii. Egilon yi findixi muxu
fati bɛndɛ gbeen nan na. 18 Na finma seene
yi muxun naxanye xun ma, Ehudu to yelin
na soɛ mangan yii, a yi ne raxɛtɛ. 19 Koni, e
to suxurene yiren li Giligali yi, a tan yi xɛtɛ,
a naxa, "Mangana! Wundo xɛrayana nde n
yii i xa." Mangan yi a fala a muxune xa, a

† 2:17: Na yanfan luxi nɛn alo yalunyana Ala yɛɛ ra yi bayo Ala waxi a yamaan xa tinxin a xa alo ɲaxanla lan a xa tinxin a xɛmɛn xa kii naxan yi.

naxa, “ɛ dundu!” Muxun naxanye birin yi
a fɛma, ne birin yi mini. 20 Nayi, Ehudu yi
a maso mangan na, a dɔxi kore banxin kui,
foye faɲin yi dɛnaxan yi a kedenna xili yi.
Ehudu yi a fala, a naxa, “Alaa falana n xɔn
lan i ma.” Egilon yi keli a dɔxɔdeni. 21 Nayi,
Ehudu yi silanfanna botin a kɔmɛnna ra
a yiifari ma danban ma, a yi Egilon kuiin
sɔxɔn. 22 Silanfanna fɛɛn yɛtɛɛn yi so, Egilon
fatin turen yi so silanfanna ma, bayo a mi
silanfanna botin a kuini.

23 Nayi, Ehudu yi dɛɛn sɔxɔn a xun ma, a yi
mini xanbi binni. 24 A siga xanbini, mangana
walikɛne yi fa Egilon matodeni, e yi a to
a kore banxin dɛɛne yi sɔxɔnxi. E yengi
yi a ma a mangan yi a yɛtɛ nan suturama
banxini. 25 E yi bu han, bayo mangan mi
yi dɛɛn nabima, e yi dɛɲinna tongo, e na
rabi. E yi e mangan faxaxin li saxi bɔxɔni.
26 E yi tixi waxatin naxan yi, Ehudu tan yi
yanfanma tun, a dangu suxurene yiren na,
a siga a giyɛ Seyira taani. 27 A to so mɛnni, a
xɔtaan fe Efirami geyane yi. Isirayila kaane
yi e malan a fɛma geyane ma, a yi findi e
xunna ra. 28 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bira
n fɔxɔ ra, bayo Alatala bata Moyaba kaane
sa ɛ sagoni, ɛ yaxune.” Na ma, e yi bira
a fɔxɔ ra, e yi Yurudɛn baan kirane suxu
siga Moyaba binni, e mi fa tin muxu yo xa
dangu. 29 Na lɔxɔni, e yi Moyaba sɛnbɛmaan
muxu wuli fu faxa. Muxu yo mi a yimini.
30 Moyaba kaane lu fɔlɔ Isirayila kaane nɔɔn
bun ma na lɔxɔn nin. Na xanbi ra, yamanan
yi lu bɔɲɛ xunbenli ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ.

Isirayila kitisana, Samagara

31 Ehudu danguxina, Anataa dii xɛmɛn
Samagara nan fa. A yi Filisitine muxu kɛmɛ
sennin faxa ɲinge gbɛngbɛn wuren na. Na
fan yi Isirayila rakisi.

4

Kitisa ɲaxanla Debora fe

1 Ehudu faxa xanbini, Isirayila kaane mɔn
yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. 2 Alatala
yi e sa Kanan mangan Yabin sagoni, naxan
yi mangayani Xasori taani. A sofa kunti-
gin yi xili nɛn Sisera. A yi dɔxi Xaroseti-
Hagoyin taan nin. 3 Isirayila kaane yi e
xui ramini Alatala ma, amasɔtɔ yɛngɛ so
wontoron wure daxin kɛmɛ solomanaanin
nan yi Yabin yii. Xabu ɲɛɛ mɔxɔɲɛ, a
Isirayila kaane ɲaxankatama.

4 Na waxatini, Lapidoto a ɲaxanla Debora,
nabi ɲaxanla nan yi kitin sama Isirayila
yamanani. 5 A yi dɔxi tugu binla nde nan
bun Rama taan nun Betɛli taan tagi Efi-
rami geya yireni. E yi na yiren xili sa a
Deboraa Tuguna. Isirayila kaane yi sigama
nɛn a fɛma kitisadeni. 6 Lɔxɔna nde, a yi
Abinowan ma dii xɛmɛn Baraka xili, naxan
yi kelixi Kedesi taani Nafatali yamanani. A
yi a fala a xa, a naxa, “Alatala yamarini ito
nan fixi i ma, Isirayilaa Ala, a naxa, ‘Siga
Taboro geya yireni, ɛ nun muxu wuli fu
Nafatali bɔnsɔnni e nun Sabulon bɔnsɔnni.
7 N Yabin ma sofa kuntigin Sisera radinma
nɛn i ma Kison baan dɛ e nun a wontorone
nun a ganla, n yi e sa i sagoni.’ ” 8 Baraka yi
a fala Debora xa, a naxa, “Xa en birin na
a ra, n sigɛ. Koni, xa en birin mi a ra, n
mi sigama.” 9 A yi a yabi, a naxa, “En birin
sigɛ, koni i mi binye sɔtɔma na yɛngɛni,
amasɔtɔ Alatala fama Sisera sadeni ɲaxanla
nan sago yi.” Debora yi keli, e nun Baraka
yi siga Kedesi taani. 10 Baraka yi Sabulon
bɔnsɔnna muxune nun Nafatali bɔnsɔnna
muxune maxili Kedesi yi, muxu wuli fu yi
bira a fɔxɔ ra. Debora fan yɛtɛɛn yi siga a
fɔxɔ ra.

11 Nba, Keni kaan Xeberi bata yi keli Keni
kaan bonne fɛma, Musa bitanna Xobabi
bɔnsɔnna, a bata yi sa a bubun ti wudi
gbeen bun Saananimi yi Kedesi taan fɛma.

12 Abinowan ma dii xɛmɛn Sisera yi a mɛ
a Baraka bata fa Taboro geyaan ma. 13 Sisera
yi yɛngɛ so wontoron wure daxin kɛmɛ
solomanaanin nun a sofane birin malan
Xaroseti-Hagoyin yi, e yi siga Kison baan
dɛ. 14 Nayi, Debora yi a fala Baraka xa, a
naxa, “Keli, bayo Alatala Sisera sama nɛn
i sagoni to. Alatala tixi i yɛɛ ra.” Baraka
yi godo Taboro geyaan ma, muxu wuli fu
biraxi a fɔxɔ ra. 15 A yi sa Sisera yɛngɛ,
Alatala yi Sisera ragi Baraka yɛɛ ra, a yi a
wontorone nun a ganla birin halagi silan-
fanna ra. Sisera yi godo a wontoron kui, a
yi a gi a sanni. 16 Baraka yi wontorone nun
ganla kedi han Xaroseti-Hagoyin yi. Siseraa
ganla birin yi faxa silanfanna ra, hali muxu
kedenna a mi lu.

17 Koni, Sisera yi a gi a sanni, a siga Keni
kaan Xeberi a ɲaxanla Yayeli a bubuni, bayo
bɔɲɛ xunbenla yi Xasori mangan Yabin nun
Keni kaan Xeberi a denbayaan tagi. 18 Yayeli
yi mini Sisera yɛɛ ra, a yi a fala a xa, a

naxa, “N kanna, so be, so n konni, hali i mi
gaxu.” A yi so a bubuni, Yayeli yi a luxun
bitinganna bun. 19 A yi a fala ɲaxanla xa, a
naxa, “Yandi, n ki igeni, min xɔnla n na.” A
yi nɔnɔ kundin nabi, a yi a ki nɔnɔni, a mɔn
yi a xunna so. 20 Sisera mɔn yi a fala ɲaxanla
xa, a naxa, “Siga i ya bubun dɛ ra. Xa
muxuna nde fa i maxɔdin, a naxa, ‘Muxuna
nde be ba?’ I xa na kanna yabi, i naxa,
‘Ɛn-ɛn.’ ” 21 Koni, Xeberi a ɲaxanla Yayeli yi
bubun wudi ralemunxina* nde tongo e nun
dɛɛramana, a yi a maso a ra, a yi wudin
gbangban a xunni, a sa mini bɔxɔni. Sisera
xadanxin yi saxi, a xima, a yi a faxa. 22 Bayo
Baraka yi Sisera sagatanma, Yayeli yi mini
a ralandeni, a yi a fala a xa, a naxa, “Fa be, i
xɛmɛn naxan fenma, n xa fa a yita i ra.” A
yi so a konni, a sa Sisera faxaxin li saxi na,
wudin sɔtixi a xunni.
23 Na lɔxɔni, Ala yi Kanan mangan Yabin
nayarabi Isirayila kaane yɛɛ ra. 24 Isirayila
kaane yi sɛnbɛn sɔtɔ Kanan mangan Yabin
fari han e yi a raxɔri.

5

Deboraa bɛtina

1 Na lɔxɔni, Debora nun Baraka, Abi-
nowan ma dii xɛmɛn yi bɛtin ba e bode xɔn,
e naxa,
2 “Sofane yitɔnxi yɛngɛ so xinla ma Isirayila
yi,
yamaan tinxi e xa siga yɛngɛni,
tantunna xa fi Alatala ma!
3 Ɛ tan mangane! Ɛ tan kuntigine,
ɛ tuli mati!
N bɛtin bama nɛn,
n bɛtin bama nɛn Alatala xa.
N na Alatala tantunma nɛn bɛtini, Isirayilaa
Ala.
4 Alatala, i to keli Seyiri yi,
i to keli Edɔn yamanani,
bɔxɔn yi xuruxurun,
kundaan yi findi igen na,
tule gbeen yi fa.
5 Geyane yi xuruxurun Alatala yɛtagi,
Sinayi geyana Alatala yɛtagi,
Isirayilaa Ala.
6 Anataa dii xɛmɛn Samagara waxatini,
Yayeli waxatini,
kira gbeene bata yi rabeɲin,
sigatine yi sigama kiradine nan xɔn.
7 Taane bata yi rabeɲin Isirayila yi.
E yi kalaxi
han n tan Debora fa waxatin naxan yi,
n yi fa findi Isirayila kaane nga ra.
8 E bata yi ala gbɛtɛne sugandi.
Nayi, yɛngɛn yi keli e taane yi,
koni, yɛ masansan wure lefana
hanma tanban mi yi toɛ muxu kedenna yii
muxu wuli tonge naaninna yɛ Isirayila yi.”

9 “N bɔɲɛna Isirayila sofa kuntigine fɔxɔ ra,
e nun muxun naxanye tinxi e xa siga
yɛngɛni.
Tantunna Alatala xa!
10 Ɛ tan naxanye ɛ masiga tima sofali fixɛne
fari,
ɛ tan naxanye dɔxi dagine ma,
ɛ tan naxanye sigan tima kirane xɔn,
ɛ tuli mati 11 ige maxanle xuiin na
ige ramaradene yi.
E Alatalaa tinxinyana fe falama,
a wali faɲine Isirayila kuntigine xa!
Nayi, Alatalaa yamaan bata sa dɔxɔ taane so
dɛɛne ra.
12 E yi a fala, e naxa,
‘Xulun, xulun!
Debora, xulun!
Xulun, xulun! I bɛtin ba!
Xulun! Baraka, xulun!
Abinowan ma dii xɛmɛna,
i sa fa i ya kasorasane ra!’
13 Nayi, naxanye lu e nii ra,
ne yi siga kuntigine fɔxɔ ra,
Alatalaa yamaan yi e malan n fɛma,
siga sofa kɛndɛne xili ma.
14 Efirami bɔnsɔnna muxuna ndee yi fa
naxanye Amalɛkine nɔ.
Bunyamin bɔnsɔnna muxune fan yi biraxi i
fɔxɔ ra.
Kuntigine yi keli Makiri yi siga yɛngɛni.
Sofa kuntigine yi fa sa keli Sabulon
bɔnsɔnni.
15 Isakari kuntigine yi bira Debora fɔxɔ ra,
Isakari bɔnsɔnna muxune yi biraxi Baraka
nan fɔxɔ ra,
e godo lanbanni mafurɛn!
Koni, matandi gbeen yi lu Rubɛn bɔnsɔnni.
16 Nanfera i luxi sansanne kui
i lu xuruseene wuga xuiin namɛ?
Matandi gbeen yi lu Rubɛn bɔnsɔnni.
17 Galadi kaane yi lu Yurudɛn baan kidi ma!

* 4:21: Bubun wudi ralemunxin sifani ito findixi tami dungin nan na naxan yi gbangbanma bɔxɔni bubun bun tiine xidi seene ra.

Nanfera Dan kaane luxi kunkine dɛxɔn?
Aseri kaane yi lu dɔxi baan dɛ,
e lu dɔxi kunki tideni so dɛɛne ra.
18 Sabulon bɔnsɔnna muxune tan yi tin sayaan ma yɛngɛni,
Nafatali bɔnsɔnna muxune fan na kiini xɛɛne ma."

19 "Mangane fa nɛn,
e yi yɛngɛn so.
Nayi, Kanan mangane yi yɛngɛn so Taanaki yi,
Megido tigine dɛxɔn,
koni, e mi gbeti yo tongo,
e mi sese sɔtɔ yɛngɛni.
20 Sarene yi yɛngɛn so kore xɔnna ma,
e yi Sisera yɛngɛ e funfuni.
21 Kison baa igen yi en yaxune xali,
Kison baa igen naxan yi minima
xabu a fɔlɔni.
I wɛkilɛ! En siga yɛngɛni!
22 Nayi, soone torone xuiin yi mini,
e danguma e giyɛ,
e tuganma alo soo sɛnbɛmane.
23 Alatalaa malekana nde yi a fala, a naxa,
'Dangan Meroso taan xa,
ɛ a muxune danga,
bayo e mi fa walixi Alatalaa fe ra,
e mi fa Alatalaa sofa kɛndɛne malixi.'
24 Duban Yayeli xa dangu ɲaxanle birin na
Xeberi a ɲaxanla, Keni kaana!
Dubana a xa ɲaxanle tagi
naxanye dɔxi bubune kui!
25 Sisera bata igen maxɔdin,
a yi nɔnɔn so a yii!
A yi fɛnɛn so a yii igelengen faɲin kui.
26 A yi wudi ralemunxin suxu a kɔmɛnna ra,
a yi a gbangban dɛɛramaan na a yiifanna ra,
a yi Sisera garin,
a yi a xunna sɔxɔn,
a yi a xunni koren,
a yi a yibɔ.
27 A yi bira a san bun,
a yi bira, a lu saxi a bun,
a yi bira a san bun,
a salaxun dɛnaxan yi a bira,
a lu mɛnna nin a faxa."

28 "Sisera nga yi a yɛɛn namini banxin foye soden na,
a yi a fala, a naxa,
'Nanfera, a yɛngɛ so wontoron bata bu,
a mi fama?
Nanfera a wontorone bata madiganɲɛ ayi?'
29 A kuntigi ɲaxalan xaxilimane yi a yabi ito ra
hali a tan fan yɛtɛɛn yi naxan mirixi, e naxa,
30 'Sofane seene nan tongoxi yɛngɛni,
yanyina nde e ne nan taxunma,
sofa keden, sungutun keden hanma firin.
E dugi kɛndɛne nan tongoxi Sisera xa,
dugi faɲi sɔxɔnxine,
kɔɛ mafilin faɲi sɔxɔnxine Sisera xa.' "

31 "Alatala, a yi lan nun,
i yaxune birin xa faxa
alo Sisera faxaxi kii naxan yi.
Koni, i rafan naxanye ma
ne xa lu alo sogen na te sɛnbɛni."
Yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli ɲɛɛ tonge naanin.

6

Gedeyɔn

1 Isirayila kaane mɔn yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. Nayi, Alatala yi e sa Midiyan kaane sagoni ɲɛɛ solofere. 2 Midiyan kaane yi Isirayila kaane ɲaxankata. Na yi a liga Isirayila kaane yi sa dɔxɔ geya longonne nun faranne ra. 3 Isirayila kaane na yi sansine si waxati yo yi, Midiyan kaane nun Amalɛkine nun sogeteden binna xuruse rabane yi sa e yɛngɛma nɛn. 4 E yi fa dɔxɔ Isirayila yamanani, e yi e bɔxɔn sansine birin kala siga han Gasa taani, donseen nun yɛxɛɛne nun ɲingene nun sofanle, e mi sese luyɛ Isirayila yi. 5 E nɛma yi e xuruseene nun e bubune xalɛ Isirayila yi, e yi wuyama ayi nɛn alo tuguminne, e ɲɔgɔmɛne yi wuya han e yatɛn mi kolon, e yi fama nɛn yamanani, e kalan ti.

6 Midiyan kaane yi Isirayila findi yi-igelitɔne ra, Isirayila kaane yi e xui ramini Alatala ma. 7 E to e xui ramini Alatala ma lan Midiyan kaane ma, 8 Alatala yi nabina nde rasiga e ma. A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N tan nan ɛ raminixi Misiran yi, n yi ɛ ba konyiyani. 9 N tan nan ɛ baxi Misiran kaane nɔɔn bun, e nun naxanye birin yi ɛ ɲaxankatama, n yi e kedi ɛ yɛɛ ra, n yi e yamanan so ɛ yii. 10 N yi a fala ɛ xa, n naxa, 'N tan nan Alatala ra, ɛ Ala. Ɛ nama Amorine alane batu yamanani ɛ dɔxi dɛnaxan yi.' Koni, ɛ mi ɛ tuli mati n na."

11 Na xanbi ra, Alatalaa malekan yi fa, a yi
dɔxɔ konden bun Ofara taani, Yosa gbeen
yi dɛnaxan na, Abiyeseri xabilan muxuna.
A dii xɛmɛn Gedeyɔn yi murutun bɔnbɔma
manpa ige baden yinla ra, alogo Midiyan
kaane nama a to. 12 Alatalaa malekan yi
mini a xa, a yi a fala a xa, a naxa, "Alatala
i tan sofa kɛndɛn xɔn!" 13 Gedeyɔn yi a
yabi, a naxa, "N kanna, xa Alatala n xɔn,
nanfera ito ligama nxu ra? A wanle minɛn
nxu benbane naxanye fe fala nxu xa, e to
yi a falama, e naxa, 'Alatala xa mi nxu
raminixi Misiran yi ba?' Iki, Alatala bata
nxu rabeɲin, a nxu sa Midiyan kaane sag-
oni!"
14 Alatala yi a yɛɛ rafindi a ma, a naxa,
"Sɛnbɛn naxan i ra, ɛ nun na xa siga, i
sa Isirayila kaane ba Midiyan kaane yii,
n tan xa mi i rasigama ba?" 15 A yi a
yabi, a naxa, "N Marigina, n na Isirayila
rakisima di? N xabilan naxan yi, na xurun
Manase bɔnsɔnna yɛ, n tan nan mɔn dii
dɔnxɛn na n baba a denbayani." 16 Alatala
yi a yabi, a naxa, "N luma nɛn i fɔxɔ ra,
i yi Midiyan kaane birin faxa alo muxu
kedenna." 17 Gedeyɔn yi a yabi, a naxa,
"Taxamasenna yita n na naxan a yitama a
i tan nan falan tixi n xa. 18 N bata i mafan, i
nama i masiga be ra han n mɔn yi fa i fɛma,
n fa n ma saraxan sa i yɛtagi." Ala yi a fala,
a naxa, "N luma nɛn han i yi fa."
19 Gedeyɔn yi sa sii diina nde faxa, a yi
murutun kilo tonge saxan gan buru tetaren
na. A yi suben sa sangatanna kui, a yi sube
igen sa igelengenna kui, a fa e yita malekan
na konden bun ma. 20 Alaa malekan yi a
fala a xa, a naxa, "Suben nun buru tetaren
sa gɛmɛn fari, i sube igen bɔxɔn e fari."
Gedeyɔn yi na liga. 21 Alatalaa malekan
yi dunganna xunna sin suben nun buru
tetarene yi gɛmɛni fari. Tɛɛn yi mini gɛmɛni
a yi suben nun buru tetaren gan. Alata-
laa malekan yi tunun a ma. 22 Gedeyɔn
yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a
ra. Gedeyɔn yi gbelegbele, a naxa, "Ma-
rigina, Alatala! N bata Alatalaa malekan
to n yɛtagi!" 23 Alatala yi a fala a xa, a
naxa, "Lu bɔɲɛ xunbenli, i nama gaxu, i mi
fa faxama." 24 Gedeyɔn yi saraxa ganden
nafala Alatala xa mɛnni, a yi na xili sa a
"Alatala Nan Bɔɲɛ Xunbenla Ra." Na mɔn
Ofara yi han to, Abiyeseri xabilan muxune
taana.
25 Na kɔɛɛn yɛtɛɛn na, Alatala yi a fala
Gedeyɔn xa, a naxa, "I fafe a turaan firinden
tongo naxan ɲɛɛ solofere a ra. I yi Baali
suxure saraxa ganden kala, i fafe gbeen
dɛnaxan na. Asera gbindonna naxan a
fɛma, i yi na rabira. 26 I yi saraxa gande faɲin
ti Alatala xa geyani ito xuntagi, i ya Ala. I
yi turaan tongo, i tɛɛn so Asera gbindonna
ra, i naxan nabiraxi, i yi turaan suben sa
tɛɛni, a ba saraxan na." 27 Gedeyɔn yi muxu
fu tongo walikɛne yɛ, Alatala naxan falaxi,
a yi na liga. Koni, bayo a yi gaxuxi a fafe
a denbayaan yɛɛ ra e nun taan muxune, a
mi tin a ligɛ yanyin na, fɔ kɔɛɛn na. 28 Taan
muxune to keli xɔtɔnni, e yi a to Baali sux-
ure saraxa ganden kalaxi, Asera gbindonna
mi na naxan yi tixi a fɛma, turaan firinden
fan bata yi ba saraxa gan daxin na saraxa
ganden fari, dɛnaxan ti. 29 E yi a fala e
bode xa, e naxa, "Nde ito ligaxi?" E yi
maxɔdinna ti, e fe xɔnfenna ti. E yi a fala e
xa, e naxa, "Yosaa dii xɛmɛn Gedeyɔn nan
a ligaxi." 30 Nayi, taan muxune yi a fala
Yosa xa, e naxa, "I ya dii xɛmɛn namini,
nxu xa a faxa, bayo a bata Baali suxure
kiden nabira, a yi Asera gbindonna rabira
naxan yi tixi a fɛma." 31 Muxun naxanye yi
tixi Yosa fɛma, a yi ne yabi, a naxa, "Ɛ tan
nan Baali malima ba? Naxan yo na Baali
mali, na kanna faxama nɛn benun xɔtɔnni.
Xa ala nan Baali ra, a xa a yɛtɛ mali, bayo
a batuden bata rabira." 32 Na lɔxɔni, e yi
Gedeyɔn xili sa a Yerubali, e naxa, "Baali
yɛtɛɛn xa a yɛngɛ." E na fala nɛn bayo a bata
Baali kiden nabira.*

*Gedey*ɔn yi Ala maxandi

33 Midiyan kaane nun Amalɛkine nun so-
geteden binna xuruse rabane birin yi e
malan, e gidi Yurudɛn baan kidi ma, e sa
e malan Yɛsɛreli lanbanni. 34 Alatalaa Nii
Sariŋanxin yi godo Gedeyɔn ma, a yi xɔtaan
fe, Abiyeseri xabilan yi fa, e bira a fɔxɔ ra.
35 A yi xɛrane rasiga Manase yamanan birin
yi, alogo na muxune fan xa fa a fɔxɔ ra.
A mɔn yi xɛrane rasiga Aseri nun Sabulon
nun Nafatali yamanane yi, ne fan muxune
yi siga e ralandeni.

* 6:32: Yerubali, e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala, "Baali xa a yɛngɛ."

36 Gedeyɔn yi a fala Ala xa, a naxa, “I waxi
Isirayila rakisi feni n tan nan xɔn, alo i a
falaxi kii naxan yi. 37 Awa, n xa yɛxɛɛ kidi
xabe daxina nde sa lonna ma. Xa xiila sa
kidin nan tun na, bɔxɔn yi lu xaraxi, nayi
n na a kolonma nɛn a i Isirayila rakisima
nɛn n xɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.” 38 A
yi na liga. Na xɔtɔn bode, a yi keli xɔtɔn,
a yi kidini bundu, xiila naxan mini kidini,
igelengenna yɛ keden. 39 Gedeyɔn yi a fala
Ala xa, a naxa, “I nama xɔlɔ n ma, koni n
mɔn waxi a kolon feni kidin nan xɔn. Iki,
kidin xa lu yixaraxi, xiila yi bɔxɔni kun.”
40 Ala mɔn yi na liga na kɔɛɛn na. Kidin
gbansanna yi lu yixaraxi, bɔxɔn yi yikun.

7

Gedeyɔn yi Midiyan kaane nɔ

1 Gedeyɔn naxan mɔn yi xili Yerubali, na
nun yamaan naxan birin yi a fɔxɔ ra, e birin
yi keli xɔtɔn xɔtɔn, e sa e malan Harodi tigin
yireni. Midiyan kaane yi malanxi kɔmɛnna
ma lanbanni Morɛ geyaan dɛxɔn. 2 Alatala
yi a fala Gedeyɔn xa, a naxa, “I ya muxune
wuya. Na ma, n mi waxi Midiyan kaane
sa feni i sagoni, xanamu Isirayila kaane e
yɛtɛ matɔxɔma nɛn, e naxa, ‘Nxu tan nan
nxu yɛtɛ rakisixi.’ 3 Nayi, sa ito fala i ya
yamaan xa, i naxa, ‘Xa naxan gaxuxi, a
xuruxurunma, na kanna xa xɛtɛ, a keli Gal-
adi geyani keden na.’ ” Muxu wuli mɔxɔɲɛn
nun firin yi xɛtɛ, a yi lu muxu wuli fu ma.

4 Alatala yi a fala Gedeyɔn xa, a naxa,
“Yamaan mɔn gbo. E xali igen dɛ, n xa sa
muxune sugandi i xa mɛnni, n na naxanye
yita i ra, ɛ nun ne yi siga. N na a fala naxan
yo ma a nama siga, hali na kanna mi siga
i fɔxɔ ra.” 5 Nayi, Gedeyɔn yi yamaan xali
baan dɛ. Alatala yi a fala Gedeyɔn xa mɛnni,
a naxa, “Naxanye birin e felenma igen ma, e
yi e min alo barena, ne lu e danna, naxanye
birin e xinbi sinma e yi e min, i yi ne fan
lu e danna.” 6 Muxu kɛmɛ saxan yi e min e
yiine ra, yamaan dɔnxɛn yi e xinbi sin, e yi
e min. 7 Alatala yi a fala Gedeyɔn xa, a naxa,
“N na ɛ rakisima na muxu kɛmɛ saxanne
nan xɔn naxanye e minxi e yiine ra, n yi
Midiyan kaane sa i sagoni. Muxu dɔnxɛne
xa siga e konne yi.” 8 Gedeyɔn yi Isirayila
muxu dɔnxɛne fandane nun e xɔtane ba e
yi, a yi e rasiga e konne yi. Koni, a yi na
muxu kɛmɛ saxanne lu a fɛma.

Midiyan kaane yi malanxi e labe ra nɛn.

9 Alatala yi a fala Gedeyɔn xa na kɔɛɛn
na, a naxa, “Keli, i godo gali malandeni,
bayo n na a sama nɛn i sagoni. 10 Xa i gaxu
godɛ, ɛ nun i ya walikɛɛn Pura xa siga gali
malandeni. 11 I yi i tuli mati e ra. Na xanbi
ra, i wɛkilɛma nɛn, i sa e yɛngɛ.” Nayi, e
nun a walikɛɛn Pura yi siga han daaxaden
so dɛɛn na. 12 Midiyan kaane nun Amalɛkine
nun sogeteden binna xuruse rabane bata yi
e malan lanbanni, e wuya alo tuguminne,
e ɲɔgɔmɛne yi wuya alo ɲɛmɛnsinna fɔxɔ
igen dɛ. 13 Gedeyɔn yi fa, a yi xɛmɛna nde
xuiin mɛ xiyen yɛbɛ a lanfaan xa, a naxa,
“N funde burun nan toxi a firifirɛ Midiyan
kaane daaxaden tagi xiyeni, a yi fa han a
fa din bubun na, bubun yi maxɛtɛ, a bira.”
14 A lanfaan yi a yabi, a naxa, “Gedeyɔn
ma yɛngɛn nan na ra, Yosaa dii xɛmɛna,
Isirayila kaana. Ala bata Midiyan kaane
sa a sagoni e nun gali malanden birin.”
15 Gedeyɔn to na xiyen nun a bunna ramɛ,
a yi Ala batu, a yi xɛtɛ Isirayila kaane gali
daaxadeni, a naxa, “Ɛ keli, bayo Alatala bata
Midiyan kaane gali daaxaden sa en sagoni.”

16 A yi na muxu kɛmɛ saxanne yitaxun
dɔxɔde saxanna ra, a yi xɔtane so e birin
yii e nun fɛɲɛ yigenle nun xaye xidi dɛgɛne,
fɛɲɛn sa soma naxanye xun na. 17 A yi a
fala e xa, a naxa, “Ɛ yɛɛn tima n na nɛn,
n na naxan liga, ɛ fan yi na liga. N nɛɛn
fa ganla daaxaden li tun, n na naxan liga,
ɛ na liga. 18 N na xɔtaan fe waxatin naxan
yi, muxun naxanye birin n fɔxɔ ra, ne birin
yi xɔtaan fe ganla daaxaden nabilinni, ɛ
sɔnxɔ, ɛ naxa, ‘Nxu yɛngɛn soma Alatala
nun Gedeyɔn nan xa!’ ”

19 Muxu kɛmɛn naxanye lu Gedeyɔn fɛma,
e nun ne yi maso gali daaxaden na kɔɛ
tagini, kantan tiine masara waxatini. E yi
xɔtane fe, fɛɲɛn naxanye yi e yii, e yi ne
yibɔ. 20 Muxu kɛmɛ saxanne birin yi xɔtane
fe daaxaden nabilinni, e yi fɛɲɛne yibɔ, e
yi xaye xidi dɛgɛne suxu e kɔmɛnne ra,
xɔtane e yiifanne yi alogo e xa e fe, e yi
sɔnxɔ, e naxa, “Nxu yɛngɛn soma Alatala
nun Gedeyɔn nan xa!” 21 E birin yi lu e
funfuni gali malanden nabilinni, gali ma-
landen muxune birin yi e gi fɔlɔ, e gbeleg-
bele, e yi e gi. 22 Nayi, muxu kɛmɛ saxanne
birin yi xɔtane fe, Alatala yi muxune radin
e bode ma gali daaxadeni, e yi e bode yɛngɛ.
Midiyan kaane yi e gi Beti-Sita taani, Serera

taan binni, siga han Abeli-Mehola taani,
Tabata taan dɛxɔn.
23 Isirayila kaane yi e malan, Nafatali
kaane nun Aseri kaane nun Manase kaane
birin yi Midiyan kaane sagatan. 24 Gedeyɔn
yi xɛrane rasiga Efirami geya yiren birin yi
a faladeni, a naxa, “Ɛ godo Midiyan kaane
ralandeni, ɛ yi kiraan suxu Midiyan kaane
yɛɛ ra keli baan dɛ siga han Beti-Bara.”
Efirami kaane yi e malan e yi Yurudɛn baan
xɔnna birin suxu siga han Beti-Bara. 25 E yi
Midiyan kaane kuntigi firinne suxu, Orebi
nun Sebi, e yi Orebi faxa Orebi Gɛmɛn fari,
e yi Sebi faxa Sebi a Manpa Ige Badeni. E
mɔn yi lu Midiyan kaane sagatanŋɛ. E yi
siga Orebi nun Sebi xunne ra Gedeyɔn xɔn
Yurudɛn baan kidi ma.

8

Efirami kaane yi xɔlɔ

1 Efirami kaane yi a fala Gedeyɔn xa, e
naxa, “Nanfera i ito ligaxi nxu ra? Nanfera
i mi nxu xilixi Midiyan kaane yɛngɛdeni?”
E yi a mafala. 2 A yi e yabi, a naxa, “N nanse
ligaxi naxan maliga ɛ kɛwanle ra? Bogi seen
naxanye luxi bɔxɔne yi Efirami bɔnsɔnna
muxune xa, na mi gbo dangu Abiyeseri
xabilan muxune se xabane birin na ba? 3 Ala
bata yi Midiyan kaane kuntigine Orebi nun
Sebi sa ɛ sagoni. N nɔɛ nanse ligɛ nayi
naxan dangu ɛ gbeen na?” Gedeyɔn to na
fala Efirami kaane xa, nde yi ba e xɔlɔn na.

*Gedey*ɔn Yurudɛn baan kidi ma

4 Gedeyɔn nun a fɔxɔrabira muxu kɛmɛ
saxanne to Yurudɛn baan li, e yi baani gidi,
e bata yi xadan, koni e mɔn yi lu sagatanna
tiyɛ. 5 A yi a fala Sukɔti kaane xa, a naxa,
“N bata ɛ mafan ɛ donseen so yamaan yii
naxan biraxi n fɔxɔ ra, amasɔtɔ e xadanxi,
anu n mɔn Midiyan mangane sagatanma
Sebaxa nun Salamuna.” 6 Sukɔti kuntigine
yi a yabi, e naxa, “Sebaxa nun Salamuna
bata sa i sagoni ba? Nxu xa donseen so
i ya ganla yii nanfera?” 7 Nayi, Gedeyɔn
yi e yabi, a naxa, “Nba, Alatala na Sebaxa
nun Salamuna sa n sagoni waxatin naxan
yi, n na ɛ ɲaxankatama nɛn tonbonna wudi
yii ɲali kanne ra.” 8 A keli mɛnni, a siga
Penuyɛli taani, a sa na maxandi kedenna ti
Penuyɛli kaane fan ma. Penuyɛli kaane yi
a yabi alo Sukɔti kaane a yabi kii naxan yi.
9 A fan yi a fala Penuyɛli kaane xa, a naxa,
“N na nɔɔn sɔtɔ yɛngɛni, n xɛtɛ, n na ɛ taan
sanganso makantanxin nabirama nɛn.”
10 Sebaxa nun Salamuna nun e ganla yi
Karakoro taani, fɔ muxu wuli fu nun suulun
ɲɔxɔn. Ne nan tun yi fa luxi sogeteden
binna xuruse rabane sofa ganla ra. Bayo,
muxu wuli kɛmɛ mɔxɔŋɛ bata yi faxa e ra
yɛngɛni. 11 Gedeyɔn yi siga xuruse rabane
kiraan xɔn, Nobaya taan nun Yogboha taan
sogeteden binni, a yi na sofa ganla ratɛrɛna,
a yi e yɛngɛ. 12 Sebaxa nun Salamuna yi e
gi. Gedeyɔn yi e sagatan, a Midiyan kaane
manga firinne suxu, sofa ganla birin yi xuya
ayi.
13 Yosaa dii xɛmɛn Gedeyɔn yi fa sa keli
yɛngɛni mini Xeresi geya ma kiraan xɔn.
14 A Sukɔti banxulanna nde suxu, a yi a
maxɔdin, na yi Sukɔti kuntigine nun fonne
xinle sɛbɛ, muxu tonge solofere muxu
solofere. 15 Na xanbi ra, a fa Sukɔti kaane
fɛma, a naxa, “Ɛ n konbi naxanye fe ra,
ɛ naxa, ‘Sebaxa nun Salamuna bata sa i
sagoni ba? Nxu xa donseen so i ya muxu
xadanxine yii nanfera?’ Nba, iki, Sebaxa
nun Salamuna ni i ra.” 16 Nayi, a yi Sukɔti
taan fonne suxu, a siga e ra tonbonni.
A sa e bɔnbɔ wudi yii maŋalixine ra, a
Sukɔti kaane kɛwanla saran e ra. 17 A mɔn
yi Penuyɛli taan sanganso makantanxin
nabira, a yi taan muxune faxa.
18 Na xanbi ra, Gedeyɔn yi a fala Sebaxa
nun Salamuna xa, a naxa, “Ɛ muxun nax-
anye faxa Taboro yi, ne yi di?” E yi a yabi,
e naxa, “E yi luxi nɛn alo i tan, e birin yi
maligaxi manga diine nan na.” 19 A yi a fala,
a naxa, “Ngaxakedenne nan yi e ra, ngaa
diine. N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi.
Xa ɛ yi e lu e nii ra nun, n mi yi ɛ faxama
nun.” 20 A yi a fala a dii singen Yeteri xa,
a naxa, “Keli, i yi itoe faxa!” Koni Yeteri
mi a silanfanna botin, amasɔtɔ a yi gaxuxi,
bayo banxulanna nan mɔn yi a ra. 21 Sebaxa
nun Salamuna yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa,
“I tan yɛtɛɛn xa keli, i yi nxu faxa! Bayo
‘xɛmɛn nan tun na ligɛ.’ ” Nayi, Gedeyɔn
yi keli, a yi Sebaxa nun Salamuna faxa. Se
faŋin naxanye yi e ɲɔgɔmɛne fari, a yi ne
fan tongo.

*Gedey*ɔn faxa fena

22 Isirayila kaane yi a fala Gedeyɔn xa,
e naxa, “Lu nxu xun na ɛ nun i ya diin
nun i mamandenna, bayo i bata nxu rakisi

Midiyan kaane ma." [23] Gedeyɔn yi a fala e
xa, a naxa, "N mi luyɛ ɛ xun na, n mi n ma
diin luyɛ ɛ xun na. Alatala nan luma ɛ xun
na."

[24] Gedeyɔn mɔn yi a fala e xa, a naxa,
"N waxi sena nde maxɔdin feni ɛ ra. Ɛ
birin xa tunlaso keden keden so n yii ɛ
se tongoxine yi yɛngɛni." Tunlaso xɛma
daxine nan yi Midiyan kaane tunle ra, bayo
Sumayila bɔnsɔnna muxune nan yi e ra. [25] E
yi a yabi, e naxa, "Nxu e fiyɛ i ma nɛn."
E yi dugini sa bɔxɔni, e birin yi tunlaso
keden keden woli dugin fari e naxan tongo
yɛngɛni. [26] Tunlaso xɛma daxine binyen
yi sigɛ han kilo mɔxɔɲɛ, Gedeyɔn naxan
maxɔdin. A mɔn yi ɲɛrɛne nun se faɲine
sɔtɔ e nun Midiyan kaane mangane dugi
faɲine nun kɔɛ filin faɲin naxanye yi e
ɲɔgɔmɛne kɔɛ. [27] Gedeyɔn yi na xɛmaan
nafala saraxarali domana nde ra, a yi a lu
Ofara taani. Isirayila kaane birin yi fama
mɛnna nin na batudeni naxan yi luxi alo
yalunyana Ala yɛtagi,* na yi findi maratan-
tan seen na Gedeyɔn nun a denbayaan xa.

[28] Midiyan kaane yi yarabi Isirayila kaane
yɛɛ ra, e mi fa e xunna rakeli sɔnɔn.
Yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli ɲɛɛ tonge
naanin Gedeyɔn ma siimayaan birin yi.

[29] Yosaa dii xɛmɛn Yerubali yi xɛtɛ, a dɔxɔ
a konni. [30] Gedeyɔn dii tonge solofere nan
sɔtɔ, bayo ɲaxalan wuyaxi nan yi a yii. [31] A
konyi ɲaxanla† naxan yi Siken taani, na
fan yi dii keden sɔtɔ a xa, a yi na diin xili
sa Abimeleki. [32] Yosaa dii xɛmɛn Gedeyɔn
faxa foriya faɲin nin, e yi a maluxun a fafe
Yowasa gaburun na Ofara taani, dɛnaxan yi
findixi Abiyeseri xabilan gbeen na.

[33] Gedeyɔn to faxa, Isirayila kaane mɔn
yi Ala yanfa Baali suxurene xɔn naxan yi
luxi alo yalunyana Ala yɛtagi, e yi Baali-
Beriti findi e ala ra. [34] Isirayila kaane mi bira
Alatala fɔxɔ ra, e Ala naxan e ba e yaxune
yii naxanye yi e rabilinxi. [35] E mi hinanna
yita Gedeyɔn ma denbayaan na naxan mɔn
xili Yerubali, hali a to fe faɲi wuyaxi raba
Isirayila xa.

9

Abimeleki yi findi mangan na

[1] Yerubali a dii xɛmɛna Abimeleki yi siga
Siken taani a nga xunyɛn nun a xabilan
muxune birin fɛma, a yi a fala e xa, a naxa,
[2] "N bata ɛ mafan, ɛ sa a fala Siken taan
fonne birin xa, ɛ naxa, 'Ɛ waxi nɛn Yerubali
a dii tonge soloferene birin xa findi mangan
na ɛ xunna ba, hanma muxu keden?' Ɛ
xa a kolon a ɛ xabilan muxuna nde nan
n na." [3] A nga xunyɛne yi a falane birin
nali Siken fonne ma, e yi tin birɛ Abimeleki
fɔxɔ ra, bayo e xabilan muxuna nde nan
yi a ra. [4] E Baali-Beriti batu banxin gbeti
gbanan tonge solofere so a yii. Abimeleki yi
fuyantenne nun mafu tiine saran na gbetin
na, e bira a fɔxɔ ra. [5] A yi siga a fafe a
banxini Ofara taani, a yi a tadane nun a
xunyɛne faxa, Yerubali a dii tonge solofer-
ene birin gɛmɛ kedenna fari. Yerubali a
dii dɔnxɛn Yotami nan tun lu, amasɔtɔ na
bata yi a luxun. [6] Siken kaane nun Beti-Milo
kaane birin yi e malan wudi gbeen dɛxɔn
gɛmɛn dɛxɔn naxan dɔxi Siken yi. E yi sa
Abimeleki dɔxɔ mangan na mɛnni.

Yotami a sandana

[7] Yotami yi na mɛ. A yi sa ti Garisimi
geyaan xuntagi, a gbelegbele, a naxa,
"Siken fonne, ɛ tuli mati n na, xa ɛ waxi Ala
xa ɛ ramɛ. [8] Lɔxɔna nde, wudine siga nɛn a
e xa sa e mangan dɔxɔ. E yi a fala Oliwi bili
gbeen xa, e naxa, 'Findi nxɔ mangan na.'
[9] Koni, Oliwi bili gbeen yi e yabi, a naxa, 'N
xa n mɛ n turen na ba, naxan nafan Ala nun
muxune ma, n sa dɔxɔ wudin bonne xun
na?' [10] Nayi, wudine yi a fala xɔdɛ binla xa, e
naxa, 'Fa, i fa dɔxɔ nxu xun na.' [11] Koni, xɔdɛ
binla yi e yabi, a naxa, 'N xa n mɛ n ɲaxunna
nun n bogi faɲin na, n sa dɔxɔ wudin bonne
xun na?' [12] Nayi, wudine yi a fala manpa
binla xa,* e naxa, 'Fa, i fa dɔxɔ nxu xun na.'
[13] Koni, manpa binla yi e yabi, a naxa, 'N xa n
mɛ n igen na naxan findixi Ala nun muxune
rasɛwa seen na, n sa dɔxɔ wudin bonne xun
na?' [14] Nayi, wudine birin yi a fala kɔɲɔn xa,
e naxa, 'Fa, i fa dɔxɔ nxu xun na.' [15] Kɔɲɔn yi
wudine yabi, a naxa, 'Xa ɛ waxi n dɔxɔ feni
mangan na ɛ xun na, ɛ fa girindin n nininna

* 8:27: Na luxi nɛn alo yalunyana Ala yɛɛ ra yi bayo Ala waxi nɛn a yamaan xa tinxin a xa alo ɲaxanla lan a xa tinxin a xɛmɛn xa kii naxan yi. † 8:31: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra naxan sɔtɔxi a ɲaxanla ra. * 9:12: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

ra. Xanamu, tɛɛn minima nɛn kɔɲɔni a yi
Liban warine gan.' "
16 "Nba, ɛ Abimeleki dɔxi mangan na lan-
nayaan nun fɛtareyaan nin ba? Ɛ fan nɛn
Yerubali nun a denbayaan na ba? Ɛ a wali
faɲi kolonxi ba? 17 N fafe yɛngɛn so nɛn ɛ xa,
a yi lu sayaan dɛ, a yi ɛ ba Midiyan kaane
yii. 18 Ɛ tan bata keli n fafe a denbayaan
xili ma to, ɛ yi a dii tonge soloferene faxa
gɛmɛ kedenna fari, ɛ yi a konyi gilɛna dii
xɛmɛna Abimeleki dɔxɔ mangan na Siken
kaane xun na, bayo ɛ ngaxakedenna nan a
ra. 19 Xa ɛ lannayaan nan ligan Yerubali nun
a denbayaan na to fɛtareyani, Abimeleki
xa findi ɛ sɛwan na, ɛ fan yi findi a sɛwan
na. 20 Xanamu, tɛɛn xa mini Abimeleki yi, a
yi Siken kaane gan e nun Beti-Milo kaane,
tɛɛn yi mini Siken nun Beti-Milo kaane yi, a
yi Abimeleki gan!" 21 Na xanbi ra, Yotami yi
a gi, a siga Bɛri taani, a sa lu dɛnaxan yi, a
yi a masiga a tada Abimeleki ra.

Siken kaane yi murutɛ

22 Abimeleki yi lu mangayani Isirayila xun
na ɲɛɛ saxan. 23 Nayi, Ala yi xaxili ɲaxin
naso Abimeleki nun Siken kaane tagi, Siken
kaane yi Abimeleki yanfa. 24 E fe ɲaxin
naxan liga Yerubali a dii tonge soloferene
ra, na yi xɛtɛ e ma, e faxa feen goronna
yi lu e ngaxakedenna Abimeleki xun ma
naxan e faxa, e nun Siken kaane, naxanye
a mali a tadane nun a xunyɛne faxa. 25 Siken
kaane yi muxune ti geyane fari a xili ma, na
muxune yi sigatine goronne birin bama nɛn
e yii kira yi. Abimeleki yi na mɛ.
26 Lɔxɔna nde, Ebedi a dii xɛmɛn Gaala
nun a tadane yi fa Siken taani. Siken kaane
yi e lannayaan sa a yi. 27 E yi siga e manpa
bili nakɔne yi, e yi sa e manpa bogine bolon,
e yi ɲaxaŋaxan naba. E yi so e gbee ala batu
banxin kui, e yi donseen don, e yi e min, e
yi lu Abimeleki dangɛ. 28 Ebedi a dii xɛmɛn
Gaala yi a fala, a naxa, "Nde Abimeleki ra,
nde Siken kaane ra naxan a ligɛ en xa wali
Abimeleki xa? Yerubali a dii xɛmɛn xa mi a
ra ba? A yamana kanna xa mi Sebulu ra ba?
Ɛ bira Xamori xabilan muxune fɔxɔ ra, bayo
Xamori nan Siken masɛgɛxi. En walima
Abimeleki xa nanfera? 29 Xa n tan nan yi
Siken kaane xun na nun, n yi Abimeleki
kedima nɛn. N yi a falama nɛn Abimeleki
xa, n naxa, 'I ya ganla fari sa, en yɛngɛ.' "
30 Ebedi a dii xɛmɛn Gaala naxan falaxi,
yamana kanna Sebulu yi na mɛ, a yi xɔlɔ.
31 A yi xɛrane rasiga wundoni Abimeleki ma
a faladeni a xa, a naxa, "Ebedi a dii xɛmɛn
Gaala nun a ngaxakedenne bata fa Siken yi,
e taan muxune radinma i xili ma. 32 Nayi,
keli kɔɛɛn na, e nun yamaan naxan i fɔxɔ ra,
ɛ sa ɛ luxun burunna ra. 33 Xɔtɔnni, sogen na
te, i fan yi keli, i yi taan yɛngɛ. Gaala nun a
muxune na mini ɛ xili ma, naxan na i kɛnɛn,
i na liga e ra."
34 Abimeleki yi keli kɔɛɛn na e nun ya-
maan naxan birin yi a fɔxɔ ra, e sa e luxun
Siken dɛxɔn, e yitaxunxi dɔxɔde naanin.
35 Ebedi a dii xɛmɛn Gaala yi mini, a ti taan
so dɛɛn na. Nayi, Abimeleki nun a yamaan
yi mini e luxundene yi. 36 Gaala to yamaan
to, a yi a fala Sebulu xa, a naxa, "Yamaan
godoma keli geyane ma." Sebulu yi a yabi,
a naxa, "Geyane nininne na a ra, muxune
mi a ra." 37 Gaala mɔn yi falan tongo, a
naxa, "Yamana nde yati godomatɔɔn na a
ra geyane ma, ganla bonna fama sa keli
yiimato wudi gbeen kiraan binni." 38 Sebulu
yi a yabi, a naxa, "I ya fala ɲaxumɛne
minɛn, i tan naxan yi a falama, i naxa, 'Nde
Abimeleki ra, alogo en xa wali a xa?' I mi
muxuni itoe xan naŋaxu ba? Nba, siga, i sa
yɛngɛn so!" 39 Gaala yi ti Siken kaane yɛɛ ra,
a siga Abimeleki yɛngɛdeni. 40 Abimeleki yi
a kedi, muxu wuyaxi maxɔlɔxin yi lu taan so
dɛɛn na. 41 Abimeleki yi sa ti Aruma taani.
Sebulu yi Gaala nun a ngaxakedenne kedi
Siken taani.
42 Na xɔtɔn bode, Siken kaane yi mini,
e siga e xɛɛne ma. Abimeleki yi na mɛ.
43 Nayi, a yi a ganla tongo, a yi a yitaxun
dɔxɔde saxanna ra, e yi e luxun burunna
ra. A to muxune to minɛ taani, a yi e yɛngɛ.
44 Abimeleki nun ganla dɔxɔde keden yi keli
e yi e malan taan so dɛɛn na, ganla dɔxɔde
firin yi xɛɛ ma kaane yɛngɛ, e yi e birin
faxa. 45 Yanyin birin na, Abimeleki taan
yɛngɛma han a yi a nɔ, a yi taan muxune
faxa. A yi taan kala, a yi fɔxɔn xuya na yiren
birin yi. 46 Na xibarun to sa Siken sanganso
makantanxin muxune li, e yi sa e malan
Beriti ala batu banxin yire makantanxini.
47 Abimeleki to na mɛ a ne birin bata e
malan, 48 a yi te Salamɔn geyaan fari, e nun
yamaan naxan birin yi a fɔxɔ ra. Abimeleki
yi bunbin tongo, a yi wudi yiina nde sɛgɛ,
a yi a sa a kɔɛɛn ma. Na xanbi ra, yamaan

naxan yi a fɔxɔ ra, a yi a fala ne xa, a naxa,
"N naxan ligaxi ɛ bata na to, ɛ fan xa na
liga mafurɛn!" 49 Yamaan birin yi wudi yiine
sɛgɛ, e bira Abimeleki fɔxɔ ra. E sa wudi
yiine malan yire makantanxin xɔn, e yi a
gan, e nun seen naxanye birin yi a kui.
E yi Siken sanganso makantanxin muxune
birin faxa, muxu wuli keden, xɛmɛne nun
ɲaxanle.

Abimeleki faxa fena

50 Abimeleki yi siga Tebesi taan xili ma. A
yi Tebesi kaane yɛngɛ, a yi e nɔ. 51 Sanganso
makantanxina nde yi taa tagini, xɛmɛne
nun ɲaxanle e gi, e sa e malan dɛnaxan
yi, e nun taan muxune birin, e yi na balan
e xun ma, e te a xuntagi. 52 Abimeleki yi
fa na yire makantanxin yɛngɛdeni, a yi a
maso dɛɛn na, alogo a xa tɛɛn so banxin
na. 53 Nayi, ɲaxanla nde yi se din gɛmɛ
gbeen sin Abimeleki xunni, a yi a xunni
bɔ. 54 Banxulanna naxan yi a yɛngɛ so
seene maxalima, Abimeleki yi a fala na xa
mafurɛn, a naxa, "I ya silanfanna botin, i yi
n faxa, alogo muxune nama a fala, e naxa,
'Ɲaxanla nan a faxaxi.' " Banxulanna yi a
sɔxɔn, a yi faxa. 55 Isirayila kaane to a to a
Abimeleki bata faxa, e birin yi xɛtɛ e konne
yi.
56 Nayi, Ala yi Abimeleki saran a fe ɲaxine
ra, a naxan liga a fafe ra, a yi a dii tonge
soloferene faxa. 57 Ala yi Siken kaane saran
e fe xɔsixine birin na. Yerubali a dii xɛmɛn
Yotami a dangan yi e suxu.

10

Kitisaan Tola

1 Abimeleki faxa xanbini, Isakari
bɔnsɔnna muxuna nde Puwaa dii xɛmɛn
Tola, Dodo mamandenna yi keli a xa
Isirayila rakisi. A yi dɔxi Samiri taani
Efirami geya yireni. 2 A yi findi Isirayila
kitisaan na ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxan. A yi
faxa, e yi a maluxun Samiri yi.

Kitisaan Yayiri

3 Tola dangu xanbini, Galadi kaan Yayiri
yi ti a ɲɔxɔni. A yi findi Isirayila kitisaan
na ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin. 4 Dii xɛmɛ
tonge saxan nan yi a yii, naxanye yi e
masiga tima sofali tonge saxan fari, e yi
dɔxi taa tonge saxan nin Galadi yamanani,
dɛnaxanye mɔn xili Yayiri taane han to.
5 Yayiri yi faxa, e yi a maluxun Kamon yi.

Kitisaan Yefeta

6 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Isirayila
kaane mɔn yi na liga. E yi Baali sawurane
nun Asitarate suxurene batu, e nun Arami
kaane nun Sidɔn kaane nun Moyaba kaane
nun Amonine nun Filisitine alane. E yi
e mɛ Alatala ra, e mi fa a batu sɔnɔn.
7 Alatala yi xɔlɔ Isirayila kaane ma, a yi e
sa Filisitine nun Amonine sagoni. 8 E yi
fɔlɔ Isirayila kaane ɲaxankatɛ na ɲɛɛn na
han ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ, e yi Isiray-
ila kaane birin tɔrɔ naxanye yi dɔxi Yu-
rudɛn mɛrɛmɛrɛn sogeteden binni Galadi
yi Amorine yamanani. 9 Amonine fan yi
Yurudɛn baan gidi Yuda bɔnsɔnna mux-
une nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun
Efirami bɔnsɔnna muxune xili ma. Isiray-
ila kaane birin yi ɲaxankata han. 10 Nayi,
Isirayila kaane yi Alatala maxandi, e naxa,
"Nxu bata yulubin liga, bayo nxu bata
nxu mɛ nxɔ Ala ra, nxu yi Baali sawurane
batu." 11 Alatala yi a fala Isirayila kaane
xa, a naxa, "Misiran kaane nun Amorine
nun Amonine nun Filisitine 12 nun Sidɔn
kaane nun Amalɛkine nun Mayon kaane to
ɛ ɲaxankata, ɛ to n mafan, n mi yi ɛ rakisi
ba? 13 Koni, ɛ yi ɛ mɛ n na, ɛ yi ala gbɛtɛne
batu. Na ma, n mi ɛ rakisɛ mumɛ! 14 Ɛ siga,
ɛ bata seen naxanye yatɛ ɛ alane ra, ɛ sa
ne mafan, ne xa ɛ rakisi ɛ ɲaxankatani."
15 Isirayila kaane yi Alatala yabi, e naxa,
"Nxu bata yulubin tongo. Naxan na i kɛnɛn,
na liga nxu ra, koni, yandi, tin, i xa nxu
rakisi to!" 16 E yi ala xɔŋɛne ba e tagi, e
yi Alatala batu. Na ma, Ala yi kininkinin
Isirayila kaa ɲaxankataxine ma.
17 Amonine yi sa e malan daaxadeni Gal-
adi yi, Isirayila kaane yi sa e malan daax-
adeni Misipa yi. 18 Nayi, yamaan nun Galadi
kuntigine yi a fala e bode xa, e naxa, "Nde
singe Amonine yɛngɛ fɔlɛ? Naxan na na
liga, na kanna findima nɛn Galadi kaane
mangan na."

11

Kitisaan Yefeta

1 Sofa kɛndɛn nan yi Galadi kaan Yefeta
ra. Yalunden nan yi a nga ra, a fafe yi xili
nɛn Galadi. 2 Galadi a ɲaxanla dii xɛmɛne
bari a xa nɛn. Na ɲaxanla diine to gbo, e yi
Yefeta kedi, e naxa, "I mi nxu fafe kɛɛn se
sɔtɔma, bayo ɲaxalan gbɛtɛ nan ma dii i tan
na." 3 Nayi, Yefeta yi a gi a ngaxakedenne

bun, a yi siga Tobo yamanani. Fuyantenna
ndee yi e malan Yefeta fɛma, e yi bira a fɔxɔ
ra.
4 Waxatidi to dangu, Amonine yi Isirayila
kaane yɛngɛ. 5 Na ma, Galadi fonne yi siga
Yefeta fendeni Tobo yamanani. 6 E yi a fala
Yefeta xa, e naxa, "Fa, i fa findi nxɔ mangan
na, en yi Amonine yɛngɛ." 7 Yefeta yi Galadi
fonne yabi, a naxa, "Ɛ tan xa mi n naɲaxu
ba, ɛ yi n kedi n fafe konni? Nanfera ɛ fama
n fɔxɔ ra iki a ɛ kɔntɔfilixi?"
8 Galadi fonne yi a fala Yefeta xa, e naxa,
"Nxu faxi i fɛma na nan yatigi ra, alogo en
birin xa siga, i sa Amonine yɛngɛ, i findi
nxɔ mangan na, e nun Galadi kaane birin."
9 Yefeta yi Galadi fonne yabi, a naxa, "Xa en
birin siga Amonine yɛngɛdeni, Alatala yi sa
e sa n sagoni, n tan nan findima ɛ mangan
na na yi." 10 Galadi fonne yi Yefeta yabi, e
naxa, "Alatala nan en seren na! Nxu na
ligama nɛn." 11 Yefeta yi bira Galadi fonne
fɔxɔ ra, e yi siga. Yamaan yi a findi sofa
kuntigin na. Yefeta mɔn yi xɛtɛ falane birin
ma Alatala yɛtagi Misipa yi.

Yefeta yi xɛrane rasiga

12 Yefeta yi xɛrane rasiga a faladeni Amo-
nine mangan xa, a naxa, "Nanse xɔli
i ma nxu xa, i to fama nxɔ yamanan
yɛngɛdeni?" 13 Amonine mangan yi Yefeta
yabi, a naxa, "Isirayila kaane to mini
Misiran yi konyiyani, e yi n ma bɔxɔn
tongo, keli Arinon baan ma siga Yaboko
xuden ma han Yurudɛn baana. Iki, ɛ ne
raxɛtɛ nxu ma bɔɲɛ xunbenli."
14 Yefeta mɔn yi xɛrane rasiga a faladeni
Amonine mangan xa, a naxa, 15 "Isirayila
kaane mi Moyaba bɔxɔn tongoxi, e mi Amo-
nine yamanan tongoxi. 16 E to yi kelima
Misiran yi waxatin naxan yi, e mini tonbon
yiren nin siga han Gbala Baana siga Kadesi
yi. 17 Nayi, Isirayila kaane yi xɛrane rasiga
a faladeni Edɔn mangan xa, e naxa, 'Tin
nxu xa dangu i ya yamanani.' Koni, Edɔn
mangan mi tin. A fan yi xɛrane rasiga
Moyaba mangan ma, na fan yi tondi, Isir-
ayila kaane yi lu Kadesi yi. 18 Na xanbi
ra, e yi siga tonbon kiraan xɔn. E yi
Edɔn nun Moyaba yamanane mabilin, e sa
lu Arinon baan dɛxɔn, e mi so Moyaba
yamanani, bayo Arinon yi findixi Moyaba
danna nan na. 19 Isirayila kaane yi xɛrane
rasiga Amorine mangan Sixɔn ma naxan yi
mangayani Xɛsibɔn taani. Isirayila kaane
yi a fala a xa, e naxa, 'A lu nxu xa dangu
i ya yamanani siga nxɔ yamanani.' 20 Koni,
Sixɔn mi tin, a yi a ganla birin malan yɛngɛ
so xinla ma, e yi sa e malan Yahasi yi, e sa
Isirayila kaane yɛngɛ. 21 Alatala, Isirayilaa
Ala yi Sixɔn nun a ganla birin sa Isirayila
kaane sagoni, e yi e nɔ. Amorine yi dɔxi
bɔxɔn naxanye birin yi, Isirayila kaane yi
ne birin tongo, 22 keli Arinon baan ma siga
han Yaboko xudena, keli tonbonni siga han
Yurudɛn baana. 23 Alatala, Isirayilaa Ala
bata Amorine bɔxɔn so Isirayila kaane yii,
a yamana, i tan waxi na nan ba fe yi nxu yii
ba? 24 I ya ala Kemosi bɔxɔn naxan soxi i yii,
na i yii. Nayi, Alatala, nxɔ Ala bɔxɔn naxan
soxi nxu yii, na luma nɛn nxu yii. 25 I mirixi
a ma a i sɛnbɛn gbo Balaki xa ba, Siporo a dii
xɛmɛna, Moyaba mangana? Anu, a tan mi
yɛngɛ gidixi Isirayila kaane ma! 26 Xabu ɲɛɛ
kɛmɛ saxan, Isirayila kaane dɔxi Xɛsibɔn
nun a rabilinna taane yi, e nun Aroyeri nun
a rabilinna taane, e nun taan naxanye birin
Arinon baan dɛ. Nanfera nayi han to ɛ mi
ne xunba? 27 N tan xa mi hakɛn ligaxi i ra,
i tan nan fe ɲaxin ligaxi n tan na, i yi n
yɛngɛ. Alatala xa kitin sa Isirayila kaane
nun Amonine tagi."
28 Amonine mangan mi a tuli mati Yefeta
a falane ra.

*Yefeta a k*ɔlɔna

29 Nayi, Alatalaa Nii Sariŋanxin yi godo
Yefeta ma, a yi Galadi nun Manase ya-
manane yisiga, dangu Misipe taani Galadi
yamanani, siga Amonine xili ma. 30 Yefeta
yi dɛ xuiin tongo Alatala xa, a naxa, "Xa i
Amonine sa n sagoni, 31 naxan yo mini n ma
banxini a fa n nalandeni, n na xɛtɛ n konni
xunna kenli sa keli Amonine yɛngɛdeni, n
na fima nɛn Alatala ma, n yi a gan saraxan
na."
32 Yefeta yi siga Amonine yɛngɛdeni,
Alatala yi e sa a sagoni. 33 A yi taa mɔxɔɲɛ
kala, fɔlɔ Aroyeri taan ma siga han Miniti
taana, siga Abeli-Keramin ma. Ala yi Amo-
nine rayarabi Isirayila kaane xa.

*Yefetaa dii t*ɛmɛna fe

34 Yefeta yi so a konni Misipa yi. A dii
tɛmɛn yi mini a bodonɲɛ a ralandeni tan-
ban xuiin ma. Na dii kedenna nan tun yi
a yii, ba na ra, dii tɛmɛ gbɛtɛ mi yi na, dii
xɛmɛ yo mi yi na. 35 A to a to, a yi a domani

bɔ, a naxa, “ N bata yigitɛgɛ! I tan nan n tixi
tɔrɔn ma. N bata dɛ xuiin tongo Alatala xa,
n mi na kalɛ mumɛ.” 36 A diin yi a fala a xa,
a naxa, “Baba, i bata dɛ xuiin tongo Alatala
xa, a yi i yaxune Amonine sa i sagoni, na ma,
a liga n na alo i dɛ xuiin naxan tongoxi.” 37 A
mɔn yi a fala a fafe xa, a naxa, “Kike firin fi n
ma alogo nxu nun n lanfane xa siga geyane
fari, nxu sa wuga mɛnni bayo n faxama nɛn,
n mi dɔxɔ xɛmɛ taa ra.” 38 A yi a yabi, a
naxa, “Siga!” A yi kike firin fi a ma. E nun a
lanfane yi sa wuga a fe ra geyane fari bayo a
faxama nɛn a mi dɔxɔ xɛmɛ taa ra. 39 Na kike
firinne ɲanxin na, a mɔn yi fa a fafe fɛma,
a yi a dɛ xuiin nakamali a fari. A munma yi
xɛmɛn kolon.

Xabu na lɔxɔni, ito yi findi namunna
ra Isirayila yi: 40 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, Isirayila
sungutunne sa Yefeta, Galadi kaana dii
tɛmɛn wugama nɛn xi naanin.

12

Yefeta nun Efirami kaane fe

1 Efirami kaane yi e malan e siga Safon
taani a faladeni Yefeta xa, e naxa, “Nanfera
i danguxi, i siga Amonine yɛngɛdeni i mi a
fala nxu xa en birin yi siga? Nxu waxi ɛ nun
i ya banxin gan feni.” 2 Yefeta yi e yabi, a
naxa, “Yɛngɛ gbeen so nɛn nxu nun n ma
yamaan nun Amonine tagi, koni n to ɛ xili,
ɛ mi n mali. 3 N to a to ɛ mi fama n malideni,
n yi tin sayaan ma, n sa Amonine yɛngɛ.
Alatala yi e sa n sagoni. Nanfera nayi ɛ fa
fama n xili ma to?”

4 Yefeta yi Galadi kaane birin malan Efi-
rami kaane yɛngɛ xinla ma. Galadi kaane yi
Efirami kaane faxa yɛngɛni, ne naxanye yi a
falama, e naxa, “Ɛ tan Galadi kaane, ɛ find-
ixi muxu gixine nan na Efirami bɔnsɔnni
siga Manase bɔnsɔnni!” 5 Na xanbi ra,
Galadi kaane yi Yurudɛn baan kirane birin
suxu Efirami kaane yɛɛ ra. Xa Efirami muxu
gixina nde yi wa dangu feni, Galadi kaane
yi a falama nɛn, e naxa, “Efirami kaan nan
i tan na ba?” Na kanna yi e yabima nɛn, a
naxa, “Ɛn-ɛn.” 6 Nayi, e yi a falama a xa nɛn,
e naxa, “Xuini ito fala: Xiboleti.” Koni, na
kanna fan yi a falama nɛn, a naxa, “Siboleti”
bayo a mi yi nɔɛ a falɛ a kiini. Nayi, Galadi
kaane yi a suxuma nɛn, e yi a kɔɛ raxaba
Yurudɛn baan dɛ. Na waxatini, e yi muxu
wuli tonge naanin muxu wuli firin naxɔri
Efirami yi.

7 Yefeta lu nɛn kitisani Isirayila yi ɲɛɛ
sennin. Na xanbi ra, Yefeta Galadi kaan yi
faxa, e yi a maluxun Galadi taana nde yi.

Ibisan nun Elon nun Abadon

8 Yefeta dangu xanbini, Bɛtɛlɛmi kaana
Ibisan yi findi kitisaan na Isirayila yi. 9 A
dii xɛmɛ tonge saxan e nun dii tɛmɛ tonge
saxan nan sɔtɔ, a yi a dii tɛmɛ tonge saxan
fi bɔnsɔn gbɛtɛye yi, a yi ɲaxalan tonge
saxan fen a dii xɛmɛne xa bɔnsɔn gbɛtɛye
yi. A lu nɛn kitisani Isirayila yi ɲɛɛ solofere.
10 Ibisan yi faxa, e yi a maluxun Bɛtɛlɛmi yi.

11 A tan danguxina, Elon Sabulon kaan
yi findi kitisaan na Isirayila yi. A lu nɛn
kitisani ɲɛɛ fu. 12 Sabulon kaana Elon yi
faxa, e yi a maluxun Ayalɔn taani Sabulon
yamanani.

13 Na danguxina, Piraton kaan Hileli a
dii xɛmɛna Abadon yi findi kitisaan na
Isirayila yi. 14 A yi dii xɛmɛ tonge naanin
nun mamanden tonge saxan sɔtɔ naxanye
yi e masiga tima sofali tonge solofere fari.
A lu nɛn kitisani Isirayila yi ɲɛɛ solo-
masɛxɛ. 15 Hileli a diina Abadon yi faxa, e
yi a maluxun Piraton yi Efirami yamanani
Amalɛkine geya yireni.

13

*Samis*ɔn bari fena

1 Isirayila kaane mɔn yi fe ɲaxin liga
Alatala yɛɛ ra yi. Alatala yi e sa Filisitine
sagoni ɲɛɛ tonge naanin.

2 Xɛmɛna nde yi Sora taani Dan bɔnsɔnni,
a yi xili Manowa. Gbantan nan yi a ɲaxanla
ra, dii yo mi yi a yii. 3 Alatalaa malekan
yi mini a ɲaxanla xa, a yi a fala a xa, a
naxa, “Gbantan nan i ra, dii mi i yii, koni,
i fudikanma nɛn, i yi dii xɛmɛn bari. 4 Fɔlɔ
iki ma, i yɛtɛ suxu, i nama dɔlɔn min, i
nama manpaan min, i nama se haramuxi
yo don, 5 bayo i fudikanma nɛn, i dii xɛmɛn
bari. A xunna mi bima, bayo i diin naxan
barima, na rasariŋanma nɛn Ala xa benun a
xa bari waxatin naxan yi, a tan nan Isirayila
xunbama Filisitine yii.” 6 Ɲaxanla yi sa na
fala a xɛmɛn xa, a naxa, “Alaa muxuna nde
bata fa n fɛma, a yi luxi alo Alaa malekana
nde, a yi magaxu han. N mi a maxɔdin a
keliden ma, a mi a xinla fan fala n xa. 7 Koni,
a fala n xa nɛn, a naxa, ‘I fudikanma nɛn,
i dii xɛmɛn bari. Nayi, fɔlɔ iki ma, i nama
dɔlɔn min, i nama manpaan min, i nama se

haramuxi yo don, bayo i diin naxan barima,
na rasariŋanma nɛn Ala xa, benun a xa bari
waxatin naxan yi han a faxa ləxəna.' "

8 Nayi, Manowa yi Alatala maxandi, a
naxa, "Marigina, i Alaa muxun naxan
nafaxi, i mən xa a rafa n ma alogo a xa
a yita nxu ra nxu lan nxu xa naxan liga
diin xa naxan fama barideni." 9 Ala yi
Manowa xuiin namɛ, Alaa malekan mən yi
fa ɲaxanla fɛma, a yi sa a li xɛɛn ma, a
xɛmɛn Manowa mi yi a fɛma. 10 A yi a gi
mafurɛn, a sa a fala a xɛmɛn xa, a naxa,
"Xɛmɛn naxan fa n fɛma na ləxəni, a mən
bata fa!" 11 Manowa yi keli, a bira a ɲaxanla
fəxə ra, e siga xɛmɛn fɛma, a yi a fala a xa, a
naxa, "I tan nan falan ti ɲaxanli ito xa ba?"
Malekan yi a yabi, a naxa, "Ɔn, n tan nan yi
a ra." 12 Manowa yi a fala a xa, a naxa, "I ya
falane na kamali waxatin naxan yi, nxu lan
nxu xa bira sariyan mundun fəxə ra lan diin
ma?" 13 Alatalaa malekan yi Manowa yabi, a
naxa, "N naxan birin falaxi i ya ɲaxanla xa,
a xa na liga. 14 A nama manpa bogi yo don,
a nama dələn min, a nama manpaan min,
a nama donse haramuxi yo don, a xa n ma
yamarine suxu ki faŋi." 15 Manowa yi a fala
Alatalaa malekan xa, a naxa, "Tin, nxu xa
sii dii suben ɲin i xa." 16 Alatalaa malekan yi
Manowa yabi, a naxa, "Xa i kankan n ma, n
mi i ya donseen donma, koni xa i wa saraxa
gan daxin ba feni Alatala xa, i na ligɛ nɛn!"
Manowa mi yi a kolon a Alatalaa malekan
nan yi a ra. 17 Nayi, Manowa yi a fala
Alatalaa malekan xa, a naxa, "I xili di, alogo
nxu xa i binya, i ya falan na kamali waxatin
naxan yi?" 18 Alatalaa malekan yi a yabi,
a naxa, "Nanfera i n xinla maxədinma?
Wundon nan na ra." 19 Nayi, Manowa yi
sii diin nun bogise saraxan tongo, a yi
saraxa gan daxin ba Alatala xa gɛmɛna nde
fari. Kabanako fena nde yi liga Manowa
nun a ɲaxanla yɛtagi. 20 Tɛɛ dɛgɛn yi tema
waxatin naxan yi, Alatalaa malekan yi te
tɛɛ dɛgɛni. Nayi, Manowa nun a ɲaxanla yi
bira, e yi e yɛtagin lan bəxən ma. 21 Alatalaa
malekan mi fa a yɛtɛ makɛnɛn Manowa nun
a ɲaxanla xa. Nayi, Manowa yi a kolon a
Alatalaa malekan nan yi a ra. 22 Manowa
yi a fala a ɲaxanla xa, a naxa, "En faxama
nɛn! En bata Ala to!" 23 A ɲaxanla yi a yabi,
a naxa, "Xa Alatala yi waxi en faxa feni, a
mi yi en ma saraxa gan daxin nun en ma
bogise saraxan nasuxuma nun, a mən mi yi
feni itoe birin yitama en na nun, a mən mi
yi tinɲɛ en yi fe sifani itoe mɛ."
24 Ɲaxanla yi a dii xɛmɛn bari, a yi a
xili sa Samisən. Diin yi gbo, Alatala yi
barakan sa a fe yi. 25 A to dəxə daaxadeni
Dan yamanani Sora taan nun Esetayoli taan
tagini, Alatalaa Nii Sariŋanxin yi a wanla kɛ
fələ a dunuŋa yi gidini.

14

*Samis*ən yi Filisiti ɲaxanla dəxə

1 Samisən yi siga Timana taani, a yi sa
ɲaxanla nde to Filisiti sungutunne yɛ. 2 A to
xɛtɛ, a yi a fala a fafe nun a nga xa, a naxa,
"N bata ɲaxanla nde to Timana yi Filisiti
sungutunne yɛ, ɛ a fen n xa n ma ɲaxanla
ra." 3 A fafe nun a nga yi a yabi, e naxa,
"Ɲaxalan yo mi i ngaxakedenne dii tɛmɛne
yɛ en ma yamani ba, fə i siga han Filisitine
konni, Ala kolontarene, i sa ɲaxanla tongo
mɛnni?" Samisən yi a fala a fafe xa, a naxa,
"A fen n xa n ma ɲaxanla ra, bayo a tan
nan nafan n ma." 4 A fafe nun a nga mi yi
a kolon a na yi kelixi Alatala nan ma. Bayo
Samisən yi yɛngɛn nan fenma Filisitine ra.
Na waxatini, Filisitine yi Isirayila kaane xun
na.
5 Samisən nun a fafe nun a nga yi siga
Timana yi. E to sa Timana manpa bili
nakəən li, yata sɛnbɛmana nde yi mini
Samisən ma, a wurundunma. 6 Alatalaa Nii
Sariŋanxin yi godo Samisən ma, a yiigenla
yi yatani bə alo sii diin nan yi a ra. Koni, a
mi na fala a fafe nun a nga xa. 7 Nayi, a siga,
e nun ɲaxanla yi sa falan ti, a yi rafan a ma.
8 Waxatidi to dangu, Samisən mən yi keli,
a xa siga Timana yi a ɲaxanla tongodeni,
a yi dangu yatan binbin matoɛ kira yi, a yi
kumi ɲɛɲɛne li soɛ yatan binbini, e bata yi
e turen sa. 9 A yi nde tongo, a siga a donɲɛ
kira yi. Na xanbi ra, a to a fafe nun a nga
fɛman li, a yi nde so e yii, e yi a don. Koni, a
mi a fala e xa a na kumin baxi yatan binbini.
10 Samisən fafe yi siga ɲaxanla konni.
Samisən yi sɛwa bandena nde yitən
mɛnni, bayo banxulanne yi na nan ligama.
11 Filisitine to a to, e yi muxu tonge saxan
sugandi siga a matideni. 12 Samisən yi a fala
e xa, a naxa, "N xa sandana nde sa ɛ xa. Xa
ɛ a bunna fala n xa xi solofere sɛwa bande
donni ito bun, n doma faŋi tonge saxan soɛ

ɛ yii, e nun tonge saxan gbɛtɛye. [13] Koni, xa
ɛ mi nɔ a bunna falɛ, ɛ tan nan doma faɲi
tonge saxan soma n yii, e nun tonge saxan
gbɛtɛye." E yi a yabi, e naxa, "I ya sandan
sa, nxu tuli matixi i ra." [14] A yi a fala e xa, a
naxa,
"Naxan seen donma,
donseen minixi na nin,
naxan sɛnbɛ gbo,
ɲaxunna yi mini na yi.
Nanse na ra?"
Xi saxan, e mi nɔ a bunna falɛ. [15] Xi
soloferede lɔxɔni, e yi a fala Samisɔn ma
ɲaxanla xa, e naxa, "I ya xɛmɛn nadin, a xa
sandan bunna fala nxu xa. Xanamu, nxu i
ganma nɛn, ɛ nun i fafe a denbayaan birin.
Ɛ nxu xilixi nɛn alogo ɛ xa fa nxu yii geli?"
[16] Samisɔn ma ɲaxanla yi siga wugɛ, a sa a
fala a xa, a naxa, "N mi rafan i ma, i mi n
xanuxi, i bata sandan sa n kon kaane bun,
koni i mi a bunna falaxi n tan xa." A yi a
yabi, a naxa, "N mi a bunna falaxi n fafe xa,
n mi a falaxi nga xa, n xa na fala i tan nan
xa ba?" [17] A yi lu wugɛ na xi solofere donse
donna bun. Xi soloferede lɔxɔni, Samisɔn
yi a bunna fala a xa, bayo a bata yi a xaxinla
yɛ so, a sa a fala a kon kaane xa. [18] Taan
muxune yi a fala Samisɔn xa xi soloferede
lɔxɔni benun sogen xa bira, e naxa,
"Nanse ɲaxun kumin xa,
nanse sɛnbɛ gbo yatan xa?"
A yi a fala e xa, a naxa,
"Xa ɛ mi yi xɛɛn bi n ma ɲinge sungutunna
ra nun,
ɛ mi yi sandan bunna kolonma nun."
[19] Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma,
a yi siga Asikalɔn taani. A sa muxu tonge
saxan faxa mɛnni, a yi e dugine tongo, a yi e
so muxune yii naxanye sandan bunna fala.
A xɔlɔxin yi xɛtɛ a fafe konni. [20] E yi Samisɔn
ma ɲaxanla so banxulanna yii naxan bata yi
Samisɔn mati.

15

*Samis*ɔn yi a gbeen ɲɔxɔ

[1] Waxatidi to dangu, murutu xaba waxa-
tini, Samisɔn yi siga a ɲaxanla xɔn, yɛxɛɛ
diina a yii. A yi a fala, a naxa, "N xa so n
ma ɲaxanla banxini." Koni, a ɲaxanla fafe
mi tin a so. [2] A yi a fala Samisɔn xa, a naxa,
"N yengi yi a ma a mi rafan i ma, n bata
a so i lanfaan yii. Koni, a xunyɛn be, xa i
na xɔn, i na tongo a ɲɔxɔn na." [3] Samisɔn
yi a fala, a naxa, "Muxu yo mi n yatɛ kala
tiin na iki, xa n fe ɲaxin liga Filisitine ra."
[4] Samisɔn yi siga. A yi sa xulumase kɛmɛ
saxan suxu, a yi e xunle xidi e bode ra, a yi
xaye xidin xidi e xunle ra. [5] A yi e radɛgɛ,
a yi xulumaseene beɲin Filisitine murutu
xɛɛne yi, e yi murutu tɔnsɔnne birin gan e
nun e manpa bili nakɔne siga han oliwi bili
xɛɛne.
[6] Filisitine yi muxune maxɔdin, e naxa,
"Nde ito ligaxi?" E yi e yabi, e naxa,
"Samisɔn, Timana kaan bitanna, bayo a
bata a ɲaxanla ba a yii, a yi a so a lanfaan
yii." Filisitine yi siga e sa na ɲaxanla nun
a fafe gan. [7] Samisɔn yi a fala e xa, a naxa,
"Bayo ɛ tan a ligama i kii nin, n mi diɲɛ fɔ n
nan n gbeen ɲɔxɔ." [8] A yi e yɛngɛ ki faɲi, a
yi muxu wuyaxi faxa. Na xanbi ra, a sa dɔxɔ
Etami faranna ra.

*Samis*ɔn yi muxu wuli keden faxa

[9] Nayi, Filisitine yi sa e malan Yuda kaane
xili ma, e yi e sofa ganla ti Lehi rabilinni.
[10] Yuda kaane yi e maxɔdin, e naxa, "Nan-
fera ɛ faxi nxu xili ma?" E yi e yabi, e naxa,
"Nxu faxi Samisɔn nan xidideyi, alogo a
naxan ligaxi nxu ra, nxu fan xa na liga a ra."
[11] Nayi, Yuda kaan muxu wuli saxan yi siga
Etami faran dɛɛn na, e sa a fala Samisɔn xa,
e naxa, "I mi a kolon a Filisitine fangan gbo
en xa? I nanse ligaxi en na ito ra?" A yi e
yabi, a naxa, "E naxan ligaxi n na, n fan na
nan ligaxi e ra." [12] E a fala a xa, e naxa, "Nxu
faxi i xididen nin, alogo nxu xa i so Filisitine
yii." Samisɔn yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ kɔlɔ
n xa a ɛ mi n faxama." [13] E yi a yabi, e naxa,
"Nxu mi i faxama, nxu waxi i xidi feen nan
tun yi, nxu yi i so e yii." E yi a xidi luti nɛnɛ
firin na, e yi a ramini faranna ra.
[14] Samisɔn to so Lehi yi, Filisitine yi
gbelegbele a xili ma. Nayi, Alatalaa Nii
Sariɲanxin yi godo a ma. Lutin naxanye yi
a yiine ma, ne yi lu alo e ganxin nan yi a ra,
e yolon a yiine ra. [15] A yi sofanla nde faxaxin
gbɛgbɛ xɔri xinden to biraxi, a yi a tongo, a
yi muxu wuli keden faxa na ra. [16] Samisɔn yi
a fala, a naxa,
"N na e faxa alo sofanle
sofanla gbɛgbɛ xɔnna ra.
N bata muxu wuli keden faxa
sofanla gbɛgbɛ xɔnna ra."
[17] A to yelin falan tiyɛ, a yi na gbɛgbɛ
xɔnna rawoli ayi. E yi mɛnna xili sa gbɛgbɛ
xɔri geyana.

18 Min xɔnla yi Samisɔn suxu, a yi Alatala
maxandi, a naxa, “I tan nan kisi gbeeni ito
fixi i ya walikɛɛn ma. Iki, n fa faxama ige
xɔnla nan ma, n faxɛ Ala kolontarene yii
ba?” 19 Nayi, fanyen naxan yi Lehi yi, Ala
yi na bɔ, igen yi mini. Samisɔn yi a min,
a niin mɔn yi yifan a ma. E yi mɛnna xili
sa, a En-Hakore*, mɛnna mɔn Lehi yi han
to. 20 Samisɔn yi kitin sa Isirayila yi Filisitine
waxatini ɲɛɛ mɔxɔŋɛ.

16

*Samis*ɔn Gasa taani

1 Samisɔn yi siga Gasa taani, a sa ɲaxalan
yalunxina nde to mɛnni, a so a konni. 2 Gasa
kaane yi a mɛ a Samisɔn bata fa na yi. E yi
na rabilin, e yi dɔxɔ a yɛɛ ra kɔɛna ngaan na
taan nabilinna yinna so dɛɛn na. E lu a falɛ
e bode xa, e naxa, “Subaxani, en yi a faxa.”
3 Koni, Samisɔn yi lu saxi han kɔɛ tagin yi
maso. Kɔɛ tagin to a li, a yi keli, a yi taan so
dɛ balanxin suxu e nun a sɛnbɛtɛnne, a yi e
nun e balan wurene tala bɔxɔni, a yi e sa a
kɔɛ ma, a siga e ra Xebiron geyaan xuntagi.

Dalilaa yanfantenyana

4 Na danguxina, ɲaxanla nde yi rafan
Samisɔn ma Soreki lanbanni, na ɲaxanla yi
xili nɛn Dalila. 5 Filisitine kuntigi suulunne
yi siga na ɲaxanla fɛma, e sa a fala a xa, e
naxa, “A rakunfa i ma, alogo i xa a kolon
naxan a sɛnbɛn nagboxi ayi, alogo nxu xa
nɔ a suxɛ kii naxan yi, nxu yi a xidi, nxu yi
a sɛnbɛn ba a yi, nxu keden kedenna birin
gbeti gbanan wuli keden kɛmɛ soɛ i yii.”
6 Dalila yi a fala Samisɔn xa, a naxa, “N bata i
mafan, a fala n xa i sɛnbɛ gbeen fataxi nanse
ra e nun mɔn i xidɛ naxan na, i sɛnbɛn
yi ɲan.” 7 Samisɔn yi a yabi, a naxa, “Xa
muxune n xidi luti nɛnɛn kidi daxi solofere
ra, naxanye munma xara singen, n sɛnbɛn
ɲanma nɛn, n lu alo muxun bonne.” 8 Nayi,
Filisitine kuntigine yi fa luti nɛnɛn kidi daxi
solofere ra Dalila xɔn, naxanye munma yi
xara singen. Dalila yi a xidi ne ra. 9 Anu,
muxune yi malanxi a xili ma banxini. Dalila
yi a fala a xa, a naxa, “Samisɔn! Filisitine
bata fa i xili ma!” A yi lutine bolon, alo tɛɛn
lutin bolonma kii naxan yi. Nayi, a sɛnbɛn
binla mi kolon.

10 Dalila yi a fala Samisɔn xa, a naxa, “I
bata n mayenden, i bata wulen fala n xa. Iki,
n bata i mafan a fala n xa i xidɛ kii naxan
yi.” 11 A yi a fala a xa, a naxa, “Xa muxune n
xidi luti nɛnɛne ra naxanye munma rawali
singen, n sɛnbɛn ɲanma nɛn nayi, n yi lu
alo muxun bonne.” 12 Dalila yi luti nɛnɛne
tongo, a yi a xidi ne ra. Muxune mɔn yi
tixi a xili ma banxini. Dalila yi a fala a xa, a
naxa, “Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!”
A yi lutine bolon alo garin nan yi a yiine ma.
13 Dalila yi a fala Samisɔn xa, a naxa, “Han
to i n mayendenma, i wulen falama n xa.
A fala i xidɛ kii naxan yi.” A yi a fala
a xa, a naxa, “I xa n xun sɛxɛn dɛnbɛxin
kira soloferene dɛgɛ gɛsɛ sɔxɔn wudin na.”
14 Nayi, Dalila yi na liga, a yi e xidi wudin
na. Na xanbi ra, a yi gbelegbele, a naxa,
“Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!”
Samisɔn yi xulun, a yi gɛsɛ sɔxɔn wudin
tala. 15 Dalila yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i
a falaxi, i naxa, ‘I rafan n ma!’ Anu, i mi laxi
n na? I bata n mayenden sanɲa ma saxan, i
mi tin i sɛnbɛ gbeen binla falɛ n xa.” 16 Dalila
yi lu a tɔrɛ na fala kedenna ra lɔxɔ yo lɔxɔ,
a mi yi a danma han Samisɔn niin yi raɲaxu
a ma. 17 Nayi, Samisɔn yi a wundon fala a xa,
a naxa, “Han to n xunna mi bi, bayo n tan
nasariɲanxin na a ra Ala xa benun n xa bari
waxatin naxan yi. Xa n xunna bi, n sɛnbɛn
ɲanma nɛn, n lu alo muxun bonne.”
18 Dalila to a kolon a Samisɔn bata a wun-
don fala a xa, a yi sa na fala Filisitine kuntig-
ine xa, a naxa, “Iki, ɛ fa, bayo Samisɔn bata
a wundon fala n xa.” E yi siga gbetin na e yii
a konni e naxan ma fe fala a xa. 19 Dalila yi
Samisɔn naxi a sanne fari, a yi muxune xili,
e yi a xun sɛxɛn dɛnbɛxin kira soloferene
bi, e yi a sɛnbɛn ba fɔlɔ a yi. 20 Dalila yi a fala
a xa, a naxa, “Samisɔn! Filisitine bata fa i
xili ma!” A to xulun, a mirixi a ma, a naxa,
“N na n sɔtɔma nɛn ito ra alo n darixi a ra
kii naxan yi.” Koni, a mi yi a kolon a Alatala
bata yi a masiga a ra. 21 Filisitine yi Samisɔn
suxu, e yi a yɛɛne rate a kui, e yi siga a ra
Gasa taani, e yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra.
E yi Samisɔn karahan a xa lu se din gɛmɛn
firifirɛ kaso banxini.

*Samis*ɔn faxa fena

22 Na waxatini, xabu a xunna bi, a xun
sɛxɛne bata yi mini fɔlɔ. 23 Lɔxɔna nde,

* 15:19: En-Hakore: a bunna nɛɛn fa fala “Tigin muxun xa naxan Ala maxandi.”

Filisitine kuntigine yi e malan alogo e xa e
nɔ sɔtɔn sɛwan naba, e yi saraxa gbeen ba
Dagɔn xa, e ala. E sigin sama, e naxa,
"Nxɔ ala bata Samisɔn fi nxu ma
Filisitine yaxuna."
24 Yamaan to na to, e lu e ala matɔxɛ, e naxa,
"Nxɔ ala bata nxu yaxun sa nxu sagoni,
naxan yi nxɔ yamanan tɔrɔma, a yi nxu
faxa." 25 Bayo e yi sɛwaxi e lu a falɛ, e naxa,
"En Samisɔn xili, a xa fa en yɛɛ ramaxa
ayi!" E Samisɔn namini kasoon na, a lu
sabaan soɛ e yɛtagi alogo e xa gele a ma.
E sa a dɔxɔ sɛnbɛtɛn firinne longonna ra.
26 Banxulanna naxan yi Samisɔn yii rasux-
uma, Samisɔn yi a fala na xa, a naxa, "N
xali sɛnbɛtɛn firinne dɛxɔn banxini ito tixi
naxanye xunna, alogo n xa n digan e yi."
27 Banxin yi rafexi xɛmɛne nun ɲaxanle
ra, Filisitine kuntigine birin yi na. Muxu
wuli saxan ɲɔxɔn mɔn yi banxin xuntagi,
xɛmɛn nun ɲaxanla, naxanye yi Samisɔn
matoma a sabaan soma waxatin naxan yi.
28 Nayi, Samisɔn yi Alatala mafan, a naxa,
"N Marigina Alatala! N bata i mafan, i
miri n ma. Ala! Sɛnbɛn fi n ma ito keden
peeni, n xa n yɛɛ firinne ɲɔxɔn fi Filisitine
ra!" 29 Banxin yi tixi sɛnbɛtɛn firinna nax-
anye xunna, Samisɔn yi a kɔmɛnna dɛtɛn
keden fari, a yi a yiifanna dɛtɛn keden
fari. 30 Samisɔn yi a fala, a naxa, "Nxu nun
Filisitine xa faxa!" A yi sɛnbɛtɛnne tuntun
a sɛnbɛn birin na, banxin yi bira kuntigine
nun muxune fari naxanye yi na. E nun nax-
anye faxa e bode xɔn, ne yi wuya muxune
xa dangu a bata yi naxanye faxa nun. 31 A
ngaxakedenne nun a fafe a denbayaan birin
yi siga a binbin tongodeni. E to siga a ra, e sa
a maluxun Sora nun Esetayoli tagi Manowa
gaburun na, a fafe. A findi nɛn kitisaan na
Isirayila yi ɲɛɛ mɔxɔŋɛ.

17

Mike a suxure sawurane

1 Xɛmɛna nde yi Efirami geya yireni nun,
a yi xili nɛn Mike. 2 Lɔxɔna nde, a yi a fala
a nga xa, a naxa, "Muxuna nde i ya gbeti
gbanan wuli keden kɛmɛn tongo nɛn, i yi na
kanna danga n yɛɛ xɔri, n tan nan a tongo,
a n yii." A nga yi a fala a xa, a naxa, "Alatala
xa barakan sa n ma dii xɛmɛna fe yi." 3 A yi
na gbetin naxɛtɛ a nga ma. A nga yi a fala a
xa, a naxa, "N waxi gbetini ito dɛntɛgɛ feni
Alatala xa, alogo sawurana nde xa rafala i
xa gbeti raxulunxi igen na. Iki, n bata a
so i yii." 4 A gbetin so a nga yii, a nga yi
gbetin gbanan kɛmɛ firin tongo, a yi gbetin
so wure raxulunna yii. Na yi sawurana nde
rafala gbeti raxulunxin na. A yi sa a ti Mike
a banxini. 5 Kidena nde yi Mike konni. A
bata yi batu sena nde rafala e nun suxure
gbɛtɛye, a yi a dii xɛmɛ keden findi e ki
muxun na.
6 Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi,
birin yi a kɛnɛn feen nan ligama. 7 Lewi
bɔnsɔnna banxulanna nde yi Bɛtɛlɛmi taani
Yuda yamanani. 8 Na xɛmɛn yi keli Bɛtɛlɛmi
yi Yuda yamanani, alogo a xa sa dɔxɔ yire
gbɛtɛ yi. A to yi sigama, a yi sa Efirami geya
yiren li, siga han Mike a banxina. 9 Mike
yi a fala a xa, a naxa, "I kelixi minɛn?" A
yi a yabi, a naxa, "Lewi bɔnsɔnna muxun
nan n na, keli Bɛtɛlɛmi taani Yuda yi, n
dɔxɔde fenna nin." 10 Mike yi a fala a xa, a
naxa, "Lu n konni, i findi n ma denbayana
saraxaraliin na, n na i saren fiyɛ gbeti
gbanan fu ra ɲɛɛn ma, e nun dugina ndee
nun donsena." Lewi bɔnsɔnna muxun na
yi so a konni. 11 A yi tin luyɛ Mike konni,
naxan a yengi dɔxɔ a xɔn alo a diina. 12 Na
banxulanna yi yigiya Mike konni, a findi a
saraxaraliin na. 13 Mike yi a fala, a naxa,
"Waxatina nde Alatala fa hinanma nɛn n na
bayo Lewi bɔnsɔnna muxuna nde n konni
saraxaraliyani."

18

*Dan b*ɔnsɔnna muxune Layisi yi

1 Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi
nun. Na waxatini mɔn, Dan bɔnsɔnna mux-
une yi kɛ bɔxɔ fenni e dɔxɛ dɛnaxan yi,
bayo han na waxatini, kɛ bɔxɔ mi yi e tan
yii alo bɔnsɔnna bonne Isirayila yi. 2 Dan
bɔnsɔnna muxune yi xɛmɛ kɛndɛ suulun
sugandi e yɛ, e yi e rasiga Sora nun Ese-
tayoli yi yamanane matodeni, alogo e xa
e rakɔrɔsi. Na muxune yi sa Efirami geya
yiren li siga han Mike konni, e yi xi mɛnni.
3 E to maso Mike a banxin na, e yi Lewi
bɔnsɔnna banxulanna xuiin mɛ, e xɛtɛ e sa
a fala a xa, e naxa, "Nde faxi i ra be? I nanse
ligan be? I nanse yi be?" 4 A yi e yabi, a naxa,
"Mike bata ito nun ito raba n xa, a n saren
fima, n mɔn bata findi a saraxaraliin na." 5 E
yi a fala a xa, e naxa, "Ala maxɔdin, alogo
nxu xa a kolon nxu sigatiin naxan yi, xa na

sənəyama nɛn.” 6 Saraxaraliin yi e yabi, a naxa, “Ɛ siga bɔɲɛ xunbenli, Alatala ɛ fɔxɔ ra ɛ sigatini.”

7 Na xɛmɛ suulunne yi siga, e sa Layisi taan li. E sa muxune li mɛnni naxanye yi bɔɲɛ xunbenla nun makantanni, alo Sidən kaane yi kii naxan yi. Muxu yo mi yi kuntigin mafalama e yamanani. Na muxune yi makuya Sidən kaane ra, e hayu mi yi muxu yo ma. 8 Na muxu suulunne yi siga e ngaxakedenne fɛma Sora nun Esetayoli yi, e ngaxakedenne yi e maxɔdin, e naxa, “Ɛ nanse toxi?” 9 E yi e yabi, e naxa, “Ɛ fa be! En sa Layisi kaane yɛngɛ. Nxu bata a to, e yamanan fan. Ɛ nama lu be ɛ mi sese ligama, ɛ mafura sigɛ na yamanan yɛngɛdeni! 10 Ɛ na na li, ɛ yama faɲin toma nɛn na, e dɔxi bɔxɔ faɲini. Ala na bɔxən soma ɛ yii nɛn, sese mi dasama dɛnaxan yi bɔxɔ xɔnna fari.”

11 Nayi, Dan bɔnsɔnna muxu kɛmɛ sennin yi keli Sora nun Esetayoli yi, e siga e yɛngɛ so seene ra e yii. 12 E yi sa e malan Kiriyati-Yeyarin yi Yuda yi. Nanara, dɛnaxan Kiriyati-Yeyarin xanbi ra, e mɛnna xili sa, a Mahane-Dan* han to. 13 E to keli mɛnni, e yi siga Efirami geya yireni, siga han Mike a banxina. 14 Nayi, na xɛmɛ suulunna naxanye siga Layisi yamanan matodeni, ne yi a fala e ngaxakedenne xa, e naxa, “Ɛ xa a kolon fa fala batu sena nde banxini ito kui, e nun sawurane nun suxure gbɛtɛ naxan nafalaxi wure raxulunxin na. Iki, ɛ tan nan a kolon ɛ naxan ligama.” 15 E mən yi xɛtɛ mɛnni, e so Lewi bɔnsɔnna banxulanna banxini, Mike konni, e yi a xɔntən. 16 Dan bɔnsɔnna muxu kɛmɛ senninne yi tixi banxin so dɛɛn na, e yɛngɛ so seene suxi e yii. 17 Xɛmɛ suulunna naxanye siga yamanan matodeni, ne yi so. E yi sawuran tongo, e nun batu seen nun suxure gbɛtɛye nun suxure sawura gbeti daxina. Saraxaraliin nun muxu kɛmɛ senninne yi tixi dɛɛn na. 18 A to bodene to soɛ Mike a banxini, a yi e to sawuran tongɛ, e nun batu seen nun suxure gbɛtɛye nun suxure sawura gbeti daxina. Saraxaraliin yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ nanse ligan be?” 19 E yi a yabi, e naxa, “Dundu! I nama fala ti, i bira nxu fɔxɔ ra, i findi nxɔ xabilan saraxaraliin na. Nanse rafan i ma, i findi saraxaraliin na muxu kedenna xa hanma Isirayila bɔnsɔnna nde xa?” 20 Saraxaraliin yi sɛwa, a yi batu seen nun suxurene nun sawurane rasuxu, a bira yamaan fɔxɔ ra.

21 Dan bɔnsɔnna muxune yi kiraan suxu, e diidine nun e xuruseene nun e goronne tixi e yɛɛ ra. 22 E bata yi makuya Mike a banxin na, Mike nun a dɔxɔ bodene yi e malan, e yi e sagatan. 23 E yi gbelegbelema Dan bɔnsɔnna muxune fɔxɔ ra, ne yi xɛtɛ, e yi Mike maxɔdin, e naxa, “Nanse ligaxi? Ganli ito be nanfera?” 24 A yi e yabi, a naxa, “N tan alan naxanye rafalaxi, ɛ bata ne nun n ma saraxaraliin tongo, ɛ yi fa e ra ɛ yii. Nanse fa luma n yii? Nanfera nayi ɛ n maxɔdinma, ɛ naxa, ‘Nanse ligaxi?’ ” 25 Dan bɔnsɔnna muxune yi a fala a xa, e naxa, “I nama nxu tərə, xanamu muxuna ndee nxu yɛ, ne xɔləma nɛn i ma, e yi i yɛngɛ. Nayi, ɛ nun i ya denbayaan yi faxa.” 26 Na xanbi ra, Dan bɔnsɔnna muxune mən yi e sigatiin fɔlə. Mike to a to a e sɛnbɛn yi gbo, a yi xɛtɛ a konni.

*Dan nun a yire sariŋ*anxina fe

27 Nayi, Dan bɔnsɔnna muxune yi siga Mike a seene ra, a naxanye rafala, e nun saraxaraliin naxan yi a yii. E yi sa Layisi yɛngɛ, e yi na yama bɔɲɛ xunbelixin yɛngɛ, e yi e taan gan. 28 Layisi taan yi Beti-Rexobo lanbanna nin, a yi makuya Sidən na, fefe mi yi e nun muxu yo tagi. Nanara, muxu yo mi fa e malideni. Dan bɔnsɔnna muxune mən yi taan ti, e dɔxɔ na. 29 E yi taan xili sa, a Dan taana, alo Dan xinla yi kii naxan yi, e benban naxan bari Isirayila yi. Koni taan yi xili nɛn a singeni Layisi. 30 Dan bɔnsɔnna muxune yi Mike a suxure sawurane ti e yɛtɛ xa. Yonatan, Gɛrisəmi a dii xɛmɛna, Musa mamandenna nun Yonatan ma dii xɛmɛne yi findi saraxaraline ra Dan bɔnsɔnna xa han yaxune yamanan suxu waxatin naxan yi. 31 Mike sawuran naxanye rafala, e yi ne ti e yɛtɛ xa, e lu e batuɛ Ala Batu Banxin waxatin naxan birin naba Silo yi.

19

Bunyamin kaane yulubina

1 Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi. Lewi bɔnsɔnna muxuna nde yi dɔxɔ Efirami

* 18:12: Mahane-Dan, e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala “Dan dɔxɔdena.” * 19:1: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sətə a ɲaxanla ra.

geya yiren danna ra, na yi ɲaxanla nde
tongo a konyi ɲaxanla ra* naxan yi kelixi
Bɛtɛlɛmi taani Yuda yamanani. 2 Koni, na
konyi ɲaxanla yi tinxintareyaan liga, a yi
keli a xɔn, a siga a fafe konni Bɛtɛlɛmi taani
Yuda yamanani. A sa lu mɛnni kike naanin,
3 a xɛmɛn yi keli a siga a fɔxɔ ra alogo e xa
sa lan a xɛtɛ a ra. A walikɛ banxulanna nun
sofali firin yi biraxi a fɔxɔ ra. Ɲaxanla yi a
rasɛnɛ a fafe a banxini, a fafe to a to, a yi a
rasɛnɛ sɛwani. 4 A bitanna, sungutunna fafe
yi a makankan, a yi lu a konni xi saxan. E yi
e dɛge, e yi e min, e yi xi dando ti na.

5 Xi naaninde lɔxɔni, e yi keli xɔtɔn, Lewi
bɔnsɔnna muxun yi wa siga feni. Koni,
sungutunna fafe yi a fala a bitanna xa, a
naxa, "I dɛba buru dungina nde ra, na xanbi
ra, i yi siga." 6 E yi dɔxɔ, e yi e dɛge, e birin
yi e min. Na xanbi ra, sungutunna fafe yi a
fala xɛmɛn xa, a naxa, "Tin, i xi be, i sɛwa."
7 Xɛmɛn yi keli a xa siga, koni bayo a bitanna
yi kankanxi a ma, a mɔn yi xi na.

8 Xi suulunde lɔxɔni, xɛmɛn yi keli xɔtɔn
a xa siga. Nayi, sungutunna fafe yi a fala
a xa, a naxa, "Yandi, i dɛba, i yi ɲinbanna
mamɛ." E birin yi e dɛge. 9 Xɛmɛn yi keli a
xa siga e nun a konyi ɲaxanla nun a walikɛ
banxulanna. Sungutunna fafe yi a fala a
xa, a naxa, "Kɔɛ bata so, xi be, i sɛwa. Tila
xɔtɔnni ɛ siga, i sa so i konni." 10 Koni,
xɛmɛn mi wa xi feni, a keli, a siga. A yi sa
Yebusu taan li dɛnaxan mɔn xili Yerusalɛn,
e nun a sofali firinne nun a goronne nun a
konyi ɲaxanla. 11 E masoɛ Yebusu taan na,
yanyin bata yi yanfan, banxulanna yi a fala
a kanna xa, a naxa, "En so Yebusu kaane
taani, en sa xi na." 12 A kanna yi a yabi,
a naxa, "En mi soma taa gbɛtɛ yi, Isirayila
kaane mi dɛnaxan yi, en sa xima Gibeya
nin." 13 A mɔn yi a fala a walikɛ banxulanna
xa, a naxa, "En maso yirena nde ra, Gibeya
hanma Rama en sa xi mɛnni." 14 E mɔn yi
lu sigɛ, sogen birɛ, e bata yi maso Gibeya
taan na, Bunyamin bɔnsɔnna muxune ya-
manana. 15 Nayi, e yi siga mɛnni alogo e
xa sa xi Gibeya yi. E yi so taani, e yi sa ti
taan yama malandeni. Koni, muxu yo mi e
rasɛnɛ a banxini alogo e xa xi na.

16 Xɛmɛ fonna nde yi fama sa keli a xɛɛn
ma. Efirami geya yiren muxuna nde nan yi
na ra, a yi dɔxi Gibeya nin, anu Bunyamin
kaan nan mɛnna muxune ra. 17 Na yi xɔŋɛn
to tixi taan yama malandeni. Xɛmɛ fonna
yi a fala a xa, a naxa, "I sigan minɛn, i
kelixi minɛn?" 18 A yi a yabi, a naxa, "Nxu
sa kelixi Bɛtɛlɛmi taan nin Yuda yamanani.
Nxu sigama fɔ Efirami geya yiren danna ra,
n konna dɛnaxan yi. N kelixi Bɛtɛlɛmi taan
nin Yuda yamanani, iki n sigama Alatala
Batu Banxini. Koni muxu yo mi n nasɛnɛxi
a konni. 19 Anu, nxɔ sofanle balo sɛxɛn nun
murutuna nxu yii, burun nun minseen fan
nxu yii, n tan nun n ma ɲaxanla nun n ma
walikɛ banxulanna xa. Sese mi dasaxi nxu
ma." 20 Xɛmɛ fonna yi a fala, a naxa, "Bɔŋɛ
xunbenla xa taran i xɔn! Naxan na dasa
i ma, n na soɛ i yii, i mi xima taan yama
malandeni be." 21 A yi e raso a banxini, a yi
donseen sa sofanle bun. Sigatine yi e sanne
maxa, na xanbi ra, e yi e dɛge, e yi e min.

22 E yi ɲaxaŋaxani waxatin naxan yi, taan
muxuna ndee, fe ɲaxi rabane yi banxin
nabilin, e lu dɛɛn makɔnkɔn han! E yi a
fala xɛmɛ fonna xa, e naxa, "Banxi kanna!
Xɛmɛn naxan soxi be, a ramini alogo nxu xa
nxu makoon naba a ra alo ɲaxanla." 23 Banxi
kanna yi mini e fɛma, a yi a fala e xa, a naxa,
"Ngaxakedenne, na mi lanɲɛ! Yandi ɛ nama
fe xɔsixin liga, bayo xɛmɛni ito bata so n
ma banxini, ɛ nama fe ɲaxini ito liga. 24 N
ma sungutun nasɔlɔnxin be, e nun xɛmɛna
konyi ɲaxanla, n xa ne ramini ɛ ma. Naxan
na ɛ kɛnɛn, ɛ yi na liga ne ra. Koni, ɛ
nama sese ɲaxi liga xɛmɛn na." 25 Koni, na
muxune mi wa e tuli mati feni a ra. Nayi,
Lewi bɔnsɔnna muxun yi a konyi ɲaxanla
suxu, a yi a ramini e ma tandeni. Na yi lu e
yii kɔɛna ngaan na, e yi na karahan e kafu a
xɔn han subaxani. Xɔtɔnni, e yi a raxɛtɛ.

26 Xɔtɔnna to maso, ɲaxanla a xɛmɛn yi
yigiyaxi xɛmɛ fonna naxan kon yi, ɲaxanla
yi sa bira na dɛɛn na, han kuye yi ba.
27 Xɔtɔnni, a kanna yi keli, a banxin dɛɛn
nabi, alogo a xa siga. A yi a konyi ɲaxanla to
biraxi dɛɛn na, a yiine saxi dɛɛn binni. 28 A yi
a fala a xa, a naxa, "Keli, en siga." Koni, a mi
a yabi. Nayi, xɛmɛn yi a binbin sa a sofanla
fari, a siga a konni. 29 A to so a konni, a
filɛn tongo, a yi a konyi ɲaxanli bolon dungi
dungin na dɔxɔ fu nun firin, a yi a rasiga
Isirayila bɔxɔn birin yi. 30 Naxanye birin na
to, ne yi a fala, e naxa, "Han to ito ɲɔxɔnna
munma liga singen xabu Isirayila kaane keli
Misiran yamanani. En na en miri feni ito

ma, en falan ti en bode xa.”

20

Yɛngɛn Bunyamin kaane xili ma

1 Isirayila kaane birin yi e malan, keli Dan
ma siga han Bɛriseba han Galadi yamanani,
yamaan yi e malan alo muxu kedenna
Alatala yɛtagi Misipa yi. 2 Yama kuntigine
Isirayila bɔnsɔnne birin yi, ne yi ti Alaa
yamaan yɛtagi, sofaan muxu wuli kɛmɛ
naanin fan yi na naxanye yi e sanni, silan-
fanne yi naxanye yii. 3 Bunyamin bɔnsɔnna
muxune yi a mɛ a Isirayila kaane bata siga
Misipa yi. Nayi, Isirayila kaane yi a fala,
e naxa, “Ɛ a fala, gbaloni ito ɛ sɔtɔxi di?”
4 Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxun naxan ma
ɲaxanla faxa, na xɛmɛn yi falan tongo, a
naxa, “Nxu nun n ma konyi ɲaxanla nan
fa Gibeya taani Bunyamin yamanani, alogo
nxu xa xi na. 5 Gibeya kaane yi keli n xili ma,
n yi banxin naxan kui, e yi na rabilin kɔɛɛn
na. E yi waxi n tan nan faxa fe yi, koni e sa
dutunxi n ma konyi ɲaxanla nan ma, e yi a
faxa. 6 Nayi, n yi n ma konyi ɲaxanla tongo,
n yi a yisɛgɛ dungi dungin na, n yi a rasiga
Isirayila bɔnsɔnne birin yi, bayo e bata fe
xɔsixin liga Isirayila yi. 7 Iki, Isirayila kaane
birin xa e bode to, ɛ yi fena nde ragidi.”

8 Yamaan birin yi keli alo muxu kedenna,
e naxa, “En tan sese mi sigama a konni.
9 En na ito nan ligama Gibeya taan na: En
kelima nɛn a xili ma, en masɛnsɛnna ti.
10 Bɔnsɔn yo bɔnsɔn, xa muxu kɛmɛ na, en
muxu fu tongoma nɛn, xa wuli keden na, en
yi kɛmɛ tongo, xa wuli fu na, en wuli keden
tongoma nɛn, e sa fandane fen sofane xa
naxanye sa Gibeya taan yɛngɛma Bunyamin
yamanani alogo na taan xa raxɔri alo a lan
e kɛwali ɲaxin ma kii naxan yi, e naxan liga
Isirayila yi.” 11 Nayi, Isirayila kaane birin yi
e malan alo muxu kedenna siga Gibeya xili
ma.

12 Isirayila bɔnsɔnne yi xɛrane rasiga a
faladeni Bunyamin bɔnsɔnna muxune birin
xa, e naxa, “Gbaloni ito faxi ɛ tagi di?
13 Fe ɲaxi rabaan naxanye Gibeya yi, ɛ ne
so nxu yii, nxu xa e faxa alogo gbalon
naxan Isirayila yamani, na xa ɲan.” Koni,
Bunyamin bɔnsɔnna muxune mi e ngax-
akedenne xuiin suxu.

14 Bunyamin bɔnsɔnna muxune yi mini e
taani, e sa e malan Gibeya yi alogo e xa Isir-
ayila kaane yɛngɛ. 15 Bunyamin bɔnsɔnna
muxun naxanye tɛngɛ na lɔxɔni, naxanye
mini e taane yi, muxu wuli mɔxɔɲɛn nun
sennin, silanfanna yi naxanye yii, Gibeya
muxune mi yi ne yɛ, naxanye yatɛn yi sigɛ
han sofa kɛmɛ solofere. 16 Na ganla yɛ, sofa
yɛbaxi kɛmɛ solofere yi e yɛ kɔmɛnmaan yi
naxanye ra, ne birin yi nɔɛ lantanna wolɛ
nɛn hali xun sɛxɛ kedenna ma, e mi fula
a ra. 17 E mɔn yi Isirayila bɔnsɔnna bonne
yatɛ, ba Bunyamin bɔnsɔnna muxune ra, e
yatɛna: Muxu wuli kɛmɛ naanin, silanfanna
yi naxanye yii, e birin sofa. 18 Isirayila kaane
yi keli, e siga Betɛli yi, e sa Ala maxɔdin, e
naxa, “Nxu nde singe rasigɛ a xa sa Bun-
yamin bɔnsɔnna muxune yɛngɛ?” Alatala
yi e yabi, a naxa, “Yuda kaane nan singe
sigama.”

19 Na xɔtɔn bode, Isirayila kaane yi sa
e malan e daaxadeni Gibeya binni. 20 Na
xanbi ra, e mɔn yi siga Bunyamin kaane
yɛngɛdeni, e yi sa ti yɛngɛ so xinla ma
Gibeya yɛtagi. 21 Bunyamin kaane yi mini
Gibeya taani. Na lɔxɔni, e yi Isirayila
kaan muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin faxa.
22 Isirayila yamaan mɔn yi e wɛkilɛ, e sa
ti yɛngɛ so xinla ma na yireni e yi sa tixi
dɛnaxan yi lɔxɔ singeni. 23 Isirayila kaane yi
siga, e sa wuga Alatala yɛtagi han ɲinbanna.
E yi Alatala maxɔdin, e naxa, “Nxu mɔn
lan nxu sa Bunyamin kaane yɛngɛ ba, nxu
ngaxakedenne?” Alatala yi e yabi, a naxa,
“Ɛ sa e yɛngɛ.” 24 Isirayila kaane mɔn
yi siga Bunyamin kaane yɛngɛdeni lɔxɔ
firindeni. 25 Na lɔxɔ firindeni, Bunyamin
kaane yi mini Gibeya yi, e yi muxu wuli
fu nun solomasɛxɛ faxa Isirayila kaane ra,
silanfanna yi naxanye yii. 26 Nayi, Isirayila
yamaan birin yi siga Betɛli yi. E sa wuga
mɛnni, e lu Alatala yɛtagi, e sun na lɔxɔni
han ɲinbanna, e saraxa gan daxine nun
bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Alatala yɛtagi.
27 Isirayila kaane yi Alatala maxɔdin. Na
waxatini, Alaa Layiri Kankiraan yi mɛnna
nin, 28 Haruna mamandenna, Eleyasari a dii
xɛmɛn Finexasi nan yi tixi Alatala yɛtagi. E
yi a fala, e naxa, “Nxu mɔn nɔɛ Bunyamin
kaane, nxu ngaxakedenne yɛngɛ ba, hanma
nxu xa a lu na kiini?” Alatala yi e yabi, a
naxa, “Ɛ siga, bayo n na e sama nɛn ɛ sagoni

tila.”

[29] Nayi, Isirayila kaane yi sofane luxun Gibeya rabilinni. [30] Isirayila kaane yi siga Bunyamin kaane xili ma xi saxande lɔxɔni, e sa ti yɛngɛ so xinla ma Gibeya yi alo e yi darixi a ra kii naxan yi. [31] Bunyamin kaane yi mini yamaan yɛngɛdeni, e yi e masiga taan na, alo e darixi a ra kii naxan yi, e yi Isirayila sofane faxa fɔlɔ, e muxu tonge saxan faxa burunna ra Betɛli nun Gibeya kiraan xɔn.

[32] E yengi yi a ma a e bata Isirayila kaane nɔ alo e darixi a ra kii naxan yi. Koni Isirayila kaane yi a falama nɛn, e naxa, “En na en gi, en yi Bunyamin kaane mabandun burunna binni, en yi e makuya Gibeya ra.” [33] Isirayila sofane birin yi keli e tidene yi, e sa ti Baali-Tamara yi. Isirayila kaan naxanye yi luxunxi Geba binni, ne yi mini Bunyamin kaane xanbi ra e yɛngɛdeni Gibeya lan-banni. [34] Isirayila sofa kɛndɛn wuli fuun yi siga Gibeya taan xili ma. Yɛngɛn yi ɲaxu ayi, koni Bunyamin kaane mi yi a kolon a na gbalona e sɔtɛ. [35] Alatala yi Bunyamin kaane rayarabi Isirayila kaane xa, e yi sofa wuli mɔxɔŋɛn nun suulun sofa kɛmɛ faxa na lɔxɔni.

[36] Bunyamin kaane yi a kolon a e bata nɔ. Anu, Isirayila kaane e gi nɛn Bunyamin kaane yɛɛ ra, bayo e yi laxi e sofa luxunxine ra Gibeya taan xili ma. [37] Muxun naxanye yi luxunxi, ne yi so Gibeya taani mafurɛn, e taan yiren birin suxu, e yi taan muxune birin faxa silanfanna ra. [38] E nun Isirayila sofaan bonne yi lanxi taxamasenna nde nan ma. Muxun naxanye yi luxunxi, ne yi lanma e xa tutin nate taan xun ma. [39] Isirayila sofane to xɛtɛ e xanbi ra yɛngɛni, Bunyamin kaane yi e muxu tonge saxan faxa, e yengi yi a ma, a e bata e nɔ alo e darixi a ra kii naxan yi. [40] Koni na waxatini, tutin naxan yi findixi taxamasenna ra, na yi te fɔlɔ Gibeya taan xun ma. Bunyamin kaane yi e yɛɛ raxɛtɛ, e tutin to tɛ taan xun ma. [41] Isirayila kaane yi xɛtɛ Bunyamin kaane xili ma. Bunyamin kaane yi gaxu, bayo e bata yi gbalon to fɛ e ma. [42] E yi e gi Isirayila kaane bun, e siga tonbonna binni, koni e mi tanga yɛngɛn ma. Bunyamin kaan naxanye yi fama taane binni, Isirayila kaan naxanye yi taane yi, ne yi ne faxa. [43] Isirayila kaane yi Bunyamin kaane rabilin, e lu e kedɛ, e lu e faxɛ kira yi, e mi tin e yi e matabu han Gibeya sogeteden binni. [44] Bunyamin sofa wuli fu nun solomasɛxɛ yi faxa. [45] Bunyamin kaan bonne yi e gi siga tonbonna binni, siga Rimɔn fanyen binni. Ne muxu wuli suulun yi faxa kira yi, e yi a dɔnxɛne kedi han Gidomi yi, e mɔn yi muxu wuli firin faxa e ra.

[46] Bunyamin kaan naxanye faxa na lɔxɔni, sofa wuli mɔxɔŋɛn nun suulun, sofa kɛndɛn gbansanna. [47] Koni muxun naxanye e gi siga tonbonne binni, muxu kɛmɛ sennin kisi nɛn ne yɛ e sa so Rimɔn fanye yireni, e lu mɛnni han kike naanin. [48] Isirayila kaane yi xɛtɛ Bunyamin yamanani, e yi e muxune faxa silanfanna ra e nun xuruseen naxanye birin yi na. E yi tɛɛn so taane birin na.

21

Ɲaxanle Bunyamin bɔnsɔnna xa

[1] Isirayila kaane e malanɲɛ Misipa yi, e bata yi e kɔlɔ nun, e naxa, “Isirayila kaa yo nama a dii tɛmɛn fi Bunyamin bɔnsɔnna muxuna nde ma.” [2] Yamaan yi fa Betɛli yi e lu Ala yɛtagi han ɲinbanna. E wuga, e yi e xuini te, [3] e naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, nanfera ito ligama Isirayila yi to, Isirayila bɔnsɔnna nde yi tunun?” [4] Na xɔtɔn bode, yamaan yi keli xɔtɔn, e yi saraxa gandena nde yitɔn mɛnni, e yi saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba. [5] Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “Isirayila bɔnsɔnne muxun mundun mi faxi Alatala yɛtagi be Isirayila bɔnsɔnne birin yɛ?” E bata yi e kɔlɔ fa fala, naxan yo mi fa Alatala yɛtagi Misipa yi, e na kanna faxama nɛn. [6] Bunyamin kaane kininkininna yi Isirayila kaane suxu, e ngaxakedenne, e yi a fala, e naxa, “Bɔnsɔnna nde bata ba Isirayila ra to. [7] En nanse ligama Bunyamin kaane xa naxanye luxi, bayo en bata en kɔlɔ Alatala yi a en nama en ma dii tɛmɛne fi e ma e ɲaxanla ra?” [8] Nayi, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “Muxuna ndee Isirayila bɔnsɔnne muxune yɛ ba naxan mi faxi Alatala yɛtagi Misipa yi?” E yi a kolon a Yabɛsi-Galadi kaan muxu yo mi yi faxi yamaan daaxadeni. [9] E yi yamaan yatɛ, e yi a to Yabɛsi-Galadi muxu yo mi yi na. [10] Nayi, yamaan yi xɛmɛ kɛndɛ wuli fu nun firin nasiga, e yi yamarini ito so e yii, e naxa, “Ɛ siga ɛ sa Yabɛsi kaane birin faxa silanfanna ra Galadi

yi, xɛmɛne nun ɲaxanle nun diidine. [11] Ɛ
xɛmɛne birin faxa, e nun ɲaxanla naxanye
bata dɔxɔ xɛmɛn xɔn." [12] E yi sa sungutun
nasɔlɔnxin muxu kɛmɛ naanin li Yabɛsi-
Galadi yi naxanye munma yi xɛmɛn kolon
singen, e yi siga e ra daaxadeni Silo yi
Kanan yamanani.

[13] Yamaan birin yi xɛrane rasiga lanna fe
faladeni Bunyamin bɔnsɔnna muxune xa
naxanye yi dɔxi Rimɔn fanye yireni. [14] Na
waxatini, Bunyamin bɔnsɔnna muxune yi
xɛtɛ, Isirayila kaane yi ɲaxanle so e yii e
naxanye lu e nii ra Yabɛsi-Galadi yi. Koni,
e birin mi ɲaxanla sɔtɔ.

[15] Isirayila kaane yi kininkinin Bunyamin
bɔnsɔnna muxune ma, bayo Alatala bata yi
gbalon nagodo Isirayila bɔnsɔnne muxune
ma. [16] Yamaan kuntigine yi a fala, e naxa,
"Ɲaxalan mi fa Bunyamin bɔnsɔnni. En
nanse ligama, alogo xɛmɛn naxanye mi
faxaxi ne xa ɲaxanle sɔtɔ? [17] Bunyamin
bɔnsɔnna muxu dɔnxɛne xa yiwuya al-
ogo bɔnsɔnna nde nama raxɔri Isirayila yi.
[18] Koni, en mi nɔɛ en ma dii tɛmɛn soɛ e yii
e ɲaxanle ra, bayo Isirayila kaane bata yi e
kɔlɔ, e naxa, 'Dangan na kanna xa naxan na
a dii tɛmɛn fi Bunyamin kaana nde ma!' "
[19] Nayi, e yi a fala, e naxa, "Sanla nde Alatala
xa Silo taani ɲɛɛ yo ɲɛɛ Betɛli taan kɔmɛnna
binni, kiraan sogeteden binni naxan Betɛli
nun Siken tagi, Lebona taan yiifanna ma."
[20] Na xanbi ra, e yi yamarini ito fi Bunyamin
kaane ma, e naxa, "Ɛ sa ɛ luxun manpa bili
nakɔne yi. [21] Ɛ yi lu ɛ yɛɛ rakoɲinɲɛ, nayi,
Silo sungutunne na mini, siga e bodondeni,
ɛ mini manpa binle bun, ɛ keden kedenna
birin yi Silo sungutunna nde tongo, ɛ yi
e findi ɛ ɲaxanle ra, ɛ siga Bunyamin ya-
manani. [22] Xa e fafane hanma e ngaxake-
denne fa e mawuga nxu fɛma, nxu a falɛ e
xa, nxu naxa, 'Ɛ kininkinin e ma, bayo nxu
mi ɲaxalan fenxi e xa yɛngɛni. Ɛ tan xa
mi e soxi e yii. Nayi, ɛ mi findixi fe kalane
ra.' " [23] Bunyamin kaane yi na kawandi xuiin
suxu, e yi ɲaxalan wuyaxi sɔtɔ sungutunne
yɛ naxanye yi sigama e bodondeni Silo yi.
Na xanbi ra, e yi xɛtɛ e yamanani, e mɔn
yi sa e taane ti, e dɔxɔ na. [24] Na waxatini,
Isirayila kaan bonne yi keli yamani, e xɛtɛ
e bɔnsɔnne nun e xabilane yi, e sa dɔxɔ e
bɔxɔne yi.

[25] Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi,
birin yi a kɛnɛn feen nan ligama.

Ruti
Ruti a Fe Taruxuna

Ruti Moyaba kaana a fe taruxun nan ito ra. Ruti a fe taruxu ligaxi waxatin naxan yi, kitisane nan yi Isirayila yɛɛratine ra. Ruti yi a mame Nowɛmi fɛma. A siga nɛn Nowɛmi fɔxɔ ra a konni Isirayila yamanani. Ruti nun a mame Nowɛmi yi na waxatin naxan yi, a dɔxɔ nɛn a xɛmɛ singen xabilan muxuna nde xɔn ma. Ala yi a baraka, a dii xɛmɛna nde sɔtɔ naxan yi xili Obedi. Taruxuni ito bata a yita en na fa fala Ala hinanma siyane birin muxune ra naxan na fa a ma, a findi a muxun na. Ruti findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbana nde sɔtɔ muxun nan na. Amasɔtɔ Obedi nan Yese sɔtɔ. Yese yi Manga Dawuda sɔtɔ. Yesu nga kelixi Manga Dawuda bɔnsɔnna nin (Matiyu 1.5).

*Elim*ɛlɛki Moyaba yamanani

1 Kitisane yi Isirayila yamanani waxatin
naxan yi, kamɛ gbeen yi so yamanani. Nayi,
xɛmɛna nde yi keli Bɛtɛlɛmi taani, Yuda
yamanani e nun a ɲaxanla nun a dii xɛmɛ
firinne, e yi sa dɔxɔ Moyaba yamanani. 2 Na
xɛmɛn yi xili nɛn Elimɛlɛki. A ɲaxanla fan
yi xili nɛn Nowɛmi. A dii xɛmɛ firinne
fan xinle nan itoe ra, Malɔn nun Kiliyon.
Efarata bɔnsɔnna nan yi e ra, Bɛtɛlɛmi
kaane Yuda yamanani. Elimɛlɛki nun a
denbayaan yi siga Moyaba yamanani. E yi
dɔxi Moyaba yamanani waxatin naxan yi,
3 Elimɛlɛki yi faxa. Nowɛmi yi findi kaɲa
gilɛn na e nun a dii xɛmɛ firinne yi lu.
4 Nowɛmi a dii xɛmɛne yi Moyaba ɲaxanle
futu. Ɲaxanla boden yi xili Oropa, boden
fan yi xili Ruti. Nba, e yi lu mɛnni han ɲɛɛ
fu ɲɔxɔn. 5 Na xanbi ra, a dii xɛmɛ firinne,
Malɔn nun Kiliyon fan yi faxa. Nowɛmi
keden peen yi lu amasɔtɔ a xɛmɛn nun a dii
xɛmɛne bata yi faxa.

*Ruti yi bira Now*ɛmi fɔxɔ ra

6 Nowɛmi yi a mɛ fa fala a Alatala bata
a yamaan baraka Isirayila yamanani. Ma-
rigin bata balon so Isirayila kaane yii ki
faɲin. Nanara, Nowɛmi yi a yitɔn a keli
Moyaba e nun a mamuxune. 7 Nowɛmi yi
dɔxi dɛnaxan yi a keli mɛnni, a mamuxu
firinne biraxi a fɔxɔ ra, e yi kiraan suxu xɛtɛ
Yuda yamanani. Koni e kira yi, 8 Nowɛmi yi
a fala a mamuxune xa, a naxa, "Ɛ xɛtɛ, birin
xa siga a nga konni. Alatala xa hinan ɛ fan
na alo ɛ bata hinan n tan nun n ma diine
ra kii naxan yi naxanye faxaxi. 9 Alatala xa
xɛmɛ faɲin fi ɛ ma e nun bɔŋɛ xunbenla ɛ
banxine kui."

Awa, Nowɛmi yi a ɲungu a mamuxune
ma, koni e lu wugɛ e mame a fe ra. 10 E yi
a fala e mame xa, e naxa, "Ɛn-ɛn, en birin
xa siga i kon kaane fɛma."

11 Nowɛmi yi a fala a mamuxune xa, a
naxa, "N mamuxune, a lan ɛ xa xɛtɛ ɛ
konni. Nanfera ɛ waxi a xɔn ma en birin
xa siga? Ɛ yengi a ma fa fala a n mɔn nɔɛ
dii xɛmɛna nde barɛ nɛn naxanye ɛ futɛ
ba? 12 Ɛ xɛtɛ ɛ konni amasɔtɔ n tan bata fori
xɛmɛ taa ra dɔxɔn ma. Hali n na a fala n
naxa n xɛmɛ gbɛtɛ sɔtɛ to kɔɛɛn na, n dii
xɛmɛne bari, 13 ɛ nɔɛ dɔxɛ han ne yi gbo
ba? Ɛn-ɛn, n mamuxune, ɛ a kolon a na mi
ligɛ. Alatala bata n tan, Nowɛmi a dunuŋa
ragidin xɔdɔxɔ ayi dangu ɛ gbeen na."

14 Nba, Oropa nun Ruti mɔn yi wuga fɔlɔ.
Awa, Oropa yi a ɲungu a mame ma, a xɛtɛ a
konni, koni Ruti tan mi tin xɛtɛ. 15 Nanara,
Nowɛmi yi a fala Ruti xa, a naxa, "Ruti,
Oropa bata siga a muxune fɛma e nun a
gbee alane. I fan xa siga a fɔxɔ ra ɛ konni."

16 Koni Ruti yi Nowɛmi yabi, a naxa, "I
nama a fala a n xa xɛtɛ i fɔxɔ ra. N mame,
en birin xa siga. I na siga yire yo yi, en birin
nan sigama na yi. I dɔxɔ yire yo yi, n fan
dɔxɔn na nin. I ya muxune yi findi n ma
muxune ra, i ya Ala yi findi n ma Ala ra. 17 I
na faxa yire yo yi, n fan faxan mɛnna nin, n
maluxun mɛnni. Xa sese en tan firinna fata,
xa sayaan mi a ra, Alatala a tɔrɔn naxan
ɲaxu dangu tɔrɔn birin na, na xa n li."

18 Nba, Nowɛmi to a to a Ruti bata kankan
a ma, a fɔ e firinna birin xa siga, Nowɛmi mi
fa fala yo ti sɔnɔn.

19 E firinna birin yi siga han Bɛtɛlɛmi
taani. E soxina, taan birin yi kabɛ e fe ra,
ɲaxanle yi lu a falɛ, e naxa, "Nowɛmi nan
yati ito ra ba?"

20 Nowɛmi yi e yabi, a naxa, "Ɛ nama n
xili Nowɛmi, koni ɛ n xili ba 'Sɔxɔlɛtɔna'
amasɔtɔ Ala Sɛnbɛ Kanna bata tɔrɔn nafa
n tan ma. 21 Nba, n tan Nowɛmi kelima be
waxatin naxan yi, se wuyaxi yi n yii nun.
Koni Alatala bata n naxɛtɛ be yi sese mi fa
n yii sɔnɔn. Nanfera ɛ tan ɲaxanle n xilima

a Nowɛmi?* Alatala bata yelin n yalagɛ, Ala
Sɛnbɛ Kanna bata tərən nafa n ma."
22 Nba, Nowɛmi nun a mamuxun Ruti fa
kii nan na ra sa keli Moyaba yamanani fa
Bɛtɛlɛmi yi malo xaba waxatini.

2

Ruti yi siga Boosu a xɛɛn ma

1 Xɛmɛna nde yi Nowɛmi a xɛmɛn xabi-
lani a xili Boosu. Muxu kɛndɛn nan yi a ra e
nun nafulu kanna. E nun Elimɛlɛki yi xabila
kedenna nin. 2 Lɔxɔna nde, Ruti Moyaba
kaan yi a fala a mame Nowɛmi xa, a naxa, "N
xa siga malo xəri yikentundeni. Waxatina
nde, muxuna nde tinma nɛn n yi na liga."
Nowɛmi yi a yabi, a naxa, "N mamuxuna,
awa siga."
3 Nayi, Ruti yi siga xɛɛna nde ma malo
xəri makentundeni walikɛne fɔxɔ ra. Boosu
nan ma xɛɛ yi na ra Elimɛlɛki xabila yi
muxuna nde. 4 Ndedi ligaxina, Boosu fan
yɛtɛɛn yi fa keli Bɛtɛlɛmi yi, a yi a fala
walikɛne xa, a naxa, "Alatala xa lu ɛ xɔn."
E yi a yabi, e naxa, "Alatala xa i fan baraka."
5 Boosu yi a walikɛ kuntigin maxɔdin, a
naxa, "Ɲaxalan sungutunna mundun ito
ra?"
6 Kuntigin yi Boosu yabi, a naxa, "Nax-
alan xɔŋɛn nan a ra naxan kelixi Moyaba
yamanani, a faxi Nowɛmi nan fɔxɔ ra. 7 A n
maxɔdin nɛn a xa bira n ma walikɛne fɔxɔ
ra, alogo a xa e xəri makentun. A wanla
fɔləxi nɛn xabu xɔtɔnni, a baxi sigadeni nɛn
iki a matabudeni gageni."
8 Awa, Boosu yi siga Ruti fɛma, a naxa,
"N xa a fala i xa, i nama fa siga malo xəri
yikentundeni dɛdɛ yi sɔnɔn fɔ n ma xɛɛn
ma be. Ɛ nun ɲaxanli itoe xa lu walɛ be.
9 Bira walikɛne fɔxɔ ra, e nɛma yire yo xabɛ,
i siga e fɔxɔ ra mɛnni. N bata yamarin fi n
ma muxune ma a e nama i tərə. Awa, min
xɔnla na i suxu waxati yo yi, i siga, i sa i min
walikɛne min seen na."
10 Ruti yi a xinbi sin Boosu bun ma, a yi a
yɛtagin lan bɔxɔn ma, a yi a fala a xa, a naxa,
"Nanfera i xaminxi n ma fe ra? Nanfera i
hinanxi n tan xɔŋɛn na?"
11 Boosu yi Ruti yabi, a naxa, "N bata na
feene birin mɛ i naxan nabaxi i mame xa
xabu i ya xɛmɛn faxa. N bata a kolon fa
fala i bata i nga nun i fafe nun i ya yamanan
beɲin, i fa be yi, i fa so n ma muxune yɛ, i
mi yi naxanye kolon a fələni. 12 Ruti, i bata
naxan liga, Alatala xa i barayi. I yi duba
kamalixin sətə keli Alatala Isirayilaa Ala yii
i faxi naxan fɛma i ratanga feen na."
13 Ruti yi Boosu yabi, a naxa, "Mangana,
i fan n tan xa, i bata n bɔŋɛn xunbeli fala
faɲin na i naxan tixi n xa, amasətə hali i ya
walikɛ keden peena a fisa n tan xa."
14 Awa, dɛge waxatina a lixina, Boosu yi
Ruti xili, a naxa, "Fa be, en birin xa fa en
dɛge. Buruna nde tongo i yi a sin sabini."
Nba, Ruti nun walikɛne yi sa dɔxɔ e nun
Boosu. Boosu mən yi donse ganxina nde
radangu Ruti ma. Ruti yi a dɛge han a lugo,
a donse dɔnxɛn mən yi lu a yii. 15 Nba, Ruti
mən sigaxi na malo xəri makentundeni,
Boosu yi yamarin fi a walikɛne ma, a naxa,
"Ruti xa a xaba han xidine saxi dɛnaxan yi.
Ɛ nama a rayagi fe yo raba. 16 Na na dangu,
ɛ mən xa maala nde ba xidine ra, ɛ yi e
rabeɲin bɔxɔn ma, a yi e tongo. Ɛ nama fala
yo ti a xili ma."
17 Awa, Ruti yi fɛrijɛn maala malanɲɛ han
ɲinbanna ra. A yi a maala bɔnbɔ, a yi a liga
fayida barama xungbeen yɛ firin ɲɔxɔn.
18 Ruti yi maali ito tongo, a siga a ra taani. A
bata naxan birin malan, a sa na yita a mame
ra. Ruti mən yi a donse dɔnxɛne so a mame
yii. 19 Nowɛmi yi Ruti maxɔdin, a naxa, "I
sa maala nun donseni itoe birin malanxi
minɛn yi? I yi walima nde a xɛɛ ma nun?
Muxun naxan yi yengi dɔxi i xɔn ma, Ala xa
na kanna baraka!"

Awa, Ruti yi a fala a mame Nowɛmi xa, a
naxa, "N yi sa walima na xɛmɛn nan ma xɛɛ
ma naxan xili Boosu."
20 Nowɛmi yi kabɛ, a naxa, "Alatala naxan
ma hinan mi ɲanɲɛ faxa muxune nun ni-
iramane xa, na xa Boosu baraka." Nowɛmi
mən yi a fala Ruti xa, a naxa, "Na xɛmɛna,
nxu bari boden na ra naxan en goronna
tongɛ, a yi a yengi dɔxɔ en xɔn ma."
21 Nanara, Ruti Moyaba kaan yi a fala
Nowɛmi xa, a naxa, "Naxan dangu a birin
na, Boosu mən yi a fala n xa a nxu nun a
walikɛne xa lu maala nde xabɛ han e yelin
waxatin naxan yi."
22 Nowɛmi yi a fala Ruti xa, a naxa, "N
mamuxuna, a lan ɛ nun ɲaxanle xa lu walɛ
Boosu a xɛɛn ma. Xa i sa wali muxu
gbɛtɛne xɛɛn ma, waxatina nde i tərəma

* 1:21: Nowɛmi bunna nɛɛn fa fala "Sɛwa muxuna."

nɛn.” [23] Awa, Ruti yi siga xɛɛn ma, a lu walɛ
Boosu walikɛ ɲaxanle fɔxɔ ra han e yelin
maala nun murutun birin malanɲɛ. Ruti
mɔn yi lu a mame fɛma.

3

Ruti a xɛmɛ sɔtɔ fena

[1] Lɔxɔna nde, Nowɛmi yi a fala Ruti xa, a
naxa, “N mamuxuna, n xa xɛmɛn fen i xa
alogo i xa sɛwa. [2] I a kolon, na Boosu naxan
tinxi ɛ nun a walikɛ ɲaxanle yi wali, en nun
na barixi nɛn. To ɲinbanna ra, Boosu sa a
maala bɔnbɔma nɛn. [3] Awa, Ruti, sa i maxa, i
latikɔnɔnna nde so i ma. I yi i ya dugi faɲine
tongo, i yi i yitɔn. Na na dangu, i siga Boosu
a malo bɔnbɔdeni. Koni a nama a kolon de
a i na yi han a yelin a dɛgedeni. [4] Awa, a sa
xima dɛnaxan yi, i xaxili lu mɛnna xɔn ma.
Boosu na xi waxatin naxan yi, i siga, i sa a
mafelenni te, i yi i sa a san laben na. I lan
i xa naxan liga, a tan yɛtɛɛn na falama i xa
nɛn.”

[5] Awa, Ruti yi Nowɛmi yabi, a naxa, “I
naxan yo fala n xa, n na nan ligama.”

[6] Nba, Ruti yi siga malo bɔnbɔdeni, a yi
a liga alo a mame a yamarixi kii naxan yi.
[7] Boosu yelinxina a dɛgedeni, a niin yi fan
a ma. A sa a sa maala dɛxɔn, a xi. Ruti
yi siga na yi dɔɲin, a yi Boosu a mafelenni
te, a yi a sa a san laben na. [8] Kɔɛ tagini,
Boosu yi matugan, a xulun, a yi a maxɛtɛ,
a yi a tɛrɛna ɲaxanla saxin na a san laben
na. [9] Boosu yi a maxɔdin, a naxa, “Nde i tan
na?”

Ruti yi Boosu yabi, a naxa, “Mangana, n
tan na a ra. I yengi dɔxɔ n xɔn ma, i yi n
goronna tongo, bayo ɛ nun Nowɛmi barixi
nɛn. Nayi, yandi, n futu.”

[10] Boosu yi Ruti yabi, a naxa, “Alatala xa i
baraka. I naxan ligaxi iki, na bata a yita n na
fa fala i bata nxɔ xabilan binya. Na binyen
gbo dangu i mame gbeen na i bata naxan
liga a xa. I nɔɛ banxulan ɲɔrɛna nde fenɲɛ
hali a findi se kanna ra hanma yiigelitɔna,
koni i mi tinxi na ma. [11] Awa Ruti iki, i nama
xamin, i na wa sese xɔn ma a fala n xa,
n na a ligɛ i xa amasɔtɔ muxun birin i ya
ɲaxalan faɲiyaan kolon taan kui. [12] Ɲɔndin
na a ra, fa fala nxu nun Nowɛmi barixin na
a ra, koni xɛmɛ keden na, na nun Nowɛmi
tagi so dangu n tan na. [13] Xi be to han tila
xɔtɔnni, en na a matoɛ xa a tinɲɛ i goronna
tongɛ. Xa a tin, na lan. Koni xa a mi tin,
n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi fa fala n
tan, Boosu, i goronna birin tongɛ. Ruti, i
sa han xɔtɔnni.” [14] Nanara, a yi a sa Boosu
san laben na han xɔtɔnni. Koni a yi keli
subaxani amasɔtɔ Boosu mi yi waxi a xɔn
ma a muxe xa a kolon fa fala a yi na yi nun.
[15] Benun Ruti xa siga, Boosu yi a fala a xa, a
naxa, “I ya xunbeli domaan ba i ma, i yi a
yifulun be yi.” Ruti yi a xunbeli domani sa.
Boosu yi maala ligaseen yɛ tonge naanin e
nun naanin ɲɔxɔn sa Ruti a xunbeli domani.
Boosu yi Ruti rate a ma. A yi siga a ra taani.
[16] Ruti a konna lixina, a mame yi a maxɔdin,
a naxa, “N mamuxuna, nanse danguxi na?”

Ruti yi na feene birin yɛba a xa Boosu
naxan ligaxi a xa. [17] Ruti mɔn yi a fala a
mame xa, a naxa, “Boosu maali ito soxi n
yii nɛn, a n yii genla nama fa i fɛma.”

[18] Awa, Nowɛmi yi a fala Ruti xa, a naxa,
“Iki, diɲa han i yi a to a raɲanma kii naxan
yi. Boosu mi dɔxɛ fɔ a feni itoe birin yitɔn.”

4

Boosu yi Ruti futu

[1] Boosu yi siga taan so dɛɛn na, a sa dɔxɔ
na. A yi na waxatin naxan yi, Elimɛlɛki bari
boden yɛtɛɛn yi fa, Boosu bata yi naxan ma
fe fala Ruti xa nun. Boosu yi xɛmɛn xili, a
naxa, “N xɔyina, fa, i fa dɔxɔ be.” A yi siga
na yi a sa dɔxɔ. [2] Awa, Boosu yi taan fori
muxu fu xili alogo e fan xa fa dɔxɔ a fɛma.
E to fa dɔxi na, [3] Boosu yi a fala a bari boden
xa, a naxa, “Iki, Nowɛmi mɔn bata fa sa keli
Moyaba yamanani, a waxi Elimɛlɛki a bɔxɔn
mati feni, en bari bodena. [4] A lan i xa feni
ito kolon. Awa, xa i waxi a sara feni, a sara
fonni itoe yɛɛ xɔri. Koni xa i mi waxi a xɔn
ma, i na fala n tan Boosu xa amasɔtɔ xa i mi
a sarama, a lan n tan yi a sara.” Na xɛmɛn yi
Boosu yabi, a naxa, “N tan a sarama nɛn.”

[5] Boosu yi xɛmɛn yabi, a naxa, “Nba, na
lanxi. Koni xa i bɔxɔni ito sara Nowɛmi ma,
i Moyaba ɲaxanla Ruti fan dɔxɔma nɛn i ya
ɲaxanla ra alogo bɔxɔn xa lu a xɛmɛn kɛɛni
naxan faxaxi.”

[6] Xɛmɛn yi Boosu yabi, a naxa, “N tinma
nɛn nayi, i yi na xɛɛn sara amasɔtɔ xa n na
tongo, a mi nɔɛ findɛ n kɛɛn na n ma diine
xa. I tan xa a sara amasɔtɔ a mi lan n tan yi
a sara.”

[7] Nba, na waxatini benun muxune xa
yelin sare sodeni hanma benun e xa e yii
seene masara e bode yi, keden yi a sankidin

bama nɛn a sanni yamaan tagi, a yi a so
boden yii naxan a seen sarama a ma. Na
waxatini Isirayila kaane yi a yitama nɛn
nayi fa fala feen birin bata ɲan e tagi.
8 Nanara xɛmɛni ito yi a fala Boosu xa,
a naxa, "I tan xa bɔxɔn sara." Xɛmɛn yi
a sankidin ba a sanni, a yi a so Boosu yii.
9 Awa, Boosu yi a fala yamaan fonne birin xa
e nun muxun naxanye yi na yi, a naxa, "Ɛ
birin bata findi seren na to fa fala a n bata
Elimɛlɛki nun Kiliyon nun Malɔn ma seene
birin sara naxanye Nowɛmi yii. 10 Naxan
saxi na fari, Ruti Moyaba kaana, Malɔn ma
kaɲa gilɛn bata findi n ma ɲaxanla ra. Nayi,
faxa muxun kon kaane mi fulama a kɛɛn na.
A xabilana fe sigama nɛn yɛɛn na a muxun
bonne yɛ e taani. Ɛ tan fonne bata findi
seren na feni itoe yi."
11 Awa, kuntigine nun muxun bonne yi
Boosu yabi, e naxa, "Awa, nxu bata findi
seren na. Alatala xa i ya ɲaxanla liga alo
Rakeli nun Leya naxanye dii wuyaxine bari,
ne yi findi Isirayila yamaan na. Ala xa i
findi se kanna ra Efarata bɔnsɔnna yɛ. I
mɔn yi findi xili kan gbeen na Bɛtɛlɛmi
taani. 12 Alatala xa dii wuyaxi fi i ma fata
na sungutunna Ruti ra, i xabilan yi gbo ayi
alo Peresi mamandenne kii naxan yi Tamari
naxan bari Yuda ma."

Boosu nun a mamandenne

13 Awa, Boosu yi Ruti tongo, a findi a
ɲaxanla ra. Alatala yi Ruti baraka, a yi
fudikan, a yi dii xɛmɛn sɔtɔ. 14 Nayi, ɲaxanle
yi a fala Nowɛmi xa, e naxa, "En xa Alatala
tantun amasɔtɔ a bata mamandenna fi i ma
to naxan a yengi dɔxɔma i xɔn ma. Ala xa
diidini ito findi xili kan gbeen na Isirayila
yamanani. 15 I rafan i mamuxun ma. Ruti
mɔn bata fe faɲin liga i xa hali dangu dii
xɛmɛ solofere ra. Iki, Ruti bata maman-
denna nde so i yii naxan i nii yifanma i ma,
a yi i mali i ya foriyani." 16 Awa, Nowɛmi yi
diin tongo, a yi a maso a ra, a yi a yengi dɔxɔ
a xɔn ma.
17 E dɔxɔ bode ɲaxanle yi Ruti a dii xɛmɛn
xili sa Obedi. E yi a fala muxun birin xa, e
naxa, "Nowɛmi bata mamandenna sɔtɔ, dii
xɛmɛn na a ra." Awa, Obedi yi Yese sɔtɔ.
Yese fan yi Manga Dawuda sɔtɔ.
18 E bɔnsɔnna muxune xinle ni itoe ra, keli
Peresi ma han sa dɔxɔ Manga Dawuda ra.
Peresi nan Xesirɔn sɔtɔ.
19 Xesirɔn yi Rami sɔtɔ.
Rami yi Aminadabo sɔtɔ.
20 Aminadabo yi Naxason sɔtɔ.
Naxason yi Salimon sɔtɔ.
21 Salimon yi Boosu sɔtɔ.
Boosu yi Obedi sɔtɔ.
22 Obedi yi Yese sɔtɔ.
Yese yi Dawuda sɔtɔ.

Samuyɛli Singena

Nabi Samuyɛli nun Sɔli nun Manga

Dawudaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito xili saxi Nabi Samuyɛli nan xun ma, naxan findi kitisa dɔnxɛn na benun mangane xa dɔxɔ Isirayila yi. Ala a findi nɛn a yamaan xunbaan na waxati xɔdɛxɛne yi. A findi nɛn nabiin na, a mɔn yi mangayaan naba Isirayila yi. Isirayila kaane mi yi fa e wasa soma kitisane yi, e yi wa a Ala xa manga keden dɔxɔ Isirayila yi kitisane funfuni. Hali Samuyɛli to yi tondima, a yi yamaan waxɔn feen liga fata Alaa yamarin na, a mangan dɔxɔ naxan yi findixi Sɔli ra. Anu mafurɛn, Sɔli yi fe ɲaxine liga fɔlɔ lan Ala ma han Ala yi ba a maliyɛ. Nayi, Ala yi foningen Dawuda sugandi, naxan tima Sɔli funfuni. Dawuda yi findi Sɔli a walikɛɛn na, na yi a xaran mangayaan wanle ma benun a xa findi mangan na. Koni, a yi a gi Sɔli bun ma naxan yi wama a faxa feni. Keli Samuyɛli Singen sora 16 ma han a sora 30, Sɔli sɛnbɛn yi ɲanma, koni Dawuda tan yi sɛnbɛn sɔtɔma. Kitabun yireni ito raɲanma Sɔli faxa feen falan nan ma e nun a dii xɛmɛne.

Kitabun yireni ito a yitama en na nɛn fa fala a Ala nan keden a yamaan mangan na. Yamanani, muxu yo mi nɔɛ mangaya tinxinxin ligɛ xa a mi a magodo Sɛnbɛn Birin Kanna Alaa mangayaan bun a kiin yɛtɛni.

Xanaa Ala Maxandina

1 Xɛmɛna nde yi na naxan yi kelixi Ramatayin-Sofimi yi, Efirami yamanan geya yirena. A yi xili nɛn Elikana, Yeroxamaa diina. Elihu nan Yeroxama sɔtɔ. Toxu nan Elihu sɔtɔ. Sufi Efirami kaan nan Toxu sɔtɔ. 2 Ɲaxalan firin yi Elikana yii, boden xili Xana, a firinden xili Peninna. Peninna bata yi diine bari, koni dii yo mi yi Xana yii. 3 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ Elikana yi kelima nɛn a konni, a siga Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batudeni Silo taani, a mɔn yi saraxan bama a xa. Heli a dii firinne, Xofini nun Finexasi yi mɛnna nin, Alatalaa saraxaraline nan yi e ra.

4 Elikana na yi saraxan ba lɔxɔn naxan yi, a yi nde fima a ɲaxanla Peninna ma nɛn e nun a dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne birin. 5 Koni a yi dɔxɔde firin nan soma Xana yii, bayo a yi rafan a ma, hali Alatala to a findi gbantan na. 6 Ɲaxanla boden yi yɛngɛn gidima a ma nɛn waxatin birin, alogo a xa xɔlɔ bayo Alatala bata a findi gbantan na. 7 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ Xana na yi siga Alatalaa banxini, na fe kedenna yi ligama nɛn. A yɛngɛn gidi Xana ma han a wuga, a mɔn mi yi sese donma. 8 Elikana a xɛmɛn yi a maxɔdin, a naxa, “Xana, nanfera i wugama, i mɔn mi i dɛgema? Nanfera i xɔlɔxi? N tan mi fisa dii fu xa i tan yii ba?” 9 Lɔxɔna nde e yi Silo yi, donse donna to ba a ra, Xana yi siga Alatala Batu Banxin dɛɛn na Saraxarali Heli yi dɔxi dɛnaxan yi. 10 A bɔɲɛn yi xɔlɔxi, a Alatala maxandi, a wuga han! 11 A a dɛ ti, a naxa, “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, xa i yɛɛn ti i ya walikɛna marayarabin na, xa n ma fe rabira i ma, i yi kininkinin n ma, i dii keden fi n ma, n na a fima i ma nɛn i ya walikɛɛn na a siin birin yi, a xunna mi biyɛ mumɛ!” 12 Xana yi Alatala maxandi waxati xunkuye, Heli yi a dɛɛn matoma. 13 Xana yi falan tima a bɔɲɛni, a dɛɛn yi ramaxama koni sese mi yi mɛma. Heli yi a miri a dɔlɔn nan a xunni. 14 A yi a fala a xa, a naxa, “I luma nɛn dɔlɔ minni han waxatin mundun? Siga, i ba dɔlɔn minɲɛ.” 15 Xana yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn n kanna, ɲaxalan tɔrɔxin nan n na. N mi dɔlɔ minxi. N be yi n ma kɔntɔfinla nan taxudeyi Alatala ra. 16 I nama n miri ɲaxalan ɲaxin na. N bata bu Ala maxandɛ, bayo n tɔrɔn nun sunun nin.” 17 Nayi, Heli yi a fala, a naxa, “Siga bɔɲɛ xunbenli, Isirayilaa Ala xa na so i yii i naxan maxɔdinxi.” 18 Xana yi a fala, a naxa, “I ya konyin xa i ya fanna sɔtɔ.” Xana yi siga, a a dɛge. Xɔlɔn yi ɲan a yɛtagi. 19 Xɔtɔn xɔtɔn, Elikana nun a denbayaan yi keli, e e xinbi sin Alatala yɛtagi, e mɔn yi xɛtɛ e konni Rama yi.

Samuyɛli a dii ɲɔrɛyana

Elikana yi a ɲaxanla Xana kolon ɲaxanla ra, Alatala yi a maxandin yabi. 20 Na waxatini, Xana yi fudikan, a diin bari, a yi a xili sa Samuyɛli, bayo a tan naxa, “N na a maxɔdinxi Alatala nan na.” 21 Na xanbi ra, Elikana mɔn yi siga Silo yi e nun a denbayana alogo e xa sa ɲɛɛn saraxan ba Alatala xa e nun a xa a dɛ tiin nakamali. 22 Koni Xana mi siga, bayo a a fala nɛn a

xɛmɛn xa, a naxa, “Diin na dɛ ba waxatin
naxan yi, n yi a xali alogo n xa a yita Alatala
ra, a yi lu na yi waxatin birin.” [23] A xɛmɛna
Elikana yi a yabi, a naxa, “A liga alo a rafan i
ma kii naxan yi. Lu be han a yi dɛ ba. Alatala
xa a falan nakamali.” Nayi, Xana yi lu Rama
yi a diin namindeni.
[24] A to a dɛ ba, hali a to yi xurun, a siga
a ra Alatalaa banxini Silo yi e nun tura ɲɛɛ
saxan nun murutu fuɲin bɛnbɛli keden nun
minse kundi keden. [25] E turaan kɔɛ raxaba, e
diin xali Heli fɛma. [26] Xana yi a fala Heli xa, a
naxa, “Ɲaxanli ito fe rabiraxi i ma ba naxan
yi tixi be lɔxɔna nde Alatala maxandideni?
Ɲɔndin na a ra yati, n tan nan yi a ra. [27] N yi
diin naxan maxɔdinma Alatala ma, a tan ni
i ra. [28] N fan wama a fi feni Alatala ma a siin
birin yi, Alatala nan gbee a ra.” E yi e xinbi
sin Alatala bun ma.

2

Xana yi barikan bira Ala xa

[1] Xana yi Alatala maxandi, a naxa,
Sɛwana n bɔɲɛni Alatalaa fe ra.
Alatala nan n xunnakelixi,
n nɔɛ gelɛ n yaxune ma nɛn,
bayo n sɛwaxi i ya kisina fe yi.

[2] Muxu yo mi sariɲan alo Alatala.
En ma Ala keden peen nan en kantan
fanyen na.
Ala gbɛtɛ mi na, ba i tan na.
[3] Ɛ nama waso falane ti.
Ɛ nama konbin ti,
bayo Alatala, Ala na a ra
naxan feen birin kolon,
a muxune kɛwanle birin makitima nɛn.

[4] Sofa sɛnbɛmane xanle bata kala,
koni naxanye fanga mi gbo
ne bata sɛnbɛn sɔtɔ.
[5] Naxanye yi lugoxi nun
ne donseen fenma,
koni kamɛn yi naxanye ma nun
ne mako mi fa wanla ma.
Ɲaxalan gbantan bata dii solofere bari,
koni naxan bata yi dii xɛmɛ wuyaxi bari,
na bata a kui ɲan.

[6] Alatala faxan tima,
a kisin tima,
a muxun nasigɛ laxira yi,
a a bɛ na.
[7] Alatala muxun fuxarɛ, a a bannɛ,
a nde ragodɛ, a nde yitɛ.
[8] A fangatarene rakelɛ nɛn burunburunni,
a tɔrɔ muxun nakeli xubeni.
A e nun kuntigine radɔxɔ
yire kedenni manga gbɛdɛne ma.

Alatala nan bɔxɔ xɔnna bɛtɛn saxi,
a tan nan a dɔxɔ a funfuni.
[9] A muxu tɔgɔndiyaxine yisuxuma nɛn
koni ɲaxudene lɔma ayi nɛn dimini,
bayo muxun mi nɔɔn sɔtɔma fangani.
[10] Alatala na galanna xuiin namini
a yaxune raxuyama ayi nɛn.
A tan nan kitisa gbeen na
han bɔxɔn danna.

A a yamaan mangan sɛnbɛn gboma ayi nɛn,
a a manga sugandixin fangan xun masama
nɛn.
[11] Na xanbi ra, Elikana yi xɛtɛ a konni
Rama yi, koni Samuyɛli yi lu walideni
Alatala xa, saraxarali Heli bun ma.

Heli a diine

[12] Fuyantenna nan yi Heli a diine ra, e mi
yi Alatala kolon. [13] Saraxaraline namunna
nan yi ito ra lan yamaan ma: Xa muxuna
nde saraxan ba, saraxaralina walikɛɛn yi
a masoma nɛn suben ɲinmatɔɔn na, wure
binga dɛ saxanna a yii. [14] A yi a rasin
goronna kui hanma tundena hanma gbɛtɛ.
Wure bingaan na yi naxan birin sɔxɔn, na yi
findima saraxaraliin nan gbee ra. Isirayila
kaan naxanye birin yi fama Silo batu banx-
ini, na nan yi ligama.
[15] Koni, waxatina nde, benun e xa turen
gan, saraxaralina walikɛɛn yi fama nɛn a a
fala saraxa baan xa, a naxa, “Fa suben gilin
daxin na saraxaraliin xa. A mi tinɲɛ i ya
subeɲinxin na, fɔ sube xindena.” [16] Xa na
kanna a fala a xa, a naxa, “Sube turen xa gan
singen, na xanbi ra, naxan na i kɛnɛn, i na
tongo,” walikɛɛn yi a yabima nɛn, a naxa,
“Ɛn-ɛn, a so n yii iki, hanma n xa a tongo
fangan na.”
[17] Nayi, Heli a diine yi yulubi ɲaxin nan
tongoma Alatala mabinni, bayo saraxan
naxan yi bama Alatala xa e mi yi binye
yo saxi na ma. [18] Koni Samuyɛli tan yi
walima Alatala yɛtagi a banxulan ɲɔrɛyani,
a maxidixi taa dugi saraxarali domani.

Samuyɛli a denbayana fe

[19] Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, Samuyɛli nga yi domadina
nde dɛgɛma nɛn, a a xali a diin yɛɛ ra,

e nun a xɛmɛn na yi siga Silo yi ɲɛɛn
saraxan badeni waxatin naxan yi. [20] Heli
yi dubama Elikana nun a ɲaxanla xa iki, a
naxa, “Alatala xa mamandenne fi i ma fata
ɲaxanli ito ra, naxan luyɛ na diin ɲɔxɔni a
naxan maxɔdin, a yi a fi Alatala ma.” Na
xanbi ra, e yi xɛtɛ e konni.
[21] Alatala yi Xana ki, a yi dii xɛmɛ saxan
bari e nun dii tɛmɛ firin. Banxulan ɲɔrɛn
Samuyɛli yi gboma Alatala yɛtagi.
[22] Heli naxan bata yi fori, na yi a kolon,
a diine yi naxan ligama Isirayila kaane ra,
a mɔn yi a kolon fa fala e nun ɲaxanle yi
kafuma naxanye yi walima Naralan Bubun
dɛɛn na. [23] A yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera
ɛ fe sifani itoe ligama? Bayo n na ɛ kɛwali
ɲaxina fe mɛma yamaan birin na. [24] Ɛ lu n
ma diine. N naxan mɛma ɛ xun ma Alatala
a yamaan xɔn, na magaxu. [25] Xa muxuna
nde a boden hakɛn tongo, Ala nɔɛ na kitin
sɛ nɛn, koni xa muxun yulubin liga Alatala
ra, nde fa kitima?” Koni e mi e baba maxadi
xuiin namɛ bayo Alatala yi wama e faxa
feni.
[26] Banxulan ɲɔrɛn Samuyɛli yi gboma nɛn
tun, a yi rafan Alatala nun muxune ma.
[27] Sayibana nde yi fa Heli fɛma a yi a
fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi,
a naxa, ‘I benbane to yi konyiyani Misiran
yi Firawona yii, n na n yɛtɛ makɛnɛn nɛn
e xa. [28] Isirayila bɔnsɔnne birin tagi, n
na i benba Haruna nan tongo alogo a xa
findi saraxaraliin na, a wanla kɛ n ma
saraxa ganden dɛxɔn, a wusulanna gan, a
yi saraxarali domaan so n yɛtagi. Saraxane
Isirayila kaane naxanye ralima n ma tɛɛn
na, n ne birin so nɛn i benbana denbayaan
yii. [29] Awa, nanfera ɛ yoxi n ma saraxane
nun kiseene ma n naxanye yamarixi n ma
banxini? Nanfera i bata i ya diine binya
dangu n tan na, ɛ yi ɛ yɛtɛ ratura sube dungi
faɲine ra Isirayila kaane fama naxan na n
xɔn, n ma yamana?’ [30] Bayo a na kii nin, n
tan Alatalaa falan ni ito ra, Isirayilaa Ala,
n naxa, ‘N bata yi a fala i ya denbayaan xa,
i bɔnsɔnna xa, han habadan ɛ findima nɛn
n ma saraxaraline ra. Koni iki n na falama
kɛnɛnni, na fe mi fa a ra. N ne binyama
nɛn naxanye na n binya, koni naxanye na
n naɲaxu, n ne raɲaxuma nɛn. Alatalaa
falan nan na ra. [31] A mi fa buma, n yi i
ya denbayaan kala, e nun i bɔnsɔnna birin
alogo fori nama lu. [32] I tɔrɔn toma nɛn
n ma banxini, feen birin yi liga ki faɲi
Isirayila yamaan xa, koni fori yo mi luyɛ i ya
denbayani. [33] Xa n mi naxan ba n batuden
dɛxɔn ma ɛ tan tagi, na luma nɛn alogo a
xa xadan wugadeni e nun sɔxɔlɛni, koni i
yixɛtɛne birin faxama nɛn benun e xa fori.
[34] I taxamasenna toma nɛn naxan ligama i ya
dii firinne ra, Xofini nun Finexasi. E firinna
birin faxama nɛn lɔxɔ kedenni. [35] Na xanbi
ra, n saraxarali tɔgɔndiyaxin fenɲɛ, naxan
n waxɔnna ligɛ. N yi a denbayaan nasabati.
A ti n ma muxu sugandixin yɛɛ ra waxatin
birin yi. [36] Muxu yo na lu i ya denbayani na
fama nɛn a xinbin sindeni a bun ma alogo
a xa gbetina nde sɔtɔ e nun buru dungina.
A mɔn yi a fala, a naxa, Yandi, i xa tidena
nde so n yii saraxaraline fɛma alogo n xa nɔ
balon sɔtɔdeni.’ ”

3

*Alatala yi mak*ɛnɛn Samuyɛli xa

[1] Foningen Samuyɛli yi walima Alatala
xa Heli fɛma, Alatala yi falan tima nɛn na
waxatini keden keden, fe toone alo xiye,
ne mi yi wuya. [2] Na waxatini Heli yi saxi a
konni, a yɛɛne bata yi suxu fɔlɔ a ra, a mi yi
nɔɛ se toɛ. [3] Samuyɛli fan yi xima, a yi saxi
Alatala Batu Banxini Alaa Kankiraan fɛma.
Benun subaxani, yire sariɲanxin lɛnpun
mɔn yi dɛgɛma waxatin naxan yi, [4] Alatala
yi Samuyɛli xili. A yi a ratin, a naxa, “N tan
ni i ra.” [5] A a gi, a siga Heli fɛma, a naxa, “N
tan ni i ra, bayo i bata n xili.” Heli yi a yabi,
a naxa, “N mi i xilixi, xɛtɛ i si i sa.” Samuyɛli
mɔn yi sa a sa.
[6] Alatala mɔn yi Samuyɛli xili, a naxa,
“Samuyɛli!” Samuyɛli mɔn yi keli a siga
Heli fɛma a yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra,
bayo i bata n xili.” Heli yi a yabi, a naxa,
“N mi i xilixi n ma diina, si i sa.” [7] Samuyɛli
yɛtɛɛn mi yi Alatala kolon, bayo a munma
yi falan ti a xa han to.
[8] Alatala mɔn yi Samuyɛli xili a saxan-
deni, a mɔn yi keli a siga Heli fɛma, a yi a
fala, a naxa, “N tan ni i ra, bayo i bata n xili.”
Heli yi a kolon a Alatala nan yi foningen
xilima. [9] Heli yi a fala Samuyɛli xa, a naxa,
“Siga, i si i sa. Xa i xili xuiin mɛ sɔnɔn, i xa
a fala iki, i naxa, ‘Alatala, falan ti bayo i ya
walikɛɛn tuli matixi.’ ” Samuyɛli yi sa a sa a
funfuni.
[10] Alatala yi fa, a ti na yi, a mɔn yi xinla ti,
a naxa, “Samuyɛli, Samuyɛli!” Samuyɛli yi

a ratin, a naxa, “Falan ti, i ya walikɛɛn tuli matixi.”
11 Nayi, Alatala yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, “A mato, n feen ligama nɛn Isirayila yi, naxan yo na a mɛ a tuli madɔxɔma ayi nɛn. 12 Na lɔxɔni n feene birin nakamalima nɛn Heli fari n naxan falaxi a xili ma e nun a denbayana. N mi sese luyɛ. 13 N bata yi a fala a xa, n naxa, n na a denbayaan makitima nɛn habadan! Amasɔtɔ a diine hakɛn liga nɛn, a tan naxan yi na kolon, a mi e yikala na liga feen ma. 14 Nanara, n bata n kɔlɔ Heli a denbayaan xa, n naxa, ‘Saraxa ba, kise ba, sese mi a denbayaan hakɛn ɲanɲɛ.’ ”
15 Samuyɛli yi lu saxi han xɔtɔnni. A yi Alatala a banxin dɛɛne rabi. Samuyɛli yi gaxuma a fe toxin yɛbɛ Heli xa. 16 Koni Heli yi Samuyɛli xili, a naxa, “Samuyɛli, n ma diina.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”
17 Heli yi a maxɔdin, a naxa, “A falan mundun tixi i xa? Xa i Alaa fala keden peen luxun n ma, n wama nɛn tɔrɔn naxan xɔdɔxɔ a birin xa, a xa na sa i fari.” 18 Nayi, Samuyɛli yi a birin yɛba a xa, a mi sese luxun a ma. Heli yi a fala, a naxa, “Alatala na a ra. Naxan nafan a ma a xa na liga.”
19 Samuyɛli yi gboma waxatin naxan yi, Alatala yi a xɔn ma. A yi tin Samuyɛli a falan birin xa kamali. 20 Na nan a liga Isirayila yamanan birin yi a kolon keli Dan han Bɛriseba, a Alatalaa nabiin nan yi Samuyɛli ra. 21 Alatala yi lu a yɛtɛ makɛnɛnɲɛ Silo yi, a mini Samuyɛli xa, a falan ti.

4

Alaa Kankiraan yi suxu yɛngɛni

1 Samuyɛli a falan yi rali Isirayila birin ma.
Isirayila kaane yi mini Filisitine yɛngɛdeni. E yi e malan Ebeni-Eseri dɛxɔn ma, Filisitine yi malanxi Afeki yi. 2 Filisitine yi e ganla ti yɛngɛ sodeni Isirayila kaane yɛtagi, yɛngɛn yi fɔlɔ. Filisitine yi Isirayila kaane nɔ, e yi muxu wuli naanin faxa na yɛngɛni. 3 Muxu ɲɛŋɛne so waxatin naxan yi gali malandeni, Isirayila fonne yi a fala, e naxa, “Nanfera Alatala bata a lu to Filisitine xa en nɔ? Awa, en siga! En sa Alatalaa Layiri Kankiraan* tongo Silo yi. En nun na xa mini, a yi en nakisi en yaxune fangan ma.”
4 Nayi, e yi muxune rasiga Silo yi, ne yi fa Alatalaa Layiri Kankiraan na, Sɛnbɛn Birin Kanna naxan dɔxi maleka gubugubu kanne xun na. Saraxarali Heli a dii firinne, Xofini nun Finexasi yi Alaa Layiri Kankiraan xali.
5 Alatalaa Layiri Kankiraan so gali malandeni waxatin naxan yi, Isirayila birin yi sɔnxɔ gbeeni te, bɔxɔn yi xuruxurun. 6 Filisitine yi na mɛ e yi maxɔdinna ti, e naxa, “Nanse sɔnxɔ sɔnxɔ xui ito ra Heburu kaane malandeni?” E to a kolon a Alatalaa Kankiraan bata so, 7 Filisitine yi gaxu. E naxa, “Alana nde bata so e gali malandeni! Gbalo feen bata en li naxan munma yi liga en na nun! 8 Gbalona en xa! Nde en nakisɛ alani itoe ma naxanye Misiran kaane ɲaxankataxi kiin birin yi tonbon yireni? 9 Ɛ sɔbɛ so, ɛ findi xɛmɛne ra Filisitine! Xa na mi a ra, ɛ findima nɛn Heburu kaane konyine ra alo e yi ɛ konyiyani kii naxan yi. Ɛ tan xɛmɛne xa yɛngɛn so sɔbɛɛn na!”
10 Nayi, Filisitine yi yɛngɛn nakeli, e yi Isirayila kaane nɔ, birin yi a gi a konni. Na yi findi kala gbeen na. Isirayila sofaan muxu wuli tonge saxan yi faxa. 11 Alaa Kankiraan yi xali, Heli a dii firinne yi faxa, Xofini nun Finexasi.

Heli sayana fena

12 Na lɔxɔn yɛtɛni, xɛmɛna nde yi a gi yɛngɛn ma Bunyamin bɔnsɔnni Silo yi. A a dugine yibɔ sununi, a burunburunna sa a xunni. 13 A fɛ, Heli yi dɔxi gbɛdɛni kiraan dɛxɔn. A a yɛɛ rakoŋinma bayo a bɔŋɛn yi dinma Alaa Kankirana fe ra. Xɛmɛn somatɔɔn taani, a yi na feen xibarun nali, taan birin yi gbelegbele. 14 Heli to na sɔnxɔ sɔnxɔ xuiin mɛ, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nanse sɔnxɔ xui ito ra?” Xɛmɛn yi fa Heli fɛma mafurɛn. 15 Heli bata yi ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ solomasɛxɛ sɔtɔ, a yɛɛne bata yi danxu fefe. 16 Xɛmɛn yi a fala Heli xa, a naxa, “N baxi kelideni yɛngɛn nin, n nan n gixi to yɛtɛɛn nin.” Heli yi a maxɔdin, a naxa, “Nanse ligaxi n ma diina?”
17 Xɛraan yi yabin ti, a naxa, “Isirayila kaane bata e gi Filisitine yɛɛ ra, na findixi kala gbeen nan na en ma ganla ma. Mɔn, i ya dii firinne, Xofini nun Finexasi bata faxa. Filisitine bata Alaa Kankiraan tongo.”
18 Xɛrana Alaa Kankirana fe fala waxatin naxan yi, Heli yi bira a xanbiramaan na taan so dɛɛn dɛxɔn. A kɔɛɛn yi gira, a faxa, bayo

* 4:3: 4.3 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

a yi belebele, a mɔn bata yi fori. A bata yi
kitin sa Isirayila yi ɲɛɛ tonge naanin. [19] A
mamuxuna, Finexasi a ɲaxanla fudikanna
nan yi a ra. A yi wama a bari feni. A yi
Alaa Kankiraan tongo feen mɛ, e nun a taɲe
nun a xɛmɛn faxa fena, a yi a felen, a diin
bari. Dii barin tɔrɔne yi a nɔ. [20] A yi faxama
waxatin naxan yi, ɲaxanla naxanye yi a
dɛxɔn ma, ne yi a fala a xa, e naxa, "I nama
gaxu amasɔtɔ i bata dii xɛmɛn bari." Koni a
mi a mɛ, a mi sese fala. [21] A yi a diin xili sa
Ikabodi, a naxa, "Binyen bata ɲan Isirayila
yi."† [22] A na falaxi Alaa Kankiraan tongo feen
nan ma e nun a taɲe nun a xɛmɛn ɲan
fena.

5

Layiri Kankiraan Filisitine konni

[1] Filisitine yi Alaa Kankiraan xali keli
Ebeni-Eseri yi han Asadodi yi. [2] E yi Alaa
Kankiraan naso e gbee ala Dagɔn batu banx-
ini, e a dɔxɔ Dagɔn sawuran fɛma. [3] Na
xɔtɔn bode, Asadodi kaane to keli, e Dagɔn
sawuran li biraxi a yɛtagin ma bɔxɔni. A yi
saxi Alatalaa Kankiraan fɛma. E mɔn yi a ti
a funfuni. [4] Na xɔtɔn bode, e keli sinma, e
a to a Dagɔn sawuran mɔn bata bira bɔxɔni
Alatalaa Kankiraan yɛtagi. A gbindin nan
gbansan yi fa luxi bayo a xunna nun a yiine
bata yi gira a ma. Ne yi saxi so dɛɛn na.
[5] Nanara, han to Dagɔn ma saraxaraline nun
naxanye birin yi soma Dagɔn batu banxini
Asadodi yi, e mi tima so dɛɛn yɛtɛɛn na.

[6] Alatala yi a yiin nagodo Asadodi kaane
xili ma e nun a rabilinna. A yi e tɔrɔ
a xɛxɛn nagodo e ra. [7] Asadodi kaane to
na to, e yi a fala, e naxa, "Isirayilaa Alaa
Kankiraan nama lu en konni, bayo a yiin
bata godo en xili ma e nun en ma ala,
Dagɔn." [8] E yi Filisitine kuntigine maxili e
konni e yi e maxɔdin, e naxa, "En nanse
ligama Isirayilaa Alaa Kankiraan na?" E yi
e yabi, e naxa, "Isirayilaa Alaa Kankiraan
xa xali Gati taani." A yi xali Gati yi. [9] Koni
a so nɛn tun Alatala yi a yiin nagodo na
taan muxune xili ma. Magaxu fe gbeen yi
liga. Muxune birin, keli fonna ma han dii
ɲɔrɛna, xɛxɛn yi godo e ra. [10] Nayi, e yi
Alaa Kankiraan xali Ekirɔn yi. Koni e so
nɛn tun, Ekirɔn kaane yi sɔnxɔ gbeeni te,
e naxa, "E bata fa Isirayilaa Alaa Kankiraan
na en konni, alogo en xa faxa." [11] E yi Filisiti
kuntigine birin malan, e naxa, "Ɛ Isirayilaa
Alaa Kankiraan naxɛtɛ a yamanani. A nama
en faxa, en nun en ma yamana." Bayo taana
ngaani, faxa ɲaxin nun gaxun nan yi a ra,
Ala yiin yi ɲaxu e ra. [12] Muxun naxanye
mi faxa, xɛxɛn yi godo ne ra. Taa muxune
mawuga xuiin yi te han kore xɔnna ma.

6

Layiri Kankiraan yi raxɛtɛ

[1] Alatalaa Kankiraan to kike solofere ti
Filisitine yamanani, [2] Filisitine yi e suxure
ki muxune xili e nun e yiimatone, e naxa,
"En nanse ligama Alatalaa Kankiraan na? Ɛ
a fala nxu xa en na ito raxɛtɛma kii naxan
yi a funfuni."

[3] E yi yabin ti, e naxa, "Xa ɛ Isirayilaa Alaa
Kankiraan naxɛtɛ, ɛ nama a kedenna raxɛtɛ
tun! Ɛ yangin saraxana nde fi Isirayilaa Ala
ma. Nayi, ɛ yi yalanɲɛ nɛn, ɛ yi a kolon Ala
ɛ tɔrɔma naxan ma."

[4] Filisitine yi maxɔdinna ti, e naxa, "Nxu
yangin saraxan mundun nasigama a ma?"
E yi e yabi, e naxa, "Xɛxɛ sawuran xɛma
daxin suulun, e nun yɛlɛ sawuran xɛma
daxi suulun lan Filisiti kuntigine xasabin
ma. Bayo fure siya kedenna nan ɛ suxu,
ɛ nun ɛ kuntigine. [5] Ɛ xɛxɛ sawuran nun
yɛlɛne sawuran nafala naxanye ɛ yamanan
kalama, ɛ yi binyen fi Isirayilaa Ala ma.
Waxatina nde a a xɔlɔn ɲanɲɛ nɛn ɛ tan
nun ɛ alane nun ɛ yamanan ma. [6] Nanfera
ɛ bɔŋɛni xɔdɔxɔma, alo Misiran kaane nun
Firawona e bɔŋɛni xɔdɔxɔ kii naxan yi?
Ala to e ɲaxankata, e mi yi Isirayila kaane
beɲin ba, e siga? [7] Awa iki, ɛ wontoro
nɛnɛ keden nafala, ɛ ɲinge nga firin tongo
naxanye bunduma, xun xidi wudin munma
xidi naxanye xunna ma. Ɛ ɲinge ngane
xidi wontoron na, ɛ yi e diine xidi sansanna
kui. [8] Ɛ Alatalaa Kankiraan tongo, ɛ a dɔxɔ
wontoron kui, ɛ yi se xɛma daxine sa a fɛma
kankirana nde kui, ɛ naxanye bama yangin
saraxan na a xa. Na xanbi ra, ɛ yi wontoron
beɲin a siga. [9] Ɛ lu a matoɛ. Xa ɲinge gilɛne
Isirayila kiraan suxu, Beti-Semɛsi binni, na
bunna nɛn a Ala nan gbaloni ito ragidixi,
xanamu en na kolonɲɛ, a a yiin xa mi fureni

† 4:21: Ikabodi bunna nɛɛn fa fala "Binyetareyana."

ito ragidixi en ma, koni a en sətəxi na kii nin tun."

10 E yi na liga. E yi ɲinge bundulaan firin
tongo, e yi e xidi wontorone ra, e yi e diine
raso sansanna kui. 11 E yi Alatalaa Kankiraan
dəxə a kui e nun yɛlɛ sawuran nun xɛxɛ
sawura xɛma daxine yi naxan kui. 12 Ɲinge
bundulane yi siga e tinxinni Beti-Semɛsi
kiraan xən ma. E yi bira kira kedenna fəxə
ra e lu wugɛ. E mi siga e kəmɛnna ma, e mi
siga e yiifanna ma. Filisiti kuntigine yi bira
wontoron fəxə ra han Beti-Semɛsi danna ra.
13 Beti-Semɛsi kaane yi lanbanni murutu
xabadeni. E to kankiraan to, e ɲaxan.
14 Wontoron yi Yosuwe Beti-Semɛsi kaana
a xɛɛn li, a yi ti gɛmɛ belebelen fɛma.
Yamaan yi wontoro wudine yibə, e ɲinge
bundulane ba saraxa gan daxin na Alatala
xa. 15 Lewi bənsənna muxune yi Alatalaa
Kankiraan nagodo e nun xɛma seene yi
kankiraan naxan kui, e yi e sa gɛmɛ gbeen
fari. Na ləxəni, Beti-Semɛsi kaane yi saraxa
gan daxine nun saraxa gbɛtɛye ba Alatala
xa. 16 Filisiti kuntigi suulunne to ne birin to,
e xɛtɛ Ekirən yi na ləxən yɛtɛni.

17 A tan ni i ra Filisitine xɛxɛ sawura
xɛma daxin naxanye ba yangin saraxan
na Alatala xa: Asadodi taan keden, Gasa
keden, Asikalən keden, Gati keden, e nun
Ekirən keden. 18 Yɛlɛ sawura xɛma daxine
fan xasabin yi na kii nin, taa keden keden,
Filisitine kuntigine dəxi naxanye xun na,
taa makantanxine nun e banxidɛne. Na
gɛmɛ xungbena, e Alatalaa Kankiraan dəxə
naxan fari, a mən na yi han to Yosuwe Beti-
Semɛsi kaana a xɛɛn ma.

19 Koni Marigin yi Beti-Semɛsi kaana ndee
faxa han muxu tonge solofere, bayo e Alata-
laa Kankiraan kui to nɛn. Yamaan yi sunu,
bayo Alatala bata yi e tərə ki faɲi. 20 Na xanbi
ra, Beti-Semɛsi kaane yi a fala, e naxa, "Nde
nɔɛ tiyɛ Alatala yɛtagi, Ala sariɲanxina? En
xa a kankiraan xali minɛn, a xa ba be?" 21 E
xɛrane rasiga Kiriyati-Yeyarin yi, e naxa,
"Filisitine bata fa Alatalaa Kankiraan na, ɛ
fa a tongo, ɛ a xali ɛ konni."

7

1 Kiriyati-Yeyarin kaane yi fa, e fa Alata-
laa Kankiraan tongo, e a xali Abinadabo a
banxini, naxan yi geyaan fari. Na xanbi ra,
e yi Abinadabo a dii Eleyasari findi kantan
muxuna.

Isirayila yi Filisitine nə

2 Alatalaa Layiri Kankiraan dəxə xan-
bini Kiriyati-Yeyarin yi, waxati xunkuye
yi dangu, ɲɛɛ məxəɲɛ. Isirayila kaane yi
e mawuga xuini te Alatala ma. 3 Nayi,
Samuyɛli yi a fala Isirayila yamaan birin
xa, a naxa, "Xa ɛ xɛtɛxi ɛ bəɲɛn birin
nan na Alatala fɛma, ɛ ba ala xəɲɛne nun
Asitarate suxurene batuɛ, ɛ fa Alatala ma, ɛ
a tan kedenna batu. Nayi, a ɛ bɛ Filisitine
sɛnbɛn bun." 4 Isirayila kaane yi Baali nun
Asitarate suxurene ba e tagi, e yi Alatala
batu. 5 Samuyɛli yi a fala, a naxa, "Ɛ Isirayila
birin malan Misipa yi, n na Alatala maxandɛ
ɛ xa."

6 E yi e malan Misipa yi, e igen ba, e yi
a rabəxən Alatala xa saraxan na. E sunna
suxu na ləxəni. E yi e ti a ra, e naxa, "Nxu
bata Alatala yulubin tongo." Samuyɛli yi
findi Isirayila kaane kitisaan na Misipa yi.

7 Filisitine to a mɛ a Isirayila kaane
malanxi Misipa yi, e kuntigi suulun yi a
ragidi a e xa sa e yɛngɛ. Isirayila kaane yi
na mɛ e gaxu Filisitine yɛɛ ra. 8 Isirayila
kaane yi a fala Samuyɛli xa, e naxa, "I nama
nxu rabeɲin. Lu Alatala maxandɛ, en ma
Ala, alogo a xa en nakisi Filisitine ma."
9 Samuyɛli yi yɛxɛɛ diin ba saraxa gan daxin
na Alatala xa. A yi Alatala maxandi Isirayila
xa, Alatala yi a yabi. 10 Samuyɛli yi saraxa
bani waxatin naxan yi, Filisitine yi fa Isir-
ayila yɛngɛdeni. Na ləxəni Alatala yi galan
xuiin namini Filisitine xili ma, a e ti kiraan
xən, Isirayila kaane yi e nə. 11 Isirayila ganla
yi keli Misipa yi, e Filisitine nə, e yi e kedi
han Beti-Kari xun ma. 12 Samuyɛli yi gɛmɛn
tongo, a a dəxə Misipa nun Seni tagi, a
a xili sa "Mali Gɛmɛ Na." A yi a fala, a
naxa, "Alatala bata en mali han be." 13 Nayi,
Filisitine yi yagi na, e mi fa xɛtɛ Isirayila
bəxən ma mumɛ! Alatala yi Filisitine yɛngɛ
Samuyɛli a siimayaan birin yi. 14 Filisitine
bata yi taan naxanye rasuxu Isirayila kaane
yii, ne yi xɛtɛ Isirayila ma e nun e rabilinne,
keli Ekirən han Gati yi. Bəɲɛ xunbenla yi lu
Amorine nun Isirayila kaane tagi.

15 Samuyɛli yi findi Isirayila kitisaan na
a siimayaan birin yi. 16 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, a yi
danguma Betɛli yi nɛn siga Giligali nun
Misipa yi, a yi Isirayila makitima mɛnne
birin yi. 17 A mən yi xɛtɛ a konni Rama yi, a
yi kitin sama dɛnaxan yi Isirayila xa. A bata

yi saraxa ganden nafala Alatala xa dɛnaxan yi.

8

Isirayila yi wa mangan dɔxɔ feni

1 Samuyɛli fori waxatin naxan yi, a a diine
dɔxɔ Isirayila kitisane ra. 2 A diin forimaan
yi xili nɛn Yowɛli, a firinden xili Abiya. E
yi kitisani Bɛriseba nin. 3 Koni e kɛwanle mi
yi ligaxi alo e baba. E yi biraxi gbetin nan
fɔxɔ ra sɔtɔ kii ɲaxini. E yi dimi yi seene
rasuxuma mayifuni, e yi kiti ɲaxin sama.
4 Nanara, Isirayila fonne birin yi e malan
e siga Samuyɛli konni Rama yi. 5 E yi a fala a
xa, e naxa, "A mato, Samuyɛli i tan bata fori,
i ya diine mi luxi alo i tan. Nayi, mangan
dɔxɔ nxu xun na alo a ligama yamanan
bonne yi kii naxan yi." 6 Samuyɛli yi xɔlɔ
ki fɔɲi e to a falaxi, e naxa, "Mangan so
nxu yii a xa nxu kiti." Samuyɛli yi Alatala
maxandi. 7 Alatala yi a fala Samuyɛli xa, a
naxa, "Yamaan xuiin namɛ e naxan birin
falama i xa, bayo e mi e mɛxi i tan na. E e
mɛxi n tan nan na alo e mangana. 8 Xabu n
fa e ra sa keli Misiran yi, e xɛtɛ nɛn n fɔxɔ
ra e ala gbɛtɛne batu. To, e mɔn na ligama
i fan na. 9 Nanara, tin e mawuga xuiin ma
koni i e rakolon sɔbɛɛn na, i yi a fala e xa
naxan findima mangana sariyan na e fari."
10 Samuyɛli yi Alatalaa falan birin ti ya-
maan xa naxanye yi a maxɔdinma mangan
ma, 11 a naxa, "Mangana sariyane findima
itoe nan na ɛ fari: A ɛ dii xɛmɛne tongoma
nɛn e findi sofane ra, e a yɛngɛ so won-
torone ragi, e te soone fari xanamu e yi e
gi a wontorone yɛɛ ra. 12 Ndee findima nɛn
kuntigin na sofa wuli keden xun na xanamu
sofa tonge suulun xun na. Ndee gbɛtɛye a
xɛɛn bima nɛn, ndee yi a xɛɛn xaba. Ndee
yi yɛngɛ so seene rafala e nun wontoro
wali seene. 13 A ɛ dii tɛmɛne tongoma nɛn
latikɔnɔn nafalane ra e nun kudi soone
xanamu buru ganne. 14 A ɛ xɛɛ sensenne
rasuxuma nɛn, ɛ manpa bili nakɔne nun ɛ
oliwi bili xɛɛne, a e so a walikɛne yii. 15 A ɛ
siseene nun ɛ bogi seene yaganna tongoma
nɛn, a yi e so a kuntigine nun a walikɛne
yii. 16 A ɛ walikɛ xɛmɛne nun ɲaxanle nun ɛ
ɲinge sensenne nun sofanle tongoma nɛn,
e wanla kɛ a tan xa. 17 A ɛ xuruse kurune
yaganna tongoma nɛn, ɛ tan yɛtɛɛn yi findi
a konyine ra. 18 Na lɔxɔni ɛ sɔnxɔma nɛn ɛ
mangan xili ma ɛ naxan sugandixi, koni na
lɔxɔni Alatala mi ɛ yabima."
19 Isirayila kaane yi tondi Samuyɛli a falan
namɛ. E naxa, "Ɛn-ɛn! Nxu wama mangana
nde xa lu nxu xun na. 20 Nxu fan yi lu alo
yamanan bonne, nxɔ mangan yi sariyan sa,
a ti nxu yɛɛ ra nxɔ yɛngɛne yi." 21 Samuyɛli
yi Isirayila kaane falan birin namɛ, a yi a
fala Alatala xa. 22 Alatala yi Samuyɛli yabi,
a naxa, "E xuiin namɛ, i yi mangan dɔxɔ e
xun na." Samuyɛli yi a fala Isirayila kaane
xa, a naxa, "Ɛ siga ɛ konne yi."

9

*S*ɔli yi Samuyɛli kolon

1 Muxu kɛndɛna nde yi Bunyamin
bɔnsɔnni, a xili Kisu, Abiyɛli a diina. Serori
nan Abiyɛli sɔtɔ. Bekorati nan Serori
sɔtɔ. Bunyamin bɔnsɔnna nde Afiya nan
Bekorati sɔtɔ. 2 Diina nde yi Kisu yii naxan
yi xili Sɔli. Dii xɛmɛ tofaɲin nan yi a ra. A
ɲɔxɔ yo mi yi Isirayila yi. A xunna yi yite
bonne birin xa.
3 Lɔxɔna nde Kisu a sofali gilɛne yi lɔ ayi.
Kisu yi a fala a dii Sɔli xa, a naxa, "Walikɛ
keden tongo ɛ sa sofanle fen." 4 A yi Efirami
geyane yisiga, a Salisa yamanani siga, e mi
e to. E dangu Saalimi mabinni, koni e mi
sofanla to. A mɔn yi dangu Bunyamin ma
yamanani e mi sese to. 5 E Sufi yamanan li
waxatin naxan yi, Sɔli yi a fala a walikɛɛn
xa, a naxa, "En xɛtɛ banxini, xanamu n baba
ɲinanma nɛn sofanle e fe ra, a kɔntɔfili fɔlɔ
en ma fe ra."
6 Walikɛɛn yi a yabi, a naxa, "A mato,
sayibana nde taani ito yi en yɛɛ ra, muxu
kɛndɛn na a ra. A na naxan fala, a kamalima
nɛn. En siga mɛnni iki. Waxatina nde a
kiraan yitɛ en na nɛn en sigɛ naxan xɔn."
7 Sɔli yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, "Koni xa
en siga, en nanse xalima na sayiban yɛɛ ra?
Bayo donse yo mi fa en ma sagbane kui, sese
mi en yii en naxan fiyɛ sayiban ma. Nanse
en yii?" 8 Walikɛɛn yi a fala Sɔli xa, a naxa,
"Wure gbeti fixɛn garamu saxan n yii, en na
so a yii alogo a xa kiraan yita en na."
9 Waxati danguxini Isirayila yi, xɛmɛn
naxan yi sigama Ala maxɔdindeni a yi a
falama nɛn, a naxa, "Ɛ fa, en siga fe toon
konni." Bayo en naxan ma to a "Nabina" a
fɔlɔni e yi a falama nɛn na ma a "Fe toona."

[10] Səli yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Na lanxi. En siga.” E yi siga taani sayiban yi dɛnaxan yi. [11] E to yi tema taani, e sungutunne li mɛnni siga ige badeni. E yi e maxɔdin, e naxa, “Fe toon be ba?”

[12] E yi e yabi, e naxa, “Ɔn, a i yɛɛ ra, koni siga iki sa bayo a bata fa taani to amasətə saraxa ba daxin na to yamaan xa geyaan ma saraxa badeni. [13] Ɛ na so taani waxatin naxan yi, ɛ a toɛ benun a xa te geyaan ma a dɛgedeni saraxa badeni. Yamaan mi e dɛgɛ fɔ a na fa bayo a tan nan saraxan dubama. Na xanbi ra, muxu xilixine yi e dɛge. Ɛ te iki sa! Ɛ a lima nɛn na.” [14] E yi te taani. E to yi soma taani, Samuyɛli yi mini e ralandeni, a tematɔɔn geyaan ma saraxa badeni. [15] Benun na lɔxɔni, Alatala bata yi Samuyɛli rakolon nun, [16] a naxa, “Waxatini ito yi tila, n Bunyamin kaana nde yitama i ra nɛn. A masusan a sugandi feen na alogo a xa findi n ma yamana Isirayila yɛɛratiin na. A n ma yamaan nakisima nɛn Filisitine fangan ma. N bata n ma yamana tərən to bayo, e wuga xuiin bata n li.”

[17] Samuyɛli to Səli to, Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Xɛmɛn ni i ra, n naxan ma fe fala i xa. A tan nan tima n ma yamaan xun na.” [18] Səli yi a maso Samuyɛli ra taan dɛɛn na, a naxa, “A fala n xa yandi, fe toona banxin minɛn yi?”

[19] Samuyɛli yi Səli yabi, a naxa, “N tan nan fe toon na. Ɛ siga n yɛɛ ra geyaan ma saraxa badeni, bayo ɛ ɛ dɛgema nɛn n xɔn to. Tila xətənni n na yelin i ya maxɔdinna ngaan yabɛ, n na a luyɛ i siga. [20] I nama kɔntəfili i ya sofali gilɛne fe ra naxanye lɔxi ayi a xii saxanna nan to. E bata to. Koni Isirayila kaane birin waxi nde xɔn ma, ba i tan nun i babaa denbayaan na?”

[21] Səli yi yabin ti, a naxa, “Bunyamin bɔnsɔnna xa mi n tan na, Isirayila bɔnsɔn xuridina? Bunyamin xabilan birin mi danguɛ n ma xabilan na ba? Nayi, nanfera i fe sifani ito falama n ma?”

[22] Samuyɛli yi Səli nun a walikɛɛn tongo, a e xali donse dondeni, a yi e dɔxɔ dɔxɔde xungbeni muxu tonge saxan ɲɔxɔn yi dɛnaxan yi. [23] Samuyɛli yi a fala kudi soon xa, a naxa, “Fa suben na n naxan soxi i yii alogo i xa a dɔxɔ muxuna nde yɛɛ ra.” [24] Kudi soon yi sa danban nun sube gbɛtɛ tongo a yi e sa Səli yɛtagi. Samuyɛli yi a fala, a naxa, “Na nan namaraxi i xa. A don bayo a yi dɔxi i tan nan yɛɛ ra. N na a falaxi e xa nɛn, n naxa, ‘Xɔɲɛna nde fama nɛn n xɔn.’ ” Nayi, Səli yi a dɛge na lɔxɔni e nun Samuyɛli. [25] E yi godo taani keli geyaan ma saraxa badeni. Samuyɛli nun Səli yi falan ti a banxin kɔɛ ra. [26] Na xətən bode e keli subaxa. Samuyɛli yi Səli xili, a naxa, “Ɛ xa ɛ yitən, n xa sa ɛ ti kira yi.” Səli to keli, e nun Samuyɛli yi mini. [27] E to taan danna li, Samuyɛli yi a fala Səli xa, a naxa, “I ya walikɛɛn yamari a xa siga yɛɛn na.” Na yi siga yɛɛn na. Samuyɛli yi a fala a xa, a naxa, “Ti be singen, n xa Alaa falan nali i ma.”

10

[1] Samuyɛli yi ture saseen tongo a turen susan Səli xunni, a yi a sunbu, a naxa, “Alatala yɛtɛɛn bata i masusan, a i findi a yamaan yɛɛratiin na. [2] I na keli n fɛma to, i xɛmɛ firin lima nɛn Rakeli bilinganna yireni, Selisa taani Bunyamin yamanan danna ra. E ito falama nɛn i xa, e naxa, ‘I sigaxi sofanla naxanye fendeni, e bata to. I baba mi fa a mirima e ma, koni a kɔntəfilixi ɛ tan nan ma fe ra. A naxa: N xa nanse liga n ma diina fe ra?’ [3] I na keli mɛnni, i sigama nɛn han Taboro wudi gbeena. Mɛnni i lanma nɛn xɛmɛ saxan na, e sigama Ala batudeni Betɛli yi. Na nde keden sii saxan xalima nɛn, buru saxan taranma nɛn a firinden yii, manpa kundi keden yi taran a saxanden yii. [4] E i xɔntɔnma nɛn e buru firin so i yii, i yi a rasuxu. [5] Na xanbi ra, i soma nɛn Gibeya-Elohimi taani, Filisitine ganla malanxi dɛnaxan yi. I nɛma soma taani, i lanma nɛn nabi ganla ra keli geyaan ma saraxa badeni. Konden maxane nun tanban maxane nun xulen fene nun bɔlən maxane sigama e yɛɛ ra, nabine yi nabiya falane ti. [6] Nayi, Alatalaa Nii Sariŋanxin godoma i ma nɛn sɛnbɛni, i yi nabiya falane ti e xɔn. I maxɛtɛma nɛn, i findi muxu gbɛtɛ ra. [7] Na taxamasenne birin na liga, i na naxan to a liga daxin na, i xa na liga bayo Ala i xɔn. [8] I sigama nɛn n yɛɛ ra Giligali yi, n ni i lima na alogo saraxa gan daxine xa ba e nun bɔŋɛ xunbeli saraxane. Koni, fɔ i xa n mamɛ xii solofere, n na fa, n na falɛ i xa i lan i xa naxan liga.”

[9] Səli keli nɛn Samuyɛli fɛma tun, Ala yi xaxili gbɛtɛ so a yii, taxamasenne itoe birin yi liga na lɔxɔn yɛtɛni. [10] Səli nun a walikɛɛn Gibeya li waxatin naxan yi, e yi nabi ganla li

na. Alaa Nii Sariɲanxin yi godo Sɔli ma, a yi
sa e fari e nabiya falane yi. 11 Naxanye birin
yi a kolon a fɔlɔni, ne to a to nabine yɛ, a
nabiya falane tima, e yi a fala e bode tagi, e
naxa, “Nanse ligaxi Kisu a diin na? Sɔli fan
bata findi nabiin na ba?” 12 Mɛnna muxuna
nde yi yabin ti, a naxa, “Nde nabine baba
ra?” Sandan minixi mɛnna nin: “Sɔli fan
nabine yɛ ba?”
13 A to yelin nabiya falane tiyɛ, a siga
geyaan ma saraxa badeni. 14 Sɔli sɔxɔ yi a
fala Sɔli xa e nun a walikɛna, a naxa, “Ɛ
yi sigaxi minɛn yi?” Sɔli yi a yabi, a naxa,
“Sofali gilɛne fendeni. Koni nxu mi sese
to, nxu yi siga Samuyɛli fɛma.” 15 Sɔli sɔxɔ
yi a fala, a naxa, “A yɛba n xa Samuyɛli
naxan falaxi ɛ xa.” 16 Sɔli yi a yabi, a naxa,
“A fala nxu xa nɛn a sofali gilɛne bata to.”
Koni a mi sese fala a xa a mangayana a fe yi
Samuyɛli naxan fala.
17 Samuyɛli yi Isirayila yamaan xili
Alatala yɛtagi Misipa yi. 18 A yi a fala
Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N
tan nan Isirayila raminixi Misiran yi. N
tan nan ɛ xunbaxi Misiran kaane yii e nun
yamanan bonna naxanye yi ɛ ɲaxankataxi.’
19 To ɛ bata ɛ mɛ ɛ Ala ra naxan ɛ rakisi ɛ
tɔrɔne nun ɛ gbalone birin ma. Ɛ naxa,
‘Mangan dɔxɔ nxu xun na.’ Awa, ɛ fa ɛ yɛtɛ
yita Alatala ra bɔnsɔn yɛɛn nun xabila yɛɛn
ma.”
20 Samuyɛli yi Isirayila bɔnsɔnne birin
xili, Bunyamin bɔnsɔnna yi sugandi. 21 Awa,
a yi Bunyamin bɔnsɔnna birin xili xa-
bila yɛɛn ma, Matiri a xabilan yi sugandi.
Dɔnxɛn na, Kisu a dii xɛmɛn Sɔli yi sugandi.
E yi a fen, koni e mi a to. 22 E mɔn yi Alatala
maxɔdin, e naxa, “Xɛmɛni ito bata fa be yi
ba?” Alatala yi e yabi, a naxa, “A luxunxi
goronne yɛ.” 23 E yi e gi, e sa a ba na yi, a yi ti
yamaan yɛ. A xunna yi yite bonne birin xa.
24 Samuyɛli yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ
a mato, Alatala naxan sugandixi! A ɲɔxɔn
mi yamaan mumɛɛn yɛ.” Yamaan birin yi
sɔnxɔ, e naxa, “Ala xa sii xunkuye fi a ma!”
25 Samuyɛli yi mangaya sariyan yɛba ya-
maan xa, a a sɛbɛ kɛdin kui, a naxan sa
Alatala fɛma. Dɔnxɛn na, a Isirayila kaane
birin nasiga e konne yi. 26 Sɔli fan yi siga a
konni Gibeya yi. Muxu kɛndɛna ndee yi sa
a mati Ala bɔɲɛ faɲin sa naxanye yi. 27 Koni
fuyantenna ndee yi a fala, e naxa, “Xɛmɛni
ito nxu rakisima di?” E yi a raɲaxu e mi sese
fi a ma. Koni Sɔli yi a dundu.

11

Sɔli yi Yabɛsi taan xunba

1 Nba, Amonine mangan Naxasi yi fa
Yabɛsi-Galadi taan nabilin. Yabɛsi taan
xɛmɛne birin yi a fala a xa, e naxa, “Layirin
xa xidi en tagi, nxu findi i ya konyine ra.”
2 Amonin mangan Naxasi yi e yabi, a naxa,
“Na bata fan, n bata tin lanna xa so en
tagi, koni fɔ ito xa liga: N xa ɛ birin yiifari
ma yɛɛne sɔxɔnɲɛ ayi, n yi Isirayila birin
nayagi.” 3 Yabɛsi taan fonne yi a fala a xa,
e naxa, “Xii solofere fi nxu ma, alogo nxu
xa xɛrane rasiga Isirayila bɔxɔn birin yi. Xa
muxe mi fa nxu rakisideni, nxu nxu yɛtɛ so i
yii.” 4 Xɛrane to siga Gibeya yi, Sɔli a taani, e
feni itoe dɛntɛgɛ yamaan xa, birin yi a wuga
xuini te.
5 Sɔli yi kelima xɛɛn ma e nun a ɲingene,
a maxɔdinna ti, a naxa, “Nanfera yamaan
birin wugama?” E yi Yabɛsi kaane falan
yɛba a xa. 6 Sɔli to falani ito mɛ, Alaa Nii
Sariɲanxin yi godo a ma sɛnbɛni, a yi xɔlɔ
kati! 7 A yi ɲinge firin tongo, a yi e yisɛgɛ
a dungin dungin na, a xɛrane rasiga, a e
xa ne xali Isirayila bɔxɔn birin yi. E naxa,
“Naxan yo mi bira Sɔli nun Samuyɛli fɔxɔ ra
na kanna ɲingene ligama ikiini.” Yamaan yi
gaxu Alatala yɛɛ ra, e yi e malan alo muxu
kedenna. 8 Sɔli yi e tɛngɛ Beseki yi, Isiray-
ila xɛmɛne muxu wuli kɛmɛ saxan, Yuda
xɛmɛne muxu wuli tonge saxan. 9 Xɛraan
naxanye fa, e yi a fala ne xa, e naxa, “Ɛ sa
ito fala Yabɛsi-Galadi muxune xa, ɛ naxa,
‘Benun sogen xa xɔlɔ tila ɛ kisin sɔtɔma
nɛn.’ ” Xɛrane to fa na fala Yabɛsi muxune
xa, e yi ɲaxan. 10 E yi a fala Amoni kaane xa,
e naxa, “Nxu nxu yɛtɛ soma nɛn ɛ yii tila, ɛ
yi nxu raba ɛ waxɔn kiini.”
11 Na xɔtɔn bode, Sɔli yi a ganli taxun
dɔxɔde saxan. E so Amoni gali malandeni
kɔɛ dɔnxɛn na. E yi Amonine faxa han
sogen yi xɔlɔ. Muxu ɲɛɲɛne yi xuya ayi hali
muxu firin mi lu e bode fari.
12 Yamaan yi a fala Samuyɛli xa, e naxa,
“Nde yi a falama a Sɔli nama lu en xun na?
Fa na muxune ra, nxu xa e faxa!” 13 Koni Sɔli
yi a fala yamaan xa, a naxa, “Muxu yo mi
faxama to lɔxɔni, bayo Alatala bata Isirayila
rakisi to.”

Sɔli a mangayana fe

14 Na xanbi ra, Samuyɛli yi a fala yamaan
xa, a naxa, “Ɛ fa be, en siga Giligali yi
alogo en mɔn xa Sɔli a mangayana fe fala.”
15 Yamaan birin yi siga Giligali yi. E yi Sɔli
findi mangan na Giligali yi Alatala yɛtagi.
E bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Alatala yɛtagi
mɛnni. Sɔli nun Isirayila yamaan birin yi
ɲaxaɲaxan gbeen naba.

12

1 Samuyɛli yi a fala Isirayila birin xa, a
naxa, “N bata ɛ xuiin namɛ ɛ naxan birin
falaxi. N bata mangan dɔxɔ ɛ xun na. 2 Iki
mangan ni i ra naxan tima ɛ yɛɛ ra. N tan
bata fori n xunsɛxɛn bata fuga. N ma diine
fan be ɛ tagi. N bata ti ɛ yɛɛ ra keli n dii
ɲɔrɛn ma han to. 3 N tan ni i ra, n tixi ɛ
yɛtagi. Ɛ n yabi Alatala yɛtagi e nun a muxu
sugandixina. N na nde a ɲinge tongo? N na
nde a sofali tongo? N na nde ɲaxankata?
N na nde tɔrɔ? N dimi yi seen nasuxu nde
ra alogo n xa n yɛɛn naxi a fe ɲaxin ma?
Xa n na nde keden peen tongo nɛn, n na
raxɛtɛma nɛn.” 4 E yi a yabi, e naxa, “I mi
nxu ɲaxankataxi. I mi nxu tɔrɔxi. I mi se
rasuxi muxu yo yii.” 5 A yi a fala e xa, a naxa,
“Alatala nan ɛ seren na, a muxu sugandixin
nan ɛ seren na to lɔxɔni, a ɛ mi sese to n yii.”
E naxa, “Seren nan a tan na.”

6 Samuyɛli mɔn yi a fala yamaan xa, a
naxa, “Alatala nan Musa nun Haruna tongo
alogo ɛ benbane xa mini Misiran yi. 7 Awa
iki, ɛ ti kitisadeni Alatala yɛtagi. Alatala fe
faɲin naxanye ligaxi ɛ nun ɛ benbane xa, n
ne rabirama nɛn ɛ ma. 8 Yaxuba fa xanbini
Misiran yi, ɛ benbane yi Alatala maxandi e
mali feen na. Alatala yi Musa nun Haruna
rafa, e ɛ benbane ramini Misiran yi, e yi
e radɔxɔ be. 9 Koni e yi ɲinan Alatala
xɔn, e Ala. Nanara, a yi tin e yi so Sisera
yamarin bun, Xasori gali mangana. A mɔn
yi e so Filisitine yii e nun Moyaba mangan
yii, naxanye yi e yɛngɛma. 10 E mɔn yi
Alatala maxandi, e naxa, ‘Nxu bata yulubin
liga, bayo nxu bata Alatala rabeɲin nxu yi
Baali nun Asitarate suxurene batu. Koni
iki, nxu xunba nxu yaxune yii fa, nxu i
batuɛ.’ 11 Awa, Alatala yi Yerubali rafa e
nun Bedani nun Yefeta, dɔnxɛn na n tan
Samuyɛli, alogo ɛ xa xunba ɛ yaxune yii
naxanye ɛ rabilinxi. Ɛ yi lu kantanna kui.
12 Koni ɛ to Amonine manga Naxasi to fɛ ɛ
xili ma, ɛ yi a fala n xa, ɛ naxa, ‘Nxu wama
mangan xɔn, a xa nxu yamari.’ A yi luxi alo
Alatala mi yi ɛ mangan na. 13 Awa, ɛ bata
a sɔtɔ ɛ mangan naxan sugandixi, ɛ bata
naxan maxɔdin. Alatala bata mangan dɔxɔ
ɛ xun na. 14 Xa ɛ gaxu Alatala yɛɛ ra, ɛ yi
a batu, xa ɛ a xuiin namɛ, xa ɛ mi murutɛ
Alatalaa yamarine ma, nayi ɛ nun ɛ mangan
xa bira Alatala fɔxɔ ra, ɛ Ala. 15 Koni xa ɛ
mi Alatala xuiin namɛ, xa ɛ murutɛ Alatalaa
yamarine bun, nayi Alatala ɛ yɛngɛma nɛn,
alo a liga ɛ benbane ra kii naxan yi. 16 Iki,
ɛ yitɔn ɛ yi fe gbeen mato Alatala naxan
ligama ɛ yɛtagi. 17 To xa mi murutu xaba
waxatin na ba? N na Alatala maxandima
nɛn, a yi galanna nun tulen nagodo. Nayi, ɛ
ɛ kala fe gbeen kolonma nɛn Alatala yɛɛ ra
yi, ɛ to mangan dɔxɔ feen maxɔdinxi.”

18 Samuyɛli yi Alatala maxandi. Na lɔxɔn
yɛtɛni, Alatala yi galanna nun tulen nafa.
Yamaan birin yi gaxu Alatala yɛɛ ra e nun
Samuyɛli. 19 Yamaan birin yi a fala Samuyɛli
xa, e naxa, “Alatala maxandi, i ya Ala, i ya
walikɛne xa, alogo nxu nama faxa, bayo nxu
bata mangan maxɔdin feen sa nxɔ yulubine
birin fari.” 20 Samuyɛli naxa, “Ɛ nama gaxu.
Ɛ bata fe ɲaxini ito birin liga, koni ɛ nama
xɛtɛ Alatala fɔxɔ ra, ɛ Alatala batu ɛ bɔɲɛn
ma feu! 21 Ɛ nama bira suxurene fɔxɔ ra
fuyan! Naxanye mi nɔɛ maliin tiyɛ, e mi
marakisin tiyɛ, bayo ala fuune nan e tan
na. 22 Alatala mi a yamaan nabeɲinɲɛ a
xili gbeena fe ra, bayo a tan yɛtɛɛn nan
tinxi ɛ findi a yamaan na. 23 Alatala xa n
fan natanga yulubi tongon ma, n tondi a
maxandɛ ɛ xa! N na ɛ xaranma nɛn kira
faɲin nun tinxinna ma. 24 Ɛ gaxu Alatala
yɛɛ ra tun! Ɛ a batu lannayani ɛ bɔɲɛn ma
feu! A mato, a fe gbeen naxanye ligaxi ɛ xa.
25 Koni xa ɛ lu fe ɲaxin ligɛ, ɛ raxɔrima nɛn,
ɛ tan nun ɛ mangan na.”

13

Isirayila yi murutɛ Filisitine ma

1 Sɔli findi mangan na a ɲɛɛ tonge saxan-
den nan ma, a yi ɲɛɛ tonge naanin nun firin
ti mangayani Isirayila yi. 2 Sɔli yi xɛmɛ wuli
saxan sugandi Isirayila kaane yɛ. Wuli firin
yi a fɛma Mikimasi yi e nun Betɛli geyane
fari. Wuli keden yi lu Yonatan fɛma Gibeya
yi Bunyamin bɔxɔni. A yi yama dɔnxɛne
rasiga e konne yi. 3 Lɔxɔna nde Yonatan
yi fu Filisitine gali malanden ma naxan yi

Geba yi. Filisitine yi na mɛ. Sɔli yi xɔtaan fe bɔxɔn yiren birin yi. A yi a fala, a naxa, "Heburune xa a mɛ!" [4] Isirayila birin yi a mɛ a Sɔli bata fu Filisitine gali malanden ma, a yi raɲaxu Filisitine ma alo se kunxin xirina. Nayi, muxune birin yi maxili, e yi malan Sɔli fɛma Giligali yi. [5] Filisitine fan yi e malan Isirayila yɛngɛ xinla ma. Yɛngɛ so wontoro wuli saxan yi e yii e nun soo ragi wuli sennin, e nun sofaan naxanye yi wuya alo mɛɲɛnsinna naxan baan dɛ. E fa e malan Mikimasi yi, Beti-Aweni sogeteden binni. [6] Isirayila xɛmɛne to a to a e bata yigbɛtɛn, e nun feene bata xɔdɔxɔ e ganla ma, muxune yi siga e luxunɲɛ faranne ra, e nun fɔtɔnne yi, e nun gɛmɛ longonne nun yinle ra, e nun ige ramaradene yi. [7] Heburuna ndee fan yi Yuruden baani gidima siga Gadi nun Galadi yamanani. Sɔli mɔn yi Giligali yi, sofaan naxanye birin yi a fɔxɔ ra ne yi xuruxurunma gaxuni. [8] A yi Samuyɛli mamɛ xii solofere, han a waxatin naxan falaxi. Koni Samuyɛli mi fa Giligali yi. Yamaan yi e makuya fɔlɔ a ra, e xuya ayi.

Sɔli a kalana

[9] Nayi, Sɔli yi a fala, a naxa, "Ɛ fa saraxa gan daxin na e nun bɔɲɛ xunbeli saraxane." A yi saraxa gan daxin ba. [10] A yi yelinma na saraxan bɛ waxatin naxan yi, Samuyɛli yi fa. Sɔli yi siga a ralandeni alogo a xa a xɔntɔn. [11] Samuyɛli yi a fala, a naxa, "I nanse ligaxi?" Sɔli yi a yabi, a naxa, "N na a toxi nɛn a yamana e masigama n na, e nun i fan mi faxi en lanma waxatin ma, Filisitine fan bata yi malan Mikimasi yi, [12] nanara n yi mirixi, n naxa, 'Filisitine fama nɛn n xili ma Giligali yi, n mɔn munma Alatala maxandi singen,' na yi n karahan, n yɛtɛɛn yi saraxan gan." [13] Samuyɛli yi a fala, a naxa, "I bata a liga alo xaxilitarena, i mi Alatalaa yamarin suxu, i ya Ala. Alatala yi a ligama nɛn nun i ya mangayaan yi lu Isirayila xun na habadan! [14] Koni iki, i ya mangayaan mi luma a ra. Alatala bata xɛmɛna nde fen naxan bɔɲɛ luxi alo a bɔɲɛna, a yi a sugandi a yamaan yɛɛratiin na, bayo i mi Alatalaa yamarin suxi." [15] Samuyɛli yi keli Giligali yi a te Gibeya yi, Bunyamin yamanani. Yamaan naxan yi Sɔli fɔxɔ ra a ne tɛngɛ. Xɛmɛ kɛmɛ sennin ɲɔxɔn yi na. [16] Sɔli a dii xɛmɛn Yonatan nun yamaan naxan yi a fɔxɔ ra, ne yi dɔxɔ Geba yi, Bunyamin bɔxɔn ma. Filisitine yi malanxi Mikimasi yi. [17] Ganla dɔxɔ saxan yi mini Filisitine sofane malandeni alogo e xa yɛngɛn so. Gali keden yi siga Ofara binni Suwali yamanani. [18] Ganla boden yi siga Beti-Xoron binni. A saxanden yi siga yamanan danna binna ra Seboyin lanbanna xunna ra, tonbon yiren dɛxɔn.

[19] Na waxatini, xabun mi yi toma Isirayila bɔxɔ yo ma, bayo Filisitine bata yi a fala, e naxa, "Heburu kaane nama silanfanna nun tanban nafala."* [20] Isirayila kaan birin yi sigama Filisiti xabun nan fɛma a ɲinge kenna dɛni tɔndeni hanma kenna hanma bunbina, hanma bundena. [21] E yi gbeti gbanan keden nan fima ɲinge kenna dɛni tɔn feen na, e nun kenna. Koni a tagiin nan yi fima ɲama malan sena fe ra hanma bunbina hanma ɲinge gbɛngbɛn wurena. [22] Nanara, yɛngɛ so lɔxɔni, silanfanna nun tanban mi yi Sɔli nun Yonatan ma sofane yii. Fɔ mangan nun a diina. [23] Filisiti gali keden yi sa Mikimasi kiraan suxu geya longonna ra.

14

Yonatan yi Filisitine yɛngɛ

[1] Lɔxɔna nde, Sɔli a diin Yonatan yi a fala a yɛngɛso seene maxali banxulanna xa, a naxa, "Fa en gidi han Filisitine gali malandeni bode fɔxɔni." Koni Yonatan mi a baba rakolon.

[2] Sɔli yi Gibeya danna ra girenada wudin bun ma Migiron yi. Sofa kɛmɛ sennin yi a fɛma. [3] Saraxarali domaan yi Axiya nan yii na yi, Ikabodi tada Axituba a dii xɛmɛna. Finexasi nan Axituba sɔtɔ. Heli, Alatalaa saraxaralina Silo yi, na nan Finexasi sɔtɔ. Muxu yo mi yi a kolon a Yonatan bata mini.

[4] Yonatan yi minima geya longonna nan na alogo a xa Filisitine gali malanden masɔtɔ. Na kiraan yi minixi geya tintinxi firinne nan longori ra, na kedenna yi xili Bosesi, boden xili Senne. [5] Geya keden kɔmɛn fɔxɔni Mikimasi binni, boden yiifari fɔxɔni Geba binni.

[6] Yonatan yi a fala a yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, "Fa, en siga han Filisiti Ala kolontarene gali malandeni. Waxatina nde Alatala en malima nɛn. Sese mi nɔɛ Alatalaa marakisin yɛɛ rasɛ, hali yama xurudin na a

* 13:19: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

ra, hanma a gbeena." 7 Yɛngɛ so se maxanla
yi a yabi, a naxa, "I mirixi naxan ma, na liga.
Siga! N ni i fɔxɔ ra. En birin xaxili keden."
8 Yonatan naxa, "Awa, fa en siga han xɛmɛni
itoe dɛnaxan yi, e yi en to. 9 Xa e a fala en
xa, e naxa, 'Ɛ ti mɛnni han nxu yi ɛ ralan,'
en tima nɛn mɛnni. En mi tema e fɛma na
yi. 10 Koni, xa e a fala en xa, e naxa, 'Ɛ te
nxu fɛma,' en tema nɛn, bayo na findima
taxamasenna nan na a Alatala bata e so en
yii."

11 E yi e yita Filisitine ra. Filisitine yi a
fala, e naxa, "I yɛɛn ti! Heburune bata mini
fɔlɔ yinle ra e luxunxi dɛnaxanye yi." 12 E
yi Yonatan nun a walikɛɛn xili, e naxa, "Ɛ
te nxu fɛma, nxu xa fena nde yita ɛ ra."
Yonatan yi a fala a yɛngɛ so se maxanla xa,
a naxa, "Te n fɔxɔ ra, bayo Alatala bata e so
Isirayila yii." 13 Yonatan yi te a yiine kafuɛ
a sanne ma, a yɛngɛ so se maxanla biraxi a
fɔxɔ ra. Yonatan yi lu Filisitine rabirɛ a bun
ma, a yɛngɛ so se maxanla yi e faxa. 14 Na
yɛngɛ singeni Yonatan nun a yɛngɛ so se
maxanla yi Filisiti muxu mɔxɔɲɛ ɲɔxɔndɔn
faxa yire kedenni. 15 Gaxun yi so ganli.
Naxan yo yi xɛɛne ma e nun ganla birin,
naxan yo yi gali malande gbɛtɛ yi, e nun
naxanye yi minixi yɛngɛsodeni, gaxun yi ne
birin suxu. Bɔxɔn yi xuruxurun. Na yi findi
gaxun na fata Ala ra.

16 Sɔli a kantan muxun naxanye yi Gibeya
yi, Bunyamin bɔxɔni, ne yi ganla to xuyɛ ayi
yiren birin yi. 17 Sɔli yi a fala a sofane xa,
a naxa, "Ɛ sofane maxili, a xa kolon naxan
kelixi en yɛ." E yi a kolon a Yonatan nun a
yɛngɛ so se maxanla nan mi yi e yɛ. 18 Sɔli
yi a fala Axiya xa, a naxa, "Alaa Kankiraan
nafa." Bayo na waxatini a yi Isirayila kaane
nan yii. 19 Sɔli yi falan tima saraxaraliin
xa waxatin naxan yi, sɔnxɔ sɔnxɔn mɔn
yi gboma ayi Filisitine malandeni. Sɔli yi
a fala saraxaraliin xa, a naxa, "A lu na."
20 Nayi, ganla naxan birin yi Sɔli fɔxɔ ra,
ne yi malan e mini yɛngɛ sodeni. E yi a
li Filisitine yi e bode yɛngɛma sɔnxɔ sɔnxɔ
gbeeni. 21 Heburu naxanye yi Filisitine bun
ma a singeni, naxanye yi basanxi e ra e gali
malandeni, ne yi sa Isirayila fari Sɔli nun
Yonatan mabinni. 22 Isirayila kaan naxanye
birin yi luxunxi Efirami geyane yi, ne yi a
mɛ a Filisitine e gima, e fan yi lu e kedɛ, e
yi e yɛngɛ. 23 Alatala yi Isirayila rakisi na
lɔxɔni, yɛngɛn yi siga han Beti-Aweni.

Sɔli a xaxilitareya kɔlɔna

24 Isirayila kaane tɔrɔ nɛn na lɔxɔni bayo
Sɔli bata yi tɔnni ito fala yamaan xa, a naxa,
"Dangan na kanna xa xɛmɛn naxan na don-
seen don benun ɲinbanna, benun n yi n
gbeen ɲɔxɔ n yaxune ra." Nanara, muxu
yo munma yi donseen don ganli. 25 E birin
yi fɔtɔnna li, kumin yi bɔxɔnma dɛnaxan
yi. 26 E soxin fɔtɔnni, sofane yi kumin to
minɛ, koni muxu yo mi se raso a dɛ, bayo
e birin yi gaxuxi dangan yɛɛ ra. 27 Yonatan
mi yi a kolon a baba bata yi a kɔlɔ yamaan
xa. Nanara, dunganna naxan yi a yii, a na
xunna rasiga, a yi a dɛtɛn kumi dɛngbɛni, a
a don. Nayi, a yɛɛn yi xɔn sɛgɛ. 28 Sofana
nde yi a fala a xa, a naxa, "I baba ganla
rakɔlɔxi nɛn ki faɲi, a naxa, 'Xa muxuna
nde donseen don to, dangan na kanna xa.'
Nanara, sofane birin xadanxi." 29 Yonatan
naxa, "N baba yamaan tɔrɔma. A mato n
fangan sɔtɔxi kii naxan yi xabu n kumini ito
don. 30 Xa sofane birin yi donseen donma
to, e naxan tongoxi e yaxune konni, en yi
Filisitine nɔma nɛn dangu ito ra!"

31 E Filisitine nɔ na lɔxɔni keli Mikimasi
siga han Ayalɔn yi. Yamaan yi xadanxi han!
32 E yi e yaxune yii seene tongo, e xuruseene
tongo e nun ɲingene nun ɲinge diine. E e
faxa bɔxɔni, yamaan yi e nun wunla don.
33 E yi a rali Sɔli ma e naxa, "A mato yamana
Alatala yulubin tongoma, e suben nun a
wunla don." Sɔli naxa, "Ɛ bata yanfan ti!
Ɛ gɛmɛ gbeen makutukutu n mabinni iki
sa!" 34 A mɔn yi a fala, a naxa, "Ɛ xuya ayi
yamani, ɛ a fala e xa, a birin xa fa a ɲingen
na xanamu a yɛxɛɛna, a yi a faxa be. Na
xanbi ra, ɛ yi e don alogo ɛ nama Alatala
yulubin tongɛ, ɛ suben nun a wunla don."
Kɔɛɛn na, birin yi fa a ɲingen na alogo a xa
a faxa mɛnni. 35 Sɔli yi saraxa ganden nafala
Alatala xa. Na findi saraxa gande singen
nan na a naxan nafala Alatala xa.

36 Sɔli yi a fala, a naxa, "En godo Filisitine
fɔxɔ ra to kɔɛɛn na, en sa e yɛngɛ han
xɔtɔnni. Keden nama lu a nii ra." E yi a yabi,
e naxa, "Naxan nafan i ma, na liga." Koni,
saraxaraliin naxa, "En na Ala maxɔdin be."
37 Sɔli yi Ala maxɔdin, a naxa, "N xa godo
Filisitine fɔxɔ ra ba? I e soma Isirayila yii
ba?" Koni na lɔxɔni a mi a yabi. 38 Nanara,
Sɔli naxa, "Ɛ fa be, ganla yɛɛratine birin.

En xa a kolon yulubin naxan ligaxi to. 39 N
bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Isirayila
Rakisimana, hali xa n ma diin Yonatan nan
a xunna ra, a faxama nɛn." Muxu yo mi
a yabi yamaan yɛ. 40 A yi a fala Isirayila
birin xa, a naxa, "Ɛ dangu fɔxɔ kedenni,
n tan nun n ma dii Yonatan xa lu fɔxɔ
kedenni." Yamaan yi a fala Sɔli xa, e naxa,
"Naxan nafan i ma, na liga." 41 Sɔli yi a fala
Alatala xa, Isirayilaa Ala, a naxa, "Ɲɔndin
yita n na." Masɛnsɛnna yi Yonatan nun
Sɔli suxu, yamaan yi ba a yɛ.* 42 Sɔli naxa,
"Ɛ masɛnsɛnna ti nxu nun ma diin tagi."
Yonatan yi suxu. 43 Sɔli yi a fala Yonatan xa,
a naxa, "A fala n xa i naxan ligaxi." Yonatan
yi a yabi, a naxa, "N kumi siyadi nan tongoxi
n ma dunganna ɲɔɛɛn na, n na don. Fɔ n xa
faxa?" 44 Sɔli naxa, "Ala xa tɔrɔ ɲaxin sa n
ma xa i mi faxa, Yonatan." 45 Koni sofane
yi a fala Sɔli xa, e naxa, "Yonatan lan a xa
faxa ba? A tan xa mi a ra, naxan Isirayila
rakisi gbeen ti? A mi faxɛ mumɛ! Nxu bata
nxu kɔlɔ habadan Alatala yi, hali a xunsɛxɛ
kedenna, a mi birɛ bɔxɔni, bayo Ala nan a
mali a xa nɔɔn sɔtɔ to!" Nayi, sofane yi
Yonatan xunba, a mi faxa. 46 Sɔli yi xɛtɛ
Filisitine fɔxɔ ra, ne yi xɛtɛ e konni.

47 Sɔli to mangayaan tongo Isirayila yi, a
yi e yaxune yɛngɛ a rabilinni, Moyaba nun
Amonine nun Edɔn nun Soba mangane, e
nun Filisitine. A na yi a yɛɛ rafindi dɛnaxan
ma, a yi nɔɔn sɔtɔma nɛn na ma. 48 Lɔxɔna
nde, a yi keli a sɛnbɛ gbeeni, a yi Amalɛkine
nɔ, a Isirayila xunba ne yii, naxanye yi a
kalama.

49 Sɔli a dii xɛmɛne nan itoe ra: Yonatan
nun Yisiwi nun Maliki-Suwa. A dii tɛmɛ
singen xili Merabi, a bolokadaan xili Mikali.
50 Sɔli a ɲaxanla yi xili nɛn Axinowami,
Aximaasi a dii tɛmɛna. A sofa kuntigin
yi xili nɛn Abineri, Sɔli sɔxɔ Neri a dii
xɛmɛna. 51 Kisu, Sɔli baba, e nun Neri,
Abineri baba, Abiyɛli a diin nan yi ne ra.
52 Yɛngɛ ɲaxin keli nɛn Filisitine xili ma Sɔli
a mangayaan ɲɛɛne birin yi. Nanara, a
nɛma fa sɛnbɛmaan to hanma wɛkilɛdena,
a bata a raso a ganli.

15

Isirayila yi Amalɛkine yɛngɛ

1 Samuyɛli yi a fala Sɔli xa, a naxa,
"Alatala n tan nan xɛxi i xunna masu-
sandeni i sugandi xinla ma alo mangana
Isirayila xun na, a yamana. Awa, i tuli mati
Alatalaa falan na. 2 Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna ito nan falaxi, a naxa, 'Amalɛkine
to kiraan bolon Isirayila kaane yɛɛ ra e yi
minima Misiran yamanani waxatin naxan
yi, n mi ɲinanxi na feen xɔn ma mumɛ!
3 Awa iki, sa Amalɛkine yɛngɛ, e gbeen seen
naxanye birin na, i yi ne kala fefe! I nama
kininkinin, niimaseene birin faxa, xɛmɛne
nun ɲaxanle, dii ɲɔrɛne nun dii futene,
ɲingene nun yɛxɛɛne, ɲɔgɔmɛne nun so-
fanle.' "

4 Sɔli yi ganla maxili, a e tɛngɛ Telayimi
yi. Sofaan san masiga tiin muxu wuli kɛmɛ
firin yi na e nun Yuda xɛmɛ wuli fu. 5 Sɔli
yi siga han Amalɛki taani, a yi yɛngɛni tɔn
lanbanni. 6 A yi a fala Kenine xa, a naxa,
"Ɛ ɛ masiga, ɛ keli Amalɛkine yɛ, alogo n
nama ɛ raxɔri e xɔn. Bayo ɛ hinan nɛn
Isirayila kaane ra, e to yi minima Misiran
yamanani." Kenine yi e masiga Amalɛkine
ra.

7 Sɔli yi Amalɛkine yɛngɛ keli Xawila yi
han Suru, Misiran sogeteden binna. 8 A yi
Agaga Amalɛkine mangan ɲɛɲɛn suxu, a
yi a yamaan birin faxa silanfanna ra fefe!
9 Sɔli nun a ganla yi Agaga lu a nii ra e
nun a xuruse sensenne nun ɲingene nun
yɛxɛɛne nun ɲinge diine nun yɛxɛɛ diine
nun sube faɲine birin. E mi tin ne faxɛ.
Koni, naxanye mi yi fan, tɔnɔ mi yi naxanye
ra, e ne faxa.

10 Nayi, Alatala yi falan ti Samuyɛli xa,
a naxa, 11 "N nimisaxi Sɔli dɔxɔ feen na
mangayani, bayo a bata a xun xanbi so n
tan yi, a mi n ma falane ligama." Samuyɛli
yi xɔlɔ, a xi Alatala maxandɛ kɔɛna ngaan
na. 12 Samuyɛli yi keli xɔtɔn! A siga Sɔli
ralandeni. E yi a fala a xa a Sɔli bata yi
siga Karemele yi, alogo a xa sa xunnayeren
gɛmɛn dɔxɔ a yɛtɛ xa. A mɔn bata yi kiraan
suxu a godo Giligali yi. 13 Samuyɛli yi sa a li
na yi. Sɔli naxa, "Alatala xa i baraka. N bata
Alatalaa falane suxu." 14 Samuyɛli yi a fala,
a naxa, "Nayi, yɛxɛɛ wuga xuiin mundun
mɛma ito ra? Ɲingen mundun wuga xui ito
ra?" 15 Sɔli yi yabin ti, a naxa, "Sofane nan
faxi e ra sa keli Amalɛkine konni. E bata

* 14:41: Yurima nun Tumin masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

yɛxɛɛn nun ɲinge sensenne ba a yɛ alogo e
xa ba saraxan na Alatala xa, i ya Ala. Koni
nxu a dɔnxɛne birin faxa nɛn."

16 Samuyɛli yi a fala Sɔli xa, a naxa, "A lu
na kiini! N xa a fala i xa Alatala naxan falaxi
n xa to kɔɛɛn na." Sɔli yi a fala, a naxa, "A
fala n xa." 17 Samuyɛli yi a fala, a naxa, "A
singeni i yi i yɛtɛ mirixi muxu xurin nan na,
iki i bata findi Isirayila bɔnsɔnne mangan
na. Alatala nan i masusanxi, i findi mangan
na Isirayila xun na. 18 Anu, Alatala bata yi
i xɛ fena nde ra, a naxa, 'Sa Amalɛkine,
yulubi kanne raxɔri fefe! Sa e yɛngɛ han
i yi e ɲan fefe!' 19 Nanfera i mi i tuli mati
Alatalaa falan na? Nanfera i yɛngɛ yi seene
tongo, i fe ɲaxin liga Alatala yɛtagi?"

20 Sɔli yi Samuyɛli yabi, a naxa, "N na
Alatala xuiin namɛ nɛn ki faɲi! N bira
nɛn a kiraan fɔxɔ ra a naxan yita n na,
n yi Amalɛkine raxɔri fefe! Fɔ Agaga, e
mangana, n yi fa a ra be. 21 Koni, sofane
bata yɛxɛɛne nun ɲinge sensenne ba yɛngɛ
yi seene yɛ, naxanye fan e ne ba se kala
daxine yɛ, alogo e xa ba saraxan na Alatala
xa, i ya Ala, Giligali yi be." 22 Samuyɛli yi a
fala, a naxa, "Saraxa ganxine nun saraxane
Alatala kɛnɛnɲɛ dangu a xuiin suxun na ba?
Ɛn-ɛn. Fala suxun dangu saraxane ra, yɛtɛ
magodon dangu konton turene ra. 23 Awa,
murutɛn fan findixi yulubin nan na alo
yiimatona, matandin fan ɲaxu alo suxure
batuna. Bayo i bata i mɛ Alatalaa falan na,
a fan fa a mɛma i ra nɛn alo mangana."

24 Nayi, Sɔli yi a fala Samuyɛli xa, a naxa,
"N bata yulubin liga! N bata Alatalaa falane
matandi, e nun i ya falane. N gaxu nɛn
yamaan yɛɛ ra, n yi a xuiin namɛ. 25 Iki n
bata i mayandi, diɲa n yulubin ma, en birin
xa xɛtɛ alogo n xa Alatala batu." 26 Samuyɛli
yi a fala a xa, a naxa, "N mi fa fama i fɔxɔ ra,
bayo i bata i mɛ Alatalaa falan na, Alatala yi
a mɛ i ra alo Isirayila mangana." 27 Samuyɛli
yi a firifiri alogo a xa siga, koni Sɔli yi a
suxu a domaan lenben ma, a bɔ. 28 Samuyɛli
yi a fala a xa, a naxa, "Alatala Isirayilaa
mangayaan bama i yii na kiini to, a yi a so
i ya muxuna nde yii, naxan dangu i tan na.
29 Ala, Isirayila binyen naxan yi, a mi wule, a
mi a miriyane maxɛtɛma, bayo adamadi mi
a ra." 30 Sɔli mɔn yi a yabi, a naxa, "N bata
yulubin liga! Koni yandi, binyen sa n ma,
fonne nun Isirayila yamaan yɛtagi, en birin
xa xɛtɛ n yi Alatala batu i ya Ala."

31 Samuyɛli nun Sɔli yi xɛtɛ e bode xɔn,
Sɔli yi Alatala batu. 32 Samuyɛli yi a fala,
a naxa, "Ɛ fa Agaga ra n xa, Amalɛkine
mangana." Agaga yi a maso a binni sɛwani,
a yi a falama a yɛtɛ ma, "Saya xɔlɛn bata ɲan
yati!" 33 Koni Samuyɛli yi a fala a xa, a naxa,
"I ya silanfanna bata yi diine ba ɲaxanle
yii. Na kiini i nga a diin bama nɛn a yii."
Samuyɛli yi Agaga yisɛgɛ sɛgɛ Alatala yɛtagi
Giligali yi.

34 Samuyɛli yi xɛtɛ Rama yi, Sɔli yi xɛtɛ
a konni Gibeya yi. 35 Samuyɛli mi fa Sɔli to
han a faxa, bayo a yi sunuxi a fe ra. Alatala
yi nimisa Sɔli sugandi feen na mangan na
Isirayila xun na.

16

Ala yi Dawuda sugandi

1 Alatala yi a fala Samuyɛli xa, a naxa,
"Han waxatin mundun yi i luyɛ sunuxi Sɔli
a fe ra? N tan yɛtɛɛn bata n mɛ a ra alo
mangana Isirayila xun na. I ya ture sa fenna
rafe, n bata i rasiga Yese konni, Bɛtɛlɛmi
kaana. N bata mangana nde sugandi a dii
xɛmɛne yɛ." 2 Samuyɛli yi a fala, a naxa,
"N sigama di? Sɔli a feen mɛma nɛn, a yi
n faxa." Alatala yi a fala, a naxa, "Ɲinge
gilɛna nde xali i yii, i yi a fala, i naxa, 'N
faxi saraxa baden nin Alatala xa.' 3 Yese xili
saraxa bani, n na a yitɛ i ra i lan i xa naxan
liga. N na naxan yita i ra, i yi na kanna
masusan a sugandi feen na mangan na."

4 Alatala naxan fala, Samuyɛli yi na liga
a siga Bɛtɛlɛmi yi. Taan fonne birin yi fa
a ralandeni e xuruxurunma gaxuni. E a
maxɔdin, e naxa, "I faxi fe faɲin nan na ba?"
5 A yi a fala, a naxa, "Ɔn, hɛrin na a ra. N faxi
saraxa baden nin Alatala xa. Ɛ ɛ rasariɲan,
ɛ fa n fɛma saraxa badeni. A yi Yese fan nun
a diine rasariɲan a e xili saraxa bani."

6 Ne fa waxatin naxan yi, Samuyɛli to
Eliyabi to, a yi a miri, a naxa, "Alatala a
tan nan sugandixi yati!" 7 Koni Alatala yi
a fala Samuyɛli xa, a naxa, "I nama i miri
a tofanna ma hanma a kuyana, bayo n mi
a tan sugandixi. Alatala mi feene yatɛma
adamadiine naxanye yatɛxi. Adamadiine a
yɛtagin nan matoma, koni Alatala muxun
bɔɲɛn nan matoma." 8 Yese yi Abinadabo
xili a a radangu Samuyɛli yɛtagi. Samuyɛli

yi a fala, a naxa, “Alatala mi ito sugandixi.”
9 Yese yi Sama radangu. Samuyɛli yi a fala, a
naxa, “Alatala mi ito fan sugandixi.” 10 Yese
a dii soloferene radangu Samuyɛli yɛtagi,
koni Samuyɛli naxa, “Alatala mi itoe sese
sugandixi.”

11 Samuyɛli mɔn yi Yese maxɔdin, a naxa,
“Banxulanna se mi fa be?” Yese yi a yabi, a
naxa, “Xurimaan nan luxi, koni a sa xuruse
rabadeni.” Nayi, Samuyɛli yi a fala Sɔli
xa, a naxa, “A xa sa fen, en mi donse
donna fɔlɔma a xanbi.” 12 Yese yi muxuna
nde xɛ, a sa fa a ra. A fatin yi gbeeli, a
yɛtagin yi rayabu, a ti kiin yi fan. Alatala
yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, “Keli, i yi a
masusan a sugandi feen na, bayo a tan na
a ra.” 13 Samuyɛli yi ture sa fenna tongo a
Dawuda xunna masusan a tadane tagi. Fɔlɔ
na lɔxɔni, Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo
Dawuda ma sɛnbɛni. Samuyɛli yi keli, a siga
Rama yi.

Dawuda yi wali Sɔli xa

14 Alatalaa Nii Sariɲanxin bata yi mini Sɔli
yi, yinna ɲaxin yi lu a tɔrɛ fata Alatala ra.
15 Sɔli a walikɛne yi a fala a xa, e naxa,
“Ɲinan ɲaxin nan i tɔrɔma keli Ala ma.
16 Nxu kanna xa falan ti. I ya walikɛne i
sagoni. Nxu xɛmɛna nde fenɲɛ naxan fatan
kondenna maxɛ. Ɲinan ɲaxin na so i yi keli
Ala ma, maxaseen yi maxa, na yi i bɔɲɛn
nafan i ma.” 17 Sɔli yi yabin ti, a naxa, “Awa,
ɛ maxase maxa faɲina nde fen n xa, ɛ yi fa
a ra.”

18 Walikɛ keden yi a fala, a naxa, “N bata
Yese Bɛtɛlɛmi kaana dii xɛmɛ keden to
naxan fatan kondenna maxɛ. Sofa kɛndɛn
na a ra, a wɛkilɛ han! A falan tima ki faɲi, a
mɔn tofan. Alatala a xɔn.” 19 Sɔli yi xɛrane
rasiga a faladeni Yese xa, a naxa, “I ya dii
xɛmɛn Dawuda rafa n ma naxan xuruseene
fɔxɔ ra.” 20 Yese yi sofali keden tongo, a
burun nate a fari, e nun manpa kundi keden
nun sii keden, a yi e birin so Dawuda yii Sɔli
xa. 21 Dawuda yi fa a ti Sɔli yɛtagi, a rafan a
ma han a findi a yɛngɛ so se maxanla nde
ra. 22 Sɔli yi xɛraan nasiga Yese ma, a naxa,
“Tin, i xa Dawuda lu n yii, bayo a rafan n
ma.” 23 Nayi, yinnan na yi so Sɔli yi keli Ala
ma waxatin naxan yi, Dawuda yi kondenna
tongoma nɛn a a maxa. Na yi Sɔli mafisama
nɛn, a dundu, yinna ɲaxin yi mini ayi.

17

Filisitine yi keli Isirayila xili ma

1 Filisitine yi e ganle malan yɛngɛ so xinla
ma. E yi e malan Soko yi, naxan Yuda bɔxɔn
ma. E yi e ganla malan Soko nun Aseka tagi,
Efesi-Damimi yi. 2 Sɔli nun Isirayila muxune
fan yi e ganla malan Ela lanbanni. E yi e
ganla ti Filisitine yɛngɛ xinla ma. 3 Filisitine
yi tixi geyaan fari fɔxɔ kedenni, Isirayila
kaane fan geyaan fari fɔxɔ kedenni. Lan-
banna yi e tagi.

4 Fala ralina nde yi mini Filisitine yɛ, a a
maso gali firinne tagi. A yi xili Goliyati, Gati
kaan nan yi a ra. A yi kuya fɔ nɔngɔnna yɛ
sennin nun yiin yɛ keden. 5 Sula kɔmɔtin
yi soxi a xun na, sula domaan xali daxin yi
a fatin kantanma naxan kilo tonge sennin
liyɛ. 6 A sanne yi yɛ masansanxi sulan nan
na. Sula silanfanna yi sɔtixi a fari. 7 A
tanban fɛɛn yi gbo alo gbindonna. Wuren
naxan yi na ɲɔɛ ra, a kilo solofere liyɛ. A
yɛ masansan wure lefaan suxu muxun yi
sigan tima a yɛɛ ra. 8 A a xuini te, a falan
nasiga Isirayila ganla ma, a naxa, “Nanfera
ɛ tixi yɛngɛ so xinla ma? Filisitina nde xa
mi n tan na ba? Ɛ tan, Sɔli a konyine xa
mi ɛ ra ba? Ɛ muxu keden yita naxan godɛ
n yɛngɛdeni. 9 Xa a nɔ n bɔnbɛ a n faxa,
nxu findi ɛ konyine ra. Xa n na a nɔ, n yi
a faxa, ɛ findi nxɔ konyine ra, ɛ wali nxu
xa.” 10 Filisiti xɛmɛn mɔn yi a fala, a naxa,
“N bata na xinla rasiga Isirayila ganle ma.
Xɛmɛ keden xa mini, alogo nxu xa nxu bode
yɛngɛ.” 11 Sɔli nun Isirayila kaane birin yi
Filisiti xɛmɛna falane mɛ, gaxu gbeen yi e
suxu.

Dawuda yi Goliyati faxa

12 Yese Efarata bɔnsɔnna dii xɛmɛn nan yi
Dawuda ra, naxan yi kelixi Bɛtɛlɛmi taani
Yuda bɔxɔn ma. Dii xɛmɛ solomasɛxɛ yi
Yese yii. Sɔli waxatini, Yese bata yi findi
fonna ra yamaan yɛ. 13 Yese a dii xɛmɛ singe
saxanne bata yi siga Sɔli fɔxɔ ra yɛngɛni.
A singen yi xili Eliyabi, a firinden xili Abi-
nadabo, a saxanden xili Sama. 14 Dawuda
nan yi xurimaan na. Fori saxanne yi Sɔli
fɔxɔ ra. 15 Dawuda yi sigama Sɔli konni a
mɔn yi xɛtɛma a babaa xuruseene rabadeni
Bɛtɛlɛmi yi.

16 Xii tonge naanin, xɔtɔnna nun
ɲinbanna, Goliyati Filisiti xɛmɛn yi tima
nɛn e yɛtagi. 17 Yese yi a fala a diin Dawuda

xa, a naxa, “Donse xɔri bɛnbɛnla nun buru
xun funi itoe tongo, i yi e xali i tadane xɔn
gali malandeni. 18 I mɔn yi fɛnɛ kundi funi
itoe sanba e sofa kuntigin ma. I mɔn yi a
mato xa i tadane kɛndɛ, i yi fa taxamasenna
nde ra keli e ma. 19 E Sɔli fɛma Ela lanbanni
e nun Isirayila xɛmɛne birin Filisitine
yɛngɛdeni.”

20 Dawuda yi keli xɔtɔn xɔtɔn. A xu-
ruseene taxu xuruse kantanna nde ra, a a
goronne tongo, a siga, alo Yese a yamari
kii naxan yi. A so gali malandeni waxatin
naxan yi, a yi ganla li tixi yɛngɛ so xinla
ma, e yɛngɛ sɔnxɔni tema. 21 Isirayila nun
Filisitine yi e ganle ti yɛngɛ so xinla ma,
kɛnɛnni 22 Dawuda yi a goronne taxu goron
kantanna ra, ganla yi tixi dɛnaxan yi a siga
a giyɛ mɛnni. A to so, a a tadane xɔntɔn.
23 A yi fala tiini e ra waxatin naxan yi, Filisiti
sofaan Goliyati Gati kaan yi a mafa a ganla
yɛɛ ra. A mɔn yi a xuini te, a xɛtɛ a dari
fe xinli ito ma. Dawuda yi a mɛ. 24 Isirayila
kaane birin yi e masiga e to Goliyati to, bayo
e yi gaxuxi a yɛɛ ra ki faɲi. 25 Birin yi a
falama, e naxa, “Ɛ bata xɛmɛni ito to godɛ?
A godoma Isirayila xili feen nan ma. Naxan
na a faxa, mangan nafulu gbeen fiyɛ a ma
nɛn. A a dii tɛmɛn fi a ma futun na, a mudu
fiin ba a denbayaan xun ma Isirayila yi.”

26 Xɛmɛn naxanye yi Dawuda fɛma, a a
fala ne xa, a naxa, “Nanfe ligɛ na kanna
xa naxan na Filisitini ito faxa, a yagin ba
Isirayila ma? Nde Filisiti Ala kolontareni
ito ra naxan susuxi habadan Alaa ganle
makonbɛ?” 27 Yamaan yi xɛtɛ falane ma, e
naxa, “Ito nan ligama na kanna xa naxan
na a faxa.” 28 Eliyabi, a tadan forimaan to
e nun sofane to batuɛ, a xɔlɔ Dawuda ma
han! A yi a fala, a naxa, “Nanfera i faxi be?
I ya xuruse kurudin taxuxi nde ra burunna
ra? N ni i ya yɛtɛ yigboon kolon, e nun i ya
bɔɲɛ ɲaxiyana. I faxi yɛngɛni gbɛden nin.”
29 Dawuda yi maxɔdinna ti, a naxa, “N nanse
ligaxi a ɲaxin na? N fala tiin nin gbansan!”
30 A a xun xanbi so a tada yi a sofa gbɛtɛ
maxɔdin na kii kedenni. Yamaan yi a yabi
alo a singena.

31 E na falane mɛ Dawuda ra waxatin
naxan yi e sa ne dɛntɛgɛ Sɔli xa. Sɔli yi a xili.
32 Dawuda yi a fala Sɔli xa, a naxa, “Muxu
yo nama yigitɛgɛ Filisitini ito a fe ra. N
tan, i ya walikɛɛn sigama nɛn a yɛngɛdeni.”
33 Sɔli yi Dawuda yabi, a naxa, “I mi nɔɛ
Filisitini ito yɛngɛ, bayo banxulan ɲɔrɛn ni
i ra, koni a tan, yɛngɛ soon na a ra xabu a dii
ɲɔrɛna.” 34 Dawuda yi a fala Sɔli xa, a naxa,
“N tan, i ya walikɛɛn yi n baba xuruseene
nan nabama. Xa yatana hanma ɲarina nde
yi fa, a yɛxɛɛ keden suxu, 35 n yi n gima a
fɔxɔ ra nɛn, n yi a bɔnbɔ, n yɛxɛɛn ba a dɛ
ra. Xa a fa n xili ma, n yi a suxuma nɛn
a xabene ma, n na a bɔnbɔ, a faxa. 36 I ya
walikɛɛn yi yatan nun ɲarin faxama na kii
nin, awa n Filisiti Ala kolontareni ito ligama
na kiini nɛn. Amasɔtɔ, a bata habadan Alaa
ganle makonbi. 37 Alatala naxan n natangaxi
yatan nun ɲarin yii xanle ma, na mɔn n bɛ
Filisitini ito yii nɛn.” Nayi, Sɔli yi a fala
Dawuda xa, a naxa, “Siga, Alatala xa lu i
xɔn.”

38 Sɔli yi Dawuda maxidi a yɛtɛna a dugine
yi, a a maxidi a makantan domani, a sula
kɔmɔtin so a xun na. 39 Dawuda yi Sɔli a
silanfanna singan a tagi xidin na a dugine
fari. A yi keli a xa siga. Koni a mi yi darixi
e ra. A yi a fala, a naxa, “N mi nɔɛ ito birin
nasiga tiyɛ, n munma fatan singe.” Dawuda
yi e ba a ma. 40 A dunganna suxu a yii, a gɛmɛ
malaxunxin suulun sugandi xuden dɛ. A e
sa a yɛxɛɛ raba sagbaan kui. A lantanna a
yii, a siga Filisiti sofaan xili ma.

41 Filisiti sofaan yi a maso Dawuda ra
ndedi ndedi, a yɛ masansan wure lefana
maxanla fan yi sigama a yɛɛ ra. 42 A Dawuda
mato, a yi a kolon a banxulan ɲɔrɛn nan
mɔn yi Dawuda ra, a fatin yi gbeeli, a
yɛtagin yi tofan. Goliyati yi a raɲaxu.
43 Filisiti sofaan yi a fala Dawuda xa, a naxa,
“Baredin nan n na ba? I to fama n xili ma ɛ
nun dunganna?” A yi a danga a suxurene
yi. 44 A yi a fala, a naxa, “Fa be! N ni i
suben soma nɛn xɔline nun subene yii!”
45 Dawuda yi a fala Filisiti sofaan xa, a naxa,
“I fama n xili ma silanfanna nun tanban
nun xanla nan na i yii, koni n tan fama
i xili ma Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan
xili yi, Isirayila ganle Ala, i naxan konbixi.
46 To, Alatala i soma nɛn n yii, n yi i nɔ, n
ni i xunna bolonɲɛ a dɛ. To, n Filisitine
ganla muxune binbine soma nɛn xɔline
nun subene yii, dunuɲa muxune birin yi
a kolon a Ala Isirayila yii. 47 Yamani ito
birin yi a kolon a Alatala mi marakisin tima
silanfanna nun tanban barakani. Amasɔtɔ,

Alatala nan gbee yɛngɛn na, a ɛ tan birin soma nɛn nxu yii."
48 Goliyati yi lu fɛ Dawuda binni, Dawuda yi a mafura, a a gi siga Filisiti sofaan nalandeni. 49 Dawuda yi a yiin nagodo a sagbani, a gɛmɛn tongo, a a woli lantanna ra, a Filisiti sofaan gɔlɔn a tigi ra. Gɛmɛn yi so Filisiti sofaan tigini, a bira a yɛtagin ma bɔxɔni. 50 Na kiini, Dawuda yi Filisiti sofaan nɔ lantanna nun gɛmɛn na, a a faxa, silanfan mi yi a yii. 51 Dawuda yi a gi han Filisiti sofaan dɛxɔn, a ti na. A Filisiti sofana silanfanna botin a tɛɛni, a yi a faxa, a yi a xunna bolon a dɛ.

Filisitine to a to, a e yɛngɛ so kuntigin bata faxa, e yi e gi. 52 Isirayila nun Yuda sofane yi sɔnxɔni te, e bira e fɔxɔ ra, e e kedi han Gati nun Ekirɔn so dɛɛn na. Filisiti sofane binbine yi biraxi Saarayimi kiraan xɔn han Gati nun Ekirɔn. 53 Isirayila kaane to xɛtɛ Filisitine fɔxɔ ra, e e gali malanden seene tongo. 54 Dawuda yi Filisiti sofaan xunna tongo, a yi a xali Yerusalɛn taani. A sa Filisiti sofana yɛngɛ so seene sa a bubuni.

55 Sɔli Dawuda to sigɛ waxatin naxan yi Filisiti sofaan nalandeni, a yi Abineri a gali xunna maxɔdin, a naxa, "Abineri, nde a dii banxulan ɲɔrɛn ni ito ra?" Abineri yi a yabi, a naxa, "N bata n kɔlɔ i niini, mangana, n mi a kolon." 56 Mangan yi a fala, a naxa, "A yɛ fen, naxan ma dii banxulanni ito ra." 57 Dawuda keli xanbini Filisiti sofaan faxadeni, Abineri yi a tongo a siga a ra Sɔli yɛtagi. Filisiti sofaan xunna yi suxi Dawuda yii. 58 Sɔli yi a fala a xa, a naxa, "Nde a dii i ra, banxulan ɲɔrɛna?" Dawuda yi a yabi, a naxa, "I ya walikɛɛn Yese a diin nan n na, Bɛtɛlɛmi kaana."

18

Yonatan nun Dawuda xɔyiyana

1 Sɔli yelin falan tiyɛ Dawuda xa waxatin naxan yi, Yonatan nun Dawuda yi findi xɔyimane ra. Yonatan yi Dawuda xanu alo a yɛtɛna. 2 Na lɔxɔn yɛtɛni Sɔli yi Dawuda makankan a fɛma, a mi tin a siga a babaa banxini. 3 Yonatan yi layirin xidi e nun Dawuda tagi, bayo a bata yi a xanu alo a yɛtɛna. 4 Doma gbeen naxan yi a ma, a na ba, a a so Dawuda yii e nun a yɛngɛ so domana, e nun a silanfanna nun a xanla nun a tagi xidina. 5 Sɔli na yi Dawuda rasiga dɛdɛ, a feen sɔnɔyama nɛn. Sɔli yi tide matexin fi a ma yɛngɛsone xun na. Na yi rafan yamaan birin ma, hali Sɔli a kuntigine.

6 Ganla xɛtɛmatɔna, Dawuda to bata yelin Filisiti sofaan faxɛ, Isirayila taane birin ɲaxanle yi mini Manga Sɔli ralandeni, e sigin sama, e e bodonma tanban xuiin nun maxase gbɛtɛne xuiin na, e sɔnxɔma sɛwani. 7 Ɲaxanle yi e bode yabima ɲaxanni, e naxa,
"Sɔli bata muxu wuli keden faxa,
Dawuda tan wuli fu."
8 Sɔli yi na feen famu kii ɲaxini a xɔlɔ kati! A yi a fala, a naxa, "E wuli fu nan soxi Dawuda yii, n tan wuli keden. A mi fa dasaxi sese ra fɔ mangayana." 9 Sɔli yi Dawuda raɲaxu, fɔlɔ na lɔxɔn ma.

10 Na xɔtɔn bode, yinna ɲaxin yi so Sɔli yi keli Ala ma. A yi waliyiya falane ti a banxin tagini. Dawuda yi kondenna maxama a xa alo a dari fena, Sɔli a tanban yi a yii. 11 Sɔli yi a tanban woli, a naxa, "N Dawuda sɔxɔnma nɛn n na a sɔxɔnxin lu banxin kanke." Koni Dawuda yi keli a bun ma dɔxɔɲa ma firin. 12 Sɔli yi gaxu Dawuda yɛɛ ra, bayo Alatala bata yi a rabeɲin a lu Dawuda xɔn. 13 Nanara, a yi Dawuda masiga a ra, a a findi sofa wuli fu kuntigin na. Dawuda yi lu sigɛ yɛngɛni gali xunna ra. 14 Dawuda a feene birin yi sɔnɔyama, bayo Alatala yi a xɔn. 15 Sɔli to a to a yi nɔɔn sɔtɔma tun, a gaxu a yɛɛ ra. 16 Koni Dawuda yi rafan Isirayila nun Yuda birin ma, bayo a tan nan yi tima e yɛɛ ra e yɛngɛne yi.

17 Sɔli yi a fala Dawuda xa, a naxa, "N ma dii tɛmɛ singen ni i ra, Merabi. N na a fima nɛn i ma futun na. Koni i wɛkilɛ han! I yi Alatala a yɛngɛne so." Sɔli yi a miri, a naxa, "N mi n yiini tema a xili ma. Filisitine xa na liga!" 18 Dawuda yi Sɔli yabi, a naxa, "Sese mi n tan na, sese mi n baba a bɔnsɔnna nun a denbayaan na Isirayila yi. Mangan xa findi n bitanna ra di?" 19 Sɔli a dii tɛmɛ Merabi fi waxatin to a li Dawuda ma, a yi fi Adiriyɛli ma, Mehola kaana.

20 Awa, Mikali, Sɔli a dii tɛmɛna, Dawuda yi rafan a ma. E to na fala Sɔli xa, na yi a kɛnɛn. 21 Sɔli yi a fala, a naxa, "N na a fima a ma nɛn, alogo a xa findi a suxu fɛrɛn na, alogo Filisitine xa a faxa." Sɔli mɔn yi a fala Dawuda xa a firindeni, a naxa, "I findima nɛn n bitanna ra to."

22 Sɔli yi yamarini ito fi a walikɛne ma, a naxa, "Ɛ falan ti Dawuda xa luxunni. Ɛ a fala

a xa, ɛ naxa, ‘A mato i rafan mangan nun a
kuntigine birin ma. Tin, i xa findi mangan
bitanna ra.’ ” [23] E yi na fala Dawuda xa. Koni
Dawuda yi yabin ti, a naxa, “Ɛ tan yɛɛ ra yi
fe xurin na a ra ba? N findi mangan bitanna
ra? Setaren nan n tan na, tɔnɔ mi n na.”
[24] Sɔli a walikɛne yi sa a yɛba a xa Dawuda
naxan falaxi. [25] Sɔli yi e yabi, a naxa, “Ɛ
falan ti Dawuda xa, ɛ naxa, ‘Mangan mako
mi futu se ma, koni a xa sa Filisiti muxu
kɛmɛ banxulan a fa e kidin na, alogo a xa
a gbeen ɲɔxɔ a yaxune ra.’ ” Sɔli a kɔtɛni,
Dawuda yi faxama Filisitine barakan nin.
[26] Sɔli a walikɛne yi sa na falane ti Dawuda
xa. Dawuda yi wa a xɔn a xa findi mangan
bitanna ra. Benun waxatin naxan falaxi,
[27] Dawuda yi keli e nun a fɔxɔrabirane, a sa
Filisiti xɛmɛ kɛmɛ firin faxa. Dawuda yi fa e
banxulan kidine ra, a yi a bɛrɛyaan dɛfexin
so mangan yii, alogo a xa findi mangan
bitanna ra. Nayi, Sɔli yi a dii tɛmɛ Mikali
fi a ma a ɲaxanla ra.

[28] Sɔli to a to a Alatala Dawuda xɔn,
Dawuda mɔn yi rafan a dii Mikali ma, [29] Sɔli
yi gaxu Dawuda yɛɛ ra dangu a fɔlɔn na. A
yi findi a yaxun na a siin dɔnxɛn birin yi.
[30] Na waxatini Filisitine kuntigine yi sigama
yɛngɛni Isirayila kaane xili ma. Yɛ yo yɛ,
Dawuda yi nɔɔn sɔtɔma yɛngɛni dangu Sɔli
a kuntigin bonne ra. A xinla yi te.

19

Yonatan yi Dawuda xun mayɛngɛ

[1] Sɔli yi a fala a dii Yonatan nun a kuntig-
ine birin xa a Dawuda xa faxa. Koni Dawuda
yi rafan Yonatan ma han! [2] A yi a rakolon, a
naxa, “N baba Sɔli wama i faxa feni. A liga i
yeren ma tila xɔtɔnni. I luxunden fen, i yi lu
na yi. [3] N minima nɛn nxu nun n baba. Nxu
tima nɛn xɛɛn ma i luxunma dɛnaxan yi. N
ni i ya fe falama nɛn a xa. N na a kui feene
kolon, n na a fala i xa.” [4] Yonatan yi Dawuda
a fanna fala a baba Sɔli xa, a naxa, “I tan
mangan na, i nama i ya walikɛɛn Dawuda
hakɛn tongo, bayo a munma i hakɛ tongo. A
yɛtɛna a faɲin nan ligaxi i xa han! [5] Fayida a
niin nan fi Filisiti sofaan Goliyati faxa feni.
Na lɔxɔni, Alatala yi nɔ gbeen fi Isirayila
birin ma, i yi a to, i sɛwa. Nanfera i hakɛn
ligɛ, i sɔntaren wunla ramini tɔɲɛgɛni, i
Dawuda faxa fufafu?” [6] Sɔli yi Yonatan xuiin
namɛ, a kɔlɔ, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan
Alatala yi, Dawuda mi faxama!” [7] Yonatan
yi Dawuda xili, a na falane yɛba a xa. A
Dawuda xali Sɔli fɛma, Dawuda mɔn yi lu a
fɛma alo a fɔlɔni.

[8] Yɛngɛn mɔn yi fɔlɔ. Dawuda yi siga
Filisitine yɛngɛdeni. A e nɔ fanga gbeen na,
e e gi a yɛɛ ra. [9] Awa, yinna ɲaxin yi so Sɔli
yi keli Alatala ma. A yi a konni, a tanban
suxi a yii. Dawuda yi konden maxani. [10] Sɔli
yi kata Dawuda sɔxɔn feen na a tanban na,
alogo a xa a sɔxɔnxin lu banxin kanke, koni
Dawuda yi a masiga, tanban yi sɔti banxin
kanke. Dawuda yi a gi na kɔɛɛn na.

[11] Sɔli yi sofane rasiga Dawuda a banxin
nabilindeni alogo a xa faxa xɔtɔnni. Koni
Dawuda a ɲaxanla Mikali yi a rakolon a a
fala a xa, a naxa, “Xa i mi i yɛtɛ rakisi kɔɛni
ito ra, xɔtɔnni i faxama nɛn.” [12] A yi a ramini
banxin foye soden na. Dawuda yi a gi. A
a sɔlon na kii nin. [13] Na xanbi ra, Mikali yi
suxurena nde tongo a a sa Dawuda a saden
ma. A sii kidin sa a xun sade ra, a a sade
dugin sa a ma. [14] Sɔli a xɛrane fa waxatin
naxan yi Dawuda suxudeni, Mikali yi a fala
e xa, a naxa, “A mi yalan.” [15] Sɔli mɔn yi e
rasiga a firindeni. A a fala e xa, a naxa, “Ɛ fa
a ra n xɔn a furema saden ma, alogo n xa a
faxa.” [16] Xɛrane mɔn yi xɛtɛ, e fa suxuren to
saden ma, siin kidin nan yi saden xunna ra.
[17] Sɔli yi a fala Mikali xa, a naxa, “Nanfera
i n yanfaxi na kiini, i yi n yaxun lu a siga?”
Mikali yi Sɔli yabi, a naxa, “A a fala n xa nɛn,
a naxa, ‘Tin n xa siga, hanma n ni i faxa.’ ”

[18] Dawuda yi nɔ a giyɛ, a siga Samuyɛli
konni Rama yi. Sɔli naxan birin liga a ra
a na yɛba a xa. Nayi, e birin yi siga e sa
dɔxɔ Nayoti yi. [19] E yi a dɛntɛgɛ Sɔli xa a
Dawuda Nayoti yi Rama dɛxɔn. [20] Sɔli yi
sofane rasiga a suxudeni. Koni, ne to nabi
ganla nde li nabiya fala tiini, Samuyɛli yi
tixi e yɛɛ ra, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo
Sɔli a xɛrane ma, e fan yi nabiya falane ti
fɔlɔ. [21] Na yi fala Sɔli xa, a sofa gbɛtɛye
rasiga. Ne fan yi waliyiyaan fɔlɔ. A mɔn yi
sofane xɛ a saxandeni, ne fan yi waliyiyaan
fɔlɔ. [22] Dɔnxɛn na, Sɔli yɛtɛɛn yi siga Rama
yi. A Seku ige ramaraden li, a maxɔdinna
ti, a naxa, “Samuyɛli nun Dawuda minɛn
yi?” E a yabi, e naxa, “E Nayoti yi Rama
dɛxɔn.” [23] Sɔli yi siga Nayoti binni Rama yi.
Koni, Alaa Nii Sariɲanxin yi fa a fan ma, Sɔli
yi siga nabiya falane tiyɛ han a so Nayoti
yi. [24] A yi a dugine ba, a nabiya falane ti

Samuyɛli yɛtagi. A ragenla yi lu saxi yanyin nun kɔɛna ngaan na. Nanara, yamaan naxa, “Sɔli fan bata findi nabiin na ba?”

20

Yonatan nun Dawuda

1 Dawuda yi keli Nayoti yi Rama dɛxɔn a sa Yonatan li. A a maxɔdin, a naxa, “N nanfe ligaxi hanma n hakɛn mundun ligaxi, hanma n yulubin mundun tongoxi i baba ma? Nanfera a wama n faxa feni?” 2 Yonatan yi a yabi, a naxa, “A makuya na ra! I mi faxama! N baba mi fefe ligama a mi naxan falama n xa singen. Nanfera a ito luxunɲɛ n ma? Na mi a ra!” 3 Dawuda yi a kɔlɔ, a naxa, “I baba a kolon ki faɲi, a n bata rafan i ma. A a mirima iki, a naxa, ‘Yonatan nama ito kolon, a a tɔrɔma nɛn.’ Koni n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun i tan yi, a luxi ndedi n faxa.”

4 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Naxan xɔli i ma n na ligɛ i xa.” 5 Dawuda yi a yabi, a naxa, “Tila, Kike Nɛnɛn ɲaxaɲaxan na a ra. A yi daxa n xa dɔxɔ mangan fɛma nxu yi nxu dɛge nxu bode xɔn. Koni, a lu n xa siga, n yi n luxun xɛɛn ma han tila buda ɲinbanna ra. 6 Xa i baba a kolon a n mi be, i yi a fala, i naxa, ‘Dawuda n mayandixi nɛn a n xa tin a xa siga a taani Bɛtɛlɛmi yi, bayo ɲɛɛn saraxan nan sa bama a xabilan birin xa na yi.’ 7 Xa a a fala, a naxa, ‘Na lanxi,’ nayi i ya walikɛɛn natangaxi. Koni xa a mɔnɛ, i xa a kolon a a waxi n tɔrɔ feen nin. 8 I ya hinanna yita i ya walikɛɛn na, bayo i bata layiri xidi n xa Alatala yɛtagi. Xa n bata findi hakɛ kanna ra, i tan yɛtɛɛn xa n faxa. Nanfera i n xalima han i baba fɛma?”

9 Yonatan yi a yabi, a naxa, “Na mi ligɛ mumɛ! Xa n yi la a ra a n baba bata a ɲɛnige a xa i faxa, n na a falama nɛn i xa.” 10 Dawuda yi a fala Yonatan xa, a naxa, “Nde n nakolonma xa i baba yabi ɲaxin so i yii?” 11 Yonatan yi a fala, a naxa, “Fa be. En siga xɛɛn ma.” E mini, e siga e bode xɔn. 12 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N bata Alatala, Isirayilaa Ala findi n seren na, waxatini ito yi, tila buda n nan n baba kui feene kolonma nɛn. Xa i mɔn nafan a ma, n tan nan na falama i xa. 13 Koni xa n baba wama i tɔrɔ feni, Alatala xa tɔrɔya ɲaxin sa n ma xa n mi a fala i xa, n yi i rasiga bɔŋɛ xunbenli. Alatala xa lu i xɔn alo a lu n baba xɔn kii naxan yi. 14 Koni i tan xa Alatalaa hinanna yita n na n siin birin yi, alogo n nama faxa. 15 I ya hinanna nama dan n bɔnsɔnna xa habadan, hali Alatala na i yaxune birin ɲan bɔxɔ xɔnna fari.” 16 Nayi, Dawuda nun Yonatan yi layirin xidi, a naxa, “Alatala xa Dawuda gbeen ɲɔxɔ a yaxune ra.” 17 Yonatan mɔn yi Dawuda rakɔlɔ a xanuntenyana fe ra bayo a yi a xanuxi alo a yɛtɛɛn niina.

18 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Tila, Kike Nɛnɛn ɲaxaɲaxan na a ra. E a kolonma nɛn a i mi be, bayo i dɔxɔdeni gelima nɛn. 19 Tila buda ɲinbanna ra, i sigama nɛn han i sa i luxun dɛnaxan yi bode lɔxɔni i yi n legeden Eseli gɛmɛn fɛma. 20 N xalimakuli saxan wolima nɛn gɛmɛn dɛxɔn alo n seen nan matinxinma. 21 N banxulanna nde rasigama nɛn, n yi a fala a xa, n naxa, ‘Sa xalimakunle tongo.’ Xa n na a fala a xa, n naxa, ‘Xalimakunle i bun ma be binni, e tongo!’ Nayi, i fa, amasɔtɔ bɔŋɛ xunbenla i xa, fefe mi ligama i ra, n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi. 22 Koni xa n na a fala banxulanna xa, n naxa, ‘A mato, xalimakunle makuya pon,’ nayi siga, bayo Alatala bata i rasiga. 23 I nama ɲinan na feen xɔn de en naxan falaxi, Alatala nan seren na i tan nun n tan tagi han habadan!”

24 Nayi, Dawuda yi siga a luxundeni burunna ra. Kike Nɛnɛn ɲaxaɲaxan yi a li, mangan yi dɔxɔ a dɛgedeni 25 alo mangan dari fena, a yi dɔxɔ gbɛdɛn ma naxan xun xanbi soxi banxini, Yonatan yɛtagi. Abineri yi dɔxɔ a dɛxɔn, koni Dawuda dɔxɔden yi gelixi. 26 Na lɔxɔni Sɔli mi sese fala, bayo a yi a miri, a naxa, “Dawuda mi nɔxi fɛ fata sariɲantareya fena nde ra. Sariɲantareyaan nan findɛ a ra.” 27 Koni na xɔtɔn bode, kiken xii firinden na, Dawuda dɔxɔden mɔn yi gelixi. Sɔli yi Yonatan maxɔdin, a naxa, “Nanfera Dawuda mi faxi a dɛgedeni to nun xoro yi, Yese a diina?” 28 Yonatan yi Sɔli yabi, a naxa, “Dawuda n mayandixi nɛn a xa siga Bɛtɛlɛmi yi. 29 A a falaxi nɛn, a naxa, ‘Yandi, a lu n xa siga, bayo n xabilan saraxa baani taani. N tada bata n xili na yi. Xa dɛ fanna nan en tagi, a lu n xa sa n tadane to.’ Nanara, a mi faxi mangana a donse dondeni.” 30 Nayi, Sɔli bɔŋɛn yi te Yonatan xili ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Dii kalaxi murutɛxina! N na a kolon a i xɔyin nan Yese a dii xɛmɛn na! I yagima nɛn, i nga fan yi yagi naxan i barixi.

31 Amasɔtɔ fanni Yese a dii xɛmɛni ito a nii
ra, i ya fe mi sabatɛ, i mɔn mi nɔɛ findɛ
mangan na! Awa iki, i xa muxune xɛ, e xa
sa fa a ra n xɔn, amasɔtɔ a faxa daxin na
a ra!" 32 Yonatan yi Sɔli yabi, a naxa, "A
xa faxa nanfera? A nanfe ligaxi?" 33 Sɔli yi
a tanban woli a xili ma alogo a xa a faxa.
Nayi, Yonatan yi a kolon, fa fala a baba yi
wama Dawuda faxa feni. 34 A xɔlɔxi gbeen yi
keli tabanla ra, a mi donse don na kiken xii
firindeni, bayo a yi sunuxi Dawudaa fe ra, a
baba naxan nayarabi.

35 Na xɔtɔn bode, Yonatan yi siga xɛɛn ma
e nun Dawuda lanxi dɛnaxan ma. Banx-
ulanna nde yi biraxi a fɔxɔ ra. 36 A yi a
fala a xa, a naxa, "I i gi yɛɛn na i xali-
makunle malan n naxanye wolima." Banx-
ulanna yi siga a giyɛ, Yonatan yi xalimakuli
keden woli alogo a xa dangu banxulanna
ra. 37 Banxulanna to Yonatan ma xali-
makunla biraden li, Yonatan yi sɔnxɔ a
xanbi ra, a naxa, "Xalimakunla mi makuya
i ra ba?" 38 A mɔn yi sɔnxɔ, a naxa, "I
mafura! Siga, iki sa! I nama i yiti de!"
Banxulanna yi xalimakunla tongo, a fa a
kanna fɛma. 39 Banxulanna mi yi sese fa-
muma, Yonatan nun Dawuda nan tun yi na
famuma. 40 Yonatan yi a yɛngɛ so seene so
banxulanna yii, a naxa, "Siga, e xali taani."
41 Banxulanna keli xanbini na, Dawuda yi
mini a luxundeni gɛmɛn yiifari fɔxɔn ma.
A yi a xinbi sin Yonatan yɛtagi dɔxɔɲa ma
saxan, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. E yi
e bode sunbu, e wuga, katarabi Dawuda
ma. 42 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa,
"Siga bɔɲɛ xunbenli. A kolon, en bata en
ma xɔyiyaan nakɔlɔ Alatala xinli, en yi a
fala, 'Alatala nan seren na, i tan nun n tan
tagi e nun n bɔnsɔnna nun i bɔnsɔnna tagi
habadan!' "

21

1 Dawuda yi keli a siga, Yonatan yi xɛtɛ
taani.

Dawuda yi a gi

2 Dawuda yi siga Nobi yi saraxarali
Aximeleki konni. Aximeleki yi fa
xuruxurunɲɛ gaxuni a ralandeni, a naxa,
"Nanfera i keden na a ra? Nanfera muxe
mi faxi i matideni?" 3 Dawuda yi saraxarali
Aximeleki yabi, a naxa, "Mangan yamarin
fixi n ma nɛn, a naxa, 'Muxu yo nama feni
ito kolon e nun n xɛraan naxan soxi i yii.'
Nanara, n yi a fala n sigati bonne xa, a e xa
naralan n na yire gbɛtɛ yi. 4 Awa, nanse i yii
be? Buru suulun so n yii hanma i nɔɛ naxan
gbɛtɛ sɔtɛ."

5 Saraxaraliin yi Dawuda yabi, a naxa,
"Buru gbɛtɛ mi n yii, koni buru ralixin be.
Anu a mi nɔɛ donɲɛ xa i ya muxune mi e
yɛtɛ suxi waxati danguxini ito yi, e mi e
maso ɲaxanle ra."

6 Dawuda yi a yabi, a naxa, "Ɔn yati, nxu
danxin na a ra ɲaxanle ma alo n darixi
a ligɛ kii naxan yi n na siga yɛngɛni. N
fɔxɔrabirane yɛngɛ so seene rasariɲanxin
na a ra, hali nxu mi Alaa wanla ra. To
daxin sariɲan dangu na ra pon!" 7 Nayi,
saraxaraliin yi buru ralixine so Dawuda
yii. Amasɔtɔ gbɛtɛ mi yi na fɔ Buru
Rasariɲanxin naxan bata yi fɛriɲɛn Alatala
yɛtagi a batu banxini, a yi masara buru
nɛnɛn na.

8 Na lɔxɔni, Sɔli a yɛxɛɛ kantanne kunti-
gin naxan yi xili Dowegi Edɔn kaana, na yi
na yi Alatalaa wanla ra.

9 Dawuda mɔn yi a fala Aximeleki xa, a
naxa, "Tanba mi i yii be hanma silanfanna?
Bayo mangana xɛrayaan yi mafuraxi han,
n mi nɔxi waxati sɔtɛ n yi n ma silan-
fanna tongo hanma yɛngɛ so se gbɛtɛ."
10 Saraxaraliin yi a yabi, a naxa, "Goliyati a
silanfanna be, i Filisiti sofaan naxan faxa
Ela lanbanni. A saxi saraxarali domaan
xanbi ra, a mafilinxi dugina nde yi. A tongo
xa i wama a xɔn, na kedenna nan nxu yii
be." Dawuda yi a yabi, a naxa, "A ɲɔxɔn mi
na. A so n yii."

Dawuda Gati taani

11 Na lɔxɔni, Dawuda yi a gi Sɔli ma. A siga
Akisi konni, Gati mangana. 12 Koni Akisi a
walikɛne yi a fala a xa, e naxa, "Yamanan
mangan Dawuda xa mi ito ra ba? Ɲaxanle
mi yi sigin sama ito xan xili xunna ba, e yi e
bodon? E naxa, 'Sɔli bata muxu wuli keden
faxa, Dawuda tan wuli fu?' " 13 Dawuda yi
falan ne sa a bɔɲɛni, a gaxu gbeen ti Akisi
yɛɛ ra Gati mangana. 14 A yi a yɛtɛ findi
fatɔɔn na e yɛtagi. A yi e taani waxatin
naxan yi, a yi fatɔyaan nan maligama, a
sɛbɛnle ti dɛɛne ma, a a dɛ igen namini a dɛ
xabene yi. 15 Akisi yi a fala a walikɛne xa, a
naxa, "Ɛ a mato! Xɛmɛni ito xunna mi dɔxi!
Nanfera ɛ faxi a ra n fɛma? 16 Daxune nan
dasaxi n ma ba, ɛ to faxi ito ra n fɛma, a yi

n findi a daxuyaan sereyaan na? A mi soma n konni de!”

22

Dawuda yi so Adulan faranna ra

1 Dawuda yi keli Gati yi, a sa a luxun Adulan faranna ra. A tadane nun a babaa denbayaan to na mɛ, e siga a fɔxɔ ra na yi. 2 Muxun naxanye tərəxi, hanma donla naxanye ma, hanma naxanye murutɛxi, ne birin yi e malan a fɛma a findi e yɛɛratiin na. Na ma, xɛmɛ kɛmɛ naanin ɲɔxɔndɔn yi lu a fɔxɔ ra.

3 Dawuda yi keli, a siga Misipe taani, Moyaba yi. A yi a fala Moyaba mangan xa, a naxa, “Tin n baba nun nga xa fa dɔxɔ i konni, han n yi a kolon Ala naxan ligama n na.” 4 Dawuda yi e xali Moyaba mangan konni, e lu na fanni Dawuda yi faran makantanxin na waxatin naxan yi.

5 Lɔxɔna nde Nabi Gadi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I nama lu faran makantanxin na. Siga Yuda yamanani.” Nayi, Dawuda yi keli, a siga Xɛrɛti fɔtɔnni.

*S*ɔli yi Nobi saraxaraline faxa

6 Sɔli yi Dawuda nun a fɔxɔrabirane fe xibarun mɛ. Sɔli yi dɔxi tamaro wudi binla bun ma, Gibeya yi geyaan fari. A tanban yi suxi a yii, a kuntigine birin yi tixi a fɛma. 7 Sɔli yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati, ɛ tan Bunyamin kaane! Yese a dii xɛmɛn xɛɛne nun manpa bili nakɔne soɛ ɛ yii ba? A ɛ birin findɛ muxu wuli keden kuntigin na hanma muxu kɛmɛ kuntigin na ba? 8 Awa, nanfera ɛ birin n mayanfama? Muxu yo mi n nakolonma a n ma dii nun Dawuda bata layiri xidi, Yese a diina. Ɛ tan sese mi kɔntɔfilixi n ma fe ra? Ɛ mi n nakolonɲɛ fa fala n ma diin bata n ma walikɛɛn nadin n xili ma, a xa n legeden yanfani, alo a ligama kii naxan yi to?”

9 Koni, Dowegi Edɔn kaan naxan yi Sɔli a kuntigine yɛ, na yi a fala, a naxa, “N Yese a dii xɛmɛn to nɛn fɛ Nobi yi, Aximeleki fɛma, Axituba a dii xɛmɛna. 10 Aximeleki Alatala maxɔdin a xa nɛn, a fandane so a yii e nun sofaan Goliyati Filisiti kaana silanfanna.” 11 Mangan yi muxune rasiga saraxaralina Aximeleki tongodeni Axitubaa diina, e nun a fafe xabilan birin. Ne nan yi saraxaraline ra Nobi yi. E birin yi fa mangan fɛma. 12 Sɔli yi a fala, a naxa, “I tuli mati, Axitubaa dii xɛmɛna.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra, n kanna.” 13 Sɔli yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ɛ yanfan soxi n ma, ɛ nun Yese a dii xɛmɛna? I donseen so nɛn a yii e nun silanfanna, i yi Ala maxɔdin a xa, alogo a xa keli n xili ma, a n legeden yanfani alo a ligama kii naxan yi to.” 14 Aximeleki yi mangan yabi, a naxa, “Koni, nde i ya walikɛne yɛ naxan lannayaan nabama alo Dawuda, mangan bitanna, mangan kantan tiine kuntigina, e nun muxu binyena mangana a banxini? 15 A singen mi yi na ra n xa Ala maxɔdin a xa. A makuya na ra! Mangan nama n tan i ya walikɛɛn kansun hanma n baba xabilan muxuna nde, bayo n tan i ya walikɛɛn mi fefe kolon feni ito kui mumɛ!” 16 Mangan yi a fala, a naxa, “I faxama nɛn yati, Aximeleki, ɛ nun ɛ fafe xabilan birin.” 17 Mangan yi a kantan tiine yamari, naxanye yi tixi a fɛma, a naxa, “Ɛ Alatalaa saraxaraline faxa, bayo ne fan Dawuda nan malima. E a kolon nɛn a Dawuda bata a gi, koni e mi n nakolon.” Koni Sɔli a walikɛ yo mi tin a yiin dinɲɛ Alatalaa saraxaraline ra, a e faxa. 18 Nayi, mangan yi Dowegi Edɔn kaan yamari, a naxa, “I tan xa sa saraxaralini itoe faxa.” Dowegi yi a maso, a yi e faxa. Na lɔxɔni, a yi muxu tonge solomasɛxɛ e nun suulun faxa naxanye lan e xa saraxarali domaan so. 19 Sɔli mɔn yi fu saraxaraline taan ma, Nobi. A yi yihadin sa xɛmɛne nun ɲaxanle nun diidine nun dii ɲɔrɛne fari e nun ɲingene nun sofanle nun yɛxɛɛne birin.

20 Abiyatari, Aximeleki a dii xɛmɛna, Axituba mamandenna, na yi mini. A a gi siga Dawuda fɛma. 21 A yi a fala Dawuda xa a Sɔli bata Alatalaa saraxaraline faxa. 22 Dawuda yi a fala Abiyatari xa, a naxa, “Na lɔxɔni, n to Dowegi Edɔn kaan to na yi, n yi a kolon a a mi yi taganɲɛ Sɔli rakolonɲɛ a i fafe n malixi. Nayi, n tan nan findixi i baba xabilan birin faxan sabun na! 23 Lu n fɛma be, i nama gaxu sese ra, bayo naxan wama i niin xɔn, na n fan gbeen xɔn. I rakantanma nɛn n fɛma.”

23

Dawuda yi Keyila taan nakisi

1 Muxune yi a fala Dawuda xa, e naxa, “Filisitine bata Keyila taan yɛngɛ, e maale muŋama lonne ma.” 2 Dawuda yi Alatala

maxɔdin, a naxa, “N xa siga Filisitini itoe
yɛngɛdeni ba?” Alatala yi a yabi, a naxa,
“Siga, i Filisitine nɔma nɛn, i yi Keyila
rakisi.” 3 Dawuda fɔxɔrabirane yi a fala a
xa, e naxa, “A mato, gaxuna nxu yi be Yuda
yi. Xa en siga Keyila yi Filisitine ganle
yɛngɛdeni, a ɲaxuma ayi nɛn!” 4 Dawuda
mɔn yi Alatala maxɔdin. Alatala yi a yabi, a
naxa, “Keli, i siga Keyila yi, bayo n Filisitine
soma nɛn i yii.” 5 Nayi, Dawuda nun a
fɔxɔrabirane yi siga Keyila yi, e sa Filisitine
yɛngɛ. E yi e xuruseene tongo, a kala gbeen
sa Filisitine fari. Na kiini, Dawuda yi Keyila
kaane rakisi. 6 Abiyatari Aximeleki a dii
xɛmɛn fa waxatini Dawuda fɛma Keyila yi,
a fa nɛn saraxarali domaan na Ala maxɔdin
sena.

*S*ɔli yi bira Dawuda fɔxɔ ra

7 Sɔli yi rakolon Dawuda fa feen ma Keyila
yi, a yi a fala, a naxa, “Ala bata a so n
yii, bayo a bata fa so taana nde yi yinna
soxi naxan ma, naxan so dɛɛne balanxi
wuren na.” 8 Sɔli yi ganla birin xili yɛngɛni
alogo e xa siga Keyila yi, e Dawuda nun a
fɔxɔrabirane rabilin. 9 Dawuda to a kolon
a Sɔli bata kɔtɛ ɲaxini tɔn a xili ma, a
yi yamarin fi saraxarali Abiyatari ma, a
a xa fa saraxarali domaan na alogo Ala
xa maxɔdin. 10 Dawuda yi a fala, a naxa,
“Alatala, Isirayilaa Ala, n bata a mɛ a Sɔli
a yitɔnma, a xa fa Keyila taan kaladeni n
tan ma fe ra. 11 Keyila muxune n soɛ Sɔli yii
ba? Sɔli fama nɛn taan kaladeni alo n na a
mɛxi kii naxan yi ba? Alatala, Isirayilaa Ala,
yandi, n yabi.” Alatala yi a yabi, a naxa, “A
fama nɛn.” 12 Dawuda mɔn yi a fala, a naxa,
“Keyila muxune nxu nun n fɔxɔrabirane
soma nɛn Sɔli yii ba?” Alatala yi a yabi, a
naxa, “Ɔn, e a ligama nɛn.” 13 Nayi, Dawuda
nun a fɔxɔrabirane yi keli Keyila yi, muxu
kɛmɛ sennin ɲɔxɔndɔn. E yi siga e xun xɔn.
Sɔli to a mɛ a Dawuda bata a gi taani, a mi
fa siga.

14 Dawuda yi sa dɔxɔ Sifi tonbonna geyaan
yire makantanxine yi. Yɛ yo yɛ, Sɔli yi
a fenma nɛn tun, koni Ala mi tin a soɛ a
yii. 15 Dawuda yi a toxi yati a Sɔli yi sigama
yɛngɛni alogo a xa a faxa, koni a lu Xoresa,
Sifi tonbonni. 16 Nayi, Yonatan Sɔli a dii
xɛmɛn yi siga Dawuda fɛma Xoresa yi a a
mali a xa fangan sɔtɔ Ala yi. 17 A yi a fala, a
naxa, “I nama gaxu sese ra, n baba Sɔli mi
nɔ sɔtɔma i suxu feen ma. I tan nan findima
mangan na Isirayila yi, n tan yi findi i
bundɔxɔn na. N baba yɛtɛna a kolon.” 18 E
birin yi layirin xidi Alatala yɛtagi. Dawuda
yi lu Xoresa yi, Yonatan yi xɛtɛ a konni.

19 Sifi kaane yi keli, e sa Sɔli li Gibeya
yi, e yi a fala a xa, e naxa, “I mi a kolon
a Dawuda luxunxi nxu konni yire makan-
tanxine yi, Xoresa yi, Xakila geyaan fari,
Yesimon yiifari fɔxɔni? 20 Nayi, fa nxu konni
mangana, amasɔtɔ i rafanna nan na ra. Nxu
a soɛ mangan yii.” 21 Sɔli yi a fala, a naxa,
“Alatala xa ɛ baraka, ɛ to kininkininxi n
ma. 22 Iki ɛ mɔn xa siga fe yitɔndeni, ɛ a fe
xibarune kolon. Ɛ yi a kolon a darixi sigɛ
kiraan naxanye xɔn e nun muxun naxanye
a toxi na yi. Bayo n bata a mɛ fa fala a kɔta.
23 Ɛ a luxundene birin nakɔrɔsi a darixi sigɛ
dɛnaxan yi. Ɛ mɔn yi fa xibaru kɛndɛn na
n xɔn. En birin sigɛ. Xa a yamanani, n
na a fenɲɛ Yuda xabilane birin yi.” 24 Sifi
muxune yi keli e xɛtɛ e konni Sɔli yɛɛ ra.
Na waxatini Dawuda nun a fɔxɔrabirane
yi Mayon tonbonni, Araba yamanani, Yes-
imon yiifari fɔxɔni.

25 Sɔli nun a sofane yi siga Dawuda fend-
eni. Dawuda to a mɛ, a yi siga gɛmɛ
yireni, a sa dɔxɔ Mayon tonbonni. Sɔli
to na mɛ, a bira Dawuda fɔxɔ ra Mayon
tonbonni. 26 Sɔli yi sigama geyaan fɔxɔ
kedenni, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi fɔxɔ
kedenni. Dawuda yi a gima a xa keli Sɔli
bun ma. Sɔli nun a sofane yi kataxi Dawuda
nun a fɔxɔrabirane rabilindeni alogo e xa
e suxu. 27 Koni xɛra keden yi fa a fala Sɔli
xa, a naxa, “Fa mafurɛn! Filisitine bata so
bɔxɔni.” 28 Sɔli yi xɛtɛ Dawuda fɔxɔ ra, a siga
Filisitine ralandeni. Nanara, mɛnna yi xili
sa, “Mayitaxun Gɛmɛna.”

24

*Dawuda yi tondi S*ɔli faxɛ

1 Dawuda yi keli na yamanani, a sa dɔxɔ
marakantan yirene yi En-Gedi yamanani.
2 Sɔli xɛtɛ waxatin naxan yi sa keli Filisitine
fɔxɔ ra, e yi a fala a xa, e naxa, “Dawuda
En-Gedi tonbonni.” 3 Sɔli yi sofa yɛbaxin
wuli saxan tongo Isirayila ganla yɛ, a siga
Dawuda nun a fɔxɔrabirane fendeni, Sii
Kɔtɔ Gɛmɛne dɛxɔn. 4 A yi danguma yɛxɛɛ
kulana ndee dɛxɔn ma, a yi faranna nde
to na yi. Sɔli yi so taa fanna ma mɛnni.

Koni Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi luxunxi
na faranna kui pon! 5 Dawudaa muxune
yi a fala, e naxa, “Waxati falaxin ni ito ra
Alatala xɔn, a to a fala i xa, a naxa, ‘N ni
i yaxun soma nɛn i yii, i yi i waxɔn feen
liga a ra.’ ” Nayi, Dawuda yi a maso Sɔli
ra dɔŋin! A yi a domaan lenben xaba a
ra. 6 Koni a to na liga, a yi nimisa han!
Amasɔtɔ, a bata yi Sɔli a doma lenben xaba
a ra. 7 A yi a fala a fɔxɔrabirane xa, a naxa,
“Alatala xa n natanga na fe sifan ligadeni
n kanna ra, Alatalaa muxu sugandixina. N
mi n yiin dinɲɛ a ra amasɔtɔ Alatala nan
a sugandixi mangan na.” 8 Nayi, Dawuda
yi a fɔxɔrabirane maxadi alogo e nama Sɔli
suxu. Sɔli yi mini faranna ra, a kiraan suxu.
9 Na xanbi ra, Dawuda yi keli a mini faranna
ra. A yi lu sɔnxɔɛ Sɔli fɔxɔ ra, a naxa,
“Mangana, n kanna!” Sɔli to a xanbi rato,
Dawuda yi a xinbi sin a yɛtagi, a yɛtagin yi
lan bɔxɔn ma.

10 Dawuda yi a fala Sɔli xa, a naxa, “Nan-
fera i tuli matima muxune ra naxanye a
falama a n wama i tɔrɔ feni? 11 I bata a to i
yɛɛne ra a Alatala bata yi i so n yii to faranna
ra. Ndee a fala nɛn a n xa i faxa, koni n yi
diɲa i ma, n yi a fala, n naxa, ‘N mi n yiini
tema n kanna xili ma, amasɔtɔ Alatala nan
a sugandixi.’ 12 I yɛɛn ti, baba, i ya doma
lenben mato n yii. N bata i ya doma lenben
xaba, koni n mi i faxaxi. A kolon, i la a ra,
n sɔnna mi a ra, murutɛ mi n yi. N mi hakɛ
ligaxi i ra. Koni i tan n niin fɔxɔ ra, alogo
i xa n faxa. 13 Alatala xa kitin sa en tagi,
Alatala xa n gbeen ɲɔxɔ i ra, koni n tan mi
n yiin dinma i ra. 14 Sandan naxa, ‘Ɲaxun
kelima ɲaxulane nan ma.’ Nanara, n tan mi
fe ɲaxin ligama i tan na. 15 Isirayila mangan
kelixi nde xili ma? I biraxi nde fɔxɔ ra? Bare
faxaxin ba? N tan luxi i tan yɛɛ ra yi nɛn
alo dowɛna. 16 Alatala xa findi en ma kitin
saan na, a kitin bolon i tan nun n tan tagi.
A xa n mato, a yi n xun mayɛngɛ, a findi
n ma kitisaan na, a n ba i yii.” 17 Dawuda
yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, Sɔli yi
maxɔdinna ti, “I tan nan yati xui ito ra ba,
n ma dii Dawuda?” Sɔli yi a xuini te a wuga.

18 A yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I tinxin
dangu n na, amasɔtɔ i bata fe faɲin liga n
xa, n tan bata i tɔrɔ. 19 I bata fanna yita n na
to, i naxan ligaxi n xa. Bayo Alatala bata yi
n so i yii koni i mi n faxa. 20 Xa muxuna nde
a yaxun li, a tinɲɛ a yi siga bɔɲɛ xunbenli
ba? Alatala xa i saren fi i naxan ligaxi n xa
to. 21 Iki, n na a kolon i mangayaan sɔtɔma
nɛn, Isirayila bɔxɔn birin yi lu i yii. 22 Awa, i
kɔlɔ n xa Alatala yi fa fala n na faxa, i mi n
yixɛtɛne faxɛ. I nama n xinla ba n xabilan
muxune yɛ.” 23 Dawuda yi a kɔlɔ Sɔli xa. Sɔli
mɔn yi xɛtɛ a konni, koni Dawuda nun a
fɔxɔrabirane yi te marakantan yireni.

25

Nabali yi tondi Dawuda maliyɛ

1 Samuyɛli yi faxa, Isirayila birin yi e
malan a wugadeni. E a maluxun a dɔxɔdeni
Rama yi. Na xanbi ra, Dawuda yi siga Paran
tonbonni.

2 Nafulu kan gbeena nde yi Mayon taani
naxan yi walima Karemele yi. Yɛxɛɛ wuli
keden e nun sii wuli keden yi a yii, a
yi ne nan xabene maxabama Karemele yi.
3 Na xɛmɛn yi xili Nabali, a ɲaxanla xili
Abigayili. Na ɲaxanla xaxinla yi fan, a yi
tofan, koni a xɛmɛn yi yɛ xɔdɔxɔ, a ɲaxu.
A yi Kalebi bɔnsɔnna nin. 4 Dawuda yi
a mɛ tonbonni a Nabali a yɛxɛɛne xaben
maxabama. 5 A yi banxulan fu rasiga a ma,
a a fala ne xa, a naxa, “Ɛ siga Nabali fɛma
Karemele yi. Ɛ a xɔntɔn n xa, 6 ɛ yi ito fala
a xa, ɛ naxa, ‘Ala xa hɛrin fi i ma. Ala xa
hɛrin fi i ya denbayaan ma. Ala xa hɛrin
lu i yii seene birin yi! 7 Dawuda bata a mɛ
a yɛxɛɛ xabe maxabane i konni. E nun i
ya xuruse rabane waxatin naxan birin tixi
Karemele yi nxu fɛma, nxu mi sese ɲaxi liga
e ra, e sese mi lɔxi ayi. 8 I nɔɛ i ya walikɛne
maxɔdinɲɛ, e a falɛ i xa. Nanara, Dawuda i
maxandima, a naxa, “I ya fanna yita n ma
banxulanne ra, amasɔtɔ nxu faxi sali lɔxɔn
nan ma fe ra.” Nayi, n bata i maxandi, nxu
tan, i ya walikɛne ki e nun i ya dii Dawuda,
i nɔɛ naxan sɔtɛ.’ ”

9 Dawuda fɔxɔrabirane to so, e yi na
falane yɛba Nabali xa Dawuda xili xunna.
Na xanbi ra, e yi e dundu. 10 Koni Nabali
yi Dawuda a walikɛne yabi, a naxa, “Nde
Dawuda ra? Nde Yese a diin na? Konyi
wuyaxi na to naxanye e gima e kanne konna
ma. 11 Nanfera n tan n ma burun nun n
ma igen nun suben tongɛ, n naxan nafalaxi
n ma yɛxɛɛ xabe maxabane xa, n yi a so
muxune yii n yɛtɛɛn mi naxanye kelide
kolon?”

12 Dawuda fɔxɔrabirane yi xɛtɛ. E to so,
e fa Nabali a falane birin dɛntɛgɛ. 13 Nayi,

Dawuda yi a fala a fɔxɔrabirane xa, a naxa,
"Birin xa a silanfanna singan a tagi xidin
na." E birin yi silanfanna xidi e tagi.
Dawuda fan yi a gbeen tongo. Xɛmɛ kɛmɛ
naanin ɲɔxɔn yi te a fɔxɔ ra. Kɛmɛ firin yi
lu goronne fɛma.
14 Nabali a walikɛ keden yi fa a fala
Abigayili xa, a kanna a ɲaxanla, a naxa,
"Dawuda bata xɛrane rasiga nxu kanna
xɔntɔndeni sa keli tonbonni koni a e
makonbixi nɛn ki faɲi! 15 Anu, muxuni
itoe fan nɛn nxu ra ki faɲi, e mi fe ɲaxi
yo liga nxu ra. Nxu waxatin naxan birin
naba e dɛxɔn ma burunna ra, nxɔ sese mi
lɔ ayi. 16 Nxu waxatin naxan birin naba e
fɛma xuruse rabadeni, e nxu kantan nɛn
alo sansanna kɔɛ nun yanyin na. 17 Awa iki,
i miri ki faɲi i lan i xa naxan liga, bayo
tɔrɔn nan nagidixi en kanna ma e nun a
denbayana ngaan ma. Fuyantenna na a ra,
falan mi fa nɔɛ tiyɛ a xa."
18 Abigayili yi a mafura, a buru kɛmɛ
firin tongo e nun manpa kundi firin, yɛxɛɛ
yitɔnxin suulun, se kɛsɛ gilinxin ligaseen yɛ
suulun, bogise xare xɔnna ligaseen yɛ kɛmɛ
e nun xɔdɛ bogi xaren ligaseen yɛ kɛmɛ
firin. A yi e rate sofanle fari. 19 A yi a fala
a walikɛne xa, a naxa, "Ɛ dangu n yɛɛ ra,
n xa bira ɛ fɔxɔ ra." Koni, a mi sese fala a
xɛmɛn Nabali xa. 20 A yi dɔxi a sofanla fari, a
godoma geyana nde lanbanni, Dawuda nun
a fɔxɔrabirane yi fa a mabinni, a yi naralan
e ra. 21 Dawuda bata yi a fala, a naxa, "N
bata xɛmɛni ito yii seene kantan tonbonni
fufafu! Sese mi lɔxi ayi, koni a bata n ma
wali faɲin saren fi a ɲaxin na. 22 Nayi, benun
tila xɔtɔnni xa n Nabali a banxulanna nde lu
a konni, Ala xa tɔrɔ gbeen nagidi n ma!"
23 Abigayili to Dawuda to, a godo a sofanla
fari mafurɛn, a a xinbi sin Dawuda yɛtagi,
a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. 24 A yi lu a san
bun ma, a naxa, "Hakɛni ito goronna xa lu
n tan nan xun ma n kanna, n keden pe!
Yandi tin, n xa falan ti i xa! A ramɛ n naxan
falama. 25 N kanna, i nama Nabali fuyan-
tenna ramɛ. A luxi alo a xinla, a xili bunna
nɛɛn 'Kɔmɔna,' seen nan soxi ayi. Koni, n
tan i ya walikɛna, n mi banxulanne to n
kanna naxanye rafa. 26 Iki, n kanna, n bata
n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun i fan niini,
Alatala nan i ratangaxi gbalon ma, alogo i
nama faxan ti, i yi i yɛtɛ gbeen ɲɔxɔ. Ala xa
i yaxune birin liga alo Nabali e nun muxun
naxanye birin waxi i tɔrɔ feni, n kanna.
27 Tin n ma finmaseene ra n faxi naxanye ra
n kanna xa, e xa yitaxun i fɔxɔrabirane ra.
28 N bata i mayandi, diɲa n ma fe kalaxine
ma. N na a kolon a Alatala mangayaan
fima nɛn i ya denbayaan ma, bayo n kanna
Alatala a yɛngɛne soma. Ɲaxun nama taran
i tan yi i siin birin yi. 29 Adamadina nde bata
keli i sagatandeni, a xa i faxa, koni Alatala, i
ya Ala i kantanma nɛn, a i lu kɛndɛ muxune
yɛ. Koni a yaxune niin nawolima ayi nɛn
pon, alo a na a woli lantanna ra. 30 Alatala na
a fala faɲine birin nakamali a naxanye tixi n
kanna xa, a i findima nɛn Isirayila yɛɛratiin
na. 31 Na waxatini n kanna nama nimisa, a
tɔrɔ a bɔɲɛni, bayo a bata faxan ti fuyanni,
a a yɛtɛ gbeen ɲɔxɔ. Alatala na a fanna yita
n kanna ra, a walikɛ ɲaxanla a fe xa rabira
a ma."
32 Dawuda yi a fala Abigayili xa, a naxa,
"N barikan birama Alatala xa, Isirayilaa Ala,
naxan i rafaxi to n nalandeni. 33 N bata i
fan ma xaxilimayaan matɔxɔ, n duba i xa.
Bayo i tan nan n natanga faxa tiin ma, n
mi n yɛtɛ gbeen ɲɔxɔ. 34 Koni, n bata n kɔlɔ
habadan Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan n
natangaxi fe ɲaxin liga feen ma, xa i mi yi fa
n nalandeni nun, benun tila xɔtɔnni Nabali
a banxulanna keden mi yi luyɛ a nii ra."
35 Abigayili fa naxanye ra Dawuda yi tin ne
ra, a a fala a xa, a naxa, "Xɛtɛ i konni bɔɲɛ
xunbenli. A mato, n bata i xuiin namɛ, n yi
i ya falan nasuxu."
36 Abigayili Nabali fɛman li waxatin naxan
yi, a yi ɲaxaɲaxan nabama a banxini alo
mangane a rabama kii naxan yi. Nabali
yi sɛwaxi, a xunna kelixi dɔlɔn na han!
Nanara, a mi sese fala a xa han xɔtɔnni.
37 Koni xɔtɔnni, Nabali xunna to dɔxɔ, a
ɲaxanla yi a fala a xa naxan danguxi. Nabali
bɔɲɛn yi din a fatin yi faxa a ma. 38 Xii fu
ɲɔxɔn to dangu, Alatala yi Nabali bɔnbɔ a
yi faxa.
39 Dawuda yi a mɛ a Nabali bata faxa, a
yi a fala, a naxa, "N barikan birama Alatala
xa naxan n xun mayɛngɛxi marayarabini
Nabali naxan sa n fari. A bata a walikɛɛn
natanga ɲaxun ma, a Nabali a ɲaxun naxɛtɛ
a yɛtɛ ma." Dawuda yi xɛraan nasiga Abi-
gayili ma, a a xa findi a ɲaxanla ra.
40 Dawudaa walikɛne to Karemele li, e a
fala Abigayili xa, e naxa, "Dawuda nan nxu
rafaxi i fendeni alogo i xa findi a ɲaxanla

ra.” [41] Abigayili yi a xinbi sin e yɛtagi, a
yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a naxa, “N tan ni
i ra i ya konyi ɲaxanla, n yitɔnxi findideni
i ya walikɛɛn na, n yi i ya walikɛne sanna
maxa.” [42] Abigayili yi keli mafurɛn, a te
sofanla nde fari, sungutun suulun yi biraxi
a fɔxɔ ra, e nun Dawudaa xɛrane yi siga, a
findi a ɲaxanla ra.
[43] Dawuda bata yi Axinowami, Yɛsɛreli
kaan fan tongo e birin yi findi a ɲaxanle
ra. [44] Koni, Dawudaa ɲaxalan singen tan,
Mikali, Sɔli a dii tɛmɛna, a baba bata yi a fi
futun na Paliti ma, Layisi Galin kaana a dii
xɛmɛna.

26

Dawuda mɔn yi Sɔli niin natanga

[1] Sifi kaane yi siga Sɔli fɛma Gibeya yi,
e a fala a xa, e naxa, “Dawuda luxunxi
Xakila geyaan fari, Yesimon yɛtagi.” [2] Sɔli
yi kiraan suxu siga Sifi tonbonni alogo a xa
Dawuda fen e nun Isirayila sofa yɛbaxi wuli
saxan. [3] A yi a gali malandeni tɔn kiraan
dɛxɔn Xakila geyaan fari, Yesimon yɛtagi.
Dawuda yi dɔxi tonbonni. A to a kolon a
Sɔli bata fa a fɔxɔ ra, [4] a yi tegerenne rasiga
alogo e xa Sɔli a feene rakɔrɔsi. Ne yi a
kolon a Sɔli bata so. [5] Nayi, Dawuda yi keli,
a siga Sɔli a gali malandeni. A yi a to Sɔli
yi saxi dɛnaxan yi, e nun Abineri, Neri a
dii xɛmɛna, a gali xunna. Sɔli yi xima gali
malanden tagini, ganla yi a rabilinni.
[6] Dawuda yi maxɔdinna ti, a a fala Xiti
kaana Aximeleki nun Abisayi, Seruyaa dii
xɛmɛna, Yowaba tada xa, a naxa, “Nde fɛ n
fɔxɔ ra han Sɔli a gali malandeni?” Abisayi
yi a yabi, a naxa, “N tan fɛ i fɔxɔ ra.”
[7] Kɔɛɛn na, Dawuda nun Abisayi yi siga gali
malandeni. E yi Sɔli li saxi, a xima, a tanban
sɔtixi bɔxɔni a xun sade ra. Abineri nun
sofane yi xima a rabilinni. [8] Abisayi yi a fala
Dawuda xa, a naxa, “To, Ala bata i yaxun
so i yii. A lu n xa a sɔxɔn, n na a rakankan
bɔxɔni n ma tanban yɛ keden peen na. N mi
sinɲɛ firin.” [9] Koni Dawuda yi a fala Abisayi
xa, a naxa, “I nama a faxa. Nde nɔɛ Alatalaa
muxu sugandixin faxɛ, a mi yulubi tongo?”
[10] Dawuda yi a fala, a naxa, “N bata n kɔlɔ
habadan Alatala yi. Alatala yɛtɛɛn nan a
faxama, a siimayaan yi dan, a faxa na kiini
hanma a a faxa yɛngɛni. [11] Koni Alatala xa n
natanga a muxu sugandixin faxa feen ma.
A tanban gbansanna tongo a xun sade ra e
nun min ige sa sena. En siga.” [12] Dawuda yi
tanban nun ige sa seen tongo Sɔli xun sade
ra, e siga. Muxu yo mi a to, hanma a fena
nde kolon. Muxu yo mi xulun, birin yi xima,
bayo Alatala bata yi xixɔli gbeen nagodo e
ma.
[13] Dawuda yi dangu bode fɔxɔn na, a ti
geya xuntagi yire makuyeni, e tagi kuya ki
faɲi. [14] Dawuda yi ganla nun Abineri xili,
Neri a diina, a naxa, “Abineri, i mi n yabɛ
ba?” Abineri yi yabin ti, a naxa, “Nde i tan
na, i tan naxan sɔnxɔma mangan xilideni?”
[15] Dawuda yi a fala Abineri xa, a naxa, “Xɛmɛ
mi i ra ba? I ɲɔxɔn mi na Isirayila yi. Nayi,
nanfera i mi mangan kantanma, i kanna?
Muxuna nde bata fa mangan faxadeni, i
kanna. [16] I naxan ligaxi ito ra a mi fan. N
bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, i lan i xa
faxa, ɛ to mi ɛ kanna kantanxi, Alatalaa
muxu sugandixina. A mato iki, mangana a
tanban nun a ige sa seen minɛn yi, naxanye
yi a xun sade ra?”
[17] Sɔli yi Dawuda xuiin kolon, a yi a fala,
a naxa, “Dawuda, n ma diina, n ni i tan nan
xui mɛma ba?” Dawuda yi a yabi, a naxa,
“N tan nan yati a ra mangana, n kanna.
[18] Nanfera n kanna biraxi a walikɛɛn fɔxɔ
ra? N nanse ligaxi, fe ɲaxin mundun n
kɛwanle yi? [19] Mangana, n kanna, yandi i
ya walikɛna a falane ramɛ. Xa Alatala nan
i radinma n xili ma, a xa tin saraxan na.
Koni xa muxune na a ra, e xa danga Alatala
yɛtagi, bayo e n kedima to, e n masiga
Alatalaa bɔxɔn na, e naxa, ‘Sa ala xɔŋɛne
batu.’ [20] Koni n tan, n mi waxi faxa feni
yireni naxan makuya Alatala batuden na.
Isirayila mangan bata siga yɛngɛni bɔxɔ yi
kunla dɔrɔnna a fe ra, alo ganban fenɲɛ
kii naxan yi burunna ra.” [21] Sɔli yi a fala,
a naxa, “N bata yulubin tongo. N ma dii
Dawuda, i mɔn xa xɛtɛ. N mi fa fe ɲaxin
ligama i ra, bayo i n niin natanga to. N bata
a liga alo xaxilitarena yati! N bata tantan
gbeen ti.” [22] Dawuda yi yabin ti, a naxa,
“Mangana a tanban ni i ra. I ya banxulanna
keden xa fa a tongo. [23] Alatala muxun birin
ma tinxinyaan nun tɔgɔndiyaan saren fima.
To, Alatala i so nɛn n yii, koni n mi tin
Alatalaa muxu sugandixin faxa feen ma.
[24] Bayo to, n bata i niin yatɛ, Alatala xa n niin
yatɛ, a n xunba tɔrɔn birin ma.” [25] Sɔli yi
a fala Dawuda xa, a naxa, “Ala xa i baraka,
n ma dii Dawuda. I fe gbeene ligama nɛn,

i nɔɔn sɔtɔma nɛn yati!” Dawuda yi siga a danna, Sɔli fan yi xɛtɛ a konni.

27

Dawuda yi dɔxɔ Filisitine konni

1 Dawuda yi a miri, a naxa, “Lɔxɔna nde
Sɔli n faxama nɛn. A lan n xa n gi, n
siga Filisitine yamanani. Nayi, Sɔli mi n
sagatanɲɛ Isirayila bɔxɔn birin yi, n mɔn
yi n ba a yii.” 2 Dawuda yi keli, e nun
a fɔxɔrabira kɛmɛ senninna, a siga Akisi
konni, Mawoki a dii xɛmɛna, Gati mangana.
3 E birin yi dɔxɔ Gati yi, Akisi fɛma. Birin
nun a denbayaan nan yi a ra. Dawudaa
ɲaxalan firinne fan yi a fɛma, Axinowami
Yɛsɛreli kaana, e nun Abigayili, Karemele
kaana, Nabali a kaɲa gilɛna. 4 Sɔli to a mɛ
a Dawuda bata sa a gi Gati yi, a yi ba fenɲɛ.
5 Dawuda yi a fala Akisi xa, a naxa, “Xa n
nafan i ma, yirena nde xa so n yii banxidɛna
nde ra, n dɔxɛ dɛnaxan yi. Amasɔtɔ nanfera
i ya walikɛɛn dɔxɛ i fɛma manga taani?”
6 Na lɔxɔn yɛtɛni, Akisi yi Sikilaga so a
yii. Nanara, han to Sikilaga findixi Yuda
mangane gbeen na. 7 Dawuda yi lu Filisitine
yamanani ɲɛɛ keden kike naanin. 8 Dawuda
nun a fɔxɔrabirane yi yɛngɛn nakeli Gesuri
kaane xili ma, e nun Girisi kaane nun
Amalɛkine. Amasɔtɔ, ne siyane yi dɔxi
na bɔxɔni Suru binni siga han Misiran yi
xabu waxati xunkuye. 9 Dawuda yi fuma
na yamanana nde ma nɛn, ɲaxanla nun
xɛmɛna, a mi sese lu a nii ra. A yi yɛxɛɛne
nun ɲingene nun sofanle nun ɲɔgɔmɛne
nun dugine tongoma, a mɔn yi xɛtɛ Akisi
fɛma. 10 Akisi yi a maxɔdinma, a naxa, “Ɛ
yɛngɛn nakelixi nde xili ma to?” Dawuda
yi a yabi, a naxa, “Yuda bɔxɔn yiifari fɔxɔn
xili ma” hanma “Yerameeline bɔxɔn yiifari
fɔxɔn xili ma,” hanma “Kenine bɔxɔn yiifari fɔxɔn xili ma.” 11 Xɛmɛn nun ɲaxanla,
Dawuda mi yi sese luma a nii ra, naxan nɔɛ
fɛ Gati yi, bayo a yi a mirixi, a naxa, “E nɔɛ
feene falɛ nxu xili ma nɛn, e a falɛ, ‘Dawuda
a liga ikiini.’ ” A yi a ligama na kii nin a
waxatin naxan birin ti Filisitine yamanani.
12 Nanara, Akisi yi laxi Dawuda ra han! Bayo
a yi a mirixi nɛn, a naxa, “Dawuda bata
Isirayila kaane raxɔlɔ han! Nayi, a findima
nɛn n ma walikɛɛn na habadan!”

28

*S*ɔli nun yiimatona

1 Na waxatini, Filisitine yi e sofane
malan a findi gali kedenna ra siga Isirayila
yɛngɛdeni. Akisi yi a fala Dawuda xa, a
naxa, “A kolon ki faɲi a ɛ nun i fɔxɔrabirane
luma nɛn n ma ganla yɛ.” 2 Dawuda yi Akisi
yabi, a naxa, “Nayi, i yɛtɛna a toma nɛn
i ya walikɛ naxan ligama.” Akisi yi a fala
Dawuda xa, a naxa, “Nayi, n na i tongoma
nɛn n yɛtɛɛn kantan muxun na n siin birin
yi.”
3 Samuyɛli bata yi faxa, Isirayila birin
bata yi a saya feene liga, e yi a maluxun a
taani Rama yi. Sɔli bata yi koron bɔnbɔne
nun yiimatone kedi yamanani.
4 Filisitine yi e malan e fa kuru Sunemi
yi. Sɔli yi Isirayila birin malan Gilibowa yi.
5 Sɔli Filisitine ganla to waxatin naxan yi,
a gaxu, a bɔɲɛn yi mini. 6 Sɔli yi Alatala
maxɔdin, koni Alatala mi a yabi xiyeni, a mi
a yabi saraxaraline masɛnsɛn ti seene yi,* a
mi a yabi nabine xɔn.
7 Sɔli yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa,
“Ɛ ɲaxanla nde fen n xa naxan falan tima
barinne ra, alogo n xa sa a maxɔdin.” A
walikɛne yi a fala a xa, e naxa, “Na nde sa
En-Dɔri.” 8 Sɔli yi a maxidi alo muxu gbɛtɛ,
a doma gbɛtɛ so. E nun a fɔxɔrabira firin
yi so ɲaxanla konni kɔɛɛn na. A yi a fala a
xa, a naxa, “N wama nɛn i xa barinna nde
maxɔdin n xa. N na naxan mataxamaseri
i xa, i na ramini.” 9 Koni ɲaxanla yi a yabi,
a naxa, “I a kolon ki faɲi Sɔli naxan ligaxi.
A bata koron bɔnbɔne nun yiimatone ɲan
yamanani. I katama n mayenden feen nan
na alogo n fan xa faxa ba?” 10 Sɔli yi a
kɔlɔ Alatala yi, a naxa, “N bata n kɔlɔ i xa
habadan Alatala yi, fefe mi i sɔtɛ feni ito yi.”
11 Naxanla yi a fala, a naxa, “I waxi n xa nde
yita i ra?” A yi a yabi, a naxa, “Samuyɛli yita
n na.”
12 Naxanla Samuyɛli to waxatin naxan, a
yi gbelegbele, a yi a fala Sɔli xa, a naxa,
“Nanfera i n yanfaxi? I tan nan Sɔli ra!”
13 Mangan yi a fala a xa, a naxa, “I nama
gaxu, koni i nanse toma?” Naxanla yi a fala
Sɔli xa, a naxa, “N barinna nde nan toma
minɛ bɔxɔn bun.” 14 A yi a fala a xa, a naxa,
“A yɛtagin di?” A yi a yabi, a naxa, “Xɛmɛ

* 28:6: Yurima nun Tumin masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

fonna nan tema a mafilinxi dugini." Sɔli yi a kolon a Samuyɛli nan yi a ra, a xinbi sin, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. 15 Samuyɛli yi a fala Sɔli xa, a naxa, "Nanfera i n ma matabuni kalaxi n ma? Nanfera i n xilixi, n te?" Sɔli yi a yabi, a naxa, "N tɔrɔxi han! Filisitine n yɛngɛma, Ala bata n nabeɲin. A mi fa n yabima nabi yi, a mi n yabima xiye yi. N na i xilixi na nan ma alogo i xa fa a fala, n lan n xa naxan liga." 16 Samuyɛli yi a fala, a naxa, "Nanfera i n maxɔdinma? Bayo Alatala bata i rabeɲin, a findi i yaxun na. 17 Alatala bata n ma falan nakamali i ma. A bata mangayaan ba i yii, a a so Dawuda yii. 18 Bayo i mi Alatala xuiin namɛ, i tondi Amalɛkine raxɔrɛ, nanara Alatala ito ligaxi i ra to. 19 Alatala i tan nun Isirayila soma nɛn Filisitine yii. Tila, i tan nun i ya dii xɛmɛne fama nɛn be n dɛnaxan yi, Alatala yi Isirayila ganla so Filisitine yii." 20 Sɔli yi bira, a a yibandun bɔxɔni, gaxu gbeen yi a suxu Samuyɛli a falane fe ra. Fangan yi ɲan a yi, bayo a mi yi donse yo donma yanyin nun kɔɛɛn na.

21 Ɲaxanla yi fa Sɔli fɛma, a a to fa fala a gaxuxi han! A yi a fala a xa, a naxa, "A mato, i ya walikɛɛn bata i xuiin namɛ. Fayida, n na n niin fi nɛn i ya falane suxudeni. 22 Iki, i fan xa i tuli mati n na. N xa fa donseen na i xɔn, i yi a don alogo i fangan sɔtɔ benun i xa kiraan suxu." 23 Koni a tondi, a yi a fala, a naxa, "N mi sese donma." A fɔxɔrabirane nun ɲaxanla yi kankan a ma, a yi e xuiin namɛ. A keli bɔxɔni a dɔxɔ saden ma. 24 Ɲaxanla yi ɲinge dii raturaxin faxa mafurɛn naxan yi ramaraxi a yii. A murutu fuɲin tongo, a a bɔnbɔ, a burun gan a rate setareyani. 25 A yi ne so Sɔli nun a fɔxɔrabirane yii, e yi e dɛge. E yi keli na kɔɛɛn na, e siga.

29

Filisitine yi Dawuda raxɛtɛ

1 Filisitine yi e ganla birin malan Afeki yi. Isirayila kaane tan yi e malan tigin dɛxɔn Yɛsɛreli yi. 2 Filisitine mangane yi e ganla yɛba sofa kɛmɛ kɛmɛ nun sofa wuli wuli yɛɛn ma, siga yɛngɛdeni. Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi Manga Akisi matima, ne yi sigan ti xanbin na. 3 Filisitine kuntigine yi a fala, e naxa, "Nde Heburuni itoe ra?" Akisi yi Filisitine mangane yabi, a naxa, "Dawuda na a ra, Sɔli a kuntigina nde, Isirayila mangana. A n fɛma xabu to mi a ra. N mi fɛ yo toxi a ra sa keli a fa lɔxɔn ma han to." 4 Filisitine kuntigine yi xɔlɔ Akisi ma e yi a fala a xa, e naxa, "Ɛ xɛmɛni ito raxɛtɛ, a xa xɛtɛ taani i tinxi a xa dɔxɔ dɛnaxan yi. A nama siga en ma yɛngɛni, bayo a nɔɛ maxɛtɛ nɛn en xili ma yɛngɛni. Xɛmɛni ito a kanna diɲan sɔtɔma di, xa a mi en ma sofane xunne so a yii? 5 En nama ɲinan a ɲaxanle yi Dawuda ito nan xili sama sigini e bodon waxatin naxan yi, e naxa, 'Sɔli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan wuli fu.' "

6 Akisi yi Dawuda xili a a fala a xa, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, xɛmɛ faɲin nan i tan na, a yi rafanɲɛ n ma xa i lu n ma ganla yɛ. Bayo n mi fɛ yo toxi i ra keli i fa lɔxɔn ma han to. Koni i raɲaxu mangane ma. 7 Nayi, xɛtɛ i konni bɔɲɛ xunbenli, alogo i nama fefe liga naxan naɲaxu mangane ma." 8 Dawuda yi a fala Akisi xa, a naxa, "Koni n nanse ligaxi? I fɛɛn mundun toxi i ya walikɛɛn na keli n fa lɔxɔn ma han to, alogo n nama siga mangana, n kanna yaxune yɛngɛdeni?" 9 Akisi yi Dawuda yabi, a naxa, "N na a kolon, a i rafan n ma alo Alaa malekana, koni Filisitine kuntigine bata a fala iki, a naxa, 'A nama te nxu fɔxɔ ra yɛngɛni.' 10 Keli sinma tila e nun naxanye faxi i fɔxɔ ra. Ɛ siga xɔtɔnni kuye nɛma yiba."

11 Na xɔtɔn bode, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi keli sinma alogo e xa xɛtɛ Filisitine yamanani. Filisitine tan yi siga Yɛsɛreli yi.

30

Dawuda yi Amalɛkine sagatan

1 Xi saxande lɔxɔni, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi sa Sikilaga li. A yi a li Amalɛkine bata yi yɛngɛn nakeli Yuda yi-ifari fɔxɔni e nun Sikilaga xili ma. E bata yi Sikilaga taan kala, e a gan. 2 E bata yi ɲaxanle suxu e nun naxanye birin yi taani, muxudin nun muxu gbeena. E mi muxu yo faxa, koni e bata yi e birin xali, e kiraan suxu. 3 Dawuda nun a fɔxɔrabirane to Sikilaga taan li, e yi a ganxin to. E ɲaxanle nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne bata yi suxu. 4 Nayi, Dawuda nun a fɔxɔrabirane birin yi lu wugɛ xui yitexin na han fanga mi lu e ra sɔnɔn e wuga. 5 Dawudaa ɲaxalan firinne

bata yi xali, Axinowami Yɛsɛreli kaana e
nun Abigayili Karemele kaana, Nabali a
kaɲa gilɛna.

6 Dawuda yi lu sɔxɔlɛni, bayo a
fɔxɔrabirane yi a magɔlɔn feen falama.
Xɔlɔn yi birin niini, birin ma dii ɲaxanle
nun e dii xɛmɛne e fe ra. Koni Dawuda yi
fangan sɔtɔ Alatala yi, a Ala. 7 Dawuda yi a
fala saraxarali Abiyatari xa, Aximeleki a dii
xɛmɛna, a naxa, "Fa saraxarali domaan na n
xɔn ma. Ala xa maxɔdin." Abiyatari yi fa a
ra. 8 Dawuda yi Alatala maxɔdin, a naxa, "N
birɛ ganli ito fɔxɔ ra ba? N na a suxɛ ba?"
Alatala yi a yabi, a naxa, "Bira a fɔxɔ ra, i e
suxuma nɛn yati, i yi muxu suxine xunba."
9 Dawuda nun a fɔxɔrabira kɛmɛn sennin
yi kiraan suxu. E Besori Baan li waxatin
naxan yi, nde yi lu xanbin na mɛnni. 10 Bayo
muxu kɛmɛ firin yi taganxi naxanye mi yi
nɔɛ Besori xudeni gidɛ. Dawuda nun muxu
kɛmɛ naaninna yi sagatanna ti.

11 E Misiran kaana nde li xɛɛn ma, e a
xali Dawuda fɛma. E donseen so a yii e
nun igena. 12 E yi xɔdɛ xarena nde so a yii
e nun ɲaxundan xaren tɔnsɔn firin. A to
yelin ne donɲɛ, a xaxili sɔtɔ, bayo a bata
yi yanyi saxan kɔɛ saxan ti a mi ige min a
mi donse don. 13 Dawuda yi a maxɔdin, a
naxa, "I kanna nde ra, i kelixi minɛn yi?"
A yi a yabi, a naxa, "Misiran kaan nan n na,
Amalɛkina nde a konyina. N kanna bata n
furaxin nabeɲin a xii saxanna nan to. 14 Nxu
bata yi fu Keretine bɔxɔn yiifari fɔxɔn ma,
e nun Yuda bɔxɔna, e nun Kalebi bɔxɔn
yiifari fɔxɔna. Nxu yi Sikilaga taan gan."
15 Dawuda yi a fala a xa, a naxa, "I nɔɛ n
xalɛ ganla yireni?" A yi a yabi, a naxa, "I
na i kɔlɔ n xa Ala yi a i mi n faxɛ e nun
i mi n soɛ n kanna yii, n na e yiren yitɛ
i ra nɛn." 16 Nayi, xɛmɛn yi Dawuda xali
han Amalɛkine dɛnaxan yi. E yi e li xuyaxi
ayi bɔxɔn birin yi, e e dɛgema, e e minma,
e ɲaxanxi, na yɛngɛ yi se tongoxine fe ra
e naxanye tongo Filisitine nun Yuda ya-
manani. 17 Dawuda yi e yɛngɛ keli subaxan
ma han na xɔtɔn bode ɲinbanna, e sese mi
a yimini, fɔ banxulan kɛmɛ naaninna nax-
anye nɔ e giyɛ ɲɔgɔmɛne fari. 18 Amalɛkine
naxanye birin suxu Dawuda yi ne xɔrɔya,
katarabi a ɲaxalan firinne ma. 19 Muxu yo
mi yi luxi, a xurin nun a xungbena, dii
xɛmɛn nun dii tɛmɛna, e nun yii seene, e
naxanye birin tongo, na sese mi lu. Dawuda
yi fa e birin na. 20 A mɔn yi Amalɛkine
yɛxɛɛne nun e ɲingene tongo. Naxanye yi
na xuruseene xalima ne yi a falama, e naxa,
"Dawuda yii se suxine ni i ra."
21 Dawuda yi fa mɛnni xɛmɛ kɛmɛ firinne
yi dɛnaxan yi naxanye yi taganxi, e lu
xanbin na Besori Baan dɛ. E siga Dawuda
nun yamaan nalandeni naxanye yi a fɔxɔ
ra. Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi maso e ra,
a yi e xɔntɔn. 22 Naxuden nun fuyantenna
naxanye yi yamaan yɛ Dawuda fɔxɔ ra, ne yi
falan tongo, e naxa, "Bayo e mi faxi en fɔxɔ
ra, yɛngɛ yi seen naxanye xunbaxi sese mi
yitaxunma e ra. Koni birin ma ɲaxanla nun
a diine yi so a yii, e e xali, e siga." 23 Koni
Dawuda yi a fala, a naxa, "Ngaxakedenne
ɛ nama a liga na kiini Alatala kiseene ra, a
naxan fi en ma. Bayo a bata en kantan, a
ganla so nxu yii naxan fa en xili ma. 24 Nayi,
nde ɛ xuiin namɛma feni ito yi? Naxan
godoxi yɛngɛni e nun naxan dɔxi goronne
dɛxɔn, e birin gbeen yɛlanma nɛn."
25 Na lɔxɔni Dawuda yi na findi sariyan na
Isirayila xa. Na sariyan mɔn na han to.
26 A to Sikilaga li, Dawuda yi yɛngɛ yi
seen fɔxɔ kedenna rasiga Yuda fonne ma,
a xɔyine. A falani ito ti e xa, a naxa, "Ɛ
gbeen ni i ra, seen naxanye tongoxi Alatala
yaxune yii."
27 A a rasiga fonni itoe birin ma:
naxanye Betɛli nun Ramoti-Negewi
nun Yatiri yi,
28 naxanye Aroyeri nun Sifimoti
nun Esitemowa yi,
29 naxanye Rakali yi
e nun Yerameeli taa kaane
nun Keni taa kaane,
30 naxanye Xoroma nun Bori-Asan
nun Ataki yi,
31 naxanye Xebiron yi,
e nun Dawuda nun a fɔxɔrabirane bata yi
siga dɛnaxan birin yi.

31

Sɔli faxana

Taruxune Singen 10.1-12

1 Filisitine yi Isirayila yɛngɛ. Isirayila
kaane yi e gi, a gbegbe yi faxa Gilibowa
geyaan fari. 2 Filisitine yi xaɲɛ ayi Sɔli nun
a diine xili ma. E yi Sɔli a dii xɛmɛne faxa,
Yonatan nun Abinadabo nun Maliki-Suwa.
3 Yɛngɛn yi wolon Sɔli rabilinni, xali wonle

yi a li, a yi gaxu e yɛɛ ra han! [4] Səli yi
a fala yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, "I
ya silanfanna tongo i n faxa, bayo n mi
waxi Ala kolontareni itoe xa n masəxən, e
yi n tərə." Koni a yɛngɛ so se maxanla yi
tondi, bayo a yi gaxuxi han! Nayi, Səli yi
a silanfanna tongo a sənsən a dɛ. [5] Səli a
yɛngɛ so se maxanla to a to faxaxi, a fan yi
sənsən a silanfanna dɛ e birin yi faxa. [6] Səli
nun a dii xɛmɛ saxanne nun a yɛngɛ so se
maxanla nun a fəxərabirane birin yi faxa e
bode xən ləxə kedenni na kii nin. [7] Isirayila
kaan naxanye yi lanbanna fəxə kedenni, e
nun Yurudɛn baan fəxə boden na, ne yi a to
a Isirayila ganla yi a gima. E mən yi a to a
Səli nun a diine bata yi faxa. E yi e taane
rabeŋin, e e gi. Filisitine yi fa dəxə na.
[8] Na xətən bode, Filisitine yi fa binbine
yii seene tongodeni, e yi Səli nun a diine
binbine to biraxi Gilibowa geyaan fari. [9] E
Səli xunna bolon a dɛ, e a yɛngɛ so seene
tongo. E yi na fe xibarun nasiga Filisiti
yamanan birin yi e nun e suxure banxine
yi e nun e yamaan tagi. [10] E yi Səli a yɛngɛ
so seene sa Asitarate suxure banxin kui, e a
binbin singan Beti-San taan yinna xən.
[11] Yabɛsi Galadi kaane to a mɛ Filisi-
tine naxan ligaxi Səli ra, [12] e banxulan
sɛnbɛmane yi keli, e sigan ti kəɛɛn birin
na siga han Beti-San. E Səli nun a diine
binbine tongo Beti-San yinna kanke. E yi
xɛtɛ Yabɛsi yi, e yi e gan mɛnni. [13] E yi
e xənne tongo, e e maluxun tamaro wudi
binla bun ma Yabɛsi yi. E yi sunna suxu xii
solofere.

Samuyɛli Firindena
Manga Dawudaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito, Samuyɛli Firinden Dawudaa mangayaan nan ma fe falama, naxan findixi Isirayila bɔxɔn manga firinden na, naxan yi gbo e mangane birin xa. A feene rabaxi nɛn ɲɛɛ wuli keden benun Marigi Yesu xa bari. A fɔlɔma Dawudaa wugan nan ma, a to Sɔli nun a dii xɛmɛn Yonatan faxa feen mɛ, a mɔn a yitama nɛn Dawuda findi mangan na kii naxan yi keli Yuda bɔnsɔnni. Sɔli a dii xɛmɛn yi mangayaan liga kɔmɛn fɔxɔn bɔnsɔnne xunna waxati dando yi. A to faxa, na bɔnsɔnne yi bira Dawuda fɔxɔ ra, e yi a sugandi mangan na. Nayi, Dawuda yi dɔxɔ Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne xunna. Samuyɛli Firinden sora dɔnxɛne, ne fe dɔnxɛne nan falama lan Dawudaa mangayaan ma.

Kitabun yireni ito yi, Manga Dawuda yitaxi en na nɛn luxun mi naxan yi. A a gboon nun a sɛnbɛn nan yitama en na, koni a kala xɔnne fan mi luxunxi en ma, e nun gbalo feen naxanye a denbayaan sɔtɔ. Dawudaa taruxuna a yitama en na nɛn muxun sɛnbɛn sɔtɔma kii naxan yi, a na a ti a kala xɔnne ra, a yi yulubi xafarin xandi Ala ma.

Dɔnxɛn na, a gbengbenna, Dawuda findi misali fɲin nan na Isirayila yamaan xa waxati xɔdɛxɛne yi, Ala naxan nafaxi a yamaan ma. Nayi, Ala yi dɛ xuiin tongo Dawuda xa, fa fala "I ya mangayaan nun i ya denbayaan luma nɛn n yɛtagi habadan, bayo i ya mangayaan sɛnbɛn luma nɛn habadan." (Samuyɛli Firindena 7.16) Ala Yesu nan nafa na falan nakamalideni, Yesu yi yatɛ Dawudaa dii xɛmɛn na layiri nɛnɛn kui (Na feen sɛbɛxi Matiyu 20.29-34 kui e nun 21.9).

Dawuda yi Sɔli faxa feen mɛ

1 Sɔli faxa xanbini, Dawuda Amalɛkine
nɔxina, Dawuda yi fa lu Sikilaga taani xi
firin. 2 Xi saxande lɔxɔni, banxulanna nde
yi fa, sa keli Sɔli a gali malandeni. A dugine
yibɔxi, burunburunna a xunni sununa fe ra.
A to Dawuda fɛman li, a yi a xinbi sin bɔxɔn
ma. 3 Dawuda yi a maxɔdin, a naxa, "I kelixi
minɛn?" A yi a yabi, a naxa, "N nan n gixi
Isirayila ganla nan ma." 4 Dawuda yi a fala a
xa, a naxa, "A yɛba n xa naxan danguxi."
Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, "Isirayila sofa
ganla bata a gi yɛngɛni, sofa wuyaxi bata
faxa. Hali, Sɔli nun a diin Yonatan bata
faxa." 5 Banxulanna naxan faxi xɛrayaan
na, Dawuda mɔn yi na maxɔdin, a naxa, " I
a kolonxi di, a Sɔli nun a dii xɛmɛn Yonatan
bata faxa?" 6 Banxulanna yi a yabi, a naxa,
"N yi Gilibowa geyaan nan fari, n yi Sɔli to,
a tanban tixi a bun, a yi gbɛtɛnxi yaxune
wontorone nun soo ragine xɔn. 7 A to a
firifiri, a yi n to, a yi n xili. N yi a yabi, n
naxa, 'N tan ni i ra.' 8 A yi n maxɔdin a nde n
tan na. N yi a fala a xa a Amalɛkin nan n tan
na. 9 Nayi, a yi n yamari a n xa fa a faxa, bayo
a yi sɔxɔlɛxi, hali a mɔn to yi ɲɛɲɛ. 10 Nayi,
n yi n maso a ra, n yi a faxa, bayo n yi a
kolon a a mi yi kisima a biradeni. Na xanbi
ra, mangana, n yi a mangaya taxamasenna
ba a xun na. N yi a yiirasoon ba a yiin na. N
bata fa e ra i xɔn."
11 Dawuda yi a dugine yibɔ a ma. Naxanye
birin yi a fɛma, ne fan yi na liga. 12 E yi saya
feene liga, e wuga, e sun han ɲinbanna Sɔli
nun a diin Yonatan ma fe ra e nun Alatala
sofane nun Isirayila kaan naxanye faxaxi
yɛngɛni.
13 Na xanbi ra, Dawuda yi a fala banxu-
lanna xa naxan faxi xɛraan na, a naxa, "Nde
i tan na?" A yi a yabi, a naxa, "Amalɛkin
naxan dɔxi yamanani ito yi, na nan ma diin
n tan na." 14 Dawuda yi a fala, a naxa, "I
mi gaxu mangan faxɛ Alatala bata yi naxan
sugandi?" 15 Dawuda yi a sofa keden xili,
a yi a fala, a naxa, "Siga, i yi sa a faxa."
Sofaan yi Amalɛki kaan garin, a yi a faxa.
16 Dawuda yi a fala Amalɛki kaan ma, a naxa,
"I tan nan i faxa feen nagidixi, i yi i yɛtɛ
yalagi, i naxa, 'N tan nan Alatalaa manga
sugandixin faxaxi.' "

Dawuda yi e wuga

17 Dawuda yi saya sigini ito sa Sɔli nun a
diin Yonatan xa. 18 A yi yamarin fi a Yuda
kaane xa e maxaran na sigin ma naxan xili
"Xalimakuli Sigina." A sɛbɛxi kɛdin kui
naxan yi xili Tinxin Muxuna kɛdina.
19 Isirayila sofa kɛndɛne bata faxa a geyane
fari.
A mato sofane faxaxi kii naxan yi!
20 A nama fala Gati taani,
na xibarun nama fala Asikalɔn kirane xɔn,
alogo Filisitine sungutunne nama sɛwa,

alogo Ala kolontarene sungutunne nama
ɲaxan.
21 Xiila nun tulen nama fa fa Gilibowa
geyane fari,
xɛɛ sabatila nama fa lu e ma,
bayo sofane yɛ masansan wure lefane e
rayagi mɛnna nin,
Sɔli yɛ masansan wure lefana,
turen yi ba soɛ a ma.
22 Yonatan ma xalimakunla mi yi xɛtɛma
yaxu faxa daxin yɛtagi,
yaxun sɛnbɛn yɛtagi.
Sɔli a silanfanna yi a wanla rakamalima.*
23 Sɔli nun Yonatan yi rafan yamaan ma ki
faɲi
e siimayaan birin yi,
hali e sayani, e mi fatɛ.
E yi xulun singbinna xa,
e sɛnbɛn yi gbo yatan xa.
24 Isirayila ɲaxanle, ɛ Sɔli wuga.
A yi ɛ maxidima nɛn dugi faɲini,
a xɛmaan sa ɛ dugine ra.
25 A mato,
sofa sɛnbɛmane bata faxa yɛngɛni!
Yonatan bata faxa geyane fari!
26 N bɔɲɛn sunuxi i ya fe ra,
Yonatan, n tada, n xɔyi kɛndɛna.
I ya xanuntenyaan yi rafan n ma,
dangu ɲaxanle gbeen na.
27 A mato, sofa sɛnbɛmane bata faxa!
Sofa fangamane bata raxɔri!

2

Dawuda yi findi Yuda mangan na

1 Na feene dangu xanbini, Dawuda yi
Alatala maxɔdin, a naxa, “N lan n xa siga
Yuda taana nde yi ba?” Alatala yi a yabi,
a naxa, “Ɔn.” Dawuda yi a maxɔdin, a
naxa, “N sigan minɛn?” Alatala yi a yabi,
a naxa, “Xebiron yi.” 2 Dawuda yi siga e
nun a ɲaxalan firinne, Axinowami, Yɛsɛreli
kaana e nun Abigayili, Nabali Karemele
kaana kaɲa gilɛna. 3 A yi a fɔxɔrabirane fan
nun e denbayane xali, e sa dɔxɔ Xebiron
nabilinni.
4 Nayi, Yuda bɔnsɔnna muxune yi fa Xe-
biron yi alogo e xa Dawuda findi Yuda
mangan na.
E to a fala Dawuda xa a Yabɛsi-Galadi
kaane bata yi Sɔli maluxun, 5 a yi xɛrane
rasiga a faladeni e xa, a naxa, “Alatala xa
ɛ baraka ɛ to Sɔli maluxunxi ɛ kanna, ɛ
hinanna mayita a mabinni. 6 Ala xa Alatala
fan ɛ suxu hinanna nun lannayani. N tan
fan fanma ɛ ra nɛn, bayo ɛ na nan ligaxi.
7 Iki, ɛ sɔbɛ so, ɛ wɛkilɛ. Ɛ kanna Sɔli
bata faxa, Yuda kaane n tan nan sugandixi
mangan na e xun na.”

*Yisebos*ɛti yi findi Isirayila mangan na

8 Abineri, Neri a dii xɛmɛna, Sɔli a sofa
kuntigin bata yi Yisebosɛti suxu. Yise-
bosɛti, Sɔli a dii xɛmɛn nan yi a ra. Abineri
yi a xali Maxanayin taani. 9 A yi a dɔxɔ
mangan na Galadi xun na e nun Asuri
nun Yɛsɛreli nun Efirami nun Bunyamin
nun Isirayila birin xun na. 10 Yisebosɛti,
Sɔli a dii xɛmɛn findɛ Isirayila mangan na,
a bata yi ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ sɔtɔ. A
ɲɛɛ firin nan ti mangayani. Koni Yuda
bɔnsɔnna bata yi bira Dawudaa mangayaan
fɔxɔ ra. 11 Dawuda ɲɛɛ solofere e nun kike
sennin nan ti mangayani Xebiron yi Yuda
bɔnsɔnna xun na.

Yɛngɛn Yuda nun Isirayila tagi

12 Neri a dii xɛmɛna Abineri nun Sɔli
a dii xɛmɛn Yisebosɛti a walikɛne yi keli
Maxanayin taani, e siga Gabayon taani.
13 Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba nun Dawudaa
walikɛne fan yi kiraan suxu. E yi naralan
Gabayon ige dɔxɔdeni. Ndee yi lu ige
dɔxɔden fɔxɔ kedenni, ndee fan yi lu fɔxɔ
kedenni. 14 Abineri yi a fala Yowaba xa, a
naxa, “Banxulanna ndee xa keli, e yɛngɛn
so en yɛtagi.” Yowaba yi a yabi, a naxa, “E
xa keli.” 15 Sofane yi keli, e yi tɛngɛ muxu fu
nun firin yi Bunyamin bɔnsɔnni, Sɔli a dii
xɛmɛn Yisebosɛti xa, muxu fu nun firin yi
Dawudaa walikɛne yɛ. E e maso e bode ra.
16 Birin yi a yɛngɛ so boden suxu a xunna ma,
a yi a sɔxɔn a ɲɛnsɛnni silanfanna ra, e birin
yi bira e bode xɔn. E na yiren xili sa, “Fanye
Xɛɛna” Gabayon yamanani. 17 Na lɔxɔni,
yɛngɛ gbeen yi keli. Dawudaa walikɛne yi
Abineri nun Isirayila kaane nɔ na yɛngɛni.
18 Seruyaa dii saxanne Yowaba nun
Abisayi nun Asahɛli nan yi mɛnni. Asahɛli
yi xulun alo bolena, 19 a yi Abineri
sagatanma, a mi yi xɛtɛma a fɔxɔ ra, a
mi siga a yiifanna ma hanma a kɔmɛnna
ma. 20 Abineri yi a xanbi rato, a yi a fala, a
naxa, “I tan Asahɛli nan a ra ba?” A yi a

* 1:22: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

yabi, a naxa, “N tan na a ra.” 21 Abineri yi a
fala a xa, a naxa, “Siga yiifanna ma hanma
kɔmɛnna ma, i sa banxulanna nde yɛngɛ, i
yi a yɛngɛ yi se tongoxine ba a yii.” Koni
Asahɛli mi yi waxi xɛtɛ feni Abineri fɔxɔ ra.
22 Abineri mɔn yi a fala Asahɛli xa, a naxa,
“Xɛtɛ n fɔxɔ ra. Nanfe a ligɛ n xa i bɔnbɔ,
n yi i faxa? Na xanbi ra, n mi fa nɔɛ i tada
Yowaba yɛtagi toɛ.” 23 Koni Asahɛli mi tin
kiraan masarɛ. Nayi, Abineri yi a sɔxɔn a
kuini tanban xunna boden na, tanban yi sa
mini Asahɛli fari. A bira, a faxa. Naxanye
birin yi fama Asahɛli faxaxin biradeni, ne
yi ti mɛnni.
24 Yowaba nun Abisayi yi bira Abineri fɔxɔ
ra. Sogen bira waxatin naxan yi, e yi fa
Ama geyaan fari, Giyahi yɛtagi, Gabayon
tonbonna kiraan xɔn. 25 Bunyamin sofane
yi e malan Abineri xanbi ra, e findi ganla ra
e ti geyaan xun tagi. 26 Abineri yi Yowaba
xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Silanfanna
luyɛ faxan tiyɛ tun ba? I mi a kolon a
na rɔnnna ɲaxuma ayi nɛn? I luma han
waxatin mundun, i mi a fala yamaan xa
a e xa xɛtɛ en ngaxakedenne fɔxɔ ra?”
27 Yowaba yi yabin ti, a naxa, “N bata n kɔlɔ
habadan Ala yi, xa i mi yi falan ti nun, n
ma muxune mi yi xɛtɛma ɛ fɔxɔ ra han tila
xɔtɔnni.” 28 Yowaba yi xɔtaan fe. A sofane
yi xɛtɛ Isirayila kaane fɔxɔ ra, e yi yɛngɛn
dan.
29 Abineri nun a sofane yi sigan ti kɔɛna
ngaan na Araba yamanani. E Yurudɛn
baani gidi, e Bitiron birin yigidi e sa Max-
anayin taan li. 30 Yowaba xɛtɛxina Abineri
fɔxɔ ra, a yi yamaan birin malan, Dawudaa
walikɛɛn muxu fu nun solomanaanin yi
dasaxi e nun Asahɛli. 31 Koni Dawudaa mux-
une bata yi muxu kɛmɛ saxan e nun tonge
sennin faxa Bunyamin bɔnsɔnna muxune
nun Abineri a muxune ra. 32 E fa Asahɛli ra,
e yi a maluxun a fafe gaburun na Bɛtɛlɛmi
yi. Na xanbi ra, Yowaba nun a muxune yi
sigan ti kɔɛna ngaan na, e sa so Xebiron yi
xɔtɔn dɛni.

3

Dawuda diin naxanye bari
Taruxune Singen 3.1-4

1 Yɛngɛn bu nɛn Sɔli a denbayaan nun
Dawudaa denbayaan tagi han! Dawuda
sɛnbɛn yi gboma ayi nɛn tun, Sɔli a den-
bayaan tan sɛnbɛn yi lu ɲanɲɛ. 2 Dawuda yi
dii xɛmɛne sɔtɔ Xebiron taani. A dii singen
yi xili nɛn Aminon, naxan nga yi Yɛsɛreli
kaana Axinowami ra. 3 A diin firindena, Ki-
leyabi, naxan nga yi Abigayili ra, Karemele
kaan Nabali a kɔɲa gilɛna. A diin saxan-
dena, Abisalomi, naxan nga findi Gesuri
taan Manga Talamayi a dii tɛmɛn Maka ra.
4 A diin naanindena, Adoniya, naxan nga
findi Xagiti ra, a diin suulundena, Sɛfati,
naxan nga yi Abitali ra. 5 A dii sennin-
dena, Yitireyami, Dawudaa ɲaxanla Egelaa
dii xɛmɛna. Diini itoe nan sɔtɔ Dawuda xa
Xebiron yi.

Abineri yi a mɛ Yisebosɛti ra

6 Yɛngɛn waxatini Sɔli a denbayaan nun
Dawudaa denbayaan tagi, Abineri sɛnbɛn
yi gbo ayi Sɔli a muxune xun na. 7 Konyi
ɲaxanla* nde yi Sɔli yii naxan yi xili Risipa,
Ayaa dii tɛmɛna. Yisebosɛti yi a fala Abineri
xa, a naxa, “Nanfera ɛ nun n baba konyi
ɲaxanla sigaxi ɛ sa kafu?” 8 Yisebosɛti a
falan yi Abineri xɔlɔ kati, a yi a yabi, a
naxa, “I n mirixi Yuda bɔnsɔnna baren nan
na ba? To, n walima tinxinna nin i baba
Sɔli a denbayaan xa, e nun a ngaxakedenne
nun a xɔyine, n mi i so Dawuda yii. I fa
n mafalama ɲaxanli ito nan ma fe ra to?
9 Alatala xa tɔrɔ ɲaxin sa n fari xa n mi a
liga Dawuda xa alo Alatala layirin tongoxi a
xa kii naxan yi, 10 a to a fala, a a mangayaan
bama nɛn Sɔli a denbayaan yii, a yi Dawuda
dɔxɔ mangan na Isirayila xun na e nun
Yuda, keli Dan ma han sa dɔxɔ Bɛriseba ra.”
11 Bayo Yisebosɛti yi gaxuxi Abineri yɛɛ ra, a
mi nɔ a fala keden peen yabɛ.
12 Abineri yi xɛrane rasiga a faladeni
Dawuda xa, a naxa, “Nde gbee yamanan na?
En layirin xidi en tagi, n na i maliyɛ nɛn
Isirayila birin yi lu i fɔxɔ ra.” 13 Dawuda yi a
yabi, a naxa, “N tinxi, n layirin xidi en tagi,
koni n fe keden nan maxɔdinxi i ma, i mi
fa n yɛtagin toma, fɔ i na fa Mikali ra, Sɔli
a dii tɛmɛna, i nɛma fɛ n fɛma.” 14 Dawuda
yi xɛrane rasiga a faladeni Sɔli a dii xɛmɛn
Yisebosɛti xa, a naxa, “N ma ɲaxanla Mikali
so n yii, n Filisiti xɛmɛ kɛmɛ banxulan
naxan futu se ra.” 15 Nayi, Yisebosɛti yi sa
Mikali ba a xɛmɛn Palitiyɛli yii, Layisi a dii

* 3:7: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sɔtɔ a ɲaxanla ra.

xɛmɛna. [16] A xɛmɛn wugamatɔɔn yi bira a fɔxɔ ra han Baxurin taani. Nayi, Abineri yi
a fala a xa, a naxa, “Xɛtɛ i konni.” A yi xɛtɛ.
[17] Abineri nun Isirayila fonne yi falan ti, a
yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ waxi nɛn Dawuda
xɔn mangayani xabu to mi a ra, [18] awa, a
liga waxatin ni i ra, amasɔtɔ Alatala bata
falan ti Dawudaa fe yi, a naxa, ‘N nan
n ma yamaan xɔrɔyama, Isirayila, n ma
walikɛɛn Dawuda nan xɔn Filisitine yii e
nun yaxun bonne.’ ” [19] Abineri mɔn yi falan
ti Bunyamin kaane fan xa. Na xanbi ra, a
sa rali Dawuda ma Xebiron yi, naxan birin
nafan Isirayila kaane ma e nun Bunyamin
bɔnsɔnna muxune ma. [20] A yi fa Dawuda
fɛma Xebiron yi, muxu mɔxɔɲɛ biraxi a fɔxɔ
ra, Dawuda yi donse donna ɲaxaɲaxani tɔn
Abineri xa e nun muxun naxanye yi a fɔxɔ
ra. [21] Abineri yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N
kelima nɛn, n siga, n sa Isirayila birin malan
n kanna sɛnbɛn bun ma, mangana. E layirin
fenma nɛn ɛ nun ne tagi, i mangayaan liga
yiren birin yi alo i waxi a xɔn kii naxan yi.”
Dawuda yi tin Abineri yi siga bɔŋɛ xunbenli.

Yowaba yi Abineri faxa

[22] Na dangu xanbini, Yowaba nun Dawu-
daa muxune yi fa sa keli yɛngɛni, e yi fa
yɛngɛ yi se tongoxi wuyaxi ra e yii. Abineri
mi yi fa Dawuda fɛma Xebiron yi, bayo
Dawuda tin nɛn a yi siga bɔŋɛ xunbenli.
[23] Yowaba fa waxatin naxan yi e nun ganla
naxan yi a fɔxɔ ra, e yi a fala a xa a Neri a
dii xɛmɛna Abineri bata yi fa mangan fɛma,
a yi a lu a siga bɔŋɛ xunbenli. [24] Yowaba yi
siga mangan konni, a yi a fala mangan xa, a
naxa, “I nanse ligaxi? Abineri yi fa i konni, i
yi a lu a siga bɔŋɛ xunbenli? [25] Anu, i a kolon
a Neri a dii xɛmɛna Abineri faxi i yanfadeni
alogo a xa i siga kiin nun i xɛtɛ kiin kolon e
nun i naxan ligama.” [26] Yowaba keli xanbini
Dawuda konni, a yi xɛrane rasiga Abineri
ɲɛɲɛ xɔn, ne yi sa a li fɔ Sira ige dɔxɔdeni, e
sa fa a ra. Dawuda mi yi a kolon. [27] Abineri
xɛtɛ waxatin naxan yi Xebiron yi, Yowaba
yi a xili taan so dɛɛn dɛxɔn, alo a wundo
falan nan tima a xa. A yi a sɔxɔn mɛnni
a kuini, alogo a xa a xunyɛna Asahɛli gbee
faxan ɲɔxɔ.
[28] Dawuda to a mɛ naxan danguxi, a yi a
fala, a naxa, “Alatala a kolon n tan nun n
ma mangayaan mi findixi Neri a dii xɛmɛna
Abineri faxa feen sabun na mumɛ! [29] Na
goronna xa dɔxɔ Yowaba nun a denbayaan
xun ma. Muxuna nde xa lu Yowabaa den-
bayani kɔrɔsilaan luyɛ naxan ma hanma
dogonfonna, hanma naxan sigan tiyɛ dun-
ganna ra, hanma e faxa silanfanna ra,
hanma donse mi naxan yii.” [30] Yowaba
nun a tada Abisayi Abineri faxa na kii nin,
amasɔtɔ a bata yi e xunyɛna Asahɛli faxa
Gabayon yi yɛngɛni.
[31] Dawuda yi a fala Yowaba xa e nun ya-
maan naxan yi biraxi a fɔxɔ ra, a naxa, “Ɛ ɛ
dugine yibɔ, ɛ kasa bɛnbɛli dugine ragodo ɛ
ma sununi, ɛ Abineri saya feen liga.” Manga
Dawuda yɛtɛɛn yi bira binbin fɔxɔ ra. [32] E
yi Abineri maluxun Xebiron yi. Mangan yi
a xuini te, a wuga, yamaan birin yi wuga.
[33] Mangan yi saya sigin sa Abineri xa, a naxa,
“Abineri yi lan ba a faxa
alo xaxilitarena?
[34] I yiine mi yi xidixi,
i sanne mi yi xidixi.
Anu, i bata faxa
alo muxu faxane na muxun natɛrɛna.”
Yamaan birin mɔn yi Abineri wuga. [35] Na
xanbi ra, e yi e maso Dawuda ra alogo e
xa donseen so a yii, sogen mɔn yi na, koni
Dawuda yi a kɔlɔ, a naxa, “Ala xa tɔrɔya
ɲaxin sa n fari xa n donseen don benun
sogen bira waxatini.” [36] Yamaan birin yi na
kolon, na yi rafan birin ma. [37] Nayi, Yuda
yamaan birin nun Isirayila kaane yi a kolon
a mangan xa mi yamarin fixi alogo Neri a
dii xɛmɛna Abineri xa faxa. [38] Dawuda mɔn
yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ a kolon ba
fa fala a Isirayila kuntigi gbeena nde bata
faxa to? [39] Hali mangan to n na, n sɛnbɛn
ɲanxin na a ra iki. Muxune itoe, Seruyaa
dii xɛmɛne dangu n tan na. Alatala yɛtɛɛn
xa e tɔrɔ e to faxani ito tixi.”

4

*Yisebos*ɛti faxa fena

[1] Sɔli a dii xɛmɛn Yisebosɛti to a mɛ a
Abineri bata yi faxa Xebiron yi, a yii xudin
yi tuyɛ ayi, gaxun yi Isirayila kaane birin
suxu. [2] Gali kuntigi firin yi Sɔli a dii xɛmɛn
yii, Banaha nun Rekabu. Rimɔn Beroti
kaan nan ma dii xɛmɛ yi e ra, Bunyamin
bɔnsɔnni. [3] Amasɔtɔ Beroti kaane yi yatɛxi
nɛn alo Bunyamin bɔnsɔnna, Beroti kaane
bata yi fa, e dɔxɔ Gitayin taani, e dɔxi
dɛnaxan yi han to.

4 Sɔli a dii xɛmɛn Yonatan ma dii xɛmɛna
nde yi na naxan yi lɛbutɛnxi. A ɲɛɛ suulun
nan yi a ra Sɔli nun Yonatan faxa feen
xibarun yi fama waxatin naxan yi, sa keli
Yɛsɛreli taani. Na nan a liga, dii ngana nde
yi a tongo mafurɛn, a yi bira, a yi findi
sanmadɔntɔɔn na, a tan diin yi xili nɛn
Mefiboseti.
5 Beroti kaan Rimɔn ma dii xɛmɛne, Rek-
abu nun Banaha yi siga Yisebosɛti konni
soge xɔlɛni, e yi a li xiyɛ yanyin na. 6 E
so han banxin tagini alo e yi murutun nan
tongoma, e yi Yisebosɛti sɔxɔn a kuini. Na
xanbi ra, Rekabu nun a xunyɛn Banaha yi
e gi. 7 E soɛ banxini, mangana a matabun
saden ma, e yi a sɔxɔn, e a faxa. E a
xunna xaba a dɛ, e yi a xunna suxu e yii,
e siga yire xunkuyeni Araba kiraan xɔn
ma. 8 E yi Yisebosɛti xunna xali Manga
Dawuda fɛma Xebiron yi, e yi a fala a xa,
e naxa, "Yisebosɛti xunna nan ito ra, Sɔli
a dii xɛmɛna, i yaxuna, naxan yi wama i
faxa feni. To, Alatala bata i gbeen ɲɔxɔ Sɔli
nun a xanbin na." 9 Dawuda yi a fala Beroti
kaan Rimɔn ma dii xɛmɛne xa, Rekabu nun
a xunyɛn Banaha, a naxa, "N bata n kɔlɔ
habadan Alatala yi, a tan naxan n ba tɔrɔn
birin yi. 10 Naxan a fala n xa, a naxa, 'Sɔli
bata faxa,' naxan yi laxi a ra a a bata xibaru
faɲin nali n ma, n na a suxu nɛn, n yi a
faxa Sikilaga yi, alogo a xa na xibaru faɲin
saranna sɔtɔ. 11 Naxudene muxu tinxinxin
faxa waxatin naxan yi banxini a saden ma,
iki n mi a wunla maxɔdinɲɛ ɛ ra ba, n yi
ɛ ɲan bɔxɔn fari?" 12 Dawuda yi yamarin
fi a sofa banxulanne ma e xa Rekabu nun
a xunyɛn Banaha faxa. Na xanbi ra, e yi
e yiine nun e sanne bolonɲɛ a ra, e yi e
singan Xebiron ige ramaradeni. E yi Yise-
bosɛti xunna maluxun Neri a diina Abineri
gaburun na Xebiron yi.

5

Dawuda yi findi mangan na Isirayila xun na

Taruxune Singen 11.1-9

1 Isirayila bɔnsɔnne birin yi fa Dawuda
fɛma Xebiron yi. E yi a fala, e naxa, "En
wuli keden fasa keden. 2 A fɔlɔni, Sɔli yi
nxɔ mangan na waxatin naxan yi, i tan nan
yi tixi Isirayila ganla yɛɛ ra. Alatala bata
yi a fala i xa, a naxa, 'I tan nan findima
n ma yamana Isirayila kantan muxun na, i
findi e yɛɛratiin na.' " 3 Nayi, Isirayila fonne
birin yi fa mangan fɛma Xebiron yi, Manga
Dawuda yi layirin tongo e xa Xebiron yi
Alatala yɛtagi. E yi turen sa a xunni a dɔxɔ
feen na Isirayila mangan na.
4 Dawuda findi mangan na a ɲɛɛ tonge
saxanden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge naanin ti
mangayani. 5 A yi mangayaan liga Yuda xun
na Xebiron yi ɲɛɛ solofere kike sennin, a
yi ɲɛɛ tonge saxan nun saxan ti mangayani
Yuda nun Isirayila birin xun na Yerusalɛn
yi.

Dawuda yi Yerusalɛn taan nɔ

6 Manga Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi
siga Yerusalɛn xili ma. Yebusu kaan nax-
anye yi na yamanani, ne yi a fala Dawuda
xa, e naxa, "I mi soɛ be, bayo hali danxutɔne
nun sankalatɔne nɔɛ i kedɛ nɛn." Nanara,
e mirixi a ma, e naxa, "Dawuda mi nɔɛ
soɛ be." 7 Koni, Dawuda yi Siyon yinna
suxu a sɛnbɛni, a naxan xili sa Dawudaa
Taana. 8 Na lɔxɔni, Dawuda yi a fala, a
naxa, "Naxan yo waxi Yebusu kaane nɔ
feni, fɔ na kanna xa siga kiraan nan xɔn
naxan gixi sa lan igen ma alogo a yi e
masɔtɔ, Dawuda yi na 'sankalatɔne nun
danxutɔne' raɲaxu." Nanara, a falama a
"Danxutɔne nun sankalatɔne" mi soma Ala
Batu Banxini. 9 Dawuda yi dɔxɔ taan yire
makantanxini, a yi mɛn xili sa a Dawudaa
Taana. Na xanbi ra, Dawuda yi mɛnna nun
na rabilinna ti keli Milo gbingbinna ma siga
han taa tagini. 10 Nayi, Dawuda sɛnbɛn yi
lu gbo ayi tun, bayo Alatala yi a xɔn, Ala
Sɛnbɛn Birin Kanna.

Dawudaa mangayaan yi baraka

Taruxune Singen 14.1-2

11 Tire taan mangan Xurami yi xɛrane
rasiga Dawuda ma, e yi suman wudin xali
na e nun wudi rawanle nun gɛmɛ ma-
sonle naxanye manga banxin ti Dawuda xa.
12 Dawuda yi a kolon a Alatala yatin nan
a findixi mangan na Isirayila xun na, a yi
a mangayaan sɛnbɛ so masɔtɔ a yamana
Isirayila fe ra. 13 A keli xanbini Xebiron yi,
Dawuda mɔn yi konyi ɲaxanla* ndee nun
ɲaxanla ndee fen Yerusalɛn yi, a mɔn yi
dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne sɔtɔ. 14 Naxanye

* 5:13: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

sɔtɔ a xa Yerusalɛn yi, ne xinle ni itoe ra:
Samuwa nun Sobaba nun Natan nun Sule-
mani [15] nun Yibixari nun Elisuwa nun Nefegi
nun Yafiya [16] nun Elisama nun Eliyada nun
Elifeleti.

Dawuda yi Filisitine nɔ
Taruxune Singen 14.8-16

[17] Filisitine yi a mɛ a Dawuda bata yi findi
mangan na Isirayila xun na, e birin yi siga
a fendeni. Dawuda yi na mɛ, a yi so yire
makantanxini. [18] Filisitine yi fa, e xuya ayi
Refa lanbanna birin yi. [19] Dawuda yi Alatala
maxɔdin, a naxa, "N xa siga Filisitine xili
ma ba? I e soɛ n yii ba?" Alatala yi a yabi,
a naxa, "Siga, bayo n Filisitine soma nɛn i
yii." [20] Nayi, Dawuda yi siga Baali-Perasimi
yi, a Filisitine nɔ dɛnaxan yi. A yi a fala,
a naxa, "Alatala bata n yaxune raxuya ayi
n yɛɛ ra, alo fufaan gbiligbinla kalan kii
naxan yi." Nanara, e mɛnna xili sa Baali-
Perasimi.† [21] E yi e suxurene rabeɲin mɛnni,
Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi e xali.
[22] Filisitine mɔn yi te, e dɔxɔ Refa lan-
banna birin yi. [23] Dawuda mɔn yi Alatala
maxɔdin. Alatala yi a fala a xa, a naxa, "I
nama te, dangu e xanbi ra, i yi i maso e ra
fɔtɔnna dɛ. [24] I na siga ti xuiin mɛ wudine
kondene yi, i keli e yɛngɛdeni mafurɛn,
bayo Alatala nan tima i yɛɛ ra, a Filisiti
ganla nɔ i xa." [25] Alatala naxan yamari
Dawuda ma, a na liga, a Filisitine nɔ, a lu
e faxɛ keli Geba han sa dɔxɔ Geseri taan na.

6

E yi Layiri Kankiraan xali
Taruxune Singen 13.1-14

[1] Dawuda mɔn yi Isirayila sofa sɛnbɛmane
birin malan, muxu wuli tonge saxan. [2] Na
ganla yi biraxi a fɔxɔ ra, a siga Baala taani
Yuda yi, alogo a xa sa Alaa Kankiraan*
tongo, Ala xinla nan na kankiraan ma,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, naxan dɔxi
maleka gubugubu kan sawurane tagi. [3] E
yi Alaa Kankiraan sa wontoro nɛnɛn kui
keli Abinadabo a banxini geyaan fari. Wusa
nun Axiyo, Abinadabo a dii xɛmɛne nan
yi wontoro nɛnɛn nagima. [4] E yi a tongo
Abinadabo a banxini geyaan fari, Axiyo yi
sigama a yɛɛ ra. [5] Dawuda nun Isirayila
yamaan birin yi sɛwan mayitama Alatala
ra, e maxaseen sifan birin maxama, alo
bɔlɔnna nun kondenna nun tanbanna nun
kariɲanna nun maxase gbɛtɛye.
[6] E to Nakon ma lonna li, Wusa yi a
yiini bandun, a Alaa Kankiraan suxu, bayo
ɲingene bata yi salaxun. [7] Nayi, Alatala yi
xɔlɔ a ma han! A yi a faxa na xaxilitareya
wanla fe ra. Wusa yi faxa mɛnni, Alaa
Kankiraan fɛma. [8] Alatala to Wusa niin ba,
a faxa. Nayi, Dawuda yi xɔlɔ han, e yi
mɛn xili sa "Wusa halagidena" han to. [9] Na
lɔxɔni, Dawuda yi gaxu Alatala yɛɛ ra, a yi
a fala, a naxa, "Alatalaa Kankiraan soma
di n konni?" [10] Nayi, a yi tondi Alatalaa
Kankiraan xalɛ a konni, Dawudaa Taani.
A yi a xali Obedi-Edɔn Gati kaana banx-
ini. [11] Alatalaa Kankiraan yi lu Obedi-Edɔn
Gati kaana banxini kike saxan, Alatala yi
barakan sa Obedi-Edɔn nun a denbayaan
birin ma fe yi.

Layiri Kankiraan Yerusalɛn yi
Taruxune Singen 15.25-16.3

[12] E sa na fala Manga Dawuda xa a Alatala
bata barakan sa Obedi-Edɔn ma denbayaan
birin ma fe yi e nun a gbeen seen nax-
anye birin na masɔtɔ Alaa Kankirana fe
ra. Nayi, Dawuda yi Alaa Kankiraan tongo
Obedi-Edɔn yi, a siga a ra Dawudaa Taani
sɛwani. [13] Alatalaa Kankiraan xali muxune
na yi e sanna yɛ sennin tongo, Dawuda
yi ɲinge keden nun ɲinge dii raturaxi ke-
den nan bama saraxan na. [14] Dawuda yi a
bodon a sɛnbɛn birin na Alatala yɛtagi, a
yi maxidixi saraxarali domaan nan gbansan
yi. [15] Dawuda nun Isirayila yamaan birin
yi fa Alatalaa Kankiraan na Yerusalɛn yi,
ɲaxaɲaxan nun xɔta xuine yi.
[16] Alatalaa Kankiraan yi soma Dawudaa
Taani waxatin naxan yi, Sɔli a dii tɛmɛn
Mikali yi a matoma banxin foye soden
na, a yi Manga Dawuda to tuganɲɛ ayi, a
bodonma Alatalaa Layiri Kankiraan yɛtagi.
Na ma, Mikali yi Dawuda raɲaxu a bɔɲɛni.
[17] Na xanbi ra, e fa Alatalaa Kankiraan
na, e yi a dɔxɔ bubuni, Dawuda naxan
yɛlan a xili yi, Dawuda yi saraxa gan dax-
ine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Alatala
xa. [18] Dawuda yelin saraxa gan daxine nun
bɔɲɛ xunbeli saraxane bɛ waxatin naxan
yi, a yi duba Isirayila yamaan xa Alatala

† 5:20: 5.20 Baali-Perasimi bunna nɛn fa fala, "Halagin Kanna."

* 6:2: 6.2 Alaa Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

Sɛnbɛn Birin Kanna xinli. 19 A mɔn yi don-
seene yitaxun Isirayila yamaan birin na,
xɛmɛn nun ɲaxanla, birin yi burun sɔtɔ e
nun tamaro bogi xare rafalaxin nun ɲaxun
danna rafalaxin xundi keden keden. Na
xanbi ra, birin yi siga a konni.
20 Dawuda yi xɛtɛ a duba a denbayaan xa,
Sɔli a dii tɛmɛn Mikali yi mɛnni a ralandeni.
A yi a fala, a naxa, "Binyen mundun yi a
ra to Isirayila mangan to yi a yɛtɛ yitama a
walikɛ ɲaxanle nun a walikɛ xɛmɛne ra, alo
fuyantenna a ligɛ kii naxan yi." 21 Dawuda
yi Mikali yabi, a naxa, "N na a ligaxi Alatala
nan yɛtagi naxan n sugandixi i baba nun
a denbayaan birin xa, a n findi Isirayila
kuntigin na, a yamana, n nan n ma sɛwan
yitaxi na nan na. 22 N wama nɛn n xa raɲaxu
dangu na ra, n yi n yɛtɛ magodo n yɛtɛ
yɛtagi. Koni, walikɛ ɲaxanle n binyama nɛn
i naxanye fe falaxi." 23 Sɔli a dii tɛmɛn Mikali
mi dii sɔtɔ han a faxa.

7

Alaa layirin Dawuda xa
Taruxune Singen 17.1-15

1 Manga Dawuda yi so a manga banxin
kui. Alatala yi a ratanga a yaxune birin ma
naxanye yi a yamanan nabilinxi. 2 Lɔxɔna
nde, mangan yi a fala Nabi Natan xa, a naxa,
"Banxin naxan nafalaxi suman wudin na, n
na nan kui, koni Alaa Kankiraan mɔn bubun
nan kui." 3 Natan yi mangan yabi, a naxa,
"Sa i rafan feene birin liga, bayo Alatala i
xɔn."
4 Koni na kɔɛɛn na, Alatala yi falan ti
Natan xa, a naxa, 5 "Sa a fala n ma walikɛɛn
Dawuda xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi,
a naxa: I tan xa mi batuden tima n xa n
luma dɛnaxan yi. 6 N yɛtɛɛn munma lu n
batu banxin kui singen, xabu n na Isirayila
kaane ramini lɔxɔni Misiran fari ma han to,
koni n bata lu Isirayila kaane fɔxɔ ra bubun
kui yiren birin yi. 7 N siga dɛnaxan birin yi
nxu nun Isirayila kaane, n kuntigi wuyaxi
dɔxɔ nɛn Isirayila xun na, n ma yamana,
alogo e xa n ma yamaan masuxu. Koni, na
waxatin birin yi, n mi a fala muxu yo xa,
n naxa, "Nanfera, i mi suman wudi banxin
tixi n xa?" ' 8 Nanara, i mɔn xa a fala n ma
walikɛɛn Dawuda xa, i naxa, 'Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N tan
nan i baxi xuruse rabayani alogo i xa findi
Isirayila yɛɛratiin na, n ma yamana. 9 I sigan
dɛnaxan birin yi, n lu nɛn i xɔn, n yi i yax-
une birin faxa i yɛtagi, n yi i findi xili gbee
kanna ra alo muxu gbeen naxanye bɔxɔ
xɔnna fari. 10 N yiren soma nɛn Isirayila
yii, n ma yamana, e dɔxɔma dɛnaxan yi. E
luma nɛn na, gaxu yo mi e suxɛ. Muxu ɲaxi
yo mɔn mi fa e ɲaxankatama alo a fɔlɔni,
11 n kitisane dɔxɔ Isirayila xun na waxatin
naxan yi, n ma yamana. N na i ratangama
nɛn i yaxun birin ma, i lu bɔɲɛ xunbenli. N
tan, Alatala naxan fala tima i xa, Alatala nan
banxin tima i xa naxan findima i yixɛtɛne
ra mangayani. 12 I na faxa waxatin naxan
yi, i siga i benbane fɛma, n yi i yɛtɛna diina
nde sugandi, a ti i ɲɔxɔni mangayani, n yi
a mangayaan sɛnbɛ so. 13 Na nan n batu
banxin tima n xa, n yi a mangayaan sɛnbɛ
so habadan. 14 N findi a fafe ra, a fan yi
findi n ma dii xɛmɛn na. Xa a fe ɲaxin liga,
n na a fe ɲaxin saranma nɛn a ra alo dii
fafan diin natərənma kii naxan yi. 15 Koni,
n ma hinanna mi ɲanma a xa, alo n na a ba
Sɔli ma kii naxan yi, n naxan makuya n na.
16 I ya mangayaan nun i ya denbayaan luma
nɛn n yɛtagi habadan, bayo i ya mangayaan
sɛnbɛn luma nɛn habadan.' " 17 Ala naxan
birin fala Natan xa fetoni alo xiyena, a na
birin yɛba Dawuda xa.

Dawuda Ala maxandina
Taruxune Singen 17.16-27

18 Na xanbi ra, Manga Dawuda yi siga, a
sa dɔxɔ Alatala yɛtagi, a yi a fala, a naxa,
"Marigina Alatala, n na a kolon a n tan nun
n ma denbayaan mi lan nxu na birin sɔtɔ i
naxan fixi nxu ma. 19 Koni, Marigina Alatala,
i tan yɛɛ ra yi, na xurun. I mɔn layirine
tongoma n ma denbayana yɛɛ ra sigana fe
yi. Marigina Alatala, na lan a raba n tan xa
ba, n tan adamadi dərənna?"
20 "Marigina Alatala, n nɔɛ nanse sɛ a fari,
bayo i tan yɛtɛna i ya walikɛɛn kolon? 21 I ya
falana fe ra e nun fata i sagoon na, i bata fe
gbeeni ito liga alogo i xa e yita i ya walikɛɛn
na."
22 "Marigina Alatala, i gbo. Muxu yo mi
maliga i tan na. Ala gbɛtɛ mi na ba i tan na,
alo nxu bata yi a mɛ kii naxan yi yɛ yo yɛ.
23 Siya gbɛtɛn mundun dunuŋa yi naxan luxi
alo Isirayila i ya yamana, i tan Ala naxanye
raminixi konyiyani? I e xunba nɛn Misiran
kaane nun e alane sɛnbɛn bun, i yi e findi
i ya yamaan na, i siya gbɛtɛne kedi i ya

yamaan yɛɛ ra, i kabanako fe magaxuxine
raba e yɛtagi alogo i xa i xinla makɛnɛn. [24] I
yi Isirayila findi i ya yamaan na habadan.
Alatala, i yi findi nxɔ Ala ra."
[25] "Iki, Marigina Alatala, i dɛ xuiin naxan
tongoxi n tan, i ya walikɛɛn nun n ma
denbayaan xa, na xa rakamali habadan. Na
liga alo i a falaxi kii naxan yi. [26] Nayi, i
xinla binyama nɛn habadan. Muxune yi a
fala, e naxa, 'Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
nan Isirayilaa Ala ra.' Sɛnbɛn xa lu i ya
walikɛɛn Dawudaa denbayani i yɛtagi. [27] I
tan, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa
Ala, i bata i miriyaan yita n na a i n yixɛtɛne
findima nɛn mangane ra n ɲɔxɔni. Nanara,
i ya walikɛɛn bata wɛkilɛn sɔtɔ a maxandini
ito ti i xɔn."
[28] "Marigina Alatala, i tan nan Ala ra, i na
naxan fala, na ligama nɛn. Iki, i bata fala
faŋini ito ti i ya walikɛɛn xa. [29] Nayi, barakan
sa n ma denbayana fe yi alogo n yixɛtɛne
xa lu mangayani i yɛtagi habadan alo i bata
layirin tongo kii naxan yi. Marigina Alatala,
i ya barakan xa lu n ma denbayaan fɔxɔ ra
habadan."

8

Dawuda nɔ sɔtɔna yɛngɛni
Taruxune Singen 18.1-13

[1] Na waxatin danguxina, Dawuda yi Fil-
isitine nɔ yɛngɛni, a yi e rayarabi, a yi
yamanan ba e yii.
[2] A mɔn yi Moyaba kaane nɔ. Na xanbi
ra, a yi e karahan a e xa e sa bɔxɔni, a yi
yamaan maliga lutin na. Lutin yɛ saxan yo
saxan, a yi lutin yɛ singen nun a firinden
muxune faxama nɛn. A yi a yɛ saxanden
muxune lu e nii ra. Xabu na, Moyaba kaane
yi lu Dawuda nɔɔn bun ma, e lu mudun fiyɛ.
[3] Dawuda mɔn yi Rexobo a dii xɛmɛn
Hadadeseri fan nɔ yɛngɛni, Soba mangana,
Hadadeseri yi waxi Efirati baan tongo feni
waxatin naxan yi. [4] Dawuda yi yɛngɛ so
wontoro wuli keden kɛmɛ solofere suxu
yɛngɛni e nun sofa wuli mɔxɔŋɛ. A yi
soone birin san xanbi ra fasane bolon fɔ soo
kɛmɛ ɲɔxɔndɔn a naxanye ramara. [5] Arami
kaane to keli Damasi taani fa Soba mangan
Hadadeseri malideni, Dawuda yi ne sofa
wuli mɔxɔŋɛn nun firin faxa. [6] A yi a
yamana kanne dɔxɔ Damasi taani Arami
yamanani, Arami kaane yi lu Dawudaa ya-
marin bun, e lu mudun soɛ a yii. Dawuda
na yi siga dɛdɛ, Alatala yi xunna kenla fima
nɛn a ma. [7] Dawuda yi Hadadeseri a sofane
yɛ masansan wure lefa xɛma daxine tongo,
a siga e ra Yerusalɛn yi. [8] Manga Dawuda
mɔn yi sula wuyaxi tongo Berotayi taani e
nun Betaxa taani, Hadadeseri a taane.
[9] Tohu, Xamata mangan yi a mɛ a Dawuda
bata Hadadeseri a sofane birin nɔ yɛngɛni.
[10] A yi a dii xɛmɛn Yorami rasiga Manga
Dawuda ma, alogo a xa sa a xɔntɔn a nɔ
sɔtɔna fe ra Hadadeseri yɛngɛni, bayo Tohu
nun Hadadeseri yi yɛngɛni. Yorami yi siga
xɛma seene ra e nun gbetin nun sulana.
[11] Manga Dawuda yi ne fi Alatala ma, alo a
gbeti fixɛn nun xɛmaan fi Ala ma kii naxan
yi, a naxanye tongo siyane yii a naxanye
nɔ: [12] Arami nun Moyaba nun Amonine nun
Filisitine nun Amalɛkine. A mɔn yi seene fi
Ala ma, a naxanye tongo yɛngɛni Rexobo a
dii xɛmɛn Hadadeseri yii, Soba mangana.
[13] Dawuda xinla sɔtɔ na kii nin, a yelin
xanbini Arami kaane nɔɛ Fɔxɔ Lanbanni. A
muxu wuli fu nun solomasɛxɛ faxa. [14] A yi
yamana kanne lu Edɔn yi alogo na xa lu
Dawudaa yamarin bun ma. Dawuda na yi
siga dɛdɛ, Alatala yi xunna kenla fima nɛn
a ma.

Dawudaa kuntigi gbeene fe
Taruxune Singen 18.14-17

[15] Dawuda yi lu Isirayila birin xun na.
A yi kiti kɛndɛn sama tinxinna nin a ya-
maan birin yi. [16] Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba
nan yi sofa kuntigin na, Axiludu a dii
xɛmɛn Yosafati nan yi mangana yenla ra.
[17] Axitubaa dii xɛmɛn Sadɔki nun Abiyatari
a dii xɛmɛna Aximeleki nan yi saraxaraline
ra. Seraya nan yi sɛbɛli tiin na. [18] Bɛnaya,
Yehoyadaa dii xɛmɛn nan yi Keretine nun
Pɛlɛtine fɔxɔ ra, saraxaraline nan yi Dawu-
daa dii xɛmɛne ra.

9

Dawuda yi fan Mefiboseti ra

[1] Lɔxɔna nde, Dawuda yi maxɔdinna ti, a
naxa, "Sɔli a denbayaan muxuna nde mɔn
luxi ba, alogo n xa hinan a ra Yonatan ma
fe ra?" [2] Walikɛna nde yi Sɔli a banxini nun,
a xili Siba, e fa na ra Dawuda fɛma. Mangan
yi a maxɔdin, a naxa, "Siba nan i tan na ba?"
A yi a yabi, a naxa, "N tan i ya walikɛɛn na
a ra." [3] Mangan yi a fala, a naxa, "Muxe mi
fa Sɔli a denbayani ba, n na Alaa hinanna

yitɛ naxan na?" Siba yi mangan yabi, a
naxa, "Yonatan ma dii xɛmɛ keden mɔn na
yi naxan sanne kalaxi." [4] Mangan yi a fala,
a naxa, "A minɛn?" Siba yi mangan yabi,
a naxa, "A sa Amiyɛli a dii xɛmɛn Makiri
a banxini Lodebara yi." [5] Dawuda yi mux-
una nde rasiga a tongodeni Amiyɛli a dii
xɛmɛn Makiri a banxini Lodebara yi. [6] Sɔli
mamandenna, Mefiboseti, Yonatan ma dii
xɛmɛn fa waxatin naxan yi Dawuda konni, a
bira bɔxɔni Dawuda yɛtagi, a yɛtagin yi lan
bɔxɔn ma. Dawuda yi a maxɔdin, a naxa,
"Mefiboseti nan i tan na ba?" A yi a yabi,
a naxa, "N tan nan yati a ra, mangana."
[7] Dawuda yi a fala a xa, a naxa, "I nama
gaxu. I baba Yonatan ma fe ra, n waxi
hinan feni i ra. N na i taɲe Sɔli a bɔxɔn
birin soma nɛn i yii, i mɔn yi i dɛge n ma
tabanla ra." [8] Mefiboseti yi a xinbi sin, a
naxa, "Mangana, nanse i ya walikɛɛn na,
alogo i xa i yɛɛn ti bare faxaxin na alo n
tan?"

[9] Mangan yi Siba xili, Sɔli a walikɛna, a yi
a fala a xa, a naxa, "Sɔli nun a denbayaan
gbeen seen naxan birin na, n ne soma nɛn i
kanna Sɔli mamandenna yii, Mefiboseti. [10] I
tan nun i ya dii xɛmɛne nun i ya walikɛne,
ɛ bɔxɔn walima nɛn a xa, alogo ɛ xa a den-
bayaan balo. Mefiboseti tan a dɛgema nɛn
n ma tabanla ra lɔxɔ yo lɔxɔ." Dii xɛmɛ fu
nun suulun yi Siba yii e nun walikɛ mɔxɔɲɛ.
[11] Siba yi a fala mangan xa, a naxa, "Mangan
naxan birin yamarixi, n na ligama nɛn."
Dawuda bata yi a fala, a naxa, "Mefiboseti
a dɛgema nɛn n ma tabanla ra, alo manga
diina." [12] Dii xɛmɛ keden yi Mefiboseti yii, a
xili Mika. Naxanye birin yi Siba a banxini,
Mefiboseti a walikɛɛn nan yi ne ra. [13] Bayo a
yi godoma a san firinne birin ma, a yi dɔxɔ
Yerusalɛn yi, alogo a xa nɔ sigɛ a dɛgedeni
mangan konni a tabanla ra lɔxɔ yo lɔxɔ.

10

Dawuda nun Amonine yɛngɛna
Taruxune Singen 19.1-19

[1] Na dangu xanbini, Amonine mangan yi
faxa, a dii xɛmɛn Xanun yi dɔxɔ a ɲɔxɔni.
[2] Dawuda yi a miri, a naxa, "N hinanma
nɛn Naxasi a dii xɛmɛn Xanun na, alo a
fafe hinan n na kii naxan yi." Dawuda yi
xɛrane rasiga alogo e xa sa a fafe sayaan
xɔntɔn. Dawudaa xɛrane to sa so Amo-
nine yamanani, [3] Amonine kuntigine yi a
fala Xanun xa, e kanna, e naxa, "I laxi
a ra a Dawuda muxune rafaxi i fafe saya
xɔntɔnden nan tun yi ba? E mi faxi kɔtɛn
xan na ba alogo e xa taan nakɔrɔsi, lɔxɔna
nde e yi nɔ a suxɛ?" [4] Nayi, Xanun yi
Dawudaa xɛrane suxu, a yi e dɛ xabene
fɔxɔ kedenna bi, a yi e domane raxaba e
xɔrɛne yilanni, a yi e raxɛtɛ. [5] E fa xɛrane
fe dɛntɛgɛn sa Dawuda xa, a xɛra gbɛtɛye
rasiga e ralandeni, bayo e yi yagixi han!
Mangan yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ lu Yeriko
yi han ɛ dɛ xabene yi mini. Na xanbi ra, ɛ fa
so be."

[6] Amonine yi a to a e bata raɲaxu Dawuda
ma alo se kunxin xirina. Nayi, e yi sofa wuli
mɔxɔɲɛ tongo Arami kaan naxanye yi kelixi
Beti-Rexobo nun Soba yi, e yi wuli keden
tongo Maka mangana sofane yɛ, e nun
wuli fu nun firin Tobo kaane yɛ. [7] Dawuda
yi na mɛ, a yi sofa kuntigin Yowaba nun
a sofa kɛndɛne birin nasiga e yɛngɛdeni.
[8] Amonine yi mini, e ti yɛngɛ so xinla ma
e taan so dɛɛn na. Arami kaan naxanye yi
kelixi Soba nun Rexobo yi e nun Tobo nun
Maka sofane fan yi sa e malan fɔxɔ kedenni
burunna ra. [9] Yowaba to a kolon a yɛngɛn
yi a yɛɛ ra, a yi a xanbi ra, a yi Isirayila sofa
kɛndɛna ndee sugandi Arami kaane yɛngɛ
xinla ma. [10] A yi sofa dɔnxɛne lu a tada
Abisayi a yamarin bun ma Amonine yɛngɛ
xinla ma. [11] Yowaba yi a fala a tada xa, a
naxa, "Xa Arami kaane sɛnbɛn gbo n xa, i
fa n mali. Xa Amonine fan sɛnbɛn gbo i xa,
n fan yi sa i mali. [12] I tunnafan, en na en
wɛkilɛ, en yi en ma yamaan xun mayɛngɛ e
nun en ma Alaa taane, naxan nafan Alatala
ma, a xa na liga." [13] Yowaba nun a ganla yi e
maso Arami kaane yɛngɛdeni, koni ne yi e
gi e yɛɛ ra. [14] Amonine to a to, a Arami kaane
bata e gi, e fan yi e gi Yowaba tada Abisayi
bun. E yi sa so e taani. Nayi, Yowaba yi
Amonine yɛngɛ feen dan, a xɛtɛ Yerusalɛn
yi.

[15] Arami kaane to a to, a Isirayila bata
e nɔ, e yi e sɛnbɛn malan. [16] Arami
kaan naxanye yi Efirati baan kidi ma, Hadadeseri
yi xɛrane rasiga ne ma. E yi fa Xelama yi.
Hadadeseri a sofa kuntigin Sofaki nan yi e
xun na. [17] Dawuda to na mɛ, a yi Isirayila
kaane birin malan, a Yurudɛn baan gidi, a
siga Xelama yi. Arami kaane yi ti yɛngɛ so
xinla ma Dawuda yɛɛ ra. E yɛngɛ. [18] Arami

kaane yi e gi Isirayila kaane yɛɛ ra, Dawuda nun a ganla yi yɛngɛ so wontoro sofa muxu kɛmɛ solofere faxa e nun soo ragi wuli tonge naanin, a mɔn yi sofa kuntigin Sofaki fan yɛngɛ, a yi a faxa mɛnni. [19] Mangan naxanye birin yi Hadadeseri a nɔɔn bun ma, ne to a to a Isirayila bata e nɔ, e dɛ fanna fen e ra. E yi lu Isirayila kaane nɔɔn bun ma. Xabu na dangu, Arami kaane mi fa susu Amonine maliyɛ.

11

Dawuda nun Batiseba fe

[1] Ɲɛɛ nɛnɛn fɔlɔna, mangane yi dari-ixi minɛ yɛngɛ sodeni waxatin naxan yi, Dawuda yi Yowaba nun a sofa wɛkilɛxine nun Isirayila ganla birin nasiga, alogo e xa sa Amonine yɛngɛ, e yi e manga taan Rabaha rabilin. Koni, Dawuda tan lu nɛn Yerusalɛn yi. [2] Ɲinbanna nde ra, Dawuda yi keli a siga a masiga tideni a manga banxin xun tagi, a sa a kondeni, a yi ɲaxanla nde to a maxɛ. A yi tofan han. [3] Dawuda yi xɛrane rasiga na ɲaxanla xibarun fendeni. E yi a fala a xa, e naxa, "Batiseba na a ra, Eliyami a dii tɛmɛna, Yuriya Xiti kaana ɲaxanla." [4] Dawuda yi xɛrane rasiga a xilideni. A yi fa a konni, a yi a kolon ɲaxanla ra. A yi baxi yelindeni a kike wanla ra. [5] Na ɲaxanla yi fudikan, a yi xɛraan nasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, "N bata fudikan de."

[6] Nayi, Dawuda yi xɛraan nasiga Yowaba ma, a naxa, "Yuriya Xiti kaan nafa n ma." Yowaba yi Yuriya rafa Dawuda ma. [7] Yuriya yi siga Dawuda fɛma, a yi a maxɔdin Yowaba a fe ma, a yi a maxɔdin yamaan nun yɛngɛn kiin ma. [8] Na xanbi ra, a yi a fala a xa, a naxa, "Siga i konni, i sa i matabu." Yuriya yi mini manga banxini, mangan yi finmaseene rasiga a ma. [9] Koni Yuriya yi a sa manga banxin dɛɛn na e nun a kanna walikɛɛn bonne, a mi siga a banxini. [10] E to na fala Dawuda xa, a yi Yuriya maxɔdin, a naxa, "I mi kelixi sigati xunkuyen xan yi iki? Nanfera i mi sigama i konni?" [11] Yuriya yi Dawuda yabi, a naxa, "Alaa Kankiraan nun Isirayila ganla nun Yuda kaane birin bubune nan kui, n kanna Yowaba nun i ya walikɛne fan burunna ra. N tan sigɛ n konni waxatini ito yi ba, n sa n dɛge, n yi n min, nxu nun n ma ɲaxanla yi kafu? N bata n kɔlɔ i yi, n mi na fe sifan ligɛ mumɛ!" [12] Dawuda yi a fala Yuriya xa, a naxa, "I mɔn xa lu be to, tila n yi i rasiga." Na ma, Yuriya yi lu Yerusalɛn yi han na xɔtɔn bode. [13] Dawuda yi a xili a xa a dɛge, a yi a min a tabanla ra, a yi manpaan min han a xunna yi keli a ra. Koni ɲinbanna ra, Yuriya yi mini, a yi sa a sa sena nde fari a kanna walikɛɛn bonne fɛma, a mi siga a banxini.

[14] Na xɔtɔn bode xɔtɔnni, Dawuda yi bataxina nde sɛbɛ Yowaba ma, a yi a so Yuriya yii. [15] A yi a sɛbɛ na bataxin kui, a naxa, "Yɛngɛn dɛnaxan na ɲaxu, Yuriya ti mɛnna yɛɛn na, ɛ yi ɛ masiga a ra, alogo yaxune xa a faxa." [16] Nayi, Yowaba yi taan nabilin, a yi a kolon sofa sɛnbɛmane dɛnaxan yi, a yi Yuriya ti mɛnni. [17] Taan sofane yi mini e Yowaba yɛngɛ, e yi Dawudaa sofana ndee faxa. Yuriya Xiti kaan yi bira, a faxa. [18] Yowaba yi na feen nasiga Dawuda ma yɛngɛn danguxi kii naxan yi. [19] A yi xɛraan ti yamarini itoe ra, a naxa, "I na yelin yɛngɛn kiin yɛbɛ mangan xa waxatin naxan yi, [20] xa mangan xɔlɔ, a yi a fala, a naxa, 'Nanfera ɛ masoxi taan na yɛngɛ sodeni? Ɛ mi a kolon a e bunna tima nɛn yinna xun tagi? [21] Nde Abimeleki faxaxi, Yerubeseti a dii xɛmɛn Tebesi taani? Ɲaxanla nde xa mi se din gɛmɛna nde ragodo a fari yinna xun tagi ba, a yi faxa?* Nanfera ɛ masoxi yinna ra?' Nayi, i yi a fala a xa, i naxa, 'I ya walikɛɛn Yuriya Xiti kaan fan bata faxa.' "

[22] Xɛraan yi siga. A sa na birin yɛba Dawuda xa alo Yowaba a fala a xa kii naxan yi. [23] Xɛraan yi a fala, a naxa, "Taan kantan tiine sɛnbɛn yi gbo nxu xa. E siga nɛn nxu xili ma burunna ra, nxu yi e kedi han taan so dɛɛn na. [24] Xalimakuli kanne yi nxu mabun keli yinna xun tagi, nanara i ya sofana ndee yi faxa alo Yuriya, Xiti kaana." [25] Dawuda yi a fala xɛraan xa, a naxa, "Siga, i sa Yowaba rawɛkilɛ, i yi a fala a xa, i naxa, 'I nama feni itoe yatɛ fe ɲaxin na. Yɛngɛ yo yɛngɛ, faxan tima fɔxɔ firinna birin nin. Taan suxu ki faɲi, i yi a kala.' "

[26] Yuriyaa ɲaxanla na mɛ waxatin naxan yi, a a xɛmɛn bata faxa, a yi sunu. [27] Koni sunun waxatin to dangu a xun ma, Dawuda yi fa a ra a konni. A yi a findi a ɲaxanla ra, a yi dii xɛmɛ keden bari a xa.

* 11:21: Na fe mɔn sɛbɛxi Kitisane 9.53 kui.

Dawuda feen naxan naba, na yi raɲaxu Alatala ma.

12

Nabi Natan yi Alaa xɔlɔna fe fala

1 Alatala yi Natan nasiga Dawuda ma. Natan yi fa a fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, "Xɛmɛ firin yi taa kedenni, nafulu kanna nan yi boden na, bodena, yiigelitɔna. 2 Xuruse xunxurin nun a xungbeen wuyaxi yi nafulu kanna yii. 3 Sese mi yi yiigelitɔɔn tan yii fɔ yɛxɛɛdi keden, a naxan sara, a yi a baloma, a yi gboma a konni e nun a dii xɛmɛne. E birin yi donse kedenna nan donma e nun nɔnɔna, a yi xima a dɛxɔn nɛn. A yi luxi nɛn alo a dii tɛmɛna. 4 Lɔxɔna nde, xɔɲɛn yi fa nafulu kanna konni, a mi tin a xuruse keden tongɛ, a yi a faxa, koni a yi sa yiigelitɔna yɛxɛɛdin tongo, a yi na faxa a xɔɲɛn xa."

5 Dawuda yi xɔlɔ na xɛmɛn ma han, a yi a fala Natan xa, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi. Xɛmɛn naxan na ligaxi, a lan a faxa. 6 Bayo a bata na liga, a mi kininkinin, a yɛxɛɛ muŋaxin ɲɔxɔma nɛn yɛxɛɛ naanin gbɛtɛye ra."

7 Nayi, Natan yi a fala Dawuda xa, a naxa, "I tan nan na xɛmɛn na! Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N tan nan i sugandixi mangan na Isirayila xun na, n tan nan i baxi Sɔli yii! 8 N yi i kanna Sɔli a denbayaan lu i sɛnbɛn bun. N yi i kanna ɲaxanle so i yii. N yi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan so i yii. Xa na yi xurun nun, n mɔn yi nde sɛ na fari nɛn. 9 Nanfera nayi, i n tan, Alatalaa falane rabeŋinxi, naxan mi rafan n ma, i yi na liga? I bata Xiti kaan Yuriya faxa yɛngɛni, i yi a ɲaxanla findi i gbeen na, i yi a faxa Amonine silanfanna ra. 10 Awa iki, silanfanna mi a masigama i ya banxin na, bayo i bata n naŋaxu, e nun bayo i bata Yuriya Xiti kaana ɲaxanla tongo, i yi a findi i ya ɲaxanla ra.' 11 Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N tɔrɔyaan nafama nɛn i ya denbayaan xili ma. N yi i ya ɲaxanle tongo i yɛɛ xɔri, n yi e so i ya muxuna ndee yii, e yi kafu yanyin na. 12 Bayo i bata a liga wundoni, n tan a rakamalima Isirayila birin nan yɛtagi yanyin na.' "

13 Dawuda yi a fala Natan xa, a naxa, "N bata Alatala yulubin tongo." Natan yi a fala Dawuda xa, a naxa, "Alatala bata i mafelu i yulubin na, i mi faxama. 14 Koni bayo i bata a liga yaxune yi Alatala mafala fata feni ito ra, diin naxan barixi, na faxama nɛn." 15 Na xanbi ra, Natan yi siga a konni.

Dawudaa diin yi faxa

Yuriyaa ɲaxanla diin naxan bari Dawuda ma, Alatala yi na rafura, a lu doyenɲɛ. 16 Dawuda yi Ala maxandi diin xa, a sun. A to so a konni, a xi saxi bɔxɔni. 17 A banxin muxune yi a karahan alogo e xa a rakeli bɔxɔni, koni a mi tin kelɛ bɔxɔni, a mi donse don e xɔn. 18 Xi soloferede lɔxɔni, diin yi faxa. Dawudaa walikɛne yi gaxu a falɛ a xa fa fala diin bata faxa. Bayo e yi a falama nɛn, e naxa, "Diin to yi ɲɛɲɛ, en yi falan ti a xa, koni a mi a tuli mati en na, iki en susuma a falɛ a xa di fa fala diin bata faxa? A mi fe ɲaxina nde ligɛ ba?" 19 Dawuda yi a walikɛne to kɔyɛkɔyɛnɲɛ e bode tagi, a yi a kolon a diin bata faxa. A yi e maxɔdin, a naxa, "Diin bata faxa ba?" E yi a yabi, e naxa, "A bata faxa." 20 Nayi, Dawuda yi keli bɔxɔni. A yi a maxa, a latikɔnɔnna sa a ma, a dugin masara, a mɔn yi siga Alatala batudeni, a yi a batu. Na xanbi ra, a yi siga a banxini, a yi a fala a e xa donseen so a yii, a yi a dɛge. 21 A walikɛne yi a fala a xa, e naxa, "I naxan ligaxi, na bunna nanse ra? Diin to yi ɲɛɲɛ, i sun, i wuga. Awa iki, diin bata faxa, i bata keli, i yi i dɛge." 22 A yi e yabi, a naxa, "Diin yi ɲɛɲɛ waxatin naxan yi, n yi sunuxi, n wugama, bayo n yi mirixi a ma, n naxa, 'Yanyina nde, Alatala kininkininma nɛn n ma, diin yi kisi.' 23 Iki, a bata faxa, n sunma nanfera nayi? N nɔɛ a rakelɛ ba? N tan sigama nɛn a fɛma, koni a tan mi fa fɛ n fɛma sɔnɔn."

Muluku Sulemani bari fena

24 Dawuda yi a ɲaxanla Batiseba madɛndɛn, a yi siga a fɛma, a yi a kolon ɲaxanla ra. A dii xɛmɛn bari, Dawuda yi a xili sa Sulemani. A yi rafan Alatala ma, 25 nanara Nabi Natan yi a xili sa Yedideya,* Alatalaa fe ra.

Rabaha taan suxu fena
Taruxune Singen 20.1-3

26 Na waxatini, sofa kuntigin Yowaba bata yi Rabaha suxu, Amonine manga taana. 27 A yi xɛrane rasiga a faladeni Dawuda xa, a

* 12:25: Yedideya bunna nɛɛn fa fala "Naxan nafan Alatala ma."

naxa, “N bata Rabaha yɛngɛ, n yi e ige
baden suxu. [28] Nayi, iki, gali dɔnxɛn malan,
i fa taan nabilin, i a tongo i yɛtɛ xa, n
mi wama a tongo feni binyen birin yi lu n
xa.” [29] Dawuda yi gali dɔnxɛn malan, a fa
Rabaha yɛngɛ, a yi a tongo. [30] A yi man-
gaya taxamaseri kɔmɔtin tongo na mangan
xun na. Na mangaya taxamaseri kɔmɔtin
xɛmaan binyen yi kilo tonge saxan liyɛ, a
yi maxidixi gɛmɛ faŋi kɛndɛn nan na. E yi
a so Dawuda xun na, mangan yi se wuyaxi
tongo taani. [31] Dawuda yi muxune suxu,
a yi e ti karahan wanle ra, wudi masonla
nun gɛmɛ bɔɔn nun wudi sɛgɛn nun bitikidi
bɔnbɔna.† A na liga Amonine taan bonne
birin yi. Na xanbi ra, a so Yerusalɛn yi e nun
a ganla birin.

13

Aminon nun Tamari a fe

[1] Na xanbi ra, Dawudaa dii xɛmɛna Abisa-
lomi xunyɛ dii tɛmɛna nde yi na naxan
yi xili Tamari, a yi tofan han, na yi rafan
Aminon ma, Dawudaa dii xɛmɛna. [2] Aminon
xaxinla bata yi keli han a fura Tamari a
fe ra, a xunyɛna. A yi xɔdɔxɔ Aminon
ma a xa fena nde liga a ra, amasɔtɔ
sungutun nasɔlɔnxin nan mɔn yi a ra. [3] Koni
Aminon lanfana nde yi na, a xili Yonad-
abo, Simeyaa dii xɛmɛna, Dawuda ngaxake-
denna, kɔtaden nan yi Yonadabo ra nun. [4] A
yi a fala Aminon xa, a naxa, “Nanfera xɔtɔn
yo xɔtɔn i sunuxi, i tan, manga diina? I
mi waxi a fala feni n xa ba?” Aminon yi a
yabi, a naxa, “Tamari rafan n ma, n fafax-
akedenna Abisalomi xunyɛna.” [5] Yonadabo
yi a fala a xa, a naxa, “I yɛtɛ rafura i yi i sa
saden ma. I baba na fa i fɛma waxatin naxan
yi, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Tin, n xunyɛn
Tamari xa fa donsena nde rafala n xa, a xa
a rafala n yɛtagi, a yɛtɛɛn yi a so n yii, n yi
a don.’ ”

[6] A yi a yɛtɛ rafura, a yi a sa. Mangan yi
fa a todeni, Aminon yi a fala mangan xa,
a naxa, “Tin, n xunyɛn Tamari xa fa buru
firin nafala n yɛtagi, a yɛtɛɛn yi e raso n dɛ,
n yi e don.” [7] Dawuda yi xɛraan nasiga na
faladeni Tamari xa a konni, a naxa, “Siga
i tada Aminon konni, i sa donseen nafala
a xa.” [8] Tamari yi siga a tada Aminon ma
banxini, a yi a li saxi. A yi se fuŋin tongo,
a burun bɔnbɔ, a yi burun nafala a yɛtagi,
a yi e gilin. [9] Na xanbi ra, a yi e ragodo
alogo a xa e don, koni a mi tin. Aminon yi
a fala, a naxa, “Muxune birin namini n ma
banxini!” Muxune yi mini banxini. [10] Nayi,
Aminon yi a fala Tamari xa, a naxa, “Fa
donseen na n xi banxini, i yɛtɛɛn xa a raso
n dɛ, n yi a don.” Tamari burun naxanye
rafala, a ne xali a tada Aminon xi banxini.
[11] A yi e soma a yii waxatin naxan yi alogo
a xa e don, a yi Tamari suxu, a yi a fala a
xa, a naxa, “Tamari, fa be, en fa kafu.” [12] A
yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, n tada, i nama n
nayagi, amasɔtɔ na mi ligama Isirayila yi. I
nama na xaxilitareyaan sifan liga. [13] N sigan
minɛn yi nxu nun n ma yagina? I luma nɛn
nayi alo xaxilitarena Isirayila yi. Iki, n bata
i mafan, a fala mangan xa, a mi tondɛ n soɛ
i yii mumɛ.”

[14] Koni a mi a tuli matixi na ra mumɛ, a
yi a suxu sɛnbɛn na, e kafu. [15] Na xanbi
ra, Aminon yi a raŋaxu kati, dangu xanun-
tenyaan na naxan yi a bɔŋɛni lan a ma. A yi
a fala a xa, a naxa, “Keli be.” [16] A yi a yabi, a
naxa, “Ɛn-ɛn, bayo i na n kedi, na ɲaxuma
ayi nɛn dangu a singen na i naxan ligaxi n
na.” [17] Koni a mi a tuli matixi na ra mumɛ!
Banxulanna naxan yi walima a xa, a yi na
xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Sungutunni ito
masiga n konna ra. I yi banxin dɛɛn balan a
fɔxɔ ra ki faŋi.” [18] Aminon ma walikɛɛn yi a
ramini tandeni, a dɛɛn balan a fɔxɔ ra.

Dugi yɛɛ masunbuxin nan yi ragodoxi
Tamari ma, bayo mangana sungutun
nasɔlɔnxine yi na nan soma. [19] Tamari yi
xuben so a ma, dugi yɛɛ masunbuxin naxan
yi a ma, a yi na yibɔ, a yi a yiin sa a xun ma, a
siga wugɛ. [20] A tada Abisalomi yi a maxɔdin,
a naxa, “Ɛ nun i tada Aminon bata kafu ba?
N magilɛna, iki i dundu, i tada nan a ra, i
nama feni ito sa i bɔŋɛni.” Tamari yagixin
yi lu a tada Abisalomi a banxini, alo ɲaxalan
nabeŋinxina.

[21] Manga Dawuda na birin mɛ waxatin
naxan yi, a xɔlɔ ki faŋi. [22] Abisalomi mi yi
fa falan tima Aminon na, bayo a yi raŋaxu
a ma, amasɔtɔ a bata a magilɛn Tamari
karahan, e kafu.

Abisalomi yi Aminon faxa

[23] Ɲɛɛ firin dangu xanbini, bayo yɛxɛɛ
xabe xabane yi Abisalomi yii Baali-Xasori

† 12:31: Bitikidin mɔn falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

yi, Efirami dɛxɔn, a yi mangana diine birin
xili. [24] Abisalomi yi siga mangan fɛma, a yi
a fala a xa, a naxa, “Mangana, yɛxɛɛ xabe
xabane n konni. Tin, ɛ nun i ya walikɛne
xa sa lan ɲaxaŋnaxani ito yi.” [25] Mangan yi
a fala Abisalomi xa, a naxa, “Ɛn-ɛn, n ma
diina, nxu birin mi sigɛ, a findin goronna
nan na i xun ma.” Abisalomi yi kankan na
ma mangan xa, koni mangan mi wa siga
feni, a yi sa duba a xa. [26] Abisalomi yi a fala,
a naxa, “Nba, tin, n tada Aminon tan xa fa n
fɔxɔ ra.” Mangan yi a yabi, a naxa, “Nanfera
a sigama i konni?” [27] Na xanbi ra, Abisalomi
mɔn yi xidi a ma han, a raŋan na, mangan
yi a dii xɛmɛne nun Aminon beɲin, e birin
yi siga Abisalomi konni.

[28] Abisalomi yi yamarini ito fi a banxu-
lanne ma, a naxa, “Ɛ liga ki faɲi, manpaan
na Aminon bɔɲɛn nasɛwa waxatin naxan
yi, n yi a fala ɛ xa, n naxa, ‘Ɛ Aminon
faxa.’ Nayi, ɛ yi a faxa. Hali ɛ mi gaxu,
n tan xa mi ɛ yamarixi ba? Ɛ sɔbɛ so ki
faɲi.” [29] Abisalomi a banxulanne yi Aminon
suxu alo Abisalomi e yamari kii naxan yi.
Mafurɛn, mangana diin bonne yi keli, e yi
te e sofanle fari, e yi e gi. [30] E mɔn yi
kira yi, na xibarun yi sa Dawuda li, e naxa,
“Abisalomi bata i ya diine faxa. Keden mi
luxi a nii ra.” [31] Mangan yi keli, a yi a
dugine yibɔ, a yi a sa bɔxɔni, a walikɛɛn
naxanye birin yi a dɛxɔn ma, ne fan yi e
dugine yibɔ. [32] Koni Yonadabo, Simeyaa
dii xɛmɛna, Dawudaa ngaxakedenna, na yi
falan tongo, a naxa, “N kanna, i nama a
miri a e bata i ya diine birin faxa. Aminon
nan keden faxaxi. Abisalomi bata yi a nata
xabu Aminon kafu ɲɔxɔyaan naba a xunyɛn
ɲaxalanmaan Tamari ra waxatin naxan yi.
[33] I nama a miri a i ya diine birin bata faxa.
Ɛn-ɛn, Aminon nan keden faxaxi.”

[34] Abisalomi yi a gi. Banxulanna naxan
yi tixi kantan tideni, na yi a yɛɛn nakeli,
a yi gali gbeen to fɛ a xanbi ra Xoronayin
kiraan xɔn, geyaan kanke ra. [35] Yonadabo yi
a fala mangan xa, a naxa, “Mangana diine
fama. N naxan birin falaxi, na bata liga.”
[36] Yonadabo yi yelinma falan tiyɛ waxatin
naxan yi, mangana diine yi fa. E wuga,
mangan fan nun a walikɛne birin yi wuga.
[37] Abisalomi bata yi a gi, a siga Talamayi
konni, Amixudi a dii xɛmɛna, Gesuri man-
gana. Dawuda tan yi sunuxi a dii xɛmɛna
Aminon ma fe ra.

[38] Abisalomi yi a gi, a siga Gesuri ya-
manani, a lu na han ɲɛɛ saxan. [39] Manga
Dawuda yi ba xɔlɔxi Abisalomi ma, bayo a
bata yi diɲa Aminon faxa feen ma.

14

Abisalomi mɔn yi so Yerusalɛn yi

[1] Yowaba, Seruyaa dii xɛmɛn bata yi a
kolon a Abisalomi xɔnla bata yi mangan
suxu. [2] Nayi, Yowaba yi ɲaxalan fe kolonna
nde fen Tekowa taan kui. A yi a fala a xa,
a naxa, “A liga alo i sunuxin na a ra. I
saya dugine so, i nama latikɔnɔnna sa i ma,
i yɛtɛ liga alo ɲaxanla naxan faxa muxun
wugama xabu a rakuya. [3] I siga mangan
fɛma, i falani itoe ti a xa iki.” Nayi, Yowaba
yi a fala a xa a lan a xa naxan fala. [4] Ɲaxanla
naxan kelixi Tekowa taani, na yi siga fala
tideni mangan xa. A bira bɔxɔni, a yɛtagin
yi lan bɔxɔn ma, a sɔnxɔ, a naxa, “Mangana,
n mali!” [5] Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “I
waxi nanse xɔn ma?” A yi a yabi, a naxa,
“Kaɲa gilɛn nan n na, n ma xɛmɛn bata
faxa. [6] Dii xɛmɛ firin n yii, e bata yɛngɛ
xɛɛn ma boden yi boden faxa, bayo muxe
mi yi na yi, a yi e tagi ba. [7] Na ma, xabilan
muxune birin bata keli n xili ma, e yi a
fala n xa, e naxa, ‘Naxan faxan tixi, na so
nxu yii. Nxu xa a faxa a ngaxakedenna
fe ra a naxan faxaxi. Nxu waxi kɛ tongon
nan faxa fe yi.’ Yigidi kedenna naxan luxi
n xa, e na kalama nɛn, e yi n ma xɛmɛn
xinla ralɔ ayi, sese mi lu bɔxɔ xɔnna fari.”
[8] Mangan yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “Siga
banxini. N yamarin fima nɛn i ya fe yi.”
[9] Ɲaxanla naxan kelixi Tekowa taani na yi
a fala mangan xa, a naxa, “Mangana, n
kanna, n tan nan kalan tixi e nun n babaa
denbayana. Na yulubin nama lu mangan
nun a mangayaan fari.” [10] Mangan yi a fala,
a naxa, “Xa muxuna nde falan ti i ma, fa
na kanna ra n fɛma. A mi fa na ɲɔxɔn ligɛ
sɔnɔn.” [11] A yi a fala, a naxa, “Mangan xa
dɛ xuiin tongo n xa a Marigina Ala xinli,
alogo gbeeɲɔxɔ tiin nama kalan nadangu
ayi, n ma dii xɛmɛn naxan luxi a yi na fan
faxa.” A yi a fala, a naxa, “N bata n kɔlɔ
habadan Alatala yi, i ya diin xun sɛxɛ keden
peen mi birɛ bɔxɔni.” [12] Ɲaxanla yi a fala, a
naxa, “Tin, i ya walikɛ ɲaxanla xa fala keden
peen ti i xa, i tan, n kanna, mangana.” A

yi a fala, a naxa, “Falan ti.” [13] Ɲaxanla yi a
fala, a naxa, “Nanfera i feene rabama kiini
ito yi Alaa yamaan xili ma, i falan tima alo
i baxi naxan ligade iki, i bata i yɛtɛ findi
yulubi kanna ra, bayo i mi faxi Abisalomi
ra sa keli yamanani a luxunxi dɛnaxan yi.
[14] Lɔxɔna nde en birin faxan nɛn, en luxi nɛn
alo igen na bɔxɔn, a mi fa makɔɛ. Anu, Ala
mi mafura muxun niin bɛ, a feene yitɔnma
alogo naxan bata kedi, na mɔn xa a maso.
[15] Iki, n fa ito birin falaxi mangan xa nɛn,
bayo yamaan bata yi n magaxu. Nayi, n yi
a fala, n naxa, ‘N na a falama nɛn mangan
xa, nayi waxatina nde n naxan falama, a
na ligama nɛn. [16] A tinma nɛn naxan waxi
nxu raxɔri feni Alaa yamani, a yi nxu ba
na yii, n tan nun n ma dii xɛmɛna.’ [17] Iki,
n tan, i ya walikɛ ɲaxanla naxa, ‘N kanna,
mangana falan xa xaxilisaan fi n ma. Bayo
n kanna, mangan luxi nɛn alo Alaa malekan
naxan a fɑ̀nin nun a ɲaxin kolon. Alatala, i
ya Ala xa lu n xɔn ma.’ ” [18] Mangan yi a fala
ɲaxanla xa, a naxa, “I nama sese luxun n
ma n naxan maxɔdinma i ma.” Ɲaxanla yi a
yabi, a naxa, “Mangana, n kanna, falan ti.”
[19] Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “Yowaba
xa mi ito birin falaxi i xa ba?” A yi a
yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ mangan siini,
mangana, n kanna, ɲɔndin na a ra. I ya
walikɛɛn Yowaba nan n yamari, a falani itoe
ti n xa n lan n xa naxanye fala i xa. [20] I ya
walikɛɛn Yowaba ito ligaxi nɛn alogo feene
xa liga kii gbɛtɛ yi. Koni n kanna xaxinla
luxi nɛn alo Alaa malekana, a kolon naxan
birin ligama bɔxɔ xɔnna ma.”

[21] Mangan yi a fala Yowaba xa, a naxa,
“Nayi, n waxi na liga feni, siga, i sa fa banx-
ulanna Abisalomi ra.” [22] Yowaba yi bira, a
yi a yɛtagin lan bɔxɔn ma, a duba mangan
xa. A mɔn yi a fala, a naxa, “Mangana, n
bata a kolon fa a i bata i ya fanna yita n na,
amasɔtɔ i bata tin a ligadeni n naxan falaxi i
xa.” [23] Yowaba yi keli, a siga Gesuri yi. A sa fa
Abisalomi ra Yerusalɛn yi. [24] Koni mangan yi
a fala, a naxa, “A xa xɛtɛ a konni. A nama fa
n yɛtagi.” Nayi, Abisalomi yi siga a banxini,
a mi fa mangan yɛtagi.

[25] Isirayila birin yi, xɛmɛ tofaɲi mi yi
na alo Abisalomi, keli a sansonle ma han
a xun tagi, fɛ yo mi yi a ra. [26] A yi a
xunna maxabama ɲɛɛ raɲanne nin bayo a
yi binyama ayi nɛn. A xun sɛxɛne binyen
yi dangu kilo firin na. [27] Abisalomi dii xɛmɛ
saxan nan sɔtɔ e nun dii tɛmɛ keden naxan
yi xili Tamari, a yi tofan han.

[28] Abisalomi yi lu Yerusalɛn yi ɲɛɛ firin,
a mi fa mangan yɛtagi. [29] Lɔxɔna nde, a yi
Yowaba xili, a xa siga a ra mangan fɛma,
koni Yowaba yi tondi sigɛ a konni. Abisa-
lomi mɔn yi a maxɔdin a firindeni, koni
Yowaba mi wa siga feni. [30] Nayi, Abisalomi
yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ bata
Yowabaa funde xɛɛn to n gbeen dɛxɔn ma,
ɛ sa tɛɛn so a ra.” Abisalomi a walikɛne
yi sa tɛɛn so xɛɛn na. [31] Mafurɛn, Yowaba
yi siga Abisalomi konni, a yi a maxɔdin, a
naxa, “Nanfera i tɛɛn soxi n ma xɛɛn na?”
[32] Abisalomi yi Yowaba yabi, a naxa, “Bayo
n bata yi a fala i xa nun a i xa fa, koni i mi
tinxi. N yi waxi i rasiga feni mangan nan
ma xɛrayani ito ra, fa fala ‘Nanfera n kelixi
Gesuri yamanani? A yi lan nun n lu na yi
mɔn.’ N waxi mangan yɛtagin to feni fa, xa
fɛna n na, a xa n faxa.” [33] Yowaba yi siga
Abisalomi a xɛrayaan nalideni mangan ma.
Mangan yi Abisalomi xili, a fa a fɛma, a yi
a xinbi sin a yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn
ma. Mangan yi Abisalomi sunbu.

15

Abisalomi a murutɛna

[1] Na xanbi ra, Abisalomi yi wontoro ke-
den tongo, e nun soone nun muxu tonge
suulun, naxanye yi e gima a yɛɛ ra. [2] A
yi keli xɔtɔnni sinma, a ti taa yi kiraan
dɛɛn na. Muxu yo nɛma yi danguɛ siga
mangan konni kiti sadeni, Abisalomi yi na
kanna xilima nɛn, a yi a maxɔdin, a naxa,
“I kelixi taan mundun yi?” Na kanna yi a
yabima nɛn, a naxa, “Manga diina, n kelixi
Isirayila bɔnsɔnna nde nin.” [3] Abisalomi yi a
falama nɛn na kanna xa, a naxa, “I ya fe fan,
i tinxin, koni muxu yo mi mangan konni
naxan a tuli matima i ra.” [4] Abisalomi yi a
falama nɛn, a naxa, “Ee! Xa n yi nɔɛ findɛ
kitisaan na nun yamanani ito yi! Yɛngɛn
naxanye birin tagi hanma kiti sa daxina, ne
yi fama nɛn n fɛma, n yi kiti kɛndɛn sa e
tagi.” [5] Xa na kanna a maso a ra, a yi a xinbi
sin a yɛtagi, Abisalomi yi a rakelima nɛn, a
yi a sunbu. [6] Muxun naxanye birin yi sigama
mangan fɛma kiti sadeni, Abisalomi yi na
ligama nɛn, Abisalomi lu rafaŋɲɛ Isirayila
muxune ma na kii nin.

7 Nɛɛ naanin dangu xanbini, Abisalomi yi
a fala mangan xa, a naxa, “Tin, n xa siga
Xebiron yi, alogo n layirin naxan tongoxi
Alatala xa, n xa sa na rakamali. 8 N yi Gesuri
taani Arami yamanani waxatin naxan yi, n
na layirin tongo nɛn, xa a n nafa Yerusalɛn
yi, n saraxan bama nɛn Alatala xa Xebiron
yi.” 9 Mangan yi a fala a xa, a naxa, “Siga
bɔɲɛ xunbenli.” Nayi, Abisalomi yi keli, a
siga Xebiron yi.
10 Abisalomi yi xɛrane rasiga wundoni
Isirayila bɔxɔn birin yi, e xa sa a fala,
e naxa, “Ɛ na xɔtaan xuiin mɛ waxatin
naxan yi, ɛ xa a fala, ɛ naxa, ‘Abisalomi
nan yamanan mangan na Xebiron taani.’ ”
11 Muxu kɛmɛ firin bata yi keli Yerusalɛn
yi fa Abisalomi fɔxɔ ra, koni e yi biraxi
a fɔxɔ ra xaxilitareyaan nin, e mi yi fefe
kolon na feni. 12 Abisalomi yi saraxan nal-
ima waxatin naxan yi, a yi xɛraan nasiga
Giloha taani, Axitofeli Giloha kaan xilideni,
Dawudaa maxadi tiina. Yanfan sɛnbɛn yi
gbo ayi, muxune yi wuya ayi Abisalomi fɔxɔ
ra.

Dawuda yi a gi Yerusalɛn yi

13 Dɔnxɛn na, fala ralina nde yi a fala
Dawuda xa, a naxa, “Isirayila kaane bata
bira Abisalomi fɔxɔ ra.” 14 Nayi, Dawudaa
walikɛɛn naxanye yi a fɛma Yerusalɛn yi,
a yi a fala ne xa, a naxa, “Ɛ keli, en na en
gi, bayo fɛrɛ mi sa luma na en yi en ba
Abisalomi yii. Ɛ siga mafurɛn, xanamu, a
tan a mafurama nɛn a gbalon sa taan birin
fari silanfanna ra.” 15 Mangana walikɛne
yi a fala, e naxa, “Mangana, nxu kanna,
nxu i sagoni.” 16 Mangana muxune birin
yi bira a fɔxɔ ra, a yi a konyi ɲaxalan* fu
lu manga banxin kantandeni. 17 Mangan
nun a fɔxɔrabirane birin mini taani waxatin
naxan yi, e sa ti banxina nde dɛxɔn naxan
makuya taan na ndedi. 18 Dawudaa walikɛne
birin yi lu danguɛ a dɛxɔn, e nun Keretine
nun Pɛlɛtine nun Gati taan muxu kɛmɛ
senninna naxanye bira a fɔxɔ ra, ne birin yi
lu danguɛ mangan yɛtagi.
19 Mangan yi a fala Itayi Gati kaan xa, a
naxa, “Nanfera i fan fama n fɔxɔ ra? Xɛtɛ,
i lu Manga Abisalomi fɛma amasɔtɔ xɔɲɛn
nan i tan na, muxu kedixin nan i tan na keli
i ya yamanani. 20 I faxi xoro nin, n xa i xali
n yii to ba? Anu n tan yɛtɛɛn mi a kolon n
sigan dɛnaxan yi. I ngaxakedenne tongo, i
xɛtɛ. Alaa hinanna nun a tinxinna xa lu i
xɔn.” 21 Koni, Itayi yi mangan yabi, a naxa,
“N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun n
ma mangan niini. Mangana, n kanna, n tan
i ya walikɛɛn luma nɛn i fɔxɔ ra, i na siga
dɛdɛ, xa a findi sayaan na hanma kisina.”
22 Nayi, Dawuda yi a fala Itayi Gati kaan xa,
a naxa, “En siga, dangu yɛɛn na!” Na ma,
Itayi nun a sofane nun a denbayane birin yi
siga.
23 Yamanan muxune birin yi wugama, e
gbelegbele, ganla nɛma danguma Dawuda
yɛtagi. Mangan yɛtɛɛn yi Kedirɔn lanbanni
gidi kiraan xɔn naxan sigama tonbonni.
24 Sadɔki fan yi na, e nun Lewi bɔnsɔnna
muxun naxanye yi Alaa Layiri Kankiraan
xalima.† E yi Alaa Kankiraan dɔxɔ, saraxar-
ali Abiyatari yi lu saraxan naliyɛ han nax-
anye birin yi kelima taani, ne yi dangu
ɲan. 25 Mangan yi a fala Sadɔki xa, a
naxa, “Alaa Kankiraan naxɛtɛ taani. Xa
n na Alatalaa hinanna sɔtɔ, a n naxɛtɛ, a
tinma nɛn n Layiri Kankiraan to e nun a
dɔxɔdena. 26 Koni xa Ala a fala, a naxa, ‘I
mi fa rafan n ma sɔnɔn,’ awa, n tan ni i
ra naxan na rafan a ma a xa na liga n na.”
27 Mangan mɔn yi a fala saraxarali Sadɔki
xa, a naxa, “Xɛtɛ taani bɔɲɛ xunbenli, ɛ
nun i ya dii xɛmɛna Aximaasi nun Abiyatari
a dii xɛmɛn Yonatan. 28 N tan mabinni, n
luma nɛn tonbonni baan gidideni, han n yi
i ya xibarun sɔtɔ i ya xɛrane ra.” 29 Nayi,
Abiyatari nun Sadɔki yi Alaa Kankiraan xali
Yerusalɛn yi, a sa lu na.
30 Dawuda wugamatɔɔn yi te Oliwi geyaan
fari, a yɛtagin luxunxi, a sanni genla a
ra. Naxanye birin yi tema a fɔxɔ ra, ne
fan bata yi e yɛtagine luxun, e yi wugama.
31 E yi a fala Dawuda xa, e naxa, “Ax-
itofeli biraxi Abisalomi fɔxɔ ra yanfantenne
yɛ.” Dawuda yi a fala, a naxa, “Alatala, a
liga Axitofeli maxadine xa findi fufafuun
na.” 32 Dawuda geyaan xun tagin li wax-
atin naxan yi, Ala batuma dɛnaxan yi, a yi
a maxadi muxun Xusayi, Araka bɔnsɔnna
muxuna nde to fɛ a ralandeni, a dugine
yibɔxi, burunburunna a xunni. 33 Dawuda yi
a fala a xa, a naxa, “I nama fa n fɔxɔ ra, i

* 15:16: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra. † 15:24: 15.24 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

findima nɛn n goronna ra. [34] Xɛtɛ taani, i sa
a fala Abisalomi xa, i naxa, ‘N bata findi i ya
walikɛɛn na. A singeni, n wali nɛn i baba xa,
koni iki, n waxi wali feni i tan nan xa.’ Na
ma, i nɔɛ n maliyɛ Axitofeli a maxadi xuine
kalɛ nɛn n xili ma. [35] Saraxaraline, Sadɔki
nun Abiyatari luma nɛn i fɛma. I na naxan
birin to manga banxini, i yi a fala saraxar-
aliin Sadɔki nun Abiyatari xa. [36] Sadɔki a
dii xɛmɛna Aximaasi nun Abiyatari a dii
xɛmɛn Yonatan firinne birin e fɛma, i na
xibarun naxanye mɛ, i yi e rafa ne faladeni
n xa.” [37] Nayi, Dawuda xɔyin Xusayi xɛtɛ
taani waxatin naxan yi, Abisalomi fan yi so
Yerusalɛn yi.

16

Dawuda xɔyine nun a yaxune

[1] Dawuda bata yi dangu geyaan xuntagin
na ndedi, Mefiboseti a walikɛɛn Siba yi fa
a ralandeni. Sofali firin yi a fɔxɔ ra, buru
kɛmɛ firin, bogise xɔnna xaren ligaseen yɛɛ
kɛmɛ e nun xɔdɛ bogi xaren ligaseen yɛɛ
kɛmɛ e nun manpa kundi keden yi naxanye
fari. [2] Mangan yi a fala Siba xa, a naxa,
“I ito ligan di?” Siba yi a yabi, a naxa,
“Sofanle findin denbaya maxali seen nan
na, burune nun wudi bogine findima i ya
sofane balon nan na, naxanye na tagan
tonbonni, manpaan yi findi ne min seen
na.” [3] Mangan yi a fala, a naxa, “I kanna dii
xɛmɛn minɛn yi?” Siba yi a yabi, a naxa,
“Mefiboseti bata lu Yerusalɛn yi, bayo a
falaxi nɛn, a naxa, ‘Isirayila yamana n babaa
mangayaan soma nɛn n yii to.’ ” [4] Mangan
yi a fala, a naxa, “Mefiboseti gbeen naxan
birin na, n bata na birin so i yii.” Nayi, Siba
yi a xinbi sin bɔxɔni. A yi a fala, a naxa, “I
nuwali Mangana, i bata hinan n na.”

[5] Manga Dawuda to fa Baxurin taan fɛma,
muxuna nde yi mini, e nun Sɔli birin yi
bɔnsɔn kedenna nin, a xili Simeyi, Geraa
dii xɛmɛna. A mini, a lu dangan tiyɛ. [6] A
lu gɛmɛne wolɛ Dawuda ma e nun Manga
Dawudaa walikɛne birin, hali yamaan nun
sofa sɛnbɛmane to yi a yiifanna nun a
kɔmɛnna ma. [7] Simeyi yi a dangama, a
gbelegbele, a naxa, “Siga, siga, fuyantenna,
faxa tiina! [8] I faxan naxanye tixi Sɔli a
denbayani, Alatala i ratɔrɔnma nɛn ne birin
na. I bata mangayaan ba Sɔli yii, nanara
Alatala bata a so i ya dii xɛmɛna Abisalomi
yii. Iki, i tan tɔrɔni bayo faxa tiin nan i
ra.” [9] Nayi, Seruyaa dii xɛmɛna Abisayi yi
a fala mangan xa, a naxa, “Nanfera bare
faxaxini ito mangan dangama, n kanna? A
lu n xa sa a xunna ba a dɛ.” [10] Koni mangan
yi Abisayi yabi, a naxa, “I tan nun i tada
Yowaba, ɛ gbee biran nanse yi? Xa a sa a
li xɛmɛni ito n dangama bayo Alatala nan
a yamarixi a xa n danga, muxu yo mi nɔɛ
falan tiyɛ a ma.” [11] Dawuda mɔn yi a fala
Abisayi nun a walikɛne xa, a naxa, “Xa n ma
diin waxi n faxa feni, a mi findɛ tɛrɛna fe ra
xa Bunyamin kaani ito fan na liga. Ɛ a lu
na, a xa n danga, xa Alatala bata a yamari.
[12] Waxatina nde, Alatala n ma tɔrɔn toma
nɛn. Nayi, a n ma dangan masarama nɛn
duban na.”

[13] Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi sigan
waxatin naxan yi kiraan xɔn, Simeyi yi
sigama e yɛlanni geyaan kanke ra, a mɔn
yi lu e dangɛ, a yi lu gɛmɛn nun bɛndɛn
wolɛ e ma. [14] Dɔnxɛn na, mangan nun a
fɔxɔrabirane yi Yurudɛn baan li. E bata yi
xadan, e yi e matabu mɛnni.

Abisalomi Yerusalɛn yi

[15] Abisalomi bata yi so Yerusalɛn yi e nun
Isirayila yamaan birin, Axitofeli fan yi a
fɔxɔ ra. [16] Xusayi, Araka bɔnsɔnna muxuna
nde, Dawuda maxadi muxun fa waxatin
naxan yi Abisalomi fɛma, a gbelegbele, a
naxa, “Tantunna mangan xa.” [17] Abisalomi
yi Xusayi maxɔdin, a naxa, “I ya tinxinna
ngaan nan na ra i xɔyin Dawuda xa ba?
Nanfera i mi sa a mati?” [18] Xusayi yi Abisa-
lomi yabi, a naxa, “N mi tinxi nɛn. Bayo
Alatala nun Isirayila birin naxan sugandixi
mangan na, n na nan fɔxɔ ra. Nayi, n luma i
tan nan fɔxɔ ra. [19] N walima nde xa? A findɛ
a dii xɛmɛn na ba? Bayo n bata yi wali i baba
xa, n walima nɛn i fan xa.”

[20] Abisalomi yi a fala Axitofeli xa, a naxa,
“Ɛ a fala ɛ bode tagi en lan en xa naxan
liga.” [21] Axitofeli yi Abisalomi yabi, a naxa,
“Dawuda konyi ɲaxanla* naxanye lu manga
banxin kantandeni, ɛ nun ne xa sa kafu.
Nayi, Isirayila birin a kolonɲɛ a i bata
raɲaxu i baba ma alo se kunxin xirina, i
fɔxɔrabirane yi sɛnbɛ so.” [22] Nayi, e bubun ti

* 16:21: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, Dawuda naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

Abisalomi xa manga banxin xuntagi, Abisalomi nun a babaa konyi ɲaxanle yi sa kafu mɛnni Isirayila birin yɛtagi. [23] Na waxatini, Axitofeli a maxadin yi suxi alo Ala yɛtɛna a fala kii naxan yi. Dawuda nun Abisalomi fan yi a maxadine suxuma kii kedenna nin.

17

Xusayi yi Axitofeli matandi

[1] Waxatidi to dangu, Axitofeli yi a fala Abisalomi xa, a naxa, "Tin, n xa muxu wuli fu nun firin sugandi, n siga Dawuda fɔxɔ ra to kɔɛɛn yɛtɛɛn na. [2] N sa a xadanxin lima nɛn, fanga mi fa a ra, n yi a suxu. Naxanye biraxi a fɔxɔ ra, ne yi e gi. Nayi, n yi mangan kedenna faxa. [3] N yi yamaan birin mabandun i ma. I xɛmɛn naxan fenma, na na faxa, yamaan birin fama nɛn i ma, e lu bɔɲɛ xunbenli." [4] Na falan yi Abisalomi nun Isirayila fonne birin kɛnɛn.

[5] Na waxatini, Abisalomi yi yamarin fi, a naxa, "Ɛ mɔn xa Xusayi, Araka bɔnsɔnna muxun fan xili alogo en xa a mɛ a naxan falama." [6] Xusayi yi fa Abisalomi fɛma, Abisalomi yi a fala a xa, a naxa, "Axitofeli ito nan falaxi, a naxan falaxi a lan en yi na liga ba hanma ɛn-ɛn? I fan xa falan ti." [7] Xusayi yi Abisalomi yabi, a naxa, "Ito yi, Axitofeli mi maxadi faɲi tixi. [8] I yɛtɛna i baba nun a muxune kolon ki faɲi. Sofa kɛndɛn nan e ra, e magaxu alo yatan naxan ma diiye baxi a yii burunna ra. Yɛngɛ soon nan yi i baba ra, a mi luma yamaan fɛma kɔɛɛn birin na. [9] Iki, a luxunxi yinla nde ra hanma yire gbɛtɛ. Dawudaa ganla na en ma muxuna ndee faxa tun, na feen xibarun sigama ayi nɛn, e naxa a Abisalomi a ganla bata nɔ. [10] Na na liga, hali sɛnbɛmaan naxanye luxi alo yatane en ma ganla yɛ, ne tunnaxɔlɔma e ma nɛn, bayo Isirayila kaane birin a kolon a yɛngɛ so faɲin nan i baba ra, anu a fɔxɔrabirane sɛnbɛn gbo. [11] Nayi, n miriyani, Isirayila sofane birin xa e malan i fɛma, keli Dan ma han sa dɔxɔ Bɛriseba ra. Nayi, e wuyama ayi nɛn alo baan ɲɛmɛnsinna. Na xanbi ra, i yɛtɛɛn yi siga e yɛngɛdeni. [12] A lu dɛdɛ, en na a suxɛ, en so a xunna alo xiila godon bɔxɔn ma kii naxan yi. E nun a muxune sese mi a yiminɛ. [13] Xa a luxun taana nde yi en ma, Isirayila kaane birin fɛ lutin na, en yi na taan halagi, hali a gɛmɛdina, a mi luyɛ." [14] Abisalomi nun Isirayila kaane yi a fala, e naxa, "Araka bɔnsɔnna muxu Xusayi a maxadi xuine dangu Axitofeli gbeene ra." Alatala bata yi a ragidi nun a Axitofeli a maxadi xuiin xa kala alogo tɔrɔn xa Abisalomi li.

[15] Axitofeli naxan fala Abisalomi nun Isirayila fonne xa, Xusayi yi na rali saraxaralina Abiyatari nun Sadɔki ma. [16] A yi a fala e xa, a naxa, "Iki, ɛ mafura xɛraan nasigɛ Dawuda ma. Ɛ yi a fala a xa, a nama kɔɛɛn nadangu baan mɛrɛmɛrɛni. A lan a xa baan gidi alogo a nama e nun a fɔxɔrabirane raxɔri." [17] Yonatan nun Aximaasi yi tixi En-Rogeli yi. Walikɛ gilɛna nde yi fa a fala e xa, a e xa sa na fala Dawuda xa, bayo e mi yi susɛ soɛ taani e yi e yɛtɛ mayita. [18] Koni, banxulanna nde yi e to, a sa a fala Abisalomi xa. Nayi, e firinna birin yi siga mafurɛn, e sa so xɛmɛna nde a banxini Baxurin taani xɔɲinna yi naxan ma sansan kui, e sa e luxun mɛnna ra. [19] Ɲaxanla yi bitinganna tongo, a yi a sa xɔɲinna dɛ ra, a sansi xɔri dinxin tongo a na sa mɛn fari alogo e nama sikɛ sese ma. [20] Abisalomi a walikɛne to na ɲaxanla banxin li, e yi a maxɔdin, e naxa, "Aximaasi nun Yonatan minɛn?" Ɲaxanla yi e yabi, a naxa, "E bata dangu xuden na." Walikɛne yi e fen, e mi e to, e yi xɛtɛ Yerusalɛn yi. [21] E keli xanbini na, Aximaasi nun Yonatan yi te xɔɲinna ra, e sa Manga Dawuda rakolon. E yi a fala Manga Dawuda xa, e naxa, "Ɛ keli, ɛ mafura, ɛ baan gidi, bayo Axitofeli bata maxadin ti lan ɛ fe ma." [22] Dawuda nun yamaan naxan yi a fɔxɔ ra, e keli benun subaxani, e birin yi Yurudɛn baan gidi. Keden mi lu naxan mi Yurudɛn baan gidi.

[23] Axitofeli to a to, a a maxadi xuiin mi suxi, a yi a sofanla tongo, a siga a konni a taani. A yamarine fi a denbayaan ma. Na xanbi ra, a yi a yɛtɛ singan, a yi faxa. E yi a maluxun a baba gaburun na.

Dawuda Maxanayin taani

[24] Dawuda yi siga Maxanayin taani, Abisalomi Yurudɛn baani gidi waxatin naxan yi e nun Isirayila ganla birin. [25] Abisalomi bata yi Amasa findi sofa kuntigin na Yowaba funfuni. Amasa baba nan yi Yeteri ra, Isirayila kaan naxan Abigayili dɔxɔ, Naxasi a dii tɛmɛna, Yowaba nga Seruya xunyɛna. [26] Abisalomi nun Isirayila kaane yi e gali malanden nafala Galadi yamanani.

[27] Dawuda to fa Maxanayin taani, Naxasi
a dii xɛmɛn Sobi naxan yi kelixi Rabaha yi,
Amonine manga taana, na nun Amiyɛli a
dii xɛmɛn Makiri, Lodebara kaana, e nun
Galadi kaan Barasilayi, naxan yi kelixi Ro-
gelimi yi, [28] ne yi fa seni itoe ra Dawuda yɛɛ
ra: sadene nun goronne nun fɛɲɛne nun
murutun nun fundenna nun murutu fuɲin
nun sansi xɔri gilinxine nun konso togen
nun togen siya gbɛtɛye nun [29] kumin nun
nɔnɔn nun yɛxɛɛne nun fɛnɛna. E fa ne
birin na Dawuda nun a yamaan xa naxanye
yi a fɔxɔ ra, alogo e xa e don, bayo e yi a
falama nɛn, e naxa, "Kamɛn nun ige xɔnla
bata yamani ito suxu tonbonni."

18

Abisalomi faxa feen yɛngɛni

[1] Dawuda yi yamaan malan naxanye yi
a fɔxɔ ra, a yi sofa kuntigine dɔxɔ nax-
anye muxu kɛmɛne nun muxu wuline xun
na. [2] Dawuda yi yamaan fɔxɔ singen nasiga
Yowaba ma a yamarin bun, a yi a fɔxɔ
firinden nasiga Abisayi ma a yamarin bun,
Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba tada. Dawuda yi
a fɔxɔ saxanden nasiga Itayi Gati kaan ma a
yamarin bun. Mangan mɔn yi a fala yamaan
xa, a naxa, "N fan wama siga feni ɛ fɔxɔ ra."
[3] Koni, yamaan yi a fala a xa, e naxa, "I mi
sigama. Bayo xa nxu nxu gi, yaxune mi nxu
yatɛma, hali nxu fɔxɔ kedenna faxa, e mi
na yatɛma. Koni, i tan dangu nxu tan sofa
muxu wuli fu ra. Nanara, a lan i lu taani, i
nɔɛ nxu maliyɛ dɛnaxan yi." [4] Mangan yi e
yabi, a naxa, "Naxan nafan ɛ ma, n na nan
ligama." Sofane yi minima kɛmɛ kɛmɛ yɛɛn
nun wuli wuli yɛɛn ma waxatin naxan yi,
mangan yi ti taan so dɛɛn na. [5] Mangan mɔn
yi a fala Yowaba nun Abisayi nun Itayi xa, a
naxa, "N bata ɛ mafan, ɛ nama fe ɲaxi yo
liga Abisalomi ra, n ma diina." Sofane birin
yi a xuiin namɛ na yamarin fiyɛ kuntigine
ma.

[6] Dawudaa sofane yi mini siga Abisalomi a
ganla yɛngɛdeni, yɛngɛn so Efirami fɔtɔnna
nin. [7] Dawudaa ganla yi Abisalomi a ganla
nɔ, e yi muxu wuli mɔxɔɲɛ faxa e ra na
lɔxɔni. [8] Yɛngɛn yi so yamanan birin yi.
Naxanye faxa fɔtɔnni, ne yi wuya dangu
naxanye faxa yɛngɛni.

[9] Na waxatini, Abisalomi yi mini Dawudaa
walikɛne ma. Abisalomi bata yi te sofanla
fari. Sofanla yi so wari bili gbeen yiine
bun, Abisalomi xunna yi kankan wari yiine
longonna ra. A lu bɔxɔn nun kuyen tagi,
sofanla yi mini a bun. [10] Xɛmɛna nde to na
to, a fa na fala Yowaba xa, a naxa, "N bata
Abisalomi to singanxi wariin bun." [11] Koni,
Yowaba yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, "I a
to nɛn? Nanfera i mi a faxa keden na?
N yi gbeti gbanan fu soɛ nɛn i yii e nun
tagixidina nde." [12] Koni na xɛmɛn yi a fala
Yowaba xa, a naxa, "Hali i gbeti gbanan
wuli keden so n yii, n mi tinɲɛ fe ɲaxin
ligɛ mangana dii xɛmɛn na, bayo nxu birin
a mɛ nɛn manga yamarini ito fima i tan
nun Abisayi nun Itayi ma, a naxa, 'Ɛ xaxili
lu Abisalomi xɔn, muxu yo nama fe ɲaxin
liga a ra.' [13] Xa n yi na liga alo n mi sese
mɛxi, n yi bɔnɔma n niini nɛn, mangan
yi n ma wulen kolonma nɛn, bayo sese mi
luxunɲɛ a ma. Nayi, i tan yɛtɛɛn mi yi n xun
mafalɛ." [14] Yowaba yi a yabi, a naxa, "N mi
n ma waxatin kalama i tan xɔn." A yi tanba
saxan tongo, a sa e sɔti Abisalomi kankeni
a ɲɛɲɛn singanxin na. [15] Sofa banxulan
fuun naxanye yi Yowabaa yɛngɛ so seene
maxalima, ne yi Abisalomi rabilin, e yi a
raɲan.

[16] Na xanbi ra, Yowaba yi xɔtaan fe alogo
yɛngɛn xa dan. Nayi, Dawudaa sofane yi
xɛtɛ Abisalomi a ganla fɔxɔ ra. [17] E yi
Abisalomi tongo, e yi a woli yili gbeen na
fɔtɔnni, e gɛmɛ gbegbe malan a fari. Na
waxatini, Abisalomi a sofane yi e gi, birin yi
siga a konni. [18] Abisalomi yi kɛndɛ waxatin
naxan yi, a bata yi banxi gbeen ti Manga
lanbanni, bayo a yi a mirima nɛn, a naxa,
"Dii xɛmɛ mi fa n yii, n xinla luyɛ naxan yii."
Nanara, a yi na banxin xili sa a yɛtɛ xun ma,
naxan mɔn xili bama han to a Abisalomi a
banxina.

[19] Aximaasi, Sadɔki a dii xɛmɛn yi a fala
Yowaba xa, a naxa, "Tin, n xa n gi n sa a fala
mangan xa Alatala kitin naxan nagidixi a
ma, a yi a so a yaxune yii." [20] Yowaba yi a fala
a xa, a naxa, "Xibaru faɲi rali mi i ra to, lɔxɔ
gbɛtɛ i sa xibaru faɲin naliyɛ, koni to i mi
a xalɛ, bayo mangana dii xɛmɛn bata faxa."
[21] Yowaba yi a fala Kusi kaana nde xa, a naxa,
"Siga, i naxan toxi, sa na fala mangan xa."
Kusi kaan yi a xinbi sin Yowaba bun ma, a
yi a gi. [22] Aximaasi, Sadɔki a dii xɛmɛn mɔn
yi a fala, a naxa, "Sese liga, tin, n fan xa n gi

Kusi kaan fɔxɔ ra." Yowaba yi a fala, a naxa,
"N ma diina, nanfera i waxi i gi feni? Na mi
findima xibaru fɲi ra i tan xa." 23 Aximaasi
mɔn yi a fala, a naxa, "Hali fefe liga, n waxi
n gi feni." Yowaba yi a fala a xa, a naxa,
"Awa, i gi!" Aximaasi yi a gi mini Yurudɛn
mɛrɛ yi kirani, a sa dangu Kusi kaan na.
24 Dawuda yi dɔxi dɛ firinne tagi. Kantan
muxun yi siga yinna xun tagi, a yi a yɛɛn
nasiga, a yi xɛmɛna nde kedenna to fɛ a
giyɛ. 25 Kantan muxun yi gbelegbele, a yi a
fala mangan xa. Mangan yi a yabi, a naxa,
"Xa a kedenna nan a ra, a fama xibaru fɲin
nan na." Na xɛraan yi masoma, 26 kantan
muxun mɔn yi muxu gbɛtɛ fan to gixi. A
gbelegbele dɛ kantanna ra, a naxa, "Mux-
una nde fan kedenna fama a giyɛ." Mangan
yi a fala, a naxa, "Na fan faan xibaru fɲin
nan na." 27 Kantan muxun yi a fala, a naxa,
"Muxu singen luxi alo Aximaasi na a ra,
Sadɔki a dii xɛmɛna." Mangan yi a fala, a
naxa, "Xɛmɛ fɲin nan a ra, a fama xibaru
fɲin nan na." 28 Aximaasi yi gbelegbele, a
yi a fala mangan xa, a naxa, "I nuwali." A
yi a xinbi sin mangan yɛtagi, a yɛtagin yi
lan bɔxɔn ma, a yi a fala, a naxa, "Barikan
bira Alatala xa, i ya Ala, naxan i yɛngɛ faane
soxi i yii, mangana, n kanna." 29 Mangan
yi a maxɔdin, a naxa, "Abisalomi yiyalan?"
Aximaasi yi a yabi, a naxa, "N tan i ya
walikɛɛn mayimaxa gbeen to nɛn Yowaba
nxu nun i ya walikɛna nde rafa waxatin
naxan yi, koni n mi yi a kolon fefe yi a ra."
30 Mangan yi a fala, a naxa, "I masiga, i ti
be." Aximaasi yi a masiga, a lu tixi. 31 Kusi
kaan fan yi fa. A yi a fala, a naxa, "Mangana,
n kanna, n baxi xibaru fɲin nan mɛdeyi,
bayo Alatala bata i ya kitin sa to. Naxanye yi
i yɛngɛma, a bata ne sa i sagoni." 32 Mangan
yi Kusi kaan maxɔdin, a naxa, "Sese mi
Abisalomi sɔtɔxi ba?" Kusi kaan yi a yabi,
a naxa, "Naxan na banxulanna sɔtɔxi, na
xa i yaxune birin sɔtɔ, e nun naxanye birin
murutɛxi i xili ma."

19

Dawuda yi a dii xɛmɛn wuga

1 Nayi, mangan yi kɔntɔfili, a yi te san-
gansoon kɔɛ ra taan yinna dɛɛn xun ma,
a lu wugɛ. A yi lu sigamatini, a falama, a
naxa, "N ma dii xɛmɛna Abisalomi! Hali n
tan yi faxa i funfuni nun. N ma dii xɛmɛna
Abisalomi, n ma dii xɛmɛna!" 2 E yi na
fala Yowaba xa, e naxa, "Mangan sunuxin
luma Abisalomi wugɛ." 3 Na lɔxɔn xunna
kenla yi masara sunun na sofane birin xa.
Bayo na lɔxɔni yamana a mɛ nɛn a mangan
sunuxi a dii xɛmɛna fe ra. 4 Na lɔxɔn yɛtɛni,
sofane luxunxin yi so taani alo sofa yagixin
naxanye e gixi yɛngɛni. 5 Mangan bata yi a
yɛtagin luxun, a gbelegbelema, a naxa, "N
ma dii xɛmɛna Abisalomi! Abisalomi, n ma
dii xɛmɛna, n ma dii xɛmɛna!" 6 Yowaba yi
so mangan konni, a yi a fala a xa, a naxa, "I
bata i ya walikɛne birin nayagi to, naxanye
i niin nakisixi, ɛ nun i ya dii xɛmɛne nun
i ya dii tɛmɛne nun i ya ɲaxanle nun i ya
konyi ɲaxanle birin. 7 I rafaxu naxanye ma,
i bata ne rafan, i rafan naxanye ma, i yi ne
rafaxu. Bayo i bata a yita to, a i ya gali
mangane nun i ya walikɛ tinxinxine, a ne
bɔtɛ mi i xa. N bata a to iki xa Abisalomi
yi lu a nii ra nun to, nxu tan birin yi faxa
na, na yi rafan i ma nun. 8 Nayi, keli, i mini,
i falan ti i ya walikɛne xa. Bayo n bata n
kɔlɔ Alatala yi, xa i mi mini muxu keden mi
luyɛ i fɔxɔ ra to kɔɛɛn na, na ɲaxuma ayi
nɛn dangu tɔrɔn na naxan birin bata liga
keli i foningeya waxatin ma han iki." 9 Nayi,
mangan yi keli, a dɔxɔ taan so dɛɛn na. E na
fala yamaan xa, e naxa, "Mangan dɔxi taan
so dɛɛn na." Yamaan birin yi fa mangan
yɛtagi. Na waxatini, Isirayila ganla tan bata
yi a gi. Birin bata yi siga e konni.

Dawuda xɛtɛ fena Yerusalɛn yi

10 Isirayila bɔnsɔnne birin nun yamaan
birin yi matandin tima, e naxa, "Mangan
bata en ba en yaxune yii, a tan nan en
nakisi Filisitine ma, iki a bata a gi yamanani
Abisalomi a fe ra. 11 Anu, en Abisalomi
naxan sugandixi a xa findi en ma mangan
na, na bata faxa. Nanfera nayi, ɛ mi Dawuda
xilima, ɛ yi a dɔxɔ mangan na?" 12 Manga
Dawuda yi xɛrane rasiga a faladeni saraxar-
aliin Sadɔki nun Abiyatari xa, a naxa, "Ɛ
falan ti Yuda fonne xa, ɛ naxa, 'Nanfera
ɛ luun dɔnxɛn na mangan naxɛtɛdeni a
manga banxini? Anu, n tan yɛtɛna Isirayila
kaane miriyane kolon. 13 Ngaxakedenmane
nan ɛ ra, en wuli keden, fasa keden. Nayi, ɛ
nama lu dɔnxɛn na xɛtɛdeni mangan ma.'
14 Ɛ mɔn xa a fala Amasa xa, ɛ naxa, 'I
ngaxakedenna xa mi n na ba? Xa n mi i findi
sofa kuntigin na habadan Yowaba ɲɔxɔni,

Ala xa n xa tɔrɔ gbeen sɔtɔ.' " [15] Dawudaa
falane yi Yuda muxune birin kɛnɛn, alo
muxu kedenna nan yi e ra, e xɛraan nasiga
a faladeni mangan xa, e naxa, "Ɛ nun i ya
walikɛne birin xa xɛtɛ be."

[16] Mangan yi xɛtɛ han Yurudɛn baani,
Yuda kaane yi siga Giligali yi alogo e xa sa
mangan nalan, e yi a ragidi Yurudɛn baani.
[17] Gera, Bunyamin kaan naxan keli Baxurin
taani, na dii xɛmɛn Simeyi yi na, na yi a
mafura e nun Yuda muxune yi godo Manga
Dawuda ralandeni. [18] Bunyamin kaan muxu
wuli keden yi biraxi a fɔxɔ ra, Siba fan
naxan yi walima Sɔli a denbayaan xa, e
nun a dii xɛmɛ fu nun suulunne nun a
walikɛ mɔxɔɲɛne. Ne yi fa Yurudɛn baan
dɛ mangan yɛɛ ra. [19] Kunkibane yi fa alogo
e xa mangana denbayaan xali e nun naxan
na mangan kɛnɛn. Na to yelin Yurudɛn
baan gidɛ, Geraa dii Simeyi yi bira mangan
yɛtagi. [20] A yi a fala mangan xa, a naxa,
"Mangan nama n suxu n hakɛn na. N
tan i ya walikɛɛn hakɛn naxan liga i ra
i mini lɔxɔni Yerusalɛn yi, ɲinan na xɔn,
i tan mangana. [21] Mangana, n kanna, n
na a kolon a n bata yulubin liga, koni i
bata a to to, n singe nan faxi i ralandeni
Yusufu bɔnsɔnna muxune birin yɛɛ ra."
[22] Nayi, Abisayi, Seruyaa dii xɛmɛn yi falan
tongo, a yi a fala, a naxa, "Simeyi mi lan
a faxa ba, a to Alatalaa muxu sugandixin
dangaxi?" [23] Koni Dawuda yi a fala Abisayi
nun a xunyɛn Yowaba xa, a naxa, "Seruyaa
dii xɛmɛne, ɛ gbee biran nanse yi? Nanfera
iki, ɛ n matandima? N mi waxi Isirayila kaa
yo xa faxa to, n laxi a ra a n tan nan Isirayila
mangan na to." [24] Mangan yi a fala Simeyi
xa, a naxa, "I mi faxama." Mangan yi a kɔlɔ
a xa.

[25] Mefiboseti, Sɔli a dii xɛmɛn fan fa nɛn
mangan nalandeni. A munma yi a sanne
maxa, a mi a dɛ xabene bi, a mi a dugine xa,
xabu mangan siga lɔxɔni han a xɛtɛ lɔxɔni
bɔɲɛ xunbenli. [26] A to siga mangan yɛtagi
keli Yerusalɛn yi, na yi a maxɔdin, a naxa,
"Mefiboseti nanfera i mi sigaxi n fɔxɔ ra?"
[27] A yi a yabi, a naxa, "Mangana, n kanna, n
ma walikɛɛn nan n yanfaxi, bayo n tan i ya
walikɛna a fala nɛn, a naxa, 'N nan n ma so-
fanli tɔnma nɛn, n te a fari nxu nun mangan
yi siga. Bayo sankalatɔɔn nan i ya walikɛɛn
na.' [28] Koni, a bata sa n tan i ya walikɛɛn
mafala n kanna xa. Nayi, mangana, i luxi
nɛn alo Alaa malekana. Naxan nafan i ma,
na liga. [29] Bayo muxun naxanye birin n fafe
a denbayani, mangan yi lan nun a ne faxa,
n kanna, hali na birin, i bata naxanye dɛge
tabanla ra i bata n tan i ya walikɛɛn basan
ne ra. N fe tinxinxin mundun ligaxi n yi n
kanna mafan?" [30] Mangan yi a fala a xa, a
naxa, "Nanfera i mɔn falan tima? N bata a
ragidi a i tan nun Siba xa bɔxɔne yitaxun."
[31] Nayi, Mefiboseti yi a fala mangan xa, a
naxa, "A xa a birin tongo, amasɔtɔ n kanna,
mangan bata so a banxini bɔɲɛ xunbenli."

[32] Barasilayi, naxan yi kelixi Rogelimi
taani Galadi yamanani, na fan godo nɛn
Yurudɛn baani, e nun mangan yi gidi, a fan
xɛtɛ nɛn a fɔxɔ ra baan kidi ma. [33] Fonna nan
yi a ra naxan bata yi ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ
sɔtɔ, nafulu kan gbee nan yi a ra, a tan
nan yi mangan baloma, a yi Maxanayin
taani waxatin naxan yi. [34] Mangan yi a
fala Barasilayi xa, a naxa, "Fa n fɔxɔ ra
Yerusalɛn yi, n nan n yengi dɔxɛ i xɔn ma."
[35] Koni, Barasilayi yi mangan yabi, a naxa,
"N mɔn ɲɛɛ yoli sɔtɛ alogo nxu nun mangan
xa te nxu bode xɔn Yerusalɛn yi? [36] To n bata
fori ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ. N nɔɛ a faɲin
nun a ɲaxin kolonɲɛ ba, n donseen naxan
donma, n yi a min, n mi fa nɔɛ na ɲaxunna
kolonɲɛ, hanma xɛmɛne nun ɲaxanle sigi
sa xuina. Nanfera n findɛ goronna ra i xun
ma? [37] I ya walikɛɛn sigama nɛn i fɔxɔ ra
ndedi Yurudɛn baan kidi ma. Koni nanfera
mangana, i n saranna fima maani ito ra?
[38] Nayi, a lu n xa xɛtɛ n ma taani, n sa faxa
n baba nun nna gaburun dɛxɔn ma. Koni
a mato, n ma dii xɛmɛn Kimihami ni i ra, a
tan nan sigama i fɔxɔ ra, naxan na i kɛnɛn,
i yi na liga a ra." [39] Mangan yi a fala, a naxa,
"Kimihami xa fa n fɔxɔ ra, naxan nafan a
ma, n na a ligɛ a xa, i na wa naxan yo xɔn
ma n tan yii, n na ligɛ i xa." [40] Yamaan birin
to Yurudɛn baani gidi, mangan fan yi gidi,
mangan yi Barasilayi sunbu, a duba a xa,
Barasilayi yi xɛtɛ a konni. [41] Mangan yi siga
Giligali binni, Kimihami yi biraxi a fɔxɔ ra.

Yuda yamaan birin nun Isirayila yamaan
fɔxɔ kedenna bata yi mangan nagidi Yu-
rudɛn baani. [42] Koni Isirayila muxune yi
fa mangan fɛma, e yi a fala a xa, e naxa,
"Nanfera nxu ngaxakedenne Yuda kaane
i ragidixi Yurudɛn baani, ɛ nun i ya den-
bayana, anu i ya sofane birin yi i fɔxɔ ra?"

43 Yuda muxune birin yi Isirayila muxune
yabi, e naxa, “Bayo nxu barin maso mangan
na ɛ xa. Nanfera ɛ xɔlɔn na ra? Mangan nan
nxu dɛgema ba? Hanma a seen nan fixi nxu
ma?” 44 Isirayila muxune yi Yuda muxune
yabi, e naxa, “Nxu gbeen nan mangan na
sanɲa ma fu, nxu gbeen nan Dawuda ra
dangu ɛ ra. Nanara, ɛ nxu raɲaxuxi? Nxu
singe mi yi a fala a en ma mangan xa xɛtɛ
ba?” Koni Yuda muxune yi falan ti a ɲaxin
na dangu Isirayila muxune ra.

20

Seeba yi murutɛ Dawuda xili ma

1 Xɛmɛ fuyantenna nde yi Giligali yi, a
xili Seeba, Bikiri a dii xɛmɛna, Bunyamin
kaana. Na yi xɔtaan fe, a gbelegbele, a naxa,
“Sese mi en nun Dawuda tagi.
En nun Yese a dii xɛmɛni ito mi malanxi
sese ma.
Isirayila kaane,
birin xa siga a kon yi.”
2 Nayi, Isirayila kaane yi xɛtɛ Dawuda
fɔxɔ ra, e bira Seeba fɔxɔ ra, Bikiri a dii
xɛmɛna. Koni, Yuda muxune yi lu e man-
gan fɔxɔ ra, e yi sa a mati keli Yurudɛn baani
siga han Yerusalɛn yi.
3 Dawuda yi so a banxini Yerusalɛn yi.
Mangan yi a konyi ɲaxalan fune tongo a
naxanye lu banxin kantandeni. A yi e
lu banxina nde kui naxan yi makantanxi
ki faɲi, koni e mi fa kafu sɔnɔn, e yi lu
ramaraxi han e sayaan lɔxɔni, e lu alo kaɲa
gilɛne.
4 Mangan yi a fala Amasa xa, a naxa,
“Yuda sofane maxili, ɛ birin xa fa be yi
benun soge saxan.” 5 Amasa yi sa na ya-
marin liga, koni mangan lɔxɔn naxan saxi
a xa, a yi na radangu. 6 Nayi, Dawuda yi
a fala Abisayi xa, a naxa, “Seeba, Bikiri
a dii xɛmɛn fe ɲaxin ligama en na nɛn
dangu Abisalomi ra. I tan yɛtɛɛn xa i kanna
walikɛne tongo, i yi Seeba sagatan, alogo a
nama taa makantanxine li, a lɔ ayi e ma.”
7 Yowabaa muxune yi bira Abisayi fɔxɔ ra
e nun Keretine nun Pɛlɛtine, e nun sofane
birin. E birin yi mini Yerusalɛn yi alogo e
xa Seeba sagatan, Bikiri a dii xɛmɛna.
8 E to Gabayon gɛmɛ gbeen yiren li,
Amasa yi fa e yɛɛ ra. Yowaba yi maxidixi
a sofa dugine yi, e nun a tagixidina, silan-
fanna yi singanxi naxan na a tɛɛni. Yowaba
yi masoma waxatin naxan yi, silanfanna yi
ba fɔlɔ a tɛɛni. 9 Yowaba yi a fala Amasa xa,
a naxa, “Ngaxakedenna, i yiyalan?” A yi
Amasa dɛ xaben suxu a yiifanna ra alo a yi a
sunbuma nɛn. 10 Silanfanna naxan yi sɔtɔxi
Yowaba kɔmɛnna ma, Amasa mi a yengi lu
na xɔn ma. Yowaba yi a sɔxɔn a kuini na ra.
Amasa fudi lutine yi sa bɔxɔni, Yowaba mi
fa a yɛɛ firinden sin a ma, a yi faxa. Yowaba
nun a tada Abisayi yi keli Seeba xili ma,
Bikiri a dii xɛmɛna.
11 Yowabaa sofa keden yi lu tixi Amasa
binbin dɛxɔn, a naxa, “Ndee Yowaba nun
Dawuda a fe yi? Ne xa bira Yowaba fɔxɔ ra.”
12 Na waxatini, Amasa bata yi a makutukutu
a wunli kira tagini. Sofaan yi a rakɔrɔsi, a yi
a to birin tixi na. Nayi, a yi Amasa binbin ba
kiraan xɔn, a sa a sa xɛɛn ma, a dugin so a
xun na. 13 A to a ba kiraan xɔn, birin yi bira
Yowaba fɔxɔ ra, alogo e xa siga Bikiri a dii
xɛmɛn Seeba xili ma.

Seeba raɲanna

14 Yowaba yi Isirayila bɔnsɔnne yamanan
birin yigidi a sa Abeli-Beti-Maka taan li.
Berimi kaane birin yi e malan, e bira a
fɔxɔ ra. 15 Yowaba nun a ganla yi Abeli-
Beti-Maka taan yɛngɛ, bayo Seeba yi na
nin, e yi gbingbinna nde rate taan yinna
xɔn. E yi lu yinna dinɲɛ alogo a xa bira.
16 Ɲaxalan xaxilimana nde yi na taani, na
yi gbelegbele, a naxa, “N bata ɛ mafan! Ɛ
tuli mati! Ɛ tuli mati! Ɛ a fala Yowaba xa
a xa fa han be, n waxi falan ti feni a xa.”
17 Yowaba yi a maso, ɲaxanla yi a maxɔdin,
a naxa, “Yowaba nan i tan na ba?” A yi
a yabi, a naxa, “Ɔn, n tan nan yati a ra.”
Ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, “Nba, i tuli
mati n fala xuiin na.” Yowaba yi a yabi, a
naxa, “N tuli matixi.” 18 Nayi, ɲaxanla yi
a fala, a naxa, “A fɔlɔni, muxune yi darixi
a falɛ nɛn, e naxa, ‘En maxɔdinna ti Abeli
taani, en hayun fanma nɛn.’ 19 Nxɔ taan taa
bɔɲɛ xunbelixine nun taa tinxinxine nan yɛ
Isirayila yi, koni i tan waxi na taan kala feen
nin Isirayila yi, naxan findixi munanfan taa
gbeen na Isirayila yi. Nanfera naxan Alatala
gbeen na, i waxi na kala feni?” 20 Yowaba yi
a yabi, a naxa, “N ma miriyaan makuya na
ra, sese kala fe mi n kui, hanma n yi sena
nde raxɔri. 21 Na fe mi a ra mumɛ! Koni,
xɛmɛna nde be, naxan sa kelixi Efirami geya
yireni, a xili Seeba, Bikiri a dii xɛmɛna. Na

bata murutɛ Manga Dawuda xili ma. Ɛ a keden peen yiiba n xa. Nayi, n ganla bama nɛn taan dɛ ra." Ɲaxanla yi a fala Yowaba xa, a naxa, "Awa, nxu a xunna wolima i ma nɛn yinna fari ma." 22 Naxanla yi sa falan ti taan muxune birin xa a xaxilimayani, e yi Bikiri a dii xɛmɛn Seeba xunna bolon a dɛ, e yi a woli Yowaba ma. Yowaba yi xɔtaan fe, sofane yi e masiga taan na, birin yi siga e konne yi. Nayi, Yowaba yi xɛtɛ Yerusalɛn yi mangan fɛma.

Dawudaa kuntigine fe

23 Yowaba yi Isirayila ganle birin yamarima nɛn Isirayila yi. Bɛnaya, Yehoyadaa dii xɛmɛn nan yi Keretine nun Pɛlɛtine xun na. 24 Adoran nan yi karahan wanle xunna ra, e nun Yosafati, Axiludu a dii xɛmɛn nan yi mangana yenla ra. 25 Sɛbɛli tiin nan yi Sewa tan na. Saraxaraliin nan yi Sadɔki nun Abiyatari ra. 26 Dawudaa saraxaralina nde nan yi Ira fan na, naxan yi kelixi Yayiri xabilani.

21

Ɲɛɛ saxan kamɛna fe

1 Dawudaa mangayaan waxatini, ɲɛɛ saxan kamɛn yi so. Dawuda yi Alatala maxɔdin. Ala yi a yabi, a naxa, "Na ligaxi Sɔli nun a denbayana muxu faxan nan ma fe ra, e to Gabayon kaane faxa." 2 Mangan yi Gabayon kaane xili alogo a xa falan ti e xa. Isirayila bɔnsɔnna muxu mi yi Gabayon kaane ra, koni Amorine muxu dɔnxɛne nan yi e ra. Isirayila kaane bata yi e niin nakisin layirin tongo e xa. Koni hali na, Sɔli yi kataxi e faxa feen na bayo Isirayila nun Yuda yɛɛ rasigan xɔnla yi a ma.

3 Dawuda yi Gabayon kaane maxɔdin, a naxa, "N xa nanse liga ɛ xa? Kalan naxan tixi ɛ nɔɛ na yitɔnɲɛ di alogo ɛ xa duba Alatalaa yamaan xa?" 4 Gabayon kaane yi a yabi, e naxa, "Yɛngɛn naxan nxu nun Sɔli nun a denbayaan tagi, gbetin xa mi na yitɔnma, hanma xɛmana. Anu, a mi lan nxu yi muxun faxa Isirayila yi." Nayi, mangan yi a fala, a naxa, "Naxan xɔli ɛ ma, ɛ na fala n xa, n xa na liga ɛ xa." 5 E yi mangan yabi, e naxa, "Bayo xɛmɛni ito yi waxi nxu halagi feni, a bata yi a nata nun, a xa nxu halagi, a yi nxu raxɔri Isirayila bɔxɔn ma. 6 Nayi, ɛ a bɔnsɔnna muxu solofere so nxu yii, nxu xa e singan Alatala yɛtagi Gabayon taani, Sɔli yi dɔxi taan naxan yi, Alatala mangan naxan sugandixi." Mangan yi a fala e xa, a naxa, "N na a soma ɛ yii nɛn." 7 Mangan yi Mefiboseti ratanga, Yonatan ma dii xɛmɛna, Sɔli mamandenna, bayo Dawuda bata yi layirin xidi e nun Yonatan tagi Alatala xinli. 8 Koni, mangan yi Ayaa dii tɛmɛn Risipaa dii firinne, Aramoni nun Mefiboseti tongo, a naxanye bari Sɔli ma. A mɔn yi Sɔli a dii tɛmɛn Mikali a dii xɛmɛ suulunne tongo, a naxanye bari Barasilayi a diina Adiriyɛli ma, Abeli-Mehola kaana. 9 E yi e so Gabayon kaane yii, ne yi e singan geyaan fari Alatala yɛtagi. Na muxu soloferene birin yi faxa sanɲa ma kedenni. E e faxa funde xaba lɔxɔ singen nin.

10 Risipa, Ayaa dii tɛmɛn yi bɛnbɛnla tongo, a yi a sa fanyen ma a yɛtɛ xa. Keli se xaban fɔlɔn ma han tule igen yi bira bɔxɔni, a xɔline kedima yanyin na, a subene kedi kɔɛɛn na alogo e nama dɔxɔ e binbine ma. 11 Risipa, Ayaa dii tɛmɛna, Sɔli a konyi ɲaxanla naxan naba, e sa na fala Dawuda xa.

12 Nayi, Dawuda yi sa Sɔli nun a dii xɛmɛn Yonatan xɔnne maxili Yabɛsi kaane ra Galadi yamanani, naxanye bata yi e ba e funfuni Beti-San yi, Filisitine e singan dɛnaxan yi e Sɔli nɔ waxatin naxan yi Gilibowa yi. 13 Dawuda yi Sɔli nun Yonatan xɔnne tongo Yabɛsi yi. Muxu soloferen naxanye singan, e yi ne fan xɔnne malan. 14 E sa Sɔli nun a dii xɛmɛn Yonatan xɔnne maluxun Bunyamin yamanani Sela yi, Kisu gaburun na, Sɔli fafe. Mangan yamarin naxanye birin fi, e yi ne birin liga. Na xanbi ra, Ala yi hinan yamanan na.

Yɛngɛn Filisitine xili ma
Taruxune Singen 20.4-8

15 Filisitine mɔn yi Isirayila yɛngɛ. Dawuda nun a walikɛne yi godo, e yi Filisitine yɛngɛ. Xadanna yi so Dawuda fatini. 16 Isebi-Benobi, Refa* yixɛtɛna nde yi a nata a xa Dawuda faxa. Silanfan nɛnɛn yi singanxi a tagi xidin na e nun sulan yi tanban naxan ɲɔɛ ra naxan binyan yi danguɛ kilo saxan na. 17 Koni, Abisayi, Seruyaa dii xɛmɛn yi fa Manga Dawuda mali, a na Filisitin faxa. Nayi, Dawudaa muxune yi e kɔlɔ, e naxa, "I mi fa sigama

* 21:16: yi findixi muxu kuyene bɔnsɔnna benban nan na.

nxu fɔxɔ ra yɛngɛni, alogo mangayaan
nama ba Isirayila yi.”
18 Na xanbi ra, yɛngɛn mɔn yi keli Gobi yi
Filisitine xili ma. Nayi, Xusa kaan Sibekayi
yi Safi faxa, Refa yixɛtɛna nde nan yi na ra.
19 Yɛngɛ gbɛtɛ mɔn yi keli Gobi taani
Filisitine xili ma. Bɛtɛlɛmi kaan Yari a diina
Elexanan yi Gati kaan Goliyati faxa, naxan
ma tanba yi gbo alo gbindonna.
20 Yɛngɛ gbɛtɛ mɔn yi keli Gati taani.
Mɛnni, xɛmɛ kuyena nde yi na, naxan yii
soli sennin nun san soli sennin kan yi a
ra, e birin malanxina mɔxɔɲɛn nun naanin.
Refa yixɛtɛn nan yi na fan na. 21 A yi Isir-
ayila kaane konbi. Dawuda tada Simeyaa
dii xɛmɛn Yonatan yi a faxa. 22 Na sofa
naaninna naxanye yi kelixi Gati taani Refa
bɔnsɔnni, Dawuda nun a sofane yi ne birin
faxa.

22

1 Dawuda bɛtini ito ba Alatala nan xa, Ala
to a ba a yaxune birin yii e nun Sɔli yii.
2 A yi a fala, a naxa,
Alatala nan n ma fanyen na,
n ma yinna, n natanga muxuna.
3 N ma Ala nan n ma gɛmɛ gbeen na,
n na n luxunma naxan kui.
A tan nan n yɛ masansan wure lefaan na,
e nun marakisi tiina
naxan luxi
alo n ma faran makantanxina,
n nakisidena.
A tan nan n xunbama gbaloni.
4 Tantunna Alatala xa!
N na a xili,
a yi n nakisi n yaxune ma.
5 Sayaan bata yi a xunfanna radin n xunna
ma
alo fɔxɔ igena,
a yi n magaxuma
alo baan xaɲɛxina.
6 Sayaan bata yi n nabilin a yɔlɔnxɔnne ra.
A a lutine rati n yɛɛ ra.

7 N ma tɔrɔni,
n na Alatala xili nɛn,
n yi n xui ramini n ma Ala ma.
A yi n xuiin mɛ a Batu Banxini,
a yi a tuli mati n gbelegbele xuiin na.
8 Nanara, bɔxɔn yi maxa.
Kuyen bun tiine yi yigisan,
e xuruxurun Ala xɔlɔn bun.
9 Tutun yi mini a ɲɔɛni.
Halagi ti tɛɛ dɛgɛn nun tɛɛ wolonne yi mini
a dɛ.
10 Ala yi kuyen nafulunɲɛ ayi
alo kɔlimɔna, a yi godo,
kunda yidimixina a sanne bun.
11 A te maleka gubugubu kanna fari,
a tugan xulɛn,
a siga foyeni.
12 A yi a luxun dimini,
naxan nabilinxi kunda gbeen na,
a yi yidimixi alo ige tilinxina.
13 Kɛnɛn gbeen yi minima a yɛɛ ra,
tɛɛ dɛgɛn yi minima naxan yi.
14 Alatala yi a kuye sarinna xuiin namini
kore,
Kore Xɔnna Ala xuiin yi mɛ.
15 A yi a xalimakunle woli a yaxune ma,
a yi e raxuya ayi.
A yi galanna ragodo e ma,
e birin yi e gi.
16 Alatala to a kɔnkɔ e ma,
a xɔlɔn to keli alo foye gbeena,
fɔxɔ igen xɔnna yi mini kɛnɛnni
bɔxɔn bunna yi to.

17 Ala yi a yiini bandun keli kore,
a n suxu,
a yi n ba igen tilinxi yireni.
18 A yi n xunba n yaxu sɛnbɛmane ma,
e nun n yɛngɛ faan naxanye yi maxɔdɔxɔ n
xa.
19 E n yɛngɛ nɛn,
n yi tɔrɔxi waxatin naxan yi,
koni Alatala yi n mali.
20 A n ba nɛn gbaloni,
a yi n xɔrɔya,
a yi n nakisi
bayo n nafan a ma.

21 Alatala yi n kɔntɔnna fi n ma
bayo n bata tinxinɲɛ ayi a yɛɛ ra yi,
a n kɔntɔnna fi n ma
lan n yiine sariɲanna ma.
22 Bayo n bata lu Alatalaa kirane xɔn ma,
n mi n makuyaxi n ma Ala ra
alo muxu ɲaxine.

23 N bata a sariyane birin suxu,
n mi tondixi a tɔnne suxɛ.
24 N bata n yɛtɛ ratanga hakɛn ma,
fɛ yo mi n na a yɛɛ ra yi.
25 Nanara, Alatala yi n kɔntɔnna fi n ma,
bayo n bata tinxinɲɛ ayi a yɛɛ ra yi,
n yiine sariɲanxi a yɛɛ ra yi.

26 Naxan na tinxinɲɛ ayi,
i ya tinxinyaan yitama nɛn na ra.
Fɛ mi naxan na,
i ya fɛtareyaan yitama nɛn na ra.
27 Naxan na sariɲanɲɛ ayi,
i ya sariɲanna yitama nɛn na ra.
Koni naxan yidɔxi,
i na suxu kiin kolon.
28 Bayo i tan nan yiigelitɔne rakisima,
i mɔn yi wasodene fe ragodo.
29 Alatala, i tan nan n ma kɛnɛnna ra.
I tan nan n ma dimini yalanma, Alatala.
30 En birin nɛma a ra,
n ganla yɛngɛma nɛn,
nxu nun n ma Ala nɛma a ra,
n tuganma nɛn yinna xun ma.

31 Alaa kirane kamalixi feu!
Alatalaa falane tinxin.
Naxanye na e luxun a yi,
a ne kantanma nɛn
alo yɛ masansan wure lefana e yɛɛ ma.
32 Nde gbɛtɛ Ala ra,
ba Alatala ra?
Nde en ma fanyen xɔdɛxɛn na,
ba en ma Ala ra?
33 Ala nan n makantanma fangani,
a tan nan kira kamalixin yitama n na.
34 A tan nan n naxulunma ayi mafurɛn
alo wondene,
a n nate geyane fari.
35 A bata n maxaran yɛngɛn ma,
nanara n nɔxi sulan xali xɔdɛxɛn bandunɲɛ.

36 I bata n nakisi
alo wure lefa yɛ masansanna,
i ya fanna n sɛnbɛn gboma ayi.
37 I bata kira gbeeni tɔn n xa
alogo n nama bira.
38 N bata bira n yaxune fɔxɔ ra,
n yi e halagi.
N mi tinxi xɛtɛ e fɔxɔ ra
fɔ n na e raxɔri.
39 N na e raxɔri nɛn,
n yi e yibutuxun,
e mi fa kelima sɔnɔn,
e yi bira n sanna bun ma.
40 I sɛnbɛn soma n yii yɛngɛ so feen nan na,
i n yaxune xinbi sin n bun ma.
41 I n yaxune ragima n yɛɛ ra,
naxanye yi n naɲaxuxi,
n ne halagi.
42 E gbelegbelema malina fe ra,
koni e mi marakisima yo sɔtɔma,
E Alatala xilima,
koni a mi e yabima.
43 N na e yilunburunma nɛn
alo gbangbanna,
foyen sigama naxan na.
N na e yibɔma nɛn,
n yi e yibodon
alo bɛndɛna kiraan xɔn.

44 I n natangama yama murutɛxin ma,
i yi n findi siyane xunna ra.
N mi muxun naxanye kolon,
n nɔɔn sɔtɔma ne xun na.
45 Xɔɲɛne n matɔxɔma,
n nɛɛn fa falan ti tun,
e bata n xuiin suxu.
46 E yii xudi tuma ayi,
e fa xuruxurunɲɛ,
sa keli e yinne kui.

47 Alatala na!
Tantunna xa fi n natangamaan ma!
N nakisimana Ala xa batu!
48 Ala nan n gbeeɲɔxɔ tiin na,
naxan siyane sama n ma nɔɔn bun ma.
49 A n natangama n yaxune ma.
I xunnayerenna fima n ma
n yaxune xun na,
i yi n ba gbalotɔne yii.

50 Nanara, n na i tantunma siyane tagi.
Alatala, n yi i xinla binya bɛtini.
51 A nɔ gbeene fima nɛn a mangan ma.
A yi a hinanna yita a muxu sugandixin na,
Dawuda nun a yixɛtɛne han habadan.

23

Dawudaa fala dɔnxɛne

1 Dawudaa fala dɔnxɛne nan itoe ra.
Dawudaa falane ni itoe ra,
Yese a dii xɛmɛna,
xɛmɛ tide kan gbeena falane,
Yaxubaa Ala naxan masusanxi
mangayaan xili yi,
e nun Isirayilaa bɛti ba faɲina.

2 "Alatalaa Nii Sariɲanxin falan tixi
n tan nan xɔn,
a falan soma n tan nan dɛ.
3 Isirayilaa Ala bata falan ti,
Ala, Isirayila kantan fanyen bata a fala n xa, a naxa,
'Mangan naxan na lu muxune xun na tinxinni,
Ala yɛɛragaxuni,

4 na kanna luxi nɛn
alo xɔtɔnna kɛnɛnna,
sogen na te xɔtɔnni
kunda yo mi na,
fata a wuyenna ra,
sansine minima nɛn bɔxɔn ma tulen fa xanbini.'

5 A mato, Ala naxan nabaxi n ma denbayaan xa,
a bata habadan layirin xidi n xa,
a naxan xidixi sariyane xɔn
naxanye a makantanma.
Yɛyɛ a xunnayerenna fima n ma,
a yi n ma fe ragidixine rakamali.
6 Koni fuyantenne birin luxi nɛn,
alo wudi ɲali kanna
naxan nawolima ayi,
muxu yo mi e tongɛ a yiin na.
7 Muxun naxan nɛma a yiin dinɲɛ e ra,
na kanna wuren nan nawalima
hanma tanba wudi daxina,
e birin yi gan, e halagi sa!"

Dawudaa sofa wɛkilɛxine fe
Taruxune Singen 11.10-47

8 Dawudaa sofa wɛkilɛxine xinle ni itoe ra: Yosebi-Basebeti Takemɔni kaana, a yi Dawuda kantan muxu sofa faɲine nan yɛ. A mɔn yi xili Adino Esini kaana, a tan nan muxu kɛmɛ solomasɛxɛ faxa tanban na yɛngɛ kedenni.

9 A firinden findi Axoxi xabilan muxuna nde Dodo a diina Eleyasari nan na. A yi sofa wɛkilɛxi saxanne yɛ Dawuda fɔxɔ ra, naxanye e dɛ ɲaxu Filisitine ma naxanye yi malanxi yɛngɛ so xinla ma. Isirayila sofa ganla yi xɛtɛ xanbin na geyane fari, 10 koni Eleyasari a sɔbɛ so nɛn, a lu Filisitine faxɛ han xadanna yi xiin naso a yiini silanfanna fɛɛn ma. Na lɔxɔni, Alatala yi xunnayeren gbeen fi Isirayila ma. Sofaan bonne yi faxi faxa muxune seene nan tun tongodeyi Eleyasari fɔxɔ ra.

11 Harara kaana Xage a dii xɛmɛn Sama fan yi na. Filisitine bata yi e malan Lehi yi, toge xɛɛna nde ma. Isirayila sofa ganla yi e gi Filisitine bun ma. 12 Koni, Sama yi lu tixi xɛɛn tagi, a yi xɛtɛ a Filisitine yɛngɛ. Alatala yi xunnayeren gbeen fi Isirayila ma.

13 Lɔxɔna nde, murutu xaba waxatini, kuntigi tonge saxanne muxu saxan yi godo Dawuda fɛma Adulan faranna ra. Filisiti ganla yi malanxi Refa lanbanni waxatin naxan yi. 14 Dawuda yi a yire makantanxi faɲini waxatin naxan yi, Filisiti ganla nde yi Bɛtɛlɛmi yi.

15 Dawuda yi a waxɔn feen fala, a naxa, "Ige ramara yinla naxan Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na, nde nɔɛ fɛ na igen na, a fa a so n yii, n yi n min?" 16 Nayi, na sofa wɛkilɛxi saxanne yi so fangani Filisitine daaxadeni. E sa igen ba ige ramara yinla ra Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na. E yi a xali Dawuda xɔn, koni mangan yi tondi a minɲɛ, a yi a bɔxɔn saraxan na Alatala yɛtagi. 17 A yi a fala, a naxa, "Alatala, gbalon na a ra n xa, xa n igeni ito min. A luxi nɛn alo muxune wunla, naxanye sigaxi igeni ito badeni, e lu sayaan dɛ!" Nayi, a tondi a minɲɛ. Na sofa wɛkilɛxi gbee saxanne na nan liga.

18 Abisayi, Yowaba tada, Seruyaa dii xɛmɛn yi Dawuda makantan sofa kɛndɛne nan yɛ. A tan nan muxu kɛmɛ saxanna faxa a tanban na lɔxɔ kedenni. A fan yi xinla sɔtɔ alo na muxu saxanne. 19 A xunnayeren gbeen sɔtɔ nɛn dangu bonne ra. A yi findi muxu saxanne kuntigin na, koni a mi yi e yɛ.

20 Bɛnaya, Kabaseeli kaana, Yehoyadaa dii xɛmɛna, sofa wɛkilɛxi gbee nan yi na ra, naxan kabanako fe wali wuyaxi kɛ. A tan nan Moyaba sofa wɛkilɛxi firinne faxa. Lɔxɔna nde, xunbeli gbeen yi godon waxatin naxan yi, a tan nan mɔn godo ige ramara yinla ra, a yi yatan faxa. 21 A tan nan mɔn Misiran sofa gbee magaxuxina nde faxa, tanban yi naxan yii. Bɛnaya yi godo a fɔxɔ ra gbengbetenna ra a yii, a yi a tanban ba a yii, a yi a faxa a ra. 22 Bɛnaya, Yehoyadaa dii xɛmɛn na nan liga. A yi xinla sɔtɔ alo sofa wɛkilɛxi saxan singene. 23 A yi binye gbeen sɔtɔ dangu sofa tonge saxanne ra, koni a mi yi sofa muxu saxan singene yɛ. Dawuda yi a findi a kantan muxu sofa tonge saxanne kuntigin na.

24 Muxuni itoe fan yi na muxu tonge saxan ganla yɛ:
Asahɛli, Yowaba tada,
Elexanan, Dodo Bɛtɛlɛmi kaana dii xɛmɛna,
25 Sama nun Elika, Harodi kaane,
26 Xɛlɛsi, Paliti kaana,
Ikɛsi a dii xɛmɛna Ira, Tekowa kaana,
27 Abiyeseri, Anatɔti kaana,
Mebunnayi, Xusa kaana,
28 Salamɔn, Axoxi xabilan muxuna,
Maharayi Netofa kaana,

[29] Xɛlɛbi, Banaha Netofa kaana dii xɛmɛna,
Itayi, Bunyamin kaana keli Gibeya yi, Ribayi
a dii xɛmɛna,
[30] Bɛnaya, Piraton kaana,
Hidayi, keli Gaasa baa yireni,
[31] Abi-Alabon, Aruba kaana,
Asamawɛti, Baxurin kaana,
[32] Eliyaba, Saalabon kaana,
Yasen ma diina nde, Yonatan,
[33] Sama, Harara kaana,
Axiyama, Sarari Harara kaana dii xɛmɛna,
[34] Elifeleti, Axasibayi a dii xɛmɛna,
Maka taa kaana nde mamandenna,
Eliyami, Giloha kaana Axitofeli a dii
xɛmɛna,
[35] Xesirayi, Karemele kaana,
Paarayi, Araba kaana,
[36] Yigali, Natan Soba kaana dii xɛmɛna,
Bani, Gadi bɔnsɔnna muxuna nde,
[37] Amonin Sɛlɛki nun
Beroti kaan Naxarayi,
naxan yi Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba a yɛngɛ
so seene maxalima nun
[38] Ira nun Garɛbi, Yitiri xabilan muxune,
[39] e nun Yuriya, Xiti kaana.

E birin malanxina muxu tonge saxan e nun solofere.

24

Dawuda yi Isirayila yamaan yatɛ

[1] Alatala mɔn yi xɔlɔ Isirayila kaane ma. A yi Dawuda radin e xili ma, a yi a fala, a naxa, "Siga, Isirayila nun Yuda muxune yatɛ."

[2] Nayi, mangan yi a fala sofa kuntigin Yowaba xa, naxan yi a fɛma, a naxa, "Sa Isirayila bɔxɔn birin yisiga keli Dan ma han sa dɔxɔ Bɛriseba ra. Yamaan xa yatɛ, bayo n waxi muxune yatɛn kolon feni." [3] Yowaba yi mangan yabi, a naxa, "Mangana, Alatala i ya Ala xa yamaan nawuya ayi dɔxɔde kɛmɛ, n kanna yɛɛne yi a to. Koni nanfera, n kanna, i waxi na liga feni?" [4] Koni mangan yi kankan a yamarin ma dangu Yowaba nun kuntigi gbeene gbeen na, e yi mini, e yi Isirayila yamaan yatɛ. [5] E yi Yurudɛn baan gidi, e sa a fɔlɔ Aroyeri taan ma e nun taan naxan baan dɛ, dangu Gadi yi, siga Yaasɛri binni. [6] E siga Galadi yamanan nun Kadesi yi Xiti yamanani. E siga Dan yi e nun Sidɔn nabilinne. [7] E siga Tire taa rakantanxini, e nun Xiwine nun Kanan kaane taane birin yi. E sa a raŋan Yuda yiifari fɔxɔn ma Bɛriseba yi. [8] E yi yamanan birin yisiga na kiini, kike solomanaanin xi mɔxɔŋɛ, e sa Yerusalɛn li. [9] Yowaba yi yamaan yatɛn xasabin so mangan yii: Xɛmɛ wuli kɛmɛ solomasɛxɛ yi Isirayila yi naxanye yi nɔɛ yɛngɛn soɛ, wuli kɛmɛ suulun Yuda yi.

Dawudaa yulubin yi saran a ra

[10] Dawuda bɔŋɛn yi raŋaxu a ma a yelin xanbini yamaan yatɛ. Dawuda yi a fala Alatala xa, a naxa, "N yulubi gbeen nan ligaxi ito ra. Iki, n bata i mayandi, i xa diŋa n tan, i ya walikɛɛn yulubin ma. N bata xaxilitareyaan liga."

[11] Alatala yi falan ti Dawuda kawandi muxun Nabi Gadi xa, a naxa, [12] "Siga Dawuda fɛma, i sa a fala a xa, i naxa, 'Alatala naxa iki: N bata tɔrɔ saxan nagidi i ma, keden sugandi. I na naxan sugandi, n na nan ligama i ra.' " [13] Gadi yi fa Dawuda konni, a fa ito fala a xa, a naxa, "Ɲɛɛ solofere kamɛn xa so i ya yamanani ba, hanma i yi i gi i yaxune yɛɛ ra kike saxan, hanma xi saxan furen yi so i ya yamanani? I miri, i yi a fala n xa n lan n xa sa naxan fala Ala xa naxan n xɛxi." [14] Dawuda yi a yabi, a naxa, "N sɔxɔlɛ gbeeni, koni n wɛkilɛxi n lu Alatalaa sagoni, benun n xa lu muxune sagoni, bayo Alatala kininkinin."

[15] Alatala yi furen nafa Isirayila yi keli na xɔtɔnna ma han waxati fixina, keli Dan ma han sa dɔxɔ Bɛriseba ra. Muxu wuli tonge solofere yi faxa yamanani. [16] Malekan yi a yiini bandun Yerusalɛn xun ma alogo a xa a kala, Alatala yi sunu na tɔrɔna a fe ra, maleka kala tiin naxan yi tixi yamaan tagi, a yi a fala na xa, a naxa, "A bata radangu ayi. I yiin naxɛtɛ fa." Alatalaa malekan yi Arawuna Yebusu kaana xɛɛn lonna nan dɛxɔn.

[17] Malekan naxan yi yamaan naxɔrima, Dawuda na to waxatin naxan yi, a yi a fala Alatala xa, a naxa, "N tan nan yulubin ligaxi. N tan nan kalan tixi, koni yamani ito nanse ligaxi? Nayi, i yiin xa lu yitexi n tan nun n ma denbayaan nan xili ma."

Dawuda yi saraxa ganden nafala

[18] Na lɔxɔ kedenni, Gadi yi fa Dawuda fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, "Siga Yebusu kaana Arawunaa murutu lonna ma, i sa saraxa gandena nde rafala mɛnni Alatala xa." [19] Gadi a falan ma, Dawuda yi siga mɛnni alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi. [20] Arawuna yi mangan nun a walikɛɛn to

fɛ a ma, nayi Arawuna yi mini, a yi a xinbi
sin mangan bun ma, a yɛtagin yi lan bɔxɔn
ma. [21] Arawuna yi a maxɔdin, a naxa, "Nan-
fera, n kanna, mangan fama a walikɛɛn
fɛma?" Dawuda yi a yabi, a naxa, "N bata
fa alogo n xa i ya xɛɛn lonna sara i ma, n yi
saraxa ganden nafala Alatala xa alogo furen
xa masiga yamaan na." [22] Arawuna yi a fala
Dawuda xa, a naxa, "Naxan birin nafan i
ma, na tongo, i yi a fi Ala ma. A mato,
ɲingeni itoe findɛ nɛn saraxa gan daxine
ra, ɲingen xɛɛ ra bɔnbɔ seni itoe nun xun
xidi wudin yi findi yegen na. [23] Mangana, n
bata a birin so i yii. Alatala, i ya Ala xa tin
i ya saraxan na." [24] Koni, mangan yi a fala
Arawuna xa, a naxa, "I nama sese fi n ma.
N waxi nɛn i xa a mati n ma. N mi saraxa
gan daxi fixine bama Alatala xa n ma Ala."
Dawuda yi xɛɛn lonna nun ɲingene sara
gbeti gbanan tonge suulun na. [25] Dawuda
yi saraxa ganden nafala mɛnni Alatala xa, a
saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli sarax-
ane ba. Nayi, Alatala yi diɲa yamaan ma,
furen yi masiga Isirayila yamaan na.

Mangane Singena

Sulemani a Fe Taruxuna

Kitabun yire firinna naxanye xili "Mangane," ne Isirayila mangane nan ma fe falama. Mangane Singen Sulemani a mangayaan taruxun nan yɛbama, Dawudaa dii xɛmɛna, e nun manga singen naxanye fa a faxa xanbini.

Dawuda fori waxatin naxan yi, a mi yi fa mangayaan feene nɔɛ, a dii xɛmɛ firin yi keli alogo e xa ti a ɲɔxɔni. Dɔnxɛn na, Sulemani nan findi mangan na. A mangayaan wali kɛndɛn findi Ala Batu Banxin nun manga banxin ti feen nan na. Koni a fe findima sunun nan na dɔnxɛn na bayo, a a dunuɲa raɲanma tinxintareyaan nun suxure batun nin. Ala yi tin Isirayila yamanan xa yitaxun dɔxɔ firin. Yamanan sogeteden kɔmɛn fɔxɔn bɔnsɔnne mi tin Sulemani a dii xɛmɛna mangayaan ma, e yi manga gbɛtɛ dɔxɔ. Na feen xanbi ra, han ɲɛɛ kɛmɛ firin ɲɔxɔn, mangaya firin nan lu Isirayila bɔxɔni e naxanye xili sa Yuda nun Isirayila. Waxatina nde, e lanxi, waxatina nde e yɛngɛni.

Kitabun yireni ito a yitama en na nɛn mangan lan a xa tinxinɲɛ ayi Ala yɛɛ ra yi kii naxan yi. Na tinxinna findixi hɛrin nan na yamaan xa, anu Ala xuiin suxutareyaan nun suxure batun tan yamanan kalama nɛn, a yi gbalon naso a yi. Kitabun yireni ito kui, nabi wuyaxi mangane rakolonma Alaa sariyane ma. Naxan sɛnbɛn gbo e birin xa, na findi Eli nan na.

Dawudaa foriyana

1 Manga Dawuda bata yi fori, a mi yi fa nɔɛ
a fatini wolonɲɛ hali dugin felenxi a ma. 2 A
walikɛne yi a fala a xa, e naxa, "Sungutun
nasɔlɔnxina nde xa fen i tan xa, nxu kanna,
mangana. A luma nɛn i fɛma, a yi a yengi
dɔxɔ i xɔn, a yi a sa i fɛma. Nayi, i yi i
fatini wolon!" 3 E yi e yɛɛ rakoŋin Isirayila
yamanan birin yi, e dii tɛmɛ tofaŋina nde
to, naxan yi xili Abisagi, Sunami kaana. E
fa na ra mangan fɛma. 4 Na sungutunna
yi tofan han, a yi mangan dandanma, a yi
walima a xa, koni e nun mangan mi kafu
mumɛ.

Adoniya yi wa mangayaan xɔn

5 Nayi, Adoniya, Xagiti a dii xɛmɛn naxan
sɔtɔxi Dawuda xa, na yi falan ti fɔlɔ, a
naxa, "N tan nan findima mangan na!"
A yi wontorona nde nun soo ragine nun
muxu tonge suulun fen naxanye yi e gima
a yɛɛ ra. 6 Xabu a da han to a fafe
munma yi a yɛ gidi na feen ma fa fala
ito ligaxi nanfera? Adoniya fan yi tofan
han, Abisalomi raburunna nan yi a ra nun.
7 Adoniya nun Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba
nun saraxaralina Abiyatari yi falan ti, e yi
Adoniya mali. 8 Koni, saraxaraliin Sadɔki
nun Bɛnaya, Yehoyadaa dii xɛmɛn nun Nabi
Natan nun Simeyi nun Reyi nun Dawudaa
sofa wɛkilɛxine sese mi yi Adoniya fari.

9 Adoniya yi yɛxɛɛne nun ɲingene nun
ɲinge dii raturaxine ba saraxan na gɛmɛ
salaxunxin fɛma En-Rogeli dɛxɔn, a yi a
tada nun a xunyɛne birin xili, mangana dii
xɛmɛne, e nun Yuda xɛmɛn naxanye birin
yi walima mangan xa. 10 Koni, a mi Nabi
Natan nun Bɛnaya nun sofa wɛkilɛxine xili,
e nun a xunyɛn Sulemani.

Natan nun Batiseba yi Dawuda mafan Sulemani a fe ra

11 Nayi, Natan yi a fala Sulemani nga
Batiseba xa, a naxa, "I mi a mɛxi ba, a Xagiti
a dii xɛmɛna Adoniya bata findi mangan na,
hali en kanna Dawuda mi a kolon? 12 Iki, n
bata i mafan, tin n xa i kawandi, alogo i xa
i yɛtɛ rakisi e nun i ya dii xɛmɛn Sulemani.
13 Siga, i sa so Dawuda konni. I yi a fala a xa, i
naxa, 'N kanna, mangana, i mi yi i kɔlɔ n xa
ba, a i ya dii xɛmɛn Sulemani nan findima
mangan na i ɲɔxɔni? Nanfera Adoniya bata
findi mangan na?' 14 I mɔn nɛma falan tiyɛ
mangan xa waxatin naxan yi, n fan yi so,
n ni i ya falan sɛnbɛ so." 15 Batiseba yi siga
mangan konni. Mangan yi saxi a xi banxin
kui, bayo a bata yi fori han. Abisagi, Sunami
kaan nan yi walima mangan xa. 16 Batiseba
yi a xinbi sin mangan yɛtagi. Mangan yi a
maxɔdin, a naxa, "I waxi nanse xɔn ma?"
17 A yi a yabi, a naxa, "N kanna, i i kɔlɔ
nɛn Alatala yi, i ya Ala, i ya walikɛ ɲaxanla
xa, fa fala a n ma dii xɛmɛn Sulemani nan
findima mangan na i tan ɲɔxɔni, a dɔxɔma
nɛn manga gbɛdɛni. 18 Koni, Adoniya nan fa
mangan na. Anu, n kanna, i tan mangan
yɛtɛɛn mi na kolon. 19 A bata turane nun
ɲinge dii raturaxine nun yɛxɛɛ wuyaxi ba
saraxan na, a yi mangana dii xɛmɛne birin

xili, e nun saraxaralina Abiyatari nun sofa
kuntigin Yowaba, koni a mi i ya walikɛɛn
Sulemani tan xilixi. [20] Iki, n kanna, man-
gana, Isirayila birin yɛɛn fa tixi i tan nan na,
alogo i xa a fala naxan findima mangan na
i tan, n kanna ɲɔxɔni. [21] Mangana, i na i sa
waxatin naxan yi i benbane fɛma, n tan nun
n ma dii xɛmɛn Sulemani suxuma nɛn alo fe
kalane."

[22] Batiseba mɔn yi fala tiini mangan xa,
Nabi Natan yi so. [23] E yi a fala mangan
xa, e naxa, "Nabi Natan ni i ra." Natan yi
fa mangan fɛma, a yi a xinbi sin mangan
yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. [24] Natan
yi a fala mangan xa, a naxa, "N kanna, i tan
nan a falaxi ba, a Adoniya xa findi mangan
na i ɲɔxɔni mangayani? [25] Bayo, a sigaxi
nɛn to a sa ɲingene nun ɲinge dii raturax-
ine nun yɛxɛɛ wuyaxi ba saraxan na, a yi
mangana dii xɛmɛne birin xili, e nun sofa
kuntigine nun saraxaralina Abiyatari. E
sa e dɛge, e min a yɛtagi, e naxa, 'Binyen
xa fi Manga Adoniya ma!' [26] Koni a mi n
tan i ya walikɛɛn xilixi, e nun saraxaraliin
Sadɔki e nun Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya
e nun Sulemani, i ya walikɛna. [27] Mangana,
n kanna, i tan nan na ragidixi ba? Nanfera i
mi n tan, i ya walikɛɛn nakolonxi na kanna
fe ma naxan dɔxɔma i ya mangaya gbɛdɛni
i ɲɔxɔni?"

[28] Nayi, Manga Dawuda yi a yabi, a naxa,
"Batiseba xili n xa." Batiseba yi fa, a fa
a xinbi sin mangan yɛtagi. [29] Mangan yi a
kɔlɔ a xa, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan
Alatala yi, Alatala naxan n malixi, a yi n ba
gbaloni. [30] N nan n kɔlɔ Alatala, Isirayilaa
Ala yi naxan na, n naxa, 'N na i ya dii xɛmɛn
Sulemani nan findima mangan na n ɲɔxɔni,
a dɔxɔ n ma mangaya gbɛdɛni.' N na nan
ligan to." [31] Batiseba yi a magodo, a yi a
xinbi sin mangan yɛtagi, a yɛtagin yi lan
bɔxɔn ma, a yi a fala, a naxa, "Binyen xa fi
n kanna Manga Dawuda ma han habadan."

Sulemani a mangayaan yi ragidi
Taruxune Singen 29.21-25

[32] Manga Dawuda yi yamarine fi e ma,
a naxa, "Ɛ saraxaraliin Sadɔki nun Nabi
Natan nun Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya
xili." E yi fa mangan yɛtagi. [33] Mangan yi
a fala e xa, a naxa, "Ɛ n ma muxune tongo,
ɛ yi n ma dii xɛmɛn Sulemani rate sofanla
fari, ɛ siga a ra Gihon tigini. [34] Mɛnni,
saraxaraliin Sadɔki nun Nabi Natan yi turen
susan a xunna ma alogo a xa findi mangan
na Isirayila xun na. Ɛ yi xɔtaan fe, ɛ yi a fala,
ɛ naxa, 'Binyen xa fi Manga Sulemani ma.'
[35] Ɛ te a fɔxɔ ra, a xa fa dɔxɔ n ma mangaya
gbɛdɛni, a lu n ɲɔxɔni. N bata yamarin fi fa
fala a xa findi mangan na Isirayila nun Yuda
xun na." [36] Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya yi
mangan yabi, a naxa, "Amina! A xa liga
alo n kanna, mangana Ala, Alatala a falaxi
kii naxan yi! [37] Amasɔtɔ Alatala bata lu n
kanna, mangan xɔn, a xa lu Sulemani xɔn, a
yi a mangayaan nadangu n kanna Dawudaa
mangayaan na."

[38] Nayi, saraxaraliin Sadɔki yi siga Nabi
Natan fɔxɔ ra, Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya
nun Keretine nun Pɛlɛtine yi Sulemani rate
Manga Dawudaa sofanla fari, e yi siga a ra
Gihon tigini. [39] Saraxaraliin Sadɔki yi ture sa
fenna tongo bubu sariɲanxini, a yi a susan
Sulemani xunna ma. E yi xɔtaan fe, yamaan
birin yi a fala, e naxa, "Binyen xa fi Manga
Sulemani ma." [40] Yamaan birin yi bira a fɔxɔ
ra, e xulenna fema, e lu sɛwani, bɔxɔn yi
xuruxurunma e sɔnxɔ sɔnxɔn yi.

Sulemani yi yafɛ Adoniya ma

[41] Adoniya nun a muxu xilixin naxanye
birin bata yi yelin e dɛgɛ, ne yi e sɔnxɔ
xuiin mɛ, Yowaba yi xɔtaan xui mɛ, a yi
maxɔdinna ti, a naxa, "Nanse sɔnxɔ taani?"

[42] A mɔn yi fala tiini saraxaralina Abiy-
atari a dii xɛmɛn Yonatan yi fa, Adoniya
yi a fala a xa, a naxa, "I mafa, bayo xɛmɛ
kɛndɛn nan i ra, i faxi xibaru faɲine nan
na." [43] Yonatan yi Adoniya yabi, a naxa,
"Ɛn-ɛn de! Manga Dawuda bata Sulemani
findi mangan na. [44] A yi saraxaraliin Sadɔki
rasiga a fɔxɔ ra e nun Nabi Natan e nun
Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya nun Keretine
nun Pɛlɛtine, e yi a dɔxɔ mangana sofanla
fari. [45] Saraxaraliin Sadɔki nun Nabi Natan
bata a xunna masusan, e a findi mangan na
Gihon tigini. Na xanbi ra, birin yi te mɛnni
sɛwani, taan yi yimaxa. Ɛ na sɔnxɔ sɔnxɔ
xuiin nan mɛxi. [46] Sulemani yɛtɛɛn bata
dɔxɔ manga gbɛdɛni. [47] Mangana walikɛne
bata fa dubadeni nxu kanna Manga Dawuda
xa, e naxa, 'I ya Ala xa Sulemani xinla gbo
ayi dangu i xinla ra, a yi a mangayaan dangu
i gbeen na!' Mangan bata yi a xinbi sin a
sadeni. [48] Mangan mɔn yi a fala, a naxa,
'N bata barikan bira Alatala xa, Isirayilaa

Ala, naxan n ɲɔxɔ yibiran fixi n ma, a yi tin
n yɛɛn yi a to.' " 49 Adoniyaa muxu xilixine
birin yi gaxu na falane fe ra, e birin yi keli, e
yi siga e danna. 50 Adoniya yi gaxu Sulemani
yɛɛ ra, a fan yi keli, a siga, a sa saraxa
ganden fenne suxu.
51 E fa a fala Sulemani xa, e naxa,
"Adoniya bata gaxu Manga Sulemani yɛɛ
ra, a sa saraxa ganden fenne suxu, a naxa,
'Manga Sulemani xa a kɔlɔ n xa to fa fala
a mi n tan, a walikɛɛn faxama silanfanna
ra.' "* 52 Sulemani yi a fala, a naxa, "Xa a
yɛtɛ findi muxu kɛndɛn na, hali a xunsɛxɛ
keden mi birɛ bɔxɔni, koni xa fe ɲaxina
nde to a feni, a faxama nɛn." 53 Manga
Sulemani yi muxune rasiga a ragododeni
saraxa ganden fari. Adoniya yi fa a xinbi sin
Manga Sulemani yɛtagi, Sulemani yi a fala
a xa, a naxa, "Siga i konni."

2

Dawuda sago dɔnxɛne

1 Dawuda to a kolon a a sayaan waxatin
bata yi maso, a yi a yamarine fi a dii xɛmɛn
Sulemani ma, a naxa, 2 "N sigamatɔɔn ni
i ra birin sigadeni. I wɛkilɛ, i findi muxu
kɛndɛn na! 3 I yi Alatala, i ya Alaa tɔnne
nun a yamarine suxu e nun a kiti saxine
nun a maxadi xuine alo a sɛbɛxi Musaa
sariya kɛdin kui kii naxan yi, alogo i xa
nɔɔn sɔtɔ i ya feene birin yi e nun i nɛma
dɛdɛ, 4 alogo Alatala xa a fala xuiin naka-
mali n xa, a naxan falaxi, a naxa, 'Xa i ya
diine sigan ti ɲɔxɔ luun nun lannayani n
yɛtagi, e bɔɲɛn nun e niin birin na, i ɲɔxɔn
mi ɲanɲɛ Isirayila mangayani mumɛ!' 5 I
yɛtɛna a kolon Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba
feen naxan liga n na, e nun a naxan liga
sofa manga firinne ra naxanye yi Isirayila
ganle xun na, Abineri, Neri a dii xɛmɛn
nun Amasa, Yeteri a dii xɛmɛna. A yi e
faxa, a yi e yɛngɛ bɔɲɛ xunbenla waxatini,
a dugine rafexi e wunla ra. 6 I a raba i ya
xaxilimayani, i mi tinma a xunsɛxɛn yi fixa,
a faxa bɔɲɛ xunbenli. 7 Hinan Barasilayi
Galadi kaana diine ra, e xa findi muxune ra
naxanye e dɛgɛma i ya tabanla ra, amasɔtɔ
e fan na sifan liga nɛn n xa, n yi n gima i
tada Abisalomi bun ma waxatin naxan yi.
8 I nama ɲinan Simeyi xɔn naxan i fɛma,
Geraa dii xɛmɛna, Bunyamin kaan naxan
kelixi Baxurin taani. N to n gi lɔxɔn naxan
yi Maxanayin taani, a danga ɲaxine ti nɛn
n xili ma. Koni n xɛtɛmatɔna, a godo
nɛn n nalandeni Yuruden baan dɛ, n nan
n kɔlɔ a xa Alatala yi, n naxa, 'N mi fa i
faxama silanfanna ra.' 9 Koni, iki, i nama a
ratɔrɔntaren lu bayo xɛmɛ xaxilimaan nan
i ra, i a kolon i naxan ligama a ra. Hali a to
bata fori, i a faxa, i a halagi."

Dawuda yi faxa
Taruxun Singen 29.26-30

10 Dawuda to faxa, e yi a maluxun Dawu-
daa Taani Yerusalɛn yi. 11 Dawuda ɲɛɛ tonge
naanin nan ti mangayani Isirayila xun na,
ɲɛɛ solofere Xebiron taani, ɲɛɛ tonge saxan
e nun saxan Yerusalɛn taani. 12 Dawudaa
dii xɛmɛn Sulemani yi dɔxɔ a ɲɔxɔni man-
gayani. Xabu na waxatini, Sulemani a
mangayaan yi sɛnbɛ so.

Sulemani yi a sɔtɔ Adoniya ra

13 Lɔxɔna nde, Adoniya, Xagiti dii xɛmɛn
naxan sɔtɔxi Dawuda xa, na yi siga Sule-
mani nga Batiseba fɛma. Batiseba yi a
maxɔdin, a naxa, "I faxi n todeni fe fɔɲin
nan ma ba?" A yi a yabi, a naxa, "Ɔn."
14 Adoniya mɔn yi a fala a xa, a naxa, "N waxi
falan ti feni i xa." A yi a yabi, a naxa, "A
fala." 15 A yi a fala, a naxa, "I mi a kolon a
mangayaan yi daxa n tan nan xa ba! Isir-
ayila birin yɛɛn yi tixi n tan nan na, alogo
n xa findi mangan na. Koni, mangayaan
bata radangu n xunyɛn ma, amasɔtɔ Alatala
nan a ragidixi a ma. 16 Iki, n fe keden nan
maxɔdinma i ma, i nama tondi na ma n xa."
A yi a yabi, a naxa, "A fala." 17 Adoniya yi
a fala a xa, a naxa, "N bata i mafan, a fala
Manga Sulemani xa bayo a mi tondima i yii.
A xa Abisagi, Sunami kaan fi n ma, a findi n
ma ɲaxanla ra." 18 Batiseba yi a yabi, a naxa,
"Awa, na lanxi, n tan yɛtɛna a falɛ mangan
xa i mabinna ra."
19 Batiseba yi siga Manga Sulemani fɛma
Adoniya xa. Mangan yi keli a siga a ra-
landeni, a yi a xinbi sin a nga yɛtagi. A
dɔxi na, a yi manga gbɛdɛna nde dɔxɔ a
yiifanna ma a nga xa. 20 Batiseba yi a fala
a xa, a naxa, "Maxɔdinna nde n xɔn ma, i
nama tondi a ma n xa de!" Mangan yi a
yabi, a naxa, "Nna, n mi tondɛ a ma i xa
mumɛ!" 21 A yi a fala a xa, a naxa, "Abis-
agi, Sunami kaan xa findi i tada Adoniyaa

* 1:51: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

ɲaxanla ra." [22] Manga Sulemani yi a nga
yabi, a naxa, "Nanfera i Abisagi Sunami
kaan maxɔdinma n na Adoniya xa? Nayi,
hali i mangayaan maxɔdin a xa, bayo n
tada na a ra! Mangayaan maxɔdin a tan
nun saraxaralina Abiyatari nun Seruyaa dii
xɛmɛn Yowaba fan xa."
[23] Nayi, Manga Sulemani yi a kɔlɔ Alatala
yi, a naxa, "Xa n mi Adoniya bɔnɔ a niini
maxɔdinni ito a fe ra, Alatala xa n natɔrɔn
a xɔlɔn birin yi. [24] Iki, n bata n kɔlɔ habadan
Alatala yi, Alatala naxan n sɛnbɛ soxi, a yi
n dɔxɔ n fafe Dawudaa mangaya gbɛdɛni,
a mangayaan so n yii fata a layirin na:
To Adoniya fama nɛn faxadeni." [25] Nayi,
Sulemani yi Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya
rasiga, a sa Adoniya faxa.

Sulemani yi Abiyatari kedi

[26] Mangan mɔn yi a fala saraxaralina
Abiyatari xa, a naxa, "Siga i ya bɔxɔni
Anatɔti yi, amasɔtɔ i lan nɛn i xa faxa, koni
n mi i faxan to, amasɔtɔ i bata Marigina
Alatalaa Kankiraan xali n fafe Dawuda yɛɛ
ra, e nun amasɔtɔ ɛ nun n fafe nan a
tɔrɔne birin xali." [27] Sulemani yi Abiyatari
ba Alatalaa saraxaraliyani, alogo Ala naxan
falaxi lan Heli a denbayana fe ma Silo taani,
na xa kamali.*

Sulemani yi Yowaba faxa

[28] Naxan Adoniya nun Abiyatari sɔtɔxi,
Yowaba to na mɛ, a sa a taxu Alatala batu
bubuni, a saraxa ganden fenne suxu. Bayo,
a bata yi sa nun Adoniya fari, koni a mi
na raba a fɔlɔni Abisalomi xa. [29] E sa a
fala Manga Sulemani xa, e naxa, "Yowaba
bata sa a gi Alatalaa batu bubun kui, a
lu saraxa ganden dɛxɔn." Nayi, Sulemani
yi Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya rasiga, a
naxa, "Sa a faxa." [30] Bɛnaya yi fa Alatala
batu bubuni, a yi a fala Yowaba xa, a naxa,
"Mangan bata yamarin fi, a i xa mini." Koni
Yowaba yi a yabi, a naxa, "Ɛn-ɛn! N faxan be
nin."

Bɛnaya yi fa Yowabaa falan nali mangan
ma. [31] Mangan yi a fala Bɛnaya xa, a naxa,
"A liga alo a falaxi kii naxan yi, a faxa,
i yi a maluxun. Nanara, Yowaba faxan
naxanye tixi, ne goronna mi luyɛ n xun ma
e nun n fafe a denbaya xun ma. [32] Alatala
a wunla hakɛn luma a yɛtɛɛn nan xun ma,
amasɔtɔ a bata Abineri, Neri a dii xɛmɛna,
Isirayila sofa kuntigin faxa e nun Amasa,
Yeteri a dii xɛmɛna, Yuda sofa kuntigina.
Ne firinne birin muxu tinxinxi nan yi e ra
dangu Yowaba ra. A ne birin faxaxi nɛn n
fafe Dawuda mi a kolon. [33] E wunle goronna
luma nɛn Yowaba nun a yixɛtɛne xun ma
han habadan. Koni fata Alatala ra bɔɲɛ
xunbenla luma nɛn Dawuda nun a yixɛtɛne
nun a denbayaan nun a mangayaan ma han
habadan." [34] Nayi, Yehoyadaa dii xɛmɛn
Bɛnaya yi xɛtɛ Yowaba fɛma, a yi sa a faxa,
a yi a maluxun Yowaba konni tonbonni.
[35] Mangan yi Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya
ti Yowaba ɲɔxɔni sofa kuntigin na. A yi
Abiyatari ti Sadɔki ɲɔxɔni saraxaraliin na.

Sulemani yi Simeyi faxa

[36] Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa,
a naxa, "Banxina nde ti i yɛtɛ xa Yerusalɛn
yi, i dɔxɔ be, i nama siga dɛdɛ. [37] Koni, a
kolon, i na mini lɔxɔn naxan yi, i na Kedirɔn
lanbanni gidi, i faxama nɛn. Nayi, i wunla
goronna luma i tan nan xun ma." [38] Simeyi
yi mangan yabi, a naxa, "Na bata fan! N
kanna naxan falaxi, n na ligama nɛn."

Simeyi yi lu Yerusalɛn yi waxati
xunkuye. [39] Koni ɲɛɛ saxan bun ma, Simeyi a
walikɛ firin yi e gi, e siga Akisi konni, Makaa
dii xɛmɛna, Gati mangana. Muxuna nde yi a
fala Simeyi xa, e naxa, "I ya walikɛne sa Gati
taani." [40] Simeyi yi keli, a yi a sofanla tongo,
a siga Gati taani Akisi konni a walikɛne
fendeni. Simeyi yi sa fa a walikɛne ra keli
Gati taani.

[41] E yi a fala Sulemani xa a Simeyi bata
yi keli Yerusalɛn yi, a siga Gati taani, koni
a mɔn bata xɛtɛ. [42] Mangan yi Simeyi xili,
a yi a fala a xa, a naxa, "N bata yi i rakɔlɔ
Alatala yɛɛ xɔri, a i nama mini taani. N mɔn
i maxadi nɛn, xa i mini lɔxɔ yo yi, i siga
yirena nde yi, i faxama nɛn. Na waxatini,
i n yabi nɛn, i naxa, 'Na fan. N bata a mɛ.'
[43] Nanfera nayi, i bata i kɔlɔ feen naxan na
Alatala yɛtagi, i mi na ratinmɛxi. I mɔn
mi n ma yamarin suxi, n naxan so i yii?"
[44] Mangan yi a fala Simeyi xa, a naxa, "I a
kolon i bɔɲɛni i fe ɲaxin naxan birin liga n
fafe Dawuda ra. Alatala i saranma nɛn na
fe ɲaxina fe ra. [45] Koni Ala barakan sama
nɛn n tan Manga Sulemani a fe yi, Dawu-
daa mangayaan yi sɛnbɛ so han habadan

* 2:27: Na feen mɔn sɛbɛxi Samuyɛli Singen 2.30-36 kui.

Alatala yɛtagi.” 46 Mangan yi a yamarin fi
Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya ma, a yi mini,
a yi Simeyi faxa.
Sulemani a mangayaan sabati na kii nin.

3

Sulemani yi Misiran mangana dii tɛmɛn futu

1 Sulemani nun Misiran mangan yi lan
futun ma. A yi Misiran mangana dii tɛmɛn
dɔxɔ a ɲaxanla ra. A yi siga a ɲaxanla ra
Dawudaa Taani Yerusalɛn yi han a yelin
a banxin nun Alatala Batu Banxin nun
Yerusalɛn rabilin yinna tiyɛ.
2 Na waxatini, yamaan yi saraxan bama
taan kidene nin, bayo e munma yi banxi ti
Alatala xinla binyama dɛnaxan yi. 3 Alatala
yi rafan Sulemani ma, a lu a fafe Dawudaa
namun feene ligɛ. Koni, a yi saraxane
bama, a wusulanna gan taan kidene yi.

Sulemani yi fekolonna sɔtɔ
Taruxune Firinden 1.2-13

4 Mangan yi siga Gabayon taani saraxa
badeni, amasɔtɔ taan kide kɛndɛn nan yi
mɛnna dangu a birin na. Sulemani yi saraxa
gan daxi wuli keden ba saraxa ganden fari
Ala xa. 5 A to yi Gabayon taani, Alatala yi
mini Sulemani xa xiyeni kɔɛɛn na. Ala yi
a fala a xa, a naxa, “Naxan xɔli i ma, na
maxɔdin, n na a soma i yii nɛn.” 6 Sulemani
yi a yabi, a naxa, “I bata hinan n fafe
Dawuda ra, i ya walikɛna, amasɔtɔ a yi sigan
tima i yɛtagi lannayaan nun tinxinna nun
bɔɲɛ fɔɲiyaan nin. I bata dii xɛmɛn so a
yii naxan dɔxi a mangaya gbɛdɛni to, i yi
lu a xɔn hinan gbeeni. 7 Iki, Alatala, n ma
Ala, i bata i ya walikɛɛn findi n fafe Dawuda
ɲɔxɔn na, koni banxulan ɲɔrɛn nan n tan
na, xaxili mi n ma. 8 N na i ya yamaan tagi
i naxan sugandixi. Yama gbeen nan na ra,
naxan mi nɔɛ tɛngɛ, a mi nɔɛ yatɛ a wuyaan
ma. 9 Nayi, xaxili fɔɲin fi n tan i ya walikɛɛn
ma, n xa nɔ i ya yamaan makitɛ, n nɔ a fɔɲin
nun a ɲaxin tagi rabɛ! Amasɔtɔ nde nɔɛ
yama gbeeni ito marɛ?”
10 Sulemani a maxɔdinni ito yi rafan Ma-
rigin ma. 11 Ala yi a fala a xa, a naxa, “I
mi siimaya xunkuyen maxɔdinxi i yɛtɛ xa,
i mi nafunla maxɔdinxi, i mi i yaxune faxa
feen maxɔdinxi, i xaxinla nan maxɔdinxi
kiti sa feen na. 12 Nanara, n na ligama nɛn
alo i a falaxi kii naxan yi. N xaxilimayaan
nun fekolonna fima nɛn i ma, muxu yo
munma naxan sɔtɔ dangu i tan na. 13 I mi
naxan maxɔdinxi, n mɔn na fan soma nɛn
i yii, nafunla nun binyena i ya siimayaan
birin yi. I maliga manga yo mi taranma
na. 14 Xa i sigan ti n ma kiraan xɔn, i n ma
sariyane nun n ma yamarine suxu, alo i fafe
Dawuda a liga kii naxan yi, n na i ya lɔxɔne
xunkuyama ayi nɛn.”
15 Sulemani to keli, a kolon Ala nan falan
tixi a xa xiyeni. A yi xɛtɛ Yerusalɛn yi, a
sa ti Marigina Layiri Kankiraan yɛtagi.* A
saraxa gan daxine fi Ala ma, e nun bɔɲɛ
xunbeli saraxane, a yi donse donni tɔn a
walikɛne birin xa.

Sulemani yi kitin sa xaxilimayani

16 Lɔxɔna nde, yalunde ɲaxalan firin yi
fa mangan konni, e xinbi sin a yɛtagi.
17 Ɲaxalan keden yi a fala a xa, a naxa,
“Yandi! N kanna, nxu nun ɲaxanli ito yi
banxi kedenna nin, n yi diin xali a fɛma
banxini. 18 Xi saxan dangu xanbini, ɲaxanli
ito fan yi diin bari. Nxu yire kedenna nin,
xɔɲɛ yo mi yi nxu fɛma banxini, nxu firinna
nan yi a ra. 19 Kɔɛɛn na, ɲaxanli ito a diin
yi faxa, bayo a saxi nɛn a fari. 20 Nayi, kɔɛ
tagini, n yi xiin waxatin naxan yi, a yi keli,
a n ma diin tongo n fɛma, a sa a sa a fɛma.
A diin naxan yi faxaxi, a na sa n fɛma.
21 Xɔtɔnni, n yi keli alogo n xa xiŋɛn fi n
ma diin ma, n yi a mato, a faxaxi. Koni,
n na a mato ki fɔɲi, n ma dii mi yi a ra n
naxan barixi.” 22 Ɲaxalan boden yi a fala, a
naxa, “I wule! N ma diin nan ɲɛɲɛ, i ya diin
nan faxaxi.” Koni, na singe naxa, “I wule! I
ya diin nan faxaxi, n ma diin nan ɲɛɲɛ.” E
falan ti na kiini mangan yɛtagi.
23 Mangan yi a fala, a naxa, “Kedenna a
falama, ‘N ma diin nan ɲɛɲɛ, i ya diin nan
faxaxi,’ bodena a falama, ‘Ɛn-ɛn, i ya diin
nan faxaxi, n ma diin nan ɲɛɲɛ.’ ” 24 Nayi,
a mɔn yi a fala, a naxa, “Ɛ fa silanfanna
ra n xa.” E fa silanfanna ra mangan xa.
25 Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Diin naxan
ɲɛɲɛ, ɛ na yisɛgɛ a tagi, ɛ fɔxɔ kedenna so
a singen yii, fɔxɔ kedenna fan boden yii.”
26 Nayi, ɲaxanla naxan ma diin yi ɲɛɲɛ, na yi
kininkinin a diin ma, a yi a fala mangan xa,
a naxa, “N kanna, diin naxan ɲɛɲɛ, ɛ na so

* 3:15: 3.15 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

a yii, ɛ nama a faxa." Koni boden yi a fala,
a naxa, "A mi luma n xa, a mi luma i xa, ɛ
a yisɛgɛ." [27] Mangan yi a fala, a naxa, "Diin
naxan ɲɛɲɛ, ɛ na so a singen yii, ɛ nama a
faxa. A tan nan ma dii a ra."
[28] Isirayila birin yi mangana kiti saxin na
mɛ. E gaxu mangan yɛɛ ra, amasɔtɔ Alaa
kolonna a yi, alogo a xa kiti kɛndɛn sa.

4

Manga Sulemani a kuntigine

[1] Manga Sulemani nan yi mangan na Isir-
ayila birin xun na.
[2] Kuntigin naxanye yi a wanla ra, ne ni
itoe ra:
Asari, Sadɔki a dii xɛmɛna,
saraxaraliin nan yi na ra.
[3] Elixorefi nun Axiya, Sisaa diine,
sɛbɛlitine nan yi ne ra,
Yosafati, Axiludu a dii xɛmɛna,
mangana yenla nan yi na ra,
[4] Bɛnaya, Yehoyadaa diina,
sofa kuntigin nan yi na ra,
Sadɔki nun Abiyatari,
saraxaraline nan yi ne ra,
[5] Asari, Natan ma diina,
yamana kanne kuntigin nan yi na ra,
Sabudu, Natan ma diina,
saraxaraliin nan yi na ra
e nun mangan kawandi muxuna,
[6] Axisari,
manga banxin walikɛne kuntigin nan yi na
ra,
Abadaa dii xɛmɛna Adoniran,
karahan wanle kuntigin nan yi na ra.
[7] Yamana kan fu nun firin nan yi Isirayila
xunna, naxanye yi lan e balon fen manga
Sulemani nun a denbayaan birin xa. E birin
yi na ligama nɛn kike keden ɲɛɛn bun ma.
[8] E xinle ni itoe ra:
Xuru a diin nan yi Efirami geya yiren xun
na.
[9] Dekeri a diin nan yi Makasa nun Sal-
abimi nun Beti-Semɛsi nun Elon e nun Beti-
Xanan taane xun na.
[10] Xesede a diin nan yi Arubɔti taan xun
na, e nun Soko nun Xeferi yamanan birin.
[11] Abinadabo a diin nan yi Dɔrɔ geya ya-
manan birin xun na. Sulemani a dii tɛmɛn
Tafata nan yi a ɲaxanla ra.
[12] Axiludu a diin Baana nan yi Taanaki
nun Megido taane xun na, e nun Beti-Seyan
birin dɛnaxan Saratan fɛma Yɛsɛreli bun
ma, keli Beti-Seyan yi han Abeli-Mehola
nun Yokemen.
[13] Gebere a diin nan yi Ramoti taan xun
na Galadi yamanani. Manase a diin Yayiri
a taadine yi a yii Galadi yamanani, e nun
Arigobi yamanani Basan geyaan fari mɛnna
bɔxɔn fan mɔn yi a yii, taa tonge sennin
nabilinxin yinne ra naxanye dɛ yi balanxi
sulan na.
[14] Axinadaba, Yido a dii xɛmɛn nan yi
Maxanayin yamanan xun na.
[15] Aximaasi nan yi Nafatali yamanan xun
na. A tan fan Sulemani a dii tɛmɛna nde nan
tongo a ɲaxanla ra naxan xili Basamati.
[16] Baana, Xusayi a dii xɛmɛn nan yi Aseri
yamanan xun na e nun Beyaloti taana.
[17] Yosafati, Paruyaa dii xɛmɛn nan yi
Isakari yamanan xun na.
[18] Simeyi, Elaa dii xɛmɛn nan yi Bunyamin
yamanan xun na.
[19] Gebere, Yuri a dii xɛmɛn nan yi Galadi
bɔxɔn xun na, e nun Amori manga Sixɔn
nun Basan manga Ogo, ne yamanane.
Yamana kan keden nan yi Yuda yamanan
xun na.
[20] Yuda nun Isirayila muxune yi wuya
han, e yi luxi alo baan ɲɛmɛnsinna. E e
dɛgema, e min, e sɛwa.

5

[1] Sulemani mɔn yi yamanane birin nɔxi
keli Efirati baan ma han Filisitine ya-
manani, siga han Misiran danna ra, e yi lu
fɛ mudun na, e lu Sulemani a nɔɔn bun ma
a siin sogen birin yi.
[2] Lɔxɔ yo lɔxɔ Sulemani mako yi donseni
itoe nan ma e nun a muxune xa: Murutu
lunburunxin kilo wuli solomanaanin nun
murutu fuɲin kilo wuli fu nun solomasɛxɛ
[3] nun ɲinge turaxi fu nun ɲingen mɔxɔɲɛ
gbɛtɛ e naxanye raba sɛxɛ yirene yi e nun
xuruse xunxuri kɛmɛ e nun sube gbɛtɛne
alo xɛnla nun bolen nun kulumɛn nun tɔxɛ
turaxine.
[4] A mɔn yi Efirati baan sogegododena
yamanan birin xun na, keli Tifisa taani han
Gasa taana, mɛnne mangane birin yi a nɔɔn
nan bun. Bɔɲɛ xunbenla yi a xa yiren birin
yi. [5] Yuda nun Isirayila kaane, keli Dan ma
han Bɛriseba tonbonna, ne yi makantanna
bun, birin yi dɔxi a manpa bogi nakɔɔn
nun a xɔdɛ binle tagi bɔɲɛ xunbenla nin
Sulemani a mangayaan sogen birin yi.

6 Soo wuli fu nun firin yi Sulemani yii
e nun soo sansanna wuli tonge naanin
naxanye yi yɛngɛ so wontorone bandunɲɛ.
7 Yamana kanne yi Manga Sulemani balon
nan fenma e nun naxan birin yi e dɛgɛma a
konni, birin yi kike keden nan tongoxi, e yi
ɲɔxɔ sama na xɔn ma alogo sese nama dasa
a ma. 8 E yi fama fundenna nun sɛxɛn na soo
ragine soone nun yɛngɛ so wontoro soone
xa mangan konni alo yatɛn naxan yamarixi
e ma.

Sulemani a xaxilimayana fe

9 Ala yi fe kolonna nun xaxilimaya gbeen
fi Sulemani ma, a fe kolonxine yi wuya alo
baan ɲɛmɛnsinna. 10 Sulemani a fe kolonna
yi gbo sogeteden muxune birin ma kolonna
xa e nun Misiran kaane birin ma kolonna
xa. 11 A fe kolonna yi gbo dangu muxune
birin na, dangu Esira yixɛtɛna nde Etani ra,
dangu Heman na e nun Kalikɔli nun Darada,
Maxoli a diine. A xinla yi xuya ayi a dɛxɔn
yamanane birin yi. 12 A sanda wuli saxan
nan sa, e nun bɛti wuli keden e nun suulun.
13 A yi wudine kɛɲane fala, keli Liban suman
wudine ma han hisopi wudi xuridin naxan
minima banxi kanken ma. A mɔn yi subene
fan kɛɲaan fala e nun xɔline nun bubuseene
nun yɛxɛne. 14 Dunuɲa mangane birin yi
muxune rafa sa keli siyane birin yi, alogo e
xa Sulemani a fe kolonna ramɛ a xinla ma,
bayo e bata yi a xaxilimayana fe mɛ nun.

Alaa banxin ti feen yi yitɔn
Taruxune Firinden 2.2-15

15 Xurami, Tire mangan yi a walikɛne
rasiga Sulemani ma, bayo a bata yi a mɛ, a e
bata yi a sugandi mangan na a fafe ɲɔxɔni,
anu Dawuda yi rafan Xurami ma waxatin
birin.
16 Sulemani yi xɛraan nasiga, a xa sa a
fala Xurami xa, a naxa, 17 "I a kolon n fafe
Dawuda mi nɔxi banxin tiyɛ Alatala xa, a
Ala xinla binyama dɛnaxan yi. Na yi masɔtɔ
yɛngɛne fe ra, a yaxune naxanye ti a xa
han Alatala yi e sa a sanna bun ma. 18 Iki
Alatala, n ma Ala bata matabun fi n ma
yiren birin yi, yaxu mi fa n ma, yɛgba mi
fa n ma! 19 N waxi banxin ti feni Alatala
xili yi, n ma Ala, alo Alatala a fala n fafe
Dawuda xa kii naxan yi, a naxa, 'N na i ya
diin naxan tima mangayani i ɲɔxɔni, na nan
banxin tima n xinla ra.' 20 Yamarin fi sɔnɔn
muxune xa Liban suman wudine sɛgɛ n xa.
N ma walikɛne fama nɛn i gbeene fɛma, n
yi i ya walikɛne saren fi alo i wama a xɔn kii
naxan yi, amasɔtɔ i a kolon muxu yo mi en
yɛ naxan nɔɛ wudine sɛgɛ alo Sidɔn kaane."
21 A to Sulemani a falane mɛ, Xurami yi
sɛwa han, a yi a fala, a naxa, "Tantunna
Alatala xa to, bayo a bata diin fi Dawuda
ma naxan lugoxi xaxinla ra alogo a xa yama
gbeeni ito mara!" 22 Xurami yi yabini ito
rasiga Sulemani ma, a naxa, "N bata i ya
xɛraan mɛ. Naxan birin nafan i ma suman
wudine nun fɔfɔne fe yi, n na ligɛ i xa.
23 N ma walikɛne e ragodoma nɛn sa keli
Liban yamanani, e sa e xali fɔxɔ igen dɛ, e
yi e raxidi, n yi e rasiga igen xun ma han
i dɛnaxan yire bama n xa. Mɛnni, n yi e
rafulun, i yi e tongo. N waxi naxan ma i
tan yii, i donseen nafa n ma banxi kui kaane
ma."
24 Xurami yi suman wudine nun fɔfɔne
so Sulemani yii alo a yi waxi a xɔn kii
naxan yi. 25 Sulemani tan yi murutun kilo
miliyɔn sennin nun oliwi turen litiri wuli
solomasɛxɛ nan soma Xurami yii a muxune
balon na ɲɛɛ yo ɲɛɛ.
26 Alatala yi kolonna fi Sulemani ma alo a
fala a xa kii naxan yi. Lanni so Sulemani
nun Xurami tagi. Nayi, e firinna birin yi
layirin xidi e bode tagi.

Sulemani yi karahan wanle yitɔn
Taruxune Firinden 2.1 nun 2.16-17

27 Manga Sulemani yi karahan walikɛne
ba Isirayila muxune birin yɛ, e sigɛ han
muxu wuli tonge saxan. 28 A yi e yitaxun
dɔxɔde saxan, muxu wuli fu nan yi walima
kike kedenna bun Liban yi. Na xanbi ra,
ne yi fa e konni wali gbɛtɛ ra, bodene fan
yi siga Liban yi. Nayi, e dɔxɔ yo dɔxɔ e
walima kike keden Liban yi, kike firin e
konni. Adoniran nan yi kuntigin na kara-
han walikɛne xun na. 29 Goron maxanla
muxu wuli tonge solofere nan yi Sulemani
yii, e nun gɛmɛ masonla muxu wuli tonge
solomasɛxɛ geya yireni. 30 Na fari, yamana
kanne kuntigin naxanye sugandixi karahan
walikɛne yamari feene ra, ne sigama han
wuli saxan kɛmɛ saxan. 31 Mangan yi ya-
marin fi e xa gɛmɛ masolixi xungbe faɲine
fen alogo e xa banxin bɛtɛn sa. 32 Sulemani a
walikɛne nun Xurami gbeene, e nun Gebala
kaane yi gɛmɛne masoli, e wudine nun
gɛmɛne yitɔn banxin ti feen na.

6

Ala Batu Banxin ti fena
Taruxune Firinden 3.1-14

1 Isirayila kaane mini xanbini Misiran
yamanani, na ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge
solomasɛxɛden nan yi a ra, Sulemani yi
Alatala Batu Banxin ti fɔlɔ, a mangayaan
ɲɛɛ naanindena Isirayila xun na Siwi kiken
na, naxan findixi ɲɛɛn kike firinden na.
2 Manga Sulemani banxin naxan ti Alatala
xa, na kuyana nɔngɔnna yɛ tonge sennin,
a yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yitena a
yɛ tonge saxan. 3 Ala Batu Banxin so dɛɛn
palaan yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, naxan
nun banxin yɛtagini gboon yi lan. A kuyana
Ala Batu Banxin dɛ ra nɔngɔnna yɛ fu.

4 Mangan yi foye sode faɲine rafala
banxin ma. 5 A yi kore banxi radigilinxine
ti banxin kanken nabilinni, pala gbeen nun
pala raɲanna ma, a yi konkone ti a rabilinni.
6 Kore banxin laberaxini gbona nɔngɔnna yɛ
suulun, a tagixina nɔngɔnna yɛ sennin, a
saxandena nɔngɔnna yɛ solofere, amasɔtɔ
banxini gboon mi yi lan a yiren birin yi,
alogo xalanbene nama so banxin kankeni.
7 A to yi Ala Batu Banxin tima, e gɛmɛ
masolixine nan nawali naxanye yi rafalaxi e
malanxi dɛnaxan yi. Dɛɛramaan mi rawali,
bunbi mi rawali, wuremase yo xui mi mini
banxin tideni.

8 Kore banxin xurin konkone so dɛɛn yi
banxin yiifanna nan ma, e yi tema teden
nan ma kore banxin tagixini, e nun kore
banxi saxandeni. 9 Sulemani to yelin Ala
Batu Banxin tiyɛ, a yi a xunna so suman
farinne nun suman xalanbene ra. 10 Kore
banxin naxanye birin yi Ala Batu Banxin
nabilinxi, a yi nɔngɔnna yɛ suulun dɔxɔ ne
birin dɛ, a yi e nun Ala Batu Banxin nabira
e bode ma suman wudine ra.

11 Alatala yi falan ti Sulemani xa, a naxa,
12 "I Ala Batu Banxini ito tima, xa i sigan ti
kiin lanxi n ma tɔnne ma, xa i n ma sariyane
birin suxu, xa i n ma yamarine birin suxu,
i yi bira e fɔxɔ ra, nayi, n layirin naxan
tongoxi i fafe Dawuda xa, n na rakamalima
nɛn i xa. 13 N luma nɛn Isirayila kaane tagi,
n mi Isirayila rabeɲinma, n ma yamana."

14 Sulemani yi yelin Ala Batu Banxin tiyɛ.
15 Walikɛne yi suman farinne sa banxin
kanken kuixine ma, keli bɔxɔni han kore,
a yi wudin sa a kuiin ma, a yi fɔfɔ farinne
sa banxin lonna ma. 16 A yi banxin kuiin
naɲanni taxun suman farinne ra keli bɔxɔni
han kore nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a mɛn
findi pala raɲanna ra Ala Batu Banxin kui
naxan yi xili yire sariɲanxi fisamantenna.
17 Nɔngɔnna yɛ tonge naanin nan yi Ala Batu
Banxin pala gbeen pala raɲanna yɛtagi.
18 Suman wudin naxan yi banxin kui, ne yi
rafalaxi se fuge sawura faɲine nun kundi
sawurane nan na, sumanna nan yi a birin
na, gɛmɛ yo mi yi toma.

19 Sulemani yi pala raɲanni tɔn Ala Batu
Banxin kui alogo a xa Alatalaa Layiri Kanki-
raan dɔxɔ na. 20 Pala raɲanna yi kuya
nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yigbona nɔngɔnna
yɛ mɔxɔɲɛ, a yitena nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ.
Sulemani yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa a ma,
a mɔn yi xɛma faɲin sa saraxa ganden ma a
dɛnaxan nafala suman wudin na. 21 A xɛma
faɲi yilɛnlɛnxine sa banxin kuiin ma, a yi
xɛma yɔlɔnxɔnne radangu pala raɲanna
yɛtagi, a xɛma yilɛnlɛnxine sa a ma. 22 A
yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa banxin birin
ma, saraxa ganden naxan yi pala raɲanna
yɛtagi, a xɛma yilɛnlɛnxine sa na ma.

23 A yi maleka gubugubu kan sawura
firin yitɔn yire sariɲanxi fisamantenna kui
Oliwi wudin na, e yitena nɔngɔnna yɛ
fu. 24 Maleka sawura singen gubugubu ke-
den yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, boden
fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, keli a
gubugubun boden xunna ma sa ti boden
xunna ra, nɔngɔnna yɛ fu. 25 Nɔngɔnna
yɛ fu nan yi maleka sawura firinden fan
na. Maleka sawura firinne kuyan nun e
kiin birin yi lan. 26 Nɔngɔnna yɛ fu nan yi
maleka gubugubu kan sawura firinne birin
yiteen na. 27 Sulemani yi maleka sawurane
ti pala raɲanna tagini. E gubugubune yi
raminixi. A singen gubugubun yi sigaxi
han banxin kanken fɔxɔ kedenna, sawura
firinden gabutɛɛn fan yi sigaxi han banxin
kanken fɔxɔ kedenna bonna. E gubugubune
xunne yi dɔxi e bode ra banxin tagini.
28 Sulemani yi xɛma yilɛnlɛnxine sa maleka
sawurane ma.

29 A yi maleka sawurane nun tugu bili
sawurane nun se fuge sawura faɲine rafala
Ala Batu Banxin kanken nabilinne birin yi,
a fanna nun a kuina. 30 A yi xɛmaan sa
banxin lonna ma pala firinne birin yi.

31 A yi dɛɛn fɔxɔ firin kanna ti pala

raɲanna ma Oliwi wudine ra, a dɛɛn ti
wudine yitaxun dɔxɔ suulun nan na. [32] Oliwi
wudin nan yi dɛɛn fɔxɔ firinne ra. A yi
maleka sawurane nun tugu bili sawurane
nun ɲɔxɔnde sawura faɲine rafala dɛɛn ma,
a yi xɛma yilɛnlɛnxine sa dɛɛn ma, a mɔn yi
xɛmaan sa maleka sawurane nun tugu bili
sawurane ma. [33] A mɔn yi pala gbeen dɛ ti
wudine liga na kiini Oliwi wudin na, koni
dɛɛn ti wudine yi yitaxunxi dɔxɔ naanin
nan na. [34] Dɛɛn fɔxɔ firinne birin yi rafalaxi
fɔfɔ farinne nan na naxanye yitaxunxi fɔxɔ
firin firinna ra. [35] A yi maleka gubugubu
kan sawurane nun tugu bili sawurane nun
se fuge sawura faɲine rafala dɛɛne ma, a yi
xɛma bɔnbɔxin sa sawurane ma.
[36] A mɔn yi gɛmɛ sansanna bilin saxan
nafala, a suman wudin bilin keden sa a fari.
[37] A mangayaan ɲɛɛ naanindeni, Siwi
kiken na, e yi Alatala Batu Banxin bɛtɛn
sa. [38] A mangayaan ɲɛɛ fu nun kedendeni,
Bulu kiken na, naxan findixi ɲɛɛn kike solo-
masɛxɛden na, banxin wanle birin yi ɲan
alo a yi lan kii naxan yi. Sulemani a ti ɲɛɛ
solofere nan bun.

7

Sulemani a manga banxin tiina

[1] Sulemani mɔn yi a banxin ti, na bu
nɛn ɲɛɛ fu nun saxan han a yi a raɲan.
[2] A na banxi singen ti naxan xili Liban
Fɔtɔnna Banxina, a kuyana nɔngɔnna yɛ
kɛmɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ tonge suulun,
a yitena nɔngɔnna yɛ tonge saxan, a na ti
suman sɛnbɛtɛnna safa naanin fari. Suman
xalanbene yi sɛnbɛtɛnne kɔɛ. [3] Banxin kuiin
yi xunna soxi suman farinne nan na, e saxi
xalanbene ma naxanye yi sɛnbɛtɛnne kɔɛ.
Xalanbe tonge naanin e nun suulun nan yi
a ra, fu nun suulun safa keden. [4] Banxin
foye sodene safa saxan nan yi a ra, na foye
sodene fan yi yɛɛ rafindixi nɛn e bode ma
saxan saxan. [5] Tongon naanin nan yi dɛɛne
birin nun e ti wudine ma, e yi yɛɛ rafindixi
e bode ma saxan saxan. [6] Na xanbi ra, a
palaan fɔlɔn ti sɛnbɛtɛnne ra naxan kuya
yi nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a yigbona
nɔngɔnna yɛ tonge saxan. Na yɛɛ ra a so
dɛɛn palaan fan ti sɛnbɛtɛnne ra, a yinbene
rafala a ma. [7] A yi mangayaan gbɛdɛ banxin
ti, a yi kitin sama dɛnaxan yi naxan xili Kiti
Sa Banxina. A yi suman farinne sa banxin
kuiin yirene ma, keli bɔxɔni han banxin
kuiin xunna sone.
[8] A gbee banxina, a yɛtɛɛn yi dɔxɔma
dɛnaxan yi, na fan yi ti na kiini yin gbɛtɛ
kui, banxin boden xanbi ra. Sulemani yi
na banxi sifan fan ti Misiran mangana dii
tɛmɛn xa a naxan tongo a ɲaxanla ra.
[9] Banxine birin yi tixi gɛmɛ faɲi yɛbaxine
nan na keli a tanden ma han yin gbeena,
gɛmɛn naxanye maligaxi, e bɔ sɛraan na,
banxin kuiin nun a fanna, keli bɔxɔn ma
han a xuntagi. [10] Banxin bɛtɛn saxi gɛmɛ
xungbe faɲine nan na, a gɛmɛna nde yig-
bona nɔngɔnna yɛ fu, ndee nɔngɔnna yɛ
solomasɛxɛ. [11] Banxin yi tixi gɛmɛ xungbe
faɲine ra naxanye maligaxi, e bɔ alogo e
xa lan e dɔxɔdene ma, e nun suman xalan-
bene. [12] Gɛmɛ gbeen bilin saxan nan findi
yin gbeen sulunna ra, suman wudin bilin
keden fan yi sa na fari alo Alatala Batu
Banxini sansanna kui xiin tixi kii naxan yi,
e nun a so dɛɛn palana.

Sulemani wanla naxanye so Xirami yii
Taruxune Firinden 2.10-13

[13] Manga Sulemani yi xɛraan nasiga Tire
taani Xirami fɔxɔ ra. [14] Kaɲa gilɛn nan yi Xi-
rami nga ra naxan kelixi Nafatali bɔnsɔnni.
Tire kaan nan yi a fafe ra, a yi sulan nan
nawalima. A yi lugoxi fekolonna nun xax-
ilimayaan nun lɔnnin na sulan nawali feen
na. A yi fa Manga Sulemani fɛma, a a wanle
birin kɛ.

*Ala Batu Banxi S*ɛnbɛtɛn Firinne
Taruxune Firinden 3.15-17

[15] Xirami yi sulan naxulun a sɛnbɛtɛn
xungbe firin nafala, e yitena nɔngɔnna yɛ
fu nun solomasɛxɛ, e rabilinna nɔngɔnna
yɛ fu nun firin. [16] A yi sulan konden firin
yɛlan, alogo a xa e so sɛnbɛtɛnne xun na,
konde singen yitena nɔngɔnna yɛ suulun,
konden firinden yitena nɔngɔnna yɛ su-
ulun. [17] A mɔn yi sulan nafala yaladine
ra e nun yɔlɔnxɔnne ra kondene maxidi
seen na naxanye yi sɛnbɛtɛnne xuntagi,
solofere konde singen xa, e nun solofere
konden firinden xa. [18] A yi girenada wudi
bogi sawurane rafala, safa firin nan yi
yalane fari naxanye yi sɛnbɛtɛnne kondene
maxidixi. [19] Konden naxanye yi sɛnbɛtɛnne
xuntagi so dɛɛn palaan kui, ne yi ligaxi
alo gabala fugena, e yitena nɔngɔnna yɛ
naanin. [20] Konden naxanye yi sɛnbɛtɛn

firinne xuntagi, ne keden kedenna yi ra-
bilinxi girenada wudi bogi sawura kɛmɛ
firin nan na, a xungbe yiren naxanye yi
rafalaxi yalaan dɛxɔn. [21] A yi na sɛnbɛtɛnne
ti Ala Batu Banxin so dɛ palaan fɛma. A yi
yiifari ma sɛnbɛtɛnna ti, a xili sa Yakin, a
mɔn yi kɔmɛn ma sɛnbɛtɛnna ti, a xili sa
Boosu. [22] Ne kondene yi rafalaxi gabala fuge
sawurane nan na. Na kiini Xirami yi yelin
sɛnbɛtɛnne rafalɛ.

Ige ramarade gbeena fe
Taruxune Firinden 4.2-5

[23] Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige
ramarade digilinxi gbeen nafala, a yigbona
nɔngɔnna yɛ fu, a yitena nɔngɔnna yɛ su-
ulun. Nɔngɔnna yɛ tonge saxan lutin nan
yi a rabilinɲɛ. [24] Kundine sawurane yi a dɛ
kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi
rafalaxi a ma a nɔngɔnna yɛ keden yo keden
bun. Kundi sawurane yi rafalaxi safa firin
nan na, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi
gbindi keden nan na. [25] Ige ramaraden
yi dɔxi turaan sawura sulan daxi fu nun
firin nan fari, saxan yɛɛ rafindixi sogegodo-
den binni, saxan sogeteden binni, saxan
yiifanna binni, saxan kɔmɛnna binni. E yi
xun xanbi soxi e bode yi nɛn, e birin gbindin
yi ige ramaraden nan bun ma. [26] Yii kuiin
yɛ kedenna nan yi ige ramaraden nabinyen
na, a dɛ kinkin yi rafalaxi alo igelengenna
dɛna, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli
tonge solomasɛxɛ ɲɔxɔn nan yi sama a kui.

Sulan wontorone

[27] A yi ige maxali wontoro fu rafala
sulan na. E birin kuya nɔngɔnna yɛ
naanin, e yigbona nɔngɔnna yɛ naanin,
e yitena nɔngɔnna yɛ saxan. [28] Ige max-
ali wontorone yi rafalaxi i kii nin: Sula
falafalane nan yi findixi wontorone gbindin
na. Na falafalane yi sɔtixi sula gbelemɛne
yi naxanye tixi wontoron tongon naaninne
ma. [29] Falafalan naxanye yi tixi sula
gbelemɛne longonne ra, yatane nun tu-
rane nun maleka gubugubu kanne sawu-
rane yi ne ma e nun gbelemɛne fan ma.
Mɛsɛmɛsɛnne yi e rabilinxi. [30] Sulan nan
nafalaxi wontorone birin sanne ra. Na
naanin nan yi e bun ma. E soxi sula
gbelemɛn xun na. Ige ramara kundi sula
daxin yi rafalaxi e birin kui, e suxi bun ti
naanin na, e rafalaxi sula raxulunxin na, e
bun ti mɛsɛmɛsɛnxine labe ra. [31] Ige maxali
wontoron kui yili digilinxin nan yi rafalaxi
a kui naxan yite han nɔngɔnna yɛ keden.
Na nan yi findixi ige kundin dɔxɔden na.
Kundin dɔxɔden dɛɛn digilinna, na yi gbo
nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi. Kundin
dɔxɔden naxan yi wontoron dɛ kinkin faxa
ra, mɛsɛmɛsɛnne yi rafalaxi ne ma. Na
yirene mi yi digilinxi, tongon naanin nan
yi ne ra. [32] Wontorone sanne yi a falafalane
bun ma, e soxi sula gbelemɛne xun na nax-
anye yi sɔtixi a bun ma. E sanne yigbona,
nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi. [33] E sanne
yi rafalaxi alo yɛngɛ so wontorone sanne, e
yi seene birin nafalaxi sula raxulunxin nan
na. [34] Wontorone birin, a suxu se naanin
yi rafalaxi a ma a tongon naaninne yi. E
nun wontorone yi rafalaxi e bode yi. [35] Wure
digilinxina nde yi rabilinxi ige kundi dɔxɔ
yinla ma wontorone birin kui, a yikuyena
nɔngɔnna yɛ keden. Ige ramara kundin
nun a bun tiine nun wontoron kuiin birin
yi rafalaxi kedenna nan na. [36] Xirami yi
maleka gubugubu kanne nun yatane nun
tugu binle sawurane rafala a bun tiine nun
a falafalane ma, e xanɲɛ dɛnaxan birin yi
e nun a yi e birin nabilin mɛsɛmɛsɛnne ra.
[37] Ige maxali wontorone yi rafalaxi na kii
nin, e birin wure siya keden, e birin gbo kii
keden, e birin kɛɲa keden.

Taruxune Firinden 4.6

[38] Xirami mɔn yi ige ramara kundin sula
daxi fu rafala, e yigbona nɔngɔnna yɛ
naanin, litiri wuli keden e nun kɛmɛ sennin
yi sɛ ne kui. A ige ramara kundi keden
dɔxɔ wontorone birin kui. [39] A yi ige maxali
wontoron suulun lu Ala Batu Banxin yi-
ifanna ma, a suulun lu a kɔmɛnna ma. A yi
ige ramara se xungbeen ti Ala Batu Banxin
yiifanna sogeteden binni a tongonna ma.

Taruxune Firinden 4.7-5.1

[40] Xirami to ige ramara seene nun tɛɛ kɔ
seene nun goronne rafala, a yi yelin wanle
birin na, a naxanye fɔlɔ Manga Sulemani xa
Alatala Batu Banxini:

[41] Sɛnbɛtɛn xungbe firin,
e nun e konde firinne e xuntagi alo barama,
e nun yɔlɔnxɔn yalaan naxanye sɛnbɛtɛnne
kondene maxidi seene ra,
[42] e nun girenada wudi bogi sawura kɛmɛ
naaninna naxanye yi na yɔlɔnxɔn yala
firinne ma naxanye yi saxi safa firin, e
singan e kondene rabilinni e maxidi seen
na, konden naxanye yi luxi alo barama,

43 e nun ige maxali wontoro fune nun ige
kundine e xun tagi,
44 e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu
nun firinne a bun tiine ra,
45 e nun goronne nun tɛɛ kɔ seene nun wuli
xuya goronne. Xirami muranna naxanye
birin nafala Sulemani xa Alatala Batu Banx-
ini, ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na.
46 Mangan sula raxulunxin nafala na seene
ra bɔxɔ kui gexine nan kui, Yurudɛn baan
mɛrɛmɛrɛni Sukɔti taan nun Saratan taan
longonna ra. 47 Sulemani yi na seene birin
nafala, na seene yatɛn sulan xasabin kilon
mi yi nɔɛ kolonɲɛ.
48 Sulemani mɔn yi seni itoe birin nafala
Alatala Batu Banxin xa, xɛma saraxa gan-
den nun buru ralixin xɛma tabanla 49 nun
xɛma kɛndɛ lɛnpu dɔxɔ seen naxanye
yɛbaxi suulun fɔxɔ kedenni suulun bode
fɔxɔni yire sariŋanxi fisamantenna yɛtagi
e nun se fuge faŋine sawurane e nun
lɛnpune nun se tongo se xɛma daxine 50 nun
goronne nun lɛnpu ratu seene nun wuli
xuya goronne nun se sa lefane nun wusulan
gan se xɛma daxine nun dɛɛn singan se
xɛma daxine yire sariŋanxi fisamantenna
xa banxin kui e nun Ala Batu Banxin so
dɛɛn yɛtɛɛn xa. 51 Sulemani a wanle birin
nakamali na kii nin Alatala Batu Banxini.
Sulemani yi muranne birin sa banxini a
fafe Dawuda naxanye rasariŋan, gbetin nun
xɛmaan nun se gbɛtɛye. A yi ne ramara
Alatalaa banxin nafunle yɛ.

8

Layiri Kankiraan fa fena Ala Batu Banxini
Taruxune Firinden 5.2-6.2

1 Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila
fonne nun bɔnsɔn kuntigine nun Isirayila
kaane denbaya xunne birin malan a fɛma
Yerusalɛn yi Alatalaa Layiri Kankiraan
tongo feen na keli Dawudaa Taani, dɛnaxan
mɔn xili Siyon. E siga a ra Ala Batu Banxini.
2 Isirayila xɛmɛne birin yi e malan Manga
Sulemani fɛma, Etanimi kiken na, naxan
findixi ɲɛɛn kike solofereden na, sali wax-
atina.
3 Isirayila fonne birin to fa, saraxaraline
yi fa Layiri Kankiraan na. 4 E yi Alatalaa
Kankiraan nun Naralan Bubun xali e nun
se sariŋanxin naxanye yi a kui. Saraxara-
line nun Lewi bɔnsɔnna muxune yi e xali.
5 Manga Sulemani nun Isirayila yamaan
naxan birin yi malanxi a fɛma, e ti Layiri
Kankiraan yɛtagi, e yi yɛxɛɛne nun ɲingene
ba saraxan na, naxanye yi wuya han e
xasabin mi yi nɔɛ kolonɲɛ. 6 Saraxaraline
yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a fun-
funi, banxin yire sariŋanxi fisamantenni,
maleka sawurane gubugubune bun ma.
7 Amasɔtɔ maleka sawurane gubugubune
yi bandunxi Layiri Kankiraan nun a tongo
tamine xun ma. 8 A tongo tamine yi
kuya han e xunne yi toma yire sariŋanxi
fisamantenna yɛtagi, koni e mi yi toma
tandeni. E mɔn na han to. 9 Gɛmɛ
walaxa firinne nan tun yi kankiraan kui
Musa naxanye sa a kui Horebe geyaan ma,
Alatala layirin xidi e nun Isirayila kaane
tagi dɛnaxan yi, e mini xanbini Misiran
yamanani.
10 Saraxaraline mini yire sariŋanxini wax-
atin naxan yi, kundaan yi Alatalaa banxin
nafe. 11 Kundana fe ra, saraxaraline mi yi
nɔɛ e wanla rabɛ, amasɔtɔ Alatalaa nɔrɔn yi
Alatalaa banxin nafexi.
12 Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa,
“Alatala bata a ragidi
a xa dɔxɔ kunda yidimixini!
13 N bata banxi faŋin ti
naxan findima i dɔxɔden na,
i luma dɛnaxan yi habadan.”

Ala Batu Banxin nasariŋan fena
Taruxune Firinden 6.3-11

14 Mangan yi a yɛɛ rafindi Isirayila ya-
maan ma naxanye birin yi tixi na, a duba ne
xa. 15 A yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala
xa, Isirayilaa Ala, naxan falan ti n fafe
Dawuda xa, naxan a falane rakamalima, a
naxa, 16 ‘Xabu n nan n ma Isirayila yamaan
namini lɔxɔni Misiran yamanani, n mi taa
sugandi Isirayila bɔnsɔnne xa, banxin tiyɛ n
xinla binya feen na dɛnaxan yi, koni n bata
Dawuda sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila
yamaan xun na.’* 17 N fafe Dawuda yi waxi
banxin ti feni Alatala xinla binyaden na,
Isirayilaa Ala. 18 Alatala bata yi a fala n
fafe Dawuda xa, a naxa, ‘Amasɔtɔ i bata
wa banxin ti feni n xinla binyaden na, na
miriyaan tongo feen bata lan. 19 Koni, i tan
xa mi banxin tima, fɔ i ya dii xɛmɛna, i
yɛtɛɛn naxan sɔtɔxi, na nan banxin tima n
xinla binyaden na.’ ”

* 8:16: Samuyɛli Firinden 7.6

20 “Alatalaa layirin naxan tongo, a bata
na rakamali. N bata ti n fafe Dawuda
ɲɔxɔni, n yi dɔxɔ Isirayila mangan na, alo
Alatala a fala kii naxan yi, n yi banxin ti
Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala.
21 N bata yirena nde yitɔn kankiraan xa,
Alatala layirin dɛnaxan yi, a naxan yitɔn e
nun en benbane tagi, a to e ramini Misiran
yamanani.”

Sulemani Ala maxandina
Taruxune Firinden 6.12-40

22 Sulemani yi ti Alatalaa yire sariŋanxin
yɛtagi, Isirayila yamaan birin yɛtagi. A
yi a yiine yite kore, 23 a yi Ala maxandi, a
naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi
na alo i tan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna
fari. I ya layirin nun i ya hinanna luma i ya
walikɛne xɔn naxanye sigan tima i yɛtagi e
bɔŋɛn birin na. 24 I bata i ya falan nakamali
i ya walikɛɛn xa, n fafe Dawuda, i naxan
fala i dɛɛn na, i bata na rakamali i sɛnbɛni
to. 25 Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mɔn xa
i ya falan nakamali, i layirin naxan tongo
n fafe Dawuda xa, i bata yi a fala a xa,
i naxa, ‘I ɲɔxɔ yibiran mi ɲanŋɛ n yɛtagi
mumɛ Isirayilaa mangaya gbɛdɛni, fanni i
yixɛtɛne n ma kiraan suxuma, e sigan ti
n yɛtagi alo i sigan tixi n yɛtagi kii naxan
yi.’ 26 Iki, Isirayilaa Ala, n bata i mafan, i
xa na rakamali, i layirin naxan tongoxi i ya
walikɛɛn Dawuda xa, n fafe!”

27 “Koni, Ala fa dɔxɛ dunuŋa yi ba? Hali
kore xɔnna nun a gbona, i mi nɔɛ xanŋɛ
a yi, e faxi fa n banxin naxan tixi ito ra.
28 Hali na birin, Alatala, n ma Ala, i tuli mati i
ya walikɛna maxandi xuine nun a mafanne
ra. I tuli mati i ya walikɛna mafan xuine
nun maxandi xuine ra a naxanye falama i
xa to. 29 I yɛɛn ti banxini ito ra kɔɛɛn nun
yanyin na, i a fala dɛnaxan ma, i naxa, ‘N
xinla luma be nin!’ I tuli mati maxandi
xuiin na i ya walikɛɛn naxan tima yireni ito
mabinni. 30 I ya walikɛɛn nun i ya Isirayila
yamana maxandin nasuxu, e na sali yireni
ito mabinni! I yabin ti i dɔxɔdeni kore
xɔnna ma, i mafeluun ti, i yabin ti.”

31 “Xa muxuna nde a boden hakɛn tongo,
muxune yi a karahan, a xa fa a kɔlɔ i ya yire
sariŋanxin yɛtagi banxini ito kui. 32 Nayi,
a xuiin namɛ kore xɔnna ma, i yi fena nde
liga, i yi kitin sa i ya walikɛne tagi. Naxan
kalan tixi, i na yalagi, i na goronna dɔxɔ a
xun ma, i yi tinxindena tinxinyaan yita, i yi
a suxu a tinxinni.”

33 “A nɔɛ ligɛ nɛn yaxun yi i ya Isirayila
yamaan nɔ, bayo e bata i yulubin tongo. Na
waxatini, xa e xun xɛtɛ i ma, e i xinla binya,
e yi i maxandi, e mafeluun xandi i tan xɔn
banxini ito kui, 34 nayi, i xa e xuiin namɛ
kore xɔnna ma, i dijna i ya Isirayila yamaan
yulubin ma, i fa e ra bɔxɔn ma i naxan so e
benbane yii.”

35 “A nɔɛ ligɛ nɛn kore xɔnna yi balan,
tulen mi fa fɛ mumɛ, e yulubine fe ra lan i
tan ma. Na waxatini, xa e yɛɛ rafindi be ma,
e i xandi, e yi i xinla binya, e xɛtɛ e yulubine
fɔxɔ ra, bayo i bata e tɔrɔ, 36 nayi, i e xuiin
namɛma nɛn kore xɔnna ma, i diŋama nɛn i
ya walikɛne yulubine ma e nun i ya yamana
Isirayila. I e xaran kira faŋin ma e daxa e xa
bira naxan fɔxɔ ra. I tulen nafa bɔxɔn fari i
naxan soxi i ya yamaan yii.”

37 “A nɔɛ ligɛ nɛn tɔrɔyana nde fan yi
fa, alo fitina kamɛna hanma fitina furena
yamanani, hanma sansine yi xara hanma
e kun hanma tuguminne yi mini hanma
suŋɛne hanma yaxuna nde na Isirayila
kaane taa makantanxine rabilin yɛngɛni,
gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi,
hanma fure ɲaxine. 38 Na waxatine yi, Isir-
ayila kaane birin e tɔrɔn nun e ɲaxankatan
kolonma nɛn, e yi sali, e yi i mafan, e yi
e yiine yite banxini ito mabinni. 39 Nayi, i
yi e yabi i dɔxɔdeni kore xɔnna ma, i yi e
mafelu, i yi birin saran e kɛwanle ra, bayo i
birin bɔŋɛ yi feen kolon, amasɔtɔ i tan nan
keden pe adamadiine bɔŋɛ yi feene kolon.
40 Nayi, e gaxuma nɛn i yɛɛ ra waxatin birin
yi e siin birin yi yamanani, i naxan soxi nxu
benbane yii.”

41 “Xɔŋɛn naxan mi findixi Isirayila kaana
nde ra, i ya yamana, na fama nɛn be sa keli
yamana makuyeni, i xinla a fe ra, 42 bayo
muxune a mɛma nɛn a i xinla nun i sɛnbɛn
gbo. A na fa salideni banxini ito mabinni,
43 i a yabi kore xɔnna ma, i dɔxɔdeni. Xɔŋɛn
naxan birin maxɔdinma i ma, i xa na so a yii,
alogo dunuŋa siyane birin xa i xinla kolon,
e gaxu i yɛɛ ra, alo i ya yamana Isirayila. E
xa a kolon a banxini ito ratinmɛxi i tan nan
xili yi n naxan tixi!”

44 “A nɔɛ ligɛ nɛn Isirayila kaane yi siga e
yaxune yɛngɛdeni i ya yamarin bun. E yi i
maxandi, e yɛɛ rafindi i ya taa sugandixin

ma e nun Alatala Batu Banxin naxan tixi
i xa. 45 Nayi, i tuli mati kore xɔnna ma,
naxanye i maxandima, e i mafan, i yi ne
mali."
46 "A nɔɛ ligɛ nɛn, e yi yulubin tongo,
bayo adamadi yo mi na naxan mi yulubin
ligama. I ya xɔlɔn yitama e ra nɛn, i yi e
so e yaxune yii, ne yi siga e ra konyiyani e
yamana makuyena ndee yi hanma naxanye
maso. 47 E na tubi i ma na yamanani e
konyiyani dɛnaxan yi, e xun xɛtɛ i ma e
suxu muxune yamanani, e falan ti, e naxa,
'Nxu bata hakɛn liga, nxu bata yulubin
tongo, nxu bata fe ɲaxin liga,' 48 e xɛtɛ i ma
e bɔŋɛn birin nun e niin birin yi e yaxune
yamanani naxanye e xalixi konyiyani, e
mayandi xuine rasiga i ma, e yɛɛ rafindixi
yamanan ma i naxan so e benbane yii, e yɛɛ
rafindixi i ya taa sugandixin ma e nun n
Ala Batu Banxin naxan tixi i xinli. 49 Nayi,
e sanla nun mafanna yabi kore xɔnna ma
i dɔxɔdeni, i fa e mali. 50 I ya yamaan
mafeluma nɛn a yulubine ra e nun a fe
ɲaxine birin i xili ma. Naxanye e suxi
konyiyani, i yi e hinanna raso ne yi, alogo e
xa kininkinin e ma. 51 Amasɔtɔ i ya yamaan
nan e ra, i gbeena, i e ramini nɛn Misiran
yamanani naxan luxi alo sulun tɛɛn† naxan
wuren naxulunma."
52 "I yɛɛn xa lu i ya walikɛna maxandine
ra, e nun i ya yamana Isirayilaa maxandine,
alogo i xa nxu yabi nxɔ maxandine yi wax-
atin birin. 53 Amasɔtɔ i bata nxu ba yamaan
bonne birin yɛ bɔxɔn fari, alogo nxu xa
findi i gbeen na, alo i a fala kii naxan yi fata
Musa ra, i ya walikɛna, i to nxu benbane
ramini Misiran yi. I tan Marigina Alatala!"

Duban yamaan xa

54 Sulemani yelin maxandine nun
mafanne birin tiyɛ waxatin naxan yi, a
yi keli Alatalaa saraxa ganden yɛtagi, a yi
xinbi sinxi dɛnaxan yi, a yiine yitexi kore.
55 A tixi, a yi duba Isirayila yamaan birin xa
a xuini texin na, a naxa, 56 "Tantunna xa
fi Alatala ma, naxan matabun fi Isirayila
ma, a yamana, alo a e tuli sa kii naxan yi.
A fala faɲin naxanye birin ti fata Musa ra,
a walikɛna, keden mi luxi a ligataren na.
57 Alatala, nxɔ Ala xa lu en xɔn alo a lu en
benbane xɔn kii naxan yi, a nama ɲinan
en xɔn mumɛ, a en nabeɲin. 58 Koni, a xa en
bɔŋɛn bandun a binni, alogo en xa sigan ti a
kiraan birin xɔn ma. En yi a yamarine nun
a tɔnne nun a sariyane suxu, a naxanye
yamari en benbane ma. 59 N maxandin
naxanye tixi Alatala ma, en ma Ala, ne xa
rabira a ma kɔɛɛn nun yanyin na, alogo a xa
en mali lɔxɔ yo lɔxɔ, ɛ tan nun n tan bayo
a yamaan nan en na, Isirayila. 60 Nanara,
dunuɲa siyane birin xa a kolon a Alatala
nan Ala ra, a gbɛtɛ yo mi na. 61 Alatala xa lu
ɛ bɔŋɛni, en ma Ala. Ɛ bira a sariyane fɔxɔ
ra, ɛ yi a yamarine suxu, alo ɛ kii naxan yi
to."

Saraxane yi ba Alatala xa
Taruxune Firinden 7.4-10

62 Isirayila kaane birin yi fa mangan fɛma,
e yi saraxane ba Alatala xa. 63 Ɲinge wuli
mɔxɔŋɛn nun firin e nun yɛxɛɛ wuli kɛmɛ
mɔxɔŋɛ, Sulemani yi ne kɔɛ raxaba Alatala
xa bɔŋɛ xunbeli saraxan na. Mangan nun
Isirayila kaane birin yi Alatalaa banxin
nabi na kii nin. 64 Na lɔxɔni, mangan yi
sansanna rasariŋan Ala Batu Banxin yɛtagi,
a yi saraxa gan daxine nun bogise saraxane
nun bɔŋɛ xunbeli saraxa subene turene
fi Alatala ma sansanna kui. A na raba
mɛnni nɛn, bayo saraxa ganden naxan yi
rafalaxi sulan na Ala Batu Banxin yɛtagi, na
yi xurun. Saraxa gan daxine nun bogise
saraxane nun saraxa subene turene birin
mi yi xaŋɲɛ mɛnna fari.
65 Sulemani yi sanla raba na waxatini, e
nun Isirayila kaane birin. Yama gbeen yi
fa sa keli Lebo-Xamata taani han Misiran
xudeni, e yi e malan Alatala yɛtagi, en ma
Ala, xi solofere. Na xanbi ra, e mɔn yi xi
solofere sa na fari, a birin malanxina, xi
fu nun naanin. 66 Xi solomasɛxɛde lɔxɔni,
a yi yamaan beɲin. E yi duba mangan xa,
e siga e konni, e sɛwaxi e bɔŋɛni fe faɲin
birin na Alatala naxan nabaxi Dawuda xa,
a walikɛna, e nun Isirayila a yamana.

9

Ala mɔn yi mini Sulemani xa
Taruxune Firinden 7.11-22

1 Sulemani yelin Alatala Batu Banxin tiyɛ
waxatin naxan yi, e nun a manga banxina, e
nun a wa naxan birin liga feni, 2 Alatala mɔn
yi mini Sulemani xa a firindeni, alo a mini

† 8:51: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

a xa kii naxan yi Gabayon taani. [3] Alatala yi
a fala a xa, a naxa,
"N bata i ya mafanna nun i ya maxandi
xuiin nasuxu i naxan nalixi n ma. N bata
banxini ito rasariɲan i naxan tixi n xili
yi habadan. N yɛɛn nun n bɔɲɛn luma
nɛn tixi be ra habadan. [4] I tan xa sigan
ti fɛtareyaan nun tinxinyani n yɛtagi alo
i fafe Dawuda. I feni itoe birin liga n
naxanye yamarima i ma, i n ma tɔnne nun
n ma sariyane suxu n naxanye soxi i yii.
[5] Nayi, n na i ya mangayaan nasabatima
nɛn habadan Isirayila xun na, alo n na a
fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n naxa,
'I bɔnsɔnna mi ɲanɲɛ i ɲɔxɔni Isirayila
mangayani habadan.' [6] Koni, xa i tan hanma
i ya diine ɛ xun xanbi so n yi, xa ɛ mi n
ma sariyane nun n ma yamarine suxu n
naxanye soxi ɛ yii, xa ɛ siga ala gbɛtɛye
batudeni, ɛ xinbi sin e bun ma, [7] nayi, n na
Isirayila kaane bama nɛn na bɔxɔni n naxan
soxi e yii. N na n mɛma nɛn n batu banxin
na, n naxan nasariɲan n xinla binyaden
na. Na ma, Isirayila findima nɛn yagi seen
nun magele seen na yamanane birin tagi.
[8] Hali banxini ito to rayabu iki, na waxatini,
naxan yo na dangu a fɛma, ne kabɛma nɛn,
e yi kɔntɔfili. E yi a fala, e naxa, 'Nanfera
Alatala yamanani ito nun banxini ito ligaxi
iki?' [9] E yabima nɛn, e naxa, 'Bayo e bata
Alatala rabeɲin, e Ala, naxan e benbane
ramini Misiran yamanani, e yi ala gbɛtɛne
xanu, e yi e xinbi sin e bun ma, e yi e batu,
nanara Alatala bata tɔrɔni itoe birin nafa e
ma.' "

Sulemani a wali sifa wuyaxine
Taruxune Firinden 8.1-18

[10] Ɲɛɛ mɔxɔɲɛn bun ma, Sulemani yi
banxi firinni itoe ti, Alatala Batu Banxin
nun a manga banxina. [11] Tire manga Xurami
bata yi suman wudin nun fɔfɔ wudin nun
xɛmaan so Sulemani yii, a yi wama naxan
yo xɔn. Manga Sulemani yi taa mɔxɔɲɛ so
Xurami yii Galile yamanani. [12] Xurami yi
mini Tire taani taane matodeni Sulemani
naxanye soxi a yii. Koni e mi rafan a ma.
[13] Xurami yi a maxɔdin, a naxa, "Ngaxake-
denna, i taan sifan mundunye soxi n yii
be?" A yi e xili sa Kabulu yamanana, na
xinla ne xun ma han to.* [14] Anu, Xurami
bata yi xɛmaan kilo wuli saxan nasiga Sule-
mani ma.

[15] Manga Sulemani bata yi karahan wanle
yitɔn lan Alatala Batu Banxin ti feen nun
a yɛtɛna banxin nun Milo gbingbinna nun
Yerusalɛn yinna ma, e nun Xasori nun
Megido nun Geseri taane. [16] Misiran man-
gan bata yi fa, a Geseri taan suxu yɛngɛni, a
yi a gan, Kanan kaan naxanye yi dɔxi taani,
a ne faxa. A mɔn yi taan sa a dii tɛmɛn
fari siga a xɛmɛ taa ra, Sulemani a ɲaxanla.
[17] Sulemani mɔn yi Geseri taan ti, a mɔn yi
Beti-Xoron taan laben ti, [18] e nun Baalati
taan nun Tamari taan naxan yamanan ton-
bon yireni. [19] A mɔn yi taa gbɛtɛna ndee
ti, a yi balone ramarama dɛnaxanye yi,
e nun yɛngɛ so wontorone nun soone yi
luma taan naxanye yi. Sulemani wa naxan
birin ti feni Yerusalɛn taani e nun Liban
yamanan nun yire gbɛtɛ, a yi yamanan
naxanye birin xun na, a yi na birin ti.

[20] Amorine nun Xitine nun Perisine nun
Xiwine nun Yebusune muxu dɔnxɛn nax-
anye mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne
fan yi yamanani. [21] E yixɛtɛn naxanye lu e
xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi nɔ
naxanye faxɛ, Sulemani yi ne findi konyine
ra, e na yi han to. [22] Koni, Sulemani mi
fa Isirayila kaane ti konyiyaan na, bayo e
yi findixi a sofane nan na, e nun a wa-
likɛne nun a kuntigine nun a sofa kuntig-
ine, e nun a wontoro ragine nun soo ragine
kuntigine. [23] Sulemani mɔn yi Isirayila kaan
muxu kɛmɛ suulun tonge suulun sugandi
naxanye yi a walikɛne xun na.

[24] Misiran mangana dii tɛmɛn yi keli
Dawudaa Taani, a dɔxɔ manga banxini Sule-
mani naxan tixi a xa. Na xanbi ra, Sule-
mani mɔn yi gbingbinna rafala a banxin
nabilinni, a na xili sa Milo.

[25] Sulemani yi saraxa gan daxin bama nɛn
sanɲa ma saxan ɲɛɛn bun ma e nun bɔɲɛ
xunbeli saraxane yire sariɲanxini a naxan
ti Alatala xa. A mɔn yi wusulanna ganma
nɛn yire sariɲanxin fari naxan yi Alatala
yɛtagi. A yi Ala Batu Banxin nawalima na
kii nin.

[26] Manga Sulemani yi kunkine yitɔn
Esiyon-Gebere yi, Elati taan dɛxɔn, Gbala
Baan dɛ, Edɔn yamanani. [27] Xurami a kunki
ragiin naxanye yi baan kolon, a yi ne rasiga

* 9:13: Kabulu maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn fa fala "alo sese."

Sulemani a walikɛne fɛma kunkine kui. [28] E
siga Ofiri yamanani, e sa xɛmaan kilo wuli
fu nun firin tongo, e fa e ra Manga Sulemani
xɔn.

10

Saba Manga Ɲaxanla yi fa Sulemani konni
Taruxune Firinden 9.1-12

[1] Saba manga ɲaxanla yi Sulemani
mankanna mɛ Alatalaa fe yi. Nayi a yi fa
Sulemani todeni a fekolonna bunbadeni,
a yi maxɔdin xɔdɛxɛne sa a bun ma. [2] A
yi fa Yerusalɛn yi e nun a fɔxɔrabira
gbeene, ɲɔgɔmɛn naxanye yi latikɔnɔnne
nun xɛma gbegbe maxalima, e nun gɛmɛ
faɲi kɛndɛne. A yi siga Sulemani fɛma,
naxan birin yi a bɔɲɛni, a yi na fala a xa.
[3] Sulemani yi a maxɔdinne birin yabi, sese
mi lu mangan mi naxan yɛba a xa. [4] Saba
manga ɲaxanla yi Sulemani a fekolonna to,
e nun a banxin naxan tixi, [5] e nun donseen
naxanye yi a tabanla ra, e nun a rabilinna
muxune ti kiine, e nun naxanye yi balon
nun minse wanla ra, ne marabɛribane, e
nun a saraxa gan daxine a yi naxanye bama
Alatala Batu Banxini. Ne yi a kɛnɛn han a
yengin yi dasa. [6] A yi a fala mangan xa, a
naxa, "Ɲɔndin nan yi a ra n naxan mɛxi n
ma yamanani i kiin nun i ya fekolonna fe
yi. [7] N mi yi laxi a ra benun n xa fa n yi a to
n yɛɛn na. E mi yi a tagiin yɛtɛɛn falaxi n
xa. N naxan birin mɛxi, i ya fekolonna nun
i ya nafulu kanyaan dangu na ra. [8] Sɛwana
i ya muxune xa, sɛwana i ya walikɛne xa
naxanye i yɛtagi waxatin birin, naxanye i
ya fekolonna ramɛma. [9] Tantunna Alatala
xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i ti Isirayila
mangan na. Bayo Isirayila rafan a ma
habadan, nanara a i findixi mangan na
alogo i xa kiti kɛndɛn sa tinxinni."

[10] A yi xɛmaan kilo wuli saxan so mangan
yii, e nun latikɔnɔn gbegbe nun bɔxɔ bun
nafunle. Latikɔnɔn faɲi mi fa na sɔnɔn
alo Saba manga ɲaxanla naxan so Manga
Sulemani yii.

[11] Xurami a kunkin naxanye yi xɛmaan
maxalima sa keli Ofiri yamanani, ne fan yi
fa santali wudi sifan gbegbe ra e nun bɔxɔ
bun nafunle keli Ofiri yi. [12] Manga Sulemani
yi santali wudine findi Alatala Batu Banxin
bun tiine ra, e nun manga banxin bun tiine.
A mɔn yi na wudina nde rafala maxaseene
ra alo kondenne nun bɔlɔnne, maxase max-
ane xa. Han to, e mi fa santali wudin to fɛ
Isirayila yi na kiini.

[13] Naxan birin yi rafan Saba manga
ɲaxanla ma, a ne maxɔdin, Manga Sule-
mani yi ne so a yii. A yɛtɛɛn yi se gbɛtɛye fi a
ma a mangayaan fanni. Na xanbi ra, manga
ɲaxanla nun a walikɛne yi xɛtɛ a yamanani.

Sulemani a nafunle fe
Taruxune Firinden 9.13-28

[14] Xɛmaan naxan yi fama Sulemani ma
ɲɛɛ kedenna bun ma, na gboon yi sigɛ
han kilo wuli mɔxɔɲɛ. [15] Yulaya seene
mudun yi saxi na nan fari e nun seen
naxanye yi sa kelima yire gbɛtɛne yi e nun
Arabune mangane nun yamana kanne yi
fama mudun naxanye ra. [16] Manga Sule-
mani yi yɛ masansan wure lefaan xɛma
daxin xungbeen kɛmɛ firin nafala, xɛmaan
kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na.
[17] A mɔn yi yɛ masansan wure lefaan xɛma
daxin xurin kɛmɛ saxan nafala, xɛmaan
kilo keden e nun a tagi nan yi e keden ke-
denna birin na. Banxin naxan yi xili "Liban
fɔtɔnna," a yi sa e sa mɛnni. [18] Mangan
yi sama ɲinna rafala manga gbɛdɛ gbeen
na, a xɛma igen sa a ma. [19] Tede sennin
nan yi manga gbɛdɛn ma, a faxa binna yi
radigilinxi a xanbi ra nɛn, a yiine yi a fɔxɔ
firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi
a yiine fɛma. [20] Yata sawura fu nun firin
yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma,
sennin kɔmɛnna ma. Na ɲɔxɔnna munma
liga yamana yo yi. [21] Xɛmaan nan yi Manga
Sulemani a igelengenne birin na. Xɛmaan
nan yi Liban fɔtɔn banxin kui muranne
birin na. E mi yi sese rafalan gbetin na,
bayo Manga Sulemani waxatini, gbetin mi
yi yatɛxi sese ra.

[22] Kunkin gbeene yi Manga Sulemani yii,
a yi naxanye rasiga baan xun ma Xurami a
kunkine fɔxɔ ra. Ɲɛɛ saxan yo ɲɛɛ saxan
kunkine yi xɛtɛma nɛn Isirayila yi, e rafexi
xɛmaan nun gbeti fixɛn nun sama ɲinne
nun kudune nun gboxune ra.

[23] Manga Sulemani yi dangu bɔxɔn man-
gane birin na fata a nafulu kanyaan nun a
xaxilimayaan na. [24] Dunuŋa muxune birin
yi katama Sulemani to feen na alogo Ala
xaxilimayaan naxan saxi a bɔɲɛni, e xa na
ramɛ. [25] Birin yi fama a sanbane ra, gbeti
daxine nun xɛma daxine nun dugine nun

yɛngɛ so seene nun latikɔnɔnne nun soone nun gbaxalone,* a yi na kii nin ɲɛɛ yo ɲɛɛ.

Taruxune Firinden 1.14-17 nun 9.25-28

26 Sulemani yi yɛngɛ so wontorone nun soone malan, wontoro wuli keden kɛmɛ naanin yi a yii e nun soo wuli fu nun firin, a yi ne lu taane yi a wontorone yi dɛnaxanye yi e nun Yerusalɛn yi mangan fɛma. 27 Mangan barakani, gbetin yi gbo ayi Yerusalɛn yi alo gɛmɛne, suman wudin yi wuya ayi alo burunna xɔdɛ binla naxan yamanan lanbanni. 28 Sulemani a soone yi kelima Misiran nun Kuwe yamanane nin, yulane yi sa e sarama dɛnaxanye yi mangan xa. 29 Wontoron naxan yi kelima Misiran yamanani, na yi sarama gbeti gbanan kɛmɛ sennin nan na. Soon tan yi sarama gbeti gbanan kɛmɛ tonge suulun nan na. Na yula kedenne nan mɔn yi fama Xiti mangane nun Arami mangane gbeene ra.

11

Sulemani a ɲaxanle

1 Manga Sulemani naxan Misiran mangana dii tɛmɛn dɔxɔ, a mɔn ɲaxalan xɔŋɛ wuyaxi dɔxɔ nɛn, naxanye yi fataxi Moyaba kaane nun Amonine nun Edɔn kaane nun Sidɔn kaane nun Xiti kaane ra. 2 Ne yi kelixi siya gbɛtɛne nin Alatala a fala Isirayila kaane xa naxanye fe yi, a naxa, "Ɛ nama siga e konni mumɛ, e mi fɛ ɛ konni mumɛ, waxatina nde e ɛ bɔŋɛn firifirima nɛn e alane binni."* Koni, Sulemani kankan ne nan ma marafanna xɔn. 3 A yi manga dii tɛmɛn kɛmɛ solofere sɔtɔ ɲaxanla ra, e nun konyi ɲaxalan kɛmɛ saxan a naxanye sɔtɔ ɲaxanla ra.† Na ɲaxanle yi a bɔŋɛn maxɛtɛ. 4 Sulemani fori waxatini, a ɲaxanle yi a bɔŋɛn xunsa ala gbɛtɛne ma, a bɔŋɛn birin mi lu Alatala, a Ala xa sɔnɔn, alo a fafe Dawuda bɔŋɛn yi kii naxan yi. 5 Sulemani yi Asitarate batu, Sidɔn kaane ala ɲaxalanmana, e nun Mɔlɔkɔ, Amonine ala ɲaxina. 6 Sulemani yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi, a mi yi a xuiin suxi alo a fafe Dawuda. 7 Nayi, Sulemani yi taan kiden ti geyaan fari Kemosi xa dɛnaxan Yerusalɛn yɛtagi, Moyaba kaane ala, e nun Mɔlɔkɔ, Amonine ala ɲaxina. 8 A yi na liga a siya gbɛtɛ ɲaxanle birin xa, naxanye yi wusulanna nun saraxan fima e alane ma.

9 Nayi, Alatala yi xɔlɔ Sulemani ma. Bayo, a bata yi a xaxinla xun xanbi so Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan bata yi mini Sulemani xa sanɲa yi firin. 10 Alatala yi a yamarin fi a ma, a nama ala gbɛtɛne batu, koni Sulemani mi a xuiin suxu, a yi ala gbɛtɛne batu. 11 Alatala yi a fala Sulemani xa, a naxa, "Bayo i bata a liga iki, bayo i mi n ma layirin mafaxaxi, e nun n yamarin naxanye soxi i yii, n mangayaan bama i yii nɛn, n na a so i ya walikɛna nde yii. 12 Koni i fafe Dawuda a fe ra, n mi tɔrɔyani ito rakamalima i ya siimayani. N mangayaan bama i ya dii xɛmɛn nan yii. 13 A yɛtɛna, n mi yamanan birin bama a yii, koni n bɔnsɔn keden luma a yii nɛn, n ma walikɛɛn Dawudaa fe ra, e nun Yerusalɛn ma fe ra, n taan naxan sugandixi."

Sulemani yaxune fe

14 Alatala yi Sulemani yaxun nadin a ma, naxan yi xili Xadada, Edɔn kaan naxan keli Edɔn mangan bɔnsɔnni. 15 Dawuda Edɔn yamanan nɔ waxatin naxan yi, sofa kuntigin Yowaba bata yi te muxu maluxundeni, xɛmɛn naxanye yi Edɔn yi, a ne birin faxa. 16 Yowaba nun a sofane lu nɛn Edɔn yi kike sennin, alogo e xa banxulanne nun xɛmɛne faxa. 17 Koni Xadada mɔn yi banxulan ɲɔrɛyani. A tan nun Edɔn kaan naxanye yi a fafe a wanle ra, e nun ne yi e luxun, e siga Misiran yi. 18 E keli Midiyan yamanani, e siga Paran tonbonni, e Paran muxuna ndee bira e fɔxɔ ra, e fa Misiran yi Misiran mangan fɛma. Misiran mangan yi banxin so Xadada yii, a yi a balo, a bɔxɔne so a yii. 19 Xadada yi Misiran mangan kɛnɛn, han mangan yi a ɲaxanla xunyɛn fi a ma, manga ɲaxanla Tapenesi xunyɛna. 20 Tapenesi xunyɛn yi dii keden sɔtɔ Xadada xa, a yi a xili sa Genubati. Tapenesi yi a maxuru Misiran mangana banxini, Genubati yi lu Misiran mangana banxini, mangana diine tagi. 21 Xadada to a mɛ Misiran yi a Dawuda bata yi faxa, e nun sofa kuntigin Yowaba, a yi a fala Misiran mangan xa, a naxa, "A lu n xa xɛtɛ n ma yamanani." 22 Misiran mangan

* 10:25: Gbaxaloni itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi. * 11:2: Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 34.12 kui. † 11:3: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

yi a maxɔdin, a naxa, “I dasaxi nanse ra n
fɛma be ba? Nanfera i kataxi xɛtɛ feen na i
ya yamanani?” A yi a yabi, a naxa, “Sese mi
dasaxi n ma, koni a lu n xa xɛtɛ.”
23 Ala yi yaxu gbɛtɛ rakeli Sulemani xili
ma, a xili Reson, Eliyadaa dii xɛmɛn naxan
a gi a kanna Hadadeseri, Soba mangan
bun. 24 Dawuda Hadadeseri a ganla halagi
waxatin naxan yi, Reson bata yi ganla nde
malan a yɛtɛ xa, a yi naxan xun na. E yi
siga Damasi taani, e sa dɔxɔ mɛnni, e yi
Damasi mangayaan tongo. 25 A findi nɛn
Isirayila yaxun na Sulemani a siimayaan
birin yi, sa Xadada gbee fe ɲaxine fari.
Reson ma mangayani Arami yamanani, a
Isirayila raɲaxu nɛn.

Yerobowan ma murutɛna

26 Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan fan yi
murutɛ mangan xili ma Sulemani a wa-
likɛna. Efirami bɔnsɔnna nan yi a ra naxan
keli Sereda taani. Kaɲa gilɛn nan yi a nga ra,
a xili Sɛruya. 27 A murutɛ mangan xili ma i
kii nin. Sulemani yi Milo gbingbinna tima
e nun a yi a fafe Dawudaa Taan nabilinna
yinna yinla nde yitɔnma. 28 Na waxatini,
foningen wɛkilɛxi fangamaan nan yi Yer-
obowan na. Sulemani to na banxulanna to
walɛ, a yi a findi Yusufu bɔnsɔnna karahan
walikɛna xunna dɔxɔn na. 29 Lɔxɔna nde,
Yerobowan bata yi mini Yerusalɛn yi, a yi
naralan Nabi Axiya ra kira yi Silo kaana.
E firinne yi e danna burunna ra. Doma
nɛnɛn nagodoxi nabiin ma, 30 Axiya yi na
suxu a a yibɔ dungi fu nun firinna ra. 31 A
yi a fala Yerobowan xa, a naxa, “Dungi fu
tongo i yɛtɛ xa. Amasɔtɔ Alatala, Isirayi-
laa Ala naxa, ‘N yamanan bama nɛn Sule-
mani yii, n yi bɔnsɔn fu so i yii. 32 Koni,
bɔnsɔn keden luma nɛn Sulemani yii n ma
walikɛɛn Dawudaa fe ra, e nun Yerusalɛn
ma fe ra, n taan naxan sugandixi Isirayila
bɔnsɔnne birin yɛ. 33 Amasɔtɔ e bata n
nabeɲin, e yi Asitarate batu, Sidɔn kaane
ala ɲaxalanmana e nun Kemosi, Moyaba
kaane ala e nun Mɔlɔkɔ, Amonine ala. E
mi sigan tixi n ma kiraan xɔn, e mi n
nafan feene ligaxi, e mi n ma yamarine nun
n ma sariyane suxi, alo a fafe Dawuda a
liga kii naxan yi. 34 N mi yamanan birin
bama a yii, amasɔtɔ n na a luma nɛn man-
gayani a siin birin yi Dawudaa fe ra, n ma
walikɛna, n naxan sugandixi, naxan n ma
yamarine nun n ma sariyane suxu. 35 Koni
n sa mangayaan bama nɛn a dii xɛmɛn
yii, n yi bɔnsɔn fu so i yii, 36 n bɔnsɔn
keden luma a dii xɛmɛn yii nɛn, alogo
n ma walikɛɛn Dawudaa dii keden xa lu
n yɛtagi mangayani Yerusalɛn yi, n taan
naxan sugandixi alogo n xinla xa lu na. 37 I
tan, Yerobowan, n yamanan soma nɛn i yii
alo i wama a xɔn kii naxan yi. I findima nɛn
Isirayila mangan na. 38 Xa i tuli mati n ma
yamarin birin na, xa i bira kirane fɔxɔ ra n
naxanye yitama i ra, xa i n nafan feene liga,
xa i n ma sariyane nun n ma yamarine suxu,
alo n ma walikɛɛn Dawuda a liga kii naxan
yi, nayi n luma nɛn i xɔn. N bata i tuli sa, n
na i bɔnsɔnne sabatima nɛn mangayani alo
Dawuda gbeene. N na Isirayila bɔnsɔn fu
soma i yii nɛn, 39 alogo n xa Dawuda yixɛtɛne
rayagi, koni n mi e rayagima habadan.’ ”
40 Sulemani yi kata Yerobowan faxa feen
na, koni Yerobowan yi a gi, a siga Misiran
yi Sisaki fɛma, na yamanan mangana, a yi
lu na han Sulemani yi faxa.

Sulemani yi faxa
Taruxune Firinden 9.29-31

41 Sulemani kɛwali dɔnxɛne nun a feen
naxanye birin ligaxi e nun a xaxilimayana,
ne birin sɛbɛxi a kɛwali kɛdin kui.
42 Sulemani ɲɛɛ tonge naanin nan ti
mangayani Isirayila birin xun na Yerusalɛn
yi. 43 A to faxa, e yi a maluxun a benbane
fɛma a fafe Dawudaa Taani, a diin Robowan
nan ti a ɲɔxɔni mangayani.

12

Isirayila kaane yi murutɛ Robowan ma
Taruxune Firinden 10.1-15

1 Robowan yi siga Siken taani, amasɔtɔ
Isirayila kaane birin bata yi fa Siken yi a
findideni mangan na. 2 Nebati a dii xɛmɛn
Yerobowan yi na xibarun mɛma waxatin
naxan yi, a mɔn yi Misiran yi, a bata yi
a gi a siga dɛnaxan yi a makuya Manga
Sulemani ra, a yi dɔxi Misiran nin. 3 E yi
muxune rasiga a xilideni. Nayi, Yerobowan
nun Isirayila yamaan birin yi fa Robowan
fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, 4 “‘I fafe nxu
suxi konyiyaan nan na. Iki, xa i tan goronni
ito rayelefu nxu xun ma naxan binya nxu
tungunna ma alo xun xidi wudin ɲingen
xun ma, nxu tinxi nxu wali i xa.” 5 A yi e

yabi, a naxa, “Ɛ siga, xi saxan na dangu ɛ fa
n fɛma.” Yamaan yi siga.
6 Manga Robowan yi fonne maxɔdin nax-
anye yi a fafe Sulemani fɛma a siimayani, a
yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ maxadin mundun
fima n ma yamani ito yabin na?” 7 Fonne yi
a fala a xa, e naxa, “Xa i a yita e ra to, a i
tinxi walideni yamaan xa, xa i e yabi fala
faɲine ra, e findima nɛn i ya walikɛne ra
habadan.” 8 Koni, Robowan yi fonne maxadi
xuiin nabeɲin. A yi foningene maxɔdin
naxanye yi a rabilinxi, a lanfane. 9 A yi
e maxɔdin, a naxa, “Muxuni itoe bata n
maxɔdin a n xa goronna ndedi ba e xun ma,
n fafe e ɲaxankataxi naxan na alo konyine.
Ɛ n maxadima yabin mundun na n xa a so
e yii?” 10 A lanfa foningene yi a fala a xa, e
naxa, “Muxuni itoe e mawuga nɛn a i fafe
bata e suxu alo konyine, e i maxɔdinma a i
xa na goronna ndedi ba e xun ma. Awa, i
lan i xa e yabi i kiini, i naxa,
‘N yii kirin gbo dangu n fafe tagin na.
11 N fafe bata ɛ konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi.
N tan a raxɔdɔxɔma ayi ɛ ma nɛn dangu na
ra.
N fafe ɛ ɲaxankata bosaan nan na,
n tan ɛ ɲaxankatama tanle nan na.’ ”
12 Yerobowan nun yamaan birin yi fa
Robowan fɛma xi saxande lɔxɔni alo man-
gana a fala kii naxan yi, a xi saxan na dangu,
e fa a fɛma. 13 Mangan yi yamaan yabi a
xɔdɛxɛn na. Fonne maxadi xuiin naxan fala
a xa, a yi na lu na. 14 A yi falan ti e xa iki fata
foningene maxadi xuiin na, a yi a fala e xa,
a naxa,
“N fafe bata ɛ konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi.
N tan a raxɔdɔxɔma ayi ɛ ma nɛn dangu na
ra.
N fafe ɛ ɲaxankata bosaan nan na,
n tan ɛ ɲaxankatama tanle nan na.”
15 Na kiini mangan mi tin yamana
maxandin na. Alatala yi feene liga na kiini
alogo a xa a tulisaan nakamali a naxan
tongo Yerobowan xa, Nebati a dii xɛmɛna,
fata Nabi Axiya ra, Silo kaana.

Isirayila yamanani taxun fena
Taruxune Firinden 10.16-19

16 Isirayila kaane to a kolon a manga mi
tinxi e maxandin ma, e yi a fala, e naxa,
“Sese mi fa en nun Dawuda tagi,
en nun Yese a dii xɛmɛni ito mi fa malanxi
sese ma.
Isirayila muxune, ɛ xɛtɛ ɛ konni.
I tan, Dawuda yixɛtɛna, iki i yɛɛ rafindi i ya
yamanan ma.”
E birin yi keli mɛnni, e siga e konne
yi. 17 Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane
yi, Robowan lu mangayani ne nan gbansan
xun na.
18 Nayi, Manga Robowan yi Adoran nasiga
naxan yi findixi karahan wanle kuntigin na.
Koni Isirayila kaane birin yi a magɔlɔn, e a
faxa. Manga Robowan yi a mafura tedeni
yɛngɛ so wontorona nde kui, a yi a gi, a
siga Yerusalɛn yi. 19 Isirayila kaane murutɛ
Dawudaa denbayaan xili ma na kii nin han
to.
20 Isirayila kaane birin to Yerobowan xɛtɛ
feen mɛ, e yi a xili yamani, e a findi mangan
na Isirayila birin xun na. Yuda bɔnsɔnna
keden peen nan lu Dawudaa denbayaan
fɔxɔ ra.

Taruxune Firinden 11.1-4

21 Robowan to so Yerusalɛn yi, a yi Yuda
denbayane birin malan e nun Bunyamin
bɔnsɔnna muxune. Sofa wuli kɛmɛ tonge
solomasɛxɛ nan yi na Isirayila yamaan
yɛngɛ xinla ma alogo e xa fa e ra Sulemani
a dii xɛmɛn Robowan ma nɔɔn bun ma.
22 Koni Alaa falan yi fa sayiba Semaya li,
a naxa, 23 “Falan ti Robowan xa, Sulemani
a dii xɛmɛna, Yuda mangana, e nun Yuda
denbayaan birin nun Bunyamin bɔnsɔnna
muxune nun yama dɔnxɛn birin, i naxa,
24 ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ nama fa
ɛ Isirayila kaane yɛngɛ, naxanye ɛ ngax-
akedenne ra. Ɛ tan birin xa xɛtɛ ɛ konni,
amasɔtɔ feni ito fataxi n tan nan na.’ ” E yi
Alatalaa falan suxu, e yi xɛtɛ alo Alatala a
falaxi kii naxan yi.

Yerobowan yulubina

25 Yerobowan yi Siken taan ti Efirami
geyaan fari, a yi dɔxɔ na. Na xanbi ra, a mɔn
yi keli mɛnni, a yi sa Penuyɛli taan ti.
26 Yerobowan yi a fala a bɔɲɛni, a naxa,
“Iki, yamanan nɔɛ xɛtɛ nɛn Dawudaa den-
bayaan ma ki faɲi. 27 Xa yamaan te
Yerusalɛn yi saraxane badeni Alatala Batu
Banxini, yamani ito bɔɲɛ xun xɛtɛma nɛn a
kanna ma, Robowan ma, Yuda mangana. E
n faxama nɛn e xɛtɛ Manga Robowan ma.”
28 Nayi, mangan yi xaxili fen, a yi ɲinge dii
sawura xɛma daxin firin nafala, a yi a fala
yamaan xa, a naxa, “Ɛ bata bu tɛ Yerusalɛn
yi. Isirayila kaane, ɛ alane ni i ra, naxanye ɛ
raminixi Misiran yamanani.” 29 A na ɲinge

dii sawura keden ti Betɛli taani, a yi sa
boden ti Dan yi. 30 Na nan findi yulubin
sabun na. Yamaan yi siga han Dan yi na
ɲinge dii sawura keden yɛtagi. 31 Yerobowan
yi taan kide banxina ndee ti, a yi na kidene
kii muxuna ndee sugandi naxanye mi yi
kelixi Lewi bɔnsɔnni.
32 Yerobowan yi sanla nde yitɔn kike solo-
masɛxɛden xi fu nun suulunde lɔxɔni, sanla
naxan maligaxi alo naxan yi ligama Yuda
yi. A yɛtɛɛn yi saraxane rali saraxa ganden
fari. A na nan liga Betɛli yi, a saraxan
ba ɲinge dii sawurane xa a naxanye rafala,
a yi kide kiina ndee sugandi mɛnne xa a
dɛnaxanye ti taan kidene ra. 33 A yi saraxane
rali saraxa ganden fari a naxan yitɔn Betɛli
yi, kike solomasɛxɛden xi fu nun suulunde
lɔxɔni, a kiken naxan sugandi a rafanna ra.
A yi sanli tɔn Isirayila kaane xa, a yi te
saraxa gandeni, a sa wusulanne gan.

13

Sayibana nde yi fa Betɛli taani

1 Sayibana nde yi keli Yuda yi, a yi fa
Betɛli taani Alatalaa yamarin bun ma. Na
waxatini, Yerobowan yi tixi saraxa ganden
wusulan gandeni. 2 Sayiban yi Alatalaa
falani ito ti saraxa ganden xa, a naxa, "I tan,
Saraxa Gandena! I tan, Saraxa Gandena! I
xa a ramɛ Alatala naxan falaxi, a naxa, 'Dii
xɛmɛna nde sɔtɔma nɛn Dawuda bɔnsɔnni,
a xilima nɛn Yosiya. Yosiya taan kiden ki
muxune ganma nɛn i fari naxanye wusu-
lanna ganma i fari iki. A na muxune xɔnne
ganma nɛn i fari.' "* 3 Na lɔxɔn yɛtɛni, a
yi taxamasenni ito ti, a naxa, "Alatalaa
falan tixi taxamasenni ito nan xɔn: Saraxa
gandeni ito yibɔma nɛn, xuben naxan a fari,
na yi xuya ayi."
4 Manga Yerobowan na sayibana falane
mɛ waxatin naxan yi, a naxanye tixi Betɛli
saraxa ganden xili ma, a yi a yiini bandun
saraxa ganden xun ma, a yi a fala, a naxa, "Ɛ
a suxu!" Yerobowan a yiin naxan yibandun
saraxa ganden xun ma, na yi xara ayi, a
mi fa nɔ a raxɛtɛ a ma. 5 Saraxa ganden
yi bɔ, xuben naxan yi a fari, na yi xuya
ayi, alo sayibana a fala kii naxan yi Alatalaa
falan xɔn. 6 Nayi, mangan yi a fala sayiban
xa, a naxa, "Alatala mayandi, i ya Ala,
i yi maxandin ti n xa, alogo n xa nɔ n
yiin naxɛtɛ." Sayiban yi Alatala maxandi,
mangan yi a yiin naxɛtɛ, a lu alo a singeni.
7 Mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, "En
birin xa siga n ma banxini, i yi sa donsena
nde don, n yi sena nde fi i ma." 8 Sayiban
yi a fala mangan xa, a naxa, "Hali i ya
banxin fɔxɔ kedenna so n yii, n mi sigɛ. N
mi burun donɲɛ mumɛ, n mi igen minɲɛ
mumɛ yireni ito yi, 9 amasɔtɔ yamarini ito
soxi n yii Alatalaa falan nan xɔn, a naxa,
'I mi burun donɲɛ mumɛ, i mi igen minɲɛ
mumɛ, e nun i xɛtɛmatɔɔn mi xɛtɛ kiraan
xɔn i siga naxan xɔn ma.' " 10 A yi siga kira
gbɛtɛ xɔn ma, a mi xɛtɛ a fa kiraan xɔn
Betɛli yi.

Sayibana xurutareyana

11 Nabi xɛmɛ fonna nde yi na naxan yi
dɔxi Betɛli yi. A diine yi fa a fala a xa say-
iban naxan birin ligaxi Betɛli yi na lɔxɔni,
e nun a falan naxanye ti mangan xa. E to
na yɛba e baba xa, 12 e baba yi e maxɔdin,
a naxa, "A siga kiraan mundun xɔn?" A
diine a to nɛn sayiban naxan keli Yuda yi
na sigaxi kiraan naxan xɔn. 13 Nayi, nabiin
yi a fala a diine xa, a naxa, "Ɛ sofanli tɔn n
xa." E yi sofanli tɔn a xa, a yi te a fari. 14 A yi
siga sayiban fɔxɔ ra, a yi sa a li dɔxi kondena
nde nininna ra. A yi a maxɔdin, a naxa, "I
tan nan sayiban na ba, naxan kelixi Yuda
yi?" A yi a yabi, a naxa, "N tan na a ra."
15 Nayi, nabiin yi a fala a xa, a naxa, "En siga
n ma banxini, i yi donsena nde don." 16 Koni
sayiban yi a yabi, a naxa, "N mi nɔɛ xɛtɛ i
fɛma, n mi soɛ i konni. N mi burun donɲɛ
mumɛ, n mi igen minɲɛ i xɔn yireni ito yi.
17 Bayo Alatala bata yi a fala n xa, a naxa, 'I
mi burun donɲɛ mumɛ, i mi igen minɲɛ, i
mi xɛtɛ kiraan xɔn i fa naxan xɔn.' " 18 Nabi
fonna yi a yabi, a naxa, "Nabiin nan n fan na
alo i tan, malekan bata falan ti n xa Alatala
xinli, a naxa, 'Fa a ra i fɛma i ya banxini, a
xa donseen don, a yi igen min.' " Koni, na
nabiin yi wulen nan falama. 19 Sayiban yi
xɛtɛ a fɛma, a yi burun don, a yi igen mi a
banxini.

Sayiban yi faxa

20 Nba, e yi dɔxi e dɛgedeni waxatin naxan
yi, nabi fonna naxan fa a ra banxini, Alata-
laa falan yi fa na ma. 21 Nabiin yi sɔnxɔ
sayiban mabinni naxan kelixi Yuda yi, a

* 13:2: Feni ito sa rakamalima Mangane Firinden 23.16 kui.

naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata
murutɛ Alatalaa falan ma, i mi Alatalaa
yamarin suxi, i ya Ala, a naxan so i yii. 22 I
bata xɛtɛ, i yi burun don, i yi igen min yireni
ito yi, anu Ala na tɔnna sa i ra nɛn. Na
ma, i faxama nɛn, i binbin mi maluxunma
i benbane gaburun na.’ ”
23 E yelin e dɛgɛ waxatin naxan yi, e yi
igen min, nabiin naxan fa a ra, na yi sofanli
tɔn a xa. 24 Sayiban yi sigama e nun yatan
yi naralan kira yi, na yi a faxa. A binbin
yi lu saxi kiraan xɔn, sofanla yi lu a fɛma,
yatan yi lu tixi a binbin xun ma. 25 Muxun
naxanye yi danguma, ne yi a binbin to saxi
kiraan xɔn ma, yatan tixi a binbin xun ma.
Nabi fonna yi dɔxi taan naxan yi e to so
mɛnni, e yi a yɛba mɛnni. 26 Nabiin naxan
siga sayiban fɔxɔ ra kira tagi, na to a mɛ,
a yi a fala, a naxa, “Sayiban naxan murutɛ
Alatalaa yamarin ma, nanara, Alatala bata
a so yatan yii, a yi a yibɔ, a faxa, alo Alatala
a fala a xa kii naxan yi.” 27 Nayi, a yi a
fala a diine xa, a naxa, “Ɛ sofanli tɔn n xa.”
E yi a yitɔn a xa. 28 Nabiin yi siga. A yi
binbin li saxi kiraan xɔn, sofanla nun yatan
tixi binbin xun ma. Yatan mi binbin don,
a mi sofanli bɔ. 29 Nabi fonna yi sayiban
binbin tongo, a yi a sa sofanla fari, a yi a
xali taani, a yi a wuga, a maluxun. 30 A yi
a binbin sa a yɛtɛ gaburun na, e yi a wuga,
e yi a fala, e naxa, “Ngaxakedenna!” 31 A
maluxun xanbini, nabiin yi a fala a diine
xa, a naxa, “N na faxa, sayiban maluxunxi
gaburun naxan na, ɛ yi n maluxun mɛnni,
ɛ yi n xɔnne sa a xɔnne dɛxɔn. 32 Amasɔtɔ
a yi falan tima Alatala xinla nin naxan
nakamalima Betɛli saraxa ganden xili ma e
nun taan kide banxine Samari taane yi.”
33 Na feen dangu xanbini, Yerobowan mi
xɛtɛ a fe ɲaxi kiraan fɔxɔ ra mumɛ. A mɔn
yi siga kide kiine sugandɛ taan kidene xa,
naxanye birin yi waxi a xɔn e xa findi a ra.
34 Na nan findi yulubin sabun na Yerobowan
ma denbayaan xa, nanara e raxɔri e ɲan
bɔxɔ xɔnna fari.

14

Yerobowan ma mangayaan naɲanna

1 Na waxatini, Abiya, Yerobowan ma dii
xɛmɛn yi fura. 2 Yerobowan yi a fala a
ɲaxanla xa, a naxa, “Keli, i maxidi alo muxu
gbɛtɛ alogo e nama a kolon a n ma ɲaxanla
nan i ra, i siga Silo taani. Nabi Axiya mɛnni,
a tan nan a fala n xa a n findima nɛn yamani
ito mangan na. 3 I buru fu tongo, e nun
donsena nde, e nun kumi kundi keden, i sa
so a konni, naxan diin sɔtɔma, a na falama
nɛn i xa.” 4 Yerobowan ma ɲaxanla yi na
liga, a yi keli, a siga Silo yi, a so Axiyaa
banxini.

Axiya mi yi fa nɔɛ seen toɛ, amasɔtɔ a
bata yi fori. 5 Alatala bata yi a fala Axiya
xa a Yerobowan ma ɲaxanla fama nɛn a
maxɔdindeni a diina fe ra, amasɔtɔ a mi
yalan. 6 Naxanla maso dɛɛn na waxatin
naxan yi, Axiya yi a san xuiin mɛ, a yi a
fala, a naxa, “So, Yerobowan ma ɲaxanla,
nanfera i waxi i yɛtɛ findi feni muxu gbɛtɛn
na? A na liga ki yo ki xibaru ɲaxin nan n
yii i xa. 7 Siga, i sa a fala Yerobowan xa a
Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
‘N ni i tongoxi nɛn yamani ito muxune tagi,
n yi i dɔxɔ n ma yamanana Isirayila xun na,
8 n yi mangayaan ba Dawudaa denbaya yii, n
yi a so i yii. Koni, i mi lu alo n ma walikɛɛn
Dawuda. A tan n ma yamarine suxu nɛn, a
sigan ti n fɔxɔ ra a bɔŋɛn birin na, naxan
fan n yɛɛ ra yi, a na liga. 9 I fe ɲaxin ligama
dangu naxanye birin fa i yɛɛ ra, i bata n
naxɔlɔ amasɔtɔ i bata ala xɔŋɛne rafala, i
yi suxurene yɛlan wure raxulunxine ra, i yi
n nawoli ayi i xanbi ra. 10 Nanara, n tɔrɔn
nafama nɛn Yerobowan ma denbayaan ma,
Yerobowan gbeen naxan birin na, n na a
raxɔrima nɛn bɔxɔn fari, konyi nun xɔrɔna
Isirayila yi. N Yerobowan ma denbayaan
makɔma nɛn alo ɲamana, han a yi ɲan fefe.
11 Yerobowan ma denbayaan muxun nax-
anye na faxa taani, barene nan ne donma.
Naxanye na faxa burunna ra, xɔline nan ne
donma. Amasɔtɔ Alatala bata falan ti!’ 12 I
tan, keli, i siga i ya banxini. I nɛɛn fa i sanna
ti i ya taani, i ya diin faxama nɛn. 13 Isirayila
kaane birin a wugama nɛn, e yi a maluxun,
amasɔtɔ a keden peen nan Yerobowan ma
denbayaan muxun na naxan sama gaburun
na, amasɔtɔ na kedenna nan Yerobowan
ma denbayani Alatala fe faɲin toxi naxan
yi, Isirayilaa Ala. 14 Alatala mangana nde
dɔxɔma nɛn Isirayila xun na naxan Yer-
obowan ma denbayaan naxɔrima. Na lɔxɔn
nan a lixi to! 15 Nayi, Alatala Isirayila mux-
une yihadima nɛn, e yimaxama nɛn alo
gbalan naxanye xuden dɛ, a yamana faɲini
ito talama nɛn Isirayila kaane yii a naxan
so e benbane yii. Alatala yi e raxuya ayi

han Efirati baan kidi ma, amasɔtɔ e bata
gbindonna bitin Asera kiden na, e yi Alatala
raxɔlɔ. 16 A Isirayila rabeɲinma nɛn Yer-
obowan ma yulubine fe ra e nun Yerobowan
Isirayila tixi naxan liga ra."
17 Yerobowan ma ɲaxanla yi keli, a siga. A
yi sa so Tirisa taani, a tima so dɛɛn na, diin
yi faxa. 18 E yi a maluxun, Isirayila birin yi a
wuga, fata Alatalaa falan na a naxan ti Nabi
Axiya xa, a walikɛna.
19 Yerobowan kɛwali dɔnxɛne, a yɛngɛn
so kii naxan yi, a mangayaan liga kii naxan
yi, ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu
kɛdine kui. 20 A faxɛ, a bata yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn
nun firin ti mangayani, a dii Nadaba nan ti
a ɲɔxɔni.

Robowan
Taruxune Firinden 12.13-14

21 Sulemani a dii xɛmɛn Robowan man-
gayaan liga nɛn Yuda yi. A findi mangan na
a ɲɛɛ tonge naanin e nun kedenden nan ma.
A yi mangayaan liga ɲɛɛ fu nun solofere
Yerusalɛn yi, Alatala taan naxan sugandi
Isirayila bɔnsɔnne birin xa alogo a xinla xa
lu na. A nga yi xili Nama, Amonina.
22 Yuda kaane yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ
ra yi. Alatala yi xɔlɔ lan e yulubine ma e
benbane munma yi naxan ɲɔxɔndɔn liga
singen. 23 E fan yi taan kidene yɛlan, e kide
gɛmɛne ti, e Asera kide gbindonne bitin
geyane birin xuntagi e nun wudi gbeene
birin bun. 24 Kide ki xɛmɛ yalundene yi
lu yamanani. Alatala siyaan naxanye birin
kedi a yi e dɔxɔden so Isirayila yii, Isirayila
kaane yi ne raliga e kɛwali xɔsixine birin yi.
Taruxune Firinden 12.1-12
25 Robowan ma mangayaan ɲɛɛ suulun-
deni, Misiran manga Sisaki yi keli Yerusalɛn
xili ma. 26 A yi Alatala Batu Banxin nafunle
birin tongo, e nun manga banxin nafunle.
A na yɛ masansan wure lefa xɛma dax-
ine birin tongo Sulemani naxanye rafala.
27 Nayi, e ɲɔxɔ yibirana, Manga Robowan
yi yɛ masansan wure lefa sula daxina ndee
rafala, sofaan naxanye yi manga banxin
dɛɛne kantanma, a yi a taxu ne kuntig-
ine ra. 28 Waxatin birin, xa mangan yi
sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi yɛ
masansanne xalima nɛn, na xanbi ra, e mɔn
yi xɛtɛ e ra e kantan ti banxini.
Taruxune Firinden 12.15-16

29 Robowan kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui.
30 Yɛngɛn lu nɛn Robowan nun Yer-
obowan tagi yɛyɛ.
31 Robowan to faxa, e yi a maluxun a
benbane fɛma Dawudaa Taani. Amonin nan
yi a nga ra, a yi xili Nama. Robowan ma
diina Abiyan nan ti a ɲɔxɔni.

15

Abiyan, Yuda mangana
Taruxune Firinden 13.1-3

1 Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan ma
mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛden na,
Abiyan yi findi mangan na Yuda xun na. 2 A
yi mangayaan liga Yerusalɛn yi ɲɛɛ saxan.
A nga yi xili Maka, Abisalon ma dii tɛmɛna.
3 Abiyan yi yulubin birin liga alo a fafe
naxanye sifaye liga a yɛɛ ra, a mi Alatala
xanu a bɔɲɛn ma feu, a Ala, alo a benba
Dawuda bɔɲɛn yi kii naxan yi. 4 Alatala, a
Ala yi dii xɛmɛ keden fi a ma naxan luma
a ɲɔxɔni alogo mangana denbayaan nama
ɲan e nun mɔn Yerusalɛn xa lu yamanan
manga taayani, koni a na liga Dawuda nan
ma fe ra. 5 Bayo, naxan fan Alatala yɛɛ ra
yi, Dawuda na liga nɛn, a mi a xun xanbi so
a yamari yo yi a siimayaan birin yi, ba Xiti
kaan Yuriya fe ra. 6 Yɛngɛn lu nɛn Robowan
nun Yerobowan tagi, a siimayaan birin yi.
Taruxune Firinden 13.22-23
7 Abiyan kɛwali dɔnxɛne, e nun a naxan
birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui. Yɛngɛn so nɛn Abiyan nun
Yerobowan tagi. 8 Abiyan to faxa, e yi a
maluxun Dawudaa Taani, a dii xɛmɛna Asa
nan ti a ɲɔxɔni.

Asa, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 14.1-2

9 Yerobowan ma mangayaan ɲɛɛ
mɔxɔɲɛdena Isirayila xun na, Asa yi findi
mangan na Yuda yi. 10 A ɲɛɛ tonge naanin
e nun keden nan ti mangayani Yerusalɛn
yi. A mame yi xili Maka, Abisalon ma dii
tɛmɛna. 11 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, Asa
yi na liga, alo a benba Dawuda. 12 A kide
kii xɛmɛ yalundene ba nɛn yamanani, a
benbane suxuren naxanye birin nafala, a yi
ne birin nalɔ ayi.
Taruxune Firinden 15.16-18
13 Hali a mame Makaa ɲaxalan mangaya
tiden ba nɛn a yii, amasɔtɔ a bata yi Asera

kide gbindonna bitin. Asa yi a kiden kala,
a yi a gan Kedirɔn lanbanni. 14 Koni taan
kidene mi raxɔri mumɛ, hali Asa bɔŋɛn
birin to lu Alatala xa a siimayaan birin yi.
15 A fafe seen naxanye fi Ala ma, a yi ne
nun a gbeene maxali Alatala Batu Banxini,
gbeti fixɛn nun xɛmaan nun muranna sifa
wuyaxi.

Taruxune Firinden 16.1-6

16 Yɛngɛn lu nɛn Asa nun Isirayila manga
Basa tagi e siimayaan birin yi. 17 Isirayila
manga Basa yi siga Yuda xili ma, a yi
Rama taan sɛnbɛ so alogo a xa kiraan bolon
Manga Asa ma Yuda yi. 18 Gbeti fixɛn
nun xɛmaan naxan birin yi luxi Alatalaa
nafulu ramaraden nun mangana nafulu
ramaradeni, Asa yi ne birin tongo, a yi
ne so a walikɛne yii, e yi ne xali Arami
manga Ben-Hadada yɛɛ ra, Tabirimon ma
dii xɛmɛna, Xesiyon mamandenna, naxan
yi dɔxi Damasi taani. E xa a xɛrani ito yiba
a xa, 19 e naxa, "Layirin xa xidi i tan nun
n tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi
kii naxan yi. Nanara, n bata fa xɛmaan
nun gbeti fixɛn na i xa. Nayi, sa layirin
kala ɛ nun Isirayila manga Basa tagi, alogo
a xa a makuya n na." 20 Ben-Hadada yi
tin Manga Asa fala xuiin ma, a yi a gali
kuntigine rasiga Isirayila taane xili ma, a
yi Iyon yɛngɛ e nun Dan nun Abeli-Beti-
Maka nun Kinɛrɛti yamanan birin e nun
Nafatali yamanan birin. 21 Basa to na mɛ,
a yi ba Rama taan tiyɛ, a yi lu Tirisa taani.
22 Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, muxu
yo gbee mi ba a yi, alogo e xa gɛmɛne nun
wudine maxali Manga Basa naxanye malan
Rama taan sɛnbɛ so feen na, Manga Asa yi
ne rawali Geba taan tideni Bunyamin yi e
nun Misipa taana.

Taruxune Firinden 16.11-17.1

23 Asa kɛwali dɔnxɛne, a wɛkilɛn birin e
nun a naxan birin liga, a taan naxanye ti,
ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.
A siimayaan naŋanna ra, furena nde yi a
sanne suxu. 24 Asa to faxa, e yi a maluxun
a benbane fɛma a benba Dawudaa Taani, a
diin Yosafati nan ti a ɲɔxɔni.

Nadaba, Isirayila Mangana

25 Yerobowan ma dii xɛmɛn Nadaba yi
findi mangan na Isirayila yi, Manga Asaa
mangayaan ɲɛɛ firinden Yuda yi. Nadaba yi
ɲɛɛ firin nan ti mangayani Isirayila xun na.
26 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn,
a yi sigan ti alo a fafe naxan Isirayila kaane
ti yulubin ma, a fan yi na yulubi kedenna
liga. 27 Nayi, Axiyaa dii xɛmɛn Basa, keli
Isakari bɔnsɔnni, na yi yanfan so mangan
ma. Na waxatini, Nadaba nun Isirayila
ganla dɔxi Gibɛtɔn taani, Filisitine dɛnaxan
yi, Basa yi Manga Nadaba faxa. 28 Na liga
Asaa mangayaan ɲɛɛ saxanden nin Yuda
yi. Basa yi mangayaan tongo. 29 A to findi
mangan na, a yi Yerobowan ma denbayaan
birin faxa. Hali kedenna, a mi a lu a nii
ra. E birin yi raxɔri fata Alatalaa falan na a
naxan ti a walikɛna Axiya xɔn, Silo kaana.
30 Na birin liga nɛn bayo Yerobowan bata
yi yulubine liga e nun a mɔn yi Isirayila
kaane birin nadin yulubin ligan ma, nanara
Alatala, Isirayilaa Ala yi xɔlɔ han!

31 Nadaba kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, ne sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui. 32 Yɛngɛn so nɛn Yuda
Manga Asa nun Isirayila Manga Basa tagi e
siimayaan birin yi.

Basa, Isirayila Mangana

33 Asaa mangayaan ɲɛɛ saxanden Yuda
xun na, Basa, Axiyaa dii xɛmɛn yi findi
Isirayila birin mangan na Tirisa taani, a yi
mangayaan liga ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun naanin.
34 A yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. A yi
sigan ti a ɲaxin na alo Yerobowan, naxan
Isirayila yamaan ti yulubi ligan ma.

16

1 Alatala yi falan ti Nabi Yehu xa, Xanani
a dii xɛmɛna, alogo a xa falani ito ti Basa xili
ma, 2 a naxa, "N na i rakelixi burunburunna
nin, n yi i findi n ma yamana Isirayila man-
gan na. Koni bayo i bata sigan ti Yerobowan
ma kiraan xɔn, i yi n ma Isirayila yamaan ti
yulubin ma, e yi n naxɔlɔ e yulubine fe ra,
3 nanara, n na ɛ raxɔrima nɛn, i tan nun i
ya denbayana, n na ɛ ligama nɛn alo Nebati
a dii xɛmɛn Yerobowan ma denbayana. 4 I
ya denbayaan muxu yo faxa taani barene
nan na donma, naxanye na faxa burunna
ra, xɔline yi ne don."

5 Basa kɛwali dɔnxɛne, a naxan liga,
a wɛkilɛna, ne sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui. 6 A to faxa, e yi a
maluxun Tirisa taani, a dii xɛmɛna Ela nan
ti a ɲɔxɔni. 7 Nba, Alatala a falan naxan ti
Basa nun a denbayaan xa na kii nin fata

Nabi Yehu ra, Xanani a dii xɛmɛna, na
masɔtɔ bun firin nan xɔn. A singena, naxan
mi rafan Alatala ma, Basa nun a denbayaan
na liga nɛn, e a raxɔlɔ e hakɛne ra, alo
Yerobowan nun a denbayana. A firindena,
Basa Yerobowan ma denbayaan naxɔri nɛn.

Ela, Isirayila mangana

8 Asaa mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun sen-
nindena Yuda xun na, Basaa dii xɛmɛna Ela
yi findi mangan na Isirayila xun na, a yi
mangayaan liga Tirisa taani ɲɛɛ firin.
9 A walikɛɛn Simiri, yɛngɛ so wontorone
fɔxɔ kedenna kuntigin yi yanfan so a ma.
Na waxatini, Ela yi Tirisa taani, a yi a
minma dɔlɔtɔyani, a yi Arasaa banxini,
manga banxin kuntigina Tirisa yi. 10 Simiri
yi fa, a yi Ela faxa, na liga Asaa mangayaan
ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solofereden nin Yuda yi.
Simiri yi mangayaan tongo. 11 A to findi
mangan na a dɔxɔ mangayaan gbɛdɛni, a
yi Basaa denbayaan birin naxɔri, a mi xɛmɛ
yo lu a nii ra a ngaxakedenne nun a lanfane
yɛ. 12 Simiri yi Basaa denbayaan birin halagi,
fata Alatala ra a falan naxan ti Basa xili ma
Nabi Yehu xɔn, 13 na masɔtɔ Basa nun a dii
xɛmɛna Ela yulubine nan xɔn e naxanye
liga e nun e Isirayila ti naxanye liga fe ra, e
Alatala raxɔlɔ suxure fufafune ra, Isirayilaa
Ala.
14 Ela kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin
liga, ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu
kɛdine kui.

Simiri, Isirayila Mangana

15 Asaa mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun
soloferedeni Yuda yi, Simiri yi findi man-
gan na Isirayila yi, a yi xi solofere ti man-
gayani Tirisa taani.
Isirayila ganla yi yitɔnxi Gibɛtɔn taan xili
ma, Filisitine dɔxi dɛnaxan yi. 16 Sofane yi a
mɛ a Simiri bata yi yanfan so mangan ma a
yɛtɛɛn bata a faxa. Mafurɛn, Isirayila kaane
birin yi lan a ma sofane daaxan kui, e yi
kuntigina Omiri sugandi Isirayila mangan
na. 17 Nayi, Omiri nun a ganla birin yi keli
Gibɛtɔn taani, e yi sa Tirisa taan nabilin
yɛngɛni. 18 Simiri to a to a taan bata yi suxu,
a siga manga banxini, a manga banxin gan
a xun ma. A faxa na kii nin 19 a yulubine fe ra
a fe ɲaxin naxanye liga Alatala yɛɛ ra yi, a
fe ɲaxin liga alo Yerobowan, naxan Isirayila
kaane ti yulubin ma.
20 Simiri kɛwali dɔnxɛne, e nun a yan-
fan naxan so, ne sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui.
21 Nayi, Isirayila yamaan yi taxun firinna
ra. Yamaan fɔxɔ kedenna yi waxi Tibini,
Ginati a dii xɛmɛn nan findi fe yi mangan
na, fɔxɔ kedenna boden yi waxi Omiri nan
xɔn. 22 Naxanye yi Omiri fɔxɔ ra ne yi nɔɔn
sɔtɔ Ginati a diin Tibini fɔxɔrabirane ma.
Tibini yi faxa, Omiri yi lu mangayani.

Omiri, Isirayila mangana

23 Yuda Manga Asaa mangayaan ɲɛɛ
tonge saxan e nun kedenna Yuda xun na,
nayi Omiri yi findi Isirayila mangan na. A
ɲɛɛ fu nun firin nan ti mangayani Isirayila
xun na. A ɲɛɛ sennin singe liga Tirisa taani.
24 Omiri yi Samari geyaan sara Semeri ma
gbeti fixɛn kilo tonge solofere ra, a taan ti
na geyaan fari, a yi a xili sa Samari, fata
Semeri xinla ra, geyaan kanna.
25 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Omiri yi
na liga dangu naxanye birin bata yi dangu.
26 A fe ɲaxin liga alo Nebati a dii xɛmɛn
Yerobowan naxan Isirayila kaane ti yulubin
ma. E yi Alatala, Isirayilaa Ala raxɔlɔ suxure
fufafune fe ra.
27 Omiri kɛwali dɔnxɛne, a naxanye liga,
a wɛkilɛna, ne sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui. 28 Omiri to faxa, e yi a
maluxun Samari taani, a dii xɛmɛna Axabi
nan ti a ɲɔxɔni.

Axabi, Isirayila mangana

29 Manga Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge
saxan e nun solomasɛxɛdena Yuda xun na,
Axabi, Omiri a dii xɛmɛn yi findi Isirayila
mangan na, a yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin ti
mangayani Isirayila xun na Samari taani.
30 Koni naxan mi rafan Alatala ma, Omiri
a diina Axabi yi na liga dangu manga sin-
gene birin na. 31 Axabi yi dangu Nebati a
dii xɛmɛn Yerobowan na yulubini. A yi
Yesabele tongo ɲaxanla ra, Etabaali a dii
tɛmɛna, Sidɔn kaane mangana. Axabi yi
tubi Baali suxuren ma, a yi a xinbi sin a
yɛtagi. 32 A yi saraxa gandena nde rafala
Baali xa Baali batu banxin kui a naxan ti a
xa Samari taani, 33 Axabi mɔn yi Asera kide
gbindonna bitin. Axabi mɔn yi a ɲaxin liga
dangu Isirayila mangane birin na naxanye
dangu a yɛɛ ra, a yi Alatala raxɔlɔ, Isirayilaa
Ala.

34 Axabi waxatini, Betɛli kaan Xiyele mɔn
yi Yeriko taan ti. Koni Nunu a diin Yosuwe
dangan naxan ti fata Alatala ra, na yi raka-
mali. Xiyele yi bɔnɔ a dii xɛmɛ singena
Abirami yi, a to taan ti fɔlɔ. A bɔnɔ a
bolokadaan Segubu yi, e to taan so dɛɛne
ti.*

17

Nabi Eli

1 Xɛmɛna nde yi na naxan yi kelixi Tisibi
taani Galadi yamanani, a xili Eli, na yi a fala
Axabi xa, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan
Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan ma walikɛ
n na, xiila mi sɛ ɲɛɛ famatɔni itoe yi, tule
mi fɛ, fɔ n na a yamari." 2 Alatala yi falan
ti Eli xa, a naxa, 3 "Keli be, i siga sogeteden
binni, i luxun Keriti xuden dɛxɔn, naxan
Yuruden baan sogeteden binni. 4 I luma nɛn
xude igen minɲɛ, n yi xaxane yamari e xa
fa donseen na i xa." 5 Alatala naxan fala
Eli xa, a na liga, a sa dɔxɔ Keriti xuden dɛ
Yuruden baan sogeteden binni. 6 Xaxane
yi fama burun nun suben na xɔtɔnna nun
ɲinbanna ra, a lu xude igen minɲɛ. 7 Koni
waxatidi to dangu, xuden yi xara, amasɔtɔ
tule mi fa yamanani.

Eli Sarepata taani

8 Nayi, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa,
9 "Keli i siga Sarepata taani, Sidɔn dɛxɔn, i
sa dɔxɔ na. N bata kaɲa gilɛna nde yamari
a xa i balo." 10 A yi keli, a siga Sarepata yi.
A yi taan so dɛɛn lima, kaɲa gilɛna nde yi
mɛnni yege fendeni. A yi a xili, a fala a xa,
a naxa, "N bata i mafan, siga, i sa igedina
nde ba n xa alogo n xa n min." 11 Ɲaxanla yi
siga, a sa igen ba. Eli mɔn yi a fala a xa, a
naxa, "N bata i mafan, fa buru dungina nde
ra n xa i yiin kui." 12 Ɲaxanla yi a yabi, a
naxa, "N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, i ya
Ala. Buru mi n yii, murutu fuɲin ligaseen yɛ
keden peen nan n yii goronni e nun turen
siyadi fɛɲɛn kui. N yegen fenma na nan ma,
n sa na rafala nxu nun n ma dii xɛmɛn xa,
nxu a don, na xanbi ra nxu faxa." 13 Eli yi a
fala ɲaxanla xa, a naxa, "I nama gaxu sɔnɔn,
sa, a liga alo i a falaxi kii naxan yi. Koni buru
dungidi rafala n xa singen, i fa a ra n xɔn,
na xanbi ra i yi nde rafala i yɛtɛ xa e nun i
ya dii xɛmɛna. 14 Amasɔtɔ Alatala, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Murutun naxan
goronna kui na mi ɲanɲɛ mumɛ e nun turen
sa fɛɲɛn mi kui gelɛ mumɛ, han Alatala
tulen nafama bɔxɔn fari lɔxɔn naxan yi.' "
15 Ɲaxanla yi siga. Eli naxan falaxi, a yi
na liga. Nayi, donseen yi lu a yii waxati
xunkuye, a tan nun a dii xɛmɛn xa, e nun
Eli fan. 16 Murutun naxan yi goronna kui,
na mi ɲan mumɛ! Ture fɛɲɛn fan mi kui geli
na waxatini mumɛ, fata Alatalaa falan na Eli
naxan ti.

Eli yi diin nakeli sayani

17 Na feene dangu xanbini, kaɲa gilɛna,
banxi kanna dii xɛmɛn yi fura, a furen
sɛnbɛn yi gbo ayi han a faxa. 18 Nayi,
ɲaxanla na yi a fala Eli xa, a naxa, "Nanse
fa i tan nun n tan tagi, Alaa muxuna? I faxi
n konni Ala rakolondeni n yulubine nan ma
ba alogo n ma diin xa faxa?" 19 Eli yi a yabi, a
naxa, "I ya dii xɛmɛn so n yii." A yi a tongo
a nga yii, a te a ra sangansoon kɔɛ ra, a yi
yigiyaxi dɛnaxan yi, a yi a rasa a saden ma.
20 A yi Alatala maxandi, a naxa, "Alatala, n
ma Ala, i fe ɲaxin nabɛ kaɲa gilɛni ito ra
ba, n yigiyaxi naxan konni, i yi a dii xɛmɛn
faxa? " 21 Eli yi a sa diin fari sanɲa yi
saxan, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa,
"Alatala, n ma Ala, n bata i mafan diini ito
niin bira ayi." 22 Alatala yi Eli a maxandin
yabi. A yi dii niin bira ayi, a yengi. 23 Eli yi
diin tongo, a siga a ra labe ra banxini, a yi a
so a nga yii, a naxa, "A mato, i ya dii ɲɛɲɛ."
24 Ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, "N bata a
kolon sɔnɔn a Alaa muxun nan i tan na, e
nun Alatalaa falan naxan i dɛ, ɲɔndin na a
ra."

18

Eli nun Abadi

1 Waxati xunkuye to dangu, tule
fatareyaan ɲɛɛ saxandeni, Alatala yi falan
ti Eli xa, a naxa, "Siga, i sa ti Manga Axabi
yɛtagi, amasɔtɔ n tulen nafama nɛn bɔxɔ
xaren fari." 2 Eli yi siga alogo a xa sa ti
Axabi yɛtagi.

Fitina kamɛn yi gbo Samari taani. 3 Axabi
yi Abadi xili, a banxi kuntigina. Koni Abadi
yi gaxu Alatala yɛɛ ra han! 4 Yesabele yi
Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi,
Abadi yi nabi kɛmɛ tongo, a yi e luxun tonge
suulun suulun yɛɛn ma faran firin na, a
yi e baloma igen nun burun na dɛnaxan

* 16:34: Na feen sɛbɛxi Yosuwe 6.26 kui.

yi. [5] Axabi yi a fala Abadi xa, a naxa, “Siga
yamanan tigine birin yi e nun xudene yi,
yanyina nde sɛxɛna nde toma nɛn na yi,
alogo en yi en ma soone nun gbaxalone*
niin nakisi, en hayu mi fa luma sube faxa
feen ma sɔnɔn.” [6] E yi yamanani taxun e ra,
a yisiga xinla ma, Axabi kedenna yi siga kira
keden xɔn, Abadi fan kedenna yi siga kiraan
boden xɔn.
[7] Abadi mɔn yi kira tagi singen, Eli yi fa a
ralan. Abadi to a kolon, a xinbi sin a yɛtagi,
a yɛtagi yi lan bɔxɔn ma, a yi a fala a xa, a
naxa, “I tan na a ra ba, n kanna Eli?” [8] A yi a
yabi, a naxa, “N tan na a ra. Siga, i sa falan
ti i kanna xa, i naxa, ‘Eli be.’ ” [9] Abadi yi a
maxɔdin, a naxa, “N hakɛn mundun ligaxi,
alogo i xa n tan, i ya walikɛɛn so Axabi yii, a
xa n faxa? [10] N bata n kɔlɔ habadan Alatala
yi, siya mi na, yamana mi na, n kanna mi
xɛraan nasigaxi dɛnaxan yi i fendeni, e na
a fala a xa, a i mi na yi, a yi yamanan nun
siyaan nakɔlɔma nɛn xa e mi i toxi. [11] Iki,
i bata yamarin fi n ma a n xa sa a fala n
kanna xa a Eli be. [12] Nayi, n na keli i fɛma,
Alatalaa Nii Sariɲanxina i xalima nɛn yire
gbɛtɛ yi, n mi dɛnaxan kolon. N na sa Axabi
rakolon, a mi i to, a n faxama nɛn. Anu
Alatala batu muxu kɛndɛn nan n na xabu
n ma dii ɲɔrɛyani. [13] E mi yi a fala i xa nun,
n kanna, n naxan naba Yesabele yi Alatalaa
nabine faxama waxatin naxan yi? N nabi
kɛmɛ tongo nɛn n yi e luxun tonge suulun
suulun yɛɛn ma faran firin na, n yi e baloma
igen nun burun na dɛnaxan yi. [14] Awa, iki,
i a falama n xa a n xa a fala n kanna xa a
Eli be yi. A n faxama nɛn!” [15] Koni Eli yi a
yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala
yi, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, n naxan
batuma, n bata i xaxili ragidi, to yɛtɛni n
tima nɛn Axabi yɛtagi.”

Eli nun Axabi

[16] Abadi yi siga Axabi ralandeni, feen nax-
anye danguxi, a ne yɛba a xa. Axabi yi siga
Eli yɛtagi. [17] Axabi to Eli to tun, a yi a fala
a xa, a naxa, “I tan na a ra ba, i tan naxan
tɔrɔyaan nafaxi Isirayila ma?” [18] Eli yi a
yabi, a naxa, “N mi Isirayila tɔrɛ mumɛ! I
tan nun i ya denbayaan na a ra, amasɔtɔ
ɛ bata tondi Alatalaa yamarine suxɛ, ɛ yi
Baali suxurene batu. [19] Iki Isirayila kaane
birin malan n fɛma, Karemele geyaan fari, e
nun Baali ki muxu kɛmɛ naanin tonge suu-
lunne, e nun Asera ki muxu kɛmɛ naaninna
naxanye e dɛgema Yesabele a tabanla ra.”

Eli Karemele geyaan fari

[20] Axabi yi xɛrane rasiga Isirayila muxune
birin ma, a yi suxure kiine malan Karemele
geyaan fari. [21] Nayi, Eli yi a maso yamaan
birin na, a fala e xa, a naxa, “Ɛ luma ɛ yɛtɛ
yifuyɛ han waxatin mundun yi? Xa Alatala
nan Ala ra, ɛ bira a fɔxɔ ra. Koni, xa Baali na
a ra, ɛ bira na fan fɔxɔ ra.” Yamaan mi a yabi
sese ra. [22] Eli yi a fala yamaan xa, a naxa, “N
kedenna nan luxi Alatalaa nabine ra. Baali
ki muxun kɛmɛ naanin tonge suulun nan
be. [23] Ɛ xa tura firin so nxu yii, Baali ki
muxune xa tura keden sugandi e yɛtɛ xa, e
yi a yisɛgɛ, e a sa yegene fari, hali tɛɛ mi sa,
n fan yi turaan bonni sɛgɛ, n yi a sa yegene
fari, hali tɛɛ mi sa. [24] E xa e ala maxandi a
xinla ra, n fan yi Alatala maxandi a xinla ra.
Ala sensenna maxandine rasuxɛ nɛn a tɛɛn
nadɛgɛ.” Yamaan birin yi a fala, e naxa,
“Nxu tinxi.”
[25] Nayi, Eli yi a fala Baali ki muxune xa,
a naxa, “Ɛ tura keden sugandi, ɛ singe yi a
yitɔn, amasɔtɔ ɛ tan nan wuya. Na xanbi ra,
ɛ yi ɛ ala maxandi a xinla ra, koni ɛ nama tɛɛ
sa ɛ yegene yi.” [26] E turaan naxan so Baali
ki muxune yii, e yi na tongo, e yi a yitɔn
saraxan na, e yi Baali maxandi a xinla ra
keli xɔtɔnni han yanyi tagini saraxan gan
feen na. E yi sɔnxɔ, e naxa, “Baali nxu
yabi!” E yi faren bodonma e kiden yɛtagi
e naxan ti, koni e mi yabi xui sɔtɔ. [27] Yanyi
tagin masoni, Eli yi lu e magelɛ, a naxa, “Ɛ
gbelegbele ɲaxi ra! Ala to a tan na, yanyina
nde i ya lima, a a mirima fena nde ma,
hanma a wali gbɛtɛ ra, xa na mi a ra, a sa
safarin na, hanma a xima, a xulunma nɛn.”
[28] Baali ki muxune yi gbelegbele e xuini
texin na pore, e lu e maxɔlɛ silanfanne
nun tanbane ra han wunli mini e fatine
ma alo e namunna kiina. [29] Yanyi tagin to
dangu, e lu feene falɛ han ɲinbanna saraxa
ba waxatini. Koni Baali xui mi mɛ, e mi yabi
sɔtɔ a ra, a taxamaseri mi to.
[30] Nayi, Eli yi a fala yamaan birin xa, a
naxa, “Ɛ maso n na.” Yamaan birin yi e
maso a ra. Eli yi Alatalaa saraxa ganden
nafala, naxan bata yi kala. [31] A yi gɛmɛ fu

* 18:5: Gbaxaloni itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

nun firin tongo Yaxubaa dii xɛmɛne bɔnsɔn
fu nun firinne yatɛna. Alatala bata yi falani
ito ti Yaxuba naxan xa, a naxa, “I xili bama
nɛn Isirayila.” 32 Eli yi saraxa ganden nafala
Alatala xa na gɛmɛ fu nun firinne ra. A yi
folon ge saraxa ganden nabilinni, igen litiri
tonge saxan ɲɔxɔn nɔɛ sɛ naxan kui. 33 A yi
yegene yɛlan, a turani xaba a dungi dungin
na, a yi a sa yegene fari. 34 A mɔn yi a fala,
a naxa, “Ɛ fɛɲɛ naanin nafe igen na, ɛ yi a
bɔxɔn saraxan nun yegene fari.” A yi a fala,
a naxa, “Ɛ mɔn xa a liga keden.” E mɔn yi a
liga a firindeni. A yi a fala, a naxa, “Ɛ mɔn
xa a liga a saxandeni.” E mɔn yi a liga a
saxandeni. 35 Igen yi dɔxɔ yire sariŋanxin
nabilinni han a folon nafe.

36 Saraxan yi daxa a ba waxatin naxan yi,
Nabi Eli yi a maso, a fala, a naxa, “Alatala,
Iburahima nun Isiyaga nun Isirayilaa Ala.
Muxune xa a kolon to, a i tan nan Ala ra
Isirayila yi, a i ya walikɛɛn nan n na, a n
feni ito ngaan ligaxi i ya falan xɔn. 37 N yabi,
Alatala, n yabi, alogo yamani ito xa a kolon
a i tan, Alatala nan Ala ra. Na kiini, i yi a
liga, e tubi i ma e bɔŋɛni.”

38 Alatalaa tɛɛn yi godo, saraxan nun
yegene nun gɛmɛne nun bɔxɔna, a yi e
birin gan, igen naxan yi folon na, a na xɔri.
39 Yamaan birin na to waxatin naxan yi, e
xinbi sin, e yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, e yi a
fala, e naxa, “Alatala nan Ala ra! Alatala nan
Ala ra!” 40 Eli yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ Baali
suxure ki muxune suxu, e sese nama siga.”
E yi e suxu. Eli yi e ragodo Kison xuden dɛ,
a sa e kɔɛ raxaba mɛnni.

Tulen mɔn yi fa

41 Eli yi a fala Axabi xa, a naxa, “Te, i
dɛge, i min, amasɔtɔ n tulen xuiin mɛma.”
42 Axabi yi te, a sa a dɛge, a min. Koni,
Eli tan yi te Karemele geyaan xuntagi, a sa
a felen dɛnaxan yi han bɔxɔn ma, a yi a
yɛtagin lu a xinbine longonna ra, 43 a yi a
fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Te, i yɛɛ rasiga
fɔxɔ igen binni.” Walikɛɛn yi te, a mato,
a xɛtɛ, a naxa, “Sese mi na.” Sanŋa yi
solofere Eli a rasigama a matodeni. 44 A
sanŋa yi soloferedeni, walikɛɛn yi a fala, a
naxa, “Kundadin nan tema fɔxɔ igen binni,
a xurun alo yii kuina.” Nayi, Eli yi a fala
a xa, a naxa, “Siga i sa a fala Axabi xa, a
a xa a soone yitɔn, a godo benun tulen xa
a yɛɛ rasa be.” 45 Waxatidi, tulen yi fɔrɔ
ayi, foyen yi fa, tule gbeen yi fa. Axabi
yi te a wontoron kui, a siga Yɛsɛreli taani.
46 Eli sigamatɔɔn yi a tagixidin xidi, Alatala
sɛnbɛn yi godo a ma, a siga a giyɛ mafurɛn, a
yi dangu Axabi a wontoron na han Yɛsɛreli
taan so dɛna.

19

Eli yi a gi Horebe geyaan fari

1 Eli naxan birin liga, Axabi yi na fala
Yesabele xa, Eli a suxuren ki muxune birin
faxa silanfanna ra kii naxan yi. 2 Yesabele yi
xɛraan nasiga Eli ma a faladeni a xa, a naxa,
“Alane xa n suxu e ɲaxun birin yi, xa n mi
i niin liga alo i e birin niine ligaxi kii naxan
yi benun waxatini ito xa a li tila.” 3 Eli to
na mɛ, a keli a siga alogo a xa a niin nakisi.
A yi fa Bɛriseba taani Yuda yamanani, a yi
a walikɛɛn lu mɛnni. 4 Na xanbi ra, a sigan
ti yanyi keden tonbonni, a sa dɔxɔ wudi
bilidina nde bun ma, a yi a fala Ala xa, a
naxa, “A bata radangu ayi! Iki Alatala, n
niin tongo, amasɔtɔ n mi dangu n benbane
ra.” 5 A sa wudi binla bun, a xi. Malekana
nde yi a yiin din a ra, a yi a fala a xa, a
naxa, “Keli, i dɛge.” 6 A yɛɛn nabi a dɛxɔn
ma burun ganxin gɛmɛ wolonna ma, na saxi
a fɛma, e nun igelengenna yɛ keden. A to
yelin a dɛgɛ, a min, a mɔn yi a sa. 7 Koni
Alatalaa malekan mɔn yi fa, a yiin din a ra,
a fala a xa, a naxa, “Keli i dɛge, amasɔtɔ i
sigadeni kuya.” 8 Nayi, Eli yi keli, a dɛge, a
min, na donseen sɛnbɛn naxan fi a ma, a yi
sigan ti xi tonge naanin kɔɛ tonge naanin
han Horebe geyaan fari, Alaa geyana.

Eli Horebe geyaan fari

9 A sa so faranna nde ra mɛnni, a kɔɛɛn
nadangu na. Nayi, Alatala yi falan ti a
xa, a naxa, “Eli, nanfera i be?” 10 A yi
a yabi, a naxa, “Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin
Kanna, i rafan n ma han! Isirayila kaane
bata e mɛ i ya layirin na, e yi i ya saraxa
gandene kala, e yi i ya nabine faxa silan-
fanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mɔn
katama n fan faxa feen na.” 11 Alatala yi
a fala a xa, a naxa, “Mini, i ti geyaan fari
Alatala yɛtagi. N tan danguma nɛn na yi.”
Alatala yɛɛ ra, foye gbeen yi mini, a geyane
raxuya ayi, a gɛmɛne yibɔ, koni Alatala
mi yi foyeni. Foyen to dangu, bɔxɔn yi
xuruxurun, koni Alatala mi yi bɔxɔ xurux-
urunni. 12 Bɔxɔn xuruxurunna danguxina,

tɛɛn yi mini, koni Alatala mi yi tɛɛni. Tɛɛn
to dangu, ɲununɲunun xui ɲaxumɛdin yi
mini. 13 Eli to na mɛ a yi a yɛtagin luxun
a doma gbeen bun, a mini, a ti faranna so
dɛɛn na. A yi xuina nde mɛ naxan a fala a
xa, a naxa, “Nanfera i be Eli?” 14 A yi a yabi,
a naxa, “Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna, i
rafan n ma han! Isirayila kaane bata e mɛ i
ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala,
e yi i ya nabine faxa silanfanna ra, n keden
peen nan fa luxi, e mɔn katama n fan faxa
feen na.” 15 Koni, Alatala yi a fala a xa, a
naxa, “Siga, i xɛtɛ keden na tonbonni, han
Damasi taani, i na so, i turen susan Xasayele
xunna ma alogo a xa findi Arami mangan
na. 16 I turen susan Nimisi a dii xɛmɛn
Yehu fan xunna ma alogo a xa findi Isirayila
mangan na, i mɔn yi turen susan Elise fan
xunna ma a xa findi nabiin na i ɲɔxɔni, Elise
naxan findixi Safati a dii xɛmɛn na naxan
kelixi Abeli-Mehola yi. 17 Nayi, Ala yaxun
naxanye na e sɔtɔ Xasayele a silanfanna ra,
Yehu yi ne faxa. Naxanye na e sɔtɔ Yehu
a silanfanna ra, Elise yi ne faxa. 18 Koni, n
muxu wuli solofere luma nɛn Isirayila yi,
naxanye mi e xinbi sinxi Baali bun, e mi a
suxuren sunbu.”

Eli yi Elise sugandi a ɲɔxɔni

19 Eli yi siga mɛnni, a yi Safati a dii xɛmɛna
Elise li xɛɛ biini, e nun xɛɛ bi ɲingen
mɔxɔŋɛn nun naanin naxanye yi xidixi
firin firin yɛɛn ma. A tan nan yi a mɔxɔŋɛn
nun naanin firin dɔnxɛne rawalima. Eli yi a
maso a ra, a doma gbeen woli a ma. 20 Nayi,
Elise yi a ɲingene lu na, a yi a gi Eli fɔxɔ ra,
a naxa, “A lu yandi, n bata i mafan, n xa sa
nga nun n fafe sunbu, n yi fa lu birɛ i fɔxɔ
ra.” Eli yi a yabi, a naxa, “Siga. N fena nde
ligaxi i ra nɛn ba?” 21 Elise yi xɛtɛ a xɛɛn ma,
a yi fa a turaan firin tongo, a e ba saraxan
na, a e suben ɲin ɲingene rawali wudin na,
a na suben so muxune yii. Na xanbi ra, a
keli, a bira Eli fɔxɔ ra, a findi a walikɛɛn na.

20

Ben-Hadada yi Samari yɛngɛ

1 Ben-Hadada, Arami mangan yi a ganla
birin malan a fɛma. Manga tonge saxan e
nun firin nan yi a fɔxɔ ra, e nun e soone,
e nun e yɛngɛ so wontorone, e sa Samari
taan nabilin, e a yɛngɛ. 2 A yi xɛrane rasiga
taani Axabi ma, Isirayila mangana. 3 E yi
a fala a xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki,
‘I ya wure gbeti fixɛn nun i ya xɛmaan so
n yii, e nun i ya ɲaxalan faɲine nun i ya
dii faɲine.’ ” 4 Isirayila mangan yi a yabi, a
naxa, “N bata i ya yamarine suxu, mangana,
n kanna. N bata n yɛtɛ so i yii e nun n gbeen
naxan birin na.” 5 Xɛrane mɔn yi xɛtɛ, e yi
a fala Axabi xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa
iki: ‘N bata a fala i xa, a i xa i ya wure gbeti
fixɛn nun i ya xɛmaan so n yii, e nun i ya
ɲaxanle nun i ya diine. 6 Nayi, waxatini ito
yi tila, n nan n ma walikɛne rasigama nɛn i
konni, e yi sa i ya banxin yegetere e nun i ya
walikɛne banxine, naxan birin i yii a kɛndɛn
na e a tongoma nɛn, e a xali.’ ”

7 Isirayila mangan yi yamanan fonne
birin xili, a a fala e xa, a naxa, “Ɛ a mato ki
faɲi xɛmɛni ito wama en ma tɔrɔn nan xɔn,
a bata yi xɛraan nafa n ma ɲaxanle nun n
ma diine maxilideni n na e nun n ma wure
gbeti fixɛn nun n ma xɛmana, n mi tondi
a sese ma.” 8 Yamaan nun fonne birin yi a
fala Axabi xa, e naxa, “I nama i tuli mati
a ra, i nama tin.” 9 Mangan yi yabini ito ti
Ben-Hadada a xɛrane xa, a naxa, “Ɛ a fala
mangan xa, n kanna, ɛ naxa, ‘I naxan birin
maxilixi n na a fɔlɔni, n na ligama nɛn, koni
i naxan birin maxilixi iki n mi nɔɛ na ligɛ.’ ”
Xɛrane yi siga, e na yabin fala Ben-Hadada
xa.

10 Ben-Hadada mɔn yi xɛraan nasiga a
faladeni Axabi xa, a naxa, “Alane xa n
natɔrɔn e ɲaxun birin yi xa n burun-
burunna gbee lu Samari taani naxan n
fɔxɔrabirane yiine rafɛ.” 11 Isirayila mangan
yi a yabi, a naxa, “Ɛ Ben-Hadada rakolon
sandani ito ma, ɛ naxa, ‘Naxan a yitɔnma
yɛngɛ so xinla ma, na nama a kanba fɔ
naxan bata yelin yɛngɛn soɛ.’ ”

12 Ben-Hadada na yabin sɔtɔma waxatin
naxan yi, e nun a mangane, e yi minma
bubun kui, a yi a fala a walikɛne xa, a naxa,
“Ɛ yitɔn.” E yi e yitɔn taan xili ma.

Axabi a xunna yeren fɔlɔna

13 Koni nabina nde yi a maso Isirayila
Manga Axabi ra, a yi fala a xa, a naxa,
“Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata gali
gbeeni ito to ba? To yɛtɛni n na a soma
nɛn i yii, alogo i xa a kolon a n tan nan
Alatala ra.’ ” 14 Axabi yi a maxɔdin, a naxa,
“Na fatama nde ra?” Nabiin yi a yabi, a
naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Fata
sofa foningene ra yamana kanne naxanye

yɛ matongoxi.' " Axabi mɔn yi a maxɔdin, a naxa, "Nde yɛngɛn fɔlɔma?" Nabiin yi a yabi, a naxa, "I tan." [15] Nayi, Axabi yi sofa foningene malan a yɛtagi yamana kanne naxanye yɛ matongoxi, naxanye yatɛ yi kɛmɛ firin tonge saxan e nun firin na. A mɔn yi Isirayila ganla sofane fan malan a yɛtagi, naxanye yatɛ yi wuli solofere ra.

[16] E yi mini yanyi tagini. Ben-Hadada yi a dɔlɔtɔyani bubune kui e nun a manga tonge saxan e nun firinna naxanye fa a malideni. [17] Sofa foningene singe yi mini. Ben-Hadada yi xibarun fenne rasiga, alogo a xa a kolon feen naxan danguma. E fa a fala a xa muxune bata mini Samari taani. [18] Ben-Hadada yi a fala, a naxa, "Xa e minixi bɔɲɛ xunbenla nan xilima, ɛ e ɲɛɲɛne suxu, xa e minixi yɛngɛ so xinla nan ma, ɛ e ɲɛɲɛne suxu." [19] Sofa foningene nun ganla naxan yi biraxi e fɔxɔ ra, ne yi mini taani. [20] Birin yi a gbee yaxu faxa, Arami kaane yi e gi. Isirayila yi bira e fɔxɔ ra. Arami manga Ben-Hadada yi a yɛtɛ rakisi soon fari, e nun soo ragina ndee. [21] Isirayila mangan yi mini, a yi a soone faxa, a wontorone kala, a yi bɔnɔ gbeen sa Arami kaane ma.

[22] Nayi, nabiin yi a maso Isirayila mangan na, a a fala a xa, a naxa, "I wɛkilɛ, i miri ki fɔɲi, i lan i xa naxan liga, amasɔtɔ ɲɛɛ famatɔɔn waxatini ito yi, Arami mangan mɔn fama nɛn i yɛngɛdeni."

*Isirayila kaane m*ɔn yi Arami kaane nɔ yɛngɛni

[23] Arami mangana walikɛne yi a fala a xa, e naxa, "E ala, geyane ala na a ra, nanara e sɛnbɛn gbo en xa. Koni en na e yɛngɛ lanbanni, waxatina nde en sɛnbɛn gboma nɛn e xa mɛnni. [24] Iki i mɔn xa ito liga. I xa i ya mangane ba ganla xun na, i yi yamana kanne dɔxɔ e ɲɔxɔni. [25] I tan xa ganla nde malan naxan sɛnbɛn gbo alo i bɔnɔxi naxan yi, a soone yatɛne xa lan e nun a yɛngɛ so wontorone yatɛne xa lan. Na xanbi ra, en yi e yɛngɛ lanbanni, en na a toɛ xa en sɛnbɛn mi gboɛ ayi e xa." A yi e xuiin namɛ, a na liga.

[26] Ɲɛɛ nɛnɛn to a li, na waxati kedenni, Ben-Hadada yi Arami kaane malan a yɛtagi, a te Afeki taani Isirayila yɛngɛdeni. [27] Axabi fan yi Isirayila kaane malan a yɛtagi, e donseene sɔtɔ, e siga Arami kaane yɛngɛdeni. Isirayila kaane yi e ganla daaxaden nafala Arami kaane yɛtagi. Isirayila kaane yi maligaxi sii kuru firinna nan na, koni Arami kaane tan yi yamanan nafexi.

[28] Nabiin mɔn yi a maso, a yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Arami kaane to yi a falama fa fala Alatala, geyane ala na a ra, lanbanna ala mi a ra, nanara n yama gbeeni ito birin sama nɛn i sagoni, ɛ yi a kolon a Alatala nan n tan na.' " [29] E lu malanxi e bode yɛtagi xi solofere. Xi soloferede lɔxɔni, yɛngɛn yi fɔlɔ, Arami sofaan naxanye yi e sanni, Isirayila kaane yi ne wuli kɛmɛ faxa lɔxɔ kedenni. [30] A dɔnxɛne yi e gi Afeki taani, wuli mɔxɔɲɛn nun soloferen naxan yi luxi, taan nabilinna yinna yi bira ne fari.

Na waxatini, Ben-Hadada yi a gi, a siga taani, a lu luxunxi banxin konkona nde kui. [31] A walikɛne yi a fala a xa, e naxa, "Nxu bata a mɛ a Isirayila yamaan mangane hinan han! Nxu xa kasa bɛnbɛnla ndee xidi nxu ra, nxu lutina ndee xidi nxu kɔɛ ra, nxu siga Isirayila mangan fɛma. Yanyina nde, nxu na a mafan i xa, a mi i faxama." [32] E yi kasa bɛnbɛnle xidi e ra, e lutine xidi e kɔɛ ra, e siga Isirayila mangan fɛma. E yi a fala a xa, e naxa, "I ya walikɛɛn Ben-Hadada bata i mafan, a naxa, 'N bata i mafan, n niin nakisi.' " Axabi yi yabin ti, a naxa, "A mɔn a nii ra? Ngaxakedenna na a ra." [33] Ben-Hadada a xɛrane yi a to a fala fɔɲin nan yi na ra, e mafura a faladeni, e naxa, "I ngaxakedenna nan Ben-Hadada ra." Axabi yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ siga, ɛ sa fa a ra n fɛma." Ben-Hadada yi fa a fɛma, Axabi yi a rate a wontoron kui. [34] Ben-Hadada yi a fala a xa, a naxa, "N fafe taan naxanye tongo i fafe yii, n ne raxɛtɛma nɛn i ma. I nɔɛ yulayaan nabɛ Damasi taani alo n fafe yi a rabama kii naxan yi Samari taani." Axabi yi a fala a xa, a naxa, "N tan i beɲinma nɛn, i siga, koni fɔ en layirin xidi." A yi layirin xidi e tagi, a yi a beɲin, a siga.

Nabiin yi Axabi a tantanna fala

[35] Nabi ganla nabina nde yi a fala a lanfaan xa, a naxa, "Alatalaa yamarin xɔn ma, n bata i mafan, n bɔnbɔ." Koni na xɛmɛn yi tondi a bɔnbɛ. [36] Nabiin yi a fala, a naxa, "Bayo i mi Alatalaa yamarin suxi, i na keli n fɛma waxatin naxan yi, yatana i faxama nɛn." Na xɛmɛn to keli a fɛma, yatana nde yi naralan a ra, a yi a faxa.

37 Nabiin yi xɛmɛ gbɛtɛ li, a yi a fala, a
naxa, “N bata i mafan, n bɔnbɔ.” Na xɛmɛn
yi a bɔnbɔ, a yi a maxɔlɔ. 38 Nabiin yi sa dɔxɔ
mangana kiraan na, a yɛɛn maxidi dugi
dungin na alogo a nama a kolon. Na xanbi
ra, a sa ti kiraan na Manga Axabi danguma
dɛnaxan yi.
39 Mangan dangumatɔna, nabiin yi
gbelegbele a fɔxɔ ra, a naxa, “N yi yɛngɛni
waxatin naxan yi, muxuna nde yi mini
kuruni a fa kasorasa keden na n xɔn, a yi
a fala n xa, a naxa, ‘Xɛmɛni ito ramara n
xa. Xa a gi, i tan nan findima a ɲɔxɔn na,
xanamu, i gbeti fixɛn kilo tonge saxan nun
naanin so n yii.’ 40 Koni n yi yɛɛ gbaxi ayi
be binna nun be binni waxatin naxan yi,
xɛmɛn yi a gi.” Isirayila mangan yi a fala a
xa, a naxa, “I ya kitin nan na ra, i yɛtɛɛn
bata a fala.” 41 Mafurɛn, nabiin yi dugi
dungin ba a yɛɛne ma, Isirayila mangan
yi a kolon a nabina nde na a ra. 42 Nayi, a yi
a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan
falaxi, a naxa, ‘Bayo n xɛmɛn naxan faxa
fe ragidixi, i bata na beɲin, i tan yɛtɛɛn
nan faxama a ɲɔxɔni, i ya yamaan yi faxa
a yamaan funfuni.’ ” 43 Isirayila mangan yi
xɛtɛ a konni Samari taani, a kɔntɔfilixi, a
xaminxi.

21

Axabi yi tin Naboti faxan ma

1 Na feene dangu xanbini, xɛmɛna nde yi
Yɛsɛreli yi, a xili Naboti, manpa bili nakɔɔn
yi a yii Axabi a manga banxin dɛxɔn, Samari
mangana. 2 Lɔxɔna nde, Axabi yi a fala
Naboti xa, a naxa, “I ya manpa xɛɛn naxan
n ma manga banxin fɛma, a so n yii, n xa
a findi sabidi nakɔɔn na, n manpa xɛɛ faɲin
gbɛtɛ soɛ i yii, hanma xa a i kɛnɛn, n na sara
gbeti fixɛn na.” 3 Koni Naboti yi Axabi yabi,
a naxa, “Alatala xa n natanga n benbane
kɛɛn soon na i yii.” 4 Axabi xɔlɔxin mɔnɛxin
yi so banxini Naboti Yɛsɛreli kaana falana
fe ra, a a mi a benbane kɛɛn soma a yii. A
sa a sa, a yɛtagin luxun, a mi wa sese don
fe xɔn. 5 A ɲaxanla Yesabele yi fa a fɛma,
a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i niini
ɲaxuxi i ma, i mi i dɛgema mumɛ?” 6 A yi
a yabi, a naxa, “N falan tixi Naboti Yɛsɛreli
kaan nan xa, n naxa, ‘I ya manpa xɛɛn sara
n ma gbetin na, xa i nu wa, n manpa xɛɛ
gbɛtɛ so i yii a ɲɔxɔn na.’ ” 7 Nayi, a ɲaxanla
Yesabele yi a fala a xa, a naxa, “Iki, i tan
nan mangayani Isirayila yi ba? Keli i dɛge, i
bɔŋɛn yi sɛwa, n tan Naboti Yɛsɛreli kaana
manpa xɛɛn soma nɛn i yii.”
8 A bataxine sɛbɛ Manga Axabi xinla ra
a mangana taxamasenna sa e ma, Naboti
taan naxan yi, a yi e rasiga na fonne nun
a kuntigine ma. 9 A yi sɛbɛxi bataxine kui, a
naxa, “Ɛ a fala yamaan xa soge keden sunna
suxu, ɛ Naboti dɔxɔ muxu gbee dɔxɔdeni
yamaan tagi. 10 Ɛ xalabanten firin dɔxɔ a
dɛxɔn naxanye a tɔŋɛgɛma, a a bata Ala
nun mangan danga. Na xanbi ra, ɛ a xali
taa xanbin na, ɛ a magɔlɔn gɛmɛn na han a
faxa.”
11 Yesabele yamarin naxan fi bataxine kui,
Naboti a taan fonne nun kuntigine yi na
liga. 12 E yi a fala a yamaan xa sun, e
Naboti dɔxɔ na yamaan yɛɛ ra, 13 xalabanten
firinne fan yi fa, e dɔxɔ Naboti dɛxɔn. Na
xalabanten firinne yi seren ba Naboti xili
ma yamaan yɛtagi, e naxa, “Naboti bata Ala
nun mangan danga.” Mafurɛn, e yi a xali
taa xanbin na, e a magɔlɔn gɛmɛn na han
a faxa. 14 Nayi, taan kuntigine yi xɛraan
nasiga Yesabele ma, a Naboti magɔlɔnxi
gɛmɛn nan na han a faxa.
15 Yesabele na mɛ waxatin naxan yi, a sa a
fala Axabi xa, a naxa, “Naboti Yɛsɛreli kaan
tondi manpa bili xɛɛn naxan sarɛ i ma gbeti
na, na manpa bili xɛɛn findi i gbeen na. A
bata faxa.” 16 Axabi a mɛxina, a Naboti bata
faxa, a yi siga a manpa bili nakɔni, a findi a
gbeen na.

Ala yi Axabi nun Yesabele yalagi

17 Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Eli Tisibi
kaan xa, a naxa, 18 “Siga Axabi fɛma, Isirayila
mangan naxan dɔxi Samari taani. A sa
Naboti a manpa bili nakɔni, a sigaxi naxan
findideni a gbeen na. 19 Sa a fala a xa, i
naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I bata
xɛmɛna nde faxa. I mɔn yi fa a yii seene
tongo.’ Na xanbi ra, i mɔn xa a fala a
xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Barene Naboti wunla makɔnxi dɛnaxan yi,
barene i fan yɛtɛɛn wunla makɔnma mɛnna
nin.’ ” 20 Eli yi siga na xɛrani badeni Axabi
xa. Axabi yi a fala a xa, a naxa, “I bata n to
ba, i tan n yaxuna?” Eli yi a yabi, a naxa,
“Ɔn, n bata i to. Amasɔtɔ naxan mi rafan
Alatala ma, na rabaan bata i kɛnɛn. 21 Ala
naxa, ‘N tɔrɔn nafama i ma nɛn. N na i

ralɔma ayi nɛn, xɛmɛn naxan birin Axabi a
denbayani, n ne raxɔri. Naxanye i mabinni,
ne birin bama i yii nɛn, konyine nun xɔrɔne
Isirayila yi. 22 N na i ya denbayaan suxuma
nɛn alo n Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan ma
denbayaan suxu kii naxan yi, e nun Axiyaa
dii xɛmɛn Basaa denbayana. N na ligama
nɛn amasɔtɔ i bata n naxɔlɔ gbeen ti, i yi
Isirayila kaane ti yulubin ma.' 23 Alatala
mɔn yi falan ti Yesabele fan xili ma, a naxa,
'Barene Yesabele donma nɛn Yɛsɛreli taan
nabilinna yinna sanna xɔn ma. 24 Axabi a
denbayaan muxun naxanye na faxa taani,
barene nan ne donma. Naxanye na faxa
xɛɛn ma, xɔline nan ne donma.' "
25 Muxu yo mi na naxan a ragidi a xa
Alatala raɲaxu feen naba alo Axabi. A
ɲaxanla Yesabele nan a radin. 26 A yi
haramu feene ligama, a yi suxurene batuma
alo Amorine yi a ligama kii naxan yi, Alatala
naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra.
27 Axabi to Eli a falane mɛ, a yi a dugine
yibɔ, a kasa bɛnbɛnla so a ma sununi, a sun.
E nun na kasa bɛnbɛnla nan yi e sama, a yi
sigan tima yɛtɛ magodoni. 28 Alatala yi falan
ti Eli Tisibi kaan xa, a naxa, 29 "I bata a to
Axabi a yɛtɛ xurunxin n yɛtagi kii naxan yi?
Bayo a bata a yɛtɛ xurun n xa, n mi tərəyaan
nafama a waxatini, a fama a diina waxatin
nin, n tərəyaan nafa a denbayaan ma."

22

Axabi yi wa Ramoti tongo feni
Taruxune Firinden 18.1-3

1 Nɛɛ firin yi dangu, yɛngɛn mi so Arami
nun Isirayila tagi. 2 Nɛɛ saxandena, Yuda
manga Yosafati yi siga Isirayila mangan
fɛma. 3 Isirayila mangan yi a fala a walikɛne
xa, a naxa, "Ɛ a kolon Ramoti taan Galadi
yamanani, en gbeen na a ra! Nanfera en
sikɛma a tongo feen na Arami mangan yii?"
4 A yi a fala Yosafati xa, a naxa, "I sigɛ n
fɔxɔ ra Ramoti taani Galadi yamanani yɛngɛ
sodeni ba?" Yosafati yi Isirayila mangan
yabi, a naxa, "I tan nun n tan keden na a ra,
n ma yamaan nun i ya yamana, n ma soone
nun i ya soone."

Waliyine yi xunnayerenna fe fala
Taruxune Firinden 18.4-11

5 Na xanbi ra, Yosafati mɔn yi a fala Isir-
ayila mangan xa, a naxa, "Alatala maxɔdin
singen." 6 Isirayila mangan yi waliyine
malan, kɛmɛ naanin ɲɔxɔn, a yi a fala e
xa, a naxa, "En lan en sa yɛngɛn so Ramoti
taani Galadi yamanani, hanma en lan en yi
a lu na?" E yi a yabi, e naxa, "Marigina a
soma nɛn mangan yii." 7 Koni Yosafati yi a
maxɔdin, a naxa, "Alatalaa nabi yo mi fa be
yi ba, en nɔɛ Alatala maxɔdinɲɛ naxan xɔn
ma?" 8 Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a
naxa, "Keden mɔn na Alatala gbeen na, koni
a mi rafan n ma, amasɔtɔ a fe ɲaxin nan tun
falama n xa, a faɲin mi na mumɛ! A xili
Mikahu, Yimilaa dii xɛmɛna." Yosafati yi
a fala a xa, a naxa, "Mangan nama falan ti
na kiini." 9 Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi
keden xili, a naxa, "Fa Mikahu ra iki sa,
Yimilaa dii xɛmɛna."
10 Isirayila mangan nun Yuda manga
Yosafati birin yi dɔxi e mangaya gbɛdɛne yi
lonna ma Samari taan so dɛɛn na, e maxi-
dixi e mangaya dugine yi. Waliyine birin yi
waliyiyaan nabama e yɛtagi. 11 Sedeki, Ke-
nan ma dii xɛmɛn bata yi wure fenne rafala,
a yi a fala, a naxa, "Alatala ito nan falaxi,
a naxa, 'I Arami kaane bɔnbɔma fenni itoe
nan na han i yi e raxɔri.' " 12 Waliyine birin yi
feene fala, e naxa, "Siga Ramoti taani Galadi
yamanani. I nɔɔn sɔtɔma nɛn, Alatala a
soma nɛn mangan yii."

Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala
Taruxune Firinden 18.12-27

13 Xɛraan naxan siga Mikahu xilideni, na
yi a fala a xa, a naxa, "Waliyine birin bata
lan a ma, e fe faɲine fala mangan xa, i yitɔn
i siga alo e tan. I fan yi sa fe faɲin fala!"
14 Koni, Mikahu yi a yabi, a naxa, "N bata n
kɔlɔ habadan Alatala yi, Alatala na naxan
fala n xa, n na nan falama mangan xa."
15 Mikahu to fa mangan fɛma, mangan yi
a maxɔdin, a naxa, "En lan en sa Ramoti
taan yɛngɛ Galadi yamanani, hanma en lan
en yi a lu na?" Mikahu yi a yabi, a naxa,
"Siga, i nɔɔn sɔtɔma nɛn, Alatala a soma
nɛn mangan yii." 16 Koni, mangan yi a fala
a xa, a naxa, "N na i rakɔlɛ Alatala yi sanɲa
ma yoli fa fala i xa ɲɔndin nan gbansan
fala n xa?" 17 Mikahu yi a yabi, a naxa, "N
bata Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi
geyane fari, alo xuruseen naxanye kantan
muxu mi na, Alatala mɔn yi fa a fala, a naxa,
'Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xɛtɛ
a konni bɔɲɛsani!' " 18 Isirayila mangan yi a
fala Yosafati xa, a naxa, "N mi yi a fala i xa?

A mi fe faɲin falama n xun ma mumɛ! A fe
ɲaxin nan tun falama."
19 Nayi, Mikahu mɔn yi a fala, a naxa, "I
tuli mati Alatalaa falan na. N bata Alatala
to dɔxi a mangaya gbɛdɛni, maleka ganla
tixi a fɛma, a yiifanna nun a kɔmɛnna
ma. 20 Alatala yi a fala, a naxa, 'Nde Ax-
abi mayendenma alogo a xa siga Ramoti
taan yɛngɛdeni Galadi yamanani, a faxa?'
Malekana ndee na falana nde ti, ndee yi
gbɛtɛ fala. 21 Nayi, malekana nde yi fa ti
Alatala yɛtagi, a yi a fala a xa, a naxa, 'N
tan nɔɛ a mayendenɲɛ nɛn.' Alatala yi a
fala a xa, a naxa, 'Kiin mundun yi?' 22 A yi a
yabi, a naxa, 'N minima nɛn, n wulen naso a
waliyine birin dɛ.' Ala yi a fala a xa, a naxa,
'I a mayendenma nɛn, i yi a nɔ. Siga, i sa
na liga.' 23 Iki, waliyiin naxanye be, Alatala
bata wulen naso ne birin dɛ. Alatala bata a
ragidi a xa ɲaxankatan nafa i ma."
24 Nayi, Kenan ma dii xɛmɛn Sedeki yi
a maso, a yi Mikahu dɛɛn garin, a yi a
magele, a naxa, "Alatalaa malekan sigaxi
kiraan mundun xɔn, a to keli n fɛma, a
wule falan ti i xa?" 25 Mikahu yi a yabi, a
naxa, "I na i luxun konkon kui i ya banxini
lɔxɔn naxan yi, i a kolonma nɛn." 26 Isirayila
mangan yi a fala, a naxa, "Mikahu suxu, i
siga a ra Amɔn fɛma, Samari taan kuntigina,
e nun Yowasa, mangana dii xɛmɛna. 27 I yi a
fala e xa, i naxa, 'Mangana ito nan falaxi, a
naxa a ɛ xa xɛmɛni ito sa kasoon na, ɛ yi a
balo buru xaren nun igen na, han n yi xɛtɛ
kɛndɛyani.' " 28 Mikahu yi a fala, a naxa, "Xa
i xɛtɛ kɛndɛyani nun, nayi Alatala mi falan
tixi n tan yi." A mɔn yi a fala, a naxa, "Ɛ tan
yamaan birin xa ɛ tuli mati."

Manga Axabi yi faxa yɛngɛni
Taruxune Firinden 18.28-34

29 Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda
mangan yi siga Ramoti taani Galadi ya-
manani. 30 Isirayila mangan yi a fala
Yosafati xa, a naxa, "N xa n maxidi alo
muxu gbɛtɛ, n siga yɛngɛni, koni i tan, i
maxidi i ya mangaya dugine yi." Nayi, Isir-
ayila mangan yi a maxɛtɛ, a siga yɛngɛni.
31 Arami mangan bata yi yamarini ito fi a
yɛngɛ so wontoro kuntigi tonge saxan e
nun firinna ma, a naxa, "Ɛ nama muxu yo
yɛngɛ fɔ Isirayila mangan tun." 32 Yɛngɛ
so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin
naxan yi, e yi a fala, e naxa, "Isirayila man-
gan nan ito ra." E maso a ra, e xa a yɛngɛ.
Koni, Yosafati yi sɔnxɔn nate. 33 Yɛngɛ so
wontoro kuntigine to a to Isirayila manga
mi yi a ra, e yi e masiga a ra. 34 Anu,
xɛmɛna nde yi a xanla woli a xunna ayi,
a Isirayila mangan li makantan se mi yi
dɛnaxan yi. Naxan yi mangana wontoron
nagima, mangan yi a fala na xa, a naxa,
"I firifiri, n namini yɛngɛ soden fari ma,
amasɔtɔ n bata maxɔlɔ." 35 Yɛngɛn yi ɲaxu
ayi na lɔxɔni. Mangan tixin yi lu a yɛngɛ so
wontoron kui, a yi a digan a yi Arami kaane
yɛtagi, a faxa ɲinbanna ra. A maxɔlɔden
wunla bata yi bɔxɔn a wontoron kuiin birin
yi. 36 Sogen bira waxatini, e sɔnxɔ sɔnxɔni
te ganla daaxadeni, e naxa, "Birin xa siga a
taani, a konni." 37 Nayi, mangan yi faxa, e fa
a binbin na Samari taani, e yi a maluxun.
38 E to wontoron maxa Samari ige
dɔxɔdeni, barene yi Axabi wunla kɔn,
yalundene yi e maxa na, fata Alatalaa falan
na.*
39 Axabi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin
liga, a sama ɲin manga banxin naxan ti, e
nun a taan naxanye birin ti, ne sɛbɛxi Isir-
ayila mangane taruxu kɛdine kui. 40 Axabi to
faxa, a dii xɛmɛna Axasiya nan ti a ɲɔxɔni.

Yosafati, Yuda mangana
Taruxune Firinden 20.31-21.1

41 Asaa dii xɛmɛn Yosafati yi findi Yuda
mangan na, Isirayila manga Axabi a man-
gayaan ɲɛɛ naanindeni. 42 Yosafati findi
mangan na a ɲɛɛ tonge saxan e nun suulun-
den nan ma. A yi mangayaan liga Yerusalɛn
yi ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun suulun. A nga yi xili
nɛn Asuba, Silixi a dii tɛmɛna. 43 A yi sigan ti
tinxinni alo a fafe Asa, a mi a kiraan beɲin,
a fe faɲin liga Alatala yɛɛ ra yi. 44 Koni, a
mi taan kidene kala, muxune mɔn yi lu sigɛ
saraxane badeni mɛnne yi e nun wusulan
gandeni. 45 Bɔɲɛ xunbenla yi lu Yosafati nun
Isirayila mangan tagi.
46 Yosafati kɛwali dɔnxɛne, a wɛkilɛn nun
a yɛngɛne, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui. 47 A yi kide kii xɛmɛ yalundene
ba a yamanani, naxanye mɔn yi na xabu a
fafe Asaa waxatini. 48 Manga mi yi fa Edɔn
yamanani na waxatini, fɔ Yuda mangana
muxu sugandixin gbansan. 49 Yosafati yi
kunkin gbeene rafala, alogo e xa siga Ofiri

* 22:38: Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 21.19 kui.

yamanani xɛma feen na, koni e mi fa siga,
bayo kunkine kala nɛn Esiyon-Gebere yi.
50 Nayi, Axabi a dii xɛmɛna Axasiya yi a
fala Yosafati xa, a naxa, "I waxi nɛn n ma
walikɛne xa siga i gbeene fɔxɔ ra kunkine
kui?" Koni, Yosafati mi tin. 51 Yosafati to
faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma a fafe
Dawudaa Taani, a dii xɛmɛn Yehorami nan
ti a ɲɔxɔni.

Axasiya, Isirayila mangana

52 Axabi a dii xɛmɛna Axasiya yi findi
Isirayila mangan na Samari taani, Yuda
manga Yosafati a mangayaan ɲɛɛ fu nun
soloferedeni. Axasiyaa mangayaan naba
nɛn ɲɛɛ firin Isirayila xun na. 53 Naxan ɲaxu
Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn, a sigan ti
a ɲaxin na alo a fafe nun a nga e nun alo
Manga Yerobowan, Nebati a dii xɛmɛna,
naxan Isirayila kaane ti yulubin ma. 54 A yi
Baali suxuren batu, a yi a xinbi sin a bun ma,
a yi Alatala raxɔlɔ, Isirayilaa Ala, alo a fafe
a liga kii naxan yi.

Mangane Firindena

Yuda nun Isirayila Mangane Fe Taruxuna

Mangane Firinden kitabu yireni ito kui, na Yuda nun Isirayila manga dɔnxɛne nan ma fe falama. A yire singena (keli Mangane Firinden sora singen ma han sora 7), na Isirayila kala feen nan falama en xa. Mangane nan yi dɔxi a xun na naxanye mi yi tinxin Ala yɛɛ ra yi. Ala yi tin Asiriya mangan Salamanasari xa Samari taan tongo yɛngɛni, Isirayila manga taana. Na ligaxi nɛn ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun firin benun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi. Asiriya mangan mɔn yi yamaan fɔxɔ kedenna suxu, a siga e ra konyiyani. Nabi Elise a fe taruxun yɛbaxi en xa sorani itoe yire wuyaxi kui, Eli a xarandiin naxan ti a ɲɔxɔni (Keli Mangane Firinden sora 2 ma han 13).

A yire firindena Isirayila yamanan yiifari fɔxɔn mangayaan nan ma fe yɛbama naxan xili Yuda, feen naxanye liga ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxanna bun ma Yuda lu xanbini a yɛtɛ ma yamanan kɔmɛn fɔxɔn suxu xanbini yɛngɛni. (Keli Mangane Firinden sora 18 ma han sora 25) Dɔnxɛn na, Babilɔn mangan Nebukadanesari yi fa Yerusalɛn tongo yɛngɛni ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ ɲɛɛ solofere benun Marigi Yesu xa bari, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi Yuda yamanan muxu fisamantenne xali Babilɔn taani. Ala nan Isirayila kaane yulubine saran e ra na feen kui.

Eli yi Axasiyaa tantanna fala

1 Axabi faxa xanbini, Moyaba kaane yi murutɛ Isirayila kaane xili ma. 2 Axasiya
yi bira keli a kore banxin foye soden na
Samari taani, a maxɔlɔ. Nayi, a xɛrane
rasiga Baali-Sebubi suxuren maxɔdindeni,
Ekirɔn taan muxune ala, alogo a xa a kolon
xa a yiyalanɲɛ a maxɔlɔni. 3 Koni, Alatalaa
malekan yi a fala Eli Tisibi kaan xa, a naxa,
"Siga, i sa Samari mangana xɛrane ralan
kira yi, i a fala e xa, i naxa, 'Ala mi Isirayila yi
ba? Nanfera i sigama Baali-Sebubi suxuren
maxɔdindeni, Ekirɔn kaane ala?' 4 Nayi,
Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I naxan
nabaxi, na feen ma, i mi fa godoma i ya
saden ma, i saxi dɛnaxan yi, i faxan mɛnna
nin.' " Eli yi sa na fala e xa.
5 Xɛrane yi xɛtɛ Axasiya fɛma, a yi e
maxɔdin, a naxa, "Nanfera ɛ xɛtɛxi?" 6 E
yi a yabi, e naxa, "Xɛmɛna nde nan texi
nxu ralandeni, a yi a fala nxu xa, a naxa,
'Ɛ siga, ɛ xɛtɛ mangan fɛma naxan ɛ rafaxi,
ɛ sa a fala a xa, a Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera nayi
i xɛrane rasigama Baali-Sebubi suxuren
maxɔdindeni, Ekirɔn kaane ala? Nanara, i
mi fa kelima i ya saden ma, i saxi dɛnaxan
yi, i faxan mɛnna nin.' " 7 Axasiya yi e
maxɔdin, a naxa, "Xɛmɛn yi kiin mundun yi
naxan te ɛ ralandeni a falani itoe ti ɛ xa?" 8 E
yi a yabi, e naxa, "Muxun nan yi a ra naxan
yi maxidixi sube kidi xabe kanna ra e nun
kidi tagixidina a tagi." Axasiya yi a fala, a
naxa, "Eli, Tisibi kaan nan na ra!"

Axasiya yi wa Eli suxu feni

9 Axasiya yi sofa tonge suulun nasiga e
nun e kuntigina. Kuntigin na yi te Eli fɛma
geyaan xuntagi, a yi dɔxi dɛnaxan yi, a yi
a fala a xa, a naxa, "Sayibana, mangana
yamarin ni i ra, a i xa godo." 10 Eli yi na
kuntigin yabi, a naxa, "Xa sayiban nan n
na, tɛɛn xa godo keli kore, a yi ɛ nun i ya
sofa tonge suulunne gan." Tɛɛn yi godo keli
kore, a yi e nun a sofa tonge suulunne gan.
11 Axasiya mɔn yi sofa tonge suulun
gbɛtɛye rasiga e nun e kuntigina. Kuntigin
na yi a fala Eli xa, a naxa, "Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i xa godo mafurɛn."
12 Eli yi a yabi, a naxa, "Xa sayiban nan n na,
tɛɛn xa godo keli kore, a yi ɛ nun i ya sofa
tonge suulunne gan." Alaa tɛɛn yi godo keli
kore, a yi e nun a sofa tonge suulunne gan.
13 Axasiya mɔn yi sofa tonge suulun e nun
e kuntigin nasiga a saxandeni. Na kuntigin
saxanden yi te, a to so, a xinbi sin Eli
yɛtagi, a mafan, a naxa, "Sayibana, nxu nun
n ma sofa tonge suulunna niin natanga.
14 N na a kolon, tɛɛn bata godo kore, a yi
kuntigi firin fɔlɔne gan e nun e sofa tonge
suulunne. Koni iki, n bata i mafan, n niin
nakantan." 15 Alatalaa malekan yi a fala Eli
xa, a naxa, "Siga a fɔxɔ ra, i nama gaxu
a yɛɛ ra." Eli yi keli, a godo a fɔxɔ ra
mangan fɛma. 16 A yi a fala mangan xa, a
naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, bayo
i bata xɛrane rasiga Baali-Sebubi suxuren
maxɔdindeni, Ekirɔn kaane ala, alo Ala mi

fa Isirayila yi naxan maxɔdinɲɛ falan na, i
mi fa godoma i ya saden ma, i saxi dɛɛnde,
amasɔtɔ i faxama nɛn." [17] Axasiya yi faxa,
fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa.
Yorami yi ti a ɲɔxɔni Yosafati a dii xɛmɛn
Yehorami a mangayaan ɲɛɛ firindeni Yuda
yi. Dii xɛmɛ yo mi yi Axasiya yii. [18] Axasiya
kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne
sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.

2

Eli yi te kore

[1] Lɔxɔna nde Alatala yi fa Eli rate kore
wuluwulu gbeeni. Na waxatini Eli nun Elise
yi kelima Giligali yi. [2] Eli yi a fala Elise xa,
a naxa, "Lu be, n bata i mafan, amasɔtɔ
Alatala bata n xɛ han Betɛli taani." Elise yi a
yabi, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan Alatala
yi e nun i tan, n mi xɛtɛma i fɔxɔ ra." E birin
yi siga Betɛli yi.

[3] Betɛli taan nabi ganla yi fa Elise fɛma, e
yi a fala a xa, e naxa, "I a kolon a Alatala i
kanna ratema nɛn kore to?" Elise yi yabin
ti, a naxa, "N na a kolon, ɛ dundu." [4] Eli
yi a fala Elise xa, a naxa, "Lu be, n bata
i mafan, amasɔtɔ Alatala bata n xɛ han
Yeriko taani." Elise yi a yabi, a naxa, "N bata
n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun i tan, n mi
xɛtɛma i fɔxɔ ra." E birin yi siga Yeriko yi.

[5] Yeriko taan nabi ganla yi e maso Elise
ra, e yi a fala a xa, e naxa, "I a kolon a
Alatala i kanna ratema nɛn kore to?" Elise
yi yabin ti, a naxa, "N na a kolon, ɛ dundu."
[6] Eli yi a fala Elise xa, a naxa, "Lu be, n
bata i mafan, amasɔtɔ Alatala bata n xɛ han
Yurudɛn baani." Elise yi a yabi, a naxa, "N
bata n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun i tan, n
mi xɛtɛma i fɔxɔ ra." E firinna birin yi siga
kiraan xɔn. [7] Nabiin muxu tonge suulun
nabi ganla yɛ, ne yi bira Eli nun Elise fɔxɔ ra,
e sa ti, e yi e yɛɛ rafindi e firinna mabinni,
e e makuya e ra ndedi. E fan firinna yi
ti Yurudɛn baan dɛ. [8] Eli yi a doma gbeen
tongo a mɔrɔmɔrɔ, a igen garin, a yitaxun
be binna nun be binni, e firinna birin yi
dangu yire yixareni.

[9] E to dangu, Eli yi a fala Elise xa, a naxa,
"I waxi a xɔn, n xa nanse liga i xa, benun
n xa ba i fɛma?" Elise yi a yabi, a naxa, "N
bata i mafan, n waxi i ya nabiyaan xaxinla
dɔxɔde firin nan sɔtɔ fe yi." [10] Eli yi a fala
a xa, a naxa, "I fe xɔdɛxɛn nan maxɔdinxi n
na na ra. Koni n bama i fɛma waxatin naxan
yi, xa i n to, na ligama i xa nɛn, koni xa i mi
n to, na mi ligama i xa."

[11] E yi sigatini, e fala tiini, nanunna, won-
toro tɛɛ kanna nun soo tɛɛ kanne yi so e
tagi, Eli yi te kore wuluwulu gbeeni. [12] Elise
yi a matoma a gbelegbelema, a naxa, "N
fafe, n fafe! I dangu Isirayilaa yɛngɛ so
wontorone birin na e nun a soone!" A mi
fa a to sɔnɔn. Nayi, a yi a dugine suxu, a
yi e yibɔ dungi firinna ra, [13] Elise yi doma
gbeen tongo Eli naxan nabira. A xɛtɛ, a ti
Yurudɛn baan dɛ, [14] Eli doma gbeen naxan
nabira, Elise yi na tongo, a baa igen garin,
Elise yi maxɔdinna ti, a naxa, "Alatala, Eli a
Ala minɛn yi iki?" A mɔn yi baa igen garin,
na xanbi ra, baan yi taxun, Elise yi dangu.

[15] Yeriko taan nabine ganla to a to wulani,
e yi a fala, e naxa, "Eli a xaxinla Elise yi."
E yi siga a ralandeni, e xinbi sin a bun ma.
[16] E yi a fala a xa, e naxa, "Xɛmɛ sɛnbɛmaan
muxu tonge suulun i ya walikɛne yɛ, i waxi
e xa sa i kanna fen? Yanyina nde Alatalaa
Nii Sariɲanxin bata a xali a sa a woli geyana
nde fari hanma lanbanna nde kui." Elise yi
e yabi, a naxa, "Ɛ nama e rasiga." [17] Koni, e
yi a karahan han! A yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ
e rasiga." E yi muxu tonge suulun nasiga
naxanye Eli fen xi saxan, koni e mi a to
mumɛ! [18] E to xɛtɛ Elise fɛma Yeriko taani,
a yi a fala e xa, a naxa, "N mi yi a falɛ ɛ xa,
'Ɛ nama siga?' "

Elise Yeriko yi

[19] Taan muxune yi a fala Elise xa, e naxa,
"Nxu kanna, taan dɔxɔ kiin fan alo i a toxi
kii naxan yi, koni igen kobi han a mi tinɲɛ
sansine yi soli." [20] Elise yi a fala e xa, a naxa,
"Ɛ fa fɔxɔn na goron nɛnɛn kui, ɛ a so n
yii." E fa a ra. [21] Elise yi siga tigin xunna
ra, a fɔxɔn woli igeni, a yi a fala, a naxa,
"Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N bata igeni
ito rasariɲan, a mi fa muxune faxɛ, sansine
fan nun fa solima nɛn.' " [22] Igen yi rasariɲan,
keli na lɔxɔni fata Elise a falan na.

[23] A kelimatɔɔn mɛnni siga Betɛli yi, a yi
tema kiraan xɔn, taa yi diidine yi fa, e yi
a magele, e yi a fala a ma, e naxa, "Teli
kanna siga! Teli kanna siga!" [24] A yi xɛtɛ, a
e mato, a yi e danga Alatala xinli, sube xaɲɛ
magaxuxi firin yi mini fɔtɔnni, e diidine
tonge naanin e nun firin yibɔ. [25] Elise yi
keli mɛnni, a siga Karemele geyaan fari. Na
xanbi ra, a xɛtɛ Samari taani.

3

Yorami, Isirayila Mangana

1 Yuda manga Yosafati a mangayaan ɲɛɛ
fu nun solomasɛxɛdeni, Axabi a dii xɛmɛn
Yorami yi findi Isirayila mangan na Samari
taani, a ɲɛɛ fu nun firin mangayaan liga
Isirayila xun na. 2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra
yi, a na liga nɛn, koni a mi dangu a fafe nun
a nga fe ɲaxine ra. A fafe kide gɛmɛ Baali
sawuran naxanye ti, a ne kala, 3 koni Nebati
a dii xɛmɛn Yerobowan yulubin naxanye
liga, naxan Isirayila kaane ti yulubin ligan
ma, a fan yi kankan ne ligan ma, a lu ne yi,
a mi xɛtɛ e fɔxɔ ra mumɛ!

Yorami yi Moyaba yɛngɛ

4 Moyaba mangan Mesa, yɛxɛɛ kurune
nan yi a yii. Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, a yi lan a xa naxan
so Isirayila mangan yii mudun na, na nan
lanxi yɛxɛɛ diin wuli kɛmɛ ma e nun yɛxɛɛ
xungbe wuli kɛmɛ e nun e xabena. 5 Axabi
to faxa, Moyaba mangan yi murutɛ Isirayila
mangan xili ma. 6 Nayi, Yorami yi mini
Samari taani, a Isirayila sofane birin malan.
7 A xɛrane rasiga a faladeni Yuda mangan
Yosafati xa, a naxa, “Moyaba mangan bata
murutɛ n xili ma. I waxi fa feni n fɔxɔ ra
Moyaba yɛngɛdeni ba?” Yosafati yi a yabi,
a naxa, “N sigama nɛn i fɔxɔ ra, i tan nun n
tan keden na a ra, n ma sofane i ya sofane
nan e ra, n ma soone i ya soone nan e ra.”
8 Yosafati mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “En
teen kiraan mundun xɔn?” Yorami yi a
yabi, a naxa, “Edɔn tonbonna kiraan xɔn.”

9 Isirayila mangan nun Yuda mangan nun
Edɔn mangan yi siga, e xi solofere sigan
tixina, igen yi ɲan ganla yii e nun xuruseen
naxanye yi biraxi e fɔxɔ ra. 10 Nayi, Isirayila
mangan yi a fala, a naxa, “Ee! Alatala en
tan manga saxanne xilixi nɛn, alogo a xa
en sa Moyaba yamanan sagoni!” 11 Koni
Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Alatalaa nabi
yo mi na en nɔɛ Alatala maxɔdinɲɛ naxan
yi?” Isirayila mangana walikɛɛn yi a fala
e xa, a naxa, “Elise be, Safati a dii xɛmɛna,
naxan yi igen sama Eli yiine ra.” 12 Yosafati
yi a fala, a naxa, “Alatalaa falana Elise yi.”
Nayi, Isirayila mangan nun Yosafati nun
Edɔn mangan yi godo a fɛma.

13 Elise yi a fala Isirayila mangan xa, a
naxa, “Nanse i tan nun n tan tagi? Siga i fafe
nun i ngaa nabine fɛma.” Isirayila mangan
yi a fala a xa, a naxa, “Ɛn-ɛn, amasɔtɔ
Alatala nan nxu tan manga saxanne xilixi
alogo a xa nxu so Moyaba yii.” 14 Elise yi a
fala a xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan
Alatala yi, Sɛnbɛn Birin Kanna, n walima
naxan xa, xa n mi Yosafati binyaxi, Yuda
mangana, i bɔtɛ mi yi taranma n xa. N
mi yi i matoma. 15 Iki, ɛ fa maxase maxana
nde ra n xɔn.” Maxase maxan na maxaseen
maxa waxatin naxan yi, Alatala sɛnbɛn yi
godo Elise ma. 16 A yi a fala, a naxa, “Alatala
ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ yili wuyaxi ge
lanbanni.’ 17 Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi,
a naxa, ‘Ɛ mi foyen toma, ɛ mi tulen toma
mumɛ, koni lanbanni ito rafema nɛn igen
na, ɛ yi ɛ min, ɛ tan nun ɛ xuruse xungbene
nun ɛ xuruse xunxurine.’ 18 Koni fe di xuri
nan na ra Alatala yii. A Moyaba yamanan
soma nɛn ɛ yii. 19 Ɛ taa fangamane birin
kalama nɛn e nun taa rakantanxine, ɛ wudi
faɲine birin sɛgɛma nɛn, ɛ yi tigine birin
dutun, ɛ xɛɛne rafe gɛmɛne ra.” 20 Na xɔtɔn
bode, saraxa ba waxatini, igen yi fa keli
Edɔn yi, yamanan yi rafe igen na.

21 Moyaba kaane to a mɛ a mangane fama
e yɛngɛdeni, naxanye birin bata yi a li yɛngɛ
so seen tongoden ma, e ne birin xili, e ti ya-
manan danna ra. 22 E to keli xɔtɔnni, sogen
tixi igen na bɔxɔn fari ma, Moyaba kaane
yi igen to wulani, a gbeeli alo wunla. 23 E yi
a fala, e naxa, “Wunla na a ra! Mangane
bata e bode yɛngɛ, e nun e sofane, e yi e
bode faxa. Iki, Moyaba kaane, ɛ keli, en sa
e yii seene tongo!” 24 E yi fa Isirayila ganla
daaxadeni. Koni, Isirayila ganla yi keli, a
Moyaba kaane yɛngɛ, e yi e gi ganla yɛɛ ra.
Isirayila ganla yi bira e fɔxɔ ra han e sa so e
yamanani, e yi Moyaba kaane nɔ. 25 E taane
kala, e birin yi gɛmɛ keden kedenna woli
xɛɛ faɲine yi, e xɛɛne rafe gɛmɛne ra, e yi
tigine birin dutun, e yi wudi faɲine birin
sɛgɛ. A raɲanna, Kiri-Haresɛti taan yinna
nan tun yi fa a kiini, koni sofa lantan kanne
fan yi fa na rabilin, e na fan yɛngɛ. 26 Moyaba
mangan to a to a a mi yɛngɛn nɔɛ, a yi
silanfan kanna muxu kɛmɛ solofere tongo
alogo a xa kirani ba han Edɔn mangan fɛma,
koni e mi nɔ.* 27 Nayi, a yi a dii singen tongo
naxan yi lanma a xa ti a ɲɔxɔni, a yi a ba
saraxan na taan yinna fari. Na xanbi ra,

* 3:26: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

Moyaba kaane yi Isirayila kaane ɲaxankata han Isirayila kaane yi keli na yi, e xɛtɛ e konni.

4

Elise yi kaɲa gilɛn mali

1 Lɔxɔna nde kaɲa gilɛna nde yi fa Elise li,
nabi ganla nabina nde nan yi a xɛmɛn na. A
yi Elise mafan, a naxa, "I ya walikɛna, n ma
xɛmɛn bata faxa, i a kolon a i ya walikɛɛn yi
gaxuxi Alatala yɛɛ ra, koni doli kanna bata
fa n ma dii xɛmɛ firin tongodeni, a xa e findi
a konyine ra." 2 Elise yi a maxɔdin, a naxa,
"N nɔɛ nanse ligɛ i xa? A fala n xa nanse i yii
banxini?" Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, "Sese
mi i ya walikɛɛn yii banxini fɔ ture kundi
keden." 3 Elise yi a fala a xa, a naxa, "Siga, i
sa goron yigenle maxɔdin i dɔxɔ bodene ra,
i nama ndedi maxɔdin de! 4 I na so i konni, i
dɛɛn balan ɛ nun i ya diine xun ma, i turen
sa goronne birin kui, naxanye na rafe i ne
dɔxɔ e dan na." 5 Nayi, ɲaxanla yi keli a
fɛma. A dɛɛn balan e nun a diine xun ma, e
yi fa goronne ra, a yi e rafe. 6 Goronne birin
to rafe, a yi a fala a dii xɛmɛn xa, a naxa,
"Fa goron gbɛtɛye ra." Koni a diin yi a yabi,
a naxa, "Goron mi fa na." Turen yi ba minɛ.
7 Ɲaxanla yi sa a fala sayiban xa. Elise yi a
fala a xa, a naxa, "Siga, turen mati, i yi i ya
donla fi, naxan na lu i yii, na i tan nun i ya
diine rakisima nɛn."

Sunemi kaana diin yi keli sayani

8 Lɔxɔna nde Elise yi danguma Sunemi
taani, ɲaxalan nafulu kanna nde yi mɛnni,
na yi a karahan a xa a dɛge. A nɛma yi
danguɛ na waxati yo yi, a soma nɛn a konni
a dɛge. 9 A yi a fala a xɛmɛn xa, a naxa, "N
laxi a ra xɛmɛn naxan danguma en konni
waxati yo waxati, Alaa muxu sariɲanxin na
a ra. 10 En lan en xa konkodina nde ti a
xa en ma sangansoon kɔɛ ra, en saden nun
tabanla nun gbɛdɛn nun lɛnpun dɔxɔ a xa
na. A nɔɛ yigiyɛ mɛnni nɛn a na dangu en
konni."

11 Lɔxɔna nde Elise to fa Sunemi yi, a te
konkoni koren na, a sa a sa na yi. 12 A yi a
fala a walikɛɛn Gexasi xa, a naxa, "Sunami
kaan xili." Gexasi yi na ɲaxanla xili, a fa
a fɛma. 13 Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa,
"A fala ɲaxanla xa, i naxa, 'I bata fe wuyaxi
raba nxu xa. Nxu nɔɛ nanse ligɛ i xa? Nxu
xa falan ti mangan xa i ya fe yi hanma
sofa kuntigina?' " Ɲaxanla yi a yabi, a naxa,
"N dɔxi n ma yamanan nan tagi, sese mi
dasaxi n ma." 14 Elise yi Gexasi maxɔdin,
a naxa, "Nanse xa liga a xa?" Gexasi yi a
yabi, a naxa, "Dii mi a yii, a xɛmɛn bata
fori." 15 Elise yi a fala, a naxa, "Ɲaxanla xili."
Gexasi yi a xili, a yi fa, a so dɛɛn na. 16 Elise yi
a fala a xa, a naxa, "Ɲɛɛ famatɔni waxatini
ito yi, i diin barima nɛn, i a tongo i yii."
Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, "Ɛn-ɛn, n kanna,
sayibana, i nama wulen fala i ya walikɛɛn
xa."

17 Ɲaxanla na yi fudikan, ɲɛɛ famatɔni na
waxati kedenni, a dii xɛmɛn bari, alo Elise a
fala a xa kii naxan yi.

18 Diin yi gbo. Lɔxɔna nde, a yi siga a baba
fɛma se xabane yireni, 19 diin yi a fala a baba
xa, a naxa, "N xunna! N xunna!" A baba yi
a fala a walikɛɛn xa, a naxa, "A xali a ŋga
fɛma." 20 Walikɛɛn yi a tongo, a a xali a ŋga
fɛma. Diin yi lu a ŋga xinbine fari han yanyi
tagini. Na xanbi ra, a faxa. 21 Ɲaxanla yi
te, a sa diin sa sayibana saden ma, a dɛɛn
balan a xun ma, a mini. 22 A yi a xɛmɛn xili,
a naxa, "N bata i mafan i ya walikɛ keden
nun sofanla keden nafa n ma, n waxi siga
feni sayiban fɛma mafurɛn. N fama." 23 A
yi a maxɔdin, a naxa, "Nanfera i waxi siga
feni a fɛma to? Kike Nɛnɛn hanma Matabu
Lɔxɔn mi a ra." A yi a yabi, a naxa, "Hali
i mi kɔntɔfili." 24 A yi sofanli tɔn, a fala a
walikɛɛn xa, a naxa, "Ti sofanla yɛɛ ra. En
siga, i nama ti, xa n mi i yamari."

25 Nayi, e siga sayiban fɛma Karemele
geyaan fari. Sayiban to a to fɛ wulani, a yi a
fala a walikɛɛn Gexasi xa, a naxa, "Sunami
kaan fama. 26 Iki i gi i sa a ralan, i yi a fala a
xa, i naxa, 'Tana mi i ma? I ya xɛmɛn nun i
ya diina, tana mi e ma?' " Ɲaxanla yi a yabi,
a naxa, "Tana yo mu." 27 Koni, a sayiban
fɛman li waxatin naxan yi geyaan fari, a yi
a sanne suxu. Gexasi yi wa a radin feni ayi.
Koni, sayiban yi a fala a xa, a naxa, "A lu na,
amasɔtɔ a bɔŋɛn sunuxi, koni Alatala bata
na feen luxun n ma, a mi a yitaxi n na."
28 Nayi, ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, "N
kanna, n yi i maxɔdin diina nde ma nun?
N mi yi a fala i xa, 'I nama n yanfa?' "

29 Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, "I tagi
xidi, i n ma dunganna suxu i yii, i siga. Xa i
naralan muxuna nde ra, i nama a xɔntɔn, xa
muxuna nde i xɔntɔn, i nama a ratin. I xa n
ma dunganna sa diin yɛtagi." 30 Ɲaxanla yi a

fala, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, n mi sigama xa i tan mi a ra.” Nayi, Elise yi siga a fɔxɔ ra. 31 Gexasi bata yi siga e yɛɛ ra, a bata yi dunganna sa diin yɛtagi, koni diin mi xui ramini, a mi a ramaxa. A xɛtɛ Elise ralandeni, a na feen fala a xa, a naxa, “Diin mi xulunxi.”

32 Elise so banxini waxatin naxan yi, diin bata yi faxa, a saxi a saden ma. 33 Elise yi so, a dɛɛn balan e firinna ma, a yi Alatala maxandi. 34 A te, a yi a sa diin fari, a dɛɛn lan a dɛɛn ma, a yɛɛne lan a yɛɛne ma, a yiine lan a yiine ma, a a yibandun a fari, diin fatin yi wolon. 35 Elise mɔn yi so banxini, a so a masigani. Na xanbi ra, a te, a mɔn yi a yibandun a fari. Diin yi tison dɔxɔ solofere, a yɛɛne yi rabi. 36 Elise yi Gexasi xili, a naxa, “Sunami kaan xili.” 37 Ɲaxanla yi fa, a bira a bun ma, a xinbi sin bɔxɔni. A diin tongo, a mini.

Sabi dontarena

38 Elise yi xɛtɛ Giligali taani, fitina kamɛn yi yamanani. Nabi ganla yi dɔxi a rabilinni. Elise yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Tunden dɔxɔ tɛɛn ma, i donseen nafala nabi ganla xa.” 39 E tan nde keden yi siga burunna ra sabi dɛ badeni, a yi sansina nde to burunna ra, a yi burunna ɲanla bolon, a dugin nafe. A to so, a yi e yixaba dungi dungin na tunden kui, koni muxe mi a kolon naxan yi a ra. 40 A to na donseen so muxune yii, e a don, e lu gbelegbelɛ, e naxa, “Sayibana, dabarin donseni!” 41 Elise yi yamarin fi, a naxa, “Fa murutu fuɲina nde ra n xa.” A to fa a ra, Elise yi a sa donseni. A yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “A so muxune yii, e xa a don.” Sese ɲaxi mi fa luxi tunden kui.

Burun nawuyana ayi

42 Na waxati kedenni, xɛmɛna nde yi fa funde buru mɔxɔŋɛ ra e nun murutu kɛsɛ nɛnɛn bɛnbɛli keden sayiban xa, sa keli Baali-Salisa yi. Burun yi rafalaxi funde nɛnɛn nan na. Elise yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Donseene yitaxun yamaan na.” 43 A walikɛɛn yi a yabi, a naxa, “N nɔɛ a soɛ muxu kɛmɛ yii di?” Koni, Elise yi a fala a xa, a naxa, “A so muxuni itoe yii, e xa a don, amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E e dɛgema nɛn, a dɔnxɛn yi lu.’ ” 44 Nayi, a yi burune sa muxu kɛmɛ yɛtagi, e e dɛge, a dɔnxɛn yi lu, alo Alatala a fala kii naxan yi.

5

Elise yi Naman nakɛndɛya

1 Arami mangana gali kuntigin Naman yi rafan a kanna ma, binye gbeen yi saxi a yi, amasɔtɔ Alatala nɔɔn fi Arami kaane ma a tan nan xɔn. Koni xɛmɛ wɛkilɛxi gbeeni ito, dogonfontɔɔn nan yi a ra. 2 Na waxatini, Arami sofane bata yi fa dii tɛmɛna nde ra konyiyani yɛngɛna nde xɔn sa keli Isirayila yamanani. Na nan yi Naman ma ɲaxanla walikɛɛn na.

3 Na dii tɛmɛn yi a fala a kanna ɲaxanla xa, a naxa, “Nabiin naxan Samari taani, xa n kanna siga na fɛma, a a yiyalanma nɛn a dogonfonna ma.” 4 Isirayila dii tɛmɛn naxan fala, Naman yi sa na fala a kanna xa, mangana. 5 Arami mangan yi a fala a xa, a naxa, “Siga Samari taani, n bataxin nasigama nɛn Isirayila mangan ma.” A yi siga, wure gbeti fixɛn kilo kɛmɛ saxan ɲɔxɔndɔnna a yii, e nun xɛmaan kilo tongo sennin e nun dugi faɲin fu. 6 A yi bataxin xali Isirayila mangan xɔn, a yi sɛbɛxi naxan kui, a naxa, “Iki, n bata n ma gali kuntigin Naman nasiga i ma naxan bataxini ito xalixi alogo i xa a dogonfonna dandan.” 7 Isirayila mangan to na bataxin xaran, a a dugine yibɔ a ma, a yi a fala, a naxa, “Ala nan n na ba? N xa nɔ faxan tiyɛ, hanma n maratangan ti? Nanfera a xɛmɛni ito rafaxi n ma alogo n xa a rakɛndɛya dogonfonna ma? Ɛ a mato, a waxi yɛngɛn nan fen fe yi n na.”

8 Elise to a mɛ a Isirayila mangan bata a dugine yibɔ a ma, a xɛraan nasiga a faladeni mangan xa, a naxa, “Nanfera i ya dugine yibɔxi i ma? A lu a xa fa n fɛma, a kolonɲɛ nayi a nabina nde Isirayila yi.”

9 Naman yi fa e nun a soone nun a wontorone, a ti Elise a banxin dɛɛ ra. 10 Elise yi xɛraan nasiga a faladeni a xa, a naxa, “Siga, i sa i maxa Yurudɛn baani saŋja ma solofere, i yiyalanma nɛn, i sariŋnan.” 11 Naman yi xɔlɔ, a siga a falɛ, a naxa, “N ɲɔxɔ a ma, nabiin minima nɛn a konna kui, a ti n yɛtagi, a Alatala maxandi a xinla ra, a Ala, a yiin ti n yire xɔlɛne xun ma, a n ma dogonfonna dandan. 12 Abana baan nun Parapara baan naxanye Damasi taani, ne mi fisa Isirayila xudene birin xa ba? N mi yi nɔɛ n maxɛ ne yi n sariŋnan ba?” Naman yi xɛtɛ, a xɔlɔxin yi siga.

13 Koni, a walikɛne yi fa a fala a xa, e
naxa, “N fafe, xa nabiin yi fe xɔdɛxɛn nan
maxɔdinxi i ma nun, i mi yi na ligɛ ba?
Nanfera nayi, a naxan maxɔdinxi i ma, i
mi na rabama? I bɔxɔn igeni gbansan, i
sariɲanma nɛn.” 14 Nayi, a yi godo, a yi a
bɔxɔn Yurudɛn baani sanɲa ma solofere,
lan sayibana falan ma, a fatin yi liga alo dii
ɲɔrɛn fatina, a sariɲan.
15 Naman yi xɛtɛ sayiban fɛma, e nun
naxanye birin yi a fɔxɔ ra. E to fa, a yɛtɛ yita
sayiban na, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata a
kolon iki fa fala, ala yo mi na bɔxɔ xɔnna fari
fɔ Isirayilaa Ala. N bata i mafan, tin i kiseen
nasuxu n naxan soma i yii.” 16 Elise yi a yabi,
a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi
n naxan batuma, n mi tinɲɛ.” Naman yi a
karahan. Koni a yi tondi. 17 Nayi, Naman
yi a fala a xa, a naxa, “Bayo i tondixi, tin,
sofali firin nɔɛ bɔxɔ fuɲin naxan xalɛ, na
xa so n tan, i ya walikɛɛn yii, amasɔtɔ n
tan, i ya walikɛɛn mi fa wama saraxa gan
daxin nun saraxan ba feni ala gbɛtɛ yo xa,
fɔ Alatala keden peen xa. 18 N na Alatala
maxandɛ naxan na, a xa yafɛ n ma feni ito
yi: N kanna na so a ala Rimɔn batu banxini
a xinbi sindeni, nxu birin nan nxu xinbi
sinma han bɔxɔni Rimɔn suxuren bun ma
bayo a suxi n tan nan xɔn. Alatala xa yafɛ n
ma ito a fe ra.” 19 Elise yi a fala a xa, a naxa,
“Siga bɔɲɛ xunbenli.” Naman yi keli Elise
fɛma.

Gexasi a tantanna

Naman to makuya ndedi, 20 Gexasi, say-
ibana Elise a walikɛɛn yi a fala a yɛtɛ ma, a
naxa, “Arami kaan Naman yi waxi naxan fi
fe yi n kanna ma, a mi tinxi sese ra. N bata
n kɔlɔ habadan Alatala yi, n nan n gima nɛn
a fɔxɔ ra, n yi sa sena nde rasuxu a ra.”
21 Nayi, Gexasi yi a gi Naman fɔxɔ ra.
Naman to a to, a gima a fɔxɔ ra, a godo a
wontoron kui a siga a ralandeni, a yi a fala
a xa, a naxa, “Nanfe ligaxi?” 22 A yi a yabi,
a naxa, “Fefe ɲaxi mi ligaxi. N kanna nan
n nafaxi, a n xa fa a fala i xa a nabi ganla
foninge firin baxi fadeni nɛn a konni iki sa
keli Efirami geya yireni. N bata i mafan,
i xa gbeti fixɛn kilo tonge saxan so n yii
e xa, e nun sali dugi firin.” 23 Naman yi a
yabi, a naxa, “Tin i xa gbeti fixɛn kilo tonge
sennin tongo e xa.” A yi a karahan, a yi
gbeti fixɛn tongo, a sa bɛnbɛli firin kui, a
sali dugi firin so a yii, e nun a walikɛ firinna
naxanye a xalima Gexasi xa. 24 E to geyaan
fanna li, Gexasi yi e tongo walikɛne yii, a e
raso banxini, a walikɛne raxɛtɛ, ne yi siga.
25 A mɔn yi siga a kanna fɛma. Elise yi a
fala a xa, a naxa, “I kelixi minɛn, Gexasi?”
A yi a yabi, a naxa, “N tan, i ya walikɛɛn
mi sigaxi dɛdɛ.” 26 Koni Elise yi a fala a
xa, a naxa, “I ɲɔxɔ a ma a n mi na xɛmɛn
toxi n xaxinli a yi tuganma a wontoron kui
waxatin naxan yi, a fa i ralandeni? Koni,
dugi faɲin nun gbetin nasuxu waxati mi a ra
iki, hanma oliwi binle nun manpa binle* e
nun xuruse xunxurin nun a xungbene nun
konyi xɛmɛne nun konyi ɲaxanle. 27 Nayi,
Naman ma dogonfonna xɛtɛma nɛn i ma
e nun i ya denbayana habadan.” Gex-
asi kelima Elise fɛma waxatin naxan yi, a
fatin mafixaxi dogonfonna ra alo balabalan
kɛsɛna.

6

Bunbi mɛlɛnna yi bira igeni

1 Nabi ganla yi a fala Elise xa, e naxa, “A
mato nxu tan nun i tan, en na en malanma
dɛnaxan yi mɛnna xurun en ma. 2 Xa i tin,
nxu xa siga han Yurudɛn baan dɛ, birin yi
xalanbena nde fen mɛnni, nxu yi malanden
nafala mɛnni en xa.” Elise yi e yabi, a naxa,
“Ɛ siga.” 3 E tan nde yi a fala a xa, a naxa,
“Tin i xa fa i ya walikɛne fɔxɔ ra.” A yi a
yabi, a naxa, “N sigama nɛn.” 4 A yi siga
e fɔxɔ ra. E to Yurudɛn baan li, e wudine
sɛgɛ. 5 E tan nde yi xalanbe sɛgɛni, a bunbi
mɛlɛnna yi bira igeni. A gbelegbele, a naxa,
“N kanna, a xandixin na a ra!” 6 Sayiban yi a
maxɔdin, a naxa, “A biraxi minɛn yi?” A yi a
yita a ra. Nayi, Elise yi wudi yiina nde sɛgɛ,
a woli na yire kedenni, bunbi mɛlɛnna yi te
igen xun ma. 7 Elise mɔn yi a fala, a naxa, “A
tongo.” Na xɛmɛn yi a yiin nasiga, a tongo.

Arami sofane yɛɛne yi danxu

8 Yɛngɛn yi Arami mangan nun Isirayila
yamanan tagi, a yi sofa kuntigine malan, e
xa e bode to. Na xanbi ra, a yi a ragidi a
ganla xa daaxa dɛnaxan yi. 9 Koni sayiban
yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “I yɛtɛ
rakantan dangu feen na mɛnni, amasɔtɔ

* 5:26: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

Arami kaane fama mɛnni." [10] Isirayila mangan yi muxune rasiga mɛnna kantandeni, sayiban dɛnaxan mataxamaseri a xa.

Na yi raba sanɲa ma wuyaxi, Elise yi Isirayila mangan nakolonma, na fan yi a ɲɔxɔ luma. [11] Arami mangan yi yifu na feene fe ra, a a walikɛne xili, a fala e xa, a naxa, "Ɛ mi a falɛ n xa, nde walima Isirayila mangan xa en yɛ?" [12] A walikɛ keden yi a fala, a naxa, "Muxu yo, n kanna mangana. Koni, Nabi Elise naxan Isirayila yi, i falan naxanye tima i xi banxini, na nan ne falama Isirayila mangan xa." [13] Mangan yi a fala, a naxa, "Ɛ siga, a sa dɛnaxan yi, ɛ sa mɛnna to, n xa a suxu." E yi fa a fala a xa, e naxa, "A Dotan taan nin." [14] A yi soone nun yɛngɛ so wontorone rasiga e nun gali gbeena, e sa so kɔɛ tagini e taan nabilin. [15] Sayibana walikɛɛn yi keli xɔtɔn, a mini, ganla nde yi taan nabilinxi soone nun wontorone ra. Sayibana walikɛɛn yi a fala a xa, a naxa, "N kanna, en nanse ligama?" [16] A yi a yabi, a naxa, "I nama gaxu, amasɔtɔ naxanye en fɔxɔ ra, ne wuya dangu naxanye e fɔxɔ ra." [17] Elise yi Alatala maxandi, a naxa, "N bata i mafan, n ma walikɛɛn yɛɛne rabi alogo a xa toon ti." Alatala yi walikɛɛn yɛɛne rabi, a geyane to rafexi soone nun yɛngɛ so wontoro tɛɛ kanne ra Elise rabilinni.

[18] Arami kaane yi godo Elise fɛma. A yi Alatala maxandi falani ito ra, a naxa, "Sofani itoe yɛɛne danxu." Alatala yi e yɛɛne danxu, fata Elise a falan na. [19] Elise yi a fala sofane xa, a naxa, "Be xa mi kiraan na, taani ito mi a ra, ɛ bira n fɔxɔ ra, ɛ xɛmɛn naxan fenma, n xa ɛ xali na fɛma." A yi e xali Samari taani. [20] E to so Samari taani, Elise yi a fala, a naxa, "Alatala muxuni itoe yɛɛne rabi, e xa toon ti." Alatala yi e yɛɛne rabi, e a to, e Samari taan tagini. [21] Isirayila mangan to e to, a fala Elise xa, a naxa, "N fafe, n xa e faxa?" [22] Elise yi a yabi, a naxa, "I mi e faxama. I darixi na muxune faxɛ nɛn ba, naxanye suxi yɛngɛni? Burun nun igen so e yii, e xa e dɛge, e min, na xanbi ra, i e lu e siga e kanna fɛma." [23] Isirayila mangan yi donse gbeen so e yii, e e dɛge, e e min, e siga e kanna fɛma. Arami ganle mi fa Isirayila bɔxɔn yɛngɛ na waxatini.

*Fitina kam*ɛna Samari taani

[24] Na dangu xanbini, Arami manga Ben-Hadada yi a ganla birin malan, e sa Samari taan nabilin yɛngɛni. [25] Na marabilinna fe ra, fitina kamɛ gbeen yi so Samari yi, e yi na raxɔdɔxɔ ayi han sofali xun kedenna yi sarama gbeti gbanan tonge solomasɛxɛ, e nun ganba gbiin kilo tagi yi sarama gbeti gbanan suulun nan na.

[26] Isirayila Mangan yi danguma yinna fari, ɲaxanla nde yi gbelegbele a ra, a naxa, "Mangana, n kanna, nxu rakisi!" [27] A yi a yabi, a naxa, "Xa Alatala mi i rakisi, n tan i rakisɛ nanse ra? Murutu dɔnxɛ mi fa na, minse dɔnxɛ mi na." [28] Mangan mɔn yi a maxɔdin, a naxa, "I waxi nanse xɔn?" A yi a yabi, a naxa, "Ɲaxanla nde nan a falaxi n xa, a naxa, 'I ya diin ba. En na a don to, tila en yi n fan ma diin don.' [29] Nxu bata n ma diin ɲin, nxu yi a don. Na xɔtɔn bode, n yi a fala a xa, n naxa, 'I ya diin ba, en na a don.' Koni a bata a diin luxun." [30] Mangan to ɲaxanla falane mɛ, a a dugine yibɔ, a dangumatɔna yinna fari, yamaan yi a to a kasa bɛnbɛnla ragodoxi a ma sununi a domaan bun. [31] Mangan yi a fala, a naxa, "Ala xa n tɔrɔ a ɲaxun birin yi xa Safati a dii xɛmɛna Elise xunna lu a dɛ to."

*Elise yi kam*ɛn naɲanna fe fala

[32] Anu Elise yi dɔxi a banxini, fonne yi dɔxi a fɛma. Mangan yi muxuna nde rasiga a fɛma. Koni benun xɛraan xa so, Elise yi a fala fonne xa, a naxa, "Ɛ mato, faxa tiini ito muxun nafama n xunna sɛgɛdeni n dɛ! Ɛ tuli mati. Xɛraan na fa, ɛ dɛɛn balan, ɛ a radinɲɛ ayi dɛɛn na. Yanla, en mi a kanna san xuiin mɛma a xanbi ra ba?" [33] Elise mɔn yi fala tiini singen, xɛraan yɛtɛɛn yi ti dɛɛn na, a yi mangan fala xuiin ti, a naxa, "Tɔrɔni ito birin kelixi Alatala nan ma, n mɔn fa nɔɛ n yigi tiyɛ nanse gbɛtɛ mɔn na Ala yii?"

7

[1] Elise yi a yabi, a naxa, "Ɛ tuli mati! Ɛ Alatalaa falan namɛ! Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Waxatini ito yi tila, murutu fuɲin kilo fu nun firinna sɔtɔma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo mɔxɔɲɛn nun naaninna, gbeti gbanan keden Samari taan so dɛɛn na.' " [2] Sofa kuntigin naxan nun mangan na a ra waxatin birin, na yi sayiban yabi, a naxa, "Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye falade, ne rakamalɛ ba?" Elise yi a fala a xa, a naxa, "I a toma nɛn i yɛɛne ra, koni i mi na donseen donma."

Arami kaane yi keli e daaxadeni

3 Na waxatini, dogonfontɔ naanin yi dɔxi
taan so dɛɛn dɛxɔn, naxanye a fala e bode
xa, e naxa, “En luma be nanfera han en
faxa? 4 Xa en na a fala a en xa so taani ito
kui, en faxama nɛn bayo fitina kamɛn na yi.
Xa en lu be fan yi, na fan en faxama nɛn.
En siga, en sa en yɛtɛ dɛntɛgɛ Arami kaane
ganla daaxadeni, xa e en lu en nii ra, en
kisi, xa e en faxa, en faxa.” 5 Nayi, ɲinbanna
ra e yi siga Arami kaane ganla daaxadeni.
E to ganla daaxaden li, muxu yo mi yi
na. 6 Arami kaane ganla daaxadeni, Marigin
bata yi wontorone nun soone gali gbeen
xuiin namini mɛnni, Arami kaane bata yi
a fala e bode xa, e naxa, “Isirayila mangan
bata Xiti kaane mangan nun Misiran kaane
mangan sare fi en xili ma, alogo e xa e ganle
rafa en yɛngɛdeni.” 7 Ninbanna ra, e yi keli,
e yi e gi, e yi bubune nun e soone nun e
sofanle rabeɲin, e ganla daaxaden yi lu alo
a yi kii naxan yi, e yi e gi alogo e xa e niine
rakantan. 8 Dogonfontɔne bata yi so ganla
daaxaden danna ra, e so bubuna nde kui, e
e dɛge, e e min, e gbetin nun xɛmaan nun
dugine tongo, e sa e luxun. E mɔn yi fa so
bubu gbɛtɛ kui, e seene tongo, e sa a luxun.

Samari taan yi xɔrɔya

9 E mɔn yi a fala e bode xa, e naxa, “En
mi a ligaxi alo a daxa kii naxan yi. Xibaru
fɑɲin lɔxɔn nan to, xa en dundu, en ti han
xɔtɔnna kɛnɛnna, tɔrɔna en lima nɛn. En
siga iki en sa manga banxin nakolon.” 10 E
siga, e taan dɛɛn kantan tiine xili, e a fala
e xa, e naxa, “Nxu bata so Arami ganla
daaxadeni, muxu yo mi na, muxu xui yo
mi mɛma na yi, soo xidixine nun sofali
xidixine nan na, e nun bubu rabeɲinxine
alo e kanne e luxi kii naxan yi.” 11 Dɛɛ
kantanne yi muxune xili, e yi e xɛ manga
banxin kui. 12 Mangan yi keli kɔɛɛn na, a yi
a fala a walikɛne xa, a naxa, “Arami kaane
naxan liga fe yi en na, n waxi na yɛba feni ɛ
xa. Bayo e a kolon a kamɛna en ma, e bata
keli ganla daaxadeni e sa e luxun burunna
ra, e mirixi a ma, e naxa, ‘E na mini taani, en
na e ɲɛɲɛne suxu, en so taani!’ ” 13 Mangana
sofa kuntigi keden yi a yabi, a naxa, “Soon
naxanye luxi taani en suulun tongo ne
yɛ, en muxune rasiga ne fari Arami kaane
daaxan matodeni. Yanyina nde e faxama
nɛn, koni e mɔn na lu be e tan nun Isirayila
yamaan birin faxama nɛn.” 14 E yi yɛngɛ so
wontoron firin nun soone tongo, mangan
yi xɛrane rasiga Arami ganla xɔn fendeni,
a naxa, “Ɛ siga, ɛ a mato.” 15 E yi siga
Arami kaane fɔxɔ ra han Yurudɛn baani,
kiraan birin yi rafexi dugine nun seene ra
Arami kaane naxanye wolɛ ayi e xɔdɔxɔn
kui. Xɛrane yi xɛtɛ, e yi a fala mangan xa.

16 Yamaan yi mini, e seene birin tongo
Arami kaane ganla daaxadeni. Na waxa-
tini, yamaan yi murutu fuɲin kilo fu nun
firin sɔtɔma gbeti gbanan keden nan na,
e nun fundenna kilo mɔxɔɲɛn nun naanin
gbeti gbanan kedenna ra fata Alatalaa falan
na. 17 Sofa kuntigin naxan nun mangan yi
a ra waxatin birin, mangan bata yi dɛɛn
kantan feen taxu na ra, koni yamaan yi
na kuntigin yibodon dɛɛn na, a faxa, alo
sayibana a fala kii naxan yi mangan to siga
a fɛma.* 18 Sayiban bata yi a fala mangan
xa, a naxa, “Waxatini ito yi tila, murutu
fuɲin kilo fu nun firinna sɔtɔma nɛn gbeti
gbanan kedenna ra, e nun fundenna kilo
mɔxɔɲɛn nun naanin, gbeti gbanan ke-
denna ra Samari dɛɛn na.” 19 Anu, kuntigin
sayiban yabi nɛn, a naxa, “Hali Alatala
yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye
falade, ne rakamalɛ ba?” Elise fan yi a yabi,
a naxa, “I a toma nɛn i yɛɛne ra, koni i mi
na donseen donma.” 20 Na feen nan a li,
yamaan yi a yibodon dɛɛn na, a faxa.

8

*Sunami kaana taruxun naɲ*anna

1 Elise ɲaxanla naxan ma dii nii bira ayi,
Elise yi a fala na xa, a naxa, “Keli, i siga, i tan
nun i ya denbayana, dɛnaxan na i kɛnɛn,
i sa dɔxɔ mɛnni, amasɔtɔ Alatala fitina
kamɛn nafama nɛn yamanani ɲɛɛ solofere.”
2 Naxanli ito yi keli, a sayiban fala xuiin
suxu. A yi siga, e nun a denbayana, a sa
dɔxɔ Filisiti kaane yamanani ɲɛɛ solofere.
3 Nɛɛ solofere danguxina, ɲaxanla yi fa keli
Filisitine yamanani, a sa a banxin nun a
xɛɛne maxandi mangan na. 4 Mangan nun
sayibana walikɛɛn Gexasi yi fala tiini, man-
gan yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan,
Elise fe gbeen naxanye birin liga, ne yɛba n
xa.” 5 A yi ne yɛbama mangan xa waxatin
naxan yi, Elise muxun nii bira ayi kii naxan

* 7:17: Na feen sɛbɛxi Mangane firinden 7.2 kui.

yi, a ɲaxanla naxan ma dii rakeli, na yi fa
mangan mafandeni a banxin nun a xɛɛna
fe ra. Gexasi yi a fala, a naxa, “Mangana,
n kanna, a tan ɲaxanla nan ito ra, e nun
a diina, Elise naxan nakeli.” [6] Mangan yi
ɲaxanla maxɔdin na feen na, ɲaxanla yi a
yɛba a xa. Na xanbi ra, mangan yi a walikɛ
gbeena nde yamari, a naxa, “N waxi nɛn
sese ɲaxanli ito gbeen na, a birin xa raxɛtɛ
a ma, e nun a xɛɛn munanfanna birin, fɔlɔ
a keli lɔxɔn ma be han to.”

Elise nun Xasayele

[7] Elise yi siga Damasi taani. Arami manga
Ben-Hadada yi furaxi, e yi a fala a xa, e naxa,
“Sayiban bata fa be.” [8] Mangan yi a fala
Xasayele xa, a naxa, “Kisena nde tongo i
siga sayiban fɛma, Alatala maxɔdin a tan yi,
i yi a maxɔdin xa n yiyalanŋɛ n ma fureni ito
ma.” [9] Xasayele yi siga Elise fɛma, a kisena
nde xali a yii. Se faɲin naxan birin yi a yii
Damasi taani, a yi na ndee sa ɲɔgɔmɛ tonge
naanin xun ma. A to so, a yi a yita Elise ra, a
yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin Ben-Hadada,
Arami mangan nan n nafaxi a faladeni i
xa, a naxa, ‘N yiyalanma nɛn fureni ito ma
ba?’ ” [10] Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga,
i yi a fala a xa, i naxa, ‘I yiyalanma nɛn.’
Koni, Alatala bata a fala n xa a faxama nɛn.”
[11] Sayiban yi a yɛɛn kankan Xasayele ra. Na
xanbi ra, sayiban yi wuga. [12] Xasayele yi
a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, n kanna, i
wugama?” Elise yi a yabi, a naxa, “Bayo n
na a kolon i fe ɲaxin ligama nɛn Isirayila
kaane ra, i tɛɛn soma nɛn taa sɛnbɛmane ra,
i banxulanne faxama nɛn silanfanna ra, i yi
e dii futene yibutuxun, i yi e ɲaxalan fudi
kanne kuine rabɔ ayi.”

[13] Xasayele yi a fala, a naxa, “Koni
sɛnbɛtaren nan n tan i ya walikɛɛn na alo
barena, n nɔɛ na feene ra di?” Elise yi a
fala a xa, a naxa, “Alatala bata a fala n xa a i
findima nɛn mangan na Arami yamanani.”
[14] Xasayele yi keli Elise fɛma, a fa a kanna
fɛma. Ben-Hadada yi a maxɔdin, a naxa,
“Elise nanse falaxi i xa?” Xasayele yi a yabi,
a naxa, “A n yabixi nɛn a i yiyalanma nɛn.”

[15] Na xɔtɔn bode, Xasayele yi bitinganna
tongo, a yi a sin igeni, a so mangan yɛtagin
xun na alogo a xa a niiraxinli gbɛtɛn a ma,
mangan yi faxa. Xasayele yi ti mangan
ɲɔxɔni.

Yehorami, Yuda mangana
Taruxune Firinden 21.5-20

[16] Isirayila manga Yorami, Axabi a dii
xɛmɛna mangayaan ɲɛɛ suulundeni, Yuda
manga Yosafati a dii xɛmɛn Yehorami yi
findi mangan na Yuda xun na, [17] a barin
ɲɛɛ tonge saxan e nun firin ti waxatin
naxan yi. A yi ɲɛɛ solomasɛxɛ ti mangayani
Yerusalɛn yi. [18] A wali kiin yi ɲaxu alo
Isirayila mangane, alo Axabi a denbayana,
amasɔtɔ a bata yi Axabi a dii tɛmɛna nde
dɔxɔ. Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga
nɛn. [19] Koni Alatala mi wa Yuda yamanan
kala feni Dawuda fe ra, a walikɛna, amasɔtɔ
a layirin tongo nɛn Dawuda xa, a ɲɔxɔn
mi ɲanŋɛ mangayani habadan, a tan nun a
diine.

[20] Yehorami waxatini, Edɔn kaane yi mu-
rutɛ Yuda xili ma, e yi mangana nde dɔxɔ
e yɛtɛ xa. [21] Yehorami yi siga Sayiri yi, e
nun a yɛngɛ so wontorone birin. Kɔɛ tagini,
mangan nun a wontoro kuntigine yi Edɔn
kaane yɛngɛ naxanye bata yi e rabilin, e yi e
nɔ. Koni, Yuda sofane yi e gi, e siga e konni.
[22] Edɔn kaane yi lu murutɛxi Yudaa nɔ sɔtɔn
xili ma han to. Libina kaane fan murutɛ nɛn
na waxatini. [23] Yehorami kɛwali dɔnxɛne, a
naxanye birin ligaxi, ne sɛbɛxi Yuda man-
gane taruxu kɛdine kui. [24] Yehorami to faxa,
e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa
Taani. A diina Axasiya yi ti a ɲɔxɔni.

Axasiya, Yuda mangana
Taruxune Firinden 22.1-6

[25] Isirayila manga Yorami, Axabi a dii
xɛmɛna mangayaan ɲɛɛ suulundeni, Yeho-
rami a dii xɛmɛna Axasiya yi findi mangan
na Yuda xun na. [26] Axasiya barin bata yi
ɲɛɛ mɔxɔŋɛ ti a findi mangan na waxatin
naxan yi. A yi ɲɛɛ keden ti mangayani
Yerusalɛn yi. A nga xili Atali, Isirayila
manga Omiri a mamandenna. [27] A sigati
kiin yi lu alo Axabi a denbayana, a yi fe
ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi alo Axabi a
denbayana amasɔtɔ e nun Axabi a den-
bayaan bata yi bira e bode yi lan futun
ma. [28] Axasiya yi siga Axabi a diin Yorami
fɔxɔ ra yɛngɛni Xasayele Arami mangan xili
ma Ramoti taani Galadi yamanani. Arami
kaane yi Yorami maxɔlɔ. [29] Manga Yorami
yi xɛtɛ a fure dɛɛne dandandeni Yɛsɛreli
taani Arami kaane naxanye sa a ma Ramoti
yi, a to yi Arami manga Xasayele yɛngɛma.

Yuda manga Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi godo Yɛsɛreli yi Axabi a dii xɛmɛn Yorami matodeni, amasɔtɔ a yi furaxi.

9

Yehu, Isirayila Mangana

1 Nabi Elise yi nabi keden xili nabi ganla yɛ, a yi a fala a xa, a naxa, "I tagi xidi, i turen tongo. I siga Ramoti taani Galadi yi. 2 I na so mɛnni, i Yehu toma nɛn, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna. I sa a tongo a lanfane tagi, i yi a xali a danna konko madunduxina nde kui. 3 I turen tongo, i yi a sa a xunni, i yi a fala a xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.' Na xanbi ra, i banxin dɛɛn nabi, i gi, i nama ti!" 4 Nabi foningen yi siga Ramoti taani Galadi yi. 5 A to so, gali kuntigine yi dɔxi. A yi a fala, a naxa, "Kuntigina, falana n xɔn ma i xa." Yehu yi a fala a xa, a naxa, "I waxi fala ti feni nde xa nxu yɛ?" Nabiin yi a yabi, a naxa, "I tan, kuntigina." 6 Yehu yi keli a so banxini, foningen yi turen sa a xunni, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N bata i sugandi Isirayila mangan na, Alatalaa yamana. 7 I Axabi a denbayaan faxama nɛn, i kanna. N na n ma walikɛne, n ma nabine wunla ɲɔxɔma nɛn Yesabele ra, e nun Alatalaa walikɛne birin wunla. 8 Axabi a denbayaan birin faxama nɛn. Axabi gbeen naxan na, n na a birin naxɔrima nɛn, konyin nun xɔrɔna Isirayila yi. 9 N na Axabi a denbayaan luma nɛn alo Yerobowan ma denbayana, Nebati a diina, e nun Basaa denbayana, Axiyaa diina. 10 Barene Yesabele donma nɛn Yɛsɛreli a bɔxɔni, muxu yo mi taranma na naxan a maluxunma.' " Na xanbi ra, foningen yi banxin dɛɛn nabi, a gi.

11 Yehu to mini siga a kanna walikɛne fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, "Nanse ligaxi? Nanfera daxuni ito faxi i fɛma?" Yehu yi e yabi, a naxa, "Ɛ muxu sifani itoe kolon e nun a nɔɛ naxan falɛ." 12 Koni e yi kankaŋɲɛ a ma, e naxa, "I wule! Nxu yabi." A yi a fala e xa, a naxa, "A falan tixi n xa iki nun ikimaan nan na, a naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.' " 13 E birin yi e domane ba e ma mafurɛn, e yi e sa Yehu sanna bun ma tedene ma, e xɔtaan fe, e sɔnxɔ, e naxa, "Yehu nan mangan na!"

Yehu yi Manga Yorami faxa

14 Nayi, Yehu, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna, na yi yanfani tɔn Yorami xili ma. Na lixi nɛn Yorami nun Isirayila kaane birin yi Ramoti Galadi makantanma Xasayele yɛɛ ra, Arami mangana. 15 Manga Yorami bata yi xɛtɛ a furene dandandeni Yɛsɛreli taani, Arami kaane a maxɔlɔn naxanye ti, a to yi Xasayele yɛngɛma, Arami mangana. Yehu yi a fala, a naxa, "Xa ɛ waxɔnna na a ra, ɛ nama tin muxu yo yi mini taani siga xibarun nalideni Yɛsɛreli yi." 16 Yehu yi te a wontoron kui, a yi siga Yɛsɛreli yi, amasɔtɔ Yorami yi saxi mɛnni e nun Yuda manga Axasiya bata yi godo a matodeni.

17 Kantan muxun naxan yi tixi Yɛsɛreli yinna xuntagi, na yi Yehu a ganla to fɛ. A yi a fala, a naxa, "N ganla nde toon fɛ." Yorami yi a yamari, a naxa, "Soo ragina nde tongo i yi a rasiga e yɛɛ ra e maxɔdindeni xa bɔŋɛsaan na a ra." 18 Soo ragiin yi siga Yehu yɛɛ ra, a fala Yehu xa, a naxa, "Mangana ito nan falaxi, a naxa, 'Bɔŋɛsaan na a ra ba?' " Yehu yi a yabi, a naxa, "Nanse bɔŋɛsaan na i tan xa? Bira n fɔxɔ ra." Kantan muxun yi a yɛba Yorami xa, a naxa, "Xɛraan bata siga e fɛma koni a mi fama." 19 Yorami mɔn yi soo ragi gbɛtɛ rasiga, na yi fa e fɛma, a yi a fala Yehu xa, a naxa, "Mangani ito nan falaxi, a naxa, 'Bɔŋɛsaan na a ra ba?' " Yehu yi a yabi, a naxa, "Nanse bɔŋɛsaan na i tan xa? Bira n fɔxɔ ra." 20 Kantan muxun yi a yɛba Yorami xa, a naxa, "Xɛraan bata siga e fɛma koni a fan mi fama. Muxuni ito wontoro ragi kiin ligaxi alo Yehu, Nimisi mamandenna, amasɔtɔ a ragima nɛn alo fatɔna."

21 Nayi, Yorami yi a yamari a e xa a wontoroni tɔn. A to a yitɔn, Isirayila manga Yorami e nun Yuda manga Axasiya, e birin yi siga e wontorone kui Yehu ralandeni. E yi na ralan Naboti Yɛsɛreli kaana a xɛɛn ma. 22 Yorami to Yehu to, a yi a fala a xa, a naxa, "Bɔŋɛsaan na a ra ba?" Yehu yi a yabi, a naxa, "Bɔŋɛsana! I a kolon i nga Yesabele mɔn ala gbɛtɛne batuma e nun a kɔɛrayaan nabama!" 23 Yorami yi soon firifiri, a gi, a fala Axasiya xa, a naxa, "Yanfana, Axasiya!" 24 Koni Yehu yi a xanla tongo a Yorami bun a tungun longonna ra a fari. Xali ma kunla yi sa mini a sondonni, Yorami yi bira a wontoron kui, a faxa. 25 Yehu yi a fala a

sofa kuntigin Bidikari xa, a naxa, “A tongo,
i sa a woli Naboti Yɛsɛreli kaana xɛɛn ma, i
ɲɔxɔ na xɔn ma i tan nun n tan yi soon fari
lɔxɔn naxan yi a fafe Axabi fɔxɔ ra, Alatala
yi gbaloni ito fala a ma: [26] Alatalaa falan ni
ito ra, a naxa, ‘N Naboti nun a diine wunla
toxi nɛn xoro, n na i ligama na kii nin xɛɛni
ito yi. Alatalaa falan nan na ra!’ Nayi, a
tongo i yi a woli ayi xɛɛn ma, fata Alatalaa
falan na.”

Yehu yi Axasiya faxa
Taruxune Firinden 22.7-9

[27] Yuda manga Axasiya to na to, a yi a gi
Beti-Gan kiraan xɔn. Yehu yi a sagatan, a
fa a fala a xɛmɛne xa a e fan xa Axasiya
faxa. E yi a sɔxɔn a wontoron kui, a yi tema
Guri geyaan kiraan xɔn waxatin naxan yi
Yibeleyami taan dɛxɔn. Axasiya yi a gi han
Megido taani, a sa faxa na. [28] A walikɛne yi a
xali wontoron kui Yerusalɛn yi, e a maluxun
a bilinganna kui a benbane fɛma Dawudaa
Taani. [29] Axasiya bata yi findi mangan na
Yuda yi, Axabi a diin Yorami a mangayaan
ɲɛɛ fu nun kedendeni.

Yesabele faxa fena

[30] Yehu yi so Yɛsɛreli taani. Yesabele to na
mɛ, a kalen sa a yɛɛn na, a xunsɛxɛni tɔn,
a ti foye soden na. [31] Yehu to yi danguma
taan so dɛɛn na, Yesabele yi a fala a xa,
a naxa, “I bata fa bɔɲɛ xunbenla ra ba, i
tan naxan luxi alo Simiri naxan a kanna
faxa?” [32] Yehu yi a yɛɛ rafindi sangansoon
foye soden ma, a yi a fala, a naxa, “Nde n
tan xɔn? Nde?” Walikɛ firin hanma saxan
manga banxini, ne yi e yɛɛ ragodo a ma keli
sangansoon kɔɛ ra. [33] Yehu yi a fala ne xa, a
naxa, “Ɛ a woli bɔxɔni!” E yi Yesabele woli
bɔxɔni, a wunla yi banxin nun soone kasi,
Yehu yi a yibutuxun a yɛngɛ so wontoron
na. [34] Yehu yi so, a a dɛge, a a min, a yi a fala,
a naxa, “Mangana dii tɛmɛn nan yi ɲaxalan
dangatɔni ito ra, ɛ a maluxun bɛtɛ.” [35] E
siga a maluxundeni, koni e a xun xɔnna nun
a sanne nun a yii kuine nan tun to. [36] E
xɛtɛ a faladeni Yehu xa. Nayi, Yehu yi a
fala, a naxa, “Alatala na nan fala fata Eli
ra, a walikɛna, Tisibi kaana, fa fala barene
Yesabele suben donma nɛn Yɛsɛreli a xɛɛn
ma,* [37] Yesabele binbin luma nɛn xɛɛn ma
alo kuruna, nayi muxu yo mi nɔɛ a falɛ, fa
fala ‘Yesabele na a ra.’ ”

10

Axabi a denbayaan halagi fena

[1] Axabi a diin muxu tonge solofere nan
yi Samari taani. Yehu yi bataxine sɛbɛ a e
rasiga taan sofa kuntigine ma e nun fonne
Yɛsɛreli taani Samari yi, e nun muxun nax-
anye Axabi diine maxuruma. A yi a sɛbɛxi,
[2] “Iki, ɛ na kɛdini ito masɔtɔ, bayo ɛ kanna
diine ɛ fɛma e nun yɛngɛ so wontorone nun
soone ɛ fɛma e nun taa rakantanxina nde
nun yɛngɛ so seene ɛ yii, [3] nayi, ɛ ɛ kanna
diina nde sugandi mangan na ɛ kanna diine
yɛ naxan fisa e birin xa e nun naxan lan a
xa findi mangan na, ɛ na ti mangayani. Na
xanbi ra, ɛ n yɛngɛ, ɛ yi ɛ kanna denbayaan
xun mayɛngɛ.” [4] Koni, e yi gaxu han, e a
fala e bode tagi, e naxa, “Xa manga firin
mi a nɔ, en tan a nɔɔn di?” [5] Manga banxin
kuntigin nun taan kuntigin nun fonne nun
muxun naxanye Axabi a diine maxuruma,
ne yi xɛraan nasiga a faladeni Yehu xa, e
naxa, “I ya walikɛne nan nxu ra, i na naxan
yo fala nxu xa, nxu na nan ligama. Nxu mi
muxu yo tima mangan na. Naxan nafan i
ma, na liga.”

[6] Yehu mɔn yi bataxin firinden sɛbɛ e
ma, a yi sɛbɛxi naxan kui, a naxa, “Xa ɛ
n tan nan xa, xa ɛ xuruxi n ma, ɛ kanna
diine xunne sɛgɛ e dɛ, ɛ fa n fɛma Yɛsɛreli
taani tila xɔtɔnni waxati kedenni ito yi.”
Anu mangana diine muxu tonge solofere yi
taan muxu gbeene konne nin, naxanye yi e
maxuruma. [7] Bataxin to so, e yi mangana
dii tonge soloferene suxu, e yi e kɔɛ raxaba,
e yi e xunne sa bɛnbɛnla kui, e yi e xali
Yehu yɛɛ ra Yɛsɛreli yi. [8] Xɛraan yi fa Yehu
rakolon, a yi a fala a xa, a naxa, “E bata
fa mangana diine xunne ra.” Yehu yi a
yamarin fi, a naxa, “Ɛ e sa kuru firinna ra
taan so dɛɛn na han xɔtɔnni.” [9] Xɔtɔnni,
Yehu yi mini, a yi a yita yamaan birin na,
a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan nan tinxin. N
tan bata yanfan so n kanna ma, n yi a faxa.
Anu, nde itoe birin faxaxi? [10] Nayi, ɛ bata
a kolon, fa fala Alatalaa falan naxan yo tixi
Axabi a denbayaan xili ma, na sese mi luma
a rabataren na. Alatala bata ne rakamali a
falan naxanye ti fata a walikɛna Eli ra.”

[11] Naxanye birin yi luxi Axabi a denbayani
Yɛsɛreli yi, Yehu yi ne faxa, a kuntigine nun

* 9:36: Na feen mɔn sɛbɛxi Mangane Singen 21.23 kui.

a xɔyine nun a kide kiine, a mi keden peen lu.

Yehu yi Axasiyaa denbayaan xɛmɛne faxa

12 Na xanbi ra, Yehu yi keli a siga Samari
taani. A to fa Beti-Ekedi yɛxɛɛ rabane ma-
landena, 13 Yehu yi Yuda manga Axasiya kon
kaane li na. A yi e maxɔdin, a naxa, "Nde ɛ
tan na?" E yi a yabi, e naxa, "Axasiya kon
kaane nan nxu ra, nxu sigan mangana den-
bayaan xɔntɔndeni, e nun mangana ngaa
denbayana." 14 Yehu yi a fala a sofane xa, a
naxa, "Ɛ e ɲɛɲɛne suxu." E yi muxu tonge
naanin ɲɛɲɛne suxu, e yi e kɔɛ raxaba, e yi e
woli Beti-Ekedi xɔninna ra, Yehu mi muxu
yo lu a nii ra.

Yehu nun Yehonadabu

15 Yehu to keli mɛnni, a yi naralan
Yehonadabu ra, Rekabu a diina, naxan fa a
ralandeni. A yi a xɔntɔn, a a fala a xa, a
naxa, "I bɔɲɛn sariɲan n ma fe yi ba, alo
n gbeen sariɲan i ya fe yi kii naxan yi?"
Yehonadabu yi a yabi, a naxa, "A na kii nin."
Yehu yi a fala a xa, a naxa, "Xa a na kii nin,
i yiin so n yii." Yehu yi a rate a fɛma a
wontoron kui, 16 a yi a fala a xa, a naxa, "Fa
n fɛma, n ma xanuntenyaan naxan Alatala
xa, i na toma nɛn." A yi a xali a yɛngɛ so
wontoron kui.

17 Yehu to so Samari taani, naxanye birin
yi luxi Axabi a denbayani Samari yi, a yi ne
faxa, a yi e ɲan fefe fata Alatalaa falan na a
naxan ti Eli xa.

Baali kii muxune faxa fena

18 Na xanbi ra, Yehu yi yamaan birin
malan, a yi a fala e xa, a naxa, "Axabi walixi
nɛn Baali xa ndedi, Yehu walima nɛn a xa
han! 19 Iki, ɛ Baali kii muxune birin xili n
fɛma, a walikɛne nun a saraxaraline birin,
keden nama lu, amasɔtɔ n waxi saraxa
gbeen ba feni Baali ma. Naxan yo na lu a
fataren na, na mi kisima." Yehu yi wulen
nan falama alogo a xa Baali a walikɛne faxa.
20 A yi a fala, a naxa, "Ɛ sanla nde yitɔn
Baali xa." E a yitɔn. 21 Yehu yi xɛrane
rasiga Isirayila birin yi, Baali a walikɛne
birin yi fa, keden mi lu naxan mi fa, e so
Baali a banxini, Baali a banxin yi rafe keli
fɔxɔ kedenni han fɔxɔ kedenni. 22 Naxan
yi dugi ramaraden kantanma, Yehu yi a
fala na xa, a naxa, "Dugine ramini Baali a
walikɛne birin xa." Na yi dugine ramini e
xa. 23 Nayi, Yehu yi fa Baali a banxini e nun
Rekabu a diin Yehonadabu. Yehu yi a fala
Baali a walikɛne xa, a naxa, "Ɛ yɛɛ rakoɲin ɛ
rabilinni, ɛ a mato, alogo Alatalaa walikɛɛn
se nama lu be, koni Baali a walikɛne nan tun
xa lu be." 24 E yi so saraxane nun saraxa gan
daxine fideni Baali ma.

Yehu bata yi muxu tonge solomasɛxɛ ti
tandeni, a yi a falaxi naxanye xa, a naxa,
"N muxun naxanye soma ɛ yii naxan na a
gbeen lu a siga, ɛ tan nan faxama a ɲɔxɔni."
25 E to yelin saraxa gan daxine fideni, Yehu
yi a fala sofane nun e kuntigine xa, a naxa,
"Ɛ so, ɛ e faxa, keden nama mini." E yi e
faxa silanfanna ra. Sofane nun e kuntigine
yi e woli ayi mɛnni, e siga han taani Baali a
banxini. 26 E yi gɛmɛ ki daxine ramini Baali
a banxin kui, e yi e gan. 27 E yi Baali gɛmɛ
ki daxin kala, e mɔn yi Baali a banxin fan
nabira, e yi suturadene rafala, naxanye na
han to. 28 Yehu Baali kiina fe raxɔri Isirayila
yi na kii nin. 29 Koni a mi xɛtɛ Nebati a diin
Yerobowan ma yulubine fɔxɔ ra, naxan Isir-
ayila yamaan nadin ɲinge dii xɛma daxine
batu feen ma Betɛli nun Dan yi. 30 Alatala yi
a fala Yehu xa, a naxa, "Naxan fan n yɛɛ ra
yi, i bata na liga. Naxan birin yi n sagoon na,
i na liga Axabi a denbayaan na. Nanara, i ya
diine luma nɛn mangayani Isirayila yi han i
yixɛtɛ naanindena." 31 Koni, Yehu mi sigan
ti a xaxinla birin yi mumɛ Alatalaa sariyan
xɔn, Isirayilaa Ala. Yerobowan Isirayila
radin yulubin naxanye ma, a mi xɛtɛ ne fɔxɔ
ra mumɛ.

32 Na waxatini, Alatala yi nde ba fɔlɔ
Isirayilaa bɔxɔn na, Xasayele Arami kaane
mangan yi e nɔ Isirayila danna birin na.
33 Keli Yurudɛn baani han sogeteden binni,
a yi Galadi yamanan birin nɔ, Gadi kaane
nun Rubɛn kaane, e nun Manase kaane,
keli Aroyeri taani Arinon xuden dɛxɔn han
Basan. 34 Yehu kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, a wɛkilɛna, ne sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui. 35 Yehu to
faxa, e yi a maluxun Samari taani. A dii
xɛmɛn Yehowaxasi yi ti a ɲɔxɔni. 36 Yehu
ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ nan ti man-
gayani Samari taani Isirayila xun na.

11

Atali, Yuda manga ɲaxanla fe
Taruxune Firinden 22.10-12

1 Atali, Manga Axasiya nga to a to, a diin
bata faxa, a keli a yi yamarin fi a mangan

bɔnsɔnna birin xa faxa. [2] Koni e to yi e
faxa feni, Yehoseba, Manga Yehorami a
dii tɛmɛna, Axasiya xunyɛn yi Axasiyaa dii
xɛmɛn Yowasa tongo, a yi a ba mangana
diine yɛ, benun e xa e faxa. A yi a luxun
konkona nde kui sadene yi dɛnaxan yi e nun
ɲaxanla naxan diin masuxuma. A sa luxun
Atali ma na kii nin, a mi a faxa. [3] A yi lu
luxunxi Yehoseba fɛma ɲɛɛ sennin Alatala
Batu Banxini. Atali nan yi mangayani na
yamanani.

Yowasa, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 23.1-21

[4] Nɛɛ solofere dangu xanbini, Yehoyada
yi xɛrane rasiga Kereti sofa kuntigine nun
mangan makantan sofane xilideni, a yi fa
e ra a fɛma Alatalaa banxini. A yi layirin
xidi e tagi, a yi e rakɔlɔ Alatalaa banxini,
a yi mangana diin yita e ra. [5] Na xanbi
ra, a yi yamarini itoe so e yii, a naxa, "Ɛ
ito nan ligama. Naxanye lanma e xa wali
Matabu Lɔxɔni ɛ yɛ, ndee sigama mangana
banxin nan kantande yi, [6] ndee Suri dɛɛn
na, ndee dɛɛn naxan kantan tiine xanbi
ra. Ɛ birin luma ɛ masarɛ ikiini banxin
kantandeni. [7] Ɛ gali bode firinna, naxanye
mi walima Matabu Lɔxɔni, ne kantanna
tima Alatala Batu Banxini mangan yireni.
[8] Ɛ mangan nabilinma nɛn yiren birin yi,
yɛngɛ so seene ɛ birin yii, naxan yo na a
maso ɛ safan na, ɛ na faxama nɛn. Ɛ luma
nɛn mangan yireni, a nɛma sigɛ yire yo yi."

[9] Saraxaraliin Yehoyadaa yamarin nax-
anye birin fi sofa kuntigine ma, e ne liga.
E birin yi e sofane tongo, naxanye yi e
wanla danma Matabu Lɔxɔni e nun nax-
anye yi a fɔlɔma Matabu Lɔxɔni, e siga
saraxarali Yehoyada fɛma. [10] Saraxaraliin yi
tanbane nun yɛ masansan wure lefane so
sofa kuntigine yii naxanye yi kelixi Manga
Dawuda yii Alatala Batu Banxini. [11] Sofane
yi mangan nabilin yɛngɛ so seene e birin
yii, e ti fɔlɔ banxin yiifari fɔxɔni han a
kɔmɛn fɔxɔni saraxa ganden nun Ala Batu
Banxin yɛtagi. [12] Saraxaraliin Yehoyada yi
mangana diin maso, a yi mangaya taxam-
aseri kɔmɔtin nun sereya kɛdin so a yii. E
yi a sugandi, e a findi mangan na, e yi e
yiine bɔnbɔ, e naxa, "Ala xa sii xunkuyen
fi mangan ma!"

[13] Atali yi sofane nun yamaan xuiin mɛ, a
yi fa yamaan fɛma Alatalaa banxini. [14] A yi
mangan to tixi sɛnbɛtɛnna dɛxɔn so dɛɛn
na, fata namunna ra. Sofa kuntigine nun
xɔta fene yi tixi mangan fɛma, yamaan
birin yi sɛwaxi, e yi xɔtaan fema. Koni, Atali
yi a domani bɔ a ma, a gbelegbele, a naxa,
"Yanfana! Yanfana!" [15] Nayi, saraxaraliin
Yehoyada yi yamarin fi sofa kuntigine ma
naxanye yi sofa ganla xunna ra, a naxa, "Ɛ
a ramini yamaan fari ma, naxan na bira a
fɔxɔ ra, ɛ na faxa silanfanna ra." Amasɔtɔ
saraxaraliin bata yi a fala, a naxa, "Ɛ nama
a faxa Alatala Batu Banxini." [16] E yi a suxu,
e siga a ra manga banxin binni soone soon
kiraan naxan xɔn, e sa a faxa mɛnni.

Yehoyadaa kiine yi masara
Taruxune Firinden 23.16-21

[17] Yehoyada yi layirin xidi Alatala nun
mangan nun yamaan tagi, alogo na yamaan
xa findi Alatalaa yamaan na, a mɔn yi lanna
raso mangan nun yamaan tagi. [18] Yamanan
yamaan birin yi so Baali batu banxini, e
a kala, e yi saraxa gandene nun sawurane
kala, e yi Matan faxa saraxa ganden yɛtagi,
Baali kii muxuna. Saraxarali Yehoyada yi
kantan tiine dɔxɔ Alatala Batu Banxini. [19] A
yi Kereti sofa kuntigin e nun sofane tongo,
e nun yamanan yamaan birin, e yi mangan
nagodo Alatala Batu Banxini, e so manga
banxini kantan tiine so dɛɛn kiraan xɔn ma.
Nayi, Yowasa yi dɔxɔ mangane gbɛdɛni.
[20] Yamanan yamaan birin yi sɛwani. Taan
yi xunbeli Atali faxa xanbini silanfanna ra
manga banxini.

12

Yowasa, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 24.1-14

[1] Yowasa findi mangan na a ɲɛɛ solofere-
den nan ma. [2] Yehu a mangayaan ɲɛɛ
soloferedeni, Yowasa yi findi mangan na, a
yi ɲɛɛ tonge naanin ti mangayani Yerusalɛn
yi. A nga yi xili Sibiya, Bɛriseba kaana.
[3] Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, Yowasa yi
na liga saraxaraliin Yehoyadaa siimayaan
waxatin birin yi, amasɔtɔ a bata yi a xuru
a faɲin na. [4] Koni, a mi taan kidene kala
mumɛ, yamaan mɔn yi saraxane bama, e
wusulanne gan mɛnne yi.

[5] Yowasa yi a fala saraxaraline xa, a naxa,
"Gbetin naxan fama Alatala Batu Banxini,
ɛ lan ɛ yi na malan, gbetin naxan findixi
dɛ ti gbetin na, hanma naxan ɲɛnigexi a fi.

6 Saraxaraline xa e seene rasuxu, ɛ yi e findi
Ala Batu Banxini tɔn seen na, dɛnaxan yo
nɛma kalaxi."
7 Anu, Manga Yowasaa mangayaan ɲɛɛ
mɔxɔŋɛn nun saxandena a liyɛ, banxin
dɛnaxan yi lanma a xa yitɔn, saraxara-
line munma yi na yitɔn singe. 8 Manga
Yowasa yi saraxaraliin Yehoyada xili e nun
saraxaraliin bonne, a yi a fala e xa, a
naxa, "Nanfera banxin dɛnaxan lan a xa
yitɔn ɛ mi mɛnni tɔnxi? Sɔnɔn, ɛ mi fa
gbeti rasuxuma ɛ gbeti malanne yii, koni
ɛ fama a ra nɛn a findi Ala Batu Banx-
ini tɔn seen na." 9 Saraxaraline yi lan a
ma a e nama gbeti rasuxu yamaan na, e
nun e nama findi banxini tɔn muxune ra.
10 Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi kankira
keden tongo, a yi a dɛraganla sɔxɔn, a dɔxɔ
saraxa ganden fɛma Ala Batu Banxin so
dɛɛn yiifari fɔxɔni. Saraxaraliin naxanye
yi dɛɛn kantanma, muxune yi fama gbetin
naxan na Alatala Batu Banxini, ne yi na
birin sama nɛn kankiraan kui. 11 E na yi
a to gbeti gbegbe bata sa kankiraan kui,
mangana sɛbɛli tiin nun saraxarali kuntigin
yi gbetin yatɛma nɛn naxan bata yi so
Alatala Batu Banxini, e yi a sa bɛnbɛnla
kui. 12 Na xanbi ra, e yi gbetin so wali
kuntigine yii naxanye yi lanma e xa Alatala
Batu Banxini tɔn. Na gbetin yi soma ka-
mudɛrɛne nun walikɛne nan yii naxanye
yi walima Alatala Batu Banxini, 13 e nun
banxi dɔxɔne nun gɛmɛ sonle. E mɔn yi
wudin sara e nun gɛmɛ masolixine nun
seen naxanye birin lan e xa findi Alatala
Batu Banxini tɔn seen na. 14 Koni e fa
gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, na
mi findi gbeti fixɛ barama sara seen xan
na, hanma filɛne hanma saraxarali ige-
lengenne, hanma xɔtane, hanma goronna
xɛma daxina hanma gbeti fixɛ daxina. 15 E
yi na gbetin so walikɛne yii alogo e xa
Alatala Batu Banxini tɔn. 16 Naxanye yi
walikɛne saren fima, ne mi yi maxɔdinma
sese ma, amasɔtɔ e yi walima tinxinna nin.
17 Yangin saraxa gbetin nun yulubi xafari
saraxa gbetin mi yi xalima Alatala Batu
Banxini. Saraxaraline nan gbee yi ne ra.

Yowasaa mangayaan naɲanna fe
Taruxune Firinden 24.23-27

18 Nayi, Arami mangan Xasayele yi siga
Gati taan yɛngɛdeni, a dɛnaxan tongo. Xas-
ayele yi a miri Yerusalɛn fan yɛngɛ feen
ma. 19 Koni, Yuda mangan Yowasa yi se
sariŋanxine birin tongo, a benbane bata yi
naxanye rasariŋan, Yosafati nun Yehorami
nun Axasiya, Yuda mangane, e nun a tan
yɛtɛɛn bata yi naxanye rasariŋan. A mɔn
yi xɛmaan tongo naxan birin yi Alatala
Batu Banxini nafulu ramaraden nun manga
banxin nafulu ramaradeni. A yi na birin
xali Arami mangan Xasayele yɛɛ ra naxan
mi siga Yerusalɛn yɛngɛdeni.
20 Yowasa kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane kɛwali
kɛdine kui. 21 A walikɛne yi yanfan so a ma,
e Yowasa faxa Beti-Milo yi, kiraan naxan
godon Sila yi. 22 A walikɛne yi a faxa,
Simeyati a diin Yosabadi nun Someri a diin
Yehosabadi. Yowasa yi faxa, e yi a maluxun
a benbane fɛma, Dawudaa Taani. A diina
Amasiya yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

13

Yehowaxasi, Isirayila Mangana

1 Yuda manga Axasiyaa diin Yowasaa
mangayaan ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun saxandeni,
Yehu a diin Yehowaxasi yi findi Isirayilaa
mangan na Samari taani. A yi ɲɛɛ fu nun
solofere ti mangayani. 2 Naxan ɲaxu Alatala
yɛɛ ra yi, a yi na liga. Nebati a diin Yer-
obowan yulubin naxanye liga, a fan yi ne
liga, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligan
ma, a mi xɛtɛ e fɔxɔ ra mumɛ. 3 Alatala
yi xɔlɔ Isirayila kaane ma han! A yi e so
Arami manga Xasayele yii, e nun a diin
Ben-Hadada. E yi lu Isirayila kaane xun
na waxati wuyaxi. 4 Nayi, Yehowaxasi yi
Alatala maxandi. Alatala yi a yabi, amasɔtɔ
Arami mangan yi tɔrɔn naxan sama Isiray-
ila fari a bata yi na to. 5 Alatala yi xunbana
nde so Isirayila yii. Isirayila kaane yi ba
Arami kaane yii, e lu e bubune kui alo a
fɔlɔni. 6 Koni e mi xɛtɛ Yerobowan ma
denbayaan yulubine fɔxɔ ra mumɛ, naxan
Isirayila ti yulubin ma. E fan yi lu ne ligɛ.
Hali Asera kide gbindonna lu nɛn bitinxi
Samari taani. 7 Yehowaxasi a ganla bata
yi kala fɔ soo ragiin muxu tonge suulun e
nun yɛngɛ so wontoro fu e nun sofa wuli
fuun naxanye yi sigan tima e sanni. Arami
mangan bata yi a ganla muxune raxɔri, a e
lu alo burunburunna. 8 Yehowaxasi kɛwali
dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a wɛkilɛna,

ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui. 9 Yehowaxasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani. A diin Yowasi yi ti a ɲɔxɔni.

Yowasi, Isirayila Mangana

10 Yuda mangan Yowasa ɲɛɛ tonge saxandeni, Yowasi Yehowaxasi a diin yi findi Isirayila mangan na Samari taani. A ɲɛɛ fu nun sennin ti mangayani. 11 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga. A mi xɛtɛ Nebati a diin Yerobowan ma yulubi yo fɔxɔ ra, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligan ma, a yi lu a ligɛ. 12 Yowasa kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a wɛkilɛna, e nun Yuda manga Amasiya to yɛngɛ, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui. 13 Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. Yerobowan yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

Nabi Elise kɛwali dɔnxɛne

14 Saya furen yi Elise suxu. Benun a xa faxa, Isirayila manga Yowasi yi fa a fɛma, a yi wuga a fe ra, a naxa, "N baba! N baba! I tan dangu Isirayila yɛngɛ so wontorone nun a soo ragine ra!" 15 Elise yi a fala a xa, a naxa, "Xanla nun xalimakunle tongo." A yi xali keden tongo e nun xalimakunle. 16 Elise mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, "Xanla bandun." A to a bandun, Elise yi a yiine sa mangan yiine fari, 17 a yi a fala a xa, a naxa, "Banxin sogetede binna foye soden nabi." A yi a rabi. Elise yi a fala a xa, a naxa, "A woli." A yi a woli. Elise yi a fala a xa, a naxa, "Xunba xalimakunla ni ito ra Alatala mabinni, xunba xalimakunla na a ra Arami kaane xili ma, i Arami kaane nɔma nɛn Afeki yi han i yi e raxɔri." 18 Elise mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, "Xalimakunle tongo." A yi e tongo. Elise yi a fala a xa, a naxa, "Bɔxɔn garin." A yi bɔxɔn garin dɔxɔ saxan, a yi a dan. 19 Sayiban yi xɔlɔ a xili ma, a naxa, "A yi lan nun i xa a garin suulun hanma sennin. Nayi, i yi nɔɛ Arami kaane raxɔrɛ nɛn. Koni iki, i e nɔma nɛn dɔxɔ saxan tun."

20 Elise yi faxa, e yi a maluxun. Na ɲɛɛn kuyebani, Moyaba kaane ganle yi so yamanani. 21 Lɔxɔna nde, Isirayila kaane yi muxuna nde maluxunma, nanunna e yi Moyaba ganla nde to, e yi binbin bira Elise gaburun na. Binbin yi sa Elise xɔnne li, a nii yi bira ayi, a ti a sanne xunna.

Isirayila yi Arami yɛngɛ

22 Xasayele, Arami mangan bata yi Isirayila tɔrɔ Yehowaxasi a siimayaan birin yi. 23 Koni Alatala yi kininkinin e ma, a yi e mafelu, a yi a yɛɛ rafindi e ma masɔtɔ a layirin xɔn e nun Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba tagi. A mi wa e halagi feni, han to a mi e rawoli ayi. 24 Xasayele, Arami mangan yi faxa, a diin Ben-Hadada yi ti a ɲɔxɔni. 25 Yehowaxasi a diin Yowasi yi taa tongoxine rasuxu Ben-Hadada ra, Xasayele a diina. Xasayele bata yi taani itoe tongo yɛngɛni Yowasi fafe Yehowaxasi yii. Yowasi yi a nɔ sanɲa ma saxan, a Isirayila taa tongoxine suxu yɛngɛni.

14

Amasiya, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 25.1-4 nun 25.11-12

1 Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi ɲɛɛ firindeni, Yowasaa diina Amasiya yi findi mangan na Yuda xun na. 2 A findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunden nan ma, a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solomanaanin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Yehoyadan, Yerusalɛn kaana. 3 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, koni a tinxinyaan mi liga alo a benba Dawuda. A liga nɛn alo a fafe Yowasa a liga kii naxan yi. 4 A mi taan kidene kala mumɛ, yamaan mɔn yi saraxane bama mɛnne yi, e wusulanna gan na.

5 Amasiyaa mangayaan to sɛnbɛ sɔtɔ, a walikɛɛn naxanye a fafe faxa, e yi ne faxa. 6 Koni, a mi faxa tiine diine faxa, lan Musaa sariya kɛdina falan ma, Alatala yamarini ito fi dɛnaxan yi, a naxa, "Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama fafane funfuni, koni birin faxama a yɛtɛ yulubin nan ma fe ra."*

7 A yi Edɔn kaan muxu wuli fu faxa Fɔxɔ Lanbanni. Na yɛngɛni, a yi Sela taan suxu, a yi a xili sa Yokatili, na xinla nan mɛn xun ma han to.

Taruxune Firinden 25.17-28

8 Nayi, Amasiya yi xɛrane rasiga Isirayila mangan Yowasi ma, Yehowaxasi a diina, Yehu mamandenna, a naxa, "Fa, en fa yɛngɛ." 9 Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, "Liban tansinna nde xɛraan nasiga nɛn a

* 14:6: Sariyane 24.16

faladeni Liban suman wudin xa, a naxa, 'I
ya dii tɛmɛn fi n ma dii xɛmɛn ma futun
na!' Liban burunna subena nde yi dangu
tansinni bodonɲɛ. [10] I yɛtɛ matɔxɔma a i
bata Edɔn kaane nɔ. I wasa so i ya binyeni, i
lu i konni. Nanfera i mɔn fe ɲaxin fɔlɔma
naxan sa raɲanma kalan ma ɛ nun Yuda
yamaan birin xa?" [11] Koni, Amasiya mi a tuli
mati a ra. Nayi, Isirayila mangan Yowasi
yi siga e nun Yuda mangana Amasiya yi
sa yɛngɛ Beti-Semɛsi taani Yuda yamanani.
[12] Isirayila kaane yi Yuda kaane nɔ, e birin
yi e gi, e siga e konne yi. [13] Isirayila mangan
Yowasi yi Yuda mangana Amasiya suxu
Beti-Semɛsi taani, Yowasaa diina, Axasiya
mamandenna. A yi fa Yerusalɛn taani, a
yi taan nabilinna yinna nɔngɔnna yɛ tonge
naanin kala Yerusalɛn yinna ra, keli Efirami
dɛɛn ma han Songen Ma dɛna. [14] Xɛmaan
nun gbeti fixɛn nun se faɲin naxanye birin
yi Alatala Batu Banxin nun manga banxin
nafulu ramaradene yi, a yi ne tongo, a mɔn
yi muxuna ndee suxu, a xɛtɛ Samari taani.

[15] Yowasi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, a wɛkilɛna, a to Yuda mangana
Amasiya yɛngɛ, ne birin sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui. [16] Yowasi yi
faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila
mangane gaburun na. A diin Yerobowan yi
ti a ɲɔxɔni.

[17] Isirayila mangan Yehowaxasi a diin
Yowasi faxa xanbini, Yuda mangan
Yowasaa diina Amasiya mɔn yi ɲɛɛ fu nun
suulun sɔtɔ siimayaan na. [18] Amasiya kɛwali
dɔnxɛne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui. [19] E yanfan so a ma Yerusalɛn
yi, a yi a gi siga Lakisi taani, koni e siga a
fɔxɔ ra Lakisi yi, e sa a faxa mɛnni. [20] E yi a
xali soone fari, e yi a maluxun Yerusalɛn yi
a benbane fɛma Dawudaa Taani.

Taruxune Firinden 26.1-2

[21] Yuda yamaan birin yi Asari tongo a
ɲɛɛ fu nun senninna ma, e yi a findi Yuda
mangan na a fafe Amasiya ɲɔxɔni. [22] Asari
yi Elati taan ti, a raso Yuda sɛnbɛn bun ma,
Manga Amasiya faxa xanbini.

Yerobowan firindena, Isirayila Mangana

[23] Yuda mangan Yowasaa diina Amasiyaa
mangayaan ɲɛɛ fu nun suulundeni, Isir-
ayila mangan Yowasi a diin Yerobowan yi
findi mangan na Samari taani. A yi ɲɛɛ
tonge naanin e nun keden ti mangayani.
[24] Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga,
a mi xɛtɛ Yerobowan ma yulubi yo fɔxɔ
ra, Nebati a diina, naxan Isirayila kaane
ti yulubin ma. [25] Yamanan bonne bata yi
bɔxɔn naxanye ba Isirayila bɔxɔne ra, a tan
nan ne suxu yɛngɛni, a Isirayila yamanan
danne sa keli Lebo-Xamata taan ma han
sa dɔxɔ Fɔxɔ Ige Daraan na, fata Alatalaa
falane ra Isirayilaa Ala, a naxanye ti Nabi
Yunusa xa, Amitayi Gati-Xeferi kaana di-
ina, a walikɛna. [26] Alatala bata yi Isirayilaa
tɔrɔn to, konyin nun xɔrɔna. Muxu yo mi yi
na naxan yi Isirayila maliyɛ. [27] Koni Alatala
mi yi a ragidixi a yamanan naxɔri, nanara
a yi a xunba fata Yerobowan na, Yowasi a
diina.

[28] Yerobowan kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, a wɛkilɛna yɛngɛni, e nun Damasi
taan nun Xamata taan naso Isirayila sɛnbɛn
bun kii naxan yi, naxanye bata yi findi Yuda
gbeen na, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui. [29] Yerobowan yi faxa,
e yi a maluxun a benbane fɛma, Isirayila
mangane. A diin Sakari yi ti mangayani a
ɲɔxɔni.

15

Asari, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 26.3-4

[1] Isirayila manga Yerobowan ma man-
gayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun soloferedeni,
Manga Amasiyaa diina Asari yi findi man-
gan na Yuda yi. [2] A findi mangan na a ɲɛɛ
fu nun senninden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge
suulun e nun firin ti mangayani Yerusalɛn
yi. A nga yi xili Yɛkoliya, Yerusalɛn kaana.
[3] Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo
a fafe Amasiya a liga kii naxan yi. [4] Koni
a mi taan kidene kala mumɛ, yamaan mɔn
yi saraxane bama, e wusulanna gan mɛnne
yi. [5] Alatala yi dogonfonna ramini mangan
ma, a lu a danna banxina nde kui han a
faxa waxatina. A dii xɛmɛn Yotami yi findi
kuntigin na manga banxini, a lu yamanan
muxune xun matoɛ a ra.

[6] Asari kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin
liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui. [7] Asari yi faxa, e yi a maluxun
a benbane fɛma Dawudaa Taani. A diin
Yotami yi ti a ɲɔxɔni.

Sakari, Isirayila Mangana

8 Asari a mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e
nun solomasɛxɛdeni Yuda yi, Yerobowan
ma diin Sakari yi findi mangan na Isirayila
xun na Samari taani, a yi a mangayaan liga
kike sennin. 9 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi,
a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan
yi. A mi xɛtɛ Nebati a diin Yerobowan
ma yulubine fɔxɔ ra mumɛ, naxan Isirayila
kaane ti yulubin ma. 10 Yabɛsi a diin Salun
yi yanfan so a ma, a yi Sakari faxa, a ti
a ɲɔxɔni. 11 Sakari kɛwali dɔnxɛne sɛbɛxi
Isirayila mangane taruxu kɛdine kui. 12 Na
feene rakamali na kii nin alo Alatala a fala
kii naxan yi Yehu xa, a naxa, "I ya diine
luma nɛn mangayani Isirayila xun na han
i yixɛtɛn naanindena."

Salun, Isirayila Mangana

13 Yuda manga Yusiya ɲɛɛ tonge saxan
e nun solomanaanindeni, Salun ma diin
Yabɛsi yi findi mangan na Yuda yi. A yi kike
keden ti mangayani Samari taani. 14 Gadi
a diin Menahemi yi keli Tirisa taani siga
Yabɛsi a diin Salun xili ma Samari taani,
a yi a faxa, a findi mangan na a ɲɔxɔni.
15 Salun kɛwali dɔnxɛne, a yanfan naxan so,
ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine
kui. 16 Na danguxina, Menahemi yi keli
Tirisa taani, a sa Tifisa taan yɛngɛ, a yi na
kaane birin faxa e nun a rabilinna muxune.
A yi ɲaxalan fudi kanne birin kuiin nabɔ
ayi. A na liga nɛn bayo e mi e taan dɛɛne
rabixi a yɛɛ ra.

Menahemi, Isirayila mangana

17 Asari a mangayaan ɲɛɛ tonge saxan
e nun solomanaanindeni Yuda yi, Gadi a
diin Menahemi yi findi mangan na Isirayila
yi. A yi ɲɛɛ fu ti mangayani Samari taani.
18 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na
liga. A mangayaan waxatin birin yi, a mi
xɛtɛ Nebati a diin Yerobowan ma yulubine
fɔxɔ ra mumɛ, naxan Isirayila ti yulubin
ma. 19 Puli, Asiriya mangan yi fa Isirayila
xili ma, Menahemi yi gbeti fixɛn kilo wuli
tonge saxan so Puli yii, alogo a xa a mali
a mangayaan sɛnbɛ sodeni. 20 Nafunla yi
Isirayila kaan naxanye yii, Menahemi na
gbetin ba ne nan yii, alogo a xa a so Asiriya
mangan yii, e keden kedenna birin yi gbeti
fixɛn kilo tagi nan bama mudun na. Nayi,
Asiriya mangan yi xɛtɛ, a mi lu yamanani.
21 Menahemi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, ne sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui. 22 Menahemi yi faxa, a
diin Pekaxiya yi ti a ɲɔxɔni.

Pekaxiya, Isirayila mangana

23 Yuda mangana Asari a mangayaan
ɲɛɛ tonge suulundeni, Menahemi a diin
Pekaxiya yi findi mangan na Isirayila xun
na Samari taani. A yi ɲɛɛ firin ti mangayani.
24 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na
liga. A mi a xun xanbi so Nebati a diin
Yerobowan ma yulubini, naxan Isirayila ti
yulubin ma. 25 Mangana sofa kuntigina nde
nan yi Remaliyaa diin Peka ra. A yi yanfan
so Manga Pekaxiya ma. A yi Galadi sofaan
muxu tonge suulun tongo, a yi Pekaxiya
faxa manga banxin yinna kui Samari taani,
a yi Aragobi nun Ariyi fan faxa. Peka manga
Pekaxiya faxa na kii nin, a ti a ɲɔxɔni.
26 Pekaxiya kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin
liga, ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu
kɛdine kui.

Peka, Isirayila Mangana

27 Yuda mangana Asari a mangayaan ɲɛɛ
tonge suulun e nun firindeni, Remaliyaa
diin Peka yi findi mangan na Isirayila xun
na Samari taani. A yi ɲɛɛ mɔxɔŋɛ ti man-
gayani. 28 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi
na liga. A mi xɛtɛ Nebati a diin Yerobowan
ma yulubine fɔxɔ ra mumɛ, naxan Isirayila
ti yulubin ma.
29 Isirayila mangan Peka waxatini, Asiriya
mangan Tigilati-Pilesere yi fa, a yi Iyon
taan nun Abeli-Beti-Maka taan nun Yanowa
taan nun Kedesi taan nun Xasori taan suxu
yɛngɛni, e nun Galadi yamanan nun Galile
yamanan nun Nafatali yamanan birin, a yi
e muxune xali Asiriya yamanani konyiyani.
30 Elaa diin Hoseya yi yanfan so Remaliyaa
diin Peka ma, a yi a yɛngɛ, a yi a faxa.
Yusiyaa diin Yotami a mangayaan ɲɛɛ
mɔxɔŋɛdeni, Hoseya yi ti Peka ɲɔxɔni.
31 Peka kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga,
ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine
kui.

Yotami, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 27.1-7

32 Isirayila mangan Remaliyaa diin Pekaa
mangayaan ɲɛɛ firindeni, Yuda mangan
Yusiyaa diin Yotami yi findi manga na.
33 A findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun
suulunden nan ma. A ɲɛɛ fu nun sennin
ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili

Yerusa, Sadɔki a dii tɛmɛna. [34] Naxan fan
Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a fafe
Yusiya. [35] Koni, a mi taan kidene kala mumɛ,
yamaan mɔn yi lu saraxane bɛ mɛnne yi,
e wusulanna gan. Yotami yi Alatala Batu
Banxin So Dɛɛn Faxaraxiin ti.*
[36] Yotami kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui.
[37] Na waxatini, Alatala yi Arami mangan
Resin nun Remaliyaa diin Peka rasiga fɔlɔ
Yuda xili ma. [38] Yotami yi faxa, e yi a
maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani. A
diina Axasi yi ti a ɲɔxɔni.

16

Axasi, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 28.1-27

[1] Remaliyaa diin Pekaa mangayaan ɲɛɛ fu
nun soloferedeni, Yuda mangan Yotami a
diina Axasi yi findi mangan na. [2] Axasi findi
mangan na a ɲɛɛ mɔxɔŋɛden nan ma. A yi
ɲɛɛ fu nun sennin ti mangayani Yerusalɛn
yi. Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a mi na liga,
anu a benba Dawuda tan a faŋin nan liga.
[3] A bira Isirayila mangane fe ɲaxine fɔxɔ
ra, a yi a yɛtɛna dii xɛmɛn ba saraxa gan
daxin na, fata siyane fe xɔsixine ra Alatala
naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra. [4] A yi
saraxane ba, a wusulanna gan taan kidene
yi geyane xuntagi e nun wudi gbeene birin
bun.
[5] Nayi, Arami mangan Resin nun Isir-
ayila mangan Peka, Remaliyaa diin yi te
Yerusalɛn xili ma a yɛngɛdeni. E yi Axasi
yɛngɛ, koni e mi a nɔ. [6] Na waxatin yɛtɛni,
Arami Mangan Resin yi Elati taan naso
Arami kaane sɛnbɛn bun, a yi Yuda kaane
kedi Elati yi. Edɔn kaane yi fa Elati yi, e mɔn
dɔxi dɛnaxan yi han to. [7] Axasi yi xɛrane
rasiga a faladeni Asiriya Mangan Tigilati-
Pilesere xa, a naxa, "I ya walikɛɛn nan n
na, e nun i ya diina. Fa, i fa n ba Arami
mangan nun Isirayila mangan yii, naxanye
n yɛngɛma." [8] Xɛmaan nun gbeti fixɛn
naxanye yi Alatala Batu Banxini, Axasi yi
ne tongo, e nun nafunla naxanye yi manga
banxini, a yi sa e fi Asiriya mangan ma.
[9] Asiriya mangan yi a xuiin suxu, a te Damasi
taan xili ma, a a suxu yɛngɛni. A yi na
muxune suxu, a yi e xali Kiri yi, a yi Resin
faxa.
[10] Manga Axasi yi siga Damasi taani
Asiriya Manga Tigilati-Pilesere fɛma.
Saraxa ganden naxan yi Damasi taani, a
to na to, a yi siga na ti kiin sawuran birin
na saraxaraliin Yuriya xɔn. [11] Manga Axasi
fa saraxa ganden sawuran naxan na sa
keli Damasi taani, saraxaraliin Yuriya yi
na sifan yɛtɛɛn ti. Saraxaraliin Yuriya
yi a rafala benun Manga Axasi xa xɛtɛ.
[12] Mangan to fa sa keli Damasi taani, a yi
saraxa ganden to, a yi a maso a ra. [13] A yi a
saraxa gan daxin gan, a yi bogise saraxane
ba, a yi a minse saraxan bɔxɔn, a yi bɔŋɛ
xunbeli saraxa subene wunle xuya saraxa
ganden ma. [14] Saraxa gande sula daxin
naxan yi tixi Alatala yɛtagi, a yi na ba a
funfuni naxan yi tixi saraxa gande nɛnɛn
nun Ala Batu Banxin tagi. A yi a ti saraxa
gande nɛnɛn dɛxɔn sogeteden kɔmɛn
fɔxɔni. [15] Manga Axasi yi yamarini ito fi
saraxaraliin Yuriya ma, a naxa, "Saraxa
gan daxine ba saraxa gande nɛnɛn fari
xɔtɔnni, e nun saraxane ɲinbanna ra e nun
mangana saraxa gan daxin nun a bogise
saraxan nun yamanan muxune birin ma
saraxa gan daxine nun e saraxane nun e
minse saraxane. Saraxa gan daxin nun
saraxa subene birin wunle xuya saraxa
gande nɛnɛn ma. Saraxa gande sula daxin
tan, n tan nan na rawalima." [16] Manga Axasi
yamarin naxanye birin fi, saraxaraliin
Yuriya yi ne birin liga.
[17] Manga Axasi yi ige maxali wontorone
kala, a yi e falafalane ba e ma e nun e
kundine. A yi ige ramarade digilinxi gbeen
nagodo naxan yi dɔxi sula tura sawurane
fari. A yi a dɔxɔ gɛmɛn fari. [18] A yi Alatala
Batu Banxin kuiin masara Asiriya mangana
fe ra. Dɛnaxan yi rafalaxi mangan dɔxɔden
na Alatala Batu Banxini Matabu Lɔxɔni, a
yi na kala, e nun mangan yi soma dɛnaxan
na. [19] Axasi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui. [20] Axasi yi faxa, e yi a maluxun
a benbane fɛma Dawudaa Taani. A diin
Xesekiya yi ti a ɲɔxɔni.

17

Hoseya, Isirayila Manga dɔnxɛna

* 15:35: So dɛɛn naxan geyaan na.

1 Yuda Manga Axasi a mangayaan ɲɛɛ
fu nun firindeni, Elaa diin Hoseya yi findi
mangan na Isirayila xun na Samari taani,
a ɲɛɛ solomanaanin ti mangayani. 2 Naxan
ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, koni
Isirayila mangan naxanye dangu a tan yɛɛ
ra, a mi lu alo ne. 3 Asiriya mangan Sala-
manasari yi te a xili ma. Hoseya bata yi
lu nɔɔn bun, a lu mudun fiyɛ ɲɛɛ yo ɲɛɛ,
4 koni Asiriya mangan yi yanfantenyaan
to Hoseya yi naxan xɛrane rasiga Misiran
mangan So ma, a a mi yi fa ɲɛɛn mudun
fima Asiriya mangan ma. Nayi, Asiriya
mangan yi yɔlɔnxɔnna sa a ma, a balan
kasoon na. 5 Na waxatini, Asiriya man-
gan yi yamanan birin yisiga, a te Samari
taan xili ma, a dɛnaxan nabilin yɛngɛni
ɲɛɛ saxan. 6 Hoseya ɲɛɛ solomanaanindeni,
Asiriya mangan yi Samari taan suxu, a
Isirayila kaane xali konyiyani Asiriya ya-
manani. A yi e radɔxɔ Xala taani Xabori
baan dɛ Gosan yamanani e nun Mede taane
yi.

Isirayila kala feen bunne

7 Na liga nɛn amasɔtɔ Isirayila kaane bata
yi Alatala yulubin tongo, e Ala, naxan e
ramini Misiran yamanani, Misiran mangan
bun, amasɔtɔ e bata yi ala gbɛtɛne batu.
8 E bata yi bira siyane namun feene fɔxɔ
ra Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ
ra, e nun Isirayila mangane namun feen
naxanye yitɔn. 9 Isirayila kaane bata yi fe
ɲaxine liga Alatala ra luxunni. E yi taan
kidene ti e taan yiren birin yi, keli kantan ti
gbengben ma han sa dɔxɔ taa makantanxin
na. 10 E yi kide gɛmɛne ti, e yi Asera kide
gbindonne bitin geyane birin xuntagi e nun
wudi gbeene birin bun. 11 E wusulanna gan
taan kidene birin yi alo siyane a ligama
kii naxan yi Alatala naxanye kedi Isirayila
kaane yɛɛ ra. E yi fe ɲaxine liga, e Alatala
raxɔlɔ naxanye ra. 12 E yi suxurene batu,
hali Alatala to bata yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
nama ito liga.” 13 Alatala yi Isirayila kaane
nun Yuda kaane rakolon a nabine xɔn e
nun muxun naxanye fe toone ti alo xiyena,
a fala e xa, a naxa, “Ɛ xɛtɛ ɛ fe ɲaxine
fɔxɔ ra, ɛ n ma yamarine nun n ma tɔnne
suxu, ɛ sariyan birin suxu n naxanye soxi ɛ
benbane yii, n yi a rasiga ɛ ma nabine xɔn,
n ma walikɛne.”

14 Koni e mi e tuli mati mumɛ, e yi lu
murutɛxi alo e benbane, naxanye mi la
Alatala ra, e Ala. 15 E yi e mɛ a tɔnne ra e
nun a layirin naxan xidi e nun e benbane
tagi, e nun a marakolonna naxan ti e ma.
E bira e suxure fuune fɔxɔ ra, e tan yɛtɛɛn
yi lu fuu. E yi e rabilinna siyane raliga,
Alatala e danna sa naxanye raligan ma.
16 E yi Alatalaa yamarine birin nabeɲin, e
Ala. E yi tura dii sawura firin nafala wure
raxulunxin na, e yi Asera kide gbindonna
bitin, e yi e xinbi sin sarene bun, e suxuren
Baali batu. 17 E yi e dii xɛmɛne nun e dii
tɛmɛne gan saraxane ra, e yi so yiimatoon
nun kɔɛ ra feene yi. Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ
ra yi, e lu na ligɛ, e yi a raxɔlɔ. 18 Alatala
yi xɔlɔ Isirayila xili ma, a yi e ba a yɛtagi.
Yuda bɔnsɔnna nan keden pe lu. 19 Koni, hali
na Yuda kaane mi Alatalaa yamarine suxu,
e Ala. E yi bira Isirayilaa namun yitɔnxine
fɔxɔ ra. 20 Alatala yi Isirayila bɔnsɔnne birin
nawoli ayi, a yi e rayagi, a yi e so kala
tiine yii. Dɔnxɛn na, a yi e kedi a yɛtagi
pon! 21 Amasɔtɔ Isirayila kaane bata yi e
masiga Dawudaa denbayaan na, e yi Nebati
a diin Yerobowan findi mangan na, naxan e
xun xanbi so Alatala yi, a Isirayila ti yulubi
gbeen ligan ma. 22 Yerobowan yulubin nax-
anye liga Isirayila yi lu ne birin yi, e mi e
xun xɛtɛ mumɛ! 23 Alatala yi Isirayila kedi a
yɛtagi, alo a fala kii naxan yi fata a walikɛne
ra, nabine. Isirayila kaane yi makuya e
yamanan na konyiyani Asiriya yamanani, e
dɛnaxan yi han to.

Samariya kaane fe fɔlɔdena

24 Asiriya mangan yi fa muxune ra sa keli
Babilɔn nun Kuta nun Awa nun Xamata
taan nun Sefarawayimi taani, a yi e radɔxɔ
Samari taane yi Isirayila kaane ɲɔxɔni. E
yi Samari taane findi e gbeen na, e dɔxɔ
e yi. 25 E to dɔxɔ fɔlɔ na, e mi yi gaxuma
Alatala yɛɛ ra, Alatala yi yatane rafa e xili
ma, ne yi e muxuna ndee faxa. 26 Muxune
yi a fala Asiriya mangan xa, e naxa, “I
faxi siyaan naxanye ra i fa e radɔxɔ Samari
taane yi, e mi yamanana ala batu kiin kolon.
A bata yatane rafa e xili ma naxanye e
faxama, amasɔtɔ e mi yamanana ala batu
kiin kolon.” 27 Asiriya mangan yi yamarini
ito fi, a naxa, “Ɛ fa saraxarali keden na
muxu suxine yɛ, a xa fa dɔxɔ Samari ya-
manani, a yi e xaran yamanana ala batu

kiin ma." [28] Nayi, saraxaraliin naxanye suxu
Samari taani, na keden yi siga Betɛli yi, a sa
e xaran Alatala batu kiin ma.
[29] Koni, siya xɔɲɛn naxanye dɔxɔ Samari
yamanani, ne birin yi e gbee suxurene
rafala e dɔxɔ taane yi, e yi e ti taan kidene yi
Samariya kaane naxanye rafala. [30] Babilɔn
kaane yi e gbee ala Sukɔti-Benoti sawuran
nafala. Kuta kaane yi e gbee ala Neragala
sawuran nafala. Xamata kaane yi e gbee
ala Asima sawuran nafala. [31] Awi kaane
yi e gbee alane, Nibaxasa nun Tarataki
sawurane rafala. Sefarawayimi kaane yi
e diine gan saraxane ra e gbee alane xa,
Adarameleki nun Anameleki. [32] E yi Alatala
batuma, koni e mɔn yi suxure ki muxune
dɔxɔ e muxune yɛ. Ne nan yi walima e xa
kide banxine yi geyane fari. [33] E yi Alatala
batuma, koni e mɔn yi e alane fan batuma,
fata siyane namunne ra e kelixi dɛnaxanye
yi.
[34] Han to e mɔn e namun fonne ligama.
E mi gaxuma Alatala yɛɛ ra mumɛ, e mi a
gelene nun a yamarine nun a sariyane nun
a tɔnne suxu Alatala naxanye so Yaxuba
yixɛtɛne yii, a mɔn naxan xili sa a Isirayila.
[35] Alatala mɔn bata yi layirin xidi e tagi, a
yamarini ito fi, a naxa, "Ɛ nama ala gbɛtɛne
batu mumɛ, ɛ nama ɛ xinbi sin e bun, ɛ
nama wali e xa mumɛ, ɛ nama saraxan ba
e xa mumɛ. [36] Koni, ɛ Alatala batu, naxan ɛ
ramini Misiran yamanani a sɛnbɛ gbeeni. Ɛ
lan ɛ xa ɛ xinbi sin a tan nan bun, ɛ saraxane
ba a xa. [37] Ɛ yi Ala gelene nun a tɔnne nun a
sariyane nun a yamarine suxu, a naxanye
sɛbɛxi ɛ xa, ɛ yi e liga, ɛ nama ala gbɛtɛ
yo batu. [38] N layirin naxan xidixi en tagi,
ɛ nama ɲinan na xɔn, ɛ nama ala gbɛtɛ yo
batu. [39] Koni, ɛ Alatala batu, ɛ Ala. A tan nan
ɛ bama ɛ yaxune birin yii." [40] Koni, e mi e
tuli mati a ra, e yi lu e namun fonne yi.
[41] Hali na muxune to yi Alatala batuma,
e mɔn yi e suxurene fan batuma. Han to,
e diine nun e mamandenne mɔn na ligama
alo e benbane.

18

Xesekiya, Yuda mangana
Taruxune Firinden 29.1-2

[1] Elaa diin Hoseyaa mangayaan ɲɛɛ
saxandeni Isirayila yi, Axasi a diin Xesekiya
yi findi mangan na Yuda xun na. [2] Xesekiya
findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun
suulunden nan ma, a yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun
solomanaanin ti mangayani Yerusalɛn yi.
A nga yi xili Abiya, Sakari a dii tɛmɛna.
[3] Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga
alo a benba Dawuda a liga kii naxan yi. [4] A
yi kidene kala geyane fari, a kide gɛmɛne
yibɔ, a Asera kide gbindonne rabira. Musa
saɲi sawura sula daxin naxan nafala,* a na
fan kala, bayo Isirayila kaane yi wusulanna
ganma na nan yɛtagi na waxatini. Na saɲi
sawuran yi xili nɛn Nehusatan. [5] Xesekiya
yi a yigi sa Alatala yi, Isirayilaa Ala. Yuda
mangan naxanye dangu a yɛɛ ra e nun
naxanye bira a fɔxɔ ra, a ɲɔxɔn mi yi ne
yɛ mumɛ! [6] A lu Alatala fɔxɔ ra, a mi xɛtɛ
a fɔxɔ ra mumɛ, Alatala yamarin naxanye
sɛbɛ Musa ma a ne suxu. [7] Alatala lu nɛn
Xesekiya xɔn, a nɔɔn sɔtɔ a wanla birin yi.
A yi murutɛ Asiriya mangan xili ma, a mi
fa xuru a bun mumɛ. [8] A yi Filisitine nɔ siga
han Gasa dɛxɔn, a kantan ti gbengbene nun
taa makantanxine fan suxu.
[9] Manga Xesekiya ɲɛɛ naanindeni, Isiray-
ila mangana Elaa diin Hoseya ɲɛɛ soloferedeni, Asiriya mangan Salamanasari yi fa
Samari taan xili ma. [10] A yi Samari taan suxu
ɲɛɛ saxanna yɛngɛn xanbini, Xesekiyaa ɲɛɛ
sennindeni, naxan findi Isirayila mangan
Hoseya ɲɛɛ solomanaaninden na. [11] Asiriya
mangan yi Isirayila kaane xali Asiriya yi
konyiyani, a sa e radɔxɔ Xala yamanan nun
Xabori baan fɛma Gosan yamanani e nun
Mede kaane taane yi. [12] Na birin liga nɛn
amasɔtɔ Isirayila kaane mi Alatala xuiin
namɛ, e Ala, e naxan ma layirin kala, bayo
e mi a xuiin suxu. Alatalaa walikɛɛn Musa
yamarin naxanye birin fi e ma, e mi ne liga.

Sɛnakɛribi yi Yuda yɛngɛ

[13] Xesekiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun
naanindeni, Asiriya mangan Sɛnakɛribi yi
siga Yuda taa makantanxine xili ma, a yi
ne birin suxu. [14] Yuda mangan Xesekiya
yi xɛraan nasiga Lakisi taani a faladeni
Asiriya mangan xa, a naxa, "N bata kalan
ti. I masiga n na. I na naxan fala n xa, n
na ligɛ." Asiriya mangan yi gbeti fixɛn kilo
wuli solomanaanin e nun xɛmaan kilo kɛmɛ
solomanaanin sa Yuda Mangan Xesekiya
fari yanginna ra. [15] Gbeti fixɛn naxan

* 18:4: Saɲi sawurana fe mɔn sɛbɛxi Yatɛne 21.8-9 kui.

birin yi Alatala Batu Banxini e nun nafulu
ramaradene manga banxini, Xesekiya yi ne
fi a ma. [16] Na waxatini, xɛmaan naxanye yi
saxi Alatala Batu Banxin dɛɛne nun dɛ ti
wudine ma, Yuda mangan Xesekiya yi ne
tongo, a sa e so Asiriya mangan yii.

Sɛnakɛribi yi a kɔnkɔ e ma
Esayi 36.2-22 nun Taruxune Firinden 32.9-16

[17] Asiriya mangan yi a kuntigine mangan
nasiga Manga Xesekiya ma Yerusalɛn yi keli
Lakisi taani, e nun a tande xunna nun a
sofa kuntigina e nun gali gbeena. E yi fa
Yerusalɛn yi, e sa ti ige ramarade faxaraxiin
dɛxɔn ma,† dugi xane xɛɛ ma kiraan na.
[18] E yi mangan xili. Xiliki a diina Eliyakimi,
manga banxin kuntigin yi siga e fɛma, e
nun sɛbɛli tiin Sebena nun Asafi a dii xɛmɛn
Yowa, mangana yenla.
[19] Sofa kuntigin yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ
a fala Xesekiya xa, ɛ naxa, 'Asiriya manga
gbeena ito nan falaxi, a naxa: I yigi saxi
nanse ma? [20] I yengi a ma a fɛrɛn nun
sɛnbɛna i yii, i yɛngɛn so, koni fala fuun nan
na ra. Nayi, i ya lannayaan saxi nanse yi
han i murutɛ n xili ma? [21] I ya lannayaan
saxi Misiran yamanan nin, a mɛn kaane
xa ɛ mali. Na luxi nɛn alo muxun na la
xayen na a dunganna ra naxan girama, a
yi a yiin xaba. Naxan na a digan a yi, na
a maxɔlɔma nɛn. Misiran mangan na kii
nin muxune xa naxanye e taxuma a ra.
[22] Waxatina nde ɛ a falama nɛn n xa, ɛ naxa,
"Alatala, nxɔ Ala, nxu nxu taxuxi na nan
na." Anu, Xesekiya xa mi Ala batudene
kala geyane fari ba? A tan nan a fala Yuda
kaane nun Yerusalɛn kaane xa, a naxa, "Ɛ
Ala batuma saraxa badeni ito nan yɛtagi
naxan Yerusalɛn taani." [23] Iki, ɛ nun n kanna
Asiriya mangan xa lan fena nde ma, n soon
wuli firin soɛ ɛ yii, xa ɛ nɔɛ soo ragine
sɔtɛ. [24] Ɛ mi n kanna kuntigi keden nɔɛ,
hali naxan xurun e birin xa. Ɛ lannayaan
saxi Misiran yi soo ragine nun wontorone
nan ma fe ra. [25] A yɛtɛna, n faxi yireni
ito kaladeni Alatala sagoon nan xanbi ba?
Alatala yɛtɛɛn nan a falaxi n xa, a n xa sa
yamanani ito yɛngɛ, n yi a raxɔri.' "
[26] Nayi, Eliyakimi, Xiliki a dii xɛmɛn nun
Sebena nun Yowa yi a fala sofa kuntigin
xa, e naxa, "Falan ti nxu xa Arami xuini,
amasɔtɔ nxu a mɛma. En nama falan ti
Heburu xuini yamaan yi a mɛ naxanye taan
nabilinna yinna xuntagi." [27] Sofa kuntigin yi
e yabi, a naxa, "N kanna n nafaxi ɛ tan nun
ɛ kanna nan gbansan ma falani itoe tideni
ba? Muxun naxanye dɔxi yinna xuntagi, ne
fan xa a mɛ nɛn bayo ne fan e gbiin donma
nɛn, e yi e xɔnla min ɛ xɔn yɛngɛni."
[28] Nayi, sofa kuntigin to a maso, a
yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, "Ɛ
manga gbeen xuiin namɛ, Asiriya man-
gana! [29] Mangana ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ
nama tin Xesekiya xa ɛ mayenden, a mi nɔɛ
ɛ rakisɛ n ma mumɛ! [30] Xesekiya nama a liga
ɛ yi ɛ lannayaan sa Alatala yi, a yi a fala
a Alatala ɛ ratangama nɛn, a taani ito mi
sama Asiriya mangan sagoni. [31] Ɛ nama ɛ
tuli mati Xesekiya xuiin na mumɛ, amasɔtɔ
Asiriya mangana ito nan falaxi, a naxa: Ɛ
bɔɲɛ xunbenla fen n na, ɛ xɛtɛ n ma, birin a
yii seene nun a bogiseene donɲɛ, birin yi a
ige ramaraden igen min, [32] han n yi fa, n yi ɛ
xali yamana gbɛtɛ yi alo ɛ gbeena, murutun
nun manpa bili nakɔne yamanan naxan yi,
bogiseen nun burun yamanan naxan yi,
turen nun kumin yamanan naxan yi. Be-
nun ɛ xa faxa be, ɛ sa siimayaan nan sɔtɔma
mɛnni. Nayi, ɛ nama Xesekiya xuiin namɛ
mumɛ, amasɔtɔ Xesekiya ɛ mayendenma
nɛn a na a fala a Alatala ɛ xunbama nɛn.
[33] Siya gbɛtɛne alane Asiriya mangani kala
nɛn e yamanan suxu feen ma ba? [34] Xamata
taan nun Arapada taana, ne alane minɛn?
Sefarawayimi nun Hena nun Iwa, ne alane
minɛn? E Samari taan xunba nɛn n yii ba?
[35] Yamanane alane yɛ, nde a yamanan xunba
n yii? Alatala xa Yerusalɛn xunba n yii di?' "
[36] Yamaan yi dundu, e mi fala yo ti,
amasɔtɔ mangan bata yi yamarini ito fi, a
naxa, "Ɛ nama a yabi." [37] Eliyakimi, Xiliki
a dii xɛmɛna, mangana banxi kuntigin nun
Sebena, sɛbɛli tiina, e nun Yowa, Asafi a dii
xɛmɛna, mangana yenla, ne yi fa Xesekiya
fɛma, e yi e dugine yibɔ e ma kɔntɔfinli, e
sofa kuntigina falane yɛba a xa.

19

Xesekiya yi Nabi Esayi maxɔdin
Esayi 37.1-9

[1] Manga Xesekiya to na mɛ, a yi a dugine
yibɔ a ma, a kasa bɛnbɛli dugin nagodo a ma
sununi, a siga Alatala Batu Banxini. [2] A yi

† 18:17: Ige ramaraden naxan geyaan na.

Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina
e nun Sebena, sɛbɛli tiina e nun saraxarali
fonne, kasa bɛnbɛli dugin nagodoxi e ma
sununi, siga Nabi Esayi konni, Amɔsi a dii
xɛmɛna. 3 E yi a fala nabiin xa, e naxa,
"Xesekiya naxa iki: Kɔntɔfinla nun tɔrɔn
nun yagi lɔxɔn nan to nxu xa, alo a falan kii
naxan yi, diin bari waxatin bata a li, koni
fanga mi a nga ra a yi a bari. 4 Alatala, i ya
Ala bata Asiriya sofa kuntigina falane birin
namɛ, naxan kari a rafaxi habadan Alatala
konbideni. Xa Ala tin, Alatala, i ya Ala a
ɲaxankatama nɛn a falane fe ra a naxanye
tixi. Nayi, i tan Esayi xa Ala maxandi a
yamaan muxu dɔnxɛne fe ra naxanye luxi
e nii ra."
5 Manga Xesekiyaa xɛrane to siga Esayi
fɛma, 6 Esayi yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ ito nan
falama ɛ kanna xa, ɛ naxa, 'Alatala ito nan
falaxi, a naxa: I falan naxanye mɛxi i nama
gaxu ne fe ra, Asiriya mangana walikɛne n
nayelefu falan naxanye tixi. 7 N xaxinla nde
rasoma a yi nɛn, a na xibarun mɛ waxatin
naxan yi, a xɛtɛma nɛn a yamanani. N yi sa
a faxa silanfanna ra mɛnni.' "

*Asiriya mangan m*ɔn yi a kɔnkɔ
Yerusalɛn ma
Esayi 37.8-13, Taruxune Firinden 32.16-19

8 Asiriya sofa kuntigin yi a mɛ a a
kanna bata yi keli Lakisi taani siga Libina
yɛngɛdeni, a fa a li mɛnna nin. 9 Nayi,
Asiriya mangan yi a mɛ a Misiran mangan
Tirihaka, Kusi kaan fama a yɛngɛdeni. A to
na xibarun mɛ, a yi xɛrane rasiga Xesekiya
ma, a naxa, 10 "Ɛ sa ito fala Yuda mangan
Xesekiya xa, ɛ naxa, 'I laxi i ya Ala ra
ɲaxi ra, i yengi a ma a a nɔɛ nɛn n tan
Asiriya mangani kalɛ Yerusalɛn yɛngɛdeni.
I nama tin Ala yi i mayenden. 11 I bata a
mɛ Asiriya mangane feen naxanye ligaxi
yamanan bonne ra, e e raxɔrixi kii naxan
yi. I yengi a ma a i xunbɛ nɛn na ma ba?
12 N benbane siyaan naxanye alane raxɔri,
ne e xunba nɛn ba, Gosan nun Xarani
nun Resefi yamanane, e nun Eden kaan
naxanye Telasara taani? 13 Manga Xam-
ata nun Manga Arapada nun Sefarawayimi
taa mangana hanma Hena, hanma Iwa, ne
mangane minɛn yi?' "

Xesekiya yi Ala maxandi
Esayi 37.14-20

14 Xesekiya yi kɛdi sɛbɛxin nasuxu xɛrane
ra, a yi a xaran. Na xanbi ra, a te Alatala
Batu Banxini, a sa kɛdin sa Alatala yɛtagi.
15 Xesekiya yi Alatala maxandi, a naxa,
"Alatala, Isirayilaa Ala, naxan dɔxi maleka
sawurane tagi! I tan Ala keden peen nan
bɔxɔ xɔnna mangayane birin xun na, i tan
nan bɔxɔn nun kuyen daxi. 16 Alatala, i tuli
mati n na, i n xuiin namɛ. Alatala, i yɛɛne
rabi, i n mato. I Sɛnakɛribi a falane ramɛ,
a sofa kuntigin naxan nafaxi habadan Ala
konbideni. 17 Alatala, ɲɔndin na a ra! Asiriya
Mangan bata siyane raxɔri, a yi e bɔxɔne
kala. 18 E bata e alane woli tɛɛni, bayo Ala
mi yi e ra nun mumɛ! Muxune yii funfune
nan yi e ra, wudine nun gɛmɛ masolixine
nan tun yi e ra. 19 Iki, Alatala, nxɔ Ala! Nxu
xunba Sɛnakɛribi yii, alogo bɔxɔ xɔnna ya-
manane birin xa a kolon a i tan keden peen
nan Ala ra, Alatala!" 20 Nayi, Esayi, Amɔsi
a dii xɛmɛn yi xɛraan nasiga a faladeni
Xesekiya xa, a naxa, "Isirayilaa Ala, Alatala
ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi
xuiin mɛ i naxan tixi n ma Sɛnakɛribi a fe
yi, Asiriya mangana. 21 Alatala falani ito nan
tixi Sɛnakɛribi xili ma, a naxa,
'Siyon taa faɲin bata i raɲaxu,
a i magelema.
Yerusalɛn kaane e xunna fitifitima i xanbi
ra.
22 I nde konbixi i a rayelefu?
I xuini texi nde xili ma?
I bata i yɛɛne rate kore Isirayilaa Ala
sariɲanxin xili ma!
23 Fata i ya xɛrane ra,
i bata n tan Marigin konbi.
I yi a fala, i naxa,
"N ma wontoro wuyaxine xɔn,
n bata te geyane xuntagi,
Liban yamanan danne ra.
N na a suman wudi kuyene sɛgɛma nɛn,
e nun a fɔfɔ faɲi faɲine.
N sa a xuntagin naɲanna li
e nun a fɔtɔn faɲina.
24 N bata xɔɲinne ge yamana gbɛtɛne yi,
n yi e ige min.
N Misiran baa igene birin xɔrima nɛn
n na siga a xili ma waxatin naxan yi."
25 Koni, i tan Sɛnakɛribi,
i mi a kolon
a n feni itoe yɛlanxi nɛn
to mi na ra?
N yi e yitɔn xabu waxati danguxine.

Iki, n bata yamarin fi,
a rakamali,
i xa taa makantanxine lu kalaxi
alo gɛmɛ malanxine.
26 E muxune sɛnbɛ mi na,
e gaxuxi, e yagixi.
E bata lu alo xɛɛ ma sɛxɛne
alo se sonle,
alo sɛxɛn fanyen ma
naxan xarama benun a xa gbo.
27 Koni, n na a kolon,
i na dɔxɔ,
i na mini, i na so,
i na xɔlɔ n xili ma.
28 I bata xɔlɔ n xili ma,
n yi i konbi ti xuiin mɛ.
Nanara, n nan n ma wuren birama nɛn i ɲɔɛni
n yi n ma karafen bira i dɛ kidine yi.
I faxi kiraan naxan xɔn,
n yi i raxɛtɛ na xɔn.' "

Taxamasenna yi so Xesekiya yii
Esayi 37.30-32

29 "Ala yi a fala Xesekiya xa, a naxa, 'Ito xa findi taxamasenna ra i xa:
Bogiseen naxanye solixi e yɛtɛ ma,
ɛ bata ne don ɲɛɛni ito ra,
na nan mɔn ligama ɲɛɛ famatɔni,
koni ɲɛɛ saxandeni,
ɛ seen sima nɛn,
ɛ yi a xaba,
ɛ yi manpa binle si,*
ɛ yi e bogine don.
30 Yuda bɔnsɔnna muxu dɔnxɛn naxanye na lu,
ne mɔn e salenne raminima nɛn
alo wudina, e bogi.
31 A dɔnxɛne minima nɛn Yerusalɛn yi,
a dɔnxɛne luma nɛn e nii ra Siyon geyane yi.
Alatala na nan ligama a xanuntenyani.' "

Sɛnakɛribi raŋanna
Esayi 37.33-38 nun Taruxune Firinden 32.21-22

32 "Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya Mangan ma iki, a naxa,
'A mi soɛ taani ito yi mumɛ!
A mi xalimakuli wolɛ be yi.
A mi makantan wure lefa tima a xa.
A mi gbingbinna ratema a xili ma.'
33 Alatalaa falan ni ito ra.
'A faxi kiraan naxan xɔn
a xɛtɛma nɛn na xɔn.
A mi soɛ taani ito yi mumɛ.
34 N taani ito makantanma nɛn,
n yi a rakisi n tan ma fe ra
e nun Dawuda a fe ra, n ma walikɛna.' "

35 Na kɔɛɛn na, Alatalaa malekan yi mini, a muxu wuli kɛmɛ tonge solomasɛxɛ wuli suulun faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan to keli xɔtɔnni, e yi e binbine to. 36 Nayi, Asiriya mangan Sɛnakɛribi yi a ganla rakeli, a xɛtɛ Niniwa taani.

37 Lɔxɔna nde, Sɛnakɛribi yi xinbi sinxi a ala Nisiroki batu banxini a batudeni, a dii xɛmɛne Adarameleki nun Sareseri yi a faxa silanfanna ra, e yi e gi siga Ararati yamanani. A dii Esaraxadon yi dɔxɔ a ɲɔxɔni.

20

Xesekiya a furena fe
Esayi 38.1-8

1 Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. Nabi Esayi, Amɔsi a diin yi fa a fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I ya feene yitɔn, amasɔtɔ i faxamatɔɔn ni i ra, i mi fa siimaya sɔtɔma.' " 2 Xesekiya yi a yɛɛ rafindi banxi kanken ma, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa, 3 "Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n sigan ti nɛn i yɛtagi lannayaan nun bɔŋɛ faŋiyani, naxan fan i yɛɛ ra yi, n yi na liga!" Xesekiya yi wuga han!

4 Benun Esayi xa keli tanden ma, Alatala yi falan ti a xa iki, a naxa, 5 "Xɛtɛ, i yi a fala n ma yamaan mangan Xesekiya xa, i naxa, 'I fafe Dawudaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mɛ, n bata i yɛɛgen to. N na i rakɛndɛyama nɛn, benun xi saxan, i siga Alatala Batu Banxini. 6 N mɔn ɲɛɛ fu nun suulun sama nɛn i ya siimayaan fari. N na i tan nun taani ito xunbama nɛn Asiriya mangan yii, n taani ito kantanma nɛn, n ma fe ra, e nun Dawudaa fe ra, n ma walikɛna.' "

7 Na xanbi ra, Esayi yi a fala, a naxa, "Ɛ xɔdɛ bogi yidinxina nde tongo." E yi na tongo, e a sa a furen dɛ, Xesekiya yi kɛndɛya.

8 Xesekiya bata yi a fala Esayi xa, a naxa, "N na a kolonma taxamasenna mundun

* 19:29: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

xɔn fa fala benun xi saxan a Alatala n
nakɛndɛyama nɛn, n siga Alatala Batu
Banxini?" 9 Esayi yi a yabi, a naxa, "Alatala
naxa, i a kolonma taxamasenna naxan xɔn
a Alatalaa falan kamalima nɛn: I waxi nɛn
ba, nininna xa a maso hanma a masiga
sanna yɛ fu teden ma?" 10 Xesekiya yi a yabi,
a naxa, "Na ligɛ nɛn nininna yi siga yɛɛn
na sanna yɛ fu, koni n wama nɛn a xa xɛtɛ
xanbin na sanna yɛ fu." 11 Nayi, Nabi Esayi
yi Alatala maxandi, naxan nininna raxɛtɛ
xanbin na sanna yɛ fu Axasi a banxin teden
ma, nininna bata yelin danguɛ dɛnaxan na.

*Babil*ɔn xɛrane fe
Esayi 39.1-8

12 Na waxatini, Babilɔn Manga Baladan
ma dii xɛmɛn Merodaki-Baladan yi bataxin
nun finma seen nasiga Xesekiya ma,
amasɔtɔ a bata yi Xesekiya fura feen
mɛ. 13 Xesekiya yi xɛrane rasɛnɛ, a yi a
banxin kui seene birin yita ne ra: gbeti
fixɛn nun xɛmana, wudi bogi ture faɲine
nun latikɔnɔnna nun a yɛngɛ so seene
ramaradena, e nun naxan birin yi a nafulu
ramaradeni. Sese mi lu Xesekiyaa banxini
a mi naxan yita e ra e nun a bɔxɔn birin.
14 Nabi Esayi mɔn yi fa Manga Xesekiya
fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, "Muxuni
itoe nanse falaxi i xa? E kelixi minɛn?"
Xesekiya yi a yabi, a naxa, "E kelixi ya-
mana makuyen nin, Babilɔn." 15 Esayi mɔn
yi a maxɔdin, a naxa, "E i ya banxin to
nɛn?" Xesekiya yi a yabi, a naxa, "Seen
naxanye birin n ma banxin kui, e ne birin
to nɛn. Sese mi n ma nafulu ramaradeni,
n mi naxan yitaxi e ra." 16 Nayi, Esayi yi
a fala Xesekiya xa, a naxa, "Alatalaa falan
namɛ! 17 Waxati fama, seen naxanye birin
i ya banxini e nun i benbane naxanye fen
han to, e ne birin xalima nɛn Babilɔn yi,
sese mi luma. Alatalaa falan nan na ra.
18 E i ya dii xɛmɛna ndee tongoma nɛn, i
yɛtɛɛn naxanye sɔtɔma, alogo e xa findi
Babilɔn mangana banxin xɛmɛ tɛgɛnne ra."
19 Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, "I Alatalaa
falan naxan tixi, a fan." A mirixi a ma,
a naxa, "En luma nɛn bɔɲɛ xunbenla nun
marakantanni n ma siimayani."

Taruxune Firinden 32.32-33

20 Xesekiya kɛwali dɔnxɛne sɛbɛxi Yuda
mangane taruxu kɛdine kui. A wɛkilɛna
fe falama e nun a ige ramaraden naxan
ge e nun a ige kiraan naxan ge siga igen
na Yerusalɛn yi. 21 Xesekiya yi faxa. A dii
xɛmɛn Manase yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

21

Manase, Yuda Mangana

1 Manase findi mangan na a ɲɛɛ fu nun
firinden nan ma, a ɲɛɛ tonge suulun e nun
suulun ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga
yi xili Xefisiba. 2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ
ra yi, a yi na liga. A yi fe xɔsixine liga alo
siyane Alatala naxanye kedi Isirayila kaane
yɛɛ ra. 3 A mɔn yi kidene ti geyane fari a
fafe Xesekiya dɛnaxanye kala, a yi saraxa
ganden nafala Baali xa, a yi Asera kide
gbindonna bitin, alo Isirayila manga Axabi
a liga kii naxan yi, a yi a xinbi sin sarene
bun, a yi e batu. 4 A yi suxure kidene ti
Alatala Batu Banxini, Alatala a fala dɛnaxan
ma, a naxa, "N xinla luma Yerusalɛn nin."
5 A yi sarene kiden ti Alatala Batu Banxini
sansan firinne birin kui. 6 A yi a dii xɛmɛn
gan saraxan na, a yi kɔɛrayaan liga, a yi
so yiimatoni, a muxune dɔxɔ naxanye yi
ɲinanne maxɔdinma naxanye yi falan tima
barinne ra. Naxan ɲaxu Alatala yɛtagi, a
lu na ligɛ tun, a yi Ala raxɔlɔ. 7 A yi Asera
kide gbindonna rafala, a na bitin Alatala
Batu Banxini, Alatala a fala dɛnaxan ma
Dawuda nun a diin Sulemani xa, a naxa, "N
bata banxini ito sugandi e nun Yerusalɛn
Isirayila bɔnsɔnne yirene birin yɛ, n waxi
n xinla lu feni dɛnaxan yi habadan. 8 N
mi Isirayila kaane masigɛ yamanan na, n
naxan soxi e benbane yii, koni fɔ e xa n
ma yamarine birin suxu e nun n ma sariyan
birin n ma walikɛɛn Musa naxan sɛbɛxi."
9 Koni, yamaan mi e suxu mumɛ, Manase yi
findi sabun na e lɔ ayi, Isirayila kaane yi fe
ɲaxin liga dangu siyane ra Alatala naxanye
kedi e yɛɛ ra.
10 Nayi, Alatala yi falan ti a nabine xɔn,
a naxa, 11 "Yuda mangan Manase bata fe
xɔsixini itoe liga. A bata fe ɲaxin liga
dangu Amorine ra waxati danguxine yi,
a mɔn bata Yuda kaane ti yulubin ma a
suxurene xɔn. 12 Nanara, Alatala, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi, 'N tɔrɔn nafama nɛn
Yerusalɛn kaane nun Yuda kaane ma naxan
yo na a mɛ, a tuli madɔxɔma ayi nɛn. 13 N
Yerusalɛn kalama nɛn alo n Samari taan
nun Axabi a denbayaan kala kii naxan yi, n
Yerusalɛn muxune raxɔrima nɛn alo lɔxɔn

bama goronna ma kii naxan yi a na yifitan,
a maxɛtɛ. 14 N nan n ma yama dɔnxɛn
nabeɲinma nɛn e yaxune yii, e yi e yii seene
birin tongo, 15 bayo naxan ɲaxu n yɛtagi, e
bata na liga, e yi n naxɔlɔ keli e benbane
ramini lɔxɔn ma Misiran yamanani han
to.' "

16 Manase yi sɔntare wuyaxi faxa, han
Yerusalɛn yi rafe binbine ra sa yulubin fari
a Yuda kaane ti naxan ma naxan yi ɲaxu
Alatala yɛɛ ra yi.

17 Manase kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, a yulubin naxan liga, ne sɛbɛxi
Yuda mangane taruxune kɛdine kui.
18 Manase yi faxa, e yi a maluxun nakɔni
naxan a banxin dɛxɔn, Yusaa nakɔni. A dii
xɛmɛna Amɔn yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

Amɔn, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 33.21-25

19 Amɔn findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn
nun firinden nan ma, a ɲɛɛ firin ti man-
gayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn
Mesulemeti, Xarusi a dii tɛmɛna, naxan keli
Yotoba taani. 20 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra
yi, a na liga nɛn, alo a fafe Manase a liga
kii naxan yi. 21 A yi sigan ti a ɲaxin na alo
a fafe, a yi suxurene batu a fafe naxanye
batu, a yi a xinbi sin e bun ma. 22 A yi
Alatala rabeɲin, a benbane Ala, a mi sigan
ti Alatalaa kiraan xɔn. 23 Manga Amɔn ma
walikɛne yi yanfan so a ma, e yi sa a faxa a
banxini. 24 Koni, naxanye yanfan so Manga
Amɔn ma yamanan muxune yi ne faxa,
yamanan muxune yi a dii xɛmɛn Yosiya ti a
ɲɔxɔni. 25 Amɔn kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui. 26 E yi a maluxun a gaburun na,
Yusaa nakɔni. A dii xɛmɛn Yosiya yi ti a
ɲɔxɔni mangayani.

22

Yosiya, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 34.1-2

1 Yosiya findi mangan na a ɲɛɛ solo-
masɛxɛden nan ma, a ɲɛɛ tonge saxan e nun
keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga
yi xili Yedida, Adayaa dii tɛmɛna, Bɔsikati
kaana. 2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a
Ala, a yi na liga, a sigan ti tinxinni alo a
benba Dawuda, a mi kiraan fata siga yi-
ifanni hanma kɔmɛnni.

Sariya kɛdina fe
Taruxune Firinden 34.8-28

3 A mangayaan ɲɛɛ fu nun solo-
masɛxɛdeni, Manga Yosiya yi sɛbɛli tiin
Safan nasiga Alatala Batu Banxini, Asaliyaa
dii xɛmɛna, Mesulan mamandenna. A yi
a fala a xa, a naxa, 4 "Siga Xiliki fɛma,
saraxarali kuntigina, a xa sa gbetin malan
naxan soxi Alatala Batu Banxini e nun
dɛ kantanne naxan nasuxi yamaan yii.
5 Muxun naxanye Alatala Batu Banxin wanli
kuntigine ra, a xa so ne yii. Ne yi a so
Alatala Batu Banxini tɔn muxune yii: 6 yii
ra walikɛne nun kamudɛrɛne nun gɛmɛ
masonle, alogo e xa wudin nun gɛmɛ
masolixine sara, e banxini tɔnɲɛ naxanye
ra. 7 Koni, gbetin naxan soma e yi, muxu yo
nama e maxɔdin na rawali kii ma, bayo
e walima tinxinna nin." 8 Nayi, Xiliki,
saraxarali kuntigin yi a fala sɛbɛli tiin Safan
xa, a naxa, "N bata sariya kɛdin to Alatala
Batu Banxini." Xiliki yi na kɛdin so Safan
yii, Safan yi a xaran. 9 Na xanbi ra, sɛbɛli
tiin Safan yi sa a fala mangan xa, a naxa,
"Gbetin naxan yi Alatala Batu Banxini, i
ya walikɛne bata na so walikɛ kuntigine
yii alogo e xa Alatala Batu Banxini tɔn."
10 Sɛbɛli tiin Safan yi a fala mangan xa, a
naxa, "Saraxaraliin Xiliki kɛdina nde soxi
nɛn n yii." Safan yi a xaran mangan yɛtagi.

E yi nabi ɲaxanla maxɔdin

11 Naxan yi sɛbɛxi sariya kɛdin kui, man-
gan to na mɛ, a yi a dugine yibɔ a ma.
12 Mangan yi yamarini itoe so saraxaraliin
Xiliki yii e nun Safan a diina Axikan e nun
Mikahu a diina Akibori nun sɛbɛli tiin Safan
nun Asaya, mangana walikɛna, a naxa, 13 "Ɛ
sa Alatala maxɔdin nxu nun Yuda yamaan
birin xa kɛdina fe ra naxan toxi. Alatala
bata xɔlɔ gbeen ti en xili ma, amasɔtɔ
yamarin naxanye sɛbɛxi kɛdini ito kui, en
benbane mi ne suxi e yi e liga."

14 Saraxarali Xiliki nun Axikan nun Ak-
ibori nun Safan nun Asaya yi siga nabi
ɲaxanla Xuluda fɛma. A yi dɔxi Yerusalɛn
Taa Nɛnɛn nin. Dugi ramaran nan yi
a xɛmɛn Salun na, Tikiwaa dii xɛmɛna,
Xaraxasa mamandenna. 15 Xuluda yi a fala
e xa, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan
falaxi, a naxa: Ɛ sa a fala ɛ xɛ muxun xa
naxan ɛ rafaxi n fɛma, 16 ɛ naxa, 'Alatala
ito nan falaxi, a naxa: N tɔrɔn nafama
nɛn yireni ito fari e nun a muxune, fata

kɛdin xuine birin na Yuda mangan naxan
xaranxi. 17 Bayo e bata n nabeɲin, e wusu-
lanna gan ala gbɛtɛne xa, e yi n naxɔlɔ e
suxurene ra e naxanye rafalaxi, na ma, n
ma xɔlɔn bata gbo ayi yireni ito xili ma,
a mi ɲanɲɛ mumɛ!' 18 Koni, ɛ sa a fala
Yuda mangan xa, naxan ɛ rafaxi Alatala
maxɔdindeni, ɛ naxa, 'Alatala, Isirayilaa Ala
ito nan falaxi falane fe yi i naxanye mɛxi, a
naxa: 19 I to falani itoe mɛxi n naxanye tixi
yireni ito nun a muxune xili ma, naxanye
findi ɲaxankatan nun dangan na, i yi sunu,
i yi i magodo Alatala yɛtagi. Bayo i bata i ya
dugine yibɔ i ma, i yi wuga n yɛtagi, n fan
bata a mɛ. Alatalaa falan ni i ra. 20 Nanara,
n na i luma nɛn i faxa bɔɲɛ xunbenli, i
maluxun bɔɲɛ xunbenli i ya gaburun na, n
ɲaxankatan naxan nagodon yireni ito fari,
i mi ne toma.' " E dɛntɛgɛni ito sa mangan
xa.

23

Yosiya yi lanna fen Ala ra
Taruxune Firinden 34.29-32

1 Manga Yosiya yi Yuda fonne nun
Yerusalɛn fonne birin malan a fɛma. 2 A
yi siga Alatala Batu Banxini, e nun Yuda
xɛmɛne nun Yerusalɛn kaane birin nun
saraxaraline nun nabine. Yamaan birin yi
siga keli muxudine ma han muxu gbeene. A
layiri kɛdin naxan to Alatala Batu Banxini, a
na fala xuine birin xaran e yɛtagi. 3 Mangan
yi tixi sɛnbɛtɛnna xɔn Ala Batu Banxin
so dɛɛn na, a lanna fen Alatala ra, a dɛ
xuiin tongo a xa bira Alatala fɔxɔ ra, a yi a
yamarine nun a sariyane nun a tɔnne suxu
a bɔɲɛn nun a niin birin na. A na layirin fala
xui sɛbɛxine rakamali na kii nin. Yamaan
birin yi so layirini.

Dinan matinxin fena Yuda yi
Taruxune Firinden 34.3-5

4 Mangan yi saraxarali kuntigin Xiliki
yamari, e nun saraxaraliin bonne nun
saraxaraliin naxanye yi dɛɛn kantanma,
a e xa seene birin namini Alatala Batu
Banxini naxanye rafalaxi Baali nun Asera
nun sarene birin batu seene ra. Yosiya
yi sa e gan Yerusalɛn fari ma xɛɛne ma
Kedirɔn lanbanni, a siga e xuben na Betɛli
yi. 5 Yosiya yi kiden ki muxune kedi, Yuda
mangan yi naxanye dɔxi alogo e xa wusu-
lanna gan kidene yi geyane fari Yuda taane
nun Yerusalɛn rabilinni. Kiden ki muxuni
itoe yi wusulanna gan Baali nun sogen nun
kiken xa e nun sare kurune nun sarene birin
xa. 6 Yosiya yi Asera kide gbindonna ramini
Alatala Batu Banxini, a yi a xali Yerusalɛn
fari ma Kedirɔn lanbanni, a sa a gan mɛnni,
a yi a findi xuben na, a sa a xuben woli
yamanan muxune gaburune fari. 7 A mɔn
yi kiden ki xɛmɛ yalundene banxine kala
Alatala Batu Banxini, ɲaxanle yi domane
dɛgɛma dɛnaxan yi Asera batu seen na.
8 Yosiya yi Yuda taane saraxaraline birin
maxili, a yi taan kidene raxɔsi, saraxaraline
yi wusulanna ganma dɛnaxanye yi, keli
Geba ma han Bɛriseba, a yi taan kidene kala
taan so dɛɛne ra, a gbengbenna, dɛnaxan
yi taan kuntigin Yosuwe a dɛɛn na taan
so dɛɛn kɔmɛnna ma. 9 Taan kiden ki
muxune mi yi sigama Alatala Batu Banxini
Yerusalɛn yi, koni e yi buru tetaren donma
alo saraxaraline. 10 Mangan yi Tofeti raxɔsi
Ben-Hinɔn lanbanni, alogo muxu yo nama
fa a dii xɛmɛn hanma a dii tɛmɛn gan
Mɔlɔkɔ suxuren binya feen na. 11 Yuda man-
gan soon naxanye findi sogen batu seene
ra, Yosiya yi ne ba Alatala Batu Banxini
so dɛɛn dɛxɔn. E yi sansanna nde nan
kui kuntigin Natan-Meleki a banxin dɛxɔn.
Na xanbi ra, Yosiya yi wontorone gan e yi
sogen batun naxanye ra. 12 Yuda mangane
bata yi kiden ti Axasi a kore banxin xuntagi.
Yosiya yi ne birin kala e nun Manase ki-
den naxanye ti Alatala Batu Banxini sansan
firinne kui. A yi ne ba mɛnni, a yi e
kala, a yi e dungi dungine woli Kedirɔn
lanbanni. 13 Isirayila mangan Sulemani taan
kiden naxanye ti Yerusalɛn sogeteden binni
Maraxɔri Geyaan yiifanna ma, mangan yi
ne raxɔri. Sulemani yi ne tixi Asitarate
nan xa Sidɔn kaane ala e nun Kemosi, Moy-
aba kaane ala e nun Mɔlɔkɔ, Amonine ala.
14 Yosiya yi Asera kide gbindonne nun kide
gɛmɛne kala, e yi dɛnaxan yi a mɛnna rafe
muxu xɔnne ra.

Dinan matinxin fena Isirayila yi

15 Saraxa ganden nun taan kiden naxan yi
Betɛli yi, a yi ne fan nabira. Nebati a dii
xɛmɛn Yerobowan naxan Isirayila kaane ti
yulubin ma, na nan na kiden nafala. Yosiya
yi kiden gan han a findi xuben na. A mɔn yi
Asera kide gbindonna fan gan.

16 Nayi, Yosiya yi a yɛɛ rakoŋin, a yi gabu-
rune to geyaan ma mɛnni, a yi walikɛne

rasiga muxu xɔnne tongodeni gaburune ra,
a sa e gan saraxa ganden fari alogo a xa
mɛn naxɔsi, fata Alatalaa falane ra sayiban
naxanye fala lan feni itoe ma.* 17 Manga
Yosiya yi a fala, a naxa, “N gɛmɛ gbeen
mundun toma ito ra?” Taan muxune yi
a yabi, e naxa, “Sayiban gaburun na a ra,
naxan keli Yuda yi, naxan falane ti Betɛli
saraxa ganden xili ma, i feen naxanye ligaxi
iki.” 18 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a lu mɛnni,
muxu yo nama a yiin din na sayiban xɔnne
ra!” Nayi, e yi a xɔnne ramara mɛnni e nun
nabi bonna xɔnne naxan keli Samari taani.

Taruxune Firinden 34.6-7

19 Yosiya mɔn yi taan kide banxine birin
kala naxanye yi Samari taane yi, Isirayila
mangane naxanye ti, e yi Ala raxɔlɔ. Yosiya
yi a liga alo a liga Betɛli yi kii naxan yi.
20 Yosiya yi taan kiden ki muxune birin kɔɛ
raxaba e saraxa gandene fari, a yi muxu
xɔnne gan ne fari. Na xanbi ra, a yi xɛtɛ
Yerusalɛn yi.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
Taruxune Firinden 35.1,18-19

21 Mangan yi yamarini ito fi yamaan birin
ma, a naxa, “Ɛ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla† raba Alatala binya feen na, ɛ Ala,
alo a sɛbɛxi layiri kɛdin kui kii naxan yi.”
22 Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanli ito sifan
munma yi liga singen, keli kitisane waxatin
ma Isirayila yi e nun Isirayila mangane nun
Yuda mangane lɔxɔne birin yi. 23 Manga
Yosiya ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ nan yi a ra
a Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanli ito rabɛ
Yerusalɛn yi Alatala xa.

*Yosiyaa mangayaan naɲ*anna fe
Taruxune Firinden 35.20-36.1

24 Naxanye yi ɲinanne maxɔdinma e nun
naxanye yi falan tima barinne ra, Yosiya yi
ne birin faxa. A yi kɛ suxure nun suxure
sawurane kala, e nun fe xɔsixin naxanye
birin yi Yerusalɛn nun Yuda yamanani. A
na liga nɛn alogo a xa sariyan nakamali
naxanye kɛdin kui saraxaraliin Xiliki naxan
to Alatala Batu Banxini. 25 Yosiya ɲɔxɔn
munma yi lu na singen mangane yɛ, a bira
nɛn Alatala fɔxɔ ra a bɔɲɛn birin na, a niin
birin yi, e nun a sɛnbɛn birin yi, fata Musaa
sariyan birin na. A tan dangu xanbini, a
maligan mi lu na mumɛ!

26 Koni, Alatala mi xɛtɛ a xɔlɔ gbeen fɔxɔ
ra Yuda xili ma Manase a fe ra naxan a
Alatala raxɔlɔ. 27 Alatala yi a fala, a naxa, “N
Yuda bama nɛn n yɛtagi alo n na Isirayila
ba n yɛtagi kii naxan yi. N Yerusalɛn
wolima ayi nɛn n taan naxan sugandi, e
nun banxina n na a fala banxin naxan ma,
n naxa, ‘N xinla luma be nin.’ ” 28 Yosiya
kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne
sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.

29 A waxatini, Neko, Misiran mangan yi
siga Asiriya Mangan xili ma Efirati baan
binni. Manga Yosiya yi siga a ralandeni.
Misiran mangan Neko to a to tun, a yi a
faxa Megido taani. 30 Yosiyaa walikɛne yi a
binbin xali wontoron kui, e yi keli Megido
taani siga Yerusalɛn yi, e sa a maluxun
a gaburun na. Yamanan muxune yi a
dii xɛmɛn Yehowaxasi tongo, e turen sa a
xunni, e yi a findi mangan na a fafe ɲɔxɔni.

Yehowaxasi, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 36.2-4

31 Yehowaxasi findi mangan na a ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn nun saxanden nan ma, a yi kike
saxan ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga
yi xili Xamutali, Yeremi a dii tɛmɛna, Li-
bina kaana. 32 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ
ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga
kii naxan yi. 33 Misiran Mangan Neko yi
yɔlɔnxɔnna sa a ma Ribila taani, Xamata
yamanani, alogo a nama fa mangayaan liga
Yerusalɛn yi mumɛ, a yi mudu gbeti fixɛn
kilo wuli saxan kɛmɛ naanin nun xɛmaan
kilo tonge saxan nun naanin sa yamanan
fari. 34 Misiran mangan Neko yi Yosiyaa dii
xɛmɛna Eliyakimi dɔxɔ mangan na a fafe
ɲɔxɔni, a yi a xinla masara a Yehoyakimi. A
yi Yehowaxasi suxu, a siga a ra Misiran yi, a
sa faxa dɛnaxan yi. 35 Yehoyakimi yi gbetin
nun xɛmaan so Misiran mangan yii, koni
a yi mudu gbetin maxili yamanan na, fata
Misiran mangana yamarin na, yamanan
yamaan birin lan a xa gbetin nun xɛmaan

* 23:16: Na sayibana fe mɔn sɛbɛxi Mangane Singen 13.2 kui. † 23:21: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

naxan ba a na fala, a lan a xa naxan so Misiran mangan Neko yii.

Yehoyakimi, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 36.5-8

36 Yehoyakimi findi mangan na a ɲɛɛ
mɔxɔŋɛn nun suulunden nan ma, a yi ɲɛɛ
fu nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A
nga yi xili Sebuda, Pɛdayaa dii tɛmɛna, keli
Ruma taani. 37 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi,
a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

24

1 Babilɔn Mangan Nebukadanesari
so yɛngɛni Yehoyakimi waxatin nin.
Yehoyakimi yi lu Nebukadanesari a nɔɔn
bun ɲɛɛ saxan, koni a mɔn murutɛ nɛn
Nebukadanesari xili ma. 2 Nayi, Alatala
yi Babilɔn kaane ganla rasiga a xili ma, e
nun Arami kaane nun Moyaba kaane nun
Amonine ganle, a yi ne birin nasiga Yuda
xili ma a kaladeni, fata Alatalaa falan na a
naxan ti a walikɛne xɔn, nabine. 3 Na fata
Alatalaa yamarin nan tun na, naxan yi waxi
Yuda ba feni a yɛtagi Manase a yulubine fe
ra. 4 Manase bata yi sɔntare wuyaxi faxa, a
yi Yerusalɛn rafe a fe ɲaxine ra. Alatala mi
wa a mafelu feni mumɛ!
5 Yehoyakimi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye
birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu
kɛdine kui. 6 Yehoyakimi yi faxa. A dii
xɛmɛn Yoyakin yi ti a ɲɔxɔni mangayani.
7 Misiran mangan mi fa mini a yamanani,
bayo Babilɔn mangan bata yi a bɔxɔn birin
tongo keli Misiran baani han sa dɔxɔ Efirati
baan na.

Yoyakin, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 36.9-10

8 Yoyakin findi mangan na a ɲɛɛ fu nun
firinden nan ma, a kike saxan ti man-
gayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Nexusuta,
Yerusalɛn kaana Elanatan ma dii tɛmɛna.
9 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga
alo a benbane a liga kii naxan yi. 10 Na
waxatini, Babilɔn mangan Nebukadanesari
a walikɛne yi siga Yerusalɛn xili ma, e yi
taan nabilin yɛngɛni. 11 Babilɔn mangan
Nebukadanesari yɛtɛɛn yi fa taan yɛtagi, a
walikɛne yi na yɛngɛ. 12 Nayi, Yuda mangan
Yoyakin yi siga, a sa a yɛtɛ dɛntɛgɛ Babilɔn
mangan xa, e nun a nga nun a walikɛne
nun a mangane nun a kuntigine. Yoyakin
a mangayaan ɲɛɛ solomasɛxɛdeni, Babilɔn
mangan yi a suxu. 13 Nebukadanesari yi
nafunla birin ba Alatala Batu Banxini e
nun manga banxin nafunle, Isirayila man-
gan Sulemani xɛma goronna naxanye birin
nafala Alatala banxini, a ne kala, alo Alatala
a falaxi kii naxan yi. 14 Nebukadanesari yi
Yerusalɛn kaane birin xali suxuni, kuntig-
ine nun sofane, e birin malanxina muxu
wuli fu sa yiirawanle nun xabune birin
fari. A yiigelitɔne nan tun lu yamanani.
15 Nebukadanesari yi Yoyakin xali Babilɔn
yi, a yi mangana nga suxu Yerusalɛn yi
siga Babilɔn yi e nun mangana ɲaxanle
nun a kuntigine nun a yamanan muxu
gbeene. 16 Babilɔn mangan mɔn yi sofa
kɛndɛne birin xali konyiyani Babilɔn yi,
muxu wuli solofere e nun yiirawanle nun
xabune, muxu wuli keden. 17 Babilɔn man-
gan yi Yoyakin sɔxɔ Matani findi mangan
na a ɲɔxɔni, a naxan xili masara a Sedeki.

Sedeki, Yuda Mangana
Yeremi 52.1-3 nun Taruxune Firinden 36.11-12

18 Sedeki findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔŋɛn
nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun
keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga
yi xili nɛn Xamutali, Yeremi a dii tɛmɛna,
Libina kaana. 19 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra
yi, a yi na liga alo Yehoyakimi a liga kii
naxan yi. 20 Na liga Alatala xɔlɔn nan ma
fe ra Yerusalɛn nun Yuda xili ma, a yi waxi
naxanye ba feni a yɛtagi.

Sedeki fan yi murutɛ Babilɔn mangan xili
ma.

25

Yeremi 39.1-7 nun 52.4-11

1 Sedeki a mangayaan ɲɛɛ solomanaanin-
den kike fuden xi fude lɔxɔni, Babilɔn man-
gan Nebukadanesari nun a ganla birin yi
fa Yerusalɛn xili ma, a yi daaxadeni tɔn a
yɛtagi, e yi yire makantanxine ti a rabilinna
birin yi. 2 E lu taan yɛngɛ han Manga Sedeki
a mangayaan ɲɛɛ fu nun kedendena. 3 Na
ɲɛɛn kike naaninden xi solomanaaninde
lɔxɔni, kamɛn yi gbo ayi taani, donse mi
yi fa yamanan muxune yii. 4 Nayi, Ba-
bilɔn ganla yi taan yinna yirena nde rabira.
Kɔɛɛn na, hali Babilɔn kaane to yi taan
nabilinxi, Yuda sofane birin yi e gi, e dangu
taa makantan yin firinne longonna ra, e
sa mini taan so dɛɛn na mangana nakɔɔn
dɛxɔn. Sofane yi e gi, e nun mangan yi siga
Araba tonbonna lantaan mabinni. 5 Koni,

Babilɔn sofa ganla yi mangan sagatan, e
sa a li Yeriko mɛrɛmɛrɛne yi, a ganla birin
yi xuya ayi, e yi e masiga a ra. 6 E yi
mangan suxu, e siga a ra Babilɔn mangan
fɛma Ribila taani, e yi sa a makiti mɛnni. 7 E
Sedeki a diine kɔɛ raxaba a yɛtagi, e mɔn
yi Sedeki yɛɛne sɔxɔnɲɪɛ ayi, e yi a xidi sula
yɔlɔnxɔnna ra, e siga a ra Babilɔn yi.

Yerusalɛn kala fena
Yeremi 39.8-10 nun 52.12-27 e nun Taruxune Firinden 36.17-21

8 Kike suulunden xi soloferede lɔxɔni,
Babilɔn mangan Nebukadanesari a
mangayaan ɲɛɛ fu nun solomanaaninden
ma, mangan kantan muxune xunna
Nebusaradan, Babilɔn mangana kuntigina
nde yi so Yerusalɛn yi. 9 A yi tɛɛn so
Alatala Batu Banxin na e nun mangana
banxin nun Yerusalɛn banxine birin. A
yi banxi kɛndɛne birin gan. 10 Babilɔn
sofa ganla naxan birin yi mangan kantan
muxune xunna fɔxɔ ra, ne yi Yerusalɛn
yinne kala. 11 Muxu dɔnxɛn naxanye yi
luxi taani, mangan kantan muxune xunna
Nebusaradan yi ne xali konyiyani, naxanye
bata yi e yɛtɛ sa Babilɔn mangan sagoni
e nun yama dɔnxɛna. 12 Koni mangan
kantan muxune xunna yi yiigelitɔna ndee
lu yamanani alo manpa bili siine nun xɛɛ
biine.

13 Sula sɛnbɛtɛnna naxanye yi Alatala
Batu Banxini, Babilɔn kaane yi ne kala, e
nun ige maxali wontorone nun ige ramara
se sula daxi gbeena, e yi siga na sulan
na Babilɔn yi. 14 E yi tundene nun tɛɛ kɔ
seene nun lɛnpu ratu seene nun se sa lefane
birin tongo e nun wali se sula daxin naxanye birin yi rawalima Ala Batu Banxini.
15 Mangan kantan muxune xunna mɔn yi
wusulan gan seene nun wuli xuya goronne
tongo, xɛma daxine nun gbeti fixɛ daxine
birin. 16 Sɛnbɛtɛn firinna nun ige ramara
se gbeen nun ige maxali wontorone Sulemani naxanye rafala Alatala Batu Banxin
xa, ne birin sula daxin nan yi a ra naxanye
binyen xasabin mi yi nɔɛ yatɛ. 17 Sɛnbɛtɛn
kedenna yi mate nɔngɔnna yɛ fu nun solomasɛxɛ, konden yi a xunna, naxan yi mate
nɔngɔnna yɛ saxan, a konden yi rayabuxi
sula yɔlɔnxɔn yalane nun girenada wudi
bogi sawura sula daxine nan na. Sɛnbɛtɛn
firinden fan yi na kii nin e nun a rayabu
kiina.

18 Mangan kantan muxune xunna yi
saraxarali kuntigin Seraya suxu, e nun
saraxarali firinden Sofoni nun dɛɛn kantan
muxu saxanne. 19 A yi sofa kuntigina nde
suxu e nun xɛmɛ suulun mangana muxune
yɛ naxanye yi taani, e nun sofa kuntigina
sɛbɛli tiina, naxan yi sofa nɛnɛne xinle
sɛbɛma, e nun Yuda kaane muxu tonge senninna naxanye yi taani. 20 Mangan kantan
muxune xunna Nebusaradan yi e tongo,
a siga e ra Babilɔn mangan fɛma Ribila
taani. 21 Babilɔn Mangan yi yamarin fi, e yi
e faxa Ribila taani Xamata yamanani. Yuda
kaane siga konyiyani na kii nin, e makuya e
yamanan na.

Gedali, Yuda yamana kanna
Yeremi 40.7-41.18

22 Babilɔn mangan Nebukadanesari yi
Yuda yamanan muxu dɔnxɛne sa Gedali a
yamarin bun ma, Axikan ma dii xɛmɛna,
Safan mamandenna. 23 Sofa kuntigine nun
e sofane birin to na mɛ, a Babilɔn mangan
bata Gedali findi yamana kanna ra, e yi
siga Gedali fɛma Misipa taani, Netaniyaa dii
xɛmɛn Yisimayɛli nun Kareyaa dii xɛmɛn
Yoxanan nun Tanxumeti a dii xɛmɛn Seraya
Netofa kaan nun Maka kaana dii xɛmɛn
Yaasaniya, e nun e ganle. 24 Gedali yi a
kɔlɔ e nun e ganle xa, a naxa, "Ɛ nama
gaxu sese ra Babilɔn kaane kuntigine fe ra,
ɛ lu yamanani, ɛ wali Babilɔn mangan xa,
ɛ hɛrin sɔtɔma nɛn." 25 Koni, ɲɛɛn kike
soloferedeni, Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli, Elisama mamandenna, mangan xabilan muxuna nde, na yi fa, muxu fu biraxi
a fɔxɔ ra, e yi Gedali faxa, e nun Yuda
kaane nun Babilɔn kaan naxanye yi a fɛma
Misipa taani. 26 Nayi, yamanan muxune
birin, yiigelitɔne nun nafulu kanne, e nun
sofa kuntigine yi keli, e siga Misiran yi, bayo
e yi gaxuxi Babilɔn kaane yɛɛ ra.

Yoyakin mini feen kasoon na
Yeremi 52.31-34

27 Yuda mangan Yoyakin suxun ɲɛɛ tonge
saxan e nun soloferedeni, Babilɔn mangana
Ewili-Merodaki a mangayaan ɲɛɛ fɔlɔni, a
yi hinan Yuda mangan Yoyakin na, a yi
a ramini kasoon na, na ɲɛɛn kike fu nun
firinden xi mɔxɔɲɛn nun soloferede lɔxɔni.
28 A yi fala faɲin ti a xa. Mangan bonna

naxanye yi a fɛma Babilɔn yi, a yi a tiden
mate ne birin xa. [29] A yi a kasorasa dugine
masara, Yoyakin yi a dɛge mangana tabanla
ra a siimayaan birin yi. [30] A makoon yi seen
naxanye ma lɔxɔ yo lɔxɔ, mangan yi lu ne
soɛ a yii a siimayaan birin yi.

Taruxune Singena

Yuda Mangane Fe Taruxune

Kitabun yire firinna naxanye xili "Taruxune," ne Yuda bɔnsɔnna mangane nan ma fe falama. Taruxune Singena Isirayila kaane benbane bari feen nan falama keli N Benba Adama ma han sa dɔxɔ Dawuda sayaan waxatin na. Manga Dawuda fe taruxun nan Kitabun yireni ito kui, yanyina nde ɲɛɛ wuli keden ɲɔxɔn benun Yesu xa bari. Taruxune Singen nun Samuyɛli Firinden nun Mangane Singen kitabu yirene e maliga yire wuyaxi yi.

Isirayila kaane benbane

1 Adama nan Seti sɔtɔ. Seti yi Enosi sɔtɔ.
Enosi yi Kenan sɔtɔ. 2 Kenan yi Mahalaleli
sɔtɔ. Mahalaleli yi Yarɛdi sɔtɔ. 3 Yarɛdi
yi Xenɔki sɔtɔ. Xenɔki yi Matusela sɔtɔ.
Matusela yi Lameki sɔtɔ. 4 Lemeki yi Nuhan
sɔtɔ. Nuhan yi Semi nun Xami nun Yepeti
sɔtɔ.

Dunuɲa Fɔlɔn 10.2-20

5 Yepeti a diine xinle ni itoe ra: Gomɛrɛ
nun Magogo nun Madayi nun Yawani nun
Tubali nun Mesɛki nun Tirasi.

6 Gomɛrɛ a diine xinle ni itoe ra: Asike-
nasi nun Rifati nun Togarama.

7 Yawani a diine xinle ni itoe ra: Elisaha
nun Tarasisi nun Sipiri nun Rodanimi.

8 Xami a diine xinle ni itoe ra: Kusi nun
Misiran nun Puti nun Kanan. 9 Kusi a diine
xinle ni itoe ra: Sɛba nun Xawila nun Sabata
nun Raama nun Sabiteka. Raama diini
itoe nan sɔtɔ: Saba nun Dedan. 10 Kusi yi
Nimirodi bari. Na findi yɛngɛso belebelen
nan na dunuɲa yi. 11 Misiran yi diine sɔtɔ
naxanye findixi Ludu kaane nun Anami
kaane nun Lehaba kaane nun Nafatu kaane
nun 12 Patirusu kaane nun Kasaluxu kaane
nun Kafatoro kaane ra. Filisitine benbane
nan Kafatoro kaane ra. 13 Kanan yi a dii sin-
gen Sidɔn sɔtɔ e nun gbɛtɛye naxanye find-
ixi Xitine nun 14 Yebusu kaane nun Amorine
nun Girigasane nun 15 Xiwine nun Arakane
nun Sini kaane nun 16 Arawada kaane nun
Sɛmara kaane nun Xamata kaane ra.

Dunuɲa Fɔlɔn 10.21-31 nun 11.10-27

17 Semi a diine xinle ni itoe ra: Elan
nun Asuri nun Arapaxadi nun Ludu e nun
Arami.

Arami a diine ni i ra: Yusu nun Xulu nun
Geteri e nun Mesɛki.

18 Arapaxadi yi Selaxa sɔtɔ. Selaxa yi
Eberi sɔtɔ. 19 Eberi yi dii xɛmɛ firin sɔtɔ.
Keden xili Pɛlɛgi* bayo dunuɲa yitaxun a
waxatin nin. A xunyɛn xili Yokatan.

20 Yokatan ma diine ni i ra: Alomodadi
nun Selefa nun Xasaramaweti nun Yera
nun 21 Hadoran nun Yusali nun Dikila nun
22 Ebali nun Abimayele nun Saba nun 23 Ofiri
nun Xawila nun Yobabo. Yokatan ma diine
nan ne ra.

24 Semi yi Arapaxadi sɔtɔ. Arapaxadi yi
Selaxa sɔtɔ. 25 Selaxa yi Eberi sɔtɔ. Eberi yi
Pɛlɛgi sɔtɔ. Pɛlɛgi yi Rewu sɔtɔ. 26 Rewu yi
Serugu sɔtɔ. Serugu yi Nahori sɔtɔ. Nahori
yi Tera sɔtɔ. 27 Tera yi Iburama sɔtɔ naxan
findixi Iburahima ra.

Nabi Iburahimaa diine
Dunuɲa Fɔlɔn 25.12-16

28 Iburahima yi Isiyaga nun Sumayila sɔtɔ.
29 Sumayilaa dii singen yi xili nɛn Nebay-
oti. Kedari nun Adibeli nun Mibisan nun
30 Misema nun Duma nun Masa nun Xadada
nun Tema nun 31 Yeturi nun Nafisi nun
Kedema, Sumayilaa diine nan yi ne fan na.

Dunuɲa Fɔlɔn 25.1-4

32 Iburahima a konyi ɲaxanla† Keturaa
dii xɛmɛne xinle ni itoe ra a naxanye
bari Iburahima xa: Simiran nun Yokan
nun Medan nun Midiyan nun Yisebaki nun
Suwa. Yokan yi Saba nun Dedan sɔtɔ.
33 Midiyan yi Efa nun Efere nun Xanɔki nun
Abida nun Elida sɔtɔ. Keturaa diine nan e
birin na.

Dunuɲa Fɔlɔn 36.10-14

34 Iburahima yi Isiyaga sɔtɔ. Isiyaga yi
Esayu nun Isirayila sɔtɔ.

35 Esayu a diine xinle ni itoe ra: Elifasi nun
Reyuli nun Yewusi nun Yalami nun Kora.

36 Elifasi a diine xinle ni itoe ra: Teman
nun Omaru nun Sefo nun Gatami nun Ke-
nasi nun Timina nun Amalɛki.

37 Reyuli a diine xinle ni itoe ra: Naxati
nun Sera nun Sama nun Misa.

Dunuɲa Fɔlɔn 36.20-28

---

* 1:19: Pɛlɛgi bunna nɛɛn fa fala "Mayitaxunna." † 1:32: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra a naxan sɔtɔ a ɲaxanla ra.

38 Seyiri a diine xinle ni itoe ra: Lotan nun
Sobali nun Sibeyon nun Ana nun Dison nun
Eseri nun Disan.
39 Lotan yi Xori nun Homami sɔtɔ. Lotan
magilɛn yi xili nɛn Timina.
40 Sobali yi Aliyan nun Manaxati nun Ebali
nun Sefi nun Onan sɔtɔ.
Sibeyon yi Aya nun Ana sɔtɔ.
41 Ana yi Dison sɔtɔ.
Dison yi Xamaran nun Eseban nun Itiran
nun Keran sɔtɔ.
42 Eseri yi Bilihan nun Saawan nun Yaakan
sɔtɔ.
Disan yi Yusu nun Aran sɔtɔ.

Dunuɲa Fɔlɔn 36.31-43

43 Mangane nan itoe ra naxanye yi Edɔn
yamanan xun na benun Isirayila kaane xa
mangan sɔtɔ waxatin naxan yi. Beyori a
diin Bela yi findi manga singen na, naxan
ma taan yi xili Dinhaba. 44 Bela to faxa, Seraa
diin Yobabo, Bosara kaan yi findi mangan
na. 45 Yobabo to faxa, Xusama, naxan yi
kelixi Teman yamanani, na yi findi mangan
na. 46 Xusama to faxa, Bedadaa diin Xadada
yi findi mangan na. A tan nan Midiyan
kaane nɔ Moyaba bɔxɔni. A taan yi xili
nɛn Abiti. 47 Xadada to faxa, Masareka kaan
Samala yi findi mangan na. 48 Samala to
faxa, Sayuli yi findi mangan na, naxan yi
kelixi Rehoboti taani baan dɛ. 49 Sayuli to
faxa, Akibori a diin Baali-Xanan yi findi
mangan na. 50 Baali-Xanan to faxa, Xadada
yi findi mangan na. A taan yi xili nɛn Pawu.
A ɲaxanla yi xili nɛn Mehetabeli, Matirɛdi
a dii tɛmɛna, Mesahabi mamandenna.
51 Xadada to faxa, muxuni itoe nan
findi Edɔn mangane ra: Manga Timina
nun Manga Aliwa nun Manga Yetɛti nun
52 Manga Yoholibama nun Manga Ela nun
Manga Pinon nun 53 Manga Kenasi nun
Manga Teman nun Manga Mibisari nun
54 Manga Magadiyɛli nun Manga Irami. Ne
nan yi Edɔn mangane ra.

2

Isirayila yixɛtɛne

Dunuɲa Fɔlɔn 35.23-26

1 Isirayilaa diine xinle ni itoe ra: Rubɛn
nun Simeyɔn nun Lewi nun Yuda nun
Isakari nun Sabulon nun 2 Dan nun Yusufu
nun Bunyamin nun Nafatali nun Gadi nun
Aseri.

Ruti 4.18-22 Matiyu 1.3-6

3 Yuda a diine xinle ni itoe ra: Eri nun
Onan nun Selaxa. Kanan kaa ɲaxanla nde
nan na dii saxanne bari a xa, Suyaa dii
tɛmɛna. Yudaa dii singena Eri yi fe ɲaxin
liga Alatala yɛɛ ra yi. A yi a faxa na ma.
4 Yuda mamuxun Tamari yi Peresi nun Sera
bari a xa. Yuda dii suulun sɔtɔ na kii nin.
5 Peresi yi Xesirɔn nun Xamuli sɔtɔ. 6 Sera
yi dii suulun sɔtɔ: Simiri nun Etani nun He-
man nun Kalikɔli nun Dara. 7 Karimi yi Akan
sɔtɔ, naxan tinxintareyaan liga Isirayila ra,
a to se ratɔnxine tongo. 8 Etani yi Asari sɔtɔ.
9 Xesirɔn yi Yerameeli nun Rami nun
Kalebi* sɔtɔ.
10 Rami yi Aminadabo sɔtɔ. Aminadabo yi
Naxason sɔtɔ, naxan findi Yuda bɔnsɔnna
kuntigin na. 11 Naxason yi Salimon sɔtɔ. Sal-
imon yi Boosu sɔtɔ. 12 Boosu yi Obedi sɔtɔ.
Obedi yi Yese sɔtɔ. 13 Yese a dii xɛmɛne xinle
ni itoe ra: Eliyabi nan yi a dii singen na, a
firindena Abinadabo, a saxandena Simeya,
14 a naanindena Natanɛli, a suulundena Ra-
dayi, 15 a sennindena Osemi, a soloferedena
Dawuda. 16 Yese a dii tɛmɛne xinle ni itoe
ra: Seruya nun Abigayili. Seruya yi dii
xɛmɛ saxan sɔtɔ: Abisayi nun Yowaba nun
Asahɛli. 17 Abigayili yi Amasa sɔtɔ Yeteri xa,
naxan fataxi Sumayila bɔnsɔnna ra.
18 Xesirɔn ma diin Kalebi a ɲaxanle Asuba
nun Yeriyoti, ne yi diini itoe bari Kalebi xa:
Yesere nun Sobaba nun Aradon. 19 Asuba to
faxa, Kalebi yi Efarata dɔxɔ, a yi Xuru bari
a xa. 20 Xuru yi Yuri sɔtɔ. Yuri yi Bɛsalɛli
sɔtɔ. 21 Dɔnxɛn na, Xesirɔn to ɲɛɛ tonge
sennin sɔtɔ, a yi Galadi benban Makiri a dii
tɛmɛn dɔxɔ, a yi a kolon ɲaxanla ra. E yi
Segubu sɔtɔ. 22 Segubu yi Yayiri sɔtɔ, naxan
findi taa mɔxɔŋɛn nun saxan xun na Galadi
yamanani. 23 Koni, Gesuri kaane nun Arami
kaane yi Yayiri taane tongo e nun Kenata
taan nun a rabilinne, e birin malanxina taa
tonge sennin. Makiri yixɛtɛne nan ne birin
na, naxan Galadi masɛgɛ.
24 Xesirɔn to faxa Kalebi-Efarata taani, a
ɲaxanla Abiya yi Asexuri bari a xa, naxan
Tekowa taan masɛgɛ. 25 Xesirɔn ma dii
singen Yerameeli a diine ni i ra: a dii singen
Rami nun Buna nun Oreni nun Osemi nun
Axiya. 26 Yerameeli a ɲaxalan bodena Atara

* 2:9: Kalebi mɔn xili nɛn Kelubayi.

yi Onan bari. [27] Yerameeli a dii singen
Rami a diine xinle ni itoe ra: Masi nun
Yamin nun Ekeri. [28] Onan yi Samayi nun
Yada sɔtɔ. Samayi yi Nadaba nun Abisuri
sɔtɔ. [29] Abisuri a ɲaxanla Abixali yi Axaban
nun Molidi sɔtɔ. [30] Nadaba yi Seleda nun
Apayimi sɔtɔ. Seleda yi faxa diitareyani.
[31] Apayimi yi Yisi sɔtɔ. Yisi yi Sesan sɔtɔ.
Sesan yi Axalayi sɔtɔ. [32] Samayi xunyɛn
Yada yi Yeteri nun Yonatan sɔtɔ. Yeteri yi
faxa diitareyani. [33] Yonatan yi Pɛlɛti nun
Sasa sɔtɔ. Yerameeli yixɛtɛne nan ne ra.
[34] Sesan mi dii xɛmɛ yo sɔtɔ fɔ dii tɛmɛne. A
konyi xɛmɛn Misiran kaan yi xili nɛn Yara.
[35] Sesan yi a dii tɛmɛn fi a konyi xɛmɛn Yara
ma. A yi Atayi bari a xa. [36] Atayi yi Natan
sɔtɔ. Natan yi Sabadi sɔtɔ. [37] Sabadi yi
Efilali sɔtɔ. Efilali yi Obedi sɔtɔ. [38] Obedi
yi Yehu sɔtɔ. Yehu yi Asari sɔtɔ. [39] Asari yi
Xɛlɛsi sɔtɔ. Xɛlɛsi yi Eleyasa sɔtɔ. [40] Eleyasa
yi Sisimayi sɔtɔ. Sisimayi yi Salun sɔtɔ.
[41] Salun yi Yekamiya sɔtɔ. Yekamiya yi
Elisama sɔtɔ.

[42] Yerameeli xunyɛn Kalebi a dii singen
yi xili Mesa. Mesa yi Sifi nun Maresa sɔtɔ,
naxan findixi Xebiron kaane benban na.
[43] Xebiron yi Kora nun Tapuwa nun Rekemi
nun Sema sɔtɔ. [44] Sema yi Raxami sɔtɔ.
Raxami yi Yorekami sɔtɔ. Rekemi yi Samayi
sɔtɔ. [45] Samayi yi Mayon sɔtɔ. Mayon yi
Beti-Suru sɔtɔ. [46] Kalebi a konyi ɲaxanla†
Efa yi Xarani nun Mosa nun Gasɛsi bari a xa.
Xarani yi Gasɛsi sɔtɔ. [47] Yadayi a diine xinle
ni itoe ra: Regemi nun Yotami nun Gesana
nun Peleti nun Efa nun Saafi. [48] Kalebi a
konyi ɲaxanla Maka yi Seberi nun Tirana
bari a xa. [49] Maka mɔn yi Madamanna
fafe Saafi bari e nun Sewa, Makabena nun
Gibeya fafe. Kalebi a dii tɛmɛn yi xili Akasa.

[50] Kalebi yixɛtɛ gbɛtɛye nan itoe fan na.
A ɲaxanla Efarataa dii singen Xuru a di-
ine ni i ra: Sobali naxan Kiriyati-Yeyarin
taan masɛgɛ, [51] Salima naxan Bɛtɛlɛmi taan
masɛgɛ e nun Xarefi naxan Beti-Gaderi
taan masɛgɛ. [52] Sobali naxan Kiriyati-
Yeyarin taan masɛgɛ, na yixɛtɛne ni i
ra: Harowe nun Menuhoti kaane fɔxɔ
kedenna nun [53] Kiriyati-Yeyarin xabilan
muxun naxanye findixi Yitirine nun Pu-
tine nun Sumane nun Miserayine ra. Ne
nan findixi Sora taan muxune nun Ese-
tayoli taan muxune ra. [54] Salima yixɛtɛne
ni i ra: Bɛtɛlɛmi kaane nun Netofa kaane
nun Atiroti-Beti-Yowaba kaane nun Man-
axati kaane fɔxɔ kedenna nun Sorine nun
[55] sɛbɛlitine xabilan naxanye yi dɔxi Yabɛsa
taani e nun Tiratine nun Simeyatane nun
Sukatine. Kenine nan ne ra, naxanye fataxi
Xamati ra, Rekabu a denbayaan benbana.

3

Manga Dawudaa diine
Samuyɛli Firinden 3.2-5

[1] Dawuda diin naxanye bari Xebiron
taani, ne ni i ra. A dii singen yi xili
nɛn Aminon, naxan nga yi findixi Yɛsɛreli
kaana Axinowami ra. A dii firinden yi
xili Daniyɛli, naxan nga yi Karemele kaana
Abigayili ra. [2] A saxanden yi xili Abisalomi,
naxan nga yi findixi Gesuri taan Manga
Talamayi a dii tɛmɛn Maka ra. A naaninden
yi xili Adoniya, naxan nga yi findixi Xagiti
ra. [3] A suulunden yi xili Sɛfati, naxan
nga yi findixi Abitali ra. A senninden
yi xili Yitireyami, naxan nga yi Egela ra.
[4] Dii senninni itoe barixi Xebiron taan nin
Dawudaa mangayaan naba dɛnaxan yi ɲɛɛ
solofere kike sennin. A yi mangayaan naba
Yerusalɛn taani ɲɛɛ tonge saxan ɲɛɛ saxan.

[5] Amiyɛli a dii tɛmɛn Batiseba dii
naaninni itoe nan sɔtɔ Dawuda xa
Yerusalɛn yi: Simeya nun Sobaba nun
Natan nun Sulemani. [6] Dawuda mɔn dii
xɛmɛ solomanaanin gbɛtɛye sɔtɔ nɛn:
Yibixari nun Elisuwa nun Elifeleti nun
[7] Noga nun Nefegi nun Yafiya nun [8] Elisama
nun Eliyada nun Elifeleti. [9] Dawudaa dii
xɛmɛne nan ne ra. Konyi ɲaxanle* diin
naxanye bari a xa, ne mi ne yɛ. Tamari nan
yi e magilɛn na.

Yuda Mangane

[10] Sulemani nan Robowan sɔtɔ. Robowan
yi Abiya sɔtɔ. Abiya yi Asa sɔtɔ. Asa
yi Yosafati sɔtɔ. [11] Yosafati yi Yehorami
sɔtɔ. Yehorami yi Axasiya sɔtɔ. Axasiya
yi Yowasa sɔtɔ. [12] Yowasa yi Amasiya sɔtɔ.
Amasiya yi Asari sɔtɔ. Asari yi Yotami
sɔtɔ. [13] Yotami yi Axasi sɔtɔ. Axasi yi
Xesekiya sɔtɔ. Xesekiya yi Manase sɔtɔ.
[14] Manase yi Amɔn sɔtɔ. Amɔn yi Yosiya

† 2:46: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sɔtɔ a ɲaxanla ra. * 3:9: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, Dawuda naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

sɔtɔ. [15] Yosiya a dii singen findi Yoxanan
nan na, a dii firindena, Yehoyakimi, a
saxandena, Sedeki, a naanindena, Salun.
[16] Yehoyakimi yi Yoyakin nun Sedeki sɔtɔ.

[17] Yoyakin naxan suxu konyiyani, na di-
ine ni i ra: Selatili nun [18] Malakirami nun
Pɛdaya nun Senasari nun Yekamiya nun
Hosama nun Nedabiya. [19] Pɛdaya yi Sorob-
abeli nun Simeyi sɔtɔ. Sorobabeli yi Mesu-
lan nun Xananiya sɔtɔ. Selomiti nan yi
e magilɛn na. [20] Pɛdaya mɔn yi dii suu-
lun gbɛtɛye sɔtɔ: Xasuba nun Oheli nun
Bereki nun Xasadiya nun Yusabi-Xeseda.
[21] Xananiya yixɛtɛne ni i ra: Pɛlati nun
Yɛsaya nun Rɛfayaa diine nun Aranan ma
diine nun Abadi a diine nun Sɛkani a diine.
[22] Sɛkani dii senninni itoe nan sɔtɔ: Semaya
nun Xatusi nun Yigali nun Bariya nun Ne-
yaraya nun Safati. [23] Neyaraya dii saxanni
itoe nan sɔtɔ: Eliyowenayi nun Xisikiya nun
Asirikami. [24] Eliyowenayi dii solofereni itoe
nan sɔtɔ: Hodafiya nun Eliyasibi nun Pɛlaya
nun Akubu nun Yoxanan nun Dɛlaya nun
Anani.

4

Yuda xabila gbɛtɛye

[1] Yuda yixɛtɛne ni i ra: Peresi nun Xesirɔn
nun Karimi nun Xuru nun Sobali. [2] Sobali
a diin Reyaya yi Yaxati sɔtɔ. Yaxati yi
Axumayi nun Lahadi sɔtɔ. Sorane xabilane
fataxi ne nan na. [3] Yɛsɛreli nun Yisema
nun Yidibasi nan Etami taan masɛgɛ. E
magilɛn yi xili Haseleliponi. [4] Penuyɛli nan
Gedori taan masɛgɛ. Xuru a diina Eseri
nan Xusa taan masɛgɛ. Efarataa dii singen
Xuru nan Bɛtɛlɛmi taan masɛgɛ. [5] Asexuri yi
Tekowa taan masɛgɛ, ɲaxalan firin yi naxan
yii, Xela nun Nara. [6] Nara yi Axusami nun
Xeferi nun Temeni nun Axasetari bari a xa.
[7] Xela yi Sɛrɛti nun Soxara nun Etenani [8] nun
Kosi bari a xa. Kosi yi Anubi nun Sobeba
sɔtɔ, e nun Harumi a dii Axaraxeli xabilane.

[9] Yabɛsa yi binyen sɔtɔ dangu a ngaxake-
denne ra. A nga a xili sa nɛn Yabɛsa bayo
a naxa, "N bata a xali tɔrɔni."* [10] Yabɛsa
yi Isirayilaa Ala maxandi, a naxa, "Yandi, n
baraka! I yi n ma bɔxɔn fari sa. I sɛnbɛn xa
lu n xɔn, i n natanga tɔrɔn ma alogo fe xɔlɛn
nama n sɔtɔ." Ala yi a duban yabi.

[11] Suxa ngaxakedenna Kelubu yi Mexiri
sɔtɔ. Mexiri yi Eseton sɔtɔ. [12] Eseton yi Beti-
Rafa nun Paseya nun Texinna sɔtɔ. Texinna
nan Naxasa taan masɛgɛ. Ne findixi Reka
kaane nan na.

[13] Kenasi yi Otiniyɛli nun Seraya sɔtɔ.
Otiniyɛli yi Xatati nun Meyonotayi sɔtɔ.
[14] Meyonotayi yi Ofara sɔtɔ. Seraya yi
Yowaba sɔtɔ, yiirawanle benbana, naxanye
yi dɔxi Yiirawanle Lanbanni. [15] Yefune a diin
Kalebi yi Iru nun Ela nun Nami sɔtɔ. Ela yi
Kenasi sɔtɔ.

[16] Yehaleleli a diine ni i ra: Sifi nun Sifa
nun Tiriya nun Asarɛli.

[17] Esiraa diine ni i ra: Yeteri nun Meredi
nun Efere nun Yalon. Meredi a ɲaxanla
nde yi Mariyama nun Samayi nun Yiseba
bari. Yiseba nan Esitemowa taan masɛgɛ.
[18] Misiran mangana dii tɛmɛn Biti naxan
yi dɔxi Meredi xɔn ma, na nan na diine
bari. Meredi mɔn yi Yahudiya ɲaxanla nde
dɔxɔ, na diine ni i ra: Yarɛdi naxan Gedori
taan masɛgɛ e nun Xeberi naxan Soko taan
masɛgɛ e nun Yekutiyeli naxan Sanowa
taan masɛgɛ. [19] Hodiyaa ɲaxanla naxan
findixi Naxami magilɛn na, na yixɛtɛne
yi findi Garimi kaane ra naxanye yi dɔxi
Keyila taani e nun Maka kaan naxanye yi
dɔxi Esitemowa taani.

[20] Simon ma diine ni i ra: Aminon nun
Rinna nun Ben-Xanan nun Tilon.

Yisi a diine ni i ra: Soxeti nun Ben-Soxeti.
[21] Yudaa diin Selaxa yixɛtɛne ni i ra:
Eri naxan Leka taan masɛgɛ, e nun Laada
naxan Maresa taan masɛgɛ, e nun xabilan
naxanye yi dugi sɔxɔnne ra Beti-Asibeya
yi, e nun [22] Yokimi nun Koseba kaane nun
Yowasa nun Sarafa naxan yi Moyaba nun
Yasubi-Lɛxɛmi xun na. Fe fonne nan ne
ra. [23] Ne yixɛtɛne yi findi fɛɲɛ rafalane ra
mangan xa Netayimi nun Gedera taane yi.

Simeyɔn yixɛtɛne
Yosuwe 19.2-10

[24] Simeyɔn yixɛtɛne ni i ra: Nemuweli
nun Yamin nun Yaribi nun Sera nun Sayuli.
[25] Sayuli yi Salun sɔtɔ. Salun yi Mibisan
sɔtɔ. Mibisan yi Misema sɔtɔ. [26] Misema
yi Xamuwɛli sɔtɔ. Xamuwɛli yi Sakuru
sɔtɔ. Sakuru yi Simeyi sɔtɔ. [27] Simeyi yi
dii xɛmɛ fu nun sennin sɔtɔ e nun dii tɛmɛ
sennin. A ngaxakedenne mi dii wuyaxi

* 4:9: Yabɛsa maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn fa fala "Xɔlɛna."

sɔtɔ. E xabilan muxune mi wuya ayi alo
Yuda bɔnsɔnna muxune. [28] E yi dɔxi taani
itoe nin: Bɛriseba nun Molada nun Xasari-
Suwali nun [29] Bila nun Esemi nun Toladi nun
[30] Betuyeli nun Xoroma nun Sikilaga nun
[31] Beti-Marakaboti nun Xasari-Susimi nun
Beti-Biri nun Saarayimi. E yi lu na taane
yi han Dawudaa mangayaan waxatini. [32] E
mɔn dɔxɔ nɛn taa suulun gbɛtɛye yi: Etami
nun Ayin nun Rimɔn nun Token nun Asan
[33] e nun e rabilinne siga han Baalati taani. E
dɔxɔdene nun e benbane nan ne ra naxanye
sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui.

[34] Simeyɔn bɔnsɔnna xabilane kuntigine
xinle ni itoe ra: Mesobabo nun Yameleki
nun Amasiyaa diin Yosahi nun [35] Yowɛli nun
Yosibiya a diin Yehu, Seraya mamandenna,
Asiyeli tolobitana, e nun [36] Eliyowenayi nun
Yaakoba nun Yesohaya nun Asaya nun
Adiyeli nun Yesimiyeli nun Bɛnaya nun
[37] Sifeyi a diin Sisa. Alon nan Sifeyi sɔtɔ.
Yɛdaya nan Alon sɔtɔ. Simiri nan Yɛdaya
sɔtɔ. Semaya nan Simiri sɔtɔ.

[38] Xabilane kuntigine nan ne ra. E den-
bayane gbo ayi nɛn han! [39] E yi siga han
Gedori taan lanbanna sogeteden binna balo
yire fendeni e xuruseene xa. [40] E sa sɛxɛ
yire faŋine to mɛnni xuruseene xa. Na
bɔxɔne yi gbo, bɔŋɛ xunbenla na. Xami
bɔnsɔnna muxuna ndee yi na nun. [41] Muxun
naxanye xinle sɛbɛ itoe ra, ne nan siga
Yuda Manga Xesekiyaa waxatini, e sa Xami
bɔnsɔnna muxune nun Meyunin bɔnsɔnna
muxune banxine birin kala, e yi e raxɔri
alogo e xa dɔxɔ na, balo faŋin yi dɛnaxan
yi e xuruseene xa. [42] Simeyɔn bɔnsɔnna
muxu kɛmɛ suulun yi siga Seyiri geya
yireni. E yɛɛratine yi findixi Yisi a diine nan
na: Pɛlati nun Neyaraya nun Rɛfaya nun
Yusiyɛli. [43] E yi sa Amalɛki dɔnxɛne faxa,
naxanye e gi yɛngɛn bun. E dɔxi mɛnni han
to.

5

*Rub*ɛn yixɛtɛne

[1] Rubɛn nan findi Isirayila dii singen na,
koni e nun a fafe a ɲaxanla nde bata yi
kafu, nanara dii singe tiden yi ba a yii, a so
Isirayilaa diin Yusufu a diine yii. Na nan a
liga, e a foriya tiden ba a yii bɔnsɔn kɛdin
ma. [2] Yuda sɛnbɛn sɔtɔ nɛn a ngaxakedenne
tagi, a yixɛtɛna nde yi findi mangan na,
koni dii singe tiden lu nɛn Yusufu yii.

[3] Isirayilaa dii singen Rubɛn yi Xanɔki
nun Palu nun Xesirɔn nun Karimi sɔtɔ.

[4] Yowɛli yi Semaya sɔtɔ. Semaya yi Gogo
sɔtɔ. Gogo yi Simeyi sɔtɔ. [5] Simeyi yi
Mike sɔtɔ. Mike yi Reyaya sɔtɔ. Reyaya
yi Baali sɔtɔ. [6] Baali yi Bɛɛra sɔtɔ. Asiriya
Mangan Tigilati-Pilesere yi Rubɛn bɔnsɔn
xunna Bɛɛra suxu konyiyani.

[7] Bera ngaxakedenne ni i ra xabila yɛɛn
ma alo e xinle sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui
kii naxan yi: e kuntigin Yeyiyɛli nun Sakari
nun [8] Asasi a diin Bela, Sema mamandenna,
Yowɛli tolobitana. E yi dɔxi Aroyeri nin
siga han Nebo geyaan na sa dɔxɔ Baali-
Meyɔn na. [9] Sogeteden binni, e yi siga, e
sa dɔxɔ tonbonna dɛxɔn han Efirati xuden
na. Bayo e xuruseene bata yi wuya ayi e
yii Galadi yamanani. [10] Rubɛn bɔnsɔnna yi
Hagarine yɛngɛ Manga Sɔli waxatini, e yi e
nɔ, e yi dɔxɔ e banxine yi Galadi yamanan
sogeteden binni.

Gadi yixɛtɛne

[11] Gadi bɔnsɔnna muxune yi dɔxi Rubɛn
bɔnsɔnna muxune nan dɛxɔn ma Basan ya-
manani siga han Salaka taana. [12] Yowɛli nan
yi e kuntigi singen na Basan yamanani, a
firindena, Safami. Na xanbi ra, Yanayi nun
Safati. [13] E ngaxakedenne muxu solofere ni
i ra denbaya yɛɛn ma: Mikeli nun Mesu-
lan nun Seeba nun Yorayi nun Yakan nun
Siya nun Eberi. [14] Abixali a diine nan ne
ra. Xuri nan Abixali sɔtɔ. Yarowa nan
Xuri sɔtɔ. Galadi nan Yarowa sɔtɔ. Mikeli
nan Galadi sɔtɔ. Yesisayi nan Mikeli sɔtɔ.
Yado nan Yesisayi sɔtɔ. Busi nan Yado
sɔtɔ. [15] Abidiyeli a diina Axi, Guni maman-
denna yi findi e xabilane xunna ra. [16] Gadi
bɔnsɔnna muxune yi dɔxi Galadi yamanan
nun Basan yamanan nun e rabilinne nin
siga han Sarɔn danna. [17] Muxuni itoe xinle
yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui Yuda Manga
Yotami nun Isirayila Manga Yerobowan
waxatini.

[18] Rubɛn bɔnsɔnna muxune nun Gadi
bɔnsɔnna muxune nun Manase bɔnsɔnna
muxune fɔxɔ kedenna, ne sofane xasabin
lan muxu wuli tonge naanin wuli naanin
kɛmɛ solofere tongo sennin nan ma. E
birin yi fatan yɛngɛ sodeni. Yɛɛ masansan

* 5:18: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

wure lefaan nun silanfanna* nun xanla yi e
birin yii. 19 E yi Hagarine nun Yeturine nun
Nafisine nun Nodabone yɛngɛ. 20 E yi Ala
maxandi yɛngɛni, a yi e mali, e yi Hagarine
nun e xɔyine birin nɔ. Ala yi e xuiin namɛ
bayo e yi e yigi saxi a tan nin. 21 E yi e yaxune
xuruseene suxu, ɲɔgɔmɛ wuli tonge suulun
nun yɛxɛɛn nun sii wuli kɛmɛ firin wuli
tonge suulun, e nun sofali wuli firin. E yi
muxu wuli kɛmɛ fan suxu. 22 E yi e yaxu
wuyaxi faxa bayo na yɛngɛn yi kelixi Ala
nan ma. E yi lu dɔxi na han Isirayila yamaan
suxu konyiyani waxatin naxan yi.

Manase bɔnsɔnna yixɛtɛne

23 Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yi dɔxi
yamanani keli Basan yamanan ma siga han
Baali-Xerimon taana, Seniri geyaan san
bun, dɛnaxan mɔn xili Xerimon geyana. E
yi wuya han! 24 E denbayane xunne ni i ra:
Efere nun Yisi nun Eliyeli nun Asiriyɛli nun
Yeremi nun Hodafiya nun Yaxadiyeli. Sofa
kɛndɛne nan yi na denbaya xunne ra e nun
xili kanne. 25 Koni, e yi tinxintareyaan liga
e benbane Ala ra, e yi Ala yanfa mɛn kaane
alane xɔn Ala bata yi muxun naxanye raxɔri
e yɛɛ ra, feen naxan yi luxi alo yalunyana
Ala yɛtagi. 26 Nayi, Isirayilaa Ala yi Asiriya
Manga Puli radin e ma naxan mɔn xili
Tigilati-Pilesere. E yi fa Rubɛn bɔnsɔnna
nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna
fɔxɔ kedenna suxu konyiyani. A yi siga e ra
Xala nun Xabori nun Hara yi Gosan baan dɛ,
e mɔn dɛnaxanye yi han to.

Lewi yixɛtɛne

27 Lewi yi Gɛrisɔn nun Kehati nun Merari
sɔtɔ. 28 Kehati yi Amirama nun Yisehari
nun Xebiron nun Yusiyɛli sɔtɔ. 29 Amirama
yi dii xɛmɛ firin sɔtɔ, Haruna nun Musa
e nun dii tɛmɛ keden, Mariyama. Haruna
yi Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun
Itamara sɔtɔ. 30 Eleyasari yi Finexasi sɔtɔ.
Finexasi yi Abisuwa sɔtɔ. 31 Abisuwa yi
Buki sɔtɔ. Buki yi Yusi sɔtɔ. 32 Yusi yi
Sɛraxaya sɔtɔ. Sɛraxaya yi Merayoti sɔtɔ.
33 Merayoti yi Amari sɔtɔ. Amari yi Axituba
sɔtɔ. 34 Axituba yi Sadɔki sɔtɔ. Sadɔki yi
Aximaasi sɔtɔ. 35 Aximaasi yi Asari sɔtɔ.
Asari yi Yoxanan sɔtɔ. 36 Yoxanan yi Asari
sɔtɔ, naxan findi saraxaraliin na Ala Batu
Banxini Yerusalɛn yi Sulemani naxan ti.
37 Asari yi Amari sɔtɔ. Amari yi Axituba
sɔtɔ. 38 Axituba yi Sadɔki sɔtɔ. Sadɔki
yi Salun sɔtɔ. 39 Salun yi Xiliki sɔtɔ. Xi-
liki yi Asari sɔtɔ. 40 Asari yi Seraya sɔtɔ.
Seraya yi Yehosadaki sɔtɔ. 41 Alatala to
Yuda nun Yerusalɛn kaane rasiga konyiyani
Nebukadanesari xɔn, Yehosadaki fan yi
suxu.

6

Lewi yixɛtɛ gbɛtɛye

1 Lewi yi Gɛrisɔn nun Kehati nun Merari
sɔtɔ. 2 Gɛrisɔn yi Libini nun Simeyi sɔtɔ.
3 Kehati yi Amirama nun Yisehari nun Xe-
biron nun Yusiyɛli sɔtɔ. 4 Merari yi Maxali
nun Musi sɔtɔ.

Lewi xabilane benbane ni i ra:

5 Gɛrisɔn xabilani: Gɛrisɔn yi Libini sɔtɔ.
Libini yi Yaxati sɔtɔ. Yaxati yi Sima sɔtɔ.
6 Sima yi Yowa sɔtɔ. Yowa yi Yido sɔtɔ. Yido
yi Sera sɔtɔ. Sera yi Yeyaterayi sɔtɔ.
7 Kehati xabilani: Kehati yi Aminadabo
sɔtɔ. Aminadabo yi Kora sɔtɔ. Kora yi
Asiri sɔtɔ. 8 Asiri yi Elikana sɔtɔ. Elikana
yi Ebiyasafi sɔtɔ. Ebiyasafi yi Asiri sɔtɔ.
9 Asiri yi Taxati sɔtɔ. Taxati yi Yuriyeli sɔtɔ.
Yuriyeli yi Yusiya sɔtɔ. Yusiya yi Sayuli
sɔtɔ.
10 Elikana xabilani: Elikana yi Amasayi
nun Aximoti 11 nun Elikana sɔtɔ. Elikana
yi Sofayi sɔtɔ. Sofayi yi Naxati sɔtɔ.
12 Naxati yi Eliyabi sɔtɔ. Eliyabi yi Yeroxama
sɔtɔ. Yeroxama yi Elikana sɔtɔ. Elikana yi
Samuyɛli sɔtɔ. 13 Samuyɛli a diine ni i ra: a
dii singena Yowɛli e nun Abiya.
14 Merari xabilani: Merari yi Maxali sɔtɔ.
Maxali yi Libini sɔtɔ. Libini yi Simeyi sɔtɔ.
Simeyi yi Wusa sɔtɔ. 15 Wusaha yi Simeya
sɔtɔ. Simeya yi Xagiya sɔtɔ. Xagiya yi Asaya
sɔtɔ.

*B*ɛti baane Ala Batu Banxini

16 Dawuda yi Lewi bɔnsɔnna muxuna
ndee dɔxɔ bɛti ba kuntigine ra Alatala Batu
Banxini Layiri Kankiraan* fa mɛnni wax-
atin naxan yi. 17 Ne nan yi bɛtine bama
Ala Batu Bubun yɛtagi, Naralan Bubuna
han Manga Sulemani Alatala Batu Banxin ti
Yerusalɛn yi waxatin naxan yi. E yi e wanla
kɛma alo e yi yamarixi e ma kii naxan yi.
18 Na bɛti baane nun e diine xinle ni itoe
ra:

* 6:16: 6.16 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

Kehati xabilani: Yowɛli nan bɛti baan
Heman sɔtɔ. Samuyɛli nan Yowɛli sɔtɔ.
19 Elikana nan Samuyɛli sɔtɔ. Yeroxama nan
Elikana sɔtɔ. Eliyeli nan Yeroxama sɔtɔ.
Towa nan Eliyeli sɔtɔ. 20 Sufi nan Towa sɔtɔ.
Elikana nan Sufi sɔtɔ. Maxati nan Elikana
sɔtɔ. Amasayi nan Maxati sɔtɔ. 21 Elikana
nan Amasayi sɔtɔ. Yowɛli nan Elikana sɔtɔ.
Asari nan Yowɛli sɔtɔ. Sofoni nan Asari
sɔtɔ. 22 Taxati nan Sofoni sɔtɔ. Asiri nan
Taxati sɔtɔ. Ebiyasafi nan Asiri sɔtɔ. Kora
nan Ebiyasafi sɔtɔ. 23 Yisehari nan Kora sɔtɔ.
Kehati nan Yisehari sɔtɔ. Lewi nan Kehati
sɔtɔ. Isirayila nan Lewi sɔtɔ.

24 Heman mali muxun naxan yi tixi a
yiifanna ma, na yi findixi Asafi nan na.
Bereki nan Asafi sɔtɔ. Simeya nan Bereki
sɔtɔ. 25 Mikeli nan Simeya sɔtɔ. Baaseya
nan Mikeli sɔtɔ. Malakiya nan Baaseya sɔtɔ.
26 Etini nan Malakiya sɔtɔ. Sera nan Etini
sɔtɔ. Adaya nan Sera sɔtɔ. 27 Etani nan
Adaya sɔtɔ. Sima nan Etani sɔtɔ. Simeyi
nan Sima sɔtɔ. 28 Yaxati nan Simeyi sɔtɔ.
Gɛrisɔn nan Yaxati sɔtɔ. Lewi nan Gɛrisɔn
sɔtɔ.

29 Naxan kelixi Merari xabilan nin, na
yi tixi a kɔmɛnna nan ma. A yi xili
Etani. Kisi nan Etani sɔtɔ. Abidi nan Kisi
sɔtɔ. Maluku nan Abidi sɔtɔ. 30 Hasabi nan
Maluku sɔtɔ. Amasiya nan Hasabi sɔtɔ.
Xiliki nan Amasiya sɔtɔ. 31 Amasi nan Xiliki
sɔtɔ. Bani nan Amasi sɔtɔ. Semeri nan Bani
sɔtɔ. 32 Maxali nan Semeri sɔtɔ. Musi nan
Maxali sɔtɔ. Merari nan Musi sɔtɔ. Lewi
nan Merari sɔtɔ.

33 E ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnni, ne yi
Ala Batu Bubun wanla bonne nan kɛma
Alaa banxini. 34 Haruna nun a diine nan yi
saraxa gan daxine bama saraxa ganden fari,
e mɔn yi wusulanna fan ganma saraxan na
wusulan saraxa ganden fari. E yi na wanle
birin kɛma yire sarinanxi fisamantenna nin
Ala solona feen na Isirayila kaane xa, alo
Alaa walikɛɛn Musa a yamari kii naxan yi.

35 Haruna yixɛtɛne ni i ra: Haruna yi
Eleyasari sɔtɔ. Eleyasari yi Finexasi sɔtɔ.
Finexasi yi Abisuwa sɔtɔ. 36 Abisuwa yi Buki
sɔtɔ. Buki yi Yusi sɔtɔ. Yusi yi Sɛraxaya
sɔtɔ. 37 Sɛraxaya yi Merayoti sɔtɔ. Meray-
oti yi Amari sɔtɔ. Amari yi Axituba sɔtɔ.
38 Axituba yi Sadɔki sɔtɔ. Sadɔki yi Aximaasi
sɔtɔ.

Lewi bɔnsɔnna taane
Yosuwe 21.4-39

39 E taane xinle ni itoe ra Haruna
yixɛtɛn naxanye yi Kehati xabilani, ne
dɔxɔ dɛnaxanye yi. E singe nan bɔxɔn
sɔtɔ bayo masɛnsɛnna e tan nan singe
suxu. 40 Xebiron nun a xuruse rabadene
yi findi e gbeen na Yuda bɔxɔn ma,
41 koni Xebiron xɛɛne nun a banxidɛne
yi findi Yefune a diin Kalebi gbeen na.
42 Harunaa diine yi Xebiron sɔtɔ, naxan findi
marakisi taana nde ra, e nun Libina nun a
rabilinne nun Yatiri nun Esitemowa nun a
rabilinne, e nun 43 Xilen nun Debiri nun e
rabilinne nun 44 Asan nun Beti-Semɛsi nun
e rabilinne. 45 Lewi bɔnsɔnna taan naxanye
sɔtɔ Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i
ra: Gabayon nun Geba nun Alemeti nun
Anatɔti nun e rabilinne. E yi taa fu nun
saxanni itoe yitaxun e xabilane ra.

Yosuwe 21.5-8

46 Kehati yixɛtɛn bonne yi taa fu sɔtɔ
masɛnsɛnna xɔn Efirami bɔnsɔnna bɔxɔn
nun Dan bɔnsɔnna bɔxɔn nun Manase
bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni. 47 Gɛrisɔn
yixɛtɛne yi taa fu nun saxan sɔtɔ e xabila
yɛɛn ma Isakari bɔnsɔnna bɔxɔn nun Aseri
bɔnsɔnna bɔxɔn nun Nafatali bɔnsɔnna
bɔxɔn nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ ke-
denna bɔxɔni naxan yi Basan yamanani.
48 Merari yixɛtɛne yi taa fu nun firin sɔtɔ
masɛnsɛnna xɔn Rubɛn bɔnsɔnna bɔxɔn
nun Gadi bɔnsɔnna bɔxɔn nun Sabulon
bɔnsɔnna bɔxɔni.

49 Isirayila kaane taane nun e rabilinne
fi Lewi bɔnsɔnna ma na kii nin. 50 E na
taane fi e ma masɛnsɛnna nan xɔn nax-
anye yi Yuda nun Simeyɔn nun Bunyamin
bɔnsɔnne bɔxɔne yi.

51 Kehati xabilan bonne yi taane sɔtɔ Efi-
rami bɔnsɔnna bɔxɔni. 52 E yi marakisi taan
Siken fi e ma Efirami geya yireni, e nun
Geseri nun 53 Yokemen nun Beti-Xoron nun
e rabilinne, e nun 54 Ayalɔn nun Gati-Rimɔn
nun e rabilinne. 55 E yi Aneri nun Bileyami
nun e rabilinne sɔtɔ Manase bɔnsɔnna fɔxɔ
kedenna bɔxɔni. Kehati xabilan bonne
taane nan ne ra.

56 Gɛrisɔn yixɛtɛne taane ni i ra: Golan
nun a rabilinna Basan yamanani, e nun
Asatarɔti nun a rabilinna Manase bɔnsɔnna
fɔxɔ kedenna bɔxɔni. 57 E taan naxanye sɔtɔ
Isakari bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Kedesi
nun Dabɛrati nun 58 Ramoti nun Anemi nun
e rabilinne. 59 E taan naxanye sɔtɔ Aseri
bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Masala nun
Abadon nun 60 Xukɔku nun Rexobo nun e

rabilinne. 61 E taan naxanye sɔtɔ Nafatali
bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Kedesi taan
Galile bɔxɔni, e nun Xamɔn nun Kiriyatay-
imi nun e rabilinne.
62 Lewi bɔnsɔn dɔnxɛne, Merari yixɛtɛne
taane ni i ra: Rimono nun Taboro nun e
rabilinne Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔni. 63 E
taan naxanye sɔtɔ Rubɛn bɔnsɔnna bɔxɔni
Yurudɛn kidi ma Yeriko sogeteden binni,
ne ni i ra: Bɛsɛri tonbonni e nun a rabilinne
nun Yahasi nun 64 Kedemoti nun Mefaati
nun e rabilinne. 65 E taan naxanye sɔtɔ Gadi
bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Ramoti nun a
rabilinne Galadi bɔxɔni e nun Maxanayin
nun 66 Xɛsibɔn nun Yaasɛri nun e rabilinne.

7

Isakari yixɛtɛne

1 Isakari dii naanin nan sɔtɔ: Tola nun
Puwa nun Yasubu nun Simiron. 2 Tolaa
diine ni i ra: Yusi nun Rɛfaya nun Yeriyeli
nun Yamayi nun Yibisami nun Samuyɛli.
Muxuni itoe nan findi e xabila xunne ra.
Sofa kɛndɛn muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin
kɛmɛ sennin nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn
kɛdin ma Manga Dawudaa waxatini.
3 Yusi yi Yisiraxiya sɔtɔ. Yisiraxiyaa diine
ni i ra: Mikeli nun Abadi nun Yowɛli nun
Yisiya. Muxu suulunni itoe findi xabila
xunne nan na. 4 Sofa kɛndɛn muxu wuli
tonge saxan muxu wuli sennin nan yi e
xabilani e bɔnsɔn kɛdin kui, bayo e ɲaxanle
nun e diine yi wuya han! 5 Isakari xabilane
birin yi, sofa wuli tonge solomasɛxɛ wuli
solofere nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin
ma.

Bunyamin yixɛtɛne

6 Bunyamin yi Bela nun Bekeri nun
Yediyayeli sɔtɔ. 7 Belaa dii suulunne ni i ra:
Ɛsibon nun Yusi nun Yusiyɛli nun Yerimoti
nun Yiri. Xabila xunne nan yi e ra. Sofaan
muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin tonge saxan
e nun naanin nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn
kɛdin ma. 8 Bekeri a diine ni i ra: Semira nun
Yowasa nun Eliyeseri nun Eliyowenayi nun
Omiri nun Yeremoti nun Abiya nun Anatɔti
nun Alemeti. Bekeri a diine nan yi ne ra, 9 e
denbayane xunne nan yi e birin na. Sofaan
muxu wuli mɔxɔɲɛ muxu kɛmɛ firin nan
xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma.
10 Yediyayeli yi Bilihan sɔtɔ. Bilihan ma
diine ni i ra: Yewusi nun Bunyamin nun
Ehudu nun Kenan nun Satan nun Tarasisi
nun Axisaxari. 11 Yediyayeli a diine birin
findi e denbayane xunne nan na. Sofaan
muxu wuli fu nun solofere muxu kɛmɛ firin
nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma.
12 Yiri yi Supimi nun Xupimi sɔtɔ. Axeri
yi Xusimi sɔtɔ.

Nafatali yixɛtɛne

13 Nafatali yi Yaxaseeli nun Guni nun
Yeseri nun Salun sɔtɔ. Nafatali nga yi xili
nɛn Bila.

Manase yixɛtɛne

14 Manase a diine ni i ra: Asirɛli nun
Makiri. Manase a konyi ɲaxanla* Arami
kaan nan ne bari a xa. Makiri yi Galadi
sɔtɔ. 15 Makiri yi ɲaxanla fen Xupimi nun
Supimi muxune yɛ. Makiri magilɛn yi xili
nɛn Maka. Manase a diin boden yi xili
nɛn Selofexadi, a dii tɛmɛne nan tun sɔtɔ.
16 Makiri a ɲaxanla Maka yi diin bari, a yi
a xili sa Peresa. A xunyɛn yi xili Seresi.
Peresa yi Yulami nun Rekemi sɔtɔ. 17 Yulami
yi Bedani sɔtɔ. Galadi a diine nan ne
ra, Makiri a diina, Manase mamandenna.
18 Galadi magilɛn Hamoleketi yi Isihodi nun
Abiyeseri nun Maxala bari. 19 Sɛmida yi
Axiyani nun Siken nun Likixi nun Aniyama
sɔtɔ.

Efirami yixɛtɛne

20 Efirami yixɛtɛne ni i ra: Efirami yi
Sutela sɔtɔ. Sutela yi Bereda sɔtɔ. Bereda yi
Taxati sɔtɔ. Taxati yi Eleyada sɔtɔ. Eleyada
yi Taxati sɔtɔ. 21 Taxati yi Sabadi sɔtɔ.
Sabadi yi Sutela sɔtɔ. Gati kaane yi Efirami
a dii firin gbɛtɛye faxa, Eseri nun Eleyadi, e
to siga Gati kaane xuruseene muŋadeni. 22 E
fafe Efirami yi sunu e faxa feen na waxati
xunkuye. A kon kaane yi fa a madɛndɛn.
23 Na xanbi ra, a yi a ɲaxanla kolon ɲaxanla
ra, a ɲaxanla yi fudikan. A to diin bari,
a yi a xili sa Beriya bayo a denbayaan yi
tɔrɔxi. 24 Efirami yi dii tɛmɛn sɔtɔ, a yi a
xili sa Seera. Beti-Xoron taan naxan geyaan
fari e nun naxan lanbanni, Seera yi ne ti e
nun Yuseni-Seera taana. 25 Beriya yi Refa
sɔtɔ. Refa yi Resefa sɔtɔ. Resefa yi Tela
sɔtɔ. Tela yi Taxani sɔtɔ. 26 Taxani yi Ladana
sɔtɔ. Ladana yi Amixudi sɔtɔ. Amixudi yi

* 7:14: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sɔtɔ a ɲaxanla ra.

Elisama sɔtɔ. 27 Elisama yi Nunu sɔtɔ. Nunu
yi Yosuwe sɔtɔ.
28 E yi dɔxɔ Betɛli yi e nun a banxidɛɛn
naxanye yi a rabilinxi, e nun Naran taan so-
geteden binni nun Geseri nun a banxidɛne
sogegododen binni, e nun Siken nun a
banxidɛne siga han Aya nun a banxidɛne.
29 Manase bɔnsɔnna taane ni i ra: Beti-Seyan
nun Taanaki nun Megido nun Dɔrɔ nun e
banxidɛne. Isirayilaa diin Yusufu yixɛtɛne
dɔxi na taane nin.

Aseri yixɛtɛne

30 Aseri yi Yimina nun Yisiwa nun Yisiwi
nun Beriya sɔtɔ. E magilɛn yi xili Sera.
31 Beriya yi Xeberi nun Malikili sɔtɔ. Malikili
nan Birisayiti taan masɛgɛ. 32 Xeberi yi
Yefeleti nun Someri nun Xotami sɔtɔ. E
magilɛn yi xili Suya. 33 Yefeleti yi Pasaki
nun Bimali nun Asefati sɔtɔ. Yefeleti a diine
nan ne ra. 34 Semeri yi Axi nun Roga nun
Xuba nun Arami sɔtɔ. 35 Semeri xunyɛn
Helemi a diine ni i ra: Sofaxa nun Yimena
nun Selesi nun Amali. 36 Sofaxaa diine ni i
ra: Suwa nun Xaraneferi nun Suwali nun
Beri nun Yimira nun 37 Bɛsɛri nun Hodo nun
Samima nun Silesa nun Itiran nun Beera.
38 Yeteri yi Yefune nun Pisepa nun Ara sɔtɔ.
39 Yula yi Ara nun Xaniyeli nun Risiya sɔtɔ.
40 Aseri a diine nan ne birin na, denbaya
xunne, muxu gbeene, sofa kɛndɛne, kuntigi
fɔɲine. Sofaan muxu wuli mɔxɔŋɛn nun
sennin nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui.

8

Bunyamin yixɛtɛ gbɛtɛye

1 Bunyamin ma diine ni i ra: a dii sin-
gena Bela, a firindena Asibeli, a saxandena
Axara, 2 a naanindena Noxa, a suulundena
Rafa. 3 Bela a diine ni i ra: Adari nun Gera
nun Abihudi nun 4 Abisuwa nun Naman
nun Axowa nun 5 Gera nun Sefufani e nun
Xurami. 6 Denbaya xunne Ehudu yixɛtɛne
yɛ Geba taani naxanye kedi, e siga Manaxati
yi, ne xinle ni itoe ra: 7 Naman nun Axiya
nun Gera. Gera nan ti e yɛɛ ra, a yi Yusa
nun Axixudi sɔtɔ.
8 Saxarayin yi a mɛ a ɲaxalan firinne ra,
Xusimi nun Baara. Na xanbi ra, a yi diine
sɔtɔ Moyaba yamanani. 9 A ɲaxanla Xodesi
a diine ni i ra: Yobabo nun Sibiya nun Mesa
nun Malakama 10 nun Yewusi nun Sakiya
nun Mirima. A diine nan ne ra naxanye
findi denbaya xunne ra.
11 A ɲaxanla Xusimi yi Abitubu nun Eli-
paali bari a xa. 12 Elipaali a diine ni i ra:
Eberi nun Misami nun Semedi, naxan Ono
nun Lodi nun e banxidɛne ti, e nun 13 Beriya
nun Sema naxanye findi denbaya xunne ra
Ayalɔn taani, e yi Gati kaane kedi.
14 Beriya a diine ni i ra: Axiyo nun Sasaki
nun Yeremoti nun 15 Sebadiya nun Aradi
nun Ederi nun 16 Mikeli nun Yisepa nun
Yoxa.
17 Elipaali a diine ni i ra: Sebadiya
nun Mesulan nun Xisiki nun Xeberi nun
18 Yisemerayi nun Yisiliya nun Yobabo.
19 Simeyi a diine ni i ra: Yakimi nun Sikiri
nun Sabidi nun 20 Eliyenayi nun Siletayi
nun Eliyeli nun 21 Adaya nun Bɛraya nun
Simirati.
22 Sasaki a diine ni i ra: Yisepan nun
Eberi nun Eliyeli nun 23 Abadon nun Sikiri
nun Xanan nun 24 Xananiya nun Elan nun
Anatotiya nun 25 Yifideya nun Penuyɛli.
26 Yeroxamaa diine ni i ra: Sameserayi
nun Sexaraya nun Atali nun 27 Yaaresiya nun
Eli nun Sikiri.
28 Denbaya xunne nan yi ne birin na nax-
anye xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui. Ne yi
dɔxi Yerusalɛn taan nin.

Taruxune Singen 9.34-44

29 Yeyiyɛli yi dɔxi Gabayon taan nin a
dɛnaxan masɛgɛ. A ɲaxanla yi xili nɛn
Maka. 30 A diine ni i ra: a dii singena Abadon
nun Suru nun Kisu nun Baali nun Neri nun
Nadaba nun 31 Gedori nun Axiyo nun Sekeri
nun 32 Mikiloti, naxan findi Simeya fafe ra. E
fan yi dɔxi Yerusalɛn taan nin e kon kaane
tagi.
33 Neri yi Kisu sɔtɔ. Kisu yi Sɔli sɔtɔ. Sɔli yi
Yonatan nun Maliki-Suwa nun Abinadabo
nun Esibaali sɔtɔ. 34 Yonatan yi Meribaali
sɔtɔ. Meribaali yi Mike sɔtɔ. 35 Mike yi
Piton nun Meleki nun Tareya nun Axasi
sɔtɔ. 36 Axasi yi Yehowada sɔtɔ. Yehowada
yi Alemeti nun Asamawɛti nun Simiri sɔtɔ.
Simiri yi Mosa sɔtɔ. 37 Mosa yi Bineya
sɔtɔ. Bineya yi Rafaha sɔtɔ. Rafaha yi
Eleyasa sɔtɔ. Eleyasa yi Aseli sɔtɔ. 38 Aseli
a dii senninne xinle ni itoe ra: Asirikami
nun Bokeru nun Yisimayɛli nun Seyari nun
Abadi nun Xanan. Aseli a dii xɛmɛne nan ne
birin na. 39 Aseli xunyɛna Esekaa diine ni i
ra: a dii singena Yulami, a firindena Yewusi
e nun a saxandena Elifeleti. 40 Sofa kɛndɛn

nan yi Yulami a diine ra. E yi fatan xalimakunla wolɛ. E diine nun mamandenne yi wuya han muxu kɛmɛ tonge suulun.

Bunyamin bɔnsɔnna muxune nan yi ne birin na.

9

1 Isirayila kaane birin xinle yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdine ma Isirayila Mangane Kɛdin kui.

Yerusalɛn kaane
Neyemi 11.3-19

Yuda bɔnsɔnna muxune bata yi xali konyiyani Babilɔn yamanani fata e tinxintareyaan na. 2 Naxanye singe xɛtɛ e dɔxɔdeni e konne yi, Isirayila kaana ndee nan yi ne ra, e nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun Ala Batu Banxin walikɛne.

3 Muxuna ndee Yuda nun Bunyamin nun Efirami nun Manase bɔnsɔnne yi, ne yi fa dɔxɔ Yerusalɛn taani. 4 Amixudi nan Yutayi sɔtɔ. Omiri nan Amixudi sɔtɔ. Yimiri nan Omiri sɔtɔ. Bani nan Yimiri sɔtɔ Peresi xabilani Yuda bɔnsɔnni. 5 Silo kaan naxanye yi dɔxi Yerusalɛn yi, ne ni i ra: Asaya, dii singena, e nun a diine. 6 Sera xabilan muxun naxan dɔxɔ na, na ni i ra: Yɛwɛli. Yuda bɔnsɔnna muxu kɛmɛ sennin tonge solomanaanin nan yi dɔxi Yerusalɛn yi.

7 Bunyamin bɔnsɔnna muxun naxanye yi dɔxi na, ne ni i ra: a singena Salu. Mesulan nan Salu sɔtɔ. Hodafiya nan Mesulan sɔtɔ. Hasɛnuwa nan Hodafiya sɔtɔ.

8 E nun Yibineya, Yeroxamaa diina.

E nun Ela, Yusi a diina. Mikiri nan Yusi sɔtɔ.

E nun Mesulan. Sɛfati nan Mesulan sɔtɔ. Reyuli nan Sɛfati sɔtɔ. Yibiniya nan Reyuli sɔtɔ.

9 Bunyamin bɔnsɔnna muxune lan muxu kɛmɛ solomanaanin tonge suulun e nun sennin nan ma naxanye yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui. Denbaya xunne nan yi xɛmɛni itoe birin na.

10 Saraxaraliin naxanye yi dɔxi Yerusalɛn yi, ne ni i ra: Yɛdaya nun Yehoyaribu nun Yakin nun 11 Asari. Xiliki nan Asari sɔtɔ. Mesulan nan Xiliki sɔtɔ. Sadɔki nan Mesulan sɔtɔ. Merayoti nan Sadɔki sɔtɔ. Axituba nan Merayoti sɔtɔ. Axituba nan yi Alaa banxin wanla xun na. 12 Adaya fan yi na. Yeroxama nan Adaya sɔtɔ. Pasaxuri nan Yeroxama sɔtɔ. Malakiya nan Pasaxuri sɔtɔ. Masayi nan Malakiya sɔtɔ. Adiyeli nan Masayi sɔtɔ. Yasera nan Adiyeli sɔtɔ. Mesulan nan Yasera sɔtɔ. Mesilemiti nan Mesulan sɔtɔ. Imeri nan Mesilemiti sɔtɔ. 13 Saraxaraliin naxanye yi dɔxi Yerusalɛn yi, ne denbaya xunne lanxi muxu wuli keden kɛmɛ solofere tonge sennin nan ma. Alaa banxin walikɛ kɛndɛn nan yi e birin na.

14 Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi dɔxi Yerusalɛn yi, ne ni i ra: Xasubu a diin Semaya, Asirikami mamandenna, Merari kaan Hasabi tolobitana, 15 e nun Bakibakari nun Xeresi nun Galali nun Mikaa diin Matani, Sikiri mamandenna, Asafi tolobitana, 16 e nun Semayaa diin Abadi, Galali mamandenna, Yedutun tolobitana, e nun Asaa diin Bereki, Elikana mamandenna, naxan yi Netofa banxidɛne yi.

17 Ala Batu Banxin so dɛɛn kantan muxune ni i ra: Salun, naxan yi e xun na e nun Akubu nun Talamɔn nun Aximan nun e ngaxakedenne. 18 Salun yi Mangan So Dɛɛn kantanma Ala Batu Banxini sogeteden mabinni han to. Lewi bɔnsɔnna daaxaden kantan muxune nan yi e benbane ra nun. 19 Kore a diin nan yi Salun na. Ebiyasafi nan Kore sɔtɔ. Kora nan Ebiyasafi sɔtɔ. Salun nun a ngaxakedenne nan yi Ala batu bubun dɛɛne kantanma alo e benbane yi Alatalaa yamaan daaxaden kantanma kii naxan yi. 20 Eleyasari a diin Finexasi nan yi so dɛɛn kantan tiine xunna ra a singeni nun. Alatala yi a xɔn. 21 Naralan Bubun so dɛɛn kantan muxun nan yi Meselemiyaa diin Sakari ra nun.

22 Muxu kɛmɛ firin muxu fu nun firin nan sugandi kantan tiine ra. Ne nan xili sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma e taane yi. Dawuda nun fe toon Samuyɛli nan na lannaya wanla so e benbane yii. 23 E tan nun e diine nan yi Alatala batuden so dɛɛne kantanma naxan mɔn yi xili Ala Batu Bubuna. 24 A so dɛɛn kantan muxuna ndee yi tixi a sogeteden nun a sogegododen nun a kɔmɛnna nun a yiifanna ma. 25 E ngaxakedenna naxanye yi e taane yi, ne yi fama e malideni yɛyɛ xii solofere. 26 Anu, Lewi bɔnsɔnna muxu naaninna naxanye yi so dɛɛn kantan ti kuntigine ra, ne yi Alaa banxin nafunla ramaradene nan kantanma. 27 E yi xima Alaa banxin nabilinna nin alogo e xa mɛnna makantan, e yi a so dɛɛne rabi xɔtɔnni.

[28] Saraxa raba seene kantan tiine nan
yi ndee ra e yɛ Ala Batu Banxini, e tan
nan yi e yatɛma e nɛma rasoɛ e nun e
nɛma e raminɛ. [29] Ndee yi se dɔnxɛne
marama yire sariŋanxini, e nun murutu
fuŋin nun manpaan nun turen nun wusu-
lanna nun latikɔnɔnna. [30] Saraxaraline nan
yi latikɔnɔnne basanma. [31] Salun ma dii
singen Matitiya, Lewin naxan keli Kora xa-
bilani, na nan yi burun ganma naxan yi
bama saraxan na. [32] E ngaxakedenna ndee
Kehati xabilani, ne nan yi burun dɔxɔma
tabanla fari Matabu Lɔxɔne birin yi.
[33] Lewi denbaya xunna naxanye yi bɛtin
bama, ne yi dɔxɔ Ala Batu Banxin kui. Wali
gbɛtɛ yo mi yi e ma, bayo e yi walima
waxatin birin kɔɛɛn nun yanyina. [34] Lewi
denbaya xunne nan yi ne ra, naxanye xinle
yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui. E yi dɔxi
Yerusalɛn nin.

Sɔli xabilana

[35] Yeyiyɛli yi dɔxi Gabayon taan nin a
dɛnaxan masɛgɛ. A ŋaxanla yi xili nɛn
Maka. [36] A diine ni i ra: a dii singena Abadon
nun Suru nun Kisu nun Baali nun Neri
nun Nadaba nun [37] Gedori nun Axiyo nun
Sakari nun Mikiloti. [38] Mikiloti yi Simeyami
sɔtɔ. E yi dɔxi e kon kaane nan dɛxɔn ma
Yerusalɛn yi. [39] Neri yi Kisu sɔtɔ. Kisu yi
Sɔli sɔtɔ. Sɔli yi Yonatan nun Maliki-Suwa
nun Abinadabo nun Esibaali sɔtɔ. [40] Yonatan
yi Meribaali sɔtɔ. Meribaali yi Mike sɔtɔ.
[41] Mike yi Piton nun Meleki nun Tareya nun
Axasi sɔtɔ. [42] Axasi yi Yara sɔtɔ. Yara yi
Alemeti nun Asamawɛti nun Simiri sɔtɔ.
Simiri yi Mosa sɔtɔ. [43] Mosa yi Bineya sɔtɔ.
Bineya yi Rɛfaya sɔtɔ. Rɛfaya yi Eleyasa
sɔtɔ. Eleyasa yi Aseli sɔtɔ. [44] Aseli a dii
senninne ni i ra: Asirikami nun Bokeru
nun Yisimayɛli nun Seyari nun Abadi nun
Xanan. Aseli a diine nan yi ne ra.

10

Manga Sɔli a sayana

Samuyɛli Singen 31.1-13 nun Samuyɛli Firinden 1.4-12

[1] Filisitine yi Isirayila yɛngɛ. Isirayila
kaane yi e gi, e wuyaxi yi faxa Gilibowa
geyaan fari. [2] Filisitine yi xaŋɛ ayi Sɔli nun
a diine xili ma. E yi Sɔli a dii xɛmɛne faxa,
Yonatan nun Abinadabo nun Maliki-Suwa.
[3] Yɛngɛn yi wolon Sɔli rabilinni, xali wonle
yi a li, a yi gaxu e yɛɛ ra han! [4] Sɔli yi a
fala a yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, "I ya
silanfanna tongo, i yi n faxa, bayo n mi waxi
Ala kolontareni itoe xa n tɔrɔ, e yi n faxa."
Koni a yɛngɛ so se maxanla yi tondi, bayo
a yi gaxuxi han! Nayi, Sɔli yi a silanfanna
tongo a sɔnsɔn a dɛ. [5] Sɔli a yɛngɛ so se
maxanla to a to faxaxi, a fan yi sɔnsɔn a
silanfanna dɛ, e birin yi faxa. [6] Sɔli nun a dii
xɛmɛ saxanne nun a denbayaan birin faxa
e bode xɔn ma na kii nin. [7] Isirayila kaan
naxanye yi lanbanni, ne yi a to a Isirayila
ganla yi a gima e nun Sɔli nun a diine bata yi
faxa. E yi e taane rabeŋin, e yi e gi. Filisitine
yi fa dɔxɔ na.
[8] Na xɔtɔn bode, Filisitine yi fa binbine
yii seene tongodeni, e yi Sɔli nun a diine
binbine to biraxi Gilibowa geyaan fari. [9] E
yi a yii seene birin tongo, e yi Sɔli xunna
nun a yɛngɛ so seene xali. E yi na xibarun
nasiga Filisitine yamanan birin yi, e suxure
batudene nun e yamani. [10] E yi Sɔli a yɛngɛ
so seene sa e alane batu banxin kui. E yi
a xunna singan e ala Dagɔn batu banxin
kui. [11] Yabɛsi-Galadi kaane to a mɛ Filisitine
feen naxanye birin ligaxi Sɔli ra, [12] e xɛmɛ
sɛnbɛmane birin yi keli, e Sɔli nun a diine
binbine tongo. E yi xɛtɛ e ra, e sa e xɔnne
maluxun konden bun Yabɛsi yi. Yabɛsi
kaane yi sunna suxu xii solofere. [13] Sɔli faxa
a tinxintareyaan nan ma Alatala mabinni.
A mi Alatalaa falan suxu, a sa muxuna nde
maxɔdin naxan falan tima barinne ra. [14] A
mi Alatala maxɔdin. Na ma, Alatala yi a
faxa, a yi Sɔli a mangayaan fi Yese a diin
Dawuda ma.

11

Dawuda yi findi mangan na Isirayila xun na

Samuyɛli Firinden 5.1-3

[1] Isirayila kaane birin yi fa Dawuda fɛma
Xebiron taani, e yi a fala a xa, e naxa, "En
wuli keden fasa keden. [2] Waxati danguxine
yi, hali Manga Sɔli a waxatini, i tan nan yi
Isirayila sofa gali xunna ra. Alatala, i ya Ala
yi a fala i xa, a naxa, 'I tan nan findima n ma
yamana Isirayila kantan muxun na, i findi e
yɛɛratiin na.' "
[3] Isirayila fonne birin yi fa mangan fɛma
Xebiron yi. Dawuda yi layirin tongo e xa
Alatala yɛtagi. E yi turen sa a xunni a dɔxɔ

feen na Isirayila mangan na, alo Alatala a fala Nabi Samuyɛli xa kii naxan yi.

Samuyɛli Firinden 5.6-10

4 Manga Dawuda nun Isirayila kaane yi siga Yerusalɛn taani, naxan mɔn yi xili Yebusu. Yebusune yi dɔxi na nin. 5 E yi a fala Dawuda xa, e naxa, "I mi soɛ be." Koni, Dawuda yi Siyon taa makantanxin masɔtɔ, a naxan xili sa Dawudaa Taana. 6 Dawuda bata yi a fala, a naxa, "Naxan singen na Yebusune yɛngɛ, n na kanna findima nɛn sofa mangan na." Seruyaa diin Yowaba nan singe yɛngɛn so, a yi findi sofa mangan na. 7 Dawuda yi dɔxɔ taa makantanxini, nanara e yi mɛn xili sa a Dawudaa Taana. 8 Dawuda yi mɛnna nun na rabilinna ti keli Milo gbingbinna ma han sa dɔxɔ yinna ra. Yowaba fan yi taan dɔnxɛni tɔn. 9 Dawuda sɛnbɛn yi gbo, bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi a xɔn.

Dawudaa sofa wɛkilɛxine

Samuyɛli Firinden 23.8-39 nun Taruxune Singen 27.2-15

10 Dawudaa sofa wɛkilɛxine kuntigine ni i ra, naxanye yi a malima Isirayila birin mangayaan fendeni, alo Alatala bata yi a fala kii naxan yi. 11 Dawudaa sofa wɛkilɛxine ni i ra: Xakimoni xabilan muxuna nde Yasobeyami, naxan findi e xunna ra. A bata yi muxu kɛmɛ saxan faxa tanban na yɛngɛ kedenni. 12 A firinden findi Axoxi xabilan muxuna nde Dodo a diina Eleyasari nan na. A yi sofa wɛkilɛxi saxanne yɛ. 13 A tan nan Dawuda mali Filisitine yɛngɛdeni Pasi-Damimi yi. Sofane bata yi e gi Filisitine bun nun. Funde xɛɛna nde yi na, 14 Eleyasari nun a sofane Filisitine yɛngɛ mɛnni. Alatala yi nɔ gbeen fi Isirayila yamaan ma.

15 Sofa wɛkilɛxi tonge saxanne muxu saxan yi siga Dawuda fɛma Adulan faran yireni. Anu, Filisitine yi tixi Refa lanbanni. 16 Na waxatini, Dawuda yi dɔxi yire makantanxini, Filisiti ganla nde fan yi dɔxi Bɛtɛlɛmi yi. 17 Dawuda yi a waxɔn fena nde fala, a naxa, "Ige ramara yinla naxan Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na, nde nɔɛ fɛ na igen na, a fa a so n yii, n yi n min?" 18 Na sofa wɛkilɛxi saxanne yi dangu Filisitine naninna ra. E sa igen ba ige ramara yinla ra Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na. E to fa na ra Dawuda xɔn, a yi tondi a minɲɛ. A yi a bɔxɔn saraxan na Alatala xa. 19 A yi a fala, a naxa, "Ala xa n natanga igeni ito minna ma. A luxi nɛn alo muxune wunla, naxanye sigaxi igeni ito badeni, e lu sayaan dɛ." Na ma, a yi tondi ige minɲɛ. A sofa wɛkilɛxi saxanne na nan liga.

20 Yowaba tada Abisayi nan yi na sɛnbɛma saxanne xunna ra. Na nan xɛmɛ kɛmɛ saxan faxa a tanban na yɛngɛni. Xili kanna nan yi a ra alo na sofa sɛnbɛma saxanne. 21 A binyen sɔtɔ nɛn dangu ne ra, koni a mi e yɛ hali a to yi findixi e mangan na.

22 Bɛnaya, Kabaseeli kaana, Yehoyadaa dii xɛmɛna, sofa wɛkilɛxi gbeen nan yi na ra, naxan kabanako fe wali wuyaxi kɛ. A tan nan Moyaba sofa wɛkilɛxi firinne faxa. Lɔxɔna nde, xunbeli gbeen yi godon waxatin naxan yi, a tan nan mɔn godo ige ramara yinla ra, a yi yatan faxa. 23 Lɔxɔna nde, a yi Misiran kaa sɛnbɛmana nde faxa naxan kuyan yi sigɛ han kanke yɛ firin e nun nde. Tanban yi na Misiran kaan yii naxan yi gbo alo gbindonna. Bɛnaya yi godo a fɔxɔ ra gbengbetenna ra a yii, a yi a tanban ba a yii, a yi a faxa a ra. 24 Yehoyadaa diin Bɛnaya na fe gbeene nan liga. A fan xili gbeen sɔtɔ na kii nin alo na sofa wɛkilɛxi saxanne. 25 A yi binyen sɔtɔ dangu sofa wɛkilɛxi tonge saxanne ra, koni a mi yi na sofa sɛnbɛma saxanne yɛ. Dawuda yi a findi a kantan sofane xunna ra.

26 Sofa wɛkilɛxi gbɛtɛye ni i ra: Yowaba xunyɛna Asahɛli nun Dodo a diina Elexanan, Bɛtɛlɛmi kaan nun 27 Harori kaan Samoti nun Pelon kaan Xɛlɛsi nun 28 Ikɛsi a diina Ira, Tekowa kaan nun Anatɔti kaana Abiyeseri nun 29 Xusa kaan Sibekayi nun Axoxi xabilan muxuna nde Ilayi nun 30 Netofa kaan Maharayi nun Banahaa diin Xeleda Netofa kaan nun 31 Ribayi a diina Itayi, naxan keli Gibeya Bunyamin bɔnsɔn bɔxɔni nun Piraton kaan Bɛnaya nun 32 Xurayi naxan keli Gaasa folo yireni e nun Aruba kaana Abiyɛli nun 33 Baxurin kaana Asamawɛti nun Saalabon kaana Eliyaba nun 34 Gison kaan Hasemi a diine nun Harara kaan Sage a diin Yonatan nun 35 Harara kaan Sakaraa diina Axiyama nun Yuru a diina Elifala nun 36 Mekera kaan Xeferi nun Pelon kaana Axiya nun 37 Karemele kaan Xesero nun Esibayi a diin Narayi nun 38 Natan ngaxakedenna Yowɛli nun Hagari a diin Mibixari nun 39 Amonin Sɛlɛki nun Beroti kaan Naxarayi, Seruyaa diin Yowabaa yɛngɛ so se maxanla nun

40 Ira nun Garɛbi, Yitiri xabilan muxune nun
41 Xiti kaan Yuriya nun Axalayi a diin Sabadi
nun 42 Siisaa diina Adina, Rubɛn bɔnsɔnna
mangana, sofa tonge saxan yi naxan fɔxɔ ra
e nun 43 Makaa diin Xanan nun Mitini kaan
Yosafati nun 44 Asatarɔti kaan Wusiya nun
Xotami a diine Saama nun Yeyiyɛli, Aroyeri
kaane nun 45 Simiri a diine Yediyayeli nun
a xunyɛn Yoxa Tisi kaana e nun 46 Maxawi
kaana Eliyeli nun Elinama a diine Yeribayi
nun Yosawiya e nun Moyaba kaan Yitima
nun 47 Eliyeli nun Obedi nun Mesoba kaan
Yaasiyɛli.

12

Sofaan naxanye Dawuda fɔxɔ ra

1 Dawuda yi luxunxi Kisu a diin Sɔli ma
Sikilaga yi waxatin naxan yi, sofa kɛndɛne
yi fa a fɔxɔ ra a malideni yɛngɛsodeni.
2 Bunyamin bɔnsɔnna muxune nan yi ne
ra, Sɔli ngaxakedenne. Ndee yi fatan xali-
makunle wolɛ, ndee yi fatan lantanne wolɛ,
e yiifanne nun e kɔmɛnne ra. 3 E kunti-
gin Axiyeseri nun a xunyɛn Yowasa Gibeya
kaan Semaa diine nan yi ne ra. Yesiyeli nun
Peleti, Asamawɛti a diine, e nun Beraka nun
Anatɔti kaan Yehu yi sofani itoe yɛ e nun
4 Gabayon kaan Yisemaya naxan findi sofa
gbeen na sofa wɛkilɛxi tonge saxanne yɛ, a
fan yi findi kuntigin na e tagi. 5 Yeremi nun
Yaxasiyeli nun Yoxanan nun Gedera kaan
Yosabadi nun 6 Elusayi nun Yerimoti nun
Beyalaya nun Sɛmaraya nun Xarufu kaan
Sɛfati fan yi ne yɛ. 7 Kora xabilan muxune,
Elikana nun Yisiya nun Asarɛli nun Yowe-
seri nun Yasobeyami fan yi e yɛ, 8 e nun
Yeroxamaa diine Yowela nun Sebadiya keli
Gedori yi.

9 Gadi bɔnsɔnna sofana ndee fan yi siga
Dawuda fɛma tonbonni a yire makantanx-
ini. Sofa wɛkilɛxin nan yi ne ra, e fatan
yɛngɛn soɛ, yɛ masansan wure lefane nun
tanbane yi e yii. E sɛnbɛn yi gbo alo yatane,
e yi xulun alo xɛnla naxanye e gima geyane
fari. 10 E xinle ni itoe ra: e kuntigina Es-
eri, a firindena Abadi, a saxandena Eliyabi,
11 a naanindena Misemanna, a suulundena
Yeremi, 12 a sennindena Atayi, a soloferedena Eliyeli, 13 a solomasɛxɛdena Yoxanan,
a solomanaanindena Elesabada, 14 a fudena
Yeremi, e nun a fu nun kedendena Mak-
abanayi. 15 Gadi kaani itoe yi findixi sofa
xunne nan na. Naxan yi xurun e yɛ, na
sɛnbɛn yi gbo muxu kɛmɛ xa. Naxan yi
gbo e yɛ, na sɛnbɛn yi gbo muxu wuli
keden xa. 16 Ne yi Yurudɛn xuden gidi a
yi fexi waxatin naxan yi, kike singeni, e
fa lanbanna muxune kedi sogeteden nun
sogegododen mabinni.

17 Bunyamin kaana ndee nun Yuda kaana
ndee yi siga Dawuda fɛma a yire makan-
tanxini. 18 Dawuda yi e ralan, a yi a fala e xa,
a naxa, “Xa ɛ faxi bɔŋɛ xunbenla nin alogo
ɛ xa fa n mali, en luma nɛn xaxili kedenni.
Koni, xa ɛ faxi n yanfaden nin n yaxune xa,
n tan naxan mi fe ɲaxi yo ligaxi, en benbane
Ala xa na to, a yi a kitin sa.” 19 Na waxatini,
Alaa Nii Sariɲanxin yi godo Amasayi ma,
naxan yi findixi sofa tonge saxanne xunna
ra. A yi a fala, a naxa,

“Nxu i sagoni, Dawuda!
Nxu i sagoni, Yese a diina!
Ala xa bɔŋɛ xunbenla fi Dawuda ma,
Ala xa bɔŋɛ xunbenla fi i ma,
e nun naxanye i malima.
Bayo, i ya Ala nan i malima.”

Nayi, Dawuda yi e rasɛnɛ, a yi tidene so e
yii a sofa kuntigine yɛ.

20 Manase bɔnsɔnna sofana ndee yi fa
Dawuda fɛma, e nun Filisitine yi sigama
Sɔli yɛngɛdeni waxatin naxan yi. Koni,
Dawuda nun a muxune mi fa Filisitine
mali yɛngɛsodeni na waxatini bayo Filisiti
kuntigine e raxɛtɛ nɛn, e yi a fala, e naxa,
“Xa Dawuda mɔn kafu a kari fonna Sɔli ma,
en birin faxama nɛn.” 21 E to na fala, Dawuda
yi xɛtɛ Sikilaga yi. Manase muxun naxanye
bata yi bira a fɔxɔ ra, ne xinle ni itoe ra:
Adena nun Yosabadi nun Yediyayeli nun
Mikeli nun Yosabadi nun Elihu nun Siletayi.
Kuntigin nan yi ne birin na sofa wuli keden
xun na Manase bɔnsɔnna muxune yɛ. 22 Sofa
kɛndɛne nan yi ne birin na, naxanye yi
Dawuda malima yɛngɛ sodeni. E yi findixi
sofa kuntigine nan na a ganli. 23 Muxune
yi fama nɛn Dawuda malideni lɔxɔ yo lɔxɔ.
A sofa ganla gbo ayi na kii nin alo maleka
ganla.

Sofaan naxanye fa Dawuda fɔxɔ ra

24 Sofaan yatɛni ito nan fa Dawuda fɛma
Xebiron yi alogo e xa fa Dawuda mali, a yi
findi mangan na Sɔli ɲɔxɔni alo Alatala bata
yi a fala kii naxan yi:

25 Yuda bɔnsɔnni, sofa wuli sennin kɛmɛ
solomasɛxɛ. Yɛ masansan wure lefaan nun
tanban yi e birin yii.
26 Simeyɔn bɔnsɔnni, sofa wuli solofere
kɛmɛ. E birin sofa kɛndɛ.
27 Lewi bɔnsɔnni, sofa wuli naanin kɛmɛ
sennin, 28 e nun Yehoyada naxan findi
yɛɛratiin na Haruna ɲɔxɔni, na nun a sofa
wuli saxan kɛmɛ soloferene. 29 Sadɔki,
banxulan sofa kɛndɛn nun a xabila kuntig-
ine, muxu mɔxɔɲɛn nun firin.
30 Bunyamin bɔnsɔnni, Sɔli ngaxake-
denne, sofa wuli saxan, naxanye bata yi
lu Sɔli fɔxɔ ra han na waxatina.
31 Efirami bɔnsɔnni, sofa wuli mɔxɔɲɛ
kɛmɛ solomasɛxɛ. Sofa kɛndɛ xili kanne
nan yi e birin na.
32 Manase bɔnsɔnni, sofa wuli fu nun solo-
masɛxɛ naxanye yi sugandixi alogo e xa
Dawuda dɔxɔ mangan na.
33 Isakari bɔnsɔnni, kuntigi kɛmɛ firin e
nun e ngaxakedenne birin e yamarin bun
ma. E bata yi a kolon Isirayila yi lan a xa
naxan liga na waxatini.
34 Sabulon bɔnsɔnni, sofa wuli tonge suu-
lun naxanye yi fatan yɛngɛ sodeni yɛngɛ so
seene birin na. E yi Dawuda malima e bɔɲɛn
birin na.
35 Nafatali bɔnsɔnni, sofa kuntigin wuli
keden, e nun sofa wuli tonge saxan e nun
solofere. Yɛ masansan wure lefaan nun
tanban yi ne birin yii.
36 Dan bɔnsɔnni, sofa wuli mɔxɔɲɛn nun
solomasɛxɛ kɛmɛ sennin. E yɛngɛ so seene
yi e yii.
37 Aseri bɔnsɔnni, sofa wuli tonge naanin.
Sofa kɛndɛn nan yi e ra, yɛngɛ so seene yi e
yii.
38 Sofaan naxanye keli Yurudɛn kidima
sogeteden binni, Rubɛn nun Gadi nun Man-
ase bɔnsɔnne yi, ne lan muxu wuli kɛmɛ
wuli mɔxɔɲɛ nan ma. Yɛngɛ so seen sifan
birin yi e yii.
39 Sofani itoe naxanye birin tin sigɛ
yɛngɛni, ne bata yi fa Xebiron yi alogo e
xa fa Dawuda dɔxɔ mangan na Isirayila xun
na. Sikɛ yo mi yi e yi. Isirayila kaane birin
bata yi na ragidi. 40 E yi lu mɛnni Dawuda
fɛma xi saxan, e yi e dɛge, e yi e min. E
ngaxakedenne bata yi donseen nafala e xa.
41 E dɔxɔ bodene fan yi fa donseen na keli
Isakari nun Sabulon nun Nafatali bɔxɔne yi
sofanle nun ɲɔgɔmɛne nun gbaxalone* nun
ɲingene fari. E yi fa goronna sifan birin
na, donseen nun murutu faɲin nun xɔdɛ
xaraxine nun manpa bogin xaraxine nun
manpaan nun turen nun xuruse xunxurin
nun a xungbene. E yi fa a gbegbe ra bayo
Isirayila kaane birin yi sɛwaxi.

13

Layiri Kankiraan yi xali
*Samuy*ɛli Firinden 6.1-11

1 Dawuda yi falan ti sofa kuntigine xa
naxanye yi sofa wuli nun sofa kɛmɛ xun
na e nun a kuntigine birin. 2 Na xanbi
ra, Dawuda yi a fala Isirayila yamaan birin
xa, a naxa, "Xa na lan ɛ ma, xa na fataxi
Alatala nan na, en ma Ala, en xɛrane rasiga
en ngaxakedenne ma Isirayila bɔxɔn birin
yi. En yi saraxaraline nun Lewine fan xili,
naxanye Isirayila taane nun a rabilinne yi
alogo en birin xa lu yire kedenni. 3 En mɔn
xa fa en ma Alaa Kankiraan na en dɛxɔn,
bayo Sɔli a mangayaan waxatini, en mi siga
a fɔxɔ ra." 4 Na yi yamaan birin kɛnɛn bayo
e birin yi laxi a ra fe faɲin nan na ra.
5 Dawuda yi Isirayila kaane birin malan,
keli Sixori xuden ma Misiran yamanani
sa dɔxɔ Lebo-Xamata ra alogo e xa sa
Alaa Kankiraan tongo Kiriyati-Yeyarin yi.
6 Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi
siga Baala taani Yuda yi, dɛnaxan mɔn xili
Kiriyati-Yeyarin alogo e xa sa Alaa Kanki-
raan tongo. Alatala gbeen nan yi na ra,
Alatala naxan dɔxi maleka gubugubu kan
sawurane tagi. A xinla nan na kankiraan
ma. 7 E yi Alaa Kankiraan tongo Abinadabo
konni, e yi a dɔxɔ goron maxali wontoro
nɛnɛn kui. Wusa nun Axiyo nan yi na
wontoron nagima. 8 Dawuda nun Isirayila
kaane yi sɛwa ki faɲi Ala yɛtagi, e yi bɛtin ba
bɔlɔnne nun kondenne nun tanbanne nun
kariɲanne nun xɔtane ra.
9 E to lonna li Kidon yi, Wusa yi kankiraan
suxu a yiin na alogo a nama bira, bayo
ɲingen naxanye yi wontoron bandunma,
ne salaxun nɛn. 10 Alatala yi xɔlɔ Wusa ma,
a yi a faxa keden na, bayo a mi yi lan a xa a
yiin din na kankiraan na. Wusa faxa na kii
nin Ala yɛtagi.

* 12:41: Gbaxaloni itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

11 Dawuda yi xɔlɔ bayo Alatala bata Wusa
faxa. Nanara, a yi mɛn xili sa "Wusa ha-
lagidena" han to. 12 Na lɔxɔni, Dawuda yi
gaxu Ala yɛɛ ra, a yi a yɛtɛ maxɔdin, a naxa,
"N na Alaa Kankiraan nasoma n konni di?"
13 Nayi, Dawuda mi fa kankiraan xali a konni
Dawudaa Taani. A yi sa a raso Gati kaana
Obedi-Edɔn ma banxini. 14 Alaa Kankiraan
yi lu Obedi-Edɔn konni kike saxan. Na ma,
Alatala yi barakan sa a seene birin yi.

14

Dawudaa denbayana

*Samuy*ɛli Firinden 5.11-16 nun Tarux-
une Singen 3.5-8

1 Tire taan mangan Xurami yi xɛrane
rasiga Dawuda ma, e nun suman wudin
nun kamudɛrɛne nun gɛmɛ masonle manga
banxin tideni Dawuda xa. 2 Dawuda yi a
kolon a Alatala yatin nan a findixi mangan
na Isirayila xun na. A a kolon, Ala luma
a mangayaan yitɛ a yamana Isirayila nan
ma fe ra. 3 Dawuda yi ɲaxalan gbɛtɛye dɔxɔ
Yerusalɛn yi. A mɔn yi dii xɛmɛne nun dii
tɛmɛne sɔtɔ. 4 Naxanye sɔtɔ a xa Yerusalɛn
yi, ne xinle ni itoe ra: Samuwa nun Sobaba
nun Natan nun Sulemani 5 nun Yibixari nun
Elisuwa nun Elipeleti nun 6 Noga nun Nefegi
nun Yafiya nun 7 Elisama nun Beeliyada e
nun Elifeleti.

Dawuda yi Filisitine nɔ

*Samuy*ɛli Firinden 5.17-25

8 Filisitine yi a mɛ a Dawuda bata yi findi
mangan na Isirayila birin xun na, e birin
yi siga a fendeni. Dawuda yi na mɛ, a yi
mini e yɛɛ ra. 9 Filisitine yi fa yɛngɛni Refa
lanbanni. 10 Dawuda yi Ala maxɔdin, a naxa,
"N xa siga Filisitine xili ma ba? I e soɛ n yii
ba?" Alatala yi a yabi, a naxa, "Siga, n ne
soma nɛn i yii."

11 Nayi, Dawuda nun a sofane yi siga
Baali-Perasimi yi, e sa Filisitine nɔ yɛngɛni.
Dawuda yi a fala, a naxa, "Ala bata n yaxune
raxuya ayi n yɛɛ ra, alo fufaan gbiligbinla
kalan kii naxan yi." Nanara, e mɛnna xili
sa Baali-Perasimi.* 12 Filisitine yi e suxurene
rabeɲin mɛnni, Dawuda yi yamarin fi a e xa
gan.

13 Filisitine mɔn yi fa yɛngɛ sodeni Refa
lanbanni. 14 Dawuda mɔn yi Ala maxɔdin.
Ala yi a yabi, a naxa, "I nama siga e yɛtagi,
koni e mabilin, i siga han xɛɲɛxɛɲɛnne sa
dɛnaxan yi. I sa dɔxɔ e yɛɛ ra mɛnni. 15 I
na sigati xuiin mɛ wudine kondenne yi, i
keli e yɛngɛdeni, bayo Ala nan tima i yɛɛ
ra, a Filisiti ganla nɔ i xa." 16 Dawuda yi
a liga alo Ala a yamari kii naxan yi. E
yi Filisitine yɛngɛ keli Gabayon yi sa dɔxɔ
Geseri ra. 17 Nayi, Dawuda yi xinla sɔtɔ
yamanane birin yi. Alatala yi a liga siyane
birin yi gaxu Dawuda yɛɛ ra.

15

*Alaa Layiri Kankiraan siga fena Yerusal*ɛn
yi

1 Dawuda yi banxine ti a yɛtɛ xa Dawudaa
Taani. A yi yirena nde yitɔn Alaa Kankiraan
xa, a yi bubun ti a xa.* 2 Dawuda yi yamarin
fi a muxu yo nama Alaa Kankiraan maxali
fɔ Lewi bɔnsɔnna muxune, bayo Alatala e
tan nan sugandixi na ma. E tan nan yi
lan e wali a yɛtagi habadan. 3 Dawuda yi
Isirayila birin malan Yerusalɛn yi Alatalaa
Kankiraan naso feen na a yireni a dɛnaxan
yitɔnxi a xa.

4 Dawuda yi Haruna yixɛtɛne nun Lewi
bɔnsɔnna muxune malan:

5 Kehati yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ muxu
mɔxɔɲɛ. Yuriyeli nan yi e xunna ra.

6 Merari yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ firin
muxu mɔxɔɲɛ. Asaya nan yi e xunna ra.

7 Gɛrisɔn yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ muxu
tonge saxan. Yowɛli nan yi e xunna ra.

8 Elisafan yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ firin.
Semaya nan yi e xunna ra.

9 Xebiron yixɛtɛne yɛ, muxu tonge solo-
masɛxɛ. Eliyeli nan yi e xunna ra.

10 Yusiyɛli yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ muxu
fu nun firin. Aminadabo nan yi e xunna ra.

11 Dawuda yi saraxaraline Sadɔki nun
Abiyatari xili, e nun Lewine Yuriyeli nun
Asaya nun Yowɛli nun Semaya nun Eliyeli
nun Aminadabo. 12 A yi a fala e xa, a naxa,
"Ɛ tan nan Lewi bɔnsɔn muxune denbaya
xunne ra. Ɛ yɛtɛ rasariɲan, ɛ tan nun ɛ
muxune. Ɛ siga Alatalaa Kankiraan na,
Isirayilaa Ala. N dɛnaxan yitɔnxi a xa, ɛ
a xali mɛnni. 13 Bayo ɛ mi yi na a singeni,
na ma, Alatala, en ma Ala halagin nagodo
nɛn en ma, amasɔtɔ en mi bira a sariyan

* 14:11: 14.11 Baali-Perasimi bunna nɛn fa fala, "Halagin Kanna."

* 15:1: 15.1 Alaa Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

fɔxɔ ra.” [14] Nayi, Saraxaraline nun Lewine
yi e yɛtɛ rasariɲan benun e xa siga Alatalaa
Kankiraan na, Isirayilaa Ala. [15] Lewine yi
Alaa Kankiraan suxu a tongo tamine ma, e a
dɔxɔ e tungunne fari alo Musa a yamari kii
naxan yi fata Alatalaa falan na.

[16] Dawuda yi a fala Lewi kuntigine xa, a
e xa bɛti baana ndee sugandi e muxune yɛ
naxanye bɛtin bama maxaseene ra sɛwani,
e kondenne nun bɔlɔnne nun kariɲanne
maxa. [17] Lewine yi Yowɛli a diin Heman
sugandi, e nun a ngaxakedenne Bereki a
diina Asafi nun Kusayaa diina Etani, naxan
yi Merari yixɛtɛne yɛ. [18] Lewi gbɛtɛye nan
yi dɛ kantanne ra e tan ma yamarin bun:
Sakari nun Ben nun Yasiyeli nun Semi-
ramoti nun Yɛxiyɛli nun Yunni nun Eliyabi
nun Bɛnaya nun Maaseya nun Matitiya nun
Elifelehu nun Mikineyahu nun Obedi-Edɔn
e nun Yeyiyɛli. [19] Heman nun Asafi nun
Etani nan yi bɛtin bama, e kariɲan sula dax-
ine maxa. [20] Sakari nun Asiyɛli nun Semi-
ramoti nun Yɛxiyɛli nun Yunni nun Eliyabi
nun Maaseya nun Bɛnaya nan yi kondenne
maxama e xuini texin na. [21] Matitiya nun
Elifelehu nun Mikineyahu nun Obedi-Edɔn
nun Yeyiyɛli nun Asasiya yi kondenna luti
solomasɛxɛ daxine nan maxama. [22] Lewi
bɔnsɔnna muxun Kenaniya yi findixi bɛti
baane yɛɛratiin nan na Alaa Kankiraan
maxalideni. A yi na wanla kolon ki faɲi.
[23] Bereki nun Elikana nan yi kantan tiine
ra Alaa Kankiraan dɛxɔn, [24] e nun Obedi-
Edɔn nun Yexiya. Saraxaraline Sɛbaniha
nun Yosafati nun Natanɛli nun Amasayi
nun Sakari nun Bɛnaya nun Eliyeseri nan yi
xɔtane fema Alaa Kankiraan yɛtagi.

Layiri Kankiraan so fena taani
Samuyɛli Firinden 6.12-23

[25] Nayi, Dawuda nun Isirayilaa fonne nun
sofa kuntigin naxanye yi dɔxi sofa wuli xun
na, ne birin yi ti kiraan xɔn alogo e xa sa
Alatalaa Layiri Kankiraan mati sɛwani keli
Obedi-Edɔn konni. [26] Ala yi Lewi bɔnsɔnna
muxune mali Alatalaa Layiri Kankiraan
xalideni. E tura solofere nun yɛxɛɛ kon-
tonna solofere ba saraxan na. [27] Dawuda yi
maxidixi taa dugi doma faɲine nin, e nun
Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi Layiri
Kankiraan maxalima e nun bɛti baane nun
bɛti ba kuntigin Kenaniya. Dawuda mɔn yi
saraxarali domana nde fan nagodo a ma.
[28] Isirayila kaane birin yi siga Alatalaa Layiri
Kankiraan na sɛwani. Ndee yi fenne nun
xɔtane fema, ndee yi kariɲanne maxama,
ndee yi kondenne nun bɔlɔnne maxama.

[29] Sɔli a dii tɛmɛn Mikali yi tixi banxin
foye soden na, a Isirayila kaane to fɛ Alata-
laa Layiri Kankiraan na Dawudaa Taani. A
to Manga Dawuda to a bodonɲɛ sɛwani, a yi
a raɲaxu a bɔɲɛni.

16

Dawuda Ala tantun fena

[1] Na xanbi ra, e yi fa Alaa Kankiraan na, e
fa a dɔxɔ bubun kui, Dawuda naxan nafalaxi
a dɔxɔden na. E yi saraxa gan daxine nun
bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Ala xa. [2] Dawuda
to yelin na saraxane bɛ, a yi duba Isirayila
yamaan xa Alatala xinli. [3] Na xanbi ra, a
yi burun nun tamaro bogi xare rafalaxin
nun ɲaxun danna rafalaxin xundi keden
keden so Isirayila kaane birin yii, xɛmɛn
nun ɲaxanla.

[4] A yi Lewina ndee sugandi alogo e xa
wali Alatalaa Kankiraan yɛtagi, e Alatala
maxandi, e barikan bira Isirayilaa Ala xa, e
a tantun. Ne xinle ni itoe ra: [5] Asafi, naxan
findi e kuntigin na e nun Sakari, naxan
findi kuntigi firinden na e nun Yeyiyɛli
nun Semiramoti nun Yɛxiyɛli nun Matitiya
nun Eliyabi nun Bɛnaya nun Obedi-Edɔn
nun Yeyiyɛli. Kondenne nun bɔlɔnne yi e
yii. Kariɲanne yi Asafi yii. [6] Saraxaraline,
Bɛnaya nun Yaxasiyeli yi xɔtane fema Alaa
Layiri Kankiraan yɛtagi.

[7] Dawuda bɛtini ito so Asafi nun a mux-
une yii na lɔxɔn nin a singeni alogo e xa
Alatala tantun.

Yaburin 105.1-15

[8] Ɛ Alatala tantun.
Ɛ yi a maxandi.
A bata naxan liga,
ɛ na fala siyane xa.
[9] Ɛ bɛtin ba a xa,
ɛ yi a tantun bɛtine yi,
ɛ yi a kabanako feene birin fala.
[10] Ɛ ɛ kanba a xili sariɲanxini.
Naxanye birin Alatala fenma,
ne xa sɛwa.
[11] Ɛ ɛ yɛɛ rafindi Alatala nun a sɛnbɛn ma,
ɛ lu a fenɲɛ waxatin birin.
[12] A wali faɲin naxanye ligaxi
e nun a kabanako feene
nun a kitin naxanye saxi,

ne fe xa rabira ɛ ma,
13 ɛ tan Isirayila bɔnsɔnna,
a walikɛne,
ɛ tan Yaxubaa diine,
Ala naxanye sugandixi.

14 A tan nan Alatala ra,
en ma Ala.
A tan nan bɔxɔn birin kitisaan na.
15 A ɲɔxɔ luma a layirin xɔn ma nɛn han habadan,
e nun a falane fe han mayixɛtɛ wuli keden,
16 e nun a layirin naxan xidi
e nun Iburahima tagi,
a yi a kɔlɔ Isiyaga xa.
17 A mɔn yi a ragidi Yaxuba ma sariyan xɔn,
a findi habadan layirin na Isirayila kaane xa.

18 A yi a fala, a naxa,
"N Kanan yamanan soma nɛn
ɛ nun i yixɛtɛne yii ɛ kɛɛn na."
19 E mi yi wuya nun.
Xɔŋɛ dando nan tun yi e ra na yamanani.
20 E yi kelima nɛn siyana nde yɛ
e siga nde gbɛtɛ yɛ,
e keli yamanana nde yi
e siga nde gbɛtɛ yi.
21 Koni, a mi tiŋɲɛ muxu yo xa e ɲaxankata.
A mangane rakolon nɛn e fe yi, a naxa,
22 "Ɛ nama fefe liga n ma muxu sugandixine ra.
Ɛ nama fefe ɲaxi liga n ma nabine ra."

Yaburin 96

23 Dunuŋa muxune birin xa bɛtin ba Alatala xa.
Ɛ yi lu a raliyɛ waxatin birin yi
fa fala a bata en nakisi.
24 Ɛ a binyena fe fala siyane birin xa,
ɛ yi a kabanako feene rali muxune birin ma.
25 Alatala gbo,
a lan a xa matɔxɔ han!
A lan a xa binya dangu alane birin na.
26 Siyane alane birin findixi ala fuune nan na,
koni Alatala tan bata koren da.
27 A rabilinxi nɔrɔn nun gboon nan na.
A konna rafexi sɛnbɛn nun sɛwan nan na.

28 Ɛ tan dunuŋa siyane birin,
ɛ fa Alatala tantun,
ɛ yi a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.
29 Ɛ fa Alatala tantun a xili binyena fe ra.
Ɛ fa kiseene ra a yɛtagi.
Ɛ Alatala batu a nɔrɔ sariŋanxini.
30 Dunuŋa muxune,
ɛ xuruxurun a yɛtagi.
Dunuŋa a kiini, a mi yigisanma.
31 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna xa sɛwa han!
Ɛ yi a fala siyane xa,
a Alatala nan mangan na.
32 Fɔxɔ igen xa a xuini te
e nun seen naxanye a xɔrɛ ra.
Burunna xa sɛwa
e nun a yi seene birin.
33 Fɔtɔnna wudine xa sɔnxɔ sɛwani,
e sɔnxɔ Alatala yɛtagi,
amasɔtɔ a fama nɛn.
A fama nɛn a kitin sa dunuŋa yi.

Yaburin 106.1, 47-48

34 Ɛ Alatala tantun amasɔtɔ a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!
35 Ɛ a fala Ala xa, ɛ naxa,
"Ala, nxu rakisi,
nxu ratanga siya gbɛtɛne ma,
alogo nxu xa i xili sariŋanxin tantun,
na yi findi nxu kanba xunna ra."
36 Barikan xa bira Alatala xa, Isirayilaa Ala habadan han habadan!
Nayi, yamaan yi a fala, e naxa,
"Amina! Tantunna Alatala xa."
37 Dawuda yi Asafi nun a ngaxakedenne yamari a e xa wali Alatalaa Layiri Kankiraan yɛtagi waxatin birin. 38 A yi Yedutun ma diina Obedi-Edɔn nun Xosa nun a muxu tonge sennin muxu solomasɛxɛ yamari a e xa so dɛɛn kantan. 39 Saraxaraliin Sadɔki nun a ngaxakedenne yi lu Alatalaa Batu Bubuni naxan yi tixi taan kideni Gabayon yi. 40 E yi lu saraxa gan daxine bɛ Alatala xa xɔtɔnna nun ɲinbanna alo a sɛbɛxi Alatalaa sariyani kii naxan yi, a naxan soxi Isirayila kaane yii.
41 Heman nun Yedutun nun muxun naxanye yi sugandixi, ne fan yi na alogo e xa Alatala tantun, bayo a hinanna luma nɛn habadan!
42 Heman nun Yedutun yi xɔtane fema, e yi kariŋanne maxama alogo e xa bɛtin ba Ala xa. Yedutun ma diine nan yi na dɛ kantanne ra.
43 Na xanbi ra, yamaan birin yi siga e konni. Dawuda fan yi xɛtɛ a konni dubadeni a denbayaan xa.

17

Alaa layirina Dawuda xa Samuyɛli Firinden 7.1-17

1 Dawuda to yelin soɛ a manga banxin kui,
a yi a fala Nabi Natan xa, a naxa, “Banxin
naxan nafalaxi suman wudin na, n na nan
kui, koni Alatalaa Layiri Kankiraan mɔn
bubun nan kui.” 2 Natan yi Dawuda yabi,
a naxa, “I rafan feene birin liga, bayo Ala
i xɔn.”
3 Na kɔɛɛn na, Ala yi a fala Natan xa, a
naxa, 4 “Siga, a fala n ma walikɛɛn Dawuda
xa fa fala Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I tan
mi batuden tima n xa n luma dɛnaxan yi. 5 N
yɛtɛɛn munma lu n batu banxi kui singen,
xabu n na Isirayila kaane ramini lɔxɔni
Misiran fari ma han to, koni n yi bubun
nan kui yiren birin yi. 6 N siga dɛnaxan
birin yi nxu nun Isirayila kaane, n yɛɛrati
wuyaxi dɔxɔ nɛn n ma yamana Isirayila xun
na alogo e xa n ma yamaan masuxu. Koni,
na waxatin birin yi, n mi a fala muxu yo xa,
n naxa: Nanfera, i mi suman wudi banxin
tixi n xa?’ ”
7 “Nanara, i mɔn xa a fala n ma walikɛɛn
Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna ito nan falaxi, a naxa: N tan nan i
baxi xuruseene fɔxɔ ra kantan tideni alogo i
xa findi n ma yamana Isirayila yɛɛratiin na.
8 I siga yiren naxan birin yi n lu nɛn i xɔn,
n yi i yaxune birin faxa i yɛtagi, n yi i findi
xili gbee kanna ra alo muxu gbeen naxanye
bɔxɔ xɔnna fari. 9 N yiren soma nɛn n
ma yamana Isirayila yii e dɔxɔma dɛnaxan
yi. E luma nɛn na, gaxu yo mi e suxɛ.
Muxu ɲaxi yo mɔn mi fa e ɲaxankatama
alo bodeni, 10 n kitisane dɔxɔ n ma yamana
Isirayila xun na waxatin naxan yi. N ni
i yaxune birin sa i sanna bun. N naxan
falama i xa, Alatala nan banxin tima i xa
naxan findima i yixɛtɛne ra mangayani. 11 I
na faxa waxatin naxan yi, i siga i benbane
fɛma, n yi i yɛtɛna diina nde sugandi a ti i
ɲɔxɔni mangayani, n yi a sɛnbɛn xun masa.
12 Na nan n batu banxin tima n xa, n yi a
mangayaan nasabati habadan. 13 N findi a
fafe ra, a fan yi findi n ma diin na. N mi n
ma hinanna masigama a ra alo n naxan liga
manga singen na. 14 N na a findima nɛn n ma
yamana mangan na, a mangayaan mi kalɛ
habadan.’ ”
15 Ala naxan birin fala Natan xa fetoni alo
xiyena, a na birin yɛba Dawuda xa.

Dawudaa Ala maxandina
*Samuy*ɛli Firinden 7.18-29

16 Na xanbi ra, Manga Dawuda yi siga, a
sa dɔxɔ Alatala yɛtagi, a yi a fala, a naxa,
“Marigina Alatala, n na a kolon a n tan
nun n ma denbayaan mi lan nxu na birin
sɔtɔ i naxan fixi nxu ma. 17 Koni, Ala, i tan
yɛɛ ra yi, sese mi na ra! I bata dɛ xuine
tongo lan i ya walikɛna denbayana tila ma.
Marigina Alatala, i bata n yatɛ alo muxu
fisamantenna. 18 N tan Dawuda, n nɔɛ nanse
falɛ i xa xunna kenli ito a fe ra i naxan fixi i
ya walikɛɛn ma? I tan yɛtɛna i ya walikɛɛn
kolon. 19 Alatala, i bata fe gbeeni ito ragidi i
ya walikɛna fe ra fata i sagoon na alogo i xa
i sɛnbɛ gbeen mayita. 20 Alatala, i ɲɔxɔn mi
na, ala gbɛtɛ mi na ba i tan na. Nxu bata
na kolon. 21 Siya gbɛtɛn mundun dunuŋa
yi naxan luxi alo i ya yamana Isirayila, Ala
naxanye raminixi konyiyani? I e xunba nɛn
Misiran kaane nun e alane sɛnbɛn bun, i yi e
findi i ya yamaan na, i siya gbɛtɛne kedi i ya
yamaan yɛɛ ra, i kabanako fe magaxuxine
raba e yɛtagi alogo i xa i xinla makɛnɛn. 22 I
yi Isirayila findi i ya yamaan na habadan.
Alatala, i yi findi nxɔ Ala ra.”
23 “Iki, Alatala, i dɛ xuiin naxan tongoxi
n tan, i ya walikɛɛn nun n ma denbayaan
xa, na xa rakamali habadan. Na liga alo i
a falaxi kii naxan yi. 24 Na rakamali alogo
i xinla xa binya han habadan. Muxune a
falama nɛn nayi, e naxa, ‘Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna, Ala naxan Isirayila xun na, a
findixi Isirayilaa Ala nan na.’ Sɛnbɛn xa
lu i ya walikɛɛn Dawudaa denbayaan xa i
yɛtagi. 25 N ma Ala, i bata i miriyaan yita n
na a i n yixɛtɛne findima nɛn mangane ra
n ɲɔxɔni. Nanara, i ya walikɛɛn bata susu
fɛ i yɛtagi i maxandideni. 26 Alatala, i tan
nan Ala ra. Iki, i bata fala faŋini ito ti i ya
walikɛɛn xa. 27 I bata a ragidi a i xa barakan
sa n ma denbayani alogo n bɔnsɔnna xa
lu mangayani i yɛtagi habadan. Bayo, i
tan, Alatala nan barakan nagidixi n ma
denbayaan ma, barakan luma nɛn a fɔxɔ ra
habadan.”

18

Dawuda nɔ sɔtɔna yɛngɛni
*Samuy*ɛli Firindena 8.1-14

1 Na waxatin danguxina, Dawuda yi Fil-
isitine nɔ yɛngɛni, a yi e rayarabi, a yi Gati
taan nun a rabilinne ba e yii.

[2] A yi Moyaba kaane fan nɔ yɛngɛni, e yi
lu a yamarin bun ma, e lu mudun soɛ a yii.
[3] Dawuda mɔn yi Soba mangan Hadade-
seri fan nɔ yɛngɛni Xamata mabinni,
Hadadeseri yi waxi Efirati baan tongo feni
waxatin naxan yi. [4] Dawuda yi yɛngɛ so
wontoro wuli keden nun soo ragi wuli
solofere nun sofa wuli mɔxɔɲɛ ba a yii. A
yi soone birin san xanbi ra fasane bolon fɔ
soo kɛmɛ ɲɔxɔndɔn a naxanye ramara.
[5] Arami kaane yi keli Damasi taani, e
yi fa Soba mangan Hadadeseri malideni,
koni Dawuda yi e sofa wuli mɔxɔɲɛn nun
firin faxa. [6] Dawuda yi a yamana kanne
dɔxɔ Damasi taani Arami yamanani. Arami
kaane yi lu Dawudaa yamarin bun, e lu
mudun soɛ a yii. Dawuda na yi siga
dɛdɛ, Alatala yi xunna kenla fima nɛn
a ma. [7] Dawuda yi Hadadeseri a sofane
yɛ masansan wure lefa xɛma daxine xali
Yerusalɛn yi. [8] A yi sula gbegbe tongo
keli Hadadeseri a taane yi, Tibati nun Kun.
Sulemani yi na rawali a findi ige ramara
se gbeen na e nun sɛnbɛtɛnne nun saraxa
ganden waliseene.
[9] Xamata mangan Tohu yi a mɛ a Dawuda
bata Soba mangan Hadadeseri a sofane
birin nɔ yɛngɛni, [10] a yi a dii xɛmɛn Hado-
ran nasiga Manga Dawuda ma, alogo a xa
sa a xɔntɔn a nɔ sɔtɔna fe ra Hadadeseri
yɛngɛni, bayo Manga Tohu nun Manga
Hadadeseri yi yɛngɛni. A mɔn yi siga
xɛma seene ra e nun gbetin nun sulana.
[11] Manga Dawuda yi na birin fi Alatala ma,
e nun gbeti fixɛn nun xɛmana a naxan
tongo siyani itoe birin yii: Edɔn kaane nun
Moyaba kaane nun Amonine nun Filisitine
nun Amalɛkine.
[12] Seruyaa diina Abisayi yi Edɔn kaa wuli
fu nun solomasɛxɛ faxa Fɔxɔ Lanbanni. [13] A
yi yamana kanne lu Edɔn yi alogo na birin
xa lu Dawudaa yamarin bun ma. Dawuda
na yi siga dɛdɛ, Alatala yi xunna kenla fima
nɛn a ma.

Dawudaa kuntigine
*Samuy*ɛli Firinden 8.15-18

[14] Dawuda yi lu Isirayila birin xun na.
A yi kiti kɛndɛn sama tinxinna nin a ya-
maan birin yi. [15] Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba
nan yi sofane kuntigin na. Axiludu a dii
xɛmɛn Yosafati nan yi mangana yenla ra.
[16] Axitubaa dii xɛmɛn Sadɔki nun Abiyatari
a dii xɛmɛna Abimeleki nan yi saraxar-
aline ra. Sawesa nan yi sɛbɛli tiin na.
[17] Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya nan yi Kere-
tine nun Pɛlɛti kaane xun na. Manga Dawu-
daa diine nan yi mangan bundɔxɔne ra.

19

*Dawuda nun Amonine y*ɛngɛna
*Samuy*ɛli Firinden 10.1-5

[1] Na dangu xanbini, Amonine mangan
Naxasi yi faxa, a diin yi dɔxɔ a ɲɔxɔni.
[2] Dawuda yi a miri, a naxa, "N hinanma
nɛn Naxasi a dii xɛmɛn Xanun na, bayo a
fafe hinan nɛn n na." Dawuda yi xɛrane
rasiga Xanun ma a fafe sayaan xɔntɔn
tideni. Dawudaa xɛrane yi sa so Amonine
yamanani Xanun fɛma saya xɔntɔndeni.
[3] Koni, Amonine kuntigine yi a fala Xanun
xa, e naxa, "I laxi a ra a Dawuda a muxune
rafaxi i fafe saya xɔntɔnden nan tun yi
ba? E mi faxi kɔtɛn xan na ba alogo e xa
taan nakɔrɔsi, lɔxɔna nde e yi nɔ a suxɛ?"
[4] Nayi, Xanun yi Dawudaa xɛrane suxu, a
yi e dɛ xabene bi, a yi e domane raxaba e
xɔrɛne yilanni, a fa e raxɛtɛ Dawuda ma. [5] E
fa xɛrane fe dɛntɛgɛn sa Dawuda xa, a yi
muxune xɛ a xɛrane fɔxɔ ra, bayo e yi yagixi
han, a yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ lu Yeriko yi
han ɛ dɛ xabene yi mini. Na xanbi ra, ɛ fa so
be."

*Samuy*ɛli Firinden 10.6-19

[6] Amonine to a kolon a e bata raɲaxu
Dawuda ma alo se kunxin xirina, Xanun
yi gbeti fixɛn kilo wuli tonge saxan e nun
naanin fi Arami kaane ma, naxanye yi
Mesopotamiya yamanani, e nun Maka nun
Soba yamanani alogo e xa fa e yɛngɛ so
wontorone nun e soo ragine ra. [7] Na ma, e
yi fa yɛngɛ so wontoron wuli tonge saxan
nun firin na. Maka mangan nun a yamaan
fan yi fa, e fa e malan Medeba taan yɛtagi.
Amonine fan yi mini e taane yi alogo e xa
Dawuda yɛngɛ. [8] Dawuda yi na mɛ, a yi
sofa kuntigin Yowaba nun a sofa kɛndɛne
birin nasiga e yɛngɛdeni. [9] Amonine yi mini,
e ti yɛngɛ so xinla ma e taan so dɛɛn na.
Mangan naxanye fa e malideni, ne yi tixi e
danna burunna ra.
[10] Yowaba to a kolon a yɛngɛn yi a yɛɛ ra
e nun a xanbi ra, a yi Isirayila sofa kɛndɛna
ndee sugandi Arami kaane yɛngɛ xinla ma.
[11] A yi sofa dɔnxɛne lu a tada Abisayi a

yamarin bun ma Amonine yɛngɛ xinla ma.
12 Yowaba yi a fala a tada xa, a naxa, "Xa
Arami kaane sɛnbɛn gbo n xa, i fa n mali.
Xa Amonine fan sɛnbɛn gbo i xa, n fan yi sa
i mali. 13 I tunnafan, en na en wɛkilɛ, en yi
en ma yamaan xun mayɛngɛ e nun en ma
Alaa taane. Alatala xa a rafan feen liga."
14 Yowaba nun a ganla yi e maso Arami
kaane yɛngɛdeni, koni ne yi e gi a yɛɛ ra.
15 Amonine to a to, a Arami kaane bata e gi,
e fan yi e gi Yowaba tada Abisayi bun. E yi
sa so e taani. Yowaba fan yi xɛtɛ Yerusalɛn
yi.
16 Arami kaane to a kolon a Isirayila bata
e nɔ yɛngɛni, e yi xɛrane rasiga Arami
kaane ma naxanye yi Efirati baan kidi ma.
Hadadeseri a sofa kuntigin Sofaki nan yi
e xun na. 17 Dawuda to na mɛ, a yi Isir-
ayila kaane birin malan, e yi fa Yurudɛn
baan gidi, e siga Arami kaane yɛngɛdeni.
18 Arami kaane mɔn yi e gi Isirayila kaane
bun. Dawuda yi e yɛngɛ so wontoro sofaan
muxu wuli solofere faxa, e nun e sofaan
muxu wuli tonge naanin naxanye yi sigama
e sanni. A yi sofa kuntigin Sofaki fan
faxa. 19 Hadadeseri a walikɛne to a kolon
a Isirayila kaane bata e nɔ yɛngɛni, e yi
layirin xidi e nun Dawuda tagi, e yi lu a
yamarin bun. Xabu na, Arami kaane mi fa
tin Amonine maliyɛ sɔnɔn.

20

Dawuda Amonine nun Filisitine yɛngɛ fena

Samuyɛli Firinden 11.1 nun 12.26-31

1 Ɲɛɛ nɛnɛn fɔlɔn na, mangane yi dar-
ixi minɛ yɛngɛ sodeni waxatin naxan yi,
Yowaba nun a sofa wɛkilɛxine yi sa Amo-
nine yɛngɛ. Koni, Dawuda tan yi lu
Yerusalɛn yi. Yowaba yi Rabaha taan suxu,
a mɛnna kala. 2 Nayi, Dawuda yi fa mangaya
taxamaseri kɔmɔtin ba Amonine mangan
xun na, naxan xɛmaan binyen yi dangue
kilo tonge saxan na. Gɛmɛ fɔɲi kɛndɛn fan
yi a ma. Na mangaya taxamaseri kɔmɔtin
yi so Dawuda xun na, a yi funma se wuyaxi
tongo taani.
3 Yamaan naxan yi na, Dawuda yi ne
xali, a yi sa e ti karahan wanle ra, wudi
masonla nun gɛmɛ bɔɔn nun wudi sɛgɛna.
A Amonine taane birin ma fe liga na kii nin.
Na xanbi ra, Dawuda nun a sofane yi xɛtɛ
Yerusalɛn yi.
4 Na danguxina, Isirayila kaane nun Filisi-
tine yi sa yɛngɛ Geseri yi. Na yɛngɛni, Xusa
kaan Sibekayi yi Sipayi faxa. Refa yixɛtɛna
nde nan yi Sipayi ra. Na yi Filisitine yagi.
5 Isirayila kaane nun Filisitine mɔn yi
yɛngɛ. Yayiri a diina Elexanan yi Gati kaan
Goliyati xunyɛn Laxami faxa na waxatin
nin. A sɛnbɛn yi gbo han, a tanban yi gbo
alo gbindonna.
6 Yɛngɛ gbɛtɛ yi keli Gati taani. Xɛmɛ
kuyena nde yi na, naxan yii soli sennin
sennin yi a ra e nun san soli sennin sennin,
e birin malanxina, mɔxɔɲɛn nun naanin.
Refa yixɛtɛna nde nan yi na fan na. 7 A to
Isirayila makonbi, Dawuda tada Simeyaa dii
xɛmɛn Yonatan yi a faxa. 8 Xɛmɛni itoe birin
yi fataxi Refa yixɛtɛne nan na Gati taani.
Dawuda nun a sofane yi ne birin faxa.

21

Isirayila yamaan yatɛn sɛbɛ fena

Samuyɛli Firinden 24.1-9

1 Setana yi keli Isirayila xili ma, a yi
Dawuda radin a xa Isirayila kaane tɛngɛ.
2 Dawuda yi a fala Yowaba nun a sofa kuntig-
ine xa, a naxa, "Ɛ siga, ɛ sa Isirayila kaane
tɛngɛ, keli Bɛriseba ma, sa dɔxɔ Dan ya-
manan na. Ɛ fa na yatɛn dɛntɛgɛ n xa."
3 Yowaba yi a yabi, a naxa, "Alatala xa
Isirayila yamaan nawuya ayi dɔxɔ kɛmɛ.
Mangana, n kanna, i ya walikɛne xa mi
ne birin na ba? Nanfera i fe sifani ito
maxɔdinxi? Nanfera i waxi a xɔn ma Isir-
ayila yamaan xa yulubin tongo?" 4 Koni,
mangan xuiin mi yi matandɛ. Nanara,
Yowaba yi mini, a yi Isirayila bɔxɔn birin
yisiga, a fa xɛtɛ Yerusalɛn yi. 5 A yi ya-
maan yatɛn fala Dawuda xa. Isirayila kaane
yatɛn ni i ra: xɛmɛ silanfan kanna miliyɔn
keden wuli kɛmɛ. Yuda kaane yatɛn ni i
ra: xɛmɛ silanfan kanna wuli kɛmɛ naanin
muxu wuli tonge solofere. 6 Koni, Yowaba
mi Lewi nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune
tɛngɛ, bayo mangana yamarin mi yi rafanxi
a ma. 7 Yamarini ito yi rɔɲaxu Ala ma. A yi
Isirayila ɲaxankata.

Ala yi Dawuda yulubin saran a ra

Samuyɛli Firinden 24.10-17

8 Dawuda yi a fala Ala xa, a naxa, "N
yulubi gbeen nan ligaxi ito ra. Iki, n bata
i mayandi, i xa diɲa n tan, i ya walikɛɛn
yulubin ma. N bata xaxilitareyaan liga."

9 Alatala yi a fala Manga Dawudaa fetoon
Gadi xa, a naxa, 10 “A fala Dawuda xa, i
naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Fe
saxan ni i ra. Keden sugandi, n xa na liga
i ra.’ ” 11 Gadi yi siga Dawuda fɛma, a yi a
fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi i
xa, a naxa, 12 ‘Ɲaxankatan mundun lan a xa
sa i ma: ɲɛɛ saxan fitina kamɛna, hanma
yaxune yi ɛ halagi silanfanna ra kike saxan,
hanma Alatala xa a halagi ti malekan nafa ɛ
ma, naxan Isirayila yamaan naxɔrima Alaa
silanfanna nun fure ɲaxin na xii saxan.’
Iki, a fala n xa n lan n xa sa naxan fala
n kanna xa naxan n xɛxi.” 13 Dawuda yi
Gadi yabi, a naxa, “N bɔɲɛn sunuxi han!
A lan n xa n yɛtɛ lu Alatala yii bayo a
kininkininna gbo, na fisa benun n xa lu
adamadiine sagoni.” 14 Alatala yi fure ɲaxin
nadin Isirayila yamaan ma han muxu wuli
tonge solofere yi faxa Isirayila yamanani.

15 Ala yi malekan xɛ Yerusalɛn yi, a xa sa
na kala. A yi na kalama waxatin naxan yi,
Alatala yi a to, a yi nimisa na halagina fe
ra. A yi a fala na malekan xa naxan yi a
kalama, a naxa, “Na bata lan. E lu na fa.”
Alatalaa malekan yi tixi Oronan, Yebusu
kaana lonna nan ma. 16 Dawuda yi a yɛɛ
rakeli, a Alatalaa malekan to tixi kuyen nun
bɔxɔn lan tagini, a silanfanna baxi a tɛɛni,
a yɛɛ rafindixi Yerusalɛn ma. Dawuda nun
fonne yi kasa bɛnbɛli dugin nagodo e ma
sununi, e yi bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn
ma. 17 Dawuda yi a fala Ala xa, a naxa, “N
tan xa mi yamarin fixi ba a Isirayila yamaan
xa tɛngɛ? N tan nan yulubin ligaxi, n tan
nan fe kobini ito ligaxi. Yamaan tan nanse
ligaxi? Alatala, n ma Ala, n tan nun n ma
denbayaan halagi, i ya yamaan lu na.”

Dawuda yi Oronan ma lonna sara
Samuyɛli Firindena 24.18-25

18 Alatalaa malekan yi a fala Gadi xa, a a xa
a fala Dawuda xa, fa fala a xa sa saraxa gan-
dena nde rafala Alatala xa Oronan Yebusu
kaana lonna ma. 19 Dawuda yi siga mɛnni
alo Gadi a fala a xa kii naxan yi Alatala
xinla ra. 20 Oronan yi murutu bɔnbɔni lonna
ma, a yi a firifiri, a yi malekan to. A dii
naaninne yi e luxun. 21 Na waxatini, Dawuda
fan yi a maso. Oronan to a to, a yi keli
lonna ma, a sa a xinbi sin Dawuda bun ma,
a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. 22 Dawuda yi
a fala Oronan xa, a naxa, “Lonni ito so n
yii alogo n xa saraxa ganden nafala Alatala
xa. N na a saren dɛfexin soɛ i yii alogo
fure ɲaxin xa ba yamaan ma.” 23 Oronan yi
Dawuda yabi, a naxa, “Mangana, a tongo.
N kanna xa a rafan feen liga a ra. N bata
ɲingeni itoe fan so i yii, e xa findi saraxa
gan daxin na. Ɲingena xɛɛ ra bɔnbɔ seene
yi findi saraxan gan yegen na, murutuni ito
fan xa findi bogise saraxan na. N bata ito
birin fi i ma.” 24 Koni, Manga Dawuda yi
a fala Oronan xa, a naxa, “Ɛn-ɛn, n waxi
a sara feni a saren dɛfexin nan na. N mi
seen bama saraxan na Alatala xa n mi naxan
saraxi. N mi nɔɛ saraxa gan daxin bɛ n mi
naxan sare fixi.” 25 Nayi, Dawuda yi xɛmaan
kilo solofere so Oronan yii na lonna fe ra.
26 Dawuda yi saraxa ganden nafala mɛnni
Alatala xa, a fa saraxa gan daxine nun bɔɲɛ
xunbeli saraxane ba. A yi Alatala maxandi,
Alatala yi a yabi tɛɛn na naxan godo saraxa
ganden ma keli kore.

27 Nayi, Alatala yi falan ti malekan xa, a
yi silanfanna raso a tɛɛni. 28 Na waxatini,
Dawuda yi saraxane bama Oronan Yebusu
kaana lonna nan ma, bayo a bata yi a kolon
a Alatala a yabima mɛnna nin. 29 Na waxa-
tini, Musa Alatala Batu Bubun naxan nafala
tonbonni, na yi na taan kideni Gabayon yi,
e nun saraxa gandena, saraxa gan daxine yi
bama dɛnaxan yi. 30 Koni, Dawuda mi yi sigɛ
mɛnni Ala maxɔdindeni, bayo a yi gaxuxi
Alatalaa malekana silanfanna yɛɛ ra.

22

1 Dawuda yi a fala, a naxa, “En Marigina
Alatalaa banxin ti be, e nun saraxa gan-
dena, Isirayila saraxa gan daxine bama a xa
dɛnaxan yi.”

Dawuda yi Ala Batu Banxin ti feni tɔn

2 Dawuda yi yamarin fi a xɔɲɛn naxanye
dɔxi Isirayila yamanani, a ne xa malan. A yi
ne findi gɛmɛ masonle ra Ala Batu Banxin
ti feen na. 3 Dawuda yi wure gbegbe fen,
naxanye findima banxin gbangban seene
nun dɛɛn singan seene ra. A yi sula gbegbe
fan fen naxan yatɛ mi yi nɔɛ kolonɲɛ.
4 Sidɔn kaane nun Tire kaane yi Dawuda
mali suman wudi fajin gbegbe fendeni.
5 Dawuda yi a fala, a naxa, “N ma diin
Sulemani munma kɔxɔ singen, a mɔn mi
wanla kolon. Banxin naxan tima Alatala xa,
na lanma a xa tofanɲɛ ayi, a rayabu siyane

birin yɛtagi.” Na ma, Dawuda se gbegbe
malan nɛn na banxin ti feen na benun a xa
faxa.
6 Dawuda yi a diin Sulemani xili, a yi a
fala a xa fa fala a xa banxin ti Alatala xa,
Isirayilaa Ala. 7 Dawuda yi a fala Sulemani
xa, a naxa, “N ma diina, n bata yi a miri n
bɔɲɛni, n xa banxin ti Alatala xa, n ma Ala,
8 koni Alatala a fala nɛn n xa, a naxa, ‘I bata
muxu wuyaxi faxa yɛngɛ wuyaxi yi, i nama
banxin ti n xa. Yɛngɛ soon nan i ra, i bata
faxa gbegbe ti n yɛtagi. 9 Koni, i diina nde
sɔtɔma nɛn, naxan findima bɔɲɛ xunbeli
muxun na, n matabun fima naxan ma a
yaxune fe ra. A xili bama nɛn Sulemani.
Isirayila yamaan luma nɛn bɔɲɛ xunbenli
tun a siimayaan birin yi. 10 A tan nan banxin
tima n xa n xinla binyama dɛnaxan yi, a yi
findi n ma diin na, n fan yi findi a fafe ra. A
mangayaan sabatima nɛn Isirayila xun na
habadan.’ ”
11 “Iki, n ma diina, Alatala xa lu i xɔn alogo
i xa nɔ Alatalaa banxin tiyɛ, i ya Ala, alo a
a fala kii naxan yi lan i tan ma. 12 Alatala
xa fekolonna nun xaxili fajnin fi i ma a na i
findi mangan na waxatin naxan yi Isirayila
yamanani alogo i xa Alatalaa sariyan suxu,
i ya Ala. 13 Feen birin sɔnɔyama i xa nɛn,
xa i Alatalaa sariyan nun a yamarine suxu,
a naxanye soxi Musa yii Isirayila xa. I
wɛkilɛ, i sɛnbɛ so! I nama kuisan, i nama
gaxu fefe yɛɛ ra! 14 N bata wɛkilɛ n yi
xɛmaan kilo miliyɔn saxan e nun kilo wuli
kɛmɛ naanin malan Alatala Batu Banxin ti
feen na. N mɔn bata wure gbeti fixɛn kilo
miliyɔn tonge saxan e nun naanin malan.
Sulan nun wuren bata gbo ayi han a yatɛn
mi nɔɛ kolonɲɛ. N bata wudin nun gɛmɛn
fan fen. I mɔn xa nde sa e fari. 15 Walikɛ
wuyaxi i yii naxanye fatan gɛmɛn masolɛ, e
nun naxanye fatan sawurane rafalɛ gɛmɛn
nun wudine ma, e nun yiirawanla naxanye
wanla sifan birin kolon. 16 Xɛmaan nun
wure gbeti fixɛn nun sulan nun wurena i yii
han a dangu ayi. Keli i ya wanla fɔlɔ keden
na. Alatala xa i mali.”
17 Dawuda yi a fala Isirayila kuntigine
birin xa, a e xa fa a diin Sulemani mali. A
yi a fala e xa, a naxa, 18 “Alatala, ɛ Ala mi
luxi ɛ xɔn ba? A mi bɔɲɛ xunbenla fixi ɛ
ma yamanan birin yi ba? A bata be kaane
sa n sagoni. Yamanan bata lu Alatala nun
a yamaan bun ma. 19 Ɛ Alatala, ɛ Ala fen
ɛ bɔɲɛn nun ɛ niin birin na. Ɛ siga, ɛ sa
yire sariɲanxin ti Marigina Alatala xa, ɛ
Ala, alogo ɛ xa fa Alatalaa Layiri Kankiraan
nun a se sariɲanxine raso Ala Batu Banxini,
Alatala xinla binyama dɛnaxan yi.”

23

Lewi bɔnsɔnna muxune

1 Dawuda to yelin forɛ, a yi a diin Sule-
mani dɔxɔ Isirayila mangan na. 2 A yi
Isirayila kuntigine nun saraxaraline nun
Lewi bɔnsɔnna muxune malan. 3 E yi Lewi
bɔnsɔnna muxune tɛngɛ, naxanye bata yi
ɲɛɛ tonge saxan sɔtɔ. E yatɛn yi siga han
muxu wuli tonge saxan e nun solomasɛxɛ.
4 Dawuda yi a fala, a naxa, “N bata muxu
wuli mɔxɔɲɛn nun naanin sugandi alogo
e xa e yengi lu Alatala Batu Banxin wanle
xɔn. Muxu wuli sennin xa findi kitisane
ra. Muxu wuli naanin yi findi dɛ kantan
muxune ra. 5 Muxu wuli naanin yi findi
Alatala tantun muxune ra maxaseene ra, n
naxanye rafalaxi a tantun seen na.”
6 Dawuda yi Lewi bɔnsɔnna muxune yi-
taxun Lewi a diine denbaya yɛɛn ma. Lewi
a diine nan itoe ra: Gɛrisɔn nun Kehati nun
Merari.
7 Gɛrisɔn ma diine nan itoe ra: Ladana
nun Simeyi.
8 Ladanaa diine nan itoe ra: Yɛxiyɛli, a
dii singen nun Setama nun Yowɛli. E birin
malanxina muxu saxan.
9 Simeyi a diine nan itoe ra: Selomiti
nun Xasiyɛli nun Haran. E birin malanxina
muxu saxan. Ladanaa denbaya xunne nan
ne ra.
10 Simeyi a diine nan itoe ra: Yaxati nun
Sisa nun Yewusi nun Beriya. Simeyi a dii
naaninne nan ne ra. 11 Yaxati nan dii singen
na. Sisa nan dii firinden na. Koni, Yewusi
nun Beriya mi dii wuyaxi sɔtɔ. Na ma, e yi
e diine yatɛ denbaya kedenna ra e bɔnsɔn
kɛdin ma.
12 Kehati a diine nan itoe ra: Amirama
nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyɛli. E
birin malanxina muxu naanin.
13 Amirama a diine nan itoe ra: Haruna
nun Musa. Haruna yi rasariɲan Ala xa alogo
a xa lu walɛ yire sariɲanxi fisamantenni, e
nun a bɔnsɔnna muxune han habadan, al-
ogo e xa wusulanna gan saraxan na Alatala
xa, e yi wali a yɛtagi, e mɔn yi lu dubɛ
muxune xa Ala xinli han habadan. 14 Musa

tan findi Alaa muxun nan na. A diine yi lu
Lewi bɔnsɔnna muxune yɛ.
15 Musaa diine nan itoe ra: Gɛrisɔmi nun
Eliyeseri.
16 Gɛrisɔmi a diin nan ito ra: Sebuweli nan
yi a dii singen na.
17 Eliyeseri a diine nan itoe ra: Rexabiya
nan yi a dii singen na. Eliyeseri mi dii xɛmɛ
gbɛtɛ sɔtɔ, koni Rexabiya dii wuyaxi sɔtɔ
nɛn.
18 Yisehari a diine nan itoe ra: Selomiti
nan yi a dii singen na.
19 Xebiron ma diine nan itoe ra: Yeriya
nan yi a dii singen na, Amari a firindena,
Yaxasiyeli a saxandena, e nun Yekameyami
a naanindena.
20 Yusiyɛli a diine nan itoe ra: Mike nan yi
a dii singen na, Yisiya a firindena.
21 Merari a diine nan itoe ra: Maxali nun
Musi. Maxali a diine nan itoe ra: Eleyasari
nun Kisu. 22 Eleyasari faxa nɛn, a mi dii xɛmɛ
yo lu, koni a dii tɛmɛne tan lu nɛn. Kisu
a diine yi e dɔxɔ e ɲaxanle ra. 23 Musi a
diine nan itoe ra: Maxali nun Ederi nun
Yeremoti. E birin malanxina muxu saxan.
24 Ne nan findi Lewi yixɛtɛne ra naxanye
findi bɔnsɔnna denbaya xunne ra, e ke-
den kedenna birin xinle sɛbɛxi e bɔnsɔn
kɛdin kui. E yi walima nɛn Alatala Batu
Banxin kui e barin na yi ɲɛɛ mɔxɔŋɛn sɔtɔ.
25 Dawuda bata yi a fala, a naxa, “Alatala,
Isirayilaa Ala bata bɔŋɛ xunbenla fi a ya-
maan ma. A bata fa dɔxɔ Yerusalɛn yi
habadan. 26 Lewine mi fa Alaa Batu Bubun
nun a muranne xalima yire gbɛtɛ yi sɔnɔn.”
27 Fata Dawudaa yamari dɔnxɛne ra, Lewi
bɔnsɔnna muxune tɛngɛ nɛn naxanye barin
bata yi ɲɛɛ mɔxɔŋɛn sɔtɔ. 28 Lewi bɔnsɔnna
muxune nan yi Haruna yixɛtɛne malima
Alatala Batu Banxin wanle ra. E tan nan
yi a sansanna kuiin nun a banxin kuiin
masuxuma, e mɔn yi seene rasariŋanma, e
yi wali xunxurine kɛ Ala Batu Banxini. 29 E
yi burune rafalama naxanye ralima Ala ma,
e murutu fuŋin din naxan findima bogise
saraxane ra, e buru ratetaren nafala, e nun
donseen sifan birin. E tan nan mɔn yengi
yi dɔxi ligaseene birin xɔn, sikenle nun
ligaseen naxanye seen kuyen maligama.
30 E yi lanma e xa siga Alatala tantundeni
xɔtɔnna nun ɲinbanna lɔxɔ yo lɔxɔ. 31 E
mɔn yi saraxa gan daxine bama Alatala xa
Matabu Lɔxɔne ma e nun Kike Nɛnɛn sanle
yi, e nun sali gbɛtɛye ma. E yi lanma e xa
wali Alatala xa a sariyan xɔn. 32 E tan nan yi
Naralan Bubun nun yire sariŋanxin masux-
uma. E yi Alatala batuden wanle birin kɛma
e ngaxakedenna Haruna yixɛtɛne yamarin
nan bun.

24

Saraxaraline yitaxun fena

1 Haruna yixɛtɛne yi yitaxunxi a dii
naaninne nan na. A diine nan itoe ra:
Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Ita-
mara. 2 Nadaba nun Abihu singen nan faxa
benun e fafe xa faxa. E mi dii yo sɔtɔ.
Eleyasari nun Itamara nan yi saraxaraline
ra. 3 Eleyasari yixɛtɛna nde Sadɔki e nun
Itamara yixɛtɛna nde Aximeleki yi Dawuda
mali Harunaa diine yitaxundeni alogo e xa
ti wanle ra.
4 Kuntigi wuyaxi yi to Eleyasari yixɛtɛne
yɛ dangu Itamara yixɛtɛne ra. Nanara, e
yitaxun ikiini: Denbaya xunna muxu fu
nun sennin Eleyasari yixɛtɛne yɛ. Denbaya
xunna muxu solomasɛxɛ Itamara yixɛtɛne
yɛ. 5 E yi masɛnsɛnna ti alogo e xa e yitaxun,
e yi e ti e wanle ra. Na ma, Eleyasari
yixɛtɛna ndee nun Itamara yixɛtɛna ndee
birin yi findi yire sariŋanxin kuntigine
ra e nun kuntigine Ala xa. 6 Natanɛli a
diin Semaya, Lewi bɔnsɔnna muxun nan
yi e xinle sɛbɛma mangan nun kuntigine
nun saraxaraliin Sadɔki nun Abiyatari a
diina Aximeleki nun saraxaraline denbaya
xunne yɛtagi e nun Lewi bɔnsɔnna muxune
birin. E yi denbaya keden sugandi Eleyasari
yixɛtɛne yɛ, e mɔn yi keden sugandi Ita-
mara yixɛtɛne yɛ.
7 Denbayane sugandi masɛnsɛnna xɔn
ikiini: A singen Yehoyaribu nan suxu, a
firindena Yɛdaya, 8 a saxandena Xarimi,
a naanindena Seyorimi, 9 a suulundena
Malakiya, a sennindena Miyamin, 10 a
soloferedena Hakɔsi, a solomasɛxɛdena
Abiya, 11 a solomanaanindena Yosuwe,
a fudena Sɛkani, 12 a fu nun kedendena
Eliyasibi, a fu nun firindena Yakimi,
13 a fu nun saxandena Xupa, a fu nun
naanindena Yesebeyabi, 14 a fu nun
suulundena Biliga, a fu nun sennindena
Imeri, 15 a fu nun soloferedena Xesiri, a fu
nun solomasɛxɛdena Hapisɛsi, 16 a fu nun
solomanaanindena Petaxi, a mɔxɔŋɛdena
Esekiyɛli, 17 a mɔxɔŋɛn nun kedendena

Yakin, a mɔxɔŋɛn nun firindena Gamulu,
18 a mɔxɔŋɛn nun saxandena Dɛlaya, a
mɔxɔŋɛn nun naanindena Maasiya.
19 A yi lan e xa Alatala Batu Banxin wanle
suxu na kii nin alo e benba Haruna a yamari
e ma kii naxan yi alo Alatala, Isirayilaa Ala
bata yi a yamari a ma kii naxan yi.

Lewi bɔnsɔnna muxu gbɛtɛye fe

20 Lewi bɔnsɔnna muxu gbɛtɛn naxanye
sugandi, ne nan itoe ra: Amiramaa diine
yɛ: Subayeli. Subayeli a diine yɛ: Yexedeya.
21 Rexabiya a diine yɛ: Yisiya, a dii singena.
22 Yisehari a diine yɛ: Selomiti. Selomiti
a diine yɛ: Yaxati. 23 Xebiron ma diine: a
dii singen Yeriya nun a dii firindena Amari
nun a dii saxanden Yaxasiyeli nun a dii
naaninden Yekameyami. 24 Yusiyɛli a diin
Mike. Mike a diine yɛ: Samiri. 25 Mike
xunyɛn Yisiya. Yisiyaa diine yɛ: Sakari.
26 Merari a diine yɛ: Maxali nun Musi e nun a
diin Yaasiyaa diine. 27 Merari mamandenne,
Yaasiyaa diine: Sohami nun Sakuru nun
Ibiri. 28 Maxali a diina Eleyasari. Eleyasari
mi dii yo sɔtɔ. 29 Kisu a diine yɛ: Yerameeli.
30 Musi a diine yɛ: Maxali nun Ederi nun
Yerimoti. Lewi bɔnsɔnna muxune nan yi ne
ra denbaya yɛɛn ma.
31 E fan sugandi masɛnsɛnna nan xɔn alo
e ngaxakedenne, Haruna yixɛtɛne. Na liga
Manga Dawuda nun Sadɔki nun Aximeleki
nun saraxaraline denbaya xunne nun Lewi
bɔnsɔnna muxune nan yɛtagi. Na ma, den-
bayaan muxune birin yi suxi ki kedenna nin
keli dii singen ma han a raɲanna.

25

*B*ɛti baane

1 Dawuda nun sofa kuntigine yi mux-
una ndee sugandi Asafi nun Heman nun
Yedutun ma diine yɛ alogo e xa nabiya
falane ti bɛtini bɔlɔnna nun kondenna nun
kariŋanne ra. Na muxune xinle ni itoe ra
naxanye yi na wanla kɛma. 2 Asafi a diine
yɛ: Sakuru nun Yusufu nun Netaniya nun
Asarɛla. Ne yi Asafi a yamarin nan bun.
Asafi fan yi nabiya falane tima bɛtini man-
gana yamarin bun. 3 Yedutun ma diine yɛ:
Gedali nun Seri nun Esayi nun Simeyi nun
Hasabi nun Matitiya. E birin malanxina
muxu sennin. E yi lu e fafe Yedutun ma
yamarin bun. Yedutun yi nabiya falane
tima, a bɔlɔnna maxa, a Alatala matɔxɔ, a
yi a tantun.
4 Heman a diine yɛ: Bukiya nun Matani
nun Yusiyɛli nun Sebuweli nun Yerimoti
nun Xananiya nun Xanani nun Eliyata nun
Gidaliti nun Romanti-Eseri nun Yosobekasa
nun Maloti nun Hotiri e nun Maxasiyoti.
5 Muxuni itoe birin yi findixi Heman ma
diine nan na naxan yi fetoon tima mangan
xa fata Ala ra alo xiyena. Ala yi Heman
sɛnbɛn gbo ayi, a yi dii xɛmɛ fu nun naanin
nun dii tɛmɛ saxan fi a ma. 6 Ne birin
yi e fafe a yamarin bun ma, e bɛtine ba
kariŋanne nun kondenne nun bɔlɔnne ra
Alatala Batu Banxin wanla ra. Asafi nun
Yedutun nun Heman yi mangana yamarin
nan bun ma. 7 Muxuni itoe nun e kon kaan
naxanye xaranxi bɛti ba feene ma Alatala
xa naxanye yi fatan, ne birin malanxina,
muxu kɛmɛ firin muxu tonge solomasɛxɛ
e nun solomasɛxɛ. 8 E birin yi masɛnsɛnna
tima alogo e xa ti wanle ra, dii ɲɔrɛn nun
fonna, karamɔxɔn nun xarandiina.
9 Masɛnsɛnna naxan ti, na yi Yusufu singe
suxu Asafi xabilani.

A firindena, Gedali nun a ngaxakedenne
nun a diine, e birin malanxina muxu fu nun
firin.
10 A saxandena, Sakuru nun a diine nun a
ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu
nun firin.
11 A naanindena, Yisiri nun a diine nun a
ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu
nun firin.
12 A suulundena, Netaniya nun a diine
nun a ngaxakedenne, e birin malanxina
muxu fu nun firin.
13 A sennindena, Bukiya nun a diine nun a
ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu
nun firin.
14 A soloferedena, Yesarela nun a diine
nun a ngaxakedenne, e birin malanxina
muxu fu nun firin.
15 A solomasɛxɛdena, Yɛsaya nun a diine
nun a ngaxakedenne, e birin malanxina
muxu fu nun firin.
16 A solomanaanindena, Matani nun a di-
ine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina
muxu fu nun firin.
17 A fudena, Simeyi nun a diine nun a
ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu
nun firin.

18 A fu nun kedendena, Asarɛli nun a diine
nun a ngaxakedenne, e birin malanxina
muxu fu nun firin.
19 A fu nun firindena, Hasabi nun a diine
nun a ngaxakedenne, e birin malanxina
muxu fu nun firin.
20 A fu nun saxandena, Subayeli nun a di-
ine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina
muxu fu nun firin.
21 A fu nun naanindena, Matitiya nun a di-
ine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina
muxu fu nun firin.
22 A fu nun suulundena, Yeremoti nun a
diine nun a ngaxakedenne, e birin malanx-
ina muxu fu nun firin.
23 A fu nun sennindena, Xananiya nun a
diine nun a ngaxakedenne, e birin malanx-
ina muxu fu nun firin.
24 A fu nun soloferedena, Yosobekasa
nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin
malanxina muxu fu nun firin.
25 A fu nun solomasɛxɛdena, Xanani nun a
diine nun a ngaxakedenne, e birin malanx-
ina muxu fu nun firin.
26 A fu nun solomanaanindena, Maloti
nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin
malanxina muxu fu nun firin.
27 A mɔxɔŋɛdena, Eliyata nun a diine nun
a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu
fu nun firin.
28 A mɔxɔŋɛn nun kedendena, Hotiri
nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin
malanxina muxu fu nun firin.
29 A mɔxɔŋɛn nun firindena, Gidaliti
nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin
malanxina muxu fu nun firin.
30 A mɔxɔŋɛn nun saxandena, Maxasiyoti
nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin
malanxina muxu fu nun firin.
31 A mɔxɔŋɛn nun naanindena, Romanti-
Eseri nun a diine nun a ngaxakedenne, e
birin malanxina muxu fu nun firin.

26

Ala Batu Banxin kantan tiine

1 Dɛ kantanne yitaxunxi ikiini: Keli Kore
xabilani, Kore a diin Meselemiya Asafi a
denbayani. 2 Meselemiya yi dii xɛmɛne
sɔtɔ: Sakari nan yi a dii singen na,
Yediyayeli a firindena, Sebadiya a saxan-
dena, 3 Yataniyɛli a naanindena, Elan a su-
ulundena, Yehoxanan a sennindena, e nun
Eliyehowenayi a soloferedena.
4 Obedi-Edɔn fan yi dii xɛmɛne sɔtɔ:
Semaya nan yi a dii singen na, Yehos-
abadi a firindena, Yowa a saxandena,
Sakara a naanindena, Natanɛli a suulun-
dena, 5 Amiyɛli a sennindena, Isakari a
soloferedena, e nun Pewuletayi a solo-
masɛxɛdena. Ala bata yi barakan sa Obedi-
Edɔn ma fe yi.
6 A dii singen Semaya yi dii xɛmɛne sɔtɔ
naxanye findixi yɛɛratine ra e denbayane
xun na bayo e sɛnbɛn yi gbo. 7 Semayaa
diine nan itoe ra: Otini nun Refayeli nun
Obedi nun Elesabada. Xɛmɛ wɛkilɛxin nan
yi e ngaxakedenne Elihu nun Semakiya ra.
8 Obedi-Edɔn yixɛtɛne nan yi na muxune ra.
E tan nun e diine nun e ngaxakedenne birin
yi findixi muxu kɛndɛne nan na, e sɛnbɛn yi
gbo Alaa wanli. Obedi-Edɔn yixɛtɛne birin
malanxina muxu tonge sennin e nun firin.
9 Muxu kɛndɛn nan yi Meselemiyaa di-
ine nun a ngaxakedenne fan na. E
birin malanxina muxu fu nun solomasɛxɛ.
10 Merari a diin Xosa yi dii xɛmɛni itoe bari:
Simiri, naxan fafe a findi a ngaxakedenne
xunna ra hali dii singen to mi yi a ra, e nun
11 Xiliki, a firindena e nun Tebaliya, a saxan-
dena e nun Sakari, a naanindena. Xosaa
diine nun a ngaxakedenne birin malanxina
muxu fu nun saxan.
12 Dɛ kantanne yi yitaxunxi na kii nin.
E kuntigine nun e ngaxakedenne birin yi
Alatala Batu Banxin wanla ra. 13 E yi
masɛnsɛnna tima nɛn alogo e xa a kolon
naxan lan a xa dɛɛn naxan kantan. Muxu
gbeene nun muxudine birin yi na kii nin
denbayane birin yi.
14 Masɛnsɛnna yi Selemiya suxu lan
banxin sogeteden binna dɛɛn ma. Kɔmɛn
binna dɛɛn masɛnsɛnna yi a diin Sakari
suxu, naxan findixi maxadi ti xaxilimaan
na. 15 Masɛnsɛnna yi Obedi-Edɔn suxu lan
yiifari fɔxɔn dɛɛn ma. Se ramara banxin
masɛnsɛnna yi a diine fan suxu. 16 Banxin
sogegododen binna dɛɛn masɛnsɛnna yi
Supimi nun Xosa suxu, e nun dɛɛn naxan
xili Saaleketi naxan yi rabima kiraan
binni naxan tema geyaan ma. Kantan
muxune yi yɛɛ rafindixi e bode ma. 17 Lewi
muxu sennin yi sogeteden binni, muxu
naanin kɔmɛnna ma, muxu naanin yiifanna
ma, muxu naanin se ramara banxini.
18 Sansanna binni, naxan sogegododen
binni, muxu naanin yi ti na kiraan dɛ, muxu

firin mɔn yi ti sansanna so dɛɛn yɛtɛɛn na.
[19] Dɛ kantanne yi yɛbaxi na kii nin Kora nun
Merari yixɛtɛne yɛ.

[20] Lewi bɔnsɔnna muxuna nde Axiya nan
yi yengi dɔxi nafunla nun se sariɲanxine
xɔn ma naxanye yi ramaraxi Ala Batu Banx-
ini. [21] Ladana yixɛtɛne Gɛrisɔn xabilani, ne
denbaya xunne nan itoe ra: Yexiyeli nun
[22] Yexiyeli a diine Setama nun a xunyɛn
Yowɛli. Ne nan yi yengi dɔxi nafunle xɔn
naxanye yi ramaraxi Alatala Batu Banxini.

[23] Amirama nun Yisehari nun Xebiron
nun Yusiyɛli xabilane yi, muxuni itoe nan
ti wanle ra: [24] Musaa diin Gɛrisɔmi yixɛtɛna
nde Sebuweli nan yi se ramara banxin feene
xun na. [25] A benba Gerisɔmi xunyɛna Eliye-
seri yi Rexabiya sɔtɔ, Rexabiya yi Esayi
sɔtɔ, Esayi yi Yorami sɔtɔ, Yorami yi Sikiri
sɔtɔ, Sikiri yi Selomiti sɔtɔ. [26] Selomiti nun
a ngaxakedenne nan yi yengi dɔxi nafulu
sariɲanxin xɔn ma, Manga Dawuda nun
xabila xunne nun sofa kuntigin naxanye yi
muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na e nun
sofa kuntigi gbɛtɛye seen naxanye fixi Ala
ma. [27] E seen naxanye birin tongoxi yɛngɛni,
e na ndee findi Alatala Batu Banxin masuxu
seene ra. [28] Selomiti nun a ngaxakedenne
mɔn yi e yengi dɔxɔ nafunla xɔn ma, Nabi
Samuyɛli nun Kisu a diin Sɔli nun Neri
a diina Abineri nun Seruyaa diin Yowaba
naxan fi Ala ma.

[29] Yisehari xabilan muxuni itoe nan ti
wanla ra: Kenaniya nun a diine nan yi yengi
dɔxi kiti sa feene xɔn ma Isirayila yamaan
xun na. [30] Xebiron xabilan muxun naxanye
ti wanla ra: Hasabi nun a ngaxakedenne
nan yi yengi dɔxi Isirayila yamanan xɔn ma
Yurudɛn sogegododen binni. Xɛmɛ kɛndɛn
muxu wuli keden muxu kɛmɛ solofere nan
yi e ra, naxanye yi walima Alatala nun
mangan xa. [31] Yeriya nan yi Xebiron xa-
bilane xunna ra, fata xinle sɛbɛ kiin na e
bɔnsɔn kɛdin ma. Dawudaa mangayaan
ɲɛɛ tonge naanindeni, muxune yi bɔnsɔn
kɛdine fɛsɛfɛsɛ, e fa a kolon a xɛmɛ kɛndɛ
gbeena ndee yi Xebiron xabilane muxune
yɛ Yaasɛri taani Galadi yamanani. [32] Yeriya
nun a ngaxakedenne, xɛmɛ kɛndɛn muxu
wuli firin muxu kɛmɛ solofere nan yi e ra.
Denbaya xunne nan yi a birin na. Manga
Dawuda yi e findi Rubɛn nun Gadi nun
Manase bɔnsɔn xunne ra Ala nun mangana
feene birin yi.

27

Isirayilaa sofane fe

[1] Isirayila kaan naxanye wali mangana
ganli, ne nan itoe ra, xabila xunne nun sofa
kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu
kɛmɛ xun na e nun sofa kuntigi gbɛtɛye. E
yitaxunxi muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin
yɛɛn nan ma. Ɲɛɛn kike yo kike gali keden
yi fama nɛn walideni mangan xa.

[2] Sabadiyɛli a diin Yasobeyami nan yi
gali singen kuntigin na ɲɛɛn kike singeni.
Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi
a yamarin bun ma. [3] Sabadiyɛli yi findixi
Peresi yixɛtɛna nde nan na. A tan nan findi
ganla birin kuntigin na ɲɛɛn kike singeni.

[4] Axoxi xabilan muxuna nde Dodayi yi
findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike firindeni.
Mikiloti yi findi a sofa kuntigin na. Muxu
wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin
bun ma.

[5] Saraxarali Yehoyadaa diin Bɛnaya yi
findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike saxandeni.
Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a
yamarin bun ma. [6] Bɛnaya nan yi Dawudaa
sofa wɛkilɛxi tonge saxanne xunna ra. A
diina Amisabadi yi a ganla nin.

[7] Yowaba xunyɛna Asahɛli yi findi gali
kuntigin na ɲɛɛn kike naanindeni. A diin
Sebadiya nan ti a ɲɔxɔn na. Muxu wuli
mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun
ma.

[8] Samehuti Yisira kaan yi findi gali kunti-
gin na ɲɛɛn kike suulundeni. Muxu wuli
mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun
ma.

[9] Ikɛsi a diina Ira Tekowa kaan yi findi gali
kuntigin na ɲɛɛn kike sennindeni. Muxu
wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin
bun ma.

[10] Efirami bɔnsɔnna muxuna nde Xɛlɛsi
Pelon kaan nan yi findi gali kuntigin
na ɲɛɛn kike soloferedeni. Muxu wuli
mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun
ma.

[11] Sera xabilan muxuna nde Sibekayi Xusa
kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike
solomasɛxɛdeni. Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun
naanin nan yi a yamarin bun ma.

[12] Bunyamin bɔnsɔnna muxuna nde
Abiyeseri Anatɔti kaan yi findi gali kuntigin
na ɲɛɛn kike solomanaanindeni. Muxu

wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
13 Sera xabilan muxuna nde Maharayi Netofa kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike fudeni. Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
14 Efirami bɔnsɔnna muxuna nde Bɛnaya Piraton kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike fu nun kedendeni. Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
15 Otiniyɛli xabilan muxuna nde Xɛlidayi Netofa kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike fu nun firindeni. Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
16 Kuntigin naxanye yi Isirayila bɔnsɔnne xun na, ne ni i ra:
Rubɛn bɔnsɔnna xun na, Sikiri a diina Eliyeseri.
Simeyɔn bɔnsɔnna xun na, Makaa diin Sɛfati.
17 Lewi bɔnsɔnna xun na, Kɛmuyɛli a diin Hasabi.
Haruna yixɛtɛne xun na, Sadɔki.
18 Yuda bɔnsɔnna xun na, Dawuda tada Elihu.
Isakari bɔnsɔnna xun na, Mikeli a diina Omiri.
19 Sabulon bɔnsɔnna xun na, Abadi a diin Yisemaya.
Nafatali bɔnsɔnna xun na, Asiriyɛli a diin Yerimoti.
20 Efirami bɔnsɔnna xun na, Asasiyaa diin Hoseya.
Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna xun na, Pɛdayaa diin Yowɛli.
21 Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna fan xun na Galadi yamanani, Sakari a diin Yido.
Bunyamin bɔnsɔnna xun na, Abineri a diin Yaasiyɛli.
22 Dan bɔnsɔnna xun na, Yeroxamaa diina Asarɛli.
Isirayila bɔnsɔn kuntigine nan ne ra.
23 Dawuda mi xɛmɛne tɛngɛ, naxanye barin munma yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn ti bayo Alatala bata yi a fala a Isirayila kaane wuyama ayi nɛn alo sarene kore. 24 Seruyaa diin Yowaba bata yi Isirayila kaane yatɛ fɔlɔ, koni a mi a raɲan masɔtɔ Alaa xɔlɔn ma lan Isirayila yamaan ma. Na yatɛn mi sɛbɛ Dawudaa taruxu kɛdine kui.

Mangana kuntigi gbɛtɛye fe

25 Adiyeli a diina Asamawɛti nan yi mangana nafulu kantanna ra.
Yusiyaa diin Yonatan nan yi nafulu kantanna ra banxidɛne nun taa gbɛtɛne nun kantan ti banxi matexine yi. 26 Kelubu a diina Esiri nan yi xɛɛ biine xunna ra. 27 Ramati kaan Simeyi nan yi manpa bili nakɔ feene xun na.
Sefami kaan Sabidi nan yi manpa bili bogine nun manpa feene xun na.
28 Gederi kaan Baali-Xanan nan yi oliwin nun burunna xɔdɛ binle fe xun na yamanan lanbanni.
Yowasa nan yi ture feen xunna ra.
29 Sitirayi Sarɔn kaan nan yi ɲingene fe xunna ra Sarɔn yamanani.
Adalayi a diin Safati nan yi ɲingene fe xunna ra lanban yirene yi.
30 Sumayila bɔnsɔnna muxuna nde Obili nan yi ɲɔgɔmɛne fe xunna ra.
Yexedeya Meronoti kaan nan yi sofanle fe xunna ra.
31 Yasisi nan yi siine nun yɛxɛɛne fe xunna ra, Hagari bɔnsɔnna muxuna.
Na muxune nan yi yengi dɔxi Manga Dawuda sɔtɔ seene xɔn ma.

Dawuda bundɔxɔne

32 Manga Dawuda sɔxɔ Yonatan findi a kawandi muxun nun a sɛbɛli tiin nan na, a fekolonna yi gbo.
Xakimoni a diin Yɛxiyɛli nan yi mangana dii xɛmɛne masuxu muxun na.
33 Mangan kawandi muxun nan yi Axitofeli fan na.
Mangan xɔyin nan yi Xusayi ra, Araka bɔnsɔnna muxuna nde. 34 Bɛnayaa diin Yehoyada nun Abiyatari nan lu Axitofeli ɲɔxɔni. Yowaba nan yi mangana gali kuntigin na.

28

Dawuda yi Ala Batu Banxin ti feni tɔn

1 Dawuda yi Isirayila kuntigine birin malan Yerusalɛn yi. Bɔnsɔn xunne nun gali kuntigin naxanye yi walima mangan xa, ne yi fa, e nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na. Kuntigine fan yi fa naxanye yi goronne nun xuruseene xun na, mangan nun a diine gbeen yi naxanye ra, e nun manga banxin kuntigine nun sofa wɛkilɛxine nun sofa kɛndɛne birin. 2 Manga Dawuda yi keli, a naxa, “Ngaxakedenne, n ma yamana, ɛ tuli mati n xuiin na! N yi waxi banxina nde ti feni Alatalaa Layiri Kankiraan dɔxɛ dɛnaxan yi,

en ma Ala san tidena, n yi n yitɔn a ti feen
na. [3] Koni, Ala bata yi a fala n xa, a naxa,
'I mi banxin tima n xa, bayo sofaan ni i
ra, i bata muxune faxa.' [4] Koni, Alatala,
Isirayilaa Ala bata n sugandi n bɔnsɔnna
birin tagi alogo n xa findi Isirayila mangan
na habadan, bayo a bata Yuda bɔnsɔnna
sugandi kuntigin na, a yi n fafe a denbayaan
sugandi Yuda bɔnsɔnni, a yi n tan sugandi
n fafe a denbayani, a yi n dɔxɔ mangan na
Isirayila xun na. [5] Iki, a bata dii wuyaxin
naxan fi n ma, a bata Sulemani sugandi ne
yɛ alogo a xa a dɔxɔ n ɲɔxɔni mangan na
Alatala xa Isirayila xun na. [6] A bata yi a fala
n xa, a naxa, 'I ya dii xɛmɛn Sulemani nan n
batu banxin tima e nun n ma yinne, bayo n
bata a tan nan sugandi, a findima nɛn n ma
diin na, n yi findi a fafe ra. [7] N mangayani
tɔnma a xa nɛn naxan luma habadan, xa a
n ma yamarine nun n ma sariyane suxu alo
to.' [8] Nayi, iki, Isirayila kaane birin yɛtagi,
Alatalaa yamana, e nun en ma Ala yɛtagi
naxan tuli tixi en na, ɛ sɔbɛ so Alatala en
ma Alaa yamarine xaranna ma, ɛ yi e suxu.
Nayi, ɛ luma nɛn yamana faɲini ɛ dɛnaxan
yi, ɛ mɔn yi a lu ɛ kɛɛn na ɛ yixɛtɛne xa.
[9] I tan, n ma dii xɛmɛn Sulemani, kata Ala
kolondeni n walixi naxan xa, a batu i bɔɲɛn
ma feu e nun i niin birin na. Alatala i bɔɲɛ yi
feene birin fɛsɛfɛsɛma, a muxune miriyane
birin kolon. Xa i a fen, a tinma nɛn i yi a
to. Koni xa i i mɛ a ra, a mɛma i ra nɛn
habadan. [10] Iki, i nɔɛ a kolonɲɛ nɛn a Alatala
bata i sugandi alogo i xa a batu banxin ti a
xa, dɛnaxan findima a yire sariɲanxin na.
Nayi, i sɔbɛ so, i wanla kɛ."

*Dawuda yi Ala Batu Banxin ti kiin kɛ*din so Sulemani yii

[11] Dawuda yi yire sariɲanxin ti kiin kɛdin
so Sulemani yii, e nun banxin naxanye
tima a rabilinni e nun gbeti ramaraden
nun konkon naxan mate e birin xa hanma
dɛnaxan a kui, e nun Layiri Kankiraan
dɔxɔma dɛnaxan yi. [12] A mɔn yi wama
dɛnaxanye birin ti feni, a yi ne fan ti kiin
kɛdin so a yii, Alatala Batu Banxin yinne
nun banxin naxanye tima yinna xɔn a ra-
bilinni, e nun nafulu ramaradene Ala Batu
Banxini, e nun se sariɲanxine ramaradene.
[13] A yi saraxaraline nun Lewine xinle sɛbɛn
fan so a yii, e nun walikɛɛn naxanye yi
lanma e yi wanle rakamali Alatala Batu
Banxini, e nun seen naxanye yi rawalima
na kui. [14] A yi xɛma seene birin binyan
xasabin yita a ra, e nun gbeti fixɛ seene
binyana, birin nun a rawali kiina, [15] lɛnpu
dɔxɔ se xɛma daxine nun lɛnpu xɛma dax-
ine nun lɛnpu dɔxɔ se gbeti fixɛ daxine
nun lɛnpu gbeti fixɛ daxine binyane, birin
nun a rawali kiina, [16] e nun xɛma tabanle
birin binya xasabina, burune yi sama nax-
anye fari Ala Batu Banxini, e nun gbeti
fixɛ tabanle, [17] e nun sube tongo se xɛma
daxine nun wuli xuya goron xɛma daxine
nun igelengen xɛma daxine birin binyana
e nun xɛma barama daxine nun barama
gbeti fixɛ daxine birin binyana, birin nun
a rawali kiina. [18] A mɔn yi wusulan gan-
den ti kiin kɛdin so a yii, e nun a xɛma
faɲin binyan xasabina. A mɔn yi wontoron
nafala kiin kɛdin fan so a yii, naxan yi tixi
maleka gubugubu kan sawura xɛma daxine
bun naxanye gabutɛye yi bandunxi Alatalaa
Layiri Kankiraan xun ma. [19] Nayi, Dawuda
yi a fala, a naxa, "Itoe birin sɛbɛxi kɛdin kui
n naxan sɔtɔxi Alatala ra. Ala nan kolonna
fi n ma n banxin ti kiini ito sɛbɛ kɛdini."
[20] A mɔn yi a fala Sulemani xa, a naxa, "N
ma dii xɛmɛna, i wɛkilɛ, i sɛnbɛ so, i wanla
kɛ. I nama kuisan, i nama gaxu! Amasɔtɔ
Marigina Alatala, n ma Ala luma nɛn i xɔn.
A mi i rabeɲinɲɛ mumɛ! A i malima nɛn han
i yelin wanli ito birin nakamalɛ Alatala Batu
Banxina fe yi. [21] Saraxaraline nun Lewine
fan mɔn i fɛma Ala Batu Banxin tideni.
Muxu ɲɛnige faɲine fama nɛn i malideni
wanli ito ra, kuntigine nun yamaan birin
luma nɛn i ya yamarin bun."

29

Kiseene Ala Batu Banxin ti feni

[1] Manga Dawuda yi a fala yamaan birin
xa, a naxa, "N ma diin Sulemani, Ala naxan
sugandixi, na munma kɔxɔ, a mi wanla
kolon singen. Wanla naxan be, a gbo,
bayo banxini ito mi tima muxune xan xa
fɔ Marigina Alatala. [2] N bata n sɛnbɛn
birin nawali alogo n xa Ala Batu Banxin ti
feni tɔn. N bata xɛmaan nun gbeti fixɛn
nun sulan nun wuren nun wudin nun gɛmɛ
tofaɲin nun dayimu daxin sifan birin nun
gɛmɛ faɲi fixɛ gbegbe malan. [3] N naxan
birin yitɔn yire sariɲanxin ti feen na, n bata
n ma xɛmaan nun n ma gbeti fixɛn fan sa
na fari n sɔtɔ seene yɛ bayo n na n sɔbɛ soxi

Ala Batu Banxina fe ma. [4] Na yatɛne ni i ra:
xɛmaan kilo wuli kɛmɛ wuli firin naxan keli
Ofiri yi e nun gbeti fixɛ faɲin kilo wuli kɛmɛ
firin wuli tonge saxan e nun solomasɛxɛ.
Na sama banxi kankene nan ma. [5] Xɛmaan
nun gbeti fixɛni itoe sama seene nan ma a
lan e xa sa naxanye ma e nun yiirawanle
yii funfune birin. Iki, nde en tan yɛ naxan
ɲɛnigen tongɛ Alatala xa to?"

[6] Denbaya xunne nun Isirayila bɔnsɔn
xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu
wuli nun muxu kɛmɛ xun na e nun man-
gana wali xunne, ne birin yi ɲɛnigen tongo
wanli ito xili yi. [7] E yi fa finmaseni itoe ra Ala
Batu Banxin ti feen na: xɛmaan kilo wuli
kɛmɛ wuli tonge solofere kilo solomasɛxɛ
e nun naanin, e nun gbeti fixɛn kilo wuli
kɛmɛ saxan wuli tonge naanin e nun sulan
kilo wuli kɛmɛ sennin wuli fu nun firin e
nun wuren kilo miliyɔn saxan wuli kɛmɛ
naanin. [8] Birin yi gɛmɛ tofaɲine so Gɛrisɔn
yixɛtɛn Yɛxiyɛli yii, Alatala Batu Banxin
nafulu ramarana. [9] Yamaan yi sɛwa na
ɲɛnige ma seene fe ra, bayo e bata na liga
e bɔŋɛn birin na Alatala xa. Manga Dawuda
fan yi sɛwa na fe ra.

Dawuda Ala maxandina

[10] Dawuda yi Alatala tantun yamaan birin
yɛtagi. A yi a fala, a naxa,
"Nxu benba Isirayilaa Ala,
Alatala, tantunna i xa
habadan han habadan.
[11] I tan, Alatala,
gboon nun sɛnbɛn nun binyen
nun mangayaan nun tantunna birin i xa.
Seen naxan birin kore xɔnna nun bɔxɔ
xɔnna ma,
i tan nan gbee ne birin na.
I tan, Alatala nan mangan na.
I tan nan dunuŋa birin xun na.
[12] Bannayaan nun xunna kenla fataxi i tan
nan na.
I tan nan feen birin xun na,
sɛnbɛn nun fangan birin i tan nan yii.
Sɛnbɛna i tan nan na i muxune fe yitɛ,
i yi e sɛnbɛ so."

[13] "Iki, nxɔ Ala, nxu i tantunma,
nxu yi i xili magaxuxin binya.
[14] Nanse n tan na?
Nanse n ma yamaan na
naxan a ligɛ nxu yi nɔ finmaseen sifani itoe
fiyɛ?
A birin kelixi i tan nan yii.
Nxu naxan soma i yii,
na birin kelixi i tan nan singe yii.
[15] Nxu findixi xɔŋɛne nan na i yɛɛ ra yi,
alo nxu benbane yi kii naxan yi.
Nxɔ siimayaan luxi nɛn dunuŋa yi
alo nininna naxan danguma.
Yigi yo mi nxu xa.
[16] Alatala, nxɔ Ala,
finmase faŋini itoe birin kelixi i tan nan yii,
nxu naxan malanxi
alogo nxu xa banxin ti
i xili sariŋanxin binyama dɛnaxan yi.
I tan nan gbee na birin na."

[17] "N ma Ala,
n na a kolon a i muxune bɔŋɛ yi feene kolon,
tinxinyaan mɔn nafan i ma.
N bata saraxani ito ɲɛnige i xa n bɔŋɛ
tinxinxini.
N mɔn bata a to sɛwani
i ya yamaan fan be
alogo e xa ɲɛnige ma saraxane ba i xa.
[18] Alatala, nxu benbane Iburahima
nun Isiyaga nun Isirayilaa Ala,
i xa xaxinli ito sa i ya yamaan bɔŋɛni
alogo e xa lu i fɔxɔ ra habadan.
[19] I xa n ma diin Sulemani mali
alogo a fan xa lu i ya yamarine nun i ya
sariyane fɔxɔ ra,
a lu i ya tɔnne fɔxɔ ra a bɔŋɛn ma feu!
A mɔn yi banxini ito ti n naxan ti fe
yitɔnxi."

Sulemani yi ti Dawuda ɲɔxɔni

[20] Dawuda yi a fala yamaan birin xa, a
naxa, "Tantunna Alatala xa, ɛ Ala." Yamaan
birin yi Alatala tantun, e benbane Ala, e fa
e yigodo, e e xinbi sin Alatala nun mangan
yɛtagi. [21] Na xɔtɔn bode, Isirayila kaane yi
saraxane ba Alatala xa. E saraxa gan daxi
gbegbe ba, tura wuli keden nun konton wuli
keden e nun yɛxɛɛ dii wuli keden. E mɔn
yi minse saraxane nun saraxa gbɛtɛ wuyaxi
ba Isirayila birin ma fe ra. [22] Na lɔxɔni, e
yi e dɛge, e yi e min Alatala yɛtagi sɛwa
gbeeni. E mɔn yi Dawudaa diin Sulemani
dɔxɔ mangan na a firindeni. E yi turen sa a
xunni Alatala yɛtagi, a xa findi e yɛɛratiin
na. E yi Sadɔki fan dɔxɔ saraxaraliin na.
[23] Sulemani yi dɔxɔ Alatalaa manga gbɛdɛni,
a findi mangan na a fafe Dawuda ɲɔxɔni.
A yi xunna kenla sɔtɔ, Isirayila birin yi
a yamarin suxu. [24] Kuntigine nun sofa

wɛkilɛxine nun Manga Dawudaa dii xɛmɛne
birin yi dɛ xuiin tongo a e luma nɛn Manga
Sulemani a yamarin bun ma. [25] Alatala yi
Sulemani a fe yite Isirayila muxune birin
yɛtagi. A yi a mangayani te dangu Isirayila
manga singene birin na.

Dawuda saya fena
Mangane Singen 2.10-12

[26] Yese a diin Dawuda yi mangayaan liga
Isirayila birin xun na. [27] A ɲɛɛ tonge naanin
nan ti mangayani Isirayila xun na, ɲɛɛ
solofere Xebiron taani, ɲɛɛ tonge saxan e
nun saxan Yerusalɛn taani. [28] A siimaya
xunkuyen sɔtɔ nɛn, a laxiraya foriya faŋin
nun sɛwani. Hɛrisigɛ kanna nan yi a ra,
a binyen fan sɔtɔ nɛn. A dii Sulemani yi
findi mangan na a ɲɔxɔni. [29] Manga Dawuda
kɛwanle, a fɔlɔna han a raŋanna, ne birin
sɛbɛxi fetoon Samuyɛli nun Nabi Natan nun
fetoon Gadi e kɛdine kui. [30] Kɛdini itoe a
mangayaan nun a wɛkilɛn nan ma fe falama
e nun feen naxanye liga a waxatini Isirayila
yamanan nun yamana gbɛtɛne yi.

Taruxune Firindena
Yuda Mangane Fe Taruxune

Kitabun yireni ito yitaxunxi nɛn dɔxɔ firin. Keli a sora singen ma han a sora solomanaaninna, na Dawudaa dii xɛmɛn Manga Sulemani a mangayaan nan ma fe falama. Keli a sora fuun ma han a sora tonge saxan e nun senninna, na Sulemani yixɛtɛne mangayane nan ma fe falama Yuda yamanani Isirayila yamanan yiifari fɔxɔni, han Nebukadanesari Yerusalɛn suxu waxatin naxan yi. Yuda yamaan fɔxɔ kedenna yi siga Babilɔn taani konyiyani.

Sulemani a xaxilimayana fe Mangane Singen 3.1-15

1 Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani a mangayaan sabati nɛn han! Alatala, a Ala lu
nɛn a xɔn, a yi a findi manga binyaxin na.
2 Sulemani yi Isirayila yamaan birin maxili,
gali kuntigin naxanye yi muxu wuli xun
na e nun naxanye yi muxu kɛmɛ xun na,
e nun Isirayila muxu gbeene nun denbaya
xunne birin. 3 Manga Sulemani nun Isiray-
ila yamaan birin yi sa e malan taan kideni
Gabayon taani, amasɔtɔ e nun Alaa Naralan
Bubun yi tixi mɛnna nin, Musa, Alatalaa
walikɛɛn bubun naxan ti tonbonni. 4 Koni,
Dawuda bata yi siga Alaa Layiri Kankiraan*
na Kiriyati-Yeyarin taani, a dɛnaxan yitɔn
a xili yi, amasɔtɔ a bata yi bubuna nde
ti Yerusalɛn yi nun. 5 Bɛsalɛli, Yuri a
dii xɛmɛna, Xuru mamandenna, na saraxa
ganden naxan nafala sulan na, na fan yi
tixi mɛnna nin Alatala Batu Bubun yɛtagi
Gabayon taani. Sulemani nun yamaan yi
e malan mɛnni Alatala maxɔdin xinla ma.
6 Sulemani siga saraxa gande sula daxin
dɛxɔn mɛnna nin Alatala yɛtagi a yi saraxa
gan daxin wuli keden ba Ala xa Naralan
Bubuni. 7 Na lɔxɔn yɛtɛɛn kɔɛɛn na, Ala
yi mini Sulemani xa, a yi a fala a xa, a
naxa, "Naxan xɔli i ma, na maxɔdin, n na
a soma i yii nɛn." 8 Sulemani yi a yabi, a
naxa, "I bata n fafe Dawuda, i ya walikɛɛn
suxu hinanni, i yi n findi mangan na a
ɲɔxɔni. 9 Iki, Marigina Alatala, i layirin
naxan tongo n fafe xa, na rakamali, amasɔtɔ
i bata n findi mangan na yama gbeen xun
na naxan wuya alo burunburunna. 10 Yandi,
xaxili faɲin nun fe kolonna fi n ma, alogo
n xa nɔ i ya yamaan makitɛ. Xa na mi a
ra, nde nɔɛ i ya yama gbeeni ito marɛ?"
11 Ala yi a fala Sulemani xa, a naxa, "I mi
nafunla maxɔdinxi, i mi binye maxɔdinxi,
i mi a falaxi a i yaxune xa faxa, i mi siimaya
xunkuyen maxɔdinxi. Koni i xaxilimayaan
nun fekolonna nan maxɔdinxi alogo i xa
nɔ n ma yamaan matinxinɲɛ, n ni i findixi
mangan na naxan xun na. 12 Nanara, n
xaxilimayaan nun fekolonna soma i yii nɛn.
N mɔn yi nafunla nun binyen nun seen
birin fi i ma, manga yo munma naxan sɔtɔ
singen, gbɛtɛ mɔn mi naxan sɔtɔma ba i tan
na."
13 Sulemani yi keli taan kideni Gabayon
yi Naralan Bubun yi dɛnaxan yi, a xɛtɛ
Yerusalɛn yi, a yi lu mangayani Isirayila yi.

Sulemani sɛnbɛna fe Taruxune Firinden 9.25-28 nun Mangane Singen 10.26-29

14 Sulemani yi yɛngɛ so wontorone nun
sofane malan, wontoro wuli keden kɛmɛ
naanin e nun sofa wuli fu nun firin, a yi
ndee lu a fɛma Yerusalɛn yi, a yi a dɔnxɛne
rasiga taane yi a wontorone yi ramarama
dɛnaxanye yi. 15 Xɛmaan nun gbeti fixɛn
yi gbo ayi Yerusalɛn yi alo gɛmɛne, suman
wudine fan yi wuya alo burunna xɔdɛ
binla naxanye yi yamanan lanban yireni.
16 Sulemani a soone yi kelima Misiran nun
Kuwe yamanane nin, yulane yi sa e sarama
dɛnaxanye yi mangan xa. 17 Wontoron
naxan yi kelixi Misiran yamanani, na yi
sarama gbeti fixɛn kilo sennin nan na. Soon
yi sarama gbeti fixɛn kilo keden e nun a
tagiin nan na. Na yulane nan mɔn yi fama
Xiti mangane nun Arami mangane gbeene
ra.

Sulemani yi Ala Batu Banxin ti feni tɔn

18 Sulemani yi yamarin fi a e xa Alatala
Batu Banxin ti a xinla binya feen na, e nun
manga banxina a tan Sulemani xa.

2

1 Manga Sulemani yi muxu wuli tonge
solofere sugandi goron maxanle ra, gɛmɛ
sonle muxu wuli tonge solomasɛxɛ, muxu
wuli saxan kɛmɛ sennin e kantan tiine ra.

* 1:4: 1.4 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

[2] Sulemani yi xɛraan nasiga Tire mangan
Xurami ma, a naxa, “I naxan liga n fafe
Dawuda xa, na liga n fan xa, i fɔfɔne rasiga
naxan ma alogo a xa banxin ti a yɛtɛ xa.
[3] N waxi banxin ti feni Alatala xa, n ma
Ala, a xinla binya feen na alogo nxu xa
saraxane rali a ma, e nun wusulan xiri fajni
gan daxine a yɛtagi, e nun burun nalixina
a yɛtagi, e nun saraxa gan daxine xɔtɔnna
nun ɲinbanna ra, e nun Matabu Lɔxɔne yi,
e nun kike nɛnɛn sanle ma, e nun Alatala en
ma Alaa sali lɔxɔne birin yi. Na nan daxa
a liga Isirayila yamanani waxatin birin. [4] N
waxi Ala Batu Banxin naxan ti fe yi, a lanma
nɛn a findi banxi gbeen na, amasɔtɔ nxɔ Ala
gbo alane birin xa. [5] Koni nde nɔɛ banxin
tiyɛ a xa? Hali kore xɔnna nun a gbona, a mi
nɔɛ xanɲɛ a yi. Nde n tan na naxan a ligɛ n
tan yi banxin ti a xa? N saraxa ganden nan
tun tima a xa. [6] Nayi, yiirawanla nde rafa
n ma, naxan fatan xɛmaan nun gbeti fixɛn
nun wuren nafalɛ. A mɔn fatan gɛsɛn wu-
rundunɲɛ, a fatan dugi mamiloxin nun dugi
gbeela nun dugi makadanxine rafalɛ. A xa
fa sa n ma yiirawanle fari n fafe Dawuda
naxanye sugandi Yerusalɛn taan nun Yuda
yamanani. [7] I mɔn xa Liban sumanne rafa
n ma e nun fɔfɔne nun xarinne, bayo n na
a kolon a i ya walikɛne fatan Liban wudine
sɛgɛ. Nayi, n ma walikɛne nun i ya walikɛne
nɔɛ walɛ nɛn e bode yi, [8] e yi wudi wuyaxi
yitɔn n xa, bayo n waxi banxi gbeen nan
ti fe yi Ala Batu Banxin na. [9] I ya walikɛɛn
naxanye wudine sɛgɛma e yi e yibolon, n
murutu fuɲin kilo wuli sennin nan soma
ne yii e nun fundenna kilo wuli sennin e
nun manpaan litiri kɛmɛ solomasɛxɛ e nun
turen litiri kɛmɛ solomasɛxɛ.”

Mangane Singen 5.15-26 nun 7.13-14

[10] Tire mangan Xurami yi Sulemani a
falan yabin sɛbɛ kɛdini, a naxa, “Alatala to
a yamaan xanuxi, a bata i findi mangan
na e xun na.” [11] Xurami mɔn yi a fala
a xa, a naxa, “Binyen xa fi Alatala ma,
Isirayilaa Ala, naxan bɔxɔn nun kore xɔnna
daxi, a yi dii xaxilimaan fi Manga Dawuda
ma naxan Alatala Batu Banxin tima e nun
manga banxina a yɛtɛ xa. [12] Iki, n muxuna
nde rasigama i ma naxan xaxili gbo, a fatan
walɛ. Xirami-Abi nan na ra, [13] a nga kelixi
Dan bɔnsɔnna nin, Tire kaan nan a fafe ra.
A fatan xɛmaan nun gbeti fixɛn nun sulan
nun wuren nun gɛmɛn walɛ. A mɔn fatan
dugi mamiloxin nun dugi gbeela nun dugi
makadanxin nafalɛ. A mɔn fatan wanla
sawuran sifan birin nafalɛ, a nɔɛ seene birin
nafalɛ nɛn muxune naxanye maxɔdinɲɛ a
ra. E nun i ya yii ra walikɛne xa sa wali e
bode xɔn e nun i fafe Dawuda gbee muxu
sugandixine. [14] Iki, n kanna, tin i xa muru-
tun nun fundenna nun turen nun manpaan
nasiga i ya walikɛne ma, i naxanye fe falaxi.
[15] Nxu sa Liban wudine sɛgɛma nɛn han i
waxi xasabin naxan xɔn ma. Nxu yi e rasiga
i ma igen xun ma han Yafa taani, i sa e tongo
mɛnni, i siga e ra Yerusalɛn yi.”

Mangane Singen 5.27-32

[16] Xɔɲɛn naxanye birin yi Isirayila ya-
manani, Manga Sulemani yi ne birin yatɛ
alo a fafe Dawuda a liga kii naxan yi. Muxu
wuli kɛmɛ wuli tonge suulun wuli saxan
kɛmɛ sennin. [17] A yi muxu wuli tonge
solofere sugandi goron maxanle ra, muxu
wuli tonge solomasɛxɛ gɛmɛ masonle ra
geyaan ma, muxu wuli saxan kɛmɛ sennin
kantan tiine nun yamaan nawali muxune
ra.

3

Ala Batu Banxin ti fena
Mangane Singen 6.1-38

[1] Manga Sulemani yi Alatala Batu Banxin
ti fɔlɔ Yerusalɛn yi Moriya geyaan fari,
dɛnaxan yita a fafe Dawuda ra, a fafe
Dawuda dɛnaxan yitɔn Oronan Yebusu
kaana lonna ma. [2] A banxin ti fɔlɔ a man-
gayaan ɲɛɛ naaninden kiken firinden nan
ma. [3] Sulemani yi Ala Batu Banxin bɛtɛn sa,
a kuyana nɔngɔnna yɛ tonge suulun e nun
naanin, a yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ.
[4] Ala Batu Banxin so dɛɛn palaan yi kuya
nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a kuyan nun banxini
gboon yi lan, banxini teena nɔngɔnna yɛ
mɔxɔɲɛ. Sulemani yi xɛma yilɛnlɛnxine sa
na birin ma. [5] A yi farinne kankan banxin
pala gbeen kankene birin ma, a yi xɛma
fajnin sa farinne ma, a yi tugu dɛɛn nun
yɔlɔnxɔndi sawurane rafala xɛmani. [6] A
yi banxin natofan gɛmɛ fajnine ra, xɛmaan
tan yi kelima Parabayimi nin. [7] A yi xɛma
yilɛnlɛnxine sa Ala Batu Banxin ma, e nun a
xalanbene nun a dɛ wudine nun a dɛɛne. A
yi maleka sawurane soli banxi kankene ma.
[8] Palaan naxan xili yire sariɲanxi
fisamantenna, a yi na ti Ala Batu Banxini,

naxan nun banxini gboon yi lan, a kuyana nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. A yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa na palaan ma, kilo wuli mɔxɔɲɛn nun keden. 9 Kilo tagiin nan yi a gbangban lantuman xɛma daxin keden kedenna birin binyan na. A mɔn yi xɛma yilɛnlɛnxine sa banxin faxa binna birin ma.

10 A yi maleka sawuran firin ti banxin yire sariɲanxi fisamantenni, a xɛma yilɛnlɛnxine sa ne fan ma. 11 Maleka sawurane gubugubune birin yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. Sawura singen gubugubu keden yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yi sigaxi han Ala Batu Banxin kankena, a gubugubun boden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yi sigaxi han maleka sawuran bonna gubugubuna. 12 Na sawura firinden gubugubu keden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a fan yi sigaxi han banxi kanken fɔxɔ kedenna bonna, a gubugubu boden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yi sigaxi han maleka sawuran bonna gubugubuna. 13 Maleka sawurane gubugubune birin yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. E yi tixi e sanne xun na, e yɛɛ rafindixi palaan ma.

14 A yi gari makadanxin nun a gbeela nun a mamiloxin sɔxɔn e bode ra yɛ masansan dugin na, maleka sawurane yi rafalaxi ne ma.

Saraxa gandena
Mangane Singen 7.15-22

15 A yi sɛnbɛtɛn firin ti banxin yɛtagi, naxanye yi kuya nɔngɔnna yɛ tonge saxan e nun suulun. E xunna so kondene yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun. 16 A yi yɔlɔnxɔnne rafala, a yi e singan sɛnbɛtɛnne ra. A girenada wudi bogi sawura kɛmɛ rafala, a yi e singan yɔlɔnxɔnne ra. 17 A yi sɛnbɛtɛnne ti Ala Batu Banxin tanden ma, keden yiifanna ma, keden kɔmɛnna ma, yiifari ma xii yi xili Yakin, kɔmɛn ma xiina Boosu.

4

1 A yi saraxa ganden nafala sulan na, a kuyana nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yitena nɔngɔnna yɛ fu.

Ige ramarade gbeena
Mangane Singen 7.23-26

2 Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige ramarade digilinxi gbeen nafala, a yigbona nɔngɔnna yɛ fu, a yitena nɔngɔnna yɛ suulun. Nɔngɔnna yɛ tonge saxan lutin nan yi a rabilinɲɛ. 3 Ninge sawurane yi a dɛ kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi rafalaxi a ma a nɔngɔnna yɛ keden yo keden bun. Ninge sawurane yi rafalaxi safa firin nan ma, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi gbindi kedenna nan na. 4 Ige ramaraden yi dɔxi tura sawura sula daxi fu nun firin nan fari, saxan yɛɛ rafindixi sogegododen binni, saxan sogeteden binni, saxan yiifanna binni, saxan kɔmɛnna binni. E yi xun xanbi soxi e bode yi nɛn, e birin gbindin yi ige ramaraden nan bun ma. 5 Yiin yɛ keden nan yi ige ramaraden nabinyen na, a dɛ kinkin yi rafalaxi nɛn alo igelengenna dɛna, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli kɛmɛ wuli mɔxɔɲɛ ɲɔxɔn nan yi sama a kui.

Mangane Singen 7.38-39

6 A yi ige kundi fu rafala, a yi suulun dɔxɔ yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma maxaden na, e nun saraxa gan daxine rasariɲandena. Ige ramarade gbeen nafala saraxaraline nan ma fe ra e maxaden na. 7 A yi lɛnpu dɔxɔ seen xɛma daxin fu rafala alo a yi yitaxi kɛdini kii naxan yi, a yi e dɔxɔ Ala Batu Banxini, suulun yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma. 8 A yi tabali fu rafala, a yi e ti Ala Batu Banxini, suulun yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma. A mɔn yi wuli xuya goronna xɛma daxi kɛmɛ rafala. 9 A yi yinna nde rafala saraxaraline xa, a mɔn yi yin gbeena nde rafala e nun a so dɛɛne, a yi sulan sa dɛɛne ma. 10 A yi ige ramara se gbeen dɔxɔ Ala Batu Banxin yiifanna ma sogeteden binni. 11 Xirami yi ige ramara seene nun tɛɛ kɔ seene nun goronne rafala.

Xirami yi yelin wanle birin na, a naxanye fɔlɔ Manga Sulemani xa Ala Batu Banxini: 12 Sɛnbɛtɛn xungbeen firin, e nun e konde firinne e xuntagi alo barama, e nun yɔlɔnxɔn yalane sɛnbɛtɛnne kondene maxidi seene ra, 13 e nun girenada wudi bogi sawura kɛmɛ naaninna naxanye yi na yɔlɔnxɔn yala firinne ma naxanye yi saxi safa firinna ma e singan kondene rabilinni e maxidi seene ra, konden naxanye yi luxi alo barama, 14 e nun ige maxali wontorone nun ige kundine e xun tagi, 15 e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu nun firinne a bun tiine ra, 16 e nun xube kɔ seene nun sube tongo seene.

Xirami-Abi muranna naxanye birin
nafala Sulemani xa Alatala Batu Banxini,
ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na.
17 Mangan na seene rafala sula raxulunxin
na bɔxɔ kui gexine nan kui, Yurudɛn baan
mɛrɛmɛrɛni Sukɔti taan nun Sereda taan
longonna ra. 18 Sulemani yi na seene birin
nafala, na seene yatɛn sulan xasabin kilon
mi yi nɔɛ kolonɲɛ.
19 Sulemani mɔn yi seni itoe birin nafala
Ala Batu Banxin xa, xɛma saraxa gandena e
nun tabanle buru ralixin yi sama naxanye
fari. 20 Xɛma lɛnpu dɔxɔ seene nun xɛma
lɛnpune, naxanye yi lanma e radɛgɛ yire
sariɲanxi fisamantenna yɛtagi alo sariyana
a falaxi kii naxan yi, 21 wudi fuge sawurane
nun lɛnpune nun lɛnpu suxu se xɛma kɛndɛ
daxine. 22 Filɛne nun wuli xuya goronne nun
ige min seene nun dɛɛne yire sariɲanxin
so dɛɛn nun Ala Batu Banxin so dɛɛn na,
xɛmaan nan yi ne birin ma.

5

1 Manga Sulemani yelin Alatala Batu
Banxin tiyɛ waxatin naxan yi, a fafe
Dawuda bata yi seen naxanye birin dɛntɛgɛ
Ala xa nun, a yi fa ne birin na Ala Batu Banx-
ini, gbetin nun xɛmaan nun seene birin. A
yi e sa nafulu ramaradeni Ala Batu Banxini.

Layiri Kankiraan fa fena
Mangane Singen 8.1-13

2 Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila fonne
nun bɔnsɔn kuntigine nun Isirayila kaane
denbaya xunne birin malan Yerusalɛn yi
Alatalaa Layiri Kankiraan tongo feen na keli
Dawudaa Taani, dɛnaxan mɔn xili Siyon. E
siga a ra Ala Batu Banxini. 3 Isirayila xɛmɛne
birin yi e malan mangan fɛma kike solofere-
den na, sali waxatini. 4 Isirayila fonne birin
to fa, Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee yi fa
kankiraan na. 5 E yi kankiraan nun Naralan
Bubun xali e nun se sariɲanxin naxanye yi a
kui. Saraxaraliin naxanye yi Lewi bɔnsɔnni,
ne nan e xali. 6 Manga Sulemani nun Isir-
ayila yamaan birin malanxina a fɛma, e ti
Layiri Kankiraan yɛtagi. E yi yɛxɛɛne nun
ɲingene ba saraxan na, e yi wuya han e
xasabin mi yi nɔɛ kolonɲɛ. 7 Saraxaraline
yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a yireni,
banxin yire sariɲanxi fisamantenni maleka
sawurane gubugubune bun ma. 8 Amasɔtɔ
maleka sawurane gubugubune yi yiban-
dunxi Layiri Kankiraan nun a tongo tamine
nan xun ma. 9 A tongo tamine yi kuya han e
xunne yi toma yire sariɲanxi fisamantenna
yɛtagi, koni e mi yi toma tandeni. E mɔn
na han to. 10 Walaxa firinne nan tun yi
Layiri Kankiraan kui Musa naxanye sa a kui
Horebe geyaan ma, Alatala layirin xidi e
nun Isirayila kaane tagi dɛnaxan yi, e mini
xanbini Misiran yamanani.
11 Saraxaraline yi minima yire
sariɲanxini waxatin naxan yi, saraxaraliin
naxanye birin yi na, ne birin bata yi
rasariɲan hali e to mi yi yɛbaxi e yitaxun kii
ma. 12 Lewi bɔnsɔnna bɛti bani itoe nan yi
tixi Ala Batu Banxin saraxa ganden yiifanna
ma, Asafi nun Heman nun Yedutun nun e
diine nun e xabilane. E yi maxidixi taa
dugi faɲine nin. E kariɲanne nun kondenne
nun bɔlɔnne suxi e yii, saraxaraliin muxu
kɛmɛ firin nan yi tixi e fɛma naxanye yi
xɔtane fema. 13 Xɔta fene nun bɛti baane to
e malan Alatala batudeni, e yi a tantun, e yi
xɔtane fe, e kariɲanne maxa e nun maxase
gbɛtɛye, e naxa, “Ala fan, a hinanna luma
nɛn habadan!” Na waxatin yɛtɛni, Alatalaa
banxin yi rafe kundaan na. 14 Saraxaraline
mi yi nɔɛ luyɛ na e wanla ra, bayo kundaan
yi gbo, amasɔtɔ Alatalaa nɔrɔn bata yi Alaa
banxin nafe.

6

*Ala Batu Banxin nasariɲ*an fena
Mangane Singen 8.12-21

1 Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa,
“Alatala bata a ragidi
a xa dɔxɔ kunda yidimixini!
2 N bata banxi faɲin ti
naxan findima i dɔxɔden na, i tan Ala,
i luma dɛnaxan yi habadan.”
3 Mangan yi a yɛɛ rafindi Isirayila yamaan
ma naxanye birin yi tixi na, a duba e xa.
4 A yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa,
Isirayilaa Ala, naxan falan ti n fafe Dawuda
xa, naxan a falane rakamalima, a naxa,
5 ‘Xabu n nan n ma Isirayila yamaan namini
lɔxɔni Misiran yamanani, n mi taa sugandi
Isirayila bɔnsɔnne xa, banxin tiyɛ n xinla
binya feen na dɛnaxan yi, n mi mangan
sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan
xun na. 6 Koni iki, n bata Yerusalɛn sugandi
alogo n xinla xa lu na yi, n bata Dawuda
sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan
xun na.’ 7 N fafe Dawuda yi waxi banxin
ti feni Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa

Ala. [8] Alatala bata yi a fala n fafe xa, a naxa,
'Amasɔtɔ i bata wa banxin ti feni n xinla
binyaden na, na miriyaan tongo feen bata
lan. [9] Koni, i tan xa mi banxin tima, fɔ i ya
diina, i naxan sɔtɔxi, na nan banxin tima n
xinla binyaden na.' "
[10] Sulemani mɔn yi a fala, a naxa, "Alatala
layirin naxan tongo, a bata na rakamali. N
bata ti n fafe Dawuda ɲɔxɔni, n yi dɔxɔ Isir-
ayila mangan na, alo Alatala a fala kii naxan
yi, n yi banxin ti Alatala xinla binyaden na,
Isirayilaa Ala. [11] N bata sa Layiri Kankiraan
dɔxɔ mɛnni. Alatala layirin naxan xidi e
nun Isirayila kaane tagi, na taxamasenna
nan saxi a kui."

Manga Sulemani Ala maxandina
Mangane Singen 8.22-53

[12] Sulemani yi ti Alatalaa yire sariŋanxin
yɛtagi, Isirayila yamaan birin yɛtagi. A
yi a yiine yite kore. [13] Sulemani bata yi
gbingbinna rafala wure gbeela ra tanden
tagi, a yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yite
nɔngɔnna yɛ saxan. A te na fari, a yi a xinbi
sin Isirayila yamaan birin yɛtagi. A yi a
yiine yite kore, [14] a yi Ala maxandi, a naxa,
"Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi na alo i
tan kore xɔnna ma hanma bɔxɔ xɔnna fari.
I ya layirin nun i ya hinanna luma nɛn i ya
walikɛne xa naxanye sigan tima i yɛtagi e
bɔŋɛn birin na. [15] I bata i ya falan nakamali i
ya walikɛɛn xa, n fafe Dawuda, i naxan fala
i dɛɛn na, i bata na rakamali i sɛnbɛni to.
[16] Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mɔn xa a liga
i layirin naxan tongo n fafe Dawuda xa, i
bata yi a fala a xa, i naxa, 'I ɲɔxɔ yibiran mi
ɲanŋɛ n yɛtagi mumɛ Isirayilaa mangaya
gbɛdɛni, xa i ya diine n ma kiraan suxu, e
sigan ti n yɛtagi tinxinni, e n ma sariyan
suxu alo i sigan tixi n yɛtagi kii naxan yi.'
[17] Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, n bata i mafan,
i xa na rakamali, i layirin naxan tongoxi
i ya walikɛɛn Dawuda xa! [18] Koni, Ala fa
dɔxɛ muxune tagi dunuŋa yi ba? Hali kore
xɔnna nun a gbona, i mi nɔɛ xaŋɛ a yi, e
faxi fa n banxin naxan tixi ito ra. [19] Hali
na birin, Alatala, n ma Ala, i tuli matima
i ya walikɛna maxandine nun a mafanne
ra, i tuli mati i tantun xuine nun maxandi
xuine ra i ya walikɛɛn naxanye tima i xa
to. [20] I yɛene ti banxini ito ra kɔɛɛn nun
yanyin na. I a fala dɛnaxan ma, i naxa, 'N
xinla luma be nɛn!' I tuli mati maxandi
xuiin na i ya walikɛɛn naxan tima yireni ito
mabinni. [21] I ya walikɛɛn nun i ya Isirayila
yamana maxandine rasuxu, e na sali yireni
ito mabinni! I yabin ti i dɔxɔdeni kore
xɔnna ma, i mafeluun ti, i yabin ti."
[22] "Xa muxuna nde a boden hakɛn tongo,
a yi nɔɔn sa a ma, a rakɔlɔ, a xa fa a kɔlɔ i
ya yire sariŋanxin yɛtagi banxini ito kui. [23] I
a xuiin namɛ kore, i tin, i ya walikɛne kitin
sa, i yi fe kalan yalagi, i yi a fe kalan goronna
dɔxɔ a xun ma, i yi tɔŋɛgɛlana kitin sa, i yi
a suxu a tɔŋɛgɛni."
[24] "A nɔɛ ligɛ nɛn yaxun yi i ya Isirayila
yamaan nɔ, bayo e bata i yulubin tongo. Na
waxatini, xa e xun xɛtɛ, e i xinla binya, e yi i
maxandi, e mafeluun xandi i yɛtagi banxini
ito kui, [25] nayi, i xa e xuiin namɛ kore, i diŋa
i ya Isirayila yamaan yulubin ma, i fa e ra
bɔxɔn ma i naxan so e tan nun e benbane
yii."
[26] "A nɔɛ ligɛ nɛn kore xɔnna yi balan,
tulen mi fa fɛ mumɛ e yulubine fe ra lan
i tan ma. Na waxatini, xa e yɛɛ rafindi be
ma, e yi i xandi, e yi i xinla binya, e xɛtɛ e
yulubine fɔxɔ ra, bayo i bata e ɲaxankata,
[27] nayi, i e xuiin namɛma nɛn kore, i diŋama
nɛn i ya walikɛne yulubine ma e nun i ya
Isirayila yamana. I yi e xaran kira faŋin ma
e daxa e xa bira naxan fɔxɔ ra. I tulen nafa
bɔxɔn fari i naxan soxi i ya yamaan yii."
[28] "A nɔɛ ligɛ nɛn tɔrɔyana nde fan yi
fa, alo fitina kamɛna hanma fitina furena
yamanani, hanma sansine yi xara, e kun
hanma tuguminne yi mini hanma suŋɛne
hanma yaxune na Isirayila kaane tɔrɔ wax-
atin naxan yi han e taa makantanxine yi,
gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi,
hanma fure ɲaxine. [29] Na waxatine yi, Isir-
ayila kaane birin e tɔrɔn nun e ɲaxankatan
kolonma nɛn, e yi sali, e yi i mafan, e yi
e yiine yite banxini ito mabinni. [30] Nayi, i
yi e yabi i dɔxɔdeni kore xɔnna ma, i yi e
mafelu, i yi birin saran e kɛwanle ra, bayo i
birin bɔŋɛ yi feen kolon, amasɔtɔ i tan nan
keden pe adamadiine bɔŋɛ yi feene kolon.
[31] Nayi, e gaxuma nɛn i yɛɛ ra, e lu i ya
kiraan xɔn ma waxatin birin yi, e siin birin
yi yamanani, i naxan soxi nxu benbane yii."
[32] "Xɔŋɛn naxan mi findixi i ya Isirayila
yamaan muxun na, na fama nɛn be sa keli
yamana makuyeni, i xili gbeen nun i sɛnbɛ
gbeena fe ra. A na fa salideni banxini
ito mabinni, [33] i a yabi kore xɔnna ma, i

dɔxɔdeni. Xɔɲɛn na naxan birin maxɔdin
i ma, i xa na so a yii, alogo dunuŋa siyane
birin xa i xinla kolon, e gaxu i yɛɛ ra, alo
Isirayila i ya yamana. E xa a kolon a banxi
radaxaxin ni ito ra i tan xinli n naxan tixi!"
34 "A nɔɛ ligɛ nɛn Isirayila kaane yi siga e
yaxune yɛngɛdeni i ya yamarin bun. E yi i
maxandi, e yɛɛ rafindi i ya taa sugandixin
ma e nun n na Ala Batu Banxin naxan tixi
i xa. 35 Nayi, i tuli mati kore xɔnna ma,
naxanye i maxandima, e i mafan, i yi ne
mali."
36 "A nɔɛ liga nɛn, e yi yulubin tongo, bayo
adamadi yo mi na naxan mi yulubin ligama.
I ya xɔlɔn yitama e ra nɛn, i yi e so e yaxune
yii, ne yi siga e ra konyiyani e yamana
makuyena ndee yi hanma naxanye maso.
37 Koni, e na tubi yamanani e konyiyani
dɛnaxan yi, e xɛtɛ i ma e suxu muxune
yamanani, e falan ti, e naxa, 'Nxu bata yu-
lubin tongo, nxu bata hakɛn liga, nxu bata
fe ɲaxin liga,' 38 e xɛtɛ i ma e bɔɲɛn birin
na, e niin birin yi e suxu muxune yamanani
naxanye e xalixi konyiyani, e mayandine
rasiga i ma, e yɛɛ rafindixi yamanan ma i
naxan so e benbane yii, e yɛɛ rafindixi i
ya taa sugandixin ma e nun n na Ala Batu
Banxin naxan tixi i xinli, 39 nayi, e sanla nun
mafanne yabi kore xɔnna ma i dɔxɔdeni, i
fa e mali, i yi i ya yamaan mafelu e yulubine
ra."
40 "N ma Ala, i yɛɛn nakeli, i yi i tuli mati
i maxandi xuiin na yireni ito yi, nxu na i
xandi waxatin naxan yi."

Yaburin 132.8-10

41 "Marigina Alatala, keli,
i fa i dɔxɔdeni,
i tan nun i ya Layiri Kankirana,
i sɛnbɛn naxan yi.
Marigina Alatala,
i ya saraxaraline rabilin kisin na
alo domana,
i ya tinxin muxune xa sɛwan sɔtɔ,
bayo i tan fan.
42 Marigina Alatala,
i nama i ya manga sugandixin nabeɲin,
i miri i ya walikɛɛn Dawudaa tinxinyaan
ma."

7

Saraxa baxine Alatala xa

1 Sulemani yelin Ala maxandɛ waxatin
naxan yi, tɛɛn yi keli kore xɔnna ma, a godo,
a yi saraxane gan, Alatalaa nɔrɔn yi Ala
Batu Banxin nafe. 2 Saraxaraline mi yi fa nɔɛ
soɛ Alatala Batu Banxini sɔnɔn, amasɔtɔ
Alatalaa nɔrɔn bata yi a batu banxin nafe
ken! 3 Isirayila kaane birin tɛɛn to kelɛ kore
xɔnna ma waxatin naxan yi, a yi Alatala
Batu Banxin nafe, e yi e xinbi sin, e yi
e yɛtagin lan bɔxɔn ma, e yi Alatala tan-
tun, e naxa, "A fan, a hinanna luma nɛn
habadan!"

Mangane Singen 8.62-66

4 Mangan nun yamaan birin yi saraxane
ba Alatala xa. 5 Ninge wuli mɔxɔɲɛn nun
firin e nun xuruse xunxuri wuli kɛmɛ wuli
mɔxɔɲɛ, Manga Sulemani yi ne kɔɛ raxaba
Ala xa. Na kiini mangan nun yamaan birin
yi Ala Batu Banxin nabi. 6 Saraxaraline yi
e wanla ra, Lewi bɔnsɔnna muxune fan ma
maxaseene yi e yii Manga Dawuda naxanye
rafala Alatala tantun seene ra. E yi Alatala
tantun Dawudaa bɛti xuine ra, e naxa, "A
hinanna luma nɛn habadan!" Saraxaraline
yi xɔtane fema nɛn e yɛtagi, yamaan birin
tixi.
7 Nayi, Sulemani yi yinna rasariɲan Ala
Batu Banxin yɛtagi, a yi saraxa gan daxine
nun bɔɲɛ xunbeli saraxane turene fi Alatala
ma yinna kui. A na raba mɛnni nɛn, bayo
a bata yi saraxa gande sula daxin naxan
nafala, na yi xurun, saraxa gan daxine nun
bogise saraxane nun turene birin mi yi
xanɲɛ mɛnna fari.
8 Sulemani yi sanla raba xi solofere na
waxatini, e nun Isirayila kaane birin. Yama
gbeen yi fa sa keli Lebo-Xamata taani han
Misiran xudeni. 9 Sanla xi solomasɛxɛde
lɔxɔni, e yi malanna ti, bayo e bata yi
saraxa ganden nasariɲan nun xi solofere,
e mɔn yi sanla fan yɛtɛɛn naba xi solofere.
10 Kike solofereden xi mɔxɔɲɛn nun saxande
lɔxɔni, Sulemani yi muxune raxɛtɛ e konni.
Alatala bata yi naxan liga Dawuda nun Sule-
mani nun a yamana Isirayila birin xa, e yi
sɛwaxi na fe ra han!

Ala mɔn yi mini Sulemani xa
Mangane Singen 9.1-9

11 Sulemani yi yelin Alatala Batu Banxin
tiyɛ na kii nin e nun manga banxina. A
naxan birin miri a xa a liga Alatala Batu
Banxini e nun a yɛtɛna manga banxini, a yi
nɔ ne birin ligɛ. 12 Alatala yi mini Sulemani
xa kɔɛɛn na, a yi a fala a xa, a naxa, "N bata
i ya maxandi xuiin nasuxu, n bata yireni ito

sugandi n yɛtɛ xa n batu banxin nun saraxa
ganden na. [13] A nɔɛ ligɛ nɛn n kore xɔnna
balan, tulen mi fa fɛ mumɛ, hanma n tugu-
minne yamari e siseene raxɔri bɔxɔn ma,
hanma n fitina furen nasiga n ma yamaan
ma. [14] Na waxatini, xa n xinla yamaan naxan
yi, n ma yamana, xa ne e yɛtɛ magodo, xa
e n maxandi, xa e n fen, e yi e xun xanbi
so e fe ɲaxine yi, nayi n nan n tuli matima
nɛn e ra kore xɔnna ma, n yi e yulubine
xafari, n yi yamanan nakɛndɛya. [15] Fɔlɔ
iki ma, n na n yɛɛn tima e ra nɛn, n yi n
tuli mati e maxandi xuiin na e na naxan
naba yireni ito yi. [16] N bata banxini ito
sugandi, n na a rasariɲan, alogo n xinla xa
lu a yi habadan. Nayi, n nan n yɛɛn nun n
xaxinla tima nɛn na ra habadan. [17] I tan, xa
i sigan ti n yɛtagi alo i fafe Dawuda a liga
kii naxan yi, i feni itoe birin liga n naxanye
yamarima i ma, i n ma tɔnne nun n ma
sariyane suxu n naxanye soxi i yii, [18] nayi,
n ni i ya mangayaan nasabatima nɛn, alo n
na a fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n to
a fala a xa, n naxa, 'I bɔnsɔnna mi ɲanɲɛ i
ɲɔxɔni Isirayila xun na habadan.' [19] Koni, xa
i xun xanbi so n yi, xa i i mɛ n ma sariyane
nun n ma yamarine ra, n naxanye soxi i yii,
xa i siga ala gbɛtɛye batudeni, i xinbi sin e
bun ma, [20] nayi, n na Isirayila kaane bama
nɛn n ma bɔxɔni n naxan soxi e yii, n yi
n mɛ n batu banxin na, n naxan nasariɲan
n xinla binyaden na, na yi findi yagi feen
nun magele feen na yamanane birin tagi.
[21] Hali banxini ito to rayabu iki, n na n mɛ
a ra waxatin naxan yi, dangu muxune birin
kabɛma a ma nɛn. E yi a fala, e naxa,
'Nanfera Alatala yamanani ito nun banxini
ito ligaxi iki?' [22] E yabima nɛn fa fala, 'Bayo e
bata Alatala rabeɲin, e benbane Ala, naxan
e ramini Misiran yamanani, e yi ala gbɛtɛne
xanu, e yi e xinbi sin e bun ma, e yi e batu,
nanara Alatala bata tɔrɔni itoe birin nafa e
ma.' "

8

Sulemani a wali sifa wuyaxine
Mangane Singen 9.10-28

[1] Ɲɛɛ mɔxɔɲɛ bun ma, Sulemani yi
Alatala Batu Banxin nun a manga banxin
ti. [2] Xurami taan naxanye soxi a yii, Sule-
mani mɔn yi xɛtɛ ne tiin ma, a yi Isirayila
kaane dɔxɔ e yi. [3] Na xanbi ra, Sulemani yi
siga Xamata-Soba taan xili ma, a na tongo.
[4] Tadamori taan naxan yamanan tonbon
yireni, a mɔn yi na ti e nun taan naxanye
findi se ramaradene ra Xamata yamanani.
[5] Beti-Xoron taan naxan geyaan fari e nun
Beti-Xoron taan naxan lanbanni, a yi ne fan
ti taa rakantanxine ra, a yinne rabilin nax-
anye ma, a dɛɛne ti e ma naxanye balanma.
[6] A mɔn yi Baalati taan ti e nun taa gbɛtɛye
a yi balone ramarama dɛnaxanye yi, e nun
yɛngɛ so wontorone nun soone yi taan
naxanye yi. Sulemani wa naxanye birin ti
feni Yerusalɛn taan nun Liban yamanani, e
nun a yi dɔxi yamanan naxanye birin xun
na, a na birin liga. [7] Xitine nun Amorine nun
Perisine nun Xiwine nun Yebusun naxanye
mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne fan yi
dɔxi Isirayila yamanani. [8] E diin naxanye
lu e xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi
naxanye raxɔri, Sulemani yi ne findi konyi
walikɛne ra, e na yi han to. [9] Koni Sulemani
mi Isirayila kaane ti konyi wanle ra a xa,
bayo e findixi sofane nun sofa kuntigine
nun a wontorone nun a soone ragi muxune
nan na. [10] Manga Sulemani mɔn yi Isirayila
kaan muxu kɛmɛ firin muxu tonge suulun
sugandi naxanye yi a walikɛne xun na.

[11] Sulemani yi Misiran mangana dii tɛmɛn
tongo Dawudaa Taani, a siga a ra manga
banxini a naxan tixi a xa, bayo a bata yi a
fala, a naxa, "N ma ɲaxanla mi luma Isir-
ayila mangan Dawudaa banxini, amasɔtɔ
Alatalaa Layiri Kankiraan soxi dɛnaxan yi,
mɛn findixi yire sariɲanxin nan na."

[12] Nayi, Sulemani yi saraxa gan daxine
ba Alatala xa saraxa ganden fari a naxan
nafala Alatala Batu Banxin so dɛɛn palaan
yɛtagi. [13] A yi saraxane bama lɔxɔ yo
lɔxɔ alo Musa a yamari kii naxan yi a xa
a liga waxatin birin, Matabu Lɔxɔne nun
kike nɛnɛn sanle nun sali lɔxɔ saxanne
ɲɛɛ yo ɲɛɛ, Buru Tetaren Sanla* nun Xun-
sagine Sanla nun Bubu Kui Sanla.† [14] A yi
saraxaraline dɔxɔ kuru yɛɛn ma alo a fafe
Dawuda a liga kii naxan yi, Lewi bɔnsɔnna
xɛmɛne yi findixi bɛti baane nan na Ala

* 8:13: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. † 8:13: Bubu Kui Sanla fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

xa e nun e wali saraxaraliin xa alo a yi daxa kii naxan yi ləxə yo ləxə. Sulemani mən yi muxune ti Ala Batu Banxin dɛɛne kantandeni, a ito birin liga nɛn bayo Alaa muxun Dawuda bata yi a yamari na kiini. [15] E mi mangana yamarine matandi mumɛ lan saraxaraline nun Lewine ma, hanma feen naxanye yi lanxi Alaa nafulu ramaraden ma. [16] Sulemani wanle birin kɛ na kii nin, keli Alatala Batu Banxin ti fələ ləxən ma han a ɲan. Alatala Batu Banxin wanle raɲan na kii nin.

[17] Nayi, Sulemani yi siga Esiyon-Gebere kunki tiden nun Elati taani naxanye yi fəxə igen dɛ, Edən yamanani. [18] Xurami yi kunkine rasiga Sulemani ma, fata Xurami a kunki ragine ra naxanye yi fəxə igen kolon ki faɲi. Ne nun Sulemani a walikɛne yi siga Ofiri yamanani, e sa xɛmaan kilo wuli fu nun firin kilo kɛmɛ kilo məxəɲɛ tongo, e fa e ra Manga Sulemani xən.

9

Saba manga ɲaxanla a xəɲɛyana
Mangane Singen 10.1-13

[1] Saba yamanan Manga ɲaxanla yi Sulemani mankanna mɛ. Nayi, a yi fa Yerusalɛn yi Sulemani todeni a fekolonna bunbadeni. Muxu wuyaxi yi biraxi a fəxə ra e nun ɲəgəmɛn naxanye yi latikənənne nun xɛmaan nun munanfan gɛmɛne maxalima. A yi siga Sulemani fɛma, naxan birin yi a bəɲɛni a yi ne fala a xa. [2] Sulemani yi a maxədinne birin yabi, sese mi lu a mi naxan yɛba a xa. [3] Saba manga ɲaxanla yi Sulemani a fekolonna to, e nun a banxin naxan tixi, [4] e nun donseen naxanye yi a tabanla ra e nun a rabilinna muxune ti kiine nun naxanye yi balon nun minse wanla ra, ne marabɛribane nun a saraxa gan daxine, a yi naxanye bama Alatala Batu Banxini. Ne yi a kɛnɛn han a yengin yi bolon. [5] A yi a fala mangan xa, a naxa, "Ɲəndin nan yi a ra n naxan mɛxi n ma yamanani lan i ya falane nun i ya fekolonna ma. [6] N mi yi laxi a ra benun n xa fa, n fa a to n yɛɛn na. E mi yi a tagiin yɛtɛɛn falaxi n xa. N naxan birin mɛxi, i ya fekolonna dangu na ra. [7] Sɛwana i ya muxune xa, sɛwana i ya walikɛne xa naxanye i yɛtagi waxatin birin, naxanye i ya fekolonna ramɛma. [8] Tantunna Alatala xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i dəxə a manga gbɛdɛni alo mangana Alatala xa, i ya Ala. Bayo Isirayila rafan i ya Ala ma, a waxi a mali feni habadan, nanara a i findixi mangan na Isirayila xun na alogo i xa kiti kɛndɛn sa tinxinni." [9] Ɲaxalan mangan yi xɛmaan kilo wuli saxan so mangan yii e nun latikənənna gbegbe, e nun munanfan gɛmɛne. Latikənən faɲi munma yi to nun singen alo Saba manga ɲaxanla naxan so Manga Sulemani yii.

[10] Xurami a walikɛne nun Sulemani a walikɛne yi xɛmaan maxalima keli Ofiri yamanani, ne fan yi fa santali wudin sifa gbegbe ra e nun munanfan gɛmɛne sa keli Ofiri yi. [11] Manga Sulemani santali wudine findi te seene nan na Alatala Batu Banxini, e nun te seene mangana banxini, e nun maxaseene, alo kondenne nun bələnne maxa se maxane xa. Ne ɲəxən munma yi to nun Yuda yi.

[12] Naxan birin yi rafan Saba manga ɲaxanla ma a ne maxədin, Manga Sulemani yi ne so a yii. Manga Sulemani yɛtɛɛn seen naxanye so Saba manga ɲaxanla yii, ne yi gbo dangu a fa naxanye ra. Na xanbi ra, manga ɲaxanla nun a walikɛne yi xɛtɛ a yamanani.

Sulemani a nafunle
Mangane Singena 10.14-29

[13] Xɛmaan naxan yi fama Sulemani ma ɲɛɛ kedenna bun ma, na gboon yi sigɛ han kilo wuli məxəɲɛ. [14] Yulaya seene mudun fan yi saxi ne fari e nun seen naxanye yi sa kelima yire gbɛtɛne yi. Arabi mangane nun yamana kanne fan yi fama xɛmaan nun gbeti fixɛn na Sulemani xən. [15] Manga Sulemani yi yɛ masansan wure lefaan xɛma daxin xungbeen kɛmɛ firin nafala, xɛmaan kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na. [16] A mən yi yɛ masansan seen xɛma daxin xurin kɛmɛ saxan nafala, xɛmaan kilo keden e nun a tagi nan yi e keden kedenna birin na. Banxin naxan yi xili "Liban fətənna," a yi sa e sa mɛnni. [17] Mangan yi sama ɲinna rafala manga gbɛdɛ gbeen na a xɛma igen sa a ma. [18] Tede sennin nan yi manga gbɛdɛn ma e nun san tiden xɛma daxin keden, a yiine yi a fəxə firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi a yiine fɛma. [19] Yata sawura fu nun firin yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma, sennin yi kəmɛnna ma. Na ɲəxənna mi yi yamana yo yi. [20] Xɛmaan nan yi Manga Sulemani

a igelengenne birin na. Xɛmaan nan yi
Liban fɔtɔn banxin kui muranne birin na.
E mi yi sese rafalama wure gbeti fixɛn na,
bayo Manga Sulemani waxatini wure gbeti
fixɛn mi yi yatɛxi munanfan se ra. 21 Kunki
gbeene yi Manga Sulemani yii, a yi naxanye
rasigama baan xun ma Xurami a walikɛne
yi naxanye ragima. Ɲɛɛ saxan yo ɲɛɛ saxan
kunkine yi xɛtɛma nɛn Isirayila yi, e rafexi
xɛmaan nun gbeti fixɛn nun sama ɲinne
nun kudune nun gboxune ra.

22 Manga Sulemani yi dangu bɔxɔn man-
gane birin na fata a nafulu kanyaan nun a
xaxilimayaan na. 23 Dunuɲa mangane birin
yi katama Sulemani to feen na alogo Ala
xaxilimayaan naxan saxi a bɔɲɛni e xa na
mɛ. 24 Birin yi fama a sanbane ra, gbeti
daxine nun xɛma daxine nun dugine nun
yɛngɛ so seene nun latikɔnɔnne nun soone
nun gbaxalone,* a yi na kii nin ɲɛɛ yo ɲɛɛ.
25 Soo kula wuli naanin nan yi Sulemani yii
soone nun yɛngɛ so wontorone xa, e nun
soo wuli fu nun firin, a yi ndee lu a fɛma
Yerusalɛn taani, a yi a dɔnxɛne rasiga taane
yi naxanye yi yitɔnxi e xili yi. 26 Fɔlɔ Efirati
baan ma, siga Filisitine yamanan ma han sa
dɔxɔ Misiran danna ra, a tan nan yi mɛnne
mangane birin xun na. 27 Mangan barakani,
gbetin yi gbo ayi Yerusalɛn yi alo gɛmɛne,
suman wudin yi wuya ayi alo burunna xɔdɛ
binla naxan yamanan lanbanni. 28 Sulemani
a soone yi kelima Misiran nun yamana
gbɛtɛye nin.

Sulemani yi faxa
Mangane Singen 11.41-43

29 Manga Sulemani kɛwanle birin, keli a
fɔlɔn ma han a raɲanna, ne birin sɛbɛxi
Nabi Natan kɛwali kɛdin kui e nun Silo
kaana Axiya nabiya fala kɛdin kui, e nun
Yido fetona a fetone yi lan Nebati a dii
Yerobowan ma fe ma. 30 Sulemani ɲɛɛ tonge
naanin nan ti mangayani Isirayila birin xun
na Yerusalɛn yi. 31 A to faxa, e yi a maluxun
a benbane fɛma a fafe Dawudaa Taani, a dii
xɛmɛn Robowan yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

10

Isirayila kaane yi murutɛ
Mangane Singen 12.1-15

1 Robowan yi siga Siken taani, amasɔtɔ
Isirayila kaane birin bata yi fa Siken yi a
findideni mangan na. 2 Nebati a dii xɛmɛn
Yerobowan mɔn yi Misiran yamanan nin,
a to a gi Manga Sulemani bun ma, a sa
dɔxɔ dɛnaxan yi. A na xibarune mɛ waxatin
naxan yi, a mɔn yi xɛtɛ sa keli Misiran
yi. 3 E yi muxune rasiga a xilideni. Nayi,
Yerobowan nun Isirayila yamaan birin yi
fa Robowan fɛma, e yi a fala a xa, e naxa,
4 "I fafe nxu suxi konyiyaan nan na. Iki, xa
i tan nde ba na goronna ra nxu tungunna
ma naxan binya alo xun xidi wudina ɲingen
ma, nxu tinxi nxu wali i xa." 5 Robowan yi
e yabi, a naxa, "Ɛ siga, xi saxan na dangu
ɛ fa n fɛma." Yamaan yi siga. 6 Manga
Robowan yi fonne maxɔdin naxanye yi a
fafe Sulemani fɛma a siimayani, a yi e
maxɔdin, a naxa, "Ɛ maxadin mundun tiyɛ
yamani ito yabin na?" 7 Fonne yi a fala a
xa, e naxa, "Xa i fan e ra, xa i e yisuxu, xa
i e yabi fala faɲine ra, e findima nɛn i ya
walikɛne ra habadan." 8 Koni Robowan mi
fonne maxadi xuiin suxu. A yi foningene
maxɔdin naxanye yi a rabilinxi, a lanfane.
9 A yi e maxɔdin, a naxa, "Muxuni ito bata
n maxɔdin a n xa ndedi ba goronna ra e
xun ma n fafe e ɲaxankataxi naxan na. Ɛ
n maxadima yabin mundun na n xa a so e
yii?" 10 A lanfa foningene yi a fala a xa, e
naxa, "Muxune e mawuga nɛn a i fafe bata
e suxu alo konyine, e i maxɔdinxi nɛn a i xa
ndedi ba goronna ra e xun ma. Awa, i lan i
xa e yabi i kiini, i naxa,
'N yii kirin gbo n fafe tagin xa.
11 N fafe bata ɛ konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi,
koni, n tan a raxɔdɔxɔma ayi ɛ ma nɛn
dangu na ra.
N fafe ɛ tɔrɔ bosaan nan na,
koni n tan ɛ tɔrɔma tanle nan na.' "
12 Yerobowan nun yamaan birin yi fa
Manga Robowan fɛma xi saxande lɔxɔni alo
mangana a fala kii naxan yi, a naxa, "Xi
saxan na dangu, ɛ fa n fɛma." 13 Mangan yi
ne yabi a xɔdɛxɛn na. Fonne maxadi xuiin
naxan ti a xa, a yi na lu na. 14 A yi e yabi fata
foningene maxadi xuiin na, a yi a fala e xa,
a naxa,
"N fafe bata ɛ konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi,
koni, n tan a raxɔdɔxɔma ayi ɛ ma nɛn
dangu na ra.

* 9:24: Gbaxaloni itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

N fafe ɛ tərə bosaan nan na,
koni, n tan ɛ tərəma tanle nan na.”
15 Na kiini, mangan mi tin yamana
maxandin ma. Marigina Alatala yi feene
liga na kiini alogo a xa a tuli sa xuiin
nakamali a naxan tongo Yerobowan xa,
Nebati a dii xɛmɛna, fata Nabi Axiya, Silo
kaan na.

Isirayila yamanani taxun fena
Mangane Singen 12.16-19

16 Isirayila kaane to a kolon a mangan mi
tinxi e maxandin ma, e yi a fala, e naxa,
“Sese mi fa en nun Dawuda tagi,
nxu nun Yese a dii xɛmɛni ito mi fa malanxi
sese ma!
Isirayila muxune, ɛ xɛtɛ ɛ konne yi!
I tan, Dawuda bənsənna, iki i ya mangayaan
naba i ya yamanani!”
Isirayila kaane birin yi keli mɛnni, e siga e
konne yi.
17 Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane
yi, Robowan lu mangayani ne nan gbansan
xun na. 18 Nayi, Manga Robowan yi Hadoran
nasiga naxan yi findixi karahan walikɛne
kuntigin na. Koni Isirayila kaane yi a
magələn, e yi a faxa. Manga Robowan yi a
mafura soɛ yɛngɛ so wontorona nde kui, a
yi a gi, a siga Yerusalɛn yi. 19 Isirayila kaane
murutɛ Dawuda bənsənna xili ma na kii nin
han to.

11

Robowan, Yuda Mangana
Mangane Singen 12.21-24

1 Robowan to so Yerusalɛn yi, a yi Yuda
bənsənna muxune malan e nun Bunyamin
bənsənna muxune, sofa wuli kɛmɛ wuli
tonge solomasɛxɛ, alogo e xa Isirayila
bənsənne yɛngɛ, e yamanan lu Robowan
ma nəən bun ma. 2 Koni Alatalaa falan yi
fa sayiban Semaya ma, a naxa, 3 “Falan ti
Robowan xa, Sulemani a dii xɛmɛna, Yuda
mangana, e nun Isirayila kaane birin Yuda
nun Bunyamin yi, i yi a fala e xa, i naxa,
4 ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ nama
fa Isirayila kaane yɛngɛ, naxanye findixi ɛ
ngaxakedenne ra. Ɛ tan birin xa xɛtɛ ɛ
konne yi, amasətə feni ito fataxi n tan nan
na.’ ” E yi Alatalaa falane suxu, e yi xɛtɛ
Yerobowan yɛngɛn fəxə ra.

5 Robowan yi dəxə Yerusalɛn yi. A yi
taa makantanxina ndee ti Yuda yi. 6 A yi
Bɛtɛlɛmi nun Etami nun Tekowa taane ti,
7 e nun Beti-Suru nun Soko nun Adulan,
8 e nun Gati nun Maresa nun Sifi, 9 e nun
Adorayin nun Lakisi nun Aseka, 10 e nun
Sora nun Ayalən nun Xebiron taane Yuda
nun Bunyamin yamanane yi. Ne nan findi
taa rakantanxine ra. 11 Robowan yi na taane
rabilin yinne ra e nun donse ramaradene,
e nun turen nun manpana. 12 Yɛ masansan
wure lefane nun tanbane yi na taane birin
yi, a yi ne findi taa sɛnbɛmane ra. A tan nan
gbee yi Yuda nun Bunyamin ra.
13 Saraxaraline nun Lewi bənsənna
muxun naxanye yi Isirayila yamanani, ne
fan yi fa kafu Robowan ma. 14 Lewine yi e
konna nun e seene rabeɲin, e siga Yuda
nun Yerusalɛn yi, bayo Yerobowan nun
a diine bata yi tondi e xa wali Alatala
xa. 15 Yerobowan yi kide kiine sugandi
alogo e xa saraxane ba taan kidene yi kətə
sawurane nun ɲinge dii sawurane xa, a
naxanye rafala. 16 Bənsənna naxanye birin
yi Isirayila yamanani, naxanye yi Alatala
fenma, Isirayilaa Ala, ne yi bira Lewine fəxə
ra siga Yerusalɛn yi alogo e xa sa saraxane
ba Alatala xa, e benbane Ala. 17 Na yi a liga
Yuda yamanan yi sɛnbɛ sətə, e yi Sulemani
a dii xɛmɛn Robowan mali ɲɛɛ saxan, bayo
e lu nɛn tinxinni Dawuda nun Sulemani a
kiraan xən ɲɛɛ saxan.

Robowan ma denbayana fe

18 Robowan yi Mahalati futu. Mahalati
fafe nan yi Dawudaa dii xɛmɛn Yerimoti ra,
a nga yi xili Abixali, Eliyabi a dii tɛmɛna,
Yese a mamandenna. 19 Mahalati yi dii
xɛmɛne bari a xa, Yewusi nun Sɛmaraya
nun Sahan. 20 Ba na ra, a mən yi Abisa-
lomi a dii tɛmɛn Maka futu. A yi Abiya
nun Atayi nun Sisa nun Selomiti sətə a
xa. 21 Abisalomi a dii tɛmɛn Maka yi rafan
Robowan ma dangu a ɲaxalan bonne nun
a konyi ɲaxanle birin na.* Ɲaxalan fu-
tuxin fu nun solomasɛxɛ nan yi a yii e
nun konyi ɲaxalan tonge sennin naxanye
findi a ɲaxanle ra, a yi dii xɛmɛ məxəɲɛn
nun solomasɛxɛ sətə e nun dii tɛmɛ tonge
sennin. 22 Robowan yi tide singen so Makaa
dii xɛmɛna Abiya yii, a yi a findi kuntigin

* 11:21: Konyi ɲaxanle sariyan sɛbɛxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sətə a ɲaxanla ra.

na a diine birin xun na, bayo a yi waxi a findi feni mangan nan na. [23] Robowan yi xaxinla sɔtɔ, a yi a dii xɛmɛne raxuya ayi Yuda nun Bunyamin yamanan xun xɔn taa rakantanxine birin yi. A yi donse gbegbe so e yii, a yii ɲaxalan wuyaxi futu e xa.

12

Misiran mangan Sisaki yi Yerusalɛn yɛngɛ
Mangane Singen 14.25-28

[1] Robowan to yelin findɛ mangan na, a sɛnbɛn sɔtɔ, e nun Isirayila kaane birin yi Alatalaa sariyan nabeɲin.

[2] Bayo e mi yi tinxinxi Alatala yɛɛ ra yi, Misiran mangan Sisaki yi keli Yerusalɛn xili ma, Robowan ma mangayaan ɲɛɛ suulundeni. [3] Yɛngɛ so wontoron wuli keden kɛmɛ firin e nun soo ragiin muxu wuli tonge sennin nan yi a yii, e nun sofa wuyaxi, Libiya kaane nun Sudan kaane nun Suki kaane nun Kusi kaan naxanye bira a fɔxɔ ra keli Misiran yamanani. [4] A yi Yuda taa rakantanxine suxu siga han Yerusalɛn. [5] Nayi, Nabi Semaya yi fa Robowan nun Yuda kuntigine fɛma Yerusalɛn yi, e yi malanxi dɛnaxan yi Sisaki yɛngɛdeni. A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Bayo ɛ bata ɛ mɛ n na, n fan bata n mɛ ɛ ra, n yi ɛ so Sisaki yii.' " [6] Isirayila kuntigine nun mangan yi e ti e yulubine ra, e yi a fala, e naxa, "Yoona Alatala xa." [7] Alatala to a to a e bata e yɛtɛ magodo, Alatala yi falan ti Semaya xa, a naxa, "Bayo e bata e yɛtɛ magodo, n mi fa e halagima sɔnɔn, n na e ratanga fɛrɛn fima e ma nɛn benun waxati, n ma xɔlɔn mi fa Yerusalɛn lima sɔnɔn fata Sisaki ra. [8] Koni e luma nɛn Sisaki a nɔɔn bun, alogo e xa a kolon fa fala, wanla n tan xa e nun wanla dunuɲa mangane xa, ne keden mi a ra."

[9] Misiran mangan Sisaki yi siga Yerusalɛn xili ma. A yi Alatala Batu Banxini nafunle birin tongo, e nun manga banxin daxine. A yɛ masansan wure lefa xɛma daxine tongo Sulemani naxanye rafala. [10] Nayi, e ɲɔxɔ yibirana, Manga Robowan yi yɛ masansan wure lefaan sula daxina ndee rafala, sofaan naxanye yi manga banxin dɛɛne kantanma, a yi e taxu ne kuntigine ra. [11] Waxatin birin mangan nɛma yi sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi yɛ masansan wure lefane xalima nɛn mangan fɛma. Na xanbi ra, e mɔn yi xɛtɛ e ra e kantan ti banxini.

[12] Bayo Robowan bata yi a yɛtɛ magodo, Alatala mi fa lu xɔlɔxi a ma, alogo a nama a halagi. Fe faɲina nde mɔn yi Yuda yi nun.

Mangane Singen 14.21-24

[13] Robowan yi a mangayaan liga Yerusalɛn yi sɛnbɛmayani. Robowan findi mangan na a ɲɛɛ tonge naanin e nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun solofere ti mangayani Yerusalɛn yi, Alatala taan naxan sugandi Isirayila bɔnsɔnne birin xa, alogo a xinla xa lu a yi. A nga yi xili nɛn Nama, Amonin nan yi a ra. [14] Robowan fe ɲaxin nan liga, bayo a mi a ragidi a bɔɲɛni, a xa Alatala fen.

Mangane Singen 14.29-31

[15] Robowan ma kɛwanle, keli a fɔlɔn ma han a raɲanna, ne sɛbɛxi Nabi Semayaa kɛdine kui e nun fetoon Yido a kɛdine kui. Yɛngɛn yi Robowan nun Yerobowan tagi yɛyɛ. [16] Robowan yi faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani. A dii xɛmɛna Abiya yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

13

Abiya, Yuda Mangana
Mangane Singen 15.1-2

[1] Yerobowan ma mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛden na, Abiya yi findi mangan na Yuda xun na. [2] A yi a mangayaan liga Yerusalɛn yi ɲɛɛ saxan. A nga yi xili nɛn Mikahu, Yuriyeli a dii tɛmɛna nde, naxan yi kelixi Gibeya taani.

Yɛngɛn so nɛn Abiya nun Yerobowan tagi. [3] Yɛngɛ so sɛnbɛmane nan yi Abiya yii, sofa wuli kɛmɛ naanin nan yi a yii. Yerobowan tan yi kata, a yi sofa kɛndɛn muxu wuli kɛmɛ solomasɛxɛ sɔtɔ.

[4] Abiya yi te Sɛmarayin geyaan fari Efirami geya yireni. Abiya yi keli, a gbelegbele, a naxa, "Ɛ tuli mati n na, Yerobowan nun Isirayila kaane birin! [5] Ɛ mi a kolon ba fa fala a Alatala, Isirayilaa Ala bata Isirayila mangayaan so Dawuda nun a diine yii layirin xɔn naxan mi kalɛ mumɛ? [6] Koni Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan, Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani a kuntigina nde bata yi murutɛ a kanna xili ma. [7] Fuyantenna ndee bata yi e malan a fɛma. E yi murutɛ Robowan xili ma. Sulemani a dii xɛmɛn Robowan yi dii ɲɔrɛyani waxatin naxan yi, a munma yi xaxili sɔtɔ singen, a sɛnbɛn

mi yi na a xa e yɛngɛ. [8] Iki, ɛ waxi Alatalaa yamanan yɛngɛ feni, dɛnaxan Dawudaa diine yii. Sofa gali gbeen nan ɛ ra, ɲinge dii sawura xɛma daxine ɛ yii, Yerobowan naxanye rafalaxi ɛ xa, e findi ɛ alane ra. [9] Koni, ɛ bata Alatalaa saraxaraline kedi, Harunaa dii xɛmɛne nun Lewi bɔnsɔnna muxune, ɛ yi saraxaraline fen ɛ yɛtɛ xa alo yamanan bonne. Naxan yo na fa ɲinge diin nun konton solofere ra alogo a xa findi kide kiin na, na nɔɛ findɛ kide kiin na ɛ wule alane xa. [10] Koni Alatala nan nxu tan ma Ala ra, nxu nun mi nxu mɛxi a ra. Harunaa dii xɛmɛne nan Alatalaa saraxaraline ra, Lewine fan walima e fɛma. [11] Xɔtɔnna nun ɲinbanna, lɔxɔ yo lɔxɔ, nxu saraxa gan daxine bama Alatala xa, nxu yi wusulanna gan a xa, nxu yi burun sa Alaa tabanla ra, nxu lɛnpu xɛma daxine radɛgɛ ɲinbari yo ɲinbari. Nxu Alatalaa yamarine suxi, nxɔ Ala. Koni, ɛ tan bata ɛ mɛ a ra. [12] Ala, nxɔ Ala nun a saraxaraline nxu xɔn, e dɔxi nxu xun na. Ala saraxaraline yɛtɛɛn xɔtane fema nɛn alogo yamaan xa keli, siga yɛngɛni ɛ xili ma. Isirayila kaane, ɛ nama Alatala yɛngɛ, ɛ benbane Ala, amasɔtɔ ɛ mi a nɔɛ mumɛ!"

[13] Abiya mɔn yi fala tiini, Yerobowan yi a sofa ganla nde rasiga Yuda sofa ganle xanbi ra alogo ndee xa lu e yɛɛ ra, ndee yi lu e xanbi ra. [14] Yuda sofane yi xɛtɛ e xanbi ra. Koni, e yi a to a yɛngɛn yi e yɛɛ ra, a yi e xanbi ra, e yi Alatala maxandi, saraxaraline yi yɛngɛ so xɔtaan fe. [15] Yuda sofane yi gbelegbele. Na to liga, Ala yi Yerobowan nun Isirayila kaane birin kedi Abiya nun Yuda kaane yɛɛ ra. [16] Isirayila sofane yi e gi Yuda sofane bun ma. Ala yi a liga Yuda sofane yi Isirayila sofane nɔ. [17] Abiya nun a muxune yi Isirayila kaane kasari, e yi muxu wuli kɛmɛ suulun faxa Isirayila sofane yɛ. [18] Yuda sofane yi Isirayila sofane nɔ na waxatini, amasɔtɔ e yi laxi Alatala nan na, e benbane Ala.

[19] Abiya yi lu Yerobowan sagatanɲɛ, a yi a taana ndee tongo a yii, Betɛli nun a rabilinna taane, Yɛsana nun a rabilinna taane nun Eferon nun a rabilinna taane. [20] Fanga mi fa lu Yerobowan na Abiya waxatini. Dɔnxɛn na, Alatala mɔn yi a yɛngɛ, a yi a faxa. [21] Koni Abiya tan sɛnbɛn sɔtɔ nɛn. A yi ɲaxalan fu nun naanin futu. A yi dii xɛmɛ mɔxɔɲɛn nun firin sɔtɔ e nun dii tɛmɛ fu nun sennin.

Mangane Singen 15.7-8

[22] Abiya kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga e nun a falane, ne birin sɛbɛxi Nabi Yido a kɛdine kui. [23] Abiya yi faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani. A dii xɛmɛna Asa yi ti a ɲɔxɔni mangayani. Yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli a waxatini ɲɛɛ fu.

14

Asa, Yuda Mangana
Mangane Singen 15.11-12

[1] Naxan yi fan, a tinxin Alatala yɛɛ ra yi, a Ala, Asa yi na liga. [2] A yi ala gbɛtɛne saraxa gandene kala e nun taan kidene, a ne kala, a kide gɛmɛne yibɔ, a yi Asera kide gbindonne rabira. [3] A yi yamarin fi Yuda kaane xa a e xa lu Alatala fɔxɔ ra, e benbane Ala, e yi a sariyane nun a yamarine suxu. [4] A yi taan kidene nun wusulan gandene ba Yuda taane birin yi, yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli a waxatini.

[5] A yi taa rakantanxine ti Yuda yi, yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli, muxu yo mi a yɛngɛ na waxatini, amasɔtɔ Alatala bɔɲɛ xunbenla fi nɛn a ma. [6] A yi a fala Yuda kaane xa, a naxa, "En taani itoe ti, en yi e rabilin yinne ra, dɛ balan daxine naxanye ma. Yamanan mɔn en gbeeyani iki, amasɔtɔ en bata Alatala fen, en ma Ala, a yi bɔɲɛ xunbenla fi en ma yiren birin yi." Nayi, e yi taane ti, e sabati.

[7] Sofa wuli kɛmɛ saxan nan yi Asa yii Yuda yi. Yɛ masansan wure lefaan nun tanban yi e birin yii. Sofa wuli kɛmɛ firin wuli tonge solomasɛxɛ nan keli Bunyamin bɔnsɔnni, yɛ masansan wure lefa xurudine nun xalimakunle yi e yii, sofa kɛndɛn nan yi e birin na.

[8] Kusi kaan Sera nun a ganla muxu miliyɔn keden yi keli e xili ma, e nun yɛngɛ so wontoro kɛmɛ saxan, e yi siga han Maresa taani. [9] Asa yi mini a ralandeni, e nun a ganla yi ti yɛngɛ so kii ma Sefata lanbanni Maresa dɛxɔn. [10] Asa yi Alatala maxandi, a Ala, a naxa, "Alatala, i nɔɛ sɛnbɛtaren maliyɛ nɛn alo sɛnbɛ kanna. Fa nxu mali, Alatala, nxɔ Ala. Amasɔtɔ nxu yengi i tan nan ma, anu nxu faxi i xinla nin gali gbeeni ito xili ma. Alatala, i tan nan nxɔ Ala ra. I nama tin muxu yo xa nxu nɔ." [11] Alatala yi Kusi kaane nɔ Asa nun Yuda kaane xa, Kusi kaane yi e gi. [12] Asa nun a

ganla yi e kedi han Gerari taani, Kusi kaa
wuyaxi yi faxa, fayida muxe mi lu, amasɔtɔ
e halagi nɛn Alatala nun a ganla yɛtagi. Asa
nun a yamaan yi se wuyaxi tongo. 13 E yi
Gerari rabilinna taane birin halagi, bayo e
muxune birin bata yi gaxu Alatala yɛɛ ra,
e yi se wuyaxi tongo. 14 E yi xuruse kulane
fan kala, e yi xuruse xunxuri wuyaxi tongo
e nun ɲɔgɔmɛne. Na xanbi ra, e yi xɛtɛ
Yerusalɛn yi.

15

Asa

1 Alaa Nii Sariɲanxin yi godo Odɛdi a dii
xɛmɛna Asari ma. 2 A yi siga Asa fɛma, a
yi a fala a xa, a naxa, "Asa nun ɛ tan Yuda
kaane nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune, ɛ
tuli mati n na. Alatala ɛ xɔn xa ɛ lu a fɔxɔ
ra. Xa ɛ a fen, ɛ a toma nɛn, koni xa ɛ
xun xanbi so a yi, a mɛma nɛn ɛ ra. 3 Xabu
waxati xunkuye, Isirayila kaane lu nɛn, e
mi bira Ala yɛtɛɛn fɔxɔ ra, saraxarali mi yi
na naxan yi e xaranɲɛ, sariya fan mi yi na.
4 Koni, e xɛtɛ nɛn Alatala ma, Isirayilaa Ala,
e tɔrɔ waxatini, e yi a fen, a yi a yɛtɛ yita
e ra. 5 Na waxatini, muxune mi yi sigama
sigatini bɔɲɛ xunbenli, bayo kɔntɔfinle yi
yamanan birin yi. 6 Siyane yi kelima siyane
xili ma, taane yi keli taane xili ma, amasɔtɔ
Ala bata yi ɲaxankatan sifan birin nagodo
e ma. 7 Koni iki, ɛ tan xa ɛ sɔbɛ so, ɛ nama
xadan, amasɔtɔ ɛ kɔntɔnna sɔtɔma nɛn."
8 Manga Asa to na nabiya falane mɛ, Nabi
Asari naxan ti, Odɛdi a dii xɛmɛna, Asa yi
a sɔbɛ so, a yi suxurene ba Yuda yamanan
nun Bunyamin yamanan birin yi, e nun a
taan naxanye tongo Efirami geya yireni. A
yi Alatalaa saraxa ganden nafala, naxan yi
Alatala Batu Banxin so dɛɛn palaan yɛtagi.
9 A yi Yuda kaane nun Bunyamin bɔnsɔnna
muxune birin malan e nun muxun naxanye
sa kelixi Efirami bɔnsɔnna nun Manase
bɔnsɔnna nun Simeyɔn bɔnsɔnna yɛ, e fa
dɔxɔ Yuda yamanani, bayo Isirayila kaan
wuyaxi bira nɛn Asa fɔxɔ ra, e to a to a
Alatala, a Ala yi a xɔn. 10 Asaa mangayaan
ɲɛɛ fu nun suulunden kike saxandeni, e
birin yi e malan Yerusalɛn yi. 11 Na lɔxɔni, e
fa xuruseen naxanye ra keli yɛngɛni, e yi ne
birin ba saraxan na Alatala xa, ɲinge kɛmɛ
solofere e nun yɛxɛɛ wuli solofere. 12 E yi
layirin xidi a e xa Alatala fen, e benbane
Ala, e bɔɲɛn nun e niin birin na. 13 Xa naxan
yo mi Alatala fen, Isirayilaa Ala, muxudin
nun muxu gbeena, xɛmɛn nun ɲaxanla, na
kanna yi lan nɛn a faxa. 14 E yi e kɔlɔ Alatala
xa e xuini texin na, e nun butu xuiin nun
xɔta xuini. 15 Yuda kaane birin yi sɛwa na
kɔlɔna fe ra, bayo e layirin xidi e bɔɲɛn
birin nan na, e yi Alatala fen sɛwani, a yi a
yɛtɛ yita e ra. Alatala yi bɔɲɛ xunbenla fi e
ma yamanan birin yi.

Mangane Singen 15.13-15

16 Manga Asa yi a mame Makaa ɲaxalan
mangaya tiden ba a yii, amasɔtɔ a bata
yi Asera kide gbindonna bitin. Asa yi na
gbindonna rabira, a yi a gan Kedirɔn lan-
banni. 17 Koni, Asa mi taan kidene kala
Isirayila yi, hali a to yi Ala fɔxɔ ra a bɔɲɛn
ma feu, a siimayaan birin yi. 18 A fafe bata
yi seen naxanye dɛntɛgɛ Ala xa e nun a tan
yɛtɛɛn bata yi naxanye dɛntɛgɛ Ala xa, a
yi ne birin maxali Ala Batu Banxini, gbeti
fixɛn nun xɛmaan nun se sifa wuyaxi.
19 Yɛngɛ mi so Yuda yi han Asaa man-
gayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun suulundena.

16

Asa yi yɛngɛn nakeli Basa xili ma

Mangane Singen 15.16-22

1 Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun
sennindeni, Isirayila manga Basa yi siga
Yuda xili ma, a yi Rama taan sɛnbɛ so alogo
a xa kiraan bolon Manga Asa ma Yuda yi.
2 Gbeti fixɛn nun xɛmaan naxan yi Alata-
laa nafulu ramaraden nun mangana nafulu
ramaradeni, Asa yi ne tongo, a yi e rasiga
Damasi taani alogo e xa so Arami manga
Ben-Hadada yii. 3 A mɔn yi xɛraan nasiga a
faladeni, a naxa, "Layirin xa xidi i tan nun
n tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi kii
naxan yi. Nanara, n bata xɛmaan nun gbeti
fixɛn nasiga i ma. Nayi, sa layirin kala ɛ
nun Isirayila mangan Basa tagi, alogo a xa
a makuya n na." 4 Ben-Hadada yi tin Manga
Asa xuiin ma, a yi a gali kuntigine rasiga
Isirayila taane xili ma, a yi Iyon taan nɔ e
nun Dan nun Abeli-Mayin, e nun Nafatali
taane birin seene yi ramarama dɛnaxanye
yi. 5 Basa to na mɛ, a yi ba Rama taan tiyɛ.
6 Nayi, Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, e
yi gɛmɛne nun wudine maxali Manga Basa
naxanye malan Rama taan sɛnbɛ so feen
na, Asa yi ne rawali Geba nun Misipa taane
tideni.

Asa yi Xanani sa kasoon na

7 Na waxatini, Xanani yi siga Asa fɛma,
Yuda mangana. Fetoon nan yi Xanani ra.
A yi a fala Asa xa, a naxa, "Bayo, i bata i yigi
sa Arami mangani, i mi i yigi saxi Alatala
yi, i ya Ala, i bata fula Arami mangana
ganla ra. 8 Kusi kaane nun Libiya kaane
gali gbeen to malan waxati danguxine yi,
e nun wontorone nun soo ragi wuyaxine,
Alatala ne so nɛn i yii, bayo i yigi sa nɛn a
yi. 9 Alatala dunuɲa yiren birin yitoma, a
xa na muxune fen naxanye bɔɲɛn mumɛɛn
luxi a xa, alogo a xa e sɛnbɛ so. I bata
xaxilitareyaan liga feni ito yi, bayo fɔlɔ to
ma, i soma nɛn yɛngɛne yi."
10 Asa yi xɔlɔ fetoon ma han, a yi a sa
kasoon na, amasɔtɔ a yi xɔlɔxi a ma lan
na feen ma. Na waxatin yɛtɛni, Asa yi a
yamaan muxuna ndee ɲaxankata fɔlɔ.

Asaa mangayaan danna
Mangane Singen 15.23-24

11 Asa kɛwanle, keli a fɔlɔn ma han a
raɲanna, ne sɛbɛxi Yuda nun Isirayila man-
gane kɛdine kui. 12 Manga Asaa mangayaan
ɲɛɛ tonge saxan e nun solomanaaninden
na, fure ɲaxin yi Asa sanne suxu, koni hali
a to yi furaxi, a mi Alatala fen, a lu seribane
nan tun fenɲɛ. 13 Asa yi faxa a mangayaan
ɲɛɛ tonge naanin e nun kedenna ma. 14 E yi
a maluxun a gaburu gexin na, a naxan ge
Dawudaa Taani. E yi a sa sadena nde ma
naxan yi maxidixi se faɲine ra, e ture xiri
ɲaxumɛn so a ma alo a yi lan kii naxan yi, e
yi wusulan gbegbe gan a binya feen na.

17

Yosafati, Yuda Mangana

1 Asaa dii xɛmɛn Yosafati yi dɔxɔ a ɲɔxɔni
mangayani. A yi sɛnbɛn sɔtɔ Isirayila xili
ma. 2 A yi sofane rasiga Yuda taa rakan-
tanxine birin yi, a yi yamana kanne dɔxɔ a
yamanani, e nun a fafe Asa taan naxanye
birin tongo Efirami kaane yii. 3 Alatala yi
lu Yosafati xɔn, bayo a lu nɛn a benba
Dawudaa kiraan xɔn. A mi Baali suxuren
batu, 4 a a fafe a Ala batu nɛn, a yi a yamarine
suxu. Isirayila kaane yi naxan ligama, a
tan mi tin na ma. 5 Alatala yi a mangayaan
sɛnbɛ so, Yuda kaane birin yi fama nɛn
finmaseene ra Yosafati xɔn. A yi nafunla
nun binye gbeen sɔtɔ. 6 A yi lu Alatala batu
dɛxunni, na nan a liga, a yi taan kidene kala,
a yi Asera kide gbindonne birin naxɔri Yuda
yi.
7 A mangayaan ɲɛɛ saxanden ma, a yi
a kuntigini itoe rasiga Yuda taane yi e
muxune xarandeni: Ben-Xayili nun Abadi
nun Sakari nun Natanɛli e nun Mikahu. 8 A
yi Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee fan nasiga
e fɔxɔ ra: Semaya nun Netaniya nun Se-
badiya nun Asahɛli nun Semiramoti nun
Yɛhonatan nun Adoniya nun Tobiya e nun
Tobadoniya. Saraxarali firin fan yi e fɔxɔ
ra: Elisama nun Yehorami. 9 E yi sa Yuda
kaane xaran sariyane ma naxanye sɛbɛxi
Alatalaa sariya kɛdin kui. E yi Yuda birin
yisiga yamaan xarandeni.

Yosafati sɛnbɛn naxan sɔtɔ

10 Alatala yɛɛragaxun yi Yuda yamanan
nabilinna taane birin suxu, e mi susu
Yosafati yɛngɛ. 11 Filisitine yi fa gbeti fixɛn
nun se wuyaxi ra Yosafati xɔn, Arabune yi
fa konton wuli kɛmɛ solofere kɛmɛ solofere
ra e nun kɔtɔ wuli kɛmɛ solofere kɛmɛ
solofere. 12 Yosafati a mangayaan yi lu
sabatɛ kati. A yi taa makantanxine nun se
ramaradene ti Yuda yamanani. 13 Se gbegbe
yi ramaraxi a xɔn Yuda taane yi, e nun sofa
kɛndɛne Yerusalɛn yi. 14 E yatɛne ni i ra
bɔnsɔn yɛɛn ma:

Yuda bɔnsɔnni, Adena, gali kuntigin yi
sofa wuli kɛmɛ saxan nan xun na.
15 Gali kuntigin Yehoxanan nan fan yi
tugunxi na ra, a yi sofa wuli kɛmɛ firin wuli
tonge solomasɛxɛ nan xun na.
16 Sikiri a dii xɛmɛna Amasiya fan yi tu-
gunxi na ra, naxan a yɛtɛ dɛntɛgɛ Alatala
xa, a yi sofa wuli kɛmɛ firin nan xun na.
17 Bunyamin bɔnsɔnni, Eliyada, sofa
kɛndɛn yi sofa wuli kɛmɛ firin nan xun na
naxanye yi xalimakunla wolima.
18 Gali kuntigin Yehosabadi fan yi tugunxi
na ra, a yi sofa wuli kɛmɛ wuli tonge solo-
masɛxɛ nan xun na.
19 Sofaan naxanye yi walima mangan xa
ne nan itoe ra, mangan naxanye rasiga
Yuda taa rakantanxine yi.

18

Yosafati nun Axabi
Mangane Singen 22.1-4

1 Yuda mangan Yosafati yi binyen nun
nafunla sɔtɔ, e nun Manga Axabi yi findi
bitanmane ra. 2 Nɛɛ dando to dangu, a

yi siga Axabi fɛma Samari taani, Axabi yi
yɛxɛɛ wuyaxi nun ɲinge wuyaxi kɔɛ raxaba
Yosafati nun a fɔxɔrabirane donseen na. Na
xanbi ra, a yi a fala Yosafati xa, a e birin
xa siga Ramoti kaane yɛngɛdeni Galadi ya-
manani. [3] Axabi, Isirayila mangan yi a fala
Yuda mangan Yosafati xa, a naxa, "I sigɛ n
fɔxɔ ra Ramoti taani Galadi yamanani yɛngɛ
sodeni ba?" Yosafati yi a yabi, a naxa, "I tan
nun n tan birin keden, n ma yamaan nun i
ya yamana, nxu birama nɛn i fɔxɔ ra siga
yɛngɛni."

Waliyine yi nɔ sɔtɔna fe fala
Mangane Singen 22.5-12

[4] Koni, Yosafati mɔn yi a fala Isirayila
mangan xa, a naxa, "Alatala maxɔdin sin-
gen." [5] Nayi, Isirayila mangan yi waliyine
malan, kɛmɛ naanin ɲɔxɔn, a yi a fala e
xa, a naxa, "En lan en sa yɛngɛn so Ramoti
taani Galadi yamanani ba hanma en nama
a liga?" E yi a yabi, e naxa, "Ala a soma nɛn
mangan yii." [6] Koni, Yosafati yi a maxɔdin,
a naxa, "Alatalaa nabi yo mi fa be yi, en
nɔɛ Alatala maxɔdinɲɛ naxan xɔn?" [7] Axabi,
Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a naxa,
"Keden mɔn na Alatala gbeen na, koni a
mi rafan n ma, amasɔtɔ a fe ɲaxin nan tun
falama n xa, a faɲin mi na mumɛ! A xili
Mikahu, Yimilaa dii xɛmɛna." Yosafati yi
a fala a xa, a naxa, "Mangan nama falan ti
na kiini." [8] Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi
keden xili, a naxa, "Fa Mikahu ra iki sa,
Yimilaa dii xɛmɛna."

[9] Isirayila mangan nun Yuda mangan
Yosafati birin yi dɔxi lonna ma Samari taan
so dɛɛn na, e mangaya gbɛdɛne yi, e maxi-
dixi e mangaya dugine yi. Waliyine birin yi
waliyiyaan nabama e yɛtagi. [10] Sedeki, Ke-
nan ma dii xɛmɛn bata yi wure fenne rafala,
a yi a fala, a naxa, "Alatala ito nan falaxi,
a naxa, 'I Arami kaane bɔnbɔma fenni itoe
nan na han i yi e raxɔri.' " [11] Waliyine birin yi
feene fala, e naxa, "Siga Ramoti taani Galadi
yamanani. I nɔɔn sɔtɔma nɛn, Alatala a
soma nɛn mangan yii."

Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala
Mangane Singen 22.13-28

[12] Xɛraan naxan siga Mikahu xilideni, na
yi a fala a xa, a naxa, "Waliyine birin bata
lan a ma, e fe faɲine fala mangan xa, i yitɔn
i siga alo e tan. I fan yi sa fe faɲin fala!"
[13] Koni Mikahu yi a yabi, a naxa, "N bata n
kɔlɔ habadan Alatala yi, n ma Ala na naxan
fala n xa, n na nan falama mangan xa."

[14] Mikahu to fa mangan fɛma, mangan yi
a maxɔdin, a naxa, "En lan en sa Ramoti
taan yɛngɛ Galadi yamanani ba hanma en
nama a liga?" Mikahu yi a yabi, a naxa,
"Siga, i nɔɔn sɔtɔma nɛn. Mɛn kaane soma
nɛn i yii." [15] Koni, mangan yi a fala a xa,
a naxa, "N na i rakɔlɛ Alatala yi sanɲa ma
yoli fa fala i xa ɲɔndin nan gbansanna fala
n xa?" [16] Mikahu yi a yabi, a naxa, "N bata
Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi geyane
fari, alo xuruseen naxanye kantan muxu
mi na. Alatala mɔn yi fa a fala, a naxa,
'Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xɛtɛ a
konni bɔɲɛ sani!' " [17] Isirayila mangan yi a
fala Yosafati xa, a naxa, "N mi yi a fala i xa?
A mi fe faɲin falama n xun ma mumɛ! A fe
ɲaxin nan tun falama."

[18] Nayi, Mikahu mɔn yi a fala, a naxa, "I
tuli mati Alatalaa falan na. N bata Alatala to
dɔxi a mangaya gbɛdɛni, maleka ganla tixi a
yiifanna nun a kɔmɛnna ma. [19] Alatala naxa,
'Nde Isirayila mangan mayendenma, Axabi,
alogo a xa siga Ramoti taan yɛngɛdeni Gal-
adi yamanani, a faxa?' Malekana ndee na
falana nde ti, ndee yi gbɛtɛ fala. [20] Nayi,
malekana nde yi fa ti Alatala yɛtagi, a yi a
fala a xa, a naxa, 'N tan nɔɛ a mayendenɲɛ
nɛn.' Alatala yi a fala a xa, a naxa, 'Kiin
mundun yi?' [21] A yi a yabi, a naxa, 'N minima
nɛn, n wulen naso a waliyine birin dɛ.' Ala
yi a fala a xa, a naxa, 'I a mayendenma
nɛn, i yi a nɔ. Siga, i sa na liga.' [22] Iki,
waliyiin naxanye be, Alatala bata wulen
naso ne birin dɛ. Alatala bata a ragidi a xa
ɲaxankatan nafa i ma."

[23] Nayi, Kenan ma dii xɛmɛn Sedeki yi a
maso, a Mikahu dɛɛn garin, a yi a magele,
a naxa, "Alatalaa malekan minixi kiraan
mundun xɔn, keli n tan yi, a wule falan ti
i xa?" [24] Mikahu yi a yabi, a naxa, "I na i
luxun konkon kui i ya banxini lɔxɔn naxan
yi, i a kolonma nɛn." [25] Isirayila mangan
yi a fala, a naxa, "Mikahu suxu, i siga a ra
Amɔn fɛma, Samari taan kuntigina, e nun
Yowasa, mangana dii xɛmɛna. [26] I yi a fala
e xa, i naxa, 'Mangana ito nan falaxi, a
naxa a ɛ xa xɛmɛni ito sa kasoon na, ɛ yi a
balo buru xaren nun igen na, han n yi xɛtɛ
kɛndɛyani.' " [27] Mikahu yi a fala, a naxa, "Xa
i xɛtɛ kɛndɛyani, nayi Alatala mi falan tixi

n tan yi." A mɔn yi a fala, a naxa, "Ɛ tan yamaan birin xa ɛ tuli mati."

Manga Axabi yi faxa yɛngɛni
Mangane Singen 22.29-35

28 Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda mangan yi siga Ramoti taani Galadi ya-
manani. 29 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, "N xa n maxidi alo muxu gbɛtɛ, n siga yɛngɛni, koni i tan xa, i maxidi i ya mangaya dugine yi." Nayi, Isirayila mangan yi a maxɛtɛ, a siga yɛngɛni. 30 Arami mangan bata yi yamarini ito fi a yɛngɛ so wontoro kuntigine ma, a naxa, "Ɛ nama muxu yo yɛngɛ fɔ Isirayila mangan tun." 31 Yɛngɛ so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin naxan yi, e yi a fala, e naxa, "Isirayila mangan nan ito ra." E maso a ra, e xa a yɛngɛ. Koni, Yosafati yi xinla ti a mali feen na. Alatala yi a mali, a yi Yosafati ratanga ne ma. 32 Yɛngɛ so wontoro kuntigine to a to Isirayila mangan mi yi a ra, e yi e masiga a ra. 33 Anu, xɛmɛna nde yi a xanla woli a xunna ayi, a Isirayila mangan fatin mageli yirena nde li makantan se mi yi dɛnaxan yi. Naxan yi mangana wontoron nagima, mangan yi a fala na xa, a naxa, "I firifiri, i n namini yɛngɛ soden fari ma, amasɔtɔ n bata maxɔlɔ." 34 Yɛngɛn yi ɲaxu ayi na lɔxɔni. Isirayila mangan tixin yi lu a yɛngɛ so wontoron kui, a yi a digan a yi Arami kaane yɛtagi han ɲinbanna ra, a yi faxa soge godon na.

19

Yosafati yi kitisane dɔxɔ Yuda yi

1 Yuda mangan Yosafati yi xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli Yerusalɛn yi. 2 Fe toon Yehu, Xanani a dii xɛmɛn yi mini a ralandeni. A yi a fala Yosafati xa, a naxa, "I muxu ɲaxin maliin nanfera? Alatala yaxune rafan i tan ma ba? Na ma, Alatala bata xɔlɔ i ma. 3 Koni hali na, fe faɲina nde mɔn i yi, bayo, i bata Asera kide gbindonne raxɔri i ya yamanani, i yi Alaa falan suxu."

4 Manga Yosafati yi lu Yerusalɛn yi. Na waxatini, a yi lu yamanani sigɛ, keli Bɛriseba taan ma siga han Efirami geya yirena, a falama Isirayila kaane xa, a e xa fa Alatala ma, e benbane Ala. 5 A yi kitisane dɔxɔ Yuda yamanan taa rakantanxine birin yi. 6 A yi a fala kitisane xa, a naxa, "Ɛ a liga ɛ yeren ma, amasɔtɔ ɛ mi kitin sama muxune xan xili yi, koni ɛ a sama Alatala nan xili yi. A tan yɛtɛɛn luma nɛn ɛ xɔn ɛ nɛma kitin bolonɲɛ waxatin naxan yi. 7 Nayi, Alatala yɛɛragaxun xa lu ɛ yii, ɛ a liga ɛ yeren ma feene yi, bayo Alatala, en ma Ala mi tinɲɛ tinxintareyaan ma kitini, a mi tinɲɛ muxune xa rafisa e bode xa, a mi tinɲɛ ɛ dimi yi seene rasuxu mayifuni."

8 Na kiini, Yosafati mɔn yi Lewi bɔnsɔnna muxune nun saraxaraline nun Isirayila bɔnsɔn xunne dɔxɔ Yerusalɛn yi, alogo e xa kitin sa Alatala xinli, e yi yɛngɛne ɲan yamaan tagi. 9 A yi e yamari, a naxa, "Ɛ kitin sa Alatala yɛɛragaxun nun tinxinni. 10 Ɛ ngaxakedenna naxanye taa gbɛtɛne yi, ne na fa kiti yo ra ɛ xɔn, xa a findi faxa feen na, hanma yɛngɛna, hanma sariyana fe, hanma yamarina fe, ɛ e rakolon alogo e nama bira Alatala ra, a yi xɔlɔ ɛ nun ɛ ngaxakedenne ma. Ɛ na nan ligama alogo ɛ tan yɛtɛɛn nama bira Alatala ra. 11 Saraxaraline kuntigina Amari ɛ xun na Alatalaa feene yi. Yuda bɔnsɔn kuntigin Sebadiya, Yisimayɛli a dii xɛmɛna ɛ xun na mangana feene birin yi. Lewine fan ɛ fɛma sɛbɛli tiine ra. Ɛ ɛ yixɔdɔxɔ, ɛ wali, Alatala xa lu na kanna xɔn naxan walima a faɲin na."

20

Yosafati a Ala maxandina

1 Na to dangu, Moyaba kaane nun Amonine nun Mayon kaana ndee yi fa Yosafati yɛngɛdeni. 2 Xɛrane yi fa Yosafati fɛma, e fa a fala a xa, e naxa, "Gali gbeen fama i yɛngɛdeni sa keli Fɔxɔ Ige Daraan xanbi ra Arami yamanan binni, e bata fa han Xasasɔn-Tamari taani," dɛnaxan mɔn xili En-Gedi.

3 Yosafati yi gaxu han a yi Alatala maxandi, a mɔn yi yamarin fi a birin xa sunna suxu Yuda yamanani. 4 Yuda kaane birin yi fa keli yamanan taan birin yi Alatalaa maxandideni, e yi e malan Alatala maxandideni. 5 Yosafati yi keli, a ti Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane birin tagi Alatala Batu Banxin sansan nɛnɛn yɛtagi. 6 A yi a fala, a naxa, "Alatala, nxu benbane Ala, i tan Ala kore xɔnna ma, i tan nan yamanane birin xun na. Muxu yo mi nɔɛ tiyɛ i yɛɛ ra. 7 I tan, nxɔ Ala xa mi yamanani ito muxune kedi Isirayila yamaan yɛɛ ra ba, i yi a so i ya yamaan yi, i xanuntenna

Iburahima bɔnsɔnna muxune? [8] E yi dɔxɔ a
yi, e yi yire sariŋanxin ti, e yi a fala, e naxa,
[9] ‘Xa fe ɲaxina nxu sɔtɔ alo fe xɔlɛna hanma
yɛngɛna hanma fitina furene hanma fitina
kamɛna, nxu fama nɛn i yɛtagi banxini ito
yi, amasɔtɔ i xinla banxini ito nin. Nxu
yi i xili nxɔ tɔrɔni, i yi nxu ramɛ, i yi nxu
mali.’ ”
[10] “Iki, Amonine nun Moyaba kaane
nun Seyiri geyaan muxune bata fa nxu
yɛngɛdeni. Koni Isirayila kaane keli
Misiran yamanani waxatin naxan yi, i mi
tin Isirayila kaane xa yamanani itoe halagi.
Nanara, nxu benbane yi kira gbɛtɛ tongo, e
mi e halagi. [11] A mato, e nxu saranma naxan
na to, e fama e fa nxu kedi bɔxɔn ma i naxan
soxi nxu yii. [12] Nxɔ Ala, i mi i ya kitin yitɛ e
ra ba? Amasɔtɔ fanga mi fa nxu ra yamani
ito xili ma naxan fa nxu yɛngɛma, nxu nun
mi a kolon nxu naxan ligama, koni nxu yɛɛn
tixi i ra.”

Ala yi nɔ sɔtɔn nagidi Yuda ma

[13] Yuda yamaan birin yi ti Alatala yɛtagi,
hali e diidine nun e ɲaxanle nun e maman-
denne. [14] Alatalaa Nii Sariŋanxin yi godo
Yaxasiyeli ma yamaan tagi, Lewi bɔnsɔnna
muxuna nde nan yi a ra Asafi xabilani,
Sakari a dii xɛmɛna. Sakari fafe yi xili nɛn
Bɛnaya, na fan fafe yi xili Yeyiyɛli, na fan
fafe yi xili Matani. [15] Yaxasiyeli yi a fala,
a naxa, “Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane
nun i tan Manga Yosafati, ɛ liga ɛ yeren
ma! Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ nama
gaxu, ɛ nama xuruxurun gali gbeeni ito yɛɛ
ra, bayo ɛ yɛngɛ mi yɛngɛni ito ra, koni
Ala nan ma yɛngɛ a ra. [16] Tila, ɛ siga e xili
ma. E na te Sisi geya yiren ma, ɛ sa e lima
nɛn lanbanni Yeruyeli tonbonna yɛtagi. [17] Ɛ
hayu mi e yɛngɛ feen ma. Ɛ fa, ɛ fa ti be,
ɛ Alatalaa maliin sɔtɔma nɛn. Yuda kaane
nun Yerusalɛn kaane, ɛ nama gaxu, ɛ mini
e yɛtagi tila, Alatala ɛ malima nɛn!’ ”
[18] Yosafati yi a xinbi sin, a yɛtagin yi lan
bɔxɔn ma, Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane
birin yi e xinbi sin Alatala yɛtagi. [19] Lewi
bɔnsɔnna muxuna ndee Kehati nun Kora
xabilane yi, ne yi keli, e yi Alatala tantun
e xuini texin na, Isirayilaa Ala.
[20] E yi keli xɔtɔn, e siga Tekowa tonbonni.
E yi minima waxatin naxan yi, Yosafati yi
keli, a yi a fala e xa, a naxa, “Yuda kaane
nun Yerusalɛn kaane, ɛ tuli mati n na! Ɛ
la Alatala ra, ɛ Ala, ɛ sɛnbɛn sɔtɔma nɛn. Ɛ
sɔbɛ so, ɛ la Alaa nabine ra, ɛ nɔɔn sɔtɔma
nɛn.”
[21] Yosafati nun yamaan yi lan a ma, a yi
bɛti baane sugandi Alatala xa alogo e xa
lu bɛtin bɛ a nɔrɔ sariŋanxin matɔxɔdeni
ganla yɛɛ ra, e naxa,
“Ɛ Alatala tantun,
bayo a hinanna luma nɛn habadan!”
[22] E yi bɛtine nun tantunna fɔlɔma wax-
atin naxan yi, Alatala yi tantanna raso
Amonine nun Moyaba kaane nun Seyiri
geya fari kaane tagi, naxanye yi faxi Yuda
xili ma, ne yi e bode yɛngɛ. [23] Amonine nun
Moyaba kaane yi Seyiri geyaan muxune
yɛngɛ, e yi e faxa han e yi e raxɔri. E to
yelin Seyiri geyaan muxune faxɛ, e yi lu e
bode faxɛ.
[24] Yuda kaane ganla to fa yire matexina
nde yi tonbon yiren xun ma, e yi e yɛɛ
rafindi e yaxune ganla ma, koni muxu fax-
axine nan tun yi biraxi. Muxu yo mi mini
ayi. [25] Yosafati nun a sofane yi siga, e lu
e seene kalɛ, e yi xuruse wuyaxi li na e
nun nafunla nun dugine nun se faŋnine. E
yi e tongo han e yi e dɔnxɛn lu na. E yi
xi saxan ti e seene tongoma, bayo seene
yi wuya han! [26] Xi naaninde lɔxɔni, e yi e
malan Beraka lanbanni, e yi barikan bira
Alatala xa mɛnni, nanara, e yi mɛn xili sa
a Beraka lanbanna han to.* [27] Yosafati yi ti
Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane yɛɛ ra, e
xɛtɛ Yerusalɛn yi sɛwani, amasɔtɔ Alatala
bata yi e ralugo sɛwan na e yaxune xun
na. [28] E yi so Yerusalɛn yi e xulenne nun
xɔtane fema, e bɔlɔnne maxama, e siga han
Alatala Batu Banxini. [29] Alatala yɛɛragaxun
yi so yamanane muxune birin yi, e to a
mɛ a Alatala bata Isirayila yaxune yɛngɛ.
[30] Yosafati a yamanan yi lu bɔŋɛ xunbenli, a
Ala yi bɔŋɛ xunbenla fi a ma yiren birin yi.

Yosafati a mangayaan danna
Mangane Singen 22.41-50

[31] Yosafati yi findi mangan na Yuda xun
na. A findi mangan na a ɲɛɛ tonge saxan
e nun suulunden nan ma. A yi mangayaan
liga Yerusalɛn yi ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun suulun.
A nga yi xili nɛn Asuba, Silixi a dii tɛmɛna.
[32] A yi sigan ti tinxinni alo a fafe Asa, a
mi a kiraan beɲin, a fe faŋin liga Alatala

* 20:26: Beraka bunna nɛɛn fa fala “Barikana.”

yɛɛ ra yi. 33 Koni, a mi taan kidene kala,
yamaan munma yi bira Ala fɔxɔ ra singen,
e benbane Ala.
34 Yosafati kɛwali dɔnxɛne, keli a fɔlɔn
ma han a raɲan na, ne sɛbɛxi Xanani a
dii xɛmɛn Yehu a kɛdin kui, naxan sɛbɛxi
Isirayila mangane kɛdine kui.
35 Na xanbi ra, Yuda manga Yosafati nun
Isirayila mangan yi lu fe kedenni, Axasiya
naxan yi fe ɲaxine rabama. 36 E yi lan
e kunki gbeene rafala, e kunkine rafala
Esiyon-Gebere nin. 37 Koni Maresa kaan
Dodafaa dii xɛmɛna Eliyeseri yi nabiya
falane ti Yosafati xili ma, a naxa, "Bayo ɛ
nun Axasiya bata kafu, Alatala i ya wanla
kalama nɛn." Kunkine yi kala, e mi nɔ sigɛ
yire makuyeni.

21

1 Yosafati yi faxa, e yi a maluxun a ben-
bane fɛma Dawudaa Taani. A dii xɛmɛn
Yehorami yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

Yehorami, Yuda mangana
Mangane Firinden 8.17-24

2 Yehorami xunyɛne ni i ra, Yosafati a dii
xɛmɛne: Asari nun Yɛxiyɛli nun Sakari nun
Asarayahu nun Mikeli e nun Sɛfati. Isir-
ayila mangan Yosafati nan ma dii xɛmɛye
yi e birin na. 3 E fafe Yosafati bata yi se
faɲi wuyaxi so e yii gbeti fixɛ daxin nun
xɛma daxin nun se faɲi gbɛtɛye, a mɔn yi
Yuda taa rakantanxine sa ne fari, koni a yi
Yehorami lu a ɲɔxɔni mangayani bayo na
nan yi dii xɛmɛ singen na. 4 Yehorami yelin
dɔxɛ mangan na a fafe a yamanani waxatin
naxan yi, a sɛnbɛn sɔtɔ, a yi a xunyɛne birin
faxa silanfanna ra e nun Isirayila kuntigina
ndee.* 5 Yehorami findi mangan na a ɲɛɛ
tonge saxan e nun firinden nan ma, a yi
ɲɛɛ solomasɛxɛ ti mangayani Yerusalɛn yi.
6 A wali kiin yi ɲaxu alo Isirayila mangane,
alo Axabi a denbayana, amasɔtɔ a bata yi
Axabi a dii tɛmɛna nde dɔxɔ. Naxan ɲaxu
Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn. 7 Koni hali
na, Alatala mi tin Dawuda bɔnsɔnna raxɔrɛ,
amasɔtɔ a layirin tongo nɛn Dawuda xa,
a ɲɔxɔn mi ɲanɲɛ mangayani habadan, a
tan nun a diine. 8 Yehorami waxatini, Edɔn
kaane yi murutɛ Yuda xili ma, e yi mangana
nde dɔxɔ e yɛtɛ xa. 9 Yehorami nun a sofa
kuntigine nun a yɛngɛ so wontorone birin
yi siga. Kɔɛ tagini, mangan nun a wontoro
kuntigine yi Edɔn kaane yɛngɛ naxanye
bata yi e rabilin, e yi e nɔ. 10 Edɔn kaane yi
lu murutɛxi Yuda nɔ sɔtɔn xili ma han to.
Libina kaane fan murutɛ nɛn na waxatini,
amasɔtɔ Yehorami bata yi a mɛ Alatala ra, a
benbane Ala.

11 Yehorami yi kidene rafala Yuda geyane
fari, a yi Yerusalɛn kaane nun Yuda kaane
ti tinxintareyaan ma, e yi Ala yanfa e sux-
urene xɔn alo ɲaxanla na a xɛmɛn yanfa
yalunyaan kiraan xɔn.

12 Nabi Eli yi bataxin sɛbɛ Yehorami ma,
a naxa, "Alatala, i benba Dawudaa Ala ito
nan falaxi, a naxa, 'I mi luxi tinxinni alo
i fafe Yosafati nun Yuda mangana Asa.
13 I yi bira Isirayila mangane fɔxɔ ra. I
bata Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane ti
tinxintareyaan ma, e yi Ala yanfa e suxu-
rene xɔn alo Axabi a denbayana a liga kii
naxan yi. I bata i xunyɛ xɛmɛmane faxa
i fafe a denbayani, naxanye yi fisa i tan
xa. 14 Nanara, Alatala tɔrɔn nafama nɛn i ya
muxune ma, i ya diine nun i ya ɲaxanle nun
i gbeen seen naxanye birin na, 15 a yi fure
ɲaxin nafa i ma, na furen ɲaxuma ayi i ra
nɛn han i fudi xunxurine yi mini kɛnɛnni.' "

16 Filisitine nun Arabun naxanye yi dɔxi
Kusi kaane fɛma, Alatala yi ne radin Yeho-
rami xili ma. 17 E yi siga Yuda kaane xili
ma, e yi so yamanani. Seen naxanye birin
yi manga banxini, e yi ne birin tongo, e yi
mangana diine nun a ɲaxanle suxu, e siga e
ra. A dii xɛmɛ dɔnxɛna Axasiya nan keden
lu na.

18 Na birin to dangu, Alatala yi kui fure
yalantaren nafa a ma. 19 A furen yi siga
gboɛ ayi, han a ɲɛɛ firinden dɔnxɛn na,
Yehorami a furen sɛnbɛn yi gbo ayi, a
fudi xunxurine yi mini kɛnɛnni. A yi faxa
ɲaxankata gbeeni. A muxune mi wusulan
gan a binya feen na, alo e a liga a benbane
xa kii naxan yi. 20 Yehorami findi mangan na
a ɲɛɛ tonge saxan e nun firinden nan ma, a
yi ɲɛɛ solomasɛxɛ ti mangayani Yerusalɛn
yi. A yi faxa. Muxu yo mi nimisa. E
yi a maluxun Dawudaa Taani, koni a mi
maluxun mangane gaburune ra.

* 21:4: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

22

Axasiya, Yuda Mangana
Mangane Firinden 8.25-29

1 Yerusalɛn kaane yi Yehorami a dii
dɔnxɛna Axasiya dɔxɔ mangan na a fafe
ɲɔxɔni. A tadane birin bata yi faxa Arabune
xɔn naxanye so Yuda sofane gali daax-
adeni. Nayi, Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya
yi findi mangan na Yuda yi. 2 Axasiya
findi mangan na a ɲɛɛ tonge naanin e nun
firinden nan ma, a yi ɲɛɛ keden ti man-
gayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Atali,
Omiri mamandenna. 3 A fan wali kiin yi
ɲaxu ayi alo Axabi a denbayana, bayo a
nga yi a tima fe ɲaxin nan na. 4 Naxan
ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn alo
Axabi a denbayana a liga kii naxan yi, bayo
ne findi a kawandi muxune nan na a fafe
faxa xanbini, e yi a ti halagin ma. 5 E
kawandi xuiin ma, Axasiya yi siga Isirayila
mangana Axabi a dii xɛmɛn Yorami fɔxɔ ra
Arami mangan Xasayele yɛngɛdeni Ramoti
taani Galadi yamanani. Arami kaane yi
Yorami maxɔlɔ. 6 A yi xɛtɛ a maxɔlɔdene
dandandeni Yɛsɛreli taani, Arami kaane a
maxɔlɔ dɛnaxanye ma Ramoti yi, a to yi
Arami mangan Xasayele yɛngɛma. Yuda
mangan Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi
xɛtɛ Yorami matodeni, Axabi a dii xɛmɛn
Yɛsɛreli yi, bayo a mi yi yalan.
7 Ala yi a liga, Axasiya yi siga Yorami
fɛma a halagi feen ma. Axasiya to fa, e
nun Yorami yi siga Nimisi a dii xɛmɛn Yehu
fɛma, Alatala Axabi a denbayaan naxɔri
feen yamarin so naxan yii. 8 Yehu yi Axabi
a denbayaan halagin waxatin naxan yi, a yi
sa Yuda kuntigina ndee nun Axasiya ngax-
akedenna ndee li na, naxanye yi walima
Axasiya xa, a yi e birin faxa. 9 A yi Axasiya
fan fen, e yi sa a li luxunxi Samari taani.
E yi siga a ra Yehu fɛma, e yi a faxa. E
yi a maluxun, bayo e yi a falama nɛn, e
naxa, "Yosafati a dii xɛmɛn nan a ra, naxan
Alatala fen a bɔŋɛn ma feu!" Muxu yo mi fa
lu mangayani Axasiya xabilani.

Atali, Yuda mangana fe
Mangane Firinden 11.1-3

10 Axasiya nga Atali to a to a dii xɛmɛn
bata faxa, a yi Yuda manga bɔnsɔnna mux-
une birin faxa. 11 Koni Manga Yehorami a
dii tɛmɛn Yehoseba yi Axasiyaa dii xɛmɛn
Yowasa tongo mangana diine yɛ wundoni
naxanye yi lan e faxa. A yi sa a luxun
xi banxina nde kui e nun dii ngana nde.
Saraxarali Yehoyadaa ɲaxanla Yehoseba na
liga nɛn, bayo Axasiya xunyɛn nan yi a ra. A
a luxun Atali ma na kii nin, a mi a faxa. 12 Ɲɛɛ
sennin a luxunxi e fɛma Ala Batu Banxini.
Atali nan yi yamanan xun na na waxatini.

23

Yowasa, Yuda Mangana
Mangane Firinden 11.4-16

1 Ɲɛɛ solofere dangu xanbini, Yehoyada
sɛnbɛn yi gbo ayi, a yi layirin xidi e nun
gali kuntigini itoe tagi naxanye yi dɔxi sofa
kɛmɛ xun na: Yeroxamaa dii xɛmɛna Asari
nun Yehoxanan ma dii xɛmɛn Yisimayɛli
nun Obedi a dii xɛmɛna Asari nun Adayaa
dii xɛmɛn Maaseya, e nun Sikiri a dii
xɛmɛna Elisafati. 2 E yi Yuda yamanan birin
yisiga, e yi Lewi bɔnsɔnna muxune malan
naxanye yi Yuda yamanan taane yi e nun
Isirayila xabila xunne. E yi fa Yerusalɛn yi,
3 yamaan birin yi layirin xidi e nun mangan
tagi Ala Batu Banxini. Yehoyada yi a fala
e xa, a naxa, "Mangana dii xɛmɛn findima
nɛn mangan na alo Alatala a falaxi kii naxan
yi lan Dawudaa diine ma. 4 Ɛ ito nan ligama:
Saraxaraline nun Lewin naxanye lanma e
xa wali Matabu Lɔxɔni, ndee xa Ala Batu
Banxin dɛɛn kantan, 5 ndee yi lu manga
banxini, ndee yi sa ti so dɛɛn na dɛnaxan
xili Yɛsodi. Yamaan birin xa fa Alatala
Batu Banxin yinna kui. 6 Muxu yo nama so
Alatala Batu Banxini, ba saraxaraline nun
Lewine ra naxanye walima na lɔxɔni. Ne
nan lanma e so, bayo e sariŋan. Yamaan
birin xa Alatalaa sariyani ito suxu. 7 Lewine
xa mangan nabilin yɛngɛ so seene suxi e
yii, muxu yo so banxini, e xa na kanna faxa.
Mangan nɛma soɛ, a nɛma minɛ, ɛ xa lu a
dɛxɔn."
8 Saraxaraliin Yehoyada yamarin nax-
anye fi, Lewine nun Yuda kaane birin yi ne
suxu. E birin yi e muxune tongo, naxanye
yi e wanla danma Matabu Lɔxɔni e nun
naxanye yi a fɔlɔma Matabu Lɔxɔni, bayo
saraxaraliin Yehoyada mi matabu waxati fi
e sese ma.
9 Manga Dawudaa tanbane nun a yɛ
masansan wure lefaan naxanye yi ramaraxi
Ala Batu Banxini, Yehoyada yi ne birin so
sofa kuntigine yii. 10 A yi yamaan birin ti,
e yɛngɛ so seene suxi e yii, e ti fɔlɔ banxin

yiifari fɔxɔni han a kɔmɛn fɔxɔni saraxa
ganden nun Ala Batu Banxin yɛtagi alogo
e xa mangan nabilin. [11] E yi mangana dii
xɛmɛn maso, e yi manga kɔmɔtin so a xun
na, e yi layiri kɛdin so a yii. E yi a dɔxɔ
mangan na, Yehoyada nun a dii xɛmɛne yi
a ratinmɛ, e yi a fala, e naxa, "Ala xa sii
xunkuye fi mangan ma!" [12] Atali yi yamaan
gi xuiin mɛ e mangan tantunma, a yi fa
yamaan fɛma Alatala Batu Banxini, [13] a yi
mangan to tixi sɛnbɛtɛnna xɔn so dɛɛn na.
Sofa kuntigine nun xɔta fene yi tixi mangan
fɛma, yamaan birin yi sɛwaxi, e xɔtaan
fema, sigi saane nun maxase maxane sigi
sani. Nayi, Atali yi a domani bɔ a ma, a
gbelegbele, a naxa, "Yanfana! Yanfana!"
[14] Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi yamarin fi
sofa kuntigine ma naxanye yi gali xunna ra,
a naxa, "Ɛ a ramini yamaan fari ma! Naxan
na bira a fɔxɔ ra, ɛ na faxa silanfanna ra."
Amasɔtɔ saraxaraliin bata yi a fala, a naxa,
"Ɛ nama a faxa Alatala Batu Banxini." [15] E yi
a suxu, e siga a ra manga banxin binni dɛɛn
naxan yi xili Soona, e sa a faxa mɛnni.

Yamananan kiine yi masara
Mangane Firinden 11.17-20

[16] Yehoyada yi layirin xidi a tan mangan
yɛtɛɛn nun yamaan tagi alogo e xa findi
Alatalaa yamaan na. [17] Muxune yi sa so Baali
batu banxini, e yi a birin kala, e yi saraxa
gandene nun sawurane kala, e yi Baali
ki muxun Matan fan faxa saraxa ganden
yɛtagi. [18] Yehoyada yi Alatala Batu Banxin
kantan feen wanla lu Lewi bɔnsɔnna mux-
une ma, Manga Dawuda bata yi wanla taxun
naxanye ra Alatala Batu Banxini alogo e
xa saraxa gan daxine ba Alatala xa, alo a
sɛbɛxi Musaa sariya kɛdini kii naxan yi, e
nun Dawuda a falaxi kii naxan yi, a e xa a
liga sɛwani bɛti xuine yi. [19] Yehoyada mɔn yi
kantan tiine ti Alatala Batu Banxin dɛɛne ra
alogo sariŋantare yo nama so. [20] Yehoyada
mɔn yi sofa kuntigine nun fonne nun ya-
mana kanne malan e nun yamaan birin.
A yi mangan tongo Alatala Batu Banxini,
a siga a ra manga banxini mini So Dɛɛn
Faxaraxiin na,* e yi sa Yowasa dɔxɔ manga
gbɛdɛni. [21] Yamanan muxune birin yi sɛwa,
bɔŋɛ xunbenla yi lu taani Atali faxa xanbini
silanfanna ra.

* 23:20: So dɛɛn naxan geyaan na.

24

Yowasa, Yuda Mangana
Mangane Firinden 12.1-17

[1] Yowasa findi mangan na a ɲɛɛ solofere-
den nan ma, a yi ɲɛɛ tonge naanin e nun
keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga
yi xili nɛn Sibiya, Bɛriseba kaana. [2] Naxan
fan Alatala yɛɛ ra yi, Yowasa yi na liga
saraxarali Yehoyadaa siimayaan birin yi.
[3] Yehoyada yi ɲaxalan firin futu Yowasa xa,
a yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne sɔtɔ.

[4] Na xanbi ra, Yowasa yi a ragidi a xa
Alatala Batu Banxini tɔn. [5] A yi saraxaraline
nun Lewi bɔnsɔnna muxune malan, a yi a
fala e xa, a naxa, "Ɛ siga Yuda taane birin
yi, ɛ sa gbetin nasuxu Isirayila kaane birin
na ɲɛɛ yo ɲɛɛ alogo en xa Ala Batu Banxini
tɔn. Ɛ na feni fura." Koni Lewi bɔnsɔnna
muxune mi na feene mafura. [6] Mangan yi
saraxaraline kuntigin Yehoyada xili, a yi
a maxɔdin, a naxa, "Nanfera i mi Lewine
karahanxi a e xa mudun maxɔdin Yuda
kaane nun Yerusalɛn kaane ra Alatalaa wa-
likɛɛn Musa nun Isirayila yamaan naxan
maxɔdinxi e ma Layiri Sereya Bubuna fe
yi?" [7] Naxalan ɲaxina Atali fɔxɔ ra birane
bata yi Ala Batu Banxin dɛɛn kala. Se
sariŋanxin naxanye yi Alatala Batu Banx-
ini, e yi ne tongo, e yi e findi Baali batu
seene ra. [8] Nayi, Manga Yowasa yi a fala,
a e xa kankirana ndee rafala mudu sa seen
na, e sa a dɔxɔ Alatala Batu Banxin dɛɛn
na. [9] E yi xibaruna nde rali Yerusalɛn nun
Yuda yamanan birin yi, naxan yi a falama,
a birin xa fa mudun na Alatala xɔn alo
Alatalaa walikɛɛn Musa a yamari kii naxan
yi Isirayila yi tonbonni. [10] Kuntigine nun
yamaan yi lu fɛ mudune ra sɛwani gbeti ra-
mara kankiraan kui han a yi rafe. [11] Lewine
yi gbeti kankiraan xalima waxatin naxan
yi, alogo mangana walikɛne xa a kui to xa
gbeti gbegbe a kui, mangana sɛbɛli tiin nun
saraxaraline kuntigina walikɛɛn bundɔxɔn
yi fama nɛn, e fa gbeti kankiraan kui ba,
e mɔn yi a tongo e xɛtɛ a ra a funfuni.
E yi fɛriŋɛnma gbetin nasuxɛ na kii nin
lɔxɔ yo lɔxɔ. [12] Mangan nun Yehoyada yi
na gbetin soma Alatala Batu Banxin wali
muxune nan yii, naxanye yi muxune tima
gɛmɛ sonla nun xalanbe wanla nun wure
wanla nun sulan wanla ra alogo e xa Alatala

Batu Banxini tɔn. [13] Walikɛne yi wanla raba
alo a yi lan kii naxan yi. E yi Ala Batu Banxin
liga alo a yi kii naxan yi a singeni. E yi a
yitɔn ki faɲi. [14] E to yelin banxini tɔnɲɛ,
e yi gbeti dɔnxɛn xali Manga Yowasa nun
Yehoyada xɔn. E yi seni itoe sara Alatala
Batu Banxin xa: sali seene nun saraxa gan
seene nun igelengenne nun se gbɛtɛye, a
xɛma daxine nun gbeti fixɛ daxine. E lu nɛn
saraxa gan daxin bɛ Alatala Batu Banxini
Yehoyadaa siimayaan birin yi.

Yowasaa tinxintareyana fe

[15] Yehoyada yi fori, a faxa a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ
tonge saxanna ma. [16] E yi a maluxun Dawu-
daa Taani mangane fɛma, bayo a fe faɲin
naba nɛn Isirayila yi Ala binya feen na e nun
a batu banxina. [17] Yehoyada faxa xanbini,
Yuda muxu gbeene yi fa Manga Yowasa
fɛma a tantundeni. Mangan yi a tuli mati
e ra. [18] E yi Alatala Batu Banxin nabeɲin, e
benbane Ala, e yi Asera kide gbindonne nun
suxurene batu. Alatala yi xɔlɔ Yerusalɛn
nun Yuda kaane ma. [19] Alatala yi nabine
rasiga e ma alogo e xa sa e raxɛtɛ a ma.
Nabine yi sa sereyaan ba e xa, koni e mi e
tuli mati. [20] Na xanbi ra, Alaa Nii Sariɲanxin
yi godo saraxaraliin Yehoyadaa dii xɛmɛn
Sakari ma, a yi ti yamaan yɛtagi, a yi a fala
e xa, a naxa, "Ala naxa iki: Nanfera ɛ mi
Alatalaa yamarine suxuma? Ɛ mi sabatima,
bayo ɛ bata ɛ mɛ Alatala ra. A fan a mɛma ɛ
ra nɛn." [21] E yi yanfan so a ma, mangan yi e
yamari, e yi a magɔlɔn Alatala Batu Banxin
yinna kui. [22] Sakari fafe Yehoyada bata yi
hinanna naxan birin yita Manga Yowasa ra,
na sese mi yi fa a kui. A yi a dii xɛmɛn faxa.
Sakari faxamatɔɔn yi a fala, a naxa, "Alatala
xa feni ito to, a yi i makiti a ra."

Yowasaa mangayaan danna
Mangane Firinden 12.18-22

[23] Ɲɛɛn dɔnxɛn na, Arami kaane sofane yi
siga Yowasa yɛngɛdeni. E yi fa Yerusalɛn
nun Yuda yamanani. E yi kuntigine birin
faxa, e yi e seene birin tongo, e siga e
ra Damasi mangan xɔn. [24] Arami kaane
sofane mi yi wuya, koni Alatala yi tin a e
xa sofa gali sɛnbɛmaan naxɔri, bayo Yuda
kaane bata yi e mɛ Alatala ra, e benbane
Ala. Alatala Yowasa makiti na kii nin.
[25] Arami kaane to xɛtɛ, e yi Yowasa furaxin
lu ɲaxankata gbeeni, a walikɛne yi yanfan
so a ma Yehoyadaa diina fe ra, e yi sa a faxa
a saden ma. E yi a maluxun Dawudaa Taani,
koni e mi a maluxun mangane gaburune ra.
[26] Itoe nan yanfan so a ma: Amoni ɲaxanla
naxan yi xili Simeyati, na dii xɛmɛn Sabadi
nun Moyaba kaa ɲaxanla naxan yi xili
Simiriti, na dii xɛmɛn Yehosabadi. [27] A dii
xɛmɛne xinle nun waliyiya falan naxanye
ti a xili ma e nun Ala Batu Banxini tɔn
fena a xɔn, ne birin sɛbɛxi mangane kɛdine
kui. A dii xɛmɛna Amasiya yi ti a ɲɔxɔni
mangayani.

25

Amasiya, Yuda Mangana
Mangane Singen 14.1-7

[1] Amasiya findi mangan na a ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn nun suulunden nan ma. Ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn nun solomanaanin a mangayani
Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Yehoyadan,
Yerusalɛn kaana. [2] Naxan fan Alatala yɛɛ ra
yi, a yi na liga, koni a mi a sɔbɛ so Alatala
fe yi ɲaxi ra. [3] Amasiyaa mangayaan to
sɛnbɛ sɔtɔ, a yi na kuntigine faxa naxanye
a fafe faxa. [4] Koni a mi e diine faxa, lan
Musaa sariya kɛdin ma, Alatala yamarini
ito fi dɛnaxan yi, a naxa, "Fafane mi faxama
diine funfuni, diine fan mi faxama fafane
funfuni, koni birin faxama a yɛtɛ yulubin
nan ma fe ra."*

[5] Amasiya yi a yamanan muxune malan
denbaya yɛɛn ma, Yuda bɔnsɔnna muxune
nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune, a yi sofa
kuntigine dɔxɔ e xun na naxanye yi muxu
wuli nun muxu kɛmɛ xun na. A yi muxune
yatɛ keli ɲɛɛ mɔxɔɲɛn ma han e nun nde.
E yatɛna, muxu wuli kɛmɛ saxan, naxanye
yi nɔ sigɛ yɛngɛni, naxanye yi tanban nun
yɛ masansan wure lefaan nɔɛ. [6] A mɔn
yi sofa muxu wuli kɛmɛ tongo Isirayila yi,
naxanye yi sare fima gbeti fixɛn kilo wuli
saxan na. [7] Koni Alaa sayibana nde yi fa
falan ti mangan xa, a naxa, "Mangana,
Isirayila sofane mi lan e siga i fɔxɔ ra, bayo
Alatala mi Isirayila kaani itoe xɔn, Efirami
bɔnsɔnna muxune. [8] Xa e siga i fɔxɔ ra,
hali i sɛnbɛn sɔtɔ yɛngɛni, Ala i rabeɲinma
nɛn i yaxune yii, bayo mali sɛnbɛna Ala nan
keden pe ra, a tan nan mɔn nɔɛ muxun
nabirɛ." [9] Amasiya yi Alaa sayiban yabi,

* 25:4: Sariyane 24.16

a naxa, “N gbeti fixɛn kilo wuli saxanna naxan soxi Isirayila sofane yii, n fa nanfe ligan na yi?” Alaa sayiban yi a yabi, a naxa, “Alatala nɔɛ gbɛtɛ soɛ i yii nɛn naxan dangu na ra.” [10] Amasiya yi sofane raxɛtɛ naxanye sa kelixi Efirami yi, e yi xɛtɛ e konne yi. Koni, e yi xɔlɔ Yuda kaane ma, e xɔlɔxi gbeen yi xɛtɛ e konne yi. [11] Amasiyaa mangayaan yi sɛnbɛn sɔtɔ a yamanani. E nun a ganla yi siga Fɔxɔ Lanbanni, a sa muxu wuli fu faxa naxanye yi kelixi Seyiri geya yireni. [12] Yuda kaane yi muxu wuli fu suxu e yɛ, e siga e ra geya gbeen xuntagi. E yi e radinɲɛ ayi gɛmɛn xuntagi, e birin yi faxa.

[13] Amasiya bata yi Isirayila sofaan naxanye raxɛtɛ, alogo e nama lan yɛngɛni, ne yi Yuda taane yɛngɛ keli Samari taani han Beti-Xoron, e yi muxu wuli saxan faxa, e yi se wuyaxi tongo. [14] Amasiya yi fama waxatin naxan yi sa keli yɛngɛni, a sa Edɔn kaane nɔ yɛngɛn naxan yi, a yi fa Seyiri kaane suxurene ra a yii, a yi e ramara a yii, a lu e batuɛ, a lu wusulanna ganɲɛ e xa. [15] Nayi, Alatalaa yi xɔlɔ Amasiya ma, a yi sayibana nde rasiga a faladeni a xa, a naxa, “Nanfera i yamani ito alane batuxi, naxanye mi nɔ e yamaan badeni i yii?” [16] Sayiban mɔn yi fala tiini, Amasiya yi a yabi, a naxa, “N tan nan i findixi n kawandi muxun na ba? A lu. I waxi nɛn n xa i bɔnbɔ ba?” Sayiban yi a dundu, koni a mɔn yi a fala, a naxa, “N na a kolon Ala bata yelin a ragidɛ a xa i halagi, bayo i bata ito liga, i mi n ma falan suxi.”

Yuda kaane yi Isirayila yɛngɛ
Mangane Firinden 14.8-20

[17] Yuda mangana Amasiya yelin falan tiyɛ a kawandi muxune xa waxatin naxan yi, a yi xɛrane rasiga a faladeni Yowasi xa, Yehowaxasi a dii xɛmɛna, Isirayila mangan Yehu mamandenna, a naxa, “Fa, en xa yɛngɛ.” [18] Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, “Tansinna nde yi Liban yamanani, a xɛraan nasiga a faladeni suman wudina nde xa Liban yamanani, a naxa, ‘I ya dii tɛmɛn fi n ma dii xɛmɛn ma futun na!’ Na xanbi ra, Liban burunna subena nde yi dangu tansinni bodonɲɛ. [19] I yɛtɛ matɔxɔma, i wasoma, a i bata Edɔn kaane nɔ. Koni iki, lu i konni! Nanfera i mɔn fe ɲaxin fɔlɔma naxan sa raɲanma kalan ma ɛ nun Yuda yamaan birin xa?” [20] Koni Amasiya mi a tuli mati a ra, fata Ala waxɔn feen na, alogo e nun a sofane xa sa e yaxune sagoni, amasɔtɔ a bata yi a yɛɛ rafindi Edɔn suxurene ma. [21] Nayi, Isirayila mangan Yowasi yi siga, e nun Yuda mangana Amasiya yi sa yɛngɛ Beti-Semɛsi taani Yuda yamanani. [22] Isirayila kaane yi Yuda kaane nɔ, e birin yi e gi, e siga e konne yi. [23] Isirayila mangan Yowasi yi Yuda mangana Amasiya suxu Beti-Semɛsi taani, Yowasaa diina, Axasiya mamandenna. A yi siga a ra Yerusalɛn yi, a yi nɔngɔnna yɛ tonge naanin kala Yerusalɛn yinna ra, keli Efirami dɛɛn ma han Songen ma dɛna. [24] Xɛmaan nun gbeti fixɛn nun se faɲin naxanye birin yi Ala Batu Banxini, e nun naxanye yi Obedi-Edɔn ma nɔɔn bun, a yi ne birin tongo, e nun manga banxin nafunle. A mɔn yi muxuna ndee suxu, a xɛtɛ Samari taani.

Amasiyaa mangayaan danna
Mangane Firinden 14.17-20

[25] Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi faxa xanbini, Yuda mangan Yowasaa diina Amasiya mɔn yi ɲɛɛ fu nun suulun sɔtɔ siimayaan na. [26] Amasiya kɛwali dɔnxɛne, keli a fɔlɔn ma han a raɲan na, ne birin sɛbɛxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kɛwali kɛdine kui. [27] Na xanbi ra, Amasiya yi a masiga Alatala ra, e yi yanfan so a ma Yerusalɛn yi, a yi a gi, a siga Lakisi taani, koni e yi siga a fɔxɔ ra Lakisi yi, e sa a faxa mɛnni. [28] E yi a binbin xali soone fari, e sa a maluxun Yuda Taani a benbane fɛma.

26

Yusiya, Yuda Mangana
Mangane Firinden 14.21-22

[1] Yuda kaane birin yi Yusiya dɔxɔ mangayani a fafe Amasiya ɲɔxɔni. Yusiya barin ɲɛɛ fu nun sennin nan yi a ra. [2] A fafe faxa xanbini, a mɔn yi Elati taan ti, a mɔn yi a raxɛtɛ Yuda yamanan fari.

Mangane Firinden 15.2-3

[3] Yusiya findi mangan na a ɲɛɛ fu nun senninden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge suulun e nun firin naba mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Yɛkoliya, Yerusalɛn kaana. [4] Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a fafe Amasiya a liga kii naxan yi.

5 A yi lu Alaa kiraan xɔn Sakari a si-
imayaan birin yi, naxan yi feene toma
fata Ala ra. Fanni a yi Alatala fenma,
Ala nɔɔn fima a ma feen birin yi. 6 A yi
mini Filisitine yɛngɛdeni, a yi Gati taan
yinne birin nabira e nun Yaben taan nun
Asadodi taana. Na xanbi ra, a yi taane ti
Asadodi fɛma e nun yire gbɛtɛye yi Filisitine
tagi. 7 Ala yi a mali Filisitine yɛngɛdeni
e nun Arabun naxanye yi dɔxi Guri-Baali
taani. Ala mɔn yi a mali Meyunin bɔnsɔnna
muxune yɛngɛdeni. 8 Amonine yi mudun
soma Yusiya nan yii, a xinla yi siga han
Misiran yamana na, bayo a sɛnbɛn yi gbo.
9 Yusiya yi makantan sangansona ndee ti
Yerusalɛn yinna xɔn. A yi kedenna ti
Songenna so dɛɛn dɛxɔn, keden Lanban
ma dɛɛn dɛxɔn, keden yinna songenna nde
dɛxɔn. A yi e makantan. 10 Na xanbi ra,
a mɔn yi makantan banxi matexina ndee
ti tonbonni, a yi xɔɲin wuyaxi ge, bayo
xuruse wuyaxi yi a yii xuruse sansanna nun
mɛrɛmɛrɛne yi. Xɛɛ biine nun sansi siine
fan yi a yii geya longonne ra, bayo xɛ biin
yi rafan a ma. 11 Gali kɛndɛn yi Yusiya yii,
e yi e yitaxun gali yɛɛn ma fata xasabin
na sɛbɛli tiin Yeyiyɛli nun fe xunmatoon
Maaseya naxanye yatɛ Xananiyaa yamarin
bun, mangana kuntigina nde. 12 Sofa kunti-
gin naxanye yi denbaya xunne ra, ne yi
lanxi muxu wuli firin muxu kɛmɛ sennin
nan ma. 13 Sofaan muxu wuli kɛmɛ saxan
wuli solofere kɛmɛ suulun nan yi e yamarin
bun naxanye yi mangan malima a yaxune
yɛngɛdeni. 14 Yusiya yi yɛ masansan wure
lefane nun tanbane nun wure kɔmɔtine
nun tagi xidine nun xalimakunle nun lan-
tan gɛmɛne so sofane birin yii. 15 Yusiya
yi yɛngɛ so sena ndee rafala Yerusalɛn yi
fata fekolonna ndee ra naxanye yi nɔɛ xal-
imakunle nun gɛmɛ belebelene wolɛ. A yi
e ti makantan sangansone fari taan yinna
xuntagi e nun yinna songenne ma. Yusiya
xinla yi siga ayi pon, bayo a mali kɛndɛn
sɔtɔ nɛn han a mangayaan yi sabati.

16 Koni, Yusiya to sɛnbɛn sɔtɔ a man-
gayani, a yi waso ayi. Na feen nan naɲan
kalan ma a xa. A yi tinxintareyaan liga
Alatala, a Ala yɛɛ ra yi. Lɔxɔna nde, a yi
so Alatala Batu Banxini alogo a xa wusu-
lanne gan wusulan saraxa ganden fari.
17 Saraxaralina Asari nun Alatalaa saraxarali
gbɛtɛye muxu tonge solomasɛxɛ yi so a fɔxɔ
ra wɛkilɛni. 18 E yi a fala a xa, e naxa,
"Yusiya, i tan xa mi lan i wusulanne gan
Alatala xa, fɔ saraxaraline Haruna xabilani
naxanye yi rasariɲanxi lan na feen ma.
Mini yire sariɲanxini, bayo tinxintaren nan
i ra, na mi findima binye ra i xa Marigina
Alatala yɛɛ ra yi." 19 Yusiya yi tixi, wusulan
gan daxin suxi a yii, a yi xɔlɔ saraxaraline
ma. Na sasani, dogonfonna yi mini a tigi
ra saraxaraline yɛtagi Alatala Batu Banxin
wusulan ganden dɛxɔn. 20 Saraxaraline
kuntigina Asari nun na saraxarali gbɛtɛne
birin yi a mato, e yi dogonfonna to a tigi ra.
E yi a ramini tandeni mafurɛn, a tan yatigin
yi a mafura minideni bayo Alatala bata yi a
yulubin saran a ra.

21 Yusiya yi lu a danna banxini dogon-
fonna a ma han a yi faxa. A mi yi fa nɔɛ soɛ
Alatala Batu Banxini. A dii xɛmɛn Yotami
yi findi kuntigin na manga banxini, a lu
yamanan muxune xun matoɛ a ra. 22 Yusiya
kɛwali dɔnxɛne, keli a fɔlɔn ma han a raɲan
na, Nabi Esayi, Amɔsi a dii xɛmɛn ne birin
sɛbɛ nɛn. 23 Yusiya yi faxa, e yi a maluxun a
danna xɛɛna nde ma a benbane fɛma, a mi
yi makuya mangane gaburune ra, bayo e yi
a falama nɛn, e naxa, "Dogonfontɔɔn nan a
ra." A dii xɛmɛn Yotami yi dɔxɔ a ɲɔxɔni
mangayani.

27

Yotami, Yuda Mangana
Mangane Firinden 15.32-38

1 Yotami findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn
nun suulunna nan ma. A yi ɲɛɛ fu nun
sennin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi
xili nɛn Yerusa, Sadɔki a dii tɛmɛna. 2 Naxan
fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, alo a fafe
Yusiya a liga kii naxan yi. Koni, a mi so
Alatala Batu Banxini. Yamaan mɔn mi yi
tinxin. 3 A tan nan Alatala Batu Banxin So
Dɛɛn Faxaraxini tɔn,* a mɔn yi nde dɔxɔ
Ofɛli yinna dɛ. 4 A yi taane ti Yuda yamanan
geya yirene yi e nun sanganso makantanx-
ine fɔtɔn yirene yi. 5 A yi Amonine mangan
yɛngɛ, a yi e nɔ. Na ɲɛɛn na, Amonine yi
gbeti fixɛn kilo wuli saxan so a yii, e nun
murutun kilo wuli saxan e nun fundenna
kilo wuli saxan. E mɔn ne nan so a yii
ɲɛɛ firinden nun a saxandeni. 6 Yotami yi

* 27:3: So dɛɛn naxan geyaan na.

sɛnbɛn sɔtɔ, amasɔtɔ a yi tinxin Alatala yɛɛ ra yi, a Ala.
7 Yotami kɛwali dɔnxɛne, a yɛngɛn nax-
anye so e nun a feene birin, ne sɛbɛxi Isiray-
ila mangane nun Yuda mangane kɛdine kui.
8 Yotami findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔŋɛn
nun suulunna nan ma. A yi ɲɛɛ fu nun
suulun ti mangayani Yerusalɛn yi. 9 Yotami
yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma
Dawudaa Taani. A dii xɛmɛna Axasi yi ti a
ɲɔxɔni.

28

Axasi, Yuda Mangana
Mangane Firinden 16.1-20

1 Axasi findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔŋɛden
nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun sennin ti mangayani
Yerusalɛn yi. Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi,
a mi na liga, anu a benba Dawuda tan a
faŋin nan liga. 2 Axasi yi sigan ti a ɲaxin
na alo Isirayila mangane a liga kii naxan
yi, a yɛtɛɛn yi suxure sawura wure daxine
rafala Baali xa. 3 A yi saraxane ba Ben-Hinɔn
lanbanni, a yi a dii xɛmɛne gan saraxan na,
a yi na siyane raliga e fe xɔsixine yi, Alatala
naxanye kedi yamanani, a e yamanan so
Isirayila kaane yii. 4 Mangan yi saraxane
bama, a wusulanna gan taan kidene yi
geyane xuntagi e nun wudi gbeene birin
bun.
5 Nanara, Alatala, a Ala yi a ganla sa Arami
mangan sagoni. Arami kaane yi e yɛngɛ, e
yi muxu wuyaxi suxu konyiyani, e siga e ra
Damasi taani. A ganla mɔn yi sa Isirayila
mangan fan sagoni, na yi bɔnɔ gbeen sa e
ma. 6 Remaliyaa dii xɛmɛn Peka yi a liga
sofaan muxu wuli kɛmɛ wuli mɔxɔŋɛ yi
faxa Yuda yamanani lɔxɔ kedenni. Amasɔtɔ
e bata yi e mɛ Alatala ra, e benbane Ala.
7 Efirami bɔnsɔnna sofa kɛndɛn Sikiri yi
mangana dii xɛmɛn Maaseya faxa e nun
Asirikami manga banxin kuntigina e nun
Elikana mangan fe rafala bode singena.
8 Isirayila kaane yi muxu wuli kɛmɛ firin
suxu konyiyani Yuda kaane yɛ, ɲaxanle nun
dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne. E mɔn yi se
wuyaxi tongo, e siga na seene ra Samari
taani.
9 Koni, Alatalaa nabina nde yi mɛnni
naxan yi xili Odɛdi. Na yi mini sofane
ralandeni sa keli Samari taani. A yi a fala e
xa, a naxa, “Alatala, ɛ benbane Ala bata xɔlɔ
Yuda kaane ma, a yi e sa ɛ sagoni, anu, ɛ tan
bata halagin nagodo e ma han e gbelegbele
xuiin yi te han kore xɔnna ma. 10 Iki, ɛ waxi
ɛ xa na Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane
findi ɛ konyi xɛmɛne nun ɛ konyi gilɛne
ra. Koni, ɛ fan mi findixi yulubitɔne ra
Alatala yɛɛ ra yi ba, ɛ Ala? 11 Nayi, ɛ tuli
mati n na, ɛ mɔn xa Yuda muxu suxini itoe
raxɛtɛ e konni, bayo Alatala xɔlɔxi ɛ ma ki
faŋi.” 12 Nayi, Efirami muxu gbeena nde,
alo Yehoxanan ma dii xɛmɛna Asari nun
Mɛsilimɔti a dii xɛmɛn Bereki nun Salun
ma dii xɛmɛn Yɛxisikayi nun Xadilayi a
dii xɛmɛna Amasa, ne yi xɔlɔ sofane ma
naxanye yi sa yɛngɛni. 13 E yi a fala e xa, e
naxa, “Ɛ nama fa konyini itoe ra be, bayo en
findima nɛn yulubitɔne ra Alatala yɛɛ ra yi.
Ɛ waxi en yulubine nan fari sa fe yi ba? En
yulubine bata gbo ayi, Ala bata xɔlɔ gbeen
ti Isirayila kaane ma.” 14 Nayi, sofane yi
muxu suxine nun se tongoxine birin naxɛtɛ
kuntigine nun yamaan birin yɛtagi. 15 E
muxun naxanye xili fala, ne yi keli, e yi
dugine ragodo muxu suxi ragenle birin ma,
e dugine nun sankidine so e yii, e donseene
nun igen so e yii, e yi e furene dandan,
naxanye mi yi nɔɛ sigan tiyɛ, e yi ne dɔxɔ
sofanle fari, e siga e ra e ngaxakedenne
fɛma Yeriko yi, Tugu Taana. Isirayila kaane
mɔn yi xɛtɛ Samari taani.
16 Na waxatini, Manga Axasi yi xɛraan
nasiga Asiriya mangan ma alogo a xa fa
a mali. 17 Edɔn kaane mɔn yi Yuda kaane
yɛngɛ, e yi muxuna ndee suxu. 18 Na wax-
atin yɛtɛni, Filisitine yi yɛngɛn nakeli lan-
ban yi taane nun Negewi taane ma Yuda yi.
E yi Beti-Semɛsi taan tongo, e nun Ayalɔn
nun Gɛdirɔti taane nun Soko nun Timana
nun Ginso taane nun e rabilinne taane, e yi
dɔxɔ e yi. 19 Alatala Yuda yamanan nayarabi
na kii nin Isirayila mangana Axasi a fe ra,
naxan Alatalaa yamaan ti tantanna ma, e yi
yulubin tongo. 20 Asiriya mangan Tigilati-
Pilesere yi fa Axasi fɛma, koni benun a xa
a mali, a yi a yɛngɛ. 21 Axasi bata yi Alatala
Batu Banxin nafunle birin tongo, e nun
manga banxin nun kuntigine nafunle, a yi
e fi Asiriya mangan ma. Koni na tɔnɔ mi lu
a ma.
22 Hali Axasi yi kɔntɔfilixi waxatin naxan
yi, a mɔn lu nɛn tinxintareyani Alatala yɛɛ
ra yi. 23 A yi saraxane ba Damasi alane
xa, a na tɔrɔn masɔtɔxi naxanye xɔn, bayo
a yi a mirima nɛn, a naxa, “Bayo, Arami

mangana alane a malima, n fan xa saraxane
ba e xa alogo e xa n mali." Koni, na nan
naɲan kala ma a ra, e nun Isirayila birin.
24 Axasi yi Alatala Batu Banxin seene birin
malan, a yi e kala. A yi Alatala Batu Banxin
dɛɛne balan, a yi kidene rafala Yerusalɛn
taan yiren birin yi. 25 A yi taan kidene rafala
Yuda taane birin yi alogo a xa saraxane ba
ala gbɛtɛne xa. Na ma, Alatala, a benbane
Ala yi xɔlɔ a ma kati!
26 A kɛwali dɔnxɛne, a feene birin, keli
a fɔlɔn ma han a raɲanna, ne sɛbɛxi Yuda
mangane nun Isirayila mangane kɛdine
kui. 27 Axasi yi faxa, e yi a maluxun
Yerusalɛn taani, koni a tan mi maluxun
Isirayila mangane gaburun na. A dii xɛmɛn
Xesekiya yi ti a ɲɔxɔni.

29

Xesekiya, Yuda mangana
Mangane Firinden 18.1-3

1 Xesekiya findi mangan na a ɲɛɛ
mɔxɔŋɛn nun suulunna nan ma, a yi ɲɛɛ
mɔxɔŋɛn nun solomanaanin ti mangayani
Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Abiya, Sakari
a dii tɛmɛna. 2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi,
a yi na liga, alo a benba Dawuda a liga kii
naxan yi.
3 A tan nan Alatala Batu Banxin nabi a
mangayaan ɲɛɛ singen kike singen ma, a
yi a dɛɛne yitɔn. 4 A yi saraxaraline nun
Lewi bɔnsɔnna muxune malan yamaan ma-
landeni sogeteden binni. 5 A yi a fala e xa,
a naxa, "Ɛ tuli mati n na, ɛ tan Lewine.
Ɛ yɛtɛ rasariŋan, ɛ yi Alatala Batu Banxin
nasariŋan, ɛ benbane Ala, ɛ yi se xɔsixine
ramini yire sariŋanxini ito kui. 6 Bayo
en benbane fe xɔsixine raba nɛn, naxanye
raŋaxu Alatala ma, en ma Ala, e yi na liga, e
yi e mɛ a ra, e yi e xun xanbi so Alatalaa yire
sariŋanxini. 7 E yɛtɛɛn yi Ala Batu Banxin
so dɛɛne balan, e yi lɛnpune ratu, e mi
wusulan gan, e mi saraxa gan daxine ba
Isirayilaa Ala xa yire sariŋanxini. 8 Nayi,
Alatala yi xɔlɔ Yuda kaane nun Yerusalɛn
kaane ma, a yi gbalon nun sunun nun yagin
nagodo e ma alo ɛ a toma kii naxan yi.
9 Nanara, en benbane faxa yɛngɛni, en ma
dii xɛmɛne nun en ma dii tɛmɛne nun en ma
ɲaxanle yi lu konyiyani. 10 Iki, n waxi layirin
xidi feni en nun Alatala tagi, Isirayilaa Ala.
11 Iki, ngaxakedenne, ɛ ba tunnaxɔlɔn ma,
bayo Alatala ɛ tan nan sugandixi alogo ɛ xa
ti a yɛtagi a wanla ra, ɛ findi a walikɛne ra,
ɛ yi wusulanne gan a xa."
12 Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxuni itoe yi fa:
Kehati xabilani:
Amasayi a diin Maxati nun Asari a diin
Yowɛli.
Merari xabilani:
Abidi a diin Kisu nun Yehaleleli a diina
Asari.
Gɛrisɔn xabilani:
Simaa diin Yowa nun Yowaa diina Eden.
13 Elisafan xabilani:
Simiri nun Yeyiyɛli.
Asafi xabilani:
Sakari nun Matani.
14 Heman xabilani:
Yɛxiyɛli nun Simeyi.
Yedutun xabilani:
Semaya nun Yusiyɛli.
15 E yi e bɔnsɔnna muxune birin malan.
E yelin xanbini e rasariŋanɲɛ, e fa Alatala
Batu Banxin nasariŋan alo mangana e ya-
marixi kii naxan yi, e nun Alatala a falaxi kii
naxan yi. 16 Saraxaraline yi so Alatalaa yire
sariŋanxini a rasariŋandeni. E se xɔsixin
naxanye birin li Alatala Batu Banxini, e yi
ne birin namini, Lewi bɔnsɔnna muxune
yi se xɔsixine tongo e sa e woli Kedirɔn
lanbanni. 17 E Alatala Batu Banxin nasariŋan
fɔlɔ kike singen xi singe lɔxɔn nin. Xi
solomasɛxɛde lɔxɔni, e yi so Alatala Batu
Banxin so dɛɛn palaan ma, e mɔn yi xi
solomasɛxɛ wali kɛ a rasariŋandeni. E yi
yelin kike singen xi fu nun senninden ma.
18 Na xanbi ra, e mɔn yi siga Manga Xe-
sekiya konni, e yi a fala a xa, e naxa, "Nxu
bata Alatala Batu Banxin birin nasariŋan
e nun saraxa ganden nun a seene birin e
nun buru rasariŋanxin sama tabanla naxan
fari e nun a seene birin. 19 Manga Axasi
seen naxanye birin naxɔsi a tinxintareyani
a mangayaan waxatini, nxu bata ne birin
nasariŋan, nxu yi e sa Alatala yɛtagi."

Xesekiya mɔn yi saraxane ba

20 Manga Xesekiya yi keli xɔtɔn, a yi taan
kuntigine malan, e siga Alatala Batu Banx-
ini. 21 E yi siga tura solofere nun konton
solofere nun yɛxɛɛ dii solofere nun kɔtɔ
solofere ra mangana denbayaan nun yire
sariŋanxin nun Yuda kaane yulubi xafarin
na alogo e xa rasariŋan. Mangan yi a fala
saraxaraline xa, Haruna yixɛtɛne, a e xa e
ba saraxan na Alatalaa saraxa ganden fari.

22 Saraxaraline yi ɲingene kɔɛ raxaba, e yi
e wunla xuya saraxa ganden ma. E mɔn
yi kontonne kɔɛ raxaba, e yi e wunla xuya
saraxa ganden ma. Na xanbi ra, e yi yɛxɛɛ
diine kɔɛ raxaba, e yi e wunla xuya saraxa
ganden ma. 23 E mɔn yi siga kɔtɔ kɔɛ raxaba
daxine ra yulubi xafari seen na mangan
nun yamaan birin yɛtagi, ne yi e yiine sa
e ma. 24 Nayi, saraxaraline yi kɔtɔne kɔɛ
raxaba, e yi e wunla bɔxɔn saraxa ganden
ma alogo Isirayila kaane birin yulubine xa
xafari. Mangan nan na saraxa sifa firinne
yamarin fi alogo yamaan birin yulubin xa
xafari. 25 Mangan yi Lewi bɔnsɔnna mux-
une lu Alatala Batu Banxini, kariɲanne nun
kondenne nun bɔlɔnne yi suxi naxanye yii
alo Dawuda nun mangana fetoon Gadi nun
Nabi Natan a yamari kii naxan yi, bayo
Alatalaa yamarin nan yi a ra, a nabine
naxan nali muxune ma. 26 Lewi bɔnsɔnna
muxune yi ti, Dawudaa maxaseene suxi e
yii. Saraxaraline fan yi na, xɔtane suxi e
yii. 27 Manga Xesekiya yi a fala, a e xa saraxa
gan daxin ba saraxa ganden fari. E nɛma
yi saraxan gan fɔlɛ waxatin naxan yi, e yi
bɛtin ba Alatala xa xɔta xuiin nun Isirayila
manga Dawudaa maxaseene ra. 28 Yamaan
birin yi e xinbi sin, e lu bɛtin bɛ, e xɔtaan
fema han saraxa gan daxin birin yi yelin
ganɲɛ. 29 E to yelin saraxa gan daxin bɛ,
mangan nun a yamaan naxan birin yi a
fɔxɔ ra, e birin yi e xinbi sin, e yi Ala
tantun. 30 Na xanbi ra, Manga Xesekiya
nun a kuntigine yi Lewi bɔnsɔnna muxune
yamari a e xa Alatala tantun Dawudaa bɛti
xuine nun fetona Asafi a bɛti xuine ra. E yi
bɛtin ba sɛwani, e yi e xinbi sin, e Alatala
tantun.

31 Manga Xesekiya yi a fala, a naxa, “Bayo
iki ɛ bata dɛntɛgɛ Alatala xa, ɛ fa ɛ saraxane
nun barika bira saraxane ra Alatala Batu
Banxini.” Yamaan yi fa e saraxane nun
barika bira saraxane ra, e nun muxu bɔɲɛ
faɲine birin yi fa saraxa gan daxine ra.
32 Yamaan fa saraxa gan daxin naxanye ra,
ne yatɛn yi siga han ɲinge tonge solofere
e nun yɛxɛɛ dii kɛmɛ firin e nun konton
kɛmɛ, ne birin saraxa gan daxine Alatala
xa. 33 E mɔn yi ɲinge kɛmɛ sennin e nun
kontonne nun kɔtɔ wuli saxan ba saraxa
gbɛtɛne ra. 34 Koni saraxaraline mi yi wuya,
e mi yi nɔɛ saraxa gan daxine birin budɛ.
Nanara, e ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnni, ne
yi fa e mali han wanla yi ɲan, han saraxar-
aliin bonne yi rasariɲan. E ngaxakedenne
Lewi bɔnsɔnni, ne yi kataxi e rasariɲan feen
nan na dangu saraxaraline ra. 35 Saraxa gan
daxin yi wuya, sa bɔɲɛ xunbeli saraxane
turene fari, e nun minse saraxane nun
saraxa gan daxine.

Alatala Batu Banxin nasariɲan na kii nin.
36 Ala bata yi naxan birin yitɔn yamana fe ra,
Manga Xesekiya nun yamaan birin yi sɛwa
na ra, amasɔtɔ na feene liga nɛn mafurɛn.

30

Xesekiya yi sanla raba

1 Manga Xesekiya yi xɛrane rasiga Yuda
yamanan yiren birin yi. A mɔn yi bataxine
sɛbɛ Efirami nun Manase kaane ma, alogo
e xa fa Alatala Batu Banxini Yerusalɛn yi, e
fa Alatala tantun, Isirayilaa Ala, Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla* rabadeni. 2 Mangan
nun a kuntigine nun yamaan birin bata
yi lan a ma Yerusalɛn yi a e xa Halagi
Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba ɲɛɛn kike
firinden ma. 3 Bayo saraxarali wuyaxi
mi yi sariɲanxi na waxatini, yamaan mɔn
munma yi malan Yerusalɛn yi singen, e mi
yi nɔɛ na sanla rabɛ singen. 4 Bayo mangan
nun yamaan lanma feen nan yi a ra, 5 e yi
a ragidi, a xa rali Isirayila birin ma, keli
Bɛriseba taan ma han Dan yamanani alogo
muxune xa fa Yerusalɛn yi, e fa Halagi
Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba mɛnni Alatala
xa, Isirayilaa Ala. Amasɔtɔ yamaan mi yi
fa na sanla rabama e bode xɔn alo a yi
sɛbɛxi kii naxan yi. 6 Xɛrane yi siga mangan
nun a kuntigine bataxine ra Isirayila nun
Yuda yamanan yiren birin yi, alo mangana
a yamarixi kii naxan yi. E naxa, “Ɛ tan
Isirayila kaane, ɛ xɛtɛ Alatala ma, Iburahi-
maa Ala, Isiyagaa Ala, Isirayilaa Ala alogo
a mɔn xa xɛtɛ ɛ ma, ɛ tan yamaan muxu
dɔnxɛn naxanye luxi ɛ nii ra, ɛ tan naxanye
tangaxi Asiriya mangane ma. 7 Ɛ nama lu

* 30:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

alo ɛ fafane, alo ɛ ngaxakedenne, naxanye
mi yi tinxinxi Alatala yɛɛ ra yi, e benbane
Ala, naxan e ba gbalon dɛ alo ɛ a toma kii
naxan yi. 8 Nayi, ɛ nama tuli maxɔdɔxɔ ayi
alo ɛ benbane. Ɛ fa Alatala ma, ɛ fa a yire
sariŋanxini, a dɛnaxan nasariŋanxi han
habadan, ɛ wali Alatala xa, ɛ Ala, alogo a
xɔlɔ gbeen xa xɛtɛ ɛ fɔxɔ ra. 9 Xa ɛ fa Alatala
ma, muxun naxanye ɛ ngaxakedenne suxu
konyiyani, ne kininkininma nɛn e ma, e
mɔn yi xɛtɛ yamanani ito yi. Alatala hinan,
ɛ Ala, a fan, a mi a yɛtagin luxunma ɛ ma,
xa ɛ xɛtɛ a ma." 10 Xɛrane yi siga taane
yi Efirami yamanan nun Manase yamanani
han Sabulon yamanani. Koni, muxune yi lu
e magelɛ. 11 Koni, Aseri bɔnsɔnna muxuna
ndee nun Manase bɔnsɔnna muxuna ndee
nun Sabulon bɔnsɔnna muxuna ndee yi e
yɛtɛ magodo Ala xa, e tin sigɛ Yerusalɛn yi.
12 Ala yi muxune bɔŋɛn masara Yuda fan yi,
e mangan nun a kuntigine yamarin suxu,
alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

13 Yama gbeen yi fa Yerusalɛn yi Buru
Tetaren Sanla† rabadeni kike firindeni. Ya-
maan yi gbo han! 14 Suxure batuden nax-
anye yi Yerusalɛn yi, e yi ne birin kala
e nun e wusulan gandene, e yi ne woli
Kedirɔn lanbanni. 15 Ɲɛɛn kike firinden xi
fu nun naaninde lɔxɔni, e yi xuruseene
kɔɛ raxaba Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
fe ra. Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxune nun
saraxaraline yi yagi han, e yi e yɛtɛ dɛntɛgɛ
Ala xa, e yi saraxa gan daxine ba Alatala
Batu Banxini. 16 Birin yi a wali suxu alo e yi
lan kii naxan yi, fata Alaa walikɛɛn Musaa
sariyan na. Xuruseen naxanye ba saraxan
na, Lewine yi lu ne wunla soɛ saraxaraline
yii, e yi lu a xuyɛ saraxa ganden ma. 17 Muxu
wuyaxi mi yi sariŋanxi yamaan yɛ, e mi
nɔɛ saraxane bɛ Alatala xa. Nayi, Lewine
yi lu xuruseene kɔɛ raxabɛ e xa Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra. 18 Muxu wuyaxi
yi na, Efirami kaane nun Manase kaane
nun Isakari kaane nun Sabulon kaane yɛ
naxanye mi yi sariŋanxi. Anu, e Halagi
Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa subene don
nɛn, e sariyan kala na nan xɔn. Na ma,
Xesekiya yi duba e xa, a naxa, "Alatala
naxan fan, na xa diŋa e yulubin ma. 19 Ala
xa diŋa muxune birin ma naxanye Alatala,
e benbane Ala fenxi e bɔŋɛn ma feu, hali e
mi yi sariŋanxi." 20 Alatala yi Xesekiya xuiin
namɛ, a yi diŋa yamaan ma. 21 Nayi, Isirayila
kaan naxanye yi Yerusalɛn yi, ne yi Buru
Tetaren Sanla raba sɛwa gbeeni xi solofere.
Lewi bɔnsɔnna muxune nun saraxaraline
yi lu Alatala tantunŋɛ e sɛnbɛn birin na e
maxaseene ra. 22 Xesekiya yi Lewine wali
faŋi xɔntɔnna ti, naxanye yi walima Alatala
xa ki faŋi. E saraxa subene don xi solofere,
naxanye yi baxi bɔŋɛ xunbeli saraxane ra, e
yi Alatala tantun, e benbane Ala.

23 Yamaan birin mɔn yi lan a ma, a e
xa xi solofere sa sali lɔxɔne fari, e mɔn yi
sanla raba sɛwani xi solofere, 24 bayo Yuda
mangan Xesekiya bata yi binye gbeen fi
yamaan ma, a yi e fanda tura wuli keden
na e nun xuruse wuli solofere. Kuntig-
ine fan bata yi tura wuli keden nun xu-
ruse wuli fu ba sa mangan gbeene fari.
Saraxarali wuyaxi bata yi rasariŋan. 25 Yuda
kaane nun saraxaraline nun Lewine nun
Isirayila kaan naxanye yi kelixi yire gbɛtɛye
yi e nun xɔŋɛn naxanye yi dɔxi Isirayila
kaane nun Yuda kaane yɛ, ne birin yi lu
sɛwani e bode xɔn ma. 26 Sɛwa gbeen yi lu
Yerusalɛn kaane yi. Xabu Isirayila Manga
Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani waxatini, na
ɲɔxɔn munma yi liga Yerusalɛn yi singen.
27 Saraxaraline nun Lewine yi keli, e duba
yamaan xa, e Ala maxandi, Ala yi e xuiin mɛ
a konni ariyanna yi.

31

Xesekiya yi Ala Batu Banxin wanli tɔn

1 Na danguxina, muxun naxanye birin
yi Isirayila yi, ne birin yi siga Yuda taane
yi, e yi kide gɛmɛne kala, e yi Asera kide
gbindonne rabira. E yi taan kidene kala,
e nun e suxure saraxa gandene Yuda ya-
manan birin yi e nun Bunyamin nun Efi-
rami nun Manase bɔnsɔnne yamanane yi.
Na xanbi ra, Isirayila kaane birin yi siga e
konni.

2 Xesekiya yi saraxaraline nun Lewi
bɔnsɔnna muxune yitaxun, a yi birin ti a
wali ra. E tan nan yi saraxa gan daxine
nun bɔŋɛ xunbeli saraxane bama. E tan
nan mɔn yi findixi Alatalaa walikɛne ra, e
yi Alatala tantunma, e yi bɛtine ba Alatala

† 30:13: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sariŋan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

xa a banxin so dɛɛn na. [3] Mangan yi a sɔtɔ
sena ndee ba saraxa gan daxine ra, saraxan
naxanye yi ganma xɔtɔnna nun ɲinbanna
ra e nun Matabu Lɔxɔne nun kike nɛnɛn
nun sali lɔxɔne ma, alo a sɛbɛxi kii naxan
yi Alatalaa sariyani. [4] Xesekiya yi a fala
Yerusalɛn kaane xa a e xa fa seene mudun
na saraxaraline nun Lewine xa, alogo e xa
Alatalaa sariyan nabatu a kiin ma. [5] Na falan
mɛ yiren birin yi waxatin naxan yi, Isirayila
kaane birin yi e murutu xabaxi singene nun
manpa bogi singene nun ture baxi singene
nun kumi ture singene nun sansi singene
nun e yaganne birin so fɔlɔ saraxaraline
nun Lewine yii. [6] Na kiini, Yuda kaane nun
Isirayila kaan naxanye yi dɔxi Yuda taane
yi, ne fan yi lu fɛ e xuruse xurin nun a
xungbene yaganne ra e xɔn, e nun e se
sariɲanxine yaganna naxanye yi dɛntɛgɛxi
Alatala xa, e Ala, e yi se wuyaxi malan. [7] E yi
se wuyaxi malan fɔlɔ ɲɛɛn kike saxandeni,
e yi yelin ɲɛɛn kike solofereden ma.
[8] Xesekiya nun a kuntigine yi fa na seene
matodeni, e yi Alatala tantun, e yi duba a
yamaan xa, Isirayila kaane. [9] Xesekiya yi
saraxaraline nun Lewine maxɔdin na seene
fe ra. [10] Nayi, saraxaraline kuntigina Asari,
Sadɔki bɔnsɔnni, na yi a yabi, a naxa, "Xabu
nxu fa fɔlɔ seene ra Alatala Batu Banxini,
nxu donseen sɔtɔ nɛn nxu lugo, nxu yi a
dɔnxɛn gbegbe lu, amasɔtɔ Alatala duba
nɛn a yamaan xa, a dɔnxɛn naxanye luxi ne
nan itoe ra."

[11] Xesekiya yi yamarin fi a e xa donse
ramaradene rafala Alatala Batu Banxini.
Nayi, e yi donse ramaradene rafala. [12] E
yi fa na finmaseene nun yaganne nun se
sariɲanxine birin na mɛnni. Lewi bɔnsɔnna
muxuna nde yi na naxan yi xili Konani, e yi
finmaseene taxu na ra, e yi a ngaxakedenna
Simeyi fan findi a bundɔxɔn na. [13] Xɛmɛn
naxanye yi xili Yɛxiyɛli nun Asasiya nun
Naxati nun Asahɛli nun Yerimoti nun Yos-
abadi nun Eliyeli nun Yisimaki nun Maxati
nun Bɛnaya, ne nan yi yamaan xunmatone
ra Konani nun a xunyɛn Simeyi bun ma
alo Manga Xesekiya nun saraxarali Asari
a yamari kii naxan yi. Asari yi findi Ala
Batu Banxin kuntigi gbeen na. [14] Yiminaa dii
xɛmɛn Kore, Lewi bɔnsɔnna muxun naxan
yi Sogeteden dɛɛn kantanma, a tan nan yi
ɲɛnige ma saraxane rasuxuma naxanye yi
fima Ala ma. A mɔn yi yaganne yitaxunma
Alatala Batu Banxini e nun se sariɲanxi
gbɛtɛye. [15] Saraxaralini itoe yi dɔxi saraxar-
ali taan* naxanye yi, ne yi a mali: Eden
nun Menayamin nun Yosuwe nun Semaya
nun Amari nun Sɛkani. E yi seene yitaxun
mɛnne yi e ngaxakedenne ra, fonna nun dii
ɲɔrɛna alo a yi lan kii naxan yi, [16] fɔlɔ dii
xɛmɛne ma naxanye xili sɛbɛxi e bɔnsɔn
kɛdin ma fɔlɔ e ɲɛɛ saxanna ma, e nun
naxanye birin yi soma Alatala Batu Banxini
lɔxɔ yo lɔxɔ e wanla ra alo a yi yamarixi kii
naxan yi fata e yɛba kiin na. [17] Saraxaraline
xinle yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui fata e
denbayane ra, e nun Lewi bɔnsɔnna mux-
une fɔlɔ e ɲɛɛ mɔxɔɲɛn ma, alo e yi ya-
marixi wanla dɛ kii naxan yi fata e yɛba
kiin na, [18] e nun e denbayane birin xinle yi
sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui, e ɲaxanle nun e
dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne nun e muxune
birin, bayo e tan bata yi rasariɲan Alaa
wanla ra. [19] Haruna yixɛtɛne, saraxaralina
ndee yi dɔxi banxidɛne ra saraxarali taane
rabilinne yi. Muxuna ndee yi sugandixi
taane birin yi alogo e xa donseene xali e xa
e nun Lewi bɔnsɔnna xɛmɛne birin naxanye
xinle yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui.

[20] Xesekiya na nan liga Yuda taane birin
yi, a fe faɲin liga tinxinna nun lannayani
Alatala yɛɛ ra yi, a Ala. [21] A wali wuyaxi kɛ
nɛn Ala Batu Banxina fe yi, a yi Alaa sariyan
nun a yamarin suxu a faɲin na. A yi Ala fen
a bɔɲɛn ma feu, a yi sabati.

32

Asiriya Mangan yi a kɔnkɔ e ma

[1] Xesekiyaa lannaya wanle dangu xan-
bini, Asiriya mangan Sɛnakɛribi yi so Yuda
yi, a yi taa makantanxine yɛngɛ, a yi a ragidi
a xa e findi a gbeen na. [2] Manga Xesekiya to
a to Sɛnakɛribi bata fa Yerusalɛn yɛngɛdeni,
[3] Xesekiya nun a kuntigine nun sofane yi
lan a ma a e xa taa xanbi ra tigine birin
dutun. [4] Yamaan yi e malan, e yi tigine birin
dutun taa xanbin na, e nun ige dangudena
nde bɔxɔn bun ma. E yi a fala, e naxa,
"Asiriya kaane nama ige yo li be." [5] Xesekiya
yi a wɛkilɛ, a yi taan yinna yire kalaxine
ti, a mɔn yi sangansone ti yinna xuntagi,
a mɔn yi yin gbɛtɛ ti a fari ma. A yi Milo

* 31:15: Saraxaraline taane fe sɛbɛxi Yosuwe 21.1-45 kui.

gbingbinna rafala Dawudaa Taani. A yi
yɛngɛ so wuyaxi nun yɛ masansan wure
lefa wuyaxi sɔtɔ a ganla xa. 6 A yi sofa
kuntigine dɔxɔ yamaan xun na. A muxune
birin malan taan yama malandeni taan so
dɛɛn na. A yi a fala e xa, a naxa, 7 "Ɛ wɛkilɛ,
ɛ sɛnbɛ so! Ɛ nama kuisan, ɛ nama gaxu
Asiriya kaane mangan yɛɛ ra e nun yamaan
naxan a fɔxɔ ra amasɔtɔ sɛnbɛn naxan en
tan na, na gbo a gbeen xa. 8 Adamadi sɛnbɛn
nan a tan na, anu Alatala nan en tan fɔxɔ ra,
en ma Ala, naxan en malima en ma yɛngɛne
yi." Yamaan yi Yuda mangan Xesekiya a
falane suxu. 9 Na danguxina, Asiriya man-
gan Sɛnakɛribi nun a ganla birin yi siga
Lakisi taan xili ma. Na waxatini, Sɛnakɛribi
yi sofa kuntigina ndee rasiga Yerusalɛn yi.
A yi xɛraan nasiga Yuda mangan Xesekiya
ma, e nun Yuda kaane birin Yerusalɛn yi, a
naxa, 10 "Asiriya mangan Sɛnakɛribi ito nan
falaxi, a naxa, 'Ɛ yigi saxi nanse yi, naxan
a ligaxi ɛ mɔn dɔxi Yerusalɛn yi yɛngɛn
tagi? 11 Xesekiya xa mi ɛ radinma ba alogo
kamɛn nun ige xɔnla xa ɛ faxa, a nɛma a
falɛ, a naxa, "Alatala, en ma Ala en natangɛ
Asiriya mangan ma ba?" 12 Xesekiya nan i ya
Alaa saraxa gandene nun a kidene kalaxi, a
yi a fala Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane
xa, a naxa, "Ɛ xinbi sinma saraxa ganden
keden peen nan yɛtagi, ɛ yi saraxane gan
mɛnni." 13 Ɛ mi a kolon ba, nxu naxan
liga muxune nun yamanan bonne ra, n tan
nun n benbane? Na siyane alane nɔ nɛn
e yamanan muxune xunbɛ ba? 14 Awa, n
benbane yamanan naxanye kala, yamanan
mundun ma ala a rakisi? Nayi, ɛ Ala nɔɛ ɛ
rakisɛ ba? 15 Na ma, Manga Xesekiya nama
ɛ mayenden, a yi ɛ radin na kiini. Ɛ nama ɛ
yigi sa a yi, bayo siya yo ala hanma yamana
yo ala mi nɔxi a yamaan natangɛ n benbane
ma. Nayi, ɛ alane fan mi nɔɛ ɛ bɛ n fan yii
mumɛ!'"

Sɛnakɛribi yi Ala rayelefu

Mangane Firinden 19.8-13 nun Esayi 37.8-13

16 Na xanbi ra, Asiriya mangan mɔn yi
fala ɲaxin ti Marigina Alatala ma, e nun
a walikɛɛn Xesekiya. 17 Asiriya mangan
yɛtɛɛn bata yi Alatala, Isirayilaa Ala konbi
kɛdin sɛbɛ nun, a naxa, "Siyaan bonne
alane mi nɔxi e yamanan muxune ratangɛ
n ma kii naxan yi, Xesekiyaa Ala fan mi nɔɛ
a yamaan natangɛ n ma na kii nin." 18 A yi
falan ti a xuini texin na Heburu xuini, alogo
Yerusalɛn yamaan naxan yi yinna xuntagi,
a xa gaxun naso ne yi, a yi nɔ taan findɛ
a gbeen na. 19 E lu falan tiyɛ Yerusalɛn
Ala ma alo e yi falan tima siya gbɛtɛne ala
rafalaxine nan ma bɔxɔ xɔnna fari.

Ala yi Asiriya mangan nɔ

Mangane Firinden 19.35-37 nun Esayi 37.36-38

20 Nayi, Manga Xesekiya nun Nabi Esayi,
Amɔsi a dii xɛmɛn yi e xuiin namini fɔlɔ
Ala ma lan feni ito ma. 21 Na ma, Alatala yi
malekana nde xɛ naxan sa Asiriya mangana
sofa kɛndɛne birin naxɔri a gali dɔxɔdeni,
e nun mangane nun kuntigi gbeene. Nayi,
mangan yagixin yi xɛtɛ a yamanani. A sa
so a gbee ala batu banxini, a dii xɛmɛne
yi sa a faxa mɛnni. 22 Alatala Manga Xe-
sekiya nun Yerusalɛn kaane rakisi na kii nin
Asiriya manga Sɛnakɛribi sɛnbɛn ma, a mɔn
yi e ratanga e rabilinna siyane birin ma.
23 Muxu wuyaxi yi fa saraxane ra Alatala xɔn
Yerusalɛn yi, e nun kise faɲine Yuda man-
gan Xesekiya xa. Xabu na lɔxɔni, siyane
birin yi a binya.

Xesekiyaa mangayaan xunsona

24 Na waxatini, saya furen yi Xesekiya
suxu. A yi Alatala maxandi, Ala yi a yabi,
a yi kabanako feen liga alogo a xa a kolon
a kɛndɛyaan sɔtɔma nɛn. 25 Koni Xesekiya
mi findi wali faɲi kolon na, a yi waso ayi
a bɔɲɛni. Ala yi xɔlɔ a ma, e nun Yuda
nun Yerusalɛn. 26 Nayi, Manga Xesekiya
nun Yerusalɛn kaane birin yi e xun xɛtɛ
Alatala ma. Na ma, Alatalaa xɔlɔn mi fa e
li Xesekiyaa siimayani.

27 Manga Xesekiya yi nafunla nun binye
gbeen sɔtɔ. A yi gbeti fixɛn nun xɛmaan
nun bɔxɔ bun nafunle nun latikɔnɔnne nun
yɛ masansan wure lefane nun se faɲine
birin namaradene rafala. 28 A yi murutun
nun manpaan nun ture ramaradene rafala,
e nun xuruseen sifan birin namaradene.
29 A yi taana ndee ti, Ala yi xuruse wuyaxi
fi a ma e nun nafulu gbegbe. 30 Manga
Xesekiya nan Gihon tigi ige kiraan masara,
a yi a xun ti Dawudaa Taan sogegododen
binni. Xesekiya nɔ sɔtɔ nɛn a feene birin
ma. 31 Koni, lɔxɔna nde Babilɔn mangane to
xɛrane rasiga a ma xibaru fendeni lan ka-
banako feen ma naxan danguxi a yamanani,

Ala yi a lu a yɛtɛ yii a mato xinla ma alogo a xa a bɔɲɛ yi feene birin kolon.

32 Manga Xesekiya kɛwali dɔnxɛne, a tinxinyaan naxan liga, ne sɛbɛxi Amɔsi a dii xɛmɛn Nabi Esayi a kɛdin kui lan a fe toxine ma alo xiyena, naxan sɛbɛxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kɛdine kui. 33 Manga Xesekiya yi faxa. Dawuda yixɛtɛne gaburun dɛnaxan yitɔnxi muxu gbeene xa, e yi sa a maluxun mɛnni. Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane birin yi fa a saya xɔntɔndeni. A dii xɛmɛn Manase yi findi mangan na a ɲɔxɔni.

33

Manase, Yuda Mangana
Mangane Firinden 21.1-18

1 Manase findi mangan na a ɲɛɛ fu nun firinna nan ma, a yi ɲɛɛ tonge suulun e nun suulun ti mangayani Yerusalɛn yi. 2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Manase yi na liga. Alatala siyaan naxan kedi Isirayila yamaan yɛɛ ra, a yi so ne fe xɔsixine yi.

3 A fafe Xesekiya taan kiden naxanye kala, a tan mɔn yi ne rafala. A yi saraxa ganden nafala Baali xa, a mɔn yi Asera kide gbindonne bitin, a yi a xinbi sin sarene birin xa, a yi e batu. 4 A yi suxure kidene ti Alatala Batu Banxini, Alatala bata a fala dɛnaxan ma, a naxa, "N xinla luma nɛn Yerusalɛn yi habadan." 5 A yi sarene kidene ti Alatala Batu Banxin yin firinne kui. 6 A yi a diine ba saraxa gan daxin na Hinɔn lanbanni suxurene xa. A yi so yiimato feene nun woyimɛyaan nun kɔɛra feene yi. A yi muxune maxɔdin naxanye falan tima barinne ra. A yi fe xɔsixi gbegbe liga Alatala yɛɛ ra yi, a yi a raxɔlɔ. 7 A yi sa a suxure rafalaxi sawurana nde dɔxɔ Ala Batu Banxini. Anu, Ala a fala nɛn Dawuda xa e nun a dii xɛmɛn Sulemani, a naxa, "N xinla luma n batu banxini ito nin habadan e nun Yerusalɛn, n dɛnaxan sugandixi Isirayila bɔnsɔnne birin yɛ. 8 Xa Isirayila kaane n ma yamarine birin suxu, n naxan soxi ɛ benbane yii fata Musa ra, n mi tinɲɛ mumɛ e yi kedi yamanani ito yi." 9 Koni, Manase yi a liga Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane yi yulubin tongo. E yi fe xɔsixine liga dangu siyane ra Alatala naxanye halagi Isirayila bun. 10 Alatala yi falan ti Manase nun a yamaan xa, koni e mi e tuli mati a ra.

11 Nayi, Alatala yi Asiriya yamanan mangana gali kuntigine rafa e xili ma, e yi Manase suxu, e karafen bira a ma, e yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra, e siga a ra Babilɔn yi. 12 A tɔrɔni, a yi Alatala maxandi, a Ala, a yi a yɛtɛ magodo a benbane Ala xa. 13 A yi a mafan, Alatala yi a maxandi xuiin nasuxu. A yi a maxandin yabi, a mɔn yi xɛtɛ a ra Yerusalɛn yi a mangayani. Nayi, Manase yi a kolon a Alatala nan Ala ra.

14 Na danguxina, Manga Manase mɔn yi Dawudaa Taan nabilin yinna yirena nde ti, a yi a mate ayi, keli Gihon tigin ma lanbanni, siga sogegododen binni han taan so dɛɛn naxan xili Yɛxɛ Dɛna, a yi Ofɛli geyaan nabilin. A mɔn yi sofa kuntigine dɔxɔ Yuda taa makantanxine birin yi.

15 A yi xɔɲɛ suxurene nun sawurane ba Alatala Batu Banxini, a yi ne birin kala. A bata yi suxure saraxa ganden naxanye rafala geyaan fari, Alatala Batu Banxin yi dɛnaxan yi e nun Yerusalɛn yi, a yi ne birin kala. A yi e woli taan fari ma. 16 A mɔn yi saraxa ganden nafala Alatala xa, a yi bɔɲɛ xunbeli saraxane nun barika bira saraxane ba. A yi a fala Yuda kaane xa a e xa bira Alatala fɔxɔ ra, Isirayilaa Ala. 17 Yamaan mɔn yi saraxane bama taan kidene yi, koni e yi e bama Alatala nan tun xa, e Ala.

18 Manase kɛwali dɔnxɛne, a Ala maxandina, e nun nabiin naxanye yi falan tima a xa Alatala Isirayilaa Ala xinli, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane kɛdine kui. 19 A Ala maxandina, e nun Ala a yabi kii naxan yi, a tinxintareyaan nun a yulubina, taan kidene a naxanye ti, e nun a Asera kide gbindonna naxanye bitin, e nun a suxure sawuran naxanye ti benun a xa a yɛtɛ magodo, ne birin sɛbɛxi Hosayi a taruxu kɛdine kui. 20 Manase yi faxa, e yi a maluxun a konni. A dii xɛmɛna Amɔn yi findi mangan na a ɲɔxɔni.

Amɔn, Yuda Mangana
Mangane Firinden 21.19-26

21 Amɔn findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firinden nan ma, a yi ɲɛɛ firin ti mangayani Yerusalɛn yi. 22 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a fafe Manase a liga kii naxan yi. Amɔn yi saraxane bama suxurene birin xa, a fafe naxanye rafala, a yi ne batu. 23 Koni, a mi a yɛtɛ magodo Alatala xa alo a fafe Manase a liga kii naxan yi, bayo

Amɔn findi nɛn yulubi kan gbeen na. [24] A
walikɛne yi yanfan so a ma, e sa a faxa a
banxini. [25] Koni naxanye birin yanfan so
Manga Amɔn ma, yamanan muxune yi ne
birin faxa, yamanan muxune yi a dii xɛmɛn
Yosiya dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

34

Yosiya, Yuda Mangana
Mangane Firinden 22.1-2

[1] Yosiya findi mangan na a ɲɛɛ solo-
masɛxɛden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge saxan
e nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi.
[2] Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga,
a yi a benba Dawuda sɔnna tongo. A lu
tinxinyaan kiraan xɔn.
[3] A mangayaan ɲɛɛ solomasɛxɛdeni, hali
a mɔn to yi xurun, a lu nɛn a benba Dawu-
daa Ala batuɛ. A ɲɛɛ fu nun firinna, a yi
taan kidene kala fɔlɔ Yuda nun Yerusalɛn
yi, e nun Asera kide gbindonne nun wure
raxulunxi sawurane. [4] A yi Baali saraxa
gandene kala. Wusulan ganden naxanye yi
tixi e fari, a yi ne fan kala, a yi Asera kide
gbindonne raxɔri, e nun suxure sawurane.
A ne birin findi dungi dungine ra, a ne
raxuya ayi muxune gaburune fari naxanye
saraxane ba e xa. [5] A yi kide ki muxune
xɔnne gan e suxure saraxa ganden fari. A
Yuda nun Yerusalɛn rasariɲan na kii nin.
[6] A mɔn yi siga Manase yamanani e nun Efi-
rami bɔnsɔnna nun Simeyɔn bɔnsɔnna nun
Nafatali bɔnsɔnna e nun bɔxɔn naxanye yi
e rabilinxi. [7] A yi suxure saraxa gandene
nun Asera kide gbindonne kala mɛnne yi,
a yi suxurene findi burunburunna ra, a yi
wusulan gandene birin kala Isirayila yi. Na
xanbi ra, a mɔn yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.

Saraxaraline yi sariya kɛdin to
Mangane Firinden 22.3-10

[8] Yosiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun solo-
masɛxɛdeni, a yi muxuni itoe rasiga ya-
manan nun Ala Batu Banxin nasariɲandeni:
Asaliyaa dii xɛmɛn Safan nun taa man-
gan Maaseya nun Yehowaxasi a dii xɛmɛn
Yowa, mangana yenla, e xa sa Alatala Batu
Banxini tɔn, mangana Ala. [9] E sa saraxarali
kuntigin Xiliki li a konni. Yamaan fa gbetin
naxan na Ala Batu Banxini e nun Lewine
kantan tiine gbetin naxan malan Efirami
nun Manase nun Isirayila yamaan muxu
dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra, e nun Yuda
nun Bunyamin bɔnsɔnne, e yi ne so a yii.
E yi xɛtɛ Yerusalɛn yi. [10] Naxanye yi findixi
Alatala Batu Banxini tɔn feen yɛɛratine ra,
a na gbetin so ne yii. Ne yi a so walikɛne
yii e saranna ra, naxanye yi walima Alatala
Batu Banxini. [11] Ne yi na gbetin so gɛmɛ
masonle nun kamudɛrɛne yii alogo e xa
gɛmɛne nun xalanbene sara banxine xa
Yuda mangane naxanye rabeɲin, e kala.
[12] Na walikɛne yi wanla kɛ tinxinni. Lewi
bɔnsɔnna muxune Yaxati nun Abadi Kehati
xabilani, ne yi e xun na e nun Merari nun
Sakari Mesulan xabilani. Na Lewine birin yi
fatan maxaseen maxɛ. [13] E tan nan yi goron
maxanle xunna e nun walikɛne xunmatone
a ra walidene birin yi. Sɛbɛli tiin nan yi
Lewi muxuna ndee ra e nun taruxu sɛbɛne
nun kantan tiine.
[14] Yamaan fa gbetin naxan na Alatala Batu
Banxini, e yi na tongoma waxatin naxan yi,
saraxaraliin Xiliki yi Alatalaa sariya kɛdin
to a naxan so Musa yii. [15] Nayi, Xiliki yi
a fala sɛbɛli tiin Safan xa, a naxa, "N bata
sariya kɛdin to Alatala Batu Banxini." Xiliki
yi sariya kɛdin so Safan yii. [16] Safan yi siga
a ra Manga Yosiya konni, Safan yi a fala a
xa, a naxa, "I nxu ti wanla naxan na, nxu
bata na birin kɛ. [17] Gbetin naxan yi Alatala
Batu Banxini, e bata na tongo e yi a so wali
kuntigine yii." [18] Sɛbɛli tiin Safan yi sa ne
birin yɛba mangan xa, a naxa, "Saraxar-
aliin Xiliki sariya kɛdin so nɛn n yii." Na
xanbi ra, Safan yi a xaran mangan yɛtagi.
[19] Mangan to sariya falane mɛ na kɛdin kui,
a yi a domani bɔ a ma. [20] Mangan yi yamarin
so Xiliki yii e nun Safan ma dii xɛmɛna
Axikan nun Mike a dii xɛmɛna Abadon nun
sɛbɛli tiin Safan nun mangana walikɛna
Asaya, a naxa, [21] "Ɛ sa Alatala maxɔdin n
xa, e nun muxun naxanye luxi Yuda nun
Isirayila yi lan kɛdi toxini ito a fe ma, bayo
Alatalaa xɔlɔn gbo en xili ma, amasɔtɔ en
benbane mi Alatalaa falan suxu mumɛ alo a
sɛbɛxi kii naxan yi kɛdini ito kui." [22] Xiliki
nun mangana muxu sugandixine yi siga
nabi ɲaxanla Xuluda fɛma. Xasara naxan yi
dugine kantanma, na mamandenna Salun
ma ɲaxanla, Tokehati a dii xɛmɛna. Na
ɲaxanla yi dɔxi Yerusalɛn Taa Nɛnɛni. E
yi e lanma xuiin fala a xa. [23] A yi a fala e
xa, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan
falaxi, a naxa: Ɛ sa a fala ɛ xɛ muxun xa,
[24] ɛ naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: N

tərən nafama nɛn yireni ito nun a muxune xili ma, alo danga feene sɛbɛxi kii naxan yi kɛdini ito kui naxan xaranxi Yuda mangan yɛtagi. [25] Bayo, e bata e xun xanbi so n yi, e yi saraxane nun wusulanne gan suxurene xa alogo e xa n naxɔlɔ e kɛwanle xɔn. Nayi, n ma xɔlɔn gbo taani ito xili ma, a mi ɲanɲɛ mumɛ!' [26] Ɛ mɔn xa a fala Yuda mangan xa, naxan ɛ xɛxi Alatala maxɔdindeni, Isirayilaa Ala, a Alatala ito nan falaxi lan falane ma ɛ naxanye mɛxi, a naxa, [27] 'Bayo i bata gaxu, i yi i yɛtɛ magodo Ala xa, i to falani itoe mɛ naxanye ti yireni ito nun a muxune xili ma, i yi xɛtɛ n ma, bayo i bata i ya dugine yibɔ i ma, i yi wuga n yɛtagi, n bata a mɛ. Alatalaa falan ni i ra. [28] N ni i rasuxuma nɛn i benbane fɛma, i rasɛnɛma nɛn bɔɲɛ xunbenli i gaburun na, bayo i tan mi na tərəne toma n naxanye rafama yamanani ito nun a muxune xili ma waxati famatəne yi.' " E yi sa na yabin nali mangan ma.

Ala batu ki faɲina Yosiya xɔn
Mangane Firinden 23.1-3

[29] Manga Yosiya yi Yuda nun Yerusalɛn fonne birin malan. [30] Na xanbi ra, mangan yi siga Alatala Batu Banxini, Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun yamaan birin biraxi a fɔxɔ ra, muxudin nun muxu gbeena. Alaa layirin kɛdin naxan to Alatala Batu Banxini, a yi na kui feen xaran birin tuli matixin na. [31] Mangan yi ti a tideni Alatala yɛtagi, a yi layirin tongo Alatala xa, a xa a yamarine nun a sariyane nun a tənne suxu a bɔɲɛn nun a niin birin yi, alo a sɛbɛxi layiri kɛdin kui kii naxan yi. [32] A yi Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun Yerusalɛn kaane birin naso na layirin bun. Yerusalɛn kaane yi na layirin suxu alo Ala a yamarixi kii naxan yi, e benbane Ala. [33] Yosiya yi danna sa fe ɲaxine birin na naxanye sa kelixi yamana gbɛtɛne yi, naxanye yi findixi Isirayila kaane gbeene ra. A yi muxune birin karahan Isirayila yi a e xa Alatala batu, e Ala. A lu nɛn Alatala, e benbane Ala fɔxɔ ra a dunuɲa yi gidin birin yi.

35

Yosiya yi sanla raba
Mangane Firinden 23.21-23

[1] Yosiya yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* raba Alatala xa Yerusalɛn yi ɲɛɛn kike singen xi fu nun naaninde lɔxɔni, e yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa subene kɔɛ raxaba. [2] Yosiya mɔn yi saraxaraline ti e wanla ra, a yi e sɔbɛ so Alatala Batu Banxin wanla dɛxunni. [3] A yi a fala Lewi bɔnsɔnna muxune xa, naxanye yi Isirayila birin naxaranma, naxanye yi rasariɲanxi Alatalaa wanla dɛxunni, a naxa, "Ɛ sa Layiri Kankiraan dɔxɔ Alatala Batu Banxini Isirayila Manga Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani naxan tixi. Ɛ mi fa a maxalima ɛ tungunne ma iki. Nayi, ɛ wali Alatala ɛ Ala xa e nun Isirayila, a yamana. [4] Ɛ yi ɛ yitaxun denbaya yɛɛn nun wali xundɛ yɛɛn ma, alo Isirayila manga Dawuda a sɛbɛxi kii naxan yi, e nun a dii xɛmɛn Sulemani. [5] Ɛ birin xa sa ti yire sariɲanxini, ɛ yɛba yamaan bɔnsɔnne yɛɛn ma. [6] Ɛ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa yɛxɛɛ diine faxa ɛ ngaxakedenne xa, ɛ yi a liga alo Alatala a fala kii naxan yi fata Musa ra."

[7] Yosiya yi ɲinge wuli saxan ba yamaan birin xa e nun xuruse xunxuri wuli tonge saxan Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na. Na birin ba mangana xuruseene nan na. [8] A kuntigine fan ɲɛnigen ma, ne fan yi xurusena nde ba yamaan nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune xa. Ala Batu Banxin kuntigine Xiliki nun Sakari nun Yɛxiyɛli, ne yi xuruse wuli firin kɛmɛ sennin ba Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra e nun ɲinge kɛmɛ saxan. [9] Konani nun Semaya nun Natanɛli nun a ngaxakedenne nun Hasabi nun Yeyiyɛli nun Yosabadi, ne yi xuruse wuli suulun e nun ɲinge kɛmɛ suulun so Lewine yii Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra.

[10] Sanla feene raba i kiini: saraxaraline nun Lewine yi lu tixi wali xundɛ yɛɛn ma, alo mangana a yamari kii naxan yi. [11] E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa xuruseene kɔɛ raxabɛ, saraxaraline yi lu marasariɲanna tiyɛ xuruseene wunla ra

* 35:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui.

Lewine yi naxan soma e yii, Lewine nan yi
na saraxa subene budoma. 12 E yi saraxa
gan daxine ba a ra, e naxanye soma mux-
une yii alogo e xa e yita Alatala ra, alo
a sɛbɛxi Musaa kɛdine kui kii naxan yi, e
ɲingene fan liga na kii nin. 13 E yi Ha-
lagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa subene
sa tɛɛni, alo e darixi a ra kii naxan yi.
Marasarinan saraxa se gbɛtɛne, e yi ne ɲin
tundene nun goronne kui, e yi e taxun
yamaan na mafurɛn. 14 Na danguxina, e
yi e nun saraxaraline gbeen nafala, bayo
saraxaraline, Haruna yixɛtɛne lu nɛn walɛ
han kɔɛɛn na, e yi saraxa gan daxine ba
e nun saraxa sube turene. Na nan a liga
Lewine yi e donseen nafala e nun Haruna
yixɛtɛne xa, saraxaraline. 15 Asafi yixɛtɛn
naxanye yi bɛtin bama, ne yi e wanle kɛma
nɛn alo Dawuda a yamari kii naxan yi, e
nun Asafi nun Heman nun mangana fetoon
Yedutun. Kantan muxune birin yi e wanla
dɛ. E mi keli e wali xundɛne yi mumɛ, bayo
e ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnna muxune
yi donseen nafalama e xa. 16 Na lɔxɔni,
wanle birin liga na kii nin alogo Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla xa raba Alatala xa, e
yi saraxa gan daxine ba Alatala xa saraxa
gandeni, alo Yosiya a yamarixi kii naxan
yi. 17 Isirayila kaan naxanye yi na yi, ne yi
Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba na wax-
atini. E mɔn yi Buru Tetaren Sanla† raba
xi solofere bun ma. 18 Sa fɔlɔ Nabi Samuyɛli
waxatin ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali
yo munma yi raba singen naxan yi luxi alo
na. Yosiya nun saraxaraline nun Lewine
nun Yuda kaane nun Isirayila kaan naxanye
yi Yerusalɛn yi, ne birin yi Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla raba. Isirayila manga
yo munma yi na sifan naba singen. 19 Na
Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba Yosiyaa
mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛn nan
ma.

Yosiyaa mangayaan naɲanna
Mangane Firinden 23.24-30

20 Na birin dangu xanbini, Yosiya yelin
xanbini Ala Batu Banxini tɔnɲɛ, Misiran
mangan Neko yi siga Karakemisi taan
yɛngɛdeni Efirati baan dɛxɔn. Yosiya yi
mini a ralandeni. 21 Neko yi xɛrane rasiga
Yuda mangan ma, a naxa, "Nanse en tagi?
N mi sigama i tan xan yɛngɛdeyi de, n
sigan yama gbɛtɛ nan yɛngɛdeyi. Koni,
Ala naxa a n xa siga mafurɛn. I nama Ala
yɛngɛ de naxan n malima alogo a nama i
halagi." 22 Koni, Yosiya mi xɛtɛ a fɔxɔ ra,
a yi a maxidi alo muxu gbɛtɛ alogo a xa
siga a yɛngɛdeni. A mi a tuli mati Neko
a falan na, naxan yi kelixi Ala ma. A fa a
yɛngɛdeni Megido fixɛ yireni. 23 Xalimakuli
wonle yi a sɔxɔn, a yi a fala a walikɛne xa,
a naxa, "Ɛ n xali, amasɔtɔ n maxɔlɔxi ɲaxi
ra." 24 A walikɛne yi a ragodo a yɛngɛ so
wontoron kui, e a rate a wontoron firinden
kui, e siga a ra Yerusalɛn yi. A yi faxa, e
yi a maluxun a benbane gaburun na. Yuda
kaane nun Yerusalɛn kaane birin yi sunu
Yosiya faxa feen na. 25 Nabi Yeremi yi Yosiya
saya feen sunu bɛtini tɔn. Han to, ɲaxanle
nun xɛmɛne birin Yosiya saya feen sunu
bɛtin bama, bayo a bata findi namun feen
na Isirayila yamanani. Na bɛtine sɛbɛxi
Sunu kɛdine kui.

26 Manga Yosiya kɛwali dɔnxɛne, a
tinxinyana, fata Alatalaa sariya kɛdin na,
27 keli a fe taruxun fɔlɔn ma han a raɲanna,
ne sɛbɛxi Yuda mangane nun Isirayila
mangane kɛdine kui.

36

Yehowaxasi, Yuda Mangana
Mangane Firinden 23.30-24.17

1 Yamanan muxune yi Yosiyaa dii xɛmɛn
Yehowaxasi dɔxɔ mangan na Yerusalɛn yi
a fafe ɲɔxɔni. 2 Yehowaxasi findi mangan
na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxanden nan ma,
a yi kike saxan ti mangayani Yerusalɛn yi.
3 Misiran mangan Neko yi fa a ba mangayani
Yerusalɛn yi, a yɛtɛɛn yi mudu fiin sa ya-
manan ma, gbeti fixɛn kilo wuli saxan e nun
xɛmaan kilo tonge saxan. 4 Misiran man-
gan yi Yehowaxasi ngaxakedenna Eliyakimi
dɔxɔ mangayani Yuda xun na Yerusalɛn
yi, a yi a xinla masara Yehoyakimi. Neko
yi Yehowaxasi tongo, a siga a ra Misiran
yamanani.

Yehoyakimi, Yuda mangana
Mangane Firinden 23.36-24.7

† 35:17: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sarinan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

5 Yehoyakimi findi mangan na a ɲɛɛ
mɔxɔŋɛn nun saxanden nan ma, a yi ɲɛɛ
fu nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi.
A yi fe ɲaxin liga Alatala, a Ala yɛɛ ra yi.
6 Babilɔn mangan Nebukadanesari yi sa a
yɛngɛ, a yi a xidi yɔlɔnxɔnna ra, a siga
a ra Babilɔn yamanani. 7 Nebukadanesari
yi Alatala Batu Banxini seene birin tongo,
a sa e sa a manga banxini Babilɔn yi.
8 Yehoyakimi kɛwali dɔnxɛne mangayani, a
fe xɔsixin naxanye raba e nun feen naxan
liga a ra, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane
nun Yuda mangane kɛdine kui. A dii xɛmɛn
Yoyakin yi ti mangayani a ɲɔxɔni.

Yoyakin, Yuda Mangana
Mangane Firinden 24.8-17

9 Yoyakin findi mangan na a ɲɛɛ solo-
masɛxɛden nan ma, a yi kike saxan xi solo-
masɛxɛ ti mangayani Yerusalɛn yi. Naxan
ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga.
10 Ɲɛɛ nɛnɛn fɔlɔn na, Manga
Nebukadanesari yi siga a ra Babilɔn yi e
nun Alatala Batu Banxin kui seene. A yi
a ngaxakedenna Sedeki dɔxɔ mangayani
Yuda nun Yerusalɛn xun na.

Sedeki, Yuda Mangana
Mangane Firinden 24.18-20

11 Sedeki findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔŋɛn
nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun
keden ti mangayani Yerusalɛn yi. 12 Naxan
ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a Ala, a yi na liga. A
mi a yɛtɛ magodo Nabi Yeremi xa, naxan yi
falan tima Alatala xinli.

*Konyiyana Babil*ɔn yamanani
Mangane Firinden 25.1-21

13 Manga Nebukadanesari Sedeki rakɔlɔ
nɛn Ala yi. Koni hali na, a murutɛ
nɛn Manga Nebukadanesari yɛtɛɛn xili ma.
Sedeki yi a tuli maxɔdɔxɔ, a yi a bɔŋɛni
xɔdɔxɔ benun a xa fa Alatala ma, Isirayilaa
Ala. 14 Saraxarali kuntigine nun yamaan
birin yi so fe xɔsixi rabani, alo siyaan bonne
a raba kii naxan yi. E yi Alatala Batu Banxin
naxɔsi, a naxan nasariɲan Yerusalɛn yi.
15 Alatala, e benbane Ala bata yi nabi
wuyaxi rasiga e ma dɔxɔ wuyaxi alogo e xa
sa a fe fala e xa. 16 Koni fɔ e to Alaa xɛrane
magelɛ, e mi tin a falan suxɛ, e yi nabine
magele han Alatala yi xɔlɔ a yamaan ma,
xɔlɔn naxan mi yi ɲanɲɛ.

17 Nayi, Ala yi Babilɔn mangan nadin
e ma, a yi e banxulanne faxa silan-
fanna ra yire sariŋanxini. Banxulanna
nun sungutunna nun xɛmɛ fonna nun
ɲaxalan fonna hali naxanye bata yi fuga,
Ala ne birin so nɛn Nebukadanesari yii.
18 Nebukadanesari yi Ala Batu Banxin seene
birin tongo, a xurin nun a xungbena.
Alatala Batu Banxin nafunle nun mangana
nafunle nun a kuntigine nafunle, a siga
ne ra Babilɔn yi. 19 E yi tɛɛn so Ala Batu
Banxin na, e yi Yerusalɛn taan yinna rabira.
E tɛɛn so banxi faŋine birin na, e yi se
faŋine birin kala. 20 Naxanye lu e nii ra,
Nebukadanesari yi siga ne birin na Babilɔn
yi, e findi a konyine ra e nun e diine han
Perise yamanan sɛnbɛn sɔtɔ waxatin naxan
yi. 21 Alatalaa falan kamali na kii nin, a
naxan fala Yeremi xa, a naxa, "Yamanan
luma nɛn matabuni, a lu rabeɲinxi ɲɛɛ
tonge solofere. Na findima waxatin ɲɔxɔn
nan na a yi lan nun a xa matabun sɔtɔ fata
sariyan na naxan mi suxu."*

*Ala Batu Banxin m*ɔn yi ti
Esirasi 1.1-3

22 Perise mangan Kirusi a mangayaan ɲɛɛ
singeni, Alatala yi Kirusi xaxinla rabi al-
ogo Alatalaa falan xa kamali a naxan fala
Yeremi xɔn. Perise mangan yi falan nali, a
yi a sɛbɛ a yamanan yiren birin ma, a naxa,
23 "Perise mangan Kirusi naxa iki,
'Alatala, Ala Naxan Kore,
na bata yamanane birin so n yii dunuŋa yi,
a bata n yamari
a n xa a batu banxin ti Yerusalɛn yi Yuda yi.
A yamaan muxun naxanye ra ɛ yɛ,
Alatala, e Ala xa lu ne xɔn,
ne xa siga.' "

* 36:21: Yeremi 25.11 nun Saraxaraline 26.34-35

Esirasi
Esirasi a Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito nun Neyemi nun Taruxune kitabun yirene birin waxati kedenna nan ma fe falama. E birin sɛbɛxi xaxili kedenna nun wali kedenna nin. Esirasi Kitabun yirena feene ligaxi Taruxune Firindena feene xanbi ra. Esirasi a taruxun fɔlɔn waxatin naxan yi, Ala Batu Banxin nun Yerusalɛn taan bata yi kala yɛngɛni nun. Yamaan fɔxɔ kedenna bata yi suxu yɛngɛni nun, e xali konyiyani Babilɔn taani.

Perisene to sɛnbɛn sɔtɔ, e Manga Kirusi yamarin fi nɛn Yahudiyane ma, a e mɔn xa sa Ala Batu Banxin ti Yerusalɛn taani (Esirasi 1). A lixi, na yamarin bata Nabi Yeremi a nabiya falana ndee rakamali. Na feen sɛbɛxi Yeremi 25.1-14 kui. A feen mɔn sɛbɛxi Daniyɛli 9.2 kui. Daniyɛli mɔn Yesu fa waxatina fe falaxi nɛn nabiya falani. A waxati saxin fɔlɔxi Manga Kirusi a yamarini ito waxatin nan ma. Na feen sɛbɛxi Daniyɛli 9.25 kui. Fata mangana yamarini ito ra, Isirayila kaa wuyaxi yi xɛtɛ Yerusalɛn yi naxanye bata yi suxu yɛngɛni (Esirasi 2). E wali singen Yerusalɛn yi, e yi saraxa ganden nafala, e yi Ala Batu feene fɔlɔ mɛnni (Esirasi 3). E yi e yitɔnma Ala Batu Banxin yɛtɛɛn ti feen na waxatin naxan yi, yaxune yi e matandi fɔlɔ, e kɛdine rasiga Perise mangane ma. A raŋanna, Perise mangane mɔn yi na yamari kedenna fi, yamaan yi banxin ti. (Keli Esirasi 4 ma han 6)

A yire firindena a yɛbama Saraxaralina Esirasi Yahudiyane dina feene yitɔn kii naxan yi Yerusalɛn yi alogo e mɔn xa Ala Batu a kiini (Keli Esirasi 7 ma han 10).

Kirusi yi Isirayila kaane mali
Taruxune Firinden 36.22-23

1 Perise yamanan manga Kirusi a mangayaan ɲɛɛ singeni, Alatala yi Kirusi xaxinla rabi alogo Alatalaa falan xa kamali a naxan fala Yeremi xa. Perise mangan yi falani ito rali, a yi a sɛbɛ a yamanan yiren birin ma, a naxa, 2 "Perise manga Kirusi naxa iki, 'Alatala, Ala Naxan Kore, na bata yamanane birin so n yii dunuŋa yi, a bata n yamari a n xa a batu banxin ti Yerusalɛn taani Yuda yi. 3 A yamaan muxun naxanye ra ɛ yɛ, e Ala xa lu ne xɔn, ne xa xɛtɛ Yerusalɛn taani Yuda yi, e sa Alatala Batu Banxin ti na, Isirayilaa Ala. Ala nan a ra naxan Yerusalɛn yi. 4 Isirayila yamaan muxu dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra, ne nɛma dɔxi dɛdɛ yi, mɛn kaane xa e mali e yi seene fi e ma, gbeti fixɛn nun xɛmaan nun se gbɛtɛye nun xuruseene, e yi ɲɛnige ma saraxane fi Ala Batu Banxina fe yi naxan Yerusalɛn yi.' "

5 Nayi, Yuda nun Bunyamin denbaya xunne nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune, e nun Ala xaxinla fi naxanye birin ma, ne yi e yitɔn, e xa siga Alatala Batu Banxin tideni Yerusalɛn yi. 6 Naxanye birin yi e rabilinni, ne birin yi fa mali seene ra, gbeti fixɛn nun xɛmaan nun se gbɛtɛye nun xuruseene nun se faŋine, e nun ɲɛnige ma saraxane. 7 Nebukadanesari seen naxanye tongo Alatala Batu Banxini Yerusalɛn yi, a sa ne sa a gbee ala batu banxini, Manga Kirusi yɛtɛɛn yi ne raxɛtɛ. 8 Perise yamanan manga Kirusi a yamarin bun, gbeti ramaran Mitiredati yi ne ramini. Mitiredati yi Ala Batu Banxin seene yatɛ Sɛsɛbasari xa, Yuda mangana dii xɛmɛna, a yi e birin tɛngɛ. 9 E yatɛn nan ito ra: goronna xɛma daxin tonge saxan e nun goronna gbeti fixɛ daxin wuli keden e nun filɛ mɔxɔŋɛn nun solomanaanin e nun 10 igelengenna xɛma daxin tonge saxan e nun a gbeti fixɛ daxin kɛmɛ naanin e nun fu, e nun se gbɛtɛye, ne fan wuli keden. 11 Se xɛma daxine nun a gbeti fixɛ daxine birin malanxina, wuli suulun kɛmɛ naanin. Muxu suxine yi tema waxatin naxan yi, Sɛsɛbasari fan yi te e birin na na waxatini keli Babilɔn yi siga Yerusalɛn yi.

2

Muxu suxin naxanye xɛtɛ
Neyemi 7.6-72

1 Babilɔn mangan Nebukadanesari bata yi Yuda yamanan muxun naxanye suxu, a siga ne ra Babilɔn yi, e mɔn yi xɛtɛ e taane yi Yerusalɛn nun Yuda yi, ne nan itoe ra 2 naxanye xɛtɛ e nun Sorobabeli: Yosuwe nun Neyemi nun Seraya nun Relaya nun Marodoke nun Bilisan nun Misipari nun Bigiwayi nun Rexun e nun Banaha.

Isirayila yamaan yatɛn nan itoe ra, xɛmɛne gbansan:

3 Parosi xabilana: Muxu wuli firin kɛmɛ tonge solofere e nun firin,

4 Sɛfati xabilana: Muxu kɛmɛ saxan tonge
solofere e nun firin,
5 Ara xabilana: Muxu kɛmɛ solofere tonge
solofere e nun suulun,
6 Yosuwe nun Yowaba yixɛtɛne Paxata-
Moyaba xabilani: Muxu wuli firin kɛmɛ
solomasɛxɛ fu nun firin,
7 Elan xabilana: Muxu wuli keden kɛmɛ
firin tonge suulun e nun naanin,
8 Satu xabilana: Muxu kɛmɛ solo-
manaanin tonge naanin e nun suulun,
9 Sakayi xabilana: Muxu kɛmɛ solofere
tonge sennin,
10 Bani xabilana: Muxu kɛmɛ sennin
tonge naanin e nun firin,
11 Bebayi xabilana: Muxu kɛmɛ sennin
mɔxɔɲɛn nun saxan
12 Asagada xabilana: Muxu wuli keden
kɛmɛ firin mɔxɔɲɛn nun firin,
13 Adonikami xabilana: Muxu kɛmɛ sen-
nin tonge sennin e nun sennin,
14 Bigiwayi xabilana: Muxu wuli firin
tonge suulun e nun sennin,
15 Adin xabilana: Muxu kɛmɛ naanin
tonge suulun e nun naanin,
16 Xesekiya yixɛtɛne Ateri xabilani: Muxu
tonge solomanaanin e nun solomasɛxɛ,
17 Besayi xabilana: Muxu kɛmɛ saxan
mɔxɔɲɛn nun saxan,
18 Yora xabilana: Muxu kɛmɛ fu nun firin,
19 Xasun xabilana: Muxu kɛmɛ firin
mɔxɔɲɛn nun saxan,
20 Gibari xabilana: Muxu tonge solo-
manaanin e nun suulun,
21 Bɛtɛlɛmi taan muxune: Muxu kɛmɛ
mɔxɔɲɛn nun saxan,
22 Netofa taan muxune: Muxu tonge suu-
lun e nun sennin,
23 Anatɔti taan muxune: Muxu kɛmɛ
mɔxɔɲɛn nun saxan,
24 Asamawɛti taan muxune: Muxu tonge
naanin e nun firin,
25 Kiriyati-Yeyarin taan muxune nun Ke-
fira kaane nun Beroti kaane: Muxu kɛmɛ
solofere tonge naanin e nun saxan,
26 Rama nun Geba taane muxune: Muxu
kɛmɛ sennin mɔxɔɲɛn nun keden,
27 Mikimasi taan muxune: Muxu kɛmɛ
mɔxɔɲɛn nun firin,
28 Betɛli nun Ayi taane muxune: Muxu
kɛmɛ firin mɔxɔɲɛn nun saxan,
29 Nebo taan muxune: Muxu tonge suulun
e nun firin,
30 Magbiki taan muxune: Muxu kɛmɛ
tonge suulun e nun sennin,
31 Elan bonna xabilana: Muxu wuli keden
kɛmɛ firin tonge suulun e nun naanin,
32 Xarimi xabilana: Muxu kɛmɛ saxan
mɔxɔɲɛ,
33 Lodi nun Xadidi nun Ono taane mux-
une: Muxu kɛmɛ solofere mɔxɔɲɛn nun
suulun,
34 Yeriko taan muxune: Muxu kɛmɛ saxan
tonge naanin e nun suulun,
35 Sena taan muxune: Muxu wuli saxan
kɛmɛ sennin tonge saxan,
36 Saraxaraline: Yosuwe yixɛtɛne Yɛdaya
xabilani: Muxu kɛmɛ solomanaanin tonge
solofere e nun saxan,
37 Imeri xabilana: Muxu wuli keden tonge
suulun e nun firin,
38 Pasaxuri xabilana: Muxu wuli keden
kɛmɛ firin tonge naanin e nun solofere,
39 Xarimi xabilana: Muxu wuli keden fu
nun solofere.
40 Lewi bɔnsɔnna muxune: Yosuwe xabi-
lan nun Hodafiya yixɛtɛne Kadamile xabi-
lani: Muxu tonge solofere e nun naanin.
41 Bɛti baane: Asafi xabilani: Muxu kɛmɛ
mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ.
42 Kantan muxune Ala Batu Banxini:
Salun xabilan nun Ateri xabilan nun Ta-
lamɔn xabilan nun Akubu xabilan nun
Xatita xabilan nun Sobayi xabilana, e birin
malanxina: Muxu kɛmɛ tonge saxan e nun
solomanaanin.
43 Ala Batu Banxin walikɛne xabila
yɛɛn ma: Sixa nun Xasufa nun Tabayoti
nun 44 Kerosi nun Siyaha nun Padon nun
45 Lebana nun Xagaba nun Akubu nun
46 Xagabi nun Sanlayi nun Xanan nun
47 Gideli nun Gaxara nun Reyaya nun
48 Resin nun Nekoda nun Gasami nun 49 Yusa
nun Paseya nun Besayi nun 50 Asana nun
Meyunin nun Nefusin nun 51 Bakabuku nun
Xakufa nun Xaraxuru nun 52 Basaliti nun
Mexida nun Xarasa nun 53 Barakosi nun
Sisera nun Tama nun 54 Nesixa e nun Xatifa.
55 Sulemani a walikɛne xabilane yi: Sotayi
yixɛtɛne nun Sofereti yixɛtɛne nun Peruda
yixɛtɛne nun 56 Yaala yixɛtɛne nun Darakon
yixɛtɛne nun Gideli yixɛtɛne nun 57 Sɛfati
yixɛtɛne nun Xatili yixɛtɛne nun Pokereti-
Hasebayin yixɛtɛne nun Ami yixɛtɛne.
58 Ala Batu Banxin walikɛne nun Sule-
mani a walikɛne yixɛtɛne malanxina: Muxu

kɛmɛ saxan tonge solomanaanin e nun firin.

59 Muxu suxine nan itoe ra naxanye fa sa keli Tela-Mela nun Tela-Harasa nun Kerubu-Adan nun Imeri taane yi naxanye mi nɔɛ a yitɛ a e denbayane nun e xabilane kelixi Isirayila nin: 60 Dɛlaya xabilan nun Tobiya xabilan nun Nekoda xabilan yɛ: Muxu kɛmɛ sennin muxu tonge suulun e nun firin.

61 Saraxaraline yɛ: Xobaya yixɛtɛne nun Hakɔsi yixɛtɛne nun Barasilayi yixɛtɛne fan yi na kii nin. E yi xɛmɛni ito xili bama Barasilayi bayo a bata yi Galadi kaan Barasilayi a dii tɛmɛna nde futu. 62 E yi e benbane taruxu kɛdin fen, koni e mi a to. E yi e ba saraxaraliyani, e yi e yatɛ sariɲantarene ra. 63 Yamana kanna yi e yamari a e nama se sariɲanxine don han saraxaralina nde yi sɔtɔ naxan masɛnsɛnna tiyɛ Yurima nun Tumin na.*

64 Yamaan birin malanxina muxu wuli tonge naanin e nun firin kɛmɛ saxan tonge sennin, 65 e walikɛ xɛmɛne nun e walikɛ ɲaxanle mi yi ne yɛ, naxanye xasabin yi lanxi muxu wuli solofere kɛmɛ saxan tonge saxan e nun solofere ma. Bɛti ba xɛmɛne nun ɲaxanle muxu wuli firin fan mi yi ne yɛ. 66 So kɛmɛ solofere tonge saxan e nun sennin nun gbaxalo† kɛmɛ firin tonge naanin e nun suulun fan yi e yii e nun 67 ɲɔgɔmɛ kɛmɛ naanin tonge saxan e nun suulun nun sofali wuli sennin kɛmɛ solofere mɔxɔɲɛ.

68 Denbaya xunna muxu wuyaxi, e to Alatala Batu Banxin li Yerusalɛn yi, e yi ɲɛnige ma saraxane ba Ala Batu Banxin ti feen na alogo a mɔn xa ti a tideni. 69 E yi e nafunla ba wanla fe yi lan e fɛrɛn xasabin ma, e birin malanxina xɛmaan gbanan wuli tonge sennin wuli keden e nun wure gbeti fixɛn kilo wuli firin kɛmɛ suulun, e nun saraxarali domaan kɛmɛ. 70 Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun yamanan muxune nun bɛti baane nun kantan tiine nun Ala Batu Banxin walikɛne yi dɔxɔ e taane yi, Isirayila kaane birin fan yi e taane yi.

3

Saraxa ganden ti fe na

1 Ɲɛɛn kike soloferedena a liyɛ, Isirayila kaane birin bata yi dɔxɔ e taane yi. Nayi, yamaan yi e malan xaxili kedenni Yerusalɛn yi. 2 Yosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe nun a ngaxakeden saraxaraline nun Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli nun a xabilan muxune mɔn yi saraxa ganden nafala Isirayilaa Ala xa alogo e xa saraxa gan daxine ba, alo a sɛbɛxi Nabi Musaa sariya kɛdin kui kii naxan yi. 3 E yi gaxuxi e rabilinna siyane yɛɛ ra, koni e mɔn yi saraxa ganden bɛtɛn sa, e a rafala a yire fonni, e yi saraxa gan daxine ba Alatala xa, e nun xɔtɔn ma saraxa gan daxine nun ɲinbanna xiine. 4 E yi Bubu Kui Sanla* raba alo a sɛbɛxi kii naxan yi, e yi saraxa gan daxine yatɛne ba naxanye lan sali lɔxɔne ma alo a sɛbɛxi kii naxan yi. 5 Na danguxina, e lu saraxa gan daxine bɛ yɛyɛ, kike nɛnɛn saraxa gan daxine nun sanla naxanye birin nabama Alatala xa, e nun naxanye birin yi ɲɛnige ma saraxane bama Alatala xa. 6 Kike solofereden xi singeni, e yi saraxa gan daxine ba fɔlɔ Alatala xa. Anu, na waxatini, Alatala Batu Banxin munma yi bɛtɛn sa singen.

7 E yi gbetin so gɛmɛ sonle nun kamudɛrɛne yii, e mɔn yi donseene nun minseene nun turen so Sidɔn kaane nun Tire kaane yii alogo e xa sa fa suman wudine ra igen xun ma sa keli Liban yi siga han Yafa, alo Perise yamanan mangan Kirusi a yamari kii naxan yi. 8 Ɲɛɛ firinden kike firindeni e so xanbini Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi, Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli nun Yosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe nun e ngaxakedenna bonne yi wali fɔlɔ, saraxaraline nun Lewine e nun naxanye birin fa Yerusalɛn yi, sa keli konyiyani, e yi Lewine ti Alatala Batu Banxin wanle xun na naxanye bata yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛ e nun nde sɔtɔ. 9 Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye a ragidi a e xa Ala Batu Banxin walikɛne xun mato a ra, ne ni i ra: Yosuwe nun a dii xɛmɛne nun a ngaxakedenne nun Kadamile nun a dii xɛmɛn naxanye yi findixi Yuda kaane ra Hodawiya xabilani, e nun muxune

* 2:63: Yurima nun Tumin masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon. † 2:66: Gbaxaloni itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi. * 3:4: Bubu Kui Sanla fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

Xenadada xabilani, ne dii xɛmɛne nun e
xunyɛne. 10 Walikɛne to Alatala Batu Banxin
bɛtɛn sa, e yi saraxaraline lu e danna,
e maxidixi saraxaraliya dugine yi, xɔtane
suxi e yii. E nun Lewine nan yi tixi na
naxanye yi Asafi xabilani, karijanne suxi
naxanye yii alogo e xa Alatala tantun alo
Isirayila manga Dawuda a yita kii naxan yi.
11 E yi e bode yabima Alatala batu xuiin nun
a tantun xuiin nin falani itoe ra, e naxa,
"Amasɔtɔ a fan,
a hinanna luma nɛn Isirayila xa habadan!"
Yamaan birin yi gbelegbelema, e Alatala
tantunma, bayo e bata yi Alatala Batu
Banxin bɛtɛn sa. 12 Koni, saraxarali wuyaxi
yi na, e nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun
denbaya xunna naxanye bata yi fori, nax-
anye banxi singen to, ne yi wugama e to
yamaan to Ala Batu Banxi nɛnɛn bɛtɛn sɛ.
Muxu wuyaxi fan yi gbelegbelema sɛwani.
13 Yamaan mi yi fa nɔɛ wuga xuiin nun sɛwa
xuiin tagi rabɛ, bayo yamaan yi gbeleg-
belema, e gbelegbele xuiin yi siga pon!

4

Ala Batu Banxin ti fena

1 Yuda bɔnsɔnna nun Bunyamin
bɔnsɔnna yaxune yi a mɛ a muxun naxanye
kelixi konyiyani, ne Alatala Batu Banxin
tima, Isirayilaa Ala. 2 E fa Sorobabeli nun
denbaya xunne fɛma, e yi a fala e xa, e
naxa, "En birin nan a tima, bayo, nxu
fan en ma Ala batuma alo ɛ tan, nxu
saraxane bama a xa xabu Asiriya mangana
Esaraxadon waxatini, naxan faxi nxu ra
be." 3 Koni Sorobabeli nun Yosuwe nun
Isirayila denbaya xunna bonne yi e yabi,
e naxa, "En birin xa mi Ala Batu Banxin
tima nxɔ Ala xa, nxu tan nan Alatala Batu
Banxin tima a xa, Isirayilaa Ala, alo Perise
yamanan mangan Kirusi a yamarixi nxu
ma kii naxan yi." 4 Nayi, yamanan muxune
yi Yuda muxune tunnaxɔlɔ fɔlɔ e ma, e lu
e magaxuɛ, alogo e xa e yikala Ala Batu
Banxin tideni. 5 E yi gbetin so manga gbeen
kawandi muxune yii alogo e xa na wanla
raxɛtɛ xanbin na. Na yi liga keli Perise
yamanan mangan Kirusi a mangayaan
yanyin birin ma han sa dɔxɔ Dariyusi a
mangayaan waxatina, Perise mangana.

Yamanan muxune yi Yuda muxune magi

6 Asuyerusu a mangayaan fɔlɔ waxa-
tini, e yi kɛdin sɛbɛ Yuda kaane nun
Yerusalɛn kaane xili ma. 7 Aratasɛrɛkɛsi
a mangayaan waxatini, Bisilan nun Mi-
tiredati nun Tabele nun e lanfa dɔnxɛne
yi bataxin sɛbɛ Perise yamanan mangana
Aratasɛrɛkɛsi ma. Bataxin yi maxɛtɛ Arami
xuini, a sɛbɛ Arami kaane sɛbɛnla nin.

8 Yamana kanna Rexun nun sɛbɛli
tiin Simisayi nan bataxin sɛbɛ Manga
Aratasɛrɛkɛsi xa Yerusalɛn kaane xili ma,
e ito nan sɛbɛ singen, e naxa, 9 "Yamana
kanna Rexun nun sɛbɛli tiin Simisayi
nan bataxini ito sɛbɛxi e nun e lanfa
dɔnxɛne nun Din kaane nun Afarasataka
nun Tarapele nun Afarasa nun Ereki
nun Babilɔn kaane nun Suse kaane nun
Deha kaane nun Elan kaane, 10 e nun
yamanan bonne muxune, muxu gbeena
Osinapari naxanye suxu a siga e ra
Samari taane yi, e nun yiren naxanye
Efirati baan sogegododen binni." 11 Na
muxune nan bataxini ito sɛbɛ, e a rasiga
Manga Aratasɛrɛkɛsi ma, e naxa, "Manga
Aratasɛrɛkɛsi, i ya walikɛɛn naxanye dɔxi
Efirati baan sogegododen binni, ne i
xɔntɔn. 12 Mangana, a kolon a Yahudiyan
naxanye kelixi i konni e fa nxu yɛ Yerusalɛn
yi, ne taa murutɛxi jaxin nan tima. E mɔn
yinna soma taan ma. E mɔn taan banxine
bɛtɛn sama. 13 Mangan xa a kolon, xa e na
taan ti, e yinna so a ma, e mi fa mudun
fima sɔnɔn, e mi e xun saren fima, na mi
fama fandeni mangan na. 14 Anu, bayo nxu
nxu dɛgema i ya mangayani, nxu mi nɔɛ
tinjɛ muxune xa mangan najaxu, nanara,
nxu faxi xibaruni itoe ra i xɔn 15 alogo i ya
muxune xa feene fɛsɛfɛsɛ i benbane kɛdine
kui yamanana fe taruxune sɛbɛxi dɛnaxan
yi. I a toɛ mangane kɛdine kui fa fala taani
ito findixi taa murutɛxin nan na, taan
naxan muxune mangane nun yamanane
tɔrɔma, naxanye murutɛxi xabu waxati
xɔnkuye. Taani ito kalaxi na nan ma fe
ra. 16 Mangana, nxu a falama i xa nɛn, xa
taani ito ti, yinna yi so a ma, na ma, i mi fa
dɛdɛ sɔtɛ Efirati baan sogegododen binna
yirene yi."

17 Manga Aratasɛrɛkɛsi yi yabini ito
rasiga, a naxa, "Yamana kanna Rexun nun
sɛbɛli tiin Simisayi nun e lanfa dɔnxɛn
naxanye dɔxi Samari yamanan nun Efirati
baan sogegododen binna yire gbɛtɛne yi, n
bata ɛ xɔntɔn. 18 Ɛ bataxin naxan nafaxi nxu
ma, a bata xaran n yɛɛ xɔri. 19 N bata feene
xɔnfen yamarin fi, n bata a kolon fa fala

taani ito murutɛma mangane xili ma xabu
waxati xɔnkuye, muxu murutɛxine nan e
ra. 20 Manga sɛnbɛmane lu nɛn Yerusalɛn
yi, naxanye yi yamanan birin nɔxi Efirati
baan sogegododen binni, mudun nun xun
saren nun yamanani gidi saranna yi soma
naxanye yii. 21 Na ma, ɛ yamarin fi muxuni
itoe e wanla xa dan alogo taani ito mɔn
nama ti xa n tan mi yamarin fi. 22 Ɛ nama
feni ito xɔnbeɲin de, alogo tɔrɔn nama gbo
ayi mangan ma."

23 Manga Arataserɛkɛsi a bataxin xaran
nɛn yamana kanna Rexun nun sɛbɛli tiin
Simisayi nun e lanfaan dɔnxɛne yɛɛ xɔri
tun, e yi siga Yahudiyane fɛma Yerusalɛn yi
mafurɛn, e sa danna sa e wanla ra nɔɔn nun
yɛngɛni. 24 Nayi, Ala Batu Banxin wanla yi
dan Yerusalɛn yi han Perise yamanan man-
gan Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firindena.

5

Alaa Banxin wanla mɔn yi fɔlɔ

1 Nabi Xage nun Nabi Sakari, Yido
yixɛtɛn yi nabiya falane ti Isirayilaa Ala
xinli Yahudiyane xa naxanye yi Yuda
nun Yerusalɛn yi.* 2 Nayi, Selatili a dii
xɛmɛn Sorobabeli nun Yosadaki a dii xɛmɛn
Yosuwe yi keli, e Ala Batu Banxin ti fɔlɔ
Yerusalɛn yi. Alaa nabine fan yi e malima.
3 Na waxatini, yamana kanna Tatenayi
naxan yi Efirati baan sogegododen binna
xun na, e nun Sɛtara-Bosenayi nun e
lanfane yi siga e fɛma, e yi e maxɔdin, e
naxa, "Nde ɛ yamarixi a ɛ xa banxini ito ti e
nun a yinna?" 4 E mɔn yi e maxɔdin, e naxa,
"Muxun naxanye banxini ito tima, ne xili
di?" 5 Koni, Ala yi a ɲɔxɔ luxi Yahudiyane
fonne xɔn. E mi wanli kala e ma alogo e xa
sa dɛntɛgɛna nde sa Dariyusi xa han e yi
kɛdina nde sɔtɔ a ra lan wanla fe ma.

6 Baan binna yamana kanna Tatenayi nun
Sɛtara-Bosenayi nan kɛdin nasiga e nun e
lanfane, yamana kuntigin naxanye yi Efi-
rati baan sogegododen binna xun na. E
kɛdini ito nan nasiga Manga Dariyusi ma.
7 Ito nan yi sɛbɛxi, a naxa,

"Manga Dariyusi, Ala xa bɔɲɛ xunbenla
fi i ma! 8 Mangan xa a kolon fa fala nxu
bata siga han Yuda yamanani, siga han Ala
Batu Banxini, Ala naxan gbo. Muxune a
tima gɛmɛ masolixine nan na, wudine yi
sa yinne xuntagi. Wanla rabama a fajnin
na, a mɔn mafuraxi e yii. 9 Nxu fonne
maxɔdin nɛn, nxu naxa, 'Nde ɛ yamarixi
ɛ mɔn xa banxini ito ti?' 10 Nxu mɔn yi
e maxɔdin e xinle ma, nxu yi e yɛɛratine
singe xinle sɛbɛ alogo nxu xa e fala i xa. 11 E
nxu yabixi ito nan na, e naxa, 'Kore xɔnna
nun bɔxɔ xɔnna Alaa walikɛne nan nxu ra.
Ala Batu Banxini ito naxan ti bata bu, nxu
mɔn na tima nɛn. Waxati danguxine yi,
Isirayila manga gbeena nde a ti nɛn, a yi a
rajnan. 12 Koni nxu benbane to Ala raxɔlɔ,
Ala Naxan Kore, Ala yi e sa Babilɔn mangan
Nebukadanesari, Kalidi kaan sagoni. Na yi
na banxin kala, a yi yamaan suxu, a siga e
ra Babilɔn yi. 13 Koni, Kirusi a mangayaan
ɲɛɛ singeni Babilɔn yi, Manga Kirusi mɔn yi
Ala Batu Banxin ti feen yamarin fi. 14 Manga
Kirusi mɔn yi seene birin tongo naxan yi
Ala Batu Banxini nun a fɔlɔni, xɛmaan nun
gbeti fixɛna. Nebukadanesari bata yi ne ba
Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi, a siga e ra
a gbee ala batu banxini Babilɔn yi. Manga
Kirusi nan e tongo, a yi e so Sɛsɛbasari yii,
a naxan dɔxɔ yamana kanna ra Isirayila ya-
manani. 15 A yi a fala a xa, a naxa, "Seni itoe
tongo, i sa e sa Ala Batu Banxini Yerusalɛn
yi. Ala Batu Banxin mɔn xa ti a funfuni."
16 Na Sɛsɛbasari yi fa Ala Batu Banxin bɛtɛn
sa Yerusalɛn yi. Xabu na waxatini han to,
banxin mɔn tima, a munma rajnan.' "

17 "Iki, xa a rafan mangan ma, muxune
xa fe xɔnfenna ti Babilɔn mangana kɛdi ra-
maradeni alogo a xa kolon xa Manga Kirusi
yamarin fi nɛn fa fala Ala Batu Banxin mɔn
xa ti Yerusalɛn yi. Mangan mɔn xa a waxɔn
feene fala nxu xa lan feni ito ma."

6

Manga Dariyusi a yamarina

1 Nayi, Manga Dariyusi yi fe xɔnfenna
yamarin fi lan Babilɔn kɛdi ramaraden ma.
2 E yi sa kɛdi mafilinxina nde to Ekabatana
manga taani Mede yamanani, a yi sɛbɛxi
naxan ma fa fala:

3 Manga Kirusi a mangayaan ɲɛɛ singeni,
a yi yamarini ito fi Ala Batu Banxina fe yi
Yerusalɛn yi, a naxa, "Ala Batu Banxin xa
ti alogo saraxane xa ba a xa mɛnni, a xa
bɛtɛn sa ki fajni. A xa mate ayi nɔngɔnna yɛ

* 5:1: Na feen mɔn sɛbɛxi Nabi Xage 1.1 kui e nun Nabi Sakari 1.1 kui.

tonge sennin, a yigbona nɔngɔnna yɛ tonge
sennin. [4]Gɛmɛ gbeen masolixin bilin saxan
xa dɔxɔ e nun wudin sanɲa ma keden. Man-
gan nan wali saren fima. [5]Nebukadanesari
xɛma seene nun gbeti fixɛ seen naxanye
tongo Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi, a siga
e ra Babilɔn yi, ne mɔn naxɛtɛma nɛn e
funfuni Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi, e sa
tongo dɛnaxan yi Alaa banxini."

[6]Nayi, Manga Dariyusi yi a sɛbɛ, a naxa,
"Baan binna yamana kanna Tatenayi nun
Sɛtara-Bosenayi nun ɛ tan, e lanfane, ya-
mana kuntigin naxanye dɔxi Efirati baan
sogegododen binni, feni ito mi ɛ matoxi.
[7]Ɛ tin Ala Batu Banxin wanla xa siga yɛɛn
na. Yahudiya yamana kanna nun Yahudiya
fonne xa Ala Batu Banxin ti a funfuni. [8]N
yamarini ito nan soma ɛ yii, ɛ sa Yahudiya
fonne malima kii naxan yi Ala Batu Banxin
tideni: Se saren naxanye bama mudun na
sa keli Efirati baan sogegododen binni so
mangan yii, ne xa so muxuni itoe yii, alogo
wanla nama dan. [9]Naxan fan saraxa gan
daxin na Ala yɛtagi, Ala Naxan Kore, tura
bulanne nun kontonne nun yɛxɛɛ diine e
nun murutun nun fɔxɔn nun manpaan nun
turena alo a yitaxi kii naxan yi Yerusalɛn
saraxaraline xɔn, ɛ xa ne so e yii na kiini
lɔxɔ yo lɔxɔ, [10]alogo e xa saraxa xiri faɲine
ba Ala xa naxan kore, e yi Ala maxandi
mangan nun a diine xa. [11]Awa, xa muxu
yo falani ito kala, xalanbe keden xa botin
a banxini, na kanna yi sɔti a dɛ, a banxin yi
kala fefe. [12]Ala naxan a xinla luxi Yerusalɛn
yi, na Ala xa na kanna halagi naxan na n
ma yamarini ito beɲin a banxini ito kala,
xa a findi mangan na hanma muxu yo. N
tan Dariyusi bata yamarini ito fi, a xa liga a
kiini."

[13]Nayi, yamana kanna Tatenayi naxan yi
Efirati baan sogegododen binna xun na, e
nun Sɛtara-Bosenayi nun e lanfane birin
yi na yamarin suxu Manga Dariyusi naxan
nafaxi.

*Ala Batu Banxin na*ɲan feen ɲaxaɲaxana

[14]Yahudiya fonne yi nɔ sɔtɔ banxin
tideni, alo Nabi Xage nun Yido maman-
denna Nabi Sakari a fala kii naxan yi. E yi
banxin ti, e yelin, alo Isirayilaa Ala a yamari
kii naxan yi e nun Kirusi nun Dariyusi nun
Aratasɛrɛkɛsi, Perise mangane. [15]Banxin
yi raɲan Ada kiken xi saxande lɔxɔni,
Manga Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ sennin-
deni. [16]Isirayila kaane nun saraxaraline
nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun muxu suxi
dɔnxɛne yi Ala Batu Banxin nabi sɛwani. [17]E
yi tura kɛmɛ nun konton kɛmɛ firin nun
yɛxɛɛ dii kɛmɛ naanin ba banxin nasariɲan
seen na, e nun kɔtɔ fu nun firin Isirayila
kaane birin ma yulubi xafari saraxan na,
lan Isirayila bɔnsɔnne yatɛn ma. [18]E yi
saraxaraline fan dɔxɔ lan e yɛba kiin ma, e
nun Lewi bɔnsɔnna muxune fata e yitaxun
kiin na Yerusalɛn yi Alaa wanla ra, alo a
sɛbɛxi Musaa kɛdin kui kii naxan yi.

*Halagi Tiin Dangu L*ɔxɔn Sanla

[19]Muxun naxanye sa kelixi konyiyani, ne
yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* raba
kike singen xi fu nun naaninde lɔxɔni.
[20]Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune
bata yi e bode rasariɲan sanla xili yi, e birin
yi sariɲan. Lewi bɔnsɔnna muxune yi yɛxɛɛ
diine kɔɛ raxaba Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla fe ra muxu suxi fonne birin xa, e nun
e ngaxakeden saraxaraline xa, e nun e tan
yɛtɛɛn xa. [21]Muxun naxanye birin bata yi
xɛtɛ siyane fe sariɲantarene fɔxɔ ra, e yi
Alatala fen, Isirayilaa Ala, ne nun Isirayila
kaan naxanye xɛtɛ sa keli konyiyani, e birin
yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseene
don e bode xɔn. [22]E Buru Tetaren Sanla†
raba sɛwani xi solofere, bayo Alatala bata
Manga Asiriya bɔŋɛn masara a yi e mali Ala
Batu Banxin wanli, Isirayilaa Ala.

7

Saraxaralina Esirasi

[1]Na feene dangu xanbini, Perise man-
gana Aratasɛrɛkɛsi waxatini, Esirasi fan yi
fa, Serayaa dii xɛmɛna. Asari nan Seraya
sɔtɔ. Xiliki nan Asari sɔtɔ. [2]Salun nan

* 6:19: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

† 6:22: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

Xiliki sɔtɔ. Sadɔki nan Salun sɔtɔ. Axituba
nan Sadɔki sɔtɔ. 3 Amari nan Axituba sɔtɔ.
Asari nan Amari sɔtɔ. Merayoti nan Asari
sɔtɔ. 4 Sɛraxaya nan Merayoti sɔtɔ. Yusi nan
Sɛraxaya sɔtɔ. Buki nan Yusi sɔtɔ. 5 Abisuwa
nan Buki sɔtɔ. Finexasi nan Abisuwa sɔtɔ.
Eleyasari nan Finexasi sɔtɔ. Saraxarali
kuntigin Haruna nan Eleyasari sɔtɔ. 6 Na
Esirasi yi siga Babilɔn yi. Sɛbɛli tiin nan
yi a ra, naxan yi xaranxi Musaa sariyana
fe ma ki faɲi, Alatala, Isirayilaa Ala naxan
soxi Musa yii. Mangan yi a waxɔn feene
birin naba a xa, bayo Alatala, Isirayilaa
Ala yi a fɔxɔ ra. 7 Isirayila kaana ndee
nun Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee nun bɛti
baane nun kantan tiine nun walikɛne Ala
Batu Banxini, ne fan birin yi siga Yerusalɛn
yi Manga Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan ɲɛɛ
solofereden ma. 8 Esirasi yi fa Yerusalɛn yi
mangana mangayaan ɲɛɛ solofereden kike
suulunden ma. 9 A keli Babilɔn yi kike
singen xi singe lɔxɔni, a sa so Yerusalɛn yi
kike suulunden xi singe lɔxɔni, bayo a Ala
yi a fɔxɔ ra a fanni. 10 Esirasi bata yi Alatalaa
sariyan xaran feen nun a suxu feen sa a
bɔɲɛni, a yi Isirayila yamaan xaran tɔnne
nun sariyane ma.

Manga Aratasɛrɛkɛsi a bataxina

11 Manga Aratasɛrɛkɛsi bataxini ito nan
so Esirasi yii, saraxaraliin nun sɛbɛli tiin
naxan yi yamarine nun tɔnne sɛbɛma,
Alatala naxanye fala lan Isirayila fe ma.
Mangan yi falani ito rasiga, a naxa,
12 "Mangane mangana Aratasɛrɛkɛsi naxa
saraxaralina Esirasi xa, naxan yi Alaa
sariyan kolon naxan kore: 13 N bata yamarin
so i yii, yamaan naxan birin Isirayila yi,
saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune
nun naxanye birin n ma yamanani naxanye
waxi siga feni Yerusalɛn yi, a lu e birin xa
siga i fɔxɔ ra. 14 Mangan nun a kawandi
muxu soloferene nan i rasigaxi Yuda nun
Yerusalɛn yi alogo i xa siga i ya Alaa sariyan
na i yii, i mɛnna rakɔrɔsi xa na sariyan
suxi. 15 I siga gbetin nun xɛmaan na mangan
nun a kawandi muxune naxan ɲɛnigexi e
xa ba saraxan na Isirayilaa Ala xa, naxan
dɔxi Yerusalɛn yi. 16 I mɔn yi siga wure
gbeti fixɛn nun xɛmaan na i na naxan
sɔtɔ Babilɔn yi, e nun ɲɛnige ma saraxane
yamaan nun saraxaraline naxanye bama e
Ala Batu Banxin xa Yerusalɛn yi. 17 Na ma,
i nɔɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne
sarɛ nɛn na gbetin na, e nun seen naxanye
birin lanma e findi bogise saraxane nun
minse saraxane ra, i yi e ba ɛ Ala Batu
Banxin saraxa ganden fari Yerusalɛn yi.
18 Ɛ nun i ngaxakedenne na naxan nagidi
lan gbetin nun xɛma dɔnxɛne fe ma, ɛ na
liga, alo ɛ Ala wama a xɔn kii naxan yi.
19 Seen naxanye so i yii ɛ Ala Batu Banxin
nawali feen na, i fa ne ra Ala Batu Banxini
Yerusalɛn yi. 20 I xa gbetin tongo mangana
gbeti ramaradeni, i makoon naxan ma
naxan lanɲɛ se gbɛtɛye saren ma, i naxanye
rawalima ɛ Ala Batu Banxini. 21 N tan Manga
Aratasɛrɛkɛsi bata yamarini ito fi Efirati
baan sogegododen binna gbeti ramarane
birin ma. Saraxaralina Esirasi, sɛbɛli tiin
naxan Alaa sariyan xaranma, Ala Naxan
Kore, na na naxan yo maxɔdin, ɛ xa a so
a yii, 22 han gbeti fixɛn kilo wuli saxan,
murutun kilo wuli tonge saxan, manpaan
litiri wuli naanin, turen litiri wuli naanin
e nun a na wa fɔxɔn xasabin naxan xɔn.
23 Ala Naxan Kore, na naxan birin yamarixi,
na birin xa liga a kiini kore xɔnna Ala
Batu Banxina fe yi, alogo a xɔlɔn nama
godo mangana yamanan nun a muxune
ma. 24 Nanara, nxu a falama ɛ xa a ɛ nama
mudun nun muxu dangumatɔɔn saren
nasuxu saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna
muxune nun bɛti baane nun kantan tiine
nun Ala Batu Banxi walikɛne nun Ala Batu
Banxini ito muxu yo ra. 25 I tan Esirasi, fata
i ya Alaa fekolonna ra, a naxan fixi i ma, i
xa kitisane dɔxɔ naxanye kitin sɛ yamaan
birin ma Efirati baan sogegododen binni,
naxanye birin Alaa sariyan kolon. Naxanye
mi a kolon, i ne xaran a ma. 26 Naxan yo
mi i ya Alaa sariyan suxu e nun mangana
sariyana, na kanna yalagima nɛn, a faxa,
hanma a kedi yamanani, hanma a yiiseene
yi ba a yii, hanma a yi sa kasoon na."

27 Tantunna Alatala xa, en benbane Ala,
naxan xaxinla fixi mangan ma, a yi binye
sifani ito fi Ala Batu Banxin ma Yerusalɛn
yi, 28 a yi a hinanna yita n na mangan nun a
kawandi muxune nun a kuntigi sɛnbɛmane
birin yɛtagi! Alatala to yi n sɛnbɛ soma, n
ma Ala, n yi Isirayila kuntigine malan alogo
nxu birin xa siga.

8

Esirasi fɔxɔrabirane

1 Denbaya xunne nun e fɔxɔrabirane
xinle sɛbɛxin ni ito ra, naxanye bira n
fɔxɔ ra keli Babilɔn yi Manga Aratasɛrɛkɛsi
waxatini.
2 Gɛrisɔmi, Finexasi yixɛtɛne yɛ,
Daniyɛli, Itamara yixɛtɛne yɛ,
Xatusi, Dawuda yixɛtɛne yɛ,
3 Sɛkani a dii xɛmɛn Sakari, Parosi yixɛtɛne
yɛ, e nun muxu kɛmɛ tonge suulun nan
yi a ra naxanye xinle yi sɛbɛxi, xɛmɛne
gbansan.
4 Paxata-Moyaba yixɛtɛne yɛ, Sɛraxayaa dii
xɛmɛna Eliyehowenayi e nun muxu kɛmɛ
firin, xɛmɛne gbansan.
5 Satu yixɛtɛne yɛ, Yaxasiyeli a dii xɛmɛn
Sɛkani e nun muxu kɛmɛ saxan, xɛmɛne
gbansan.
6 Adin yixɛtɛne yɛ, Yonatan ma dii xɛmɛna
Ebedi e nun muxu tonge suulun, xɛmɛne
gbansan.
7 Elan yixɛtɛne yɛ, Atali a dii xɛmɛn Yɛsaya e
nun muxu tonge solofere, xɛmɛne gbansan.
8 Sɛfati yixɛtɛne yɛ, Mikeli a dii xɛmɛn
Sebadiya e nun muxu tongo solomasɛxɛ,
xɛmɛne gbansan.
9 Yowaba yixɛtɛne yɛ, Yɛxiyɛli a dii xɛmɛna
Abadi e nun muxu kɛmɛ firin muxu fu nun
solomasɛxɛ, xɛmɛne gbansan.
10 Bani yixɛtɛne yɛ, Yosifi a dii xɛmɛn
Selomiti e nun muxu kɛmɛ tongo sennin,
xɛmɛne gbansan.
11 Bebayi yixɛtɛne yɛ, Sakari, Bebayi a dii
xɛmɛna e nun muxu mɔxɔɲɛn nun solo-
masɛxɛ, xɛmɛne gbansan.
12 Asagada yixɛtɛne yɛ, Hakatan ma dii
xɛmɛn Yoxanan e nun muxu kɛmɛ muxu fu,
xɛmɛne gbansan.
13 Adonikami yixɛtɛn muxu dɔnxɛne yɛ,
Elifeleti nun Yeyiyɛli nun Semaya, e nun
muxu tonge sennin, xɛmɛne gbansan.
14 Bigiwayi yixɛtɛne yɛ, Yutayi nun Sakuru e
nun muxu tonge solofere, xɛmɛne gbansan.

Xɛtɛ fena Yerusalɛn yi

15 Baan naxan danguma Ahawa taan
dɛxɔn, n yi muxuni itoe malan mɛnni, nxu
lu na xi saxan. N yi yamaan nun saraxara-
line yɛɛ to, koni n mi Lewi bɔnsɔnna muxu
yo to e yɛ. 16 Nayi, n yi yɛɛratini itoe
xili, Eliyeseri nun Ariyele nun Semaya nun
Elanatan nun Yaribi nun Elanatan boden
nun Natan nun Sakari nun Mesulan, e nun
xaran tiine Yoyaribi nun Elanatan. 17 N
yi e rasiga Manga Yido konni, naxan dɔxi
Kasifiya yi, n yi a fala e xa e lanma e xa
naxan fala Yido nun a ngaxakedenne xa
Ala Batu Banxin walikɛɛn naxanye yi dɔxi
Kasifiya yi alogo e xa fa nxu fɔxɔ ra e
nxu mali Ala Batu Banxini. 18 Bayo en ma
Ala yi nxu malima, e yi fa Serebi ra nxu
xa, xɛmɛ xaxilimana Maxali yixɛtɛne yɛ,
Isirayilaa diin Lewi mamandenna nde, a tan
nun a xunyɛne nun a dii xɛmɛne, e muxu
fu nun solomasɛxɛ. 19 E mɔn yi fa Hasabi
ra e nun Yɛsaya Merari yixɛtɛne yɛ, e nun
a ngaxakedenne nun a dii xɛmɛne, muxu
mɔxɔɲɛ. 20 E mɔn yi fa Ala Batu Banxin
walikɛɛn bɔnsɔn muxuna ndee ra muxu
kɛmɛ firin muxu mɔxɔɲɛ. Dawuda nun
a kuntigine bata yi na bɔnsɔnna muxune
sugandi naxanye yi walima Lewi bɔnsɔnna
muxune fɔxɔ ra, ne birin xinle yi sɛbɛxi.

21 N yi a fala, a birin xa sunna suxu Ala
yɛtagi Ahawa baan dɛxɔn, alogo a xa lu nxu
xɔn sigatini nxu nun nxɔ diine nun nxɔ
seene birin. 22 N yi yagima nɛn a faladeni
mangan xa a xa sofane nun soo ragine bira
nxu fɔxɔ ra e yi nxu ratanga nxu yaxune
ma kira yi, bayo nxu a fala nɛn mangan xa,
nxu naxa, “Nxɔ Ala muxune birin malima
naxanye a fenma, koni a xolɔn luma nɛn
muxune ma naxanye e mɛma a tan na.”
23 Nxu sunxi na nan ma, nxu yi Ala maxandi,
a yi nxu yabi. 24 N yi saraxarali kunti-
gin muxu fu nun firin sugandi Serebi nun
Hasabi e nun e ngaxakedenne, muxu fu. 25 N
yi gbeti fixɛn yatɛ e yɛɛ xɔri, e nun xɛmaan
nun seene, mangan naxanye ba e nun a
kawandi muxune nun a kuntigine nun Isir-
ayila kaan naxanye birin yi na lan en ma Ala
Batu Banxina fe ma. 26 N yi gbeti fixɛn kilo
wuli mɔxɔɲɛ so e yii, e nun gbeti fixɛ seen
naxanye yi lanɲɛ kilo wuli saxan ma e nun
xɛmaan kilo wuli saxan, 27 nun igelengenna
xɛma daxin mɔxɔɲɛ naxanye yi lanɲɛ kilo
solomasɛxɛ ma e nun sula xuruxi goron
firin naxanye yi fan alo xɛmana. 28 N yi a fala
e xa, n naxa, “Ɛ bata findi Alatala gbeen na,
seni itoe fan bata rasariŋan Ala gbeen na.
Gbeti fixɛni ito nun xɛmaan findixi ɲɛnige
ma saraxan nan na Alatala xa, en benbane
Ala. 29 Ɛ liga ɛ yeren ma, ɛ yengi dɔxɔ itoe
xɔn ma han ɛ sa e yiliga kuntigine nun
Lewi bɔnsɔnna muxune yɛtagi, e nun Isir-
ayila denbaya xunne Alatala Batu Banxini

konkone kui Yerusalɛn yi.” [30] Saraxaraline
nun Lewine yi gbeti fixɛn nun xɛmaan nun
seene rasuxu naxanye bata yi yiliga alogo
e xa rasiga Yerusalɛn yi en ma Ala Batu
Banxini.
[31] Nxu yi keli Ahawa baan dɛ siga
Yerusalɛn yi kiken xi fu nun firinna ma. En
ma Ala yi lu nxu xɔn, a yi nxu ratanga nxu
yaxune nun fe ɲaxin sifan birin ma kira yi.
[32] Nxu to so Yerusalɛn yi, nxu yi nxu matabu
xi saxan. [33] Xi naaninde lɔxɔni, gbetin nun
xɛmaan nun seen naxanye yiliga nxɔ Ala
Batu Banxini, ne yi so saraxaraliin Yuriyaa
dii xɛmɛn Meremoti yii. Finexasi a dii
xɛmɛna Eleyasari yi a fɛma e nun Yosabadi a
dii xɛmɛn Yosuwe e nun Binuwi a dii xɛmɛn
Nowadi, Lewi bɔnsɔnna muxune. [34] E to e
birin yatɛ, e yi e yiliga, e yi e birin malanxin
binyen xasabin sɛbɛ. [35] Muxu suxi fonne,
naxanye fa sa keli konyiyani, ne yi tura fu
nun firin ba saraxa gan daxin na Isirayilaa
Ala xa Isirayila kaane birin ma fe ra, e nun
konton tonge solomanaanin e nun sennin,
e nun yɛxɛɛ tonge solofere e nun solofere.
E mɔn yi kɔtɔ fu nun firin ba yulubi xafari
saraxan na. Ne birin saraxa gan daxin na
Alatala xa. [36] Na xanbi ra, e yi mangana
yamarine rali mangan bundɔxɔne ma,
e nun Efirati baan sogegododen binna
yamana kanne, ne yi yamaan mali lan Ala
Batu Banxina feene ma.

9

Ɲaxalan xɔŋɛne futu fena

[1] Na ɲan xanbini, kuntigine yi fa n fɛma,
e yi a fala, e naxa, “Isirayila yamaan nun
saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune
mi e makuyaxi siya gbɛtɛne muxune ra. E fe
xɔsixin ligama alo Kanan kaane nun Xitine
nun Perisine nun Yebusune nun Amonine
nun Moyaba kaane nun Misiran kaane e
nun Amorine. [2] Bayo, e bata ne dii tɛmɛne
futu e yɛtɛ xa e nun e dii xɛmɛne xa, e
bɔnsɔn sariŋanxin sunbu e rabilinna siyane
muxune ra. Kuntigine nun kitisane nan
singe na tinxintareyaan ligaxi.”
[3] N to na mɛ, n yi n ma domani bɔ n ma, n
yi n xunsɛxɛne nun n dɛ xabene matala, n
sunuxin yi dɔxɔ. [4] Naxanye birin yi gaxuxi
Isirayila Alaa falan yɛɛ ra, ne birin yi dɔxi
n nabilinni lan na muxune tinxintareyaan
ma naxanye sa kelixi konyiyani. N tan
sunuxin yi lu dɔxi han ɲinbanna saraxa ba
waxatini.

[5] Ɲinbanna saraxa ba waxatini, n yagixin
yi keli, n ma dugini bɔxi, n yi n xinbi sin, n
yi n yiine ti Alatala, n ma Ala xa, [6] n yi Ala
maxandi, n naxa, “N ma Ala, n yagixi, n mi
nɔɛ n xunna rakelɛ i tan n ma Ala yɛtagi,
bayo nxɔ fe ɲaxin bata gbo ayi nxu xun
ma. Nxu yulubine bata te han kore. [7] Xabu
nxu benbane waxatini han to, nxu findixi
yulubi rabane nan na, nxɔ yamaan yi hakɛn
liga. Nanara, nxu tan nun nxɔ mangane
nun nxɔ saraxaraline findixi konyine ra
manga xɔŋɛne bun, yɛngɛn nun suxun nun
halagin nun yagini, alo a kii naxan yi to.
[8] Koni, Alatala, nxɔ Ala, i baxi hinande nxu
ra iki, i yi nxu tan ndee lu e nii ra, i yi luden
so nxu yii yire sariŋanxini, alogo nxɔ Ala xa
nxu yɛɛne rabi, a yi nxu nii yifan nxu ma
nxɔ konyiyani. [9] Hali konyin to nxu ra, i tan
nxɔ Ala mi nxu rabeŋinxi nxɔ konyiyani. I
bata hinan nxu ra Perise mangan yɛtagi, i
nxu lu nxu nii ra, alogo nxu xa Ala Batu
Banxin ti, dɛnaxanye kalaxi nxu yi mɛnne
yitɔn, i yi matabuden fi nxu ma Yuda nun
Yerusalɛn yi. [10] Nxɔ Ala, nxu fa nanse falɛ
i xa na xanbi ra? Nxu bata nxu mɛ i ya
yamarine ra, [11] i bata a fala nxu xa fata
nabine ra, i ya walikɛne, i naxa, ‘Ɛ soma
yamanan naxan yi, ɛ dɔxɔ a yi, yamana
xɔsixin nan na ra na yamanane muxune
kɛwali xɔsixine xɔn, e bata yamanan birin
nafe e fe xɔsixine ra. [12] Nayi, ɛ nama ɛ dii
tɛmɛne fi e dii xɛmɛne ma, ɛ nama e dii
tɛmɛne fan fen ɛ dii xɛmɛne xa. Ɛ nama
lanna raso ɛ nun ne tagi, ɛ nama e mali e
xa hɛrin sɔtɔ. Nayi, ɛ sɛnbɛn sɔtɔma nɛn,
ɛ yamanan muxune yi donse faŋine don,
ɛ mɔn yi yamanan lu ɛ diine xa e kɛɛn na
han habadan!’ [13] Nxɔ Ala, na feene birin nxu
sɔtɔxi nɛn amasɔtɔ nxɔ fe xɔsixine nun nxɔ
yulubi ɲaxine xɔn. Koni, i mi nxu saranxi
nxɔ fe ɲaxine ra alo a yi lan kii naxan yi,
i mɔn bata tin nxu xa lu nxu nii ra. [14] Nxu
lan nxu mɔn xa lu i ya yamarine kalɛ ba?
Nxu lan nxu xa bira na yamanan muxune
fɔxɔ ra naxanye fe xɔsixini? I ya xɔlɔn mi
godɛ nxu ma ba, a yi nxu raxɔri, muxu yo
mi lu? [15] Alatala, Isirayilaa Ala, i tinxin, bayo
nxu mɔn nxu nii ra to. Nxu tan nan ito ra
i yɛtagi nxu nun nxɔ yulubine, muxu yo mi
yi nɔɛ luyɛ a nii ra i yɛtagi.”

10

E yi e siya gbɛtɛ ɲaxanle kedi

1 Esirasi yi xinbi sinxi waxatin naxan yi
Ala Batu Banxin yɛtagi, a wugama, a Ala
maxandima a ti e yulubine ra, Isirayila
kaane yi e malan a fɛma, xɛmɛn nun
ɲaxanle nun diidine, yamaan birin yi lu
wugɛ. 2 Nayi, Yɛxiyɛli a dii xɛmɛn Sɛkani
Elan xabilani, na yi falan tongo, a yi a fala
Esirasi xa, a naxa, “Nxu bata tinxintareyaan
liga en ma Ala yɛɛ ra yi, nxu yi ɲaxalan
xɔŋɛne futu, naxanye yi findixi siya gbɛtɛ
muxune ra. Hali na, yigin mɔn Isirayila ma
lan na feen ma. 3 En na ɲaxanle nun e diine
kedi, en layirin xidi en nun Ala tagi, alo n
kanna a falaxi kii naxan yi en nun naxanye
birin xuruxurunma en ma Alaa yamarine
ra. En xa a liga alo sariyana a falaxi kii
naxan yi. 4 Keli, bayo feni ito i tan nan
matoxi. Nxu birama nɛn i fɔxɔ ra. I wɛkilɛ,
i a liga.”
5 Nayi, Esirasi yi keli, a yi saraxarali
kuntigine nun Lewine nun Isirayila kaane
birin nakɔlɔ, a baxi naxan falade, e birin xa
na liga. E yi e kɔlɔ a xa. 6 Na xanbi ra, Esirasi
yi mini Ala Batu Banxini, a yi siga Eliyasibi
a dii xɛmɛn Yehoxanan ma banxini. A to yi
mɛnni, a mi donse don, a mi ige min, bayo
a yi sunuxi muxu suxi fonne tinxintareyana
fe ra.
7 E yi yamarin nawanga Yuda nun
Yerusalɛn birin yi, naxan yi a falaxi a
muxu suxine birin xa e malan Yerusalɛn yi.
8 Naxan yo mi fa benun xi saxan, a yiiseene
birin nasuxuma nɛn a ra, a tan yɛtɛɛn yi
kedi yamaan yɛ alo kuntigine nun fonne a
falaxi kii naxan yi.
9 Yuda nun Bunyamin xɛmɛne yi e malan
Yerusalɛn yi na xi saxanna bun ma. Kike
solomasɛxɛden xi mɔxɔŋɛn nan yi a ra.
Yamaan birin yi malanxi yama malandeni
Ala Batu Banxin yɛtagi, e gaxuxin xuruxu-
runma lan na feen ma, e nun tulena fe ra.
10 Saraxaralina Esirasi yi keli, a naxa, “Ɛ bata
tinxintareyaan naba ɛ to ɲaxalan xɔŋɛne
dɔxi, ɛ mɔn yi Isirayila yamaan findi yulubi
tongone ra. 11 Iki, ɛ ti ɛ yulubine ra Alatala
yɛtagi, ɛ benbane Ala, ɛ yi a sagoon liga!
Ɛ masiga yamanan muxune nun ɲaxalan
xɔŋɛne ra.” 12 Yamaan birin yi yabin ti e
xuini texin na, e naxa, “Ɔn! Nxu lanma nɛn
nxu a liga alo i a falaxi kii naxan yi. 13 Koni
yamaan gbo, tule waxatin na a ra. Nxu mi
nɔɛ luyɛ tandeni be, bayo xi keden hanma
xi firin wali xa mi ito ra, muxu wuyaxi bata
yulubin liga feni ito yi. 14 Nxɔ kuntigine xa
lu be yamaan birin xinla ra. Naxanye birin
ɲaxalan xɔŋɛne dɔxi nxɔ taane yi, ne xa fa
waxati saxine ma, e nun taan fonne nun
taan kitisane, e yi na feen sa a kiini han Ala
xɔlɔ gbeen yi ɲan, a makuya en na lan feni
ito ma.”
15 Koni, Asahɛli a dii xɛmɛn Yonatan nun
Tikiwaa dii xɛmɛn Yaxasiya yi na feen
yɛngɛ. Lewi bɔnsɔnna muxuna nde Sa-
betayi nun Mesulan yi ne mali. 16 Koni
muxu suxi fonne yi tin Esirasi a falan ma.
Saraxaralina Esirasi yi denbaya xunna ndee
sugandi denbaya yɛɛn ma, e yi e birin xinla
fala. E yi dɔxɔ na kike fuden lɔxɔ singen
ma alogo e xa na feen mato. 17 Kike singen
lɔxɔ singen ma, e yi yelin xɛmɛne kitin sɛ
naxanye birin ɲaxalan xɔŋɛne dɔxɔ.

*Yulubit*ɔne

18 Saraxaraline yɛ, naxanye ɲaxalan
xɔŋɛne dɔxɔ, ne nan itoe ra:
Yosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe nun a
xunyɛne xabilan muxune yɛ, Maaseya nun
Eliyeseri nun Yaribi e nun Gedali. 19 E yi
a ragidi a e xa e mɛ e ɲaxanle ra, e yi
kontonna ba yangin saraxan na e yulubina
fe ra.
20 Imeri xabilani, Xanani nun Sebadiya.
21 Xarimi xabilani, Maaseya nun Eli nun
Semaya nun Yɛxiyɛli e nun Yusiya.
22 Pasaxuri xabilani, Eliyowenayi nun
Maaseya nun Yisimayɛli nun Natanɛli nun
Yosabadi e nun Elasa.
23 Lewi bɔnsɔnna muxune yɛ, Yosabadi
nun Simeyi nun Kelaya naxan mɔn xili Ke-
lita e nun Petaxi nun Yuda e nun Eliyeseri.
24 Bɛti baane yɛ Lewi bɔnsɔnni, Eliyasibi.
Dɛ kantanne yɛ Lewi bɔnsɔnni, Salun
nun Telemi e nun Yuri.
25 Isirayila kaa gbɛtɛye: Parosi xabi-
lani, Ramiya nun Isiya nun Malakiya nun
Miyamin nun Eleyasari nun Malakiya e nun
Bɛnaya.
26 Elan xabilani, Matani nun Sakari nun
Yɛxiyɛli nun Abidi nun Yeremoti e nun Eli.
27 Satu xabilani, Eliyowenayi nun Eliya-
sibi nun Matani nun Yeremoti nun Sabadi
e nun Asisa.
28 Bebayi xabilani, Yehoxanan nun
Xananiya nun Sabayi e nun Atalayi.

[29] Bani xabilani, Mesulan nun Maluku
nun Adaya nun Yasubu nun Seyala e nun
Yeremoti.
[30] Paxata-Moyaba xabilani, Adana nun
Kelala nun Bɛnaya nun Maaseya nun
Matani nun Bɛsalɛli nun Binuwi e nun
Manase.
[31] Xarimi xabilani, Eliyeseri nun Yisiya
nun Malakiya nun Semaya nun Simeyɔn
[32] nun Bunyamin nun Maluku e nun
Sɛmaraya.
[33] Xasun xabilani, Matenayi nun Matata
nun Sabadi nun Elifeleti nun Yeremayi nun
Manase e nun Simeyi.
[34] Bani xabilani, Maadayi nun Amirama
nun Yuweli [35] nun Bɛnaya nun Bedeya nun
Keluhi [36] nun Waniya nun Meremoti nun
Eliyasibi [37] nun Matani nun Matenayi nun
Yaasu [38] nun Bani nun Binuwi nun Simeyi
[39] nun Selemiya nun Natan nun Adaya [40] nun
Makanadebayi nun Sasayi nun Sarayi [41] nun
Asarɛli nun Selemiya nun Sɛmaraya [42] nun
Salun nun Amari e nun Yusufu.
[43] Nebo xabilani, Yeyiyɛli nun Matitiya
nun Sabadi nun Sebina nun Yadayi nun
Yowɛli e nun Bɛnaya.
[44] Ne birin bata yi ɲaxalan xɔŋɛne dɔxɔ
nun, ndee bata yi diine bari.

Neyemi
Neyemi a Fe Taruxuna

Neyemi findi Yahudiyana nde nan na Esirasi a waxatini. Muxu dinaxin nan yi Neyemi ra. Perisene mangan naxan xili Aratasɛrɛkɛsi, na kuntigi kɛndɛna nde nan yi Neyemi ra. Neyemi mangan mafan nɛn alogo a xa tin a siga Yerusalɛn taani alogo a xa sa feene yitən lan a konna siga feen ma yɛɛn na. A to na li, hali yaxuna ndee to yi katama e xa a yɛɛ rati, a kon kaan muxu wuyaxi a mali nɛn. E yi Yerusalɛn taan nabilinna yinna ti. Neyemi mən yi Esirasi mali dina sali gbeena nde yi, Esirasi Alaa sariya kitabun xaran naxan yi. Lewine yi lu a yɛbɛ yamaan xa alogo e xa a famu, nayi e yi e sɔbɛ so Alaa fe yi. Neyemi yi yamanan dɔxɔ kiina nde yɛba. A yi taan nabilinna yinna ti sɛwa sanla raba, a mən yi yamaan nakɔta sariyan suxu kiin ma.

Neyemi Ala maxandina

1 Xakaliyaa dii xɛmɛn Neyemi a falane.

Kisilewi kiken na, Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan ɲɛɛ mɔxɔŋɛdeni, n yi Suse manga taani. 2 Ngaxakedenna Xanani nun muxuna ndee yi fa sa keli Yuda yi. N yi e maxɔdin Yahudiyane fe ma, yaxune naxanye suxu, e siga e ra konyiyani, e ɲɛŋɛne mən yi xɛtɛ Yerusalɛn yi, e nun lan Yerusalɛn ma fe ma. 3 E yi n yabi, e naxa, “Suxu muxun naxanye lu e nii ra, na ndee bata fa dɔxɔ Yuda yamanani, koni e yigitɛgɛxi, e yagixi. Yerusalɛn taan nabilinna yinne yirena ndee bata bira, tɛɛn yi taan so dɛɛne birin gan.”

4 N to na falane mɛ, n yi dɔxɔ, n wuga, n yi sunu xi wuyaxi, n yi sun, n yi Ala maxandi, Ala Naxan Kore, 5 n naxa, “Alatala, Ala Naxan Kore, naxan gbo, a magaxu, i tan naxan i ya layirin nun i ya hinanna luma i xanuntenne xa naxanye i ya yamarine suxuma, 6 i tuli mati, i yi i yɛɛn ti n na, i yi i ya walikɛna maxandi xuiin namɛ. N ni i maxandima waxatini ito yi i ya walikɛne xa, Isirayila kaane, kɔɛɛn nun yanyin na, n yi n ti Isirayila kaane yulubine ra bayo nxu bata yulubin liga i ra nxu nun n ma denbayana, nxu bata yulubin liga. 7 Nxu bata fe ɲaxin liga i ra, nxu mi i ya yamarine nun i ya tənne nun i ya sariyane suxi i naxanye so i ya walikɛɛn Musa yii. 8 I ya falana fe xa rabira i ma, i naxan so i ya walikɛɛn Musa yii, i naxa, ‘Ɛ na tinxintareyaan naba waxatin naxan yi, n na ɛ raxuyama ayi nɛn siyane yɛ. 9 Koni, xa ɛ xɛtɛ n ma, xa ɛ n ma yamarine suxu, ɛ yi e liga, nayi, hali ɛ sa bɔxɔ xɔnna danna ra, n sa fama ɛ ra nɛn yireni n dɛnaxan sugandixi alogo n xinla xa lu na.’* 10 I ya walikɛne nun i ya yamaan nan e ra, i naxanye xunbaxi i sɛnbɛ gbeeni. 11 Marigina, i tuli mati n tan, i ya walikɛna maxandi xuiin na, e nun i ya walikɛɛn naxanye sɛwaxi gaxuma i xinla yɛɛ ra! N ma feene rasɔnɔya to, n tan i ya walikɛna, i yi a liga xɛmɛni ito xa kininkinin n ma n na siga a yɛtagi.”

Na waxatini, n tan nan yi yengi saxi mangan minseene xɔn ma.

2

Neyemi Yerusalɛn yi

1 Nisan kiken na, Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan ɲɛɛ mɔxɔŋɛdeni, manpaan yi dɔxi mangan yɛtagi, n yi a tongo, n yi a so mangan yii. N yi sunuxi a yɛtagi, naxan ɲɔxɔn munma yi liga n na singen. 2 Mangan yi a fala n xa, a naxa, “I yɛtagini fɔrɔxi nanfera? Anu, i mi furaxi. Waxatina nde bɔŋɛ rafɔrɛn ni ito ra.” N yi gaxu han, 3 koni n yi mangan yabi, n naxa, “Mangan xa lu a nii ra habadan! N yɛtagini fɔrɔxi nɛn bayo n benbane gaburune sa taan naxan yi, mɛnna birin bata halagi, tɛɛn yi na taan so dɛɛne birin gan.” 4 Mangan yi a fala n xa, a naxa, “Nanse xɔli i ma, n xa a liga i xa?” N yi Ala maxandi naxan kore, 5 n yi mangan yabi, n naxa, “Xa mangan tin, xa n tan i ya walikɛɛn nafan i ma, n nasiga Yuda yamanani. N benbane gaburune sa taan naxan yi, n mən xa sa na ti.” 6 Mangana ɲaxanla yi dɔxi a fɛma, mangan yi n maxɔdin, a naxa, “I ya sigatiin buma han waxatin mundun yi, i xɛtɛn waxatin mundun yi?” Mangan yi tin n xa siga, nayi n yi n xɛtɛ waxatin fala a xa. 7 N mən yi a fala mangan xa, n naxa, “Xa mangan tinɲɛ, a xa kɛdine so n yii siga Efirati baan sogegododen binna yamana kanne ma, alogo e xa a lu n dangu siga han Yuda yi, 8 i mən yi kɛdi keden

* 1:9: Na feen sebɛxi Sariyane 30.1-5 kui.

so n yii Asafi xa, naxan mangana fɔtɔnne
kantanma, alogo a xa xalanbe wudine so n
yii, n sa yire makantanxin dɛɛne ti Ala Batu
Banxin dɛxɔn, e nun taan yinne nun n sa
luma banxin naxan kui." Mangan yi ne so
n yii, bayo Ala yi n xɔn.
9 N yi siga yamana kanne fɛma naxanye
yi Efirati baan sogegododen binni, n yi
mangana kɛdin so e yii. Mangan bata yi
sofa kuntigine nun soo ragine bira n fɔxɔ ra.
10 Sanbalata, Horoni kaan nun Amonina nde
Tobiya, a walikɛɛn to na mɛ, e yi xɔlɔ kati
a nanfera muxuna nde fama a fa Isirayila
kaane mali.

Neyemi yi yinne mato

11 N yi so Yerusalɛn yi, n yi xi saxan ti
na. 12 Nayi, nxu nun muxuna ndee yi keli
kɔɛɛn na, n mi a fala muxe xa n ma Ala bata
yi naxan yita n na a n xa a liga Yerusalɛn
xa. N keden peen nan yi dɔxi sofanla fari.
13 N yi mini Lanbanna so dɛɛn na kɔɛ tagini
siga Sube Magaxuxi Tigin nun Ɲɛɲɛ dɛɛn
binna ra, n yi lu Yerusalɛn taan nabilinna
yinne matoɛ. N yi taan yinna to kalaxi, a
yire wuyaxi yi biraxi, tɛɛn bata yi dɛɛne
gan nun. 14 N yi dangu Tigin so dɛɛn nun
mangana ige ramaraden dɛxɔn, koni n ma
soon mi a dangude sɔtɔ. 15 N yi te xuden xɔn
kɔɛɛn na, n siga taan yinne matoɛ Kedirɔn
lanbanna binni. Na xanbi ra, n mɔn yi so
Lanbanna so dɛɛn na, n xɛtɛ na kii nin.
16 Taan kuntigine mi yi a kolon n yi
sigaxi dɛnaxan yi e nun n yi naxan lig-
ama. Han na waxatini, n munma yi sese
fala Yahudiyane nun saraxaraline nun taa
kanne nun kuntigine nun tide kan gbɛtɛye
xa. 17 Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, "Ɛ bata
a to en tɔrɔn naxan yi iki! Yerusalɛn bata
kala, tɛɛn bata a so dɛɛne gan! Ɛ fa, en fa
Yerusalɛn taan nabilinna yinne ti. Nayi, en
mi fa yagima sɔnɔn." 18 N yi a yɛba e xa
Ala n mali kii naxan yi, e nun mangan falan
naxan ti n xa. E yi a fala, e naxa, "En siga,
en sa taan ti!" Nayi, e yi e bode sɛnbɛ so na
wali faɲina fe yi.
19 Horoni kaan Sanbalata nun Amonin
Tobiya a kuntigin nun Arabun Gesen to na
mɛ, e yi nxu magele, e yi nxu raɲaxu. E
yi a fala, e naxa, "Ɛ nanse ligama ito ra? Ɛ
murutɛma mangan nan xili ma ba?" 20 N yi
e yabi, n naxa, "Ala nɔɔn fima nɛn nxu ma,
Ala Naxan Kore. Nxu tan, a walikɛne, nxu
kelima nɛn, nxu yi a ti. Koni ɛ tan, ɛ mi kɛɛ
sɔtɔn taani ito yi, ɛ mi sariya sɛ be, ɛ fe mi
fa rabirama muxe ma Yerusalɛn taani!"

3

Yerusalɛn yinne yitɔnna

1 Saraxarali kuntigina Eliyasibi nun a
ngaxakeden saraxaraline yi keli walideni.
E mɔn yi Yɛxɛɛne So Dɛni tɔn. E yi a
rasariɲan, e yi a dɛɛne ti a ma. E yi taan
yinna ti siga han sangansoon naxan yi xili
Kɛmɛ, e yi na rasariɲan. E mɔn yi taan
yinna ti siga han Xananɛli Sangansona.
2 Yeriko kaane fan yi walima mɛnna dɛxɔn,
e nun Sakuru, Yimiri a dii xɛmɛna. 3 Sena
kaane yi taan so dɛni tɔn dɛnaxan xili Yɛxɛ
So Dɛna. E dɛ wudine ti, e dɛɛne sa e ma
e nun e balan wurene. 4 Yuriyaa dii xɛmɛn
Meremoti fan yi walima na yiren dɛxɔn,
Hakɔsi mamandenna. Bereki a dii xɛmɛn
Mesulan fan yi walima na yiren dɛxɔn
Mesesabele mamandenna, e nun Banahaa
dii xɛmɛn Sadɔki. 5 Tekowa taan muxune
fan yi walima na dɛxɔn ma. Anu, taan muxu
gbeene tondi walɛ nɛn walikɛ kuntigine
yamarin bun.
6 Yoyadaa dii xɛmɛn Paseya nun Be-
sodiyaa dii xɛmɛn Mesulan yi Dɛ Fonni tɔn.
E yi a dɛɛn wudine ti, e yi a balan wurene sa.
7 Gabayon kaan Melatiya fan yi yinna yirena
nde yitɔnma na dɛxɔn ma, e nun Meronoti
kaan Yadon nun Gabayon kaa gbɛtɛye nun
Misipa kaane. E birin yi walima yamana
kanna nan bun Efirati baan sogegododen
binni. 8 Xarahaa dii xɛmɛn Yusiyɛli fan yi
yinna yirena nde yitɔnma na dɛxɔn e nun
Xananiya, latikɔnɔn nafalana nde.
E yi siga walɛ han Yerusalɛn yinna yigbo
yirena. 9 Xuru a dii xɛmɛn Rɛfaya fan yi
yirena nde yitɔnma na dɛxɔn, Yerusalɛn
bɔxɔn fɔxɔ kedenna yirena nde kuntig-
ina. 10 Xarumafaa dii xɛmɛn Yɛdaya fan
yi walima a banxin yɛtagi, Xasabaneyaa
dii xɛmɛn Xatusi fan yi yinna yirena nde
yitɔnma na dɛxɔn. 11 Xarimi a dii xɛmɛn
Malakiya nun Paxata-Moyabaa dii xɛmɛn
Xasubu fan yi walima yire gbɛtɛye yi siga
han sangansoon naxan xili Buru Gandena.
12 Haloxesi a dii xɛmɛn Salun nun a dii
tɛmɛne fan yi yinna yirena nde yitɔnma
na dɛxɔn, Yerusalɛn bɔxɔn fɔxɔ kedenna
yirena nde kuntigina.

13 Xanun nun Sanowa kaane yi Lanbanna
So Dɛni tɔn. E yi a dɛɛn wudine ti, e yi
a balan wurene sa. E mɔn yi nɔngɔnna
yɛ wuli keden fan yitɔn taan yinni, siga
han Xuruse Ɲɛɲɛ Dɛna. 14 Rekabu a dii
xɛmɛn Malakiya, Beti-Hakeremi kuntigin yi
Xuruse Ɲɛɲɛ Dɛni tɔn. A yi a dɛɛn wudine
ti, a yi a balan wurene sa. 15 Kola-Xose a
dii xɛmɛn Salun, Misipa kuntigin yi Tigi
Dɛni tɔn, a yi a ti, a yi a xunna soon so a
xun na, a yi a dɛɛn wudine ti, a yi a balan
wurene sa. A mɔn yi taan yinni tɔn Selaxa
ige ramaraden dɛxɔn, dɛnaxan mangana
nakɔɔn fɛma, siga han tedene, dɛnaxan
sigama Dawudaa Taani.

16 Dɔnxɛn na, Asabuku a dii xɛmɛn
Neyemi, Beti-Suru fɔxɔ kedenna kanna yi
siga yinni tɔnɲɛ Dawudaa gaburun binni
siga han ige malanden binna, siga han
mangana sofane banxina. 17 A xanbi ra,
Lewi bɔnsɔnna muxune yi walima Bani a dii
xɛmɛn Rexun bun ma. Hasabi, Keyila fɔxɔ
kedenna kuntigin fan yi taan yinni tɔnma a
dingirani. 18 A ngaxakedenne fan yi walima
a xanbi ra, Xenadadaa dii xɛmɛn Bawayi,
Keyila fɔxɔ kedenna bonna kuntigin bun.
19 Misipa kuntigin Yosuwe a dii xɛmɛna Eseri
fan yi yire gbɛtɛ yitɔn, keli yɛngɛ so seene
malan banxin yɛtagi, siga han dɛnaxan xili
Songenna.

20 Sabayi a dii xɛmɛn Baruku fan yi yire
gbɛtɛ yitɔn a xanbi ra, keli Songenna ma
siga han saraxarali kuntigina Eliyasibi a
banxin dɛ ra. 21 Yuriyaa dii xɛmɛn Mere-
moti, Hakɔsi mamandenna fan yi yire gbɛtɛ
yitɔn a xanbi ra, keli Eliyasibi a banxin so
dɛɛn ma siga han a danna. 22 Saraxaraliin
naxanye sa keli Yerusalɛn rabilinne yi, ne
fan yi walima mɛn xanbi ra. 23 Ne fan
xanbi ra, Bunyamin nun Xasubu yi wal-
ima mɛnni e banxine yɛtagi. Ananiyaa dii
xɛmɛn Maaseyaa dii xɛmɛna Asari fan yi
walima mɛnni ne xanbi ra a banxin dɛxɔn
ma. 24 Xenadadaa dii xɛmɛn Binuwi fan yi
yire gbɛtɛ yitɔn na xanbi ra, keli Asari a
banxin ma siga han yinna songenna nde.

25 Yusayi a dii xɛmɛn Palala fan yi walima
na yinna songenna yɛtagi e nun sanganso
kuyen manga banxin yɛtagi kantan tiine
sansanna dɛxɔn. Parosi a dii xɛmɛn Pɛdaya
fan yi walima a xanbi ra. 26 Ala Batu Banxin
walikɛɛn naxanye yi dɔxi Ofɛli geyaan ma,
ne fan yi siga yinni tɔnɲɛ han sangansoon
songenna ma, dɛɛn naxan xili Ige So Dɛna
sogegododen binni. 27 Tekowa kaane fan
yi yinna yire gbɛtɛ yitɔn ne xanbi ra, keli
sangansoon songenna ma siga han Ofɛli
yinna.

28 Dɛɛn naxan yi xili Soona, saraxaraline
fan yi walima na faxan na e banxine yɛtagi.
29 Imeri a dii xɛmɛn Sadɔki yi walima e xanbi
ra a banxin yɛtagi. A xanbi ra, Sɛkani a dii
xɛmɛn Semaya fan yi walima mɛnni, naxan
yi dɛɛn kantanma naxan yi xili Sogeteden
So Dɛna. 30 E xanbi ra, Selemiyaa dii xɛmɛn
Xananiya nun Salafaa dii xɛmɛn senninden
Xanun yi mɛnni, ne fan yi yire gbɛtɛ yitɔn
yinna ma. Bereki a dii xɛmɛn Mesulan fan
yi ne xanbi ra, a banxin yɛtagi.

31 A xanbi ra, xɛma wanla Malakiya fan
yi walima mɛnni, siga han Ala Batu Banxin
walikɛne nun yulane banxina Mifikadi dɛɛn
yɛtagi, siga han sangansoon naxan sa yinna
songenna ma. 32 Xɛma wanla bonne nun
yulane fan yi yinni tɔn keli sangansoon
songenna ma siga han Yɛxɛɛne So Dɛna.

Yaxune yi wa wanla kala feni

33 Sanbalata to a mɛ a nxu mɔn yinna
tima, a yi xɔlɔ han! A yi Yahudiyane
magele. 34 A yi a fala a ngaxakedenne
nun Samari kaa sofane yɛɛ xɔri, a naxa,
“Yahudiya fangatareni itoe nanse ligama?
En tinɲɛ e xa na liga ba? E nɔɛ saraxan bɛ
ba? E a raɲanɲɛ to ba? E mɔn nɔɛ gɛmɛ
maluxunxine raminɛ ba naxanye bɛndɛn
nun se ganxine bun ma?” 35 Amonina nde
Tobiya yi a dɛxɔn ma, na yi a fala, a naxa,
“Hali e ti, xa xulumasena nde sigan ti a fari,
e gɛmɛ yinna birin kalama nɛn!”

36 Nayi, n yi Ala maxandi, n naxa, “Nxɔ
Ala, i tuli mati nxu ra, amasɔtɔ nxu yaxune
bata nxu raɲaxu! I marayarabin naxɛtɛ e
ma, i yi e rasiga konyiyani. 37 I nama diɲa
e hakɛne ma, e yulubine nama ba i yɛtagi,
amasɔtɔ e bata yinna ti muxune makonbi.”

38 Nxu yinni tɔn na kii nin han a yiteyaan
tagi taan nabilinni. Yamaan yi na wanla
suxu e sɔbɛɛn na.

4

1 Koni, Sanbalata nun Tobiya nun
Arabune nun Amonine nun Asadodi kaane
to a mɛ a Yerusalɛn rabilinna yinna ti feen
sigama yɛɛn na, e nun a muxune bata yi a

yire biraxine yitɔn fɔlɔ, e yi xɔlɔ kati. [2] E lan
a ma a e birin xa sa Yerusalɛn yɛngɛ, e na
kala.

[3] Nayi, nxu bata nxɔ Ala maxandi, nxu
yi kantan tiine dɔxɔ kɔɛɛn nun yanyin
na alogo e xa nxu ratanga e ma. [4] Anu,
Yuda kaane yi a falama nɛn, e naxa, "Nxɔ
walikɛne sɛnbɛn bata ɲan, gɛmɛ biraxine
maxali daxin mɔn gbo, nxu mi nɔɛ yinna
tiyɛ." [5] Nxu yaxune yi a falama nɛn, e naxa,
"Yahudiyane mi a kolonɲɛ, e mi a famunɲɛ
han en yi so e tagi, en yi e faxa, en yi e
wanli kala." [6] Anu, Yahudiyan naxanye yi
dɔxi nxu yaxune rabilinni, ne fa nɛn, e fa
nxu rakolon na feen ma han dɔxɔɲa ma fu,
e naxa, "E fa en yɛngɛma nɛn sa keli yiren
birin yi." [7] Nanara, n yi muxuna ndee dɔxɔ
yinna xanbirane yi dɛnaxanye so ɲaxun, n
yi yamanan muxune dɔxɔ bɔnsɔn yɛɛn ma,
e silanfanne nun tanbane nun xanle ra e
yii.* [8] N to e ti kiin mato, n yi falan ti
taan fonne nun kitisane xa e nun yamaan
naxan birin yi na, n naxa, "Ɛ nama gaxu
en yaxune yɛɛ ra. A xa rabira ɛ ma fa fala
Marigin sɛnbɛn gbo, a magaxu. Ɛ yɛngɛn so
ɛ ngaxakedenne nun ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii
tɛmɛne nun ɛ ɲaxanle nun ɛ dɔxɔdene xa."

[9] Nxu yaxune yi a mɛ fa fala nxu bata
rakolon, a Ala bata e fe nataxin kala. Nxu
birin yi xɛtɛ yinni, birin yi sa a wanla dɛ
suxu. [10] Keli na lɔxɔn ma, n ma walikɛne
fɔxɔ kedenna nan yi fa walima, fɔxɔ ke-
denna yi tanbane nun yɛ masansan wure
lefane nun silanfanne nun xanle suxu e
yii, e yi e tagi xidi. Kuntigine yi Yuda
kaane birin makantanma, [11] naxanye yi
yinna tima. Naxanye yi goronne maxalima
hanma, e yi goronne kui sa, ne yi walima e
yii kedenne nan na, e yi yɛngɛ so seen suxu
e yii kedenna ra. [12] Naxanye yi a tima, ne
birin ma silanfanne yi xidixi e tagi nɛn, e yi
walima na kii nin. Xɛmɛn naxan yi xɔtaan
fema, na yi biraxi n fɔxɔ ra. [13] N yi a fala
fonne nun kitisane nun yamaan dɔnxɛn xa,
n naxa, "Wanla gbo, wulani kuya, en bata
xuya ayi yinna xuntagi, en bata masiga en
bode ra. [14] Ɛ nɛma dɛdɛ, xa ɛ xɔtaan fe xuiin
mɛ, ɛ malan nxu fɛma. En ma Ala yɛngɛn
soma nɛn en xa." [15] Nxu siga wanla ma na
kii nin, tanban suxi yamaan fɔxɔ kedenna
yii keli subaxan ma han sarene yi mini kore.
[16] Na waxatini, n mɔn yi a fala yamaan xa,
n naxa, "Xɛmɛne birin xa xi Yerusalɛn yi e
nun a walikɛna, en kantanna ti kɔɛɛn na, en
yi wali yanyin na." [17] Nxu mi yi nxɔ dugine
bama mumɛ, n tan ba, ngaxakedenne ba,
n ma walikɛne ba, muxun naxanye yi n
kantanma ba, birin ma yɛngɛ so seen nun
a min igen nan tun yi suxi a yii.

5

Neyemi yi yiigelitɔne mali

[1] Lɔxɔna nde, yamanan xɛmɛna ndee
nun e ɲaxanle yi e mawuga e ngaxakeden
Yahudiyane fari, [2] ndee naxa, "Nxu nun nxɔ
dii xɛmɛne nun nxɔ dii tɛmɛne wuya. Nxu
wama nɛn nxu xa balon sɔtɔ alogo nxu
xa nxu dɛge, nxu lu nxu nii ra." [3] Ndee
fan yi a fala, e naxa, "Nxu bata nxɔ xɛɛne
nun nxɔ manpa binle* nun nxɔ banxine
dɔxɔ tolimani alogo nxu xa balon sɔtɔ fitina
kamɛni." [4] Gbɛtɛye fan naxa, "Nxu bata
gbetin tongo donla ra nxɔ xɛɛne nun nxɔ
manpa binle xun yi, alogo nxu xa mudun
fi naxan lan a so mangan yii. [5] Anu, nxu
nun nxu ngaxakedenne birin keden, nxɔ dii
xɛmɛne luxi nɛn alo e gbeene, koni a mato
nxu nxɔ dii xɛmɛne nun nxɔ dii tɛmɛne
matima konyine ra, nxɔ dii tɛmɛ wuyaxiye
bata findi konyine ra, nafulu mi nxu yii, nxɔ
xɛɛne nun nxɔ manpa binle mɔn bata findi
muxu gbɛtɛye gbeen na."

[6] N to e mawuga xuiin mɛ, n yi xɔlɔ han!
[7] N yi a ragidi n xa taan muxu gbeene nun
kitisane maxadi, n yi a fala e xa, n naxa, "Ɛ
tɔnɔn fenma ɛ ngaxakedenne ra nanfera!"
N yi malan gbeen maxili e fe ra. [8] N mɔn yi
a fala e xa, n naxa, "En bata en ngaxakeden
Yahudiyane xun ba, naxanye yi saraxi siya
gbɛtɛne xɔn konyine ra. Iki, ɛ tan yɛtɛɛn
nan fa ɛ ngaxakeden Yahudiyane matima
e Yahudiya bodene ma." E mi fala sɔtɔ e
naxan tiyɛ, e yi e dundu. [9] N mɔn yi a fala,
n naxa, "Ɛ naxan ligama, na mi fan. Ɛ mi
nɔɛ sigan tiyɛ Ala yɛɛ ra yi gaxuni ba, alogo
siya gbɛtɛye nama en nayelefu, en yaxune?
[10] N tan fan nun ngaxakedenne nun n ma
walikɛne, nxu fan muxune doli nɛn gbetin
nun donseni. Nayi, e lanma e xa naxan
naxɛtɛ, en nama na maxili. [11] Ɛ sa e xɛɛne

* 4:7: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

* 5:3: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

raxɛtɛ e ma to yɛtɛni, e nun e manpa binle
nun e oliwi binle nun e banxine. Ɛ nama
tɔnɔ maxili e ra gbetin nun murutun nun
minseen nun turen fari." 12 E yi yabin ti, e
naxa, "Nxu e raxɛtɛma e ma nɛn, nxu mi fa
sese maxɔdinma e ma, i naxan falaxi nxu na
liga."

Nayi, n yi saraxaraline xili, alogo e xa e
kɔlɔ e yɛɛ xɔri. 13 Na xanbi ra, n yi n ma
doma gbeen lenbeni maxa, n yi a fala, n
naxa, "Ala xa muxune birin yimaxa na kiini
naxanye na e fala xuiin kala, a yi e bɔnɔ e
denbayane nun e seene yi, alogo e yiigenla
xa lu!" Yamaan birin yi Alatala tantun, e
yi sɔnxɔ, e naxa, "Ala xa na liga, amina!"
Dɔnxɛn na, yamaan yi a falan suxu.

14 Xabu n dɔxɔ lɔxɔni yamana kanna
ra Yahudiyane xun na Yuda yamanani,
xabu Manga Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan
ɲɛɛ mɔxɔɲɛdena han ɲɛɛ tonge saxan e
nun firindena, n tan nun ngaxakedenne
nxu mi sese ba mudun na naxan soma ya-
mana kanna yii. 15 Yamana kanna naxanye
dangu n tan yɛɛ ra, ne yi donseene nun
manpane rasuxuma nɛn yamaan na e nun
gbeti gbanan tonge naanin. Hali yamana
kanne xɔyine yi yamaan tɔrɔma. Koni, n
tan to yi gaxuxi Ala yɛɛ ra, n mi na sifan
liga. 16 Koni, n tan yɛtɛɛn wali nɛn taan
yinna tideni, n mi xɛɛ yo sara n yɛtɛ xa,
anu n ma walikɛne birin yi yinna tiin fari.
17 Anu, muxu kɛmɛ tonge suulun nan yi e
dɛgema n konni Yahudiyane nun kuntig-
ine yɛ, ba muxune ra naxanye yi fama sa
keli yamanan nabilinna siya gbɛtɛne yɛ.
18 Ɲinge keden nun yɛxɛɛ yɛbaxi sennin nan
yi faxama n xa lɔxɔ yo lɔxɔ e nun tɔxɛna
ndee. Xi fu yo xi fu, manpa faɲi gbegbe
yi rafalama n xa nɛn. Koni, hali na, n mi
mudun maxili n tan yamana kanna xa, bayo
wanla yi xɔdɔxɔ yamaan ma.

19 N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, i fan n
na bayo n bata wali faɲin kɛ yamaan xa.

6

*Yaxune m*ɔn yi fa e xili ma

1 Sanbalata nun Tobiya nun Arabun
Gesen nun nxu yaxun bonne yi a mɛ a
n mɔn bata taan yinna ti, a dɛdɛ mi fa
kalaxi. Na waxatini, n munma yi dɛɛne
ti singen. 2 Sanbalata nun Gesen yi xɛrane
rafa a faladeni n xa, e naxa, "Fa en fa en
bode to Kefirimi yi Ono lanbanni." E bata
yi a ragidi a e xa fe ɲaxin liga n na. 3 Koni,
n yi e yabi, n naxa, "Wanla n yii han! N mi
nɔɛ sigɛ. Nanfera wanla xa rati be, n siga
ɛ fɛma?" 4 E na xɛraan nafa n ma dɔxɔɲa
ma naanin, n fan yi e yabi na kii kedenni.
5 Sanbalata mɔn yi a walikɛɛn nasiga na fala
kedenna ra a suulundeni, kɛdi rabixin yi
suxi naxan yi. 6 Ito nan yi sɛbɛxi a kui, a
naxa, "Siya gbɛtɛne ito nan falama, anu
Gesen fan a falama, a ɲɔndin na a ra, e
naxa a i tan nun i ngaxakeden Yahudiyane
waxi murutɛ feni. I taan yinna tima na nan
ma. A luxi alo i waxi findi feni Yahudiyane
mangan nan na. 7 I yɛtɛɛn bata nabine dɔxɔ
alogo e xa i ya fe fala Yerusalɛn yi fa fala
a i bata findi mangan na Yuda yi. Perise
mangan mi buma na mɛdeni. Nayi, fa en
fa batu." 8 N yi a yabi, n naxa, "Muxe mi
na falane tima. Ɲɔndi mi i ya falane ra!
I tan nan tun ne mirixi, i yi e fala!" 9 Na
muxune birin yi wama nxu ragaxu feen
nin, e naxa, "E sɛnbɛn ɲanma nɛn, e mi
wanla raɲanma." Koni, n yi Ala maxandi, n
naxa, "Ala, iki, n sɛnbɛ so."

10 N yi siga Dɛlayaa dii xɛmɛn Semaya
konni, Mehetabeli mamandenna, bayo a mi
yi nɔɛ fɛ n konni. A yi a fala n xa, a naxa,
"En birin xa siga Yire Sariɲanxini Ala Batu
Banxin kui, en sa a dɛɛne balan en xun ma,
amasɔtɔ i yaxune fama nɛn i xili ma, e fama
kɔɛɛn nan na i faxadeni." 11 N yi a yabi, n
naxa, "Na muxu mi n tan na naxan a gima!
N tan muxu sifan nɔɛ soɛ Ala Batu Banxini
ba, n lu n nii ra? N mi soma Ala Batu
Banxini n luxundeni!" 12 N yi a kolon fa fala
a mi yi Alaa falan xan nalima n ma. Koni,
a yi na falama n xa nɛn, amasɔtɔ Sanbalata
nun Tobiya bata yi a saranna fi alogo a xa fa
falan ti n xa na kiini. 13 A na liga nɛn alogo n
xa gaxu a yɛɛ ra, n yi a maxadi xuiin suxu,
n yi yulubin tongo. Nayi, e yi nɔɛ n xili kalɛ
nɛn, n yi yagi.

14 N ma Ala, Tobiya nun Sanbalata naxan
ligama n na, na xa rabira i ma, e nun nabi
ɲaxanla Nowadi nun nabiin bonna naxanye
kata n magaxudeni.

15 Taan yinna yi raɲan Elulu kiken xi
mɔxɔɲɛn nun suulunde lɔxɔni, xi tonge
suulun e nun firinna bun. 16 Nxu yaxune
to a mɛ, e nun siyaan naxanye birin yi nxu
rabilinxi, ne yi gaxu, e yi yagi e to a to a

wanla bata yi raɲan alo nxɔ Ala sagoon kii naxan yi.

17 Na waxatine yi, Yuda muxu gbeene yi bataxine sɛbɛma Tobiya ma waxatin birin, Tobiya fan yi e yabima. 18 Yuda kaan wuyaxi bata yi e kɔlɔ a xa, amasɔtɔ Sɛkani bitanna nan yi a ra, Araa dii xɛmɛna, e nun a dii xɛmɛn Yehoxanan bata yi Mesulan ma dii tɛmɛn tongo, Bereki a dii xɛmɛna. 19 E yɛtɛɛn yi a xili faɲin fala n yɛɛ xɔri, e yi n ma falane rali a ma. Tobiya fan yi kɛdine rasigama alogo a xa n magaxu.

7

*Yerusalɛ*n makantan fena

1 Taan yinna to yelin tiyɛ, n yi a dɛɛne ti a ma, kantan tiine nun bɛti baane nun Lewi bɔnsɔnna muxune yi ti e wanle ra. 2 N yi Yerusalɛn kuntigiyaan taxu ngaxakedenna Xanani ra e nun Xananiya, Yerusalɛn yire makantanxin kuntigina. Lannaya muxu gbeen nan yi Xananiya ra, e nun Ala yɛɛragaxu muxuna dangu bonne ra. 3 N yi a fala e xa, n naxa, "Yerusalɛn dɛɛne mi rabima fɔ sogen na te, a mɔn balanma nɛn wurene ra ɲinbanna ra benun kantan tiine xa siga. Yerusalɛn kaane yi ti kantan tideni, ndee yi siga taan kantan tidene yi, bonne yi lu e konne kantanɲɛ."

4 Taan yi gbo, koni yamaan mi yi wuya, banxine fan munma yi ɲɔxɔ yiti singen. 5 N ma Ala yi a sa n bɔɲɛni a n xa fonne malan e nun kitisane nun yamaan birin alogo n xa muxune yatɛ. N yi bɔnsɔn kɛdina nde to, muxun naxanye singe xɛtɛ sa keli konyiyani, n yi ito to sɛbɛxi na ma:

Esirasi 2.1-70

6 Babilɔn mangan Nebukadanesari siga muxun naxanye ra konyiyani, ne wuyaxi yi xɛtɛ Yerusalɛn nun Yuda yi, birin yi siga a taa yi. 7 E yi xɛtɛ e nun Sorobabeli nun Yosuwe nun Neyemi nun Asari nun Raamiya nun Naxamani nun Marodoke nun Bilisan nun Misipereti nun Bigiwayi nun Nexun e nun Banaha.

Isirayila yamaan xɛmɛne yatɛn ni i ra:

8 Parosi xabilani, muxu wuli firin muxu kɛmɛ muxu tonge solofere e nun firin.

9 Sɛfati xabilani, muxu kɛmɛ saxan muxu tonge solofere muxu firin.

10 Ara xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge suulun e nun firin.

11 Paxata-Moyaba xabilani, Yosuwe nun Yowaba yixɛtɛne yɛ, muxu wuli firin kɛmɛ solomasɛxɛ muxu fu nun solomasɛxɛ.

12 Elan xabilani, muxu wuli keden muxu kɛmɛ firin muxu tonge suulun e nun naanin.

13 Satu xabilani, muxu kɛmɛ solomasɛxɛ muxu tonge naanin e nun suulun.

14 Sakayi xabilani, muxu kɛmɛ solofere muxu tonge sennin.

15 Binuwi xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge naanin e nun solomasɛxɛ.

16 Bebayi xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ.

17 Asagada xabilani, muxu wuli firin muxu kɛmɛ saxan muxu mɔxɔɲɛn nun firin.

18 Adonikami xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge sennin e nun solofere.

19 Bigiwayi xabilani, muxu wuli firin muxu tonge sennin e nun solofere.

20 Adin xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge suulun e nun suulun.

21 Ateri xabilani, Xesekiya yixɛtɛne yɛ, muxu tonge solomanaanin muxu solomasɛxɛ.

22 Xasun xabilani, muxu kɛmɛ saxan muxu mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ.

23 Besayi xabilani, muxu kɛmɛ saxan muxu mɔxɔɲɛn nun naanin.

24 Xarifi xabilani, muxu kɛmɛ muxu fu nun firin.

25 Gabayon kaane yɛ, muxu tonge solomanaanin muxu suulun.

26 Bɛtɛlɛmi kaane nun Netofa kaane yɛ, muxu kɛmɛ muxu tonge solomasɛxɛ muxu solomasɛxɛ.

27 Anatɔti kaane yɛ, muxu kɛmɛ muxu mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ.

28 Beti-Asamawɛti kaane yɛ, muxu tonge naanin muxu firin.

29 Kiriyati-Yeyarin kaane nun Kefira kaane nun Beroti kaane yɛ, muxu kɛmɛ solofere muxu tonge naanin muxu saxan.

30 Rama kaane nun Geba kaane yɛ, muxu kɛmɛ sennin muxu mɔxɔɲɛn nun keden.

31 Mikimasi kaane yɛ, muxu kɛmɛ muxu mɔxɔɲɛn nun firin.

32 Betɛli kaane nun Ayi kaane yɛ, muxu kɛmɛ muxu mɔxɔɲɛn nun saxan.

33 Nebo bonna muxune yɛ, muxu tonge suulun muxu firin.

34 Elan bonne xabilan muxune yɛ, muxu
wuli keden muxu kɛmɛ firin muxu tonge
suulun e nun naanin.
35 Xarimi xabilani, muxu kɛmɛ saxan
muxu mɔxɔɲɛ.
36 Yeriko kaane yɛ, muxu kɛmɛ saxan
muxu tonge naanin e nun suulun.
37 Lodi kaane nun Xadidi kaane nun
Ono kaane yɛ, muxu kɛmɛ solofere muxu
mɔxɔɲɛn nun keden.
38 Sena kaane yɛ, muxu wuli saxan muxu
kɛmɛ solomanaanin muxu tonge saxan.
39 Saraxaraline yɛ:
Yɛdaya xabilani Yosuwe a denbayani,
muxu kɛmɛ solomanaanin muxu tonge
solofere muxu saxan.
40 Imeri xabilani, muxu wuli keden muxu
tonge suulun muxu firin.
41 Pasaxuri xabilani, muxu wuli keden
muxu kɛmɛ firin muxu tonge naanin e nun
solofere.
42 Xarimi xabilani, muxu wuli keden
muxu fu nun solofere.
43 Lewi bɔnsɔnna muxune yɛ:
Yosuwe xabilani, Kadamile nun Hodawi
yixɛtɛne yɛ, muxu tonge solofere e nun
naanin.
44 Bɛti baane:
Asafi xabilani, muxu kɛmɛ muxu tonge
naanin e nun solomasɛxɛ.
45 Kantan muxune:
Salun nun Ateri nun Talamɔn nun Akubu
nun Xatita nun Sobayi yixɛtɛne yɛ, muxu
kɛmɛ muxu tonge saxan e nun solomasɛxɛ.
46 Ala Batu Banxin walikɛne:
E benbane nan itoe ra: Sixa nun Xasufa
nun Tabayoti nun 47 Kerosi nun Siya nun
Padon nun 48 Lebana nun Xagaba nun Sala-
mayi nun 49 Xanan nun Gideli nun Gaxara
nun 50 Reyaya nun Resin nun Nekoda nun
51 Gasami nun Yusa nun Paseya nun 52 Besayi
nun Meyunin nun Nefusin nun 53 Bakabuku
nun Xakufa nun Xaraxuru nun 54 Basaliti
nun Mexida nun Xarasa nun 55 Barakosi nun
Sisera nun Tama nun 56 Nesixa e nun Xatifa.
57 Sulemani a walikɛne yixɛtɛne yɛ: So-
tayi nun Sofereti nun Perida nun 58 Yaala
nun Darakon nun Gideli nun 59 Sɛfati nun
Xatili nun Pokereti-Hasebayin nun Amɔn.
60 Ala Batu Banxin walikɛne birin malanx-
ina e nun Sulemani a walikɛne: muxu kɛmɛ
saxan muxu tonge solomanaanin muxu
firin.
61 Muxuni itoe nan keli Tela-Mela nun
Tela-Harasa nun Kerubu-Adan nun Imeri
taane yi, koni ne mi e xabilane kolon naxan
a yitɛ fa fala Isirayila kaan nan e ra:
62 Dɛlaya nun Tobiya nun Nekoda
yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ sennin muxu
tonge naanin e nun firin.
63 Saraxaralina ndee yi na: Xobaya nun
Hakɔsi nun Barasilayi yixɛtɛne. Barasilayi
bata Galadi kaan Barasilayi a dii tɛmɛn
dɔxɔ, na nan xili te a xun ma.
64 E yi kata e xabilane fendeni bɔnsɔn
kɛdine kui, koni e mi e to. E yi e ba
saraxarali wanla ra.
65 Yamana kanna yi yamarin fi a muxu yo
nama se sariɲanxine don e yɛ han saraxar-
alina nde yi sɔtɔ naxan masɛnsɛn ti seene
rawalɛ, Yurima nun Tumin.*
66 Yamaan birin malanxina, muxu wuli
tonge naanin muxu wuli firin muxu kɛmɛ
saxan muxu tonge sennin.
67 E walikɛ xɛmɛne nun e walikɛ ɲaxanle
mi yi ne yɛ, ne muxu wuli solofere muxu
kɛmɛ saxan tonge saxan e nun solofere nan
yi a ra. Bɛti ba xɛmɛn nun a ɲaxanle, muxu
kɛmɛ firin tonge naanin e nun suulun yi e
yɛ. 68 Ɲɔgɔmɛn kɛmɛ naanin tonge saxan
e nun suulun, sofanla wuli sennin kɛmɛ
solofere e nun mɔxɔɲɛ fan yi na.
69 Denbaya xun wuyaxi seene fi nɛn wanla
fe yi. Yamana kanna yi xɛmaan kilo
solomasɛxɛ e nun a tagi nun igelengen
tonge suulun e nun saraxarali domaan
kɛmɛ suulun tonge saxan fi wanla fe yi.
70 Denbaya xunne yi xɛmaan kilo kɛmɛ kilo
tonge solofere nun gbeti fixɛn kilo wuli
keden kilo kɛmɛ ba. 71 Isirayila yamaan
muxu dɔnxɛne yi xɛmaan kilo kɛmɛ tonge
solofere nun gbeti fixɛn kilo wuli keden ba e
nun saraxarali domaan tonge sennin e nun
solofere.
72 Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna mux-
une nun kantan tiine nun bɛti baane nun
Ala Batu Banxin walikɛne nun Isirayila ya-
maan birin yi dɔxɔ e taane yi.

Esirasi yi sariyan xaran yamani

Ɲɛɛn kike soloferedena a liyɛ, Isirayila
kaane birin bata yi dɔxɔ e taane yi.

* 7:65: Yurima nun Tumin masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

8

1 Yamaan birin yi e malan yama malan-
deni Ige Dɛɛn na alo muxu kedenna. E yi
a fala sɛbɛli tiina Esirasi xa a xa fa Musaa
sariya kɛdin na, Alatala sariyan naxan ya-
mari Isirayila kaane ma. 2 Saraxaralina
Esirasi yi fa sariya kɛdin na yamaan birin
yɛtagi, xɛmɛn nun ɲaxanla, naxanye birin
yi nɔɛ falan famunɲɛ e naxan mɛma. Kike
solofereden xi singen nan yi a ra.

3 Keli xɔtɔnni han yanyi tagini, Esirasi
na sariya kɛdin xaranma yamaan yɛtagi Ige
Dɛɛn na, xɛmɛne nun ɲaxanle nun naxanye
birin yi a famuma. Yamaan birin yi tuli
matixi sariya kɛdin xaran xuiin na. 4 Sɛbɛli
tiina Esirasi yi tixi wudi gbingbinna nan
fari, naxan yi rafalaxi na feen ma. Matitiya
nun Sema nun Anaya nun Yuriya nun Xi-
liki nun Maaseya yi tixi a fɛma a yiifanna
ma. Pɛdaya nun Mikayeli nun Malakiya
nun Xasun nun Xasabadana nun Sakari nun
Mesulan tixi a kɔmɛnna ma. 5 Esirasi yi
kɛdin nabi yamaan birin yɛtagi, a tixi e
birin xun ma, a to kɛdin nabi, yamaan birin
yi keli. 6 Esirasi yi Alatala tantun, Ala naxan
gbo, yamaan yi lu e yiine yitɛ kore, e yi a
yabi, e naxa, "Amina! Amina!" Nayi, e birin
yi e xinbi sin, e yɛtagine yi lan bɔxɔn ma, e
yi Alatala batu. 7 Lewi bɔnsɔnna muxune,
Yosuwe nun Bani nun Serebi nun Yamin
nun Akubu nun Sabetayi nun Hodiya nun
Maaseya nun Kelita nun Asari nun Yosabadi
nun Xanan nun Pɛlaya, ne yi lu yamaan
tixin xaranɲɛ sariyan ma. 8 Ne yi lu Alaa
sariya kɛdin xaranɲɛ yamaan xa, e lu a yɛbɛ
e xa alogo e birin xa nɔ a famunɲɛ.

9 Nayi, yamana kanna Neyemi nun Esirasi
naxan yi saraxaraliyaan nun sɛbɛli tiini,
e nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi
yamaan xaranma, ne yi a fala yamaan xa, e
naxa, "Lɔxɔni ito bata rasariɲan Alatala xa,
ɛ Ala. Ɛ nama lu sunuxi, ɛ lu wugɛ." Bayo
yamaan birin yi wugama nɛn, e nɛma yi
sariya kɛdin xaran xuiin namɛma. 10 Neyemi
yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ sa donse fɔɲin don,
ɛ yi minse fɔɲin min, ɛ siga ndee ra muxune
xa se mi naxanye yii, amasɔtɔ to lɔxɔn bata
findi lɔxɔ sariɲanxin na en Marigin xa. Ɛ
nama ɛ yɛtɛ rasunu, bayo Alatalaa sɛwan
nan findixi ɛ sɛnbɛn na." 11 Lewi bɔnsɔnna
muxune yi yamaan birin masabari, e naxa,
"Ɛ sabari, amasɔtɔ to lɔxɔn sariɲan, ɛ nama
ɛ yɛtɛ rasunu!"

12 Yamaan birin yi siga e dɛgeden nun e
mindeni. Se mi yi naxanye yii, e yi ndee
so ne yii. E lu sɛwa gbeeni, bayo e bata yi
falane famu naxanye yɛba e xa.

Bubu Kui Sanla

13 Na xɔtɔn bode, Isirayila denbaya xunne
nun saraxaraline nun Lewine birin yi e
malan sɛbɛli tiina Esirasi fɛma alogo e xa
sariya falane ramɛ. 14 Alatala sariya kɛdin
naxan so Musa yii, a yi sɛbɛxi na kui fa fala,
Isirayila kaane yi lanma e lu bubune kui
Bubu Kui Sanla waxatini ɲɛɛn kike solofere-
den na. 15 E lan e yi na rali birin ma e
taane yi e nun Yerusalɛn yi, e naxa, "Ɛ mini
geya yireni, ɛ fa Oliwi bili yii taa kui xiine
nun burunna xiine nun miriti bili yiine nun
tugu yiine nun wudi yii ɲingixine ra alogo
ɛ xa fa Bubu Kui Sanla raba alo a sɛbɛxi
kii naxan yi."* 16 Nayi, Isirayila yamaan yi
mini, e siga ɲɔxɔnde fendeni, alogo e xa fa
Bubu Kui Sanla raba e banxine dɛ ra hanma
e sansanne kui, hanma Ala Batu Banxin
sansanne kui, e nun yama malandene yi
Ige Dɛɛn nun Efirami Dɛɛn na. 17 Muxun
naxanye birin yi malanxi na, naxanye yi
faxi sa keli konyiyani, ne birin yi bubune ti,
e dɔxɔ e bubune yi. Keli Nunu a dii xɛmɛn
Yosuwe a waxatin ma han na waxatini,
Isirayila kaane munma yi na fe sifan liga
singen, sɛwa gbeen yi lu e tagi.

18 E lu Alaa sariya kɛdin xaranɲɛ lɔxɔ yo
lɔxɔ keli xi singen ma han lɔxɔ dɔnxɛna. E
yi sanla raba xi solofere, yamaan yi e malan
xi solomasɛxɛdeni, alo sariyana a falaxi kii
naxan yi.

9

E yi e ti e yulubin na

1 Kiken xi mɔxɔɲɛde lɔxɔni, Isirayila
kaane yi e malan, e sun, e kasa bɛnbɛli
dugine ragodo e ma, e burunburunna sa e
xunne yi sunu taxamasenne ra. 2 Naxanye
yi findixi Isirayila kaane ra, ne yi e masiga
xɔɲɛne ra, e yi e ti e yulubine ra e nun
e benbane gbeene. 3 E to keli, e ti, e yi
Alatala, e Alaa sariya kɛdin xaran waxati
xunkuye. Yanyin na, e yi e xinbi sin Alatala
yɛtagi, e Ala, e mɔn yi e ti e yulubine ra han
waxati xunkuye. 4 Lewi bɔnsɔnna muxuna

* 8:15: Bubu Kui Sanla fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

ndee yi keli, e te gbingbinna fari, Yosuwe
nun Bani nun Kadamile nun Sɛbaniha nun
Bunni nun Serebi nun Bani nun Kenani.
Ne yi e xuini te Alatala ma, e Ala. [5] Lewi
bɔnsɔnna muxune, Yosuwe nun Kadamile
nun Bani nun Xasabaneya nun Serebi nun
Hodiya nun Sɛbaniha nun Petaxi yi a fala, e
naxa, "Ɛ keli, en Alatala, en ma Ala tantun
habadan han habadan!"
E yi Ala maxandi, e naxa,
"Nxu i xili binyen tantunma,
tantunna naxan dangu binyen nun tan-
tunna birin na!
[6] I tan nan keden pe Alatala ra,
i tan naxan ariyanna nun kore xɔnna nun
sarene birin daxi,
i bɔxɔ xɔnna nun a yi seene birin da,
e nun baane nun e yi seene birin.
I yi niin bira niimaseene birin yi,
malekane birin e xinbi sinma i tan nan bun.
[7] I tan Marigina Alatala,
i tan nan Iburama sugandi,
i yi a ramini Yuru taani Babilɔn yamanani,
i yi a xili sa, Iburahima.
[8] I yi a to a dɛnkɛlɛyaxi i ma a bɔɲɛni,
i yi layirin xidi ɛ tagi
a i xa Kanan kaane nun Xitine nun Amorine
nun Perisine nun Yebusune
nun Girigasane yamanan so a bɔnsɔnna yii.
I dɛ xuiin nakamali nɛn bayo i tinxin."

[9] "I nxu benbane ɲaxankatan to nɛn Misiran
yi,
i yi e gbelegbele xuiin mɛ Gbala Baan dɛ.
[10] I yi taxamasenne nun kabanako feene yita
Firawona
nun a walikɛne nun a yamanan muxune
birin na.
Amasɔtɔ i a kolon
e nxu benbane suxu kii naxan yi wasoni.
I yi xinla sɔtɔ naxan gbo han to.
[11] I yi baa igeni taxun e yɛɛ ra,
e yi baani gidi a yixaren na,
koni i tilin igen nadin nɛn
e sagatan muxune xun ma
alo gɛmɛna igen xɔnna ma.
[12] I yi kundaan ti e yɛɛ ra yanyin na,
i yi tɛ dɛgɛn ti e yɛɛ ra kɔɛɛn na
naxan yi kirani yalanma e yɛɛ ra.
[13] I godo nɛn keli kore,
i falan ti e xa Sinayi geyaan fari.
I yi i gelene fala e xa naxanye tinxin,
e nun ɲɔndin sariyan nun tɔnne
nun yamarin naxanye fan.
[14] Fata i ya walikɛɛn Musa ra,
i yi i ya Matabu Lɔxɔ sariɲanxin nun
i ya yamarine nun sariyane nun tɔnne yita
e ra.
[15] Kamɛn to e suxu,
i yi donseen nagodo e ma keli kore.
Min xɔnla to e suxu,
i yi igen namini fanyeni,
i yi a fala e xa a e xa so yamanani
i kɔlɔ naxan so fe ra e benbane yii.
[16] Koni nxu benbane murutɛ nɛn wasoni,
e mi i ya yamarine suxu.
[17] E mi tin e suxɛ,
e ɲinan i ya kabanako feene xɔn
i naxanye liga e xa,
e yi e bɔɲɛni xɔdɔxɔ e murutɛni,
e yi a nata
a e xa yɛɛrati gbɛtɛ sugandi,
e xɛtɛ e konyiyani Misiran yi.*
Koni i tan mi i mɛ e ra.
Ala nan i tan na
naxan muxune mafeluma e yulubine ra.
I diɲa, i kininkinin,
i mi xɔlɔn xulɛn,
i ya hinanna gbo.
[18] E yi ɲinge di sawura wure daxin nafala e
yɛtɛ xa,
e naxa, 'En ma Ala nan ito ra,
naxan en naminixi Misiran yi.'
E yi fala ɲaxine ti i ma.
[19] Koni i ya kininkinin gbeeni,
i mi e rabeɲin tonbonni.
Kundaan lu nɛn e yɛɛ ra kiraan xɔn yanyin
na,
tɛ dɛgɛn yi lu e yɛɛ ra kɔɛɛn na.
[20] I yi i ya Nii faɲin naso e yi
alogo a xa e xaran,
i yi i ya Manna donseen† so e yii,
e nun igena,
min xɔnla to e suxu.
[21] I yi i yengi dɔxɔ e xɔn ma
tonbonni ɲɛɛ tonge naanin,
sese mi dasa e ma,
e dugine mi kala,
e sanne mi kusin.
[22] I yamanane nun siyane so nɛn e yii,
i yi e rabilinna yamanane birin sa e sagoni.
E yi Xɛsibɔn mangan Sixɔn ma yamanan
tongo e gbeen na,
e nun Ogo a yamanana, Basan mangana.

* 9:17: Yatɛne 14.4 † 9:20: Manna donsena a fe mato xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

23 I yi e diine rawuya ayi
alo sarene kore xɔnna ma,
i yi e raso yamanani, i kɔlɔ
e benbane xa dɛnaxan ma fe yi.
24 E yixɛtɛne yi so mɛnni,
e dɔxɔ na yamanani,
i yi na yamanan muxune rayagi e yɛtagi,
Kanan kaane, i yi e sa e sagoni,
e mangane nun e yamanane muxune,
alogo e xa e raba e waxɔnna ra.
25 E yi taa makantanxine tongo
e nun bɔxɔ fajnina,
e yi banxine tongo
naxanye yi rafexi se fajnin sifan birin na,
e nun xɔjninne nun manpa binle
nun oliwi binle nun wudi bogila wuyaxine,
e yi e don, e yi lugo, e yi gbo,
e yi lu hɛri gbeeni."

26 "Koni, e keli nɛn
e yi murutɛ i xili ma.
E yi e xun xanbi so i ya sariyane yi,
e yi nabine faxa,
naxanye yi e mabandunma i ma,
e yi Ala rayelefu gbeene ti.
27 Nayi, i yi e sa e yaxune sagoni,
ne yi e tɔrɔ.
Koni e jnaxankatan waxatini,
e xui ramini nɛn i ma,
i yi e xuiin namɛ kore xɔnna ma,
i yi e yabi i ya kininkinin gbeeni,
i yi e xunba muxune fi e ma,
naxanye e ba e yaxune yii.
28 Koni, e xɔrɔyaan sɔtɔ nɛn tun,
e mɔn yi fe jnaxine liga fɔlɔ i yɛɛ ra.
Nayi, i yi e rabejnin e yaxune yii,
e yi e nɔ.
Koni, e mɔn yi e xui ramini i ma,
i yi e xuiin namɛ kore xɔnna ma
i ya kininkinin gbeeni,
i mɔn yi e rakisi sanjna ma wuyaxi.
29 I yi e mabandun i ya sariyan ma,
koni e yi findi wasodene ra,
e mi e tuli mati i ya yamarine ra.
E yi yulubin liga
e i ya kiti saxine kala,
anu naxan na e suxu,
na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn.
E yi murutɛ,
e tondi e tuli matiyɛ i tan na.
30 I ti nɛn e bun ma jnɛɛ wuyaxi,
i yi e rakolon i ya Nii Sarijnanxin na nabine xɔn,
koni e mi e tuli mati.
Nayi, i yi e sa e yamana gbɛtɛye sagoni.
31 I ya kininkinin gbeeni,
i mi e raxɔri, i mi e rabejnin,
bayo Ala dijnaxi kininkininxin nan i tan na."

32 "Iki, nxɔ Ala, Ala gbeena,
sɛnbɛmana, i tan naxan magaxu,
i tan naxan i ya layirin nakamalima
i ya hinanni,
fe xɔlɛn naxanye nxu sɔtɔxi,
e nun nxɔ mangane nun nxɔ nabine
nun nxɔ saraxaraline nun nxu benbane nun yamaan birin,
i nama ne yatɛ fe fuune ra,
sa fɔlɔ Asiriya mangane waxatin ma han to.
33 Feen naxanye birin nxu sɔtɔxi,
i tan tinxin ne birin yi,
bayo i ya lannayaan yita nɛn,
koni nxu tan fe jnaxin nan liga.
34 Nxɔ mangane nun nxɔ kuntigine
nun nxɔ saraxaraline
nun nxu benbane mi i ya sariyane suxu,
e mi i ya yamarine suxu,
e nun i ya maxadi xuine,
i yi naxanye falama e xa.
35 E yi e yamanani
waxatin naxan yi hɛri gbeeni
i naxan so e yii,
yamana sabatixi gbeeni
i naxan sa e sagoni,
e mi i batu,
e mi xɛtɛ e kɛwali jnaxine fɔxɔ ra.
36 To, nxu bata findi konyine ra yamanani
i naxan so nxu benbane yii
alogo e xa balo na bogiseene nun a se fajnine ra.
37 A seene bata findi mangane gbeene ra
i nxu saxi naxanye sagoni
masɔtɔ nxu yulubine xɔn.
Nxu nun nxɔ xuruseene bata lu e sagoni,
nxu lu jnaxankata gbeeni."

10

Sariyan suxu fena yamaan xɔn

1 "Amasɔtɔ na feene birin xɔn, nxu tan Isirayila kaane bata lan feni ito ma, nxu yi a sɛbɛ, nxɔ kuntigine nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye nxu yɛ, e nun nxɔ saraxaraline yi e yii fɔxɔn sa a ma."

2 Muxun naxanye e yii fɔxɔn sa a ma, ne xinle ni itoe ra: Yamana kanna Neyemi, Xakaliyaa diina e nun Sedeki nun 3 Seraya nun Asari nun Yeremi nun 4 Pasaxuri nun

Amari nun Malakiya nun 5 Xatusi nun
Sɛbaniha nun Maluku nun 6 Xarimi nun
Meremoti nun Abadi nun 7 Daniyɛli nun
Gineton nun Baruku nun 8 Mesulan nun
Abiya nun Miyamin nun 9 Maasiya nun Bili-
gayi nun Semaya. Saraxaraline nan yi ne
ra.

10 Lewine yɛ:

Asani a dii xɛmɛn Yosuwe nun Xe-
nadadaa diine Binuwi nun Kadamile 11 e nun
e ngaxakedenne: Sɛbaniha nun Hodiya nun
Kelita nun Pɛlaya nun Xanan 12 nun Mika
nun Rexobo nun Hasabi 13 nun Sakuru nun
Serebi nun Sɛbaniha 14 nun Hodiya nun Bani
nun Beninu.

15 Yamaan kuntigine yɛ: Parosi nun
Paxata-Moyaba nun Elan nun Satu nun
Bani nun 16 Bunni nun Asagada nun Bebayi
nun 17 Adoniya nun Bigiwayi nun Adin
nun 18 Ateri nun Xesekiya nun Asuru nun
19 Hodiya nun Xasun nun Besayi nun 20 Xarifi
nun Anatɔti nun Nebayi nun 21 Magapiyasi
nun Mesulan nun Xesiri nun 22 Mesesabele
nun Sadɔki nun Yaduwa nun 23 Pɛlati
nun Xanan nun Anaya nun 24 Hoseya nun
Xananiya nun Xasubu nun 25 Haloxesi
nun Pilixa nun Sobeki nun 26 Rexun nun
Xasabana nun Maaseya nun 27 Axiya nun
Xanan nun Anan nun 28 Maluku nun Xarimi
nun Banaha.

29 Yamaan dɔnxɛn birin yi sa e fari,
saraxaraline nun Lewine nun taan dɛ kan-
tanne nun bɛti baane nun Ala Batu Banxin
walikɛne nun muxun naxanye birin xɛtɛ
nxu rabilinna siyane fɔxɔ ra, e bira Alaa
sariyan fɔxɔ ra, e yi e mali, e ɲaxanle nun
e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛn naxanye birin
yi nɔɛ feen famunɲɛ. 30 E birin yi sa e
ngaxakedenne fari, e kuntigine. E yi e
kɔlɔ a e xa Alaa sariyan suxu, a walikɛɛn
Musa naxan nalixi nxu ma, nxu yi nxu
Marigina Alatalaa sariyane nun yamarine
birin suxu. 31 Nxu bata yi dɛ xuiin tongo
a nxu nama nxɔ dii tɛmɛne fi siya gbɛtɛne
ma naxanye dɔxi nxɔ yamanani, nxu mɔn
mi e dii tɛmɛne tongoma ɲaxanle ra nxɔ
dii xɛmɛne xa. 32 Na muxune yulane na fa
Matabu Lɔxɔni hanma lɔxɔ sariɲanxine yi,
nxu nama yulaya se yo sara ne ma hanma
donseene. Nxu yi bɔxɔn fan lu a yi a matabu
ɲɛɛ soloferedeni, nxu mi xɛɛn bima na ɲɛɛn
na, nxu donle fan nakala ayi.

33 Nxu bata sariyan sa fa fala nxu xa gbeti
fixɛn garamu naanin fi ɲɛɛ yo ɲɛɛ, a findi
nxɔ Ala Batu Banxin nawali seen na. 34 A
xa findi buru rasariɲanxin saren na, e nun
bogise saraxane nun saraxa gan daxine nun
saraxan naxanye bama Matabu Lɔxɔne ma
e nun kike nɛnɛn sanle hanma sali lɔxɔ
gbɛtɛye ma. A tan nan mɔn findima saraxa
gbɛtɛye saren na saraxa sariɲanxine nun
yulubi xafari saraxane ra Isirayila xa, e nun
wanle birin en ma Ala Batu Banxini.

35 Nxu tan saraxaraline nun Lewine nun
yamaan bata masɛnsɛnna ti alogo a xa
kolon muxune lanma e xa fa yegen na
waxatin naxan yi Ala Batu Banxini denbaya
yɛɛn ma ɲɛɛ yo ɲɛɛ alogo a xa gan Alatalaa
saraxa gandeni, en ma Ala, alo a sɛbɛxi
kii naxan yi sariyani. 36 Nxu bata dɛ xuiin
tongo a nxu xa fa nxɔ bɔxɔn bogise sin-
gene nun wudi bogi singene ra Alatala Batu
Banxini, 37 nxu yi fa nxɔ dii singene nun
nxɔ xuruseene dii singene ra Ala yɛtagi, alo
sariyana a falaxi kii naxan yi. Nxu fa nxɔ
ɲingene dii singene nun yɛxɛne nun siine
dii singene ra Ala Batu Banxini. Nxu yi e so
saraxaraline yii naxanye walima Ala Batu
Banxini. 38 Nxu mɔn yi siga nxɔ sansi sin-
gene ra saraxaraline xɔn Ala Batu Banxin
se ramaradeni, e nun bogise saraxane nun
wudi bogine nun manpa nɛnɛn nun turena.
Bɔxɔn bogiseene yaganna yi findi Lewine
gbeen na. E tan nan yati e rasuxuma taane
birin yi nxu dɛnaxanye bima. 39 Harunaa
yixɛtɛna nde luma nɛn Lewine fɔxɔ ra
e nɛma sigɛ yaganne tongodeni waxatin
naxan yi. Lewine yi na yaganna dɔxɔde fu-
den xali Ala Batu Banxin gbeti ramaradeni.
40 Isirayila kaane nun Lewine sigama nɛn e
murutune nun manpa nɛnɛne nun turen
yaganne ra Ala Batu Banxin se ramaradeni,
yire sariɲanxin goronne dɛnaxan yi, Ala
Batu Banxin saraxaraline nun dɛ kantanne
nun bɛti baane fan luma mɛnna nin.

Na kiini, en mi en ma Ala Batu Banxin
nabeɲinma.

11

Yuda kaan naxanye fa dɔxɔ Yerusalɛn yi

1 Yamana kanne yi fa dɔxɔ Yerusalɛn
yi. Yamaan dɔnxɛn yi masɛnsɛnna ti al-
ogo muxu fu yɛ, muxu keden xa fa dɔxɔ
Yerusalɛn yi, taa rasariɲanxina. Muxu fu
yɛ, muxu solomanaanin nɔɛ luyɛ nɛn e kon

taane yi. [2] Yamaan yi barika bira na muxune
xa naxanye birin tin e xa fa dɔxɔ Yerusalɛn
yi.
[3] Yamana kanni itoe nan fa dɔxɔ
Yerusalɛn yi, koni Isirayila kaana ndee
nun saraxaraline nun Lewine nun Ala Batu
Banxin walikɛne nun Sulemani a banxin
walikɛne denbayane, ne yi lu e taani Yuda
yi, birin yi lu a kon yi.

Taruxune Singen 9.3-17

[4] Yuda kaana ndee nun Bunyamin kaana
ndee fa dɔxɔ nɛn Yerusalɛn yi.
Yuda bɔnsɔnna muxune yɛ: Ataya.
Yusiya nan Ataya sɔtɔ. Sakari nan Yusiya
sɔtɔ. Amari nan Sakari sɔtɔ. Sɛfati nan
Amari sɔtɔ. Mahalaleli nan Sɛfati sɔtɔ
Peresi xabilani. [5] Maaseya fan fata Yuda
bɔnsɔnna nan na. Baruku nan Maaseya
sɔtɔ. Kola-Xose nan Baruku sɔtɔ. Xasaya
nan Kola-Xose sɔtɔ. Adaya nan Xasaya
sɔtɔ. Yoyaribi nan Adaya sɔtɔ. Sakari nan
Yoyaribi sɔtɔ Silo xabilani. [6] Peresi yixɛtɛn
naxanye yi dɔxi Yerusalɛn yi, sofa kɛndɛne:
muxu kɛmɛ naanin muxu tonge sennin e
nun solomasɛxɛ.
[7] Bunyamin bɔnsɔnna muxune yɛ: Salu.
Mesulan nan Salu sɔtɔ. Yowedi nan Mesu-
lan sɔtɔ. Pɛdaya nan Yowedi sɔtɔ. Kolaya
nan Pɛdaya sɔtɔ. Maaseya nan Kolaya sɔtɔ.
Itiyeli nan Maaseya sɔtɔ. Yɛsaya nan Itiyeli
sɔtɔ. [8] Salu nun a fɔxɔrabirane nan yi a
ra, Gabayi nun Salayi. Xɛmɛne gbansanna,
muxu kɛmɛ solomanaanin muxu mɔxɔŋɛn
nun solomasɛxɛ nan yi Yerusalɛn yi Bun-
yamin bɔnsɔnna muxune ra. [9] Sikiri a
diin Yowɛli nan yi e sofa kuntigin na,
Hasɛnuwaa dii xɛmɛn Yuda nan yi taan
kuntigi firinden na.
[10] Saraxaraline yɛ: Yoyaribi a dii xɛmɛn
Yɛdaya nun Yakin nun [11] Xiliki a diin Seraya.
Mesulan nan Xiliki sɔtɔ. Sadɔki nan Mesu-
lan sɔtɔ. Merayoti nan Sadɔki sɔtɔ. Axituba
nan Merayoti sɔtɔ. Axituba yi findixi Ala
Batu Banxin kuntigin nan na. [12] Ne nun e
walikɛne yi muxu kɛmɛ solomasɛxɛ muxu
mɔxɔŋɛn nun firin nan xun na naxanye
yi walima Ala Batu Banxini. Yeroxamaa
diina Adaya yi findixi denbaya xunna nan
na. Pelaliya nan Yeroxama sɔtɔ. Amasi nan
Pelaliya sɔtɔ. Sakari nan Amasi sɔtɔ. Pasax-
uri nan Sakari sɔtɔ. Malakiya nan Pasax-
uri sɔtɔ. [13] Adaya nun a ngaxakedenne,
muxu kɛmɛ firin muxu tonge naanin e nun
firinna findi denbaya xunne nan na. Asarɛli
a diina Amasasayi fan findi kuntigin nan
na. Axasayi nan Asarɛli sɔtɔ. Mɛsilimɔti
nan Axasayi sɔtɔ. Imeri nan Mesilemɔti
sɔtɔ. [14] Sofa kɛndɛn muxu kɛmɛ muxu
mɔxɔŋɛn nun solomasɛxɛ nan yi Amasasayi
nun a ngaxakedenne yɛ. Hagedolimi a diin
Sabadiyɛli nan yi e yamaan xunna ra.
[15] Lewi bɔnsɔnna muxune yɛ: Xasubu a
diin Semaya. Asirikami nan Xasubu sɔtɔ.
Hasabi nan Asirikami sɔtɔ. Bunni nan
Hasabi sɔtɔ. [16] Sabetayi nun Yosabadi Lewi
kuntigine yɛ, ne nan yi wanle kɛma nax-
anye yi Ala Batu Banxin fari ma. [17] Mikaa
diin Matani fan yi na. Sabidi nan Mika sɔtɔ.
Asafi nan Sabidi sɔtɔ. Asafi nan yi barika
bira bɛtin bama sali waxatini. Bakabukiya
fan yi na naxan yi findixi kuntigi firinden
na a ngaxakedenne yɛ, e nun Samuwaa
diina Abada, Galali mamandenna, Yedu-
tun tolobitana. [18] E birin malanxina, Lewi
bɔnsɔnna muxune, muxu kɛmɛ firin muxu
tonge solomasɛxɛ e nun naanin nan yi taa
sariŋanxini.
[19] Dɛ kantanne yɛ: Akubu nun Talamɔn
nun e ngaxakedenna naxanye yi dɛɛne kan-
tanma, muxu kɛmɛ muxu tonge solofere e
nun firin.
[20] Isirayila kaa dɔnxɛne, saraxaraline nun
Lewi bɔnsɔnna muxune, ne yi dɔxi Yuda
taane nin e benbane bɔxɔne yi. [21] Ala Batu
Banxin walikɛne yi dɔxi Ofɛli geyaan nan
fari. Sixa nun Gisipa nan yi e kuntigine ra.
[22] Bani a diin Yusi nan yi Lewine xun na
Yerusalɛn yi. Hasabi nan Bani sɔtɔ. Matani
nan Hasabi sɔtɔ. Mika nan Matani sɔtɔ Asafi
bɔnsɔnni. Asafi yixɛtɛne yi findixi Ala Batu
Banxin bɛti baane nan na. [23] Bɛti baane yi
mangana yamarin nan bun e nun sariyana
lan lɔxɔ yo lɔxɔ bɛtin ma. [24] Mesesabele a
diin Petaxi, Yudaa diin Sera yixɛtɛne yɛ,
na nan yi Isirayila yamaan xunna ra Perise
mangan dɛxɔn.

Yahudiyane Yerusalɛn fari ma

[25] Yuda bɔnsɔnna muxuna ndee yi sa dɔxɔ
banxidɛne nun taadine yi: Kiriyati-Aruba
nun Dibon nun Yekabaseli nun e rabilinne
taane yi, [26] e nun Yosuwe nun Molada nun
Beti-Pɛlɛti taane nun [27] Xasari-Suwali nun
Bɛriseba nun e rabilinne taane, [28] e nun
Sikilaga nun Mekona nun a rabilinna taane
yi, [29] e nun En-Rimɔn nun Sora nun Yara-
muti taane nun [30] Sanowa nun Adulan nun e

rabilinne taane nun Lakisi nun a xɛɛne nun
Aseka taan nun a banxidɛne. Nanara, e yi
dɔxi Bɛriseba yi siga han Hinɔn lanbanna.
31 Bunyamin bɔnsɔnna muxun naxanye
sa keli Geba yi, ne yi dɔxi Mikimasi nun
Aya nun Betɛli taane nun e rabilinne
nun 32 Anatɔti nun Nobi nun Ananiya nun
33 Xasori nun Rama nun Gitayin nun 34 Xadidi
nun Seboyin nun Nebalati nun 35 Lodi nun
Ono taane nun Yiirawanle Lanbanna nin.
36 Yuda yamanan Lewi bɔnsɔnna muxuna
ndee yi dɔxi Bunyamin yamanan nin.

12

Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna

1 Saraxaralini itoe nun Lewi bɔnsɔnna
muxuni itoe nun Selatili a diin Sorobabeli
nun Yosuwe nan xɛtɛ sa keli konyiyani
yamana gbɛtɛ yi: Seraya nun Yeremi nun
Esirasi nun 2 Amari nun Maluku nun Xatusi
3 nun Sɛkani nun Rexun nun Meremoti 4 nun
Yido nun Gineton nun Abiya 5 nun Miyamin
nun Maadiya nun Biliga 6 nun Semaya nun
Yoyaribi nun Yɛdaya 7 nun Salu nun Amoki
nun Xiliki nun Yɛdaya. Xɛmɛni itoe nun e
ngaxakedenne nan findi saraxarali kuntig-
ine ra Yosuwe waxatini.
8 Lewi bɔnsɔnna muxune nan yi itoe ra:
Yosuwe nun Binuwi nun Kadamile nun
Serebi nun Yuda nun Matani. Matani nun
a muxune nan yi barika bira bɛtine bama.
9 E ngaxakedenne Bakabukiya nun Yunni yi
tixi e yɛtagi Ala batu waxatini.

Saraxarali kuntigine yixɛtɛne

10 Yosuwe yi Yoyakin sɔtɔ, Yoyakin yi
Eliyasibi sɔtɔ, Eliyasibi yi Yoyada sɔtɔ.
11 Yoyada yi Yonatan sɔtɔ, Yonatan yi
Yaduwa sɔtɔ.
12 Yoyakin yi saraxarali kuntigiyani wax-
atin naxan yi, muxuni itoe nan yi saraxara-
line denbayane xunne ra:
Meraya, Serayaa denbaya xunna
e nun Xananiya, Yeremi a denbaya xunna
13 Esirasi, Mesulan ma denbaya xunna
e nun Yehoxanan, Amari a denbaya xunna
14 e nun Yonatan, Maluku a denbaya xunna
e nun Yusufu, Sɛbanihaa denbaya xunna
15 e nun Xarimi, Adanaa denbaya xunna
e nun Xelekayi, Merayoti a denbaya xunna
16 e nun Sakari, Yido a denbaya xunna
e nun Mesulan, Gineton ma denbaya xunna
17 e nun Sikiri, Abiyaa denbaya xunna
e nun Mowadi, Miniyamin ma denbaya
xunna
18 e nun Samuwa, Biligaa denbaya xunna
e nun Yɛhonatan, Semayaa denbaya xunna
19 e nun Matenayi, Yoyaribi a denbaya
xunna
e nun Yusi, Yɛdayaa denbaya xunna
20 e nun Kalayi, Salayi a denbaya xunna
e nun Eberi, Amoki a denbaya xunna
21 e nun Hasabi, Xiliki a denbaya xunna
e nun Natanɛli, Yɛdayaa denbaya xunna.
22 Eliyasibi nun Yoyada nun Yoxanan nun
Yaduwa waxatini, Lewi bɔnsɔnna muxune
denbaya xunne nun saraxaraline xinle sɛbɛ
nɛn Perise kaan Dariyusi a mangayaan wax-
atini.
23 Lewi bɔnsɔnna muxune denbaya xunne
fan xinle sɛbɛ nɛn taruxu kɛdine kui han
Eliyasibi a diin Yoxanan waxatina. 24 Hasabi
nun Serebi nun Kadamile a diin Yosuwe nan
yi Lewi bɔnsɔn xunne ra. Ala batu waxatini,
e yi tima nɛn e ngaxakedenne yɛtagi, e Ala
tantunma, e barikan bira Ala xa e ti yɛɛn
ma alo Dawuda, Alaa muxuna a yamarixi
kii naxan yi. 25 Matani nun Bakabukiya
nun Abadi nun Mesulan nun Talamɔn nun
Akubu nan yi Ala Batu Banxin se ramaraden
dɛ kantanne ra. 26 E yi walima Yosuwe a dii
xɛmɛn Yoyakin waxatin nin, Yosadaki ma-
mandenna, e nun yamana kanna Neyemi
waxatin nun saraxaraliin nun sɛbɛli tiina
Esirasi waxatini.

Sɛwana Yerusalɛn yinna fe yi

27 Yerusalɛn yinna to yelin nafalɛ, e
yi sa Lewine tongo alogo e mɔn xa fa
dɔxɔ Yerusalɛn yi e lan ɲaxaɲaxani bayo
Yerusalɛn yinna bata yelin tiyɛ, e yi Ala
tantun bɛti ba kariɲanne nun kondenne
nun bɔlɔnne ra. 28 Bɛti baane yi e malan keli
Netofa banxidɛne ra Yerusalɛn rabilinna
nun 29 Beti-Giligali taan nun Geba nun
Asamawɛti yamanane yi. Bɛti baane bata yi
taane ti Yerusalɛn rabilinni. 30 Saraxaraline
nun Lewine yi e yɛtɛ rasariɲan, e yamaan
fan nasariɲan, e nun taan dɛɛne nun a
yinna.
31 N yi yamarin fi a Yuda kuntigine xa
te yinna xuntagi. N yi bɛti baane yitaxun
firinna ra. A singen yi siga yiifanna ma
yinna xuntagi Xuruse Ɲɛŋɛ Dɛɛn binni.
32 Hosaya nun Yuda kuntigine fɔxɔ kedenna

biraxi e fɔxɔ ra, [33] e nun Asari nun Esirasi nun Mesulan nun [34] Yuda nun Bunyamin nun Semaya nun Yeremi [35] e nun saraxaraline diine, xɔtaan yi naxanye yii e nun Yonatan ma diin Sakari. Semaya nan Yonatan sɔtɔ. Matani nan Semaya sɔtɔ. Mikahu nan Matani sɔtɔ. Sakuru nan Mikahu sɔtɔ. Asafi nan Sakuru sɔtɔ. [36] A ngaxakedenne fan yi a fɔxɔ ra: Semaya nun Asarɛli nun Milalayi nun Gilalayi nun Maayi nun Natanɛli nun Yuda nun Xanani. Dawuda, Alaa muxuna bɛti ba seene yi e yii. Sɛbɛli tiina Esirasi nan yi tixi e yɛɛ ra. [37] E to Tigi Dɛɛn li, e yi te Dawudaa Taan kiraan xɔn, te yinna xuntagi, Dawudaa banxin xun ma, siga han Ige Dɛna sogeteden binni.

[38] Bɛti baane dɔxɔden firinden yi siga kɔmɛnna ma. Nxu nun yama dɔnxɛn yi bira e fɔxɔ ra yinna xuntagi. Nxu yi dangu Buru Ganden Sangansoon na siga han yinna yigbo yirena, [39] han Efirami Dɛɛn xanbi ra, siga han Dɛ Fonna, dangu Yɛxɛ Dɛɛn na, han Xananɛli Sangansona e nun sangansoon naxan xili Kɛmɛ han Yɛxɛɛne So Dɛna. E yi ti Kantan Ti Dɛɛn na.

[40] Na xanbi ra, bɛti ba dɔxɔ firinne yi ti Ala Batu Banxini. Nxu nun kuntigine yi ti naxanye yi n fɔxɔ ra, e nun [41] saraxaraline: Eliyakimi nun Maaseya nun Miniyamin nun Mikahu nun Eliyowenayi nun Sakari nun Xananiya. E xɔtane suxi e yii. [42] Maaseya nun Semaya nun Eleyasari nun Yusi nun Yehoxanan nun Malakiya nun Elan nun Eseri fan yi na. Yesiraxiya nan yi bɛti baane yɛɛratiin na. [43] Muxune yi saraxa wuyaxi ba na lɔxɔni, e sɛwa, bayo Ala bata yi sɛwa fe gbeen nagidi e ma. Ɲaxanle nun diidine fan yi sɛwa, Yerusalɛn sɛwa xuiin yi mɛma yire makuyeni.

[44] Na lɔxɔni, e yi muxune dɔxɔ se ramaradene xunna bogise singene nun yaganne yi ramarama dɛnaxanye yi. E yi e ti ne malanna ra, yamanan taane birin yi, naxan lanma a so saraxaraline nun Lewine yii Ala kiseen na. Yuda kaane yi sɛwaxi bayo saraxaraline nun Lewine birin yi e wanla ra. [45] E lu Alaa wanla kɛ, e nun marasariɲan wanla, e nun bɛti baane nun kantan tiine alo Dawuda nun a dii xɛmɛn Sulemani a yamari kii naxan yi. [46] Bayo waxati danguxini, Dawuda nun Asafi waxatini, bɛti ba kuntigine yi na e nun bɛtine Ala tantun xinla ma. [47] Sorobabeli nun Neyemi waxatini, Isirayila kaane birin yi seene soma nɛn bɛti baane nun kantan tiine yii alo a yi lan kii naxan yi lɔxɔ yo lɔxɔ. E yi e yagan sariɲanxine soma nɛn Lewine yii, Lewine fan yi nde so Haruna yixɛtɛne yii.

13

Neyemi kɛwali dɔnxɛne

[1] Na waxatini, e yi Musaa sariya kɛdin xaran yamaan xa, e yi a to sɛbɛxi fa fala, Amonine nun Moyaba kaane mi lan e so Alaa yamani mumɛ,* [2] amasɔtɔ waxati danguxini, e mi Isirayila kaane yisuxu, e mi donseen nun igen so e yii, e yɛtɛɛn yi Balami saren fi alogo a xa e danga. Koni, en ma Ala yi dangan maxɛtɛ duban na.† [3] Yamaan to sariya kɛdin xaran xuiin namɛ, e yi xɔɲɛne birin kedi Isirayila kaane yɛ.

[4] Benun na xa liga, saraxaralina Eliyasibi naxan yi walima en ma Ala Batu Banxin se ramaradene yi, naxan mɔn yi findixi Tobiya ngaxakedenna ra, [5] na bata yi banxin kuiin yire belebelena nde yitɔn Tobiya xa, bogise saraxane nun wusulanna nun goronne yi ramaraxi dɛnaxan yi nun, e nun murutun yaganna nun manpaan nun turena, naxan yi findixi Lewi bɔnsɔnna muxune gbeen na, e nun bɛti baane nun kantan tiine nun saraxaraline.

[6] N mi yi Yerusalɛn yi na waxatini na feene ligɛ, amasɔtɔ n bata yi xɛtɛ Babilɔn mangana Aratasɛrɛkɛsi fɛma, a mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun firinden ma. Na xanbi ra, n yi mangan maxɔdin, a yi tin n xa siga, [7] n yi xɛtɛ Yerusalɛn yi. N yi fe ɲaxin to Eliyasibi naxan naba, a to palana nde so Tobiya yii Alaa banxin yinna kui. [8] Na yi n xɔlɔ ki faɲi. N yi Tobiya yiiseene birin namini palaan fari ma. [9] N yi yamarin fi a e xa palane rasariɲan, n mɔn yi Ala Batu Banxin seene dɔxɔ e funfune yi, e nun bogise saraxane nun wusulanne.

[10] N mɔn yi a mɛ a Lewine mi e gbee saraxane sɔtɔxi, n mɔn yi a mɛ fa fala Lewine nun bɛti baan naxanye yi walima Ala Batu Banxini, ne bata xɛtɛ e xɛɛne ma. [11] N yi kuntigine maxadi, n naxa, “Nanfera

* 13:1: Na feen sɛbɛxi Sariyane 23.4-6 kui. † 13:2: Na feen sɛbɛxi Yatɛne 22.1-6 kui.

Ala Batu Banxin bata rabeɲin?" N yi Lewine
nun bɛti baane malan, n yi birin ti a funfuni.
12 Nayi, Yuda kaane birin yi fa yaganna nun
murutun nun turen na se ramaradeni. 13 N
yi se ramaraden taxu saraxaraliin Selemiya
nun sɛbɛli tiin Sadɔki nun Lewina nde ra
naxan xili Pɛdaya. N yi Sakuru a diin Xanan
findi e mali muxun na, Matani maman-
denna, bayo birin yi laxi e ra. E tan nan yi
sɔlɔnni taxunma e ngaxakedenne ma.

14 N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, na ma,
n naxan nabaxi lannayani n ma Alaa banxin
xa alogo i xa batu. I nama i mɛ n na.

15 N muxune to na waxatin nin sali
lɔxɔni Yuda yamanani, e manpa bogine
yibutuxunma. Nde yi bogise xidine ra-
soma, e xidixi sofanle fari, e nun wudi
bogi igen nun manpa bogine nun xɔdɛne
nun goronna sifan birin, siga Yerusalɛn yi
Matabu Lɔxɔni. N yi a fala e xa a e nama fa
donseene mati na lɔxɔni. 16 Tire kaane fan
yi dɔxi mɛnni, naxanye fan yi fama yɛxɛn
nun sare seen sifan birin na, e yi e mati
Yuda kaane ma Yerusalɛn yi sali lɔxɔni.
17 N mɔn yi Yuda fonne maxadi, n naxa,
"Fe ɲaxini ito bunna nanse ra, ɛ yi Matabu
Lɔxɔn naxɔsi? 18 Ɛ benbane fan mi ito xan
liga ba? Ala bata fe ɲaxini itoe birin nafa
en nun taani ito ma. Ɛ tan mɔn a xɔlɔn fari
sama Isirayila xili ma, ɛ yi Matabu Lɔxɔn
sariɲanna kala."

19 Na xanbi ra, benun Matabu Lɔxɔn xa
a li, dimin nɛma Yerusalɛn dɛɛne li tun, n
yi yamarin fi, a dɛɛne xa ragali, e nama
fa rabi fɔ Matabu Lɔxɔn na dangu. N yi
n ma walikɛna ndee dɔxɔ dɛɛne ra, al-
ogo muxune nama so goronne ra Matabu
Lɔxɔni. 20 Na ma, sare matine nun sare
soone yi kɔɛɛn nadangu Yerusalɛn fari ma
sanɲa ma keden hanma sanɲa ma firin.
21 N yi e rakolon, n naxa, "Nanfera ɛ kɔɛɛn
nadanguma yinna fari ma? Xa ɛ mɔn a liga,
n na ɛ suxuma nɛn." Xabu na lɔxɔni, e
mi fa fa Matabu Lɔxɔni sɔnɔn. 22 N mɔn yi
yamarin fi Lewine ma a e xa e rasariɲan, e
fa dɛɛne kantan alogo e xa Matabu Lɔxɔn
findi lɔxɔ sariɲanxin na.

Na feen ma, n ma fe xa rabira i ma, n ma
Ala, i yi n kantan i ya hinan gbeeni.

23 Na waxatini, Yuda kaana ndee bata yi
ɲaxanle dɔxɔ naxanye yi kelixi Asadodi nun
Amoni nun Moyaba siyane yɛ. 24 E diine
fɔxɔ kedenna yi Asadodi xuiin falama ba xui
gbɛtɛye ra, koni e mi yi nɔɛ Heburu xuiin
falɛ. 25 N yi e maxadi, n yi e danga, n yi
ndee bɔnbɔ, n yi e xunsɛxɛne matala, n yi e
rakɔlɔ Ala yi, n naxa, "Ɛ nama ɛ dii tɛmɛne
so siya gbɛtɛne yii e ɲaxanle ra, ɛ nama
siya gbɛtɛne dii tɛmɛne tongo ɛ nun ɛ dii
xɛmɛne xa. 26 Isirayila mangan Sulemani mi
yulubin liga na kiin xan yi ba? A ɲɔxɔn
manga mi yi na siyane yɛ, a yi rafan a Ala
ma. Ala bata yi a findi mangan na Isirayila
birin xun na. Koni hali na, siya gbɛtɛne
ɲaxanle a ti nɛn yulubin ma. 27 Nxu fa a mɛ
iki fa fala a ɛ fe ɲaxi sifani ito ligama, fe ɲaxi
gbeena en ma Ala ra, ɛ yi siya gbɛtɛ ɲaxanle
dɔxɔ."

28 Yehoyadaa dii xɛmɛna nde, saraxarali
kuntigina Eliyasibi mamandenna yi findixi
Horoni kaan Sanbalata bitanna nan na. N yi
a kedi n yɛtagi. 29 E fe xa rabira i ma, n ma
Ala, bayo e bata saraxarali wanla sariɲanna
kala, e nun saraxaraline nun Lewine layi-
rina.

30 N na e birin nasariɲan nɛn xɔɲɛne
seene birin ma, n mɔn yi saraxaraline nun
Lewine ti e wanle ra. 31 N mɔn na liga
nɛn saraxa yegene ra waxati saxini, e nun
bogise singene.

N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, i fan n
na.

Esita
Esita a Fe Taruxuna

Yahudiya ɲaxalan dii tɛmɛna nde nan ma fe taruxu ito ra naxan yi xili Esita. A liga Perise yamanan nin ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ benun Yesu xa bari. Na waxatini Yahudiyane yi Perise yamanani nun. Ala bata yi a ragidi a Isirayila kaane xa suxu yɛngɛni e yulubine fe ra, e yaxune yi siga e ra Perise yamanani. Esita nun a siyaan nan ma fe taruxu ito ra.

Yahudiyane yaxune yi kata e birin naxɔri feen na bayo e mi yi tinma e xinbi sinɲɛ e yɛtagi, koni Ala mi tin e xa e raxɔri. Ala yi a liga Esita yi rafan Perise mangan ma, a findi Ɲaxanle Mangan na.

Bayo a Yahudiya bodene rafan a ma, a kata, a yi maliin ti, a yi a muxune rakisi, e mi fa raxɔri nayi sɔnɔn. Yahudiyane yi sanla nde yitɔn naxan a rabirɛ e ma fa fala e kisi nɛn e yaxune ma. E na sanla xili bama nɛn Purimi.

Fasita yi tondi mangana xinla ma

1 Mangana nde yi na nun naxan yi xili Asuyerusu. A tan nan yi mangayani keli Indiya yamanani han sa dɔxɔ Kusi yamanan na. Yamana kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun solofere nan yi a ra. 2 Na waxatini, Asuyerusu yi dɔxi mangayani Suse taani dɛnaxan yi findixi yamana kan taan na.

3 A mangayaan ɲɛɛ saxandeni, a yi a kuntigine birin xili donse don malanni. Sofa mangan naxanye yi Perise nun Mede yi nun, e nun muxu gbeene nun yamana kanne, ne birin yi fa a yɛtagi. 4 A yi a fangan nun a binyen nun a nafulu kanyaan yita yamaan na kike sennin.

5 Na danguxina, xii solofere bun ma, mangan yi donse don malanni tɔn muxun birin xa a manga banxin tanden ma muxudine nun muxu gbeene xa naxanye Suse manga taani. 6 Tanden yi maxidi ki fɔɲi. Tanden yi rabilinxi gɛmɛ fixɛ sɛnbɛtɛnne ra. Gbeti wurene singanxi na sɛnbɛtɛnne ra. E yi taa dugi luti mamiloxin nun a fixɛne xidi na ra. Tanden lonna yi rafalaxi gɛmɛ fɔɲi fixɛne nun a gbeele nun a mamiloxine nun a fixɛ mayilenxine nan na. Saden naxanye rafalaxi xɛmaan nun gbetin na, e ne ti mɛnni. 7 Dɔlɔn yi fima muxune ma xɛma igelengenne nan kui. Mangan yi dɔlɔn fima yamaan ma nii yifanna nin. 8 Birin yi a minma nɛn alo a rafan a ma kii naxan yi. Mangan yi a walikɛne yamari a e xa yamaan nafan feen naba.

9 Mangana ɲaxalan Batɛ Fasita fan bata yi donse donni tɔn ɲaxanle xa Manga Asuyerusu a mangaya banxini.

10 Donse donna malanna xii solofere-deni, Manga Asuyerusu to sɛwa dɔlɔn na, a yi a xɛmɛ tɛgɛnxi* solofereni itoe xili: Mɛhuman, Bisita, Harabona, Bigita, Abagita, Sɛtara, e nun Karakasi. 11 A yi a fala e xa a e xa sa fa Batɛn Fasita ra a dɛxɔn ma a mangaya kɔmɔtin soxi a xunna. Mangan yi waxi a xɔn ma nɛn a xa a ɲaxanla tofanna mayita a mangane nun a yamaan na, bayo a yi tofan han. 12 Koni mangana xɛrane sigaxi na Batɛn Fasita fɛma, e to mangana xɛrani ba a xa, a tondi fɛ. Na yi mangan xɔlɔ ki fɔɲi.

13 Awa, alo mangan dari fena, a yi a fekolonne maxɔdin naxanye sariyan nun taan dɔxɔ kiin kolon. 14 Mangana lannayaan yi Perise kaan nun Mede kaan kuntigi gbee solofere naxanye yi, naxanye yi a kawandima, ne nan itoe ra: Karasɛna, Sɛtara, Adamata, Tarasisi, Mɛrɛsi, Marasena, e nun Mɛmukan. 15 A yi a fala e xa, a naxa, "N tan Manga Asuyerusu bata n ma xɛrane rasiga Batɛn Fasita ma, koni a mi n ma yamarin suxi. Sariyan nanse falaxi n lan n xa naxan liga Batɛn Fasita ra?"

16 Mɛmukan yi a fala mangan nun a kuntigine xa, a naxa, "Batɛn Fasita mi fe ɲaxin ligaxi mangan xan keden na koni mangana kuntigine nun a yamaan birin yamanani. 17 Ɲaxanle na na mɛ a ɲaxalan mangan bata a xɛmɛn bɔtɛ raba, yamanan ɲaxanle birin fan e yoma e xɛmɛne ma nɛn. Ɲaxanle luma a falɛ nɛn, e naxa, 'Manga Asuyerusu xɛraan nasiga nɛn Batɛn Fasita ma alogo a xa fa a dɛxɔn koni a mi tin.' 18 Awa, Perise nun Mede kuntigine ɲaxanle na na mɛ a Batɛn Fasita na nan ligaxi, e mi fa e xɛmɛne binyama sɔnɔn. Na findima nɛn xɔlɔn nun yagin na e xɛmɛne ma. 19 Xa a sa mangan kɛnɛnɲɛ, a xa yamarin fi fa

* 1:10: xɛmɛ tɛgɛnna: Na waxatini, mangane yi xɛmɛna ndee tɛgɛnma nɛn alogo e xa e yengi dɔxɔ mangana feene xɔn, e mi bira mangana ɲaxanle fɔxɔ ra.

fala Batɛn Fasita nama fa ti a yɛtagi sɔnɔn.
A tiden xa so ɲaxalan gbɛtɛ yii naxan fisa
a tan xa. Yamarin fi, a xa sɛbɛ, a xa sa
na tɔnne fari naxanye Perise nun Mede
yamanani alogo a nama fa maxɛtɛ mumɛ!
20 Mangana, i na i ya fala xuini itoe rali i
ya yamanan birin ma, ɲaxanla birin fa a
xɛmɛn binyama nɛn nayi, keli a xungbeen
ma han a xurina."
21 Na yamarin yi rafan mangan ma, e
nun a kuntigine birin, mangan yi a liga alo
Mɛmukan a fala kii naxan yi. 22 Mangan yi
kɛdin nasiga a taane birin yi e gbee sɛbɛnla
nun e gbee xuine yi, alogo xɛmɛn birin xa
findi a denbayaan kuntigin na e nun birin
xa a kon xuiin fala.

2

Esita yi findi Mangana Batɛn na

1 Na danguxina, mangan bɔɲɛn godo xan-
bini, a a miri fɔlɔ na feen ma Batɛ Fasita
naxan ligaxi a ra e nun a fan sariyan naxan
saxi lan a ma. 2 Awa, mangan bundɔxɔna
ndee yi a fala a xa, e naxa, "Sungutunna
nde xa fen i xa naxan tofan han! 3 Yamarin
fi i ya bɔxɔn birin yi a kuntigine xa fa dii
tɛmɛ tofaɲine birin na i ya ɲaxanle banxini.
Suse manga taani. Na dii tɛmɛne birin xa lu
na xɛmɛ tɛgɛnxin yii naxan xili Hege naxan
ɲaxanle xun na. Na xɛmɛn xa a yengi dɔxɔ e
xɔn ma a yi maratofan seene so e yii. 4 Nayi,
dii tɛmɛn naxan na rafan i ma ne yɛ, na yi
findi batɛn na Fasita funfuni." Na falan yi
Mangan kɛnɛn, a yi na liga.
5 Yahudiyana nde yi Suse manga taani
nun naxan yi xili Marodoke, Yayiri a dii
xɛmɛn nan yi a ra. Simeyi nan Yayiri
sɔtɔ. Kisu nan Simeyi sɔtɔ. Kisu kelixi
Bunyamin bɔnsɔnna nin. 6 Babilɔn man-
gan Nebukadanesari Yuda manga Yoyakin
nun muxun naxanye suxu Yerusalɛn yi, a
yi ne nan yɛ. 7 Marodoke nan yi Hadasa
xuruma naxan mɔn xili Esita. A sɔxɔ a dii
tɛmɛna. Esita fafe nun a nga bata yi faxa.
Sungutunni ito yi tofan han! A nga nun a
fafe to faxa, a yi lu alo Marodoke a diina.
8 Mangan yamarin fi xanbini, e fa dii tɛmɛ
wuyaxi ra Suse manga taani, Esita yi ne yɛ
nun. A tan Esita fan yi lu mangan konni
Hege bun ma naxan mangana ɲaxanle xun
na. 9 Esita a fe yi rafan Hege ma han! A yi
hinan a ra. Nanara, a yi fati rayabu seene
so fɔlɔ a yii, e nun donse faɲina. Hege yi
Esita lu yire faɲini ɲaxanle tagi, a yi dii tɛmɛ
solofere yɛba mangan konni naxanye luma
wanla kɛ Esita xa.
10 Koni Esita mi tin muxu yo xa a kolon a
kelixi siyaan nun xabilan naxan yi, amasɔtɔ
Marodoke bata yi yamarin fi a ma nun fa
fala a nama na fala. 11 Marodoke yi sigama
nɛn mangan konna dɛxɔn lɔxɔ yo lɔxɔ alogo
a xa a kolon Esita yi kii naxan yi e nun e yi
naxan ligama a ra.
12 Sungutunni itoe birin yi lan e siga
Manga Asuyerusu konni keden keden yɛ ma
e na yelin e yitɔnɲɛ kike fu nun firinna bun.
Kike sennin e ture faɲin soma e ma. Na
xanbi ra, e latikɔnɔnna nun ɲaxanle rayabu
seen sifan birin so e ma kike sennin mɔn.
13 Sungutunna naxan siga waxatin na a li
mangan konni, a sese maxɔdin na nan yi
soma a yii. 14 Naxan nɛma yi sigɛ mangan
konni, a yi sigama ɲinbanna nan na. Na
xɔtɔn bode, a siga ɲaxanle banxi gbɛtɛ yi, a
gbɛriɲɛnne yɛ. Sasigasi yi a yengi dɔxɔma
e xɔn dɛnaxan yi. Naxan na keli mangan
konni, a mi fa sigama na yi sɔnɔn fɔ xa a
rafan mangan ma, a yi a xili a xinla ma.
15 Nba, Marodoke sɔxɔ Abixali a dii
tɛmɛna Esita, Marodoke yi naxan xuruma,
na gbee waxatina a lixina siga mangan
konni, a mi sese xali fɔ Hege seen naxanye
fe fala a xa. Muxu yo yi Esita to, a rafanɲɛ a
ma. 16 Awa, Manga Asuyerusu a mangayaan
ɲɛɛ solofere kike fudeni, naxan xili Tebeti
kikena, e fa Esita ra Manga Asuyerusu fɛma
a konni. 17 Esita yi rafan mangan ma, dangu
sungutunne birin na. A mangana fanna
nun a hinanna sɔtɔ dangu sungutunna
bonne birin na! Nanara, mangan yi man-
gaya taxamaseri kɔmɔtin so Esita xun na,
a yi a findi batɛn na Fasita funfuni. 18 Awa,
mangan yi donseen nafala a kuntigine nun
a muxune birin xa Esita a fe ra. A yi na lɔxɔn
findi Matabu Lɔxɔn na a yamanan birin yi.
A yi yamaan ki mangayaan hinanni.

Marodoke yi mangan nakisi

19 Awa, sungutunne mɔn yi malan a
firindeni. Na waxatini, Marodoke yi walima
manga banxin sansanna so dɛɛn na. 20 Han
na waxatini, Esita munma yi a xabilan nun
a siyana fe fala muxe xa alo Marodoke a
yamari kii naxan yi. Esita yi a falan suxu
alo a to yi a maxuruma waxatin naxan yi.

21 Lɔxɔna nde, Marodoke yi walima
manga banxin sansanna so dɛɛn na.
Mangana kuntigi firinna naxanye yi xili
Bigitana nun Tɛrɛsi, ne nan yi mangan
konna kantanma. Ne yi xɔlɔ Manga
Asuyerusu ma, e kata fɔlɔ a faxa feen na.
22 Marodoke yi a mɛ, a yi a fala Esita xa,
mangana batɛna. Esita yi Marodoke a falan
nali mangan ma. 23 E fɔlɔ na feen yɛ fenɲɛ,
e fa a to fa fala ɲɔndin na a ra. Nayi, e yi na
xɛmɛ firinne singan wudin na, e faxa. Na
birin yi sɛbɛ yamanan fe fori taruxu kɛdin
kui Mangan yɛɛ xɔri.

3

Yahudiyane faxa feen yi yitɔn

1 Na dangu xanbini, Manga Asuyerusu yi
Hamɛdata Agaga kaana dii xɛmɛn Haman
tiden mate dangu kuntigine birin na.
2 Mangana walikɛɛn naxanye birin yi a
banxini, ne birin yi e xinbi sinma nɛn
Haman bun e yi a binya, alo mangan bata
yi a yamari kii naxan yi. Koni, Marodoke
tan mi tin na ligɛ. 3 Mangana Walikɛɛn
bonne yi a maxɔdin, e naxa, "Nanfera i
mi mangan fala xuiin suxuma?" 4 Lɔxɔ yo
lɔxɔ kuntigine yi Marodoke maxɔdinma
nɛn, koni a mi yi e xuiin danxunma. Nayi,
e yi a fala Haman xa alogo e xa a kolon xa a
kankanɲɛ a kɛɲaan ma bayo a bata a fala a
Yahudiyan nan a ra. 5 Haman a toxina fa fala
a Marodoke mi tinma a xinbi sinɲɛ a tan
bun ma, a yi xɔlɔ kati! 6 A mɔn a kolonxina
fa fala Yahudiyan nan Marodoke ra, a yi a
miri a bɔɲɛni, a a nama Marodoke keden
peen faxa. Nanara, Haman yi fɛrɛn fen fɔlɔ
alogo a xa Yahudiyane birin halagi naxanye
yi Asuyerusu yamanan birin yi.
7 Awa, Manga Asuyerusu a mangayaan
ɲɛɛ fu nun firinden kike singen naxan xili
Nisan kikena, Haman yi yamarin fi fa fala
masɛnsɛnna naxan xili Puri, a e xa na bira
a xa, alogo e xa Yahudiyane faxa waxatin
kolon, fe yitɔnxine lanma kiken naxan ma
e nun a lɔxɔna. A kike fu nun firinden suxu
naxan xili Ada kikena.
8 Haman yi a fala Manga Asuyerusu xa,
a naxa, "Siyana ndee na, e xuyaxi ayi i ya
yamanan yiren birin yi, e namunna nun
muxu yo a namun keden mi a ra. E mi
yamanan yamarine suxuma. Awa, a mi lan
i xa ne lu na. 9 Mangana, xa i sa tinɲɛ, i xa
yamarin fi fa fala ne xa halagi. Xa i tin ne
halagi feen ma, n tan gbetin gbananna wuli
fu sɛ i ya gbeti ramaradeni ne xa naxanye
na ligɛ."
10 Mangan yi a wuren ba a yiin na, a
taxamasenna, a yi a so Hamɛdata Agaga
kaana dii Haman yii, Yahudiyane yaxuna.
11 Mangan yi a fala a xa, a naxa, "Muxuni
itoe nun na gbetin na, i tan nan gbee e ra.
Nanara, i nɛɛn waxi feen naxan liga fe yi e
ra, i na liga."
12 A kike singen xii fu nun saxande lɔxɔni,
Haman yi mangana sɛbɛli tiine malan alogo
e xa a yamarine sɛbɛ yamana kanne nun taa
mangane birin ma siyane birin yi e sɛbɛnle
nun e xuine yi. Awa, na kɛdine yi sɛbɛ
Manga Asuyerusu yɛtɛɛn xinla ra. E mɔn yi
a mangayaan taxamasenna wuren funfun
sa a ma. 13 Xɛrane yi siga kɛdini itoe ra
mangana yamanan birin yi. E yamarin fi
a yamaan xa Yahudiyane birin naxɔri lɔxɔ
kedenni, kike fu nun firinden xii fu nun
saxande lɔxɔni, naxan xili Ada kikena. E
yi e faxa, dii ɲɔrɛn nun fonna nun ɲaxanle
nun diidine birin, e yi e yii seene tongo.
14 Awa, na sariyan kɛdin yi rawuya, a xaran
yamanan yamaan birin xa alogo e xa e yitɔn
na lɔxɔn yɛɛ ra.
15 Mangana xɛrane yi siga e giyɛ, Suse
manga taan yiren birin yi xɛra ralideni. Na
xanbi, Mangan nun Haman yi dɔxɔ dɔlɔ
mindeni, koni Suse taan muxune tan yi
wugama.

4

Marodoke yi falan ti Esita xa

1 Marodoke feni ito birin mɛ waxatin
naxan yi, a yi a dugine yibɔ a ma, a yi
kasa bɛnbɛli dugin nagodo a ma sununi. A
mɔn yi xuben so a ma, a mini taa tagini, a
sunuxin yi a wuga xuini te, a gbelegbele.
2 A yi siga han mangana banxin dɛxɔn, a yi
ti mɛnni. Muxu yo mi yi lan a so mɛnni
a maxidixi kasa bɛnbɛli dugini. 3 Yamanan
birin yi, mangana falan nun yamarin na yi
so dɛnaxan yi, Yahudiyane yi sunuma nɛn
mɛnni. E yi sunuma nɛn e wuga, muxu
wuyaxi yi e maxidima bɛnbɛnla nin, e yi e
sa xubeni.
4 Esita a walikɛ ɲaxanle nun xɛmɛ
tɛgɛnne yi fa Marodoke a fe fala a xa, na
yi Esita yigitɛgɛ kati! Esita yi dugine rasiga
Marodoke ma alogo a xa kasa bɛnbɛli dugin

ba a ma. Koni Marodoke mi tin. [5] Esita yi
Hetaka xili, mangana xɛmɛ tɛgɛnna naxan
yi findixi walikɛɛn na Esita fɛma, a yi na
xɛ alogo a xa sa a kolon Marodoke sunuxi
naxan na. [6] Hetaka yi sa Marodoke li tixi
taan yama malandeni mangan konna dɛ ra.
[7] Marodoke yi na feen birin fala Hetaka xa
naxan ligaxi, a mɔn yi a fala a xa Haman
mangan tuli saxi gbetin naxan na, alogo a
xa Yahudiyane birin faxa. [8] Marodoke mɔn
yi na kɛdin so Hetaka yii naxan xaranxi
Suse yi, lan Yahudiyane faxa feen ma.
Marodoke yi waxi a xɔn ma nɛn a xa a so
Esita yii, a mɔn yi dɛntɛgɛn sa Esita xa alogo
Esita xa sa mangan mafan, a diɲa a muxune
ma. [9] Awa, Hetaka yi xɛtɛ, a sa Marodoke
falane yɛba Esita xa.

[10] Awa, Esita mɔn yi Hetaka xɛ Marodoke
ma, a yi a fala a xa, a naxa, [11] "Mangana
walikɛne nun muxun naxanye birin man-
gana yamanani, ne birin a kolon a muxu yo
muxu, xɛmɛn nun ɲaxanla, naxan na siga
mangan fɛma a banxini xa a mi a xilixi,
sariyan wama nɛn na kanna xa faxa. Koni
naxan keden a ligɛ na kanna mi faxa, fɔ
mangana a xɛma dunganna ti a xa. Koni a
bata kiken ti mangan mi n tan xili."

[12] Marodoke yi Esita a ɲungu xuiin mɛ.
[13] A fan yi a yabi, a naxa, "I nama i miri
fa fala i tan Esita keden peen kisima nɛn
Yahudiyane tagi, bayo i mangan konni. [14] Xa
i dundu i dɛɛn ma waxatini ito yi, waxatina
nde Yahudiyane sabu gbɛtɛ sɔtɔn nɛn e kisi,
koni i tan nun i babaa denbayaan naxɔrima
nɛn. Nde a kolon? Waxatina nde, xa i mi
findixi mangana batɛn na lɔxɔni ito xan ma
fe ra?"

[15] Awa, Esita fan yi Marodoke yabin nasiga
a ma, a naxa, [16] "Siga, i sa Yahudiyane birin
malan Suse yi, ɛ sunna suxu n xa. Ɛ nama
ige min, ɛ nama ɛ dɛge kɔɛ saxan, yanyi
saxan. N tan Esita nun n ma walikɛ ɲaxanle
fan sunna suxuma nɛn. Na na dangu, n
sigan mangan fɛma nɛn hali xa n tɔnna
kala. Xa a lan a yi, n xa faxa, n xa faxa."
[17] Marodoke yi siga, a yi a liga alo Esita a
yamari kii naxan yi.

5

Esitaa donse donna malanna

[1] Sunna xii saxande lɔxɔni, Esita yi a
maxidi a ɲaxalan manga dugine yi, a sa ti
tanden ma manga banxin dɛ ra. Mangan yi
dɔxi manga gbɛdɛni, a yɛɛ rafindixi banxin
so dɛɛn ma. [2] Mangan to Esita to a tixi
tandeni, a fe yi rafan a ma ki faɲi, na ma,
mangan yi a xɛma dunganna ti a xa. Esita
yi sa a yiin din mangana xɛma dunganna ra.
[3] Mangan yi Esita maxɔdin, a naxa, "Nanfe
ligaxi? I waxi nanse xɔn ma? N na soɛ
i yii nɛn hali i waxi n ma yamanan fɔxɔn
kedenna nan xɔn."

[4] Esita yi a yabi, a naxa, "Mangana, xa a sa
i kɛnɛn, n waxi a xɔn ma ɛ nun Haman xa fa
donse dondeni n konni to, n naxan nafalaxi
ɛ xa."

[5] Mangan yi xɛraan nasiga Haman ma,
a xa fa mafurɛn alogo e firinna xa sa
Esita waxɔn feen liga. [6] Nayi, mangan nun
Haman yi siga Esita donseen dondeni. E
yi dɔlɔ minni waxatin naxan yi, mangan yi
Esita maxɔdin, a naxa, "Esita, i waxi naxan
xɔn ma a fala n xa, n xa na liga i xa. Nanse
xɔli i ma? Hali i waxi n ma yamanan fɔxɔ
kedenna nan xɔn, n na a soɛ i yii."

[7] Esita yi mangan yabi, a naxa, "N waxi
naxan xɔn ma, [8] xa mangan tiŋɲɛ, a yi n ma
maxandin yabi, Mangan nun Haman mɔn
xa fa n konni donse dondeni tila n naxan
nafalama, nayi n mangan yabɛ."

Haman yi wa Marodoke faxa feni

[9] Awa, Haman sɛwaxin yi keli na yi na
lɔxɔni. Koni a to yi danguma mangana
banxin dɛ ra, a yi Marodoke to. Marodoke
mi keli, a mi xuruxurun a yɛɛ ra. Na yi
Haman xɔlɔ a xili ma kati! [10] Koni Haman
yi a bɔŋɛn suxu, a siga a konni. Mɛnni,
Haman yi a lanfane nun a ɲaxanla Sɛrɛsi,
xili. [11] Haman yi a kanba fɔlɔ a lanfane nun
a ɲaxanla yɛtagi, a nafulu kanna nan a tan
na, a dii wuyaxi a yii, a mangan bata a tiden
mate, a tan dangu mangana kuntigine nun
mangana muxu gbeene birin na.

[12] Haman yi lu a kanbɛ, a naxa, "Naxan
dangu na birin na, Mangana Batɛ Esita bata
n tan Haman xili, a nxu nun mangan xa
sa nxu dɛge nxu bode xɔn ma. Nxu mɔn
sigama na nan ma tila nxu nun mangana.
[13] Koni fanni, n mɔn Marodoke toma dɔxi
mangana banxin dɛ ra, Yahudiyana, sese mi
na ra n tan Haman xa."

[14] A ɲaxanla Sɛrɛsi nun a lanfane yi a
fala Haman xa, e naxa, "Muxu singandena
nde rafala naxan nɔngɔnna yɛ tonge suulun
liyɛ. Nayi, tila xɔtɔnni i yi a fala mangan xa,

a a xa Marodoke singan mɛnni, a xa faxa, alogo i sɛwaxin xa siga mangan matideni donse dondeni." Awa, na falan yi Haman kɛnɛn, a muxu singanden nafala.

6

Haman yi Marodoke binya

1 Na kɔɛɛn na, mangan mi nɔ xiyɛ. Nayi, a yi a fala a e xa fa yamanan taruxu kɛdin na, e yi a xaran a yɛtagi. 2 E dɛnaxan xaran, e yi a to mɛnni fa fala Mangana kuntigi firinna naxanye yi a banxin dɛɛn kantanma, Bigitana nun Tɛrɛsi, ne manga Asuyerusu faxa feni tɔn nɛn, koni Marodoke yi na feen namini kɛnɛnni. 3 Awa, mangan yi maxɔdinna ti, a naxa, "En binyen mundun fi Marodoke ma e nun a kɔntɔnna?" Mangana walikɛne yi mangan yabi, e naxa, "Fefe munma raba a xa singen." 4 Mangan mɔn yi maxɔdinna ti, a naxa, "Nde n ma banxini?"

Na yi a li, Haman yi baxi sode mangana genla kui. A bata yi fa a faladeni mangan xa, a xa Marodoke singan na singan tideni a naxan yitɔnxi Marodoke xili ma. 5 Nanara, mangana walikɛne yi mangan yabi, e naxa, "Haman nan be." Mangan yi a fala e xa, a naxa, "A xa so." 6 Haman yi so, mangan yi a maxɔdin, a naxa, "Nanse ligɛ muxun xa mangan waxi naxan binya feni ki faɲi?" Haman yi a miri a yɛtɛ ma, a naxa, "Awa iki, mangan waxi a xɔn ma a xa muxun mundun binya ki faɲi? Muxu gbɛtɛ mi na fɔ n tan." 7 Haman yi mangan yabi, a naxa, "Mangan waxi muxun naxan binya feni, 8 a lan mangaya dugin xa so na kanna yii, i tan mangan yɛtɛɛn bata naxan nagodo i ma e nun soona i bata dɔxɔ naxan fari, a xunna soxi mangaya taxamaseri kɔmɔtin na. 9 Mangana, i ya kuntigi gbeena nde xa na dugine tongo a yi e ragodo na kanna ma mangan waxi naxan binya feni, a dɔxɔ soon fari, a yi a radangu taan yiren birin yi. Na muxu gbeen xa siga falani ito tiyɛ, a naxa, 'Ɛ a mato mangan naxan nabama muxun xa, a waxi naxan binya feni.' "

10 Nayi, mangan yi a fala Haman xa, a naxa, "I mafura, i sa dugine tongo e nun soona, i yi e ragodo Marodoke ma, na Yahudiyana. I naxan birin falaxi, i yi na birin liga Marodoke xa, naxan dɔxi manga banxin so dɛɛn na. I nama ɲinan sese ma i naxan birin falaxi." 11 Na xanbi ra, Haman yi sa dugine tongo e nun soona. A yi mangana dugine ragodo Marodoke ma. Marodoke to te soon fari, Haman yi ti Marodoke yɛɛ ra siga taa tagini. A siga a falɛ yamaan xa, a naxa, "Ɛ a mato, mangan naxan nabama muxun xa, a waxi naxan binya feni."

12 Marodoke yi xɛtɛ manga banxin so dɛɛn na. Koni Haman tan yi siga a konni mafurɛn, a yɛtagin luxunxi amasɔtɔ a yi sunuxi kati! 13 Feen naxanye liga a ra, a yi ne birin fala a ɲaxanla Sɛrɛsi nun a lanfane xa. Haman ma ɲaxanla nun a fekolonne yi a fala a xa, e naxa, "Marodoke, Yahudiyan nan a ra. Na nan a toxi, i mi nɔɛ a ra. I fama yagideni a yɛɛ ra, na yɛtɛɛn bata fɔlɔ!"

14 E mɔn yi fala tiini, mangana xɛrane yi fa, a Haman xa siga mafurɛn donse dondeni Mangana Batɛna Esita naxan nafalaxi.

7

1 Mangan nun Haman yi siga Esita donse dondeni. 2 Na lɔxɔ firindeni, e yi dɔlɔ minni, mangan yi Esita maxɔdin, a naxa, "Esita, i waxi naxan xɔn ma a fala n xa alogo n xa na liga. Nanse xɔli i ma? Hali, i wa n ma yamanan bode fɔxɔn nan xɔn ma, n na a soɛ i yii."

3 Koni Esita yi a yabi, a naxa, "Mangana, xa i tin, xa a rafan i ma, n waxi feen naxan xɔn ma, na nan ito ra: N tan Esita nun n ma muxune xa kisi. 4 Bayo n tan nun n ma muxune bata sara alogo nxu xa halagi, nxu faxa, nxu mɔn yi raxɔri. Xa nxu yi sara nɛn konyiyaan gbansanna xili yi, n yi dunduma nɛn nun, bayo na mi yi findɛ fe ra nun, n yi mangan yɛ mɔ ayi."

5 Manga Asuyerusu yi Esita maxɔdin, a naxa, "Nde a ra, naxan susuxi fe sifani ito mirɛ? Na kanna minɛn yi?"

6 Esita yi a yabi, a naxa, "Haman nan nxu tɔrɔ muxun nun nxu yaxun na, na muxu ɲaxina!"

Nayi, gaxu gbeen yi Haman suxu mangan nun Esita yɛtagi. 7 Mangan xɔlɔxin yi keli donse dondeni, a yi mini tandeni. Awa, Haman to a to fa fala mangan bata fe ɲaxin nagidi a fe yi, a yi lu xanbin na Esita mafandeni alogo a niin xa kisi. 8 Haman a mafelenxi waxatin naxan yi Esita dɔxɔ seen ma, mangan yi so, a sɔnxɔ, a naxa, "Wan! Xɛmɛni ito fa waxi n ma batɛn Esita nan mafu fe yi n yɛɛ xɔri n ma banxini?" Benun mangan xa yelin fala tiyɛ, e bata

Haman xunna so. [9] Mangana kuntigina nde
yi na naxan yi xili Harabona, na yi a fala
mangan xa, a naxa, “Haman yɛtɛɛn bata
singan tiden nafala a banxin dɛxɔn ma a
Marodoke mangana muxu faɲin singanɲɛ
dɛnaxan yi. Na wudin mateen fɔ nɔngɔnna
yɛ tonge suulun.” Awa, mangan yi yamarin
fi, a naxa, “Haman xa sa singan na yi.”
[10] Nayi, Haman yi singan na singan tideni
a naxan nafala Marodoke faxa feen na. Awa,
na ligaxina, mangan bɔŋɛn yi xunbeli.

8

Yahudiyane xunna kenla

[1] Na lɔxɔn yɛtɛni, Manga Asuyerusu yi
Yahudiyane yaxu Haman yii seene birin so
Esita yii. Marodoke yi siga mangan fɛma,
bayo Esita bata yi a fala mangan xa fa fala
a tan nun Marodoke barixi nɛn. [2] Mangan
yi a taxamaseri yiisolirasoon ba a yiin na, a
naxan taxu Haman na, a yi a so Marodoke
yii. Esita yi Marodoke lu Haman ma seene
xun na.
[3] Esita yi a sa mangan bun ma, a wugama,
a yi a mafan alogo a xa Haman Agaga kaana
fe ɲaxi yitɔnxin kala Yahudiyane xili ma.
[4] Mangan yi a xɛma dunganna ti Esita xa.
Nayi, Esita yi keli, a yi ti a yɛtagi. [5] Esita
naxa, “Mangana, xa i bata tin, xa i ya fe n ma
fe yi, xa a lanxi i ma, xa n nafan i ma, yandi,
i xa kɛdin sɛbɛ naxan Haman ma yamarine
kalama. Hamɛdata a dii xɛmɛna Agaga kaan
yamarin naxan fi Yahudiyane faxa feen na
i ya yamanan birin yi, na nama liga. [6] N tan
mi nɔɛ tinɲɛ n bɔnsɔnna yi tɔrɔ, a raxɔri.”
[7] Awa, Manga Asuyerusu yi Esita nun
Yahudiya Marodoke yabi, a naxa, “Ɛ mato,
n bata Haman faxa bayo a Yahudiyane faxa
feni tɔn nɛn. N mɔn bata Haman ma
seene so Esita yii. [8] Iki, ɛ xa sɛbɛnla ti lan
Yahudiyane feen ma, naxan yo na ɛ kɛnɛn,
n tan mangan xinli, ɛ yi n ma taxamasenna
sa a ma. Bayo, kɛdin naxan sɛbɛxi mangan
xinli mangaya taxamasenna yi sa a ma na
mi kalɛ mumɛ.”
[9] Na lɔxɔn yɛtɛni, e yi yamanan sɛbɛli
tiine birin xili, kike saxanden xii mɔxɔŋɛn
nun saxande lɔxɔn nin, kiken naxan xili
Sifan kikena. Mangana sɛbɛli tiine yi Mar-
odoke a yamarine sɛbɛ siga Yahudiyane
nun yamana kanne nun kuntigine birin ma
na yamana kan taa kɛmɛ mɔxɔŋɛn nun
solofere birin yi, keli Indiya yamanani han
sa dɔxɔ Kusi yamanani. Siyane birin yi
kɛdin sɛbɛxin sɔtɔ e sɛbɛnla nun e xuiin nin,
Yahudiyane fan yi a sɔtɔ e gbee sɛbɛnla nun
e xuini. [10] Kɛdini itoe yi sɛbɛ mangan xinli,
a yi a taxamasenna sa e ma. A yi xɛrane
rasiga kɛdini itoe ra soo faɲine fari naxanye
ramaraxi e danna mangan xɔn ma.
[11] A yi sɛbɛxi nɛn Mangana kɛdini ito kui
fa fala Yahudiyane xa e malan taan birin yi,
e yi e yɛtɛ xun mayɛngɛ. Xa siya gbɛtɛ yo
waxi e yɛngɛ feni, e tan Yahudiyane fan xa
ne yɛngɛ, e yi e faxa e nun e ɲaxanle nun
e diine. Yahudiyane xa ne birin faxa, e yi
e yii seene tongo. [12] Na yamarin yi lanxi xii
keden nan ma Manga Asuyerusu a yamanan
birin yi, Ada kiken xii fu nun saxande
lɔxɔni, ɲɛɛn kiken fu nun firindena. [13] Na
yamarin yi mini yamanan birin yi alogo
siyane birin xa a kolon fa fala a bata findi
sariyan na alogo Yahudiyane fan e yitɔnɲɛ
e yaxune yɛngɛdeni kii naxan yi. [14] Awa,
mangan to yamarin fi, xɛrane yi dɔxɔ soone
fari, e yi siga e giyɛ mafurɛn alogo yamarin
xa xaran Suse manga taani.
[15] Marodoke yi mini mangana banxini,
manga dugin doma mamiloxin fixɛn nago-
doxi a ma, mangaya xɛmaan taxamasenna
fan soxi a xunna, doma xungbe mamiloxin
fan a ma. Awa, muxun naxanye birin
Suse yi, e sɛwa kati, e sɔnxɔ sɔnxɔ sɛwani.
[16] Na lɔxɔn yi findi sɛwa lɔxɔn nun nɔ sɔtɔ
lɔxɔn na Yahudiyane xa. [17] Mangana sariyan
so yamanan nun taan naxanye birin yi
Yahudiyane yi sɛwan sɔtɔ mɛnne yi, e yi e
malan ɲaxaŋaxani. Nanara, muxu wuyaxi
yi e yɛtɛ findi Yahudiyan na yamanani
amasɔtɔ e bata gaxu e yɛɛ ra.

9

Yahudiyane yaxune faxa fena

[1] Kike fu nun firinden naxan xili Ada, na
xi fu nun saxande lɔxɔn to a li, mangana
yamarin yi lan a xa fɔlɔ lɔxɔn naxan yɛtɛ
yi. Na lɔxɔni, Yahudiyane yaxune yi mirixi
fa fala a Yahudiyane luma nɛn e sɛnbɛn
bun ma. Koni, feene yi maxɛtɛ, Yahudiyane
yi nɔɔn sɔtɔ e yaxune ma. [2] Yahudiyane
yi e malan Manga Asuyerusu yamanan
taan birin yi e yaxune yɛngɛdeni. Nayi,
muxune birin yi gaxu Yahudiyane yɛɛ ra,
muxu yo mi fa a ti e yɛɛ ra yɛngɛ sodeni.
[3] Hali bɔxɔn mangane nun kuntigine nun

yamanan kanne nun mangan ɲɔxɔn yibirane birin yi Yahudiyane mali amasɔtɔ e yi gaxuxi Marodoke yɛɛ ra. [4] Marodoke bata yi findi kuntigi gbeen na manga banxini, e nun a xili faɲin bata yi lan yamanan birin na amasɔtɔ a sɛnbɛn yi gboma ayi nɛn tun! [5] Nanara, Yahudiyane yi e yaxune faxa silanfanna ra, e yi e ɲan.* E wa naxan liga fe yi e yaxune ra, e na liga.

[6] Yahudiyane yi muxu kɛmɛ suulun faxa Suse manga taani. [7] E mɔn yi Pansandata nun Dalifɔn nun Asipata nun [8] Porota nun Adaliya nun Aridata nun [9] Paramasata nun Arisayi nun Aridayi nun Fayesata birin faxa. [10] Ne nan Hamɛdataa dii Haman ma dii xɛmɛ fuune ra, Yahudiyane yaxuna. Koni, e mi ne yii seene tongo.

[11] Na lɔxɔ yɛtɛni, e mangan nakolon muxun naxan bɛrɛya faxa Suse manga taani. [12] Mangan yi a fala Esita xa, a naxa, "Yahudiyane bata muxu kɛmɛ suulun faxa Suse manga taani sa Haman ma dii xɛmɛ fu fari. E nɔxi nanse ligɛ yamanan bodene yi? Koni, xa i mɔn waxi fena nde xɔn ma, i a sɔtɔma nɛn. I waxi nanse xɔn? N na rabama i xa nɛn."

[13] Awa, Esita yi a yabi, a naxa, "Xa i bata tin, Yahudiyan naxanye Suse yi, ne mɔn xa to ɲɔxɔn liga tila. Haman ma dii xɛmɛne binbine xa singan wudin na." [14] Mangan yi yamarin fi a na xa liga alo Esita a falaxi a xa kii naxan yi. Na yamarin yi rawanga Suse taani. E Haman ma dii xɛmɛne binbine singan. [15] Kiken naxan xili Ada, na xii fu nun naaninde lɔxɔni, Suse taan Yahudiyane mɔn yi e malan, e muxu kɛmɛ saxan faxa taani, koni e mi e sese tongo.

[16] Yahudiyan bonna naxanye yi mangana a yamana gbɛtɛne yi, ne fan yi e malan e yɛtɛ xun mayɛngɛdeni. E yi e yɛtɛ sɔtɔ e yaxune ra. Yahudiyane yi e yaxun muxu wuli tonge solofere e nun suulun faxa. Koni ne fan mi e sese tongo. [17] Na ligaxi Ada kiken xii fu nun saxande lɔxɔn nin. A xii fu nun naaninde lɔxɔni, e yi e matabu. Yahudiyane yi na findi sanla nun sɛwa lɔxɔn na. [18] Yahudiyan naxanye yi Suse yi, ne yi yɛngɛn so a xii fu nun saxanden nun a naanindeni, ne yi e matabu a xii fu nun suulunde lɔxɔni. Na lɔxɔn yi findi sanla nun sɛwa lɔxɔn na. [19] Nanara, Yahudiyan naxanye yi banxidɛne ra, ne Ada kiken xii fu nun naaninden findixi sɛwa nun sali lɔxɔn na. E mɔn yi kiseene so e bode yii.

Purimi Malanna bunna

[20] Awa, Marodoke yi na feene birin sɛbɛ a yi e rasiga Yahudiyane birin ma Manga Asuyerusu a yamanane yi naxanye maso e nun naxanye makuya. [21] A yi a sɛbɛ, a yamaan xa Ada kiken xii fu nun naaninde nun a xii fu nun suulunde lɔxɔn findi sanla ra ɲɛɛ yo ɲɛɛ [22] bayo Yahudiyane e yɛtɛ sɔtɔxi e yaxune ra ne lɔxɔne nan ma. E sunun nun e nimisan findi e ma sɛwan nun bɔɲɛ xunbenla ra kikeni ito nan na. Nanara, a falaxi a e xa sumunna ti sɛwani ne lɔxɔne ma, e yi e bode ki, e mɔn yi tɔrɔ muxune ki.

[23] Yahudiyane yi Marodoke a yamarin suxu, a findi e namunna ra ɲɛɛ yo ɲɛɛ [24] bayo Yahudiyane yaxun Hamɛdata Agaga kaana dii xɛmɛn Haman e raxɔri feni tɔn nɛn. A bata yi koronna bira, naxan xili Puri, alogo a xa e halagi a yi e raxɔri. [25] Koni Esita bata yi siga mangan fɛma, mangan yi kɛdin sɛbɛ alogo Haman fe ɲaxin naxan yitɔn Yahudiyane xili ma, na xa xɛtɛ a tan ma. Haman nun a dii xɛmɛne birin yi singan wudin ma. [26] Nanara, e lɔxɔni itoe xili bama Purimi naxan fataxi koronna xinla ra, "Purimine." Fata Marodoke a kɛdin xuiin na, e nun feen naxanye liga e tan yɛtɛɛn na, ne yi findi e seren na, [27] nanara Yahudiyane soge firinni itoe findixi namunna ra e tan nun e bɔnsɔnna birin xa e nun muxun naxanye e yɛtɛ findima Yahudiyane ra. E xa lɔxɔni itoe suxu ɲɛɛ yo ɲɛɛ alo Marodoke bata e yamari kii naxan yi. [28] Nanara, Yahudiyane yixɛtɛn denbayaan birin yi, e nun taan nun yamanan birin yi, e xa lɔxɔni itoe sumunna raba e ma naxan xili Purimi, alogo e fe danguxin nama ɲinan e mamandenne ra.

[29] Awa, Abixali a dii tɛmɛna Esita nun Yahudiyan Marodoke yi kɛdin firinden sɛbɛ e nɔ sɔtɔn birin xɔn Purimi sanla a fe ra. [30] E yi kɛdine rasiga Yahudiyane birin ma naxanye Manga Asuyerusu a yamana kan taa kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun soloferen birin yi. E yi e xɔntɔn bɔɲɛ xunbenla nun e xaxili saana fe ra. [31] Kɛdin mɔn yi a fala Yahudiyane xa, a e xa Purimi lɔxɔne suxu e lɔxɔne yɛtɛni alo Marodoke nun Esita e yamarixi kii naxan yi. E yɛtɛɛn yi sun suxun

* 9:5: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

nun maxandin ləxən nagidi e tan nun e
bənsənna ma. [32] Esita yamarin naxanye fi
lan Purimi Matabu Ləxəni itoe a fe ma, ne
yi sɛbɛ kɛdin kui.

10

Marodoke a nə sətəna fe

[1] Manga Asuyerusu yi wali xədɛxɛne
sa muxune ma keli a yamanani han sa
dəxə fəxə igen dɛxənna ra. [2] Mangan
kɛwanla naxanye birin a sɛnbɛn nun muxu
gbeeyaan mayitama, e nun a Marodoke
tiden mate kii naxan yi, ne sɛbɛxi Perise
nun Mede mangane kɛdine kui. [3] Marodoke
Yahudiyan yi findi Manga Asuyerusu a
manga singen na. A findi muxu kɛndɛn na
Yahudiyane xa, a mən yi rafan Yahudiyan
bodene ma, bayo a yi walima a siyana bəŋɛ
xunbenla nun a yɛɛ rasigan nan ma fe ra.

Yuba
Nabi Yubaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito Yuba nan ma fe taruxun yɛbama. A a tinxinna nan ma fe singe falama. Yuba findi dɛnkɛlɛya muxun nan na e nun nafulu kanna a dunuŋa yi gidini. Koni Setana yi Ala maxɔdin xa a tinxinyaan mi yi fataxi a nafulu kanyaan na. Ala yi tin Setana xa Yuba mato xa a dɛnkɛlɛyɛ yiigelitɔyani. A yii seene nun a diine nun a kɛndɛyaan birin yi ba a yii.

Nayi, Yuba nun a xɔyine yi lu e bode matandɛ fa fala a tɔrɔxi naxan na. A xɔyine yi a fala a Yubaa yulubine nan a ligaxi a tɔrɔxi. Yuba xɔyine dunuŋa muxune xaxinle nan falama hali Ala gbeene mi ne ra! Yuba xɔyine mi yi laxi a ra xa tinxin muxun na tɔrɔ sifan sɔtɛ. Yuba xɔyi saxan yi kata alogo e xa a xaxili ragidi fa fala tɔrɔn naxan a fari, na fataxi yulubina nde nan na a naxan ligaxi. Nayi, fe matandi gbeen yi fɔlɔ fala ɲaxumɛ wuyaxi naxan yi. A xɔyi saxanne yi lu muxune miriyane falɛ naxanye nun ɲɔndin maliga, koni Yuba tan yi e matandi Ala kɛŋana fe yi, a mɔn naxa a a tan mi sese ligaxi a ɲaxin na.

Yubaa falane yi, Marigi Yesu a fe falama benun a xa liga bayo Yuba a falama a xunbamana nde na yi naxan Ala solonama muxune xa. Na feen sɛbɛxi Yuba 9.33 nun 16.19-21 nun 19.25 kui e nun Yuba 17.3.

Muxu gbɛtɛ fan yi basan falan na naxan xili Elihu. Na fan Yuba matandi nɛn. A yi a fala a Ala tɔrɔn nafama muxun ma nɛn alogo a xa a sɔnna yita a ra, anu muxu yo mi lan a xa Ala maxɔdin na ma.

Dɔnxɛn na, Ala yɛtɛɛn yi falan ti. Koni a mi tin maxɔdinne yabɛ Yuba nun a xɔyine maxɔdinna naxanye ti. Benun na, Ala nan Yuba maxɔdin dunuŋa da feene ma. Nayi, Yuba yi a Ala kolon dunuŋa da mangan na. Nayi, muxun lan a xa lu dɛnkɛlɛyaan nun tinxinna fari hali a tɔrɔxi.

A raŋanna ra, Ala naxa, a Yuba nan keden a fe falaxi a kiini. Yuba bɔnɔ seen naxanye birin yi, a yi ne ɲɔxɔn dɔxɔde firin so a yii. Na feen sɛbɛxi Yuba 42.7-17 kui.

Yuba nun a denbayana fe

[1] Xɛmɛna nde yi Yusu yamanani, a yi xili Yuba. Fɛ mi yi na xɛmɛn na, muxu faŋin nan yi a ra, a yi gaxuxi Ala yɛɛ ra, a yi fe ɲaxin matangama. [2] A dii xɛmɛ solofere nun dii tɛmɛ saxan nan sɔtɔ. [3] Yɛxɛɛn wuli solofere yi a yii, e nun ɲɔgɔmɛn wuli saxan nun tura kɛmɛ suulun nun sofali gilɛ kɛmɛ suulun e nun walikɛ wuyaxi. Muxu gbeen nan yi xɛmɛni ito ra dangu sogeteden muxune birin na.

[4] A dii xɛmɛne yi e malanma e bode kon yi donse dondeni waxatin birin, e yi xɛraan nasigama e magilɛ saxanne ma nɛn alogo e xa fa e dɛge, e min e bode xɔn. [5] Donse don lɔxɔne na yi dangu, Yuba yi a diine xilima nɛn alogo a xa e rasariŋan. A yi kelima nɛn xɔtɔn, a yi saraxa gan daxin ba e birin xa, amasɔtɔ Yuba yi mirixi a ma fa fala, "Waxatina nde, n ma diine bata yulubin tongo, e fala ɲaxin ti Ala ma e bɔŋɛni." Yuba yi na nan ligama waxatin birin.

[6] Lɔxɔna nde, malekane yi fa e malan Alatala yɛtagi, Setana* fan yi fa e yɛ. [7] Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, "I kelixi minɛn?" Setana yi Alatala yabi, a naxa, "N kelixi bɔxɔn xun xɔn, n masiga tideni." [8] Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, "I bata n ma walikɛɛn Yuba rakɔrɔsi ba? Muxu yo mi luxi alo a tan bɔxɔn fari, sɔntaren nun muxu faŋin na a ra, naxan gaxuxi Ala yɛɛ ra, a fe ɲaxin matangama." [9] Setana yi Alatala yabi, a naxa, "Yuba gaxuxi Ala yɛɛ ra nɛn tun ba? [10] I mi a makantanxi ba, e nun a denbayaan nun a seene birin? I bata barakan sa a feene yi, a xuruseene mɔn wuyama ayi yamanani. [11] Koni, xa i i yiini bandun, i yi a din a seene ra, a i dangama nɛn." [12] Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, "N bata a yii seene birin sa i sagoni, koni i nama i yii din a gbindin na." Nayi, Setana yi keli Alatala yɛtagi.

[13] Lɔxɔna nde, Yubaa dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne yi e dɛgema, e manpaan minma e tadaa banxini, [14] xɛrana nde yi fa Yuba li, a yi a fala a xa, a naxa, "Turane yi xɛɛ biini, sofali gilɛne yi e dɛgema e dɛxɔn, [15] Sabe kaane bata e suxu, e siga e ra, e bata i ya walikɛne faxa. N keden peen nan minixi ayi, n faxi nɛn n xa fa na xibarun nali i ma." [16] A mɔn yi fala tiini, walikɛ gbɛtɛ yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, "Alaa tɛɛn bata godo keli

* 1:6: Setana bunna nɛɛn fa fala "Muxu magina" hanma "Tɔŋɛgɛlana."

kore, a yi yɛxɛɛne nun walikɛne gan, e birin
yi faxa. N keden peen nan a yiminixi, n faxi
nɛn n xa fa na xibarun nali i ma." [17] A mɔn
yi fala tiini, walikɛ gbɛtɛ fan yi fa, a yi a fala
a xa, a naxa, "Babilɔn kaane malanxin gali
saxanna ra, e bata i ya ɲɔgɔmɛne suxu, e
siga e ra, e yi i ya walikɛne faxa. N keden
peen nan a yiminixi, n faxi nɛn n xa fa na
xibarun nali i ma." [18] A mɔn yi fala tiini,
walikɛ gbɛtɛ yi fa, a yi a fala a xa, a naxa,
"I ya dii xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne yi
e dɛgema, e yi manpaan minma e tadaa
banxini. [19] Nanunna, foye gbeen yi fa keli
tonbonni, a yi banxin fɔxɔ naaninne birin
tuntun, a yi bira e fari, e birin bata faxa. N
keden peen nan a yiminixi, n faxi nɛn n xa
fa na xibarun nali i ma."
[20] Nayi, Yuba yi keli, a yi a domani bɔ, a yi
a xunna bi. Na xanbi ra, a yi bira bɔxɔni, a
xinbi sin Ala yɛtagi, [21] a naxa,
"N magenla nan minixi nga kuini,
n magenla nan mɔn sigama laxiraya yi.
Alatala nan e fixi n ma,
Alatala nan e tongoxi.
Alatala xinla xa tantun."
[22] Na birin yi, Yuba mi yulubin tongo. A
mi fala ɲaxi yo ti Ala ma.

2

Yubaa tɔrɔyaan firindena

[1] Lɔxɔna nde, malekane mɔn yi fa e malan
Alatala yɛtagi, Setana fan yi fa e yɛ Alatala
yɛtagi. [2] Alatala yi a fala Setana xa, a
naxa, "I kelixi minɛn?" Setana yi a yabi,
a naxa, "Bɔxɔn xun xɔn, n masiga tideni."
[3] Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, "I bata
n ma walikɛɛn Yuba rakɔrɔsi ba? Muxu
yo mi luxi alo a tan bɔxɔn fari, sɔntaren
nun muxu fɔɲin na a ra, naxan gaxuxi Ala
yɛɛ ra, a fe ɲaxin matangama. A mɔn
tinxinyani tun, anu i n nadinma a n xa a
tɔrɔ a sɔntareyani." [4] Setana yi a fala Alatala
xa, a naxa, "Muxun yɛtɛɛn nan a fatin na!
Muxun naxan birin sɔtɔma, a findima a
dunuŋa yi gidin kɔntɔnna nan na. [5] Koni,
xa i yiini bandun, i yi a din a xɔnne nun a
fati bɛndɛn na, a fala ɲaxin tima nɛn i ma
kɛnɛnni." [6] Alatala yi Setana yabi, a naxa,
"Awa, n bata a sa i sagoni, koni i nama a faxa
de."
[7] Nayi, Setana yi keli Alatala yɛtagi. Na
xanbi ra, a yi sete ɲaxine ramini Yuba fatin
birin ma, keli a sanne kui han a xun tagi.
[8] Yuba yi fɛɲɛ fɛrɛnna tongo a xɔlin seen
na, a dɔxɔ tɛɛ xubeni. [9] A ɲaxanla yi a fala
a xa, a naxa, "I luma nɛn i ya tinxinni ba?
Fala ɲaxin ti Ala ma, i xa faxa!" [10] Koni, a
yi a yabi, a naxa, "I falan tima alo ɲaxalan
xaxilitarena! En hɛrin nasuxuma Ala yii,
nanfera en mi tɔrɔn nasuxɛ?" Na birin yi,
Yuba mi yulubin tongo a fala xuiin xɔn.

A xɔyi saxanne fe

[11] Yuba xɔyi saxanne yi a tɔrɔne birin
ma fe mɛ naxanye a sɔtɔ, e yi fa sa keli e
yamanane yi, Teman kaana Elifasi nun Suxa
kaan Bilidada nun Nama kaan Sofara. E yi
lan a ma a e xa sa e xɔyiyaan yita Yuba ra, e
yi a madɛndɛn. [12] E to sa a to wulani, fayida
e mi a kolon. E yi gbelegbele, e yi e dugine
yibɔ, e burunburunna sa e xunne yi. [13] E yi lu
dɔxi a fɛma bɔxɔni xi solofere, kɔɛ solofere.
Muxu yo mi sese fala a xa, amasɔtɔ e bata yi
a to, a yi tɔrɔxi kii naxan yi.

3

Yubaa falane

[1] Na xanbi ra, Yuba yi a dɛni bi, a yi a bari
lɔxɔn danga. [2] Yuba yi a fala, a naxa,
[3] "N bari lɔxɔn xa raxɔri,
e nun kɔɛna
muxune a fala waxatin naxan yi,
e naxa, 'Dii xɛmɛn bata bari!'
[4] Na lɔxɔn xa findi dimin na,
Ala mako nama lu a ma kore,
kɛnɛnna nama fa mini a ma sɔnɔn.
[5] Dimi gbeen xa a suxu,
kunda fɔrɛn yi godo na lɔxɔn ma,
han dimin yi sogen suxu.
[6] Na kɔɛɛn xa findi dimi gbeen na,
a nama fa yatɛ ɲɛɛn lɔxɔne yɛ
a nama fa lu kikene yi.
[7] Na lɔxɔn xa findi gbantan na,
sɛwa xui nama lu a yi.
[8] Naxanye gbalo lɔxɔne fe falama,
naxanye fatan ige yi sube ɲaxin naxulunŋɛ,
ne xa na lɔxɔn danga.
[9] A subaxa ma sarene xa yidimi,
a yengi xa lu kɛnɛnna xɔn,
koni a nama a to,
a nama xɔtɔnna to.
[10] Amasɔtɔ, a mi sese ligaxi
alogo n nama sɔtɔ,
a bata n lu, n yi sɔxɔlɛni ito sɔtɔ to."

[11] "Nanfera n mi faxa n to bari?
Nanfera n mi faxa n xali lɔxɔni?

12 Nanfera n bata xinbi firinna li n yɛɛ ra
n nasuxudeni,
e nun xiɲɛne alogo n xa xiɲɛn min?
13 Xa n yi faxa nun,
a lima nɛn nun
n saxi n ma gaburun na bɔɲɛ xunbenli,
nayi, n yi xima nɛn xaxili sani nun
14 manga fonne fɛma, bɔxɔn kuntigine,
naxanye banxi faɲine tixi
naxanye kalaxin bata lu iki,
15 e nun kuntigi fonne fɛma,
xɛmaan yi naxanye yii,
naxanye e banxine rafe gbeti fixɛn na.
16 Xanamu, a yi lan nun n mi balo,
alo diin naxan faxaxi barixi,
a mi kɛnɛnna to.
17 Bayo, muxu ɲaxine mi fa walima gaburun na,
muxu xadanxine e matabuma dɛnaxan yi.
18 Kasorasane fan birin yi bɔɲɛ xunbenla sɔtɔ,
e mi fa ɲaxankata tiin xuiin mɛma sɔnɔn.
19 Sɛnbɛtaren nun sɛnbɛ kanna na,
konyin yi xunba a kanna ma.

20 Nanfera Ala,
i kɛnɛnna fima tɔrɔ muxune ma?
Nanfera i siimayaan fima muxu nimisaxine ma,
21 naxanye faxan mamɛma,
a mi fama,
naxanye sayaan fenma dangu nafunla ra?
22 Bayo e yi luma nɛn sɛwani
e na siga laxira yi,
e bɔɲɛn yi xunbelima nɛn
e na maluxun waxatin naxan yi.
23 Nanfera muxun luyɛ a nii ra
naxan mi kira yo toma a sigɛ naxan xɔn,
Ala yɛtɛɛn naxan saxi sansanna kui?
24 N ma tɔrɔne bata findi n balon na,
n gbelegbele xuiin minima alo igena.
25 N gaxuxi naxan birin yɛɛ ra,
na nan n sɔtɔn be.
N yi gaxuxi tɔrɔn naxanye yɛɛ ra,
ne nan n fari be.
26 N mi fa raxaraxi,
n mi bɔɲɛ xunbelixi,
n mi n matabuma,
n kɔntɔfilixi yɛyɛ."

4

Elifasi a falan Yuba xa

1 Nayi, Teman kaana Elifasi yi falan tongo,
a naxa,
2 "Xa n falan ti i xa,
i nɔɛ diɲɛ na ma ba?
Koni, nde nɔɛ a dundɛ?
3 A mato,
i bata muxu wuyaxi xaran,
i yi sɛnbɛtarene madɛndɛn,
4 naxanye yi birama,
i ya falan yi ne rakeli,
naxanye san yi xadanma,
i yi ne mali.
5 Iki, na bata i fan sɔtɔ,
anu i bata yigitɛgɛ.
A to i tan li, i yi kɔntɔfili.
6 I ya lannantenyaan xa lu i ya Ala yɛɛragaxuni,
i ya fɛtareyaan yi findi i yigin na."

7 "Awa, i miri,
sɔntaren mundun bata halagi?
Muxu faɲin mundun bata raxɔri?
8 N naxan nakɔrɔsixi,
naxanye hakɛ feene ligama e nun
naxanye ɲaxankatan tima,
ne na saranna sɔtɔma nɛn.
9 Alaa foyen nan e halagima,
a xɔlɔn tɛɛn yi e gan.
10 Ala yatane wurundun xuiin nadunduma,
a yi yata sɛnbɛmane ɲinne gira.
11 Nayi, yatan faxama donsetareyaan nan na,
yatana diine yi xuya ayi."

12 "Xibarun bata fa n ma
alo wundona,
n tunla bata ɲunuɲunun xuiin mɛ.
13 Xiyene nɛma fɛ kɔɛɛn na,
xixɔnla nɛma muxune fari,
14 gaxu gbeen yi n suxu,
n xɔnne birin yi xuruxurun.
15 Yinnan yi dangu n yɛtagi,
n fati ma xaben yi ramaxa.
16 Sena nde yi tixi n yɛtagi,
n mi yi naxan kolon,
a nininna yi n yɛɛ ma.
Na yi madundu,
na xanbi ra n yi xuina nde mɛ, a naxa,
17 'Adamadiin tinxinɲɛ ayi dangu Ala ra ba?
Muxun sariɲanɲɛ ayi
dangu a Dali Marigin na ba?
18 Xa Ala mi laxi a walikɛne ra,
xa a fe ɲaxin to a malekane yi,
19 a fa lɛ muxune ra nayi ba,
naxanye bɛndɛ banxine kui,
naxanye fatiye findixi bɛndɛn na,

naxanye yibutuxunɲɛ
alo laxaturane?
20 E faxɛ nɛn lɔxɔ kedenni.
E halagɛ nɛn habadan,
muxe mi kɔntɔfili e fe ra.
21 E bubune xidi lutine bata bolon,
e faxama nɛn e fekolontareyani.' "

5

1 "Iki, xinla ti i mali feen na!
Muxuna nde na ba naxan i yabɛ?
I falan tima maleka sariɲanxin mundun xa?
2 Fe matandin nan xaxilitaren faxama.
Xɔxɔlɔnya gbeen yi kɔmɔn faxa.
3 N xaxilitaren to nɛn sabatɛ,
koni dangan so nɛn a banxini xulɛn.
4 Mali ti yo mi a diine xa,
e bata yalagi taan kitisadeni,
muxu yo mi e xunba!
5 Kamɛtɔne a sansi bogine donma.
Hali naxanye ɲanle tagi,
e yi ne birin tongo,
yiigelitɔne yi a yiiseene tongo.
6 Hakɛn mi kelima bɔxɔn xan yi,
sɔxɔlɛn mi solima bɔxɔni.
7 Muxun daxi sɔxɔlɛn nan xili yi,
alo tɛɛ budone to tuganma ayi."

8 "Xa n tan na yi a ra nun,
n yi Ala nan maxandima,
n yi n ma kɔntɔfinla yita Ala ra.
9 A feen naxanye ligama ne gbo,
e mi yɛɛ toɛ,
a kabanako feene dan mi na.
10 A tulen nafama bɔxɔn fari,
a igen nafa xɛɛne ma.
11 Muxun naxanye magodoxi,
a ne yite.
Naxanye sunuxi,
a kisin fi ne ma.
12 A muxu kɔtaxine miriyane kalama,
e mi nɔ sɔtɔma e feene yi.
13 A xaxilimane suxuma
e yɛtɛna kɔtɛne nan xɔn,
kɔtadene fe yitɔnxine kalama nɛn xulɛn.
14 E soma dimini yanyi tagin nin,
e tantanma yanyi tagini
alo kɔɛɛn na a ra.
15 Koni, a tan tɔrɔ muxun natangama fala ɲaxin ma
naxan luxi alo silanfanna,*
a e rakisi sɛnbɛ kanna ma.
16 Nayi, yigin sɛnbɛtaren xa,
koni fala mi tinxintaren dɛ."

17 "Nayi, sɛwan na kanna xa
Ala na naxan natɔrɔn!
I nama i mɛ Ala Sɛnbɛ Kanna a xurun na.
18 Amasɔtɔ a tan nan maxɔlɔn tima,
a yi dandanna ti.
A tan nan faxan tima,
a mɔn yi marakisin ti.
19 A i rakisɛ nɛn tɔrɔn ma
dɔxɔɲa ma sennin,
a i ratanga fe ɲaxin ma
dɔxɔɲa ma solofere.
20 A i rakisima nɛn
faxan ma fitina kamɛni,
a i rakisi silanfanna ma yɛngɛni.
21 A i ratangama nɛn fala ɲaxin ma,
i mi gaxuma halagin waxatini.
22 Halagin nun fitina kamɛn bɔtɛ mi luma i xa,
i mi gaxuma burunna subene yɛɛ ra.
23 Gɛmɛ mi taranma i ya xɛɛn ma,
hali burunna subene,
yɛngɛ mi luma ɛ nun ne tagi.
24 Bɔɲɛ xunbenla luma nɛn i konni.
I na i ya xuruseene xun mato a ra,
i a lima nɛn sese mi dasaxi.
25 I ya diine wuyama ayi nɛn,
i yixɛtɛne yigboma ayi nɛn alo sɛxɛna.
26 I faxama foriyaan nin,
alo murutuna a xaba waxatini."

27 "Nxɔ fe xɔnfenna xun soon nan na ra.
I tuli mati na ra, i xaxili sɔtɔ."

6

Yubaa yabina Elifasi xa

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 "N yi wama nɛn
n ma sunun yatɛn xa kolon,
n ma tɔrɔn yi sa sikeela kanke ra.
3 A yi binyama ayi nɛn
dangu baan ɲɛmɛnsinna ra.
Nanara, n ma falan bata radangu ayi.
4 Ɲɔndin na a ra,
Ala Sɛnbɛ Kanna bata n sɔxɔn
a xalimakunle ra,
e xɔlɛn yi so n niini,
n bata gaxu gbalone yɛɛ ra
Ala naxanye rafama n xili ma.
5 Burunna sofanla luyɛ wugɛ sɛxɛ sabatixini ba?
Ɲingen wugɛ sɛxɛ xɔnla ma sɛxɛni ba?

* 5:15: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

[6] Donseen naxan mi ɲaxun,
na donɲɛ ba xa fɔxɔ mi a yi?
Silon xinden ɲaxun muxun dɛ ba?
[7] N mi yi waxi
n yiin din feni na donseene ra.
N ma tɔrɔn bata findi donseen na n xa
naxan mi ɲaxun!”

[8] “N waxi nɛn
n ma maxɔdinna xa yabi,
Ala yi n waxɔn feen liga n xa.
[9] A xa Ala kɛnɛn, a yi n faxa.
A xa a yiini bandun, a yi n naɲan.
[10] Nayi, n bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn,
n sɛwa n ma tɔrɔ ɲantareni,
bayo n mi n mɛma Ala sariɲanxina falane
ra.
[11] N sɛnbɛn bata ɲan,
n yi yigitɛgɛ.
N naɲanna findima nanse ra,
n to luma n nii ra?
[12] N sɛnbɛn luxi nɛn
alo gɛmɛ xɔdɛxɛn ba?
N fati bɛndɛn findixi sulan nan na ba?
[13] N mali se yo mi fa n yii,
hali a xuridina, a mi fa n yii.”

[14] “Muxun naxan yigitɛgɛni
na lan a hinanna sɔtɔ a xɔyine ra,
hali a na a mɛ Ala Sɛnbɛ Kanna yɛɛragaxun
na.
[15] Anu, n xɔyine tan bata n yanfa
alo baa igen na xara tonbonni,
alo baa wunle na xara.
[16] Xunbeli waxatin naɲanni,
e findima nɛn fufaan na,
e rafe ige xunbenla nun ige dundun na.
[17] Soge furen na, e xɔri,
sogen na te, e xara xulɛn.
[18] Yulane kiraan beɲinma
siga na ige fendeni,
e siga tonbonni, e faxa.
[19] Tema kaa yulane igen fenma,
Saba kaa sigatiine tan
ne laxi a ra a igen na yi.
[20] Koni, e yagima nɛn
bayo e bata e yigi sa na yi,
e na na li, e sunuma nɛn.
[21] Ɛ luxi nɛn
alo na igen tonbonni n tan xa.
Ɛ na n ma tɔrɔn to, ɛ gaxuma nɛn.
[22] N bata ɛ maxɔdin kisena nde ma ba?
N bata ɛ maxɔdin
a ɛ xa finmase yifuxina nde fi muxuna nde
ma n xa ba?
[23] N bata ɛ maxɔdin
a ɛ xa n ba yaxun yii ba?
N bata ɛ maxɔdin
a ɛ xa n xunba n ɲaxankata muxune yii ba?”

[24] “Ɛ n xaran, nayi, n xa n dundu.
N naxan kalaxi, ɛ na fala n xa.
[25] Fala faɲine mi muxun tɔrɔma,
koni ɛ mafalane tɔnɔn nanse ra?
[26] Ɛ waxi n ma falane nan matandi fe yi
alo yigitarena fala fuune.
[27] Ɛ muxu sifan susɛ masɛnsɛnna tiyɛ
alogo ɛ xa kiridin sɔtɔ ɛ konyin na,
ɛ yi sa ɛ xɔyi kɛndɛn mati konyiyani!”

[28] “Iki, ɛ yɛɛ ra findi n ma,
n wulen falɛ ɛ yɛtagi ba?
[29] Ɛ xɛtɛ na falan fɔxɔ ra,
n bata ɛ mafan,
ɛ nama findi tinxintarene ra.
Ɛ mɔn xa xɛtɛ, ɛ miri,
n ma tinxinyaan nan a bunna ra.
[30] Tinxintareya falana n dɛ ba?
N mi nɔɛ fe ɲaxin kolonɲɛ ba?”

7

Yuba yi a tɔrɔna fe fala Ala xa

[1] “Adamadina dunuɲa yi gidin xɔdɔxɔ
alo sofa wanla ganli,
a siimayana
alo karahan walikɛɛn gbeena,
[2] alo konyina,
nininna xɔnla naxan ma,
alo walikɛɛn naxan a saren mamɛma.
[3] Na kiini, n kɛɛn bata findi fuun na
n ma siimayani,
kɔɛne yi rafe sɔxɔlɛne ra n tan xa.
[4] N na n sa, n yi a fala, n naxa,
‘N kelima waxatin mundun yi?’
Kɔɛɛn mi ɲanma,
n lu n maxɛtɛ n ma saden ma
han xɔtɔnni.
[5] Kunle nun bɛndɛna n fatin ma
alo dugina,
setene sɔxɔnma n fatin birin ma,
a kun.
[6] N ma siimayaan mafura dangue
dangu gɛsɛ sɔxɔnna kinaan na,
a danguma yigitɛgɛni.”

[7] “Ala, a xa rabira i ma,
a n ma siimayaan mi buma,

n mi fa hɛrin toma n yɛɛn na sɔnɔn.
[8] Yɛɛn naxan n matoma,
na mi fa n toma sɔnɔn,
i n fenma nɛn, koni n mi fa na sɔnɔn.
[9] Kundaan naxan danguma,
na ɲanma nɛn.
Na kiini, muxun naxan na siga laxira yi,
na mi fa xɛtɛma sɔnɔn.
[10] A mi fa xɛtɛma a banxini sɔnɔn,
a konna mi fa a kolonma sɔnɔn."

[11] "Nanara, n mi fa n dunduma sɔnɔn,
n falan tima nɛn n niin ɲaxankatani.
N nan n mawugama nɛn n niin xɔlɛni.
[12] Nanfera i kantan muxun dɔxi n xili ma?
N tan magaxu ba, alo fufana,
hanma ige yi sube xaɲɛna nde?
[13] N na a falama, n naxa,
'N sadena n masabarima nɛn,
n xiden yi n mali n ma mawugani suxɛ.'
[14] Nayi, i n magaxuma xiyene yi,
i n xibaruma kuisan feene nan ma.
[15] A yi rafanɲɛ n ma nun, n faxa.
Sayaan fisa n xa
benun n xa lu doyenɲɛ tun.
[16] N ma siimayaan bata raɲaxu n ma,
n mi waxi a xɔn n xa lu n nii ra habadan.
Nayi, xɛtɛ n fɔxɔ ra,
amasɔtɔ n ma siimayaan mi xunkuya."

[17] "Nanse adamadiin na
alogo i xa feni itoe birin liga a ra,
han i yi i yengi dɔxɔ a xɔn ma iki,
[18] han i yi lu fɛ a xɔn xɔtɔn yo xɔtɔn,
i yi lu a fɛsɛfɛsɛ waxatin birin?
[19] I xun xanbi soma n yi
waxatin mundun yi?
I a luma waxatin mundun yi
n yi n dɛgen nagerun?
[20] Hali n bata yulubin liga,
n nɔɛ nanse ligɛ i ra,
i tan naxan adamadiine rakɔrɔsima?
Nanfera i n yatɛxi se kala daxin na?
N goronna i tan xun ma di?
[21] Nanfera i mi n ma matandine mafeluyɛ,
i n hakɛne ba n ma?
Iki, n na n sama nɛn burunburunni,
i n fenma nɛn, n mi fa na."

8

Bilidadaa fala singena Yuba xa

[1] Suxa kaan Bilidada yi falan tongo, a naxa,
[2] "Han waxatin mundun yi,
i luyɛ i fala xuini?
Han waxatin mundun yi,
i fala xuine findɛ foye ɲaxin na?
[3] Alaa sariyan kalɛ ba?
Ala Sɛnbɛ Kanna tinxinna kalɛ ba?
[4] I ya diine yulubin liga nɛn a ra,
Ala yi e saran e murutɛ feene ra.
[5] Koni, xa i tan Ala fen,
xa i Ala Sɛnbɛ Kanna maxandi,
[6] xa i sariɲan, xa i fanɲɛ ayi,
a i malima nɛn,
a i raxɛtɛ i funfuni.
[7] I kii fonna mi yi sese ra,
i kii nɛnɛn findima nɛn binye gbeen na.
[8] Nayi, mayixɛtɛ danguxine maxɔdin,
i xaxili dɔxɔ e benbane xaxilimayaan xɔn.
[9] Amasɔtɔ, en barixi xoroni,
en mi sese kolon,
en ma siimayaan luxi nɛn
alo nininna.
[10] Koni, e i xaranma,
e falan tima i xa e xaxilimayani."

[11] "Gbalan solɛ daraan xanbi ba?
Gbalan sabatɛ igen xanbi ba?
[12] Hali a xindena,
a mi sɛgɛxi,
a xarɛ sinma sɛxɛn bonne yɛɛ ra
xa a mi igeni.
[13] Na nan ligama muxune birin na
naxanye ɲinanma Ala xɔn.
Naxanye mi Ala kolon,
ne yigin ɲanma nɛn,
[14] e yigin kalama nɛn
alo simisamana yalana.
[15] A yigi sama a banxin nin,
koni a mi sensen,
a kankanxi a yiiseene ma,
koni e mi luma.
[16] A luxi nɛn
alo wudi xinden sogen na,
naxan a yiine yibandunma nakɔɔn xun ma.
[17] A salenne godoxi
han e sa so gɛmɛni,
a sa gɛmɛn kuiin li.
[18] Koni, xa a ba a tideni,
mɛnna bɔxɔna a mɛma a ra nɛn,
a naxa, 'N tan munma i tan to.'
[19] E sɛwan ɲanma na kii nin
naxanye ɲinanma Ala xɔn,
gbɛtɛye fan yi mini e funfuni.
[20] A mato,
Ala mi sɔntaren nawolima ayi,
a mi fe ɲaxi rabane sɛnbɛ soma.

21 Ala i ragelema nɛn,
a yi sɛwan sa i yi.
22 I yaxune yagima nɛn,
ɲaxudene yi ɲan.”

9

Yubaa yabina

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 “Nəndin na a ra,
n na a kolon a na kii nin,
anu adamadiin nɔɛ tinxinŋɛ ayi di
Ala yɛɛ ra yi?
3 Xa muxuna nde waxi Ala matandi feni,
hali Ala a maxədin sanɲa ma wuli keden,
a mi a yabɛ hali keden pe.
4 Fekolonna nun sɛnbɛn birin a tan nan xa.
Nde nɔɛ Ala matandɛ,
na feen mi saran a ra?
5 A geyane bama e funfuni,
a mi e rasogin,
a yi e raxuya ayi a xələni.
6 A bəxən naxuruxurunma a dəxədeni,
a yi bəxən bunne raxuruxurun.
7 A na falan ti sogen xa,
sogen mi tema,
a yi sarene ratagan dɛgɛ.
8 A tan nan keden koren daxi,
a sigan ti fəxə igen mərənne fari.*
9 A bata Kanko Gbee sare kurun
nun Donso sare kurun
nun Dii Tɛmɛ Solofere sare kurun
nun yiifari fəxən sarene da.†
10 A fe gbeene ligama
muxun mi naxan famunŋɛ,
a kabanako feene liga
naxanye mi nɔɛ yatɛ.
11 A danguma n dɛxən ma,
n mi a toma.
A ləma ayi, n mi a yigbɛma.
12 A naxan xasunxi fangani,
nde nɔɛ na bɛ a yii?
Nde susɛ a maxədinŋɛ,
fa fala, ‘I nanse ligama?’
13 Ala mi xɛtɛma a xələn fəxə ra,
hali ige yi ninginangan Raxabi
nun a walikɛne xinbi sinxi Ala bun ma.”

14 “Nayi, n tan nɔɛ a yabɛ nanse ra?
N falan mundun tiyɛ a yɛtagi?
15 Hali n tinxin, n mi a yabɛ,
n na n makiti muxun nan mafanma.
16 Hali n na a xili, a yi a ratin,
n mi lɛ a ra xa a tuli matiyɛ n xuiin na.
17 Amasətə a bata n halagi foye ɲaxin na,
a yi n ma fure dɛɛne rawuya ayi,
bun mi naxan ma.
18 A mi tinma n yi yengi a faɲin na,
koni a n nalugoma xəlɛn nan na.
19 Nde sɛnbɛ gbo dangu birin na,
xa a tan mi a ra?
Nde n xilima kiti sadeni,
xa a tan mi a ra?
20 Hali n yi tinxin,
a n yalagima nɛn n ma falane xən.
Hali sɔntaren nan yi n na,
a yi n yitɛ sɔnmaan na.
21 Sɔntaren nan n na,
koni n mi fa n yɛtɛ yatɛxi,
n bata n mɛ n niin na,
22 a birin keden,
nanara n na a falama fa fala
a Ala sɔntaren naxərima nɛn
alo muxu ɲaxina.
23 Xa gbalon fa, a faxan ti sa,
Ala sɔntarene tərəyaan magelema nɛn.
24 A dunuŋa sama muxu ɲaxine sagoni,
a yi kitisane yɛɛne raxi.
Xa a tan mi a ra,
nde fa a ligɛ?”

25 “N ma siimayaan mafura danguɛ
dangu gilaan na,
n ma ləxɔne e gima,
n mi hɛrin toma,
26 e mafura alo kunki gbala daxina igeni,
alo singbinna naxan sinma suben ma.
27 Xa n na a fala, n naxa,
‘N xa ɲinan n ma mawugan xən,
n yi n ma sunun lu na, n yi n sɔbɛ so,’
28 n gaxuma nɛn n ma tərən birin yɛɛ ra,
bayo n na a kolon
a i mi n yatɛ sɔntaren na,
29 n kolonma tinxintaren nan na i yɛɛ ra yi.
Nanfera n na n yɛtɛ xadanma fuuni?
30 Xa n na n maxa safunna ra,
xa n na n yiine raxa libin na,
31 i n nasinma nɛn ləxən xərɛ ra,
n yi raɲaxu n ma dugine yɛtɛɛn ma.
32 Muxu mi a tan na alo n tan,
n mi nɔɛ a yabɛ,
hanma nxu siga kiti sadeni.

* 9:8: Igen mərənne: alo foyen na so igeni. † 9:9: Mɛn kaane yi sare kurune yatɛxi nɛn alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma. ‡ 9:33: Tagi yitən muxuna fe mən sɛbɛxi Yuba 16.19-21 nun Yuba 19.25 kui.

33 Tagi yitɔn muxu mi nxu tagi,
naxan nɔɛ a yiin sɛ nxu firinna birin ma‡
34 naxan a dunganna bɛ n fari,
alogo a nɔrɔn nama fa n magaxu.
35 Nayi, n yi falan tima nɛn,
n mi gaxu a yɛɛ ra.
Koni n bata a kolon a n kedenna na a ra.”

10

*Yuba m*ɔn yi yabin ti

1 Yuba mɔn yi a fala, a naxa,
“N ma siimayaan bata raɲaxu n ma,
n mi fa n ma mawugane danma sɔnɔn,
n na n ma sɔxɔlɛn falama nɛn.
2 N na a falama nɛn Ala xa, n naxa:
I nama n yalagi,
a yita n na nanfera i xɔlɔxi n ma.
3 Naxankatan findɛ fe faɲin na i tan xa ba?
I yɛtɛ wali xɔnna rawolɛ ayi ba?
I yi muxu ɲaxine feene rasabati?
4 I toon tima i muxu yɛɛne nan na ba,
i toon tima nɛn alo adamadiine ba?
5 I ya siimayaan luxi nɛn
alo adamadiine gbeen ba?
I ya lɔxɔne luxi nɛn
alo muxune gbeen ba?
6 Nanfera i yi n hakɛne fenma,
i yi n yulubine xɔnfen?
7 Anu, i a kolon a muxu ɲaxi mi n na,
muxu yo mɔn mi nɔɛ n nakisɛ i yii.

8 I tan nan n daxi,
i yiine yi n nafala,
koni iki, i waxi n naxɔri feni.
9 N ma fe xa rabira i ma,
a i n nafalaxi nɛn
alo bɛndɛ yi sena,
i mɔn waxi n naxɛtɛ feen nin bɛndɛni ba?
10 I n nafala nɛn nga fatini,
alo nɔnɔn naxan findin fɛnɛn na.
11 I yi fati bɛndɛn nun fati kidin sa n ma,
i yi n nafala xɔnne nun fasane ra.
12 I mɔn yi siimayaan fi n ma,
i hinan n na,
i yi n niin nakantan.

13 Koni, i yi wundo feni ito luxunxi i bɔŋɛni,
n na i ya miriyani ito kolon,
14 fa fala xa n yulubin liga,
i nɔɛ n toɛ nɛn,
i mɔn mi diɲɛ n hakɛn ma.
15 Xa muxu ɲaxin nan n na nun,
gbalona n xa!
Hali n tinxin,
n mi nɔɛ n xunna rakelɛ,
n tan naxan nafexi yagin nun tɔrɔn na.
16 Xa n nan n xunna rakeli,
i n kedima nɛn alo yatana,
i mɔn yi i ya kabanako feene ragodo n xili ma han!
17 I mɔn i ya gbalone rakelima n xili ma,
i ya xɔlɔn xun masama n xili ma,
i ya ganle biraxi e bode fɔxɔ ra
n yɛngɛ xinla ma.”

18 “Nanfera i naminixi nga kuini?
Hali n yi faxa nun, muxu yo mi n to,
19 n lu alo n mi da,
n ba nga kuini,
n sa maluxun gaburun na.
20 N ma lɔxɔne mi fa wuya sɔnɔn,
nayi, a lu, n xa sɛwa ndedi,
21 benun n xa siga yamanani
xɛtɛ mi dɛnaxan yi,
dɛnaxan nafexi dimin nun sayaan nininna ra,
22 yamana yifɔrɛna alo dimina,
sayaan nininna nun kalan dɛnaxan yi,
kɛnɛnna luxi dɛnaxan yi alo dimina.”

11

Sofara yi falan ti Yuba xa

1 Nama kaan Sofara yi falan tongo, a naxa,
2 “Fala wuyaxini itoe yabi mi na ba?
Falan nan tun yoon fima muxun ma ba?
3 Muxune dundɛ i ya fala ɲaxine bun ma ba?
I magelen tiyɛ ba, muxe mi i rayagi?
4 I a falama, i naxa,
‘N ma fekolonna sariɲan,
fɛ yo mi n na Ala yɛtagi.’
5 Koni, xa Ala yi waxi falan ti feni nun,
xa a yi a dɛni biyɛ a falan ti i xa nun,
6 xa a yi a fekolonna wundone fala i xa,
naxanye fan xaxinla xa,
nayi, i yi a kolonma nɛn
a Ala mi i hakɛne birin saranxi i ra.”

7 “I nɔɛ Ala miriyane kolonɲɛ?
I nɔɛ Ala Sɛnbɛ Kanna sɛnbɛn danna kolonɲɛ?
8 A mate dangu kore xɔnna ra.
I nanse ligɛ? A tilin laxira xa.
I nanse famuma?
9 A kuya dangu bɔxɔn na,
a gbo dangu fɔxɔ ige baan na.
10 Xa Ala fa muxune suxɛ,
xa a e xili kiti sadeni,

nde nɔɛ a matandɛ?
11 Amasɔtɔ, Ala fuyantenne kolon,
a na hakɛn to,
a mi a yɛɛn naxiyɛ a ma.
12 Koni, kɔmɔn mi nɔɛ findɛ xaxilimaan na,
alo sofali xuruxin to mi barɛ burunna ra."

13 "I bɔɲɛn nafindi Ala ma,
i yiin ti a tan xa,
14 i mɛ i hakɛne ra,
i nama tin tinxintareyaan yi so i konni.
15 Nayi, fɛ mi luma i ra,
i xunna kenla sɔtɔma nɛn,
i findi muxu kɛndɛn na,
i mi fa gaxuma sese ra.
16 I ɲinanma nɛn i ya sɔxɔlɛne ra,
i ɲinanma nɛn e xɔn
alo igen naxan danguma xude wunla ra.
17 I ya siimayaan makɛnɛnma nɛn
alo yanyi tagina,
a dimin yi lu alo xɔtɔnna.
18 I lannayaan sɔtɔma nɛn,
bayo i yigin sɔtɔma nɛn,
Ala i rakantanma nɛn
i lu bɔɲɛ xunbenli.
19 Muxu yo mi fa i raxulunɲɛ i ya xixɔnli,
muxu wuyaxi fama nɛn i xandideni.
20 Koni, ɲaxudene yɛɛn danxuma nɛn,
e yigin kalama nɛn,
e yengi fa tixi sayaan nan na."

12

Yuba yi Sofara yabi

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 "Ɲɔndin na a ra,
muxuyaan kolonna birin ɛ yi,
fekolonna ɲanma nɛn ɛ faxa xanbini.
3 Koni, xaxilimayana nde n fan yi,
alo ɛ tan, ɛ mi dangu n na,
nayi nde mi nɔɛ feni itoe birin kolonɲɛ?
4 N bata findi magele seen na n xɔyine xa,
n tan naxan yi Ala maxandima, a yi n yabi.
Muxu tinxinxi kamalixin bata findi magele seen na.
5 Ɛ tan, muxu hɛrixine tɔrɔ muxune raŋaxuxi,
na luxi nɛn alo muxun na salaxun,
ɛ mɔn yi a radinɲɛ ayi.
6 Bɔɲɛ xunbenla mafu tiine konne yi,
naxanye Ala rafenma, ne makantanni,
e e yɛtɛ sɛnbɛn nan yatɛxi e gbee ala ra."

7 "Koni, subene maxɔdin,
e i xaranɲɛ nɛn.
Xɔline maxɔdin kore xɔnna ma,
e a falɛ i xa nɛn.
8 Falan ti bɔxɔn na, a i xaranɲɛ nɛn,
yɛxɛne baani, e a falɛ i xa nɛn.
9 Ne birin yɛ, nde mi a kolon fa fala
naxan birin daxi,
a Alatala wanla nan na a ra?
10 Dali seene birin niine a tan nan yii,
e nun yengin naxan muxune birin yi.
11 Tunla falane tagi rabaan kolon,
alo dɛɛn donseen ɲaxunna kolonma kii naxan yi.
12 Fekolonna fama foriyaan nan xɔn,
xaxilimayaan fama simaya xunkuyen nan xɔn."

13 "Koni Ala nan gbee fekolonna nun sɛnbɛn na.
Maxadin nun xaxilimayana a tan nan yii.
14 Ala na naxan kala,
muxu yo mi na yitɔnɲɛ,
a na naxan sa kasoon na,
muxu yo mi na xɔrɔyɛ.
15 Xa a mi tin tulen xa fa,
furun yi ti,
koni a na tulen beɲin,
bɔxɔn yi kala.
16 Sɛnbɛn nun kolonna a tan nan yi,
yanfantenne nun muxu yanfaxine birin a tan nan bun.
17 A tan nan a ligama
yamaan kawandi muxune yi sigan ti
e san yigenla ra,
a yi kitisane findi daxune ra.
18 A tan nan mangane sɛnbɛn bama e ra,
a yi kasorasa dugin nagodo e ma.
19 A tan nan saraxaraline fan nasigama
e san yigenla ra,
a yi nɔya kɛndɛne kala.
20 A tan nan falan bama fala tiine yi,
a yi xaxilimayaan ba fonne yi.
21 A tan nan tɔrɔn nafama kuntigine ma,
a yi sɛnbɛmane sɛnbɛn kala.
22 A tan nan dimi yi feene raminin kɛnɛnni,
naxanye yi laxira yi, a yi ne makɛnɛn.
23 A tan nan siyane rawuyama ayi,
a yi e raxɔri.
A siyane ragbo ayi,
a yi e raxuya ayi.
24 A xaxinla ba yamaan kuntigine ma,
a yi e rabeɲin tonbonni kira mi dɛnaxan yi.
25 E lu dimini kɛnɛn mi dɛnaxan yi,
a yi e xun magi e ra alo dɔlɔ minna."

13

Yuba yi wa falan ti feni Ala xa

1 Yuba mɔn yi a fala, a naxa,
“A mato, n yɛɛn bata na birin to,
n tunla bata na birin mɛ,
n yi a famu.
2 Ɛ naxan kolon,
n fan na kolon,
ɛ mi dangu n na.
3 Koni, n tan waxi
falan ti feni Ala Sɛnbɛ Kanna nan xa,
n waxi n xa n mawuga Ala xa.
4 Koni ɛ tan wulen nan tun sama ɲɔndin yɛ ma,
ɛ birin findixi dandan ti fuyanne nan na.
5 Xa ɛ yi ɛ dundɛ nun,
na yi findɛ ɛ fekolonna ra nɛn.
6 Ɛ n ma mawugan namɛ,
ɛ tuli mati n ma mawuga xuiin na.
7 Ala makoon luyɛ ɛ tinxintareyaan ma ba,
ɛ wulene fala Ala mali feen na?
8 Ɛ waxi ɛ sa feni Ala nan fari n xili ma ba?
Ɛ Ala nan xun mafalama ba?
9 A na ɛ miriyane yatɛ,
na fanɲɛ ɛ ra ba?
Ɛ nɔɛ a yanfɛ ba alo muxuna?
10 Ɲɔndin naxan na,
ɛ na kitin sa yɛtagin ma hali wundoni,
Ala falan tima nɛn ɛ xili ma.
11 Ɛ mi gaxuma a binyen yɛɛ ra ba?
A magaxun mi ɛ suxɛ ba?
12 Ɛ sandane luxi nɛn
alo xubena,
ɛ xun mafala falane kalama nɛn
alo bɛndɛna.”

13 “Ɛ dundu, ɛ n lu!
N xa falan ti
hali sese n sɔtɔ.
14 Nanfera n nan n fati bɛndɛn xinɲɛ n ɲinne ra,
nanfera n tinɲɛ sayaan ma?
15 Xa Ala wa, a xa n faxa,
n yengi mi fa sese ma
koni n waxi n sigati kiin xɔnba feni
a tan nan yɛtagi.
16 Na yɛtɛɛn findima n ma kisin nan na,
bayo Ala kolontare yo mi tima a yɛtagi.
17 Ɛ tuli mati n ma falan na a faɲin na,
n ma fe yɛ xaranna xa so ɛ tunla ma.
18 N bata n xun mafala feni tɔn,
n na a kolon a ɲɔndina n tan nan xa.
19 Nde waxi n xun maxidi feni?
Nayi, xa ɲɔndi mi n xa,
n tinxi n yi n dundu, n faxa.”

20 “N ma Ala,
fe firin gbansan masiga n na,
nayi, n mi luxuŋɲɛ i ma:
21 I ya xɔlɔn masiga n na,
i ya magaxun nama fa n suxu sɔnɔn.
22 Na xanbi ra, falan ti n xa,
n ni i yabɛ,
hanma n yi falan ti, i yi n yabi.
23 Yoli n hakɛne nun n yulubine yatɛn na?
N ma murutɛ feene nun n ma yulubine yita n na.
24 Nanfera i yɛtagin luxunma n ma,
i yi n yatɛ i yaxun na?
25 I n tan nan magaxuma ba,
n tan naxan luxi
alo ɲɔxɔndena foyen sigan naxan na?
I n tan nan sagatanma ba,
n tan naxan luxi
alo malo dagi xarena?
26 I fe xɔlɛne sɛbɛma n xili ma,
i n ma dii ɲɔrɛyaan hakɛn goronna dɔxɔ n xun ma.
27 I n sanne sama kutun na,
i yɛɛn tixi n sigati kiin birin na,
hali n san funfune,
i e birin nakɔrɔsima.
28 Koni, adamadiine kunma
alo wudi kalaxi,
alo xiine dugin kala kii naxan yi.”

14

*Yuba m*ɔn yi yabin ti

1 Yuba mɔn yi a fala, a naxa,
“Adamadiin minixi ɲaxanla nin,
a siimayaan mi xunkuya,
a rafexi lanbaranna nan na,
2 a luxi nɛn
alo wudi fugen naxan minima,
a xara, alo nininna, a mi buma.
3 N ma Ala,
i yɛɛn tima n tan nan na ba
naxan luxi alo adamadiin bodene?
I kitin nasoma en tan nan tagi ba?
4 Nde nɔɛ se sariŋanxin bɛ se haramuxini?
Muxu yo.
5 I bata muxuna siimayaan danna ragidi,
i yi a siimayaan kikene yatɛ,
a mi danguɛ naxanye ra
i naxanye saxi.
6 Nanara, i yɛɛn ba muxun na,
a xa a matabu,
alogo a xa a waxatin naɲan bɔɲɛ xunbenli

alo walikɛɛn yanyin naɲanma kii naxan yi.”

7 “Yigin wudin tan ma,
bayo a na sɛgɛ, a mɔn yi mini,
a ɲɔxɔn mi ɲanma,
8 hali a salenna fori bɔxɔni,
a xun dungin yi faxa bɔxɔni,
9 igen nɛɛn fa sa a ma tun,
a mɔn bata a mabun,
a yi a ɲingine ramini
alo a yi kii naxan yi a fɔlɔni.
10 Koni, xa muxun faxa,
a sɛnbɛn bata ɲan.
Muxun na faxa, a sigan minɛn?
11 Igen ɲanma nɛn baani,
xudene yi xara.
12 Muxun na faxa,
a ɲanma na kii nin,
a mi fa kelima sɔnɔn,
fanni kore xɔnna na,
a mi xulunma,
a mi kelima a xixɔnli.”

13 “Xa i yi tinɲɛ n luxunɲɛ laxira yi nun,
n yi lu na han i ya xɔlɔn yi ɲan!
I mɔn yi waxatin nagidi n ma,
n ma fe rabirama i ma waxatin naxan yi.
14 Koni muxun naxan bata faxa,
na mɔn kelɛ ba?
N diɲama nɛn n ma wali waxatin bun,
han i fa n naxulunma waxatin naxan yi.
15 Nayi, n ni i yabɛ, i na n xili,
i na wa n to feni,
i tan naxan n daxi.
16 Anu iki, i n sigati kiin birin yatɛxi.
Koni na waxatini,
i mi fa n yulubine yatɛma,
17 i n ma murutɛ feene luxunma nɛn bɛnbɛnla kui,
i yi n hakɛne mafelu.”

18 “Koni, hali geyane,
nde luma bɛ e ra waxatin birin
han e xuya ayi,
hali fanyene,
e bama e funfuni a xunxuri yɛɛn ma,
19 igen luma nde bɛ gɛmɛne ra,
baa walanxine yi bɔxɔn tongo,
i fan adamadiine yigin kalama na kii nin.
20 I muxune yɛngɛma habadan,
e yi faxa,
i yi e yɛtagin masara, i yi e kedi.
21 Xa binyena e diine ma,
e mi na kolon.
Xa e rayarabi, e mi na yigbɛma.
22 A tan nan tun a tɔrɔn kolon,
a sunuxi a yɛtɛ nan tun ma fe ra.”

15

Elifasi a falan firindena: Ala ɲaxudene saranma nɛn e kɛwanle ra

1 Teman kaana Elifasi mɔn yi falan tongo,
a naxa,
2 “Fekolonna lan a yi yabin ti
naxan tɔnɔ mi na ba,
naxan findixi fala fuun na?
3 I lan i yi i xun mafala fala buntarene ra ba,
naxanye tɔnɔ mi na?
4 I Ala yɛɛragaxun kalama muxune yi,
i e Ala maxandi feene xunna kalama.
5 I i hakɛne nan ma fe falama.
Fala ɲaxine nan i dɛ.
6 N tan mi a ra,
i fala xuiin nan i yalagixi.
I dɛɛn nan i seren na.

7 I singe nan barixi adamadiine birin yɛɛ ra ba?
I singe nan daxi benun geyane xa da ba?
8 I Ala wundo falane ramɛ nɛn ba?
I tan nan keden fe kolon ba?
9 I nanse kolon,
nxu mi naxan kolon?
I nanse famuma,
nxu mi naxan famuma?
10 Xun sɛxɛ fixɛne na,
fonne nxu yɛ,
naxanye fori i fafe xa.
11 Ala i ralimaniyama falan naxanye ra,
i makoon mi ne ma ba,
nxu fala faɲin naxanye tima?
12 Nanfera i bɔŋɛn tema?
Nanfera i yɛɛn xun sinma,
13 i niin nafɔrɔ Ala xili ma,
i na fala sifane ti?

14 Nanse adamadiin na,
a yi a yɛtɛ yatɛ sariɲanden na?
Naxan minixi ɲaxanli,
na findɛ tinxinden na ba?
15 Hali a malekane,
Ala mi lannayaan saxi ne yi.
Hali kore xɔnna,
a mi sariɲan a yɛɛ ra yi.
16 A xa lannayaan sa muxun tan yi di nayi,
naxan ɲaxu, naxan yanfan tima,
tinxintareyaan nafan naxan ma
alo igen min daxina?”

17 "N xa a yɛba i xa, i tuli mati.
N xa a yɛba n naxan toxi,
18 fekolonne naxan falaxi,
e nun e benbane,
naxanye mi sese luxunxi e ma,
19 Ala yamanan so naxanye gbansan yii,
xɔɲɛ yo munma yi so naxanye yɛ."

20 "Ɲaxuden luma kɔntɔfinla nin a si-
imayaan birin yi,
ɲaxankata tiina waxatin yatɛxin na a ra.
21 A wurundun xui magaxuxine mɛma,
bɔɲɛ xunbeli waxatini,
halagin yi fa a tan ma.
22 A mi laxi a mini feen na sɔnɔn dimini,
a faxama yɛngɛn nin.
23 A donseen fenma,
koni a sɔtɛ minɛn?
A kolon a faxan lɔxɔna a mamɛma.
24 Kɔntɔfili feene nun kuisan feene a maga-
xuma nɛn,
e wuyaxi yi fa a xili ma
alo mangana ganla nan sigan yɛngɛni.
25 Ne feene birin a sɔtɔma nɛn
bayo a bata susu Ala ra,
a murutɛ Ala Sɛnbɛ Kanna xili ma.
26 A keli nɛn Ala xili ma a tengbesenyani,
a yɛ masansan wure lefa gbeen tixi a yɛɛ
ma.
27 A yɛtagin tuyanxi,
a gbingin gbo,
28 koni a luma nɛn taa rabeɲinxine yi,
banxi kui genle yi,
naxanye kalamatɔ a ra.
29 Na kanna mi fa hɛrin sɔtɔma,
a nafunla mi sabatima,
a fɔxɔn mi fa luma bɔxɔn fari sɔnɔn.
30 A mi tangama sayaan ma,
a luma nɛn
alo tɛɛn wudi dungin naxan ganma,
Ala dɛ foyen yi a xali wulani."

31 "A yigin saxi fuyanten feene nin,
koni a yɛtɛ nan yanfanma,
bayo fuyantenyaan nan findima a saranna
ra.
32 Na kamalima nɛn benun a xa faxa,
alo wudin naxan mi fa a maɲingima.
33 A luxi nɛn alo manpa binla*
naxan a bogine rayolonma e mɔn xinde,
hanma alo oliwi binla
naxan fugeye yolonma a ra."

34 "Na ligama nɛn
bayo dii mi barima Ala kolontarene den-
bayane yi,
yanfan banxin naxanye kui,
ne findima tɛɛn balon nan na.
35 Sɔxɔlɛ feene e yi,
na yi findi fe ɲaxine ra,
e yanfani tɔn e bɔɲɛni."

16

Yubaa yabina: Sereyana nde n xa kore xɔnna ma

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 "N bata fala sifani ito mɛ dɔxɔ wuyaxi,
ɛ birin findixi madɛndɛn ti ɲaxine nan na.
3 Danna fuyanten falani itoe ma ba?
Nanse ɛ tɔrɔma ɛ to n yabima na kiini?
4 N fan yi nɔɛ falan tiyɛ nɛn alo ɛ tan,
xa ɛ tan nan yi n tan na nun.
Nayi, n yi falane tima nɛn ɛ xili ma nun,
n yi n xunni maxa ɛ magele xinla ma,
5 n yi ɛ sɛnbɛ soma nɛn n ma falane ra,
n yi ɛ madɛndɛn ɛ tɔrɔni n ma fala faɲine
xɔn."

6 "Koni, n ma falane mi nɔɛ n tan
madɛndɛnɲɛ n ma tɔrɔni.
Xa n na n dundu,
na fan mi se bɛ n ma tɔrɔn na.
7 Iki, Ala bata n sɛnbɛn ɲan yati!
A bata n ma denbayaan birin halagi.
8 A bata n fatin mafasa,
na yi findi sereyaan na n xili ma.
A to n naxɔsixi,
na yi findi n magi xunna ra.
9 Ala n yibɔma a xɔlɔni,
a n yɛngɛ,
a ɲinne raxinma n xili ma,
n yɛngɛ faan yi a yɛɛ ɲaxin ti n na.
10 Muxune e dɛni bima n xili ma,
e n konbi, e n dɛɛn bɔnbɔ,
e malan n xili ma.
11 Ala bata n so tinxintarene yii,
a bata n so ɲaxudene yii.

12 N yi bɔɲɛ xunbenla nin,
Ala bata fa n kaladeni.
A bata n suxu n xanbi ra,
a n nabira bɔxɔni.
A bata n lu
alo xalimakunla sa sɔtima seen naxan yi,
13 a xalimakuli wonle bata n nabilin.

* 15:33: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

Ala n sɔxɔnma n gbingini,
a mi kininkininma,
a n bɔɲɛn sa bɔxɔni.
14 A fama n xili ma alo sofana,
a n ɲaxankata, a lu n maxɔlɛ."

15 "N bata kasa bɛnbɛli dugin nagodo n ma sununi,
n mi naxan bama,
n lu xun sinxi burunburunni.
16 Wugan bata n yɛɛn gbeeli,
sayaan singanxi n yɛtagi.
17 Anu, n mi fe ɲaxi yo ligaxi,
n ma Ala maxandin yi sariɲan."

18 "I tan Bɔxɔna, n faxamatɔɔn ni i ra,
i nama n wunla yɛ maluxun.
N wuga xuiin xa mɛ han habadan.
19 Iki yɛtɛni, serena nde n xa kore,
naxan seren bama n xa mɛnni.*
20 N xɔyine n magelema,
koni n yɛɛn tixi Ala nan na n ma wugani.
21 Na kanna Ala solonama muxun xa,
alo adamadina a xɔyin xun mafalama kii naxan yi.
22 Koni, n ma siimayaan bata a danna li,
n sigama nɛn kiraan xɔn,
xɛtɛ mi dɛnaxan yi."

17

Yuba yigin yi kala

1 Yuba mɔn yi a fala, a naxa,
"N yengin dasama,
n ma siimayaan yi ɲan,
gaburun dɔxi n yɛɛ ra.
2 Magele tiine n nabilinni yati,
e fa fuma n ma, n mi nɔɛ xiyɛ."

3 "Ala, i bata tolimaan naxan maxɔdin n ma,
i yɛtɛɛn xa na so n yii.
Xa i tan mi a ra,
nde gbɛtɛ n ma donla goronna tongɛ?
4 Bayo i bata xaxinla birin ba n xɔyine yi,
na ma, i nama tin e xa nɔɔn sɔtɔ.
5 E luxi nɛn
alo muxun naxan yanfan soma a xɔyine xili ma,
na yi findi tɔrɔn na a diine xa."

6 "Muxune n magelema e sigine yi,
e dɛgen namini n yɛtagi.
7 N yɛɛne bata yidimi sununi,
n fati bɛndɛn bata yelefu ayi alo a nininna.
8 Muxu faɲine na n to,
n kiin yi e ratɛrɛna,
sɔntarene xɔlɔma n ma,
e yi n yatɛ Ala kolontaren na.
9 Koni, tinxin muxune xa lu e kiraan xɔn,
naxanye sariɲan, ne sɛnbɛn sɔtɔma nɛn.
10 Koni ɛ tan, ɛ xɛtɛ, ɛ mɔn xa fa.
N mi fekolon toma ɛ yɛ.
11 N ma siimayaan bata ɲan,
n ma wanle bata kala,
n waxɔn feene bata kala.
12 N xɔyine a falama, e naxa,
a kɔɛɛn findima nɛn a yanyin na,
fitirin na so, e fala a subaxan na a ra.

13 N xa n yigi sa laxira yi tun ba,
n na n sama dimini dɛnaxan yi?
14 N falan tima nɛn n gaburun xa
alo a tan nan n fafe ra.
N falan ti kunle xa
alo e tan nan nga nun n magilɛn na.
15 Nayi, n yigin minɛn?
Nde n yigin toɛ?
16 Yigin laxira yi ba,
nxu birin na siga nxu sa nxu sa burunburunni?"

18

Bilidadaa falan firindena: Fe ɲaxi rabane saranna

1 Suxa kaan Bilidada mɔn yi falan ti, a naxa,
2 "I falan danma waxatin mundun yi?
Xaxili fen, na xanbi ra, en falan tiyɛ.
3 Nanfera i nxu yatɛxi xuruseene ra?
Nanfera i nxu mirixi xaxilitarene ra?
4 Yuba, i tan nan i yɛtɛ maxɔlɔxi i ya xɔlɔni.
I laxi a ra a muxune dunuɲa rabeɲinma
i tan ma fe ra ba?
Fanyen xa keli a dɔxɔdeni i ya fe ra ba?"

5 "Naxudena tɛɛ dɛgɛn tuma nɛn,
a tanden yalanna yi ɲan.
6 Kɛnɛnna yi findi dimin na a konni,
a lɛnpun yi tu a xun ma."

7 "A madiganma nɛn a sigatiin sɛnbɛni,
a feene a rabirama nɛn.
8 A sanne suxuma nɛn yalaan na,
a sin yinla ra.
9 A suxuma a san tinban nan ma,
gbatun yi a suxu.
10 Lutin natixi a yɛɛ ra bɔxɔn nin,

* 16:19: Na serena fe mɔn sɛbɛxi Yuba 19.25 nun Yuba 9.33 kui.

wosona a kiraan xɔn.
11 Gaxun luma ayi nɛn yiren birin yi,
a bira a san funfun fɔxɔ ra."

12 "A tan naxan sɛnbɛ yi gbo,
a sɛnbɛn bata ɲan,
gbalon bata maso a ra.
13 Furen bata a fati kidin kala,
saya furen bata a salen seene kun a ma.
14 Sayaan bata a suxu a konni,
a yigi saxi dɛnaxan yi,
a yi a xali manga magaxuxin fɛma.
15 Muxu gbɛtɛ nɔɛ dɔxɛ nɛn a konni sɔnɔn,
a gbee mi fa a ra,
seri fuɲin bata sa a konna birin ma.*
16 A bata lu
alo wudin salenne na xara a bun,
a dɛɛne yi xara a ma."

17 "A funfun birin bata ɲan bɔxɔn fari,
a xinla mi fa falama kiraan xɔn sɔnɔn.
18 A bata radin dimini keli kɛnɛnna ma,
a yi ɲan dunuɲa yi.
19 Dii yo mi a yii,
mayixɛtɛ yo mi a xanbi ra,
muxu yo mi fa a konni sɔnɔn.
20 Muxun naxanye sogeteden binni,
ne kabɛma nɛn a raɲanna ma,
muxun naxanye sogegododen binni,
gaxun yi ne suxu.
21 Tinxintarena denbayaan luma na kii nin,
Ala kolontaren nan kon na ra."

19

Yuba yi Bilidada yabi

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 "Ɛ luma n ɲaxankatɛ
han waxatin mundun yi,
ɛ n sɔxɔlɛ ɛ falane ra?
3 Ɛ bata n konbi
han saɲna ma fu,
ɛ mi yagɛ n tɔrɛ sɔnɔn ba?
4 Hali n bata tantan,
n ma tantanna goronna luma n tan nan xun ma.
5 Xa ɛ ɛ yɛtɛ yite n xili ma,
ɛ yi n mafala n yagi feen na,
6 nayi, ɛ xa a kolon
a Ala nan tɔrɔni ito ragidixi n ma,
a n mafilin a yalani.
7 Xa n gbelegbele tɔrɔni ito bun,
n mi yabi sɔtɔma.
N na xinla ti n mali feen na,
kiti kɛndɛn mi sɛ.
8 Ala bata kiraan suxu n yɛɛ ra,
n mi nɔɛ danguɛ,
a yi dimin naso n ma kiraan xɔn.
9 A bata n ma binyen ba n yi,
a yi n ma xunna kenla ba n yi
naxan yi luxi
alo manga kɔmɔtina n xa.
10 A bata n kala yiren birin yi,
n naxɔrima nɛn.
A bata n yigin kala
alo wudin talaxina.
11 A bata xɔlɔ n xili ma han,
a yi n yatɛ a yaxun na.
12 A yɛngɛsone bata e malan,
e fa n xili ma,
e yi n konna rabilin."

13 "A bata ngaxakedenne masiga n na,
naxanye n kolon,
ne bata siga ayi pon.
14 N kon kaane bata n nabeɲin,
n lanfane yi ɲinan n xɔn.
15 N ma muxune
nun n ma walikɛ ɲaxanle birin n yatɛxi
alo xɔɲɛna,
n bata findi xɔɲɛn na e yɛɛ ra yi.
16 N na n ma walikɛɛn xilima,
koni a mi n yabima,
hali n na a mafan.
17 N ma ɲaxanla mi fa tinɲɛ n dɛɛn xirin ma,
n ma fe bata raɲaxu n ma denbayaan ma.
18 Hali dii ɲɔrɛne,
n naɲaxu e birin ma,
n na keli, e n mafala.
19 N naɲaxu n xɔyi kɛndɛne birin ma,
hali naxanye rafan n ma,
ne bata e xun xanbi so n yii.
20 N bata doyen,
n kidin nun n xɔnne nan gbansan fan n ma.
21 N xɔyine,
ɛ kininkinin n ma,
ɛ kininkinin n ma,
bayo Ala sɛnbɛn bata n ɲaxankata!
22 Nanfera ɛ n sagatanma alo Ala?
Ɛ munma wasa n ɲaxankatadeni ba?"

23 "N yi waxi a xɔn ma nun
n ma falane yi sɛbɛ,
e yi sa kɛdini,

* 18:15: Na seri fuɲin sama faxa muxun konna ma nɛn alogo na xa rasariɲan.

[24] e yi sɛbɛ yɔxɔ lefaan ma wure ɲɔɛ ralemu-
nxin na,
e yi kɛrɛndɛn fanyen ma han habadan!
[25] N na a kolon
a n xunbamana a nii ra.
Dɔnxɛn na, a kelima nɛn,
a ti bɔxɔ xɔnna ma.*
[26] Hali n fati kidin birin na kun fureni,
n gbindin sa Ala toma nɛn.
[27] N na a toma nɛn,
n na a tan nan toma,
gbɛtɛ mi a ra.
N kunfaxi na waxatin xɔn!
[28] Ɛ a falama, ɛ naxa,
'En na a sagatanma di?
En fa fɛɛn mundun toma a ra
a yalagi xunna ra?'
[29] Anu, ɛ yi lan nɛn,
ɛ gaxu silanfanna yɛɛ ra,
amasɔtɔ Ala ɛ saranma nɛn ɛ ɲaxankatane
ra sayaan na.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Ala kitin na."

20

Sofaraa yabin firindena: Ɲaxudene xunna kenla mi buma

[1] Nama kaan Sofara mɔn yi a fala, a naxa,
[2] "N xaminxi ɛ miriyane fe yi
na nan n karahanma,
n xa yabin ti,
n mi fa nɔɛ diɲɛ.
[3] N bata n konbi xuine mɛ,
koni, n yabin tima nɛn xaxilimayani.
[4] I mi a kolon ba, waxatin birin,
xabu adamadiine lu bɔxɔn fari,
[5] a ɲaxudene xunna kenla mi buma,
a Ala kolontarene sɛwan ɲanma nɛn ma-
furɛn?
[6] Hali a te han kore,
hali a xunna sa so kundani,
[7] a lɔma ayi nɛn habadan
alo a gbiina.
Naxanye yi a toma,
ne a falama nɛn, e naxa,
'A minɛn?'
[8] A danguma nɛn alo xiyena,
a funfun yi lɔ ayi,
a ɲanma nɛn
alo xiyen kɔɛɛn na.
[9] Muxun naxan yi a matoma,
na mi fa a matoma sɔnɔn,
hali a dɔxɔden mi fa a toma sɔnɔn.
[10] A diine karahanxin yi yiigelitɔne yii
raxɛtɛ,
e tan yɛtɛɛn yi a nafunle raxɛtɛ na muxune
ma.
[11] Hali a siimayaan to munma yi xunkuya,
a yi sa a gaburun na."

[12] "Fe ɲaxin ɲaxun a dɛ
alo sukana,
a naxan luxunma a lɛnna bun,
[13] a naxan madunxunma a dɛ,
a mi waxi naxan xa ɲan,
[14] koni a donseen kunma nɛn a kui,
a findi fɔdɔgɔɔn xɔlɛn na.
[15] A bata nafunle magerun,
koni a e baxunma nɛn,
Ala e raminima nɛn a kui.
[16] A yi fɔdɔgɔɔn xɔlɛn nan madunxunma,
saɲin xɔlɛn nan a faxama.
[17] Kumin nun nɔnɔn gbo yamanani
alo baa igena,
koni a mi fa na toma sɔnɔn.
[18] A tɔnɔn naxan sɔtɔxi,
a na raxɛtɛma nɛn,
a mi a donma,
a mi fa a yulaya seene tɔnɔn sɔtɔma sɔnɔn.
[19] Na birin ligama nɛn
bayo a yiigelitɔne ɲaxankata nɛn,
a yi e rabeɲin,
a yi banxina nde tongo
a mi naxan tixi."

[20] "A mi yi wasama a kunfani,
nanara, a nafunla sese mi yi luma.
[21] Muxu yo mi tangama a kunfan ma,
koni a hɛrin mi buma.
[22] A kɔntɔfilima nɛn
hali a hɛrini,
tɔrɔyaan sifan birin yi fa a ma.
[23] A na a kuiin nafe,
Ala a xɔlɔn nafama nɛn a xili ma,
a godoma nɛn a ma alo tulena,
a findi a balon na.
[24] Xa a gi wure silanfanna bun,
xalimakuli sula daxin nan sa a yisɔxɔnma.
[25] A xalimakunla botinma nɛn a fatini,
naxan ɲɔɛ bata sa a bɔɲɛn sɔxɔn,
koni sayaan magaxuna a suxuma nɛn.
[26] A nafulu ramaraden nafema
dimi gbeen nan tun na.
Tɛɛn yi fa a halagideni
muxe mi naxan nadɛgɛxi,
muxun naxanye mɔn na lu a konni,

* 19:25: Na xunbamana fe mɔn sɛbɛxi Yuba 9.33 nun 16.19-21 kui.

tɛɛn yi ne fan gan.
[27] Kore xɔnna a hakɛne raminima nɛn kɛnɛnni,
bɔxɔ xɔnna yi keli a xili ma.
[28] A nafunle yi makuyama a ra nɛn,
Ala na a xɔlɔn nagodo a xili ma lɔxɔn naxan yi.
[29] Ala fe ɲaxi rabane raɲanma na kii nin,
Ala na nan findixi a kɛɛn na."

21

Yuba yi Sofara yabi: Nanfera ɲaxudene hɛrini?
[1] Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,
[2] "Ɛ tuli mati,
ɛ tuli mati n ma falan na,
ɛ n nalimaniyama na kiini.
[3] Ɛ tin n xa falan ti,
n na falan ti,
nayi, ɛ nɔɛ n magelɛ nɛn.
[4] N na n mawugama adamadiine nan xɔn ba?
Ɛn-ɛn de! Nanfera nayi,
ɛ waxi a xɔn a n xa diɲa?
[5] Ɛ na ɛ miri n ma fe ma,
ɛ kabɛma nɛn,
ɛ yi ɛ yiin sa ɛ dɛ ra,
ɛ yi ɛ dundu.
[6] Feen naxan birin n sɔtɔxi,
n na n miri ne ma,
n kuisanma nɛn,
n fatin yi xuruxurun n ma."

[7] "Nanfera ɲaxudene mɔn e nii ra?
Nanfera e siimayaan buma?
Nanfera e sɛnbɛn sɔtɔma?
[8] E yi e yixɛtɛne to sabatɛ e dɛxɔn ma,
e yi e mamandenne to.
[9] Feene birin lanxi e yii,
e mi gaxuma,
Ala mi e ratɔrɔnma.
[10] E turane e ɲinge gilɛne rawuyama ayi waxatin birin,
e ɲingene diine barima,
e mi faxama.
[11] E diine e gima na xun xɔn
alo xuruse diine, e yi e bodon.
[12] E sigin sama kondenna nun tanban xuini,
xulen xuiin nafan e ma.
[13] E na e siimayani dangu a faɲin na,
e siga laxira yi bɔɲɛ xunbenli."

[14] "Anu, e a falama Ala xa,
e naxa, 'I masiga nxu ra,
nxu mi waxi i ya kirane kolon feni.
[15] A lan nxu yi findi Ala Sɛnbɛ Kanna konyine ra ba?
Ala mafanna tɔnɔn findɛ nanse ra nxu xa?'
[16] E laxi a ra a hɛrin kanna e tan nan na,
koni, e fe yitɔnxine raɲaxu n ma."

[17] "Ɛ bata ɲaxudene lɛnpun to tuyɛ saŋɲa ma yoli?
Ɛ bata e to gbaloni ba?
Ɛ bata Ala to e ratɔrɔnɲɛ a xɔlɔni ba?
[18] E luxi nɛn ba
alo foyen sɛxɛn naxan xalima,
alo wuluwunla xuben naxan yitema?
[19] Ɛ a falama, ɛ naxa,
'Ala ɲaxudene hakɛne saranna ramaraxi e diine nan xa.'
Koni, e hakɛne yi lan a xa saran e yɛtɛɛn nan na,
alogo e xa a kolon.
[20] A yi lan e yɛtɛɛn yi e halagin to,
e yi Ala Sɛnbɛ Kanna xɔlɛn min.
[21] A denbayaan bɔtɛ mundun fa a tan xa
a faxa xanbini?
[22] Nde nɔɛ Ala xaranɲɛ fe kolonna ma,
a tan naxan malekane makitima?
[23] Muxuna nde faxama hɛri gbeen nin,
kɔntɔfili yo mi a ma,
a bɔɲɛn xunbelixi,
[24] a tuyanxi,
sɛnbɛn mɔn a ra.
[25] Muxu gbɛtɛ bɔɲɛn sunuxin yi faxa,
a mi fe faɲi yo sɔtɔ hali keden pe.
[26] Koni, e firinna birin sama bɛndɛn nin,
kunle yi e don."

[27] "N bata ɛ miriyane kolon ki faɲi,
ɛ feen naxanye yitɔnxi n xili ma.
[28] Ɛ a falama nɛn,
ɛ naxa, 'Muxu gbeeni ito,
a banxin minɛn?
Ɲaxuden konna go?
E mi fa na.'
[29] Koni, ɛ mi dangu muxune maxɔdinxi ba?
Ɛ mi laxi e sereyaan na ba?
[30] Gbalon na fa,
fe ɲaxi rabane yi kisi,
Alaa xɔlɔn na fa,
a mi sese ligama e tan na.
[31] Nde e raxɔlɛ e fe raba kiin ma?
Nde e saren fiyɛ e kɛwanle ra?
[32] E na e maluxun,
muxune yi e yengi dɔxɔ e gaburune xɔn,
[33] mɛrɛmɛrɛn bɛndɛ yelefuxine yi sa e fari.
Dunuɲa muxune birin birama nɛn e fɔxɔ ra,

gali gbeen yi siga e yɛɛ ra.
34 Nanfera nayi ɛ n masabarima fala fuune ra?
Yanfa falane nan tun ɛ yabine ra.”

22

Elifasi a falan saxanden Yuba xa: Hakɛ kanna nan Yuba ra yati!

1 Teman kaana Elifasi mɔn yi falan ti, a naxa,
2 “Adamadiin tɔnɔna Ala ma ba?
Hali xaxilimana,
a tɔnɔn luma a yɛtɛ nan tun ma.
3 I na tinxinɲɛ ayi,
na tɔnɔna Ala Sɛnbɛ Kanna nan ma ba?
Xa fɛ mi i sigati kiin na,
na munanfanna a ma ba?
4 I mirixi a ma ba
a Ala i ratɔrɔnma nɛn,
a i xali kiti sadeni,
i to gaxuxi a yɛɛ ra?
5 I ya fe ɲaxine mi gbo ba?
I hakɛne dan mi na.
6 I yi tolimaan tongoma i ngaxakedenne yii fuun nin,
i yi e dugine ba e ma,
i yi e magenla lu.
7 I mi yi igen soma muxun yii
min xɔnla naxan ma,
i yi tondi donseen soɛ kamɛtɔɔn yii.
8 Yamanan yi sɛnbɛmaan nan yii,
wasoden nan yi dɔxi yamanani.
9 I yi kaɲa gilɛne raxɛtɛma nɛn e yii genla ra,
i yi kiridine ɲaxankata.
10 Nanara, i rabilinxi luti ratixine ra,
gaxun yi i suxu xulɛn.
11 Nayi, i mi dimini ito toma ba,
i mi fufani ito toma ba
naxan i rabilinxi?”

12 “Ala mi kore xɔnna xan ma ba?
Sarene mato kore, e mate pon!
13 I a falama, i naxa,
‘Ala nanse kolon?
A nɔɛ kitin sɛ kunda dimin xanbi ra ba?
14 Kundana a yɛɛ ma,
a mi sese toma,
a nɛma kore xɔnna rabilinɲɛ.’
15 I mɔn waxi lu feni kira fonni ito xɔn ba,
muxu ɲaxine sigan tima naxan xɔn?
16 E faxan nɛn
benun e waxatin xa li,
alo fufa gbeen banxi kanken xalima kii naxan yi.
17 E yi a falama nɛn Ala xa,
e naxa, ‘I masiga nxu ra.
Ala Sɛnbɛ Kanna nan i tan na,
koni i nɔɛ nanse ligɛ nxu ra?’
18 Anu, Ala nan e banxine rafe nafunla ra.
Ee! Ɲaxudene fe yitɔnxine raɲaxu n ma!
19 Tinxindene na e to gbaloni, e sɛwa.
Sɔntarene e magelema nɛn, e naxa,
20 ‘En yaxune bata raxɔri!
Tɛɛn yi e yiiseene halagi.’ ”

21 “Lanna xa lu ɛ nun Ala tagi,
nayi, i bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn,
i hɛrin sɔtɔ.
22 Ala i xaranma naxan ma,
i na suxu,
i yi a falane sa i bɔɲɛni.
23 Xa i mɔn fa Ala Sɛnbɛ Kanna ma,
a mɔn i sɛnbɛ soma nɛn.
I xa tinxintareyaan masiga i konna ra,
24 i xa i ya xɛma faɲin woli ayi bɔxɔni,
hanma i sa a bira xude yi gɛmɛne longonna ra.
25 Ala Sɛnbɛ Kanna nan xa findi i ya nafunla ra,
alo xɛmaan nun gbeti fixɛ gbeena i xa.
26 Nayi, i sɛwan sɔtɔma nɛn Ala Sɛnbɛ Kanni,
i xunna kenla sɔtɔ Ala yɛtagi,
27 i yi a maxandi, a yi i yabi,
i yi i dɛ ti xuine rakamali.
28 Xa i fena nde ragidi,
Ala a rakamalima nɛn i xa,
kɛnɛnna luma nɛn i ya kiraan birin xɔn.
29 Ala na muxuna nde rayagi,
i a falama nɛn
a Ala na ligaxi nɛn
bayo wasoden nan na kanna ra,
koni, naxan na a yɛtɛ magodo,
Ala na rakisima nɛn.
30 Ala nan sɔntarene xunbama,
nanara, xa i sariɲan,
a i xunbama nɛn.”

23

Yubaa yabina Elifasi xa: Yuba mi fa Ala toma

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,
2 “N ma mawugan mɔn findixi murutɛn nan na to,
n yiin saxi n dɛ ra,
koni n wuga xuiin mɔn minima.
3 Xa n yi a kolon nun Ala dɛnaxan yi,
n yi sigama nɛn han a konni,
4 n yi n ma mawugan yita a ra,
n yi n xɔnba fala wuyaxi ti a xa.

5 Nayi, n yi a kolonma nɛn
a n yabima falan naxan na,
n yi a famu
a naxan falama n xa.
6 A yi kelɛ n xili ma a sɛnbɛ gbeeni ba?
Ɛn-ɛn de, a yi a tuli matima nɛn n na.
7 A yi a kolonma nɛn
a muxu faɲin nan falan tima a xa.
Nayi, n yi tangama nɛn kitin ma habadan."

8 "Koni, n na siga sogeteden binni,
a mi na,
n mi a toma sogegododen binni,
9 n na a fen n kɔmɛnna ma,
n mi a toma,
n na xɛtɛ n yiifanna mabinni,
n mi a toma.
10 Anu, a n ma kiraan kolon.
A na n fɛsɛfɛsɛ tɔrɔni,
n sariɲanxin minima nɛn
alo xɛmana.
11 N biraxi a san funfun nan tun fɔxɔ ra,
n lu a kiraan xɔn,
n mi keli a xɔn.
12 N mi tondi a yamarine suxɛ,
n na a falane birin namara nɛn n bɔɲɛni.
13 Koni, a na fena nde ragidi,
nde a ligɛ a na masara?
A na wa naxan xɔn, a na liga.
14 A naxan nagidixi n ma,
a na nan nakamalima,
anu a mɔn na fe sifa wuyaxin nagidixi n ma yɛɛn na.
15 Nanara, n gaxuma Ala yɛɛ ra.
N na n miri, n gaxu a fe yi.
16 Ala bata n tunnaxɔlɔ n ma,
Ala Sɛnbɛ Kanna bata n nafe gaxun na.
17 Koni hali dimin to so n ma,
a yi n nabilin,
hali n mi fa sese toma,
n mi n dundu."

24

Yuba mɔn yi falan ti: Nanfera Ala mi ɲaxudene makitima?
1 "Nanfera Ala Sɛnbɛ Kanna mi kiti waxatine saxi?
Nanfera naxanye a kolon
ne mi a toma kelɛ muxu ɲaxine xili ma?
2 Muxu ɲaxine xɛ bɔxɔne danne fari sama,
e xuruseene muɲama,
e yi e raba,
3 e kiridin nan ma sofali suxuma,
e kaɲa gilɛn nan ma ɲinge makankanma tolimani,
4 e tɔrɔ muxune radinma ayi kiraan xɔn,
yamanan yiigelitɔne birin e luxunma e bun."

5 "Yiigelitɔne sigama e wanla ra nɛn,
e sa e donseen fen burunna ra,
e sa e diine balon fen
alo burunna sofanle tonbonni.
6 E sa e xuruseene balon fen
muxu gbɛtɛye xɛɛne ma,
e lu ɲaxudene manpa bogi dɔnxɛne maken-tunɲɛ.
7 E ragenle nan xima kɔɛɛn na,
dugi mi e ma,
bitingan mi e yii xunbenla ra.
8 Tulen naxan fama geyane fari,
na e bɔnbɔma xunbenli,
banxi mi e yii,
e saxi fanyene nan ma."

9 "Muxu ɲaxine yiigelitɔna diin tongoma a yii doli saranna ra,
hali kiridina,
e xasunma xiɲɛn na a nga yii.
10 Yiigelitɔne ragenla nan sigama,
dugi mi e ma,
hali e to malo xidine maxali,
kamɛna e ma,
11 e oliwi turen bama muxu gbɛtɛne sansanne kui,
e walima manpa rafaladeni,
koni e mi nɔɛ sese minɲɛ.
12 Muxune faxamatɔɔn wugama taani,
muxu maxɔlɔxine wugama e mali feen na,
anu na fe mi findɛ tɛrɛna fe ra Ala xa."

13 "Kɛnɛnyaan naɲaxu muxu ɲaxine ma,
kira yiyalanxin mi rafan e ma,
e mi sigama a xɔn.
14 Faxa tiin kelima sogen godo waxatin nin,
a yi yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun faxa,
a muɲan ti kɔɛɛn na.
15 Yalunden ɲinbanna nan mamɛma,
a a falama nɛn, a naxa,
'Muxu yo mi n toma,'
a yi a yɛtagin luxun.
16 Muɲaden banxin dɛɛn kalama kɔɛɛn nan na,
yanyin na, a yɛtɛ mabalan a konni,
a mi kɛnɛnna kolon.
17 Na muxune yanyin fɔlɔma sogen godo waxatin nin,
e bata dari kɔɛɛn magaxu feene ra."

18 "Koni ɛ tan a falama, ɛ naxa,
'Naxuden xalima nɛn
alo se yelefuxina igen xun ma,
a dɔxɔden yi findi yire dangaxin na bɔxɔn fari,
a mɔn mi fa walima a manpa bili xɛɛn ma.
19 Balabalan kɛsɛne xuyama ayi kii naxan yi sogen na,
yulubi kanne sigama na kii nin laxira yi.
20 Hali naxanye e barixi,
ne ɲinanma nɛn e xɔn,
e findi donseen na kunle xa,
e fe falan mɔn yi dan.
Nanara, tinxintareyaan kalama nɛn
alo wudin na bira.' "

21 " 'Na muxune ɲaxalan gbantane tɔrɔxi nɛn,
e mi kaɲa gilɛne mali.
22 Koni Ala nɔɛ sɛnbɛmane raxɔrɛ a sɛnbɛni nɛn,
a na keli, a muxu ɲaxine halagi.
23 Ala ne luma bɔɲɛ xunbenla nun marakantanni,
koni a yɛɛn tima nɛn e sigati kiin na.
24 Na muxune sabatima nɛn waxati di,
koni na xanbi ra, e lɔ ayi,
e kɔnkɔrɔnma nɛn
alo ɲɔxɔnde xarena,
e xun sinma nɛn
alo se tɔnsɔnna xaba daxina.' "

25 "Xa a mi na kiini,
nde n matandɛ,
a n ma falan nakala ayi?"

25

Bilidadaa falan saxandena: Adamadiine mi tiyɛ Ala yɛtagi

1 Suxa kaan Bilidada yi Yuba yabi, a naxa,
2 "Sɛnbɛn nun magaxuna Ala nan yi,
a tan nan bɔɲɛ xunbenla rafama
han kore xɔnna ma.
3 Nde nɔɛ a ganla yatɛ?
A sogen mi tema nde xun ma?
4 Adamadiin nɔɛ tinxinɲɛ di Ala yɛɛ ra yi?
Naxan barixi ɲaxanla xɔn,
na rasariɲanma di?
5 Hali kiken mi fixa Ala yɛɛ ra yi,
hali sarene mi sariɲan.
6 Adamadiine tan di nayi,
naxanye tide xurun
alo kɔnɛne nun kunle?"

26

Yubaa yabin Bilidada xa: I n yabima fuun nin

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,
2 "I fatan sɛnbɛtarene maliyɛ yati!
I bata fa fangatarene malideni!
3 I fatan fekolontaren kawandɛ,
i yi a maxadi han!
4 Koni i ya falane tima nde xa?
I falani itoe tongoxi nde yii?"

5 "Faxa muxune niine xuruxurunma Ala yɛɛragaxuni laxira yi,
naxanye bɔxɔ bun igene bun.
6 Ala yɛɛn laxira yiren birin na,
hali sayani muxe mi e luxunɲɛ a tan ma.
7 Ala nan kore xɔnni fulunxi na yigenla xun ma,
a bɔxɔn singan na yigenli.
8 Ala tulen namarama kundani,
koni kundane mi kalama igen binyen bun.
9 A yi a mangaya gbɛdɛn luxun,
a yi a kundaan sa a yɛɛ ma.
10 Ala yi digilinna sa fɔxɔ igen xun ma,
naxan dan findixi kɛnɛnna nun dimin naralanden na.
11 Kore xɔnna sɛnbɛtɛnne xuruxurunma,
e kabɛ Alaa xɔlɔn ma.
12 Ala bata fɔxɔ igene nɔ a sɛnbɛni,
a yi ige yi ninginangan Raxabi faxa a xaxilimayani.
13 A foyen bata kore xɔnna fixa,
a bata ige yi sube ɲaxin faxa a yiin na,
saɲin naxan a gima.
14 A wali xurine nan itoe ra,
nxu a ɲununɲunun xuiin nan tun mɛma.
Nayi, nde nɔɛ a sɛnbɛn galan xuiin kolonɲɛ?"

27

*Yuba m*ɔn yi yabin ti: Sɔntaren nan n na

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,
2 "N bata n kɔlɔ habadan Ala yi,
naxan tondixi n ma kitin sɛ,
Ala Sɛnbɛ Kanna
naxan n niin nafexi xɔlɛn na,
3 xa n niin mɔn n yi,
xa Alaa foyen mɔn soma n ɲɔɛni,
4 n bata n kɔlɔ
n dɛɛn mi tinxintareya falan tiyɛ,
wule yo mi minɛ n dɛ.
5 Na miriyaan makuya n na,
n xa ɲɔndin fi ɛ ma.

Han n yi faxa,
n mi n ma fɛtareya wanle kalɛ,
6 n luma nɛn tinxinni,
n mi a beɲinɲɛ mumɛ,
n xaxinla mi n yalagɛ n ma simayani mumɛ!”

7 “N yaxun nan lan a yatɛ ɲaxuden na,
naxan kelima n xili ma,
na xa yatɛ tinxintaren na!
8 Ala kolontarena a yigin sama nanse yi,
Ala na a niin ba a yi?
9 Tərən na fa a ma,
Ala a gbelegbele xuiin namɛ ba?
10 A sɛwan sɔtɛ Ala Sɛnbɛ Kanna yii ba?
A Ala maxandɛ waxatin birin ba?”

11 “Iki, n na Ala sɛnbɛn yitama nɛn ɛ ra,
n mi Ala Sɛnbɛ Kanna miriyane luxunma ɛ ma.
12 Ɛ birin bata a to ki faɲi,
nayi, nanfera ɛ yɛtɛ luma fe fuune yi?”

13 “Ala nan kɛɛni ito ramaraxi ɲaxuden xa,
ɲaxankata tiin naxan sɔtɔma Ala Sɛnbɛ Kanna yii fa fala:
14 Xa e diine wuya,
e faxama yɛngɛn nin,
donseen yi dasa e yixɛtɛne ma.
15 Naxanye na lu e xanbi ra,
furen yi ne faxa,
e kaɲa gilɛne mi e wugama.
16 Hali e gbeti fixɛn makɔ
alo burunburunna,
e nun dugina alo borona,
17 tinxin muxune nan e dugine ragodoma e ma,
sɔntarene nan e gbeti fixɛni taxunma e ra.
18 E banxine kala ɲaxun
alo dondoli xuyenna,
alo kantan muxuna bubuna.
19 E sama nɛn nafulu kanyani,
koni a danna nan na ra,
e na xulun,
e lima nɛn sese mi na.
20 Gaxuna e ratɛrɛnama nɛn
alo fufana,
wuluwunla yi e xasun kɔɛɛn na.
21 Sogeteden foyen yi e tongo,
a yi e xali wulani,
a yi e ba e dɔxɔdeni,
22 a yi e radinɲɛ ayi kininkinintareyani,
e yi e gi a sɛnbɛn bun ma.
23 Yamaan yi e yii bɔnbɔ e magele feen na,
muxune yi kolin e dɔxɔde fonne birin kala kii ma.”

28

Fekolonna wundona

1 “Ɲəndin na a ra,
gbeti wure fixɛn geden na,
xɛmaan fan nasariɲanden na,
2 wuren bama bɛndɛn nin,
wure gbeela fan bama gɛmɛn nin.
3 Wuren fen muxune kɛnɛnna raminima dimin nin bɔxɔn bun,
e godoma wuren fenɲɛ han a dandena,
e wuren fen naxan luxunxi dimini bɔxɔn bun.
4 Wuren fen muxune yili tilinxine gema burunna ra,
muxu gbɛtɛ yo mi sigɛ dɛnaxan yi,
e makuya muxu gbɛtɛne ra,
e singanxin nan walima e yinle ra lutine ra.
5 Bɔxɔ xɔnna donseen fima en ma,
koni, a bunni maxaxi alo tɛɛn nan a ganxi.
6 Gɛmɛ mamiloxi faɲine toma fanye yirene nin,
xɛma fuɲin toma bɛndɛn nin.”

7 “Dugane mi na bɔxɔ bun kirane kolon,
sɛgɛn yɛɛn mi ne toma,
8 burunna sube yo munma siga e xɔn,
yata yo munma dangu e xɔn.
9 Koni, muxun susuma fanyen gɛ,
a yi geyane ge han e danna,
10 a folon gema fanyene yi,
a yi se kɛndɛne birin to a yɛɛn na,
11 a yi xude xunne xɔri,
naxan luxunxi,
a yi na ramini kɛnɛnni.”

12 “Koni, fekolonna minɛn yi?
Xaxilimayaan dɔxi minɛn yi?
13 Adamadiine mi a saren kolon,
a mi niiramane yɛ bɔxɔ xɔnna fari.
14 Fɔxɔ ige gbeena a falama,
a naxa, ‘A mi n tan yii.’
Baan fan a falama,
a naxa, ‘A mi n tan yii.’
15 Fekolonna mi sɔtɛ xɛmaan xɔn,
a mi sarɛ gbeti fixɛn na,
16 xɛmaan naxan kelima Ofiri yamanani,
a mi sɔtɛ na ra,
hanma onixi gɛmɛ tofaɲina,
hanma gɛmɛ mamiloxi faɲina.
17 A mi sɛ xɛmaan ma,
a mi sɛ kilasi gɛmɛ fixɛ faɲin ma,
a mi masarɛ xɛma faɲin goronna ra.

18 A dangu korala gɛmɛ tofaɲin
nun gɛmɛ gbɛtɛ ra
naxan fixa alo dayimuna.
Fekolonna dangu bɔxɔ bun nafunla birin na.
19 Topasi gɛmɛ faɲin
naxan keli Kusi yamanani,
a mi sɛ na ma,
a mi misalɛ xɛma sensenna ma."

20 "Nayi, fekolonna kelima minɛn yi?
Xaxilimayaan dɔxi minɛn yi?
21 A luxunxi niiramane birin ma,
hali xɔliin naxanye kore xɔnna ma,
ne mi a toma.
22 Sayaan nun laxira yi a fala,
e naxa, 'Nxu a xinla nan gbansan mɛxi.' "

23 "Koni, Ala a kiraan kolon,
a tan nan keden a dɔxɔden kolon,
24 bayo a tan nan toon tima
han bɔxɔn danna,
a seen birin toma kore xɔnna bun.
25 A tan foyen sɛnbɛn danna saxi,
a yi igene danna sa,
26 a yi tulen danna sa,
a yi galanna kiraan sa.
27 Nayi, Ala yi fekolonna to,
a yi a fɛsɛfɛsɛ, a yi a makɛnɛn.
28 Na xanbi ra,
a yi a fala adamadiine xa, a naxa,
'Marigin yɛɛragaxun nan findixi fekolonna ra!
Xaxilimayaan nan fe ɲaxin matangan na!' "

29

Yubaa xun mafalana: Waxati danguxine yi ɲaxun

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,
2 "Xa n yi luyɛ nun
alo waxati danguxine yi,
na yi lanɲɛ!
Na waxati danguxine yi,
Ala yi yengi dɔxi n xɔn nun,
3 a lɛnpun yi dɛgɛma n xun ma,
n yi sigan tima a kɛnɛnna nin
hali kɔɛɛn na.
4 N yi kɛndɛ,
Alaa xanuntenyaan yi n konni.
5 Na waxatini,
Ala Sɛnbɛ Kanna mɔn yi n xɔn,
n ma diine birin mɔn yi n dɛxɔn,
6 n yi n sanne maxama nɔnɔn fɛnɛn nan na,
hali turen yi minima fanyeni n xa!
7 Na waxatini,
n na yi mini siga taan so dɛɛn na,
n sa n ma gbɛdɛn dɔxɔ yamaan malandeni,
8 banxulanne yi n to,
e yi xɛtɛma nɛn,
fonne yi keli,
e lu tixi n yɛtagi,
9 kuntigine yi e falan dan,
e dundu,
10 mangane yi e falane dan,
e lɛnne yi xidi e dɛ kankeni.
11 Muxu yo na yi n ma falane mɛ,
na kanna yi a falama nɛn n ma a dubadiina.
Muxu yo na yi n to,
a yi n matɔxɔ,
12 amasɔtɔ n yi yiigelitɔne ratangama
naxanye yi e mawugama n xa,
n yi kiridine ratanga
muxu yo mi naxanye malima.
13 Saya furen yi muxun naxanye ma,
ne yi dubama n tan nan xa,
n yi kaɲa gilɛn nasɛwama.
14 Tinxinyaan yi ragodoxi n ma
alo n ma domana,
kiti kɛndɛn nan yi findixi n ma dugin nun n ma kɔmɔtin na.
15 N tan nan yi findixi danxutɔɔn yɛɛne ra,
n tan nan yi madɔntɔɔn sanne ra.
16 N yi findixi tɔrɔ muxune fafe ra,
n yi xɔɲɛne xun mayɛngɛ kitini.
17 N tan nan yi tinxintarene sɛnbɛn kalama,
n yi e se tongoxine ba e yii.

18 Nayi, n yi a fala n yɛtɛ ma,
n naxa, 'N faxama nɛn sabatini,
n ma lɔxɔne gboma ayi nɛn
alo ɲɛmɛnsinna,
19 n luma nɛn alo wudina,
naxan salen sinxi igeni,
xiila sama naxan yii ra kɔɛɛn na.
20 N ma binyen gboma ayi nɛn,
n sɛnbɛn mi ɲanma mumɛ,
a lu alo xali bandunxina.' "

21 "Na waxatini,
muxune yi e tuli matima n na sabarini.
N na yi e kawandi,
e yi e dundu.
22 N na yi falan ti,
e mi yi a matandima.
N ma falane yi luxi nɛn e xa
alo tulen naxan godoma bɔxɔ xaren ma.
23 E yi n mamɛma nɛn
alo e tulen mamɛma kii naxan yi,

e dɛɛne yi lu yibixi n bun
alo muxun naxanye tulen mamɛma soge furen na.
24 E na yi yigitɛgɛ,
n yi e ralimaniya,
e mi yi wama fula feni n ma fanna ra.
25 N tan nan yi dɔxi e xun na,
n kiraan yita e ra,
alo mangana a ganla xun na,
alo muxun naxan tɔrɔ muxune masabarima."

30

*Yubaa xun mafalana: T*ɔrɔya waxatin bata fa
1 "Koni iki,
n bata findi magele seen na diidine xa,
naxanye babaye yi raɲaxu n ma,
han n mi yi tinɲɛ
e lu n ma barene yɛ
n ma xuruseene kantandeni.
2 E babane yi nɔɛ nanse ligɛ n xa e sɛnbɛni?
E sɛnbɛn birin bata yi ɲan.
3 Kamɛn nun tɔrɔn bata yi e raxadan,
e yi donseen fenma tonbonna nin,
4 e yi donseen fenma fɔtɔnne nin burunna ra,
budemaan nan tun yi e yii balon na.
5 E yi kedixi muxune yɛ,
muxune gbelegbele e fɔxɔ ra
alo muɲadene nan yi e ra.
6 E yi e banxine tima geya kankene nan na,
e nun yili yirene nun faran yinle ra.
7 E yi wugama fɔtɔndine nin
alo sofanle,
e yi sa e sa ɲanle yi.
8 Xaxilitarene nan ne ra,
xili mi e ra,
naxanye yi kedima gbelemɛn na yamanani."

9 "Koni iki,
n bata findi magele seen na e sigine yi,
e lu n konbɛ tun.
10 N naɲaxu e ma,
e masigama n na.
E mi sikɛma dɛgen naminɛ n yɛtagi.
11 Bayo Ala bata n sɛnbɛn kala,
a yi n nayarabi,
e mi fa yagima feen ligɛ n na.
12 Muxu kobine kelima n xili ma n yiifanna ma,
e katama n nabiradeni e sanne ra,
e n yɛngɛma
alogo e xa n halagi.
13 E bata n ma kirane kala.
Birin kataxi gbalon xa n sɔtɔ,
e mako mi muxu yo ma na feni.
14 E fa n yɛngɛma
alo sofane na fu taan ma
e yinna rabira.
E mi sikɛma fadeni n xili ma
n ɲaxankata waxatini.
15 Gaxun bata n nabilin,
n ma binyen bata siga
alo foyen nan a xalixi,
n ma hɛrin waxatin bata dangu
alo kundana."

16 "Iki, n niin bama n yi.
Tɔrɔ lɔxɔne bata n li.
17 Xɔlɛna n suxuma kɔɛɛn na
han n xɔnne,
naxan dan mi na.
18 Ala n suxuma a sɛnbɛn birin yi n ma domaan ma,
a yi n yidɛtɛn
alo doma kɔɛɛn naxan muxune kɔɛni dɛtɛnma.
19 A bata n woli boroni.
N bata lu
alo xuben nun burunburunna."

20 "N ma Ala, n na i xilima,
koni i mi n yabima.
N tima i yɛtagi,
koni i n matoma nɛn gbansan.
21 I bata i yɛɛ xɔdɔxɔ n ma,
i n yɛngɛ i sɛnbɛn birin na.
22 I bata n lu foyeni, a lu sigɛ n na.
Wuluwunla n xalima na xun xɔn.
23 N na a kolon a i n xalima sayaan nin,
niiramane birin sigama dɛnaxan yi."

24 "N mi yi tɔrɔ muxune mali ba,
naxanye n xili e ɲaxankatani?
25 Naxanye yi tɔrɔxi,
n mi wuga ne xɔn ba?
N bɔɲɛn mi yi sunu yiigelitɔne fe ra ba?
26 N yengi yi fe faɲine nan ma,
koni fe ɲaxine bata fa.
N yi kɛnɛnna nan mamɛma,
koni dimin bata fa.
27 Xabu tɔrɔna n sɔtɔ,
n kui seene ɲinma.
28 N sigan tiin dimin nan tun yi,
n mi sogen toma mumɛ!
N tima yamaan tagi,
n yi e mafan n mali feen na,

29 n wuga xuiin minima alo kankone,
alo dangaranfulene.
30 N fati kidin bata fɔrɔ n ma,
a yi koyen.
Fati mawolonna bata n xɔnne yili.
31 N ma kondenna bata findi sunu sigi sa seen na,
n ma xulenna yi findi wuga seen na."

31

Yubaa xun mafalan danna

1 "Nxu nun n yɛɛne bata layirin xidi fa fala
n nama sungutunna mato kunfani.
2 Xa n na liga,
Ala nanse rafɛ n ma keli kore?
Ala Sɛnbɛ Kanna kɛɛn mundun nafama n ma keli kore?
3 Halagin mi fama tinxintareyaan xan xɔn ba?
Gbalon mi fama hakɛ kanne xan xa ba?
4 Ala mi n sigati kiin toma ba?
A mi n san funfune birin yatɛn kolon ba?"

5 "Na ma, n sigan ti nɛn fuyantenyani ba?
N sanne yi birama yanfan nin ba?
6 Ala xa n sa sikeli tinxinxin fari,
a yi n ma fɛtareya wanle to.
7 Xa n keli nɛn a kiraan xɔn,
xa n bɔŋɛn yi bira n yɛɛn fɔxɔ ra,
xa xɔsi yo yi lu n yiine ra,
8 nayi, n naxan sixi,
gbɛtɛ xa na don,
muxune yi n ma sansine matala na bɔxɔn ma."

9 "Xa n bɔŋɛn kunfa nɛn ɲaxanla nde xɔn,
xa n dɔxɔ nɛn n dɔxɔ bodena ɲaxanla yɛɛ ra,
10 nayi, n ma ɲaxanla xa lu xɛmɛ gbɛtɛ bun,
e nun xɛmɛ gbɛtɛye yi kafu.
11 Amasɔtɔ xa n yi na liga nun,
n ma yalunyaan yi findima fe haramuxin nan na,
na yi findi hakɛn na kitisane naxan natɔrɔnɲɛ.
12 N ma kalan yi findin tɛɛn na
naxan yi n ganma han a n halagi fefe,
a yi n hɛrisigɛn birin kala."

13 "N tondi nɛn kiti kɛndɛn sɛ n ma walikɛne xa ba,
e mawuga n fari waxatin naxan yi?
14 Xa n yi na liga nun,
n nanse ligɛ Ala na keli waxatin naxan yi?
A na na feen fɛsɛfɛsɛ,
n na a yabima nanse ra?
15 Amasɔtɔ a tan Ala keden peen nan nxu birin daxi,
e tan nun n tan nxu ngane kui."

16 "N tondi nɛn tɔrɔ muxune maxɔdinna yabɛ ba?
N kaɲa gilɛne lu nɛn e yigitɛgɛni ba?
17 N kedenna donseen don nɛn ba,
n mi se so kiridine yii?
18 Anu, xabu n foninge waxatini,
n lu nɛn kiridine masuxɛ
alo e fafane.
Xabu n da,
n na n yengi dɔxi kaɲa gilɛne xɔn.
19 N yiigelitɔɔn to nɛn ba,
dugi mi yi naxan yii,
hanma tɔrɔ muxuna marabɛnna yi naxan ma,
20 n mi yi e marabɛri ba n ma yɛxɛɛ xabe dugi binyene ra,
alogo e xa duba n xa?
21 Xa n na n yiini te nɛn kiridin xili ma,
bayo n kitisane maliin sɔtɔma nɛn,
22 nayi, n tungunna xa ba n fanna ra,
n yii tɔnsɔnna yi bolon n tɔnxɔnna ra.
23 N mi yi na ligɛ bayo n gaxuxi Alaa gbalon yɛɛ ra,
n mi nɔɛ tiyɛ a yɛtagi a nɔrɔni
xa n yi na liga nun."

24 "N yi n yigin sa xɛmani ba?
N yi a fala, n naxa,
'I tan nan n kantan seen na?'
Ɛn-ɛn de!
25 N sɛwa nɛn n ma hɛrigɛ gbee kanyaan na ba,
n nafunla naxanye sɔtɔ?
26 N to sogen to xɔlɛ,
hanma n to kiken nayabuxin to kore xɔnna ma,
27 n bɔŋɛn mi kunfa wundoni.
N mi e batu mumɛ.
28 Xa n yi na liga nun,
na yi findima nɛn hakɛn na
kitisane naxan natɔrɔnɲɛ,
nayi n bata yi Ala ramɛ nun
naxan kore xɔnna ma."

29 "N sɛwa nɛn n yaxuna ɲaxankatan na ba?
N na n bodon nɛn ba,
fe ɲaxine to a li?
30 N mi n yaxune danga

alogo Ala xa e faxa,
bayo n mi tinɲɛ yulubin tongɛ n fala xuine xɔn.
31 Naxanye birin yi fama n konni,
ne yi a falama nɛn, e naxa,
‘Muxun birin lugoma suben na Yuba konni.’
32 Xɔɲɛn mi yi xima tandeni mumɛ,
n yi n ma dɛɛn nabima nɛn dangu muxune xa.
33 N na n ma murutɛ feene luxun nɛn ba
alo adamadi gbɛtɛye?
N na n hakɛne luxun n yɛtɛ yi ba?
34 N yi gaxuxi yamana falan nan na ba?
I laxi a ra
a n yi gaxuxi denbayane maraɲaxun nan yɛɛ ra ba,
han n yi n dundu, n lu n konni?

35 A yi rafanɲɛ n ma
n ma mawuga xuiin yi ramɛ!
N ma fala dɔnxɛne ni i ra,
n na n yii fɔxɔn sama naxan ma,
Ala Sɛnbɛ Kanna xa n yabi.
Xa n yaxun yi mawuga kɛdin sɛbɛ n xili ma,
na yi rafanɲɛ n ma.
36 N yi a sama nɛn n tungunna ma,
n yi a so n xunna alo manga kɔmɔtina.
37 N nan n sigati kiin yɛbama nɛn a xa,
n yi fa a yɛtagi alo kuntigina.”

38 “N ma bɔxɔn yi gbelegbele n xili ma ba?
N ma xɛɛne yi e mawuga n fari ba?
39 N yi muxune bogi seene don ba,
n mi e saren fi?
N yi e kanne tɔrɔ ba?
40 Xa n yi na liga nun,
nayi, ɲanle xa sabati n ma xɛɛne ma,
benun murutun xa sabati,
sɛxɛn yi sabati,
benun fundenna xa sabati.”

Yubaa falane danna ni ito ra.

32

Elihu a falana

1 Elifasi nun Bilidada nun Sofara yi ba falan tiyɛ Yuba xa, bayo a yi a yɛtɛ mirixi tinxinden nan na. 2 Nayi, Elihu yi xɔlɔ, Busi kaan Barakɛli a dii xɛmɛn naxan Rami xabilani. A xɔlɔ Yuba xili ma, amasɔtɔ a yi a falama nɛn a a tinxin Ala yɛtagi. 3 A mɔn yi xɔlɔ xɛmɛ saxanne ma, bayo e mi yabi faɲin sɔtɔxi Yuba ra, na feen yi lu alo Ala nan findixi fe kalan na. 4 Bayo e yi fori a xa, Elihu yi a sabari, a munma yi falan ti Yuba xa. 5 Koni Elihu to a to yabi mi yi fa xɛmɛ saxanna ne dɛ, a yi xɔlɔ.

6 Nayi, Elihu, Busi kaan Barakɛli a dii xɛmɛn yi falan ti, a naxa,
“N tan nan mɔn foningeyani,
fonna nan ɛ tan na,
nanara n yi xuruxurunma,
n gaxu n ma kolonna yitɛ ɛ ra.
7 N yi a mirixi nɛn, n naxa,
‘Fonne nan lanma e falan ti,
fonne nan lan e fekolonna xaranna ti.’
8 Koni ɲɔndin naxan na,
naxan xaxinla fima muxun ma,
niin nan na ra,
naxan kelima Ala Sɛnbɛ Kanna niiraxinli.
9 Siimayaan xa mi tun fama fekolonna ra,
kiti kɛndɛn kolonna mi fama foriyaan xan xɔn tun.
10 Nanara, n na a falama, n naxa,
‘Yuba, i tuli mati n fan na.
N fan xa n ma kolonna yita i ra.’ ”

11 “Han iki, n bata ɛ falane ramɛ,
n yi waxi ɛ fe kolon falane nan namɛ fe yi,
han ɛ yi ɛ falane yɛba.
12 N na n tuli matixi nɛn ɛ ra ki faɲi,
koni ɛ tan sese a fala mi Yuba kɛnɛnxi,
ɛ tan sese mi a falane yabixi a faɲin na.
13 Ɛ nama a fala, ɛ naxa,
‘Nxu bata yabin sɔtɔ fekolonni fa fala
Ala nan keden nɔɔn sɔtɛ Yuba ma,
muxun mi a ra.’
14 Yuba mi a falane tixi n tan xan xili ma,
n mi a yabima alo ɛ tan.”

15 “Yuba, i lanfane bata tunnaxɔlɔ e ma,
e mi fa i yabima,
fala mi fa e xɔn.
16 N mɔn xa lu sabarixi ba,
hali e to mi fa fala tima,
bayo e bata e dundu,
e mi fa yabi tima?
17 N fan waxi n ma yabin ti feni.
N fan waxi n ma kolonna yita feni,
18 bayo fala gbegbe n kui,
n xaxinla n nadinma n xa falan ti,
19 na bata n bɔɲɛn nate,
alo manpa nɛnɛn naxan wuyenna a sa seen balanxini bɔma.
20 N xa falan ti, nanara a godɛ,
n xa n dɛni bi, n yi n ma yabin fi.
21 N mi muxu yo rafisama a bode xa.
N mi muxu yo matɔxɔma.
22 A yɛtɛna, n mi fatan muxu matɔxɛ,

xanamu, naxan n daxi
na yi n faxama nɛn mafurɛn.”

33

Elihu a falane: Ala muxune maxadima tərəyaan nan xən

1 Elihu mən yi a fala Yuba xa, a naxa,
“Yuba, iki i tuli mati n ma falane ra,
i tuli mati n ma falane ra ki faɲi.
2 N nan n dɛni bima,
n falan ti i xa.
3 N ma falane n ma bɔɲɛ faɲiyaan nan makɛnɛnma,
n na n ma kolonna ɲəndin nan falama i xa.
4 Alaa Nii Sariɲanxin nan n daxi,
Ala Sɛnbɛ Kanna niiraxinla nan niin biraxi n yi.
5 N yabi, xa i nɔɛ,
i yitən, i fa n yabi n yɛtagi.
6 En birin lan Ala yɛtagi,
n fan baxi bɛndɛn nin.
7 Nayi, i nama gaxu n tan yɛɛ ra,
n mi i ɲaxankatama.”

8 “Koni, i fala xuiin mən n tunla ma,
n bata i ya falane mɛ dəxə wuyaxi,
9 i naxa, ‘Fɛ yo mi n na,
murutɛde mi n na Ala ma.
N sariɲan, hakɛ mi n ma.
10 Anu, Ala mən fɛɛn toma n na,
a n yatɛxi a yaxun na.
11 A n sanne sama kutun na,
a yɛɛn tixi n sigati kiin birin na.’ ”

12 “Koni, na feen ma,
n xa a fala i xa, ɲəndi mi i xa,
amasətə Ala dangu adamadiin birin na.
13 Nanfera i a matandima,
a to mi a dɛntɛgɛma i xa?
14 Anu, Ala falan tima muxune xa kii wuyaxi,
koni e mi e tuli matima a ra.
15 A falan tiin muxune xa xiyene
nun fe toni kɔɛɛn na.
Xixəli gbeen na dangu muxune ma,
e nɛma saxi e sadene ma,
16 nayi, Ala yi feene yita muxune ra,
a yi e rakolon,
17 alogo a xa muxune ba e wali ɲaxine yi,
a yi e ratanga wason ma.
18 Nayi, Ala muxun niin natangama nɛn gaburun ma,
a yi a rakisi laxira yi.”

19 “Ala mən muxun natərənma tərən na,
naxan a rakankanma a sadeni,
a xənne yi lu a xəlɛ.
20 Nayi, donseen yi raɲaxu a ma,
hali donse ɲaxumɛne.
21 A yi doyen mafurɛn, a yi xəsi,
han a xənna naxanye mi yi toma,
ne yi mini kɛnɛnni.
22 A yi maso gaburun na,
a niin yi so saya malekane yii.”

23 “Koni, na yi lan
xa Alaa malekana nde fa a fɛma,
naxan findɛ tagi yitən keden peen na wuli kedenna yɛ,
a kira tinxinxin yita a ra.
24 Malekan yi kininkinin a ma, a naxa,
‘Ala, i nama tin a xa godo gaburun na,
n bata a xunbaan sətə.’
25 Nayi, na muxun fatin mən yi a dii ɲərɛ sɛnbɛn sətə,
a mən yi sɛnbɛn sətə
alo a foninge waxatina.
26 Nayi, na muxun na falan ti Ala xa,
a yi a yabi,
a yi fa gbelegbelɛ Ala yɛtagi sɛwani,
amasətə Ala bata a tinxinyaan saren fi a ma.
27 A luma sigin sɛ nɛn yamaan yɛtagi,
a naxa, ‘N yulubin tongo nɛn,
n yi sariyan kala,
koni Ala mi na saranxi n na.
28 Ala bata n niin natanga gaburun ma,
n luma nɛn kɛnɛnna nin.’ ”

29 “Ala na birin ligama,
a ligama nɛn sanɲa ma wuyaxi muxune xa,
30 alogo a xa e niin natanga gaburun ma,
alogo e xa lu e nii ra kɛnɛnni.”

31 “Yuba, i tuli mati n na ki faɲi!
I dundu, n xa falan ti i xa.
32 N yabi,
xa falana nde i xən, falan ti,
amasətə n waxi i ya tinxinyaan to feni.
33 Xanamu, i tan nan lan
i tuli mati n na,
i dundu,
n xa i xaran fekolonna ma.”

34

Tinxinna kanna nan Ala ra

1 Nayi, Elihu mən yi falan ti, a naxa,
2 “Fekolonne, ɛ n ma falane ramɛ,
ɛ tan xaxilimane, ɛ tuli mati n na!
3 Bayo, muxun tunla nɔɛ falane fɛsɛfɛsɛ nɛn,

alo a dɛɛn to nɔɛ donse faɲin kolonɲɛ.
4 En birin xa kiti kɛndɛn fen,
en na a kolon en bode tagi naxan fan.”

5 “Yuba bata yi a fala,
a naxa, ‘N tinxin,
koni Ala mi tinxi kiti kɛndɛn sɛ n xa.
6 Yoona n tan nan xa,
koni n yatɛxi wuleden nan na.
N ma furen mi yalanma,
hali n to mi murutɛxi Ala ma.’ ”

7 “Muxun mundun na
naxan luxi alo Yuba?
A magelen tima
alo a igen minma kii naxan yi,
8 a birama fe ɲaxi rabane fɔxɔ ra,
e nun ɲaxudene sigan tima,
9 bayo Yuba bata yi a fala,
a naxa, ‘Muxun mi sese sɔtɔma,
a na kata e nun Ala xa lan.’ ”

10 “Nayi, xaxilimane,
ɛ tuli mati n na!
Ala mi ɲaxu mumɛ!
Tinxintare mi Ala Sɛnbɛ Kanna ra mumɛ!
11 Ala muxune saranma e kɛwanla nan na,
a birin suxu a sigati kiin xɔn.
12 Ɲɔndin nan na ra,
Ala mi fe ɲaxin ligama!
Ala Sɛnbɛ Kanna mi kiti kɛndɛn kalama!
13 Nde Ala dɔxi bɔxɔn xun na?
Nde dunuɲa birin taxuxi a ra?
14 Xa Ala yi mirixi a yɛtɛ nan tun ma,
a yi a niin namara a yɛtɛ xa,
15 nayi, daliseene birin yi faxama nɛn sanɲa ma kedenni,
adamadiine mɔn yi xɛtɛ bɛndɛni.”

16 “Yuba, xa i xaxinla na,
ito ramɛ,
i tuli mati n fala xuine ra.
17 Kiti kɛndɛn naɲaxu naxan ma,
na nɔɛ mangayaan ligɛ ba?
I susɛ tinxinden yalagɛ ba,
a tan naxan sɛnbɛ kanna ra?
18 Ala nan keden pe nɔɛ susɛ a falɛ mangan xa,
a naxa, ‘Fuyantenna!’
Ala nan tun a falɛ kuntigine xa,
a naxa, ‘Ɲaxudene!’
19 Ala mi kuntigine rafisama e bode xa,
a mi yiigelitɔɔn nun nafulu kanna tagi rasaxi,
amasɔtɔ a tan nan e birin daxi.
20 E birin faxama nɛn.
Kɔɛ tagini, Ala na e yigisan,
e raxɔri, sɛnbɛmane fe yi godo.
Na mi fatama muxu yo ra.”

21 “Ala yɛɛn tixi muxune sigati kiin birin na,
a e san funfune birin yatɛma.
22 Dimi yo mi fa na,
fe ɲaxi rabane nɔɛ e luxunɲɛ naxan yi.
23 Ala mako mi fa muxune kɛɲaan fɛsɛfɛsɛn ma,
benun a xa e xali kiti sadeni.
24 A hayu mi fa sɛnbɛmane fenna ma,
benun a xa e kala,
a mɔn yi muxu gbɛtɛ dɔxɔ e funfuni.
25 Ɲɔndin nan na ra, a e kɛwanle kolon.
Kɔɛ kedenna ra, a yi e ba, a yi e faxa.
26 A e ɲaxankatama nɛn yamaan yɛtagi
alo fe ɲaxi rabane,
27 bayo e bata xɛtɛ Ala fɔxɔ ra,
e yi a sariyane birin beɲin.
28 E yi yiigelitɔne ɲaxankata
han e yi e xuini te Ala ma.
Nayi, Ala yi tɔrɔ muxune wuga xuiin namɛ.”

29 “Koni, xa Ala lu dunduxi,
nde a yalagɛ?
Xa a a yɛtagin luxun,
nde nɔɛ a toɛ?
Anu, a mɔn luma muxune nun siyane birin xun na nɛn
30 alogo Ala kolontaren nama dɔxɔ mangayani,
naxan findima kalan na yamaan xa.”

31 “A nɔɛ ligɛ nɛn,
muxuna nde yi a fala Ala xa, a naxa,
‘N bata kalan ti,
koni n mi fa fe ɲaxin ligama sɔnɔn.
32 N mi naxan toma, na yita n na.
Xa n bata tinxintareyaan liga,
n mi fa a ligama sɔnɔn.’
33 Ala lan a xa na kanna ratɔrɔn
fata i miriyaan na ba?
I tan naxan Ala rasɔtɔma,
i tan naxan tondixi Ala ra.
I tan nan lan i yi a yɛba,
n tan mi a ra,
i miriyaan fala.”

34 “Xaxilimane a falama nɛn n xa,
e nun fekolonna
naxanye n xuiin namɛma, e naxa,
35 ‘Yuba falan tima fekolontareyaan nin,
xaxilimaya mi a falane ra.’

36 A lan Yuba yi lu kitin dɛ
han a danna,
bayo a falan tima alo fe ɲaxi rabana.
37 A mən murutɛn sama a yulubin fari,
a Ala magelema en yɛtagi,
a falane mi ɲanma Ala xili ma.”

35

Elihu a falane: Fe fuun nan Yubaa falane ra

1 Nayi, Elihu mən yi falan ti, a naxa,
2 “I laxi a ra a ɲəndina i xa ba?
I yi a fala, i naxa,
‘N tinxin Ala yɛɛ ra yi.’
3 Koni, i mən a falama,
i naxa, ‘N to mi yulubi ligaxi,
na tənən nanse ra n tan xa?’ ”

4 “Awa, n tan nan i yabima,
e nun i xəyin naxanye i fɛma.
5 I yɛɛn ti kore, i kundaan mato,
e mate i xun ma pon!
6 Xa i yulubin liga,
na sa Ala tərɛ mɛnni ba?
I ya murutɛn na gbo ayi,
na nanse ligɛ a ra?
7 Xa i tinxin, na nanse fima Ala ma?
A nanse sətəma i yii na ma?
8 I ya fe ɲaxine muxune nan tun tərəma,
i ya tinxinyaan munanfanna muxune nan ma.”

9 “Ɲaxankatan na gbo ayi yamaan ma,
e mawugama nɛn.
Sɛnbɛmaan na e tərə,
e xui ramini malina fe ra.
10 Koni, muxu yo mi a falɛ, a naxa,
‘Ala minɛn, a tan naxan n daxi?
A muxune rawɛkilɛma e bɛtin ba dimini,
11 a en xaranma burunna subene kɛɲane xən.
A fekolonna fi en ma xəline kiine xən.’
12 Na muxune gbelegbelema malina fe ra,
koni Ala mi e yabima,
bayo e tan findixi fe ɲaxi rabane nun wasodene nan na.
13 E gbelegbelema fuyan,
Ala mi e ramɛma,
Ala Sɛnbɛ Kanna mi a tuli matima e xuiin na.
14 A i xuiin namɛma di nayi,
i tan naxan a falama a i mi a toma?
I yi a fala a i bata i ya kitin so a yii,
i a tan nan mamɛma!
15 Iki, bayo Alaa xələn munma fa,
e nun a mi a tuli matixi murutɛ falane ra,
16 nayi, Yuba luma a fala fuun nan tun tiyɛ,
a yi fekolontare falane rawuya ayi.”

36

Elihu a falane: Ala adamadiine xaranma kii naxan yi

1 Elihu mən yi siga falan ma, a naxa,
2 “I mən xa tin ndedi, n xa i xaran,
amasətə fala gbegbe mən n xən
n naxan falɛ i xa Ala fe ra.
3 N nan n ma kolonna fenma yire makuyen nin,
n yi yoon fi Ala ma naxan n daxi.
4 Wule mi n ma falane ra mumɛ.
N tan naxan be i yɛtagi,
n ma fekolonna kamalixi.”

5 “Ala sɛnbɛn gbo yati,
a mi muxu yo rawolima ayi.
A sɛnbɛn gbo a xaxilimayaan xən.
6 A mi ɲaxudene luma e nii ra.
A kiti kɛndɛn sama yiigelitəne xa.
7 A mi a xun xanbi soma tinxin muxune yi,
koni a e fe yitema nɛn,
a yi e dəxə manga gbɛdɛne yi habadan.
8 Xa e xidixi yələnxənne ra,
xa e tərəni,
9 Ala e kɛwanle nan makɛnɛnma e xa na kiini,
e nun e murutɛ feene
e naxanye ligaxi wasoni.
10 A yi e xaran,
a e xa e tuli mati e xuru falane ra,
a yi e yamari,
a e xa xɛtɛ e hakɛn fəxə ra.
11 Xa e tuli mati,
e yi a yamarin suxu,
e siimayaan danguma hɛrin nin,
e yi e dunuɲa yi gidin ɲan sɛwani.
12 Xa e mi a ramɛ,
e faxama nɛn yɛngɛni,
e halagi e fe kolontareyani.”

13 “Ala kolontarene nan xələn namarama,
e mi Ala maxandima malina fe ra
hali a na e ratərən.
14 E faxama e foningeyaan nin,
e siimayaan yi raɲan yagin ma yalundene tagi.
15 Koni, Ala tərə muxune rakisima
e tərən nan xən,
a yi e rakolon ɲaxankatan xən.
16 A i tan fan bama nɛn tərəni,
a yi dəxəde rafulunxin fi i ma,
a yi i ya tabanla rafe donse faɲine ra.”

17 "Koni iki,
kitin naxan nagidixi fe ɲaxi rabane xili ma,
na bata i sɔtɔ,
Ala to a kiti kɛndɛn sa i xili ma,
a yi i yalagi.
18 Nayi, xɔlɔn nama i radin
i yi fe kobin liga,
i nama xɛtɛ Ala fɔxɔ ra
bayo na saren gbo.
19 I ya nafunle i bɛ tɔrɔni ba?
Hali i sɛnbɛ gbeen mi nɔɛ i maliyɛ iki.
20 A xɔli nama i suxu kɔɛɛn xa so,
alogo i xa muxune ba e konne yi.
21 A liga i yeren ma!
I nama fa hakɛn liga sɔnɔn,
i bata yi gbalon sɔtɔ na fe ra.
22 I xa a kolon
a Alaa binyen gbo a sɛnbɛni.
Nde nɔɛ xaranna tiyɛ alo a tan?
23 Nde kiraan yitaxi a ra?
Nde nɔɛ a falɛ, a naxa,
'I bata tinxintareyaan liga?' "

24 "I nama ɲinan Alaa wanle matɔxɔn ma,
muxune birin naxanye fe falama e bɛtine yi,
25 adamadiine birin nɔɛ naxanye toɛ,
e yi e mato wulani.
26 Ala gbo yati,
en mi a gboon danna kolon,
a siimayaan dan mi na.
27 A na igen nate wuyenni kore,
a yi na findi tulen na mɛnni.
28 Na tulen yi keli kundane yi,
a godo adamadiine ma.
29 Nde nɔɛ kundaan nafala kiin kolonɲɛ,
e nun galanna godon kii naxan yi keli kore?
30 A mato, a kuyen ɲin masɔxɔnna raminima a rabilinni,
a fɔxɔ igen nafema
han dimin yi so a tilinna ma.
31 A yamaan makitima na tulen nan xɔn,
a donse gbegbe fi e ma.
32 A galanna tongoma a yii firinne nan na,
a yi a ragodo a na wa dɛnaxan xɔn.
33 A kuye sarinna a fa feen nan mayitama,
hali xuruseene a fa feen kolon."

37

1 "Nanara, n bɔɲɛn xuruxurunma,
a keli a sadeni.
2 Ɛ tuli mati,
ɛ tuli mati kuye sarinna ra
naxan findixi Ala xuiin na,
a sɔnxɔ xuiin naxan minima a dɛ.
3 Ala a galanna ragodoma keli kore,
a yi a ragodo dunuŋa birin xun xɔn.
4 Na xanbi ra, a sɔnxɔ,
a yi a xui gbeen namini
alo kuye sarinna,
a mi fa galanni tima
a na a xui ramini.
5 A kabanako feene rabama a sɔnxɔ xuiin xɔn,
en mi nɔɛ naxanye famunɲɛ."

6 "Ala yi balabalan kɛsɛne yamari,
a naxa, 'Ɛ godo bɔxɔni,'
a yi tulen nagodo, tule gbeen yati.
7 A yi muxune wanle ratima na kii nin
alogo ne birin xa a wanla kolon.
8 Hali burunna subene soma nɛn faranne kui,
e lu e yinle ra.
9 Kala ti foyen yi keli sogeteden yiifanna ma,
xunbenla yi keli kɔmɛn fɔxɔni.
10 Ala niiraxinla nan ige xundin naminima,
igen xunmaan yi xɔdɔxɔ alo wurena.
11 A yi kundane rafe tule igen na,
e nun kuye ɲin masɔxɔnna,
a yi e raxuya ayi yiren birin yi.
12 A tan nan e rasigama
alo a ragidixi kii naxan yi
alogo e xa a yamarin birin nakamali,
dunuŋa birin yi.
13 Nayi, Ala a waxɔnna nan ligama bɔxɔn fari,
a yi muxune ratɔrɔn
hanma a yi hinan e ra."

14 "Yuba, i tuli mati ito ra.
Ti, i maɲɔxɔn Alaa kabanako feene ma!
15 I a kolon ba
Ala e yamarima kii naxan yi?
I a kolon ba
a galanna ragodoma kii naxan yi kundani?
16 I a kolon ba
e singanxi kii naxan yi foyeni?
Kabanako feni itoe findixi fekolon kamalixina wanla nan na.
17 Koni i tan,
i luma kuye wolonxini i ya dugine yi,
foyen nɛma bɔxɔn ganɲɛ waxatin naxan yi.
18 I nɔɛ Ala maliyɛ kuyen dadeni ba
naxan xɔdɔxɔ alo wure kikena?
19 Yuba, a yita nxu ra
nxu nɔɛ naxan falɛ Ala xa.
Sese mi makɛnɛnxi nxu xa,
nxu dimin nin.

20 N mi waxi n xa falan ti Ala xa.
Muxu mundun waxi Ala xa a raxɔri?
21 Muxu yo mi nɔɛ a yɛɛn tiyɛ sogen na,
a na te kore,
foyen na kundaan ba a yɛɛ ma.
22 Na ki kedenni,
Alaa kɛnɛnna fama
sa keli sogeteden kɔmɛn fɔxɔni
naxan luxi alo xɛmana,
nɔrɔn gbeen yi Ala rabilin.
23 Ala Sɛnbɛ Kanna nan a ra,
en mi nɔɛ en masoɛ naxan na,
a sɛnbɛn gbo, a kiti kɛndɛne gbo,
a mi muxu tinxinxine ɲaxankatama.
24 Nanara, muxune gaxuma a yɛɛ ra,
koni a tan yɛtɛɛn mi na muxune yatɛxi
naxanye e yɛtɛ yatɛxi xaxilimane ra.”

38

Alaa yabin Yuba xa

1 Nayi, Alatala yi Yuba yabi wuluwulu gbeeni, a naxa,
2 “Nde i tan na
naxan n ma fe ragidixine yidimima
a xaxilitareya falane xɔn?
3 Keli, i yitɔn alo xɛmɛ wɛkilɛxina,
n xa i maxɔdin, i yi n yabi.”

4 “I yi minɛn yi
n to yi bɔxɔn bɛtɛn sama?
A yɛba n xa, xa i ɲɔndin kolon.
5 Nde dunuɲa danne sa,
i na kolon ba?
Nde lutini bandun a yi a maliga?
6 Bɔxɔ xɔnna bɛtɛn saxi nanse fari?
Nde a tongon gɛmɛn dɔxi,
7 xɔtɔn ma sarene to yi bɛtine bama,
Alaa malekane to yi gbelegbelema sɛwani?”

8 “Nde fɔxɔ igen balanxi
alogo a xa a raxara a dɔxɔdeni,
a to yi minima a dadeni?
9 N yi kundaan findi a dugin na,
n yi kunda fɔrɛn findi a mafilin dugin na,
10 n nan n ma sariyan sa a ma,
n yi a danne sa,
n to yi dɛɛne nun balan seene sama a ma.
11 N yi a fala fɔxɔ igen xa, n naxa,
‘I fama nɛn han be, i nama dangu be ra.
I mɔrɔn gbeene danma be nin yati.’ ”*

12 “I bata yamarin fi xɔtɔnna ma
i ya siimayani ba,
hali sanɲa ma keden pe?
I bata a miniden yita subaxan na ba,
13 alogo a xa bɔxɔn suxu a danne ma,
a yi a yimaxa, a yi ɲaxudene kedi?
14 Sogen na te, a yi bɔxɔni yalan,
a yigbɛ alo yii fɔxɔn bɛndɛni,
a kɛnɛnna yi so dunuɲa xun na
alo dugina.
15 Koni, ɲaxudene kumama nɛn e waxatin na,
e sɛnbɛn yi kala.”

16 “I bata siga ba
han fɔxɔ igen xunna?
I bata i masiga ti fɔxɔ igen tilinna ma?
17 Laxira so dɛɛne yita nɛn i ra ba?
I sayaan so dɛɛne to nɛn ba?”

18 “I bɔxɔna gboon yatɛn kolon ba?
A fala n xa,
xa i na feene birin kolon.
19 I kɛnɛnna dɔxɔden kolon?
I a kolon dimin konna dɛnaxan yi?
20 I nɔɛ e bɛ e yirene yi?
I e konna kiraan bayen kolon?
21 I lan i yi a kolon,
to mi i tan naxan da.”

22 “I bata siga
han ige xundin namaran dɛnaxan yi ba?
I bata balabalan kɛsɛne ramaradene to ba?
23 N ne dɔxi gbalon waxatine nan yɛɛ ra,
e nun sɔnxɔ nun yɛngɛ lɔxɔne.
24 I a kolon ba
kɛnɛnna minin kiraan naxan xɔn?
I a kolon ba
sogetede foyen kelima dɛnaxan yi?”

25 “Nde kiraan nabaxi tule igen xa?
Nde kiraan yitaxi kuye sarinna ra?
26 Nde tulen nafama bɔxɔn fari
muxu yo mi dɛnaxan yi,
e nun tonbonni
muxe mi dɔxi dɛnaxan yi?
27 Nde igen nafama yire xarene ma,
alogo sɛxɛn xa sabati?”

28 “Tulen fafe na ba?
Nde xiila barixi?
29 Ige xundina nga na ba?
Nde xunbenla barixi?
30 Igen xɔdɔxɔma alo gɛmɛna,

* 38:11: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

ige xundin yi sa fufaan xun ma.”

31 “Nde nɔɛ sare kuru Dii Tɛmɛ Soloferene
yɔlɔnxɔnna tugunɲɛ?
I tan nɔɛ sare kuru Donsona lutin fulunɲɛ
ba?†
32 I nɔɛ sare kurune raminɛ e waxatini ba,
i yi sare kuru Kanko Gbeen nun a diine
rasiga ti?
33 I a kolon ba
yanban seene koreni sigama sariyan nax-
anye ma?
I tan nan yanban seene sɛnbɛn nawalima
bɔxɔn ma ba?”

34 “I xuiin tɛ han kundane ma kore xɔnna ma
ba,
i yi e yamari a tulen xa fa i ma?
35 I tan nan kuye sarinne rasigama ba,
e yi a fala i xa,
e naxa, ‘Nxu tan ni i ra?’
36 Nde fekolonna saxi muxun bɔɲɛni?
Nde xaxilimayaan fixi a ma?
37 Nde nɔɛ kundaan yatɛ a xaxilimayaan
xɔn?
Nde nɔɛ ige sa seene xun sinɲɛ kore,
38 gbangbanna yi findi boron na,
bɔxɔn kobelene yi dɔxɔ e bode ra?”

Ala nan subene birin kanna ra

39 “I tan nan donseen soma yata gilɛn yii ba?
I tan nan kamɛn bama yata sɛnbɛmane ma
ba,
40 e nɛma sa e yinla kui,
hanma e nɛma luxunxi subene yɛɛ ra?
41 Nde donseen soma xaxaan yii,
a diine na e xuini te Ala ma,
a na siga na xun xɔn donse fendeni?”

39

1 “I a kolon ba
bolen diin xalima waxatin naxan yi?
I xɛnle toma ba, e nɛma diin xalɛ?
2 I e kuiin maxali waxatin yatɛma ba?
I e dii xali waxatin kolon ba,
3 e na e felen e dii xalin tɔrɔni,
e yi e diin xali?
4 E diine sɛnbɛn sɔtɔma,
e gbo xunnabani.
Na xanbi ra, e keli e ngane fɛma,
e mi fa fama sɔnɔn.”

5 “Nde burunna sofanla xunnabaxi?
Nde a fulunxi?
6 N bata tonbonna findi a dɔxɔden na,
fɔxɔ bɔxɔn yi findi a konna ra.
7 A na sɔnxɔ sɔnxɔ xuiin mɛ taane yi,
a gele,
a mi soo ragiin xuiin mɛ mumɛ!
8 A sigama a dɛgɛdeni geyane nan fari,
dɛnaxan xinde, a yi mɛn fen.”

9 “Burunna ɲingen tinɲɛ findɛ i ya walikɛɛn
na ba?
A xiyɛ i ya xuruseene balon sa seen dɛxɔn
ba?
10 I nɔɛ a xidɛ
alogo a xa i ya xɛɛn bi ba?
A xɛɛ rabɔnbɔ seen bandunɲɛ i fɔxɔ ra
mɛrɛmɛrɛne yi ba?
11 I yigin sɛ a yi ba,
bayo a sɛnbɛn gbo?
I ya wali xɔdɛxɛne luyɛ a ma ba?
12 I yengi sɛ a ma ba?
A fɛ i ya se xabaxine ra i xa,
a fa e sa i ya lonna ma?
13 Dangaranfulene gabutɛne yitema sɛwani,
koni e mi nɔɛ tuganɲɛ
alo xɔliin bodene.
14 A xɛlɛne luma biraxi bɔxɔn nan ma,
a yi e lu burunburun wolonni.
15 A mi mirixi a ma
fa fala e nɔɛ yibɔɛ nɛn,
a burunna subena nde tiyɛ e yi nɛn.
16 A ɲaxu a diine ra
alo a tan xa mi e xalixi,
a mi gaxuma
fa fala a bata tɔrɔ fuuni e xalideni.
17 Ala bata a kuma fe kolonna ra,
a mi xaxili fixi a ma.
18 Koni, a na keli a gideni,
a gelema nɛn soon nun soo ragiin ma.”

19 “I tan nan sɛnbɛn fima soon ma ba?
I tan nan a kɔɛ ma xabene saxi ba?
20 I nɔɛ a ratuganɲɛ alo suɲɛna?
A gbelegbele xuiin magaxun nan tima.
21 A bɔxɔni sɔxɔnma a torone ra lanbanni,
a sɛwaxi a fangan na,
a sigama ganla yɛɛ ra yɛngɛni.
22 Gaxun bɔtɛ mi a xa,
a mi kuisanna kolon,
a mi xɛtɛma a xanbi ra silanfanna yɛɛ ra.
23 Xalimakuli sa seen nun tanban gbeen nun
a xurin naxan xidixi a fari,
ne xuiin minima a nɛma a giyɛ.

† 38:31: Mɛn kaane yi sare kurune yatɛxi nɛn alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

[24] A kunfaxin tuganma, a siga.
Xɔtaan na fe,
a mi fa nɔɛ tiyɛ yɛngɛni.
[25] Xɔta xuiin na mini,
a gbelegbele sɛwani,
a yɛngɛn xirin mɛma
hali a nɛma sa wulani,
e nun kuntigine gbelegbele xuiin nun yɛngɛ so xuina."

[26] "Sɛgɛn tuganma i ya xaxilimayaan nan xɔn ba,
a yi a gabutɛne yibandun sogeteden yi-ifanna binni?
[27] Singbinna tuganma i ya yamarin nan bun ba,
a yi a tɛɛn sa geya matexine fari?
[28] A yigiyaxi gɛmɛ yirene nin,
a yire makantanxine nin geyane xuntagi.
[29] A a donseen fenma mɛnna nin
a nɛma dɔxi,
a yi sa a to yire makuyeni.
[30] Binbine dɛnaxan yi, a mɛnna nin,
a diine baloma wunla nan na."

40

[1] Alatala mɔn yi a fala Yuba xa, a naxa,
[2] "I tan naxan Ala Sɛnbɛ Kanna yalagima,
i mɔn luyɛ a matandɛ?
I tan naxan Ala mafalama,
i nɔɛ a yabɛ?"

Yuba yi Ala yabi

[3] Yuba yi Alatala yabi, a naxa,
[4] "Sese mi n tan na.
N nɔɛ i yabɛ nanse ra?
Fɔ n na n yiin sa n dɛ ra,
n yi n dundu.
[5] N bata falan ti,
n mi fa yabi tima.
N bata a radangu ayi,
n mi fa sese falama."

Alaa yabina

[6] Alatala yi Yuba yabi wuluwulu gbeeni, a naxa,
[7] "Keli, i yitɔn alo xɛmɛ wɛkilɛxina,
n xa i maxɔdin, i yi n yabi.
[8] I waxi a fala feen nin ba
fa fala a n mi kiti kɛndɛn sama?
I waxi n yalagi feen nin ba,
i yi yoon fi i yɛtɛ ma?
[9] I sɛnbɛn gbo alo Ala ba?
I xuiin findɛ kuye sarinna ra ba
alo Ala gbeena?"
[10] "I yɛtɛ maxidi binyen nun gboon na,
i yi i maxidi nɔrɔn nun xunnayerenna ra.
[11] I ya xɔlɔn nasiga muxune ma,
i wasodene birin nagodo sanɲa yi kedenni.
[12] I wasodene birin nagodo sanɲa yi kedenni yati,
i ɲaxudene birin halagi
e dɛnaxanye yi,
[13] i yi ne birin maluxun,
i yi e balan gaburun kui.
[14] Nayi, xa i yi na liga nun,
n tan yɛtɛɛn yi i matɔxɔma nɛn,
bayo i yɛtɛ sɛnbɛn yi i rakisima nɛn."

[15] "Malinna mato, sube magaxuxina.
N tan nan a daxi
alo n ni i daxi kii naxan yi.
A sɛxɛn donma alo ɲingena.
[16] A sɛnbɛna a tagin nin.
A sɛnbɛna a fudi ma fasane nin.
[17] A xunla xɔdɔxɔ alo sumanna,
a danba subene fasane yibalanxi ken!
[18] A xɔnne fan luxi alo sulana,
a ɲɛnsɛn xɔnne luxi alo wurena."

[19] "A findixi Alaa dalise fisamantenna nan na.
N tan, a da mangan nan keden nɔɔn sɔtɔma a ma silanfanna ra.
[20] A balon sɔtɔma geyane fari,
burunna subene birin dɛnaxan yi.
[21] A sama wudine nan bun,
a yi a luxun dara yi gbalane bun,
[22] a matabuma wudine nininna nan na,
wudin naxanye xuden dɛ,
ne yi a rabilin.
[23] Xa igen gbo ayi, a mi gaxuma,
hali Yurudɛn baa igen fa han a dɛ,
a luma nɛn xaxili sani.
[24] Xa a yɛɛne rabixi,
nde nɔɛ a suxɛ?
Nde nɔɛ a suxɛ,
a wuren bira a ɲɔɛni?

Ige yi sube ɲaxina

[25] I ige yi sube ɲaxin suxɛ kɔnna ra ba?
I a suxɛ a lɛnna ma ba i ya lutin na?
[26] I gbalan sɔtɛ a ɲɔɛɛn kui ba,
i yi a gbɛgbɛn sɔxɔn wuren na?
[27] I mirixi a ma
a kankanɲɛ i mafanna ma ba,
a fala faɲine ti i xa?
[28] A layirin xidɛ ɛ tagi ba,
a findɛ i ya konyin na habadan?
[29] I sabaan soɛ a ra ba alo xɔlina?

I lutin xidɛ a sanna ra ba,
i yi a so i ya dii tɛmɛne yii?
30 Yɛxɛ suxune a matiyɛ lɔxɔni ba,
e a yitaxunɲɛ yulane ra?
31 I nɔɛ a kidin kalɛ xalimakunle ra ba?
I nɔɛ a xunna sɔxɔnɲɛ kulundene ra ba?
32 Nayi, hali i yiin din a ra a yɛngɛ xinla ma
sanɲa ma keden pe,
i mi fa na ɲɔxɔn ligama sɔnɔn."

41

1 "Muxun naxan waxi a xa a nɔ,
na a yɛtɛ nan madaxuma.
Muxu yo na a to tun,
na birama nɛn a xanbiramaan na.
2 Muxu yo mi susɛ yɛngɛn bagɛ a ma,
nayi nde susɛ tiyɛ n yɛtagi?
3 Nde a doli n ma,
alogo n xa a fi?
N tan nan gbee dunuɲa seene birin na!"

4 "N mɔn xa falan ti ige yi sube ɲaxin salen seene ma,
e nun a sɛnbɛ magaxuxin nun a fati faɲina.
5 Nde nɔɛ a kidin bɛ a ma?
Nde nɔɛ a xanle sɔxɔnɲɛ
naxanye xɔdɔxɔ alo wurena?
6 Nde nɔɛ a gbɛgbɛni biyɛ?
Muxune gaxuma a ɲinne nan yɛɛ ra.
7 A xali xɔdɛxɛne safa wuyaxi nan a fari,
e dɔxi e bode ra a fari
alo yɛ masansan wure lefane.
8 E saxi e bode fari,
hali foyen mi nɔɛ dangue.
9 E tugunxi e bode ra,
e bode suxi,
e mi nɔɛ bɛ e bode ra."

10 "Ige yi sube ɲaxin na tison,
kɛnɛnna yi mini,
a yɛɛne luxi alo subaxana.
11 Tɛɛ dɛgɛn minima a dɛ,
tɛɛ wolonne tuganma.
12 A ɲɔɛ tutin tema,
alo tunde wolonna,
alo sɛxɛ tutina.
13 A ɲɔɛ foyen tigine radɛgɛma,
tɛɛ dɛgɛn yi mini a dɛ.
14 Sɛnbɛna a kɔɛɛn nin,
gaxun nan sigama a yɛɛ ra.
15 A fati kidin ɲixiriɲixirine wuya,
e bata xɔdɔxɔ ayi a ma,
sese mi bama a ma.
16 A bɔɲɛn xɔdɔxɔ alo gɛmɛna,
a xɔdɔxɔ alo se kunba gɛmɛna."

17 "A na keli, alane yi gaxu,
e yigitɛgɛxin yi xɛtɛ.
18 Silanfanna mi sese ligama a ra,
hanma tanba xurin nun dɛgɛmaan nun tanba gbeena.
19 Wuren luxi nɛn a tan xa
alo sɛxɛna,
sulana alo wudi kunxina.
20 A mi a gima xalimakunla yɛɛ ra,
lantan gɛmɛne findixi se dagin nan na a tan xa.
21 Gbelemɛn luxi nɛn a tan xa
alo sɛxɛna,
a gelen tanban woli xuiin ma nɛn.
22 A kui kidin luxi nɛn
alo gɛmɛ ralemunxine,
alo xɛɛ rabɔnbɔ seen naxan bubuma boroni."

23 "A na sin fɔxɔ igen tilinna ma,
igen yi a ramini alo a tɛɛn nan ma.
A fɔxɔ igeni maxama nɛn
alo seri igen tɛɛn ma.
24 A funfuni yalanxin nan luma a xanbi ra igeni,
a lu alo fonna xun sɛxɛn na mini fufaan fari.
25 A kanna mi muxu yo ra bɔxɔ xɔnna fari.
Dali seen na a ra naxan mi gaxuma.
26 A yaxu sɛnbɛma yo na keli,
a yɛɛn yoma na kanna ma nɛn,
bayo a tan nan sube xaɲɛne birin ma mangan na."

42

Yubaa yabi dɔnxɛna

1 Yuba yi Alatala yabi, a naxa,
2 "N na a kolon a i nɔɛ feen birin na,
i nɔɛ i waxɔn feene birin nakamalɛ.
3 I yi n maxɔdin, i naxa,
'Nde i tan na,
naxan n ma fe ragidixine yidimima
a xaxilitareya falane xɔn?'
Awa, n yi feene falama nɛn,
n mi yi naxanye famuma a faɲin na.
4 I yi a fala n xa, i naxa,
'I tuli mati, a lu n xa falan ti,
n xa i maxɔdin, i yi n yabi.'
5 Awa, n bata yi i ya fe mɛ,
iki n yɛɛn bata i to.
6 Nanara, n nan n yɛtɛ yalagima,
n dɔxɔ burunburunna nun xubeni nimisani."

Yubaa taruxun naɲanna

7 Alatala yelin xanbini falane tiyɛ Yuba
xa, Alatala yi a fala Elifasi, Teman kaan xa,
a naxa, “N ma xɔlɔn bata keli i xili ma ɛ nun
i lanfa firinne, amasɔtɔ ɛ mi n ma fe falaxi
tinxinni alo n ma walikɛɛn Yubaa ligaxi kii
naxan yi. 8 Iki, ɛ tura solofere nun konton
solofere tongo, ɛ siga n ma walikɛɛn Yuba
fɛma, ɛ yi saraxa gan daxin ba ɛ yɛtɛ xa. N
ma walikɛɛn Yuba n solonama nɛn ɛ xa, n
yi a maxandi xuiin nasuxu, n mi ɛ suxu ɛ
xaxilitareyani. Ɛ mi n ma fe falaxi tinxinni,
alo n ma walikɛɛn Yubaa ligaxi kii naxan
yi.” 9 Teman kaana Elifasi nun Suxa kaan
Bilidada nun Nama kaan Sofara yi siga, e yi
a liga alo Alatala a fala kii naxan yi, Alatala
yi Yubaa maxandi xuiin nasuxu.
10 Yuba yelin maxandin tiyɛ a lanfane xa
waxatin naxan yi, Alatala mɔn yi a raxɛtɛ
a kii fonni. Seen naxanye yi Yuba yii nun,
Ala yi ne dɔxɔde firin so a yii. 11 Yuba
tada xɛmɛmane nun a magilɛne birin yi
fa a xɔntɔn e nun muxun naxanye birin
yi a kolon, e yi sɛwa banden don a xɔn a
konni, e yi kininkinin falane ti a xa, e yi a
masabari lan gbalon ma Alatala naxan birin
saxi a fari. E birin yi a ki gbetin nun xɛma
yiisolirasone yi. 12 Alatala mɔn yi barakan
sa Yuba siimaya dɔnxɛni dangu a fɔlɔn na,
a yi yɛxɛɛ wuli fu nun naanin sɔtɔ, ɲɔgɔmɛ
wuli fu nun sennin, ɲinge wuli keden, e
nun sofali wuli keden. 13 A mɔn yi dii xɛmɛ
solofere sɔtɔ e nun dii tɛmɛ saxan. 14 A yi
a singen xili sa Yemima, a firindena Ke-
siya, a saxandena Keren-Hapuku. 15 Naxalan
tofaɲin mi yi toɛ yamanani alo Yubaa dii
tɛmɛne. E fafe Yuba yi kɛɛn so e birin yii
alo e tada xɛmɛmane. 16 Na xanbi ra, Yubaa
siimayaan yi siga han ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge
naanin, a yi a yixɛtɛne to han a dɔxɔde
naanindena. 17 Na xanbi ra, Yuba yi faxa
foriyani, a wasaxina a siimayaan na.

Yaburina

Nabi Dawudaa Bɛtine

Isirayila manga Dawuda nan Kitabun yireni ito sɛbɛxi naxan xili "Nabi Dawudaa Yaburina." Sora yo sora bɛti keden na a ra muxune yi naxan bama Ala batu waxatine yi. Yamaan yi salima waxatin naxan yi, e Ala batu, e yi bɛtina ndee bama nɛn Ala Batu Banxin kui. Dɛnkɛlɛya muxu kedenna fan yi nɔɛ nɛn bɛtine bɛ a konni a nɛma Ala maxandɛ waxatin naxan yi. Bɛtini itoe findixi Ala matɔxɔn nun Ala maxandin nan na.

Bɛti kɛmɛ tonge suulun nan malanxi Kitabun yireni ito kui Isirayila fonne yi naxanye bama salideni. Dawuda mi na ndee sɛbɛxi, koni e malanxi a xinla bun bayo a tan nan a wuyaxi sɛbɛ, a mɔn yi muxune yamari e xa bɛtine yitɔn a mangaya waxatini.

Iki a yitaxunxi dɔxɔde suulun nan na. Yaburin Yire Singena: Keli a sora 1 ma han 41. A Yire Firindena: Keli a sora 42 ma han 72. A Yire Saxandena: Keli a sora 73 ma han 89. A Yire Naanindena: Keli a sora 90 ma han 106. A Yire Suulundena: Keli a sora 107 ma han 150.

Yaburin sora kɛmɛ tonge suulunna yɛ, falana nde sɛbɛxi sora kɛmɛ nun nde xunna ra naxan e keliden yitama en na hanma e ba kiina hanma maxa seen naxanye lan e ma. Falan bun tiina nde mɔn sɛbɛxi ndee tagini naxan e ba kiin yɛbama. Ne bunne mi fa kolon ki fɔɲi bayo e sɛbɛn bata ɲɛɛ wuli saxan ti fayida.

Bɛti siya fu nun firin nan kolonxi Nabi Dawudaa Yaburin kui:

1) Tantun bɛtin naxanye Alaa gboon nun a fanna fe falama. (Misaala: sora 8, 19, 33, 100, 103-105, 111, 113, 114, 117, 135, 136, 145-149)

2) Alaa mangayana fe bɛtine, naxanye a falama e naxa, "Mangan nan Alatala ra." (Misaala: 47, 93, 96 han 99)

3) Mangana bɛtine, Ala maxandina mangan xa hanma mangana Ala maxandina. (Misaala: 2, 18, 20, 21, 45, 72, 89, 101, 110, 144)

4) Ala Batu Banxini so bɛtine. (Misaala: 15, 24)

5) Isirayila kaane yi Higi yisiga bɛtini itoe nan bama e nɛma yi sigɛ sanla nde rabadeni Yerusalɛn taani. (Misaala: 84, 91, 121, 122)

6) Siyon geyaan bɛtini itoe findixi yiren matɔxɔn nan na dɛnaxan sugandixi Ala Batu Banxin tiden na Yerusalɛn taani. (Misaala: 46, 48, 76, 87, 132)

7) Bɛtini itoe findixi kawandin nan na tinxin muxune xa. (Misaala: 14, 50, 53, 75, 81, 95)

8) Bɛtini itoe findixi xaranna nan na dɛnkɛlɛya yamaan xa. (Misaala: 1, 37, 49, 73, 78, 112, 119, 127, 133)

9) Yamaan bɛtini itoe bama tɔrɔ waxatin nin, naxanye findixi Ala maxandin na ɲaxankatani. (Misaala: 12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137)

10) Tɔrɔn sifan birin nɔɛ a ligɛ nɛn dɛnkɛlɛya muxun yi fa Ala ma. Mawuga bɛtini itoe nan wuya Yaburin kui. (Misaala: 5-7, 13, 17, 22, 25, 26, 28, 31, 35, 38, 39, 41-43, 51, 54, 57, 59, 61, 63, 64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-143)

11) Dɛnkɛlɛya muxuna Ala nuwali sama wali fɔɲin kolon bɛtini itoe nan na, a na a xunba hanma a na a yulubin xafari. (Misaala: 9-10, 30, 32, 34, 40.1-12, 92, 107, 116, 118)

12) Dɛnkɛlɛya muxun limaniya bɛtini itoe nan bama, a yi a sɛwan nun a bɔɲɛ xunbenla mayita. (Misaala: 3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139)

Marigi Yesu fan Yaburin tantun bɛtine ba nɛn. (Maraka 14.26) A mɔn nde a fe fala nɛn a xaranna kui. (Maraka 12.10 nun 36) A mɔn yi nde fala a Ala maxandini. (Maraka 15.34, e nun Luka 23.46)

Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe sɛbɛxi Yaburin yire wuyaxi yi. Yesu a tɔrɔne sɛbɛxi yireni itoe yi: Yaburin 22 e nun Yaburin 69. Na feene fan sɛbɛxi Matiyu yire wuyaxi yi, alo Matiyu 27.34-48. Yesu keli fena sayani e nun a binyena fe sɛbɛxi yireni itoe yi: Yaburin 16, nun Yaburin 110 e nun Yaburin 118. Xɛra Piyɛri ne nan ma fe falaxi Kɛwanle sora 2 nun 4 kui. Yaburi Kitabun yirena fe falaxi Ningila Yesu kui dangu dɔxɔɲa ma kɛmɛ ra.

Kitabun yireni ito nɔɛ dɛnkɛlɛya muxune maliyɛ nɛn ki fɔɲi. A fe firin yitama en na. A singena, a lanma en xa Ala matɔxɔ, bayo a xanuntenyaan nun a sɛnbɛn gbo. A ɲɔxɔn mi na. A firindena, a lanma adamadiin xa a tɔrɔn birin yita Ala ra alogo a xa en madɛndɛn. Ala waxi a xɔn en xa en kui feene yita a ra.

Dawudaa Yaburin findixi Isirayila kaane Ala maxandine nun Marigi Yesu Ala maxandine nun dɛnkɛlɛya muxu singene Ala maxandine nan na. (Xɛrane 4.24-26) Yaburin mɔn nɔɛ findɛ nɛn en fan ma Ala maxandine ra en na e fala Ala xa waxatin naxan yi.

Yaburin Yire Singena: Keli Sora 1 ma han 41

1

Kira firinna

1 Sɛwan na kanna xa,
naxan mi muxu ɲaxine maxadi xuine suxuma,
naxan mi birama yulubitɔne kiraan fɔxɔ ra,
naxan mi a sama magele tiine fari.
2 Na kanna sɛwama nɛn
Alatalaa sariyan suxudeni,
a a xaxili lu Alaa sariyan xɔn kɔɛɛn nun yanyin na.
3 A sabatima nɛn
alo wudi binla naxan xude dɛni,
a bogima nɛn a waxatini,
a dɛɛne mi xarɛ.
Na kanna na fefe suxu,
a sɔnɔyama nɛn a xa.

4 Koni muxu ɲaxine mi na kiini mumɛ,
e luxi nɛn
alo foyen se dagin naxan xalima.
5 Nanara, muxu ɲaxine yalagima nɛn kiti sa waxatini,
yulubitɔne mi tiyɛ tinxin muxune yɛ.
6 Alatala a ɲɔxɔ luma nɛn tinxin muxune xɔn,
koni muxu ɲaxine kiraan sigama gbalon nin.

2

Alaa manga sugandixina

1 Nanfera siyane murutɛma?
Nanfera yamanane muxune yanfa fuune soma?
2 Dunuŋa mangane bata tondi,
kuntigine bata e malan
Alatala nun a muxu sugandixin xili ma.
3 E naxa, “En xa en yɛtɛ ba e nɔɔn bun,
en xa en xunna ba e yamarin bun.”

4 Marigin naxan ariyanna yi
na gelema e ma.
5 A fitinaxin yi falan ti e xili ma,
a e magaxu a xɔlɔni,
6 a naxa, “N bata n ma mangan dɔxɔ
n ma geya sariŋanxin fari Siyon yi.”

7 Mangan fan naxa,
“Alatala bata naxan nagidi,
n na a ralima nɛn:
a naxa n na,
‘N ma dii xɛmɛn nan i tan na.
N bata findi i fafe ra to.
8 N maxɔdin,
n siyane soma nɛn i yii i kɛɛn na,
bɔxɔn danne birin yi findi i gbeen na.
9 I e nɔma nɛn mangaya wure dunganna ra,
i yi e rayensenɲɛ ayi alo fɛɲɛna.’ ”

10 Nayi, ɛ tan mangane,
ɛ xaxili fen.
Ɛ tan dunuŋa kuntigine,
ɛ kawandin namɛ.
11 Ɛ Alatala batu, ɛ gaxu a yɛɛ ra,
ɛ sɛwa, ɛ xuruxurun.
12 Ɛ dii xɛmɛn mafan,
alogo a nama xɔlɔ, a yi ɛ raxɔri.
Bayo, a bɔŋɛn mafura tɛ.
Sɛwan ne xa, naxanye e yigiya a ma.

3

Ala nan marakisi tiin na

1 Dawudaa bɛtina, a to a gi a dii Abisalomi bun.
2 Alatala, n yɛngɛfane bata wuya ayi.
E gbegbe bata keli n xili ma!
3 E n ma fe falama,
e naxa, “Ala mi a malima.”
Bɛti xuini te.

4 Koni, Alatala,
i tan nan n ma yɛ masansan wure lefaan na.
I binyen fima n ma,
e nun xunna kenla.
5 N na n xuini tema Alatala ma,
a yi n yabi keli a geya sariŋanxini.
Bɛti xuini te.

6 N na n sa, n yi xi, n yi xulun
bayo Alatala n kantanma.
7 N mi gaxuɛ yaxu wuli wuyaxin yɛɛ ra,
naxanye n nabilinxi yiren birin yi.
8 Alatala keli! N nakisi, n ma Ala.
N yaxune birin dɛɛne bɔnbɔ,
i yi muxu ɲaxine ɲinne magira.
9 Marakisi Tiin nan Alatala ra!
Ala xa a yamaan baraka.
Bɛti xuini te.

4

Yigi sana Ala yi

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A
xa ba maxase luti kanne ra.
2 N ma Ala tinxinxina,
n na i xili, i xa n yabi.
N ma tərəni, i xa n mali.
Kininkinin n ma,
i yi n ma maxandin namɛ.

3 Ɛ tan adamadiine,
ɛ n ma binyen findima yagin na
han waxatin mundun yi?
Ɛ fatama fe fuune nun wulene ma
waxatin mundun yi?
Bɛti xuini te.
4 Ɛ xa a kolon,
a Alatala bata muxu təgəndiyaxine sugandi a yɛtɛ xa.
N na Alatala maxandi,
a n xuiin mɛma nɛn.
5 Ɛ gaxu, ɛ fata yulubi ligan ma.
Ɛ na ɛ sa, ɛ raxara,
ɛ bəŋɛn namiri.
Bɛti xuini te.
6 Ɛ saraxan ba Ala xa tinxinni.
Ɛ yigin sa Alatala yi.

7 Muxu wuyaxi naxa,
"Nde hɛrin yitɛ en na?
Alatala, i nərən xa godo nxu ma!"
8 Koni i bata n bəŋɛn nasɛwa han,
dangu se xaba waxatin lugon sɛwan na.
9 N na n sa,
n xima bəŋɛ xunbenla nin,
amasətə i tan Alatala nan tun n makantanma.

5

Ala xa en natanga

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A
xa ba xulenna ra.
2 Alatala, i tuli mati n fala xuine ra,
i yi i tuli mati n kutun xuiin na.
3 N ma Ala nun n ma mangana,
i tuli mati n ma wuga xuiin na.
N ni i tan nan maxandima.

4 Alatala, xətənni i n xuiin namɛma.
Xətənni, n na n yitama i ra,
n yi i ya yabin mamɛ.
5 Ala mi i tan na
fe ɲaxin nafan naxan ma.
I mi tinŋɛ muxu ɲaxi yo ra i yɛtagi.
6 Wasodene mi tiyɛ i yɛtagi.
I fe ɲaxi rabane birin naŋaxuma nɛn.
7 I wuledene halagima nɛn.
Alatala faxa tiine nun yanfantenne raŋaxuma nɛn.
8 Koni n tan soma nɛn i konni
i ya hinan gbeen xən ma,
n ni i batuma nɛn i ya Banxi Sariŋanxini.

9 Alatala, ti n yɛɛ ra i ya tinxinni n yaxune e fe ra.
I ya kiraan yita n na.
10 N mi lɛ n yaxune fala xui yo ra,
e waxi fe kalan nan tun xən ma.
E kɔɛ yinle rabixi alo gaburuna,
yanfa falane nan e lɛnne ma.
11 Ala, e yalagi,
e kɔtɛne xa findi e yɛtɛ bira xunna ra.
E kedi i yɛtagi e matandine fe ra,
bayo e bata murutɛ i ma.
12 Koni ne birin xa ɲaxan,
naxanye e luxunxi i yi.
E xa bɛtin ba sɛwani habadan!
Na muxune ratanga
i xinla rafan naxanye ma,
e yi sɛwa i ya fe ra!
13 Alatala, i tinxin muxune barakama nɛn,
i yi e rabilin fanna ra
i yi e ratanga
alo yɛ masansan wure lefana.

6

*Ala maxandin t*ərə waxatini

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A
xa ba maxase luti kanne ra e nun kondenna
luti solomasɛxɛ kanna ra.
2 Alatala, i nama n maxadi xələni!
I nama fitina n xili ma,
i n ɲaxankata!
3 Alatala, kininkinin n ma,
n bata xadan!
Alatala, n nakɛndɛya,
bayo fanga mi fa n na.
4 N niin tərəxi han!
Alatala, han waxatin mundun yi?

5 Alatala, fa n kantan.
N niin nakisi i ya hinanni.
6 Muxe mi e mirɛ i tan ma sayani.
Nde nɔɛ i tantunŋɛ laxira yi?
7 N bata xadan kutundeni,
n ma sadeni kunxi yɛɛgen na kɔɛ yo kɔɛ,
n wugama han n ma xunbunsaan yi yikun.
8 Sunun bata n yɛɛni fərə.

Wugan bata n yɛɛne buturun n yaxune fe
ra.

9 Ɛ makuya n na,
ɛ tan fe ɲaxi rabane!
Bayo Alatala n wuga xuiin mɛma.
10 Alatala bata n ma mayandi xuiin mɛ,
Alatala mɔn bata n ma maxandin suxu.
11 N yaxune birin yagima nɛn,
e yarabi.
E kuisanxin xɛtɛma nɛn mafurɛn!

7

Ala maxandin malina fe ra

1 Dawudaa mawugan bɛtina, a naxan baxi
Alatala xa Kusi Bunyamin kaana fe ra.
2 Alatala n ma Ala,
n bata n luxun i yi.
N xunba, i yi n nakisi
ne birin ma naxanye n fɔxɔ ra.
3 Yaxune nama n yibɔ alo yatana,
naxan ma se suxi mi xunbɛ.
4 Alatala n ma Ala,
e n kansunma naxan na,
xa n sɔnna na a ra,
5 xa n bata fe ɲaxin dɔxɔ muxun na,
nxu nun naxan dɔxi bɔɲɛ xunbenli,
xa n bata n yɛngɛfaan muɲa tɔɲɛgɛni,
6 nayi, i xa tin n yaxune xa n kedi,
e yi n suxu,
e yi n mabodon,
e yi n fatin lu saxi gbangbanni.
Bɛti xuini te.

7 Alatala keli i ya xɔlɔni,
keli n yaxu xaɲɛne xili ma.
Keli, n ma Ala,
i sariya kɛndɛn sa!
8 Siyane malanxin xa i rabilin,
i mangayaan liga e xunna.
9 Alatala xa siyane makiti.
Alatala, i xa n ma kitin sa n ma tinxinni,
bayo fɛ yo mi n na.
10 Danna sa muxu ɲaxine gbalone ra!
I xa tinxin muxune ratanga,
i tan Ala tinxinxina,
i tan naxan muxun bɔɲɛne nun sɔndɔmɛne
rakɔrɔsima.

11 Ala nan n yɛ masansan wure lefaan na.
A muxu sɔndɔmɛ fajine rakisima nɛn.
12 Ala nan kitisa tinxinxin na.
Ala na a ra naxan xɔlɔma waxatin birin.
13 Xa muxu ɲaxin mi tubi Ala ma,
a silanfanna raxanxanma nɛn,*
a yi a xanla ba a woli xinla ma.
14 Ala bata a faxa ti seene tongo,
a a xalimakunle findi tɛɛn na.
15 Naxan lugoxi tinxintareyaan na,
a mɔn nafexi gbalon na,
a raɲanna nan wulen na.
16 A yinla gema a a ratilin,
a yɛtɛɛn yi bira a kui.
17 A tɔrɔn nun gbalon nakeli,
ne yi xɛtɛ a ma.

18 N na Alatala tantunma a tinxinna fe ra.
N bɛtin bama nɛn Kore Xɔnna Alatala xinli.

8

Alaa binyena adamadiin xa

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A
xa ba Gati kaane kondenna ra.
2 Nxu Marigina Alatala,
i tan nan xili gbee kanna ra bɔxɔn birin yi!
I bata i ya nɔrɔn nate
han kore xɔnna ma!
3 I bata diidine nun dii ɲɔrɛne yamari
e yi i matɔxɔ
alogo i yaxune xa e dundu,
e nun yɛngɛfane nun gbeeɲɔxɔ tiine.

4 N na koren mato
i naxan nafalaxi i yiin na,
kiken nun sarene
i naxanye dɔxi e yirene yi, n naxa,
5 “Nanse daɲɔxɔn na,
i to i yengi dɔxi a xɔn?
Nanfera i ɲɔxɔ luxi adamadiin xɔn?”
6 I a daxi nɛn,
a nɔrɔn yi maso malekane ra.
I binyen nun xunnayerenna fi a ma.
7 I bata yamarin so a yii
i ya dali seene birin xunna.
I bata seen birin lu a sanna bun:
8 alo xuruse kurune nun ɲinge kurune
nun burunna subene
9 nun xɔline nun yɛxɛne
e nun niimaseen naxanye fɔxɔ igeni.

10 Nxu Marigina Alatala,
i tan nan xili gbee kanna ra bɔxɔn birin yi!

* 7:13: Silanfanna: Sofane yɛngɛsɔ dɛgɛmana.

9

Barika birana Ala xa

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A
xa ba alo "Dii Xɛmɛ Faxan" bɛtina.
2 Alatala, n ni i tantunma nɛn n bɔɲɛn ma
feu!
N ni i ya kabanako feene yɛbama nɛn.
3 N ɲaxanma nɛn n sɛwa i ya fe ra.
Kore Xɔnna Ala,
n tantun bɛtin bama i xa nɛn.
4 N yaxune xɛtɛma e giyɛ nɛn i yɛɛ ra,
e dagalanɲɛ ayi, e ɲan.
5 Bayo i bata n xun mayɛngɛ kitin bolon,
i bata dɔxɔ i ya mangaya gbɛdɛni,
i yi kitin sa tinxinni.
6 I bata falan ti siya gbɛtɛne xili ma,
i mɔn yi muxu ɲaxine raxɔri,
muxe mi fa e mirima e xinle ma sɔnɔn
habadan!
7 Yaxune bata ɲan fefe,
i bata e taane kala.
Ɲinan bata ti e ma feu!
8 Koni Alatala nan mangan na habadan,
a mangaya gbɛdɛn dɔxi kiti sa xinla ma.
9 A dunuɲa makitima tinxinni.
A sariya kɛndɛn sama yamane xa.
10 Muxu yigbɛtɛnxine faran makantanxin
nan Alatala ra,
e luxundena tɔrɔ waxatine yi.
11 Naxanye i tan kolon,
ne e yigi sama i yi nɛn,
bayo naxan na i fen,
Alatala, i mi i mɛ na ra mumɛ!

12 Ɛ Alatala tantun bɛtin na,
naxan dɔxi Siyon yi, a manga taani!
Ɛ a wali faɲine rali siyane ma!
13 Ala nan wuli bɔxɔnxin gbeeɲɔxɔ tiin na.
A mi ɲinanɲɛ a xɔn ma.
A yengi dɔxi yiigelitɔne wuga xuiin xɔn ma.

14 Alatala, kininkinin n ma!
A mato
n yaxune n nayarabima kii naxan yi,
i tan naxan n bama faxan dɛ.
15 Nanara, n ni i tantunɲɛ Siyon kaane
yɛtagi,
n yi sɛwa i ya marakisina fe ra.

16 Siyane bata yinla ge,
e bira a kui,
e bata e suxu e yɛtɛ luti ratixine ra.
17 Alatala bata a yɛtɛ yita a kiti kɛndɛne xɔn
ma.
Muxu ɲaxin tan suxuma a kɛwanle nan na.
Maxase xuina. Bɛti xuini te.
18 Muxu ɲaxine sigama laxira yi,
e nun siyaan naxanye birin e mɛxi Ala ra.
19 Ala mi tɔrɔ muxune rabeɲinɲɛ mumɛ!
Yiigelitɔne mi yigitɛgɛma.

20 Alatala, keli!
Adamane nama nɔɔn sɔtɔ!
Siyane xa makiti i yɛɛ xɔri!
21 Alatala, gaxun nagodo e ma!
E xa a kolon fa fala daɲɔxɔn nan tun e ra.
Bɛti xuini te.

10

Ala maxandina malina fe ra

1 Alatala, nanfera i makuyaxi nxu ra?
I luxunma nxu ma tɔrɔ waxatine yi nan-
fera?
2 Muxu ɲaxine bata waso ayi,
e mɔn yiigelitɔne bɛsɛnxɔnyama.
A e suxu a kɔtɛne ra.
3 A kanbama a nata ɲaxine yi.
Kumadena Alatala raɲaxuma,
a a mɛ a ra.
4 Muxu ɲaxina a falama dɛ ɲaxun na, a naxa,
"Ala mi muxe yulubine saranma e ra!
Ala mi na!"
A a miriyaan birin nan na ra.
5 A feen birin nasɔnɔyama.
A mi i ya kitine suxuma,
a mɔn yoma a yaxune ma.
6 A a falama a yɛtɛ ma, a naxa,
"N mi fulɛ mumɛ,
n mi luyɛ tɔrɔni mumɛ!"
7 A dɛɛn nafexi dangane nun wulene
nun fala xui xɔlɛne nan na.
A fe ɲaxin nun tɔrɔ feen nan tun falama.
8 A a luxunma banxidɛne ra,
a sɔntarene legedenma e faxa feen na.
A yɛɛ masama fangatarene ma wundoni.
9 A legedenna tima a luxundeni
alo yatana.
A saxi, a yiigelitɔne legedenma,
a e suxu a lutin na,
a e bubu, a e xali.
10 Fangatarene e felenma e bira,
e lu a nɔɔn bun ma.
11 A yi a fala a yɛtɛ ma, a naxa,
"Ala a fe mi a yi!
A bata a yɛɛne raxi. A mi n toɛ!"

12 Alatala, keli! I fangan mayita, Ala!
I nama ɲinan yiigelitɔne ma!

[13] Nanfera muxu ɲaxina Ala raŋaxuma,
a yi a fala a yɛtɛ ma, a naxa,
“Ala mi n ɲaxankatɛ?”
[14] Koni i tan Ala,
i tərən nun səxəlɛn toma yati!
I xaxili luma nɛn ne xən ma mali xinla ma.
Fangatarene bata e yɛtɛ taxu i tan na.
Kiridi mali tiin nan i tan na.
[15] Muxu ɲaxin fangan kala,
i yi a ɲaxankata a fe ɲaxine fe ra
han i yi a raxəri.
[16] Alatala nan mangan na habadan.
Suxure batune raxərima nɛn a bəxən ma.
[17] Alatala, i yiigelitəne maxandi xuiin mɛma nɛn,
i yi e bəŋɛn sɛnbɛ so.
I yi e wuga xuiin namɛ.
[18] I xa sariya kɛndɛn sa kiridine xa
e nun muxu ɲaxankataxine.
Nanara, daŋəxən mi fa magaxun tiyɛ sənən.

11

Alatala en yigina

[1] Dawudaa bɛtina bɛti baane kuntigin xa.
N bata Alatala findi n luxunden na.
I mən a falama n xa nanfera
nayi fa fala, “Tugan alo xəlina,
i siga geyaan ma,
[2] amasətə a mato,
muxu ɲaxine bata e xanle ba,
e e xalimakunle ti muxu səndəmɛ faŋine ra
e bun xinla ma dimini.
[3] Xa sariya mi fa na,
tinxin muxune nəɛ nanse ligɛ?”

[4] Alatala a Batu Banxi Sariŋanxini.
Alatala a manga gbɛdɛni ariyanna yi.
A adamadiine xun matoma a ra
a e rakərəsima a yɛɛn na.
[5] Alatala tinxin muxune nun muxu ɲaxine rakərəsima.
Gbalo feen nafanxi naxanye ma,
a ne raŋaxuma a niin birin yi nɛn.
[6] A tɛɛ wolonna nun dole tɛɛn nagodoma nɛn muxu ɲaxine ma.
A e tərəma foye wolonna ra nɛn.
[7] Alatala tinxin,
tinxinyaan nafan a ma.
Muxu faŋine a yɛtagin toma nɛn.

12

Ala maxandina malina fe ra

[1] Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenna luti solomasɛxɛn na.
[2] Alatala, nxu mali,
bayo muxu təgəndiyaxine bata ɲan.
Dɛnkɛlɛya muxu yo mi fa adamadiine yɛ.
[3] Birin wulen falama a boden xa.
E e bode yanfa wule matəxən xən.
[4] Alatala, na muxune dɛɛn suxu
naxanye wule matəxən tima,
e nun muxu dɛ raŋaxuxine,
[5] naxanye a falama, e naxa,
“Nxu nəən sətəma nxu fala xuine nan xən.
Nxu dɛɛn fatan han!
Nde nxu nəɛ?”
[6] Awa, Alatala naxa,
“Bayo yiigelitəne ɲaxankataxi,
e nun tərə muxune wugama,
nba iki, n bata keli,
n na e ratangama nɛn
naxanye raŋaxuxi.”
[7] Alatalaa falane,
fala sariŋanxin nan e ra
alo gbeti fixɛna
naxan nasɛnsɛnxi sulun tɛɛn* na
han saŋna ma solofere.
[8] Alatala, i nxu kantanŋɛ,
i nxu ratanga muxu sifani itoe ma habadan.
[9] Na muxu ɲaxine e kanbama yiren birin yi
bayo Adamadiine fe fuune yatɛxi.

13

Ala maxandina malina fe ra

[1] Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
[2] Alatala, han waxatin mundun yi?
I ɲinanŋɛ n xən han habadan?
I yɛtagin luxunŋɛ n ma han waxatin mundun yi?
[3] N niin xa tərə,
n bəŋɛn yi fɛriŋɛn sunuxi
han waxatin mundun yi?
N yaxuna n fari
han waxatin mundun yi?
[4] Alatala n ma Ala,
n mato, i n yabi.
N fangan xun masa,
xa na mi a ra, n faxama nɛn.
[5] N yaxun yi a fala,
a naxa, “N bata a nɔ.”
N yaxune sɛwama nɛn
n na bira waxatin naxan yi.

* 12:7: Sulun tɛɛn mən falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.”

[6]N tan n yigin saxi i ya hinanna nin,
sɛwana n bɔŋɛni i ya kisina fe ra.
Alatala, n bɛtin bama i xa nɛn
amasɔtɔ i bata fe faŋin liga n xa.

14

Muxuna ɲaxuyana
Yaburin 53.1-6

[1]Dawudaa bɛtina bɛti baane kuntigin xa.
Xaxilitarena a falama a bɔŋɛni,
a naxa, “Ala mi na.”
E birin yifu,
e haramu feene ligama.
Muxu yo mi a faŋin nabama.
[2]Alatala a yɛɛn nagodoma adamadiine ma
keli ariyanna yi,
a xa a to,
xa nde na naxan xaxili sɔtɛ,
a yi Ala fen.
[3]Koni birin bata kiraan beŋin,
e ɲaxu ayi.
Muxu yo mi a faŋin nabama
hali muxu keden pe!

[4]Fe ɲaxi rabane mi fe kolon ba?
E n ma yamaan tɔnɔn donma
alo donsena,
koni e mi Alatala xandima mumɛ!
[5]Awa nayi, e gaxuma nɛn,
e xuruxurun.
Amasɔtɔ Ala tinxin muxune xɔn.
[6]Ɛ tan fe ɲaxi rabane yiigelitɔne
fe yitɔnxine kalama
koni Alatala nan e maratangaden na.

[7]Nde kelɛ Siyon yi a Isirayila rakisi?
Alatala mɔn na a yamaan sɛnbɛ so,
Yaxuba bɔnsɔnna sɛwama nɛn,
Isirayila yi ɲaxan!

15

Alaa muxuna

[1]Dawudaa bɛtina.
Alatala nde nɔɛ luyɛ i ya yire sariŋanxini?
Nde luyɛ i ya geya sariŋanxin fari?

[2]Fɛ mi naxan kɛwanle ra,
a tinxin, a ɲɔndin falama
fata a sɔndɔmɛn na.
[3]A mi bonne xili kalama,
a mi fe ɲaxi yo ligama a dɔxɔ boden na,
a mɔn mi a rayagima.
[4]Ala bata naxanye raŋaxu,
a mɛma nɛn ne ra.
Koni a Alatala yɛɛragaxu muxune binyama nɛn.
Hali a tɔrɔ,
a fala xuiin nakamalima nɛn.
[5]A muxune dolima
koni e mi se sama a fari a raxɛtɛdeni.
A mi dimi yi seene rasuxuma
alogo a xa wulen sa sɔntaren xun ma.
Naxan na feni itoe liga,
na mi mamaxɛ mumɛ.

16

Ala maxandina yigina fe ra

[1]Dawuda Ala maxandi faŋina.
Ala, n kantan,
bayo n bata n luxun i yi.
[2]N bata a fala Alatala xa, n naxa,
“N Marigin nan i tan na.
Se faŋi gbɛtɛ mi n yii ba i tan na.”
[3]N sɛwaxi
yamanan muxu sariŋanxi gbeene nan ma fe ra.
[4]Naxanye suxurene batuma,
ne tɔrɔyaan gboma ayi nɛn.
Koni n tan mi saraxan bɛ e xa,
n dɛ mi e xinle falɛ.
[5]Alatala, i tan nan keden pe n yii,
i maragidi faŋin fima n ma.
N ma dunuŋa yi gidina i tan nan yii.
[6]Ala naxan soxi n yii,
na rafan n ma,
n bata sɛwa n ma kɛɛ sɔtɔxin na.
[7]N barikan birama Alatala xa
naxan n kawandima.
Hali kɔɛɛn na, n xaxili sɔtɛ.
[8]N xaxili Alatala xɔn ma waxatin birin,
bayo a n dɛxɔn ma,
sese mi n mamaxɛ.
[9]Nanara, n bɔŋɛn sɛwaxi,
n niin yi yifan n ma,
n yi n matabu bɔŋɛ xunbenli.
[10]Amasɔtɔ, i mi i mɛ n na,
n siga laxira yi.
I mi tinŋɛ
i ya muxu tɔgɔndiyaxin yi kun gaburun kui.
[11]I nii rakisi kiraan yitama n na nɛn,
nanara n sɛwama nɛn i yɛtagi han!
Nii fanna mi ɲanŋɛ i dɛxɔn ma habadan!

17

Sɔntarene Ala maxandina

[1]Dawudaa Ala maxandina.
Alatala, n ma maxandin namɛ tinxinyana fe ra.
I tuli mati n wuga xuiin na!

I tuli mati n ma maxandi xuiin na,
wule mi naxan yi.
[2] I n xun mafala kitin bolon
amasɔtɔ naxan tinxin,
i na kolon.
[3] I na n bɔɲɛni feene fɛsɛfɛsɛ,
i na n nakɔrɔsi kɔɛɛn na,
i na n kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ,
i mi fɛ yo toɛ n na.
N mi tinɲɛ
fala ɲaxin yi mini n dɛ
[4] alo muxu gbɛtɛne kɛwanle kii naxan yi.
N bata i ya yamarin suxu.
N mɔn mi biraxi gbalotɔne kirane fɔxɔ ra.
[5] N sigan tima i ya kirane nan xɔn ma tun,
han iki, n munma dagalanɲɛ ayi singen.

[6] Ala, n na i maxandima
amasɔtɔ i n yabima nɛn,
nanara i firifiri n xɔn ma,
i yi i tuli mati n ma maxandi xuiin na.
[7] I ya kabanako hinanna yita nxu ra,
i tan naxan muxune rakisima e yaxune ma
naxan na a luxun i yi.
[8] N natanga alo i yɛɛne.
N luxun
alo tɔxɛ diin soma a nga gabutɛne bun ma kii naxan yi.
[9] Nanara, muxu ɲaxine mi n liyɛ,
n yaxu ɲaxin naxanye n nabilinni.
[10] Kininkinin yo mi e yi,
e falan tima yandan na.
[11] E bata fa n fɔxɔ ra iki,
e n nabilinni.
E yɛɛne tixi n na e fɛrɛn fenma
e n nabira bɔxɔni.
[12] E ligaxi alo yatana
xɔɔyi se xɔnla naxan na,
alo yata gbeen naxan n legedenma luxunni.

[13] Keli Alatala!
N yaxune yɛngɛ, i yi e nɔ.
N natanga muxu ɲaxine ma i ya silanfanna ra.
[14] Alatala, n natanga na dunuɲa muxu sifane ma
naxanye e kɔntɔnna sɔtɔma e siimayani.
E ralugo na kɔntɔnna ra ken
i naxan namaraxi e xa,
e diine fan xa wasa a ra,
a dɔnxɛn mɔn yi lu e mamandenne xa!
[15] Koni n na i yɛtagin toma nɛn tinxinni,
n na xulun, n wasa i yɛtagin na.

18

Barika birana nɔ sɔtɔna fe ra
*Samuy*ɛli Firinden 22.1-51

[1] Alatalaa walikɛɛn Dawudaa bɛtin bɛti baane kuntigin xa. A bɛtini ito baxi nɛn Alatala to a ba a yaxune birin yii e nun Sɔli yii.
[2] Alatala n fangana, n bata i xanu!
[3] Alatala nan n kantan fanyen na,
n ma yinna, n xunba muxuna.
N ma Ala nan n kantan gɛmɛ gbeen na,
n na n luxunma naxan yi.
A tan nan n yɛ masansan wure lefaan na,
e nun marakisi tiina
naxan luxi
alo n ma faran makantanxina.
[4] Alatala xa tantun!
N na a xili,
a yi n nakisi n yaxune ma.
[5] Sayaan gbalon bata yi n nabilin nun,
halagin bata yi lu n xun ma nun
alo ige xunfanna.
[6] Laxira gbalon bata yi n nabilin nun.
Bilinganna bata yi a lutin nati n yɛɛ ra nun.
[7] N na Alatala xili nɛn n ma tɔrɔni,
n yi n xuini te n ma Ala ma malina fe ra.
A yi n xuiin mɛ a Batu Banxini,
a yi a tuli mati n gbelegbele xuiin na.

[8] Nanara, bɔxɔn yi xuruxurun,
a yimaxa, geyane bunne yi siga,
e xɛtɛ, e xuruxurun Ala xɔlɔn bun.
[9] A liga alo tutin nan minima a ɲɔɛ yinla ra.
Halagi ti tɛɛ dɛgɛn nun tɛɛ wolonne yi mini a dɛ.
[10] A yi kuyeni bɔ firinna ra, a godo
a sanne tixi kunda fɔrɛn fari.
[11] A te maleka gubugubu kanna fari,
a tugan xulɛn,
a siga foyeni.
[12] A a luxun dimini,
kunda fɔrɛn nun tule igen yi a rabilin kore.
[13] Kundaan yi mini a nɔrɔni.
Balabalan kɛsɛne nun galanna yi godo.
[14] Alatala yi a galanna xuiin namini keli kore,
Kore Xɔnna Ala yi a xuiin namini.
[15] A yi a xalimakunle woli a yaxune ma
a e raxuya ayi.
A e birin nagi kuye sarinna ra.
[16] Alatala to falan ti e xili ma,
a sɔnxɔ e ma xɔlɔni,
fɔxɔ igen xɔnna yi mini kɛnɛnni
bɔxɔ xɔnne yi to.

17 Ala yi a yiini bandun keli kore,
a n suxu, a yi n ba igen tilin yireni.
18 A n xunba n yaxu sɛnbɛ kanne yii,
n yɛngɛfaan naxanye fangan yi gbo n xa nun.
19 E n yɛngɛ nɛn,
n yi gbaloni waxatin naxan yi,
koni Alatala yi n natanga.
20 A n ba nɛn gbalo yireni,
a n nakisi amasɔtɔ n tan a kɛnɛnxi.
21 Alatala bata n kɔntɔnna fi n ma tinxinyani,
a n saren fi amasɔtɔ n kɛwanle sariɲan.
22 N bata sigan ti Alatala a kirane xɔn,
n mi n makuyaxi Ala ra.
23 N bata a kitine birin suxu,
n mi tondixi a tɔnne suxɛ.
24 Fɛ yo mi n na a yɛɛ ra yi,
bayo n bata n yɛtɛ ratanga hakɛn ma.
25 Nanara, Alatala bata n kɔntɔnna fi n ma amasɔtɔ n tinxin,
n kɛwanle sariɲan a yɛɛ ra yi.

26 Naxan na tinxin i xa,
i tinxinma nɛn na kanna xa.
Fɛ yo mi naxanye ra,
i ya fɛtareyaan yitama nɛn ne ra.
27 I sariɲanma nɛn ne xa
naxanye na sariɲan,
koni i ɲaxuma nɛn na muxune ra
naxanye ɲaxu.
28 Bayo i tan nan yiigelitɔne rakisima,
i mɔn yi wasodene ragodo.
29 Alatala, i tan nan kɛnɛnna fima n ma,
n ma Ala, i yi n ba dimini.
30 N ganla yɛngɛma nɛn i tan barakani.
I tan yi, n tuganma yinna xun ma.
31 Alaa kirane kamalixi feu!
Alatalaa falane tinxin.
Naxanye na e luxun a yi,
a ne kantanma nɛn alo wure lefana.

32 Alatala nan keden Ala ra.
Nde en kantan fanyen na,
ba en ma Ala ra?
33 A tan nan Ala ra
naxan fangan fima n ma
naxan n kantanma kira yi.
34 A n sanne sɛnbɛ soma nɛn
alo xɛnla, a n nate geyane fari.
35 A bata n maxaran yɛngɛn ma,
nanara n nɔxi sulan xali xɔdɛxɛn bandunɲɛ.
36 I bata n yɛ masansan wure lefaan so n yii,
i yi n nakisi.
I bata i yengi sa n xɔn ma,
i ya maliin bata n nagbo.
37 I kirani tɔn n xa
alogo n nama bira.

38 Koni n biraxi n yaxune fɔxɔ ra,
n yi e suxu.
N mi xɛtɛ e fɔxɔ ra han e ɲan.
39 N na e rabirama nɛn
han e mi fa kelɛ sɔnɔn,
e yi bira n sanna bun ma.
40 I sɛnbɛn soma n yii yɛngɛ so feen nan na,
i n yaxune sa n bun ma.
41 I a liga
n yaxune yi e gi n bun ma,
n bata ne kala naxanye yi n naɲaxuma.
42 E wugama nɛn malina fe ra,
koni muxu yo mi e rakisɛ.
E Alatala xilima nɛn
koni a mi e yabima.
43 N na e yilunburunma nɛn
alo gbangbanna
foyen sigama naxan na.
N mɔn yi ti e fari
alo bɛndɛna kiraan xɔn.

44 I bata n natanga yama murutɛxin ma,
i yi n findi siyane xunna ra.
N mi yi muxun naxanye kolon,
n bata nɔɔn sɔtɔ ne xun na.
45 Xɔɲɛne e xinbi sinma n bun ma iki,
e na n fala xuiin mɛ,
e yi a suxu.
46 E yii xudin tuma ayi,
e fa xuruxurunɲɛ keli e yinne ra.

47 Alatala na yi!
Tantunna xa fi n natangamaan ma!
N nakisimana Ala xa batu!
48 A tan Ala nan n gbeen ɲɔxɔma,
naxan siyane luma n sɛnbɛn bun ma.
49 A n natangama n yaxune ma.
I tan nan n natexi n yaxune xun ma,
i mɔn yi n xunba gbalotɔne yii.
50 Nanara, n na i tantunma siyane tagi.
Alatala, n na i xinla tantunma nɛn bɛtini.
51 Ala nɔ sɔtɔn nagidima a mangan ma han!
A a hinanna yita a muxu sugandixin na,
Dawuda nun a yixɛtɛne habadan.

19

Alaa nɔrɔn nun a sariyana

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Kore xɔnna nan Ala a nɔrɔn mayitama.

Koren nan Ala a wanla makɛnɛnma.
3 Yanyin kawandin bama lɔxɔ yo lɔxɔ.
Dimin xaxili fima kɔɛ yo kɔɛ.
4 Xui yati mi a ra,
falane fan mi a ra.
Tunla mi e xuiin mɛma.
5 Koni, hali na,
e fala xuiin bɔxɔn birin lima,
e falane yi siga han dunuɲa danna.
Ala nan banxin nafalaxi sogen xa kore.
6 Sogen minima nɛn
alo xɛmɛn naxan minima a banxini
siga futu xidideni,
alo fangamaan naxan sigan tima a yɛtɛna a kiraan xɔn.
7 A minima sogetedeni,
a sa ɲan sogegododeni.
Sese mi luxunɲɛ a xɔlɔn ma.
Bɛti xuini te.

8 Alatalaa sariyan kamalixi,
a muxun nii yifanma a ma.
Ɲɔndin nan Alatalaa maxadi xuine ra.
E xaxilitarene findima xaxilimane ra.
9 Alatala fe ragidixine tinxin.
A muxun bɔɲɛn nasɛwama nɛn.
Alatalaa yamarine nɔrɔxi.
A muxun xaxinla rabima nɛn.
10 Alatala a yɛɛragaxun sariɲan.
A buma habadan.
Ɲɔndin nan Alatalaa kitine ra,
e tinxin feu!
11 E fisa xɛmaan xa,
e fan xɛma faɲine birin xa.
E ɲaxun kumin xa,
dangu kumi xinden na.
Bɛti xuini te.
12 I ya walikɛɛn xaxili sɔtɔma nɛn e xɔn.
A tɔnɔn gbegbe sɔtɔma nɛn e xɔn.
13 Nde nɔɛ a yɛtɛna tantanne birin kolonɲɛ?
I xa n ma hakɛ luxunxine mafelu.
14 N natanga tondin ma,
a nama n nɔ.
Nayi, n findima muxu dɛfexin na nɛn
naxan mi matandi ɲaxin tiyɛ.
15 Falan naxanye minima n dɛ,
e nun miriyaan naxanye n bɔɲɛni,
Alatala xa ne rasuxu sɛwani,
n kantan fanyena
e nun n xunbamana.

20

Ala xa mangan baraka

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala xa i yabi
i tɔrɔni waxatin naxan yi.
Yaxubaa Ala xa i ratanga.
3 Ala xa a maliin nagodo i ma
keli a yire sariɲanxini,
a xa i mali keli Siyon Geyaan fari.
4 Ala xa i ya kiseene birin nasuxu,
a mɔn yi sɛwa i ya saraxa gan daxine birin na.
Bɛti xuini te.
5 Ala xa i bɔɲɛn waxɔn feene so i yii,
a mɔn yi i ya fe yitɔnxine birin nasabati.
6 Nanara, nxu sɔnxɔɛ sɛwani i ya nɔ sɔtɔna fe ra.
Nxu yi en gbee taxamaseri dugine rate Ala xinli.
Alatala xa tin i ya maxandin birin ma.

7 N na a kolon yati,
Alatalaa muxu sugandixin nakisima nɛn.
A a yabima nɛn
keli a ariyanna sariɲanxini,
a yi a rakisi a sɛnbɛn na.
8 Ndee yigin sama e yɛngɛ so wontoroni,
bonne yi e yigin sa e soone yi,
koni en tan yigin saxi Alatala xinla nin,
en ma Ala.
9 Na kanne tantanma nɛn e bira,
koni en tan kelima nɛn, en ti ken!
10 Alatala xa mangan nakisi!
I xa nxu yabi,
nxu na i maxandi waxatin naxan yi!

21

Ala tantunna mangan xɔn

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, mangan bata sɛwa i fangan na.
A sɛwan gbo bayo i bata a rakisi.
3 A waxi naxan xɔn, i tinxi na ma.
I bata a maxandin yabi.
Bɛti xuini te.
4 I bata a rasɛnɛ duba faɲine ra,
i mɔn yi xɛma mangaya taxamasenna so a xun na.
5 A maxɔdinna ti nɛn a siimayana fe ra,
i yi sii xunkuyen so a yii,
naxan luma habadan.
6 A binyen bata gbo ayi fata i ya marakisin na.
I nɔrɔn nun xunnayerenna fixi nɛn a ma.
7 I a barakama habadan!
I a ralugoma sɛwan na i yɛtagi.
8 Bayo Mangan yigin saxi Alatala nin,
a kantanxi Kore Xɔnna Ala hinanna nan baraka yi.

9 I tan i yaxune birin suxuma nɛn.
Naxanye i raɲaxuxi,
i ne suxuma nɛn i fangan na.
10 I na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi,
i e ɲanma nɛn alo sulun tɛɛna.*
Alatala xɔlɔxina e halagima nɛn
tɛɛn yi e gan.
11 I e yixɛtɛne raxɔrima nɛn dunuɲa yi,
e nun e bɔnsɔnne adamadiine yɛ.
12 Hali e fe ɲaxini tɔn i xili ma,
e mɔn yi e miri kɔtɛ ɲaxine ma,
e fulama nɛn.
13 Bayo, i na i ya xalimakunle ti e ra,
e e xun xanbi soma nɛn, e yi e gi.
14 Alatala xa batu a sɛnbɛ gbeena fe ra.
Nxu bɛtin bama nɛn,
nxu yi i tantun i fangana fe ra.

22

Wugan nun tantunna

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili: "Xɔtɔnna Xɛli Gilɛna."
2 N ma Ala! N ma Ala!
I n nabeɲinxi nanfera?
Nanfera i ya marakisin makuyaxi n na?
Nanfera i mi n kutun xuiin namɛma?
3 N ma Ala, n ni i xilima yanyin na,
koni i mi n yabima.
Hali kɔɛɛn na, n mi n dundɛ.
4 Koni i tan sariɲan,
i ya mangaya gbɛdɛn nabilinxi Isirayilaa tantunna ra.
5 Nxu benbane yigin saxi i tan nan yi.
E e yigin sa i yi,
i yi e ratanga.
6 E to e xui ramini i ma,
i yi e xɔrɔya.
E yigin saxi i yi,
nanara, e mi yagixi.
7 Koni daɲɔxɔ mi fa n tan na sɔnɔn.
N ligaxi nɛn alo kunla
adamadiin naxan naɲaxuxi
yamaan naxan bɔtɛ raba.
8 Naxanye na n to,
e yo n ma.
E yi e dɛɛn bɛtɛxun,
e e xunne yimaxa.
9 E naxa, "A tan naxan Alatalaa fe yi,
Alatala a ratangama ba?
Xa a rafan Alatala ma,
a xa a xunba."
10 Koni i tan nan n naminixi nga kuini,
i yi n sa nga kanken ma.
11 Xabu n bari lɔxɔni,
n taxuxi i ra.
N ma Ala nan i ra,
xabu n yi nga kuini waxatin naxan yi han iki.
12 I nama i makuya n na.
Tɔrɔn bata maso n na,
muxu yo mi na yi
naxan n maliyɛ.

13 N yaxune n nabilinxi
alo turane,
alo Basan yamanan tura xaɲɛne.
14 E dɛɛne yibixi alo yatane,
e wurundunma n ma,
e xa n yibɔ.
15 N fangan bata ɲan
alo ige bɔxɔnxina.
N xɔnne birin bata ba e bode ra.
N bɔɲɛn bata liga
alo dolen na yilo.
16 N fangan bata ɲan feu!
N lɛnna xaraxin bata kankan n dɛ.
I bata n sa faxa bɛndɛni.
17 Muxu ɲaxi ganla bata n nabilin
alo barene.
E bata n yiine nun n sanne mabɔ.
18 N xɔnne birin kɛnɛnni.
E yɛɛne kankanxi n na.
19 E bata masɛnsɛnna ti n ma dugine fe ra,
e xa e yitaxun e bode tagi.
20 Alatala, i nama i makuya n na!
N ma sɛnbɛmaan nan i tan na.
N mali iki sa!
21 N niin xunba silanfanna yii.
N natanga bareni itoe ma.
22 N nakisi yatani itoe ma.
N nakisi burunna turaan fenne ma.

23 N na i xinla ralima nɛn ngaxakedenne ma.
N ni i matɔxɔ nɛn yamaan yɛ.
24 Ɛ tan naxanye gaxu Alatala yɛɛ ra,
ɛ a matɔxɔ.
Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnna,
ɛ a binya.
Ɛ tan Isirayila kaane,
ɛ gaxu a yɛɛ ra.
25 Bayo, a mi a mɛxi yiigelitɔne tɔrɔne ra,
a mi a rabeɲinma.
A mi a yɛtagin luxunma a ma.
Fɔ a a xandi xuiin namɛ.

* 21:10: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

[26] N ni i tantunma yamaan malan gbeeni.
N na n ma dɛ ti xuine rakamalima nɛn
i yɛɛ ragaxu muxune yɛɛ xɔri.
[27] Yiigelitɔne xa e dɛge,
e lugo.
Naxanye Alatala fenma,
ne xa a matɔxɔ.
Ala xa siimayaan fi ɛ ma habadan!
[28] Bɔxɔn danna muxun birin
e xaxili luma nɛn Alatala xɔn,
e yi e yɛɛ rafindi a ma.
Siyane bɔnsɔnne birin a batuma nɛn.
[29] Bayo, Alatala nan mangan na siyane xun na.
[30] Nafulu kanne fan fama nɛn e dɛgedeni,
e a batu.
Naxanye birin xɛtɛma bɛndɛni,
ne xinbi sinma nɛn a bun ma,
naxanye mi nɔɛ e niin nakisɛ.
[31] Waxati famatɔɔn muxune walima a xa nɛn
Marigina a fe falama nɛn mamandenne xa.
[32] A tinxinyaan fama nɛn nalideni muxune ma
naxanye munma bari,
Ala bata na ragidi.

23

Alatala nan n kantanma

[1] Dawudaa bɛtina.
Alatala n masuxuma
alo xuruse rabana a xuruseene kantanma kii naxan yi.
Nanara, n mi dasɛ sese ra.
[2] A matabuden fi n ma
sɛxɛ ɲingi faɲin dɛnaxan yi.
A yi siga n na
ige xunbenla dɛxɔn ma.
[3] A bata n nii yifan n ma.
A n xalima kira tinxinxin xɔn ma nɛn
a xinla fe ra.

[4] Hali n so sayaan tilinna dimin xɔrɛ ra,
n mi gaxuɛ sese yɛɛ ra
amasɔtɔ i tan Ala n xɔn ma.
I ya gbengbetenna n nakantanma
i ya dunganna n gbɛngbɛnma.
[5] I bata donseen nafala n xa
n yaxune yɛɛ xɔri,
i yi n masuxu
alo xɔɲɛ binyena,
i turen sa n xunni.
I bata n ma igelengenna rafe
han a bɔxɔnɲɛ a ma.
[6] Yati, i ya fanna
nun i ya hinanna birama n fɔxɔ ra nɛn
n siin sogen birin yi.
N luma nɛn Alatalaa banxin kui
han n siin soge dɔnxɛna.

24

Manga binyena

[1] Dawudaa bɛtina.
Alatala nan gbee bɔxɔn nun ayi seene birin na
e nun dunuŋa nun muxun naxanye birin dɔxi a yi.
[2] Amasɔtɔ a tan nan bɔxɔn dɔxi igen tagi.
A yi a dɔxɔ igene fari.

[3] Nde lan a te Alatala geyaan fari?
Nde tiyɛ a yire sariŋanxini?
[4] Naxanye sariŋan e kɛwanle nun e sɔndɔmɛne yi,
naxanye mi suxurene batuma,
xanamu naxanye mi e kɔlɔma wuleni,
[5] Alatala ne barakama nɛn.
Marakisi Tiina Ala yoon fima e ma nɛn.
[6] Muxu sifani itoe nan Ala fenma,
naxanye Yaxubaa Ala yɛtagin fenma.
Bɛti xuini te.

[7] Yinna* dɛɛne xa rabi fefe,
dɛ fonne xa rabi mumɛ,
nanara Manga Binyen soɛ.
[8] Nde Manga Binyeni ito ra?
Alatala na a ra
fangamaan nun sɛnbɛmana!
Alatala na a ra
naxan sɛnbɛn gbo yɛngɛni.
[9] Yinna dɛɛne xa rabi fefe,
dɛ fonne xa rabi mumɛ,
nanara Manga Binyen soɛ.
[10] Nde Manga Binyeni ito ra?
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
a tan nan manga binyen na.
Bɛti xuini te.

25

Maxandina maratanga fena

[1] Dawuda gbeena.
Alatala, n bata i maxandi n niin birin na.
[2] N ma Ala,
n yigin saxi i tan nan yi.
N nama yagi.
I nama tin n yaxune yi n nɔ,
e sɛwa.

* 24:7: Ala Batu Banxin nabilinna yinna nan na ra.

3 Naxan na a xaxili ti i ra,
na kanna mi yarabima mumɛ!
Koni naxanye yanfan soma,
ne yagin sətəma nɛn.

4 Alatala, kiraan yita n na,
i xa n xaran i ya kiraan ma.
5 N xa sigan ti i ya ɲəndini,
n xaran.
Amasətə n nakisima Ala nan i tan na.
N xaxili tixi i ra fɛriɲɛn gbɛn!
6 Alatala, i xaxili lu i ya kininkininna nun hinanna xən
bayo e yi na xabu a fələni.
7 I nama i miri n ma foningeya yulubine nun matandine ma!
N suxu i ya hinanni,
amasətə i fan, Alatala.

8 Alatala fan, a mən tinxin,
nanara a yulubi kanne xaranma a kirane ma.
9 Naxan a yɛtɛ magodoma,
a a sariyan nabirama na ma.
A mən a xaranma a sagoon na nɛn.
10 Naxanye a layirin maxadine suxi,
Alatala hinan,
a mən lannayaan nabama
ne nan xa kiin birin yi.
11 Alatala, n hakɛne mafelu i xinla a fe ra,
amasətə a gbo.

12 Nde gaxuma Alatala yɛɛ ra?
A kiraan yitama na kanna ra
a lan a xa sigan ti naxan xən.
13 Na kanna sabatima nɛn a siimayani,
bəxən yi findi a diine kɛɛn na.
14 Alatala a wundone makɛnɛnma nɛn
a yɛɛ ragaxu muxune xa.
A a layirin yitama e ra nɛn.
15 N yɛɛn tixi Alatala ra waxatin birin,
bayo a tan nan n natangama suxu yalaan ma.

16 Ala, yandi, kininkinin n ma
amasətə n kedenna na a ra,
n tərəxi.
17 Nii yifərɛn bata n yili,
n namini na tərəni.
18 I miri n ma tərəne
nun n ma səxəlɛne ma,
i yi n ma yulubine xafari.
19 A mato, n yaxune wuya,
e n naɲaxuxi kati!
20 N niin nakantan,
i yi n xunba.
N nama yarabi,
amasətə n bata n luxun i yi.
21 N ma fɛtareyaan
nun tinxinyaan xa n kantan
amasətə n xaxili tixi i tan nan na.
22 Ala, i xa Isirayila xunba a tərəne birin yii!

26

Səntarena Ala maxandina

1 Dawuda gbeena.
Alatala, n ma kitin sa
amasətə fɛ yo mi n kɛwanle ra,
n yigin mən i yi feu!
2 Alatala, n fɛsɛfɛsɛ,
i yi n mato,
n səndəmɛn nun bəɲɛn nakərəsi.
3 I ya hinanna n yi waxatin birin yi,
n sigan tima i ya lannayani!
4 N tan mi n magodɛ fuyantenne fɛma,
nxu nun nafigine mi fe kedenni.
5 Fe ɲaxi raba yamaan mi rafan n ma.
N mi dəxɛ muxu ɲaxine fɛma.
6 Alatala, n bata n yiin naxa səntareyani,
n yi so i batudeni,
7 n barikan bira i xa n xui yitexin na,
n yi i ya kabanako feene fala.
8 Alatala, i ya banxin nafan n ma,
i nərən dɛnaxan yi.

9 I nama nxu nun hakɛ kanne faxa nxu bode xən,
i nama nxu nun faxa tiine raɲanna findi kedenna ra.
10 Na muxune fe ɲaxin ligama,
e dimi yi seene rasuxu mayifuni.
11 Koni, n tan, fɛ yo mi n kɛwanle ra.
N xunba, i diɲa n ma!
12 N tixi tinxinni ken!
N na Alatala tantunma nɛn a yama gbeeni.

27

Marakisi Tiina Alatala

1 Dawuda gbeena.
Alatala nan n ma kɛnɛnna nun n ma kisin na.
N xa gaxu mundun yɛɛ ra?
Alatala nan n ma dunuɲa yi gidin
xun mayɛngɛ muxun na.
Nde n magaxuɛ?
2 Muxu ɲaxine na keli n xili ma
alogo e xa n halagi,

yaxune na n yɛngɛ,
e tan nan dagalanma ayi nɛn,
e bira.
3 Hali sofa ganla na n nabilin,
n bɔɲɛn susuma nɛn.
Hali yɛngɛ gbeen na keli n xili ma
n yigin tixi.

4 N bata Alatala maxɔdin fe keden ma.
N fe keden peen nan fenma.
N lu Alatalaa banxin kui
han n siin soge danna.
N Alatala wali faɲin kolon,
n yi lu a batuɛ a banxini.
5 Amasɔtɔ a n namarɛ nɛn
a banxini tɔrɔ waxatini.
A n luxunɲɛ nɛn a Batu Banxini.
A n natema nɛn geyaan xuntagi.
6 A xunna kenla fima n ma nɛn
n yaxune tagi.
N saraxane bama nɛn Ala Batu Banxini,
n sɔnxɔ sɛwani.
N bɛtin bama nɛn,
n na Alatala tantun.

7 Alatala, i tuli mati n xuiin na,
n na i xili waxatin naxan yi.
Kininkinin n ma, i yi n yabi!
8 N bɔɲɛn waxi i fen feni.
Alatala, n ni i fenma,
9 i nama i yɛtagi luxun n ma!
I nama i ya walikɛɛn kedi xɔlɔni.
I bata findi n mali muxun na.
I nama n nabeɲin,
i nama i mɛ n na,
n nakisimana Ala.
10 Hali nga nun n fafe n nabeɲin,
Alatala n yisuxuma nɛn.

11 Alatala, n xaran sigati kiin ma.
Ti n yɛɛ ra kira faɲin xɔn ma,
amasɔtɔ n yaxune wuya.
12 I nama n so n yaxune yii,
amasɔtɔ wule serene bata keli n xili ma,
e e kɔnkɔma n ma.
13 N mɔn laxi ito ra:
n na Alatalaa nɛmaan toma nɛn dunuɲa yi.
14 I xaxili ti Alatala ra!
I sɛnbɛ so! I bɔɲɛn xa limaniya!
I xaxili ti Alatala ra!

28

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawuda gbeena.
Alatala n ma fanyena,
n bata i xili.
I tuli mati n na!
Xa i mi n yabi,
n sama laxira faxa muxune fari nɛn.
2 N ma mayandi xuiin mɛ malina fe ra,
n bata n yiini te
i Batu Banxin yire sariɲanxin mabinni.
3 I nama nxu nun muxu ɲaxine yalagi nxu bode xɔn,
fe ɲaxi rabane naxanye fala faɲine tima
koni maraɲaxuna e bɔɲɛne yi.
4 E kɛwanle saranna fi,
e nun e wali ɲaxine
e bata naxanye liga.
A liga e ra naxan lan e kɛwanle ma.
E lan e xa naxan sɔtɔ, na so e yii!
5 E xaxili mi luxi Alatalaa wanle xɔn ma,
hanma a yiine bata naxan da.
Nanara, a e kalama nɛn
a e ɲan habadan.

6 Barikan bira Alatala xa,
a bata n ma mayandi xuiin mɛ.
7 Alatala nan n sɛnbɛn na.
A n xun mayɛngɛma
alo wure lefana.
N yigin saxi a fari,
bayo a n malima.
Nanara, n bɔɲɛn bata rafe sɛwan na.
N na a tantunma nɛn bɛtine yi.
8 Alatala nan a yamaan sɛnbɛn na,
e nun yigiya kantanxina a muxu sugandixin xa.
9 I ya yamaan nakisi,
i mɔn yi e baraka.
Findi e gbɛngbɛn muxun na,
i yi i yengi dɔxɔ e xɔn ma habadan!

29

*Alatala S*ɛnbɛn Birin Kanna

1 Dawudaa bɛtina.
Ɛ tan malekane,
ɛ fa Alatala tantun,
ɛ a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.
2 Ɛ binyen fi Alatala ma a xinla fe ra,
ɛ Alatala batu a nɔrɔ sariɲanxini.

3 Alatala xuiin mɛma fɔxɔ igene yi,
Ala binye kanna sarinma,
Alatala a xuiin nasigama ige gbeene xun ma.
4 Alatala xuiin sɛnbɛn gbo,
Alatala xuiin nɔrɔxi.
5 Alatala xuiin suman binle yigirama,

hali sumunna naxanye Liban yamanani.
6 Ala Liban geyane ratuganma
alo ɲinge diina,
e nun Siriyon geyana
alo burunna ɲingena.
7 Alatala xuiin sigama ayi
alo kuye sarinna.
8 Alatala xuiin tonbon yirene yimaxama,
a Kadesi tonbonni maxa.
9 Xɛnle diin xalima Alatala xuiin ma,
a mɔn yi warine dɛɛne rayolon,
yamaan birin sɔnxɔma a Batu Banxini,
e naxa, “Binyen xa fi a ma!”

10 Alatala dɔxi fufane xun na.
A mangayaan na habadan!
11 Alatala nan sɛnbɛn fima a yamaan ma,
a bɔɲɛ xunbeli barakan sa e yi.

30

Barika birana Ala xa

1 Dawudaa bɛtina. Sigi sariɲanxina. Batu Banxin nasariɲan bɛtina.
2 Alatala, n ni i batuma,
amasɔtɔ i bata n yite.
I mi tin
n yaxune yi e xunnayeren n xun na.
3 Alatala n ma Ala,
n ni i mafan nɛn malina fe ra,
i yi n nakɛndɛya.
4 Alatala i n niin masiga nɛn laxira ra,
i n faxamatɔɔn nakisi.
5 Alatalaa tɔgɔndiya muxune birin xa bɛtin ba a xa!
Ɛ a matɔxɔ a wali sariɲanxine fe ra!
6 Bayo, a xɔlɔn mi xunkuya,
koni a marafanna luma nɛn muxun siin sogen birin.
Wuga xuiin minima nɛn kɔɛɛn na,
koni sɛwan fama nɛn xɔtɔnni.

7 N yi laxi n ma hɛrin na waxatin naxan yi
n naxa, “Sese mi n yimaxɛ!”
8 Alatala, n to yi i ya xanuntenyani,
i n lu nɛn fangani alo geyana.
Koni i to i yɛtagin luxun n ma,
na yi n kɔntɔfili.
9 N yi i tan Alatala xili,
n yi Marigin mafan,
10 n naxa, “N na faxa,
i tɔnɔn mundun sɔtɔma nayi?
N na sa gaburun kui,
tɔnɔn mundun na ra?
Faxa muxune nɔɛ i tantunɲɛ ba?
E nɔɛ i ya lannayaan matɔxɛ ba?
11 Alatala, i tuli mati n na,
i kininkinin n ma!
Alatala, n mali!”
12 I bata n ma nimisan maxɛtɛ sɛwan na.
I n makininkininna ba n ma,
i yi n nabilin sɛwan na.
13 Nanara, n mi n dundɛ,
n bɛtin bama i xa nɛn.
Alatala n ma Ala,
n barikan birama i xa nɛn habadan!

31

Yigi sa fena Ala fari
Yaburin 71.1-3

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, n bata n luxun i yi.
I nama tin n yi yarabi!
N natanga i ya tinxinyana fe ra.
3 I tuli mati n na,
i yi n xunba iki sa!
Findi n yigiya gɛmɛn na,
e nun n makantan yinna.
4 N ma gɛmɛ gbeen nun
n ma yinna nan i tan na.
Ti n yɛɛ ra,
i yi n maxaran i xinla a fe ra.
5 N natanga na luti ratixin ma n yɛɛ ra,
bayo i tan nan n xun mayɛngɛma.

6 N bata n niin so i yii,
n xunba Alatala, lannaya Ala.
7 N bata ne raɲaxu
naxanye suxure fufafune batuma,
koni n tan yigin saxi Alatala nan fari.
8 N sɛwama nɛn,
n ɲaxan i ya hinanna fe ra,
bayo, i bata n ma tɔrɔne to,
i n sɔndɔmɛna sɔxɔlɛn kolon.
9 I mi n soxi n yaxune yii,
koni i n xɔrɔyaxi nɛn.

10 Alatala, kininkinin n ma,
amasɔtɔ n tɔrɔni.
N bata xadan wugɛ.
Sunun bata n niin nun n fatin natagan.
11 Sunun bata n ma dunuɲa yi gidin ɲan,
wugan yi nde ba n siin na.
N fangan bata ɲan n yi n ma tɔrɔne fe ra.
N xɔnne bata yelefu ayi.
12 N yaxune birin,
katarabi n dɔxɔ bodene ma,
ne n nayarabima.
N xɔyine bata gaxu n yɛɛ ra,

e na n to kiraan xɔn ma,
e e gi n yɛɛ ra.
13 E birin bata ɲinan n xɔn ma
alo n faxaxin na a ra.
N bata lu alo fɛɲɛ kalaxina.
14 N bata yaxu wuyaxi kɔyɛkɔyɛn xuiin mɛ,
gbalona n nabilinni.
E feene yitɔnma lan n faxa feen ma.

15 Alatala, n tan yigin saxi i tan nin,
n naxa, "I tan nan n ma Ala ra."
16 N ma waxatine i sagoni.
N natanga n yaxune ma
naxanye n bɛsɛnxɔnyama.
17 I nɔrɔn xa godo i ya walikɛɛn ma,
n nakisi i ya hinanni.
18 Alatala, n bata n xui ramini i ma,
i nama tin n yi rayarabi.
Ala xa muxu ɲaxine yarabi,
Ala xa e dunduxin nagodo laxira yi.
19 Na wule xɛlɛne radundu,
na wasode yandaxine birin
naxanye fala ɲaxin tima tinxin muxune ma.

20 I ya nɛmaan makabɛ,
i bata naxan namara i yɛɛragaxu muxune xa!
Muxun birin yɛtagi,
i ya fanna fima ne ma nɛn
naxanye luxunxi i yi.
21 I bata e yigiya i fɛma,
i e kantanma muxune fe yitɔnxine ma.
I bata e ratanga wule xɛlɛne ma.
22 Barikan bira Alatala xa!
N yi rabilinxi yaxune ra waxatin naxan yi
n yɛngɛ xinla ma,
a yi a hinanna yita n na.
23 N ma gaxuni, n yi a fala,
n naxa, "I bata n kedi i yɛtagi."
Koni n to n xuiin namini i ma
malina fe ra,
i yi n ma mayandi xuiin mɛ.

24 Ɛ tan tɔgɔndiya muxune birin xa Alatala xanu!
Alatala dɛnkɛlɛya muxune ratangama nɛn,
koni a yandadene sare fima nɛn
alo a lan kiinde.
25 Ɛ tan naxanye birin yigi saxi Alatala fari,
ɛ sɛnbɛn so, ɛ bɔɲɛ ragidi.

32

Yulubi xafari fena

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna.
Sɛwan na kanna xa
naxan ma matandine bata mafelu
naxan yulubine bata xafari.
2 Sɛwan na adaman xa
Alatala bata diɲa naxan hakɛn ma
e nun mayifu mi naxan yi.
3 N to munma yi n ti n hakɛne ra nun,
fɛriɲɛn gbɛn kutunne yi n nayelefuma.
4 I ya tɔrɔn yi n fari kɔɛɛn nun yanyin na.
Fangan yi ɲan n na
a liga alo n tonbon yiren nin.
Bɛti xuini te.

5 Awa, n yi n ti n yulubine ra i xa.
N mi n ma hakɛ yo luxun i ma.
N naxa, "N na n tima nɛn
n ma matandine ra Alatala xa."
Awa, i yi n hakɛne nun yulubine birin ba n ma.
Bɛti xuini te.

6 Nanara, muxu tɔgɔndiyaxine birin xa i mafan a waxatini,
alogo fufaan na fa,
a nama e li.
7 N luxunden nan i tan na.
I tan nan n natangama tɔrɔn ma,
yamaan birin yi xɔrɔya bɛtine ba.
Bɛti xuini te.

8 Nanara, n na ɛ xaranma kiraan ma
ɛ birɛ naxan fɔxɔ ra.
N na ɛ kawandima,
n yi n yengi sa ɛ xɔn.
9 I nama findi daxun na
alo soona hanma sofanla
naxanye mi sigɛ
fɔ karafen na bira e ma.

10 Muxu ɲaxine tɔrɔn gbo.
Koni naxanye e yigi saxi Alatala yi,
a ne rabilinma nɛn hinanna ra.
11 Ɛ tan tinxin muxune xa ɲaxan Alatala a fe ra,
ɛ sɛwa, ɛ bɛtin ba,
ɛ tan muxu sɔndɔmɛ fajine.

33

Tantun bɛtina

1 Ɛ bɛtin ba sɛwani Alatala xa,
ɛ tan naxanye tinxin!
Muxu fajine lan e xa a tantun.
2 Ɛ barikan bira Alatala xa bɔlɔnna ra,
ɛ barikan bira a xa kondenna ra.
3 Ɛ bɛti nɛnɛn ba a xa.
Ɛ maxa seene maxa ki fajni,

ɛ yi ɛ xuini te a ma.

[4]Ɲɔndin nan Alatalaa falan na.
A kɛwanle birin kamalima tinxinna nin.
[5] Tinxinyaan nun sariya suxun nafan Alatala ma,
dunuŋa birin wasaxi a hinanna ra.
[6] Alatala kore xɔnna daxi a fala xuiin barakan nin,
e nun yanban seene a dɛ xuiin na.
[7] A fɔxɔ igene birin malanma yire kedenni,
a fufane ramara.

[8]Bɔxɔn birin xa gaxu Alatala yɛɛ ra!
Dunuŋa muxune birin xa a binya!
[9]A falan nan tixi,
dunuŋa yi da.
A yamarin fi,
seen birin yi taran na.
[10]Alatala siyane natane kalama nɛn.
A mi tinɲɛ siyane yi e miriyane rawali.
[11] Koni Alatalaa fe ragidixine luma nɛn habadan!
A miriyane yi lu habadan!

[12]Sɛwan na siyaan xa
naxan ma Ala findixi Alatala ra.
Sɛwan na muxune xa
Alatala bata naxanye sugandi!
[13]Alatala a yɛɛ ragodoma keli ariyanna yi,
a muxune birin mato.
[14]Keli a mangaya yireni,
a dunuŋa muxune birin xun mato a ra.
[15]A e sɔndɔmɛne rafixa,
a a xaxili lu e kɛwanle birin xɔn.

[16]Manga yo mi kisɛ a ganla sɛnbɛn ma.
Sofa yo mi ratangɛ a fangan xɔn.
[17]Xunba se mi soon na yɛngɛni,
a fangan na gbo ki yo ki,
a mi marakisin tiyɛ.
[18]Koni Alatala yɛɛn tixi a yɛɛragaxu muxune ra,
naxanye e xaxili tixi a hinanna ra.
[19]A ne rakisima sayaan ma nɛn,
a mɔn yi e niine rakisi fitina kamɛn ma.

[20]En xaxili tixi Alatala nan na.
A tan nan en mali muxun na
e nun en yɛ masansan wure lefana.
[21]En bɔŋɛne sɛwaxi a tan nan ma fe ra,
bayo en bata en yigi sa a xili sariŋanxini.
[22]Alatala, i ya hinanna xa lu nxu xɔn
bayo nxu nxu yigi saxi i tan nin.

34

Ala fan

[1]Dawuda gbeena. A to a yɛtɛ findi fatɔɔn na Abimeleki fɛma, naxan a kedi.
[2]N barikan birama Alatala xa waxatin birin,
n lu a tantunɲɛ!
[3]N na Alatala matɔxɔma n sɔndɔmɛni.
Tɔrɔ muxune yi a mɛ, e ɲaxan.
[4]En xa Alatala gbona fe fala!
En na a xinli te en bode xɔn!

[5]N bata Alatala xandi,
a yi n yabi,
a gaxun birin ba n yi.
[6]Naxanye yɛɛn tixi a tan na,
ne sɛwama nɛn,
e mi yarabɛ mumɛ!
[7]N tan yiigelitɔna n xui ramini nɛn Alatala ma,
a yi n xuiin mɛ,
a yi n nakisi gbalon ma.

[8] Alatalaa malekana a yɛɛragaxu muxune rabilinma nɛn,
a yi e kantan.
[9]A mato,
i a kolonɲɛ a Alatala fan.
Sɛwan na kanna xa
naxan na a luxun i tan yi.
[10]Ɛ gaxu Alatala yɛɛ ra,
ɛ tan a yama sariŋanxina,
bayo naxan na gaxu a yɛɛ ra,
na makoon fanma nɛn.
[11]Hali yatane,
kamɛna e suxuma nɛn,
koni naxanye Alatala fenma,
ne mi dasɛ se faŋi yo ra.

[12]N ma diidine, ɛ fa,
ɛ fa ɛ tuli mati n na.
N xa ɛ xaran Alatala yɛɛragaxun ma.
[13]Ndee waxi siimayaan xɔn?
Ndee waxi siimaya xunkuyen nun sɛwan xɔn?
[14]Nayi, ɛ fala ɲaxine yiba,
e nun wulena.
[15]Ɛ ɛ xun xanbi so fe ɲaxini,
ɛ fe faŋin liga.
Ɛ bɔŋɛ xunbenla fen,
ɛ lu a fɔxɔ ra.

[16]Alatala yɛɛn muxu tinxinxine ra,
a tuli matixi e xuiin na.
[17]Alatala xun xanbi soxi fe ɲaxi rabane yi.
E na faxa,

ɲinan tima e xɔn nɛn sinma!
18 Tinxin muxune na e mawuga Alatala xa,
a tuli matima e ra nɛn,
a e xunba e tɔrɔne birin yi.
19 Alatala luma nɛn ne xɔn
naxanye bɔŋɛn kalaxi.
A yigitɛgɛtɔne rakisi.

20 Tɔrɔ wuyaxi tinxin muxun lima nɛn,
koni Alatala a bama nɛn e birin yi.
21 Ala a xɔnne birin kantanma nɛn,
hali keden, a mi girɛ.
22 Fe ɲaxin nan muxu ɲaxin faxama.
Tinxin muxune yaxune yalagima nɛn.
23 Alatala a walikɛne niin xunbama nɛn.
Naxan na a luxun a yi,
na mi yalagɛ mumɛ!

35

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawuda gbeena.
Alatala, n kiti muxun makiti.
I n yɛngɛfaan yɛngɛ.
2 Keli, i ya wure lefane tongo
i fa n mali.
3 I ya tanban nun bunbini te ne xili ma
naxanye n fɔxɔ ra.
A fala n xa,
a i tan nan n nakisima.
4 Ala xa ne rayagi a e rayarabi,
naxanye katama n faxa feen na!
Naxanye fe ɲaxine yitɔnma n xili ma,
Ala xa ne yɛ yifu a e raxɛtɛ!
5 E xa liga
alo foyen sigama se dagin naxan na.
Alatalaa malekan xa e kedi.
6 Ala xa e kirani fɔrɔ,
a salaxunɲɛ ayi,
Alatalaa malekan yi e sagatan.
7 E lutin natixi nɛn n yɛɛ ra fuu!
E yili ratilinxin ge n suxu feen na.
8 Nanara, e xa e tɛrɛna halagin na,
e suxu e luti ratixin na,
e bira, e faxa.
9 Nayi, n niin sɛwama nɛn Alatala ra.
N ɲaxan a marakisina fe ra.
10 N na falɛ n bɔŋɛn ma feu!
N naxa, "Muxu yo mi luxi
alo i tan Alatala.
I yiigelitɔne ratangama fanga kanne ma.
I tɔrɔ muxune ratanga ne ma
naxanye e yigbɛtɛnxi."

11 Muxu ɲaxine n kansunma.
E sɔnne sama n na,
n mi naxanye fe kolon mumɛ!
12 E n ma fanna ɲɔxɔ a ɲaxin na.
N yifuxin yi lu.
13 Koni e yi furaxi waxatin naxan yi,
n yi n maxidima sunun nin.
N yi n yɛtɛ magodo sun suxuni.
N ma maxandi xuiin to mi yabi,
14 n sunuxin yi lu e fe ra
alo n xɔyina hanma
alo ngaxakedenna nan yi e ra nun.
N xun sinxin yi lu nimisani
alo n nga nan yi a ra.
15 Koni tɔrɔn to n tan li,
e birin yi ɲaxan.
E e malan n xili ma.
N yɛngɛfane,
n mi yi naxanye kolon,
ne yi lu n tɔrɛ tun!
16 E n naɲaxu, e n magele.
E e ɲinne raxinma n xili ma.
17 Marigina, i yɛɛn sama e xɔn
han waxatin mundun yi?
N niin natanga e yɛngɛni,
i n nakisi yatani itoe ma!
18 Nayi, n barikan birama nɛn i xa yamani.
N ni i matɔxɔ e birin yɛtagi.

19 I nama tin
n yaxu wuledene yi ɲaxan n ma fe ra.
Naxanye n naɲaxuxi fuuni,
ne nama gele n ma.
20 E mi ngaxakedenya fala tima,
fɔ e yi bɔŋɛ xunbelitɔne kansun wulen na.
21 E feene falama n xun ma,
e sɔnxɔ, e naxa,
"Yɔ! I naxan ligaxi nxu bata a to!"
22 Alatala, i tan bata ne to,
nayi, i nama i dundu.
Marigina, i nama i makuya n na!
23 Marigina, keli, i yi n xun mayɛngɛ.
N ma Ala, n ma yɛngɛn so.
24 Alatala n ma Ala,
yoon fi n ma bayo i tinxin.
I nama tin
n yaxune yi ɲaxan n ma fe ra.
25 I nama tin e yi a fala, e naxa,
"Yɔ! Nxu bata a manɔ!
Nxu yi waxi na nan tun xɔn ma!"
26 Muxun naxanye sɛwama n tɔrɔ feen na,
Ala xa ne rayagi, a e yifu.
Ala xa ne rayagi, a yi e rayarabi
naxanye e yɛtɛ yitema n ma.
27 Naxanye waxi n xɔrɔyaxin to feni,

ne xa sɔnxɔ sɛwani,
e naxa, “Alatala gbo!
A bata sɛwa a walikɛna yɛɛ ra sigan na.”
[28] Nayi, n ni i ya tinxinyana fe falama nɛn,
n yi i tantun fɛrijɲɛn gbɛn!

36

Muxu ɲaxina

[1] Alatalaa walikɛɛn Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
[2] Yulubin falan tima muxu ɲaxin xa a bɔɲɛni.
A mi gaxuma Ala yɛɛ ra mumɛ!
[3] Bayo a lugoxi a yɛtɛ ra
a mi nɔɛ a yulubine kolonɲɛ,
a a mɛ e ra.
[4] A falane ɲaxu,
wulen nan gbansan e ra.
A mi fa xaxilimaya feeye rabama.
A mi fe faɲi ligama.
[5] A nɛma saxi a saden ma,
a fe ɲaxine mirima,
a kira kobine natama,
a mi a mɛma fe ɲaxi yo ra.

[6] Alatala, i ya hinanna gbo
han ariyanna,
i ya lannayaan gbo han kore.
[7] I ya tinxinna gbo alo geyane.
I ya kiti sa kiin tilin alo fɔxɔ igena.
Daɲɔxɔne nun subene i tan nan yii, Alatala.
[8] Ala, i ya hinanna kɛndɛ han!
Adamadiine birin luxunden sɔtɔma nɛn i yi alo tɔxɛ diine e nga gabutɛne bun kii naxan yi.
[9] E lugoma i ya donse gbeen nan na.
E e min i ya fanni alo xudena.
[10] Niin binla i tan nan yi.
Nxu bata kɛnɛnna to i ya kɛnɛnna xɔn.
[11] I xa hinan ne ra
naxanye i kolon.
I ya tinxinyaan yita sɔndɔmɛ faɲi kanne ra.
[12] I nama tin yandadene yi n yɛngɛ,
hanma muxu ɲaxine yi n kedi.
[13] A mato,
fe ɲaxi rabane bata bira.
E saxi, e mi nɔɛ kelɛ.

37

Muxu ɲaxin nun muxu faɲin kɔntɔnna

[1] Dawuda gbeena.
I nama xamin muxu ɲaxine ra.
I nama i sa fe ɲaxi rabane ma.
[2] E tununma nɛn xulɛn
alo sɛxɛ xarena.
E faxama nɛn
alo si seen naxan bata lisi a ra.

[3] I yigin sa Alatala yi,
i yi fe faɲin naba.
Nayi, i luyɛ yamanani nɛn,
i yi sabati bɔɲɛ xunbenli.
[4] I xa sɛwa Alatala yi
nanara a i bɔɲɛn waxɔn feene ligɛ i xa.

[5] Bira Alatalaa kiraan nan xɔn.
I yigin sa a yi.
Nanara a i maliyɛ.
[6] I ya tinxinyaan
nun sariya suxun makɛnɛnma nɛn
a tan barakani alo yanyi tagi sogena.

[7] I xa diɲa, i Alatala legeden.
I nama xamin na muxune ra
naxanye sabatima,
naxanye e fe yitɔnxine rasɔnɔyama a ɲaxin na.
[8] I nama xɔlɔ, i nama fitina,
i nama xamin.
Ne i birama tɔrɔni nɛn.
[9] Muxu ɲaxine ɲanma nɛn,
koni naxanye e yigin sama Alatala yi,
bɔxɔn luma ne nan xa.

[10] A mi buma muxu ɲaxine yi tunun.
Ɛ ɛ yɛɛ rakoŋinma e ma nɛn,
koni ɛ mi e toɛ.
[11] Naxanye limaniyaxi,
bɔxɔn luma ne xa nɛn, e yi sabati,
e bɔɲɛ xunbenla sɔtɔ.

[12] Muxu ɲaxin fe ɲaxin nan yitɔnma tinxin muxun xili ma,
a a ɲinne raxin a xili ma.
[13] Koni Marigin gelema muxu ɲaxine ma,
amasɔtɔ a a kolon,
e fitina lɔxɔn mi fa buma.

[14] Muxu ɲaxine bata e silanfanne botin,
e e xanle ba,
e xa yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune yɛngɛ,
e xa muxu faɲine faxa.
[15] Koni, e sɔxɔnma e gbee silanfanne nan na.
E xanle yi gira.
[16] Se xurin naxan tinxin muxun yii,
na fisa muxu ɲaxine bannayaan xa.
[17] Amasɔtɔ muxu ɲaxine sɛnbɛn kalama nɛn,

koni Alatala tinxin muxune ratangama nɛn.

18 Alatala yengi dɔxi sɔntarene xɔn.
E kɛɛn luma nɛn habadan.
19 E mi tɔrɛ waxati xɔdɛxɛne yi.
Fitina kamɛn na so,
e tan lugoma nɛn.

20 Koni muxu ɲaxine faxama nɛn.
Alatala yaxune yi tunun
alo xɛɛn fugene.
E lɔma ayi nɛn alo tutina.
21 Muxu ɲaxin donla tongoma nɛn,
a mi a fiyɛ.
Koni tinxin muxun kiin tima fonisireyaan nin.
22 Ala naxanye barakama,
bɔxɔn luma ne xa nɛn.
Koni a naxanye dangama,
ne ɲanma nɛn.

23 Alatala nan muxun sigati kiin nagidima
a lu na kiraan xɔn
naxan nafan a ma.
24 Xa a dagalanŋɛ ayi,
a mi birɛ,
amasɔtɔ Alatala a malima.

25 Dii mɛsɛn nan yi n na,
koni iki n bata fori.
N siin bata waxati xunkuye sɔtɔ.
Koni n munma tinxin muxun nabeɲinxin to singen,
hanma a diine yi donseen maxandi.
26 A kiin tima fonisireyaan nan na waxatin birin yi,
a mɔn bonne dolima.
Dubana a diine xa.

27 Ɛ xun xanbi so fe ɲaxini,
ɛ fe faɲin naba,
nanara i mamandenne luyɛ bɔxɔn ma habadan!
28 Amasɔtɔ sariya suxun nafan Alatala ma.
A mi a muxu tɔgɔndiyaxin nabeɲinŋɛ.
A a kantanma nɛn habadan.
Koni muxu ɲaxine mamandenne tan ɲanma nɛn.

29 Tinxin muxune bɔxɔn sɔtɔma nɛn
alo kɛɛna, e lu na yi habadan.
30 Tinxin muxun xaxilimaya falane nan tima.
Sariyan nan a falan na.
31 A Alaa sariyan namarama a bɔɲɛni nɛn.
A mi tantanma a fe yi mumɛ!

32 Muxu ɲaxin tinxin muxun legedenma
a faxa feen nan na.
33 Koni Alatala mi a luyɛ a yaxune sɛnbɛn bun ma.
A mi tinɲɛ a yalagi feen ma,
a na kiti waxatin naxan yi.

34 Ɛ ɛ xaxili ti Alatala ra,
ɛ yi lu a kiraan xɔn.
A ɛ yitema nɛn,
a yamanan so ɛ yii.
Ɛ a toma nɛn nayi muxu ɲaxine bata ɲan.

35 N yi muxu ɲaxina nde kolon nun,
gbalotɔɔn nan yi a ra
naxan bata yi sabati
alo wudi gbeena.
36 Koni a danguxi nɛn,
a lɔ ayi feu!
N yi a fen, koni n mi a to.

37 I xaxili lu sɔntaren xɔn.
I yɛɛn sa muxu faɲin xɔn.
Bɔɲɛ xunbelitɔɔn mayixɛtɛne sɔtɔma nɛn.
38 Koni yulubi kanne kalama nɛn feu!
E bɔnsɔnna birin yi raxɔri.

39 Alatala tinxin muxune rakisima nɛn.
E yigiya makantanxin nan a tan na tɔrɔ waxatine yi.
40 Alatala e malima nɛn a e ratanga.
A e ratanga muxu ɲaxine ma nɛn,
a e rakisi,
amasɔtɔ e luxunxi a yi.

38

*T*ɔrɔ muxuna maxandina
1 Dawudaa bɛtina. Maxandina.
2 Alatala, i nama n maxadi xɔlɔni!
I nama fitina n xili ma,
i n ɲaxankata.
3 I bata n maxɔlɔ i ya xalimakunla ra.
I yi n nabira.
4 Kɛndɛya mi fa n fatini i ya xɔlɔna fe ra.
N gbindin mi yalan n yulubina fe ra.
5 N hakɛne bata gbo ayi n xun ma
han a radangu ayi,
alo goronna naxan binya n mi a nɔɛ.
6 N ma korone bata kun,
e xirin yi mini.
Amasɔtɔ daxun nan yi n na nun.

[7] N bɔɲɛn bata kala
han n yi n xun sin.
N lu wugɛ n bɔɲɛni fɛriɲɛn gbɛn!
[8] N fatin birin wolonxi n ma kati!
Kɛndɛya yo mi fa n fatini.
[9] N bata yelefu bɔxɔn ma,
n bata kala feu!
N bɔɲɛn tərəxi, n kutunma,
amasətə n səxəlɛxi.

[10] Marigina, n naxan fenma,
i na kolon.
I bata n kutun xuiin birin mɛ.
[11] N bɔɲɛn dinma,
n fangan bata ɲan.
N yɛtagin bata yitɔɲɔn.
[12] N xɔyine nun n dəxə bodene mi fa fama n fɛma
amasətə n ma furen xɔn.
Hali n kon kaane bata e makuya n na.
[13] Naxanye waxi n faxa feni,
ne bata lutin nati n yɛɛ ra.
Naxanye waxi n maxələ feni,
ne n kala feen falama.
E mi xadanma fe ɲaxi yitəndeni.
[14] N bata liga alo tuli xərina,
n mi fe mɛma.
N bata liga alo bobona,
n mi fala tima.
[15] N bata liga
alo muxun naxan mi yabin tiyɛ
amasətə a mi fe mɛma.

[16] Koni Alatala, n xaxili tixi i tan na.
I n yabima nɛn, Marigina n ma Ala.
[17] N naxa, "I nama tin
n yaxune yi e xunnayeren n na,
e nama ɲaxan n ma tərən na."
[18] N biramatəən na a ra.
N xəlɛni waxatin birin.
[19] N bata n ti n hakɛne ra,
n yulubine bata n naxamin kati!
[20] N yaxune tan kɛndɛ,
e yixədəxə.
E wuya
naxanye n naŋaxuxi fuu!
[21] Naxanye fe faŋin saranma fe ɲaxin na,
ne n tərəma,
amasətə n tan a faŋin nan fəxə ra.

[22] Alatala, i nama n nabeɲin.
N ma Ala, i nama i makuya n na.
[23] N Marigina, n nakisimana,
n mali iki sa!

39

Tərə muxun ti fena a hakɛn na

[1] Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa,
Yedutun xa.
[2] N bata a fala, n naxa,
"N na n kɛwanle rakərəsima nɛn,
alogo n dɛ xuiin nama n bira yulubini.
N mi fa fala yo tiyɛ muxu ɲaxine yɛɛ xəri."
[3] N yi n dundu,
n yi n naxara,
n mi yi fala yo tima
hali fe faŋina,
koni n ma səxəlɛn yi siga fari sɛ tun!
[4] N bɔɲɛn yi wolon n kui.
N to yi n mirima a ma,
a yi n kuiin gan fələ
alo tɛɛna.
N yi falan ti fələ, n naxa,
[5] "Alatala,
n siin soge dənxɛn yita n na
e nun a yatɛ saxina.
I xa n nakolon
a n ma siimayaan mi buma."
[6] I tan nan n ma ləxəne yatɛn nadungixi ayi.
Sese mi n siin waxatin na
i yɛɛ ra yi.
Adamadiin birin buma nɛn
alo foyedin gbansan!
Bɛti xuini te.

[7] Nininna nan gbansan a tan na.
Muxuna a masigama,
a feen ligama koni fuyan!
A nafunla malanma,
koni naxan a sətɛ a xanbi
a mi na kolon.
[8] Marigina, n fa n xaxili tima nanse ra nayi?
N na n yigin sama i tan nan yi.
[9] N nakisi n yulubin birin ma.
I nama tin daxune yi gele n ma.
[10] N yi dunduxi nɛn.
N mi yi fala yo tima.
Amasətə i tan nan ito ligaxi n na.
[11] I ya furen ba n ma,
benun i xa n naŋan tərəni.
[12] I muxun maxadima a hakɛna fe ra
i yi a hakɛn saran a ra.
I muxuna nafunle kalama alo xiine.
Adamadi yɛtɛɛn ligaxi nɛn alo foyedina.
Bɛti xuini te.

[13] Alatala, n ma maxandi xuiin mɛ.
I yi i tuli mati n ma mawuga xuiin na.
N na wuga, i nama i dundu.
I ya xɔɲɛn nan tun n tan na sigatini,

alo n benbane yi kii naxan yi.
14 N yiba singen
alogo n xa sɛwa benun n xa dangu,
benun n xa faxa.

40

Tantun Bɛtina

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 N diɲa nɛn Alatala maliin legedendeni,
a yi a tuli mati,
a yi n ma mawuga xuiin mɛ.
3 A n ba yili ɲaxin na,
a n ba boron nun bɛndɛni.
A yi n ti fanyen fari,
a san tide faɲin fi n ma.
4 A yi n xaran bɛti nɛnɛn ma,
n na en ma Ala tantunma naxan na.
Muxu wuyaxi na toma nɛn
e yi gaxu a yɛɛ ra,
e mɔn yi e yigin sa Alatala yi.

5 Sɛwan na kanna xa,
naxan na a yigi sa Alatala yi,
naxan mi kidene batuma,
naxan mi a sama suxure batune ma.
6 I ya wali faɲine wuya ayi!
Alatala, n ma Ala, i ɲɔxɔn mi na!
I bata kabanako fe wuyaxi yitɔn nxu xa!
N mi nɔɛ e fe falɛ,
e yatɛn bata gbo ayi!
7 I mi waxi saraxan nun kiseen xɔn gbansan,
fɔ i n tunle raba ayi.
I mi yi saraxa gan daxine
nun yulubi xafari saraxane gbansan fɔxɔ ra.
8 Nanara, n naxa, "N tan ni i ra.
N bata fa.
N ma fe sɛbɛxi Kitabuni.
9 N ma Ala, i sagoon nafan n ma!
I ya sariyan namaraxi n bɔŋɛni."
10 N tinxinyaan nalima nɛn i ya yamani.
Alatala, i a kolon,
n mi n dundɛ.
11 N mi i ya tinxinyaan namaraxi n kedenna xa.
N ni i ya ɲɔndin nun marakisina fe falama nɛn.
N mi i ya hinanna nun i ya lannayaan luxunŋɛ yamaan ma.

12 I nama tondi kininkininŋɛ n ma, Alatala.
I ya hinanna nun lannayana n marama nɛn waxatin birin.

Ala maxandina malina fe ra
Yaburin 70

13 Amasɔtɔ, n ma tɔrɔne bata wuya
han e mi yatɛ!
N hakɛne bata n suxu,
n mi fa se toma.
E wuya dangu n xunsɛxɛne ra.
Bɔŋɛ yixɔdɛxɛ mi fa n yi sɔnɔn.
14 Yandi, Alatala, n nakisi!
Alatala, fa n mali iki sa!
15 Ala xa ne yarabi
naxanye katama n faxa feen na,
a e yɛ yifu fefe!
Ala xa ne raxɛtɛ marafɛyani
n ma tɔrɔyaan nafanxi naxanye ma.
16 Ala xa ne ratɛrɛna e yagin na,
naxanye a falama n ma,
e naxa, "Yɔ! I suxi yati!"
17 Naxanye birin i tan fenma,
i xa ne birin nasɛwa.
I ya kisin xɔnla naxanye ra,
ne xa lu a falɛ,
e naxa, "Alatala gbo!"
18 Koni, yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n tan na.
N Marigin nama ɲinan n xɔn.
I tan nan n maliin nun n ma maratanga tiin na.
Ala, i nama buyɛ ayi.

41

Furetɔna Ala maxandina

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Sɛwan na kanna xa
naxan yengi dɔxi sɛnbɛtarene xɔn.
Alatala na kanna xunbama tɔrɔ waxatine yi nɛn.
3 Alatala a ratangama nɛn
a a niin nakisi.
A a barakama nɛn bɔxɔn ma.
A mi a luyɛ a yaxune sɛnbɛn bun ma.
4 Alatala a malima nɛn,
furen na a li waxatin naxan yi,
a a rakɛndɛya.

5 N na a fala nɛn, n naxa,
"Alatala, diɲa, i n nakɛndɛya,
bayo n bata yulubin liga i ra."
6 N yaxune fala ɲaxine tima n ma,
e naxa, "A faxama waxatin mundun yi,
a xinla yi lɔ ayi?"
7 Naxanye fama n xɔntɔndeni,
ne fala faɲine nan tima n xa nafigiyani.
Koni, a dɛntɛgɛ ɲaxini tɔnma n ma fe ra,
a yi mini a ralideni yiren birin yi.

[8] Naxanye birin n naɲaxuxi,
ne kɔyɛkɔyɛnma e bode xa n ma fe ra.
E mirixi a ɲaxin nan ma n ma fe yi.
[9] E naxa, “Fure ɲaxin bata a suxu!
A mi fa kelɛ a sadeni feu!”
[10] Hali n lanfa faɲina,
n yi laxi naxan na,
nxu nun naxan yi donseen donma nxu bode xɔn,
na bata keli n xili ma.

[11] Alatala, kininkinin n ma,
i yi n nakeli sɔnɔn,
nanara n na n yaxune donla saranɲɛ.
[12] N na a kolon
fa fala n bata i kɛnɛn
bayo e mi n nɔɛ.
[13] I n malima nɛn
amasɔtɔ n tinxin.
I yi n lu i yɛtagi habadan!

[14] Barikan xa bira Alatala xa, Isirayilaa Ala!
Habadan han habadan! Amina! Amina!

Yaburin Yire Firindena: Keli Sora 42 ma han 72

42

Yigi sana Ala yi

[1] Koraa diine fala ɲaxumɛna. Bɛti baane kuntigin xa.
[2] Ala, i xɔnla n niin suxuma
alo ige xunbenla xɔnla xɛnla suxun kii naxan yi.
[3] Habadan Ala xɔnla n niin suxuma nɛn
alo min xɔnla.
N sigama waxatin mundun yi
n sa ti Ala yɛtagi?
[4] N wugama kɔɛɛn nun yanyin na.
N baloma yɛɛgen nin.
N yaxune n maxɔdinma waxatin birin
e naxa, “I ya Ala minɛn yi?”
[5] Waxati danguxine fe na rabira n ma,
n bɔɲɛn yi kala.
Nxu nun yamaan nan yi sigama Alaa banxini,
n yi tima e yɛɛ ra,
e sɛwaxin sɔnxɔma,
e barikan birama Ala xa ɲaxan nin.
[6] Nanfera n niin sɔxɔlɛxi?
Nanfera n bɔɲɛn sunuxi?
N xa n yigi sa Ala yi.
N mɔn a tantunma nɛn.
N kisi muxun nun n ma Ala nan a ra.

[7] Koni iki, n niin sɔxɔlɛxi,
nanara n na n mirima i ma Yurudɛn bɔxɔni,
Xerimon geyane xuntagi,
e nun Misari geyaan ma.
[8] Fufaan sama fufaan fari n xili ma,
igen xuxu xuiin yi gbo ayi a surundeni.
I xunfan gbeene radangu n xun ma,
gbalon yi keli n xili ma alo walanna.
[9] Alatala xa a hinanna mayita yanyin na
alogo n yi xi bɛtin bɛ a xa kɔɛɛn na.
N ma dunuɲa yi gidin Ala nan maxandima.
[10] N na a falama n natangamana Ala nan xa,
n naxa, “Nanfera i ɲinanxi n xɔn ma?
Nanfera n luma tɔrɛ n yaxune yii?”
[11] N niin tɔrɔxi n yaxune xɔn
amasɔtɔ e fɛriɲɛnma n maxɔdinɲɛ nɛn,
e naxa, “I ya Ala minɛn?”
[12] Nanfera n niin sɔxɔlɛxi?
Nanfera n bɔɲɛn sunuxi?
N xa n yigin sa Ala yi.
N mɔn a tantunma nɛn
n ma Ala, n nakisimana.

43

[1] Ala, yoon fi n ma,
i n xun mayɛngɛn so dɛnkɛlɛyatare yamaan xili ma.
N natanga wuledene nun muxu ɲaxine ma!
[2] N kantan muxun nan i tan na.
Nanfera i n nabeɲinma?
Nanfera n sunuxin luma tɔrɛ muxu ɲaxine xɔn?
[3] I ya kɛnɛnna nun i ya ɲɔndin nafa n ma!
E xa ti n yɛɛ ra,
siga i ya geya sariɲanxin fari i yɛtagi.
[4] Nayi, n sigama nɛn Alaa saraxa ganden dɛxɔn,
Ala naxan findixi n ma sɛwan nun n ma ɲaxanna ra.
N na n ma bɔlɔnna maxa
n tantun bɛtin ba i tan Ala xa,
n ma Ala.
[5] Nanfera n niin sɔxɔlɛxi?
Nanfera n bɔɲɛn sunuxi?
N xa n yigin sa Ala yi.
N mɔn a tantunma nɛn
n ma Ala, n nakisimana.

44

Maratangana Ala maxandina

[1] Koraa diine fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa.
[2] Ala, nxu bata a mɛ nxu tunle ra.
Nxu benbane bata yi a fala nxu xa nun,
i fe gbeen naxanye liga e xa na waxatini,

lɔxɔn naxanye bata xunkuya.
[3] I tan nan siya dɛnkɛlɛyatarene kedi i sɛnbɛni,
i mɔn yi nxu benbane radɔxɔ na.
I siya gbɛtɛne raxuya ayi nɛn,
i yi nxu benbane rasabati.
[4] E mi na bɔxɔn sɔtɔxi e silanfanne xa ra!
E mi a nɔxi e yɛtɛ fangan xan xɔn.
E a nɔxi i yɛtɛ fangan nan xɔn ma,
i fangana, e nun i lu fena e xɔn,
bayo e rafan i ma.
[5] N ma mangan nun n ma Ala nan i tan na.
I tan nan nɔ sɔtɔn nagidima Yaxuba bɔnsɔnna xa.
[6] Nxu nxu yaxune raxɛtɛma i tan nan baraka yi.
Nxu e nɔ i xinli.
[7] N yigin mi saxi n ma xanla xan yi.
N ma silanfanna mi a ra
naxan nɔɔn fima n ma.
[8] Koni i tan nan nɔɔn fima nxu ma nxu yaxune ma.
I tan nan ne rayarabima,
naxanye nxu raɲaxuxi.
[9] Nxu Ala nan matɔxɔma waxatin birin,
nxu i tan nan xili tantunma habadan!
Bɛti xuini te.

[10] Koni iki, i bata i mɛ nxu ra,
i yi nxu rayarabi.
I mi fa minima nxɔ ganle fɔxɔ ra sɔnɔn.
[11] I bata nxu ragi nxu yaxune yɛɛ ra,
e yi nxu yii seene birin tongo.
[12] I bata nxu rabeɲin
alogo e xa nxu faxa alo yɛxɛɛne.
I bata nxu raxuya ayi yamana gbɛtɛne ma.
[13] I bata i gbee muxune mati sare xurin na
alo dɛ mi seen naxan na.
[14] I bata nxu rayarabi nxu dɔxɔ bodene yɛtagi,
nxu rabilin muxune yi nxu makonbi,
e nxu magele.
[15] I bata nxu findi gelema seen na siyane yɛ.
E e xunne yimaxama nxu mageledeni.
[16] N fɛyani waxatin birin.
N bata yagi
[17] xɔnnantenne falane xɔn
naxanye n bɛsɛnxɔnyama,
e nun n yaxun naxanye e gbeen ɲɔxɔma n na.

[18] Ito birin ligaxi nxu ra nɛn,
hali nxu to mi ɲinanxi i xɔn ma,
hanma nxu yi i ya layirin kala.
[19] Nxu mi xɛtɛxi i fɔxɔ ra.
Nxu munma yi fata i ya kiraan na.
[20] Koni hali na,
i nxu lu nɛn kankone bun.
I nxu rabeɲin banban dimini.
[21] Xa nxu yi ɲinan nxɔ Ala xinla ma nun,
nxu yi ala gbɛtɛne batu,
[22] i yatin yi na kolonma nɛn nun
amasɔtɔ i nxu miriya wundone kolon.
[23] Koni e nxu faxama i tan nan ma fe ra fɛrijɲɛn gbɛn!
E nxu ligama
alo yɛxɛɛn naxan faxa daxi a ra!

[24] Xulun Marigina! Nanfera i xima?
Keli, i nama i mɛ nxu ra habadan!
[25] Nanfera i i yɛtagin luxunma nxu ma?
I nama ɲinan nxɔ tɔrɔne nun marayarabine xɔn!
[26] Nxu niine bata bira gbangbanni,
nxu gbindin mi fa nɔɛ kelɛ bɔxɔn ma.
[27] Keli, i fa nxu mali!
Nxu xunba i ya hinanna nin!

45

Mangana ɲaxalandin ti bɛtina

[1] Koraa diine fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili: “Fuge Faɲine.” Xanuntenya sigina.
[2] Fala faɲine bata n bɔɲɛn nasɛwa.
Nanara, n bɛtini ito bama mangan xa.
N dɛni xaxi bɛtina fe ra
alo sɛbɛli ti faɲina xayen kii naxan yi.

[3] I tofan adamadiine birin xa,
i fatan fala ɲaxumɛn tiyɛ,
bayo Ala i barakama nɛn habadan!
[4] I ya silanfanna sɔti i dɛxɔn, sɛnbɛmana.
Xunnayerenna nun binyena i tan nan xa!
[5] Siga soon fari xunnayerenni,
i sa nɔɔn ti
ɲɔndin nun yɛtɛ magodon nun tinxinyana fe ra.
I fangan xa fe magaxuxine makɛnɛn!
[6] I ya xalimakuli ralemunxine xa i yaxune bɔɲɛne yisɔxɔn.
Siyane birama nɛn i sanne bun.

[7] Ala, i luma nɛn i ya mangaya gbɛdɛni habadan!
I ya mangaya taxamasenna nan tinxinyaan na.
[8] Tinxinna nan nafan i ma.
A ɲaxin mi rafan i ma.

Na nan a toxi Ala, i ya Ala bata i sugandi.
A mɔn bata i ya sɛwan fari sa
dangu bonne ra.
9 Latikɔnɔnna nun se xiri ɲaxumɛne i ya dugine yi.
Maxa se maxane i rasumunma mangane banxine yi
naxanye maxidixi sama ɲinne ra.
10 Mangane dii tɛmɛne ɲaxalandi tiine yɛ.
I ya batɛn tixi i ya mangaya gbɛdɛn yii fari fɔxɔni.
A maxidi seene rafalaxi xɛma faɲin nan na.
11 Mangana ɲaxalandina,
i tuli mati n ma falan na.
Ɲinan i kon kaane nun i bari bodene xɔn ma.
12 I xɔnla bata mangan suxu i ya tofanna fe ra.
I ya kuntigin na a ra, i xa a binya.
13 Tire kaane fama kiseene ra i xa nɛn.
Nafulu kanne i ya fanna fenma nɛn.

14 Binyen birin mangana dii tɛmɛn xa mangayani.
A doma gbeen nafalaxi xɛma dugin nan na.
15 E nun a doma rayabuxin nan sigan mangan fɛma
ɲaxalandi tiine biraxi a fɔxɔ ra a tideni.
16 E so mangana genla ma sɛwan nun ɲaxan nin.

17 I tan mangana,
i dii xɛmɛ wuyaxi sɔtɔma nɛn
naxanye luma mangayani i benbane funfuni.
I e findima kuntigine ra nɛn bɔxɔn birin xun na.
18 N ni i findima xili kanna ra habadan.
Muxun birin i matɔxɔma nɛn
habadan han habadan.

46

En fangana Ala nan na

1 Koraa diine Ala tantun sigina, bɛti baane kuntigin xa. Sungutunne xa a ba.
2 Ala nan en yigiyaan na
e nun en fangana.
A yitɔnxi mali ti feen na tɔrɔ waxatine birin yi.
3 Nanara, hali bɔxɔn xuruxurun,
geyane yi bira fɔxɔ ige tilinxine yi,
en mi gaxuɛ.
4 Hali fɔxɔ igene xuxu,
geyane fan yi yimaxa gbaloni
en mi gaxuɛ.
Bɛti xuini te.

5 Xudena Alaa taani
naxan a muxune rasɛwama
naxan findixi Kore Xɔnna Ala dɔxɔde sariɲanxin na.
6 Ala na taani,
a mi yimaxɛ mumɛ!
Kuye nɛma yiba,
Ala bata taan mali,
7 siyane yi sɔnxɔn nate,
mangayane yi yimaxa.
Ala na a xuini te,
bɔxɔn yi xuruxurun.
8 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan en xɔn.
Yaxubaa Ala nan en ma faran makantanxin na.
Bɛti xuini te.

9 Ɛ fa Alatala a wanle mato,
a gbalon naxanye rakelixi bɔxɔn ma.
10 A yɛngɛne ɲanma
han bɔxɔn danna birin yi.
A xanle yigirama,
a tanbane kala,
a yi yɛ masansan wure lefane gan.
11 A yi a fala, a naxa,
“Ɛ ɛ raxara,
ɛ yi a kolon a n tan nan Ala ra.
N batuma nɛn siyane tagi.
N yi batu bɔxɔn birin yi.”
12 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna en tan nan xɔn.
Yaxubaa Ala nan en ma faran makantanxin na.
Bɛti xuini te.

47

Ala fisamanten mangana

1 Koraa diine bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Ɛ tan, siyane birin xa ɛ yiin bɔnbɔ,
ɛ sɔnxɔ, ɛ xuini te sɛwani Ala xa!
3 Alatala, Kore Xɔnna Ala magaxu han!
Manga gbeen na a ra dunuɲa birin xun na!
4 A bata nɔɔn fi en ma siyane xun na,
a yamane raso en ma nɔɔn bun.
5 A bɔxɔn sugandi nɛn nxu xa,
Yaxuba bɔnsɔnne sabatima
dɛnaxan yi,
a naxanye xanuxi.
Bɛti xuini te.

6 Ala bata dɔxɔ a mangaya gbɛdɛni.
Yamaan sɔnxɔma sɛwani,
xɔta xuine yi mini Alatala xa.

7 Tantun bɛtin ba Ala xa,
bɛtine ba han!
Tantun bɛtin ba en ma mangan xa,
bɛtine ba han!
8 Ala nan mangan na dunuŋa birin xun na,
ɛ a tantun bɛtini.
9 Ala dɔxi a manga gbɛdɛ sariŋanxini,
a mangayaan nabama siyane xun na.
10 Siyane mangane sama nɛn
Iburahimaa Alaa yamaan fari.
A tan nan gbee dunuŋa ganle birin na.
Ala gbo han!

48

Siyon Ala gbee taana

1 Koraa diine bɛtina. Sigi sariŋanxina.
2 Alatala gbo,
a lan a xa matɔxɔ
a gbee taani geya sariŋanxin fari.
3 Siyon, Alaa geyana,
a mate, a tofan,
dunuŋa birin sɛwama a fe ra.
A mate
alo bɔxɔne birin manga taana
Manga Gbeen dɔxi dɛnaxan yi.
4 Ala a yengi sama nɛn a taa makantanxin xɔn,
a bata a yɛtɛ findi a kantanmaan na.

5 Mangane to e malan Siyon yɛngɛ xinla ma,
6 e yi a to, e kabɛ,
e gaxu, e yi e gi.
7 Xuruxurunna nun kuisanna yi e suxu na,
alo ɲaxanla kuiin na keli a ra,
8 alo kunkibane na kɔntɔfili foye gbeena fe ra.
9 Ala kabanako feen naxanye ligaxi,
nxu bata ne mɛ.
Iki, nxu bata ne to Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna taani.
A na taan nakisima nɛn habadan!
Bɛti xuini te.

10 Nanara, Ala nxu nxu mirima i ya hinanna ma i Batu Banxini.
11 I tan xili kanna tantunma dunuŋa yiren birin yi.
I mangayaan ligama tinxinyaan na.
12 Yamaan xa ɲaxan Siyon geyaan fari,
Yuda taa kaane xa sɛwa
i ya kitisana fe ra!
13 Ɛ bilin Siyon ma,
ɛ yi a kondene yatɛ.
14 Ɛ ɛ xaxili lu a yinna xɔn ma,
ɛ mɔn yi a sangansone mato,
nanara ɛ a falɛ mayixɛtɛ famatɔne xa,
ɛ naxa, 15 "Ala ito,
nxɔ Ala na a ra habadan!
A tima nxu yɛɛ ra nɛn han a raŋanni."

49

Nafulu fuyanna fe

1 Koraa diine bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Ɛ ito mɛ, ɛ tan siyane,
ɛ tuli mati
ɛ tan muxun naxanye birin dunuŋa yi.
3 Fanga kanne nun tɔrɔ muxune,
nafulu kanne nun yiigelitɔne,
birin xa a tuli mati.
4 N fekolonna falane nan tima,
n mirine xaxili faŋin nan fima.
5 N na n xaxinla rasigama sandan nan xɔn,
n yi a yɛba, n nɛma n ma bɔlɔnna maxɛ.
6 Nanfera n gaxuma gbalo lɔxɔne yɛɛ ra,
hakɛ kan yanfantenne n nabilinma waxatin naxan yi?
7 E yigin saxi e se kanyaan nan ma,
e mɔn yi e kanba e nafulu kanyani.
8 Muxun mi nɔɛ a boden xunbɛ.
A mi nɔɛ a niin saren sɔɛ Ala yii.
9 Amasɔtɔ muxun niin xunbaan xɔdɔxɔ!
A mi nɔɛ a saren fiyɛ,
10 alogo a xa bu habadan, a mi faxa.
11 Amasɔtɔ, en birin a kolon xaxilimane fan faxama
e nun daxune nun kɔmɔne.
E birin e nafunle luma muxu gbɛtɛ ne nan yii.
12 Gaburun yi findi e habadan banxin na,
e luma dɛnaxan yi, dan mi naxan na,
hali bɔxɔn to yi e yii e yɛtɛ ra.
13 Muxuna gboon mi a rabuyɛ.
A fan faxama nɛn alo subene.

14 Muxun naxanye laxi e yɛtɛ ra fuyan nin,
e sigaden nan na ra,
naxanye wasaxi e nafunle ra,
ne raŋanma na kii nin.
Bɛti xuini te.
15 E rasigama laxira yi nɛn
alo yɛxɛɛn naŋanna to faxan na.
Sayaan yi e gbindine don.
Muxu faŋine nɔɔn sɔtɔma nɛn e xun na sinma,
e tofanna yi kala,
e siga gaburuni.
16 Koni Ala n niin xunbama nɛn laxira yi yati!
A yi n xali.

Bɛti xuini te.

17 Muxun na nafunla sɔtɔ,
a nafunli gbo ayi,
i nama gaxu,
18 bayo a mi sese xalima a yii laxira yi.
A hɛrisigɛn mi birama a fɔxɔ ra.
19 Hali duba diin nan yi a ra a dunuŋa yi gidini,
hali a to matɔxɔxi,
a yi sabatixi waxatin naxan yi,
20 a sama a benbane fari nɛn laxira yi.
Ne mi fa dunuŋa toma sɔnɔn.
21 Nafulu kanna naxan xaxili xurun,
na maliga xuruseen nan na,
naxan faxamatɔ a ra.

50

Saraxan naxan Ala kɛnɛn

1 Asafi a bɛtina.
Fangamana, Marigina Alatala falan tima,
a dunuŋa muxune birin maxili,
sa fɔlɔ sogetedeni
han sa dɔxɔ sogegododen na.
2 Alaa nɔrɔn mayilenma keli Siyon yi
na taa kamalixi tofaŋnina.
3 En ma Ala fama,
a mi dunduxi.
Kala ti tɛɛ gbeena a yɛɛ ra,
foye gbeena a rabilinxi.
4 A koren nun bɔxɔn xilima
e xa findi seren na a yamaan makitideni.
5 A yi a fala, a naxa,
"N ma muxu tɔgɔndiyaxine malan n fɛma,
naxanye layirin xidixi n xɔn ma saraxa baan na."
6 Koren xɔnna a tinxinyaan nalima nɛn,
bayo Ala yɛtɛɛn nan kitisaan na.

Bɛti xuini te.

7 "N ma yamana, ɛ ɛ tuli mati,
n falan tima nɛn.
Isirayila, n na ɛ maxadima,
bayo Ala nan n tan na, ɛ Ala.
8 N mi ɛ maxadima ɛ saraxane xan ma fe ra.
Ɛ saraxa gan daxine bama n xa waxatin birin.
9 Koni, n mi turaan xa tongoma ɛ sansanne yi
xanamu kɔtɔn naxan ɛ kulane yi.
10 Amasɔtɔ n gbeen nan burunna subene birin na.
N gbeen nan ŋingene ra
naxanye geya wuli wuyaxine ma.
11 N tan nan xɔline ngaan kanna ra
naxanye geyane ma
e nun niimaseen naxanye birin fixɛne ma.
12 Xa kamɛn yi n suxun nɛn nun,
n mi na falɛ i xa,
amasɔtɔ n tan nan gbee dunuŋa
nun ayi seene birin na.
13 N ŋinge suben donŋɛ ba?
Ɛn-ɛn de!
Xanamu n siin wunla min?
Ɛn-ɛn de!
14 Nanara, barika biran xa findi ɛ saraxan na Ala xa.
Ɛ ɛ dɛ ti xuine rakamali Kore Xɔnna Ala xa.
15 N xili tɔrɔ waxatini.
N ni i kantanma nɛn, i yi n binya."

16 Koni Ala a falama muxu ŋaxine xa nɛn,
a naxa, "Nanfera ɛ xɛtɛma n ma tɔnne falan ma,
ɛ yi n ma layirina fe fala,
17 koni n ma xaranna mi rafan ɛ ma?
Ɛ mɛxi n ma falane ra!
18 Ɛ nun muŋadene na a ra.
Ɛ nun yalundene na a ra.
19 Ɛ fala ŋaxin nan tun tima.
Ɛ wulen nan tun falama.
20 Ɛ ngaxakedenne kansunma waxatin birin yi.
Ɛ katama e tɔŋɛgɛdeni.
21 Ɛ bata ito birin liga
n mi fala ti.
Nanara, ɛ mirixi a n fan ligaxi
alo ɛ tan.
Koni iki, n na ɛ maxadima,
n yi a yɛba ɛ xa."

22 "Iki, ɛ ito famu,
ɛ tan naxanye Ala bɔtɛ rabaxi.
Xa na mi a ra,
n na ɛ raxɔrima nɛn.
Muxu yo mi ɛ xunbɛ.
23 Naxan na saraxa baan findi barika biran na,
na nan n binyaxi.
Naxan na siga kira faŋnin xɔn,
n na Ala kisin yitama nɛn na ra."

51

Yulubi ratina

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 A naxan ba Nabi Natan to fa a fɛma a yalunyaan ligaxina e nun Batiseba.
3 Ala, diŋa n ma i ya hinanna nin.
N ma matandine mafelu

i ya kininkinin gbeeni!
4 N hakɛne birin ba n ma.
I yi n yulubine xafari.
5 N na n ma matandine kolon.
N na n mirima n yulubine ma waxatin birin.
6 N na i tan nan keden yulubi tongoxi.
N naxan nabaxi,
na ɲaxu i yɛɛ ra yi.
Nanara, i na falan ti,
i tan nan tinxin,
i na kitin sa, i yoon sɔtɔ.
7 N barixi hakɛn nin yati!
Yulubi kanna nan yi n na
xabu nga fudikan na a ra.
8 I waxi ɲɔndin nan xɔn ma n sɔndɔmɛni yati!
I n xaranma fekolonna ma n bɔŋɛni.

9 N yulubin ba n ma
nanara n sariŋanŋɛ.
I xa n maxa nanara n fixɛ
dangu balabalan kɛsɛn na.
10 N mɔn xa sɛwa n ɲaxan.
I bɔŋɛn naxan kalaxi,
na mɔn xa sɛwa.
11 I yɛɛn ba n yulubine ra,
i yi n mafelu n hakɛne birin na.
12 Ala, bɔŋɛ sariŋanxin sa n yi.
I mɔn yi n xaxili ragidi.
13 I nama n kedi i yɛtagi.
I nama i ya Nii Sariŋanxin ba n yi.
14 I mɔn xa kisin sɛwan fi n ma.
Xaxili faŋin xa n mali.

15 Nanara, n matandi tiine xaranŋɛ
i ya kirane ma,
yulubi kanne yi xɛtɛ i ma.
16 N nakisimana, Ala,
n nakisi n ma faxa tixin ma.
Ala, yandi n xunba,
alogo n xa i ya tinxinyaan nali bɛtini.
17 Marigina, na liga n xa,
n xa i tantun.
18 Saraxan mi rafan i ma,
xa na mi a ra,
n yi a bama i xa nɛn nun.
Saraxa gan daxin mi i kɛnɛnŋɛ.
19 Yɛtɛ magodon nan Ala rafan saraxan na.
Ala, i mi na kanna rabeŋinŋɛ
naxan nimisaxi a bɔŋɛni a tubi.

20 Tin, i Siyon nasabati.
I mɔn xa Yerusalɛn yinna ti.
21 Na waxatini,
tinxin saraxane rafanma i ma nɛn.
Saraxa gan daxine yi i kɛnɛn.
Na waxatini,
nxu yi turane rali i xa i ya saraxa ganden fari.

52

Ala xa wuleden makiti

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. 2 A naxan ba, Dowegi Edɔn kaan to siga Sɔli fɛma, a naxa, "Dawuda bata siga Aximeleki a banxini."
3 Ee! Muxu gbeena!
Nanfera i kanbama i ya fe ɲaxine yi?
Alaa hinanna luma nɛn habadan!
4 I feene yitɔnma bonne kala xinla ma.
I lɛnna luxi nɛn
alo filɛ xɛnxɛna.
Ee! Yanfantenna!
5 Fe ɲaxin nafan i ma dangu fe faŋin na.
Wulen nafan i ma dangu ɲɔndin na.
Bɛti xuini te.
6 Ee! Wuledena!
Fala xɔlɛne rafan i ma!

7 Nanara, Ala i raxɔrima nɛn habadan!
A i suxuma nɛn,
a i ba i konni.
A i bama nɛn kɛndɛ muxune yɛ dunuŋa yi.
Bɛti xuini te.
8 Tinxin muxune ito toma nɛn,
e gaxu.
Nayi, e gelema i ma nɛn,
e naxa, 9 "Na xɛmɛn mato,
naxan mi Ala findi a kantanmaan na.
Koni a yigin saxi a nafulu gbeen nin.
A fangan sɔtɔxi a boden kalan nan xɔn."

10 Koni, n tan luxi nɛn
alo Oliwi wudin naxan sabatima Alaa banxini.
N yigin saxi a hinanna nin
habadan han habadan!
11 N ni i tan Ala tantunma nɛn
i ya wanla a fe ra habadan!
N ni i xinla binyama nɛn
i ya tɔgɔndiya muxune yɛ,
bayo i tan fan!

53

Muxuna ɲaxuyana
Yaburin 14.1-7

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba xulenna ra.
2 Xaxilitarena a falama a bɔŋɛni,

a naxa, “Ala mi na.”
E birin yifu,
e haramu feene ligama.
Muxu yo mi a faɲin nabama.

3 Ala a yɛɛn nagodoma adamadiine ma
keli ariyanna yi,
a xa a to xa nde na
naxan xaxili sɔtɛ, a Ala fen.
4 Koni birin bata kiraan fata,
e ɲaxu ayi.
Hali keden pe mi a faɲin ligama.
5 Fe ɲaxi rabane mi fe kolon ba?
E n ma yamaan tɔnɔn donma
alo donsena,
koni e mi Ala xandima mumɛ!
6 Awa nayi, gaxun ne suxuma nɛn
e tan naxanye mi yi gaxuma.
Ala e kalama nɛn,
a e rayarabi
bayo e raɲaxu a ma.

7 Nde kelɛ Siyon yi a Isirayila rakisi?
Ala mɔn na a yamaan sɛnbɛ so,
Yaxuba bɔnsɔnna sɛwama nɛn,
Isirayila yi ɲaxan!

54

Ala maxandin maratanga feen na

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra. 2 Dawuda bɛti naxan ba, Sifi kaane to siga Sɔli fɛma e naxa, “Dawuda luxunxi nxu tagi.”
3 Ala, n nakisi i sɛnbɛn na.
N xun mafala kitin bolon!
4 Ala, n ma maxandi xuiin namɛ.
I tuli mati n fala xuine ra!
5 Xɔɲɛne bata keli n xili ma.
Gbalotɔne katama n faxa feen na.
E mi e mirima Ala ma.
Bɛti xuini te.

6 Koni Ala nan n mali muxun na.
Marigin nan n niin kantanma.
7 A n yaxune fe ɲaxine raxɛtɛ e ma.
E halagi amasɔtɔ i lannayaan nabama.
8 Nayi, n ɲɛnige ma saraxan bama i xa nɛn,
n yi i tan Alatala tantun amasɔtɔ i fan.
9 Bayo, i tan nan n baxi n ma tɔrɔne yi,
n yi n yaxune biraxin to.

55

Muxu yanfaxina Ala maxandina

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.
2 Ala, n ma maxandi xuiin namɛ.
I nama i xun xanbi so n ma mawugani!
3 I tuli mati n na,
i yi n yabi.
Xaminna bata n suxu
han n kuisan
4 n yaxune fala xuine fe ra.
Muxu ɲaxine n yigbɛtɛnma,
e n tɔrɔma.
E bata xɔlɔ n ma,
e yi n naɲaxu.
5 N bata kɔntɔfili.
Sayaan gbalon bata n xun matugan.
6 Gaxun nun xuruxurunna bata n suxu.
Gbalon yi n nabilin.
7 Xa gabutɛɛn yi n ma nun
alo ganbana,
n yi tuganma nɛn nun
n sa dɔxɔden fen.
8 N yi n gima nɛn,
n siga yire makuyeni.
N yi lu burunna ra.
Bɛti xuini te.
9 N yi maratangaden fenma nɛn mafurɛn
n keli foye gbeen nun gbalon bun.

10 Muxu ɲaxine raxuya ayi, Marigina,
e fala xuine yifu!
Bayo, n gbalon nun yɛngɛn toma taani han!
11 Kɔɛɛn nun yanyin na,
e taan nabilinma,
hakɛn nun yɛngɛne nan taani.
12 Kala tiin gboma ayi taani.
Bɛsɛnxɔnyaan nun mayifuun nan taani.
13 Xa yaxun nan tun yi n makonbima nun,
n yi diɲama a bun ma nɛn.
Xa n naɲaxu muxun nan tun yi a yɛtɛ yigboma n yɛ nun,
n yi n luxunma a ma nɛn nun.
14 Koni i tan na a ra, n lanfana,
n bodena, n xɔyi kɛndɛna!
15 En ma lanfamayaan yi ɲaxun Alaa banxini
en yi sigan tima yamaan yɛ waxatin naxan yi.
16 Sayaan xa n yaxune ratɛrɛna,
e kɛndɛn yi siga laxira yi.
Bayo fe ɲaxina e yi e konni.

17 Koni n bata Ala xili,
Alatala n nakisima nɛn.

[18] N ma mawugan nun kutun xuina a lima nɛn.
Xɔtɔnna nun yanyin nun ɲinbanna ra,
a n xuiin mɛma.
[19] A n niin natangama,
n yi keli yɛngɛni hɛrini
hali n yaxune to yi wuya!
[20] Habadan mangana Ala a tuli matima nɛn,
a yi n yaxune rabira.
Bɛti xuini te.
Amasɔtɔ e bata tondi tubɛ.
E mɔn mi gaxuxi Ala yɛɛ ra.
[21] N lanfana a xɔyine yɛngɛma.
A a layiri xidixine kalama.
[22] A fala xuiin ɲaxun fɛnɛn xa
koni maraɲaxuna a bɔɲɛni.
A fala xuine salaxun alo turena.
Koni e sɛgɛn tima
alo silanfan xɛnxɛna.
[23] I ya kɔntɔfinle lu Alatala ma.
A i malima nɛn.
A mi tinɲɛ tinxin muxun yi bira mumɛ!
[24] Koni i tan, Ala,
i na muxu faxane nun wuledene faxama nɛn
benun e siin tagiin xa a li.
N tan mabinni,
n na n yigi sama i tan nin.

56

Yigi sana Ala yi

[1] Dawudaa maxandi ɲaxumɛna. Bɛti baane kuntigin xa: a xa ba alo bɛtin naxan xili, "Ganban Wudi Makuyeni" a naxan ba Filisitine to a suxu Gati taani.
[2] Ala, kininkinin n ma
amasɔtɔ e n yɛngɛma.
N yaxune n bɛsɛnxɔnyama fɛrijɛn gbɛn!
[3] Fɛrijɛn gbɛn n yaxune n yɛngɛma.
N yɛngɛfane bata wuya ayi,
e waso.
[4] N na gaxu waxatin naxan yi,
n na n yigi sama i tan nan yi.
[5] N na Alaa fala kamalixine matɔxɔma,
n yi n yigi sa a yi,
nanara n mi gaxuɛ mumɛ!
Daɲɔxɔn dɔrɔnna nanse ligɛ n na?

[6] Fɛrijɛn gbɛn n yaxune n tɔrɔma.
E n ɲaxankata feni tɔnma waxatin birin!
[7] E e malanma luxundene yi,
e yɛɛne tixi n na, n nɛɛn dɛdɛ.
E yengi a ma e n faxɛ.
[8] I nama tin e rakisi feen ma e fe ɲaxine ma.
Ee! Ala! I xɔlɔxin xa na muxune rabira.
[9] N ma sunun yatɛ.
N yɛɛgena fe xa rabira i ma.
I xaxili mi dɔxi e xɔn ba?

[10] N na i xili waxatin naxan yi,
n yaxune xɛtɛma n fɔxɔ ra nɛn,
n yi a kolon a Ala n xɔn.
[11] N na Ala matɔxɔma a falane fe ra!
N na Alatala matɔxɔma!
[12] N yigi saxi Ala nin,
n mi gaxuɛ mumɛ!
Adamadiin nanse ligama n na?

[13] Ala, n dɛ xuiin naxan tongoxi,
n na a rakamalima nɛn.
N na barika bira saraxan bama i xa nɛn.
[14] Amasɔtɔ i bata n ba sayani,
i yi n natanga biran ma.
Nanara, n sigan tima Ala yɛtagi
n ma siimayani.

57

Ala maxandina malina fe ra
Yaburin 108.1-5

[1] Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili, "I Nama Halagin Ti" Dawuda naxan ba a to a gi Sɔli bun, a sa a so faran yinla ra.
[2] Kininkinin n ma!
Ee! Ala! Kininkinin n ma!
Amasɔtɔ n niin marakisin fenma i tan nan yii.
N xa luxunden sɔtɔ i gabutɛɛn bun,
han yihadin yi dangu.
[3] N bata Kore Xɔnna Ala maxandi
naxan n ma feene rasɔnɔyama.
[4] A n yabima nɛn keli ariyanna yi,
a n nakisi.
A ne mafalama nɛn
naxanye n yɛngɛma.
Bɛti xuini te.
Alaa hinanna nun a lannayaan yitama n na nɛn.
[5] Yatane bata n nabilin,
n saxi adamadi ɲaxine tagi.
E ɲinne ligaxi nɛn
alo tanbane nun xalimakunle.
E lɛnne ligaxi nɛn
alo silanfan xɛnxɛne.
[6] Ala, i ya binyen xa mayita kore xɔnna ma,
a yi bɔxɔn nafe!

[7] E bata yalaan nati n yɛɛ ra n suxu xinla ma,
e yi n nayagi.

E bata yinla ge n yɛɛ ra,
koni e tan yɛtɛɛn bata bira a kui.
Bɛti xuini te.
[8] Ala, n xaxili ragidixi yati!
N bɛtin bama nɛn, n yi i tantun!
[9] N xulunma nɛn sinma,
n yi n ma bɔlɔnna nun kondenna maxa!
N kurunma bɛtin bɛ nɛn subaxa!
[10] Marigina, n ni i tantunma nɛn siyane yɛ.
N bɛtin bama i xa nɛn bɔnsɔnne tagi.
[11] I ya hinanna gbo han ariyanna.
I ya lannayaan texi han kore xɔnna.
[12] Ala i ya binyen xa mayita kore xɔnna ma,
a yi bɔxɔn nafe!

58

Ala nan kitisa tinxinxin na

[1] Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili: "I Nama Halagin Ti."
[2] Ɛ tan muxu gbeene,
ɛ falane mi tinxin feu!
Ɛ nɔɛ adamadiine makitɛ tinxinni ba?
[3] Ɛn-ɛn de! Tinxintareyana ɛ bɔɲɛni,
ɛ gbalon nakelima bɔxɔn ma.
[4] Xabu e bari waxatini, e ɲaxu.
Wuledene lɔxi ayi xabu e bari lɔxɔni.
[5] E xɔlɛn luxi nɛn alo saɲin xɔlɛna,
alo fɔdɔgɔɔn naxan mi saɲi suxun xuiin mɛma,
[6] naxan n mi a kanna xuiin namɛma.
Saɲi suxun na fatan kiki,
a mi nɔɛ a suxɛ.
Bɛti xuini te.

[7] Ala, i xa e ɲinne magira e dɛ!
Alatala, i xa na yatane dɛɛn kala!
[8] E xa ɲan alo igen naxan bɔxɔnma.
E tanbane xa yelefu ayi.
[9] E xa liga
alo korosiraan naxan fati tununma ayi lingini,
alo diin naxan faxaxi barixi, a mi sogen to.
[10] Tansin xindena hanma a xarena,
ne ganma nɛn tunden bun.
Foyen ɲaxudene fan xalima nɛn,
a e raxɔri.
Bɛti xuini te.

[11] Tinxin muxune ɲaxanma nɛn
bayo a gbeen ɲɔxɔma nɛn.
E fama e sanna maxadeni nɛn
muxu ɲaxine wunla ra.
[12] Nayi, adamadiine yi a fala,
"Ala tinxin muxune saren fima yati!
Ala na yatigi, naxan dunuɲa makitima!"

59

Ala maxandina marakisina fe ra

[1] Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili: "I Nama Halagin Ti," a naxan ba Sɔli to sofane xɛ e xa sa e luxun Dawuda yɛɛ ra a banxini a faxa xinla ma.
[2] N ma Ala, n xunba n yaxune yii.
N natanga ne ma
naxanye kelixi n xili ma!
[3] N xunba fe ɲaxi rabane yii.
N nakisi na muxu faxane ma!
[4] A mato,
e n legedenma n faxa feen na.
Sɛnbɛmane e malanma n xili ma.
N mi i matandixi,
n mi yulubi ligaxi, Alatala.
[5] N sɔnna mi a ra,
koni e yitɔnxi e xa n yɛngɛ.
Keli, i fa n mali!
Yandi n mato!
[6] Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
Isirayilaa Ala, keli!
I yi siya dɛnkɛlɛyatarene fe ɲaxine saran e ra.
I nama diɲa yanfanten ɲaxine ma mumɛ!
Bɛti xuini te.

[7] E fama ɲinbanna ra.
E xaɲɛ alo barene taan xun xɔn.
[8] I tuli mati e konbi ti xuine ra.
E lɛnne luxi nɛn e dɛ
alo silanfanne,
e mɔn a falama, e naxa,
"Nde nɔɛ en ma falan mɛ?"
[9] Koni Alatala, i gelema e ma.
I siya dɛnkɛlɛyatarene birin magelema.
[10] Ala n sɛnbɛna,
n xaxili tixi i tan nan na.
I tan nan n ma faran makantanxin na.

[11] N ma hinantenna Ala,
a tima n yɛɛ ra nɛn.
A a liga,
n na n yɛɛn nagodo n yaxune ma.
[12] Koni, i nama e faxa,
Marigina, nxu yɛ masansan wure lefana.
Nanara, n ma muxune mi ɲinanɲɛ.
E raxuya ayi i sɛnbɛni,
i yi e nɔ.
[13] Bayo yulubi falane e dɛ
e xa suxu e yɛtɛna wasona fe ra!

Bayo e dangane tima
e wulene falama,
14 e ɲan i ya xɔlɔni!
E ɲan fefe! Sese nama lu!
Nayi, birin a kolonma nɛn fa fala
Ala mangayaan nabama Yaxuba bɔnsɔnna xun na
han bɔxɔn danna birin.
Bɛti xuini te.

15 E fama ɲinbanna ra.
E xaɲɛ alo barene taan xun xɔn.
16 Barene nɛma donse fenni,
xa e mi lugo,
e wurundunma nɛn.
17 Koni n tan i sɛnbɛn matɔxɔma nɛn bɛtini.
Xɔtɔnni, n na n ma bɛti xuini tema nɛn
i ya hinanna fe ra.
Bayo, n ma faran makantanxin nan i tan na,
n na n yigiyama dɛnaxan yi tɔrɔ waxatine yi.
18 N sɛnbɛna,
n bɛtin bama i xa nɛn.
I tan Ala nan n ma faran makantanxin na
n ma hinantenna Ala.

60

Ala maxandina nɔ ti fena
Yaburin 108.7-14

1 Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa, a xa ba alo bɛtin naxan xili: "Gabalan Fugaxina Sereyana." A xa ba xaran feen na. 2 Dawuda bɛtini ito nan ba a to Arami kaane yɛngɛ naxanye keli Mesopotamiya yamanan nun Soba yamanani, Yowaba yi xɛtɛ, a Edɔn kaa wuli fu nun firin faxa Fɔxɔ Lanbanni.
3 Ala, i bata i mɛ nxu ra,
i yi gbalon nakeli nxu ma.
I bata xɔlɔ nxu ma.
Koni iki, i mɔn xa nxu yitɔn.
4 I bata bɔxɔn naxuruxurun,
a yibɔ.
I mɔn xa a tugun a bode ra,
a nama xuya ayi.
5 I bata waxatine raxɔdɔxɔ i ya muxune ma.
Nxu dagalanma ayi
alo nxu minxin na a ra.
6 Koni naxanye gaxuxi i yɛɛ ra,
i bata taxamasenni te ne xa,
naxan e ratangama xalimakunle ma.
Bɛti xuini te.

7 I xa i xanuntenne kantan
i yi e rakisi i sɛnbɛni.
I yi nxɔ maxandin yabi.
8 Ala bata falan ti a yire sariɲanxini,
a naxa, "N nɔɔn tima nɛn,
n Siken taani taxun,
n yi Sukɔti lanbanna danne sa.
9 N tan nan gbee Galadi bɔxɔn nun Manase ra.
Efirami kaane findixi n ma yɛngɛsone nan na.
Yuda luxi nɛn
alo n ma mangaya dunganna.
10 Koni n ma konyin nan Moyaba yamanan na.
N tan nan Edɔn yamanan kanna ra.
N yɛngɛ sɔnxɔni tema Filisiti yamanani."
11 Ala, nde sigama n na na taa makantanxini?
Nde tima n yɛɛ ra siga Edɔn yi?
12 Ala, i tan xa mi i mɛxi nxu ra ba?
I mi fa nxɔ ganla fɔxɔ ra sɔnɔn ba?
13 Nxu mali yaxune yɛngɛdeni!
Sese mi adamana maliin na.
14 Koni Ala na lu en xɔn,
en nɔɔn sɔtɔma nɛn.
A tan nan en yaxune halagima.

61

Ala, n xa lu i fɛma

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.
2 Ala n ma mawuga xuiin mɛ.
I tuli mati n ma maxandi xuiin na.
3 N yigitɛgɛxin bata n xui ramini i ma wulani.
N xali na geyaan fari
naxan mate n xa.
4 Amasɔtɔ i tan nan n yigiyaden na,
e nun yinna
naxan n natangama n yaxune ma.
5 N waxi lu feni i konni waxatin birin yi.
N xa luxunden sɔtɔ i gabutɛne bun ma.
Bɛti xuini te.
6 Ala, i bata n dɛ ti xuine mɛ.
I bata na kɛɛn so n yii
i naxan namaraxi i ya yɛɛragaxu muxune xa.

7 Ala xa mangan siin xun masa,
a xa bu han!
8 Ala xa mangan sabati a yɛtagi habadan!
A ratanga i ya hinanna nun i ya lannayaan nin.
9 Nanara, n tantun bɛtin bɛ i xinli waxatin birin,
n yi n dɛ ti xuine rakamali lɔxɔ yo lɔxɔ.

62

Ala nan bɔɲɛ xunbenla fima

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa
Yedutun xa.
2 N bɔɲɛn saxi Ala nan baraka yi,
a tan nan n nakisima.
3 A tan kedenna nan n kantan fanyen na,
n nakisimana.
N ma faran makantanxin nan a ra.
Yaxune mi n nɔɛ mumɛ!
4 Han waxatin mundun yi,
ɛ luyɛ fuyɛ muxune ma?
Ɛ tan e rabirama
alo banxi xɔnna hanma langa fonna?
5 E waxi muxune ragodo feni tun,
keli a binyeni.
E e yoron wuleni.
E duban tima e dɛni,
koni e dangan tima e bɔɲɛni.
Bɛti xuini te.

6 N bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma Ala nan xɔn.
A tan nan n yigin na.
7 A tan nan n kantan fanyen na,
n nakisimana.
N ma faran makantanxin nan a ra.
Yaxune mi n nɔɛ mumɛ!
8 N ma kisin nun n ma binyena Ala nan yii.
N kantan fanyen sɛnbɛmaan nan Ala ra.
N ma yigiyana a tan nan na.
9 Yamana, ɛ ɛ yigin sa a yi waxatin birin!
Ɛ yi ɛ kɔntɔfinle so Ala yii,
amasɔtɔ en yigiyaden nan Ala ra.
Bɛti xuini te.

10 Adamadiine ligaxi nɛn alo foyedina.
A xungbeen nun a xurina, sese mi e ra.
Hali e rate sikeela fari, e yelefu.
E malanxin yelefu foyedin xa.
11 I nama i yigin sa gbalo feene yi.
I nama i waso se muŋaxini.
Hali nafunla gbo i yii han,
i nama i yigin sa a yi!
12 Ala luma a falɛ,
fa fala a tan nan gbee fangan na.
13 I gbeen nan hinanna ra, n Marigina.
Bayo i tan muxun kɔntɔnna fima nɛn
alo a kɛwanla.

63

Alaa hinanna fisa siimayaan xa

1 Dawudaa bɛtina, a yi Yuda tonbon yireni
waxatin naxan yi.
2 Ala, n ni i fenma,
n ma Ala nan i tan na.
I xɔnla n sɔndɔmɛn na.
I xɔnla n fati bɛndɛn ma
alo min xɔnla n suxuma
tonbonni ito yi kii naxan yi,
bɔxɔ magenla, ige mi dɛnaxan yi.
3 N xa i to i ya yire sariŋanxini.
N yi i sɛnbɛn nun binyeni gbɛ.
4 I ya hinanna fisa siimayaan xa.
Nanara, n na i batuma.
5 N barikan birama i xa nɛn
n ma siimayaan birin yi,
n na n yiine yite i maxandideni.
6 N nii yifanma n ma nɛn,
alo n na wasa donse hagigɛne ra.
N yi i tantun sɛwa bɛtine yi.

7 N nɛma saxi n ma saden ma,
n na n mirima i ma.
N xaxili luma i xɔn nɛn kɔɛɛn birin na.
8 Amasɔtɔ i tan nan n mali muxun na,
n sɛwa bɛtin ba i nininna bun ma.
9 N bata kankan i ma,
i yiin nan n natangama.
10 Naxanye katama n faxa feen na,
ne faxama nɛn.
11 E faxama silanfanna ra nɛn yɛngɛni,
kankone yi e binbine don.
12 Nayi, Mangan sɛwama nɛn Ala yi.
Naxanye e kɔlɔma Ala xinli,
ne a matɔxɔma nɛn.
Koni wuledene dɛɛne raxutuma nɛn.

64

Ala maxandin maratangana fe ra

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Ala, i tuli mati n ma mawuga xuiin na!
N bata gaxu n yaxune yɛɛ ra.
N niin natanga!
3 N luxun muxu ɲaxine ma
naxanye e bode toma wundoni,
e nun fe ɲaxi raba ganla.
4 E lɛnne xanxan alo silanfanna.
Fala ɲaxine minima e dɛ
alo xalimakuli ralemunxina.
5 E e xanle tima sɔntaren na wundoni.
E mafura bunna tiyɛ, e mi gaxuma.
6 E e bode rawɛkilɛma kɛwali ɲaxin ma.
E e bode toma,
e lutine ratima dɛnaxan yi.
E naxa, “Nde nɔɛ e toɛ?”
7 E tinxintareyani tɔnma, e naxa,
“En ma kɔtɛ yitɔnxin mi fulɛ mumɛ!”
Muxun kui feene kolon naxɔlɔ!

8 Koni Alaa xalimakunle wolima e ma nɛn,
a e li keden na.
9 E gbee fala xuine xɛtɛma e ma nɛn,
e yi halagi.
Naxan yo na e to,
ne e xunne yimaxama nɛn e mageledeni.
10 Nayi, gaxun adaman birin suxuma nɛn.
E e xaxili lu Ala a wanla xɔn,
e yi a fe rabaxine famu.
11 Tinxin muxune xa sɛwa Alatala yi,
e yi a findi e luxunden na.
Muxu sɔndɔmɛ fajnin birin xa a matɔxɔ.

65

Tantunna nun barika birana

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
Sigi sarijnanxina.
2 Ala, a lan yamaan yi i tantun Siyon yi,
nxu mɔn yi nxu dɛ ti xuine rakamali.
3 I tan naxan maxandi xuine ramɛma,
muxun birin fama nɛn i fɛma.
4 Hakɛne to sɛnbɛn sɔtɔ nxu xun ma
i yi nxɔ matandine mafelu.
5 Sɛwan ne xa,
i bata naxanye sugandi
e xa lu i konni!
Nxu bata lugo i ya banxin fe fajnine ra,
i Batu Banxi Sarijnanxina.

6 I nxɔ maxandin yabima
kabanakoon nan na tinxinni.
Ala nxu rakisimana,
bɔxɔn danna muxun birin yigina i tan nan na,
e nun naxanye fɔxɔ igen kidi ma pon!
7 I sɛnbɛn bata geyane da
bayo fangamaan ni i ra.
8 I bata baan xuini ti,
i yi a walanne raxara.
I mɔn yi siyane masabari.
9 Dunuŋa birin gaxuma i ya kabanakone yɛɛ ra.
Keli sogetedeni han sogegododeni,
e birin bɛtin bama i xa sɛwani.

10 I yengi dɔxi bɔxɔn xɔn
i yi tule igen sa a ma, han a ramɔ.
Alaa xuden nafexi igen na,
alogo donseen xa sɔtɔ.
I tan nan na ragidixi.
11 I tule gbeen nafama xɛɛ bixine ma
bɔxɔn yi xunbeli, a yogon igen na.
I tan barakan sama xɛɛni, a sabati.
12 Xɛɛ xaba waxatini,
i ya fanna warama ayi nɛn.
I na dangu dɛnaxan yi,
mɛnna yi sabati.
13 Fixɛne fanma e nun fiile.
Geyane rayabuma nɛn han!
14 Xuruseene yiriwama nɛn fixɛne ma.
Lanbanne yi rafe siseene ra.
Na birin yi findi bɛti ba xunna ra
e nun sɛwa sɔnxɔna.

66

Barika birana Ala xa

1 Sigi sarijnanxina. Tantun bɛtina. Bɛti baane kuntigin xa.
Dunuŋa muxun birin xa sɔnxɔ sɛwani Ala xa!
2 Ɛ a xinla binya bɛtin ba!
Ɛ tantun gbeen fi a ma!
3 Ɛ a fala Ala xa,
"I ya kabanako wanle magaxu!
I sɛnbɛn gbo han!
Nanara, i yaxune gaxuxin felenxi i bun ma.
4 Muxun birin i batuma dunuŋa yi,
e tantun bɛtin ba i xa.
E i xinla tantunma bɛtini."
Bɛti xuini te.

5 Ɛ fa be!
Ɛ a mato Ala bata naxan liga!
A wanle magaxu adamadiine yɛ han!
6 A fɔxɔ igen findi nɛn yire yixaren na,
en benbane yi gidi baan tagi e sanni.
Nayi, en xa ɲaxan a tan yi.
7 A mangayaan nabama a sɛnbɛni habadan!
A yɛɛn tixi siyane ra,
nanara muxu yo nama murutɛ.
Bɛti xuini te.

8 Siyane, ɛ barikan bira en ma Ala xa!
Ɛ a tantun xuini te!
9 A bata siimayaan fi en ma,
a mi tin en yi bira.
10 Ala i nxu rasarijnanma
sulun tɛɛni alo wure gbetina.*
11 I a liga nɛn nxu yi suxu,
i mɔn yi goron gbeen sa nxu xun ma.
12 I tin nɛn nxu yaxune yi ti nxu fari.
Nxu yi dangu ige tilinxin nun tɛɛni.
Koni, i fa nxu ra dahamu bɔxɔni.

13 N fama saraxa gan daxin na nɛn i ya banxini.

* 66:10: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

N bata dɛ xuiin naxan tongo i xa,
n na rakamalima nɛn.
14 Dɛ ti xuini itoe falaxi nɛn
n yi tərəni waxatin naxan yi.
15 N sube turaxine bama saraxa gan daxin na nɛn,
n yi kontonne ba,
e tutin yi te kore.
N turane nun kətəne fan bama nɛn.
Bɛti xuini te.

16 Ɛ fa be! Ɛ ɛ tuli mati,
ɛ tan naxanye birin gaxu Ala yɛɛ ra.
A bata naxan liga n xa,
n na a falama ɛ xa nɛn.
17 N bata a xili malina fe ra,
n yi a batu n dɛ xuiin na.
18 Xa hakɛn yi ramaraxi n bɔɲɛni nun,
Marigin mi yi a tuli matima n xuiin na nun.
19 Koni Ala yatin bata n namɛ,
a a tuli mati n ma maxandi xuiin na.
20 N barikan birama Ala xa
amasətə a mi a mɛxi n ma maxandi xuiin na.
A mi a hinanna baxi n yii.

67

Siyane birin xa Ala tantun

1 Tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra. Sigi sariɲanxina.
2 Ala xa kininkinin en ma,
Ala xa en baraka.
Ala nərən xa godo en ma.
Bɛti xuini te.
3 Nanara, dunuɲa birin i ya kiraan kolonɲɛ,
siyane birin yi i ya marakisin kolon.
4 Siyane xa i tantun Ala,
siyane birin xa i tantun!
5 Muxune xa ɲaxan,
e bɛtin ba sɛwani,
amasətə i siyane makitima tinxinna nin.
I tixi dunuɲa muxune birin yɛɛ ra.
Bɛti xuini te.

6 Siyane xa i tantun Ala,
siyane birin xa i tantun!
7 Nayi, bɔxən donse gbegbe fima.
Ala, en ma Ala en barakama nɛn.
8 Ala en barakama nɛn,
bɔxən danna muxun birin yi gaxu a yɛɛ ra.

68

Alaa nɔna Isirayila xa

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. Sigi sariɲanxina.
2 Ala xa keli,
a yi a yaxune raxuya ayi.
Naxanye a raɲaxuxi,
ne yi e gi a bun.
3 E kedi,
alo foyen sigama tutin na kii naxan yi.
E xa ɲan Ala yɛtagi
alo dolen na lo tɛɛni.
4 Koni tinxin muxune xa ɲaxan,
e sɛwa Ala yɛtagi.
E xa gele ɲaxanni.
5 Bɛtin ba Ala xa,
a xinla xa tantun bɛtini.
Naxan fama kundani,
ɛ na rasɛnɛ!
A xili nɛn Alatala.
En xa en sɛwa xuini te a yɛɛ ra!
6 Ala naxan a kon sariɲanxini,
kiridine fafe na a ra,
kaɲa gilɛne xun mayɛngɛn na a ra.
7 Ala denbayaan fima denbayatarene ma,
A kasorasane xərəyama,
e mini bɛtin bɛ.
Koni murutɛ muxune luma bɔxɔ yidunduxin nin.

8 Ala, i to ti i ya yamaan yɛɛ ra,
i siga na tonbon yireni.
Bɛti xuini te.
9 Bɔxən yi xuruxurun,
koren yi rabi Ala yɛɛ ra,
Sinayi Geyana Ala,
Isirayilaa Ala.
10 Ala, i tule gbeen nafa nɛn,
i ya bɔxən mən yi xɛtɛ a kiini.
11 I ya yamaan yi dɔxɔ na,
I yi yiigelitəne ki i ya nɛmana fe ra.
12 Marigin bata feni ito xibarun fi,
ɲaxalan gali gbeen yi siga a ralideni, e naxa,
13 "Mangane nun sofane e gima!
E e gima!
Nxu tan ɲaxanle yi yɛngɛ yi se tongoxine yitaxun.
14 Ɛ tan naxanye fan luxi xuruseene dɛxən,
ɛ a mɛ,
Ala a yamaan suturama nɛn
alo ganba tofaɲina
naxan gabutɛye rafalaxi gbetin nun xɛma faɲin na."
15 Ala Sɛnbɛ Kanna to na mangane raxuya ayi,
e yolon alo balabalan kɛsɛna Geya Fərɛn ma.

16 Basan yamanan geyane gbo!
Yire matexi wuyaxi e ma.
17 Nanfera ɛ Alaa geya sugandixin matoma
xɔxɔlɔnni,
Ala yɛtɛɛn dɔxi dɛnaxan yi?
Alatala luma dɛnaxan yi habadan!
18 Marigin bata fa a yire sariŋanxini
keli Sinayi Geyaan ma
e nun a yɛngɛ so wontoro wuli wuli wuyaxi.
19 Marigina Alatala, i bata te kore,
muxu suxine biraxi i fɔxɔ ra.
I yi kiseene rasuxu adamadiine ra,
hali muxu murutɛxine,
i yi dɔxɔ na yi.
20 Barikan xa bira Marigin xa lɔxɔ yo lɔxɔ,
en ma goronna saxi naxan xun ma,
Ala en nakisimana.
Bɛti xuini te.
21 En ma Ala, Ala na a ra
naxan muxune rakisima.
En Marigina Alatala na a ra
naxan en bama sayani.
22 Ala yatina a yaxune xunne yibɔma nɛn
naxanye kankanxi e sɔnne ma.
23 Marigin bata a fala, a naxa,
“N fama nɛn ɛ yaxune ra keli Basan yi.
N fama e ra nɛn sa keli fɔxɔ igen xɔnna ma
24 alogo ɛ xa ɛ sanne sin e wunli
ɛ barene fan yi e wunla kɔn han e wasa.”

25 Ala, nxu bata i ya yamaan famatɔɔn to.
I ya yamaan soma yire sariŋanxini
i tan n ma Ala nun n ma mangana.
26 Bɛti baane yɛɛn na,
maxa se maxane xanbin na,
sungutunne wɔsɔwɔsɔnne maxama ne tagi.
27 Barikan bira Ala xa a malan gbeeni.
Isirayila bɔnsɔnna birin xa Alatala tantun.
28 Bunyamin bɔnsɔnna,
dɔnxɛ ra barin tixi e yɛɛ ra.
Yuda bɔnsɔnna mangane fan fama,
e sɔnxɔma e nun Sabulon mangane
nun Nafatali mangane.

29 Ala, i sɛnbɛn nagodo,
i sɛnbɛn mayita, Ala,
alo waxati danguxini.
30 I Batu Banxin Yerusalɛn taani,
mangane fama kiseene ra i xa na yi.
31 I xa falan ti Misiran bɔxɔn xili ma
naxan nun subɛ xaŋɛn maliga sɛxɛni.
Misiran luxi nɛn alo tura ganla
siya gbɛtɛne biraxi naxan fɔxɔ ra
alo ɲinge diine.
E ragodo han e fa mudu gbɛtin na.
Na siya yɛngɛ ralanne raxuya ayi!
32 Xɛrane kelima nɛn Misiran yamanani,
Kusi kaane yi e yiine ti Ala xa a maxandi-
deni.

33 Dunuŋa yamanane,
ɛ bɛtin ba Ala xa,
ɛ Marigin tantun bɛtini.
Bɛti xuini te.
34 A masiga tima kore xɔnna ma
xabu waxati xunkuye.
A galan xuiin naminima fangani.
35 Ɛ Ala sɛnbɛna fe rali,
a mangayaan nabama Isirayila xun na.
A sɛnbɛn kore xɔnna ma.
36 Ala na mini a Yire Sariŋanxini,
a magaxu han!
Isirayilaa Ala sɛnbɛn fima a yamaan ma nɛn
e nun fangana.
Barikan xa bira Ala xa!

69

*S*ɔxɔlɛ maxandina
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A
xa ba alo bɛtin naxan xili: “Fuge Faŋine.”
2 Ala, n nakisi!
Igen bata te han n kɔɛɛn bun ma.
3 N bitinma boro tilinxini.
San tide yo mi na yi.
N tilinna xɔrɛ ra.
N na n maminma fufani.
4 N bata xadan xili tideni n mali feen na.
N kɔɛ yinla nan fa n xɔlɔma.
N yɛɛne bata xadan,
e bata bu i yɛɛ ra kira yi.
5 Naxanye n naŋaxuxi fuuni,
ne wuya dangu n xunsɛxɛn na.
A gbegbe wama n faxa feni,
naxanye n yaxuyaxi fuu!
N mi naxan muŋaxi n na raxɛtɛ ba?

6 N yi daxuyani kii naxan yi,
i na kolon
Ala, n sɔnna mi luxunxi i tan ma.
7 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
n nama ne rayagi
naxanye yigi saxi i yi.
Isirayilaa Ala,
n nama findi ne yarabi muxu ra,
naxanye i batuma!
8 E n konbima i tan nan ma fe ra.
N bata yagi han!
9 N bata liga

alo xɔŋɛna ngaxakedenne xa,
alo fa muxuna n xabilani.
10 I ya banxina fe xaminna n ma,
han a n ganma alo tɛɛna.
Nanara, e i konbin naxanye tima,
ne n tan nan lima.
11 N na wuga, n yi sunna suxu,
yamaan yi n konbi.
12 N na kasa dugin nagodo n ma sununi,
yamaan yi sabaan so n na.
13 Naxanye batuma taan so dɛɛn na
ne n nafɛyama.
Dɔlɔ minne sigin sama, e n magele.

14 Koni Alatala, n na i tan nan maxandima.
I ya hinan gbeen waxatin ni i ra n xa.
Ala, n yabi i ya marakisi barakaxini.
15 N xunba, n nama bitin boroni.
N xunba n yaxune yii, n ba tilinni.
16 I nama tin fufaan yi sa n xun ma.
I nama tin n yi n mamin tilinni,
hanma n bitin gaburun na.
17 N ma Alatala, n yabi
i ya hinanna nun i ya fanni.
I firifiri n binni i ya kininkinin gbeeni.
18 I nama i yɛtagin luxun i ya walikɛɛn ma.
N yabi iki sa! Bayo n tɔrɔxi.
19 Fa n fɛma i yi n nakisi.
N xunba n yaxune yii.
20 I a kolon n konbima kii naxan yi,
n na yagima, n na yarabima.
I n yaxune birin toma.
21 Konbin bata n bɔŋɛn kala
han n yigitɛgɛ.
N yengi yi kininkininna a fe ma nun
koni se mi na.
N yengi yi madɛndɛnna nan ma nun,
koni n mi se to.
22 E dabarin sama n ma donseni.
Min xɔnla to n suxu,
e minse xɔlɛn so n yii.

23 Ala xa e ɲaxaɲaxane findi luti ratixin na e yɛɛ ra.
Ala xa e hɛrin findi e suxu xunna ra.
24 E yɛɛne xa rafɔrɔ ayi,
e yi danxu!
E fanne xa ba a ra waxatin birin!
25 I xa fitina e xili ma,
i ya xɔlɔ gbeen yi e li.
26 E dɔxɔden xa kala.
Muxe nama lu e bubune kui.
27 Bayo, i naxanye tɔrɔxi,
e ne ɲaxankatama.
I naxanye ɲaxankataxi,
e ne fe falama sɛwani.
28 I xa e magi e hakɛne birin na.
E nama i ya kisin sɔtɔ mumɛ!
29 Ala xa e xinle ba nii rakisin kitabun kui.
E nama basan tinxin muxune xinle ra.

30 Koni n xɔlɛni, n mɔn yigitɛgɛxi.
Ala, i ya marakisin xa n natanga!
31 N na Ala xinla matɔxɔma bɛtini nɛn.
N yi a gboon nali,
n barikan bira a xa.
32 Na Alatala kɛnɛnma nɛn
dangu ɲinge baan na a xa,
dangu tura kamalixin baan na saraxan na.
33 Yiigelitɔne a toma nɛn, e sɛwa.
Ɛ tan naxanye Ala fenma,
Ala xa siimayaan fi ɛ ma.
34 Alatala tuli matixi tɔrɔ muxune ra.
A mi ɲinanma muxu suxine xɔn
a gbeen naxanye ra.

35 Koren nun bɔxɔn nun fɔxɔ igena
e nun e yi seene,
e birin xa Ala matɔxɔ.
36 Ala Siyon taan nakisima nɛn.
A Yuda taane tima nɛn.
A mɔn yi a yamaan nadɔxɔ na yi,
e mɔn yi findi a gbeen na.
37 Na findima a walikɛne mamandenne kɛɛn na nɛn.
Naxanye Ala xanuxi, ne yi lu na yi.

70

Ala maxandina malina fe ra
Yaburin 40.13-17

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
Maxandina.
2 Ala, n nakisi!
Alatala, fa n mali iki sa!
3 Ala xa ne yarabi
naxanye n faxa feni tɔnma,
e yifu.
Ala xa ne raxɛtɛ marafɛyani
n ma tɔrɔn nafanxi naxanye ma.
4 E yagixin xa xɛtɛ naxanye a falama,
e naxa, “Yɔ! I suxi!”
5 Naxanye birin i tan fenma,
i xa ne birin nasɛwa.
Naxanye waxi i ya kisi feen xɔn,
ne xa lu a falɛ,
“Ala gbo!”
6 Koni, yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n tan na.

Ala, fa n fɛma mafurɛn!
I tan nan n malimaan nun n natangamaan na.
Alatala, i nama buyɛ ayi.

71

Fonna Ala maxandina
Yaburin 31.1-4

1 Alatala, i tan nan n luxunden na.
I nama tin n yi yagi!
2 N natanga i yi n xunba
amasɔtɔ i tinxin.
I tuli mati n na i yi n nakisi!
3 Ala, findi n kantan fanyen na,
n luxundena,
n luma sigɛ dɛnaxan yi.
Yamarin fi, i yi n nakisi.
Amasɔtɔ, n kantan fanyen nun
n ma yinna nan i tan na.
4 N ma Ala,
n natanga muxu ɲaxine sɛnbɛn ma,
i n ba hakɛ kanne nun gbalotɔne yii.
5 N Marigina Alatala,
n yigin na i tan na.
N bata n yigin sa i yi
xabu n dii ɲɔrɛyani.
6 I n masuxi
xabu n yi n nga kui waxatin naxan yi.
I tan nan a liga n yi bari,
nanara n ni i tantunma.
7 N findixi misaala nan na a wuyaxi xa,
amasɔtɔ n yigiya sɛnbɛmaan nan i tan na.
8 N ni i tantunma nɛn fɛrijnɛn gbɛn!
N yi i ya nɔrɔn matɔxɔ.

9 I nama i mɛ n na
amasɔtɔ iki, n bata fori.
I nama n nabeɲin
amasɔtɔ n fangan bata ɲan.
10 N yaxune n mafalama.
Naxanye waxi n faxa feni,
ne e bode toma.
11 E naxa, “Ala bata a rabeɲin.
En siga a fɔxɔ ra en yi a suxu.
A xunba muxu mi na yi.”
12 Ala, i nama i makuya n na.
N ma Ala, i mafura, i fa n mali!
13 Ala xa ne yarabi, e ɲan,
naxanye n kansunma.
Ala xa ne yagi, e xun nagodo
naxanye waxi n maxɔlɔ feni.
14 N xaxili tixi i ra tun!
N mɔn sigama i tantunɲɛ tun!
15 N ni i ya tinxinyaan matɔxɔma nɛn fɛrijnɛn gbɛn!
E nun i ya marakisina,
hali n to mi e birin kolon.
16 Marigina Alatala,
n fama i sɛnbɛn barakani,
n ni i tan keden peen nan ma tinxinyaan matɔxɔma.

17 Ala, xabu n xurun waxatin naxan yi,
i n xaran nɛn.
N mɔn i ya kabanakone matɔxɔma tun!
18 Ala, iki, n bata fori,
n xunsɛxɛn fan bata fuga.
Koni i nama n nabeɲin
fɔ n xa i sɛnbɛn nali iki muxune ma,
n yi i ya fangana fe yɛba
mayixɛtɛ famatɔne birin xa.
19 Ala, i ya tinxinyaan bata kore li!
I bata kabanako fe wuyaxi liga.
Nde ligaxi alo i tan?
20 Hali i to tɔrɔn nun xɔlɛ gbeen nafa n ma,
i mɔn n niin naxɛtɛma n yi nɛn.
Hali n sa gaburun tilinxini bɔxɔn bun,
i n natema nɛn mɔn.
21 I n ma xunnayerenna ragboma ayi nɛn,
i mɔn yi n madɛndɛn.
22 N na i tantunma nɛn kondenna ra
i ya lannayana fe ra, n ma Ala.
N tantun bɛtin bama i xa nɛn bɔlɔnni,
Isirayila Sariɲantɔna.
23 N sɔnxɔma nɛn sɛwani
n nɛma bɛti baani waxatin naxan yi
amasɔtɔ i bata n xunba.
24 N ni i ya tinxinyaan matɔxɔma nɛn fɛrijnɛn gbɛn!
Amasɔtɔ naxanye yi waxi n tɔrɔ feni,
ne bata yagi, e yarabi.

72

Ala maxandina mangan xa

1 Sulemani gbeena.
Ala, mangan xaran i ya kitisa kɛndɛn na.
I ya tinxinyaan yita n tan mangana diin na.
2 Nanara, a i ya yamaan makitɛ tinxinni.
A sariya kɛndɛn sa yiigelitɔne xa.
3 Ala xa bɔxɔn nasabati yamaan xa.
Ala xa tinxinyaan sabati yamanani.
4 Mangan xa sariya kɛndɛn sa yiigelitɔne xa.
A xa tɔrɔ muxune diine rakisi,
a yi e yɛngɛfane rayensenɲɛ ayi.
5 I ya mangayaan xa magaxu ayi
han mamandenne mamandenne
fanni sogen tema

fanni kiken mɔn dɛgɛma.

6 Mangan fanna xa liga
alo tulena xɛɛne ma,
a xa liga
alo tule igen nɛɛn fɛ bɔxɔn ma.
7 Tinxin muxune xa sabati mangan waxatini.
Ala xa hɛri gbeen fi fanni kiken dɛgɛma.
8 A mangayaan gboma ayi nɛn
sa fɔlɔ sogeteden na
han sa dɔxɔ sogegododen na.
Fɔlɔ Efirati baan ma
han sa dɔxɔ bɔxɔn danna ra.
9 Naxanye wulani
ne e xinbi sinma a bun ma nɛn.
A yaxune e sama bɔxɔn ma nɛn a bun ma.
10 Tarasisi mangane fama kiseene ra nɛn a fɛma
e nun fɔxɔ ige tagi bɔxɔne.
Saba nun Sɛba mangane mudun fima a ma nɛn.
11 Mangan birin e xinbi sinma a bun ma nɛn.
Siyane birin wanla kɛma a xa nɛn.
12 A tɔrɔ muxune xunbama nɛn
naxanye na a xili,
e nun yiigelitɔ rabeɲinxine.
13 A kininkininma sɛnbɛtarene nun tɔrɔ muxune ma nɛn.
A tɔrɔ muxune niin nakisi.
14 A e xɔrɔyama nɛn mayigbɛtɛnna nun gbalon ma,
bayo a e yatɛxi.
15 Ala xa mangan bu!
Ala xa xɛmaan fi a ma keli Saba yamanani.
Yamaan xa Ala maxandi a xa waxatin birin!
E xa duba a xa fɛriɲɛn gbɛn!
16 Ala xa donseen wara ayi bɔxɔni.
Geyane xa rafe siseene ra.
E xa bogi alo naxanye Liban yamanani.
Taa kaane xa sabati alo sɛxɛna.
17 Ala xa mangan findi xili kanna ra habadan!
A xinla xa bu alo sogena.
Siyane birin duban sɔtɔma nɛn a barakani.
E fan yi duba a xa.

18 Barikan xa bira Marigina Alatala xa,
Isirayilaa Ala!
A tan keden peen nan kabanako feene ligama.
19 Barikan xa bira a xa habadan!
Ala xa dunuŋa birin nafe a binyen na!
Amina! Amina!

20 Yese a dii xɛmɛn Dawuda maxandine danna ni i ra.

Yaburin Yire Saxandena: Keli Sora 73 ma han 89

73

Alaa tinxinyana fe

1 Asafi a bɛtina.
Ala fan Isirayila ra han!
A fan bɔɲɛ sariŋanxi kanne ra.
2 Koni fayida n bata yi tantan,
n kiraan beɲin.
3 Amasɔtɔ n yi wasodene maxɔxɔlɔnma nun
n muxu ɲaxine sabatixin to waxatin naxan yi.
4 E mi kɔntɔfilixi sese ra mumɛ!
E fatine fan, e kɛndɛ.
5 E mi sɔxɔlɛxi sese ra alo bonne.
Adamadiine tɔrɔne mi e tan lima.
6 Nanara, wasona e yi
alo ɲɛrɛn muxune kɔɛ.
Gbalona e yi alo domaan muxune ma.
7 Turena e fatini
han e yɛtagin bata yikusin.
Fe ɲaxin nan e bɔɲɛni han!
8 E gelen muxune ma,
e fala ɲaxine ti.
E muxune ɲaxankatama wasoni.
9 E fala ɲaxine tima Ala ma,
e dɛ ɲaxu falane dunuŋa birin yi.

10 Nanara, yamaan biraxi e fɔxɔ ra,
e falane xɔnla yi e suxu
alo igen min daxina.
11 E naxa, “Ala nanse kolon?
Kore Xɔnna Ala nɔɛ na kolonɲɛ di?”
12 Muxu ɲaxine na kii nin.
E bɔɲɛn saxi waxatin birin,
e lu nafunla sɔtɛ tun!
13 Nayi, n luxi tinxinyani nɛn fuu!
N yi n yɛtɛ rasariŋan fuyan!
14 N tɔrɔxi lɔxɔ yo lɔxɔ!
I n hakɛn saranma n na xɔtɔn yo xɔtɔn!
15 Xa n yi falan ti alo e tan,
nayi, n yi i ya muxune yanfama nɛn nun.

16 Nanara, n yi kata feni ito famudeni,
koni, a yi xɔdɔxɔ n ma.
17 Han n so Alaa yire sariŋanxini waxatin naxan yi,
n yi n miri e raŋan kiin ma.
18 Ala, i e tima yire salaxunxin nin,
e birama dɛnaxan yi, e kala.

[19] Nba, e halagima nɛn mafurɛn,
gbalon yi e ɲan sasa!
[20] E luxi nɛn alo xiyena
naxan ɲinanma muxun na xɔtɔnni.
Marigina, i na keli waxatin naxan yi,
e tununma nɛn.

[21] N bɔŋɛn yi sɔxɔlɛxi waxatin naxan yi,
n niin yi sunuxi,
[22] n yi daxuyaan nun xaxilitareyani.
N yi luxi i yɛɛ ra yi alo subena.
[23] Koni hali na,
n yi i fɔxɔ ra waxatin birin,
i yi n yii rasuxu,
[24] i ti n yɛɛ ra i ya maxadine xɔn,
i yi n nasuxu binyen nin.
[25] Nde n malima kore xɔnna ma,
ba i tan na?
Bayo i bata lu n xɔn,
n fa waxi nanse gbɛtɛ xɔn dunuŋa yi?
[26] N fati bɛndɛn nun n niin taganɲɛ nɛn,
koni Ala nan n niin sɛnbɛn na
e nun n kɛɛna habadan!
[27] Naxanye e makuyaxi i ra,
ne yatin halagima nɛn.
Naxanye e mɛxi i ra, i yi ne raxɔri.
[28] Koni a rafan n tan ma,
n yi n maso Ala ra.
N bata Marigina Alatala findi n yigiyaan na,
alogo n xa i ya wali faŋine birin nali!

74

Ala xa Isirayila xunba

[1] Asafi a fala ɲaxumɛna.
Ala, nanfera i mɛxi nxu ra habadan?
Nanfera i xɔlɔma i ya yama kantanxin ma?
[2] I xaxili lu i ya yamaan xɔn ma,
i naxan xunba xabu waxati xunkuye,
bɔnsɔnna naxan findixi i gbeen na.
I nama ɲinan i dɔxɔden Siyon Geyaan xɔn.
[3] I xun ti taa xɔnni ito ra.
Nxu yaxune bata kala gbeen ti yire sariŋanxini.
[4] Nxu yi naralanma i ra dɛnaxan yi,
I yaxune sɛwaxin bata sɔnxɔn nate mɛnni.
E yi e taxamasenne yite na yi.
[5] E liga mɛnni alo xɛɛ sɛgɛne
naxanye fɔtɔn wudine sɛgɛma e bunbine ra.
[6] E na sawura wudi tofaŋine birin kala
e bunbine nun e dɛgɛmane ra.
[7] E tɛɛn so i ya Yire Sariŋanxin na,
a gan fefe.
E yi i xinla batuden naharamu.
[8] E yi a mirixi, e naxa,
"En ne birin naxɔrima nɛn feu!"
E yi Ala batudene birin gan yamanani.
[9] Nxu mi fa kabanako taxamasenne toma.
Nabi yo mi fa na sɔnɔn.
Nxu mi a kolon na buma han waxatin mundun.

[10] Ala, i yaxune i magelen danma waxatin mundun yi?
E luma i xili kalɛ nɛn ba,
han habadan?
[11] I tondixi nxu maliyɛ nanfera?
I yiini bandun, i yi e raxɔri!
[12] Ala, i tan nan nxɔ mangan na
xabu a fɔlɔni.
I tan nan marakisi tiin na dunuŋa yi.
[13] I tan nan fɔxɔ igene yitaxun i sɛnbɛni.
I mɔn yi ige yi sube ɲaxine xunne yibɔ.
[14] I tan nan ige yi sube magaxuxin xunne kala.
I yi a so burunna subene yii donseen na.
[15] I tan nan tigine nun xudene ramini.
I tan nan baane yixara.
[16] I tan nan gbee yanyin nun kɔɛɛn na.
I bata sogen nun kiken dɔxɔ e yirene yi.
[17] I tan nan dunuŋa danne rafalaxi.
I soge furen nun ɲɛmɛn da.

[18] Koni Alatala, i xaxili lu ito xɔn ma:
i yaxune gelema i ma!
Xaxilitarene i xili kalama!
[19] I nama i ya yamaan nabeɲin
alo ganbana sube xaɲɛne yii!
I nama ɲinan i ya muxune xɔn mumɛ,
naxanye tɔrɔxi.
[20] I xaxili lu i ya layirin xɔn ma,
bayo bɔxɔn yire yi fɔrɛne rafexi gbalotɔne ra.
[21] I nama tin muxu ɲaxankataxine yi yarabi,
alogo yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune xa i xinla matɔxɔ.
[22] Ala, keli i yi i yɛtɛ xun mayɛngɛ!
I xaxili lu a xɔn,
a xaxilitarene i magelema fɛriŋɛn gbɛn!
[23] I nama ɲinan i yaxune sɔnxɔ xuiin ma,
i yɛngɛfane e xuini tema mumɛ!

75

Ala nan kitisaan na

[1] Asafi a bɛtina, bɛti baane kuntigin xa, a xa
ba alo bɛtin naxan xili, "I Nama Halagin Ti."
Sigi sariŋanxina.
[2] Ala, nxu bata i tantun.
Nxu i tantunma han!

Nxu i maxandima i xinli,
nxu yi i ya kabanakone fe fala.
3 I naxa, “N bata kiti sa lɔxɔn sa.
N kiti fɲin sama nɛn.
4 Bɔxɔn xuruxurunma waxatin naxan yi,
a niimaseene birin yi xuruxurun,
n tan nan a san bundɔxɔn xɔdɔxɔma ayi ken!
Bɛti xuini te.
5 N bata a fala wasodene xa,
‘Ɛ nama ɛ yɛtɛ yigbo!’
N bata a fala muxu ɲaxine xa,
‘Ɛ nama ɛ kanba ɛ sɛnbɛn xɔn!
6 Ɛ nama ɛ kanba ɛ sɛnbɛn xɔn
kore xɔnna xili ma!
Ɛ nama waso falane ti!’ ”

7 Amasɔtɔ xun mayɛngɛn mi kelima
sogeteden binna xan na
hanma sogegododen binni hanma burunna ra.
8 Ala nan kitin sama.
A yi nde yalagi, a yi nde yoo sa.
9 Amasɔtɔ igelengenna suxi Alatala yii,
a rafexi a xɔlɛn na
alo dɔlɔ xɔdɛxɛna.
A a xɛlɛma nɛn,
muxu ɲaxine birin yi a min han a ɲan.

10 Koni n na a fe falama nɛn bɛtine yi habadan!
N yi tantun bɛtin ba Yaxubaa Ala xa!
11 A muxu ɲaxine birin fangan kala,
a tinxin muxune xunna keli.

76

Nɔ tiin nan Ala ra
1 Asafi a bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra. Sigi sariɲanxina.
2 Yuda kaane Ala kolon.
A xinla binyaxi Isirayila yi.
3 A konna Salemi taan nin,
a dɔxi Siyon Geyaan nin.
4 A a yaxune xalimakunle yigira mɛnna nin,
e nun yɛ masansan wure lefane nun e silanfanne
nun e yɛngɛ so seene birin.
Bɛti xuini te.

5 Ala, i tan nan sɛnbɛn birin kanna ra,
i nɔrɔxi dangu habadan geyane ra.
6 Sofa wɛkilɛxine birin bata bira,
e yii seene yi tongo yɛngɛni.
E fa saya xixɔnla nin.
Na sofa yo mi fa a yiini maxama.
7 Yaxubaa Ala, i na falan ti xɔlɔni,
soone nun soo ragine yi bira, e faxa.

8 I tan nan magaxu, Ala.
I na xɔlɔ, nde nɔɛ tiyɛ i yɛɛ ra.
9 I to kitisa xuiin namini keli kore,
yamanan muxune yi gaxu,
e yi e dundu,
10 i to keli kiti bolondeni
alogo i xa yiigelitɔne rakisi.
Bɛti xuini te.

11 Hali muxune na xɔlɔ i ma,
na rajanma tantunna nan ma i tan xa.
Naxanye na mini i ya xɔlɔn bun,
ne xaxili sɔtɔma nɛn.
12 I na i dɛ ti Alatala xa, i ya Ala,
i xa a rakamali.
Yamanan naxanye birin be rabilinni,
ɛ Alatala ki!
A lan birin xa gaxu a yɛɛ ra!
13 A tan kuntigi wasoxine ragodoma nɛn,
a yi dunuɲa mangane magaxu.

77

*Mad*ɛndɛnna tɔrɔ waxatini
1 Asafi a bɛtina, bɛti baane kuntigin xa, Yedutun xa.
2 N bata n xuini te Ala ma.
N bata n ma mawuga xuini te,
a xa n xuiin namɛ.
3 N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
n Marigin maxandi nɛn.
Kɔɛɛn birin na, n yi n yiini te Ala ma,
koni n mi madɛndɛn.
4 Alaa fe to rabira n ma, n kutun.
N to n miri a ma, n xaxinla yi yifu.
Bɛti xuini te.

5 N yi xi n yɛɛ ra yi.
N xaminxi, n mi fala tima.
6 Nayi, n yi n miri waxati danguxine ma
e nun ɲɛɛ xunkuyene.
7 Bɛtine yi rabira n ma kɔɛɛn na.
N yi n miri n bɔɲɛni,
n maxɔdinna ti n xaxinli iki:
8 “Marigina a mɛma nxu ra nɛn ba,
han habadan?
Nxu mi fa a kɛnɛnma ba?
9 Marigina hinanna bata ɲan ba,
han habadan?
A tulisaan bata ɲan ba,
han habadan?
10 Ala bata ɲinan hinanna xɔn ma ba?
Ala bata a kininkininna ɲan a xɔlɔni ba?”

Bɛti xuini te.

11 N yi a fala, n naxa,
“Naxan n tərəma, na ni ito ra:
Kore Xənna Ala mi fa a fangan yitama
alo a fələni.”
12 Alatala,
n xa i ya kɛwanle rabira n yɛtɛ ma.
I ya kabanako fe fonne yi rabira n ma.
13 N xa n miri i ya wanle ma.
N yi n xaxili lu i ya wali gbeene xən ma.

14 Ala, i ya kiraan sariɲan.
Batu se yo mi gbo alo Ala.
15 Ala nan i tan na
naxan kabanako wanle kɛma.
I bata i sɛnbɛn mayita siyane tagi.
16 I bata i ya yamaan xunba i sɛnbɛni,
Yaxuba nun Yusufu bənsənne.

Bɛti xuini te.

17 Ala, igene to i to,
e yi xuruxurun.
Tilinne yi xuruxurun.
18 Tulen yi godo keli kore.
Galanna yi a xuiin namini kore.
Kuyen yi a ɲinna masəxən yiren birin yi.
19 I ya kuye sarinna xuiin yi gbo ayi.
I ya kuyena ɲin masəxənna yi dunuŋa birin yiyalan.
Bəxən yi xuruxurun, a yi yimaxa.
20 I ya kiraan yi fəxə igeni.
I gidi baa tilinxini, i san fəxəne mi toɛ.
21 I yi Nabi Musa nun Haruna ti i ya yamaan yɛɛ ra
alo xuruse rabaan tima yɛxɛɛ kurun yɛɛ ra kii naxan yi.

78

Ala nun a yamana fe

1 Asafi a fala ɲaxumɛna.
N ma muxune,
ɛ ɛ tuli mati n ma xaranna ra,
ɛ yi n ma fala xuine ramɛ.
2 N sandane nan sama.
N wundo fonne nan yɛbama.
3 En bata feen naxanye mɛ,
en yi e to,
en fafane feen naxanye falaxi en xa,
4 en mi ne luxunŋɛ en ma diine ma.
En Alatala matəxə feene
nun a sɛnbɛn nun a kabanako feene
falama en mamanden famatəne xa.
5 A bata tənne so Yaxuba bənsənna yii.
A mən yi sariyan so Isirayila yii.
A en fafane yamari,
a e xa e diine xaran na ma,
6 alogo muxu famatəne xa e kolon.
Hali diin naxanye munma bari singen,
ne fan yi a fala e diine xa.
7 Nayi, e fan e yigi sama Ala fari nɛn.
E mi fa ɲinanma a wanle xən ma,
e yi a yamarine suxu.
8 Nayi, e mi luma
alo e benbane yi kii naxan yi nun.
Tengbesendene nun murutɛdene nan yi ne ra nun
naxanye mako mi yi Alaa fe yi,
e mi yi təgəndiyaxi Ala ma.
9 Xanla yi Efirami bənsənna muxun naxanye yii,
ne e gi nɛn yɛngɛn ləxəni.
10 E Alaa layirin nabeɲin,
e tondi a sariyan suxɛ.
11 E ɲinan nɛn Ala kɛwanle xən,
a kabanako feen naxanye yitaxi e ra.

12 A kabanako feene liga nɛn
e benbane yɛɛ xəri
Misiran yamanani, Soyan yi.
13 A yi fəxə igeni taxun a tagi
a yi e ragidi.
A yi a liga igene yi mate ayi e bode fari
alo banxi kankena.
14 A ti e yɛɛ ra yanyin na kundani.
A mən yi ti e yɛɛ ra kəɛɛn na tɛɛ dɛgɛni.
15 A fanyeni bə tonbonni,
a yi tigin namini, e yi e min.
16 A yi xuden namini gɛmɛne yi,
igen yi godo alo baana.

17 Koni e lu yulubin ligɛ a ra,
e murutɛ Kore Xənna Ala ma tonbonni.
18 E yi a nata, a e xa Ala bunba,
e yi e waxən donseen maxədin Ala ra.
19 E yi Ala mafala, e naxa,
“Ala nəɛ donseen naminɛ tonbonni ito yi ba?
20 A to gɛmɛn bə,
igen nan mini ayi yati,
koni a nəɛ burun nun suben soɛ a muxune yii ba?”

21 Na ma, Alatala e xuiin mɛxina, a fitina.
A yi xələ Isirayila ma,

* 78:21: Na feen sɛbɛxi Yatɛne 11.1 kui.

tɛɛn yi mini Yaxuba bɔnsɔnna xili ma.*
22 Amasɔtɔ e mi yi laxi Ala ra,
e mi yi e yigi saxi a marakisini.
23 Koni a yi kuyen yamari,
a koren dɛɛne xa rabi,
24 a yi Manna donseen nagodo e ma,
a ariyanna donseen so e yii.†
25 Adamadiine yi malekane burun don.
Ala yi donseen nasiga e ma han e lugo.
26 Ala yi foyen nafa keli sogetede binna ra.
A mɔn yi foyen namini yiifanna ma a sɛnbɛn na.
27 A yi xɔline ragodo e ma
naxanye yi wuya alo baan mɛɲɛnsinna.
28 E yi yolon e daaxaden tagi e bubune rabilinni.
29 Yamaan yi e dɛge han e lugo.
E yi waxi naxan xɔn ma Ala na so nɛn e yii.
30 Koni benun e xa wasa, donseen mɔn yi e dɛ,
31 Ala yi xɔlɔ e ma, a yi e sɛnbɛmane faxa,
Isirayila banxulanne.

32 Hali na birin to liga,
e mɔn lu nɛn yulubin ligɛ!
Hali a to kabanako feene liga e mi dɛnkɛlɛya.
33 Nayi, a yi e dunuɲa yi gidin lu fuuni,
han e yi faxa kuisanni.
34 A to ndee faxa,
a dɔnxɛne yi tubi,
e yi Ala fen sɔbɛɛn na.
35 A yi rabira e ma
fa fala Ala nan e kantan fanyen na,
a Kore Xɔnna Ala nan yi e xunba muxun na.

36 Koni e falane mi yi fixaxi,
e yi wulen nan falama a xa.
37 E mako mi yi Alaa fe yi,
e mi yi tinxinxi Ala layirini.
38 Koni bayo a kininkinin,
a yi e hakɛne mafelu.
A mi e halagi.
A xɔlɔn lu dɔxɔɲa ma wuyaxi,
a mi fitina e xili ma.
39 A a kolon fa fala daɲɔxɔn nan tun e ra,
e siimayaan luxi nɛn alo foyedina
naxan danguma a mi xɛtɛ.
40 E murutɛ Ala ma nɛn tonbonni sanɲa ma wuyaxi.
A yi sunu e fe ra burunna ra sanɲa ma wuyaxi!
41 E yi Ala bunbama yɛ yo yɛ.
E yi a liga Isirayilaa Ala Sariɲanxin yi xɔlɔ.
42 E ɲinan nɛn a sɛnbɛ gbeen xɔn,
e nun a e xunba e yaxune yii lɔxɔn naxan yi.
43 E ɲinan nɛn a taxamasenne xɔn Misiran yi,
e nun a kabanako feen naxanye liga Soyan yi.

44 A yi e baane findi wunla ra.
Ige yo mi yi na nun
Misiran kaane yi naxan miɲɲɛ.
45 A tugetuge xɔlɛne rasiga e ma
naxanye e don.
Xunɲɛne fan yi e bɔxɔn kala.
46 A e siseene so suɲɛne yii.
A bogiseen birin so tuguminne yii.
47 A yi e wudi binle kala balabalan kɛsɛne ra.
A yi e xɔdɛ binle kala xunbenla ra.
48 A yi e ɲingene faxa balabalan kɛsɛne ra.
Galanna yi e xuruseene faxa.
49 A fitinaxin yi a xɔlɔ ɲaxin
nun a bɔɲɛ teen nun a maraɲaxun nagodo e ma.
Halagi ti ganla nan yi ne ra.
50 A mi xɛtɛ a xɔlɔn fɔxɔ ra,
a mi tin e niine yi rakisi,
a yi e faxa fitina furene ra.
51 A yi dii sarane faxa Misiran denbayaan birin yi.
Xami a denbayane dii singene birin
naxanye singe e fangan mayita.

52 A yi fa a yamaan na
keli Misiran yi alo xuruse kuruna.
A yi e kantan burunna ra.
53 A yi ti e yɛɛ ra, sese mi e sɔtɔ,
nanara e mi gaxu.
Koni fɔxɔ igen yi a ragali e yaxune ma.
54 A yi fa e ra a bɔxɔ sariɲanxini
na geyaan ma a naxan sɔtɔ a sɛnbɛn xɔn.
55 A siya gbɛtɛne kedi nɛn a yamaan yɛɛ ra,
a yi e bɔxɔne yitaxun e ra.
A yi Isirayila bɔnsɔnne rasabati e konne yi.
56 Koni e yi murutɛ Kore Xɔnna Ala ma,
e yi a bunba.
E mi e xaxili lu a maxadi xuine xɔn,
57 e yi e masiga a ra,
e yanfan ti alo e benbane.

† 78:24: Manna donsena a fe mato xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

E mi fa tinxinxi
alo xalimakuli yidɔxina.
58 E Ala raxɔlɔ nɛn e suxure batudene ra.
E yi Ala raxɔxɔlɔn e ala sawurane xɔn.

59 Ala to na mɛ, a yi xɔlɔ han!
Nanara, a yi a mɛ Isirayila ra feu!
60 A yi a banxin nabeɲin naxan Silo yi,
a yi dɔxi adamadiine tagi dɛnaxan yi nun.
61 A yi tin a sɛnbɛ kankiraan yi suxu.
A nɔrɔn misaala yi so yaxune yii.
62 A yi tin a muxune yi faxa silanfanna ra,
a yi a xɔlɔ gbeen nagodo a muxune ma.
63 Tɛɛn yi e banxulanne gan,
han ɲaxalan dii ti sigine yi dan na fe ra.
64 Saraxaraline yi faxa silanfanna ra.
Koni yɛngɛn mi tin kaɲa gilɛne yi e wuga.

65 Dɔnxɛn na, Marigin yi keli
alo a yi xiin nɛn.
A yɛngɛn so
alo sofa sɛnbɛmaan na manpaan min.
66 A mɔn yi a yaxune kedi.
A yi e rayarabi habadan!
67 A yi a mɛ Yusufu bɔnsɔnna ra.
A mi Efirami bɔnsɔnna sugandi.
68 A Yuda bɔnsɔnna nan sugandi
e nun a Siyon Geyaan naxan xanuxi.
69 A yi a Yire Sariɲanxin ti mɛnni
alo kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna
naxanye na habadan!

70 A yi a walikɛɛn Dawuda sugandi.
A yi a ba yɛxɛɛ kulan dɛxɔn.
71 A yi a tongo xuruse kantandeni,
a yi a findi a yamaan kantanmaan na,
Yaxuba bɔnsɔnna,
a gbee muxune Isirayila.
72 Dawuda yi a ɲɔxɔ lu e xɔn ma ɲɛnige faɲini.
A ti e yɛɛ ra ki faɲi.

79

*Ala maxandina Yerusal*ɛn taan xunba feen na
1 Asafi a bɛtina.
Ala, siya gbɛtɛne bata i ya bɔxɔn yɛngɛ,
e so.
E bata i Batu Banxi Sariɲanxin naharamu.
E bata Yerusalɛn findi taa xɔnna ra.
2 E bata i ya walikɛne binbine so xɔline yii
e yi e don.
I ya muxu tɔgɔndiyaxine binbine bata lu burunna subene bun.
3 E bata e wunla ramini Yerusalɛn birin yi
alo igen bɔxɔnma.
Muxu yo mi luxi
naxan faxa muxune maluxunɲɛ.
4 Nxu rabilinna siyane fala ɲaxin tima nxu ma,
e nxu makonbi, e nxu magele.
5 Alatala, i luma xɔlɔxi nxu ma nɛn
han waxatin mundun?
I ya xɔlɔn luma nɛn alo tɛɛna
han waxatin mundun yi?
6 I ya xɔlɔn nagodo siyane ma
naxanye mi i batuma,
e nun yamanan naxanye mi i xinla binyama.
7 Amasɔtɔ e bata Yaxuba bɔnsɔnna nɔ,
e a bɔxɔn kala.

8 I nama nxu tɔrɔ nxu benbane hakɛne fe ra.
I ya kininkininna xa nxu ralan iki sa!
Amasɔtɔ nxu makona a ma han!
9 Ala, nxu rakisi muxuna,
nxu mali i xinla binya feen na!
Nxu xunba,
i yi nxu mafelu nxu yulubine ra
i xinla a fe ra.
10 Nanfera siyane maxɔdinna tima,
e naxa, “E Ala minɛn?”
A yita siyane ra nxu yɛɛ xɔri
a i ya walikɛne faxa feen ɲɔxɔma nɛn.

11 I tuli mati suxu muxune kutun xuiin na.
Naxanye yalagin bun,
ne ratanga i sɛnbɛ gbeen na.
12 Na siyane konbin naxanye ti i ma Marigina,
ne saranna fi na ra dɔxɔ solofere.
13 Nanara, nxu tan i ya yamana,
i naxan kantanma
alo i ya xuruse kuruna,
nxu i tantunɲɛ na yi habadan,
nxu i matɔxɔ waxati famatɔne birin yi.

80

Ala xa en ma yamanan natanga
1 Asafi a bɛtina bɛti baane kuntigin xa, sereyana, a xa ba alo bɛtin naxan xili: “Fuge Faɲine.”
2 Isirayila kantan muxuna,
i tuli mati nxu ra.
I tan naxan tixi Yusufu bɔnsɔnna yɛɛ ra
alo xuruse kuruna,
i tan naxan dɔxi maleka gubugubu kanne tagi,

i yɛtɛ makɛnɛn nərəni.
3 I sɛnbɛn yita
Efirami nun Bunyamin nun Manase bənsənne ra.
Keli, i fa nxu rakisi!
4 Ala, i mən xa nxu sɛnbɛ so,
i nərən nagodo nxu ma,
alogo nxu xa kisi.

5 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
i luma xələxi i ya yamaan ma
han waxatin mundun
i tondi a maxandin yabɛ?
6 I bata e balon findi səxələn na,
i yi e igelengenne rafe yɛɛgen na.
7 I bata nxə bəxən findi yɛngɛ so xunna ra
nxu rabilinna siyane xa.
Nxu yaxune nxu magelema.
8 Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
i mən xa nxu sɛnbɛ so,
i nərən nagodo nxu ma,
alogo nxu xa kisi!

9 I fa nɛn wudi binla ra
sa keli Misiran yamanani.
I siyaan bonne kedi,
i yi na wudi binla si e bəxəni.
10 I yi yirena nde yitən a rasoliden na.
A salenne yi godo pon!
A yi yamanan nafe.
11 A nininna yi so geyane xun na.
A yiine yi so suman wudi gbeene xun na.
12 A yiine yi sigama han fəxə igen xun ma,
e mən yi sigaxi han baan xun ma.
13 Nanfera i a langan kalaxi?
I tin dangu muxune birin yi a bogine muɲa?
14 Segune yi keli fətənni, e a kala,
burunna subene yi a don.
15 Sɛnbɛn Birin Kanna Ala, i mən xa fa.
I yɛɛ ragodo nxu ma keli ariyanna yi,
i yi nxu mato.
I ya yamaan nakisi
naxan findixi na wudi binla ra!

16 I tan yɛtɛɛn naxan sixi,
i xa na ratanga!
A luxi nɛn
alo i tan yɛtɛɛn diin naxan nagboxi.
17 E bata a sɛgɛ, e a gan,
i ya yamaan kalama i ya xələn bun ma.
18 I yengi lu mangan xən ma
i tan yɛtɛɛn naxan dəxi,
i tan yɛtɛɛn diin naxan nagboxi.
19 Nxu mi fa nxu xun xanbi soma i yi sənən.
Nxu rakisi nanara nxu i tantuŋɲɛ.
20 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
i mən xa nxu sɛnbɛ so,
i nərən nagodo nxu ma,
alogo nxu xa kisi!

81

Ala nan en malima

1 Asafi gbeena, bɛti baane kuntigin xa. A xa
ba Gati kaane kondenna ra.
2 Sənxə sɛwani en ma Ala xa,
en sɛnbɛna.
Ɛ xuini te Yaxubaa Ala xa!
3 Ɛ bɛti baan fələ,
ɛ tanbanne maxa,
e nun bələnna nun kondenna.
4 Kike nɛnɛn na te,
e nun kiken na kəxə,
ɛ xətaan fe en ma sali ləxəne yi.
5 Sariyan nan ito ra Isirayila xa.
Yaxubaa Alaa yamarin nan ito ra.
6 A a so Yusufu a denbayaan yii nɛn
a Misiran yamanan yɛngɛ waxatin naxan yi.
En yi xuina nde mɛ
en mi yi naxan kolon,

7 A naxa, "N bata goronne ba ɛ xun ma.
Ɛ bata goron binyen dəxə.
8 Ɛ yi tərəni waxatin naxan yi,
ɛ yi n xili n yi ɛ xunba.
N yi ɛ yabi foye gbeeni.
N yi ɛ kɛŋaan fɛsɛfɛsɛ Meriba igene yi."
Bɛti xuini te.

9 "N ma yamana,
ɛ ɛ tuli mati n ma maxadi xuine ra.
Isirayila, xa ɛ yi n xuiin namɛ nun!
10 Ɛ nama Ala gbɛtɛ batu!
Ɛ nama ɛ xinbi sin ala gbɛtɛ yo xa!
11 Alatala nan n tan na,
ɛ Ala naxan faxi ɛ ra
sa keli Misiran yamanani.
Ɛ ɛ dɛɛne yibi, n xa ɛ ralugo.
12 Koni n ma yamaan mi e tuli matixi n na.
Isirayila mi tin n na.
13 Nayi, n yi e lu e tengbesenyani,
e yi bira e waxən feene fəxə ra.
14 Xa n ma yamaan yi n xuiin namɛ nun,
xa Isirayila yi birɛ n ma kirane fəxə ra nun,
15 n yi e yaxune yarabima nɛn nun mafurɛn!
N yi e yɛngɛfane halagima nɛn.
16 Naxanye Alatala raŋaxuxi
ne gaxuxine yi e felenma nɛn a bun ma.
E tərən mi yi ɲanma habadan!

17 N yi ɛ baloma nɛn malo faɲin nun kumin na.”

82

Ala nan mangan na

1 Asafi a bɛtina.
Ala dɔxi a manga gbɛdɛni,
a tan nan kitin sama sɛnbɛmane tagi.
A yi a fala, a naxa,
2 “Ɛ luma kitin sɛ tinxintareyani
han waxatin mundun,
ɛ yi lu muxu ɲaxine rafisɛ bonne xa?
Bɛti xuini te.
3 Ɛ xa sɛnbɛtarene nun kiridine xun mayɛngɛ kitin sa,
ɛ yi tinxin yiigelitɔne nun muxu ɲaxankataxine xa.
4 Ɛ xa sɛnbɛtarene nun tɔrɔ muxune ratanga,
ɛ e xunba muxu ɲaxine yii.”

5 “Ɛ mi fe kolon,
ɛ xaxili mi na,
ɛ sigan tima dimin nin,
bɔxɔn bunne birin xuruxurunma.
6 N bata yi a fala, n naxa,
‘Alane nan ɛ tan na.
Kore Xɔnna Alaa diine nan ɛ birin na.’
7 Koni ɛ faxama nɛn
alo adamadiin bonne,
ɛ bira alo kuntigin bonne.”

8 Ala, keli, i fa dunuɲa makiti,
bayo i tan nan gbee siyane birin na.

83

Isirayilaa Ala maxandina e yaxune to yi e tɔrɔma

1 Sigi sariɲanxina. Asafi a bɛtina.
2 Ala, i nama i dundu.
Ala, falan ti, i nama i raxara!
3 A mato, i yaxune bata keli.
Naxanye i raɲaxuxi, ne bata murutɛ.
4 E feene yitɔnma wundoni i ya yamaan xili ma.
I naxanye ratangaxi,
e sama e bode fari ne xili ma.
5 E naxa, “En sa e raxɔri,
alogo Isirayila xinla xa tunun dunuɲa yi.”

6 E bata lan a ma,
e xa e malan i xili ma,
7 Edɔn kaane nun Sumayila bɔnsɔnna muxune
nun Moyaba kaane nun Hagari kaane
8 nun Gebala kaane nun Amonine nun Amalɛkine
nun Filisitine e nun Tire kaane.
9 Asiriya yamanan fan bata sa e fari,
alogo e xa Loti bɔnsɔnna muxune mali.
Bɛti xuini te.

10 A liga e ra
alo i a liga Midiyan kaane ra kii naxan yi,
alo i a liga Sisera nun Yabin na Kison xudeni
kii naxan yi.
11 E faxa nɛn En-Dɔri yi,
e yi kun bɔxɔn fari.
12 A liga e kuntigine ra
alo i Orebi nun Sebi liga kii naxan yi.
E mangane birin xa lu
alo Sebaxa nun Salamuna,
13 naxanye yi a falama, e naxa,
“Nxu xa Alaa bɔxɔne tongo nxu gbeen na.”

14 Ala, e liga
alo wuluwunla na sɛxɛ xarene tongo,
alo foyen na se dagin xali,
15 alo tɛɛn fɔtɔnna ganma kii naxan yi,
alo tɛɛn tema geyane ma kii naxan yi.
16 E kedi i ya tule gbeen na.
E magaxu i ya foye gbeen na.
17 Alatala, e rayagi,
han e yi i xinla fen.
18 E xa lu yagin nun kuisanni habadan.
E xa yigitɛgɛ, e raxɔri.
19 E xa a kolon
fa fala i tan Alatala,
i tan keden peen nan Kore Xɔnna Ala ra,
naxan mangayaan ligama dunuɲa birin xun na.

84

Ala Batu Banxini siga bɛtina

1 Koraa diine tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba Gati kaane kondenna ra.
2 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
i luden nayabu n yi han!
3 Alatalaa banxin xɔnla n na han!
N bɔɲɛn nun n fati bɛndɛn sɛwa bɛtin bama
Habadan Ala xinla nan ma fe ra.
4 Hali tuntunne bata e tɛɛne sa i ya banxini,
debelenne fan bata na findi e konna ra,
alogo e diine xa maso i ya saraxa ganden na
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
n ma mangan nun n ma Ala.
5 Sɛwan na kanne xa
naxanye luma i ya banxini!

E i matɔxɔma nɛn waxatin birin!
Bɛti xuini te.

6 Sɛwan na kanne xa
naxanye sɛnbɛn kelima i tan yi,
naxanye xun tixi Ala Batu Banxin na.
7 E nɛma danguma Baka lanbanni,
mɛnna yi lu e xa alo tigi yirene.
Tule singen na fa, darane yi fe.
8 E sɛnbɛn yi siga fari sɛ,
han e yi ti Ala yɛtagi Siyon yi.
9 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
n ma maxandi xuiin namɛ.
Yaxubaa Ala, i tuli mati n na.
Bɛti xuini te.

10 Ala, nxɔ mangan mato,
nxu yɛ masansan wure lefana.
I ya muxu sugandixin nasuxu!
11 Soge kedenna i Batu Banxini,
na dangu xii wuli keden na yire gbɛtɛ yi.
A fisa n xa lu tixi i ya banxin so dɛɛn na gbansan
benun n xa sabati muxu ɲaxine konne yi.
12 Marigina Alatala luxi nɛn en xa
alo en ma sogen nun en yɛ masansan wure lefana.
Alatala nan hinanna nun binyen fima en ma.
Naxanye sigati kii kamalixi,
a hɛrin fima nɛn ne ma.
13 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
sɛwan na kanne xa
naxanye e yigin sama i tan yi.

85

Ala xa bɔŋɛ xunbenla fi en ma

1 Koraa diine tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, i bata yi hinan i ya yamanan na.
I bata yi Yaxuba bɔnsɔnna sɛnbɛ so.
3 I bata yi i ya muxune hakɛne mafelu,
i yi e yulubine xafari.
Bɛti xuini te.
4 I bata yi i ya xɔlɔn ɲan,
i yi xɛtɛ i ya xɔlɔ gbeen fɔxɔ ra.

5 Ala, nxu rakisi muxuna,
i mɔn xa nxu sɛnbɛ so.
I nama fa lu xɔlɛ nxu ma.
6 I luma xɔlɔxi nxu ma nɛn ba
han habadan?
I ya xɔlɔn luma nɛn
han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ?
7 I mi fa nxu rakisima ba,
alogo i ya yamaan mɔn xa sɛwa i ya fe ra?
8 Alatala, hinan nxu ra,
i yi nxu rakisi.

9 N waxi n tuli mati feni Ala ra, Alatala.
A bɔŋɛ xunbenla nan ma fe falama a yamaan xa,
a muxu tɔgɔndiyaxine,
xa e mi fa xɛtɛ e xaxilitareyaan ma sɔnɔn.
10 A fama a yɛɛragaxu muxune rakisideni iki sa!
A binyen yi lu en ma yamanani.
11 Hinanna nun lannayana e bode xɔn ma.
Tinxinyaan nun bɔŋɛ xunbenla yi rakafu.
12 Lannayaan sabatima nɛn bɔxɔni,
tinxinna yi godo keli kore.
13 Alatala hɛrin fima nɛn en ma yati,
en ma bɔxɔn sansine yi sabati.
14 Tinxinyaan tima nɛn Marigin yɛɛ ra,
a kirani tɔn a xa.

86

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawudaa Ala maxandina.
Alatala, i tuli mati n na,
i yi n yabi.
Amasɔtɔ yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n na.
2 N niin natanga,
amasɔtɔ n tɔgɔndiyaxi i ma.
I tan n ma Ala, i ya walikɛɛn nakisi,
naxan a yigi saxi i tan yi.
3 N Marigina, kininkinin n ma!
N fɛriŋɛnma i tan nan maxandɛ.
4 Marigina, i ya walikɛɛn nasɛwa,
amasɔtɔ n na n niin taxuxi i tan nan na.
5 Marigina, i tan fan! I diŋa!
Naxan na i maxandi,
i hinanma nɛn na ra han!
6 Alatala, i tuli mati n ma maxandi xuiin na,
n ma mawuga xuiin namɛ.
7 N nɛma tɔrɔni,
n yi i maxandi,
amasɔtɔ i yabin tima.
8 Marigina, ala yo mi luxi alo i tan.
I ya wanle ɲɔxɔn mi na.
9 Marigina, i siyaan naxanye birin daxi,
ne fama nɛn,
e yi e xinbi sin i yɛtagi,
e yi i xinla binya.
10 Amasɔtɔ i tan gbo,
i kabanako feene rabama.
I tan keden peen nan Ala ra.

[11] Alatala, i ya kiraan yita n na
alogo n xa sigan ti i ya ɲɔndini.
Na fe keden peen sa n bɔɲɛni,
alogo n xa i xinla binya.
[12] Marigina, n ma Ala,
n ni i tantunma nɛn n bɔɲɛn ma feu!
N yi i xinla binya habadan!
[13] I bata hinan n na han!
I yi n niin natanga sayaan ma.

[14] Ala, wasodene bata keli n xili ma,
gbalotɔ ganla waxi n faxa feni,
e miriya yo mi sigama i tan ma.
[15] Koni Marigina, i tan nan Ala ra
naxan kininkinin,
i diɲa, i mi xɔlɔn xulɛn,
i ya hinanna nun i ya lannayaan gbo.
[16] I yɛɛ rafindi n ma,
i yi hinan n na.
Sɛnbɛn fi n ma, n tan i ya walikɛna.
N nakisi, n tan i ya walikɛ ɲaxanla diina.
[17] A yita n na, a i fan,
alogo naxanye n naɲaxuxi,
ne xa a to, e yagi.
Amasɔtɔ i tan Alatala bata n mali,
i yi n madɛndɛn.

87

*Siyane birin yigin Yerusal*ɛn nin

[1] Koraa diine tantun bɛtina. Sigi sariɲanxina.
Ala bata a taan ti Geya Sariɲanxin fari.
[2] Siyon taan nafan Alatala ma
Yaxuba bɔnsɔnna taane birin xa.
[3] Muxune Alaa taan matɔxɔma han!
Bɛti xuini te.

[4] Ala naxa,
"N Misiran kaane nun Babilɔn kaane sama nɛn
n kolon muxune fari e nun Filisiti kaane
nun Tire kaane nun Kusi kaane."
N yi a fala, n naxa,
"Itoe fan barixi Siyon taan nin."
[5] E a falama nɛn Siyon taan ma
fa fala siyani itoe fan barixi mɛnna nin,
Kore Xɔnna Ala yɛtɛɛn yi a rasabati.
[6] Alatala na siyane xinle sɛbɛ,
a a falama nɛn ndee ma, a naxa,
"Itoe fan barixi Siyon taan nin."
Bɛti xuini te.
[7] E bodonma nɛn, e bɛtin ba.
E naxa, "Nxu yigin birin i tan nin."

88

Mawugana malina fe ra

[1] Sigi sariɲanxina. Koraa diine tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba xulenna ra. Esira yixɛtɛna nde Heman ma fala ɲaxumɛna.
[2] Alatala, Ala naxan n nakisima,
kɔɛɛn nun yanyin na,
n gbelegbelema i tan nan na.
[3] N ma maxandi xuiin xa i li.
I tuli mati n ma mawuga xuiin na!
[4] Tɔrɔ wuyaxi bata n niini li,
sayaan bata maso n na.

[5] E n yatɛma
alo naxanye sigama gaburun na.
N fangan birin bata ɲan.
[6] E bata n nabeɲin faxa muxune yɛ,
alo muxu faxaxine gaburun na,
alo i bata ɲinan naxanye xɔn,
i mi fa sese ligama naxanye xa.
[7] I bata n woli ayi bilingan tilinxin na dimi gbeeni.

[8] I ya xɔlɔn bata gbo ayi n ma,
i n yigbɛtɛnma i sɛnbɛn na.
Bɛti xuini te.
[9] I bata n xɔyine makuya n na,
i bata n findi se ɲaxin na e yɛɛ ra yi.
N balanxi, n mi nɔɛ minɛ.
[10] N yɛɛne bata wasa tɔrɔn na,
n ni i xilima lɔxɔ yo lɔxɔ,
Alatala, n na n yiine yibandunma i tan nan ma.

[11] I kabanako feen ligɛ faxa muxune xa ba?
Faxa muxune kelɛ ba,
e yi i tantun?
Bɛti xuini te.
[12] Muxuna i ya hinanna fe falɛ gaburun kui ba?
I ya lannayana fe falɛ halagi yireni ba?
[13] I ya kabanako feene toɛ dimini ba?
Ɲinan tima binbine xɔn dɛnaxan yi,
i ya tinxinyaan kolonɲɛ mɛnni ba?

[14] Alatala, n bata i xili, n mali.
N ni i maxandima xɔtɔn yo xɔtɔn.
[15] Alatala, nanfera i i mɛxi n na?
Nanfera i i yɛtagi luxunxi n ma?
[16] Xabu n dii ɲɔrɛna,
n yi tɔrɔni.
N yi masoxi sayaan na.
Gaxun bata n yili,

n yigitɛgɛ.
17 I ya xɔlɔ gbeen bata godo n ma.
I n kuisan gbeen naxan ti,
na bata n halagi.
18 Kuisanne n nabilinxi waxatin birin
alo fufana, e bata n nabilin yiren birin yi.
19 I bata n lanfane nun n xɔyine makuya n na.
N fa dimin nan tun kolon.

89

Ala nun Dawudaa layirina

1 Esira yixɛtɛna nde Etani a fala ɲaxumɛna.
2 N bɛtin bama nɛn waxatin birin
Alatala hinanna fe ra,
n yi i ya tinxinna fe fala
mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne xa.
3 N yi a fala
a i ya hinanna luma nɛn habadan,
a i ya tinxinyaan buma nɛn
alo kore xɔnna.
4 I naxa, "N bata layirin xidi
n ma muxu sugandixin xa,
n bata n kɔlɔ n ma walikɛɛn Dawuda xa,
5 n naxa, 'N ni i yixɛtɛne findima nɛn
mangane ra waxatin birin,
n yi e mangayaan lu han habadan.' "
Bɛti xuini te.
6 Alatala, malekan naxanye ariyanna yi
ne tantun bɛtin bama i ya kabanakone fe ra,
e nun i ya tinxinyana fe ra.
7 Alatala, i tan ɲɔxɔn mi na kore xɔnna ma.
Nde luxi alo Alatala, alane yɛ?
8 Ala magaxu maleka sariŋanxine malanni,
naxanye a rabilinxi,
a makabɛ ne birin yɛɛ ra yi.
9 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
nde luxi alo i tan?
I sɛnbɛn nun i ya tinxinyana i rabilinxi.

10 I tan nan fɔxɔ igen sɛnbɛn natima,
a walanne na te, i tan nan e ragodoma.
11 I tan nan Misiran halagixi,
i tan nan i yaxune raxuya ayi i sɛnbɛn na.
12 I tan nan gbee kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ra.
I tan nan dunuŋa daxi
e nun a yi seene birin.
13 I tan nan kɔmɛn fɔxɔ nun yiifari fɔxɔn daxi.
Taboro nun Xerimon geyane sɔnxɔma sɛwani
i ya fe ra.
14 I sɛnbɛn gbo!
I fangan magaxu han!
15 I ya mangayaan sɛnbɛ soxi
tinxinyaan nun sariya kɛndɛn nan na.
Hinanna nun ɲɔndina i kɛwanle birin yi.

16 Sɛwan na kanne xa
naxanye i batuma bɛtini,
e sigan ti kɛnɛnni i yɛtagi, Alatala.
17 E ɲaxanma nɛn i xinli waxatin birin,
e i ya tinxinyaan binya.
18 I tan nan findixi e binyen nun e sɛnbɛn na,
i yi nxu xunna keli i ya fanni.
19 Amasɔtɔ Alatala nan nxu xun mayɛngɛn na,
nxɔ mangan nan Isirayilaa Ala Sariŋanxin na.

20 Lɔxɔna nde,
i ya tɔgɔndiya muxune fe toon ti nɛn
alo xiye,
i yi a fala e xa, i naxa,
"N bata sɛnbɛn fi sofana nde ma,
n bata banxulanna nde sugandi yamaan yɛ.
21 N bata Dawuda to, n ma walikɛna.
N yi n ma ture sariŋanxin susan a ma.
22 N ma fangan luma a yi nɛn,
n yi a sɛnbɛ so.
23 A yaxune mi a nɔɛ mumɛ,
tinxintaren mi a rayarabɛ mumɛ.
24 N na a yɛngɛfane halagima nɛn a yɛɛ xɔri,
naxanye a raŋaxuma,
n yi ne yɛngɛ.
25 N ma tinxinna nun n ma hinanna luma nɛn a xɔn,
a sɛnbɛn sɔtɔ n xinli.
26 N na a mangayaan nasigama nɛn
han fɔxɔ igena,
a yi nɔɔn ti baane xun na."

27 "A n xilima nɛn, a naxa,
'I tan nan n Fafe ra, n ma Ala,
n kantan fanyen naxan n nakisima.'
28 N na a findima nɛn n ma dii singen na,
naxan gbo mangane birin xa bɔxɔ xɔnna fari.
29 N hinan a ra habadan!
N layirin naxan xidi nxu tagi,
na mi kalɛ mumɛ!
30 N na a yixɛtɛna nde luma nɛn mangayani habadan!
Fanni kuyen daxi,
a mangayaan daxi."

31 "Xa a yixɛtɛne mi tin n ma sariyan suxɛ,
xa e mi bira n ma sariyane fɔxɔ ra,

32 e yi n ma tɔnne kala,
e tondi n ma yamarine suxɛ,
33 nayi, n na e murutɛ feene saranma e ra
nɛn dunganna ra,
n yi e ɲaxankata e hakɛne fe ra.
34 Koni n ma hinanna luma nɛn Dawuda xɔn,
n mi n ma tinxinyaan kalama.
35 N mi n ma layirin kalɛ.
N na a tuli saxi naxan na,
n mi na maxɛtɛ.
36 N bata n kɔlɔ n ma sariŋanni
n mi wulen falama Dawuda xa,
37 a yixɛtɛne luma nɛn habadan,
a mangayaan buma nɛn n yɛtagi
alo sogena.
38 A buma nɛn mangayani habadan
alo kikena,
naxan kore xɔnna ma taxamasenna ra wax-
atin birin.”

Bɛti xuini te.

39 Koni i bata i mɛ a ra,
i yi a masiga i ra!
I bata xɔlɔ i ya manga sugandixin ma han!
40 I bata i ya layirin kala i naxan xidi
ɛ nun i ya walikɛɛn tagi.
I bata a mangaya taxamasenna rabira
bɔxɔni.
41 I bata a taan yinne birin nabira.
I yi a yire makantanxine findi taa xɔnne ra.
42 Dangu muxune birin a muŋama,
a dɔxɔ bodene bata a raŋaxu.
43 I bata a yɛngɛfane sɛnbɛn gbo ayi.
I yi a yaxune birin nasɛwa.
44 I bata a yɛngɛ so seene sɛnbɛn ɲan.
I tondi a maliyɛ yɛngɛni.
45 I bata a nɔrɔn ba a yii,
i yi a mangaya gbɛdɛn nabira bɔxɔni.
46 I bata a banxulanyaan waxatini kala a ma,
i yi a rayagi han!

Bɛti xuini te.

47 Alatala, i mɔn i luxunma nɛn nxu ma
han waxatin mundun?
I ya xɔlɔn luma gbo ayi
alo tɛɛna han waxatin mundun?
48 A xa rabira i ma
a n ma siimayaan mi fa xunkuya.
I adamadiine birin daxi nɛn tun ba?
49 Nde luma a faxataren na,
a yi a yɛtɛ ratanga sayaan ma?

Bɛti xuini te.

50 Marigina, i ya hinanna minɛn,
naxan yi na nun,
i i kɔlɔ naxan na Dawuda xa i ya tinxinni?
51 Marigina,
i miri i ya walikɛne yagin ma,
e nun yamaan naxanye birin goron n xun
ma.
52 Alatala, i yaxune bata nxu rayagi,
e biraxi i ya muxu sugandixin fɔxɔ ra yiren
birin.

53 Barikan xa bira Alatala xa habadan!
Amina! Amina!

Yaburin Yire Naanindena: Keli Sora 90 ma han 106

90

Nabi Musaa bɛtina

1 Nabi Musa, Alaa xɛrana maxandina.
Marigina, i tan nan findixi nxu yigiyaden
na,
keli waxati danguxine ma han habadan.
2 Benun geyane xa da,
benun bɔxɔ xɔnna nun dunuŋa yɛtɛɛn xa
da,
xabu a fɔlɔni, han to,
han habadan i tan nan Ala ra.
3 I tan nan muxune raxɛtɛma bɛndɛni,
i yi a fala, i naxa,
“Adamadiine, ɛ xɛtɛ ɛ kelideni.”
4 Bayo ɲɛɛ wuli kedenna luxi nɛn i yɛɛ ra yi
alo xii keden danguxina,
alo kɔɛ kedenna.
5 I tan nan muxun niin bama,
a dangu alo xɔtɔn ma xixɔnla,
alo sɛxɛn naxan solima.
6 Xɔtɔnni, a ɲingi, a sabati,
ɲinbanna na maso,
a lisi a ra, a xara.

7 I ya xɔlɔna nxu yigitɛgɛma nɛn,
a yi nxu ɲan.
8 I bata nxu hakɛne sa i yɛtagi.
I bata nxɔ wundo yulubine birin sa kɛnɛnni.
9 Nxu siin ɲanma nɛn i ya xɔlɔn bun ma.
Nxu nxɔ siimayaan toon ɲanŋɛ
alo kutunna.
10 Yanyina nde nxɔ siimayana,
ɲɛɛ tonge solofere nan tun a ra.
Xa a xunkuya ayi,
ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ.
Koni lanbaranna nun tɔrɔn nan ne birin na.
A ɲanma nɛn xulɛn, nxu faxa.
11 Nde nɔɛ i ya xɔlɔn sɛnbɛn kolonŋɛ,
a yi i binya
lan i ya xɔlɔn yatɛn ma?
12 Nxu xaran nxɔ siimayaan tɛngɛ,

alogo nxu xa sigan ti fe kolonni.

13 Alatala, i ya xɔlɔn ɲanma waxatin mundun yi?
Kininkinin nxu tan i ya konyine ma.
14 Nxu ralugo i ya hinanni xɔtɔn yo xɔtɔn.
Nanara, nxu bɛtin bɛ,
nxu sɛwa nxu siin birin yi.
15 Nxu bata lu yagini waxati xunkuye.
Awa, iki sɛwa ɲɛɛne fi nxu ma
nxu naxan xasabi ligaxi tɔrɔni.
16 Nxu tan i ya konyine xa i ya wali gbeene to.
Nxɔ diine xa i ya binye magaxuxin to.
17 Marigina nxɔ Ala,
i ya fanna xa lu nxu xɔn.
Nxɔ wanle rasɔnɔya nxu xa,
yandi nxɔ wanle rasɔnɔya nxu xa.

91

*Ala nan en yigiya k*ɛndɛn na

1 Naxan na yigiya Kore Xɔnna Ala ma,
na bata lu Ala Sɛnbɛ Kanna makantanna bun.
2 N na a falama Alatala xa nɛn, n naxa,
"N yigiyaden nun n kantan yinna nan i tan na.
N ma Ala nan i tan na
n yigin saxi naxan yi."
3 A i ratangama nɛn luti ratixine birin ma,
e nun faxa furene.
4 A i ratangama nɛn,
i yi i luxun a yi,
alo tɔxɛ ngana a gabutɛne soma
a diine xun na kii naxan yi.
A lannayaan yi findi i yɛ masansan wure lefaan na.
5 I mi gaxun kɔɛɛn gbalon yɛɛ ra,
hanma xalimakunla
naxanye wolima yanyin na.
6 I mi gaxuɛ fitina furene yɛɛ ra
naxanye i lima dimini,
hanma fure ɲaxin naxanye faxan tima yanyin na.
7 Muxu wuli kedenna faxama nɛn i dɛxɔn ma,
muxu wuli fu yi bira i rabilinni,
koni fefe mi ligɛ i tan na.
8 I i yɛɛn tima nɛn tun,
i yi muxu ɲaxine saranna to.
9 N bata n yigiya i tan ma Alatala.
I na Kore Xɔnna Ala findi i luxunden na,
10 fe ɲaxi yo mi i liyɛ.
Gbalo yo mi masoɛ i konna ra.
11 Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya fe yi
alogo e xa i kantan i ya sigatiin birin yi.
12 E yi i tongo
alogo i nama i sanna din gɛmɛ yo ra.
13 I tima yatane nun saɲine fari nɛn.
I yi yata sɛnbɛmane nun saɲi ɲaxine yibodon.
14 Ala naxa, "N na kanna rakisima nɛn
bayo a n xanuxi.
N na ratangama nɛn
bayo a n kolon Ala ra.
15 A na n xili, n na a yabima nɛn.
N luma a xɔn ma nɛn tɔrɔni.
N na a xunbama nɛn,
n yi binyen sa a ma.
16 N yi siimaya xunkuye faɲin fi a ma,
n yi a yita a ra
a n tan nan a rakisima."

92

*Tantun b*ɛtina

1 Tantun bɛtina. Sigi sariɲanxina. A xa ba Matabu Lɔxɔni.
2 A lan Alatala yi tantun.
Kore Xɔnna Ala,
a lan bɛtin xa ba i xa,
3 i ya hinanna fe yi fala xɔtɔn yo xɔtɔn,
i ya tinxinna fe yi fala kɔɛ yo kɔɛ,
4 bɛtine yi ba i xa kondenna nun bɔlɔn xuiin na.
5 Alatala, i kɛwanle bata n nasɛwa.
N sɛwa bɛtin bama nɛn i ya wanle fe ra.
6 Alatala, i ya wanle gbo de!
I miriyane tilin han!
7 Xaxilitaren mi ito kolon.
Daxun mi ito famuma.

8 Fa fala, muxu ɲaxin kelima nɛn
alo sɛxɛ ɲaxina,
fe ɲaxi rabane birin sabatima nɛn,
koni habadan halagin nan e yɛɛ ra.
9 Amasɔtɔ i tan Alatala nan feen birin xun na habadan.
10 I yaxune ni i ra, Alatala,
i yaxune ni i ra, e halagima!
Fe ɲaxi rabane birin xuyama ayi nɛn.
11 I bata n sɛnbɛn gbo ayi
alo burunna ɲingena,
i yi ture faɲin susan n ma.
12 N na n yɛngɛfane yarabixin toma.
N na n yaxune wuga xuiin mɛma.

13 Koni tinxin muxune sabatima nɛn

alo tugu binla.
E sɛnbɛn gboma ayi nɛn
alo suman binle Liban yamanani
14 alo wudin naxanye sixi Alatalaa banxini.
E sabatima nɛn en ma Alaa banxini.
15 E mɔn bogima
hali e to bata kɔxɔ.
E rafexi igen na, e xinde.
16 Na bata Alatalaa tinxinna yita.
A tan nan n kantan fanyen na,
fe ɲaxi yo mi a tan yi.

93

Ala nan mangan na

1 Alatala nan mangan na,
a rabilinxi nɔrɔn nun fangan nan na.
Nanara, bɔxɔn dɔxi ken,
a mi yigisanma.
2 Ala, xabu a fɔlɔni,
i ya mangayaan na.
I na yi habadan!
3 Alatala, baane e xuini tema,
baane e xuini tema han!
Baane bata walanɲɛ ayi.
4 Alatala sɛnbɛn gbo kore xɔnna ma!
A gbo fɔxɔ igen mɔrɔnne xa.*
A dangu fɔxɔ igen xunfan gbeen na.
5 Alatala, i ya maxadi xuine luma nɛn habadan!
Sariŋanna lanxi i ya banxin nan ma, han habadan!

94

Ala nan birin ma kitisaan na

1 Ala naxan gbeeɲɔxɔ tiin na, Alatala,
i tan Ala naxan gbeeɲɔxɔ tiin na,
i xa i yɛtɛ makɛnɛn.
2 Dunuŋa kitisana, keli,
i yi wasodene saran e kɛwanle ra.
3 Alatala, muxu ɲaxine luma ɲaxanɲɛ
han waxatin mundun?

4 Fe ɲaxi rabane e yɛtɛ matɔxɔma kanba falane yi.
5 Alatala, e bata i ya muxune yigbɛtɛn.
E bata i ya yamaan nayarabi.
6 E kaɲa gilɛne nun kiridine nun xɔŋɛne faxama.
7 E yi a fala, e naxa,
“Alatala mi nxu toma.
Yaxubaa Ala mi a ɲɔxɔ luxi a xɔn.”

8 Ɛ a liga ɛ yeren ma
ɛ tan xaxilitarene,
ɛ tan daxune,
ɛ xaxili sɔtɔma waxatin mundun?
9 Ala naxan en tunle rafalaxi,
a tan mi fala xuiin mɛma ba?
Ala naxan en yɛɛne rafalaxi,
a tan mi toon tiin ba?
10 A tan naxan siyane birin xuruma,
a mi e fe saranma e ra ba,
a tan naxan muxune xaranma fe kolonna ma?
11 Alatala muxune miriyane kolon,
a sese mi ne ra.

12 Alatala, sɛwan na kanna xa
i naxan xuruma,
i naxan xaranma i ya sariyan xɔn.
13 I matabun fi a ma tɔrɔ lɔxɔne yi,
han yinli ge muxu ɲaxine yɛɛ ra.
14 Alatala mi a muxune rabeɲinma,
a mi a mɛma a kɛɛn na.
15 Kitine mɔn sama nɛn tinxinni,
sɔndɔmɛ faɲi kanne birin tinma nɛn na ma.

16 Nde tiyɛ n xɔn muxu ɲaxine xili ma?
Nde kelɛ,
a ti n xɔn fe ɲaxi rabane xili ma?
17 Xa Alatala mi yi n mali nun,
n niin yi bama nɛn mafurɛn!
18 N to yi a falama, n naxa,
“N birama nɛn!”
Alatala, i yi n mali i ya hinanni.
19 N na kuisan,
i ya hinanna n niin lugoma nɛn sɛwan na.

20 I mako mi kitisa tinxintarene ma,
naxanye muxune ɲaxankatama e tɔnne yi.
21 E e malanma tinxin muxune xili ma,
e yi sɔntarene yalagi, e faxa.
22 Koni Alatala bata findi n ma faran makantanxin na.
N ma Ala nan n kantan fanyen na
n nan n luxunma naxan yi.
23 A e hakɛne saranma e ra nɛn.
Alatala en ma Ala e raxɔrima nɛn e fe ɲaxine ma.

95

Tantun bɛtina

1 Ɛ fa, en xa fa sɛwa bɛtin ba Alatala xa!
En sɔnxɔ sɛwani Ala xa,
en kantan fanyena, en nakisimana.
2 En fa a yɛtagi, en barikan bira a xa.

* 93:4: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

En yi a tantun sɛwa bɛtine yi.
3 Amasɔtɔ Alatala nan Ala gbeen na.
A tan nan manga gbeena alane birin xun na.
4 A tan nan gbee bɔxɔn bunne nun geyane xuntagine ra.
5 A tan nan gbee fɔxɔ igen na,
bayo a tan nan a daxi.
A tan nan bɔxɔ xɔnna rafalaxi.
6 Ɛ fa, en fa en xinbi sin,
en yi Ala batu.
En xa en xinbi sin Alatala bun
naxan en daxi.
7 Amasɔtɔ a tan nan en ma Ala ra.
En findixi a yamaan nan na
alo a xuruse kurun naxan nabama.

Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,
8 ɛ nama ɛ bɔɲɛni xɔdɔxɔ
alo ɛ benbane Meriba yi,
alo e naxanye liga na waxatini Masa yi tonbonni.*
9 E n matandi nɛn mɛnni,
e yi n mato,
hali e to bata yi n kɛwanle to.
10 N xɔlɔ na waxati muxune ma ɲɛɛ tonge naanin,
n yi a fala, n naxa,
"Yamani ito bɔɲɛn makuya n na,
e mi biraxi n ma kiraan fɔxɔ ra."
11 Nayi, n yi n kɔlɔ n ma xɔlɔni n naxa,
"E mi soɛ n ma matabudeni mumɛ!"

96

Ala nan mangane birin xun na
Taruxune Singen 16.12-33

1 Bɛti nɛnɛn xa ba Alatala xa!
Dunuŋa muxune birin xa bɛtin ba Alatala xa.
2 Bɛtin xa ba Alatala xa,
a xinla yi tantun!
Ɛ yi lu a raliyɛ waxatin birin yi
fa fala a bata en nakisi.
3 Ɛ a binyena fe fala siyane birin xa,
ɛ yi a kabanako feene rali muxune birin ma.
4 Alatala gbo,
a lan a xa matɔxɔ han!
A lan
a xa binya dangu alane birin na.
5 Siyane alane birin findixi ala fuune nan na,
koni Alatala tan bata koren da.
6 A rabilinxi nɔrɔn nun gboon nan na.
A yire sariŋanxin nafexi sɛnbɛn nun binyen nan na.
7 Ɛ tan dunuŋa siyane birin,
ɛ fa Alatala tantun,
ɛ yi a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.
8 Ɛ fa Alatala tantun a xili binyena fe ra.
Ɛ fa kiseene ra a Batu Banxini.
9 Ɛ Alatala batu a nɔrɔ sariŋanxini.
Dunuŋa muxune,
ɛ xuruxurun a yɛtagi.
10 Ɛ yi a fala siyane xa,
a Alatala nan mangan na.
Nanara, dunuŋa a kiini,
a mi yigisanma.
Ala siyane makitima tinxinna nin.

11 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna xa sɛwa han!
Fɔxɔ igen xa a xuini te
e nun seen naxanye a xɔrɛ ra.
12 Burunna xa sɛwa e nun a yi seene birin.
Fɔtɔnna wudine birin xa sɔnxɔ sɛwani,
13 e sɔnxɔ Alatala yɛtagi,
amasɔtɔ a fama nɛn.
A fama nɛn a kitin sa dunuŋa yi.
A dunuŋa muxune makitima nɛn tinxinni,
a siyane kiti a ɲɔndini.

97

Ala nan keden pe mangan na

1 Alatala nan mangan na!
Dunuŋa xa ɲaxan!
Ɛ sɛwa ɛ tan fɔxɔ ige tagi bɔxɔne!
2 A rabilinxi kundaan nun dimin nan na.
A mangayaan sɛnbɛ soxi tinxinyaan nun sariya kɛndɛn nan na.
3 Tɛɛna a yɛɛ ra,
naxan a yaxune ganma a rabilinni.

4 A kuyen na a ɲinna masɔxɔn,
dunuŋa birin yi yalan.
Bɔxɔn yi a to a xuruxurun.
5 Geyane xuyama ayi Alatala yɛtagi,
dunuŋa birin Marigina,
alo kumi dolen na xulun.
6 Koren xɔnna a tinxinyaan nalima nɛn,
siyane birin yi a binyen to.
7 Suxure batune yagima nɛn,
naxanye suxurene matɔxɔma.
Alane birin e xinbi sinma nɛn a bun.
8 Siyon kaane a mɛma nɛn e sɛwa.
Yuda taane yi ɲaxan i ya kiti saxine fe ra, Alatala.
9 Alatala, i tan nan Kore Xɔnna Ala ra
dunuŋa birin xun na.
I tan gbo dangu alane birin na.

* 95:8: Na fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 17.7 kui.

10 Alatala rafan naxanye ma,
fe ɲaxin xa raɲaxu ne ma.
A tɔgɔndiya muxune kantanma nɛn,
a yi e xunba muxu ɲaxine yii.
11 Kɛnɛnna minima nɛn tinxin muxune xa,
muxu sɔndɔmɛ fajnine sɛwama nɛn.
12 Ɛ tan naxanye birin tinxin,
ɛ sɛwa Alatala a fe ra,
ɛ a xili sariɲanxin tantun.

98

Ala nan mangan na

1 Tantun bɛtina.
Ɛ bɛti nɛnɛn ba Alatala xa.
A bata kabanako feene liga!
A en nakisima a sɛnbɛn nun a sariɲanna nan xɔn.
2 Alatala bata a marakisin nun tinxinna yita siyane ra.
3 A mi ɲinanxi a hinanna nun a tinxinna xɔn
Isirayila yamaan xa.
Bɔxɔn danne birin bata a to
a en ma Ala bata en nakisi.

4 Dunuɲa muxune birin xa sɔnxɔ sɛwani Alatala xa.
Ɛ sɛwaxin yi sɔnxɔ han,
ɛ yi a tantun bɛtini!
5 Ɛ tantun bɛtine ba Alatala xa bɔlɔnna ra!
Ɛ bɔlɔnna nun tantun bɛti xuini te!
6 Ɛ xɔtane nun fenne fe.
Ɛ sɔnxɔ sɛwani mangan xa, Alatala.

7 Fɔxɔ igen xa a xuini te
e nun seen naxanye birin a xɔrɛ ra.
Dunuɲa muxune birin xa e xuini te.
8 Baane xa e xuini te
alo yii bɔnbɔ xuina!
Geyane xa sɔnxɔ sɛwani e bode xɔn!
9 E sɛwa Alatala yɛtagi,
amasɔtɔ a fama nɛn.
A fama nɛn, a kitine sa dunuɲa yi.
A dunuɲa muxune makitima nɛn tinxinni,
a siyane kiti a ɲɔndini.

99

Ala nan mangane birin xun na

1 Alatala nan mangan na.
Siyane xuruxurunma.
A mangaya gbɛdɛn maleka gubugubu kanne tagi.
Bɔxɔn xuruxurunma.
2 Alatala gbo Siyon yi!
A tan nan siyane birin xun na.
3 Birin xa i xinla tantun
naxan gbo, a magaxu.
Ala sariɲan han!
4 Mangan Ala sɛnbɛn gbo!
Sariya kɛndɛn nafan a ma.
I tan nan tinxinyaan daxi.
I tan nan sariya kɛndɛn
nun tinxinna saxi Yaxuba bɔnsɔnni.
5 Ɛ Alatala batu, en ma Ala.
Ɛ yi ɛ xinbi sin a manga gbɛdɛn san bun.
A sariɲan!

6 Nabi Musa nun Haruna yi a saraxaraline yɛ.
Samuyɛli yi a maxandi muxune yɛ.
E yi Alatala maxandima,
a yi e yabi.
7 A yi falan tima e xa nɛn
keli kundani.
E yi na maxadi xuine nun tɔnne suxuma,
a yi naxanye soma e yii.
8 Alatala nxɔ Ala,
i tan yɛtɛɛn nan yi e yabima,
i findi Ala diɲaxin nan na e xa,
koni i e fe ɲaxine saran e ra nɛn.
9 Ɛ Alatala en ma Ala batu,
ɛ xinbi sin a geya sariɲanxin bun.
Amasɔtɔ Alatala en ma Ala sariɲan.

100

*Tantun B*ɛtina

1 Tantun bɛtina, barika birana.
Dunuɲa muxune birin xa sɔnxɔ sɛwani Alatala xa.
2 Ɛ Alatala batu sɛwani.
Ɛ fa a yɛtagi, ɛ sɛwa bɛtine ba a xa!
3 Ɛ a kolon a Alatala nan Ala ra.
A tan nan en daxi.
A tan nan gbee en na.
A yamaan nan en tan na,
alo a xuruseen naxanye rabama.
4 Ɛ nɛma soma a Batu Banxini,
ɛ barikan bira a xa!
Ɛ a tantun a tanden ma!
Ɛ a tantun,
ɛ barikan bira a xa.
5 Amasɔtɔ Alatala fan,
a hinanna luma nɛn habadan!
A tinxinyaan luma nɛn
habadan han habadan!

101

Mangana dɛ xui tongona Ala xa

1 Dawudaa bɛtina.
N bɛtini ito bama

i ya hinanna nun i ya sariya kɛndɛn nan ma
fe ra.
Alatala, n tantun bɛtin bama i tan nan xa.
2 N katama nɛn
n xa lu kira kamalixin xɔn.
I fama n fɛma waxatin mundun yi?
N sigan ti tinxinni n ma banxini.
3 N mi tinɲɛ fe ɲaxin ma mumɛ!
N dɛnkɛlɛyatarene kɛwanle raɲaxuma nɛn.
Nxu mi sese malanɲɛ.
4 N mi findɛ tinxintaren na.
N mi fe ɲaxi yo rabɛ.
5 Naxanye muxune mafalan wundoni,
n ne dɛɛn suxuma nɛn.
Naxanye muxune matoma a ɲaxin na wa-
soni,
n mi diɲɛ ne ma mumɛ!
6 N na n yɛɛn tima nɛn muxu tɔgɔndiyaxine
ra yamanani,
alogo e xa lu n fɛma.
Naxan na sigan ti tinxinni,
na luma nɛn n ma wanla ra.
7 Yanfanten yo mi luyɛ n konni.
Wule fala yo mi luyɛ n yɛtagi.
8 Xɔtɔn yo xɔtɔn
n muxu ɲaxine bama nɛn yamanani,
n fe ɲaxi rabane birin kedima nɛn Alatalaa
taani.

102

*T*ɔrɔ muxuna Ala maxandina

1 Tɔrɔ muxuna Ala maxandina sɔxɔlɛni, a a
mawuga Alatala xa.
2 Alatala, i tuli mati n ma maxandin na.
I n ma mawuga xuiin namɛ!
3 I nama i yɛtagin luxun n ma
n nɛma tɔrɔni waxatin naxan yi!
I tuli mati n na.
N na i xili,
n yabi mafurɛn!
4 Amasɔtɔ, n siin ɲanmatɔɔn ni i ra
alo tutina.
N fatin ganma alo tɛɛ wolonna.
5 N bɔɲɛn xaraxi alo sɛxɛna.
Donse xɔli mi fa n na sɔnɔn.
6 Kutunna bata n doyen.
7 N bata liga
alo toxorona tonbonni,
alo kutunxunban taa xɔnni.
8 N mi xima.
N bata lu yɛɛ radunduni
alo xɔliin banxin fari.
9 N yaxune n konbima fɛriɲɛn gbɛn,
e fala xɔlɛn ti n ma,
e n xinla findi danga ti seen na.
10 N xube fuɲin nan donma.
N yɛɛgen bata basan n min igen na.
11 Amasɔtɔ i ya xɔlɔna fe ra,
i bata n tongo i yi n woli ayi.
12 N siin ɲanmatɔɔn ni i ra
alo nininna ɲinbanna ra.
N bata liga alo sɛxɛ xarena.

13 Koni Alatala,
i tan nan mangan na habadan!
Mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne i ya fe falama
nɛn.
14 I kelima nɛn i kininkinin Siyon taan ma.
I diɲa waxatin bata a li a ma.
Waxati saxi yɛtɛɛn ni ito ra.
15 Hali taani ito gɛmɛne rafan nxu tan i ya
walikɛne ma.
A gbangbanna yɛtɛɛn kininkininna nxu ma.
16 Siyane birin gaxuma Alatala yɛɛ ra nɛn.
Dunuɲa mangane birin yi gaxu i ya binyen
yɛɛ ra.
17 Alatala mɔn na Siyon ti waxatin naxan yi,
a yi a yɛtɛ makɛnɛn a binyeni.
18 A a yɛɛ ra findi muxu ramɛxine ma,
a yi a tuli mati e maxandi xuiin na.
19 Na xa sɛbɛ mayixɛtɛ famatɔne xa,
alogo yama famatɔɔn xa Alatala matɔxɔ.
20 Alatala bata a yɛɛ ragodo
keli a yire sariɲanxini kore xɔnna ma.
A bata a yɛɛ ragodo dunuɲa ma
keli ariyanna yi.
21 Muxun naxanye kasoon na
a bata ne kutun xuine mɛ.
A bata na muxu yalagixine xɔrɔya,
22 alogo e xa Alatala xinla fala Siyon yi,
e yi a tantun Yerusalɛn taani,
23 siyane nun yamanane birin na e malan
waxatin naxan yi Alatala batudeni.

24 Marigin bata n sɛnbɛn ɲan n ma si-
imayani,
a yi n siin ɲan.
25 N yi a fala, n naxa,
“N ma Ala, i nama n faxa.
N munma fori. I tan luma nɛn habadan!
26 I bɔxɔ xɔnna da nɛn,
xabu a fɔlɔni.
I yii fɔxɔn nan kore xɔnna ra.
27 Ne birin danguma nɛn,
koni i tan luma nɛn na.
Ne birin forima nɛn,
e kala alo dugina,
i yi e masara.
28 Koni i tan luma nɛn i kiini waxatin birin.

I ya siimayaan mi ɲanɲɛ mumɛ!
29 Nxu tan i ya walikɛne diine luma nɛn i fɛma,
e yixɛtɛne fan yi sabati i yɛtagi.”

103

Alaa hinanna

1 Dawuda gbeena.
N xa Alatala tantun n niin birin na!
N xa a xili sariɲanxin tantun n bɔɲɛn ma feu!
2 N xa Alatala tantun n niin birin na!
N nama ɲinan a wali faɲi yo xɔn.
3 A tan nan n mafeluma n hakɛn birin na.
A tan nan n nakɛndɛyama furen birin ma.
4 A tan nan n natangama sayaan ma,
a yi n nakamali hinanna nun kininkininni.
5 A tan nan siimaya faɲin fima n ma,
alogo n mɔn xa fangan sɔtɔ
alo singbinna.

6 Alatala tinxin,
a tan nan kiti kɛndɛn sama muxu ɲaxankataxine xa.

7 A bata a feene yita Nabi Musa ra,
a yi a kɛwanle yita Isirayila yamaan na.
8 Alatala kininkinin, a diɲa.
A mi xɔlɔn xulɛn. A hinanna gbo.
9 A xɔlɔxin mi en mafalɛ yɛyɛ!
A mi luyɛ xɔlɔxi han habadan!
10 A mi en suxuma en yulubine ra.
A mi en saranma en hakɛne ra.

11 A hinanna gbo a yɛɛragaxu muxune yɛɛ ra yi,
alo kore xɔnna makuya bɔxɔ xɔnna ra kii naxan yi.
12 A bata en yulubine ba en ma,
a yi e makuya en na
alo sogeteden nun sogegododen tagi kuya kii naxan yi.
13 Alatala kininkininma a yɛɛragaxu muxune ma nɛn
alo fafan kininkininma a diine ma kii naxan yi.
14 A en da kiin kolon,
a kolon fa fala en kelixi bɛndɛn nin.

15 Muxuna siimayaan luxi nɛn alo sɛxɛna,
a sabatima nɛn alo sɛxɛ fugena,
16 koni foye wolonna na sa a ma a xara ayi,
a yi ɲan hali a funfuna,
a mi luma na.

17 Koni Alatalaa hinanna luma nɛn
a yɛɛragaxu muxune xa habadan han habadan.
A tinxinna yi lu e diine diine xa,
18 xa e a layirin suxu,
e yi e miri a fe ragidixine ma
alogo e xa e rakamali.

19 Alatala bata a mangaya gbɛdɛn nafala kore xɔnna ma.
A tan nan mangayani seene birin xunna.
20 Ɛ Alatala tantun, ɛ tan malekane.
Ɛ tan naxanye sɛnbɛ kanne ra,
naxanye a falane ligama,
naxanye a fala xuine suxuma.
21 Ɛ Alatala tantun,
ɛ tan a ganle kore xɔnna ma,
ɛ tan, a walikɛɛn naxanye a sagoon ligama.
22 Ɛ Alatala tantun,
ɛ tan a dali seene birin,
ɛ na lu dɛdɛ a mangayaan bun.
N xa Alatala tantun n niin birin na!

104

Daala Mangan tantun fena

1 N xa Alatala tantun n niin birin na!
Alatala n ma Ala, i tan gbo de!
I tan marabɛri baxi nɔrɔn nun gboon nan na.

2 A bata a yɛtɛ rabilin kɛnɛnna ra
alo doma gbeena.
A yi kore xɔnna yifulun
alo sɛnkɛna.
3 A bata a banxin ti igene fari kore xɔnna ma,
a yi kundane findi a masiga ti wontoron na,
a sigan tiin foyen nin.
4 A foyen findi a xɛraan na,
a tɛɛn findi a walikɛɛn na.
5 A bɔxɔn bɛtɛn sa ki faɲi.
A mi yigisanɲɛ mumɛ.
6 I bata tilinna radin bɔxɔn ma
alo domana,
igene yi te han geyane xuntagi.
7 Koni e yi e gi i ya xɔlɔn bun,
e yi e gi i ya galanna xuiin ma.
8 E yi godo lanbanne yi keli geyane ma,
han i yiren naxan yitɔnxi e xa.
9 I yi naninna sa
e mi danguɛ naxan na mumɛ,
alogo e nama fa sa bɔxɔn xun ma.

10 I tigi igene ragima xude wunle xɔn
dangu geya longonne ra.

11 Burunna subene birin fa e minma mɛnna nin,
burunna sofanle fan yi fa min xɔnla ba na yi.
12 Xɔline e tɛɛne sama xude dɛɛn nin,
e yi sɔnxɔɛ wudine kɔɛ ra.
13 A yi tulen nafa geyane fari keli kore,
i kɛwanle yi bɔxɔni li.
14 A yi sɛxɛn namini xuruseene xa,
e nun sansine muxune xa,
alogo e xa balon sɔtɔ bɔxɔni,
15 e nun manpaan naxan e rasɛwama,
e nun turen naxanye e fatin nayabuma ayi,
e nun donseen naxanye e sɛnbɛ soma.
16 Hali Alatalaa wudi binle fan igen sɔtɔma
e makoon naxan ma,
Liban yamanan suman wudine
Ala naxanye sixi.
17 Xɔlidine e tɛɛne sama mɛnna nin.
Xɔli xungbene fan yi e tɛɛne sa na fɔfɔ binle yi.
18 Xɛnle fan luma geya matexine fari,
fanye ra siine yi e luxun gɛmɛ yinle ra.

19 I bata kiken da waxatine yatɛ feen na.
Sogena a godo waxatin kolon.
20 I dimin da alogo kɔɛɛn xa so,
burunna subene birin e masiga tima waxatin naxan yi.
21 Yata sɛnbɛmane wurundunma
e balon fendeni
e e balon maxɔdinma Ala ma.
22 Sogen na te waxatin naxan yi,
e mɔn yi xɛtɛ,
e sa e sa e yinle ra.
23 Nayi, muxune yi mini,
e siga e wanle ra han ɲinbanna ra.
24 Alatala, i kɛwanle gbo,
I ne birin daxi fe kolonna nin.
Bɔxɔn nafexi i ya dali seene nan na.

25 Fɔxɔ igen mato, a gbo.
Niimaseen sifan birin a yi,
a xurin nun a xungbena,
naxanye mi nɔɛ yatɛ kɔnin.
26 Kunkine sigama a tan nan xun ma.
E nun ige yi sube magaxuxine
i naxan daxi alogo e xa sabaan so a yi.
27 E birin yengi i tan nan ma donse feen na,
e makoon na bira a ma waxatin naxan yi.
28 I donseen soma e yii nɛn,
e yi a don.
I donseen so e yii
han e yi wasa.
29 I na i xun xanbi so,
e yigitɛgɛ.
I na e niin ba, e yi faxa.
E xɛtɛ bɛndɛni e kelixi dɛnaxan yi.
30 Koni i na niin bira e yi waxatin naxan yi,
e da, seen birin yi findi a nɛnɛn na bɔxɔn fari.

31 Alatalaa binyen xa lu habadan!
Alatala xa sɛwa a kɛwanle fe ra!
32 Ala na bɔxɔn mato, a xuruxurun.
A na a yiin din geyane ra,
e tutin yi mini.
33 Fanni n nan n nii ra,
n bɛtin bama nɛn Alatala xa.
N tantun bɛtin bama n ma Ala xa nɛn n siin birin yi.
34 N ma bɛtin xa a kɛnɛn.
Amasɔtɔ n ma sɛwan kelima Alatala nin.
35 Ala xa yulubi kanne ɲan bɔxɔni.
Ala xa muxu ɲaxine ratunu.

N xa Alatala tantun n niin birin na!
Tantunna Ala xa!

105

Ala nun a yamana fe
Taruxune Singen 16.8-22

1 Ɛ Alatala tantun. Ɛ yi a maxandi.
A bata naxan liga, ɛ na fala siyane xa.
2 Ɛ bɛtin ba a xa,
ɛ yi a tantun bɛtine yi,
ɛ yi a kabanako feene birin fala.
3 Ɛ ɛ kanba a xili sariɲanxini.
Naxanye birin Alatala fenma,
ne xa sɛwa.
4 Ɛ ɛ yɛɛ rafindi Alatala nun a sɛnbɛn ma,
ɛ lu a fenɲɛ waxatin birin.
5 A wali faɲin naxanye ligaxi
e nun a kabanako feene
nun a kitin naxanye saxi,
ne fe xa rabira ɛ ma,
6 ɛ tan Iburahima bɔnsɔnna,
a walikɛne,
ɛ tan Yaxubaa diine,
Ala naxanye sugandixi.
7 A tan nan Alatala ra, en ma Ala.
A tan nan bɔxɔn birin kitisaan na.
8 A ɲɔxɔ luma a layirin xɔn ma nɛn
han habadan,
e nun a falane fe han mayixɛtɛ wuli keden,
9 e nun a layirin naxan xidi e nun Iburahima tagi,
a yi a kɔlɔ Isiyaga xa.
10 A mɔn yi a ragidi Yaxuba ma sariyan xɔn,

a findi habadan layirin na Isirayila kaane xa.
11 A naxa, "N Kanan yamanan soma nɛn
ɛ nun i yixɛtɛne yii ɛ kɛɛn na."
12 E mi yi wuya nun.
Xɔŋɛ dando nan tun yi e ra na yamanani.
13 E yi kelima nɛn siyana nde yɛ
e siga nde gbɛtɛ yɛ,
e keli yamanana nde yi
e siga nde gbɛtɛ yi.
14 Koni a mi tinŋɛ
muxu yo xa e ɲaxankata.
A mangane rakolon nɛn e fe yi, a naxa,
15 "Ɛ nama fefe liga n ma muxu sugandixine ra.
Ɛ nama fefe ɲaxi liga n ma nabine ra."

16 Ala yi fitina kamɛn naso e yamanani,
a yi e donseen birin ɲan.
17 Koni Ala yi xɛmɛna nde rasiga a yamaan yɛɛ ra.
Yusufu nan yi na ra
naxan mati konyiyani.
18 E yi yɔlɔnxɔnna sa a sanne ma,
e wuren bira a kɔɛ.
19 Han na waliyiya falane yi kamali
a naxanye ti.
Alatalaa falan yi a yita
a a ɲɔndi.
20 Nanara, mangan yi a beɲin,
naxan yi siyane xun na,
na yi a xɔrɔya.
21 A yi Yusufu lu a yamanan xun na.
A yi lu mangan yii seene birin xun na,
22 alogo a xa a kuntigine matinxin a waxɔnna ra,
a yi na fonne xaran fe kolonna ma.
23 Nayi, Isirayila yi fa Misiran yi,
Yaxuba yi dɔxɔ Xami bɔnsɔnna yamanani.
24 Ala yi dii wuyaxi fi a muxune ma.
E sɛnbɛn yi gbo ayi dangu e yaxune ra.
25 A yi Misiran muxune bɔŋɛn masara,
Isirayila yamaan yi raŋaxu e ma.
E yi a walikɛne ɲaxankata feni tɔn.

26 A yi a walikɛɛn Musa rasiga e ma
e nun Haruna, a naxan sugandixi.
27 E yi Alaa taxamaseri magaxuxine liga e yɛ,
e a kabanako fe wanle kɛ
Xami bɔnsɔnna yamanani.
28 Ala yi dimin naso na yamanani.
E mi yi nɔɛ na yamarin matandɛ.
29 A yi e igene findi wunla ra,
e yɛxɛne birin yi faxa.
30 E yamanan birin yi findi xunŋɛne ra.
Mangana banxin birin yi rafe xunŋɛne ra.
31 Ala yi xɛnne nun sosone yamari,
e yi mini yamanan birin yi.
32 A yi balabalan kɛsɛne ragodo e ma,
Galanna yi godo a yamanan birin yi.
33 Ala yi e manpa binle* kala
a yi yamanan wudine birin magira.
34 A yi tuguminne fan yamari,
e yi fa,
suŋɛn naxanye mi yi nɔɛ yatɛ.
35 E yi yamanan se ɲingine birin don.
E yi e donseen birin don.
36 Ala yi e dii singene birin faxa yamanani,
naxanye findixi e yixɛtɛ sɛnbɛn na.

37 A yi Isirayila yamaan namini Misiran yamanani,
e gbetin nun xɛmaan xali,
muxu yo mi bira e bɔnsɔnne yɛ.
38 Misiran kaane yi sɛwa e keli feen na,
bayo e yi gaxuxi e yɛɛ ra han!
39 Ala yi kundaan so a muxune xun na.
N yi tɛɛ dɛgɛn ti e yɛɛ ra
alogo a xa e lu kɛnɛnni.
40 E Ala maxɔdin,
a yi dɔmɛne nun donseene ragodo e ma
keli kore, e lugo.
41 A yi fanyen bɔ, igen yi mini a yi,
a yi godo tonbonni alo xude wunla,
42 bayo a fala sariŋanxina fe rabira nɛn a ma
a naxan ti Iburahima xa, a walikɛna.
43 A yi a yama sugandixin namini Misiran yi,
e ɲaxan, e sɔnxɔ sɛwani.
44 A yi siya gbɛtɛne bɔxɔn so e yii,
e yama gbɛtɛne wali xɔnna sɔtɔ e kɛɛn na,
45 alogo e xa a tɔnne suxu,
e yi a sariyan birin suxu.
Tantunna Alatala xa!

106

Alaa fanna a muxune xa
Taruxune Singen 16.34-36

1 Tantunna Ala xa!
Ɛ Alatala tantun amasɔtɔ a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!
2 Nde nɔɛ Alatalaa wali gbeene birin ma fe falɛ?
Nde nɔɛ tantunna birin fiyɛ a ma?

* 105:33: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

3 Sɛwan na kanne xa
naxanye a sariyane suxuma,
naxanye fe tinxinxin ligama waxatin birin.
4 Alatala, i nɛma i ya yamaan maliyɛ waxatin naxan yi,
i xaxili lu n xɔn ma.
I yi n fan mali
i nɛma e rakisɛ waxatin naxan yi,
5 alogo n xa i ya yama sugandixin sabatixin to,
alogo nxu nun i ya muxune xa sɛwa
nxu bode xɔn ma,
nxu birin yi nxu yɛtɛ matɔxɔ sɛwani.

6 Nxu bata yulubin liga
alo nxu benbane a liga kii naxan yi.
Nxu bata hakɛne nun fe ɲaxine raba.
7 Nxu benbane to yi Misiran yamanani,
ne mi yi i ya kabanako fe wanle yatɛxi.
E ɲinan nɛn na waxatine birin xɔn ma
i yi hinanma e ra waxatin naxanye yi.
E yi murutɛ Gbala Baan dɛ.
8 Koni a yi e rakisi a xili binyena fe ra,
alogo a sɛnbɛ gbeena fe xa kolon.
9 A yi falan ti Gbala Baan xili ma,
a yi xara ken!
A yi e ragidi igen tilinxi yire xareni
alo tonbonna.
10 Ala yi e rakisi na muxune ma
naxanye yi e raɲaxuxi.
A yi e xunba e yaxune yii.
11 E yɛngɛ faane yi faxa igeni.
Muxu yo mi lu.
12 Nayi, e yi la a fala xuine ra,
e yi tantun bɛtine ba a xa.

13 Koni Ala naxan ligaxi,
e ɲinan na xɔn mafurɛn,
e mi a mamɛ a yi feene rakamali,
14 Xɔɔyin yi e suxu tonbonni
e yi Ala bunba bɔxɔ xareni.
15 E naxan maxɔdin,
Ala yi na so e yii,
koni a yi furen fan nafa e ma.
16 E yi Nabi Musa maxɔxɔlɔn fɔlɔ,
e nun Haruna naxan nasariɲanxi Alatala xa.
17 Bɔxɔn dɛɛn yi rabi a Datan gerun.
A yi Abirami nun a muxune yɛ maluxun.
18 Tɛɛn yi e ganla gan,
a yi muxu ɲaxine suxu.

19 E yi xɛmaan nafala ɲinge dii sawura suxuren na Horebe Geyaan ma,
e yi seen batu naxan nafalaxi wuren na.
20 E yi Ala binyen masara ɲinge dii sawuran na
naxan sɛxɛn donma.
21 E ɲinan Ala xɔn
naxan e rakisixi
naxan wali gbeene kɛ Misiran yamanani.
22 A kabanako feene liga Xami bɔnsɔnna yamanani,
e nun fe magaxuxine Gbala baani.
23 Ala yi a fala a e raxɔrima nɛn,
fɔ a muxu sugandixin Musa a ti a yɛtagi
alogo a xa xɛtɛ a xɔlɔn fɔxɔ ra,
alogo a nama e birin halagi.

24 Awa, e yi e mɛ na bɔxɔ faɲin fan na
amasɔtɔ e mi yi laxi a falan na.
25 E yi lu a mafalɛ e bubune kui.
E mi Alatalaa falan namɛ.
26 Nanara, a yi a kɔlɔ e xili ma,
a e luma nɛn tonbonni e faxa,
27 a yi e yixɛtɛne raxuya ayi siyane yɛ,
a yi e raxuya ayi yamanane yi.
28 Alaa yamaan Baali-Peyori li waxatin naxan yi,
e yi saraxane don
naxanye yi bama ala fuune xa.
29 E kɛwanle yi Ala raxɔlɔ e ma
fure ɲaxin yi godo e ma.
30 Koni Finexasi yi keli,
a yi na feen dan,
na furen yi dangu.
31 Ala yi na yatɛ tinxinna ra a xa
waxati famatɔne yi han habadan.

32 E yi Ala raxɔlɔ Meriba igene dɛ,
Musa yi tɔrɔn sɔtɔ e fe ra.
33 E yi a liga Musa xɔlɔxin yi falan ti xaxilitareyani.
34 E mɔn mi siya gbɛtɛne faxa
Alatala tɔnna sa naxanye fe yi.
35 E yi basan siyane ra,
e yi lu e namunne ligɛ.
36 E yi e suxurene batu.
Na nan findi e rabira xunna ra.
37 E yi e dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne ba saraxane ra ɲinanne xa.
38 E diidine faxa naxanye mi fefe kolon.
E ne ba saraxane ra Kanan suxure kidene yi,
bɔxɔn yi xɔsi na faxane fe ra.
39 E yi e yɛtɛ xɔsi e kɛwanle xɔn.

E suxure feene yi lu alo yalunyana Ala
mabinni.*

40 Nanara, Alatala yi xɔlɔ a yamaan ma.
E yi raɲaxu a ma.
41 A yi e rabeɲin siyane yii,
e yi raɲaxu naxanye ma,
ne yi nɔɔn sɔtɔ e xun na.
42 E yaxune yi e ɲaxankata,
e yi e rayarabi e sɛnbɛni.
43 A yi a muxune xunba sanɲa ma wuyaxi,
koni e yi lu murutɛ,
e lu kankanɲɛ e hakɛne ma.
44 Koni, a to e wuga xuiin mɛ,
a yi e tɔrɔyaan to.
45 A yi a miri a layirina fe ma.
A yi diɲa a hinanna a fe ra.
46 Ala yi a liga a naxanye a yamaan suxi
ne yi kininkinin e ma.

47 Alatala nxɔ Ala, nxu rakisi.
I mɔn xa fa nxu ra keli siya gbɛtɛne yɛ,
alogo nxu xa i xili sariɲanxin tantun,
na yi findi nxu kanba xunna ra.

48 Barikan xa bira Alatala xa,
Isirayilaa Ala habadan han habadan!
Yamaan birin xa a ratin "Amina."
Tantunna Ala xa!

Yaburin Yire Suulundena: Keli Sora 107 ma han 150

107

Ala tantun bayo a fan

1 Ɛ Alatala tantun bayo a fan!
A hinanna luma nɛn habadan!
2 Alatala ɛ tan naxanye birin xunbaxi,
ɛ a fala,
a ɛ tan naxanye xunbaxi ɛ yaxune yii,
3 a faxi ɛ tan naxanye ra
sa keli yamana gbɛtɛne yi,
sa keli sogeteden nun sogegododen binni,
e nun kɔmɛn fɔxɔn nun yiifari fɔxɔn ma.

4 Ndee bata yi lɔ ayi tonbon magaxuxini,
e mi yi fa kiraan toma siga taani
muxune dɔxi dɛnaxan yi.
5 Kamɛn nun min xɔnla yi e suxu,
e yigitɛgɛ.
6 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
e yi e xui ramini Alatala ma,
a yi e xunba e tɔrɔni.
7 A yi ti e yɛɛ ra siga kira tinxinxin xɔn ma.
A siga e ra taani
muxune dɔxi dɛnaxan yi.
8 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
9 A min xɔnla bama muxune ra,
a yi kamɛtɔne ralugo donse faɲine ra.

10 Ndee yi dimin nun bɔɲɛ rafɔrɛn nin,
e ɲaxankataxin xidixi yɔlɔnxɔnna ra ka-
soon kui.
11 Amasɔtɔ e bata yi murutɛ Alaa falane ma,
e mi yi Kore Xɔnna Alaa maxadi xuine suxi.
12 Tɔrɔn yi e xadan,
e dagalanɲɛ ayi,
muxu yo mi e mali.
13 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
e yi e xui ramini Alatala ma,
a yi e rakisi tɔrɔn ma.
14 A yi e ba dimin nun bɔɲɛ rafɔrɛni.
A yi e yɔlɔnxɔnne yibolon.
15 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
16 A wure dɛɛne gira,
a yi wure gbelemɛne kala.

17 Xaxilitaren nan yi ndee ra.
E yi tɔrɔma
e matandine nun e hakɛne nan ma fe ra.
18 E na donseen to,
e bɔɲɛ masiga ayi.
E yi maso sayaan na.
19 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
e yi e xui ramini Alatala ma,
a yi e rakisi tɔrɔn ma.
20 A yi falan ti, a e rakɛndɛya.
A yi e ratanga gaburun ma.
21 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
22 E xa barika bira saraxane ba Ala xa
e yi a wali faɲine fe fala,
e sɔnxɔ sɛwani.

23 Ndee yi siga fɔxɔ igen xun ma kunkin kui,
e yulayaan naba fɔxɔ igen xun ma.
24 E yi Alatalaa wanle to,
a kabanako feene liga tilinna xun ma.
25 A yi foye gbeen yamari,
a yi fa fɔlɔ.
Fɔxɔ igen yi walanɲɛ ayi.
26 Igen mɔrɔnne yi lu kunkini tɛ pon,

* 106:39: Na luxi nɛn alo yalunyana Ala yɛɛ ra yi bayo Ala waxi a yamaan xa tinxin a xa alo ɲaxanla lan a xa tinxin a xɛmɛn xa kii naxan yi.

a mən yi lu a ragodɛ tilinna ma.
E bata yi kəntəfili, e yigitɛgɛ.
27 E xun yi magi e ra,
e dagalanɲɛ ayi
alo muxun na a min.
E kətɛn birin yi findi fe fuun na.
28 Awa, e yi tərəni waxatin naxan yi,
e yi e xui ramini Alatala ma.
A yi e ba e tərəni.
29 A yi a liga foye gbeen yi a raxara.
Walanna yi a raxara fələ.
30 Fəxə igen to a raxara,
e yi sɛwa.
A yi fa e ra e sodeni
e yi waxi dɛnaxan xən.
31 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
32 E xa a batu yamaan malanni.
E mən xa a matəxə fonne malanni.

33 A tan nan baane masarama tonbonna ra,
a yi tigine findi bəxə xaren na.
34 A bəxə fajnin findi bəxə kalaxin na
fəxən dɛnaxan yi na kaane ɲaxuyana fe ra.
35 A mən yi tonbonna maxɛtɛ daraan na,
a yi bəxə xaren findi tigi yiren na.
36 A yi fa kamɛtəne ra, e dəxə na,
e taan ti e luyɛ dɛnaxan yi.
37 E yi xɛɛne bi,
e manpa binle si,
e yi tənə gbeen sətə e yi.
38 A yi a yamaan baraka,
e yi wuya ayi,
a mi tin se yi ba e ɲingene ra.
39 A yamaan yatɛn to xurun fələ
e rayarabin nun tərən nun ɲaxankatan bun,
40 a yi na kuntigine raɲaxu
naxanye a yamaan lu,
e siga wulaan xun xən kira mi dɛnaxan yi.
41 Koni a yi tərə muxune ba e tərəni,
a yi e denbayane rawuya ayi
alo e xuruseene.
42 Tinxin muxune yi na to,
e sɛwa,
koni muxu ɲaxine yi e dundu.
43 Naxan na findi xaxilimaan na,
a xa a yengi lu feni itoe birin xən,
a yi Alatalaa hinanna kolon.

108

Ala maxandina malina fe ra lan yaxune fe ma

Yaburin 57.8-12 nun Yaburin 60.7-14

1 Dawudaa bɛtina. Sigi sariɲanxina.
2 Ala, n ma binyena,
n xaxili ragidixi yati!
N bɛtin bama nɛn, n yi i tantun!
3 N xulunma nɛn sinma,
n yi n ma bələnna nun kondenna maxa!
N kurunma bɛtin bɛ nɛn subaxa!
4 Alatala, n ni i tantunma nɛn siyane yɛ.
N bɛtin bama i xa nɛn bənsənne tagi.
5 I ya hinanna gbo han ariyanna.
I ya lannayaan texi han kore xənna.
6 Ala,
i ya binyen xa mayita kore xənna ma,
a yi bəxən nafe!

7 I xanuntenne xunba,
i yi e rakisi i sɛnbɛni.
I yi n yabi.
8 Ala bata falan ti a yire sariɲanxini,
a naxa, "N nəən tima nɛn,
n Siken taani taxun,
n yi Sukəti lanbanna danne sa.
9 N tan nan gbee Galadi bəxən nun Manase ra.
Efirami kaane findixi n ma yɛngɛsone nan na.
Yuda luxi nɛn
alo n ma mangaya dunganna.
10 Koni n ma konyin nan Moyaba yamanan na.
N tan nan Edən yamanan kanna ra.
N yɛngɛ sənxəni tema Filisiti yamanani."

11 Ala, nde sigama n na na taa makantanxini?
Nde tima n yɛɛ ra siga Edən yi?
12 Ala, i tan xa mi i mɛxi nxu ra ba?
I mi fa nxə ganla fəxə ra sənən ba?
13 Nxu mali yaxune yɛngɛdeni!
Sese mi adamana maliin na.
14 Koni Ala na lu en xən,
en nəən sətəma nɛn.
A tan nan en yaxune halagima.

109

Tərə muxuna mawugana

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
Ala, n naxan tantunma, i nama lu dunduxi!
2 Amasətə muxu ɲaxine nun wuledene n mafalama.
E wulene sama n xun ma.
3 E mən fala ɲaxine tima lan n ma.
E n yɛngɛma na kiini fuu!
4 N tan e xanuxi,
e tan n təɲɛgɛma.
Koni n tan Ala maxandima.

[5] E n ma fe faɲin saranma fe ɲaxin na,
e n ma xanuntenyaan saran xɔnnantenyaan na.

[6] E a falama n ma e naxa,
“Gbalo feen xa sa a xun ma,
muxuna nde yi a tɔɲɛgɛ.
[7] A na makiti, a yi yalagi.
A Ala maxandi xuine yi yatɛ hakɛn na.
[8] Ala xa a siin ɲan mafurɛn,
muxu gbɛtɛ yi a tiden tongo.
[9] Ala xa a diine findi kiridine ra,
a ɲaxanla yi findi kaɲa gilɛn na!
[10] Ala xa a diine findi sigatine nun xandi tiine ra,
e yi makuya e banxi xɔnne ra.
[11] Ala xa a doli faan siga a yii seene birin na,
xɔɲɛne yi a wali xɔnne birin tongo.
[12] Ala xa muxe nama fa hinan a ra sɔnɔn,
hanma muxe yi e yengi dɔxɔ a kiridine xɔn ma.
[13] Ala xa a yixɛtɛne birin halagi,
e xinle yi lɔ ayi habadan.
[14] Alatala xa a xaxili lu a benbane hakɛne xɔn ma.
Alatala nama a nga yulubine xafari mumɛ!
[15] Alatala xa a yengi lu e hakɛne xɔn ma waxatin birin,
koni Ala xa ɲinan xa ti e fe xɔn ma fefe!
[16] Bayo xɛmɛni itɔ mi findixi hinanten na
a yi yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune ɲaxankatama,
han a yi muxu sunuxin faxa.
[17] Danga tiin yi rafan a ma,
Ala xa ne raxɛtɛ a ma.
A mi yi rafan a ma
a xa duba muxe xa,
Ala xa duban masiga a ra.
[18] A yi rabilinxi a danga xuine ra
alo a dugina.
Ala xa a gbee dangana a li
alo igena a fatin ma,
e nun alo turena a xɔnne yi.
[19] A dangane xa lu a fari
alo a dugina a ma.
E lu a ma waxatin birin
alo a tagi xidina.”
[20] Alatala xa n tɔɲɛgɛ muxune saran na kii nin
e nun naxanye n mafalama.

[21] Awa, Marigina Alatala,
n mali i xili binyena fe ra.
Amasɔtɔ i ya hinanna gbo,
n xunba.
[22] Yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n na,
n niin sunuxi.
[23] N tununmaan ni i ra
alo nininna ɲinbanna ra.
E n kedima alo suɲɛna.
[24] N xinbi xudine bata tuyɛ ayi sun suxuni.
N bata doyen, n xɔsi.
[25] E na n to, e yi e xunni maxa,
e n magele.
[26] Alatala n ma Ala, n mali,
i n nakisi i ya hinanni,
[27] alogo e xa a kolon
a i tan Alatala nan na ligaxi i sɛnbɛni.
[28] E tan n dangama nɛn,
i tan yi barakan sa n ma fe yi.
E na keli n xili ma, e yagima nɛn,
n tan, i ya walikɛɛn yi sɛwa.
[29] Ala xa n tɔɲɛgɛ muxune yalagi.
Ala xa yagin so e xunna alo dugina.
[30] N nan n xuini tema nɛn,
n na Alatala tantun han!
N yi a matɔxɔ yamani.
[31] Amasɔtɔ a keli nɛn
a ti tɔrɔ muxun xɔn,
a yi a rakisi a yalagi muxune ma.

110

Alaa manga sugandixina

[1] Dawudaa bɛtina.
Alatalaa falan ni itɔ ra n marigin xa,
a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma,
han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”
[2] Alatala xa i ya mangayaan sɛnbɛn gbo ayi fɔlɔ Siyon ma,
i yi i yaxune nɔ i rabilinni.
[3] I na i ya ganla xili,
i ya yamana a sɔbɛ soma nɛn.
I ya banxulanne yi fa i ma xunna kenla nun sariɲanni
alo xiila subaxani.
[4] Alatala bata a kɔlɔ,
a mi a xuiin maxɛtɛma, a naxa,
“Saraxaraliin nan i ra habadan,
alo Mɛlikisedeki yi kii naxan yi.”

[5] Marigina i xɔn.
Xa a xɔlɔ lɔxɔn naxan yi,
a mangane halagima nɛn.
[6] A siyane makitima nɛn,
binbine yi lu yiren birin yi.
A dunuɲa mangane birin nɔma nɛn.
[7] Mangana a minma nɛn xudeni kira yi,
a xunna keli.

111

Ala tantun

1 Tantunna Ala xa!
N na Alatala tantunma nɛn n bɔɲɛn ma feu,
muxu faɲine nun yamaan yɛ.
2 Alatala kɛwanle gbo!
E rafan naxanye ma,
ne maɲɔxɔnma e ma.
3 A kɛwanle magaxu, e gbo.
A tinxinyaan luma nɛn habadan.
4 A bata a kabanako feene rabira en ma.
Alatala diɲa, a kininkinin.
5 A balon fima nɛn a yɛɛragaxu muxune ma.
A mi ɲinanma a layirin xɔn mumɛ!
6 A bata a sɛnbɛn yita a muxune ra,
a yi xɔɲɛne bɔxɔn so e yii.
7 Ɲɔndin nun sariya kɛndɛna a kɛwanle yi.
Lannayana a fe ragidixine birin yi.
8 E na waxatin birin,
lannayaan nun tinxinna nan e ra.
9 A bata a muxune xɔrɔya,
a yi habadan layirin xidi e xɔn ma.
A xinla sariɲan, a magaxu.
10 Fe kolonna fɔlɔma Alatala yɛɛragaxun nan ma.
Xaxilimaan nan ne ra naxanye na ligama.
Tantunna a xa habadan!

112

*Muxu faŋ*ina sɛwana fe

1 Tantunna Ala xa!
Sɛwan na kanna xa
naxan gaxuma Alatala yɛɛ ra,
a yamarine yi rafan a ma.
2 A diine sɛnbɛn sɔtɔma nɛn yamanani.
Muxu faɲine yixɛtɛne duban sɔtɔma nɛn.
3 E hɛrin nun nafunla sɔtɔma nɛn,
e sabatima nɛn tinxinyani habadan.
4 Kɛnɛnna tima nɛn muxu faɲine ma dimini,
naxanye kininkinin e mɔn tinxin.
5 A lan muxune xa donla so fonisireyani,
a yi a feene raba tinxinni.
6 Bayo tinxin muxun mi tantaŋɲɛ mumɛ!
Yamaan mi ɲinaŋɲɛ a fe xɔn habadan!
7 A mi gaxun xibaru ɲaxina fe ra.
A xaxili ragidi,
a yigi saxi Alatala nan fari.
8 A bɔɲɛn mi xuruxurunma,
a mi gaxuma.
Dɔnxɛn na,
a a yaxune biraxin toma nɛn.
9 A tan nan tɔrɔ muxune kima fonisireyani.
A tinxinyaan luma nɛn habadan!
A sɛnbɛn xun masama nɛn binyeni.
10 Muxu ɲaxin na na to,
a xɔlɔma nɛn,
a sunu, a yi a ɲinna raxin.
Muxu ɲaxin waxɔn feene kalama nɛn.

113

*Ala nan t*ɔrɔ muxune malima

1 Tantunna Ala xa!
Ɛ tan Alatalaa walikɛne,
ɛ a matɔxɔ,
ɛ Alatala xinla matɔxɔ!
2 Alatala xinla xa tantun
fɔlɔ iki ma han habadan!
3 Sa fɔlɔ sogeteden mabinna ma
han sa dɔxɔ sogegododen binna ra,
birin xa Alatala xinla matɔxɔ.
4 Alatala nan siyane birin xun na.
A binyen tema han kore xɔnna.

5 Nde luxi alo Alatala,
a tan naxan dɔxi ariyanna yi,
6 a tan naxan a yigodoma,
a kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna mato?
7 A sɛnbɛtarene rakelima,
a tɔrɔ muxune ba e tɔrɔni.
8 A yi e radɔxɔ muxu gbeene fɛma a yamani.
9 A gbantan findi dii barin na,
a yi a findi dii nga sɛwaxin na.

Tantunna Alatala xa!

114

*Halagi Tiin Dangu L*ɔxɔn Sanla

1 Isirayila to mini Misiran yamanani,
Yaxuba yixɛtɛne to keli yamanani
e yi xɔɲɛyani dɛnaxan yi,
2 Yuda yi findi Alaa yama sariɲanxin na.
Isirayila yi findi a gbeen na.

3 Fɔxɔ igen to a to, a yi a gi,
Yurudɛn Baan yi xɛtɛ a xanbi ra.
4 Geyane yi tugan alo kontonne
yire matexine fan yi tugan
alo yɛxɛɛ diine.
5 Fɔxɔ igena, nanfera i i gima?
Yurudɛn baana,
nanfera i xɛtɛma i xanbi ra?
6 Ɛ tan geyane, nanfera ɛ tuganma
alo kontonne,
ɛ tan yire matexine,
nanfera ɛ tuganma alo yɛxɛɛ diine?

7 Bɔxɔn xa xuruxurun Marigin yɛɛ ra,
Yaxubaa Ala.

8 A tan naxan fanyene findi darane ra,
a yi gɛmɛ gbeen findi tigin na.

115

Binyen xa fi Ala nan keden ma
Yaburin 135.15-20

1 Alatala, nxu tan mi a ra de!
I tan nan xili xa binya
i ya hinanna nun lannayana fe ra.
Nxu tan mi a ra!
2 Nanfera siyane maxɔdinna tima,
e naxa, “E Ala go?”
3 En ma Ala ariyanna yi.
Naxan nafan a ma,
a na nan ligama.

4 Gbetin nun xɛmaan nan tun e tan ma suxurene ra!
Muxune nan ne rafalaxi.
5 E dɛ na, koni e mi fala tima.
E yɛɛne na, koni e mi sese toma.
6 E tunle na, koni e mi fefe mɛma.
E ɲɔɛɛn na, koni e mi sese xiri mɛma.
7 E yiine na, koni e mi nɔɛ seen suxɛ.
E sanne na, koni e mi nɔɛ sigan tiyɛ.
E mi nɔɛ xui yo raminɛ.
8 Naxan na e rafala,
a a yigin sa e yi,
na fan luma nɛn alo e tan.

9 Ɛ tan Isirayila yamana,
ɛ yigin sa Alatala nin,
a tan nan ɛ malima
alo yɛ masansan wure lefana.
10 Ɛ tan saraxaraline,
ɛ yigin sa Alatala nin,
a tan nan ɛ malima
alo yɛ masansan wure lefana.
11 Ɛ tan a yɛɛ ra gaxu muxune,
ɛ yigin sa Alatala nin,
a tan nan ɛ malima
alo yɛ masansan wure lefana.

12 Alatala a ɲɔxɔ luma en xɔn ma nɛn,
a en baraka.
A Isirayila yamaan barakama nɛn
e nun a saraxaraline.
13 Alatala a yɛɛ ra gaxu muxune birin barakama nɛn,
muxudine nun muxu gbeene.
14 Alatala xa diine fi ɛ nun ɛ diine ma.
15 Alatala xa ɛ baraka
naxan koren nun bɔxɔn daxi!

16 Alatala nan gbee ariyanna ra,
koni a bata bɔxɔn taxu adamadiine ra.
17 Faxa muxune xa mi Alatala tantunma de!
18 Koni en tan nan barikan birama a xa
iki e nun habadan.

Tantunna Alatala xa!

116

Muxu rakisixina Ala tantunna

1 N bata Alatala xanu
amasɔtɔ a n ma maxandi xuiin namɛma.
2 N na a xili waxati yo yi,
a a tuli matiyɛ n na.
3 Sayaan gbalon bata yi n nabilin nun,
n bata yi maso gaburun na nun,
gaxun nun kuisanna bata yi n li nun,
4 n yi Alatala maxandi a xinla ra,
n naxa, “Alatala, n nakisi!”

5 Alatala diɲa, a tinxin.
En ma Ala kininkinin han!
6 Alatala muxu bɔɲɛ fixɛne nan natangama.
N sɛnbɛn bata yi ɲan,
a yi n nakisi.
7 N bɔɲɛn xa xunbeli,
amasɔtɔ Alatala bata fe faɲin liga n xa.
8 Ala bata n niin natanga sayaan ma.
A bata n yɛɛgen fitan n yɛtagi.
A mi tinxi n bira.
9 N sigan tima nɛn Alatala yɛtagi dunuŋa yi.

10 N dɛnkɛlɛyaxi,
nanara n yi falan ti,
n naxa, “N tɔrɔxi ki faɲi!”
11 N yi gaxuni waxatin naxan yi,
n yi a fala, n naxa,
“Adamadiine birin wule!”
12 N fa nanse soma Alatala yii
lan na fe faɲine birin ma
a bata naxanye liga n xa?
13 N minse saraxan bama nɛn a xa a marakisina fe ra
n yi Alatala maxandi a xinla ra.
14 N nan n dɛ xuine rakamalima nɛn
yamaan birin yɛɛ xɔri
n naxanye tongo Alatala xa.

15 Alatalaa tɔgɔndiya muxuna nde na faxa
na a tɔrɔma nɛn han!
16 Alatala, i ya walikɛɛn nan n na,
i ya walikɛ ɲaxanla naxan barixi.
I bata n naxɔrɔya.
17 N barika bira saraxan bama i xa nɛn
n yi Alatala maxandi a xinla ra.

18 N nan n dɛ xuine rakamalima nɛn
yamaan birin yɛɛ xɔri
n naxanye tongo Alatala xa,
19 Alatalaa banxin tanden ma,
Yerusalɛn taani.

Tantunna Alatala xa!

117

Ala tantun fena

1 Siyane birin xa Alatala tantun!
Yamane birin xa a batu!
2 Amasɔtɔ a hinanna gbo han!
Alatalaa lannayaan mi ɲanma habadan!

Tantunna Alatala xa!

118

Barika birana Ala xa

1 Alatala xa tantun amasɔtɔ a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!
2 Isirayila muxune xa a fala, e naxa,
"A hinanna luma nɛn habadan!"
3 Alaa saraxaraline xa a fala, e naxa,
"A hinanna luma nɛn habadan!"
4 Alatala yɛɛ ra gaxu muxune xa a fala,
e naxa, "A hinanna luma nɛn habadan!"

5 N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
n yi n xui ramini Alatala ma.
A yi n yabi, a n xɔrɔya.
6 Alatala n xɔn, n mi gaxuɛ mumɛ!
Adamadiine nɔɛ nanse ligɛ n na?
7 Alatala n xɔn, a tan nan n malima.
N na n yaxune biraxin toma nɛn.
8 A fisa muxun yi a yigin sa Alatala yi
benun a xa a yigin sa adamadiine yi.
9 A fisa muxun yi a yigin sa Alatala yi
benun a xa a yigin sa mangane yi.

10 Siyane birin bata yi n nabilin yɛngɛni nun,
koni n na e birin halagi nɛn Alatala barakani!
11 E yi n nabilinxi yiren birin yi nun,
koni n na e birin halagi nɛn Alatala barakani!
12 E so nɛn n xun na
alo kumi ɲɛɲɛne,
koni e raxɔri nɛn mafurɛn
alo tɛɛn na sɛxɛ xaren gan,
n yi e halagi Alatala barakani.
13 E yi n nadinma nɛn
alogo n xa bira,
koni Alatala yi n mali.
14 Alatala nan n sɛnbɛn na,
n ma bɛtina.
A tan nan n nakisixi.

15 Muxu tinxinxine bata e sɛwa xuini te
kisina fe ra, e naxa,
"Alatala sɛnbɛn gbo!
16 Marigin bata nɔɔn ti a sɛnbɛni!
Alatala sɛnbɛn gbo!"

17 Nayi, n mi faxama,
n luma nɛn n nii ra,
n yi a fala Alatala naxan ligaxi n xa.
18 Alatala bata yi n saran n hakɛne ra,
koni a mi tinxi n faxa.
19 Alaa banxin dɛɛne xa rabi n xa.
N xa so, n yi Alatala tantun.
20 Alatalaa banxin dɛɛn ni i ra,
tinxin muxune soon dɛɛn naxan na.
21 Ala, n ni i tantunma nɛn,
amasɔtɔ i bata n yabi,
bayo i bata n nakisi.

22 Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na,
na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna ra.
23 Alatala nan na ligaxi,
kabanako feen nan na ra en yɛɛ ra yi.
24 Alatala toon lɔxɔn nan nagidixi,
en ɲaxan, en sɛwa a fe ra.

25 Alatala, fa nxu rakisi,
Alatala, tin, nxu xa nɔɔn ti.
26 Naxan fama Alatala xinli,
Ala xa na baraka!
Nxu dubama ɛ xa Alatalaa banxini.
27 Alatala nan Ala ra,
a bata en lu a kɛnɛnyani.
Ɛ ɲɔxɔnde dɛɛne suxu ɛ yii,
ɛ fa sanla raba
siga han saraxa ganden nabilinni.
28 I tan nan n ma Ala ra,
n ni i tantunma nɛn.
I tan nan n ma Ala ra,
n ni i batuma nɛn.

29 Ɛ Alatala tantun, bayo a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!

119

Sɛwana Alaa sariyana fe ra

1 Sɛwan na kanne xa
fɛ mi naxanye kɛwanle ra,
naxanye sigan tima Alatalaa sariyan xɔn.
2 Sɛwan na kanne xa
naxanye birama a maxadi xuine fɔxɔ ra,
naxanye a fenma e bɔɲɛn ma feu!

3 E mi fe ɲaxin ligan mumɛ!
E sigan tima Alaa kiraan xɔn ma.
4 Ala, i bata i ya fe ragidixine so nxu yii
alogo e xa suxu ki faɲi.
5 A yi lan nun, n sigati kiin xa tinxinɲɛ ayi
alogo n xa i ya tɔnne suxu.
6 N na n xaxili lu i ya yamarine birin xɔn ma,
n mi yagɛ mumɛ!
7 N na i tantunma nɛn n bɔɲɛ fixɛn na,
n nɛma i ya kiti tinxinxine fe xaranɲɛ.
8 N na i ya tɔnne suxuma nɛn.
I nama n nabeɲin mumɛ!

9 Banxulanna a kɛwanle rasariɲanma di?
Fɔ a xa i ya falan nan suxu.
10 N kataxi
n xa i fen n bɔɲɛn ma feu!
I nama tin n yi i ya yamarine beɲin.
11 N bata i dɛ xuiin namara n bɔɲɛni,
alogo n nama yulubin liga i tan na.
12 Alatala, n barikan birama i xa.
N xaran i ya tɔnne ma.
13 N nan n xuini tema nɛn,
n xɛtɛ i ya kiti saxine ma.
14 N sɛwaxin nan i ya maxadi xuine suxuma,
alo n na nafulu gbeen sɔtɔ.
15 N na n mirima i ya fe ragidixine ma,
n yi i ya xaranne fɛsɛfɛsɛ.
16 I ya tɔnne n kɛnɛnxi.
N mi ɲinanɲɛ i ya falan xɔn ma mumɛ!

17 Fe faɲin liga i ya walikɛɛn xa,
alogo n xa lu n nii ra,
n yi i ya falan suxu.
18 N yɛɛne rabi
alogo n xa i ya sariyan magaxune to.
19 Xɔɲɛn nan n na dunuŋa ito yi!
I nama i ya yamarine luxun n ma.
20 A rafan n ma
n xa lu i ya kiti saxine bun waxatin birin.
21 I falan tima nɛn muxu dangaxi wasoxine xili ma
naxanye e masigama i ya yamarine ra.
22 Marayagin nun maraɲaxun ba n ma,
bayo n bata i ya maxadi xuine suxu.
23 Mangane bata e malan n xili ma,
koni n tan i ya walikɛna a mirima i ya tɔnne nan ma.
24 I ya maxadi xuine n kɛnɛnxi,
e tan nan n maxadima.

25 N saxi burunburunni.
Siimayaan fi n ma,
alo i a falaxi kii naxan yi.
26 N bata n ti n kɛwanle ra,
i yi n yabi.
N xaran i ya tɔnne ma.
27 N mali n xa i ya fe ragidixine kolon,
alogo n xa n miri i ya kabanako feene ma.
28 N niin wugama sɔxɔlɛni.
N nakeli alo i a falaxi kii naxan yi.
29 Wulen masiga n na,
i yi n xaran i ya sariyan ma i ya hinanni.
30 N bata wa a xɔn, n xa tɔgɔndiya,
n yi tin i ya kiti saxine ma.
31 Alatala, n bata bira i ya maxadi xuine fɔxɔ ra.
I nama tin, n yi yagi.
32 N biraxi i ya yamarin kiraan fɔxɔ ra.
Amasɔtɔ i bɔɲɛ xunbenla fima n ma.

33 Alatala, n xaran i ya tɔnne bunne ma,
alogo n xa e suxu waxatin birin.
34 Xaxinla fi n ma,
alogo n xa i ya sariyan suxu n bɔɲɛn ma feu!
35 N ti i ya yamarine kiraan xɔn,
amasɔtɔ na n kɛnɛnxi.
36 I ya maxadi xuine sa n bɔɲɛni,
alogo n nama bira nafunla fɔxɔ ra.
37 N xun xanbi so fe kobine yi,
alogo n xa siimayaan sɔtɔ i ya kiraan xɔn.
38 I dɛ xuiin naxan tongoxi i yɛɛragaxu muxune xa,
na rakamali n tan i ya walikɛɛn xa.
39 N natanga yagine ma
n gaxuma naxanye yɛɛ ra.
Amasɔtɔ i ya kiti saxine fan.
40 N waxi i ya fe ragidixine suxu feni han!
N xa siimayaan sɔtɔ i ya tinxinni.

41 Alatala, i ya hinanna xa n li.
N nakisi alo i dɛ xui tongoxi kii naxan yi.
42 N xa nɔ n konbi muxune yabideni,
bayo n na n yigi saxi i ya falan nin.
43 Tin n xa lu ɲɔndin falɛ waxatin birin,
amasɔtɔ n xaxili tixi i ya kitin nan na.
44 N ni i ya sariyan suxuma nɛn waxatin birin,
habadan han habadan.
45 N luma nɛn xɔrɔyani,
Amasɔtɔ n ni i ya fe ragidixine suxi.
46 N ni i ya maxadi xuine fe falama mangane xa nɛn.
N mi yagɛ na ra mumɛ!
47 I ya yamarine n kɛnɛnxi,
e rafan n ma.
48 N na n yiine tima i ya yamarine bun ma nɛn,

e rafan n ma.
N yi lu n mirɛ i ya tɔnne ma.

49 I xaxili lu i ya falan xɔn ma
n tan i ya walikɛna fe yi,
bayo i bata yigin fi n ma.
50 N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
i n madɛndɛn nɛn
amasɔtɔ n bata kisi i dɛ xuiin ma.
51 Wasodene n magelema han,
koni n mi i ya sariyan fataxi mumɛ.
52 Alatala, n na n mirima i ya kiti saxine ma.
Waxati danguxine yi,
ne nan yi n madɛndɛnma.
53 N na muxu ɲaxine to
naxanye e mɛma i ya sariyan na,
n xɔlɔma nɛn han.
54 I ya tɔnne findixi bɛti ba xunna nan na n xa,
n xɔɲɛyani dɛnaxan yi.
55 Alatala, n na n mirima i ma kɔɛɛn na,
alogo n xa i ya sariyan suxu.
56 N gbeen findixi i ya fe ragidixine suxu feen nan na.

57 Alatala, n gbeen findixi naxan na,
na ni ito ra,
i ya falan suxu feen na a ra.
58 N ni i maxandima n bɔɲɛn ma feu!
Kininkinin n ma,
alo i bata dɛ xuiin tongo kii naxan yi.
59 N bata n miri n yɛtɛ kɛɲaan ma,
n waxi bira feni i ya maxadi xuine fɔxɔ ra.
60 N ni i ya yamarine suxuma nɛn mafurɛn,
n mi buma.
61 Muxu ɲaxine bata lutin nati n yɛɛ ra,
koni n mi ɲinanma i ya sariyan xɔn ma.
62 N kelima nɛn kɔɛ tagini i tantundeni
i ya kiti tinxinxine fe ra.
63 N xɔyine nan i yɛɛragaxu muxune ra,
e nun naxanye i ya fe ragidixine suxuma.
64 Alatala, dunuŋa rafexi i ya hinanna nan na,
n xaran i ya tɔnne ma.

65 Alatala, i bata i ya falan nakamali,
i fe faŋin naba n tan i ya walikɛɛn xa.
66 N xaran xaxilimayaan nun fe kolonna ma,
amasɔtɔ n laxi i ya yamarine ra.
67 Benun n xa tɔrɔ waxatin naxan yi,
n bata yi tantan,
koni iki, n bata i ya falan suxu.
68 I fan, i kɛwanle fan!
N xaran i ya tɔnne ma.
69 Muxu wasoxine bata wulen sa n xun ma.
Koni i ya fe ragidixine suxi n xɔn ma
n bɔɲɛn ma feu!
70 E bɔɲɛne mi fan,
koni i ya sariyana n tan kɛnɛnxi.
71 A rafan n ma, n tɔrɔ,
alogo n xa nɔ i ya tɔnne kolonɲɛ.
72 I ya sariyan nafan n tan ma
dangu xɛmaan nun gbetin wuli wuyaxin xa.

73 I tan nan n daxi,
i yi n namara,
nayi xaxinla fi n ma,
alogo n xa i ya yamarine xaran.
74 I yɛɛragaxu muxune sɛwama nɛn
e na n to waxatin naxan yi,
a n laxi i ya falan nan na.
75 Alatala, n na a kolon
a i tinxin kiti sadeni.
I n nayagi nɛn amasɔtɔ i tinxin.
76 I ya hinanna xa n nii yifan n ma
alo i dɛ xuiin tongoxi
n tan i ya walikɛɛn xa kii naxan yi.
77 Kininkinin n ma
alogo n xa lu n nii ra,
amasɔtɔ i ya sariyana n kɛnɛnxi.
78 Ala xa muxu wasoxine rayagi,
yo mi naxanye xa,
naxanye n tɔrɔma.
Koni n na n mirima i ya fe ragidixine nan ma.
79 Ala xa a yɛɛragaxu muxune maso n na,
naxanye birin i ya maxadi xuine kolon.
80 N xa i ya tɔnne suxu n bɔɲɛn ma feu,
alogo n nama yagi.

81 Ala, n bata xadan i mamɛdeni n nakisi feen na.
N bata n yigi sa i ya falani.
82 N yɛɛne bata bu i yɛɛ ra kira yitoɛ
i dɛ xuina fe ra,
n yi a fala, n naxa,
“I n malima waxatin mundun yi?”
83 N bata liga
alo manpaan sa labana tɛɛn xun ma
naxan xaraxi ayi.
Koni hali na,
n mi ɲinanxi i ya tɔnne xɔn.
84 N mɔn xa i legeden han waxatin mundun yi?
I na muxune makitima waxatin mundun yi
naxanye n bɛsɛnxɔnyama?
85 Muxu wasoxin naxanye mi i ya sariyan suxi
ne bata yinla ge n yɛɛ ra n suxu feen na.

86 I ya yamarine birin tinxin.
Muxune n tɔɲɛgɛma, n mali.
87 A yi fa luxi ndedi n xa faxa,
koni n mi i ya fe ragidixine rabeɲinɲɛ mumɛ!
88 N nakisi i ya hinanni,
alogo n xa i ya maxadi xuine suxu.

89 Alatala, i ya falan luma nɛn habadan.
A luma nɛn ariyanna yi habadan.
90 I ya tinxinyaan luma nɛn mayixɛtɛne birin xa.
I bata bɔxɔn dɔxɔ a dɔxɔdeni.
A mɔn luma mɛnna nin.
91 Seene birin mɔn daxi i ya maragidini han to,
bayo e birin walima i xa.
92 Xa i ya sariyan mi yi n kɛnɛnxi nun,
n yi faxama nɛn n ma tɔrɔni.
93 N mi ɲinanɲɛ i ya fe ragidixine xɔn mumɛ,
amasɔtɔ i n nakisixi e tan nan xɔn.
94 Bayo n ni i ya fe ragidixine fenma,
i tan nan gbee n na, n nakisi.
95 Muxu ɲaxine n legedenma n faxa feen na.
Koni n na n ɲɔxɔ luma nɛn i ya maxadi xuine xɔn.
96 N bata a kolon danna feen birin ma,
koni i ya yamarin tan dan mi na.

97 I ya sariyan nafan n ma han!
N na n mirima a ma fɛrijnɛn gbɛn!
98 I ya yamarina n findima xaxilimaan na
dangu n yaxune ra,
bayo a n yii waxatin birin.
99 N dangu n karamɔxɔne birin na,
amasɔtɔ n luma n mirɛ i ya maxadi xuine ma.
100 Xaxinla naxan n ma
na gbo xɛmɛ fonne gbeen xa,
amasɔtɔ n ni i ya fe ragidixine suxi.
101 N bata tondi sigɛ kira ɲaxin birin xɔn,
alogo n xa i ya falan suxu.
102 N mi n masigama i ya kiti saxine ra,
amasɔtɔ i tan yɛtɛɛn nan n xaranma.
103 I dɛ xuine ɲaxun kumin xa.
104 N xaxinla sɔtɔma i ya fe ragidixine nin,
nanara mayifu fe yo mi fa rafan n ma.

105 I ya falan findixi kɛnɛnna nan na
n sanna bun ma,
naxan n siga kirani yalanma.
106 N dɛ xuiin naxanye tongoxi i xa,
n bata n kɔlɔ
n ne rakamalima nɛn,
n yi i ya kiti tinxinxine suxu.
107 Alatala n ma mantɔrɔne bata gbo ayi han.
N nakisi
alo i a fala n xa kii naxan yi.
108 Alatala, n ma tantun xuiin nasuxu,
i yi n xaran i ya kiti saxine ma.
109 N niin gbalon dɛ waxatin birin,
koni n mi ɲinanma i ya sariyan xɔn.
110 Muxu ɲaxine bata lutin nati n yɛɛ ra,
koni n mi n masigama i ya fe ragidixine ra.
111 I ya maxadi xuine nan n kɛɛn na habadan,
e tan nan n bɔɲɛn nasɛwama.
112 N bata a ragidi n bɔɲɛni
n xa i ya tɔnne suxu, han n faxa.

113 Nafigine mi rafan n ma,
koni i ya sariyan tan nafan n ma.
114 N yɛ masansan wure lefaan nan i tan na.
N bata n yigi sa i ya falani.
115 Ɛ tan fe ɲaxi rabane,
ɛ ɛ masiga n na,
alogo n xa n ma Alaa yamarine suxu.
116 N sɛnbɛ so
alo i bata a fala kii naxan yi,
i nama n yigitɛgɛ.
117 Findi n yigin na alogo n xa kisi,
n yi i ya tɔnne binya waxatin birin.
118 Naxanye e masigama i ya tɔnne ra,
i ne makuyama i ra nɛn,
bayo e yanfan nan tun tima.
119 I muxu ɲaxine birin wolima ayi nɛn kurun na,
nanara i ya maxadi xuine rafanxi n ma.
120 N bata gaxu i yɛɛ ra,
n xuruxurun.
I ya kiti saxine bata n magaxu han!

121 N tinxinna nun sariya kɛndɛn ligama,
i nama n nabeɲin n yaxune yii.
122 I ya walikɛɛn xaxili ragidi
a i fe faɲin ligama a xa nɛn,
i nama tin
wasodene xa n ɲaxankata sɔnɔn.
123 N yɛɛne bata bu i yɛɛ ra kira yitoɛ n nakisi feen na,
alo i dɛ xui tinxinxin naxan tongo n ma fe yi.
124 N suxu i ya hinanni,
i yi n xaran i ya tɔnne ma.
125 Xaxinla fi n ma
amasɔtɔ i ya walikɛɛn nan n na,
alogo n xa i ya maxadi xuine kolon ki faɲi.
126 Alatala, i ya wanla kɛ waxatin nan ito ra,
amasɔtɔ yamana i ya sariyan kalama.

127 Nanara, i ya yamarine rafan n ma xɛma
fɲin xa.
128 Nanara, n biraxi i ya fe ragidixi tinxinxine
fɔxɔ ra.
Mayifu feene mi rafan n ma.

129 Kabanako feen nan i ya maxadi xuine ra.
Nanara, n na e suxuma n niin birin na.
130 I ya falane nan kɛnɛnna fima,
e tan nan xaxinla fima xaxilitaren ma.
131 I ya yamarine xɔnla n suxuma
alo min xəli gbeen naxan n dɛɛn naxarama.
132 I yɛɛ rafindi n ma, i yi kininkinin n ma,
alo i darixi a ligɛ kii naxan yi muxune xa
i xinla rafan naxanye ma.
133 N sigati kiin sɛnbɛ so i dɛ xui tongoxine
xɔn,
i nama tin fe ɲaxi yo xa n nɔ.
134 N xunba ɲaxankatatiine ma,
alogo n xa i ya fe ragidixine suxu.
135 I nɔrɔn xa godo i ya walikɛɛn ma,
i yi n xaran i ya tɔnne ma.
136 N yɛɛgen minima alo baana,
amasɔtɔ yamaan mi i ya sariyan suxuma.

137 Alatala, i tinxin,
i ya kiti saxine fan tinxin.
138 I ya maxadi xuine fixi tinxinna nun lan-
nayaan nin.
139 N na a to,
n yaxune ɲinanma i fala xuiin xɔn,
na xɔləma n ma nɛn han!
140 I mi i dɛ xuiin kalɛ mumɛ!
E rafan n tan i ya walikɛɛn ma.
141 N mi yatɛxi bonne yɛ,
e bata n naɲaxu,
koni n mi ɲinanma i ya fe ragidixine xɔn.
142 I ya tinxinyaan luma nɛn habadan!
Ɲɔndin nan i ya sariyan na.
143 Tɔrɔn nun kuisanna bata n yili,
koni i ya yamarine n kɛnɛnxi.
144 I ya maxadi xuine tinxin waxatin birin.
Xaxinla fi n ma
alogo n xa siimayaan sɔtɔ.

145 N bata n xui ramini i ma n bɔɲɛn birin na.
Alatala n yabi
alogo n xa i ya tɔnne suxu!
146 N bata n xui ramini i ma.
N nakisi
alogo n xa i ya maxadi xuine suxu.
147 N kurunma i maxandɛ, n mali.
N yigi saxi i ya falan nin.
148 N xima n mirɛ i dɛ xui tongoxine ma nɛn.
149 Alatala, i hinan.
N xuiin namɛ,
alogo n xa siimayaan sɔtɔ i ya kiti saxin xɔn.
150 N nabilinna muxune biraxi fe ɲaxine fɔxɔ
ra,
e yi e masiga i ya sariyan na.
151 Koni i tan Alatala, i maso n na.
Ɲɔndin nan i ya yamarine birin na.
152 N na a kolon xabu waxati xunkuye
a i ya maxadi xuine luma nɛn habadan.

153 Ala, n ma tɔrɔn mato i yi n xunba,
amasɔtɔ n mi ɲinanxi i ya sariyan xɔn.
154 N xun mayɛngɛ kitin sa,
i yi n xunba,
n yi siimayaan sɔtɔ
alo i a falaxi kii naxan yi.
155 Muxu ɲaxine tan mi kisima,
amasɔtɔ e mi biraxi i ya tɔnne fɔxɔ ra.
156 Koni Alatala, i ya kininkininna gbo,
n xa siimayaan sɔtɔ i ya kiti saxine xɔn.
157 N yaxune wuya
naxanye n bɛsɛnxɔnyaxi,
koni n mi i ya maxadi xuine beɲinma.
158 N na i ya fala suxutarene to,
na n xɔləma nɛn.
159 Alatala, a mato i ya fe ragidixine rafan n
ma,
n xa siimayaan sɔtɔ i ya hinanni.
160 Ɲɔndin nan i ya falan birin na.
I ya kiti tinxinxine luma nɛn habadan!

161 Mangane bata n ɲaxankata fu,
koni n gaxuma i tan nan keden ma fala yɛɛ
ra.
162 N sɛwaxi i dɛ xui tongoxine fe ra,
alo n na nafulu gbeen sɔtɔ.
163 Wulen mi rafan n ma,
koni i ya sariyan nafan n ma.
164 N ni i tantunma nɛn
dɔxɔɲa ma solofere lɔxɔ yo lɔxɔ
i ya kiti tinxinxine fe ra.
165 Bɔɲɛ xunbeli gbeen na kanne xa
i ya sariyan nafan naxanye ma,
sese mi na kanne ratantanɲɛ.
166 Alatala, n yigi saxi i tan nan ma marakisi
yi,
n luma nɛn i ya yamarine suxɛ.
167 N na i ya maxadi xuine suxuma nɛn n niin
birin na,
bayo e rafan n ma ki fɲi.
168 N bata i ya fe ragidixine
nun i ya maxadi xuine suxu,
i n kɛwanle birin kolon.

169 Alatala, n ma mawuga xuiin xa i li.
Xaxinla fi n ma
alo i a falaxi kii naxan yi.
170 I tuli mati n ma maxandi xuiin na,
i yi n nakisi
alo i bata dɛ xuiin tongo kii naxan yi.
171 N ni i tantunma nɛn waxatin birin,
amasɔtɔ i bata n xaran i ya tɔnne ma.
172 N bɛtin bama nɛn
lan i dɛ xui tongoxina fe ma,
amasɔtɔ i ya yamarine birin tinxin.
173 N mali i sɛnbɛn nin,
amasɔtɔ n bata i ya fe ragidixine nan sugandi.
174 Alatala, i ya marakisin xɔnla n na!
I ya sariyana n kɛnɛnxi.
175 N xa siimayaan sɔtɔ
alogo n xa i matɔxɔ,
i ya kiti saxine yi n mali.
176 N bata tantan kiraan ma
alo yɛxɛɛn naxan lɔxi ayi.
Fa n tan i ya walikɛɛn fen,
amasɔtɔ n mi ɲinanxi i ya yamarine xɔn.

120

Ala maxandina malina fe ra

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
n yi n xui ramini Alatala ma,
a yi n yabi.
2 Alatala n nakisi wuledene nun yanfantenne ma.
3 Ɛ tan wuledene,
Ala nanse ligama ɛ ra,
a ɛ saranma nanse ra?
4 A lan a xa ɛ tɔrɔ
sofane xalimakunle nun tɛɛ wolonne nan na.

5 Tɔrɔn na a ra n tan xa,
n lu ɛ tagi, ɛ tan Mesɛki kaane,
n dɔxɔ ɛ yɛ
alo Kedari bɔnsɔnna muxune wulaan kui.
6 N bata bu muxune tagi
bɔɲɛ xunbenla mi rafan naxanye ma!
7 N na bɔɲɛ xunbenla fe fala,
e tan yi yɛngɛn so.

121

Ala nan en natanga muxun na

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
N bata n yɛɛ rate geyane ma,
n naxa, "N ma maliin kelima minɛn yi?"
2 N ma maliin kelima Alatala nan ma
naxan ariyanna nun dunuŋa daxi.
3 A mi tinɲɛ, i yi bira.
I kantanmaan mi xiyɛ mumɛ.
4 Isirayila kantanmaan mi kinsanɲɛ,
a mi xiyɛ.

5 Alatala i kantanma,
a i dɛxɔn ma alo i nininna.
6 Sogen mi fefe ligɛ i ra yanyin na,
kiken fan mi fefe ligɛ i ra kɔɛɛn na.
7 Alatala i kantanma nɛn fe ɲaxin birin ma,
a yi i niin natanga.
8 Alatala i kantanma nɛn i ya sigan nun xɛtɛni,
fɔlɔ iki ma han habadan.

122

*Yerusal*ɛn matɔxɔ bɛtina

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Dawuda gbeena.
Sɛwan na a ra n xa, e na a fala n xa,
"En siga Alatalaa banxini!"
2 Iki, en tixi Yerusalɛn so dɛɛn na.
3 Yerusalɛn tixi ki faɲi
a banxine tugunxi e bode ra.
4 Alatalaa yamaan sigama mɛnna nin bɔnsɔn yɛɛn ma,
alo a sariyana a falaxi Isirayila xa kii naxan yi,
alogo e xa sa a xinla tantun.
5 Mangane kitin sama mɛnna nin
Dawudaa manga gbɛdɛn ma.
6 Ɛ Ala maxandi bɔɲɛ xunbenla fe ra Yerusalɛn xa.
Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi a rafan muxune ma.
7 Ala xa bɔɲɛ xunbenla lu taani.
Ala xa hɛrin fi taa yi kaane ma.
8 Ngaxakedenne nun n xɔyine fe ra, n naxa,
"Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi Yerusalɛn ma."
9 N taana bɔɲɛ xunbenla nan fenma
Alatalaa banxina fe ra, en ma Ala.

123

Ala xa hinan en na

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
I tan naxan dɔxi kore xɔnna ma,
n na n yɛɛ ratema i tan nan ma,
2 alo konyine e yɛɛn tima e kanna ra kii naxan yi,
alo walikɛ ɲaxanla yɛɛne luma tixi a kanna ra kii naxan yi.
En na en yɛɛne tima
en ma Ala ra na kii nin, Alatala,
en yi a hinanna mamɛ.

3 Hinan nxu ra, Alatala, hinan nxu ra,
amasɔtɔ e nxu raɲaxuxi han!
4 Nxu niin bata wasa fɛrɛ kanne nun
wasodene magele xuine ra.

124

Ala nan a muxune ratangama

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Dawuda gbeena.
Xa Alatala mi yi ti en xɔn nun,
Isirayila muxune fan xa a fala, e naxa,
2 "Xa Alatala mi yi ti en xɔn nun
yaxune yi en yɛngɛma waxatin naxan yi,"
3 e yi en ɲɛɲɛn gerunma nɛn nun
e xɔlɔ en xili ma waxatin naxan yi.
4 Nayi, walanna yi sigama en na nɛn nun,
fufaan yi en mamin,
5 ige xunfan gbeen yi sa en xun ma.

6 En barikan bira Alatala xa,
a mi tinxi en yaxune yi en ɲan.
7 Nxu bata nxu sɔtɔ
alo xɔlina a sɔtɔma xɔli suxuna lutin na kii naxan yi.
Lutin bata bolon, nxu xɔrɔya!
8 En ma maliin kelima Alatala nan yii
naxan ariyanna nun dunuŋa daxi.

125

Alaa muxune rakisi fena

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Naxanye e yigi sama Alatala yi,
na kanne ligaxi nɛn alo Siyon Geyana,
naxan luma a funfuni habadan,
a mi mamaxɛ mumɛ!
2 Yerusalɛn rabilinxi geyane ra kii naxan yi,
Alatala fan a muxune rabilinma na kii nin,
keli to ma han habadan!
3 Amasɔtɔ tinxintarene mi luyɛ
tinxin muxune yamanan xun na mumɛ,
alogo tinxin muxune fan nama fe ɲaxin liga.

4 Alatala, fe faɲin naba na kanne xa
naxanye fan e nun naxanye sɔndɔmɛn fan.
5 Koni, naxanye kira tinxintarene fɔxɔ ra,
Alatala xa ne nun fe ɲaxi rabane ɲan
e bode xɔn ma.
Ala xa bɔŋɛ xunbenla fi Isirayila ma.

126

Ala maxandina xunbana fe ra

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Alatala mɔn faxina en tan muxu suxine ra Siyon taani,
a liga nɛn en yɛɛ ra yi
alo xiyen na a ra!
2 En gele nɛn han,
en yi sɛwa bɛtine ba!
Siyaan bonne yi a falama nɛn, e naxa,
"Alatala bata fe gbeene liga e xa."
3 Alatala bata fe gbeene liga en xa,
en birin bata sɛwa.

4 Alatala, i mɔn xa nxɔ yamanan sɛnbɛ so
alo tulen fama igen na
xude wuli yixaren na kii naxan yi.
5 Naxanye sansiin wolima e wugama,
ne sɔnxɔma nɛn sɛwani se xabadeni.
6 Naxanye sigama wugɛ sansi wolideni,
ne xɛtɛma gelɛ nɛn malo xidine ra e xun ma.

127

Ala wali faɲi kolonna

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Sulemani gbeena.
Xa Alatala xa mi banxin tima,
banxi tiine wali fuun nan kɛma.
Xa Alatala xa mi taan makantan,
taa kantanne fe fuun nan xun na.
2 Ɛ kurunma walideni fuyan,
ɛ kɔɛ rasoma fuyan,
ɛ balon sɔtɔma tɔrɔn nin.
Anu, Ala balon soma a xanuntenne yii nɛn, e saxi.

3 Alatala diine fima muxune ma nɛn e kɛɛn na.
E findixi kɔntɔnna nan na
Alatala naxan fima.
4 Xɛmɛn dii xɛmɛn naxanye sɔtɔma banxulanyani,
ne ligaxi nɛn
alo xalimakunla sofaan yii kii naxan yi.
5 Sɛwan na xɛmɛn xa
xalimakuli wuyaxin naxan yii.
E nun a yaxune na kiti, a mi yagima.

128

Duban Ala yɛɛragaxu muxune xa

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Sɛwan na kanne xa
naxanye gaxuma Alatala yɛɛ ra,
naxanye birama a kiraan fɔxɔ ra.
2 I wali xɔnna i makone fanma nɛn.
I sɛwama nɛn i mɔn yi sabati.

3 I ya ɲaxanla diine barima nɛn
alo wudi bili bogilana.
I ya dii xɛmɛne i ya tabanla rabilinma nɛn
alo oliwi wudi binle.

4 Muxun naxan gaxuma Alatala yɛɛ ra,
na kanna dubani itoe nan sɔtɔma.
5 Alatala xa barakan sa i ya fe yi
keli Siyon yi!
Ala xa i Yerusalɛn sabatixin to
i siin birin yi!
6 Ala xa i i mamandenne to!
Ala xa bɔŋɛ xunbenla fi Isirayila ma.

129

Ala maxandina Isirayila yaxune xili ma

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
E n yɛngɛma xabu n dii ɲɔrɛ waxatini,
Isirayila kaane fan xa a fala, e naxa,
2 "E en yɛngɛma xabu en dii ɲɔrɛ waxatini,"
koni e mi en nɔ.
3 E bata n fanna makorondon,
alo xɛɛn bi daxina.
4 Koni Alatala tinxin,
a bata nxu nun muxu ɲaxine tagi bolon.

5 Muxun naxanye Siyon naɲaxuxi,
Ala xa ne yagixin naxɛtɛ.
6 E xa liga
alo sɛxɛn naxan solima banxin fari,
sogen yi a xara ayi.
7 Muxun naxan a xabama
hali yii fe kedenna a mi a sɔtɔma,
hali xidi kedenna
a raxidi muxun fan mi a sɔtɔma.
8 Dangu muxune mi a falama e xa,
e naxa, "Alatala xa barakan sa ɛ fe yi."
Hanma e naxa,
"Nxu dubama ɛ xa Alatala xinli."

130

Ala maxandina malina fe ra

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Alatala, n bata n xui ramini i ma tɔrɔni.
2 Marigina, n xuiin namɛ,
i yi i tuli mati n ma maxandi xuiin na.
3 Alatala, xa i nxu suxu nxu hakɛne ra,
Marigina, nde luma a yalagitaren na?
4 Koni i tan nan nxu mafeluma nxu hakɛne ra,
nxu yi gaxu i yɛɛ ra.

5 N yengi saxi Alatala nan ma,
n niin taxuxi a ra,
n xaxili tixi a falan nan na.
6 N yengi tixi Marigin na
alo taa kantanne yengi kuye yibaan ma kii naxan yi.

7 Isirayila, i yengi ti Alatala ra,
amasɔtɔ a hinan, a nɔɛ i xunbɛ nɛn.
8 A tan nan Isirayila rakisima a hakɛn birin ma.

131

Ala maxandina limaniyani

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Dawuda gbeena.
Alatala, n mi fa waso, n mi kanba.
N mi fa n xaxinla rasigama feene ma sɔnɔn,
naxanye gbo dangu n na,
naxanye magaxu n yɛɛ ra yi.
2 Koni n bata n xaxinla raxara,
n yi n sabari, n nii yifanxi n ma
alo dii ɲɔrɛna a nga fɛma.

3 Isirayila, i yengi ti Alatala ra
fɔlɔ to ma han habadan!

132

Dawudaa taan nan Alatala dɔxɔden na *Taruxune Firinden 6.41-42*

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Alatala, Dawudaa fe xa rabira i ma,
e nun a tɔrɔne birin.
2 A tan nan a kɔlɔ Alatala xa,
a yi a dɛ ti Yaxubaa Ala Sɛnbɛmaan xa.
3 A naxa, "N mi soma n konni,
n mi n sama n ma saden ma,
4 n mi tinɲɛ n yi kinsan hanma n yi xi,
5 han n yiren fen Alatala xa,
Yaxubaa Ala Sɛnbɛmaan luma dɛnaxan yi."

6 Nxu bata a fe mɛ Efarata yi,
nxu bata a to Yaari taan nabilinni.
7 E naxa, "En siga Alaa banxini,
en yi en xinbi sin a san bun."
8 Alatala, keli, i fa i dɔxɔdeni,
i tan nun i ya kankirana,
i sɛnbɛn naxan yi.
9 Ala xa i ya saraxaraline findi tinxin muxune ra,
i ya tɔgɔndiya muxune yi sɔnxɔ sɛwani.
10 I nama i ya manga sugandixin nabeɲin,
i ya walikɛɛn Dawuda fe ra.

11 Alatala bata a kɔlɔ Dawuda xa,
a mi a kalɛ mumɛ! A naxa,
"N ni i ya dii xɛmɛna nde nan sugandima,
a ti i funfuni mangan na.

12 Xa i ya dii xɛmɛne n ma layirin suxu,
e nun n ma maxadi xuine,
n na e xaranma naxanye ma,
e diine fan dɔxɔma nɛn
i ya mangaya gbɛdɛni han habadan.”

13 Alatala bata Siyon sugandi a dɔxɔden na.
14 A bata a fala, a naxa,
“N luma be nin habadan.
N waxi mangayaan liga feni be nin.
15 N baraka gbeen sama nɛn Siyon ma baloni,
n donseen so a tɔrɔ muxune birin yii.
16 N kisin fima nɛn a saraxaraline birin ma,
a tɔgɔndiya muxune yi sɔnxɔ sɛwani.
17 N mangana nde raminima nɛn
Dawuda yixɛtɛne yɛ mɛnni,
na yi lu n ma manga sugandixin funfuni.
18 N na a yaxune rayagima nɛn,
koni a mangayaan taxamasenna nɔrɔma nɛn han!”

133

Ngaxakedenyana fe

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Dawuda gbeena.
Fe fajnin na a ra e nun sɛwana,
ngaxakedenne na lu e bode xɔn bɔjɛ xunbenli.
2 A luxi nɛn alo ture xiri jaxumɛn
naxan sama Haruna xunni,
a godo a dɛ xaben ma
han a domaan kɔɛɛn xɔn.
3 A luxi nɛn alo xiila
naxan kelin Xerimon geyaan fari
godo Siyon geyaan ma.
Amasɔtɔ Alatala habadan nii rakisin duban nagodoma mɛnna nin.

134

Ala tantun fena

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Alatalaa walikɛne birin xa a tantun,
naxanye birin xima a batuɛ a banxini,
ɛ fa a tantun.
2 Ɛ ɛ yiine yite yire sarijnanxini,
ɛ Alatala tantun!
3 Alatala xa i baraka keli Siyon yi,
a tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi.

135

Tantun bɛtina
Yaburin 115.4-11

1 Tantunna Ala xa!
Ɛ Alatala xinla tantun!
Ɛ tan Alatalaa walikɛne, ɛ a tantun.
2 Ɛ tan naxanye tixi Alatalaa banxini
naxanye en ma Alaa banxin tanden ma.
3 Tantunna Ala xa! Amasɔtɔ Alatala fan.
Ɛ a tantun bɛtine yi, amasɔtɔ a dijna.
4 Alatala nan Yaxuba sugandixi a yɛtɛ xa,
a yi Isirayila findi a gbeen na.

5 N na a kolon fa fala Alatala gbo,
en Marigin gbo alane birin xa.
6 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma,
fɔxɔ igene nun yire tilinxine birin yi,
naxan na rafan Alatala ma,
a na nan ligama.
7 A bata foyen nun tulen nakeli bɔxɔn danna ra,
a kuye sarinna ramini e nun tulena,
a foyen nakeli a ramaradeni.
8 A yi dii singene
nun xuruse dii singene faxa Misiran yamanani.
9 A yi kabanako feene liga ɛ tan Misiran kaane tagi,
Firawona nun a kuntigine birin xili ma.
10 A siya wuyaxine halagi,
a yi manga sɛnbɛmane faxa,
11 sa fɔlɔ Amorine Manga Sixɔn ma,
e nun Basan Manga Ogo
e nun mangan naxanye birin Kanan yamanani.
12 A yi e bɔxɔne so Isirayila yii e kɛɛn na,
a findi a yamaan kɛɛn na.

13 Alatala, i xinla fe luma nɛn habadan!
Mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne e xaxili luma i xɔn ma nɛn.
14 Alatala a muxune xun mayɛngɛ kitin sama nɛn.
A kininkinin a walikɛne ma.

15 Gbetin nun xɛmaan nan tun siyane suxurene ra!
16 E dɛɛn na, koni e mi fala tima.
E yɛɛne na, koni e mi sese toma.
17 E tunle na, koni e mi fefe mɛma.
Niiraxili yo mi e yi.
18 Naxan na e rafala, a a yigin sa e yi,
na fan luma nɛn alo e tan.
19 Ɛ tan Isirayila yamana, ɛ Alatala tantun.
Ɛ tan saraxaraline, ɛ Alatala tantun.
20 Ɛ tan Lewi bɔnsɔnna, ɛ Alatala tantun.
Ɛ tan a yɛɛragaxu muxune, ɛ Alatala tantun.
21 Barikan bira Alatala xa Siyon yi,
a tan naxan luma Yerusalɛn taani.

Tantunna Ala xa!

136

Barika birana Isirayilaa Ala xa

[1] Ɛ Alatala tantun amasɔtɔ a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!
[2] Ɛ alane Ala tantun.
A hinanna luma nɛn habadan!
[3] Ɛ marigine birin Marigin tantun.
A hinanna luma nɛn habadan!
[4] A tan nan keden pe kabanako feene ligama.
A hinanna luma nɛn habadan!
[5] A bata ariyanna rafala a xaxilimayani.
A hinanna luma nɛn habadan!
[6] A bata bɔxɔn ti tilinne fari.
A hinanna luma nɛn habadan!
[7] A bata yanban seene da kore xɔnna ma.
A hinanna luma nɛn habadan!
[8] Sogen mangayaan ligama yanyin nan na.
A hinanna luma nɛn habadan!
[9] Kiken nun sarene mangayaan ligan kɔɛɛn nan na.
A hinanna luma nɛn habadan!
[10] A yi Misiran kaane dii singene faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
[11] A ti Isirayila muxune yɛɛ ra
keli Misiran yamanani.
A hinanna luma nɛn habadan!
[12] A na liga a sɛnbɛ gbeen nan na.
A hinanna luma nɛn habadan!
[13] A yi Gbala Baani taxun a tagi.
A hinanna luma nɛn habadan!
[14] A yi a muxune ragidi a tagi, Isirayila kaane.
A hinanna luma nɛn habadan!
[15] A yi Firawona nun a sofane radin Gbala Baani.
A hinanna luma nɛn habadan!
[16] A ti a muxune yɛɛ ra tonbonni.
A hinanna luma nɛn habadan!
[17] A yi manga gbeene faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
[18] A yi manga sɛnbɛmane faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
[19] A yi Amorine manga Sixɔn faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
[20] A yi Basan kaane manga Ogo faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
[21] A yi e bɔxɔn so a yamaan yii e kɛɛn na.
A hinanna luma nɛn habadan!
[22] A yi findi Isirayila kɛɛn na, a walikɛna.
A hinanna luma nɛn habadan!
[23] A ɲɔxɔ lu nɛn en tan yiigelitɔne xɔn.
A hinanna luma nɛn habadan!
[24] A yi en xɔrɔya en yaxune ma.
A hinanna luma nɛn habadan!
[25] A tan nan donseen soma niimaseen birin yii.
A hinanna luma nɛn habadan!
[26] Ɛ Ala tantun naxan kore!
A hinanna luma nɛn habadan!

137

Isirayila muxu suxine fe

[1] Nxu yi dɔxi Babilɔn xude dɛɛne yi waxatin naxan yi
nxu wugama, nxu yi lu nxu mirɛ Siyon ma.
[2] Nxu yi nxɔ bɔlɔnne singan
na yamanan wudi tofaŋnine ra.
[3] Muxun naxanye nxu suxu,
ne yi bɛtine maxɔdin nxu ma.
Nxu ɲaxankata muxune yi sɛwa bɛtine maxɔdin nxu ma,
e naxa, "Ɛ Siyon bɛtina nde ba nxu xa."
[4] Nxu tan bɛtin bama Alatala xa di xɔŋɛ taani?

[5] Xa n ɲinan i xɔn Yerusalɛn,
Ala xa n yiifanna faxa n ma.
[6] Xa n ɲinan i tan xɔn,
xa n mi lu Yerusalɛn yatɛ n ma sɛwan birin yi,
Ala xa n dɛɛn suxu!

[7] Alatala, Edɔn kaane fe xa rabira i ma,
e yi naxan falama Yerusalɛn suxu lɔxɔni,
e naxa, "Ɛ a kala, ɛ taan naxɔri fefe!"
[8] I tan Babilɔn taana, i halagima nɛn fefe!
Sɛwan na kanna xa naxan i ya donla saranma
alo i a ligaxi nxu ra kii naxan yi,
[9] naxanye ɛ dii futene tongoma
e yi e yigɔlɔn fanyen ma.

138

Ala tantun fena

[1] Dawuda gbeena.
Ala, n bata i tantun n bɔŋɛni fefe!
N bɛtin bama Ala yɛtagi.
[2] N na n xinbi sinma i ya Banxi Sariŋanxin yɛtagi,
n yi i xinla tantun i ya hinanna nun i ya lannayana fe ra.
Amasɔtɔ i bata i dɛ xuiin nafisa i xinla yɛtɛɛn xa.
[3] N ni i xili waxatin naxan yi,
i n yabi nɛn,
i yi n sɛnbɛ so, i n xaxili ragidi.

4 Alatala, dunuɲa mangane birin i tantunma nɛn,
e na i ya falane mɛ waxatin naxan yi.
5 Alatala, e i kɛwanle matɔxɔma nɛn bɛtini,
amasɔtɔ i ya binyen gbo.
6 Hali Alatala to mate,
a yengi dɔxi muxu diɲaxine xɔn,
koni a yɛɛn tixi wasodene ra wulani.
7 Xa n sigan tima tɔrɔni,
i n nakisima nɛn,
i yi n yaxune yɛngɛ i sɛnbɛni,
n kisi i sɛnbɛn xɔn.
8 Alatala feene raɲanma a faɲin nan ma n xa.
Alatala i ya hinanna luma nɛn habadan!
I nama i wali xɔnne rabeɲin.

139

Ala ɲɔxɔ luxi adamadiine xɔn

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
Alatala, i bata n fɛsɛfɛsɛ, i n kolon.
2 I n sa waxatin nun n keli waxatin birin kolon.
Hali i makuya n na, i n ma miriyane birin kolon.
3 I a kolon n nɛma sigatini
hanma n nɛma saxi,
i n kɛwanle birin kolon.
4 Alatala, benun n xa falan ti waxatin naxan yi,
n naxan falama i na kolon ki faɲi.
5 I n nabilinni,
n yɛɛ ra e nun n xanbi ra.
N ni i tan nan yii.
6 Na fe kolonna magaxu n tan yɛɛ ra yi.
A dangu n na, n mi nɔɛ a yigbɛ mumɛ!

7 N nɔɛ sigɛ minɛn,
n yi n luxun i ya Nii Sariŋanxin ma?
N sigan minɛn yi, n keli i tan yɛtagi?
8 Xa n te ariyanna yi, i na yi.
N na siga laxira yi, i na yi.
9 Hali n siga han sogetedeni,
hanma n sa dɔxɔ fɔxɔ igen xanbi ra,
10 i tima nɛn n yɛɛ ra mɛnna fan yi,
i mi n nabeɲinɲɛ mumɛ!
11 Xa n na a fala, n naxa,
"N xa n luxun dimini.
Kɛnɛnna xa findi kɔɛɛn na n nabilinni."
12 Koni sese mi dimin na i tan yɛɛ ra yi,
kɔɛni yalan alo yanyina i tan yɛɛ ra yi.
Dimin nun yanyin birin lan i tan xa.

13 I tan nan n sɔndɔmɛn daxi,
i tan nan n saxi nga fatini.
14 Ala, n ni i tantunma,
amasɔtɔ n da kiin magaxu,
i kɛwanle magaxu.
N na a kolon n niini ki faɲi.
15 N fati bɛndɛn mi yi luxunxi i tan ma,
i to yi n nafalama suturani
i yi n dama nga kui waxatin naxan yi.
16 I yi n toma benun n fatin xa yelin nafalɛ.
I bata yi n ma siimayaan xasabin sɛbɛ i ya kitabun kui,
benun a xa fɔlɔ waxatin naxan yi.
17 Ala, i ya miriyane famu raxɔlɔ n xɔn.
E xasabin wuya!
18 Xa n na e yatɛ, e wuya mɛɲɛnsinna xa.
N na xulun waxatin naxan yi,
n mɔn luma i tan nan fɛma.

19 Ala, a yi lan nun i xa muxu ɲaxine faxa!
Faxa tiine, ɛ masiga n na.
20 E fala ɲaxine tima, e i xili kala.
I yɛngɛfane i xinla falama fuun nin.
21 Alatala, n mi muxune raɲaxuɛ ba
naxanye i raɲaxuma?
N bata n mɛ na muxune ra
naxanye murutɛxi i xili ma.
22 E mi rafan n ma mumɛ!
N bata e yatɛ yaxune ra.
23 Ala, n fɛsɛfɛsɛ i yi n bɔɲɛni feen kolon.
N mato, i yi n ma miriyane kolon.
24 A mato, xa n kira ɲaxin nan xɔn,
i siga n na habadan kira faɲin xɔn ma.

140

Ala maxandina xunbana fe ra

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, n xunba muxu ɲaxine yii.
N natanga gbalotɔne ma.
3 E fe ɲaxi yitɔnna nin waxatin birin.
E yɛngɛ ralanna nin lɔxɔ yo lɔxɔ!
4 Fala xɔlɛne nan e lɛnne ma
alo saɲina.
E fala xuine xɔlɔ alo koson xɔlɛna.
Bɛti xuini te.

5 Alatala, n natanga muxu ɲaxine sɛnbɛn ma.
N nakisi gbalotɔne ma,
naxanye kataxi n nabira feen na.
6 Muxu wasoxine bata lutin nati n yɛɛ ra.
E bata e gbatune rati kiraan xɔn ma n suxu xinla ma.
Bɛti xuini te.

7 N bata a fala Alatala xa n naxa,

"N ma Ala nan i tan na.
Alatala n ma maxandi xuiin namɛ!"
[8] Marigina Alatala, n nakisi sɛnbɛna,
i n xun mayɛngɛma yɛngɛ so waxatini.
[9] Alatala, i nama tin
muxu ɲaxine waxɔn feen yi liga.
I nama tin e fe nataxine yi kamali,
e yi waso ayi.
Bɛti xuini te.

[10] I nama tin n yaxune yi nɔɔn sɔtɔ.
Ala xa n yaxune gbalo falane so e xun na.
[11] Ala xa tɛɛ wolonne bɔxɔn e ma.
Ala xa e woli ayi tɛɛni.
Ala xa e woli yinla kui
e mi nɔɛ tɛ naxan na.
[12] Nafigine mi luma yamanani.
Ala xa yihadin so gbalotɔne xun na.

[13] N na a kolon
a Alatala kiti kɛndɛn sama tɔrɔ muxune xa,
a yi yiigelitɔne xun mayɛngɛ kitin sa.
[14] Tinxin muxune i tantunma nɛn yati!
Muxu faɲine yi lu i yɛtagi.

141

Ala maxandina ɲinbanna ra

[1] Dawudaa bɛtina.
Alatala, n bata n xui ramini i ma,
fa n mali mafurɛn!
N na i xili, i tuli mati n na.
[2] N ma maxandin xa lu
alo wusulanna i yɛtagi.
N yiine yitexin xa liga
alo ɲinbari ra saraxana.
[3] Alatala i yengi dɔxɔ n fala xuiin xɔn,
i yi n dɛɛn kantan.
[4] I nama tin n bɔɲɛn yi lu fe ɲaxini,
n nama fe ɲaxine liga nxu nun fe ɲaxi rabane.
Nxu nama nxu dɛge nxu bode xɔn.

[5] N tinma nɛn tinxin muxun yi n bɔnbɔ,
bayo hinanna na a ra.
A rafan n ma, a yi n kawandi.
Na luxi nɛn alo turen na susan n xunni.
N mi tondɛ na ma.
Koni n na Ala maxandima nɛn
fe ɲaxi rabane wanle xili ma.
[6] E mangane radinma nɛn geyaan san bun fanyene ma,
muxu ɲaxine yi a kolon nayi
a ɲɔndin nan n ma falane ra.
[7] Xɛɛn bima kiin de,
bɔxɔn yi buxa,
nxu xɔnne xuyama ayi na kiini laxira so dɛɛn na.

[8] Marigina Alatala,
n yɛɛn tixi i tan nan na.
N na n luxunma i tan nin,
i nama tin n faxa.
[9] N natanga na lutine ma
e naxanye ratixi n yɛɛ ra
e nun fe ɲaxi rabane wosone.
[10] Ala xa muxu ɲaxine suxu
e yɛtɛna luti ratixine ra,
koni n tan xa dangu bɔɲɛ xunbenli.

142

Ala maxandina malina fe ra

[1] Dawudaa fala ɲaxumɛna, a yi faranna ra waxatin naxan yi. Ala maxandina.
[2] N na n xui raminima Alatala ma,
n yi a mafan.
[3] N na n kɔntɔfili feene birin fala a xa,
n yi n ma tɔrɔne birin yita a ra.
[4] Wɛkilɛn na ɲan n yi,
i tan n sigaden kolon.
N sigan tima kiraan naxan xɔn,
e bata woson nati n yɛɛ ra na xɔn ma.
[5] N dɛxɔn to,
muxune mi e ɲɔxɔ luma n tan xɔn.
Luxunde yo mi fa n tan ma.
Muxu yo mi kɔntɔfilixi n ma fe ra.

[6] Alatala, n ni i tan nan mafanma.
N naxa, "I tan nan n luxunden na.
I tan nan findixi n gbeen na bɔxɔ xɔnna fari."
[7] I tuli mati n ma mawuga xuiin na.
Amasɔtɔ n bata xadan.
N xunba n sagatan muxune yii.
Amasɔtɔ e sɛnbɛn gbo n xa.
[8] N namini kasoon na,
alogo n xa i xinla tantun.
Tinxin muxune yi n nabilin
bayo i bata fe faɲin naba n xa.

143

Ala maxandina malina fe ra

[1] Dawudaa bɛtina.
Alatala, n ma maxandi xuiin namɛ!
I tuli mati n xuiin na.
N yabi i ya tinxinna nun i ya hinanna nin.
[2] I nama n tan i ya walikɛɛn makiti,
bayo muxu yo mi tinxin i tan yɛtagi.
[3] N yaxuna n sagatanma,
a yi n nabira bɔxɔni,

a yi n lu dimini
alo muxu singe faxaxine.
4 Wɛkilɛn bata ɲan n yi,
n sɛnbɛ mi fa na sɔnɔn.
5 N na n mirima waxati danguxine ma.
I feen naxanye birin nabaxi,
n na n mirima ne ma,
n na n mirima i kɛwanle ma.
6 N na n yiine tima i tan nan xa.
N niin xaraxi i yɛtagi
alo bɔxɔ xarena.

Bɛti xuini te.

7 Alatala, n yabi iki sa!
N niin ɲanmatɔɔn na a ra.
I nama i yɛtagin luxun n ma.
Xanamu n sama faxa muxune fari nɛn.
8 Benun xɔtɔnni,
i xa n yabi i ya hinanni.
Amasɔtɔ n na n yigi saxi i tan nin.
A yita n na
n lan n xa sigan ti
kiraan naxan xɔn.
Amasɔtɔ n na n niin taxuxi i tan nan na.
9 Alatala, n xunba n yaxune yii.
N na n luxunxi i tan nan fɛma.
10 N xaran i sagoon ligan ma,
bayo n ma Ala nan i ra.
I ya Nii faɲin xa n xali bɔxɔ faɲini.
11 Alatala siimayaan fi n ma i xinla fe ra.
I xa n ba tɔrɔni i ya tinxinni.
12 N yaxune dɛ xidi i ya hinanni.
N yɛngɛfane halagi,
amasɔtɔ i ya walikɛɛn nan n na.

144

Mangana Ala maxandina

1 Dawuda gbeena.
Barikan bira Alatala xa,
n kantan muxuna,
naxan n maxaranma yɛngɛ sodeni.
2 A tan nan hinanma n na,
n ma yinna,
n ma faran makantanxina,
n xunba muxuna,
e nun n yɛ masansan wure lefana.
N na n luxunma a tan nin.
A tan nan siyane luma n sanna bun.
3 Alatala, nanse muxun na
alogo i xa i ɲɔxɔ lu a xɔn?
Nanse adamadiin na
alogo i xa i miri a ma?
4 Adamadiin luxi nɛn alo foyedina.
A siimayaan luxi nɛn
alo nininna naxan danguma.
5 Alatala, kuyen tintin, i godo.
I yiin din geyane ra,
e tutin xa te.
6 Kuye sarinne rasiga,
i yi yaxune raxuya ayi.
I ya xalimakunle woli,
i yi e kedi.
7 I yiin nagodo keli kore,
i yi n ba tilinna ma.
N ba xɔɲɛne sɛnbɛn bun
8 naxanye wulen falama,
naxanye mi e fala xuine rakamalima.

9 Ala, n bɛti nɛnɛn bama nɛn i xa,
n yi i tantun kondenna ra.
10 A tan nan mangane rakisima.
A tan nan a walikɛɛn Dawuda rakisima silanfanna ma.
11 N xunba,
i n ba xɔɲɛne sɛnbɛn bun ma,
naxanye wulen falama,
naxanye mi e fala xuine rakamalima.

12 Ala xa en ma dii xɛmɛne rasabati
alo wudi binle.
Ala xa en ma dii tɛmɛne xa tofanɲɛ ayi
alo gɛmɛ sɛnbɛtɛn nayabuxin
naxanye manga banxine bun.
13 Ala xa en ma sagane rafe donseen sifan birin na.
Ala xa en ma xuruseene rawuya ayi xɛɛn ma,
dɔxɔɲa ma wuli keden han wuli fu.
14 Ala xa en ma ɲingene rasabati.
Ala xa en tanga yɛngɛn ma
alogo muxe nama suxu,
wuga xuiin yi te taani.
15 Sɛwan na yamaan xa,
na feene ligama naxanye xa.
Sɛwan na yamaan xa,
naxanye Ala findixi Alatala ra.

145

Tantun bɛtina

1 Dawuda Ala tantunna.
N ma Ala, n ma mangana,
n ni i batuma.
N barikan birama i xa nɛn
habadan han habadan.
2 Lɔxɔ yo lɔxɔ n barikan birɛ i xa.
N ni i xinla tantunma nɛn
habadan han habadan.

3 Alatala gbo, a lan a yi tantun.

A gboon dan mi na.
4 Mayixɛtɛne birin xa i ya wanle fe fala
mayixɛtɛ famatɔne xa,
e yi i kɛwanle fe yɛba e xa.
5 E i ya binye gbeen nun nɔrɔna fe fala.
N luma nɛn n mirɛ i ya kabanako wanle ma.
6 E xa i sɛnbɛ magaxuxina fe fala.
N tan i ya gbona fe falama nɛn.
7 E xa i ya nɛmana fe fala,
e yi i ya tinxinna fe rali sɛwani.

8 Alatala diɲa, a kininkinin,
a mi xɔlɔn xulɛn, a hinanna gbo.
9 Alatala fe faɲin nabama muxun birin xa.
A kininkininma a daala birin ma.
10 Alatala, i ya dali seene birin i tantunma nɛn.
I ya tɔgɔndiya muxune birin barikan birama i xa nɛn.
11 E i ya mangayaan binyena fe falama nɛn.
E mɔn yi i sɛnbɛna fe yɛba
12 alogo muxun birin xa i kɛwanle kolon,
e nun i ya mangayaan binye gbeena.
13 I ya mangayaan findixi habadan mangayaan nan na.
I sɛnbɛn luma nɛn mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne xun na.
Ala a dɛ xuine birin nakamalima,
a hinan a daala birin na.

14 Alatala ne malima nɛn
naxanye biraxi,
a yi muxune rakeli
naxanye felenxi.
15 Birin yɛɛn tixi i tan nan na
alogo i xa donseen so e yii a waxatini.
16 I tan nan i yiin nabima,
i yi donseen so niimaseene birin yii.
17 Alatala feen birin ligama tinxinna nin.
A hinan a kɛwanle birin yi.
18 Alatala maso na muxune ra
naxanye a xilima,
naxanye birin a xilima ɲɔndini.
19 A a yɛɛragaxu muxune rafan feene ligama nɛn,
a e xuiin mɛ, a yi e rakisi.
20 Alatala muxune kantanma
a rafan naxanye birin ma.
Koni a muxu ɲaxine birin halagima nɛn.

21 N na Alatala tantunma nɛn.
Dali seene birin xa a xili sariɲanxin tantun
habadan han habadan!

146

Ala nan sɛnbɛtarene kantanma
1 Tantunna Ala xa!
N xa Alatala tantun n niini fefe!
2 Fanni n na n nii ra,
n na Alatala tantunma nɛn.
Fanni n daxi,
n na n ma Ala tantunma nɛn bɛtini.
3 Ɛ nama ɛ yigi sa mangane yi,
adamadiine nan ne ra.
Ɛ rakisi fɛrɛ yo mi ne xa.
4 E na faxa, e xɛtɛma nɛn bɛndɛni.
E fe yitɔnxine birin kalama na lɔxɔn yɛtɛɛn nin.
5 Sɛwan na kanna xa,
Yaxubaa Ala muxun naxan malima,
naxan a yigin sama Alatala yi, a Ala.

6 A tan nan ariyanna nun dunuɲa daxi
e nun e yi seene birin.
A tinxinyaan luma nɛn han habadan.
7 A tan nan kiti kɛndɛn sama muxu ɲaxankataxine xa,
a donseen so kamɛtɔne yii.
Alatala nan kasorasane xunbama.
8 Alatala nan danxutɔne yɛɛne rabama ayi.
A tan nan muxu mafelenxine rakelima.
Tinxin muxune rafan Alatala ma.
9 Alatala nan xɔɲɛne kantanma.
A kaɲa gilɛne nun kiridine mali.
Koni a muxu ɲaxine fe yitɔnxine kalama nɛn.
10 Alatala nan habadan mangan na.
Siyon, a tan nan i ya Ala ra
habadan han habadan.

Tantunna Ala xa!

147

Ala tantun fena
1 Tantunna Alatala xa!
A lan tantun bɛtin xa ba en ma Ala xa.
Fe faɲin nan a tantunna ra e nun sɛwana.
2 Alatala mɔn Yerusalɛn tima nɛn.
A mɔn fama na muxu suxine ra nɛn
Isirayila kaan naxanye bata yi xuya ayi nun.
3 A muxune dandan
naxanye bɔɲɛye kalaxi.
A yi e maxɔlɔdene maxidi.
4 A tan nan sarene xasabin nagidima,
a yi e birin xili sa.
5 Nxu Marigin gbo,
a sɛnbɛn magaxu.
A xaxilimayaan dan mi na.
6 Alatala muxu limaniyaxine malima nɛn.

Koni a muxu ɲaxine rabirama nɛn bɔxɔni.

[7] Ɛ barika bira bɛtin ba Alatala xa.
Ɛ tantun bɛtin ba en ma Ala xa bɔlɔnna ra.
[8] A tan nan kundani fulunxi kore xɔnna ma.
A yi tulen nafa bɔxɔni.
A yi sɛxɛn nasoli geyane ma.
[9] A xuruseene balon nagidi e ma.
A xɔline dɛge
e na e xui ramini a ma waxatin naxan yi.
[10] Soo kɛndɛne xa mi a kɛnɛnma.
A mi sɛwama muxun sɛnbɛn fan na.
[11] Koni naxanye gaxuxi Alatala yɛɛ ra,
e xaxili tixi a hinanna ra,
ne nan a rasɛwama.

[12] Yerusalɛn kaane, ɛ Alatala binya.
Siyon kaane, ɛ Ala tantun.
[13] Amasɔtɔ a bata taan so dɛɛn sɛnbɛ so,
a yi taa yi kaane baraka.
[14] A tan nan bɔɲɛ xunbenla fima ɛ yamanan ma,
a balo faɲin fi ɛ ma.
[15] A yi a dɛ xui tongoxine rafa bɔxɔn ma,
a falan yi siga ayi mafurɛn.
[16] A kundani fulun
alo dugi fixɛna,
a ige xundin xuya bɔxɔn ma
alo xubena,
[17] a balabalan kɛsɛn nagodo.
Nde nɔɛ a xunbenla raxanɲɛ?
[18] Koni a falan ti nɛn,
ige xundin yi xuya ayi.
A foyen nafa, igene yi godo.
[19] A yi a falane makɛnɛn Yaxuba bɔnsɔnna xɔn.
A bata tɔnne nun sariyane sɛbɛ Isirayila xa.
[20] A mi na ɲɔxɔnna ligaxi siya gbɛtɛ yo xa.
E mi a sariyane kolon.

Tantunna Alatala xa!

148

Daala birin xa Ala tantun

[1] Tantunna Ala xa!
Ɛ tan naxanye kore xɔnna ma,
ɛ Alatala tantun.
Ɛ tan naxanye kore,
ɛ a tantun.
[2] Ɛ tan a malekane birin xa a tantun.
Ɛ tan a ganla birin,
ɛ a tantun.
[3] Sogen nun kikena, ɛ a tantun.
Ɛ tan saren naxanye yilenma,
ɛ a tantun.
[4] Ɛ a tantun,
ɛ tan naxanye ariyanna yi,
e nun ɛ tan
igen naxanye kore walaxan fari.
[5] Ɛ Alatala xinla tantun!
Amasɔtɔ e daxi a yamarin nan bun ma.
[6] A yi e ti e funfuni habadan han habadan.
A yi yamarin fi
naxan mi matandɛ mumɛ.

[7] Ɛ Alatala tantun bɔxɔ xɔnna fari,
ɛ tan ige yi sube magaxuxine,
ɛ tan fɔxɔ igen tilinne,
[8] kuye sarinna, balabalan kɛsɛna,
kundaan nun ige xundina,
foye gbeen naxan a falan suxu,
[9] ɛ tan geyane nun yire matexine,
wudi bogilane nun sumanne birin,
[10] burunna subene nun xuruseene,
xɔline nun bubu seene,
[11] bɔxɔn mangane nun siyane birin,
ɛ tan kuntigine
nun kitisaan naxanye birin bɔxɔn ma,
[12] banxulanne nun sungutunne,
xɛmɛ fonne nun dii ɲɔrɛne,
[13] ɛ birin xa Alatala xinla tantun!
A xili keden peen nan binyaxi.
A tan nan nɔɔn nabama bɔxɔn nun koren xun na.
[14] A bata a tɔgɔndiya muxune sɛnbɛ so.
Isirayila muxune rafan a ma han!

Tantunna Alatala xa!

149

Tantun bɛtina

[1] Tantunna Ala xa!
Ɛ bɛti nɛnɛn ba Alatala xa.
Ɛ a tantun a tɔgɔndiya muxune malanni.
[2] Isirayila muxune, ɛ sɛwa,
a tan nan ɛ daxi.
Siyon muxune xa ɲaxan e mangan na.
[3] E xa e bodon,
e yi Ala tantun,
e tanbanna nun bɔlɔnna maxa a xa.
[4] Alatalaa muxune a kɛnɛnxi,
naxanye limaniyaxi,
a ne rakisima nɛn.
[5] Tɔgɔndiya muxune xa ɲaxan,
e binyen fi Ala ma,
e sɔnxɔ sɛwani e sadene ma.
[6] E xa lu Ala tantunɲɛ,
e yi silanfan dɛ firin kanna suxu e yii,
[7] e e gbeen ɲɔxɔ siyane ra,
e siya gbɛtɛne ɲaxankata.

[8]E yi yɔlɔnxɔnna sa e mangane ma,
e yi e kuntigine xidi wuren na.
[9]E yi e ɲaxankata
alo e yalagi feen sɛbɛxi kii naxan yi.
A tɔgɔndiya muxune birin ma xunna kenla
nan na ra.

Tantunna Alatala xa!

150

Ɛ Ala tantun

[1]Tantunna Alatala xa!
Ɛ Ala tantun a yire sariŋanxini,
ɛ a sɛnbɛn tantun kore xɔnna ma.
[2]Ɛ a tantun a wali gbeene fe ra.
Ɛ a tantun bayo a gbo han!
[3]Ɛ a tantun xɔta xuiin na.
Ɛ a tantun bɔlɔnna nun kondenni.
[4]Ɛ a tantun tanbanni
e nun sɛwa fare bodonni.
Ɛ a tantun maxa se luti kanne nun xulenne
ra.
[5]Ɛ a tantun kariŋanne ra.
Ɛ a tantun kariŋan xui gbeene ra.

[6]Niimaseene birin xa Alatala tantun!
Tantunna Ala xa!

Sandane
Muluku Sulemani a Sandane

Kitabun yireni ito findixi sanda wuyaxi malanxin nan na e nun xaranne lan fe kolonna ma. E birin malanxi Muluku Sulemani a mangayaan waxatin nin, naxan yi yatɛxi fe kolon gbeen na Isirayila yamanani. Muluku Sulemani a fe kolonna fataxi Ala nan na bayo a na nan maxandi Ala ra a findi mangan na waxatin naxan yi. (Mangane Singen 3.9) Na fe kolonna yi siya gbɛtɛne mabandunma Ala ma amasɔtɔ Sulemani xinla sɔtɔ nɛn dunuɲa yi han yamanan gbɛtɛye mangane yi lu fɛ e tuli matideni a fe kolonna falane ra. (Mangane Singena 10.24) Anu, sandani itoe naxa, "Fe kolonna fɔlɔma Alatala yɛɛragaxun nan ma." (Sandane 9.10) Nayi, manga yo yi fama a tuli matideni Sulemani a sandane ra, na Isirayilaa Alaa fe nan mɛma. Sandani itoe en xaranɲɛ dunuɲa yi gidi kii tinxinxin ma nɛn to naxan Ala kɛnɛnɲɛ.

Sandane tɔnɔna

1 Dawuda dii xɛmɛn Sulemani a sandane,
Isirayila Mangana.

2 Sandani itoe sɛbɛxi nɛn
alogo muxune xa fe kolonna nun xurun sɔtɔ
e yi xaxilimaya falane famu
3 alogo e xa xuru, e xaxili sɔtɔ
e tinxinna nun kiti sa kɛndɛn nun fe fajnin
liga,
4 fe kolontarene yi e ɲɔxɔ lu,
foningene yi kolonna sɔtɔ,
e feene yɛ fen.
5 Fe kolonne xa itoe ramɛ,
e yi e fe kolonna fari sa,
xaxilimane yi fatan muxune maxadɛ
6 alogo e xa sandane nun taline bunna kolon
e nun fe kolonne wundo falane
nun e maxɔdin tilinxine.

7 Xaxilimayaan fɔlɔma Alatala yɛɛragaxun
nan ma.
Fe kolonna nun xurun naɲaxu xaxilitarene
nan ma.

8 N ma diina,
i fafe nɛma i xuru falane tiyɛ,
i tuli mati a ra,
i nama i ngaa kawandi falane beɲin.
9 E luxi nɛn
alo mangaya kɔmɔtina i xunna
alo ɲɛrɛna i kɔɛ i maxidi seen na.

10 N ma diina,
xa yulubitɔne kata i mayendendeni,
i nama tin de!
11 Xa e a fala i xa,
e naxa, "Fa nxu fɔxɔ ra!
En sa dɔxɔ muxuna nde yɛɛ ra,
en yi a faxa.
En sa fu sɔntarena ndee ma,
12 en yi e ɲɛɲɛne ralɔ ayi
alo gaburun muxun gerunma kii naxan yi,
e gbindin birin alo en tan nan yi sayaan na.
13 En se faɲi kɛndɛn sifan birin sɔtɔma nɛn
en yi en ma banxine rafe se tongoxine ra.
14 Nxu na seene yitaxun,
i fan i gbeen sɔtɔma nɛn,
en ma gbetine birin yi malan
gbeti sase kedenna kui."
15 N ma diina,
i nama bira ne fɔxɔ ra mumɛ!
I nama bira ne kiraan fɔxɔ ra de!
16 E gima siga fe ɲaxin nabadeni,
e mafura wunla raminɛ.
17 Naxan na lutin nati xɔline yɛɛ ra
xɔline yɛɛn tixi a ra,
a na ligan nɛn fufafu.
18 Muxu sifani ito lutin natima e yɛtɛ nan yɛɛ
ra,
e yanfan soma e yɛtɛ nan ma.
19 Awa, naxanye kunfama se muɲaxine xɔn,
ne niin luma na nin.

Xaxilimayaan falan tima

20 Xaxilimayaan* falan tima kirane xɔn,
a xuini te yamaan malandeni,
21 a sɔnxɔma kira xunne ma
yamaan gbo dɛnaxan yi,
a kawandin ba taan so dɛɛne ra.

22 A naxa, "Ɛ tan fe kolontarene,
fe kolontareyaan nafanɲɛ ɛ ma
han waxatin mundun yi?
Ɛ tan magele tiine,
magelen nafanɲɛ ɛ ma
han waxatin mundun yi,
xaxilitarene yi kolonna raɲaxu?
23 N na ɛ sɔnna fala,
ɛ n xuiin namɛ.

* 1:20: xaxilimayana: Sandani ito kui, xaxilimayaan bata findi muxun na naxan adamadiine kawandima alogo e xa fe kolonna sɔtɔ.

Nayi, n nan n ma niin sa ɛ yii,
n yi n ma falane makɛnɛn ɛ xa.
24 Koni bayo n bata ɛ xili,
ɛ tondixi n ma xinla ratinɲɛ,
n yi n yiini bandun ɛ xa,
ɛ mi a suxu,
25 ɛ yi ɛ mɛ n ma maxadi xuine birin na
n yi ɛ sɔnna fala ɛ xa,
ɛ mi na yatɛ,
26 nayi, gbalon na ɛ sɔtɔ,
n fan gelema ɛ ma nɛn.
Fe magaxuxin na ɛ sɔtɔ,
n yi ɛ magele.
27 Fe magaxuxin fama ɛ ma nɛn
alo tule gbeena,
gbalona ɛ sɔtɔma
alo foye gbeen na keli,
tɔrɔyaan nun nii yifɔrɛn yi ɛ yili."

28 "Na waxatini,
ɛ n xilima nɛn ɛ malideni
koni n mi ɛ yabima,
ɛ yi n fen koni ɛ mi n toma.
29 Amasɔtɔ ɛ bata kolonna raɲaxu,
ɛ yi ɛ mɛ Alatala yɛɛragaxun na,
30 bayo ɛ mi tin n ma maxadi xuine ramɛ,
n to ɛ sɔnna fala ɛ xa,
na yi raɲaxu ɛ ma.
31 Ɛ sigati kiin saranna sɔtɔma nɛn,
ɛ wasa ɛ kɛwanle ra.
32 Amasɔtɔ fe kolontarene faxama nɛn e dina suxutareyani,
xaxilitarene yi halagi e bɔtɛ rabani.
33 Koni naxan na a tuli mati n na,
na ratangama nɛn a lu bɔɲɛ xunbenli
tɔrɔn mi a magaxuma."

2

Fekolonna luxi nɛn alo nafulu luxunxina
1 N ma diina, xa i n ma falane suxu,
xa i n ma yamarine suxu,
2 xa i fe kolonna xaranne ramɛ,
i yi kata e famudeni,
3 xa i xaxilimayaan fen,
i yi i xui ramini a famun feen na,
4 xa i a fen alo gbetina,
i yi a xɔn fen alo nafulu luxunxina
5 nayi, i Alatala yɛɛragaxun famuma nɛn
i yi Ala kolonna sɔtɔ.
6 Amasɔtɔ Alatala nan fekolonna fima,
kolonna nun xaxilimayaan fataxi a falane nan na.
7 A muxu faɲine malima,
naxanye sigan tima fɛtareyani,
a ne yɛ masansanma
alo wure lefana e rabilinni.
8 Naxanye sigan tima tinxinni,
a ne ratangama.
A yi a muxu tɔgɔndiyaxine kantan.
9 Xa i n xuiin namɛ,
i tinxinna nun kiti sa kɛndɛn
nun fe faɲin nun kira faɲin birin famuma nɛn.
10 Amasɔtɔ fe kolonna luma nɛn i yi,
kolonna yi i nii yifan i ma.
11 I na feene yɛ fen,
na i ratangama nɛn
famun yi i kantan.

12 E yi i xunba kɛwali ɲaxin kiraan ma,
e i ratanga wuledene falane ma
13 naxanye kira tinxinxin beɲinma
e siga kira yidimixine xɔn
14 naxanye sɛwan fe ɲaxin ligadeni,
e yi ɲaxan fe ɲaxin na tinxintareyani
15 naxanye sigati ki mi tinxin,
e kɛwanle kobi.

16 I xunbama ɲaxalan yalunxin yii na kii nin.
Muxu gbɛtɛna ɲaxanla mi nɔɛ i rakunfɛ fala ɲaxumɛne ra,
17 ɲaxanla naxan bata a mɛ a xɛmɛn na
a dɔxɔ xɛmɛn naxan xɔn a sungutun waxatini
a yi ɲinan na futu layirin xɔn
a naxan xidi Ala yɛtagi.
18 A kɛwanle findima bɔnɔn nan na a ma,
a sigati kiin yi a xali sayani.
19 Naxan na siga a konni,
na mi fa xɛtɛma
a mi fa nii rakisin kiraan masɔtɔma mumɛ!

20 I sigama muxu faɲine kiraan xɔn na kii nin,
i lu tinxinyaan fari.
21 Amasɔtɔ muxu faɲine siimayaan sɔtɔma nɛn yamanani.
Fɛ mi muxun naxanye ra,
ne luma nɛn yamanani.
22 Koni muxu ɲaxine bama nɛn yamanani,
yanfantenne yi raxɔri.

3

Fe kolonna tɔnɔna
1 N ma diina,
i nama ɲinan n ma xaranna xɔn,
i xa n ma yamarine suxu,
2 amasɔtɔ e i ya siimayaan xɔnkuyama ayi nɛn,

i ya bɔɲɛ xunbeli ɲɛɛne yi fari sa.
3 Hinanna nun lannayaan nama ɲan i yi,
e bira i kɔɛ ɲɛrɛn na,
i e sa i bɔɲɛni.
4 Nayi, i marafanna nun xili faɲin sətəma nɛn,
Ala nun muxune ra.

5 I yigin sa Alatala yi i bɔɲɛn ma feu!
I nama la i ya xaxilimayaan na.
6 I xa Ala kolon i ya feene birin yi,
a tan yi i ya kirane matinxin.
7 I nama i yɛtɛ yatɛ fe kolonna ra.
Gaxu Alatala yɛɛ ra,
i masiga fe ɲaxin na.
8 Na findima nɛn kɛndɛyaan na i fatini,
a yi i xɔnne sɛnbɛ so.
9 Alatala binya i yii seene ra
e nun i ya bogi se xabaxi singene.
10 Nayi, i ya sagane rafema nɛn kenken,
i ya kundine yi rafe manpaan nɛnɛn na
han e bɔxɔn a ma.

11 N ma diina,
Alatala nɛma i xurɛ,
i nama yo na ma.
A nɛma i sɔnna yitɛ i ra,
i nama xɔlɔ.
12 Amasətə Alatala a xanuntenne xuruma,
alo dii fafan nafan dii xɛmɛna.
13 Sɛwan na kanna xa,
naxan na fekolonna sətə,
naxan na famunna sətə.
14 Amasətə a tənən gbo
dangu gbetin na,
a seen naxanye sətəma,
ne fisa xɛmaan xa.
15 A fan dangu bɔxə bun nafunla ra,
i waxən se yo mi nɔɛ sɛ a ma.
16 A siimaya xɔnkuyen fima muxun ma,
a nafunla nun binyen fi a ma.
17 A kirane birin fan,
bɔɲɛ xunbenla nan ne ra.
18 Naxanye fekolonna fenma
a findixi siimaya wudin nan na ne xa.
Naxanye a sətəma,
sɛwan ne xa.

19 Alatala bɔxɔn nafalaxi fe kolonna nan xɔn,
a famun yi kuyen da,
20 tilinne rabixi a kolonna nan ma,
kundane yi xiila rafa.

21 N ma diina,
xaxilimayaan namara,
i feene yɛ fen,
i lu na fari waxatin birin.
22 Na findima nɛn siimayaan na i niin xa,
a lu alo ɲɛrɛna i kɔɛ.
23 Nayi, i sigan tima nɛn xaxili sani i ya kiraan xɔn,
i mi i sanna radinɲɛ sese ra.
24 I na i sa, i mi gaxuɛ.
I nɛma saxi, i ya xixɔnla ɲaxunma nɛn.
25 I nama gaxu fe magaxuxi yo yɛɛ ra
naxan fɛ sanɲa ma kedenni,
hanma gbalon naxan muxu ɲaxine sətəma,
26 amasətə Alatala findima nɛn i ya xaxili ragidin na.
A i sanne ratanga luti ratixine birin ma.

27 I nama tondi fe faɲin nabɛ muxune xa,
naxanye daxa e a sətə,
xa fɛrɛna i xa.
28 Xa sena i yii iki,
i nama a fala i adamadi boden xa,
i naxa, “Siga, tila i fa,
n na a soma i yii!”

29 I nama fe ɲaxini tən i adamadi boden xili ma,
a nɛma dəxi i fɛma lannayani.
30 I nama muxun kansun
xa yo mi i xa,
a mi fe ɲaxi ligaxi i ra.

31 I nama gbalotəən maxəxələn,
i nama a kira yo sugandi.
32 Amasətə muxu ɲaxin mi rafan Alatala ma,
koni Alaa wundo feene muxu faɲine nan xa.

33 Alatala dangan muxu ɲaxina denbayaan fəxə ra,
koni a barakan sama nɛn tinxin muxune konni.
34 A magele ti wasoxine magelema nɛn,
koni a hinanma nɛn yɛtɛ magodone ra.
35 Fekolonne binyen nan sətəma e kɛɛn na,
koni xaxilitarene yagi gbeen nan sətəma.

4

Fe kolonna sətə fena
1 N ma diine,
ɛ n tan fafana maxuru falane ramɛ.
Ɛ liga ɛ yeren ma
alogo ɛ xa xaxilimayaan kolonna sətə.
2 N yi n ma fe kolon kɛndɛn so ɛ yii.
Ɛ nama n ma xaranna woli ayi.
3 N yi n baba konni waxatin naxan yi,

n nga n nafan nɛn han alo dii kedenna.
4 N baba yi n xaranma ikiini, a naxa,
“N ma falane ramɛ ki faɲi,
i n ma yamarine suxu, alogo i xa kisi.
5 Fekolonna nun xaxilimayaan fen,
i nama ɲinan n ma falane xɔn.
I nama ne sese xɔn beɲin.
6 I nama fekolonna rabeɲin,
a i kantanma nɛn,
a xa rafan i ma, a i ratangama nɛn.
7 Fekolonna fɔlɔn findixi xaxili fenna nan na.
Hali i sɔtɔ seene birin fi,
alogo i xa xaxilimayaan sɔtɔ.
8 Fekolonna ramara,
a i findima nɛn muxu gbeen na,
i yii firinna dɔxɔ a bun,
a binyen fima i ma nɛn.
9 A luma nɛn
alo i xunna na maxidi hinanna ra,
alo manga kɔmɔti mayilenxin na so i xun na.”

10 I tuli mati n ma diina,
i tin n ma falan ma,
i ɲɛɛ wuyaxi sɔtɔma nɛn i ya siimayaan na.
11 N bata i xaran fe kolonna kiraan ma,
n na i matinxinma sigati ki tinxinxin ma.
12 Nayi, i sanna mi raxidɛ siga tideni,
i mi birɛ i gideni.
13 I xurun naxan sɔtɔxi,
na ramara,
kankan a ma
amasɔtɔ i ya siimayaan binla na a ra.
14 I nama ti muxu ɲaxine kiraan xɔn,
i nama bira fe ɲaxi rabane fɔxɔ ra.
15 I masiga e kiraan na.
I nama dangu a xɔn.
A matanga,
i dangu yire gbɛtɛ.
16 Muxu ɲaxin mi nɔɛ xiyɛ,
xa a mi fe ɲaxin liga.
Xixɔnla a gima e ma nɛn,
xa e munma muxun nabira.
17 Amasɔtɔ e baloma fe ɲaxin nan na,
gbalon nafan e ma
alo e na dɔlɔn min.

18 Tinxin muxune sigati kiin fixa
alo kuye yi yalanna subaxani,
kɛnɛnna naxan sigan minɛ
han yanyin yi dɛfe.

19 Koni muxu ɲaxine sigati kiin findixi dimin nan na.
E mi na seen toma
naxan e rabirɛ.

20 N ma diina,
n ma falane fe liga i yeren ma
i yi i tuli mati n xuiin na.
21 I nama ɲinan e xɔn,
koni e ramara i bɔɲɛni.
22 Naxanye birin e sɔtɔma
e siimayaan nun kɛndɛyaan nan fima ne ma.
23 I bɔɲɛn suxu dangu seen birin na,
amasɔtɔ siimayaan binla nan na ra.
24 I dɛɛn natanga wulen ma,
i dɛɛn nama yanfa falane ti.
25 I yɛɛn xa lu tixi i yɛɛ ra,
i matoon ti tinxinni i yɛtagi.
26 I dangu kirani tɔn, a yɛlan,
i xa siga kira kɛndɛne nan tun xɔn.
27 I nama kiraan fata yiifanna ma
hanma kɔmɛnna ma.
I masiga fe ɲaxin na.

5

I yɛtɛ ratanga yalunyaan ma

1 N ma diina,
n ma fe kolonna fe liga i yeren ma,
i tuli mati n ma xaxilimaya falane ra
2 alogo i xa feene yɛ fen,
i lu falan tiyɛ fe kolonni.
3 Yalunden ɲaxanla fala xuiin ɲaxun nɛn
alo kumina,
a fala xuine masalaxun
alo turen fatin ma.
4 Koni dɔnxɛn na,
se xɔlɛn nan na ɲaxanla ra
alo mɛnla,
a maxɔlɔn tima nɛn
alo silanfan dɛ firin kanna.*
5 A sigati kiin sa tixi sayaan nan ma,
a tinxinxi gaburun nan na.
6 A mi tima siimayaan kiraan xɔn,
a bata tantanna kiraan tongo,
anu a mi a kolon.

7 N ma diina, nayi n xuiin namɛ,
i nama n fala xuine rawoli ayi.
8 Siga kiraan xɔn
naxan makuya na ɲaxalan sifan na
i nama i maso a banxin dɛɛn na

* 5:4: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

9 alogo i nama i ya binyen nadangu muxu gbɛtɛne ma,
kininkinintaren yi i ya siimayaan kala
10 muxune yi lugo i ya nafunla ra,
i ya wanla tɔnɔn yi lu muxu gbɛtɛ xa.
11 Dɔnxɛn na, i fatin na xunna kala,
i fasa, i lu kutunɲɛ,
12 i a falama nɛn, i naxa,
“A mi yi rafan n ma nun
muxun xa n xuru,
naxan na yi n sɔnna fala,
na yi raɲaxuma n bɔɲɛn ma nɛn han!
13 N mi yi n karamɔxɔne falane ramɛma,
n mi yi n tuli matima e xaranna ra.
14 Iki, n bata fa raɲan a ɲaxin na mafurɛn
yamaan birin yɛtagi.”

I ya ɲaxanla xanu

15 Igen min naxan namaraxi i konni†
naxan minima i yɛtɛ gbee xɔɲinna ra.
16 I nama lu i gbee tigi igen‡ naxuyɛ ayi taa yi kirane xɔn
a din yamaan malandene ra.
17 A xa findi i kedenna gbeen na!
Ɛ nun muxu gbɛtɛye nama a taxun
i mi naxanye kolon.
18 Ala xa barakan sa i ya tigina fe yi,
i yi sɛwa na ɲaxanla xɔn
i naxan dɔxɔ i ya foningeya waxatini
19 naxan nayabu alo xɛnla,
a fan alo bolena.
I wasa so a tan nin waxatin birin.
A marafanna nama ba i rasɛwɛ mumɛ!
20 N ma diina,
nanfera gbɛtɛ a ɲaxanla xɔnla i suxuma?
Nanfera i marafanna fenma ɲaxalan gbɛtɛ ra
i mi naxan kolon?

21 Amasɔtɔ Alatala muxun birin sigati kiin toma,
a kɛwanle birin nakɔrɔsima.
22 Muxu ɲaxin kɛwali ɲaxine nan a suxuma
a yulubine yi a xidi alo lutina.
23 Naxan mi nɔɛ a yɛtɛ xurɛ,
na a yɛtɛ faxama nɛn.
A daxuya gbeena a ralɔma ayi nɛn.

6

Marakolon falane

1 N ma diina,
xa i bata dɛ xuiin tongo
i muxu gbɛtɛna donla goronna tongo,
xa i bata layirin xidi muxu gbɛtɛna fena nde yi,
2 xa i bata i xunna raso fena nde yi i fala xuiin xɔn
xa i bata suxu i ya tuli sa xuine xɔn,
3 nayi i xa ito nan liga
alogo i xa i yɛtɛ ba a yi,
i to bata bira doli kanna ra.
Siga, i sa i yɛtɛ magodo,
i yi i adamadi boden mafan han!
4 I nama i matabu,
i nama i yɛɛn naxi,
5 fanni i munma xunba a yii,
alo bolena a yɛtɛ sɔtɔma donson na kii naxan yi,
alo xɔliin naxan a yɛtɛ bama luti ratixin na.

Marakolonna lan salayaan ma

6 I tan muxu narixina,
sa dondonla mato.
I miri a fe raba kiin ma,
i yi fekolonna nde sɔtɔ.
7 Manga yo mi dondonla xun na,
a xun mato muxu mi na,
kuntigi mi a ma.
8 Anu, a donseen namarama a waxatini,
a balon malanma se xaba waxatini.

9 I tan muxu narixina,
i luma saxi han waxatin mundun yi?
I kelima xixɔnli waxatin mundun yi?
10 I na i sa,
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,
i xi ndedi,
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,
11 yiigelitɔyaan yi baga i ma
alo mafu tiina,
e nun setareyana alo muɲadena.

Xaxilitaren naɲanna

12 Muxun naxan wule falane tima
fuyantenna na a ra,
muxu xaxilitarena.
13 A yɛɛne magirama bodene yanfadeni,
a lanfane rakolon a sanne ra wundoni,
a yiine maliga.
14 Tinxintareyaan nan a bɔɲɛni.
A fe ɲaxini tɔnma waxatin birin,
a yɛngɛne rakelima.

† 5:15: igen naxan i konni: Na bunna nɛɛn fa fala i ya ɲaxanla xa rafan i ma benun i xa yalunyaan liga. ‡ 5:16: A na a fala fa fala “Tigi igen nama raxuya ayi kirane xɔn” na bunna nɛɛn i nama bira ɲaxanle fɔxɔ ra, na yi a liga, i ya diine yi xuya ayi muxune konni yamaan yɛ fata i ya yalunyaan na.

15 Nanara, gbalona a sɔtɔma nɛn xulɛn,
a halagi sanɲa ma kedenni a yigitɛgɛ.

Naxan mi rafan Ala ma

16 Se sennin nan na
naxanye raɲaxu Alatala ma,
han se solofere
a mi tinɲɛ naxanye ma mumɛ:
17 Yɛɛ wasoxine,
wule fala lɛnne,
sɔntarene faxa yiine,
18 bɔɲɛn naxan kɔtɛ ɲaxini tɔnma,
sanna naxanye e mafurama siga fe ɲaxi ligadeni,
19 wule seren naxanye wulen falama,
e nun muxun naxan yɛngɛne rakelima ngaxakedenmane tagi.

Marakolonna lan yalunyaan ma

20 N ma diina,
i fafe a yamarine suxu,
i nama i nga xaranna rawolɛ ayi.
21 E sa i xaxinli habadan,
e bira i kɔɛ alo ɲɛrɛna.
22 E tima nɛn i yɛɛ ra i ya sigatine yi.
E i kantanma nɛn i ya xixɔnli,
i na keli, e yi i kawandi.
23 Amasɔtɔ yamarini itoe luxi nɛn
alo lɛnpuna,
xaranni ito findixi kɛnɛnna nan na.
I xuru falan naxan i sɔnna yitama i ra,
na i tima siimayaan kiraan nan xɔn.
24 E i ratangama nɛn ɲaxalan yalunxin ma
e nun muxu gbɛtɛna ɲaxanla fala ɲaxumɛne.
25 I nama kunfa na ɲaxalan sifan xɔn a tofanna ma.
I nama tin a i rakunfa a mato faɲin xɔn.
26 Amasɔtɔ yalunden na feen yatɛma
buru xun kedenna saren nan na,
muxu gbɛtɛ ɲaxanla i niin nan fɔxɔ ra.
27 Muxun nɔɛ tɛɛn sɛ nɛn a yibaan kui
hali a dugin birin mi gan ba?*
28 Muxun nɔɛ sigan tiyɛ tɛɛ wolonne fari
hali a sanne mi gan ba?
29 Na luxi nɛn
alo muxun na bira muxu gbɛtɛna ɲaxanla fɔxɔ ra,
a na a yiin din a ra,
na feen saranma a ra nɛn.

30 Yamaan mi muɲaden naɲaxuma
xa a seen muɲaxi alogo a xa kamɛn ba.
31 Koni hali na, a na suxu,
fɔ a xa a se muɲaxin ɲɔxɔn fi
dɔxɔ solofere a yanginna ra,
a yii seene birin yi ɲan a konni.
32 Koni xɛmɛn naxan na yalunyaan liga
na xaxili mi na.
Naxan na a liga,
a waxi a yɛtɛ halagi feen nin.
33 A bɔnbɔma nɛn, a rayarabi,
a yagin mi bama a ma.
34 Amasɔtɔ xɔxɔlɔnna xɛmɛn naxaɲɛma ayi nɛn,
a nɛma a gbeen ɲɔxɛ,
a mi kininkininɲɛ.
35 A mi yangin yo rasuxɛ,
a mi diɲɛ,
hali i yanginna fixin na gbo ki yo ki.

7

Marakolonna lan ɲaxalan yalunxina fe ma

1 N ma diina, n ma falane suxu.
I n ma yamarine suxu.
2 N ma yamarine suxu
alogo i xa kisi.
N ma xaranne mara i bɔɲɛni
alo i yɛ kɛsɛne makantanma kii naxan yi.
3 E xidi i yiin na,
i yi e sa i bɔɲɛni.
4 Fe kolonna suxu alo i magilɛna,
xaxilimayana alo i kon kaana.
5 E i ratangama nɛn yalunde ɲaxanla ma,
e nun muxu gbɛtɛna ɲaxanla marakunfa falane.

6 Lɔxɔna nde,
n yi tixi n ma banxi foye soden na
n yi tanden matoma,
7 n foninge keden nakɔrɔsi banxulan fe kolontarene yɛ.
Xaxili mi yi na banxulanna ma.
8 A yi danguma kiraan xɔn,
dɛnaxan maso ɲaxanla nde konna kira fataden na
a yi danguma a banxin mabinni.
9 Sogen godomatɔɔn nan yi a ra,
kɔɛna a li waxatin naxan yi,
dimin yi so.

10 Ɲaxanla yi mini a ralandeni,

* 6:27: tɛɛna: Tɛɛn saxi yalunyaan nan ma be. Na bunna nɛɛn fa fala yalunyaan muxuna dunuɲa yi gidin birin nan kalama alo tɛɛn dugin ganma kii naxan yi.

a maxidixi alo yalundena,
kɔtɛ ɲaxin yi a bɔŋɛni.
11 Xurutaren nan yi a ra
naxan mi yagima,
a mi luyɛ a konni mumɛ!
12 Waxatina nde, a sa kirane xɔn
waxati gbɛtɛ a sa yama malandene yi,
a dɔxi xɛmɛne yɛɛ ra kira xunne birin na.
13 A yi na banxulanna suxu,
a yi a sunbu.
A yi a fala a xa a yɛɛni yalanxin na, a naxa,

14 "N bata yi dɛ xuiin tongo
n xa bɔŋɛ xunbeli saraxan ba Ala xa.
To n bata a ba, na suben sa banxini.
15 Nanara, n bata mini i ralandeni.
N yi i tan nan fenma,
anu n bata i to!
16 N bata n ma sadeni tɔn bitingan faɲine ra,
Misiran yamanan taa dugine.
17 N bata mirihi latikɔnɔnna sa a ma,
e nun wudi ige xiri ɲaxumɛn
nun sinamon wudi ige xiri ɲaxumɛna.
18 Fa be, en fa kafu han xɔtɔnni,
en lu marafanna ɲaxunni!
19 N ma xɛmɛn mi banxini,
a bata siga yire makuyeni sigatini.
20 A bata a gbeti saseen xali,
a rafexi,
a mi fama fɔ kiken na kɔxɔ."

21 A to fatan falan tiyɛ,
a yi a mabandun,
a yi a rakunfa
a fala ɲaxumɛne xɔn.
22 Saŋɲa ma kedenni,
a yi bira a fɔxɔ ra
alo ɲingen naxan sigama a kɔɛ raxabadeni,
alo daxun naxan xidima
alogo a xa xuru,
23 han xalimakunla yi a bɔŋɛn sɔxɔn,
alo xɔliin naxan so luti ratixin na,
a mi a kolon a niin nan bama.

24 Nanara, n ma diine,
ɛ tuli mati,
ɛ n ma fala xuine fe liga ɛ yeren ma.
25 Ɛ bɔŋɛn nama mayenden
ɛ bira na ɲaxalan sifan fɔxɔ ra,
ɛ lɔ ayi a kirane xɔn.
26 A bata muxu wuyaxi rabira.
A bata xɛmɛn yatɛn naxanye faxa,
ne nun gali sɛnbɛmaan xasabin lan.
27 A banxin findixi gaburun kira yisoxin nan na
siga laxira yi.

8

Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna

1 Fe kolonna* luxi nɛn
alo muxun naxan xinla tima,
fe famunna xa mi a xuini tema iki ba?
Ɛ mi a mɛɛn ba?
2 Fekolonna tixi yire matexine
nun kira xunne nan na alo muxuna.
3 A sɔnxɔma taan kirane
nun a so dɛɛne ra, a naxa,
4 "N na ɛ tan yamaan nan xilima.
N falan tima adamadiine birin nan xa.
5 Ɛ tan fe kolontarene, ɛ ɲɔxɔ lu.
Ɛ tan xaxilitarene, ɛ findi xaxilimane ra.
6 Ɛ tuli mati bayo n ma falan kɛndɛ.
N fala faɲine nan tima ɛ xa.
7 N dɛɛn ɲɔndin nan falama,
bayo wule falane raŋaxu n ma.
8 N dɛ falane birin tinxin,
e sese mi findixi wulen na hanma yanfana.
9 E birin fixa xaxilimaan yɛɛ ra yi.
Naxanye bata kolonna sɔtɔ,
ne e yatɛxi ɲɔndin nan na.
10 Ɛ n ma xaranna fen dangu gbetin na,
e nun kolonna dangu xɛma kɛndɛn na.
11 Amasɔtɔ fe kolonna fisa bɔxɔ bun nafunla xa.
A dangu muxun waxɔn seene birin na."

12 "N tan, fe kolonna, n feene famuma.
N muxun malima a xa kolonna sɔtɔ
a yi feene yɛ fen.
13 Alatala yɛɛragaxun kui,
fɔ i fe ɲaxin naŋaxu.
N tan, n wason nun yɛtɛ yigboon nun
kɛwali ɲaxine nun wule falane raŋaxuxi.
14 N gbeen nan maxadin nun miriya kɛndɛn na.
N tan nan xaxilimaya yɛtɛɛn na.
N tan nan gbee sɛnbɛn na.
15 Mangane mangayaan ligama n tan nan baraka yi,
kuntigine yi tɔnne dɔxɔ tinxinni.
16 Yamana kanne nun muxu gbeene
kiti tinxinxin sama n tan nan xɔn.
17 N nafan naxanye ma,
n fan ne rafanma nɛn.

* 8:1: fe kolonna: Sandane yireni ito kui, a luxi nɛn alo fe kolonna yɛtɛɛn bata findi muxun na alogo a xa yamaan kawandi.

Naxanye n fenma,
ne n toma nɛn.
18 N nafunla nun binyen fima e ma nɛn,
e nun hɛrisigɛn naxanye buma e nun tinxinyana.
19 N ma finma seene dangu xɛma kɛndɛn na,
N tənən naxan fima,
na dangu gbeti kɛndɛn na.
20 N kira tinxinxin nan xən,
kiti kɛndɛn sama naxan xən.
21 N nafan naxanye ma
n kɛɛn soma nɛn ne yii,
n yi e banxine rafe nafunla ra.

22 Alatala n tan nan da a wali fələn na,
benun a wali singe bodene, to mi na ra.
23 N nafala nɛn xabu waxati fələne,
benun dunuŋa yɛtɛn xa da.
24 N barɛ, fəxə ige yo mi yi na,
tigi mi yi na igene yi minɛ dɛnaxan yi.
25 Benun geyane xa dəxə,
benun geyadine xa malan, n yi da.
26 Ala munma yi bəxən nun burunne da,
hanma a gbangbanna xəri singena.
27 A to yi kuyen dama, n yi na,
a to yi koren danna kɛrɛndɛnma tilinna ma,
28 a to kundane sa kore,
a yi sɛnbɛn fi tilin igene xunne ma,
29 a yi danna sa fəxə igen ma
alogo igene nama dangu na ra
a yi bəxən bɛtɛn sa.
30 Na waxatini n yi walima a dɛxən
alo a yii rafala kuntigin na.
N yi sɛwaxi ləxə yo ləxə a yɛtagi,
n ɲaxan a fe ra
31 n ɲaxan a dunuŋa daxin na,
a bəxəna.
N yi sɛwa adamadiine fe yi.”

32 “Iki, n ma diine, ɛ tuli mati n na.
Sɛwan na kanna xa,
naxan na bira n ma kiraan fəxə ra.
33 N nɛma ɛ xuru falane tiyɛ,
ɛ tuli mati,
ɛ yi fe kolonna sətə,
ɛ nama ɛ mɛ a ra.
34 Sɛwan na kanna xa
naxan na n xuiin namɛ,
naxan na lu n konna dɛ ra ləxən birin
a n ma banxin dɛɛn kantan.
35 Amasətə naxan na n sətə,
na bata siimayaan sətə,
a mən yi Alatala kɛnɛn.
36 Koni naxan munma n to,
na a yɛtɛ nan tərəma.
Naxan na n naŋaxu,
sayaan nan nafan na ma.”

9

Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna

1 Fe kolonna* bata sɛnbɛtɛn solofere masoli,
a banxin ti alo muxuna.
2 A bata suben ɲin,
a minseen nafala,
a donseene dəxə tabanla ra.
3 A bata a walikɛ ɲaxanle rasiga
e xa sa a xili xuini ito rawanga taan yire matexini, e naxa,
4 “Ɛ tan fe kolontarene,
ɛ fa dangu be binni.”
Xaxili mi naxanye ma,
a falani ito ti ne ma, a naxa,
5 “Ɛ fa n ma donseene don,
ɛ n ma minseen min n naxan nafalaxi.
6 Ɛ xɛtɛ ɛ fe kolontareyaan fəxə ra,
ɛ kisima nɛn,
nayi ɛ ti xaxilimayaan kiraan xən.”

Xaxilimaan nun wasodena

7 Naxan na magele tiin maxadi,
na konbin nan sətəma.
Naxan na muxu ɲaxin sənna fala a xa,
na tərəma nɛn.
8 I nama magele tiin sənna fala
alogo a nama i raŋaxu,
koni i na fe kolonna sənna fala a xa,
a i xanuma nɛn.
9 I na fe kolonna maxadi,
na nde sama nɛn a fe kolonna fari.
I na tinxin muxun xaran,
na a fekolonna nan xun masama.

10 Fe kolonna fələma Alatala yɛɛragaxun nan ma.
Muxu sariŋanxine fe kolonna findixi xaxilimayaan nan na.
11 N tan fe kolonna,
n na i siin sogene rawuyama ayi nɛn,
n yi ɲɛɛna ndee sa i ya siimayaan fari.
12 Xa i findi fe kolonna ra,
i tan nan a saranna sətəma.
Xa i findi magele tiin na,
i tan nan tərə sətəma.

13 Xaxilitareyaan luxi nɛn
alo ɲaxanla naxan sənxəma.
Xurutaren na a ra

* 9:1: fe kolonna: Falani ito kui, fe kolonna bata findi muxun na a yamaan kawandi.

naxan mi sese kolon.
14 A dɔxi a banxin dɛ ra,
taan yire matexini.
15 A lu dangu muxune xilɛ mɛnni
naxanye sigama e yɛɛ ra tinxinni.
16 A naxa, “Ɛ tan fe kolontarene,
ɛ dangu be binni.”
Xaxili mi naxanye ma,
a ne nan xilima.
17 A naxa, “Minseen naxan muɲaxi
na nan ɲaxun,
donseen naxan donxi luxunni
na nan ɲaxun.”
18 E mi a kolon a faxa muxune nan mɛnni,
a na ɲaxanla a muxu xilixine sigan laxirani.

10

Muluku Sulemani a sandane

1 Sulemani a sandane ni itoe ra:
Dii fe kolonna a fafe rasɛwama nɛn,
koni dii xaxilitarena a ŋga tɔrɔma nɛn.

2 Nafunla sɔtɔxina a ɲaxin na,
na tɔnɔ mi na,
koni tinxinyaan muxun xunbama sayaan nin.

3 Alatala mi tinxin muxune luyɛ kamɛn na,
koni a muxu ɲaxine fe nataxine kalama.

4 Muxun naxanye mi walima,
ne yiigelitɔyaan nan xilima,
koni muxun naxanye tan walima,
ne nafunla nan sɔtɔma.

5 Muxun naxan se xabaxine malanma a waxatini,
xaxilimaan nan na kanna ra,
koni naxan xima se xaba waxatini,
yagin nan na kanna xa.

6 Tinxin muxune barakan nan xilima e yɛtɛ ma.
Koni muxu ɲaxine fala xuine gbalo feene nan luxunma.

7 Tinxin muxune fe na rabira muxune ma,
e dubama nɛn e xa,
koni muxu ɲaxine xili kalama nɛn
alo se kunxina.

8 Fe kolonna muxun naxan bɔŋɛni,
na tinma nɛn yamarine ma.
Koni xaxilitare falane muxun naxan dɛ,
bɔnɔn na kanna xa.

9 Fɛ mi muxun naxan sigati kii ra,
na kanna ratangaxi.
Koni naxan sigan tima tinxintareyaan kiraan xɔn,
na fe makɛnɛnma nɛn.

10 Muxun naxan a yɛɛn magirama bodene yanfadeni,
na yamaan nan tɔrɔma.
Koni xaxilitare falane muxun naxan dɛ,
bɔnɔn na kanna xa.

11 Tinxin muxuna falane fama nii rakisin nan na.
Koni muxu ɲaxine fala xuine gbalo feene nan luxunma.

12 Xɔnnantenyaan yɛngɛne nan nakelima,
koni xanuntenyaan hakɛne birin nan ɲanma.

13 Fe kolonna famuma xaxilimana falane nin,
koni xaxili mi muxun naxan ma,
bosaan nan na kanna xa.

14 Fekolonne kolonna nan namarama,
koni xaxilitarene falan kalan nan tima xulɛn.

15 Nafulu kanna sɔtɔ seene nan a ratangama
alo taa makantanxina.
Koni yiigelitɔyaan nan sɛnbɛtarene kalama.

16 Tinxin muxune saranna nan nii rakisin na.
Koni muxu ɲaxina a sɔtɔ seene nan tongoma,
a yulubin liga.

17 Muxun naxan a xuru falane ramɛma,
na sigan nii rakisin kiraan nan xɔn.
Koni, muxun naxan sɔn falama a xa,
a mi a suxu, na lɔma ayi nɛn.

18 Nafigin nan xɔnnantenyaan luxunma.
Koni xaxilitaren nan xili kala falane raxuyama ayi.

19 Falan na wuya ayi,
hakɛn fan mi ɲanma.
Nayi, xaxilimaan nan a dɛɛn suxuma.

20 Tinxin muxuna falane dangu gbeti gbeen na.
Koni muxu ɲaxin bɔɲɛ yi feen tɔnɔn mi na.

21 Tinxin muxuna falan tənən muxu gbegbe ma,
anu, xaxilitarene faxama
bayo e mi e mirima.

22 Nafunla sətəma Alatala barakan nin.
A mi tərəya yo sama a fari.

23 Fe ɲaxi ligan findixi sabaan nan na xaxilitaren yii.
Koni xaxilimayaan findixi sɛwan nan na xaxilimaan yii.

24 Muxu ɲaxin gaxuma naxan yɛɛ ra,
na a sətəma nɛn.
Koni tinxin muxun tan a waxən feene nan sətəma.

25 Foye gbeen nɛɛn fa dangu,
muxu ɲaxine bata raxəri,
koni tinxin muxun luma nɛn habadan.

26 Muluxunna ɲinne ramuluxunma,
tutin fan yɛɛne tərəma,
muxu narixin fan na kii nin a xɛ muxun xa.

27 Alatala yɛɛragaxun muxune siimayaan xənkuyama ayi,
koni muxu ɲaxine siin ɲanma nɛn sinma.

28 Tinxin muxune xaxili tixi sɛwan nan na,
koni muxu ɲaxine yigin kalama nɛn.

29 Alatalaa kiraan findixi yigiyaden nan na tinxin muxune xa,
koni a fe ɲaxi rabane kalama nɛn.

30 Sese mi tinxin muxun nabirɛ,
koni muxu ɲaxine mi nɔɛ luyɛ yamanani.

31 Xaxilima falane minima tinxin muxun nan dɛ.
Koni wule falane lɛnne xabama a ra nɛn.

32 Xa tinxin muxun falan ti,
fanna na a ra,
koni muxu ɲaxine dɛɛn fe ɲaxin nan falama.

11

1 Sikeela naxan muxun mayendenma
na findixi fe ɲaxin nan na Alatala yɛɛ ra yi.
Koni ligase sensenne a kɛnɛnxi.

2 Wason fama maraɲaxun nan na.
Koni yɛtɛ magodon fama fe kolonna nan na.

3 Muxu faɲine fɛtareya wanle nan e tima kira faɲin xən.
Koni yanfantenne tinxintareyaan nan e halagima.

4 Sese mi nafunla ra Ala kiti sa ləxəni.
Koni tinxinna nan muxune xunbama sayaan ma.

5 Səntarene tinxinyaan nan e kiraan fixama.
Koni fe ɲaxin nan muxu ɲaxin nabirama.

6 Muxu faɲine tinxinyaan nan e xunbama,
koni kunfa ɲaxine findima luti ratixin nan na yanfantenne yɛɛ ra.

7 Muxu ɲaxin na faxa,
a yigin birin bata kala,
a xaxili tixi sɛnbɛn naxan na,
na bata lə ayi.

8 Muxu tinxinxin xunbama nɛn a tərəyani,
na tərəyaan yi sa muxu ɲaxin sətə a funfuni.

9 Ala kolontarena a adamadi bodene halagima a fala xuiin nan na.
Koni tinxin muxune xunbama e fe kolonna nan xən.

10 Xa tinxin muxune sɛwa,
taan birin nan ɲaxanma.
Koni muxu ɲaxine na faxa,
ɲaxaɲaxan nan na ra.

11 Taan sabatima muxu faɲine duban nan xən.
Koni a kalama nɛn muxu ɲaxine dɛ xuiin ma.

12 Naxan na a adamadi boden naɲaxu,
na xaxili mi na.
Koni xaxilimana a dunduma nɛn.

13 Mafala tiin wundo feene nan naminima kɛnɛnni.
Koni lannaya muxuna e ramarama nɛn.

14 Xa maxadin mi na,
yamaan birama nɛn.
Koni kisin na a ra
xa kawandi muxune wuya ayi.

15 Naxan na a bodena donla goronna tongo,
na tərəma nɛn yati.
Koni naxan na tondi na dɛ xui sifane ma,

na kanna luma makantanna nin.

16 Ɲaxalan faɲin binyen nan sɔtɔma.
Koni xaɲɛden tan nafunla nan sɔtɔma.

17 Lannaya muxuna a yɛtɛ nan malima.
Koni kininkinintarena a yɛtɛ nan tɔrɔma.

18 Muxu ɲaxine walima nɛn fuu!
Koni naxan na tinxinyaan liga,
na saran kɛndɛn nan sɔtɔma.

19 Tinxinyaan fama nii rakisin nan na.
Koni naxan na lu fe ɲaxin fɔxɔ ra,
na faxama nɛn.

20 Muxu bɔɲɛ ɲaxine mi rafan Alatala ma.
Koni fɛ mi naxanye sigati ki ra,
ne nan a kɛnɛnxi.

21 Muxu ɲaxine saranma nɛn e kɛwanle ra.
Koni tinxin muxune xunbama nɛn.

22 Ɲaxalan tofaɲin na findi xaxilitaren na,
na luxi nɛn alo xɛma wuredin xɔsɛn ɲɔɛɛn na.

23 Tinxin muxun waxɔn feen nan fe faɲin na,
koni muxu ɲaxine natan nan xɔlɔn na.

24 Muxuna ndee kiin tima
e findi nafulu kanne ra,
gbɛtɛye yi kuma ayi,
e findi yiigelitɔne ra.

25 Muxun naxan luma dubɛ bonne xa,
na bannama nɛn.
Naxan bonne nii yifanma e ma,
na fan nii yifanma a ma nɛn.

26 Naxan na maala malan,
a tondi a matiyɛ,
yamaan na dangama nɛn.
Koni naxan na a mati,
yamaan dubama nɛn na fan xa.

27 Naxan na fe faɲin fen
na rafan muxune ma.
Koni naxan na fe ɲaxin fen,
na yati a sɔtɔma nɛn.

28 Naxan na la a nafunle ra,
na birama nɛn.
Koni tinxin muxune sabatima nɛn
alo ɲɔxɔndena.

29 Naxan na a denbayaan tɔrɔ
na mi kɛɛ sɔtɔma fɔ foyena.
Xaxilitarene luma nɛn fe kolonne konyiyani.

30 Tinxin muxune kɛwanle luxi nɛn
alo siimaya wudina.
Fe kolonna naxan yi,
na muxune niin nan nakisima.

31 Tinxin muxuna a saranna sɔtɔma dunuɲa yi,
e faxi fa muxu ɲaxine nun yulubi kanne.

12

1 Xurun nafan naxan ma,
fe kolonna fan nafan na kanna ma.
Naxan mi tinɲɛ bonne xa a sɔnna fala a xa,
xaxilitaren nan na kanna ra.

2 Muxu faɲin Alatala kɛnɛnma.
Koni Alatala kɔtade ɲaxin yalagima nɛn.

3 Muxun mi sabatima fe ɲaxin xɔn.
Koni tinxin muxune salenne bitinma nɛn ken.

4 Ɲaxalan kɛndɛn nan a xɛmɛna xunna kenla ra.
Koni ɲaxalan yagitaren luxi nɛn a xɛmɛn xa
alo xɔri xɔlɛ furena.

5 Tinxin muxune miriyane findixi kiti kɛndɛn nan na.
Koni muxu ɲaxine fe yitɔnxine yanfan nan tima.

6 Muxu ɲaxine falane findixi faxa ti woson nan na.
Koni muxu faɲine dɛ xuina e xunbama nɛn.

7 Muxu ɲaxine na bira,
e raxɔrima nɛn.
Koni tinxin muxune denbayaan sabatima nɛn.

8 Muxun matɔxɔma a xaxilimayaan nan ma fe ra.
Koni naxan bɔɲɛ ɲaxu,
na raɲaxuma nɛn.

9 A fisa walikɛ keden yi lu i yii,
i lu muxudiyani,
benun i xa i yɛtɛ findi muxu gbeen na,
donseen yi dasa i ma.

[10] Tinxin muxuna a yengi dɔxɔma a xuruseene xɔn nɛn.
Koni kininkinin mi muxu ɲaxine yi mumɛ!

[11] Naxan na a bɔxɔn nawali,
na lugoma nɛn.
Koni naxan na bira fe fuune fɔxɔ ra,
na xaxili mi na.

[12] Muxu ɲaxine kunfama se muŋaxine nan xɔn.
Koni tinxin muxune salenne sabatin nɛn.

[13] Muxu ɲaxina hakɛ falane a suxuma nɛn
alo luti ratixina.
Koni tinxin muxun futuxuluma nɛn tɔrɔyaan yii.

[14] Muxun fala xuiin nan a ralugoma se faɲine ra,
a wali xɔnna yi findi a saranna ra.

[15] Xaxilitarena a yɛtɛ sigati kiin nan yatɛxi kira kɛndɛn na.
Koni fe kolonna nan a tuli matima maxadi xuine ra.

[16] Xaxilitarena a xɔlɔn mayitama nɛn mafurɛn.
Koni xaxilimaan yagi feen suturama nɛn.

[17] Naxan na sereyaan ba ɲɔndini,
na tinxinna nan fenma.
Koni wule seren yanfan nan tima.

[18] Naxan na falan ti a xunna yi,
na muxune bɔŋɛn nan kalama
alo dɛgɛmaan nan sɛgɛn tima.
Koni fe kolonne falane dandanna nan tima.

[19] Ɲɔndin luma nɛn habadan.
Koni wulen sii mi na.

[20] Naxanye fe ɲaxine yitɔnma,
yanfan nan ne bɔŋɛni.
Koni sɛwan na kanna xa
naxan bɔŋɛ xunbenla rasoma.

[21] Fe ɲaxi yo mi tinxin muxune liyɛ.
Koni fe ɲaxin nan muxu ɲaxin sɔtɔma han a wasa.

[22] Wule falane mi rafan Alatala ma.
Koni ɲɔndi falane rafan a ma.

[23] Xaxilimana a kolonna luxunma nɛn.
Koni xaxilitarene e daxuyaan nawangama nɛn.

[24] Naxanye walima a xɔdɛxɛn na,
ne mangayaan sɔtɔma nɛn.
Koni salantenna raŋanma konyiyaan nin.

[25] Kɔntɔfinla muxun bɔŋɛn tɔrɔma nɛn.
Koni fala faŋina a rasɛwama nɛn.

[26] Tinxin muxun findixi yɛɛratiin nan na a xɔyin xa.
Koni muxu ɲaxine kirana e ralɔma ayi nɛn.

[27] Salantenna na mini donsoyani,
a mi sube gan daxin sɔtɛ.
Koni naxan walima a xɔdɛxɛn na,
na se kɛndɛn nan sɔtɔma.

[28] Siimayaan sɔtɔma tinxinna kiraan nan xɔn.
Na kiraan mi tinxinxi sayaan na.

13

[1] Diine fafe nɛma e xuru falane tiyɛ
xaxilimane e tuli matima a ra nɛn.
Koni magele tiin na maxadi,
a mi na ramɛma.

[2] Muxun balo faŋin sɔtɔma a fala xuine nan xɔn.
Koni tinxintarene kunfaxi gbalon nan xɔn.

[3] Naxan na a dɛɛn suxu,
na a niin natangama nɛn.
Naxan falan tima ɲaxi ra,
na bɔnɔn nan fenma a yɛtɛ xa.

[4] Muxu narixin kunfama seene xɔn
anu sese mi a yii.
Koni naxanye walima,
ne wasama nɛn feu.

[5] Wulen naŋaxu tinxin muxun ma.
Koni muxu ɲaxin xunna godon nun yagin nan xilima a yɛtɛ ma.

[6] Fɛ mi naxan sigati ki ra,
tinxinyaan na rakantanma nɛn.
Koni fe ɲaxin nan yulubitɔɔn nabirama.

[7] Muxuna nde a yɛtɛ findima se kanna ra,
anu sese mi a yii.
Muxu gbɛtɛ a yɛtɛ findima setaren na,
anu nafulu gbeena a yii.

[8] Muxuna nafunla nɔɛ a xunbɛ nɛn.
Anu, muxune mi e kɔnkɔma yiigelitɔɔn tan ma.

[9] Tinxin muxune luma sɛwan nin kɛnɛnyani.
Koni muxu ɲaxine luxi nɛn alo lɛnpun na tu.

[10] Wason yɛngɛne nan nakelima.
Koni naxanye e tuli matima maxadi xuine ra,
fe kolonyaan ne nin.

[11] Seen naxanye sɔtɔxi a ɲaxin na mafurɛn,
ne sigan ɲanɲɛ nɛn.
Koni naxanye sɔtɔxi a faɲin na ndedi ndedi,
ne xun masama nɛn.

[12] Yigi makuyen muxun tunnaxɔlɔma a ma nɛn.
Koni muxun waxɔn feen na liga a xa,
na a nii yifanma a ma nɛn
alo siimaya wudin yɛtɛna.

[13] Naxan na a mɛ maxadi xuiin na,
na kanna a saranna sɔtɔma nɛn.
Naxan fan na yamarin suxu,
na fan a saranna sɔtɔma nɛn.

[14] Fe kolonne xaranna fama nii rakisin nan na,
a muxun ba sayaan lutin na.

[15] Xaxilimaan muxune kɛnɛn.
Koni yanfantenna kiraan mi raɲanma a ma.

[16] Xaxilimaan feen ligama a kolonna nan xɔn.
Koni xaxilitarena a daxuyaan nan nawangama.

[17] Xɛra ɲaxin birama kɔntɔfinla nin.
Koni xɛra tinxinxin dandanna nan tima.

[18] Naxan mi a tuli matiyɛ a xuru falane ra,
na yiigelitɔyaan nun yagin sɔtɔma nɛn.
Koni naxan na a tuli mati a sɔnna fala muxune ra,
na binyama nɛn.

[19] Muxun waxɔn feen na liga,
na a nii yifanma a ma nɛn.
Koni a mi rafan xaxilitarene ma,
e xɛtɛ fe ɲaxin fɔxɔ ra.

[20] Naxan nun fekolonne sigan tima,
na fe kolonna tima nɛn.
Koni xaxilitarene xɔyine tɔrɔma nɛn.

[21] Tɔrɔyaan yulubitɔɔn nan fɔxɔ ra.
Koni hɛrin nan tinxin muxun saranna ra.

[22] Muxu faɲin kɛɛn luma a mamandenne yɛɛ ra nɛn.
Koni yulubitɔna nafunle sa findima tinxin muxune nan gbee ra.

[23] Yiigelitɔne xɛɛn naxan bima na donse gbeen nan fima.
Koni kiti sa kobina a birin naminima nɛn.

[24] Naxan mi a diin bulanma a sɔnne ma,
na kanna diin mi rafan a ma.
Koni naxan a diin xanuxi,
na kanna a xuruma nɛn.

[25] Tinxin muxuna a dɛgema nɛn han a lugo.
Koni muxu ɲaxin luma nɛn kamɛn na tun.

14

[1] Naxalan xaxilimana a denbayani tɔnma nɛn,
koni xaxilitarena a gbeen kalama nɛn a yɛtɛ ra.

[2] Naxan sigati kiin fan,
na gaxuma Alatala nan yɛɛ ra.
Koni naxan sigan tima tinxintareyani,
na Ala raɲaxuma nɛn.

[3] Wason nan sabatixi xaxilitaren dɛ,
koni fekolonne falane e rakantanma nɛn.

[4] Xa tura mi na, sagani gelima nɛn,
bayo ɲingen fangan nan xɛɛ biin tɔnɔn gboma ayi.

[5] Sere tinxinxin mi wulen falama,
koni wule seren wulen nan falama.

[6] Magele tiin fe kolonna fenma nɛn,
a mi a toma.
Koni fe kolonna sɔtɔn mi raxɔlɔ xaxilimaan xɔn.

[7] I makuya xaxilitaren na,
amasɔtɔ fe kolonna falan mi a dɛ.

[8] Xaxilimana a mirima a sigati kiin nan ma,
na nan a fe kolonna ra.
Koni xaxilitaren yanfan naxanye soma,
ne nan a daxuyaan na.

9 Tagi yitɔnna bɔtɛ mi xaxilitarene xa,
koni ɲɛnige faɲiyaan toma muxu faɲine nan tagi.

10 Muxun nan a bɔɲɛn xɔlɔ feen kolon,
muxu gbɛtɛ mi nɔɛ a sɛwan fan kolonɲɛ.

11 Muxu ɲaxine banxin kalama nɛn.
Koni muxu faɲine bubun sabatima nɛn.

12 Kirana nde tinxin adamadiin yɛɛ ra yi,
koni a raɲanma sayaan nan ma.

13 Muxun gelɛ nɛn, a bɔɲɛn tɔrɔxi,
dɔnxɛn na sɛwan yi findi sunun na.

14 Dɛnkɛlɛyataren wasama nɛn a kɛwanle tɔnɔn na,
koni muxu faɲin fisa a xa.

15 Fe kolontaren la fena ngaan na,
koni xaxilimana a mirima nɛn a sigati kiin ma.

16 Fekolonna gaxun fe ɲaxin na nɛn,
a masiga a ra,
koni xaxilitaren susuma a ra nɛn,
a so a yi.

17 Naxan xɔlɔn mafurɛn,
na xaxilitareyaan nan ligama,
kɔtade ɲaxin naɲaxu muxune ma.

18 Kɔmɔyaan nan fe kolontarene yii e kɛɛn na,
koni kolonna luxi
alo xaxilimane mangaya taxamaseri kɔmɔtina.

19 Muxu ɲaxine e mafelenma muxu faɲine nan bun ma,
fe ɲaxi rabane yi lu tinxin muxune dɛɛn na.

20 Yiigelitɔɔn naɲaxu hali a lanfane ma,
koni nafulu kanna xɔyine wuya.

21 Naxan a adamadi boden naɲaxuma,
hakɛ kanna nan na ra.
Koni sɛwan na kanna xa
naxan kininkininma yiigelitɔne ma.

22 Naxanye fe ɲaxini tɔnma,
ne mi lɔma ayi ba?
Koni naxanye fe faɲin mirima,
hinanna nun lannayaan ne nan xa.

23 Tɔnɔn wali xɔdɛxɛ birin yi
koni falan gbansanna fama yiigelitɔyaan nan na.

24 Nafunla luxi nɛn
alo fekolonne mangaya taxamaseri kɔmɔtina,
koni xaxilitarene daxuyaan naɲanma daxuyaan nan ma.

25 Sere ɲɔndi falan muxune niine rakisima,
koni wule seren yanfan nan soma.

26 Naxan gaxuxi Alatala yɛɛ ra,
na ratangaxi,
yigiyadena a diine xa.

27 Siimayaan binla nan Alatala yɛɛragaxun na,
a muxun bama nɛn sayaan lutin na.

28 Yamaan na gbo ayi,
mangana binyen nan na ra,
yamaan na xurunɲɛ ayi,
kalan nan na ra mangan ma.

29 Naxan diɲa, na famunna gbo.
Koni naxan xɔlɔn xulɛn,
na a xaxilitareyaan nan mayitama.

30 Bɔɲɛ xunbenla nan kɛndɛyaan na fatin xa.
Koni xɔxɔlɔnna findixi furen nan na fatini.

31 Naxan na sɛnbɛtarene ɲaxankata,
na e da mangan nan naɲaxuxi.
Koni naxan na hinan tɔrɔ muxune ra,
na bata Ala binya.

32 Muxu ɲaxina wali ɲaxin nan a rabirama,
koni hali sayaan tinxin muxun li,
a yigiyaden sɔtɔma nɛn.

33 Fe kolonna xaxilimaan nan bɔɲɛ yi,
koni hali xaxilitarene yɛ, a makɛnɛnxi.

34 Tinxinyaan nan yamanan nasabatima,
koni yulubin findixi yagin nan na siyane ma.

35 Walikɛ xaxilimaan nafan mangan ma,
koni naxan marayagin tima,
a xɔlɔma nɛn na ma.

15

1 Yabi faɲin xɔlɔn ɲanma nɛn,

koni fala xɔlɛn xɔlɔn fari saan nɛn.

[2] Fe kolonne falane kolonna nan sɛnbɛ soma,
koni daxuya falan nan minima xaxilitaren dɛ han!

[3] Alatala yɛɛn yiren birin na,
a muxu ɲaxine nun muxu faɲine rakɔrɔsima.

[4] Fala faɲin luxi nɛn alo siimaya wudina,
koni yanfantenya falan muxun niin nan tɔrɔma.

[5] Xaxilitaren fafe a kawandi xuiin mi rafan a ma,
koni naxan a tuli matima a sɔnna fala muxun na,
xaxilimaan nan na ra.

[6] Nafulu gbeen luma nɛn tinxin muxuna banxini,
koni muxu ɲaxine sɔtɔ seen fama kɔntɔfinla nan na.

[7] Fe kolonne falane kolonna nan naxuyama ayi,
koni xaxilitarene bɔɲɛn mi na kiini.

[8] Muxu ɲaxine saraxan findixi haramun nan na Alatala xa,
koni muxu faɲine maxandin nafan Alatala ma.

[9] Muxu ɲaxine kiraan naɲaxu Alatala ma.
Koni naxan tinxinna fenma na rafan a ma.

[10] Naxan na kiraan beɲin,
na kanna xuruma nɛn ki xɔdɛxɛni.
A mi rafan naxan ma a sɔnna xa fala,
na kanna faxama nɛn.

[11] Alatala laxira nun yahannama yiren birin toma,
e faxi fa naxan muxun bɔɲɛni!

[12] Maxadin mi rafan magele tiin ma,
a mi sigama fekolonne fɛma.

[13] Sɛwan yɛtagini yalanma nɛn,
koni nii yifɔrɛn fama bɔɲɛ kalan nan xɔn.

[14] Xaxilimaan kolonna nan fenma a bɔɲɛni.
Koni daxuya falan nan tun xaxilitaren dɛ.

[15] Yiigelitɔne siimayaan findixi tɔrɔn nan na,
koni naxan bɔɲɛ sɛwaxi,
na luma ɲaxanxi nɛn waxatin birin.

[16] A fisa i ndedi sɔtɔ i lu Alatala yɛɛragaxuni,
benun i xa nafulu gbeen sɔtɔ kɔntɔfinli.

[17] Bogi seene gbansanna donna fisa xanuntenmane tagi,
dangu ɲinge raturaxin suben donna ra xɔnnantenyani.

[18] Muxu bɔɲɛ gbeen yɛngɛn nan nakelima.
Koni muxu diɲaxin tan yɛngɛn naxunbelima nɛn.

[19] Muxu narixina kiraan nafexi ɲanle nan na,
koni muxu faɲina kiraan malaxun nɛn.

[20] Dii xaxilimana a baba rasɛwama nɛn,
koni xaxilitarena a nga xurunma nɛn.

[21] Xaxilitareyaan findixi sɛwan nan na xaxilitaren xa,
koni xaxilimana kiraan tinxin nɛn.

[22] Maxaditareyaan nan fe yitɔnxine kalama,
koni e sɔnɔyama nɛn xa maxadi tiine wuya.

[23] Sɛwan na ra muxun xa,
a na yabi faɲin ti.
Falan naxan tima a waxatini,
na tɔnɔn gbo han!

[24] Xaxilimana dunuɲa yi gidin kiraan tema nɛn
han kore xɔnna,
a yi a tanga laxira ma.

[25] Alatala wasodene banxine rabirama nɛn,
koni a kaɲa gilɛna bɔxɔn danne luma nɛn e kiini.

[26] Miriya ɲaxine mi rafan Alatala ma,
koni fala faɲine sariɲan.

[27] Tɔnɔ sɔtɔ ki ɲaxin nafan naxan ma,
na kanna gbalon nan nasoma a denbayani,
koni naxan mi dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
na siimayaan sɔtɔma nɛn.

[28] Tinxin muxuna a mirima nɛn,
benun a xa yabin ti,

koni muxu ɲaxin fala ɲaxin nan tima han!

29 Alatala makuya muxu ɲaxine ra,
koni a tinxin muxune maxandi xuine ramɛma nɛn.

30 Yɛɛ yiyalanna muxune bɔɲɛn nan nasɛwama,
xɛrayaan fala faɲin muxun sɛnbɛ soma nɛn.

31 Naxan na a tuli mati maxadi xuine ra
naxanye muxun nakisima,
na kanna luma nɛn fe kolonne yɛ.

32 Naxan na tondi xurɛ,
na mi rafan a yɛtɛn ma,
koni naxan na a tuli mati a sɔnna fala muxune ra,
na xaxinla nan sɔtɔma.

33 Fe kolonna sɔtɔma Alatala yɛɛragaxun nin,
yɛtɛ magodon nan fama binyen na.

16

1 Adamadiin feene natama a bɔɲɛni nɛn,
koni Alatala nan feene ragidima.

2 Muxuna kirane birin sariɲan a yɛtɛ yɛɛ ra yi,
koni Alatala nan muxun kui feene fɛsɛfɛsɛma.

3 I ya wanle taxu Alatala ra,
alogo e xa sɔnɔya.

4 Bunna Alatala kɛwanle birin na,
hali muxu ɲaxina,
a daxi gbalo lɔxɔn nan yɛɛ ra.

5 Muxu wasoxine raɲaxu Alatala ma,
a e fe ɲaxin saranma e ra nɛn yati.

6 Muxun hakɛn mafeluma hinanna nun lannayaan nan xɔn.
Muxuna a masigama fe ɲaxin na Alatala yɛɛragaxun nin.

7 Xa muxun sigati kiin nafan Alatala ma,
a lanna rasoɛ hali e nun a yaxune tagi.

8 A lan ndedi yi lu i yii tinxinni,
benun tɔnɔ gbeena tinxintareyani.

9 Muxuna a siga kiraan natama a bɔɲɛni nɛn,
koni Alatala nan a sanna tidene ragidima.

10 Mangana Alaa falane nan tima,
a mi kitin sɛ tinxintareyani.

11 Sikeli tinxinxine birin fataxi Alatala nan na.
A tan nan wali xɔri ligaseene birin na.

12 Kɛwali ɲaxine mi rafan mangane ma,
bayo tinxinna nan e mangayaan sɛnbɛ soma.

13 Tinxin muxuna falan nafan mangane ma,
ɲɔndi falan nafan e ma.

14 Mangana xɔlɔn faxan nan tima,
koni xaxilimaan fatan a raxunbelɛ.

15 Mangan na sɛwa,
siimayaan na a ra,
a fanna luxi nɛn
alo kundaan naxan fama tulen na.

16 Fe kolonna sɔtɔn tɔnɔn gbo
dangu xɛmaan na pon!
Xaxilimayaan sɔtɔn fisa gbetin xa ki faɲi!

17 Muxu faɲine kiraan mi sigama fe ɲaxin mabinni.
Naxan na a yengi dɔxɔ a sigati kiin xɔn,
na a niin nakantanma nɛn.

18 Kalan fama wason nan xɔn.
Naxan na a yɛtɛ yite,
na fe godomatɔɔn nan na ra.

19 A fisa i lu magodoni yiigelitɔne yɛ,
benun ɛ nun wasodene xa se muɲaxine yitaxun.

20 Naxan na a miri ki faɲi,
na hɛrin sɔtɔma nɛn.
Sɛwan na kanna xa
naxan na a yigi sa Alatala yi.

21 Fekolonna naxanye bɔɲɛ yi
a falama nɛn ne ma a xaxilimane,
fala faɲin xaxinla nan xun masama.

22 Siimayaan binla nan xaxilimayaan na xaxilimane xa.
Xaxilitareyaan nan xaxilitarene ɲaxankatan na.

23 Fe kolonne bɔɲɛn nan fala faɲin nami-
ima e dɛ,
xaxilimaya falane nan e dɛ.

24 Fala faɲine findixi kumin nan na,
e ɲaxun muxun niini
e soma han muxun xɔnne alo senna.

25 Kirana nde tinxin adamadiin yɛɛ ra yi,
koni a raɲanma sayaan nan ma.

26 Walikɛɛn kuiin nan a rawɛkilɛma wanla
ma,
kamɛn yi a karahan a xa lu walɛ.

27 Fuyantenna fe ɲaxini tɔnma,
a dɛɛn muxune ganma alo halagi ti tɛɛna.

28 Muxu ɲaxin matandi feene nan nakelima,
nafigin fan xɔyimane yitaxunma nɛn.

29 Gbalotɔna a adamadi boden nakunfama
nɛn,
a yi a ti kira ɲaxin xɔn.

30 Naxan a yɛɛn magirama,
na fe ɲaxini tɔnma.
Naxan a dɛ kidin xinma,
na bata yelin fe ɲaxin ligɛ.

31 Xunsɛxɛ fixɛne luxi nɛn
alo mangaya kɔmɔti binyena,
naxan sɔtɔma tinxinyaan kiraan xɔn.

32 Muxu diɲaxin fisa yɛngɛ so sɛnbɛmaan xa.
A fisa muxun xa a yɛtɛ suxu,
benun a xa taana nde suxu.

33 Masɛnsɛn ti seene bama adamadina yi-
ibaan nin,
koni Alatala nan a feene birin nagidima.

17

1 A fisa buru dungin xaren yi lu i yii xaxili
sani
benun banxin xa rafe suben na lantareyani.

2 Walikɛ xaxilimaan fisa wali kanna diin xa,
naxan yagi feen nabama.
Na walikɛ sifan kɛɛn sɔtɔma nɛn na den-
bayani.

3 Gbetin nun xɛmaan nasɛnsɛnma sulun
tɛɛn nan na,*
koni Alatala nan adamadiine bɔɲɛn
fɛsɛfɛsɛma.

4 Fe ɲaxi rabaan fala ɲaxin nan namɛma.
Wule falana a tuli matima fala xɔlɛn nan na.

5 Naxan na yiigelitɔɔn magele
na bata yiigelitɔne dali mangan nayelefu.
Naxan na sɛwa a bodena tɔrɔn na,
na feen saranma na kanna ra nɛn.

6 Mamandenne findixi fonne xunna kenla
nan na.
Fafane fan findixi diine xunnayerenna nan
na.

7 Yɛtɛ yigbo falane mi daxa kɔmɔn dɛ,
wulen fan mi lan mangan dɛ.

8 Finma seen luxi nɛn
alo xiriyana a fi muxun xa.
A na siga dɛdɛ, a feene sɔnɔyama nɛn.

9 Naxan muxune mafeluma e hakɛn na,
na xanuntenyaan nan fenma.
Koni naxan luma muxune hakɛne fe rabirɛ
e ma,
na xɔyimane taxunma nɛn.

10 Maxadi keden peen xaxilimaan maliyɛ
dangu bosaan yɛ kɛmɛ ra xaxilitaren ma.

11 Fe ɲaxi rabaan murutɛn nan tun fenma,
koni xɛra kininkinintaren sigama nɛn a xili
ma.

12 A fisa i naralan sube xaɲɛn na
naxan ma diiye baxi a yii,
benun i xa naralan xaxilitaren na a xaxil-
itareyani.

13 Naxan na fe faɲin ɲɔxɔ fe ɲaxin na
fe ɲaxin mi a masigɛ na kanna banxin na
mumɛ.

14 Fe matandi rakenla luxi nɛn
alo i na igen nati gbiligbinla bɔ a ra.
A yi fisa i yi na feen lu na,
benun yɛngɛn xa bira ayi.

15 Naxan yoon fima kala tiin ma
e nun naxan tinxin muxun yalagima
ne firinna sese mi rafan Alatala ma.

16 Gbetin tɔnɔn nanse ra xaxilitaren yii?

* 17:3: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.”

A mi na rawalima fe kolonna sɔtɔ feen na.
A xaxili yo mi na.

17 Muxun xɔyina a xanuxi waxatin birin.
Muxuna ngaxakedenna daxi tɔrɔ waxatine nan ma fe ra.

18 Xaxilitaren nan muxu gbɛtɛna donla goronna tongoma,
a yi a yɛtɛ dɔxɔ tolimani a xa.

19 Yɛngɛn nafan naxan ma,
hakɛn fan nafan na kanna ma.
Naxan na a yɛtɛ yigbo,
na gbalon nan fɔxɔ ra.

20 Bɔɲɛ ɲaxin mi hɛrin sɔtɔma.
Naxan fala tinxintaren tima,
na biran tɔrɔn nin.

21 Naxan na xaxilitaren bari,
na yagima nɛn,
kɔmɔn baba mi sɛwama.

22 Bɔɲɛ sɛwaxin kɛndɛyaan nan nasɔnɔyama,
koni nii fɔrɛn fatin soma a ra nɛn.

23 Muxu ɲaxin dimi yi seen nasuxuma mayifuun nin
a kiti ɲaxin sa.

24 Xaxilimaan biraxi fe kolonna nan fɔxɔ ra,
koni xaxilitarena a yɛɛne rasigama bɔxɔn nan xun xɔn.

25 Dii xaxilitarena a baba raxɔlɔma nɛn
a findi xɔlɛn na a nga xa.

26 A mi lan tinxin muxun xa yangin.
Sariya mi a ra muxu kɛndɛn yi bulan.

27 Naxan na a dɛɛn suxu,
na bata fe kolonna sɔtɔ.
Xaxilimaan sabari nɛn.

28 Hali xaxilitaren yatɛxi fekolonna ra,
xa a sabari.
Xaxilimana a dɛɛn suxɛ nɛn.

18

1 Muxun naxan a danna,
na tɔnɔn fenma a yɛtɛ nan xa.
A bɔɲɛn tema nɛn xaxilimaya falane birin ma.

2 Fe famunna bɔtɛ mi xaxilitaren xa,
fɔ a yɛtɛ miriyane fala fena.

3 Muxu ɲaxin na fa,
maraɲaxun fan yi fa.
Konbin fama yagin nan na.

4 Adamadiine falane luxi nɛn
alo tilinna,
koni fe kolonna luxi nɛn
alo tigi igen naxan tema ayi.

5 A mi lan muxu ɲaxin xa rafisa bodene xa,
hanma muxun yi tondi kiti kɛndɛn sɛ tinxin muxun xa.

6 Xaxilitarena falane fe matandin nan nakelima,
a bɔnbɔ a dɛ xuiin ma.

7 Xaxilitaren dɛna a halagima nɛn,
a fala xuine findixi luti ratixin nan na a xa.

8 Nafigina falane luxi nɛn
alo donse ɲaxumɛn
naxan godon muxun kui.

9 Naxan tunnaxɔlɔ a wanli
na nun se kalan birin muxu keden.

10 Alatala xinla muxun natangama
alo yin barakaxina,
tinxin muxuna a gima nɛn a siga a kui,
a lu makantanni.

11 Nafulu kanna kɛɛn findixi a taa makantanxin nan na.
A miriyani, yinna na a ra naxan mi nɔɛ kalɛ.

12 Muxuna wasona a xalin kalan nan ma,
koni binyen sɔtɔma yɛtɛ magodon nan xɔn.

13 Naxan yabin tima benun a xa a tuli mati,
daxuyaan nan na ra, e nun yagina!

14 Muxuna limaniyaan nan a malima a fureni.
Koni xa a nii yifɔrɔ a ma,
nde a rasɛwama?

15 Xaxilimaan fe kolonna nan sɔtɔma a bɔɲɛni.
Fekolonne e tuli matima fe kolonna nan na.

16 Finma seen kiraan nan nabima a fi muxun yɛɛ ra,
siga muxu gbeene fɛma.

17 Naxan singe na a yaxaseri masa,
na maliga yo kanna ra,
han a yɛngɛfaan yi fa maxɔdinna ti.

18 Masɛnsɛnna sɔnxɔ sɔnxɔne raxunbelima nɛn,
a yɛngɛne ɲan sɛnbɛmane tagi.

19 Xa muxuna a ngaxakedenna konbi
na bɔɲɛn xɔdɔxɔma ayi nɛn a ma
dangu taa makantanxin yinna ra.
Fe matandine xɔdɔxɔ manga banxin dɛɛn balan wurene xa.

20 Muxun fala xuine nan balon sɔtɔma a xa.
Falan naxan minima a dɛ,
na nan a ralugoma.

21 Sayaan nun siimayaan binla findixi falan nan na.
A rafan naxan ma, na a tɔnɔn sɔtɔma nɛn.

22 Naxan na ɲaxanla sɔtɔ,
na bata hɛrin sɔtɔ,
a Alatala fanna nan sɔtɔxi.

23 Yiigelitɔɔn falan tima mafanna nin,
koni nafulu kanna yabi xɔdɛxɛn nan tima.

24 Xɔyi wuyaxi nɔɛ findɛ nɛn bɔnɔn na muxun ma.
Koni xɔyina nde na,
na lannayaan dangu ngaxakedenna ra.

19

1 A fisa muxun yi findi yiigelitɔɔn na fɛtareyani,
benun a xa findi wule fala xaxilitaren na.

2 Wɛkilɛn tɔnɔn mi na fe kolonna xanbi.
Naxan na san mafura ayi, na sinma nɛn yinla ra.

3 Adamadina a sigati kiini dɔxɔma a xaxilitareyaan nan xɔn,
a fa xɔlɔ Alatala ma.

4 Nafunla muxun xɔyine rawuyama ayi nɛn,
koni yiigelitɔɔn xɔyina a makuyama a ra nɛn.

5 Wule serena fe saranma a ra nɛn.
Naxan wulen falama,
na mi xunbama.

6 Muxu wuyaxi kuntigin mafanma.
Naxan muxune kima,
na xɔyin nan birin na.

7 Xa yiigelitɔna ngaxakedenne birin a raɲaxuma,
a xɔyine e makuyama a ra nɛn dangu ne ra!
Hali a lu e fɔxɔ ra, a e mafan han,
e mi fa toma.

8 Naxan na findi xaxilimaan na,
na niin nafan a ma.
Naxan na xaxinla fen,
na bata hɛrin sɔtɔ.

9 Wule serena fe saranma a ra nɛn.
Wule falan halagima nɛn.

10 A mi daxa xaxilitaren xa lu ɲaxunni,
konyin fan mi lan a kuntigine yamari.

11 Xaxilimaan diɲa.
Xunna kenla na a ra a xa,
a na muxuna nde mafelu a hakɛn na.

12 Mangana xɔlɔn luxi nɛn
alo yatan wurundun xuina,
a hinanna fan luxi nɛn
alo xiila sɛxɛn ma.

13 Gbalon nan dii xaxilitaren na a baba yii.
Ɲaxanla a yɛngɛ xunxurine luxi nɛn
alo igen na lu dindiɲɛ banxini.

14 Banxin nun hɛrisigɛn fataxi muxun fafe kɛɛn nan na,
koni Alatala nan ɲaxalan xaxilimaan soma a yii.

15 Narin xixɔnla nan biran muxun na,
koni kamɛn muxu narixin suxuma nɛn.

16 Naxan na sariyan suxu,
na a niin nan nakantanma,
koni naxan na sigan ti a ɲaxin na,
na faxama nɛn.

17 Naxan na hinan sɛnbɛtaren na,
na Alatala nan dolima,
a saranna soma a yii nɛn.

18 I ya diin xuru,
bayo i yigin na nan na.
I nama tin a xa faxa.

19 Bɔɲɛ gbee kanna lan a yanginna fi.
I na a xunba, i bata a rawɛkilɛ kalan ma.

20 I tuli mati kawandi xuine ra,
i xurun sɔtɔ,
alogo i xa findi fekolonna ra.

21 Miriya wuyaxi nan muxun bɔɲɛni,
koni Alatala a fe ragidixin nan nakamalima.

22 Muxun waxi hinanna nan xɔn,
anu, yiigelitɔɔn fisa wule falan xa.

23 Alatala yɛɛragaxun siimayaan nan fima.
Na ma, muxun lugoxin yi a sa, a mi tɔrɔ.

24 Muxu narixina a yiin sinma donse goronna kui nɛn,
koni a tagan a rasoɛ a dɛ.

25 I na magele tiin bɔnbɔ,
fe kolontaren xaxili sɔtɔma nɛn.
I na xaxilimaan maxadi,
a kolonna sɔtɔma nɛn.

26 Naxan a baba rayarabima,
a yi a nga kedi,
na kanna fama yagin nun yarabin nan na.

27 N ma diina,
i na tondi i xuru falane ramɛ,
i yɛtɛ masigama kolonna falane nan na.

28 Wule seren gelema kiti kɛndɛn ma nɛn,
tinxintareya falan nan muxu ɲaxin dɛ.

29 Yanginne saxi magele tiine nan xa,
e nun bɔnbɔn xaxilitarene xa.

20

1 Manpaan muxun findin magele tiin nan na,
dɔlɔn sɔnxɔn nan biran muxun na,
dɔlɔ minna mi findɛ xaxilimaan na mumɛ!

2 Mangana xɔlɔn luxi nɛn
alo yatan wurundun xuina,
naxan na mangan bɔɲɛn nate,
na kanna a niin nan halagima.

3 Binyen na a ra muxun xa
naxan na a masiga yɛngɛn na,
koni xaxilitaren birin mafura soɛ yɛngɛni.

4 Muxu narixin mi xɛɛn bima a waxatini xunbenla a fe ra,
anu, se xaba waxatini,
a balon fenma nɛn, koni sese mi na.

5 Muxun bɔɲɛ yi feene luxi nɛn
alo igena xɔɲinna ra,
koni xaxilimaan fatan na igen bɛ.

6 Muxu wuyaxi e yɛtɛ hinanna fe falama,
koni nde nɔɛ lannaya muxun toɛ?

7 Tinxin muxun sigan tima fɛtareyaan nin,
sɛwana a diine xa a xanbi ra!

8 Mangan nɛma dɔxi a mangaya gbɛdɛni kiti sadeni
a fe ɲaxine birin nakɔrɔsima.

9 Nde nɔɛ a falɛ, a naxa,
“N bata n bɔɲɛn natanga fe ɲaxin ma,
n bata n nasarijnan yulubin birin ma?”

10 Sikeli tinxintaren nun liga se tinxintarena,
na sese mi rafan Alatala ma.

11 Foningen sɔnna kolonma a kɛwanla nan xɔn
xa fɛ mi a kɛwanle ra, a tinxin.

12 Tunla naxan feen mɛma,
e nun yɛ naxan seen toma,
Alatala nan ne birin daxi.

13 I nama i yɛtɛ lu xixɔnli
alogo i nama findi yiigelitɔɔn na.
Xa i lu i yɛɛ ra yi,
i lugoma nɛn balon na ki faɲi.

14 Saresona a falama nɛn,
a naxa, “A mi fan, a mi fan!”
A mɔn yi sa a yɛtɛ matɔxɔ a se saraxina fe ra.

15 Xɛmaan nun bɔxɔ bun nafunla wuyaxi dunuɲa yi,
koni dɛɛn naxan fe kolonna falan tima,
na tɔnɔn gbo e birin xa.

16 Naxan na donla tongo i yii muxu gbɛtɛ xa,
a mi naxan kolon,
na kanna domaan tongo a ɲɔxɔni.
Tolimaan maxɔdin a ma,
xa a rabaxi xɔɲɛn nan xa.

17 Balon naxan sɔtɔn wulen xɔn,
na ɲaxun muxun dɛ.
Koni ndedi na liga, a luma nɛn
alo a dɛɛn nafexi gɛmɛ xɔnna nan na.

18 Maxadi xuine ramɛ
alogo i waxɔn feene xa kamali.
Xa i sigama yɛngɛni, xaxinla fen.

19 Muxu mafalane wundo feene nan makɛnɛnma,
nayi, naxan falan tima ɲaxi ra,
i nama lu na fɔxɔ ra.

20 Naxan a fafe nun a nga rayarabima,
na lɛnpun tuma nɛn a lu dimini.

21 Kɛɛn naxan sɔtɔxi sinma
na mi fama barakadeni dɔnxɛn na.

22 I nama a fala, i naxa,
“N fe ɲaxin ɲɔxɔma nɛn.”
I yigin sa Alatala yi, a i rakisima nɛn.

23 Liga se tinxintarene raŋaxu Alatala ma.
Sikeli tinxintaren mi fan.

24 Alatala nan adamadiine san tidene ragidima,
nayi muxun nɔɛ a sigaden kolonɲɛ di?

25 Naxan na dɛ xuiin tongo bɔtɛ rabani,
a xa sena nde fi Ala ma,
na luxi alo a suxi nan fa a ra
a na a miri na fe ma na xanbi ra.

26 Manga xaxilimaan muxu ɲaxine raxuyama ayi nɛn
alo maala na yife,
a yi e ɲaxankata alo malo bɔnbɔna.

27 Adamadiin niin findixi lɛnpun nan na a xa,
Alatala naxan fixi a ma
alogo a xa a bɔŋɛn kui fe tilinxine fɛsɛfɛsɛ.

28 Hinanna nun lannayaan mangan makantanma nɛn,
a mangayaan sabatima a hinanna nan xɔn.

29 Fangan nan banxulanne xunna kenla ra.
Xun sɛxɛ fixɛn nan fonne binyen na.

30 Maxɔlɔdene nan sɔn ɲaxin dandan senna ra,
bɔnbɔn nan sɔndɔmɛn matinxinma.

21

1 Mangan bɔŋɛn luxi nɛn
alo xude wunla Alatala yii,
dɛnaxan na a kɛnɛn,
a yi a rasiga mɛnni.

2 Muxuna kirane birin tinxin a yɛtɛ yɛɛ ra yi,
koni Alatala nan bɔŋɛn kui feene fɛsɛfɛsɛma.

3 Tinxinyaan nun kiti kɛndɛn saan nafan Alatala ma
dangu saraxane ra.

4 Yɛɛ rawason nun yɛtɛ yiteen nan findixi
muxu ɲaxine kɛnɛnna ra,
anu yulubin nan ne ra.

5 Tunnafan muxuna miriyane findima munanfanna nan na,
koni naxan feene rabama mafurani,
na sigama yiigelitɔyaan nin.

6 Nafunla naxanye sɔtɔxi wuleni
ne findixi fe fu butarene nan na muxune xa
naxanye sayaan fenma.

7 Muxu ɲaxine gbalone e ralɔma ayi nɛn,
bayo e bata tondi kiti kɛndɛn ma.

8 Yulubitɔne biraxi kira yifuxin nan fɔxɔ ra,
koni sɔntarene sigati kiin tinxin nɛn.

9 A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,
benun ɛ nun ɲaxalan yɛngɛ gidin xa lu banxin kui.

10 Muxu ɲaxin kunfaxi fe ɲaxin nan xɔn,
hali a xɔyin mi kininkininna sɔtɛ a ra.

11 Xa magele tiin saran a fe ɲaxin na,
fe kolontarene fekolonna sɔtɔma nɛn.
Koni muxun na xaxilimaan xaran tun,
a kolonna fari sama nɛn.

12 Tinxinna Kanna muxu ɲaxina denbayaan nakɔrɔsima nɛn,
a yi e radinɲɛ ayi e tɔrɔni.

13 Naxan na a tunla dutun
sɛnbɛtaren gbelegbele xuiin bun,
a tan fan gbelegbelema nɛn,
a mi yabi sɔtɔ.

14 Finmaseen na so muxun yii wundoni
na xɔlɔn maxunbelima nɛn.
Muxun na dimi bun seen ba suturani,
na xɔlɔ gbeen nan ɲanma.

15 Sɛwan na a ra tinxin muxun xa,
kiti kɛndɛn na sa.
Koni gbalon na a ra fe ɲaxi rabane xa.

16 Naxan na keli xaxilimayaan kiraan xɔn,
na sa a matabun faxa muxune nan yɛ.

17 Mananmanantɔɔn setareyaan kolonma nɛn.
Naxan na lu dɔlɔn nun ɲaxunna fɔxɔ ra,
na mi findɛ nafulu kanna ra mumɛ!

18 Muxu ɲaxin nun yanfantenna gbalon nan sɔtɔma,
tinxin muxun nun muxu fajnine yi xunba na ma.

19 A fisa i dɔxɔ tonbonni,
benun ɛ nun ɲaxalan yɛngɛ gidin xɔlɔxin xa dɔxɔ.

20 Nafulu kɛndɛn nun ture fajnin namaraxi fekolonne konne yi,
koni xaxilitarena a gbeene birin donma nɛn.

21 Naxan na bira tinxinyaan nun hinanna fɔxɔ ra,
na siimayaan nun tinxinna nun binyen sɔtɔma nɛn.

22 Fekolonne nɔɛ kurugbane taan tongɛ nɛn,
e yi e taan nabilinna yinna kala,
e yigi saxi naxan yi.

23 Naxan na a dɛɛn nun a falan suxu,
na a niin nakantanma gbalon nan ma.

24 Feene birin magele wasode yɛtɛ yigboon yii.
A feen birin ligama yanda gbeen nin.

25 Muxu narixine waxɔn feene nan e faxama,
amasɔtɔ e tondima walɛ.
26 E kunfaxi e waxɔn seene xɔn waxatin birin,
koni tinxin muxune kiin tiin fonisireyaan nin.

27 Se haramuxin nan muxu ɲaxine saraxane ra.
E na a ba bun kobina nde ma, e ɲaxu dangu na ra.

28 Wule seren halagima nɛn,
koni naxan a tuli matima ki fajni,
na fala tixine luma nɛn habadan.

29 Muxu ɲaxina a wɛkilɛn yitama a yɛtagin nan ma,
koni muxu fajnin sigati kiin nan a wɛkilɛn yitama.

30 Fe kolonya mi na, xaxilimaya mi na,
maxadi fala mi na naxan nɔɛ xelɛ Alatala xili ma.

31 Yɛngɛ so soone yitɔnma nɛn
lan yɛngɛn lɔxɔn ma,
koni kisin fataxi Alatala nan na!

22

1 Xili fajniyaan fisa nafulu gbeen xa,
hinanna fisa gbetin nun xɛmaan xa.

2 Nafulu kanna nun yiigelitɔɔn birin lan,
bayo Alatala nan e birin daxi.

3 Xaxilimaan na gbalon to fɛ,
a luxunden fenma nɛn,
koni fe kolontarene dangun nɛn tun,
ɲaxankatan yi e sɔtɔ.

4 Nafunla nun binyen nun siimayaan sɔtɔma yɛtɛ magodon nun Alatala yɛɛragaxun nan xɔn.

5 Ɲanle nun luti ratixine nan muxu ɲaxine kiraan xɔn,
koni naxan waxi a niin nakantan feni,
na a masigama a ra nɛn.

6 Dii ɲɔrɛn ti kiraan xɔn naxan lanɲɛ a ma,
nayi hali a findi fonna ra, a mi kelɛ a xɔn.

7 Nafulu kanna yiigelitɔɔn yamarima,
doli kanna konyin nan doli tongon na.

8 Naxan na seen si tinxintareyani,
na tɔrɔn sɔtɔma nɛn se xaba waxatini,
amasɔtɔ a nɔ sɔtɔ dunganna kalama nɛn.

9 Muxu ɲɛnige fajnin barakan sɔtɔma nɛn,
amasɔtɔ a baloni taxunma e nun sɛbɛtaren tagi.

10 Magele tiin kedi,
sɔnxɔ sɔnxɔn fan ɲanma nɛn,
e nun yɛngɛn nun konbina.

11 Bɔɲɛ fajnin naxan ma,
fala fajnina a dɛ,
mangan xɔyin nan na ra.

12 Fe kolonna Alatala nan yii,

koni a yanfantenna falani fuma nɛn.

13 Muxu narixina falama nɛn, a naxa,
"Yatan tandeni, a n faxama nɛn kira yi!"

14 Yalunde ɲaxanle fala xuine findixi yili tilinxin nan na,
Alatala xɔlɔxi naxanye ma, ne sinma nɛn na ra.

15 Xaxilitareyaan dii ɲɔrɛn bɔŋɛni,
koni a na xuru bosaan na,
na a masigama a ra nɛn.

16 Naxan na sɛnbɛtaren nawali
alogo a xa nafunla sɔtɔ,
e nun naxan na nafulu kanna ki,
ne e yɛtɛ yiigelima nɛn.

Fekolonne falane

17 I tuli mati, i fekolonne falane ramɛ,
i xaxili lu n ma xaranna xɔn.
18 Amasɔtɔ a lan i yi e ramara i sɔndɔmɛni,
e nama ba i dɛ mumɛ,
19 alogo i xa i yigin sa Alatala yi.
N waxi i tan yɛtɛɛn xaran fe yi to.
20 N mi maxadi fala tonge saxan xan sɛbɛxi i xa ba,
maxadine nun fe kolonna falane,
21 alogo i xa fe kɛndɛne nun ɲɔndi falane kolon,
i yi i xɛ muxun yabi ɲɔndi falane ra?

22 I nama sɛnbɛtaren nawali,
fanga to mi a ra,
i nama yiigelitɔɔn ɲaxankata kitisadeni.
23 Amasɔtɔ Alatala e xun mayɛngɛn soma nɛn,
a yi e yiigelitɔne niin ba.

24 I nama bɔŋɛ gbee kanna findi i xɔyin na,
i nama bira yɛngɛ gidin fɔxɔ ra
25 alogo i nama a sigati kiin tongo,
i yi suxu luti ratixin na.

26 I nama dɛ xuiin tongo muxu gbɛtɛna donla fe ra,
i yɛtɛ dɔxɔ tolimani na ma.
27 Xa se mi i yii i naxan fiyɛ,
e fa i tan nan ma sade bama i bun.

28 I nama bɔxɔn danna taxamaseri gɛmɛne ba e funfuni
i benbane naxanye dɔxi xabu to mi na ra.

29 Muxun naxan fatan a wanla ra
na walima mangane nan fɛma,
a mi luyɛ muxudine yɛ.

23

1 Xa ɛ nun kuntigina nde dɔxɔma ɛ dɛgedeni,
naxan i yɛtagi,
na rakɔrɔsi ki faɲi.
2 Xa i fudi ɲaxu,
i yɛtɛ suxu a xɔdɛxɛn na de!
3 I nama mila a donse faɲine xɔn,
bayo yanfa so donseene nan ne ra.

4 I nama i yɛtɛ raxadan nafunla fɔxɔ ra,
i xaxili ba na xɔn.
5 I nɛma fa i yɛɛn ti nafunla ra
a bata ɲan!
Amasɔtɔ gabutɛne minima a ma nɛn,
a tugan, te kore alo singbinna.

6 I nama muxu yɛtagi yifɔrɛna balon don,
i nama kunfa a donse faɲine xɔn.
7 Bayo i a lima nɛn,
a bata fena nde nata,
a naxa, "I dɛge, i min."
Koni na mi a bɔŋɛni!
8 I naxan donxi,
i a baxunma nɛn,
i bɔnɔ i ya fala faɲine yi.

9 I nama fala ti xaxilitaren xa,
bayo i ya xaxilimaya falane bɔtɛ mi a xa.

10 I nama bɔxɔn danna taxamaseri gɛmɛ singene ba e funfuni.
I nama se ba kiri diine xɛɛne ra,
11 amasɔtɔ Ala fangan gbo e xunbadeni,
a e xun mayɛngɛn soma nɛn i xili ma.

12 I xaxinla rabi i xuru falane ma.
I tuli mati fekolon falane ra.

13 I nama diin nafutuxulu a xurun ma,
xa i a bɔnbɔ, a mi faxama.
14 I na diin xuru bosaan na,
i a niin nakisima nɛn sayaan ma.

15 N ma diina,
xa fekolonna lu i bɔŋɛni,
nayi, n fan bɔŋɛn sɛwama nɛn.
16 N sɔndɔmɛ yɛtɛn ɲaxanma nɛn,
i na fala faɲin ti.

17 I nama yulubitɔne maxɔxɔlɔn i bɔŋɛni

koni gaxu Alatala yɛɛ ra waxatin birin yi.
18 Nayi, i yigin sətəma nɛn waxati famatəne yi,
i mi yigitɛgɛ mumɛ!

19 I tan n ma diina, i tuli mati,
i findi fekolonna ra,
i yi i bəŋɛn lu kira faɲin xən.
20 I nama lu dələ minne yɛ,
e nun naxanye suben donma,
e a radangu ayi.
21 Amasətə fudimane nun dələ minne yiigelima nɛn,
e tunnaxələn yi marabɛnna ti e ma.

22 I tuli mati i baba ra,
a tan naxan i sətəxi.
I nama yo i nga ma a foriyani.
23 Ɲəndin nun fe kolonna nun xurun nun xaxilimayaan fen,
i nama ne masara sese ra.
24 Tinxin muxun baba ɲaxanma nɛn,
dii fekolonna sətə muxun luma nɛn sɛwani.
25 Ala xa sɛwan fi i baba nun i nga ma,
i bari muxun yi ɲaxan!

26 N ma diina, i xaxili ti n na,
i yɛɛn ti n ma misaala ra.
27 Amasətə ɲaxalan yalunden muxun nabirama nɛn
alo yili tilinxina,
muxu gbɛtɛna ɲaxanla magaxu
alo xəŋin naxurina.
28 A dəxəma nɛn muxune yɛɛ ra
alo mafu tiina.
A xɛmɛ wuyaxi findi yanfantenne ra.

29 Tərəna nde xa?
Nimisana nde xa?
Matandine nde fəxə ra?
Mawugane nde xən?
Maxələde fufafune nde ma?
Nde yɛɛ gbeelixi?
30 Dələ minne nan na kiini,
naxanye sa dələ faɲine fenma,
e xa e mato.
31 I nama i yɛɛn ti dələ to faɲi gbeela ra,
a yiyalanxi igelengenna kui waxatin naxan yi
godo xinla ma muxun kɔɛ ra ki faɲi.
32 Bayo na xanbi ra, a xələma i ra nɛn
alo saɲin na muxun xin
a i gan alo koson xin dɛna.
33 I fe magaxuxine toma nɛn
i yi lu fala yifuxine tiyɛ.
34 I xun magima i ra nɛn
alo muxun naxan saxi kunkin kui fəxə igen tagi,
kunkin xuntagi yɛtɛni.
35 I luma a falɛ nɛn, i naxa,
“E bata n garin,
anu a mi n xələxi!
E bata n mabənbə,
anu n mi fe kolonxi a yi!
N fa xulunma waxatin mundun yi?
Dələ xənla mən n ma!”

24

1 I nama mila muxu ɲaxine fe xən.
E yɛ lu xənla nama i suxu.
2 Amasətə e gbalo feen nan yitənma e bəŋɛni,
fe ɲaxin nan minima e dɛ.

3 Banxin tima fe kolonna nan xən,
a sabatima xaxinla nan xən.
4 Banxin nafema hɛrisigɛ kɛndɛne nun se faɲine ra
fe kolonna sabun nin.

5 Fe kolonne sɛnbɛn gbo han!
Kolonna muxun naxan yi,
na fangan xun masama nɛn.
6 Amasətə fə muxun xa a miri ki faɲi
benun a xa mini yɛngɛ sodeni.
Nəən sətəma maxadi muxu wuyaxi nan baraka yi.

7 Xaxilimayaan gbo xaxilitaren ma,
a mi falan tiyɛ taan fonne malanni.

8 Naxan fe ɲaxini tənma,
na xilima nɛn a kətɛ ɲaxin kanna.
9 Xaxilitareyana miriyane findixi yulubin nan na.
Magele tiin naɲaxuma nɛn muxune tagi.

10 Xa wɛkilɛn ɲan i yi gbalon ləxəni,
sese mi i fangan na.

11 Muxune xunba naxanye xalima e faxadeni,
i yi muxune rakisi naxanye faxamatə a ra.
12 Xa i a fala, i naxa,
“Nxu mi yi a kolon,”
naxan bəŋɛne fɛsɛfɛsɛma,
na mi ɲəndin kolonɲɛ ba?
Naxan i niin kantanma,
na mi a kolon ba?

13 N ma diina,
kumina nde kɔn bayo a fan.
Kumi dɛngbɛn ɲaxun i dɛ.
14 Fe kolonna fan na kii nin i niin xa.
Xa i a sɔtɔ,
i hɛrin sɔtɔma nɛn yɛɛn na,
i mi yigitɛgɛma.

15 Muxu ɲaxine,
ɛ nama dɔxɔ muxune yɛɛ ra
e suxu xinla ma tinxin muxun konni,
ɛ fu a dɔxɔden ma.
16 Bayo tinxin muxun nɔɛ birɛ nɛn dɔxɔɲa ma solofere
a mɔn yi keli.
Koni muxu ɲaxine birama nɛn gbaloni keden na.

17 I nama ɲaxan xa i yaxun bira.
Xa a dagalanɲɛ ayi,
i nama sɛwa i bɔɲɛni
18 alogo Alatala nama na to,
na yi raɲaxu a ma,
a yi ba xɔlɔxi i yaxun ma.

19 I nama xɔlɔ muxu ɲaxine fe ra,
i nama mila e seene xɔn.
20 Amasɔtɔ fe ɲaxi rabaan mi hɛrin lima a yɛɛ ra.
Muxu ɲaxine lɛnpun tuma nɛn.

21 N ma diina, gaxu Alatala yɛɛ ra
e nun mangana,
i nama lu muxu murutɛxine yɛ.
22 Amasɔtɔ e tɔrɔn kelima nɛn sanɲa ma kedenni.
Nde nɔɛ a kolonɲɛ
Ala nun mangan halagin naxan nagidima?

Fekolonne fala gbɛtɛne

23 Fekolonne mɔn ito nan falaxi:
A mi lan muxune xa rafisa e bode xa kiti sadeni.
24 Naxan na a fala muxu ɲaxin ma,
a naxa, “I tinxin,”
yamaan nan na kanna dangama,
siyane yi xɔlɔ a xili ma.
25 Koni naxan na muxu ɲaxin yalagi,
na lanxi.
Duba gbeen nan na kanna xa.

26 Yabi tinxinxin ɲaxun
alo marafan sunbuna.

27 I ya wanle rakamali tanden ma,
i yi i ya xɛɛne yitɔn,
na xanbi ra i fa i ya banxin ti.

28 I nama i adamadi boden tɔɲɛgɛ,
i wulen nan sama a xun ma ba?
29 I nama a fala, i naxa,
“A to bata a liga n na,
n fan xa a ɲɔxɔn liga a ra,
n muxun birin saren fima a wanla nan na.”

30 N dangu nɛn muxu narixina nde a xɛɛn dɛxɔn ma,
xaxilitarena nde nakɔ yirena.
31 Xalone bata yi mini yirena ngaani,
sɛxɛ ɲaxine yi xɛɛn birin ma,
a gɛmɛ sansanna bata yi bira.
32 N to na to,
n yi a rakɔrɔsi,
n yi na feen sa n bɔɲɛni,
n yi xurun sɔtɔ.
33 I na i sa,
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,
i xi ndedi,
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,
34 yiigelitɔyaan yi baga i ma
alo mafu tiina,
e nun setareyana alo muɲadena.

25

Sulemani a sanda gbɛtɛne

1 Sulemani a sanda gbɛtɛne nan itoe ra,
Yuda Mangan Xesekiyaa muxune naxanye sɛbɛxi.
2 Alaa binyen findixi feene luxunna nan na,
mangane binyen yi findi feene yɛ fenna ra.

3 Koren mateen nun bɔxɔn tilinna nun mangane kui feene,
muxun mi nɔɛ ne sese fɛsɛfɛsɛ.

4 Xa i wure gbeti fixɛn gbiin ba,
xabun nɔɛ goron tofaɲin nafalɛ nɛn.
5 Xa i muxu ɲaxine ba mangan nabilinni,
a mangayaan sabatima nɛn tinxinna xɔn.

6 I nama i yɛtɛ yigbo mangan yɛtagi,
i nama ti muxu gbeene tideni.
7 Amasɔtɔ a fisa mangan xa a fala i xa,
a naxa, “Te be n fɛma,”
benun a xa i rayagi kuntigina nde yɛtagi
i yɛɛn naxan na.

8 I nama mafura i mawugɛ muxun fari kitisadeni.
I nanse ligɛ dɔnxɛn na,
xa a yoon sɔtɔ i ma.

9 Yoon fen i adamadi boden xun ma kitisadeni,
koni i nama muxu gbɛtɛna wundo feen makɛnɛn
10 alogo naxan na a mɛ,
na nama i konbi,
i yi xili ɲaxin sɔtɔ habadan.

11 Xɛma sawurane nun gbeti se tofaŋine,
ne fan alo fala faŋina.

12 Fekolonne maxadi xuiin luxi nɛn
a ramɛ muxun xa
alo tunla soon xɛma daxin tunla ra
hanma maxidi seen xɛma daxina a ma.

13 Xɛra tinxinxina a xɛ muxun nii yifanma a ma nɛn
alo foye faŋina se xaba waxatini.

14 Naxan na a yɛtɛ matɔxɔ a finma seene fe ra
anu a mi muxun kima,
na luxi nɛn alo kundaan nun foyen
naxanye mi tulen nafama.

15 Muxu diŋaxin nɔɛ kitisaan mabanduŋɲɛ nɛn.
Fala ɲaxumɛne fan nɔɛ xɔnna kalɛ nɛn.

16 Xa i kumin to,
naxan i lugɛ, na nan don,
alogo i nama a radangu ayi,
i yi a baxun.
17 I nama lu sigɛ i bodena banxini yɛyɛ,
alogo i ya fe nama xɔli ba a ra,
a i raŋaxu.

18 Muxun naxan wulen sama a adamadi boden xun ma,
na luxi nɛn alo silanfanna nun gbelemɛn
nun xalimakuli ɲɔɛ ralemunxina.

19 I mi i yigin sɛ yanfantenni tɔrɔ waxatini,
alo ɲin xɔlɛn nun san kalaxina.

20 I na sigin sa muxu sunuxin yɛtagi,
na xɔlɔn luxi nɛn
alo i na domaan ba muxun ma xunbenli,
hanma i muluxunna sa furen dɛ.

21 Xa kamɛna i yaxun ma,
donseen so a yii.
Xa min xɔnla a ma,
igen so a yii,
22 bayo na luma a xa nɛn
alo i tɛɛ wolonne nan malanma a xunna ma,
Alatala nan i saranma.

23 Foyen naxan kelima sogeteden kɔmɛnna ma,
na tulen nafama nɛn.
Yanfa falane fan muxun yɛtagini xɔlɔma.

24 A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,
benun ɛ nun ɲaxalan yɛngɛ gidin xa lu banxini.

25 Xibaru faŋin na keli yamana gbɛtɛ yi,
na ɲaxun alo ige xunbenla muxu xadanxin xa.

26 Tinxin muxun naxan gaxun muxu ɲaxin yɛɛ ra
na yifu nɛn alo tigin dunduxina
hanma xɔŋin ige lɔxina.

27 A mi lan i yi kumi gbeen kɔn.
I na binyen fan fen i yɛtɛ xa,
binye mi na ra.

28 Muxun naxan mi a yɛtɛ suxuma,
na kanna mi nɔɛ a yɛtɛ xun mafalɛ
alo taan naxan nabilin yinna bata bira.

26

Xaxilitarene fe

1 Xunbenla mi fama kuye wolon waxatini.
Tulen mi fama soge furen na.
Na ma, xaxilitaren fan mi lan a binyen sɔtɔ.

2 Xa muxun danga xun mi na
danga tixin fulama nɛn a ra
alo tuntunne na e futuxulu,
alo debelenne na tugan.

3 Bosaan lan soon ma,
lutin fan lan sofanla ma,
xaxilitaren fan bɔnbɛ nɛn
alogo a xa xuru.

4 I nama xaxilitaren yabi a xaxilitareyani
alogo i nama lu alo a tan.

5 Xaxilitaren yabi a xaxilitareyana fe ra
alogo a nama a yɛtɛ yatɛ fekolonna ra.

6 Muxun na xaxilitaren nasiga xɛrayaan na kalan na a ra
alo i na i sanna sɛgɛ a ra
hanma i se xɔlɛn min.

7 Sandan tɔnɔ mi xaxilitaren ma,
alo fanga to mi lɛbutɛnna sanne ra.

8 I na binyen fi xaxilitaren ma,
na luxi nɛn
alo i na gɛmɛn maxidi lantanna kui a wolideni.

9 Xaxilitarena sandan xɔlɔ nɛn
alo wudi ɲali kanna dɔlɔ minna yii.

10 Naxan na xaxilitaren ti wanla ra
hanma dangu muxuna,
na kanna kalan nan tima
alo muxun naxan xalimakunla wolima a xunna yi.

11 Baren xɛtɛma a baxunna ma.
Xaxilitaren fan xɛtɛma a xaxilitareyaan ma.

12 I na muxun to naxan a yɛtɛ yatɛxi fekolonna ra,
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

13 Muxu narixina a falama nɛn, a naxa,
"Yatan kiraan xɔn, yata xaɲɛn taani!"

14 Banxin dɛɛn nabima,
a ragalima.
Muxu narixin fan luma a maxɛtɛ a sadeni na kii nin.

15 Muxu narixina a yiin sinma donse goronna kui nɛn,
koni a tagan a rasoɛ a dɛ.

16 Muxu narixina a yɛtɛ yatɛma fekolonna ra
dangu xaxilima solofere ra
naxanye yabi faɲi tima.

17 Dangu muxun na sunbu muxu gbɛtɛne yɛngɛn na,
na luxi nɛn alo muxun na baren tunle suxu.

18 Daxun naxan tɛɛn nun xalimakunle wolima faxa ti xinla ma,
19 na luxi nɛn
alo muxun naxan wulen falama a boden xa,
a fa a fala, a naxa,
"N yi sabaan nan na."

20 Yegen na ɲan,
tɛɛn tuun nɛn.
Muxu mafalan na dan,
yɛngɛne fan yi xunbeli.

21 Nafigin yɛngɛn nagboma ayi nɛn
alo tigenna tɛɛ wolonna fari,
alo yegen tɛɛn dɛ.

22 Nafigina falane luxi nɛn
alo donse ɲaxumɛn
naxan godon muxun kui.

23 Muxun naxan dɛ ɲaxun,
a bɔɲɛn ɲaxu,
na luxi nɛn
alo wure gbeti kobin naxulunxin na so fɛɲɛn ma.

24 Xɔnnantenna a kɛɲaan luxunma a falane nan xɔn
koni yanfantenyaan nan a bɔɲɛni.
25 Xa a fala faɲin ti, i nama la a ra,
bayo fe haramuxi solofere nan a bɔɲɛni.
26 A kɔtɛn nɔɛ a xɔnnantenyaan luxunɲɛ nɛn
koni a fe ɲaxin makɛnɛnma nɛn yamani.

27 Yaxu yinla ge muxun nan sinma a kui.
Gɛmɛn xɛtɛma a makutukutu muxun nan kanke.

28 Wule falan muxune nan naɲaxuma
a naxanye tɔrɔma.
Wulen matɔxɔ falane kalan nan tima.

27

1 I nama i yɛtɛ matɔxɔ tila yi,
amasɔtɔ i mi a kolon
naxan sa ligama na lɔxɔni.

2 Muxune xa i tantun,
koni i tan nama a fala.
Na lan muxu gbɛtɛ ma,
koni a mi lan i tan dɛ.

3 Gɛmɛn binya,
mɛɲɛnsinna rabinya,
koni xaxilitarena tandi falan dangu ne ra.

4 Xɔlɔn ɲaxu,
bɔɲɛ teen magaxu,
koni nde nɔɛ tiyɛ xɔxɔlɔnna sɛnbɛn yɛɛ ra?

5 A fisa muxun sɔnna xa fala a xa kɛnɛnni,
benun xanuntenyaan xa lu luxunxi.

6 I nɔɛ lɛ i xɔyina fala xɔlɛne ra nɛn,
koni i yaxuna i masunbuma nɛn han!

7 Naxan lugoxi,
na nan a mɛma kumin na,

koni hali naxan xɔlɔ,
na ɲaxun kamɛtɔɔn dɛ.

8 Xɛmɛn naxan a mɛma a konna ra,
na luxi nɛn
alo xɔliin na a mɛ a tɛɛn na.

9 Latikɔnɔnna nun wusulanna muxun bɔŋɛn nan nasɛwama,
i xɔyina fanna dangu i yɛtɛ miriyane ra.

10 I nama i xɔyin nabeɲin,
hanma i baba xɔyina.
I nama siga i ngaxakedenna fɛma gbalo waxatini,
i dɔxɔ boden fisa i ngaxakeden makuyen xa.

11 N ma diina, findi fekolonna ra,
i n bɔŋɛn nasɛwa.
Nayi, naxan na n nayagi,
n nɔɛ na yabɛ nɛn.

12 Xaxilimaan na gbalon to fɛ,
a luxunden fenma nɛn,
koni fe kolontarene dangun nɛn tun,
ɲaxankatan yi e sɔtɔ.

13 Naxan na donla tongo i yii muxu gbɛtɛ xa,
a mi naxan kolon,
na kanna domaan tongo a ɲɔxɔni.
Tolimaan maxɔdin a ma,
xa a raba xɔŋɛn nan xa.

14 Duban xui yitexin na xɔtɔn xɔtɔnni,
na yatɛma dangan nan na.

15 Ɲaxanla a yɛngɛ xunxurine luxi nɛn
alo tule igen na lu dindinɲɛ banxini.
16 A ramaran naxɔlɔ alo foyena,
alo muxun na turen sa a yiin kui.

17 Wuren nan wuren nalemunma,
muxun nan muxuni tɔnma.

18 Wudi binla masuxu muxun nan a bogin donma.
Naxan na a kanna masuxu,
na binyama nɛn.

19 Muxuna a yɛtɛ yɛtagin nininna nan toma igeni.
Muxun bɔŋɛn fan a yɛtɛ kɛŋaan nan yi-tama.

20 Laxira nun yahannama mi wasama.
Muxun yɛɛne fan mi nɔɛ wasɛ.

21 Gbetin nun xɛmaan nasɛnsɛnma sulun tɛɛni,*
koni muxun kɛŋaan fɛsɛfɛsɛma a tantun kiin nan xɔn.

22 Hali i xaxilitaren din wunla kui
se kɛsɛne tagi wulin diin na,
a mi bɛ a xaxilitareyani.

23 I ya xuruseene kolon ki faɲi,
i yi i ɲɔxɔ lu i ya xuruse kurune xɔn,
24 amasɔtɔ nafunla mi luma habadan,
mangayaan mi marama i ya denbayaan xa
mayixɛtɛn nun mayixɛtɛni.
25 I na sɛxɛne lanfun,
i yi e ramara xuruseene xa,
sɛxɛ nɛnɛn mɔn yi mini,
i geya ma sɛxɛne malan xuruseene balon na,
26 nayi, yɛxɛɛne xabene findima i ya dugine ra nɛn,
kontonne yi findi gbetin na i xɛɛn sarama naxan na.
27 Siine nɔnɔn yi gbo ayi, a i wasa,
a findi i ya denbayaan balon na
e nun i ya walikɛ ɲaxanle.

28

1 Muxu ɲaxina a gima nɛn
hali muxe mi a fɔxɔ ra,
koni tinxin muxun tan susu
alo yata sɛnbɛmana.

2 Xa yamanan dugurenne murutɛ,
kuntigine wuyama ayi nɛn na yi.
Koni manga xaxilimaan naxan fe kolon,
na a ligama nɛn yamaan yi e raxara.

3 Yiigelitɔɔn naxan sɛnbɛtarene ɲaxankatama
na luxi nɛn
alo kala ti tulen naxan mi balo luma na.

4 Naxanye sariyan beɲinma
ne muxu ɲaxine nan tantunma,
koni naxanye sariyan suxuma
ne xɔlɔma nɛn e ma.

5 Muxu ɲaxine mi kiti kɛndɛn kolon
koni naxanye Alatala fenma
ne a birin famuma.

* 27:21: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.”

6 Yiigelitɔɔn naxan sigan tiin tinxinni,
na fisa nafulu kanna xa
naxan kira yifuxin xɔn.

7 Naxan na sariyan suxu,
dii xaxilimaan nan na ra,
koni naxan na lu fuyantenne yɛ,
na fama yagin nan na a baba ma.

8 Naxan na dahamu gbeti donla tɔnɔ gbeene xɔn
na a malanma muxu gbɛtɛn nan xa
naxan hinanma sɛnbɛtarene ra.

9 Xa muxuna nde a tunla ba sariyan na
alogo a nama a mɛ,
hali a na sali,
na yɛtɛɛn haramuxi.

10 Naxan na muxu faɲine xali kira ɲaxin xɔn,
na biran yinla nan na a naxan gexi.
Koni fɛ mi naxan na,
na hɛrin nan sɔtɔma a kɛɛn na.

11 Nafulu kanna a mirixi nɛn a fe kolon,
koni yiigelitɔ xaxilimana a kɛɲaan nakɔrɔsima nɛn.

12 Tinxin muxune na nɔɔn sɔtɔ,
binye gbeen na a ra,
koni xa muxu ɲaxine keli,
birin a luxunma nɛn.

13 Naxan na a hakɛne luxun,
na mi hɛrin sɔtɔma.
Koni naxan na a ti e ra,
a xɛtɛ e fɔxɔ ra
Ala kininkininma na ma nɛn.

14 Sɛwan na kanna xa
naxan gaxun Ala yɛɛ ra,
koni naxan na a bɔɲɛni xɔdɔxɔ
na birama tɔrɔni.

15 Yatan naxan wurundunma
e nun kanko gbeen naxan fɔnma muxun ma,
na luxi nɛn
alo muxu ɲaxina yama sɛnbɛtaren xun na.

16 Manga xaxilitaren tinxintare wanle wuya.
Koni hɛrisigɛn naxan sɔtɔxi wulen xɔn,
na raɲaxu naxan ma,
na siimayaan xunkuyama ayi nɛn.

17 Faxa ti goronna muxun naxan xun ma,
na a gima nɛn han a sa a gaburun li.
Muxu yo nama a rati!

18 Naxan na sigan ti fɛtareyani,
na kisima nɛn.
Koni naxan na tinxintareyaan liga,
a kira firinna suxu
na birama nɛn na nde kedenna xɔn.

19 Naxan na a bɔxɔn nawali,
na lugoma nɛn.
Koni naxan na bira fe fuune fɔxɔ ra,
na wasama yiigelitɔyaan nan na.

20 Lannaya muxun wasaxi barakan nan na.
Koni naxan kunfaxi bannayaan xɔn,
na saranma nɛn na feen na.

21 A mi lan i muxune rafisa e bode xa,
anu, muxun hakɛn sɔtɔma buru dungin xɔn.

22 Naxan kuma,
na kunfaxi bannayaan nan xɔn,
a mi a kolon a tɔrɔn nan fama a ma.

23 Naxan na muxun sɔnna fala a xa,
na rafanma nɛn na kanna ma nɛn dɔnxɛn na
dangu muxun na
naxan a matɔxɔma wuleni.

24 Naxan na a baba nun a nga muŋa,
a yi a fala, a naxa,
“Fe ɲaxi mi na ra,”
na findixi halagi tiin fɔxɔrabiran nan na.

25 Naxan a yɛtɛ yigboma,
na yɛngɛne nan nakelima.
Koni naxan na a yigin sa Alatala yi,
na sabatima nɛn.

26 Naxan na a yigi sa a yɛtɛ xaxinli
xaxilitaren nan na ra.
Koni naxan sigan tima fe kolonni,
na kisima nɛn.

27 Naxan yiigelitɔne kima,
sese mi dasɛ na ma.
Koni naxan na a yɛɛn naxi e ma,
na danga gbeen nan sɔtɔma.

28 Xa muxu ɲaxine keli,
birin a luxunma nɛn.
Koni xa e halagi,
tinxin muxune nan wuyama ayi.

29

1 Muxun naxan tondin maxadi xuine suxɛ,
na halagima nɛn mafurɛn,
a mi yɛlaŋɲɛ.

2 Xa tinxin muxune wuya,
yamaan sɛwama nɛn.
Xa muxu ɲaxine nɔɔn sɔtɔ,
yamaan wugama nɛn.

3 Fe kolonna rafan muxun naxan ma
na a baba rasɛwama nɛn.
Koni naxan biraxi yalundene fɔxɔ ra,
na bɔnɔma nɛn a sɔtɔ seene yi.

4 Mangana a yamanan nasabatima kiti kɛndɛn nan xɔn,
koni naxan dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
na a kalama nɛn.

5 Naxan na a adamadi boden matɔxɔ wuleni,
na lutin nan natima a sanna bun.

6 Muxu ɲaxina matandine findixi luti ratixin nan na a xa,
koni tinxin muxuna a sɛwa xuini tema nɛn.

7 Tinxin muxun sɛnbɛtarene xun mayɛngɛ kitine kolon.
Koni muxu ɲaxin mi na xaxinla sɔtɔma.

8 Magele tiine taani maxama nɛn,
koni fekolonne xɔlɔn nan naxunbelima.

9 Fekolonna nun xaxilitaren na so kitini,
xa a xɔlɔ hanma xa a gele,
a mi xaxili sa sɔtɔma.

10 Sɔntaren mi rafan faxa tiin ma,
koni muxu faɲine sɔntaren niin nakantanma nɛn.

11 Xaxilitarena kui feene birin falama nɛn,
koni fekolonna tan e ramarama nɛn.

12 Mangan na a tuli mati wule falane ra,
a kuntigine birin findima muxu ɲaxine nan na.

13 Yiigelitɔɔn nun ɲaxankata tiin
naralan fe kedenna ma,
Alatala nan e firinna birin yɛɛne rabima.

14 Mangan naxan sɛnbɛtarene makitin lannayani,
na mangayaan luma sabatɛ nɛn han habadan.

15 Bosaan nun maxadi falane nan fe kolonna fima diin ma
koni diin naxan luxi a yɛtɛ ma,
na a nga rayagima nɛn.

16 Muxu ɲaxine na wuya ayi,
hakɛn nan gboma ayi.
Koni tinxin muxune ne biraden toma nɛn.

17 I na i ya diin xuru,
a bɔɲɛ xunbenla fima i ma nɛn,
a nii yifanna fi i ma.

18 Xa Alaa fe mi makɛnɛn yamaan xa,
e mi fa danma fe yo ra.
Sɛwan na kanna xa naxan na sariyan suxu!

19 Konyin mi maxadima falane gbansanna ra,
bayo hali a mɛ, a mi a suxɛ.

20 I na muxun to naxan falan tima
benun a xa a miri,
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

21 Naxan na fan a walikɛɛn na ɲaxi ra a dii ɲɔrɛyani,
dɔnxɛn na a sa findima finsiriwanla nan na.

22 Bɔɲɛ gbee kanna yɛngɛn nan nakelima.
Xɔlɔden hakɛne nan nagboma ayi.

23 Muxuna a wasona a biran yagin nin.
Koni muxu xuruxin binyen nan sɔtɔma.

24 Muɲaden na a seene yitaxun
e nun muxun naxan na,
na niin mi rafan a ma.
Na kanna rakɔlɔma nɛn dangan xɔn ma,
koni a mi a fe mayitɛ.

25 Adamadiin yɛɛragaxun findixi luti ratixin nan na,
koni naxan na a yigi sa Alatala yi,
na ratangama nɛn.

26 Muxu wuyaxi kiraan fenma siga mangan fɛma.
Koni muxun kiti kɛndɛn sɔtɔma Alatala nan yii.

27 Tinxintarene raɲaxu tinxin muxune ma,
muxu faɲine raɲaxu muxu ɲaxine ma.

30

Aguri a sandane

1 Yakɛ a dii xɛmɛna Aguri a waliyiya falane.

A fala nɛn Itiyeli nun Yukala xa, a naxa:

2 Xaxilitaren nan n na
dangu muxun birin na.
Adamadi xaxili mi n ma.
3 N mi fe kolonna sətəxi,
n mi Ala Sariɲanxina kolonna sətəxi.
4 Nde texi kore xɔnna ma,
a mɔn yi godo?
Nde foyen malanxi a yiine kui?
Nde igen naxudu a domani?
Nde bɔxɔn danne birin nafalaxi?
A xili di, a diin fan xili di?
I na kolon ba?

5 Alaa falane birin sariɲan.
Naxanye e luxunma a yi,
a ne yɛ masansanma nɛn.
6 I nama sese sa a falane fari
alogo a nama i maxadi,
i yi kolon wule falan na.

7 N fe firin nan maxədinma i ma, Ala.
I nama tondi e ma n xa,
benun n xa faxa!
8 Fuyantenyaan nun wulen masiga n na.
I nama bannayaan fi n ma hanma yi-
igelitəyana,
fɔ n mako donseen naxan ma
9 alogo n nama lugo ɲaxi ra,
n na n mɛ i ra
n yi a fala, n naxa, "Nde Alatala ra?"
Hanma n findi yiigelitəɔn na,
n yi muɲan ti,
n yi n ma Ala xili kala.

10 I nama walikɛ mafala a kanna xa
alogo a nama i danga,
a hakɛn yi lu i ma.

11 Muxuna ndee na
naxanye e baba dangama,
naxanye mi dubama e nga xa,
12 naxanye sariɲan e yɛtɛ yɛɛ ra yi
anu, e xɔsin mi baxi e ma
13 naxanye yɛɛ rawaso
e muxune matoma yɛtɛ yigboni,
14 naxanye ɲinne luxi alo silanfanne
e gbɛgbɛne maxɔlɔn tima alo filɛne,
alogo e xa yiigelitəne raxəri bɔxɔn fari
e tərə muxune ɲan adamadiine yɛ.

15 Dii firin yi nusun yii
naxanye yi a falama tun,
e naxa, "N ki! N ki!"

Se saxan nan na
naxanye mi wasama mumɛ,
han se naanin naxanye mi a falɛ,
e naxa, "Na lan."
16 E tan ni i ra:
Laxira nun gbantan nun
bɔxɔn naxan mi wasama igen na,
e nun tɛɛn naxan mi a falan mumɛ,
a naxa, "Na lan."

17 Muxun naxan yɛɛ yoma a baba ma,
naxan tondima a nga xuiin suxɛ,
xude xɔn xaxane a yɛɛne gema nɛn a kui,
dugane yi e don.

18 Se saxan na
naxanye dangu n na,
han naanin
n mi naxanye famuxi.
19 E tan ni i ra:
Singbinna kirana kore,
saɲina kirana gɛmɛn fari,
kunkina kirana fɔxɔ igen xun ma,
e nun banxulanna kirana sungutunna
konni.

20 Ɲaxalan yalunden kɛɲaan ni ito ra:
A na a dɛge,
a a dɛɛn nasugusugu,
a yi a fala, a naxa,
"N mi sese ligaxi a ɲaxin na."

21 Bɔxɔn xuruxurunma se saxan bun,
han naanin a mi tiyɛ naxan bun.
22 E tan ni i ra:
Konyin na findi mangan na,
kɔmɔn na lugo donseen na,
23 ɲaxalan naɲaxuxin na futu,
e nun konyi gilɛn na a kanna kɛɛn tongo.

24 Sube naanin xurun bɔxɔn ma
koni e tan nan fekolonna sətəxi:
25 Dondonle fanga mi na,
koni e e donseen namarama a waxatini.
26 Fanye ra siine sɛnbɛ mi na,
koni e sodene rafalaxi gɛmɛne nin.
27 Manga mi tuguminne xun na,
koni e birin minima e gali yɛ ma.
28 Dangene suxɛ nɛn yiin na,
koni e toma manga banxine kui.

29 Se saxan na naxanye rayabu,
han naanin naxanye sigati kiin tofan.
30 Yatana, susulaan subene tagi,
naxan mi a gima muxu yo bun,
31 donton kanbaxina, hanma kətəna,
e nun mangana a ganli.

32 Xa i bata i yɛtɛ yigbo xaxilitareyani,
xa i bata kətɛni tən,
nayi, i dɛɛn suxu.
33 Amasətə muxun na nənən naxi,
na nan findin fɛnɛn na,
i na muxun ɲəɛɛn din,
wunla nan minima,
i mən na xələn nakeli,
na raɲanma yɛngɛn nan ma.

31

Manga Lemuyɛli a sandane

1 Manga Lemuyɛli a sandane. A nga a xaran waliyiya falan naxanye ma.

2 N ma diina,
n nanse falama i xa?
N nanse falama i xa,
n diin naxan barixi,
n naxan sətəxi Ala barakani?
3 I nama i sɛnbɛ lu ɲaxanle yii.
I fangan nama ɲan ne fəxə ra
naxanye mangane raləma ayi.

4 I tan Lemuyɛli,
a mi daxa mangane xa,
a mi daxa mangane yi manpaan min,
kuntigine mi lan e bira dələn fəxə ra
5 alogo e minxin nama ɲinan tənne xən,
e fa muxu ɲaxankataxine yanfa kitini.
6 Ɛ dələn lu na muxune xa
naxanye halagima,
naxanye niin nafexi xəlɛn na,
ɛ manpaan lu ne xa.
7 Ne na e min,
e ɲinanma e yiigelitəyaan xən nɛn,
e tərəyaan mi fa rabirama e ma.

8 Dɛtarene xun mafala,
i muxu nəxine birin mali e kitine yi.
9 I falan ti, i kitin sa tinxinni,
i yiigelitəne nun tərə muxune xun mayɛngɛ kitini.

Ɲaxalan faɲina

10 Nde nəɛ ɲaxalan faɲin sətɛ?
A tənən dangu bəxə bun nafunle ra.
11 A xɛmɛn xaxili tixi a tan nan na,
a munanfanna mi ɲanɲɛ mumɛ!
12 A fe faɲin nan ligama a xa,
a ɲaxin mi a ra,
a siin sogen birin yi.
13 A yɛxɛɛ xabe garin nun gɛsɛ futu garin nan fenma
a e rafala dugin na sɛwani.
14 A faan balon na nɛn sa keli wulani
alo yulaya kunkine.
15 A kurunma nɛn subaxa,
a kudin so a denbayaan xa,
a fa a walikɛ ɲaxanle ti e wanle ra.
16 A na miri xɛɛna nde ma, a yi a sətə,
a nakɔən sa a tənə sətəxine gbetin na.
17 A wanle dɛ suxuma tunnafanna nin.
A wali a yiin na sɛnbɛni.
18 A a kolon a feene sənəyama nɛn,
a lɛnpun mi tuma kəɛɛn na.
19 A gɛsɛn wurundun a yiin na,
a gɛsɛn səxən dugin na.
20 A yiine dəxən yiigelitəne bun.
A yiin ti tərə muxune xa.
21 A mi gaxun xunbenla fe ra a denbayaan xa,
amasətə e birin marabɛri baxi dugi faɲin nan na.
22 A bitinganne rafalama,
a marabɛri baxi taa dugine nun dugi mamiloxine nan na.
23 A xɛmɛn yatɛxi fonne malanni,
a dəxəma taan fonne yɛ.
24 A taa dugi domane rafalama,
a e mati,
a tagi xidine rafala yulane xa.
25 Sɛnbɛn nun binyena a ma
alo domana.
A na a miri waxati famatəne ma,
a gele.
26 A falan tima fe kolonna nin,
a muxune xaran hinan falane ma.
27 A yengi dəxi a denbayana feene xən,
a mi narin kolon.
28 A diine kelima nɛn,
e a fala a ma a dubadena.
A xɛmɛn fan yi keli,
a yi a tantun,
29 a naxa, “Kɛwali faɲin ɲaxalan wuyaxi yi,
koni i tan, i dangu e birin na.”
30 Marayabun yanfan tima,
tofanna danguma,
koni ɲaxanla naxan gaxuma Alatala yɛɛ ra
na nan lan a tantun.
31 Ɛ saranna so a yii,
a wanle xa findi a tantun xunna ra taani.

Karamɔxɔna
Mangana Fe Kolon Falane

Kitabun yireni ito mi a sɛbɛ muxun xinla falaxi koni a findixi Muluku Sulemani nan na fata a falatide singen na. A sɛbɛ muxun katama a xa adamadiine dunuŋa yi gidin bunna fɛsɛfɛsɛ. A falama, a dunuŋa fe wuyaxi findixi fe fufafune nan na. A yelinxina dunuŋa feene fɛsɛfɛsɛ, a yi a falani so, a naxa, "Gaxu Ala yɛɛ ra, i yi a yamarine suxu bayo adamadiyaan gbengbenna na nan na." (Karamɔxɔn 12.13)

Dunuŋa feene luxi nɛn fuu

1 Karamɔxɔna falane nan itoe ra, Dawudaa dii xɛmɛn naxan findixi mangan na Yerusalɛn yi.

2 N tan karamɔxɔ naxa:
Fe fuune fe fuune fari,
fe fuyanne kɔnin, e birin fe fuu!
3 Muxun wanla naxan birin nabama dunuŋa yi,
na tɔnɔn nanse ra a ma?
4 Mayixɛtɛna nde danguma,
mayixɛtɛna nde barima,
koni bɔxɔ xɔnna tan a kiini han habadan!
5 Sogen tema, a godoma,
a mɔn yi a mafura xɛtɛ a tedeni.
6 Foyen sigama yiifanna ma,
a xɛtɛma kɔmɛnna ma,
a firifirima, a firifiri
han a mɔn yi xɛtɛ a kelideni.
7 Baa igene birin sa sinma fɔxɔ igen nan ma,
koni fɔxɔ igen mi rafema mumɛ!
Igene mɔn luma xɛtɛ e kelidene yi xude xunne yi.
8 Feene birin muxun xadanma
han a mi nɔɛ a falɛ!
Yɛɛn mi wasama toon tiyɛ,
tunla mi wasama fe ramɛdeni.
9 Naxan yi na nun,
na nan mɔn na,
naxan bata yi liga,
na nan mɔn ligama,
fefe nɛnɛ mi na dunuŋa yi.
10 Muxune a falama sena nde ma,
fa fala, "A mato, a nɛnɛn na a ra!"
Anu, na yi na nun,
xabu benun en xa da.
11 Ɲinan tima nɛn fe danguxine xɔn.
Hali fe famatɔne ɲinanma muxune ra nɛn naxanye barima e xanbi waxati famatɔne yi.

*Karam*ɔxɔna xaxilimayana

12 N tan, karamɔxɔna, n bata findi Isirayila Mangan na Yerusalɛn yi. 13 N bata a ragidi n bɔŋɛni, n xa feene birin fɛsɛfɛsɛ, n yi e rakɔrɔsi n ma fekolonna xɔn feen naxanye birin ligama dunuŋa yi. Ala bata adamadiine ti ɲaxankata wanla nan na! 14 Feen naxanye ligama dunuŋa yi, n bata ne birin to, e birin findixi fe fuun nan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.
15 Naxan dalinxi na mi nɔɛ ratinxinŋɛ.
Naxan dasaxi, na mi nɔɛ yatɛ.
16 N yi a fala n yɛtɛ ma, n naxa, "N tan bata fekolon gbeen sɔtɔ dangu muxun bonne birin na naxanye bata yi mangayaan liga n yɛɛ ra Yerusalɛn yi. N bata xaxilimayaan nun fekolonna gbegbe famu." 17 N kataxi nɛn n xa fekolonna famu, e nun xaxilitareyaan nun daxuyana. Koni n yi a kolon, na fan birin luxi nɛn alo muxun na kata foyen sagatandeni. 18 Bayo, fekolonna gbegbeen fama xaminna nan na, xaxinla nɛma gboma ayi, bɔŋɛ rafɔrɛn fan gboma ayi.

2

*Fatin nafan feene luxi n*ɛn fuyan

1 N yi a fala n yɛtɛ ma, n naxa, "En siga, n xa sa a mato xa ɲaxaŋaxan fan." Koni hali na fan findixi fe fuun nan na. 2 N yi a fala, n naxa, "Daxuyaan nan gele ma feene ra, ɲaxaŋaxan tɔnɔn nanse ra?" 3 N yi a ragidi n bɔŋɛni, a n xa n yɛtɛ rasɛwa dɔlɔn minna nin, n yi n sɔbɛ so xaxilitareyaan ma, anu n yi matoon nan tima fekolonna xɔn, han n yi a kolon xa na nan fan adamadiin na, a na liga a siimayani dunuŋa yi.

4 N bata wali gbeene kɛ. N banxine ti nɛn n yɛtɛ xa, n manpa bili nakɔne si, 5 n yi nakɔne nun langane yitɔn, n yi wudi bogilaan sifan birin si e yi. 6 N bata ige ramaradene rafala alogo n xa n ma wudidine ige sa nakɔni. 7 N konyi xɛmɛne nun konyi gilɛne sɔtɔ nɛn, e diine bari n konni. Xuruse xungbeen nun a xunxurin fan yi n yii dangu muxune birin na naxanye yi n yɛɛ ra Yerusalɛn yi. 8 N gbetin nun xɛmaan gbegbe ramara nɛn n yɛtɛ xa, e nun mangane nun yamanane nafulu kɛndɛne. Yeli xɛmɛne nun yeli gilɛne yi n yii. N mɔn

yi xɛmɛne rafan fe kɛndɛn sɔtɔ, ɲaxalan wuyaxi. 9 N findi nɛn muxu gbeen na dangu muxune birin na, naxanye bata yi dangu n yɛɛ ra Yerusalɛn yi. Anu, n yi matoon nan tima n ma fekolonna xɔn. 10 N yɛɛn kunfa sese xɔn, n mi tagan na sɔtɛ. N mi n mɛ n waxɔn fe yo ra, bayo n ma wanle birin yi n bɔŋɛn nasɛwama, na nan yi findixi n saranna ra n ma wanle birin yi. 11 Anu, na xanbi ra, n yi n miri n wali xɔnne birin ma, e nun n tɔrɔn naxan sɔtɔ e kɛdeni, n yi a to fa fala a birin findixi fe fuun nan na, alo muxun na kata foyen sagatandeni, e tɔnɔ yo mi luma dunuŋa yi.

Fekolonna nun xaxilitareyaan fan luxi nɛn fuyan

12 Nayi, n yi wa fekolonna famu feni, e nun daxuyaan nun xaxilitareyana. Muxun naxan findima mangan na n ɲɔxɔni, na nɔɛ nanse ligɛ? Fɔ naxan bata yi liga nun. 13 N yi a to fa fala fekolonna fisa xaxilitareyaan xa, alo kɛnɛnna to fisa dimin xa. 14 Amasɔtɔ xaxilimaan yɛɛn na alogo a xa seen to, koni xaxilitaren tan sigan tiin dimin nin. Anu, n tan a kolon yati, a maraŋan kii kedenna nan e firinna birin mamɛma. 15 N yi a fala n yɛtɛ ma, n naxa, “Xa xaxilitaren naŋan kiin nan n fan mamɛma, nayi, na tɔnɔn nanse ra, xa n findi fekolonna ra?” N yi a fala n yɛtɛ ma, n naxa, “Na fan findixi fe fuun nan na.” 16 Bayo muxune ɲinanma xaxilima danguxin xɔn sinma alo xaxilitarena. Fanni lɔxɔne danguma, ɲinan tima a xɔn. Xaxilimaan faxama nɛn alo xaxilitarena! 17 Nayi, dunuŋa yi gidin yi raŋaxu n ma, bayo tɔrɔyaan nan adamadiine wanla ra e naxan birin ligama dunuŋa ito yi. Fe fuun nan a birin na, alo muxun na kata foyen sagatandeni.

18 N ma wanle birin yi raŋaxu n ma n naxanye kɛxi dunuŋa yi, bayo fɔ n xa e tɔnɔn lu n xanbi ra muxun yii. 19 Nde a kolon xa na kanna findɛ xaxilimaan na hanma xaxilitarena? Anu, n naxan birin sɔtɔxi dunuŋa yi n ma wanla nun n ma xaxilimayani, a na sɔtɔma nɛn. Fe fuun nan mɔn na fan na! 20 Nayi, n yi tunnaxɔlɔ fɔlɔ n ma lan wali xɔdɛxɛne birin ma n naxanye ligaxi dunuŋa ito yi. 21 Amasɔtɔ, muxun naxan fatan, na nɔɛ walɛ fekolonna nun xaxilimayani, a kɛɛn yi findi muxun gbeen na naxan mi walixi. Na fan findixi fe fuun nan na e nun kala gbeena. 22 Muxun nanse sɔtɔma fata a wali xɔdɛxɛne nun a kɔntɔfinle birin na dunuŋa ito yi? 23 A siimayaan birin findixi tɔrɔn nun sɔxɔlɛn nan na. Bɔŋɛ sa mi a xa hali kɔɛɛn na. Fe fuun nan na fan na.

24 Sese mi fan adamadiin na fɔ a xa a dɛge, a yi a min, a hɛrin sɔtɔ a wanli. Koni, n na a toxi nɛn fa fala na fan kelima Ala nan ma, 25 bayo, nde nɔɛ a dɛgɛ, hanma a sɛwa, xa Ala mi tin? 26 Muxun naxan na Ala kɛnɛn, a yi xaxinla fi na kanna ma e nun fekolonna nun sɛwana. Koni, a yulubi kanna tan tima wanla ra nɛn alogo a xa nafunla malan, a yi a ramara muxu gbɛtɛ yɛɛ ra naxan Ala kɛnɛnxi. Fe fuun nan na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

3

Feen birin nun a waxatin na a ra

1 Feen birin nun a waxati saxin na a ra,
waxatin feen birin ma dunuŋa yi.
2 Muxun bari waxatin na,
a faxa waxatin na.
Soli seen si waxatin na,
a tala waxatin fan na.
3 Faxa ti waxatin na,
dandan waxatin fan na.
Banxin kala waxatin na,
a ti waxatin fan na.
4 Wuga waxatin na,
gele waxatin fan na.
Sunu waxatin na,
bodon waxatin fan na.
5 Gɛmɛne woli waxatin na,
e matongo waxatin na.
Sunbun waxatin na,
sunbutareyaan waxatin fan na.
6 Seen fen waxatin na,
a tunun waxatin na.
Seen namara waxatin na,
a rabeɲin waxatin fan na.
7 Seni bɔ waxatin na,
a madɛgɛ waxatin na.
Dundu waxatin na,
fala ti waxatin fan na.
8 Marafanna waxatin na,
maraŋaxun waxatin fan na.
Yɛngɛ waxatin na,
bɔŋɛ xunbeli waxatin fan na.

9 Walikɛɛn tɔnɔn mundun sɔtɔma a wanli? 10 N bata a to Ala bata adamadiine ti ɲaxankata wanla naxan na. 11 Ala bata seen birin da alogo e xa lan e waxatin ma. A mɔn yi a ragidi habadan feene xa lu adamadiine

bɔɲɛni. Anu, e mi nɔɛ Ala kɛwanle yɛɛ toɛ
keli e fɔlɔden ma han e raɲanna. 12 N yi a
kolon fa fala, sese mi fan muxun na fɔ a xa
ɲaxan, a fe faɲin liga a dunuɲa yi gidini.
13 Muxun birin xa a dɛge, a yi a min, a yi
hɛrin sɔtɔ a wanli. Ala bata na nan nagidi
muxune ma. 14 N na a kolon Alaa wanle birin
luma nɛn habadan, sese mi sama a fari, sese
mi bama a ra. Ala na feene ligaxi nɛn alogo
muxune xa gaxu a yɛɛ ra. 15 Feen naxanye
ligama, e nun naxanye fama ligadeni, ne
bata yi liga nun. Ala nan fe danguxine
raminima dunuɲa yi mɔn.

Sayaan nan birin naɲanna ra

16 N mɔn fe gbɛtɛ toxi dunuɲa yi. Kiti
sa kɛndɛn yi lan dɛnaxan yi, ɲaxuyaan
nan mɛnni. Tinxinna yi lan dɛnaxan yi
ɲaxuyaan nan mɛnni. 17 N yi a fala n
yɛtɛ ma, n naxa, "Ala tinxin muxun nun
ɲaxuden makitima nɛn, bayo feen birin
nun a waxati saxin na a ra, kɛwanla birin
nun a dingiraan na a ra."

18 N yi a fala n yɛtɛ ma lan adamadi-
ine ma, n naxa, "Ala muxune kɛɲaan nan
fɛsɛfɛsɛma alogo e tan yɛtɛɛn xa a kolon a
e luxi nɛn alo subene. 19 Bayo muxune nun
subene raɲanna birin keden, e birin faxama
nɛn. Nii kedenna nan e birin yi. Na kui,
muxun mi dangu suben na. Fe fuun nan ne
birin na. 20 E birin sigama yire kedenna nin.
E birin kelixi burunburunna nin, e birin
xɛtɛn burunburunna nin. 21 Nde a kolon
xa adamadiine niin tema kore nɛn, subene
niin yi godo bɔxɔn bun?" 22 N bata a to sese
mi lan adamadiin xa fɔ a yi ɲaxan a wanle
yi, a gbeen na nan na. Bayo muxe mi faxa
muxun naxɛtɛ alogo a xa a to naxan ligama
a xanbi.

4

Dunuɲa ito mi fan

1 N mɔn yi ɲaxankatane birin to naxanye
ligama dunuɲa yi, muxu ɲaxankataxine
wugama, muxu yo mi e madɛndɛnma! Fan-
gana e ɲaxankata muxun nan na, muxu yo
mi e masabarima. 2 N tan naxan falɛ, faxa
muxune nan e ɲaxun yi dangu niiramane
ra, e tan to bata faxa. 3 Koni naxan munma
da, na fisa ne firinna xa, bayo a munma fe
ɲaxine to naxanye ligama dunuɲa yi.

4 N bata a to a muxune xadanna nun e
wali xɔnne birin fataxi e xɔxɔlɔnyaan nan
na lan e adamadi bodene ma. Fe fuun
nan na fan na alo muxun na kata foyen
sagatandeni. 5 Xaxilitaren tondima walɛ,
kamɛn yi a kala. 6 Koni a fisa muxun yi
mɔndɔ kedenna sɔtɔ bɔɲɛ xunbenli benun
a xa mɔndɔ firinna sɔtɔ ɲaxankata wanli
naxan nun foye sagatanna lan.

Kedenyaan mi fan

7 N mɔn fe fu sifana nde toxi nɛn dunuɲa
yi. 8 N muxuna nde toxi nɛn, a keden
pe, muxe mi a fɔxɔ ra. Dii mi a yii, a
ngaxakeden mi na, anu, dan mi yi a wanla
ma. Hali a mi wasama nafunla ra. A yi
maxɔdinna ti, a naxa, "N fa walima nde xa,
n yi n niin kuma hɛrin na?" Fe fuun nan na
fan na, ɲaxankata wanla.

9 Muxu firinna fisa muxu kedenna xa,
bayo e saran faɲin sɔtɛ nɛn e wanli. 10 Bayo,
xa boden bira, bodena a rakelɛ nɛn, koni
gbalon na kanna xa naxan keden a ra. Xa
a bira, muxu gbɛtɛ mi na naxan a rakelɛ!
11 Na kiini, xa muxu firinna e sa, xunbenla
mi e suxɛ, koni naxan keden saxi, xunbenla
bɛ na ma di? 12 Yaxun naxan muxu ke-
denna nɔɛ yɛngɛni, muxu firinna tan tiyɛ
na yaxun yɛɛ ra nɛn. Luti saxanna dɛnbɛxin
mi bolonɲɛ xulɛn!

Mangayana

13 Dii ɲɔrɛn yiigelitɔɔn xaxilimaan dangu
Manga forixi xaxilitaren na naxan mi fa nɔɛ
kawandi xuiin namɛ. 14 Bayo, na dii ɲɔrɛn
nɔɛ minɛ nɛn kasoon na a findi mangan
na, muxun mɔn nɔɛ barɛ nɛn yiigelitɔyani
a findi a bari taan mangan na. 15 N bata
adamadiine birin to biraxi dii ɲɔrɛni ito
fɔxɔ ra dunuɲa yi naxan fama dɔxɔdeni
mangan funfuni. 16 Na yamaan dan mi yi
na, a yi tixi naxanye yɛɛ ra. Na birin, a
mi rafanɲɛ mayixɛtɛ famatɔne ma. Na fan
findixi fe fuun nan na alo muxun na kata
foyen sagatandeni.

I nama falan nadangu ayi

17 A liga i yeren ma i na siga Alaa banxini
waxatin naxan yi. I maso i tuli matideni
benun i xa saraxan ba alo xaxilitarene, bayo
e nɛma fe ɲaxin ligama, e mi a kolon.

5

1 I nama dɛ mafura ayi, i bɔɲɛn nama
wolon, i falan ti Ala yɛtagi, bayo Ala kore
xɔnna nan ma, i tan dunuɲa nin. Nayi, i ya
falan nama radangu ayi. 2 Amasɔtɔ muxun
na xamin, a xiye sama nɛn xulɛn. Na kiini,

falan na wuya ayi, xaxilitareya falane yi
keli. 3 Xa i dɛ xuiin tongo Ala xa, i nama
bu a rakamalideni, bayo xaxilitarene mi Ala
kɛnɛnɲɛ. Nayi, i dɛ xuiin nakamali i naxan
tongoxi. 4 A fisa i nama dɛ xuiin tongo,
benun a xa lu a rakamalitaren na. 5 I nama
tin i dɛɛn xa i gbindin birin bira yulubini. I
nama a fala xɛraan xa fa fala tantanna nan
yi i dɛ xuiin na. Nanfera i falan tiyɛ naxan
Alaa xɔlɔn nakelima, a yi i wali xɔnne kala?
6 Bayo xiyene na wuya ayi, fe fuune e yi.
Falan fan na kii nin. Nayi, gaxu Ala yɛɛ ra.

Mangane yamaan ɲaxankatama

7 Xa i a to yamanana nde yi, muxune
yiigelitɔne ɲaxankatama, kiti kɛndɛn nun
tinxinyaan bata ba na, na nama i ratɛrɛna,
bayo kuntigi gbeene nan kuntigine xun
mayɛngɛma, kuntigi gbɛtɛ mɔn ne fan xun
na. 8 Birin nan bɔxɔn bogiseene tongoma,
hali manga yɛtɛn tɔnɔn sɔtɔma xɛɛne ma.

*Nafunla luxi n*ɛn fuyan

9 Gbetin nafan naxan ma, na mi wasama
gbetin na mumɛ! Nafulu gbeen nafan
naxan ma, na mi a sɔtɛ. Fe fuun nan
mɔn na fan na! 10 Nafunla nɛma gboma
ayi, a don muxune fan yi wuya ayi. A
tɔnɔn mundun se kanne ma nayi ba a mato
feen na? 11 Walikɛna xixɔnla ɲaxun, xa a
donse gbeen don, hanma ndedi, koni nafulu
kanna se kanyaan mi tinɲɛ a yi xi. 12 N bata
gbaloni ito to dunuɲa yi: Muxun naxanye
nafunla ramarama e yɛtɛna tɔrɔyaan yɛɛ
ra. 13 Na nafunla kalama fe xɔdɛxɛn nin. A
diin naxan barixi, na mi sese sɔtɔ. 14 Muxun
barima nɛn a magenla, a mɔn xɛtɛn na kii
nin. A mi sese xalima a wanla tɔnɔn na,
a mi sigama sese ra a yii. 15 Gbalon nan
mɔn na fan na. A xɛtɛma nɛn alo a faxi kii
naxan yi. Nayi, a tɔnɔn mundun sɔtɔma,
a to walixi foyen nan fɔxɔ ra? 16 Anu, a
mɔn a siimayaan birin nabama dimin nin,
lanbaranna nun sɔxɔlɛn nun nii yigbɛtɛnna
dɛnaxan yi.

17 N na ito nan toxi: A fan muxun xa, a yi
a dɛge, a yi a min, a yi hɛrin sɔtɔ a wanle
birin yi dunuɲa yi a siimayani Ala naxan
fixi a ma. A gbeen na nan na. 18 Xa Ala
nafunla nun seen fi muxun ma, a mɔn yi
tin na kanna xa nɔ e donɲɛ, a yi a wasa so a
gbeeni, a sɛwa a wanli, Ala nan na fixi a ma.
19 Na kanna mi a mirɛ a siimayaan danna ma
ɲaxi ra bayo Ala bata a bɔɲɛn nasɛwa.

6

1 N gbalo fena nde toxi nɛn dunuɲa yi,
naxan adamadiin tɔrɔma han! 2 Muxuna
nde na yi, Ala nafunla nun hɛrisigɛn nun
binyen fixi naxan ma, sese mi dasaxi naxan
ma, a waxi naxan birin xɔn, koni Ala mi
tinxi a xa a nafunla don, muxu gbɛtɛ yi e
don. Na nan findixi fe fuun na e nun gbalo
gbeena. 3 Xa muxuna nde dii kɛmɛ bari nun,
a mɔn yi siimaya xunkuyen sɔtɔ, a na fori
ki yo ki, na birin tɔnɔn nanse ra a ma, xa a
mi sɛwan sɔtɔ a se kanyani, a yi maluxun
binyeni? N na a falɛ nɛn, n naxa, “Diin
naxan faxa a nga kui, na fisa na kanna xa.”
4 Bayo na diin daxi nɛn fuu, a mɔn dangun
dimin nin, a xinla yi lu wundoni. 5 Hali na
diin mi sogen toxi, a mi fefe kolonxi, na
bɔɲɛ xunbelixi dangu bonna ra. 6 Hali a ɲɛɛ
wuli firin sɔtɔ siimayaan na, xa a mi sɛwan
sɔtɔ a se kanyani, na tɔnɔn nanse ra? E birin
mi sigama yire kedenna xan yi ba?

7 Adamadina wanla birin kɛma a dɛge
feen nan na, anu a mi wasɛ mumɛ! 8 Nanse
fekolonna danguxi xaxilitaren na? Yi-
igelitɔɔn na sigati ki kɛndɛn kolon a dunuɲa
yi gidini, na tɔnɔn nanse ra? 9 Yɛɛn bata
seen naxan to, na fisa se xɔnla xa muxun
naxan mirixi. Fe fuun nan mɔn na fan na
alo muxun na kata foyen sagatandeni.

Fekolonne maxadina

10 Seen birin xinla na. Adamadiin findixi
naxan na, na kolonxi. Naxan sɛnbɛn dangu
a tan na, a mi nɔɛ na matandɛ. 11 Falan nɛma
gboma ayi, fe fuune fan wuyama ayi. En
nanse sɔtɔma na yi? 12 Awa, nde a kolon
naxan fan adamadiin xa a dunuɲa yi gidini,
a nɛma a siimaya yi genli, naxan danguma
alo nininna? Nde nɔɛ a falɛ adamadiin xa
naxan ligama a xanbi dunuɲa yi a na faxa
waxatin naxan yi?

7

Fekolonna

1 Xili kanyaan fisa latikɔnɔn kɛndɛn xa,
muxun faxa lɔxɔn dangu a bari lɔxɔn na.
2 A fisa i siga ɲandeni
benun i xa siga sɛwa bande dondeni,
bayo sayaan muxune birin yɛɛ ra,
niiramane birin lan
e yi xaxili sɔtɔ na ma.
3 Sɔxɔlɛn fisa gelen xa,
bayo yɛtagin na yifɔrɔ,
na muxun xaxinla maliyɛ nɛn.

4 Fekolonne bɔŋɛn darixi ɲanden nan na,
koni xaxilitarene bɔŋɛn darixi ɲaxaɲaxa yiren nan na.
5 A fisa muxun yi fekolonna maxadin namɛ,
benun a xa xaxilitarene sigin namɛ.
6 Bayo xaxilitarene gele xuiin luxi nɛn
alo ɲanla budo xuiin tɛɛni tunden bun.
Fe fuun nan na fan na.

7 Fekolonna na ɲaxankatan ti,
na a findima xaxilitaren nan na,
dimi yi seene na rasuxu mayifuni,
na muxun bɔŋɛn natantanma nɛn.

8 Feen naɲanna dangu a fɔlɔn na.
A fisa muxun yi sabari
benun a xa waso ayi.

9 I nama mafura xɔlɛ,
bayo bɔŋɛ gbeen xaxilitarene nin.

10 I nama a fala, i naxa,
"Nanfera waxati danguxine fisa iki xa?"
Bayo na maxɔdinna mi kelixi fekolonna xan yi.

11 Fekolonna nun kɛɛn tɔnɔn birin lan,
bayo a muxune malima dunuŋa yi.
12 I na lu fekolonni,
na i ratangama nɛn alo gbeti kanyana,
i na fe kolon,
na fekolonna i luma nɛn i nii ra.

13 Alaa wanla mato:
A na naxan yidɔxɔ,
nde nɔɛ a ratinxinɲɛ?
14 I xa sɛwa waxati faɲini,
i yi i miri tɔrɔ waxatini,
bayo Ala nan e firinna birin daxi.
Nanara, adamadiin mi nɔɛ sese yɛɛ toɛ fe famatɔne fe yi.

15 N bata feen birin to n ma dunuŋa yi gidi fufafuni.
Tinxin muxuna ndee halagima e tinxinyani,
ɲaxudena ndee yi siimaya xunkuyen sɔtɔ e ɲaxuyani.
16 I nama i ya tinxinyaan nadangu ayi,
i nama i yɛtɛ findi fekolon gbeen na.
Nanfera i yɛtɛ rahalagima?
17 I nama ɲaxuyaan nadangu ayi,
i nama findi xaxilitaren na.
Nanfera i faxɛ
benun i ya waxatin xa a li?

18 A lan i yi kedenna suxu
hali i mi boden beɲin,
bayo naxan na gaxu Ala yɛɛ ra
na feen birin yiminima nɛn.

19 Fekolonna xaxilimaan sɛnbɛ soma nɛn
dangu yamana kan fu ra taani.

20 Tinxin muxu yo mi dunuŋa yi
naxan fe faɲin ligama a mi yulubi liga.

21 I nama i tuli mati falan birin na,
alogo i nama i ya walikɛɛn xuiin mɛ,
a i rayelefuma.
22 Bayo i a kolon i bɔŋɛni,
i tan yɛtɛɛn bata muxune rayelefu saŋŋa ma wuyaxi.

23 N bata na feene birin fɛsɛfɛsɛ fekolonna xɔn,
n yi a fala, n naxa,
"N fekolonna sɔtɔma nɛn,"
koni a mɔn makuya n na.
24 Sese a ra, a makuya pon!
A tilin mumɛ! Nde nɔɛ a toɛ?
25 Nayi, n bata kata fekolonna famu feen nun a fɛsɛfɛsɛ feen
nun a fen feen na e nun feene bunna,
alogo n xa a famu a xaxilitareyaan nan ɲaxuyaan na,
fa fala daxuyaan mi fan.

26 N bata a kolon
a ɲaxanla naxan luxi alo luti ratixina,
naxan bɔŋɛ findixi yalaan na,
naxan yiine luxi alo yɔlɔnxɔnna,
na xɔlɔ dangu sayaan na!
Muxun naxan Ala kɛnɛnxi,
na tangama nɛn a ma,
koni yulubi kanna a suxuma nɛn a ra.

27 N tan, karamɔxɔna,
n na ito nan toxi,
n to feene fɛsɛfɛsɛxi keden keden yɛɛn ma,
alogo n xa feene bunna yɛɛ to.
28 N mɔn feene yɛ fenma,
koni n munma a yɛɛ to singen.
N xɛmɛ kɛndɛ kedenna nan toxi xɛmɛ wuli keden yɛ,
koni n mi ɲaxalan kɛndɛ keden peen toxi ɲaxanle yɛ.
29 Koni, n na ito nan to:
Ala adamadiine da nɛn, e fan,
koni e tan bata kɔtɛ wuyaxi fen.

8

1 Nde luxi alo fekolonna,
naxan nɔɛ feene bunne fɛsɛfɛsɛ?
Muxuna fekolonna a yɛtagini yalanma nɛn,
a yɛtagi yifɔrɛn yi tunun.

Mangana yamarin suxu fena

2 N yi a fala, n naxa,
"Mangana yamarin suxu,
i to bata i kɔlɔ Ala xa."
3 I nama mafura i makuyɛ mangan na,
i nama kankan fe ɲaxin ma,
bayo naxan nafan a ma,
a na nan ligama.
4 Mangan sese fala,
sɛnbɛn na nan na.
Nayi, nde nɔɛ a falɛ a xa,
fa fala, "I nanse ligama?"
5 Naxan na a yamarin suxu,
na mi fe ɲaxin kolonma.
Fekolonna mangana waxati saxin nun a kiti saxin kolonma nɛn.
6 Amasɔtɔ feen birin nun a waxatin nun a kiti saxin na a ra,
bayo adamadiine fe ɲaxin gbo e ma.
7 A mi a kolon feen naxan fama,
nayi nde nɔɛ a falɛ a xa
naxan sa ligama?
8 Adamadiin xa mi niin kanna ra
alogo a xa a makankan,
fanga yo mi a ra a sayaan lɔxɔn fari.
Yɛngɛn matanga fɛrɛ mi a xa,
ɲaxuyaan fan mi muxu ɲaxi yo xunbama.

Adamadiine dunuŋa yi gidina

9 N bata na birin to, n yi n miri muxune kɛwanle birin ma dunuŋa yi. Waxatini ito yi, muxun nɔyaan nan ligama a adamadi boden xun na, a yi a ɲaxankata. 10 N mɔn muxune toxi ɲaxudene maluxunɲɛ. Yamaan sigama, e xɛtɛma sa keli yire sariŋanxini, e ɲinan taani na muxu ɲanxin yi naxan ligama. Fe fuun nan na fan na. 11 Muxune to mi ratɔrɔnma e kɛwanle ra sasani, nanara fe ɲaxi rabaan xɔnla adamadiine bɔŋɛni han! 12 Hali yulubitɔɔn fe ɲaxi kɛmɛ liga, a siimayaan mɔn yi xunkuya ayi, n na a kolon, hɛrina Ala yɛɛ ragaxu muxune nan xa, bayo e gaxuxi a yɛɛ ra. 13 Koni hɛrin mi muxu ɲaxin xa! Seen nininna buma muxu ɲaxina siimayaan xa, amasɔtɔ a mi gaxuxi Ala yɛɛ ra.

14 Fe fu gbɛtɛ fan ligama dunuŋa yi: Tinxin muxuna nde raŋanna yi lanŋɛ muxu ɲaxin nan ma, muxu ɲaxina nde fan naŋanna yi lanŋɛ tinxin muxun nan ma. N na falɛ nɛn, n naxa, fe fuun nan na fan na. 15 Nayi, n sɛwan nan matɔxɔma, amasɔtɔ sese faŋi mi fa adamadiin xa dunuŋa yi, fɔ a a dɛge, a yi a min, a yi ɲaxan. Na nan a malima a wanli a siimayani Ala naxan nagidixi a ma dunuŋa yi. 16 N to kata fekolonna famu feen na, n yi muxune kɛwanle rakɔrɔsi dunuŋa yi, bayo adamadiin luma a yɛɛ ra yi yanyin nun kɔɛɛn na, 17 n yi Ala wali xɔnna to. Adamadiin mi nɔɛ feene yɛɛ toɛ naxanye ligama dunuŋa yi. Adamadiin naxan fenma tɔrɔni, a mi na toɛ, hali fekolonna yengi a ma a a fe kolon, a mi nɔɛ a yɛɛ toɛ.

9

*Muxune birin naŋ*anma kii kedenna nin

1 N bata n miri feni itoe birin ma, n yi a rakɔrɔsi fa fala, tinxin muxune nun fekolonne nun e kɛwanle birin Ala nan yii. Adamadiin mi a kolon xa xanuntenyaan nan a yɛɛ ra hanma xɔnnantenyana. 2 Birin naŋanma kii kedenna nin. Tinxin muxun nun muxu ɲaxin birin naŋanna keden, muxu faŋi ba, muxu sariŋanxin ba, haramuden ba, muxun naxan saraxan bama e nun naxan mi saraxan bama, a na kii nin muxu faŋin nun yulubitɔɔn xa, naxan a kɔlɔma e nun naxan gaxuma a kɔlɛ.

3 Na nan fe ɲaxin na feene yɛ naxanye ligama dunuŋa yi. Maraŋan kii kedenna nan birin mamɛma. Fe ɲaxin nan muxune bɔŋɛni han! Daxuyana e bɔŋɛni e siimayaan birin yi. Na xanbi ra, e sa faxa muxune fari. 4 Yigin niiramane birin xa. Hali baren ɲɛŋɛn fisa yatan faxaxin xa. 5 Niiramane a kolon a e faxama nɛn, koni faxa muxune mi sese kolon. Saran mi fa e xa, amasɔtɔ ɲinan bata ti e xɔn. 6 E xanuntenyaan nun e xɔnnantenyaan nun e xɔxɔlɔnyaan bata ɲan, sese mi fa e xa feene yɛ naxanye ligama dunuŋa yi. 7 Nayi, sa i ya donseen don ɲaxanni, i yi i ya manpaan min bɔŋɛ xunbenli, bayo Ala bata yelin i kɛwanle birin nasuxɛ. 8 Sɛwa dugine xa lu i ma waxatin birin, turen yi lu i xunni waxatin birin. 9 I ɲaxan i ya dunuŋa yi gidini i ya ɲaxanla fɛma i naxan xanuxi, i ya siimaya fufafuun birin yi Ala naxan nagidixi i ma dunuŋa yi, i siin soge fuune birin, bayo i gbeen na nan na i ya dunuŋa yi gidini, i nɛma i ya wali xɔdɛxɛn kɛma dunuŋa yi. 10 I nɔɛ naxan yo ligɛ, na liga i sɔbɛɛn nan na,

bayo i na sa gaburun na, wali mi na, miriya mi na, xaxilimaya mi na, fekolon mi na.
11 N mɔn bata feni ito to dunuɲa yi: Gilaan mi a ra naxan singe soma, sɛnbɛma mi na ra naxan nɔɔn sɔtɔma yɛngɛni, fekolonna mi na ra naxan donseen sɔtɔma, xaxilimaan mi na ra naxan nafunla sɔtɔma, muxu xaranxin mi a ra naxan marafanna sɔtɔma, bayo waxatine nun yɛgbane sa birama ayi e birin nan ma. 12 Awa, muxun mi a kolon feen naxan a yɛɛ ra. A luxi nɛn alo yɛxɛn naxanye mayendenma, e suxu yalaan na, hanma xɔliin naxanye suxuma luti ratixin na, waxati ɲaxin bagama nɛn adamadiine ma mafurɛn, a e ratɛrɛna.

Fe kolonna nan fisa

13 N mɔn xaxilimayaan misaala nde toxi nɛn dunuɲa yi, naxan n natɛrɛna. 14 Taadina nde yi na nun, a muxune mi yi wuya. Manga sɛnbɛmana nde yi siga a xili ma, a yi a rabilin yɛngɛni, a yi yɛngɛ so seene yitɔn a xili ma han! 15 Fekolon yiigelitɔna nde yi na taani nun, naxan taan xunba a fekolonna xɔn. Koni muxu yo mi a yengi dɔxɔ na yiigelitɔɔn xɔn.
16 Nayi, n yi a fala, n naxa, “Fe kolonna dangu sɛnbɛn na.” Anu, muxune e mɛxi na yiigelitɔna fekolonna ra, e mi e tuli mati a falane ra. 17 Fe kolonne falan namɛna maraxarani, na dangu mangan sɔnxɔ xuiin na xaxilitarene yɛ. 18 Fekolonna dangu yɛngɛ so seene ra, koni yulubitɔ keden peen nɔɛ fe faɲi gbegbe kalɛ nɛn.

10

Xaxilitareyaan bɔnɔna

1 Tugetugene faxaxin nɔɛ latikɔnɔnna xiri ɲaxuɛ nɛn.
Na kiini xaxilitareyana ndedi nɔɛ fekolonna nun binyen kalɛ nɛn.
2 Fekolonna xaxinla sigan kira faɲin nan xɔn,
koni xaxilitaren xaxinla sigan kira ɲaxin nan xɔn.
3 Xaxilitaren nɛma sigan tima kiraan xɔn,
xaxili mi a ma.
Birin a xaxilitareyaan toma.

4 Xa kuntigin xɔlɔ i xili ma,
i nama keli i ya walideni,
bayo maraxaran yulubi gbeen nan matangama.
5 N fe ɲaxina ndee toxi dunuɲa yi,
tantanna naxanye fata mangan na:
6 Fekolontarene tide gbeene sɔtɔma,
sɛnbɛ kanne yi lu tide xurine yi.
7 N bata konyine to soone fari,
mangane yi sigan ti e sanni alo konyine.

8 Naxan na yinla ge,
a birama nɛn na ra.
Naxan na yinna rabira,
saɲin nan na xinma.
9 Naxan na gɛmɛne maxɛtɛ,
na a maxɔlɔma nɛn e ra,
naxan wudin bɔma,
na nɔɛ a maxɔlɛ nɛn.

10 Xa bunbi mɛlɛnna dɛ mi a yi,
a mi raxanxanxi,
fɔ i xa i sɛnbɛn xun masa nɛn,
koni fekolonna feen nɔɛ dangu na ra.

11 Naxan fatan saɲin suxɛ,
na tɔnɔn nanse ra
xa saɲina a xin
benun a xa a suxu?

Xaxilimayaan nun daxuyana

12 Fekolonna falane rafexi hinanna nan na,
koni xaxilitarena falane bɔnɔn nan tima a ma.
13 A falane fɔlɔn xaxilitareyaan nan ma,
a raɲan daxuya ɲaxin ma.
14 Xaxilitaren falane rawuyama ayi nɛn.

Adamadiin mi a kolon
naxan fama ligadeni.
Nde a falɛ a xa
naxan fa ligama a xanbi?

15 Xaxilitarena wanla a xadanma nɛn,
bayo a yɛtɛɛn mi a kolon
a sigɛ taani kii naxan yi.

16 Yamanan naxan manga findixi foningen na,
gbalon na xa,
e nun naxan ma kuntigiye e waxatin birin nadanguma donse dondeni.
17 Sɛwan na yamaan xa
naxan manga findixi muxu binyene diin na,
naxan ma kuntigiye e dɛgema a waxatini,
e makoon naxan ma,
e mɔn mi manpaan minna radangu ayi.

18 Muxu narixina xalanben fɔnma nɛn.
Xa a mi walɛ, tulen soma nɛn a banxini.

[19] Muxune sɛwa bande donna tima
ɲaxaɲaxani,
manpaan yi e niini fan e ma.
Gbetin nan feen birin yabin na.

[20] I nama mangan danga,
hali i miriyani,
i nama nafulu kanna danga i ya banxin kui,
bayo a luyɛ nɛn
alo xɔliin nan sa i xuiin naligama a xa,
a yi i ya falane yɛba a xa.

11

I ya nafunla raso fe wuyaxi yi i baraka feen na

[1] I ya balon xuya igen xun ma, amasɔtɔ waxati xunkuyen na dangu, i mɔn a toma nɛn. [2] I yii seene yitaxun muxu solofere hanma muxu solomasɛxɛ ra, bayo i mi a kolon gbalon naxan sa fama yamanani.

[3] Igen na gbo kundani, a findima tulen nan na bɔxɔni. Xa wudin bira be binni hanma mɛn binni, a luma a biraden nan ma. [4] Naxan gaxuxi foyen nun tulen fa feen na, na mi nɔɛ sansiin siyɛ, a mɔn mi a xabɛ.

[5] I to mi foyen siga kiin kolon, i mɔn mi a kolon diin gboma a nga kui kii naxan yi, na kiini, i mi nɔɛ dali manga Ala kɛwanle fan famunɲɛ.

[6] Sansi xɔnna xuya, fɔlɔ xɔtɔnni han ɲinbanna, i nama i ya wanla rati. I mi a kolon i wali xɔnna dɛnaxan sɔnɔyama hanma xa i wali xɔnne birin fanma nɛn.

[7] Kɛnɛnna fan, lu fena dunuŋa yi, na ɲaxun. [8] Adamadiin na siimayaan sɔtɔ han ɲɛɛ wuyaxi, a lan a xa sɛwa e birin na. Koni a xa a miri fa fala dimin waxatine gboma ayi nɛn. Fe famatɔne luxi nɛn alo foyena.

[9] I tan naxan dii ɲɔrɛyani, ɲaxan i ya dii ɲɔrɛyaan waxatini, i sɛwa i bɔɲɛni. I bira i bɔɲɛ yi feene fɔxɔ ra, e nun i na seen naxanye to. Koni, a kolon fa fala Ala i kɛwanle birin makitima nɛn. [10] Nayi, xaminna ba i bɔɲɛni, tɔrɔyaan masiga i fatin na amasɔtɔ dii ɲɔrɛyaan nun fangan danguma nɛn fuyan!

12

Foriyaan nun sayana

[1] I Dali Marigina fe xa rabira i ma i nɛma dii ɲɔrɛyani waxatin naxan yi, benun tɔrɔ lɔxɔne xa fa, waxatin yi maso, i a falama naxan yi, i naxa, "N mi ɲaxun yo toma," [2] benun sogen nun kɛnɛnna nun kiken nun sarene xa yidimi, kundaan yi fa tulen dangu xanbini. [3] Na lɔxɔni, banxi kantanne xuruxurunma nɛn, xɛmɛ sɛnbɛmane yi e felen, ɲaxanle yi ba seen diŋɲɛ bayo e mi fa wuya, naxanye seen matoma foye soden na, ne yi lu dimini.* [4] Nayi, dɛɛn fɔxɔ firinna naxanye rabima kiraan ma, ne balanma nɛn, se din xuiin yi siga xurunɲɛ ayi. Muxun kelima nɛn xɔliin wuga xuiin ma, koni sigisane birin yi siga xadaŋɲɛ ayi. [5] Yire matexin yi magaxu fɔlɔ ayi, gaxun yi lu kiraan xɔn. Xun sɛxɛne yi fixa alo wudin na fuga. Fatin yi binya ayi alo suɲɛn na sin bɔxɔni. Kunfa mi fa na, bayo adamadiin fa sigama a habadan banxin nin, wugalaane yi dangu kiraan xɔn a ɲan feen na. [6] Alaa fe xa rabira i ma benun gbeti wure luti daxin xa fulun, xɛma kundin yi kala, fɛɲɛn yi yibɔ tigi yinla ra, ige kundin lutin yi bolon a bira xɔŋinna ra, [7] benun bɛndɛn xa xɛtɛ bɔxɔni a kelixi dɛnaxan yi, niin yi xɛtɛ Ala ma naxan a fixi.

[8] Nanara, n tan karamɔxɔ naxa: Fe fuune fe
fuune fari,
fe fuyanne kɔnin, e birin fe fuu!

Falani sona

[9] Karamɔxɔni ito findixi fekolonna nan na, koni a mɔn yamaan xaranxi nɛn. A mɔn yi a miri sanda wuyaxin ma, a ne yitɔn, a e yɛba. [10] Karamɔxɔni ito bata kata fala faɲine yitɔn feen na, a yi e sɛbɛ a kiin yɛtɛni, ɲɔndi falane nan e ra. [11] Fekolonne falane luxi nɛn alo xuruse gbɛngbɛn dunganne, e fala sɛbɛxine yi baraka alo wudi bitinxine, yɛɛrati kedenna nan e fixi. [12] N ma diina, i nama sese sa e fari. Kɛdi sɛbɛn dan mi na, kɛdi xaranna gbeen fati bɛndɛn xadanma nɛn. [13] Awa, feni itoe birin bata mɛ. E fala yisoxin ni i ra: Gaxu Ala yɛɛ ra, i yi a yamarine suxu bayo adamadiyaan gbengbenna na nan na. [14] Amasɔtɔ Ala adamadiine kɛwanle birin makitima nɛn, hali naxanye luxunxi, a faɲin nun a ɲaxina.

* 12:3: A sandan nan sama be lan foriyaan ma. A falan tima wundoni lan fati yirene nan ma alo yiine nun fanna nun ɲinne nun yɛɛne nun tunle nun dɛɛn nun xun sɛxɛne. Misaala: Ɲaxanle nan sama ɲinne ma sandani ito yi.

Marafanna Falane
Muluku Sulemani Fala Ɲaxumɛn
Naxanye Sɛbɛ

Xɛmɛn nun a ɲaxanla e bode xanuma kii naxan yi, Ala nan na feen nagidixi adamadiine ma. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn sora 2.23-25 kui. Xanuntenya sigine nun fala ɲaxumɛne nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito yi lan xɛmɛn nun a ɲaxanla marafanna fe ma. Yanyina nde, Muluku Sulemani nun a ɲaxanla nan falani itoe sɛbɛxi e bode ma.

Kitabun yireni ito kui, xɛmɛn nun ɲaxanla marafanna falane nan tima e bode tagi. Yirena ndee, e bode fenma, e yi e bode to, e lɔ ayi e bode ma, e lu e bode fenɲɛ fala ɲaxumɛne yi. Muxu gbɛtɛne falane fan sɛbɛxi alogo falan xa ɲaxun.

Muxuna ndee bata Kitabun yireni ito xaran misaala ra, wundo falan naxan xanuntenyana fe yɛbama lan Ala nun a yamaan tagin ma.

[1] Sulemani a sigi fisamantenna.

Xanuntenyana
Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
[2] N sunbu marafan sunbuni!
Amasɔtɔ i ya xanuntenyaan ɲaxun dangu manpaan na.
[3] I ya latikɔnɔnna xirin ɲaxun.
I xinla luxi nɛn
alo latikɔnɔnna naxan xiri sigama ayi.
Nanara, i rafan sungutunne ma.
[4] N suxu n yiin ma!
En na en gi!
Mangan bata n xali a konni.
Nxu ɲaxanma,
nxu sɛwa i ya fe ra,
nxu i ya xanuntenyaan matɔxɔma nɛn dangu manpaan na.
Yoon sungutunne xa,
i rafan e ma!
[5] Yerusalɛn sungutunne,
n fatin nan gbeelixi,
koni n nayabu
alo Kedari kaane bubu fɔrɛne,
alo Sulemani a dugin naxanye singanxi a banxini.
[6] Koni, i nama n mato,
n to gbeelixi.
Sogen nan n fatin gbeelixi.
Ngaa dii xɛmɛne nan xɔlɔxi n ma,
e yi n findi manpa bili nakɔ kantanna ra.
Koni n mi n yengi luxi n yɛtɛna nakɔɔn xɔn.
[7] A fala n xa,
i tan naxan nafan n ma n bɔɲɛni,
i fa i ya xuruse kurun nabama dɛnaxan yi,
hanma i e luma dɛnaxan yi yanyi tagini
alogo n nama lu i fenɲɛ na xun xɔn
alo ɲaxalan kobina
i xɔyine xuruse kurune dɛnaxan yi.

Xɔyine falana:
[8] Xa i mi na kolon,
i tan naxan tofan ɲaxanle birin xa,
siga i ya sii diine rabɛ yɛxɛɛ kurune funfun xɔn,
xuruse kantanne bubune dɛxɔn.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
[9] N nafan ɲaxanla,
i luxi nɛn n yɛɛ ra yi
alo soo gilɛ fajin naxanye Misiran mangana yɛngɛ so wontoron bandunma.
[10] I xadene rayabu tunlasone longonna ra,
i kɔɛɛn nayabu ɲɛrɛni.
[11] En tunlaso xɛma daxine rafalama nɛn i xa,
naxanye rayabuxi gbeti wuredine ra.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
[12] Mangan yi a dɛgema waxatin naxan yi,
n ma latikɔnɔnna xiri fajin yi sigama a ma.
[13] N nafan muxun luxi nɛn n xa
alo mirihi latikɔnɔnna se sa seen kui
naxan singanxi n xiɲɛ longonna ra.
[14] N nafan muxun luxi n xa nɛn
alo se fuge fajine
keli manpa bili nakɔne yi En-Gedi yamanani.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
[15] I rayabu, n nafan ɲaxanla,
i rayabu han!
I yɛɛne rayabu alo ganbane.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
[16] N xanuntenna, i tofan,
i rayabu han!
En saden findixi sɛxɛ xindene nan na.
[17] Suman yiine nan en xunna soon na,
fɔfɔ binle yi findi banxi kankene ra en xa.

2

Xɛmɛn nun ɲaxanla tofanna

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
[1] N luxi nɛn
alo se fuge fajin naxanye Sarɔn yamanani,

gabala fugene mɛrɛmɛrɛne yi.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
2 N nafan ɲaxanla luxi sungutunne tagi nɛn
alo gabala fugen sɛxɛ ɲali kanne tagi.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
3 N nafan xɛmɛn luxi banxulanne tagi nɛn
alo mangon binla fɔtɔn yi wudine tagi.
A rafan n ma n dɔxɔ a nininna ra,
a rafan n ma
alo wudi bogi ɲaxumɛna n dɛ.
4 A bata n xali sumun yireni.
A xanuntenyaan luxi nɛn n xa
alo taxamasenna.
5 Ɛ n sɛnbɛ so se bogine ra,
ɛ yi n bɔɲɛn maxunbeli mangon bogine ra,
bayo xanuntenyaan furena n ma.
6 A kɔmɛn ma yiina n xunna bun,
a yi a yiifanna rabilin n ma.
7 Yerusalɛn sungutunne,
n bata ɛ rakɔlɔ bolene nun burunna xɛnle yi,
ɛ nama xanuntenyaan nakeli,
ɛ nama a raxulun,
benun a waxatin xa a li.
8 N bata n xanuntenna xuiin mɛ!
A fama tuganɲɛ ayi geyane xun tagi,
a a gima yire matexine xun tagi.
9 N xanuntenna a gima
alo bolena hanma xɛli sɛnbɛmana.
A mato,
a tixi en konna sansanna xanbi ra.
A yɛɛn nasoma banxin foyesoden na,
a yɛɛ masama wure sansanna yinle ra.
10 N xanuntenna falan tima n xa, a naxa,
"Keli, n xanunten tofaɲina, fa en siga!
11 Bayo ɲɛmɛn ɲanmatɔɔn ni i ra,
tulen bata ɲan, a bata siga.
12 Se fuge faɲine bata wara ayi bɔxɔni,
sigi sa waxatin bata a li,
kolokondene xuiin minima burunna ra.
13 Xɔdɛ binla bata a bogi singene ramini fɔlɔ,
manpa binle* bata fuga,
e xiri faɲin naminima.
N xanuntenna, keli, fa en siga."

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
14 N ma ɲaxanla,
i nama i luxun
alo ganbana gɛmɛ yinle ra geyaan kanke.
I yɛtagin yita n na,
i xuiin namini n xa a mɛ,
amasɔtɔ i xuiin ɲaxun, i tofan.

Xɛmɛna falana a muxune xa
15 Ɛ xulumaseene suxu nxu xa,
xulumase xurin naxanye nxɔ manpa bili fugaxine kalama.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
16 N gbeen nan n xanuntenna ra,
a fan gbeen nan n na,
a nɛma a xuruseene rabama sansi fugaxine tagi.
17 N xanuntenna,
benun kuye xa yiba,
dimin yi siga, xɛtɛ,
i i gi alo bolena
alo xɛli sɛnbɛmaan gɛmɛ geyane fari.

3

Ɲaxanla xiye sana a xɛmɛn fen feen na
1 N nɛma saxi n ma saden ma kɔɛɛn na,
n kataxi n xanuntenna to feen na,
n na a fenma, koni n mi a toma.
2 Nayi, n kelima nɛn,
n yi taan nabilin,
n yi siga taan yama malandene nun kirane xɔn,
n yi n bɔɲɛn nafan muxun fen.
N na a fenma, koni n mi a toma.
3 Taan kantan muxune yi fa n li,
n yi e maxɔdin, n naxa,
"Ɛ mi n bɔɲɛn nafan muxun toxi ba?"
4 N dangu e ra nɛn tun,
n yi n bɔɲɛn nafan muxun to,
n yi a suxu,
n mi fa a beɲin sɔnɔn,
han n yi sa a raso ngaa banxini,
nga fudi tongo n na dɛnaxan yi.
5 Yerusalɛn sungutunne,
n bata ɛ rakɔlɔ bolene nun burunna xɛnle yi,
ɛ nama xanuntenyaan nakeli,
ɛ nama a raxulun,
benun a waxatin xa a li.
6 Nde ito ra naxan kelima tonbonni,
naxan tema alo tutina,
alo mirihi nun wusulanna xirina,
e nun latikɔnɔnna xiri ɲaxumɛn sifan birin?
7 Sulemani maxali saden nan a ra,
sofa tonge sennin a rabilinxi,

* 2:13: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini. * 3:8: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

Isirayila sofa kɛndɛne nan e birin na.
8 Silanfanna e birin yii*
e birin darixi yɛngɛn na.
Silanfanna xidixi e birin tagi,
alogo e xa makantanna ti kɔɛɛn na.
9 Manga Sulemani a saden nafalaxi Liban yamanan wudine nan na.
10 A bun tiine rafalaxi wure gbetin nan na,
xɛmaan nan a bundɔxɔn na.
Yerusalɛn sungutunne a dɔxɔ seen nafalaxi dugi mamiloxin nan na xanuntenyani.
11 Ɛ mini, Siyon taan sungutunne,
ɛ Manga Sulemani nun a manga kɔmɔtin mato
a nga naxan soxi a xun na a ɲaxalandin mati lɔxɔni,
a bɔŋɛn sɛwa lɔxɔna.

4

Xɛmɛna ɲaxanla luxi nɛn alo a nakɔ yirena
Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
1 I rayabu,
n nafan ɲaxanla, i rayabu.
I yɛɛne rayabu alo ganbane
hali dugin soxi i yɛtagin xun na.
I xun sɛxɛn saxi a ma
alo sii kurun nɛma godɛ Galadi geyaan ma.
2 I ɲinne fixa alo yɛxɛɛ kurun
naxan xabe baxi maxabadeni
naxanye kelima e maxadeni.*
E lanxi e boden ma firin firin yɛɛn ma
alo gulunne, e keden pe mi baxi.
3 I dɛ kidine luxi alo luti gbeela,
i dɛɛn tofan han!
I xaden nayabu
alo girenada wudi bogini xabaxina a tagi
hali dugin bata so i yɛtagin xun na.
4 I kɔɛɛn maxidixi
alo Dawudaa sangansona,
sofane yɛngɛ so wure lefa wuli kedenna singanxi naxan na
alo ɲɛrɛna i kɔɛ ra.
5 I xiɲɛ firinne rayabu
alo bolen dii gulun firinne,
naxanye e dɛgema sansi fugaxine tagi.
6 N sigama nɛn na mirihi latikɔnɔnna nun wusulanna yireni
han kuye yiba, dimin yi siga.
7 N xanuntenna, i rayabu,
fɛ yo mi i ra.
8 N ma ɲaxalandi masuxina,
fa n fɔxɔ ra
keli Liban yamanani Amana geyaan xuntagi,
Xerimon geyaan nun Seniri geyaan xuntagi,
yatane xiin dɛnaxan yi,
burunna ɲarine geyane.
9 I n bɔŋɛn nadinma,
i tan sungutunna,
n ma ɲaxalan masuxina,
i na i yɛɛn ti n na keden pe
i n bɔŋɛn nadinma nɛn.
Hali i ya ɲɛrɛn xɔri keden pe,
a na ligɛ n na.
10 I ya xanuntenyaan ɲaxun,
i tan sungutunna,
n ma ɲaxalan masuxina,
i ya xanuntenyaan ɲaxun
dangu manpa faɲin na,
i ya latikɔnɔnna xirin ɲaxun
dangu se xiri ɲaxumɛne birin na.
11 N ma ɲaxalan masuxina,
i dɛɛn ɲaxun alo kumina,
nɔnɔn nun kumin nan i lɛnna bun,
i ya dugine xirin luxi nɛn
alo Liban wudi xiri ɲaxumɛne.
12 I tan sungutunna,
n ma ɲaxalan masuxina,
i luxi nɛn alo n ma nakɔ masansanxina,
n ma tigina,
n ma ige miniden naxan namaraxi n keden peen xa.
13 I fan
alo sansi faɲin sixi nakɔɔn naxan yi,
alo girenada binla
naxanye bogi faɲine raminima,
e nun henna binle
nun naradi sansi xiri faɲina,
14 naradin nun sansi fuge nɛri fuɲiramaan
nun gbala xiri ɲaxumɛne
nun sinamon wudi xiri ɲaxumɛne,
e nun wusulanna kelixi wudin naxanye birin ma
e nun mirihi latikɔnɔnna nun wudi ige xiri ɲaxumɛne
nun sansi xiri ɲaxumɛ faɲine birin.
15 I luxi nɛn alo nakɔ yi tigina,
alo xude xunna naxan godoma
keli Liban geyane ma.

Naxanla falana a xɛmɛn xa:

* 4:2: ʍɛn kaane yɛxɛɛne xaben gbo nɛn han! A nɔɛ findɛ dugin na.

16 Foye faɲin xa fa
sa keli kɔmɛnna nun yiifanna ma,
e yi n ma nakɔɔn xiri faɲin nasiga ayi
alogo n nafan muxun xa fa so a nakɔni,
a yi a bogise faɲine don!

5

Xɛmɛna tofanna

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
1 N fama n ma nakɔni,
i tan sungutunna,
n ma ɲaxalan masuxina,
n xa sa n ma mirihi latikɔnɔnna nun wusulanna ba,
n yi n ma kumi dɛngbɛn nun kumin don,
n yi n ma manpaan nun n ma nɔnɔn min.

Xɔyine falana:
Nxu xɔyine, ɛ min,
ɛ xunne xa magi a ra xanuntenyani.

Ɲaxanla xiyen naxan saxi lan a xɛmɛn ma:
2 N bata yi xi,
koni n bɔɲɛn mi yi xima.
N yi n xanuntenna xuiin nan mɛma dɛɛn na.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
Dɛɛn nabi n xa, i tan sungutunna,
n ma ɲaxalandi masuxina,
n ma ganbadina,
fɛ mi ɲaxanla naxan na.
Xiila bata n xunni kun
n xun sɛxɛn bata yikun kɔɛ ra kundaan bun.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
3 N bata n ma domaan ba n ma,
n fa a ragodoma n ma di?
N baxi n sanne maxadeni nɛn,
n fa e maləxɔma di?
4 N xanuntenna bata a yiin naso dɛɛn yalenna ra,
n fatin yi xuruxurun.
5 N to keli
n xa dɛɛn nabi n xanuntenna xa,
mirihi latikɔnɔnna yi n yiine nun yii sonle ra,
han a lu dindinɲɛ bɔxɔni
e nun dɛɛn balan seen ma.
6 N yi dɛɛn nabi n xanuntenna xa,
koni n xanuntenna bata yi a xun xanbi so,
a dangu.
A fala xuiin yi godoma n niini,
n yi a fen, n mi a to,
n yi a xili han,
koni a mi n yabi.
7 Kantan tiin naxanye taan nabilinma,
ne yi fa n li,
e yi n bɔnbɔ,
e yi n maxɔlɔ,
e yi n ma xunbeli domaan ba n ma,
e tan naxanye taan nabilinna yinna kantanma.
8 Yerusalɛn sungutunne,
ɛ kɔlɔ n xa.
Xa ɛ n xanuntenna to,
ɛ nanse falama a xa?
Ɛ a fala a xa, fa fala
a fe xanuntenyaan furena n ma.

Xɔyine falana:
9 I tan ɲaxanla
naxan tofan ɲaxanle birin xa
i xanuntenna fan e birin xa di?
I xanuntenna fisa gbɛtɛye xa kiin mundun yi,
naxan a ligaxi i nxu rakɔləma na kiini?

Ɲaxanla falan lan a xɛmɛn ma:
10 N xanuntenna fatin fixa,
a gbeeli,
a rayabu muxu wuli fuun yɛ.
11 A xunna luxi alo xɛma kɛndɛna,
a xunsɛxɛne saxi a ma,
e fɔrɔ alo xaxaan xabena.
12 A yɛɛne rayabu
alo ganbane xuden dɛ.
E fixa alo nɔnɔna,
e mayilenma alo dayimuna.
13 A xadene luxi
alo sansi xiri ɲaxumɛ nakɔna,
naxanye xiri ɲaxumɛn tema.
A dɛ kidine luxi alo gabala fugene
mirihi latikɔnɔnna minima dɛnaxan yi.
14 A yiine rayabu
alo yiiraso xɛma daxin
naxanye rayabuxi kirisoliti gɛmɛ faɲine ra.
A fatin luxi alo sama ɲin xuruxina
safiri gɛmɛ faɲin saxin naxan ma.
15 A sanne luxi nɛn
alo sɛnbɛtɛn gɛmɛ fixɛ daxin
naxanye tixi xɛma faɲin fari.
A tofan alo Liban yamanana,
a tixi alo sumanna.
16 Ɲaxunna nan tun a dɛ,
a fatin birin nayabu.
N xanuntenna na kii nin,
n fɔxɔrabiran na kii nin,
ɛ tan Yerusalɛn sungutunne.

6

Ɲaxanla tofanna
*X*ɔyine falana:
1 I tan ɲaxanla
naxan tofan birin xa,
i xanuntenna sigaxi minɛn?
I xanuntenna a xun tixi minɛn na,
alogo nxu fan xa sa a fen i xa?

Ɲaxanla falana:
2 N xanuntenna bata siga a nakɔni,
sansi xiri ɲaxumɛ yireni
alogo a xa a xuruseene raba mɛnni,
a yi sansi fugaxina ndee malan.
3 N xanuntenna gbeen nan n na,
n fan gbeen nan a ra,
a nɛma a xuruseene rabama sansi fugaxine tagi.

*X*ɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
4 N nafan ɲaxanla,
i rayabu alo Tirisa taana,
i rayabu alo Yerusalɛn taana,
koni i magaxu alo sofa ganla.
5 I yɛɛn ba n na
alogo e nama n xaxinli fu.
I xunsɛxɛn saxi a ma
alo sii kurun nɛma godɛ Galadi geyaan na.
6 I ɲinne fixa
alo yɛxɛɛ kurun naxanye kelima e maxadeni.
E lanxi e boden ma
firin firin yɛɛn ma alo gulunne.
E keden pe mi baxi e bode ma.
7 I xaden nayabu
alo girenada wudi bogini xabaxina a tagi
hali dugin bata so i yɛtagin xun na.
8 Mangan nɔɛ ɲaxalan manga tonge sennin sɔtɛ nɛn,
e nun konyi ɲaxalan tonge solomasɛxɛ,
e nun sungutun wuyaxi
naxanye xasabi mi nɔɛ kolonɲɛ,
9 koni n tan ɲaxalan keden peen nan kolon.
N ma ganbadin na a ra,
fɛ mi ɲaxanla naxan na.
A keden peen nan a nga yii dii tɛmɛn na.
A nga a tan nan nafisaxi a diine birin xa.
Sungutunne to a to,
e a sɛwana fe fala nɛn,
mangana ɲaxanle nun mangana konyi ɲaxanle fan yi a matɔxɔ.
10 E naxa, "Nde ito ra
naxan fama alo subaxana,
a rayabu alo kikena,
a mayilenma alo sogena,
koni a magaxu alo sofa ganla?"

11 N bata siga nakɔni kantin yireni,
alogo n xa sa se solixine mato xuden dɛ,
alogo n xa a to xa manpa binle maɲingima,
xa girenada wudine bata fuga.
12 Anu n mi a kolon naxan a ligaxi,
n fa n yɛtɛ rasoxi yamaan kuntigine yɛngɛ so wontorone tagi.

7

Ɲaxanla nun xɛmɛna xanuntenyana
*X*ɔyine falana:
1 I xun xɛtɛ, i xun xɛtɛ,
i tan Sulami kaana!
I xun xɛtɛ, i xun xɛtɛ
alogo nxu xa i mato.
Nanfera i Sulami kaan matoma
alo gali firinna nɛma e bodonma?

*X*ɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
2 I sanne rayabu
i ya sankidine kui,
i tan xɔrɔ ɲaxanla!
I danbane rayabu
alo yiirafalan ɲɛrɛn naxan nafalaxi.
3 I xuli fundin luxi nɛn
alo lenge radigilinxina,
minse xiri ɲaxumɛn mi ɲanma dɛnaxan yi.
I kuiin luxi nɛn
alo murutu malanxina
naxan nabilinxi gabala fugene ra.
4 I xiɲɛ firinne luxi nɛn
alo bolen dii gulun firinne.
5 I kɔɛɛn mɛrɛndɛnxi nɛn
alo sanganso sama ɲin daxina.
I yɛɛne mayilenma
alo Xɛsibɔn dara igena,
Bati-Rabimi so dɛɛn dɛxɔn.
I ɲɔɛɛn fan alo Liban sangansoon
naxan tixi Damasi taan binni.
6 I xunna ratinxinxi i gbindin dɛ
alo Karemele geyana,
i xun sɛxɛne mayilenma
alo mangane dugi mamiloxine.
Mangan mi nɔɛ a yɛɛn bɛ e ra.
7 I rayabu, i tofan han,
n xanuntenna, n ma sɛwa xunna.
8 I kuya alo tugu binla,
i xiɲɛne luxi alo tugu bogi tɔnsɔnne.
9 Nanara, n na a falama, n naxa,
"N tema nɛn tugu binla kɔɛ ra,
n yi a bogine suxu."

I xiɲɛne luxi nɛn
alo ɲaxundan tɔnsɔnne,
i dɛ foyen xirin luxi nɛn
alo mangon mɔɛɛn xirina.
10 I dɛɛn xirin luxi nɛn
alo manpa xiri ɲaxumɛna.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
Na manpaan xa lu n xanuntenna nan xa,
a godo a dɛ kidine nun a ɲinne ma.
11 N xanuntenna nan gbee n na
a waxi n tan nan xɔn.
12 N xanuntenna,
fa en siga burunna ra,
en kɔɛne radangu banxidɛne ra.
13 Xɔtɔnni en kurun sigɛ manpa bili nakɔne yi,
en sa a mato
xa e solima, xa e fugama,
xa girenada binle fugama.
Mɛnni, n sa n ma xanuntenyaan yita i ra.
14 Marafan bogi binle e xiri fɔɲine raminima,
bogise fɔɲine birin en dɛxɔn.
N xanuntenna,
n fe fɔɲine birin namaraxi i tan nan xa
a fonne nun a nɛnɛne.

8

Xanuntenyaan sɛnbɛn gbo
Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
1 Xa ngaxakeden xɛmɛmaan nan yi i ra nun,
naxan nga xiɲɛn minxi,
n yi sa i ralanma nɛn nun,
n yi i sunbu tanden ma,
muxu yo mi n nɔɲaxu.
2 N yi i xalima nɛn nun,
n sa i raso ngaa banxini.
I yi n xaran xanuntenyaan ma.
I yi n ma manpa xiri ɲaxumɛn min,
n ma girenada bogine igene.
3 A kɔmɛn ma yiina n xunna bun,
a yi a yiifanna rabilin n ma.
4 Yerusalɛn sungutunne,
n bata ɛ rakɔlɔ,
ɛ nama xanuntenyaan nakeli,
ɛ nama a raxulun,
benun a waxatin xa a li.

Xɔyine falana:
5 Ɲaxanla mundun fama ito ra
sa keli tonbonni,
a singanxi a xanuntenna ra?

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
N bata i raxulun mangon binla bun,
i bari ngana i fudi tongoxi dɛnaxan yɛtɛni.
6 N ma fe sa i bɔɲɛni
alo taxamasenna i yiin na,
bayo xanuntenyaan sɛnbɛn gbo
alo sayana.
Xɔxɔlɔnna ɲaxu alo laxira,
a dɛgɛn xɔlɔ
alo habadan tɛɛ dɛgɛna.
7 Ige gbeene mi nɔɛ xanuntenyaan ɲanɲɛ.
Baa igene mi nɔɛ a xalɛ.
Xa muxuna nde yi katɛ a banxin kui seene birin masarɛ xanuntenyaan na,
muxe mi yi tinɲɛ a rasuxɛ.

Xɔyine falana:
8 Nxu xunyɛ ɲaxalanmana nde na,
naxan xiɲɛye munma te singen.
En nanse ligama en xunyɛ ɲaxalanmaan xa,
en na a futu feen fala lɔxɔn naxan yi?
9 Xa a luxi
alo taan nabilinna yinna
naxan mi rabima,
nxu a binyama nɛn gbeti gbeen na.
Koni xa a luxi
alo dɛɛn naxan nabima keden na,
nxu a balanma suman farinne nan na.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
10 N tan luxi nɛn
alo taan makantan yinna,
n xiɲɛne luxi alo sangansona.
N luxi nɛn n ma xɛmɛn yɛɛ ra yi
alo ɲaxanla naxan fama bɔɲɛ xunbenla ra a xa.
11 Manpa bili nakɔna nde yi Sulemani yii Baali-Hamon yi,
a yi a taxu muxuna ndee ra.
E birin yi fama gbeti gbanan wuli keden nan na a bogine saren na.
12 N ma nakɔna n tan nan xa.
A n yii.
Na gbeti gbanan wuli kedenna i tan nan xa Sulemani,
i yi kɛmɛ firin so a kantan muxune yii.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
13 I tan naxan dɔxi nakɔni,
n lanfane tuli matixi i ra.
I xuiin namini n xa a mɛ.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
14 N xanuntenna, i gi,
alo bolena hanma xɛli sɛnbɛmaan geyane fari

sansi xiri ɲaxumɛne dɛnaxan yi.

Esayi

Nabi Esayi Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Heburu xuini, Nabi Esayi xinla bunna nɛɛn fa fala, “Alatala nan marakisi tiin na.” Falani ito nan findixi Kitabun yireni ito falan xunna ra, bayo xaranni ito kui, en na a toma nɛn fa fala, a Alatala, Isirayilaa Ala mɔn yigin nun kisin fima a yamaan ma.

Nabi Esayi a sɛbɛni ito yitaxunxi dɔxɔ saxan nan na lan Isirayila yamana fe taruxun waxatine ma. A yire singena keli sora 1 han 39, na lanxi feene nan ma naxanye danguxi keli ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge naaninna ma han ɲɛɛ kɛmɛ solofere benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, Nabi Esayi nan yi Alaa falan nalima Yerusalɛn yi. Misiran yamanan sɛnbɛn yi gbo Isirayila sogeteden yiifanna ma. Asiriya yamanan sɛnbɛn yi gboma ayi a kɔmɛn fɔxɔni. Isirayila yi lu mangaya sɛnbɛma firinne longonna ra. Nayi, yɛngɛne yi lu kelɛ Isirayila nun Yuda nun yamana gbɛtɛye tagi. Tɔrɔ waxatini ito yi, Esayi yi a falama Isirayila kaane xa nɛn a e xa la Ala ra e yi e lannayaan sa a yi.

A yire firindena keli sora 40 han 55, na xili nɛn waxatina nde yi a “Isirayila madɛndɛnna.” Ala xuiin naxanye mɛnne yi, ne yamaan madɛndɛnma nɛn a yi e sɛnbɛ so. A mi luxi alo a yire singena. Na waxatini, Asiriya kaane mi yi fa findixi yamanan sɛnbɛmaan na fɔ Babilɔn kaane. Ne yi Yerusalɛn taan suxu yɛngɛni ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, e yi siga a dugurenne fɔxɔ kedenna ra konyiyani. Nabi Esayi yi muxu suxine ralimaniya Alaa falane xɔn. A naxa a Ala mɔn a yamaan naxɛtɛma nɛn a yamanani alo a to e ramini Misiran yi a fɔlɔni.

Kitabun yireni ito kui, waliyiya falana ndee tima lan “Alatalaa walikɛɛn” ma. (Na sɛbɛxi sora 42.1-7 nun 49.1-6 nun 50.4-9 nun 52.13 han 53.12 kui). Na kanna, waxatina nde a luxi nɛn alo Ala yɛtɛna, waxatina nde alo yamaan naxan Alaa falan suxi, waxatina nde yi mɔn, a luxi nɛn alo Perise mangan Kirusi. Na falana ndee Yesu fa feen yɛbaxi nɛn ɲɛɛ kɛmɛ wuyaxi benun a xa bari katarabi Esayi sora 53 ma.

Esayi yire saxandena sora 55 han 66, na lanxi muxu suxine xɛtɛ waxatin nan ma Yuda yamanani ɲɛɛ kɛmɛ suulun tonge saxan nun solomasɛxɛ benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, Perisene yi nɔɔn sɔtɔ Babilɔn yamanani. Nayi, Yuda kaane yi fa nɔɛ xɛtɛ nɛn Yuda yi. Perisene manga Kirusi kɛdin sɛbɛ nɛn na waxatini naxan a ragidi a Isirayila kaane mɔn xa Ala Batu Banxi nɛnɛn ti. Muxu suxin xɛtɛna a konni, na mi findixi fe bɔrɔxɔxi ra bayo taan kalaxin nan yi a ra. Na nan na ra, Esayi yi xibaru fajin nali tɔrɔ muxuni itoe ma naxanye bata tunnaxɔlɔ e ma. Marigi Yesu Esayi a falane nan tongoxi alogo a xa a yɛtɛ fa xunna yɛba. Na sɛbɛxi Luka 4.16-21 kui.

1 Feni itoe makɛnɛn Amɔsi a dii xɛmɛna
Esayi nan xa lan Yuda nun Yerusalɛn ma,
Yusiya nun Yotami nun Axasi nun Xesekiya
Yuda mangane waxatine yi.

*Yama murutɛ*xina fe
2 Kore xɔnna, ito ramɛ!
Bɔxɔ xɔnna, i tuli mati!
Amasɔtɔ, Alatala falan tima, a naxa,
“N bata diine ragbo,
n yi e maxuru,
koni e bata murutɛ n ma.
3 Ningena a kanna kolon,
sofanla a kolon
a kanna a dɛgema dɛnaxan yi,
koni Isirayila mi sese kolon,
n ma yamaan mi sese famuma.”
4 Gbalon yama yulubitɔni ito xa,
siyaan naxan hakɛne goronna binya,
fe ɲaxi rabane bɔnsɔnna,
dii tinxintareni itoe!
E bata Alatala rabeɲin,
e yi e mɛ Isirayilaa Ala Sariɲanxin na,
e xun xanbi so a yi.
5 Ɛ wama a mɔn xa ɛ bɔnbɔ minɛn ma,
ɛ to luma murutɛ a ma?
Ɛ xunna birin bata findi furen na,
ɛ bɔɲɛn birin sɔxɔlɛxi.
6 Keli ɛ sanna ma han ɛ xunna,
sese mi kɛndɛ.
Maxɔlɔdene nun bɔnbɔ fɔxɔne nun fure
dɛɛne ɛ fatin birin ma,
muxe mi naxanye dandanma,
muxe mi e maxidima,
muxe mi turen tima e dɛ.
7 Ɛ yamanan luxi nɛn
alo tonbon ɲaxina,
ɛ taane bata gan.

Xɔŋɛne ɛ yamanan sansine kalama ɛ yɛɛ xɔri.
Ɛ bɔxɔn bata halagi,
a lu alo yaxune na dangu a yi.
8 Siyon taan nan keden pe luxi
alo bubun manpa bili nakɔni
alo gagen kɔkunba xɛɛni
alo yaxune na taan nabilin a yɛngɛ xinla ma.
9 Xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
mi yi muxe lu a nii ra en konni nun,
en yi luma nɛn nun alo Sodoma taana,
en liga alo Gomora taana.

10 Ɛ Alatalaa falan namɛ,
Sodoma mangane!
Ɛ tuli mati en ma Alaa sariyan na,
Gomora kaane!
11 Alatala naxa,
"Ɛ saraxa wuyaxine tɔnɔn mundun n ma?
Ɛ bata yɛxɛɛne gan n xa saraxan na
e nun xuruse raturaxine turena,
han n yi wasa na feene ra.
Turane nun yɛxɛɛ diine nun kɔtɔne wunla mi fa n kɛnɛnxi sɔnɔn!
12 Ɛ na fa n yɛtagi,
nde a falaxi
ɛ xa fa n batu banxin tanden mabodon gbansan?
13 Ɛ ba fɛ kiseene ra n xɔn,
naxanye tɔnɔ mi na,
ɛ wusulanna tutin haramuxin na a ra n yɛɛ ra yi.
Ɛ kike nɛnɛn sanle rabama
e nun Matabu Lɔxɔne,
ɛ malanne tima.
Ɛ hakɛn naxanye ligama malanne yi,
ne bata n yili.
14 Ɛ kike nɛnɛ sanle nun ɛ malanne bata n niin tɔrɔ.
Goronna nan e ra n xun ma,
n bata xadan e bun.
15 Ɛ na ɛ yiine yite n maxandideni,
n mi n yɛɛn tima ɛ ra.
Hali ɛ n maxandi han,
n mi n tuli matiyɛ ɛ ra.
Wunla ɛ yiin birin na.
16 Ɛ maxa, ɛ yɛtɛ rasariɲan,
ɛ yi ɛ kɛwali ɲaxine ba n yɛtagi,
ɛ ba fe ɲaxine ligɛ.
17 Ɛ xaran fe faɲin ligan ma,
ɛ tinxinna fen,
ɛ ɲaxankata tiine ti kira faɲin xɔn.
Ɛ yi kiridine xun mayɛngɛ kitin bolon,
ɛ kaɲa gilɛne xun mafala kitini."

18 Alatala naxa,
"Ɛ fa,
en fa feene fɛsɛfɛsɛ en bode xɔn.
Hali ɛ yulubine luxi alo wunla,
e fixama nɛn alo balabalan kɛsɛna.
Hali e to gbeeli iki,
e mɔn sariɲanma nɛn
alo dugi fixɛna.
19 Xa ɛ xuru,
ɛ n ma falan namɛ,
ɛ nɔɛ yamanan bogise faɲine donɲɛ nɛn.
20 Koni xa ɛ tondi,
xa ɛ lu murutɛ n xili ma
silanfanna nan ɛ faxama,"* Alatala dɛ xuiin nan na ra.

21 Taa tinxinxin findixi taa yalunxin na di?
Kiti kɛndɛn yi Yerusalɛn yiren birin yi a fɔlɔni nun.
Tinxin muxune nan yi dɔxi na.
Koni iki, faxa tiine nan na yi.
22 Yerusalɛn kaane,
ɛ gbetin bata findi wuren gbiin na,
igen bata basan ɛ dɔlɔ faɲin na.
23 Muxu murutɛxine nan ɛ kuntigine ra
e nun muɲadene bata malan.
Dimi yi seene rafan e ma mayifuni
e yi e gi kiseene fɔxɔ ra.
E mi kiridine xun mayɛngɛ kitin bolonma.
Kaɲa gilɛne kitine bɔtɛ mi e xa.
24 Nanara, Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
Isirayilaa Ala Sɛnbɛmana falan ni ito ra,
a naxa, "Gbalona ɛ xa!
N nan n yɛtɛ sɔtɔma nɛn n yɛngɛfane ra.
N nan n gbeen ɲɔxɔma nɛn n yaxune ra.
25 Yerusalɛn kaane,
n kelima nɛn ɛ xili ma.
N na ɛ rasariɲanma nɛn
alo wuren gbiin na ba tɛɛn na,
a maxa safunna ra.
N yi ɛ fe ɲaxine birin ba ɛ yi
alo yɔxɔn bama wureni kii naxan yi.
26 N mɔn kitisa faɲine fima ɛ ma nɛn
alo a fɔlɔni,
ɛ kawandi muxune yi lu
alo a singene.
Na xanbi ra, a fa falama ɛ ma nɛn nayi,
a taa tinxinxina, lannaya yirena."

* 1:20: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

27 Siyon taan xunbama nɛn kiti kɛndɛn xɔn.
A muxun naxanye na fa Ala ma,
ne xunbama nɛn tinxinyaan xɔn.
28 Koni murutɛdene nun yulubitɔne halagima nɛn e bode xɔn.
Naxanye na e mɛ Alatala ra,
ne fe bata dan.

29 Nayi, ɛ yagima nɛn ɛ wudi binle fe ra,
ɛ yi naxanye batuma
e nun ɛ nakɔ yiren naxanye sugandi ɛ kidene ra.
30 Amasɔtɔ ɛ luma nɛn
alo wudin naxanye dɛ yolonma,
hanma alo ige mi nakɔɔn naxanye yi.
31 Ɛ sɛnbɛmane luma nɛn
alo sɛxɛ xarena,
e kɛwanle yi findi tɛɛ fuluxaan na
naxan tɛɛn soma,
e nun e wanle yi gan e bode xɔn,
muxu yo mi na tɛɛn natu.

2

Alaa geyana fe
Mike 4.1-3

1 Feni itoe makɛnɛn Amɔsi a dii xɛmɛna
Esayi nan xa lan Yuda nun Yerusalɛn ma.
2 Waxati famatɔni
Alatala Batu Banxin geyaan naxan fari
na danguma nɛn geyane birin na,
a lu geyane birin xun ma,
siyane birin yi lu fɛ a ma han!
3 Siya wuyaxine fama nɛn,
e a fala, e naxa,
“Ɛ fa, en siga,
en te Alatalaa geyaan ma,
Yaxubaa Alaa banxini.
A xa en xaran a sigati kiine ma,
alogo en xa bira a kirane fɔxɔ ra.”
Amasɔtɔ sariyan minima nɛn Siyon yi.
Alatalaa falan minima nɛn Yerusalɛn yi.
4 A findima nɛn kitisaan na siyane tagi.
A yɛngɛne ɲanma nɛn yama wuyaxi tagi.
E e silanfanne bɔnbɔma nɛn
e yi e rafala ɲinge kenne ra,
e tanbane yi rafala wɔlitɛne ra.
Siya yo mi fa silanfanna tongoma gbɛtɛ xili ma.
Yɛngɛn mi fa maxaranɲɛ mumɛ.
5 Yaxuba yixɛtɛne, ɛ fa,
en sigan ti Alatalaa kɛnɛnni!

Alatalaa lɔxɔn findixi kitisa lɔxɔn nan na
6 Ala, i bata i mɛ i ya yamaan na,
Yaxuba bɔnsɔnna,
bayo koron bɔnbɔne waraxi ayi
naxanye sa kelixi sogeteden mabinni,
yiimatone fan bata wuya ayi
alo naxanye Filisitine konni.
I ya yamaan nun siya gbɛtɛne bata so feene yi.
7 Yamanan nafexi gbeti fixɛn nun xɛmaan nan na,
a nafunla mi nɔɛ yatɛ.
Yamanan nafexi soone nan na,
a yɛngɛ so wontorone mi nɔɛ yatɛ.
8 Yamanan nafexi suxurene nan na.
Muxune e xinbi sinma e yii fɔxɔn nan bun ma,
e tan yɛtɛɛn seen naxanye rafalaxi.
9 Nayi, muxune birin e mafelenma nɛn,
e fe yi magodo.
Ala, i nama e rakeli de!
10 Ɛ sa ɛ luxun fanyene bun,
ɛ so bɔxɔn bun ma
alogo ɛ xa ɛ gi Alatala bun ma
naxan magaxu,
e nun a binye gbeen nɔrɔna!

11 Adamadi yɛɛ rawasoxine xun sinma nɛn,
wasodene yi mafelen.
Alatala nan keden ma fe yitema na lɔxɔni.
12 Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna lɔxɔn mamɛma
a kelima wasodene nun yɛtɛ yigbone xili ma lɔxɔn naxan yi,
a yi ne ragodo naxanye e yɛtɛ yitema.
13 A kelima nɛn Liban suman kuyene birin xili ma
e nun Basan yamanan warine birin
14 e nun geya gbeene nun yire matexine birin,
15 e nun kore banxine nun makantan yinne birin,
16 e nun Tarasisi kaane kunki gbeene nun gise faɲine birin.
17 Wasodene mafelenma nɛn,
yɛtɛ yigbone fe yi godo.
Alatala nan keden ma fe yitema na lɔxɔni.
18 Suxurene birin yi lɔ ayi.

19 Muxune soma nɛn faranne nun yinle ra
alogo e xa e luxun Alatala ma,
naxan magaxu,
e nun a binye gbeen nɔrɔna
a na keli bɔxɔni maxadeni.
20 Na lɔxɔni,
muxune e suxure gbeti daxine nun

xɛma daxine rawolima ayi nɛn sulumɛne nun tuyɛne bun
e suxuren naxanye rafalaxi e batu seen na.
21 E soma nɛn fanye longonne nun yinle ra
alogo e xa e gi Alatala ma,
naxan magaxu
e nun a binye gbeen nɔrɔna
a na keli bɔxɔni maxadeni.
22 Nayi, ɛ xɛtɛ adamadiine fɔxɔ ra
nii raxili keden peen nan fa e nun sayaan tagi.
Nayi, nanse e tan na?

3

*Ala Yuda rabe*ɲinma nɛn

1 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna balon nun fɛrɛn birin bama nɛn
Yerusalɛn kaane nun Yuda kaane birin yii.
A donseene nun igene birin ba na
2 e nun sofa kɛndɛne nun yɛngɛsone
nun kitisane nun nabine
nun yiimatone nun fonne birin,
3 e nun sofa kuntigine nun muxu gbeene
nun kawandi tiine nun yii rafalane,
e nun woyimɛ yɛbaxine.
4 Ala naxa,
"N diidine findima nɛn e mangane ra,
naxanye mangayaan nabama e waxɔnna ra."
5 Muxune e bode ɲaxankatama nɛn yamani,
birin yi lu a dɔxɔ boden xili ma
diidine yi ɲaxu fonne ra
fuyantenne yi ɲaxu muxu binyene ra.
6 Muxuna nde a ngaxakedenna suxuma nɛn a fafe xabilani,
a yi a fala a xa, a naxa,
"Dugi faɲin mɔn i yii,
findi en ma mangan na,
i ti yama kalaxini ito yɛɛ ra!"
7 Bodena a yabima nɛn na lɔxɔni,
a naxa, "Ɛ mali fɛrɛn mi n xa.
Donse mi n konni,
marabɛri ba mi na.
I nama n findi yamaan mangan na de!"

8 Yerusalɛn kalamatɔɔn ni i ra,
Yuda yamanan bata bira.
Amasɔtɔ e bata murutɛ Alatalaa binyen xili ma,
e a matandima e falane nun e kɛwanle yi.
9 E yɛtagin kiin gbansanna e xun maxidima.
Kɛnɛn ma feen nan fa e yulubine ra
alo Sodoma kaane,
e mi fa e fe luxunma.
Gbalon na kanne xa,
amasɔtɔ e halagin nan yitɔnma e yɛtɛ xa na ra!

10 Ɛ nɔɛ a falɛ nɛn,
ɛ naxa, "Tinxin muxune nan hɛrini.
E kɛwanle tɔnɔn sɔtɔma nɛn.
11 Koni gbalon muxu ɲaxine xa!
Feene birin xɔdɔxɔma ayi nɛn e ma.
Amasɔtɔ, e saranma nɛn e kɛwanle ra."
12 Ala yi a fala, a naxa,
"Diidine nan n ma yamaan ɲaxankata tiine ra,
ɲaxanle nan e xun na.
N ma yamana,
ɛ yɛɛratine ɛ ralɔma ayi nɛn,
e yi ɛ kirani fu ɛ ma."

Ala yɛɛratine makiti fena

13 Alatala bata keli,
a yitɔnxi kitin xili ma,
a bata keli siyane makitideni.
14 Alatala a yamaan fonne nun a kuntigine makitima, a naxa,
"Ɛ tan nan n ma nakɔɔn kalaxi,
n ma yamana.
Ɛ yi ɛ banxine rafe yiigelitɔne seene ra.
15 Nanfera ɛ n ma yamani lunburunma.
Nanfera ɛ yiigelitɔne ɲaxankatama?"
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

16 Alatala naxa,
"Siyon sungutunne bata e yɛtɛ yite.
E sigan tima e kɔɛni texin na
e muxune rakunfa e yɛɛne ra.
E sigan tima dɔɲin dɔɲinna ra,
e lu e san kɔɛ rasone xuiin naminɛ."
17 Marigin Siyon kaa sungutunne findima nɛn teli kanne ra,
Alatala yi e xunne magenle lu.
18 Na lɔxɔni, Marigina e ratofan seene bama nɛn e yii: San kɔɛ rasone nun ɲɛrɛne nun maxidi seen naxanye digilin fɔlɔxi alo kikena 19 e nun tunla soone nun yii kɔɛ rasone nun kɔɛ mafilinne 20 e nun labaranne nun ɲɛrɛ yɔlɔnxɔnne nun tagixidi dɛnbɛxine nun latikɔnɔnne nun e kantan seene, 21 e nun yii soli rasone nun ɲɔɛ raso wurene, 22 nun sali dugi faɲine nun doma gbeene nun gubane nun gbeti sa seene e yii, 23 e nun mato kikene nun doma yelefuxin tofaɲine nun kɔɛ raxidine nun tungun mafelenne.

[24] E latikɔnɔnne xirin masarama nɛn se kunxin xirin na,
e tagi xidin yi masara lutin na.
E xun dɛnbɛxi faɲine gbananma nɛn,
sunu dugine nun bɛnbɛnle yi ragodo e ma dugi faɲine funfuni.
Yagin larune yi sa e ma tofanna funfuni.
[25] Yerusalɛn kaane,
ɛ xɛmɛne faxama nɛn silanfanna ra,
ɛ sofane yi faxa yɛngɛni.
[26] Nayi, taan birin e wugama nɛn,
e sunu.
A muxune halagixin yi lu dɔxi bɔxɔni.

4

[1] Na lɔxɔni, ɲaxalan solofere xɛmɛ kedenna suxuma nɛn
e a fala a xa, e naxa,
"Nxu donseen nun marabɛri baan fenɲɛ nxu yɛtɛ xa,
alogo tun nxu xa yatɛ i ya ɲaxanle ra,
i yi nxɔ yagin ba!"
[2] Na lɔxɔni, Alatala se faɲi nɔrɔxina nde rasolima nɛn yamani. Yamanan bogi seene yi findi Isirayila muxu dɔnxɛne kanba xunna nun binyen na. [3] Nayi, naxanye na lu Yerusalɛn yi, naxanye mɔn na lu e nii ra Siyon yi, a falama nɛn ne ma, a "Muxu Rasariɲanxine," Ala bata naxanye birin xili sɛbɛ alogo e xa nii rakisin sɔtɔ Yerusalɛn yi. [4] Marigina Nii Sariɲanxin yi kiti kɛndɛn nun tɛɛn nafa Yerusalɛn yi, a ɲaxanle rasariɲan e fe xɔsixine ma. A Siyon taan nasariɲan faxa ti wuli funfune ma. [5] Na xanbi ra, Alatala kundaan nun tutin naminima nɛn Siyon geyaan nun a yama malanxin xun ma. Kɔɛɛn na, a findi tɛɛ dɛgɛ gbeen na. A nɔrɔn yi lu e birin xun ma alo xunna soona, [6] alo yigiyaden naxan nininna fima kuye wolon waxatini yanyin na e nun soden nun luxundena, tule gbeen na fa.

5

*Isirayila yamanan luxi n*ɛn alo Alaa nakɔna

[1] N xa sigin sa n xanuntenna xa,
n xɔyina manpa bili nakɔna fe ra.
Manpa bili nakɔna nde yi n xanuntenna yii geyaan sabati yireni.
[2] A bɔxɔn wali nɛn
a yi gɛmɛne ba a yi,
a yi sansi yɛbaxine si na yi.
A yi gbengben ti kantan tiden na.
A yi dɔlɔ ige baden ge fanyeni.
A yengi yi manpa bogi faɲine nan ma a nakɔni,
koni a manpa bogi xɔlɛne nan sɔtɔxi.

[3] Nayi, n xanuntenna naxa,
"Ɛ tan naxanye dɔxi Yerusalɛn yi,
ɛ tan Yuda kaane,
ɛ tan nan kitin sama nxu nun n ma nakɔɔn tagi.
[4] N yi lan nun n xa nanfe gbɛtɛ liga n ma nakɔɔn xa,
n munma naxan liga a xa singen?
N yengi yi bogi faɲine nan ma nun,
nanfera nayi, a bogine birin xɔlɔ?
[5] Iki, n xa a fala ɛ xa
n fama naxan ligadeni n ma manpa bili nakɔɔn na:
N na a sansanna kalama nɛn,
xuruseene yi a madon.
N na a rabilinna yinna rabirama nɛn
dangu muxune yi a yibodon.
[6] N na a findima bɔxɔ rabeɲinxin na nɛn,
a mi fa masɛgɛ, a mi biyɛ.
Sɛxɛ ɲaxine nun ɲanle minima nɛn a ma,
n yi tɔnna dɔxɔ kundane ma
a e nama tulen nafa a ma."

[7] Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna manpa bili nakɔɔn lanxi
Isirayila yamaan nan ma.
Nakɔɔn naxan yi rafan a ma nun han,
Yuda yamaan nan yi na ra.
Alatala yengi yi kiti kɛndɛn nan ma a yamani
koni a gbalon nan lixi na.
A yengi yi tinxinyaan nan ma,
koni a gbelegbele xuiin nan mɛxi na.

[8] Gbalon na kanne xa
naxanye banxine tima e bode fari,
e xɛɛne tugun e bode ra
han e bɔxɔn birin tongo,
e yi dɔxɔ kedenyani yamanani.
[9] N tunla Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falani ito nan mɛxi, a naxa,
"N bata n kɔlɔ,
banxi wuyaxini itoe kalama nɛn.
Banxi gbee faɲini itoe kui genla yi lu.
[10] Manpa bili nakɔɔn naxan gbo
han ɲingen xi fu tiyɛ naxan bideni,
na mi manpa litiri tonge naanin naminɛ.
Naxan na murutun kilo kɛmɛ bi,
na kilo fu nan tun xabama."

[11] Gbalon na kanne xa

naxanye kurunma,
e e gi dɔlɔn fɔxɔ ra,
naxanye xima e yɛɛ ra yi dɔlɔ mindeni,
han e xunna yi keli.
12 E dɛgema e banden don ɲaxaɲaxane yi
bɔlɔn xuiin nun konden xuini
e nun tanban xuiin nun xulen xuiin nun dɔlɔna.
Anu, e mi Alatala kɛwanle rakɔrɔsima
e mi a wanle toma.
13 Nanara, Ala naxa,
"N ma yamaan sigama nɛn konyiyani,
bayo e mi waxi sese kolon feni.
E muxu gbeene faxama kamɛn nan na,
yamaan yi halagi ige xɔnla ma."
14 Nanara, laxira a dɛni bima nɛn pon,
a yi a so dɛ gbeeni bi
dan mi naxan na
muxu gbeene nun e yamaan birin yi godo mɛnni
e nun e sɔnxɔ ratene nun e manan-manantɔne birin.
15 Muxune birin mafelenma nɛn,
adamadiine fe yi godo,
wasodene yi e xun sin.
16 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fe yitema nɛn
a kiti kɛndɛn xɔn.
Ala sariɲanxina a sariɲanna mayitama nɛn
a tinxinyaan xɔn.
17 Nayi, taa kalaxini ito findima nɛn
yɛxɛɛne rabaden na,
e fa e dɛge na,
xɔɲɛne yi e balon sɔtɔ nafulu kanne banxi xɔnne yi.

18 Gbalon na kanne xa
naxanye hakɛne e xidixi wulen xɔn
alo lutina,
e bubu e fɔxɔ ra.
E e yulubin bandunma e fɔxɔ ra
alo yɔlɔnxɔnna wontoron bandunma kii naxan yi.
19 E a falama, e naxa,
"Ala xa a mafura,
a xa a wanla kɛ xulɛn
alogo nxu xa a to.
A feen xa yiso,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina fe ragidixine xa rakamali,
nxu yi a fe kolon."

20 Gbalon na kanne xa,
naxanye a falama,
a fe ɲaxin fan,
a fe faɲin ɲaxu,
naxanye kɛnɛnna yatɛma dimin na,
dimin yi yatɛ kɛnɛnna ra,
naxanye xɔlɛn yatɛma a ɲaxumɛn na,
ɲaxunna yi yatɛ xɔlɛn na.

21 Gbalon na kanne xa
naxanye e yɛtɛ findixi fe kolonne ra
e yi e yɛtɛ yatɛ xaxilimane ra!

22 Gbalon na kanne xa
naxanye tunnafan dɔlɔ mindeni,
naxanye fatan dɔlɔ minseene basanɲɛ!
23 E fe kalan beɲinma se feen na
koni e mi tinma sɔntarena kitin sɛ.
24 Nanara, e luma nɛn
alo tɛɛn sɛxɛn naxan ganma,
alo sɛxɛ xaren naxan ɲanma tɛɛ dɛgɛni.
E salenne kunma nɛn,
e fugene yi siga ayi
alo gbangbanna.
Amasɔtɔ e bata e mɛ Alatalaa sariyan na,
Sɛnbɛn Birin Kanna.
E bata Isirayilaa Ala Sariɲanxina falan nabeɲin.

25 Nanara, Alatala bata xɔlɔ a yamaan ma han!
A bata a yiini bandun e xili ma,
a yi e ɲaxankata.
Geyane xuruxurunma,
binbine biraxi na xun xɔn
alo ɲaman kiraan xɔn.

Koni hali na birin,
Alatalaa xɔlɔn mi ɲan,
a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

26 Ala bata taxamasenni te
alogo siya makuyene xa a to,
a yi siyana nde xili kolinni
sa keli bɔxɔn danna ra.
Ɛ mi e to fɛ e giyɛ?
E xulun de!
27 Muxu yo mi xadanxi e yɛ,
e sese mi e madiganma,
xixɔnla mi muxu yo ma,
e birin bata xulun.
Sofa yo mi a tagixidin fulunxi,
e sese a sankidi luti mi bolonxi.
28 E xalimakunle ɲɔɛne ralemunxi,
e xanle birin bandunxi.
E soone torone xɔdɔxɔ
alo gɛmɛna,
e wontorone sanne firifirima
alo wuluwunla.

29 E sofane sɔnxɔ xuiin magaxu
alo yatana,
e wurundunma alo yata sɛnbɛmane,
e xaŋɛxin xɔɔyi seen suxuma,
e yi a xali.
Muxu yo mi nɔɛ a bɛ e yii.
30 Na lɔxɔni,
e sɔnxɔni tema nɛn na yi
alo fɔxɔ igen na walanŋɛ ayi.
Nayi, naxan na a yɛɛn ti yamanan na,
na dimin nun yigitɛgɛn nan toma a yi,
kundaan yi lu kɛnɛnna yɛ ma.

6

Ala yi Esayi findi a walikɛɛn na

1 Manga Yusiya faxa ɲɛɛni, n Marigin to
nɛn dɔxi mangaya gbɛdɛ matexini pon! A
doma gbeen lenbene yi Ala Batu Banxin
nafexi. 2 Maleka gubugubu kanne yi a xun
ma. Gubugubu sennin nan yi e keden
kedenna birin ma. Gubugubu firinna e
yɛtagin yɛɛ maluxunxi, firinna e sanne yɛɛ
maluxunxi, firin yi lu e tugan seen na. 3 E yi
e xui raminima e bode ma, e naxa,
"A sariɲan, a sariɲan,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna sariɲan!
Bɔxɔn birin nafexi a binyen nan na."
4 Ala Batu Banxin dɛɛn ti wudine nun a
so dɛɛn lonna yɛtɛɛn yi lu xuruxurunŋɛ e
xuiin ma, na yi rafe tutin na.
5 N yi a fala, n naxa, "Gbalona n xa, n bata
halagi! Amasɔtɔ muxun nan n na naxan
dɛ haramuxi, n dɔxi yamaan yɛ, fala hara-
muxin minima naxanye dɛ. Anu, n bata
mangan to n yɛɛn na, Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna." 6 Koni maleka gubugubu kanna nde
keden yi tugan, a fa n binni, tɛɛ wolonna
suxi a yii, a naxan tongo saraxa ganden fari
tɛɛ kɔ seen na. 7 A yi tɛɛ wolonna din n dɛɛn
na, a yi a fala, a naxa, "Iki, bayo ito bata din
i dɛɛn na, i hakɛn bata xafari, solonaan bata
ti i yulubin ɲan feen na."
8 Nayi, n yi Marigin xuiin mɛ maxɔdinna
tiyɛ, a naxa, "N na nde rasigama? Nde sigɛ
nxu xa?" N yi a yabi, n naxa, "N tan ni i ra,
n nasiga."
9 A mɔn yi a fala, a naxa,
"Siga, i sa a fala yamani ito xa, i naxa,
'Ɛ tuli matima nɛn han,
koni ɛ mi fefe famuma.
Ɛ seen matoma nɛn han,
koni ɛ mi a yigbɛma.'
10 E bɔŋɛn naxɔdɔxɔ ayi,
i yi e tunle xɔri,
i e yɛɛne raxi.
Xanamu, e yɛɛne toon tima nɛn,
e tunle yi falan mɛ,
e xaxinle yi feen famu,
e yi xɛtɛ n ma,
e kɛndɛyaan sɔtɔ."
11 N yi maxɔdinna ti, n naxa,
"Marigina, han waxatin mundun yi?"
A yi n yabi, a naxa,
"Han taane na halagi waxatin naxan yi,
e muxu yo mi lu,
e banxine yi kui geli,
xɛɛne yi kala,
e findi bɔxɔ rabeɲinxine ra,
12 han Alatala yi muxune masiga a ra
han yamanan yi rabeɲin fefe!"
13 Xa muxune yatɛn yaganna ɲɔxɔn na lu
yamanani,
tɛɛn mɔn xɛtɛma nɛn na raxɔrideni.
Koni wudi gbeene dungine nun wari
dungine luma bɔxɔni
kii naxan yi e na sɛgɛ waxatin naxan yi,
bɔnsɔn sariŋanxina nde fan luma yamanani
na kii nin
alo wudi dungin naxan sa maŋingima.

7

Esayi yi Alaa falan nali Axasi ma

1 Yotami a dii xɛmɛna Axasi, Yusiya ma-
mandenna, Yuda Mangan waxatini, Arami
manga Resin nun Remaliyaa dii xɛmɛn
Peka, Isirayila mangan yi siga Yerusalɛn
yɛngɛ xinla ma, koni e mi a nɔ. 2 Muxune
yi a fala Axasi xa Dawuda yixɛtɛna, e naxa,
"Arami kaane nun Efirami bɔnsɔnna mux-
une bata e malan ɛ xili ma." Mangan nun a
yamaan bɔŋɛn yi maxa na feen ma alo foyen
wudine yimaxama kii naxan yi.
3 Nayi, Alatala yi a fala Esayi xa, a naxa, "Ɛ
nun i ya dii xɛmɛn Seyari-Yasubu* xa mini
Axasi ralandeni ige ramaraden faxaraxiin
xunna ra,† dugi xane xɛɛ ma kiraan xɔn. 4 A
fala a xa, i naxa, 'A liga i yeren ma, i raxara,
i nama gaxu. I nama tunnaxɔlɔ i ma muxu
firinni itoe xɔlɔ gbeena fe ra, Resin‡ Arami

* 7:3: Seyari-Yasubu bunna nɛɛn Heburu xuini fa fala "Yamaan muxu dɔnxɛne xɛtɛma nɛn sa keli konyiyani." † 7:3: Ige ramaraden naxan geyaan na. ‡ 7:4: Arami kaane mangan nan Resin na.

kaan nun Remaliyaa dii xɛmɛna. Yegen
tumatɔɔn nan tun ne firinna ra. 5 N na a
kolon Arami kaane nun Efirami bɔnsɔnna
muxune nun Remaliyaa dii xɛmɛn bata a
nata a e xa fe ɲaxin liga i ra. E naxa, 6 "En
siga Yuda yamanan xili ma! En sa mɛn
kaane yigitɛgɛ! En yi e yamanani taxun, en
yi Tabele a dii xɛmɛn dɔxɔ mangan na e xun
na." 7 Koni Marigina Alatala ito nan falaxi,
Na mi lanɲɛ, na mi ligama.
8 Amasɔtɔ Damasi findixi Arami manga taan
nan tun na.
Resin findixi Damasi mangan nan tun na.
Benun ɲɛɛ tonge sennin e nun suulun,
Efirami bɔnsɔnna kalama nɛn,
a mi fa yatɛ yamaan na.
9 Samari findixi Efirami manga taan nan tun
na.
Remaliyaa dii xɛmɛn findixi Samari man-
gan nan tun na.
Xa ɛ mi dɛnkɛlɛya,
ɛ mi tiyɛ!' "

Diin barima naxan xili Ɛmanuwɛli

10 Alatala mɔn yi falan ti Axasi xa, a naxa,
11 "Taxamasenna nde maxɔdin bɔxɔn bun
hanma kore xɔnna ma Alatala ma, i ya Ala."
12 Koni Axasi yi a yabi, a naxa, "N mi sese
maxɔdinma, n mi Alatala bunbama."§
13 Nayi, Esayi yi a fala Axasi xa, a naxa,
"Ɛ tuli mati, Dawuda yixɛtɛne! Ɛ muxune
tunnaxɔlɔma e ma, koni ɛ mi ɛ wasa soxi na
yi. Ɛ mɔn n ma Ala fan tunnaxɔlɛ a ma ba?
14 Nayi, Marigin yɛtɛɛn taxamasenna yitɛ ɛ
ra: sungutun nasɔlɔnxin fudikanma nɛn, a
yi dii xɛmɛn bari. A yi xili sa 'Ɛmanuwɛli,'
na bunna nɛɛn fa fala, 'Ala en tagi.' 15 A
baloma fɛnɛn nun kumin nan na, han a yi
nɔ fe ɲaxin nun a faɲin tagi rabɛ. 16 Anu
benun na diin xa nɔ fe ɲaxin nun a faɲin
tagi rabɛ, i gaxuxi manga firinna naxanye
yɛɛ ra, ne yamanane rabeɲinma nɛn. 17 Koni
Alatala ɲaxankata lɔxɔne rafama nɛn i tan
xili ma, e nun i ya yamaan nun i babaa den-
bayaan xili ma. Na lɔxɔne ɲɔxɔn munma
lu na singen xabu Isirayila nun Yuda ya-
manane fata. Na fatama Asiriya mangan
nan na."

18 Na lɔxɔni,
Alatala tugetugene xilima nɛn kolinni
sa keli Nila baan biradeni fɔxɔ igen ma
Misiran yi
e nun kumi ɲɛɲɛn naxanye Asiriya ya-
manani.
19 E birin fama nɛn
e fa dɔxɔ folone ra xudene xɔn,
e nun gɛmɛ bɔxine kanke ra,
e nun wudi dungine nun darane birin yi.

20 Na lɔxɔni,
Marigina Asiriya mangan findima nɛn a
walikɛɛn na,
a findi dɛ xabe biin na
keli Efirati baan kidi ma
a yi ɛ xunne nun ɛ sanne mabi,
hali ɛ dɛ xabene birin.

21 Na lɔxɔni,
muxuna nde ɲinge keden nun sii firin na-
marama nɛn.
22 E yi nɔnɔ gbegbe fi muxune ma
e fɛnɛn yi don.
Muxun naxanye birin na lu yamanani,
ne baloma fɛnɛn nun kumin nan na.

23 Na lɔxɔni,
manpa bili wuli keden xɛɛn naxan ma
naxanye sarama gbeti gbanan wuli keden
na
mɛnna findima ɲanle nun tansin xɛɛn nan
na.
24 Muxune sigama nɛn mɛnni xanle nun
xalimakunle ra e yii,
amasɔtɔ sɛxɛn nun ɲanle nan luma bɔxɔn
ma.
25 Muxune gaxuma nɛn ɲanle nun tansinne
yɛɛ ra,
muxu yo mi fa sigɛ geyane fari
dɛnaxanye yi bima ɲinge kenna ra nun.
Mɛn yi findi ɲinge rabaden na,
yɛxɛɛne yi na yibodon.

8

Asiriya yamanan yi findi Alaa walikɛɛn na

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Walaxa
belebelena nde tongo, i yi sɛbɛnla ti a
ma naxan nɔɛ xaranɲɛ, i naxa, 'Nafunle
Suxu Keden Na. A Tongo Mafurɛn.' " 2 N
yi walaxan yita sereya tinxinxi firin na:
Saraxarali Yuriya nun Sakari, Yeberekiyaa
dii xɛmɛna.
3 Na xanbi ra, n yi n ma ɲaxanla kolon
ɲaxanla ra, nabi ɲaxalanmana. A yi
fudikan, a yi dii xɛmɛn bari. Nayi, Alatala yi
a fala n xa, a naxa, "A xili sa, 'Nafunle Suxu

§ 7:12: Na feen sɛbɛxi Sariyane 6.16 kui.

Keden Na. E Tongo Mafurɛn.’ [4] Amasɔtɔ,
benun i ya diin xa fatan a falɛ ‘baba’ hanma
‘n na,’ Asiriya mangana muxune Damasi
taan nun Samari taan nafunle tongoma
yɛngɛni nɛn.”

Asiriya kaane fama nɛn

[5] Alatala mɔn yi a fala n xa, a naxa:
[6] Yamani ito tondixi Silowa baa ige faɲin ma,
e tunnaxɔlɔxi e ma Manga Resin* yɛtagi e nun
Remaliyaa dii xɛmɛna.
[7] Nayi, Marigina Efirati baa ige walanxi gbeen nadinma nɛn e xili ma alo fufana,
Asiriya mangan nun a sɛnbɛ gbeen nan na ra.
Efirati baan fema nɛn
han a bɔxɔn a ma.
[8] Fufaan danguma nɛn Yuda yamanan naxɔrɛ,
a sa yiren birin xun ma,
a te han a kɔɛɛn bun.
A fa han
a sa ɛ yamanan yiren birin xun ma.
Ala en tagi!†

Siyane mi nɔɛ sese ra Ala yamaan xili ma

[9] Siyane, ɛ gbelegbele,
ɛ gaxu!
Ɛ tuli mati,
ɛ tan naxanye sa yamana makuyene yi!
Ɛ yitɔn yɛngɛn xili ma,
ɛ yigitɛgɛma nɛn!
[10] Ɛ na yɛngɛ feene yitɔn,
e kalama nɛn!
Ɛ na falan ti, a mi kamalima!
Amasɔtɔ Ala nxu tagi.‡

Ala yɛɛragaxun nan fan

[11] Alatala bata a yii sɛnbɛ gbeen sa n ma,
a yi n maxadi, a n nama yamani ito raliga.
A yi a fala n xa, a naxa:
[12] Yamani ito feen naxanye yatɛma yanfan na
ɛ tan nama ne birin yatɛ yanfan na de!
Ɛ nama gaxu e gaxu feene yɛɛ ra
ɛ nama xamin ne fe yi de!
[13] Ɛ xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan tun kolon sariɲanden na,
ɛ lan ɛ xa na nan binya,
ɛ lan ɛ xa gaxu a tan nan yɛɛ ra.
[14] Amasɔtɔ Ala findima nɛn yire sariɲanxin na
e nun gɛmɛna Isirayila yama firinne xa,
yamana e sanna radinma gɛmɛn naxan na,
a findi e rabira gɛmɛn na.
A findima nɛn luti ratixin na
Yerusalɛn kaane yɛɛ ra,
a e suxu.
[15] E wuyaxi e sanna radinma nɛn,
e bira, e fe yi kala.
E suxuma nɛn lutin na,
e mi nɔɛ e fulunɲɛ.

Nabiin yigina fe

[16] N yi na sereyaan namara n yi,
n yi xaranni ito balan,
n na fala n ma xarandiine nan tun xa.
[17] N na Alatala mamɛma
naxan bata a yɛtagin luxun Yaxuba bɔnsɔnna ma.
N nan n yigi sama Ala nin.

[18] Nxu nun n ma diine nan ito ra,
Alatala naxanye fixi n ma.
Nxu findixi taxamasenne nun marakolon seene nan na
Isirayila yi, fata Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ra
naxan dɔxɔden Siyon geyaan fari.
[19] Ndee a falama, e naxa, “Ɛ barin kiine
nun yiimatone maxɔdin, naxanye wundo
feene kɔyɛkɔyɛnma, e falan ti e dɛ bun ma.
A mi daxa yamaan xa e gbee alane maxɔdin
ba? Muxune mi barinne xan maxɔdinma
ɲɛɲɛ muxune xa ba?” [20] Ɛ ne yabima nɛn, ɛ
naxa, “Fɔ en xa xɛtɛ Alaa sariyan nun a fala
xuine nan ma.” Xa naxan mi falan tima na
kiini, na kanna mi kɛnɛnna toma.

Ɲaxankata dimina

[21] Muxune yigitɛgɛxin nun e kamɛtɔne
e masiga tima nɛn yamanan xun xɔn ma.
Kamɛn na e suxu ɲaxi ra,
e xɔlɔma nɛn,
e sa e mangan nun e Ala danga.
E yɛɛn tima nɛn koren na,
[22] na xanbi ra e yi bɔxɔn mato.
Koni e tɔrɔn nun dimin nun bɔɲɛ rafɔrɛ gbeen nan tun toma.
E yi rawoli dimi gbeeni.

Kɛnɛn gbeen toma nɛn

[23] Anu, naxanye yi luxi na tɔrɔni,

* 8:6: Arami kaane mangan nan Resin na. † 8:8: Heburu xuini, a sɛbɛxi, “Ɛmanuwɛli.” Na feen mato Esayi 7.14 nun 8.10 kui. ‡ 8:10: Heburu xuini, a sɛbɛxi, “Ɛmanuwɛli.” Na feen mato Esayi 7.14 nun 8.8 kui.

ne dimin ɲanma nɛn.
Waxati danguxini,
Ala yagin nan nagidi
Sabulon yamanan nun Nafatali yamanan ma.
Koni waxati famatɔni,
kiraan naxan sigama baan ma,
Yurudɛn baan kidi ma,
a na rafema nɛn binyen na
e nun siya gbɛtɛne yamanana, Galile.

9

1 Yamaan naxan sigan tima dimini,
ne bata kɛnɛn gbeen to.
Naxanye dɔxi dimi gbeeni,
kɛnɛnna bata mini ne ma!
2 Ala i bata yamaan nawuya ayi,
i yi e sɛwan nagbo ayi.
E sɛwaxi i yɛtagi
alo muxune nɛma sɛwɛ se xaba waxatini,
alo e ɲaxanma kii naxan yi
e nɛma yɛngɛ yi se tongoxine yitaxunɲɛ.
3 Amasɔtɔ i ya yamaan tɔrɔma goron tongo wudin naxan bun
e nun wure gbelemɛn naxan saxi e tungunna ma
e nun e ɲaxankata muxune bosana,
i bata ne birin kala
alo i a liga kii naxan yi
Midiyane nɔ lɔxɔni.*
4 Yaxune sankidin naxanye
birin yɛngɛ yirene yibodonma
e nun dugin naxanye birin bata sin wunli
ne birin ganma nɛn
alo yegen tɛɛni.
5 Amasɔtɔ diina nde bata bari en xa,
dii xɛmɛn bata sɔtɔ en xa.
Mangayaan luma nɛn a tan xa.
A xili bama nɛn a,
"Kabanako Kawandi Tiina,
Ala Sɛnbɛmana,
Habadan Fafe,
Bɔɲɛ Xunbeli Mangana."
6 A mangayaan nun bɔɲɛ xunbenla
sigama gboɛ ayi nɛn
dan mi naxan na.
A dɔxɔma nɛn Dawuda mangaya gbɛdɛni
a yamanan xun na.
A yi a sɛnbɛ so,
a yi a masuxu kiti kɛndɛn nun tinxinni,
keli to ma han habadan.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na ligama a xanuntenya gbeen nin.

Alaa xɔlɔna fe
7 Marigin bata falan ti Yaxuba bɔnsɔnna xili ma,
na yi Isirayila yamaan sɔtɔ.
8 Yamaan birin a kolonma nɛn.
Efirami bɔnsɔnna muxune nun Samari kaane birin yi falan tima wason nun yɛtɛ yigboni, e naxa,
9 "Yinna bitikidine bata bira,†
en na a ti gɛmɛ masolixine ra.
Xɔdɛ binle bata kala,
en na e masara sumanne ra."
10 Nayi, Alatala Asiriya kaane radinma nɛn Isirayila kaane ma, Manga Resin‡ yɛngɛfane.
A bata e yaxune sɛnbɛ so.
11 Arami kaan naxanye sogeteden binni,
e nun Filisiti kaan naxanye sogegododen binni,
ne nan Isirayila kaane raxɔrima feu!

Koni hali na birin,
Alaa xɔlɔn mi ɲan,
a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

12 Nayi, Alatala bata a yamaan ɲaxankata,
koni e mi e xun xɛtɛxi a ma,
e mɔn mi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fenxi.
13 Nayi, Alatala Isirayila yamanan birin naxɔrima nɛn
lɔxɔ keden peeni,
fɔlɔ a xunna ma han a xunla,
fɔlɔ tugu binle ma han gbalane.
14 Fonne nun kuntigine nan a xunna ra,
nabiin naxanye wule xaranna tima,
ne nan a xunla ra.
15 Yamani ito yɛɛratine nan e ralɔma ayi,
e muxun naxanye matinxinma,
ne fan yifuxi.
16 Nanara, Marigin mi sɛwaxi a foningene ra,
a mi kininkininma a kiridine nun a kaɲa gilɛne ma.
Amasɔtɔ Ala kolontarene nun
muxu ɲaxine nan e birin na,
e fala ɲaxin nan tun tima.

Koni hali na birin,
Alaa xɔlɔn mi ɲan,

* 9:3: Midiyane nɔ feen mɔn sɛbɛxi Kitisane 6 han 8 kui. † 9:9: Bitikidin mɔn falama yirena nde yi fa fala "Birikidina." ‡ 9:10: Arami kaane mangan nan Resin na. Asiriya kaane nan Manga Resin yaxune ra. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 16.8-9 kui.

a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

17 Ɲaxuyaan muxune ganma yati,
alo tɛɛn naxan ɲanle nun sɛxɛne birin ɲanma,
a yi tɛɛn so fɔtɔnna ɲansanne ra,
e tutin yi lu tɛ kore.
18 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xɔlɔ gbeen
bata tɛɛn so yamanan birin na.
A luxi nɛn
alo tɛɛn yamaan nan ganma,
muxu yo mi kininkininma a ngaxakedenna ma.
19 Muxune donseen tongoma yiifanna ma,
kamɛn mi ba e ma.
E yi e balon fen e kɔmɛnna ma,
e mi wasa.
Birin baloma a lanfaan nan na.
20 Manase bɔnsɔnna baloma Efirami bɔnsɔnna ra,
Efirami bɔnsɔnna baloma Manase bɔnsɔnna ra,
e tan bɔnsɔn firinne yi keli Yuda bɔnsɔnna xili ma.

Koni hali na birin,
Alaa xɔlɔn mi ɲan,
a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

10

Gbalon Yuda taane xili ma

1 Gbalon na kanne xa
naxanye tɔnne dɔxɔma hakɛni,
naxanye sariyane sɛbɛma bodene tɔrɔ xinla ma,
2 e tondi sɛnbɛtarene xun mayɛngɛ kitin sɛ.
Yiigelitɔɔn naxanye n ma yamaan yɛ,
e mi ne kitin sama.
E kaɲa gilɛne kansunma,
e kiridine muɲa.
3 Ɛ fe saranna na ɛ sɔtɔ lɔxɔ naxan yi,
gbalon na fa sa keli wulani,
ɛ nanse ligama?
Ɛ ɛ gima siga nde kon yi
alogo ɛ xa maliin sɔtɔ?
Ɛ nafunle luma minɛn?
4 Fɔ ɛ mafelen kasorasane tagi,
hanma ɛ bira bɔxɔni binbine yɛ.

Koni hali na birin,
Alaa xɔlɔn mi ɲan,
a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

Gbalona Asiriya kaane xili ma

5 Ala naxa,
"Gbalona Asiriya yamanan xa,
naxan findixi bosaan na n yii n ma xɔlɔna fe ra!
N ma fitinan dunganna a tan nan yii.
6 N na a sofane rasigama nɛn
Ala kolontare siyaan xili ma.
N yi e radin yamaan xili ma
naxanye n naxɔlɔma
e xa sa mɛn kaane yii seene suxu,
e yi e nafunle tongo,
e yi e yibodon
alo borona kiraan xɔn!
7 Koni Asiriya kaane mi na feen to na kiini.
E tan e miri na fe ma kii gbɛtɛni.
E tan yi waxi halagi nan tun ti feni,
e yi siya wuyaxine raxɔri fefe!
8 Amasɔtɔ e naxa,
'N ma sofa kuntigine mi findixi mangane xan na ba?
9 N mi Kalano taan suxi
alo Karakemisi taan ba?
N mi Xamata taan ligaxi
alo Arapada taan ba?
N mi Samari taan ligaxi
alo Damasi taan ba?*
10 N bata suxure batu yamanani itoe suxu,
naxanye suxurene yi fisa Yerusalɛn
nun Samari yamanan gbeene xa.
11 N naxan liga Samari yamanan nun a suxurene ra,
n mi nɔɛ na ligɛ Yerusalɛn nun a suxurene ra ba?' "
12 Koni Marigin na yelin a wanle
birin nakamalɛ Siyon geyaan fari e nun
Yerusalɛn yi, a Asiriya mangan fan saranma
nɛn a yɛtɛ yiteen nun a yɛɛ rawason na.
13 Amasɔtɔ na mangan yi a falama nɛn, a naxa,
"N feni itoe birin ligaxi
n fangan nun n ma fe kolonna nin,
amasɔtɔ xaxilimaan nan n na.
N bata yamanane danne kala,
n yi e nafunle muɲa,
n mangane ba e dɔxɔdene yi
alo sɛnbɛmaan yɛtɛna.
14 N bata siyane nafunle tongo
alo muxun xɔli tɛɛn tongon kii naxan yi.
N bata bɔxɔ xɔnna seene birin malan
alo muxun xɔli xɛlɛ rabeɲinxine matongon kii naxan yi.

* 10:9: Asiriya kaane bata yi taani itoe suxu. E sɛbɛ kiina a yitaxi, a e luma e masoɛ Yerusalɛn taan nan na.

E sese mi nɔxi e gabutɛni tɛ,
hanma e dɛ xanli bi, e wuga."

15 Bunbin nɔɛ a yɛtɛ matɔxɛ
dangu a rawali muxun na ba?
Sɛrana a yɛtɛ matɔxɛ
dangu a rawali muxun na ba?
Bosaan nɔɛ a tongo muxun nawalɛ ba?
Dunganna nɔɛ muxun tongɛ ba?

16 Nanara, Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
yama hiyabuxini ito radoyenma nɛn.
Halagi ti tɛɛ gbeen yi so e binyen na.
17 Isirayilaa kɛnɛnna,
Ala yɛtɛɛn findima nɛn tɛɛn na.
E sariŋantɔɔn yi findi tɛɛ dɛgɛn na,
a Asiriya yamanan ɲanle
nun a sɛxɛne birin gan,
e ɲan lɔxɔ kedenni.
18 A fɔtɔn gbeene raxɔrima nɛn fefe
e nun wudin naxanye birin bogima.
A yamanan halagi
alo furemaan nɛma doyenɲɛ.
19 Wudi dɔnxɛn naxanye na lu Asiriya fɔtɔnne yi
hali dii ɲɔrɛna,
a nɔɛ e yatɛn sɛbɛ nɛn.

Yamaan muxu dɔnxɛne fe

20 Na lɔxɔni, Isirayila yamaan muxu dɔnxɛn naxanye na lu e nii ra Yaxuba bɔnsɔnni, ne mi fa e lannantenyaan sama e ɲaxankata muxune yi sɔnɔn. E fa e lannayaan sama Alatala nin, Isirayilaa Ala Sariŋanxina. 21 Yamaan muxu dɔnxɛne xɛtɛma nɛn Ala sɛnbɛmaan ma, Yaxuba bɔnsɔnna muxu dɔnxɛne. 22 Anu, Isirayila kaane, hali ɛ yamaan wuya ayi alo mɛɲɛnsinna naxan fɔxɔ igen dɛ, hali na, e dɔnxɛdin nan tun xɛtɛma. Halagin bata ragidi, naxan gboma ayi, a mɔn tinxin. 23 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata halagin naxan nagidi, a na rakamalima nɛn yamanan birin yi.

Ala a yamaan xunbama nɛn

24 Nanara, Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "N ma yamana, ɛ tan naxanye dɔxi Siyon yi, ɛ nama gaxu Asiriya kaane yɛɛ ra! E ɛ bɔnbɔma nɛn dunganna ra, e yi gbengbetenni te ɛ xili ma alo Misiran kaane yi a ligama kii naxan yi nun. 25 Koni benun waxati, n ma xɔlɔn ɲanma nɛn ɛ xili ma. N fitinaxin yi keli e kaladeni." 26 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bosaan tongoma nɛn Asiriya kaane xili ma, alo a keli Midiyan kaane xili ma kii naxan yi Orebi fanye yireni. A a dunganni bandunma nɛn baan xun ma, alo a liga Misiran yamanani kii naxan yi.
27 Na lɔxɔni,
a goronna bama nɛn ɛ tungunna ma,
e goron tongo wudin naxan sa ɛ kɔɛ ma konyiyani,
ɛ xungboma nɛn han na yi gira, a bira.

*Yaxune yi maso Yerusal*ɛn ra

28 E bata Ayati taan li.
E danguma Migiron nin,
e yi e goronne lu Mikimasi taani.†
29 E danguma geya longori ra kiraan nan xɔn
e a fala, e naxa,
"En xi Geba yi."
Rama kaane xuruxurunma gaxuni.
Sɔli a taan Gibeya muxune bata e gi.
30 Galin kaane, ɛ gbelegbele!
Layisa kaane, ɛ tuli mati!
Anatɔti kaane, ɛ makininkinin de!
31 Madimena kaane bata xuya ayi,
Gebimi kaane e luxunden fenma.
32 To, yaxune sa tima nɛn Nobi yi,
e yi e yiini te,
e yi e kɔnkɔ Siyon taa faŋin geyaan xili ma,
Yerusalɛn geyana.

33 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
wudi yii gbeene sɛgɛma nɛn sɛnbɛni.
Wudi kuyene yi rabira bɔxɔni.
Naxanye kondeye mate han,
a ne ragodoma nɛn.
34 A fɔtɔnna ɲansanne sɛgɛma nɛn bunbin na,
Liban fɔtɔnne yi bira Sɛnbɛ Kanna bun.

11

*Manga n*ɛnɛn Dawuda bɔnsɔnni

1 Dii xɛmɛn minima nɛn Yese bɔnsɔnni*
alo wudi ɲingin minima
wudi dungin ma kii naxan yi.
Na sabatima nɛn fata a salenne ra.
2 Alatalaa Nii Sariŋanxin luma nɛn a yi,

† 10:28: Yaxune ganla yi fɛ nɛn Yerusalɛn yɛngɛdeni kirani ito xɔn. A bunna nɛɛn fa fala "Yaxune bata maso." * 11:1: Yese nan Dawuda fafe ra. Na sɛbɛxi Samuyɛli Singena 16.18-19 kui.

fe kolonna nun xaxilimayaan sətəma niin naxan xən,
kawandi kɛndɛn nun sɛnbɛn sətəma niin naxan xən,
Alatala kolonna nun a yɛɛragaxun sətən niin naxan xən.
3 A niin sama nɛn Alatala yɛɛragaxun fari.
A mi kitin sama yɛtagin ma.
A mi feene ragidima muxune fala xuiin xən.
4 Koni a sɛnbɛtarene makitima nɛn tinxinni.
Yiigelitəən naxanye yamanani,
a yi ne feene ragidi ɲɛnige faɲini.
A yamanan muxune garinma nɛn falan na alo bosana.
A fala xuine yi muxu ɲaxine faxa.
5 Tinxinyaan nun təgəndiyaan luma nɛn a yi alo tagi xidin muxun tagi waxatin birin.

6 Nayi, kankon nun yɛxɛɛ diin luma nɛn e bode xən,
burunna ɲarin nun siin yi e sa yire kedenni,
turadin nun yatan nun xuruse turaxin yi lu e bode xən,
diidina nde yi ti e yɛɛ ra.
7 Ɲinge gilɛn nun kanko gbeena e dɛgema nɛn,
e diine yi sa e sa yire kedenni.
Yatan yi sɛxɛn don alo ɲingena.
8 Dii ɲərɛn sabaan soma nɛn saɲin soden dɛxən,
diin yi nə a yiin nasoɛ koson yinla ra.
9 Fe ɲaxi mi fa luma na, gbalo mi na
Alatalaa geya sariɲanxin birin fari.
Amasətə Alatala kolonna yamanan nafema nɛn,
alo fəxə igena a folon nafema kii naxan yi.
10 Na ləxəni,
diin naxan minixi Yese bənsənni
na luma tixi nɛn
alo taxamasenna yamane yɛɛ ra.
Siyane fama nɛn a fɛma,
a dəxəden yi lu mayilenɲɛ binyeni.

Muxu suxine xɛtɛ fena

11 Na ləxəni,
Marigin mən a yiini bandunma nɛn
alogo a xa a yamaan muxu dənxɛne xunba:
naxanye na lu e nii ra Asiriya yamanani
e nun Misiran yamanan lanbanna nun a faxan na,
e nun Kusi nun Elan nun Babilən yamanane yi,
e nun Xamata yamanan nun fəxə ige tagi bəxəne yi.
12 A taxamasenna tima nɛn siyane xa,
a Isirayila kaane malan
naxanye yi suxi yɛngɛni.
Yuda bənsənna muxun naxanye xuyaxi ayi
dunuɲa xun xən, a yi ne malan
sa keli bəxən tongon naaninne birin yi.
13 Nayi,
Efirami bənsənna mi fa Yuda bənsənna maxəxələnma.
Yuda bənsənna yaxune raxərima nɛn,
Efirami mi fa Yuda maxəxələnma,
Yuda mi fa findima Efirami yaxun na sənən.
14 E birin sigama nɛn yɛngɛni
sogegododen binni Filisitine geyane fari,
e sa sogeteden binna muxune nafunle tongo yɛngɛni.
Edən nun Moyaba yamanane yi lu e sɛnbɛn bun,
Amonine yi xuru e ma.
15 Alatala igen ɲanma nɛn Misiran fəxə ige yireni,
a yi a yiini bandun Efirati baan xun ma,
a yi na baani taxun xude solofere ra
a dɛ foye gbeen na,
muxune yi nə a gidɛ,
e mi e sankidine ba.
16 Kiraan luma nɛn a yamaan xa
naxanye na lu e nii ra Asiriya yamanani.
A luma nɛn alo a liga e benbane xa kii naxan yi
e to mini Misiran yamanani.

12

Yama rakisixin yi Ala tantun

1 I a falama nɛn na ləxəni, i naxa,
“Alatala, n ni i tantunma.
I yi xələxi n ma,
koni i ya xələn bata xɛtɛ n fəxə ra,
i yi n madɛndɛn.
2 Ala nan n nakisixi yati.
N na n yigi sama a tan nin,
n mi fa gaxuma.
Alatala nan n fangan na.
Alatala nan n ma bɛti ba xunna ra.
N nakisimana a tan nan na.”
3 Ɛ kisin sətəma nɛn sɛwani
alo ɛ igen bama tigi yinla ra kii naxan yi.

4 Na ləxəni, ɛ a falama nɛn, ɛ naxa,
“Ɛ tantunna fi Alatala ma,
ɛ xui ramini a ma a xinli,
ɛ a kɛwanle rali siyane tagi
ɛ a rabira muxune ma a xinla gbo kii naxan yi.

5 Ɛ bɛtin ba Alatala xa bayo a bata fe gbeene
rakamali.
Ɛ e fe fala dunuɲa muxune birin xa!”
6 Siyon kaane, ɛ sɔnxɔ sɛwani,
ɛ gbelegbele ɲaxanni!
Amasɔtɔ, Isirayilaa Ala Sariɲanxin gbo,
naxan ɛ tagi!

13

*Babil*ɔn taan naɲanna bata maso

1 Waliyiya falan ni ito ra naxan makɛnɛn
Amɔsi a dii xɛmɛna Esayi xa lan Babilɔn
taan ma.
2 Ala naxa,
“Ɛ taxamasenna ti geya mabaxin fari.
Ɛ gbelegbele
alogo ɛ xa sofane rakolon.
Ɛ yiine maliga
alogo e xa so taan muxu gbeene so dɛɛne ra.
3 N tan nan yamarin fixi muxune ma
naxanye rasariɲanxi n xa.
N bata n ma sofa yɛbaxine xili,
naxanye sɛwama n ma nɔ sɔtɔn na,
alogo e xa n ma xɔlɔn mayita.”

4 Ɛ tuli mati sɔnxɔ xuini ito ra geyane fari
yama gbeen nan xui a ra.
Ɛ tuli mati,
yamanane bata yimaxa
alo siyane na e malan.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan
a ganli tɔnma yɛngɛ so xinla ma.
5 Alatala fama e nun
ganla naxan a xɔlɔn naxuyama ayi
sa keli bɔxɔn yire makuyeni
sa keli kore xɔnna danna ra.
E yamanan birin kalama nɛn.

6 Ɛ gbelegbele sununi,
amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn bata maso.
A fama alo halagi ti gbalona,
fata Ala Sɛnbɛ Kanna ra.
7 Nanara, birin bata xadan,
muxune bata tunnaxɔlɔ e ma.
8 Gaxun bata e suxu,
xɔlɛn sifan birin e fari.
Muxune e fatine yimaxama xɔlɛn bun
alo ɲaxanla tinna ma.
E birin xaminxina e bode matoma.
E yɛtagine yifɔrɔxi.

9 A mato, Alatalaa lɔxɔn fama,
kininkinintare lɔxɔna,
fitinan nun xɔlɔ gbeen naxan yi,
alogo bɔxɔ xɔnna xa raxɔri,
a findi tonbonna ra
a yi yulubitɔne halagi a yi.
10 Saren naxanye kore e nun e sare kurune,
ne mi fa dɛgɛn sɔnɔn.
Sogen nɛɛn fa te,
a bata yidimi,
kiken mi fa dɛgɛma sɔnɔn.
11 Ala naxa, “N dunuɲa muxune
kɛwali ɲaxine saranma e ra nɛn,
n yi muxu ɲaxine hakɛne saran e ra.
N yi yɛtɛ yitene wason dan,
n yi nɔ kanne yandan kala.
12 N muxune xuruma nɛn bɔxɔni
han e mi fa toma xulɛn
alo xɛma faɲina,
e to raxɔlɔma ayi nɛn
alo xɛmaan naxan sa kelima Ofiri ya-
manani.”

13 Nanara, n kore xɔnni maxama nɛn,
bɔxɔ xɔnna yi xuruxurun, a ba a funfuni
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fitinana fe ra
a xɔlɔn na keli lɔxɔn naxan yi alo tɛɛna.
14 Nayi, muxune birin sigama nɛn e konne yi
birin yi a gi siga a yamaan fɛma
alo xɛnla naxan sagatanma,
alo xuruse raba mi yɛxɛɛn naxanye fɔxɔ ra.
15 E na muxu yo to,
na kanni sɔxɔnma nɛn tanban na,
E na naxan yo suxu,
na kanna faxama nɛn silanfanna ra.
16 E dii futene yi yibutuxun e yɛtagi,
e banxi kui seene yi tongo,
muxune yi fu e ɲaxanle ma e yɛtagi.

17 Ala naxa,
“N Mede kaane rakelima nɛn e xili ma
gbetin bɔtɛ mi siyaan naxan xa,
e mɔn mi sɛwama xɛmaan na.
18 E banxulanne yi faxa Mede kaane xali-
makunle ra,
e mi kininkininma dii futene ma,
e ɲaxu diidine ra.”
19 Babilɔn naxan findixi taa tofaɲin na ya-
manane yɛ,
naxan findixi Babilɔn kaane binyen nun e
kanba xunna ra,
Ala na taan halagima nɛn
alo Sodoma taan nun Gomora taana.
20 Muxu yo mi fa dɔxɔma a yi,
a yigenla luma nɛn
han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.
Hali Arabu sigatine yati mi dangue a yi,

hali xuruse rabane mi fa e xuruseene xalima na.
21 Koni burunna subene nan dɔxɔma na,
xutunxunbane yi e banxine rafe.
Dangaranfulene yi lu na yi,
kɔtɔne yi na findi e bodonden na.
22 Kankone wuga xuiin yi lu minɛ a yire makantanxine yi,
barekodane yi so a manga banxine kui.
Babilɔn gbee waxati saxin bata maso.
A siimayaan mi fa xunkuya.

14

Isirayila kaane xɛtɛ fena

1 Alatala kininkininma nɛn Yaxuba yixɛtɛne ma. A mɔn Isirayila yamaan sugandima nɛn, a mɔn yi e radɔxɔ e bɔxɔni. Xɔŋɛne yi sa e fari, e findi Yaxubaa yamaan na.
2 Siyaan bonne fama nɛn Isirayila kaane tongodeni, e siga e ra Alatalaa yamanani. Isirayila yamaan yi siyane findi e konyine ra, xɛmɛn nun ɲaxanla. Na kiini, muxun naxanye e findi konyine ra, e fan yi ne findi e konyi ra, e findi e ɲaxankata muxune kanne ra.

*Babil*ɔn mangan saya sigina

3 Isirayila kaane, lɔxɔna nde, Alatala matabun fima nɛn ɛ ma ɛ tɔrɔne nun ɛ lanbaranne nun ɛ konyiya xɔdɛxɛn ɲan xanbini. 4 Na waxatini, ɛ sigi ɲaxumɛni ito sama nɛn, ɛ Babilɔn mangan magele, ɛ naxa,
Ee! En ɲaxankata muxun mi fa na!
A gbalon bata ɲan!
5 Alatala bata muxu ɲaxine bosaan sɛnbɛn kala.
A bata nɔ sɔtɔ dunganna kala
6 naxan yi siyane mabɔnbɔma xɔlɔni
a yɛ wuyaxi,
dan mi naxan na,
naxan fitinaxin yi nɔɔn tima yamanane xun na
a gbalon sa e fari
naxan dan mi na.
7 Iki, yamanan birin bata lu bɔɲɛ xunbenli,
muxune gbelegbelema sɛwani.
8 Hali fɔfɔne nun Liban sumanne sɛwaxi
i kala feen na, e a falama,
e naxa, “Xabu i binbin maluxun,
muxu yo mi fa fama nxu sɛgɛdeni.”
9 Faxa muxune e ramaxama nɛn bɔxɔn bun ma
fa i ralandeni,
i nɛma fɛ waxatin naxan yi,
dunuŋa ito muxu gbeene birin.
Naxanye yi siyane mangane ra,
ne birin kelima nɛn.
10 E falan ti, e naxa,
“I fan bata findi fangataren na
alo nxu tan.
Iki, i bata lu alo nxu tan!”
11 E bata ɛ nun i ya wason
nun i ya bɔlɔn xuiin birin nagodo gaburun na.
Kɔnɛne nan i saden na i bun ma,
kunle yi findi i ya bitinganna ra.
12 Ee! I bata bira sa keli kore
i tan tagalan saren naxan dɛgɛma subaxani!
I bata woli bɔxɔni,
i tan naxan yi siyane rabirama!
13 I yi a falama i yɛtɛ ma, i naxa,
“N tema nɛn kore xɔnna ma,
n sa n ma mangaya gbɛdɛn dɔxɔ mɛnni
Alaa sarene faxa ra.
N sa dɔxɔ alane tagi,
e malanma geyaan naxan ma sogeteden kɔmɛnna ma.
14 N tema nɛn kundane fari,
N yi lu alo Kore Xɔnna Ala.”
15 Koni e bata sa i sa fɔ gaburun xɔnna ma
i lu laxira yili tilinxin na.

16 Naxanye na i to,
ne i matoma nɛn ki faɲi.
E miri i ya fe ma,
e yi a fala, e naxa,
“Xɛmɛni ito xa mi yi bɔxɔn naxuruxurunma ba,
a yi yamanane yimaxa?
17 Ito xa mi dunuŋa findi tonbonne ra ba
a yi taane kala,
a tondi kasorasane beɲiŋɲɛ?”
18 Ɲɔndin na a ra,
siyane birin mangane maluxunxi binyen nin
e keden kedenna birin yi lu e gaburune ra.
19 Koni i tan bata woli ayi i ya gaburun fari ma
alo wudi yii xaren biraxina.
Faxa muxune bata sa i yɛɛ ma,
naxanye faxaxi silanfanna ra
naxanye bata sa gɛmɛne fari yinla ra.
I bata lu alo binbi yibodonxina.
20 Koni i tan mi maluxunma alo ne
amasɔtɔ i bata i ya yamanan kala,
i yi i ya yamaan naxɔri.
Bɔnsɔn ɲaxina fe mi fa falama habadan.

21 Ɛ a diine faxa feni tɔn
lan e benbane gbalo feene ma.
E nama fa keli,
e yi bɔxɔn birin findi e gbeen na,
e dunuŋa rafe e taane ra.

22 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,
“N kelima nɛn Babilɔn taan xili ma,
n yi a xinla ralɔ ayi
e nun a muxun naxanye na lu e nii ra
e nun e diine nun e yixɛtɛne birin.”
Alatalaa falan nan na ra.
23 N taani ito findima nɛn dara yiren na
gbalane dɛnaxan yi e nun sagalene dingirana.
N yi Babilɔn taan makɔ halagi ti silanden na.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

24 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata a kɔlɔ, a naxa,
“N bata feen naxan yitɔn,
na ligama nɛn.
N bata naxan nagidi,
na kamalima nɛn.
25 N Asiriya kaane halagima nɛn n ma yamanani,
n yi e raxɔri n ma geyane fari.
E konyiyaan bama nɛn n ma yamaan xun ma,
e goronna yi ba e tungunna fari.”
26 Ala na nan nagidixi dunuŋa birin xili ma,
a yiini texi siyane birin xili ma na kii nin.
27 Xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fena nde ragidi,
nde nɔɛ a yikalɛ?
A na a yiini te,
nde nɔɛ a raxɛtɛ a funfuni?

Waliyiya falana Filisitine xili ma

28 Waliyiya falani ito tixi Manga Axasi faxa ɲɛɛn nan na.
29 Ɛ tan Filisitine,
e yi ɛ bɔnbɔma bosaan naxan na,
na bata kala,
koni ɛ nama sɛwa na ra.
Amasɔtɔ koson minima nɛn saɲi faxaxin bɔnsɔnni,
ninginangan yi mini koson bɔnsɔnni naxan tuganma.
30 Tɔrɔ muxu gbeene,
ne donseen sɔtɔma nɛn,
sɛnbɛtarene yi e matabu bɔɲɛ xunbenli.
Koni ɛ tan Filisitine,
n na ɛ bɔnsɔnna halagima fitina kamɛn nan na.
Naxanye na lu e nii ra,
ne birin yi faxa.
31 Ɛ tan taa makantanxine,
ɛ wuga xuini te!
Taan muxune, ɛ gbelegbele!
Filisiti yamaan bata tunnaxɔlɔ e ma,
amasɔtɔ tɛɛ tutin fama nɛn
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.
Muxu yo mi baxi yaxune ganla safane ra.
32 Filisitine xɛrane yabin findin nanse ra?
“Alatala nan Siyon taan tixi,
a yamaan yiigelitɔne yigiyade faɲin sɔtɔma dɛnaxan yi.”

15

Waliyiya falan Moyaba xili ma

1 Waliyiya falana Moyaba yamanan xili ma:
Ari taan bata raxɔri Moyaba yamanani
a kala kɔɛ kedenna ra.
Kiri taan bata raxɔri Moyaba yamanani
a kala kɔɛ kedenna ra.
2 Dibon kaane tema e suxure kide matexine yi
e wugama.
Moyaba kaane gbelegbelema Nebo nun Medeba taane yi.
Muxune birin bata e xunne nun e dɛ xabene bi sununi.
3 Sunu dugine nun bɛnbɛnle ragodoxi e ma kirane xɔn ma.
E gbelegbelema e banxine fari
e nun e yama malandene yi,
e birin wugama han!
4 Xɛsibɔn nun Eleyale kaane
gbelegbelema mali muxu feen na.
E xuiin sa mɛma fɔ Yahasi taani.
Nanara, Moyaba sofane gbelegbelema,
e bata tunnaxɔlɔ e ma.

5 N gbelegbelema Moyaba kaane fe ra.
A muxune bata e gi siga han Soyari taani,
siga han Egilati-Selisiya taani.
E tema wugɛ Luxiti geyaan na.
E wuga xuini tema e kalana fe ra Xoronayin kiraan xɔn.
6 Nimirimi daraan bata xɔri
sɛxɛne bata xara,
ɲɔxɔndene bata ɲan.
Sese xinde mi fa na.
7 Nanara, muxune e se dɔnxɛne tongoma
naxanye luxi e yii,

e nɔxi naxanye ramarɛ,
e yi siga e ra Wudi Tofaɲin Xuden kidi ma.
8 Sɔnxɔ xuiin minima Moyaba yamanan birin yi.
E wuga xuiin minima
sa keli fɔ Egilayimi taani,
sa keli fɔ Elimi xɔɲin yireni.
9 Xuden naxan danguma Dimɔn yi,
na bata findi wunla ra.
Ala naxa,
"N mɔn gbalo nɛnɛne rasigama nɛn Dimɔn yi.
N yatana nde rafama nɛn Moyaba muxu gixine xili ma,
e nun naxanye na lu e yamanani."

16

Moyaba Yerusalɛn xandima nɛn

1 Moyaba mangane yi a fala, e naxa,
"Ɛ yɛxɛɛne rasiga Yuda yamanan mangan ma,
sa keli Sela tonbonni,
siga Siyon geyaan fari."
2 Moyaba ɲaxanle bata baan gididen li Arinon yi.
E luxi nɛn alo xɔliin naxanye e gixi,
naxanye kedixi,
e makuya e tɛɛn na.
3 Moyaba kaane yi a fala Yerusalɛn kaane xa, e naxa,
"Nxu maxadi,
i fena nde ragidi.
Yanyi tagi sogen bun,
i nininna xa so nxu xun na
alo kɔɛna, i nxu kantan.
Nxɔ muxu gixine luxun,
i nama gi muxune yanfa de!
4 A lu nxɔ muxu gixine xa e dɔxɔ ɛ konni,
dɔxɔden so e yii e ratangɛ halagi tiin ma dɛnaxan yi.
Naxan nxu ɲaxankatama,
na mi luma habadan,
halagin fama nɛn a dandeni.
Naxan nxu yɛngɛma,
na kelima nɛn yamanani.
5 Nayi, i ya mangayaan sɛnbɛn sɔtɔma nɛn hinanna xɔn,
Dawuda yixɛtɛna nde yi mangayaan naba lannayani,
kitisaan naxan kiti kɛndɛn fenma
naxan sɔbɛ soxi tinxinna ma."

Yerusalɛn mi nɔɛ Moyaba maliyɛ
Yeremi 48.29-36

6 Nxu bata Moyaba kaane wasona fe mɛ
naxan gbo han,
e nun e yɛtɛ yigboon
nun e wason nun e yɛtɛ yitena.
Koni e yɛtɛ matɔxɔma fuun nin.
7 Nanara, Moyaba kaane gbelegbelema sununi
e yamanana fe ra,
e birin e wuga xuini tema.
E kutunma nimisani Kiri-Haresɛti taa kalaxina fe ra.
E bata tunnaxɔlɔ e ma fefe!
8 Xɛsibɔn xɛɛne bata kala,
alo Sibima manpa binle.*
Siyane mangane bata manpa bili yɛbaxine yibodon
naxanye bogine yi sigama han Yaasɛri taani,
e xuya tonbonna xun xɔnna ra,
e yiine yi sigaxi han Fɔxɔ Daraan kidi ma.
9 Nanara, n wugama Yaasɛri kaane xɔn
Sibima manpa binle fe ra.
Ee! Xɛsibɔn taan nun Eleyale taana!
N na n yɛɛgen nagboma ayi nɛn ɛ ma!
Yɛngɛn xuiin bata mini ɛ manpa bili nakɔne yi,
e nun ɛ se xaba daxine yi.
10 Sɛwan nun ɲaxaɲaxan bata ɲan wudi bili nakɔne yi.
Sigi sa xuiin nun sɛwa xuiin mi fa mɛma
nxɔ manpa bili nakɔne yi.
Muxu yo mi fa manpa bogine igen bama,
n bata danna sa sɛwa xuiin na.
11 Nanara, n bɔɲɛn wugama Moyaba fe ra.
N ma mawuga xuiin luxi nɛn
alo bɔlɔn xuina sununi.
N kutunma Kiri-Haresɛti taana fe ra.
12 Nxu Moyaba yamaan toma xadanɲɛ
e suxure kide matexine yi,
e yi so e suxure banxine yi maxandi tideni,
koni na tɔnɔ yo mi na.
13 Alatala bata yi na fala Moyaba kaane xili ma. 14 Iki Alatala naxa, "Benun ɲɛɛ saxan yatɛ xa dangu, Moyaba muxu gbeene nun a yama gbeen yarabima nɛn, fangatare dando gbansan yi lu e nii ra ne yɛ."

17

Damasi nun Isirayila

* 16:8: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

[1] Waliyiya falana Damasi taan xili ma:
Damasi taan kalamatɔɔn ni i ra,
a taa xɔnna yi lu
alo gɛmɛne e bode fari.
[2] Aroyeri yamanan taane luma nɛn nabeɲinxi
e findi xuruseene konna ra.
E luma nɛn na,
muxu yo mi e yigbɛtɛnma.
[3] Taa makantan yin yo mi fa luma Efirami yamanani sɔnɔn.
Mangayaan bama nɛn Damasi taani.
Arami yamanan muxu dɔnxɛn naxanye luma,
ne binyen mi danguɛ Isirayila kaane binyen na.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
[4] Nayi, na lɔxɔni,
Yaxubaa binyen xurunma nɛn.
A yamaan yi lu doyenɲɛ.
[5] A luma nɛn
alo sansine na yelin malanɲɛ se xaba waxatini
alo a xaba muxun na a tɔnsɔn xabaxine malan a yii
alo e na tɔnsɔnne makentun Refa lanbanni.
[6] A tɔnsɔn dɔnxɛna ndee luma nɛn a kentun daxin na,
alo oliwi bogine na rayolon tamin na,
a xɔri firin saxan yi lu a kondeni,
naanin suulun ɲɔxɔn yi lu a yii bogixine ra.
Alatalaa falan nan na ra, Isirayilaa Ala.

[7] Na lɔxɔni,
muxune yɛɛne luma e da mangan nan na,
e yɛɛ rafindi Isirayilaa Ala Sariɲanxin ma.
[8] E mi fa e yɛɛ rasigɛ suxure kidene yi mumɛ,
e naxanye rafalaxi e yiine ra.
E mi fa Asera kide gbindonne matoɛ mumɛ,
e nun e wusulan gandene,
e yɛtɛ yii fɔxɔne.
[9] Na lɔxɔni, e taa makantanxin naxanye rabeɲinma Isirayila kaane bun, ne birin yigenla luma nɛn alo fɔtɔnna hanma geyaan kondena.
[10] Amasɔtɔ i bata ɲinan Ala xɔn i rakisimana.
I mi i yengi dɔxi i kantan fanyen xɔn, i ya Ala.
Nanara, i bata nakɔɔn nafala a faɲin na,
i yi sansi xɔɲɛne si.
[11] I e si lɔxɔn naxan yi,
hali e na soli na lɔxɔni,
na xɔtɔnna yɛtɛni i ya si seen yi fuga,
koni a xaba waxatin na a li,
a lɔma ayi nɛn,
furen nun sɔxɔlɛ ɲantaren na fa lɔxɔn naxan yi.

[12] Ee! Siya wuyaxine sɔnxɔma
alo fɔxɔ igen xuxu xuiin kii naxan yi.
Ee! Yamanane muxune xaɲɛma ayi
alo baa ige gbeen na walanɲɛ ayi.
[13] Siyane sɔnxɔ xuiin luxi nɛn
alo fɔxɔ ige gbeen xuxu xuina.
Marigin na a kɔnkɔ e ma,
e e gi, siga yire makuyeni.
E kedima nɛn
alo foyen na se dagin xali geyaan fari
alo sɛxɛ xaren kala ti foyeni.
[14] Gaxu gbeen na a ra ɲinbanna ra,
benun xɔtɔnni, e mi fa na!
Na nan na muxune sɔtɔma
naxanye nxɔ seene birin tongoma.
Na nan e sɔtɔma naxanye fuma nxu ma.

18

Falan Kusi yamanan xili ma

[1] Gbalon yamanan xa,
tuguminne gabutɛne xuiin gbo dɛnaxan yi
Kusi yamanan baane xun ma!*
[2] Mɛn kaane xɛrane rasigama baan xɔn kunkine kui
naxanye rafalaxi gbala xidine ra.
Ɛ siga ɛ konne yi ɛ tan xɛra sɔnɔyaxine.
Ɛ siga ɛ siyaan fɛma naxan muxuye kuya,
e fatin mayilenma,
naxan magaxu be nun yiren birin yi,
siya sɛnbɛmani ito naxan nɔɔn tima,
baane wuya naxan ma yamanayi.
[3] Ɛ tan dunuɲa muxune birin,
ɛ tan naxanye bɔxɔ xɔnna fari,
e na taxamasenni te geyaan fari,
ɛ a mato!
Ɛ na xɔtaan fe xuiin mɛ waxatin naxan yi,
ɛ tuli mati!
[4] Amasɔtɔ Alatala bata a fala n xa,
a naxa, "N waxi feene rakɔrɔsi feni,
n lu raxaraxi n dɔxɔdeni ti,
alo wuyenna naxan minima yanyin na,
alo xiila wuyenna bɔxɔn ma kuye wolon waxatini."
[5] Amasɔtɔ benun se xaba waxatin xa a li,
fugene yolonma nɛn,
e yi findi tɔnsɔnne ra,

* 18:1: Kusi yamanan yi Misiran yamanan nan faxa ra Nila baan dɛ fati fɔrɛne bɔxɔni.

ne yi mə fɔlə,
muxune yi e yii bogitarene xaba filɛn na,
e nun e sonle nun e dɛɛne.
6 Kusi kaane fan nabeɲinma na kii nin xɔline xa
geyane fari e nun burunna subene.
Sɛgɛne e yibɔma nɛn soge furen na,
sube xaɲɛne fan yi e don ɲɛmɛn na.

7 Nayi, muxune fama nɛn finmaseene ra
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xɔn,
keli siyaan fɛma naxan muxuye kuya,
e fatin mayilenma,
e magaxu be nun yiren birin yi,
siya sɛnbɛmani ito naxan nɔɔn tima,
baane wuya naxan ma yamanayi.
E fama nɛn na finmaseene ra Siyon geyaan fari
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xinla binyama dɛnaxan yi.

19

Falan Misiran yamanan xili ma

1 Waliyiya falana Misiran yamanan xili ma:
Alatala ni i ra, a fama kundani Misiran yi mafurɛn!
Misiran kaane suxurene xuruxurunma nɛn a yɛɛ ra,
Misiran kaane yi tunnaxɔlə e ma.
2 Ala naxa, "N Misiran kaane radinma
e bode xili ma nɛn, e yi e bode yɛngɛ,
birin yi keli a ngaxakedenmaan xili ma,
birin yi keli a xɔyin xili ma,
taane yi keli e bode xili ma,
mangayane yi keli mangayane xili ma.
3 Misiran kaane tunnaxɔləma e ma nɛn,
n yi mayifuun bira e feene yi.
E suxurene maxɔdinma nɛn,
e nun barinne nun yiimatone nun kɔɛramuxune.
4 N Misiran sama nɛn kininkinintarena nde sagoni,
manga yɛɛ xɔdɛxɛn yi lu a xun na."
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
5 Nila baan xɔrima nɛn,
baan wunla yi xara fefe!
6 Baane xirin yi mini,
xudene yi xurun Misiran yi,
e birin yi xara.
Gbalane lisima a ra nɛn,
7 sɛxɛne yi xara Nila baan xɔn
han a biradena fɔxɔ igen ma.
Xɛɛn naxanye bixi Nila baan xɔn,
ne xarama ayi nɛn,
foyen yi siga e ra, sese mi fa luma.
8 Yɛxɛ suxune kutunma nɛn, e sunu,
naxanye birin kɔnna birama Nila baani.
Yala wonle fan sɛnbɛn yi ɲan.
9 Naxanye gɛsɛne wurundunma,
ne yagima nɛn.
Naxanye dugine rafalama e nun naxanye e sɔxɔnma,
ne yigitɛgɛma nɛn.
10 Yamanan muxu kɛndɛne fangan ɲanma nɛn,
walikɛne yi kɔntɔfili.

11 Xaxilitaren nan Soyan taan kuntigine ra,
Misiran mangan kawandi muxune
a kawandima xaxilitareyaan nin
e naxa, "Fekolonna nde nan ma dii n tan na,
a singe ra mangane diina nde."
E nɔɛ susɛ na falɛ mangan xa di?
12 Nayi, Misiran mangana,
i ya xaxilimane minɛn?
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxan nagidixi lan i ya yamanan ma,
e xa i xaran na ma.
13 Xaxilitaren nan Soyan taan kuntigine ra.
Nofi taan mangane tantanma.
Misiran yamana kanne nan a ralɔma ayi.
14 Alatala bata niina nde raso e yi
naxan e xun magima e ra
alogo Misiran kaane xa tantan e feen birin yi
alo dɔlə minna na dingenɲɛ ayi baxundeni.
15 Misiran muxu gbeen nun a muxudina,
muxu yo mi fa sese ligama naxan fan,
a na findi muxu binyen na
hanma a binyetarena.

*Misiran yamanan na*ɲanna fe

16 Na lɔxɔni, Misiran kaane luma nɛn alo ɲaxanle. E xuruxurunma nɛn gaxuni, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na a yiini te e xili ma waxatin naxan yi. 17 Yuda yamanana fe findima fe magaxuxin nan na Misiran kaane xa. Muxune na a fe fala e yɛɛ xɔri, e gaxuma nɛn na feen yɛɛ ra Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata naxan nagidi e ma.

18 Na lɔxɔni, Heburu xuiin fama nɛn faladeni Misiran taa suulunna ndee yi, e muxune yi e kɔlə a e bata findi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna gbeen na. Na taan keden xili bama nɛn a Taa Halagixina.

19 Na lɔxɔni, saraxa ganden fama nɛn
ludeni Alatala xa Misiran yamanan tagini,
gɛmɛ gbeena nde yi dɔxɔ yamanan danna
ra naxan Alatalaa fe rabirama muxune
ma. 20 Na nan findima taxamasenna nun
seren na fa fala Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
Misiran yi. Misiran kaane na e xui ramini
Alatala ma e ɲaxankata muxune fe ra wax-
atin naxan yi, a Marakisi Tiin nafama nɛn
e ma, naxan e xun mayɛngɛma a yi e
xunba. 21 Alatala a yɛtɛ yitama nɛn Misiran
kaane ra. Na lɔxɔni, Misiran kaane Alatala
kolonma nɛn. E yi a batu, e saraxane nun
bogise saraxane ba a xa. E yi dɛ xuine
tongo Alatala xa, e yi e rakamali. 22 Alatala
Misiran kaane ɲaxankatama nɛn fitina fena
nde xɔn, koni a e yiyalanma nɛn, e yi xɛtɛ
Alatala ma, a yi e maxandi xuiin namɛ, a yi
e yiyalan.
23 Na lɔxɔni, kiraan kelima nɛn Misiran
yi siga Asiriya yamanani. Asiriya kaane
sigama nɛn Misiran yi, Misiran kaane yi
siga Asiriya yi. E birin yi Ala batu e bode
xɔn. 24 Na lɔxɔni, Isirayila findima nɛn
Misiran nun Asiriya yamanane saxanden
na dunuɲa duban sɔtɔma naxanye xɔn.
25 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna dubama nɛn e
xa, a naxa, “N bata barakan sa n ma yamaan
Misiran ma fe yi, e nun Asiriya yamanana,
n yii fɔxɔna e nun Isirayila, n ma bɔxɔna.”

20

Falan Misiran nun Kusi xili ma

1 Asiriya mangan Sarigon a sofa kuntigin
nasiga ɲɛɛn naxan na Asadodi taan xili ma
Filisiti yamanani, a yi a yɛngɛ, a yi a tongo,
2 na waxatin yɛtɛni, Alatala yi falan ti Esayi
xa Amɔsi a dii xɛmɛna, a naxa, “Sunu dugin
naxan xidixi i tagi, na ba, i yi i ya sankidine
ba.” Esayi yi a falan suxu, a magenla yi lu
sigan tiyɛ, sankidi mi a sanni.
3 Alatala mɔn yi a fala, a naxa, “A ɲɛɛ
saxanna ni i ra n ma walikɛna Esayi sigan
tima a magenla, sankidi mi a sanni. Taxa-
masenna nan na ra e nun marakolonna
Misiran yamanan nun Kusi yamanan xa,*
4 fa fala Asiriya mangan Misiran kaane nun
Kusi kaane suxuma nɛn yɛngɛni, a e xali
konyiyani. A dii ɲɔrɛne nun fonne magenle
nan xalima, sankidi mi e sanni, e xɔrɛ ma-
genle yi findi yagin na e xa. 5 Nayi, muxun
naxanye e yigi saxi Kusi yi hanma naxanye
yi Misiran matɔxɔma, ne gaxuma nɛn, e
yagi. 6 Na lɔxɔni, muxun naxanye dɔxi fɔxɔ
igen dɛ, ne a falama nɛn, e naxa, ‘Nxu yi
yigi saxi naxanye fari, a mato naxan ligama
ne ra. Nxu yi waxi siga feni nxu luxundeni
e konni, alogo nxu xa maliin sɔtɔ, nxu yi
xunba Asiriya mangan ma. Nayi, nxu fa nɔɛ
kisɛ di?’ ”

21

*Falan Babil*ɔn yamanan xili ma

1 Waliyiya falan ni i ra tonbonna xili ma
fɔxɔ igen dɛ.*
Yaxun fama nɛn
sa keli tonbonni yamana magaxuxini
alo kala ti foyen nɛma fɛ yiifari ma ton-
bonna makɔɛ.
2 Ala bata fe magaxuxin yita n na.
Yanfantenna bata keli yanfa sodeni.
Halagi tiin bata halagin ti fɔlɔ.
Elan kaane, ɛ siga yɛngɛni!
Mede kaane ɛ taan nabilin!†
Muxune yi kutunma e bun ma,
koni n fa danna sama nɛn na ma!
3 Nanara, n tagin xuruxurunma.
N ɲaxankataxi
alo ɲaxanla tinna ma.
N naxan mɛma,
na bata n gaxu ki faɲi!
N naxan toma,
na bata n kɔntɔfili.
4 Wɛkilɛ mi fa n yii,
n xuruxurunma gaxuni.
N yi ɲinbanna nan mamɛma nun
alogo n xa bɔɲɛ xunbeli,
koni kɔɛɛn fan bata magaxu ayi.

5 Donseen bata rafala,
dagine bata yisa,
muxune dɔxi e dɛgedeni,
e minma.
Kuntigine, ɛ keli!
Ɛ yɛngɛ so seene yitɔn.

6 Marigina ito nan falaxi n xa, a naxa,
“Sa kantan tina nde ti,
a na naxan to, a na fala i xa.
7 Xa a yɛngɛ so wontorone to,

* 20:3: Kusi yamanan yi Misiran yamanan nan faxa ra Nila baan dɛ fati fɔrɛne bɔxɔni. * 21:1: Tonbonna: A Babilɔn nan ma fe falama na ra. † 21:2: Elan kaane nun Mede kaane yi Babilɔn kaane xɔyine nan na benun e xa e yɛngɛ, e yi e nɔ.

soone naxanye bandunma,
soo ragine dɔxi sofanle fari,
ndee fan dɔxi ɲɔgɔmɛne fari,
a xa a liga a yeren ma ki faɲi.”

[8] Kantan tiin xa sɔnxɔ, a naxa,
“N Marigina, n tixi yinna xuntagi fɛriɲɛn gbɛn!
N nan n ma kantan tideni kɔɛna ngaan na.
[9] Ɛ a mato, xɛmɛna nde fama yɛngɛ so wontoron kui
soo firin naxan bandunma.
Na yi a xuini te, a naxa,
‘Babilɔn taan bata kala!
A bata kala!
E ala sawurane birin bata bira
e xuya ayi bɔxɔni.’ ”
[10] N ma yamana,
ɛ tan naxan bata bɔnbɔ
alo murutun lonna ma,
n na nan mɛxi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ra, Isirayilaa Ala,
n yi a rali ɛ ma.

*Falana Ed*ɔn yamanan xili ma

[11] Waliyiya falan ni i ra Duma taan xili ma.
Xuina nde minima Seyiri yamanani,
a naxa, “Kantan tina, kɔɛɛn di?
Kantan tina kɔɛɛn di?”
[12] Kantan tiin yi a yabi,
a naxa, “Xɔtɔnna a lima nɛn,
kɔɛɛn fan yi so.
Xa i mɔn waxi maxɔdinna ti feni,
maxɔdinna ti.
Waxati gbɛtɛ, i mɔn yi fa.”

Alaa falana Arabi xili ma

[13] Waliyiya falan ni i ra Arabi yamanan xili ma.
Ɛ xima nɛn Arabi burunna ra,
Dedan bɔnsɔnna, sigatiine tonbonni.
[14] Ɛ tan Tema kaane,
ɛ sa fa igen na muxune xa
min xɔnla naxanye ma
ɛ fa balon na muxu gixine xa.
[15] Muxune bata e gi silanfanna bun
silanfanne yi texi e xili ma,
xanle bandunxi e xili ma,
e gixi yɛngɛn gbalon bun.
[16] Marigina ito nan falaxi n xa, a naxa,
“Benun ɲɛɛ keden yatɛ, Kedari bɔnsɔnna‡
binyen birin ɲanma nɛn. [17] Muxu wuyaxi
mi fa luma e nii ra e xali wonle yɛ, Kedari
yɛngɛsone.” Alatala, Isirayilaa Ala nan na falaxi.

22

*Yerusal*ɛn taana fe

[1] Waliyiya falan ni i ra Lankɛnɛmaya Lanbanna xili ma.
Yerusalɛn kaane,
nanfera ɛ tema banxine xuntagi?
[2] Nanfera sɔnxɔ sɔnxɔn bata keli ɛ taani,
a yimaxa,
sumunna taan naxan yi yɛyɛ?
Ɛ faxa muxune mi faxaxi silanfanna ra,
e mi faxaxi yɛngɛni.
[3] Ɛ kuntigine birin bata e gi,
xalimakuli wonle yi e findi kasorasane ra.
Ɛ muxune birin bata yi e gi yaxune yɛɛ ra,
e yi e birin suxu, e yi e xali.
[4] Nanara, n yi a fala, n naxa,
“Ɛ yɛɛn ba n na,
ɛ n lu na, n xa wuga xɔlɛni.
N ma yamaan bata kala,
koni hali ɛ mi kata n masabarideni.”
[5] Amasɔtɔ to,
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
bata magaxun nun mantɔrɔn nun mayibasanna rafa
en ma Lankɛnɛmaya Lanbanni.
Taan nabilinna yinna bata kala!
Xili ti xuiin minima malina fe ra geyaan ma.
[6] Elan yamanan ganle bata xalimakunle tongo
e nun yɛngɛ so wontorone nun soone.
Kiri yamanan sofane e yɛ masansan wure lefane yitɔnma.
[7] Ɛ mɛrɛmɛrɛn faɲine bata rafe yɛngɛ so wontorone ra,
soo ragine yitɔnxi e xa yɛngɛn fɔlɔ ɛ taan so dɛɛne ra.
[8] Yuda yamanan mi fa makantanxi sɔnɔn.

Na lɔxɔni,
i yɛɛ raxɛtɛma nɛn yɛngɛ so seene ma
banxini naxan xili “Fɔtɔn Yi Banxina.”
[9] Ɛ yi yalenne to Dawudaa Taan makantan yinna ma
ɛ yi igen namara ige ramarade xurini yɛngɛn yɛɛ ra.
[10] Ɛ Yerusalɛn taan banxine yatɛ,
ɛ ndee rabira
alogo ɛ xa makantan yinna sɛnbɛ so.

‡ 21:16: Kedari findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 25.13 kui.

11 Ɛ yi ige ramaraden nafala yin firinne longonna ra
ige ramarade fonna igen xa.
Koni naxan na feene birin xunna ra,
ɛ mi ɛ yɛɛ rafindixi na ma.
A yi e yitɔnma to mi na ra,
koni ɛ mi yi na kanna toma.

12 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
a falaxi na lɔxɔn nin,
a ɛ xa wuga, ɛ gbelegbele,
ɛ yi ɛ xunne bi,
ɛ yi kasa bɛnbɛli dugine so sununi.
13 Anu, sɛwan nun ɲaxaɲaxan nan be iki!
Muxune ɲingene kɔɛ raxabama,
e yɛxɛɛne faxama,
e suben donma, e manpaan minma.
Ɛ a falama, ɛ naxa,
"En na en dɛge, en yi en min,
bayo en faxan nɛn tila!"
14 N tunla Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falani ito nan mɛxi, a naxa, "Ɛ hakɛni ito mi xafarima han ɛ faxa!" Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na nan falaxi.

Marakolonna lan Sebena fe ma

15 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "Siga, i sa mangana muxuni ito li, Sebena, naxan manga banxina feene xun na, i yi a fala a xa, i naxa,
16 'Nanse i xa be?
I ya muxun mundun be,
i to gaburun gema i yɛtɛ xa be?
I matabude dɔnxɛn nafalama i yɛtɛ xa geyaan fari
i gaburun ge i yɛtɛ xa fanyeni!
17 I tan sɛnbɛmana,
Alatala i wolima ayi nɛn pon!
A yi i suxu ken,
18 a yi siga i mafilinfilinɲɛ
alo se radigilinxina
a i woli yamana gbeeni.
I sa faxama mɛnna nin,
ɛ nun i ya wontoro faɲine yi lu na,
i tan naxan i kanna denbayaan nayagima!' "

19 Ala naxa,
"N ni i kedima nɛn i ya walideni,
n yi i ba i tideni.
20 Na lɔxɔni,
n nan n ma walikɛna Eliyakimi xilima nɛn,
Xiliki a dii xɛmɛna.
21 N ni i ya dugine ragodo a ma,
n ni i ya tagi xidin xidi a tagi,
n ni i sɛnbɛn so a yii.
A findima nɛn Yerusalɛn kaane fafe ra
Yuda yamaan birin yɛ.
22 N Dawudaa manga banxin dɛɲinna soma nɛn a yii.
A na naxan nabi,
muxu yo mi nɔɛ a balanɲɛ.
A na naxan balan,
muxu yo mi nɔɛ a rabiyɛ.
23 N na a bitinma nɛn
alo bitin wudina yire kɛndɛni,
a yi binyen fi a fafe a denbayaan ma.
24 A denbayaan muxu binyene birin luma nɛn singanxi a ra,
alo wudi yiin singanxi a binla ra kii naxan yi,
alo goron xunxurine nun baramane
nun ige sa seene dɔxɔma e bode fari kii naxan yi."
25 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, "Na lɔxɔni, gbangban wudin talama nɛn naxan yi bitinxi yire kɛndɛni. A kalama nɛn, a yi bira. Nayi, goronna naxan yi singanxi a ra, na yi halagi." Alatala na nan falaxi.

23

Tire nun Sidɔn halagi fena

1 Waliyiya falana Tire taan xili ma:
Ɛ tan Tarasisi kaan naxanye kunkine kui fɔxɔ igen xun ma,
ɛ gbelegbele sununi amasɔtɔ Tire taan bata kala,
banxi yo mi fa na,
kunki tide mi fa na.
E bata na xibarun mɛ,
fata Sipiri fɔxɔ ige tagi bɔxɔn na.
2 Ɛ dundu, ɛ tan naxanye dɔxi fɔxɔ igen dɛ,
ɛ tan naxanye bata fɔxɔ igeni siga
ɛ Sidɔn taan yulane findi nafulu kanne ra.
3 Sansiin naxanye yi bima baan dɛ Sihori yi,
fɔxɔ igen kidi ma pon,
e fa ne ra e taani.
Sansiin naxanye yi xabama Nila baan xɔn,
ne yi findixi Sidɔn taan tɔnɔn nan na.
Na yamanan bata yi findi siyane lɔxɔ tiden na.
4 Sidɔn kaane, ɛ yagi,
baan xɔn yire makantanxina.
Bayo fɔxɔ igen* bata a mɛ ɛ ra, a naxa,
"N mi dii barin tɔrɔyane sɔtɔxi,

* 23:4: Fɔxɔ igen yi findixi Sidɔn kaane gbee ala ɲaxalanmana nde nan na.

n mi dii barixi.
N mi dii xɛmɛye ragboxi,
n mi dii tɛmɛ maxuruxi.”
5 Xibaruni ito na Misiran yamanan li,
e yigitɛgɛma nɛn Tire taana fe ra.

6 Ɛ fɔxɔ igeni gidi han Tarasisi taani,
ɛ gbelegbele sununi ɛ tan fɔxɔ ige tagi bɔxɔ yidɔxɔne.
7 Ɛ ɲaxaɲaxa taan nan ito ra ba,
naxan masɛgɛ xabu waxati xunkuyene yi
naxan muxuye bata yi siga
e sa dɔxɔ yire makuyene yi?
8 Nayi, nde na feen nataxi Tire taan xili ma,
naxan yi mangayane yitaxunma yamanane yi nun?
Kuntigin nan yi a yulane ra,
xili kan gbeene dunuɲa yi.
9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan na ragidixi,
alogo a xa ne fe magodo
naxanye wasoxi e tofanna fe ra,
alogo a xa bɔxɔn muxu yitexine rayagi.

10 Nayi, Tarasisi kaane,
ɛ bɔxɔn bi,
alo e a ligama Nila baan dɛ kii naxan yi,
amasɔtɔ kunki tide mi fa na ɛ kunkine xa.
11 Alatala bata a yiini te baan xili ma,
a bata yamanane yimaxa.
A bata yamarin fi Kanan yamanan xili ma,
a taa makantanxine xa kala.
12 A bata a fala, a naxa,
“Ɛ tan Sidɔn kaane,
ɛ sumunna bata ɲan.
Yaxune bata fu ɛ taa tofaɲin ma.
Keli, ɛ fɔxɔ igeni gidi,
siga Sipiri fɔxɔ ige tagi bɔxɔni.
Hali na, matabu yo mi ɛ xa.”
13 Babilɔn yamanan mato,
yamaan naxan mi yi sese ra,
Asiriya kaane bata yi naxan findi burunna subene gbeen na.
E e sanganso makantanxine ti nɛn a yi,
e yi a banxine kala,
a findi taa xɔnna ra.
14 Ɛ tan Tarasisi kaan naxanye kunkine kui fɔxɔ igen xun ma,
ɛ gbelegbele sununi
amasɔtɔ ɛ yire makantanxin bata kala.
15 Na waxatini, ɲinan tima nɛn Tire taan xɔn ɲɛɛ tonge solofere, na lanxi mangana nde nan ma siimaya ma. A ligama Tire taan na nɛn alo a liga yalunden na kii naxan yi sigini ito yi, a naxa,
16 Bɔlɔnna tongo, i a maxa,
i sigi wuyaxi sa,
i taani siga i tan ɲaxalan maɲinanxina
alogo i ya fe xa rabira muxune ma.
17 Ɲɛɛ tonge solofere na dangu, Alatala Tire taana fe ragidima nɛn. A mɔn yi a saran haramuxin sɔtɔ fɔlɔ, a yalunyaan naba bɔxɔ xɔnna yamanane birin xɔn. 18 Koni a sɔtɔ seen nun a saren haramuxin luma Alatala nan xa. E mi malanma, e mi ramarama. E soma muxune nan yii naxanye luma Alatala yɛtagi alogo e xa balo gbeen nun marabɛri ba faɲin sɔtɔ.

24

Alatala bɔxɔn birin halagima nɛn

1 Alatala bɔxɔn birin halagima nɛn,
a yi a raxɔri.
A bɔxɔ xɔnna kalama nɛn,
a yi a muxune birin naxuya ayi.
2 Na maraɲan ki kedenna nan saraxaraliin nun a yamaan xa,
e nun kuntigin nun a walikɛɛn xa,
e nun banxi kanna nun a walikɛ ɲaxanla xa,
e nun sare matiin nun sare soon xa,
e nun doli tongo nun doli soon xa,
e nun donla naxan ma
e nun seen soma naxan yii.
3 Bɔxɔ xɔnna kalama nɛn fefe,
a yigenla yi lu
amasɔtɔ Alatala bata na fala.
4 Bɔxɔn sunuxi, a xaraxi.
Dunuɲa sigama kalɛ,
a muxu gbeene fan yi doyen.
5 Adamadiine bata bɔxɔ xɔnna raharamu.
E mi Alaa sariyane suxi,
e yi a tɔnne beɲin.
E bata habadan layirin kala
e nun Ala tagi.
6 Nanara, Alaa dangan bata bɔxɔ xɔnna suxu,
a muxune yi e yulubin yanginna sɔtɔ.
A muxune ganma,
e wuyaxi mi lu.
7 Manpa nɛnɛn bata xara,
manpa binle yi lisi a ra.
Naxanye bɔɲɛ yi sɛwaxi,
ne wugama.
8 Sɛwan tanban xuine bata dan,
ɲaxaɲaxa xuine bata ɲan,
sɛwan bɔlɔn xuine bata dan.
9 Muxune mi fa manpaan minma sigini.

Manpane bata xɔlɔ ayi
e min muxune dɛ.
10 Taa rabeɲinxin bata kala.
Banxine birin nagalixi,
muxu yo mi fa nɔɛ soɛ.
11 Muxune gbelegbelema manpa feen na kirane xɔn.
Sɛwan bata findi bɔɲɛ rafɔrɛn na.
Ɲaxaɲaxan bata ɲan yamanani.
12 Banxi xɔnne nan tun fa luxi taani,
taan so dɛɛn bata kala,
a biraxin yi lu na.
13 A ligama na kii nin bɔxɔni siyane tagi,
se wuyaxi mi luma,
alo oliwi bogine na yelin malanɲɛ,
alo manpa binle xɔri bolon waxatini.

*Dunuɲ*na muxune ɲaxanma

14 Naxanye luxi e nii ra,
ne e xuini tema,
e sɔnxɔ sɛwani e Alatalaa binyen nali.
E gbelegbelema ɲaxaɲaxani keli sogegododen binni.
15 E naxa,
“Sogeteden binna yamanane,
ɛ Alatala binya!
Ɛ Alatala xinla tantun
fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yi,
Isirayilaa Ala!”
16 Nxu bɛti xuine mɛma nɛn bɔxɔn danne birin yi:
“Binyena Ala tinxinxin xa!”
Koni n tan naxa,
“N bata lɔ ayi, n bata lɔ ayi,
gbalona n xa!
Yanfantenne yanfan soma!
Yanfana!
Yanfantenne yanfan soma!”
17 Gaxun nun yili gbeen nun luti ratixine
ɛ tan bɔxɔ xɔnna muxune yɛɛ ra.
18 Naxan na a gi gbelegbele xuiin bun gaxuni,
na yi sin yinla ra.
Xa naxan te yinla ra,
na yi a suxu lutin na.
Kore xɔnna dɛɛne birin nabima nɛn
tulen yi fa,
bɔxɔ xɔnna bunne birin yi xuruxurun.
19 Bɔxɔ xɔnni bɔma nɛn,
a xuya ayi, a yolon,
bɔxɔn bata yimaxa fefe!
20 Bɔxɔn dingenma ayi nɛn
alo dɔlɔ minna,
a tintin alo gagen foye gbeen bun.
A bira a Ala matandine goronna bun
a mi fa nɔɛ kelɛ.
21 Na lɔxɔni,
Alatala sɛnbɛma ganla saranma e kɛwanle ra nɛn
naxanye bɔxɔn nun kuyen lan tagini
e nun bɔxɔ xɔnni ito mangane.
22 E malanma nɛn yili gbeen na
alo kasorasane.
E balan kasoon na.
Waxati xunkuye na dangu,
e fa e dɛntɛgɛ.
23 Kiken nun sogen yagima nɛn.
Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
findima nɛn mangan na Yerusalɛn yi,
Siyon geyaan fari.
A binyen yi makɛnɛn taan fonne birin yɛtagi.

25

*Wali faɲ*i kolon bɛtina

1 Alatala! N ma Ala ni i ra!
N ni i tantunma nɛn,
n yi i xinla binya.
I bata i ya kabanako feene rakamali,
i naxanye ragidixi i ya tinxinyani
xabu to mi na ra.
2 I bata taan lu
alo gɛmɛ malanxine,
i bata taa makantanxin findi taa xɔnna ra.
Taa mi fa xɔɲɛne taa fangamaan na,
a mi fa tima sɔnɔn.
3 Nanara, yama sɛnbɛmane i binyama nɛn
siya gbalotɔne taane yi gaxu i yɛɛ ra.
4 Luxunden nan i tan na yiigelitɔne xa,
sɛnbɛtarene luxundena
e na bira lanbaranni,
e nun yigiyadena tule gbeen bun,
e nun nininna soge xɔlɛn bun.
Muxu ɲaxine xɔlɔn luxi nɛn
alo tule foye gbeen na dɔxɔ sansanni,
5 alo sogen wuyenna tonbonna ma.
I xɔɲɛne sɔnxɔ xuiin danma,
alo kundaan nininna wuyenni suxuma kii naxan yi,
i gbalotɔne nɔ sɔtɔ sigin danma na kii nin.

*S*ɛwa bandena siyane birin xa

6 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ɲaxaɲaxani tɔnma geyani ito fari,
a lu alo sube turaxi donna
nun manpa faɲi minna,
suben nun manpa fisamantenne yɛtɛna.
7 Geyani ito fari,

a sunu dugin bama nɛn
yamanane muxune birin yɛtagin xun na,
e nun kasangenna naxan siyane birin ma.
[8] A sayaan halagima nɛn habadan!
Marigina Alatala yi muxune birin yɛɛgen fitan e yɛtagi.
A yi yagin ba a yamani bɔxɔn yiren birin yi.
Alatala nan na falaxi.

Moyaba yamanan kalana fe

[9] Na lɔxɔni, e a falama nɛn,
e naxa, "En ma Ala ni i ra!
En na en xaxili tixi a tan nan na,
a yi en nakisi!
Alatala ni i ra!
En xaxili tixi a tan nan na.
En ɲaxan,
en sɛwa a marakisina fe ra!"
[10] Alatala bata a yengi lu geyani ito xɔn!
Anu, Moyaba yamanan bata kala
alo sɛxɛn naxan yibodonxi ɲɛɲɛ yinla ra.
[11] Mɛn kaane yiine yitexi
alo muxun naxan a bama igeni.
Koni hali e to kataxi,
Marigina e ragodoma nɛn e wasoni.
[12] Moyaba kaane,
Marigina ɛ yamanan makantan yinne rabirama nɛn,
a e rabirama nɛn bɔxɔni,
a yi e findi burunburunna ra.

26

Ala tantun bɛtina

[1] Na lɔxɔni, Yuda yamanan muxune bɛtin bama nɛn, e naxa,
"Nxu bata taa makantanxi fajnin sɔtɔ.
Ala bata a rabilin marakisin na
alo yinna
a xa nxu makantan.
[2] Ɛ taan so dɛɛne rabi,
yama tinxinxin xa so
naxanye luxi tɔgɔndiyani.
[3] Naxanye yugon fan,
i tan Ala nan bɔɲɛ xunbeli kɛndɛn nagidima ne ma,
amasɔtɔ e yigi saxi i tan nin.
[4] Ɛ yigi sa Alatala yi habadan,
bayo Alatala nan ɛ habadan kantan fanyen na,
ɛ Alatala.
[5] Muxun naxanye dɔxi yire matexini,
a ne ragodoma nɛn,
a yi e taa matexin kala,
a yi a halagi bɔxɔ xɔnna ma,
a a findi burunburunna ra.
[6] Sɛnbɛtarene a yibodonma nɛn,
a lu yiigelitɔne san tidene bun."

[7] Tinxin muxuna kiraan tinxin nɛn.
I tan Ala fajnin kiraan malaxunma nɛn tinxin muxun xa.
[8] Alatala, nxu xaxili tixi i tan nan na
i ya kiti saxine kiraan xɔn ma.
Nxu niin makoon naxan ma,
nxu lu i xinla falɛ,
nxu lu nxu mirɛ i ma.
[9] I xɔnla n niin yɛtɛɛn suxuma kɔɛɛn na,
n ni i fenma n sɔndɔmɛn birin na.
I na kiti kɛndɛn sa bɔxɔni
dunuɲa muxune yi tinxinyaan kolon.
[10] Xa i hinan muxu ɲaxine ra,
e mi tinxinyaan kolonɲɛ.
Hali yamana fajnini,
e tinxintareyaan nan nabama,
e mi Alatalaa gboon toma.

[11] Alatala, i yiini texi e xili ma,
koni e mi a toma.
Anu, e i ya xanuntenya gbeen toma nɛn
i ya yamaan xa, e yi yagi.
Tɛɛn naxan i yaxune raxɔrima,
na xa e gan.
[12] Alatala i bɔɲɛ xunbenla fima nxu ma,
i tan nan nxɔ feene birin nakamalima nxu xa.
[13] Alatala, nxɔ Ala,
kari gbɛtɛne nxu nɔ nɛn,
naxanye mi findixi i tan na,
koni nxu i tan nan keden pe xili binyama.
[14] Ne bata faxa,
e mi fa xɛtɛma sɔnɔn.
E bata findi yiyane ra,
e mi fa kelima sɔnɔn.
I bata e kɛwanle saran e ra,
i yi e halagi,
i yi e funfun birin naxɔri.
[15] Alatala, i bata nxɔ bɔxɔn fari sa,
i bata a fari sa.
I bata i ya binyen mayita,
i yi yamanan danne masiga.

[16] Alatala, muxune e yɛɛ rafindima i tan nan ma tɔrɔni.
I na e xuru mantɔrɔni,
e yi xɛtɛ i xandɛ e dɛ bun.
[17] Alatala, nxu lu nɛn i yɛtagi,
alo ɲaxanla nɛma wugama sɔxɔlɛni tinna ma.
[18] Nxu fan na sɔxɔlɛn sifan sɔtɔxi nɛn,
nxu wuga,

koni nxu foyen nan tun barixi.
Nxu mi kisin fixi bɔxɔ xɔnna ma
nxu mi muxu nɛnɛna raminixi dunuŋa yi.

Faxa muxune kelima nɛn

[19] Ɛ faxa muxune niin birama e yi nɛn,
e yi keli.
Ɛ tan naxanye saxi burunburunni,
ɛ xulun, ɛ sɔnxɔ sɛwani.
Marigina, i xiila rafama bɔxɔn ma
alo kɛnɛnna,
faxa muxune yi keli gaburun na.
[20] N ma yamana, ɛ so ɛ konni,
ɛ dɛɛn balan ɛ fɔxɔ ra.
Ɛ luxun waxatidi,
han Alaa xɔlɔn yi dangu.
[21] Amasɔtɔ Alatala nan minima a dɔxɔdeni
a yi bɔxɔn muxune hakɛne saran e ra.
Bɔxɔ xɔnna muxu faxaxine wunla makɛnɛnma nɛn,
a yi ba muxune wunla luxunɲɛ
naxanye faxaxi a fari.

27

Nɔ sɔtɔna ige yi sube ɲaxin fari

[1] Na lɔxɔni, Alatala a silanfan wure xɔdɛxɛn tongoma nɛn
naxan gbo, a sɛnbɛn gbo,
a yi keli ige yi sube ɲaxin xili ma
ige yi sube ɲaxina,
saɲin naxan a gima,
ige yi sube ɲaxina,
saɲi tinxintarena.
A yi fɔxɔ ige yi ninginanga gbeen faxa.

Marigin nun a nakɔna fe

[2] Ɛ manpa bili nakɔɔn matɔxɔma nɛn sigini
na lɔxɔni,
naxan bogiye ɲaxun han!
[3] "N tan, Alatala,
n tan nan manpa bili nakɔni ito kantan muxun na.
N na a ige sama nɛn waxatin birin,
n yi a kantan kɔɛɛn nun yanyin na
alogo muxu yo nama fe ɲaxin liga a ra.
[4] N mi fa xɔlɔxi a ma.
Koni xa n tansinne nun ɲanle li na,
n na e yɛngɛma nɛn,
n yi e gan.
[5] Koni xa naxan a yigiyaden fen n tan yi,
na kanna xa bɔŋɛ xunbenla raso nxu nun a tan tagi,
a xa bɔŋɛ xunbenla yatin naso nxu nun a tan tagi!"

Ala fama nɛn a yamaan mafeludeni

[6] Waxati famatɔne yi,
Yaxubaa yamana a salenne raminima nɛn,
Isirayila bɔnsɔnna yi a sonle nun a fugene ramini.
A dunuŋa rafe a bogine ra.
[7] Ala a yamaan bɔnbɔxi nɛn ba,
alo a e bɔnbɔ muxune bɔnbɔxi kii naxan yi?
A a yamaan faxaxi nɛn ba
alo a na kanne faxa kii naxan yi
naxanye yi e faxama nun?
[8] Ɛn-ɛn de, koni a e makitixi nɛn
a yi e kedi,
a siga e ra konyiyani.
A e kedi a kala ti foyen nan na,
alo sogeteden foye gbeena.

[9] Yaxuba bɔnsɔnna hakɛn mafeluma ikii nin,
ito nan Isirayila bɔnsɔnna yulubi xafarin mayitama:
e na e kide saraxa gandene birin findi burunburunna ra,
e Asera kide gbindonne nun wusulan gandene ba tixi.

[10] Muxu yo mi fa luma taa makantanxini.
A luma nɛn nabeɲinxi
alo tonbonna.
Ɲinge diine yi fa e dɛ madondeni a yi,
e yi na findi e matabuden na.
E yi a wudi ɲingine madon.
[11] Wudi yiine na xara,
e girama nɛn,
ɲaxanle yi e gan.
Amasɔtɔ yama xaxilitaren nan ito ra.
Nanara,
e da mangan mi fa kininkininma e ma.
Ala naxan e daxi,
na mi hinanma e ra.

Isirayila suxu muxune xɛtɛ fena

[12] Na lɔxɔni,
Alatala a sansi xabaxine bɔnbɔma nɛn
keli Efirati baan ma
han sa dɔxɔ Misiran xuden na,
ɛ birin yi malan keden keden yɛɛn ma,
ɛ tan Isirayila kaane.
[13] Na lɔxɔni,
xɔta xui gbeen minima nɛn.
Muxun naxanye lɔxi ayi Asiriya yamanani,
e nun naxanye kedi Misiran yi,
ne birin fama nɛn,
e fa Alatala batu geya sariŋanxin fari Yerusalɛn yi.

28

Gbalon Samari kaane xili ma

1 Gbalon Samari taan xa,
naxan maligaxi manga kɔmɔtin na
naxan findixi Efirami yamanan dɔlɔ minne xunna kenla ra,
naxanye nɔrɔn luxi
alo se fugen yolonmatɔna,
taan naxan mɛrɛmɛrɛ ɲingixin xun ma,
dɔlɔn bata naxan muxuye kala.
2 A mato,
Marigina walikɛ sɛnbɛmaan fama nɛn,
alo balabalan kɛsɛne foye gbeeni
alo tulen foye kala tiin naxan fama fufaan na
a yi taan nagodo bɔxɔni a fangani.
3 Taan naxan luxi
alo mangaya kɔmɔtina,
naxan findixi Efirami dɔlɔ minne xunna kenla ra,
na yibodonma nɛn.
4 Taan naxan nɔrɔn luxi
alo fugen yolonmatɔna
naxan tixi mɛrɛmɛrɛ ɲingixin xun ma,
na luma nɛn
alo xɔdɛ bogi singen naxan mɔma
benun se xaba waxatin xa a li.
Muxu yo na a to,
na kanna a bama nɛn kedenna,
a yi a don sa!

5 Na lɔxɔni,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan findima manga kɔmɔtin na a yamaan muxu dɔnxɛne xa
naxanye na lu e nii ra,
alo mangaya taxamaseri nɔrɔxina.
6 A xaxinla fima nɛn kitisane ma
alogo e xa kiti kɛndɛn sa.
A yi fangan fi muxune ma
naxanye yaxune kedima taan so dɛɛn na.

Dɔlɔ minne yi Nabi Esayi magele

7 Hali e saraxaraline nun e nabine tantanma dɔlɔn xɔn.
Manpaan bata e xunna firifiri.
Manpaan bata e ratantan.
Dɔlɔn bata e xaxinli fu,
manpaan yi e xunna firifiri.
E nɛma fe toon tima alo xiyena,
e tantanma,
e nɛma kitin sɛ,
e a feni fu.
8 E tabanle birin nafexi e baxunna ra,
e yiren birin xɔsixi.
9 Na dɔlɔ minne maxɔdinna tima, e naxa,
"Esayi ito waxi nde xaran feyi?
A a falane yɛbama nde xa?
Diidin naxanye baxi xiɲɛn na ba?
Dii futen naxanye dɛɛn baxi badeni xiɲɛn na ba?
10 Bayo a naxa,
'Tɔnne tɔnne fari,
tɔnne tɔnne fari.
Sɔnne sɔnne fari,
sɔnne sɔnne fari.
Ndee be, ndee na.' "
11 Awa, nayi, Ala fa falan tima yamani ito xa
xɔɲɛne falane nun xui gbɛtɛne nan xɔn,
e mi naxanye famuma.
12 Anu, a bata yi a fala e xa nun, a naxa,
"Matabuden nan be ra,
xa naxan xadanxi,
na xa fa a matabu be.
Bɔɲɛ xunbeli yiren nan be ra."
Koni e tondixi e tuli matiyɛ.
13 Nayi, Alatala falan tima e xa na kii nin yati, a naxa,
"Tɔnne tɔnne fari,
tɔnne tɔnne fari.
Sɔnne sɔnne fari,
sɔnne sɔnne fari.
Ndee be, ndee na,"
alogo e nɛma sigan tiyɛ,
e xa bira e xanbiramaan na,
e maxɔlɔ,
e yi e suxu lutin na,
e sa kasoon na.

Marigin yi banxin bɛtɛn sa Yerusalɛn yi

14 Ɛ tan magele tiin naxanye Yerusalɛn yamaan xunna,
ɛ tuli mati Alatalaa falan na!
15 Ɛ a falama, ɛ naxa,
"Nxu bata layirin xidi nxu nun sayaan tagi,
nxu bata lanna raso nxu nun laxira tagi.
Xa gbalon fa,
a mi nxu konna lima,
amasɔtɔ nxu bata wulene findi nxu yigiyaden na,
nxu yi mayifu falane findi nxu luxunden na."
16 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"N bata gɛmɛna nde dɔxɔ Siyon taani
alo banxin tongon gɛmɛ faɲi yɛbaxina.
Naxan na dɛnkɛlɛya a ma,
na mi yimaxɛ mumɛ!"
17 N kiti kɛndɛn nun tinxinyaan findima
n ma banxin ti se tinxinxine nan na,

koni balabalan kɛsɛne ɛ yigiyaden makɔma nɛn,
ɛ wulene,
igen yi sa ɛ luxunden xun ma.
18 Layirin naxan ɛ nun sayaan tagi,
na yi kala.
Lanna naxan ɛ nun laxira tagi,
na mi fa luma na.
Gbalon na fa waxatin naxan yi,
a yi ɛ halagi.
19 A na fa waxati yo yi,
a ɛ xalɛ a yii,
bayo a danguma nɛn xɔtɔnna nun yanyin nun kɔɛɛn na.
Gaxun nan tun a ra,
a xuiin bunna na famu waxatin naxan yi.
20 Saden xurunma ayi nɛn saden na,
bitinganna yi dungi ayi mafelenna ra.

21 Alatala mɔn kelima nɛn
alo a liga kii naxan yi Perasimi geyaan fari.
A bɔɲɛn tema nɛn
alo a liga kii naxan yi Gabayon lanbanni,*
alogo a xa a wanle rakamali
naxanye makabɛ,
a kɛwali magaxuxine.
22 Awa iki, ɛ magelen dan.
Xanamu, ɛ xidi yɔlɔnxɔnne mɔn gbɛtɛnma nɛn ɛ yi.
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na nan falaxi n xa,
a bata a ragidi a xa yamanan birin halagi.

Xɛɛ bi feen sandane
23 Ɛ tuli mati n xuiin na.
Ɛ xaxili lu n ma falane xɔn.
24 Xɛɛ biin na wa sansiin si feni,
a luun bɔxɔn biin nan tun fari waxatin birin yi ba?
A luma a bɔxɔn nawalɛ nɛn ba,
a buxa dan mi naxan na?
25 Koni a na yelin a bɔxɔni tɔnɲɛ waxatin naxan yi,
a mi sabi dɛ daxine xan sima na xanbi ra ba?
A mi sabi seene siyɛ ba
e nun sorontonna?
A mi maala nun fundenna wolɛ e xɛɛne yi ba,
a sansi gbɛtɛye si xɛɛn dɛ?
26 A Ala nan na tagi raba kiin yitaxi a ra,
a yi a xaran a liga kiin ma.
27 Sabidɛ daxine mi bodonma ɲingen xɛɛ ra bɔnbɔ seen na,
muxu yo mi wontoron sanne radanguɛ
sabi se xun xurine fari e bɔnbɔ seen na,
koni ndee bɔnbɔma gbelemɛn nan na,
muxune yi nde bodon.
28 Fɔ sansi kɛsɛne xa din nɛn e findi fuɲin na
benun burun xa sɔtɔ.
Nayi, muxun mi luma a bɔnbɛ han habadan.
Hali e wontoron nun a bandun soone radangu a fari,
na mi a kɛsɛne findɛ a fuɲin na.
29 Na feene fataxi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan na,
kabanako kawandi tiin naxan ma fe kolonna gbo han!

29

Tɔrɔn nun yigin Yerusalɛn xa

1 Gbalona Ariyele taan xa, Ariyele!*
Manga Dawudaa ganla taan naxan nabilin yɛngɛni!
Ɛ sanle birin nabama e kiini ɲɛɛ yo ɲɛɛ,
2 koni n na Ariyele taan yɛngɛma nɛn.
Ɛ wugama nɛn, ɛ sunu,
ɛ taan yi lu n xa
alo saraxan ganma dɛnaxan fari.
3 N nan n ma ganla tima nɛn ɛ taan nabilinni.
N yi ɛ mini kiraan bolon ɛ ma yɛngɛ so seene ra.
N yi yire makantanxine yitɔn ɛ xili ma.
4 Ɛ fe yigodoma nɛn han a lu
alo ɛ xuiin kelima bɔxɔn nan bun ma.
Ɛ xuiin yi xurun mini burunburunni.
Ɛ xuiin luma minɛ nɛn bɔxɔni,
alo barinne ɲunuɲunun xuiin bɛndɛn bun.

5 Ɛ yaxu yamaan luma nɛn
alo xubena,
ɛ tɔrɔ muxune ganla luma nɛn
alo foyen sɛxɛn naxan xalima.
Sanɲa ma kedenni, mafurɛn,
6 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fama i malideni
galan xuiin nun bɔxɔ xuruxurunna nun xui gbeen
nun kala ti foyen nun tule foye gbeen
nun halagi ti tɛɛ dɛgɛ gbeen nin.
7 Ariyele kaane,

* 28:21: Dawuda Filisitine nɔ nɛn yɛngɛni Ala sɛnbɛn xɔn Perasimi geyaan fari e nun Gabayon yi. Na feen sɛbɛxi Samuyɛli Firinden 5.20 kui. * 29:1: Ariyele findixi Yerusalɛn taan xili gbɛtɛ nan na be. Dawuda Yerusalɛn taan yɛngɛ feen sɛbɛxi Samuyɛli firinden 5.6-9 kui.

yamanan naxanye ganle ɛ yɛngɛma,
ne danguma nɛn alo xiyena.
Naxanye birin yi fuma ɛ ma
e ɛ taan nabilin yɛngɛni,
ne ɲanma nɛn
alo xiyen kɔɛɛn na.
8 Kamɛn muxun naxan ma,
na xiye sama nɛn, a dɛgema,
koni a na xulun,
a lima nɛn,
kamɛn mɔn a ma.
Min xɔnla muxun naxan ma,
na xiye sama nɛn, a minma,
koni a na xulun,
a a li, a kɔɛ yinla raxaraxi,
a fanga mi na.
A ligama na kii nin yamanane muxune xa naxanye Siyon geyaan yɛngɛma.

Yamaan mi xaxili sɔtɔxi

9 Ɛ kabɛ, ɛ ɛ dundu!
Ɛ findi danxutɔne ra,
ɛ nama seen to.
Ɛ xunna xa firifiri,
koni hali ɛ mi manpaan min.
Ɛ dingenɲɛ ayi siga tideni,
koni hali a mi findi dɔlɔn funfun na.
10 Amasɔtɔ Alatala bata ɛ xaxinli fu,
a mi tinxi ɛ nabine xa fe toon ti,
a dugin so ɛ fe toone xun na.
11 Fe makɛnɛnxini itoe birin bata lu ɛ tan xa alo fala sɛbɛxine kɛdi mafilinxini, naxan balanxi taxamasenna ra. Ɛ a so muxu xaranxina nde yii, ɛ yi a fala a xa, ɛ naxa, "Ito xaran nxu xa yandi." A ɛ yabima nɛn, a naxa, "N mi nɔɛ a xaranɲɛ, kɛdin balanxin na ra." 12 Hanma ɛ xa a so xarantarena nde yii, ɛ naxa, "Ito xaran nxu xa yandi!" A ɛ yabima nɛn, a naxa, "N mi nɔɛ sɛbɛnla xaranɲɛ!"
13 Marigin naxa,
"Yamani ito maso n na e falane xɔn.
E n binyama e dɛɛn nin,
koni e bɔɲɛn makuya n na pon!
Binyen naxan e yi lan n ma,
na fataxi adamadiine yamari xaranxine nan gbansan na!
14 Nanara, n mɔn luma nɛn yamani ito ratɛrɛnɛ kabanako feene ra.
E fe kolonne fe kolonna tununma nɛn,
e xaxilimane xaxinla yi lɔ ayi."

15 Gbalon na kanne xa
naxanye kata gbeen tima
alogo e xa e fe yitɔnxine luxun Alatala ma wundoni.
E wanle kɛma dimini,
e yi a fala, e naxa,
"Nde nɔɛ en toɛ?
Nde en ma fe kolonɲɛ?"
16 Anu, ɛ bata tantan fefe!
Nde fɛɲɛ rafalan yatɛ fɛɲɛ bɛndɛn na?
Muxun yii fɔxɔna a falɛ a rafala muxun ma ba,
a naxa, "I tan mi n nafalaxi"?
Fɛɲɛna a falɛ fɛɲɛ rafalan ma ba,
a naxa, "I mi sese kolon"?

*Ala a yamaan kiin masarama n*ɛn

17 Benun waxatidi,
Liban fɔtɔnna findima nɛn bogise wudi bili nakɔɔn na,
na bogise wudi bili nakɔne yi lu alo fɔtɔnna.
18 Na lɔxɔni,
naxan sɛbɛxi kɛdin kui,
tuli xɔrine na mɛma nɛn.
Danxutɔne yi mini dimi gbeeni,
e yi seen to.
19 Tɔrɔ muxune sɛwa gbeen sɔtɔma nɛn Alatala yi,
yiigelitɔne yi ɲaxan Isirayilaa Ala Sariɲanxini.
20 Amasɔtɔ gbalotɔne tununma nɛn,
magele tiine yi lɔ ayi.
Naxanye katama hakɛn ligadeni bonne ra,
ne halagima nɛn,
21 naxanye wulen sama muxune xun ma kitisadeni,
e yi lutin nati muxune yɛɛ ra kitini,
e yoo kanna tɔɲɛgɛ.
22 Nanara, Alatala naxan Iburahima xunba,
na ito nan falaxi Yaxubaa yamaan xa, a naxa,
"Yaxuba bɔnsɔnna mi fa rayarabima,
a mi fa yagima sɔnɔn.
23 Amasɔtɔ e tan nun e diine n kɛwanle toma nɛn,
e yi n xili sariɲanxin binya,
e yi n tan Yaxubaa Ala Sariɲanxina sariɲanna kolon,
e gaxu n yɛɛ ra, n tan Isirayilaa Ala.
24 Naxanye yi lɔxi ayi e miriyane xɔn,
ne xaxinla sɔtɔma nɛn,
matandi tiine yi xaranna sɔtɔ."

30

Isirayila kaane nama e yigi sa Misiran kaane yi

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Gbalona ɛ tan dii murutɛxine xa!

Ɛ feene yitɔnma
naxanye mi kelixi n tan ma.
Ɛ layirine xidima
naxanye mi fataxi n ma Nii Sariŋanxin na.
Ɛ yulubine sama e bode fari.
2 Ɛ sigama Misiran yamanani,
koni ɛ mi n maxɔdinma.
A xɔnla ɛ ma Misiran mangan xa ɛ kantan,
ɛ yi yigiyaden fen Misiran sɛnbɛn bun alo nininna!
3 Koni Misiran Mangana makantanna findima ɛ xa yagin nan na.
Ɛ yigiyaden naxan fenma Misiran kaane fɛma
na yi ɛ yigin kala.
4 Kuntigine bata sa Soyan taan li,
xɛrane bata Xanɛsi taan li.
5 Koni e birin nayagima nɛn
bayo na yamanan tɔnɔ yo mi e ma.
Misiran kaane mi ɛ malima,
e mi munanfan yo fima ɛ ma.
E yagin nun yarabin nan tun nalima ɛ ma."

Isirayila xɛrane Misiran yi

6 Waliyiya falana subene xili ma Negewi tonbonni:
E xɛrane danguma gbalo yiren nun tɔrɔ yiren nin
yata xɛmɛne nun yata gilɛne dɛnaxan yi,
e nun fɔdɔgɔne nun saŋi ɲaxin naxanye tuganma.
E nafunle maxalima sofanle nan fari
e nun e sɔtɔ seene ɲɔgɔmɛne fari,
sanbane nan ne ra na yamanan xa
naxan tɔnɔ mi na.
7 E sigama Misiran yi
naxan ma maliin findima fe fuun na,
sese mi a ra!
Nanara, n na a xili bama Ninginanga Narixina.

*Marakolonna lan waxati famat*ɔna fe ma

8 Marigin yi a fala Esayi xa, a naxa,
"Iki, feni itoe sɛbɛ kɛdina nde kui
Yerusalɛn kaane yɛtagi e nun walaxan fari
alogo a xa lu na waxati famatɔne yi
habadan han habadan."
9 Yama murutɛxin nan ito ra,
diidi wule falane,
diidin naxanye tondima Alatala sariyan namɛ.
10 E a falama fe toone xa, e naxa,
"Ɛ nama fa fe toon ti sɔnɔn!"
E a falama nabine xa, e naxa,
"Ɛ nama ɲɔndin makɛnɛn nxu xa!
Ɛ fe faŋin nan ma fe fala nxu xa.
Ɛ nxu rafan feene fala nxu xa,
hali a findi wulen na.
11 Ɛ keli kira faŋin xɔn,
ɛ a beŋin.
Ɛ ba Isirayilaa Ala Sariŋanxina fe yɛbɛ nxu xa!"

12 Nanara, Isirayilaa Ala Sariŋanxina ito nan falaxi, a naxa,
"Ɛ to ɛ mɛma n ma falane ra
ɛ yi ɛ yigi sa ɛ muxu ɲaxankata feene
nun ɛ muxu mayanfa feene yi,
13 nayi, na hakɛn luma ɛ xa nɛn
alo taan makantan yin matexin na bɔ fɔlɔ!
Mɛnna na tintin,
a birama nɛn sa!
14 A yibɔma nɛn a xunxurin na
alo fɛŋɛ goronna,
a yensenŋɛ ayi kininkinintareyani,
hali a dungi xungbena a mi toɛ a dungine yɛ
naxan findɛ tɛɛ kɔ seen na
hanma ige sɛgɛ sena."

Yigi sana Ala yi

15 Marigina Alatala Isirayilaa Ala Sariŋanxin naxa,
"Ɛ na ɛ xun xɛtɛ n ma,
ɛ raxara, ɛ kisin sɔtɔma na nin.
Ɛ na ɛ sabari, ɛ yigi sa n yi,
ɛ sɛnbɛn sɔtɔma na nin."
Koni na xɔli mi ɛ ma.
16 Ɛ a falama, ɛ naxa,
"Nxu nxu gima nɛn soone fari!"
Nayi, ɛ ɛ gima nɛn yati!
Ɛ naxa, "Nxu nxu gima nɛn soo xulumɛne fari!"
Nanara, ɛ sagatan muxune fan xulunma ayi nɛn kati!
17 Ɛ muxu wuli kedenna e gima nɛn ɛ yaxun muxu kedenna bun,
yaxun muxu suulun pe na e kɔnkɔ ɛ ma,
ɛ birin ɛ gima nɛn.
Naxanye na lu ɛ tagi,
ne luma nɛn kedenyani
alo taxamaseri dugin wudi kuyen ɲɔɛ ra geyaan xuntagi.

Marakisi waxatina

18 Anu, Alatala ɛ mamɛma
alogo a xa hinan ɛ ra,
a kelima nɛn a yi a kininkininna yita ɛ ra.
Ala naxan kiti kɛndɛn sama,
na nan Alatala ra.
Sɛwan na kanne xa
naxanye e xaxili tima a ra.

[19] Ɛ tan Siyon kaane,
ɛ tan naxanye dɔxi Yerusalɛn yi,
ɛ mi fa wugama sɔnɔn!
Ɛ na ɛ xui ramini a ma,
a hinanma ɛ ra nɛn han!
A na ɛ xuiin mɛ tun,
a ɛ yabima nɛn.
[20] Marigin tɔrɔyaan nun mayigbɛtɛnna ragidi nɛn ɛ ma
ɛ donseen nun ɛ min igen na.
Koni ɛ karamɔxɔ mi fa a luxunma ɛ ma,
ɛ a toma nɛn ɛ yɛɛn na.
[21] I na siga yiifanna ma hanma kɔmɛnna,
i fala xuiin mɛma nɛn i xanbi ra, a naxa,
"Kiraan ni ito ra, siga a xɔn!"

[22] Ɛ suxure gbeti daxine nun a xɛma daxine
yatɛma nɛn se haramuxine ra,
e woli ayi alo ɲamana,
i yi a fala e ma, i naxa, "Xɔsina."
[23] Nayi, Ala tulen nafama nɛn i ya sansi sixine ma,
bɔxɔn yi balo faɲi gbeen fi i ma.
Na lɔxɔni,
i ya xuruseene sa e dɛ madonma nɛn
xuruse rabade gbeene yi.
[24] Ɲingene nun sofanla naxanye xɛɛn bima,
ne yi balo ɲaxumɛn don
fɔxɔn saxi naxan yi
naxan sama e bun se kɔ seen nun sansi yife seen na.
[25] Faxa gbeen tima lɔxɔn naxan yi,
taan makantan sangansone na bira waxatin naxan yi,
folone nun xudene rafema nɛn
geya gbeene nun yire matexine birin yi.
[26] Kiken dɛgɛma nɛn
alo sogena na lɔxɔni,
sogen dɛgɛn yi gbo ayi dɔxɔ solofere
dangu a ki fonna ra.
Na lɔxɔni,
Alatala a muxune maxɔlɔdene dandanma nɛn,
a yi e fure dɛɛne yiyalan,
a tan yɛtɛɛn naxanye maxɔlɔ.

Ala Asiriya yɛngɛma nɛn

[27] A mato, Alatala sɛnbɛn fama sa keli wulani,
a fama xɔlɔ gbeen nun ɲaxankatan nan na,
a fitinaxin yi falan ti
alo tɛɛn naxan halagin tima.
[28] A nii raxinla luxi nɛn
alo baan na walanɲɛ ayi
naxan bɔxɔnma a ma
a te han muxun kɔɛɛn bun.
Nayi, a siyane yimaxama nɛn a halagi ti segedenna ra.
A yi karafen bira xɔɲɛ yamane dɛni,
naxan e rasigama
yireni dɛnaxan xɔli mi e ma.

[29] Ɛ tan Yerusalɛn kaane,
ɛ bɛtin bama nɛn
alo sali lɔxɔn kɔɛna.
Ɛ bɔɲɛn sɛwama nɛn
alo muxune nɛma sigɛ xulen xuini Alatalaa geyaan fari,
Isirayila kantan fanyena Ala.
[30] Alatala a xui gbeen naminima nɛn
a yi a sɛnbɛ gbeen makɛnɛn.
A yi a xɔlɔ gbeen nagodo
alo halagi ti tɛɛ gbeena,
tule ige gbeen nun galanna nun balabalan kɛsɛne yi godo.
[31] Asiriya kaane na Alatala xuiin mɛ,
e xuruxurunma nɛn gaxuni a bosaan bun ma.
[32] Alatala ne xuruma bosaan yɛɛn naxanye birin na,
ne ligama tanbanna nun bɔlɔn xuiin nin,
a nɛma e yɛngɛma a sɛnbɛni.
[33] Tɛɛni tɔnxi xabu to mi na ra!
A yitɔnxi mangan xili yi yili gbee tilinxin na,
yege gbeen nun tɛɛ gbeen naxan na.
Alatala nii raxinla nan minima
alo dole tɛɛn xudena,
a na tɛɛn nadɛgɛ.

31

Isirayila kaane nama e yigi sa Misiran kaane yi

[1] Gbalon ne xa
naxanye sigama Misiran yi maliin fendeni,
naxanye xaxili tixi soone ra,
naxanye e yigi sama yɛngɛ so wontorone yi,
bayo e wuya,
e nun soo ragine,
bayo e sɛnbɛn gbo,
koni e mi e yɛɛ rafindima Isirayilaa Ala Sariɲanxin ma,
e mi Alatala fenma!
[2] Anu, a tan fan fe kolon,
a nɔɛ gbalon nafɛ nɛn.
A mi a falan maxɛtɛma.
A kelima nɛn muxu ɲaxine yamaan xili ma,
hakɛ kanne mali muxune.
[3] Misiran kaane findixi adamadiine nan na,

Ala mi e ra.
E soone mi findixi niin xan na,
subene nan tun e ra.
Alatala na a yiini te naxan xili ma,
naxan na na kanna mali,
na salaxunma nɛn,
a fan naxan malima,
na kanna yi bira,
e firinna birin yi halagi e bode xɔn.

*Marigin Yerusal*ɛn kantanma nɛn

4 Alatala bata a fala n xa, a naxa,
"N tan Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna godoma nɛn
n yi yɛngɛn so Siyon geyaan fari
e nun a yire matexine yi
alo yatan wurundunma a se suxin ma kii naxan yi,
alo yata sɛnbɛmaan na xuruseen suxu.
Hali xuruse rabane birin keli a xili ma,
a mi gaxuma e sɔnxɔ sɔnxɔn yɛɛ ra,
hali e to wuya,
a mi tunnaxɔlɔma a ma.
5 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna Yerusalɛn kantanma nɛn,
alo xɔliin naxanye e firifirima e tɛɛn xun ma a kantandeni.
A a kantanma nɛn,
a yi a xunba.
A a ratangama nɛn,
a yi a xɔrɔya."
6 Ɛ tan Isirayila kaane,
ɛ xun xɛtɛ a ma,
ɛ murutɛxi a tan naxan ma fefe!
7 Na lɔxɔni,
ɛ birin ɛ mɛma nɛn ɛ suxure gbeti daxine nun a xɛma daxine ra,
ɛ tan yulubitɔne yii fɔxɔne.

8 Asiriya kaane faxama nɛn silanfanna ra
naxan mi findixi muxun gbeen na.
Silanfanna naxan mi fataxi adamadi yo ra,
na e raxɔrima nɛn.
E gima nɛn silanfanna bun,
e banxulanne yi findi konyine ra.
9 Naxan e kantanma, na gaxuxin yi a gi.
E kuntigine gaxuma nɛn
e na e yaxune taxamasenna to.
Alatalaa falan nan na ra
naxan ma tɛɛn dɛgɛma Siyon yi,
sulun tɛɛn* naxan yii Yerusalɛn yi.

32

Mangaya tinxinxina

1 A mato, mangana nde mangayaan nabama nɛn tinxinni,
kuntigine yi kuntigiyaan liga kiti kɛndɛn xɔn.
2 E muxune birin luma nɛn
alo yigiyaden foyen bun
alo luxunden kala ti foyen bun,
alo igena kiraan tonbonni,
alo gɛmɛ gbeen nininna bɔxɔ yixareni.
3 Yɛɛ kanne yɛɛne mi fa luma raxixi,
tuli kanne yi e tuli mati.
4 Muxun naxanye xaxili mi dɔxi,
ne xaxinla nun kolonna sɔtɔma nɛn,
dɛ masuxune yi falan ti a tinxinni e dɛ mafuraxin na.
5 Nayi, a mi fa falama xaxilitarene ma a xaxilimane,
fe ɲaxi rabane mi fa yatɛma muxu gbeene ra.

6 Amasɔtɔ xaxilitaren xaxilitareya falan nan tima.
E hakɛ feene yitɔnma e bɔɲɛni,
e lu Ala kolontareya wanle kɛ,
e lu fala ɲaxine tiyɛ Alatala ma.
E kamɛtɔne luma kamɛn na,
min xɔnla naxan ma,
e na kuma igeni.
7 Fe ɲaxi rabane wanle ɲaxu.
E fe ɲaxine yitɔnma
alogo e xa yiigelitɔne halagi wulene xɔn,
hali yoon tɔrɔ muxune xa e kitini.
8 Koni muxu faɲine fe faɲine nan yitɔnma
e yi lu e ɲɛnige faɲiyani.

Marakolonna lan ɲaxanle ma

9 Ɛ tan ɲaxanla naxanye luxi xaxili sani,
ɛ keli, ɛ tuli mati n na!
Ɛ tan sungutunna naxanye xaxili ragidixi feu,
ɛ tuli mati n ma falan na!
10 Benun ɲɛɛ keden e nun nde,
ɛ tan naxanye xaxili ragidixi,
ɛ yimaxama nɛn,
bayo se bogi bolon daxine ɲanma nɛn,
sansi xaba daxine yi dasa se xaba waxatini.

11 Nayi, ɛ gaxu,
ɛ tan ɲaxanla naxanye xaxili sani,
ɛ kɔntɔfili, ɛ tan sungutunna naxanye xaxili ragidixi.
Ɛ dugine ba ɛ ma,
ɛ yi kasa bɛnbɛli dugine xidi ɛ tagi sununi.

* 31:9: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

12 Ɛ kanken makudun, ɛ wuga
xɛɛ tofaɲine nun manpa bili sabatixine fe ra,
13 e nun n ma yamana bɔxɔna,
firin ɲali kanne nun tansinne bata sabati dɛnaxan yi.
Ɛ wuga banxi faɲine fe ra
sɛwan yi dɛnaxanye yi
e nun sumunna yi taan naxan yi yɛyɛ.
14 Amasɔtɔ manga banxin nabeɲinma nɛn,
taa yimaxaxini ito yigelima nɛn,
a yire makantanxine nun sangansone yi findi
banxi xɔnne ra han habadan,
e nun burunna sofanle magidena,
e nun xuruseene dɛ madondena,
15 han Alaa Nii Sariɲanxin yi godo nxu ma keli kore,
tonbonna yi findi wudi bili nakɔɔn na,
wudi bili nakɔɔn yi findi fɔtɔnna ra.
16 Nayi, kiti kɛndɛn luma nɛn tonbonni,
tinxinna yi lu wudi bili nakɔni.
17 Tinxinyaan yi bɔɲɛ xunbenla raso.
Tinxinyaan tɔnɔn yi findi sabarin nun makantanna ra habadan.
18 N ma yamaan dɔxɔma nɛn bɔɲɛ xunbeli yireni,
dɔxɔde makantanxine yi,
matabu faɲin dɛnaxanye yi.
19 Hali balabalan kɛsɛne fɔtɔnna kalama nɛn,
taan mumɛɛn yi fɔn,
20 sɛwan luma nɛn ɛ tan xa.
Ɛ tan ɛ sansine sima nɛn xudene birin dɛ,
ɛ yi ɛ ɲingene nun sofanle lu e sagoni.

33

Gbalon halagi tiin xa

1 Gbaloni i xa,
i tan naxan halagin tima
i tan naxan munma halagin sɔtɔ singen,
i tan naxan bonne yanfama
muxe munma i tan naxan yanfa singen!
I na yelin halagin tiyɛ waxatin naxan yi,
i fan yi halagi.
I na yanfantenyaan dan waxatin naxan yi,
muxune yi i fan yanfa.
2 Alatala, hinan nxu ra!
Nxu xaxili tixi i tan nan na.
Findi nxu fangan na xɔtɔn yo xɔtɔn,
i nxu rakisi tɔrɔ waxatini!
3 Siyane na i xuiin mɛ,
e yi e gi.
I nɛɛn fa keli,
yamanane muxune bata xuya ayi.
4 Ɛ tan siyane,
ɛ seen naxanye tongoxi yɛngɛni,
muxune bata fu na ma
alo tuguminne na so.
Muxune dutunma ne ma
alo suɲɛ sɛtɛna.

5 Alatala na feene birin xun ma
bayo a dɔxi kore xɔnna ma.
A bata sariyan nun tinxinna raso Siyon taan yiren birin yi.
6 I tan, Alatalaa yamana,
i luma nɛn makantanni.
Xaxilimayaan nun Ala kolonna findixi kisin nan na,
e nun Marigin binyana
na nan findixi i ya nafunla ra.

Ala kelima nɛn yaxune xili ma

7 Sofa wɛkilɛxine nan gbelegbele xui ito ra kirane xɔn.
Bɔɲɛ xunbenla rali muxune yi xɛtɛ wugɛ xɔlɛni.
8 Kirane bata rabeɲin,
muxu yo mi fa danguma kirane xɔn.
Yaxun bata layirin kala,
a yi taane raɲaxu,
a mi muxu yo binyaxi.
9 Yamanan bata lu sununi,
a kalama.
Liban yamanan bata yagi,
a fɔtɔnna bata xara.
Sarɔn mɛrɛmɛrɛn luxi
alo tonbonna,
Basan nun Karemele yamanane wudine dɛɛne yi yolon.

10 Alatala naxa,
“Iki, n bata keli.
Iki, n na n ma binyen mayitama nɛn.
Iki, n na n ma fe yitema nɛn.
11 Ɛ feen naxanye yitɔnma,
ne luxi nɛn
alo se dagina hanma sɛxɛna.
Ɛ yɛtɛɛn yengin yi findi tɛɛn na
naxan ɛ raxɔrima.
12 Siyane ganma nɛn
e lu alo xuben sulun tɛɛni,*
alo tansinne na masɛgɛ,
e gan.”

13 Ɛ tan naxanye makuya,

* 33:12: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.”

ɛ tuli mati n naxan ligaxi.
Ɛ tan naxanye maso,
ɛ n sɛnbɛn yatɛn kolon.
14 Yulubitɔne bata gaxu Siyon yi,
xuruxurunna bata so Ala kolontarene yi.
E maxɔdinna tima, e naxa,
"Nde luyɛ halagi tɛɛni ito dɛxɔn en yɛ?
Nde nɔɛ luyɛ habadan tɛɛ wolonni ito dɛxɔn en yɛ?"
15 Fɔ naxan sigan tima tinxinni,
a ɲɔndin fala,
naxan a mɛma tɔnɔne ra
naxanye sɔtɔxi gbaloni,
naxan mi tinma dimi yi seen nasuxɛ mayifuni,
a tunla ba muxune ra
naxanye faxa ti feene yitɔnma,
a yɛɛn ba fe ɲaxine ra.
16 Na kanna fe luma nɛn
alo a na dɔxɔ yire matexini,
geyaan faran makantanxin yi findi a luxunden na.
A donseen nun igen mi dasama.

*Yerusal*ɛn yi xunba

17 I mangan toma nɛn i yɛɛn na a nɔrɔ gbeeni,
i yi yamanan danne to masigaxi pon!
18 Nayi, i mirima nɛn i ya ɲaxankata danguxine ma,
i yi a fala, i naxa,
"Na kuntigine minɛn
naxanye yi mudun nasuxuma
e nun naxanye yi makantan yinna xun matoma a ra?"
19 I mi fa na yama wasoxin toma sɔnɔn,
xɔŋɛn naxanye fala xuine mi nɔɛ famunŋɛ,
xɔŋɛn naxanye fala xui mi mɛma a faŋin na.
20 Siyon taan mato,
en sanle rabama taan naxan yi.
Ɛ yɛɛn tima nɛn Yerusalɛn ra,
bɔŋɛ xunbeli yirena,
a lu alo bubun naxan mi fa wayanma,
naxan wudiye mi fa talama
naxan lutiye mi fa fulunma sɔnɔn.
21 Alatala a yɛtɛ yitama en na Ala Sɛnbɛmaan na mɛnna nin.
Xudene nun baa gbeene luma nɛn mɛnni,
yɛngɛ so kunkine mi danguɛ dɛnaxan yi.
Kunki gbeene mi danguɛ na mumɛ!
22 Amasɔtɔ Alatala nan en ma kitisaan na.
Alatala nan en ma sariyasaan na.
Alatala nan en ma mangan na.
A tan nan en nakisima.

23 Koni yaxune luxi nɛn
alo kunkin naxan lutiye bata fulun,
foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn
ne mi fa xidixi sɔnɔn,
ne fan singanxi wudi kuyen naxan na,
na mi fa suxi.
Nayi, e se tongoxi gbeen yɛngɛni,
na yitaxunma nɛn
hali sankalatɔne e gbeen xalima nɛn.
24 Nayi, Yerusalɛn kaa yo mi a falɛ,
e naxa, "N mi yalan."
Na taan muxune hakɛne mafeluma nɛn.

34

*Edɔ*n makitina

1 Siyane, ɛ maso,
ɛ yi ɛ tuli mati.
Siyane, ɛ a liga ɛ yeren ma!
Bɔxɔ xɔnna xa a mɛ,
e nun a yi seene birin,
e nun dunuŋa nun naxanye birin minima a yi.
2 Amasɔtɔ Alatalaa xɔlɔn godoma nɛn siyane birin fari,
a fitinan yi godo e ganle birin ma.
A bata halagin nagidi e birin ma.
A tinma nɛn e birin yi faxa.
3 E faxa muxune luma nɛn biraxi bɔxɔn ma
e binbine xirin yi mini han,
e wunle yi sa e geyane birin ma.
4 Sare kurune* birin kalama nɛn
alo se kunxina,
kuyen yi mafilin alo kɛdina,
sare ganla birin yi yolon
alo manpa binla dɛ xarene
alo xɔdɛ bili bogi xaraxine.

5 Ala naxa, "N ma silanfanna bata sarene wunla ramini han!
A godoma nɛn Edɔn kaane ma,
a yi e makiti,
n halagin nagidixi yamaan naxan ma."
6 Wunla bata so Alatalaa silanfanna yiren birin ma
a madole muxu turen na.
A luxi nɛn
alo kontonne nun kɔtɔne wunla saraxabadeni,
alo e turen naxan e gbingini.
Bayo Alatala saraxa gbeen bama nɛn Bosara taani

* 34:4: Mɛn kaane yi sarene batuma na waxatini.

Edɔn kaa wuyaxi yi faxa yɛngɛni.
7 E yɛɛratine fangan gbo
alo burunna ɲingene,
koni e fan faxama nɛn bonne xɔn,
e nun ɲingene nun turane.
E yamanan nafema nɛn wunla ra,
e turen yi radin bɔxɔn ma.
8 Bayo, gbeeɲɔxɔ lɔxɔn nan na ra Alatala xɔn,
gbeeɲɔxɔn ɲɛɛn nan na ra
Siyon taan xun mayɛngɛna fe yi.

9 Edɔn yamanan baane findima nɛn dolen na.
A xuben yi maxɛtɛ dole tɛɛn na,
e bɔxɔn yi findi dolen ganmatɔɔn na.
10 Kɔɛɛn nun yanyin na,
a tɛɛn mi tuma,
a tutin yi lu tɛ kore habadan!
E yamanan yi lu rabeɲinxi
han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ,
muxun mi fa danguɛ na yi mumɛ!
11 Na yi findi xutunxunbane nun sagalene konna ra,
toxorone nun xaxane yigiyadena.
Ala yi a lu a yitɔntaren nun a yigenla ra
alo a dunuŋa da waxatin naxan yi.

12 A muxu gbeene mi fa luma na,
naxanye mangan dɔxɛ,
a kuntigine birin ɲanma nɛn.
13 Wudi ɲali kanne solima e manga banxine kui nɛn,
sɛxɛ ɲaxine nun tansinne yi a yire makantanxine rasuxu,
a findi kankone nun dangaranfulene konna ra,
14 burunna subene nun kankone naralandena,
burunna kɔtɔne yi lu wugɛ e bode ma mɛnni.
Kɔɛ ra yinnan Liliti yi dɔxɔ na bɔŋɛ xunbenli.
15 Saɲin fan a soden toma na nin,
a yi a xɛlɛne bira,
a yi e rasɛgɛ,
a a diine malan a nininna bun.
Sɛgɛne fan e malanma na nin.

16 Xa ɛ Alatalaa kɛdin kui to,
ɛ ito xaranma nɛn na, a naxa,
“Subeni itoe sese mi dasama na yi,
birin nun a lanfaan nan fama,
bayo Ala bata na yamarin fala.
A Nii Sariɲanxin nan e malanma.
17 A tan nan e dɔxɔdene ragidima.
A tan nan e yirene maliga,
a yi e yitaxun.
Na yamanan findima nɛn e gbeen na han habadan,
e yi lu na han mayixɛtɛn nun mayixɛtɛ.”

35

*Yerusalɛ*n xunba fena konyiyani

1 Tonbonna nun bɔxɔ xaren sɛwama nɛn!
Burunna ɲingima nɛn sɛwani
a fuga alo gabala fugena.
2 Fugene luma nɛn burunna yiren birin yi.
Burunna ɲingine yiriwama nɛn ɲaxanni.
A sɔnxɔ sɛwani!
Liban yamanan nɔrɔn sifan bata fi a ma,
e nun Karemele geyaan nun Sarɔn mɛrɛmɛrɛna.
Nayi, muxune nɔɛ Alatalaa binye gbeen toɛ nɛn,
en ma Alaa nɔrɔna.

3 Ɛ muxu xadanxine rawɛkilɛ.
Naxanye xinbiye xuruxurunma,
ɛ ne sɛnbɛ so.
4 Naxanye bɔŋɛ bata mini,
ɛ a fala ne xa, ɛ naxa,
“Ɛ wɛkilɛ, ɛ nama gaxu,
ɛ Ala famaan ni i ra ɛ gbeen ɲɔxɔdeni.
Ala ɛ yaxune saranna fima nɛn,
a tan yɛtɛɛn yi fa ɛ rakisideni.”

5 Nayi, danxutɔne seen toma nɛn,
tuli xɔrine yi feen mɛ.
6 Nayi, sankalatɔne yi tuganŋɛ ayi
alo xɛnle,
bobone yi sɔnxɔn nate sɛwani.
Amasɔtɔ tigi ige gbeen minima nɛn tonbonni,
baane yi mini bɔxɔ xareni.
7 Nɛmɛnsin wolonxin findima nɛn daraan na,
min xɔli yiren yi masara tigi yirene ra.
Kankone yi xima dɛnaxanye yi nun,
gbalan nun tanbinna yi sabati mɛnni.

8 Kira gbeen luma mɛnna nin
naxan xili bama
a “Sariɲanna Kirana.”
Muxu haramuxine mi sigan tima a xɔn
fɔ a xa findi ne nan gbee ra
naxanye na bira a fɔxɔ ra.
Xaxilitare yo mi na xɔn sigɛ.
9 Yatane mi luma mɛnni,

sube xaɲɛne mi fɛ na mumɛ!
E mi toɛ na!
Alaa muxu xunbaxine nan sigan tima mɛnni.
[10] Alatala na naxanye xɔrɔya,
ne fama mɛnna nin.
E fama nɛn gbelegbelɛ ɲaxaɲaxani Siyon taani,
habadan sɛwan yi e yɛtagini yalan.
Ɲaxaɲaxan nun sɛwan luma nɛn e yi,
sunun nun kutunna yi ɲan fefe!

36

Asiriya mangan yi a kɔnkɔ Yerusalɛn xili ma

Mangane Firinden 18.13,17-37 e nun Taruxune Firinden 32.9-19

[1] Xesekiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun naanindeni, Asiriya mangan Sɛnakɛribi yi siga Yuda taa makantanxine xili ma, a yi e birin suxu. [2] Asiriya mangan yi a sofa kuntigin nun a gali sɛnbɛmaan nasiga Manga Xesekiya ma Yerusalɛn yi keli Lakisi taani. Sofa kuntigin yi fa Yerusalɛn yi, a sa ti ige ramaraden faxaraxiin dɛxɔn,* dugi xane xɛɛ ma kiraan na.

[3] Nayi, Xiliki a diina Eliyakimi, manga banxi kuntigin yi mini a ralandeni e nun sɛbɛli tiin Sebena nun Asafi a dii xɛmɛn Yowa, mangana yenla. [4] Sofa kuntigin yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ a fala Xesekiya xa, ɛ naxa, 'Asiriya manga gbeena ito nan falaxi, a naxa: I yigi saxi nanse ma? [5] I yengi a ma a fɛrɛn nun sɛnbɛna i yii, i yɛngɛn so, koni fala fuun nan na ra. Nayi, i ya lannayaan saxi nanse yi han i murutɛ n xili ma? [6] I ya lannayaan saxi Misiran nin, a mɛn kaane xa ɛ mali. Na luxi nɛn alo muxun na la xayen na a dunganna ra naxan girama, a yi a yiin xaba. Naxan na a digan a yi, na a maxɔlɔma nɛn. Misiran mangan na kii nin muxune xa naxanye e taxuma a ra. [7] Waxatina nde ɛ falama nɛn n xa, ɛ naxa, "Alatala, nxɔ Ala, nxu nxu taxuxi na nan na." Koni, Xesekiya bata yi Ala batudene kala geyaan fari, a yi a fala Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane xa, a naxa, "Ɛ xinbi sinma nɛn yire sariɲanxini ito yɛtagi." [8] Iki, ɛ nun n kanna Asiriya mangan xa lan fena nde ma, n soo wuli firin soɛ ɛ yii, xa ɛ nɔɛ soo ragine sɔtɛ. [9] Ɛ mi n kanna walikɛɛn keden peen nɔɛ, hali naxan xurun e birin xa. Ɛ lannayaan saxi Misiran yi soo ragine nun wontorone nan ma fe ra. [10] A yɛtɛna, n faxi yamanani ito kaladeni Alatala sagoon nan xanbi ba? Alatala yɛtɛɛn nan a falaxi n xa, a n xa sa yamanani ito yɛngɛ, n yi a raxɔri.' "

[11] Nayi, Eliyakimi nun Sebena nun Yowa yi a fala sofa kuntigin xa, e naxa, "Falan ti nxu xa Arami xuini, amasɔtɔ nxu a mɛma, nxu mi falan tima Heburu xuini yamaan yi a mɛ naxanye yinna xuntagi." [12] Sofa kuntigin yi e yabi, a naxa, "N kanna n nafaxi ɛ tan nun ɛ kanna nan ma falani itoe tideni ba? Muxun naxanye dɔxi yinna xuntagi, ne fan xa a mɛ nɛn bayo ne fan e gbiin donma nɛn, e yi e xɔnla min ɛ xɔn yɛngɛni."

[13] Nayi, sofa kuntigin to a maso, a yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, "Ɛ manga gbeen xuine ramɛ, Asiriya mangana! [14] Mangana ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ nama tin Xesekiya xa ɛ mayenden, a mi nɔɛ ɛ rakisɛ n ma mumɛ. [15] Xesekiya nama a liga ɛ yi ɛ lannayaan sa Alatala yi, a yi a falɛ a Alatala ɛ ratangama nɛn, a taani ito mi sama Asiriya mangan sagoni. [16] Ɛ nama ɛ tuli mati Xesekiya xuiin na mumɛ, amasɔtɔ Asiriya mangana ito nan falaxi, a naxa: Ɛ bɔɲɛ xunbenla fen n na, ɛ xɛtɛ n ma, birin a yii se nun a bogise donɲɛ, birin yi a ige ramaraden igen min, [17] han n yi fa, n yi ɛ xali yamana gbɛtɛ yi alo ɛ gbeena, murutun nun manpa bili nakɔne yamanan naxan yi, bogiseen nun burun yamanan naxan yi. [18] Nayi, ɛ nama tin Xesekiya xa ɛ mayenden, a fala a Alatala ɛ xunbama nɛn. Siya gbɛtɛne alane Asiriya mangani kala nɛn e yamanan suxu feen ma ba? [19] Xamata taan nun Arapada taana, ne alane minɛn? Sefarawayimi alane minɛn? E Samari xunba nɛn n yii ba? [20] Yamanane alane yɛ, nde a yamanan xunba n yii? Alatala xa Yerusalɛn xunba n yii di?' "

[21] Naxanye birin yi na, ne yi dundu, e mi yabi keden peen ti, amasɔtɔ Manga Xesekiyaa yamarin nan yi na ra. [22] Xiliki a dii xɛmɛna Eliyakimi, mangana banxi kuntigin nun sɛbɛli tiin Sebena nun Asafi a dii xɛmɛn Yowa, mangana yenla, ne yi fa Xesekiya fɛma, e dugine yibɔxi e ma sununi, e sofa kuntigina falane yɛba a xa.

* 36:2: Ige ramaraden naxan geyaan na.

37

Xesekiya yi Nabi Esayi maxɔdin
Mangane Firinden 19.1-13

1 Manga Xesekiya to na mɛ, a yi a dugine
yibɔ a ma, a kasa bɛnbɛli dugin nagodo a ma
sununi, a siga Alatala Batu Banxini. 2 A yi
Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina
e nun Sebena, sɛbɛli tiina e nun saraxarali
fonne, kasa bɛnbɛli dugin nagodoxi e ma
sununi siga Nabi Esayi konni, Amɔsi a dii
xɛmɛna. 3 E yi a fala nabiin xa, e naxa,
"Xesekiya naxa iki: 'Kɔntɔfinla nun tɔrɔn
nun yagi lɔxɔn nan to ra nxu xa, diin bari
waxatin bata a li, koni fanga mi a nga ra a
yi a bari. 4 Alatala, i ya Ala bata Asiriya sofa
kuntigina falane birin namɛ, naxan kari a
rafaxi habadan Alatala konbideni. Xa Ala
tin, Alatala, i ya Ala a ɲaxankatama nɛn a
falane fe ra a naxanye tixi. Nayi, i tan Esayi
xa Ala maxandi yama dɔnxɛna fe ra.' "

5 Manga Xesekiyaa xɛrane to siga Esayi
fɛma, 6 Esayi yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ ito nan
falama ɛ kanna xa, ɛ naxa, 'Alatala ito nan
falaxi, a naxa: I falan naxanye mɛxi i nama
gaxu ne fe ra, Asiriya mangana walikɛne n
nayelefu falan naxanye tixi. 7 N xaxinla nde
rasoma a yi nɛn, a na xibarun mɛ waxatin
naxan yi, a xɛtɛma nɛn a yamanani. N yi sa
a faxa silanfanna ra mɛnni.' "

Asiriya mangan mɔn yi a kɔnkɔ
Yerusalɛn ma

8 Asiriya sofa kuntigin yi a mɛ a kanna
bata yi keli Lakisi taani siga Libina
yɛngɛdeni, a fa a li mɛnna nin. 9 Nayi,
Asiriya mangan yi a mɛ a Misiran mangan
Tirihaka, Kusi kaan fama a yɛngɛdeni. A na
fe mɛxina, a yi xɛrane rasiga Xesekiya ma, a
naxa, 10 "Ɛ sa ito fala Yuda mangan Xesekiya
xa, ɛ naxa, 'I laxi i ya Ala ra ɲaxi ra, i yengi
a ma a nɔɛ nɛn n tan Asiriya mangani kalɛ
Yerusalɛn yɛngɛdeni. I nama tin Ala yi i
mayenden. 11 I bata a mɛ Asiriya mangane
feen naxanye ligaxi yamanan bonne ra, e
e raxɔrixi kii naxan yi. I yengi a ma a i
xunbɛ nɛn na ma ba? 12 N benbane siyaan
naxanye alane raxɔri, ne e xunba nɛn ba,
Gosan nun Xarani nun Resefi yamanane,
e nun Eden kaan naxanye Telasara taani?
13 Manga Xamata nun Manga Arapada nun
Sefarawayimi taa mangana hanma Hena,
hanma Iwa, ne mangane minɛn yi?' "

Xesekiyaa Ala maxandina
Mangane Firinden 19.14-19

14 Xesekiya yi kɛdi sɛbɛxin nasuxu xɛrane
yii, a yi a xaran. Na xanbi ra, a te
Alatala Batu Banxini, a sa kɛdin sa Alatala
yɛtagi. 15 Xesekiya yi Alatala maxandi, a
naxa, 16 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isir-
ayilaa Ala, naxan dɔxi maleka sawurane
tagi! I tan Ala keden peen nan bɔxɔ xɔnna
mangayane birin xun na, i tan nan bɔxɔn
nun kuyen daxi. 17 Alatala, i tuli mati n na,
i n xuiin namɛ. Alatala, i yɛɛne rabi, i n
mato. I Sɛnakɛribi a falani itoe birin namɛ,
a sofa kuntigin naxanye rafaxi habadan Ala
konbideni. 18 Alatala, ɲɔndin na a ra! Asiriya
Mangan bata siyane raxɔri, a yi e bɔxɔne
kala. 19 E bata e alane woli tɛɛni, bayo Ala
mi yi e ra nun mumɛ, muxune yii funfune
nan yi e ra, wudine nun gɛmɛ masolixine
nan tun yi e ra. 20 Iki, Alatala, nxɔ Ala!
Nxu xunba Sɛnakɛribi yii, alogo bɔxɔ xɔnna
yamanane birin xa a kolon a i tan keden
peen nan Ala ra, Alatala!"

Sɛnakɛribi a fe yi kala
Mangane Firindena 19.20-37 Taruxune Firinden 32.20-21

21 Nayi, Esayi, Amɔsi a dii xɛmɛn yi xɛraan
nasiga a faladeni Xesekiya xa, a naxa, "Isir-
ayilaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N bata i ya maxandi xuiin mɛ i naxan tixi
n ma Sɛnakɛribi a fe yi, Asiriya mangana.
22 Alatala falani ito nan tixi Sɛnakɛribi xili
ma, a naxa,
'Siyon taa fa ɲin bata i ra ɲaxu,
a i magelema.
Yerusalɛn kaane e xunna fitifitima i xanbi
ra.
23 I nde konbixi
i a rayelefu?
I xuini texi nde xili ma?
I bata i yɛɛne rate kore Isirayilaa Ala
Sariɲanxin xili ma!
24 Fata i ya xɛrane ra,
n tan Marigina, i bata n konbi.
I yi a fala, i naxa,
"N ma wontoro wuyaxine xɔn,
n bata te geyane xuntagi,
Liban yamanan danne ra.
N na a wudi kuyene sɛgɛma nɛn,
e nun a suman wudi fa ɲi fa ɲine.
N sa a xuntagin na ɲanna li
e nun a fɔtɔn fa ɲina.
25 N bata xɔ ɲinne ge yamana gbɛtɛne yi,

n yi e igen min.
N Misiran baa igene birin xɔrima nɛn
n na siga a xili ma waxatin naxan yi.”
26 Koni, i tan Sɛnakɛribi,
i mi a kolon
a n feni itoe yɛlanxi nɛn
to mi na ra?
N yi e yitɔn xabu waxati danguxine.
Iki, n bata yamarin fi,
a rakamali,
i xa taa makantanxine lu kalaxi
alo gɛmɛ malanxine.
27 E muxune sɛnbɛ mi na,
e gaxuxi, e yagixi.
E bata lu alo xɛɛ ma sɛxɛne
alo se sonle,
alo sɛxɛn fanyen ma
naxan xarama benun a xa gbo.
28 Koni, n na a kolon,
i na dɔxɔ,
i na mini, i na so,
i na xɔlɔ n xili ma.
29 I bata xɔlɔ n xili ma,
n yi i konbi ti xuiin mɛ.
Nanara, n nan n ma wuren birama nɛn i ɲɔɛni
n yi n ma karafen bira i dɛ kidine yi.
I faxi kiraan naxan xɔn
n yi i raxɛtɛ na xɔn.’
30 Ala ito nan falaxi
i tan Xesekiya xa, a naxa,
‘Ito xa findi taxamasenna ra i xa:
Bogiseen naxanye solixi e yɛtɛ ma,
ɛ bata ne don ɲɛɛni ito ra,
na nan mɔn ligama ɲɛɛ famatɔni,
koni ɲɛɛ saxandeni,
ɛ seen sima nɛn, ɛ yi a xaba,
ɛ yi manpa binle si,
ɛ yi e bogine don.
31 Yuda bɔnsɔnna muxu dɔnxɛn naxanye na lu,
ne mɔn e salenne raminima nɛn
alo wudina, e bogi.
32 A dɔnxɛne minima nɛn Yerusalɛn yi,
a dɔnxɛne luma nɛn e nii ra Siyon geyane yi.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na nan ligama a xanuntenyani.’ ”

Sɛnakɛribi raŋanna

33 Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya
Mangan ma iki, a naxa,
“A mi soɛ taani ito yi mumɛ!
A mi xalimakuli wolɛ be yi.
A mi makantan wure lefa tima a xa.
A mi gbingbin natema a xili ma.”
34 Alatalaa falan ni ito ra. A naxa,
“A faxi kiraan naxan xɔn
a xɛtɛma nɛn na xɔn.
A mi soɛ taani ito yi mumɛ.
35 N taani ito makantanma nɛn,
n yi a rakisi,
n tan ma fe ra
e nun Dawuda a fe ra, n ma walikɛna.”
36 Na xanbi ra, Alatalaa malekan yi mini,
a muxu wuli kɛmɛ tonge solomasɛxɛ wuli
suulun faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan
to keli xɔtɔnni, e yi e binbine to. 37 Nayi,
Asiriya mangan Sɛnakɛribi yi a ganla rakeli,
a xɛtɛ Niniwa yi. 38 Lɔxɔna nde, Sɛnakɛribi
yi xinbi sinxi a ala Nisiroki batu banxini
a batudeni, a dii xɛmɛne Adarameleki nun
Sareseri yi a faxa silanfanna ra, e yi e gi siga
Ararati yamanani. A dii Esaraxadon yi dɔxɔ
a ɲɔxɔni.

38

Xesekiyaa furena fe
Mangane Firinden 20.1-11 e nun Taruxune Firinden 32.24-26

1 Na waxatini, saya furen yi Xesekiya
suxu. Nabi Esayi, Amɔsi a diin yi fa a fɛma,
a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan
falaxi, a naxa, ‘I ya feene yitɔn, amasɔtɔ i
faxamatɔɔn ni i ra, i mi fa siimaya sɔtɔma.’ ”
2 Xesekiya yi a yɛɛ rafindi banxin kanken
ma, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa,
3 “Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n
sigan ti nɛn i yɛtagi lannayaan nun bɔŋɛ
faŋiyani, naxan fan i yɛɛ ra yi, n yi na liga!”
Xesekiya yi wuga han.
4 Nayi, Alatala yi falan ti Esayi xa, a naxa,
5 “Siga, i sa a fala Xesekiya xa, i naxa, ‘I
fafe Dawudaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a
naxa: N bata i ya maxandi xuiin mɛ, n bata
i yɛɛgen to. N mɔn ɲɛɛ fu nun suulun sama
nɛn i ya siimayaan fari. 6 N ni i tan nun i
ya taan xunbama nɛn Asiriya mangan yii, n
taani ito kantanma nɛn.’ ”
7 Esayi yi a fala a xa, a naxa, “Alatala
taxamasenni ito nan yitama i ra, alogo i xa
a kolon fa fala Alatala naxan falaxi, a na
ligama nɛn, a naxa, 8 ‘N nininna raxɛtɛma
nɛn xanbin na Axasi a banxin teden ma
sanna yɛ fu.’ ” Nayi, nininna yi xɛtɛ xanbin
na banxin teden ma sanna yɛ fu.

Xesekiyaa Ala maxandina

[9] Yuda mangan Xesekiya bɛtini ito nan
sɛbɛ, a to fura, a yi keli furen ma.
[10] N yi a falama nɛn, n naxa,
“N nɛɛn fa n ma siimayaan tagiin li tun,
n sigama nɛn laxira so dɛɛne ra
n yi bɔnɔ n ma siimayaan lɔxɔ dɔnxɛne yi!”
[11] N mɔn yi a falama nɛn, n naxa,
“N mi fa Alatala toma sɔnɔn
niiramane tagi bɔxɔ xɔnna fari, Alatala!
N mɔn mi fa muxu yo toma sɔnɔn
muxune yɛ dunuŋa yi!
[12] N fati bɛndɛna n niin yigiyadeni ito bata kala,
a makuya n na
a lu alo xuruse rabana bubuna.
N bata n ma siimayaan mafilin
alo gɛsɛ wurundunxina.
N ma gɛsɛn bata bolon.
Xɔtɔnna nun ɲinbanna tagi,
i n naɲanma nɛn!
[13] N bata n naxara han xɔtɔnni,
koni alo yatana,
a bata n xɔnne birin yixin.
Yanyin nun kɔɛɛn na,
i bata n naɲan.
[14] N wuga xuiin mini nɛn
alo tuntunna nɛma tuganɲɛ,
n lu kutunɲɛ alo ganbana.
N yɛɛne lu nɛn tixi kore tɔrɔni,
n yi lu a falɛ, n naxa,
‘Marigina, n ɲaxankataxi,
n mali!’ ”

[15] N fa nanse falama?
A bata falan ti n xa.
A tan yɛtɛɛn nan feni ito ligaxi.
N sigan tima nɛn yɛtɛ magodoni n ma siimayaan birin yi
n niin sɔxɔlɛni ito a fe ra.
[16] Marigina, siimayaan sɔtɔma i ya fanna nin,
n mɔn n nii ra a tan nan xɔn.
I bata n sɛnbɛ so,
i yi n nakɛndɛya.
[17] N ma tɔrɔyaan bata maxɛtɛ bɔɲɛ xunbenla ra.
I tan nan n niin masigaxi sayaan na,
n to rafanxi i ma,
i yi i xun xanbi so n yulubine birin yi.
[18] Laxira xa mi i tantunma.
Sayaan xa mi i matɔxɔ bɛtin bama.
Faxa muxune nɛma sama gaburun na,
ne yengi mi fa i ya lannayaan ma.
[19] Koni naxanye e nii ra, niiramane,
ne nan i tantunma alo n tan to.
Fafane i ya lannayana fe falama nɛn e diine xa.

[20] Alatala bata n nakisi!
Nayi, nxu nxɔ maxaseene xuiin naminima nɛn
Alatala Batu Banxini nxu siin sogen dɔnxɛn birin yi.
[21] Esayi bata yi a fala, a naxa, “Ɛ xɔdɛ bogi yidinxina nde tongo, ɛ a sa a furen dɛ, a yalanma nɛn.” [22] Xesekiya bata yi a fala, a naxa, “N na kolonma taxamasenna mundun xɔn fa fala a n sigama Alatala Batu Banxini?”

39

*Babil*ɔn xɛrane
Mangane Firinden 20.12-21

[1] Na waxatini, Babilɔn Manga Baladan ma dii xɛmɛn Merodaki-Baladan yi bataxin nun finma seen nasiga Xesekiya ma, amasɔtɔ a bata yi a fure feen nun a kɛndɛyana fe mɛ nun. [2] Xesekiya yi xɛrane rasɛnɛ, a yi a banxin kui seene birin yita e ra: gbeti fixɛn nun xɛmana, wudi bogi ture faɲine nun latikɔnɔnna nun a yɛngɛ so seene ramaradena, e nun naxan birin yi a nafulu ramaradeni. Sese mi lu Xesekiyaa banxini a mi naxan yita e ra e nun a bɔxɔn birin.
[3] Nabi Esayi mɔn yi fa Manga Xesekiya fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nanse falaxi i xa? E kelixi minɛn?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “E kelixi yamana makuyen nin, Babilɔn.” [4] Esayi mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “E i ya banxin to nɛn?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Seen naxanye birin n ma banxin kui, e ne birin to nɛn. Sese mi n ma nafulu ramaradeni, n mi naxan yitaxi e ra.”
[5] Nayi, Esayi yi a fala Xesekiya xa, a naxa, “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan namɛ! [6] Waxati fama, seen naxanye birin i ya banxini e nun i benbane naxanye fen han to, e ne birin xalima nɛn Babilɔn yi, sese mi luma. Alatalaa falan nan na ra. [7] E i ya dii xɛmɛna ndee tongoma nɛn, i yɛtɛɛn naxanye sɔtɔma, alogo e xa findi Babilɔn mangana banxin xɛmɛ tɛgɛnne ra.”
[8] Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, “I Alatalaa falan naxan tixi, a fan.” A mirixi a ma, a naxa, “En luma nɛn bɔɲɛ xunbenli e nun marakantanni n ma siimayani.”

40

Alaa yamaan xunba fena

1 Ɛ Ala naxa,
“Ɛ n ma yamaan madɛndɛn,
ɛ a madɛndɛn!
2 Ɛ Yerusalɛn kaane ralimaniya,
ɛ a rali e ma,
a e ɲaxankata wanle bata ɲan.
A e bata mafelu e hakɛn na,
e bata yelin e yulubine saranna sɔtɛ
Alatala yii han dɔxɔ firin!”

3 Muxuna nde xuiin minima, a naxa,
“Ɛ kirani tɔn Alatala yɛɛ ra tonbonni,
ɛ kira tinxinxin nafala en ma Ala xa burunna ra!
4 Ɛ folone birin naxutu,
ɛ geyane nun yire matexine birin wuru.
Yire tintinxine yi matinxin,
gɛmɛ yirene yi findi lantane ra.
5 Nayi, Alatalaa binyen minima nɛn kɛnɛnni,
daala birin yi a to!”
Alatala dɛ xuiin nan na ra.

6 Muxuna nde a falama,
a naxa, “I xui ramini!”
N yi a fala, n naxa,
“N xa nanse fala?”
A naxa, “Adamadiine birin luxi nɛn
alo sɛxɛna
e binyen birin yi lu alo se fugena.
7 Alatala dɛ foyen na dangu sɛxɛne fari,
e xarama nɛn,
e fugene yi yolon.
Yamaan luxi nɛn alo sɛxɛna yati!
8 Sɛxɛne xarama nɛn,
e fugene yi yolon,
koni en ma Alaa falan luma nɛn habadan.”

Xibaru faɲina fe

9 Ɛ tan Siyon kaan naxanye sa xibaru faɲin xɛrayani bama,
ɛ te geya matexin fari,
ɛ xuini te han,
ɛ tan Yerusalɛn kaan naxanye sa xibaru faɲin xɛrayani bama.
Ɛ xuini te, ɛ nama gaxu.
Ɛ a fala Yuda yamanan taane xa,
ɛ naxa, “Ɛ Ala ni i ra!”
10 A mato,
Marigina Alatala fama fangani.
A mangayaan nabama a sɛnbɛni.
A fama a yama xunbaxin na,
a naxan sɔtɔxi a kɔntɔnna ra.
11 A a yamaan masuxuma
alo xuruse rabana.
A yɛxɛɛ diine tongoma nɛn a yii,
a yi e xali a yii kanke,
a ti e ngane yɛɛ ra a fanni.

Ala dangu seen birin na

12 Nde fɔxɔ igene saxi a yiin kui,
a yi e maliga,
a kore xɔnna danne maliga a yiin na?
Nde bɔxɔn bɛndɛn yatɛxi deben kui,
a geyane yiliga sikeela ra,
a yire matexine binyan yatɛn kolon ligaseen xɔn?
13 Nde Alatala miriyane kolon?
Nde nɔɛ findɛ a kawandi muxun na,
a yi a rakɔta?
14 Ala nde maxɔdinxi a maxadi feen na,
alogo a xa xaxinla sɔtɔ?
Nde a xaranxi kiti kɛndɛ saan ma?
Nde a xaranxi fekolonna ma?
Nde xaxilimayaan kiraan yitaxi a ra?
15 Siyane luxi nɛn
alo igen dindinna palanna kui.
E mi yatɛxi se ra
alo gbangbanna na sa sikeela fari.
Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yelefu
alo gbangbanna naxan tema.
16 Liban yamanan subene birin xurun saraxan na
naxan yi daxa nun a ba Ala xa,
a wudine mi wuya
naxanye findɛ saraxa gan tɛɛn yegene ra.
17 Sese mi siyane ra a yɛɛ ra yi!
Ala ne yatɛxi fufafuun nan na.
A yigenla fisa e xa!

18 Ɛ waxi Ala sa feni nde ma?
Ɛ sawuran mundun yitɛ
e nun naxan maliga?
19 Xabun nan sawuran nafalama suxuren na,
xɛma wanla yi xɛmaan sa a ma,
a yi kɔɛ bira yɔlɔnxɔn wure gbeti daxine rafala.
20 Yiigelitɔɔn naxan mi nɔɛ na sɔtɛ a gbee ala xa,
na kanna wudi xɔdɛxɛn nan sugandima,
a yi xabu kesuxin fen,
na yi suxuren nafala a xa
naxan mi kalama.

21 Ɛ mi a kolon ba?
Ɛ mi a mɛxi ba?
A mi ralixi ɛ ma ba,
xabu a fɔlɔni?

Bɔxɔn bɛtɛn saxi kii naxan yi,
ɛ munma na famu ba?
22 A tan nan dɔxi bɔxɔ xɔri digilinxin xun ma,
muxune fan luxi a yɛɛ ra yi nɛn
alo suɲɛne.
A kore xɔnni fulunma
alo dugi yelefuxina xunna soon na,
alo gagena a dɔxɔden na.
23 A tan nan kuntigine sɛnbɛn kalama,
e lu fuyan,
a yi bɔxɔ xɔnna kitisane lu fuu.
24 E luxi nɛn alo sansina.
E nɛɛn fa si tun,
e na woli xɛɛn ma tun,
salen yɛtɛ mi e binle ma singen,
Alaa foyen yi fa e ma, e xara,
wuluwunla yi e xali alo se dagina.

25 Ala sariɲanxin naxa,
"Ɛ n misalima nde ma,
nxu nun naxan lan?"
26 Ɛ yɛɛne rate kore,
ɛ a mato!
Nde na seene daxi?
Nde e ganla dɛfexin naminima,
a yi e birin xili e xinla ra?
Fata a fanga gbeen nun a sɛnbɛ magaxuxin na,
keden peen mi dasama.

Ala nan fangan fima muxune ma

27 Yaxuba bɔnsɔnna,
nanfera ɛ a falama,
Isirayila yixɛtɛne,
nanfera ɛ a falama, ɛ naxa,
"Nxɔ kiraan bata luxun Alatala ma,
nxɔ Ala mi fa nxu xun mafala kitin sama?"
28 I mi a kolon ba?
I mi a mɛxi ba?
Alatala nan habadan Ala ra,
naxan bɔxɔn danne birin daxi.
A mi xadanma, a mi taganma.
A xaxilimayaan mi nɔɛ fɛsɛfɛsɛ!
29 A fangan fima muxu xadanxine ma,
a muxu taganxine sɛnbɛn xun masa.
30 Banxulanne yɛtɛɛn xadanma,
e tagan,
foningene yi bira xadanni.
31 Koni naxanye xaxili tixi Alatala ra,
ne mɔn sɛnbɛn sɔtɔma nɛn.
E tuganma nɛn alo singbinna,
e yi e gi, e mi xadan,
e lu sigan tiyɛ, e mi tagan.

41

Ala nun suxurene fe

1 Ala naxa,
"Ɛ tan fɔxɔ ige tagi bɔxɔn muxune,
ɛ dundu alogo ɛ xa n xuiin namɛ.
Ɛ tan yamanane muxune,
ɛ wɛkilɛn sɔtɔ,
ɛ maso, ɛ falan ti.
En kitin sa en tagi.
2 Nde muxuna nde rakelixi sogeteden binni,*
a yi a xili,
a xa lu tinxinna fɔxɔ ra?
Nde siyane soxi a yii
a mangane xuru a bun,
a silanfanna yi e findi burunburunna ra
a xanla yi e findi se dagin na
foyen naxan xalima!
3 A muxune sagatanma yɛngɛni,
a mɔn yi dangu bɔɲɛ xunbenli kiraan xɔn
a munma yi a sanna ti dɛnaxan yi.
4 Nde feni itoe rakamalixi,
a tan naxan yi mayixɛtɛne maxilima
xabu a fɔlɔni?
N tan Alatala nan a fɔlɔn na,
n mɔn luma nɛn a raɲanni."
5 Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune bata a to,
e gaxu,
bɔxɔn danne muxune xuruxurunma,
e birin bata keli, e fama.
6 Birin a bode malima,
birin a falama a lanfaan xa,
a naxa, "I wɛkilɛ!"
7 Yii rafalan fan xabun sɛnbɛ soma,
naxan wuren malaxunma,
na xabun nawɛkilɛma,
a yi a fala suxuren nafala kiin ma,
a naxa, "A lanxi."
A yi suxuren gbangban
alogo a nama bira.

Marigin yi Isirayila xunba

8 Koni ɛ tan, Isirayila yixɛtɛne,
n ma walikɛne,
Yaxuba yixɛtɛne,
n naxanye sugandixi,
ɛ tan Iburahima bɔnsɔnna,
n xɔyina,
9 n sa ɛ tan nan fenxi bɔxɔn danne ra,
n sa ɛ tan nan xilixi bɔxɔn tongonne ra,

* 41:2: Yanyina nde, a Kirusi nan ma fe falama be, Perisene mangan naxan Babilɔn kaane nɔ yɛngɛni. Na feen mato Taruxune Firinden 36.22-23 kui.

n na a falaxi ɛ tan nan xa, n naxa,
“N ma walikɛɛn nan ɛ ra,
n bata ɛ sugandi,
n mi n mɛxi ɛ ra.”
10 Nayi, ɛ nama gaxu
amasətə n na ɛ xən.
Ɛ nama kɔntəfili,
amasətə ɛ Ala nan n na.
N na ɛ sɛnbɛn gboma ayi nɛn,
n yi ɛ mali,
n yi ti ɛ bun sɛnbɛn nun tinxinni.
11 Naxanye birin yi kelixi ɛ xili ma,
ne yagima nɛn e xun sin!
Naxanye yɛngɛn nakelixi ɛ xili ma,
ne luma nɛn fufafu, e raxəri.
12 Ɛ ɛ yɛngɛfane fenma nɛn,
koni ɛ mi fa e toma sənən!
Naxanye yi ɛ yɛngɛma,
ne luma nɛn fuu.
13 Amasətə n tan nan Alatala ra,
ɛ Ala,
naxan ɛ yiifari ma yiin suxuma,
n yi a fala ɛ xa,
n naxa, “Ɛ nama gaxu,
n tan nan ɛ malima.”

14 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Ɛ tan Yaxuba bənsənna,
ɛ tan naxanye luxi alo kunla,
ɛ nama gaxu,
ɛ tan Isirayila muxudine,
n tan nan ɛ malima,
n tan Isirayilaa Ala Sariɲanxin naxan ɛ xunbama.
15 A mato, n bata i findi ɲingen xɛɛ ra bənbə seen na
wure ɲin wuyaxin naxan ma
naxanye nɛnɛ a ra, e ɲɔɛ raminixi.
I geyane wuruma nɛn,
i yi e raxuya ayi,
i yi yire matexine liga
alo se dagina.
16 I e yifema nɛn,
foyen yi siga e ra,
wuluwulu gbeen yi e raxuya ayi.
I tan ɲaxanma nɛn Alatala yi,
i yi i kanba Isirayilaa Ala Sariɲanxini.”

Tonbonna findima ige yiren na

17 Yiigelitəne nun tərə muxune igen fenma,
koni sese mi na!
Min xənla bata e lɛnna maxara.
Koni n tan,
Alatala, n na e yabima nɛn,
n tan, Isirayilaa Ala,
n mi e rabeɲinɲɛ mumɛ!
18 N baa igen nafama nɛn yire matexi magenle fari,
n yi ige xunne ramini mɛrɛmɛrɛne tagi,
n tonbonne findi darane ra,
bɔxɔ xaren yi findi tigi yiren na.
19 N suman binle nun kasiya binle sima nɛn tonbonni,
e nun miriti binle nun oliwi binle.
Ige mi yiren naxanye yi,
n fəfəne nun gbinɲɛne nun xarinne si mɛnne yi e bode xən,
20 alogo e xa a to, e yi a kolon,
e yi a rakərəsi,
e birin yi a famu
a Alatala nan feni itoe birin ligaxi,
a Isirayilaa Ala Sariɲanxin nan e rakamalixi.

Suxurene tənə mi na

21 Alatala naxa,
“Ɛ fa ɛ xun mafala kitini.”
Yaxubaa Mangan naxa,
“Ɛ fa ɛ xən ba.”
22 Ɛ suxurene xa fa a fala en xa
naxan fama ligadeni.
Ɛ a fala nxu xa feen naxanye bata liga,
alogo nxu xa nxu miri e ma,
nxu yi e raɲan kiin kolon.
Xanamu, ɛ a yita nxu ra
naxan fama ligadeni.
23 Ɛ waxati famatəne fe fala nxu xa.
Nayi nxu a kolonma nɛn
a alane nan ɛ ra.
Ɛ fena nde liga,
xa a findi a faɲin na
hanma a ɲaxina,
alogo nxu birin xa na to,
gaxun yi nxu suxu.
24 Koni na yigenla fisa ɛ xa,
ɛ wanle mi sese ra.
Naxan na ɛ sugandi,
muxu haramuxin nan na kanna ra.

25 N bata muxuna nde rakeli sogeteden kəmɛnna ma,
a fama nɛn sa keli sogeteden binni
naxan n maxandima.
A mangane yibodonma alo borona,
alo fɛɲɛ rafalan fɛɲɛ bɛndɛni bodonma kii naxan yi.
26 Nayi, nde bata yi na feen fala a fələni,
alogo en xa a kolon?
Nde a fala benun a xa liga,
alogo en xa a fala, en naxa,
“A ɲəndi”?

Muxu yo mi sese fala,
feni ito mi falaxi benun a xa liga,
muxe mi ɛ fala yo mɛxi.
27 Koni n singe nan a fala Siyon taani,
n naxa, “A mato, e tan ni i ra!”
N bata xɛrana nde fi Yerusalɛn ma,
naxan fama xibaru faɲin na.
28 Anu n mi kawandi muxu yo toxi suxureni itoe yɛ,
n na maxɔdinna ti,
e mi n yabima.
29 A mato sese mi e ra.
E wanle mi sese ra.
E suxurene findixi foyen nun fe fuun nan na.

42

*Alaa walik*ɛna

1 N ma walikɛɛn ni i ra,
n naxan sɛnbɛ soma,
n naxan sugandixi,
naxan n kɛnɛnxi.
N na n ma Nii Sariɲanxin sama nɛn a yi,
a yi kiti kɛndɛn sa siyane xun na.
2 A mi sɔnxɔ sɔnxɔɛ,
a mi a xuini tɛ,
a mi falan tiyɛ taan xun xɔn,
3 a mi xaye yidɔxini girɛ.
A mi lɛnpun tumatɔɔn natuyɛ.
Koni, a kiti kɛndɛn sama nɛn ɲɔndin xɔn.
4 A mi xadanma,
a mi tunnaxɔlɔma a ma,
han a yi fa kiti kɛndɛn na bɔxɔ xɔnna fari,
han fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune fan yi e yigi sa a sariyani.

5 Alatala ito nan falaxi, Ala
naxan kore xɔnna daxi,
a yi a yibandun,
naxan bɔxɔn nun a yi seene daxi,
a niiraxinla bira adamadiine yi
naxanye dɔxi a yi,
a niin bira ne yi
naxanye sigan tima a fari, a naxa,
6 “N tan Alatala,
n tan nan i xilixi tinxinni,
n yi i suxu i yii ma,
n yi i makantan,
n yi n yengi lu i xɔn.
N ni i findi n ma yamaan layirin xidi muxun na
e nun kɛnɛnna siyane xa,
7 alogo i xa danxutɔne yɛɛne rabi,
i yi suxu muxune ramini kasoon na,
i yi kasorasane xɔrɔya,
e mini dimini.”

8 “Alatala nan n tan na,
n xinla nan na ra.
N mi n ma binyen soma gbɛtɛ yii.
N mi n ma tantunna fiyɛ suxurene ma.
9 Fe singene bata yelin kamalɛ,
n fe nɛnɛne nan ma fe ralima ɛ ma
benun e xa fɔlɔ,
n xa ɛ rakolon ne ma.”

*B*ɛti nɛnɛna

10 Ɛ bɛti nɛnɛn ba Alatala xa,
bɔxɔn danne birin xa a tantun bɛtini,
ɛ tan naxanye sigama fɔxɔ igen xun ma
e nun a yi seene birin,
fɔxɔ ige tagi bɔxɔne nun e muxune birin.
11 Tonbonna nun a taane xa e xuini te,
e nun Kedari bɔnsɔnna* dɔxɔdene!
Sela kaane xa gbelegbele sɛwani,
e xa sɔnxɔ ɲaxaɲaxani geyane xuntagi!
12 Binyen xa fi Alatala ma!
A xa tantun fɔxɔ ige tagi bɔxɔne birin yi!
13 Alatala minima nɛn alo sofa wɛkilɛxina,
a bɔɲɛn tema nɛn alo yɛngɛ so sɛnbɛmana.
A sɔnxɔma nɛn yaxune xili ma yɛngɛni,
a yi e nɔ.

14 Xabu waxati xunkuye,
n dunduxi,
n naxaraxi, n na n yɛtɛ suxi.
Koni iki, n sɔxɔlɛxi
alo ɲaxanla nɛma tinna ma,
n gbelegbelema,
n kutunma ɲaxankatani.
15 N geyane nun yire matexine kalama nɛn
n yi e se ɲingine birin xara.
N baane findima nɛn tonbonne ra
n yi darane xɔri.
16 N danxutɔne rasigama nɛn kiraan xɔn
e mi naxan kolon.
E yengi mi kiraan naxanye ma,
n yi ti e yɛɛ ra ne xɔn,
n yi dimin findi kɛnɛnna ra e yɛtagi,
n gɛmɛ yirene findi lantaan na e xa.
N na nan ligama,
n mi e rabeɲinɲɛ mumɛ!
17 Koni naxanye e yigi sama suxurene yi,
e yi a fala sawurane xa,
e naxa, “Nxɔ alane nan ɛ ra,”
ne xɛtɛma nɛn e xanbi ra,

* 42:11: Kedari findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 25.13 kui.

e yagi.

Isirayila yama tondixina

18 Ɛ tan tuli xɔrine, ɛ tuli mati!
Ɛ tan danxutɔne, ɛ yɛɛn ti,
ɛ seen to!
19 Danxutɔna nde ra,
xa n ma walikɛɛn xa mi a ra?
Tuli xɔrina nde ra
alo n xɛraan naxan nasigaxi?
Danxutɔna nde ra,
alo n bɔŋɛ xunbenla fixi naxan ma?
Danxutɔna nde ra,
alo Alatalaa walikɛna?
20 I bata fe gbegbe to,
koni i mi e famuxi.
I tunle rabixi,
koni e mi feen mɛma!
21 Alatalaa tinxinna fe ra,
a bata a kɛnɛn,
a xa a sariyan gboon nun a nɔrɔn makɛnɛn.
22 Anu, yama yiigelitɔ halagixini itɔ mato!
E bata e birin suxu,
e birin balanxi yinle ra,
e birin saxi kasoon na.
E yii seene bata suxu yɛngɛni,
muxe mi na naxan e xunbɛ.
E yɛtɛɛn bata findi se suxin na yɛngɛni,
muxe mi na naxan a falɛ,
a naxa, "Ne raxɛtɛ!"

23 Nde a tuli matima itɔ ra ɛ yɛ?
Nde a ligama a yeren ma,
to xanbi ra, a yi a tuli mati?
24 Nde Yaxuba bɔnsɔnna soxi a yaxune yii,
a Isirayila so halagi tiine yii?
Alatala xa mi a ra,
en naxan yulubi tongo,
en mi tin birɛ naxan ma kira fɔxɔ ra
en tondi a sariyane suxɛ?
25 Nayi, a yi a xɔlɔ gbeen nagodo e fari
alo tɛɛna
e nun yɛngɛn gbalone.
A yi e gan,
koni e mi sese famuxi,
a yi e raxɔri,
koni e mi na feen yatɛ e bɔŋɛni.

43

Alatala nan Isirayila xunbama

1 Ala naxan i daxi,
Yaxuba bɔnsɔnna,
naxan i rafalaxi,
Isirayila bɔnsɔnna,
Alatala itɔ nan falaxi iki,
a naxa, "I nama gaxu,
amasɔtɔ n bata i xunba!
N bata i xili i xinla ma.
N tan nan gbee i ra!
2 Xa i danguma fɔxɔ igeni,
n luma nɛn i xɔn.
Xa i danguma baane yi,
i mi i maminɲɛ.
Xa i danguma tɛɛni,
a mi i ganɲɛ,
tɛɛ dɛgɛn mi i raxɔrɛ.
3 Amasɔtɔ Alatala nan n na,
i ya Ala,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
i rakisimana.
N bata Misiran yamanan fi i xunbaan na,
n yi Kusi yamanan nun Sɛba yamanan findi
i ɲɔxɔn na.
4 Bayo i yatɛxi n xɔn,
i binyaxi n yɛɛ ra yi,
n bata i xanu.
N bata muxune findi i ɲɔxɔn na,
n yi yamane fi i niin xunbaan na."

5 "I nama gaxu,
amasɔtɔ n luma nɛn i xɔn.
N fama nɛn i yixɛtɛne ra
sa keli sogeteden binni,
n yi sa e malan
keli sogegododen binni.
6 N na a falama nɛn kɔmɛnna binna xa,
n naxa, 'E beɲin!'
N yi a fala yiifanna binna xa,
n naxa, 'I nama e makankan!'
Fa n ma dii xɛmɛne ra
sa keli yire makuyeni,
e nun n ma dii tɛmɛne
sa keli bɔxɔn danne ra,
7 n xinla falama naxanye birin xun ma
n naxanye daxi n ma binyena fe ra,
n naxanye rafalaxi,
n yi e da."

8 Yamani itɔ ramini
naxanye danxuxi,
anu e yɛɛne fan,
tuli xɔrini itɔe,
naxanye tunle fan.
9 Siyane birin xa e malan e bode xɔn,
yamanane muxune birin!
Nde na fe falaxi e yɛ
benun a xa liga?
Nde fe fonne ralixi en ma?
E xa fa e serene ra,

e yi a mayita a yoona e xa!
En xa e xuiin namɛ,
alogo muxune xa a fala,
e naxa, “E ɲɔndi!”

10 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Ɛ tan nan n serene ra,
ɛ tan naxanye findixi n ma walikɛne ra,
n naxanye sugandixi
alogo ɛ xa n kolon,
ɛ yi la n na.
N tan yi na yi
benun suxure yo xa rafala,
ala gbɛtɛ yo mi na n tan xanbi.
11 N tan nan Alatala ra,
n tan yati!
Ba n tan na,
marakisi ti gbɛtɛ yo mi na.
12 N tan nan feene makɛnɛnma,
n muxune rakisi, n yi ɛ rakolon!
Ala xɔɲɛ mi a ra
naxan ɛ tagi fɔ n tan!
Nayi, n serene nan ɛ ra,
fa fala n tan nan Ala ra.”
Alatalaa falan nan na ra.
13 “N tan yatigin nan na ra
xabu a fɔlɔni!
Muxu yo mi nɔɛ muxun bɛ n yii.
N na naxan liga,
nde nɔɛ a rakalɛ ayi?”

Alaa kininkininna

14 Alatala ito nan falaxi, naxan ɛ xunbama, Isirayilaa Ala Sariŋanxina, a naxa,
“N muxuna nde rasigama nɛn
Babilɔn yamanan xili ma,
ɛ tan ma fe ra.
N yi Babilɔn muxu gixine kunkine kala,
e yi e mamin,
e yi e kanbama naxanye yi nun.
15 Alatala nan n tan na,
ɛ Ala sariŋanxina,
naxan Isirayila daxi, ɛ mangana.”

16 Alatala ito nan falaxi,
naxan kiraan sama baa igen xɔnna ma,
dangu ige gbeene yi,
17 naxan yɛngɛ so wontorone nun soone rasiga yɛngɛni,
e nun ganla nun sofa wɛkilɛxine e bode xɔn,
e yi e sa,
e mi fa kelima sɔnɔn,
e yi tu alo saraban na ɲan.
18 A naxa:
Fe singene nama fa rabira ɛ ma,
ɛ ɲinan fe fonne xɔn!
19 Ɛ a mato,
n fe nɛnɛn nan ligama!
Na bata a fɔlɔ iki,
ɛ mi a kolon ba?
N kiraan sama nɛn tonbonni,
n yi baane ramini bɔxɔ xareni.
20 Burunna subene n binyama nɛn,
kankone nun dangaranfulene,
amasɔtɔ n bata igen namini tonbonni,
n yi baane ramini bɔxɔ xareni,
alogo n ma yamaan xa e min,
n naxan sugandixi.
21 N yamaan naxan nafalaxi,
na n tantunma nɛn.

Ala yamaan makitima

22 Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnna,
ɛ mi n tan xan xilixi!
Ɛ tan Isirayila kaane,
ɛ bata ɛ tunnaxɔlɔ ɛ ma n tan mabinni.
23 Ɛ mi ɛ yɛxɛɛne nun ɛ siine baxi n xa saraxa gan daxin na.
Ɛ saraxane mi findixi n ma binyen na.
N mi saraxane findixi goronna ra ɛ xun ma,
n mi ɛ raxadanxi wusulan saraxane badeni.
24 Ɛ mi gbeti yikalaxi n xa,
alogo ɛ xa latikɔnɔnna sara n xa,
ɛ saraxa subene turen mi n wasaxi.
Koni ɛ yulubine bata findi goronna ra n xun ma
ɛ yi n naxadan hakɛne xɔn.
25 Koni n tan nan keden pe ɛ hakɛne xafarima,
n tan yɛtɛna fe ra.
N mi fa n mirima ɛ yulubine fe ma sɔnɔn.
26 Fe danguxine rabira n ma.
En kiti feni ito yɛba en bode xa.
Ɛ falan ti, ɛ yi ɛ yɛtɛ xun mafala.
27 Ɛ benban nan singe yulubin liga,
ɛ fala radangune yi murutɛ n xili ma.
28 Nanara, n bata yire sariŋanxin kuntigine yatɛ muxu haramuxine ra,
n yi halagin nagidi Yaxuba yixɛtɛne ma,
n yi marayarabin nagidi Isirayila kaane ma.

44

Alatala nan keden Ala ra

1 Koni iki, Yaxuba bɔnsɔnna,
n ma walikɛne,
ɛ tuli mati,
n na Isirayila naxan sugandixi!
2 Alatala ito nan falaxi,
naxan i daxi,
naxan i rafalaxi i nga kui,

naxan i malima, a naxa,
“Ɛ nama gaxu, n ma walikɛne,
Yaxuba bɔnsɔnna,
i tan Isirayila tinxinxina
n naxan sugandixi.
3 Bayo n ni igen nafama nɛn bɔxɔ xareni
n yi xudene radangu tonbonni.
N na n ma Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn i bɔnsɔnne ma,
n yi barakan sa i yixɛtɛne fe yi.
4 E sabatima nɛn
alo sɛxɛne burunna ra,
alo wudi faɲine xudene dɛ.
5 Muxuna nde a falama nɛn,
a naxa, ‘Alatala nan gbee n na,’
boden yi a fala,
a a xili nɛn ‘Yaxuba,’
gbɛtɛ yi a sɛbɛ a yiin ma,
fa fala ‘Alatala gbeena,’
a yi a yɛtɛ xili ba a ‘Isirayila.’ ”

Naxanye suxurene rafalama

6 Alatala ito nan falaxi,
Isirayila Mangan naxan a xunbama,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa,
“N tan nan a fɔlɔn nun a raɲanna ra.
Ba n tan na,
Ala gbɛtɛ mi na.
7 Nde luxi alo n tan?
Na kanna xa a xuini te!
A xa a yɛba n xa,
naxan birin bata dangu
xabu n singe ra muxune da waxatin naxan yi!
A mɔn xa fe famatɔne fe fala,
naxanye fama ligadeni!
8 Ɛ nama gaxu,
ɛ nama xuruxurun,
n mi yi ɛ rakolonxi feni ito ma ba,
n yi a rali ɛ ma
xabu to mi na ra?
N serene nan ɛ tan na.
Ala gbɛtɛ na,
ba n tan na ba?
Ɛ kantan fanye gbɛtɛ yo mi na,
ba n tan na.
N mi gbɛtɛ kolon.”

9 Naxanye birin suxurene rafalama,
fuyantenne nan ne birin na,
e se rafalaxi fisamantenne tɔnɔ yo mi na.
E yɛtɛ serene nan e ra:
E mi se toma, e mi fe kolon,
e mɔn luma nɛn yagini.
10 Muxun na alana nde rafala
hanma suxurena nde,
na tɔnɔ mi na.
11 Na kanna nun a sifan birin yagima nɛn.
Suxuren nafala muxune findixi adamadiine nan tun na.
E birin xa e malan,
e xa e maso.
E gaxuma nɛn,
e yagi e bode xɔn.
12 Xabun nɛma bunbin xabuma,
a walima tɛ wolonne nan na,
a yi a rafala dɛɛramaan na.
A a rawalima a sɛnbɛn nan na
koni kamɛn na a suxu,
a sɛnbɛn yi ɲan,
min xɔnla yi a suxu, a xadan.
13 Kabintan lutin sama nɛn wudin ma,
a yi lutin funfun naba a ma,
a yi a masoli wali seen na,
a yi a radigilin,
a yi a rafala muxu sawuran na,
a lu adamadiyaan nɔrɔn birin yi
alogo a xa a ti a batu banxini.
14 A sumanne nan sɛgɛma
hanma xarinne hanma warine
a naxanye raluxi fɔtɔnni,
e gbo.
Xanamu, a fɔfɔna nde tongo,
a tan yɛtɛɛn naxan sixi,
tule igen yi sa a ma, a gbo.
15 Adamadiine na wudina ndee ganma yegen na,
e yi nde tongo,
e yi e maxara a ra.
E na nan ndee mɔn tongoma,
e yi kudin so,
e mɔn yi ndee tongo,
e yi e gbee alana nde rafala,
e yi e xinbi sin a bun,
e suxuren nafala, e yi a batu.
16 E yi a wudi dɔnxɛn findi yegen na,
a gan,
e yi suben ɲin ndee ra,
e yi a gan ndee ra,
e yi a don han e lugo.
A mɔn yi a maxara,
a yi a fala, a naxa,
“N na n maxarama,
n tɛɛ dɛgɛn toma yati! ”
17 A wudin dɔnxɛna,
a yi na rafala a gbee ala ra,
a suxurena,
a yi a xinbi sin a yɛtagi,
a yi a batu, a naxa,

"N xunba,
bayo i tan nan n ma ala ra!"
18 E mi fe kolon,
e xaxili mi na,
e yɛɛne raxixi
alogo e nama sese to.
E mi nɔɛ e mirɛ,
e feene famu.
19 Muxune mi e mirima,
e xaxinla sɔtɔ,
e mi feene yɛɛ toɛ
alogo e xa a fala, e naxa,
"N bata wudina ndee gan,
n kudin so a ra,
n yi suben gan ndee ra,
n yi a don.
N lan n xa a dɔnxɛn findi se haramuxin na ba,
n yi n xinbi sin yegen bun?"
20 E kankanma naxan ma,
xuben nan gbansan na ra.
E bɔɲɛn bata tantan,
a e ralɔ ayi.
E niin mi xunbama,
e mi a falama, e naxa,
"Seen naxan n yii ito ra,
wulen xa mi a ra ba?"

Tinxinna Ala xa

21 Yaxuba bɔnsɔnne,
na feen xa rabira ɛ ma!
Amasɔtɔ n ma walikɛɛn nan ɛ ra,
Isirayila kaane!
N na ɛ rafalaxi nɛn
alogo ɛ xa findi n ma walikɛne ra,
Isirayila kaane,
n mi ɲinanma ɛ xɔn.
22 N bata ɛ hakɛne ba ɛ ma
alo kundaan kore xɔnna ma
e nun ɛ yulubine
alo kundaan xɔtɔnni.
Ɛ xun xɛtɛ n ma,
amasɔtɔ n bata ɛ xunba.

23 Kore xɔnna, gbelegbele sɛwani,
amasɔtɔ Alatala bata wali!
Bɔxɔn bunna, sɔnxɔ sɛwani,
geyane, ɛ xuini te
e nun ɛ tan fɔtɔnne nun wudine birin.
Amasɔtɔ Alatala bata Yaxuba yixɛtɛne xunba,
a yi a binyen mayita Isirayila yi.
24 Alatala ito nan falaxi,
a tan naxan i xunbama,
naxan i rafalaxi
xabu i i nga kui, a naxa,
"N tan, Alatala,
n bata feen birin liga,
n tan nan keden kore xɔnni fulunxi,
n tan yɛtɛɛn nan bɔxɔ xɔnna saxi.
25 N tan nan waliyine wule mantaxane kalama,
n yi yiimatone findi daxune ra,
n yi fekolonne raxɛtɛ xanbin na
n yi e xaxilimayaan findi xaxilitareyaan na.
26 N na n ma walikɛna falane rakamalima nɛn.
N ma xɛrane na fe famatɔɔn naxanye rali,
n na a rakamalima nɛn.
N bata a fala Yerusalɛn ma, n naxa,
'Muxune mɔn dɔxɔma nɛn a yi,
Yuda taane mɔn tima nɛn,
n mɔn yi taa kalaxine yitɔn.'
27 N nɔɛ a falɛ tilinna ma,
n naxa, 'Xara,
n xa i ya igen xɔri.'
28 N yi a fala Kirusi ma,
n naxa, 'N ma xuruse rabana!
A n waxɔn feene birin ligama nɛn.'
N na a fala Yerusalɛn ma,
n naxa, 'A mɔn xa ti!'
E nun Ala Batu Banxin ma,
n naxa, 'A mɔn xa bɛtɛn sa!' "

45

Ala yi Kirusi findi a walikɛɛn na

1 Alatala ito nan falaxi a muxu sugandixin xa,
a naxa, "Kirusi, n naxan yii suxi,
alogo n xa siyane magodo a yɛtagi,
n yi mangane yɛngɛ so seene ba e ma,
n yi dɛɛn fɔxɔ firinne rabi a yɛɛ ra,
alogo taan so dɛɛne nama fa ragali sɔnɔn,
2 n tan yɛtɛɛn tima nɛn i yɛɛ ra,
n yi gbingbinne malaxun,
n yi sulan dɛɛne kala,
n yi dɛɛne balan wurene bolon.
3 N bɔxɔ bun nafunla soma nɛn i yii,
e nun nafulu luxunxina,
alogo i xa a kolon
fa fala a n tan nan Alatala ra,
naxan i xilima i xinla ra,
n tan Isirayilaa Ala.
4 N bata i xili i xinla ma,
n yi tide binyen fi i ma,
n ma walikɛɛn Yaxuba yixɛtɛne fe ra,
Isirayila kaane, n naxanye sugandixi,
koni i mi n kolon.
5 Alatala nan n tan na,
gbɛtɛ mi na.

Ba n tan na, Ala gbɛtɛ mi na.
N bata i yitɔn yɛngɛn xili yi,
hali i to mi n kolon,
[6] alogo muxune xa a kolon,
keli sogen teden ma han a gododena,
fa fala ba n tan na,
se gbɛtɛ mi na.
N tan nan Alatala ra,
gbɛtɛ mi na.
[7] N tan nan kɛnɛnna daxi,
n yi dimin da,
n yi bɔɲɛ xunbenla fi,
n yi tɔrɔn nafa.
N tan Alatala nan feen birin ligama."

[8] "Tulen xa a yitɔn kore,
tinxinna yi godo alo tulena!
Bɔxɔn xa rasɔnɔya
alogo kisin xa mini alo sansina,
e nun tinxinyaan yi sabati e bode xɔn!
N tan Alatala nan ne birin daxi."

[9] Gbalon na kanna xa
naxan yɛngɛn nakelima a dali marigin ma,
muxun naxan luxi
alo fɛɲɛna fɛɲɛne tagi.
Fɛɲɛ bɛndɛna a falɛ a rafala muxun ma ba,
a naxa, "I nanse ligama?"
hanma a naxa,
"Sese mi i ya wanla ra!"
[10] Gbalon na kanna xa
naxan a falama a fafe ma,
a naxa, "I nanse barixi ito ra?"
hanma a naxa a nga ma,
"I diin barin nanfera?"
[11] Alatala ito nan falaxi,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
naxan Isirayila daxi, a naxa,
"Ɛ tan nan n maxɔdinma fe famatɔne ma,
lan n ma diine fe ma,
ɛ yi yamarine so n yii lan n yii fɔxɔn ma?
[12] N tan nan bɔxɔ xɔnna rafalaxi
n adamadiine da a fari!
N tan yɛtɛɛn nan kore xɔnni fulunxi.
N tan nan a sarene birin yamarima.
[13] N tan nan Kirusi rakelixi n ma tinxinyana fe ra,
n yi a ti kira yitɔnxin xɔn.
A n ma taan tima nɛn.
N ma muxun naxanye yi suxi yɛngɛni,
a ne beɲinma nɛn,
e mi e xun saren fi."
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

[14] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Misiran kaane nun Kusi yamanan yulaya seene,
na Sabe kaa muxu kuyene wanle tɔnɔn luma nɛn i xa.
E fama nɛn i konni,
e findi i gbeen na,
e bira i fɔxɔ ra,
e xidixi e bode ra,
e yi e xinbi sin i yɛtagi
e yi i maxandi, e naxa,
'Ala i tan nan xɔn.
Ala gbɛtɛ mi na,
sese mi ala gbɛtɛye ra!' "

[15] I tan Isirayilaa Ala, Marakisi Tiina,
i findixi Ala luxunxin nan na.
[16] Suxure rafalane birin yagixi,
e xun sinxi,
e birin xun sinxin sigama e bode xɔn.
[17] Koni Isirayila kaane tan kisin sɔtɔma Alatala nan na habadan.
Ɛ mi fa yarabɛ, ɛ xun sin mumɛ!

[18] Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi,
a tan naxan kore xɔnna daxi,
a tan Ala, naxan bɔxɔ xɔnna daxi,
naxan a bɛtɛn saxi, a mi a magenla lu,
koni a yi a da alogo muxune xa lu a yi.
A naxa, "N tan nan Alatala ra,
gbɛtɛ mi na.
[19] N mi falan tixi luxunna xan yi,
dimini bɔxɔn yirena nde yi.
N mi a falaxi Yaxuba yixɛtɛne xa,
n naxa, 'Ɛ n fen fuyan!'
N tan Alatala,
n ɲɔndin nan falama,
n fe faɲin nan nalima."

Siyane tubi fena Ala ma

[20] "Ɛ tan siyane muxu gixine,
ɛ fa ɛ malan,
ɛ birin yi ɛ maso be!
Xaxilitarene nan wudi suxurene tongoma,
e yi batu seene maxandi
naxanye mi nɔɛ e rakisɛ.
[21] Ɛ falane ti, ɛ yi ɛ xɔnba.
Ɛ bode kawandi!
Nde muxune rakolonxi feni ito ra
xabu a fɔlɔni?
Nde bata yi a rali nun
xabu to mi na ra?
N tan Alatala mi a ra ba?
Ba n tan na, Ala gbɛtɛ mi na,
Ala naxan tinxin,
Marakisi Tiina.

Ba n tan na, gbɛtɛ mi na.
22 Ɛ yɛɛ rafindi n ma, ɛ xa kisi,
ɛ tan naxanye birin bɔxɔn danne ra!
Bayo Ala nan n na,
gbɛtɛ mi na.
23 N bata n kɔlɔ n yɛtɛni,
n yɛtɛɛn bata fala tinxinxini ito ti,
falan naxan mi maxɛtɛma, n naxa,
‘Xinbin birin sinma nɛn n bun ma,
lɛnna birin yi a kɔlɔ n yi.
24 E naxa: Tinxinna nun sɛnbɛna Alatala nan keden pe yi.’ ”
Naxanye birin yi xɔlɔxi a ma,
ne birin yagixin fama nɛn a fɛma.
25 Isirayila kaane birin tinxinna sɔtɔma nɛn Alatala xɔn,
e yi e kanba Ala yi.

46

*Babil*ɔn suxurene halagi fena

1 Beli suxuren bata a xinbi sin,*
Nebo suxuren yi a felen.
Ɲingene nan e suxurene maxalima.
E yi e dɔxɔma e xun ma nɛn sali waxatine yi,
koni iki e bata findi goronna ra sube xadanxine xun ma.
2 E bata e felen e bode xɔn,
e yi e xinbi sin,
e mi nɔɛ e suxurene rakisɛ
naxanye findixi goronna ra
bayo e tan yɛtɛɛn sigama konyiyani.

3 Yaxuba yixɛtɛne, ɛ tuli mati n na,
ɛ tan Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne,
ɛ tan naxanye goron n xun ma
xabu ɛ nga kui,
xabu ɛ xiɲɛn minma!
4 N luma na ki kedenna nin
han ɛ fori waxatini.
N tima nɛn ɛ bun ma
han ɛ xun sɛxɛne yi fixa.
N bata na liga,
n mɔn waxi ɛ xali feni,
n ti ɛ bun, n yi ɛ xɔrɔya.

5 Ɛ n misalixi nde ra?
Nxu nun nde lan?
Ɛ nxu nun nde saxi nxu bode ma,
nxu nun naxan maliga?
6 Muxune e xɛmane fima,
e gbeti fixɛni liga sikeela fari,
e xabun saren fi
alogo a xa ala sawurana nde rafala,
e xinbi sinɲɛ naxan bun ma,
e yi a batu.
7 E a tongo e tungunna ma,
e a maxali,
e sa a dɔxɔ a dɔxɔdeni.
A mi nɔɛ kelɛ a funfuni!
Hali e xui ramini a ma,
a mi e yabima.
A mi e ratangama e kɔntɔfinle ma.
8 Feni ito xa rabira ɛ ma,
ɛ yi ɛ wɛkilɛ!
Ɛ tan muxu murutɛxine,
ɛ miri na ma ɛ bɔɲɛni.

9 Feen naxanye danguxi a fɔlɔ fɔlɔni,
ne xa rabira ɛ ma.
Amasɔtɔ Ala nan n na,
gbɛtɛ mi na!
Ala nan n na,
sese mi maliga n na!
10 Naxan fama ligadeni a raɲanna ra,
n na ralima a fɔlɔn nin.
Naxan munma liga,
n na fe falama xabu waxati xunkuye.
N naxa, n ma fe ragidixin nakamalima nɛn.
N wama naxan birin xɔn,
n yi na liga.
11 N bata sɛnbɛmana nde xili,
sa keli sogeteden binni,
naxan luxi alo singbinna
alogo a xa n ma fe ragidixin nakamali,
sa keli yamana makuyeni.
N naxan falaxi, n yi na rakamali,
n na naxan yitɔn, n yi na liga.
12 Ɛ tuli mati n xuiin na,
ɛ tan muxu bɔɲɛ xɔdɛxɛne,
ɛ tan naxanye makuya tinxinna ra!
13 N ma tinxinyaan somatɔɔn ni i ra!
A mi fa makuya.
N mi fa buma, n kisin nafa.
N kisin nasoma nɛn Siyon taani,
n yi n ma nɔrɔn fi Isirayila ma.

47

*Babil*ɔn taan kala fena

1 Keli i ya mangaya gbɛdɛni
i dɔxɔ bɔxɔni, Babilɔn taa faɲina.
Babilɔn kaane, ɛ dɔxɔ bɔxɔni!
A mi fa falama a ma sɔnɔn
a taa ɲaxumɛ tofaɲina.
2 Ɛ se din seene tongo alo konyine,

* 46:1: Babilɔn kaane gbee alane nan yi Beli nun Nebo ra.

ɛ yi sansi kɛsɛne findi a fuɲin na.
Ɛ doma gbeene mate,
ɛ danbane xa to, ɛ xudene gidi.
3 Ɛ ragenla toma nɛn,
ɛ yagixin yi to.
N nan n gbeen ɲɔxɔma nɛn,
muxu yo mi n yikalɛ.

4 Isirayilaa Ala Sariɲanxin nan en xunbama,
a xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.

5 Ɛ dɔxɔ, ɛ dundu,
ɛ siga dimini,
ɛ tan Babilɔn kaane!
A mi fa falama a ma sɔnɔn
a yamanane mangana.
6 N xɔlɔ nɛn n ma yamaan ma,
n bata yi n kɛɛn nayarabi,
n yi e rabeɲin ɛ yii.
Ɛ mi kininkininxi e ma,
ɛ konyi wanle ragboxi ayi hali fonne fari.
7 Ɛ yi a falama nɛn, ɛ naxa,
"N luma nɛn mangayani habadan!"
Koni ɛ mi na feene yatɛxi
ɛ mi ɛ mirixi feene raɲan kiin ma.

8 Nayi, Babilɔn taana,
i tan naxan luxi alo ɲaxalan ɲaxina,
i tuli mati ito ra iki.
Ɛ tan Babilɔn kaan naxanye dɔxi makan-
tanni,
ɛ tan naxanye a falama, ɛ naxa,
"Nxu tan, nxu ɲɔxɔn mi na,
nxu mi findɛ kaɲa gilɛne ra mumɛ,
nxɔ diine mi faxɛ mumɛ!"
9 Na fe firinne ɛ sɔtɔma nɛn lɔxɔ kedenni
saɲna ma kedenni,
ɛ diine yi faxa,
ɛ findi kaɲa gilɛne ra.
Ne dɛfexin ligama nɛn ɛ ra,
hali ɛ kɔɛ ra feene to gboxi ayi,
hali ɛ tirin feene sɛnbɛn yi gbo!

10 Ɛ bata ɛ yigi sa ɛ fe ɲaxine yi.
Ɛ yi a falama nɛn ɛ yɛtɛ ma, ɛ naxa,
"Muxu yo mi nxu toma!"
Ɛ xaxilimayaan nun ɛ fekolonna bata ɛ
xunna firifiri.
Ɛ yi a falama ɛ bɔɲɛni nɛn, ɛ naxa,
"Nxu tan, nxu ɲɔxɔn mi na!"
11 Gbalon fama nɛn ɛ ma
ɛ mi naxan nadangu xiriya kolon.
Halagin godoma nɛn ɛ ma,
ɛ mi naxan nadangu saraxan nɔɛ.
Yihadin fama nɛn ɛ ma saɲna ma kedenni,
ɛ xaxili mi naxan ma.
12 Nayi, ɛ lu ɛ tirin feene fari
e nun ɛ kɔɛraya fe wuyaxine,
ɛ yi ɛ yɛtɛ yixadanma naxanye fɔxɔ ra
xabu ɛ dii ɲɔrɛ waxatina!
Yanyina nde,
ɛ tɔnɔn sɔtɔma e yi nɛn,
yanyina nde
ɛ muxune magaxuma e yi nɛn.
13 Ɛ bata ɛ yɛtɛ yixadan suxurene
maxɔdindeni.
Awa, nayi, muxun naxanye xibarune toma
sarene yi,
ne xa keli, e fa ɛ rakisi,
e tan naxanye sarene rakɔrɔsima
e fe famatɔne fala kike yo kike!
14 E luma nɛn
alo se dagina, tɛɛn yi e gan.
E niin mi tangama na tɛɛ dɛgɛn ma.
Anu a mi findima tɛɛ wolondin xan na de
burun ganma naxan na,
muxuna a maxarɛ naxan na!
15 Ɛ yixadanma muxun naxanye fɔxɔ ra
xabu ɛ dii ɲɔrɛ waxatina,
ne raɲanna ligama na kii nin,
ɛ tɔrɔma naxanye fe ra.
E birin sigama nɛn e xun xɔn e tantanni,
e tan sese mi ɛ rakisɛ mumɛ!

48

Ala fe nɛnɛne ralima

1 Ɛ tan Yaxuba yixɛtɛne,
ɛ tuli mati ito ra,
ɛ tan naxanye xili Isirayila
ɛ tan naxanye barixi Yuda bɔnsɔnni,
ɛ tan naxanye ɛ kɔlɔma Alatala xinli
ɛ tan naxanye Isirayilaa Ala maxandima,
koni ɲɔndin nun tinxinyaan mi a ra!
2 Amasɔtɔ ɛ xili saxi taa sariɲanxin nan xun
ma.
Ɛ yengi saxi Isirayilaa Ala nan ma
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
3 Feen naxanye danguxi,
n bata yi ne fala xabu waxati xunkuye.
N yɛtɛɛn nan ne ralixi,
n yi muxune rakolon ne ra,
na xanbi ra, saɲna ma kedenni,
n yi e liga, e yi rakamali.
4 Amasɔtɔ n na a kolon nɛn
a yama tengbesenxin nan ɛ ra,
ɛ kɔɛni balanxi alo wure gbelemɛna,
ɛ tigin xɔdɔxɔ alo sulana.
5 Nanara, n feni itoe fala ɛ xa

xabu waxati xunkuye,
n yi ɛ rakolon e ra benun e xa liga,
alogo ɛ nama a fala, ɛ naxa,
“Nxɔ suxurene nan e ligaxi,
nxɔ sawurana hanma nxɔ ala wure daxin nan e yamarixi.”
6 Ɛ bata feni itoe mɛ,
ɛ yi e birin to rakamalɛ!
Ɛ fan mi ɛ tiyɛ e ra ɛ dɛni ba?

Iki, n fa ɛ rakolonma fe nɛnɛne nan ma,
naxanye luxunxi,
ɛ mi naxanye kolon.
7 N baxi e yitɔndeni nɛn,
fe fonne mi e tan na.
Benun to, ɛ munma yi e sese a fe mɛ nun,
alogo ɛ nama a fala,
ɛ naxa, “Nxu yi na kolon.”
8 Anu, ɛ mi yi sese mɛxi,
ɛ mi yi sese kolon.
Ɛ tunla munma yi a mɛ singen waxati danguxine yi.
Bayo n yi a kolon a yanfantenne nan ɛ ra.
Xabu ɛ yi ɛ nga kui,
a yi falama ɛ ma a muxu murutɛxine.
9 N bata n ma xɔlɛni suxu n xinla fe ra.
N bata diɲa ɛ ma n tantunna fe ra,
alogo n nama ɛ halagi.
10 N bata ɛ rasɛnsɛn tɛɛn na
alo gbeti wurena sulun tɛɛni.*
N mi yi ɛ rasoxi sulun tɛɛn xan yi de,
koni n yi ɛ rasoxi ɲaxankata yinla nan na.
11 N bata keli ito ligadeni n yɛtɛna fe ra,
n na a ligama n yɛtɛɛn yatin nan ma fe ra!
Amasɔtɔ n tinɲɛ di,
n xinla yi rayelefu?
N mi n ma binyen fiyɛ gbɛtɛ ma.

12 Yaxuba bɔnsɔnna,
ɛ tuli mati n na!
Isirayila kaane, n naxanye xilixi!
N tan na a ra,
n tan nan a fɔlɔn nun a raɲanna ra.
13 N tan nan bɔxɔ xɔnna bɛtɛn saxi,
n yiifanna yi kore xɔnni fulun.
N na e xili, e fama nɛn mafurɛn!

14 Ɛ birin xa ɛ malan, ɛ tuli mati!
Nde feni ito falaxi suxurene yɛ?
Muxuna nde rafan Alatala ma.
Na a waxɔn feene ligama nɛn Babilɔn taan na,
a yiini tema nɛn Babilɔn kaane xili ma.†
15 N tan nan keden pe falan tixi,
n mɔn yi a xili, n yi a rafa.
A wanla sɔnɔyama nɛn!
16 Ɛ maso n na, ɛ tuli mati ito ra.
Xabu a fɔlɔni, n mi falan ti wundoni.
Xabu feni itoe fɔlɔna, n yi be.
Iki, Marigina Alatala bata nxu nun a Nii Sariŋanxin xɛ.

17 Alatala ito nan falaxi,
naxan i xunbama,
Isirayilaa Ala Sariŋanxina, a naxa,
“Alatala nan n tan na, i ya Ala,
naxan i xaranma i yɛtɛ munanfanna ma,
naxan tima i yɛɛ ra,
a siga i ra kiraan xɔn
naxan lanɲɛ i ma.
18 Xa i yi n ma yamarine ramɛ nun,
i ya bɔɲɛ xunbenla yi luma nɛn nun
alo baana,
i ya tinxinna yi lu
alo fɔxɔ igen walanna,
19 i yixɛtɛne yi wuya ayi
alo ɲɛmɛnsinna
i ya diine yi gbo ayi
alo ɲɛmɛnsin xɔnne.
I xinla mi bɛ n yɛtagi mumɛ!”
20 Ɛ mini Babilɔn yamanani,
Ɛ ɛ gi Babilɔn kaane ma!
Ɛ gbelegbele sɛwani, ɛ fa a rali,
a xa rawanga!
Ɛ a fe raxuya ayi han bɔxɔn danne,
ɛ a fala, ɛ naxa, “Alatala bata a walikɛɛn Yaxuba bɔnsɔnna xunba!”
21 Min xɔnla mi e suxuma,
a na ti e yɛɛ ra, dangu tonbonni.
A igen naminima nɛn fanyeni e xa.
A fanyen bɔma nɛn,
ige gbeen yi mini keden na.
22 Alatala naxa,
“Bɔɲɛ xunbeli mi muxu ɲaxine xa!”

49

Marigina walikɛɛn nan kɛnɛnna ra siyane xa
1 Ɛ tuli mati n na,
fɔxɔ ige tagi bɔxɔn muxune.
Yamana makuyene,
ɛ ito ramɛ.
Benun n xa bari,
Alatala bata yi n xili.

* 48:10: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.”
† 48:14: Perise mangan Kirusi nan fama Babilɔn kaane yɛngɛdeni.

2 A bata n dɛɛn lu
alo silanfan xɛnxɛna,
a yi a yiin nininna ti n xun ma,
a yi n findi xalimakuli ɲɔɛ ralemunxin na,
a n luxun a xalimakuli saseni.
3 A yi a fala n xa, a naxa,
“N ma walikɛɛn nan i ra, Isirayila,
n ma binyen luma naxan yi.”
4 Koni n tan yi a fala, n naxa,
“N bata n yɛtɛ yixadan fufafu,
n bata n fangani kala fuyan,
n mi se sɔtɔxi.
Koni Alatala n ma kitin sama nɛn.
N saranna n ma Ala nan yii.
5 Awa iki, Alatala bata falan ti,
a tan naxan n daxi nga kui
alogo n xa findi a walikɛɛn na,
alogo n xa Yaxuba bɔnsɔnna raxɛtɛ a ma,
alogo Isirayila kaane mɔn xa malan a fɛma,
n bata binyen sɔtɔ Alatala yɛtagi.
Amasɔtɔ n ma Ala nan findixi n fangan na.
6 A bata a fala n xa, a naxa,
‘I findi fena n ma walikɛɛn na
alogo i mɔn xa Yaxuba bɔnsɔnna rakeli,
i yi Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne raxɛtɛ n ma,
na xurun.
N ni i findima nɛn kɛnɛnna ra siyane xa,
alogo n ma marakisin xa makɛnɛn
siga han bɔxɔn danne ra.’ ”

*Isirayila yamaan muxu d*ɔnxɛne xɛtɛ fena

7 Alatala naxan i xunbama,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
na nan ito falaxi i xa,
i tan naxan naɲaxuxi,
i tan naxan yatɛxi muxu haramuxin na yamaan xɔn,
i tan naxan findixi kuntigine konyin na,
a naxa, “Mangane i toma nɛn,
e yi keli,
kuntigine i toma nɛn,
e yi e xinbi sin i bun ma Alatalaa fe ra
naxan tinxin,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina
naxan i sugandixi.”
8 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N ma marafanna waxatin na a li,
n ni i yabima nɛn!
I rakisin waxatin na a li,
n ni i malima nɛn.
N na i ramarama nɛn,
n yi i findi layiri xidi muxun na
alogo yamanan mɔn xa yitɔn
bɔxɔn kɛɛ rabeɲinxine mɔn yi yitaxun,
9 alogo a xa fala kasorasane xa
fa fala, ‘Ɛ mini!’
e nun naxanye luxi dimini
fa fala, ‘Ɛ mini kɛnɛnni!’
E nɔɛ e dɛgɛ nɛn kirane xɔn
alo xuruse kuruna,
e xuruse rabaden toɛ nɛn geyane birin fari.
10 Kamɛn mi fa e suxuma sɔnɔn,
min xɔnla mi e suxɛ.
Kuye wolonna nun sogen mi e tɔrɛ mumɛ,
bayo naxan kininkininma e ma,
na tima nɛn e yɛɛ ra,
a yi e xali tigi yirene yi.
11 N na n ma geyane birin findima nɛn kirane ra,
n ma kirane mɔn yi yitɔn.
12 E mato, e fama
sa keli yire makuyeni,
ndee kelima sogeteden kɔmɛnna binni,
ndee sogegododen binni,
ndee sa kelima Sinimi yamanani.”

13 Kore xɔnna, gbelegbele sɛwani!
Bɔxɔ xɔnna, ɲaxan!
Geyane, ɛ sɛwa xuini te!
Bayo, Alatala a yamaan madɛndɛnma,
a kininkininma a tɔrɔ muxune ma.

*Yerusal*ɛn taan mɔn tima nɛn

14 Siyon kaane yi a falama nɛn,
e naxa, “Alatala bata nxu rabeɲin,
Marigin bata ɲinan nxu xɔn.”
15 Ala naxa,
“Ɲaxanla ɲinanɲɛ a diin xɔn ba,
naxan xiɲɛn na?
A mi kininkininɲɛ a dii barixin ma ba?
Hali a tan ɲinanɲɛ a xɔn,
n tan mi ɲinanɲɛ i xɔn mumɛ!
16 N bata i xinla kɛrɛndɛn n yiine kui,
n na n ɲɔxɔ lu taan makantan yinne xɔn ma waxatin birin.
17 I ya diine xɛtɛma e giyɛ i ma nɛn,
i kala muxun naxanye yi i halagima,
ne e gima i ma nɛn.
18 I yɛɛ rakoɲin i rabilinni,
i ya diine birin bata e malan,
e fama i fɛma.
Habadan Ala nan n na,
n bata n kɔlɔ n yɛtɛni,
e findima nɛn i maxidi seen na
alo ɲɛrɛna i kɔɛ ra
alo ɲaxalandina a maxidima kii naxan yi.”
Alatalaa falan nan na ra!
19 Hali taa xɔnne nun bɔxɔ rabeɲinxine

nun yire kalaxine to gbo yamanani iki,
e sa xurunma ayi nɛn dɔxɔden na i ya yamaan xa.
Naxanye yi i halagima,
ne makuyama i ra nɛn.
[20] E diin naxanye baxi i yii,
ne mɔn a falama nɛn i xa,
e naxa, "Yireni ito xurun nxu ma,
dɔxɔdena nde fen nxu xa,
nxu xa ba yigbɛtɛnxi."
[21] Nayi, i a falama nɛn i bɔɲɛni,
i naxa, "Nde itoe barixi n xa?
Diine yi baxi n yii nun,
n yi luxi alo gbantana.
N bata yi xali konyiyani,
n namɛxin nan yi a ra!
Nde diini itoe maxuruxi?
N kedenna bata yi lu,
koni diini itoe sa kelixi minɛn?"
[22] Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"N na n yiin maligama nɛn siyane xa,
n na n ma taxamasenni tema nɛn yamanane xa,
e yi fa i ya dii xɛmɛne ra e yii kanke,
e yi i ya dii tɛmɛne maxali e tungunne ma.
[23] Mangane nan i ya diine maxuruma i xa
mangane ɲaxanle yi i ya dii tɛmɛne balo i xa.
E yi e xinbin sin i yɛtagi,
e yɛtagin yi lan bɔxɔn ma,
e yi i san ma lɔxɔne makɔn.
I a kolonma nɛn nayi,
a Alatala nan n tan na,
naxanye e xaxili tixi n tan na
ne mi yagima."

[24] Sofaan seen naxan tongoxi yɛngɛni,
na bɛ a yii ba?
Ɲaxankata tiina muxu suxin nɔɛ a futuxulɛ ba?
[25] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Sofana se tongoxin bama nɛn a yii yati,
ɲaxankata tiina muxu suxin yi a futuxulu.
N na i yɛngɛfane yɛngɛma nɛn,
n yi i ya diine rakisi.
[26] Naxanye yi ɲaxu i ra,
n yi ne radin e bode ma
e balo e bode suben na,
e yi e bode wunla min
alo manpa nɛnɛna.
Nayi, adamadiine birin a kolonma nɛn
a Alatala nan n na,
i rakisimaan naxan i xunbama,
Yaxubaa Ala Sɛnbɛmana."

50

Ala nan a yamaan nakisima

[1] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Futu kala kɛdin minɛn
n na n mɛxi ɛ nga ra naxan xɔn?
Hanma n na ɛ matixi n doli faane ma naxan xɔn?
Ɛ matixi ɛ hakɛne nan ma fe ra
ɛ nga ramɛxi ɛ matandine nan ma fe ra.
[2] N to fa, nanfera muxe mi yi be?
N to xinla ti, nanfera,
muxe mi n yabi?
N yiin dungi nayi ba,
a yi muxune xunba?
Sɛnbɛ mi n na ba,
n yi muxune xɔrɔya?
Anu, n baa igen xɔrima,
n na n kɔnkɔ a ma,
n yi baane findi tonbonna ra,
e yɛxɛne yi kun,
bayo ige mi na,
e birin yi faxa min xɔnla ra.
[3] N yi dimin naso kore
alo sunu dugina."

Marigina walikɛna

[4] Marigina Alatala bata n xaran
alogo n xa a kolon
n naxan falɛ muxu xadanxine xa,
e sɛnbɛn sɔtɔ.
A n naxulunma xɔtɔn yo xɔtɔn,
alogo n xa a falan namɛ
alo a xarandiina.
[5] Marigina Alatala bata n tunle rabi,
n tan fan mi murutɛxi a ma,
n mi xɛtɛxi xanbin na.
[6] N na n fanna ti nɛn n bɔnbɔ muxune xa,
n yi n dɛɛn ti ne xa
naxanye n dɛ xabene matalama.
N mi n yɛtagin baxi konbin nun dɛgen bun.
[7] Koni Marigina Alatala n mali nɛn,
nanara n mi rayarabi.
N bata n yɛtagin findi fanyen na,
n to a kolon a n mi fama yagideni.
[8] Naxan yoon fima n ma,
na bata maso.
Nde waxi n xun maxidi feni nayi?
En kitin yɛba en bode xa!
Nde mi tinxi n ma yoon ma?
A xa fa n xili ma!
[9] Marigina Alatala n malima nɛn.
Nayi, nde n yalagima?
E birin kalama nɛn
alo dugi fonna, kunle yi e don.

[10] Nde a tuli matiyɛ Alaa walikɛɛn na Alatala
yɛɛragaxun ma?
Naxan yo sigan tima dimini,
kɛnɛnna dasaxi naxan ma,
na xa a yigi sa Alatala yi,
a yi a xaxili ti a Ala ra!
[11] Koni ɛ tan naxanye tɛɛne soma,
ɛ yi tanba radɛgɛxine tongo,
nba ɛ sigan ti ɛ yɛtɛna tɛɛ dɛgɛn ma,
ɛ tanban naxanye radɛgɛxi.
Ɛ fa ito nan sɔtɔma:
ɛ faxama sɔxɔlɛn nin.

51

Kisin naxan dan mi na

[1] Ɛ tuli mati n na,
ɛ tan naxanye tinxinyaan fɔxɔ ra,
ɛ tan naxanye Alatala fenma!
Ɛ yɛɛn ti fanyen na,
ɛ minixi naxan yi,
e nun gɛmɛna ɛ baxi dɛnaxan yi.
[2] Ɛ yɛɛn ti Iburahima ra, ɛ fafe,
e nun Saran, naxan ɛ barixi.*
Amasɔtɔ n Iburahima xili waxatin naxan yi,
dii mi yi a yii nun.
Koni n barakan sa nɛn a fe yi,
n yi mayixɛtɛ wuyaxi fi a ma.
[3] Alatala Siyon taan masabarima na kii nin,
a yi kininkinin a yire kalaxine birin ma.
A yi a tonbonna lu
alo Eden nakɔna.†
A bɔxɔ xarene yi lu alo Alatalaa nakɔna.
Sɛwan nun ɲaxanna luma nɛn a yi,
bɛti xuine nun sigi xuine yi mɛ a yi.
[4] Ala naxa, "Ɛ tan n ma yamana,
ɛ tuli mati n na!
Ɛ tan n ma yamanan muxune,
ɛ n xuiin namɛ,
bayo n sariyan fima nɛn,
n ma kiti kɛndɛn yi findi kɛnɛnna ra siyane
xa.
[5] N ma tinxinyaan somatɔɔn ni i ra,
n ma marakisin yi makɛnɛn.
N kiti kɛndɛn nafama nɛn siyane ma n
sɛnbɛn xɔn.
Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yi e yigi sa n yi,
e yi e xaxili ti n sɛnbɛn na.
[6] Ɛ yɛɛ rate kore,
ɛ mɔn xa bɔxɔn mato.
Kore xɔnna lɔma ayi nɛn alo tutina,
bɔxɔ xɔnna yi ɲan alo dugina,
a muxune yi faxa alo tugetugene.
Koni n ma marakisin luma nɛn habadan,
n ma tinxinyaan mi ɲanɲɛ mumɛ!

[7] Ɛ tuli mati n na,
ɛ tan naxanye tinxinna kolon.
Ɛ tan yamaan naxan n ma sariyan namaraxi
ɛ bɔɲɛni!
Ɛ nama gaxu muxune mafala xuine yɛɛ ra,
ɛ nama gaxu e konbine yɛɛ ra.
[8] Bayo, e fatin kalama nɛn,
kunle yi e don,
alo domaan xiine bun,
koni n ma tinxinna luma nɛn habadan,
n ma marakisin yi lu mayixɛtɛ nun
mayixɛtɛne xa."
[9] Keli Ala, keli! I sɛnbɛ so!
Alatala, i fangan nakeli
alo lɔxɔ singene,
alo waxati danguxine yi!
I tan xa mi Misiran yamanan kala ba,
i yi na ige yi ninginangani sɔxɔn?
[10] I tan xa mi baa gbeen igen xara ba,
tilin gbeen yi xɔri.
I tan xa mi kiraan sa baan xɔnna ma‡
alogo i ya muxu xunbaxine xa gidi?
[11] Alatala na naxanye xɔrɔya,
ne xɛtɛma nɛn.
E fama nɛn gbelegbelɛ ɲaxaɲaxani Siyon
taani,
habadan sɛwan yi e yɛtagini yalan.
Ɲaxaɲaxan nun sɛwan luma nɛn e yi,
sunun nun kutunna yi ɲan fefe!

[12] N tan keden peen nan ɛ ralimaniyama.
Nanfera ɛ gaxuma muxune yɛɛ ra,
naxanye faxama?
Adamadiine raɲanna luma nɛn
alo sɛxɛna.
[13] I bata ɲinan Alatala xɔn naxan i daxi,
naxan kore xɔnni fulunxi,
a bɔxɔ xɔnna bɛtɛn sa!
I luma nɛn gaxuni waxatin birin i
ɲaxankata tiin bun ma
alo a na a yitɔn i halagi xinla ma!
Koni ɲaxankata tiina fitinan minɛn?
[14] A gbee mi fa luxi kasorasane xa beɲin.
E mi faxama kasoon na,
donseen mi fa dasama e ma sɔnɔn.
[15] Alatala nan n tan na, i ya Ala,

* 51:2: Iburahima nun Saran ma fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 17.14 kui. † 51:3: Eden nakɔna fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 2.8-9 kui. ‡ 51:10: Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 14.21 kui. § 51:15: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

naxan fɔxɔ igeni maxama,
a mərɔnne yi xuxu.§
A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
16 N bata n ma falan naso i dɛ
n yi n yiin nininna ti i xun ma.
N tan naxan kore xɔnna sa a funfuni,
n yi bɔxɔ xɔnna bɛtɛn sa,
n yi a fala Siyon kaane xa, n naxa,
"N ma yamaan nan ɛ tan na."

*Ala Yerusal*ɛn sɛnbɛ soma nɛn

17 Ɛ xulun, ɛ xulun!
Yerusalɛn kaane ɛ keli!
Ɛ tan naxanye ɛ minxi Alatalaa xɔlɔn dɔlɔ lengenna ra
ɛ tan naxanye a xɔlɔ igelengenna rafexin minxi
han ɛ yi a ɲan,
a yi ɛ xunna firifiri!
18 Ɛ diin naxanye birin barixi,
keden mi na naxan tiyɛ ɛ yɛɛ ra.
Ɛ diin naxanye birin maxuruxi
keden mi na naxan ɛ yii rasuxɛ.
19 Tɔrɔn bata ɛ sɔtɔ firin firin yɛɛn ma:
gbalon nun halagina
fitina kamɛn nun yɛngɛna.
Anu, nde i ralimaniyɛ,
nde i masabarɛ?
20 Ɛ banxulanne bata bira bɔxɔn ma kira xunne birin na,
e fugaxi a ra
alo bolen na a suxu lutin na,
e saxi Alatalaa xɔlɔn bun,
ɛ Ala bata a kɔnkɔ e ma.

21 Nanara, i tuli mati n na,
taa tɔrɔxina,
i tan naxan xunna firifirixi,
koni i mi dɔlɔ minxi!
22 Marigina Alatala ito nan falaxi,
i ya Ala,
naxan a yamaan xun mayɛngɛma, a naxa,
"N ni igelengenna bama nɛn i yii
naxan i xun magima a ra,
n ma xɔlɔ igelengenna.
I mi fa a minma sɔnɔn.
23 N na a soma nɛn muxune yii
naxanye yi i tɔrɔma,
naxanye yi a falama i ma, e naxa,
'I felen nxu xa dangu!'
I yi i fanna ti e xa alo bɔxɔna
alo kirana dangu muxune xa."

52

*Yerusal*ɛn xunba fena

1 Ɛ xulun, ɛ xulun Siyon kaane!
Ɛ mɔn xa sɛnbɛn sɔtɔ.
Yerusalɛn taa sariɲanxin muxune,
ɛ dugi faɲine tongo!
Bayo, xɔɲɛ sariɲantaren mi fa soma ɛ konni.
2 Ɛ yikunkun,
ɛ gbangbanna ba ɛ ma Siyon kaane,
Ɛ mɔn xa keli,
ɛ dɔxɔ ɛ funfu fonni.
Ɛ lutine ba ɛ kɔɛ,
ɛ tan Yerusalɛn taan muxu suxine!
3 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Bayo ɛ matixi nɛn,
ɛ sare mi fi,
ɛ mɔn xunbama nɛn, se mi fi."
4 Marigina Alatala mɔn ito nan falaxi, a naxa,
"N ma yamaan sigaxi nɛn Misiran yamanani singen,
a sa lu konyiyani,
koni dɔnxɛn na,
Asiriya kaane nan e ɲaxankata."
5 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Iki, n fa nanse ligama?
N ma yamaan bata xali konyiyani,
e mi sara.
Naxanye bata nɔɔn sɔtɔ e xun na,
ne sɔnxɔma,
e n xinla rayelefuma waxatin birin."
Alatalaa falan nan na ra.
6 "Nanara, n ma yamana n xinla kolonma nɛn,
nanara e a kolonma nɛn na lɔxɔni,
a n tan nan falan tixi,
n naxa, 'N tan ni i ra!' "

7 Xɛra faɲi yibane faan lanxi geyane fari han,
naxanye bɔɲɛ xunbenla fe ralima,
naxanye fama sɛwa feen xibarun na,
naxanye marakisina fe falama,
naxanye a falama Siyon kaane xa,
e naxa, "Ɛ Ala nan mangan na!"
8 Ɛ tuli mati ɛ taan kantan muxune xuiin na!
E xuini tema,
e birin yi sɔnxɔ sɛwani,
bayo e Alatala toma fɛ Siyon taani e yɛtagi.
9 Ɛ xuini te,
ɛ gbelegbele sɛwani ɛ bode xɔn ma,
Yerusalɛn taa kalaxin muxune!
Bayo Alatala a yamaan masabarima,
a Yerusalɛn taan xunbama nɛn.
10 Alatala bata a yii sariɲanxin sɛnbɛn makɛnɛn
siyane birin yɛtagi,

bɔxɔn danne birin en ma Alaa marakisin
toma nɛn.

11 Ɛ siga, ɛ siga, ɛ mini na yi!
Ɛ nama din se sariɲantare yo ra!
Ɛ masiga e ra, ɛ yi sariɲan
ɛ tan naxanye Alatalaa goronne maxalima!
12 Ɛ mafuraxin nama mini,
ɛ nama siga ɛ giyɛ,
bayo Alatala tixi ɛ yɛɛ ra.
Isirayilaa Ala mɔn luma nɛn ɛ xanbi ra ɛ
kantandeni.

Alatalaa walikɛna
13 N ma walikɛna fe sabatima nɛn,
a fe yi mate, a yi tide gbeen sɔtɔ,
a binyen sɔtɔ,
14 hali a fe to findixi tɛrɛna feen na muxu
wuyaxi xa,
bayo a yɛtagin mi yi fa luxi alo muxuna,
a kiin mi yi fa maliga adamadiin na.
15 Anu, a siya wuyaxine rasariɲanma nɛn
wuli raxuyaxin xɔn.
Falan yi ɲan mangane dɛ a yɛtagi,
bayo e bata feen to naxan munma yi fala e
xa,
e munma yi naxan mɛ nun,
e yi na famu.

53

1 Feen naxan nalixi en ma, nde laxi na ra?
Alatala a sɛnbɛn makɛnɛn nde xa?

2 Alaa walikɛɛn sabati nɛn a yɛtagi
alo sansi sonla,
alo wudi salenna
naxan minima bɔxɔ xareni.
A mi yi tofan,
a mi yi nɔrɔxi
naxan a ligɛ en yabu a ra.
A to ki yo mi yi en mabandunma.
3 A yi raɲaxuxi nɛn,
muxune yi e mɛ a ra.
Muxu sɔxɔlɛxin nan yi a ra
naxan bata yi dari tɔrɔn na,
muxe mi yi wama naxan mato feni.
A yi raɲaxuxi,
en mi yi a yatɛxi se ra.

4 Anu, a en ma furene sɔxɔlɛn nan tongo,
a yi a ti en ma tɔrɔne ra.
Koni, en yi mirixi a ma
fa fala a Ala nan a ratɔrɔnxi,
a yi a ɲaxankata,
a yi a rayarabi.
5 Anu, muxune a sɔxɔn en yulubine nan ma
fe ra,
a yi rahalagi en hakɛne fe ra.
Maratɔrɔnna naxan bɔɲɛ xunbenla fiyɛ en
ma,
na yi sa a fari,
en kɛndɛyaan sɔtɔxi a maxɔlɔne nan xɔn.
6 En birin bata yi lɔ ayi,
alo xuruseene,
birin yi sigama a gbee kira nan xɔn,
koni Alatala yi en birin hakɛn goronna dɔxɔ
a tan xun ma.

7 E a ɲaxankata nɛn,
e a rayarabi, a mi sese fala.
A yi lu alo yɛxɛɛ diin naxan xalima a fax-
adeni,
alo yɛxɛɛn naxan a dunduma
e nɛma a fati ma xabene maxabɛ,
a mi sese fala.
8 A xali nɛn gbaloni, a makiti,
koni nde yi kɔntɔfilixi na feen na
a waxatin muxune yɛ?
Amasɔtɔ a ba nɛn ɲɛɲɛ muxune yɛ
ɲaxankatan yi sa a fari n ma yamaan yulu-
bine fe ra.
9 A gaburun lu nɛn muxu ɲaxine yɛ,
a maluxun nafulu kanne fɛma,*
hali a to mi gbalo fe yo liga
a mi yanfa fala yo ti.

10 Alatala tin nɛn a xa halagi xɔlɛni,
bayo xa a niin ba tagi yitɔnna saraxan nan
na,
a mayixɛtɛne toma nɛn
a siimayaan yi xunkuya ayi
Alatala yi a sagoon nakamali a xɔn.
11 A niin sɔxɔlɛne dangu xanbini,
a kɛnɛnna toma nɛn, a wasa.
A kolonna xɔn,
n ma walikɛ tinxinxin muxu wuyaxi ratinx-
inma nɛn
a yi e hakɛne goronna tongo.
12 Nanara, n tide gbeen soma a yii nɛn,
a yi yɛngɛ se tongoxine yitaxun e nun
sɛnbɛmane.
Amasɔtɔ a tin nɛn a sayaan ma,
a yatɛ nɛn alo fe ɲaxi rabane,
a yi muxu wuyaxi yulubin goronna tongo
a yi solonaan ti hakɛ kanne xa.

* 53:9: Na feen sɛbɛxi Matiyu 27.57-60 kui.

54

*Yerusal*ɛn mi fa rabeɲinxi

1 I tan Yerusalɛn taan naxan luxi alo gbantana,
i xa sɛwa, i tan naxan mi dii barixi!*
I xa ɲaxan i sɔnxɔ sɛwani,
i tan naxan mi dii sɔtɔn xɔlɛn kolon.
Bayo ɲaxalan nabeɲinxina diine wuyama ayi nɛn
dangu xɛmɛ taa ra dɔxɔn gbeene ra.
Alatala naxa na kiini.
2 I ya bubuni gbo, i yi a fari sa han!
I nama sikɛ,
i ya bubun lutine rakuya ayi,
i yi a sɛnbɛtɛnne xɔn din.
3 Amasɔtɔ ɛ sabatima nɛn yiifanna nun kɔmɛnna ma,
yamanane yi findi ɛ yixɛtɛne gbeen na,
e yi taa yigenle rafe.
4 Ɛ nama gaxu,
amasɔtɔ ɛ mi yagin sɔtɔɛ.
Ɛ nama kɔntɔfili amasɔtɔ ɛ mi rayagima,
koni ɛ ɲinanma nɛn ɛ dii ɲɔrɛyaan yagin xɔn
ɛ mi fa ɛ mirima ɛ kaɲa gilɛyaan yagine ma sɔnɔn.
5 Amasɔtɔ naxan ɛ daxi,
na luxi nɛn alo ɛ xɛmɛn nan na ra.
A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
Isirayilaa Ala Sariɲanxin nan ɛ xunbama.
A xili nɛn bɔxɔn birin ma Ala.
6 Amasɔtɔ Alatala mɔn ɛ xilima nɛn
alo ɲaxanla naxan yi rabeɲinxi,
naxan sunuxi!
Muxun mi nɔɛ a foninge waxatin ɲaxanla ramɛ!
Ɛ Ala naxa na kiini.
7 N na ɛ rabeɲin nɛn waxatidi,
koni n mɔn yi ɛ xɔn suxu kininkinin gbeeni.
8 N na n yɛtagin luxun nɛn ɛ ma waxatidi,
n ma xɔlɔ gbeeni.
Koni n kininkininma ɛ ma nɛn
n ma habadan hinanni.
Alatala na nan falaxi naxan ɛ xunbama.

9 Ala naxa, "N na a ligama nɛn to
alo Nuhan waxatini,
n na n kɔlɔ waxatin naxan yi fa fala
fufa gbeen mi fa sama bɔxɔ xɔnna xun ma sɔnɔn.
N mɔn bata n kɔlɔ na kiini,
n mi fa xɔlɔma ɛ xili ma sɔnɔn,
n mi fa n kɔnkɔma ɛ ma sɔnɔn.
10 Hali geyane xuruxurun,
hali yire matexine yimaxa,
n ma hinanna mi a makuyɛ ɛ ra,
n ma bɔɲɛ xunbeli layirin mi kalɛ en tagi."
Alatala naxa na kiini,
naxan kininkininxi ɛ ma.

*Ala m*ɔn Yerusalɛn tima nɛn

11 Yerusalɛn taa tɔrɔxina,
foye gbeen naxan yimaxaxi,
muxu yo mi naxan madɛndɛnxi!
Awa, n tan, Ala, n mɔn Yerusalɛn taan tima nɛn gɛmɛ tofaɲine ra,
n mɔn yi a bɛtɛn sa gɛmɛ mamiloxi faɲine ra.
12 N taan makantan sangansone findima nɛn gɛmɛ gbeeli faɲine ra,
n yi taan so dɛɛne ti gɛmɛ fixɛ mayilenxine ra
n taan nabilinna yinna ti bɔxɔ bun nafunle ra.
13 Ɛ diine birin findima nɛn Alatalaa xarandiine ra,
e bɔɲɛ xunbenla yi gbo ayi.
14 Ɛ sabatima nɛn tinxinyani.
Naxankatan masigama ɛ ra nɛn.
Ɛ mi fa gaxuma sese yɛɛ ra,
gaxun masigama ɛ ra nɛn,
a mi fa a masoma ɛ ra.
15 Xa muxune ɛ yɛngɛ,
na mi kelixi n tan ma,
naxan yo na ɛ yɛngɛ,
na birama nɛn ɛ sanna bun!
16 A mato, n bata xabun da,
naxan tigen tɛɛn nafema,
naxan yɛngɛ so seen nafalama a kiini.
Koni n tan nan mɔn halagi tiin daxi
naxan a kalama.
17 Yɛngɛ so se yo na rafala ɛ xili ma,
na mi fefe ligɛ ɛ ra.
Naxan yo na ɛ tɔɲɛgɛ kitisadeni,
ɛ yoon sɔtɔma na ma nɛn.
Alatalaa walikɛne na nan sɔtɔma e kɛɛn na,
n bata na kitin sa e xun mayɛngɛn na.
Alatalaa falan nan na ra.

55

Alaa marakisin sare mi na

1 Min xɔnla ɛ tan naxanye birin ma,
ɛ birin xa fa, igen ni i ra!
Hali gbeti mi ɛ yii, ɛ fa,
ɛ fa donseen sara, ɛ a don!
Ɛ fa minseen nun nɔnɔn sara,

* 54:1: Yerusalɛn taan yatɛxi gbantan na nɛn bayo a muxune bata yi siga konyiyani yɛngɛn xɔn.

gbeti mi fima, a sare mi fima.
[2] Nanfera ɛ seen sarama
donse mi naxan na?
Nanfera ɛ yɛtɛ yixadanma seene fe ra
naxanye mi ɛ wasama?
Nayi, ɛ tuli mati n na ki faɲi,
ɛ yi donse kɛndɛn don,
donse ɲaxumɛne yi ɛ nii yifan ɛ ma.
[3] Ɛ tuli mati, ɛ fa n ma,
ɛ n xuiin namɛ,
ɛ nii rakisin sɔtɔma nɛn.
N habadan layirin xidima en tagi nɛn,
alo n hinanna nun tinxinna naxan yita Dawuda ra.
[4] N bata Dawuda findi seren na siyane xa,
e nun mangana siyane xun na.
[5] Ɛ siyana ndee xilima nɛn
ɛ mi naxanye kolon,
siyaan naxanye mi ɛ kolon,
ne yi e gi e fa ɛ fɛma
Alatalaa fe ra,
ɛ Ala Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
naxan xunnayerenna fima ɛ ma.

[6] Ɛ Alatala fen
a tinma ɛ xa a to waxatin naxan yi.
Ɛ a xili,
a maso ɛ ra waxatin naxan yi.
[7] Muxu ɲaxin xa xɛtɛ a kiraan fɔxɔ ra,
hakɛ kanna xa a miriyane lu,
a tubi Alatala ma,
naxan kininkininma a ma,
en ma Ala naxan a mafeluma hinanni.
[8] Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Bayo n ma miriyane mi ɛ miriyane ra,
ɛ kirane mi lanxi n ma kiraan ma.
[9] Kore xɔnna matexi bɔxɔn xun ma kii naxan yi,
n fan ma kirane fisa ɛ kirane xa na kii nin
n ma miriyane fan yi fisa ɛ miriyane xa na kiini."

[10] Tulen nun balabalan kɛsɛne godoma keli kore
anu, e wuyenna mi tɛ kore
fɔ bɔxɔ xɔnni kun,
e yi seene rasoli, e sabati
e yi findi sansi bogine ra xɛɛ biine xa,
e findi donseen na kamɛtɔne xa.
[11] N ma falan fan na kii nin
naxan minima n dɛ.
A yigenla mi xɛtɛ n ma,
fɔ a n waxɔn feen liga,
a n ma fe ragidixin nakamali,
n na a rasigaxi naxan na.

[12] Ɛ minima konyiyani sɛwan nin,
ɛ yi rafa bɔɲɛ xunbenli,
geyane nun yire matexine sɔnxɔma nɛn ɲaxanni ɛ yɛɛ ra,
burunna wudine birin yi e yiine bɔnbɔ.
[13] Ɲali yirene yi findi fɔfɔ yirene ra,
tansin yirene yi findi miriti wudi xiri ɲaxumɛ yirene ra.
Na findima nɛn xinla ra Alatala xa,
habadan taxamasenna
naxan mi kalama mumɛ!

56

Ala Batu Banxin siyane birin xa

[1] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Ɛ kiti kɛndɛn sa,
ɛ tinxinyaan liga,
amasɔtɔ n ma marakisin bata maso
n ma tinxinyaan makɛnɛnmatɔɔn ni i ra.
[2] Sɛwan na kanna xa
naxan na ligama,
adamadiin naxan na suxuma,
a yi Matabu Lɔxɔn binya,
a mi a rayelefu,
a yi a yiin ba fe ɲaxin birin yi."
[3] Xɔɲɛn naxan findima Alatala gbeen na,
na nama a fala, a naxa,
"Alatala n bama nɛn a yamaan yɛ!"
Hanma xɛmɛ tɛgɛnna* yi a fala, a naxa,
"Wudi xaren nan tun n tan na!"
[4] Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Naxanye n ma Matabu Lɔxɔn binyama
e yi n nafan feen sugandi,
e lu n ma layirin bun ki faɲi,
[5] n yirena nde luma nɛn e xa n Batu Banxin nun a yinna kui,
n yi e xinle sɛbɛ mɛnni
alogo ɲinan nama ti e xɔn.
Na tɔnɔna e ma dangu dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne ra.
N xinla naxan fima e ma,
na luma nɛn habadan,
sese mi a bɛ na.
[6] Xɔɲɛn naxanye findixi Alatala gbeen na,
alogo e xa a batu,
Alatala xinla rafan naxanye ma,

* 56:3: xɛmɛ tɛgɛnna: Na waxatini, mangane yi xɛmɛna ndee tɛgɛnma nɛn alogo e xa e yengi dɔxɔ mangana feene xɔn, e mi bira mangana ɲaxanle fɔxɔ ra. Be a sunuxi bayo a kolon a xinla lɔma ayi nɛn, a to mi diin barima.

naxanye birin Matabu Lɔxɔn binyama,
e mi a rayelefu,
e lu n ma layirin bun ki faɲi,
7 n ne xalima nɛn n ma geya sariɲanxin fari,
n yi e rasɛwa n xinla maxandi banxini.
E saraxa gan daxine nun e saraxane rasuxuma nɛn
n ma saraxa ganden fari,
amasɔtɔ n ma banxin xili bama nɛn,
Ala maxandi banxina siyane birin xa."
8 Marigina Alatalaa falan ni ito ra,
a tan naxan Isirayila muxu suxine malanma, a naxa,
"N bata ndee malan,
n mɔn gbɛtɛye malanma nɛn sa ne fari."

Manga ɲaxine fe
9 Ɛ tan burunna subene,
ɛ tan fɔtɔn yi subene, ɛ fa ɛ dɛge!
10 Isirayila xun makantanne bata findi danxutɔne ra,
e mi sese kolon,
e bata findi bare bobone ra,
naxanye mi nɔɛ wonwoɲɛ.
E luma saxi nɛn, e lu xiye sɛ,
xixɔnla yi rafan e ma.
11 Barene nan ne ra naxanye seni bɔma,
naxanye mi wasama mumɛ!
Xuruse rabane nan ne ra
naxanye mi sese famuma.
E birin sigama e gbee kiraan nan xɔn.
Birin biraxi a yɛtɛ tɔnɔn nan fɔxɔ ra.
12 E naxa, "Ɛ fa, nxu xa sa dɔlɔn fen!
En dɔlɔn min han en xunna yi keli!
Tila fan luma nɛn alo to,
bayo a gbegbe mɔn luxi."

57

1 Tinxindene halagima,
koni muxu yo mi a mirima na feen ma.
Lannaya muxune faxama,
muxu yo mi a famuma fa fala
tinxindene faxama nɛn
alogo e xa ba gbalo famatɔɔn yɛɛ ra.
2 Bayo naxanye sigan tima ɲɔndini,
ne soma bɔɲɛ xunbeli yiren nin,
e matabuden sɔtɔ.

3 Ɛ tan kɔɛramuxu diine, ɛ maso be,
yalunde bɔnsɔnna,
naxan yalunyaan ligama!
4 Ɛ nde magelema,
ɛ dɛɛn bandunma nde ma
ɛ lɛnna raminima nde ma?
Ɛ mi findixi dii murutɛxine xan na ba,
wule fala bɔnsɔnne,
5 ɛ tan naxanye kunfan nagboma ayi wudine kideni,
e nun wudi yifɔtɔnxine birin bun,
ɛ tan naxanye ɛ diine kɔɛ raxaban darane kideni,
e nun gɛmɛ longonne ra?
6 Gɛmɛ malaxunxine nan ɛ kɛɛn na ɛ xude kidene yi,
ɛ gbeen ne nan na Isirayila kaane!
Ɛ minse saraxane bɔxɔnxi ne nan xa,
ɛ yi bogi se saraxane ba e xa.
N nɔɛ diɲɛ na birin bun ba?
7 Ɛ sa ɛ sadene tixi geya matexine nan fari,
ɛ tema mɛnna nin ɛ sa saraxane ba.
8 Ɛ bata ɛ suxurene singan ɛ banxin dɛɛn nun a ti wudine xanbi ra.
Ɛ bata ɛ masiga n na,
ɛ ragenla yi lu,
ɛ te ɛ sade xungbeen ma,
ɛ nun muxune yi lanna raso ɛ tagi
a rafan ɛ ma ɛ nun naxanye xa kafu,
ɛ yi lu ne matoɛ.
9 Ɛ bata siga turen na manga gbeen kideni,*
ɛ yi latikɔnɔnna ragbo ayi.
Ɛ bata ɛ xɛrane rasiga pon,
ɛ yi godo han laxira yi.
10 Ɛ bata ɛ yixadan na sigatine yi han,
koni ɛ mi a fala,
ɛ naxa, "A lu na!"
Ɛ mɔn ɛ sɛnbɛ soxi, ɛ mi xadanxi.

11 Nayi, ɛ yi gaxuxi nde yɛɛ ra,
naxan a liga, ɛ n yanfa,
n ma fe mi fa rabiraxi ɛ ma,
ɛ mɔn mi ɛ mirima n ma?
N to dunduxi xabu to mi a ra,
na nan a ligaxi,
ɛ mi fa gaxuma n yɛɛ ra ba?
12 Koni n na ɛ gbee tinxinna
nun ɛ kɛwanle raminima nɛn kɛnɛnni.
E tɔnɔ mi luma ɛ ma.
13 Ɛ na ɛ xui ramini malina fe ra,
ɛ suxure kurun xa ɛ xunba!
Foyena e birin xalima nɛn,
foyedi xurun yi e tongo a siga e ra.
Koni naxan na a yigiya n tan yi,
na yamanan sɔtɔma nɛn a kɛɛn na,
n ma geya sariɲanxin yi findi a gbeen na.

* 57:9: Waxatina nde, Manga gbeeni ito findixi suxurena nde nan na.

*Ala a yamaan nak*ɛndɛyama nɛn
14 A falama nɛn nayi, fa fala,
“Ɛ kirani tɔn ki faɲi,
ɛ kiraan kalaxi yirene birin nafala n ma yamaan yɛɛ ra.”
15 Amasɔtɔ kore xɔnna Ala matexina ito nan falaxi,
naxan na yi habadan,
naxan xili sariɲan, a naxa,
“N dɔxi yire matexi sariɲanxin nin,
koni n mɔn muxu ɲaxankataxine xɔn
naxanye e yɛtɛ magodoxi
alogo n xa muxu nii sɔxɔlɛxine rasɛwa.
16 N mi luma yalagin tiyɛ waxatin birin,
n mi luyɛ xɔlɔxi habadan,
bayo muxune niin bama nɛn n yɛtagi nayi,
n naxanye daxi, ne yi raxɔri.
17 N bɔɲɛn bata te Isirayila kaane ma
lan e hakɛ tongoxine fe ma milɛni,
n yi e ɲaxankata,
n yi n yɛtagin luxun e ma n ma xɔlɔni.
Anu, e tengbesenxin bata lu e bɔɲɛna kiraan xɔn.
18 N bata e kɛwanle to,
koni n na e yiyalanma nɛn,
n yi ti e yɛɛ ra, n mɔn yi e madɛndɛn,
e nun naxanye sunuxi e fɔxɔ ra.
19 N tantun falan sama nɛn e dɛ.
Bɔɲɛ xunbeli dɛfexin yi lu muxune xa
naxanye makuya e nun naxanye maso!
N na e rakɛndɛyama nɛn.”
Alatala naxa na kiini.
20 Koni muxu ɲaxine luxi nɛn
alo fɔxɔ igen naxan walanxi ayi
naxan mi nɔɛ a raxarɛ
naxan walanye boron nun lɔxɔn nakelima.

21 N ma Ala naxa,
“Bɔɲɛ xunbeli mi muxu ɲaxine xa!”

58

Sunna naxan nafan Ala ma
1 Sɔnxɔ i xuini texin na!
I xuini te han alo xɔta xuina,
i n ma yamana murutɛna fe rali e ma,
i yi Yaxuba yixɛtɛne yulubina fe fala e xa!
2 E waxi n tan nan fen fe yi lɔxɔ yo lɔxɔ,
e sɔbɛ soxi n ma kiraan kolon feni,
alo yamaan naxanye yi tinxinyaan ligama
naxanye mi e mɛxi e Alaa kiti kɛndɛne ra.
E n maxɔdinma
a n xa kiti tinxinxine sa e xa.
3 E naxa, “Nxu sunna suxuma nanfera,
xa i mi a toma?
Nxu nxu yɛtɛ tɔrɔma nanfera,
xa i mi na yatɛxi?”
Anu, ɛ na sunna suxu lɔxɔn naxan yi,
ɛ ɛ rafan feene nan ligama,
ɛ yi ɛ walikɛne ɲaxankata.
4 Ɛ nɛma sunni,
sɔnxɔ sɔnxɔn nun yɛngɛne na a ra,
ɛ bɔnbɔn ti a ɲaxin na.
Koni xa ɛ sunna suxu alo to,
ɛ xuiin mi Ala lima.
5 N na ɛ xaranxi na sunna sifan nan ma ba
alogo tun muxun xa a yɛtɛ tɔrɔ lɔxɔna nde yi,
alogo tun muxun xa a xun sin
alo sɛxɛna,
a yi sunu dugine ragodo a ma,
a yi a sa xubeni.
Ɛ na nan ma ba, a sunna,
lɔxɔn naxan nafan Alatala ma?

6 N na ɛ xaranxi sun suxu kiini ito nan ma:
Ɛ yɔlɔnxɔn ɲaxine ba muxune ma,
ɛ konyine fulun,
ɛ muxu ɲaxankataxine xɔrɔya
ɛ xun xidi wudine birin kala.
7 Feni itoe xa mi a ra ba:
Ɛ donseni taxun ɛ nun kamɛtɔne ra,
ɛ yiigelitɔne yigiya ɛ konni,
yigiyade mi naxanye yii,
ɛ dugin so muxune yii,
marabɛnna naxanye ma,
ɛ ba ɛ xun xanbi sɔɛ ɛ ngaxakedenne yi?
8 Nayi, ɛ yanbanma nɛn
alo kuye bamatɔna
ɛ yi kɛndɛya mafurɛn,
ɛ tinxinyaan yi ti ɛ yɛɛ ra,
Alatalaa binyen yi ɛ kantan ɛ xanbi ra.
9 Nayi, ɛ xinla tima nɛn,
Alatala yi ɛ yabi,
ɛ xui raminima nɛn a ma,
a yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra!”
Xa ɛ konyiya feene masiga ɛ konna ra,
ɛ ba ɛ yii sonla tiyɛ bonne ra,
ɛ ba fala ɲaxine tiyɛ,
10 xa ɛ ɛ yɛtɛ fi kamɛtɔne fe ra,
ɛ muxu ɲaxankataxine ralugo,
nayi, ɛ yanbanma nɛn dimini,
kɔɛɛn yi lu ɛ xa alo yanyi tagina.
11 Alatala tima nɛn ɛ yɛɛ ra waxatin birin,
a yi ɛ rawasa tonbonni,
a yi ɛ fati bɛndɛn sɛnbɛ so.
Nayi, ɛ luma nɛn alo nakɔ ige saxina,
alo tigin naxan mi xarama.

[12] Yire kalaxi fonne mɔn tima nɛn ɛ barakani,
ɛ benbane banxi kalaxine mɔn yi bɛtɛn sa,
a yi fala ɛ ma, a “Yinna yinle yitɔn muxun naxanye kirane nun dɔxɔdene rafalama.”

Matabu Lɔxɔna fe

[13] Xa i yɛtɛ suxu Matabu Lɔxɔn kala feen ma,
i ba i yɛtɛ rafan feene ligɛ n ma lɔxɔ sariɲanxini,
xa i a fala Matabu Lɔxɔn ma,
a “sɛwa lɔxɔna,”
i yi a fala Alatalaa lɔxɔ sariɲanxin ma,
a “lɔxɔ binyena,”
i yi a binya,
i mi siga i yɛtɛ a kiraan xɔn,
i mi i yɛtɛ rafan fe liga
hanma i fala fuune ti,
[14] nayi, i sɛwama nɛn Alatala yi,
n yi i rate bɔxɔn yire matexine fari,
n yi i balo i benba Yaxuba kɛɛn na.
Alatala dɛ xuiin nan na ra.

59

Yulubin naxanye ɛ masigama Alatala ra

[1] Alatala yiin mi dungi,
a yi ɛ rakisi.
Tuli xɔri mi a ra
naxan mi ɛ xuiin namɛ.
[2] Koni ɛ hakɛne nan ɛ masigama ɛ Ala ra,
ɛ yulubine nan a yɛtagin luxunma ɛ ma,
naxan a ligama a mi ɛ xuiin namɛma.
[3] Bayo faxa ti wunla ɛ yiine ra,
ɛ yiine hakɛ feene yi,
wulena ɛ dɛ,
tinxintareya falan nan ɛ lɛnna ma.

[4] Muxu yo mi a mawugama tinxinni,
muxu yo mi kitin yɛbama ɲɔndini,
muxune yigi saxi e fala fuune nun wule falane nin.
Fe kobin muxune kui
alo e fudi kanna na a ra,
e yi lu hakɛne barɛ.
[5] E koso xɛlɛne birama,
e yalane yitɔnma muxune yɛɛ ra
alo simisamana.
Naxan na e xɛlɛne don,
na yi faxa,
anu xa keden bɔ,
saɲi ɲaxin nan minima a kui.
[6] E fan mi yalani tɔnma dugin xan na de,
e mi nɔɛ e ragenla luxunɲɛ e yii fɔxɔne ra.
Hakɛne nan ne ra,
gbalon nan tun e yiine ra.
[7] E sanne e rasigan fe ɲaxini mafurɛn!
E mafura sɔntarene wunla raminɛ,
e miriyane ɲaxu,
gbalon nun kalan nan e kirane xɔn.
[8] E mi bɔɲɛ xunbenla kiraan kolon.
Kiti kɛndɛn mi e kiraan xɔn.
E kira yifuxine nan nafalama e yɛtɛ xa,
naxan yo na siga e xɔn,
na mi bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma.

Alaa yamaan yi e ti e yulubine ra

[9] Nanara, kiti kɛndɛn makuya en na
tinxinna mi a masoma en na.
En yengi kɛnɛnna ma,
koni en dimin nin!
Kɛnɛnna na,
koni en sigan tima banban dimin nin.
[10] En tantanma
alo danxutɔne nɛma sigan tiyɛ banxin xɔn,
a luxi alo en yɛɛ mi na,
en tantanma.
En na en sanna radinma yanyin na
alo fitirin na a ra.
En luxi nɛn
alo faxa muxune niiramane yɛ.
[11] En sɔnxɔma alo kanko xaɲɛne,
en kutunma alo ganbane.
En yengi a ma kiti kɛndɛn xa sa en xa,
koni na mi ligama!
En yengi kisin ma,
koni a makuya en na!

[12] Amasɔtɔ nxɔ matandine gbo i tan Ala yɛtagi,
nxɔ yulubine sereyaan bama nxu xili ma,
nxɔ matandine nxu fɔxɔ ra,
nxu nxu hakɛne kolon:
[13] Nxu bata murutɛ,
nxu Alatala yanfa,
nxu yi nxu masiga nxɔ Ala ra.
Nxu gbalo feene nun murutɛ feene nan falama,
nxu wulene fala nxu bata naxanye yitɔn nxu bɔɲɛni.
[14] Nanara, nxu nxu mɛma kiti kɛndɛn na,
tinxinyaan yi masiga nxu ra pon!
Lannayaan bata kala yamani,
ɲɔndi fala mi na.
[15] Lannayaan bata lɔ ayi,
naxan na a mɛ fe ɲaxin na,
na yi findi muxu kansun daxin na.

Ala fama Yerusalɛn yi

Alatala yi a to a kiti kɛndɛn mi fa na mumɛ,

na yi raɲaxu a ma.
16 A yi a to a muxu faɲi keden peen mi na.
Na yi a ratɛrɛna
fa fala a solona muxu mi na.
Nayi, a yɛtɛɛn yi marakisin ti,
a tinxinyaan yi findi a mali seen na.
17 A yi tinxinyaan findi a kanke yɛ masansanna ra,
a yi kisin findi a xunna makantan wure kɔmɔtin na,
a gbee ɲɔxɔn yatɛ a dugin na,
a yi a yɛtɛ rabilin a xanuntenya gbeen na
alo doma gbeena.
18 A muxune birin kɛwanla saranma e ra nɛn,
a yi fitinan nagidi a yɛngɛ faane ma
a yi a gbeen ɲɔxɔ a yaxune ma,
a yi ige tagi bɔxɔne saran
alo a lan e ma kii naxan yi.
19 Nayi, muxune gaxuma nɛn Alatala xinla yɛɛ ra
sa keli sogeteden ma
han sa dɔxɔ sogegododen na.
Yaxune na fa alo baana,
Alatala dɛ foyena e radinma ayi nɛn.
20 Xunba tiin fama nɛn Siyon taani Yaxuba yixɛtɛne xa
naxanye na xɛtɛ e Ala matandine fɔxɔ ra.
Alatalaa falan nan na ra.
21 Alatala naxa, "N ma layirin ni ito ra nxu nun ne tagi: N ma Nii Sariɲanxin naxan ɛ ma, e nun n ma falane n naxanye rasoxi ɛ dɛ, ne mi bama ɛ dɛ, e mɔn mi bama ɛ diine dɛ, e mɔn mi bama ɛ diine yixɛtɛne dɛ keli iki ma han habadan!" Alatala naxa na kiini.

60

Alatalaa binyen Yerusalɛn yi

1 Ɛ keli, ɛ yanban,
amasɔtɔ ɛ kɛnɛnna bata fa.
Alatalaa binyen bata te
alo sogena, a dɛgɛma ɛ xun ma.
2 Ɛ a mato, dimin bata sin bɔxɔn ma
e nun dimin gbeen yamanane xun ma,
koni Alatala bata mini kɛnɛnni ɛ tan xun ma,
a binyen yi godo ɛ ma.
3 Siyane sigan tima ɛ kɛnɛnni
ɛ mayiyalanna yi kɛnɛnna fi mangane ma
alo sogen tematɔna.

4 Ɛ yɛɛ rakoɲin ɛ rabilinni:
birin e malanma, e fama ɛ fɛma.
Ɛ dii xɛmɛne fama sa keli yire makuyeni,
ɛ dii tɛmɛne maxalima muxune yii kanke.
5 Ɛ na a to, ɛ sɛwan gboma ayi nɛn,
ɛ bɔɲɛn dinma nɛn sɛwani, ɛ ɲaxan,
bayo fɔxɔ igen nafunle e xun sama ɛ ma nɛn,
siyane nafunle yi fa ɛ ma.
6 Nɔgɔmɛ kurune luma nɛn ɛ yamanan birin yi,
Midiyan nun Efa bɔnsɔnne ɲɔgɔmɛ kɛndɛne.
Muxune birin fama nɛn xɛmaan nun wusulanna ra ɛ xɔn
sa keli Saba yamanani,
e fa Alatalaa binyen naliyɛ.
7 Kedari* bɔnsɔnna xuruse kurune birin malanma nɛn ɛ konni,
Nebayoti bɔnsɔnna xuruseene luma nɛn ɛ sagoni,
e ba saraxa gan daxine ra n ma saraxa ganden fari,
e yi rafan n ma.
N yi a liga n ma banxi nɔrɔxin yi nɔrɔ han!

8 Ndee ne ra
naxanye tuganma alo kundana,
alo ganban naxanye tuganma siga e tɛɛn ma?
9 Ige tagi bɔxɔne yigi saxi n tan nin,
Tarasisi kunkine sigama kunkin bonne yɛɛ ra,
sa fa ɛ diine ra sa keli yire makuyeni
e nun e gbeti fixɛn nun e xɛmana Alatalaa xinla fe ra, ɛ Ala,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
naxan nɔrɔn fixi ɛ ma.

10 Xɔɲɛne mɔn ɛ taan makantan yinna tima nɛn,
e mangane yi findi ɛ walikɛne ra,
bayo n na ɛ ɲaxankata nɛn n ma xɔlɔ gbeeni,
koni n kininkininma nɛn ɛ ma n ma hinanni.
11 Ɛ taan so dɛɛne luma nɛn nabixi habadan,
e mi balanɲɛ kɔɛɛn na e mi balanɲɛ yanyin na,
alogo siyane nafunle xa so ɛ konni,
e nun e mangane nun e fɔxɔ ra birane.

12 Bayo, siyaan nun yamanan naxanye mi walɛ ɛ tan xa,

* 60:7: Kedari findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 25.13 kui.

ne halagima nɛn.
E raxɔrima nɛn fefe!

13 Liban yamanan binyen fama nɛn ɛ konni,
fɔfɔne nun gbinɲɛne nun xarinne birin
alogo e xa fa n ma yire sariɲanxin nayabu,
alogo n xa n san tiden binyen nagbo ayi.
14 Ɛ ɲaxankata muxune diine fama nɛn,
e fa e felen ɛ yɛtagi,
muxun naxanye ɛ raɲaxuxi,
ne birin yi fa e xinbi sin ɛ bun ma.
E yi a fala ɛ ma,
a "Alatalaa taana,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina taana, Siyon."

15 Ɛ yi rabeɲinxi, ɛ raɲaxu,
muxu yo mi yi fa danguma ɛ konni.
Iki, n xunna kenla fima ɛ ma nɛn habadan,
n yi ɛ findi sɛwa xunna ra mayixɛtɛ nun mayixɛtɛne xa.
16 Ɛ siyane nun e mangane nafunle donma nɛn,
nayi, ɛ yi a kolon
a n tan nan Alatala ra
naxan ɛ rakisima,
ɛ xunbamana, Yaxubaa Ala Sɛnbɛmana.

17 N xɛmaan nafama nɛn ɛ ma sulan ɲɔxɔni,
e nun wure gbetina wure fɔrɛn ɲɔxɔni.
N sulan nafama ɛ ma nɛn wudin ɲɔxɔni,
e nun wuren na gɛmɛn ɲɔxɔni.
N yɛɛratine nun kuntigine fi ɛ ma
naxanye bɔɲɛ xunbenla nun tinxinyaan nasoma.

18 Gbalona fe mi fa mɛma ɛ yamanani,
hanma kalana hanma halagina ɛ bɔxɔn danne ra,
ɛ yi ɛ taan makantan yinna xili sa "Marakisina,"
ɛ yi ɛ taan so dɛɛne xili sa "Tantunna."

19 Sogen xa mi fa findima kɛnɛnna ra ɛ xa yanyin na,
hanma kike dɛgɛna kɔɛɛn na,
koni Alatala nan fa findima kɛnɛnna ra ɛ xa habadan,
ɛ Ala yi findi ɛ binyen na.
20 Sogen mi fa birama ɛ konni sɔnɔn,
kiken mi fa godoma ɛ konni,
bayo Alatala nan findima kɛnɛnna ra ɛ xa habadan
ɛ sunu lɔxɔne yi ɲan.

21 Nayi, tinxin muxune nan tun fa luma ɛ yamanani,
yamanan findima nɛn e gbeen na habadan.
E tan findima nɛn n ma sansi sonla ra,
n naxan sixi n yiine ra,
alogo e xa n ma binyen makɛnɛn.
22 Naxan xurun ɛ tagi,
na muxu wuli keden naminima nɛn,
muxudina ɛ tagi,
na bɔnsɔnna yi findi siya sɛnbɛmaan na.
N tan Alatala,
n na feene rabama nɛn mafurɛn,
e waxatin na a li.

61

Marakisi xɛrana

1 Marigina Alatalaa Niina n yi,
bayo Alatala bata n sugandi,
a n xa Xibaru Fɑɲin nali yiigelitɔne ma,
a bata n nasiga
a n xa muxu bɔɲɛ kalaxine mali,
a n xa xɔrɔya feen kawandin ba suxu muxune xa,
e nun kasorasane beɲin fena.
2 N yi Alatalaa hinan ɲɛɛna fe rali
e nun en ma Ala gbeeɲɔxɔ lɔxɔna,
alogo n xa muxu sunuxine madɛndɛn,
3 naxanye wugama Siyon taani,
n yi ne ralimaniya.
Benun e xa xuben sa e xunni sununi,
n yi mangaya kɔmɔti fɑɲin so e xun na,
n sɛwa turen sa e xunni
benun a xa findi sunun na,
n tantun dugin nagodo e ma
benun a xa findi xaxili kalan na,
alogo muxune xa a fala e ma misaala ra
fa fala muxu tinxinxine alo warine,
Alatala muxun naxanye rasabatixi
alogo a binyen xa makɛnɛn.

4 E mɔn singe ra fonne taa xɔnne tima nɛn,
e yire kalaxi fonne yitɔn
e yi taa rabeɲinxine ti,
dɛnaxanye kalaxi
xabu mayixɛtɛ danguxine.

5 Xɔɲɛne findima nɛn ɛ xuruse rabane ra,
siya gbɛtɛne diine yi findi ɛ xɛɛ biine nun manpa bili nakɔ walikɛne ra.
6 Koni a falama ɛ tan ma nɛn,
a Alatalaa saraxaraline,
a fala ɛ ma,
a en ma Ala batu muxune.
Ɛ baloma nɛn siyane nafunle ra,
ɛ yi ɛ kanba e binyeni.

7 Benun ɛ xa yagi,
ɛ seene dɔxɔde firin sɔtɔma nɛn.
Benun ɛ xa rayarabi,
ɛ gbelegbelema nɛn sɛwani ɛ kɛɛna fe ra.
Ɛ yi kɛɛn dɔxɔde firin sɔtɔ ɛ yamanani
ɛ yi habadan sɛwan sɔtɔ.
8 Bayo, kiti kɛndɛn nafan n tan Alatala ma,
muɲan nun tinxintareyaan naɲaxu n ma.
N na ɛ saranma nɛn n ma tinxinni,
n yi habadan layirin xidi en tagi.
9 Ɛ bɔnsɔnna kolonma nɛn siyane tagi,
ɛ yixɛtɛne yi kolon yamanan muxune birin yɛ.
Naxan yo na e to,
a a kolonma nɛn
a Alatalaa duba diine nan e ra.

*Ala wali fa*ɲi kolon bɛtina
10 N sɛwama nɛn Alatala yi,
n niin yi sɛwa n ma Ala yi,
bayo a bata n maxidi marakisi dugine yi,
a yi tinxinyaan nagodo n ma
alo domana,
alo xɛmɛn ɲaxalandi kanna a xunna maxidima kii naxan yi alo saraxaralina
alo ɲaxalandina a maxidi seene soma kii naxan yi.
11 Marigina Alatala tinxinyaan nun tantunna raminima nɛn siyane birin yɛtagi
alo bɔxɔn soli seene raminin kii naxan yi,
alo nakɔɔn sansine ramini kii naxan yi.

62

*Yerusal*ɛn taan nakisi fena
1 Siyon taana fe ra,
n mi n dunduma,
Yerusalɛn ma fe ra,
n mi n naxarama,
han a tinxinyaan yi makɛnɛn
alo sogen tematɔna,
a marakisin yi mayilen
alo xaye xidi dɛgɛne dimini.
2 Nayi, siyane ɛ tinxinna toma nɛn
mangane birin yi ɛ binyen to,
ɛ yi xili nɛnɛn sɔtɔ,
Alatala na naxan fala a dɛɛn na.
3 Ɛ findima nɛn manga kɔmɔti mayilenxin na Alatala yii,
e nun mangaya taxamaseri namuna ɛ Ala yii.
4 A mi fa falama ɛ ma sɔnɔn,
fa fala "Yama rabeɲinxina."
A mi fa falama ɛ bɔxɔn ma sɔnɔn
fa fala "Bɔxɔ raxɔrixina."
Koni ɛ xili bama nɛn
fa fala "N nafan yirena,"
a fala ɛ bɔxɔn ma
fa fala "Ɲaxalan futuxina."
Bayo ɛ rafan Alatala ma,
a findima nɛn ɛ bɔxɔn kanna ra.
5 Ɛ diine ɛ yamanan masuxuma nɛn
alo banxulanna sungutunna futuma kii naxan yi,
ɛ yi findi sɛwan na ɛ Ala xa
alo ɲaxalandina a xɛmɛn nasɛwama kii naxan yi.

6 Yerusalɛn kaane, n bata kantan tiine dɔxɔ ɛ taan makantan yinna xuntagi,
kɔɛɛn nun yanyin na,
e mi e dunduma.
Ɛ tan naxanye taana fe rabirama Alatala ma
ɛ nɛma a maxandɛ,
ɛ nama ɛ matabu de!
7 Ɛ mɔn nama tin
a fan xa a raxara
han a yi Yerusalɛn rasabati,
bɔxɔ xɔnna muxune birin yi a tantun.

8 Alatala bata a kɔlɔ a yiifanna nun a sɛnbɛ gbeeni, a naxa,
"N mi fa ɛ bogi seene soma ɛ yaxune yii e balon na mumɛ,
xɔɲɛne mi fa ɛ manpa nɛnɛn minɲɛ mumɛ,
ɛ wali xɔnna.
9 Koni naxanye bogi seene xabama,
ne nan e donma
e Alatala tantun,
naxanye na manpa bogine malan,
ne nan e igen minma
n ma yire sariɲanxin yinna kui."

10 Ɛ mini,
ɛ mini taan so dɛɛne ra!
Ɛ kirani tɔn yamaan yɛɛ ra!
Ɛ kiraan nafala,
ɛ a rafala, ɛ gɛmɛne ba a xɔn,
ɛ taxamasenni te, a siyane xa fa.
11 Ɛ a mato, Alatala a xuiin naminima
han bɔxɔn danne ra,
a naxa, "Ɛ a fala Siyon kaane xa,
ɛ naxa, 'Ɛ a mato,
ɛ rakisimaan fama!
Ɛ a mato, a fama
e nun a muxu sɔtɔxine,
a kɔntɔnna biraxi a fɔxɔ ra.' "
12 A falama nɛn ne ma
a "Yama Sariɲanxina,
Alatalaa Muxu Xunbaxine."

A falama nɛn ne ma
a "Ala Yamaan Naxan Xɔn Fenxi,
Taan Naxan Mi Fa Rabeɲinxi."

63

Ala gbeeɲɔxɔ lɔxɔna

1 Nde ito ra
naxan fama sa keli Edɔn yamanani,
naxan keli Bosara taani,
dugi gbeela ragodoxi a ma,
a maxidixi dugi mayilenxini,
a sigan tima xunna kenli,
a sɛnbɛn binyeni?
Ala naxa, "N tan na a ra,
naxan falan tima tinxinni
naxan muxune rakisima a sɛnbɛni."
2 Nanfera i ya dugine gbeeli
alo naxanye manpa bogine yibodonma manpa ige badeni?
3 Ala naxa, "N kedenna nan yi manpa bogine yibodonma manpa ige badeni
siyane muxu yo mi yi n fɛma.
Nayi, n yi e yidin n ma xɔlɔni,
n fitinaxin yi e yibodon,
e wunla yi xuya n ma dugine ra,
e yi gbeeli.
4 Bayo gbeeɲɔxɔ lɔxɔna fe yi n bɔɲɛni.
N ma yamaan xunba ɲɛɛn bata a li.
5 N muxune fen nɛn,
koni muxu yo mi fa n mali!
N kabɛ na feen ma,
fa fala muxu yo mi fa n sɛnbɛ so.
Nayi, n yɛtɛɛn yiin nan marakisini tɔn,
n ma xɔlɔn yi findi n sɛnbɛn na.
6 N yi yamanane yibodon n ma xɔlɔni,
n fitinaxin yi e halagi,
n yi e wunla xuya bɔxɔn ma."

Marabirana Alaa wali faɲine ma

7 N na Alatala hinan wanle rabirama nɛn muxune ma,
a lan a xa tantun naxanye fe ra,
Alatala feen naxanye birin ligaxi en xa,
a fanna Isirayila yamaan xa naxan gbo,
a naxan birin ligaxi a kininkininna nun a hinan gbeeni.
8 Bayo, a bata yi a fala, a naxa,
"N ma yamaan nan e ra yati,
n ma diin naxanye mi n yanfɛ!"
A yi findi e rakisimaan na.
9 E tɔrɔne birin yi a fan tɔrɔ,
malekan naxan a yɛtagi,
na yi e rakisi.
A yɛtɛɛn yi e xunba a xanuntenyaan nun a kininkininni.
A tan nan e tongo,
a e mali waxati danguxine birin yi.
10 Koni e murutɛ nɛn,
e yi a Nii Sariɲanxin nafɔrɔ a ma.
A yi findi e yaxun na,
a tan yɛtɛɛn yi e yɛngɛ.

11 Nayi, waxati danguxine fe yi rabira a yamaan ma, Musaa waxatina,
e yi a fala, e naxa,
"Ala minɛn naxan e ragidi baani,
e nun a yamaan yɛɛratine?
A minɛn,
naxan yi a Nii Sariɲanxin nagodoma e tagi?
12 Naxan a yii sɛnbɛmaan makɛnɛn Musa xa,
a yi lu a xɔn,
a yi igeni taxun e yɛtagi,
alogo a xinla xa lu habadan.
13 Nde yi tixi e yɛɛ ra dangu tilinna xɔnna ma?
E mi e sanna radin
alo soon nɛma a giyɛ tonbonni.
14 Alatalaa Nii Sariɲanxin yi e xali matabuni
alo xuruseen naxan godoma lanbanni.
I tixi i ya yamaan yɛɛ ra na kii nin
i yi xili binyen sɔtɔ."

Yamana Ala maxandina

15 Ala, i yɛɛ masa nxu ma keli kore,
i nxu mato,
sa keli i dɔxɔde sariɲanxi nɔrɔxini.
I ya xanuntenya gbeen nun i sɛnbɛ gbeen minɛn?
Nxu mi fa i ya marafanna nun i ya kininkininna toma.
16 Anu, i tan nan nxu fafe ra!
Hali xa nxu benba Iburahima mi nxu kolon,
xa nxu benba Isirayila fan mi nxu kolon,
i tan Alatala, i tan nan nxu fafe ra,
i xili nɛn, Nxu Xunbamana
xabu to mi na ra.
17 Nanfera Alatala,
i nxu makuyama i ya kiraan na,
i nxu bɔɲɛni xɔdɔxɔ
alogo nxu nama gaxu i yɛɛ ra?
I mɔn xa fa i ya walikɛne fe ra,
i kɛɛ bɔnsɔnna fe ra.
18 Yamanan findixi nɛn i ya yama sariɲanxin gbeen na waxatidi tun,
nxu yaxune yi i ya yire sariɲanxini bodon.
19 Xabu waxati xunkuye
nxu luxi nɛn
alo i mi yi muxun naxanye kari ra,

e nun i xinla mi falama naxanye xun ma.
Xa i yi kuyeni bɔɛ nun,
xa i yi godɛ nun,
geyane yi yimaxama i bun ma nɛn.

64

1 Alo tɛɛ dɛgɛn tɛɛ wolonna ganma kii naxan yi,
igen yi a ramini tɛɛn ma,
i yaxune i xinla kolonma na kii nin,
siyane birin yi xuruxurun i yɛtagi.
2 I fe magaxuxine liga nɛn,
nxu yengi mi yi naxanye ma
i godo nɛn,
geyane yi yimaxa i yɛɛ ra.
3 Xabu a rakuya, a munma kolon,
tuli yo munma a mɛ,
yɛɛn munma a to singen,
fa fala alana nde na,
ba i tan na
muxuna a yigi sɛ naxan yi,
a yi a mali.
4 I muxuni suxuma
naxan tinxinna ligama sɛwani,
naxan a xaxili luma i ya kiraan xɔn.
Koni i bata xɔlɔ
bayo nxu luxi yulubin nan ligɛ waxatin birin.
Nayi, nxu kisima di?
5 Nxu birin bata lu
alo se haramuxine,
nxu kɛwali tinxinxine birin luxi
alo dunkobi xɔsixina.
Nxu birin xarama ayi
alo ɲɔxɔnde xarene,
nxu yulubine nxu xalima alo foyena.
6 Muxu yo mi na naxan i xinla xandima,
a yi kata, a bira i fɔxɔ ra.
Bayo i bata i yɛtagin luxun nxu ma,
i yi nxu lu halagini nxu yulubine fe ra.

7 Anu, Alatala, i tan nan nxu fafe ra.
Fɛɲɛ bɛndɛn nan nxu tan na,
fɛɲɛ rafalan nan i tan na.
I tan nan yii fɔxɔ nxu tan birin na.
8 Alatala, i nama xɔlɔ han a dangu ayi,
nxu yulubine fe nama rabira i ma han habadan.
Yandi, nxu mato,
i ya yamaan nan nxu birin na!
9 I ya taa sariɲanxine bata findi tonbonne ra.
Siyon taan bata findi tonbonna ra,
Yerusalɛn taan bata findi yire rabeɲinxin na.
10 Nxɔ Ala Batu Banxi sariɲanxi nɔrɔxina,
nxu benbane yi i tantunma dɛnaxan yi,
tɛɛn bata na gan.
Nxu rafan se kɛndɛne birin bata kala.
11 Alatala, tɔrɔni ito birin yi,
i mɔn mi fe ligama?
I mɔn luma dunduxi nɛn,
i yi nxu ratɔrɔn han a dangu ayi ba?

65

*Kiti famat*ɔna
1 Naxanye mi yi n maxɔdinma,
n bata n yɛtɛ yita ne ra.
Naxanye mi yi n fenma, ne bata n to.
Yamaan naxan mi yi n maxandima n xinli,
n yi a fala ne xa, n naxa,
"N tan ni i ra! N tan ni i ra!"
2 N na n yiini bandunma yama murutɛxin xa fɛrijɛn gbɛn,
naxanye sigan tima kiraan xɔn
naxan mi fan,
e lu e yɛtɛ miriyane fɔxɔ ra.
3 Yamaan na a ra
naxan n naxɔlɔma n yɛtagi
e saraxane bama kide nakɔne yi
e wusulanne gan saraxa gande bitikidi daxine fari,*
4 e dɔxɔma gaburu yirene yi,
e kɔɛɛn nadangu faranne ra,
e xɔsɛ subene don.
Donse haramuxine nan e goronne kui.
5 E a falama, e naxa,
"I masiga, i nama i yiin din n na,
n ma sariɲanna nɔrɔn gbo i ma."
Na falana n tɔrɔma
alo tɛɛ tutina n ɲɔɛni,
tɛɛn naxan luma dɛgɛ waxatin birin.
6 Koni ito nan sɛbɛxi n yɛtagi:
N mi n dundɛ na feene ma mumɛ,
n na e saranma nɛn a dɛfexin na yati!
7 N na e hakɛne yatɛma nɛn
e nun e benbane hakɛne!
E to wusulanna gan saraxan na geyane fari
e n naxɔlɔ yire matexine fari,
n na e saranma nɛn e kɛwali fonne ra a dɛfexin na.
N tan Alatala naxa na kiini.

8 Alatala ito nan falaxi, a naxa,

* 65:3: Bitikidin mɔn falama yirena nde yi fa fala "Birikidina."

"Ige ɲaxumɛn na to manpa bogi tənsənna naxan yi,
muxune a falama nɛn, e naxa,
'I nama a kala,
bayo se faɲina nde a yi!'
N tan fan a ligama na kii nin n ma walikɛne fe ra,
alogo e birin nama halagi.
9 N mayixɛtɛna nde raminima nɛn Yaxuba bənsənni,
n yi n ma geyane findi Yuda bənsənna ndee gbeen na,
n naxanye sugandixi,
e yi findi ne kɛɛn na,
n ma walikɛne yi dəxə e yi.
10 Sarən yamanan yi findi xuruse rabaden na,
Akori lanbanna yi findi ɲinge kurune saden na
n ma yamaan xa naxan n fenma."

11 "Koni ɛ tan naxanye ɛ mɛma Alatala ra,
ɛ ɲinan n ma geya sariɲanxin xən,
ɛ yi donseene rafala Gadi suxuren xa
ɛ yi igelengenne rafe dələ basanxine ra Meni suxuren xa,
12 n sayaan nan nagidima ɛ ma silanfanna ra.
Ɛ birin ɛ xinbi sinma nɛn,
ɛ kəɛ raxaba,
bayo n bata xinla ti,
ɛ mi n yabi,
n falan ti, ɛ mi ɛ tuli mati n na.
Naxan ɲaxu Ala yɛɛ ra yi,
ɛ yi na liga,
naxan mi rafan n ma,
ɛ yi na sugandi."

13 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa, "N ma walikɛne e dɛgema nɛn,
koni kamɛna ɛ tan suxuma nɛn.
N ma walikɛne e minma nɛn,
koni min xənla ɛ tan suxuma nɛn.
N ma walikɛne sɛwama nɛn,
koni ɛ tan yarabima nɛn.
14 N ma walikɛne e xuini tema nɛn ɲaxanni
e bəɲɛn sɛwaxin na,
koni ɛ tan, ɛ xuini tema nɛn səxəlɛn nin,
ɛ bəɲɛ kalaxin na,
ɛ gbelegbele nii rafərɛni.
15 Ɛ xinla findima nɛn danga ti seen na n ma muxu sugandixine xa, e naxa,
'Marigina Alatala xa i fan faxa alo ne!'
Koni n ma walikɛne tan xili gbɛtɛ sətəma nɛn.
16 Naxan na duban ti yamanani,
na duban tima nɛn Ala ɲəndin kanna xən ma.
Naxan na a kələ yamanani,
na a kələma Ala ɲəndin kanna nin,
bayo ɲinan tima nɛn tərə danguxine xən ma,
e bama nɛn n yɛtagi.
17 Amasətə n kore xəri nɛnɛn nun bəxə xəri nɛnɛn dama nɛn,
ɲinan yi ti waxati danguxin xən,
miri mi fa tima a xən mumɛ!
18 Koni ɛ sɛwama nɛn han habadan,
ɛ lu ɲaxanni na fe ra n naxan dama.
Bayo, n Yerusalɛn dama sɛwan nan xili yi
a muxune yi lu ɲaxanni.
19 N Yerusalɛn findima nɛn sɛwan na n xa
n yi ɲaxan n ma yamani.
Wuga xuiin nun gbelegbele xuiin mi fa mɛma a yi sənən.
20 A mi fa ligama mɛnni
diin bari nɛnɛn yi faxa,
a na xii dando ti,
hanma fonne mi e siimayaan dɛfe,
bayo muxun naxan mi forixi e tagi,
na mi faxɛ ɲɛɛ kɛmɛn xanbi.
Yulubi kanna naxan ma siimayaan mi danguma ɲɛɛ kɛmɛn na,
na yatɛma dangatəən nan na.
21 E banxine tima nɛn,
e dəxə e kui,
e sansine sima nɛn,
e yi e bogine don.
22 E mi fa banxine tima,
muxu gbɛtɛ yi dəxə e kui.
E mi fa sansine sima,
muxu gbɛtɛ yi e bogin don,
bayo n ma muxune siimayaan luma nɛn alo wudina,
n ma muxu sugandixine sɛwama nɛn e wali xənne fe ra.
23 E mi fa walima fuuni,
e mi fa diine barima,
gbalon yi e sətə,
bayo e findima yamaan nan na
Alatala barakan sama naxanye fe yi,
e tan nun e yixɛtɛne.
24 Nayi, benun e xa n maxandi,
n bata e yabi,
e nɛma falan ti, n bata e xuiin namɛ.
25 Kankon nun yɛxɛɛ diina e dɛgema nɛn e bode xən,
yatan sɛxɛn donma nɛn alo ɲingena,
burunburunna yi findi saɲin balon na.
E mi fe ɲaxi yo ligama,

kala yo mi fa tiyɛ n ma geya sariŋanxin yire yo yi!”
Alatala naxa na kiini.

66

*Ala batu ki k*ɛndɛna

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Kore xɔnna nan n ma manga gbɛdɛn na,
bɔxɔn yi findi n san tiden na.
Ɛ nɔɛ banxin mundun tiyɛ n xa,
n ma matabuden findɛ minɛn na?
2 N tan nan seni itoe birin daxi,
e yi lu na.
Nayi, n na n yɛɛn tima muxun sifani ito nan na:
tɔrɔ muxun naxan niin sɔxɔlɛxi,
naxan xuruxurunma gaxuni n ma falan bun.”
Alatalaa falan nan na ra.

3 Naxan na ɲingen ba saraxan na
na yatɛma nɛn alo muxu faxana,
naxan na yɛxɛɛn ba saraxan na,
na luxi nɛn alo a baren nan faxama,
naxan na bogi se saraxan ba,
na luxi nɛn
alo a xɔsɛn wunla nan nalima n ma,
naxan na wusulanna gan,
na luxi nɛn
alo a suxuren nan kima,
na muxune birin biraxi e yɛtɛ kirane nan fɔxɔ ra,
e haramu feene yi rafan e ma.
4 N fan fe xɔdɛxɛn nan nagidima e ma.
N na e gaxu feen nafama nɛn e ma,
bayo n bata xinla ti,
muxu yo mi a ratin,
bayo n bata falan ti,
muxu yo mi a tuli mati n na.
Koni naxan naŋaxu n ma,
e yi na liga,
naxan yo mi rafan n ma,
e yi na sugandi.

*Ala a yamaan mad*ɛndɛnma nɛn

5 Ɛ tuli mati Alatalaa falan na,
ɛ tan naxanye xuruxurunma gaxuni a falan bun ma.
A naxa, “Ɛ ngaxakedenne ito nan falaxi,
ɛ raŋaxu naxanye ma,
naxanye e mɛma ɛ ra n xinla fe ra,
e naxa, ‘Alatala xa a binyen mayita,
nxu yi ɛ sɛwan to!’
Koni e tan nan yagima.
6 Sɔnxɔ xuiin minima nɛn taani!
Gbelegbele xuiin yi mini Ala Batu Banxini!
Alatala nan a yaxune saranma e kɛwanle ra.”

7 “Benun a kuiin xa keli a ra,
a bata diin xali,
benun a xa diin barin xɔlɛn kolon,
a bata a dii xɛmɛn bari!
8 Nde bata na fe sifan mɛ singen?
Nde bata na fe sifan to singen?
Yamanan tiyɛ lɔxɔ kedenni ba?
Siyana nde nɔɛ sɔtɛ lɔxɔ kedenni ba?
Anu, Siyon taan luxi nɛn
alo ɲaxalan fudikanna,
a kuina a xɔlɔ fɔlɔxi nɛn tun,
a yi a yamaan bari!”
9 Alatala naxa,
“N tan dii bari waxatin nafɛ ba,
diin mi bari?
Xa n tan nan diin barin nagidixi,
n tondɛ na ma ba?”
Ɛ Ala naxa na kiini.

10 Ɛ ɲaxan Yerusalɛn kaane xɔn,
a xa findi ɛ sɛwa xunna ra,
a rafan ɛ tan naxanye birin ma!
Ɛ ɲaxan Yerusalɛn kaane xɔn han,
ɛ tan naxanye birin sunuxi a fe ra.
11 Amasɔtɔ, a luma nɛn alo ɛ nga,
ɛ yi a xiŋɛn min, a yi ɛ madɛndɛn.
Ɛ lugoma nɛn,
ɛ yi a fanna nun a binyen kolon.

12 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N bɔŋɛ xunbenla rasigama Yerusalɛn ma nɛn alo baana,
e nun siyane nafunla alo fufana.
Ɛ xiŋɛn minma nɛn, ɛ yi banba,
ɛ masugusugu xinbin fari,
13 alo muxuna nga a madɛndɛnma kii naxan yi,
n fan ɛ madɛndɛnma na kii nin.
Ɛ madɛndɛnma nɛn Yerusalɛn taani.”
14 Ɛ na toma nɛn,
ɛ bɔŋɛn yi lu sɛwaxi,
ɛ mɔn yi sabati alo sɛxɛna.
Alatala a sɛnbɛn yitama nɛn a walikɛne ra,
a yi a xɔlɔn yita a yaxune ra.
15 Bayo Alatala fama tɛɛn nan na,
a yɛngɛ so wontorone luxi
alo wuluwunla,
alogo a fitinaxin xa a xɔlɔn nakamali
a kɔnkɔ xuiin yi rakamali tɛɛ dɛgɛ gbeen na.
16 Alatala muxune birin makitima nɛn

tɛɛn nun silanfanna ra.
Alatala muxu faxaxine rawuyama ayi nɛn.
17 Naxanye e yitɔnma,
e yɛtɛ rasarijnan
alogo e xa siga kide nakɔne yi,
e biraxi e bode fɔxɔ ra,
siga nakɔɔn tagini,
e tan naxanye xɔsɛ subene nun sulumɛne
nun haramu seene donma,
ne birin halagima nɛn e bode xɔn.
Alatalaa falan nan na ra.

Ala siyane birin malanma nɛn

18 Ala naxa, "N na e kɛwanle nun e miriyane kolon. Siyane nun xuine birin malan waxatin bata a li. E fama nɛn, e yi n ma binyen to. 19 N taxamasenna sama nɛn e tagi: yamaan muxu dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra, n na ndee rasigama nɛn siyane ma, siga Tarasisi kaane nun Pulone ma e nun Ludu kaane, xali woli kɛndɛne. Ndee mɔn yi siga Tubali nun Girɛki yamanani e nun fɔxɔ ige tagi bɔxɔ makuyene, naxanye mi n xinla fe mɛxi, naxanye mi n ma binyen toxi, e yi n ma binyena fe fala siyane tagi. 20 E fama nɛn ɛ ngaxakedenne birin na, keli siyane birin yi, e findi kiseene ra Alatala xa, e fa soone fari e nun wontorone nun wontoro xunna soxine kui e nun sofanle nun ɲɔgɔmɛne fari, fa n ma geya sarijnanxin fari Yerusalɛn yi. Alatala naxa na kiini. E fama e ra nɛn alo Isirayila kaane fama e bogi se saraxane ra Alatala Batu Banxini kii naxan yi goron sarijnanxine kui. 21 N mɔn e tan ndee findima nɛn saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune ra." Alatala naxa na kiini.
22 "Ɛ xinla nun ɛ yixɛtɛne luma nɛn n yɛtagi alo kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn
luma n yɛtagi kii naxan yi,
n fama naxanye dadeni."
Alatalaa falan nan na ra
23 "Nayi, kike nɛnɛ yo kike nɛnɛ,
Matabu Lɔxɔ yo Matabu Lɔxɔ,
adamadiine birin fama nɛn,
e fa e xinbi sin n bun ma."
Alatala naxa na kiini.
24 "E na mini,
e yi muxune binbine to,
naxanye murutɛxi n xili ma.
Kunla naxanye e donma,
ne mi faxɛ mumɛ,
tɛɛn naxan e ganma,
na mi tuyɛ mumɛ!
Adamadiine birin yi kabɛ e tɔrɔyaan ma."

Yeremi
Nabi Yeremi Alaa Falan Naxan
Sɛbɛ

Nabi Yeremi keden peen nan tin Alaa fala xɔdɛxɛne raliyɛ yamaan ma a waxatini Yerusalɛn yi, hali muxune birin to keli a xili ma. Yeremi mɔn yi foningeyani waxatin naxan yi, Ala yi a findi a fala raliin na Yerusalɛn taani (Yeremi 1.4-9) fɔ ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun sennin ɲɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi, Yuda mangan Yosiyaa mangayaan waxatini. A lu nɛn na wanli ɲɛɛ tonge naanin bun ma. Na waxatine yi lu sigɛ xɔdɛxɛ.

Asiriya kaane nan sɛnbɛ yi gbo na rabilinna siyane birin xa nun. Koni, Yeremi waxatini, e yi e gi fɔlɔ Babilɔn kaane sɛnbɛn bun. Yuda mangan Yosiya fan kata na nin, a yi Isirayila yamanan yire fonna ndee tongo yaxune bata yi dɛnaxanye suxu yɛngɛni nun. Koni ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ solomanaanin benun Marigi Yesu xa bari, Misiran mangan sofa ganla nde rasiga nɛn Asiriya yamanan malideni Babilɔn kaane yɛngɛdeni. Yosiya to wa ne yɛngɛ feni, e yi a faxa. (Taruxune Firinden 35.20-24) Misiran kaane yi Yosiyaa dii xɛmɛn xali, e yi Yehoyakimi findi mangan na a funfuni. (Taruxune Firinden 36.4-5) Ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomanaanin e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Babilɔn kaane yi fa Yerusalɛn taan yɛngɛdeni, e yi yamaan fɔxɔ kedenna suxu, e siga e ra e nun e mangan Yoyakin, naxan yi baxi tideni a baba Yehoyakimi funfuni. (Mangane Firinden 24.10-12) E yi Sedeki findi Yuda mangan na. Manga kobi sɛnbɛtare kanna nan yi a ra. Dɔnxɛn na, a yi a yɛtɛ lu murutɛni Babilɔn kaane xili ma. (Taruxune Firinden 36.13) Na feen yi ɲaxu ayi. Babilɔn mangana ganla yi Yerusalɛn taan nabilin ɲɛɛ keden benun e xa taan suxu yɛngɛni, ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari. E yi Manga Sedeki suxu, e yi Ala Batu Banxin gan, e siga yamaan muxu kɛndɛne ra e yii konyiyani. (Taruxune Firinden 36.17-21)

Babilɔn kaane yi Gedali dɔxɔ yamana kanna ra, koni e keli xanbini mɛnni, muxune yi a faxa. Yuda muxu mafutuxuluxine yi e gi, e sa dɔxɔ Misiran yamanani. Ne yi Nabi Yeremi xali e xɔn, a sa faxa mɛnni.

Nabi Yeremi a kawandini, a yamaan nakolon nɛn a fɔ e xa xɛtɛ Ala ma alogo e xa tanga gbalon ma. Yamaan yi lu e sɛ Misiran kaane fari alogo e xa e mali Babilɔn kaane yɛngɛdeni. Nabi Yeremi yi a fala, a e mi lan e xa na liga, fɔ e xa tin Babilɔn mangane nɔɔn nan ma e yulubin saranna ra. Na ma, e yi a fala a Yeremi bata sa yaxune fari, e yi a ɲaxankata. Anu, a yi a yamaan xanuxi han! A a dunuŋa yi gidin liga na fe firinna tɔrɔyaan kui, Ala xɛraya xɔdɛxɛn naxan so a yii, e nun xanuntenyaan naxan yi a bɔŋɛni lan a yama tɔrɔxin ma. Na nan a liga, a yi lu a mawugɛ Ala xa. Na feen sɛbɛxi Yeremi 11.18 han 12.6 e nun 15.10-21 nun 17.14-18 nun 18.18-23 nun 20.7-18 kui.

Koni ba a yamaan halagi feen na a naxan toxi fɛ e tinxintareyana fe ra, a mɔn marakisina nde toma e yɛɛ ra, naxan findixi layiri nɛnɛn na naxan mɔn sa xidima e nun Ala tagi. (Yeremi 31) Marigi Yesu layiri nɛnɛn nan ma fe falaxi nayi fayida ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun a xa bari. Na feen sɛbɛxi Heburune 8.8-12 kui.

Yeremi sora 2 han a mɔxɔŋɛn nun naanindeni, nabina kawandine fɛsɛfɛsɛxi mɛnne nin. Yeremi sora 25 fɔlɔn na, Yeremi a kawandine fala yisoxin sɛbɛxi mɛnna nin. Sora 26 han a tonge naanin nun suulundeni, ne Yeremi a taruxuna ndee sɛbɛxi. Sora 46 han a tonge suulun nun kedendeni, ne kawandin nan bama lan siya xɔŋɛne ma. Sora tonge suulun nun firinden findixi taruxun nan na, lan Yerusalɛn suxu feen nun a kala feen ma.

Marigi Yesu misalixi kawandi ba tinxinxi ɲaxankataxin Yeremi nan ma. (Matiyu 16.14) Marigi Yesu nan a falaxi a Nabi Yeremi layiri nɛnɛn naxan ma fe falaxi, a a tan nan na falan nakamalima, a yi na layiri nɛnɛn xidi a yɛtɛ wunla xɔn. Na feen sɛbɛxi Luka 22.20 nun Kɔrɛnti Singena 11.25 kui.

1 Yeremi a falan ni ito ra, Xiliki a dii
xɛmɛna, saraxaralina nde Anatɔti taani
Bunyamin yamanani.

2 Alatala falan ti nɛn a xa Yuda mangana
Amɔn ma dii xɛmɛn Yosiyaa mangayaan
ɲɛɛ fu nun saxandeni. 3 A mɔn yi falan ti a
xa Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoy-
akimi a mangayaan waxatini han Yosiyaa

dii xɛmɛn Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fu
nun kedenden kike suulundeni. Yerusalɛn
kaane suxu waxatin nan yi na ra.

Nabi Yeremi xili fena Ala xɔn

4 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
5 "Benun i nga xa fudikan i ra,
n yi i kolon.
Benun a xa i bari,
n bata yi i sugandi,
n bata yi i findi nabiin na siyane xa."
6 N yi a yabi, n naxa, "Ee! Marigina,
Alatala! N mi fatan falan tiyɛ, bayo banx-
ulan ɲɔrɛn nan n na." 7 Alatala yi a fala n
xa, a naxa,
"I nama a fala,
'Banxulan ɲɔrɛn nan n na'
bayo i sigama nɛn muxune birin ma,
n na i rasigama naxanye ma,
n na naxan yo fala i xa,
i yi na fala.
8 I nama gaxu e yɛɛ ra,
amasɔtɔ, n na i fɔxɔ ra,
n ni i xunbama nɛn."
Alatalaa falan nan na ra.
9 Na xanbi ra, Alatala yi a yiin sa n dɛɛn
ma. Alatala yi a fala n xa, a naxa, "N bata n
ma falan sa i dɛ. 10 N bata i dɔxɔ siyane nun
mangane xun na to, alogo i xa e fe kala, i e
rabira, i e halagi, i e raxɔri, i mɔn yi e ti, i yi
e xɔn bitin."
11 Alatala yi falan ti n xa, a naxa, "Yeremi,
i nanse toma?" N yi a yabi, n naxa, "N na
Amandi wudi yiin nan toma." * 12 Alatala
yi falan ti n xa, a naxa, "I bata a to ki
faɲi, bayo n yengi n ma falan xɔn, n yi a
rakamali." 13 Alatala mɔn yi falan ti n xa, a
naxa, "I nanse toma?" N yi a yabi, n naxa,
"N tunden nan toma a raminɛ sogeteden
kɔmɛnna binni." 14 Alatala yi a fala n xa, a
naxa,
"Gbalon sa kelima kɔmɛnna binna nin,
siga yamanan birin yi.
15 Bayo n fama nɛn kɔmɛnna binna ya-
manane birin maxilideni,
e yi fa,
e birin yi fa e manga gbɛdɛne dɔxɔ
Yerusalɛn so dɛɛne ra,
taan makantan yinne nun Yuda taane birin
xili ma,"
Alatalaa falan nan na ra.
16 A mɔn yi a fala, a naxa,
"N na e makitima nɛn,
lan e fe ɲaxine birin ma,
bayo e bata n nabeɲin,
e yi wusulanna gan ala gbɛtɛne xa,
e yi e xinbi sin e ala rafalaxine bun.
17 I tan xa keli, i tagi xidi,
n yamarin naxanye birin soxi i yii,
i yi ne birin nali e ma.
I nama gaxu e yɛɛ ra,
alogo n nama i ragaxu e yɛɛ ra.
18 Fɔlɔ to ma,
n bata i dɔxɔ yamanan birin xun na
alo taa makantanxina,
alo wure sɛnbɛtɛnna,
alo yinna sula daxina,
Yuda mangane nun a kuntigine nun
saraxaraline nun yamanan muxune birin
xili ma.
19 E i yɛngɛma nɛn, koni e mi i nɔma,
bayo n ni i fɔxɔ ra, n yi i kantan,"
Alatalaa falan nan na ra.

2

Isirayila yamana fe ɲaxina

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Sa falani ito ti Yerusalɛn kaane xa,
i naxa, 'Alatala ito nan falaxi,
a naxa: N bata n miri ɛ ma
ɛ yi kii naxan yi ɛ foningeyaan xanun-
tenyani.
N yi rafan ɛ ma alo ɲaxalandi futuxina.
Ɛ yi bira n fɔxɔ ra tonbonni,
ɛ yi n fɔxɔ ra bɔxɔ xareni.
3 Isirayila kaane yi rasariŋanxi Alatala xa.
E yi findixi a se bogi singen nan na,
naxan yo na yi e don,
na feen yi saran e ra,
gbalon yi godo na kanna ma.' "
Alatalaa falan nan na ra.
4 Ɛ tuli mati Alatalaa falan na,
Yaxuba yixɛtɛne,
ɛ tan, Isirayila yamaan denbayane birin!
5 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Ɛ benbane tinxintareyaan mundun toxi n
yi,
naxan a ligaxi
e yi makuya n na?
E biraxi suxure fufafune fɔxɔ ra,
e yɛtɛɛn yi findi fufafune ra.
6 E mi a fala, e naxa,
'Alatala minɛn?
A bata nxu ramini Misiran yi,
a fa nxu ra tonbonni,

* 1:11: Amandi wudin xinla bunna nɛɛn fa fala "I yengi dɔxɔ a xɔn."

bɔxɔ xaren folon gbo dɛnaxan yi,
naxan luma tuletareyaan nun dimi gbeeni,
muxu yo mi danguma dɛnaxan yi,
muxu yo mi dɔxi dɛnaxan yi.'
7 N bata fa ɛ ra yamana fɲini
alogo ɛ xa wudi bogi fɲine don.
Koni, ɛ bata fa,
ɛ fa n ma yamanan naxɔsi
ɛ yi n kɛɛn findi se xɔsixin na.
8 Saraxaraline mi a fala,
e naxa, 'Alatala minɛn?'
Sariya kanne fan mi n kolon,
kuntigine murutɛxi n xili ma,
nabine yi lu Baali a fe falɛ,
e biraxi suxure fufafune fɔxɔ ra.
9 Nanara, n mɔn ɛ makitima nɛn,
n yi ɛ mamandenne makiti."
Alatalaa falan nan na ra.

10 A mɔn yi a fala, a naxa,
"Ɛ siga fɔxɔ ige tagi bɔxɔn Sipiri yi,
ɛ sa a mato!
Ɛ xɛrane rasiga Kedari bɔnsɔnna yamanani,
e xa sa na rakɔrɔsi ki fɲi,
ɛ a mato xa na fe sifan ligama na!
11 Yamana nde a alane masaraxi ba?
Hali e to mi findixi ala kɛndɛne ra.
Koni, n ma yamaan tan bata a binyen masara
suxure fufafune ra.
12 Kore xɔnna xa sunu
lan na ma,
a xa kutun, a yi xara."
Alatalaa falan nan na ra.

13 A mɔn yi a fala, a naxa,
"N ma yamaan bata yulubi firin tongo.
E bata e mɛ n na,
n tan naxan findixi siimaya ige tigin na,
e yi sa e gbee ige ramaradene rafala,
naxanye yibɔxi, e minima.
14 Isirayila kaane bata findi konyine ra iki ba?
Hanma e barixi konyiyaan nin ba?
Nanfera e findixi se tongo daxine ra?
15 Yatane kelima e xili ma,
e wurundunma e xili ma,
e yi e bɔxɔn naxɔri,
muxu mi fa e taa ganxine yi sɔnɔn.
16 Hali Nofi kaane nun Tapanese kaane nɔɔn sɔtɔma ɛ xun na.
17 Na birin mi ligaxi ɛ ra naxi ba,
bayo ɛ bata ɛ mɛ Alatala ra, ɛ Ala,
a yi ɛ tima kira fɲin xɔn ma waxatin naxan yɛtɛ yi?
18 Ɛ fa sigan nanfera Misiran yi iki?
Ɛ sigama Nila baa igen nan mindeyi?
Ɛ sigan nanfera Asiriya yi?
Ɛ sigama Efirati baa igen nan mindeyi ba?
19 Ɛ saren xa fi ɛ fe ɲaxin na,
ɛ yanfantenyaan yi xɛtɛ ɛ ma.
Ɛ a mato!
Ɛ yi a kolon a fe ɲaxin na ra,
naxan xɔlɔ ɛ ra.
Ɛ bata ɛ mɛ Alatala ra, ɛ Ala,
gaxu yo mi lu ɛ yi n tan yɛɛ ra."
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

20 A mɔn yi a fala, a naxa,
"To mi na ra,
ɛ murutɛxi n xili ma,
ɛ yi en tagin kala,
ɛ yi a fala, ɛ naxa,
'Nxu bata mini konyiyani!'
Ɛ yi suxurene batu geya matexine birin fari,
e nun wudi gbeene birin bun!
Na luxi nɛn
alo yalunyana Ala yɛɛ ra yi.*
21 N bata yi ɛ rasabati
alo manpa bili fɲin naxan kɛndɛ.
Nanfera ɛ masaraxi,
ɛ findi manpa bili kalaxin na?
22 Hali ɛ ɛ maxa libin na,
ɛ yi ɛ maxa safun wuyaxi ra,
ɛ hakɛne luma nɛn n yɛtagi."
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

23 A mɔn yi a fala, a naxa,
"Nanfera ɛ a falama, ɛ naxa,
'N mi xɔsixi, n mi Baali batuxi?'
Ɛ funfune mato lanbanni,
ɛ xa a kolon ɛ naxan nabaxi,
alo ɲɔgɔmɛn naxan a masiga tima na xun xɔn.
24 Ɛ luxi nɛn alo burunna sofali gilɛn
naxan darixi tonbonna ra naxan sigama
alogo e nun a xɛmɛne xa sa kafu.
Nde nɔɛ a raxɛtɛ?
Naxanye birin a fenma,
ne nama e yɛtɛ yixadan,
bayo e a toma nɛn a waxatini.

---

* 2:20: Suxure batun luxi alo yalunyana bayo Ala nun a yamaan bata layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla masuxuma kii naxan yi. A yamaan na se gbɛtɛ batu ba Ala ra, e bata a yanfa nayi alo ɲaxanla na a xɛmɛn yanfa yalunyaan xɔn.

[25] Ɛ a liga ɛ yeren ma,
alogo ɛ nama xadan,
ɛ san yigenla yi lu,
min xɔnla yi ɛ suxu!
Koni ɛ yi a fala,
ɛ naxa, 'A mi lanɲɛ!
Bayo ala xɔɲɛne rafan nxu ma,
nxu waxi bira feni e fɔxɔ ra.'

[26] Isirayila yamaan yagixi,
alo muɲaden na suxu a yagi,
e nun e mangane nun e kuntigine
nun e saraxaraline nun e nabine,
[27] e tan naxanye a falama wudin ma,
e naxa, 'Nxu fafe nan i ra!'
E a fala gɛmɛn xa, e naxa,
'I tan nan nxu barixi!'
E bata e xun xanbi so n yi,
e mi e yɛtagin tixi n xa,
koni, e nɛma tɔrɔni,
e naxa, 'Keli, i nxu mali!'

[28] Nayi, ɛ alane minɛn,
ɛ naxanye rafalaxi ɛ yɛtɛ xa?
E xa keli,
xa e nɔɛ ɛ rakisɛ ɛ tɔrɔ waxatini!
Yuda kaane, ɛ gbee alane wuya
alo ɛ taane.

[29] Nanfera ɛ ɛ mawugama n fari?
Ɛ birin bata murutɛ n xili ma,"
Alatalaa falan nan na ra.
[30] A mɔn yi a fala, a naxa,
"N bata ɛ diine ratɔrɔn fuuni,
e mi tinxi xurɛ,
ɛ yɛtɛna silanfanna bata nabine faxa,†
alo yatan naxan halagin tima.
[31] Ɛ tan, iki muxune,
ɛ Alatalaa falan yatɛ!
N findi nɛn tonbonna ra Isirayila xa ba
hanma dimi yamanana?
Nanfera n ma yamana a falama,
e naxa, 'Nxu bata xɔrɔya,
nxu mi waxi xɛtɛ feni i ma'?
[32] Sungutunna ɲinanɲɛ a tunla sone ma ba?
Ɲaxalandin ɲinanɲɛ a futu dugi tagi xidin ma ba?
Anu, n ma yamaan bata ɲinan n xɔn
xabu waxati xunkuye.
[33] Ɛ fatan sigɛ ɛ yangane fendeni!‡
Hali ɲaxanla naxan ɲaxu e birin xa,
ɛ mɔn nɔɛ na xaranɲɛ nɛn yanfantenyaan ma.
[34] Sɔntare yiigelitɔne niin wunla bata sa ɛ dugi lenbene ma,
ɛ naxanye faxaxi
alo ɛ e lixi ɛ banxin dɛɛn kalɛ.
Koni hali na birin,
[35] ɛ naxa,
'Sɔntaren nan nxu tan na!
A xa ba xɔlɔxi nxu ma.'
Bayo, ɛ bata a fala
a ɛ mi yulubi ligaxi,
n na ɛ kitima nɛn.
[36] Nanfera ɛ kiraan masarama xulɛn?
Ɛ yagima nɛn Misiran kaane yɛɛ ra,
alo ɛ yagixi Asiriya kaane yɛɛ ra kii naxan yi.
[37] Ɛ minima nɛn mɛnna fan yi,
ɛ yiine saxi ɛ xun ma yagini
bayo naxanye ɛ malima,
Alatala a mɛma nɛn ne ra,
ɛ mi nɔɔn sɔtɔma e xɔn."

3

*Isirayilaa suxure batu feen luxi n*ɛn alo yalunyana

[1] Ala yi a fala, a naxa,
"Xa muxuna nde a mɛ a ɲaxanla ra,
na ɲaxanla yi sa dɔxɔ xɛmɛ gbɛtɛ xɔn,
na xɛmɛn mɔn na ɲaxanla fenɲɛ ba?
Na mi findɛ fe xɔsixin na yamanani ba?
Ɛ tan bata suxure wuyaxi batu,
naxanye luxi n yɛɛ ra yi
alo ɛ yangane,
ɛ tan mɔn nɔɛ xɛtɛ n tan ma ba?"
Alatalaa falan nan na ra.

[2] A mɔn yi a fala, a naxa,
"Ɛ yɛɛn ti geyane ra,
yiren mundun na
ɛ mi ala gbɛtɛne batuxi dɛnaxan yi?
Ɛ yi dɔxi nɛn kira xunne ma
alo ɲaxanla naxan a yangane legedenma,
alo sigatine tonbonni.
Ɛ bata yamanan naxɔsi
ɛ fe ɲaxine nun ɛ yalunya suxurene xɔn.
[3] Nayi, n mi tinxi tulen yi fa,
ɲɛmɛn tulen mi faxi.
Koni, ɛ yɛtagin luxi alo yalundena,
ɛ tondima ɛ tiyɛ ɛ yagi feen na.
[4] Iki, ɛ n xili,

† 2:30: Silanfanna: Sofane yɛngɛsɔ dɛgɛmana. ‡ 2:33: Ɲaxanla a xɛmɛn yanfama a yangane xɔn kii naxan yi, Isirayila kaane fan bata Ala yanfa e suxurene xɔn na kiini.

ɛ naxa, ‘N fafe!
I tan nan yi nxu xɔyin na
nxu dii ɲɔrɛ waxatini!
5 I luma xɔlɔxi nxu ma
han waxatin mundun yi?
I luyɛ xɔlɔxi ba han habadan?’
Ɛ yi na nan falama,
koni, ɛ mɔn yi fe ɲaxin sifan birin ligama.”

Isirayilaa tinxintareyaan nun Yudaa yanfantenyana

6 Alatala yi a fala n xa Manga Yosiyaa waxatini, a naxa, “I bata a to Isirayila kaane naxan ligaxi? E bata siga geyane birin fari e nun wudi gbeene birin bun, e sa kidene batu mɛnne yi alo yalunden naxan yanga wuyaxin suxi. 7 N yi laxi a ra nun, e yelin xanbini feni ito birin ligɛ, e xun xɛtɛma nɛn n ma. Koni, e mi e xun xɛtɛxi. Na ma, Isirayila magilɛn Yuda yanfantenna fan yi na to. 8 Hali n to n mɛxi Isirayila ra a yalunyane fe ra, n yi e ramɛ futu kala kɛdin so e yii, koni Yuda yanfantenna mi gaxuxi. Yuda kaane fan siga nɛn e sa suxurene batu alo yalunyana. 9 E yalunya kunfa gbeeni, Isirayila kaane bata yamanan naxɔsi, e yi yalunyaan liga e to e suxure gɛmɛ daxine nun e suxure wudi daxine batu. 10 Koni hali na birin, Yuda kaane mi e xun xɛtɛxi n ma e bɔɲɛn birin na, e yi wulen nan falama,” Alatalaa falan nan na ra.

11 Alatala mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Isirayilaa tinxintareyani, a tinxin dangu Yudaa yanfantenna xa. 12 Siga, i sa falani itoe ti sogeteden kɔmɛnna ma, i naxa,
‘Alatalaa falan ni ito ra.
Isirayila tinxintarena,
ɛ xun xɛtɛ!
N mi fa ɲaxuma ɛ ra sɔnɔn,
bayo n tinxin,
n mi luma xɔlɔxi habadan.
Alatalaa falan nan na ra.
13 Ɛ ti ɛ hakɛne ra tun,
bayo ɛ murutɛxi Alatala nan xili ma, ɛ Ala.
Ɛ yi ala xɔɲɛne batu wudi gbeene birin bun,
ɛ mi ɛ tuli mati n na.’ ”
Alatalaa falan nan na ra.

14 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Dii murutɛxine, ɛ xɛtɛ n ma, bayo n tan nan ɛ kanna ra. N muxu keden sugandima nɛn taana nde yi, n yi muxu firin sugandi denbayana nde yi, n siga ɛ ra Siyon taani. 15 N yi yɛɛratine so ɛ yii naxanye bɔɲɛn luxi alo n bɔɲɛna, e yi lu ɛ xun na xaxilimayaan nun fe kolonni.” 16 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Ɛ na wuya ayi waxatin naxan yi yamanani, Alatalaa Layiri Kankirana* fe mi fa falama na waxatini, muxune mi fa e mirima na ma sɔnɔn. A fe mi fa falama, a fe mi fa kolonma nayi, gbɛtɛye mi rafalama. 17 Na waxatini, a falama nɛn Yerusalɛn taan ma, a Alatalaa manga gbɛdɛna. Siyane birin fama nɛn a ma Alatala xinli Yerusalɛn yi. Nayi, e mi fa birama e bɔɲɛ yi fe ɲaxine fɔxɔ ra sɔnɔn e tengbesenyani.”

18 “Na lɔxɔne yi, Yuda muxune nun Isirayila yamaan sigan tima nɛn e bode xɔn. E birin mɔn yi fa sa keli sogeteden kɔmɛnna yamanani, e fa yamanani n dɛnaxan so e benbane yii e kɛɛn na.”

Yamaan xɛtɛ fena

19 Ala mɔn yi a fala,
a naxa, “N mirixi a ma a
n xa ɛ yatɛ n ma diine ra,
n yi bɔxɔ faɲin fi ɛ ma,
dɛnaxan fan dangu siyane birin kɛɛn na.
N yi laxi a ra
a ɛ n xilima nɛn fafe,
ɛ mi fa ɛ xun xanbi soma n yi.
20 Anu, ɛ bata n yanfa,
ɛ tan Isirayila yamana
alo ɲaxalan yalunxina a xɛmɛn yanfama kii naxan yi!”
Alatalaa falan nan na ra.

21 Ala mɔn yi a fala, a naxa,
“Xuina nde minima geyane fari,
Isirayila kaane mayandi xuine.
E wugama bayo e bata kiraan beɲin,
e bata ɲinan Alatala xɔn, e Ala.
22 Muxu murutɛxine,
ɛ xun xɛtɛ,
n na ɛ furene dandanma nɛn.”

Muxune yi a yabi, e naxa,
“Nxu tan ni i ra, nxu bata fa i ma,
bayo i tan nan Alatala ra, nxɔ Ala.
23 Ɲɔndin na a ra,
xuiin naxanye minima geyane ma kidene yi,
wulen nan ne ra.
Ɲɔndin na a ra,
Isirayila marakisin sɔtɔma Alatala nan yii, nxɔ Ala.
24 Yagin bata nxu benbane wanla kala

* 3:16: 3.16 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

xabu nxu dii ɲɔrɛ waxatini,
e nun e xuruse xunxurine nun e ɲingene
nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne.
[25] Nxɔ yagin nan findixi nxu sa seen na,
nxɔ marafɛyaan yi findi nxɔ bitinganna ra,
bayo nxu bata yulubin sɔtɔ Alatala ra, nxɔ Ala,
nxu nun nxu benbane,
keli nxu dii ɲɔrɛ waxatin ma han to,
nxu mi nxu tuli mati Alatala xuiin na, nxɔ Alaa."

4

[1] Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Isirayila kaane,
xa ɛ xun xɛtɛ n ma,
xa ɛ xɛtɛ n ma,
xa ɛ ɛ suxurene ba n yɛtagi,
xa ɛ ba sigɛ na xun xɔn,
[2] xa ɛ kɔlɔ n tan habadan Alatala yi,
ɲɔndin nun kiti kɛndɛn nun tinxinni,
nayi, siyane duban sɔtɔma nɛn n tan Ala ra,
e yi e kanba n yi."
[3] Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi Yuda bɔnsɔnna muxune nun Yerusalɛn kaane xa,
a naxa,
"Ɛ xɛ nɛnɛne sɛgɛ,
ɛ nama sansiin si ɲanle tagi.
[4] Ɛ kafiri bɔɲɛne xa sariɲan
alo dɛnkɛlɛyataren na tubi Alatala ma,
a banxulan,
ɛ tan Yuda bɔnsɔnna muxune nun Yerusalɛn kaane,
ɛ tubi
alogo n ma xɔlɔn nama godo ɛ ma
ɛ kɛwali ɲaxine fe ra
alo tɛɛn naxan halagin tima
naxan mi nɔɛ ratuyɛ."

Yaxune fama

[5] "Ɛ falani ito rali Yuda yamanani,
ɛ yi a rawanga Yerusalɛn taani,
ɛ naxa, 'Ɛ xɔtaan fe yamanan birin yi!'
Ɛ a fala ɛ xuini texin na,
ɛ naxa, 'Ɛ malan, en na en gi,
sa so taa makantanxine yi!'
[6] Ɛ yɛngɛn taxamasenni te Siyon kaane xa!
Ɛ gi, ɛ nama ɛ ti de!
Bayo n gbalon nun halagi gbeen nafama nɛn
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma."
[7] Yatan bata mini a yinla ra!
Muxun naxan yamanane halagima,
na bata kiraan suxu.
A bata mini a konni,
a xa fa ɛ yamanan kala,
a ɛ taane raxɔri,
muxu yo mi fa lu e yi.
[8] Nanara, ɛ kasa bɛnbɛli dugine so sununi,
ɛ wuga, ɛ gbelegbele,
bayo en mi tangama Alatalaa xɔlɔ gbeen ma.

[9] Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Na lɔxɔni,
mangan nun kuntigine tunnaxɔlɔma e ma nɛn,
saraxaraline yi yigitɛgɛ.
Nabine yi kabɛ."

[10] Nayi, n yi a fala, n naxa,
"Ee! Marigina, Alatala!
I bata yamani ito nun Yerusalɛn kaane mayenden,
i to a fala, i naxa,
'Ɛ bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn!'
Anu, silanfanna yitɔnxi
nxu kɔɛ raxaba xinla ma."
[11] Na waxatini, Ala a falama nɛn yamani ito nun Yerusalɛn kaane xa, a naxa,
"Foye wolonna fama n ma yamaan ma
keli geyane ma tonbonni,
a mi fama se fintandeni,
a mi se yɛbama.
[12] Foye gbeen nan a ra
naxan sa kelixi mɛnni n ma yamarin bun.
Iki, n tan nan kitin sama n ma yamaan xili ma."

[13] Yamaan naxa, "A mato!
Yaxune nan itoe ra,
e tema alo kundana!
E yɛngɛ so wontorone fama
alo wuluwunla.
E soone xulun singbinna xa.
Gbalona en xa,
bayo en naxɔrimatɔɔn ni i ra!"
[14] Ala naxa, "Yerusalɛn kaane,
ɛ fe ɲaxin ba ɛ bɔɲɛni,
alogo ɛ xa kisi!
Ɛ miriya ɲaxine ramarama ɛ yi
han waxatin mundun?
[15] Bayo, falana nde fama
sa keli fɔ Dan yamanani,
a halagin nan ma fe ralima
sa keli Efirami geyane fari.
[16] Ɛ siyane rakolon ito ma,
ɛ a fala Yerusalɛn kaane xa, ɛ naxa,
Sofa ganla fama sa keli yire makuyeni,
e xa fa fu taane ma.

E yɛngɛ so sɔnxɔni tema Yuda taane xili ma.
[17] E Yerusalɛn taan nabilinma nɛn yɛngɛni
alo xɛ kantanne,
bayo a bata murutɛ n xili ma."
Alatalaa falan nan na ra.
[18] Ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwanle saren nan na ra.
Ɛ fe xɔlɛn ni ito ra,
a xɔlɔ mumɛ!
A soma nɛn fɔ ɛ bɔɲɛni.

*Yeremi a kuisanna lan gbalo famat*ɔɔn ma
[19] N kuisanxi! N kuisanxi!
N kutunma tɔrɔyaan ma.
Kɔntɔfinla bata n bɔɲɛni li.
N bɔɲɛn dinma,
n mi nɔɛ n dundɛ!
Bayo n bata xɔtaan fe xuiin mɛ,
e nun yɛngɛ so sɔnxɔ xuine.
[20] Fitina fena nde nɛma raliyɛ,
gbɛtɛ sa fama,
bayo halagin bata so yamanan birin yi.
N ma bubune birin bata kala,
e nun n ma banxine birin saɲa ma kedenni.
[21] N yɛngɛn taxamasenna toma singanxi
han waxatin mundun yi?
N xɔta xuiin mɛma
han waxatin mundun yi?

[22] Ala naxa,
"Xaxilitarene nan n ma yamaan na,
e mi n kolon.
Dii kɔmɔne nan e ra,
xaxili yo mi e ma.
E fatan fe ɲaxin nan tun ligɛ,
e mi a kolon fe faɲin nabama kii naxan yi."

[23] "N to n yɛɛn ti bɔxɔ xɔnna ra,
a yitɔntareyaan nun a yigenla yi lu.
N to n yɛɛn ti kore xɔnna ra,
kɛnɛnna yi ɲan a yi.
[24] N to n yɛɛn ti geyane ra,
e yi xuruxurun
yire matexine birin yi yimaxa.
[25] N to n yɛɛn ti e ra,
muxu yo mi fa lu na,
xɔline birin yi e gi.
[26] N to n yɛɛn ti yamana sabatixin na,
a yi findi tonbonna ra,
a taane birin kalaxin yi lu
n tan Alatala fitinaxin yɛɛ ra
n ma xɔlɔna fe ra."

[27] Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Yamanan birin kalama nɛn,
koni n mi ɛ raxɔrima.
[28] Na ma, bɔxɔ xɔnna sunuma nɛn,
kore xɔnna fan yi yifɔrɔ,
bayo n na a fala nɛn,
n mi fa nimisama.
N bata a feen nagidi,
n mi fa xɛtɛma a fɔxɔ ra."

*Yerusal*ɛn luma nɛn halagin bun
[29] Taan muxune birin e gima nɛn
soo ragine nun xalimakuli wonle fa xuiin bun,
muxuna ndee yi sa e luxun ɲansanne yi,
ndee yi so gɛmɛ gbeene longonna ra,
taan nabeɲinxin yi lu a yɛtɛ ma.
Muxu yo mi fa luma a yi.
[30] Ɛ tan naxan ma taa kalaxi,
ɛ fa nanse ligama?
Ɛ fa dugi mamiloxine ragodɛ ɛ ma ba,
ɛ yi xɛma maxidi seene so,
ɛ ɛ yɛtagine yitɔn?
Siyaan naxanye yi ɛ rakunfama
alo ɛ yangane,
ɛ mi fa rafan ne ma!
E waxi ɛ faxa feni.
[31] Bayo, n gbelegbele xuina nde mɛma
alo ɲaxanla nɛma dii barini,
e nun kutun xuina
alo ɲaxanla nɛma a dii singen barɛ.
Siyon kaane nan xui ne ra,
e kutunma,
e yiine yibandunma,
e yi a fala, e naxa,
"Gbalona nxu xa!
Muxu faxane nxu niin bamatɔɔn ni i ra."

5

*Mayifuna Yerusal*ɛn yi
[1] "Siga Yerusalɛn kirane xɔn,
i a rakɔrɔsi ki faɲi,
i a feene fɛsɛfɛsɛ.
I a yirene birin yito.
Xa i muxu keden peen to
naxan tinxinna nun ɲɔndin fɔxɔ ra,
n diɲama nɛn Yerusalɛn kaane ma na yi.
[2] Hali e na a fala, e naxa,
'N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi!'
e kɔlɔma wulen nan fari."
[3] Alatala, i mi lannaya muxun xan fenma ba?
I bata e ɲaxankata,
koni e mi fe kolonxi ayi,
i wa nɛn e raxɔri feni,
koni e mi xurun sɔtɔxi na yi.

E yɛ xɔdɔxɔ alo fanyena,
e tondi e xun xɛtɛ i ma.
4 N yi n miri, n naxa,
“Yiigelitɔne nan ne ra,
e feene ligama xaxilitareyaan nin,
bayo e mi Alatalaa kiraan
nun e Alaa kiti saxine kolon.
5 N sigama nɛn yɛɛratine fɛma,
n sa falan ti ne xa.
E tan Alatalaa kiraan kolon,
e nun Alaa kiti saxine.”
Koni, a li,
e tan fan birin bata murutɛ Ala ma,
e tondi xurɛ a bun.
6 Nanara, yatan minima fɔtɔnni,
a fu e ma.
Kankon kelima burunna ra,
a yi e yibɔ.
Ɲarin dɔxɔma e yɛɛ ra e taane dɛxɔn,
alogo naxan yo na mini,
a yi na yibɔ a dungi dungin na.
Bayo, muxuni itoe Ala matandin bata gbo ayi,
e yanfantenyaan bata radangu ayi.

7 Ala yi a fala, a naxa,
“N diŋama ɛ ma di nayi?
Ɛ diine bata e mɛ n na,
e yi e kɔlɔ alane yi
naxanye mi ala yo ra.
N tan nan yi e balon soma e yii,
koni e yi yalunyaan naba,
e birin yi e gi
siga yalundene banxine yi.
8 E luxi nɛn alo soo xɛmɛ kɛndɛna,
a nɛma wugɛ a gilɛɛn fɔxɔ ra,
birin a lanfana ɲaxanla fɔxɔ ra.
9 N mi lan n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen ɲɔxɛ na yama sifan na ba?”
Alatalaa falan nan na ra.
10 “Ɛ te e nakɔ sansanne ra,
ɛ yi e rabira,
koni ɛ nama e raxɔri!
Ɛ wudi yiine ba e binle ma,
bayo Alatala gbee mi fa e ra.
11 Bayo, Yuda yamaan nun Isirayila yamaan bata n yanfa mumɛ!”
Alatalaa falan nan na ra.

12 E bata e mɛ Alatala ra,
e yi a fala, e naxa,
“A mi na!
Tɔrɔn mi fa fama en ma sɔnɔn,
En mi fa yɛngɛn toma,
en mi kamɛma.
13 Foyen nan tun nabine ra,
Ala mi falan tima e xɔn.
Nayi, e naxan falama,
na xa e tan nan sɔtɔ.”

14 Nanara, Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, “Bayo ɛ bata na falan ti,
n bata n ma falan sa i tan Yeremi dɛ,
falan naxan luxi alo tɛɛna,
yamani ito findima yegen nan na,
na tɛɛn naxan ganma.”
15 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Ɛ tan Isirayila yamana,
n siyana nde rafama nɛn ɛ xili ma
sa keli yire makuyeni,
siya barakaxin nan a ra,
naxan na yi xabu waxati xunkuye,
ɛ mi naxan xui mɛma,
ɛ mi naxan ma falan yɛɛ toma.
16 E xalimakunle faxan tima han!
E muxune birin findixi sofa wɛkilɛxine nan na.
17 E fama ɛ se xabaxine nun ɛ donseene birin naxɔrideni nɛn,
e nun ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne,
e nun ɛ xuruse xunxurine nun a xungbene,
e nun ɛ manpa binle* nun ɛ xɔdɛ binle.
E yi ɛ taa makantanxine kala yɛngɛni
ɛ yigi saxi taan naxanye yi.”
18 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Koni hali na waxatini, n mi ɛ raxɔrima fefe.
19 Nayi, muxune na maxɔdinna ti, e naxa, ‘Nanfera, Alatala, en ma Ala ito birin ligama en na?’ I tan Yeremi yi e yabi, i naxa, ‘Bayo ɛ bata ɛ mɛ a ra. Ɛ yi ala xɔŋɛne batu ɛ yamanani. Nayi, ɛ sa walima nɛn xɔŋɛne xa yamana gbɛtɛni dɛnaxan mi findixi ɛ konna ra.’ ”

Yamana murutɛna fe

20 “Ɛ ito fala Yaxuba bɔnsɔnna muxune xa,
ɛ a fala Yuda yamanani, ɛ naxa,
21 Ɛ tuli mati ito ra,
ɛ tan yama xaxilitaren miritarena!
Ɛ yɛɛne na,
koni ɛ mi sese toma!
Ɛ tunle na,
koni ɛ mi sese mɛma!
22 Alatalaa falan ni ito ra.
Ɛ mi gaxuma n yɛɛ ra ba?

* 5:17: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

Ɛ mi xuruxurunɲɛ gaxuni n yɛtagi ba?
N tan nan baan ɲɛmɛnsinna findixi fɔxɔ igen danna ra,
a mi nɔɛ naxan yigidɛ habadan.
A walanne tema,
koni e mi a nɔɛ,
e xuxu xuiin minima,
koni e mi danguma a ra.
23 Koni yamani ito muxune tengbesen,
e murutɛxi e bɔɲɛni,
e xun xanbi so, e siga.
24 E mi e mirima, e naxa,
'En xa gaxu Alatala yɛɛ ra,
en ma Ala,
naxan tulen nafama a waxatini,
tule singen nun tule dɔnxɛna,
naxan se xaba waxatine ragidixi en xa.'
25 Ɛ hakɛne nan ne baxi e kiini.
Ɛ yulubine yi ɛ munanfanna kala.

26 Bayo muxu ɲaxine n ma yamaan yɛ,
alo xɔli suxun naxanye xɔline mamɛlɛnma,
e lutine ratima muxune yɛɛ ra.
27 E banxine rafexi muxune se kansunxine ra
alo xɔli suxun xɔli sa seen nafema kii naxan yi.
E findixi sɛnbɛmane nun nafulu kanne ra na kii nin.
28 E fatin bata fanɲɛ ayi,
e tuyanxi.
Dan yo mi e fe ɲaxine ma.
E mi kiridine xun mafalama kitini.
E nafunla sɔtɔma tun!
E mi tɔrɔ muxune xun mayɛngɛ kitine bolonma.
29 N mi lan
n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen ɲɔxɛ na yama sifan na ba?"
Alatalaa falan nan na ra.

30 "Fe ɲaxin bata so yamanani
naxan magaxu mumɛ!
31 Nabine wule nabiya falane nan tima.
Saraxaraline nɔyaan ligama e yɛtɛ sɛnbɛn nan xɔn.
Anu, a rafan n ma yamaan ma na kiini.
Koni a raɲanna na a li,
ɛ nanse ligama nayi?"

6

Gbalon Yerusalɛn xili ma

1 Bunyamin bɔnsɔnna muxune, ɛ gi!
Ɛ keli Yerusalɛn yi!
Ɛ xɔtaan fe Tekowa taani!
Ɛ yɛngɛn taxamasenni te Beti-Hakeremi taani!
Bayo, gbalo gbeen fama
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,
halagi magaxuxin na a ra.
2 Siyon taan naxan tofan,
a rayabu,
n na raxɔrima nɛn!
3 Sofa ganla fama a ma nɛn
alo xuruse rabane nun e xuruseene,
e yi e bubune ti a rabilinni,
e birin yi lu e konna kantanɲɛ.
4 E yi a fala, e naxa,
"Ɛ keli, ɛ a yɛngɛ feni tɔn!
Ɛ keli, en na a yɛngɛ yanyin nan na!
Anu, sogen bata godo fɔlɔ.
Ɲinbanna bata a li,
nininne bata siga fɔlɔ iki.
5 Nanara, ɛ keli,
en na a yɛngɛ kɔɛɛn na.
En sa a banxi faɲine kala."

6 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, "Ɛ wudine sɛgɛ,
ɛ gbingbinne rate
Yerusalɛn taan makantan yinna xɔn.*
Taani ito lan a kɛwanle yi saran a ra,
bayo muxu ɲaxankatanxine bata gbo ayi taani.
7 Fe ɲaxine minima taani ito yi
alo igen minima xɔɲinna ra kii naxan yi.
Fala yo mi mɛma a yi
fɔ gbalo feene nun halagi feene.
N na a tɔrɔn nun a furene nan tun toma n yɛtagi.
8 Yerusalɛn kaane,
ɛ a liga ɛ yeren ma,
alogo n nama n masiga ɛ ra,
n yi ɛ konna findi bɔxɔ rabeɲinxin na,
muxe mi nɔɛ dɔxɛ dɛnaxan yi."

Yamaan naxan mi a tuli matiyɛ

9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
"E Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne tongo ma nɛn
alo manpa bogi tɔnsɔnne na makentun.
Ɛ mɔn xa dangu ndee suxɛ
alo se bogi malanne na xɛtɛ nakɔɔn yirena nde ma."

10 N falan tima nde xa?

* 6:6: Yaxune yi tema taan makantan yinna xuntagi gbingbinni itoe nan xɔn, e taan yɛngɛ.

N na ndee rakolonma
alogo e xa e tuli mati n na?
Dɛnkɛlɛyatare tunle nan e ma,
e mi nɔɛ falan mɛ.
Alatalaa falan luxi nɛn e xa
alo konbina,
e mi e rafan fe yo toma a yi.
11 Koni n tan bɔɲɛn bata rafe Alatalaa xɔlɔn na,
n mi fa nɔɛ a ramarɛ.

Ala naxa,
"N ma xɔlɔn xuya diine ma kiraan xɔn,
e nun foningen naxanye malanxi na yi.
Xɛmɛne nun ɲaxanle birin suxuma nɛn e bode xɔn,
e nun fonne nun muxu kɔbɔkɔbɔxine.
12 E banxine yi findi muxu gbɛtɛye gbeene ra,
e nun e xɛɛne nun e ɲaxanle,
n na keli yamanan muxune xili ma waxatin naxan yi."
Alatalaa falan nan na ra.
13 "Bayo keli muxudin ma
han muxu gbeene,
e birin kunfaxi e tɔnɔn nan xɔn.
Keli nabiin ma han saraxaralina,
e birin wulen falama.
14 E mi n ma yamana furen dandanma e sɔbɛ ra.
E luma a falɛ nɛn, e naxa,
'Bɔɲɛ xunbenla! Bɔɲɛ xunbenla!'
Koni, bɔɲɛ xunbeli mi na.
15 E yi lanma nɛn e yagi e xɔsi feene ra,
koni, e mi yagima hali!
E mi yagin yɛtɛɛn kolon!
Nanara, naxanye faxama,
e nun ne nan faxama.
N na e kɛwanle saranma e ra nɛn,
e yi bira bɔxɔni."
Alatalaa falan nan na ra.

16 Alatala ito nan falaxi,
a naxa, "Ɛ ti kirane xɔn,
ɛ yi e mato.
Ɛ maxɔdinna ti lan singe ra kirane fe ma,
ɛ naxa, 'Kira faɲin minɛn?'
Ɛ yi siga na xɔn.
Ɛ matabuden sɔtɔma nɛn na yi ɛ niin xa.
Koni ɛ yi a fala, ɛ naxa,
'Nxu mi sigama na kiraan xɔn.'
17 N bata ɛ xun makantan muxune ti,
n naxa, 'Ɛ tuli mati xɔtaan xuiin na de!'
Koni, ɛ yi n yabi, ɛ naxa,
'Nxu mi nxu tuli matima!'
18 Nanara, ɛ tan siyaan bonne,
ɛ tuli mati!
Ɛ birin xa a kolon
feen naxan danguma e konni.
19 Dunuɲa muxune, ɛ tuli mati!
N tan nan gbalon nafama yamani ito xili ma,
naxan findixi e miriyane saranna ra.
Bayo e mi e tuli matixi n ma falane ra,
e yi e mɛ n ma sariyan fan na.
20 N hayun mundun wusulanna ma
naxan kelixi Saba yamanani?
Hanma se xiri ɲaxumɛn naxan kelixi yire makuyeni?
Ɛ saraxa gan daxine mi n kɛnɛnxi,
ɛ saraxane mi rafan n ma."
21 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"N gɛmɛne sama nɛn yamani ito yɛɛ ra,
e sanne radinma naxanye ra,
fafane nun e diine,
e nun e dɔxɔ bodene nun e xɔyine,
e birin yi bira halagini."

Yaxune fama

22 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Ganla fama nɛn keli sogeteden kɔmɛnna binni.
Yama sɛnbɛmaan fama nɛn
sa keli fɔ bɔxɔn danna ra.
23 Xalimakunle nun tanbane e yii,
e yɛɛ xɔdɔxɔ, e mi kininkinin.
E xuiin gbo alo fɔxɔ igen xuina,
e nɛma fama e soone fari.
E yɛbaxin fama safa yɛɛn ma
yɛngɛ so xinla ma,
e fama ɛ tan Siyon kaane nan xili ma."
24 Yamaan naxa,
"Nxu bata na feen xibarun mɛ,
nxu sɛnbɛn yi ɲan.
Kuisanna bata nxu suxu,
a xɔlɛn luxi
alo ɲaxanla dii barimatɔna.
25 Ɛ nama mini taani siga burunna ra.
Ɛ nama siga kirane xɔn,
bayo yaxun nun a silanfanna kira yi.
Gaxun yiren birin yi.
26 N ma yamana, ɛ kasa bɛnbɛli dugin so sununi,
ɛ ɛ sa xubeni, ɛ gbelegbele
alo muxuna dii xɛmɛ kedenna na faxa,
bayo naxan muxune birin halagima,
na fa en natɛrɛnama nɛn.

27 N bata i tan Yeremi dɔxɔ
alogo i xa n ma yamaan kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ,

alo xabun naxan wuren matoma,
alogo i xa e sigati kiin nakɔrɔsi,
i yi a mato.
28 E birin findixi muxu murutɛxi tengbe-
senxine nan na,
nafigin naxanye xɔdɔxɔ
alo wuren nun sulana.
Kala tiine nan e birin na.
29 Xabun tɛɛn nafema nɛn
alogo tɛɛn xa yɔxɔn ba wureni,
koni a katama wuren nasɛnsɛndeni fuun
nin,
bayo wuren gbiin mi tinma bɛ a yi.
30 E luxi nɛn
alo wure gbetin naxan lan a woli ayi,
bayo Alatala bata a mɛ e ra."

7

Dina fufafuna fe

1 Alatala falani ito nan ti Yeremi xa, a
naxa, 2 "Sa ti Alatalaa banxin so dɛɛn na, i
yi falani ito rali mɛnni, i naxa, 'Ɛ tuli mati
Alatalaa falan na! Ɛ tan, Yuda kaan naxanye
soma dɛni itoe ra, ɛ yi Alatala batu.' 3 Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Alaa ito nan
falaxi, a naxa, 'Ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwanle
masara. Nayi, n tinma nɛn ɛ lu dɔxi yireni
ito yi. 4 Ɛ nama ɛ yigi sa wule falane yi, bayo
ɛ a falama, ɛ naxa, "Alatala Batu Banxin ni
ito ra! Alatala Batu Banxina! Alatala Batu
Banxina!" 5 Xa ɛ sigati kii nun ɛ kɛwanle
masara, xa ɛ bode suxu kiti kɛndɛni, 6 xa
ɛ mi xɔɲɛn ɲaxankata, e nun kiridin nun
kaɲa gilɛna, xa ɛ mi sɔntarene faxa be, xa
ɛ mi bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, ɛ yi ɛ yɛtɛ
tɔrɔ, 7 nayi, n tinɲɛ nɛn, ɛ lu dɔxi be yi, n
yamanan naxan soxi ɛ benbane yii habadan
han habadan.' "
8 "Koni, ɛ yigi saxi wule falane nin nax-
anye tɔnɔ mi na. 9 Ɛ muɲan tima, ɛ faxan
tima, ɛ yalunyaan ligama. Ɛ kɔlɔn wulen
fari, ɛ wusulanna ganma Baali suxuren xa,
ɛ ala gbɛtɛne batuma, ɛ mi naxanye kolon.
10 Na xanbi ra, ɛ mɔn yi fa ti n yɛtagi n
batu banxin kui n xinla binyama dɛnaxan
yi. Ɛ yi a fala, ɛ naxa, 'Nxu bata xunba.' Ɛ
bata xunba alogo ɛ xa lu xɔsi feene rabɛ ba?
11 Nayi, n xinla binyama banxin naxan yi, ɛ
na yatɛxi mafu tiine luxunden nan na ba?
N tan yɛɛna ɛ ra de!" Alatalaa falan nan na
ra.
12 "Nayi, ɛ siga n ma yire fonni Silo taani
n xinla yi binyama dɛnaxan singe yi.* Ɛ sa
a to n naxan ligaxi a ra, lan n ma yamana
fe ɲaxin ma, Isirayila kaane. 13 Ɛ yi feni
itoe birin ligama waxatin naxan yi, n tan,
Alatala yi lu falan tiyɛ ɛ xa yɛ yo yɛ. Koni,
ɛ mi tinxi n xuiin namɛ. N bata ɛ xili, ɛ mi
tinxi n natinɲɛ. Nayi, n tan Alatalaa falan
ni ito ra. 14 Ɛ yigi saxi n Batu Banxini ito
naxan yi, n dɛnaxan soxi ɛ nun ɛ benbane
yii n xinla binyaden na, n na a suxuma nɛn
alo n Silo taan suxi kii naxan yi. 15 N na
ɛ kedima nɛn n yɛtagi, alo n na n mɛxi
ɛ ngaxakedenne ra kii naxan yi, Efirami
bɔnsɔnna muxune."†

Ala mi Yeremi xuiin namɛ

16 "I tan Yeremi nama n madiɲa e fe ra. I
nama n mafan, i nama n maxandi. I nama
n solona e xa, bayo n mi i xuiin namɛma.
17 I mi a toxi ba e naxan ligama Yuda taane
nun Yerusalɛn kirane xɔn? 18 Diidine yegen
fenma, fafane tɛɛn sama e ra, ɲaxanle
taminna ramulanma alogo e xa burudine
rafala Kore Xɔnna Ɲaxalan Mangan kiden
xa, e yi minse saraxane rabɔxɔn ala gbɛtɛne
xa, e yi n naxɔlɔ. 19 E n tan nan tɔrɔma
ba? E mi e yɛtɛ xan tɔrɔma ba, e yi e yɛtɛ
rayagi?" Alatalaa falan nan na ra. 20 Nanara,
Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "N
fitinaxina n ma xɔlɔn nagodoma nɛn be ma,
e nun a muxune nun a xuruseene, e nun a
wudine nun a bogi seene. Taan ganma nɛn,
a tɛɛn mi nɔɛ ratuyɛ."

Yamaan mi a tuli mati

21 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi, a naxa, "Ɛ saraxa gan
daxine sa ɛ saraxan bonne fari, ɛ tan yi e
subene don! 22 Bayo, n to ɛ benbane ramini
Misiran yi, n mi yamarine soxi e yii lan
saraxa gan daxine nun saraxan bonne xan
ma na lɔxɔni! 23 Koni, yamarin nan ito ra n
naxan so e yii: Ɛ tuli mati n xuiin na, alogo
n xa findi ɛ Ala ra, ɛ yi findi n ma yamaan
na. N na ɛ yamari feen naxanye birin ma,
ɛ sigan ti na kiraan xɔn, ɛ yi hɛrin sɔtɔ.‡

* 7:12: Filisitine bata yi Silo taan kala na waxatini. Ala Batu Bubun yi tixi mɛnna nin. Na feen sɛbɛxi Yosuwe 18.1 kui e nun Samuyɛli Singen 4.12-18 kui. † 7:15: Efirami bɔnsɔnna nan yi gbo Isirayila bɔxɔn kɔmɛn fɔxɔn bɔnsɔnne tagi. Na bɔnsɔnne tunun nɛn yɛngɛne yi ɲɛɛ kɛmɛ benun Yeremi xa kawandin ba fɔlɔ. Ala e raxɔri nɛn lan e suxure batu feene ma. ‡ 7:23: Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 19.5 kui.

24 Koni, e mi tin n xuiin namɛ, e mi e tuli
mati. E yi bira e bɔɲɛ yi fe ɲaxine fɔxɔ ra e
tengbesenyani. E yi xɛtɛ xanbin na, benun
e xa siga yɛɛn na. 25 Xabu ɛ benbane mini
lɔxɔni Misiran yi han to, n na n ma walikɛne
rasigama ɛ ma, nabine, lɔxɔ yo lɔxɔ waxatin
birin. 26 Koni, ɛ mi tinxi n xuiin namɛ, ɛ mi
ɛ tuli mati n na. Ɛ yi tengbesenɲɛ ayi, ɛ fe
ɲaxin naba dangu ɛ benbane ra."

27 "I tan Yeremi na falani ito birin ti e
xa, e mi e tuli matima i ra, e mi i yabɛ
sese ma. 28 Nayi, i yi a fala e xa, i naxa,
'Ɛ findixi yamaan nan na naxan mi Alatala
xuiin namɛma, naxan tondixi xurɛ ɛ Ala
ma. Lannayaan bata lɔ ayi ɛ ma, na mi fa
ɛ falane yi.' "

Faxa Ti Lanbanna fe

29 Ala naxa,
"Ɛ xunsɛxɛ kuyen naxan ɛ rasariɲanma n
xa,
ɛ na maxaba, ɛ yi a woli ayi.§
Ɛ lu ɛ mawugɛ yire matexi yigenla fari,
bayo Alatala bata a mɛ iki waxatin muxune
ra
a yi e rabeɲin
e tan naxanye a raxɔlɔ."

30 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Yuda
kaane bata fe ɲaxin liga n yɛɛ ra yi. E
bata e suxure xɔsixine dɔxɔ banxini, n xinla
binyama dɛnaxan yi, e yi na sariɲanna
kala. 31 E bata Tofeti kidene ti Ben-Hinɔn
lanbanni, alogo e xa e dii xɛmɛne nun e dii
tɛmɛne gan mɛnni. N mi naxan yamarixi, n
mi sa mirixi naxan ma."

32 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Nanara,
lɔxɔna nde fama, muxune mi fa mɛnna
xili bama a 'Tofeti' hanma 'Ben-Hinɔn lan-
banna.' Koni e fa na xili bama nɛn 'Faxa
Ti Lanbanna.' Muxune yi maluxun Tofeti
yi, han na yi rafe. 33 Yamani ito binbine
yi findi xɔline balon na e nun burunna
subene. Muxu yo mi e kedɛ. 34 N danna
sama nɛn sɛwa sigine nun ɲaxan sigine nun
ɲaxalandi ti sigine ra xɛmɛn nun a ɲaxanla
xa Yuda yamanani e nun Yerusalɛn taane
yi, bayo yamanan kalama nɛn."

8

Danxutɔ yamana

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Na
waxatini, e Yuda mangane nun kuntigine
xɔnne bama nɛn gaburun na, e nun a
saraxaraline nun a nabine nun Yerusalɛn
kaane birin. 2 E yi e sa sogen na, e lu
raxuyaxi ayi kike dɛgɛn nun sare ganla
birin bun, naxanye yi rafan e ma, e yi
naxanye batuma, e bira naxanye fɔxɔ ra, e
yi xibarune sɔtɔma naxanye ra, e xinbi sin
naxanye bun. E xɔnne mi fa malanma, e mi
maluxunɲɛ, e birin findima nɛn lɔxɔn na
bɔxɔn fari. 3 Sayaan xɔnla yama ɲaxini ito
muxu dɔnxɛne suxuma nɛn, n na e raxuya
ayi dɛnaxanye birin yi." Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna falan nan na ra.

Alaa yamaan tondi fena

4 Yeremi, a fala yamaan xa, i naxa,
"Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'Muxun birɛ ba, a mi keli?
Muxuna a xun xanbi soɛ ba,
a mi fa a xun xɛtɛ?
5 Nanfera nayi,
Yerusalɛn yamani ito xun xanbi soxi,
e lu e masigɛ n na waxatin birin?
E tantanni han,
e tondixi e xun xɛtɛ n ma.
6 N tuli matixi e ra ki faɲi
koni e falan mi lanma.
E sese mi nimisama e fe ɲaxine ra,
e mi a falama, e naxa,
"N nanfe ligaxi?"
E birin gixin sigama e xun xɔn
alo soon naxan sigan yɛngɛni.
7 Hali yaya xɔnla naxan kore,
na a xɛtɛ waxatine kolon.
Hali ganban nun tuntunna
nun saɲi xɔnla e xɛtɛ waxatine yatɛxi.
Koni n ma yamaan mi Alatalaa kiti saxine
kolon.' "

Karamɔxɔ tantanxine

8 "Nayi, ɛ nɔɛ a falɛ di, ɛ naxa,
'Nxu bata fe kolonna sɔtɔ,
bayo Alatalaa sariyana nxu yii?'
Anu, karamɔxɔne wule sɛbɛnle tima
alogo na xa findi wulen nan na.
9 Fe kolonni itoe yagima nɛn,
e yigitɛgɛ, e suxin na a ra
bayo e bata e mɛ Alatalaa falan na.
Fe kolonna sifan mundun fa e yii sɔnɔn?"

10 Ala naxa, "Nanara,
n na e ɲaxanle soma nɛn gbɛtɛye yii,
muxu gbɛtɛye yi e xɛɛne ba e yii.

§ 7:29: Na waxatini, muxune yi e kɔlɔma, e yi e xunsɛxɛn lu kuyɛ ayi han e yi e falan nakamali. Na feen sɛbɛxi Yatɛne 6.5-9 kui.

Bayo keli muxudin ma han muxu gbeene,
e birin kunfaxi e yɛtɛ tənən nan xən,
keli nabine ma han saraxaraline,
e birin wulen falama.
11 E mi n ma yamana furen dandanma e sɔbɛɛn na.
E luma a falɛ nɛn, e naxa,
'Bɔɲɛ xunbenla! Bɔɲɛ xunbenla!'
Koni, bɔɲɛ xunbeli mi na.
12 E yi lanma nɛn e yagi e xɔsi feene ra,
koni, e mi yagima hali!
E mi yagin yɛtɛɛn kolon!
Nanara, naxanye faxama,
e nun ne nan faxama.
N na e kɛwanle saranma e ra nɛn,
e yi bira bɔxɔni."
Alatala naxa na kiini.
13 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"N wama nɛn n xa danna sa e ra,
manpa bogi mi fa luma na,
xɔdɛ bogi mi luma na,
e wudine dɛɛne xarama ayi nɛn.
N seen naxanye soxi e yii,
na bama e yii nɛn."

14 Yamaan naxa,
"Nanfera en luma dɔxi?
Ɛ malan!
En na en gi,
siga taa makantanxine yi,
en sa halagi mɛnni!
Bayo Alatala, en ma Ala bata halagin nagidi en ma,
a ige xɔlɛne fi en ma,
bayo en bata yulubin liga a ra.
15 En yengi yi bɔɲɛ xunbenla nan ma,
koni en mi sese faɲi sɔtɔma.
En yi marakɛndɛyaan nan mamɛma,
koni fe magaxuxin nan fama.
16 En bata yaxune soone xuiin mɛ Dan bɔxɔn mabinni,
bɔxɔn birin bata yimaxa e soo kɛndɛne wuga xuiin ma!
E fama,
e yamanan nun a seen birin naxɔri,
e nun taan nun a muxune."

17 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"N saɲine rasigama nɛn ɛ xili ma
naxanye seri mi na,
e yi ɛ maxin."

Nabina mawuga xuina

18 N yi wama n ma tərəni suxu feni,
n bɔɲɛn sunuxi n kui.
19 N ma yamaan wuga xuiin nan ito ra
sa keli yire makuyeni.
E naxa,
"Alatala mi fa Siyon taani ba?
A mangan mi fa na yi ba?"
Ala naxa,
"Nanfera e n naxələxi e suxurene ra,
e nun xɔɲɛne batu se fufafune?"

20 Se xaba waxatin bata ɲan,
kuye wolon waxatin fan bata dangu,
koni han to en mi rakisixi!
21 N ma yamana tərəna n tərəma,
n sunuxi, n kuisanxi.
22 Seri mi fa Galadi yamanani ba?
Dandan ti mi fa na?
Nanfera nayi,
n ma yamana furen mi yalanma?
23 Xa ige xunna nan yi n xunna ra nun
xa n yɛɛ yinle yi findixi tigin nan na nun,
n yi Siyon faxa muxune wugama nɛn kɔɛ nun yanyin birin na.

9

Mayifuun yamanan yiren birin yi

1 Xa n yi yigiyaden sɔtɔ burunna ra nun,
n yi n mɛma nɛn n ma yamaan na,
n yi n masiga e ra!
Bayo e birin yalunde,
yanfanten ganla nan e ra.
2 Alatalaa falan nan na ra, a naxa,
"E lɛnne yitɔnxi nɛn e xa wulen fala
alo xanla xalimakunle wolima kii naxan yi.
E mi nɔɔn sɔtɔn yamanani ɲɔndi falan xan xɔn,
koni e fe ɲaxin nan tun nabama.
E mi n kolon.
3 Birin xa a xɔyina fe liga a yeren ma.
Muxu yo nama a yigi sa a ngaxakedenne yi,
bayo muxune ngaxakedenne birin findixi yanfantenne nan na,
muxune xɔyine birin yi findi nafigine ra.
4 E birin e bode mayendenma,
muxe mi ɲɔndin falama.
E bata e xaran wulen ma ki faɲi.
E yi e yɛtɛ yixadan hakɛ ligadeni.
5 Yeremi, i dɔxi yanfantenne nan tagi.
E tondixi n kolonɲɛ e yanfantenyaan nin."
Alatalaa falan nan na ra.
6 Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa,
"N na e rasariɲanma nɛn,
alo xabun wuren naxulunma kii naxan yi
n yi e kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ,
bayo n fa n ma yamaan suxɛ di?

7 E lɛnne maxɔlɔn tima
alo faxa ti xalimakunla,
e yanfa falane nan tun tima.
E bɔɲɛ xunbeli falane tima e adamadi bodene xa,
koni e luti ratixini tɔnma e bɔɲɛni.
8 N mi lan n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen ɲɔxɛ na yama sifan ma ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

Wuga waxatina fe

9 N wugama nɛn,
n gbelegbele sununi geyane fari.
N na n mawugama
xuruse rabade kalaxine nan ma fe ra,
bayo e bata gan,
muxu yo mi fa danguma e yi.
Xuruseene wuga xuiin mi fa minima na yi sɔnɔn.
Xɔline nun burunna subene birin bata e gi, e siga.
10 N Yerusalɛn taan luma nɛn
alo gɛmɛ malanxine,
kankone kurudena,
n Yuda taane raxɔri,
muxu yo mi lu e yii.
11 Xaxilimaan mundun feni itoe yɛɛ toɛ?
Xa Alatala bata falan ti a xa,
a xa na yɛba!
Nanfera yamanan bata kala,
a raxɔri alo burunna,
muxu yo mi danguma dɛnaxan yi?
12 Alatala naxa, “Na feene ligaxi nɛn bayo e bata e mɛ n ma sariyan na, n naxan so e yii, bayo e mi e tuli matixi n xuiin na, e sigan ti a ma. 13 E biraxi e bɔɲɛ yi feene fɔxɔ ra e tengbesenyani, e nun Baali suxurene alo e fafane e xaranxi a ma kii naxan yi.” 14 Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N dabarin nun ige xɔlɛn fima yamani ito ma nɛn e balon na. 15 N yi e raxuya ayi siyane yɛ, e nun e benbane mi naxanye kolon, n yɛngɛn bira e fɔxɔ ra han n yi e birin naxɔri.”

16 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, “Ɛ miri!
Ɛ sa ɲaxalan wugalane fen,
e xa fa!
Ɲaxanla naxanye fatan gbelegbeledeni sununi,
ɛ ne fen de!
17 E xa e mafura fɛ,
e fa e wuga xuini te en ma fe ra,
han en fan yi wuga,
en yɛɛgen yi godo
alo xude igena.
18 Bayo wuga xuiin minima Siyon taani,
e naxa, ‘En bata halagi feu!
Yagin bata gbo en ma!
Fɔ en xa keli nɛn yamanani,
bayo e bata en ma banxine rabira!’ ”
19 Nayi, ɲaxanle,
ɛ tuli mati Alatalaa falan na,
a naxan falama a dɛɛn na,
ɛ yi na ramɛ!
Ɛ ɛ dii tɛmɛne xaran wugan ma,
ɛ bode xaran mawugan ma!
20 Bayo sayaan bata so en ma banxine foye sodene ra,
siga han en ma banxi faɲine kui,
en ma diidine yi faxa kirane xɔn,
en ma foningene yi faxa yama malandene yi.
21 Yeremi, a fala iki, i naxa,
“Alatalaa falan ni ito ra, fa fala
‘Binbine luma nɛn yiren birin yi
alo ɲaman xɛɛn ma,
alo malo xidine xɛɛn xun xɔn malo xaban fɔxɔ ra,
koni e malan muxu mi na!’ ”

*Ala kolonna nan fe kolon k*ɛndɛn na

22 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Fe kolonne nama e kanba e fe kolonni.
Sɛnbɛmaan nama a kanba a sɛnbɛni.
Nafulu kanna nama a waso
a nafulu kanyani.
23 Koni xa naxan a kanbama,
na xa a kanba ito nin:
fa fala, a bata n famu,
a yi n kolon.
A xa n kolon Alatala ra,
naxan hinanna nun kiti kɛndɛn
nun tinxinyaan nabama dunuɲa yi
bayo na fe sifane nan nafan n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

*D*ɛnkɛlɛyatarene yamaan yɛ

24 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, n muxune saranma e kɛwanle ra waxatin naxan yi, naxanye birin banxulanxi e fati bɛndɛn mabinni koni e mi tubixi e bɔɲɛni, 25 alo Misiran kaane nun Yuda kaane nun Edɔn kaane nun Amonine nun Moyaba kaane, naxanye birin dɔxi tonbonni, naxanye e xunne dɛxɔn bima. Amasɔtɔ Ala kolontarene nan siyani itoe ra. Isirayila yamaan birin fan luxi nɛn alo banxulantarene dɛnkɛlɛyaan mabinni.”

10

Ala suxurene halagi fena

1 Isirayila yamana, ɛ tuli mati Alatalaa
falan na lan ɛ ma! 2 Alatala ito nan falaxi,
a naxa,
“Ɛ nama bira siya gbɛtɛne kirane fɔxɔ ra.
Ɛ nama gaxu taxamasenne yɛɛ ra
naxanye toma kore,
alo siya gbɛtɛne.
3 Bayo yamanane namunne findixi fe fuune
nan na.
E wudin sɛgɛma fɔtɔnni,
yii rawali kɛɛn yi a masoli soden na.
4 E yi a rayabu wure gbeti fixɛn nun xɛmaan
na,
e yi a gbangban
alogo a nama bira.
5 Na suxurene luxi nɛn
alo xɔli magaxu seen naxan tixi xɛɛn ma,
e mi fala tima, fɔ e maxali,
bayo e mi nɔɛ sigan tiyɛ hali ndedi.
Ɛ nama gaxu e yɛɛ ra,
bayo e mi nɔɛ sese ɲaxi rabɛ,
e mɔn mi nɔɛ a faɲin fan nabɛ.”

6 Alatala, i tan ɲɔxɔn mi na!
I gbo, i xinla sɛnbɛn gbo.
7 Nde mi gaxuɛ i tan yɛɛ ra,
i tan siyane mangana?
E lan e gaxu i yɛɛ ra
bayo i ɲɔxɔn mi na siyane fekolonne yɛ,
hanma e yamanane birin yi.

8 E birin xaxilitare,
e birin fekolontare.
E xaranxi fe fuun nan ma,
wudi batuna.
9 E fama na wure gbetine ra
sa keli Tarasisi yamanani,
e nun xɛmane sa keli Yufasi yi,
xabun nun xɛma rawanla yi e rafala suxu-
ren na,
e yi a maxidi dugi mamiloxine nun a gbeele
yi.
Muxu kesuxine wali xɔnna nan tun ne ra.
10 Koni Alatala nan Ala ɲɔndin kanna ra.
A tan nan habadan Ala ra,
habadan mangana.
Bɔxɔ xɔnna xuruxurunma a tan nan ma
xɔlɔ bun,
yamanane mi susɛ naxan ma xɔlɔ yɛɛ ra.

11 Yeremi, a fala e xa, i naxa,
“Wule alani itoe,
e tan naxanye mi kore xɔnna nun bɔxɔ
xɔnna daxi
ne tununma nɛn bɔxɔ xɔnna fari,
e nun kore xɔnna bun.”

Yeremi 51.15-19

12 Ala nan bɔxɔ xɔnna daxi a sɛnbɛni,
a yi dunuŋa bɛtɛn sa a fe kolonna xɔn,
a kore walaxani bandun a xaxilimayani.
13 A na a xui ramini,
tulen yi a malan kore,
a kundaan nafa,
sa keli bɔxɔn danne ra.
A yi galanna nun tulen nafa,
a foyen namini a ramaradeni.
14 Muxune birin bata findi xaxilitarene nun
fekolontarene ra.
Xɛma rawanle birin yagixi
lan e sawura rafalaxine fe ma,
bayo wulen nan e suxurene ra,
nii yo mi e yi.
15 Fe fuun nan e ra,
wali magelexina.
E halagi waxatin na a li,
e raxɔrima nɛn.
16 Koni Yaxuba gbee Ala mi luxi alo e tan.
Bayo a tan nan seen birin daxi.
A tan nan gbee Isirayila bɔnsɔnne ra.
A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.

*Halagi famat*ɔna fe

17 Ɛ yiiseene malan bɔxɔn ma,
ɛ tan naxanye rabilinxi yɛngɛni!
18 Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N yamanan muxune wolima ayi nɛn
alo lantan gɛmɛna.
N yi e yigbɛtɛn
alogo e xa suxu yɛngɛni.”
19 Yamaan naxa,
“Gbalona nxu xa!
Nxu maxɔlɔxi!
Nxɔ furen dɛɛn mi yiyalaŋɲɛ!
Nxu tan nan yi a falama, nxu naxa,
‘Nxɔ furen na a ra,
nxu a raxaŋɲɛ!’
20 N ma bubun bata kala,
a lutine birin bata a beɲin!
N ma diine bata keli n fɛma,
e mi fa na.
Muxu yo mi fa n yii
naxan mɔn n ma bubun tiyɛ,
hanma a yigiyaden ti n xa.”
21 Bayo yamaan yɛɛratine xaxili mi na.
E mi Alatala fenma.
Nanara, e mi sabatixi.

E yamaan birin bata raxuya ayi.
22 Ɛ tuli mati xui magaxuxini ito ra,
a fama muxune yimaxɛ
sa keli sogeteden kɔmɛnna binni.
A Yuda taane findima nɛn yire rabeŋinxine ra
a e findi kankone kurudene ra.

Yeremi Ala maxandina

23 Alatala, n bata a kolon fa fala
adamadiin gbee mi a dunuŋa yi gidin na.
Muxun mi a sanna tidene ragidima.
24 Alatala, n xuru
alo a lan kii naxan yi
koni hali i mi n suxu i ya xɔlɔni
alogo i nama n halagi.
25 I ya xɔlɔn nagodo siya gbɛtɛne ma
naxanye mi i kolon,
e nun yamanan naxanye mi i xinla binyama!
Bayo e i ya yamaan halagima,
Yaxuba bɔnsɔnna,
e a raxɔrima han,
e a bɔxɔne kalama.

11

Yamaan bata layirin kala

1 Alatala yi falani ito ti Yeremi xa, a naxa,
2 "Ɛ tuli mati layiri falani itoe ra, ɛ yi e
fala Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane xa!
3 A fala e xa, fa fala Alatala, Isirayilaa Ala
ito nan falaxi, a naxa, 'Dangan na kanna
xa naxan mi layiri falani itoe ramɛma. 4 N
falan naxanye sɛbɛxi ɛ benbane ma, n na e
ramini waxatin naxan yi Misiran yamanani
dɛnaxan luxi alo sulun tɛɛn* naxan wuren
naxulunma.' N na a fala nɛn e xa, n naxa,
'Ɛ n xuiin namɛ, ɛ yi n ma yamarine birin
suxu. Nayi, ɛ findima nɛn n ma yamaan na,
n yi findi ɛ Ala ra. 5 Nayi, n na n kɔlɔ feen
naxan ma ɛ benbane xa, n na rakamalima
nɛn, fa fala a n yamanana nde soma ɛ yii
nɛn kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi. Ɛ
mɛnna nin to.' " N yi a yabi, n naxa, "Amina,
Alatala!"
6 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Falani
ito rali Yuda taane birin yi e nun Yerusalɛn
kirane birin xɔn, i naxa, 'Ɛ tuli mati layiri
falane ra, ɛ yi e suxu! 7 Bayo n na ɛ benbane
maxadi nɛn ki faŋi, xabu n na e ramini
lɔxɔni Misiran yamanani han to. N lu e
maxadɛ n sɔbɛɛn na, n naxa, "Ɛ n xuiin
namɛ!" 8 Koni e mi n xuiin namɛ, e mi e
tuli mati. E birin yi bira e bɔŋɛ yi fe ŋaxine
fɔxɔ ra e tengbesenyani. Nayi, n yi layirini
ito falane birin nakamali e xili ma, n na
e yamari naxan liga fe ra koni e mi tin a
suxɛ.' "
9 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Yuda
kaane nun Yerusalɛn kaane bata yanfan so
n ma. 10 E bata xɛtɛ e benbane hakɛni,
naxanye tondi n ma falan namɛ, e bira
ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi e batu. Isirayila
yamaan nun Yuda yamaan bata e mɛ n ma
layirin na, n naxan xidi nxu nun e benbane
tagi."
11 "Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'N gbalon nafama nɛn e ma, e mi minɛ
naxan yi. E n xilima nɛn, koni n mi e
xuiin namɛma. 12 Yuda kaane nun Yerusalɛn
kaane sa alane maxandima nɛn, e wusu-
lanna gan naxanye xa, koni ne mi e rakisɛ
gbalon waxatini mumɛ! 13 Ɛ tan Yuda kaane,
ɛ gbee alane wuya alo ɛ taane! Ɛ tan
Yerusalɛn kaane, ɛ bata wusulan gandene ti
Baali suxurene kidene ra, e wuya alo kiraan
naxanye taani. Na mayagi de!' 14 Yeremi, i
nama n maxandi yamani ito xa, i nama n
mafan, i nama n solona e xa, bayo e na n
maxandi waxatin naxan yi lan e tɔrɔna fe
ma, n mi e xuiin namɛma."

Ala a yamaan kalama nɛn

15 "N xanuntenne mɔn fa nanse ligama n ma banxini?
E kɔtɛ ŋaxi wuyaxi yitɔnma.
Ɛ saraxa subene nɔɛ ne saranna masigɛ ɛ ra nɛn ba,
hali ɛ to sɛwama fe ŋaxi rabadeni?
16 Alatala bata yi i xili sa fa fala a
'Oliwi bili yifɔtɔnxin naxan bogiye rayabu,'
koni a fa tɛɛn nan soma a ra,
a yiine yi raxɔri tɛɛn xui gbeeni."
17 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxan ɛ
fe fɔlɔxi, na nan tɔrɔn nafaxi ɛ ma, lan
Isirayila yamaan nun Yuda yamana fe ŋaxi
rabaan ma, e to wusulanna gan Baali suxu-
ren xa, e yi a raxɔlɔ.

Yanfan Yeremi xili ma

18 Alatala bata muxune fe nataxin
makɛnɛn n xa, n yi a kolon. A bata e
kɛwanle yita n na. 19 N yi luxi nɛn alo e
xuruseen naxan xalima a faxadeni. N mi yi
a kolon e feen naxanye yitɔnxi n xili ma, e

* 11:4: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

naxa, “En wudini ito kala a bogixi waxatin
naxan yi! En na a baɲɛɲɛ muxune yɛ, ɲinan
xa ti a xinla xɔn!”

20 Koni kitisa tinxinxin nan Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna ra
naxan muxun bɔɲɛn nun sɔndɔmɛn kɛɲaan
fɛsɛfɛsɛma.
Tin, n xa i to i gbeen ɲɔxɛ e ra
bayo n bata n xun mayɛngɛ feen lu i tan ma.
21 Nanara, Alatala ito nan falaxi Anatɔti
kaane xili ma, naxanye waxi n faxa feni,
naxanye a falama, e naxa, “I nama fa
nabiya falane ti Alatala xinli, xanamu, nxu
i faxama nɛn!” 22 Nanara, Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N na e
saranma nɛn e kɛwanle ra. E banxulanne
faxama nɛn yɛngɛni, fitina kamɛn yi e dii
tɛmɛne nun e dii xɛmɛne faxa. 23 E muxu yo
mi luyɛ a nii ra, bayo n gbalon nafama nɛn
Anatɔti kaane ma, n na e saran e kɛwanle ra
ɲɛɛn naxan na.”

12

Nanfera muxu ɲaxine hɛrixi?
1 Alatala, i tinxin na ma,
kitin xa so en tan tagi.
Koni n waxi i maxɔdin feni
lan i ya kiti saxina nde a fe ma:
Nanfera muxu ɲaxine hiyabuxi?
Nanfera yanfantenne bɔɲɛ xunbelixi?
2 I bata e ti, i yi e sɛnbɛ so.
E sabatima, e wanle kɛ.
I ya falana e dɛ waxatin birin,
koni e bɔɲɛ makuya i ra.
3 Anu, i tan Alatala, i n kolon.
I n toma,
i n bɔɲɛ yi feene fɛsɛfɛsɛma lan i ma.
Muxu ɲaxine lu e danna
alo xuruseen naxanye sigama e faxadeni,
i yi e ramara halagin lɔxɔn yɛɛ ra.

4 Yamanan luma sunuxi
han waxatin mundun,
sɛxɛne yi lu xaraxi xɛɛne ma?
Amasɔtɔ a muxune ɲaxu,
subene nun xɔline raxɔrima.
Bayo e a falama, e naxa,
“A mi en naɲanna toma.”

Alaa yabina
5 Xa ɛ nun adamadiine ɛ gima,
i yi tagan,
ɛ nun soone xa ɛ gi di nayi?
Xa i xaxili mi ragidixi
fɔ i nɛma bɔɲɛ xunbeli yireni,
i nanse ligama i na so fɔtɔnni
Yurudɛn baan dɛ?
6 Bayo, i ngaxakedenne nun i fafe a den-
bayaan fan i yanfama, e fan sɔnxɔma i xili
ma i xun xanbi ra. I nama la e ra, e na fala
faɲine ti i xa waxatin naxan yi.

Ala a Batu Banxin nun a yamaan nabeɲin
fena
7 Ala naxa,
“N bata n mɛ n ma banxin na,
n yi n ma yamanan nabeɲin.
N naxanye xanuxi han,
n bata ne so e yaxune yii.
8 N ma yamaan luxi nɛn n tan yɛɛ ra yi
alo yatan fɔtɔnni,
e bata sɔnxɔ n na,
nanara n yi e raɲaxu.
9 N ma yamaan mi luxi n tan yɛɛ ra yi ba,
alo wunla minima sɛgɛn naxan ma,
sɛgɛn bonne e malanxi naxan ma a don-
deni?
Ɛ burunna subene birin malan,
e xa fa e dɛge!
10 Xuruse raba wuyaxi* bata n ma nakɔɔn
kala,
e yi n ma xɛɛni bodon,
e yi n nafan xɛɛn findi tonbonna ra.
11 E bata a findi yire rabeɲinxin na,
a xaraxi, a raxɔrixi n yɛtagi.
Yamanan birin naxɔrixi,
a kɔntɔfili mi muxu yo ma.”
12 Halagi ti ganla fama tonbonna yire matex-
ine yi,
bayo Alatalaa silanfanna yamanan birin
naxɔrima nɛn,
yɛngɛn yi a danne birin li.
Muxu yo mi fa luma bɔɲɛ xunbenli.
13 E bata sansine si,
koni e sa tansinne nan sɔtɔma.
E tɔrɔma walideni,
koni e mi tɔnɔ sɔtɔma.
Ɛ yagi lan ɛ wanla saranna fe ma
bayo Alatala bata xɔlɔ ɛ ma han!

Alaa falana lan Isirayila rabilinna ya-
manane ma
14 Alatala ito nan falaxi a yamaan
nabilinna yamana ɲaxine xili ma, a naxa, “E
bata e yiin din n ma yamanan na, n naxan

* 12:10: Xuruse rabaan xuruseene yɛɛ ra, na misalixi yɛɛratine nan na yamaan yɛɛ ra.

soxi Isirayila kaane yii e kɛɛn na. Nayi, n
fa na siyane bama nɛn e yamanane yi, n yi
Yuda kaane ba e tagi. 15 N na yelin na siyane
bɛ e yamanane yi, n mɔn kininkininma e ma
nɛn, n mɔn yi e birin naxɛtɛ e kɛɛ bɔxɔne
yi, e dɔxɔ e yamanane yi. 16 Xa e lu n ma
yamana kirane fɔxɔ ra, e yi e kɔlɔ n xinli, e
naxa, 'N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi!' alo
e yi n ma yamaan xaranma a ma kii naxan
yi nun, e yi e kɔlɔ Baali suxurene yi. Nayi, e
sabatima nɛn n ma yamaan tagi. 17 Koni xa
e mi e tuli mati, n na yama sifan bama nɛn
na, n yi a raxɔri." Alatalaa falan nan na ra.

13

Yeremi nun tagi xidina

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Siga, i sa
taa dugi tagi xidina nde sara, i yi i tagi xidi
a ra. Koni, i nama a sin igeni de." 2 N yi tagi
xidin sara alo Alatala a falaxi kii naxan yi, n
yi a xidi n tagi.

3 Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa, 4 "I
tagi xidin naxan saraxi i yi a xidi i tagi,
a tongo i siga Efirati baan binni, i sa a
luxun fanye yinla ra mɛnni." 5 Nayi, n yi
siga, n sa a luxun Efirati baan dɛxɔn, alo
Alatala a yamari n ma kii naxan yi. 6 Na
waxati xunkuyen to dangu, Alatala mɔn yi
a fala n xa, a naxa, "Keli, i siga Efirati baan
binni, i sa tagi xidin tongo, n na i yamari
naxan luxun fe ra." 7 Nayi, n yi siga Efirati
baan binni, n sa na yiwulen, n tagi xidin sa
dɛnaxan yi, n yi a tongo mɛnni, koni tagi
xidin bata yi kala, a tɔnɔ mi yi fa na sɔnɔn.

8 Alatala yi falan ti n xa iki, 9 "N tan Alatala
ito nan falaxi, n naxa, 'N Yuda kaane wason
kalama na kii nin e nun Yerusalɛn kaane
waso gbeena. 10 Yama ɲaxini ito naxan
tondima n ma falan namɛ, naxanye biraxi
e bɔɲɛ yi feene fɔxɔ ra e tengbesenyani, e
nun ala gbɛtɛne, e yi e batu, e yi e xinbi sin
e bun, ne luma nɛn alo tagi xidini ito, naxan
tɔnɔ mi fa na! 11 Awa, n bata yi Isirayila
yamaan nun Yuda yamaan birin tugun n na
alo tagi xidin xidima muxun tagi kii naxan
yi alogo e xa findi n ma yamaan na, e yi n
xinla matɔxɔ, e n tantun, e n binya. Koni e
mi e tuli mati.' " Alatalaa falan nan na ra.

Manpa kundine fe

12 "Yeremi, sa ito fala e xa, i naxa, 'Alatala,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, a manpa
kundine birin lanma nɛn e xa rafe manpaan
na.' E i yabima nɛn, e naxa, 'Alo nxu mi na
kolon ba, a manpa kundine lan nɛn e rafe
manpaan na?' 13 Nayi, i yi a fala e xa, i naxa,
'Alatala ito nan falaxi, a naxa: n yamanani
ito muxune birin luma nɛn alo dɔlɔ minna
naxanye lugoxi dɔlɔn na, hali a mangan
naxanye dɔxi Dawudaa mangaya gbɛdɛni,
e nun a saraxaraline nun a nabine, e nun
Yerusalɛn kaane birin. 14 N na e xusinma
nɛn e bode ra, e yi kala alo kundine,* diine
nun fafane birin. N mi muxu yo ratangɛ, n
mi kininkininma, n mi hinanɲɛ e ra, sese mi
a ligɛ n tagan e halagɛ.' Alatalaa falan nan
na ra."

Ɛ tuli mati

15 Ɛ n xuiin namɛ, ɛ tuli mati!
Ɛ nama fa ɛ yɛtɛ yite,
bayo Alatala nan falan tima.
16 Ɛ binyen fi Alatala ma, ɛ Ala,
benun a xa dimin naso,
ɛ yi ɛ sanne radin geya yidimixine yi.
Ɛ yengi kɛnɛnna nan ma,
koni Ala yi a masara sayaan dimin na,
a yi findi dimi gbeen na.
17 Xa ɛ mi ɛ tuli mati,
n wugama nɛn wundoni ɛ wasona fe ra.
N yɛɛgen minima nɛn han,
n yɛɛn xɔnna yi rafe yɛɛgen na,
bayo Alatalaa yamaan sigama nɛn
konyiyani.

Alaa falana lan mangana denbayaan ma

18 A fala mangan nun ɲaxalan mangan xa,
i naxa, "Ɛ dɔxɔ bɔxɔni,
bayo ɛ mangaya taxamaseri kɔmɔti nɔrɔxin
bata bira."
19 Negewi yamanan taane balanma nɛn,
muxu yo mi fa na
naxan e rabiyɛ.
Yuda kaane birin sigama konyiyani,
e birin bata xali.

*Yerusal*ɛn bata xunna kala

20 I yɛɛn nakeli,
i muxune mato naxanye fama
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.
Xuruse kurun minɛn
naxan taxu i ra,
i yi i kanbama xuruseen naxanye yi?†

* 13:14: Ala muxuni itoe yatɛxi manpa kundine misaala nan na be. † 13:20: Xuruse rabaan xuruseene yɛɛ ra, na misalixi yɛɛratine nan na yamaan yɛɛ ra.

21 Ɛ bata naxanye radari
e xa findi ɛ xɔyine ra,
ɛ nanse falama,
ne na keli ɛ xili ma e dɔxɔ ɛ xun na.
I mi tɔrɛ nayi ba
alo ɲaxanla naxan diin barima?
22 Xa ɛ na fala, ɛ naxa,
"Nanfera ito n sɔtɔma?"
Ɛ xa a kolon,
a muxune fuma ɛ ma nɛn,
e yi ɛ rayagi ɛ hakɛ wuyaxi saranna ra.

23 Fati fɔrɛn nɔɛ a fatin masarɛ ba,
hanma burunna ɲarin yi a fatin makatunxi yirene maxɛtɛ a ma?
Na ma, ɛ fan mi nɔɛ fe faɲin ligɛ,
ɛ to darixi fe ɲaxin na.
24 N na ɛ raxuyama ayi nɛn
alo foyen se dagin naxan xalima tonbonni.

25 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"N bata ito nan nagidi ɛ ma
bayo ɛ bata ɲinan n xɔn,
ɛ yi ɛ yigi sa wule alane yi.
26 N na ɛ rayagima nɛn
alo ɲaxanla dugin na mate a ra
han a yɛtagi, alogo a ragenla xa to.
27 N bata ɛ yalunyaan nun ɛ kunfa feene to,
ɛ tɔnɔn fenma yalunyani yagitareyani!
N bata ɛ fe xɔsixine to geyane fari
e nun burunna ra.
Gbalona ɛ xa Yerusalɛn kaane!
Ɛ mɔn luma nɛn sariɲantareyani
han waxatin mundun?"

14

Fitina furuna fe

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa lan fitina furuna fe ma, a naxa,
2 "Yuda kaane sunuxi,
e taane bata kala,
e muxune gbelegbelema bɔxɔni,
e wuga xuini tema Yerusalɛn taani.
3 Muxu gbeene muxudine rasigama ige badeni.
E sigama ige ramaradeni,
e mi ige sɔtɔ.
E yigitɛgɛxin yi xɛtɛ e kundine kui genla ra,
e yi e xunna so yagini.
4 Bɔxɔn bata xara
bayo tulen mi fama yamanani,
nayi xɛɛ biine yagixin yi e xunna so.
5 Hali xɛnla a dii xali nɛnɛn nabeɲinma burunna ra,
bayo sɛxɛ xinde mi na.
6 Burunna sofanle tema geyane fari,
e yi foyen tongo alo kankone.
E yɛɛ rakoɲinma,
bayo sɛxɛ mi na."

7 Nxu hakɛne seren bama nxu xili ma,
koni Alatala, nxu mali i xinla fe ra!
Bayo nxɔ tinxintareyaan gbo,
nxu bata yulubin liga i ra.
8 I tan, Isirayila yigina,
naxan a rakisima ɲaxankata waxatini,
nanfera i luyɛ
alo xɔɲɛn dangumatɔna yamanani,
alo sigatiin naxan xii kedenna tima be?
9 Nanfera i luxi
alo sofaan na a tɛrɛna yɛngɛn na,
naxan mi nɔɛ marakisin tiyɛ?
Anu, Alatala, i nxu yɛ,
i xinla falama nxu xun ma.
I nama i mɛ nxu ra!

10 Alatala ito nan falaxi lan a yamana fe ma,
a naxa, "Na xun xɔn sigan nafan e ma,
e mi e raxarɛ yire kedenni.
Nanara, Alatala mi e rasuxuma,
a mi ɲinanma e hakɛne xɔn,
a e saranma nɛn e yulubine ra."
11 Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, "I nama n maxandi yamani ito hɛrina fe ra.
12 Hali e sunna suxu, n mi n tuli matiyɛ e wuga xuiin na. Hali e saraxa gan daxine nun bogise saraxane ba, n mi e rasuxɛ, bayo n waxi e halagi feni yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen na."
13 N yi a yabi, n naxa, "Ee! Marigina Alatala! E nabine luma a falɛ e xa, e naxa, 'Ɛ mi yɛngɛn toma, fitina kamɛn mi ɛ konna liyɛ. Ala bɔɲɛ xunbeli kɛndɛn fima nɛn ɛ ma be.' "
14 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Na nabine wulen nan falama n xinli. N tan xa mi e rafaxi. N mi yamari soxi e yii, n mi fala tixi e xa. E nabiya falane tima wule fe toone nan xɔn alo xiyena. Ne fataxi yiimato feene nun suxure batu feene nun e yɛtɛ bɔɲɛ mayendenxine nan na."
15 Nanara, Alatala ito nan falaxi lan nabine fe ma naxanye falan tima a xinli, a naxa, "N mi ne xɛxi, koni e a falama, e naxa, 'Yɛngɛn nun fitina kamɛn mi soɛ yamanani ito yi.' Nanara, n na nabine faxama nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn xɔn.
16 E nabiya falan tima yamaan naxan xa, ne binbine rabeɲinma nɛn Yerusalɛn kirane xɔn fitina kamɛn nun yɛngɛni. Muxu yo mi luma

naxan e maluxunɲɛ, e tan nun e ɲaxanle
nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne. N na
e fe ɲaxin naxɛtɛma nɛn e ma."

17 "Falani ito ti e xa, i naxa,
'N yɛɛgen minima kɔɛ nun yanyin na,
a mi danma,
bayo gbalo gbeen bata godo n ma yama
fajnin ma,
a ɲaxankataxi han!
18 Xa n siga burunna ra,
n muxu faxaxine toma mɛnni
silanfanna naxanye faxaxi.
Xa n siga taani,
fitina kamɛn bata muxune rafura mɛnni.
Nabine nun saraxaraline yamanani sigama
koni e mi sese famuma.' "

19 Yamaan naxa,
"I bata i mɛ Yuda kaane ra ba fefe?
I niin bata a mɛ Siyon taan na ba?
Nanfera i nxu ɲaxankatama
han nxu mi fa kɛndɛyaan sɔtɔma?
Nxu yengi yi bɔɲɛ xunbenla ma,
koni nxu mi sese fajni sɔtɔma.
Nxu yi marakɛndɛyaan nan mamɛma,
koni fe magaxuxin nan fama.
20 Alatala, nxu bata nxɔ fe ɲaxine kolon,
e nun nxu benbane hakɛne,
bayo nxu bata yulubin liga i ra.
21 I xinla fe ra,
i nama nxu raɲaxu.
I nama i ya mangaya gbɛdɛ nɔrɔxina fe
magodo!
I miri layirin ma en tagi,
i nama a kala.
22 Siyane ala fufafuna ndee nɔɛ tulen nafɛ
ba?
Hanma koren nan tulen nagodoma a yɛtɛ
ma ba?
Ɛn-ɛn de!
I tan Alatala na a ra, nxɔ Ala!
Nxu yigi saxi i yi,
bayo i tan nan na feene birin ligama."

15

Ala yi a yamaan yalagi

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Hali Musa
nun Samuyɛli fa ti n yɛtagi n solonadeni
yamani ito xa, n mi kininkininɲɛ e ma. E
kedi n yɛtagi, e xa siga! 2 Xa e a fala i xa,
e naxa, 'Nxu xa siga minɛn?' I xa e yabi, i
naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Sayaan nagidixi naxanye ma,
ne sayaan sɔtɔma nɛn!
Naxanye faxama silanfanna ra,
ne faxama nɛn!
Fitina kamɛn nagidixi naxanye ma,
ne kamɛma nɛn!
Konyiyaan nagidixi naxanye ma,
ne xalima nɛn konyiyani!' "
3 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N fitina
feen sifa naanin nan nafama e xili ma:
silanfanna yi e faxa, barene yi e yibɔ, xɔline
nun burunna subene yi e don, e yi e ɲan.
4 N na e findima nɛn fe magaxuxin na bɔxɔ
xɔnna yamanane birin xa, lan Yuda man-
gan Xesekiyaa dii xɛmɛn Manase kɛwanle
ma a naxanye rabaxi Yerusalɛn taani."

Ala mi fa kininkininma

5 Ala naxa, "Nayi, nde kininkininma ɛ tan
Yerusalɛn kaane ma?
Nde a mawugama ɛ fe ra?
Nde danguma ɛ xɔntɔnɲɛ?"
6 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Ɛ bata ɛ mɛ n na,
ɛ lu xɛtɛ xanbin na.
Nayi, n na n yiini tema nɛn ɛ xili ma,
n yi ɛ halagi,
bayo ɛ kininkinin mi fa n yi.
7 N na e fintanma nɛn
alo se dagina yamanan taane so dɛɛne birin
na.
N yi e diine ba e yii,
n yi n ma yamaan halagi
bayo e mi e xun xanbi soxi e kɛwanle yi.
8 N na a ligama nɛn kaɲa gilɛne yi wuya ayi
alo baan ɲɛmɛnsinna.
N halagi tiin nafama nɛn e banxulanne
ngane ma yanyi tagini,
sanɲa ma kedenni,
ɲaxankatan nun kui sanna yi e li.
9 Naxan bata dii solofere bari,
na furama nɛn, a faxa.
Kɔɛɛn yi so a ma yanyin na,
a yagi, a xun sin.
Naxanye na lu e nii ra,
e yaxune yi fa ne raxɔri e silanfanne ra."
Alatalaa falan nan na ra.

Nabina mawugana

10 Yeremi naxa,
"Nna, gbalona n xa
bayo i bata n bari.
Yamanan muxune birin n matandima,
e yi n yɛngɛ!
Doli so mi n na,
n mɔn mi doli tongoxi,

koni birin n dangama.”

11 Alatala yi a fala n xa, a naxa,
“N na i xunbama nɛn
alogo i xa fe faɲin sətə yati!
N na i yaxune rafama nɛn
i mafandeni tərən nun gbalon waxatini yati!
12 Muxun nɔɛ wureni bolonɲɛ a yiin na ba,
wuren naxan kelixi sogeteden kɔmɛnna ma hanma sulana?
13 Yuda kaane, n na ɛ hɛrisigɛne nun ɛ nafunle fima ɛ yaxune ma nɛn e yɛngɛ yi se tongoxine ra,
masətə ɛ yulubine xən ɛ yamanan birin yi.
14 N bata ɛ so ɛ yaxune yii e konyine ra
ɛ yi siga yamanani ɛ mi dɛnaxan kolon.
N bata tɛɛn so ɛ xili ma n ma xələni.”

15 Yeremi naxa, “I tan, Alatala,
i feene birin kolon.
I miri n ma, i yi n mali,
i yi n gbeen ɲɔxɔ n ɲaxankata muxune ra!
I nama n faxa,
i tan naxan mi xələma xulɛn!
A kolon, n yagin masətəma i tan nan ma fe ra!
16 I ya falane na yi n li tun,
n yi e rasuxuma nɛn alo donsena,
bayo i ya falane nan n nasɛwama,
n yi ɲaxan n bɔɲɛni.
Amasətə i xinla bata fala n xun ma,
Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna!
17 N mi dəxi fuyantenne tagi batudeni.
N yi luxi n danna nɛn
bayo i sɛnbɛn yi n fari,
bayo i n nafexi i ya xələn na.
18 Nanfera nayi n ma tərən dan mi na?
Nanfera n ma furen mi yalanma?
I luyɛ n xa
alo tigin naxan xərima ba,
muxun mi nɔɛ a xaxili tiyɛ naxan na?”

19 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Xa i xun xɛtɛ n ma,
n mən i tima nɛn i ya wanla ra n yɛtagi.
Xa i fala kɛndɛne ti,
i fala fuune lu na,
i falan tima nɛn nayi
alo n yɛtɛɛn dɛ xuina.
E tan nan fa xɛtɛma i ma,
koni i tan xa mi xɛtɛma e tan ma de!
20 N na i findima nɛn yinna wure daxin na nayi,
yamani ito yɛtagi,
naxan mi nɔɛ rabirɛ.
E i yɛngɛma nɛn,
koni e mi i nɔɛ sese ma,
bayo n na i fəxə ra,
n ni i rakisi, n yi i xərəya.”
Alatalaa falan nan na ra.
21 “N na i xunbama nɛn muxu ɲaxine yii,
n yi i xərəya gbalotəne sɛnbɛn ma.”

16

Gbalon lɔxɔna fe

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa, 2 “I nama ɲaxanla futu. I nama dii xɛmɛ sətə hanma dii tɛmɛna yireni ito yi.” 3 Bayo Alatala ito nan falaxi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne xili ma naxanye barima be, e nun dii ngaan naxanye e barima, e nun fafan naxanye e sətəma yamanani ito yi, a naxa, 4 “E faxama nɛn fureni. E sayaan mi wugɛ, e mi maluxunɲɛ. E luma nɛn alo ɲaman bɔxən ma. Yɛngɛn nun fitina kamɛn nan e raxərima. E binbine yi findi balon na xəline nun burunna subene xa.”

5 Bayo, Alatala ito nan falaxi, a naxa, “I nama so ɲande banxini. I nama siga saya yirene yi sununi. I nama e wuga. Bayo n bata n ma bɔɲɛ xunbenla ba yamanani ito yi e nun n ma hinanna nun n ma kininkininna.” Alatalaa falan nan na ra. 6 “Muxu gbeene nun muxudine birin faxama nɛn yamanani ito yi. E sayaan mi wugɛ, e mi maluxunɲɛ, muxe mi a yɛtɛ maxabɛ sununi hanma a xunna bi e fe ra. 7 Tamin mi yitaxunma muxu sunuxine ra e madɛndɛn xinla ma. E mi minseen soma sunu muxune yii, e yi e madɛndɛn, hali e fafe hanma e nga nan faxaxi.”

8 “I nama so banxina nde yi sɛwa donse donna dɛnaxan yi, i yi dɔxɔ muxune fɛma i dɛgedeni, i yi i min. 9 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N danna sama nɛn sɛwa sigine nun ɲaxan sigine nun ɲaxalandi ti sigine ra xɛmɛn nun a ɲaxanla xa yireni ito yi, waxatini ito yi i yɛɛ xəri.’ ”

10 “I na falani ito birin ti yamani ito xa waxatin naxan yi, e a falama nɛn i xa, e naxa, ‘Nanfera Alatala gbalo gbeeni itoe birin nagidixi nxu ma? Nxu kalan mundun tixi? Nxu yulubin mundun ligaxi Alatala ra, nxɔ Ala?’ 11 Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: N na ligaxi nɛn bayo ɛ benbane e mɛ nɛn n na, e bira ala

gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi e xinbi sin e bun, e yi e
batu, e yi e mɛ n tan na, e mi n ma sariyan
suxu. [12] Anu, ɛ tan bata fe ɲaxin naba dangu
ɛ benbane ra. Ɛ birin biraxi ɛ bɔŋɛ yi fe
ɲaxine nan fɔxɔ ra ɛ tengbesenyani, ɛ mi
ɛ tuli matima n na. [13] N na ɛ kedima nɛn
yamanani ito yi. N yi ɛ rasiga yamanani ɛ
nun ɛ benbane mi dɛnaxan kolon. Ɛ sa ala
gbɛtɛne batu mɛnni kɔɛɛn nun yanyin na,
bayo n mi fa hinanɲɛ ɛ ra mumɛ!' "

Konyine xɛtɛ fena

[14] Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Lɔxɔne
fama, muxe mi a falɛ lɔxɔn naxanye yi, a
naxa, 'N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi,
naxan Isirayila kaane ramini Misiran yi!'
[15] Koni a a falama nɛn, a naxa, 'N bata n kɔlɔ
habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane
ramini kɔmɛn fɔxɔn yamanani, e nun a e
kedi yamanan naxanye birin yi!' Bayo n
mɔn fama nɛn e ra na bɔxɔni, n dɛnaxan so
e benbane yii."

[16] Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N
yamani ito yaxu wuyaxi xilima nɛn e xili
ma, e fa e suxu alo yɛxɛ suxune. E fa
e sagatan geyane nun yire matexine nun
gɛmɛ yinle birin yi alo donsone. [17] Bayo n
yɛɛna e kɛwanle birin na, e mi luxunxi n
ma. E hakɛne mi luxunŋɛ n ma. [18] N na
e hakɛne nun e yulubine saranma nɛn e
ra dɔxɔ firin, bayo e bata n ma yamanan
naharamu, e bata n kɛɛ bɔxɔn nafe e sawura
niitarene nun e suxure xɔsixine ra."

Ala keden peen kolon fena

[19] Alatala, n sɛnbɛna,
n ma faran makantanxina,
n na n yigiyama dɛnaxan yi tɔrɔ waxatine
yi,
siyane fama nɛn i tan ma
keli bɔxɔn danne birin na,
e yi a fala, e naxa,
"Wulen nan findixi nxu benbane kɛɛn na,
suxure fufafuun naxanye tɔnɔ mi na.
[20] Adamadiine nɔɛ alane rafalɛ e yɛtɛ xa ba?
A rabama, koni ala xa mi ne ra!"
[21] Nayi, Alatala naxa,
"Nanara, n na a yitama nɛn e ra ito yi,
n na n fangan nun sɛnbɛn yitama nɛn e ra,
e yi a kolon, a n xili nɛn Alatala."

17

Murutɛdene yalagi fena

[1] Yuda kaane yulubine kɛrɛndɛnxi wure
sɛbɛli ti seen nan na,
naxan xɔdɔxɔ alo dayimuna.
E sɛbɛxi e bɔŋɛ walaxan nan ma,
e nun e saraxa gandene fenne ma.
[2] Nayi, e diine luma nɛn e mirɛ e saraxa
gandene ma,
e nun e Asera kide gbindonne wudi
yifɔtɔnxine fɛma,
e nun geya matexine fari.
[3] Ɛ tan seen naxanye batuma n ma geyaan
ma e nun burunne ra,
ne nun ɛ hɛrisigɛne nun ɛ nafunle birin
soma nɛn
ɛ yaxune yii e yɛngɛ se tongoxine ra
e nun ɛ taan kidene,
masɔtɔ ɛ yulubine xɔn ɛ yamanan birin yi.
[4] Ɛ tan yɛtɛɛn nan fama kɛɛn nabeɲindeni,
n naxan soxi ɛ yii.
N yi ɛ findi konyine ra ɛ yaxune xa ya-
manani
ɛ mi dɛnaxan kolon,
bayo ɛ bata n ma xɔlɔn tɛɛn nadɛgɛ.
A ɛ ganma nɛn han habadan.

[5] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Dangan na kanna xa
naxan a yigi sama adamadiine yi,
naxan a xaxili tixi muxune ra,
a yi a xun xanbi so Alatala yi a bɔŋɛni.
[6] Na kanna luxi nɛn
alo wudi dungin tonbonni.
A tan mi hɛrin toɛ.
A dɔxɔma nɛn tonbonna yire yixareni,
fɔxɔn dɛnaxan yi bɔxɔ rabeɲinxini.
[7] Koni, duban na kanna xa
naxan a yigi saxi Alatala yi,
Alatala findixi naxan yigi ra.
[8] A luxi nɛn
alo wudin naxan sixi igen dɛ,
a salenne sigama igen bun.
Wuyenna mi a tɔrɔma,
a dɛɛne xinde yɛyɛ.
Furun na ti ɲɛɛna nde ra,
na mi a tan tɔrɔma
a bogin mi ɲanma."

[9] "Muxun bɔŋɛna a mayendenma
dangu seen birin na.
A furen mi dandanŋɛ!
Nde nɔɛ a famunŋɛ?
[10] N tan Alatala,
n muxune bɔŋɛn fɛsɛfɛsɛma,
n yi e sɔndɔmɛn nakɔrɔsi,
alogo n xa birin saren fi a kɛwanle ra,
lan a sigati kiin ma.

[11] Muxun naxan nafulu sɔtɔ ki mi fan,
na luxi nɛn
alo dɔmɛn naxan xɛlɛne rasɛgɛma,
a mi naxanye biraxi.
A nɛma a dunuɲa yi gidin tagini,
a fuxari.
A raɲanna, a lu alo xaxilitarena."
[12] En ma banxi sariɲanxin findixi Alaa mangaya gbɛdɛ nɔrɔxin nan na
naxan ma fe yitexi xabu a fɔlɔni.
[13] I tan Alatala, Isirayila yigina,
naxanye birin e mɛma i ra,
ne yagima nɛn.
Naxanye e masigama i ra,
ne sa luma burunburunna nin,
bayo e bata e mɛ Alatala ra,
siimaya ige tigina.

[14] Alatala, n nakɛndɛya,
alogo n xa yiyalan.
N nakisi, alogo n xa kisi,
bayo n ni i tan nan tantunma.
[15] E a falama n xa, e naxa,
"Alatalaa falane mi kamalima ba?
A xa e rakamali fa."
[16] N tan mi tondixi findɛ yɛɛratiin na i fɔxɔ ra.
N fan mi yi waxi tɔrɔ lɔxɔni ito xa a li.
I na kolon.
N ma falane birin kɛnɛnni i yɛtagi.
[17] Nayi, i nama kui sanna ragidi n ma.
I tan naxan findixi n luxunden na gbalon lɔxɔni.
[18] N ɲaxankata muxune xa yagi,
koni i nama n tan lu yagini!
E tan nan xa magaxu,
koni n tan nama gaxu.
Gbalon lɔxɔn nafa e tan nan ma
i xa e halagi gbalon na dɔxɔɲa ma firin.

Matabu Lɔxɔn nasariɲanna

[19] Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa, "Siga, i sa ti taan so dɛɛn na, naxan xili 'Yamaan So Dɛna' Yuda mangane danguma dɛnaxan yi e nɛma soma hanma e nɛma minɛ. I mɔn xa ti Yerusalɛn taan so dɛɛne birin na. [20] I yi a fala e xa, i naxa, 'Ɛ tuli mati Alatalaa falan na, Yuda mangane nun Yuda yamaan birin, e nun Yerusalɛn kaane birin, ɛ tan naxanye soma dɛni itoe ra. [21] Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ a liga ɛ yeren ma! Ɛ nama goron tongo Matabu Lɔxɔni, ɛ yi a raso Yerusalɛn dɛɛne ra. [22] Ɛ nama goron namini ɛ konne yi Matabu Lɔxɔni. Ɛ nama wali yo kɛ. Koni ɛ Matabu Lɔxɔn nasariɲan, alo n na a yamari ɛ benbane ma kii naxan yi. [23] Koni e mi n xuiin namɛ, e mi e tuli mati n na. E yi e tengbesen, e tondi n xuiin namɛ, e mi tin xurɛ. [24] Alatalaa falan ni ito ra. Xa ɛ n xuiin namɛ ki faɲi, xa ɛ mi goron naso taan so dɛni itoe ra Matabu Lɔxɔni, ɛ Matabu Lɔxɔn nasariɲan, ɛ mi wali yo kɛ, [25] nayi mangane nun kuntigine soma nɛn dɛni itoe ra, naxanye dɔxi Dawuda ɲɔxɔni a manga gbɛdɛni. E tema nɛn wontorone nun soone fari, e tan nun e kuntigine, e so e nun Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane. Muxune luma nɛn taani ito yi han habadan! [26] Muxune fama nɛn sa keli Yuda taane yi e nun Yerusalɛn rabilinna taane nun Bunyamin yamanan nun geya yiren sogegododen binni e nun geyaan bonne nun Negewi tonbonni, alogo e xa fa saraxa gan daxine nun saraxa gbɛtɛye nun bogise saraxane nun wusulanne nun barika bira saraxane ba Alatalaa banxini. [27] Koni xa ɛ mi ɛ tuli mati n na, ɛ yi Matabu Lɔxɔn nasariɲan, xa ɛ goronna raso Yerusalɛn taani Matabu Lɔxɔni, nayi, n tɛɛn soma nɛn taan dɛɛne ra naxan mi nɔɛ ratuyɛ, a yi taan banxi faɲine gan.' "

18

Fɛɲɛ rafalana fe

[1] Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, [2] "Keli, i siga fɛɲɛ rafalan konni, i sa n ma falan mɛma mɛnna nin." [3] N yi siga fɛɲɛ rafalan konni, n yi a li fɛɲɛna nde rafalɛ. [4] Koni fɛɲɛn naxan yi a yii, a yi naxan nafalama fɛɲɛ bɛndɛn na, fɛɛn yi na ra. Nayi, a mɔn yi xɛtɛ a ma, a fɛɲɛ gbɛtɛ rafala na fɛɲɛ bɛndɛn na, alo a yi rafan a ma kii naxan yi. [5] Alatala yi falan ti n xa, a naxa, [6] "Ɛ tan Isirayila yamana, n fan mi nɔɛ na fe sifan ligɛ ɛ ra ba, alo fɛɲɛ rafalana? Isirayila yamana, ɛ fan luxi n yii nɛn alo fɛɲɛ bɛndɛn fɛɲɛ rafalan yii." Alatalaa falan nan na ra. [7] "Waxatina nde yi, n na a falama nɛn a siyana nde hanma yamanana nde xa kala, hanma a halagi, hanma a raxɔri. [8] Koni n falan tixi siyaan naxan xili ma, xa na xɛtɛ a fe ɲaxine fɔxɔ ra, nayi n ɲaxankatan naxan nagidixi e ma, n xɛtɛma nɛn na feen fɔxɔ ra, na mi fa e sɔtɔma. [9] Waxatina nde, n yi a fala a siyana nde hanma yamanana nde xa ti, a sabati. [10] Koni xa na siyaan fe ɲaxin naba n yɛɛ ra yi, a mi n xuiin namɛ, nayi n fe faɲin

naxan nagidixi e ma, n na xunbama nɛn e
ra, na mi fa liga.”
11 “Iki, Yeremi, falan ti Yuda kaane nun
Yerusalɛn kaane xa, i naxa, Alatala ito nan
falaxi, a naxa, ‘Ɛ a mato, n gbalona nde
rafama ɛ ma, n fena nde yitɔnma ɛ xili ma.
Nayi, ɛ xɛtɛ ɛ fe ɲaxine fɔxɔ ra! Ɛ birin xa
ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwanle maxɛtɛ!’ 12 Koni
e a falama nɛn, e naxa, ‘A mi lanɲɛ! Fɔ nxu
xa lu nxu miriyane ligɛ, birin yi bira a bɔɲɛ
yi fe ɲaxine fɔxɔ ra tengbesenyani.’ ”

Isirayila bata ɲinan a Ala xɔn
13 Nanara, Alatala ito nan falaxi,
a naxa, “Maxɔdinna ti siyane yɛ.
Nde bata fe sifani ito mɛ singe?
Isirayila yama faɲin bata fe magaxuxin liga.
14 Ige xundin ɲanɲɛ Liban geyane gɛmɛ
gbeene fari ba?
Ige xunbenla ɲanɲɛ xudeni ba
naxan fama sa keli na yire makuyeni?
15 Anu, n ma yamaan bata ɲinan n xɔn!
E wusulanna ganma saraxan na suxure fu-
fafune xa,
naxanye e ratantanma e sigati kiini,
e yi e ba e kira fonna xɔn,
e yi e ti kira yitɔntarene xɔn.
16 E bata e yamanan findi yire rabeɲinxin na,
muxune kabɛma naxan ma
e kolin a ma han habadan.
A fe dangu muxune birin yigitɛgɛma nɛn,
e xunni maxa.
17 N na e raxuyama ayi nɛn e yaxune bun
alo sogeteden foyena.
N na n yɛɛn bama e ra nɛn,
n yi n xun xanbi so e yi e gbalon waxatini.”

Yanfan Yeremi xili ma
18 Muxune a falama, e naxa, “Ɛ fa be, en
fa yanfan so Yeremi ma! Bayo saraxaraline
sariya xaranna, na mi ɲanma alo Yeremi a
falan kii naxan yi, fekolonne maxadi xuine
fan mi ɲanɲɛ, nabine falane mi ɲanɲɛ. Ɛ fa,
en fa a mafala yamani alogo a xa tɔrɔ. En
nama en tuli mati a fala yo ra!”
19 Alatala, i tuli mati n na!
I tuli mati n yaxune xuiin na n xili ma!
20 Fe faɲin lan a saran a ɲaxin na ba?
Anu e bata n faxa yinla ge n yɛɛ ra.
Koni, a kolon
a n bata ti i yɛtagi i solonadeni e xa
alogo i ya xɔlɔn xa masiga e ra.

21 Na ma, i xa fitina kamɛn nagidi e diine ma,
i yi sayaan nagidi e ma yɛngɛni,
e ɲaxanle yi findi kaɲa gilɛne ra
naxanye diiye baxi e yii.
E xɛmɛne xa sayaan sɔtɔ,
e banxulanne yi faxa yɛngɛni!
22 Gbelegbele xuiin xa mini e banxine yi,
i na fa sofa ganla ra e xili ma sanɲa ma
kedenni.
Bayo e bata yinla ge n xili ma,
e yalaan nati n yɛɛ ra.
23 I tan Alatala,
i e yanfantenyane birin kolon,
e naxanye yitɔnxi n faxa xinla ma.
I nama e hakɛne mafelu,
i nama i yɛɛn ba e yulubine ra!
E xa bira i yɛtagi!
Keli e xili ma, i ya xɔlɔ waxatin xa a li!

19

Fɛɲɛ kalaxina fe
1 Alatala yi ito fala, a naxa, “Sa fɛɲɛna nde
sara fɛɲɛ rafalan konni, i yi yamaan fonne
nun saraxaraline xili. 2 I siga Ben-Hinɔn
lanbanni, dɛnaxan sa Fɛɲɛ So Dɛɛn binni, i
sa falani itoe rali mɛnni n naxanye tima i xa.
3 I yi a fala, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Alatalaa falan
na, ɛ tan Yuda mangane nun Yerusalɛn
kaane! Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isir-
ayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N gbalon
nagodoma nɛn be ma, naxan yo na a fe mɛ,
na kanna tuli madɔxɔma ayi nɛn. 4 Amasɔtɔ
e bata e mɛ n na! Muxun mi fa be kolonma
bayo e bata be findi wusulan ganden na ala
gbɛtɛne xa, e mi naxanye kolon, e benbane
mi e kolon, Yuda mangane mi e kolon, e yi
be rafe sɔntarene wunla ra. 5 E yi kidene
rafala Baali suxurene xa alogo e xa e diine
gan mɛnni Baali xa, n mi naxan yamarixi, n
mi naxan ma fe falaxi, n mi sa mirixi naxan
ma.’ ”
6 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Na-
nara, lɔxɔna nde fama, muxune mi fa be
xili bama a ‘Tofeti’ hanma ‘Ben-Hinɔn lan-
banna.’ Koni e fa be xili bama nɛn ‘Faxa Ti
Lanbanna.’ 7 N fa Yuda kaane nun Yerusalɛn
kaane fe yitɔnxine kalama be nin. N yi e
faxa e yaxune silanfanne ra naxanye waxi
e raxɔri feni. N yi e binbine lu xɔline nun
burunna subene bun. 8 N taani ito findima
nɛn yire rabeɲinxin na, muxune kabɛma
naxan ma e kolin a ma. Naxan yo nɛma
danguɛ be, na kanna yigitɛgɛma nɛn a kolin
a yire kalaxine ma. 9 N yaxune rafama nɛn
naxanye waxi e raxɔri feni, e taan nabilin

yɛngɛni. Na kamɛn gbama nɛn han e yi e
dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne suben don, e yi
e bode sube don."
10 "Na xanbi ra, i xa fɛɲɛni bɔ muxune
yɛtagi naxanye biraxi i fɔxɔ ra, 11 i yi a fala
e xa, i naxa, 'Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
ito nan falaxi, a naxa: N yamani ito nun
taani ito halagima kiini ito nin, alo fɛɲɛn
kalama kii naxan yi, naxan mi nɔɛ yitɔŋɲɛ.
E binbine maluxunma nɛn Tofeti yi han na
yi rafe. 12 N yireni ito ligama na kii nin, e
nun a muxune, n mɔn yi taani ito fan liga
alo Tofeti yireni ito. Alatalaa falan nan na
ra. 13 Yerusalɛn banxine nun Yuda man-
gane banxine raharamuma nɛn alo Tofeti
yire haramuxini ito, e yi wusulanna ganma
banxin naxanye xuntagi sarene birin xa,
e minse saraxane rabɔxɔn ala gbɛtɛne xa
dɛnaxanye birin yi.' "
14 Yeremi yi fa, sa keli Tofeti yi Alatala a
rasiga dɛnaxan yi nabiya falane tideni. A yi
ti Alatala Batu Banxin tanden ma, a yi a fala
yamaan birin xa, a naxa, 15 "Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a
naxa, 'N gbalon nafama nɛn taani ito xili ma
e nun a rabilinna taane birin, n bata gbalo
feen naxanye birin ma fe fala e xili ma, bayo
e bata tondi e tuli matiyɛ n ma falane ra
tengbesenyani.' "

20

Yeremi xidi fena

1 Saraxaralina Imeri a dii xɛmɛn Pasaxuri,
kuntigin naxan yi Alatala Batu Banxin xun
na, na to Yeremi a nabiya falane mɛ, 2 a
yi Nabi Yeremi bɔnbɔ, a sa a sa kutun na
Alatala Batu Banxin dɛxɔn Bunyamin So
Dɛɛn Faxaraxiin binni.* 3 Koni na xɔtɔn
bode, Pasaxuri to Yeremi beɲin, Yeremi yi
a fala a xa, a naxa, "Alatala mi i xili saxi
Pasaxuri, koni a bata i xili sa 'Gaxun Yiren
Birin Yi.' 4 Bayo Alatala ito nan falaxi, a
naxa, 'N gaxun nasoma nɛn ɛ nun i xɔyine
birin yi. Ɛ yaxune i xɔyine faxama nɛn
i yɛɛ xɔri. N Yuda kaane birin sama nɛn
Babilɔn mangan sagoni, a yi e suxu a siga
e ra konyiyani Babilɔn taani, hanma a e
faxa silanfanna ra. 5 N taani ito nafunle
birin sama nɛn ɛ yaxune sagoni, e wali
xɔnne nun e se faɲine, e nun Yuda mangane
nafunle birin. E yi e tongo yɛngɛni, e siga
e ra Babilɔn taani. 6 I tan Pasaxuri e nun
muxun naxanye birin i ya banxini, ɛ sigama
nɛn konyiyani Babilɔn taani, i sa faxa na, i
maluxun na, e nun i wule nabiya falane ti i
xɔyin naxanye birin xa.' "

Nabina mawugana

7 Alatala i bata n mayenden,
n lu mayendenni.
I bata n suxu sɛnbɛni,
i yi n nɔ feu!
Muxune yoma n ma waxatin birin,
e birin n magelema.
8 Bayo n nɛma falan tiyɛ yɛyɛ,
fɔ n gbelegbele,
n yi gbalon nun halagina fe fala!
Nayi, e n konbima,
e n magele waxatin birin Alatalaa falana fe
ra.
9 Koni xa n na a fala nun, n naxa,
"N mi fa n mirima Alaa fe ma,
n mi fa falan tima a xinli sɔnɔn,"
a falan luma nɛn n yi nayi
alo tɛɛn nan n bɔɲɛn ganma,
alo n tɛɛn nan namaraxi n xɔnne yi,
n xadan a yisuxɛ, n mi nɔ.
10 Bayo n muxu wuyaxi xuiin mɛma n
mafalɛ.
E n xili bama
"Gaxuna yiren birin yi."
E naxa, "Ɛ a tɔɲɛgɛ!
En na a tɔɲɛgɛ."
N xɔyine n matoma,
xa n tantanɲɛ, e naxa,
"Waxatina nde,
a mayendenma nɛn.
Nayi, en yi a nɔ,
en yi en gbeen ɲɔxɔ a ma."
11 Koni Alatala bata lu n xɔn
alo sofa sɛnbɛmana.
Nanara, n ɲaxankata muxune tantanma
nɛn,
e mi n nɔɛ sese ma.
E fulama n na nɛn,
na yi e yagi han!
A findi marafɛyaan na e xa han habadan,
ɲinan mi tiyɛ naxan xɔn.
12 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna i tan nan
tinxin muxun kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma,
i muxun bɔɲɛn nun a sɔndɔmɛn toma.
Tin, n xa i to i gbeen ɲɔxɛ e ma
bayo n bata n xun mayɛngɛ feen lu i tan ma.

13 Ɛ bɛtin ba Alatala xa,

* 20:2: So dɛɛn naxan geyaan na.

ɛ Alatala tantun.
Bayo a tərə muxune xunbama nɛn muxu
ɲaxine yii.

[14] Dangana n bari ləxən xa.
Nga n xalixi ləxən naxan yi,
na mi findixi duba ləxə ra.
[15] Dangan na kanna xa
naxan sa xibaru faɲina fe rali n fafe ma fa
fala
dii xɛmɛn bata bari a xa,
a yi sɛwa na ma.
[16] Na kanna xa lu alo taane
Alatala naxanye kalaxi kininkinintareyani.
A xa gbelegbele xuiin mɛ xətənni,
a yi yɛngɛ so sənxə xuiin mɛ yanyin na.
[17] A yi lan nun
a xa n faxa nga kui,
alogo nga kuiin xa findi n gaburun na
n yi lu na yi habadan.
[18] Nanfera n minixi nga kuini
n yi tərən nun xəlɛn kolon
n yi n ma siimayaan birin naba yagini?

21

*Falana lan Yerusal*ɛn suxu feen ma

[1] Alatala yi falan ti Yeremi xa, Manga Sedeki to Malakiyaa dii xɛmɛn Pasaxuri rasiga a ma e nun saraxaraliin Sofoni, Maaseyaa dii xɛmɛna. E yi a fala Yeremi xa, e naxa, [2] "Alatala maxədin nxu xa, bayo Babilən mangan Nebukadanesari bata nxu yɛngɛ fələ. Waxatina nde Alatala nxu maliyɛ nɛn, a yi a kabanako fena ndee raba nxu xa, alogo yaxuni ito xa a masiga nxu ra."

[3] Yeremi yi e yabi, a naxa, "Ɛ a fala Sedeki xa, ɛ naxa, [4] 'Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: Babilən mangan nun Babilən kaan naxanye ɛ taan makantan yinna rabilinxi yɛngɛni iki, ɛ ne yɛngɛma yɛngɛ so seen naxanye ra, n ne raxɛtɛma ɛ tan nan ma, n yi ɛ yaxuni itoe malan taani ito kui. [5] N tan yɛtɛna ɛ yɛngɛma nɛn, n fitinaxin yi n sɛnbɛn nun n fanga gbeen yita ɛ ra n ma xələn nun n ma bəɲɛ teeni. [6] Naxanye birin taani ito yi, n ne ɲaxankatama nɛn, a muxune nun a xuruseene, e birin yi faxa fitina fureni. [7] Alatalaa falan ni ito ra! Na na dangu, naxanye na lu e nii ra fitina furen nun yɛngɛn nun fitina kamɛn xanbi ra, n ne birin sama nɛn Babilən mangan Nebukadanesari sagoni, Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine nun taani ito muxune birin, n yi e lu e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni. A e faxama nɛn silanfanna ra, a mi kininkinin e ma, a mi hinan e ra sese ma.' "

[8] "Yeremi, a fala yamani ito xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Ɛ a mato, n bata siimayaan kiraan nun sayaan kiraan yita ɛ ra. [9] Naxan yo na lu taani ito kui, silanfanna nun fitina kamɛn nun fitina furen nan na kanna faxama. Koni naxan na mini, a yi sa a yɛtɛ dɛntɛgɛ Babilən kaane xa, naxanye ɛ rabilinxi yɛngɛni, na kanna kisima nɛn, a tan yi lu a nii ra bɛtɛ. [10] Bayo n na n yɛɛ rafindima nɛn taani ito ma a ɲaxin na, a faɲin mi a ra. A sama nɛn Babilən mangan sagoni, a yi a gan." Alatalaa falan nan na ra.' "

Alaa falana lan Yuda mangana denbayaan ma

[11] "Yeremi, a fala Yuda mangana denbayaan
xa,
i naxa, 'Ɛ tuli mati Alatalaa falan na.
[12] Dawuda bənsənna, Alatala ito nan falaxi,
a naxa: Ɛ kiti kɛndɛn sa xətən yo xətən,
ɛ yi muxu kansunxin ba ɲaxankata tiin yii,
alogo n ma xələn nama godo ɛ ma ɛ fe
ɲaxine fe ra
alo tɛɛn naxan ɛ ganma
naxan mi nɔɛ ratuyɛ.
[13] Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:
N bata keli ɛ xili ma,
ɛ tan naxanye dəxi lanbanni,
ɛ tan naxanye dəxi fanyen ma fiila ma,
ɛ tan naxanye a falama, ɛ naxa,
"Nde nɔɛ fɛ nxu xili ma?
Nde nɔɛ soɛ nxu luxunden kui?"
[14] N na ɛ saranma ɛ kɛwanle ra nɛn.
N tɛɛn soma nɛn ɛ fətənne ra,
a yi ɛ rabilinna birin gan.'
Alatalaa falan nan na ra."

22

Kitina manga ɲaxine xili ma

[1] Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Siga Yuda mangana banxini, i sa falani ito ti na, i naxa, [2] 'I tan Yuda mangana, i tan naxan dəxi Dawudaa mangaya gbɛdɛni, i tuli mati Alatalaa falan na, i tan nun i ya kuntigine nun i ya yamaan birin, naxanye soma dɛni itoe ra! [3] Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Ɛ kiti kɛndɛne sa, ɛ tinxinna raba. Ɛ muxu kansunxine xunba e ɲaxankata muxune yii. Ɛ nama ɲaxu xəɲɛne nun kiridine nun kaɲa

gilɛne ra, ɛ nama gbalo feen liga, ɛ nama
sɔntaren faxa yireni ito yi. [4] Bayo xa ɛ
falani ito suxu ki faɲi, mangan naxanye
dɔxi Dawudaa mangaya gbɛdɛni, ne soma
nɛn banxini ito tanden so dɛɛne ra, e dɔxi
wontorone kui e nun soone fari, e tan nun
e kuntigine nun e yamana. [5] Koni xa ɛ mi
falani itoe suxu, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni,
banxini ito findima nɛn banxi xɔnna ra."
Alatalaa falan nan na ra.' "

[6] Bayo, Alatala ito nan falaxi
lan Yuda mangana banxin ma, a naxa,
"Banxini ito rayabu n tan yɛɛ ra yi
alo Galadi yamanana,
alo Liban geyaan xuntagina.
Koni n na a findima nɛn tonbonna ra yati,
alo taa rabeɲinxina.
[7] N halagi tiine rasigama nɛn a xili ma,
e birin nun e yɛngɛ so seene
e yi a suman sɛnbɛtɛnne sɛgɛ a bun,
e yi e gan."
[8] "Siya wuyaxine danguma nɛn taani ito
dɛxɔn. E yi a fala e bode xa, e naxa, 'Nanfera
Alatala taa gbeeni ito ligaxi iki?' [9] Muxune e
yabima nɛn nayi, e naxa, 'Bayo e bata e mɛ
Alatala, e Alaa layirin na, e yi e xinbi sin ala
gbɛtɛne bun, e yi e batu.' "

Manga Salun wuga fena

[10] Ɛ nama manga faxaxin wuga,
ɛ nama sunu Manga Yosiyaa fe ra,
koni fɔ e bata mangan naxan xali konyiyani,
ɛ na nan wuga,
bayo a mi fa xɛtɛma sɔnɔn!
A mi fa a konna toma sɔnɔn!
[11] Bayo Alatala ito nan falaxi lan Yuda
mangan Yosiya a dii xɛmɛn Salun ma,
naxan yi a fafe Yosiya ɲɔxɔni mangayani,
naxan bata keli be, a naxa, "A mi fa xɛtɛma
sɔnɔn! [12] Koni e a xalixi konyiyani dɛnaxan
yi, a sa faxama mɛnna nin. A mi fa ya-
manani ito toma sɔnɔn!"*

Alaa falana Yehoyakimi xili ma

[13] "Gbalon na kanna xa,
naxan a banxin tima tinxintareyani,
a yi a banxi kuine fari sa kansun ti kitini,
a yi a muxu boden ti konyi wanle ra,
a mi a saren fi.
[14] A a falama, a naxa,
'N banxi gbeen tima nɛn n yɛtɛ xa
naxan konkone gbo mumɛ!'
A yi foye sodene rafala a ma,
a suman farinne sa banxin kankene yi,
a yi a kasi a gbeela ra.
[15] I mangayani nɛn ba,
bayo suman wudin nafan i ma?
I fafe mi yi a dɛgema ba, a yi a min?
Koni na yi tinxin, a kiti kɛndɛn kolon,
nanara a feene birin yi lanxi.
[16] A yi yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune xun
mafalama kitini,
nanara a feene birin yi lanxi.
Muxun mi n kolonma na kiin xan yi ba?"
Alatalaa falan nan na ra.
[17] "Koni i yɛɛne nun i bɔɲɛn tixi i yɛtɛna
tɔnɔn nan tun na,
i yi sɔntarene faxa,
i muxune ɲaxankata,
i e kansun."
[18] Nanara, Alatala ito nan falaxi lan
Yuda mangan Yehoyakimi ma Yosiyaa dii
xɛmɛna, a naxa,
"Muxune mi a saya feen wugɛ, e naxa,
'Ee! Ngaxakedenna xɛmɛn nun ɲaxanla,
en nu tɔrɔ de!'
E mi a saya feen wugɛ, e naxa,
'Ee! N kanna! Ee! Mangana!'
[19] A tan saya feen ligama nɛn
alo sofanla gbeena,
a binbin bubuma nɛn,
a sa woli ayi Yerusalɛn fari ma."

Yerusalɛn yagin nun yarabina fe

[20] "Ɛ te Liban geyaan xuntagi,
ɛ gbelegbele!
Ɛ xuiin xa siga han Basan yamanana!
Ɛ gbelegbele Abarimi geyane xuntagi!
Bayo ɛ xɔyine birin bata xunna kala.
[21] N falan ti nɛn ɛ xa,
benun ɛ kɔntɔfili waxatin xa a li.
Ɛ yi a falama nɛn, ɛ naxa,
'Nxu mi nxu tuli matima.'
Ɛ yi na kii nin xabu ɛ dii ɲɔrɛ waxatini.
Ɛ mi n xuiin namɛ.
[22] Ɛ yɛɛratine bata lɔ ayi foyeni,
ɛ xɔyine birin yi xali konyiyani.
Ɛ yagima nɛn na waxatini,
ɛ lu marafɛyani,

* 22:12: 22.12 Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn Salun nan ma fe falaxi be naxan mɔn xili Yehowaxasi. Misiran mangan nan Yosiya faxa yɛngɛni. Salun kike saxan nan naba mangayani, benun Misiran mangan xa a suxu, a siga a ra Misiran yi konyiyani. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 23.29-34 kui.

masɔtɔ ɛ fe ɲaxine xɔn.

23 I tan naxan dɔxi Liban fɔtɔnni†
i tan naxan dɔxi suman wudi banxin kui,
i gbelegbelema nɛn,
tɔrɔn na i sɔtɔ waxatin naxan yi,
ɲaxankatana alo ɲaxanla naxan dii barini!"

Alaa falana Yehoyakimi a dii Yoyakin xili ma

24 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N tan Habadan Ala, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, fa fala i tan Yuda mangan Yoyakin,‡ Yehoyakimi a dii xɛmɛna, hali i yi findixi n ma taxamaseri yiisolirasoon nan na n yiifanni, n yi i bɛ nɛn na. 25 N na i sama nɛn i yaxune sagoni naxanye waxi i faxa feni, i gaxuma naxanye yɛɛ ra, Babilɔn mangan Nebukadanesari e nun Babilɔn kaane. 26 N na i wolima ayi nɛn yamana gbɛtɛni, e nun i nga naxan i barixi. Ɛ yi faxa yamanani ɛ mi barixi dɛnaxan yi. 27 Ɛ kon yamanan xɔnla ɛ suxuma nɛn han! Koni ɛ mi fa xɛtɛma mumɛ!"

28 Yamaan naxa, "Nayi, Yoyakin bata findi goron kalaxin nan na ba, se ramɛxina? Nanfera e nun a diine wolima ayi nɛn yamana gbɛtɛ yi e mi dɛnaxan kolon?"

29 Yamanana, n ma yamanana, n ma yamanan muxune, ɛ tuli mati Alatalaa falan na. 30 Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Xɛmɛni ito xinla xa sɛbɛ alo naxan mi dii barixi, alo muxun naxan ma dunuŋa yi gidin findixi bɔnɔn na, bayo a bɔnsɔn yo mi nɔɛ dɔxɛ Dawudaa mangaya gbɛdɛni, a yi lu Yuda yamanan xun na."

23

Yɛɛrati ɲaxine nun Marakisi Ti Mangana

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Gbalon na yɛɛratine xa, naxanye n ma yamaan naxuyama ayi, e e ralɔ ayi!" 2 Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan yɛɛratine ma naxanye a yamaan masuxuma, a naxa, "Ɛ bata n ma yamaan naxuya ayi, ɛ yi e kedi, ɛ mi ɛ yengi dɔxi e xɔn. Nayi, n na ɛ kɛwali ɲaxine saranma ɛ ra nɛn." Alatalaa falan nan na ra. 3 "N na n ma yamaan muxu dɔnxɛne malanma nɛn keli yamanane yi, n na e raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, n mɔn yi fa e ra e yireni. E yi sabati mɛnni, e wuya ayi. 4 N yi yɛɛratine lu e xun na naxanye e masuxuma ki faŋi, naxanye mi fa gaxuɛ, e mi yilanyilanŋɛ. N ma yamaan muxu yo mi dasɛ e ra." Alatalaa falan nan na ra.

5 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "Lɔxɔne fama,
n manga tinxinxin naminima Dawuda bɔnsɔnni waxatin naxan yi
alo wudi ɲingin na mini wudin ma,
a mangayaan naba xaxilimayani,
a yi kiti kɛndɛn sa,
a tinxinyaan liga yamanani.
6 Yuda bɔnsɔnna rakisima nɛn a waxatini,
Isirayila kaane yi lu bɔŋɛ xunbenli.
E a xili bama nɛn fa fala,
'En ma tinxinna, Alatala.' "

7 Nanara, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Lɔxɔne fama, muxe mi a falɛ lɔxɔn naxanye yi, fa fala, 'N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini Misiran yi!' 8 Koni a a falama nɛn, a naxa, 'N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini kɔmɛn fɔxɔn yamanani, e nun a e kedi yamanan naxanye birin yi!' Na waxatini, e mɔn dɔxɔma nɛn e bɔxɔni."

Nabi wuledene

9 Falana lan nabine ma:
N bɔŋɛn bata kala n kui,
n fatin birin xuruxurunma.
N bata lu
alo n xunna kelixi manpaan nan na,
masɔtɔ Alatala nun a fala sariŋanxina fe ma.
10 Bayo, yamanan bata rafe yalundene ra.
Yamanan bata yi xara dangan xɔn.
Xuruse rabadene birin bata kala.
Muxune mafura fe ɲaxin nabɛ,
e sɔbɛ soxi tinxintareyaan nan tun ma.
11 "Nabine nun saraxaraline birin,
e sese mi fa sariŋan!
N fa e kɛwali ɲaxine toma
hali n ma banxini."
Alatalaa falan nan na ra.
12 "Nanara, e kiraan masalaxunma nɛn,
a yidimi, e yi radin, e bira.
Bayo n gbalon nafama nɛn e ma,
n na e kɛwanle saran e ra ɲɛɛ naxan na."
Alatalaa falan nan na ra.

*Yerusal*ɛn nabine ɲaxu Samari nabine xa

† 22:23: Manga banxin yi xili saxi Liban fɔtɔnna xun ma nɛn, a to tixi suman wudine ra keli Liban yamanan fɔtɔnne yi. Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 7.2 kui. ‡ 22:24: Yoyakin ma fe sɛbɛxi Mangane Firinden 24.8-16 kui.

13 N bata fe magaxuxine to Samari taan
nabine yɛ,
e nabiya falane ti Baali suxuren sɛnbɛn xɔn
ma,
e yi n ma yamana Isirayila ralɔ ayi.
14 Koni Yerusalɛn nabine yɛ,
n fe ɲaxine nan toxi.
E yalun,
wulen yi findi e siga seen na.
E fe ɲaxi rabane rawɛkilɛma,
alogo muxu yo nama xɛtɛ fe ɲaxin fɔxɔ ra.
E birin luxi n yɛɛ ra yi
alo Sodoma kaane,
Yerusalɛn kaane luxi
alo Gomora kaane.*
15 Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito
nan falaxi lan nabini itoe ma, a naxa,
"N dabarin nun ige xɔlɛn fima yamani ito
ma nɛn e balon na,
bayo sariŋantareyaan soxi yamanan yiren
birin yi
Yerusalɛn nabine nan xɔn."

16 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa,
"Ɛ nama ɛ tuli mati nabine falane ra
naxanye nabiya falane tima ɛ xa.
E ɛ mayendenma nɛn,
e ɛ xibaru fata e yɛtɛ miriyane ra,
koni Alatala dɛ xuiin mi na ra.
17 N mi rafan naxanye ma,
e a falama ne xa, fa fala,
Alatala naxa,
'Ɛ bɔŋɛ xunbenla sɔtɔma nɛn.'
Naxanye biraxi e bɔŋɛ yi feene fɔxɔ ra
tengbesenyani,
e a falama ne xa, e naxa,
'Fefe ɲaxi mi ɛ sɔtɛ.'
18 Koni nde yi tixi Alatala yɛtagi
alogo a xa fe toon ti,
a yi a falan mɛ?
Nde bata a tuli mati,
a yi a falan namɛ?"
19 Alatala gbalon soma nɛn muxu ɲaxine
xun na
alo foye kala tiina.
A xɔlɔn ɲaxankatan yi fa e ma
alo wuluwunla.
20 Alatalaa xɔlɔn mi xɛtɛma e fɔxɔ ra
fɔ feene kamali
Ala naxanye birin nagidixi a bɔŋɛni.
Ɛ xaxili sɔtɔma nɛn na feene xɔn waxati
famatɔne yi.

21 Ala naxa,
"N tan mi nabini itoe xɛxi,
koni e gixin sigama xɛrayaan na.
N mi fala tixi e xa,
koni e nabiya falane tima.
22 Xa e yi tixi n yɛtagi nun,
e yi n ma falan nalima nɛn n ma yamaan ma
nun
e yamaan ba e kira ɲaxine xɔn,
e yi e raxɛtɛ e kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra."

Ala dunuŋa yiren birin yi

23 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "Ala xa mi n na ba,
naxan maso ɛ ra?
Ala nan mɔn n na yire makuyene fan yi."
24 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Muxun nɔɛ a luxunŋɛ wundo yireni ba,
alogo n nama a to?
N mi bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnna rafexi
ba?"
Alatalaa falan nan na ra.

Naxanye wule xiyene fe falama

25 "N bata nabine fala xuiin mɛ naxanye
nabiya falane tima n xinli wulen fari, e
naxa, 'N bata xiye sa, n bata xiyena nde
to.' 26 Nabine bɔŋɛne luma e tiyɛ wule
falan na nabiyani han waxatin mundun, e yi
mayenden falane ti fata e yɛtɛ bɔŋɛ yi feene
ra? 27 E yengi a ma a e n xinla raŋinanŋɛ nɛn
yamaan na e xiyene xɔn e naxanye falama e
bode xa, alo e benbane ɲinanxi n xinla ra kii
naxan yi Baali suxurene fe ra. 28 Xa nabiin
naxan xiye saxi, na xa a xiyen yɛba. Xa n ma
falan naxan yi, na kanna xa a rali a ɲɔndin
kiini."

Alatalaa falan ni ito ra. A naxa, "Malo
kɛsɛn nun malo dagin lanŋɛ e bode ma
di?" 29 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N
ma falan mi luxi ba alo tɛɛna, alo sinben
naxan fanyen bɔma? 30 Nanara, n bata keli
nabini itoe xili ma naxanye falane muŋama
e bode ma, e mɔn naxa a ne fataxi n tan nan
na." Alatalaa falan nan na ra. 31 Alatalaa
falan ni ito ra, a naxa, "N bata keli nabine
xili ma naxanye e yɛtɛ dɛ xuiin findima n
ma falan na." 32 Alatalaa falan ni ito ra, a
naxa, "N bata keli nabine xili ma naxanye
wule xiyene yɛbama, naxanye falane tima
e xunna ayi, e yi n ma yamaan nalɔ ayi e
wulene xɔn. Anu, n tan mi e rasigaxi, n mi
e yamarixi, e tɔnɔ yo mi yamani ito ma,"
Alatalaa falan nan na ra.

* 23:14: Sodoma nun Gomora taane fe sɛbɛxi Dunuŋa Fɔlɔn 19.1-29 kui.

Alaa falan findɛ goronna ra ba?
33 Alatala naxa, “Xa yamani ito hanma
nabina nde hanma saraxaralina nde i
maxɔdin, a naxa, ‘Waliyiya falan mundun
tixi nxu xili ma keli Alatala ma?’ I xa
e yabi, i naxa, ‘Waliyiya falan mundun?
Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N na n
mɛma nɛn ɛ ra.” ’ 34 Xa nabina nde hanma
saraxaralina nde hanma muxu gbɛtɛ a fala,
a naxa, ‘Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala
ma,’ n na kanna kɛwanla saranma nɛn a ra
e nun a denbayana. 35 Ɛ a falama ɛ bode
xa, ɛ naxa, ‘Alatala yabin mundun tixi?’
hanma ‘Alatala nanse falaxi?’ 36 Koni ɛ nama
fa waliyiya falana fe fala Alatala xun ma
sɔnɔn, bayo birin waliyiya falan findixi e
gbee falan nan na. Ɛ habadan Alaa falane
maxɛtɛma na kii nin, Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna, en ma Ala, 37 ɛ lu a falɛ nabina nde xa,
ɛ naxa, ‘Alatala i yabixi nanse ra?’ hanma
‘Alatala nanse falaxi?’ 38 Xa ɛ mɔn a fala, ɛ
naxa, ‘Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala
ma.’ Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
‘Amasɔtɔ ɛ a falama, ɛ naxa, “Waliyiya falan
ni ito ra keli Alatala ma,” hali n to a falaxi
a ɛ nama na fala, 39 nayi, n ɲinanma nɛn ɛ
xɔn fefe, n yi ɛ kedi n yɛtagi, ɛ tan nun ɛ
taana n dɛnaxan so ɛ nun ɛ benbane yii.
40 N yi habadan yagin sa ɛ fari, habadan
marafɛyaan naxan mi ɲinanɲɛ muxune ra
mumɛ!’ ”

24

*X*ɔdɛ debe firinne nun yamana fe
1 Babilɔn mangan Nebukadanesari yelin
xanbini Yehoyakimi a dii xɛmɛn Yoyakin
suxɛ, Yuda mangana, e nun a kuntig-
ine nun yiirawanle nun xabune, a siga e
ra konyiyani Babilɔn taani keli Yerusalɛn
taani, Alatala yi debe firin yita n na Alatala
Batu Banxin yɛtagi, e rafexi xɔdɛ bogine ra.
2 Debe kedenna yi rafexi xɔdɛ bogi fajnine
ra alo bogin naxanye bolonma xɔdɛ malan
waxati singeni. Koni deben boden xɔdɛne
mi yi fan, e mi yi nɔɛ donɲɛ. 3 Alatala yi
a fala, a naxa, “Yeremi, i nanse toma?” N
yi a yabi, n naxa, “Xɔdɛ bogine. Xɔdɛ bogi
fajnine na, naxanye fan han! A ɲaxine fan
na naxanye kalaxi han e mi nɔɛ donɲɛ.”
4 Alatala yi falan ti n xa. 5 Alatala, Isiray-
ilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “I xɔdɛ bogi
fajnini itoe toxi kii naxan yi, n Yuda muxune
fan yisuxuma na kii nin, n naxanye rasiga
Babilɔn kaane yamanani. 6 N na n ɲɔxɔ luma
nɛn e xɔn ki fajni, n xɛtɛ e ra yamanani ito yi.
N na e sɛnbɛ soma nɛn, n mi fa e halagima.
N na e sima nɛn, n mi fa e talama. 7 N bɔɲɛ
fajnin fima nɛn e ma alogo e xa a kolon a
Alatala nan n tan na. Xa e xɛtɛ n ma e bɔɲɛn
birin na, e findima nɛn n ma yamaan na, n
yi findi e Ala ra.”
8 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Xɔdɛ
bogi ɲaxini itoe tan, naxanye kalaxi han
e mi nɔɛ donɲɛ, n Yuda mangan Sedeki
nun a kuntigine suxuma na kii nin e nun
Yerusalɛn yamaan muxu dɔnxɛne, naxanye
luxi yamanani, e nun naxanye dɔxi Misiran
yamanani. 9 E fe magaxuma ayi nɛn e findi
gbalon misaala ra bɔxɔn yamanane mux-
une birin xa. N na e raxuya ayi dɛnaxanye
birin yi, mɛn kaane e mafalama nɛn, e yi
yo e ma, e yi e magele, e e danga. 10 N na
e raxɔrima nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn
nun fitina furen na han e ɲan yamanani n
dɛnaxan so e yii e nun e benbane.”

25

*Ɲ*ɛɛ tonge solofere konyiyana
1 Ala yi falan ti Yeremi xa lan Yuda ya-
maan birin ma, Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoy-
akimi a mangayaan ɲɛɛ naanindeni Yuda
yamanani, naxan mɔn findixi Nebukadane-
sari a mangayaan ɲɛɛ singen na Babilɔn
yi. 2 Nayi, Nabi Yeremi yi falan ti Yerusalɛn
kaane nun Yuda yamaan birin xa, a naxa,
3 “Xabu Amɔn ma dii xɛmɛn Yosiyaa man-
gayaan ɲɛɛ fu nun saxandena, Yuda man-
gana, han to, na ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun saxanna
nan ito ra Alatala falan tima n xa, n fan a
falama ɛ xa yɛyɛ, koni ɛ mi ɛ tuli matixi
n na. 4 Alatala bata a walikɛne birin nafa
ɛ ma waxatin birin, nabine, koni ɛ mi e
xuiin namɛ, ɛ mi ɛ tuli mati e ra. 5 E yi a
falama nɛn, e naxa, ‘Ɛ birin xa xɛtɛ ɛ kira
ɲaxine nun ɛ kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra, alogo
ɛ xa lu bɔxɔni Alatala dɛnaxan soxi ɛ nun
ɛ benbane yii, habadan han habadan. 6 Ɛ
nama bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, ɛ yi ɛ xinbi
sin e bun, ɛ yi e batu. Ɛ nama n naxɔlɔ
batu seene ra ɛ naxanye rafalaxi. Nayi, n
mi sese ɲaxi ligama ɛ ra.’ 7 Koni ɛ mi ɛ tuli
mati n na, ɛ yi n naxɔlɔ batu seene ra ɛ
naxanye rafala, ɛ yi tɔrɔyaan nafa ɛ yɛtɛ
ma.” Alatalaa falan nan na ra. 8 Na ma,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, “Bayo ɛ mi ɛ tuli matixi n ma falan

na, [9] n yamanan muxune birin xilima nɛn
keli sogeteden kɔmɛnna ma e nun Babilɔn
mangan Nebukadanesari, n ma walikɛna.
N na e rafama nɛn yamanani ito nun a
muxune nun a rabilinna siyane birin xili
ma, alogo n xa e raxɔri fefe. N yi e fe findi
fe magaxuxin na muxune kabɛma naxan
ma, e kolin e ma, e nun yire rabeɲinxin
na han habadan. Alatalaa falan nan na ra.
[10] N danna sama nɛn sɛwa sigine nun ɲaxan
sigine nun ɲaxalandi ti sigine ra xɛmɛn
nun a ɲaxanla xa, e nun se din xuine nun
lɛnpu dɛgɛne. [11] Yamanani ito birin kalama
nɛn, a raxɔri, siyani itoe yi findi konyine ra
Babilɔn mangan xa ɲɛɛ tonge solofere."

[12] "Koni na ɲɛɛ tonge soloferene na ɲan
waxatin naxan yi, n Babilɔn mangan nun a
yamaan hakɛne saranma e ra nɛn, n Babilɔn
kaane yamanan findi yire rabeɲinxin na
habadan. Alatalaa falan nan na ra. [13] N feen
naxanye birin fala na yamanan xili ma, n
na birin ligama nɛn a ra, feen naxanye birin
sɛbɛxi kitabuni ito kui, Yeremi naxanye fala
siyane birin xili ma. [14] Bayo Babilɔn kaane
fan luma nɛn siya sɛnbɛmane nun manga
gbeene bun, n yi e fan kɛwanle nun e wali
xɔnne saran e ra."

Alaa xɔlɔ igelengenna fe

[15] Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi n
xa, a naxa, "Yeremi, igelengenni ito rasuxu
n yii, naxan nafexi n ma xɔlɔn na, i yi a
so siyane birin yii, n na i rasigaxi naxanye
fɛma, alogo e xa a min. [16] E na a min, e xunna
firifirima nɛn, e lu alo dɔlɔ minna silan-
fanna yɛɛ ra, n yɛngɛn naxan nasigama e
ma."

[17] N yi igelengenna rasuxu Alatala yii, n
yi a so siyane birin yii, alogo e xa a min,
Alatala n nasiga naxanye ma. [18] N na a
so Yerusalɛn nun Yuda taane muxune yii,
a mangane nun a kuntigine, alogo mɛnne
xa findi yire kalaxine ra, muxune kabɛma
naxanye ma, e kolin e ma, e yi a danga
alo a kii naxan yi to. [19] N mɔn yi a so
Misiran mangan yii e nun a bundɔxɔne nun
a kuntigine nun a yamaan birin, [20] e nun
siyaan naxanye basanxi e ra. N yi a so Yusu
yamanan mangane birin yii, e nun Filisiti
yamanan taa mangane birin, Asikalɔn taan
nun Gasa taan nun Ekirɔn taana e nun
naxanye na lu e nii ra Asadodi taani. [21] N
yi a so Edɔn kaane nun Moyaba kaane nun
Amonine yii, [22] e nun Tire taan nun Sidɔn
taan mangane birin, e nun fɔxɔ ige tagi
bɔxɔne mangane baan kidi ma. [23] N yi a
so Dedan kaane nun Tema kaane nun Busi
kaane yii e nun muxun naxanye birin e
xunne dɛxɔn bima. [24] N yi a so Arabi man-
gane birin yii, e nun siya basanxin naxanye
dɔxi tonbonni, [25] e nun Simiri mangane nun
Elan mangane nun Mede yamanan man-
gane birin [26] e nun sogeteden kɔmɛn fɔxɔn
mangane birin, naxanye maso, naxanye
makuya, bɔxɔ xɔnna yamanane birin. Ne
xanbi ra, Sesaki* mangan fan a minma nɛn.

[27] Ala ito nan falaxi, a naxa, "Yeremi,
a fala e xa, i naxa, 'Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna, Isirayilaa Ala naxa, "Ɛ n ma xɔlɔ
igelengenni ito min, a ɛ xunna firifirima
nɛn alo dɔlɔna, ɛ yi baxun, ɛ bira. Ɛ mi fa
kelima sɔnɔn yɛngɛna fe ra n naxan nafama
ɛ xili ma." ' [28] Xa e tondi igelengenna rasuxɛ
i ra, e yi e min, nayi a fala e xa, i naxa,
'Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, "Fɔ ɛ xa a min, ɛ a min! [29] Bayo, xa n
gbalon fɔlɔma taan nan ma n xinla binyaxi
dɛnaxan yi, nayi, ɛ fan kɛwanle mi saranɲɛ
ɛ ra ba? Ɛ mi tangɛ na ma sese ma. Bayo n
yɛngɛn nasigama nɛn bɔxɔ xɔnna muxune
birin xili ma," Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
falan nan na ra.' "

[30] "I tan xa nabiya falani itoe birin ti e xili
ma, i naxa,
'Alatala sɔnxɔ xuiin bata keli kore,
a bata a xui ramini a dɔxɔde sariɲanxini!
A xɔlɔ xuiin naminima a muxune ma.
A sɔnxɔma alo naxanye manpa bogini
bodonma
alogo e xa a igen ba,
a sɔnxɔma bɔxɔ xɔnna muxune birin xili
ma.
[31] A xuiin sigama han bɔxɔn danna,
bayo kitina Alatala nun siyane tagi,
e nun adamadiine birin kitima nɛn.
A muxu ɲaxine faxama nɛn silanfanna ra,'
Alatalaa falan nan na ra."

[32] Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa,
"Gbalon bata keli
naxan luma sigɛ
keli siyana nde yi siga gbɛtɛ yi,

* 25:26: Sesaki findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala "Babilɔn taana."

alo foye kala tiin naxan bata sa keli bɔxɔn
danne ra."
33 Na lɔxɔni, Alatala muxu faxaxine bin-
bine luma nɛn yiren birin yi, keli bɔxɔn fɔxɔ
kedenni han bode fɔxɔni. Muxu yo mi e
sayaan wugama, e binbine mi malanma, e
mi maluxunma. E binbine yi lu bɔxɔn ma
alo ɲamana.

34 Ɛ tan yɛɛratine, ɛ wuga,
ɛ gbelegbele,
ɛ yi ɛ makutukutu
ɛ tan naxanye yamaan xun na!
Bayo ɛ kɔɛ raxaba waxatin bata a li.
Ɛ birama nɛn, ɛ fe yi kala
alo fɛɲɛ faɲin na raxuya ayi.
35 Sigade mi fa yɛɛratine xa
e gima dɛnaxan yi.
Luxunde yo mi fa e xa
e tan naxanye yamaan xun na.
36 Ɛ yɛɛratine wuga xuiin namɛ,
yamaan kuntigine gbelegbele xuina,
bayo Alatala e bɔxɔn kalama.
37 Langa sabatixine yidunduxi Alatalaa xɔlɔ
magaxuxin bun.
38 Ala bata a yamanan nabeɲin
alo yatan na a dingiraan masara,
e yamanan yi kala halagi tiin bun a xɔlɔ
gbeeni.

26

Muxune yi e kɔnkɔ Yeremi ma

1 Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a
mangayaan fɔlɔ waxatini Yuda yamanani,
Alatala yi falan ti Yeremi xa. 2 Alatala ito
nan falaxi, a naxa, "Sa ti Alatalaa banxin
yinna kui, i falan ti Yuda yamanan taane
muxune xa naxanye birin fa e xinbi sinma
Alatalaa banxini. N na i yamari falan naxan
birin ti feen na, i xa na birin fala e xa, i
nama sese ba a ra. 3 Waxatina nde, e tuli
matima nɛn, e birin yi xɛtɛ e kira ɲaxine
fɔxɔ ra. Nayi, n gbalon naxan nagidixi e
ma e fe ɲaxine fe ra, n xɛtɛma nɛn na feen
fɔxɔ ra, na mi fa e sɔtɔ. 4 A fala e xa, i naxa,
'Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xa ɛ mi ɛ
tuli mati n na, xa ɛ mi n ma sariyane suxu,
n naxanye soxi ɛ yii, 5 ɛ yi n ma walikɛne
xuiin namɛ, nabine, n naxanye rasigaxi ɛ
ma waxatin birin, ɛ mi tin ɛ tuli matiyɛ
naxanye ra, 6 nayi, n banxini ito kalama nɛn
alo Silo taana,* n yi taani ito findi danga
taan na bɔxɔn siyane birin tagi.' "

7 Saraxaraline nun nabine nun yamaan
birin yi Yeremi xuiin mɛ falani itoe tiyɛ
Alatalaa banxini. 8 Yeremi yi yelinma falane
tiyɛ waxatin naxan yi Alatala a yamari nax-
anye fala fe ra, saraxaraline nun nabine
nun yamaan birin yi a suxu, e naxa, "I
faxama nɛn yati! 9 Nanfera i nabiya falane
tima Alatala xinli fa fala banxini ito kalama
nɛn alo Silo taana, taani ito yi kala, a findi
yire rabeɲinxin na?" Yamaan birin yi e
malan Yeremi rabilinni Alatalaa banxini.

10 Yuda yamanan kuntigine to na feene
mɛ, e yi keli mangana banxini, e sa
dɔxɔ Alatalaa banxini dɛnaxan xili "So Dɛ
Nɛnɛna." 11 Nayi, saraxaraline nun nabine
yi a fala kuntigine nun yamaan birin xa, e
naxa, "Xɛmɛni ito a kitin xa lan sayaan ma!
Bayo a bata nabiya falane ti taani ito xili ma,
alo ɛ fan yɛtɛna a mɛxi kii naxan yi!"

12 Yeremi yi a fala kuntigine nun yamaan
birin xa, a naxa, "Ɛ falan naxanye birin
mɛxi, Alatala nan n nafaxi a n xa fa na
nabiya falane ti banxini ito nun taani ito
xili ma. 13 Iki, ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwanle
maxɛtɛ, ɛ yi ɛ tuli mati Alatala ra, ɛ Ala.
Nayi, Alatala gbalon naxan nagidixi ɛ xili
ma, a xɛtɛma nɛn na feen fɔxɔ ra, na mi fa ɛ
sɔtɔma. 14 N tan fa ɛ sagoon nin. Naxan fan
ɛ yɛɛ ra yi, a tinxin, ɛ na liga n na. 15 Koni,
ɛ xa a kolon nɛn, xa ɛ n faxa, sɔntaren faxa
feen goronna luma nɛn ɛ xun ma, ɛ tan nun
taani ito nun a muxune, bayo Alatala nan n
nafaxi yɔ, alogo n xa falani itoe ti ɛ xa."

16 Kuntigine nun yamaan birin yi a fala
saraxaraline nun nabine xa, e naxa, "Hali
xɛmɛni ito a kitin mi lan sayaan ma! Bayo
a falan tixi en xa Alatala nan xili yi, en ma
Ala." 17 Yamanan fonna ndee yi keli, e yi
a fala yamaan malanxin birin xa, e naxa,
18 "Yuda mangan Xesekiya waxatini, More-
seti kaan Mike a fala nɛn Yuda yamaan birin
xa, a naxa, 'Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito
nan falaxi, a naxa,
"Siyon taani buxama nɛn
alo xɛɛna,
Yerusalɛn findima nɛn taa xɔnna ra.
Ala Batu Banxin tixi geyaan naxan ma,
na findima nɛn fɔtɔnna yire matexin na." '†

* 26:6: Silo taana fe sɛbɛxi Yeremi 7.12 kui. † 26:18: Mike 3.12

[19] Yuda mangan Xesekiya nun Yuda yamaan
birin Mike faxa nɛn na ma ba? Xesekiya mi
gaxu Alatala yɛɛ ra ba, a yi Alatala mafan?
Nayi, Alatala gbalon xunba nɛn e ra, a yi
naxan nagidixi e ma. En fe ɲaxin nan
nafama en yɛtɛ ma, xa en xɛmɛni ito faxa!"

Mangan yi nabi Yuriya faxa

[20] Xɛmɛna nde fan yi na naxan yi nabiya
falane tima Alatala xinli, naxan ma falaye yi
luxi alo Yeremi a falane, Semaya Kiriyati-
Yeyarin kaana dii xɛmɛn Yuriya. A fan
nabiya falane ti nɛn taani ito nun yamanani
ito xili ma. [21] Yehoyakimi nun a sofa kuntig-
ine nun a kuntigine birin to na falane mɛ,
mangan yi wa a faxa feni. Koni, Yuriya
to na feen mɛ, a yi gaxu, a yi a gi, a siga
Misiran yamanani. [22] Manga Yehoyakimi
yi muxune rasiga Misiran yi, Akibori a dii
xɛmɛna Elanatan e nun muxuna ndee. [23] E
sa Yuriya suxu Misiran yi, e sa fa a ra Manga
Yehoyakimi xɔn, a yi a faxa silanfanna ra,
e sa a binbin woli ayi yamaan yiigelitɔne
gaburu yireni.

[24] Anu, na waxatini, Safan ma dii xɛmɛna
Axikan Yeremi ratanga nɛn alogo e nama a
lu yamaan sagoni, e yi a faxa.

27

*Yuda kaane lan e xuru Babil*ɔn mangan
ma

[1] Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a
mangayaan fɔlɔ waxatini Yuda yamanani,
Alatala yi falan ti Yeremi xa. [2] Alatala yi
falani ito ti n xa, a naxa, "Gbelemɛne rasɛgɛ,
i lutine ti e ra goron tongo seen na, i e sa
i kɔɛ ma. [3] I mɔn yi e rasiga Edɔn mangan
nun Moyaba mangan nun Amoni mangan
nun Tire mangan nun Sidɔn mangan ma
e xɛrane xɔn e naxanye rafaxi Yerusalɛn
yi Yuda Manga Sedeki fɛma. [4] I yi n ma
yamarin nali e ma, alogo e xa sa a fala
e kanne xa, i naxa, Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
ɛ sa ito fala ɛ kanne xa, ɛ naxa, [5] 'N tan
nan bɔxɔ xɔnna daxi n sɛnbɛ gbeeni, e
nun muxune nun suben naxanye a fari.
Naxan na n kɛnɛn, n yi bɔxɔ xɔnna so na
yii. [6] Iki n fa ɛ yamanane birin sama nɛn
Babilɔn mangan Nebukadanesari sagoni, n
ma walikɛna. N mɔn burunna subene sama
nɛn a sagoni. [7] N siyane birin sama nɛn a
nɔɔn bun e nun a diin nun a mamandenna
nɔɔn bun, han a waxati saxin yi a li, a fan
ma yamanan yi sa lu siya sɛnbɛmane nun
manga gbeene nɔɔn bun. [8] Xa siyana nde
hanma yamanana nde mi xuru Babilɔn
mangan Nebukadanesari ma, a mi tin
Babilɔn mangana konyiyaan xa lu a xun ma
alo goron tongo gbelemɛna, n na siyaan
kɛwanla saranma a ra nɛn yɛngɛn nun
fitina kamɛn nun fitina furen na, han n
yi yelin e halagɛ Babilɔn mangan xɔn.'
Alatalaa falan nan na ra. [9] Ɛ tan nama ɛ tuli
mati ɛ nabine nun ɛ yiimatone nun ɛ xiyene
nun ɛ koron bɔnbɔne nun ɛ kɔɛramuxune
ra, naxanye a falama ɛ xa, e naxa, 'Ɛ mi
luma Babilɔn mangana nɔɔn bun.' [10] Bayo, e
wulen nan falama ɛ xa, naxan ɛ masigama
ɛ bɔxɔn na. N na ɛ kedima nɛn ɛ yamanani,
n yi ɛ raxɔri. [11] Koni siyaan naxan na tin
Babilɔn mangana konyiyaan yi sa a fari alo
goron tongo gbelemɛna, a xuru a ma, n
matabun fima nɛn na ma a yɛtɛ bɔxɔni, a yi
a bi, a lu dɔxi na," Alatalaa falan nan na ra.

[12] N na nan fala Yuda mangan Sedeki
fan xa, n naxa, "Ɛ tin Babilɔn mangana
konyiyaan xa sa ɛ fari alo goron tongo
gbelemɛna, ɛ xuru e nun a yamaan ma, ɛ
kisima nɛn. [13] Nanfera ɛ nun i ya yamaan
lanma ɛ faxa yɛngɛn nun fitina kamɛn nun
fitina fureni, alo Alatala a falaxi kii naxan
yi siyane xa naxanye tondin xurɛ Babilɔn
mangan ma? [14] Ɛ nama ɛ tuli mati nabine
ra, naxanye a falama ɛ xa, e naxa, 'Ɛ mi
luma Babilɔn mangana nɔɔn bun!' Bayo,
e wule nabiya falane nan tima ɛ xa. [15] N
tan mi e xɛxi, e wulen nan falama n xinli.
Nayi, n na ɛ kedima nɛn ɛ yamanani, ɛ nun
ɛ nabiin naxanye falane tima, ɛ birin yi
raxɔri." Alatalaa falan nan na ra.

[16] N ni ito nan fala saraxaraline nun ya-
maan birin xa, n naxa, "Alatala ito nan
falaxi, a naxa, 'Ɛ nama ɛ tuli mati ɛ nabine
ra naxanye a falama ɛ xa, e naxa, "Alatalaa
banxin muranne famatɔɔn ni i ra sa keli
Babilɔn yi!" Bayo e wule nabiya falane
nan tima ɛ xa. [17] Ɛ nama ɛ tuli mati ne
ra. Ɛ xuru Babilɔn mangan ma, ɛ yi kisi.
Nanfera ɛ waxi taani ito kala feni? [18] Xa
nabiin nan e ra, xa Alatalaa falana e yi,
nayi e xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna mafan
alogo muranna naxanye fa luxi Alatalaa
banxini, e nun Yuda mangana banxin nun
Yerusalɛn yi, a ne fan nama xali Babilɔn ya-
manani. [19] Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna

ito nan falaxi lan sɛnbɛtɛnne ma, e nun
ige ramaraden nun ige maxali wontorone
nun muran gbɛtɛn naxanye luxi taani ito
yi, 20 Babilɔn mangan Nebukadanesari mi
naxanye tongo a Yehoyakimi a dii xɛmɛn
Yoyakin xali konyiyani waxatin naxan yi,
Yuda mangana, e nun Yuda yamanan nun
Yerusalɛn taan muxu gbeene birin a siga
naxanye ra konyiyani Babilɔn yi, 21 Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan
falaxi yati muranne xili ma naxanye luxi
Alatalaa banxini, e nun Yuda mangana
manga banxini e nun Yerusalɛn taani, a
naxa, 22 "Ne tongoma nɛn, e xali Babilɔn yi,
e sa lu na yi han n na keli lɔxɔn naxan yi,
n mɔn yi e rafa be." Alatalaa falan nan na
ra.' "

28

Yeremi nun wule nabina fe

1 Na ɲɛɛ kedenna ra, Yuda mangan Sedeki
a mangayaan ɲɛɛ naaninden kike suulun-
den lɔxɔna nde yi, Gabayon kaana Asuru
a dii xɛmɛn Nabi Xananiya yi falan ti n xa
Alatalaa banxini saraxaraline nun yamaan
birin yɛɛ xɔri, a naxa, 2 "Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
'Babilɔn mangan goron tongo gbelemɛn
naxan sama muxune kɔɛ ma, n fama na
kaladeni nɛn! 3 Benun ɲɛɛ firin, n mɔn
xɛtɛma nɛn muranne birin na be Alatalaa
banxini, Babilɔn mangan Nebukadanesari
naxanye tongoxi be, a siga e ra Babilɔn
yi. 4 N mɔn xɛtɛma nɛn Yuda mangan na,
Yoyakin Yehoyakimi a dii xɛmɛna, e nun
Yuda muxu suxine birin, naxanye sigaxi
Babilɔn yi, bayo Babilɔn mangan goron
tongo gbelemɛn naxan sama muxune kɔɛ
ma, n fama na kaladeni nɛn!' Alatalaa falan
nan na ra."

5 Nabi Yeremi yi Xananiya yabi saraxar-
aline nun yamaan birin yɛɛ xɔri naxanye
yi Alatalaa banxini. 6 Nabi Yeremi naxa,
"Amina! Alatala xa na liga! Alatala xa i fala
xuine rakamali, a yi xɛtɛ Alatalaa banxin
muranne nun muxu suxine ra be sa keli
Babilɔn yi. 7 Koni i tuli mati falani ito ra
n naxan falama ɛ nun yamaan birin xa:
8 Nabiin naxanye fa benun i tan nun n tan xa
fa, xabu a fɔlɔni, ne nabiya falane ti nɛn lan
yɛngɛn nun gbalon nun fitina furene fe ma
yamana wuyaxi nun mangaya gbeene xili
ma. 9 Koni xa nabina nde bɔɲɛ xunbenla fe
fala, fɔ a falan xa kamali nɛn benun muxune
xa a kolon a Alatala nan a xɛxi."

10 Nayi, nabi Xananiya yi goron tongo
gbelemɛn ba Nabi Yeremi kɔɛ ma, a yi a
yigira. 11 Xananiya yi a fala yamaan birin
yɛɛ xɔri, a naxa, "Alatala ito nan falaxi,
a naxa, 'Babilɔn mangan Nebukadanesari
nɔɔn naxan sama siyane birin fari alo goron
tongo gbelemɛna, benun ɲɛɛ firin, n na
kalama na kii nin.' " Nabi Yeremi yi siga.

12 Nabi Xananiya yelin xanbini goron
tongo gbelemɛni girɛ, a naxan ba Nabi
Yeremi kɔɛ ma, Alatala yi falan ti Yeremi
xa, a naxa, 13 "Sa a fala Xananiya xa, i naxa,
'Alatala ito nan falaxi, a naxa: I bata wudi
gbelemɛni gira, koni i fa wure gbelemɛn
nan sɔtɔma a funfuni. 14 Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a
naxa: N goron tongo wure gbelemɛn sama
nɛn siyani itoe birin kɔɛ ma, alogo e xa
lu Babilɔn mangan Nebukadanesari a nɔɔn
bun, e lu walɛ a xa, n mɔn burunna subene
sama nɛn a sagoni.' "

15 Nabi Yeremi yi a fala Nabi Xananiya
xa, a naxa, "Xananiya, i tuli mati! Alatala
mi i xɛxi, anu i bata yamani ito mayenden
alogo e xa e yigi sa wulene yi. 16 Nanara,
Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N ni i ɲanma
nɛn bɔxɔ xɔnna fari, i faxama nɛn ɲɛɛni ito
ra, bayo i ya falane yamaan namurutɛma
Alatala ma.' " 17 Nabi Xananiya yi faxa na
ɲɛɛn kike solofereden na.

29

Kɛdin yi rasiga muxu suxine ma

1 Nabi Yeremi a falan ni i ra a naxan
sɛbɛ kɛdin kui Yerusalɛn taani, a yi a
rasiga fonne ma naxanye xali konyiyani,
e nun saraxaraline nun nabine nun ya-
maan dɔnxɛn birin, Nebukadanesari nax-
anye suxu Yerusalɛn yi a siga e ra konyiyani
Babilɔn yi. 2 A lixi, Manga Yoyakin nun
a nga nun mangan bundɔxɔne nun Yuda
kuntigine nun Yerusalɛn kuntigine nun
yiirawanle nun xabune fan bata yi mini
Yerusalɛn yi siga konyiyani. 3 A kɛdin taxu
nɛn Safan ma dii xɛmɛna Elasa nun Xi-
liki a dii xɛmɛn Gemariya ra, Yuda man-
gan Sedeki naxanye xɛ Babilɔn mangan
Nebukadanesari ma. Kɛdin kui falan ni i ra:

4 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi muxu suxine birin xa, n
naxanye rasiga konyiyani keli Yerusalɛn yi

siga Babilɔn yi, a naxa, 5 "Ɛ banxine ti, ɛ dɔxɔ
e kui. Ɛ nakɔne si, ɛ yi e bogine don. 6 Ɛ
ɲaxanle futu, ɛ yi diine sɔtɔ. Ɛ ɲaxanle fen
ɛ dii xɛmɛne xa, ɛ yi ɛ dii tɛmɛne fi xɛmɛ
taa ra, alogo e fan xa diine bari. Ɛ wuya ayi
ɛ dingirani, ɛ yatɛn nama xurunɲɛ ayi de!
7 Ɛ bɔɲɛ xunbenla raso taani, n na ɛ xalixi
konyiyani dɛnaxan yi, ɛ yi Alatala maxandi
na taan xa, bayo ɛ bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma na
nan xɔn."

8 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isir-
ayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, "Ɛ nama
tin, nabine nun yiimatone xa ɛ mayenden
naxanye ɛ tagi. Ɛ nama ɛ tuli mati ɛ xiyene
ra! 9 Bayo e wule nabiya falane nan tima ɛ
xa n xinli. N tan mi e xɛxi," Alatalaa falan
nan na ra. 10 Koni Alatala ito nan falaxi, a
naxa, "Babilɔn yamanana nɔ sɔtɔn na ɲɛɛ
tonge solofere ti, n na ɛ malima nɛn, n yi n
ma fala faɲin nakamali ɛ xa, n xɛtɛ ɛ ra be.
11 Bayo n na a kolon n feen naxanye yitɔnxi
ɛ xa. N bɔɲɛ xunbenla nan yitɔnxi ɛ xa,
tɔrɔyaan mi a ra, alogo n xa yigin lu ɛ ma
waxati famatɔne yi." Alatalaa falan nan na
ra. 12 "Nayi, ɛ na n xili, ɛ yi fa n maxandi,
n na ɛ yabima nɛn. 13 Ɛ na n fen, ɛ n toma
nɛn, xa ɛ n fen ɛ bɔɲɛn birin na." 14 Alatalaa
falan ni ito ra. "N tinma nɛn ɛ xa n to, n
yi xɛtɛ ɛ ra keli konyiyani, n yi ɛ malan keli
siyane nun yirene birin yi, n na ɛ raxuya ayi
dɛnaxanye yi, n yi xɛtɛ ɛ ra be, n na ɛ kedixi
dɛnaxan yi siga konyiyani." Alatalaa falan
nan na ra.

15 Na ma, ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, "Alatala
bata nabine fi nxu ma Babilɔn yi!"

16 Koni Alatala ito nan falaxi lan mangan
ma naxan dɔxi Dawudaa manga gbɛdɛni,
e nun yamaan naxan birin dɔxi Yerusalɛn
taani ito yi, ɛ ngaxakedenna naxanye mi
siga ɛ fɔxɔ ra konyiyani, 17 Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "N
yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen
nafama e ma nɛn, n yi e lu alo xɔdɛ bogi
kalaxin naxanye mi nɔɛ donɲɛ. 18 N na e
sagatanma nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn
nun fitina furen na, n yi e fe findi fe magax-
uxin na bɔxɔn yamanane birin xa, e yi findi
danga taan misaala ra, e fe yi yamanane
birin muxune yigitɛgɛ, e yi kabɛ e ma, e
kolin e ma, e e konbi, n na e raxuya ayi
dɛnaxanye birin yi." 19 Alatalaa falan ni ito
ra. "Na ligama nɛn bayo e mi e tuli matixi n
ma falan na, n na n ma walikɛne rasigaxi e
tan naxanye ma waxatin birin, nabine. Anu
ɛ fan mi ɛ tuli matixi," Alatalaa falan nan na
ra.

20 Koni ɛ tan xa ɛ tuli mati Alatalaa falan
na, ɛ tan muxu suxine birin, n bata ɛ tan
naxanye rasiga keli Yerusalɛn yi siga Ba-
bilɔn yi!

21 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi lan Kolayaa dii xɛmɛna
Axabi nun Maaseyaa dii xɛmɛn Sedeki ma,
naxanye wule nabiya falane tima ɛ xa, a
naxa, "N na e sama nɛn Babilɔn man-
gan Nebukadanesari sagoni, a yi e faxa
ɛ yɛɛ xɔri. 22 Yuda kaan naxanye birin
siga konyiyani Babilɔn yi, ne birin dangan
misaala tongoma muxu firinni itoe nan ma
sɔnɔn, e naxa, 'Alatala xa i lu alo Sedeki
nun Axabi, Babilɔn mangan naxanye gan!'
23 Bayo e bata xaxilitareyaan liga Isirayila
yi. E bata yalunyaan liga e muxu bodene
ɲaxanle xɔn, e yi falan ti n xinli wulen fari,
anu, n tan xa mi yamarin fixi e ma. N
na kolon, na feen seren nan mɔn n na."
Alatalaa falan nan na ra.

Yeremi yi Semayaa kɛdin yabi

24 A fala Nexelan kaan Semaya xa, i naxa,
25 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala
ito nan falaxi, a naxa, i bata kɛdine sɛbɛ
Yerusalɛn kaane birin ma, e nun Maaseya
a dii xɛmɛn Sofoni saraxaralina, e nun
saraxarali gbɛtɛye birin, i ito nan sɛbɛxi
Sofoni ma, i naxa, 26 'Alatala bata i findi
saraxaraliin na Yehoyada ɲɔxɔni alogo i
xa i yengi dɔxɔ Alatalaa banxin feene xɔn.
Na ma, muxu yo na a yɛtɛ findi nabiin na
daxuyani, i lan i xa a sa kutun na, i a kɔɛɛn
xidi yɔlɔnxɔnna ra. 27 Nanfera nayi, i mi i
kɔnkɔma Yeremi Anatɔti kaan ma, naxan a
yɛtɛ findixi nabiin na ɛ tagi? 28 A yɛtɛɛn bata
kɛdin nasiga nxu ma Babilɔn yi, a naxa: Ɛ
buma nɛn mɛnni de! Nayi, ɛ banxine ti, ɛ
dɔxɔ e kui. Ɛ nakɔne si, ɛ yi e bogine don.' "

29 Saraxarali Sofoni yi na kɛdin xaran Nabi
Yeremi xa. 30 Alatala yi falan ti Yeremi
xa, a naxa, 31 "Xɛraan nasiga a faladeni
muxu suxine birin xa naxanye Babilɔn yi,
i naxa, 'Alatala ito nan falaxi Semaya Nex-
elan kaan xili ma, a naxa, "Bayo Semaya
nabiya falane tima ɛ xa, anu, n tan mi a
xɛxi, a yi ɛ mayenden alogo ɛ xa ɛ yigi
sa wuleni." 32 Nayi, Alatala ito nan falaxi,
a naxa, "N Semaya Nexelan kaan nun a
bɔnsɔnna kɛwanle saranma e ra nɛn. A

bɔnsɔnna muxu yo mi luyɛ yamani ito yɛ,
a mɔn mi fe faɲin toma n naxan ligama
n ma yamaan xa, bayo a falane yamaan
namurutɛma Alatala ma." ' Alatalaa falan
nan na ra."

30

*Ala m*ɔn Isirayila yamanani tɔnma nɛn

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
2 "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a
naxa, 'N falan naxanye tixi i xa, e birin sɛbɛ
kɛdin kui.' 3 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
'Lɔxɔne fama, n Yuda nun Isirayila muxu
suxine raxɛtɛma waxatin naxan yi, n fa e
ra yamanani n naxan so e benbane yii, e yi
dɔxɔ a yi,' Alatala naxa na kiini."
4 Alatala falani itoe nan ti lan Isirayila
nun Yuda yamanane ma, a naxa,
5 "Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'En gbelegbele xuiin mɛma.
Gaxun nan na ra,
bɔɲɛ xunbeli mi fa na.
6 Ɛ maxɔdinna ti,
xa xɛmɛn nɔɛ diin barɛ!
Nanfera nayi,
xɛmɛne birin e tagin suxi
alo ɲaxanla nɛma dii barini?
Nanfera birin yɛtagini tɔɲɔnxi?
7 Gbalo lɔxɔ gbeen nan a ra!
A ɲɔxɔn mi na.
Waxati xɔdɛxɛn nan na ra Yaxuba bɔnsɔnna
xa,
koni e xunna minima a yi nɛn,
e kisi.' "
8 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito
ra, a naxa, 'Na lɔxɔni, n goron tongo wudine
kalama nɛn, a ba e kɔɛ ma, n yi e xidi lutine
yibolon, n yi e ba xɔɲɛne konyiyaan bun.
9 E yi wali Alatala xa e Ala, e nun Dawuda
yixɛtɛna, e mangana, n naxan fima e ma.'
10 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
'Ɛ tan Yaxuba yixɛtɛne,
n ma walikɛne, ɛ nama gaxu,
Isirayila kaane, ɛ nama kuisan!
Bayo, n na ɛ rakisima nɛn,
n yi sa ɛ ba yire makuyeni,
n yi ɛ bɔnsɔnna ba yamanani
e sa konyiyani dɛnaxan yi.
Yaxuba bɔnsɔnna muxune mɔn xɛtɛma
nɛn,
e yi lu maraxaran nun bɔɲɛ xunbenli.
E mi fa yimaxɛ sɔnɔn!
11 Bayo, n luma nɛn ɛ xɔn,
alogo n xa ɛ rakisi.
N siyane birin naxɔrɛ nɛn,
n na ɛ raxuyaxi ayi naxanye yɛ,
koni n mi ɛ tan naxɔrima.
N na ɛ xuruma nɛn
alo a lan kii naxan yi,
bayo n mi ɛ yatɛma sɔntarene ra.'
Alatalaa falan nan na ra."

12 "Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'Ɛ ɲaxankatan mi dandanɲɛ,
ɛ furen magaxu.
13 Muxu yo mi ɛ xun mafalama,
ɛ fure dɛɛn dandan muxu mi na,
a seri mi ɛ tan yii.
14 Ɛ xɔyine birin bata ɲinan ɛ xɔn,
e mi fa ɛ fenma sɔnɔn.
Bayo, n bata ɛ ɲaxankata alo yaxuna,
n yi ɛ hakɛ gbeene nun ɛ yulubi wuyaxine
saran ɛ ra a ɲaxin na.
15 Nanfera ɛ wugama ɛ ɲaxankatan
nun ɛ tɔrɔyaan bun naxan mi nɔɛ dan-
danɲɛ?
N na ligaxi ɛ ra ɛ hakɛ gbeene nun ɛ yulubi
wuyaxine nan ma fe ra.' "

16 " 'Koni naxan yo na wa ɛ raxɔri feni,
na fan naxɔrima nɛn.
Ɛ yaxune birin xalima nɛn konyiyani.
Naxanye birin fuma ɛ yiiseene ma,
muxune fuma ne fan yiiseene ma nɛn.
Naxanye ɛ suxuma yɛngɛni,
ne fan birin suxuma nɛn yɛngɛni.'
17 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
'Koni n mɔn ɛ rasabatima nɛn,
n yi ɛ rakɛndɛya ɛ furene ma,
bayo e a falama ɛ ma nɛn a yama ramɛxina,
muxe mi a yengi dɔxi naxan xɔn, Siyon
taana.'
18 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'N mɔn Yaxuba bɔnsɔnne yigiyadene
rasabatima nɛn,
n kininkinin e dɔxɔdene ma.
Taa xɔnna mɔn tima nɛn a funfuni.
Manga banxin mɔn yi ti a yireni.
19 Bɛti xuiin nun sɛwa xuiin minima nɛn e
tagi.
N na e rawuyama ayi nɛn,
e mi fa xurunɲɛ ayi mumɛ!
N binyen fima nɛn e ma,
e mi fa rayelefuɛ sɔnɔn.
20 E diine luma nɛn alo a fɔlɔni,
e yamaan luma nɛn n yɛtagi.
N yi e ɲaxankata muxune kɛwanle saran e
ra.
21 E mangan minima e tan nin,

e tan nde nan tima e yɛɛ ra.
N yi na kanna maso n na,
a yi a maso n na,
bayo muxun mundun susɛ a masoɛ n na a yɛtɛ ra?'
Alatalaa falan nan na ra.
22 'Ɛ findima nɛn n ma yamaan na,
n yi findi ɛ Ala ra.' "

23 Alatala gbalon soma nɛn muxu ɲaxine xun na
alo foye kala tiina.
A xɔlɔn ɲaxankatan yi fa e ma
alo wuluwunla.
24 Alatalaa xɔlɔn mi xɛtɛma e fɔxɔ ra
fɔ feene rakamali
Ala naxanye birin nagidixi a bɔŋɛni.
Ɛ xaxili sɔtɔma nɛn na feene xɔn waxati famatɔne yi.

31

Isirayila kaane xɛtɛ fena

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Na waxatini, n findima nɛn Isirayila xabilane birin ma Ala ra, e yi findi n ma yamaan na."
2 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Yama dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra yɛngɛn xanbini,
ne n ma hinanna toma nɛn tonbonni,
Isirayila yamaan yi matabun sɔtɔ."
3 Alatala a yɛtɛ yita nɛn n na wulani,
a naxa, "N bata ɛ xanu habadan!
Nanara, n ma hinanna mi ɲanma ɛ xa.
4 Isirayila yama faŋina,
n mɔn ɛ rasabatima nɛn,
ɛ yamanan mɔn tima nɛn.
Ɛ mɔn ɛ tanbanne maxama nɛn
ɛ yi siga bodonlane fɔxɔ ra ɲaxaŋaxani.
5 Ɛ mɔn manpa bili nakɔne sima nɛn Samari geyane fari.
Xɛɛ biine sansine sima nɛn,
e yi e bogine sɔtɔ.
6 Bayo lɔxɔna nde fama,
kantan tiine e xui raminima
Efirami yamanan geyane ma waxatin naxan yi, e naxa,
'Ɛ keli, en siga Siyon taani Alatala fɛma, en ma Ala.' "

7 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Ɛ xuini te sɛwani Yaxuba bɔnsɔnna fe ra,
Ɛ ɲaxan e fe ra e tan naxanye siyane xun na!
Ɛ xui ramini, ɛ yi Ala tantun, ɛ naxa,
'Alatala, i ya yamaan nakisi,
Isirayila muxu dɔnxɛne.'
8 N xɛtɛma nɛn e ra
sa keli kɔmɛn fɔxɔn yamanani,
n yi e malan sa keli bɔxɔn danne ra.
Danxutɔne nun sankalatɔne e yɛ,
ɲaxalan fudi kanne nun naxanye dii barini, e birin.
Yama gbeen nan xɛtɛn be.
9 E fama nɛn wugɛ,
e lu n maxandɛ,
n yi ti e yɛɛ ra,
siga xudene dɛ, kira yitɔnxin xɔn,
e mi e sanna radinɲɛ dɛnaxan yi,
bayo Isirayila yamaan fafe nan n na,
Efirami bɔnsɔnna luxi nɛn
alo n ma dii singena."

10 Siyane, ɛ tuli mati Alatalaa falan na,
ɛ sa a rali
fɔ fɔxɔ ige tagi bɔxɔ makuyene yi!
Ɛ naxa,
"Naxan Isirayila yamaan naxuyaxi ayi,
na e malanma nɛn.
A e kantanma nɛn
alo xuruse rabaan nun a xuruse kuruna.
11 Bayo, Alatala bata Yaxuba yixɛtɛne xɔrɔya,
a yi e xunba muxune yii
naxanye sɛnbɛn gbo e xa.
12 E fama nɛn,
e xuini te ɲaxaŋaxani Siyon geyaan xuntagi.
E sɛwama nɛn Alatalaa nɛmaan birin na,
murutun nun manpa nɛnɛn nun turen
nun yɛxɛɛne nun siine nun ɲingene.
E nii yifanma e ma nɛn
alo igen saxi nakɔɔn naxan ma,
e mi fa yigitɛgɛ mumɛ!
13 Nayi, sungutunne sɛwama nɛn e bodondeni,
e nun banxulanne nun fonne birin.
N yi e sunun findi sɛwan na,
n yi e madɛndɛn,
n yi e rasɛwa e ɲaxankatan xanbini.
14 N yi saraxaraline ralugo sube turaxine ra
n ma yamaan yi wasa n ma nɛmaan na,"
Alatalaa falan nan na ra.

15 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Gbelegbele xuiin nun wuga xui gbeen tema Rama taani.
Rakeli nan a diine wugama.
A mi tinɲɛ a xa masabari
amasɔtɔ e birin bata faxa."
16 Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"Ɛ wuga xuiin nun ɛ yɛɛgen dan,
bayo ɛ kɛwanle saren fima nɛn,
ɛ diine fama nɛn
sa keli yaxune konni."
Alatalaa falan nan na ra.
17 "Ɛ yigin sɔtɔma nɛn waxati famatɔne yi,
bayo ɛ diine mɔn xɛtɛma nɛn e konni."
Alatalaa falan nan na ra.

18 N bata Efirami bɔnsɔnna wuga xuiin mɛ, e naxa,
"Ala, i bata nxu xuru kari xɔdɛxɛni
alo turaan naxan mi suxi,
nxu yi xuru ki faɲi.
I mɔn xa nxu raxɛtɛ,
nxu xɛtɛma nɛn,
bayo i tan nan Alatala ra, nxɔ Ala.
19 Nxu nxu xun xanbi so nɛn i yi,
koni na xanbi ra,
nxu yi nimisa.
Nxu yelin xanbini xaxinla sɔtɛ,
nxu yi xɔlɔ nxu yɛtɛ ma,
nxu yagi, nxu yi nxu xun sin,
bayo nxu bata kalan ti nxu dii ɲɔrɛ waxatini han!"
20 Ala naxa, "Efirami bɔnsɔnna mi findixi n nafan diin xan na ba,
n diin naxan nafisama bonne xa?
Bayo n nɛma falane tiyɛ a ma,
a fe rabirama n ma.
Nanara, n bɔɲɛn bata kala a fe ra,
a kininkininna yi n suxu han!"
Alatalaa falan nan na ra.

21 Ɛ taxamasenne ti kiraan xɔn,
ɛ wudine bitin kiraan dɛ
alogo muxune nama kira gbeen fata
e lan e xa bira naxan fɔxɔ ra.
Isirayila yama faɲina,
ɛ mɔn xa xɛtɛ, ɛ xɛtɛ ɛ taane yi.
22 N ma dii murutɛxine,
ɛ luma na xun xɔn sigani
han waxatin mundun yi?
Bayo Alatala fe nɛnɛn naminima nɛn bɔxɔ xɔnna fari,
ɲaxanla fama nɛn xɛmɛn fendeni.*

*Ala m*ɔn Yuda nun Isirayila yitɔnma nɛn
23 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, "N na xɛtɛ e muxu suxine ra waxatin naxan yi, a mɔn falama nɛn Yuda yamanan nun a taane yi, e naxa, 'Alatala xa barakan sa tinxin yirena fe yi geya sariɲanxina.' 24 Xɛɛ biine nun xuruse rabane dɔxɔma nɛn Yuda yamanani e nun a taane birin. 25 Bayo n muxu xadanxine nii yifanma e ma nɛn, n yi muxu nii kalaxine ralugo."
26 Na waxati yɛtɛni, n yi xulun, n yi a kolon a n ma xixɔnla yi ɲaxun han!
27 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Lɔxɔne fama, n mɔn muxune nun xuruseene rasabatima nɛn Isirayila nun Yuda yamanane yi, e wuya ayi alo muxun na sansiin xuya xɛɛn ma. 28 Benun to, n na n yɛɛn ti nɛn e ra alogo n xa e xunna kala, n yi e tala, n yi e halagi, n yi e raxɔri, n yi gbalon nafa e ma. Koni iki, n mɔn n yengi dɔxɔma nɛn e xɔn alogo n xa e yamanan ti, n yi e si," Alatalaa falan nan na ra. 29 A mi fa falama na lɔxɔni fa fala,
Fafane bata ɲaxundan xindene don,
koni e diine nan ɲinye ramuluxun.†
30 Koni birin faxama a yɛtɛ hakɛn nan ma fe ra. Muxu yo ɲaxundan xindene don, na kanna yɛtɛɛn nan ɲinye ramuluxunma.

*Layiri n*ɛnɛna fe
31 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Na lɔxɔne fama, n layiri nɛnɛn xidima‡
nxu nun Isirayila nun Yuda yamane tagi waxatin naxan yi.
32 A mi ligama
alo n layirin naxan xidi nxu nun e benbane tagi,
n to e yii rasuxu n yi e ramini Misiran yamanani.
Bayo e n ma layirin kala nɛn
hali n to findi e kanna ra,"
Alatalaa falan nan na ra.
33 "Koni layirin ni i ra,
n naxan xidima nxu nun Isirayila yamaan tagi."
Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "Na waxatin na dangu,
n na n ma sariyane sama nɛn e xaxinli,
n yi e sɛbɛ e bɔɲɛni.
N findima nɛn e Ala ra,
e yi findi n ma yamaan na.

* 31:22: Waxatina nde, Ala waxi a xɔn ma nɛn a Isirayila yamaan xa a tan Ala fen. Anu, e dari fe mi yi na ra hali Isirayila yamaan to findixi Ala gbeen na layiri xidin xɔn alo xɛmɛn nun ɲaxanla futun xidima kii naxan yi. † 31:29: Na feen mɔn sɛbɛxi Nabi Esekiyɛli 18.2 kui. ‡ 31:31: Layiri nɛnɛna fe sɛbɛxi Luka 22.20 nun Kɔrɛnti Singen 11.25 nun Kɔrɛnti Firindena 3.6 nun Heburune 8.8-12 kui.

34 Muxu yo mi fa a boden maxaranma,
muxu yo mi a falɛ a ngaxakedenna xa,
a naxa, ‘I xa Alatala kolon,’
bayo e birin n kolonma nɛn,
keli muxudin ma han muxu gbeena.
Bayo n diŋama nɛn e hakɛne ma
n yi e yulubine xafari.”
Alatalaa falan nan na ra.

35 Alatala ito nan falaxi,
a tan naxan sogen da
alogo a xa kɛnɛnna fi yanyin na,
e nun kiken nun sarene kɔɛɛn na,
naxan fɔxɔ igeni maxama,
a mɔrɔnne yi xuxu,§
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, na naxa,
36 “Fanni dunuŋa da kiin sariyani itoe n yɛtagi,
Isirayila yixɛtɛne fan yatɛma nɛn siyaan na n yɛɛ ra yi.”
Alatalaa falan nan na ra.
37 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Xa kore xɔnna nɔɛ maligɛ,
xa bɔxɔ xɔnna bunne nɔɛ kolonŋɛ,
nayi, n fan n mɛma nɛn Isirayila bɔnsɔnna ra e kɛwanle fe ra,”
Alatalaa falan nan na ra.

*Yerusal*ɛn taa nɛnɛna fe

38 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, taani ito mɔn tima Alatala xa waxatin naxan yi, keli Xananɛli Sangansoon ma han sa dɔxɔ Songen Ma Dɛɛn na. 39 Taan dan nɛnɛn fɔlɔma mɛnna nin siga tinxinni han Garɛbi geyana, sa dangu Gowa binni. 40 Binbine nun xubene bɔxɔnma lanbanna naxan yi e nun gbingbinna naxanye sigama han Kedirɔn xudeni siga han taan so dɛɛn tongonna so dɛɛn naxan xili Soone Dɛna, sogeteden binni, mɛnne birin nasariŋanma nɛn Alatala xa. Yire yo mi fa kalɛ na hanma a raxɔri.”

32

*Yeremi yi x*ɛɛna nde sara

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, Yuda manga Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fudeni, Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasexɛden nan yi a ra nun.

2 Babilɔn yamanan sofa ganla bata yi Yerusalɛn taan nabilin nun na waxatini, e yi taan yɛngɛma. Nabi Yeremi yi saxi kasoon na kantan tiine banxin sansanna kui Yuda mangan konni. 3 Yuda mangan Sedeki bata yi a balan mɛnni, a naxa, “Nanfera i nabiya falani itoe tima? I yi a fala, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N taani ito sama nɛn Babilɔn mangan sagoni, a yi a tongo. 4 Yuda mangan Sedeki mi tangama Babilɔn kaane ma de! N na a sama nɛn Babilɔn mangan sagoni yati, a yi falan ti a xa kɛnɛn nun kɛnɛn, a yi a yɛtagi to. 5 Babilɔn mangan sigama nɛn Sedeki ra Babilɔn yi, a sa luma dɛnaxan yi han n na keli a malideni waxatin naxan yi. Xa ɛ Babilɔn kaane yɛngɛ, ɛ mi nɔ sɔtɔma de!” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

6 Yeremi a falan ni ito ra, a naxa, “Alatala falan ti nɛn n xa, a naxa, 7 I sɔxɔ Salun ma dii xɛmɛn Xanameli fama nɛn i fɛma, a yi a fala i xa, a naxa, ‘N ma xɛɛ bɔxɔn sara n ma, naxan Anatɔti taani, bayo i tan daxa kɛ sariyan na, i yi a sara, a findi i gbeen na.’ 8 Nayi, n sɔxɔ a dii xɛmɛn Xanameli yi fa n fɛma kantan tiine banxin sansanna kui alo Alatala a fala kii naxan yi. Xanameli yi fa a fala n xa, a naxa, ‘N ma xɛɛ bɔxɔn sara n ma naxan Anatɔti taani, Bunyamin yamanani, bayo i tan daxa kɛ sariyan na, i yi a sara, a findi i gbeen na. A sara!’ N yi a kolon fa fala Alatalaa falan nan yi kamalixi na ra. 9 Nayi, n yi n sɔxɔ a diin Xanameli a xɛɛ bɔxɔn sara a ma naxan Anatɔti taani, n yi gbeti gbanan fu nun solofere so a yii. 10 N yi a sara kɛdini tɔn, n yi n ma taxamasenna sa a ma, n yi serene xili, n gbetin maliga sikeela ra. 11 N yi a sara kɛdin tongo, n ma taxamasenna yi naxan ma, sariyane yi sɛbɛxi naxan kui, e nun kɛdi gbɛtɛ naxan mi yi balanxi taxamasenna ra. 12 N yi a sara kɛdin so Neriyaa dii xɛmɛn Baruku yii Maxiseya mamandenna. N na liga n sɔxɔ a dii xɛmɛn Xanameli yɛɛ xɔri, e nun seren naxanye e yii fɔxɔn sa xɛɛ bɔxɔn sara kɛdin ma, e nun Yahudiyan naxanye birin yi kantan tiine banxin sansanna kui. 13 N yi yamarini ito so Baruku yii e yɛɛ xɔri, n naxa, 14 ‘Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, Isirayilaa Ala, a naxa, bɔxɔn sara kɛdini itoe tongo, naxan balanxi n ma taxamasenna ra e nun naxan nabixi, i sa e sa fɛŋɛna nde kui, e mi kalɛ dɛnaxan yi. 15 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, lɔxɔna nde, muxune mɔn banxine nun xɛɛ bɔxɔne nun manpa bili

§ 31:35: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

nakɔ bɔxɔne sarama nɛn yamanani ito yi.' "

16 "N to bɔxɔn sara kɛdin so Neriyaa dii
xɛmɛn Baruku yii, n yi Alatala maxandi,
n naxa, 17 'Marigina Alatala, i tan naxan
kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi i sɛnbɛ
gbeeni, kabanako fe yo mi xɔdɔxɔ i tan
yii. 18 I ya hinanna mayitama nɛn muxune
xa han mayixɛtɛ wuli keden, koni i fafane
hakɛne saranma e diine ra nɛn. Ala, i
gbo, Ala sɛnbɛmaan nan i tan na naxan
xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna. 19 I ya fe
ragidixine gbo, i kɛwanle magaxu. I yɛɛna
adamadiine birin sigati kiin na, alogo i xa
birin saran a kɛwanle ra, saranna naxan lan
a wali xɔnne ma. 20 I yi kabanako feene nun
taxamasenne ligama xabu nxu yi Misiran
yamanani waxatin naxan yi han to, i ne liga
Isirayila kaane yɛ e nun adamadiine birin,
i yi xinla sɔtɔ naxan gbo han to. 21 I bata
Isirayila i ya yamaan namini Misiran ya-
manani taxamasenne nun kabanako feene
nun sɛnbɛ gbeen nun nɔɔn nun fe magax-
uxine xɔn. 22 I yamanani ito so nɛn e yii,
i bata yi i kɔlɔ naxan so fe ra e benbane
yii, kumin nun nɔnɔn gbo yamanan naxan
yi. 23 E bata fa, e fa dɔxɔ a yi. Koni, e
mi e tuli matixi i xuiin na, e mi bira i ya
sariyan fɔxɔ ra, e mi i ya yamarine suxi.
Nanara, i ɲaxankatani ito birin nafaxi e ma.
24 Yaxune bata gbingbinne rate taan yinna
xɔn alogo e xa dangu a xun ma. Taan fama
nɛn ludeni Babilɔn kaane sagoni, naxanye a
yɛngɛma, silanfanna nun fitina kamɛn nun
fitina furen yi taan kala. I naxan falaxi,
na bata kamali, a tan ni ito ra. 25 Marigina
Alatala, i a fala n xa nɛn, i naxa, "Xɛɛ bɔxɔn
sara gbetin na serene yɛɛ xɔri." Anu, taan
sa luma Babilɔn kaane nan sago yi.' "

Alatala yi Yeremi yabi

26 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
27 "Alatala nan n tan na, niiramane birin
ma Ala. Kabanako fena nde na yi ba,
naxan xɔdɔxɔ n tan yii? 28 Nanara, n tan,
Alatala, n ni ito nan falama, fa fala taani ito
sama Babilɔn kaane nun Babilɔn mangan
Nebukadanesari sagoni nɛn, e yi a tongo.
29 Babilɔn kaan naxanye taani ito yɛngɛma,
ne soma nɛn taani ito yi, e tɛɛn so a ra, e
a gan, e nun a banxine e wusulanna gan
Baali xa naxanye xuntagi, e minse saraxane
rabɔxɔn ala gbɛtɛne xa dɛnaxanye yi, e yi
n naxɔlɔ. 30 Bayo xabu e dii ɲɔrɛ waxatine
yi Yuda kaane nun Isirayila kaane mi sese
ligaxi fɔ fe ɲaxina n yɛɛ ra yi, e lu n naxɔlɛ
e suxure rafalaxine xɔn, Alatalaa falan nan
na ra. 31 Bayo taani ito muxune bata n
naxɔlɔ, e n bɔŋɛn nate, keli a ti lɔxɔn ma
han to. Nayi, n fa a bama nɛn n yɛtagi.
32 Yuda kaane nun Isirayila kaane bata n
naxɔlɔ e kɛwali ɲaxine xɔn, e tan nun e
mangane nun e kuntigine nun e saraxara-
line nun e nabine, e nun Yuda kaane nun
Yerusalɛn kaane birin. 33 E bata e xun xanbi
so n yi, e mi e yɛɛ rafindixi n ma. Anu, n yi e
xaranma waxatin birin, koni e mi tin e tuli
matiyɛ, e xurun sɔtɔ. 34 E yi e suxurene dɔxɔ
n ma banxini n xinla binyama dɛnaxan yi,
e yi a raharamu. 35 E yi kidene rafala Baali
xa Ben-Hinɔn lanbanni, alogo e xa e diine
gan saraxan na Mɔlɔkɔ xa. N mi e yamari
naxan ma, n mi sa mirixi naxan ma. E bata
xɔsi fe sifani itoe liga, e yi Yuda bɔnsɔnna ti
yulubin ma."

36 "Iki, ɛ fa a falama taani ito ma nɛn,
ɛ naxa, 'A sama nɛn Babilɔn mangan sag-
oni! E a nɔma nɛn yɛngɛn nun fitina
kamɛn nun fitina furen xɔn!' Nanara, n tan
Alatala, Isirayilaa Ala, n fa ito nan falama,
n naxa, 37 'N na e malanma nɛn yati, sa keli
yamanane birin yi, n na e raxuyama ayi
dɛnaxanye yi n ma xɔlɔ gbeen nun n ma
bɔŋɛ teeni. N mɔn xɛtɛma e ra nɛn be, n yi
tin e dɔxɔ bɔŋɛ xunbenli. 38 E findima nɛn
n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra. 39 N yi
xaxili kedenna fi e ma. E lu kira kedenna
xɔn, alogo e xa gaxu n yɛɛ ra habadan, alogo
e nun e diine xa lu hɛrini. 40 N yi habadan
layirin xidi n tan nun e tan tagi, n mi e
rabeɲinɲɛ mumɛ. N luma nɛn fe faɲin ligɛ
e xa, n yi n yɛɛragaxun sa e bɔŋɛni, alogo e
nama e xun xanbi so n yi. 41 N sɛwama nɛn
fe faɲin liga feen na e xa. N yi e rasabati
yamanani ito yi yati, n bɔŋɛn nun n niin
birin na.' " 42 Bayo Alatala ito nan falaxi, a
naxa, "N fe faɲin naxan falaxi lan e fe ma,
n na ligama e xa nɛn alo n ɲaxankatani
itoe birin nafaxi yamanani ito xili ma kii
naxan yi. 43 Ɛ mɔn xɛɛ bɔxɔne sarama nɛn
yamanani ito yi na waxatini, ɛ a falama
dɛnaxan ma, ɛ naxa, 'Yire raxɔrixin nan
a ra, muxu mi na, sube mi na, a bata sa
Babilɔn kaane sagoni.' 44 Xɛɛ bɔxɔne sarama
nɛn gbetin na, e sara kɛdine yi yɛlan, mux-
une yi e taxamasenne sa e ma sereyane yɛɛ
xɔri Bunyamin yamanani e nun Yerusalɛn

rabilinna taane nun Yuda taane nun geya yire taane nun sogegododen binna geya yire taane nun Negewi yamanan taane yi. Bayo, Alatala mɔn e yamanan nasabatima nɛn. Alatalaa falan nan na ra."

33

*Yerusal*ɛn kisi fena

1 Alatala mɔn yi falan ti Yeremi xa
a firindeni, a yi balanxi kantan tiine
sansanna kui waxatin naxan yi. A naxa,
2 "Alatala ito nan falaxi, a tan naxan feene
ligama, a tan naxan feene yitɔnma, a e
ragidi, a xili Alatala, a tan naxan a falama, a
naxa, 3 'N maxandi, n na i yabima nɛn. N fe
gbeene yɛbama nɛn i xa, wundo fe luxunx-
ine i mi naxanye kolon.' 4 Alatala, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi lan taani ito banxine ma e
nun Yuda mangane banxine, naxanye bata
rabira alogo e xa yaxune yɛngɛ naxanye
tema yinna fari yɛngɛni, a naxa, 5 'Yamaan
na Babilɔn kaane yɛngɛ waxatin naxan yi,
banxini itoe rafema nɛn muxune binbine ra
n naxanye faxama n ma xɔlɔ gbeeni. N na n
yɛtagin luxunma nɛn taani ito muxune ma
e kɛwali ɲaxine fe ra. 6 Koni, n mɔn taani ito
rasabatima nɛn, n yi a muxune rakɛndɛya,
n yi bɔŋɛ xunbenla nun lannayaan fi e ma
han! 7 N Yuda muxu suxine nun Isirayila
muxu suxine raxɛtɛma nɛn keli konyiyani,
n mɔn yi e rasabati alo a fɔlɔni. 8 N yi e
rasariŋan e hakɛne birin ma e yulubin lig-
axi n na naxanye xɔn. N na e hakɛne birin
mafeluma nɛn e n yulubin tongoxi naxanye
xɔn, naxanye findixi murutɛ feene ra n xili
ma. 9 Nayi, taani ito findima nɛn sɛwan
na n xa, e nun tantunna nun binyena bɔxɔ
xɔnna siyane birin tagi, e na fe faŋine birin
mɛ waxatin naxan yi n naxanye ligama e xa.
E kuisanma nɛn e gaxu lan na fe faŋine nun
bɔŋɛ xunbenla birin ma n naxanye fima e
ma.' "

10 "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ tan a
falama yireni ito ma, ɛ naxa, "Yire raxɔrixin
na a ra, muxu mi fa na, xuruse mi na."
Anu, Yuda taani itoe nun Yerusalɛn kirani
itoe naxanye rabeŋinxi iki, muxune nun
xuruseene mi fa dɛnaxanye yi iki, 11 sɛwa
sigine nun ɲaxaŋaxa sigine mɔn sama nɛn
mɛnne yi e nun ɲaxalandi ti sigine xɛmɛn
nun a ɲaxanla xa, e nun naxanye sigama
bɛtin bɛ barika bira saraxane badeni Alata-
laa banxini, e naxa,
"En Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna tantun,
bayo Alatala fan,
a hinanna luma nɛn habadan."
Bayo n mɔn yamanan nasabatima nɛn alo a
fɔlɔni,' Alatala naxa na kiini."

12 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, 'Yamana raxɔrixini ito,
muxune nun xuruseene mi fa dɛnaxan
yi, lɔxɔna nde xuruse rabane mɔn xu-
ruse rabaden nun matabuden sɔtɔma nɛn
e xuruse kurune xa mɛnna taane birin
yi. 13 Xuruseene mɔn luma nɛn e kantan
muxune dɛxɔn geya yire taane nun soge-
gododen geya yire taane nun Negewi ya-
manan taane nun Bunyamin yamanan nun
Yerusalɛn rabilinna taane birin yi, e nun
Yuda taane yi.' Alatala naxa na kiini."

*Ala a falan nakamalima n*ɛn Dawuda bɔnsɔnna xa

14 "Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Lɔxɔne
fama, n fala faŋine rakamalima lɔxɔn nax-
anye yi, n naxanye fala lan Isirayila yamaan
nun Yuda yamaan ma. 15 Na lɔxɔne nun
na waxatini, n tinxinden naminima nɛn
Dawuda bɔnsɔnni, alo wudi ɲingin na mini
wudin ma, a yi kiti kɛndɛn nun tinxinyaan
naba yamanani. 16 Yuda yamaan nakisima
nɛn na lɔxɔne yi, bɔŋɛ xunbenla yi so
Yerusalɛn yi. E a xili bama nɛn fa fala, "En
ma tinxinna, Alatala." 17 Bayo Alatala ito
nan falaxi, a naxa: Dawuda ɲɔxɔ yi biran
mi dasɛ mumɛ naxan dɔxɛ Isirayila yamaan
manga gbɛdɛni.* 18 Lewi saraxaraline ɲɔxɔ
yi biran mi dasɛ mumɛ naxan saraxa gan
daxine bɛ, a bogise saraxane tutin nali, a
saraxane ba lɔxɔ yo lɔxɔ.' "

19 Alatala yi falan ti Yeremi xa. A naxa,
20 "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Xa ɛ nɔɛ
layirin kalɛ nxu nun yanyin nun kɔɛɛn tagi,
kɔɛɛn nun yanyin yi ba minɛ e waxatini
nun, 21 nayi, n ma layirin nɔɛ kalɛ nxu
nun n ma walikɛɛn Dawuda fan tagi nɛn,
a bɔnsɔnna muxun yi dasa naxan dɔxɛ a
ɲɔxɔni a manga gbɛdɛni. Nayi, n ma layirin
mɔn nɔɛ kalɛ nxu nun Lewi saraxaraline
tagi nɛn naxanye n ma wanla ra. 22 N na
n ma walikɛɛn Dawuda yixɛtɛne rawuyama
ayi nɛn, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun nax-
anye n ma wanla ra alo kore xɔnna saren

* 33:17: Na feen mɔn sɛbɛxi Samuyɛli Firinden 7.12-16 nun Mangane Singen 2.4 nun Taruxune Singen 17.11-14 kui.

naxanye mi nɔɛ yatɛ, alo baan ɲɛmɛnsinna naxan yatɛn mi kolonɲɛ.' "

23 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, 24 "I mi a toxi ba, yamani ito naxan falama? E naxa, 'Alatala bata a mɛ a yama sugandixi firinne ra.' Nayi, e n ma yamaan naɲaxuma, e mi fa e yatɛxi siya ra."

25 Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Xa layirin mi yi nxu nun yanyin nun kɔɛɛn tagi nun, xa n mi yi kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna da kiin sariyane sa nun, 26 nayi, n yi nɔɛ n mɛ nɛn Yaxuba yixɛtɛne nun n ma walikɛɛn Dawuda yixɛtɛne ra, n yi tondi a bɔnsɔnna muxuna nde sugandɛ alogo a xa lu Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yixɛtɛne xun na. Bayo n mɔn e yamanan nasabatima nɛn, n yi kininkinin e ma."

34

Alaa falana Sedeki xa

1 Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a sofa ganla nun yamanan naxanye birin yi a nɔɔn bun ma e nun siyane birin yi Yerusalɛn nun a rabilinna taane birin yɛngɛma waxatin naxan yi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, 2 "Alatala, Isirayilaa Ala naxa, sa falan ti Yuda mangan Sedeki xa, i naxa, Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N taani ito sama nɛn Babilɔn mangan sagoni, a yi a gan. 3 I tan mi tangama a ma, koni a i suxuma nɛn yati, i lu a sagoni, i Babilɔn mangan toma nɛn i yɛɛn na, a yi falan ti i xa kɛnɛn nun kɛnɛn, a yi siga i ra Babilɔn yi. 4 Koni Yuda mangan Sedeki, i tuli mati Alatalaa falan na! Alatala falani ito nan tixi lan i ma, a naxa, i mi faxɛ yɛngɛni sese ma. 5 I faxan bɔɲɛ xunbenla nin. I saya feen ligama nɛn alo i benbane gbeene liga kii naxan yi, manga danguxine, muxune yi wusulanna gan i ya binyen mayita feen na, e i wuga, e naxa, "Ee! Nxu kanna bata faxa!" N tan Alatala nan na falaxi.' Alatalaa falan nan na ra."

6 Nabi Yeremi yi na falane birin nali Yuda mangan Sedeki ma Yerusalɛn yi. 7 Na waxatini, Babilɔn mangana ganla yi Yerusalɛn yɛngɛma e nun Yuda taan bonne birin, a li Lakisi taan nun Aseka taan nan tun yi fa luxi Yuda taa makantanxine ra.

Konyine xɔrɔyana fe

8 Alatala yi falan ti Yeremi xa, mangan Sedeki yelin xanbini layirin xidɛ e nun Yerusalɛn yamaan tagi, alogo e xa konyine xɔrɔya. 9 Birin yi xɔrɔyaan fima a konyi Heburu kaane ma, alogo muxu yo nama fa a Yahudiyan boden nawali alo konyina. 10 Kuntigine nun yamaan naxanye na layirin xidi, ne yi tin e konyine beɲin feen ma alogo e nama fa lu konyiyani. E yi tin na ma, e yi e beɲin. 11 Koni na xanbi ra, e mɔn yi e miriyaan masara, e yi e konyine maxili, e bata yi naxanye beɲin, e yi e karahan alogo e mɔn xa findi konyine ra.

12 Nayi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, 13 "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N layirin xidi nɛn nxu nun ɛ benbane tagi, n na e ramini waxatin naxan yi Misiran yi konyiyani. N yi a fala e xa, n naxa, 14 "Xa ɛ ngaxakedenna Heburuna nde a yɛtɛ mati ɛ ma konyin na, a walima nɛn ɛ xa ɲɛɛ sennin. A ɲɛɛ soloferedeni ɛ xa a xɔrɔya."* Koni ɛ benbane mi n xuiin suxu, e mi e tuli mati n na. 15 Ɛ tan bata yi ɛ kɛwanle masara waxati danguxini itoe yi, naxan fan n tan yɛɛ ra yi, ɛ yi na liga, ɛ birin yi xɔrɔyaan fi ɛ ngaxakedenne ma. Ɛ layirin xidi nɛn n yɛtagi, n ma banxini n xinla binyama dɛnaxan yi. 16 Koni ɛ bata xɛtɛ ɛ fe ragidixin fɔxɔ ra, ɛ yi n xinla kala, ɛ to ɛ konyine maxili, ɛ bata yi naxanye beɲin nun, ɛ bata yi naxanye lu e xa siga, ɛ mɔn yi e karahan a e xa findi ɛ konyine ra.' "

17 "Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ to mi n binyaxi, ɛ tondi xɔrɔyaan fiyɛ ɛ ngaxakedenne ma ɛ adamadi bodene. Nayi, n xɔrɔyaan sifana nde fima ɛ ma nɛn, ɛ fa xɔrɔyani ito nan sɔtɔma, naxan a ligɛ ɛ faxa silanfanna nun fitina furen nun fitina kamɛni, han ɛ fe yi bɔxɔ xɔnna yamanane birin muxune magaxu.' Alatalaa falan nan na ra. 18 'Muxun naxanye n ma layirin kalaxi, naxanye mɔn mi tin layirin nakamalɛ e yɛtɛɛn naxan xidi n yɛtagi, n na e suxuma nɛn alo e ɲinge

* 34:14: Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.2 nun Sariyan 15.12-15 kui. † 34:18: Mɛn kaane yi xuruseni sɛgɛma nɛn firinna ra, e yi dangu a dungi firinne tagi layirin misaala ra fa fala xa naxan mi layirin nakamali, na kanna xa liga alo xuruseen naxan yisɛgɛxi ito ra. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 15.9-18 kui.

diin naxan yisɛgɛn firinna ra, e yi dangu
a dungine tagi layiri xidin dangan misaala
ra.† 19 Yuda nun Yerusalɛn kuntigine nun
mangan bundɔxɔne nun saraxaraline nun
yamanan muxun naxanye birin danguxi na
ɲingen dungine tagi, 20 n ne sama nɛn e
yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, e
binbine yi findi xɔline nun burunna subene
balon na. 21 N Yuda mangan Sedeki nun
a kuntigine sama nɛn e yaxune sagoni,
naxanye waxi e faxa feni, Babilɔn mangana
sofa ganla, naxanye e masigaxi ɛ ra. 22 N
yamarin fima nɛn, n yi e raxɛtɛ be taani ito
xili ma. E taan yɛngɛma nɛn, e yi a tongo,
e yi a gan. N yi Yuda taane raxɔri, e findi
bɔxɔ rabeɲinxin na.' Alatalaa falan nan na
ra."

35

Yeremi nun Rekabu bɔnsɔnne fe

1 Alatala bata yi falani ito ti Yeremi xa
Yuda mangan Yosiyaa dii Yehoyakimi a
mangayaan waxatini, a naxa, 2 "Siga Rekabu
bɔnsɔnne fɛma, i yi e xili, e xa fa Alatalaa
banxin kuiin yirena nde yi, i manpaan so e
yii, alogo e xa a min."
3 Nanara, n yi Yaasaniya tongo,
Xabasiniyaa dii xɛmɛn Yeremi a dii xɛmɛna,
e nun a ngaxakedenne nun a diine nun
Rekabu bɔnsɔnna birin. 4 N yi siga e ra
Alatalaa banxini, Alaa muxun Yigidali a
dii xɛmɛn Xanan ma dii xɛmɛne yi walima
banxin konkon naxan kui, kuntigine
banxin kuiin yiren dɛxɔn, Salun ma dii
xɛmɛn Maaseyaa waliden konkon xun ma,
naxan yi so dɛɛn kantanma. 5 N yi fɛɲɛne
dɔxɔ Rekabu bɔnsɔnna muxune yɛtagi e
rafexi manpaan na e nun igelengenne. N yi
a fala e xa, n naxa, "Ɛ manpana nde min!"
6 E yi n yabi, e naxa, "Nxu mi manpaan
minma, bayo nxu benba Rekabu a dii xɛmɛn
Yonadabo nxu yamari nɛn, a naxa, 'Ɛ nama
manpaan min mumɛ, ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne,
7 ɛ nama banxi ti, ɛ nama sansi si, ɛ nama
manpa bili si, seni itoe mɔn nama lu ɛ yii.
Koni ɛ luma bubune nin ɛ dunuɲa yi gidin
birin yi, alogo ɛ xa bu yamanani ɛ dɔxɔma
xɔɲɛyani dɛnaxan yi.' 8 Nxu benba Rekabu
a dii xɛmɛn Yehonadabu nxu yamari feen
naxanye ma, nxu bata ne suxu. Nxu mi
manpaan minma nxɔ simayani mumɛ, nxu
tan ba, nxɔ ɲaxanle ba, nxɔ dii xɛmɛne
ba, nxɔ dii tɛmɛne ba, 9 nxu mi banxi tima,
nxu so a kui, nxu gbee mi findɛ manpa
bili nakɔ ra, hanma xɛɛna hanma langana.
10 Nxu luma bubune nan kui, nxu bata nxu
benba Yonadabo a yamarine birin suxu ken!
11 Koni Babilɔn mangan Nebukadanesari to
yamanan yɛngɛ, nxu a fala nɛn, nxu naxa,
'En siga Yerusalɛn yi, en na en gi Babilɔn
kaane nun Arami kaane sofa ganle bun.'
Nayi, nxu yi dɔxɔ Yerusalɛn yi."
12 Nayi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a
naxa, 13 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isiray-
ilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, sa a fala Yuda
kaane nun Yerusalɛn kaane xa, i naxa, 'Ɛ
mi xaxili sɔtɛ ba? Ɛ mi n ma falane suxɛ
ba?' Alatalaa falan nan na ra. 14 'Rekabu a
dii xɛmɛn Yehonadabu bata yi yamarin fi a
diine ma, a e nama manpaan min. E bata a
yamarin suxu. E mi a minxi han to. Han to,
e mi manpaan min bayo e bata e benbana
a yamarin suxu. Anu, n tan falan tima ɛ xa
yɛyɛ, koni ɛ mi n xuiin suxi. 15 N na n ma
walikɛne rasigama ɛ ma yɛyɛ, nabine, alogo
e xa a fala ɛ xa, e naxa, "Ɛ xɛtɛ ɛ kira ɲaxin
fɔxɔ ra, ɛ kɛwanle maxɛtɛ, ɛ nama bira ala
gbɛtɛne fɔxɔ ra, ɛ yi e batu. Nayi, ɛ luma
nɛn yamanani n naxan soxi ɛ nun ɛ benbane
yii." Koni ɛ mi ɛ tuli mati n na, ɛ mi n xuiin
namɛ. 16 Rekabu a dii xɛmɛn Yehonadabu
yixɛtɛne bata e benbana a yamarin suxu,
koni yamani ito mi n xuiin suxi!' 17 Nanara,
Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N gbalon nafama
nɛn Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane ma, n
feen naxanye birin fala e xili ma. Amasɔtɔ
n bata falan ti e xa, e mi n xuiin namɛxi, n
yi e xili, e mi n yabi.' "
18 Yeremi yi a fala Rekabu bɔnsɔnna mux-
une xa, a naxa, "Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
'Ɛ bata ɛ benba Yehonadabu a yamarine
suxu, ɛ bira a yamarine birin fɔxɔ ra, ɛ yi
e birin liga,' 19 Na ma, Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
'Rekabu a dii xɛmɛn Yonadabo yixɛtɛna
ndee luma nɛn walɛ n yɛtagi, e mi ɲanɲɛ
mumɛ!' "

36

*Yehoyakimi yi k*ɛdin gan

1 Yuda mangan Yosiya a dii xɛmɛn Yehoy-
akimi a mangayaan ɲɛɛ naanindeni, Alatala
yi falani ito ti Yeremi xa, a naxa, 2 "Kɛdi
mafilinxina nde tongo, i yi n ma falane

birin sɛbɛ n bata naxanye fala lan Isirayila
yamaan nun Yuda yamaan ma e nun siya
gbɛtɛne birin xabu n falan ti fɔlɔ i xa lɔxɔn
naxan yi Yosiya waxatini han to. 3 Waxatina
nde, Yuda kaane a famuma nɛn n fe ɲaxin
naxan nagidixi e xili ma, e birin yi xɛtɛ e
kira ɲaxin fɔxɔ ra. Nayi, n na e yulubine
nun e hakɛne mafeluyɛ nɛn."
4 Yeremi yi Neriyaa dii xɛmɛn Baruku xili.
Alatala bata yi falan naxanye birin ti a xa,
Yeremi yi ne fala, Baruku yi ne sɛbɛ kɛdin
kui. 5 Na xanbi ra, Yeremi yi yamarin fi
Baruku ma, a naxa, "E tɔnna nan dɔxi n ma
mɛnni, n mi nɔɛ sigɛ Alatala Batu Banxini.
6 Nayi, i tan xa siga Alatalaa banxini. N na
Alatalaa falan naxanye tixi i xa, i naxanye
sɛbɛ, i sa ne xaran yamaan yɛtagi sun suxu
lɔxɔni. I e xaran Yuda kaane xa naxanye
fama sa keli e taane yi. 7 Nayi, waxatina
nde, e Alatala mafanma nɛn, e birin yi xɛtɛ
e kira ɲaxin fɔxɔ ra. Bayo Alatalaa xɔlɔn
nun a fitinan gbo yamaan xili ma." 8 Nabi
Yeremi Neriyaa dii xɛmɛn Baruku yamari
feen naxanye birin ma, a yi ne liga, a yi
sa Alatalaa falane xaran kɛdini Alatala Batu
Banxini.
9 Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoy-
akimi a mangayaan ɲɛɛ suulunden kike
solomanaanindeni, e yi lɔxɔ keden sugandi
a Yerusalɛn kaane xa sunna suxu na lɔxɔni
Alatala yɛtagi e nun Yuda kaan naxanye
birin fa Yerusalɛn yi sa keli Yuda taane
yi. 10 Baruku yi Yeremi a falane birin xaran
kɛdini Alatala Batu Banxini yamaan birin
yɛtagi. A yi dɔxi sɛbɛli tiin Gemariyaa
konkon nin, Safan ma dii xɛmɛna, dɛnaxan
yi sansanna kui naxan faxan na Alatala Batu
Banxin so dɛ nɛnɛn na.
11 Gemariya dii xɛmɛn Mikahu, Safan ma-
mandenna to Alatalaa falane birin namɛ
naxanye yi sɛbɛxi na kɛdin kui, 12 a yi siga
sɛbɛli tiin dɔxɔdeni manga banxini kuntig-
ine birin yi malanxi dɛnaxan yi, sɛbɛli ti-
ina Elisama nun Semayaa diin Dɛlaya nun
Akibori a diina Elanatan nun Safan ma diin
Gemariya nun Xananiyaa diin Sedeki, e nun
kuntigin bonne birin. 13 Mikahu yi na falane
birin yɛba e xa, a naxanye mɛ, Baruku yi
kɛdin xaranma waxatin naxan yi yamaan
birin yɛtagi.
14 Nayi, kuntigine yi Netaniyaa dii xɛmɛn
Yehudi rasiga, Kusi a dii xɛmɛn Selemiya
mamandenna, a xa sa a fala Baruku xa, a
naxa, "I kɛdin naxan xaranxi yamaan birin
yɛtagi, na tongo, i fa!" Neriyaa dii xɛmɛn
Baruku yi na kɛdin tongo, a siga e fɛma. 15 E
yi a fala a xa, e naxa, "I magodo, i yi a xaran
nxu xa." Baruku yi a xaran e xa. 16 E to na
falane birin mɛ, e gaxuxin yi e bode mato, e
yi a fala Baruku xa, e naxa, "Nxu falani itoe
birin yɛbama nɛn mangan xa." 17 Nayi, e yi
Baruku maxɔdin, e naxa, "A fala nxu xa, i
falani itoe birin sɛbɛxi kii naxan yi. Yeremi
nan dɛ xui itoe ra ba?" 18 Baruku yi e yabi,
a naxa, "A falani itoe tixi n xa a xuini texin
nan na, n yi e sɛbɛ kɛdini ito kui duba igen
na." 19 Kuntigine yi a fala Baruku xa, e naxa,
"Siga, ɛ nun Yeremi xa sa ɛ luxun, muxu yo
nama a kolon ɛ dɛnaxan yi."
20 E yi kɛdin lu Elisama sɛbɛli tiina
konkoni, e siga mangan fɛma a tanden ma, e
sa falane birin yɛba mangan xa. 21 Mangan
yi Yehudi rasiga kɛdin tongodeni. Yehudi
yi sa a tongo Elisama sɛbɛli tiina konkoni, a
yi fa a xaran mangan yɛtagi e nun kuntigin
naxanye birin yi mangan fɛma. 22 Ɲɛɛn
kike solomanaaninden nan yi a ra, mangan
yi dɔxi a xunbeli waxatin banxini, tɛɛn yi
dɛgɛma wuren kui a yɛtagi. 23 Yehudi na
yi kɛdin yire saxan hanma naanin xaran,
mangan fan yi na kɛdin yiren xabama a
ra nɛn sɛbɛli tiina filɛdin na, a yi na woli
tɛɛni wuren kui, han kɛdin birin yi gan ɲan.
24 Nayi, mangan nun a kuntigine birin yi na
falane birin namɛ, e mi gaxu hali, e mi e
dugine yibɔ e ma nimisani. 25 Anu, Elanatan
nun Dɛlaya nun Gemariya mangan mafan
nɛn alogo a nama kɛdin gan, koni a mi
a tuli mati e ra. 26 Mangan yi yamarin fi
Yerameeli ma, mangana dii xɛmɛna nde,
e nun Asiriyɛli a dii xɛmɛn Seraya nun
Abadele a dii xɛmɛn Selemiya, a e xa sɛbɛli
tiin Baruku nun Nabi Yeremi suxu. Koni
Alatala yi e raluxun.

Alaa falana mangan xili ma

27 Baruku bata yi Yeremi a falan naxanye
sɛbɛ, mangan to na kɛdin gan, Alatala yi
falan ti Yeremi xa, a naxa, 28 "I mɔn xa kɛdi
gbɛtɛ tongo. Falan naxanye yi kɛdi sin-
gen ma, Yuda mangan Yehoyakimi naxan
ganxi, i mɔn xa ne sɛbɛ kɛdini. 29 I mɔn
xa a fala Yuda mangan Yehoyakimi xa, i
naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa, i tan
nan kɛdin ganxi, i naxa, "Nanfera i falani
itoe sɛbɛxi a Babilɔn mangan fama nɛn, a

yi yamanani ito kala, a yi a muxune nun a
xuruseene birin naxɔri?" 30 Nanara, Alatala
ito nan falaxi Yuda mangan Yehoyakimi xili
ma, fa fala a bɔnsɔnna muxu yo mi dɔxɔma
Dawudaa manga gbɛdɛni, a yɛtɛɛn binbin
nabeɲinma nɛn sogen na yanyin na e nun
xunbenla ra kɔɛɛn na. 31 N na a kɛwali
ɲaxine saranma nɛn a ra e nun a diine nun
a kuntigine. N gbalon nafama e tan nun
Yerusalɛn kaane nun Yuda kaane birin ma
nɛn, n feen naxanye birin fala e xili ma,
bayo e mi e tuli matixi n na.' "

32 Yeremi yi kɛdi mafilinxi gbɛtɛ tongo, a
yi a so Neriyaa dii xɛmɛn Baruku yii, sɛbɛli
tiina. Baruku yi falane birin sɛbɛ Yeremi
naxanye fala a xa, naxanye yi kɛdi singen
kui, Yuda mangan Yehoyakimi naxan gan.
A mɔn yi na fala sifa wuyaxi gbɛtɛye sa ne
fari.

37

Yeremi yi sa kasoon na

1 Babilɔn mangan Nebukadanesari yi
Yosiyaa dii xɛmɛn Sedeki dɔxɔ mangan na
Yehoyakimi a dii xɛmɛn Yoyakin ɲɔxɔni
Yuda yamanan xun na. 2 Alatala falan naxan
ti Nabi Yeremi xa, a tan ba, a kuntigine ba,
yamanan muxune ba, e sese mi na ramɛ.

3 Anu, na waxatini Manga Sedeki bata yi
Selemiyaa dii xɛmɛn Yehukali nun saraxar-
aliin Maaseya dii xɛmɛn Sofoni xɛ a faladeni
Nabi Yeremi xa, a naxa, "Alatala en ma Ala
maxandi nxu xa."

4 Na waxatini Yeremi yi sigan nun xɛtɛn
nabama yamaan tagi. A munma yi sa
kasoon na singen. 5 Misiran mangana
ganla bata yi mini Misiran yamanani. Ba-
bilɔn kaan naxanye yi Yerusalɛn rabilinxi a
yɛngɛdeni, ne yi na feen mɛ, e yi e masiga
Yerusalɛn ra.

6 Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Yeremi
xa, a naxa, 7 "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan
falaxi, a naxa, 'Ɛ sa a fala Yuda mangan
xa naxan ɛ xɛxi n maxɔdindeni, ɛ naxa,
"Misiran mangana ganla naxan minixi ɛ
malideni, ne xɛtɛma nɛn e konni Misiran
yamanani. 8 Nayi, Babilɔn kaane mɔn fama
nɛn, e yi taani ito yɛngɛ, e yi a nɔ, e a
gan." 9 Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ
nama ɛ yɛtɛ mayenden, ɛ yi a miri a Babilɔn
kaane e makuyama ɛ ra nɛn! Bayo e mi
sigama. 10 Hali ɛ Babilɔn kaane sofa ganla
birin nɔ, naxanye ɛ yɛngɛma, hali muxu
maxɔlɔxine nan gbansan lu e faxataren na,
e birin kelima nɛn, e mini e bubune kui, e yi
taani ito gan.' "

11 Babilɔn kaane sofane yi makuyaxi
Yerusalɛn ra waxatin naxan yi lan Misiran
mangana ganla fe ma, 12 Yeremi yi wa mini
feni Yerusalɛn yi siga Bunyamin yamanani,
alogo a xa sa kɛɛna nde tongo a konni. 13 A
to taan so dɛɛn li dɛnaxan xili Bunyamin
dɛna, mini taani, kantan ti kuntigin naxan
xili Yiriya, Selemiyaa dii xɛmɛna, Xananiya
mamandenna, na yi Nabi Yeremi rati, a yi a
fala a xa, a naxa, "I bata sa Babilɔn kaane
fari!" 14 Yeremi yi a yabi, a naxa, "Nɔndi
mi na ra, n mi sɛ Babilɔn kaane fari sese
ma!" Koni Yiriya mi a tuli mati a ra. A
yi Yeremi suxu, a siga a ra kuntigine fɛma.
15 Kuntigine xɔlɔxin yi a bɔnbɔ, e yi a sa
kasoon na Yonatan ma banxini, sɛbɛli tiina,
bayo e bata yi mɛn findi kaso banxina nde
ra. 16 E Yeremi raso yinla nde ra kaso banxin
bun, a sa balan mɛnni, a yi bu na han!

17 Lɔxɔna nde, Manga Sedeki yi xɛraan
nasiga a tongodeni. E to fa a ra mangan
konni, mangan yi a maxɔdin wundoni, a
naxa, "Alatala bata falana nde ti i xa iki
ba?" Yeremi yi a yabi, a naxa, "Ɔn, a
naxa a i sama nɛn Babilɔn mangan sagoni."
18 Yeremi mɔn yi a fala Manga Sedeki xa, a
naxa, "N hakɛn mundun ligaxi i ra, hanma i
ya kuntigine hanma yamana, naxan a ligaxi
i n saxi kasoon na? 19 Ɛ nabine sa minɛn yi
iki, naxanye yi nabiya falane tima ɛ xa, e
naxa, 'Babilɔn mangan mi fama ɛ tan nun
yamanani ito yɛngɛdeni'? 20 Iki, mangana,
n kanna, yandi, i tuli mati n na, i xa tin n
ma falan ma. I nama n naxɛtɛ sɛbɛli tiin
Yonatan ma banxini, alogo n nama faxa
mɛnni." 21 Manga Sedeki yi yamarin fi a e
xa e yengi dɔxɔ Yeremi xɔn kantan tiine
banxin sansanna kui, e yi lu buru xun keden
soɛ a yii lɔxɔ yo lɔxɔ keli buru ganne yireni
han taan burun birin na ɲan lɔxɔn naxan
yi. Yeremi lu na kii nin kantan tiine banxin
sansanna kui.

38

E yi Yeremi ragodo yinla ra

1 Yeremi yi falan naxanye tima yamaan
xa, Matan ma dii xɛmɛn Sɛfati nun Pasaxuri
a dii xɛmɛn Gedali nun Selemiyaa dii xɛmɛn
Yukala nun Malakiyaa dii xɛmɛn Pasaxuri
yi ne birin namɛ. A yi a falama, a naxa,

2 "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Naxan yo
lu taani ito yi, na kanna faxama yɛngɛn
nun fitina kamɛn nun fitina furen nin, koni
naxan na keli taani ito yi, a sa a yɛtɛ dɛntɛgɛ
Babilɔn kaane xa, na kanna kisima nɛn,
a tan yi lu a nii ra bɛtɛ. A kisima nɛn.'
3 Alatala mɔn ito nan falaxi, a naxa, 'Taani
ito sama nɛn Babilɔn mangan sagoni yati, a
yi a tongo.' "

4 Kuntigine yi a fala mangan xa, e naxa,
"Xɛmɛni ito xa faxa! Bayo sofaan naxanye
luxi taani ito yi, a ne tunnaxɔlɔma e ma e
nun yamaan birin, a lu fala sifani itoe tiyɛ
e xa. Xɛmɛni ito mi yamaan munanfanna
xan fenma, fɔ a kala fena." 5 Manga Sedeki
yi e yabi, a naxa, "N bata a lu ɛ yii. N
tan mangan mi nɔɛ ɛ yɛɛ ratiyɛ." 6 Nayi,
e yi Yeremi tongo, e sa a rasin mangana
dii xɛmɛn Malakiyaa ige ramara yinla ra
kantan tiine banxin sansanna kui, e Yeremi
ragodo mɛnni lutin na. Ige mi yi fa na kui,
koni boron yi na. Yeremi yi bitin boroni.

7 Koni Ebedi-Meleki Kusi kaan naxan yi
findixi kuntigin na mangana banxini, na
yi a mɛ a e bata Yeremi rasin ige ramara
yinla ra. Mangan yi tixi taan so dɛɛn na
dɛnaxan xili Bunyamin. 8 Ebedi-Meleki yi
mini manga banxini, a yi a fala mangan xa,
a naxa, 9 "Mangana, n kanna, muxuni itoe
bata fe ɲaxin liga Nabi Yeremi ra, e sa a woli
ige ramara yinla ra. A faxama nɛn kamɛn
na nayi, bayo buru mi fa taani." 10 Mangan
yi Ebedi-Meleki Kusi kaan yamari, a naxa,
"Muxu tonge saxan tongo, i sa Nabi Yeremi
rate ige ramara yinla ra, benun a xa faxa."
11 Ebedi-Meleki yi muxune tongo, e siga
mangana banxin kui yirena nde yi gbeti
ramaraden bun ma, e sa dunkobine nun
dugi fori kalaxine tongo mɛnni, e yi sa
e ragodo Yeremi ma lutin na. 12 Ebedi-
Meleki Kusi kaan yi a fala Yeremi xa, a naxa,
"Dunkobin nun dugi fori kalaxini itoe raso
i ganla bun ma, i lutine xidi e fari." Yeremi
yi na liga. 13 E yi Yeremi bandun lutine ra, e
yi a rate ige ramara yinla ra. Yeremi yi lu
kantan tiine banxin sansanna kui.

Sedeki nun Yeremi e bode tona

14 Manga Sedeki yi xɛrane rasiga Nabi
Yeremi tongodeni. E yi fa a ra mangan
fɛma Alatala Batu Banxin so dɛ saxanden
na. Mangan yi a fala Yeremi xa, a naxa,
"N fe keden nan maxɔdinma i ma, i nama
sese luxun n ma." 15 Yeremi yi Sedeki yabi,
a naxa, "Xa n na a fala i xa, i mi n faxɛ
ba? N na i kawandi, i mi a suxɛ sese
ma." 16 Manga Sedeki yi a kɔlɔ Yeremi xa
wundoni, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan
Alatala yi, a tan naxan niin biraxi en yii,
n mi i faxɛ, n mɔn mi i sɛ muxune sagoni
naxanye waxi i faxa feni." 17 Nayi, Yeremi
yi a fala Sedeki xa, a naxa, "Alatala, Ala
Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan
falaxi, a naxa, 'Xa i mini i yi i yɛtɛ dɛntɛgɛ
Babilɔn mangana sofa ganla kuntigine xa,
i kisima nɛn, taani ito mi ganɲɛ, ɛ nun
i ya denbayaan yi kisi. 18 Koni, xa i mi i
yɛtɛ dɛntɛgɛ Babilɔn mangana sofa ganla
kuntigine xa, taani ito sama nɛn Babilɔn
kaane sagoni, e yi a gan, i tan nun mi tangɛ
e ma.' " 19 Manga Sedeki yi a fala Yeremi xa,
a naxa, "N gaxuxi Yahudiyane nan yɛɛ ra
naxanye saxi Babilɔn kaane fari. N gaxuxi
nɛn, xa Babilɔn kaane mi n soɛ ne yii, e yi
n ɲaxankata." 20 Yeremi yi a yabi, a naxa, "E
mi i soɛ ne yii. I tuli mati Alatalaa falan na, n
naxan falama i xa. Nayi, i hɛrin sɔtɔma nɛn,
i niin yi kisi. 21 Koni xa i tondi i yɛtɛ dɛntɛgɛ
e xa, Alatala falani ito nan makɛnɛnxi n
xa, a naxa 22 'Ɲaxanla naxanye birin luma
Yuda mangana banxini, ne raminima nɛn
Babilɔn mangana kuntigine yɛtagi, e yi a
fala i xa, e naxa:

I yi laxi i xɔyin naxanye ra,
ne bata i mayenden, e yi i nɔ.
I bata bitin boroni, e tan yi i rabeɲin.' "

23 "Ɲaxanle nun e diine birin xalima nɛn
Babilɔn kaane fɛma, i tan fan mi tangama
e ma. Babilɔn mangana i suxuma nɛn, a
yi taani ito gan." 24 Nayi, Sedeki yi a fala
Yeremi xa, a naxa, "Muxu yo nama en ma
falani itoe fe mɛ. Nayi, i mi faxɛ. 25 Xa
kuntigine a mɛ a n bata falana nde ti i xa,
e fa i maxɔdinma nɛn na falan ma, e naxa,
'A fala nxu xa, mangan naxan falaxi i xa,
i nama sese luxun nxu ma, xa na mi a ra,
nxu i faxama nɛn.' 26 I xa a fala e xa nɛn, i
naxa, 'N mangan mafanxi nɛn alogo a nama
n nasiga Yonatan ma banxini alogo n nama
faxa mɛnni.' "

27 Kuntigine birin yi fa Yeremi fɛma, e
yi a maxɔdin. A yi e yabi alo mangana a
yamari kii naxan yi. E yi Yeremi lu na, bayo
muxu yo mi na falane mɛxi. 28 Yeremi yi
lu kantan tiine sansanna kui han Yerusalɛn
suxu lɔxɔna.

Yerusalɛn suxu kiina a taruxun ni ito ra:

39

Yerusalɛn suxu fena yɛngɛni
Mangane Firinden 25.1-12 nun Yeremi 52.4-16

1 Yuda mangan Sedeki a mangayaan ɲɛɛ solomanaaninden kike fudeni, Babilən
mangan Nebukadanesari nun a ganla birin
yi fa Yerusalɛn xili ma, e yi a rabilin. 2 Sedeki
a mangayaan ɲɛɛ fu nun kedenden kike
naaninden xi solomanaaninde ləxəni, e yi
taan yinna yirena nde rabira. 3 Nayi, Ba-
bilən mangana kuntigine birin yi e maso,
e yi dəxə gbɛdɛne yi Taa Tagin so dɛɛn
na, Neragala-Sareseri nun Samigara-Nebu
nun Sarasekimi, mangan bundəxəne kunti-
gin nun Neragala-Sareseri, kuntigi gbeena
e nun Babilən mangana kuntigin bonne
birin. 4 Yuda mangan Sedeki nun sofane
birin to e to, e yi e gi, e mini mangana
nakəən kiraan xən taan so dɛɛn na kəɛɛn
na naxan makantan yin firinne tagi, siga
Araba tonbonna lantaan kiraan xən. 5 Koni,
Babilən sofa ganla yi e sagatan e sa Sedeki
li Yeriko mɛrɛmɛrɛne yi. E yi a suxu, e siga
a ra Babilən manga Nebukadanesari fɛma
Ribila taani Xamata yamanani, a yi sa a
makiti mɛnni. 6 Babilən mangan yi Sedeki
a diine kɔɛ raxaba a yɛtagi Ribila taani. A
mən yi Yuda yamanan muxu gbeene fan
birin faxa. 7 A yi Sedeki yɛɛne səxənɲɛ
ayi, a yi a xidi sula yələnxənna ra, a siga
a ra Babilən yi. 8 Babilən kaane yi man-
gana banxin nun muxune banxine birin
gan, e yi Yerusalɛn taan makantan yinne
rabira. 9 Yamaan muxu dənxɛn naxanye
lu taani, Babilən mangan kantan muxune
xunna Nebusaradan yi ne suxu a siga e ra
konyiyani Babilən yi e nun naxanye bata yi
e yɛtɛ dɛntɛgɛ a xa e nun yamaan dənxɛn
birin. 10 Koni yiigelitəən naxanye yi yamaan
yɛ, sese mi yi naxanye yii, mangan kan-
tan muxune xunna Nebusaradan yi ne lu
Yuda yamanani, a yi manpa bili nakəne nun
xɛɛne fi e ma.

11 Babilən mangan Nebukadanesari bata
yi yamarini ito fi mangan kantan muxune
xunna Nebusaradan ma lan Yeremi ma, a
naxa, 12 "Sa a tongo, i yi i yengi dəxə a
xən, i nama sese ɲaxi dəxə a ra, koni a
na naxan fala, i na liga a xa." 13 Mangan
kantan muxune xunna Nebusaradan nun
Nebusasaban, mangan bundəxəne kunti-
gin nun Neragala-Sareseri, kuntigi gbeena
nde e nun Babilən kuntigine birin 14 yi
xɛrane rasiga Yeremi tongodeni kantan ti-
ine banxin sansanna kui, e yi a taxu Axikan
ma diin Gedali ra, Safan mamandenna, al-
ogo a xa siga a ra a konni. A sa lu a kon
kaane yɛ.

15 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a yi kantan
tiine banxin sansanna kui waxatin naxan
yi, a naxa, 16 "Sa falani ito ti Ebedi-Meleki
Kusi kaan xa, i naxa, 'Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
"N bata ɲaxankatan nan ma fe fala taani
ito xili ma a fajnin mi naxan na. Awa,
iki n fama na rakamalideni nɛn i yɛɛ xəri.
17 Alatalaa falan ni ito ra. Na ləxəni, n na
i makantanma nɛn, i mi sɛ muxune sagoni
i gaxuxi naxanye yɛɛ ra. 18 N na i rakisima
nɛn, i mi faxɛ silanfanna ra sese ma. Bayo
i bata i yigi sa n yi, i luma nɛn i nii ra,"
Alatalaa falan nan na ra.' "

40

Yeremi yi xərəya

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, mangan
kantan muxune xunna Nebusaradan yelin
xanbini a beɲinɲɛ Rama taani. Bayo a bata
yi Yeremi li xidixi yələnxənna ra mɛnni
Yerusalɛn nun Yuda muxu suxine yɛ e yi
sigama naxanye ra Babilən yi konyiyani.

2 Mangan kantan muxune xunna yi
Yeremi tongo, a yi a fala a xa, a naxa,
"Alatala, i ya Ala gbaloni ito nan ma fe fala
be xili ma. 3 Alatala naxan fala, a bata na
rakamali, bayo ɛ bata yulubin liga Alatala
ra, ɛ mi ɛ tuli matixi a xuiin na, feni ito yi
liga ɛ ra. 4 Iki, n yələnxənna bama nɛn i yiine
ma. Xa i tinɲɛ fɛ n fəxə ra Babilən yi, fa. N
na n yengi dəxɛ i xən. Xa a mi i kɛnɛnxi, i fa
n fəxə ra Babilən yi, hali i mi fa. I nəɛ sigɛ
nɛn yamanan yiren birin yi, dɛnaxan na i
kɛnɛn i siga mɛnni." 5 A to mi a yabi sinma
Nebusaradan mən yi a fala a xa, a naxa,
"Babilən mangan bata Gedali findi Yuda
yamanan xunna ra, xɛtɛ na fɛma, Axikan
ma dii xɛmɛna, Safan mamandenna. I sa
dəxə yamaan yɛ a fɛma, hanma dɛnaxan
na i kɛnɛn, i siga mɛnni." Mangan kantan
muxune xunna yi donseene nun kiseene fi a
ma, a yi a beɲin. 6 Yeremi yi siga Axikan ma
dii xɛmɛn Gedali fɛma Misipa taani, a yi lu
a fɛma yamaan yɛ naxanye luxi yamanani.

Yamana kanna Gedali faxa fena
Mangane Firinden 25.22-26 nun Yeremi 41.1-3

7 Sofa kuntigine nun e sofaan naxanye
mɔn yi burunne ra, ne birin to a mɛ, a
Babilɔn mangan bata Axikan ma dii xɛmɛn
Gedali findi yamana kanna ra, a yi yamanan
xɛmɛne nun ɲaxanle nun diidine taxu a
ra, yiigelitɔɔn naxanye mi xali konyiyani
Babilɔn yi. 8 Netaniyaa dii xɛmɛn Yisi-
mayɛli nun Kareyaa dii xɛmɛne Yoxanan
nun Yonatan nun Tanxumeti a dii xɛmɛn
Seraya, e nun Netofa kaana Efayi a diine
nun Maka kaana dii xɛmɛn Yaasaniya, ne
nun e ganle yi siga Gedali fɛma Misipa
taani. 9 Axikan ma dii xɛmɛn Gedali, Safan
mamandenna yi a kɔlɔ e nun e ganle xa, a
naxa, "Ɛ nama gaxu walɛ Babilɔn kaane xa,
ɛ lu yamanani, ɛ wali Babilɔn mangan xa,
ɛ hɛrin sɔtɔma nɛn. 10 N luma nɛn Misipa
taani Babilɔn kaane yɛɛ ra, naxanye fama
en ma. Ɛ tan xa manpa bogine bolon, ɛ
bogiseene xaba, ɛ turene ba, ɛ yi e ramara,
ɛ lu ɛ taane yi, ɛ dɛnaxanye tongoxi."

11 Na ma, Yahudiyan naxanye birin yi
Moyaba yamanan nun Amonine yamanan
nun Edɔn yamanani e nun yamana gbɛtɛye
birin yi, ne yi a mɛ a Babilɔn mangan
bata yamaan muxun dɔnxɛne lu Yuda ya-
manani, a yi Axikan ma dii xɛmɛn Gedali
findi yamana kanna ra e xunna, Safan ma-
mandenna. 12 Yahudiyane yi fa, sa keli yiren
birin yi, e yi raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, e yi
fa Yuda yamanani Gedali fɛma Misipa taani,
e yi manpa bogine nun bogiseene malan
han a gbo ayi.

13 Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun sofa
kuntigin naxanye birin yi burunne ra, ne yi
fa Gedali fɛma Misipa taani. 14 E yi a fala a xa,
e naxa, "I mi a kolon ba, a Amonine mangan
Baalisi bata Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli
rafa alogo a xa fa i faxa?" Koni Axikan ma
dii xɛmɛn Gedali mi la e ra. 15 Kareyaa dii
xɛmɛn Yoxanan yi a fala Gedali xa wundoni
Misipa taani, a naxa, "Tin n xa sa Netaniyaa
dii xɛmɛn Yisimayɛli faxa. Muxu yo mi
a kolonma. Nanfera i tinma a xa i faxa,
Yahudiyani itoe birin yi raxuya ayi naxanye
i rabilinni, Yuda yamaan dɔnxɛn yi lɔ ayi?"
16 Axikan ma dii xɛmɛn Gedali yi Kareyaa dii
xɛmɛn Yoxanan yabi, a naxa, "I nama na
liga de! Bayo i naxan falama Yisimayɛli xun
ma, wulen nan na ra."

41

Gedali faxa fena

1 Ɲɛɛn kike soloferedeni, Netaniyaa dii
xɛmɛn Yisimayɛli, Elisama mamandenna
mangan xabilan muxuna nde, naxan yi
mangana kuntigina nde ra, na yi fa Axikan
ma dii xɛmɛn Gedali fɛma Misipa yi, muxu
fu biraxi a fɔxɔ ra. E yi e dɛge e bode xɔn
ma mɛnni Misipa taani. 2 Nayi, Netaniyaa
dii xɛmɛn Yisimayɛli nun na muxu fune
yi keli sanɲa ma kedenni, e yi Axikan ma
dii xɛmɛn Gedali faxa silanfanna ra, Safan
mamandenna, Babilɔn mangan naxan dɔxɔ
yamanan xun na.

3 Yisimayɛli mɔn yi Yahudiyane birin
faxa, naxanye yi Gedali fɛma Misipa taani,
e nun Babilɔn kaane sofaan naxanye yi na.

4 Gedali faxa lɔxɔn xɔtɔn bode, muxu
yo munma yi a kolon, 5 muxu tonge solo-
masɛxɛ yi fa sa keli Siken nun Silo nun
Samari taane yi, naxanye dɛ xabeye yi bixi,
e dugine yibɔxi, e yɛtɛ maxabaxi sunun
taxamasenna ra, alogo e xa fa bogise sarax-
ane nun wusulanna ba saraxan na Alatalaa
banxini. 6 Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli
yi mini e ralandeni Misipa taani. A siga
wugɛ. A to e li, a yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ
fa so Axikan ma dii xɛmɛn Gedali konni."
7 Koni e to so taani, Netaniyaa dii xɛmɛn
Yisimayɛli nun a fɔxɔrabirane yi e kɔɛ rax-
aba, e yi e birin woli ige ramaraden yinla
ra. 8 Koni muxu fu yi e yɛ, ne yi a fala
Yisimayɛli xa, e naxa, "I nama nxu faxa,
bayo donseene luxunxi nxu xɔn xɛɛne ma,
murutun nun fundenna nun turen nun ku-
mina." Nayi, a mi ne faxa e ngaxakedenne
xɔn. 9 Yisimayɛli Gedali a muxune binbine
woli ige ramara yinla naxan na, Manga Asa
nan na rafala, alogo a xa taan xun mayɛngɛ
Isirayila mangan Basa ma.* Netaniyaa dii
xɛmɛn Yisimayɛli yi mɛn nafe binbine ra.
10 Na danguxina, Yisimayɛli yi Misipa kaane
suxu, mangana dii tɛmɛne nun yamaan
naxan birin yi luxi na yi, mangan kantan
muxune xunna Nebusaradan naxanye taxu
Gedali ra, Axikan ma dii xɛmɛna. Netaniyaa
dii xɛmɛn Yisimayɛli yi keli, a xa siga e ra
konyiyani Amonine yamanani.

* 41:9: Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 15.9-24 kui.

11 Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli fe
ɲaxin naxan liga, Kareyaa dii xɛmɛn Yox-
anan yi na mɛ e nun sofa kuntigin naxanye
birin yi a fɔxɔ ra. 12 E yi ganla birin tongo
e siga Netaniya a dii xɛmɛn Yisimayɛli
yɛngɛdeni, e sa a li dara gbeen dɛ Gabayon
taani. 13 Yisimayɛli yi sigama yamaan naxan
na, ne to Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan to,
e nun sofa kuntigin naxanye yi a fɔxɔ ra,
e birin yi sɛwa. 14 Yisimayɛli muxun nax-
anye birin suxu Misipa taani, a siga e ra
konyiyani, ne yi xɛtɛ Yoxanan ma, Kareyaa
dii xɛmɛna. 15 Koni Netaniyaa dii xɛmɛn
Yisimayɛli nun a muxu solomasɛxɛ yi nɔ
e giyɛ Yoxanan yɛɛ ra, e siga Amonine
yamanani. 16 Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan
nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fɔxɔ
ra, ne yi ti yamaan yɛɛ ra naxanye yi luxi
e nii ra, Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli
naxanye suxu Misipa taani Axikan ma dii
Gedali faxa xanbini, sofane nun ɲaxanle
nun diidine nun kuntigine, a naxanye xali
Gabayon taani. 17 E yi siga, e sa ti Kimihami
yigiyadeni, Bɛtɛlɛmi taan dɛxɔn, alogo e
xa siga Misiran yamanani, 18 e makuya Ba-
bilɔn kaane ra, e yi gaxuma naxanye yɛɛ
ra, bayo Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli
bata yi Gedali faxa, Axikan ma dii xɛmɛna,
Babilɔn mangan naxan dɔxɔ yamanan xun
na.

42

Muxu gixine yi Yeremi maxɔdin

1 Sofa kuntigine nun Kareyaa dii xɛmɛn
Yoxanan nun Hosayaa dii xɛmɛn Yesani
nun yamaan birin, muxudin nun muxu
gbeen birin yi e maso, 2 e yi a fala Nabi
Yeremi xa, e naxa, "Yandi, tin, i yi Alatala,
i ya Ala mafan nxu xa, i yi a mafan yama
dɔnxɛni ito xa. Bayo nxu yi wuya, koni iki
nxu muxu dando nan luxi, alo i a toma kii
naxan yi. 3 Alatala, i ya Ala xa kiraan yita
nxu ra, nxu lanma nxu xa bira naxan fɔxɔ
ra, e nun nxu lanma nxu xa naxan liga."
4 Nabi Yeremi yi a fala e xa, a naxa, "N bata
a mɛ. N na Alatala maxandima nɛn, ɛ Ala,
alo ɛ a falaxi kii naxan yi. Alatala na ɛ yabi
naxan na, n na birin falama nɛn ɛ xa, n mi
sese luxuŋɲɛ ɛ ma." 5 E yi a fala Yeremi xa,
e naxa, "Alatala xa findi sere tinxinxi ɲɔndi
falan na nxu xili ma, xa nxu mi Alatala i ya
Alaa falane birin suxu a naxanye tima i xa
lan nxu ma! 6 Xa a findi a ɲaxin na hanma
a faɲina, nxu Alatala xuiin suxuma nɛn, en
ma Ala, nxu i xɛxi naxan fɛma alogo nxu xa
hɛrin sɔtɔ, Alatala, en ma Alaa fala suxun
xɔn."
7 Xi fu to dangu, Alatala yi falan ti Yeremi
xa. 8 Yeremi yi Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan
xili, e nun sofa kuntigin naxanye birin yi a
fɔxɔ ra, e yamaan birin, muxudin nun muxu
gbeena. 9 A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, ɛ n xɛxi naxan
ma alogo n xa sa a mafan ɛ xa, a naxa, 10 'Xa
ɛ lu dɔxi yamanani ito yi, n na ɛ rasabatima
nɛn, n mi ɛ fe kalɛ, n yi ɛ si, n mi ɛ talɛ
mumɛ, bayo n bata sunu lan gbalon ma, n
naxan ligaxi ɛ ra.' 11 Alatalaa falan ni ito ra, a
naxa, 'Ɛ nama gaxu Babilɔn mangan yɛɛ ra,
ɛ gaxuxi naxan yɛɛ ra iki. Ɛ nama gaxu a yɛɛ
ra, bayo n luxi ɛ xɔn nɛn alogo n xa ɛ rakisi,
n yi ɛ xunba a yii. 12 N kininkininma nɛn ɛ
ma, a fan yi kininkinin ɛ ma, a yi ɛ raxɛtɛ ɛ
yamanani.' 13 Koni xa ɛ a fala, ɛ naxa, 'Nxu
mi luma yamanani ito yi!' Xa ɛ mi ɛ tuli mati
Alatala ɛ Alaa falan na, 14 xa ɛ a fala, ɛ naxa,
'Ɛn-ɛn, nxu sigama Misiran yamanan nin,
nxu mi fa yɛngɛn toɛ dɛnaxan yi, nxu mi
fa yɛngɛ so xɔtaan fe xuiin mɛma dɛnaxan
yi, donseen mi fa dasama nxu yii dɛnaxan
yi. Nxu luma mɛnna nin!' 15 Nayi, Yuda
muxu dɔnxɛne, ɛ tuli mati Alatalaa falan
na! Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Xa ɛ a ragidi
yati, a ɛ xa siga Misiran yamanani, xa ɛ
sa dɔxɔ nayi xɔŋɛyani, 16 nayi, ɛ gaxuxi
yɛngɛn nun fitina kamɛn naxanye yɛɛ ra,
ne sa ɛ sɔtɔma nɛn Misiran yamanani, ɛ
yi faxa mɛnni. 17 Naxanye birin waxi siga
feni Misiran yamanani, e sa dɔxɔ na, ne
faxama yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina
furen nin, e sese mi luyɛ e nii ra, e sese
mi gbaloni minima n naxan nasigama e xili
ma.' 18 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna mɔn ito
nan falaxi, Isirayilaa Ala, a naxa, 'N ma
xɔlɔn nun n ma fitinan godoxi Yerusalɛn
kaane ma kii naxan yi, n ma xɔlɔn godoma ɛ
ma na kii nin, xa ɛ siga Misiran yamanani. Ɛ
findima nɛn danga yamaan misaala ra, ɛ fe
yi muxune yigitɛgɛ, e yi ɛ yalagi, e ɛ konbi.
Ɛ mi fa yireni ito toɛ mumɛ!' "
19 "Yuda yamaan muxu dɔnxɛne, Alatala
bata a fala ɛ xa, a ɛ nama siga Misiran
yamanani. Ɛ xa a kolon ki faɲi, a n bata ɛ
rakolon to! 20 Ɛ tantanni ito sa findima ɛ faxa
xunna nan na, ɛ to n xɛxi Alatala fɛma, ɛ

Ala, ɛ naxa, ‘Alatala en ma Ala maxandi nxu
xa. Alatala en ma Ala na naxan yo fala, i na
fala nxu xa, nxu a ligama nɛn.’ [21] Awa, n bata
fa ɛ yabi to, koni ɛ mi ɛ tuli matima Alatalaa
falan na, en ma Ala, a naxanye birin falaxi
n xa lan ɛ ma. [22] Awa iki, ɛ xa a kolon. Ɛ
faxama nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn nun
fitina fureni ɛ sigan dɔxɔdeni dɛnaxan yi.”

43

E yi Yeremi xali Misiran yi

[1] Yeremi yelinxina falane raliyɛ yamaan
birin ma, Alatala e Alaa falane birin, alo
Alatala e Ala a yamari a ma kii naxan yi,
[2] Hosayaa dii xɛmɛna Asari nun Kareyaa dii
xɛmɛn Yoxanan nun a yamaan wasodene
birin yi a fala Yeremi xa, e naxa, “I wule!
Alatala, en ma Ala mi i rafaxi a faladeni,
fa fala, ‘ɛ nama siga Misiran yi ɛ sa dɔxɔ
na.’ [3] Koni Neriyaa dii xɛmɛn Baruku nan
i radinxi nxu ma alogo nxu xa sa Babilɔn
kaane sagoni, e yi nxu faxa hanma e siga
nxu ra konyiyani Babilɔn yi.” [4] Kareyaa
dii xɛmɛn Yoxanan nun sofa kuntigine nun
yamaan birin yi tondi e tuli matiyɛ Alata-
laa falan na, fa fala e xa dɔxɔ Yuda ya-
manani. [5] Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun
sofa kuntigine birin yi Yuda yama dɔnxɛn
tongo naxanye bata yi fa dɔxɔ Yuda ya-
manani sa keli siyane birin tagi, e yi rax-
uyaxi ayi dɛnaxanye birin yi [6] e nun xɛmɛne
nun ɲaxanle nun diidine nun mangana dii
tɛmɛne, Babilɔn mangan kantan muxune
xunna Nebusaradan muxun naxanye taxu
Gedali ra, Axikan ma dii xɛmɛna, Safan ma-
mandenna, e nun Nabi Yeremi nun Baruku,
Neriyaa dii xɛmɛna. [7] E yi siga Misiran ya-
manani, bayo e mi tin e tuli matiyɛ Alatala
xuiin na, e yi sa Tapanese taan li.

Falana lan Misiran ma

[8] Alatala yi falan ti Yeremi xa Tapanese
taani, a naxa, [9] “Gɛmɛ xungbena ndee
tongo i yi e bitin bɛndɛni Misiran mangana
banxin so dɛɛn na Tapanese taani Yuda
kaane yɛɛ xɔri. [10] I yi a fala e xa, i naxa,
‘Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala
ito nan falaxi, a naxa: N xɛraan nasigama
nɛn Babilɔn mangan Nebukadanesari fɔxɔ
ra, n ma walikɛna. N yi a manga gbɛdɛn
dɔxɔ gɛmɛni itoe fari n naxanye luxunxi,
e yi xunna soni bandun nininna ra man-
gan xun ma be. [11] A fama nɛn, a Misiran
yamanan yɛngɛ. Sayaan nagidixi naxanye
ma, ne yi faxa. Konyiyaan nagidixi nax-
anye ma, ne yi siga konyiyani. Silanfanna
ragidixi naxanye ma, ne yi faxa silanfanna
ra. [12] A yi tɛɛn so Misiran yamanan suxure
kidene ra, a yi e gan, a siga e suxurene
ra. A yi Misiran yamanan nɔ alo xuruse
kantanna a domaan tongoma kii naxan yi, a
mɔn yi xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli. [13] A Beti-Semɛsi
sɛnbɛtɛn gɛmɛ daxine fan kala Misiran yi,
a yi Misiran kaane suxurene kide banxine
gan.’ ”

44

Alaa falana Yahudiya gixine xili ma Misiran yi

[1] Ala yi falan ti Yeremi xa lan Yahudiyane
birin ma Misiran yamanani naxanye yi dɔxi
Migidoli taan nun Tapanese taan nun Nofi
taani e nun Misiran yamanan faxa binna, a
naxa, [2] Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayi-
laa Ala ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ bata a to
n ɲaxankatan naxan saxi Yerusalɛn fari, e
nun Yuda taane birin. To, e bata kala hali
muxuna, a mi fa e yi [3] amasɔtɔ e fe ɲaxin xɔn
e naxan ligaxi e to n naxɔlɔ, e sa wusulanna
gan ala gbɛtɛne xa, e yi e batu, e tan nun ɛ
tan nun ɛ benbane mi naxanye kolon. [4] N yi
n ma walikɛne rafama ɛ ma yɛyɛ, nabine, e
yi a falama, e naxa, ‘Ɛ xɛtɛ xɔsi feni itoe fɔxɔ
ra naxanye mi rafan Ala ma.’ [5] Koni e mi n
xuiin namɛ, e mi e tuli mati, e mi xɛtɛ e fe
ɲaxine fɔxɔ ra, e mi ba wusulanna ganɲɛ ala
gbɛtɛne xa. [6] Nayi, n ma xɔlɔ gbeen yi godo,
a yi fitinan nafa Yuda taane birin ma, e nun
Yerusalɛn kirane, e yi kala, e yi raxɔri, alo e
kii naxan yi to.”

[7] Iki, Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isir-
ayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “Nanfera
ɛ fe ɲaxi sifani ito ligama ɛ yɛtɛ ra, ɛ yi
xɛmɛn nun ɲaxanla nun dii ɲɔrɛn nun dii
futene raxɔri Yuda yamaan yɛ, muxu yo
mi lu? [8] Ɛ n naxɔlɔma ɛ batu se rafalaxine
ra, ɛ wusulanna gan ala gbɛtɛne xa Misiran
yamanani ito yi ɛ fa yigiyaxi dɛnaxan yi. Ɛ
waxi ɛ yɛtɛ raxɔri feen nin, ɛ findi danga ya-
maan misaala ra bɔxɔ xɔnna siyaan bonne
xa, e lu ɛ konbɛ. [9] Ɛ bata ɲinan ɛ benbane
kɛwali ɲaxine xɔn ba, e nun Yuda mangane
nun e ɲaxanle nun ɛ nun ɛ ɲaxanle kɛwali
ɲaxine, ɛ naxanye liga Yuda yamanan nun
Yerusalɛn taani? [10] Han to muxu yo munma
nimisa, a gaxu, a n ma sariyan nun n ma

yamarine suxu n naxanye soxi ɛ nun ɛ
benbane yii.”
[11] Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N
bata a ragidi, n xa gbalon liga ɛ ra, n yi
Yuda yamaan birin naxɔri. [12] Yuda kaan
naxanye luxi e nii ra, naxanye a ragidixi
e xa sa dɔxɔ Misiran yamanani, ne birin
naxɔrima nɛn Misiran yamanani, e birin
yi faxa yɛngɛn nun fitina kamɛni mux-
udin nun muxu gbeena. Ɛ findima nɛn
danga yamaan misaala ra, ɛ fe yi muxune
yigitɛgɛ, e yi ɛ yalagi, e ɛ makonbi. [13] N
na e kɛwanle saranma nɛn e ra e tan nax-
anye dɔxi Misiran yi, alo n Yerusalɛn kaane
kɛwanle saran e ra kii naxan yi yɛngɛn nun
fitina kamɛn nun fitina furen na. [14] Muxu
yo mi luyɛ a nii ra Yuda muxu dɔnxɛne yɛ,
naxanye bata sa dɔxɔ Misiran yamanani, e
sese mi e futuxulɛ alogo e xa xɛtɛ, e dɔxɔ
Yuda yamanani, bayo e mi xɛtɛma, fɔ e
muxu gixi dando gbansan.”
[15] Xɛmɛn naxanye birin yi a kolon a e
ɲaxanle yi wusulanna ganma ala gbɛtɛne
xa, e nun ɲaxanla naxanye birin yi tixi na
yama gbeen malanni, e nun yamaan naxan
birin yi dɔxi Misiran nun Misiran yamanan
faxa binni, ne yi Yeremi yabi, e naxa, [16] “Nxu
mi fa waxi i ya falan namɛ feni, i naxan
tima fata Alatala ra. [17] Koni nxu waxi nxu dɛ
xuiin nan nakamali fe yi, nxu yi wusulanna
gan Kore Xɔnna Ɲaxalan Mangan xa, nxu
yi minse saraxane rabɔxɔn a xa alo nxu
nun nxu benbane nun nxɔ mangane nun
kuntigine yi a ligama kii naxan yi a fɔlɔni
Yuda taane yi, e nun Yerusalɛn kirane xɔn.
Na waxatini, donseene yi nxu yii nun, nxu
yi ɲaxunni, nxu mi yi ɲaxankataxi. [18] Koni
xabu nxu ba wusulanna ganɲɛ Kore Xɔnna
Ɲaxalan Mangan xa, nxu ba minse sarax-
ane rabɔxɔnɲɛ a xa, seene birin yi dasa
nxu ma, yɛngɛn nun fitina kamɛn yi nxu
ɲaxankata.”
[19] Ɲaxanle mɔn yi a fala, e naxa, “Nxu
yi wusulanna ganma Kore Xɔnna Ɲaxalan
Mangan xa waxatin naxan yi, nxɔ xɛmɛne
mi yi na kolon ba? E yi a kolon a nxu yi
burudine ganma a maligan na, nxu yi minse
saraxane rabɔxɔn a xa.”
[20] Nayi, Yeremi yi a fala yamaan xa, xɛmɛn
nun ɲaxanla, yamaan naxan birin na yabin
so a yii, a naxa, [21] “Ɛ wusulanna naxanye
ganxi Yuda taane nun Yerusalɛn kirane
xɔn, ɛ tan nun ɛ benbane nun ɛ mangane
nun ɛ kuntigine nun yamaan birin, Alatala
mi a xaxili luxi na xɔn ba, a yi a miri na ma
a bɔɲɛni? [22] Alatala mi yi fa nɔɛ ɛ kɛwali
ɲaxine nun ɛ xɔsi feene raxanɲɛ waxatin
naxan yi, ɛ yamanan yi kala, a yi raxɔri,
a findi danga yiren misaala ra, muxu yo
mi dɔxi naxan yi, alo a kii naxan yi to.
[23] Bayo ɛ bata wusulanna gan suxurene xa,
ɛ yi yulubin liga Alatala ra, bayo ɛ mi ɛ
tuli matixi Alatala xuiin na, ɛ mi a sariyane
nun a yamarine nun a maxadi xuine suxu,
nanara, gbaloni ito ɛ lixi, alo a kii naxan yi
to.”
[24] Yeremi yi a fala yamaan xa, e nun
ɲaxanle birin, a naxa, “Ɛ tuli mati Alatalaa
falan na, ɛ tan Yuda kaan naxanye Misiran
yamanani. [25] Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ nun
ɛ ɲaxanle naxan falaxi ɛ dɛɛn na, ɛ bata
na liga. Ɛ a fala nɛn, ɛ naxa, “Nxu waxi
nxu dɛ xuine nan nakamali fe yi, nxu yi
wusulanna gan Kore Xɔnna Ɲaxalan Man-
gan xa, nxu minse saraxane rabɔxɔn a xa.”
Nba, ɛ naxan falaxi, ɛ na liga. Ɛ dɛ xuiin
nakamali!’ [26] Koni, ɛ tuli mati Alatalaa falan
na, ɛ tan Yuda kaan naxanye dɔxi Misiran
yamanani! Alatala naxa, ‘N bata n kɔlɔ n
xili gbeeni, Yuda kaa yo mi fa a kɔlɔma
n xinli sɔnɔn, naxanye dɔxi Misiran yi. E
sese mi fa a falama, e naxa, “N bata n kɔlɔ
Habadan Marigina Alatala yi.” [27] Bayo n na
n yɛɛn tima e ra nɛn alogo e xa gbalon
sɔtɔ, koni hɛrin mi a ra. Yuda kaane birin
naxɔrima nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛni,
naxanye dɔxi Misiran yamanani, han e ɲan.
[28] Muxu dando nan tun yɛngɛni minima, e
keli Misiran yamanani siga Yuda yamanani.
Nayi, Yuda yamaan muxu dɔnxɛn naxanye
faxi dɔxɔdeni Misiran yamanani, ne birin a
kolonma nɛn, xa e tan nan ma fala ɲɔndin
na hanma n ma falana.’ [29] Alatalaa falan ni
ito ra, a naxa, ‘Ito nan fa findima taxam-
asenna ra ɛ xa fa fala n fama nɛn ɛ kɛwanle
sarandeni ɛ ra yireni ito yi alogo ɛ xa a
kolon a n kɔnkɔ falane kamalima nɛn yati,
lan ɛ ɲaxankata feen ma.’ [30] Alatala ito nan
falaxi, a naxa, ‘N Misiran mangan Xofira
sama nɛn a yaxune sagoni, naxanye waxi
a faxa feni, alo n Yuda mangan Sedeki sa
Babilɔn mangan Nebukadanesari sagoni kii
naxan yi, a yaxun naxan yi waxi a faxa

feni.’ ”

45

Yeremi yi Baruku madɛndɛn

1 Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoy-
akimi a mangayaan ɲɛɛ naanindeni, Nabi
Yeremi yi falani ito ti Neriyaa dii xɛmɛn
Baruku xa, a Yeremi a falane sɛbɛ kɛdini
waxatin naxan yi, a naxa, 2 “Alatala, Isir-
ayilaa Ala ito nan falaxi lan i ma, Baruku,
a naxa, 3 ‘I yi a falama, i naxa, “Gbalona n
xa! Bayo Alatala bata ɲaxankatan sa n ma
sɔxɔlɛn fari, n bata xadan kutundeni, n mi
matabu yo sɔtɔma.” ’ 4 Nanara, Alatala yi a
fala n xa a n xa ito fala i xa, a naxa, ‘Alatala
ito nan falaxi, a naxa, “N naxan tixi, n na
rabirama nɛn. N naxan sixi, n na talama
nɛn, yamanani ito kɔnin. 5 Nayi, i tan muxu
gbeeyaan nan fenma i yɛtɛ xa ba? I nama a
fen! Bayo n gbalon nafama nɛn birin ma.
Koni, n na i rakisima nɛn, i na siga dɛdɛ
yamanani.” ’ Alatalaa falan nan na ra.”

46

Alaa falana lan Misiran ma

1 Alatala falani itoe nan ti Nabi Yeremi xa
lan siyane ma:
2 A ito nan fala lan Misiran yamanan
nun Misiran mangan Neko a ganla ma,
Babilɔn mangan Nebukadanesari naxan nɔ
yɛngɛni Efirati baan dɛ Karakemisi taani,
Yuda mangan Yehoyakimi a mangayaan
ɲɛɛ naanindeni, Yosiyaa dii xɛmɛna.

3 “Ɛ yɛ masansan wure lefa xungbene nun a
xurine yitɔn!
Ɛ maso, ɛ yɛngɛn so!
4 Ɛ soone yitɔn,
soo ragine xa te e fari!
Ɛ xunna makantan wure kɔmɔtine so,
ɛ ti ɛ yirene yi!
Ɛ tanbane yitɔn!
Ɛ kanke yɛ masansanne ragodo ɛ ma!
5 Nanfera, n fa e gaxuxin nan toma iki?
E xɛtɛma e xanbi ra,
e sofane bata faxa.
E xɛtɛma e giyɛ!
E e gima, e mi e xanbi rato.
E gaxuxin yiren birin yi,”
Alatalaa falan nan na ra.
6 “Hali xulunlane mi nɔɛ e giyɛ!
Hali fangamane mi nɔɛ e futuxulɛ!
E sanna radinma,
e sa bira
fɔ kɔmɛn fɔxɔn yamanani Efirati baan dɛ.”

7 “Nde ito ra naxan tema
alo Nila baana,
naxan igeye bɔxɔnma a ma
a findi fufaan na?
8 Misiran nan tema
alo Nila baana,
naxan igeye bɔxɔnma a ma
a findi fufaan na.
A a falama, a naxa,
‘N tema nɛn,
n sa bɔxɔn birin xun ma,
n yi taane nun e muxune birin naxɔri.’
9 Soo ragine, ɛ te yɛngɛni!
Wontoro ragine ɛ fɔn e ma!
Sofane, ɛ mini ɛ yɛ masansan wure lefane
ra,
ɛ tan Kusi kaane nun Puti kaane nun Ludu
kaan xali wonle!”

10 “Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan
gbee na lɔxɔn na,
a gbeeɲɔxɔ lɔxɔna,
a gbeen ɲɔxɔma a yaxune ra lɔxɔn naxan yi.
Silanfanna faxan tima nɛn na lɔxɔni
han a wasa wunla ra,
bayo a luxi nɛn
alo saraxana Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna xa,
kɔmɛn fɔxɔn yamanani Efirati baan dɛ.
11 Misiran yama faɲina,
ɛ siga Galadi yamanani ɛ sa senna fen.
Koni ɛ dandan fɛrɛne fenma fuyan,
seri mi fa ɛ yiyalanɲɛ sɔnɔn.
12 Siyane bata i ya yarabina fe mɛ.
I gbelegbele xuiin bata bɔxɔn birin suxu.
Amasɔtɔ sofane tema e bode fari,
e birin yi bira.”

Babilɔn mangan yi Misiran yɛngɛ

13 Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi
xa lan Babilɔn mangan Nebukadanesari fa
feen ma Misiran yamanan yɛngɛdeni:

14 “Ɛ a rawanga Misiran yamanani,
Migidoli kaane xa a mɛ,
Nofi kaane nun Tapanese kaane xa a mɛ!
A fala e xa, ɛ naxa,
‘Ɛ keli, ɛ yitɔn,
bayo yɛngɛn bata ɛ konna li!’
15 Nanfera ɛ sofane bata raxɔri?
E mi tiyɛ,
bayo Alatala bata e radin bɔxɔni.
16 A muxu wuyaxi rabirama nɛn.
E tema nɛn e bode ma,

e bira, e naxa,
‘En keli, en xɛtɛ en konne yi,
en bari taane!
En na en masiga halagi ti yɛngɛni ito ra!’
17 E a falama nɛn mɛnni, e naxa,
‘Misiran mangani ito a sɔnxɔn gbo de!
Koni na waxatin bata a dan!’ ”

18 Mangana falan ni ito ra
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
a naxa, “Habadan Ala nan n na,
n bata n kɔlɔ n yɛtɛni,
fa fala muxuna nde fama
naxan sɛnbɛn gbo
alo Taboro geyana geyane tagi,
alo Karemele geyana baan dɛxɔn.
19 Misiran kaane, ɛ goronne yitɔn
ɛ siga konyiyani!
Bayo Nofi taan findima nɛn yire magenla ra,
a ganma nɛn,
muxu yo mi luma a yi.

20 Misiran yamanan findixi ɲinge faɲin nan na.
Sigin fama nɛn a xili ma
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.
21 Misiran kaane bata xɔŋɛ sofa yɛbaxine ramara e ganli
naxanye masuxi e xɔn
alo tura raturaxine.
Hali ne fan e xun xɛtɛma nɛn,
e gi e bode xɔn.
E mi tiyɛ e funfuni yɛngɛn lɔxɔni,
bayo gbalon lɔxɔn bata fa e ma,
n na e kɛwanle saranma e ra lɔxɔn naxan yi.
22 Misiran kaane e gima nɛn
e yaxu sɛnbɛmane bun
alo saɲina.
E fama e xili ma nɛn
e nun bunbine,
alo naxanye wudine sɛgɛma.
23 Alatalaa falan ni ito ra,
e a fɔtɔnna sɛgɛma nɛn,
hali muxun mi nɔɛ soɛ fɔtɔnna naxan na
bayo e wuya alo tuguminne,
e yatɛn mi nɔɛ kolonɲɛ.
24 Yagin nan a ra Misiran yamana faɲin xa.
A bata sa yamaan sagoni,
naxanye sa kelixi kɔmɛnna ma.”
25 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala naxa, “N kelima nɛn No taana ala xili ma, Amɔn e nun Misiran yamanan nun a mangan nun a alane nun a kuntigine e nun naxanye birin e yigi sama Misiran mangani. 26 N na e sama nɛn e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a kuntigine. Na xanbi ra, muxune mɔn yi dɔxɔ Misiran yi alo a fɔlɔni,” Alatalaa falan nan na ra.

Isirayila xunbana fe Yeremi 30.10-11

27 “Ɛ tan Yaxuba yixɛtɛne,
n ma walikɛne, ɛ nama gaxu,
Isirayila kaane, ɛ nama kuisan!
Bayo, n na ɛ rakisima nɛn,
n yi sa ɛ ba yire makuyeni,
n yi ɛ bɔnsɔnna ba yamanani
e sa konyiyani dɛnaxan yi.
Yaxuba bɔnsɔnna muxune mɔn xɛtɛma nɛn,
e yi lu maraxaran nun bɔŋɛ xunbenli.
E mi fa yimaxɛ sɔnɔn!
28 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
‘Ɛ tan Yaxuba yixɛtɛne,
n ma walikɛne, ɛ nama gaxu,
bayo n luma nɛn ɛ xɔn.
N siyane birin naxɔrɛ nɛn,
n na ɛ raxuyaxi ayi naxanye yɛ,
koni n mi ɛ tan naxɔrima.
N na ɛ xuruma nɛn
alo a lan kii naxan yi,
bayo n mi ɛ yatɛma sɔntarene ra.’ ”

47

Nabiya falana Filisitine xili ma

1 Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Filisitine ma, benun Misiran mangan xa Gasa taan yɛngɛ:
2 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Walanne bata keli sogeteden kɔmɛnna ma,
e luma nɛn alo fufana,
e sa yamanan xun ma,
e nun naxanye birin a yi,
e nun taane nun e muxune.
Yamaan sɔnxɔma nɛn,
yamanan muxune birin yi gbelegbele.
3 Soone torone xuiin minima nɛn,
yaxune yɛngɛ so wontorone gi xuine yi mɛ.
Fafane mi e diine danxunma na lɔxɔni
bayo e tunnaxɔlɔma e ma nɛn fefe!
4 Amasɔtɔ Filisiti yamanan birin naxɔri lɔxɔn bata a li,
han muxu yo mi lu
naxan Tire taan nun Sidɔn taan maliyɛ.
Bayo Alatala Filisiti kaane halagima nɛn,
yamaan dɔnxɛn naxan sa kelixi Kafatoro fɔxɔ ige tagi bɔxɔni.

5 Gasa kaane e xunna bima nɛn sununi,
Asikalɔn taan yi yidundu.
Ɛ tan yamaan muxu dɔnxɛn naxanye dɔxi mɛrɛmɛrɛne yi,
ɛ luma ɛ yɛtɛ maxabɛ sununi
han waxatin mundun yi?
6 Ɛ a falama nɛn, ɛ naxa,
‘Ee! Alatalaa silanfanna luma nxu faxɛ
han waxatin mundun yi?
A xa so a tɛɛni,
a danna sa faxan na,
a raxara fa.’
7 Koni a xa a raxara di?
Bayo Alatala nan yamarin fixi
a yɛngɛn xa keli Asikalɔn taan nun baan binna xili ma. ”

48

Nabiya falana Moyaba xili ma

1 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi lan Moyaba yamanan ma,
a naxa,
“Gbalon Nebo taan xa,
bayo a bata kala!
Yarabin na a ra Kiriyatayimi taan xa,
e bata a suxu yɛngɛni!
Yarabina e yire makantanxin xa e nun yigitɛgɛna.
2 Tantunna mi fa Moyaba yamanan xa,
bayo e fe ɲaxine nan yitɔnma a xili ma Xɛsibɔn taani,
e naxa, ‘En siga,
en sa a raxɔri siyane yɛ!’
Ɛ tan Madimen kaane fan,
ɛ taani dunduma nɛn
bayo yɛngɛna ɛ fɔxɔ ra.
3 Gbelegbele xuiin tema nɛn Xoronayin taani!
Halagin na a ra!
A birin kalama nɛn!
4 Moyaba yamanan kalama nɛn!
A diine gbelegbele xuiin mɛma nɛn.
5 E tema wugɛ nɛn Luxiti geyaan ma.
E godoma nɛn gbelegbelɛ Xoronayin taani ɲaxankatana fe ra.
6 Ɛ gi! Birin xa a niin makata!
Ɛ luxun alo wudi dungin burunna ra!
7 Amasɔtɔ ɛ yigi saxi ɛ kɛwanle nun ɛ nafunle nin,
ɛ fan suxuma nɛn yɛngɛni,
ɛ suxuren Kemosi fan yi xali konyiyani
e nun a ki muxune nun e kuntigine.
8 Halagi tiin soma nɛn ɛ taane birin yi,
taa yo mi luyɛ.
Bɔnbɔn kuine kalama nɛn,
mɛrɛmɛrɛne yi halagi,
bayo Alatala na nan falaxi.
9 Ɛ Moyaba mali
a xa a gi alo xɔliin na tugan.
A taane yigelima nɛn,
muxu yo mi luma e yi.
10 Dangan na kanna xa
naxan na Alatalaa wanla rabeɲin.
Dangan na kanna xa
naxan tondima yɛngɛn soɛ!”

11 “Moyaba yi bɔɲɛ xunbelixi
xabu a dii ɲɔrɛ waxatini,
alo manpaan na ramara
alogo a xa siga ɲaxunɲɛ ayi.
A mi baxi a yamanani,
a siga gbɛtɛ yi,
a mi sigaxi konyiyani.
Nanara, a mɔn ɲaxun a kiini,
a xirin mi masaraxi.”
12 Koni, Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Lɔxɔne fama,
n muxune rafama e ma lɔxɔn naxanye yi,
e yi e ba e yamanani
siga yamana gbɛtɛ yi.
E yi e yamanani geli,
e yi a xunna kala.
13 Moyaba yagima nɛn Kemosi suxurena fe ra,
alo Isirayila yamaan yagi kii naxan yi
Betɛli kidena fe ra,
e yi e yɛtɛ taxuxi naxan na.*
14 Ɛ a falama di nayi, ɛ naxa,
‘Sofa faɲine nan nxu ra,
yɛngɛ so wɛkilɛxine?’
15 Moyaba yamanan kalama nɛn,
tutin yi te a taane yi.
E sigama a banxulan faɲine ra nɛn e faxadeni,”
Mangana falan nan na ra,
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
16 Moyaba halagi waxatin bata a li,
gbalon mafuraxin fama a xili ma.
17 Ɛ tan a rabilinna muxune,
ɛ a wuga,
ɛ tan naxanye birin a xili gbeen kolon!
Ɛ naxa, “Ee! Sɛnbɛ gbee sifani ito bata kala!
Mangaya gbeeni ito bata halagi!”

18 “Ɛ tan Dibon kaane,

* 48:13: Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 12.28-29 kui.

ɛ keli ɛ binyeni,
ɛ godo han
ɛ sa dɔxɔ bɔxɔ xareni,
bayo Moyaba yamanan kala muxun fama nɛn ɛ xili ma.
A ɛ taa makantanxine kalama nɛn.
19 Aroyeri kaane,
ɛ ti kiraan matodeni,
muxu gixi dangumatɔɔn naxanye e futuxu-luxi,
ɛ ne maxɔdin,
ɛ naxa, 'Nanfe ligaxi?'
20 Yagin nan a ra Moyaba xa,
bayo a bata yigitɛgɛ.
Ɛ xuini te! Ɛ gbelegbele!
Ɛ a rali Arinon xuden dɛ
a Moyaba bata kala!"

21 "Kitin bata keli yamanan xili ma
naxan lantani,
a bata fa Xolon nun Yahasi nun Mefaati xili ma,
22 e nun Dibon nun Nebo nun Beti-Dibilatayimi,
23 e nun Kiriyatayimi nun Beti-Gamulu nun Beti-Meyɔn,
24 e nun Kɛriyoti nun Bosara,
e nun Moyaba yamanan taane birin,
naxanye maso, naxanye makuya.
25 Moyaba sɛnbɛn bata kala,
a fangan bata ba a ra,"
Alatalaa falan nan na ra.

26 "Ɛ Alaa xɔlɔn dɔlɔn so a yii,
a xa a xun magi a ra
bayo a bata murutɛ Alatala xili ma!
Moyaba xa a makutukutu a baxunni,
birin yi gele a ma.
27 Ɛ tan xa mi yi Isirayila yamanan magelema ba?
Ɛ a toxi suxi muŋadene nan yɛ ba,
ɛ to ɛ xunne yimaxama a mageledeni,
ɛ na a fe fala?
28 Ɛ tan Moyaba kaane,
ɛ taane rabeŋin,
ɛ sa dɔxɔ fanye yinle ra,
ɛ ganbane raliga
naxanye e tɛɛn sama gɛmɛ longonne ra."
Nabi Esayi 16.6-12
29 "Nxu bata Moyaba kaane wasona fe mɛ
naxan gbo han,
e nun e yɛtɛ yigboon nun e wason
nun e yɛtɛ yitena, e nun e yandana."
30 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "N na wasona fe kolon,
koni e yɛtɛ matɔxɔma fuun nin."

31 "Nanara, n Moyaba wugama,
n gbelegbelema sununi Moyaba birin xa.
N kutunma Kiri-Haresɛti kaane fe ra.
32 N wugama Sibima manpa binle fe ra
dangu Yaasɛri kaane ra,
bayo e yiine bata yi siga
han baan xanbi ra,
e yiine yi sigaxi han Fɔxɔ Daraan kidi ma.
Koni halagi tiin bata e bogi faŋine kala.
33 Sɛwan nun ŋaxaŋaxan bata ŋan
Moyaba wudi bili nakɔne nun xɛɛne yi.
N bata manpa igen ŋan manpa ige badene yi,
muxu yo mi fa manpa bogi igen bama sɛwani.
Yɛngɛ so sɔnxɔ xuiin nan fa mɛma na yi.
34 Xɛsibɔn kaane gbelegbele xuiin sigama
han Eleyale taani,
e xuiin sa mɛma han Yahasi taani,
keli Soyari taan ma
siga han Xoronayin taani,
siga Egilati-Selisiya taani,
bayo hali Nimirimi daraan fan bata xɔri.
35 N Moyaba yamanan naxɔrima nɛn,
e tan naxanye saraxane bama taane suxure kidene yi
e wusulanna gan e alane xa,"
Alatalaa falan nan na ra.
36 "Nanara, n bɔŋɛn wugama Moyaba fe ra.
N ma mawuga xuiin luxi nɛn
alo xulen xuina sununi.
N kutunma Kiri-Haresɛti taana fe ra,
bayo e nafunla naxan malan,
na bata tunun.
37 Bayo muxune birin bata e xunne bi,
e birin yi e dɛ xabene bi sununi,
e yi e yiine birin maxaba,
e kasa bɛnbɛli dugine so sununi.
38 Saya feen nan tun fa mɛma Moyaba banx-ine
nun a yama malandene yi,
bayo n bata Moyaba yamanan kala
alo fɛŋɛna
muxe mako mi fa naxan ma,"
Alatalaa falan nan na ra.
39 Ee! E ŋaxankataxi!
E gbelegbelema han!
E yagixin bata e xun xanbi so!
Moyaba yamanana fe findima magelen
nun gaxu xunna ra nɛn a rabilinna birin xa!

40 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“E yaxun sinma nɛn e ma alo singbinna
naxan a gabutɛne yifulunma Moyaba xun ma.
41 Kɛriyoti suxuma nɛn, a yire makantanxine yi tongo.
Moyaba sofane bɔɲɛn luma nɛn na lɔxɔni
alo ɲaxanla naxan dii barini.
42 Moyaba kalama nɛn,
a mi fa findima siyaan na sɔnɔn,
bayo a bata murutɛ Alatala xili ma.
43 Ɛ tan Moyaba kaane,
gbalon nun yinla nun luti ratixina ɛ yɛɛ ra.”
Alatalaa falan nan na ra.
44 “Naxan na a gi gbalon bun,
na yi sa sin yinla ra!
Naxan na te yinla ra,
na yi sa a suxu luti ratixin na.
Bayo n Moyaba kaane kɛwanle saranma e ra ɲɛɛn naxan na,
na a limatɔɔn ni i ra,”
Alatalaa falan nan na ra.
45 “Muxu gixine taganxin yigiyaan fenma nɛn Xɛsibɔn taani,
koni tɛɛn minima nɛn Xɛsibɔn taani,
tɛɛ dɛgɛn yi mini Sixɔn ma manga banxini,
a Moyaba kaane xunna kala,
a yi gbalotɔni itoe gan.
46 Gbalona ɛ tan Moyaba kaane xa!
Kemosi suxurena yamaan bata tunun,
bayo ɛ diine bata xali konyiyani.
47 Koni waxati famatɔni,
n mɔn Moyaba muxu suxine raxɛtɛma nɛn.
Na kitin nan saxi Moyaba sanna.”
Alatalaa falan nan na ra.

49

Nabiya falana Amonine xili ma

1 Alatala ito nan falaxi Amonine xili ma, a naxa,
“Dii mi fa Isirayila kaane yii sɔnɔn ba?
Kɛɛ tongo yo mi fa e xa sɔnɔn ba?
Nanfera nayi,
Amonine dɔxi Isirayila taane yi?
Nanfera Mɔlɔkɔ suxurena yamaan bata Gadi yamanan tongo?”
2 Nanara, Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Lɔxɔne fama,
n yɛngɛ so sɔnxɔ xuiin natema lɔxɔn naxanye yi
Amonine taan Rabaha xili ma,
a yi findi taa xɔnna ra,
a rabilinna taane yi gan.
Nayi, Isirayila kaane yi e kedi muxune kedi,”
Alatala naxa na kiini.
3 “Xɛsibɔn kaane, ɛ gbelegbele,
bayo Ayi taan bata kala!
Rabaha kaane ɛ sunu xuini te,
ɛ kasa bɛnbɛli dugine ragodo ɛ ma,
ɛ wuga.
Ɛ gi taan makantan yinna yiren birin yi
bayo yaxune bata fa ɛ suxuren Mɔlɔkɔ suxudeni,
e siga a ra konyiyani,
e nun a ki muxune nun a kuntigine.
4 Nanfera ɛ kanbama ɛ lanbanne nun ɛ xɛɛne yi,
e to rafexi bogise xaba daxine ra?
Ɛ tan Raba kaane,
yama murutɛxina,
ɛ tan naxanye ɛ yigi saxi ɛ nafunle yi
ɛ naxa, ‘Nde nɔɛ nxu yɛngɛ?’ ”
5 Marigina, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,
“N fe magaxuxin nafama nɛn ɛ xili ma,
sa keli ɛ rabilinne birin yi,
ɛ birin yi kedi,
muxu yo mi muxu gixine xun lanɲɛ.
6 Koni na na dangu,
n mɔn Amonine muxu suxine raxɛtɛma nɛn,”
Alatalaa falan nan na ra.

Nabiya falana lan Edɔn ma

7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi Edɔn yamanan xili ma, a naxa,
“Fekolonne bata dasa Teman yamanani ba?
Maxadi tiine mi fa na xaxilimane yɛ ba?
E fe kolonna bata kala ba?
8 Ɛ xɛtɛ ɛ giyɛ,
ɛ luxun faran yinle ra,
ɛ tan Dedan kaane!
Bayo n gbalon nafama nɛn Esayu yixɛtɛne xili ma,
n na e kɛwanle saran e ra waxatin naxan yi.”

Nabi Abadi 1.5-6

9 “Xa muxune fa ɛ nakɔni ɛ manpa bogine muɲadeni,
e mi bogi dando xan gbansan luma na ba?
Xa muɲadene fa i konni kɔɛɛn na,
e mi e waxɔnna xan tongoma ba?
10 Nba, n tan Ala Esayu yixɛtɛne yii seene birin naxɔrima nɛn,
n yi e luxundene birin namini kɛnɛnni.
E mi fa nɔɛ e luxunɲɛ.

E bɔnsɔnna nun e ngaxakedenne
nun e dɔxɔ bodene birin halagima nɛn,
muxu yo mi lu Esayu bɔnsɔnni.
11 Ɛ ɛ kiridine lu na,
n na n yengi dɔxɛ e xɔn.
Ɛ kaɲa gilɛne xa e yigi sa n yi."
12 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"N tan mi naxanye yalagixi kitini, xa ne
karahan xɔlɔ igelengenna mindeni, ɛ tan
yatɛ sɔntaren na nayi ba? Ɛn-ɛn de! Ɛ mi
suxuma sɔntarene ra de! Ɛ a minma nɛn
yati!" 13 Bayo Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"N bata n kɔlɔ n yɛtɛni, fa fala Bosara taan
naxɔrima nɛn, a rayarabi, a danga, a halagi.
A taane birin kalama nɛn habadan!"

Nabi Abadi 1.1-4

14 N bata xɛrayana nde a fe mɛ fata Alatala
ra,
xɛraan bata rasiga siyane ma,
a xa sa a fala, a naxa,
"Ɛ keli, ɛ sa Edɔn kaane yɛngɛ!
Ɛ keli ɛ sa yɛngɛn so!"
15 Ala naxa, "Edɔn kaane,
n na ɛ sɛnbɛn xurunma nɛn siyane birin xa.
Birin ɛ raɲaxuma nɛn.
16 Ɛ to muxune magaxuma,
wason naxan ɛ bɔɲɛni,
na bata ɛ ratantan
ɛ tan naxanye dɔxi faran yinle ra,
e nun geyane fari.
Hali ɛ ɛ tɛɛn sa kore alo singbinna,
n na ɛ ragodoma nɛn,"
Alatalaa falan nan na ra.
17 "Edɔn yamanan kalama nɛn, naxan yo
na dangu a dɛxɔn ma, ne yigitɛgɛma nɛn, e
kabɛ, e kolin a fitina feene ma." 18 Alatala
yi a fala, a naxa, "Muxu yo mi fa luyɛ be.
Adamadi yo mi dɔxɛ a yi alo Sodoma nun
Gomora nun e rabilinna taane halagi kii
naxan yi.
19 N luma nɛn alo yatan
naxan xaɲɛxin minima fɔtɔnni Yurudɛn
baan dɛ,
a siga sube fendeni yire faɲini.
N Edɔn kaane kedima nɛn e yamanani
sanɲa ma kedenni,
n naxan sugandixi,
n sa na dɔxɔ na yi.
Bayo, nde maliga n tan na?
Nde n yamarɛ?
Xuruse rabaan mundun n yɛɛ ratiyɛ?"

20 Nanara, ɛ tuli mati Alatalaa fe ragidixin na
lan Edɔn kaane ma,
e nun a feen naxanye yitɔnxi Teman kaane
xili ma!
E luma nɛn
alo xuruse diin naxanye suxuma e xali,
e dɔxɔden yi yigeli yati!
21 E kala xuiin bɔxɔni maxama nɛn,
e gbelegbele xuiin yi siga han Gbala Baana.
22 A luma nɛn alo singbinna nan tema a
sa sin e ma, a yi a gabutɛne yifulun Bosara
taan xun ma. Na lɔxɔni Edɔn sofane bɔɲɛn
luma nɛn alo ɲaxanla naxan dii barini.

Nabiya falana lan Damasi ma

23 Falana lan Damasi taan ma:
"Xamata kaane nun Arapada kaane bata
yagi,
bayo e bata xibaru ɲaxina fe mɛ.
E bata kɔntɔfili,
e yimaxa alo baan na walanɲɛ ayi.
24 Damasi kaane sɛnbɛn bata ɲan,
e bata e xun xanbi so,
e waxi e gi feni.
Gaxun nun kuisanna nun xɔlɛn bata e suxu,
alo ɲaxanla naxan dii barini.
25 Taa xili kanni ito fa rabeɲinxi di,
n ma sɛwa taana?"
26 "A banxulanne birama nɛn taan xun
xɔn yati! A sofane birin yi faxa na lɔxɔni,"
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
27 "N tɛɛn soma nɛn Damasi taan makantan
yinne ra, a yi Ben-Hadada manga banxin
gan."

Nabiya falana Arabune xili ma

28 Alatala ito nan falaxi Kedari bɔnsɔnna
nun Xasori mangayane xili ma Babilɔn
mangan Nebukadanesari naxanye yɛngɛ a
yi e nɔ, a naxa,
"Ɛ keli, ɛ Kedari bɔnsɔnna yɛngɛ!
Ɛ sogeteden yamanan muxune halagi!
29 Ɛ e xuruse kurune nun e kidi bubune
tongo e yii,
e nun e yigiyadene nun e goronne nun e
ɲɔgɔmɛne birin.
Muxune sɔnxɔn natema nɛn e ma,
e naxa, 'Gaxun yiren birin yi!' "
30 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Ɛ tan Xasori kaane,
ɛ gi mafurɛn!
Ɛ sa ɛ luxun faran yinle ra!
Bayo Babilɔn mangan Nebukadanesari bata
yɛngɛni tɔn ɛ xili ma.
31 Ɛ keli, ɛ fu siyani ito ma
naxan dɔxi bɔɲɛ xunbenli.
A taane so dɛɛne mi nɔɛ balanɲɛ,

e mi sɔxɔnxi,
e dɔxi e danna nɛn,”
Alatalaa falan nan na ra.
32 “Yaxune e ɲɔgɔmɛne tongoma nɛn yɛngɛni,
e nun e xuruse kuru wuyaxine.
Naxanye e xunne dɛxɔn bima,
n ne raxuyama ayi nɛn foyeni,
n gbalon nafa e ma
keli yiren birin yi,”
Alatalaa falan nan na ra.
33 Xasori taan findima nɛn kankone kuruden na,
yire rabeɲinxina han habadan.
Muxu yo mi dɔxɛ a yi,
adamadi yo mi luyɛ na.

Nabiya falana Elan xili ma

34 Alatala yi falan ti Nabi Yeremi xa lan Elan yamanan ma Yuda mangan Sedeki a mangayaan fɔlɔ waxatini, a naxa,
35 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“N Elan yamanana xanli girama nɛn,
naxan findixi e sɛnbɛn binla ra.
36 N foye naanin nafama nɛn Elan xili ma
keli kore xɔnna tongon naaninne ma,
n yi e raxuya ayi foyeni.
Yamana yo mi luyɛ
Elan muxu gixine mi sigan dɛnaxan yi.
37 N Elan kaane rayarabima nɛn e yaxune yɛɛ ra
naxanye waxi e faxa feni.
N gbalon nafama nɛn e ma n ma xɔlɔ gbeeni,
n yi yɛngɛn bira e fɔxɔ ra,
han n yi e raɲan.”
Alatalaa falan nan na ra.
38 “N Elan mangan nun a kuntigine halagima nɛn,
n yi n ma manga gbɛdɛn dɔxɔ na,”
Alatalaa falan nan na ra.
39 “Koni waxati famatɔni,
n fama nɛn Elan muxu suxine ra,”
Alatalaa falan nan na ra.

50

Babilɔn kalama nɛn

1 Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Babilɔn nun a rabilinna taane ma, a naxa,
2 “Ɛ xibaruni ito rali siyane ma,
ɛ a rawanga!
Ɛ taxamasenni te,
ɛ a fe rali birin ma,
ɛ nama sese luxun,
ɛ a fala, ɛ naxa,
‘Babilɔn taan suxuma nɛn!
Yarabin na a ra Beli suxuren xa,
Merodaki suxuren gaxuma nɛn!
Yarabin na a ra e alane sawurane xa,
gaxuna e suxurene suxuma nɛn!’
3 Bayo siyana nde fama nɛn a yɛngɛdeni
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,
a e yamanan naxɔrima nɛn,
muxu yo mi lu a yi.
Muxune nun xuruseene birin e gima nɛn.”

4 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Na lɔxɔne nun na waxatini,
Isirayila kaane nun Yuda kaane fama nɛn e bode xɔn,
e siga wugɛ,
e Alatala fen, e Ala.
5 E maxɔdinna tima nɛn Siyon kirana fe yi,
e yi e yɛɛ rafindi mɛn binna ma,
e yi e yɛtɛ findi Alatala gbeen na habadan layirin xɔn
naxan mi ɲinanma muxune ra mumɛ!
6 N ma yamaan yi luxi nɛn
alo xuruse tununxine.
E xuruse rabane bata yi e ralɔ ayi,
e yi lu sigɛ geyane nun yire matexine xun xɔn
e ɲinan e matabuden ma.
7 Naxan yo na yi e to,
a yi e faxa,
e yi a fala, e naxa,
‘Nxu mi kala tixi,
bayo e bata yulubin liga Alatala ra,
tinxinna kanna, Alatala,
e benbane yigina.’ ”

8 “Ɛ gi, ɛ keli Babilɔn yi,
ɛ keli Babilɔn kaane yamanani,
ɛ lu alo kɔtɔne xuruse kurun yɛɛ ra.
9 Bayo n siya gbeene rakelima nɛn,
n na e malan,
n yi e radin Babilɔn taan xili ma
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.
E taan yɛngɛma nɛn,
e yi a tongo.
E xalimakunle mi fulɛ mumɛ
alo sofa yɛbaxin to mi xɛtɛ a yii genla ra keli yɛngɛni.
10 E fuma Babilɔn taan ma nɛn,
a kala muxune birin yi wasa,”
Alatalaa falan nan na ra.
11 “Ɛ sɛwa, ɛ ɲaxan,
ɛ tan naxanye fuma n ma yamaan ma!

Ɛ tuganɲɛ ayi sɛwani
alo ɲinge diin sɛxɛn dɛ.
Ɛ ɲaxan xuiin xa gbo ayi
alo soo kɛndɛn wuga xuina.
12 Koni ɛ nga yarabima nɛn,
naxan ɛ barixi,
na yagima nɛn.
Ɛ findima siya dɔnxɛn nan na siyane birin tagi,
ɛ yamanan yi findi burunna nun yire xaren nun tonbonna ra.
13 Muxu yo mi fa luma a yi sɔnɔn,
bayo Alatala a findima nɛn yire magenla ra a xɔlɔni.
Naxan yo na dangu Babilɔn yi,
na kanna yigitɛgɛma nɛn,
a kolin a kala kii ma."

14 "Ɛ ti Babilɔn yɛngɛ xinla ma a rabilinna birin yi,
ɛ tan xali wonle!
Ɛ a bun,
ɛ xalimakunle birin woli a ma!
Bayo a bata yulubin liga Alatala ra.
15 Ɛ yɛngɛ so sɔnxɔn nate a ma yiren birin yi!
E minima nɛn e yɛtɛ dɛntɛgɛdeni
e yiine yitexi.
A sangansone birama nɛn,
a taa makantan yinne yi kala.
Bayo Alatala bata a gbeen ɲɔxɔ.
Ɛ gbeen ɲɔxɔ a ma!
Ɛ a liga a ra
alo a ligaxi bonne ra kii naxan yi.
16 Ɛ sansi siine nun bogise xabane raxɔri e bode xɔn Babilɔn yi.
Halagi tiina silanfanna fama nɛn,
birin xa xɛtɛ a konni,
birin xa a gi, siga a yamanani."

17 "Isirayila yamaan bata findi xuruse tunnunxin na
yatane naxan kedixi.
Asiriya mangan nan singe yi a yɛngɛma.
Dɔnxɛn na, Babilɔn mangan Nebukadanesari nan a halagi."
18 Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, "N Babilɔn mangan nun a yamanan muxune kɛwanle saranma e ra nɛn alo n Asiriya mangan liga kii naxan yi.
19 Koni, n mɔn xɛtɛma nɛn Isirayila ra
alo xuruse kuruna a sansanni,
e yi e dɛge Karemele geyaan nun Basan yire matexin fari.
E lugoma nɛn Efirami geya yiren nun Galadi yamanani."
20 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Na lɔxɔne nun na waxatini,
muxune Isirayila yamaan hakɛne funfun fenma nɛn,
koni a sese mi luma na.
E Yuda yamaan yulubine xɔn fenma nɛn,
koni sese mi toɛ.
Bayo n na yamaan muxu dɔnxɛn naxanye lu e nii ra,
n ne yulubine xafarima nɛn."

21 "Ɛ fu Meratayin yamanan ma,
e nun Pekodo kaane!
Ɛ e sagatan, ɛ e birin naxɔri.
N na ɛ yamarixi naxan birin na,
ɛ ne liga."
Alatalaa falan nan na ra.
22 "Yɛngɛ so sɔnxɔne nan tun tema yamanani.
Ɲaxankata gbeen na a ra.
23 Ee! Yamanan naxan sɛnbɛ gbo a birin xa,
na bata kala, a halagi!
Ee! Babilɔn bata findi yamana rabeɲinxin na!
24 Babilɔn kaane,
n bata lutin nati ɛ yɛɛ ra,
ɛ yi ɛ suxu a ra,
benun ɛ xa a fe kolon.
E yi ɛ li na, e yi ɛ suxu,
amasɔtɔ ɛ bata n tan Alatala yɛngɛ.
25 Alatala bata a yɛngɛ so seene ramini e ramaradeni a xɔlɔni.
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna wanla kɛma nɛn
Babilɔn kaane yamanani.
26 Ɛ fa a xili ma keli yire makuyene yi.
Ɛ a sagane rabi,
ɛ yi a nafunle yitaxun
alo sansi kɛsɛne
ɛ yi e birin kala,
sese nama lu a yii.
27 Ɛ a turane birin faxa,
ɛ e birin xali e faxadeni!
Gbalon na a ra e xa,
bayo e lɔxɔn bata a li,
e kɛwanle saranma e ra waxatin naxan yi."

28 "Muxu gixine xuiin nan ito ra,
naxanye minixi yɛngɛni Babilɔn yi,
e fa a rali Siyon taani
a Alatala en ma Ala bata a gbeen ɲɔxɔ a batu banxina fe ra.
29 Ɛ xali wonle xili e xa fa Babilɔn xili ma,

naxanye fatan xalimakunla wolɛ.
Ɛ daaxadene yitɔn a rabilinni,
muxu yo xun nama mini ayi.
Ɛ e saranna fi e kɛwanle ra,
ɛ a liga e ra
alo e a liga bonne ra kii naxan yi!
Bayo a bata murutɛ Alatala xili ma,
Isirayila Sariɲandena.
30 Nanara, yaxune a banxulanne faxama nɛn taan yama malandene yi,
a sofane birin yi halagi na lɔxɔni,"
Alatalaa falan nan na ra.

31 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,
"Ɛ tan yɛtɛ yigbone,
n bata keli ɛ xili ma.
Ɛ kɛwanle saranma ɛ ra waxatin naxan yi,
na bata a li.
32 Yɛtɛ yigbone e sanna radinma nɛn,
e bira,
muxu yo mi e rakelima.
N tɛɛn soma nɛn e taane ra,
a yi e rabilinne birin gan."

33 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi falani ito ti, a naxa,
"Isirayila kaane nun Yuda kaane birin ɲaxankataxi.
Muxun naxanye e suxi konyiyani,
ne tondixi e beɲinɲɛ.
34 Koni e xunbamaan sɛnbɛn gbo,
a xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
A e xun mayɛngɛma nɛn
alogo a xa bɔɲɛ xunbenla sɔtɔ e yamanan xa,
a yi Babilɔn kaane yimaxa."

35 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Yɛngɛn kelima nɛn Babilɔn kaane xili ma!
Yɛngɛn kelima nɛn muxune birin xili ma
naxanye dɔxi Babilɔn yi,
e nun e kuntigine nun e fekolonne.
36 Yɛngɛn kelima nɛn e yiimatone xili ma,
e yi findi daxune ra!
Yɛngɛn kelima nɛn e sofane xili ma,
e yi lu gaxuni!
37 Yɛngɛn kelima nɛn e soone nun e yɛngɛ so wontorone xili ma,
e nun siya basanxine birin xili ma
naxanye dɔxi a yi,
e sofane yi lu alo ɲaxanle!
Yɛngɛn kelima nɛn e nafunle xili ma,
e birin yi ba e yii!

38 Ala xa igen ɲan e xudene yi,
e xɔri!
Bayo suxure yamanan nan a ra,
e xaxinla bata ɲan gaxu feene bun.
39 Nanara, burunna subene nun kankone luma nɛn Babilɔn yi,
a findi dangaranfulene konna ra.
Muxu yo mi fa luma a yi,
a yigelima nɛn
han mayixɛtɛn nun mayixɛtɛ,
40 alo Ala Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane halagi kii naxan yi.
Muxu yo mi fa luma a yi,
adamadi yo mi fa dɔxɛ na,"
Alatalaa falan nan na ra.
41 "Yamaan fama nɛn
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,
siya gbeen nun manga sɛnbɛmane fama nɛn
sa keli fɔ bɔxɔn danna ra.
42 E sofane fama nɛn xanle nun dɛgɛmane ra e yii.
E ɲaxu,
e mi kininkininna kolon.
E xuiin minima nɛn alo fɔxɔ igena,
e nɛma fama e soone fari.
E fama nɛn safa yɛɛn ma,
e yɛngɛn so e bode xɔn
alo muxu kedenna.
E fama Babilɔn taa faɲin nan yɛngɛde yi!
43 Babilɔn mangan to na feen xibarun mɛ,
a gaxu, a fangan yi ɲan
alo ɲaxanla naxan dii barini.
44 N luma nɛn alo yatan
naxan xaɲɛxin minima fɔtɔnni Yurudɛn baan dɛ,
a siga sube fendeni yire faɲini.
N ne kedima nɛn e yamanani sanɲa ma kedenni,
n naxan sugandixi,
n sa na dɔxɔ na.
Bayo, nde maliga n tan na?
Nde n yamarɛ?
Xuruse rabaan mundun n yɛɛ ratiyɛ?"

45 Nanara, ɛ tuli mati Alatalaa fe ragidixin na Babilɔn xili ma,
a feen naxanye yitɔnxi Babilɔn kaane yamanan xili ma.
E luma nɛn
alo xuruse diin naxanye suxuma e xali,
e dɔxɔden yi yigeli yati!
46 Dunuɲa muxune na a mɛ
a Babilɔn bata suxu yɛngɛni,

siyane yimaxama nɛn,
e gbelegbele xuini te.

51

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N kala ti foyen nafama nɛn Babilɔn
nun Lebo-Kamayi* muxune birin xili ma.
2 N xɔŋɛne xɛma nɛn Babilɔn xili ma
naxanye a fintanma alo maala,
a muxune birin yi kedi
alo se dagina.
Bayo e fuma nɛn a ma
keli yiren birin yi gbalon lɔxɔni.
3 Ɛ xalimakunle woli ɛ yaxune xalimakuli wonle xili ma,
e nun wasodene kanke yɛ masansanne ragodoxi naxanye ma!
Ɛ nama diɲa e sofa yo ma!
Ɛ e sofa ganla birin faxa.
4 E maxɔlɔxine xa lu biraxi Babilɔn yamanan xun xɔn,
e sɔxɔnxin yi lu saxi Babilɔn taan kirane xɔn.
5 Bayo Ala mi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan nabeɲinxi,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
hali e yamanan to rafexi yulubine ra Isirayilaa Sariɲanden yɛɛ ra yi.
6 Ɛ gi, ɛ mini Babilɔn yi,
birin xa a niin makata,
alogo ɛ nama faxa Babilɔn kaane hakɛne fe ra!
Bayo Alatala gbeeɲɔxɔ waxatin bata a li,
Ala Babilɔn kaane saranma nɛn
alo a lan e ma kii naxan yi.
7 Babilɔn yi findixi xɛma igelengenna nan na Alatala yii,
dunuɲa muxune birin xunna firifiri naxan kui dɔlɔ ra.
Siyane bata a dɔlɔn min,
e xunne yi keli e ra.
8 Babilɔn taan bata kala,
a bata kala!
Ɛ gbelegbele a fe ra!
Ɛ senna fen naxan sama a furen dɛ!
Waxatina nde, a yalanma nɛn.
9 ‘Nxu wa nɛn Babilɔn dandan feni,
koni a mi nɔɛ yiyalanɲɛ.
Nayi, en na a rabeɲin.
Birin xa siga a konyi.
Bayo kitin naxan nagidixi a xili ma,
na feen bata te han kore xɔnna.’
10 ‘Alatala bata en xun mayɛngɛ kitin sa.
Ɛ fa, en sa Alatala,
en ma Ala kɛwanla yɛba Siyon taani.’ ”

11 “Ɛ xalimakunle ralemun!
Ɛ wure lefane tongo!
Alatala bata Mede mangane radin Babilɔn xili ma
bayo a bata a kala feen nagidi.
Alatala a gbeen ɲɔxɔma nɛn a batu banxina fe ra.
12 Ɛ taxamasenne yite
alogo muxune xa siga yɛngɛ sodeni
Babilɔn taan makantan yinne xɔn!
Ɛ xun makantan muxune fari sa,
ɛ yi kantan tiine ti!
Ɛ sofane yitɔn yaxune xili ma!
Bayo Alatala naxan nagidixi,
a na rakamalima nɛn
a naxan falaxi lan Babilɔn kaane ma.
13 Ɛ tan naxanye dɔxi baa gbeene dɛ
nafulu gbeena ɛ tan naxanye yii,
ɛ raɲanna bata a li,
danna fa sama ɛ siimayaan na nɛn.”

14 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata a kɔlɔ a yɛtɛ yi, a naxa,
“N taani ito rafema nɛn yaxune ra yati,
e wuya alo tuguminne,
e yi e nɔ sɔtɔ xuini te ɛ xili ma sɛwani.”

Nabi Yeremi 10.12-16

15 “Ala nan bɔxɔ xɔnna daxi a sɛnbɛni,
a yi dunuɲa bɛtɛn sa a fe kolonna xɔn,
a kore walaxani bandun a xaxilimayani.
16 A na a xui ramini,
tulen yi a malan kore,
a kundaan nafa,
sa keli bɔxɔn danne ra.
A yi galanna nun tulen nafa,
a foyen namini a ramaradeni.
17 Muxune birin bata findi xaxilitarene nun fekolontarene ra.
Xɛma rawanle birin yagixi
lan e sawura rafalaxine fe ma,
bayo wulen nan e suxurene ra,
nii yo mi e yi.
18 Fe fuun nan e ra,
wali magelexina.
E halagi waxatin na a li,
e raxɔrima nɛn.
19 Koni Yaxuba gbee Ala mi luxi
alo e tan.

* 51:1: Lebo-Kamayi findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala “Babilɔn kaane.”

Bayo a tan nan seen birin daxi.
A tan nan gbee Isirayila bɔnsɔnne ra.
A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.”

*Babil*ɔn taan naɲanna fe
20 “Babilɔn kaane, ɛ lu nɛn n xa
alo sinbena, yɛngɛ so se faɲina,
n yi siyane raxuya ayi ɛ ra,
n yi yamanane kala ɛ xɔn.
21 N soone nun soo ragine raxuyaxi ayi ɛ tan nan na,
e nun yɛngɛ so wontorone nun a ragi muxune,
22 e nun xɛmɛne nun ɲaxanle,
e nun fonne nun dii ɲɔrɛne,
e nun banxulanne nun sungutunne,
23 e nun xuruseene nun xuruse rabane,
e nun xɛɛ biine nun e ɲingene,
e nun yamana kanne nun kuntigine.
24 Babilɔn taan nun a muxune fe ɲaxin naxanye ligaxi Siyon taan na,
n na kɛwanle saranma nɛn e ra ɛ yɛtagi,”
Alatalaa falan nan na ra.
25 “N kelima nɛn ɛ xili ma, Babilɔn kaane.
Ɛ tan naxanye maxɔdɔxɔ kala tideni
alo geyana,
ɛ tan naxanye bɔxɔn birin halagima!
N na n yiini bandunma nɛn ɛ xili ma,
n yi ɛ taan makutukutu
keli gɛmɛne xuntagi
n yi ɛ konna findi geya ganxin na,”
Alatalaa falan nan na ra.
26 “Gɛmɛ mi sɔtɛ ɛ konni,
naxan findɛ banxin tongon ma gɛmɛ kɛndɛn na
banxin nɔɛ bɛtɛn sɛ gɛmɛn naxan na.
Amasɔtɔ ɛ konna luma nɛn kalaxi han habadan,”
Alatalaa falan nan na ra.
27 “Ɛ taxamasenni te yamanani!
Ɛ xɔtaan fe siyane tagi!
Ɛ siyane yitɔn, e xa a yɛngɛ,
ɛ Ararati nun Minni nun Asikenasi yamanane xili a yɛngɛdeni!
Ɛ sofa ganle kuntigin dɔxɔ
a xa yɛngɛn xun mato a ra Babilɔn xili ma!
Ɛ soone rasiga a xili ma
naxanye wuya alo tuguminne.
28 Ɛ siyane yitɔn, e xa sa a yɛngɛ,
Medene mangane nun e yamana kanne nun e kitisane birin
e nun yamanan naxanye birin e nɔɔn bun ma.
29 Alatala yɛngɛn naxan yitɔnxi Babilɔn kaane xili ma,
na na rakamali waxatin naxan yi,
a Babilɔn yamanan findi yire yigenla ra
muxu yo mi luma dɛnaxan yi habadan,
nayi bɔxɔ xɔnna xuruxurunma nɛn,
a yimaxa.
30 Babilɔn sofane bama nɛn yɛngɛn soɛ,
e so e yire makantanxine yi,
e sɛnbɛn na ɲan.
E luma nɛn alo ɲaxanle.
Tɛɛn soma nɛn e taan banxine ra,
e taa makantanxin yinne so dɛɛne birin kalama nɛn.
31 Xɛrane gixin fama nɛn xɛrane fɔxɔ ra
a faladeni Babilɔn mangan xa,
fa fala yaxune bata e taan yiren birin tongo yɛngɛni,
32 kirane bata suxu,
tɛɛ dara yirene ganma,
gaxun bata sofane suxu.”
33 Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
“Babilɔn taan malaxunma nɛn
alo se bɔnbɔ lonna
a nɛma yibodonma waxatin naxan yi.
Se xaba waxatina a limaan ni i ra a xa.”

34 Yerusalɛn kaane a falama, e naxa,
“Babilɔn mangan Nebukadanesari bata en naxɔri,
a yi en ma taani maxa
alo goron kui genla.
A bata en gerun alo ninginangana,
a lugo en yii se faɲine ra,
a mɔn yi en baxun.”
35 Siyon kaane a falama, e naxa,
“Babilɔn kaane gbalon naxan saxi en fari,
Ala xa na sa e fan fari!”
Yerusalɛn kaane a falama, e naxa,
“Babilɔn kaane faxan naxanye ti en konni,
Ala xa na wunla goronna lu e xun ma.”
36 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N na ɛ xun mayɛngɛma nɛn,
n na ɛ gbeen ɲɔxɔma nɛn,
n yi Babilɔn yamanan baa gbeen xɔri,
n yi a baan xunna xara.
37 N Babilɔn taan kalama nɛn,
a findi gɛmɛ malanxine ra,
e nun kankone kurudena.
A fe yi magaxu ayi,
muxune yi kolin a kala kii ma.
Muxu yo mi dɔxɛ a yi.
38 A muxune xaɲɛ alo yatane,

e wurundunma alo yata sɛnbɛmane.
39 Koni e na kunfa ɲaxi ra,
n donse donna yitɔnma nɛn e xa
e yi n ma xɔlɔn dɔlɔn min
han e xunna yi keli e ra,
e yi xi habadan,
e mi fa kelɛ mumɛ!”
Alatalaa falan nan na ra.
40 “N yi e xali
alo yɛxɛɛ diine na siga e faxadeni,
alo kontonne nun kɔtɔne.”

41 “Ee! Sesaki† taan suxuma nɛn!
A tan naxan matɔxɔma bɔxɔ xɔnna taane birin yɛ!
Ee! Babilɔn taan naxɔrima nɛn siyane tagi!”

42 “Fɔxɔ igen sama nɛn Babilɔn bɔxɔn xun ma,
a mɔrɔnne yi dangu a fari.‡
43 A taane kalama nɛn,
a findi bɔxɔ xaren nun tonbonna ra,
muxu yo mi dɔxɛ yamanan naxan yi,
adamadi yo mi danguɛ dɛnaxan yi.
44 N Beli suxuren ɲaxankatama nɛn,
Babilɔn taana ala.
A naxan gerunxi,
n na bama a dɛ nɛn.
Siyane mi fa luma sigɛ a ma sɔnɔn.
Babilɔn taan makantan yinne yatin birama nɛn.
45 N ma yamana, ɛ mini a yi,
birin xa a niin makata!
Ɛ masiga Alatalaa xɔlɔ gbeen na!
46 Ɛ nama tunnaxɔlɔ ɛ ma,
ɛ nama gaxu feene yɛɛ ra
naxanye xinla mɛma yamanani!
Bayo fena nde xinla mɛma nɛn to fari,
fe gbɛtɛ xinla yi mɛ faraxi.
E naxa, a gbalon na a ra yamanani, hanma mangana nde bata keli nde xili ma.
47 Nanara, lɔxɔne fama,
n Babilɔn suxurene ɲaxankatama lɔxɔn naxanye yi.
N na e yamanan birin nayarabima nɛn
a faxa muxune binbine birin yi lu biraxi taan xun xɔn.
48 Naxanye birin kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma,
ne e xuini tema nɛn Babilɔn xili ma sɛwani,
bayo halagi tiine fama nɛn a xili ma
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
49 “Babilɔn taan kalama nɛn Isirayila faxa muxune fe ra
alo muxune bata faxa dunuŋa yiren birin yi
Babilɔn taana fe ra kii naxan yi.
50 Ɛ tan naxanye mi faxaxi yɛngɛni,
ɛ gi, ɛ nama ti de!
Ɛ nɛma sa yamana makuyeni,
ɛ miri Alatala ma,
Yerusalɛn ma fe yi lu ɛ bɔɲɛni!”
51 Yamana a falama nɛn, e naxa,
“En yagi nɛn,
en to konbi ti xuine mɛ,
yagin yi lu en yɛtagi,
bayo xɔɲɛne bata so yire sariŋanxine yi Alatalaa banxini.”
52 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Lɔxɔne fama,
n suxureni itoe ɲaxankatama lɔxɔn naxanye yi,
muxu maxɔlɔxine kutun xuiin yi mini e yamanan birin yi.
53 Hali Babilɔn taan te tiyɛ
han kore xɔnna,
a yire makantanxine yi so raxɔlɔ ayi,
n halagi tiine rafama nɛn a xili ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
54 “Gbelegbele xuiin tema nɛn Babilɔn taani,
gbalo gbeen naba xuiin mɛma nɛn Babilɔn kaane yamanani.
55 Bayo Alatala Babilɔn kalama nɛn,
a yi a xui gbeen dan.
Yaxune fa xuiin minima nɛn
alo fɔxɔ igen mɔrɔnne xuxu xuina,
e yi sɔnxɔ alo kuye sarinna.
56 Halagi tiin fama nɛn Babilɔn taan xili ma,
a yi a sofane suxu, a yi e xanle kala.
Bayo Ala nan Alatala ra
naxan a gbeen ɲɔxɔma,
a muxune birin saran e kɛwanle ra.
57 N na n ma xɔlɔn dɔlɔn fima a kuntigine
nun a fe kolonne ma nɛn
han e xunne yi keli e ra,
e nun a yamana kanne nun a kitisane nun a sofane,
e yi xi habadan,
e mi fa kelɛ sɔnɔn!”
Mangana falan nan na ra,
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
58 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,

† 51:41: Sesaki findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala “Babilɔn taana.” ‡ 51:42: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

"Babilɔn taan makantan yin gbeene rabirama nɛn,
a taan so dɛ gbeene yi gan.
Nayi, siyane e yɛtɛ yixadanma fuyanna nin,
yamanane muxune wali xɔnne sa luma tɛɛn nin."

59 Nabi Yeremi na falane nan xɛraya so
Neriyaa dii xɛmɛn Seraya yii, Maxiseya ma-
mandenna, kuntigi gbeena nde, a to siga
Babilɔn yi e nun Yuda mangan Sedeki, na
mangayaan ɲɛɛ naaninden ma. 60 Gbalon
naxan birin yi lanma a xa Babilɔn sɔtɔ,
Yeremi yi ne birin sɛbɛ kɛdin kui, a
falan naxanye birin sɛbɛ lan Babilɔn ma.
61 Yeremi yi a fala Seraya xa, a naxa, "I na
so Babilɔn yi waxatin naxan yi, falani itoe
birin xaran i xuini texin na, 62 i yi a fala, i
naxa, 'Alatala, i tan yɛtɛɛn nan falan tixi be
xili ma alogo a xa kala, alogo muxune nun
dali seene nama fa lu a yi sɔnɔn, a findi yire
rabeŋinxin na han habadan!' 63 I na yelin
kɛdini ito xaranŋɛ, i gɛmɛn xidi a ra, i yi a
woli Efirati baan tagi. 64 Na xanbi ra, i naxa,
'Awa, Babilɔn taana fe godoma ikiini, a mi a
sɔtɛ gbalon na mumɛ, Ala naxan nafama a
xili ma. A yamaan taganma nɛn.' "

Yeremi a falane danna ni ito ra.

52

*Babil*ɔn mangan yi Sedeki suxu
Mangane Firinden 24.18-20 nun Taruxune Firinden 36.11-16

1 Sedeki findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔŋɛn
nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun
keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga
yi xili nɛn Xamutali Yeremi a dii tɛmɛna,
Libina kaana.

2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na
liga alo Yehoyakimi a liga kii naxan yi. 3 Na
liga Alatala xɔlɔn nan ma fe ra Yerusalɛn
nun Yuda xili ma, a yi wama naxanye ba
feni a yɛtagi. Sedeki fan yi murutɛ Babilɔn
mangan xili ma.
Yeremi 39.1-10 nun Mangane Firinden 25.1-21 nun Taruxune Firinden 36.17-20

4 Sedeki a mangayaan ɲɛɛ solomanaanin-
den kike fuden xi fude lɔxɔni, Babilɔn man-
gan Nebukadanesari nun a ganla birin yi
fa Yerusalɛn xili ma, e yi daaxadeni tɔn a
yɛtagi, e yi yire makantanxine ti a rabilinna
birin yi. 5 E lu taan yɛngɛ han Manga Sedeki
a mangayaan ɲɛɛ fu nun kedendena.

6 Na ɲɛɛn kike naaninden xi solo-
manaaninde lɔxɔni, kamɛn yi gbo ayi taani,
donse mi yi fa yamanan muxune yii. 7 Nayi,
Babilɔn ganla yi taan yinna yirena nde
rabira. Kɔɛɛn na, hali Babilɔn kaane to yi
taan nabilinxi, Yuda sofane birin yi e gi, e
dangu taan makantan yin firinne longonna
ra, e sa mini taan so dɛɛn na mangana
nakɔɔn dɛxɔn. Sofane yi e gi, e nun mangan
yi siga Araba tonbonna lantaan mabinni.

8 Koni, Babilɔn sofa ganla yi mangan
sagatan, e sa Manga Sedeki li Yeriko
mɛrɛmɛrɛne yi, a ganla birin yi xuya ayi
e masiga a ra. 9 E yi mangan suxu e siga
a ra Babilɔn mangan fɛma Ribila taani,
Xamata yamanani, a yi sa a makiti mɛnni.
10 Babilɔn mangan yi Sedeki a diine kɔɛ
raxaba a yɛtagi, a mɔn yi Yuda yamanan
muxu gbeene fan birin faxa Ribila taani. 11 A
yi Sedeki yɛɛne sɔxɔŋɛ ayi, a yi a xidi sula
yɔlɔnxɔnna ra, a siga a ra Babilɔn yi, a sa a
sa kasoon na han a faxa.

*Yerusal*ɛn kala fena
Mangane Firinden 25.8-21 nun Yeremi 39.8-10

12 Kike suulunden xi fude lɔxɔni, Babilɔn
mangan Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ
fu nun solomanaaninden ma, mangan kan-
tan muxune xunna Nebusaradan naxan
yi walima Babilɔn mangan xa, na yi fa
Yerusalɛn yi. 13 A yi tɛɛn so Alatala
Batu Banxin na e nun mangana banxin
nun Yerusalɛn banxine birin. A yi banxi
kɛndɛne birin gan. 14 Babilɔn sofa ganla
naxan birin yi mangan kantan muxune
xunna fɔxɔ ra, ne yi Yerusalɛn yinne birin
kala.

15 Yiigelitɔna ndee nun yamaan muxu
dɔnxɛn naxanye yi luxi taani, mangan kan-
tan muxune xunna Nebusaradan yi ne xali
konyiyani, e nun yiirawali dɔnxɛne, e nun
naxanye bata yi e yɛtɛ sa Babilɔn mangan
sagoni. 16 Koni Nebusaradan yi yiigelitɔna
ndee lu yamanani alo manpa bili siine nun
xɛɛ biine.

17 Sula sɛnbɛtɛnna naxanye yi Alatala
Batu Banxini, Babilɔn kaane yi ne kala,
e nun ige maxali wontorone nun ige ra-
mara se sula daxi gbeena, e yi siga na
sulan birin na Babilɔn yi. 18 E yi tundene
nun tɛɛ kɔ seene nun lɛnpu ratu seene
nun wuli xuya goronne nun se sa lefane

birin tongo e nun wali se sula daxin nax-
anye birin yi rawalima Ala Batu Banxini.
19 Mangan kantan muxune xunna mɔn yi
baramane nun wusulanna gan wurene nun
wuli xuya goronne nun tundene nun lɛnpu
dɔxɔ seene nun se sa lefane nun minse
saraxa rabɔxɔn goronne tongo, a xɛma dax-
ine nun gbeti fixɛ daxine birin. 20 Sɛnbɛtɛn
firinna nun ige ramara se gbeen nun turaan
sawura fu nun firinna naxanye yi tixi a bun
e nun ige maxali wontorone Manga Sule-
mani naxanye rafala Alatala Batu Banxin
xa, ne birin sula daxin nan yi a ra naxanye
binyen xasabin mi yi nɔɛ yatɛ. 21 Sɛnbɛtɛn
kedenna yi mate nɔngɔnna yɛ fu nun solo-
masɛxɛ, lutin nɔngɔnna yɛ fu nun firin nan
yi a rabilinɲɛ, a kui genla nan yi a ra, a
yigboon yi yii soli naanin sa liyɛ. 22 Konden
yi a xunna, naxan yi mate nɔngɔnna yɛ
suulun, a konden yi rayabuxi sula yɔlɔnxɔn
yalane nun girenada wudi bogi sawura sula
daxine nan na. Sɛnbɛtɛn firinden fan yi na
kii nin e nun a rayabu kiina. 23 Girenada
wudi bogin sawura tonge solomanaanin
e nun sennin nan yi rafalaxi sɛnbɛtɛnna
dɛxɔnne ma. E birin malanxina, girenada
wudi bogin sawura kɛmɛ nan yi sula yalaan
nabilinni.

24 Mangan kantan muxune xunna yi
saraxarali kuntigin Seraya suxu, e nun
saraxarali firinden Sofoni nun dɛɛn kan-
tan muxu saxanne. 25 A yi sofa kuntigina
nde suxu e nun xɛmɛ solofere mangana
muxune yɛ naxanye yi taani, e nun sofa
kuntigina sɛbɛli tiina, naxan yi sofa nɛnɛne
xinle sɛbɛma, e nun Yuda kaane muxu
tonge senninna naxanye yi taani.

26 Mangan kantan muxune xunna Neb-
usaradan yi e tongo, a siga e ra Babilɔn
mangan fɛma Ribila taani. 27 Babilɔn Man-
gan yi yamarin fi, e yi e faxa Ribila taani Xa-
mata yamanani. Yuda kaane siga konyiyani
na kii nin, e makuya e yamanan na.

28 Nebukadanesari muxun naxanye suxu,
a siga e ra konyiyani, ne nan itoe ra: A man-
gayaan ɲɛɛ soloferedeni, a siga Yahudiyan
muxu wuli saxan muxu mɔxɔɲɛn nun
saxan nan na. 29 Nebukadanesari a man-
gayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛdeni, a siga
muxu kɛmɛ solomasɛxɛ muxu tonge saxan
e nun firin nan na, a naxanye suxu
Yerusalɛn yi. 30 Nebukadanesari a man-
gayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxandeni, man-
gan kantan muxune xunna Nebusaradan
siga Yahudiyan muxu kɛmɛ solofere muxu
tonge naanin nun suulun nan na konyiyani.
E birin malanxina, muxu wuli naanin muxu
kɛmɛ sennin.

*Babil*ɔn Yoyakin xɔrɔya fena
Mangane Firinden 25.27-30

31 Yuda mangan Yoyakin suxun ɲɛɛ tonge
saxan e nun soloferedeni, Babilɔn mangana
Ewili-Merodaki a mangayaan ɲɛɛ fɔlɔni, a
yi hinan Yuda mangan Yoyakin na, a yi
a ramini kasoon na, na ɲɛɛn kike fu nun
firinden xi mɔxɔɲɛn nun suulunde lɔxɔni.
32 A yi fala faɲin ti a xa, mangan bonna
naxanye yi a fɛma Babilɔn yi, a yi a tiden
mate ne birin xa. 33 A yi a kasorasa dugine
masara, Yoyakin yi a dɛge mangana tabanla
ra a siimayaan birin yi. 34 A makoon yi seen
naxanye ma lɔxɔ yo lɔxɔ, Babilɔn mangan
yi lu ne soɛ a yii a siimayaan birin yi han a
faxa lɔxɔn naxan yi.

Mawuga Xuine

Mawuga Falane Lan Yerusalɛn

Kala Fe Ma

Mawuga xuini itoe findixi muxuna nde ɲande sigin nan na lan Yerusalɛn taan kala feen ma. Yanyina nde, Nabi Yeremi nan a sɛbɛxi a to Yerusalɛn kala feen to. Ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Babilɔn mangan Yerusalɛn taan suxu nɛn yɛngɛni. A yi tɛɛn so taan na, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi mangan suxu e nun yamanan muxune fɔxɔ kedenna, a siga e ra a yamanani. Yuda yamanan yi ɲan.

Mawuga xuini itoe kui, fala ɲaxumɛ tiina nde wugama Yerusalɛn taan kala feen na e nun Yuda yamanan naxɔri fe ma. Gbalo gbeen naxan a yamaan sɔtɔ, a wugama na nan ma.

Gbalon naxan Alaa yamaan sɔtɔxi, Isirayila kaane kala xɔnna nan na ra. Koni e laxi a ra fa fala Alaa hinanna gbo dangu a xɔlɔn na. Nanara, e luma a maxandɛ. (Mawuga Xuine 3.22-23)

*Yerusal*ɛn taan luxi nɛn alo kaɲa gilɛ rabeɲinxina

1 Ee! Yerusalɛn bata rabeɲin,
taani ito naxan yi rafexi nun.
Ee! A bata lu alo kaɲa gilɛna!
A tan naxan yi findixi taa sɛnbɛmaan na siyane yɛ,
a tan naxan yi findixi manga taan na yamanane xun na,
a bata findi konyin na to.
2 A kɔɛɛn ɲanma wugɛ,
a yɛɛgen bata a xadene maxa.
A xanuntenne mi fa a madɛndɛnma.
A xɔyine birin bata e mɛ a ra,
e findi a yaxune ra!
3 Yuda yamaan birin bata xali konyiyani,
e ɲaxankataxi, e rayarabixi.
E bata sa dɔxɔ siya gbɛtɛne konni
e mi matabu yo sɔtɔma.
E sagatan muxune birin bata sa e li tɔrɔni.
4 Sunun nan Siyon taan kirane xɔn,
bayo muxu yo mi fa fama a sanle yi.
Taan so dɛɛne birin bata kala,
a saraxaraline e kutunma,
a sungutunne sunuxi.
Siyon taan bata rafe sɔxɔlɛ gbeen na!
5 A yɛngɛfane bata sɛnbɛn sɔtɔ a xun na.
A yaxune bata lu bɔɲɛ xunbenli.
Bayo Alatala bata taan muxune lu sununi
masɔtɔ e Ala matandi wuyaxine xɔn.
Yaxune bata e diine suxu siga e ra konyiyani,
e yɛngɛfane yi siga e ragbɛngbɛnɲɛ.
6 Siyon taana binyen birin bata kala.
A kuntigine bata e gi alo xɛnle
naxanye mi e dɛgede sɔtɔma,
e xadanxin sigama e giyɛ donsone bun.
7 Yerusalɛn kaane nɛma na xun xɔn sigama tɔrɔni,
e mirima e waxati danguxin nafunle birin ma.
A yamaan to sa a yaxune sagoni,
muxu yo mi fa a mali.
A yaxune yi a matoma nɛn,
e gele a kala kiin ma.
8 Yerusalɛn kaane bata yulubin liga han!
Nanara, taan bata findi yire xɔsixin na.
Naxanye birin yi a binyaxi,
ne fa a rayelefuma nɛn.
A bata lu
alo e muxu ragenla nan toma,
naxan kutunma tɔrɔni,
a a makuya.
9 A xɔsin bata sa a domaan na.
A mi a mirixi a raɲan kii ma.
A kala feen bata a ratɛrɛna.
Muxu yo mi a madɛndɛnma.
A a falama, a naxa,
“Alatala, n ma tɔrɔn mato,
bayo n yaxun bata nɔɔn sɔtɔ.”
10 A yɛngɛfane bata a nafunle birin tongo.
A bata siya gbɛtɛne to soɛ a yire sariɲanxini
i tɔnna dɔxɔ naxanye ma,
a e nama so i ya yamaan malanni.
11 Taan muxune birin kutunma,
e donseen fenma,
e e se kɛndɛne masarama balon na
alogo e xa lu e nii ra.

E a falama, e naxa, “Alatala, a mato,
i yi a rakɔrɔsi
n nayarabixi kii naxan yi.
12 Ɛ tan naxanye birin dangun kiraan xɔn,
feni ito mi ɛ sɔtɔxi.
Ɛ a mato ki faɲi
xa sɔxɔlɛni ito sifan muxu gbɛtɛ ma,
alo sɔxɔlɛn naxan n halagima.
Alatala nan a saxi n fari a xɔlɔ gbeen lɔxɔni.
13 A bata tɛɛn nagodo
keli kore n xɔnne gan xinla ma.

A bata yalaan nati n yɛɛ ra,
a yi n naxɛtɛ xanbin na,
a yi n findi muxu rabeɲinxin na
n lu furaxi waxatin birin.
14 A bata n yulubine xidi n kɔɛɛn ma
alo goron tongo gbelemɛna.
A bata e maxidi,
a yi e singan n kɔɛ.
Marigin bata n sɛnbɛn ɲan,
a yi n sa muxune sagoni,
n mi nɔɛ tiyɛ naxanye yɛɛ ra.
15 Sofa kɛndɛn naxanye birin yi n yii,
Marigin bata a mɛ ne birin na.
A bata ganla malan n xili ma
alogo e xa n ma sofa banxulanne halagi.
Marigin bata Yuda yamani butuxun ki faɲi.
16 Nanara, n wugama,
yɛɛgen bata n yɛɛn xɔnna rafe.
Naxan nɔɛ n madɛndɛŋɲɛ,
a yi n niini fan n ma,
na bata a makuya n na.
N ma diine bata yigitɛgɛ,
bayo yaxune bata nɔɔn sɔtɔ.”

17 Siyon kaane bata e yiini bandun muxune ma
koni muxu yo mi e madɛndɛnma.
Alatala bata yamarin fi
Yaxuba bɔnsɔnna rabilinna siyane ma
a e xa a yɛngɛ.
Yerusalɛn taan bata findi se xɔsixin na e tagi.

18 Yamaan yi a fala,
e naxa, “Alatala nan tinxin,
bayo nxu bata murutɛ a ma.
Nayi, ɛ tuli mati, ɛ tan siyane birin,
ɛ n ma sɔxɔlɛn mato.
Nxɔ dii sungutunne nun nxɔ dii banxulanne bata siga konyiyani.
19 Nxu bata nxu xɔyine xili,
e yi nxu yanfa.
Nxɔ saraxaraline nun nxɔ fonne birin bata faxa taani,
e yi donseen fenma waxatin naxan yi
alogo e xa lu e nii ra.
20 Alatala, a mato,
nxu ɲaxankataxi kii naxan yi,
han nxu kuine e raminima.
Nxu bɔŋɛn bata kala nxu kui,
bayo nxu bata murutɛ i ma mumɛ!
Nxɔ diine bata faxa silanfanna ra tandeni*
sayaan nan mɔn a ra banxini.
21 Muxune nxu kutun xuiin mɛma,
koni muxu yo mi nxu madɛndɛnma.
Nxu yaxune birin bata nxɔ sɔxɔlɛna fe mɛ!
Ala, i naxan ligaxi nxu ra,
e sɛwaxi na nan na.
I bata lɔxɔn nafa,
i naxan ma fe fala.
Tin nxu yaxune xa lu
alo nxu tan!
22 E fe ɲaxine birin mato,
e birin xa saran e ra
alo i nxu saranxi nxu yulubine ra kii naxan yi!
Nxu kutunma waxatin birin,
nxu bɔŋɛn tɔrɔxin na ra yati.”

2

Ala bata a yamaan kala

1 Ee! Marigin bata a xɔlɔn nagodo Siyon taan ma alo kundana,
a yi Isirayilaa binyen nadin bɔxɔni
keli kore xɔnna ma!
A san tidena fe mi rabiraxi a ma a xɔlɔn lɔxɔni.
2 Marigin bata Yaxuba bɔnsɔnna dɔxɔdene birin naxɔri,
a mi kininkinin!
A fitinaxin bata Yuda yamanan taa makantanxine birin kala.
A bata e mangayaan nun e kuntigine birin nabira
a yi e rayarabi.
3 A bata Isirayila yamaan sɛnbɛn birin kala a xɔlɔ gbeeni.
Yaxun to so,
a mi tin a yamaan maliyɛ.
Koni a xɔlɔn luxi nɛn
alo a tɛɛ gbeen nan nakeli Yaxuba bɔnsɔnna xili ma
naxan a rabilinna birin gan.
4 A bata a xanla bandun alo yaxuna,
a yi a yiifanni te e xili ma alo yɛngɛfana.
Muxun naxanye birin nayabu, a yi ne birin faxa.
A bata a xɔlɔn nagodo Ala Batu Banxin ma Siyon taani
alo tɛɛna.
5 Marigin bata lu alo yaxuna.
A bata Isirayila yamanan naxɔri.
A bata a manga banxine birin naxɔri,
a yi a taa makantanxine birin kala.

* 1:20: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

A bata wugan nun sunun nagbo ayi Yuda
bɔnsɔnna xa.
[6] A bata so a sansanna kui karahanni,
a yi en nun a tan naralanden kala.
Alatala bata sali lɔxɔne nun Matabu Lɔxɔne
raɲinan Siyon kaane ra,
a fitinaxin yi a mɛ mangane nun saraxara-
line ra a xɔlɔni.
[7] Marigin bata a mɛ a saraxa ganden na,
a yi a yire sariɲanxin nabeɲin.
A bata taan manga banxine lu yaxune yii.
Yaxune bata e sɔnxɔ xuini te Alatalaa banx-
ini
alo sali lɔxɔn nan yi a ra nun.
[8] Alatala bata a ragidi
a xa Siyon taan makantan yinne rabira.
A bata lutin bandun alogo a xa e birin sa
yɛlanni
a mi a yɛtɛ ratangama a raxɔri feen ma.
A bata taan makantan yinne radinɲɛ ayi, e
birin yi bira.
[9] Taan so dɛɛne bata godo bɔxɔn bun.
Ala bata e balan wurene bolon, e kala.
A mangan nun a kuntigine bata xali siya
gbɛtɛne konni,
sariya mi fa na sɔnɔn!
Hali a nabine yɛtɛɛn mi fa fe toon tima
sɔnɔn fata Alatala ra.
[10] Siyon taan fonne dɔxi bɔxɔni, e birin
dunduxi.
E bata burunburunna sa e xunni,
e sunu dugine ragodo e ma.
Yerusalɛn sungutunne bata e xun sin bɔxɔn
ma.

[11] N yɛɛne bata xadan wugɛ,
n kuina a raminima.
N bɔɲɛn bata kala
masɔtɔ gbalon ma naxan n ma yamaan
sɔtɔxi.
Bayo diidine nun dii futene fugama a ra
taan yama malandene yi.
[12] E e ngane maxɔdinma, e naxa,
"Donseen nun minseen minɛn?"
E fugama a ra taan yama malandene yi
alo muxu maxɔlɔxine,
e niin bama e ngane yii kanke.

[13] N mi fa a kolon n naxan falɛ ɛ xa.
Yerusalɛn kaane, n na ɛ sama nanse ma?
N na ɛ misalɛ seen mundun ma, n yi ɛ
madɛndɛn,
ɛ tan Siyon taa faɲi kaane?
Bayo i ya tɔrɔn gbo alo fɔxɔ igena.
Nde nɔɛ i dandanɲɛ?
[14] Ɛ nabine wule fe toone nun fe fuune nan
tun yɛbaxi ɛ xa alo xiyene.
E mi ɛ hakɛne makɛnɛnxi ɛ xa alogo ɛ xa
ratanga konyiyaan ma.
E waliyiya wule falane nun yanfa falane nan
tun tixi ɛ xa.
[15] Dangu muxune birin e yiin bɔnbɔma ɛ fe
ra,
e kolin ɛ kala kiin ma,
e yi e xunni maxa Yerusalɛn kaane magele
feen na.
E yi a fala, e naxa, "A yi falama taani ito nan
ma ba,
fa fala a taan naxan ma tofanna kamalixi,
bɔxɔn birin sɛwa xunna?"
[16] Ɛ yaxune birin dɛni bixi ɛ xili ma han!
E kolinma ɛ kala kiin ma, e yi e ɲinne raxin
ɛ xili ma
e naxa, "Nxu bata e gerun!
Nxu yi lɔxɔni ito nan mamɛma yɔ!
A bata a li, nxu bata a to!"
[17] Alatala naxan nagidi,
a bata na liga.
A bata a falan nakamali,
a feen naxan yamari xabu a fɔlɔni.
A bata halagin ti kininkinintareyani.
A bata tin
ɛ yaxune yi e xunnayeren ɛ xun na,
a yi ɛ yaxune sɛnbɛn fari sa.

[18] Yamaan bata e wuga xuini te
Marigin ma e bɔɲɛn ma feu!
Hali ɛ taan yinna, a xa a yɛɛgen namini
kɔɛɛn nun yanyina alo baa igena.
Ɛ nama ɛ matabu, ɛ yɛɛgen nama dan de!
[19] Ɛ keli, ɛ gbelegbele kɔɛna ngaan na.
Ɛ yi ɛ bɔɲɛ yi feen fala Marigin yɛtagi alo ɛ
igen nan bɔxɔnma.
Ɛ yiine ti a xa alogo a xa ɛ diidine rakisi
naxanye fugama a ra kamɛn ma kira xunne
ma.

[20] Alatala, a mato, i yi a rakɔrɔsi
i ito ɲɔxɔnna ligaxi muxun naxanye ra!
Ɲaxanle lan ba, e xa e bari diine don
e dii ɲɔrɛn naxanye xanuxi?
A lan ba, i ya saraxaraline nun i ya nabine
xa faxa
Marigina yire sariɲanxini?
[21] Diidine nun fonne birin biraxi bɔxɔni ki-
rane xɔn.
N ma sungutunne nun n ma banxulanne
bata faxa yɛngɛni.

I bata faxan ti i ya xɔlɔ gbeen lɔxɔni,
i yi muxune kɔɛ raxaba hinantareyani.
22 I bata gaxun nafa n ma sa keli yiren birin yi,
alo yamaan na maxili sali lɔxɔni.
Alatalaa xɔlɔn lɔxɔni,
muxu yo mi a yimini,
muxu yo mi lu a nii ra.
N naxanye xanuxi, n diidin naxanye maxuru,
n yaxune bata ne raxɔri.

3

*Yigit*ɛgɛn nun yigina fe
1 Muxun nan n na,
naxan ɲaxankatan toxi
Alaa xɔlɔn sɛnbɛn bun ma.
2 A n gbɛngbɛn nɛn a yɛɛ ra,
a yi n nasiga ti dimini,
kɛnɛn mi dɛnaxan yi.
3 A luma a sɛnbɛn nakelɛ n tan xili ma waxatin birin!

4 A bata n fatin nun n fati kidin mafasa,
a yi n xɔnne gira.
5 A bata n nabilin xɔlɛn nun ɲaxankatane ra feu!
6 A bata n lu dimini,
alo muxun naxanye bata faxa
to mi na ra.

7 Ala bata n nabilin yinna ra,
n mi fa nɔɛ minɛ,
a yi n xidi yɔlɔnxɔn binyene ra.
8 Hali n xinla ti n mali feen na han,
a mi a tuli matima n ma maxandin na.
9 A bata kiraan bolon n yɛɛ ra gɛmɛ fɛrɛnne ra,
a yi n ti kira yifuxin xɔn.

10 Ala luxi nɛn n xa
alo kanko gbeen naxan dɔxi n yɛɛ ra,
alo yatan na a luxun fɔtɔnni,
11 a yi n ba kiraan xɔn,
a n yibɔ,
a yi n lu halagixi.
12 A bata a xanla bandun
a yi a xalimakunle xun ti n na.

13 A xalimakunle bata n gbingin sɔxɔn.
14 N bata findi magele seen na n ma yamaan birin xa,
n magele feen bata findi muxune sigi sa xunna ra lɔxɔ yo lɔxɔ.
15 Ala bata n nalugo sansi xɔlɛne ra,
a dabari igen findi n minseen na.

16 A bata n karahan
n yi n ɲinne kala gɛmɛ xɔnne ra,
a yi n yibodon burunburunni.
17 A bata n ba bɔɲɛ xunbenli,
hɛrin yɛtɛɛn yi ɲinan n na.
18 N yi fa a fala, n naxa,
“Siimaya mi fa n xa sɔnɔn,
hanma n yigi yi tixi seen naxanye birin na fata Alatala ra.”

19 N ma ɲaxankatana fe xa rabira i ma,
n lu na xun xɔn kii naxan yi,
n dabari igen nun se xɔlɛn naxanye sɔtɔ.
20 N na n miri ne ma,
n niin yi rafɔrɔ.
21 Koni miriyani ito nan fa n bɔɲɛni
alogo n xa yigin sɔtɔ:

22 Alatalaa hinanna mi ɲanma,
a kininkininna mi a danna liyɛ.
23 Ala mɔn xɛtɛma e ma xɔtɔn yo xɔtɔn.
I ya lannayaan gbo han!
24 N na a falama nɛn n bɔɲɛni,
n naxa, “Alatala nan n kɛɛn na nanara, n yigi saxi a yi.”

25 Alatala fan muxun na,
naxan a xaxili tixi a ra,
naxan a fenma.
26 A lan muxun xa Alatalaa kisin mamɛ maraxarani.
27 A lan adamadiin xa xuru tɔrɔyaan bun
fɔlɔ a foninge waxatin ma.

28 Xa Ala a ragidi a ma,
a lan a yi dɔxɔ a danna sabarini,
29 a yi a xinbi sin a yɛtagi burunburunni.
Waxatina nde a mɔn yigin sɔtɔma nɛn.
30 A xa a dɛɛn ti a bɔnbɔ muxun xa,
a yi wasa yarabin na!

31 Amasɔtɔ, Marigin mi a mɛma adamadiine ra han habadan.
32 Hali a tɔrɔn nafa e ma,
a kininkininma e ma nɛn
bayo a hinanna gbo.
33 Alaa ɲɛnigen mi a ra,
a xa adamadiine tɔrɔ
a yi e ɲaxankata.

34 Xa muxune yamanan kasorasane birin yibutuxun,
35 xa kiti kɛndɛn mi sama adamadiin xa

Kore Xɔnna Ala yɛɛ xɔri,
36 xa kitisane mi tin muxun xun mayɛngɛ kitin sɛ,
Marigin mi na toma ba?

37 Nde nɔɛ fena nde falɛ,
a yi liga,
xa Marigin mi na feen yamari?
38 Gbalon nun hɛrin firinna birin mi fataxi
Kore Xɔnna Ala fala xuiin xan na ba?
39 Nayi, xa muxun bata yulubine liga,
a lu a nii ra,
na kanna xa a mawuga nanfera?

40 En na en sigati kiine rakɔrɔsi,
en yi e fɛsɛfɛsɛ,
en yi xɛtɛ Alatala ma.
41 En Ala maxandi en bɔŋɛn ma feu,
en yi en yiine ti Ala xa kore xɔnna ma.
42 Yamaan yi Ala maxandi, e naxa,
"Nxu bata i matandi,
nxu yi murutɛ i ma,
i fan mi tinxi nxu mafeluyɛ!"

43 "I bata i yɛtɛ rabilin xɔlɔn na
alo domana, i yi nxu sagatan
i yi faxan ti kininkinintareyani.
44 I bata i yɛtɛ luxun kundani
alogo nxɔ maxandi xuine nama i li.
45 I bata nxu lu
alo ɲaman kurun na,
alo se kunxina siya gbɛtɛne tagi."

46 "Nxu yaxune birin dɛni bixi nxu xili ma han!
47 Fe magaxuxine nun yili gexine nan tun nxu yɛɛ ra,
e nun kalan nun gbalona."
48 N yɛɛn xɔnna bata rafe yɛɛgen na
gbalona fe ra
naxan n ma yamaan sɔtɔxi.

49 N yɛɛgen minima
dan mi naxan na,
n mi matabu sɔtɔma,
50 han Alatala yi a yɛɛ ragodo n ma
keli kore xɔnna ma, a n mato.
51 N yɛɛne n xɔlɔma
n na n ma taan sungutunne birin toma tɔrɔxi.

52 Naxanye n yaxuyama fuyan,
ne bata n sagatan
alo e yi xɔliin nan fɔxɔ ra.
53 E bata n ɲɛɲɛn nagodo yili tilinxin na,
e yi gɛmɛne ragodo n xun ma.
54 Igen yi sa n xun ma,
n yi a fala,
n naxa, "N bata lɔ ayi!"

55 Alatala, n na i xili nɛn yili tilinxin kui.
56 I bata n gbelegbele xuiin mɛ,
i nama i tunla ba n xili ti xuiin na malina fe ra.
57 N to i xili, i yi i maso n na
i yi a fala,
i naxa, "I nama gaxu!"

58 Marigina, i bata n xun mayɛngɛ kitini,
i yi n niin xunba.
59 Alatala, i bata a to,
n ɲaxankataxi kii naxan yi.
N ma kitin sa n xa!
60 I bata a to,
e e gbeen ɲɔxɔma n na kii naxan yi,
e feen naxanye birin yitɔnxi n xili ma.

61 Alatala, i bata e konbi ti xuine mɛ,
e nun e feen naxanye birin yitɔnxi n xili ma,
62 e falan tima n xili ma,
e n mafala fɛriŋɛn gbɛn!
63 E mato, e nɛma dɔxi,
e nɛma tixi,
n magele feen bata findi e sigi sa xunna ra.

64 Alatala, e kɛwanle saran e ra,
alo a lan e fe raba kiin ma kii naxan yi.
65 E bɔŋɛne raxɔdɔxɔ ayi,
i ya dangan yi lu e ma.
66 Alatala, e sagatan i ya xɔlɔni
i yi e raxɔri dunuŋa yi!

4

*Yerusal*ɛn kala fena
1 Ee! Xɛmaan mi fa mayilenma!
Xɛmaan naxan yi fan,
na mi fa yanbanma!
Bɔxɔ bun nafunla naxanye yi rasariŋanxi Ala xa,
ne bata raxuya ayi kira xunne ra!
2 Siyon kaan naxanye yi yatɛxi dangu xɛmaan na
hali naxan nun e gbindin binyan lan,
ne bata fa yatɛ fɛɲɛne ra,
naxanye rafalaxi bɛndɛn na,
fɛɲɛ rafalan naxanye rafalaxi!
3 Hali kankone e xiɲɛn tima e diine xa
e diine yi e xiɲɛn min,
koni n ma yamaan tan bata lu

alo dii nga ɲaxina,
alo dangaranfulene tonbonni.*
4 Dii futene lɛnna kankanma e dɛ kankeni
ige xɔnla ma.
Diidine donseen maxɔdinma,
koni muxu yo mi se soma e yii.
5 Naxanye yi e baloma donse ɲaxumɛ faɲine
ra,
kamɛn nan fa ne halagima taan xɔn.
Naxanye gboxi ɲaxunni,
ne ɲamani yegelenma e yiine ra.
6 N ma yamaan hakɛn gbo dangu Sodoma
kaane† yulubin na.
Na taan halagi sanɲa ma kedenna nin
muxu yo mi a yiin din a ra.
7 En ma kuntigine fatine yi sariɲan dangu
balabalan kɛsɛn na,
e fati kidin yi fixa dangu nɔnɔn na.
E fatin yi mayilenma dangu gɛmɛ gbeeli
faɲine ra
e yɛtagine yi tofan
alo gɛmɛ mamiloxi faɲine.
8 Koni iki, e yɛtagine fɔrɔ tigenna xa,
e mi fa kolon kirane xɔn.
E kidin nan tun fa bɔlixi e xɔnne ma,
e fati kidine fasaxi e ma alo firinne.
9 Muxun naxanye faxaxi yɛngɛni
ne fisa muxune xa
naxanye faxaxi kamɛn na
donse xɔnla naxanye ɲaxankatama,
naxanye doyenma donsetareyani.
10 Gbalon godo n ma yamaan ma waxatin
naxan yi,
hali dii ngane ɲɛnigene to yi fan,
e e diine gan nɛn, e yi e don.

11 Alatala bata a xɔlɔn mayita han a danna,
a fitinaxin bata yelin a xɔlɔ gbeen nagodɛ.
A bata tɛɛ gbeen nadɛgɛ Siyon taani
naxan taan ganxi han bɔxɔna.
12 Bɔxɔn mangane nun dunuɲa muxu yo mi
yi laxi a ra
a yaxune nun yɛngɛfane yi nɔɛ soɛ nɛn
Yerusalɛn taan so dɛɛne ra.
13 Na ligaxi taan nabine yulubine nan ma fe
ra
e nun a saraxaraline hakɛne
naxanye tinxin muxune faxa taani.
14 Iki e tununxin nan sigan tima taan xun
xɔn alo danxutɔne.
Wunla bata e sariɲanna kala
han yii mi fa diɲɲɛ e dugine ra.
15 Muxune yi lu sɔnxɔɛ e famatɔɔn na,
e naxa, "Ɛ masiga nxu ra,
ɛ tan muxu sariɲantarene!
Ɛ masiga, ɛ masiga!
Ɛ nama ɛ yiin din sese ra de!"
E lu e giyɛ,
e mi a kolon e sigɛ dɛdɛ.
Koni hali siya gbɛtɛne a falama nɛn, e naxa,
"E mi nɔɛ luyɛ nxu konni."
16 Alatala yɛtɛɛn bata e raxuya ayi
a mi fa a ɲɔxɔ luma e xɔn mumɛ!
Nayi, muxu yo mi fa saraxaraline binyama,
muxu yo mi hinanma yamaan fonne ra.

17 Nxu yɛɛne xadan nɛn nxu mali muxu
fendeni fuuni.
Nxu yi tixi nxɔ kantan tidene yi,
nxu siyaan mamɛ
naxan mi yi nɔɛ nxu rakisɛ.
18 Yaxune yi nxu mamɛlɛnma nxu sigadene
birin yi
alogo nxu nama mini taan xɔn.
Nxɔ dunuɲa raɲanna bata yi maso,
nxɔ siimayaan ɲanmatɔɔn nan yi a ra,
nxu raɲanna bata yi fa yati!
19 Nxu sagatan muxune yi mafura singbinna
xa kore.
E nxu kedi nɛn geya longonne ra,
e yi dɔxɔ nxu yɛɛ ra tonbonni.
20 E yi Alatalaa muxu sugandixin‡ suxu
naxan yi luxi alo nxu niin yɛtɛna,
nxu yi nxu mirixi naxan ma fa fala
nxu yi nɔɛ dɔxɛ nɛn a nininna bun siyane
yɛ.

21 Edɔn kaane, ɛ sɛwa, ɛ ɲaxan,
ɛ tan naxanye dɔxi Yusu yamanani.
Igelengenni ito radanguma ɛ tan fan ma
nɛn,
ɛ yi a dɔlɔ xɔlɛn min,
ɛ xun magi a ra,
ɛ ragenla yi lu.
22 Siyon kaane, ɛ kɛwanle bata yelin saranɲɛ
ɛ ra.
Ɛ mi fa xalima konyiyani sɔnɔn!

* 4:3: Mɛn kaane dangaranfulene yatɛxi dii nga ɲaxine nan na bayo e xɛlɛne bɔxɔn nan fari ma. Na feen mɔn sɛbɛxi Yuba 39.13-18 kui. † 4:6: Sodoma findixi taan nan na fe ɲaxin yi gbo dɛnaxan yi Ala naxan halagi tɛɛn xɔn. Na feen mɔn sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui.
‡ 4:20: Muxu Sugandixini ito findixi mangan nan na.

Koni, ɛ tan Edɔn kaane,
Ala ɛ hakɛn saranma nɛn ɛ ra,
a yi ɛ yulubine ramini kɛnɛnni!

5

Isirayila kaane Ala maxandina

1 Alatala, feen naxan nxu sɔtɔxi,
i nama ɲinan na xɔn.
I yɛɛn ti,
i yi a to e nxu rayarabima kii naxan yi.
2 Nxɔ kɛɛ bɔxɔn bata findi xɔŋɛne gbeen na,
nxɔ banxine bata lu muxu gbɛtɛye xa.
3 Nxu fafane mi fa be,
nxu bata findi kiridine ra.
Nxu ngane bata lu alo kaɲa gilɛne.
4 Nxu mi fa nɔɛ nxɔ igene minɲɛ
fɔ nxu a sara,
hali nxɔ yegene
fɔ nxu xa e sara nɛn.
5 Muxun naxanye nxu tɔrɔma,
ne nxu kɔɛɛn suxi.
Nxu bata xadan,
matabu mi nxu xa.
6 Nxu nxu yiin tima Misiran yamanan nun
Asiriya yamanan xa
alogo nxu xa donseene sɔtɔ.
7 Nxu fafane bata yulubin liga,
e mi fa be.
Nxu tan nan fa e hakɛn goronna tongoma.
8 Konyine bata findi nxu kanne ra,
muxu yo mi na naxan nxu bɛ e yii.
9 Nxu sayaan nan dɛ,
nxu na mini donse fendeni
bayo mafu tiine burunna ra.
10 Kamɛn bata nxu suxu
han nxu fatin yi gan
alo nxu nɛma wonson tɛɛni.

11 Nxu yaxune bata fu ɲaxanle
nun sungutunne ma Siyon taan nun Yuda
taane yi.
12 E yɛtɛɛn bata kuntigine singan,
e mi binye yo sama fonne ma.
13 Diidine walima se dindeni.
Banxulanne yegene maxalima han e tagan.
14 Fonne mi fa e malanma taan so dɛɛn na,
diidine fan mi fa sigi sama.

15 Sɛwan bata ɲan nxu bɔŋɛni,
nxɔ sumunne bata findi sunun na.
16 Xunna kenla bata ba nxu yii.
Gbalona nxu xa,
bayo nxu bata yulubin liga.
17 Nanara, nxu bɔŋɛn tɔrɔxi,
nxu mi fa fefe yigbɛma.
18 Siyon geyaan bata findi yire rabeŋinxin na
e nun kankone kurudena.

19 Koni, Alatala,
mangan nan i tan na habadan,
i ya mangayaan sɛnbɛn luma nɛn
han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.
20 Nanfera i ɲinanŋɛ nxu xɔn han habadan?
I nxu rabeŋinŋɛ nxu siin birin yi ba?
21 Alatala, nxu raxɛtɛ i ma,
nxu fan yi xɛtɛ i ma yati!
Nxu yi kii naxan yi a fɔlɔni,
i mɔn xa nxɔ fe yitɔn na kiini.
22 I bata i mɛ nxu ra ba fefe?
I xɔlɔxi nxu ma han a dangu ayi ba?

Esekiyɛli

Nabi Esekiyɛli Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Esekiyɛli yi findixi saraxaraliin nan na Ala Batu Banxini Yerusalɛn taani. Babilɔn kaane to Yerusalɛn suxu yɛngɛni, Esekiyɛli fan yi Isirayila muxu suxine yɛ naxanye xali Babilɔn taani konyiyani ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomanaanin e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari. A lixi Daniyɛli bata yi xali Babilɔn taani konyiyani yɛngɛ gbɛtɛ xɔn ɲɛɛ solomasɛxɛ benun Esekiyɛli xa siga. Fayida, Esekiyɛli suxun ɲɛɛ naanin ɲɔxɔn danguxina, Ala yi a xili alogo a xa findi a nabiin na. Nayi, Esekiyɛli yi lu Alaa falan naliyɛ Isirayila kaa suxine ma naxanye yi xɔŋɛne ra Babilɔn yamanani konyiyani. A mɔn yi falana ndee ti lan Yahudiyane ma naxanye lu Yerusalɛn taani. Na xanbi ra, Yerusalɛn taan yi halagi yɛngɛ gbɛtɛ yi, a gan. Yerusalɛn taan nun Ala Batu Banxin kala xanbini ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Esekiyɛli yi muxune sɛnbɛ so falane ti lan na feen ma.

Kitabun yireni ito yitaxunxi dɔxɔde naanin nan na. A singen feene yɛbama naxanye Isirayila kaane sɔnne nan yitama e ra, benun yaxune xa Yerusalɛn rabilin yɛngɛni (Esekiyɛli sora 1 han 24). A firinden feene nan yɛbama Ala naxanye ligama siya xɔŋɛne ra, naxanye Isirayila kaane yanfa, e yi e ɲaxankata (Esekiyɛli sora 25 han 32). A saxanden findixi falane nan na naxanye ti Yerusalɛn kala xanbini yɛngɛni. E findixi yigi sa kawandi falane nan na Isirayila kaane xa (Esekiyɛli sora 33 han 39). A naaninden banxin nan ma fe falaxi naxan fama tideni Ala Batu Banxin na, Esekiyɛli fe toon ti naxan ma fe yi alo xiyena (Esekiyɛli sora 40 han 48).

Esekiyɛli fe to wuyaxi ti nɛn alo xiyena. A mɔn kawandi wuyaxi ba nɛn, a feene liga naxanye findi taxamasenne ra alogo a xa ɲɔndin yita muxune ra. A binye gbeen fi nɛn Ala Batu Banxin ma, koni a mɔn a yitama muxune ra fa fala a Ala nɔɛ a yɛtɛ makɛnɛnɲɛ nɛn hali Babilɔn taani (misaala ra Esekiyɛli sora 11.16). A naxa a muxun birin kɛwanla goronna a yɛtɛ xun ma (Esekiyɛli sora 18). Nayi, a lan birin xa a yɛtɛ a dunuŋa yi gidi kiin masara. Esekiyɛli waxatini, Alaa yamaan yi kalaxi yɛngɛne xɔn, koni a a falaxi a yamaan mɔn fama nɛn kelideni alo faxa muxune kelima sayani kii naxan yi (Esekiyɛli sora 37). Na bunna nɛɛn, a mɔn yamaan naxɛtɛma nɛn e yamanani (Esekiyɛli sora 11.14-20 nun 36.1-38).

Ala yi a yɛtɛ makɛnɛn

1 N ma siimayaan ɲɛɛ tonge saxanden
kike naaninden xi suulunde lɔxɔni, n yi
muxu suxine yɛ Kebari baan dɛ konyiyani
waxatin naxan yi, kore xɔnna yi rabi, n yi
fe toone ti keli Ala ma alo xiyene. 2 Kiken
xii suulunden nan yi a ra, Manga Yoyakin
suxun ɲɛɛ suulunden na, 3 Alatala yi falan
ti saraxaraliin Busi a dii xɛmɛna Esekiyɛli
xa Kebari baan dɛ Babilɔn kaane yamanani.
Alatala sɛnbɛn godo a ma mɛnna nin.

4 N na n yɛɛn nakeli, n yi foye gbeen to
kelɛ sogeteden kɔmɛn fɔxɔn binni e nun
kunda gbeen nun tɛɛ dɛgɛ gbeena. Kɛnɛn
gbeen nan yi minima kundani a rabilinni.
Tɛɛn yi a tagiyani naxan yi mayilenma alo
wuren na gbeeli tɛɛni. 5 Dalise naanin yi a
tagi naxanye yi luxi alo adamadina.

6 Anu, yɛtagi naanin nun gubugubu
naanin nan yi e birin ma. 7 E sanne yi tinxin,
e luxi alo ɲingen torona, e mɔn yi may-
ilenma alo sulan xuruxina. 8 Muxu yiin yi
e gubugubu naaninne keden kedenna birin
bun ma. E naaninne birin yiine yi minixi
tongon naaninne birin yi alo e yɛtagine nun
e gubugubune. 9 E gubugubu xunne yi dɔxi e
bode ra. E nɛma yi sigɛ, e mi yi e firifirima,
koni e birin yi sigama a tinxinna nin. 10 E
birin yɛtagi naanin: A singen yi maliga
muxun yɛtagin na. Yata yɛtagin nan yi e
naaninna birin ma e yiifanna ma e nun tura
yɛtagina e naaninna birin ma e kɔmɛnna
ma e nun singbin yɛtagina e naaninna birin
ma. 11 E yɛtagine yi na kii nin. E gubugubun
firinne ratexi koren binni, ne yi dɔxi e
bode ra. E gubugubu firinna bonne yi e
gbindin yɛɛ maluxunma. 12 E birin yi sigama
a tinxinna nin e yɛɛ ra. Nii Sariŋanxin
na yi siga dɛnaxan yi, ne yi sigama mɛnni,
hali e mi e firifiri. 13 Na daliseene yi luxi
nɛn alo tɛɛ wolonna, e yi dɛgɛma alo xaye
xidin dɛgɛne. Tɛɛn yi a firifirima daliseene
tagi, a mayilenma, galanna minima a yi.

14 Daliseene gixin yi fama, e xɛtɛ, alo kuyen
ɲin masɔxɔnna.

15 N to na daliseene to, n yi san digilinxi
keden kedenna to e birin ma naxan yi a
gima bɔxɔn ma alo wontoro sanna dalise
naaninne dɛxɔn yɛtagi naanin yi naxanye
ma. 16 Sanna ne yi mayilenma alo kirisoliti
gɛmɛ faɲina. E birin yi maliga. E yi
rafalaxi nɛn alo san digilinxin kankanxina
san digilinxi gbɛtɛ kui. 17 E nɛma sigɛ, e yi
nɔɛ sigɛ e fɔxɔ naaninne birin ma nɛn hali
e mi e firifiri. 18 E san digilinxi kuixine yi
gbo, e magaxu han, yɛɛne yi e san dingilixi
kuixine rabilinne birin yi. 19 Daliseene nɛma
yi sigɛ, e sanni itoe fan yi sigama e dɛxɔn
nɛn. Xa daliseene yi tuganma bɔxɔn ma, e
sanne fan yi tuganma nɛn. 20 Nii Sariɲanxin
na yi siga dɛnaxan biri ra, daliseene fan yi
sigama mɛn binna nin, e sanni itoe fan yi
te e fɔxɔ ra, bayo daliseene niine yi e sanne
fan yi. 21 E nɛma yi sigɛ hanma e ti, hanma
e tugan bɔxɔn ma, e sanne fan yi na nan
ligama, amasɔtɔ daliseene niine yi e fan yi.

22 Sena nde yi yibandunxi daliseene xun
ma naxan nun kore walaxan yi maliga, a
yi mayilenma alo balabalan kɛsɛna, a yi
magaxu han! 23 Na kore walaxa maligan bun
ma, daliseene birin gubugubu firinne yi tixi
e bode xa, firinna bonne yi e gbindin yɛɛ
maluxunma. 24 Daliseene nɛma yi sigɛ, n
yi e gubugubune xuiin mɛma nɛn alo ige
walanna xuina, hanma Ala Sɛnbɛ Kanna
xuina hanma sofa ganla sɔnxɔ xuina. E na
yi ti, e yi e gubugubune rasama nɛn.

25 Fala ti xuina nde yi minima nɛn kore
walaxan fari naxan yi e xun ma. E na yi
ti, e yi e gubugubune rasama nɛn. 26 Kore
walaxan naxan yi e xun ma, manga gbɛdɛn
yiyana nde yi na fan fari. Na yi mayilenma
alo safiri gɛmɛ faɲina, adamadiin maligana
nde yi dɔxi na manga gbɛdɛni kore pon!
27 N yi tɛɛ wolonna to a fatin xun binni alo
wuren naxan mayilenma, a rabilinxi tɛɛn
na. Tɛɛn yiyaan nan yi a labe binni, a yi
rabilinxi kɛnɛnyaan na. 28 A nɔrɔn yi luxi
nɛn alo sengunna naxan minima kuyen ma
tule waxatini. A rabilinna yi yalanxi na kii
nin. Alatalaa binyen maligan misaala nan
yi a ra. N to a to, n bira, n yɛtagin yi lan
bɔxɔn ma, n yi fala ti xuiin mɛ.

2

Ala yi Esekiyɛli xɛ

1 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, keli,
i ti i sanne xunna, n xa falan ti i xa.” 2 A
to na fala n xa tun, Alaa Nii Sariɲanxin yi
so n yi, a yi n nati n sanne xunna. Naxan
yi falan tima n xa, n yi n tuli mati na ra.
3 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n
tan nan i rasigama Isirayila kaane ma. Siya
murutɛxin nan ne ra naxanye murutɛxi n
xili ma. E nun e benbane mɔn murutɛxi
n xili ma han to. 4 N ni i rasigama na
muxune nan ma naxanye tengbesenxi, e
tuli maxɔdɔxɔ. I xa a fala e xa, i naxa, ‘Ɛ
tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’ 5 Xa
e a ramɛ, hanma e mi a ramɛ, bayo siya
murutɛxin nan e ra, e a kolonma nɛn a
nabina nde e yɛ. 6 I tan adamadina, i nama
gaxu e yɛɛ ra, i nama gaxu e falane yɛɛ ra. E
luma nɛn i rabilinni alo ɲanle nun tansinne,
alo i dɔxi tanle nan fari, koni hali na, i nama
gaxu yama murutɛxini ito nun e falane yɛɛ
ra. 7 Xa e a ramɛ hanma e mi a ramɛ, fɔ i xa n
ma falane ti e xa nɛn, bayo murutɛdene nan
e ra. 8 Adamadina, n naxan falama i xa, i tuli
mati na ra, i nama findi murutɛden na alo
yama murutɛxini ito! I dɛni bi, i donseen
don n naxan soma i yii!”

9 N yi yiina nde to yibandunxin n binni,
kɛdi mafilinxina nde a kui. 10 A yi a yifulun
n yɛtagi, sɛbɛnla yi a fɔxɔ firinne birin ma.
Sunu falane nun mawuga falane nun gbalo
falane nan yi sɛbɛxi a ma.

3

1 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina,
naxan i yɛtagi, na don! Kɛdi mafilinxini ito
don, i sa falan ti Isirayila yamaan xa.” 2 Nayi,
n yi n dɛni bi, a yi na kɛdi mafilinxin naso n
dɛ a don xinla ma. 3 A mɔn yi a fala n xa, a
naxa, “Adamadina, i dɛge han i lugo! I kuiin
nafe kɛdi mafilinxini ito ra!” Nayi, n yi a
don, a yi ɲaxun n dɛ alo kumina.

4 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamad-
ina, siga Isirayila yamaan fɛma, i sa n ma
falane ti e xa! 5 N mi i rasigama yamaan
xan fɛma naxan xui gbɛtɛn falama naxan
famu raxɔlɔ, koni n na i rasigama Isirayila
yamaan nan ma. 6 N mi i rasigama siya
wuyaxine fɛma naxanye xui gbɛtɛne falama
naxanye famu raxɔlɔ, i yɛtɛɛn mi naxanye
mɛma. Xa n yi i rasigama ne nan ma
nun, e yi e tuli matiyɛ nɛn i xuiin na.

7 Koni, Isirayila yamaan mi waxi i xuiin
namɛ feni, bayo e mi waxi n fan xuiin namɛ
feni, amasɔtɔ Isirayila yamaan birin tuli
maxɔdɔxɔ, e tengbesen. 8 Nayi, n ni i fan yɛɛ
xɔdɔxɔma ayi nɛn alo e tan, i yi i kankan e
yɛɛ ra. 9 N ni i yɛ xɔdɔxɔma ayi nɛn dangu
dayimun na naxan xɔdɔxɔ fanyen xa. Na
ma, i nama gaxu e yɛɛ ra, yama murutɛxini
ito a fe nama i kuisan."
10 A mɔn yi a fala n xa, a naxa, "Adamad-
ina, i tuli mati falani itoe birin na ki faɲi, n
naxanye falama i xa, i yi e ramara i bɔɲɛni!
11 Siga i kon kaa muxu suxine fɛma, xa e a
ramɛ, a fala e xa, hali xa e mi a ramɛ, i naxa,
'Ɛ tuli mati Marigina Alatalaa falan na.' "
12 Alaa Nii Sariɲanxin yi n yite, n yi
sɔnxɔ xui gbeena nde mɛ n xanbi ra,
naxan a fala, a naxa, "Binyen xa fi Alatala
ma a dɔxɔdeni!" 13 N mɔn yi daliseene
gubugubune xuiin mɛ naxanye yi bɔnbɔma
e bode ra, e nun san digilinxine xuina,
naxanye yi e dɛxɔn ma e nun sɔnxɔ xui
gbeena. 14 Alaa Nii Sariɲanxin yi n yite, a
siga n na. N niin sɔxɔlɛxin yi siga xɔlɛni,
bayo Alatala sɛnbɛn yi n fari a xɔdɛxɛn na.
15 N yi sa so muxu suxine konni, naxanye yi
dɔxi Teli-Abiba yi, Kebari baan dɛ. N yi sa
dɔxɔ e konni xi solofere, n yigitɛgɛxi e tagi.

Esekiyɛli findi fena kantan muxun na

16 Xi solofere xanbi ra, Alatala yi falan ti
n xa, a naxa, 17 "Adamadina, n bata i findi
Isirayila yamaan kantan muxun na. Nayi,
n ma falane ramɛ, i yi e rakolon n xa. 18 N
na a fala muxu ɲaxin ma, n naxa, 'I faxama
nɛn.' Xa i mi a rakolon, xa i mi falan ti
a xa, fa fala a xa xɛtɛ a kira ɲaxin fɔxɔ ra
alogo a xa kisi, na muxu ɲaxin faxama nɛn
a hakɛn ma, koni a wunla goronna luma i
tan nan xun ma. 19 Koni, xa i na muxu ɲaxin
nakolon, a mi xɛtɛ a kɛwali ɲaxine nun a
kira ɲaxin fɔxɔ ra, a faxama nɛn a hakɛn
ma, koni i tan bata i niin natanga na yi."
20 "Xa tinxin muxuna nde fan a xun xanbi
so a tinxinyani, a yi tinxintareyaan liga
fɔlɔ, n yi sena nde sa a yɛɛ ra naxan a
rabirɛ, na kanna faxama nɛn. I to mi a
rakolonxi, a faxama nɛn a yulubin ma. A
tinxinyaan naxan liga, ɲinan tima nɛn na
xɔn, a wunla goronna yi lu i tan xun ma.
21 Koni i na tinxin muxun nakolon alogo a
nama yulubin liga, xa a mi yulubin liga, a
kisima nɛn, i to a rakolonxi, i fan bata i niin
natanga na yi."

Esekiyɛli dɛɛn yi suxu a ra

22 Alatala sɛnbɛn mɔn yi godo n ma
mɛnni. A yi a fala n xa, a naxa, "Keli, i siga
lanbanni, n sa falan tima i xa mɛnna nin."
23 Nayi, n yi keli, n siga lanbanni, n yi a to
a Alatalaa nɔrɔn yi na yi alo n na a to kii
naxan yi Kebari baan dɛ. N yi bira, n yɛtagin
yi lan bɔxɔn ma. 24 Alaa Nii Sariɲanxin yi
so n yi, a yi n nakeli, n yi ti n sanne xun
na. A yi a fala n xa, a naxa, "Siga, i sa so
i ya banxini, i dɛɛn balan i xun ma. 25 I tan
adamadina, muxune lutin tima i ra nɛn, e yi
i xidi, i mi fa nɔɛ minɛ e tagi. 26 N ni i lɛnna
xidima nɛn i dɛ kankeni, alogo i nama falan
ti, i yi e maxadi, hali muxu murutɛxine nan
e ra. 27 Koni, n na falan ti i xa, n ni i dɛɛn
fulunma nɛn, alogo i xa a fala e xa, i naxa,
'Ɛ tuli mati Marigina Alatalaa falan na.' Xa
naxan waxi a ramɛ feni, na xa a ramɛ. Xa
naxan mi waxi a ramɛ feni, na nama a ramɛ,
bayo muxu murutɛxine nan e ra."

4

*Yerusal*ɛn suxu fena yɛngɛni

1 "Iki, i tan adamadina, bitikidin* tongo
i yi a dɔxɔ i yɛtagi, i yi Yerusalɛn taan
sawuran kɛrɛndɛn a fari. 2 I yi a liga alo
ganla na a rabilin yɛngɛni, i yi yire makan-
tanxine ti a rabilinni, i gbingbinne rate taan
makantan yinna xɔn,† i daaxadene yitɔn
ganle xa taan xili ma, i yɛngɛ so seene ti
a rabilinni naxanye a so dɛɛne kalɛ. 3 Na
xanbi ra, i xa tunde dutunna nde tongo i yi
a ti yinna misaala ra ɛ nun taan tagi, i yi i
yɛɛ rafindi a ma. Taan nabilinxin nan na ra
yɛngɛni, i tan nan a yɛngɛma. Na xa findi
taxamasenna ra Isirayila yamaan xa."
4 "Na xanbi ra, i sa i sa i kɔmɛnna ma, i
yɛtɛɛn yi Isirayila yamaan hakɛn goronna
tongo. Fanni i saxi i kɔmɛnna fari, i e
hakɛn goronna tongoma. 5 N lɔxɔne yatɛn
nagidima i ma nɛn naxan lanɲɛ e hakɛne
ɲɛɛne yatɛn ma. Nayi, i Isirayila yamaan
hakɛn goronna tongoma nɛn xi kɛmɛ saxan
xi tonge solomanaaninna bun ma. 6 I na
yelin na ra, i mɔn xa i sa i yiifanna fari, i

* 4:1: Bitikidin mɔn falama yirena nde yi fa fala "Birikidina." † 4:2: Yaxune yi tema taan makantan yinna xuntagi na gbingbinne nan xɔn, e taan yɛngɛ.

yi Yuda bɔnsɔnna hakɛne goronna tongo xi
tonge naanin, xi keden ɲɛɛ keden hakɛna fe
ra. 7 I yɛɛ rafindi Yerusalɛn sawuran fan ma
naxan nabilinxi yɛngɛni, i yi i yiin magenla
yibandun a xili ma, i yi nabiya falane ti a
xili ma. 8 N na i xidima nɛn alogo i nama nɔ i
maxɛtɛ i taan yɛngɛ feen misaala mayitama
waxatin naxan birin yi."
9 "I xa maala nun fundenna nun togen
nun murutun nun sansi kɛsɛ gbɛtɛye tongo,
i yi e birin sa goron kedenna kui, i yi lu e
rafalɛ burun na i balon na xi kɛmɛ saxan
e nun xi tonge solomanaaninna bun ma.
10 I garamu kɛmɛ firin nan maligama lɔxɔ
kedenni i balon na. I na nan donma na
waxatin birin yi. 11 I igen litiri keden nan
minma lɔxɔ kedenni. I na nan minma na
waxatin birin yi. 12 I na donseen nafalama
nɛn alo funde burun ganma kii naxan yi,
koni i a ganma adamadiine gbiin‡ tɛɛn nan
na muxune birin yɛtagi." 13 Alatala mɔn
yi a fala, a naxa, "Isirayila kaane donse
haramuxine donma ikii nin siyane yɛ, n na
e kedima naxanye tagi."
14 N yi a yabi, n naxa, "Ee! Marigina
Alatala! N tan munma n niin naharamu sin-
gen de! Keli n dii ɲɔrɛ waxatin ma han to, n
munma sube yifaxin don hanma burunna
subene naxan faxaxi. Han to, n munma
sube haramuxi yo raso n dɛ singen!" 15 A
yi n yabi, a naxa, "Awa, n bata tin, i xa
ɲinge gbiin tongo muxu gbiin ɲɔxɔni, i yi
i ya burun gan na ra." 16 A mɔn yi a fala n
xa, a naxa, "Adamadina, n donseene birin
ɲanma nɛn Yerusalɛn yi. A muxune e lɔxɔ
yo lɔxɔ sɔlɔnna maligama nɛn, e yi a don
kɔntɔfinli, e yi e lɔxɔ yo lɔxɔ min igene
maliga, na yi e yigitɛgɛ. 17 Nayi, burun nun
igen ɲanma nɛn e yii, e birin yi yigitɛgɛ, e
lu doyenɲɛ e hakɛne fe ra."

5

Ala kelima nɛn Isirayila xili ma

1 "I tan adamadina, silanfan xɛnxɛn
tongo,* i yi i xun sɛxɛne nun i dɛ xabene bi
na ra, i yi e yiliga sikeela kui, i yi e yitaxun
dɔxɔ saxanna ra. 2 I nɛma Yerusalɛn taan
yɛngɛ feen misaala mayita waxatin naxan
yi, na na ɲan, i yi i xunsɛxɛne dɔxɔde ke-
denna gan taani. I yi a dɔxɔ firinden tongo,
i yi a bɔnbɔ i ya silanfanna ra taan nabilinni.
I yi a dɔxɔde saxanden naxuya ayi foyeni,
bayo n tan Isirayila kaane sagatanma nɛn
n ma silanfanna ra. 3 Koni i xunsɛxɛ dando
tongo ne yɛ, i yi e raxudu i ya domaan
lenbeni. 4 I mɔn xa ndee ba ne fan na, i yi
e woli tɛɛni. Nayi, tɛɛn kelima nɛn mɛnni a
Isirayila yamaan birin li."
5 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Yerusalɛn taan ligama na kii nin, n taan
naxan ti siyane tagi, n naxan nabilinxi
yamana xɔŋɛne ra. 6 Bayo a muxune bata
murutɛ n ma sariyane nun n ma tɔnne bun,
e fe ɲaxine yi gbo ayi dangu e rabilinna
siyane nun yamanane ra. Mɛn kaane bata e
mɛ n ma sariyane ra, e mi n ma tɔnne suxi."
7 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa, "Bayo ɛ bata findi yamaritarene ra
dangu ɛ rabilinna siyane nun yamanane ra,
bayo ɛ mi n ma tɔnne nun n ma sariyane
suxi, hali ɛ rabilinna siyane sariyane ɛ mi
ne suxi." 8 Na ma, Marigina Alatala ito
nan falaxi, a naxa, "Yerusalɛn kaane, n
tan yɛtɛɛn kelima nɛn ɛ xili ma! N na n
ma kiti ragidixine rakamalima nɛn ɛ xili
ma siyane birin yɛtagi. 9 N feene ligama
nɛn ɛ ra ɛ kɛwali xɔsixine fe ra, n munma
naxanye sifa liga singen, a ɲɔxɔn nun mi
fa ligama. 10 Nanara, fafane e diine donma
nɛn ɛ tagi, diine yi e fafane don. N na n
ma kiti ragidixine rakamalima nɛn ɛ xili
ma, naxanye na lu e nii ra, n yi ne raxuya
ayi foyeni." 11 Nanara, Marigina Alatalaa
falan ni ito ra, a naxa, "N tan habadan
Ala, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, bayo ɛ bata
n ma yire sariŋanxin naxɔsi ɛ suxurene
birin na e nun ɛ kɛwali xɔsixine, n fan n
masigama nɛn ɛ ra, n mi fa kininkininma
ɛ ma, n tan mi fa ɛ muxu yo ratangama.
12 Ɛ yitaxunxin dɔxɔ saxanna ra, kedenna
faxama nɛn fitina furen nun fitina kamɛni
taani, a firinden yi faxa silanfanna ra taan
fari ma, n yi a saxanden naxuya ayi foyeni,
n yi e sagatan silanfanna ra."
13 "Nayi, n ma xɔlɔn ɲanma nɛn, n yi
ba fitinaxi e xili ma, n na yelin n gbeen
ɲɔxɛ waxatin naxan yi. E a kolonma nɛn
nayi a n tan Alatala nan falan tixi n sɔbɛɛn
yɛtɛɛn na, amasɔtɔ n bata n ma xɔlɔn birin
nagodo e ma han a danna. 14 N na ɛ konna

‡ 4:12: Taan na rabilin yɛngɛni, yegen dasama nɛn nanara burun gan feen falaxi muxu gbiin tɛɛn na yireni ito yi alo yegena. * 5:1: Silanfanna: Sofane yɛngɛsɔ dɛgɛmana.

findima nɛn taa xɔnna ra ɛ rabilinna siyane
naxan nayarabima, dangu muxune birin yi
a to. 15 N fitinaxin na n ma kiti ragidixine
rakamali ɛ xili ma n ma xɔlɔni waxatin
naxan yi, n yi ɛ maxadi a xɔdɛxɛn na, ɛ
rabilinna siyane ɛ makonbima nɛn, e yi ɛ
magele, ɛ findi misaala ra, ɛ fe yi e yigitɛgɛ.
N tan Alatala nan falan tixi."
16 "N fitina kamɛn nafama nɛn ɛ xili ma, a
yi ɛ halagi, n mɔn yi lu na kamɛn fari sɛ. Ɛ
donse dɔnxɛne birin ɲanma nɛn. 17 N fitina
kamɛn nun sube xaɲɛne rafama nɛn ɛ xili
ma, naxanye ɛ diine faxama. Fitina furen
nun faxan yi wara ayi ɛ taani, n yi yɛngɛn
nafa ɛ xili ma. N tan Alatala nan falan tixi."

6

Suxure batune fe

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, i yɛɛ rafindi Isirayila geyane
ma, i nabiya falane ti e xili ma, 3 i naxa,
'Isirayila kaan naxanye geya yirene yi, ɛ
Marigina Alatalaa falan namɛ. Marigina
Alatala ito nan falaxi muxune xili ma
naxanye dɔxi geya yirene nun yire
matexine nun xude dɛɛne nun lanban
yirene yi, a naxa: N yɛngɛn nafama nɛn ɛ
xili ma, n yi ɛ taane kidene raxɔri. 4 Ɛ saraxa
gandene kalama nɛn, ɛ wusulan gandene
yi rayenseŋɲɛ ayi, n yi ɛ faxa ɛ suxurene
yɛtagi. 5 N na Isirayila kaane binbine luma
nɛn biraxi e suxurene yɛtagi, n yi ɛ xɔnne
raxuya ayi ɛ saraxa gandene rabilinne yi.
6 Ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi, ɛ taane raxɔrima nɛn,
ɛ taane kidene yi kala, ɛ saraxa gandene
yi raxɔri, ɛ suxurene yi kala, e yi ɲan, ɛ
wusulan gandene yi rabira, ɛ yii fɔxɔne
birin yi lɔ ayi. 7 Muxu wuyaxi faxaxin luma
nɛn biraxi ɛ tagi. Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a Alatala nan n na. 8 Koni n na ɛ tan ndee
luma nɛn e nii ra yɛngɛn xanbini, ne yi xuya
ayi siyane yɛ yamanane birin yi. 9 Nayi, e
na xali dɛnaxanye yi siyane yɛ konyiyani,
n ma fe rabirama nɛn e muxu gixine ma
mɛnni, e n nasunu kii naxan yi e yanfanten
bɔɲɛne yi, naxanye e masiga n na, e nun
e yɛɛn naxanye e rakunfa suxurene xɔn.
Nayi, e fe raɲaxuma e tan yɛtɛɛn ma nɛn e
kɛwali ɲaxine nun e fe xɔsixi rabana fe ra.
10 E a kolonma nɛn nayi a Alatala nan n na,
a n mi falan tixi e xa fuun xan yi, fa fala a n
yi gbaloni ito rafama nɛn e xili ma.' "
11 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi n xa,
a naxa: I yiin bɔnbɔ, i sanni din, i yi
a fala, i naxa, "Gbalona!" bayo Isirayila
yamaan faxama nɛn silanfanna nun fitina
kamɛn nun fitina fureni e fe ɲaxine nun
kɛwali xɔsixine fe ra e naxanye birin ligaxi.
12 Naxanye makuya, ne faxama fitina furen
nin. Naxanye maso, ne faxama silanfanna
nan na. Naxanye na lu e nii ra, ne faxama
nɛn fitina kamɛni. N sigama nɛn han n
ma xɔlɔn danna e xili ma. 13 Ɛ a kolonma
nɛn, a Alatala nan n na, ɛ muxu faxaxine
na lu biraxi ɛ suxurene tagi waxatin naxan
yi ɛ saraxa gandene rabilinni yire matexine
birin fari e nun geyane birin xuntagi, e nun
wudi yifɔtɔnxine nun wari gbeene birin
bun, ɛ yi wusulan xiri ɲaxumɛne ganma ɛ
suxurene xa dɛnaxanye yi. 14 N na n yiini
bandunma nɛn e xili ma, n yi yamanan
findi yire rabeɲinxin na, keli tonbonna ma
han Dibila yi, e dɔxɔdene birin. Nayi, e a
kolonma nɛn a Alatala nan n na.' "

7

*Gbalo famat*ɔna fe

1 Alatala falani ito nan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, Marigina Alatala ito nan
falaxi Isirayila kaane xili ma, a naxa,
'A danna nan fa ito ra!
A danna bata a li yamanan tongon
naaninne birin yi!
3 Awa iki, a danna bata a li ɛ ma.
N na n ma xɔlɔn nafama nɛn ɛ ma.
N na ɛ makitima nɛn lan ɛ sigati kiin ma,
n yi ɛ saran ɛ kɛwali xɔsixine ra.
4 N mi kininkininma ɛ ma,
n mi ɛ ratangama,
amasɔtɔ n na ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwali
xɔsixine saranma nɛn ɛ ra.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.'
5 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'Gbalon fama,
gbalon naxan ɲɔxɔn mi na!
6 Feene danna nan na ra!
A danna bata a li!
A kelima nɛn ɛ xili ma! A fama!
7 Ɛ tan yamanan muxune,
ɛ waxatin bata a li!
Waxati saxin bata a li ɛ ma,
a lɔxɔn bata maso!
Kɔntɔfinla na a ra!
Sɛwa xui mi fa tema geyane fari sɔnɔn!
8 Iki, n mi fa buma,
n na n ma xɔlɔn nagodo ɛ ma,

n ma bɔɲɛteen sigama nɛn
han a danna ɛ xili ma.
N na ɛ makitima nɛn
lan ɛ sigati kiin ma,
n yi ɛ saran ɛ kɛwali xɔsixine ra.
9 N mi kininkininma ɛ ma,
n mi ɛ ratangama,
amasɔtɔ n na ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwali xɔsixine saranma nɛn ɛ ra.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a n tan Alatala,
n tan nan ɛ ɲaxankatama.’ ”

10 Lɔxɔn bata a li,
a bata a li!
Ɛ waxatin bata a li!
Bɔnbɔ ti dunganna bata a maɲingi!
Wason bata sabati ayi!
11 Gbalon bata keli,
a findi muxu ɲaxine ɲaxankata dunganna ra.
E sese mi fa luma,
e nafulu mi luma,
e mi fa wuyama ayi,
e nɔrɔ mi fa luma.
12 Waxatin bata a li,
lɔxɔn bata maso!
Sare soon nama fa sɛwa,
sare matiin nama fa sunu,
bayo xɔlɔ gbeen fama yamaan birin xili ma.
13 Sare matiin naxan matixi,
a mi na sɔtɔma
hali a mɔn lu a nii ra,
bayo fe toon naxan tixi lan yamaan ma
alo xiyena, na mi kalama,
muxu yo mi a niin natangɛ
masɔtɔ e hakɛne xɔn.
14 Xɔtaan fema nɛn,
feen birin yi yitɔn,
koni muxu yo mi sigama yɛngɛni
bayo n ma xɔlɔn bata godo yamaan birin xili ma.
15 Yɛngɛn taan nabilinma nɛn,
fitina furen nun fitina kamɛn yi so a yi!
Naxanye burunna ra,
ne yi faxa silanfanna ra.
Naxanye taani,
fitina kamɛn nun fitina furen yi ne halagi.
16 Naxanye na e futuxulu,
ne sa e luxunma nɛn geyane fari,
e lu kutunɲɛ e yɛtɛ hakɛne fe ra
alo ganban naxanye lanbanni.
17 E birin fangan ɲanma nɛn,
e birin xinbi xudine yi tu ayi,
e lu alo igena.
18 E e maxidima nɛn kasa bɛnbɛli dugine yi sununi,
kuisanna yi e birin suxu,
e yagi han,
e birin yi e xunne bi sununi.
19 E e wure gbetine wolima ayi nɛn kirane xɔn,
e yi e mɛ e xɛmane ra
alo se haramuxina.
Bayo e gbetine nun e xɛmane mi nɔɛ e xunbɛ Alatalaa xɔlɔn lɔxɔni.
Ne mi fa e wasɛ,
e mi e ralugɛ,
bayo ne nan e biraxi hakɛni.
20 E bata waso ayi e nafunle xɔn
e yi suxure xɔsixi haramuxine rafala e ra.
Nanara, n tan Ala ne findima nɛn se xɔsine ra e xa.
21 N na e birin findima nɛn yɛngɛ se tongoxine ra xɔɲɛne xa,
fuyantenne yi e ba e yii yɛngɛni,
e yi na raxɔsi.
22 N na n xun xanbi soma nɛn e yi,
muxune yi n ma yire kɛndɛna sariɲanna kala,
mafu tiine yi so a kui,
e yi a sariɲanna kala.

23 Yɔlɔnxɔnne rafala,
bayo faxan bata wara ayi yamanani,
gbalon yi gbo ayi taani.
24 Siyaan naxanye ɲaxu e birin xa,
n ne rafama nɛn,
e yi e banxine tongo e yii.
N sɛnbɛmane wason ɲanma nɛn,
e yire sariɲanxine sariɲanna yi kala.
25 Kuisan waxatine na fa,
e bɔɲɛ xunbenla fenma nɛn,
koni e mi a toɛ!
26 Gbalon sama nɛn gbalon fari,
xibaru ɲaxine yi sa xibaru ɲaxine fari.
E fe toon maxɔdinma nɛn nabine ma fata Ala ra,
koni saraxaraline bama nɛn muxune xaranɲɛ sariyan ma,
fonne fan yi ba maxadin tiyɛ.
27 Mangan sunuma nɛn,
manga diin yi yigitɛgɛ,
yamanan muxune birin yiine yi xuruxurun gaxuni.
N na e sigati kiin saranma nɛn e ra,
n yi e kiti e kiti saxine xɔn,
e yi a kolon a Alatala nan n na.

8

Suxurene Ala Batu Banxini

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na ɲɛɛ senninden kike senninden xi su-
ulunde lɔxɔni, n yi dɔxi n ma banxini, Yuda
bɔnsɔnna fonne yi dɔxi n yɛtagi, Marigina
Alatala sɛnbɛn yi godo n ma.
2 N yi daɲɔxɔna nde to naxan yi maliga
tɛɛn na. Dɛnaxan yi luxi alo a tagina han a
sanne, tɛɛn yiyaan nan yi na ra. Keli mɛnna
ma mɔn han a xunna, na yi luxi alo tɛɛn na
wuren gbeeli. 3 Dɛnaxan yi luxi alo a yiina,
a yi na yibandun, a yi n suxu n xun sɛxɛn
ma. Alaa Nii Sariŋanxin yi n nate bɔxɔn
nun koren lantagini, a yi n xali fe tooni
fata Ala ra alo xiyena, a siga n na Yerusalɛn
yi Ala Batu Banxin yinna kui xiin so dɛɛn
na naxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden kɔmɛn
fɔxɔn ma suxuren yi dɔxi dɛnaxan yi naxan
Ala raxɔlɔma fata a xanuntenya gbeen na
lan a yamaan ma. 4 Isirayilaa Alaa nɔrɔn yi
mɛnni, alo n na a to kii naxan yi lanbanni.
5 A yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina,
i yɛɛ rasiga kɔmɛnna binni." N yi n yɛɛ
rasiga, n yi sa na suxuren to naxan Ala
raxɔlɔma, a dɔxi saraxa ganden kiraan so
dɛɛn kɔmɛn fɔxɔni. 6 A yi a fala n xa, a naxa,
"Adamadina, i bata a to e naxan ligama,
Isirayila yamaan fe xɔsixi gbeen naxanye
ligama be, feen naxanye n masigama n ma
yire sariŋanxin na? Koni i mɔn fe xɔsixi
gbee gbɛtɛye toma nɛn."
7 Nayi, a yi n xali Ala Batu Banxin yinna
so dɛɛn na. N yi yinla nde to yinna ma. 8 Ala
yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina, yinla
raba yinna ma." N yi yinla raba yinna ma,
so dɛɛn yi taran a ma. 9 A yi a fala n xa, a
naxa, "So mɛnni, i sa e fe xɔsixi haramuxine
mato e naxanye ligan be." 10 N yi so, n yi
a mato, bubuseene nun sube xɔsixin sifan
birin sawuran yi na, e nun Isirayila yamana
suxurene birin sawurane yi rafalaxi yinna
kui a kanke yiren birin ma. 11 Isirayila
yamaan fonne muxu tonge solofere yi tixi
na sawurane yɛtagi. Safan ma dii xɛmɛn
Yaasaniya yi ne yɛ. Wusulan gan seen yi
suxi e birin yii, wusulanna tutin yi tema
han! 12 A yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina,
i bata a to ba, Isirayila yamaan fonne naxan
ligama dimini? E birin e gbee suxure batu
konko yi. E a falama, e naxa, 'Alatala mi nxu
toma. Alatala bata yamanan nabeɲin!' " 13 A
yi a fala n xa, a naxa, "I mɔn e toma nɛn fe
xɔsixi gbee gbɛtɛye ligɛ."
14 A yi n xali Alatalaa banxin so dɛɛn na
kɔmɛn fɔxɔni. Ɲaxanle yi dɔxi mɛnni nax-
anye yi Tamusi suxuren sayaan wugama.*
15 A yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina, i a
toma ba? I mɔn fe xɔsixi gbɛtɛye toma nɛn
naxanye dangu itoe ra."
16 A yi n xali Alatalaa banxin yinna kui
xiini, Ala Batu Banxin so dɛɛn na, so dɛɛn
palaan nun saraxa ganden longonna ra.
Xɛmɛ mɔxɔŋɛn nun suulun ɲɔxɔn yi mɛnni,
e xun xanbi soxi Alatala Batu Banxini, e
yɛɛ rafindixi sogeteden binna ma. E yi e
xinbi sinma sogen mabinni a batudeni. 17 A
yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina, i feni
itoe toma ba? Fe xɔsixini itoe xurun ba,
Yuda yamaan naxanye ligan be? Anu, e
mɔn yamanan nafema gbalo feene ra, e yi
lu n naxɔlɛ. I mi e toma wudi yiin masoɛ e
ɲɔɛɛn na e namunne xɔn ba? 18 Nanara, n
fan e saranma nɛn n ma xɔlɔ gbeeni. N mi
kininkininma e ma, n mi e ratangama. E n
xilima nɛn e xui yitexin na, koni n mi n tuli
matima e ra."

9

Yerusalɛn ratɔrɔn fena

1 Na xanbi ra, n yi a mɛ a falɛ a xuini texin
na, a naxa, "Ɛ tan naxanye taani ito muxune
kɛwanle saranma e ra, ɛ maso, birin xa a
yɛngɛ so seen tongo taan xili ma." 2 Nayi, n
yi xɛmɛ sennin to fɛ sa keli faxa ra so dɛɛn
binni naxan yi yɛɛ rafindixi kɔmɛn fɔxɔn
ma. Halagi ti yɛngɛ so seen yi suxi e birin
yii. Xɛmɛna nde yi e tagi naxan yi maxidixi
taa dugini, sɛbɛli ti seene yi singanxi a tagi
xidin na. E yi fa ti saraxa gande sula daxin
dɛxɔn. 3 Isirayilaa Alaa nɔrɔn yi keli maleka
gubugubu kanne sawurane xun ma, a yi
dɛnaxan yi, a yi siga banxin dɛɛn na. Xɛmɛn
naxan yi maxidixi taa dugini, sɛbɛli ti seene
yi singanxi naxan ma tagi xidin na, 4 Alatala
yi na xili, a yi a fala a xa, a naxa, "Dangu
Yerusalɛn taan tagi, i yi taxamasenna sa
muxune birin tigi ra naxanye wugama, e
kutunma lan fe xɔsixine fe ma Yerusalɛn

* 8:14: Babilɔn kaane nan yi Tamusi batuma. E yi laxi a ra, a alana nde na a ra naxan faxama soge furen na, a niin mɔn yi bira a yi ɲɛmɛn na.

kaane naxanye ligama.” [5] A yi a fala bonne
xa n yɛɛ xɔri, a naxa, “Ɛ tan xa bira a fɔxɔ ra
taani, ɛ muxune faxa, ɛ nama kininkinin, ɛ
nama diɲa muxe ma! [6] Ɛ fonne nun banxu-
lanne nun sungutunne nun dii ɲɔrɛne nun
ɲaxanle birin faxa, ɛ yi e raxɔri. Koni
taxamasenna muxun naxanye birin ma, ɛ
ne lu na. Ɛ a fɔlɔ n ma yire sariɲanxin ma!”
E yi a fɔlɔ fonne ma, naxanye yi Ala Batu
Banxin yɛtagi. [7] A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ n
Batu Banxin naharamu, ɛ yi a yinna kuine
rafe muxu faxaxine ra! Ɛ siga!” E yi siga, e
sa faxan ti fɔlɔ taani.

[8] E yi faxan tima waxatin naxan yi, n
kedenna nan yi fa luxi mɛnni, n yi bira, n
yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, n yi gbelegbele,
n naxa, “Marigina Alatala, i Isirayila muxu
dɔnxɛne birin naxɔrima nɛn ba, i to i ya
xɔlɔn nagodoma Yerusalɛn ma?” [9] A yi n
yabi, a naxa, “Isirayila yamaan nun Yuda
yamaan hakɛne gbo han! Yamanan nafexi
e muxu faxaxine wunla nan na, taan nafexi
tinxintareyaan nan na. Amasɔtɔ e yi a
falama nɛn, e naxa, ‘Alatala bata yamanan
nabeɲin. Alatala mi fa sese toma.’ [10] N
fan mi fa kininkininma e ma, n mi fa e
ratangama. N na e kɛwali ɲaxine saranma
nɛn e ra.” [11] Xɛmɛn naxan yi maxidixi taa
dugini, sɛbɛliti seene yi singanxi naxan ma
tagi xidin na, na yi fa a fala, a naxa, “I n
yamarixi naxan ma, n bata na liga.”

10

*Ala m*ɔn yi a yɛtɛ yita

[1] N yi n yɛɛn nakeli, n yi manga gbɛdɛn
yiyaan to kore walaxa maligan fari naxan yi
maleka gubugubu kanne xun ma. A may-
ilenma alo safiri gɛmɛna. [2] Xɛmɛn naxan
yi maxidixi taa dugini, Ala yi a fala na xa,
a naxa, “Sa so san digilinxine longonna ra
naxanye maleka gubugubu kanne labe ra,
i yi i yiine rafe tɛɛ wolonne ra, i sa e woli
taan xun xɔn.” N yi xɛmɛn to sigɛ mɛnni.
[3] Maleka gubugubu kanne yi tixi Ala Batu
Banxin dɛxɔn sogeteden yiifari fɔxɔni na
muxun yi fama waxatin naxan yi. Kundaan
yi Ala Batu Banxin yinna kui xiin nafexi.
[4] Alatala nɔrɔn yi keli maleka gubugubu
kanne xun ma, a siga Ala Batu Banxin
so dɛɛn na. Banxin yi rafe kundaan na,
yinna kuiin yi rafe Alatala nɔrɔn kɛnɛnna
ra. [5] Malekane gubugubune xuiin yi siga
minɛ han yinna fari ma xiina. Na yi luxi alo
Ala Sɛnbɛ Kanna xuina, a nɛma falan tiyɛ.

[6] Xɛmɛn naxan yi maxidixi taa dugini,
a to na yamari, a naxa, “Tɛɛn tongo san
digilinxine longonna ra naxanye maleka
gubugubu kanne tagi,” xɛmɛn yi sa ti san
digilinxina nde dɛxɔn alo wontoro sanna.
[7] Nayi, maleka gubugubu kan keden yi a yiin
nasiga tɛɛn ma naxan yi maleka gubugubu
kanne longonna ra. A yi tɛɛ wolonne tongo,
a yi e sa xɛmɛn yii naxan yi maxidixi taa
dugini. Na yi tɛɛ wolonne tongo, a mini.
[8] Sena nde yi malekane gubugubune bun ma
alo muxu yiina.

[9] N yi a matoma, n yi san digilinxi naanin
to maleka gubugubu kan keden kedenne
dɛxɔn alo wontoro sanna. Sanna ne yi
mayilenma alo kirisoliti gɛmɛ faɲina. [10] E
birin yi maliga. E yi rafalaxi nɛn alo san
digilinxin kankanxina san digilinxi gbɛtɛ
kui. [11] E nɛma sigɛ, e yi nɔɛ sigɛ e fɔxɔ
naaninne birin ma nɛn hali e mi e firi-
firi. Maleka gubugubu kanne yi xun tixi
dɛnaxan biri ra, san digilinxine yi sigama
mɛn binna nin, hali e mi e firifiri. [12] Yɛɛne
nan yi maleka gubugubu kanne fatin birin
ma, e fanna nun e yiine nun e gubugubune
birin e nun e san digilinxi naaninne. [13] N
yi a mɛ e na sanne xilima, a “wuluwunle.”
[14] Yɛtagi naanin nan yi malekane birin ma.
A singen yi maligaxi maleka gubugubu
kanna yɛtagin nan na, a firindena, muxu
yɛtagina, a saxandena, yata yɛtagina, a
naanindena, singbin yɛtagina. [15] Maleka
gubugubu kanne yi te. Daliseene nan
yi ne ra n naxanye to Kebari baan dɛ.
[16] Maleka gubugubu kanne nɛma yi sigɛ, e
san digilinxine fan yi sigama nɛn e fɔxɔ ra.
Malekane na yi e gubugubune yite alogo e
xa tugan bɔxɔn ma, e san digilinxine mi yi
kelima e dɛxɔn. [17] E na yi ti, e sanne fan
yi tima nɛn. E na yi tugan, e sanne fan yi
tugan, amasɔtɔ niin naxan yi daliseene yi,
na yi e fan yi.

*Ala n*ɔrɔn yi keli a Batu Banxini

[18] Alatala nɔrɔn yi keli Ala Batu Banxin so
dɛɛn na, a sa ti maleka gubugubu kanne xun
ma. [19] Nayi, maleka gubugubu kanne yi e
gubugubune yifulun, e tugan bɔxɔn ma n
yɛɛ xɔri, e san digilinxine fan yi te e fɔxɔ
ra. E yi sa ti Alatalaa banxin yinna so dɛɛn
na sogeteden binni. Isirayilaa Ala nɔrɔn yi

lu e xun ma kore. [20] Daliseene nan yi e ra
n naxanye to Isirayilaa Ala bun ma Kebari
baan dɛ, n yi a kolon a maleka gubugubu
kanne nan yi e ra. [21] Yɛtagi naanin nan yi e
birin ma, e nun gubugubu naanin. Sena nde
yi e birin gubugubune bun ma alo muxu
yiina. [22] E yɛtagine yi maliga daliseene
yɛtagine ra n naxanye to Kebari baan dɛ. E
birin yi sigama e yɛɛ ra e tinxinna nin.

11

*Yerusal*ɛn makitima nɛn

[1] Alaa Nii Sariŋanxin yi n tongo a n xali
Alatalaa banxin dɛɛn na, dɛɛn naxan yi
yɛɛ rafindixi sogeteden ma. N yi muxu
mɔxɔŋɛn nun suulun to tixi dɛɛn na, ya-
maan yɛɛratina ndee yi ne yɛ, Asuru a dii
xɛmɛn Yaasaniya nun Bɛnayaa dii xɛmɛn
Pɛlati. [2] Alaa Nii Sariŋanxin yi a fala n xa,
a naxa, "Adamadina, muxuni itoe nan fe
ŋaxine yitɔnma, e maxadi ŋaxin ti taani ito
yi. [3] E a falama, e naxa, 'Banxine mi tiyɛ
be iki singen! Taan makantan yinna luxi
nɛn alo tundena, en tan namaraxi a kui alo
suben tunden kui!' [4] Nanara, Adamadina,
nabiya falan ti e xili ma, nabiya falan ti!"

[5] Nayi, Alatalaa Nii Sariŋanxin yi godo
n ma. A yi a fala, a n xa falani ito ti,
a naxa, "Isirayila yamana, ɛ luma a falɛ,
ɛ naxa, 'Ɛ Alatala xuiin namɛ,' anu, n na
ɛ miriyaan kolon! [6] Ɛ bata faxan ti taani
ito yi han kirane bata rafe binbine ra."
[7] Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa, "Ɛ faxan naxanye tixi taan xun xɔn,
na faxa muxune nan luxi alo suben naxan
namaraxi tundeni, taan nan tunden na koni
n fa ɛ tan kedima a yi nɛn. [8] Ɛ to gaxuxi
yɛngɛn yɛɛ ra, n yɛngɛn nan nafama ɛ xili
ma," Marigina Alatalaa falan nan na ra. [9] "N
na ɛ kedima nɛn taani, n yi ɛ sa xɔŋɛne
sagoni, n yi n ma kiti ragidixine rakamali
ɛ xili ma. [10] Ɛ faxama nɛn silanfanna ra, n
yi ɛ makiti Isirayila bɔxɔn danna ra. Nayi, ɛ
a kolonma nɛn a Alatala nan n na. [11] Taan
makantan yinna mi findima tunden na ɛ
tan xa, ɛ fan mi ramarama a kui alo subena,
bayo n na ɛ makitima nɛn Isirayila bɔxɔn
danna ra. [12] Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala
nan n na, ɛ tan naxanye mi n ma sariyane
nun n ma tɔnne suxi, ɛ yi bira ɛ rabilinna
siyane namunne fɔxɔ ra."

[13] Nayi, n yi nabiya falane tima waxatin
naxan yi, Bɛnayaa dii xɛmɛn Pɛlati yi faxa.
N yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, n yi
gbelegbele, n naxa, "Ee! Marigina Alatala, i
fa Isirayila yama dɔnxɛn naxɔrima nɛn ba?"

*Ala m*ɔn yamaan muxu suxine malanma
nɛn

[14] Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
[15] "Adamadina, naxanye dɔxi Yerusalɛn yi,
ne a falama i ngaxakedenne xa, i ya den-
bayaan muxune, Isirayila yamaan naxan
birin bata xali konyiyani, e naxa, 'Ɛ lu
makuyaxi Alatalaa dingiraan na, bayo a
bɔxɔni ito fixi nxu tan nan ma nxu kɛɛn
na!' [16] Na ma, a fala e xa, i naxa, 'Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: Hali n to ɛ
rasigaxi siyane yɛ pon, n yi ɛ raxuya ayi
yamanane yi, n luma nɛn ɛ xɔn mɛnni alo
ɛ yi yire sariŋanxini nun.' [17] Na ma, a fala,
i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: N na ɛ malanma nɛn sa keli siyane
yɛ, n yi ɛ maxili yamanane yi, ɛ raxuyaxi
ayi dɛnaxanye yi, n yi Isirayila yamanan
so ɛ yii.' [18] E mɔn xɛtɛma nɛn mɛnni, e yi
suxurene nun batu se xɔsixine birin naxɔri
a yi. [19] N yi xaxili kedenna lu e birin ma,
n yi nii nɛnɛn sa e yi, n bɔŋɛ xɔdɛxɛyaan
ba e yi naxan luxi alo gɛmɛna, n yi bɔŋɛ
faŋin fi e ma [20] alogo e xa n ma tɔnne nun
n ma sariyane suxu. Nayi, e yi findi n ma
yamaan na, n findi e Ala ra. [21] Koni naxanye
kunfaxi e suxurene nun batu se xɔsixine
xɔn e bɔŋɛni, n na kanne kɛwali ŋaxine
saranma nɛn e ra. Marigina Alatalaa falan
nan na ra."

[22] Maleka gubugubu kanna naxanye nun
san digilinxine yi a ra, ne yi e gubugubune
yifulun, Isirayila Ala nɔrɔn yi e xun ma
kore. [23] Alatala nɔrɔn yi ba taan xun ma,
a sa ti geyaan xun ma naxan yi Yerusalɛn
sogeteden binni. [24] Alaa Nii Sariŋanxin yi n
nate, a xɛtɛ n na muxu suxine fɛma Babilɔn
kaane yamanani fe tooni alo xiyena fata
Alaa Nii Sariŋanxin na. N yi fe toon naxan
tima alo xiyena, na yi dan. [25] Alatala feen
naxanye birin yita n na, n yi ne birin fala
muxu suxine xa.

12

*Muxu gb*ɛtɛye xalima nɛn konyiyani

[1] Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,
[2] "Adamadina, i dɔxi yama murutɛxin nan
tagi. E yɛɛn na, alogo e xa seen to, koni
e mi a yigbɛma. E tunla na, alogo e xa
feen mɛ, koni e mi a famuma, amasɔtɔ

yama murutɛxin nan e ra. 3 Nanara, i tan
Adamadina, i ya goronne yitɔn i a liga alo i
sigama konyiyaan nin yanyi tagini yamaan
yɛɛ xɔri. Keli be i siga yire gbɛtɛ yi e yɛɛ
xɔri. Waxatina nde, e a kolonma nɛn a yama
murutɛxin nan e ra. 4 I ya goron yitɔnxine
ramini e yɛɛ xɔri yanyin na, i tan yi mini
ɲinbanna ra e yɛɛ xɔri alo naxanye sigama
konyiyani. 5 Yinla raba yinna ma e yɛɛ xɔri,
i yi i ya goronne ramini mɛnna ra, 6 i yi e
tongo i tungunna ma e yɛɛ xɔri, i yi e xali
fitirin ma. I xa i yɛtagin xunna so alogo i
nama yamanan mato, bayo n na i findima
nɛn taxamasenna ra Isirayila yamaan xa."

7 N yamari naxan na, n yi na liga. N
yi n ma goronne ramini yanyin na siga
konyiyani. Ɲinbanna ra, n yi yinla raba
yinna ma n yiin na, n yi n ma goronne
ramini fitirin ma, n yi a tongo n tungunna
ma e yɛɛ xɔri.

8 Xɔtɔnni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
9 "Adamadina, Isirayila yama murutɛxin mi
yi i maxɔdin ba, fa fala, 'I nanse lig-
ama?' 10 E yabi, fa fala, 'Marigina Alatala
ito nan falaxi, a naxa: Nabiya falani ito tixi
Yerusalɛn mangan nun Isirayila yamaan
birin nan xili ma naxanye luxi mɛnni.' 11 A
fala e xa, i naxa, 'N findixi ɛ rakolon feen
taxamasenna nan na. N naxan ligaxi, na
nan nakamalima e ma, e yi suxu yɛngɛni,
e siga konyiyani.' 12 Mangan naxan e yɛ,
na a goronne tongoma nɛn a tungunna ma
fitirin ma, a mini taani. Yinla nan nabama
a xa yinna ma, a yi mini mɛnna ra. A yi
a yɛtagin xunna so alogo a nama yamanan
mato. 13 N na n ma yalaan natima nɛn a yɛɛ
ra, a yi a suxu n ma luti ratixin na, n yi a
xali Babilɔn taani, Babilɔn kaane yamanani,
a mi dɛnaxan toma a yɛɛn na,* a yi sa
faxa na. 14 N na a rabilinna muxune birin
naxuyama ayi nɛn e nun a ganle, n yi e
sagatan silanfanna ra. 15 Nayi, e a kolonma
nɛn a Alatala nan n na, n na e raxuya ayi
siyane yɛ e nun yamanane yi. 16 Koni n
muxuna ndee ratangama nɛn yɛngɛn nun
fitina kamɛn nun fitina furen ma alogo e
xa sa e ti e kɛwali xɔsixine ra e dɛni siyane
birin xa e na siga dɛnaxanye yi. Nayi, na
kanne a kolonma nɛn a Alatala nan n na."

17 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
18 "Adamadina, i nɛma i dɛgema i xurux-
urun, i yi igen min gaxun nun kuisanni.
19 I a falama nɛn yamanan muxune xa, i
naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi lan
Yerusalɛn kaane ma naxanye luxi Isiray-
ila yamanani, a naxa: E dɛgema kuisanna
nin, e yi igen min yigitɛgɛni, amasɔtɔ e
yamanan nun a yi seene birin naxɔrima
nɛn a muxune gbalone fe ma. 20 Muxune
ɲanma nɛn taane yi, yamanan yi findi yire
rabeɲinxin na. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a
Alatala nan n na.' "

Alatalaa falan kamalima nɛn

21 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,
22 "Adamadina, nanfera ɛ sandani ito falama
ɛ tagi Isirayila bɔxɔn ma, fa fala, 'Waxatin
danguma, koni fe toon naxanye tima alo
xiyena, ne sese mi rakamalima.'? 23 A fala e
xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa, "N bata danna sa sandani ito ra, a mi
fa falama Isirayila yi sɔnɔn." ' Koni a fala e
xa, i naxa, 'Fe toone birin nakamali waxatin
bata maso. 24 Fe to fuu yo mi fa falama Isir-
ayila kaane tagi alo xiyena, yiimatone mi
fa muxune rafan feene falama e xa wuleni.
25 Bayo n tan Alatala, n falan tima nɛn, na yi
rakamali keden na. Ɛ tan yama murutɛxina,
na ligama nɛn ɛ waxatini. N falan tima nɛn,
n yi a rakamali.' Marigina Alatalaa falan
nan na ra."

26 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
27 "Adamadina, Isirayila yamana a falama,
e naxa, 'A fe toon naxan tixi, iki fe mi na
ra, a nabiya falan tima lan waxati famatɔne
nan ma naxanye makuya pon!' 28 Nanara, a
fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi n xa, a naxa, "N na fala yo ti sɔnɔn,
na rakamalima nɛn keden na." Marigina
Alatalaa falan nan na ra.' "

13

Alaa falan wule nabine xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, nabiya falan ti Isirayilaa
nabine xili ma naxanye nabiya falane tima
iki, i yi a fala ne xa naxanye e bɔɲɛ yi feene
tun falama, i naxa, 'Ɛ Alatala xuiin namɛ!
3 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Gbalon nabi xaxilitarene xa, naxanye e yɛtɛ
xaxili yi feene falama, anu e mi fe to yo

* 12:13: A falan tima Manga Sedeki suxu feen nan ma. A mi Babilɔn toma bayo Babilɔn kaane a yɛɛne kalama nɛn. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 25.4 nun Yeremi 52.7 kui.

tixi keli Ala ma. [4] Isirayila kaane, ɛ nabine
luxi nɛn alo kankone banxi xɔnne yi! [5] E
mi e masoxi yinna yire biraxine ra alogo e
xa Isirayila yamaan makantan yinna yinle
rafaxa, a yi lu tixi yɛngɛni Alatalaa xɔlɔn
lɔxɔni. [6] Wulen nan e fe toone ra, ɲɔndi mi e
yiimato falane yi. E a falama, e naxa, "Ɛ tuli
mati Alatalaa falan na." Koni Alatala xa mi
e xɛxi. Anu, e wama e falane xa rakamali.
[7] Ɛ fe toon naxanye tima, fe fuun xa mi ne ra
ba? Ɛ wule falan naxanye tima yiimatoni,
wulen xa mi ne ra ba? Ɛ a falama, ɛ naxa, "Ɛ
Alatalaa falan namɛ!" Anu, n mi fala tixi.' "

[8] "Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa, 'Bayo wulen nan ɛ falane nun ɛ fe
toone ra, n bata keli ɛ xili ma.' Marigina
Alatalaa falan nan na ra. [9] 'N sɛnbɛn kelima
nɛn nabine xili ma naxanye fe to fuune
tima, e yi wule falane ti yiimatoni. E mi
dɔxɔde sɔtɔma n ma yamaan malanni, e
xinle mi sɛbɛma Isirayila kaane xili sɛbɛ
kɛdin kui, e mɔn mi Isirayila yamanan lima.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Marigina Alatala
nan na.' "

[10] " 'E n ma yamaan nalɔma ayi, e naxa,
"Bɔŋɛ xunbenla be," anu bɔŋɛ xunbeli mi
na. Bonne nɛma yinna tima naxan bira-
matɔ a ra, e tan bɛndɛ fixɛn nan soma a ma.
[11] Nayi, a fala na yinna maso muxune xa, a
na yinna birama nɛn! Tule gbeen fama nɛn,
balabalan kɛsɛne yi godo, foye gbeen yi fa.
[12] Yinna na bira, muxune mi ɛ maxɔdiŋɛ
nayi ba, fa fala, "Ɛ a masoxi bɛndɛ fixɛn
naxan na, na minɛn?" ' "

[13] " 'Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N fitinaxin kala ti foyen
nafama nɛn, n tule gbeen nafa n ma xɔlɔ
gbeeni, balabalan kɛsɛ ɲaxine yi godo ha-
lagi tideni. [14] Ɛ bɛndɛ fixɛn soxi yinna naxan
ma, n na rabirama nɛn bɔxɔni, a bunne yi
mini kɛnɛnni. A na bira, ɛ fan halagima nɛn
a xɔn. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan
n na. [15] N sigama nɛn han n ma xɔlɔn danna
na yinna xili ma e nun naxanye a masoxi.
Nayi, n yi a fala ɛ xa, n naxa, "Yin mi fa na,
nabiin naxanye a masoxi ne fan mi fa na,
[16] Isirayila nabiin naxanye yi bɔŋɛ xunbenla
fe falama Yerusalɛn kaane xa e fe to fuune
xɔn, anu bɔŋɛ xunbeli mi yi na! Marigina
Alatalaa falan nan na ra." '"

[17] "Adamadina, i yɛɛ rafindi Isirayila ya-
maan sungutunne ma naxanye e yɛtɛ bɔŋɛ
yi falane tima nabiya falane ra. Nabiya
falane ti e xili ma, [18] i naxa, 'Marigina Alatala
ito nan falaxi, a naxa: Gbalona ɛ xa ɛ
tan naxanye yii kɔɛ rasone dɛgɛma, ɛ yi
e so ɛ yii kɔɛne birin na tirin ti seene ra,
ɛ yi dugine dɛgɛ naxanye soma muxune
yɛtagine xun na fonne nun dii ɲɔrɛne birin
alogo ɛ xa sɛnbɛn sɔtɔ e niine ma! Ɛ n
ma yamaan muxune niin tirinɲɛ ba, ɛ yi
ɛ yɛtɛ niine ratanga? [19] Ɛ n ma sariɲanna
rayelefuma n ma yamaan yɛtagi fundenna
yiin yɛ dandona fe ra hanma buru dungina
ndee fe ra. Ɛ to wulene falama n ma yamaan
xa naxanye mafura wule falane ramɛ, ɛ
muxune faxama naxanye mi lan e faxa, ɛ
ndee lu e nii ra naxanye yi lan nun e faxa.' "

[20] " 'Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N kelima nɛn ɛ tirin ti seene
xili ma ɛ muxune suxuma naxanye ra alo
xɔline. N na e bama nɛn ɛ yii, n yi na kanne
niine xunba ɛ naxanye suxuma alo xɔline.
[21] N na ɛ dugine bama nɛn ɛ yɛtagine xun
na, n yi n ma yamaan xunba ɛ yii, ɛ mi fa
muxune tirinɲɛ ɛ sɛnbɛne xɔn sɔnɔn. Nayi,
ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na. [22] Bayo
ɛ bata tinxin muxune bɔŋɛn kala ɛ wulene
xɔn, n tan mi yi waxi naxanye tɔrɔ feni, ɛ yi
muxu ɲaxine sɛnbɛ so alogo e nama xɛtɛ e
kira ɲaxine fɔxɔ ra, e yi kisi. [23] Na feene ma,
ɛ mi fa wule fe to yo tima alo xiyena, ɛ mi fa
ɛ yiimatoma. N na n ma yamaan xunbama
nɛn ɛ yii. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala
nan n na.' "

14

Isirayila xa a mɛ suxurene ra

[1] Isirayila fonna ndee yi fa n fɛma e fa
dɔxɔ n yɛtagi. [2] Alatala yi falan ti n xa, a
naxa, [3] "Adamadina, suxurene fe bata mux-
uni itoe bɔŋɛn nɔ. Seen naxan e birama
hakɛni, e na nan dɔxɔma e yɛtɛ yɛɛ ra. N
tinɲɛ nayi, e xa n maxɔdin fena nde ma
ba? [4] Nayi, falan ti e xa, i yi a fala e xa,
i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa, "Suxure feen na Isirayila kaan naxan
bɔŋɛ nɔ, a yi seen dɔxɔ a yɛtɛ yɛɛ ra naxan
a birɛ hakɛni, na xanbi ra a mɔn yi fa nabiin
fɛma, n tan Alatala yɛtɛɛn nan na kanna
yabima alo a lan a suxure wuyaxine ma kii
naxan yi [5] alogo n mɔn xa Isirayila kaane
bɔŋɛne sɔtɔ naxanye birin e mɛxi n na e
suxurene fe ra." ' [6] Nanara, a fala Isirayila
yamaan xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: Ɛ xun xɛtɛ, ɛ xɛtɛ ɛ suxurene

fɔxɔ ra, ɛ mɛ ɛ kɛwali xɔsixine birin na.
7 Xa Isirayila kaana nde hanma xɔɲɛn naxan
dɔxi Isirayila yi, xa na a mɛ n na, suxure
feen yi a bɔɲɛn nɔ, a yi seen dɔxɔ a yɛtɛ
yɛɛ ra naxan a birɛ hakɛni, a mɔn yi siga
nabiin fɛma alogo a xa n maxɔdin fena nde
ma, nayi, n tan Alatala yɛtɛɛn nan a yabima.
8 N kelima nɛn na kanna xili ma, n yi a findi
misaala ra, yamaan naxan mafalama. Ɛ yi a
kolon a Alatala nan n na.' "

9 " 'Xa nabiin tin muxune yi a ratantan a
tan yɛtɛɛn yi nabiya falan ti na kanna xa,
nayi n tan Alatala nan a radinxi tantanni. N
na n yiini tema nɛn a xili ma, n yi a raxɔri n
ma yamana Isirayila kaane yɛ. 10 E birin nan
na hakɛn goronna tongoma, nabiin nun
naxan a maxɔdinxi, ne firinna birin hakɛn
lan. 11 Nayi, Isirayila kaane mi fa e masigɛ
n na, e mi fa e yɛtɛ raxɔsɛ e yulubine birin
xɔn. Nayi, e findima nɛn n ma yamaan na, n
findi e Ala ra,' Marigina Alatalaa falan nan
na ra."

Muxu yo mi nɔɛ yamaan natangɛ Alaa
kitin ma

12 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
13 "Adamadina, xa yamanana nde tinx-
intareyaan liga, e n yulubin tongo, xa n na
n yiini te a xili ma, n yi donseen nadasa e
ma, n fitina kamɛn nafa e ma, n yi muxune
nun xuruseene raxɔri, 14 hali xa tinxin muxu
saxanni itoe yi lu na yamaan yɛ nun: Nuhan
nun Daniyɛli nun Yuba, ne yi e yɛtɛ niine
nan tun natangɛ e tinxinyaan xɔn." Marig-
ina Alatalaa falan nan na ra. 15 "Hanma xa n
mɔn burunna sube xaɲɛne radin yamanan
ma, e yi diidine birin faxa, yamanan yi findi
yire rabeɲinxin na muxu yo mi fa danguma
dɛnaxan yi masɔtɔ na sube xaɲɛne fe ra,
16 hali xa na tinxin muxu saxanne taran
yamanani, n tan habadan Ala, n bata n kɔlɔ
n yɛtɛni, ne mi yi nɔɛ hali e dii xɛmɛn
hanma e dii tɛmɛn natangɛ, koni na muxu
saxanne tan tangɛ nɛn, yamanan yi findi
yire rabeɲinxin na." Marigina Alatalaa
falan nan na ra.

17 "Hanma xa n yɛngɛn nafa na yamanan
xili ma, xa n na a fala, n naxa, 'Yɛngɛn xa
dangu yamanan yiren birin yi!' xa n mux-
une nun e xuruseene raxɔri mɛnni, 18 hali xa
na tinxi muxu saxanne taran yamanani, n
tan habadan Ala, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, e mi
nɔɛ e dii xɛmɛn hanma e dii tɛmɛn natangɛ.
E tan nan gbansan tangama." Marigina
Alatalaa falan nan na ra.

19 "Hanma xa n fitina furen nafa na ya-
manani, n yi faxan nafa e ma n ma xɔlɔni,
alogo muxune nun xuruseene xa raxɔri,
20 hali xa tinxin muxu saxanni itoe yi lu
na yamaan yɛ nun: Nuhan nun Daniyɛli
nun Yuba, n tan habadan Alatala, n bata n
kɔlɔ n yɛtɛni, e mi nɔɛ e dii xɛmɛn hanma
e dii tɛmɛn natangɛ. E yɛtɛ niine nan
tun natangɛ e tinxinyaan xɔn." Marigina
Alatalaa falan nan na ra.

21 Amasɔtɔ, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa, "Hali n to bata n ma kiti
xɔdɛxɛ naaninne rasiga Yerusalɛn xili ma,
yɛngɛn nun fitina kamɛn nun burunna sube
xaɲɛne nun fitina furena, alogo e xa mux-
une nun xuruseene raxɔri, 22 hali na birin,
muxuna ndee luma nɛn e nii ra. Xɛmɛne
nun ɲaxanla ndee xunna minima ayi nɛn.
Ɛ na e sigati kiin nun e kɛwanle to, na
ɛ masabarima nɛn lan gbaloni itoe birin
ma n naxanye rafaxi Yerusalɛn ma. 23 Ɛ
masabarima nɛn, ɛ na e sigati kiin nun e
kɛwanle to waxatin naxan yi. Nayi, ɛ a
kolonma nɛn a n mi feni itoe rabaxi fuun
xan na taan xili ma." Marigina Alatalaa
falan nan na ra.

15

Sandana lan ɲaxundan binla ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, ɲaxundan binla yatɛxi
muxune xɔn dangu wudin bonne ra ba?
A yiine tɔnɔn gbo dangu fɔtɔn yi wudin
bonne ra ba? 3 I na wudin tongɛ ba i yi sena
nde rafala a ra? I a nde findɛ bitin wudina
nde ra ba, i sena nde xidi a ma? 4 A na sa
tɛɛni yegen na, tɛɛn yi a xun firinne gan,
a fa a tagin suxu, a tɔnɔn fa na ba? 5 Nayi,
xa a tɔnɔ mi yi na benun a xa gan waxatin
naxan yi, tɛɛna a gan xanbini, a fa rafalɛ
sena nde ra ba?"

6 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa, "N bata Yerusalɛn kaane findi se gan
daxin na alo n ɲaxundan binla findixi yegen
na fɔtɔn yi wudin bonne tagi kii naxan yi.
7 N kelima nɛn e xili ma. Hali e to bata
yi mini tɛɛni nun, tɛɛn nan fa e halagima.
N na keli e xili ma waxatin naxan yi, nayi
ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na. 8 N
yamanan findima nɛn yire rabeɲinxin na,

bayo a muxune bata tinxintareyaan liga,”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

16

*Yerusal*ɛn taan misali fena dii
rabeɲinxin ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, Yerusalɛn kaane kɛwali
xɔsixine fe fala e xa. 3 A fala, i naxa,
‘Marigina Alatala ito nan falaxi Yerusalɛn
taan xili ma, a naxa: Kanan bɔxɔn nan yi
i benbane gbeen na, i barixi mɛnna nin.
Amorin nan yi i fafe ra, i nga, Xiti kaana.*
4 I barixi lɔxɔn naxan yi, i xuli fundin mi
xaba, i mi maxa alogo i xa sariɲan, fɔxɔn mi
sugusugu i ma, i mi mafilin dugini.† 5 Muxu
yo mi kininkinin i ma, a yi na fe kedenna
nde liga i xa, a yi i ratanga. I woli ayi nɛn
burunna ra i bari lɔxɔni, amasɔtɔ i raɲaxu
nɛn muxune ma.’ ”
6 “ ‘Koni, n yi danguma i dɛxɔn ma, n yi i
to i ramaxɛ i wunli, n yi a fala i xa, n naxa,
“Hali wunla to i ma, i luma nɛn i nii ra! Hali
wunla to i ma, i luma nɛn i nii ra!” 7 Na
xanbi ra, n yi i rasabati alo sɛxɛne burunna
ra. N yi i ragbo, i yi kɔxɔ, n yi i rayabu ayi,
i xiɲɛne yi te, i xun sɛxɛne yi mini. Koni
i ragenla nan mɔn yi a ra singen. 8 Lɔxɔna
nde, n yi danguma i dɛxɔn ma, n yi i mato,
n yi a to i bata a li i muxu xanu waxatin ma,
n yi n ma domaan lenben so i xunna, n yi i
ba i ragenla ra, n yi n kɔlɔ i xa, n yi layirin
xidi en tagi, i yi findi n gbeen na.’ Marigina
Alatalaa falan nan na ra.”
9 “ ‘N bata i maxa. Wunla naxan yi i ma,
n yi na ba i ma, n yi ture xiri ɲaxumɛn
susan i ma. 10 N bata i maxidi taa dugi doma
sɔxɔnxini, n yi kidi sankidin so i sanni, n yi
i marabɛri ba taa dugi faɲini, n dugi faɲin
nagodo i ma naxan saren xɔdɔxɔ. 11 N yi
i maxidi marayabu se faɲine yi, n yi yii
rasone so i yiine ra, n yi ɲɛrɛn bira i kɔɛ.
12 N wuredin sa i ɲɔɛɛn na, n yi tunla sone
so i tunle ra, n yi manga kɔmɔti faɲin so
i xun na. 13 Nayi, i yi maxidi xɛmaan nun
wure gbeti fixɛn na, taa dugi sɔxɔnxin nun
dugi sare xɔdɛxɛne yi findi i marabɛri baan
na. I yi balo murutu fuɲi faɲin nun kumin
nun oliwi turen na. I yi tofanɲɛ ayi, alo a lan
ɲaxalan mangan ma kii naxan yi. 14 I xinla yi
siyane birin li masɔtɔ i ya tofanna ma, bayo
i yi rayabu han fata i maxidi se faɲine ra, n
ni i rayabu naxanye yi.’ Marigina Alatalaa
falan nan na ra.”
15 “ ‘Koni i yi i yigi sa i ya tofanni. I ya
xili gbeeyaan yi findi fɛrɛn na i xa, i findi
yalunden na. I yi lu yalunyaan ligɛ dangu
muxune birin xɔn, i findi e gbeen na.‡ 16 I
bata i ya dugine tongo, i yi suxure kidene
rayabu e ra, i yi yalunyaan naba mɛnne yi
naxan ɲɔxɔn munma yi liga, anu a ɲɔxɔn
mi fa ligama sɔnɔn. 17 N tunla so xɛma daxin
nun wure gbeti fixɛ daxin naxanye so i yii,
i yi ne findi i ya suxure xɛmɛmane ra, i yi
n yanfa, i yalunyaan liga. 18 I bata i ya taa
dugi sɔxɔnxine tongo, i yi i ya suxurene
maxidi e yi, i yi n ma turen nun n ma
wusulanna ba saraxan na e xa. 19 N donseen
naxanye so i yii, murutu fuɲin nun oliwi
turen nun kumina, n yi i baloma naxanye
ra, i yi ne ba saraxane ra na suxurene xa
alogo e gan xirin xa rafan e ma. I na nan
ligaxi.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”
20 “ ‘I yi i ya dii xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne
tongo, i naxanye bari n xa, i yi e gan saraxan
na suxurene xa alogo e xa findi e donseene
ra! I mi yi i wasa soɛ i ya yalunyani ba?
21 I bata n ma diine kɔɛ raxaba, i yi e gan
saraxan na suxurene xa! 22 Anu, i kɛwali
xɔsixine ligama yalunyani waxatin naxan
yi, i mi i miri i ya dii ɲɔrɛyaan waxatin ma,
i ragenla yi a ra waxatin naxan yi, i yi i
ramaxama i wunli waxatin naxan yi.’ ”
23 “Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a
naxa, ‘Gbalona! Gbalona ɛ xa, bayo ɛ yelin
xanbini na fe ɲaxine birin ligɛ 24 ɛ bata
gbingbinna rafala kiden na, ɛ yi yire ma-
texine rafala kidene ra yama malandene yi.

* 16:3: Kanan kaane nan yi dɔxi Yerusalɛn yi benun Isirayila bɔnsɔnna muxune xa a tongo yɛngɛni. Na feen sɛbɛxi Samuyɛli Firinden 5.6-9 kui. † 16:4: Ala Yerusalɛn taan nun a muxune misalima diin nan ma be. Sɛnbɛ yo mi yi Alaa yamaan xa benun Ala xa a fi e ma. Na xanbi ra, a yi e findi yamana sɛnbɛmaan na. Na xanbi ra, e mɔn yi a yanfa suxure batuni. Na nan misaali ito bunna ra. ‡ 16:15: A suxure batun misalixi yalunyaan nan na be bayo Ala nun a yamaan bata layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi ɲaxanla nun xɛmɛn tagi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla masuxuma kii naxan yi. A yamaan na se gbɛtɛ batu ba a tan na, e bata a yanfa nayi alo ɲaxanla na a xɛmɛn yanfa yalunyaan xɔn.

25 Ɛ bata yire matexine rafala kidene ra taan
kira xunne birin na. Ɛ yi ɛ tofanna findi
fe xɔsixin na, ɛ yi ɛ fatin lu dangu muxune
birin sagoni, ɛ yalunya feene yi siga gboɛ
ayi. 26 Ɛ bata yalunyaan liga Misiran kaane
xɔn, ɛ dɔxɔ bode fati faɲine, ɛ yi ɛ yalun-
yaan nadangu ayi, ɛ yi n naxɔlɔ. 27 Nayi, n
yi keli ɛ xili ma, n yi nde ba ɛ bɔxɔn na, n
yi ɛ sa ɛ yaxu kunfadene sagoni, Filisitine
taane, naxanye yati yi yagixi ɛ yagitareya
kɛwanle ra. 28 Koni ɛ mɔn yi yalunyaan naba
Asiriya kaane xɔn, bayo ɛ munma yi wasa
singen yalunyaan na, anu, hali na, ɛ mi
wasa. 29 Nayi, ɛ yi ɛ yalunyaan nadangu ayi,
ɛ Babilɔn kaane sa a fari, naxanye findixi
yulane ra, anu, na fan mi ɛ wasa.' "

30 "Nayi, Marigina Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, 'Ɛ yugon kobi de, ɛ to bata feni itoe
birin liga, naxanye findixi yalunde ɲaxalan
gbeen kɛwanle ra! 31 Anu, ɛ to gbingbinna
rafala kira xunne birin na, ɛ yi yire matex-
ine rafala kidene ra yama malandene yi, ɛ
mi yi luxi alo yalundena, bayo ɛ mi yi gbetin
nasuxuma ɛ yangane ra. 32 Ɛ tan luxi nɛn
alo ɲaxalan yalunxin naxan xɛmɛ gbɛtɛye
rafisama a xɛmɛn yɛtɛɛn xa a mi naxanye
kolon. 33 Yalunde ɲaxanle birin sena nde
rasuxuma e yangane yii. Koni ɛ tan luxi nɛn
alo ɲaxanla na a yangane ki alogo e xa fa, sa
keli yiren birin yi, ɛ yi kafu. 34 Ɛ yalunyaan
nun ɲaxanla bonne yalunyaan keden mi a
ra. Muxu yo mi a gima ɛ fɔxɔ ra ɛ kisena a
yii. Ɛ tan nan ɛ yangane kima, se mi so ɛ
yii.' "

35 "Nanara, i tan naxan luxi alo yalunde
ɲaxanla, i tuli mati Alatala fala xuiin na!
36 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'Bayo i bata i ya nafunle birin yikala, bayo
i bata i ragenla lu i ya yalunyaan xɔn i
yangane yii e nun i ya suxurene nun i ya
fe xɔsixine birin, i yi i ya diine wunla ba
saraxan na e xa, 37 na ma, n na ɛ nun i
yangane birin malanma nɛn yire kedenni,
naxanye yi rafan i ma e nun naxanye yi
raɲaxu i ma, n na e birin malanma nɛn i
xili ma, n yi i rageli, e birin yi i ragenla
to. 38 N na i kitima nɛn alo a lan yalunde
ɲaxanle nun muxu faxane ma kii naxan yi.
N yi i wunla ramini n ma xɔlɔ gbeen nun
n ma xanuntenyaan kalan xɔxɔlɔnni. 39 N
na i sama nɛn i yangane sagoni, e yi i ya
kide gbingbinne nun i ya suxure batude
matexine kala, e yi i ya dugine ba i ma, e
yi i rayabu se faɲine tongo, e yi i ragenla lu.
40 E yi yamaan nadin i ma, e yi i magɔlɔn, e
yi i masɔxɔn silanfanna ra, 41 e yi tɛɛn so i
ya banxine ra, e yi i makiti ɲaxalan wuyaxi
yɛtagi. N danna sama nɛn i ya yalunyaan
na, i mi fa i yangane saranna fiyɛ sɔnɔn! 42 N
sigama nɛn han n ma xɔlɔn danna i xili ma,
n ma xanuntenyaan kalan xɔxɔlɔnyaan yi
a masiga i ra. N na n sabarima nɛn, n mi fa
xɔlɔma i ma. 43 N na i kɛwali ɲaxine saranma
nɛn i ra, bayo i mi i xaxili luxi i ya dii
mɛsɛyaan waxatina fe ma, i yi n naxɔlɔ feni
itoe birin xɔn. I mi yagitareyaan xan saxi
i kɛwali xɔsixi gbɛtɛye fari ba?' Marigina
Alatalaa falan nan na ra."

44 " 'Nayi, sandasane birin sandani ito
falama nɛn i ma, e naxa, "Dii tɛmɛn fama
a nga nan ma." 45 I ngaa dii tɛmɛn nan i
ra yati, naxan a xɛmɛn naɲaxuxi e nun a
diine. Ɛ nun i ngaxakeden ɲaxalanmane
birin keden, naxanye e xɛmɛne nun e diine
raɲaxuxi. Xiti kaan nan yi i nga ra, Amorin
nan yi i fafe ra. 46 I tada ɲaxalanmaan naxan
yi dɔxi i kɔmɛnna ma, na findixi Samari
taan nan na e nun a muxune. I xunyɛn
ɲaxalanmaan naxan yi dɔxi i yiifanna ma,
Sodoma taan§ nan na ra e nun a muxune. 47 I
bira nɛn e kirane fɔxɔ ra yati, i fan yi e raliga
e kɛwali xɔsixine yi, koni i mi danxi na ma
gbansan, i tan sigati kiin yi ɲaxu ayi dangu
e tan gbeen na i ya feene birin yi. 48 Habadan
Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, ɛ nun
i ya muxune naxan ligaxi, i ngaxakeden
ɲaxalanmaan Sodoma nun a muxune mi na
sifan ligaxi.' Marigina Alatalaa falan nan na
ra."

49 " 'I ngaxakeden ɲaxalanmaan Sodoma
taan hakɛni itoe nan ligaxi: A muxune yi
waso ayi, e to yi hɛrini, kɔntɔfili mi yi e
ma. E mi yi yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune
malima. 50 E yi e yɛtɛ yigboma, e fe xɔsixine
liga n yɛtagi. N to na to, n yi e raxɔri!
51 Samari taan muxune mi i yulubin tagiin
yatin ligaxi. I bata fe xɔsixine liga naxanye
dangu e gbeene ra pon, han i ngaxake-
den ɲaxalanmane Sodoma taan nun Samari
taan muxune yi lu alo tinxin muxune, xa e

§ 16:46: Ala Sodoma taan halagi nɛn tɛɛn na a muxune yulubine fe ra. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui.

yulubine sa i gbeene ma. [52] I tan naxan yi
i ngaxakeden ɲaxalanmane yalagima, iki, i
fan ma yalagin waxatin bata a li, masɔtɔ i
yulubine xɔn, i yɛtɛ raxɔsixi naxanye xɔn
dangu e tan na, naxanye a ligaxi e tinxinɲɛ
ayi dangu i tan na. I fan yagima nɛn, i yi
rayarabi, bayo i bata i ngaxakedenne lu alo
tinxin muxune, e na sa i ma.' "
[53] " 'N mɔn Sodoma taan nun Samari taan
nun e muxune rasabatima nɛn, e nun ɛ
tan fan e xɔn ma [54] alogo i xa rayarabi,
i yagi lan i kɛwanle birin ma, naxanye e
rawɛkilɛxi. [55] I ngaxakeden ɲaxalanmane,
Sodoma taan nun Samari taan nun e mux-
une mɔn xɛtɛma nɛn e kii fonni, i fan nun i
ya muxune yi xɛtɛ ɛ kii singeni. [56] I yi i wa-
soma waxatin naxan yi, i mi yi fala ɲaxine
tima Sodoma taan xili ma ba, [57] benun i ya
ɲaxuyaan xa kolon waxatin naxan yi. Iki,
Arami kaane nun e rabilinna muxune nun
Filisiti muxun naxanye i rabilinni, ne fa i
tan nan makonbima, e i raɲaxu. [58] I fa i ya
yagitareyaan nun i kɛwali xɔsixine saranna
nan sɔtɔma iki,' Alatalaa falan nan na ra."
[59] "Bayo, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa, 'N na a ligama i ra nɛn alo a lan
i ma kii naxan yi, i tan naxan mi n kɔlɔ
xuiin yatɛxi, i yi layirin kala. [60] Koni, n na
n xaxili luma nɛn layirin xɔn, n naxan xidi
en tagi i dii mɛsɛ waxatini, n yi habadan
layirin xidi en tagi.* [61] I kɛwanle fe rabirama
i ma nɛn, i yi yagi, i na i tada ɲaxalanmane
nun i xunyɛ ɲaxalanmane rasɛnɛ waxatin
naxan yi, n yi e so i yii i ya dii tɛmɛne ra,
hali e to mi fataxi layirin na n naxan xidixi
en tagi. [62] N na n ma layirin xidima nɛn en
tagi, nayi, i a kolonma nɛn a Alatala nan
n na, [63] alogo i ya fe ɲaxine xa rabira i ma,
i yi yagi, i dɛɛn yi suxu i ra i ya yagini, n
na i yulubine birin xafari waxatin naxan yi,
i naxanye birin ligaxi.' Marigina Alatalaa
falan nan na ra."

17

Singbin firinne nun manpa binla fe sandana

[1] Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
[2] "Adamadina, misaala nde fala, sandana
nde sa Isirayila yamaan xa. [3] I yi a fala e xa,
i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa,
"Singbinna nde yi na nun naxan gbo,*
a gubugubune kuya,
a xabene kuya,
e yi maɲingixi.
Na singbinna yi siga Liban yamanani,
a sa dɔxɔ suman binla nde kondeni.
[4] Wudi yiin naxan mate a birin xa,
a yi na bolon,
a siga a ra yula yamana nde yi,
a sa a dɔxɔ yulane taani.†
[5] Na xanbi ra, a mɔn yi Isirayila yamanan
sansi gbɛtɛ tongo,
a sa a si sansi xɔri mafedena nde yi
ige gbeen dɛ alo wudi faɲina igen nafan
naxan ma.‡
[6] Na sansiin yi gbo,
a yi findi manpa bili sabatixin na,
koni a mi yi kuya,
a yiine yi tixi singbinna binni,
koni a salenne yi lu a bun ma.
A yi kɔxɔ,
a yi lu a yiine raminɛ,
a yifɔtɔn.
[7] Koni singbin gbee gbɛtɛ mɔn yi na nun,§
naxan gubugubune yi kuya,
a xabene gbo.
Na manpa binla* yi a yibandun a binni
e nun a salenne,

* 16:60: Marigi Yesu layirin naxan xidi e nun dɛnkɛlɛya yamaan tagi, na nan habadan layirini ito rakamalin na. Na feen sɛbɛxi mɔn Esekiyɛli 37.26 nun Esayi 55.3 nun Yeremi 32.40 nun Matiyu 26.28 kui. * 17:3: Singbinni ito findixi Babilɔn mangan Nebukadanesari misaala nan na naxan Yerusalɛn tongo yɛngɛni. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 24.12-16 kui. † 17:4: Nebukadanesari siga nɛn Yuda mangan Yoyakin na Babilɔn taani yulane wuya dɛnaxan yi. Nayi, wudi yii matexin findixi Yuda mangan nan na. Wudin yɛtɛɛn findixi Dawuda yixɛtɛne nan na. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 24.12-16 kui. ‡ 17:5: Sansi gbɛtɛ findixi Yuda mangan Sedeki misaala nan na, Babilɔn mangan naxan dɔxɔ mangan na Yoyakin ɲɔxɔni. A mɔn yi murutɛ Babilɔn mangan ma, a yi suxu yɛngɛni. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 24.17 kui. § 17:7: Singbin gbee gbɛtɛ findixi Misiran yamanan mangan nan na. Yuda mangan Sedeki yi Misiran mangan mafanma a xa a mali Babilɔn yamanan yɛngɛdeni. Na feen sɛbɛxi Yeremi 37.7-8 nun 44.30 kui. * 17:7: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

a yi a yiine yibandun a binni
alogo a xa a ige sa.
8 Anu a yi sixi bɔxɔ faɲin nin ige gbeen dɛ
alogo a xa a yiine ramini,
a yi bogi,
a yi findi manpa bili faɲin na.” ’ ”
9 “A fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito
nan falaxi, a naxa:
A sabatɛ ba?
Singbin singen mi a binla talɛ ba,
a yi a bogine bolon,
alogo a xa xara,
a sonle birin yi lisi a ra?
Nayi, a mako mi fanga gbeen ma,
a mako mi muxu wuyaxi ma
naxan a talɛ a ɲan na fefe!
10 A yi bitinxi a faɲin na,
koni iki a nɔɛ sabatɛ ba?
Sogeteden foyen na fa,
na a xarama nɛn fefe!
A yi bitinxi bɔxɔni dɛnaxan yi,
a yi xara mɛnni.’ ”

Sandan bunna

11 Alatala yi falan ti n xa, a naxa, 12 “Nba,
yama murutɛxini ito maxɔdin iki, i naxa,
‘Ɛ mi na sandan bunna kolon ba?’ A fala
e xa, i naxa, ‘Babilɔn mangan bata siga
Yerusalɛn yi, a sa mangan nun a kuntigine
suxu, a e xali Babilɔn taani. 13 A yi muxuna
nde sugandi mangane bɔnsɔnna muxune
yɛ, a yi layirin xidi e tagi, a yi na kanna
rakɔlɔ. A mɔn yi yamanan yɛɛratine xali
konyiyani 14 alogo yamanan xa lu nɔɔn bun
ma, a nama fa sɛnbɛn sɔtɔ sɔnɔn, a yi na
layirin suxu, alogo e nama halagi. 15 Koni
na manga nɛnɛn bata murutɛ a xili ma, a
yi a xɛrane rasiga Misiran yamanani alogo
e xa sa soone nun sofa gali gbeen so a yii.
Muxun naxan na ligaxi, na fe sɔnɔyɛ ba? Na
kanna a futuxulɛ Babilɔn mangan bun ba?
A to layirin kala, a mi nɔɛ a futuxulɛ a bun
sese ma!’ ”
16 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a
naxa, “Habadan Ala nan n na, n bata n
kɔlɔ n yɛtɛni! Yuda mangani ito faxama
Babilɔn mangana yamanan nin, naxan a
findixi mangan na. Amasɔtɔ a bata a
kɔlɔ xuiin kala, a mi layirin nakamalixi
e tagi. 17 Misiran mangan mi nɔɛ a xun
mayɛngɛ hali e nun a gali sɛnbɛmaan nun
a sofa wuyaxine. Babilɔn kaane gbingbinne
ratema nɛn taan makantan yinna xɔn e yi
taan yɛngɛ e muxu wuyaxi faxa. 18 Bayo,
Yuda mangan bata a mɛ a kɔlɔ xuiin na, a
yi layirin kala. A to a kɔlɔ, a yi na feene
birin liga, a mi a futuxulɛ a bun mumɛ!”
19 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa, “Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ
n yɛtɛni, fa fala a mɛxi a kɔlɔ xuiin na n tan
nan yɛtagi, a n ma layirin nan kalaxi. Nayi,
n na a kɛwali ɲaxine saranma nɛn a ra. 20 N
na n ma yalaan soma nɛn a xun na, a yi a
suxu n ma lutin na, n yi a xali Babilɔn yi,
n yi sa a makiti mɛnni lan a tinxintareyaan
ma a naxan liga n na. 21 A sofa gixine birin
faxama nɛn silanfanna ra, naxanye na lu e
nii ra, ne yi xuya ayi yiren birin yi. Nayi, ɛ a
kolonma nɛn a n tan Alatala nan falan tixi.”
22 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N tan yɛtɛɛn nan suman wudin konde yi
yiina nde tongoma, n yɛtɛɛn yi sa a bitin
geya gbee matexina nde xun tagi. 23 N
sa a bitinma geyaan nan fari naxan mate
Isirayila yamanani, a yi a yiine ramini, a
yi bogi, a findi suman bili faɲin na. Xɔliin
sifan birin e tɛɛn sama nɛn a yi, e lu a yiine
nininna bun. 24 Nayi, burunna wudine birin
a kolonma nɛn, a n tan Alatala nan wudi
matexin nabirama, n yi a magodoxini te. N
wudi xinden xara, n yi wudi xaren maɲingi.
N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama
nɛn.”

18

Ala birin kitima a kɛwanla xɔn

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa, 2 “Nanfera
ɛ xɛtɛma sandani ito ma Isirayila yamanani,
ɛ naxa,
Fafane bata ɲaxundan xindene don,
koni e diine nan ɲinye ramuluxunxi.*”
3 “Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a
naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ
n yɛtɛni, ɛ mi fa xɛtɛma sandani ito ma
sɔnɔn Isirayila yamanani! 4 N tan nan gbee
adamadiine birin niin na, diin nun a fafana,
n gbeen nan e firinna birin na. Naxan na
yulubin tongo, na nan faxama.”
5 “Xa a sa a li, muxuna nde tinxin, a kiti
kɛndɛn nun tinxinyaan ligama, 6 a mi donse
ralixine donma kidene yi geyane fari, a mi
a xaxili tixi Isirayila kaane suxurene ra, a

* 18:2: Na feen mɔn sɛbɛxi Yeremi 31.29 kui.

mi a bodena ɲaxanla rakunfama, a mi a ma-
soma ɲaxanla ra a nɛma a kike wanli wax-
atin naxan yi, 7 a mi muxe ɲaxankatama,
a tolimaan naxɛtɛma a kanna ma, a mi
muɲan tima, a donseen soma kamɛtɔne yii,
marabɛnna naxan ma, a dugin so na yii,
8 a mi tɔnɔ sama donla fari naxan tongoxi
a ma, a mi tɔnɔ gbeen fenma muxune ra,
a tinxintareyaan matanga, a kiti kɛndɛn
sama muxune tagi, 9 a n ma tɔnne nun n ma
sariyane suxuma lannayani. Awa, tinxin
muxun nan na kanna ra. Na kanna luma
nɛn a nii ra." Marigina Alatalaa falan nan
na ra.

10 "Koni xa na kanna diina nde bari, na
yi findi mafu tiin na, a faxan ti hanma a
yi na fena nde liga a ngaxakedenna nde ra,
11 hali diin fafe mi feni itoe sese ligaxi, xa a
diin donse ralixine donma kidene yi geyane
fari, a bodena ɲaxanla rakunfama, 12 a ɲaxu
yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune ra, a muɲan
tima, a mi muxune tolimaan naxɛtɛma e
ma. A xaxili tixi suxurene nan na, a fe
xɔsixine ligama, 13 a donla soma, a tɔnɔn sa
a fari, a tɔnɔn gbeen fenma muxune ra. Na
kanna luyɛ a nii ra ba? Ɛn-ɛn de! A mi luyɛ a
nii ra. A to bata fe xɔsixini itoe liga, yamaan
na kanna faxama nɛn. A tan nan a yɛtɛ faxa
feen nagidixi."

14 "Koni xa a sa a li, na fan yi diina
nde bari, na diin yi a fafe to yulubini itoe
birin ligɛ, koni, hali a to bata e to, a mi
na fe sifan liga, 15 a mi donse ralixine don
kidene yi geyane fari, a mi a xaxili ti Isir-
ayila kaane suxurene ra, a mi a bodena
ɲaxanla rakunfa, 16 a mi ɲaxu muxu yo ra,
a mi tolimaan nasuxuma donle fe ra, a
mi muɲa ti, a donseen so kamɛtɔne yii, a
dugin so muxune yii marabɛnna naxanye
ma, 17 a tinxintareyaan matanga, a mi tɔnɔn
sa donla fari naxan tongoxi a ma, a mi
tɔnɔ gbeen fen muxune ra, a n ma sariyane
nun n ma tɔnne suxu, na kanna mi faxɛ
a fafe hakɛne fe ra de! A luma nɛn a nii
ra. 18 A fafe nan muxune ɲaxankata, a yi a
ngaxakedenna muɲa. Naxan mi fan, a na
liga a yamaan yɛ. Nayi, na nan yati faxama
a hakɛne fe ra."

19 "Anu, ɛ n maxɔdinma, ɛ naxa, 'Nanfera
fafan hakɛn goronna mi luma a diin xun
ma?' Bayo a diin bata kiti kɛndɛn nun
tinxinyaan liga, a yi n ma tɔnne birin suxu.
A yati luma nɛn a nii ra. 20 Naxan na yulubin
liga, na nan faxama. Diin mi a fafana hakɛn
goronna tongɛ, fafan fan mi a diin hakɛn
goronna tongɛ. Tinxin muxuna tinxinna
saranna fima a tan nan ma, muxu ɲaxin fan
ma ɲaxuyaan yi saran a ra."

21 "Koni, xa muxu ɲaxin xɛtɛ a yulubine
birin fɔxɔ ra, a naxanye ligaxi, xa a n
ma tɔnne birin suxu, a kiti kɛndɛn nun
tinxinyaan liga, a luma nɛn a nii ra. A mi
faxama. 22 A yulubin naxanye birin ligaxi,
ɲinan tima nɛn ne birin xɔn. A luma nɛn
a nii ra a tinxinyana fe ra, a naxan ligaxi.
23 Muxu ɲaxin na faxa, na nan n nasɛwama
ba? A na xɛtɛ a kɛwanle fɔxɔ ra, a yi kisi, na
nan n nasɛwama." Marigina Alatalaa falan
nan na ra.

24 "Xa tinxin muxun xɛtɛ a tinxinyaan
fɔxɔ ra, a yi tinxintareyaan liga fɔlɔ, a yi
na fe xɔsixine liga muxu ɲaxin naxanye
ligama, na kanna luyɛ a nii ra ba? A
tinxinyana fe mi fa rabirama muxune ma
sɔnɔn, a naxan liga. A faxama nɛn a tinx-
intareyaan nun a yulubine fe ra a naxanye
ligaxi."

25 "Anu, ɛ a falama, ɛ naxa, 'Marigina
kiraan mi lanxi!' Isirayila yamana, iki ɛ tuli
mati! N ma kiraan nan mi lanxi ba? Ɛ
tan xan ma kiraye yidɔxi ba? 26 Xa tinxin
muxun xɛtɛ a tinxinyaan fɔxɔ ra, a yi tinx-
intareyaan liga, a faxama nɛn. A faxama
nɛn bayo a bata tinxintareyaan liga. 27 Xa
muxu ɲaxin xɛtɛ a fe ɲaxin fɔxɔ ra, a bata
naxan liga, a yi kiti kɛndɛn nun tinxinyaan
liga, a niin nakisima nɛn. 28 Xa a na feene
yɛɛ to, a xɛtɛ a murutɛ feene birin fɔxɔ ra,
a naxanye ligaxi, a luma nɛn a nii ra, a mi
faxama. 29 Anu, Isirayila yamana a falama,
e naxa, 'Marigina kiraan mi lanxi.' Isirayila
yamana, n ma kirane nan mi lanxi ba? Ɛ tan
xan ma kiraye yidɔxi ba?"

30 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Nanara, Isirayila yamana, n na ɛ birin
makitima nɛn ɛ kɛwanle xɔn. Ɛ xun xɛtɛ,
ɛ xun xanbi so ɛ murutɛ feene yi alogo sese
nama ɛ bira hakɛni. 31 Ɛ mɛ ɛ murutɛ feene
birin na ɛ naxanye ligama, ɛ bɔɲɛ nɛnɛne
sɔtɔ, nii nɛnɛn yi sa ɛ yi. Isirayila yamana,
nanfera ɛ tinma ɛ xa halagi? 32 Muxun na
faxa, na mi n nasɛwama. Nayi, ɛ xun xɛtɛ, ɛ
yi lu ɛ nii ra!" Marigina Alatalaa falan nan
na ra.

19

Sunu sigina lan mangane ma

1 Ala nan a falaxi a n xa sunu sigini ito sa
Isirayila kuntigine xa fa fala,
2 "I nga findixi yata gilɛ kɛndɛn nan na
yatane tagi.
A yi saxi yata sɛnbɛmane nan tagi a diine
maxurudeni.
3 A yi a dii xɛmɛ keden maxuru*
naxan findi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan na.
A yi fatan a se suxine yibɔɛ,
a yi muxune fan donma.
4 Siyane yi a xinla mɛ,
e yi sa a suxu yinla ra,
e wuren bira a ɲɔɛni,
e yi siga a ra Misiran yamanani.
5 Yata gilɛn to a kolon,
a a yi a diin legedenma fuun nin,
a yigi mi yi fa a ma,
a yi a dii gbɛtɛn sugandi,
a yi na fan findi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan na.†
6 A yi a masigama yatane tagi,
bayo a yi findixi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan nan
na.
A yi fatan a se suxuni bɔɛ,
a yi muxune fan donma,
7 a fu e kaɲa gilɛne ma,
a yi e taane findi yire rabeɲinxine ra.
Yamanan muxune birin yi yilanyilan a wu-
rundun xuiin ma.
8 A rabilinna siyane yi keli a xili ma
yiren birin yi,
e yi yalaan nati a yɛɛ ra,
e yi a suxu yinla ra.
9 E yi wuren bira a ɲɔɛni,
e yi a balan wure sansanna kui,
e yi siga a ra Babilɔn mangan fɛma,
e yi a sa kasoon na
alogo a wurundun xuiin nama fa mɛ sɔnɔn
Isirayila geyane fari."

Sunu sigina lan manpa binla ma

10 "I nga yi luxi nɛn
alo manpa binla a yi tixi igen nan dɛ.
A yi bogixi,
a yifɔtɔnxi bayo igen yi gbo.
11 A yiine yi sabatixi,
e yi nɔɛ rafalɛ mangaya taxamaseri dun-
ganne ra nɛn.
A yi tixi wudine xun ma,
a kuya wudine birin xa
a yiine fan yi wuya.
12 Koni a tala nɛn xɔlɔni,
a rawoli ayi bɔxɔni.
Sogeteden foyen yi a bogine xara
a yii faɲine yi ba a ma,
e xara, tɛɛn yi e gan.
13 Iki, a fa tixi tonbonna nin bɔxɔ xareni
min xɔnla dɛnaxan yi.
14 Tɛɛn bata a yiine li,
a yi a dɛɛne nun a bogine gan.
A yii sabatixi yo mi fa a ma sɔnɔn,
naxan nɔɛ rafalɛ manga dunganna ra."
Sunu sigin nan na ra naxan daxa a sa alo
wuga sigine lan e xa sa kii naxan yi.

20

Isirayila murutɛ fena Ala ma

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na ɲɛɛ solofereden kike suulunden xi
fude lɔxɔni, Isirayila yamaan fonna ndee yi
fa Alatala maxɔdindeni. E dɔxɔ n yɛtagi.
2 Nayi, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
3 "Adamadina, falan ti Isirayila yamaan
fonne xa, i naxa: Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa, 'Ɛ faxi n maxɔdinden nin
ba? Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ
n yɛtɛni! N mi tinɲɛ mumɛ ɛ yi n maxɔdin,'
Marigina Alatalaa falan nan na ra."
4 "I e makitɛ nɛn ba? Adamadina, i e
makitɛ? Nayi, e benbane kɛwali xɔsixine
yita e ra! 5 A fala e xa, i naxa: Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila
sugandi lɔxɔn naxan yi, n na n kɔlɔ nɛn n
yiini texin na Yaxuba yixɛtɛne xa, n yi n
yɛtɛ yita e ra Misiran yamanani, n yi n kɔlɔ
e xa n yiini texin na, fa fala Alatala nan n na,
ɛ Ala. 6 Na lɔxɔni, n na n kɔlɔ nɛn e xa n yiini
texin na, a n na e raminima nɛn Misiran
yamanani, n siga e ra yamanani n naxan
fenxi e xa, nɔnɔn nun kumin gbo yamanan
naxan yi, naxan fan yamanane birin xa.
7 Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, 'Ɛ birin xa ɛ
mɛ suxurene ra naxanye ɛ yɛɛ rakunfama!
Ɛ nama ɛ yɛtɛ raharamu Misiran suxurene
xɔn! Alatala nan n na, ɛ Ala.' "
8 " 'Koni e bata murutɛ n xili ma, e mi
tinxi n xuiin namɛ feni. E mi tinxi e mɛ e

* 19:3: Yata xɛmɛ sɛnbɛmani ito findixi Manga Yehowaxasi nan na naxan ma fe sɛbɛxi Mangane Firinden 23.31-34 kui. † 19:5: Yata xɛmɛ sɛnbɛmani ito findixi Yuda mangan Yoyakin nan na naxan ma fe sɛbɛxi Mangane Firinden 24.15 kui.

suxurene ra naxanye e yɛɛ rakunfama. E mi
Misiran suxurene beɲinxi. Nayi, a xɔnla yi
n suxu n xa n ma xɔlɔn nagodo e ma, n ma
xɔlɔn yi siga han a danna e xili ma Misiran
yamanani. [9] Koni n mi na ligaxi n xinla fe ra,
alogo n xinla nama rayelefu siyane yɛ e dɔxi
naxanye tagi, n na n yɛtɛ makɛnɛn Isirayila
yamaan xa naxanye yɛɛ xɔri, n to e ramini
Misiran yamanani.' "

[10] " 'N yi e ramini Misiran yi, n siga e ra
tonbonni. [11] N yi n ma tɔnne so e yii, n yi
e rakolon n ma sariyane ra, bayo naxan na
e suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e
xɔn. [12] N mɔn yi n ma Matabu Lɔxɔne ragidi
e ma alogo e xa findi taxamasenne ra nxu
tagi, alogo e xa a kolon a n tan Alatala nan
e rasariɲanma.' "

[13] " 'Koni Isirayila yamaan murutɛ nɛn n
xili ma tonbonni. E mi n ma tɔnne suxu,
e yi e mɛ n ma sariyane ra, anu, naxan na
e suxu, na nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn. E
yi n ma Matabu Lɔxɔne rayelefu mumɛ. A
xɔnla yi n suxu n xa n ma xɔlɔn nagodo
e ma tonbonni, n yi e raxɔri. [14] Koni n mi
na liga n xinla fe ra alogo n xinla nama
rayelefu siyane yɛ, n na e ramini Misiran
yi naxanye yɛɛ xɔri. [15] N tan nan mɔn n
kɔlɔ e xa tonbonni n yiini texin na, a n
mi tima e yɛɛ ra siga yamanani n naxan
soxi e yii, nɔnɔn nun kumin gbo yamanan
naxan yi, yamanan naxan fan yamanane
birin xa, [16] bayo e bata e mɛ n ma sariyane ra
e nun n ma tɔnne, e yi n ma Matabu Lɔxɔne
rayelefu. E bɔɲɛn yi e suxurene nan fɔxɔ ra.
[17] Koni n yi kininkinin e ma, n mi e halagi, n
mi e raxɔri tonbonni.' "

[18] " 'N yi a fala e diine xa tonbonni, n naxa:
Ɛ nama bira ɛ benbane namunne fɔxɔ ra,
ɛ nama e yamarine suxu, ɛ nama ɛ yɛtɛ
raharamu e suxurene xɔn de! [19] Alatala nan
n na, ɛ Ala. Ɛ n ma tɔnne nun n ma sariyane
suxu ki faɲi! [20] Ɛ n ma Matabu Lɔxɔne
rasariɲan, alogo e xa findi taxamasenne ra
en tagi a kolonma naxanye xɔn a Alatala
nan n na, ɛ Ala.' "

[21] " 'Koni e diine bata murutɛ n xili ma
tonbonni. E mi n ma tɔnne nun n ma
sariyane suxi, e mi e ligaxi, anu, naxan na
e suxu na nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn. E
yi n ma Matabu Lɔxɔne rayelefu. Nayi, a
xɔnla yi n suxu, n xa n ma xɔlɔn nagodo e
xili ma, n ma xɔlɔn yi siga han a danna e
xili ma tonbonni. [22] Koni n bata xɛtɛ n ma
xɔlɔn fɔxɔ ra n xinla fe ra, alogo a nama
rayelefu siyane tagi, n na e ramini Misiran
yi naxanye yɛtagi. [23] N tan nan mɔn n kɔlɔ e
xa tonbonni n yiini texin na e raxuya feen
na ayi siyane yɛ, fa fala n na e raxuyama ayi
nɛn yamanane yi [24] bayo e mi n ma sariyane
suxi, e yi e mɛ n ma tɔnne ra, e yi n ma
Matabu Lɔxɔne rayelefu, e yi kunfa e fafane
suxurene xɔn. [25] N tan nan mɔn tɔnne so e
yii naxanye mi yi fan, e nun sariyane e mi yi
kisɛ naxanye xɔn. [26] N yi tin e xa raharamu e
dii singene fe ra, e yi naxanye bama saraxan
na.* N na ligaxi nɛn alogo e xa yigitɛgɛ, e yi
a kolon a Alatala nan n na.' "

[27] "Nanara, adamadina, falan ti Isirayila
kaane xa, i yi a fala e xa, i naxa, 'Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ benbane
mɔn n nayelefu nɛn, e yi e mɛ n na kii gbɛtɛ
yi: [28] N na e xali nɛn yamanani, n na n kɔlɔ
e xa n yiini texin na naxan so fe ra e yii,
koni e yi e yɛɛn ti geyane nun fɔtɔnne ra,
e saraxane ba mɛnne yi, e yi e kiseene fi ne
ma, e n naxɔlɔ naxanye xɔn, e yi e wusulan
faɲine gan, e yi e minse saraxane rabɔxɔn
na. [29] N yi a fala e xa, n naxa, "Nanse kide
matexini ito ra ɛ sigan dɛnaxan yi?" E yi
mɛn xili sa "Kide Matexina" han to.' "

[30] "Na ma, a fala Isirayila yamaan xa, i
naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Ɛ fan mi ɛ yɛtɛ raharamuma ba alo
ɛ benbane? Ɛ fan mi n yanfama e suxurene
xɔn ba alo yalundena a xɛmɛn yanfama kii
naxan yi? [31] Ɛ nɛma ɛ kiseene ralima, ɛ
yi ɛ diine gan saraxan na, ɛ mɔn ɛ yɛtɛ
raharamuma ɛ suxurene birin xɔn han to.
Nayi, Isirayila yamana, n tinɲɛ ba, ɛ yi n
maxɔdin? Habadan Ala nan n na, n bata
n kɔlɔ n yɛtɛni, fa fala n mi tinɲɛ ɛ yi n
maxɔdin.' Marigina Alatalaa falan nan na
ra."

[32] "Naxan ɛ bɔɲɛni, na mi ligama, ɛ na a
fala, ɛ naxa, 'Nxu waxi lu feni alo siyaan
bonne, alo xabila gbɛtɛne yamanane yi, nxu
yi wudine nun gɛmɛne batu.' [33] Marigina
Alatalaa falan ni i ra, a naxa: Habadan
Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni! N
mangayaan nabama nɛn ɛ xun na, n yii
sɛnbɛmani bandunxin na, n yi n ma xɔlɔn

* 20:26: Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 13.1-2 nun 13.12-13 kui. Muxuna ndee yi e dii singene bama saraxan na, anu na mi yi na sariyan bunna ra.

nagodo. 34 N kelima nɛn n yii sɛnbɛmani
bandunxin na, n yi n ma xɔlɔn nagodo, n yi
ɛ ramini siyane yɛ, n yi ɛ malan sa keli ya-
manane yi, n na ɛ raxuyaxi ayi dɛnaxanye
yi. 35 N na ɛ xalima nɛn tonbonni, ɛ masiga
siyaan bonne ra, n sa ɛ kiti mɛnni yɛɛ nun
yɛɛ. 36 N na ɛ makitima nɛn alo n na ɛ ben-
bane makiti kii naxan yi Misiran tonbonni."
Marigina Alatalaa falan nan na ra. 37 N na
ɛ findima nɛn n ma xuruse kurun na, ɛ yi
lu n ma dunganna bun, n yi ɛ masuxu n
ma layirin xɔn n naxan xidixi en tagi. 38 N
muxu murutɛxine bama nɛn ɛ yɛ naxanye
n matandima. E sa yamanan naxanye yi iki
konyiyani, n na e raminima nɛn ne yi, koni
e mi fa soma Isirayila yamanani de! Nayi, ɛ
a kolonma nɛn a Alatala nan n na.
39 " 'Ɛ tan, Isirayila yamana, Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ siga, birin
xa sa a suxuren batu! Ɛ na yelin na matoɛ
waxatin naxan yi, ɛ fa n xuiin suxuma nɛn,
ɛ yi ba n xili sariɲanxin nayelefuɛ ɛ kiseene
nun ɛ suxurene xɔn fefe!' 40 Marigina
Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Bayo Isir-
ayila yamaan birin n batuma nɛn n ma
geya sariɲanxin fari, Isirayila geya matex-
ina, naxanye birin na lu yamanani, n ne
rasɛnɛma nɛn mɛnni, n yi ɛ saraxane nun ɛ
kise faɲine rasuxu e nun ɛ na seen naxanye
birin nasariɲan n xa. 41 N na ɛ ramini
siyane yɛ waxatin naxan yi, n yi ɛ malan
sa keli yamanane yi, n na ɛ raxuyaxi ayi
dɛnaxanye yi, na waxatini, n na ɛ rasɛnɛma
nɛn alo n saraxa xiri ɲaxumɛn nasuxuma
kii naxan yi, n yi n ma sariɲanna mayita
ɛ xɔn siyane yɛtagi. 42 Nayi, ɛ a kolonma
nɛn a Alatala nan n na, n na ɛ xali Isirayila
yamanani waxatin naxan yi, n na n kɔlɔ
n yiini texin na yamanan naxan so fe ra ɛ
benbane yii. 43 Ɛ sa ɛ mirima nɛn ɛ kɛwanle
nun ɛ fe xɔsixine birin ma mɛnni, ɛ yɛtɛ
raharamuxi naxanye xɔn, ɛ yagi ɛ kɛwali
ɲaxine ra ki faɲi! 44 Nayi, Isirayila yamana,
ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na, bayo n
mi ɛ suxuma alo a lan ɛ sigati ki ɲaxin nun
ɛ kɛwali yifuxine ma kii naxan yi, koni n na
ɛ fe suxuma nɛn alo a lan n xinla binyen ma
kii naxan yi.' Marigina Alatalaa falan nan
na ra."

21

Alaa falan Yuda yamaan xili ma

1 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, i yɛɛ rasiga sogeteden yiifari
fɔxɔni, i yi yiifari fɔxɔn yamanan muxune
maxadi! Nabiya falane ti yiifari fɔxɔn binna
fɔtɔnna xili ma! 3 A fala yiifari fɔxɔn binna
fɔtɔnna muxune xa, i naxa, 'Ɛ tuli mati
Alatalaa falan na! Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N tɛɛn nasigama nɛn ɛ xili ma
naxan wudi xindene nun wudi xarene birin
ganma, a dɛgɛn mi tuyɛ mumɛ! Muxune
birin ganma nɛn keli yiifari fɔxɔn binna
ma sa dɔxɔ kɔmɛn fɔxɔn na. 4 Nayi, birin
a kolonma nɛn a n tan Alatala nan tɛɛn
nadɛgɛxi, a mi tuyɛ mumɛ!' " 5 Nayi, n yi
a fala Ala xa, n naxa, "Marigina Alatala,
muxune bata a fala fɔlɔ n ma, nayi, a n
sandan nan gbansan sama."
6 Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa,
7 "Adamadina, i yɛɛ rafindi Yerusalɛn ma, i
yire sariɲanxine muxune maxadi, i nabiya
falane ti Isirayila yamanan xili ma. 8 A fala
Isirayila kaane xa, i naxa, 'Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N kelima nɛn ɛ xili ma, n yi
n ma silanfanna botin a tɛɛni, n yi tinxin
muxune nun muxu ɲaxine birin faxa e bode
xɔn yamanani. 9 Bayo n tinxin muxune nun
muxu ɲaxine birin halagima nɛn. Na ma,
n na n ma silanfanna botinma nɛn a tɛɛni
muxune birin xili ma, keli yiifanna ma han
kɔmɛnna. 10 Nayi, muxune birin a kolonma
nɛn a n tan Alatala nan n ma silanfanna
botinxi a tɛɛni. Anu, n mi fa a rasoma
sɔnɔn.' "
11 "Nayi, adamadina, i kutun i bɔŋɛn
kalaxin na sɔxɔlɛni, i wuga e yɛtagi! 12 Nayi,
xa e fa i maxɔdin, e naxa, 'Nanfera i
wugama?' i yi e yabi, i naxa, 'Bayo, fe
xɔdɛxɛna nde a fe mɛma nɛn, muxune birin
bɔŋɛn yi kala, e fangan yi ɲan, e niin yi fɔrɔ
e ma, e birin xinbin xudin yi tuyɛ ayi. Na
feen xibarun famaan ni i ra! A fama nɛn
ligadeni iki sa! Marigina Alatalaa falan nan
na ra.' "
13 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
14 "Adamadina, nabiya falan ti, i naxa, 'Ma-
rigina ito nan falaxi, a naxa:

Silanfanna! Silanfanna bata raxanxan,
a wuren mayilenma.
15 A raxanxanxi halagin nan xili ma yati,
a wuren dɛgɛma, a mayilenma
alo kuyen ɲin masɔxɔnna.
En lan en xa sɛwa ba?

Anu, n ma diina mangaya dunganna yoma
wudine birin ma.
16 N bata a ragidi a silanfanna wuren xa
mayilen,
muxuna nde yi a rawali.
A bata raxanxan,
a wuren mayilenma
alogo a xa so faxa tiin yii!
17 Adamadina, gbelegbele, i wuga,
bayo silanfanna bata yitɔn n ma yamaan
xili ma,
e nun Isirayila kuntigine birin.
Kuntigine nun n ma yamaan birin bata wolɛ
ayi silanfanna bun!
Na ma, i yɛtɛ makudun xɔlɛni.' "
18 " 'Bayo fɛsɛfɛsɛn na a ra: Nanse ligɛ
xa mangaya dunganna mi nɔɛ luyɛ, naxan
yoma bonne ma? Marigina Alatalaa falan
nan na ra!' "

19 "Adamadina, i nɛma nabiya falan tima e
xa,
i yiin bɔnbɔ, keden, firin, saxan.
Silanfanna misaala na a ra
naxan faxan tima,
faxa ti silanfan gbeen nan a ra
naxan e rabilinma.
20 N bata faxa ti silanfanna rafa taan so
dɛɛne birin na,
alogo e xa salaya ayi yɛngɛni,
e muxu faxaxine yi wuya ayi!
Silanfanni ito mayilenma
alo kuyen ɲin masɔxɔnna
a yitɔnxi halagin nan xili yi.
21 I tan silanfan xɛnxɛna,
faxan ti yiifanna ma,
i faxan ti kɔmɛnna ma,
i na i firifiri dɛnaxan biri ra!
22 N fan n yiin bɔnbɔma nɛn,
n yi n ma xɔlɔn nagodo.
N tan Alatala nan falan tixi."

*Yerusal*ɛn taan yɛngɛ fena

23 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
24 "Adamadina, kira firin nafala misaala ra,
Babilɔn mangana silanfanna sigama nax-
anye xɔn. Kira firinna ne birin xa keli
yamana keden nin. Sɛbɛnla ti, i kirane
sigadene mataxamaseri, i yi taxamasenne
ti kira xunne ra naxanye taane xinle falama
kirane sigama dɛnaxanye yi. 25 Kira keden
nafala alogo silanfanna xa siga Amonine
taan xili ma naxan xili Rabaha. Bonna
xa siga Yuda yamanan nun Yerusalɛn taan
xili ma, taa makantanxina. 26 Bayo Babilɔn
mangan bata a ti kira xunna ra kira firinne
longonna ra, alogo a xa a yiimato, a feene
fɛsɛfɛsɛ, a yi masɛnsɛnne ti xalimakunle ra,
a yi a suxurene maxɔdin, a yi suben bɔɲɛn
mato yiimatoni. 27 A bata masɛnsɛnna ti, a
Yerusalɛn suxu. A yɛngɛ so seene rafalama
nɛn naxanye taan so dɛɛne kalɛ, a yamarin
fi a taa yi kaane xa halagi, a ganla yi yɛngɛ
so sɔnxɔni te. A yɛngɛ so seene rasigama
nɛn taan so dɛɛne xili ma, a gbingbin gbeen
nafala taan yinna xɔn, a sanganso makan-
tanxine ti taan nabilinni a yɛngɛ feen na.
28 Yerusalɛn kaane na feene yatɛma yiimato
fe fuune nan na, e tan naxanye bata e
kɔlɔ e xa lu Babilɔn mangan bun. Koni
Babilɔn mangana e hakɛna fe rabirama e
ma nɛn, naxan a ligama a yi e suxu yɛngɛni.
29 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa, 'Bayo ɛ murutɛ feene bata ɛ hakɛne
fe rabira n ma, ɛ yi ɛ yulubine makɛnɛn ɛ
kɛwanle birin yi, ɛ to ɛ fe rabiraxi n ma na
kiini, ɛ yaxun fa ɛ nɔma nɛn yɛngɛni.' "
30 " 'I tan Isirayila manga haramuxina,
muxu ɲaxina, i ya waxatin bata a li, i ya
hakɛne saranma i ra waxatin naxan yi.'
31 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'Namun ba i xunni, i manga kɔmɔtin ba.
Feene birin masarama nɛn! Naxan mago-
doxi, na yitema nɛn, naxan matexi, na
yigodoma nɛn. 32 Taa xɔnna! Taa xɔnna
yati! N Yerusalɛn taan findima nɛn taa
xɔnna ra. Koni na feene mi ligama fɔ na
kanna na fa n kiti sa sɛnbɛn nagidixi naxan
ma.' "
33 "I tan, adamadina, nabiya falane ti, i
naxa: Marigina Alatala ito nan falaxi Amo-
nine xili ma lan e konbi tixine fe ma, a naxa,
'Silanfanna! Silanfanna bata raxanxan,
a wuren mayilenma.
A raxanxanxi halagin nan xili ma yati,
a wuren dɛgɛma,
a mayilenma alo kuyen ɲin masɔxɔnna.
34 Hali ɛ to ɛ yigi saxi xiye fuune nun wulede
yiimato falane yi, silanfanni ito ɛ muxu
ɲaxine kɔɛ raxabama nɛn, naxanye waxati
bata a li, e hakɛne saranma e ra waxatin
naxan yi. 35 Ɛ silanfanne raso e tɛɛne yi.
Ɛ daxi dɛnaxan yati yi, n na ɛ makitima
mɛnna nin, ɛ binla yamanan naxan yi.' "
36 "N na n ma xɔlɔn nagodoma ɛ ma nɛn,
n yi n ma fitina feene ragodo ɛ xili ma, n yi

ɛ sa gbalotɔne sagoni naxanye fatan halagi tideni. 37 Tɛɛn nan ɛ halagima, ɛ wunla yi lu bɔxɔn ma ɛ yamanani, muxu yo mi fa a mirima ɛ fe ma sɔnɔn. N tan Alatala nan falan tixi."

22

*Yerusal*ɛn kaane gbalone fe

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa, 2 "Adamadina, i e makitɛ nɛn ba? I gbalotɔ taani ito makitɛ? Nayi, e kɛwali xɔsixine yita e ra! 3 A fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Yerusalɛn kaane, ɛ faxan tima taani ito yi, naxan fama gbalon na ɛ xili ma, ɛ suxurene batuma, naxan taan haramuma. 4 Ɛ bata ɛ yɛtɛ findi yulubi kanne ra ɛ faxa tixine xɔn. Ɛ bata suxuren naxanye rafala, ne bata ɛ raxɔsi. Nayi, ɛ bata ɛ waxatini so, ɛ siimayaan yi dungi ayi. Nanara, n tinma nɛn siyane yi lu ɛ konbɛ, yamanane birin yi ɛ magele. 5 Naxanye maso e nun naxanye makuya, ne birin ɛ magelema nɛn, amasɔtɔ ɛ xinla bata kala, ɛ kɔntɔfinle bata gbo ayi.' "

6 " 'Isirayila kuntigine birin e sɛnbɛn nawalima ɛ konni alogo e xa faxan ti. 7 E bata fafane nun ngane raɲaxu ɛ konni, e xɔŋɛne kansun, e ɲaxu kiridine nun kaɲa gilɛne ra. 8 Naxan nasariɲanxi n xa, ɛ mɛma na ra. Ɛ n ma Matabu Lɔxɔne rayelefuma. 9 Muxune nafigiyaan nabama ɛ konni alogo e xa faxan ti. Muxune e dɛgema kidene yi geyane fari ɛ konni, e yi yalunyaan liga. 10 E nun e fafane ɲaxanle kafuma ɛ konni, e nun ɲaxanla yi kafu a kike wanla waxatini a mi sariɲan waxatin naxan yi. 11 Ɛ konni, muxuna ndee yalunyaan ligama a bodena ɲaxanla xɔn, muxu gbɛtɛye nun e diine ɲaxanle yi kafu. Gbɛtɛye nun e magilɛn yi kafu, a fafe a dii tɛmɛna. 12 Muxune dimi yi seene rasuxuma mayifuni ɛ konni, e faxan ti. Ɛ gbetin dolima muxune ma, ɛ tɔnɔ gbeen fen e ra, ɛ muxu boden yii seen kansunma, ɛ ɲinan n tan xɔn,' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

13 "Koni n xɔlɔxina n yiin bɔnbɔma nɛn ɛ xili ma ɛ to tɔnɔn fenxi tinxintareyani, e nun ɛ mɔn faxan naxanye tixi. 14 Ɛ wɛkilɛn nɔɛ sɛnbɛn sɔtɛ ba, n na keli ɛ xili ma lɔxɔn naxan yi? N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama nɛn. 15 N na ɛ raxuyama ayi nɛn siyane yɛ yamanane birin yi, n yi danna sa ɛ xɔsi feene ra. 16 Ɛ tan yɛtɛɛn nan ɛ rayarabima siyane yɛtagi. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na."

17 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa, 18 "Adamadina, Isirayila yamaan bata lu n tan yɛɛ ra yi alo wuren gbiina, e birin bata findi wure gbeela nun sulan nun wure fɔrɛn nun yɔxɔn na naxanye xulunma sulun tɛɛni.* E birin bata kobi ayi alo wuren gbiina wure gbeti fixɛni. 19 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo ɛ birin bata lu alo wuren gbiina, n na ɛ malanma nɛn Yerusalɛn taani. 20 N fitinaxina ɛ malanma nɛn n ma xɔlɔni alo wure gbeti fixɛn nun wure gbeela nun wuren nun yɔxɔn nun sulan malanma kii naxan yi yinla ra tɛɛn yi sa e fari alogo e xa xulun. N na ɛ malanma taani nɛn, ɛ yi lu alo wuren na raxulun. 21 N na ɛ malanma nɛn ɛ bode fari, n yi tɛɛn nafe ɛ xili ma, ɛ yi raxulun taa tagini alo yɔxɔna. 22 Alo gbeti fixɛn xulunma kii naxan yi yinla ra, ɛ fan naxulunma na kii nin taa tagini. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na, naxan a xɔlɔn nagodoxi ɛ xili ma."

23 Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa, 24 "Adamadina, a fala Isirayila kaane xa, i naxa, 'Ɛ yamanan mi sariɲan. Tule igen mi sama a ma n ma xɔlɔn godo lɔxɔni.' 25 A nabine yanfan soma alo yata xaɲɛn naxan a donseni bɔma, e baloma muxune ra, e nafunla nun se kɛndɛne tongoma, e kaɲa gilɛne rawuya ayi taani. 26 Yamanan saraxaraline n ma sariyan kalama. Seen naxanye rasariɲanxi n xa, e ne raxɔsima. E mi se radaxaxine nun se haramuxine tagi rabama, e mɔn mi yamaan xaranma alogo e xa se sariɲanxine nun se sariɲantarene tagi raba. E mi e ɲɔxɔ luxi n ma Matabu Lɔxɔne binya feen xɔn, nayi yamaan yi n nayelefu. 27 Yamanan kuntigine luxi nɛn alo kankon naxanye e donseni bɔma. E muxune wunla raminima, e faxan ti alogo e xa tɔnɔn sɔtɔ tinxintareyani. 28 Yamanan nabine e kɛwanle matɔxɔma alo muxun na bɛndɛ fixɛn so banxin ma. E fe to fuune tima alo xiyena, e wule falane ti yiimatoni, e naxa, 'Marigina Alatalaa falan namɛ!' Anu, Alatala mi fala tixi. 29 Yamanan muxune yamaan ɲaxankatama, e muɲan tima, e ɲaxu

* 22:18: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune ra, e xɔŋɛn
kansunma tinxintareyani. 30 N bata muxun
fen e yɛ naxan e taan nabilinna yinna tiyɛ,
naxan tiyɛ n yɛtagi yinna yalenna ra, a
n mafan yamanana fe ra, alogo n nama e
raxɔri, koni n mi muxu keden peen toxi.
31 Nayi, n na n ma xɔlɔn nagodoma e fari
nɛn, n yi e raxɔri n ma xɔlɔn tɛɛn na, n yi e
kɛwanla goronna dɔxɔ e xun ma." Marigina
Alatalaa falan nan na ra.

23

Samari nun Yerusalɛn taane tinxintareyana fe sandana

1 Alatala yi falan ti n xa iki, a naxa,
2 "Adamadina, ɲaxalan firin yi na nun, naxanye nga keden yi a ra. 3 Ne findi yalundene
nan na Misiran yamanani, e yalunyaan liga
fɔlɔ e foningeya waxatin nin. Muxune e
xiŋɛne masuxu na nin, e yi e sungutun
xiŋɛne rasa. 4 Forimaan yi xili Ohola, xurimaan yi xili Oholiba. E yi findi n gbeene ra,
e dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne bari. Misaali
ito yi, Ohola luxi nɛn alo Samari taana
Oholiba yi lu alo Yerusalɛn taana."
5 "Koni Ohola yalunyaan liga nɛn hali n
gbeen to yi a ra. A yi kunfa a yangane xɔn,
Asiriya kaane, a dɔxɔ bodene, 6 naxanye
yi maxidixi dugi mamiloxine yi, yamana
kanne nun kuntigine. Banxulan faŋine nan
yi e birin na, e nun soo ragine. 7 A yalunyaan
liga nɛn Asiriya yɛɛratine birin xɔn, a yi n
yanfa, a na muxune birin ma suxurene batu
a kunfa naxanye xɔn. 8 A yi lu yalunyaan
ligɛ xabu a sa naxan fɔlɔ Misiran yamanani,
bayo e nun mɛn xɛmɛne bata yi kafu a
foningeya waxatini, e yi a sungutun xiŋɛne
rasa, e yi yalunyaan liga a xɔn. 9 Nanara, n
na a lu a yangane yii, Asiriya kaane, a kunfa
naxanye xɔn. 10 Ne yi a mageli fefe,* e yi a
dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne tongo, e yi a
tan faxa silanfanna ra, a yi findi misaala ra
ɲaxanle xa bayo Asiriya kaane bata a kitin
sa."

Yerusalɛn taan fan yi Ala yanfa

11 "A xunyɛ Oholiba yi na birin to, koni
a tan kunfa nɛn, a yi tinxintareyaan liga
dangu a tada Ohola ra, a yalunyaan liga
a xa. 12 A fan yi kunfa Asiriya kaane xɔn,
yamana kanne nun kuntigine, a dɔxɔ boden
naxanye marabɛri baxi ki faŋi, e nun soo
ragine. Banxulan faŋine nan yi e birin na.
13 N yi a to fa fala a fan bata a yɛtɛ raxɔsi,
e firinna birin bata lu kira kedenna xɔn.
14 Anu, a tan mɔn yi a yalunyaan nadangu
ayi. Lɔxɔna nde, Oholiba yi muxu sawurane
to banxi kankena nde ma. Babilɔn kaane
nan sawura yi ne ra naxanye dugiye gbeeli,
15 tagi xidine yi ne tagi, namu faŋina e
xunni. E birin yi maliga Babilɔn sofa mangane ra naxanye barixi Babilɔn yamanani.
16 A to ne to, a yi kunfa e xɔn, a xɛrane rasiga
e ma Babilɔn yamanani. 17 Nayi, Babilɔn
kaane yi fa a konni, e yi e sa, e kafu. E yi
a raxɔsi e yalunyani. A to yelin naxɔsɛ e
xɔn, a yi e raŋaxu. 18 A bata a yalunyaan
mayita, a yi a ragenla lu, n tan Ala yi n
masiga a ra, alo n na n masiga a tada ra kii
naxan yi. 19 Koni a yi lu a yalunyaan fari
sɛ alogo a sungutun waxatin yalunyana fe
xa rabira a ma, a naxan liga a yi Misiran
yamanani waxatin naxan yi. 20 A yi kunfaxi a
yangane xɔn mɛnni naxanye xɛmɛyaan luxi
alo sofanla gbeena, naxanye yi sɔbɛ soxi
kafuŋɔxɔyani alo soone."

21 "Nayi, i mɔn bata a liga fɔlɔ alo i ya
foningeya yagitareya waxatina, i to yi a
luma Misiran kaane yi i xiŋɛne masuxu, e
yi i sungutun xiŋɛne rasa. 22 Nanara, i tan
Oholiba,† Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa: N na i yangane rakelima nɛn i xili
ma, naxanye bata raŋaxu i ma. N ne rafama
nɛn i xili ma sa keli yiren birin yi, 23 Babilɔn
kaane birin nun Pekodo kaane nun Sowa
kaane nun Kowa kaane nun Asiriya kaane
birin, banxulan faŋin naxanye birin findixi yamana kanne nun kuntigine nun sofa
mangane nun yɛɛratine ra. Soo ragine
nan e birin na. 24 E fama nɛn i xili ma
yɛngɛ so seene ra e yii, e nun yɛngɛ so
wontorone nun gi seene e nun gali gbeena.
E i rabilinma nɛn yɛngɛni, e yɛ masansan
wure lefa xungbeen nun a xurini te i xili
ma, e yɛngɛ so wure kɔmɔtin so e xunna.
N na i luma nɛn e sagoni alogo e xa i makiti
fata e sariyan na. 25 N na n ma xɔlɔ gbeen

* 23:10: Misaali ito kui, a to a mageli fe falama, na bunna nɛɛn fa fala a Asiriya kaane fu nɛn Samari taan ma, e yi a seene birin tongo yɛngɛni. Asiriya kaane nan Samari taan kala ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ mɔxɔŋɛ benun Yesu xa bari. ɲaxalan yalunxina misaali ito kui.

† 23:22: Yerusalɛn taan luxi nɛn alo Oholiba

nagodoma i xili ma nɛn, i to bata n yanfa, n
yi a lu e fitinaxin yi i ɲaxankata. E i ɲɔɛɛn
nun i tunle xabama nɛn na, e yi i yixɛtɛne
faxa silanfanna ra. E i ya dii tɛmɛne nun i ya
dii xɛmɛne suxuma nɛn, tɛɛn yi i yixɛtɛne
gan. 26 E i ya dugine tongoma nɛn, e nun i
ya maxidi se faɲine birin. 27 Nayi, n danna
sama nɛn i ya yagitareyaan nun i ya yalunya
feene ra i naxanye fɔlɔxi Misiran yamanani.
I mi fa i xaxili tima ne ra sɔnɔn. Misiran ma
fe mi fa rabirama i ma sɔnɔn."
28 "Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: Naxanye raɲaxu i ma, i
masiga naxanye ra, n na i sama nɛn ne
sagoni. 29 E i suxuma nɛn maraɲaxuni,
e yi siga i wali xɔnne birin na. E yi i
ragenla lu marabɛnni, e yi i rayarabi i ya
xaxilitareyaan nun i ya yagitareyaan nun i
ya yalunyani. 30 Na ligama i ra nɛn, masɔtɔ i
bata n tan Ala yanfa, i yalunyaan liga siyane
birin xɔn, i yi e suxurene batu. 31 I bata
bira i tadaa kiraan fɔxɔ ra, nayi, n xɔlɔ
igelengenna naxan so a yii, n na soma nɛn i
fan yii."
32 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
I tada a minxi xɔlɔ igelengenna naxan na,
i fan i minma nɛn na ra.
Igelengen gbeen na a ra
naxan kui tilin.
Muxune gelema nɛn i ma,
e yi i magele amasɔtɔ a rafexi ken!
33 Sununa i xun magima i ra nɛn
alo i na dɔlɔn min.
Yigitɛgɛn nun halagin igelengenna nan a
ra,
n naxan so i tada Samari taan yii.
34 Koni i a minma nɛn i yi a kui geli,
i yi a xin, i a yibɔ,
i yi i kanken mabɔ a fɛrɛnne ra.
Amasɔtɔ n tan bata na fala,
Marigina Alatalaa falan nan na ra."
35 "Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: Amasɔtɔ i bata ɲinan n xɔn, i
yi n nawoli ayi i xanbi ra, i ya yagitareyaan
nun i ya yalunyaan goronna tongoma nɛn."
36 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Adamad-
ina, i Ohola nun Oholiba makitɛ ba? Nayi, e
kɛwali xɔsixine yita e ra. 37 Amasɔtɔ e bata
n yanfa, e yalunyaan liga, e yi faxan ti, e yi
suxurene batu. E diin naxanye barixi n xa,
e bata ne gan saraxane ra suxurene xa, e
lu alo suxurene donseene. 38 A mato e mɔn
naxan ligaxi: E bata n ma yire sariɲanxin
naxɔsi, na waxati kedenni, e yi n ma Matabu
Lɔxɔn nayelefu. 39 E e diine ba saraxan na e
suxurene xa lɔxɔn naxan yɛtɛni, e yi siga
n ma yire sariɲanxini, e yi sa na raxɔsi.
E na nan ligaxi n ma banxini. 40 E mɔn
xɛrane rasiga nɛn muxune fendeni sa keli
yire makuyeni, e yi fa, i yi i yɛɛne rayabu,
i yi i maxidi e xa. 41 I yi dɔxɔ sade faɲini,
tabanla yi dɔxi naxan yɛtagi, i yi n ma
wusulanna nun n ma turen dɔxɔ a fari."
42 Yama gbeen xuiin yi minima ɲaxanli ito
rabilinni, naxanye bɔŋɛ xunbelixi. Muxu
ganla nun Sabe kaane yi fa, sa keli tonbonni
naxanye yiirasone sa sungutun firinne yiin
na, e yi mangaya kɔmɔtin so e xun na.
43 Nayi, n yi a fala na ɲaxanla xa naxan bata
a yɛtɛ raxadan yalunyani, n naxa, "Awa,
iki a xa lu e yalunyani, bayo yalunden
nan a tan na! 44 Xɛmɛne fama a ma alo
yalunde ɲaxanla. Muxune fama Ohola nun
Oholiba ma na kii nin, na yagitare ɲaxanle.
45 Koni tinxin muxune e makitima nɛn alo
ɲaxalan yalunxine makitima kii naxan yi,
alo muxun naxanye faxan tixi, amasɔtɔ
yalunden nan e ra e nun faxa tiine."
46 Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa, "Yamaan xa siga e xili ma,
e yi e rayarabi, e yi e yiiseene tongo. 47 Na
yamaan xa e magɔlɔn, e yi e faxa silanfanna
ra. E e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne faxama
nɛn, e yi e banxine gan. 48 Na kiini, n danna
sama nɛn yamanan muxune yagitareyaan
na. Nayi, ɲaxanle birin xaxinla sɔtɔma nɛn,
e mi fa ɲaxalan firinni itoe yalunyaan sifan
ligɛ sɔnɔn. 49 Ɛ fama ɛ yagitareyaan saranna
nan sɔtɔdeyi. N na ɛ yulubine nun ɛ suxure
batu feene goronna dɔxɔma nɛn ɛ xun ma.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Marigina Alatala
nan n na."

24

Yerusalɛn yi sa tunden ma

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na ɲɛɛ solomanaaninden kike fuden
xi fude lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a
naxa, 2 "Adamadina, lɔxɔni ito sɛbɛ, too
lɔxɔn yɛtɛna, amasɔtɔ Babilɔn mangan
Yerusalɛn taan nabilinma yɛngɛni to yɛtɛɛn
nin. 3 Sandan sa yama murutɛxini ito xa, a
fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa:
Tunden dɔxɔ tɛɛn ma,
a dɔxɔ, i igen sa a kui.

4 I sube dungine sa a kui,
danba subene nun balaxa sube dungi
faɲine.
A rafe xɔri ɲaxumɛne ra.
5 Yɛxɛɛ faɲin suben yɛba,
i yi a xɔnne malan tunden xɔrɛn ma,
e birin xa ɲin han e butuxun,
bayo hali a xɔnne,
e birin lan nɛn e ɲin.' "
6 " 'Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa:
Gbalona ɛ tan faxa ti taan muxune xa,
ɛ tan naxanye luxi
alo xɔrinxɔrinna bata tunden naxan suxu,
naxan funfu mi nɔɛ bɛ a ma.
Xɔnne birin nate a kui keden keden yɛɛn
ma,
e sese mi tangama halagin ma masɛnsɛnna
xɔn.
7 Amasɔtɔ e muxune wunla naxan naminixi,
na mɔn e taan ma singen.
E wunla radinxi nɛn fanyen fari kɛnɛnni.
E mi a radinxi bɔxɔn xan fari,
alogo burunburunna xa sa a yɛɛ ma.
8 N fan bata xɔlɔ,
n yi n gbeen ɲɔxɔ,
n yi e wunla radin fanyen fari kɛnɛnni
alogo a nama yɛ maluxun.' "
9 " 'Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa:
Gbalona ɛ tan faxa ti taan muxune xa!
Amasɔtɔ n wonson gbeen nafalama nɛn!
10 Ɛ yegen malan,
ɛ tɛɛn sa e ra,
ɛ suben ɲin han!
Ɛ sabine sa a fari.
Xɔnne xa gan fefe!
11 Na xanbi ra, ɛ tundeni genla dɔxɔ tɛɛn ma,
han a wolon,
a wuren yi gbeeli,
a gbiin yi xulun,
a xɔrinxɔrinna yi gan a ma fefe!
12 Koni na katane sese tɔnɔ mi na,
bayo a rafexi xɔrinxɔrinna nan na,
naxan mi nɔɛ bɛ a ma.
Hali tɛɛna, a mi nɔɛ!
13 Yerusalɛn kaane, ɛ yagitareyaan bata ɛ
xɔsi.
Amasɔtɔ n wa nɛn ɛ rasariɲan feni,
koni ɛ mi tin.
Nayi, ɛ mi fa rasariɲanɲɛ ɛ xɔsi feene ma
fɔ n ma xɔlɔn na a danna li ɛ xili ma.' "
14 " 'N tan Alatala nan falan tixi. Na nu
ligama nɛn. N na a rabama nɛn, n mi
diɲama sese ma, n mi kininkininma, n mi
nimisama. I kitima nɛn lan i sigati kiin nun
i kɛwanle ma.' Marigina Alatalaa falan nan
na ra."

Esekiyɛli a ɲaxanla saya fena

15 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
16 "Adamadina, muxun naxan fan i yɛɛ ra
yi dangu e birin na, n na niin bama nɛn
sanɲa yi kedenni. Anu, i nama sunu, i nama
wuga, i yɛɛgen nama mini. 17 I kutunma
wundon nin, i nama i ya faxa muxun saya
feen liga. I ya namun xa lu xidixi i xunni, i
ya sankidine xa lu soxi. I nama i dɛ xabene
luxun sununi, i nama muxune saya xɔntɔn
donseene don."
18 Nayi, n falan ti nɛn yamaan xa xɔtɔnni,
n ma ɲaxanla yi faxa ɲinbanna ra. Na xɔtɔn
bode, naxan yamarixi n ma, n yi na liga.
19 Muxune yi a fala n xa, e naxa, "I feen
naxan ligama ito ra, i mi na bunna falɛ nxu
xa ba, a lanxi nxu ma kii naxan yi?" 20 Nayi,
n yi a fala e xa, n naxa, "Alatala bata falan
ti n xa iki, a naxa: 21 A fala Isirayila yamaan
xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: N nan n ma yire sariɲanxin sariɲanna
kalama nɛn, ɛ wɛkilɛn sɔtɔma naxan yi, ɛ
yɛtɛ matɔxɔma naxan yi, naxan fan ɛ yɛɛ
ra yi dangu yire gbɛtɛ ra, ɛ niin naxan fari.
Nayi, ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛn naxanye
luxi Yerusalɛn yi, ne faxama nɛn silanfanna
ra. 22 Na waxatini, ɛ a ligama nɛn alo n tan.
Ɛ mi ɛ dɛ xabene luxunɲɛ sununa fe ra, ɛ
mi muxune saya xɔntɔn donseene donɲɛ,
23 ɛ namun luma xidixi ɛ xunni nɛn, ɛ yi ɛ
sankidine lu soxi, ɛ mi e saya feen nabɛ, ɛ
mi wugɛ. Koni ɛ doyenma nɛn, ɛ lu kutunɲɛ
ɛ hakɛne fe ra. 24 Esekiyɛli findima nɛn
taxamasenna ra ɛ xa. A bata naxan liga, ɛ na
ligama nɛn yati! Na na liga waxatin naxan
yi, ɛ a kolonma nɛn a Marigina Alatala nan
n na.' "
25 "Adamadina, n na e yire sariɲanxin
ba e yii lɔxɔn naxan yi, e wɛkilɛn sɔtɔma
naxan yi, e sɛwa xunna nun e binya xunna,
dɛnaxan fan e yɛɛ ra yi dangu yire gbɛtɛ
ra, e bɔɲɛn nafan yire kɛndɛna, n na na
yiren nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne
ba e yii, 26 na lɔxɔni, muxu gixina nde keden
fama nɛn i fɛma na feen xibarun nalideni.
27 Na waxatini, i dɛɛn fulunma nɛn, ɛ nun na
muxu gixin yi falan ti, i mi fa luma boboyani
sɔnɔn. Nayi, i findima nɛn taxamasenna ra

yamaan xa, e yi a kolon a Marigina Alatala
nan n na.”

25

Alaa falana Amonine xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, i yɛɛ rafindi Amonine ma, i
yi nabiya falan ti e xili ma. 3 A fala Amonine
xa, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Marigina Alatalaa
falan na. Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Bayo ɛ bata gele n ma yire sariŋanxin
ma a sariŋanna to bata kala, e nun Isirayila
yamanan ma a raxɔri waxatin naxan yi,
e nun Yuda kaane ma e xali konyiyani
waxatin naxan yi, 4 na ma, n na ɛ soma nɛn
sogeteden binna yamanan muxune yii e
gbeen na. E fama nɛn e daaxadene nun
e bubune tideni ɛ tagi. E tan nan ɛ wudi
bogine donma, e yi ɛ nɔnɔne min. 5 N na ɛ
manga taan Rabaha findima nɛn ɲɔgɔmɛne
rabaden na, n yi Amoni yamanan findi
xuruseene kuruden na. Nayi, ɛ a kolonma
nɛn a Alatala nan n na.’ ”
6 “ ‘Amasɔtɔ, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: Bayo gbalon naxan Isirayila
sɔtɔxi, ɛ bata sɛwa na fe ra ɛ bɔŋɛ ɲaxiyaan
birin na, ɛ yi ɛ yiin bɔnbɔn, ɛ yi ɛ sanni din,
7 na ma, n na n yiini bandunma ɛ xili ma
nɛn, n yi ɛ sa siyane sagoni, e yi lu fuyɛ
ɛ ma. N na ɛ bama nɛn siyane yɛ, n yi ɛ
raxɔri yamanane yi, n yi ɛ halagi. Nayi, ɛ
a kolonma nɛn a Alatala nan n na.’ ”

Alaa falan Moyaba xili ma

8 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Bayo Moyaba kaane nun Seyiri kaane bata
a fala, e naxa, ‘Yuda yamaan bata lu alo
siyaan bonne!’ 9 na ma, n tinma nɛn Moy-
aba yamanan danna makantan taane birin
xa kala keden keden yɛɛn ma, taan nax-
anye findixi yamanan binyen na alo Beti-
Yɛsimoti nun Baali-Meyɔn nun Kiriyatay-
imi. 10 N Moyaba yamanan soma nɛn soget-
eden binna yamanan muxune yii e gbeen
na alo n Amonine liga kii naxan yi. Nayi,
waxati famatɔni, muxu yo mi fa a mirima
Amonine ma siyane yɛ, 11 n mɔn yi n ma kiti
ragidixine rakamali Moyaba yamanan fan
xili ma. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan
n na.”

Alaa falana Edɔn xili ma

12 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Edɔn kaane to e gbeen ɲɔxɔ Yuda yamaan
ma ɲaxi ra, e findi nɛn yulubi tongo gbeene
ra. 13 Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa: N na n yiini bandunma nɛn Edɔn
yamanan xili ma, n yi a muxune nun a
xuruseene raxɔri, n yi e birin halagi keli
Teman taan ma han Dedan taana, e birin yi
faxa silanfanna ra. 14 N na n gbeen ɲɔxɔma
nɛn Edɔn yamanan ma Isirayila kaane xɔn,
n ma yamana, e yi Edɔn suxu alo a lan n
ma xɔlɔn nun n ma fitinan ma kii naxan
yi. Nayi, e n ma gbeeɲɔxɔn kolonma nɛn.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

Alaa falan Filisitine xili ma

15 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Bayo Filisitine bata e gbeen ɲɔxɔ
maraŋaxuni e bɔŋɛn ma feu, alogo e xa
Yuda halagi e habadan xɔnnantenyani, 16 na
ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N na n yiini bandunma nɛn Filisitine xili
ma, n Kereti kaane ɲanma nɛn, naxanye na
lu baan dɛ, n yi ne raxɔri. 17 N fitinaxina n
gbeen ɲɔxɔma e ra nɛn, n yi e ɲaxankata
han! Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n
na, n na n gbeen ɲɔxɔ e ma waxatin naxan
yi.”

26

Alaa falan Tire taan xili ma

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na ɲɛɛ fu nun kedenden xi singe lɔxɔni,
Alatala yi falan ti n xa, a naxa, 2 “Adamadina,
bayo Tire kaane Yerusalɛn magele nɛn, e
naxa:
‘Siyane birin yi danguma taan naxan yi,
na bata kala yati!
A to bata findi taa xɔnna ra,
nxu tan nan fa nafulu gbeen sɔtɔma!’
3 Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa: N bata keli ɛ xili ma,
ɛ tan Tire kaane!
N siya wuyaxine rafama nɛn ɛ xili ma
alo fɔxɔ igen mɔrɔnne tema kii naxan yi.*
4 E Tire taan makantan yinna kalama nɛn,
e yi a sangansone rabira.
N na a burunburunna makɔma nɛn,
han n yi a findi gɛmɛ magenla ra.
5 A yi findi yala ratiden na yɛxɛ suxune xa
fɔxɔ igen tagi.
N tan nan falan tixi.

* 26:3: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

A sama nɛn siyane sagoni,
e yi lu fuyɛ a ma.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
6 A banxidɛɛn naxanye burunna ra,
ne muxune faxama silanfanna nan na.
Nayi, e a kolonma nɛn,
a Alatala nan n na."
7 Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa, "N Nebukadanesari rafama nɛn
Tire taan xili ma sa keli kɔmɛn fɔxɔni, Babilɔn mangana, mangane mangana, e nun a
soone nun a yɛngɛ so wontorone nun a soo
ragine nun gali gbeena.
8 Banxidɛɛn naxanye burunne ra,
a yi ne muxune faxa silanfanna ra.
A yire makantanxine tima nɛn ɛ taan nabilinni,
a yi gbingbinna rate ɛ taan nabilinna yinna xɔn,
a sofane yi e yɛ masansan wure lefane yite ɛ xili ma.
9 A yɛngɛ so seene rafama nɛn ɛ taan makantan yinna rabiradeni,
a yi ɛ sangansone rabira a wali seene ra.
10 A soo kurun gboma ayi nɛn
han a yi gbangbanna so ɛ xunna,
ɛ taan yinne yi xuruxurun a yɛngɛ so wontorone
nun a giseene san xuine bun,
e na so ɛ taan so dɛɛne ra waxatin naxan yi
alo nɔ tiine soma yinna yalenne ra kii naxan yi.
11 A soone sanne ɛ kirane birin yibodonma nɛn,
a yi ɛ muxune faxa silanfanna ra,
a ɛ gɛmɛ sɛnbɛtɛn gbeene rabira bɔxɔni.
12 Ɛ nafunle tongoma nɛn,
ɛ sare seene yi findi yɛngɛ yi se tongoxine ra,
e yi ɛ taan yinne rabira,
e yi ɛ banxi faŋine kala,
e yi ɛ taan gɛmɛne nun a wudine
nun a burunburunna woli fɔxɔ igeni.
13 N danna sama nɛn ɛ sigi xuine ra,
ɛ konden xuiin mi fa mɛ mumɛ!
14 N na ɛ taan findima nɛn fanye magenla ra,
ɛ konna yi findi yala ratiden na yɛxɛ suxune xa,
a mi fa tima sɔnɔn.
N tan Alatala nan falan tixi."
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
15 "Marigina Alatala ito nan falaxi Tire taan xa, a naxa: Hali fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune, ne mi xuruxurunŋɛ gaxuni ba,
e na ɛ konna kala feen xinla mɛ, muxu faxamatɔne na lu kutunŋɛ lɔxɔn naxan yi,
faxa gbeen na ti ɛ konni lɔxɔn naxan yi?
16 Kuntigin naxanye birin fɔxɔ igen dɛ, ne
kelima nɛn e manga gbɛdɛne yi, e yi e
gubane rate e ma, e yi e dugi sɔxɔnxine ba
e ma. Gaxun yi e suxu e dɔxɔ bɔxɔni, e lu
yigitɛgɛxi waxatin birin, masɔtɔ ɛ kalana fe
ra. 17 E sunu sigini ito sama nɛn ɛ xa, e naxa,
'Ee! Ɛ konna bata kala!
Ɛ taa xili kanni ito,
fɔxɔ igeni siga muxune dɔxɔdena,
taan naxan sɛnbɛ yi gbo baan xun ma,
ɛ tan naxan yi ɛ rabilinna muxune birin magaxuma!
18 Iki, fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune xuruxurunma nɛn gaxuni,
ɛ taan na kala lɔxɔn naxan yi.
E gaxuma nɛn ɛ halagi feen na.' "
19 "Amasɔtɔ, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ɛ konna findi taa xɔnna ra waxatin naxan yi, a fan yi lu alo taa kalaxine, n na fufaan nafa ɛ xili ma waxatin naxan yi, ige gbeen yi sa ɛ konna xun ma, 20 nayi n na ɛ nun muxu danguxine rabirama nɛn ɛ bode xɔn ma naxanye godoma gaburun na. N sa ɛ radɔxɔma nɛn bɔxɔ xɔnna ma, dɛnaxan luxi alo yire kalaxi fonna, ɛ nun naxanye godoma laxira yi, ɛ mi fa dɔxɔma ɛ konni sɔnɔn. N yi binyen fi niiramane yamanan ma. 21 N na ɛ raŋanna fe magaxuma ayi nɛn, ɛ mi fa luma na mumɛ! Muxune ɛ fenma nɛn, koni ɛ mi fa toma sɔnɔn! Marigina Alatalaa falan nan na ra."

27

Sunu sigina Tire taan xa

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, sunu sigin sa Tire taan xa,
3 i a fala Tire taan muxune ma, naxanye
dɔxi fɔxɔ igen dɛ, naxanye nun fɔxɔ ige
tagi yamanane birin yulayaan nabama e
bode tagi, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa:
Ɛ tan Tire kaane, ɛ a falama, ɛ naxa,
"Nxu konna rayabu han!"
4 Ɛ mangayaan sigaxi
han fɔxɔ igen tagi.
Muxun naxanye ɛ konna tixi,
ne a ti kiin nakamalixi nɛn mumɛ!
5 E bata ɛ taan ti alo kunkina.
Ɛ kunkin dɛxɔnne rafalaxi Seniri yamanan fɔfɔne nan na.

Foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn,
ne xidixi suman wudine nan na
sa keli Liban yamanani.
6 Kunkibane kunkin nagima wudin naxanye ra,
ne rafalaxi Basan yamanan warine nan na,
kunkin lonna rafalaxi xarin wudin nan na
naxan nayabuxi sama ɲinne ra,
sa keli Sipiri fɔxɔ ige tagi yamanani.
7 Foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn,
taa dugi sɔxɔnxine nan ne ra
sa keli Misiran yamanani,
e tan nan mɔn findixi ɛ taxamaseri dugine ra.
Ɛ kunkin xunna soon nafalaxi dugi mamiloxin
nun a gbeela nan na
sa keli Elisaha fɔxɔ ige tagi bɔxɔni.
8 Sidɔn kaane nun Arawada kaane nan yi ɛ kunkine bama,
Tire kaa xaxilimane nan yi e ragima.
9 Gebala fonne nun fe kolonne yi ɛ konni
alogo e xa ɛ kunkin kaladene yitɔn.
Kunki ragine birin yi e kunkine ratima ɛ konna nin,
naxanye birin fɔxɔ igen xun ma
alogo e xa ɛ sare seene sara.
10 Perise kaane nun Ludu kaane nun Puti kaane nan yi findixi ɛ sofane ra,
ɛ yɛngɛ sone nan yi e ra,
e yi e yɛ masansan wure lefane
nun wure kɔmɔtine singanma ɛ konna nin,
e yi findi ɛ binye xunna ra.
11 Arawada kaane nun ɛ sofane birin yi tixi
ɛ taan nabilinna yinna xuntagi kantan tiine ra.
Gamada kaane yi tixi ɛ taan makantan sangansone xuntagi,
e yi e yɛ masansan wure lefane singan ɛ yinna rabilinni.
E tan nan yi ɛ taan tofanna dɛfema.' "
12 " 'Ɛ nun Tarasisi kaane yi yulayaan nabama ɛ nafulu gbeena fe ra, e fa wure gbeti fixɛn nun wuren nun sulan nun yɔxɔ gbegbe ra ɛ xa yulayani. 13 Ɛ nun Girɛki kaane nun Tubali kaane nun Mesɛki kaane yi yulayaan nabama ɛ bode tagi, e yi fa konyine nun muran sula daxine ra ɛ yulaya seene ɲɔxɔn na. 14 Beti-Togarama kaane nan yi fama soone ra ɛ xa yulayani, naxanye walima e nun naxanye ragima yɛngɛni e nun gbaxalone.* 15 Ɛ nun Dedan kaane yi yulayaan nabama ɛ bode tagi, ɛ yulaya seene yi sigama fɔxɔ ige tagi bɔxɔ wuyaxi yi, e yi ɛ yulaya seene saren fima sama ɲinne nun wudine nan na. 16 Arami kaane yi se wuyaxi sarama ɛ ma, e yi ɛ yulaya seene sarama gɛmɛ faɲine nun dugi mamiloxine nun dugi sɔxɔnxine nun taa dugine nan na, e nun fɔxɔ ige bun nafunle nun gɛmɛ gbeeli faɲine. 17 Yuda nun Isirayila yamanane fan yi yulayaan ligama ɛ xɔn, e yi Miniti kaane murutun nun burune nun kumin nun turen nun senna soma ɛ yii yulaya seen na. 18 Ɛ nun Damasi kaane yi yulayaan nabama, e yi ɛ se rafalaxin gbegbe sarama e nun nafunla sifan birin, e yi ɛ saren fima Xelibon kaane manpaan nun yɛxɛɛ xabe dugi fixɛn nan na. 19 Dan kaane nun Girɛki kaane yi wure rafalaxin nun sinamon fuge xarene nun xaye xiri ɲaxumɛne soma ɛ yii yulayani sa keli Yusali yi. 20 Dedan nan yi fama soone maxidi dugine ra ɛ xɔn yulayani. 21 Arabi kaane nun Kedari kuntigine birin yi yulayaan ligama ɛ tan nan xɔn. Ɛ yi ɛ yɛxɛɛne nun kontonne nun kɔtɔne sarama e konna nin. 22 Ɛ nun Saba nun Raama yulane yi yulayaan ligama ɛ bode tagi. E tan nan yi fama latikɔnɔnna sifan birin nun bɔxɔ bun nafunle nun xɛmane ra yulayani. 23 Xarani kaane nun Kane kaane nun Eden kaane nun Saba yulane nun Asuri kaane nun Kilimada kaane yi yulayaan ligama ɛ tan nan xɔn. 24 E yi se faɲine sarama ɛ ma yulayani, e fa doma tofaɲine nun a mamiloxine nun dugi sɔxɔnxine ra e nun dugi binye maɲingixine ra naxanye sama bɔxɔni e nun lutin naxanye dɛnbɛxi ki faɲi.' "

25 " 'Kunki gbeene nan yi ɛ yulaya seene maxalima.
Ɛ yi wasaxi nafunla nun binyen na fɔxɔ igen tagi.
26 Ɛ kunkibane yi ɛ xalima fɔxɔ ige gbeen tagi,
koni sogeteden foyen sa ɛ kunkin kalama nɛn
fɔxɔ igen tagiyani sa pon!
27 Ɛ kunkin na kala lɔxɔn naxan yi,
ɛ nafunle nun ɛ sare seene nun ɛ yulaya seene

* 27:14: Gbaxaloni itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

nun ɛ kunki kanne nun ɛ kunki ragine nun ɛ kunki rafalane
nun ɛ yulane nun ɛ sofane
nun muxun naxanye birin ɛ kunkin kui,
ne birin godoma nɛn baan xɔnna ma.
28 Muxun naxanye birin dɔxi igen dɛ,
ne xuruxurunma nɛn gaxuni ɛ kunki ragine gbelegbele xuiin ma.
29 Kunkibane birin godoma nɛn e kunkine kui.
Kunki kanne nun kunki ragine birin tima nɛn igen dɛ,
30 e yi e xuini te,
e wuga sɔxɔlɛni ɛ fe ra
e yi burunburunna sa e xunni sununi,
e yi e makutukutu xubeni,
31 e yi e xunne bi ɛ fe ra,
e yi e maxidi kasa bɛnbɛli dugine yi sununi,
e yi e mawuga ɛ fari nii yifɔrɛn nun nimisa gbeeni.
32 E mawugama nɛn ɛ fari e tɔrɔni,
e yi gbelegbele ɛ xinla ra, e naxa,
“Nde yi luxi alo Tire taani ito naxan kalaxi,
fɔxɔ igen yi naxan nabilinxi?”
33 Ɛ yulaya seene to yi fama
sa keli baan ma
ɛ yi siya wuyaxine nan baloma
ɛ se kanyaan nun ɛ yulaya seene xɔn,
ɛ yi bɔxɔn mangane findima nafulu kanne ra.
34 Koni ɛ na kala baa igeni,
ɛ godo igen bun
ɛ yulaya seene nun ɛ muxune birin naxɔrima nɛn ɛ xɔn.
35 Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune birin yigitɛgɛma nɛn ɛ fe ra,
e mangane yi xuruxurun gaxuni,
kuisanna yi e yɛtagine masara.
36 Naxanye yulayaan nabama siyane tagi,
ne kolinma nɛn ɛ fe ra,
bayo ɛ raɲanna magaxuma ayi nɛn.
Ɛ mi fa luma na sɔnɔn!’ ”

28

Alaa falan Tire mangan xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, a fala Tire mangan xa, i naxa,
‘Marigina Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa:
I waso ayi nɛn,
i yi a fala, i naxa,
“Alana nde nan n na,
n dɔxi alane dɔxɔden nin fɔxɔ igen tagini!”
Koni i tan, muxun nan i ra,
ala mi i ra,
anu i bata i yɛtɛ xaxinla yatɛ Ala xaxinla ra.
3 I fe kolon Daniyɛli xa ba?
Wundo fe yo mi luxunxi i tan ma ba?
4 I bata nafunla sɔtɔ i ya fe kolonna nun i ya xaxilimayaan xɔn,
i xɛmaan nun gbetin malan i ya nafulu ramaradeni.
5 I bata tɔnɔ gbeen sɔtɔ i ya yulaya xaxinli,
i yi findi wasoden na na nafulu kanyani.
6 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Bayo i yɛtɛ miriyaan yatɛxi Ala miriyaan nan na,
7 n xɔɲɛne rafama nɛn i xili ma,
naxanye ɲaxu siyane birin xa.
E silanfanna tongoma nɛn i ya fe kolon faɲin xili ma
e yi i ya nɔrɔn kala.
8 E i radinma nɛn gaburun na,
i yi faxa xɔlɛni fɔxɔ igen tagini.
9 Nayi, i mɔn a falɛ i faxa muxune yɛtagi ba,
fa fala a ala nan n na?
I fa kolonma muxun nan na i faxa muxune yii,
ala mi i ra.
10 I faxama yarabin nin xɔɲɛne yii,
alo Ala kolontarene faxama kii naxan yi.
Amasɔtɔ n tan bata falan ti.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”
11 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
12 “Adamadina, sunu sigin sa Tire mangan ma! I xa a fala a ma, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
I yi findixi muxu dɛfexin misaala nan na,
i yi lugo fe kolonna ra,
i ya tofanna yi dɛfexi.
13 I yi Eden nakɔɔn nin,
Alaa nakɔna.
Gɛmɛ faɲin sifan birin yi i rayabuxi:
saridon gɛmɛn nun topasi gɛmɛn nun dayimu gɛmɛn
nun kirisoliti gɛmɛn nun onixi gɛmɛn nun yasipi gɛmɛn
nun safiri gɛmɛn nun esikaribukili gɛmɛn nun emerodi gɛmɛna.
I yi maxidixi xɛmane ra
naxanye radaxa i xa xabu i da lɔxɔni.
14 I yi luxi nɛn alo kantan ti malekan
naxan gabutɛye yi yifulunxi.
N na i ti nɛn Alaa geya sariɲanxin fari,
i yi mɛnna nin,
i masiga tima gɛmɛ tɛɛ wolonne tagi.

15 Fɛ mi yi i sigati kiin na
xabu i da ləxəni
han tinxintareyaan yi so i yi.
16 I ya yulayaan tənən ma,
i yi rafe gbalon na,
i yi yulubin liga.
Nayi, n na i kedima nɛn Alaa geya sariɲanxin fari
n yi i ralə ayi,
i tan naxan yi luxi alo kantan ti malekan
naxan yi gɛmɛ tɛɛ wolonne tagi.
17 I bata waso ayi i bɔɲɛni
masətə i ya tofanna xən,
i bata i ya fe kolonni fu i ya binyen xən.
Nayi, n na i rabirama nɛn bəxəni,
n yi i findi yɛɛ ramaxa seen na mangane xa.
18 I bata i ya yire sariɲanxine raxəsi i ya hakɛ wuyaxine
nun i ya tinxintareyaan xən yulayani.
Na ma, n tɛɛn naminima nɛn i xili ma i konni,
a yi i gan,
n yi i findi xuben na bəxən fari
muxune birin yɛtagi naxanye i matoma.
19 Naxanye birin yi i kolon siyane yɛ,
ne birin yigitɛgɛma nɛn i ya fe ra,
i raɲanna magaxuma ayi nɛn.
I mi fa luma na sənən!' "

*Alaa falan Sid*ən taan xili ma

20 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
21 "Adamadina, i yɛɛ rafindi Sidən taan ma,
i nabiya falan ti a xili ma! 22 I a fala, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N bata keli ɛ xili ma Sidən kaane!
N binyama nɛn ɛ konni!
Ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na,
n na n ma kiti ragidixine rakamali ɛ xili ma waxatin naxan yi
n yi n ma sariɲanna mayita ɛ konni.
23 N fitina furen nafama nɛn ɛ xili ma
n yi tin muxune xa faxa ɛ taan kirane xən ma,
faxa muxune yi lu biraxi ɛ konni,
yɛngɛn yi lu kelɛ ɛ xili ma ɛ rabilinna birin yi.
Nayi, e a kolonma nɛn
a Alatala nan n na.' "

24 " 'Nayi, Isirayila rabilinna siyane mi fa
a tərɛ alo ɲanla naxan səxənna tima alo
tansinne. Nayi, e a kolonma nɛn a Marigina
Alatala nan n na.' "

25 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: N na Isirayila yamaan malan waxatin
naxan yi keli siyane yɛ, e raxuyaxi ayi
dɛnaxanye yi, n na n ma sariɲanna mayi-
tama e xən nɛn siyane yɛtagi. E dəxəma
nɛn e bəxəni, n naxan so n ma walikɛɛn
Yaxuba yii. 26 E luma nɛn bɔɲɛ xunbenli, e
banxine ti, e manpa binle si. E luma nɛn
bɔɲɛ xunbenli, n na n ma kiti ragidixine
rakamali e rabilinna siyane xili ma waxatin
naxan yi, naxanye birin yi e raɲaxuxi, e yi
a kolon a Alatala nan n na, e Ala.' "

29

Alaa falan Misiran xili ma

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na ɲɛɛ fuden kike fuden xi fu nun firinde
ləxəni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, i yɛɛ rafindi Misiran mangan
ma, i nabiya falan ti a xili ma e nun Misiran
yamanan birin. 3 I a fala a ma, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N kelima nɛn i xili ma,
i tan Misiran mangana,
i tan naxan luxi
alo ige yi sube magaxuxin
naxan saxi Nila baan biradene tagi,
i tan naxan a falama, i naxa,
"N tan nan gbee Nila baan na,
n tan nan a daxi n yɛtɛ xa."
4 Koni, n karafen birama nɛn i gbɛgbɛne yi,
n yi Nila baa igen yɛxɛne singan i xanle ra,
n yi i ba Nila baa biradene tagi
ɛ nun Nila baa yi yɛxɛn naxanye birin e singanma i xanle ra.
5 N na i wolima ayi nɛn tonbonni,
i tan nun i ya baa yi yɛxɛne birin,
ɛ sa bira xɛɛ bəxəne yi.
Ɛ mi malanɲɛ, ɛ mi tongɛ.
N na i findima nɛn balon na burunna subene nun xəline xa.
6 Misiran kaane birin a kolonma nɛn nayi
a Alatala nan n na,
bayo, i findi nɛn mali tiin na Isirayila ya-maan xa wuleni
alo muxun na la xayen na a dunganna ra.
7 E to i suxu, i yi gira,
i e tungunne birin mabə.
E to e digan i yi, i yi gira,
i yi e gbingin ba a ra.' "

8 " 'Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N yɛngɛn nakelima nɛn i
xili ma, n yi tin i ya muxune nun i ya
xuruseene yi faxa silanfanna ra i konni.
9 Misiran yamanan findima nɛn tonbonna

nun yire rabeɲinxin na. Nayi, muxune a
kolonma nɛn a Alatala nan n na. Bayo i
bata a fala, i naxa, "N tan nan gbee Nila
baan na, n tan nan a daxi," [10] nanara, n
kelima nɛn ɛ nun Nila baan biradene xili
ma, n yi Misiran yamanan findi yire kalaxin
na, a findi tonbonna nun yire rabeɲinxin
na, keli Migidoli taan ma siga han Sinimi
yamanana, siga han Kusi yamanan danna.
[11] Muxun mi fa a sanna tima a yi, hanma
subena han ɲɛɛ tonge naanin. [12] N Misiran
yamanan findima nɛn yamana rabeɲinxine
yire rabeɲinxin na, a taane yi findi taa
rabeɲinxine ra taa xɔnne yɛ ɲɛɛ tonge
naanin. N Misiran kaane raxuyama ayi nɛn
siyane yɛ, n yi e rasiga ayi yamana wuyaxi
xun xɔn.' "
[13] " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Ɲɛɛ tonge naanin na dangu, n
Misiran kaane malanma nɛn keli siyane
yɛ e na raxuya ayi naxanye yɛ. [14] N mɔn
xɛtɛma nɛn Misiran yamanan suxu muxune
ra Misiran yamanan faxa binni, e benba ya-
manana, e sa yamana magodoxin ti mɛnni.
[15] A findima nɛn mangaya magodoxin na
mangayane birin xa, a mi fa a yɛtɛ yitema
siyaan bonne xun na sɔnɔn. N na a rax-
urunma ayi nɛn alogo a nama siyane nɔ
sɔnɔn. [16] Nayi, a mi fa findɛ Isirayila kaane
yigin na mumɛ, alogo a xa findi Isirayila
kaane hakɛn nabira seen na e ma, e naxan
liga e to bira Misiran kaane fɔxɔ ra malina
fe ra. Nayi, e a kolonma nɛn a Marigina
Alatala nan na.' "

*Babil*ɔn mangan Misiran yamanan ton-
goma nɛn

[17] Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solofereden kike
singen xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n
xa, a naxa, [18] "Adamadina, Babilɔn mangan
Nebukadanesari bata a sofa ganla karahan,
a e xa wali a xɔdɛxɛn na Tire taan xili
ma, e birin bata findi teli kanne ra, e birin
tungunne makotenxi, koni e nun a ganla mi
sese sɔtɔxi Tire taani e saren na e wanli Tire
taani. [19] Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N Misiran yamanan soma
nɛn Babilɔn mangan Nebukadanesari yii, a
yi a nafunle birin xali, a yi a seene tongo
yɛngɛni, ne yi findi a ganla saren na. [20] N
Misiran yamanan soma nɛn a yii a kɔntɔnna
ra, amasɔtɔ e nun a ganla bata wali n xa.
Marigina Alatalaa falan nan na ra. [21] Na
lɔxɔni, n na Isirayila yamaan sɛnbɛn xun
masama nɛn. I tan Esekiyɛli, n falan sama
nɛn i dɛ yamaan tagi na waxatini, nayi e a
kolonma nɛn a Alatala nan n na."

30

Alatalaa xɔlɔn Misiran xili ma

[1] Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
[2] "Adamadina, nabiya falan ti, i naxa,
Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Ɛ gbelegbele, ɛ naxa,
'Ee! Ɲaxankata lɔxɔn fama!'
[3] Amasɔtɔ lɔxɔn bata maso,
Alatalaa lɔxɔn bata maso,
kundaan nun gbalon lɔxɔn siyane xa.
[4] Yɛngɛn soma nɛn Misiran yamanani.
Kɔntɔfinla soma nɛn Kusi yamanani.
Muxune faxama nɛn Misiran yi,
e nafunle yi xali,
e banxine yi rabira,
sese mi luma."
[5] Misiran kaane nun Kusi kaane nun Puti
kaane nun Ludu kaane nun Arabi kaane
nun Libiya kaane nun n ma yamaan mux-
una ndee faxama nɛn silanfanna ra e bode
xɔn.
[6] "Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Misiran yamanan xɔyine kalama nɛn,
a wason nun sɛnbɛn yi ɲan.
Keli Migidoli ma siga han Sinimi yamanana
muxune faxama nɛn silanfanna ra e konni.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
[7] A taane findima nɛn yamana rabeɲinxine
yire rabeɲinxin na,
a taane yi lu taa xɔnne yɛ.
[8] Nayi, e a kolonma nɛn
a Alatala nan n na,
n na tɛɛn so Misiran yamanan na waxatin
naxan yi,
a fɔxɔ ra birane birin yi gan."
[9] Na lɔxɔni, n ma xɛrane sigama nɛn
kunkine kui, e sa Kusi yamanani maxa a
bɔɲɛ xunbenli. E kuisanma nɛn Misiran ya-
manana gbalon lɔxɔni, amasɔtɔ na lɔxɔna a
lima nɛn yati!
[10] "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N Misiran yama gbeen naxɔrima nɛn
Babilɔn mangan Nebukadanesari xɔn.
[11] A tan nun a ganla
naxanye ɲaxu siyane birin xa,
ne nan nasigama yamanan kaladeni.
E sa e silanfanne botinma nɛn Misiran ya-
manan xili ma
e yi yamanan nafe faxa muxune ra.

12 N Nila baa igen xɔrima nɛn,
n yi yamanan mati muxu ɲaxine ma.
N tinma nɛn xɔŋɛne yi yamanan kala,
e nun seen naxanye birin a yi.
N tan Alatala nan falan tixi."
13 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N suxurene halagima nɛn,
n yi batu seene ɲan Nofi taani.
Kuntigi yo mi fa luma Misiran yamanani,
n yi gaxun naso yamanan birin yi.
14 N Misiran yamanan faxa binna raxɔrima nɛn,
n yi tɛɛn so Soyan taan na,
n yi n ma kiti ragidixine rakamali No taan ma."
15 "N na n ma xɔlɔn nagodoma nɛn Sin taani,
Misiran yamanan taa makantanxina,
n yi No taana gali gbeen birin halagi.
16 N tɛɛn soma nɛn Misiran yamanan na,
Sin taan yi yimaxa gaxuni.
No taan nabilinna yinna rabirama nɛn,
yaxune yi Nofi taan tongo yanyin na.
17 Hon taan nun Pi-Beseti taan banxulanne faxama nɛn silanfanna ra,
taan muxune yi xali konyiyani.
18 Lɔxɔ yidimixin na a ra Tapanese taan xa
n na Misiran yamanan sɛnbɛn kala lɔxɔn naxan yi,
a wasoma a fangan naxan yi,
na yi ɲan.
Kundaan soma nɛn taan xun na,
a banxidɛne muxune yi xali konyiyani.
19 N na n ma kiti ragidixine rakamalima nɛn Misiran ma,
e yi a kolon a Alatala nan n na."

Babilɔn mangan Alaa wanla kɛma Misiran yamanan xili ma

20 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun kedenden kike singen xi soloferede lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa, 21 "Adamadina, n bata yi Misiran mangan yiini gira. Muxu yo munma a dandan singen, a yiin munma maxidi alogo a xa yalan, a fangan sɔtɔ, a fa nɔ silanfanna tongɛ. 22 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli Misiran mangan xili ma, n mɔn a yiine yigirama nɛn, a yiin naxan fan, e nun a yigiraxina, n yi a silanfanna rabira a yii. 23 N Misiran kaane raxuyama ayi nɛn siyane yɛ, n yi e rayensenɲɛ ayi yamanane xun xɔn. 24 Koni n Babilɔn mangan yiine sɛnbɛ soma nɛn, n yi n ma silanfanna so a yii, n yi Misiran mangan yiine yigira, a yi lu kutunɲɛ a yɛtagi alo muxu maxɔlɔxin faxamatɔna. 25 N Babilɔn mangan yiine sɛnbɛ soma nɛn, koni Misiran mangan tan sɛnbɛn ɲanma nɛn. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na n ma silanfanna so Babilɔn mangan yii waxatin naxan yi, a yi a yite Misiran yamanan xili ma. 26 N Misiran kaane raxuyama ayi nɛn siyane yɛ, n yi e rayensenɲɛ ayi yamanane xun xɔn. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na."

31

*Misiran mangan luxi n*ɛn alo suman bili gbeena

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun kedenden kike saxanden xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, a fala Misiran mangan nun a ganla xa, i naxa:
I maliga nde ra i ya gboni?
3 I miri feni ito ma:
Asiriya yamanan yi luxi nɛn
alo suman bili gbeena Liban yamanani,
naxan yiiye yi sabatixi a faɲin na,
a yi fɔtɔnxi ki faɲi,
a yi kuya, a konden yi texi
dangu fɔtɔn yi wudine birin na.*
4 Igen bata yi a rasabati,
bɔxɔ bun ige tilinxin bata yi a ragbo.
Igen yi danguma a salenne nan longori ra,
siga burunna wudine birin ma.
5 Nanara, a yi kuya burunna wudine birin xa,
a dɛɛne bata yi sabati,
a yiine yi kuya
fata ige gbeen na
naxan yi a rasabatima.
6 Xɔline birin yi e tɛɛn sama a yiine nin,
burunna subene birin yi fa e diine xalima a tan nan bun,
siya gbeene birin yi fa yigiya a nininna bun.
7 A yi rayabu a gboyani,
a yiine yi yiriwaxi,
bayo a salenne yi godoxi bɔxɔn bun ma igeni pon!
8 A mi yi suman wudi yo ninin bun Alaa nakɔni.
Fɔfɔ yo dɛ mi yi fan a dɛɛne xa nun,

* 31:3: Wudi kuyeni itoe findixi dunuɲa mangane misaala nan na.

wudi gbɛtɛ mi yi maliga a yiine ra.
Wudi yo mi yi maliga a ra a tofanni Alaa nakɔni.
9 N bata yi a ratofanɲɛ ayi a yii sabatixine xɔn,
han wudine birin yi fa a maxɔxɔlɔnma Eden nakɔni, Alaa nakɔna."
10 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Wudini ito to kuyaxi ayi, a konden yi te fɔtɔn yi wudine birin xa, nanara, a wasoxi ayi han! 11 N yi a sa siyane mangan sagoni alogo a xa a suxu a ɲaxun yatɛn na. N bata n mɛ a ra. 12 Xɔɲɛn naxanye ɲaxu siyane birin xa, ne yi a sɛgɛ, e yi a rabeɲin. A yiine yi lu biraxi geyane nun lanbanne yi. A dɛɛne bɔxin yi lu yamanan folone birin na. Siyane birin yi keli a nininna bun, e a rabeɲin.
13 Xɔline birin yi fa dɔxɔ a yii biraxine fari,
burunna subene birin yi e malan a yiine fari."
14 "Nayi, ige dɛ yi wudi yo mi fa susɛ, a kuya alo a tan, sese konde mi fa tema fɔtɔn yi wudin bonne xa. Nayi, wudi yo mi fa lan a igen sɔtɔ han a kuya alo na. Amasɔtɔ sayaan nan nagidixi e birin ma, e siga bɔxɔn bun faxa muxune tagi, e nun naxanye birin godoma gaburun na."
15 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: A siga laxira yi lɔxɔn naxan yi, n na a saya sunun namini nɛn, n tigi ige tilinxine nun a xude igene balan a fe ra, n yi a ige gbeene rati. N yi Liban yamanani dimi a fe ra, burunna wudine birin yi xara a fe ra.
16 N siyane birin naxuruxurun nɛn gaxuni a bira xuiin ma, n na a ragodo laxira yi waxatin naxan yi, e nun faxa muxune yi godo gaburun na. Nayi, Eden nakɔɔn wudi faɲin naxanye birin bata yi godo bɔxɔn bun, Liban bɔxɔn wudi tofaɲi fisamantenna naxanye birin yi rasabatixi ige gbeene xɔn dunuɲa yi nun, ne yi madɛndɛn. 17 Naxanye yi yigiyaxi a nininna bun, a xɔyine siyane yɛ, e nun ne fan godo nɛn gaburun na e bode xɔn, e sa sa ne fari naxanye faxa yɛngɛni."
18 "Ɛ nun nde maliga Eden nakɔɔn wudine yɛ lan ɛ binyen nun ɛ gboon ma? Anu, i fan sigama laxira yi, ɛ nun Eden nakɔɔn wudine birin. I sa sama nɛn Ala kolontarene tagi bɔxɔn bun ma, naxanye faxaxi silanfanna ra. Misiran mangan nun a yamaan birin naɲanma na kii nin! Marigina Alatalaa falan nan na ra."

32

Sunu sigin Misiran nun a mangan xa

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun firinden kike fu nun firinden xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa, 2 "Adamadina, sunu sigin sa Misiran mangan xa. A fala a xa, i naxa:
I luxi nɛn alo yata sɛnbɛmaan siyane tagi,
alo ige yi sube magaxuxin fɔxɔ igeni,
naxan a masiga tima a baa gbeeni.
I i ya igene dunduma i sanne ra,
i yi e walanne raxaɲɛ ayi."
3 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N na n ma yalaan soma nɛn i xun na,
nxu nun yama gbeen malanxina,
e yi i bandun n ma yalaan na.
4 N na i ratema nɛn xaren na,
n yi i radin xɛɛne ma,
n yi xɔline birin lu e dɔxɔ i fari,
burunna subene birin yi lugo i suben na.
5 N na i suben naxuyama ayi nɛn geyane fari,
n yi lanbanne rafe i binbin sube dɔnxɛn na.
6 N yamanan birin ige sama nɛn i wunla ra,
han a geyane birin xude wunle yi rafe.
7 I niin na ba waxatin naxan yi,
n kore xɔnni fɔrɔma nɛn,
n yi sarene yidimi,
n yi kundaan sa sogen yɛ ma
kiken mi fa dɛgɛma.
8 N yanban seene birin yidimima nɛn i ya fe ra,
n yi dimi gbeen nasin i ya yamanan birin yi,
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
9 N siya wuyaxine rakɔntɔfilima nɛn,
n na i kala feen xibarun nali siyane ma waxatin naxan yi
hali i mi yamanan naxanye kolon.
10 N yama wuyaxi yigitɛgɛma nɛn i ya fe ra,
e mangane yi xuruxurun gaxuni i ya fe yi,
n na n ma silanfanni te e yɛtagi waxatin naxan yi.
Birin xuruxurunma nɛn gaxuni a yɛtɛ niin na waxatin birin,
i na faxa lɔxɔn naxan yi."

11 "Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Babilɔn mangana silanfanna fama nɛn i xili ma.
12 N na i ya gali gbeene faxama nɛn sofa wɛkilɛxine silanfanna ra.

Siyaan naxan ɲaxu a birin xa,
ne Misiran yamanana wason kalama nɛn,
a ganle birin yi faxa.
13 N na a xuruseene birin naxɔrima nɛn Nila
baa ige gbeene dɛ.
Muxune sanne mi fa na igene yimaxama
sɔnɔn
xuruseene torone mi fa e dunduma.
14 Nayi, n yi a lu e igene yi e raxara,
e xudene yi lu godɛ yɛtɛtɛnna alo turena,
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
15 N na Misiran yamanan naxɔri waxatin
naxan yi,
yamanani seene birin yi ba a yi,
n yi a muxune birin faxa,
nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na."
16 "Sunu sigin nan na ra, a nu sama nɛn.
Siyane sungutunne sunu sigini ito sama
nɛn Misiran yamanan nun a yamaan birin
xa, Marigina Alatalaa falan nan na ra."

Sunu sigina lan yamanane fe ma

17 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na ɲɛɛ fu nun firinden kike fu nun
firinden xi fu nun suulundena, Alatala yi
falan ti n xa, a naxa, 18 "Adamadina, gbeleg-
bele Misiran kaane ganle fe ra, i wuga xuiin
xa e nun siya sɛnbɛmane xali laxiraya yi,
faxa muxune sigama dɛnaxan yi.
19 A fala e xa, i naxa,
'I rayabu dangu nde ra?
Godo, i fa i sa Ala kolontarene fɛma!'
20 E luma nɛn faxa muxune yɛ
naxanye faxaxi silanfanna ra.
Silanfanni tɔnxi!
E nun e ganle birin xa xali.
21 Sofa sɛnbɛma danguxine falan tima a ma
nɛn laxira yi,
e nun a fɔxɔrabirane, e naxa,
'E bata godo be, e saxi Ala kolontarene fɛma
naxanye faxaxi yɛngɛni.' "

22 "Asiriya mangan mato mɛnni e nun a
ganle birin,
a rabilinxi a muxune ra
naxanye faxaxi silanfanna ra.
23 E gaburune danna sa bɔxɔn nan bun pon,
laxira xɔnna ma,
mangan gaburun nabilinni.
E birin faxaxi yɛngɛn nin,
e tan naxanye yi muxune magaxuma
dunuŋa yi."

24 "Elan fan mangan mato mɛnni,
e nun a ganle birin a gaburun nabilinni.
E birin faxaxi silanfanna nan na yɛngɛni,
e bata maluxun Ala kolontareyani,
e tan naxanye yi muxune magaxuma
dunuŋa yi,
e bata rayagi,
e nun naxanye birin godoma yili gbeen na.
25 A saden bata rafala faxa muxune tagi
e nun a ganle birin a gaburun nabilinni.
Na Ala kolontarene birin bata faxa silan-
fanna ra.
Bayo e yɛɛragaxun bata yi xuya ayi dunuŋa
xun xɔn,
anu iki e bata rayagi,
e nun naxanye sigama yili gbeen na,
e sa sa faxa muxune tagi."

26 "Mesɛki mangan fan na
e nun Tubali mangan nun e ganle birin e
gaburune rabilinni.
Na Ala kolontarene birin faxaxi silanfanna
nan na,
bayo e bata dunuŋa muxune birin magaxu.
27 E nun sofa kɛndɛne mi saxi yire kedenna
xan yi ba,
naxanye birin faxaxi Ala kolontarene yɛ?
E ganla birin bata siga laxira yi
e nun e yɛngɛ so seene.
E silanfanne saxi e xunne bun.
E yulubine goronna bata lu e xɔnne fari,
bayo sofani itoe yɛɛragaxun bata yi xuya
ayi dunuŋa muxune yɛ!
28 I tan Misiran mangan fan kalaxin sama
nɛn Ala kolontarene yɛ,
naxanye faxaxi silanfanna ra!"
29 "Edɔn yamaan mato, a mangane nun
a kuntigin naxanye sɛnbɛ yi gbo, koni e
bata sa faxa muxune yɛ, naxanye faxaxi
silanfanna ra! E saxi Ala kolontarene yɛ,
naxanye godon yili gbeen na."
30 "Kɔmɛn fɔxɔn kuntigine birin mato
mɛnni, e nun Sidɔn kaane birin naxanye
faxaxi, e yagixi, hali e sofane to yi muxune
magaxuma. Na Ala kolontarene saxi faxa
muxune yɛ naxanye faxa silanfanna ra. E
yagixi e nun naxanye godoma yili gbeen
na."
31 "Misiran mangan nun a ganla birin
na na faxa muxu wuyaxine to, na a
masabarima nɛn a ganla fe ra naxanye faxa
silanfanna ra. Marigina Alatalaa falan nan
na ra. 32 Bayo n tinxi a xa yamanane magaxu
dunuŋa yi, Misiran mangan nun a ganle
birin fan e sama nɛn Ala kolontarene yɛ, e

nun naxanye faxaxi silanfanna ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra."

33

Ala yi Esekiyɛli findi kantan muxun na

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, falan ti i ya yamaan xa! A fala
e xa, i naxa: N na yɛngɛn nakeli yamanan
xili ma waxatin naxan yi, e yi muxuna nde
sugandi, a yi findi kantan muxun na, 3 xa
na kanna yaxune to fɛ yamanan yɛngɛdeni,
a yi xɔtaan fe, a yamaan nakolon, 4 nayi,
xa naxan na xɔta xuiin mɛ, a mi a yatɛ, a
faxa feen goronna luma a tan nan xun ma.
5 Naxan na tondi a tuli matiyɛ na xɔta xuiin
na, a faxa feen goronna luma a tan nan xun
ma. Naxan na a tuli mati a fe xuiin na, na
a niin natangama nɛn. 6 Koni xa kantan
muxun yaxune to fɛ, a mi xɔtaan fe, xa a
mi yamaan nakolon, yaxune yi fa muxuna
nde faxa, na kanna faxama nɛn a hakɛn
ma, koni a wunla goronna luma nɛn kantan
muxun xun ma."
7 "Nayi, i tan adamadina, n bata i findi
Isirayila yamaan kantan muxun na. Nayi,
n ma falane ramɛ, i yi e rakolon n xa. 8 N
na a fala muxu ɲaxin xa, n naxa, 'Muxu
ɲaxina, i faxama nɛn,' xa i mi na fala muxu
ɲaxin xa, i yi a rakolon fa fala a xa xɛtɛ a
kira ɲaxin fɔxɔ ra alogo a xa kisi, na muxu
ɲaxin faxama nɛn a hakɛn ma, koni a wunla
goronna luma i tan nan xun ma. 9 Koni
xa i muxu ɲaxin nakolon alogo a xa xɛtɛ a
kɛwanle fɔxɔ ra, koni a mi tin, a faxama nɛn
a hakɛn ma, koni i tan bata i niin natanga na
yi."

Muxu ɲaxin na tubi a nii rakisin sɔtɔma nɛn

10 "Adamadina, a fala Isirayila yamaan xa,
i naxa: Ɛ luma a falɛ, ɛ naxa, 'Nxɔ murutɛn
nun nxu yulubine goronna gbo nxu xun
ma, nxu kalama e bun. Nxu nɔɛ kisɛ di?' 11 A
fala e xa, i naxa: Marigina Alatalaa falan ni
ito ra, a naxa, 'Habadan Ala nan n na, n bata
n kɔlɔ n yɛtɛni! N mi waxi muxu ɲaxin xa
faxa, n waxi nɛn a xa xɛtɛ a kɛwanle fɔxɔ ra,
a yi kisi. Ɛ xun xɛtɛ, ɛ xɛtɛ ɛ kɛwali ɲaxine
fɔxɔ ra. Isirayila yamana, nanfera ɛ tinxi ɛ
xa halagi?' "
12 "I tan adamadina, a fala i ya yamaan
xa, i naxa: Tinxin muxuna tinxinyaan mi
a rakisɛ a na murutɛ n ma lɔxɔn naxan yi.
Muxu ɲaxina ɲaxuyaan fan mi a halagɛ, xa
a sa xɛtɛ a ɲaxuyaan fɔxɔ ra. Xa tinxin
muxun yulubin liga fɔlɔ lɔxɔn naxan yi, a
tinxinya fonna mi a niin natangama. 13 Xa
n na a fala tinxin muxun xa, n naxa, 'I
kisima nɛn,' xa a yigi sa a tinxinyani, a yi
fe ɲaxin liga, a tinxin wali yo mi fa yatɛma.
A halagima nɛn a fe ɲaxina fe ra a naxan
ligaxi. 14 N na a fala muxu ɲaxin xa, n
naxa, 'I faxama nɛn,' xa a xun xanbi so a
yulubini, a yi kiti kɛndɛn nun tinxinyaan
liga fɔlɔ, 15 a tolimaan naxɛtɛ, a mɔn yi seen
naxɛtɛ a naxan muŋaxi, a yi yamarine suxu
muxun kisin naxanye xɔn, a mi fa fe ɲaxi
yo liga, na kanna kisima nɛn, a mi faxama.
16 Ɲinan tima nɛn a yulubi fonne birin xɔn.
A bata kiti kɛndɛn nun tinxinyaan liga fɔlɔ,
na kanna kisima nɛn."
17 "Anu, i ya yamana a falama, e naxa,
'Marigina kiraan mi lanxi!' Koni e tan nan
ma kira mi lanxi. 18 Xa tinxin muxuna a xun
xanbi so a tinxinyani, a yi fe ɲaxin liga fɔlɔ,
a faxama nɛn na ma. 19 Xa muxu ɲaxina a
xun xanbi so a ɲaxuyani, a yi kiti kɛndɛn
nun tinxinyaan liga fɔlɔ, a kisima nɛn na
fe ra. 20 Anu, Isirayila yamana, ɛ a falama,
ɛ naxa, 'Marigina kiraan mi lanxi.' Nayi, n
na ɛ keden kedenna birin makitima nɛn ɛ
kɛwanle ra."

Isirayila yamanan kala fena

21 Nxu xali konyiyani waxatin naxan yi,
na ɲɛɛ fu nun firinden kike fuden xi suu-
lunde lɔxɔn nan yi a ra, Yerusalɛn muxu
gixina nde yi fa a fala n xa, a naxa, "Taan
bata kala!" 22 Koni Alatala bata yi a yiin sa n
ma ɲinbanna ra benun na muxu gixin xa fa
n fɛma xɔtɔnni. N dɛɛn bata yi fulun, bobo
mi yi fa n na.*
23 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
24 "Adamadina, muxun naxanye dɔxi Isiray-
ila yamana kalaxini, ne a falama, e naxa,
'Iburahima kedenna nan yi a ra, anu, a
yamanan birin tongo nɛn a kɛɛn na. En
tan to wuya, yamanan bata fi en tan ma en
gbeen na yati!' 25 Nanara, a fala e xa, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ
suben donma naxan mi kɔɛ raxabaxi, ɛ xax-
ili tixi suxurene ra, ɛ faxan tima, ɛ lan ɛ yi
yamanan sɔtɔ nayi ba? 26 Ɛ laxi ɛ silanfanne
nan na, ɛ fe haramuxine ligama, ɛ yalun-
yaan ligama, ɛ lan ɛ yi yamanan sɔtɔ nayi

* 33:22: Na bobo feen sɛbɛxi Esekiyɛli 3.26 nun 24.27 kui.

ba?' [27] I ito nan falama e xa, i naxa, 'Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: Habadan Ala
nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, fa fala,
naxanye luxi e nii ra Yerusalɛn taa kalaxini,
ne faxama silanfanna nan na. Naxanye e
gixi burunna ra, n na e luma subene nan
xa, e yi e don. Naxanye luxunxi gɛmɛ
longonne nun faranne ra, fitina furen nan
ne faxama. [28] N yamanan findima nɛn yire
rabeɲinxin na. A sɛnbɛn naxan yi findixi
a muxune waso xunna ra, n na ɲanma a yi
nɛn. Isirayila geyane yigelima nɛn, muxu
yo mi danguɛ e yi. [29] E a kolonma nɛn nayi
a Alatala nan n na, n na yamanan findi yire
rabeɲinxin na e fe xɔsixine fe ra e naxanye
ligaxi.' "

[30] "I tan adamadina, i ya yamanan mux-
une i ya fe falama taan nabilinna yinne xɔn
e nun banxine dɛ ra, e a falama e bode xa, e
naxa, 'Ɛ fa a ramɛ, falan naxan kelixi Alatala
ma!' [31] N ma yamaan sigama i fɛma, e dɔxɔ i
yɛtagi i xuiin namɛdeni. E i xuiin namɛma,
koni e mi a suxuma. Bayo e fala faɲine nan
tima, koni kunfan nan e bɔɲɛni e xa tɔnɔn
fen tinxintareyani. [32] I ya fe bata findi e xa
sigin na, naxan fan, a ɲaxun. E i ya falane
ramɛma, koni e mi e suxuma. [33] Koni na
feene na rakamali, anu e waxatin bata a li,
e a kolonma nɛn nayi, a nabina nde yi e yɛ."

34

Falana Isirayila mangane xili ma

[1] Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
[2] "Adamadina, falan ti Isirayila yamaan
yɛɛratine xili ma naxanye luxi alo xuruse
kantanne. I naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: Gbalona Isirayila yɛɛratine
xa naxanye e ɲɔxɔ luxi e yɛtɛ gbansanna
xɔn. Xuruse kantanne mi lan e xa xuruse
kurun naba ba? [3] Anu, ɛ ɛ xuruse kurun
turen donma, ɛ ɛ maxidima xuruse xabe
dugine yi, ɛ xuruse turaxine kɔɛ raxabama,
ɛ yi e don, koni ɛ mi ɛ ɲɔxɔ luma xuruseene
xɔn. [4] Naxanye xadanxi, ɛ mi ne sɛnbɛ
soma. Naxanye furaxi ɛ mi ne dandanma.
Naxanye maxɔlɔxi, ɛ mi ne maxidima.
Naxanye bata siga na xun xɔn, ɛ mi ne
malanma. Naxanye lɔxi ayi, ɛ mi ne
xɔn fenma, koni ɛ dɔxi yamaan xun na
ɲaxankatan nun ɲaxuyaan nin. [5] E bata
xuya ayi bayo xuruse raba mi na. E to
raxuyaxi ayi, e bata findi burunna subene
balon na. [6] N ma xuruseene bata xuya ayi
geyane nun yire matexine birin fari. E bata
xuya ayi bɔxɔn birin xun xɔn, koni muxe
mi na naxan a yengi dɔxɔma e xɔn, a yi e
fen.' "

[7] " 'Nanara, ɛ tan yɛɛratine, ɛ tuli mati
Alatalaa falan na! [8] Marigina Alatalaa falan
ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na,
n bata n kɔlɔ n yɛtɛni. Bayo yɛɛrati mi n
ma yamaan masuxuma, e yi lu alo xuruse
rabeɲinxine, bayo ganle fuma n ma ya-
maan ma, e lu alo burunna subene balona,
bayo n ma xuruse rabane mi sigaxi n ma
xuruseene fendeni, bayo xuruse rabane e
ɲɔxɔ luxi e yɛtɛ nan gbansan xɔn, e mi n ma
xuruseene raba, [9] nanara, ɛ tan yɛɛratine,
ɛ tuli mati Alatalaa falan na! [10] Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli
yɛɛratine xili ma! N na n ma yamaan bama
nɛn e yii. N mi fa tinma e yi n ma yamaan
lu alo xuruse rabeɲinxine, alogo xuruse
rabane nama fa e ɲɔxɔ lu e yɛtɛ gbansanna
xɔn. N na n ma xuruseene xunbama nɛn e
yii, e mi fa findima e balon na sɔnɔn.' "

[11] " 'Bayo, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa: N tan yɛtɛɛn nan n yengi dɔxɔma
n ma yamaan xɔn, n yi e masuxu [12] alo
xuruse raba faɲina a yengi dɔxɔma a xu-
ruseene xɔn kii naxan yi, e nɛma raxuyaxi
ayi waxatin naxan yi. N na n ma xu-
ruseene masuxuma na kii nin, n yi sa e
xunba yirene yi e yi xuyaxi ayi dɛnaxanye
yi na waxati yidimixini kundani. [13] N na
e raminima nɛn siyane yɛ, n yi e malan
sa keli yamana wuyaxi yi, n yi e xali e
yamanani. N na n yengi dɔxɔma nɛn e xɔn
Isirayila geyane fari, e nun xudene dɛ e nun
yamaan dɔxɔdene birin yi yamanani. [14] N na
e rabama nɛn yire faɲini, Isirayila yamanan
geya matexine yi findi e rabaden na. E sa e
matabuma mɛnne nin e rabade faɲini, e yi e
dɛge yire sabatixine yi Isirayila geyane fari.
[15] N tan yɛtɛna n ma xuruseene rabama nɛn,
n yi matabun fi e ma. Marigina Alatalaa
falan nan na ra. [16] Xuruseen naxan lɔxi ayi,
n na fenma nɛn. Naxan sigaxi na xun xɔn,
n mɔn fama nɛn na ra. Naxan maxɔlɔxi, n
yi na dandan. Naxan xadanxi, n yi na sɛnbɛ
sɔ. Koni naxan turaxi e nun naxan sɛnbɛn
gbo, n ne faxama nɛn. N na n ma xuruseene
rabama kiti kɛndɛn nin.' "

[17] " 'Ɛ tan naxanye luxi alo n ma xuruse
kuruna, Marigina Alatala ito nan falaxi ɛ
xa, a naxa: n mɔn kitin sama nɛn xuruse

nun xuruse tagi, e nun kɔtɔn
tagi. [18] Na mi ɛ kɛnɛnxi ba, ɛ lu ɛ dɛge
yire faɲini? Naxan don daxi a ra, ɛ mɔn
waxi na nan yibodon feyi ɛ sanna ra ba?
Ɛ mi ɛ wasa soɛ ige sariɲanxin minni ba?
Ɛ mɔn waxi a dɔnxɛn dundu feen nin ba?
[19] N ma xuruseene lan ba, e donseen don ɛ
naxan yibodonxi, e yi igen min ɛ bata naxan
dundu ɛ sanna ra?' "

[20] " 'Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N tan yɛtɛɛn kitin sama
nɛn xuruse turaxin nun xuruse xɔsixin tagi.
[21] Bayo, ɛ bata xuruse xadanxine tuntun ɛ
ɲinginna nun ɛ tungunna ra, ɛ lu e kudunɲɛ
ɛ fenne ra han ɛ yi e kedi, [22] n na n ma
xuruseene rakisima nɛn alogo e yii seene
nama fa lu yaxune sagoni. N kitin sama nɛn
xuruseene tagi. [23] N xuruse raba keden pe
dɔxɔma nɛn e xun na, naxan e rabama, n
ma walikɛɛn Dawuda. A e masuxuma nɛn,
a yi findi e yɛɛratiin na.* [24] N tan Alatala
findima nɛn e Ala ra, n ma walikɛɛn Dawuda
yi findi e yɛɛratiin na. N tan Alatala nan
falan tixi. [25] N bɔɲɛ xunbeli layirin xidima
nɛn nxu nun ne tagi, n yi yamanan sube
xaɲɛne raxɔri, alogo e xa dɔxɔ burunna ra
makantanni, e yi xi fɔtɔnne yi. [26] N na e nun
n ma yire sariɲanxin nabilinna barakama
nɛn, n yi tulen nafa a waxatini, e yi findi
duba tulene ra. [27] Wudine bogima nɛn xɛɛne
ma, bɔxɔn yi sansi bogine ramini. Yamaan
luma nɛn bɔɲɛ xunbenli e yamanani. Nayi,
e a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na
e konyiyaan kala waxatin naxan yi, n yi e
xunba muxune yii naxanye e ɲaxankatama.
[28] Siyane mi fa e yii seene tongoma sɔnɔn,
sube xaɲɛne mi fa e donma sɔnɔn. E luma
nɛn bɔɲɛ xunbenli, muxu yo mi fa e mag-
axuma. [29] N xɛɛ faɲine yitɔnma nɛn e xa
naxanye xili minima, fitina kamɛ yo mi fa
e tɔrɔma yamanani. Siyane mi fa e rayagɛ
sɔnɔn. [30] Nayi, e a kolonma nɛn a n tan
Alatala e xɔn, e Ala. E mɔn yi a kolon a e
tan nan findixi n ma yamaan na, Isirayila
kaane. Marigina Alatalaa falan nan na ra.
[31] Ɛ tan adamadiine luxi nɛn alo n ma xuruse
kuruna, ɛ tan naxanye dɔxi n ma xuruse
rabadeni. N tan nan ɛ Ala ra. Marigina
Alatalaa falan nan na ra.' "

* 34:23: Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 10.16 kui.

35

Nabiya falana Edɔn kaane xili ma

[1] Alatala yi falan ti n xa, a naxa:
[2] "Adamadina, i yɛɛ rafindi Seyiri geyaan
ma, i yi nabiya falan ti a xili ma! [3] A fala a
ma, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa:
N bata keli ɛ xili ma
ɛ tan naxanye Seyiri geya yireni.
N na n yiini bandunma nɛn ɛ xili ma,
n yi ɛ konna findi yire rabeɲinxin na feu!
[4] N na ɛ taane kalama nɛn,
ɛ konna yi findi yire rabeɲinxin na.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a Alatala nan n na.' "

[5] " 'Amasɔtɔ ɛ bata habadan
xɔnnantenyaan namara, ɛ yi Isirayila kaane
lu e faxa silanfanna ra, gbalon fa e ma
waxatin naxan yi, e e hakɛne saranna
dɛfexin sɔtɔ waxatin naxan yi. [6] Marigina
Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala
nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni! N na ɛ sama
nɛn faxa tiin sagoni, a yi lu ɛ sagataɲɛ.
Bayo faxa tiin mi raɲaxuxi ɛ tan ma, faxa
tiin luma nɛn ɛ sagataɲɛ. [7] N Seyiri geya
yiren findima nɛn yire rabeɲinxin na fefe!
Naxan yo na dangu na yi, n yi na kanna
faxa. [8] N na ɛ geyane rafema nɛn muxu
faxaxine ra. Naxanye faxama silanfanna
ra, ne birama nɛn ɛ yire matexine nun ɛ
mɛrɛmɛrɛne nun ɛ xudene birin yi.
[9] N na ɛ konna findima nɛn yire rabeɲinxin
na habadan,
muxu yo mi fa dɔxɔma ɛ taane yi.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a Alatala nan n na.' "

[10] " 'Bayo ɛ bata a fala, ɛ naxa, "Isiray-
ila nun Yuda yama firinni itoe nun e ya-
manane findima nɛn nxu gbeen na, nxu
yi dɔxɔ e yi." Anu, Alatala fan yi na yi!
[11] Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:
Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n
yɛtɛni. Ɛ xɔlɔn nun xɔxɔlɔnna naxan yitaxi
Isirayila kaane ra ɛ xɔnnantenyani, n na ɛ
suxuma nɛn na ra! N na n yɛtɛ makɛnɛnma
nɛn e xa, n na ɛ makiti waxatin naxan yi.
[12] Nayi, ɛ a kolonma nɛn a n tan Alatala bata
ɛ fala ɲaxine birin mɛ Isirayila geya yirene
xili ma, ɛ naxanye falaxi, ɛ naxa, "Ɛ konna
bata halagi, a yi findi nxu balon na." [13] Ɛ

bata ɛ yɛtɛ yite n tan xili ma ɛ falane yi, ɛ yi
konbine ti n xili ma, n tan yɛtɛɛn yi e mɛ.' "
14 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Yamanane birin na lu sɛwani waxatin
naxan yi, n na ɛ konna tan naxɔrima nɛn
fefe! 15 Ɛ sɛwa nɛn Isirayila yamaan kɛɛ
bɔxɔn kala feen na, n ma yamana. Nayi, n
na ɛ fan konna ligama na kiini nɛn. Seyiri
geya yiren findima nɛn yire rabeɲinxin na,
e nun Edɔn yamanan birin. Nayi, e a
kolonma nɛn a Alatala nan n na.' "

36

Isirayila yamaan mɔn xɛtɛma nɛn e
bɔxɔni
1 "Adamadina, nabiya falan ti Isirayila
geyane xa! A fala e xa, i naxa, 'Isiray-
ila geyane, ɛ tuli mati Alatalaa falan na!
2 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Bayo yaxune bata gele ɛ ma, e naxa, "Yɔ!
Habadan geyani itoe bata findi nxu tan nan
gbee ra!" ' 3 Nayi, nabiya falan ti, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Bayo ɛ rabilinna muxune birin bata kata
ɛ raxɔrideni, e yi ɛ ɲaxankata alogo ɛ xa
findi siya gbɛtɛye gbeen na, muxune yi ɛ
magele, e yi ɛ xili kala, 4 nanara, Isiray-
ila geyane, ɛ tuli mati Marigina Alatalaa
falan na! Marigina Alatala ito nan falaxi
lan geyane nun yire matexine nun xudene
nun mɛrɛmɛrɛne nun yire kalaxine nun taa
rabeɲinxine fe ma, ɛ rabilinna siya gbɛtɛne
bata fu naxanye ma, e mɔn yi ɛ magele.
5 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N bata falan ti siya gbɛtɛne xili ma n ma
xanuntenya gbeeni n ma yamaan xa, e nun
Edɔn taane birin xili ma, naxanye n ma ya-
manan findixi e gbeen na ɲaxaŋaxa gbeen
nun xɔnnantenyani, e yi a xuruse rabadene
tongo!' 6 Nanara, nabiya falan ti Isirayila
yamanana fe yi. A fala geyane nun yire
matexine nun xudene nun mɛrɛmɛrɛne xa,
i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Siyane bata ɛ makonbi han! Nayi, n
xɔlɔxin falan tima e xili ma nɛn n ma xa-
nuntenya gbeeni n ma yamaan xa. 7 Nanara,
Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N bata n kɔlɔ n yiini texin na, fa fala ɛ
rabilinna siyane e yɛtɛ nan nayagima e
konbine xɔn.' "
8 " 'Ɛ tan Isirayila geyane, ɛ ɲingima nɛn,
ɛ yi ɛ bogin namini Isirayila kaane xa, n ma
yamana, bayo na feene fa waxatin bata a li.
9 N fama nɛn ɛ fɛma, n na n yɛɛ rafindima
nɛn ɛ ma, ɛ tan geyane bima nɛn, ɛ yi e
si. 10 N muxune rawuyama ayi nɛn ɛ fari,
Isirayila yamaan birin. Muxune dɔxɔma
nɛn taane yi, e mɔn yi yire kalaxine ti. 11 N
muxune nun xuruseene rawuyama ayi nɛn
ɛ tan geyane fari. E wuyama ayi nɛn, e yi
diine bari. N mɔn tinma nɛn muxune yi
dɔxɔ ɛ tan geyane fari alo a fɔlɔni, n yi ɛ
rasabati alo waxati danguxine yi. Nayi, ɛ a
kolonma nɛn a Alatala nan n na. 12 N na a
ligama nɛn muxune yi sigan ti ɛ tan geyane
yiren birin yi, Isirayila kaane, n ma yamana,
ɛ yi findi e kɛɛ bɔxɔn na, ɛ mi fa findima e
diine faxa xunna ra sɔnɔn.' "
13 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Bayo a falama ɛ ma fa fala ɛ tan
geyane bata muxune halagi, ɛ yi findi
ɛ yɛtɛna yamana diine faxa xunna ra,
14 nanara, ɛ mi fa muxu yo halagima sɔnɔn.
Ɛ mi fa findima ɛ yamana diine faxa xunna
ra sɔnɔn. Marigina Alatalaa falan nan na
ra. 15 Ɛ mi fa siyane konbi ti xuiin mɛma
sɔnɔn, siyane mi fa ɛ rayarabima sɔnɔn, ɛ
mi fa ɛ yamaan nabirama sɔnɔn! Marigina
Alatalaa falan nan na ra.' "
16 Marigina Alatala yi a fala n xa, a naxa,
17 "Adamadina, Isirayila kaane yi dɔxi e ya-
manani waxatin naxan yi, e a sariŋanna
kala nɛn e fe raba kiine nun e kɛwanle xɔn,
e fe raba kiin yi findi fe xɔsixin na n yɛɛ
ra yi alo ɲaxanla nɛma kike wanli. 18 Nayi,
n na n ma xɔlɔn nagodo nɛn e xili ma e
to faxan tixi yamanani, e yi a sariŋanna
kala e suxurene xɔn. 19 Nanara, n na e
raxuyaxi ayi siyane yɛ yamanane birin yi,
n yi e makiti e sigati kiin nun e kɛwanle
xɔn. 20 E na yi siga dɛnaxanye birin yi siyane
yɛ, e yi n xili sariŋanxin sariŋanna kalama
nɛn bayo muxune yi a falama e ma nɛn,
e naxa, 'Alatalaa yamaan nan e ra, anu e
kelixi a yamanan nin.' 21 Nanara, n yi wa n
xili sariŋanxin natanga feni e ma, Isirayila
yamaan yi naxan sariŋanna kalama siyane
tagi e siga dɛnaxanye yi."
22 "Nanara, a fala Isirayila yamaan xa, i
naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: N mi ito ligama ɛ tan Isirayila yamaan
xan ma fe ra, koni n na a ligama n xili
sariŋanxin nan ma fe ra ɛ naxan sariŋanna
kalaxi siyane tagi ɛ siga dɛnaxanye yi. 23 N
na n xili gbeen sariŋanna mayitama nɛn,
ɛ naxan sariŋan kalaxi siyane yɛ. Nayi,

siyane a kolonma nɛn a Alatala nan n na,
n na n ma sariŋanna mayita ɛ xɔn waxatin
naxan yi siyane yɛtagi.' Marigina Alatalaa
falan nan na ra."
24 " 'N na ɛ bama nɛn siyane yɛ, n yi
ɛ malan keli yamanane birin yi, n yi ɛ
xali ɛ bɔxɔni. 25 N na ɛ rasariŋanma nɛn
ige sariŋanxin na, n yi a xuya ɛ ma, ɛ yi
rasariŋan. N na ɛ rasariŋanma nɛn ɛ fe
xɔsixine nun ɛ suxure feene birin ma. 26 N
bɔŋɛ nɛnɛn fima nɛn ɛ ma, n yi nii nɛnɛn
sa ɛ yi. N bɔŋɛ xɔdɛxɛn bama nɛn ɛ yi
alo gɛmɛna, n yi bɔŋɛ faŋin sa ɛ yi. 27 N
na n ma Nii Sariŋanxin sama nɛn ɛ yi, n
yi a liga, ɛ yi bira n ma tɔnne fɔxɔ ra, ɛ n
ma sariyane suxu, ɛ yi e liga. 28 Ɛ dɔxɔma
nɛn yamanani n naxan so ɛ benbane yii,
ɛ yi findi n ma yamaan na, n yi findi ɛ
Ala ra. 29 N na ɛ rakisima nɛn ɛ fe xɔsine
birin ma. N bogi seene raminima nɛn, n
yi a rawuya ayi, kamɛn mi fa ɛ suxɛ sɔnɔn!
30 N wudi bogine nun sansine rawuyama ayi
nɛn alogo ɛ nama fa rayarabi kamɛni sɔnɔn
siyane yɛ. 31 Nayi, ɛ sigati ki ɲaxin nun ɛ
kɛwali ɲaxine fe rabirama nɛn ɛ ma, ɛ yi
nimisa ɛ hakɛne nun ɛ kɛwali xɔsixine fe
ra ki faŋi! 32 N mi na ligama ɛ tan xan ma
fe ra, ɛ xa a kolon Isirayila yamana! Ɛ yagi
ɛ kɛwanle fe ra ki faŋi! Marigina Alatalaa
falan nan na ra.' "
33 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: N na ɛ rasariŋan ɛ hakɛne birin
ma lɔxɔn naxan yi, n mɔn taane rafema
nɛn, yire kalaxine mɔn yi ti, 34 xɛɛ kalaxine
mɔn yi bi alogo e nama lu rabeŋinxi dangu
muxune yɛtagi. 35 E a falama nɛn nayi, e
naxa, "Yamanani ito naxan yi kalaxi, a bata
lu alo Eden nakɔna. Taan naxanye yi kalaxi,
e yi rabeŋin, na taa xɔnne mɔn bata ti,
e findi muxune dɔxɔde makantanxine ra."
36 Nayi, siyaan naxanye na lu ɛ rabilinni, ne
a kolonma nɛn a n tan Alatala nan bata yire
kalaxine ti, n mɔn yi xɛɛ rabeŋinxine bi.
N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama
nɛn.' "
37 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N mɔn tinma nɛn Isirayila yamaan xa n fen,
n yi e mali. N muxune rawuyama ayi nɛn
alo xuruseene. 38 Taa kalaxine rafema nɛn
muxune ra alo xuruse kurune Yerusalɛn yi
sali lɔxɔne yi naxanye bata rasariŋan Ala
xa. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n
na."

37

Ala yi muxu xɔnne yita Esekiyɛli ra fe
tooni alo xiyena

1 Alatala sɛnbɛn yi so n yi, a Nii
Sariŋanxin yi n xali lanbanna nde tagi,
dɛnaxan yi rafexi faxa muxune xɔnne ra.
2 A yi n nasiga ti e tagi na yiren birin yi, anu
e yi gbo na han, e bata yi xara ayi fefe!
3 A yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina,
xɔnni itoe niin mɔn nɔɛ birɛ e yi ba?" N
yi a yabi, n naxa, "Marigina Alatala, i tan
nan keden pe na kolon!" 4 A yi a fala n xa, a
naxa, "Nabiya falan ti xɔnni itoe xa! A fala, i
naxa, 'Xɔri xaraxine, ɛ Alatalaa falan namɛ!
5 Marigina Alatala ito nan falaxi xɔnni itoe
xa, a naxa: N niin birama ɛ yi nɛn, ɛ yi keli
sayani! 6 N na ɛ fasane sama nɛn ɛ ma, n fati
bɛndɛn nun ɛ fati kidin sa ɛ ma, n mɔn yi ɛ
niin bira ɛ yi alogo ɛ xa keli sayani. Nayi, ɛ
a kolonma nɛn a Alatala nan n na.' "
7 N yi nabiya falan ti xɔnne xa alo a
yamarixi n ma kii naxan yi. N yi nabiya
falan tima waxatin naxan yi, xuina nde yi
mini, alo se ramaxa xuina, xɔnne yi e maso
e bode ra. 8 N yi a to fasane bata sa xɔnne
ma, fati bɛndɛn yi sa e ma, fati kidin yi e yɛ
maluxun, koni e nii mi yi e yi singen.
9 Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa,
"Nabiya falan ti foyen xa! Adamadina,
nabiya falan ti a xa, i naxa, 'Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: I tan foyena,
keli bɔxɔn tongon naaninne yi, i fa so faxa
muxuni itoe yi alogo e xa keli sayani.' " 10 N
yi nabiya falan ti alo a yamari n ma kii
naxan yi. Niin yi bira e yi, e mɔn yi keli
sayani, e ti e sanne xunna. Gali sɛnbɛmaan
nan yi a ra naxan yi gbo mumɛ!
11 A yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina,
Isirayila yamaan birin nan xɔri itoe ra. E
luma a falɛ, e naxa, 'Nxu xɔnne bata xara.
Yigi yo mi fa nxu xa! Nxu bata lɔ ayi!'
12 Nanara, nabiya falan ti, i a fala e xa, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N
na ɛ gaburune rabima nɛn, n yi ɛ rate yinla
ra, ɛ tan n ma yamana. N mɔn fama nɛn ɛ
ra Isirayila yamanani. 13 Ɛ a kolonma nɛn
nayi, n ma yamana, a Alatala nan n na, n
na ɛ gaburune rabi waxatin naxan yi, n yi
ɛ rate! 14 N na n ma Nii Sariŋanxin birama
ɛ yi nɛn, ɛ yi keli sayani, n mɔn yi ɛ dɔxɔ ɛ
yamanani. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a n tan

Alatala nan falan tixi, n yi a liga. Alatalaa
falan nan na ra.' "

*Ala mayitaxunna bama n*ɛn Isirayila nun
Yuda tagi

15 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
16 "Adamadina, yegena nde tongo i yi ito
kɛrɛndɛn a fari, fa fala Yuda gbeena e nun
Isirayila kaan naxanye a fɔxɔ ra. I mɔn
xa yege gbɛtɛ tongo, i ito kɛrɛndɛn a ma
fa fala Efirami a yegena, Yusufu gbeena e
nun Isirayila yamaan naxanye birin a fɔxɔ
ra. 17 Yegene ratugun alogo e xa findi yege
kedenna ra i yii. 18 Xa i ya yamanan muxune
i maxɔdin, e naxa, 'I mi ito bunna falama
nxu xa ba?' 19 I xa e yabi, i naxa, 'Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: N Yusufu a
yegen tongoma nɛn, naxan Efirami yii, e
nun Isirayila bɔnsɔnna naxanye a fɔxɔ ra,
n yi a tugun Yudaa yegen na, e findi yege
kedenna ra. E findima nɛn kedenna ra n
yii.' "

20 "I sɛbɛnla kɛrɛndɛnma yegen naxanye
fari, ne xa lu suxi i yii e yɛtagi. 21 I yi a
fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N na Isirayila kaane bama
nɛn siya gbɛtɛne tagi e sigaxi dɛnaxanye
yi, n yi e malan keli yiren birin yi, n yi
e raxɛtɛ e yamanani. 22 N na e findima
nɛn yama kedenna ra yamanani, Isirayila
geyane fari, manga kedenna yi lu e birin
xun na, e mi fa findima siya firinna ra, e
mɔn mi fa yitaxunɲɛ mangaya firinna ra.
23 E mi fa e yɛtɛ raxɔsima e suxurene nun
e batu se haramuxine nun e murutɛ feene
xɔn. N na e rakisima nɛn e yulubi rabadene
birin ma, n yi e rasariɲan. E findima nɛn
n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra. 24 N
ma walikɛɛn Dawuda nan findima e man-
gan na, xuruse raba keden peen yi lu e
yɛɛ ra. E n ma sariyane nun n ma tɔnne
suxuma nɛn, e yi e liga. 25 E dɔxɔma nɛn
yamanani n dɛnaxan soxi n ma walikɛɛn
Yaxuba yii, ɛ benbane dɔxɔ dɛnaxan yi. E
dɔxɔma nɛn mɛnni, e tan nun e diine nun
e diine diine han habadan, n ma walikɛɛn
Dawuda yi findi e mangan na habadan! 26 N
bɔɲɛ xunbeli layirin xidima nɛn nxu nun
ne tagi, a findi habadan layirin na. N na e
rasabatima nɛn, n yi e rawuya ayi, n yi n
ma yire sariɲanxin lu e tagi habadan! 27 N
dɔxɔden luma nɛn e tagi, n findi e Ala ra,
e findi n ma yamaan na. 28 Nayi, siyane a
kolonma nɛn a n tan Alatala nan Isirayila
rasariɲanxi, n na n ma yire sariɲanxin lu e
tagi waxatin naxan yi habadan.' "

38

Nabiya falan Manga Gogo xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, i yɛɛ rafindi Manga Gogo
Magogo kaan ma, Mesɛki nun Tubali*
manga gbeena, i nabiya falan ti a xili ma.
3 A fala a xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito
nan falaxi, a naxa: N bata keli i xili ma
Gogo, Mesɛki nun Tubali manga gbeena. 4 N
karafen birama nɛn i dɛni, n yi i karahan, n
yi i ramini i konni ɛ nun i ya ganla birin, e
nun i ya soone nun i ya soo ragine, naxanye
yɛngɛ so seene yɛbaxi, e nun sofa gali
gbeena yɛ masansan wure lefa gbeen nun
a xurin suxi naxanye yii naxanye fatan
yɛngɛn soɛ silanfanna ra. 5 Perise kaane
nun Kusi kaane nun Puti kaane fan sigama
nɛn i fɔxɔ ra, yɛ masansan wure lefaan
nun wure kɔmɔtin naxanye yii. 6 E nun
Gomɛrɛ kaane nun e sofa ganle birin, e
nun Beti-Togarama kaane, naxanye keli
kɔmɛn fɔxɔni, e nun e ganle birin, e nun
siya wuyaxine sigama nɛn i fɔxɔ ra.' "

7 " 'Keli, i yi i yitɔn, ɛ nun gali gbeen
naxanye birin i fɔxɔ ra, bayo i tan nan dɔxi e
birin xun na. 8 Lɔxɔna nde, n na a ragidima i
ma nɛn ɲɛɛ wuyaxi dangu xanbini, i siga na
yamanan xili ma naxan muxuye futuxuluxi
silanfanna bun ma, naxanye kelixi yamana
wuyaxi yi, e sa e malan Isirayila geyane fari
naxanye bata yi lu rabeɲinxi xabu waxati
xunkuye. E birin bata keli siyane yɛ, e yi lu
dɔxi bɔɲɛ xunbenli. 9 Ɛ nun ɛ ganle birin
kelima nɛn e nun siya wuyaxine, ɛ yi fa
e yamanani alo tule gbeena, alo kundaan
naxan sama yamanan xun ma.' "

10 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Na lɔxɔni, miriyane soma nɛn i
bɔɲɛni, i yi kɔtɛ ɲaxini tɔn. 11 I a falama
nɛn, i naxa, "N sa fuma nɛn yamana makan-
tantaren ma, n yi muxune yɛngɛ naxanye
bɔɲɛ xunbelixi, e lanni, naxanye dɔxi taane
yi yinna mi naxanye rabilinni, naxanye

* 38:2: Tubali nun Mesɛki a fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 10.2-3 nun Esekiyɛli 27.13 kui. Gogo nun Magogo findixi Alaa yamaan yaxune misaala nan na. E fe mɔn sɛbɛxi Lankɛnɛmaya 20.8 kui.

taan so dɛɛye mi balanma wurene ra. [12] N
na e yii seene tongoma nɛn yɛngɛni, n yi
e nafunle muɲa." Muxune mɔn bata dɔxɔ
taa xɔnna naxanye yi, i sa fuma nɛn ne
ma, yamaan naxan naminixi siya gbɛtɛne
yɛ, naxanye bata xuruseene nun nafunla
sɔtɔ, naxanye dɔxi dunuɲa tagini. [13] Saba
nun Dedan nun Tarasisi yulane nun e sofa
sɛnbɛmane birin a falama nɛn i ma, e naxa,
"I faxi yɛngɛ yi se tongoden nin ba? I
ya ganla malanxi nafunla nan muɲadeyi
ba, alogo e xa gbetin nun xɛmaan xali, e
yi xuruseene nun nafunla tongo, e yi se
wuyaxi tongo yɛngɛni?" ' "

[14] "Nanara, adamadina, nabiya falan ti.
A fala Gogo xa, i naxa, 'Marigina Alatala
ito nan falaxi, a naxa: Isirayila kaane na
lu bɔɲɛ xunbenli lɔxɔn naxan yi, n ma
yamana, i na kolonma nɛn. [15] I fama nɛn, i
sa keli i dɔxɔdeni sogeteden kɔmɛn fɔxɔni
pon, ɛ nun siya wuyaxin naxanye i fɔxɔ ra,
e birin dɔxi soone fari, yama gbeena, gali
sɛnbɛmana. [16] I sa fuma nɛn Isirayila kaane
ma, n ma yamana, alo kundaan naxan sama
yamanan xun ma. Waxati famatɔni, n na
i rafama nɛn n ma yamanan xili ma alogo
siyane xa n kolon, n na n ma sariɲanna
mayita i tan xɔn e yɛtagi waxatin naxan
yi.' "

[17] " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: N falan ti i tan nan ma fe yi Isirayila
nabine xɔn waxati danguxine yi ba, n ma
walikɛne? Na waxatini, e nabiya falane
ti nɛn ɲɛɛ wuyaxi bun, fa fala a n na i
rasigama nɛn n ma yamaan xili ma. [18] Na
lɔxɔni, Gogo fama nɛn Isirayila yamanan
xili ma, n bɔɲɛn yi te, n xɔlɔ han! Marigina
Alatalaa falan nan na ra. [19] N fitinaxina
a ragidi nɛn n ma xɔlɔ gbeeni, fa fala na
lɔxɔni bɔxɔn xuruxurun gbeen tima nɛn
Isirayila yi. [20] Yɛxɛne nun xɔline nun bu-
runna subene nun niimaseene birin xurux-
urunma nɛn gaxuni n yɛtagi, e nun muxun
naxanye birin bɔxɔ xɔnna fari. Geyane
godoma nɛn, tintin yirene birin yi wuru,
yinne birin yi bira bɔxɔni. [21] N yɛngɛn nake-
lima nɛn Manga Gogo xili ma n ma geyane
birin fari. Birin silanfanna tongoma nɛn a
ngaxakedenna xili ma. Marigina Alatalaa
falan nan na ra. [22] N Gogo makitima nɛn
fitina furen nun sayaan na, n tule gbeen
nun balabalan kɛsɛne nun dole tɛɛn nafa
a xili ma e nun a ganle nun siya wuyaxin
naxanye a fɔxɔ ra. [23] N na n ma gboon nun n
ma sariɲanna mayitama nɛn, n yi a liga siya
wuyaxine yi n kolon. Nayi, e a kolonma nɛn
a Alatala nan n na.' "

39

Fala gbɛtɛ Manga Gogo xili ma

[1] "Adamadina, nabiya falan ti Manga
Gogo xili ma, a fala a xa, i naxa, 'Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli
i xili ma Gogo, Mesɛki nun Tubali manga
gbeena. [2] N na i karahanma nɛn, i yi keli i ya
yamanani sogeteden kɔmɛnna ma pon, n yi
i xali Isirayila geyane fari. [3] N na i ya xanla
ragarinma ayi nɛn, a bira i kɔmɛnni, n yi i
ya xalimakunle rayolon i yiifanni. [4] I faxama
nɛn Isirayila geyane fari, i tan nun i ya ganle
nun siyaan naxanye birin i fɔxɔ ra. N yi i
binbin lu xɔline nun burunna subene bun e
balon na. [5] I faxama nɛn burunna ra, bayo
n tan bata a fala. Marigina Alatalaa falan
nan na ra. [6] N tɛɛn nafama nɛn Magogo
yamanani, e nun na kanne konni naxanye
birin dɔxi ige tagi bɔxɔne yi bɔɲɛ xunbenli.
Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na. [7] N
na a ligama nɛn Isirayila kaane yi a kolon
a n xinla sariɲan. N mi fa n ma yamaan
luyɛ sɔnɔn e yi n xinla sariɲanna kala. Nayi,
siyane a kolonma nɛn a n tan Alatala nan
sariɲan Isirayila yamanani.' "

[8] " 'Marigina Alatalaa falan ni ito ra: Na
feene fama nɛn, e yi rakamali. N falan tixi
na lɔxɔn nan ma fe yi. [9] Nayi, Isirayila kaane
minima nɛn taani, e yi yaxune yɛngɛ so se
biraxine matongo, e yi e gan yegen na, yɛ
masansan wure lefa xurin nun a xungbene,
e nun xanle nun xalimakunle nun yɛngɛ
so dunganne nun tanbane. Ne mi gan
ɲanɲɛ han ɲɛɛ solofere. [10] E mi yege fenɲɛ
burunna ra, e mi se sɛgɛ fɔtɔnne yi, bayo
yaxune yɛngɛ so seene nan ganma yegene
ra. Naxanye e yii seene tongo yɛngɛni,
e fan ne yii seene tongoma nɛn yɛngɛni.
Naxanye e nafunla ba e yii, e fan yi ne
nafunla ba e yii. Marigina Alatalaa falan
nan na ra.' "

[11] " 'Na lɔxɔni, n sigatine lanban yiren
findima nɛn gaburu soon na Manga Gogo
xa Isirayila yamanani fɔxɔ ige daraan so-
geteden binni. A kiraan bolonma nɛn
dangu muxune yɛɛ ra bayo Gogo maluxu-
nma mɛnna nin e nun a ganla birin, mɛnna
yi xili sa Gogo a ganla lanbanna. [12] Isirayila

yamana e maluxunma nɛn kike solofere
alogo yamanan xa rasariɲan. 13 Yamanan
muxune birin e maluxunma nɛn, na yi findi
xunna kenla ra e xa, n na n ma binyen
makɛnɛn lɔxɔn naxan yi. Marigina Alatalaa
falan nan na ra.' "
14 " 'Muxune sugandima nɛn, e yi ya-
manani siga binbine fendeni waxatin birin.
Muxu faxaxin naxanye bɔxɔn fari ma,
muxu gbɛtɛye yi dangu ne maluxunɲɛ. Na
fɔlɔma nɛn kike solofere na dangu, e yi
bɔxɔn nasariɲan na kiini. 15 Na muxun nax-
anye danguma yamanani, na nde keden na
muxune xɔnne to, a taxamasenna tima nɛn
mɛnni alogo gaburu geene xa sa e maluxun
Gogo a ganla mɛrɛmɛrɛni. 16 E mɔn taana
nde xili sama nɛn mɛnni fa fala "Galiya."
Yamanan nasariɲanma na kii nin.' "
17 "Adamadina, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: A fala xɔliin sifan birin xa,
e nun burunna subene birin, i naxa, 'Ɛ ɛ
malan, ɛ fa, ɛ malan sa keli yiren birin yi, ɛ
fa n ma saraxa suben dondeni, n tan yɛtɛɛn
naxan bama ɛ xa. Saraxa gbeen nan na
ra Isirayila geyane fari! Ɛ suben donma
nɛn, ɛ yi wunla min. 18 Ɛ sofa wɛkilɛxine
subene donma nɛn, ɛ yi dunuŋa mangane
wunla min, naxanye faxaxi alo kontonne
nun yɛxɛɛne nun kɔtɔne nun turane, e birin
naturaxi alo Basan yamanan xuruseene. 19 Ɛ
turen donma nɛn n ma saraxani n naxan
bama ɛ xa, ɛ wasa a ra. Ɛ wunla minma nɛn
alo dɔlɔna han ɛ xun magi a ra. 20 Ɛ lugoma
nɛn soone suben nun soo ragine suben na
n ma donse dondeni, e nun sofa wɛkilɛxine
nun yɛngɛ sone sifan birin suben na.' Ma-
rigina Alatalaa falan nan na ra."
21 "N na n ma binyen mayitama nɛn
siyane tagi, siyane birin yi n ma kiti saxin
to, n na n sɛnbɛn nagodo e xili ma wax-
atin naxan yi. 22 Nayi, keli na lɔxɔn ma
han waxati famatɔna, Isirayila yamana a
kolonma nɛn a Alatala nan n na, e Ala.
23 Nayi, siyane a kolonma nɛn a Isirayila
kaane yulubine nan ma fe a ligaxi e sigaxi
konyiyani, e to tinxintareyaan liga n na, n
yi n yɛtagin luxun e ma, n yi e sa e yaxune
sagoni alogo e xa e faxa yɛngɛni. 24 N na
e saranma nɛn e fe xɔsixine nun e murutɛ
feene ra, n yi n yɛtagin luxun e ma."
25 "Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa: Iki, n mɔn xɛtɛma nɛn Yaxuba
bɔnsɔnna muxu suxine ra, n kininkininma
nɛn Isirayila kaane birin ma, n yi n sɔbɛ
so alogo birin xa n xili sariɲanxin binya.
26 Nayi, e ɲinanma nɛn e yagin xɔn e nun e
tinxintareyaan naxanye birin ligaxi n na. E
mɔn luma nɛn makantanni e bɔxɔni, mux-
une mi fa e yimaxama. 27 N na e ramini
siyane yɛ waxatin naxan yi, n na e malan
sa keli e yaxune yamanane yi, n na n ma
sariɲanna mayitama nɛn e xɔn siya wuyax-
ine yɛtagi. 28 Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala
nan n na, e Ala, amasɔtɔ hali n to e raxuyaxi
ayi siyane tagi konyiyani, n mɔn e malanma
nɛn e konni, n mi e sese luma na. 29 N mi fa
n yɛtagin luxunma e ma nayi sɔnɔn, bayo
n na n ma Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn
Isirayila yamaan fari. Marigina Alatalaa
falan nan na ra."

40

Ala yi a Batu Banxi nɛnɛna fe makɛnɛn
Esekiyɛli xa

1 Nxɔ konyiyaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun
suulunden kike singen xi fude lɔxɔni,
Yerusalɛn taan kalan ɲɛɛ fu nun naanin-
deni, na lɔxɔn yɛtɛni, Alatala yi n tongo, a
yi siga n na na yi. 2 Ala yi n xali Isirayila
yamanani fe tooni alo xiyena. A yi n nate
geya matexina nde fari banxine yi tixi
naxan sogeteden yiifari fɔxɔni alo taana.
3 A yi n xali mɛnni, n yi daɲɔxɔna nde to, a
kiin luxi alo wure gbeela. Taa dugi lutin yi
suxi a yii e nun tamina, se maliga sena. A yi
tixi dɛna nde ra. 4 Na muxun yi a fala n xa,
a naxa, "Adamadina, i yɛɛn ti, i tuli mati,
i yengi sa feni itoe birin xɔn n naxanye
yitama i ra, amasɔtɔ i faxi be na nan ma, i
yi sa a fala Isirayila yamaan xa i na naxan
birin to."

Alaa Banxi nɛnɛn yinna so dɛna

5 N yi a to, yinna nde yi Ala Batu Banxin
nabilinxi a yiren birin yi. Se maliga tamin
yi suxi na muxun yii a kuya nɔngɔnna yɛ
sennin, koni na tamin nɔngɔnne yi kuya
nɔngɔnna yɛtɛɛn xa. Nɔngɔnna keden e
nun yii kuiin yɛɛ keden nan yi e kuyan
na nun. A yi yinni gboon maliga, e nun
se maliga tamin kuyan yi lan. A yiteen
fan nun se maliga tamin kuyan yi lan.
6 Na xanbi ra, a yi siga yinna so dɛɛn na
dɛnaxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden ma. A
yi te tedene ma so mɛnna kui. A yi yinna
so dɛɛn fari binna maliga, na kuyana, se

maliga tamin yɛ keden. [7] Konkodine nan yi
rafalaxi yinna so dɛɛn kanke, kantan tiine
yi tiyɛ yiren naxanye yi. Ne birin yi kuya
se maliga tamin yɛ keden keden, e yigbona,
a yɛ keden. Nɔngɔnna yɛ suulun nan yi
kantan tiine konkodine longonne ra. So
dɛɛn mini dɛɛn yinna kuiin ma, na yi kuya
se maliga tamin yɛ keden. [8] Na muxun
mɔn yi na so dɛ palaan maliga naxan yi
yinna kuiin binni: [9] A yi kuya nɔngɔnna
yɛ solomasɛxɛ. A banxin kankeni gbona,
nɔngɔnna yɛ firin. Na so dɛ palaan yi a
kui nɛn, a yɛɛ rafindixi Ala Batu Banxin
ma. [10] Yinna so dɛɛn naxan yi sogeteden
binni, kantan tiine konko saxanne nan yi
rafalaxi a so dɛɛn kanke a fɔxɔ firinna birin
yi. Ne birin yi lan. E birin yi tagi kuya
kii kedenni. [11] A yi dɛni gboon maliga,
nɔngɔnna yɛ fu, a kuyana, nɔngɔnna yɛ fu
nun saxan. [12] Sansandina nde yi tixi kantan
tiine konkone yɛtagi, a yitena nɔngɔnna
yɛ keden. Kantan muxune konkone tan
yigbona nɔngɔnna yɛ sennin, e kuyana,
a yɛ sennin. [13] A yi so dɛɛn yiren ma-
liga, keli sansandi kedenna konden ma han
gbɛtɛ bode fɔxɔni, na yigbona, nɔngɔnna yɛ
mɔxɔɲɛn nun suulun. [14] A yi so dɛɛn palaan
maliga kantan tiine konkone yɛtagi, na
kuyana, nɔngɔnna yɛ tonge sennin. Na yi sa
danxi yinna so dɛɛn kui xiin nan ma. [15] Keli
yinna so dɛɛn fari ma xiin ma han so dɛɛn
kui xiin palana, nɔngɔnna yɛ tonge suulun.
[16] Foye sodene nan yi palaan banxi kankene
birin ma wure sansanne tixi naxanye ma
kantan tiine konkone yiren birin yi. Ndee
fan yi so dɛɛn palaan ma. Banxi kanken
naxanye yi kantan tiine konkone longonne
ra, tugu yii sawurane nan yi kɛrɛndɛnxi ne
rayabu seen na.

Ala Batu Banxin yinna kuina

[17] A yi n xali Ala Batu Banxin yinna kui. Na
yinna kuiin nabilinna yitɔnxi gɛmɛ dɔxine
nan na bɔxɔn ma a lonna ra, a yi rabilinxi
konko tonge saxan nan na naxanye yi dɔxi
yinna ra. [18] A kuiin nabilinna birin yi dɔxi
gɛmɛ malaxunxine nan na alo lonna. A
rabilinna yi magodo yinna kuiin tagiyaan
xa. [19] A yi a kuyan maliga, keli yinna fari
ma xiin so dɛɛn palaan yɛtagin ma han Ala
Batu Banxin yinna kui xiina. Na yi lan
nɔngɔnna yɛ kɛmɛ ma sogeteden mabinna
nun a kɔmɛn fɔxɔn fan xa.

Kɔmɛn fɔxɔn yinna so dɛna

[20] Yinna so dɛɛn naxan yi yɛɛ ra find-
ixi sogeteden kɔmɛnna ma, a yi na kuyan
nun a yigboon maliga. [21] Kantan muxune
konkone, saxan be binni, saxan be binni, e
nun banxi kanken naxanye yi ne longonne
ra e nun a so dɛɛn palana, ne nun yinna so
dɛɛn boden birin yi lan, a kuyana nɔngɔnna
yɛ tonge suulun, a yigbona, nɔngɔnna yɛ
mɔxɔɲɛn nun suulun. [22] Na so dɛɛn foye
sodene nun a kantan tiine konkone nun
a tugu yii sawura kɛrɛndɛnxine, ne birin
nun so dɛɛn boden gbeene yi lan naxan
yi yɛɛ ra findixi sogeteden binna ma. San
tide solofere nan yi teden na a so dɛɛn
palaan yɛtagi. [23] Ala Batu Banxin yinna kui
xiin so dɛna nde yi yinna kɔmɛn fɔxɔn so
dɛɛn yɛtagi, alo a yi kii naxan yi sogeteden
mabinni. Na muxun yi na kuyan maliga keli
yinna fari ma xiin so dɛɛn ma han yinna kui
xiin so dɛna, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.

Yinna yiifari fɔxɔn so dɛna

[24] A yi ti n yɛɛ ra siga yinna yiifari fɔxɔn
mabinni, n yi so dɛ gbɛtɛ to naxan yi yɛɛ
rafindixi yiifari fɔxɔn ma. A yi a yirene
maliga, na fan yi lan bonne ma. [25] Foye
sodene yi yinna so dɛɛn nun a so dɛ palaan
yiren birin ma alo bonne yi kii naxan yi.
A kuyana, nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a
yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛn nun suulun.
[26] San tide solofere nan yi teden na a so dɛɛn
palaan yɛtagi. Banxi kanken yi rayabuxi
tugu yii sawura kɛrɛndɛnxine nan na kan-
tan tiine konkone longonne ra. [27] Ala Batu
Banxin yinna kui xiin so dɛna nde fan yi
yiifari fɔxɔni. Na muxun yi a kuyan maliga
keli yinna kui xiin so dɛɛn ma han yinna fari
ma xiin so dɛna, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.

Yinna kui xiin so dɛɛne

[28] Na xanbi ra, a yi fa n na Ala Batu
Banxin yinna kui xiini, n so a yiifari ma
so dɛɛn na. A yi so dɛɛn maliga, na fan
nun bonne birin yi lan. [29] Kantan muxune
konkone nun banxi kanken naxanye yi ne
longonne ra e nun a so dɛɛn palana, ne nun
so dɛɛn bonne birin yi lan. Foye sodene
yi so dɛɛn nun a palaan yiren birin ma.
A kuyana, nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a
yigbona, nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛn nun suu-
lun. [30] So dɛɛne palaan naxanye yi yinna
ma, ne yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛn nun

suulun, e yigbona nɔngɔnna yɛ suulun. 31 So
dɛɛn palaan yi yɛɛ rafindixi yinna fari ma
xiin nan ma, a sɛnbɛtɛnne yi rayabuxi tugu
yii sawura kɛrɛndɛnxine nan na. San tide
solofere nan yi teden na.
32 Na xanbi ra, a yi fa n na yinna kui xiin
sogeteden mabinni, a yi so dɛɛn maliga, na
fan nun bonne birin yi lan. 33 Kantan mux-
une konkone nun banxi kanken naxanye yi
ne longonne ra e nun a so dɛɛn palana, ne
nun so dɛɛn bonne birin yi lan. Foye sodene
yi so dɛɛn nun a palaan yiren birin ma. A
kuyana, nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a yig-
bona, nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛn nun suulun.
34 A so dɛɛn palaan yi yɛɛ rafindixi yinna fari
ma xiin nan ma. A sɛnbɛtɛnne yi rayabuxi
tugu yii sawura kɛrɛndɛnxine nan na. San
tide solofere nan yi teden na.
35 Na xanbi ra, a yi fa n na kɔmɛn fɔxɔn so
dɛɛn na, a yi a maliga. E nun bonne birin yi
lan. 36 Kantan muxune konkone nun banxi
kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a
so dɛɛn palana, ne nun so dɛɛn bonne birin
yi lan. Foye sodene yi a yiren birin ma. A
kuyana, nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a yig-
bona, nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛn nun suulun.
37 A so dɛɛn palaan yi yɛɛ rafindixi yinna fari
ma xiin nan ma. A sɛnbɛtɛnne yi rayabuxi
tugu yii sawura kɛrɛndɛnxine nan na. San
tide solofere nan yi teden na.

*Saraxane yit*ɔnma konkon naxanye kui

38 Konkona nde yi sansanna so dɛ palane
kui saraxa xuruse gan daxine yi maxama
dɛnaxan yi. 39 Tabali firin firin yi so dɛɛn
palaan fɔxɔ firinna birin yi xuruseene yi
kɔɛ raxabama dɛ naxanye yi alogo e xa ba
saraxa gan daxin na hanma yulubi xafari
saraxana hanma yangin saraxana. 40 Tabali
firin firin mɔn yi so dɛɛn palaan be binna
nun be binni teden dɛxɔn yinna kui xiin
kɔmɛn fɔxɔn so dɛɛn na. 41 Nayi, tabali
naanin yi so dɛɛn be binni, naanin be
binni, e birin malanxina tabali solomasɛxɛ
xuruseene yi kɔɛ raxabama dɛnaxanye yi.
42 Tabali naanin gbɛtɛye fan yi na yi nax-
anye rafalaxi gɛmɛ masolixine ra saraxa
gan daxine fe ra, e birin kuyana nɔngɔnna
yɛ keden e nun a tagi, e yigbona nɔngɔnna
yɛ keden nun a tagi, e yitena nɔngɔnna yɛ
keden. Waliseene nan yi ne fari xuruseene
kɔɛ raxabama naxanye ra alogo e xa ba
saraxa gan daxin na hanma saraxa gbɛtɛ.
43 Banxin kanken yi rayabuxi a rabilinna
birin yi sawura kɛrɛndɛnxine nan na nax-
anye rabinya yi yiin yɛ keden liyɛ. Tabanle
yi rafalaxi saraxa subene nan ma fe ra.

Saraxaraline konkone

44 Konko firin yi yinna kui xiin kui, ke-
denna kɔmɛn fɔxɔn so dɛɛn dɛxɔn, a yɛɛ
rafindixi yinna kuiin ma, kedenna yiifari
fɔxɔn so dɛɛn dɛxɔn a yɛɛ rafindixi yinna
kuiin ma. 45 Na muxun yi a fala n xa,
a naxa, “Konkon naxan yinna kui xiin
kɔmɛn fɔxɔni, saraxaraline nan gbee na
ra naxanye Ala Batu Banxin feene xun
na. 46 Konkon naxan yinna kui xiin yiifari
fɔxɔni, saraxaraline nan gbee na ra nax-
anye saraxa ganden feene xun na. Sadɔki*
yixɛtɛne nan ne ra, Lewi bɔnsɔnna mux-
une. Ne gbansanna nan nɔɛ e masoɛ Alatala
yɛtagi e a wanle kɛ.” 47 Na xanbi ra, a yinna
kui xiin kuiin maliga. A kuyana nɔngɔnna
yɛ kɛmɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.
Saraxa ganden yi Ala Batu Banxin yɛtagi.

Ala Batu Banxina

48 A yi fa n na Ala Batu Banxin tanden ma,
a yi a so dɛɛn palaan maliga. A sɛnbɛtɛnne
yigboon nabinyana nɔngɔnna yɛ suulun
suulun. A dɛni gbona nɔngɔnna yɛ fu nun
naanin. Banxi kanken naxanye yi so dɛɛn
be binna nun be binni, ne kuyana nɔngɔnna
yɛ saxan saxan. 49 Nayi, Ala Batu Banxin so
dɛɛn palaan birin yigboon yi nɔngɔnna yɛ
mɔxɔɲɛ nan na, a kuyana nɔngɔnna yɛ fu
nun firin keli dɛɛn ma siga yɛɛn na. Te yi
tima san tidene nan fari. Sɛnbɛtɛn keden
keden nan yi tixi so dɛɛn be binna nun be
binni.

41

1 Na muxun yi n xali banxin kui yire
sariɲanxi singeni. A yi a sɛnbɛtɛnne ma-
liga, a fɔxɔ kedenna yigboon nɔngɔnna
yɛ sennin, a fɔxɔ kedenna boden fan
nɔngɔnna yɛ sennin. 2 Banxin dɛni gbona,
nɔngɔnna yɛ fu, banxi kanken naxanye
dɛɛn be binna nun be binni, nɔngɔnna
yɛ suulun suulun. A mɔn yi banxin kui
yire sariɲanxi singen maliga, a kuyana
nɔngɔnna yɛ tonge naanin, a yigbona
nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ.

* 40:46: Sadɔki a fe sɛbɛxi Mangane Singen 2.35 kui.

3 A yi so banxin kui yire sariŋanxi
firindeni, a yi a so dɛɛn sɛnbɛtɛnne maliga,
e firinna birin yigbona, nɔngɔnna yɛ firin
firin. A so dɛni gbona nɔngɔnna yɛ sennin.
Banxi kanken naxan yi dɛɛn be binna nun
be binni, nɔngɔnna yɛ solofere solofere.
4 A yi banxin kuiin yire sariŋanxi firinden
kuyan maliga, nɔngɔnna yɛ mɔxɔŋɛ, a yig-
bona nɔngɔnna yɛ mɔxɔŋɛ. A yi a fala n xa,
a naxa, "Yire Sariŋanxi Fisamantenna ni ito
ra."
5 A yi Ala Batu Banxin kanken maliga, a
yigbona nɔngɔnna yɛ sennin. Konkodine yi
banxin kui a rabilinna birin yi, e yigbona
nɔngɔnna yɛ naanin. 6 Konkodin naxanye
yi banxin kui a rabilinni, ne mɔn yi e bode
fari kore banxiramaan na han dɔxɔ saxan,
a dɔxɔ yo dɔxɔ konkodi tonge saxan saxan.
Konkodine nan yi banxi kanken kui xiine
sɛnbɛ soma. E yi nde bama banxi kanken
fari ma xiini gboon na, koni e mi yi se
bama banxi kanken kui xiini gboon na.
7 Konkodine yigboon yi sigama fari sɛ, e
nɛma tema bayo a yi tema nde bɛ banxi
kanken na. Muxune yi nɔɛ tɛ te seene ma
keli bɔxɔni, sa te kore banxin firindeni han
a saxandeni.
8 N yi a to a banxin yirena nde yi konko-
dine ma e bun ti seen na, na yigbona se ma-
liga tamin yɛ keden, naxan yi lanxi nɔngɔn
kuyen yɛ senninna ma. 9 Konkodine banxi
kanken fari ma xiini gboon yi nɔngɔnna
yɛ suulun nan na. Yirena nde magenla yi
Ala Batu Banxin 10 nun saraxaraline banxine
tagi, na yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔŋɛ Ala
Batu Banxin nabilinna birin yi. 11 Dɛɛne
yi konkodina ndee ma naxanye yi rabiyɛ
lan na yiren ma, kedenna kɔmɛn fɔxɔn ma,
kedenna yiifari fɔxɔn ma. Sigatidena nde
yi lu banxin nabilinna birin yi, na yigbona
nɔngɔnna yɛ suulun.
12 Banxina nde yi yɛɛ rafindixi yinna
kuiin ma a sogegododen binni, na yig-
bona nɔngɔnna yɛ tonge solofere. Na
banxin kankeni gboon yi nɔngɔnna yɛ su-
ulun nan na a rabilinna birin yi. Banxin
kuyana nɔngɔnna yɛ tonge solomanaanin.
13 Na muxun yi Ala Batu Banxin maliga,
a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ. Yire ma-
genla nun banxin bonna fan nɔngɔnna yɛ
kɛmɛ. 14 Yinna kui xiin sogetede binna fan,
nɔngɔnna yɛ kɛmɛ. Ala Batu Banxin yi lu na
tagiyani.
15 Na muxun yi banxin maliga naxan yɛɛ
yi rafindixi yinna kuiin ma Ala Batu Banxin
xanbi ra. Banxin nun banxi kui yiren
naxanye a fɔxɔ firinna birin yi, na birin
malanxin kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.

Ala Batu Banxin yire sariŋanxi singen
nun a firindena e nun a so dɛ palaan naxan
yɛɛ yi rafindixi yinna kuiin ma 16 e nun e
dɛ yirene nun e foye sode yixurine nun
banxine kui yiren naxanye na yire saxanne
rabilinxi, farinne yi saxi na banxi kankene
birin ma e rayabu seen na han e so dɛɛne.
Banxi lonna nun banxi kanken yi rayabuxi
farinne nan na siga han foye sodene. Foye
sodene fan yi nɔɛ balanŋɛ nɛn. 17 Banxin
yire sariŋanxi firinden so dɛɛn xun ma e
nun yire sariŋanxi firinne rabilinne banxi
kankene birin ma, 18 maleka gubugubu kan
sawurane nun tugu yiine sawurane yi ma-
solixi mɛnne nan ma. Tugu yii sawurane yi
solixi maleka gubugubu kan sawurane lon-
gonne ra. Yɛtagi firin firin nan yi maleka
gubugubu kan sawurane ma. 19 Yɛtagi ke-
den yi luxi alo adamadiin gbeena naxan yi
yɛɛ rafindixi tugu yii kedenna ma. Yɛtagin
bonna yi luxi alo yatan yɛtagin naxan yi
yɛɛ rafindixi tugu yiin bonna ma. Ne yi
solixi Ala Batu Banxin yiren birin ma. 20 Keli
banxin yire sariŋanxi singen lonna ma siga
han a so dɛɛn xun ma, maleka gubugubu
kan sawurane nun tugu yii sawurane nan yi
solixi banxi kanken ma.

21 Yire sariŋanxi singen dɛ rati wudine yi
rafalaxi tongon naanin nan ma, fɛ mi yi
naxanye ti kiin na. Yire Sariŋanxi Fisaman-
tenna dɛ rati wudine fan yi na kii nin.
22 Se ralixine dɔxɔ se tabanla yi na yi, a
yitena nɔngɔnna yɛ saxan, a fɔxɔ firinne
birin yigbona, nɔngɔnna yɛ firin firin. A
tongonne nun a bun tiin nun a dɛxɔnne yi
rafalaxi wudin nan na. Na muxun yi a fala n
xa, a naxa, "Tabanla ni ito ra, naxan Alatala
yɛtagi." 23 Yire sariŋanxi singen nun Yire
Sariŋanxi Fisamantenna firinne birin, dɛ
firin nan yi tixi e so dɛɛn na. 24 E dɛ firinne
yi rabima yiifanna nun kɔmɛnna nan ma.
25 Maleka gubugubu kan sawurane nun tugu
yii sawurane yi solixi yire sariŋanxi singen
dɛɛn ma alo naxanye yi banxi kankene ma.
Wudi xunna soon yi rafalaxi so dɛ palaan
so dɛɛn xun ma. 26 Foye sode yixurine yi so
dɛ palaan dɛxɔnne ma wure sansanna nax-

anye ma, tugu yii sawurane yi solixi banxi kanken ma foye sodene fɔxɔ firinne birin yi. Wudi xunna soon yi rafalaxi konkodine fan yɛtagi.

42

Saraxaraline banxine

1 Na muxun yi ti n yɛɛ ra kɔmɛn fɔxɔni, mini yinna kui xiin fari ma, a fa n na banxin dɛxɔn ma naxan yi yinna kɔmɛn fɔxɔn yɛtagi yinna kui xiin xɔn ma. 2 Na banxin kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a dɛɛn yi rabima kɔmɛn fɔxɔn nan ma. 3 Nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ yi luxi Ala Batu Banxin nabilinni, gɛmɛ dɔxine fan yi yinna fari ma xiin dɛ a lonna ra. Banxini ito yi mɛnne nan longori ra. Kore banxin dɔxɔde saxan nan yi a ra Ala Batu Banxin kore banxin yɛtagi. 4 Konkon naxanye yi kore banxine kui, sigatiden yi danguma ne birin tagi banxin kui. Sigatideni gbona, nɔngɔnna yɛ fu, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ. Konkone yi rabima kɔmɛn fɔxɔn nan ma. 5 Konkon naxanye yi kore banxin faxa ra xiine kui, ne yi yixurun dangu a laberaxine ra bayo sigatidene yi nde baxi e yigboon na dangu firinna bonne ra. 6 Konkon naxanye yi kore banxin xuntagi, sɛnbɛtɛn yo mi yi ne ma alo e yi yinna ma kii naxan yi. E mɔn yi yixurun dangu kore banxin singen nun a firinden konkone ra. 7 Konkon naxanye yi rafalaxi banxini yinna fari ma xiin mabinni, ne yi danxi banxin tagiyaan nin, e kuyana nɔngɔnna yɛ tonge suulun. 8 Konkon naxanye yi yinna mabinni banxin kui, ne kuyana nɔngɔnna yɛ tonge suulun, koni konkon naxanye yi yire sariŋanxin mabinni, ne kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ. 9 So yi tima banxin sogeteden mabinna nin keli yinna fari ma xiin binni siga labe ra konkone kui.

10 Yiifari fɔxɔni, banxina nde fan yi yinna fari ma xiin yɛtagi Ala Batu Banxin yinna kui xiin ma, konkone fan yi na banxin kui. 11 Sigatidena nde yi konkone tagi. Na banxin nun banxin naxan yi kɔmɛn fɔxɔni, ne firinna birin kuyan nun e yigboon yi lan e nun e so dɛɛne nun e yɛba kiina. Yiifari fɔxɔn banxin so dɛɛne 12 nun kɔmɛn fɔxɔn banxin konkone so dɛɛne birin yi lan. So yi tima konkone longonna ra sigatiden nan xɔn keli sogeteden binni.

13 Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Banxin naxanye kɔmɛn fɔxɔn nun yiifari fɔxɔni, naxanye rabima Ala Batu Banxin yinna kui xiin kuiin binni, saraxaraline nan gbee ne ra, naxanye walima Alatala yɛtagi, e saraxa sariŋanxi fisamantenne subene donma dɛnaxan yi. Na saraxa sariŋanxi fisamantenne ramarama mɛnne yi nɛn alo bogi se saraxane nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane bayo na yirene sariŋan. 14 Saraxaraline na so yire sariŋanxin longonne ra, e mi nɔɛ minɛ, siga yinna fari ma xiin kui fɔ e na e saraxaraliya wali dugine ba e ma, e yi e lu na bayo ne sariŋan. Ne lan nɛn e xa dugi gbɛtɛye ragodo e ma benun e xa siga yamaan yirene yi.”

15 A yelinxina Ala Batu Banxin kuiin yirene maligɛ, a yi siga n na, mini sogeteden so dɛɛn na, a yinna fari ma xiin maliga. 16 A yi yinna sogeteden mabinna maliga se maliga tamin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun. 17 A yi yinna kɔmɛn fɔxɔn maliga se maliga tamin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun. 18 A yi yinna yiifari fɔxɔn maliga se maliga tamin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun. 19 A yi yinna sogeteden binna maliga se maliga tamin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun. 20 A yinna fari ma xiin yirene birin maliga na kii nin, a kuyan nun a yigbona, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun. A yi rabilinxi yinna nan na alogo se sariŋanxine nun se gbɛtɛye xa fata.

43

Alaa nɔrɔn mɔn yi xɛtɛ a banxini

1 Na muxun yi n xali so dɛɛn binni, naxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden binna ma. 2 Nayi, n yi Isirayilaa Alaa nɔrɔn to fɛ sa keli sogeteden binni. A xuiin yi luxi alo ige walanna xuina, bɔxɔn yi mayilenma a nɔrɔn na.* 3 N yi fe toon nan tima alo xiyena. Na yi luxi nɛn alo n fe toon naxan ti Ala to yi fama

* 43:2: Esekiyɛli bata yi Alaa nɔrɔn to sigɛ sogeteden binni. Iki, a mɔn bata a to fɛ sa keli mɛnni. Na feen mɔn sɛbɛxi Esekiyɛli 10.19 nun 11.23 kui. † 43:3: Yerusalɛn kala feen sɛbɛxi Esekiyɛli 9.1 kui. Kebari baana fe sɛbɛxi Esekiyɛli 1.1-3 kui.

taan kaladeni. Na fe toone mɔn yi luxi alo n
naxan to Kebari baan dɛ.† Nayi, n yi bira, n
yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. 4 Alatalaa nɔrɔn yi
so dɛɛn na naxan yi sogeteden binni. 5 Alaa
Nii Sariŋanxin yi n tongo a yi n xali Ala Batu
Banxin yinna kui xiini. Alatalaa nɔrɔn yi
banxin nafexi.

6 Na muxun yi tixi n fɛma waxatin naxan
yi, n yi muxuna nde xuiin mɛ naxan yi
falan tima banxini. 7 A yi a fala n xa, a
naxa, "Adamadina, n ma manga gbɛdɛn
luma be nin. N na n sanna tima be nin. N
luma nɛn be Isirayila kaane tagi habadan.
Isirayila yamaan nun e mangan mi fa n xili
sariŋanxin sariŋanna kalama e yalunyaan
xɔn sɔnɔn, e nun e mangane binbine xɔn
e suxure batudene yi. 8 E dɔxɔden so dɛɛn
yi rafalaxi n dɔxɔden so dɛɛn nan dɛxɔn, e
yi e banxin dɛ rati wudine ti n ma banxin
dɛ rati wudine dɛxɔn. Yin keden peen
nan gbansan yi nxu tagi, nayi e bata n xili
sariŋanxin sariŋanna kala e kɛwali xɔsixine
xɔn. Nanara, n yi e raxɔri n ma xɔlɔni. 9 Iki
e fa e yalunyaan masigama nɛn n na, e nun
e mangane binbine, n yi lu e tagi habadan."

10 "Adamadina, Ala Batu Banxini ito ti kiin
yɛba Isirayila kaane xa alogo e xa yagi e
hakɛne ra, e yi e miri na banxin ti kiin ma.
11 Xa e yagi e kɛwanle birin na, i xa banxini
ito ti kiin yɛba e xa, a yirene tima e bode
xɔn kii naxan yi e nun a mini dɛɛne nun
a so dɛɛne, a birin ti kiin nun a sariyane
nun a tɔnne birin. Feni itoe birin sɛbɛ e xa
alogo e xa a ti kiine rakamali, e yi a tɔnne
birin suxu. 12 Alaa banxin sariyan ni ito
ra: Geyaan xuntagin nun a rabilinna birin
sariŋan han! Banxin sariyan nan na ra."

Saraxa gandena fe

13 "Saraxa ganden nafala kiin ni i ra.
A yɛbaxi nɔngɔn kuyen yɛɛn nan ma,
nɔngɔnna naxan kuya nɔngɔnna yɛtɛɛn
xa: yii kuiin yɛɛ keden nan saxi nɔngɔn
keden fari. Folon naxan yi saraxa gan-
den nabilinni, na yi ratilin nɔngɔnna yɛ
keden, a yigbona nɔngɔnna yɛ keden, a
ɲinginna yi lanxi nɔngɔnna tagiin nan ma
a rabilinni. Saraxa gandeni teen ni i ra:
14 a yi rafalaxi nɛn alo tedene keli saraxa
ganden bundɔxɔn bunna ma han a dɔxɔ
singena, nɔngɔnna yɛ firin. Na yireni
gbona nɔngɔnna yɛ keden. Keli a dɔxɔ
singen ma han a firindena, nɔngɔnna yɛ
naanin. Na yireni gbona nɔngɔnna yɛ ke-
den. 15 Saraxa ganden xunna fan yi mate
na birin xa a tagiyani nɔngɔnna yɛ naanin,
tɛɛn yi saraxane ganma dɛnaxan yi. Feri
naanin yi tixi a tongon naaninne ma. 16 Tɛɛn
ganma dɛnaxan yi, na yi kuya nɔngɔnna yɛ
fu nun firin, a yigbo nɔngɔnna yɛ fu nun
firin, tongon naanin nan yi a ma. 17 Dɛnaxan
yi na laben na, na fan yi kuya nɔngɔnna
yɛ fu nun naanin, a yigboon fan nɔngɔnna
yɛ fu nun naanin. A ɲinginna yi mate a
xa a rabilinni nɔngɔnna tagi. Na yi yinla
lu a fari a rabilinni naxan yigbo nɔngɔnna
yɛ keden. Saraxa ganden teden yi yɛɛ
rafindixi sogeteden binna nan ma."

18 A yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina,
Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Sariyane ni i ra lan saraxa ganden ma, a na
ti lɔxɔn naxan yi, alogo saraxa gan daxine
xa ba mɛnni, yulubi xafari wunla yi xuya na.
19 I xa tura bulan keden so Lewi bɔnsɔnna
saraxaraline yii, naxanye findixi Sadɔki
yixɛtɛne ra, naxanye walima n yɛtagi alogo
a xa ba yulubi xafari saraxan na. Marigina
Alatalaa falan nan na ra. 20 I xa a wunla nde
tongo, i yi a sa saraxa ganden feri naaninne
ma, i yi nde sa na laben na saraxa ganden
dɔxɔ firinden tongon naaninne ma e nun
a ɲinginna fari na rabilinni. Nayi, i saraxa
ganden nasariŋanma nɛn, i yi Ala solona
a fe yi. 21 Turaan naxan baxi yulubi xafari
saraxan na, i xa na tongo, i yi a gan yirena
nde yi, yire sariŋanxin fari ma dɛnaxan
yɛbaxi lan na feen ma."

22 "Xi firindeni, i yi kɔtɔn ba yulubi xafari
saraxan na fɛ mi naxan na, saraxa ganden
yi rasariŋan alo a liga turaan na kii naxan
yi. 23 I na yelin a rasariŋanŋɛ, i xa tura
bulanna ba saraxan na fɛ mi naxan na e nun
kontonna, fɛ mi naxan na, naxan tongoxi
xuruse xunxurine yɛ. 24 I xa e rali Alatala
ma, saraxaraline yi fɔxɔn xuya e fari, e yi
e ba saraxa gan daxin na Alatala xa. 25 I
xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na
lɔxɔ yo lɔxɔ xi solofere, i mɔn yi tura bulan
keden nun konton keden ba saraxan na
keli xuruse xunxurine yɛ, fɛ mi naxanye
ra. 26 Ala xa solona saraxa gandena fe yi xi
solofere alogo a xa rasariŋan, a yi ratinmɛ.
27 Na lɔxɔne na dangu, fɔlɔ xi solomasɛxɛde
lɔxɔn ma, saraxaraline xa ɛ saraxa gan dax-
ine nun bɔŋɛ xunbeli saraxane ba saraxa

ganden fari, n yi ɛ yisuxu, Marigina Alatalaa falan nan na ra."

44

Sariyane lan Alaa Banxina fe ma

1 Na muxun yi n xali yire sariŋanxin
yinna fari ma xiin so dɛɛn binni, naxan
yi yɛɛ rafindixi sogeteden binna ma. A yi
ragalixi. 2 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Dɛni
ito luma ragalixi nɛn, a mi rabima. Muxu
yo mi dangun be, amasɔtɔ Alatala bata so be
ra, Isirayilaa Ala. A luma nɛn balanxi. 3 Koni
mangan tan nɔɛ dɔxɛ nɛn be alogo a xa a
dɛge Alatala yɛtagi. A soma so dɛɛn palaan
nan xɔn, a mɔn minima mɛn nan na."
4 Na muxun yi n naso kɔmɛn ma dɛɛn na
Ala Batu Banxin yɛtagi. N yi na mato, n
yi Alatalaa nɔrɔn to, a yi Alatalaa banxin
nafexi. N yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
5 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina,
a liga i yeren ma, i yɛɛn ti ki faŋi, i tuli mati,
i yi n ma falane birin namɛ lan Alatalaa
banxin tɔnne nun a sariyane fe ma. A liga
i yeren ma naxanye daxa e so banxini e
nun naxanye nɔɛ minɛ yire sariŋanxini. 6 A
fala Isirayila yama murutɛxin xa, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N bata wasa ɛ kɛwali xɔsixine ra, Isirayila
yamana. 7 Ɛ bata tin siya gbɛtɛne xa so
n ma yire sariŋanxin kui, Ala kolontaren
naxanye mi banxulanxi, alogo e xa n ma
banxin naharamu. Ɛ yi donseene nun turen
nun wunla ralima n ma waxatin naxan yi,
ɛ yi n ma layirin kala ɛ kɛwali xɔsixine
xɔn. 8 Ɛ mi ɛ yengi dɔxi wanle xɔn n ma se
rasariŋanxine fe yi, koni ɛ siya gbɛtɛye nan
tixi wanla ra ɛ ɲɔxɔni n ma yire sariŋanxini.
9 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Xɔŋɛ yo mi soma n ma yire sariŋanxini Ala
kolontaren naxanye mi banxulanxi, hali
xɔŋɛn naxan dɔxi Isirayila kaane tagi.' "
10 " 'Lewi kaan naxanye e masiga n na,
Isirayila kaane e mɛ n na waxatin naxan
yi, e yi e xun xanbi so n yi, e bira suxu-
rene fɔxɔ ra, ne e hakɛn goronna tongoma
nɛn. 11 Nanara, e nɔɛ walɛ nɛn n ma yire
sariŋanxini, e yi e yengi dɔxɔ n ma banxin
yinna so dɛɛne xɔn, e yi wali banxini, e
yi xuruseene kɔɛ raxaba saraxa gan daxine
ra e nun saraxa gbɛtɛye yamaan xa, e ti
yamaan yɛɛ ra, e wali e xa. 12 Koni, bayo e yi
suxurene kima yamaan xa nun, e yi Isirayila
yamaan bira hakɛni, nanara, n bata n kɔlɔ
n yiini texin na, fa fala e hakɛn goronna
luma nɛn e xun ma. Marigina Alatalaa falan
nan na ra. 13 Nayi, e mi fa nɔɛ e masoɛ
n na, e yi saraxarali wanle kɛ, e yi duba
naxan na nun. E mi fa nɔɛ e masoɛ n
ma se rasariŋanxine ra hanma n ma saraxa
sariŋanxi fisamantenne. Nayi, e yagima
nɛn lan e kɛwali xɔsixine ma. 14 Anu, n na
n Batu Banxin wanle soma nɛn e yii, wanla
naxanye birin lan a kɛ, e ne birin kɛma
nɛn.' "
15 " 'Koni Lewi bɔnsɔnna saraxaraliin
naxanye mɔn findixi Sadɔki yixɛtɛne ra,
naxanye e yengi dɔxɔ n ma wanle xɔn n
ma yire sariŋanxini, Isirayila kaane to yi e
masigama n na, ne e masoma n na nɛn, e yi
wali n yɛtagi. E tima nɛn n yɛtagi, e xuruse
turen nun wunla rali n ma. Marigina
Alatalaa falan nan na ra. 16 E tan nan soma n
ma yire sariŋanxini, e tan nan e masoma n
ma tabanla ra alogo e xa lu n ma wanla kɛ, e
yi e yengi dɔxɔ n ma wanla xɔn. 17 Nayi, e na
so Ala Batu Banxin yinna kui xiin dɛɛne ra,
e xa e maxidi taa dugine yi. E nama yɛxɛɛ
xabe dugin so, e nɛma walɛ n Batu Banxin
yinna kui xiin dɛɛne ra waxatin naxan yi
hanma banxin kui. 18 E taa dugi namune
soma nɛn e xun na, e yi taa dugi wantanne
so. E nama tagixidi xidi e tagi kuye wolonna
fe ra. 19 E nɛma sigɛ yinna fari ma xiini,
yamaan dɛnaxan yi, e dugin naxanye soxi
walideni, e xa ne sa yire sariŋanxin palaan
kui, e yi dugi gbɛtɛye so e ma, alogo yamaan
xa ratanga e dugi rasariŋanxine ma.' "
20 " 'Saraxaraline nama e xunna bi mumɛ,
koni e xa e xunna maxaba benun e xun
sɛxɛn xa kuya ayi. 21 E sese nama dɔlɔn min
benun e xa so Ala Batu Banxin yinna kui
xiin kui. 22 Saraxarali yo nama kaŋa gilɛn
futu hanma ɲaxanla naxan nun a xɛmɛn fa-
taxi. E xa Isirayila kaa sungutunna nan futu
hanma saraxaralina nde a kaŋa gilɛna.' "
23 " 'Naxan sariŋan e nun naxan mi
sariŋan, saraxaraline xa yamaan xaran na
tagi rabaan ma, e xa a yita e ra naxan
haramuxi e nun naxan daxa. 24 Xa kitin
muxuna ndee tagi, saraxaraline xa kitin sa
e tagi alo sariyana a falaxi kii naxan yi. E xa
n ma sariyane nun n ma tɔnne suxu lan n
ma sali lɔxɔne birin ma, e yi n ma Matabu
Lɔxɔne rasariŋan. 25 Saraxaraliin mi lan a
yɛtɛ a sariŋanna kala muxuna nde binbin

xɔn, fɔ xa a li a baba hanma a nga nan faxaxi
hanma a diina nde hanma a ngaxakeden
xɛmɛna hanma a magilɛna nde naxan mi
futuxi. 26 Na xanbi ra, fɔ a mɔn xa a yɛtɛ
rasariɲan, a yi legedenna ti han xi solofere
benun a xa a wanla fɔlɔ. 27 A na so walideni
yire sariɲanxin yinna kui xiini lɔxɔn naxan
yi, a xa yulubi xafari saraxan ba a yɛtɛ a fe
ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.' "
28 " 'Saraxaraline kɛɛni ito nan sɔtɔma: N
tan nan findima e kɛɛn na. Ɛ nama sese
so e yii e gbee bɔxɔn na Isirayila yamanani
bayo n tan nan findima e kɛɛn na. 29 E
bogi se saraxane nan donma, e nun yulubi
xafari saraxane nun yangin saraxane nun
seen naxanye birin nalixi Ala ma Isiray-
ila yamanani. Ne nan findima e gbeen
na. 30 Saraxaraline nan gbee ɛ sansi bogi
singene ra e nun seen naxanye birin baxi
kiseene ra n xa Isirayila kaane nafunle ra.
Muxune xa e bogi se dinxi singene so e
yii alogo n xa barakan sa e denbayane
fe yi. 31 Koni saraxaraline nama xɔline
nun subene don naxanye faxaxi e yɛtɛ ma
hanma burunna suben naxanye faxaxi.' "

45

Bɔxɔni taxun fena

1 "Yamanan na yitaxun Isirayila
bɔnsɔnne tagi waxatin naxan yi, ɛ yirena
nde lu Alatala xa bɔxɔ sariɲanxin na,
a kuyana nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔɲɛn
nun suulun, a yigbona nɔngɔnna yɛ wuli
mɔxɔɲɛ. A birin nasariɲanma nɛn. 2 Na
kui, bɔxɔna nde luma nɛn yire sariɲanxin
xa naxan tongon naaninne kuyan lan,
nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun. Bɔxɔ magenla
xa lu yire sariɲanxin nabilinni nɔngɔnna
yɛ tonge suulun. 3 Na bɔxɔ sariɲanxin
kui, yirena nde xa lu a danna, a kuyana
nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔɲɛn nun suulun
a yigbona nɔngɔnna yɛ wuli fu. Yire
sariɲanxin tima mɛnna nin, yire sariɲanxi
fisamantenna."
4 "Yire sariɲanxin nan mɛnna ra ya-
manani. Saraxaraline nan gbee mɛnna ra
naxanye wanla ra yire sariɲanxini, naxanye
walima Alatala yɛtagi. E banxine luma
mɛnna nin, a mɔn yi findi bɔxɔ sariɲanxin
na yire sariɲanxin xa. 5 Yirena nde mɔn
luma nɛn Lewi bɔnsɔnna muxune gbeen
na naxanye walima Ala Batu Banxini, a
kuyana nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔɲɛn nun
suulun, a yigbona nɔngɔnna yɛ wuli fu. A
findima nɛn e kɛɛn na alogo e xa taane ti e
dɔxɔdene ra. 6 Yire gbɛtɛ luma nɛn a danna
taan gbeen na bɔxɔ sariɲanxin dɛxɔn, a
yigbona nɔngɔnna yɛ wuli suulun, a kuyana
nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔɲɛn nun suulun, na
yi findi Isirayila yamaan birin gbeen na."
7 "Bɔxɔna nde mɔn luma nɛn a danna
mangan xa fɔlɔ bɔxɔ sariɲanxin ma sa dɔxɔ
fɔxɔ igen na sogegododen binni, a mɔn
yi fɔlɔ bɔxɔ sariɲanxin bode fɔxɔn ma sa
dɔxɔ yamanan danna ra sogeteden binni. A
bɔxɔn nun Isirayila bɔnsɔn kedenna gbeen
birin kuyan xa lan, keli yamanan danna ma
sogegododen binni han sogeteden binna.
8 Mɛn nan findima a kɛɛ bɔxɔn na Isirayila
yamanani. Nayi, n ma kuntigine mi fa
n ma yamaan ɲaxankatama sɔnɔn, koni e
yamanan luma nɛn Isirayila yamaan yii,
birin nun a bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna."

Kuntigin lan a xa naxan liga

9 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Ɛ bata a radangu ayi, Isirayila kuntigine. Ɛ
gbalon nun ɲaxankatan dan, ɛ kiti kɛndɛn
nun tinxinna liga. Ɛ ba n ma yamaan
kansunɲɛ! Marigina Alatalaa falan nan na
ra."
10 "Ɛ sikeli tinxinxin nawali. Ɛ Efa lig-
ase kamalixine rawali, ɛ se maliga barama
dɛfexin nawali. 11 Ɛ Efa ligaseen nun ɛ se
maliga baraman xa lan nɛn. Efa liga se fu
nun homeri liga se keden xa lan.* Se maliga
barama fu nun homeri liga se keden xa lan
e bode ma. Ne firinna birin yatɛn xa fata
homeri liga seen nan na. 12 Gbeti gbanan
keden nun gerasi gbanan mɔxɔɲɛ xa lan.
Gbeti gbanan tonge sennin yi lan 'mine'
gbanan keden ma."
13 "Ɛ itoe nan bama ɛ se xabaxine ra Ala
kiseen na: Ɛ na homeri liga seen yɛ keden
malan, ɛ Efa liga seen yɛ keden tongo, a
yitaxun dɔxɔde sennin, i keden ba a ra, xa
murutu xabaxin na a ra hanma fundenna.
14 Turen tan, na se maliga barama kɛmɛ na
malan, ɛ keden ba a ra. Homeri liga se yɛ
kedenna nun 'kori' liga se yɛ keden xa lan.
Ne firinna birin lanma se maliga baraman
yɛ fu nan ma. 15 Ɛ mɔn xa yɛxɛɛ keden

* 45:11: Homeri liga se keden yi lanxi litiri kɛmɛ naanin litiri tonge suulun nan ma.

tongo, hanma sii keden xuruse kɛmɛ firin
yɛ Isirayila kaane xuruse rabade sabatixine
yi, e findi bogi se saraxane nun saraxa gan
daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ra alogo
Ala xa solona yamaan xa. Marigina Alatalaa
falan nan na ra. 16 Yamanan muxune birin
xa fa na kiseen na Isirayila kuntigin xɔn.
17 Mangan nan daxa a fa saraxa gan daxine
nun bogise saraxane nun minse saraxane ra
sali waxatine yi, kike nɛnɛne nun Matabu
Lɔxɔne ma e nun sali waxatin naxanye birin
saxi Isirayila yamaan xa. A tan nan lan a fa
yulubi xafari saraxane nun bogise saraxane
nun saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli
saraxane ra alogo Ala xa solona Isirayila
yamaan xa."

18 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: Kike singen xi singe lɔxɔni, i xa
tura bulanna tongo fɛ mi naxan na, i yi
yire sariɲanxin nasariɲan. 19 Saraxaraliin
xa na yulubi xafari saraxan wunla nde
tongo, a yi a so Alaa banxin dɛ rati wudine
ma e nun saraxa ganden tongon naaninne
bundɔxɔne ma e nun yinna kui xiin dɛ rati
wudine ma. 20 Kiken xi soloferede lɔxɔn fan
ma, i mɔn yi na liga muxune xa naxanye
hakɛn ligaxi, e mi a rakelixi a ma hanma e
mi a kolon. Ala Batu Banxin nasariɲanma
na kii nin."

21 "Kike singen xi fu nun naaninde lɔxɔni,
ɛ yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† raba. Xi
solofere sanla nan na ra, ɛ burune don buru
rateseen‡ mi saxi naxanye yi. 22 Mangan xa
turaan ba yulubi xafari saraxan na a yɛtɛ
yulubina fe ra na lɔxɔni e nun yamanan
muxune birin xa. 23 Xi solofere sanla bun
ma, a xa tura solofere ba saraxa gan daxin
na Alatala xa e nun konton solofere, fɛ mi
naxanye ra xi soloferene bun, e nun kɔtɔ
keden yulubi xafari saraxan na, lɔxɔ yo
lɔxɔ. 24 A xa murutun kilo tonge saxan saxan
nun turen litiri sennin sennin sa turane
nun kontonne birin fari bogise saraxan na."

25 "Kike solofereden xi fu nun suulunde
lɔxɔni, Bubu Kui Sanla waxatini, a mɔn xa
fa na seene ra yulubi xafari saraxane nun
saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun
ture saraxane ra."

46

Mangan nun sali waxatine fe

1 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Alaa banxin yinna kui xiin dɛɛn naxan yɛɛ
rafindixi sogeteden binna ma, na luma nɛn
balanxi xi sennin bun ma wanla kɛma lɔxɔn
naxanye yi, koni a rabima nɛn Matabu
Lɔxɔn nun kike nɛnɛn sanla ma. 2 Mangan
lan a xa keli yinna fari ma xiin kui, a so so
dɛɛn palaan xɔn, a yi ti dɛ rati wudin dɛxɔn.
Saraxaraline xa mangana saraxa gan daxin
ba e nun a bɔɲɛ xunbeli saraxane. Mangan
xa a xinbi sin so dɛɛn yɛtɛɛn na, na xanbi
ra, a yi mini, koni dɛɛn nama ragali han
ɲinbanna. 3 Yamanan muxune xa e xinbi sin
Alatala yɛtagi na so dɛ kedenna ra Matabu
Lɔxɔn nun kike nɛnɛne sali lɔxɔne ma.
4 Mangan yɛxɛɛ dii sennin nan bama Alatala
xa saraxa gan daxin na Matabu Lɔxɔne yi,
e nun konton keden fɛ mi naxanye ra. 5 A
xa murutun kilo tonge saxan sa konton
kedenna fari bogise saraxan na. Murutun
xasabin naxan na a kɛnɛn, a xa na sa yɛxɛɛ
diine fari bogise saraxan na. A xa turen
litiri sennin sa murutun kilo tonge saxan
saxanne birin fari. 6 Kike nɛnɛn sali lɔxɔni,
a xa tura bulan keden ba saraxan na, e
nun yɛxɛɛ dii sennin nun konton keden, fɛ
mi naxanye ra. 7 A xa murutun kilo tonge
saxan saxan sa turaan nun kontonna fari
bogise saraxan na, a murutun xasabin sa
yɛxɛɛ diine fari naxan na a kɛnɛn. A yi
turen litiri sennin sa murutun kilo tonge
saxan saxanne birin fari. 8 Mangan nɛma
soɛ, a xa so so dɛ palaan dɛɛn nan na, a mɔn
yi mini na yire kedenni."

9 "Yamanan muxune na fa Alatala yɛtagi
sali lɔxɔne yi, naxan na so kɔmɛn ma dɛɛn
xɔn, a yi a xinbi sin, na xa mini yiifari ma
dɛɛn na. Naxan na so yiifari ma dɛɛn xɔn,
na xa mini kɔmɛn ma dɛɛn na. So tixi kiraan
naxan xɔn, mini nama ti na xɔn. Koni,
mini tima gbɛtɛ nan xɔn. 10 Yamaan na so,
mangan fan xa so, a yi mini e fɔxɔ ra, e
na mini waxatin naxan yi. 11 Sali lɔxɔne
nun sɛwa malanne yi, murutun kilo tonge
saxan saxan xa sa turane nun kontonne fari
bogise saraxan na. Murutun xasabin naxan

† 45:21: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

‡ 45:21: buru rate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

na a kɛnɛn, a xa na sa yɛxɛɛ diine fari. A
xa turen litiri sennin sa murutun kilo tonge
saxan saxanne birin fari."
12 "Xa mangan ɲɛnige ma saraxan bama
Alatala xa hanma saraxa gan daxina hanma
bɔŋɛ xunbeli saraxana, dɛɛn naxan yɛɛ
rafindixi sogeteden binna ma, na xa rabi
a xa, a yi a saraxa gan daxin ba hanma a
bɔŋɛ xunbeli saraxana alo a ligama Matabu
Lɔxɔni kii naxan yi, na xanbi ra a yi mini,
e yi dɛɛn balan a fɔxɔ ra. 13 Yɛxɛɛ diin ɲɛɛ
kedenna xa ba saraxa gan daxin na Alatala
xa lɔxɔ yo lɔxɔ, fɛ mi naxan na. A xa ba
xɔtɔn yo xɔtɔn. 14 Xɔtɔn yo xɔtɔn murutu
fuɲi kilo suulun xa ba Alatala xa bogise
saraxan na naxan namulanxi turen litiri
firin na. Lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa ba feni ito xa
findi habadan sariyan nan na. 15 Yɛxɛɛ diin
nun bogise saraxan nun turen xa ba saraxa
gan daxin na xɔtɔn yo xɔtɔn han habadan."
16 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Xa mangan sena nde tongo a kɛɛni, a yi
a fi a diina nde ma, na bata findi na diin
kɛɛn na, a findima a yixɛtɛne kɛɛn nan na.
17 Koni xa a sena nde tongo a kɛɛni, a yi a
fi a konyin ma, na konyin gbeen nan na ra
han xɔrɔya ɲɛɛn na a li, na xanbi ra a yi
a raxɛtɛ mangan ma. Mangana diine nan
gbee a kɛɛn na. 18 Mangan nama sese tongo
yamaan kɛɛni, a nama sese ba e gbeen na.
A naxan soma a diine yii kɛɛn na, a xa na
tongo a gbeeni, alogo muxu yo gbee nama
ba a yii n ma yamani."
19 Na xanbi ra, so dɛɛn naxan yi so dɛ
gbeen dɛxɔn naxan yɛɛ rafindixi kɔmɛn
fɔxɔn binna ma, na muxun yi n tan Esekiyɛli
raso mɛnna ra siga konko sariŋanxine kui
dɛnaxan namaraxi saraxaraline xa. A yi
banxin kuiin yirena nde yita n na soge-
gododen binni. 20 A yi a fala n xa, a naxa,
"Yiren nan na ra saraxaraline yangin sarax-
ane nun yulubi xafari saraxane nun bogise
saraxane ɲinma dɛnaxan yi alogo e nama e
ramini yinna fari ma xiin kui, alogo yamaan
xa ratanga e sariŋanna ma."
21 Na xanbi ra, a yi n xali yinna fari
ma xiin kui, a yi n nadangu a tongon
naaninne matodeni. N yi sansandina nde to
rafalaxi yinna tongon naaninne birin ma.
22 Na sansandine birin kuyana nɔngɔnna yɛ
tonge naanin, e yigbona nɔngɔnna yɛ tonge
saxan. E naaninne birin gboon yi lan. 23 E
birin yi rabilinxi gɛmɛ sansanna nan na,
kudi sodene yi rafalaxi sansanna xɔn. 24 Na
muxun yi a fala n xa, a naxa, "Kudi sodene
nan itoe ra Alaa banxina wali kɛɛne saraxa
subene ɲinma dɛnaxanye yi yamaan xa."

47

Tigin misaala Ala Batu Banxini

1 Na muxun mɔn yi n xali Ala Batu Banxin
so dɛɛn na. Igen yi minima banxin so
dɛɛn bun ma siga sogeteden binni, bayo
banxin yi yɛɛ rafindixi sogeteden binna
nan ma. Igen yi minima banxin bun ma
yiifari fɔxɔni, a dangu saraxa ganden yiifari
fɔxɔni. 2 A yi n namini kɔmɛn fɔxɔn dɛɛn na,
a yi n xali yinna fari ma han yinna fari ma
xiin so dɛɛn naxan sogeteden binni. Igen yi
minima dɛɛn yiifari fɔxɔni.
3 Na muxun to mini sogeteden binni,
lutin yi suxi a yii, a yi nɔngɔnna yɛ wuli
keden yatɛ. A yi n nagidi igeni. Igen yi
n suxuma n wɔsɔxɔn nan ma. 4 A mɔn yi
nɔngɔnna yɛ wuli keden yatɛ, a yi n nagidi
igeni. Igen yi n suxuma n xinbin nan ma.
A mɔn yi nɔngɔnna yɛ wuli keden yatɛ, a yi
n nagidi igeni. A yi n suxuma n tagin nan
ma. 5 A mɔn yi nɔngɔnna yɛ wuli keden yatɛ,
fufaan nan yi a ra, n mi yi nɔɛ naxan yigidɛ,
amasɔtɔ igen bata yi te han fɔ n xa n ba nɛn
igeni, muxe mi yi nɔɛ a yigidɛ.
6 Na muxun yi a fala n xa, a naxa,
"Adamadina, i na toxi ba?" A mɔn yi xɛtɛ
n na, a n xali fufaan dɛ. 7 A xɛtɛxina n na,
n yi wudi wuyaxi to igen dɛ a fɔxɔ firinne
birin na. 8 A yi a fala n xa, a naxa, "Igeni ito
sigama nɛn sogeteden binni sa godo Araba
yamanan binni sa bira Fɔxɔ Ige Daraan ma.
A na bɔxɔn Fɔxɔ Ige Darani waxatin naxan
yi, dara igen sariŋanma nɛn. 9 Fufaan na
dɛnaxan birin li niimaseene warama ayi
nɛn.* Yɛxɛne fan wuyama ayi nɛn, bayo
igeni ito mɛnna lima nɛn, fɔxɔ igen yi
sariŋan. Nayi, igeni ito na dangu dɛnaxan
birin yi, seene birin luma nɛn e nii ra mɛnne
yi. 10 Nayi, yɛxɛ suxune tima nɛn igen dɛ.
Keli En-Gedi ma han sa dɔxɔ En-Egilami
ra, e yalane yibandunma nɛn. Na yɛxɛne
findima nɛn baa gbeen yɛxɛn sifan birin na.
11 Koni a dɛxɔn dara yirene nun a xudedine

* 47:9: Fɔxɔn yi Fɔxɔ Ige Darani ito yi han! Yɛxɛne mi yi nɔɛ luyɛ e nii ra a yi.

mi rasariɲanma, e luma nɛn alogo fɔxɔn xa
sɔtɔ. 12 Wudi bogilaan sifan birin solima nɛn
fufaan dɛ kinki firinne ra. E dɛɛne yi lu
xindexi ayi tun, e bogine mi ɲanɲɛ mumɛ!
E bogima nɛn kike yo kike, bayo igen naxan
e yi, na kelima yire sariɲanxin nin. E bogin
findima nɛn donseen na, e dɛɛne yi findi
senna ra."

Yamanan danne

13 Marigina Alatalaa ito nan falaxi, a naxa,
"Yamanan danne ni i ra, ɛ naxan yitaxunma
Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne ra e kɛɛn
na. Yusufu yixɛtɛne yire firin nan sɔtɔma.
14 Ɛ keden kedenna birin a sɔtɔma nɛn ɛ
kɛɛn na alo n na n kɔlɔ kii naxan yi n
yiini texin na fa fala a n na a soma nɛn ɛ
benbane yii. Nayi, yamanani ito findima
nɛn ɛ kɛɛn na. 15 Yamanan danne ni i
ra: Sogeteden kɔmɛnna binni, keli fɔxɔ ige
gbeen ma, siga Xetilɔn taan kiraan xɔn,
dangu Lebo-Xamata ra han Sedadi, 16 siga
Berota nun Sibirayimi ma (naxan Damasi
taan bɔxɔn nun Xamata taan bɔxɔn tagi)
siga Xaseri-Hatikon ma Xawuran yamanan
danna binni. 17 Nayi, danna sa fɔlɔma fɔxɔ
igen nan ma siga han Xasari-Enan, Damasi
taan danna, Safon kɔmɛnna binna, siga
Xamata taan danna ma. Yamanan kɔmɛn
fɔxɔn danna nan na ra. 18 Sogeteden binna
danna kelima Xawuran yamanan danna
nun Damasi taan danna nan tagi, dangu
Yurudɛn baan xɔn Galadi yamanan nun
Isirayila yamanan tagi siga han Tamari
taana Fɔxɔ Ige Daraan dɛ. Yamanan danna
nan na ra sogeteden binni. 19 Sogeteden
yiifanna binna danna, sa keli Tamari taan
ma han sa dɔxɔ Meriba igene ra Kadesi
yamanani, dangu Misiran baan xɔn han
sa bɔxɔn fɔxɔ ige gbeen ma. Yamanan
danna nan na ra yiifanna binni. 20 Fɔxɔ ige
gbeen nan yamanan danna ra sogegodo-
den binni, keli yiifanna ma siga han Lebo-
Xamata taana kɔmɛn fɔxɔni. Yamanan
sogegododen binna danna nan na ra."

21 "Ɛ yamanani ito yitaxun ɛ ra fata Isir-
ayila bɔnsɔnne ra. 22 Ɛ xa a yitaxun ɛ tagi
kɛɛn na masɛnsɛnna xɔn. A xa yitaxun ɛ ra
e nun xɔŋɛn naxanye dɔxi ɛ tagi, naxanye
bata diine sɔtɔ. E yatɛma nɛn ɛ yɛ alo
Isirayila diine. E kɛɛni taxunma nɛn ɛ ra
Isirayila bɔnsɔnne tagi. 23 Nayi, xɔŋɛn na
dɔxɔ bɔnsɔnna naxan yɛ, na nan a kɛɛn
soma a yii. Marigina Alatalaa falan nan na
ra."

48

Yamanani taxun fena

1 "Bɔnsɔnne xinle ni itoe ra e nun e kɛɛ
bɔxɔne. Dan bɔnsɔnna muxune gbeen luma
yamanan sogeteden kɔmɛn fɔxɔn danna
binna nin. A danna minima kiraan nan
dɛnaxan danguma Xetilɔn taani siga han
Lebo-Xamata taani han Xasari-Enan yi han
Damasi taan danna kɔmɛn fɔxɔni Xamata
taan dɛxɔn, keli yamanan sogeteden danna
ma sa dɔxɔ sogegododen danna ra Dan
bɔnsɔnna gbeen nan na ra, yamanan yire
yitaxunxi keden nan na ra. 2 Dan bɔxɔn
danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ soge-
gododen na Aseri bɔnsɔnna gbeen yi tu-
gun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden
nan na fan na. 3 Aseri bɔxɔn danna, keli
sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na,
Nafatali bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ,
yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan
na. 4 Nafatali danna, keli sogeteden ma
sa dɔxɔ sogegododen na, Manase bɔnsɔnna
gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitax-
unxi keden nan na fan na. 5 Manase danna,
keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen
na, Efirami bɔnsɔnna gbeen yi tugun na
dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na
fan na. 6 Efirami danna, keli sogeteden ma
sa dɔxɔ sogegododen na, Rubɛn bɔnsɔnna
gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitax-
unxi keden nan na fan na. 7 Rubɛn danna,
keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen
na, Yuda bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ,
yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan
na."

8 "Yuda danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ
sogegododen na, ɛ xa bɔxɔna nde lu a
danna mɛnni naxan kuyan nun bɔnsɔnna
bonne birin gbeen kuyan lan, a yigbona,
nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun.
Yire sariɲanxin xa lu a tagi. 9 Ɛ dɛnaxan
bama na bɔxɔn na Alatala xa, na kuyama
ayi nɛn nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun
suulun, a yigbona nɔngɔnna yɛ wuli fu.
10 Saraxaraline nan gbee na bɔxɔ sariɲanxin
na. Nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun
na a ra kɔmɛnna ma, a yɛ wuli fu nan a
yigboon na sogegododen binni, a yɛ wuli
fu nan a yigboon na sogeteden binni, a
yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun a yiifanna

ma. Alatalaa yire sariŋanxin xa lu a tagi.
11 Saraxaraliin naxanye rasariŋanxi Sadɔki
yixɛtɛne yɛ, ne nan gbee a ra, naxanye n
ma wanla kɛma ki faɲi e nun naxanye mi e
yɛtɛ ralɔxi ayi, alo Lewi bɔnsɔnna muxune
a liga kii naxan yi Isirayila kaane yi e yɛtɛ
ralɔma ayi waxatin naxan yi. 12 E gbeen
findima mɛnna nan na, dɛnaxan sariŋan
yirene birin xa bayo a baxi bɔxɔ ratinmɛxin
nan na. E bɔxɔn tugunma Lewine bɔnsɔnna
bɔxɔn danna nan na. 13 Lewi bɔnsɔnna mux-
une gbeen luma nɛn saraxaraline gbeen
danna ra. E firinna birin kuyan findima
nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun nan
na, a yigbona nɔngɔnna yɛ wuli fu. 14 E nama
e bɔxɔn mati, e nama a masara gbɛtɛ ra, a
nama fi, amasɔtɔ bɔxɔ fisamantenna na a ra
naxan nasariŋanxi Alatala xa."

15 "Dɛnaxan luma, naxan yigbo nɔngɔnna
yɛ wuli suulun, a kuya nɔngɔnna yɛ wuli
mɔxɔŋɛn nun suulun, mɛn mi rasariŋanma.
Taan nan tima a tagi, taan muxune yi
a rabilinna findi banxidɛne nun xuruse
rabadene ra. 16 Taan danne ni i ra:
Nɔngɔnna yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun
kɔmɛnna ma, a yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun
yiifanna ma, a yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun
sogeteden binni e nun a yɛ wuli naanin
kɛmɛ suulun sogegododen binni. 17 Bɔxɔ
magenle xa lu taan nabilinni nɔngɔnna yɛ
kɛmɛ firin tonge suulun. 18 Bɔxɔ dɔnxɛna
nde luma nɛn bɔxɔ sariŋanxin sogeteden
binni e nun a sogegododen binni, e firinna
birin, nɔngɔnna yɛ wuli fu. Mɛnna bo-
gise xabaxine findima muxune nan balo
ra naxanye walima taan xa. 19 Muxun
naxanye walima taan xa naxanye mɛnna
bima, ne fatama Isirayila bɔnsɔnne birin
nan na. 20 Bɔxɔ sariŋanxin nun taana bɔxɔn
na malan, na kuyan nun a yigboon xa findi
nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun nan
na."

21 "Bɔxɔ sariŋanxin nun taana bɔxɔna, e
firinna birin danne kuyana nɔngɔnna yɛ
wuli mɔxɔŋɛn nun suulun. Bɔxɔ dɔnxɛna
ndee luma nɛn keli na sogeteden danna
ma sa dɔxɔ yamanan sogeteden danna ra,
a dɔnxɛna ndee mɔn yi lu keli na soge-
gododen danna ma sa dɔxɔ yamanan so-
gegododen danna ra. Na bɔxɔ dɔnxɛne xa
findi mangan nan gbee ra. Na bɔxɔne nun
Isirayila bɔnsɔnne bɔxɔn kuyan birin lan.
Bɔxɔ sariŋanxin nun Alaa yire sariŋanxin
luma a tagin nin. 22 Nayi, Lewi bɔnsɔnna
muxune bɔxɔn nun taan gbeen luma man-
gana bɔxɔn nan tagi. Mangana bɔxɔn luma
Yuda bɔnsɔnna bɔxɔn danna nun Bun-
yamin bɔnsɔnna bɔxɔn danna nan tagi."

23 "Bɔnsɔn dɔnxɛne kɛɛ bɔxɔne nan itoe
ra: Keli sogeteden ma han sa dɔxɔ so-
gegododen na, Bunyamin bɔnsɔnna gbeen
nan na ra, yamanan yire yitaxunxi keden
nan na fan na. 24 Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔn
danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ soge-
gododen na, Simeyɔn bɔnsɔnna gbeen yi
tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden
nan na fan na. 25 Simeyɔn bɔxɔn danna,
keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na,
Isakari bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, ya-
manan yire yitaxunxi keden nan na fan na.
26 Isakari bɔxɔn danna, keli sogeteden ma
sa dɔxɔ sogegododen na, Sabulon bɔnsɔnna
gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitax-
unxi keden nan na fan na. 27 Sabulon danna,
keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen
na, Gadi bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ,
yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan
na. 28 Gadi bɔnsɔnna bɔxɔn danna find-
ima yamanan danna nan na yiifari fɔxɔni,
fɔlɔ Tamari taan ma siga Meriba igene ma
Kadesi yi, siga Misiran xuden xɔn han sa
bɔxɔn fɔxɔ ige gbeen ma. 29 Ɛ yamanani ito
yitaxunma Isirayila bɔnsɔnne muxune ra
masɛnsɛnna nan xɔn, a findi e kɛɛ bɔxɔne
ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra."

*Yerusal*ɛn taan so dɛɛne

30 "Yerusalɛn taan so dɛ fu nun firinne ni i
ra. Taan kɔmɛn fɔxɔn kuyana, nɔngɔnna yɛ
wuli naanin kɛmɛ suulun. 31 Taan so dɛɛne
xili sama Isirayila bɔnsɔnne nan xun ma.
Dɛ saxan kɔmɛnna ma: Rubɛn gbeen dɛ
keden, Yuda gbeen dɛ keden, Lewi gbeen
dɛ keden. 32 Taan sogeteden binna kuyana,
nɔngɔnna yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun.
Mɛn fan dɛ saxan: Yusufu gbeen dɛ keden,
Bunyamin gbeen dɛ keden, Dan gbeen dɛ
keden. 33 Yiifari fɔxɔn kuyana, nɔngɔnna
yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun. Mɛn fan dɛ
saxan: Simeyɔn gbeen dɛ keden, Isakari
gbeen dɛ keden, Sabulon gbeen dɛ keden.
34 Sogegododе binna kuyana, nɔngɔnna yɛ
wuli naanin kɛmɛ suulun. Mɛn fan dɛ
saxan: Gadi gbeen dɛ keden, Aseri gbeen
dɛ keden, e nun Nafatali gbeen dɛ keden.
35 A rabilinna birin, nɔngɔnna yɛ wuli fu nun

solomasɛxɛ. Sa fɔlɔ na waxatin ma, taan yi
xili sa, a ‘Alatala na yi.’ ”

Daniyɛli

Nabi Daniyɛli Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Babilɔn mangan faxi Isirayila bɔxɔni yɛngɛ sodeni ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun Yesu xa bari. E yi Nabi Daniyɛli suxu a dii ɲɔrɛyani yɛngɛni, e siga a ra Babilɔn yi. Nabi Daniyɛli yi findi Babilɔn mangane fekolonna nde ra. Ala sɛnbɛn soxi a yii, a xa xiyene nun wundo feene bunna fala mangane xa. Ala mɔn bata dunuŋa fe famatɔ wuyaxin lankɛnɛmaya Daniyɛli xa. A ne sɛbɛ Kitabun yireni ito kui.

Kitabun yireni ito Yahudiya banxulan muxu naanin nan ma taruxun yɛbama en xa naxanye lu tinxinyani e Ala xa Babilɔn Manga Nebukadanesari yɛtagi. Taruxu sennin nan a yire singen kui (sora 1 han sora 6), naxanye a yitama en na Yahudiyane yi limaniyaxi kii naxan yi bɛsɛnxɔnyani. Misaala ra, en Daniyɛli a taruxun toma be, mangana kuntigine a woli yatane bun ma waxatin naxan yi (sora 6).

Ala fe to naanin nan yitama Daniyɛli ra alo xiyena Daniyɛli sora 7 han sora 12 kui naxanye dunuŋa wundo feene makɛnɛnma Daniyɛli xa. Fe tooni itoe Yahudiya yamana taruxun nan yitama alo xiyena, siya wuyaxine yi naxanye tɔrɔma, han Ala mɔn yi e mali, e yi dɔxɔ e bɔxɔni.

Daniyɛli feen naxanye toxi fata Ala ra, na yirena ndee Yesu fa waxatin nan yɛbama ɲɛɛ kɛmɛ wuyaxi benun Marigi Yesu xa bari. Misaala ra, mangan xiyen naxan ma fe sɛbɛxi Daniyɛli sora firindeni, na gɛmɛna nde a fe falaxi naxan keben, muxu yii mi naxan bɔxi. Na yi findi taxamasenna ra naxan Marigi Yesu fa waxatin nun a fa kiin yitama bayo gɛmɛn godoxi yirena nde fari naxan findixi Romi kaane mangayana fe taxamasenna ra. A mɔn naxa a na gɛmɛn yi findi geya belebelen na naxan bɔxɔna ngaan nafe. Na bunna nɛɛn, fa fala Marigi Yesu faxi Romi kaane mangaya waxatini, a dɛnkɛlɛya yamaan mɔn sabatima siyane birin tagi han to alo na xiyena a yitaxi kii naxan yi.

Daniyɛli 9.25 fan Yesu fa waxatina fe falama. Malekana a falaxi Daniyɛli xa mɛnni fa fala a ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ nun saxan nan tima yamarina nde xanbi ra benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa, a yi faxa. Na yamarina fe sɛbɛxi Esirasi 7.11 kui. Yerusalɛn taan tixi yamarin naxan ma, na yi fixi yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ naanin tonge suulun nun solomasɛxɛ benun Marigi Yesu xa bari hanma yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ naanin tonge naanin nun suulun fata ɲɛɛne tɛngɛ kii firinna ra muxune yi darixi naxanye rawalɛ na waxatine yi. Nayi, Kitabuna falan na kamalixi Yesu barin to ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulun ti, xanamu, a barin to ɲɛɛ tonge saxan nun solomasɛxɛ ti. Yesu faxa nɛn, a keli sayani yanyina nde a barin to ɲɛɛ tonge saxan nun saxan ti. Na bunna nɛɛn, fa fala Daniyɛli waliyiya falani ito Marigi Yesu faxa waxati yɛtɛn falaxi yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɔxɔn benun Yesu xa bari.

Kitabun yireni ito nun Lankɛnɛmaya kitabu yirena ndee maliga han! E firinna birin waxatin birin dɛnkɛlɛya muxune nan sɛnbɛ soma, e xa lu dɛnkɛlɛyani, hali kɔntɔfili feen nun tɔrɔyaan sifan birin e sɔtɔ.

*Daniy*ɛli nun a lanfane Babilɔn yi

1 Yehoyakimi a mangayaan ɲɛɛ saxan-
dena, Yuda yamanani, Babilɔn mangan
naxan yi xili Nebukadanesari, na nun a
muxune yi siga, e sa fu Yerusalɛn taan
ma, e yi a rabilin yɛngɛsone ra. 2 Marigin
nan tinxi Yehoyakimi suxu feen ma, Yuda
Mangana, e nun Ala Batu Banxin muran
nasarinanxine tongo feen ma. Manga
Nebukadanesari yi ne xali Babilɔn ya-
manani, a yi se xɔnne ramara a gbee suxure
banxin nafulu ramaradeni. 3 Mangan yi a
fala a muxu gbeen xa, naxan xili Asipenasi,
a naxa, a a xa sa Isirayila foningena ndee
yɛ matongo, naxanye kelixi manga banx-
ini xanamu xabila hiyabuxine yi. 4 A xa
xaxilima xaranxine yɛ matongo naxanye
kɛndɛ, e tofan. E xa kɔta alogo e xa nɔ
wanla kɛ mangana banxini. E luma nɛn e
xaranŋɛ Babilɔn xuiin nun a sɛbɛnle ma.
5 Mangan mɔn yi e soge keden balon tongo,
keli a gbee donseene yi e nun a gbee dɔlɔne
yi. E xaranma nɛn ɲɛɛ saxan bun ma, na
xanbi ra, e yi fa lu wanla kɛ mangan xa.
6 Yuda kaan naxanye yi na muxune yɛ, ne
xili: Daniyɛli nun Xananiya nun Mikayeli,
e nun Asari. 7 Mangana tande xunna yi

xili nɛnɛn sa e xun ma. A yi Daniyɛli xili
sa a "Belitisasari." A yi Xananiya xili sa
"Sadiraki." A yi Mikayeli xili sa "Mesaki."
A yi Asari xili sa "Abedinego."

8 Daniyɛli yi a miri, a nama a yɛtɛ ra-
haramu mangana a donseene ra e nun a
dɔlɔn na.* Nanara, a yi tande xunna mafan
a e nama a karahan a a yɛtɛ raharamu. 9 Ala
yi a ragidi, tande xunna yi hinan Daniyɛli
ra, a mɔn yi kininkinin a ma. 10 Tande
xunna yi a fala Daniyɛli xa, a naxa, "N
gaxuxi mangan yɛɛ ra, n kanna, naxan bata
ɛ donna nun ɛ minse feen nagidi. Xa a i
to, i fatin baxi i ra i lanfane tagi, n xunna
lɔma ayi nɛn ɛ fe ra." 11 Daniyɛli yi a fala
na xa, tande xunna naxan tixi Daniyɛli nun
Xananiya nun Mikayeli nun Asari xunna
dɔxɔn na, a naxa, 12 "Se bogine nun igen
gbansanna fi nxu ma, i xa nxu mato nayi
han xi fu. 13 Na xanbi ra, i nxu nun nxu
lanfane fatin sama e bode ma nɛn naxanye
mangana a donseen donma, i nxɔ donse
feen yɛbɛ nayi alo i naxan toxi." 14 Nanara,
a tin na ma, a yi e mato xi fu bun ma. 15 Xii
fu danguxina, a yi a to e kɛndɛ, e fatin fan,
dangu mangana donseen don muxune ra.
16 Nanara, e xunna dɔxɔn yi se bogine fi e
ma, mangana donseen nun a dɔlɔn ɲɔxɔn
na.
17 Ala yi lɔnnin fi foninge naaninni itoe
ma a e xa fe sɛbɛxin birin bunna famu,
e nun fekolonna. Daniyɛli yi nɔɛ xiyene
bunne falɛ e nun fe toone alo xiyena. 18 E
waxatin ɲan yanyi naxan yi mangan naxan
sa, tande xunna yi e yita Nebukadanesari
ra. 19 E birin nun mangan yi e bode to, fonin-
gene yɛ, muxu yo mi a kɛnɛn alo Daniyɛli
nun Xananiya nun Mikayeli e nun Asari. Ne
yi so a wanli. 20 Mangana e maxɔdin fefe
ma lan xaxilimayaan nun fe kolonna fe ma,
a yi a to e yabine yi dangu a woyimɛne
nun a ɲinan kanne gbeen na dɔxɔɲa ma fu,
naxanye yi a yamanani. 21 Daniyɛli yi lu na
yi han Kirusi a mangayaan ɲɛɛ singena.

2

Mangana xiyena fe

1 Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ
firindena, a yi xiye sa. A xaxinla yi ɲaxamin
han xixɔnla yi a bejnin. 2 A yi woyimɛne
nun ɲinan kanne nun kɔmɔ kanne nun
yiimatone xili alogo e xa a xiyen bunna fala
a xa. Ne yi malan, e ti a yɛtagi. 3 Mangan yi
a fala ne xa, a naxa, "N xiyena nde nan saxi,
naxan bata n xaxinla ɲaxamin. A xɔnla n
ma, n xa na xiyen bunna kolon."

4 Na yiimatone yi mangan yabi Arami
xuini, e naxa, "Nxu kanna, Ala xa siin fi i
ma. I ya xiyen yɛba nxu xa, nxu xa a bunna
fala i xa." 5 Mangan yi a fala yiimatone xa,
a naxa, "N bata yelin a natɛ fa fala xa ɛ mi
n ma xiyeni ito fala n xa e nun a bunna, n
na ɛ yibolonma nɛn dungi dungi yɛɛn ma, ɛ
banxine fan yi kala fefe! 6 Koni xa ɛ mɔn nɔ n
ma xiyen nun a bunna faladeni n xa, ɛ kise
wuyaxi sɔtɔma nɛn n yii, e nun kɔntɔnne
nun xunnayeren gbegbe. Nanara, ɛ xa
xiyen nun a bunna fala n xa."

7 E mɔn yi a fala mangan xa, e naxa,
"Mangana, i ya xiyen fala nxu xa, nxu xa a
bunna fala i xa." 8 Mangan yi a fala e xa, a
naxa, "N bata a kolon, ɛ katama n xa diɲa
han waxati gbɛtɛ bayo ɛ a kolon n ma fe
ragidixin mi kalɛ. 9 Koni, xa ɛ mi n ma xiyen
fala n xa, ɲaxankata kedenna sama ɛ birin
fari nɛn. Ɛ faxi wulen nun yanfantenya
falan nan tideyi n xa han n ma miriyaan yi
maxɛtɛ. Nanara, ɛ n ma xiyen fala n xa, nayi
n na a kolonma nɛn fa fala ɛ nɔɛ a bunna falɛ
nɛn."

10 Yiimatone yi a yabi, e naxa, "Nxɔ man-
gana, na muxu yo mi dunuŋani ito yi naxan
nɔɛ na ligɛ naxan xɔli i ma. Na manga yo
mi na, hali a fangan nun a sɛnbɛn na gbo
kii yo ki, na munma fe sifani ito maxɔdin
woyimɛne nun ɲinan kanne nun yiimatone
ma singen. 11 I naxan maxɔdinxi, na xɔdɔxɔ.
Muxu yo mi nɔɛ na yabin soɛ i yii fɔ alane,
koni ne mi dɔxi adamadiine tagi."

12 Nayi, mangan yi xɔlɔ, a bɔŋɛn yi te han!
A yamarin fi fa fala a Babilɔn fekolonne
birin xa faxa. 13 Mangana falan yi rawanga,
fekolonne yi fa fama faxadeni nɛn. Nayi, e
Daniyɛli fen e nun a lanfane alogo e fan xa
faxa.

Ala yi xiyen lankɛnɛmaya

14 Daniyɛli yi a xuiin namini ɲɔxɔ luun
nun xaxilimayaan na Ariyoki ma mangan

* 1:8: Haramun nan yi mangana donseene ra bayo e yi ralima mangana suxurene nan ma.

kantan muxune xunna, naxan yi faan ki-
raan xɔn ma siga Babilɔn fekolonne fax-
adeni. [15] A Ariyoki maxɔdin, a naxa, “Nan-
fera mangan bata sariya xɔdɛxɛ sifani ito
sa.” Ariyoki yi na feen yɛba Daniyɛli xa.
[16] Nanara, Daniyɛli yi siga mangan fɛma, a
yi a mayandi alogo a xa waxatin fi a ma, a
xa nɔ a xiyen nun a bunna falɛ mangan xa.
[17] Daniyɛli yi siga banxini, a feni ito birin
yɛba a lanfane xa, Xananiya nun Mikayeli
e nun Asari. [18] A yi e mafan a e xa Ala
maxandi naxan kore, a xa kininkinin e ma,
a xa fe luxunxini ito yita e ra alogo e
nama Daniyɛli nun a lanfane faxa Babilɔn
fekolonna bonne xɔn. [19] Nanara, Daniyɛli yi
fe toon ti kɔɛɛn na alo xiyena, fe luxunxin
yi lankɛnɛmaya a xa. Daniyɛli yi Ala tantun
naxan kore, [20] a naxa,
“Ala xinla xa tantun habadan habadan!
Amasɔtɔ a tan nan gbee kolonna nun
sɛnbɛn na.
[21] A tan nan waxatin nun a kɛɲane
maxɛtɛma:
A tan nan mangane bama.
A tan nan mangane dɔxɔma.
A fekolonna fima fekolonne ma,
a lɔnnin fima xaxilimane ma.
[22] A fe tilinxi luxunxine lankɛnɛmayama.
A dimi yi feen kolon,
bayo kɛnɛnna a yii.
[23] N benbane Ala,
n na i tantunma,
n yi i batu
fekolonna nun fangana a fe ra
i naxan fixi n ma.
I bata n nakolon na ra,
nxu naxan maxɔdinxi i ma,
i bata nxu rakolon mangana xiyen na.”

Daniyɛli yi mangan xiye saxin nun a bunna fala

[24] Na xanbi ra, Daniyɛli yi siga Ariyoki
fɛma, mangan yamarin fi naxan ma a xa
Babilɔn fekolonne faxa. A sa a fala a xa
iki, a naxa, “Hali i nama Babilɔn fekolonne
faxa. Siga n na mangan yɛtagi. N xa a xiyen
bunna fala a xa.” [25] Mafurɛn, Ariyoki yi siga
Daniyɛli ra mangan fɛma, a yi a fala a xa, a
naxa, “N bata muxu keden to na Yuda kaa
suxine yɛ, naxan xiyen bunna falɛ mangan
xa.” [26] Mangan yi Daniyɛli maxɔdin naxan
xili Belitisasari, a naxa, “I tan nɔɛ xiyen nun
a bunna falɛ n xa ba?”

[27] Daniyɛli yi mangan yabi, a naxa,
“Mangana, i fe luxunxin naxan maxɔdinxi
fekolonne nun ɲinan kanne nun woyimɛne
nun yiimatone ma, ne sese mi nɔɛ i ya
xiyen nun a bunna falɛ i xa. [28] Koni Ala
na yi, naxan kore xɔnna ma. A nɔɛ fe
luxunxine yɛ mayalanɲɛ. A bata Manga
Nebukadanesari rakolon naxan ligama
waxati famani. Awa, i ya xiyen nun i ya
fe toone ni i ra i naxanye to i ya saden ma.
[29] I yi saxi waxatin naxan yi, mangana, i
yi lu i mirɛ fe famatɔne ma. Awa, naxan
fe luxunxine yɛ mayalanma, na bata i
rakolon fe famatɔne ra. [30] N tan ma binni, fe
luxunxini ito mi yɛ mayalanxi n xa fa fala n
tan fekolon dangu ndenden na, koni alogo
a bunna xa fala mangan xa, i yi i sondonna
miriyane kolon.”

[31] “Mangana, i fe toon nan tixi naxan
findixi sawura belebelen na. Na sawura yi
gbo kati! A yi mayilenma, a yi tixi i yɛtagi,
a kɛɲaan yi magaxu han! [32] Xɛmaan yɛtɛɛn
nan yi sawuran xunna ra, a kanken nun
a yiine gbeti wuren nan e ra, a kuiin nun
a tagina, sulana.* [33] A danbane yi rafalaxi
wure fɔrɛn na, a sanne wure fɔrɛn nun
bɛndɛ ganxina. [34] I yi a matoma waxatin
naxan yi, gɛmɛna nde yi keben muxu yii mi
naxan bɔxi, a fa bɔnbɔ na sawuran sanna ra
wure fɔrɛn nun bɛndɛ ganxin dɛnaxan yi.
A yi e rayensen. [35] Awa, a wure fɔrɛ yo, a
bɛndɛ ganxi yo, a sulan yo, a wure gbeti yo,
a xɛma yo, na birin yi lunburunɲɛ ayi, e yi
findi burun burunna ra alo se dagin naxan
yifema soge furen na. Foyen yi a xali a funfu
yo mi lu na. Awa na gɛmɛn naxan fa bɔnbɔ
na sawuran na, na yi findi geya belebelen
na, a bɔxɔna ngaan nafe.”

[36] “Xiyen ni i ra. Nxu a bunna fan falama
nɛn mangan xa. [37] N kanna, mangane
mangan ni i tan na. Amasɔtɔ Ala nan

* 2:32: A xunna findixi Babilɔn kaane mangayaan nan na. Na feen sɛbɛxi Yeremi 51.7 kui. A kanken nun a yiine findixi Perise kaane gbeen na Manga Kirusi naxan fɔlɔ ɲɛɛ kɛmɛ suulun tonge saxan nun solomanaanin benun Yesu xa bari. A kuiin nun a tagi findixi Girɛki kaane mangayaan na Manga Alesandire bun ma ɲɛɛ kɛmɛ saxan benun Yesu xa bari. A danbane nun a sanne findixi Romi kaane mangayaan nan na. Yesu faxi waxatin naxan yi, Romi kaane nan yi mangane ra bɔxɔn yire wuyaxi xun na.

mangayaan nun sɛnbɛn nun fangan nun
xunnayerenna fixi i ma, Ala Naxan Kore.
38 A tan nan i dɔxi muxune nun subene
nun xɔline xun na, e nɛma dɛdɛ yi, a yi
nɔɔn fi i ma ne birin xun na. I tan nan
xɛma xunna ra. 39 I tan na dangu, mangaya
gbɛtɛn kelima nɛn naxan sɛnbɛn xurun i
gbeen xa. Na xanbi, mangayaan saxanden
ligama nɛn alo sulana, na yi nɔɔn sa bɔxɔn
birin ma. 40 Mangaya naaninden fama nɛn,
na xɔdɔxɔ alo wurena. Wuren seen birin
yensenma, a a lunburun. Na mangayaan
fan bonne yensenma na kii nin, a yi e
lunburun. 41 I a sanne nun a san sonle toxi
rafalaxi wuren nun bɛndɛ ganxin basanxin
na kiin de, na yamanani taxunma nɛn,
koni wuren xɔdɔxɔn ɲɔxɔndɔnna taranma
a yi nɛn, bayo i wuren nun bɛndɛ ganxin
basanxin nan toxi. 42 Nanara, alo a san
sonle yi rafalaxi wuren nun bɛndɛ ganxin
basanxin na kii naxan yi, na yamanan fɔxɔ
kedenna fangan gboma ayi nɛn, bode fɔxɔn
yi xetunɲɛ ayi. 43 I wuren nun bɛndɛ ganxin
basanxin nan toxi, bayo na muxune katama
nɛn e xa malan, koni e mi malanɲɛ alo
wuren nun bɛndɛ ganxin to mi basanɲɛ."

44 "Na mangane waxatini, Ala Naxan
Kore, na mangayana nde rafama nɛn naxan
mi kalɛ habadan!† Na mangayaan mi
danguma yamana gbɛtɛ nɔɔn bun. A ya-
manan bonne raxuyama ayi nɛn, a yi e
raxɔri, koni a tan yɛtɛɛn luma nɛn habadan.
45 Na bunna nɛn, alo i gɛmɛn naxan toxi
kebenɲɛ geyaan fari muxun yii mi dinxi
naxan na, a fa wuren nun sulan nun bɛndɛn
nun gbeti wuren nun xɛmaan yensen. Ala
bata a yita mangan na naxan fama ligadeni
yɛɛn na. Ɲɔndin nan xiyeni ito ra, muxune
lan e xa la a bunna fan na."

Mangan yi Daniyɛli binya

46 Nba, Manga Nebukadanesari yi a xinbi
sin Daniyɛli bun ma, a yɛtagin yi lan bɔxɔn
ma. A yamarin fi a e xa saraxane ba a
xa, e nun wusulanna. 47 Mangan yi a fala
Daniyɛli xa, a naxa, "Ɛ Ala nan alane Ala
ra. E nun mangane gbee marigina naxan
wundo feene lankɛnɛmayama. Bayo i bata
nɔ wundo feni ito yɛ mayalanɲɛ."

48 Mangan yi Daniyɛli mate, a banna se
wuyaxi so a yii. A yi a dɔxɔ Babilɔn ya-
manan birin xun na, a yi a findi mangan na
Babilɔn fekolonna birin xun na. 49 Daniyɛli
yi mangan mafan, a xa Babilɔn bɔxɔn fe
yɛban so Sadiraki nun Mesaki nun Abe-
dinego yii. Daniyɛli yɛtɛɛn yi lu Manga
Nebukadanesari a tanden ma wanla ra.

3

Mangan yi suxuren nafala

1 Manga Nebukadanesari yi sawura
xɛmaan nafala. A kuyan nɔngɔnna yɛ
tonge sennin lixi. A yigbona, nɔngɔnna yɛ
sennin. A sa a ti Dura Lanbanni, Babilɔn
yamanani. 2 Manga Nebukadanesari yi
bɔxɔne mangane nun bɔxɔ kanne nun
yamana kanne nun sariya kanne nun
nafulu ramarane nun sariyasane nun
kitisane nun bɔxɔn kuntigine ngaan xili
alogo e xa fa sawurana fe rawangadeni
Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.
3 Awa, bɔxɔne mangane nun bɔxɔ kanne
nun yamana kanne nun sariya kanne
nun nafulu ramarane nun sariyasane nun
kitisane nun bɔxɔn kuntigine ngaan yi
e malan na sawurana fe rawangadeni
Manga Nebukadanesari naxan nafala. E
ti sawuran yɛtagi Manga Nebukadanesari
naxan nafala.

4 Mangana fe rawangan yi sarin fangan
na, a naxa, "Siyane nun bɔnsɔnne birin
naxanye xuine birin falama, naxan yamar-
ixi ɛ ma, na ni ito ra: 5 Ɛ na xɔtaan nun
xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun
bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan
birin xuiin mɛ waxatin naxan yi, ɛ bira
bɔxɔni, ɛ yi sawura xɛmaan batu, Manga
Nebukadanesari naxan nafalaxi. 6 Xa naxan
yo mi bira a bun ma, a yi a batu, na ra-
wolima ayi nɛn sulun tɛɛni* keden na!"

7 Nanara, siyane birin to xɔtaan nun
xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun
bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan
birin xuiin mɛ, siyane nun bɔnsɔnne birin

† 2:44: Marigi Yesu a dɛnkɛlɛya yamaan naxan fɔlɔ, na findixi mangayani ito ra naxan buma habadan. Daniyɛli a falani ito a yɛbaxi fa fala a Yesu yi lan a xa fa Romi kaane mangayaan waxatini. A faxi na waxatin nin. Yesu a dɛnkɛlɛya yamaan nan sabatima dunuɲa yiren birin yi fata falani ito ra. Na feen mato Daniyɛli 2.35 kui. A mɔn buma habadan ariyanna yi.

* 3:6: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

naxanye xuine birin falama, ne yi bira
sawura xɛmaan bun ma, e yi a batu, Manga
Nebukadanesari naxan nafalaxi.
8 Na waxatin yɛtɛni, yiimatona ndee yi fa,
e xa Yahudiyane kansun. 9 E yi a fala Manga
Nebukadanesari xa, e naxa, "Ee! mangana!
I xa bu dunuŋa yi. 10 Nxu kanna, i bata yi
yamarin fi, a muxune birin xa bira sawura
xɛmaan bun ma, e yi a batu, e na xɔtaan nun
xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun
bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan
birin xuiin mɛ waxatin naxan yi. 11 Nayi,
naxan yo mi tin birɛ a bun, a yi a batu,
na kanna wolima nɛn sulun tɛɛni. 12 Koni
Yahudiyana ndee na yi, i tan yɛtɛɛn Babilɔn
bɔxɔn fe yɛbaan soxi naxanye yii, Sadiraki
nun Mesaki e nun Abedinego. I ya yamarin
bɔtɛ mi ne xa. Ee! Mangana! E mi i ya alane
batuma, e mi i ya sawura xɛmaan fan batuxi
i naxan nafalaxi."
13 Nebukadanesari bɔŋɛn yi te a xɔlɔ! A
yi yamarin fi, e xa fa Sadiraki nun Mesaki
nun Abedinego ra. Sofane yi fa na xɛmɛne
ra a yɛtagi. 14 Nebukadanesari yi a fala e xa,
a naxa, "Sadiraki nun Mesaki e nun Abe-
dinego, ɲɔndin na a ra ba? Ɛ mi n ma alane
batuma, ɛ mɔn mi sawura xɛmaan batuma,
n naxan nafala? 15 Awa, iki, ɛ na xɔtaan nun
xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun
bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan
birin xuiin mɛ sɔnɔn, ɛ bira, ɛ yi sawura
xɛmaan batu n naxan nafalaxi. Koni xa ɛ
mi a batu, ɛ rawolima nɛn sulun tɛɛni keden
na! Ala mundun na yi naxan ɛ bama n yii?"
16 Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yi
a fala, e naxa, "Ee! Manga Nebukadanesari!
Nxu mi waxi nxu yɛtɛ makata fe yi i yɛtagi.
17 Xa na rabɛ, nxɔ Ala, nxu walima naxan xa,
na nɔɛ nxu ratangɛ. A nxu ratangama sulun
xaŋɛn ma nɛn e nun i yiin ma. 18 Hali a mi na
ligɛ, mangana, a kolon a nxu mi i ya alane
batuma, nxu mi i ya sawura xɛmaan batuɛ i
naxan nafalaxi."

E woli fena tɛɛni

19 Nayi, Nebukadanesari yi mɔnɛ han! A
yɛtagin yi masara Sadiraki nun Mesaki nun
Abedinego yɛɛ xɔri. Nebukadanesari yi
yamarin fi e xa sulun† nawolon dɔxɔŋa
ma solofere dangu e yi darixi a ra kiin de.
20 A yi a yɛngɛsona ndee yamari naxanye
maxɔdɔxɔ a gali diine yɛ, e xa Sadiraki nun
Mesaki nun Abedinego xidi, e yi e rawoli
sulun tɛɛ xaŋɛni. 21 Na xɛmɛ saxanna yi xidi,
e marabɛri baxi e dugine nun e wantanne
nun e namune yi, e nun e domaan birin. E yi
woli sulun tɛɛ xaŋɛ tagi. 22 Sofaan naxanye
Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego woli
tɛɛni, tɛɛn yi ne faxa bayo mangan bata
yi yamarin fi a xa wolon ɲaxi ra. 23 Koni
Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego, ne
saxanna xidixin yi bira sulun tɛɛ xaŋɛni.
24 Manga Nebukadanesari yi gaxu, a tu-
ganŋɛ ayi, a keli. A yi a fala a maxadi tiine
xa, a naxa, "En mi muxu saxan xidixin xan
wolixi tɛɛn tagi ba?" E mangan yabi, e
naxa, "Ɔn Mangana!" 25 A mɔn naxa, "Anu,
n muxu naanin nan toma, e mi xidixi. E
sigan tima tɛɛn tagi, tɔrɔya yo mi e ma. E
naaninden kɛŋaan maliga malekan na."

Mangan yi Ala binya

26 Nebukadanesari yi a maso sulun xaŋɛn
dɛ ra, a naxa, "Sadiraki! Mesaki! Abe-
dinego! Ala Matexina walikɛne, ɛ mini, ɛ fa
be." Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego
yi keli tɛɛn tagi. 27 Bɔxɔne mangane nun
bɔxɔ kanne nun yamana kanne yi e maso
e ra. E yi a to, tɛɛn mi nɔ yo sɔtɔxi na
xɛmɛne fatin ma. E xunsɛxɛne mi ganxi, e
dugine mi kalaxi. Tɛɛn xiri mi dɔxi e ma.
28 Nebukadanesari yi a fala, a naxa, "Tan-
tunna Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego
a Ala xa! A tan nan a malekan nafaxi, a
yi a walikɛne ratanga. E bata la a ra han,
e yi mangana a yamarin kala. E yitɔnxi
faxa feen ma, benun e xa ala gbɛtɛ batu,
ba e Ala ra. 29 A mato fa, n yamarin naxan
fima: xa muxu yo Sadiraki nun Mesaki nun
Abedinego a Ala rafɛya, a na taran siya yo
yi, yamana yo yi, xui yo yi, na kanni sɛgɛma
dungi dungi yɛɛn nan ma, a banxin yi findi
kurun na, bayo ala yo mi na naxan nɔɛ
makantan sifani ito ra alo a tan."
30 Nanara, mangan yi Sadiraki nun
Mesaki nun Abedinego a fe mate Babilɔn
yamanani. 31 Manga Nebukadanesari yi
xɛrane rasiga siyane nun bɔnsɔnne birin
ma naxanye xuine birin falama, dunuŋa
yiren birin yi, a naxa,
Bɔŋɛsa gbeen xa lu ɛ xa.
32 A findixi n xa fe faŋin nan na,
n xa taxamasenne nun kabanako feene
yɛba ɛ xa

† 3:19: Sulunna mɔn falɛ fa fala furuna.

Ala Matexin naxanye ligaxi n xa.
33 A taxamasenne gbo,
a kabanako feene sɛnbɛn gbo.
A mangayana,
habadan mangayaan na a ra.
A nɔyaan luma nɛn mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.

4

Mangan xiyen firindena

1 N tan Nebukadanesari, n yi bɔɲɛ xunbenla nun ɲaxunna nin n ma mangaya banxini. 2 N yi xiye sa naxan n magaxuxi. Miriyane yi soma n yi n ma saden ma, n xaxinla fe toone yi n kuisan han! 3 Nanara, n bata yamarin fi, e xa fa Babilɔn fekolonne ra n fɛma alogo e xa n ma xiyen bunna fala n xa. 4 Woyimɛne nun ɲinan kanne nun yiimatone nun kɔmɔ kanne faxina, n yi n ma xiyen yɛba e xa, koni e sese mi nɔ a bunna falɛ n xa. 5 A raŋanna, Daniyɛli fan yi fa n fɛma naxan mɔn yi xili Belitisasari naxan xili luxi alo n ma ala xinla. Ala sariŋanxine niina a tan yi. N yi n ma xiyen yɛba a xa, 6 n naxa, "Belitisasari, woyimɛne kuntigina, n na a kolon fa fala ala sariŋanxine niina i tan yi. Wundo fe yo mi xɔdɔxɔ i tan yii. Fe toone bunna fala n xa, n xiye saxi naxanye ra."

7 "Awa, n xaxinla toon naxan tixi, na ni i ra, n to yi saxi n ma saden ma, n yi n yɛɛ rakoŋinma, n yi a to:
Wudi bili gbee keden tixi bɔxɔn tagi,
naxan yi mate han!
8 Na wudin yi gbo,
a magaxu ayi,
a konden yi texi nɛn han kuyena.
A yi toma bɔxɔn danna birin na.
9 A ɲɔxɔndene yi fan,
a bogine yi wuya han!
Birin balon yi a kɔɛ ra.
Burunna subene yi fama a nininna bun.
Xɔline yigiyaxi a yiine kɔɛ ra.
Daliseene birin yi e donna sɔtɔma a bogin nan xɔn.
10 N xaxinla tooni,
n naxan to n ma saden ma,
n yɛɛn tixi,
n yi marakantan ti sariŋanxina nde keden to godɛ
keli kore xɔnna ma.
11 Na yi sɔnxɔ fangan na,
a falan ti iki, a naxa,
'Ɛ wudini ito rabira,
ɛ yi a yiine sɛgɛ,
ɛ yi a ɲɔxɔndene ba a ma,
ɛ yi a bogine raxuya ayi.
Subene xa e giyɛ a bun,
xɔline yi keli a yiine yi.
12 Koni ɛ xa a dungin nun a salenne lu bɔxɔni
ɛ yi a xidi wuren nun sula yɔlɔnxɔnna ra,
a yi lu xɛɛn ma sɛxɛn xɔrɛ ra.
A xa yikun xiila ra,
a yi a balo sɛxɛn na
alo subene.
13 A adamadi xaxinla maxɛtɛma nɛn,
sube xaxinla yi so a yii.
Ɲɛɛ solofere danguma a xun ma nɛn.
14 Marakantan muxune nan sariyani ito ragidixi,
maleka sariŋanxine nan yamarini ito fixi
alogo daale xa a kolon
fa fala Ala Matexin nɔɔn nabama
adamadiine mangayaan fari.
A a soɛ muxe yii naxan na rafan a ma,
hali muxune birin dangu naxan na.' "

15 "N tan Manga Nebukadanesari, n xiyen naxan sa, na nan na ra. Awa, i tan Belitisasari, i xa n xiyen bunna fala n xa, bayo n ma bɔxɔn fe kolonne, ne sese mi nɔxi a bunna falɛ n xa. Koni i tan nɔɛ bayo ala sariŋanxine niina i tan yi."

Daniyɛli yi xiyen yɛba

16 Awa, Daniyɛli naxan xili Belitisasari, na yi a raxunbeli waxatidi, a miriyane yi a kuisan. Mangan yi a fala, a naxa, "Belitisasari, xiyen nun a bunna nama i kuisan." Belitisasari yi a yabi, a naxa, "N kanna, a yi lan nun, xiyen xa findi i yaxune gbeen na, a bunna yi lu i sangaŋɔxɔne xa. 17 I wudi bili gbeen toxi gbɔɛ, a maxɔdɔxɔ ayi, naxan konden texi han kuye, naxan yi toma bɔxɔn danna birin yi, 18 naxan ɲɔxɔndene fan, naxan bogi wuya, naxan daliseen birin baloma, burunna subene e sama naxan bun ma, xɔline e tɛɛn sama naxan yiine yi."

19 "Ee! Mangana! Na wudin ni i tan na. Bayo, i bata gbo i findi sɛnbɛ kanna ra. I ya gboon bata te han kuye e nun i ya nɔɔn bata dunuŋa danna birin li. 20 I tan mangan mɔn yi kantan ti sariŋanxine keden to godɛ keli kuye, a naxa, 'Ɛ wudini ito rabira, ɛ a kala, koni ɛ dungin nun a salenne lu bɔxɔni. Koni ɛ a maxidi wure yɔlɔnxɔnna nun sulan yɔlɔnxɔnni xɛɛn ma sɛxɛn xɔrɛ ra. A xa

yikun xiila ra. A xa lu burunna subene xɔn
ma han ɲɛɛ solofere yi dangu a xun ma.' "
21 "Ee! Mangana! N xa a yɛba i xa Ala
Matexin naxan nagidixi n kanna mangan
ma. 22 I kedima nɛn adamadiine tagi, i sa
i damakɛ burunna subene yɛ. I i dɛgema
sɛxɛn nan na alo ɲingene. I mɔn yikunma
xiila ra nɛn ɲɛɛ solofere bun ma, han i yi
a kolon a Ala Matexin nan nɔɔn nabama
adamadiine mangayaan xun na. A man-
gayaan fima muxun ma naxan na a kɛnɛn.
23 Wudi dungin nun a salenne lu feen ya-
marin fan bunna na, a i ya mangayaan
naxɛtɛma i ma nɛn i na a kolon, a nɔɔn
naxan yi, na kuye. 24 Nanara, Mangana,
n ma maxadin xa rafan i ma: Danna sa i
yulubine ra, i xa tinxin. I ya tantanne lu na,
i xa kininkinin tɔrɔ muxune ma. Yanyina
nde yi, i luyɛ bɔŋɛ xunbenli nɛn."
25 Na feen birin yi kamali Manga
Nebukadanesari ma. 26 Kike fu nun firin
to dangu, a yi a masiga tima manga banxin
sangansoon kɔɛ ra Babilɔn yi, 27 Mangan yi
a fala, a naxa, "Babilɔn gbo de! N tan nan
a tixi manga yigiyaden na n sɛnbɛn fangan
na n ma xunnayerenna nun n ma binyen
xa!"
28 Falan mɔn yi mangan dɛni singen, fala
xuina nde yi keli kuye, a naxa, "Manga
Nebukadanesari, falani ito tima i tan xa.
Mangayaan sɛnbɛn bata ba i yii to. 29 I
kedima nɛn muxune tagi, i sa i damakɛ
burunna subene tagi, i yi sɛxɛn don alo
ɲingene, ɲɛɛ solofere bun ma han i na
a kolon waxatin naxan yi a Ala Matexin
nan nɔɔn nabama adamadiine mangayaan
fari. A a so muxe yi naxan na a kɛnɛn."
30 Na waxatin yɛtɛni, na fala xuiin yi kamali
Manga Nebukadanesari xili ma, a yi kedi
adamadiine yɛ, a sɛxɛn don alo ɲingene. A
fatin yi yikun xiila ra, han a xunsɛxɛn yi
mini alo singbin xabena. A san xanle yi
kuya ayi alo xɔliin gbeena.
31 Waxatin naxan saxi na danna to a li, n
tan Nebukadanesari, n yi n yɛɛn nate kuye,
n xaxinla yi xɛtɛ n ma. N na Ala Matexin
batu, n yi a tantun, n yi a binya naxan na yi
habadan! Naxan ma nɔɔn findixi habadan
nɔɔn na e nun naxan ma mangayaan ligama
mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ xun na. 32 Sese mi
dunuŋa muxune sɛnbɛn na Ala yɛɛ ra yi.
Naxan na a kɛnɛn, a na nan ligama maleka
ganla ra e nun muxune bɔxɔn ma. Muxu
yo mi na naxan a yiin yɛɛ ratiyɛ, a a fala, a
naxa, "I nanfe ligama?"
33 Na waxatin yɛtɛni, n xaxinla yi xɛtɛ n
ma, n ma mangayaan xunnayerenna nun n
ma nɔɔn mirinna fan yi xɛtɛ n ma. N ma
maxadi tiine nun n ma muxu gbeene mɔn
yi n xili, n dɔxɔ n ma mangaya gbɛdɛni. N
ma gboon yi siga xun masɛ. 34 Iki, n tan
Nebukadanesari, n na a batuma, n na a yite,
n na a binya, kore xɔnna mangana yoona
a xa a kɛwanla birin yi, a kirane tinxin. A
nɔɛ muxune magodɛ nɛn naxanye e yɛtɛ
yitema.

5

Sɛbɛli magaxuxina

1 Lɔxɔna nde, Manga Belisasari yi
ɲaxaŋnaxani tɔn a muxu gbee wuli kedenna
xa. A yi lu dɔlɔn minɲɛ e xɔn. 2 Dɔlɔn to
a suxu, Belisasari yi yamarin fi a e xa fa
igelengenna xɛma daxin nun gbeti daxin
na, a baba Nebukadanesari kelixi naxanye
ra Ala Batu Banxi gbeeni Yerusalɛn taani.
Mangan yi waxi a min feni ne ra e nun a
ɲaxanle nun a konyi ɲaxanle* nun a muxu
gbeene. 3 Nayi, e yi fa xɛma igelengenne
ra naxanye sa tongo Ala Batu Banxini
Yerusalɛn taani. Mangan nun a muxu
gbeene nun a ɲaxanle nun a konyi gilɛne
yi e min ne ra. 4 E dɔlɔn min waxatin naxan
yi, e yi lu alane batuɛ, xɛmaan nun gbetin
nun sulan nun wuren nun wudin nun gɛmɛ
alane.
5 Na waxatin yɛtɛni, muxun yii sonle yi
mini kɛnɛnni lɛnpu dɛgɛn ma. E sɛbɛnla ti
manga banxin kanke. Mangan yi yiini ito
to naxan yi sɛbɛnla tima. 6 Mangan yɛtagin
yi maxɛtɛ, a miriyane yi a kuisan, a tagi
xudine yi ba a yi, a xinbine yi lu bɔnbɛ e
bode ra. 7 A yi gbelegbele fangan na, a e
xa fa ɲinan kanne nun yiimatone nun kɔmɔ
kanne ra. A yi a fala Babilɔn fekolonne xa,
a naxa, "Naxan na sɛbɛnli itoe xaran, a yi
a bunna fala n xa, na maxidima nɛn manga
dugin na, xɛma ɲɛrɛn yi bira a kɔɛ, a mɔn
yi mangaya tiden saxanden sɔtɔ bɔxɔni ito
yi." 8 Mangana a fekolonne birin yi so,
koni e mi nɔ sɛbɛnla xaranŋɛ, e yi a bunna

* 5:2: Konyi ɲaxanle nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

fala mangan xa. [9] Na nan a liga, Manga
Belisasari mɔn yi gaxu han, a yɛtagin yi
maxɛtɛ, a muxu gbeene yi kui yifu.
[10] Mangana nga to mangan nun a muxu
gbeene sɔnxɔ xuiin mɛ, a so ɲaxaɲaxa
banxini. A yi a fala, a naxa, "Mangana, i
xa bu han! I ya miriyaye nama i kuisan.
I yɛtagi nama maxɛtɛ. [11] Muxuna nde i
ya bɔxɔni, ala sariɲanxine xaxinla a yi. I
baba waxatini, a yi feene fixɛn toma, a
xaxinla fan, a fekolonna nun alane gbeen
lan. Nanara, i baba Manga Nebukadane-
sari yi a findi woyimɛne nun ɲinan kanne
nun yiimatone nun kɔmɔ kanne kuntigin
na. I baba mangan yɛtɛɛn na liga nɛn.
[12] Bayo, nii fisamantenna nun lɔnnin nun
xaxilimayaan Daniyɛli yi, mangan naxan
xili sa Belitisasari. Xiyene bunna kolonna
fan ayi. A mɔn sandane yɛbama, a maxɔdin
xɔdɛxɛne yabima. Nanara, ɛ xa Daniyɛli
xili. A nɔma nɛn a bunna faladeni i xa."

Daniyɛli yi na sɛbɛnla xaran

[13] Nayi, e fa Daniyɛli ra mangan yɛtagi.
Mangan yi a fala a xa, a naxa, "I tan nan
na Daniyɛli ra n baba faxi naxan na sa keli
Yuda yi? [14] N bata i ya fe mɛ a alane niina i
tan yi e nun i feene fixɛn toma. Xaxinla nun
fekolonna i tan yi naxan ɲɔxɔn mi na. [15] E
baxi fadeni nɛn fekolonne nun ɲinan kanne
ra n fɛma alogo e xa sɛbɛnli ito xaran, e yi
a bunna fala n xa, koni e mi nɔxi a bunna
faladeni! [16] N bata a mɛ a i nɔɛ feene bunne
yɛbɛ nɛn, i yi maxɔdin xɔdɛxɛne yabi. Iki,
xa i nɔ sɛbɛnli ito xaranɲɛ, i n nakolon a
bunna ma, i maxidima manga dugin na nɛn,
xɛma ɲɛrɛn yi bira i kɔɛ, i yi findi bɔxɔn
mangan muxu saxanden na."
[17] Daniyɛli yi a fala mangan xa, a naxa, "I
ya kiseene ramara i yɛtɛ xa, i ya finmaseene
fi gbɛtɛ ma. Hali na, n sɛbɛnla xaranma nɛn
mangan xa, n yi i rakolon a bunna ma. [18] Ee!
Mangana! Ala Matexin nan mangayaan
nun gboon nun xunnayerenna nun nɔrɔn
fixi i baba Nebukadanesari ma. [19] Nanara,
siyane nun bɔnsɔnne birin naxanye xuine
birin falama, ne gaxuxi a yɛɛ ra. A na wa a
xɔn, a muxun faxa. A na wa, a a rakisi. A na
wa naxan yite fe yi hanma a yigodo fe yi, a
na liga. [20] Koni a yanda waxatin naxan yi, a
bɔɲɛn yi xɔdɔxɔ han a waso ayi. Ala yi a ba
a mangaya gbɛdɛni, a a binyen ba a yii. [21] A
kedi adamane yɛ, a xaxinla yi lu alo subene
gbeena. A yi lu burunna sofanle fɔxɔ ra, a
yi sɛxɛn don alo ɲingene. A fatin yi yikun
xiila ra, han a kolon a Ala Matexin nan
nɔɔn nabama adamane mangayaan xun na.
A muxe nan findima mangan na, a na wa
naxan xɔn."
[22] "I tan, a diina Belisasari, i yi na birin
kolon, koni i mi i yɛtɛ magodo. [23] I bata
i yɛtɛ yite Marigin xili ma naxan kore, i
yi Ala Batu Banxina igelengenne maxili i
yɛtagi. Ɛ yi dɔlɔn min e ra, i tan nun i ya
muxu gbeene nun i ya ɲaxanle nun i ya
konyi ɲaxanle. I yi alane batu, gbetin nun
xɛmaan nun sulan nun wuren nun wudin
nun gɛmɛ alane, naxanye mi se toma, e mi
fe mɛma, kolon mi e yii. I mi Ala binyaxi i ya
niiraxinla nun i ya dunuɲa yi gidin naxan
yii. [24] Na nan a toxi, a yiini ito rafaxi naxan
sɛbɛnli ito tixi."
[25] "A tan ni i ra keden keden yɛɛn
ma naxan sɛbɛxi: MENE MENE TEKELI
PARISIN. [26] Falani itoe bunna ni i ra:
'MENE' na bunna nɛɛn fa fala 'Yatɛna.'
Ala bata i ya mangayaan lɔxɔn yatɛ,
a danna sa a ra.
[27] 'TEKELI' na bunna nɛɛn fa fala 'A maliga.'
I ratexi sikeela nan na, a li, i yelefu.
[28] 'PARISIN' na bunna nɛɛn 'Mayitaxunna.'
Bayo i ya bɔxɔni taxunma nɛn,
a yi so Mede kaane nun Perise kaane yii."
[29] Sasa, Belisasari yi yamarin fi a Daniyɛli
xa maxidi manga dugin na, xɛma ɲɛrɛn yi
bira a kɔɛ, a yi yamarin fi, a xa rawanga a
bata yamanan mangayaan tiden saxanden
sɔtɔ. [30] Na kɔɛɛn yɛtɛɛn na, e Babilɔn manga
Belisasari faxa.

6

Daniyɛli nun yatane fe

[1] Dariyusi Mede kaan mangayaan sɔtɔ
a ɲɛɛ tonge sennin e nun firin nan ma.
[2] Dariyusi yi a ragidi a xa bɔxɔne manga
kɛmɛ e nun mɔxɔɲɛn ti a gbee yamanane
xun na. [3] A yi manga gbee saxan dɔxɔ e
xun na bɔxɔne mangane fa dɛntɛgɛn sama
naxanye xa alogo mangana tɔnɔne xa xun
makantan. Daniyɛli yi na manga saxanne
yɛ. [4] Awa, Daniyɛli yi dangu manga gbee
firinna bodene ra e nun bɔxɔne mangan
birin bayo nii fisamantenna yi a tan yi.
Nanara, mangan yi wa a dɔxɔ feni bɔxɔn
birin xun na. [5] Awa, manga gbee bodene
nun bɔxɔne mangane yi fɛrɛn fen fɔlɔ a

tɔɲɛgɛ feen na lan bɔxɔna feene ma. Koni
e mi kii yo sɔtɔ, e mi mayifu yo to a tan ma
binna ra bayo a tinxin. Nanara, e mi kalan
to a yi hanma mayifuna. 6 Awa, na muxune
yi a fala, e naxa, "En mi fɛrɛ yo sɔtɛ Daniyɛli
tɔɲɛgɛ feen ma xa a mi fata a Alaa sariyana
feen na."

7 Na manga gbeene nun bɔxɔne man-
gane birin yi siga mangan fɛma e bode
xɔn. E yi falan ti, e naxa, "Manga Dariyusi
xa siimayaan sɔtɔ habadan! 8 Yamanan
manga gbeene nun bɔxɔ kanne nun bɔxɔne
mangane nun maxadi tiine nun yamana
kanne birin tinxi a mangana sariya keden
xa rawanga naxan fama tɔnni ito sadeni:
Xii tonge saxanna bun ma, naxan na ala
yo maxandi hanma muxu gbɛtɛ ba i tan
na, mangana, na xa woli yatane yinla ra.
9 Ee! Mangana! Iki, tɔnni ito yisarin, i
yi i ya taxamasenna sa alogo a xa findi
maxɛtɛtaren na alo Mede kaane nun Perise
kaane sariyan to mi maxɛtɛ." 10 Nanara,
Manga Dariyusi yi a taxamasenna sa tɔnna
sɛbɛn fari. 11 Awa, Daniyɛli to a kolon a
feni ito bata yisarin, a yi te a sangansoon
kɔɛ ra naxan foye suxuden dɛɛne yi rabixi
Yerusalɛn binni. Dɔxɔŋa ma saxan sogen
ma, a yi a xinbin sinma, a Ala maxandi, a
a tantun alo a yi a ligan kiin de a singeni.

12 Na muxune birin yi siga Daniyɛli konni,
e so, e Daniyɛli li a Ala mafanɲɛ, a yi Ala
maxandima. 13 Nayi, e siga mangan fɛma, e
yi mangana tɔnna fe fala a xa, e naxa, "I mi
yi tɔnna nde yisarin naxan a fala a xii tonge
saxanna bun ma, muxu yo a xui ramini ala
gbɛtɛ ma a xandideni hanma muxu gbɛtɛ ba
i tan na, mangana, na wolima yatane yinla
ra nɛn?" Mangan yi e yabi, a naxa, "Ɲɔndin
nan a feen na, fata Mede kaane nun Perise
kaane gbee sariyan na naxan mi maxɛtɛ."

14 E mɔn yi a fala, e naxa, "Ee! Mangana!
Daniyɛli, Yuda muxu suxina nde, na mi i tan
yatɛxi sese ra hanma i ya tɔn yisarinxina.
A Ala maxandin nabama dɔxɔŋa ma saxan
sogen ma." 15 Mangan to na mɛ, a yi kɔntɔfili
kati, a yi a ragidi a bɔɲɛni a a xa Daniyɛli
rakisi. Han sogen bira waxatini, a katama
a xa a rakisi. 16 Koni na muxune birin yi
fa mangan fɛma, e yi a fala mangan xa, e
naxa, "A kolon, mangana, Mede kaane nun
Perise kaane sariyan mi tinɲɛ a tɔri saxin
nun lanma xui sɛbɛxina mangan xɔn, na xa
maxɛtɛ."

17 Nanara, mangan yi yamarin fi a
Daniyɛli xa woli yatane yinla ra. Mangan yi
a fala Daniyɛli xa, a naxa, "I ya Ala, i naxan
batuma sɔnɔyani, na xa i rakisi." 18 E yi fa
gɛmɛna nde ra, e a dɔxɔ yinla dɛ ra, mangan
yi a mataxamaseri a yiirasoon na e nun a
muxu gbeene yiirasone ra alogo fefe nama
maxɛtɛ Daniyɛli ma binni. 19 Na xanbi ra,
mangan yi siga a banxini, a yi xi sunni, a
konyi ɲaxalan yo mi fa a fɛma, xixɔli mi a
suxu.

20 Subaxa, mangan yi keli, a yi siga sasa
yatane yinla dɛ ra. 21 A to maso yinla ra, a yi
Daniyɛli xili a xui sɔxɔlɛxin na. Mangan yi a
fala Daniyɛli xa, a naxa, "Daniyɛli, habadan
Alaa walikɛna! I ya Ala, i naxan batuma
sɔnɔyani, na nɔxi i rakisɛ yatane ma nɛn
ba?"

22 Daniyɛli yi a yabi, a naxa, "Mangana,
i xa siimayaan sɔtɔ habadan! 23 N ma Ala
bata a malekan nafa, a fa yatane dɛɛn balan.
E mi fe ɲaxi ligaxi n na, bayo n findixi
sɔntaren nan na a yɛtagi, hali i fan yɛtagi.
Ee! Mangana! N mi fe ɲaxi yo rabaxi."

24 Nayi, mangan yi sɛwa han, a yi yamarin
fi a e xa Daniyɛli rate yinla ra. Daniyɛli
yi rate yinla ra, e mi maxɔlɔde yo to a
ma, amasɔtɔ a yi dɛnkɛlɛyaxi a Ala ma.
25 Mangan yi yamarin fi a muxun naxanye
Daniyɛli tɔɲɛgɛxi, a ne xa woli yatane yinla
ra, e tan nun e diine nun e ɲaxanle. Benun
e xa yinla xɔnna li, yatane yi e kutukutu, e
yi e xɔnne yilunburun.

26 Na xanbi ra, Manga Dariyusi yi sɛbɛnla
ti siyane nun bɔnsɔnne birin ma naxanye
xuine birin falama naxanye bɔxɔna ngaan
ma, a naxa, "Bɔɲɛ xunbeli gbegbe xa lu ɛ
xɔn ma! 27 N bata yamarin fi n ma bɔxɔn
birin yi, binyen xa fi Daniyɛli a Ala ma,
yamaan yi gaxu a yɛɛ ra.

Bayo habadan Ala na a ra.
A nɛɛn habadan.
A mangayaan mi kalama habadan.
A nɔɔn luma nɛn han a raɲanna.

28 A tan nan maratangan nun marakisin
tima,
a mantaxane nun kabanako feene ligama
kuyen nun bɔxɔn ma.
A tan nan Daniyɛli ratangaxi yatane fangan
ma."

[29] Na xanbi ra, Daniyɛli yi sabati Dariyusi
mangayaan bun ma, e nun Kirusi Perise
kaana mangayaan bun ma.

7

Daniyɛli a fe to singena alo xiyena: Sube
naaninne
[1] Belisasari a mangayaan ɲɛɛ singena Ba-
bilɔn yi, Daniyɛli yi xiye sa, a fe toon ti a
xaxinli, a yi a saden ma waxatin de. Na
xanbi ra, a yi xiyen nun a fe xɔnne sɛbɛ.
[2] Daniyɛli yi a fala, a naxa, "N na a to
nɛn n ma kɔɛ ra tooni, foyene sa kelima
kuyen tongon naaninne yi, e e radin fɔxɔ
ige gbeen xun ma."
[3] "Sube magaxuxi naanin yi mini fɔxɔ
igeni, e sese keden mi yi a ra. [4] A singe ra
xiin yi luxi alo yatana, a gubugubune alo
singbin. N yi a matoma, e a gubugubune
ba a ma, e a rakeli, e a ti a sanne xunna alo
adama. Muxun sɔndɔmɛn yi so a yii."
[5] "Sube firinden luxi alo kanko belebe-
lena. A saxi a fɔxɔ kedenna ma. Ɲɛnsɛn xɔri
saxan yi a dɛ, a e xinma. E yi a fala a xa, e
naxa, 'Keli, i xɔɔyi se gbeen don.' "
[6] "Na xanbi, n yi a matoma, n yi gbɛtɛ to
alo tagi suxu ɲari. Xɔli gubugubu naaninna
a fari, a xunna fan naanin. Nɔɔn yi so a
yii. [7] Na xanbi ra, n yi a matoma n ma kɔɛ
ra tooni, n yi suben naaninden to naxan
mamirin, a magaxu e nun a maxɔdɔxɔ han
a dangu ayi. Wure ɲin belebelene yi a dɛ
ra, a yi a se suxine donma, a yi e laxunma, a
dɔnxɛne bira a sanne bun. A tan nun sube
fɔlɔne sese keden mi yi a ra, feri fu nan yi
a ma. [8] N yi n mirima a fenne ma waxatin
naxan yi, n yi a to, a feri xuridina nde yi
mini e tagi, a feri fɔlɔyixi saxanne yi tala a
yɛɛ ra. Awa, yɛɛ firin yi na fenna ma alo
adaman yɛɛna e nun dɛna naxan yi falan
tima dɛ ɲaxun na."

[9] N yi lu a matoɛ,
gbɛdɛne yi dɔxɔ.
Habadan Siin Kanna yi fa dɔxɔ.
A dugine yi fixa alo nɔnɔna,
a xunsɛxɛn luxi alo garina,
a gbɛdɛn luxi alo tɛɛ dɛgɛ,
sanna digilinxine yi dɛgɛma a gbɛdɛn ma
alo wonson tɛɛna.
[10] Baan yi minima a yɛtagi
a dɛgɛma tɛɛn na.
Muxu wuli wuline yi a batuma,
yatɛtaren yi tixi a dɛxɔn.
Nayi, kitisane yi e magodo,
e kitabune rabi.
[11] N yi lu a matoɛ:
Waso falane fe ra
fenna yi naxan falama,
e sube naaninden faxa n yɛɛ xɔri.
E yi a binbin woli tɛɛni, a gan.
[12] "Suben bonne fangan yi ba e yi,
koni nde yi sa e siimayaan fari han waxatina
nde.
[13] N yi a matoma n ma kɔɛ ra tooni,
a mato: adamadi maligan yi fa
sa keli kore kundani.
A yi a maso Habadan Siin Kanna binni,
e a maso a ra.
[14] Sɛnbɛn nun xunnayerenna nun man-
gayaan yi so a yii,
alogo siyane nun bɔnsɔnne birin xa a batu
naxanye xuine birin falama.
A nɔɔna, habadan nɔɔn na a ra
naxan mi danguma mumɛ!
A mangayaan mi kalɛ habadan!"
[15] "N tan Daniyɛli, n xaxinla yi ɲaxamin
n kui, n ma fe toone yi n kuisan. [16] N yi n
maso na muxuna nde ra, n yi a maxɔdin
feni ito xunna yɛtɛɛn na. [17] A yi a bunna
fala n xa, a naxa, 'Sube magaxuxi naaninni
itoe mangaya naaninna nan mayitaxi nax-
anye kelima dunuɲa yi. [18] Koni Ala Matex-
ina muxu sariɲanxine mangayaan sɔtɔma
nɛn, mangayaan yi lu e yii habadan, han
habadanne habadanna.' "
[19] "Na xanbi, n yi wama fixɛn sɔtɔ feni
sube naanindena fe yi naxan nun suben
bonne keden mi yi a ra, naxan yi magaxu,
wure ɲinne yi naxan dɛ ra. A san xanle luxi
alo sulana, a yi a se suxine donma, a e laxun
a a dɔnxɛne mabodon. [20] N mɔn yi wama feri
fune fe kolon feni, e nun fenna naxan mini,
a yi saxan nabira e yɛ, na fenna naxan yɛɛ
firin yi a ma e nun naxan dɛ yi yɛtɛ yigbo
falane tima, a mɔn yi ligaxi alo a gbo bonne
birin xa."
[21] "N yi a matoma, a yi muxu sariɲanxine
yɛngɛma, a nɔ dɛɛn sɔtɔ e ma. [22] Han
Habadan Siin Kanna yi fa, a xa yoon fi Ala
Matexina muxu sariɲanxine ma. Waxatin
yi a li, muxu sariɲanxine yi mangayaan
sɔtɔ."
[23] "A yi falan ti n xa, a naxa, 'Sube naanin-
dena, mangayana nde nan na ra naxan
taranma dunuɲa yi, naxan nun mangayaan

bodene keden mi a ra. A bɔxɔna ngaan
sɔtɔma nɛn, a a yibodon, a a lunburunɲɛ
ayi.' [24] Feri fune findixi manga fuun nan
na naxanye kelima yamanani ito ma. Nde
gbɛtɛ kelima nɛn e tan xanbi ra, e nun
a fɔlɔne keden mi a ra, a manga saxan
nagodoma nɛn. [25] A fala ɲaxine tima nɛn
Ala Matexin ma, a yi muxu sariɲanxine
kasari, a wama nɛn a xa waxatine nun
sariyan masara. Muxu sariɲanxine yi lu a
bun ma waxati saxan nun a tagi bun ma.
[26] Na xanbi ra, kitin fama nɛn, e nɔɔn bama
a yii nɛn, e a kala, e a raxɔri habadan.
[27] Mangayaan nun nɔɔn nun gboon naxan
yamana makuyene yi, ne soma nɛn Ala Ma-
texina yama sariɲanxin yii. A mangayana,
habadan mangayaan na a ra, nɔ kanna
ngaana a batuma nɛn, e a yamarine suxu."
[28] "Bataxin danna ni ito ra. N tan Daniyɛli,
n kuisan nɛn n ma miriyane ra, n yɛtagin yi
maxɛtɛ. N yi falani itoe ramara n bɔɲɛni."

8

Daniyɛli a fe toon firindena alo xiyena:
kontonna nun kɔtɔna

[1] Manga Belisasari a mangayaan ɲɛɛ
saxandena, n tan Daniyɛli, n mɔn yi fe toon
ti alo xiyena. [2] N yi a matoma na toon kui,
a liga n yɛɛ ra yi alo n Suse taani, Elan
yamanan manga taana, Wɔlayi xuden dɛ.
[3] N yi n yɛɛn nakeli, n yi kontonna to, a
tixi xuden dɛxɔn ma. Feri kuye firin yi a
ma, koni naxan minixi dɔnxɛn na, na kuya
boden xa. [4] N yi kontonna to a fenne wolɛ
sogegododen binni e nun kɔmɛn fɔxɔn nun
yiifari fɔxɔn binni. Muxu yo mi yi nɔɛ a
ratangɛ a sɛnbɛn ma. A yi a waxɔn feen
nabama tun, a sɛnbɛn sigan gboɛ ayi.

[5] N yi n maɲɔxɔnma na ma waxatin naxan
yi, nanunna yi, kɔtɔna nde yi fa sa keli
sogegododeni, a yi bɔxɔna ngaani sigama, a
sanne mi yi dinma bɔxɔn na. Feri magaxuxi
keden yi kɔtɔni ito xunna ma. [6] A fa han
konton feri firin kanna yireni, n naxan to
xuden dɛxɔn. A fɔɲɛn a ma a fangan birin
na. [7] N yi a to a masoɛ kontonna ra. A a
kɔnkɔ a ma, a a garin, a a feri firinne gira.
Hali kontonna mi fanga sɔtɔ, a kɔtɔn nati.
Kɔtɔn yi a rabira bɔxɔni, a yi a bodon, muxu
yo mi nɔ a bɛ a yii.

[8] Kɔtɔn sɛnbɛn yi gbo ayi han! Koni a
sɛnbɛn to gbo ayi, a feri gbeen yi gira. Feri
rayabuxi naanin yi mini a funfuni, e xunne
tixi bɔxɔn tongon naaninne ra.

[9] Ne yɛ, feri xurin yi mini keden ma,
naxan sɛnbɛn yi gboma ayi yiifari fɔxɔn
binna nun sogeteden binna nun na ya-
manan mabinni naxan tofan. [10] A mɔn yi
keli kore xɔnna ganla xili ma, a yi na fɔxɔ
kedenna nde rabira bɔxɔni e nun sarene. A
yi e yibodon. [11] A yi keli kore gali manga
yɛtɛɛn xili ma, a lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan ba
a yii, a yire sariɲanxin nabira. [12] Fata a
murutɛ ɲaxin na, na ganla nun lɔxɔ yo lɔxɔ
saraxan yi lu a sɛnbɛn bun ma. Fenna yi
ɲɔndin woli bɔxɔni. A yi nɔ dɛɛn sɔtɔ a
kɛwanla ngaan ma.

[13] N yi maleka keden fala ti xuiin mɛ,
maleka gbɛtɛ yi a fala fala tiin xa, a naxa,
"Fe toxini itoe buma han waxatin mundun
yi lan lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan nun murutɛ
halagi tiina fe ma, e nun yire sariɲanxin
nun ganla yibodonna fe?"

[14] A yi n yabi, a naxa, "Fɔ ɲinbanna nun
xɔtɔn wuli firin kɛmɛ saxan na dangu. Na
xanbi ra, yire sariɲanxin mɔn yi rasariɲan."

Fe toon firinden bunna alo xiyena

[15] N tan Daniyɛli, n yi fe tooni ito matoma,
n mɔn yi a famunna fenma, daala nde yi ti
n dɛxɔn ma naxan nun muxun maliga. [16] N
mɔn yi muxu xuiin mɛ Wɔlayi xuden tagi, a
yi sɔnxɔ, a naxa, "Baraka Yibirila, muxuni
ito rafamu fe toon bunna ra." [17] A yi a maso
n dingirani. A to maso, n gaxu, n bira, n
yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. Koni a naxa n
na, "A famu, adamadina, fa fala fe tooni ito
waxati raɲanna nan gbee a ra." [18] A falan
tima n xa waxatin naxan yi, n yi fuga a ra,
n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, koni a a yiin din
n na, a n nakeli.

[19] A mɔn yi a fala n xa, a naxa, "N xa
i rakolon naxan fama ligadeni xɔlɔn ɲan
waxatini, bayo waxatina nde saxi a ɲanna
ma. [20] I kontonna naxan toxi feri firinna
a xun ma, Mede nun Perise mangane nan
ne ra. [21] Kɔtɔ maxabexin tan, Girɛki bɔxɔn
mangan nan na ra. Feri gbeen naxan yi a
yɛɛne longonna ra, e manga singen nan na
ra. [22] Fenna to gira, feri naanin yi mini a
funfuni naxan findixi mangaya naanin na
naxanye kelima a bɔxɔni, koni e mi fanga
sɔtɔma alo a tan."

[23] "E mangayaan na ɲan, murutɛlane na
ɲaxu ayi, manga dɛ ɲaxuxi yii radon tiina

nde kelima nɛn. [24] A sɛnbɛn gboma ayi
nɛn, koni a tan yɛtɛɛn fangan mi a ra. A
kala magaxuxine tima nɛn, a yi nɔ dɛɛn
sɔtɔ a kɛwanle yi, a sɛnbɛne halagi e nun
siya sariɲanxina. [25] A lugoxi kɔtɛn na, a
nɔma nɛn bonne yanfadeni. A wasoma nɛn
a sondonni, a muxu wuyaxi raxɔrima nɛn
naxanye yengin yi a ma, e makantanxi. A
kelima nɛn Mangane Mangan xili ma, koni
a kalama nɛn, hali adama fangan mi a raba.
[26] Ɲinbanna nun xɔtɔn ma fe toxin naxan
ito ra, ɲɔndin na a ra. Fe tooni ito ramara
wundoni, amasɔtɔ a waxati yikuyene nan
ma fe falama."
[27] "N tan Daniyɛli, n yi lu soge wuyaxi, n
fangan ɲanxi, n furaxi. Na xanbi, n keli, n yi
n tɔgbɔ mangan hayune ra. N yi kɔntɔfinla
nin, lan na fe toxin ma, bayo n mi yi a
famuma."

9

Daniyɛli Ala maxandina

[1] Dariyusi, Asuyerusu a diina, keli Mede
bɔnsɔnni, na yi findi mangan na Babilɔn
yamanani. [2] A mangayaan ɲɛɛ singeni, n
tan Daniyɛli, n yi a kolon Kitabun xɔn
ma, a a daxa ɲɛɛ tonge solofere xa kamali
Yerusalɛn taan kala xanbini, fata ɲɛɛne
yatɛn na Alatala naxan fala Nabi Yeremi
xa.* [3] Nanara, n yi sunna suxu, n kasa dugin
nagodo n ma, n yi xuben so n xunna ma,
n yi n yɛɛ rafindi Marigina Ala ma, alogo n
xa a maxandi, n yi a mafan. [4] N yi Alatala
maxandi, n ma Ala, n yi ito rali a ma, n naxa:
"Marigina Ala, i gbo, i magaxu. I tan nan
i ya layirin nun hinanna ramaraxi i rafan
muxune xa, naxanye i ya yamarine suxi.
[5] Nxu bata yulubin liga, nxu bata tantan,
nxu bata findi sɔn kanne ra, nxu bata mu-
rutɛ i tan xili ma, nxu yi nxu xun xanbi so i
ya yamarine nun i ya sariyane yi. [6] Nxu mi i
ya walikɛne, nabine xuiin namɛxi, naxanye
falan ti i xinla ra nxɔ mangane xa, e nun nxɔ
manga xunxurine nun nxu babane nun nxɔ
yamanan muxune birin. [7] I tan, Marigina,
i tinxin. To lɔxɔni, yagina nxu tan nan
xa Yuda muxune nun Yerusalɛn kaane e
nun Isirayila yamaan birin, naxanye maso
e nun naxanye makuya e nun naxanye
yamanane birin yi. I tan nan e rasigaxi
amasɔtɔ e tinxintareyaan xɔn ma. [8] Alatala,
yagina nxu tan nan xa e nun nxɔ manga
gbeene nun nxɔ manga xunxurine nun nxu
babane, bayo nxu bata yulubin tongo i tan
ma. [9] Koni, i tan, Marigina, nxɔ Ala, i nxu
mafeluma i ya kininkininni, hali nxu to
murutɛxi i xili ma. [10] Nxu mi i tan Alatala
xuiin namɛxi, nxɔ Ala, i to nxu maxɔdin
nxu xa xuru i ya sariyane ma, i naxanye
falaxi nxu xa fata i ya walikɛne nabine ra.
[11] Isirayila yamaan birin bata i ya sariyan
kala, e mi i xuiin namɛ. Nanara, dangan
naxan sɛbɛxi Musaa sariyan kui, na bata
godo nxu fari. [12] I bata na falan nakamali i
naxan fala nxu xili ma e nun nxɔ kuntigin
naxanye nxu ramaraxi. I tɔrɔya gbeen nafa
nxu ma Yerusalɛn taani naxan ɲɔxɔndɔn
munma godo yire yo yi [13] alo a sɛbɛxi kiin
de Musa a sariyani. Na tɔrɔn birin bata fa
nxu ma. Hali na, nxu mi Alatala maxandi,
nxɔ Ala. Nxu munma fata nxɔ hakɛne ra,
nxu mi i ya ɲɔndin kolon. [14] Nanara, Alatala
tinxi tɔrɔyani ito rafadeni nxu ma. Amasɔtɔ
Alatala nxɔ Ala, i tinxin i kɛwanla ngaani i
naxanye rabaxi. Koni nxu mi i xuiin namɛ."
[15] "Marigina, nxɔ Ala, i tan nan i ya
muxune ramini Misiran yi i yii sɛnbɛmaan
na, naxan xili gbeen fi i ma alo a kiin de
to. Koni nxu tan, nxu bata yulubin liga
nxu findi sɔnmane ra. [16] Marigina, i ya
xɔlɔn ba Yerusalɛn taan ma, e nun i ya
geya sariɲanxina, i nama fitina mɛn kaane
xili ma bayo i tinxin feene birin yi. Nxu
yulubine nun nxu babane hakɛne bata nxu
rayagi nxu rabilinna muxune yɛɛ ra. [17] Awa,
nxɔ Ala, i xa i ya walikɛna maxandin namɛ
e nun a mafanna. I tan Marigina fe ra, i
yɛtagin nɔrɔn xa godo i ya yire sariɲanxi
kalaxin ma. [18] N ma Ala, i tuli mati, i yi a
mɛ, i yɛɛn nabi i yi nxɔ taa xɔnna mato,
i xinla maxandin dɛɛn de! Amasɔtɔ nxu
mi i maxandima nxu kɛwali tinxinxine xɔn
ma fɔ i ya kininkinin gbeena. [19] Marigina,
a ramɛ! Marigina nxu mafelu, i ɲɔxɔ lu. A
raba, i nama bu i yɛtɛna fe ra. Ee! N ma
Ala, bayo i xinla falama i ya taan nun i ya
muxune nan xun ma."
[20] N yi lu falan tiyɛ, n yi n ti n yulubine
ra e nun n ma yamaan gbeene ra, Isirayila,
n yi lu Alatala mafanɲɛ, n ma Ala, a geya
sariɲanxina fe ra. [21] N yi maxandini waxatin
naxan yi, Baraka Yibirila, n maleka naxan
to n ma fe too singeni, na gixin yi a maso n
na kuye, ɲinbanna saraxa ba waxatini. [22] A

* 9:2: Yeremi 25.11-12

yi n xaran a a fala n xa, a naxa, “Daniyɛli
n bata fa mɔn alogo i xa nɔ famun tiyɛ. [23] I
mafanna fɔlɔxina, bataxina nde yi mini, n
faxi nɛn, n xa fa a rali i ma, bayo marafan
muxun nan i ra. Falani ito suxu i yi fe tooni
ito famun.”

[24] Ɲɛɛ solofere dɔxɔde tonge solofere nan
saxi
i ya siyaan nun i ya taa sariŋanxin xa,
alogo murutɛn xa ɲan,
dan yi sa yulubine ra,
alogo hakɛne xa xafari,
habadan tinxinyaan yi fa,
alogo fe toon nun waliyiyaan xa kamali,
alogo sariŋandene sariŋanden xa masusan.

[25] “I xa a kolon, i yi a famun: Keli na falan
yisarin waxatin ma naxan a fala a Yerusalɛn
mɔn xa yitɔn, a ti, han Manga sugandixin
faana, ɲɛɛ solofere dɔxɔde solofere nun
ɲɛɛ solofere dɔxɔde tonge sennin nun firin
nan tima.† Taan nun a yinna mɔn tima
nɛn koni a waxatine xɔdɔxɔma ayi nɛn.
[26] Na ɲɛɛ solofere dɔxɔde tonge sennin nun
firin na dangu, e Muxu Sugandixin faxama
nɛn, muxu yo mi luma a xa. Na xanbi
ra, mangana nde nun a ganla fama nɛn,
e taan kala e nun yire sariŋanxina. Na
mangan naŋanna fama nɛn alo fufana. Kala
nan nagidixi han yɛngɛn naŋanna. [27] Ɲɛɛ
solofere bun ma, na mangan nun muxu
wuyaxi layirin xidima nɛn. Na ɲɛɛ solofere
tagiin bun ma, a saraxane nun kiseene
bama a yii nɛn, a yi se haramuxin ti yire
sariŋanxini naxan halagin tima, han a sa a
raŋanna li naxan nagidixi a xa.”

10

*Daniyɛ*li a fe toon saxandena alo xiyena:
Malekana

[1] Perise mangana Kirusi a mangayaan ɲɛɛ
saxandeni, Ala yi falana nde lankɛnɛmaya
Daniyɛli xa naxan xili Belitisasari. Ɲɔndin
nan na falan na fa fala yɛngɛ gbeen kelima
nɛn. A na falan famu fe toon nan xɔn alo
xiyena.

[2] Na waxatini, n tan Daniyɛli, n yi xunsagi
saxan naba sununi. [3] N mi donse timin
timinxi yo don, n mi sube don, n mi minse
min, n mi n masusan ture xiri ɲaxumɛn yo
ra, han lɔxɔ xun saxan yi dangu.

[4] Kike fɔlɔn xii mɔxɔŋɛn nun naaninna,
n yi baa gbeen dɛxɔn ma naxan xili Tigiri
baana. [5] N yi n yɛɛn nakeli, n yi muxun to,
taa dugi fixɛna a ma e nun xɛmaan yɛtɛɛn
tagi xidin xidixi a tagi. [6] A fatin dɛgɛma a
ma alo gɛmɛ fixɛna. A yɛtagin mayilenma
alo kuyen na a ɲinna masɔxɔn. A yɛɛne
ligaxi alo tɛɛ dɛgɛna. A yiine nun a sanne
mayilenma alo sulan xuruxina. A fala xuine
ligaxi alo sɛtɛn xuina.

[7] N tan, Daniyɛli, n keden peen nan na
fe toon ti, muxun naxanye yi n dɛxɔn, ne
mi na to, koni gaxu gbeen yi e suxu, e yi e
gi, e sa e luxun. [8] N keden peen yi lu, n yi
fe to gbeeni ito to. Fangan yi ɲan n yi, n
yɛtagin yi maxɛtɛ, a tɔŋɔn. [9] N yi a fala ti
xuiin mɛ. N yi a fala xuiin mɛma waxatin
naxan yi, n fuga a ra, n yi bira, n yɛtagin yi
lan bɔxɔn ma. [10] Nayi, yiina nde yi din n na,
a n xuruxurunxin nakeli n xinbine nun n yii
xunna.

[11] A a fala n xa, a naxa, “Daniyɛli, muxu
rafanxina, kata i n ma fala tixine famu. Keli,
i ti i funfuni i dɛɛn de, bayo n xɛxi i tan
nan fɛma iki.” A to na falan ti n xa, n keli
dingenŋɛ ayi. [12] A mɔn naxa, “Daniyɛli i
nama gaxu, bayo xabu i a ragidi lɔxɔ singen
naxan yi i bɔŋɛni i xa famun fen, i yi i
yɛtɛ magodo Ala xa, i ya maxandi xuiin yi
ramɛ. N faxi i ya fala xuine nan yabi ra i
ma. [13] Koni Setanaa malekan naxan Perise
bɔxɔn ma, na tixi n yɛɛ ra nɛn xii mɔxɔŋɛn
nun keden han Mikeli, malekane mangana
nde yɛtɛɛn yi fa n mali. Nayi, n nadigi nɛn
Perise mangane fɛma. [14] Awa, iki n bata fa
i rakolondeni feen naxan fama ligadeni i
siyaan na yɛɛn na bayo fe toona nde luxi na
waxatine xa.”

[15] A to yi na falane tima n xa, n yi n xun
sin bɔxɔn ma, n yi n dundu. [16] Na xanbi,
adamadiine maligana nde yi fa a yiin din n
dɛ kidin na, n yi n dɛni bi. Naxan yi tixi
n dɛxɔn ma, n yi a fala na xa, n naxa, “N
kanna, fe tooni ito a fe bata n kuisan. Fanga
yo mi fa n na. [17] Konyin falan tima a marigin
xa di? Iki, fanga yo mi fa n na, n niiraxinla
dasama.”

[18] Adamadiin maligan mɔn yi a yiin din n
na. A fangan fi n ma. [19] A yi a fala, a naxa,

† 9:25: A falan yisarin naxan ma, na feen sɛbɛxi Esirasi 7.11 kui. Nabiya falani ito Yesu faxa waxatin nan falama.

"I nama gaxu, muxu rafanxina, i bɔɲɛn xa xunbeli. I sɛnbɛ so, i wɛkilɛ!" A to na fala n xa, n yi fangan sɔtɔ, n yi a fala, n naxa, "N kanna xa falan ti, bayo i bata n sɛnbɛ so."

20 A yi a fala n xa, a naxa, "I a kolon, n faxi i ma naxan na? Iki n xɛtɛma, n xa sa Perise Yinna Mangan yɛngɛ. N na siga waxatin naxan yi, Girɛki Yinna Mangan fama nɛn. 21 Koni naxan sɛbɛxi ɲɔndi kitabuni, n faxi na nan nalideyi i ma singen. Muxu yo mi n maliyɛ n yaxuni itoe xili ma fɔ ɛ gbee malekan Mikeli."

11

Malekan yi falan ti Daniyɛli xa

1 "N tan nan yi Mikeli malima yɛngɛni Dariyusi Mede kaana mangayaan ɲɛɛ singeni."

2 "Iki n xa ɲɔndin fala i xa. Manga saxan dɔxɔma Perise xunna nɛn, a naaninden nafunla sɔtɔma nɛn dangu bonne ra. A fangan na gbo ayi waxatin naxan yi a nafunle xɔn, a birin nakelima nɛn Girɛki yamanan xili ma."

3 "Koni, gali mangana nde kelima nɛn, a nɔɔn sa e nun sɛnbɛ gbeena. Naxan na a kɛnɛn, a na rabama nɛn. 4 Koni a na mate kati, a yamanan yensenma nɛn, a yi yitaxun bɔxɔn tongon naaninna ra. A mi luyɛ a bɔnsɔnna xa, a mɔn sɛnbɛn mi gboma ayi alo a yi kiin de bayo a yamanani taxunma nɛn, a radangu gbɛtɛye ma naxan mi e tan na."

5 "Yiifari fɔxɔn mangan findima fangamaan na nɛn, koni a kuntigina nde keden fangan gboma a gbeen xa nɛn, a nɔɔn ti. A nɔɔn findima nɔ sɛnbɛmaan nan na. 6 Nɛɛna ndee na dangu, e findima xɔyimaan na nɛn. Yiifari fɔxɔn mangana a dii tɛmɛn fama nɛn kɔmɛn fɔxɔn mangan fɛma e xa lanna xidi, koni a fangan mi luma a yi, a xɛmɛn nun a sɛnbɛn mi buma. Na waxatini, a soma nɛn yiini, e nun a rabilinna nun a baba nun naxanye tixi a bun. 7 Dii tɛmɛna xabilan muxuna nde kelima nɛn a baba ɲɔxɔni, a fama nɛn kɔmɛn fɔxɔn mangana ganla xili ma, a yi so a taa makantanxine kui. A e yɛngɛ, a e nɔ. 8 A mɔn sigama e suxurene yɛtɛɛn na nɛn Misiran yi e nun e sawura wure xabuxin nun muran xɔnne gbeti daxin nun xɛma daxina. Na xanbi, a lu ɲɛɛ dando, a makuyaxi kɔmɛn fɔxɔn mangan na. 9 Kɔmɛn fɔxɔn mangan sigama nɛn yiifari fɔxɔn mangana yamanani, koni a mɔn xɛtɛma nɛn a bɔxɔni."

10 "Kɔmɛn fɔxɔn mangana a diine yitɔnma nɛn yɛngɛ so xinla ma, e gali wuli wuyaxi malanma nɛn naxan sigama yɛɛn na alo fufaan naxan bɔxɔnma, a mɔn yi xɛtɛ a yamanani. A fuma a yaxuna taa makantanxina nde ma nɛn. 11 Yiifari fɔxɔn mangan xɔlɔxina, a yi mini yɛngɛsodeni kɔmɛn fɔxɔn mangan xili ma, na fan yi gali gbeen nakeli. Koni na ganla suxuma nɛn yɛngɛni. 12 Na ganla xalima nɛn, yiifari mangan yi waso ayi. A muxu wuli wuyaxi rabirama nɛn, koni a mi nɔdɛ sɔtɔma."

13 "Amasɔtɔ kɔmɛn fɔxɔn mangan mɔn fama gali wuli wuyaxi malandeni nɛn dangu a fɔlɔn na. Waxati dando nun ɲɛɛ dandon bun ma, e nun gali gbeen minima nɛn e nun gali muran wuyaxi. 14 Na waxatini, muxu wuyaxi kelima nɛn yiifari fɔxɔn mangan xili ma. Hali gbalotɔna ndee murutɛma nɛn i tan siyani alogo fe toon xa kamali, koni e dagalanma ayi nɛn. 15 Kɔmɛn fɔxɔn mangan fama nɛn gbingbinna ratedeni han a taa makantanxin yinna suxu ayi. Yiifari ganla nun a sofa kɛndɛne mi a yɛɛ ratiyɛ. E fangan ɲanma nɛn. 16 Naxan na rafan kɔmɛn fɔxɔn sofa mangan ma, a na nan ligama nɛn, bayo muxu yo mi a yɛɛ ratiyɛ. A dɔxɔma Yamana To Fɔɲini nɛn, a kala ti sɛnbɛna a yii."

17 "A a natama nɛn a a xa fa e nun a yamanan sɛnbɛn birin alogo e nun yiifari fɔxɔn mangan xa lanna xidi, a wama nɛn a dii tɛmɛn fi feni yiifari fɔxɔn mangan ma a ɲaxanla ra, alogo a nɔdɛɛn sɔtɛ a ma kii naxan yi, koni a fe yitɔnxin mi lanma. 18 Na danguxina, a firifirima nɛn yamanane xili ma naxanye fɔxɔ igen mabinna ra, a a wuyaxi suxuma nɛn, koni gali mangana nde a marayarabi kɛwanla kalama nɛn hali a tan yɛtɛɛn mi yarabi. 19 Na xanbi ra, a a firifirima nɛn a yamanan taa makantanxine xili ma, koni a dagalanma ayi nɛn, a bira, a mi fa toma sɔnɔn."

20 "A ɲɔxɔn yibiran fitinatɔna nde rafama nɛn yamanan fɔɲi yireni. Koni soge dando, a halagima nɛn, a mi fata xɔlɛ ra, a mi fata yɛngɛ ra."

Manga ɲaxina fe kɔmɛn fɔxɔni

21 "Muxu rɔɲaxuxina nde tima nɛn a ɲɔxɔni, mangaya mahiban mi naxan ma.

Bɔɲɛ xunbeli waxatin tagini, na xɛmɛn
fama nɛn mangayaan tongodeni kɔtɛne ra.
22 Yaxu ganla naxan minima a xili ma alo
fufana, a ne rayensenma ayi nɛn e nun
layiri mangana. 23 A yanfan tima nɛn e nun
bodene saratine kui, han a findi sɛnbɛmaan
na hali a xɔyine to mi wuya. 24 Bɔɲɛ xun-
benla waxatini, a sa fumama nɛn bɔxɔn
nafulu yirene ma. A feen ligama nɛn a
babane nun a benbane mi nɔ naxan ligɛ. A
yɛngɛn tɔnɔne yitaxun e nun nafunla nun
sɔlɔ feene. A kɔtɛn nan ligama a sa fu taa
makantanxine ma han waxati."

25 "A gali gbeen xunna ra, a fangan nun
a wɛkilɛn nakelima yiifari fɔxɔn mangan
xili ma nɛn. Yiifari fɔxɔn mangana a
yitɔnma nɛn yɛngɛ so xinla ma, a gali
xungbe sɛnbɛmaan nakeli. Koni a mi nɔɔn
sɔtɔma, bayo e yanfan dɔxɔma a ra nɛn. 26 A
rabilinna muxune nan a yanfama. A ganla
suxuma nɛn, sofa wuyaxi yi faxa. 27 Manga
firinna e bode toma nɛn yire kedenni koni
bayo e sɔndɔmɛne rafexi fe ɲaxin na e wule
falan nan tun masarama e bode tagi, koni
a mi gasama amasɔtɔ a raɲanna waxati
munma li. 28 Kɔmɛn fɔxɔn mangan xɛtɛma
nɛn a konni e nun sɔlɔ fe wuyaxi. A bɔɲɛn
tema Layiri Sariɲanxin xili ma nɛn kira yi,
a a rafan feen liga, a xɛtɛ a konni."

29 "A waxatin na a li, kɔmɛn fɔxɔn mangan
mɔn fuma nɛn yiifari fɔxɔn ma, koni wax-
atini ito yi feene mi ligama alo a singeni.
30 Kunkine fama a yɛngɛdeni nɛn sa keli
sogegododeni Sipiri yamanani. A na yɔntɔ,
a xɛtɛma a xanbi ra nɛn. A xɔlɛn soma layiri
sariɲanxin xun na nɛn. Muxun naxanye e
xun xanbi soma na layiri sariɲanxini a ɲɔxɔ
luma nɛn ne xɔn."

31 "Sofane fama a yamarin bun nɛn, e
makantande sariɲanxin xun kala. E tɔnna
dɔxɔma nɛn lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan ma. E 'Ha-
lagi Tiina Se Haramuxin' ti. 32 A layiri kalane
yifuma a matɔxɔn xɔn nɛn. Koni muxun
naxanye e Ala kolon, ne e yixɔdɔxɔma nɛn
e tondi a yii. 33 Fe yɛɛ toone yamaan yɛ, ne
muxu wuyaxi xaranma nɛn, koni nde da-
galanma ayi nɛn waxatina nde yi silanfanna
nun tɛɛn nun konyiyaan nun funmana fe
ra.* 34 E na dagalanɲɛ ayi na waxatini, e mali
siyadi sɔtɔma nɛn, nanara muxu wuyaxi
basanma e ra nɛn nafigiyani. 35 Fe yɛɛ toone
yɛ, nde faxama nɛn, alogo e sayaan xa
yamaan sariɲan, a a yixa, a fixa han waxati
raɲanni, bayo a mi fɛ fɔ waxatin naxan
saxi."

Mangan naxan a yɛtɛ yigboma

36 "Mangana a rabama alo a waxɔnna. A
a yitema nɛn, a a yigbo alane ngaan xun
na. A falana nde tima nɛn muxun yengi
mi naxan ma alane Ala xili ma. A sabatima
nɛn han Alaa xɔlɔn yi dɛfe, bayo naxan
na ragidi, na kamalima nɛn. 37 Mangan mi
alane binyama. A babane gbee ba, ɲaxanle
gbee rafanxi ba, a mi ala yo binyama bayo a
yɛtɛ yigboma e birin xun na nɛn. 38 E ɲɔxɔni,
a tan makantandene ala binyama nɛn a
babane mi yi naxan kolon. A a binyama nɛn
xɛmaan nun gbetin nun bɔxɔ bun nafunle
ra, e nun se xɔnne. 39 E nun na ala xɔɲɛn
fuma nɛn taa makantanxine ma. Naxan na
a binya, a xunnayerenna fi na ma, a nɔɔn fi
a ma muxu wuyaxi xun na, a bɔxɔne fi a ma
a kɔntɔnna ra."

40 "Waxati raɲanni, yiifari fɔxɔn mangan
kelima a xili ma nɛn, kɔmɛn fɔxɔn mangan
soma a xun na nɛn alo foye gbeena e nun
a yɛngɛ so wontorone nun soo kanne nun
yɛngɛ kunki wuyaxi. A tan sigama nɛn
yamanane kuine yi, a bɔxɔn e ma alo fufana,
a dangu. 41 A soma Yamanan Tofaɲin kui
nɛn, muxu wuyaxi yi dagalanɲɛ ayi, koni
Edɔn nun Moyaba nun Amoni a kuntigine
e yɛtɛ sɔtɔma a yii nɛn. 42 A nɔɔn sama
nɛn bɔxɔ wuyaxin ma, hali Misiran mi a
yɛtɛ sɔtɔma. 43 A nɔɔn sɔtɔma nɛn Misiran
nafunla birin xun na e nun xɛmaan nun
gbetin nun muran xɔnne. Libiya kaane nun
Kusi kaane xuruma nɛn a bun ma. 44 Koni
sogeteden nun kɔmɛn fɔxɔn xibarune fama
nɛn a magaxudeni, e nun xɔlɔ gbeen sigama
nɛn kala ti xinla ma a muxu wuli wuyaxi
raxɔri. 45 A a gbee manga bubu gbeene tima
nɛn baane longonna ra geya binyaxin nun
a sariɲanxin ma binni. A fe raɲanna yi a li,
muxu yo mi a maliyɛ."

12

Waxati raɲanna fe

1 "Na waxatini, maleka mangan Mikeli ke-
lima nɛn
naxan i ya yamanan kantanma.
Na findima waxati xɔdɛxɛn na nɛn

* 11:33: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

naxan ɲɔxɔn munma liga
xabu yamanane fɔlɔni han iki.
I ya siyaan muxune kisima nɛn
naxanye xili na taran sɛbɛxi nii rakisin kitabun kui.
2 A gbegbe naxanye xima bɔxɔn bun,
ne xulunma ayi nɛn.
Ndee habadan nii rakisin sɔtɔma,
ndee yalagima nɛn, e yagi habadan!
3 Fe yɛɛ toone yanbanma nɛn
alo kore xɔnna lonni yalanna,
naxanye na muxu wuyaxi xaran tinxinna ma,
ne dɛgɛma nɛn alo sarene habadan habadan!"

4 "I tan, Daniyɛli, falani ito ramara wundoni, kitabuni ito balan, han waxati raŋanni. Nayi, a wuyaxi a xaranma nɛn, kolonna yi fari sa."

5 N tan Daniyɛli, n yi fe toon matoma, daŋɔxɔ firin gbɛtɛye yi mini, boden tixi baan fɔxɔ kedenni, boden tixi fɔxɔ kedenni.
6 E keden yi falan nasiga xɛmɛn ma naxan maxidixi taa dugini, naxan yi tixi baa igen xun ma. A yi a fala, a naxa, "Fe magaxuxini itoe kamalima waxatin mundun yi?"

7 Muxun naxan yi maxidixi taa dugini, naxan yi tixi igen xun ma, na yi a yii firinne yite kuyen binni, n yi a xuiin mɛ, a naxa, "N bata n kɔlɔ Ala xinli naxan mi ɲanma habadan, feni itoe buma nɛn han waxati saxan nun a tagi. Feni itoe kamalima nɛn, koni fɔ muxu sariŋanxine sɛnbɛn na ɲan fefe."

8 N yi a mɛ, koni n mi a yɛɛ to, n yi a fala, n naxa, "N kanna, nanse minima feni itoe birin yi?"

9 A yi n yabi, a naxa, "Daniyɛli, siga, bayo falani itoe luma nɛn wundoni, e balan, han waxati raŋanna. 10 A wuyaxi sariŋanma nɛn, e fixa, e xɛlɛxɛlɛ. Ɲaxudene a kobin nabama, a mi nɔɛ a yɛɛ toɛ. Fe yɛɛ toone a famuma nɛn."

11 "Xabu lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan ba ayi waxatin naxan yi, han sa ti Haramu Halagi Tiin dɔxɔn na a funfuni, xii wuli keden kɛmɛ firin e nun xii tonge solomanaanin nan danguma. 12 Sɛwan na kanna xa naxan na diŋa han xii wuli keden kɛmɛ saxan tonge saxan e nun suulun yi a li."

13 "I tan Daniyɛli, lu a faŋin fari han a raŋanna, i yi i matabu. I mɔn kelima nɛn alogo i xa i kɛɛn sɔtɔ waxati raŋanni."

Hose

Nabi Hose Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Ɲɛɛ fu Nabi Amosi wali waxatin xanbi ra, Nabi Hose yi findi Alaa fala raliin na Isirayila yamanani, a sogeteden kɔmɛn fɔxɔn ma naxan mɔn xili "Samari" yamanana fɔ ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge suulun ɲɔxɔndɔn benun Marigi Yesu xa bari. Nabi Hose wali nɛn na yi han ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun suulun ɲɔxɔn, fayida han Asiriya mangan yi Samari yamanan suxu, Isirayila kɔmɛn fɔxɔn kala waxatin naxan yi fɔ ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun firin benun Marigi Yesu xa bari.

Yamanan kala nɛn waxatini ito yi fefe (A mato: Mangane Firindena sora 14.23 han sora 17.23). Yerobowan ma mangayaan xanbini, Asiriya yamanan sɛnbɛn yi gboma ayi han Isirayila kaane yi gaxu a yɛɛ ra. Manga wuyaxi yi ba mangayani yanfani Samari yamanani, muxune yi lu mangayani naxanye yamaan masuxuma kii ɲaxini. E yi muxune rafisama e bode xa, Nabi Amosi bata yi naxan ma fe fala nun. Alaa yamana dɛnkɛlɛyaan yi xunna kala. Suxure batun tan yi sɛnbɛn sɔtɔma.

Hose gbalo feni itoe nun e yidɔxɔne sɔtɔma a denbayaan nin. A ɲaxanla a yanfa nɛn, na yi findi misaala nun sandan na Ala naxan nawalima alogo Nabi Hose xa waliyiyaan falane ti Isirayila kaane xa. Ala yi a yamana tinxintareyaan nun suxure batu feene sa ɲaxalan yalunxin ma alogo yamaan xa a kolon a suxure batun mi fan. Hose naxa, fa fala suxure batun nun yalunyane e maliga e bode ra han! Muxun na a xun xanbi so Ala yi, a yi suxurena nde batu, na luxi alo ɲaxanla na a xun xanbi so a xɛmɛni, a yi bira xɛmɛ gbɛtɛ fɔxɔ ra. Dɔnxɛn na Ala mɔn yigin nun xanuntenyaan nan ma fe falama (sora 14.2-10).

Nabi Hose a Kitabun sɛbɛxi dɔxɔde naanin:

Sora 1 han sora 3, Nabi Hose a denbayaan nun a kawandina fe

Sora 4.1 han sora 9.9, Isirayila kiin nun a bunna dinan kiraan xɔn

Sora 9.10 han sora 14.1, Alaa yamana tinxintareyaan binla fɔlɔdena

Sora 14.2-10, Alaa xanuntenyaan nan sɛnbɛ luma habadan.

Kitabun yireni ito a yitama en na a en nama sese batu ba Ala ra. Ala xɔxɔlɔn. A mi wama a xɔn a yamaan xa bira batu seene fɔxɔ ra fɔ a tan.

1 Alatala yi falan ti Beeri a dii xɛmɛn Hose
xa, Yusiya yi mangayani Yuda yamanani
waxatin naxan yi e nun Yotami nun Axasi
nun Xesekiya. Isirayila Manga Yowasi a
diin Yerobowan yi mangayani Isirayila yi na
waxatini.

Nabi Hose a denbayana

2 Alatala to falan ti fɔlɔ Hose xa, a yi a
fala a xa, a naxa, "Sa ɲaxalan yalunxina nde
tongo, i dii yalunxine sɔtɔ, amasɔtɔ yamaan
yalunyaan nan ligama, e Alatala rabeɲin!"*
3 A yi siga, a sa Gomɛrɛ tongo, Dibilayin ma
dii tɛmɛna. Na yi fudikan, a dii xɛmɛn bari
a xa. 4 Alatala yi a fala a xa, a naxa, "A xili
sa Yɛsɛreli, amasɔtɔ waxatidi mɔn, n Yehu
a denbayaan ɲaxankatama nɛn amasɔtɔ e
faxan ti nɛn Yɛsɛreli yi. N mɔn Isirayila
mangayaan ɲanma nɛn. 5 Na lɔxɔni, n na
Isirayilaa yɛngɛ so xanla sɛnbɛn kalama
nɛn Yɛsɛreli mɛrɛmɛrɛni."
6 Gomɛrɛ mɔn yi fudikan, a dii tɛmɛn
bari. Ala yi a fala Hose xa, a naxa, "A
xili sa 'Kininkinintarena,' amasɔtɔ n mi fa
kininkininma Isirayila yamaan ma, n mi a
mafeluma sɔnɔn. 7 Koni n kininkininma nɛn
Yuda tan ma, n yi a rakisi Alatala sɛnbɛni, a
Ala. N mi e rakisɛ tanban na. Silanfanna†
mi a ra, yɛngɛn mi a ra, soone mi a ra, soo
ragine mi a ra."
8 Gomɛrɛ yi "Kininkinintaren" dɛ ba, a
fudikan, a dii xɛmɛn bari. 9 Ala yi a fala, a
naxa, "A xili sa 'Kantarena,' amasɔtɔ n ma
yamaan mi fa ɛ ra, ɛ Ala mi n na."

2

Isirayila hakɛne saranna

1 "Koni, Isirayila kaane fama wuyadeni ayi
nɛn
alo baan mɛɲɛnsinna
naxan mi ligɛ, a mi yatɛ.
A yi a falama e xa mɛnna nin,

* 1:2: Muxun na suxurene batu e nun Ala, na luxi alo niin gbee yalunyaan na a ra. Ala xɔlɔma na kanna ma alo xɛmɛn xɔlɔma a ɲaxanla ma kii naxan yi, xa a bira xɛmɛ gbɛtɛ fɔxɔ ra. † 1:7: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

a naxa, ‘N ma yamaan mi ɛ ra!’
Koni e fa xili bama nɛn mɛnni,
‘Habadan Alaa diine.’ ”
2 Yuda bɔnsɔnna nun Isirayila bɔnsɔnna
e malanma nɛn,
e kuntigi keden sugandi.
E minima nɛn yamana gbɛtɛ yi,
amasɔtɔ Ala yamaan na sabati lɔxɔn naxan yi,
lɔxɔ gbeen nan na ra.
3 Ɛ a fala ɛ tadane ma, “Alaa Yamana”
e nun ɛ magilɛne, “Alaa Rafan Muxune!”
4 Ɛ ɛ nga Isirayila maxadi,
ɛ a maxadi,
amasɔtɔ n ma ɲaxalan mi fa a ra,
a xɛmɛ mi fa n na!
A xa yalunde maxidi seene ba a yɛtagin ma,
a yanga maxidi seene ba a xiɲɛ longonna ra.
5 Xanamu, n na a ragelima nɛn,
n yi a lu alo a bari lɔxɔni.
N yi a lu alo tonbonna,
n yi a findi bɔxɔ xaren na,
n yi a faxa ige xɔnla ma.
6 N mi kininkininɲɛ a diine ma,
amasɔtɔ yalunde diin nan e ra.
7 E nga yalunyaan liga nɛn,
a yi e sɔtɔ,
a a yɛtɛ rayagi,
amasɔtɔ a a fala nɛn:
“N birama nɛn suxurene fɔxɔ ra,
naxanye n ma donseen nun n ma min igen soma n yii,
e nun n ma yɛxɛɛ xabe dugin
nun n ma taa dugina,
e nun n ma turen nun n ma minsena.”
8 Nanara, n na a kiraan nafaxama nɛn ɲanle ra
n yi a rabilin yinna ra,
alogo a nama fa a kiraan to.
9 A sigama nɛn a yangane fɔxɔ ra,
koni a mi e liyɛ.
A e fenma nɛn,
koni a mi e toɛ.
Na xanbi ra, a a falama nɛn:
“N xɛtɛma nɛn n ma xɛmɛn fɛma
alo a fɔlɔni,
amasɔtɔ n yi sɛwani mɛnni
dangu iki ra.”
10 A mi a kolon
a n tan nan balon soma a yii,
e nun minseen nun turena.
N tan nan gbetin nun xɛmaan soma a yii fonisireyani,
a yi e findi waliseen na Baali suxuren xa.
11 Nanara, a balon nun minse bogin na mɔ,
n na ba a yii.
N na n ma yɛxɛɛ xabe dugin
nun n ma taa dugin ba a yii
naxanye yi lan
e yi a ba a ragelixi.
12 Iki n na a yagin naminima nɛn kɛnɛnni
a yangane yɛɛ xɔri,
muxu yo mi a bɛ n yii.
13 N yi a sɛwan birin dan,
a sanle, a kike nɛnɛne,
a Matabu Lɔxɔne nun a binya lɔxɔne birin.
14 N na a bogise binle nun a xɔdɛ binle kalama nɛn,
a yi a falan naxanye ma, a naxa,
“N saren ni itoe ra
n yangane naxanye soxi n yii!”
N ne findima fɔtɔnna ra nɛn, burunna subene yi e kala.
15 Ala naxa,
“N na a fe ɲaxin saranma a ra nɛn lɔxɔne fe ra
a wusulanna gan Baali suxurene xa naxanye ma.
A yi a maxidi a yiirasone nun a tunlasone yi,
a siga a suxurene fɛma,
a ɲinan n tan ma.”
Alatalaa falan nan na ra.
16 Nanara, n na a mabandunma nɛn,
n yi a xali tonbonni,
n fala faɲin ti a xa.
17 N mɔn a bogise bili langane
raxɛtɛma a ma nɛn mɛnni.
Akori mɛrɛmɛrɛn yi findi yigin na.*
Isirayila sigin sama nɛn mɛnni
alo a dii ɲɔrɛ waxatini,
alo a keli Misiran yamanani lɔxɔn naxan yi.
18 Na lɔxɔni, Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “I n xilima nɛn:
‘N ma xɛmɛna!’
I mi fa n xilima fa fala ‘N kanna, Baali.’
19 N Baali suxurene xinle bama nɛn i dɛ,
alogo e xinle nama fa fala.
20 Na lɔxɔni, n layirin tongoma nɛn
e nun burunna subene tagi,
e nun xɔline nun bubuseene.
N xanla nun silanfanna nun yɛngɛn bama nɛn bɔxɔn ma,
n ma yamaan yi e sa bɔɲɛ xunbenli.
21 N findima nɛn i ya xɛmɛn na habadan,

* 2:17: Akori bunna nɛɛn fa fala kɔntɔfinla.

n findi i ya xɛmɛn na tinxinna nun sariya kɛndɛn
nun hinanna nun kininkininni.
22 N findima nɛn i ya xɛmɛn na lannayani,
i yi Alatala kolon.”
23 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Na lɔxɔni,
n ni i ya maxandin yabima nɛn,
koren yi tule igen nagodo bɔxɔn ma.
24 Bɔxɔn yi balon nun minse bogin nun turen namini.
Ne yi Yɛsɛreli makone fan.
25 N na Isirayila rasabatima nɛn bɔxɔn ma n yɛtɛ xa.
N yi naxan ma
fa fala ‘Kininkinintarena’
n kininkininma a ma nɛn.
N yi naxan ma a ‘Kantarena.’
N na falama nɛn,
n naxa, ‘N ma yamaan nan ɛ ra!’
Ne yi n yabi,
e naxa, ‘N ma Ala.’ ”

3

Alaa xanuntenyana Isirayila xa

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I mɔn xa sa xanuntenyaan yita i ya ɲaxanla ra yangan naxan yii, naxan findixi yalunden na. I xa a xanu alo Alatala Isirayila kaane xanuxi kii naxan yi, naxanye birama ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, bogise ralixine rafan naxanye ma.” 2 N yi ɲaxanla futu gbeti gbanan fu nun suulun na, e nun murutu bɛnbɛli keden nun a tagi. 3 N yi a fala a xa, n naxa, “Lu n konni waxati xunkuye. I nama yalunyaan liga. I nama xɛmɛ fe yo kolon. N fan luyɛ i xa na kiini.”

4 Amasɔtɔ Isirayila kaane luma nɛn waxati xunkuye ikiini: Manga mi e xunna, kuntigi mi na, saraxa mi na, kide gɛmɛ mi na, saraxarali doma mi na, suxure mi na. 5 Na xanbi ra, Isirayila kaane xɛtɛma nɛn, e Alatala fen, e Ala, e nun Dawuda, e mangana. E gaxuxin yi fa Alatala ma e nun a nɛma waxati famatɔni.

4

Isirayila tinxintarena

1 Isirayila kaane,
ɛ Alatalaa falan namɛ!
Amasɔtɔ kitina Alatala nun ɛ tan tagi.
A naxa, “Lannaya mi fa na.
Hinan mi na.
Ala kolon mi fa yamanani ito yi.
2 Dangan nun wulen nun faxan nun muŋan nun yalunyaan nan na.
Gbalon bata gbo ayi,
faxan tima a bode fari.”
3 Nanara, ɛ yamanani xarama nɛn,
a niimaseen birin yi xɔsi.
Subene nun xɔline,
hali baa yɛxɛne fan faxama nɛn.
4 Koni muxu yo nama matandin ti,
muxu yo nama yamaan mafala,
amasɔtɔ kitina nxu nun saraxaraline nan tagi.
5 Ɛ tan saraxaraline nun nabine tantanma kɔɛɛn nun yanyin na.
Nanara, n na ɛ nga Isirayila faxama nɛn.
6 N ma yamaan bata kala,
amasɔtɔ kolonna dasaxi a ma.
Bayo ɛ bata ɛ mɛ kolonna ra,
n bata ɛ ba n ma saraxaraliyani.
Bayo ɛ bata ɛ Alaa sariyan nabeɲin,
n fan bata ɛ diine rabeɲin.

7 Saraxaraline nɛma wuyɛ ayi,
e yulubine fan gboma ayi.
Nanara, n na e binyen masarama nɛn yagin na.
8 E lugoma n ma yamaan yulubine xɔn.
Yamaan hakɛne e nii yifanma e ma.
9 A ligama nɛn saraxaraline ra alo yamana,
n yi e kɛwanle saran e ra.
10 E e dɛgema nɛn,
koni e mi lugoma.
E suxurene batuma,
koni ne mi e rasabatima.
Amasɔtɔ e bata Alatala rabeɲin,
e yi e sɔbɛ so 11 yalunyaan ma
e nun dɔlɔ fonna nun dɔlɔ nɛnɛ minna.
Ne nan e xaxinla kalaxi.
12 N ma yamaan suxure wudine maxɔdinma,
alo dunganna nan falan tiyɛ e xa.
Amasɔtɔ yalunya xaxinla bata e ralɔ ayi,
e yalunyaan ligama Ala ra.
13 E saraxan bama geya gbeene xuntagi.
E wusulanna ganma geyane fari,
xanamu warine nun wudi tofaŋine nun kondene bun ma,
e nun wudi belebelen naxanye ninin gbo.
Nanara, ɛ dii tɛmɛne yalunyaan ligama
e nun yalunden nan ɛ bitan gilɛne ra.
14 N mi ɛ dii tɛmɛne yulubine saranma e ra
bayo e yalunyaan ligama,
hanma ɛ bitan gilɛne
bayo yalunden nan e ra.

Bayo ɛ tan yɛtɛn yalunyaan ligama ɛ nun yalundene,
ɛ nun ɲaxalan yalunxine saraxan bama.
Yama xaxilitarena a gima a bɔnɔni.
15 Isirayila, xa i lu yalunyani,
ɛ nama Yuda ti hakɛn ma,
ɛ nama siga Giligali yi,
ɛ nama te Beti-Aweni yi.*
Ɛ nama ɛ kɔlɔ Alatala xinli!
16 Xa Isirayila murutɛxi
alo ɲinge mataganxina,
Alatala xa e masuxu di?
Alo yɛxɛɛdina mɛrɛmɛrɛ faɲin ma.
17 Efirami bɔnsɔnna muxune bata kankan suxure batun ma, e lu na!
18 Xa e minseene bata dasa,
e sa dangu yalunyaan ma.
E mangane waxi yagin nan xɔn.
19 Nanara, wuluwunla e xalima nɛn,
e yi yagi e saraxane fe ra.

5

Kitina Isirayila xili ma

1 Saraxaraline, ɛ ito ramɛ!
Isirayila kaane, ɛ liga ki faɲi!
Mangana denbayana,
ɛ tuli mati!
Amasɔtɔ kitina ɛ tan nan xili ma.
Ɛ bata findi woson na Misipa yi,
e nun luti ratixina Taboro geyaan ma.
2 Ɛ bata yili tilinxin ge yamaan yɛɛ ra Sitimi yi.
Koni n tan na feen saranma ɛ birin na nɛn.
3 N na Efirami bɔnsɔnna kolon,
Isirayila mi luxunxi n ma.
Bayo iki, Efirami bɔnsɔnna,
ɛ bata yalunyaan liga.
Isirayila bata a yɛtɛ raxɔsi.
4 E bata kankan e kɛwanle ma,
e mi fa xɛtɛma e Ala ma.
Amasɔtɔ yalunya xaxinla bata so e yi,
bayo e mi fa Alatala kolon.
5 Isirayilaa wason nan sereyaan bama a xili ma.
Isirayila nun Efirami bɔnsɔnna muxune dagalanma ayi nɛn e hakɛni,
Yuda fan birama nɛn e fɔxɔ ra.
6 E na e yɛxɛɛ kurune nun ɲingene ba saraxan na,
e Alatala fen,
e mi a toɛ mumɛ
bayo a bata keli e yɛ.
7 E bata tinxintareyaan liga Alatala ra,
e diine bari e yangane xa.
Iki, kike keden peen nan luxi,
e bɔxɔn yi kala.
8 Ɛ xɔtaan fe Gibeya yi,
ɛ xɔtaan fe Rama yi!
Ɛ yɛngɛ so sɔnxɔni te Beti-Aweni yi!
Bunyamin kaane, yaxune ɛ xanbi ra!
9 Efirami bɔnsɔnna kalama nɛn Fe Saran lɔxɔni.
N ɲɔndin nan falama Isirayila bɔnsɔnne xa iki.
10 Yuda kuntigine bata liga
alo naxanye e bɔxɔn dan gɛmɛne maxɛtɛma.
N ma xɔlɔn fama e ma nɛn alo fufana.
11 Efirami bɔnsɔnna ɲaxankataxi,
a yalagixi,
bayo a biraxi fe fune nan fɔxɔ ra.
12 N bata Efirami bɔnsɔnna tɔrɔ alo setena,
e nun Yuda bɔnsɔnna alo furena.
13 Efirami bɔnsɔnna to a furen to,
Yuda bɔnsɔnna to a furene dɛɛne to,
Efirami bɔnsɔnna yi siga Asiriya yamanani,
a xɛraan nasiga Manga Gbeen ma a mali feen na.
Koni a mi nɔɛ ɛ rakɛndɛyɛ,
a mi nɔɛ ɛ furen dɛɛne raxunbelɛ.
14 Amasɔtɔ, n luma nɛn
alo yatana Efirami bɔnsɔnna xa,
alo yata gbeena Yuda bɔnsɔnna xa.
N ne yibɔma nɛn, n siga e ra,
muxu yo mi e bɛ n yii.
15 N mɔn xɛtɛma nɛn n dɔxɔdeni,
han e yi e ti e sɔnne ra,
e n fen.
E na tɔrɔ tun,
e n fenma nɛn.

6

Isirayila xili fena Ala ma

1 Ɛ fa be,
en xɛtɛ Alatala ma!
Amasɔtɔ a bata en yibɔ,
koni a mɔn en nakɛndɛyama nɛn.
A bata en garin,
koni a en maxɔlɔdene maxidima nɛn.
2 Xii firin na dangu,
a en niin birɛ en yi mɔn,
a xii saxandeni a en yitɔn,
en yi lu a yɛtagi.
3 En xa Alatala kolon,

* 4:15: Beti-Aweni bunna nɛɛn fa fala hakɛ kanne banxina. A falan tima Betɛli taan nan xili ma naxan bunna nɛɛn Alaa banxina.

en bira a kolonna fɔxɔ ra.
Alo kuye yibaan to fama,
a fan minima nɛn kɛnɛnni yati!
A fama nɛn en xa
alo tulen ɲɛmɛn na,
alo furu tulen naxan bɔxɔni kunma.
4 N nanse ligama ɛ tan na,
Efirami bɔnsɔnna?
N nanse ligama ɛ ra,
Yuda bɔnsɔnna?
Ɛ hinanna luxi nɛn
alo xɔtɔn ma kundana,
alo xiila naxan yolonma
a xuya ayi mafurɛn!
5 Nanara, n na ɛ yɛngɛma nɛn nabine ra,
n na ɛ faxama nɛn n dɛɛn fala xuine ra.
N ma kitine fixa alo kɛnɛnna.
6 Amasɔtɔ hinanna rafan n ma dangu saraxan na.
Ala kolonna dangu saraxa gan daxine ra.
7 E bata layiri kala alo adamadiine,
nayi e bata n yanfa.
8 Galadi taan nafexi fe ɲaxi rabane nan na,
han wuli funfune toma ayi.
9 Alo mafu tiin naxanye muxune legedenma luxunni,
saraxarali ganla fan bata faxan ti Siken taan kiraan xɔn,
e gbalone raba.
10 N bata fe ɲaxine to Isirayila yamaan yɛ:
Efirami bɔnsɔnna bata yalunyaan liga,
Isirayila bɔnsɔnna e yɛtɛ raxɔsima.
11 I tan fan, Yuda,
se xaba waxatin nagidixi i xa,
n na fa n ma yamaan suxu muxune ra waxatin naxan yi.

7

Isirayilaa hakɛna

1 N to wa Isirayila bɔnsɔnna rakɛndɛya feni,
Efirami bɔnsɔnna hakɛn mɔn yi keli.
Samari a ɲaxun yi mini kɛnɛnni.
Bayo e darixi yanfan soɛ.
Muŋadene soma,
mafu tiine yi lu tandeni.
2 E mi e mirima
fa fala n xaxili e ɲaxuyane birin xɔn.
Iki e kɛwanle e rabilinxi,
e hakɛne n yɛtagi waxatin birin.

Yanfan Mangan ma

3 Itoe rafan mangan ma,
koni e ɲaxu!
E wulene rafan kuntigine ma.
4 E birin yalunde.
E kui feene wolonxi alo buru gandena.
A na wolon,
buru ganna mi fa a tɛɛn nafɛ
keli burun bɔnbɔ waxatini han a yi te.
5 Na kiini, mangana ɲaxaŋaxan lɔxɔni,
kuntigine xunne yi keli dɔlɔn na.
Mangan yi magele tiini itoe rasɛnɛ.
6 E xaŋɛ alo sulun tɛɛna,*
e maso mangan na, e xa yanfan so a ma.
E bɔŋɛ teen dɛgɛma nɛn kɔɛna ngaan na,
xɔtɔnni a keli alo wonson tɛɛna.
7 Isirayila kaane xaŋɛ alo sulun tɛɛna,
e e kuntigine raxɔrima,
e e mangane birin faxa.
Anu, na sese mi n maxandima.
8 Efirami bɔnsɔnna basanma siyane ra.
Efirami bɔnsɔnna findixi buru xunna ra
naxan fɔxɔ keden ganxi
bode fɔxɔ mi ganxi.
9 Xɔŋɛne a sɛnbɛn kalama
koni a mi sikɛma.
Foriyana a suxuma,
koni a mi a rakɔrɔsima.
10 Isirayilaa wason sereyaan bama a xili ma.
Koni na birin kui,
a mi xɛtɛma Alatala ma, a Ala,
a yi a fen.
11 Efirami bɔnsɔnna luxi nɛn
alo ganba xaxilitarena
naxan madaxuma sinma!
A Misiran bɔxɔn xilima waxatina nde yi,
a fa bira Asiriya mangane fɔxɔ ra.
12 Xa e siga,
n yalaan wolima nɛn e fari,
n yi e rabira alo xɔlina.
N yi e yulubine saran e ra,
alo e rakolonxi kii naxan yi e malanni.
13 Gbalona e xa,
amasɔtɔ e e gima n ma!
Fitina na e xa,
amasɔtɔ e murutɛxi n ma.
N yi waxi e xunba feni,
koni e wulene falama n xun ma.
14 E mi n maxandima e bɔŋɛne yi,
koni e wugama e sadene nan ma.
E kunfama donseen nun dɔlɔn fɔxɔ ra,
koni e e masiga n tan na.
15 N tan nan e maxaranxi,
n yi sɛnbɛn fi e ma,
koni e fe ɲaxine mirima n xili ma.

* 7:6: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.”

16 Naxan kore,
e mi xɛtɛma na ma,
e yanfan tima
alo xali yidɔxina.
Nanara, e kuntigine faxama nɛn silanfanna ra,
e dɛ ɲaxune fe ra.
Misiran kaane yi e magele na ra.

8

Isirayilaa suxure batuna

1 Ɛ xɔtani tɔn,
yaxun godoma nɛn Alatala banxin ma alo singbinna.
Amasɔtɔ yamaan bata n ma layirin kala,
e yi murutɛ n ma sariyan ma.
2 E sɔnxɔma n xinla ra:
"Nxɔ Ala, nxu i kolon,
nxu tan, Isirayila!"
3 Koni, naxan fan,
Isirayila bata a mɛ na ra,
nanara yaxun birama nɛn a fɔxɔ ra.
4 E bata mangane ti n ma
yamarin mi naxan na,
e bata kuntigine ti
e mi n maxɔdin.
E bata suxurene rafala e gbetine nun e xɛmane ra,
nanara e raxɔrima nɛn.
5 Ala bata i ya ɲinge dii suxuren nawoli ayi,
Samari kaane!
N ma xɔlɔn bata keli e xili ma han!
Han waxatin mundun yi
e tondɛ e rasariɲanɲɛ?
6 A kelixi ɛ tan nan yii,
ɛ tan Isirayila kaane.
Walikɛna nde nan a rafalaxi,
Ala mi a ra!
Nanara, Samari a ɲinge dii suxuren kalama nɛn fefe!
7 Naxan na fe ɲaxin nakeli,
gbalon nan xɛtɛma a ma.
Nanara, hali murutun tɔnsɔn keden,
e mi a sɔtɔma xɛɛn ma.
Xa na nde mini,
na mi murutu fuɲi raminɛ.
Hali na nde yi na nun,
xɔɲɛne nan yi a donma.
8 Isirayila bata kala!
E tɔnɔn mi fa na siyane yɛ.
9 E bata siga Asiriya yi,
alo burunna sofanla
naxan sa tima a danna.
Nayi, Efirami bɔnsɔnna bata a yɛtɛ sara a suxurene ma.
10 Hali e bata kantan tiine sara siyane tagi,
iki n na e birin malanma nɛn,
alogo e xa sa tɔrɔ ndedi Manga Gbeena goronne bun ma.
11 Efirami bɔnsɔnna bata yulubi xafari saraxa gandene rawuya ayi,
koni ne bata findi yulubi tongoden na.
12 N bata n ma sariyane birin sɛbɛ e xa,
koni e a toxi alo se xɔɲɛna.
13 E saraxane ba,
e kiseene rali,
e a suben don.
Koni ne mi rafan Alatala ma.
Iki, Alatala xaxili e hakɛne xɔn,
a e yulubine saranma e ra nɛn.
E xɛtɛ Misiran bɔxɔn ma.
14 Naxan Isirayila daxi
e bata ɲinan na xɔn,
e sa manga banxine ti.
Yuda bata a taa ratangaxine rawuya ayi,
koni n tɛɛn nafama nɛn e taane yi,
a yi e yinne gan.

9

Isirayila yulubine saranna

1 Isirayila, i nama sɛwa,
i nama ɲaxan alo siyaan bonne.
Bayo, i to suxure xɔɲɛn batu,
i findi yalunden nan na.
Yalunden kɔntɔnna bata ɲaxun i dɛ
murutu bɔnbɔdene birin yi!
2 Koni ne murutu bɔnbɔdene
nun manpa ige badene mi fa yamaan baloma mumɛ!
Minseen dasama e ma nɛn.
3 Amasɔtɔ, e mi luxi Alatalaa yamanani,
Efirami bɔnsɔnna xɛtɛma nɛn Misiran yi,
e yi donse haramuxine don Asiriya yi.
4 E mi fa minse saraxane rabɔxɔnma Alatala xa.
E saraxane mi a kɛnɛnɲɛ.
E saraxan haramuxi
alo ɲanden buruna.
Naxanye na a don
e e yɛtɛ raharamu.
Bayo e buruna e tan yɛtɛɛn lugoma nɛn,
a mi soma Alatalaa banxini mumɛ!
5 Ɛ nanse ligama sali lɔxɔne yi,
Alatala batu lɔxɔne yi?
6 Hali e sa mini halagin bun,
Misiran bɔxɔna e suxuma nɛn,
e maluxun Nofi taani.

Tansinne sabatima e yii se faɲine nun gbetin fari,
ɲanle fan sabatima e bubune kui.
7 Fe Saran ləxəne fama,
fe yɛba ləxəne bata yiso.
Isirayila bata sənxɔ, e naxa,
“Kəmən nan nabiin na,
Alaa Niin naxan yi
na daxuya falane nan tima.”
Ɛ hakɛne nun ɛ xənnantenyaan bata gbo ayi de!
8 Kantan muxun nan Efirami bənsənna ra n ma Ala xili ma.
Nanara, luti ratixine nabina kiraan birin xən,
Xənnantenyaan nan luxi a xa Alaa banxini.
9 E bata so mayifu feene yi,
alo naxan ligaxi Gibeya yi.
Ala xaxili e hakɛne xən,
a e yulubine saranma e ra nɛn.
10 N to Isirayila to,
a ligaxi alo ɲaxundanne tonbonni.
N to ɛ benbane to,
e ligaxi alo xədɛn bogi singena.
Koni e yi siga Baali-Peyori mabinni,
e yi e yɛtɛ taxu na yagi suxuren na,
e raharamu alo e naxan batuma.
11 Efirami bənsənna a binyen ɲanma nɛn
alo xəliin na tugan.
Dii bari mi na,
fudikanya mi na,
se mi toma.
12 E na e diine ragbo,
n na e birin bama nɛn e yii.
Gbalon ne xa,
n na n mɛ e ra.
13 N bata Efirami bənsənna sabatixin to yire faɲini
alo Tire taana.
Koni Efirami a diine soma nɛn faxa tiin yii.
14 Alatala, a lan i xa nanse fi e ma?
E ɲaxanle dii kuine kala,
e xiɲɛne yi xara.
15 E ɲaxuyaan birin yitaxi nɛn Giligali yi.
N na e raɲaxuxi mɛnna nin
e kɛwali ɲaxine fe ra.
N na e kedima nɛn n ma banxini.
N mi fa e rafaŋɲɛ mumɛ!
Muxu murutɛxine nan e kuntigine birin na.
16 Efirami bənsənna luxi nɛn
alo sansiin naxan lisixi a ra,
a salenne bata xara,
a mi fa bogima sənən.
Xa e diine bari,
n na e rafan diine birin faxama nɛn.
17 N ma Ala e rabeɲinma nɛn,
amasətɔ e mi e tuli matixi a ra.
E findima nɛn sigatine ra siyane tagi.

10

Isirayila makitina fena

1 Sansi bili sabatixin nan yi Isirayila ra,
naxan yi bogi gbeen tima.
A bogine to wuya fələ,
a yi fələ saraxa gandene rawuyɛ ayi.
A yamanan to sabati fələ,
a yi kide gɛmɛne maxidi.
2 Bayo e bɔɲɛni taxunxi,
iki na yalagin goronna sama e xun ma nɛn.
Ala e saraxa gandene rabirama nɛn,
a yi e kide gɛmɛne kala.
3 Nayi, e a falama nɛn,
e naxa, “Manga mi fa nxu yii,
amasətɔ nxu mi gaxuxi Alatala yɛɛ ra.
Hali mangana,
a nɔɛ nanse ligɛ nxu xa?”
4 E falane tima,
e e kələma wulen fari,
e layirine xidi.
Nanara kitine bata wara ayi,
alo sise xəlɛne xɛɛ bixini.
5 Samari kaane xaminma nɛn ɲinge dii suxurena fe ra
naxan Beti-Aweni yi.
Yamaan sunuma nɛn a fe ra.
A saraxaraline fan sunuma nɛn a xa,
naxanye yi sɛwama a binyeni,
bayo a bata ba e yii.
6 A xalima nɛn Asiriya yi,
a fi Manga Gbeen ma.
Efirami bənsənna yagima nɛn,
Isirayila yagima nɛn a fe yitənxine xən.
7 Samari nun a mangan fan ligama na kii nin,
e xalima nɛn
alo tamin naxan igen xun ma.
8 Se ɲaxi batude matexine kalama nɛn,
naxanye findixi Isirayilaa yulubin na.
Ɲanle nun tansinne sabatima nɛn e saraxa gandene fari.
E a falama nɛn geyane xa, e naxa,
“Ɛ nxu yɛ maluxun!”
E yi a fala yire matexine xa,
e naxa, “Ɛ bira nxu fari!”
9 Xabu i naxan liga Gibeya yi, Isirayila,
i mən na yulubin fari!
Ɛ luxi mɛnna nin!

Yɛngɛn xa mi a ra
naxan fe ɲaxi rabane lixi Gibeya yi?
10 A na n kɛnɛn,
n na e yulubine saranma e ra nɛn.
Siyane e malanma nɛn e xili ma,
alogo e xa e suxu,
e yi e xidi e hakɛ wuyaxine fe ra.
11 Anu, Efirami bɔnsɔnna yi luxi nɛn
alo ɲinge gilɛ xuruxina,
wanla rafan naxan ma.
Nanara, n xun xidi wudin xidixi a xunna ma,
n yi Efirami bɔnsɔnna rawali.
Fɔ Yuda bɔnsɔnna xa xɛɛn bi.
Fɔ Yaxuba bɔnsɔnna xa bɔxɔn nawali.
12 Ɛ xa seen si tinxinni,
ɛ sa hinanna nan sɔtɔma a xaba waxatini.
Ɛ xɛɛ nɛnɛne sɛgɛ,
bayo Alatala fen waxatin bata a li,
han a yi fa,
a sariya kɛndɛn sa ɛ xa.
13 Koni ɛ tan bata seen si tinxintareyani,
a xaba waxatini ɛ bata a saran ɲaxin sɔtɔ.
Ɛ bata bogin don wulen naxan sɔtɔxi.
Amasɔtɔ ɛ laxi ɛ yɛngɛ so wontorone ra,
e nun ɛ sofa sɛnbɛmane,
14 yɛngɛn kelima nɛn yamaan xili ma.
Ɛ yinne birin kalama nɛn,
alo Saliman to Beti-Aribeli taan kala waxatin naxan yi.
Na waxatini, ngane nun diine faxa nɛn e bode xɔn.
15 A ligama na kii fan yi nɛn
Betɛli muxune ra,
bayo e ɲaxu han!
Na subaxan ma,
Isirayila mangan halagima nɛn fefe!

11

Ala kininkininna Isirayila ma

1 Isirayila to yi xurun,
n yi a xanu.
N yi n ma dii xɛmɛn xili a xa
keli Misiran bɔxɔni.
2 Koni n to yi e xilima,
e yi e masiga n na.
E yi saraxan ba Baali suxurene xa,
e yi wusulanne gan suxurene xa.
3 N tan nan yi Efirami bɔnsɔnna maxaranma siga tideni,
n yi e suxu e yiine ma,
koni e mi a kolonxi
a n tan nan yi e rakɛndɛyama.
4 N yi e mabandunma
marafanna nun xanuntenyaan nin.
N tan nan xun xidi wudin baxi e xunna ma,
n yi n felen n donseen so e yii.
5 E xɛtɛma nɛn Misiran bɔxɔni yati!
Asiriya yamanan nan nɔɔn sɔtɔma e xun na,
amasɔtɔ e bata tondi fɛ n ma.
6 Nanara, sofane fama silanfanne ra e taane yi,
e yi e taan dɛɛn wurene gira
Isirayila kaane fe yitɔnxine fe ra.
7 N ma yamaan kankanxi murutɛn ma,
e birin bata ala gbɛtɛye fen
koni e mi xunna kenla fiyɛ e ma.
8 Koni, Efirami, n xa i rabeɲin di?
N xa Isirayila so yiini di?
N xa i liga alo Adamaha ba?
N xa i lu alo Seboyimi ba?*
N bɔɲɛn wolonxi n kui.
N ma kininkininna birin bata fa.
9 N mi a ligama n ma xɔlɔ gbeen xasabini,
n mi fa Efirami bɔnsɔnna kalama,
amasɔtɔ Ala nan n na,
muxu mi n na.
Sariɲantɔɔn nan n na i fɛma,
n mi fama xɔlɔni.
10 Bayo e sa birama nɛn Alatala fɔxɔ ra,
a na wurundun alo yatana.
A tan na wurundun,
a diine fama xuruxurunɲɛ nɛn
keli baan dɛ.
11 E fama xuruxurunɲɛ nɛn
alo xɔline keli Misiran yamanani,
alo ganbane e keli Asiriya yamanani.
N na e radɔxɔma nɛn e banxine yi.
Alatalaa falan nan na ra.

12

Isirayilaa yulubina

1 Efirami bɔnsɔnna n nabilinxi wulen na.
Isirayila yamana n yanfama.
Koni Yuda kaane mɔn biraxi Ala nan fɔxɔ ra,
e lannayaan nabama e nun sariɲandene.
2 Efirami bɔnsɔnna e masoma fe fufafune nan na,
a luxi alo a foyen nan sagatanma fɛriɲɛn gbɛn!
A wulen nun fe ɲaxin nawuyama ayi.

* 11:8: Adamaha taan nun Seboyimi taan kala nɛn Sodoma nun Gomora xɔn ma. Na feen sɛbɛxi Sariyane 28.22 kui.

A layirin xidima e nun Asiriya yamanan tagi,
a Oliwi turen soma Misiran mangan yii.
3 Alatala Yuda muxune makitima nɛn,
a Yaxuba bɔnsɔnna wali ɲaxin saranma a ra nɛn,
a yi a saren fi a kɛwanle ra.
4 A a nga kui,
Yaxuba yi a tada santinban suxu,*
a to fori,
e nun Ala yi gerenna so.
5 E nun malekan yi yɛngɛn so,
a nɔɔn sɔtɔ.
A yi wuga, a yi mayandin ti.
Yaxuba Ala li Betɛli nin.
E nun Ala falan ti mɛnna nin.
6 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna nan yi na ra.
Xili gbee kanna nan Alatala ra.
7 I tan xa fa i ya Ala ma,
i hinanɲɛ ayi,
i sariyan suxu.
I xaxili ti i ya Ala ra waxatin birin!
8 Isirayila yanfan tima
alo sarematina,
ligase ɲaxin naxan yii.
Muɲan nafan a ma.
9 Efirami bɔnsɔnna bata a fala,
"N bata bannaya han!
N bata nafunla sɔtɔ,
koni n ma wanla tɔnɔn nan a ra!
Hakɛna hanma yulubi yo mi n ma."
10 Alatala nan n tan na, i ya Ala,
naxan i rafaxi keli Misiran yamanani.
N mɔn i radɔxɔma nɛn bubune bun
alo yamaan yi kii naxan yi na waxatini.
11 N bata falan ti nabine xa,
e yi toone ti n xɔn.
N bata sandane sa nabine xa.
12 Xa suxurene Galadi yi,
e yɛtɛɛn luma nɛn fuu!
E ɲingene bama saraxan na Giligali yi,
koni e saraxa gandene luma nɛn
alo gɛmɛ malanxine xɛɛne ma.
13 Yaxuba a gixi nɛn
siga Arami yamanani,
Isirayila yi wanla kɛ a ɲaxanla futu seen na,
a yi xuruseene kantan.
14 Alatala Isirayila raminixi nɛn
Misiran bɔxɔni nabiin xɔn,
a Isirayila kantan nabiin sabun na.
15 Koni Efirami yi Ala raxɔlɔ gbeen ti.
Nanara, a marigin mi a mafeluma a faxa tixin na,
a a xɔnnantenyaan naxɛtɛma a ma nɛn.

13

Alaa xɔlɔna Isirayila ma

1 Efirami bɔnsɔnna na yi falan ti,
birin yi gaxuma nɛn.
A yi binyaxi nɛn Isirayila yi.
Koni a findi sɔn kanna nan na
a Baali suxuren batu, a faxa.
2 Iki e mɔn yulubin nan ligama,
e sawurane rafalama gbeti xulunxin na.
E kɔta suxure rafaladeni,
koni xabuna wanla gbansanna nan e ra.
A falama e ma
a e adamane bama saraxan na!
Koni ɲinge dii suxuren tan,
e na tan sunbuma!
3 Nanara, e ɲanma nɛn
alo xɔtɔn ma kundana,
alo xiila naxan yolonma xɔtɔnni,
alo foyen se gbaxan naxan xalima lonna fari ma,
alo tutin naxan minima banxi sulunna xɔn.
4 Alatala nan n tan na, i ya Ala,
naxan i raminixi Misiran yamanani.
I nama ala gbɛtɛ kolon
fɔ n tan.
I rakisima mi na fɔ n tan.
5 N yengi saxi i xɔn tonbonni, bɔxɔ xareni.
6 Koni, n to e balo, e yi lugo.
E to lugo, e bɔɲɛn yi waso ayi.
Nanara, e ɲinanxi n xɔn.
7 N luma nɛn e xa alo yatana,
alo burunna ɲarina,
n yi e suxu kiraan xɔn.
8 N na e suxuma nɛn
alo sube xaɲɛn naxan ma diiye baxi a yii.
N yi e bɔɲɛni bɔ.
N yi e don alo yatana.
Burunna subene e yibɔma nɛn dungi dungin na.
9 Isirayila, i ya kalan ni i ra,
bayo i kelixi nɛn n xili ma,
n tan, i ya mali ti faɲina.
10 Iki, i ya Mangan minɛn?
A xa i rakisi i ya taane birin yi!
I ya kitisane minɛn,
i yi a falama naxanye fe ra
"Mangan so nxu yii e nun kuntigine?"
11 N bata Mangan so i yii n ma xɔlɔni,

* 12:4: Gulunne nan yi Yaxuba nun a tada ra. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 27.36 kui.

n na a bama nɛn i yii n ma xələni.
12 Efirami bɔnsɔnna hakɛn nun a yulubin namaraxi.
13 Tərəne fama nɛn a ma
alo ɲaxanla kuiin na keli a ra.
Koni dii xaxilitaren na a ra.
A bari waxatin na a li,
a mi tinɲɛ barɛ.
14 N na e xunbama nɛn laxira sɛnbɛni,
n yi e xunsara sayani.
Faxana, i ya fitinan minɛn?
Sayana, i ya faxa ti sɛnbɛn minɛn?
N mi fa kininkininma.
15 Hali a to sabatixi a ngaxakedenne tagi,
Alatala sogetede foyen nafama nɛn keli tonbonni,
a tigine nun xɔɲinne xəri.
E se xəri ramaraden kui gelima nɛn.

14

1 Samari kaane yulubine saranma e ra nɛn,
amasətə e bata murutɛ e Ala xili ma.
E faxama nɛn silanfanna ra,
e dii ɲərɛne bira bɔxəni,
e ɲaxalan fudikanne kuine rabɔ ayi.

Isirayila kaane xa tubi Ala ma

2 Isirayila, fa Alatala ma, i ya Ala!
Amasətə i hakɛne bata i rabira.
3 Ɛ tubi Alatala ma
ɛ a mafan falan na.
Ɛ a fala a xa, ɛ naxa,
“Nxu mafelu nxu hakɛne birin na,
i nxu rasɛnɛ ki faɲi,
alogo nxu xa tantun xuiin findi nxə saraxan na.
4 Asiriya kaa mi nxu rakisɛ,
nxu mi tema soone fari yɛngɛ xinla ma.
Nxu mi fa a falɛ nxə se rafalaxine ma, ‘Nxə ala!’
Amasətə i tan nan kininkininma kiridine ma.”
5 N na e xənfenma nɛn e na xun xən sigani.
N na e xanuma nɛn fonisireyaan na,
amasətə n ma xələn bata xɛtɛ e fəxə ra.
6 N luma nɛn Isirayila xa alo xiila,
a tofanma nɛn
alo gabalan fugaxina.
A sabatima nɛn
alo wudi binla naxanye Liban yamanani,
7 alo wudi binla na maɲingi a faɲin na,
a tofanma nɛn alo oliwi wudina,
a xiri faɲin yi mini
alo Liban suman fətənne.
8 Yamaan fama Isirayila ma
alo e soma wudi binla nan ninin bun.
E maala mən fanma nɛn.
E sabatima
alo manpa binla* na fuga.
E xinla sətəma nɛn
alo Liban minseen faɲina.
9 Efirami bɔnsɔnna,
nanse mən nxu nun suxurene tagi?
N tan nan i ramɛma,
n yi n yengi sa i xən.
N luma nɛn i xa
alo wudi gbee xindena.
I bogin sətəma n tan nan na.
10 Fekolonna nde ra?
A xa feni itoe famu!
Xaxilimane xa e yɛɛ to!
Amasətə Alatalaa kirane tinxin,
tinxin muxune sigan tima nɛn e xən,
koni murutɛ muxune dagalanma ayi nɛn na yi.

* 14:8: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

Yowɛli

Nabi Yowɛli Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Yowɛli naxan kawandini ito baxi, a fe mi sɛbɛxi yire gbɛtɛ yo yi Kitabun kui. Nanara, muxune mi a sɛbɛ waxatin kolon. A luxi nɛn alo tuguminne nan yi Isirayila kaane tərəma na waxatini naxanye yi luxi alo suɲɛ xungbene. E ganla nan yi fama, e seene dɛɛne don e ma, na yi findi fitina feen na Yowɛli waxatini. Yowɛli yi a fala, a na fe sifan ligama nɛn bayo yamaan mi tubixi Ala ma.

Yowɛli nan a sɛbɛxi, a lɔxɔna nde, Alaa Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn muxune birin ma. Na sɛbɛxi Yowɛli sora 3.1-2 kui. Dɛnkɛlɛya muxu singene nan na feen toxi rakamalɛ Nii Sariɲanxin godo lɔxɔni. Na sɛbɛxi Xɛrane 2.16-21 kui.

1 Alatala falan naxan ti Yowɛli xa,
Petuweli a dii xɛmɛna.

Tuguminne gbalon yamanani

2 Ɛ tan fonne, ɛ feni ito ramɛ,
ɛ tan yamanan muxune,
ɛ birin xa ɛ tuli mati.
Fe sifani ito ɲɔxɔnna bata yi liga ɛ waxatini ba,
hanma ɛ benbane waxatini?
3 Ɛ a yɛba ɛ diine xa,
ɛ diine yi a yɛba e diine xa,
e diine yi a yɛba mayixɛtɛ famatɔne xa.
4 Suɲɛne donseen naxanye luxi,
tuguminne bata ne don.
Tuguminne naxan luxi,
xoxorone bata na don.
Xoxorone naxan luxi,
songolonbalane bata na don.

5 Ɛ xulun, dələ minne,
ɛ wuga!
Ɛ birin xa gbelegbele,
ɛ tan naxanye dələn minma,
bayo manpa bogine bata kala,
e ba ɛ dɛ.
6 Ganla nde bata fa fu n ma yamanan ma,
e fangan gbo,
e wuya han e mi yatɛ.
E ɲinne luxi alo yatan ɲinne,
e gbɛgbɛne luxi
alo yata gilɛn gbeene.
7 E n ma manpa binle kalama.
E n ma xɔdɛ binle ɲan fefe,
e yi e yixin,
e yi e kobelene ba e ma,
e yiine yi gbendu fefe!

8 Ɛ mawuga
alo sungutunna kasa dugini ɲandeni
naxan a xɛmɛn wugama,
a baxi dəxədeni naxan xən.
9 Bogise saraxan nun minse saraxan bata ɲan Alatalaa banxini.
Saraxaraline sunuxi, Alatalaa walikɛne.
10 Xɛɛne bata kala,
bɔxɔn bata xara.
Bogiseene bata raxɔri.
Manpa bogi igen bata so a ra.
Turen bata ɲan.
11 Xɛɛ biine bata yigitɛgɛ.
Manpa bili nakɔ sane gbelegbelema sununi,
murutun nun fundenna fe ra,
bayo se xaba daxine bata halagi.
12 Manpa binle bata xara ayi.
Xɔdɛ binle bata lisi a ra
e nun Girenada wudine nun tugu binle nun pɔnmi binle.
Xɛɛ ma wudine birin bata xara.
Muxune sɛwan birin bata ɲan.

Yamaan xa tubi Alaa lɔxɔna fe ra

13 Ɛ sunu dugine tongo,
ɛ wuga, ɛ tan saraxaraline.
Ɛ gbelegbele,
ɛ tan naxanye walima saraxa ganden yɛtagi.
N ma Alaa walikɛne, ɛ fa,
ɛ xi maxidixi kasa bɛnbɛli dugine yi nimisani,
bayo bogise saraxane nun minse saraxane bata ɲan ɛ Alaa banxini.
14 Ɛ sun suxu waxatin nagidi,
ɛ yamaan maxili malan sariɲanxini,
ɛ fonne malan
e nun yamanan muxune birin,
e xa fa Alatalaa banxini, ɛ Ala,
ɛ yi ɛ xuini te Alatala ma.

15 Lɔxɔ xɔdɛxɛn bata a li de!
Alatalaa lɔxɔn bata maso,
a fama kalan nan na
fata Ala Sɛnbɛ Kanna ra.

16 Donseen bata ɲan en yɛɛ xɔri yati!
Sɛwan nun ɲaxanna bata ɲan en ma Alaa banxini!
17 Sansi xɔnne bata xara ayi xutune bun,
sagane bata kui geli.

Se ramaradene bata kala,
bayo murutu mi fa na.
18 Xuruseene wuga xuiin gbo iki!
Ɲinge kurune xuyaxi ayi na xun xɔn ma,
amasɔtɔ sɛxɛ mi fa na,
hali yɛxɛɛne fan tɔrɔxi.

19 Alatala, n nan n xuini te i tan nan ma!
Amasɔtɔ tɛɛn bata burunna halagi,
tɛɛ dɛgɛn bata xɛɛ ma wudine birin gan.
20 Na ma, hali burunna subene e wuga xuini tema i tan Ala ma.
Xudene bata xɔri,
tɛɛn bata burunna halagi.

2

Alatalaa lɔxɔn bata maso
1 Ɛ xɔtaan fe Siyon yi!
Ɛ gbelegbele n ma geya sariɲanxin fari!
Yamanan muxune birin xa xuruxurun gaxuni
bayo Alatalaa lɔxɔn fama,
a bata maso.
2 Dimin nun nii rafɔrɛn lɔxɔna,
kundaan nun kuye yifɔrɔn lɔxɔna.
Ganla* fama
alo kuye yi yalanna geyaan kanke ra subaxani.
Gali gbee sɛnbɛmaan fama,
naxan ɲɔxɔn munma to,
naxan ɲɔxɔn mi fa toma waxati famatɔne birin yi.

3 Tɛɛ dɛgɛna e yɛɛ ra,
a e xanbi ra.
Bɔxɔn tofan e yɛɛ ra
alo Eden nakɔna.†
Tonbonna nan a ra e xanbi ra.
Sese mi a futuxuluma e yii.
4 E maliga soo yama gbeen nan na,
alo soo ragine ganla,
naxanye xulun e gideni han!
5 E dangu xuiin luxi nɛn
alo yɛngɛ so wontorone.
E tuganma geyane xun ma,
alo tɛɛ gbeen nɛma sɛxɛ xaren ganɲɛ
alo gali sɛnbɛmaan na ti yɛngɛ so xinla ma.

6 Siyane birin xuruxurunma e yɛɛ ra,
e yɛtagine yi tɔɲɔnxi.
7 E fɔnma seene ma
alo yɛngɛ sone,
e tema taan nabilinna yinna ma
alo sofane.
E birin sigama e kiraan xɔn,
e mi kiraan fatama.
8 E sese mi dinma e bode ra,
birin sigama a tinxinni.
Sese na ti e yɛɛ ra,
e tuganma nɛn na xun ma,
e safane mi kalama.
9 E na bɔxɔn taan ma,
e e gi yinna ma,
e tema banxine ma,
e so banxin foye sodene ra
alo muɲadene.

10 Bɔxɔn xuruxurunma e yɛɛ ra,
kore xɔnna yi maxa.
Sogen nun kiken yi yidimi.
Sarene mi fa dɛgɛma.
11 Alatala sɔnxɔma a ganla yɛɛ ra.
A yamaan mi nɔɛ yatɛ.
Naxanye a falan suxuma,
ne sɛnbɛn gbo!
Amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn gbo,
a magaxu!
Nde nɔɛ tiyɛ a bun?

Yamaan xa tubi Ala ma
12 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Koni iki, ɛ mɔn xa xɛtɛ n ma ɛ bɔɲɛni feu,
sun suxun nun wugan nun gbelegbele xuine yi!"
13 Benun ɛ xa ɛ dugine yibɔ nimisani
ɛ bɔɲɛne nan xa kala.
Ɛ xɛtɛ Alatala ma, ɛ Ala
bayo a diɲa, a kininkinin,
a mi xɔlɔn xulɛn,
a hinanna gbo.
A a yɛtɛ ratangaxi yihadin ma.
14 Nde a kolon xa a mi maxɛtɛma
a kininkinin ɛ ma,
a yi baraka sa ɛ feene yi,
alogo ɛ xa nɔ bogise saraxane
nun minse saraxane bɛ Alatala xa, ɛ Ala?

15 Ɛ xɔtaan fe Siyon yi!
Ɛ sun suxu waxatin nagidi.
Ɛ yamaan maxili malan sariɲanxini.
16 Ɛ yamaan malan, ɛ malanna rasariɲan.
Ɛ fonne malan,
ɛ dii ɲɔrɛne malan

* 2:2: Yanyina nde ganli ito findixi tuguminne nan na naxanye halagin naso yamanani Alaa xɔlɔn bun ma. † 2:3: Eden nakɔna fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 2.8-9 kui. E nun Esekiyɛli 36.35.

hali naxanye xiɲɛn minma.
Hali xɛmɛn naxan baxi ɲaxanla dɔxɔdeni,
na fan xa mini a banxini,
a ɲaxanla fan xa fa malanni.
17 Saraxaraliin naxanye walima Alatala xa
ne xa wuga Ala Batu Banxin
so dɛɛn nun saraxa ganden tagini.
E yi Ala mafan, e naxa,
“Alatala, kininkinin nxu ma,
nxu tan i ya yamana.
I nama i ya muxune rayagi,
i nama tin yama xɔŋɛne yi nxu magele,
e a fala, e naxa,
‘E Ala minɛn yi?’ ”

Alatala yi a yamaan yabi

18 Nayi, Alatalaa xɔxɔlɔnna kelima nɛn
a yamanana fe ra,
a yamaan kininkininna yi a suxu.

19 Alatala a yamaan yabima nɛn nayi, a naxa,
“N mɔn bogiseene ragidima ɛ ma nɛn,
e nun manpa bogine nun ture faɲina.
Ɛ lugoma nɛn ken!
N mi fa ɛ findima magele seen na siyane tagi.
20 Yaxun naxan kelima sogeteden kɔmɛnna ma,
n na a masigama nɛn ɛ ra pon!
N na a kedima nɛn
siga bɔxɔ xare madunduxin mabinni.
N na a ganla yɛɛ ra xiin naxuyama ayi nɛn
siga han sogeteden baana,
e nun a xanbi ra xiina
siga han sogegododen fɔxɔ igena.
E faxaxine xiri ɲaxin minima nɛn,
a findi furen na foyeni.
Amasɔtɔ Ala wali gbeen kɛma nɛn.
21 I tan, bɔxɔna,
i nama gaxu!
I ya sɛwan xa gbo ayi,
i ɲaxan!
Amasɔtɔ Alatala bata fe gbeene rakamali.
22 Ɛ tan, subene,
ɛ nama gaxu!
Amasɔtɔ burunna sɛxɛne mɔn ɲingima nɛn,
wudine mɔn yi bogi.
Xɔdɛ binle nun manpa binle mɔn yi dahamun namini.
23 Ɛ tan, Siyon kaane, ɛ ɲaxan,
ɛ sɛwa Alatala yi, ɛ Ala,
bayo a mɔn tulen fima ɛ ma a waxatini a tinxinni,
a tule gbeen nafa ɛ ma
a darixi fɛ waxatin naxanye birin yi.
24 Lonne rafema nɛn,
kundine yi rafe manpa nɛnɛn nun turen na.”

25 “N ɲɛɛ danguxine seene ɲɔxɔne raxɛtɛma nɛn ɛ ma
tuguminne nun xoxorone naxanye donxi,
e nun songolonbalane nun suɲɛne,
n ma gali gbeena,
n naxan nasiga ɛ xili ma.
26 Ɛ dɛgema nɛn han ɛ lugo.
Ɛ Alatala xinla tantunma nɛn, ɛ Ala,
naxan bata kabanako feene liga ɛ xa.
N ma yamaan mi fa yagima mumɛ!
27 Ɛ a kolonma nɛn nayi
a n luxi Isirayila kaane yɛ.
Alatala nan n tan na, ɛ Ala.
Ala gbɛtɛ mi na mumɛ.
N ma yamaan mi fa yagima mumɛ!”

3

Alaa lɔxɔna fe

1 “Na xanbi ra,
n na n ma Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn
adamadiin birin ma.
Ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne nabiya falane tima nɛn.
Ɛ xɛmɛ fonne yi xiye sa.
Ɛ banxulanne yi fe toon ti alo xiyena.
2 Na lɔxɔne yi,
n na n ma Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn
hali konyi xɛmɛne nun konyi gilɛne xun ma.
3 N kabanako feene yitama nɛn kore xɔnna ma
e nun bɔxɔ xɔnna ma,
wunla nun tɛɛn nun tɛɛ tuti gbeen minima nɛn.
4 Sogeni dimima nɛn,
kiken yi gbeeli alo wunla,
benun Alatalaa lɔxɔ binye gbeen xa a li.
5 Nba, naxan yo na Alatala maxandi a xinla ra,
na kisima nɛn.
Nayi, yamaan muxu dɔnxɛna ndee luma nɛn e nii ra
Ala na naxanye xili,
ne nan xunbama Siyon geyaan fari
e nun Yerusalɛn yi
alo Alatala a fala kii naxan yi.”

4

Siyane makiti fena

1 "Amasɔtɔ na lɔxɔne yi, na waxatini,
n na fa Yuda nun Yerusalɛn suxu muxune ra waxatin naxan yi,
2 n siyane birin malanma nɛn,
n yi fa e ra Yosafati lanbanni,*
n na e makitima dɛnaxan yi,
lan n ma yamana fe ma, Isirayila.
Amasɔtɔ, e e raxuyaxi ayi nɛn siyane yɛ,
e yi e bɔxɔni taxun e tagi.
3 E n ma yamanan muxune yitaxun nɛn e ra,
masɛnsɛnna xɔn,
e yi dii xɛmɛne mati konyine ra
alogo e xa yalundene sara,
e yi dii tɛmɛne mati
alogo e xa manpaan sara,
e yi a min."

4 "Ɛ tan Tire kaane nun Sidɔn kaane
nun Filisitine birin, nanse xɔli ɛ ma n xili ma?
Ɛ gbeen ɲɔxɔn nanse ra n ma?
Koni xa ɛ waxi yɛngɛn nakeli feni n xili ma,
nayi n na ɛ yɛngɛne raxɛtɛma ɛ ma nɛn mafurɛn!
5 Ɛ tan naxanye n ma gbetin
nun n ma xɛmaan tongoxi, n ma nafulu faɲine,
ɛ yi e sa ɛ suxurene batudeni.
6 Ɛ Yuda nun Yerusalɛn muxune mati nɛn
Girɛki muxune ma, ɛ yi e masiga e bɔxɔn na."

7 "N tan nan sa e bama na yirene yi
ɛ e matixi dɛnaxanye yi.
N yi tɔrɔn naxɛtɛ ɛ ma ɛ naxan ɲɔxɔn saxi e fari.
8 N na ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne matima nɛn
Yuda kaane ma.
E fan yi e mati Sabe kaane ma, siya makuyena."
Alatala nan falan tixi!

Yɛngɛn nun kitina

9 Ɛ ito fala siyane xa, ɛ naxa,
"Ɛ yitɔn yɛngɛn xili yi, ɛ yɛngɛ sone rakeli.
Sofane birin xa keli, e yɛngɛn so.
10 Ɛ ɛ ɲinge kenne bɔnbɔ silanfanne ra,†
ɛ wɔlitɛne rafala tanbane ra.
Sɛnbɛtarene xa a fala, e naxa, 'Nxu sɛnbɛn gbo.'
11 Ɛ mafura, ɛ fa,
ɛ tan siyaan naxanye birin be rabilinni,
ɛ fa ɛ malan be."

Alatala, i ya malekane ragodo e xili ma.

12 Siyane xa keli, e xa godo Yosafati lanbanni.
Amasɔtɔ n dɔxɔma mɛnna nin,
n na Isirayila rabilinna siyane birin makiti.
13 Ɛ wɔlitɛn tongo ɛ bogi seene xaba
bayo e bata mɔ.
Ɛ fa manpa bogine yibodon, ɛ e igen ba
bayo manpa ige baden bata rafe,
han a fɛɲɛne yi bɔxɔnɲɛ a ma.
E ɲaxuyaan fan gboxi ayi na kii nin.

14 Yama gbeen bata lu kiti saden lanbanni!
Amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn bata maso e ra
kiti saden lanbanni.
15 Sogen nun kikeni dimima nɛn,
sarene mi fa dɛgɛma.
16 Alatala sɔnxɔma nɛn keli Siyon yi,
a a xui ramini sɛnbɛni, keli Yerusalɛn yi.
Nayi, bɔxɔn nun koren xuruxurunma nɛn,
koni Alatala findixi luxunden nan na a yamaan xa,
e nun yigiyade makantanxina Isirayila kaane xa.

Ala baraka feen naxanye ragidima a yamaan ma

17 "Ɛ a kolonma nɛn nayi, a n tan nan Alatala ra,
ɛ Ala, naxan dɔxi Siyon yi, n ma geya sariŋanxina.
Yerusalɛn sariŋanma nɛn,
xɔŋɛne mi fa fuma a ma sɔnɔn!"

18 "Na lɔxɔni,
manpa nɛnɛn minima nɛn geyane yi,
yire matexine yi nɔnɔn namini,
igen yi lu Yuda baane birin yi.
Tigin minima nɛn Alatalaa banxini,
a yi kasiya lanbanna ige sa.
19 Misiran tan findima nɛn bɔxɔ kalaxin na,
Edɔn yi findi tonbonna ra
e gbalone fe ra e naxanye ligaxi Yuda kaane ra.
E bata sɔntarene faxa Yuda yamanani.

* 4:2: Yosafati bunna nɛɛn fa fala "Alatala nan kitin sama."
† 4:10: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

[20] Koni muxun luma nɛn Yuda nun
Yerusalɛn yi habadan,
mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.
[21] N munma n ma yamaan yulubin naxanye
xafari e faxa tixine ma,
n ne mafeluma nɛn.
N tan Alatala, n lu Siyon taani.”

Amosi
Nabi Amosi Alaa Falan Naxan
Sɛbɛ

Amosi, nabiin nan yi a ra naxan keli Yudaya yi, Manga Yusiyaa waxatini, fɔ ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge sennin benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini Isirayila bɔxɔn yi taxunxi firinna ra. A yii fari fɔxɔn xili Yudaya yamanana, a kɔmɛn fɔxɔn xili Isirayila. Manga Yerobowan yi Isirayila bɔxɔni. A mi tinxi birɛ Alaa sariyan fɔxɔ ra, a yamaan fan mi luxi kira fajnin xɔn ma.

Nabi Amosi yi kawandin ba Isirayila kaane xa, alogo e xa xɛtɛ e yulubine fɔxɔ ra. A yi tɔnna dɔxɔ suxure batun na. E mi yi Ala batun nabeɲinxi, koni e bata yi suxure batun sa na fari. Nanara, Ala yi a yita e ra Nabi Amosi barakani, a e Ala maxandin nun Ala batun birin bata lu fufafu. Ala mi wama a firinden xɔn ma.

Na waxatini Isirayila kaa wuyaxi bata yi nafulu gbegbe sɔtɔ. E yi e miri a na birin findixi Alaa barakan na e tan mabinni. Nabi Amosi yi a yita e ra, a na nafunla mi yi kelima Ala yii, a kelixi e fe kobine yi e naxanye ligaxi yiigelitɔne ra.

Nabi Amosi to yelin na falan tiyɛ e ma, a yi a fala e xa a Ala fama e ɲaxankatadeni e yulubine fe ra. Isirayila kaane yi a miri a fe xɔdɛxɛ yo mi nɔma e lideni, koni Nabi Amosi yi e mafan e xa xɛtɛ Alaa sariyan ma, xa na mi a ra e birin fama halagideni.

Ala yi Isirayila kaane ɲaxankata alo Nabi Amosi a fala e xa kii naxan yi. E yaxune yi e yɛngɛ. Isirayila kaan naxanye mi faxa silanfanna ra, ne yi lu konyiyani yamana gbɛtɛ yi. Alaa falan birin yi kamali.

Kitabun yireni ito falan tɔnɔn gbo to muxune xa. A lanma en xa en tuli mati kawandini ito ra alogo en xa dɛnkɛlɛya Ala ma alo a wama a xɔn ma kii naxan yi. Xa na mi a ra, en fan fama ɲaxankatan sɔtɔdeni alo Isirayila kaane.

[1] Amosi, Tekowa kaana, xuruse kanna a
falan ni i ra. A toon naxan tixi Isirayilaa
fe yi alo xiyena Yuda Manga Yusiya nun
Isirayila Manga Yerobowan, Yowasi a diin
waxatini, ɲɛɛ firin benun bɔxɔn xa xuruxurun. [2] A naxa,
"Alatala xaɲɛ xuiin naminima Siyon ma alo yatana,
a galan xuiin kelima Yerusalɛn yi.
Balo mi na xuruseen naxanye donma,
Karemele geya yati bata xara."

Damasi a yulubin saranna

[3] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Damasi a hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
Bayo e bata Galadi tɔrɔ ɲaxi ra,
alo maala bɔnbɔma kii naxan yi.
[4] Nanara, n Xasayele a banxin ganma nɛn.
Tɛɛn fama Ben-Hadada yire makantanxin kaladeni nɛn.
[5] N Damasi taan so dɛɛn balan seene girama nɛn.
N Aweni lanban yi kaane halagima nɛn,*
e nun mangan naxan Beti-Eden yi.
Arami yamaan xalima nɛn Kiri yi."
Alatala naxa na kiini.

Gasa taana yulubin saranna

[6] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Gasa taana hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata taana ndee muxune birin
xali Edɔn yi konyiyani.
[7] Nanara, n Gasa a yinna ganma nɛn.
Tɛɛn fama a yire makantanxin kaladeni nɛn.
[8] N na Asadodi kaane halagima nɛn,
e nun mangan naxan Asikalɔn yi.
N na Ekirɔn ɲaxankatama nɛn,
han Filisiti kaan birin yi faxa."
Marigina Alatala naxa na kiini.

Tire taana yulubin saranna

[9] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Tire taana hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata taana ndee yamaan birin xali Edɔn yi konyiyani,
e layirin kala
e nun e ngaxakedenne Isirayila kaane tagi.
[10] Nanara, n Tire taan yinna ganma nɛn.
Tɛɛn fama a yire makantanxin kaladeni nɛn."

Edɔn ma yulubin saranna

[11] Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Edɔn kaane hakɛ saxanna,

* 1:5: Aweni bunna nɛɛn fa fala hakɛna.

hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata e ngaxakedenne yɛngɛ silanfanna ra.†
E mi kininkinin e ma,
e e xɔlɔn nadangu ayi!
12 N Teman ganma nɛn.
Tɛɛn nan fama Bosara yire makantanxin kaladeni."

Amoni a yulubin saranna

13 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Amonine hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata Galadi ɲaxalan fudikanne kuine yibɔ silanfanna ra,
alogo e xa bɔxɔ gbɛtɛ sɔtɔ.
14 Nanara, n tɛɛn soma nɛn Rabaha yinna ra.
Tɛɛn nan fama na yire makantanxin kaladeni
yɛngɛ sɔnxɔ sɔnxɔ xuini.
Na yɛngɛn luma nɛn
alo foye gbeena,
alo tule gbeena.
15 E mangan xalima nɛn konyiyani,
e nun a kuntigine."
Alatala naxa na kiini.

2

Moyabaa yulubin saranna

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Moyabaa hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata Edɔn mangan xɔnne gan
han e findi a fuŋin na.
2 Nanara, n Moyaba ganma nɛn.
Tɛɛn nan fama Kɛriyoti yire makantanxin kaladeni.
Moyaba ɲanma yɛngɛ sɔnxɔn nin,
yɛngɛ so xɔtaan na fe waxatin naxan yi.
3 N na e mangan halagima nɛn,
e nun e kuntigine."
Alatala naxa na kiini.

Yudayaa yulubin saranna

4 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Yuda kaane hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata e mɛ Alatalaa sariyan na,
e mi a tɔnne suxi.
Bayo e bata la wule alane ra,
e fafane yi naxanye fɔxɔ ra.
Na nan e raləxi ayi.
5 Nanara, n Yuda yamanan ganma nɛn.
Tɛɛn nan fama Yerusalɛn yire makantanxin kaladeni."

Isirayilaa yulubin saranna

6 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Isirayila a hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E tinxin muxune masara gbetin na,
e tɔrɔ muxune masara sankidi saren na.
7 Yiigelitɔne tɔrɔn nafan e ma han
e e dunuŋa yi gidin bama e yii.
Diine nun e baba kafuma sungutun kedenna ma.
Nayi, e bata n xili sariŋanxin xɔsi.
8 E e sa saraxa ganden dɛxɔn dugine ma
e naxanye sɔtɔ tolimaan na.
E dɔlɔn min e suxurene banxin kui
e naxan sɔtɔ tinxintareyani."

9 "Anu, n tan nan Amorine halagi e xa,
naxanye sɛnbɛn yi gbo
alo suman wudina alo warine.
N na Amorine fangan birin ɲan fefe,
alogo e nama fa keli sɔnɔn.
10 N mɔn yi ɛ ramini Misiran bɔxɔn ma,
n yi ɛ rasiga ti ɲɛɛ tonge naanin tonbonni
alogo ɛ xa Amori bɔxɔn sɔtɔ.
11 N yi nabine ramini ɛ diine tagi,
e nun Dɛ Ti Nasiri muxune.
Isirayila kaane, a mi na kiini ba?"
Alatalaa falan nan na ra.
12 "Koni ɛ tan bata dɔlɔn so Dɛ Ti Nasiri muxune yii.*
Ɛ bata tɔnna dɔxɔ nabine ma
a e nama nabiya falane ti."

13 "Nanara, n na ɛ yibutuxunma nɛn,
alo wontorona, goron binyen naxan fari.
14 Muxu xulunxin mi nɔɛ a giyɛ.
Sɛnbɛmaan sɛnbɛn ɲanma nɛn.
Sofaan faxama nɛn yɛngɛni.
15 Xalimakuli wonla mi tiyɛ.
Naxan san mafura,
na mi a giyɛ.
Soo ragiin mi a niin nakisɛ.
16 Sofa wɛkilɛxin nagenla a gima nɛn na lɔxɔni."

† 1:11: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

* 2:12: Nasirine fe mɔn sɛbɛxi Yatɛne 6.3 kui.

Alatalaa falan nan na ra.

3

Ala naxan ɲɛnige Isirayila xa

1 Ɛ falani ito ramɛ,
Alatala naxan falama Isirayila kaane xili ma,
a xabilan naxan namini Misiran bɔxɔn ma.
2 "N na ɛ tan nan gbansan sugandi
dunuŋa xabilane birin tagi.
Nanara, n bata a ɲɛnige
n xa ɛ yulubine saran ɛ ra."

3 Muxu firin nɔɛ sigan tiyɛ yire kedenni ba,
xa e mi lanxi na ma?
4 Yatan wurundunɲɛ burunna ra ba,
xa a mi subena nde sɔtɔxi?
A a xuini tɛ a faranna ra ba,
xa a munma sese suxu?
5 Xɔliin birama yalaan kui bɔxɔn ma ba,
xa a mabandun se mi saxi na woson ma?
Yalaan woson balanɲɛ ba,
xa sese mi a kui?
6 Xɔtaan fema taan kui waxatin naxan yi,
muxune mi kɔntɔfilɛ ba?
Gbalon taan liyɛ ba,
xa Alatala mi a ragidixi?
7 Marigina Alatala mi fefe ligama,
fɔ a wundon makɛnɛn a nabine xa,
a walikɛne.
8 Xa yatan bata wurundun,
nde mi gaxuɛ?
Marigina Alatala bata falan ti,
nde tondɛ na nabiya falan naliyɛ?

9 Ɛ xa ito fala Asadodi a yire makantanxine yi,
e nun Misiran ma yire makantanxine yi,
ɛ naxa, "Ɛ xa ɛ malan Samari geyane fari,
ɛ xa a mato
mɛn kaane kɔntɔfilixi kii naxan yi,
e e bode ɲaxankatama kii naxan yi.
10 E mi tinxinna kolon,
e seene sɔtɔma gbalon nun muŋan nin,
e ne se sɔtɔxine mara e banxi fanine kui."
Alatalaa falan nan na ra.
11 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"A mato, ɛ yaxun fama ɛ bɔxɔ kaladeni nɛn.
E fama ɛ xunnakaladeni,
e yi ɛ yire makantanxine kui geli."
12 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Yatan na yɛxɛɛni bɔ,
xuruse rabaan nɔɛ yɛxɛɛn sanna
hanma a tunla nan gbansan nakisɛ yatan ma.
Isirayila kaane fan kisima na kiini nɛn.
Samari kaan naxanye e matabuma saden ma,
naxanye e magodoma Damasi karaxane ma,
ɛ tan mi kisɛ."
13 Marigina Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
"Ɛ ɛ tuli mati n na,
ɛ sereyani ito ba Yaxuba bɔnsɔnna xili ma.
14 N na Isirayila yulubine saran e ra waxatin naxan yi,
n na e ɲaxankatama nɛn e saraxa gandene fe ra
naxanye Betɛli yi.
Na saraxa gandene suxu seene birama nɛn bɔxɔni.
15 N mɔn e banxi fanine rabirama nɛn,
ɲɛmɛn nun sogefuren banxine birin,
naxanye maxidixi sama ɲinne ra.
N ne birin kalama nɛn."
Alatalaa falan nan na ra.

4

Isirayila munma tubi Ala ma

1 Ɛ falani ito ramɛ,
ɛ tan ɲaxanla naxanye belebele
alo ɲinge turaxin naxanye Basan bɔxɔn ma.
Ɛ tan naxanye dɔxi Samari geyaan fari,
ɛ tan naxanye sɛnbɛtarene yigbɛtɛnma,
ɛ tan naxanye tima tɔrɔ muxune fari.
Ɛ a falama ɛ xɛmɛne xa, ɛ naxa,
"Ɛ fa minseene ra nxu xa, yo!"
2 Marigina Alatala bata a kɔlɔ a sariŋanni, a naxa,
"A mato, kiti lɔxɔn fama ɛ xa.
E fama ɛ suxudeni wure kɔnkɔrɔnxin nan na,
e yi ɛ tan nun ɛ diine xali.
3 Ɛ minima nɛn ɛ taa nabilinna yin kalaxin kui,
birin tixi a bode xanbi ra.
E ɛ xalima nɛn e yire makantanxini."
Alatalaa falan nan na ra.

4 "Ɛ siga Betɛli yi,
ɛ sa yulubin liga na.
Ɛ siga Giligali yi,
ɛ sa yulubin fari sa.
Ɛ xa saraxan ba xɔtɔnna birin yi,
ɛ mɔn xa yaganna ba
ɲɛɛ saxan yo ɲɛɛ saxan.
5 Ɛ burun ba barika bira saraxan na
buru rate seen naxan yi.

Ɛ xa ɛ kanba ɛ ɲɛnige ma saraxane yi,
bayo na fe sifan nafan ɛ ma,
ɛ tan Isirayila kaane.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

6 “N bata yi kamɛn naso ɛ taane birin yi.
Donseen yi dasa ɛ konni.
Koni hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

7 “Kike saxan to yi luxi xɛɛn xa xaba,
n tondi nɛn tulen nafɛ ɛ ma.
N bata a liga taana nde yi tulen sɔtɔ,
taana nde mi a sɔtɔ.
N bata a ragidi xɛɛna nde xa tulen sɔtɔ,
xɛɛna nde nama tulen sɔtɔ.
8 Muxune yi e masiga taane yi ige fendeni,
koni hali min xɔnla,
a mi ba e ra.
Hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

9 “N bata furen nafa ɛ sansine ma,
n bata e xara.
Tuguminne bata ɛ nakɔne kala,
e nun ɛ manpa bili nakɔne nun ɛ xɔdɛ binle nun ɛ oliwi binle.
Hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

10 “N bata fitina furen nafa ɛ ma,
alo n na a liga Misiran bɔxɔn ma kii naxan yi.
N bata ɛ banxulanne faxa silanfanna ra,
han ɛ yi wasa e binbine xirin na ɛ konni.
Ɛ yaxune yi ɛ soone tongo.
Hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

11 “N bata ɛ ɲaxankata
alo Sodoma nun Gomora.
Ɛ luxi nɛn
alo wudi ganmatɔɔn naxan baxi tɛɛni.
Hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

12 “Nanara, n fama ɛ tan Isirayila kaane ɲaxankatadeni nɛn.
N na a ligama ɛ ra nɛn.
Ɛ xa ɛ yitɔn ɛ dɛntɛgɛ feen na ɛ Ala xa.”
13 Naxan geyane nun foyen daxi,
a a miriyane makɛnɛn adamane xa,
naxan subaxan findima kɔɛɛn na,
naxan sigan tima yire matexin fari,
a xili nɛn Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna.

5

Alaa mawugana

1 Ɛ falani ito ramɛ.
N bata ɲande bɛtini ito ba Isirayila yamaan xa.
2 “Isirayila bata lu
alo sungutun faxaxina,
a mi fa kelɛ sɔnɔn.
A saxi bɔxɔni,
muxu yo mi a rakelɛ.”
3 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Isirayila bɔnsɔnna,
taan naxan muxu wuli keden nasigama yɛngɛsodeni,
a muxu kɛmɛ nan gbansan toma xɛtɛ.
Taan naxan muxu kɛmɛ rasigama yɛngɛsodeni,
a muxu fu nan gbansan toma xɛtɛ.”
4 Alatala ito nan falaxi Isirayila yamaan xa, a naxa,
“Ɛ xa n fen alogo ɛ niin xa kisi.
5 Ɛ nama n fen Betɛli yi,
ɛ nama siga Giligali yi,
hanma Bɛriseba,
bayo Giligali kaan birin sigama nɛn konyiyani,
Betɛli fan halagima nɛn.”

6 Ɛ xa Alatala fen alogo ɛ niin xa kisi.
Xa na mi a ra, Yusufu bɔnsɔnna,
a ɛ ɲanma nɛn alo tɛɛna.
Betɛli kaa yo mi na
naxan na tɛɛn natuyɛ.
7 Ɛ tan bata sariyan maxɛtɛ xɔlɛn na,
ɛ bata yo tinxinyaan ma.

8 A tan nan Dii Tɛmɛ Solofere sare kurun nun Donso sare kurun yɛbaxi kore xɔnna ma,*
a dimini yalan kuyebaan na,
a sogen nagodo kɔɛɛn na,
a igen nakeli baani,
a na ragodo bɔxɔni tulen na.

* 5:8: Mɛn kaane yi sare kurune yatɛxi nɛn alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

A tan xili nɛn “Alatala.”

[9] A muxu gbeene halagima nɛn,
a e yire makantanxine kala.
[10] Ɛ muxun xɔnnantenyama
naxan na ɛ makiti,
bayo ɲɔndi falan mi rafan ɛ ma.
[11] Ɛ sɛnbɛtarene yigbɛtɛnma,
ɛ balon nasuxuma e ra mudun na.
Ɛ bata banxi fajnine ti gɛmɛne ra,
koni ɛ mi fama dɔxɔdeni ne kui.
Ɛ bata manpa bili nakɔ fajnine si,
koni ɛ mi na dɔlɔ minɲɛ.
[12] Amasɔtɔ, n na a kolon ɛ hakɛn nun yulu-bin gbo.
Ɛ tinxin muxune yigbɛtɛnma.
Ɛ dimi yi seene rasuxu
alogo tɔrɔ muxune nama makiti ɲɔndin na.
[13] Na na a toxi xaxilimaan dunduma,
bayo waxatini ito mi fan.
[14] Ɛ fanna fen,
ɛ xɛtɛ fe ɲaxin fɔxɔ ra,
alogo ɛ xa kisi.
Nayi, Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna
na luma nɛn ɛ xɔn,
alo ɛ a fala kii naxan yi.
[15] Ɛ xa fe ɲaxin naɲaxu.
Fe fajnin xa rafan ɛ ma.
Ɛ xa kiti tinxinxin sa.
Xa ɛ na liga, yanyina nde, Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna dijnama ɛ tan
Yusufu bɔnsɔn dɔnxɛn ma nɛn.

[16] Nanara Marigina Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“E wuga xuini tema nɛn taana ngaani,
e sunu xuini te kirane birin xɔn.
E xɛɛ rawanle xilima nɛn
e xa e wuga xuini te,
e bɛti baane xilima nɛn,
e xa ɲande bɛtine ba.
[17] N na dangu ɛ konni,
wuga xuiin tema nɛn ɛ xɛɛne birin ma.”
Alatala naxa na kiini.

Gbalon dina muxune xa

[18] Gbalon ne xa,
naxanye waxi Alatalaa kiti lɔxɔn xa fa.
Ɛ wama nanse xɔn ma na lɔxɔni?
Na findima dimin nan na ɛ xa,
na mi findɛ kɛnɛnna ra ɛ xa.
[19] Na luxi nɛn alo muxun
naxan a gima yatan yɛɛ ra,
a sa kanko xajɛ li.
A na so banxin kui,
a a digan banxini,
sajnin yi a xin.
[20] Alatalaa kitin lɔxɔna,
dimin xa mi a ra ba?
Kɛnɛnna mi a ra ɛ xa na lɔxɔni hali!
[21] “N bata ɛ sanle rajaxu,
e mi rafan n ma fefe ma.
N mi waxi ɛ malanne xɔn feu!
[22] Ɛ saraxa gan daxi yo,
ɛ Ala kise yo,
ɛ bɔɲɛ xunbeli saraxa yo,
ɛ saraxa turaxi yo,
e sese mi rafan n ma.
N mi tinma e rasuxɛ hali keden.
[23] Ɛ bɛti xuiin makuya n na.
N mi waxi ɛ konden bɛtin xuiin mɛ feni.
[24] N wama naxan xɔn,
sariya kɛndɛn xa gbo ɛ tagi
alo igen naxan baani.
Ɛ tinxinyaan xa lu
alo xuden naxan mi xɔrima.
[25] Ɛ tan Isirayila yamaan to yi na tonbon yireni ɲɛɛ tonge naaninna bun ma,
ɛ saraxane ba nɛn n tan xa ba?
[26] Ɛ ɛ gbee suxure Sikoti xali nɛn na waxatini ba?
Alo ɛ gbee mangana.
Hanma ɛ sare ala Kiyun,
ɛ naxanye rafalaxi ɛ yɛtɛ xa.
[27] Nanara, n na ɛ xalima nɛn
konyiyani Damasi xanbi ra.”
Alatala naxa na kiini.
A xili nɛn “Ala Sɛnbɛn Birin Kanna.”

6

Gbalon nafulu kanne xa

[1] Gbalona e xa,
naxanye laxi e yɛtɛ ra
Siyon nun Samari geyane fari.
Ɛ tan muxu gbeene
naxanye na siya fisamantenna xun na,
Isirayila kaane xaxili tixi ɛ tan nan na.
[2] Ɛ siga Kalene taan matodeni,
hanma Xamata, na taa gbeena.
Ɛ mɔn xa godo Filisiti bɔxɔni
Gati matodeni.
Ne fisa ɛ xa ba?
E bɔxɔn gbo ɛ gbeen xa?
[3] Ɛ a mirixi
a ɲaxankata lɔxɔn mi ɛ lima,
koni ɛ a ligama nɛn
gbalon yi ɛ sɔtɔ.
[4] Ɛ ɛ matabuma sade fajnin ma,

ɛ yɛxɛɛn nun ɲinge raturaxin donma,
5 ɛ sigin sa kondenna ra.
Ɛ yengi a ma, a ɛ fatan maxaseene ra
alo Nabi Dawuda.
6 Ɛ dɔlɔ gbegbe minma,
ɛ ture faɲin masɔ ɛ fatin ma.
Koni, ɛ mi kɔntɔfilixi
Yusufu bɔnsɔnna kala feen na.
7 Nanara, ɛ singe nan sigama konyiyani.
Ɛ sumunne danma nɛn.

8 Marigina Alatala bata a kɔlɔ a yɛtɛ yi.
Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:
"Yaxuba bɔnsɔnna wason bata raɲaxu n ma.
E yire makantanxine mi rafan n ma.
N fama e birin halagideni nɛn."

9 Xa muxu fu banxina nde kui,
e birin faxama nɛn.
10 E kon kaan na so na banxini,
e binbine tongodeni,
a xa e gan,
a na naxan li banxini
a a falama nɛn na xa,
"Muxu gbɛtɛ mi be,
ba i tan na ba?"
A a yabima nɛn, "Ɛn-ɛn."
A mɔn naxa, "I dundu,
i nama Alatala xinla fala!"
11 Bayo Alatala bata yamarin fi
a banxi gbeene nun banxi xurine,
e birin xa rabira, e kala.

12 Soone e giyɛ gɛmɛ yireni ba?
Ɲingene mɛnna biyɛ ba?
Awa, nanfera ɛ sariyan maxɛtɛma xɔlɛn na,
ɛ tinxinyaan maxɛtɛ fe ɲaxin na?
13 Ɛ ɲaxanma fe fuune ra.
Ɛ naxa, a ɛ fe bata sɔnɔya
ɛ yɛtɛɛn sɛnbɛn xɔn.
14 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:
"Nanara, n kelima nɛn ɛ xili ma,
Isirayila yamana.
Ɛ tan naxanye Lebo-Xamata taani
han Araba xudeni,
siyana nde fama nɛn ɛ tɔrɔdeni."

7

Amosi a fe to singena alo xiyena

1 Marigina Alatala yi fe tooni ito yita n na:
Xɛɛn to xaba mangan xa,
sansi nɛnɛn fan yi minima,
Alatala yi tuguminne ramini.
2 E to yelin sansine birin donɲɛ bɔxɔn ma,
n yi a fala,
"Marigina Alatala,
i xa e mafelu e hakɛne ra,
xa na mi a ra
Yaxuba bɔnsɔnna baloma di?
A sɛnbɛn mi gbo."
3 Alatala yi kininkinin e ma,
a yi a fala, a naxa, "Ito mi ligɛ."
Alatala naxa na kiini.

4 Marigina Alatala yi tooni ito yita n na:
Marigina Alatala yi a ragidi a tɛɛn xa mini.
Tɛɛn yi bɔxɔn birin gan,
bɔxɔ igen birin yi xara.
5 N yi a fala,
"Marigina Alatala, yandi, diɲa,
xa na mi a ra
Yaxuba bɔnsɔnna baloma di?
A sɛnbɛn mi gbo."
6 Alatala yi kininkinin e ma,
a yi a fala, a naxa, "Ito mi ligɛ."
Marigina Alatala naxa na kiini.

7 A yi fe tooni ito yita n na alo xiyena:
Marigin yi tixi yinna tinxinxin dɛxɔn,
bitikidi* matinxin lutin yi suxi a yii.
8 Alatala yi n maxɔdin, a naxa,
"Amosi, i nanse toxi?"
N yi a yabi, n naxa,
"Bitikidi matinxin lutina."
Marigin yi a fala,
"N waxi a xɔn,
n ma yamaan xa matinxin, Isirayila kaane.
N mi diɲɛ sɔnɔn.
9 Suxure batude matexine kalama nɛn
Isiyaga bɔxɔn ma.
Isirayila a batudene rabirama nɛn.
N kelima nɛn Yerobowan ma denbayaan xili ma silanfanna ra."

Amosi nun Amasiyaa fe

10 Amasiya Betɛli saraxaraliin yi a fala Isirayila manga Yerobowan xa, a naxa, "Amosi yanfan nakelima i xili ma Isirayila bɔnsɔnna tagi. A naxan falama na mi fan bɔxɔn xa. 11 Amosi a falama, 'Yerobowan faxama silanfanna nan na. Isirayila kelima nɛn a bɔxɔni konyiyani.' "

* 7:7: Bitikidin mɔn falama yirena nde yi fa fala "Birikidina."

12 Amasiya yi a fala Amosi xa, a naxa, “I
tan naxan toon tima, keli be, siga Yuda
yamanani! Sa i balon fen mɛnni nabiya
wanli, 13 koni i nama fa nabiya falane ti
Betɛli sɔnɔn, bayo mangana yire sariŋanxin
be manga taani ito yi.”
14 Amosi yi Amasiya yabi, a naxa, “Nabiin
xa mi n na! N fafe fan, nabi mi yi na ra.
Xuruse kanna nan n na. N Sikomoro binle
fan nawalima. 15 Alatala yi n fen xuruseene
tagi, a yi a fala n xa, ‘Siga, nabiya falane ti
n ma yamana Isirayila xa.’ 16 Iki, i tuli mati
Alatalaa falan na, i tan naxan a falama n
xa, ‘I nama nabiya falane ti Isirayila xa, i
nama falan ti Isiyaga bɔnsɔnna xa.’ 17 Nayi,
Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya ɲaxanla
findima nɛn yalunden na taani. I ya diine
faxama nɛn silanfanna ra. I ya bɔxɔn bama
nɛn i yii, a yitaxun muxu gbɛtɛne ra. I tan,
i faxama nɛn bɔxɔ haramuxin ma, Isirayila
fan xalima nɛn yire makuyeni.’ ”

8

Nabi Amosi a fe toon naanindena alo xiyena: Debena

1 Marigina Alatala yi fe tooni ito yita n na
alo xiyena:
Deben naxan yi rafexi sansi bogi mɔxin na.
2 A yi n maxɔdin, a naxa,
“Amosi, i nanse toxi?”
N yi a yabi,
“Debe rafexi sansi bogi mɔxin na.”
Alatala yi a fala n xa, a naxa,
“Isirayila fan bata kɔxɔ n ma yamana.
N mi diɲɛ sɔnɔn.”
3 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
“Na lɔxɔni,
sigin naxan sama mangana banxini,
na masarama nɛn wuga xuiin na.
Binbine wolima ayi nɛn yiren birin yi,
birin dunduma nɛn.”

4 Ɛ falani ito ramɛ,
ɛ tan naxanye yiigelitɔɔn tɔrɔma,
ɛ tan naxanye tɔrɔ muxun ɲaxankatama.
5 Ɛ naxa, “Kike nɛnɛn sanla ɲanma waxatin
mundun yi,
alogo en xa en ma seene mati?
Matabu Lɔxɔn ɲanma waxatin mundun yi,
alogo en ma maala yi mati?
En ma se maliga seen xa xurunɲɛ ayi,
en ma saren xa mate.
En xa wule sikeela rafala.
6 En sɛnbɛtarene masarama nɛn gbetin na,
en tɔrɔ muxune masara sankidi saren na.
En maala matima nɛn e nun a dagina.”

7 Alatala naxan Yaxuba rakanbaxi,
na yi a kɔlɔ a yɛtɛ yi, a naxa,
“N mi ɲinanɲɛ e liga feene ma,
han dunuɲa yi ɲan.
8 Bɔxɔni ito kalama na nan ma.
Be kaane birin luma nɛn sununi.
Bɔxɔn xuruxurunma nɛn
alo Misiran xudena,
naxan tema, a mɔn yi godo.”

9 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
“N fama a ragidideni nɛn na lɔxɔni,
sogen xa godo benun a waxatina,
dimin xa sin bɔxɔni yanyi waxatini.
10 Ɛ sanle findima nɛn ɲan feene ra,
ɛ sigine findima nɛn wuga xuiin na.
N kasa dugin nagodoma nɛn ɛ ma,
n yi ɛ xunna bi sununi.
N fama sunu xungbeen nasodeni bɔxɔni,
alo dii kedenna na faxa waxatin naxan yi.
Na xɔlɛn mi bɛ ɛ ma habadan!”

11 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
“Na lɔxɔne yi,
kamɛn soma nɛn bɔxɔni,
koni donse kamɛ mi a ra,
ige xɔli fan mi a ra.
Ɛ kamɛma Alatalaa falan nan ma.
12 Ɛ bɔxɔn birin yisigama nɛn,
keli kɔmɛnna ma han sogetedeni,
Alatala a fala fendeni,
koni ɛ mi a toma.
13 Na lɔxɔni,
ɛ sungutun tofaŋnine
nun ɛ banxulanne fugama a ra nɛn.
14 A singeni nun,
e yi e kɔlɔma
Samari a suxure haramuxin nin.
E a fala, e naxa,
‘Ɛ gbee ala gbo, Dan kaane!’
‘Bɛriseba gbeen sɛnbɛn gbo!’
Koni, e fama nɛn biradeni,
e mi kelɛ habadan!”

9

Nabi Amosi a fe to dɔnxɛna alo xiyena:
Halagina

1 N yi fe toona nde ti.
Marigin yi a saraxa ganden dɛxɔn.
A yi yamarin fi, a naxa,

"Sɛnbɛtɛnne konden din,
han bɔxɔn yi xuruxurun.
Banxin birin xa bira muxune fari.
N na e diine halagima nɛn silanfanna ra.
Hali muxu keden mi kisima.
Muxu keden mi a xunbama.
2 Hali e sa e luxun laxira yi,
n na e suxuma nɛn.
Xa e te kore xɔnna ma,
n na e ragodoma nɛn.
3 Xa e e luxun Karemele geyaan fari,
n na e sagatanma nɛn,
n na e suxu.
Xa e e luxun baan xɔnna ma,
n saɲin yamarima nɛn,
a xa e xin.
4 Xa e yaxune e xali konyiyani,
n yamarin fima nɛn,
e xa faxa silanfanna ra.
N na n yɛɛn tima e ra nɛn,
koni e munanfanna mi a ra,
n na e ɲaxankatama nɛn."

5 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
a tan nan a yiin din bɔxɔn na, a xuya ayi.
Muxun birin yi sunu.
Bɔxɔn xuruxurunma nɛn,
a te, a mɔn yi godo
alo Nila Misiran xudena.
6 A bata a dɔxɔden ti kore xɔnna ma.
A bata kore walaxan sa bɔxɔn xun ma.
A igen nakelima baani,
a na ragodo bɔxɔni tulen na.
A xili nɛn "Alatala."

7 Alatalaa falan ni ito ra:
"Isirayila kaane,
ɛ nun Kusi kaane keden mi a ra n tan xa ba?
N mi ɛ ramini Misiran bɔxɔn ma,
alo n Filisitine ramini Kafatoro kii naxan yi?
N mi ɛ ramini Misiran bɔxɔn ma,
alo n Arami kaane ramini Kiri kii naxan yi?
8 A mato:
Marigina Alatala bata yulubi kanne mangayaan to,
n fama na raxɔrideni nɛn bɔxɔni ito ma.
Koni n mi Yaxuba yamaan birin halagima."
Alatalaa falan nan na ra.

9 A naxa, "N yamarin fima nɛn
alogo Isirayila yamaan xa yimaxa.
N na a yifema nɛn
alo maali fema kii naxan yi,
alogo xɔri faɲin keden nama bira.
10 Koni yulubi kanna naxanye n ma yamaan tagi,
n na e faxama nɛn silanfanna ra,
e tan naxanye a falama,
'A mi fama nxu ɲaxankatadeni,
na mi nɔɛ nxu liyɛ.' "

Isirayilaa kisi fena

11 "Na lɔxɔni,
n Dawudaa mangaya kalaxini tɔnma nɛn.
N na rafalama nɛn,
n na nɛnɛni tɔnma nɛn
alo a yi kiinde,
12 alogo e mɔn xa Edɔn bɔxɔn sɔtɔ,
e nun siyane birin
naxanye n xinla batuma."
Alatalaa falan nan na ra,
a fama na birin nakamalideni nɛn.
13 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:
"A mato:
Lɔxɔne fama,
xɛɛ biine nun se xabane
walima waxati kedenna nin.
Manpa rafalane nun xɛɛ biine,
ne fan walima nɛn waxati kedenni.
Manpaan gboma ayi nɛn geyane fari,
a yi lu alo geyane birin yikunxi.
14 N na n ma yamaan naxɛtɛma nɛn a konni
keli konyiyani, Isirayila kaane.
E fama nɛn taa kalaxine tideni,
e dɔxɔma dɛnaxanye yi.
E manpa bili nakɔne sima nɛn,
e na minseen min.
E nakɔɔn sama nɛn,
e na bogin don.
15 N na Isirayila rasabatima nɛn e gbee bɔxɔni.
E mi kelɛ na sɔnɔn,
n dɛnaxan fixi e ma."
Alatala naxa na kiini, ɛ Ala.

Abadi
Nabi Abadi Alaa Falan Naxan
Sɛbɛ

Nabi Abadi a kawandin nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui. A Edɔn kaane sɔnna nan yɛbama lan Isirayila kaane tɔrɔ kiin ma e xɔn. Edɔn kaane findixi Yaxuba tada Esayu yixɛtɛne nan na. Edɔn kaane yi dɔxi fɔxɔ ige daraan sogeteden binna nin. Ne lu nɛn Isirayila kaane tɔrɛ waxatin birin, koni Yuda kala waxatin nun Yerusalɛn suxu waxatini yɛngɛni, e yi na feen nadangu ayi. E mi Isirayila kaane mali naxanye yi dɔxi e dɛxɔn, fɔ e to kata na feen xɔn e yi nde ba e bɔxɔn na, e mɔn yi sa Yerusalɛn kala muxune fari.

Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn yanyina nde Babilɔn Yerusalɛn taan suxu yɛngɛni waxatin naxan yi, fayida fɔ ɲɛɛ kɛmɛ suulun tonge solomasɛxɛ e nun solofere ɲɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari. Abadi kawandin naxan ba, na a falama Edɔn kaane xa nɛn a e nun Isirayila yaxun bonne birin halagima nɛn e bode xɔn.

Nabiya falana lan Edɔn ma
Nabi Yeremi 49.7-22

1 Falani ito nan makɛnɛn Abadi xa fe tooni
alo xiyena:
Marigina Alatala ito nan falaxi Edɔn
kaane fe yi.
Nxu bata xɛrayana nde a fe mɛ fata Alatala
ra,
xɛraan bata rasiga siyane tagi,
a xa sa a fala e xa fa fala:
"En keli, en sa Edɔn kaane yɛngɛ!"
2 Ala naxa, "Edɔn kaane,
n na ɛ sɛnbɛn xurunma nɛn siyane birin xa.
Birin ɛ raɲaxuma nɛn.
3 Wason naxan ɛ bɔɲɛni,
na bata ɛ ratantan
ɛ tan naxanye dɔxi faran yinle ra,
e nun geyane fari,
ɛ tan naxanye ɛ mirima, ɛ naxa,
'Nde nɔɛ nxu bɛ be xuntagi?'
4 Hali ɛ mate ayi alo singbinna,
hali ɛ sa ɛ tɛɛn sa kore alo xɔline,
a mate ayi alo sarene,
n na ɛ ragodoma nɛn."
Alatalaa falan nan na ra.
5 "Xa muɲadena hanma mafu tiine fa i konni
kɔɛɛn na,
e mi e waxɔnna xan tongoma ba?
Ɛ luma bɔɲɛ xunbenli di nayi?
Xa muxune fa ɛ nakɔni ɛ manpa bogine
muɲadeni,
e mi bogi dando xan gbansan luma na ba?
6 Nba, Esayu yixɛtɛne yii seene birin
naxɔrima nɛn,
a nafulu luxunxine birin yi to.
7 Ɛ mali muxune birin ɛ kedima nɛn ɛ
bɔxɔni.
Ɛ xɔyine bata ɛ yanfa, e bata ɛ nɔ.
Muxun naxanye yi ɛ donseene donma,
ne lutin natima ɛ yɛɛ ra nɛn
e naxa, 'E xaxili mi fa na!'
8 Na lɔxɔni,
n mi Edɔn yamanan fekolonne raxɔrɛ ba?
N yi xaxilimane ba Esayu a geyane fari?"
Alatalaa falan nan na ra.
9 "Teman kaane,
ɛ sofane gaxuma nɛn
muxune birin yi raxɔri Esayu a geyane ma!"

10 "Ɛ yarabima nɛn
bayo ɛ bata gbalo feen liga
ɛ ngaxakedenna Yaxuba yixɛtɛne ra.
Ɛ raxɔrima nɛn han habadan!
11 Amasɔtɔ na lɔxɔni ɛ yɛɛn yi na xɔɲɛne ra
e yi soma Yerusalɛn taani waxatin naxan yi
e a nafunle tongo,
e a seene yitaxun masɛnsɛnna xɔn.
Ɛ tan fan luxi nɛn nayi alo e tan.
12 Ɛ mi yi lan ɛ sɛwa
ɛ ngaxakedenna Yuda yixɛtɛne tɔrɔ lɔxɔna
fe ra.
Ɛ mi yi lan
ɛ ɲaxan e kalan waxatini,
hanma ɛ yi ɛ kanba e sɔxɔlɛn waxatini.
13 Ɛ mi yi lan
ɛ so n ma yamana taani
a halagi waxatini.
Ɛ mi yi lan
ɛ a mato sɛwani a kala waxatini,
hanma ɛ yi a nafunle tongo
a halagi waxatini.
14 Ɛ mɔn mi yi lan
ɛ ti kira xunne ra ɛ a muxu gixine faxa,
hanma ɛ yi e so e yaxun yii,
e tɔrɔ waxatini."

15 Amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn bata maso,
a siyane birin makitima lɔxɔn naxan yi.
Nayi, ɛ suxuma nɛn

alo ɛ bonne suxu kii naxan yi.
Ɛ fe ɲaxin naxanye liga,
ne xɛtɛma nɛn ɛ ma.

Isirayila a gbeen ɲɔxɔma nɛn Edɔn yamanan ma

16 Awa, ɛ to dɔlɔn minxi n ma geya sariɲanxin fari,
nayi siyane birin e minma nɛn
han e a radangu ayi!
E luma e minɲɛ nɛn,
han e lugo,
e yi lu alo e mi da.

17 Koni yamaan muxu dɔnxɛne luma nɛn Siyon geyaan fari.
Yaxuba yixɛtɛne e kɛɛn masɔtɔma nɛn.
18 Yaxuba yixɛtɛne luma nɛn alo tɛɛna,
Yusufu bɔnsɔnne yi lu
alo tɛɛ dɛgɛna.
Koni Esayu yixɛtɛne luma nɛn
alo sɛxɛna.
Ne e suxuma nɛn
e yi e gan,
muxu yo mi kisima Esayu bɔnsɔnni.
Alatala bata na fala!
19 Yuda kaan naxanye dɔxi Negewi yireni,
ne Esayu a geyane suxuma nɛn.
Yamanan lanbanna muxune Filisitine bɔxɔn tongoma nɛn.
E Efirami nun Samari burunne tongo,
Bunyamin bɔnsɔnna muxune yi Galadi suxu.
20 Isirayila kaan naxanye suxi yɛngɛni,
gali gbeeni ito,
ne Kanan kaane yamanan suxuma nɛn
siga han Sarepata taana.
Yerusalɛn kaan naxanye suxi yɛngɛni
naxanye Sefarada taani,
ne fan yi Negewi yamanan taane findi e gbeen na.
21 Muxu kisixine tema nɛn Siyon geyaan fari,
e Esayu a geya yirene makiti,
mangayaan yi lu Alatala xa.

Yunusa
Nabi Yunusaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito Nabi Yunusa nan ma fe falama naxan kataxi a nama Alaa yamarin suxu. Ala to a fala, a a xa siga Isirayila yaxune kawandideni, a yi tondi, a siga kunkin kui fɔxɔ igen xun ma, foyen yi keli, Yunusa yi woli igeni, yɛxɛn yi a gerun. A tondixi, bayo Niniwa kaane findixi faxa tiine nan na. Isirayila kaane yaxu fangamane nan yi e ra. Niniwa kɛwali ɲaxine fe sɛbɛxi Nahun sora 3 kui. Dɔnxɛn na, Yunusa yi tin Alaa falan ma, yɛxɛn yi a ramini.

Yunusa a fe taruxun ɲɔndi kɛndɛna nde yitama en na fa fala a Ala mi a xanuntenyaan nagidixi Isirayila kaane xan tun ma, koni a mɔn a ragidixi xɔŋɛne ma naxanye a fe tongoxi sɔbɛɛn na. Naxan na fa Ala ma, a a xun xanbi so a hakɛne yi, Ala na kanna mafeluma nɛn.

Yesu misaala tongoxi Yunusa a sigatiin nan ma a to yi a faxa feen falama yamaan xa e nun a keli fena sayani (Matiyu sora 12.38-42 e nun Luka sora 11.19-35).

Ala a yitama en na nɛn fa fala, en lan en xa a xanuntenyaan nun hinanna feen nali siyane birin ma hali en kon kaa mi a ra. Ala mɔn a yitama Kitabun yireni ito yi, a en mi lan en yi a matandi kii yo yi.

Nabi Yunusa mi Ala sagoon liga

1 Lɔxɔna nde Alatala yi falan ti Amitayi
a dii xɛmɛn Yunusa xa, a naxa, 2 "Keli, i
siga Niniwa taani, taa gbeena, i sa na kaane
kawandi. Amasɔtɔ n bata e fe ɲaxine to."
3 Koni Yunusa yi keli, a yi a gi Alatala ma,
a xa siga Tarasisi yamanani. Nayi, a yi siga
Yafa taani, a sa kunkina nde to naxan yi siga
feni Tarasisi yamanani. A yi na saranna fi,
a so kunkin kui, a yi a masiga Alatala ra.
4 Koni Alatala yi foye gbeen nafa fɔxɔ igen
xun ma. Walan gbeen yi keli igen xun ma.
A yi liga alo kunkin xa kala. 5 Kunkibane yi
gaxu, birin yi a gbee ala maxandi fɔlɔ. Na
danguxina, seen naxanye yi kunkin kui, e
yi ne rawoli ayi fɔxɔ igeni alogo kunkin xa
yelefu ayi. Yunusa tan yi saxi xixɔli gbeeni
kunkin kui.
6 Awa, kunkibane kuntigin yi Yunusa to, a
yi a fala a xa, a naxa, "I xima nanfera? Keli
i yi i gbee Ala maxandi, waxatina nde, a en
malima nɛn, nayi en mi faxama."
7 Awa, kunkibane yi a fala e bode xa, e
naxa, "En feni ito yɛɛ fen alogo en xa a
kolon naxan faxi tɔrɔni ito ra en ma." Nayi,
e yi masɛnsɛnna ti, a yi Yunusa suxu. 8 Nayi,
kunkibane yi a fala Yunusa xa, e naxa, "A
fala nxu xa, nde faxi tɔrɔni ito ra? I wanla
sifan mundun ligama? I kelixi minɛn yi? I
fataxi yamanan mundun na, e nun i fataxi
siyaan naxan na?"
9 Yunusa yi e yabi, a naxa, "Heburu nan
n na. N na Alatala nan batuma, Ala Naxan
Kore, naxan baane nun bɔxɔn daxi." 10 Na
kunkibane yi gaxu ki faɲi, e yi a maxɔdin,
e naxa, "I na ligaxi nanfera?" Amasɔtɔ e
bata yi a kolon fa fala a gima Alatala nan ma,
bayo a bata yi a yɛba e xa nun. 11 Koni foyen
mɔn yi lu fɛ nanara kunkibane yi a fala
Yunusa xa, e naxa, "Nxu fa nanse ligama i
ra alogo fɔxɔ igen xa a raxara? Bayo fɔxɔ
igen mɔn yi luma xaɲɛ ayi nɛn tun."
12 Awa, Yunusa yi e yabi, a naxa, "Ɛ n
tongo, ɛ yi n woli fɔxɔ igeni, nayi igena
a raxarama nɛn. N na kolon fa fala foye
gbeeni ito ɛ tɔrɔma n tan nan ma fe ra."
13 Koni kunkibane yi kata kunkin nasi-
gadeni xaren binni, koni e mi nɔ amasɔtɔ
foyen yi gboma ayi nɛn tun. 14 Nanara, e yi
Alatala maxandi, e naxa, "Alatala, i nama
tin nxu xa halagi xɛmɛni ito a fe ra. I mɔn
nama tin nxu xa findi muxun faxa sabun
na naxan mi fefe ligaxi nxu ra." 15 Nayi, e
yi Yunusa tongo, e yi a woli fɔxɔ igeni. Na
ligaxina, igen yi a raxara yiri. 16 Na yi a
liga kunkibane yi gaxu Alatala yɛɛ ra han,
nanara e yi saraxan ba Alatala xa, e yi e kɔlɔ.

2

Yunusa yi Ala maxandi

1 Alatala yi yɛxɛ gbeen nafa a yi Yunusa
gerun. Yunusa yi lu yɛxɛ gbeen kui soge
saxan, kɔɛ saxan. 2 Yunusa yi yɛxɛ gbeen
kui waxatin naxan yi, a yi Alatala, a Ala
maxandi.
3 A yi a fala, a naxa,
"N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
Alatala, n yi i maxandi,
i yi n yabi.
N to yi faxan dɛ,
n yi i xili,
i yi n xuiin namɛ.
4 I bata n woli baani tilinna ma.

N bata lu mərənne bun,*
xunfanne birin danguma n fari.
5 N yi a falama nɛn, n naxa,
I bata n kedi i yɛtagi.
Koni, n mən i ya banxi sariŋanxin toma nɛn.
6 Igen bata te han n kɔɛna.
N bata lu tilinna ma.
Fɔxɔ igen sɛxɛne yi filin n xunna ma.
7 N bata yi godo igeni
han geyane bun.
Bɔxɔn bata yi raxutu n ma
han habadan.
Koni i tan Alatala, n ma Ala,
i bata n kɛndɛn ba faxan dɛ."

8 "N niin ba waxatini,
n yi n miri i tan Alatala ma,
n ma maxandi xuiin yi sa i li i ya banxi sariŋanxini.
9 Naxanye suxurene batuma fuyan
ne e makuyama hinanna nan na.
10 N tan saraxane bama i xa nɛn,
n yi barikan bira i xa bɛtini.
N dɛ xuiin naxanye tongoxi,
n yi ne liga.
Alatala, i tan nan kisin kanna ra."
11 Alatala yi yɛxɛn yamari alogo a xa sa Yunusa baxun xaren na.

3

Yunusa yi kawandin ba Niniwa yi

1 Awa, Alatala mən yi falan ti Yunusa xa,
2 a naxa, "Keli, i siga Niniwa taa gbeeni, i sa kawandin ba na n na i yamarixi naxan na."
3 Nayi, Yunusa yi keli a siga Niniwa yi alo Alatala a falaxi a xa kii naxan yi. Taa gbeen nan yi Niniwa ra, a yisigana, fɔ soge saxan sigati. 4 Awa, Yunusa yi yanyi keden siga ti taani a sarinma, a naxa, "Xii tonge naanin to xanbi ra, Niniwa taan halagima nɛn!"
5 Niniwa kaane yi dɛnkɛlɛya Ala ma. Awa, e yi a rawanga a muxun birin xa sunna suxu, e yi kasa bɛnbɛli dugine ragodo e ma keli muxu gbeene ma han muxudine.
6 Niniwa mangan to na feen mɛ, a yi keli a manga gbɛdɛni, a yi a manga domaan nate a ma, a yi kasa bɛnbɛli dugin nagodo a ma, a yi sa dɔxɔ burunburunni. 7 E yi falani ito rali Niniwa yiren birin yi, e naxa, "Mangan nun a kuntigine naxa, 'Muxune nun xuruse xungbeen nun a xunxurina, sese nama donseen don hanma a yi a min.
8 Muxune nun xuruseene, birin xa bɛnbɛnla ragodo e ma, e yi e xuini te Ala ma sɛnbɛn na, birin yi xɛtɛ a sigati kii ɲaxin fɔxɔ ra e nun a gbalon naxan ligama. 9 Waxatina nde Ala diŋama nɛn, a xɛtɛ a xɔlɔn fɔxɔ ra, nayi en mi fa halagima.' "
10 Ala yi a to Niniwa kaane na ligama, a yi a kolon a e bata xɛtɛ e kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra. A yi yihadin naxan nagidixi a xa a liga e ra, a yi na dan.

4

Yunusa yi xɔlɔ Ala ma

1 Na feen yi Yunusa xɔlɔ ki faŋi. 2 A yi Alatala maxandi, a naxa, "Alatala, n mi yi ito xan falan ba n yi n ma yamanani waxatin naxan yi? N yi ito nan ma fe falama n yi n gima Tarasisi yamanani waxatin naxan yi. Amasɔtɔ n yi a kolon a i tan Ala i diŋa, i kininkinin, i mi xɔlɔn xulɛn, i ya hinanna gbo, i yɛtɛ ratanga yihadin liga feen ma. 3 Alatala, n bata i mafan i xa n niin ba n yi, amasɔtɔ a rafan n ma n faxa benun n xa lu n nii ra." 4 Alatala yi a fala Yunusa xa, a naxa, "I lan i xɔlɔ ba?"
5 Awa, Yunusa yi keli taani siga sogeteden binna ra. A yi sa gagen ti a yɛtɛ xa mɛnni, a dɔxɔ a bun nininna ra alogo a xa a to naxan ligama taani. 6 Marigina Alatala yi wudi binla nde ramini, a yi sabati Yunusa xun ma, a findi nininna ra a xa, na yi a xɔlɔn ba a yi. Yunusa yi sɛwa han! 7 Koni na xɔtɔn bode, subaxani, Ala yi kunla nde rafa a yi wudi binla sɔxɔn, a yi xara. 8 Sogen texina, Ala yi foye wolonna rafa keli sogeteden binna ra. Sogen yi Yunusa xunni li han a liga alo a xa fuga a ra. A yi a fala, a a xa faxa, a naxa, "Benun n xa lu n niini, a lan n xa faxa."
9 Koni Ala yi a fala Yunusa xa, a naxa, "I lan i xɔlɔ wudi binli ito a fe ra ba?" A yi a yabi, a naxa, "A lan n xɔlɔ wudi binla fe ra han n faxa." 10 Nayi, Alatala yi a fala Yunusa xa, a naxa, "Wudi binli ito mi wali yo tixi i tan ma, i tan xa mi a ragboxi, a daxi kɔɛ kedenna nan na, a halagi kɔɛ kedenna ra. 11 Koni n tan mi lan nun n kininkinin Niniwa ma ba, taa gbeena, muxu wuli kɛmɛ muxu wuli mɔxɔŋɛ dɛnaxan yi, naxanye mi fatan e kɔmɛnna nun e yiifanna tagi rabɛ? Xuruseene fan na."

* 2:4: Igen mərənne: alo foyen na so igeni.

Mike

Nabi Mike Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Mike nun Nabi Esayi yi walima waxati kedenni, fɔ ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge naanin ɲɔxɔn benun Yesu xa bari. A yi falan tima Yuda kaane nan xa, Asiriya yamanan sofane yi kɔnkɔxi e xili ma waxatin naxan yi.

Nabi Mike yi Yuda kaane rakolonma a e yamanan nun e manga taan Yerusalɛn fa luma nɛn alo Samari, Isirayila yamanan manga taana. A lixi Yuda nun Isirayila bata yi taxun. Samari taan suxi nɛn yɛngɛni ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin benun Yesu xa bari. Nabiin yi yamaan nakolonma gbalo famatɔɔn nan ma fe ma naxan yi fama e yulubine saranna ra. E yulubin ne findixi tinxintareyaan nan na muxune tagi. A mɔn yi falan tima nabine xili ma naxanye yamaan yanfama e falane xɔn, naxan yɛtɛ a ligama muxune mi nɔɛ e kii masarɛ. Mike yi e rakolon e yi lan e xa sigan ti kii naxan yi, a naxa, "Tinxinyaan liga, hinanna yi rafan i ma, i yi sigan ti i ya Ala xɔn yɛtɛ magodoni." (Mike 6.8) En fan lan nɛn na xa lu en xunni, en yi a suxu.

Mike a falama a yamaan xa nɛn a Ala fama e rakisideni nɛn a na mangan dɔxɔ naxan barima Dawuda bɔnsɔnni Bɛtɛlɛmi taani. Na feen sɛbɛxi Mike 5.1-4 kui. Na nan a liga muxune yi Alaa Muxu Sugandixin legedenma Bɛtɛlɛmi taani ɲɛɛ kɛmɛ solofere na falan xanbi ra. Na feen sɛbɛxi Matiyu 2.6 kui.

[1] Alatala falan naxanye ti Mike Moreseti kaan xa Manga Yotami nun Manga Axasi nun Manga Xesekiya waxatine yi, Yuda yamanan mangane. A fe tooni ito nan ti alo xiyena lan Samari taan nun Yerusalɛn taane fe ma.

[2] Ɛ tuli mati,
ɛ tan siyane birin!
I tan bɔxɔna, i tuli mati,
e nun muxun naxanye birin a yi.
Marigina Alatala sereyaan bama nɛn ɛ xili ma.
Marigin nan a falama
keli a Batu Banxi sariɲanxini.

Ala Samari taan nun Yerusalɛn taan makitima nɛn
[3] A mato,
Alatala minima a dɔxɔdeni.
A godoma,
a sigan tima bɔxɔn yire matexine fari.
[4] Geyane xulunma ayi a sanna bun ma,
lanbanne yibɔma e tagi
alo kumin dɛngbɛn tɛɛn ma,
alo ige bɔxɔnxin tintinna ra.
[5] Na birin Yaxuba yamaan murutɛna fe ra,
Isirayila yamaan yulubine fe ra.
Nde Yaxuba yamaan namurutɛxi?
E manga taa Samari kaane xa mi a ra ba?
Nde tixi Yuda yɛɛ ra suxure batuni?
E manga taa Yerusalɛn kaane xa mi a ra ba?
[6] Ala naxa, "N Samari taan findima nɛn taa xɔnna ra burunna ra,
manpa bili nakɔ yirena.
N na a banxi gɛmɛne ragodoma nɛn lanbanne yi,
n yi a banxine sandɔxɔne ramini kɛnɛnni.
[7] A suxurene birin yibɔma nɛn dungi dungin na.
Tɛɛn nan e kide se ralixine ganma.
N na a batu seene birin kalama nɛn,
e naxanye malanxi yalundene sarene xɔn,
e mɔn sa findima nɛn yalundene saren na."*

[8] Nanara, n wugama nɛn,
n gbelegbele,
n san yigenla nun n nagenla yi sigan ti.
N gbelegbelema nɛn alo kankona.
N kutun alo xutunxunbane.
[9] Amasɔtɔ Samari kaane furen mi yalanma.
A bata Yuda yamanan li.
A bata n ma yamaan taan so dɛɛn li
han Yerusalɛn taana.
[10] Ɛ nama a fala Gati taani.
Ɛ nama a wuga!

* 1:7: Yalundene nan yi walima mɛn kaane kidene yi e gbetin sɔtɔ kiden seene sɔtɔ feen na. Yaxune na yi mɛn kaane suxurene tongo yɛngɛni, e yi sa e batuma e konna kide yirene nin. Mɛn yi findi yalunde yire firinden na a naxan ma fe fala. † 1:10: Nabi Mika yirene xinle falama naxan nun a falane bunne maliga alogo a falan xa ɲaxun. Misaala ra, Beti-Leyafira bunna nɛɛn "burunburun yirena." A taan naxanye xinle falama, Asiriya kaane kɔnkɔxi na taane nun e rabilinne ma.

Ɛ makutukutu burunburunni Beti-Leyafira taani.†
11 Safiri kaane, ɛ yagixin nagenla xa dangu!
Saanan kaane, ɛ nama susu minɛ.
Beti-Hayeseli taan sununi,
e mi ɛ maliyɛ.
12 Maroti kaane xaminxi e hɛrina fe ra,
bayo Alatala bata gbalon nagodo,
han Yerusalɛn taan so dɛna.
13 Ɛ tan Lakisi kaane,
ɛ soone nun wontorone yitɔn!
Ɛ tan nan Siyon kaane tixi yulubin ma
bayo Isirayila kaane yulubin naxanye ligama
e ne toxi ɛ konna nan singe yi.
14 Nanara, Yuda kaane,
ɛ masigama nɛn Moreseti-Gati taan na.
Akisibu taan findima luti ratixin nan na
Isirayila mangane yɛɛ ra.
15 Ala naxa, "Ɛ tan Maresa kaane,
n mɔn ɛ yɛngɛfaan nafama nɛn ɛ xili ma.
Isirayila manga binyena a gima nɛn
a sa a luxun Adulan faranna ra.
16 Ɛ xunna bi ɛ rafan dii xɛmɛne wuga feen na!
Ɛ xunna gbanan alo dugan xun xɔnna,
amasɔtɔ e sigama nɛn ɛ diine ra pon!"

2

Fe ɲaxin saranna nun tuli sana
1 Gbalon na kanne xa,
naxanye hakɛn mirima,
e fe ɲaxini tɔn e sadeni.
Kuye nɛma yibama
e yi sa a liga,
amasɔtɔ na fɛrɛna e xa.
2 E mila xɛɛne xɔn,
e yi e tongo,
e kunfa banxine xɔn,
e yi e kansun.
E muxune nun e denbayane nun e kɛɛne suxu.
3 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"A mato,
n gbalon nan nafama bɔnsɔnni ito ma.
Ɛ mi ɛ xunna raminɛ a bun mumɛ!
Ɛ mi fa sigan tima xunna kenli,
amasɔtɔ tɔrɔ waxatin na a ra.
4 Na lɔxɔni, sandani ito falama nɛn ɛ xili ma,
e ɛ magelema nɛn mawuga sigini.
E naxa, 'En bata kala fefe,
n ma yamaan kɛ bɔxɔn bata yitaxun gbɛtɛye ra.
E bata a ba n yii,
e bata en ma xɛɛne so yanfantenne yii!' "
5 Nanara, muxu yo mi bɔxɔna nde maligɛ
i tan kɛɛn na Alatala yamani.

Naxanye Nabi Mike matandima
6 E waliyiya falan tima n xili ma iki,
e naxa, "Ɛ nama waliyiyaan fala!
Waliyiya falani ito nama ti de!
A findima yagin nan na!"
7 Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnna,
a lan ɛ xa na fala ba?
Diɲan ɲanɲɛ Alatala yi ba?
A darixi na ligɛ ba?
Ala naxa,
"N ma falane fan na kanna xa
naxan kɛwanle fan.
8 Ɛ bata keli n ma yamaan xili ma
waxati dɔnxɛni ito yi alo yaxune.
Ɛ muxune gubane bama e ma
naxanye xɛtɛmatɔ a ra
keli yɛngɛni bɔɲɛ xunbenli.
9 Ɛ n ma yamaan ɲaxanle kedima e rafan banxine yi.
Ɛ n ma binyen ba e diine ma habadan.
10 Ɛ keli, ɛ siga,
amasɔtɔ ɛ matabude mi ito ra,
bayo ɛ yamanan bata raharamu.
A findima tɔrɔn nan na
naxan magaxu han!
11 Xa muxuna nde a gima foyen fɔxɔ ra
a wule waliyiya falane ti, a naxa,
'I fama dɔlɔn nun manpaan sɔtɔdeni nɛn!'
Na nabi sifan nan yi lanɲɛ yamani ito ma yati!"

12 "N na ɛ birin malanma nɛn Yaxuba bɔnsɔnna.
N na ɛ tan muxu dɔnxɛne xun lanma nɛn,
naxanye luxi Isirayila bɔnsɔnni.
N na ɛ malanma nɛn
alo yɛxɛɛne sansanna kui,
alo xuruse kuruna e dɛgedeni.
Gali gbeen sɔnxɔ xuiin yi mini na.
13 Naxan kiraan nabama,
na tima nɛn e yɛɛ ra.
E kiraan nabama nɛn, e mini.
E mangan bata ti e yɛɛ ra,
Alatala nan e xunna ra."

3

Yɛɛratine sɔnne
1 N bata a fala, n naxa,
"Yaxuba bɔnsɔn mangane
Isirayila bɔnsɔn kuntigine,
ɛ tuli mati iki!

Ɛ tan xa mi lan
ɛ sariyan kolon ba?
2 Fe faɲin naɲaxu ɛ tan naxanye ma,
a ɲaxin yi rafan ɛ ma,
ɛ muxune kidin nun e suben bama e ma
han e xɔnna.
3 Ɛ n ma yamaan suben donma,
ɛ yi e kidin ba,
ɛ yi e xɔnne yigira,
ɛ yi e yisɛgɛ
alo suben naxan sama tunden kui."
4 Nanara, mangane na gbelegbele Alatala ra,
a mi e yabima.
A yɛtagin luxunma nɛn e ma na waxatini,
e kɛwali ɲaxine fe ra.

Wule nabine sɔnne
5 Alatala ito nan falaxi lan nabine fe ma
naxanye n ma yamaan naləma ayi, a naxa,
"Donseen nɛma e dɛ,
e muxune xibaruma bɔɲɛ xunbenla nan na.
Koni xa naxanye mi e kima donseni
e yɛngɛn nan nakelima ne ma.
6 Nanara, kɔɛɛn soma nɛn ɛ ma
ɛ mi fa fe toon tima alo xiyena,
dimin yi so,
fe yo mi fa makɛnɛnma ɛ xa.
Sogen birama nɛn na nabine mabinni,
kɛnɛnna yi findi dimin na e xa."
7 Sayibane yagima nɛn
e nun naxanye birin waliyiya falane tima.
Ne e yɛtagine luxunma nɛn yagini
amasɔtɔ Ala mi e yabima.
8 Koni n tan, n lugoxi sɛnbɛn na
e nun Alatalaa Nii Sariɲanxin
nun kiti sa kɛndɛn nun fangana
alogo n xa Yaxuba bɔnsɔnna Ala matandine yita a ra
e nun Isirayila bɔnsɔnna yulubina.
9 Nayi, ɛ tuli mati ito ra,
Yaxuba bɔnsɔn mangane,
ɛ tan Isirayila bɔnsɔn kuntigine,
kiti kɛndɛn naɲaxu ɛ tan naxanye ma
ɛ yi fe faɲine birin yifu,
10 ɛ tan naxanye Siyon taan tima wunli,
ɛ yi Yerusalɛn ti gbaloni.
11 Mɛn mangane kitin sama,
e dimi yi seen nasuxu mayifuni.
Mɛn saraxaraline xaranna tima,
alogo e xa e saren sɔtɔ.
Mɛn nabine fe famatɔne xibarune falama,
alogo e xa gbetin sɔtɔ.
Anu, e mɔn fa e diganma Alatala yi,
e susu a falɛ, e naxa,
"Alatala mi en tagi ba?
Tɔrɔ yo mi fama en ma."
12 Nanara, ɛ tan ma fe ra,
Siyon taani buxama nɛn alo xɛɛna,
Yerusalɛn findima nɛn taa xɔnna ra.
Ala Batu Banxin tixi geyaan naxan ma,
na findima nɛn fɔtɔnna yire matexin na.

4

Bɔɲɛ xunbeli manga taana
1 Waxati famatɔni
Alatala Batu Banxin geyaan naxan fari
na danguma nɛn geyane birin na,
a lu geyane birin xun ma,
siyane yi lu fɛ a ma han!
2 Siya wuyaxine fama nɛn,
e a fala, e naxa,
"Ɛ fa, en siga,
en te Alatalaa geyaan ma,
Yaxubaa Alaa banxini.
A xa en xaran a sigati kiine ma,
alogo en xa bira a kirane fɔxɔ ra."
Amasɔtɔ sariyan minima nɛn Siyon yi
Alatalaa falan minima nɛn Yerusalɛn yi.
3 A findima nɛn kitisaan na siya wuyaxin tagi.
A yɛngɛne ɲanma nɛn yama sɛnbɛmane tagi
hali naxanye makuya.
E e silanfanne bɔnbɔma nɛn,*
e findi ɲinge kenne ra,
e tanbane yi rafala wɔlitɛne ra.
Siya yo mi fa silanfanna tongoma gbɛtɛ xili ma,
yɛngɛn mi fa maxaranɲɛ mumɛ.
4 Birin dɔxɔma nɛn a manpa binla nun a xɔdɛ binla bun,
muxu yo mi fa e magaxu,
amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata falan ti.
5 Siyane birin sigan tima e gbee ala nan xili yi.
Koni en tan sigan tima Alatala nan xili yi en ma Ala
waxatin birin han habadan!

6 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "Na lɔxɔni,
n sankalatɔne malanma nɛn.
Naxanye yi suxi yɛngɛni
n yi ne xun lan,
n tɔrɔn nagidixi naxanye ma.

* 4:3: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

[7] N sankalatɔne findima n ma yama dɔnxɛn na nɛn.
Naxanye yi xuyaxi ayi,
na muxune yi findi siya sɛnbɛmaan na.
Alatala dɔxɔma nɛn e xun na Siyon geyani
keli na waxatin ma han habadan.
[8] I tan, Siyon taan sanganso matexina,
i tan naxan yamaan makantanma
alo xuruse rabaan nun a kuruna,
i fama nɛn sɛnbɛn sɔtɔdeni
naxan yi i yii a fɔlɔni.
Yerusalɛn mɔn findima nɛn manga taan na."

[9] Nanfera iki i gbelegbelema?
Manga mi fa i konni ba?
I kawandi muxun bata lɔ ayi ba,
alogo sɔxɔlɛn xa i li
alo ɲaxanla naxan tinna ma?
[10] Siyon kaane, ɛ tɔrɔ,
ɛ gbelegbele
alo ɲaxanla naxan diin barima.
Amasɔtɔ iki ɛ minima nɛn ɛ taani
ɛ sa dɔxɔ burunna ra.
Ɛ sigama nɛn han Babilɔn taani.
Ɛ sa xɔrɔyama mɛnna nin,
Alatala sa ɛ xunbama mɛnna nin ɛ yaxune yii.
[11] Iki siya wuyaxine e malanma i xili ma.
E a falama, e naxa,
"En fu e taan ma,
en xa Siyon kalaxin to!"
[12] Koni e mi Alatala miriyaan kolon.
E mi a fe ragidixine famuma.
E mi a kolon a e malanma nɛn
alo malo xidine lonna ma.
[13] Siyon kaane, ɛ keli,
ɛ maala bɔnbɔ!
N sɛnbɛn fima nɛn ɛ ma
alo wure fenne turaan ma
alo a torone na findi sulan na.
Ɛ yama wuyaxi yilunburunma nɛn,
e bata yi seen naxanye sɔtɔ yɛngɛni,
ɛ ne rasarinan Alatala xa,
ɛ yi e nafunla so bɔxɔn birin kanna yii.
[14] Iki, ɛ ganle malan, taa yɛngɛ sone!
Yaxune bata ɛ rabilin!
E bata Isirayila kuntigin yɛtagi garin dunganna ra.

5

Mangan barima nɛn Bɛtɛlɛmi yi

[1] I tan, Bɛtɛlɛmi-Efarata taana,
i tan xurun Yuda taane tagi,
koni naxan mangayaan ligama Isirayila xun na
n tan xa, na minima i tan nin.
A bɔnsɔnna fɔlɔxi xabu waxati danguxine yi,
xabu singe ra fonne waxatina.
[2] Nanara, Ala Isirayila yamanan nabeɲinma nɛn
han naxan diin barima na yi diin bari.
A ngaxakeden dɔnxɛne mɔn yi xɛtɛ Isirayila yi.
[3] A kelima nɛn, a yi a xuruse kurun naba
Alatala sɛnbɛni,
Alatala xili binyeni, a Ala.
E luma nɛn bɔɲɛ xunbenli,
amasɔtɔ a binyama nɛn han bɔxɔn danne.
[4] A tan yɛtɛɛn nan findima e bɔɲɛ xunbenla ra.

Asiriya kaane na fa en ma bɔxɔni
e yi so en ma manga banxine kui,
en yɛɛrati solofere nan nakelima e xili ma
hali yamaan kuntigi solomasɛxɛ.
[5] E mangayaan ligama nɛn Asiriya yamanani
silanfanna ra e yii, e Nimirodi bɔxɔn tongo.
Mangana en xunbama nɛn Asiriya kaane yii,
e na sa so en yamanani
e na e sanna ti en ma bɔxɔni.
[6] Nayi, Yaxubaa yamaan muxu dɔnxɛne luma nɛn
siya wuyaxin yɛ,
alo xiila naxan kelixi Alatala ma,
alo tulen naxan sama sɛxɛn yii ra,
naxanye mako mi adamadiine ma,
e yengi mi sese ma muxune yii.
[7] Nayi, Yaxuba bɔnsɔnna muxu dɔnxɛne luma nɛn
siyane nun yama wuyaxine yɛ,
alo yatan burunna subene yɛ,
alo yata sɛnbɛmaan xuruse xunxurine yɛ.
A na dangu, a e suxu, a e yibɔ,
muxu yo mi e bama a yii.
[8] Ɛ yiini te ɛ yaxune xili ma,
alogo ɛ yaxune birin xa raxɔri.

[9] Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Na lɔxɔni, n ni i ya soone bama nɛn i konni
n yi i ya wontorone ralɔ ayi.
[10] N na i ya taane kalama nɛn i ya yamanani,
n yi i ya yire makantanxine birin nabira.
[11] N kɔɛrayaan bama nɛn ɛ yɛ.
Yiimatone mi fa luma ɛ yɛ.

12 N na ɛ suxurene nun ɛ kide gɛmɛne bama nɛn ɛ yii.
Ɛ mi fa ɛ xinbi sinma ɛ yii funfun bun ma.
13 N na ɛ Asera kide gbindonne bama nɛn ɛ yii,
n yi ɛ taane halagi.
14 N fitinaxina n gbeen ɲɔxɔma nɛn xɔlɔni
siyane birin na naxanye mi n xuiin namɛxi."

6

Kitina Ala nun a yamaan tagi

1 Ɛ tuli mati Alatalaa falan na, a naxa,
"Ɛ keli, ɛ xun mafala,
geyane yi findi i ya kitin serene ra,
yire matexine xa i xuiin namɛ.
2 Geyane, ɛ Alatala kitin namɛ,
ɛ tuli mati,
ɛ tan bɔxɔn bunna naxanye mi yimaxɛ,
amasɔtɔ Alatala nun a yamaan kitini,
a waxi Isirayila makiti feni.
3 N ma yamana,
n nanse ligaxi ɛ ra?
N goronna mundun saxi ɛ xun ma?
Ɛ n yabi!
4 N bata ɛ ramini Misiran yamanani.
N bata ɛ xunba konyiya bɔxɔni.
N yi Musa rasiga,
a xa ti ɛ yɛɛ ra,
e nun Haruna nun Mariyama.
5 N ma yamana,
na feen xa rabira ɛ ma,
Moyaba mangan Balaki yi fe ɲaxin naxan falama,
e nun Beyori a dii Balami* mɔn a yabi naxan na.
Ɛ sigan naxan ti
keli Sitimi yi han Giligali taani,
na feen xa rabira ɛ ma
alogo ɛ xa Alatalaa tinxin wanle kolon."
6 N fama nanse ra n yii Alatala yɛtagi,
n yi n xinbi sin Ala matexin bun?
N xa fa, nxu nun saraxa gan daxine ba?
E nun ɲinge diin ɲɛɛ kedenne ba?
7 Alatala konton wuli wuyaxine rasuxɛ ba?
Ture saraxan naxan gbo xude wuli wuli wuyaxine igen xa ba?
N na n ma dii singen soɛ a yii n hakɛne saren na ba?
Diin naxan minixi n fatini,
na findɛ niin xunbaan na yulubine fe ra ba?
8 Adamadina,
a bata a yita i ra naxan fan,
Alatala naxan maxɔdinma i ra:
Tinxinyaan liga,
hinanna yi rafan i ma,
i yi sigan ti i ya Ala xɔn yɛtɛ magodoni.

Isirayila kaane yulubine saranna

9 Alatala a xui raminima taan muxune ma,
xaxilimana a xinla ratinma nɛn.
Ɛ tuli mati falan na
naxan yamaan yulubine saranna ralixi
e nun naxan a fe ragidixi.
10 Nafunla naxan sɔtɔxi a ɲaxin na
na mɔn muxu ɲaxine banxine kui ba,
e nun ligase tinxintaren naxan dangan nafama?
11 N luyɛ n mi a fe saran na kanna ra ba,
naxan sikeli tinxintaren nawalima
se liga se dɛfetaren naxanye bɛnbɛli kui?
12 Taan nafulu kanne gbalon ligama,
a muxune wulen falama.
E dɛɛn yanfan tima.
13 Nanara, n tɔrɔn nagodoma nɛn i ma,
n yi i kala i yulubine fe ra.
14 I tan, i dɛgema nɛn i mi lugo.
Kamɛni i kuiin bɔrɔxɔma nɛn.
I sena ndee ramarama nɛn,
koni sese mi luma.
I na naxan namara,
n na kalama nɛn yɛngɛni.
15 I seen sima nɛn,
koni i mi a xabama.
I oliwi turen bama nɛn,
koni i mi a turen nawalima.
I manpa bogi igen bama nɛn,
koni i mi a minma.

16 I Manga Omiri a sariyane nan suxuma
e nun Manga Axabi a denbayaan misaale birin,†
i bira e kawandi xuine fɔxɔ ra.
Nanara, n halagin nagidixi i ma,
n na i ya muxune findima nɛn gele ma feen na
e nun yagina siyane tagi.

7

Nabina mawuga xuina

1 Gbalona n xa!
Amasɔtɔ n sunuxi

* 6:5: Balaki nun Balami a fe sɛbɛxi Yatɛne 22 han 24 kui. † 6:16: Isirayila mangane nan yi Omiri nun Axabi ra naxanye yi sɔn ɲaxu. E fe sɛbɛxi Mangane Singen 16.23-33 kui.

alo naxan se bogin fenma a xɔri makentun
waxatini.
A dondaxin se mi fa na,
hali xɔdɛ bogi keden pe
naxan yi ɲaxunɲɛ n dɛ.
2 Tɔgɔndiya muxune bata ɲan yamanani na
kiini.
Muxu faɲi yo mi fa luxi.
E birin dɔxi e bode yɛɛ ra faxa ti xinla ma.
Birin lutin natima a ngaxakedenna yɛɛ ra.
3 E yiine fatan fe ɲaxin ligɛ.
Mangane seen nan fenma,
kitisane dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
kuntigine e waxɔn feen falama,
e birin yi malan na feen ma.
4 Naxan fisamantenna ra e yɛ,
na ɲaxu alo ɲanla.
Naxan tinxin e tagi,
na fe raxɔlɔ sansanna ɲali kanna xa.
Ɛ kantan tiine bata ɛ rakolon lɔxɔn naxan
ma fe ra,
ɛ kɛwanle saranna sɔtɔma lɔxɔn naxan yi,
na bata li.
E kɔntɔfilima nɛn iki.
5 I nama la i adamadi boden na.
I nama i taxu i xɔyin na.
I nama falan ti
hali i ya ɲaxanla yɛɛ xɔri.
6 Amasɔtɔ dii xɛmɛna a baba rafɛyama,
dii tɛmɛne fan yi keli e ngane xili ma,
ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma.
Muxune yaxune kelima e denbayane yɛtɛɛn
nin.
7 Koni n tan,
n na Alatala yɛɛ ra kira yitoma nɛn yigini,
n yi Ala mamɛ, n nakisimana.
N ma Ala n xui namɛma nɛn.

Ala maxandin nun yigina

8 I nama sɛwa n ma fe ra,
n yaxuna.
Amasɔtɔ xa n bira,
n kelima nɛn.
Xa n lu dimini,
Alatala findima nɛn kɛnɛnna ra n xa.
9 N na Alatalaa xɔlɔn naxanma nɛn,
amasɔtɔ n bata yulubin liga a ra,
han a yi n xun mayɛngɛ,
a yi n ma kitin sa.
A n naminima nɛn kɛnɛnni,
n yi a tinxinyaan to.
10 N yaxuna a toma nɛn,
a yi yagi han!
A tan naxan yi a falama n xa,
a naxa, “Alatala minɛn, i ya Ala?”
N yɛɛne a biraxin toma nɛn,
a yi yibodon,
alo boron kiraan xɔn.

11 Taan nabilinna yinna mɔn na ti lɔxɔn
naxan yi,
ndee mɔn sama nɛn ɛ bɔxɔn danne fari na
waxatini.
12 Na lɔxɔni, muxune fama nɛn i fɛma,
keli Asiriya yi han Misiran taane yi,
keli Misiran yi sa dɔxɔ Efirati baan na,
keli Efirati baan na han fɔxɔ igena,
keli geyane birin ma.
13 Bɔxɔn kalama nɛn a muxune kɛwanle fe
ra.

14 I ya yamaan nagbɛngbɛn i ya dunganna ra,
i kurun naxan sɔtɔxi i kɛɛn na,
naxan sa dɔxi a danna burunna ra sɛxɛ faɲi
yireni.
E yi e dɛge Basan nun Galadi yi
alo lɔxɔ danguxine.
15 N mɔn kabanako wanle yitama e ra nɛn
alo e mini waxatini Misiran yi.
16 Siyane a toma nɛn e yagi,
hali e sɛnbɛn to gbo.
E yiin sama nɛn e dɛ ra,
e tunle yi xɔri.
17 E burunburunna dunxunma nɛn
alo saɲina,
alo daliseen naxanye e bubuma bɔxɔni.
E minima nɛn xuruxurunɲɛ e luxundene yi,
e fa Alatala ma, en ma Ala.
E gaxuma nɛn i yɛɛ ra, e yilanyilan.

18 Nde luxi alo i tan, Ala,
i tan naxan i ya yamaan muxu dɔnxɛne
yulubin xafarima,
i tan naxan muruten mafeluma?
I ya xɔlɔn mi buma han habadan
amasɔtɔ hinanna rafan i ma.
19 I mɔn kininkininma nɛn nxu ma,
i nxɔ hakɛne yibodonma nɛn i sanna bun,
i nxɔ yulubine birin wolima ayi nɛn
fɔ fɔxɔ igen tilinna ma.
20 I ya lannayaan yitama nɛn Yaxuba
bɔnsɔnne ra
i yi hinan Iburahima yixɛtɛne ra,
alo i kɔlɔ kii naxan yi nxu benbane xa a
singeni.

Nahun
Nabi Nahun Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Nahun yi kawandi bama Niniwa taan kala feen nan ma Asiriya yamanan manga taana. Isirayila yamanan sogeteden kɔmɛn fɔxɔn nan yi suxi yɛngɛni Asiriya kaane xɔn na waxatini. Gbalotɔ gbeen nan yi Niniwa kaane ra naxanye yi siyane nɔma yɛngɛni e muxu wuyaxi faxa ɲaxankatani. Nabi Nahun Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun Marigi Yesu xa bari. Yanyina nde e nun Nabi Sofoni nun Nabi Yeremi nan yi walima e bode xɔn.

1 Waliyiya falan ni ito ra Niniwa taan xili
ma, Nabi Nahun Elekosi kaan fe toon naxan
ti alo xiyena, a yi a sɛbɛ.

2 Alatala a yamaan namarama xɔxɔlɔnna
nin.*
A gbeen ɲɔxɔma nɛn.
Alatalaa xɔlɔn gbo,
a gbeen ɲɔxɔma nɛn.
A yɛngɛfane saranna fima nɛn,
a fitinaxin yi a gbeen ɲɔxɔ a yaxune ma.
3 Alatala mi xɔlɔn xulɛn,
a sɛnbɛn gbo!
Alatala mi yulubi kanna yatɛma tinxinden
na mumɛ!
Alatala dangu funfun findixi
wuluwulu gbeen nun foye kala tiin nan na.
Kundaan yi findi gbangbanna ra a sanna
bun.
4 A na falan ti fɔxɔ igen xili ma,
a xara, baane birin yi xɔri.
Basan nun Karemele yamanane sɛxɛne yi
gbeeli,
Liban yamanan wudi fugene yi lisi a ra.
5 A geyane birin yimaxama nɛn a yɛɛ ra,
yire matexine birin yi xuya ayi.
Bɔxɔn yi xuruxurun a yɛtagi,
e nun dunuŋa nun a yi seene birin.
6 Nde nɔɛ tiyɛ a xɔlɔn yɛɛ ra nayi?
Nde kisɛ a xɔlɔn gbalon ma?
A fitinan sigama ayi alo tɛɛna
hali gɛmɛne a e birin ganma.

7 Alatala fan.
Luxunden nan a tan na tɔrɔ waxatine yi.
A yengi muxune xɔn
naxanye na e yigiya a yi.
8 Koni a yaxune dɔxɔden kalama nɛn
alo fufaan na dangu na xun ma.
A yi a yɛngɛfane kedi han laxira dimini.

9 Ɛ feen mundun yitɔnma Alatala xili ma?
A tan nan halagin tima fefe!
Naxankatan firinden mi ɛ lima.
10 Amasɔtɔ e luma nɛn ɲali ɲansanne yi,
e xunne kelima nɛn e dɔlɔne ra,
e yi halagi alo sɛxɛ xaren na gan fefe!
11 Niniwa kaane,
muxuna nde minixi ɛ tan nan yɛ
naxan fe ɲaxini tɔnma Alatala xili ma,
naxan maxadi ɲaxine tima.

12 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Hali e kamalixi,
e na wuya ki yo ki,
e raxɔrima nɛn, e ɲan.
Yuda kaane,
xa n bata tɔrɔn nagidi ɛ ma iki,
na ligaxi nɛn
alogo ɛ nama fa tɔrɔ sɔnɔn.
13 N na ɛ xunbama nɛn konyiyani iki,
n yi yɔlɔnxɔnne yibolon,
e ba ɛ ma.”

14 Niniwa kaane,
Alatala ito nan yamarixi ɛ fe yi, a naxa,
“Ɛ bɔnsɔnna muxu yo mi luyɛ.
N na ɛ wudi suxurene
nun ɛ wure suxurene kalama nɛn ɛ kidene
yi.
N yi ɛ gaburune yitɔn,
bayo sese mi ɛ ra.”

2

1 Ɛ mi a to,
xɛraan sigan tima geyane fari,
naxan fama xibaru faɲin na
naxan bɔŋɛ xunbenla a fe ralima.
Yuda kaane, ɛ sanle raba,
ɛ dɛ ti xuine rakamali.
Amasɔtɔ halagi tiin mi fa danguma ɛ konni.
A bata raxɔri fefe!

* 1:2: Ala xɔxɔlɔn, bayo e nun a yamaan bata yi layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbɛtɛ fɔxɔ ra a batu xinla ma, a mɔn mi tinma yama xɔŋɛn xa a raxɔri. Na feen mato Xɔrɔyaan 20.5 kui.

2 Niniwa kaane,
halagi tiine bata keli ɛ xili ma.
Ɛ yinna makantan,
ɛ yɛɛn ti kirane ra,
ɛ tagi xidi yɛngɛ so xinla ma,
ɛ fangan birin malan.
3 Amasɔtɔ Alatala mɔn binyen soma nɛn
Yaxuba bɔnsɔnne yii e nun Isirayila bɔxɔna,
hali halagi tiine to bata yi so na kaladeni
e yi e manpa binle ɲan.

4 Yaxu sofani itoe yɛ masansan wure lefane gbeeli.
E sofa wɛkilɛxine maxidixi dugi gbeele nin.
Wurene mayilenma e wontorone ma,
e na e yitɔn yɛngɛso lɔxɔn xili yi,
e yi tanbane tongo.
5 Yɛngɛ so wontorone e gima taan kirane xɔn han!
E gixin sigama yama malandene yi.
E mayilenma alo xaye xidi dɛgɛne,
e xulun alo kuye sarinna.

6 A bata a sofa yɛbaxine maxili,
koni e fama dagalanɲɛ ayi.
E e gima siga taan nabilinna yinna ma,
e luxun e yɛ masansan wurene bun.
7 Taan so dɛɛne bata rabi baan mabinni,
manga banxin fan birama.
8 Feen bata ragidi,
e bata taan muxune suxu,
e siga e ra konyiyani.
Taan konyi gilɛne yi lu kutunɲɛ
alo ganbane,
e siga e kanken makudunɲɛ sununi.
9 Niniwa taan luxi nɛn
alo ige sa sena
igen minima naxan na.
E a falama a muxu gixine xa,
e naxa, "Ɛ ti! Ɛ ti!"
Koni muxu yo mi xɛtɛma.
10 Ɛ gbetin tongo!
Ɛ xɛmaan tongo!
Nafunla na naxan mi ɲanma.
A sifan birin malanxi na yi.
11 Kalan nun halagin nun bɔnɔna!
Bɔɲɛne bata kala,
xinbine yi sin.
Fatine birin yi xuruxurun,
yɛtagine birin yi yitɔɲɔn.

12 Yatane sodeni ito luxi di,
dɛnaxan yi findixi yatadine dɛgeden na,
yatane nun e diine yi e gima dɛnaxan yi,
muxu yo mi e yikala?
13 Yatan yi subene faxama a diine xa,
a yi a se suxine kɔɛɛn bolon a gilɛɛn xa,
a luxunden nafe xɔɔyi seene ra
a soden nafe se suxine ra.
14 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra,
a naxa, "N bata keli ɛ xili ma!
N na ɛ yɛngɛ so wontorone ganma nɛn
e findi tutin na.
Ɛ banxulanne faxama nɛn silanfanna ra*
alo yata sɛnbɛmane.
N danna sa ɛ se tongon na yɛngɛne yi dunuɲa yi.
Muxu yo mi fa ɛ xɛrane xuiin mɛma sɔnɔn."

3

1 Gbalon faxa ti taani ito xa,
naxan nafexi wule falane nun gbalotɔne ra,
se tongoxine mi ɲanma dɛnaxan yi.
2 Bosa xuiin minima,
e nun soone nun yɛngɛ so wontorone gi xuina.
3 Soo ragine e gima siga yɛngɛni,
e silanfanne mayilenma,
e tanbane luxi alo kuye sarinna!
Muxu maxɔlɔxine yiren birin yi!
Binbine saxi e bode fari han!
Faxa muxune mi ɲanma mumɛ!*
Muxune e sanna radinma binbine ra.

4 Na feene birin fataxi
yalundena yalunyaan kunfan nan na,†
ɲaxalan tofaɲin nun woyimɛ ɲaxanla
naxan ma yalunyaan yi siyane findima konyine ra,
a yama wuyaxi tirin a kɔɛrayani.
5 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra,
a naxa, "N bata keli i xili ma!
N na i ya dugin lenben soma nɛn i yɛtagin xunna,
n yi i ragenla yita siyane ra,
yamanane yi i ya yagitareyaan to.
6 N se xɔsixine wolima i ma nɛn,
n yi i rayagi, i findi misaala ra.
7 Nayi, naxan yo na i to,

* 2:14: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. Waxatina nde e yi faxa muxune xunne sɛgɛma e dɛ e malan taa nɔxin yɛtagi misaala ra. Waxati gbɛtɛ e binbi wuyaxi sa e bode fari taan yɛtagi muxune magaxu xinla ma.

* 3:3: Asiriya mangane yi faxa gbeen tima yɛngɛni.

† 3:4: Yanyina nde, yalundeni ito findixi Niniwa taana ala ɲaxalanmaan nan na.

na kanna a gima nɛn i ma,
a yi a fala, a naxa,
‘Niniwa taan bata kala.
Nde kininkininɲɛ a ma?’
N sa i madɛndɛn muxune sɔtɛ minɛn?”

[8] Ɛ tan Niniwa kaane,
ɛ taan fisa No-Amoni taan xa ba,‡
naxan yi baan dɛ,
igen naxan nabilinxi?
A yi makantanxi baan nan na,
igene nan yi a rabilinni
alo taan yinna.
[9] Kusi yamanan nun Misiran yamanan nan yi e fangan na
dan mi naxan na.
Puti kaane nun Libiya kaane nan yi findixi e xɔyine ra.
[10] Anu, na taan suxu nɛn yɛngɛni,
a muxune yi xali konyiyani.
Yaxune yi e dii futene yibutuxun
taan kira xunne birin na.
A kuntigi suxine yi yitaxun masɛnsɛnna xɔn,
a muxu gbeene birin yi xidi yɔlɔnxɔnna ra.
[11] Ɛ fan xunne kelima nɛn dɔlɔ xɔlɛn na,
ɛ yi ɛ luxun ɛ yaxune bun,
ɛ fan yi yigiyaden fen.

[12] Ɛ yire makantanxine birin luma nɛn
alo xɔdɛn na mɔ.
Muxune na a yuguyugu,
a bogine yi lu yolonɲɛ e dɛ.
[13] Ɛ ganla mato.
Naxanle nan tun fa ɛ konni.
Ɛ yamanan so dɛɛne bata rabi ɛ yaxune xa mumɛ!
Tɛɛn bata ɛ taan so dɛɛne balan wurene gan.
[14] Ɛ igen namara taani yɛngɛn yɛɛ ra!
Ɛ taan nabilinna yinni tɔn!
Ɛ bɛndɛn malan,
ɛ gbɛringbɛɛn namaxa!
Ɛ bitikidine rafala!§
[15] Nayi, tɛɛna ɛ ganma nɛn,
silanfanna yi ɛ raxɔri alo suɲɛne.
Ɛ wuya, ɛ wuya ayi alo suɲɛne!
Ɛ findi ganla ra alo tuguminne!
[16] Ɛ yulane bata wuya ayi
dangu sarene ra kore.
Anu, ne fan luxi
alo tuguminne na tugan, e tunun.
[17] Ɛ taan kantan muxune luxi
alo tuguminne,
ɛ kuntigine fan
alo tuguminne na wuya ayi.
E dɔxɔn sansanna ma xunbeli waxatini.
Sogen na te, e tugan,
e sigade mi kolon.

[18] Asiriya mangana,
i ya yɛɛratine bata xi habadan.
I ya sofa kuntigine mi fa e ramaxama.
I ya yamaan bata xuya ayi geyane xun xɔn,
muxu yo mi fa e malanɲɛ.
[19] I ya furen dandan se mi na.
I maxɔlɔdene i faxama nɛn.
Naxan yo na i ya fe mɛ
na kanna a yiin bɔnbɔma nɛn sɛwani
bayo muxu yo mi na,
ɛ fe ɲaxin tɔrɔn munma naxan li
dan mi naxan na.

‡ 3:8: Yanyina nde No-Amoni taan findixi Tebe taan nan na Misiran yamanani Asiriya mangana nde naxan suxu yɛngɛni ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ tonge sennin nun saxan benun Marigi Yesu xa bari. § 3:14: Bitikidin mɔn falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

Xabakuki
Nabi Xabakuki Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Xabakuki falani itoe sɛbɛxi nɛn yanyina nde, ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, sogeteden binna muxune yi Babilɔn kaane nɔɔn nan bun ma.

Nabi Xabakuki Ala maxɔdinxi nɛn fa fala nanfera Ala mi tinxintarene halagima a yamaan yɛ. Ala yi a yabi a naxa, na ligama nɛn koni Babilɔn kaane nan fama yamaan birin ɲaxankatadeni tinxintarene fe ra. Nayi, Nabi Xabakuki mɔn yi Ala maxɔdin fa fala nanfera a tinma Isirayila kaa tinxinxine yi halagi Babilɔn kaa tinxintarene xɔn bayo Isirayila kaane tinxin Babilɔn kaane xa. Ala yi a yabi fa fala ne fan e saranna sɔtɔma nɛn. A mɔn yi a ralimaniya fala kɛndɛni ito xɔn, a naxa, "Tinxin muxun nii rakisin sɔtɔma nɛn a dɛnkɛlɛyaan xɔn." (Xabakuki 2.4)

Xɛra Pɔli xɛtɛxi falani ito ma nɛn, a yi a findi Yesu a fe Xibaru Faɲin yɛba falana nde ra. A mato Romi Kaane 1.17 e nun Galati Kaane 3.11. A mɔn sɛbɛxi Heburune 10.38 kui.

1 Waliyiya falan naxan so Nabi Xabakuki
yii fe tooni alo xiyena:

Nabi Xabakuki a mawuga singena

2 Alatala, n luma i maxandɛ
han waxatin mundun yi n mali feen na
i mi n xuiin mɛ?
N luma gbelegbelɛ
han waxatin mundun yi
n naxa, "Gbalona!"
i mi n nakisi?
3 Nanfera i tinxi
n yɛɛn yi lu hakɛn na?
Nanfera i tinxi
a yamaan xa ɲaxankata?
Halagin nun gbalona n yɛtagi waxatin birin.
Lantareyaan nun yɛngɛn bata gbo ayi.
4 Nanara, sɛnbɛ mi fa sariyan na,
kiti kɛndɛn mi sama mumɛ!
Bayo muxu ɲaxine bata tinxin muxune rabilin,
kiti tinxintarene yi lu sɛ.

Ala yi Nabi Xabakuki yabi

5 Ɛ yɛɛn ti siyane ra,
ɛ e mato, ɛ yi kabɛ,
ɛ yigitɛgɛ.
Bayo n fena nde ligama nɛn ɛ waxatini ito yi
ɛ mi yi lɛ naxan na,
hali xa a fala ɛ xa.
6 Bayo n Babilɔn kaane rakelima nɛn,
siya kininkinintare wɛkilɛxina,
e yi bɔxɔn birin yisiga
e yi yirene tongo
e gbee mi naxanye ra.*
7 E magaxu, e sɛnbɛn gbo,
e fangan nan e sariyan nun e xunna kenla ra.
8 E soone xulun burunna ɲarin xa,
e xaɲɛ ɲinbari ra kankone xa.
E soo ragine gixin fama nɛn tuganɲɛ
sa keli yire makuyeni.
E gima alo singbinna nɛɛn fɔnɲɛ seen ma.
9 E birin fama gbalon nan xili ma.
E ganle yɛɛn tixi e sigaden nan na,
e suxu muxune malan
alo ɲɛmɛnsinna.
10 E mangane magelema,
e gelema kuntigine ma.
E gelema yire makantanxine birin ma
e gbingbinne nan nafalama taan yinna xɔn
e dangu yinna xun ma,
e taan suxu.
11 E yi dangu alo foye kala tiina,
e birin hakɛ kan,
e fangan nan e gbee ala ra.

Xabakuki a mawuga firindena

12 Koni Alatala xa mi i tan na xabu a fɔlɔni ba,
n ma Ala sariŋanxina?
Nayi, e mi nxu faxama!
Alatala, i bata e findi nxu makiti muxune ra.
Ala, n kantan fanyena,
i bata e sɛnbɛ so
alogo e xa nxɔ wanle saran nxu ra.
13 I yɛɛne sariŋan fe ɲaxin toon ma.
I mi tinɲɛ yamana ɲaxankatan matoɛ.
Nanfera nayi,
i yɛɛn tixi yanfantenni itoe ra?
Nanfera i dunduxi
muxu ɲaxini itoe yi yamaan naxɔri
naxanye tinxin e xa?
14 I bata adamadiine liga

* 1:6: Babilɔn kaane sɛnbɛn gbo nɛn ayi ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun Marigi Yesu xa bari. E mangan yi na rabilinna bɔxɔne birin tongo yɛngɛni na waxatini.

alo yɛxɛne baani,
alo kari mi niimaseen naxanye ma.
15 Yaxune e birin suxuma kɔnna ra,
e yi e rate e yalaan na,
e e malan e bɛnbɛnla kui,
e ɲaxan han!
16 Nayi, e yi saraxane ba e yalane xa
e yi wusulanna gan e bɛnbɛnle xa,
bayo ne nan a ligama
e balon yi gbo ayi,
e donse ɲaxumɛne sɔtɔ.
17 Nayi, a mɔn xa lu a yalani kunkuŋɲɛ nɛn ba,
a mɔn yi siga siyane halagɛ kininkin-intareyani ba?

2

1 N tan luma nɛn tixi kantan tideni,
n yi lu taan nabilinna yinna xuntagi
alogo n xa a kolon
Ala naxan falama n xa,
mawuga xuini ito yabima kii naxan yi.

*Ala m*ɔn yi Nabi Xabakuki yabi

2 Alatala yi n yabi, a naxa,
"Fe tooni ito sɛbɛ
n naxan yitama i ra,
i yi a sɛbɛ walaxane ma ki faɲi
alogo muxune xa mafura a xarandeni.
3 Bayo fe makɛnɛnxin na a ra
naxan nakamalima a waxatini.
A fa a waxatin nan legedenma,
a mi luma a ligataren na.
Hali a bu, a mamɛ,
bayo a rakamalima nɛn yati.
A mi xunkuyama ayi.
4 A mato! A yɛtɛ yigboxi,
a niin mi fan.
Koni tinxin muxun nii rakisin sɔtɔma nɛn
a dɛnkɛlɛyaan xɔn."

5 "Dɔlɔn mayanfan nan tima.
Wasoden mi a raxarɛ mumɛ!
A mi wasama alo laxira,
alo sayaan to mi wasama.
A siyane birin malanma a yɛtɛ xa
a e birin suxu yɛngɛni.
6 Na muxune birin xa mi a mafalama ba
magele falane nun fala xɔlɛne ra?
E naxa, 'Gbalon na kanna xa
naxan se muŋaxine malanma.
A yi a doli goronna fari sa!
Ito fa ligama
han waxatin mundun yi?'
7 I doli faane mi kelɛ i xili ma ba?
Ne mi xuluŋɲɛ ba,
e fa i yimaxa?
I fan findima nɛn e se suxin na!
8 Bayo i bata siya wuyaxine yii seene tongo yɛngɛni,
yama dɔnxɛne i fan yii seene tongoma nɛn yɛngɛni.
Amasɔtɔ i bata muxune faxa,
i yi yamanane nun taane nun e muxune birin halagi."

9 "Gbalon na kanna xa,
naxan tɔnɔn fenma tinxintareyani
alogo a xa tide gbeen sɔtɔ,
a yi a futuxulu tɔrɔn na.
10 I bata i ya denbayaan yagi feen nan nata na ra,
i yi yama wuyaxi halagi,
i bɔnɔ i niini.
11 Bayo hali i banxin tixi gɛmɛn naxanye ra,
ne gbelegbelema nɛn i xili xunna,
xalanbene fan yi a ratin."

12 "Gbalon na kanna xa,
naxan taan nasabatima muxun wunla xɔn
naxan taan bɛtɛn sama ɲaxankatan xɔn.
13 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xa mi a ragidixi ba,
a yamane wali xɔnne findixi yegen nan tun na tɛɛn xa,
a siyane e yɛtɛ yixadanma fuyan?
14 Amasɔtɔ bɔxɔ xɔnna rafema nɛn
Alatalaa binyen kolonna ra
alo igen baane rafexi kii naxan yi."

15 "Gbalon na kanna xa,
naxan dɔlɔn fima a adamadi bodene ma
han e xunne yi keli,
a yi e ragenla to.
16 I tan lugoxi yagin nan tun na,
binyen mi a ra.
I fan xa i min,
i xunna yi keli,
i ragenla yi lu.
Alatala a yiifari ma igelengen xɔlɛn soma nɛn i yii
i ya binyen yi findi yagin na!
17 Bayo i gbalon naxan nabaxi Liban ya-manani,
na xɛtɛma nɛn i ma.
I bata xuruseen naxanye halagi,
na feen findima gaxun nan na i ma.
Amasɔtɔ i bata muxune faxa,

i yamanane nun taane nun e muxune birin halagi.
18 Suxurene tɔnɔn nanse ra
naxan a ligɛ muxune xa e yitɔn?
Sawuran nan tun ne ra
naxanye rafalaxi wuren naxulunxin na.
E wulen nan falama muxune xa
alogo e rafala muxun xa e yigi sa e yi.
E ala bobone nan nafalama.
19 Gbalon na kanna xa,
naxan a falama wudin xa,
a naxa, 'Keli!'
A yi a fala gɛmɛn xa,
a naxa, 'Xulun!'
Xɛmaan nun wure gbeti fixɛn nan soxi a ma,
koni nii mi a yi.
Na fa i xaranma di?
20 Koni Alatala nan a Batu Banxi sariŋanxini.
Bɔxɔn muxune birin xa sabari a yɛtagi."

3

Nabi Xabakuki Ala maxandina

1 Nabi Xabakuki Ala maxandina, muxune
naxan bama mawuga bɛtin na.
2 Alatala, n bata i xinla mɛ.
Alatala, n bata kabɛ i kɛwali gbeene ma.
I mɔn xa ne rakamali to!
I mɔn xa i kɛwanle yita waxatini ito muxune ra.
I ya kininkininna xa rabira i ma i ya xɔlɔni.

3 Ala kelima Teman nin.
Sariŋantɔɔn sa kelima Paran geyaan nin.
Bɛti xuini te.
A binyen kore xɔnna birin ma,
a tantunna bɔxɔ xɔnna rafexi.
4 A nɔrɔn gbo alo sogena.
Tɛɛ dɛgɛn kelima a yiini
a sɛnbɛn luxunxi dɛnaxan yi.
5 Fitina furen minima a yɛɛ ra,
furene biraxi a fɔxɔ ra.
6 A na ti, a bɔxɔni maxa.
A na a yɛɛn ti siyane ra,
e xuruxurun.
Habadan geyane xuyama ayi,
geya singene kalama,
a dangu funfune luma nɛn habadan.
7 N Kusan kaane bubune kalaxine toma,
n Midiyan kaane dɔxɔdene yigitɛgɛxin to.

8 Alatala i yi xɔlɔxi baane nan ma ba?
I bɔŋɛ te nɛn xudene xili ma ba?
I xɔlɔxi fɔxɔ igen nan ma,
i te i ya soone fari waxatin naxan yi,
i to te i ya yɛngɛ so wontorone kui nɔ sɔtɔni?
9 I ya xanla bata ramini,
i kɔlɔ xuine luxi nɛn
alo xalimakunle.
Bɛti xuini te.
I bɔxɔni bɔma,
baa igene yi mini.
10 Geyane to i to,
e xuruxurun,
tule gbeen yi fa,
tilinna yi xuxu,
a yi a mɔrɔnne yite.*

11 I xalimakunla naxanye wolima
sogen nun kiken bata ti e funfuni ne dɛgɛn bun,
koren yi a ɲinna masɔxɔn i ya tanban bun.
12 I fitinaxin nan bɔxɔni siga,
i siyane halagi xɔlɔni.
13 I minima i ya yamaan nan xunbadeyi,
alogo i xa i ya muxu yɛbaxin nakisi.
I muxu ɲaxine bɔnsɔnna mangan faxa,
i yi a bundɔxɔne birin naxɔri.
Bɛti xuini te.
14 I e kuntigine xunne sɔxɔnma
e yɛtɛna xalimakunle nan na
naxanye gixin yi fama nxu raxuyadeni ayi
e gbelegbelema sɛwani,
alo e nɛma yiigelitɔne faxama wundoni.
15 I ya soone bata fɔxɔ igeni bodon,
igene yi walanŋɛ ayi.

16 N to na birin mɛ,
n bɔŋɛn yi mini,
n dɛ xara gaxuni.
N xɔnne yi n xɔlɔ,
n sanne yi lu xuruxurunŋɛ.
Anu, n gbalo lɔxɔni ito mamɛma limaniyaan nin
bayo a fama nxu ɲaxankata siyaan nan xili ma.
17 Hali xɔdɛ binle mi fa fugama,
manpa binle mi fa bogima,
oliwi bogine yi kala,
hali donse yo mi fa kelima xɛɛne ma,
hali yɛxɛɛne mi fa kulani,
ɲingene fan yi ɲan ɛ sansanne yi,
18 koni n tan sɛwama nɛn Alatala yi,
n tan ɲaxanma nɛn Alaa fe ra,
n nakisimana.

* 3:10: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

[19] Marigina Alatala nan n sɛnbɛn na.
A bata n sanne lu
alo xɛnla sanne
a yi geyane xuntagine findi n ma siga tiden
na.

Na sɛbɛxi bɛti baane kuntigin nan xa. A
xa ba maxase luti kanne ra.

Sofoni
Nabi Sofoni Alaa Falan Naxan
Sɛbɛ

Nabi Sofoni kawandini ito sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɔxɔn benun Yesu xa bari. Yanyina nde a tan nan nabiya falane ti benun Xabakuki xa a nabiya wanla fɔlɔ. A yi falan tima waxatin naxan yi, Manga Yosiya munma yi Isirayila yamaan maxili singen, alogo e xa Alaa sariyan suxu tinxinni. Na taruxun mato Mangane Kitabu firinden kui a sora 23.1-28.

Sofoni naxa a Alaa wanla rakamalima yamanane ma ikii nin: Ala Yuda muxune nun Yerusalɛn muxune makitima nɛn (1.1 han 2.3). A yi Yuda yamaan dɛxɔn siyane kala (2.4-15). A mɔn yi Yerusalɛn yitɔn a na yelin fe ɲaxin bɛ a yi, a yi yama xuruxin lu na alogo a xa dunuɲa muxune birin mabandun a yɛtɛ ma (3.1-20).

Sofoni a falama nɛn a lanna mi nɔɛ luyɛ Ala nun a yamaan tagi xa na muxune mi ba a yamaan yɛ naxanye e yɛtɛ hayun kataxi e Marigina yamarine rabeɲin. Koni muxun naxanye xuruxi Alaa yamaan yɛ, Ala ne xanuxi ki faɲi (2.3 e nun 3.12).

1 Alatala yi falan ti Kusi a dii xɛmɛn Sofoni
xa. Kusi findixi Gedaliyaa dii xɛmɛn nan
na. Gedaliya yi findi Amari a dii xɛmɛn na.
Amari yi findixi Xesekiyaa dii xɛmɛn nan
na. A falaxi Yuda mangan Yosiya waxatin
nin Amɔn ma dii xɛmɛna.
2 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"N seene birin naxɔrima nɛn bɔxɔ xɔnna
fari.
3 N na adamadiine nun subene birin
naxɔrima nɛn,
n yi xɔline nun yɛxɛne raxɔri,
e nun seen naxanye muxu ɲaxine birama
yulubini.
N mi muxu yo luyɛ bɔxɔ xɔnna fari."
Alatalaa falan nan na ra.

4 "N na n yiini bandunma nɛn Yuda kaane
nun Yerusalɛn kaane birin xili ma.
N yi Baali suxurene birin ɲan e yi,
yamaan yi ɲinan e ki muxune xɔn
naxanye yi saraxane bama e xa,
5 e nun naxanye e xinbi sinma kore banxin
xuntagi
kore xɔnna yanban seene batudeni,
e nun naxanye e kɔlɔma Alatala yi,
e mɔn yi e kɔlɔ e gbee ala Mɔlɔkɔ yi,
6 e nun naxanye e xun xanbi soxi Alatala yi
naxanye mi Alatala fenma,
e mi a maxɔdinma."

Alatalaa kiti sa lɔxɔna fe

7 Ɛ raxara Marigina Alatala yɛtagi,
bayo Alatalaa lɔxɔn bata maso.
Alatala bata saraxani tɔn,
a yi a muxu xilixine rasariɲan.

8 Anu Alatala naxa,
"N ma saraxa ba lɔxɔni,
n kuntigine nun manga diine saranma nɛn
e fe ɲaxine ra,
e nun naxanye birama siya gbɛtɛne na-
munne fɔxɔ ra.
9 Na lɔxɔni,
n muxune saranma nɛn e fe ɲaxine ra
naxanye birin e sanna ratuganma so dɛɛn
gbingbinna xun ma*
e nun naxanye birin e kanne banxine
rafema nafunle ra
naxanye sɔtɔxi funmaan nun yanfane yi."
10 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Na lɔxɔni,
gbelegbele xuiin tema nɛn taan so dɛɛn na
dɛnaxan xili Yɛxɛ Dɛna,
e nun wuga xuiin Yerusalɛn Taa Nɛnɛni
e nun sɔnxɔ xui gbeena geyane yi.
11 Naxanye dɔxi taan laben na,
ɛ gbelegbele!
Bayo yulane birin bata halagi,
gbeti fenne birin naxɔrima nɛn.
12 Na waxatini,
n lɛnpun nadɛgɛma nɛn,
n yi Yerusalɛn taan birin yigbɛ.
N yi na muxune saran e hakɛne ra,
naxanye e wasa soxi e fe ɲaxine yi,
e lu a falɛ, e naxa,
'Alatala mi fefe rabama,
a faɲina hanma a ɲaxina.'
13 Yaxune e nafunle birin tongoma nɛn
yɛngɛni,
e banxine yi kala.
E banxine tima nɛn,
koni e mi soma e kui.
E wudine sima nɛn,

* 1:9: Suxure batune mi yi e sanna tima so dɛɛn gbingbinna fari. Yanyina nde na yi findixi binyen nan na e suxurene xa. A mato Samuyɛli Singen 5.4-5 kui.

koni e mi e bogine igen minma.”

[14] Alatalaa ləxə gbeen bata maso,
a bata maso,
a famatəən ni i ra.
Hali sofa wɛkilɛxine gbelegbelema nɛn yigitɛgɛni
Alatala fa ləxən xuiin bun.
[15] Na ləxən findixi xələ ləxən nan na.
Kɔntəfinla nun xamin ləxəna,
ɲaxankatan nun halagi ləxəna,
dimin nun nii rafərɛn ləxəna,
kundaan nun kuye yi fərən ləxəna.
[16] Sofane xəta fe xuiin minima nɛn na ləxəni
e sənxə yɛngɛ so xinla ma
taa sɛnbɛmane nun e rabilinne yinne xili ma.

[17] N muxune luma nɛn ɲaxankatani,
e yi sigan ti alo danxutəne
amasətə e bata Alatala yulubin tongo.
E wunla radinma nɛn
alo burunburunna bəxən ma,
e fatin yi kun alo ɲaman bəxən ma.
[18] E gbetin nun e xɛmane mi nəɛ e rakisɛ
Alatalaa xələn fa ləxəni.
A xələ gbeen yi bəxə xənna birin halagi alo tɛɛna,
a muxune birin naxəri a fari ki magaxuxini.

2

[1] Ɛ malan, ɛ bode to,
ɛ tan yama yagitarena,
[2] benun waxati saxin xa a li,
benun ləxəni ito xa dangu
alo se dagin foyeni,
benun Alatalaa xələ gbeen xa ɛ li,
benun Alatalaa xələ ləxən xa fa ɛ ma.
[3] Ɛ Alatala fen,
ɛ tan yamanan muxu xuruxine,
ɛ tan naxanye a sariya kɛndɛn ligama.
Ɛ tinxinyaan fen,
ɛ lu yɛtɛ magodoni.
Waxatina nde, ɛ tangama nɛn
Alatalaa xələ ləxən ma.

Gbalona siyane xa

[4] Gasa taan nabeɲinma nɛn,
Asikalən taan halagima nɛn,
Asadodi kaane yi kedi yanyin na,
Ekirən yi raxəri.
[5] Gbalon na muxune xa,
naxanye dəxi fəxə igen dɛ
siyaan naxanye sa kelixi Kereti yamanani.
Ɛ tan Kanan kaane,
ɛ tan Filisitine,
Alatala falan tima ɛ xili ma,
a naxa, “N na ɛ raxərima nɛn,
muxu yo mi luyɛ ɛ yi.”
[6] Fəxə igen dɛxənne findima nɛn
xuruse rabadene nun kula yirene ra xuruse kantanne xa.
[7] Mɛnne findima nɛn Yuda muxu dənxɛne gbeen na.*
E yi e xuruseene raba na.
Ɲinbanna ra,
e sa e sa Asikalən kaane banxine kui.
Bayo, Alatala, e Ala,
e malima nɛn,
Ala yi e muxune raxɛtɛ e ma
naxanye yi suxi yɛngɛni.
[8] N bata Moyaba konbi ti xuine mɛ
e nun Amonine n ma yamaan magelema kii naxan yi,
e yi e yamanan danne fari sa,
ba Isirayila bəxən na.
[9] Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra,
Isirayilaa Ala naxa,
“N tan habadan Ala,
n bata n kələ n yɛtɛni,
Moyaba yamanan luma nɛn
alo Sodoma taana,
Amoni yamanan yi lu
alo Gomora taana,
sɛxɛ ɲaxine dɛnaxan yi,
fəxən gema dɛnaxan yi,
dɛnaxan halagixi han habadan.
N ma yamaan muxu dənxɛne yi ne yii seene tongo.
N ma muxun naxanye na lu,
ne yi e bəxən tongo.”

[10] Na fena e sətəma e wason saranna nan na,
bayo e bata Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yamaan konbi
e yi keli e xili ma.
[11] Alatala ɲaxuma ayi nɛn e ra,
bayo a e gbee alane birin naxərima nɛn yamanani.
Hali yire makuyene yi,
siyane birin a batuma nɛn e konne yi.
[12] Ɛ tan Kusi kaane,†
n na ɛ fan yɛngɛma nɛn,

* 2:7: muxu dənxɛne: Yuda kaane fama suxudeni yɛngɛni nɛn. Muxun naxanye luma e nii ra yɛngɛn ɲan xanbini, ne nan ma fe falaxi be.

† 2:12: Kusi: Yamanan naxan Misiran faxa ra Nila baan dɛ. Fati fərɛ yamanan nan yi a ra.

n yi ɛ faxa.

[13] A kelima nɛn sogeteden kɔmɛnna binna yamanan xili ma,
a yi Asiriya raxɔri.
A yi Niniwa taan halagi,
a na findi tonbonna ra.
[14] Xuruseene yi na findi e kuruden na,
e nun suben sifan birin.
Singbinne nun sagalene yi xi a sɛnbɛtɛn longonne nun kondene yi.
Sɔnxɔ xuiin minima nɛn foye soden na, a naxa,
“Taan bata kala fefe fɔlɔ so dɛɛn ma,
bayo suman xalanbene birin bata mini kɛnɛnni.”
[15] Taa faɲi makantanxini ito mato,
naxan yi a falama, a naxa,
“Ba n tan na, gbɛtɛ mi na!”
Taani ito kalaxi di,
a findi subene birin konna ra?
Naxan yo na dangu a dɛxɔn,
na kanna kolinma a ma nɛn,
a yiin ti a ma, a kabɛ.

3

*Yerusal*ɛn kaane mi e tuli mati
[1] Gbalon na taan xa,
naxan findixi taa murutɛxi xɔsixin na,
ɲaxankata tiine dɛnaxan yi.
[2] Mɛn kaane mi ndende xui ramɛma,
e mi e tuli matima maxadi xuine ra,
e mi laxi Alatala ra,
e mi e masoma e Ala ra.
[3] E kuntigine luxi nɛn
alo yata xaɲɛne.
E kitisane luxi nɛn
alo kankon naxanye suben suxun ɲinbanna ra,
e mi sese ramara xɔtɔnna xa.
[4] E nabine xurutare,
e muxune yanfanten.
E saraxaraline se sariɲanxine raxɔsima,
e sariyan kalama.

[5] Anu, Alatala dɔxi taani nɛn
alogo a xa a tinxinyaan mayita.
A kiti kɛndɛn sama lɔxɔ yo lɔxɔ waxatin birin.
Koni fe ɲaxi rabane mi yagima mumɛ.

[6] N bata siyane raxɔri
n yi e taa makantanxine kala.
N yi e taane nun e kirane findi yire rabeɲinxine ra.
Muxe mi fa dɔxɔma e taane yi,
muxe mi danguma e kirane xɔn.
[7] N na a fala nɛn mɛn kaane xa, n naxa,
“Xa ɛ yi gaxu n yɛɛ ra nun,
xa ɛ yi tin n ma maxadi xuiin na nun,
n mi yi ɛ dɔxɔden kalama nun.
N nɛma ɛ fe ɲaxine saranma ɛ ra,
ɛ tan mɔn ɛ mafurama fe ɲaxi rabadeni ɛ feene birin yi.”
[8] Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Ɛ waxatin mamɛ,
n fama ɛ suxudeni yɛngɛni waxatin naxan yi.
Bayo, n bata a ragidi,
n xa siyane nun yamanane birin malan,
n yi n ma xɔlɔ gbeen nagodo e xili ma.
Bayo n ma xɔlɔ gbeen bɔxɔn birin halagima nɛn alo tɛɛna.”

*Siyane findima n*ɛn Ala gbeen na
[9] Nayi, n fala sariɲanxine rasoma nɛn yamanan muxune dɛ,
alogo e xa Alatala maxandi a xinla ra.
E birin yi a batu e bode xɔn.
[10] Naxanye n batuma,
naxanye raxuyaxi ayi bɔxɔn xun xɔn,
ne sa fama nɛn saraxane ra n xa
sa keli Kusi yamanan baane kidi ma.*
[11] Na lɔxɔni,
ɛ mi fa yagima ɛ kɛwanle fe ra,
ɛ n yulubin naxanye tongo
bayo, n wasodene birin bama nɛn ɛ yɛ na lɔxɔni.
Ɛ yi ba ɛ yɛtɛ yigboɛ n ma geya sariɲanxin fari.
[12] N muxu diɲaxine nun yiigelitɔne luma nɛn ɛ yɛ,
naxanye e yigi sama Alatala yi.
[13] Isirayila muxu dɔnxɛne mi fa tinxintareyaan nabama sɔnɔn.
E mi wule falama.
E mi yanfa falane tima.
E na e yigiyaden li waxatin naxan yi
muxu yo mi e yigbɛtɛnɲɛ mɛnni.
[14] Siyon kaane, ɛ ɲaxan!
Isirayila kaane,
ɛ gbelegbele sɛwani!
Yerusalɛn kaane,
ɛ sɛwa ɛ bɔɲɛn ma feu!
[15] Alatala bata kitin masiga ɛ ra,

* 3:10: Kusi: Yamanan naxan Misiran faxa ra Nila baan dɛ. Fati fɔrɛ yamanan nan yi a ra.

a yi ɛ yaxune ragi ɛ bun.
Alatala, Isirayila mangana ɛ xɔn.
Ɛ mi fa gaxuma gbalo fe yo yɛɛ ra.
16 Muxune a falama nɛn Yerusalɛn kaane xa
na lɔxɔni,
e naxa, “Siyon kaane,
ɛ nama gaxu!
Siyon kaane, ɛ nama tagan!
17 Alatala, ɛ Ala ɛ xɔn,
naxan ɛ rakisima a sɛnbɛ gbeeni.
A sɛwama nɛn ɛ fe ra han!
A i madɛndɛnma nɛn a xanuntenyani,
a sɔnxɔ sɛwani ɛ fe ra.
18 N sali lɔxɔn ɲaxankatane bama nɛn ɛ ma,
naxanye bata yi findi goronna nun yagin na
ɛ ma.
19 Na waxatini,
naxanye birin ɛ ɲaxankata,
n kelima nɛn ne xili ma.
Naxanye ɲaxankataxi,
n yi ne rakisi.
Naxanye yi raxuyaxi ayi,
n yi ne malan.
N yi tantunna nun xinla fi e ma yirene birin
yi,
e yagin sɔtɔ dɛnaxanye yi.”
20 Alatala naxa,
“Na lɔxɔni,
n mɔn fama nɛn ɛ ra ɛ konni,
n yi ɛ malan.
Bayo n na ɛ findima nɛn xili kanne nun
binye muxune ra
bɔxɔn muxune birin yɛ,
n na fa ɛ muxune ra ɛ yɛtagi waxatin naxan
yi
naxanye yi suxi yɛngɛni.”

Xage

Nabi Xage Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Xage a kawandina ndee nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui a naxanye ba alogo a xa a yamaan nawɛkilɛ e mɔn xa Ala Batu Banxin ti Yerusalɛn yi. A lixi Yahudiyane bata yelin soɛ Yerusalɛn yi keli Babilɔn yi, e yi suxi konyiyani dɛnaxan yi. Nabi Xage falani itoe tixi ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ mɔxɔŋɛ benun Yesu xa bari. E nun Nabi Sakari yi nabiya wanla kɛma waxati kedenni.

Yahudiya singen naxanye mini konyiyaan bun fɔ ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge saxan nun solomasɛxɛ benun Yesu xa bari, ne yi lan nun e xa Ala Batu Banxin ti Babilɔn kaane naxan kala. A kalan bata yi ɲɛɛ tonge suulun nan ti na waxatini. Koni e tunnaxɔlɔ nɛn e ma han ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ. Nanara, nabiin yamaan kuntigine sɛnbɛ soma lan wanle ma. A naxa a e nafunle sigama xuruŋɲɛ ayi nɛn fanni e luma e gbee banxine tiyɛ e Alaa banxin bɔtɛ raba. Nabiya falani itoe tiin xanbini, e Ala Batu Banxin ti ɲan ɲɛɛ naanin bun ma.

Alaa Banxin ti waxatin bata a li

1 Manga Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firinden kike senninden xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xɔn Selatili a dii xɛmɛ Sorobabeli Yuda yamana kanna xa, e nun Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe saraxarali kuntigina: 2 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Yamani ito a falama, e naxa, ‘En lan en xa Alatala Batu banxin ti waxatin naxan yi, na munma a li singen.’ ” 3 Nayi, Nabi Xage yi Alatalaa falani ito ti, a naxa, 4 “Ɛ lan ɛ lu ɛ banxi tofaŋine kui waxatini ito yi ba, n ma banxin yi lu kalaxi?” 5 Iki, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ miri ɛ sigati kiin ma. 6 Ɛ bata sansi gbegbe si, koni ɛ ndedi nan sɔtɔxi. Ɛ dɛgema, koni ɛ mi lugoma. Ɛ minma, koni ɛ mi wasama. Dugina ɛ ma, koni xunbenla mɔn ɛ ma. Ɛ bata ɛ wanla saranna sɔtɔ, ɛ yi a sa bɛnbɛli sɔxɔnxin kui.”

7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ miri ɛ sigati kiin ma.” 8 Alatala naxa, “Ɛ siga geyane fari, ɛ sa fa wudin na, ɛ yi n ma banxin ti alogo n xa sɛwa a ra, n binyen sɔtɔ.” 9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, “Ɛ yengi yi se gbegbe nan ma nun, koni a mato, ɛ ndedi nan sɔtɔxi. Ɛ naxan namaraxi banxini, n bata na raxuya ayi n dɛ foyen na. Nanfera? N batu banxina fe ra, naxan kalaxi. Anu, ɛ birin yengi dɔxi ɛ banxine xɔn. 10 Na nan a ligaxi tule mi faxi ɛ konni, sansine fan mi bogi. 11 N bata fitina furun naso yamanani geyane fari, e nun murutu xɛɛne nun manpa bili nakɔne yi. Turen yi dasa. Sansine mi fa bogi. Muxune nun xuruseene bata tɔrɔ, e nun ɛ wali xɔnne birin.”

12 Nayi, Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli nun Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe saraxarali kuntigin nun yamaan dɔnxɛn birin naxanye luxi yamanani, ne yi Alatalaa falan suxu, e Ala, Alatala Nabi Xage xɛ falan naxan tideyi. Yamaan yi gaxu Alatala yɛɛ ra. 13 Alatalaa xɛrana Xage yi falan ti yamaan xa alo Alatala a fala kii naxan yi, a naxa, “N luma nɛn ɛ xɔn.” Alatalaa falan nan na ra. 14 Alatala yi Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli bɔŋɛn nadin, Yuda yamana kanna, e nun Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe saraxarali kuntigina e nun yamaan birin alogo e xa fa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna Batu Banxin ti, e Ala, 15 Manga Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firinden kike senninden xi mɔxɔŋɛn nun naaninde lɔxɔni.

2

Ala Batu Banxi nɛnɛn binyena

1 Kike solofereden xi mɔxɔŋɛn nun kedende lɔxɔni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xɔn, a naxa, 2 “Falan ti Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli Yuda yamana kanna nun Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe saraxarali kuntigin nun yamaan birin xa, i naxa, 3 ‘Banxini ito yi nɔrɔxi kii naxan yi a singeni, nde luxi ɛ yɛ naxan a to na waxatini? A fa di to? Sese mi a ra ɛ yɛɛ ra yi ba?’ 4 Nayi, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Sorobabeli, i wɛkilɛ! Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe, saraxarali kuntigina, i wɛkilɛ! Ɛ tan yamanan muxune birin, ɛ wɛkilɛ!’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fala ni ito ra, a naxa, ‘Ɛ wali! Amasɔtɔ n luma nɛn ɛ xɔn. 5 Hali ɛ mi gaxu bayo n layirin nan tongoxi ɛ xa, ɛ benbane to mini Misiran yamanani. N ma Nii Sariŋanxi mɔn ɛ tagi.’ 6 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Benun

waxatidi, n mɔn bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnni
maxama nɛn, e nun baane nun xareyana.'
7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, 'N siyane
birin yimaxama nɛn. Siyane kunfaxi naxan
xɔn, na yi fa, n yi banxini ito rafe binyen
na.' 8 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni
ito ra, a naxa, 'N tan nan gbee gbetin nun
xɛmaan na.' 9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
naxa, 'Dɔnxɛ ra banxini ito binyen gboma
ayi nɛn dangu a singen na.' Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, 'N bɔɲɛ
xunbenla fima yireni ito nin.' "

Barakan nun sariŋantareyana

10 Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firinden
kike solomanaaninden xi mɔxɔɲɛn nun
naaninde lɔxɔni, Alatala yi falan ti Nabi
Xage xa: 11 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito
nan falaxi, a naxa, "Sariyana nde maxɔdin
saraxaraline ma. 12 Xa sube dungina nde
kankanxi muxuna nde a domaan lenben
na naxan bata rasariŋan saraxabadeni, na
xanbi ra, na doma lenben yi sa din don-
sena nde ra, buruna hanma sabina hanma
manpana hanma turena hanma donse yo
donse, na fan nasariŋanxin nan na ra
ba?" Saraxaraline yi a yabi, e naxa, "A mi
sariŋanxi." 13 Xage yi e maxɔdin, a naxa,
"Nayi, xa muxuna nde a yiin din binbin na,
a sariŋanna yi kala, a yi a yiin din na donse
sifana nde ra, na fan sariŋanna kalaxin nan
na ra ba?" Saraxaraline yi a yabi, e naxa,
"Na fan mi fa sariŋan."* 14 Nayi, Xage mɔn
yi falan tongo, a naxa, "Awa, Alatalaa falan
ni ito ra, a naxa, 'Yamani ito nun siyani ito
fan na kii nin n tan yɛɛ ra yi. E kɛwanle birin
na kii nin. E naxan yo bama n xa saraxan na,
a mi sariŋan.' "

15 " 'Ɛ miri na ma, naxan fa ɛ sɔtɔma, fɔlɔ
to ma siga yɛɛn na. Benun ɛ xa Alatala
Batu Banxin ti gɛmɛne dɔxɔ fɔlɔ e bode ɲɔɛ
ra waxatin naxan yi, 16 ɛ yi luxi ikii nin:
Xa muxuna nde siga ligaseen yɛ mɔxɔɲɛn
tongodeni sagan kui, a sa a yɛ fu nan liin
na. Xa a siga manpa ige sɛgɛ seen yɛ tonge
suulun sɛgɛdeni, a sa a yɛ mɔxɔɲɛ nan liin
na.' 17 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'N
bata yi ɛ wali xɔnne birin kala xɔrinxɔrinna
nun funɛn nun balabalan kɛsɛne ra, koni ɛ
mi ɛ xun xɛtɛ n ma. 18 Nayi, ɛ miri a ma ki
faŋi, naxan fama ligadeni, fɔlɔ to ma siga
yɛɛn na, keli ɲɛɛn kike solomanaaninden xi
mɔxɔɲɛn nun naaninden ma, Alatala Batu
Banxin bɛtɛn saxi lɔxɔn naxan yi. Ɛ miri na
ma ki faŋi. 19 Sansina nde mɔn sagan kui ba?
Benun to, manpa binle nun xɔdɛ binle nun
girenada binle mi yi bogixi mumɛ. Koni
to dangu xanbini, n barakan sama nɛn ɛ fe
yi.' "

Sorobabeli sugandi fena

20 Alatala mɔn yi falan ti Xage xa kiken xi
mɔxɔɲɛn nun naaninde lɔxɔni, a naxa, 21 "Sa
a fala Yuda yamana kanna Sorobabeli xa, a
n kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnni maxama nɛn,
22 n yi mangane ba, n yi siyane sɛnbɛn kala.
N wontorone kalama nɛn e nun naxanye e
ragima. Soone nun soo ragine birama nɛn,
e birin yi faxa e ngaxakedenmane silan-
fanna ra."† 23 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
falan ni ito ra, a naxa, "Selatili a dii xɛmɛn
Sorobabeli, n ma walikɛna, na lɔxɔni, n na
i tongoma nɛn, n yi i findi n ma taxamaseri
yiisolirasoon na,‡ bayo n bata i sugandi."
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

---

* 2:13: A mato Yatɛne 19.22 kui. † 2:22: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. ‡ 2:23: Na waxatini mangane yi e taxamasenna sama e kɛdi sɛbɛxine ma nɛn alogo muxune xa e yii funfu kolon alo tanpuna. Na yi findɛ e yɛtɛ gbee taxamaseri yiisolirasoon funfun na.

Sakari
Nabi Sakari Alaa Falan Naxan
Sɛbɛ

Nabi Sakari a nabiya falani itoe sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ mɔxɔŋɛ benun Marigi Yesu xa bari. E nun Nabi Xage yi walima waxati kedenna nin. Yuda bɔnsɔnna muxune bata yi keli konyiyani Babilɔn taani. E katama e mɔn xa Ala Batu Banxin ti.

Kitabun yireni ito yitaxunxi dɔxɔ firin. Sakari sora keden han sora solomasɛxɛna, na fe toone nan yɛbama naxanye luxi alo xiyena. Ne bunna nɛɛn fa fala yamaan mɔn na Yerusalɛn taan nun Ala Batu Banxin ti, na findima waxati nɛnɛn nan na Alaa muxune xa.

Kitabun yireni ito bode fɔxɔn waxatina nde a fe falama, manga fаɲina nde yi fama Alaa mangayaan na waxatin naxan yi Isirayila yamanani (Sakari 9 han Sakari 12). Na nabiya falane Marigi Yesu a fe falaxi ɲɛɛ kɛmɛ suulun benun a xa liga. Na mato Sakari 9.9 nun 11.12-13 nun 12.10 nun 13.7 kui. A fe mɔn sɛbɛxi Matiyu 21.4-5 nun Matiyu 26.31 nun Maraka 14.27 nun Yoni 19.37 kui.

1 Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firinden kike
solomasɛxɛdeni, Alatala yi falan ti Nabi
Sakari xa, Bereki a dii xɛmɛna, Yido ma-
mandenna. A naxa:
2 “Alatala xɔlɔ gbeen ti nɛn ɛ benbane xili
ma. 3 Koni, i xa a fala e xa fa fala Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna naxa iki: ‘Ɛ mɔn xa fa
n ma,’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, ‘N fan fama nɛn ɛ ma.’ Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra. 4 Ɛ
nama lu alo ɛ benbane, nabi fonne yi ito
ralima naxanye ma: Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ xɛtɛ ɛ fe
ɲaxine nun ɛ kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra.’ Koni e
mi e tuli mati, e mi n xuiin namɛ. Alatalaa
falan nan na ra. 5 Ɛ benbane minɛn? Nabine
go? E ɲɛɲɛ habadan? 6 Anu, n falane nun
sariyan naxanye yamari nabine ma, n ma
walikɛne, ne xa mi ɛ benbane li ba? Nayi
e yi tubi, e yi a fala, e naxa, ‘Naxan lanxi
nxɔ feene nun kɛwanle ma, Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna bata na nan liga nxu ra alo a
bata yi a ragidi kii naxan yi.’ ”

Fe to singena alo xiyena: Soone

7 Kike fu nun kedenden xii mɔxɔŋɛn nun
naanindena, Sebati kikena, Dariyusi a man-
gayaan ɲɛɛ firindena, Alatala yi falan ti
Nabi Sakari xa, Bereki a dii xɛmɛna, Yido
mamandenna.
8 N fe toon tixi nɛn kɔɛɛn na alo xiyena.
N soo ragina nde nan to soo gbeela fari, a yi
tixi miriti wudine tagi darani. Soo gbeele,
a gbeeli makatunxine e nun a fixɛne yi a
xanbi ra. 9 N yi a maxɔdin, n naxa, “Nanse
itoe ra, n kanna?” Malekan naxan yi falan
tima n xa, na yi n yabi, a naxa, “N xa a yita i
ra naxan e ra.” 10 Muxun naxan yi tixi miriti
wudine tagi, na yi a fala, a naxa, “Alatala ne
nan xɛxi bɔxɔni sigadeni.” 11 E yi dɛntɛgɛn
sa Alatala malekan xa naxan yi tixi miriti
wudine tagi, e naxa, “Nxu bata bɔxɔn birin
yisiga, bɔxɔn muxune birin sabatixi bɔŋɛ
xunbenli.” 12 Nayi, Alatalaa malekan yi a
fala, a naxa, “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, i
mi tinma kininkininɲɛ Yerusalɛn nun Yuda
taane ma han waxatin mundun yi, i xɔlɔxi
naxanye ma xabu ɲɛɛ tonge solofere?”*
13 Malekan naxan yi falan tima n xa, Alatala
yi fala fаɲine ti na xa, a yi a masabari.
14 Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi
a fala n xa, a n xa falani ito rali: “Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
‘Xɔxɔlɔn gbeena n yi Yerusalɛn nun Siyon
ma fe ra.† 15 Siya gbɛtɛn naxanye bɔŋɛ
xunbenli, n bata xɔlɔ ne ma han! Amasɔtɔ n
yi xɔlɔxi nɛn ndedi, koni e tan bata yihadin
fari sa.’ 16 Nanara, Alatala ito nan falaxi,
a naxa, ‘N mɔn fama nɛn Yerusalɛn taani
kininkininni, n ma banxin mɔn yi ti. Se ma-
liga lutin mɔn yibandunma nɛn Yerusalɛn
taan xun ma.’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
falan nan na ra. 17 I mɔn xa ito rali: Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
‘Naxunna mɔn soma nɛn n ma taane yi.
Alatala mɔn Siyon muxune madɛndɛnma
nɛn, a mɔn yi Yerusalɛn sugandi.’ ”

* 1:12: ɲɛɛ tonge solofere: Na mato Yeremi 25.11 nun Yeremi 29.10 kui. † 1:14: Ala xɔxɔlɔn, bayo e nun a yamaan bata yi layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbɛtɛ fɔxɔ ra a batu xinla ma, a mɔn mi tinma yama xɔŋɛn xa a raxɔri. Na feen mato Xɔrɔyaan 20.5 kui.

2

Fe toon firindena alo xiyena: Fenne nun xabune

1 N yi n yɛɛn nakeli n yi fe toon ti alo
xiye. Feri naanin yi n yɛtagi. 2 Malekan
naxan yi falan tima n xa, n yi na maxɔdin,
n naxa, “Nanse itoe ra?” A yi n yabi, a
naxa, “Sɛnbɛne nan e ra naxanye Yuda nun
Isirayila nun Yerusalɛn raxuyaxi ayi.”
3 Na xanbi ra, Alatala yi xabu naanin yita
n na. 4 N yi maxɔdinna ti, n naxa, “Itoe faxi
nanse ligadeyi be?” A yi n yabi, a naxa,
“Fenni itoe nan Yuda raxuyaxi ayi fefe, han
muxu yo mi fa nɔɛ a xunni tɛ. Koni xabuni
itoe tan faxi e magaxudeni, e yi siya gbɛtɛne
sɛnbɛne rabira, naxanye kelixi Yuda bɔxɔn
xili ma alogo e xa Yuda kaane raxuya ayi.”

Fe toon saxandena alo xiyena: Se maliga lutina

5 N yi n yɛɛn nakeli n yi fe toon ti alo xiye.
Se maliga lutin yi suxi muxuna nde yii. 6 N
yi a maxɔdin, n naxa, “I sigan minɛn?” A yi
n yabi, a naxa, “N Yerusalɛn nan maligama,
alogo n xa a yigboon nun a kuyan kolon.”
7 Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi
siga, koni maleka gbɛtɛ yi fa na ralan. 8 A yi
a fala a xa, a naxa, “I gi, sa a fala banxulanni
ito xa, a Yerusalɛn kaane nun xuruseene
wuyama ayi nɛn han! Yinna mi fa nɔɛ taan
nabilinɲɛ. 9 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
‘N tan yɛtɛna a kantanma nɛn alo tɛɛna a
rabilinni, n yi n nɔrɔn nagodo a yi.’ ”
10 “Ɛ xɔdɔxɔ de!
Ɛ gi kɔmɛn fɔxɔn yamanan bun!”
Alatalaa falan nan na ra,
“Bayo n na ɛ raxuya ayi nɛn
bɔxɔn tongon naaninne ma.”
Alatalaa falan nan na ra.
11 “Ɛ xɔdɔxɔ!
Siyon kaane, ɛ gi,
ɛ tan naxanye dɔxi Babilɔn yi.”
12 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa iki:
“A bata n xɛ binyeni siyane ma
naxanye fuxi ɛ ma,
bayo naxan na a yiin din ɛ ra,
a luxi nɛn
alo na bata a yiin din Ala yɛ diin na.
13 N kelima nɛn e xili ma yati,
e konyine yi e yii seene birin tongo yɛngɛni.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi.
14 Ɛ xuini te sɛwani,
ɛ tan Siyon kaane,
bayo n fama nɛn,
n yi lu ɛ tagi.”
Alatalaa falan nan na ra.
15 Siya wuyaxine fama nɛn Alatala ma na
lɔxɔni
e yi findi n ma yamaan na.
N luma nɛn ɛ tagi,
ɛ yi a kolon
a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi
ɛ ma.
16 Yuda mɔn findima nɛn Alatala gbeen na,
yamana sariŋanxina,
a mɔn yi Yerusalɛn sugandi.
17 Adamadiin birin xa a dundu Alatala
yɛtagi,
amasɔtɔ a bata keli mini a yire sariŋanxini.

3

Fe toon naanindena alo xiyena: Saraxarali kuntigina

1 A yi saraxarali kuntigi Yosuwe yita n na,
a yi tixi Alatalaa malekan yɛtagi. Setana yi
tixi a yiifanna ma a tɔŋɛgɛdeni. 2 Alatalaa
malekan yi a fala Setana xa, a naxa, “Alatala
xa falan ti i xili ma, Setana, a xa falan ti i
xili ma, a tan naxan Yerusalɛn sugandixi!
Tɛɛ yege dungin xa mi yi xɛmɛni ito ra ba
naxan baxi tɛɛni?”* 3 Dugi xɔsixine nan
yi ragodoxi Yosuwe ma, a yi tixi malekan
yɛtagi. 4 Naxanye yi tixi a yɛtagi, malekan
yi a fala ne xa, a naxa, “Ɛ dugi xɔsixine ba a
ma!” A mɔn yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “A
mato, n bata i hakɛne ba i ma n dugi faŋine
ragodo i ma.” 5 N yi a fala, n naxa, “E xa
namu sariŋanxin so a xunna!” E yi namu
sariŋanxin so a xunna, e yi dugine ragodo a
ma. Alatala malekan yi tixi na.
6 Alatala malekan yi ito rali Yosuwe ma, a
naxa, 7 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, ‘Xa i sigan ti n ma kirane
xɔn, xa i n ma yamarine suxu, i tan nan
dɔxɔma n ma banxin nun n ma tanden xun
na, n yi tiden fi i ma itoe yɛ naxanye tixi
be. 8 Nayi, saraxarali kuntigi Yosuwe, i tan
nun i fɔxɔrabiran naxanye dɔxi i yɛtagi,
ɛ tuli mati! Amasɔtɔ muxuni itoe find-
ima fe famatɔne taxamasenne nan na. N
nan n ma walikɛɛn nafama nɛn, naxan xili

* 3:2: Yosuwe ito baxi kelideni Babilɔn taani a yi konyiyani dɛnaxan yi. E nun Yahudiyana ndee nan faxi Yerusalɛn yi.

"Nimɛna." [9] Amasɔtɔ gɛmɛn mato n naxan
dɔxi Yosuwe yɛtagi. Fɔxɔ solofere nan na
gɛmɛ kedenna ma. N sɛbɛnla tima nɛn a
ma. Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito
ra: N yamanani ito hakɛn bama nɛn a ma
lɔxɔ kedenni. [10] Na lɔxɔni, muxun birin a
lanfaan xilima nɛn, e yi dɔxɔ e manpa binla
nun xɔdɛ binla nininna ra.' Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna falan nan na ra."

4

*Fe toon suulundena alo xiyena: L*ɛnpu
dɔxɔ sena

[1] Malekan naxan yi falan tima n xa nun,
na mɔn yi fa, a n nakeli alo muxun naxan
naxulunxi xixɔnli. [2] A yi n maxɔdin, a
naxa, "I nanse toma?" N yi a yabi, n naxa,
"N lɛnpu dɔxɔ se xɛma daxin nan toma,
e nun ture ramaradena a xuntagi. Lɛnpu
solofere a ma. Ture godode solofere nan
turen sama lɛnpu soloferene kui. [3] Oliwi
wudi bili firin tixi ture ramaraden dɛxɔn
ma, keden a yiifanna ma, keden a kɔmɛnna
ma." [4] Malekan naxan yi falan tima n xa, n
yi na maxɔdin, n naxa, "N kanna, nanse itoe
ra?" [5] A yi n maxɔdin, a naxa, "I mi a kolon?"
N yi a yabi, n naxa, "N mi a kolon, n kanna."
[6] Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, "Alatalaa falan
ni i ra, a naxan tixi Sorobabeli ma, a naxa, 'A
mi ligama sɛnbɛn xɔn hanma fangana, koni
fɔ n ma Niin barakan nin.' Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna falan nan na ra."

[7] "Hali geya gbeen naxan Sorobabeli yɛɛ
ra, na findima nɛn lantaan na. A fama nɛn
Ala Batu banxin konde gɛmɛn na, yamaan
yi e xuini te, e naxa, 'Ala xa hinan a ra
habadan!' "

[8] Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
[9] "Sorobabeli bata banxini ito ti fɔlɔ, a mɔn
a raɲanma nɛn. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi ɛ
ma. [10] Nde feene fɔlɔn magelema nɛn a to
xurun? Yamaan ɲaxanma nɛn e na gɛmɛ
matinxin seen to Sorobabeli yii."

Na lɛnpu soloferene findixi Alatala yɛɛne
nan na naxanye bɔxɔn birin yisigama.

[11] N yi a maxɔdin, n naxa, "Nanse Oliwi
wudi firinna ne ra, lɛnpu dɔxɔ seen yiifanna
nun a kɔmɛnna ma?" [12] N mɔn yi a maxɔdin,
n naxa, "Nanse Oliwi wudi yii firinna ne
ra, naxanye ture godode xɛma daxi firinne
dɛxɔn, oliwi turen danguma naxanye kui?"
[13] A yi n maxɔdin, a naxa, "I mi a kolon
naxan ne ra?" N yi a yabi, n naxa, "N mi
e kolon, n kanna." [14] Nayi, a yi a fala n
xa, a naxa, "E findixi muxu firinne* nan na
naxanye masusan turen na alogo e xa wali
dunuɲa birin Marigin xa."

5

*Fe toon sennindena alo xiyena: Danga k*ɛdina

[1] N mɔn yi n yɛɛn nakeli, n fe toon ti alo
xiye, n kɛdin mafilinxin to kore. [2] Malekan
yi a fala n xa, a naxa, "I nanse toma?"
N yi a yabi, n naxa, "N kɛdin nan toma
kore, a kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yigbo
nɔngɔnna yɛ fu."

[3] Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, "Dangan
nan na ra naxan xuyama ayi yamanan birin
yi. A sɛbɛxi kɛdin fɔxɔ kedenna ma fa
fala muɲadene birin kedima nɛn yamanani.
A mɔn sɛbɛxi fɔxɔ kedenna boden ma fa
fala naxanye birin e kɔlɔma wuleni, ne fan
kedima nɛn. [4] Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
falan ni ito ra: 'N dangani ito rafama nɛn, a
yi so muɲadene birin ma banxine yi e nun
muxun naxanye birin e kɔlɔma wuleni n
xinli. A luma nɛn e banxine kui alogo a xa e
nun a xalanbene nun a gɛmɛne birin kala.' "

Fe toon soloferedena alo xiyena: Ɲaxanla debedin kui

[5] Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi a
maso, a a fala n xa, a naxa, "I yɛɛn nakeli, i a
mato naxan minin be iki." [6] N yi a maxɔdin,
n naxa, "Nanse a ra?" A yi n yabi, a naxa,
"Liga se debedin nan famatɔ a ra." A mɔn
yi a fala, a naxa, "Na nan toma yamanan
muxun birin yi."

[7] E yi debedin dɛ raganla yɔxɔ daxini te,
n yi ɲaxanla nde to dɔxi a kui. [8] Malekan
yi a fala n xa, a naxa, "Fe ɲaxin misaala
nan ɲaxanli ito ra." Na xanbi ra, a mɔn
yi ɲaxanla madɛtɛn debedin kui, a yi a
dɛraganla dɛtɛn a dɛ ra.

[9] N yi n yɛɛn nakeli, n yi fe toon ti alo
xiyena, n yi ɲaxalan firin to tuganɲɛ. Foyen
yi e gabutɛne yi alo yaya xɔnla gabutɛne. E
yi debedin tongo, e te a ra kore. [10] Malekan
naxan yi falan tima n xa, n yi na maxɔdin,
n naxa, "E debedin xalima minɛn?" [11] A yi
a fala n xa, a naxa, "E sa banxin nan tima

* 4:14: Na muxu firinne findixi saraxarali Yosuwe nun yamana kanna Sorobabeli nan na.

a xa Babilɔn yamanani. Banxin na raɲan,
debedin dɔxɔma nɛn mɛnni, e yi a batu."

6

Fe toon solomasɛxɛdena alo xiyena:
Wontoro naaninne

1 N mɔn yi n yɛɛne rakeli, n yi fe toon
ti alo xiye. N wontoro naanin to minɛ
geya firinne longonna ra, sulan geyaan nan
yi ne ra. 2 Soo gbeele nan yi wontoro
singen bandunma, a firindena soo fɔrɛne,
3 a saxandena, soo fixɛne, a naanindena, soo
gbeeli makatunxine. 4 Malekan naxan yi
falan tima n na, n yi na maxɔdin, n naxa,
"Nanse itoe ra n kanna?" 5 Malekan yi a
fala n xa, a naxa, "Bɔxɔn tongon naaninne
foyene nan ne ra. E kelixi dunuŋa birin
Marigin nan fɛma. 6 Soo fɔrɛne naxan
bandunma, na sigama kɔmɛnna yamanan
binna nin. Na xanbi ra, a fixɛne nan
minima. A makatunxine sigama yiifanna
yamanan binna nin." 7 A gbeeli makatunx-
ine yi mini, e yi wama bɔxɔni siga feni.
Malekan yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ siga, ɛ
bɔxɔni siga!" E yi bɔxɔni siga. 8 A yi n xili,
a naxa, "A mato, naxanye sigama kɔmɛnna
yamanan binni, ne bata n nii yifan n ma
kɔmɛnna yamanani."

Yosuwe a mangayana

9 Alatala yi falan ti n xa, a naxa, 10 "I
xa suxu muxune kiseene rasuxu, Xɛlidayi,
Tobiya e nun Yɛdaya. I xa siga Sofoni a
dii Yosiya a banxini to, e faxi dɛnaxan yi
keli Babilɔn yi. 11 I xa gbetin nun xɛmaan
tongo. I yi mangaya taxamasenna rafala i
yi a so saraxarali kuntigi Yosuwe xun na,
Yehosadaki a dii xɛmɛna. 12 I xa a fala a xa a
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a
naxa, 'Muxun ni i ra naxan xili "Nimɛna,"
a sabatima nɛn a dɛnaxan yi, a yi Alatala
Batu Banxin ti. 13 A tan nan Alatala Batu
Banxin tima, mangayaan binyen yi lu a tan
ma. A dɔxɔma nɛn a mangaya gbɛdɛni, a
nɔɔn ti. Saraxaralina nde fan dɔxɔma nɛn
a mangaya gbɛdɛni. Bɔŋɛ xunbenla yi lu e
firinna tagi.' 14 Mangaya taxamasenna luma
nɛn Alatala Batu Banxini ɲɔxɔ lu seen na
Xelemi nun Tobiya nun Yɛdaya nun Sofoni
a dii Xeni xɔn. 15 Muxun naxanye makuya,
ne fama nɛn, e wali Alatala Batu Banxin
tideni. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi ɛ ma. Na
ligama nɛn, xa ɛ Alatala xuiin namɛ ki faɲi,
ɛ Ala."

7

Sun suxuna fe

1 Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ naanin-
den kike solomanaaninden xii naaninde
lɔxɔni, Kisilewi kikena, Alatala yi falan ti
Sakari xa. 2 Betɛli kaane bata yi Sareseri
nun Regemi-Meleki nun e muxune rasiga
Alatala maxandideni. 3 E yi lan e Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna a saraxaraline nun
nabine maxɔdin, e naxa, "Nxu lan nxu yi lu
sunuxi ba, nxu lu sunna suxɛ kike suulun-
den ma ba, alo nxu a liga kii naxan yi ɲɛɛ
wuyaxi danguxine yi?"
4 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi falan ti n
xa, a naxa, 5 "A fala yamanan muxune birin
xa e nun saraxaraline, i naxa, 'Ɛ to yi sunna
suxuma ɛ yi sunu kike suulundene nun kike
soloferedene yi, xabu ɲɛɛ tonge solofere, ɛ
yi sunna suxuma n tan nan xa ba? 6 Ɛ to
yi ɛ dɛgema, ɛ yi ɛ min, ɛ mi yi a ligama ɛ
yɛtɛ xan xa ba? 7 Alatala mi falan ne xan
ti nabi singene xɔn ba, Yerusalɛn nun a
rabilinna taane yi sabatixi bɔŋɛ xunbenli
waxatin naxan yi, muxune yi dɔxi Negewi
nun Sefala geyane yi waxatin naxan yi?' "

Sariya kɛndɛna

8 Alatala yi falan ti Sakari xa, a naxa,
9 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, 'Ɛ xa kitin sa tinxinni, ɛ hinan ɛ bode
ra, ɛ yi kininkinin. 10 Ɛ nama kaɲa gilɛne nun
kiridine nun xɔŋɛne nun yiigelitɔne tɔrɔ, ɛ
nama miriya ɲaxin tongo ɛ bode xili ma.'
11 Koni e tan mi tin na ramɛ, e yi e xun xanbi
so, e yi e tunle dutun. 12 E bɔŋɛne yi xɔdɔxɔ
ayi alo dayimuna. E yi tondi Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna sariyane ramɛ e nun falane a
yi naxanye tima nabi singene xɔn Alaa Niin
barakani. Nayi, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
yi xɔlɔ han! 13 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
naxa, 'N to yi xinla tima, e mi n natin. E fan
na n xili, n mi e ratinma. 14 N na e raxuya
ayi nɛn siyane birin yɛ e mi naxanye kolon.
Yamanani geli nɛn e xanbi. Muxu yo mi yi
sigan na, muxu yo mi yi keli na. E yi yamana
faɲini geli.' "

8

*Yerusal*ɛn mɔn tima nɛn

1 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi falan ti, a
naxa, 2 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, ‘Xɔxɔlɔn gbeena n yi Siyon
ma fe ra han. N bɔɲɛn wolonxi a fe ra ki
fɔɲi!’ ”
3 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N mɔn
fama nɛn Siyon yi, n yi dɔxɔ Yerusalɛn
taani. Yerusalɛn fama nɛn xili badeni
‘ɲɔndi taana.’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
geyaan yi xili ba ‘geya sariɲanxina.’ ”
4 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, “Xɛmɛ fonne nun ɲaxalan
fonne mɔn dɔxɔma nɛn Yerusalɛn taan ma-
landene yi, dunganna suxi e birin yii e
siimaya xunkuyena fe ra. 5 Taan malandene
rafema nɛn dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne ra
saba sodeni.”
6 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, “Yanyina nde, yama dɔnxɛn
naxan na lu, na kabɛma nɛn na feen ma
na lɔxɔni, koni na mi n tan natɛrɛnama!”
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, “N nan n ma yamaan
nakisima nɛn sogeteden nun sogegododen
yamanane ma. 8 N fama nɛn e ra, e yi
dɔxɔ Yerusalɛn taani. E findima nɛn n ma
yamaan na, n yi findi e Ala ra, ɲɔndin nun
tinxinni.”
9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, “Ɛ wɛkilɛ, ɛ tan naxanye
falani itoe mɛma, nabine yi naxanye falama
muxune yi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
banxin bɛtɛn sama waxatin naxan yi a ti
feen na. 10 Bayo benun na lɔxɔne, walikɛna
hanma ɲingene wanla saranna mi yi sɔtɛ.
Yaxune mi yi tinɲɛ yamaan yi mini hanma
e so bɔɲɛ xunbenli. Amasɔtɔ n yi muxune
luma e bode xili ma nɛn. 11 Koni iki n mi
fa a ligama yama dɔnxɛni ito ra alo waxati
danguxine,” Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
falan nan na ra. 12 “E sansiin sima nɛn bɔɲɛ
xunbenli. Manpa binle bogima nɛn. Bɔxɔn
balon naminima nɛn. Tule igen fama nɛn.
N na birin soma nɛn yama dɔnxɛn yii e kɛɛn
na. 13 Yuda bɔnsɔnna nun Isirayila kaane, ɛ
bata yi findi danga muxune ra siyane tagi
kii naxan yi, n na ɛ rakisima nɛn, ɛ yi baraka
na kiini. Ɛ nama gaxu, ɛ wɛkilɛ.”
14 Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ benbane to yi
n naxɔlɔma, n na a ragidi nɛn n xa ɛ
ɲaxankata, n mi nimisa. 15 Koni iki n
mɔn bata a ragidi, n xa a fɔɲin naba ɛ
xa, Yerusalɛn nun Yuda bɔnsɔnna muxune.
Nayi, ɛ nama gaxu. 16 Ɛ xa feni itoe liga: Ɛ
xa ɲɔndin fala ɛ bode xa, ɛ kitin sa ɲɔndini,
kitin naxan bɔɲɛ xunbenla rasoma. 17 Muxu
yo nama miriya ɲaxin tongo a boden xili
ma. Ɛ nama ɛ kɔlɔ wuleni. Amasɔtɔ n na
feene raɲaxuxi,” Alatalaa falan nan na ra.

*Sun suxun maxɔ*dinna yabina

18 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi falan ti n
xa, a naxa, 19 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito
nan falaxi, a naxa: Kike naaninden sunna,
kike suulunden sunna, kike solofereden
sunna e nun kike fuden sunna, ne find-
ima nɛn Yuda bɔnsɔnna sɛwa lɔxɔne nun
ɲaxaɲaxa lɔxɔne ra, e nun sali lɔxɔne. Koni
ɲɔndin nun bɔɲɛ xunbenla xa rafan ɛ ma
de!”
20 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, “Siya wuyaxine nun taa
wuyaxi muxune mɔn fama nɛn. 21 Taa keden
muxune fama nɛn taan bonna muxune ma,
e naxa, ‘En siga Alatala maxandideni, en yi
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fen! N tan fan
sigama nɛn!’ 22 Nayi, yama wuyaxin nun
siya sɛnbɛmane fama nɛn Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna fendeni Yerusalɛn taani, e yi a
maxandi.”
23 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa, “Na lɔxɔne yi, xɛmɛ fu fama
nɛn keli siyane birin yi naxanye xuine birin
falama, e yi e singan Yahudiya keden ma
domaan lenben na, e yi a fala, e naxa, ‘En
birin nan sigama, amasɔtɔ nxu bata a mɛ a
Ala i xɔn.’ ”

9

*Siya gb*ɛtɛne kitina

1 Waliyiya falan ni i ra,
Alatala falan naxan tixi Xadiraki yamanan
xili ma,
a Damasi taan li.
Amasɔtɔ Alatala gbeen nan adamadiin
bonne ra,
alo Isirayila bɔnsɔnne birin.
2 A mɔn xa Xamata taan li,
Damasi danna,
e nun Tire taan nun Sidɔn taana,
kolonna gbo dɛnaxan yi.
3 Tire taan bata yinna ti,
a bata gbetin malan
alo burunburunna.
A xɛmaan gbo alo kira xɔn borona.
4 Koni Marigina a bama a yii nɛn,
a yi a yinna radin baani,

tɛɛn yi taan gan.
5 Asikalɔn kaane na toma nɛn e gaxu.
Gasa kaane fan gaxuma nɛn e xuruxurun,
e nun Ekirɔn kaane,
amasɔtɔ e yigitɛgɛma nɛn.
Mangayaan ɲanma nɛn Gasa taani,
Asikalɔn taani gelima nɛn.
6 Siya basanxin fa Asadodi taan tongoma nɛn,
n yi Filisitine wason kala.
7 N suben bama nɛn e dɛ wunla naxan yi,
e nun donse haramuxine.
E dɔnxɛn naxanye na lu,
ne fan findima nɛn en ma Ala gbeen na.
E yi lu alo Yuda xabila kedenna.
Ekirɔn kaane luma nɛn alo Yebusu kaane.
8 Ganla naxanye danguma
hanma naxanye fama,
n daaxama nɛn n ma yamaan makantandeni ne ma.
E mi luma fitina muxu yo a nɔɔn bun,
amasɔtɔ iki n yɛɛn tixi e ra.

Mangan famatɔna

9 Siyon kaane, ɛ ɲaxan han!
Yerusalɛn kaane, ɛ xuini te sɛwani.
Ɛ a mato!
Ɛ mangan fama ɛ ma.
A tinxin. A bata rakisi.
A limaniya.
A fama sofanla nan fari,
sofali diina, sofali gilɛn diina.
10 N yɛngɛ so wontorone bama nɛn Efirami yi
e nun soone Yerusalɛn taani.
Yɛngɛ so xanle kalama nɛn.
A tan bɔɲɛ xunbenla ralima siyane ma nɛn.
A mangayaan xuyama ayi nɛn
keli fɔxɔ igen ma han fɔxɔ igena,
keli baan ma han bɔxɔn danna.
11 Ɛ tan mabinni,
n na ɛ muxu suxine xunbama nɛn
en ma layirin wunla fe ra
naxanye ramaraxi alo kasorasane yili kui xareni.
12 Ɛ mɔn xa so taa makantanxini,
ɛ tan kasorasaan naxanye yigi saxi.
N mɔn xa a rali ɛ ma to:
n ni i saranma nɛn dɔxɔɲa ma firin.
13 Amasɔtɔ n bata Yuda yitɔn alo xanla,
Efirami yi lu alo n ma xalimakunla.
Siyon, n ni i ya dii xɛmɛne rakelima nɛn Girɛki kaane xili ma.
N yi ɛ lu alo sofana silanfanna.*
14 Alatala a makɛnɛnma nɛn e xun ma,
a xalimakunla yi siga alo kuye sarinna.
Marigina Alatala xɔtaan fema nɛn,
a fa yiifari ma tule foyeni.
15 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna e rakantanma nɛn.
E e dɛgema nɛn,
e sigan ti lantan gɛmɛne fari.
E e minma nɛn sɛwani,
e sarin alo dɔlɔ minne.
E lugo alo goron nafexina
alo saraxa ganden tongonne wasan wunla ra kii naxan yi.
16 Alatala, e Ala e rakisima nɛn na lɔxɔni,
alo a xuruse kuruna.
E nɔrɔxin yi lu a yamanani
alo gɛmɛ fajnine mangaya taxamaseri kɔmɔtin ma.
17 E tofanma nɛn han!
E rayabuma nɛn han!
Balɔn banxulanne ragboma nɛn,
minse fajnine yi sungutunne rayabu.

10

Ala nan bɔɲɛ xunbenla fima

1 Ɛ xa Alatala maxɔdin
a xa tulen nafa ɛ ma ɲɛmɛn na.
A tan nan foyen nakelima,
a yi tule gbeen nafa
a yi birin ma xɛɛn nasabati.
2 Amasɔtɔ wule falan nan suxurene ra.
Yiimatone wule feene nan toma.
E wule xiye falane nan tima!
E madɛndɛnna tima fala fuune nan na.
Nanara, yamaan bata siga a xun xɔn,
e tɔrɔxi
alo kari mi xuruseen naxanye ma.
3 N bata xɔlɔ na xuruse rabane ma han!
N yɛɛratine hakɛne saranma e ra nɛn.
Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
a ɲɔxɔ luma nɛn a kurun xɔn,
a yamana, Yuda bɔnsɔnna.
A fama e ra nɛn yɛngɛni
alo a soo kɛndɛne.
4 Kuntigine sifan birin minima a tan nin.
Banxin tongon gɛmɛ kɛndɛn minima a tan nin.
Bubu wudin minima a tan nin.
Yɛngɛ so xanla minima a tan nin.
5 E luma nɛn alo sofa wɛkilɛxine
naxanye e yaxune yibodonma yɛngɛni
alo kira xɔn borona.

* 9:13: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

Bayo Alatala e xɔn,
e yɛngɛn soma nɛn,
e sofa soo ragine yarabi.
6 N Yuda bɔnsɔnna sɛnbɛ soma nɛn,
n yi Yusufu bɔnsɔnna rakisi.
N mɔn e rafama nɛn e konni
bayo n bata kininkinin e ma.
E luma nɛn alo n mi e rabeɲin.
Alatala nan n tan na, e Ala,
n na e maxandine yabima nɛn.
7 Efirami kaane findima nɛn sofa wɛkilɛxine ra.
E sɛwama nɛn alo e minxin na a ra.
E diine na toma nɛn, e ɲaxan,
e sɛwama nɛn Alatalaa fe ra.
8 N nan n ma yamaan xilima nɛn,
n yi e malan.
N na e xunbama nɛn,
e mɔn yi wuya alo a fɔlɔni.
9 Hali n to e raxuyaxi ayi siyane yɛ,
n ma fe rabirama e ma nɛn yire makuyeni.
E nun e diine yi kisi,
e mɔn yi xɛtɛ.
10 N na e rafama nɛn
keli Misiran yamanani
n yi e malan keli Asiriya yamanani.
N fama nɛn e ra Galadi nun Liban yamanani,
koni e mi xanɲɛ mɛnni.
11 Ala baan walanne ragodoma nɛn
e yi tɔrɔ baani gidi,
hali Nila baan tilinne xɔrima nɛn.
Asiriya yamanan wason kalama nɛn,
Misiran yamanan sɛnbɛn yi ɲan.
12 N tan nan e sɛnbɛ soma,
e yi sigan ti n xinli,
Alatalaa falan nan na ra.

11

1 Liban bɔxɔna, i ya dɛɛne rabi.
Tɛɛn xa i ya suman binle gan.
2 Fɔfɔ binle, ɛ gbelegbele,
amasɔtɔ suman wudin bata bira.
Wudi gbeene bata kala.
Basan warine, ɛ gbelegbele,
amasɔtɔ fɔtɔn xɔlɛn bata kala.
3 Xuruse rabane bata gbelegbele,
amasɔtɔ e binyen waxatin bata dangu.
Yatane bata wurundun,
bayo fɔtɔn gbeen bata kala Yurudɛn baan dɛ.

Xuruse rabane

4 Alatala n ma Ala naxa iki:
"I xa xuruse kuru faxa daxini ito raba.
5 Muxun naxanye e sarama
ne e kɔɛ raxabama,
e kɛwali ɲaxin mi saran e ra.
Naxanye e matima ne naxa,
'Alatala tantun!
N bata bannaya!'
E raba muxune mi kininkininxi e ma.
6 Amasɔtɔ n mi fa kininkininma yamanan muxune ma,"
Alatalaa falan nan na ra.
"N bata e birin lu e bode a yii ma,
e nun e mangana yiin ma.
E yamanan ɲaxankatama nɛn.
N mi muxu yo bama e yii."
7 Nayi, n yi xuruse kuru faxa daxin naba, katarabi xuruse tɔrɔxine ma. N yi dungan firin tongo. N yi keden xili sa "Fanna," bonna "Lanna." N yi xuruse kurun naba. 8 N yi xuruse raba saxan kedi kike kedenna bun. Diɲan yi ɲan n yi, n fan yi raɲaxu xuruseene ma. 9 Nayi, n yi a fala ne xa, n naxa, "N mi fa ɛ rabama. Xa naxan faxama, a xa faxa. Xa naxan lɔma ayi, a xa lɔ ayi. Naxanye na lu, ne xa e bode suben don." 10 N yi n ma fanna dunganna tongo n yi a yigira, alogo n xa n ma layirin kala n naxan xidi nxu nun siyane birin tagi. 11 A yi kala na lɔxɔni, nayi xuruse tɔrɔxin naxanye yi n matoma na lɔxɔni, ne yi a kolon a Alatalaa falan nan yi a ra. 12 N yi a fala e xa, n naxa, "Xa a ɛ kɛnɛn, ɛ n saranna fi, xanamu, ɛ a lu na." E yi gbeti gbanan tonge saxan fi n saranna ra. 13 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "A wolɛ ayi fɛɲɛ rafalan xa, e saran gbeeni ito naxan mirixi n xa." N yi gbeti gbanan tonge saxanna tongo, n yi e woli Alatala banxini fɛɲɛ rafalan xa. 14 Na xanbi ra, n yi n ma lan dunganna fan yigira alogo n xa ngaxakedenyaan kala Yuda nun Isirayila tagi.
15 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "I mɔn xa xuruse raba xaxilitarena waliseene tongo. 16 Amasɔtɔ n tan yɛtɛɛn xuruse rabana nde rafama nɛn yamanani. A mi a yengi dɔxɛ xuruseene xɔn ma naxanye lɔma ayi, a mi a dii xali nɛnɛne fenɲɛ, a mi a maxɔlɔxine dandanɲɛ, a mi a kɛndɛne baloɛ. Koni a yɛxɛɛ turaxine donma nɛn a yi e toron koten."
17 Gbalon na xuruse raba fuyantenna xa,
naxan xuruseene rabeɲinma!

* 11:17: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

Silanfanna xa a yiin sɛgɛ*
a yi a yiifari ma yɛɛn sɔxɔn.
A yiin xa faxa a ma fefe,
a yiifari ma yɛɛn yi xɔri.

12

*Yerusal*ɛn xunba famatɔna

1 Waliyiya falan ni i ra,
Alatala falan naxan tixi Isirayila fe yi.
A tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi,
a yi muxun niin sa a yi,
Alatalaa falan ni ito ra:
2 N Yerusalɛn findima nɛn dɔlɔ min seen na,
naxan a rabilinna siyane birin fugama a ra.
Yerusalɛn taan nabilinma nɛn yɛngɛni,
e nun Yuda yamanan birin.
3 Na lɔxɔni, n Yerusalɛn findima nɛn
gɛmɛ binyen na siyane birin xa.
Naxan yo na kata a yite feen na,
na maxɔlɔma nɛn.
Bɔxɔn siyane birin e malanma nɛn a xili ma.
4 Alatalaa falan ni ito ra:
Na lɔxɔni
n faan nasoma nɛn e soone birin yi,
n yi gaxun naso e soo ragine yi.
Koni n nan n yɛɛn tima nɛn
Yuda bɔnsɔnna muxune ra.
N yi siyane soone birin yɛɛne xɔri.
5 Yuda mangane a falama nɛn e bɔɲɛni,
"Yerusalɛn muxune bata en sɛnbɛ so
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna barakani, e Ala."
6 Na lɔxɔni,
n Yuda mangane luma nɛn
alo tɛɛ wolonne yegene dɛ,
alo xaye radɛgɛxin malo xidine tagi.
E fama e rabilinna siyane halagideni
e kɔmɛnna nun e yiifanna ma.
Koni Yerusalɛn kaane mɔn luma nɛn e konni.
7 Alatala Yuda dɔxɔdene nan singe rakisima,
alogo Dawuda yixɛtɛne nun Yerusalɛn muxune
binyen nama dangu Yuda muxune ra.
8 Na lɔxɔni,
Alatala Yerusalɛn kaane ratangama nɛn.
Hali naxan bata tagan e yɛ,
a yɛngɛn soma nɛn na lɔxɔni
alo Dawuda.
Dawuda yixɛtɛne fan luma nɛn
alo Ala yɛtɛna,
alo Alatalaa malekana e yɛɛ ra.
9 Na lɔxɔni,
n siyane birin naxɔrima nɛn
naxanye fama Yerusalɛn xili ma.
10 Nayi, n hinanna nun maxandin niin nagodoma nɛn
Dawuda yixɛtɛne ma e nun Yerusalɛn muxune.
E yi e yɛɛ rafindi n ma,
e naxan yisɔxɔnxi.
E sunuma nɛn a fe ra
alo dii keden peena.
E a wugama nɛn sɔxɔlɛni,
alo dii singena.
11 Na lɔxɔni,
sunun gboma ayi nɛn Yerusalɛn taani,
alo Xadada-Rimɔn ma sununa Megido mɛrɛmɛrɛni.
12 Yamanan sunuma nɛn,
xabilane birin yi lu e danna.
Dawuda bɔnsɔnna a danna,
e ɲaxanle fan e danna,
Natan bɔnsɔnna a danna,
e ɲaxanle fan e danna,
13 Lewi bɔnsɔnna a danna,
e ɲaxanle fan e danna,
Simayi bɔnsɔnna a danna,
e ɲaxanle fan e danna,
14 e nun bɔnsɔnna bonne birin.
Birin luma nɛn a danna,
e ɲaxanle fan yi lu e danna.

13

Suxurene nun wule nabine

1 Na lɔxɔni,
tigin minima nɛn Dawuda yixɛtɛne xa,
e nun Yerusalɛn muxune,
alogo yulubine nun xɔsin xa ba e ma.
2 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:
Na lɔxɔni,
n suxurene xinle bama nɛn yamanani,
ɲinan yi ti e xɔn ma fefe!
N mɔn nabine nun xaxili ɲaxin bama nɛn yamanani.
3 Xa muxuna nde mɔn nabiya falan ti,
a nga nun a baba naxan a barixi,
ne a falama a xa nɛn,
e naxa, "I xa faxa,
amasɔtɔ i bata wulen fala Alatala xinli."
A nga nun a baba naxan a barixi,
ne a sɔxɔnma nɛn
a nɛma nabiya falane tima.
4 Na lɔxɔni, nabine birin yagima nɛn
e fe toxine nun e waliyiya falane ra.
E mi fa nabiya domaan soma sɔnɔn
alogo e xa madaxun ti.

5 E birin a falama nɛn, e naxa,
“Nabi mi n na, xɛɛ biin nan n na.
Amasɔtɔ muxuna nde n sara nɛn
xabu n dii ɲɔrɛ waxatini.”
6 Koni e a maxɔdinma nɛn, e naxa,
“Nanse laru itoe ra i kanken ma?”
A e yabima nɛn, a naxa,
“E n maxɔlɔ nɛn n xɔyine konni.”

Silanfanna

7 “Silanfanna,
i xa keli n ma xuruse rabaan xili ma,
xɛmɛn naxan n fɛma.”
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra.
“Xuruse rabaan faxa,
yɛxɛɛne xa xuya ayi.
N yi keli a xunxurine xili ma.
8 Nayi, yamaan dɔxɔde saxan,
firin faxama nɛn keden yi lu na.
Alatalaa falan nan na ra.
9 N yi a dɔnxɛn sa tɛɛni
n yi a rasɛnsɛn alo gbetina.
N yi e mato tɛɛni,
alo xɛmaan matoon kii naxan yi.
Nayi, e n maxandima nɛn,
n yi e yabi.
N na a falama nɛn,
‘N ma yamaan nan ne ra.’
E yi a fala, e naxa,
‘Alatala nan nxɔ Ala ra.’ ”

14

Alatala fa lɔxɔna

1 Alatalaa lɔxɔn fama.
Yaxune ɛ seene yitaxunma nɛn ɛ yɛɛ xɔri.
2 N siyane birin malanma nɛn
e yi Yerusalɛn yɛngɛ.
Taan suxuma nɛn.
Banxine yi kui geli.
E yi fu ɲaxanle ma.
Taan fɔxɔ kedenna yi siga suxuni.
Koni yama dɔnxɛn luma nɛn taani.
3 Alatala kelima nɛn
a yi na siyane yɛngɛ,
alo a yi yɛngɛn soma waxati gbɛtɛ yi kii naxan yi.
4 A tima nɛn na lɔxɔni Oliwi geyaan fari,
naxan Yerusalɛn yɛtagi a sogeteden binni.
Oliwi geyani bɔma nɛn a tagi,
keli a sogeteden binni
han a sogegodode binni.
Folo gbeen yi lu na.
Geyaan fɔxɔ kedenna xɛtɛma nɛn kɔmɛnna ma,
a fɔxɔ kedenna boden fan yi siga yiifanna ma.
5 Nayi, ɛ ɛ gima nɛn n ma geyane folon na.
Amasɔtɔ geyane folon sigama nɛn han Aseli.
Ɛ ɛ gima nɛn
alo ɛ to ɛ gi bɔxɔ xuruxurunna yɛɛ ra,
Yusiya waxatini, Yuda mangana.
Nayi, Alatala fama nɛn, n ma Ala,
e nun malekane birin.
6 Na lɔxɔni,
kɛnɛn mi luma na,
hanma xunbenla hanma ige xundina.
7 E nun lɔxɔn bonne keden mi a ra.
Alatala nan na lɔxɔn kolon.
Yanyi mi luma na,
kɔɛ mi luma na.
Hali kɔɛɛn na,
kɛnɛnna luma nɛn na.
8 Na lɔxɔni,
siimaya igen minima nɛn Yerusalɛn taani.
A fɔxɔ kedenna yi siga sogetede baan binni,
a fɔxɔ kedenna yi siga sogegodode fɔxɔ igen binni.
A minima nɛn soge fure waxatini alo ɲɛmɛna.
9 Alatala nan findima bɔxɔn birin mangan na.
Na lɔxɔni,
Alatala nan keden yatɛma Ala ra,
a keden peen xinla yi lu na.
10 Yerusalɛn rabilinna bɔxɔn birin
findima nɛn mɛrɛmɛrɛn na,
keli Geba yi han Rimɔn yi,
Yerusalɛn yiifanna ma.
Yerusalɛn tima nɛn.
Taan danne yi lu iki:
Keli Bunyamin dɛɛn na
han dɛ singen yireni
han tongonna dɛna.
Keli Xananɛli sangansoon ma
han mangana manpa ige badena.
11 Muxune dɔxɔma nɛn taani.
A mi fa halagima.
Yerusalɛn luma nɛn bɔɲɛ xunbenli.
12 Siyaan naxanye Yerusalɛn yɛngɛxi,
Alatala fitina fureni ito nan sama ne fari:
E birin fatin kunma nɛn e ɲɛɲɛn na.
E yɛɛne kunma nɛn e yɛ yinla ra,
e lɛnne fan yi kun e dɛ.
13 Na lɔxɔni,
Alatala gaxu gbeen nasoma nɛn e yi,
e yi e bode suxu e yiin ma,
e yi e bode yɛngɛ.

[14] Yuda kaane fan Yerusalɛn xun mayɛngɛma nɛn.
E e rabilinna siyane birin ma nafunle tongoma nɛn:
xɛmaan nun gbetin nun dugi gbegbe.
[15] Na fitina fure sifan soone nun gbaxalone*
nun ɲɔgɔmɛne nun sofanle fan suxuma nɛn
e nun xuruseen naxanye birin yaxune daaxadeni.
[16] Nayi, siyaan naxanye birin Yerusalɛn yɛngɛxi
na muxu dɔnxɛne fama nɛn ɲɛɛ yo ɲɛɛ,
e Manga Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batu,
e yi Bubu Kui Sanla raba.†
[17] Xa bɔxɔn xabilana nde tondi sigɛ Yerusalɛn taani
Manga Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batudeni,
tulen mi fama e konni.
[18] Xa Misiran kaane tondi sigɛ,
xa e mi fa, tulen mi fama na.
Alatala fitina furen nagodoma e ma nɛn
a naxan nagodoma siyane ma
naxanye tondixi sigɛ Bubu Kui Sanla rabadeni.
[19] Ala Misiran kaane fe ɲaxin saranma e ra na kii nin,
a siyane yulubine birin saran e ra,
naxanye mi sigama Bubu Kui Sanla rabadeni.
[20] Na lɔxɔni,
hali talandin naxanye singanxi soone ra
a sɛbɛma nɛn ne ma fa fala:
“A Sariɲanxi Alatala xa.”
Tunden naxanye Alatalaa banxini
ne fan yatɛma nɛn se rasariɲanxine ra
alo saraxa ganden goronne.
[21] Tunden naxanye birin Yerusalɛn nun Yuda yi,
ne birin nasariɲanma nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xa.
Naxanye birin fama saraxa badeni,
ne nde xalima nɛn,
alogo e xa sa kudin so e kui.
Na lɔxɔni, sare mati yo mi fa luma
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batu banxini.

---

* 14:15: Gbaxaloni itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi. † 14:16: Bubu Kui Sanla fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

Malaki
Nabi Malaki Alaa Falan Naxan
Sɛbɛ

Nabi Malaki kawandini ito sɛbɛxi nɛn ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari. A sɛbɛ waxatin naxan yi, fayida ɲɛɛ kɛmɛ nan bata yi dangu xabu Yahudiyane xɛtɛ e konni sa keli konyiyani Babilɔn yi. Suxu muxune xɛtɛ xanbini, Isirayila kaane yi lu e kɛɲaan masarɛ Ala mabinni ndedi ndedi, e tunnaxɔlɔ e ma. A lixi Nabi Xage nun Nabi Sakari bata yi yelin e kawandine bɛ xabu ɲɛɛ tonge saxan hanma ɲɛɛ tonge suulun. Isirayila kaane bata yi Nabi Xage nun Nabi Sakari a xinla ratin, e yi Ala Batu Banxin ti Yerusalɛn taani. Na xanbi ra, yamaan yi yigi nɛnɛn naxan sɔtɔxi yamana kanna Sorobabeli a mangayaan bun, na yi kala. Esirasi mɔn munma yi e dina feene yitɔnna fɔlɔ singen.

Nayi, dina feene yi xɛtɛma xanbin nan na. Sanla mi yi fa rabama, e mi yi saraxane bama a kiini. Alaa sariyan mi yi suxi.

Nabi Malaki yi yamaan nalimaniya, a Alaa xanuntenyana fe rabira e ma e nun a kitin naxan mɔn bata maso e ra. A e rakolon a Ala fama a Muxu Sugandixin nan nafadeyi. Na sɛbɛxi Malaki 3.1-4 kui. Nabi Malaki nan Yoni Marafu Tiina fe fala waliyiyani ɲɛɛ kɛmɛ naanin benun a xa fa. A naxa, a nabina nde fama Alaa Muxu Sugandixin yɛɛ ra, a kirani tɔn a xa naxan luma alo Nabi Eli. Na sɛbɛxi Malaki 3.1 kui e nun 3.23-24 kui. Ningila Yesu kui, feni ito falaxi lan Yoni Marafu Tiin nan ma naxan Marigi Yesu fa feni tɔn. Na sɛbɛxi Matiyu 17.11-13 kui e nun Luka 1.17 kui.

1 Alatala yi waliyiya falani ito ti Isirayila
kaane xa Malaki xɔn.*

Ala bata a yamaan xanu

2 Alatala naxa, "N bata ɛ xanu." Koni
ɛ naxa, "I ya xanuntenyaan yitaxi nxu ra
di?" Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Esayu
xunyɛn xa mi yi Yaxuba ra ba? Anu n bata
Yaxuba xanu, 3 koni n bata Esayu raŋaxu. N
bata a geya yirene findi tonbonne ra, n yi a
kɛɛn lu kankone xa."

4 Xa Edɔn kaane a fala, e naxa, "Nxu bata
halagi, koni nxu mɔn nxɔ taa kalaxine tima
nɛn!"

Nayi, n tan Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
naxa, "E na e ti, n mɔn yi e rabira. Muxune
mɛnna xilima nɛn, 'Bɔxɔ Ɲaxina,' Alatala
xɔlɔxi yamaan naxan ma habadan! 5 Ɛ na
toma nɛn, ɛ yi a fala, ɛ naxa, 'Alatala gbo
hali Isirayila yamanan fari ma!' "

Saraxaraline magi fena

6 "Diina a fafe binyama nɛn. Walikɛɛn
fan a kuntigin binyama nɛn. Xa n tan
nan ɛ fafe ra, na binyen sifan minɛn yi?
Xa ɛ mangan nan n na, na binyen sifan
minɛn yi?" Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
naxa na kiini. "Ɛ tan saraxaraline, ɛ tan
nan n xinla rayelefuma. Ɛ mɔn yi a fala, ɛ
naxa, 'Nxu i xinla rayelefuxi di?' 7 Ɛ fama
donse haramuxin nan na, ɛ yi a dɔxɔ saraxa
ganden fari. Ɛ mɔn yi a fala, ɛ naxa, 'Nxu
i ya sariŋanna kalaxi di?' A luxi nɛn alo ɛ a
falama nɛn, ɛ naxa, 'Alatalaa saraxa ganden
tɔnɔ mi na' 8 ɛ na fa xuruse yɛɛtaren na
saraxan na. Fe ɲaxin xa mi na ra ba? Ɛ na fa
xuruseen na, a sanna giraxi hanma a furaxi,
fe ɲaxin xa mi na fan na ba? Xa i na fi i ya
yamana kanna ma, na go? A sɛwɛ i ra ba?
A i yisuxɛ a faŋin na ba?" Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna naxa na kiini.

9 "Nayi, iki, ɛ kata ɛ Ala mafan alogo a xa
hinan en na! Ɛ to na se sifane fima a ma, a
a tuli matiyɛ ɛ ra ba?" Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna naxa na kiini.

10 "Hali ɛ tan nde kedenna yi Ala Batu
Banxin dɛɛn nagalɛ nun alogo ɛ nama tɛɛn
nadɛgɛ fuuni n ma saraxa ganden fari! N
mi n sɛwa fe yo toxi ɛ yi," Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna naxa na kiini. "N mi ɛ saraxane
rasuxuma. 11 N xinla binyama nɛn siyane
birin yɛ keli sogeteden ma han a biradena.
E wusulanna nun kise sariŋanxine bama
saraxan na n xinli yiren birin yi. N xinla
binyama nɛn siyane birin yɛ." Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

12 "Koni ɛ tan nan n ma sariŋanna kalama,
ɛ to a falama, ɛ naxa, 'Marigina saraxa gan-
den haramuxi, en donseen naxan sɔtɔma a
fari na yelefu.' 13 Ɛ a falama, ɛ naxa, 'Fitinan
ni ito ra!' Ɛ yi ɛ kutun maraŋaxuni." Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

* 1:1: Malaki bunna nɛɛn fa fala "N ma xɛrana."

"Anu, ɛ fama xuruse muɲaxine ra n xɔn saraxan na, naxanye madɔnxi hanma naxanye furaxi. N tan tinɲɛ ne rasuxɛ ɛ ra ba?" Alatala naxa na kiini.
14 "Dangan na yanfantenna xa xuruse xɛmɛ radaxaxin naxan ma kuruni, a yi a kɔlɔ a so feen na n yii, a fa fa a madɔnxin na Marigin xɔn saraxan na. Bayo manga gbeen nan n na. N xinla magaxu siyane yɛ." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

2

1 "Iki, yamarini ito ɛ tan saraxaraline nan xa! 2 Xa ɛ mi ɛ tuli mati, xa ɛ mi a ragidi ɛ bɔɲɛni, a ɛ xa n xinla binya, n dangan nafama nɛn ɛ ma, n yi ɛ dubane findi dangane ra. N bata ɛ dubane danga yati! Bayo ɛ mi n ma fe ragidixi ɛ bɔɲɛni." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
3 "Iki, n kɔnkɔxi ɛ bɔnsɔnna xili ma ɛ fe ra. Ɛ xuruseen naxanye bama saraxan na n xa sali waxatini, n na e gbiine soma nɛn ɛ yɛtagi, muxune yi sa ɛ nun na woli ayi ɛ bode xɔn. 4 Nayi, ɛ a kolonma nɛn, a n yamarini ito falaxi ɛ xa nɛn alogo layirin naxan nxu nun Lewine tagi, na nama kala." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
5 "N ma layirin luxi nɛn e xɔn, a findi siimayaan nun bɔɲɛ xunbenla ra e xa. N na e so nɛn e yii alogo e xa gaxu n yɛɛ ra. E lu nɛn n yɛɛragaxuni yati, e yi n xinla binya.
6 N ma sariyan ɲɔndin yi e dɛ. Wule fala yo mi lu e dɛ. E bira nɛn n fɔxɔ ra bɔɲɛ xunbenla nun muxu faɲiyani, e yi muxu wuyaxi raxɛtɛ hakɛn fɔxɔ ra."
7 "Amasɔtɔ saraxaralina falane fekolonna nan fima muxune ma. Muxune xaranna fenma a tan nan na lan sariyane ma. Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xɛraan nan a ra. 8 Koni ɛ tan bata kiraan beɲin, ɛ bata muxu wuyaxi ratantan sariyan xɔn. N layirin naxan xidi nxu nun Lewi bɔnsɔnna muxune, ɛ bata na kala." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini. 9 "N maraɲaxun nun marayarabin nagidima ɛ ma nɛn yamaan tagi. Amasɔtɔ ɛ mi biraxi n ma kiraan fɔxɔ ra, fɔ ɛ to muxune rafisaxi e bode xa sariyan xɔn."

Futu feen sariyana

10 En birin fafe keden xa mi a ra ba? Ala kedenna xa mi en birin daxi ba? Nanfera nayi en na en bode yanfama, en yi layirin kala naxan xidi en benbane nun Ala tagi? 11 Yuda kaane bata tinxintareyaan liga. Fe haramuxin bata liga Isirayila nun Yerusalɛn yi, bayo yire sariɲanxin naxan yi rafan Alatala ma, Yuda kaane bata na raharamu. E bata sungutunne futu naxanye ala xɔɲɛna nde batuma. 12 Naxan na ito liga, Alatala xa na kanna kedi Yaxuba bɔnsɔnne dɔxɔdene yi. A tan nan kantanna tima, a yabin ti. Ala xa na kanna kedi hali a saraxane ba Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xa.
13 A mato, ɛ mɔn naxan xunna. Ɛ wugama, ɛ kutunma, ɛ yi Alatalaa saraxa ganden nafe yɛɛgen na bayo a mi fa ɛ saraxane matoma, a mi sese rasuxuma ɛ yii. 14 Ɛ mɔn yi a fala, a nanfera? Bayo Alatala nan seren na ɛ nun ɲaxanla tagi i naxan dɔxi i foninge waxatini, i naxan yanfaxi, hali i fe rafala boden to yi a ra, hali ɛ nun na to bata yi layirin xidi. 15 Ala mi ɛ findixi gbindi kedenna xan na ba, a yi niin bira na yi? Na gbindi kedenna nanse fenma fɔ bɔnsɔnna naxan Ala kolon. Nayi, ɛ yɛtɛ suxu ɛ niini, ɛ nama ɛ foninge waxatin ɲaxanla yanfa.
16 Alatala, Isirayilaa Ala naxa, "Naxan na a mɛ a ɲaxanla ra xɔnnantenyani, na gbalon funfu luma a ma nɛn. Nayi, ɛ yɛtɛ suxu ɛ niini ɛ nama muxune yanfa." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

Ala fa fena kitisadeni

17 Ɛ fala xuine Alatala xadanma. Ɛ a falama, ɛ naxa, "Nxu a raxadanma di?" Ɛ nɛma a falɛ, ɛ naxa, "Naxan yo fe ɲaxin liga, ne nan fan Alatala yɛɛ ra yi. Na kanne nan nafan a ma." Hanma ɛ naxa, "Ala naxan kiti kɛndɛn sama, na minɛn yi?"

3

1 "A mato, n nan n ma xɛraan nasigama nɛn, a yi kirani tɔn n yɛɛ ra. Nayi, sanɲa ma kedenni, ɛ marigin naxan fenma, na soma nɛn a batu banxini. Ɛ n ma xɛraan naxan mamɛma lan n ma layirin ma, na fama nɛn." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini. 2 Anu, nde luyɛ a nii ra a fa lɔxɔni? Nde luyɛ tixi a na fa waxatin naxan yi? Bayo a luma nɛn alo xabuna sulun tɛɛna,* alo dugin xana xɔsi ba safunna. 3 A dɔxɔma nɛn alo xabun naxan wure gbeti fixɛn naxulunma a rasɛnsɛn xinla ma a yi a gbiin ba. A Lewine rasariɲanma nɛn alo xɛmaan

* 3:2: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

nun wure gbeti fixɛn nasɛnsɛnma kii naxan
yi, e findi saraxarali tinxinxine ra Alatala
xa. 4 Nayi, Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane
kiseene rafanma nɛn Alatala ma, alo waxati
danguxine yi.
5 "N nan n masoma nɛn ɛ ra kitisadeni.
N yi sereyaan ba kɔɛramuxune nun yalun-
dene xili ma mafurɛn, e nun naxanye e
kɔlɔma wulen fari, e nun naxanye walikɛne
saranna nun kaɲa gilɛne nun kiridine kan-
sunma, e nun naxanye xɔɲɛne rabeɲinma,
naxanye mi gaxuma n yɛɛ ra." Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

Yaganne fe

6 "N tan Alatala, n mi masaraxi. Nanara, ɛ
tan Yaxuba bɔnsɔnne, ɛ mi raxɔrixi. 7 Xabu
ɛ benbane waxatini, ɛ bata ɛ xun xanbi so
n ma tɔnne yi, ɛ mi e suxi. Ɛ mɔn xa
xɛtɛ n ma, n fan yi n yɛɛ rafindi ɛ ma."
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
"Anu, ɛ a falama, ɛ naxa, 'Nxu fa xɛtɛma
Ala ma di?' 8 Adamadiin nɔɛ Ala muɲɛ ba?
Anu ɛ bata n muɲa. Ɛ n maxɔdinma, ɛ
naxa, 'Nxu i muɲaxi di?' Ɛ to mi yaganna
nun kise dɛfexine fima. 9 Dangana ɛ tan
yamanan muxune birin fɔxɔ ra amasɔtɔ ɛ
n muɲama. 10 Ɛ fa yaganne dɛfexin na se
ramaradeni alogo balon xa lu n ma banxini
waxatin birin." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
naxa, "Ɛ n nakɔrɔsi feni ito yi iki, ɛ a mato,
xa n mi kore xɔnna dɛɛn nabiyɛ ɛ xa, n
baraka gbeen nagodo ɛ ma han a dangu
ayi." 11 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, "N
mi tinɲɛ se kalane yi ɛ sansine kala bɔxɔni, ɛ
wudi binle mi luyɛ e bogitarene ra. 12 Siyane
birin a falama nɛn ɛ ma a dubadene, bayo
ɛ yamanan ɲaxunma nɛn." Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna naxa na kiini.

Ala tinxin muxune saranma nɛn

13 Alatala naxa, "Ɛ fala xɔlɛne ti nɛn n ma.
Ɛ mɔn a falama, ɛ naxa, 'Nxu nanse falaxi i
ma?' 14 Ɛ a fala nɛn, ɛ naxa, 'Ala batun tɔnɔ
yo mi na! Nxu nanse sɔtɔxi a sariya suxuni,
nxu sunuxin yi lu sigan tiyɛ Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna fe ra. 15 Nxu fa a falama nɛn
iki a sɛwan yɛtɛ yigboone nan xa. Fe ɲaxi
rabane nan sabatixi yati! Hali naxanye Ala
bunbama, e yɛtɛ sɔtɔma a ra.' "
16 Nayi, naxanye gaxuxi Alatala yɛɛ ra, ne
falan tima e bode tagi, Alatala tuli matixi
e ra, a e xuiin namɛma. Muxun naxanye
gaxuxi Alatala yɛɛ ra e a xinla binya, ne
xinle yi sɛbɛ Ala yɛtagi alogo a xa a ɲɔxɔ lu
e xɔn. 17 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa,
"E findima nɛn n gbeen na. N na e findi
n yɛtɛ gbee yamaan na lɔxɔ naxan yi, e
kininkininna n suxuma nɛn alo dii fafan
kininkininma a diin ma kii naxan yi naxan
walima a xa. 18 Nayi, ɛ mɔn tagi rabaan
toma nɛn tinxin muxun nun muxu ɲaxin
tagi, e nun Ala batu muxun nun naxan mi
a batuma." 19 Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna naxa, "Na lɔxɔn fama tɛɛn nan na alo
sulun tɛɛna.† Yɛtɛ yigboone nun fe ɲaxi
rabane birin findima sɛxɛ xaren nan na,
na lɔxɔn yi findi tɛɛn na e xa. E salen mi
luyɛ, hali e siyadina a mi luyɛ. 20 Koni ɛ tan
naxanye n xinla binyaxi, n ma tinxinyaan
minima nɛn kɛnɛnni ɛ xa alo sogen na te,
a kɛnɛnna yi ɛ rakisi, ɛ xɔrɔyama nɛn, ɛ
yi tugan sɛwani alo ɲinge dii lugoxine."
21 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, "Nayi,
ɛ muxu ɲaxine yibodonma nɛn, e lu alo
xubena ɛ sanna bun, na lɔxɔni, n lɔxɔn
naxan yitɔnma."

Nabi Eli faan firindena

22 N sariyan naxanye so n ma walikɛɛn
Musa yii Horebe geyani Isirayila kaane xa,
n ma tɔnne nun yamarine, ne fe xa rabira ɛ
ma. 23 N tan yɛtɛɛn Nabi Eli rafama nɛn ɛ ma
benun Alatalaa lɔxɔ gbee magaxuxin xa a li.
24 A yi dii fafane bɔɲɛn nafindi e diine ma,
a diine bɔɲɛn nafindi e fafane ma, alogo n
nama fa ɛ bɔxɔn halagi.

† 3:19: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."

Matiyu

Matiyu Yesu a Fe Xibaru Faɲin

Naxan Sɛbɛ

Matiyu Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn ɲɛɛ tonge saxan e nun suulun ɲɔxɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Mudu maxinla nan yi Matiyu ra Romi kaane xa Yesu a xilima waxatin naxan yi. Matiyu findi Yesu a xarandiina nde nan na. Yesu a taruxun ligaxi nɛn Matiyu yɛɛ xɔri, a yi a sɛbɛ waxati gbɛtɛ yi.

Matiyu nun Maraka nun Luka Yesu a taruxun yɛbama fayida kii kedenna nin. Koni Matiyu a gbeen sɛbɛxi Yahudiyane nan xa. Na nan a liga, a yirena ndee sɛbɛ Yahudiyane naxanye famuma dangu siya gbɛtɛne ra. A mɔn nabiya fala fonne fe falama dangu bonne ra alogo a xa a yita Yahudiyane ra fa fala Yesu bata nabine birin ma falane rakamali.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yɛbama, Mariyamaa diina. Yesu xaran wuyaxi ti nɛn a dunuŋa yi gidini a yamaan xa. A mɔn kabanako wuyaxi liga nɛn. Matiyu na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a rakeli fena sayani.

Yesu benbane fe
Taruxune Singen 2.3-15 nun Luka 3.23-38

1 Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbane
xinle nan itoe ra. Dawuda bɔnsɔnna nde
nan yi Yesu ra. Iburahima bɔnsɔnna nde
nan yi Dawuda ra.
2 Iburahima nan Isiyaga sɔtɔ. Isiyaga
yi Yaxuba sɔtɔ. Yaxuba yi Yuda nun a
xunyɛne nun a tadane sɔtɔ. 3 Yuda yi Peresi
nun Sera sɔtɔ. E nga nan yi Tamari ra.
Peresi yi Xesirɔn sɔtɔ. Xesirɔn yi Rami sɔtɔ.
4 Rami yi Aminadabo sɔtɔ. Aminadabo yi
Naxason sɔtɔ. Naxason yi Salimon sɔtɔ.
5 Salimon nun Raxabi yi Boosu sɔtɔ. Boosu
nun Ruti yi Obedi sɔtɔ. Obedi yi Yese sɔtɔ.
6 Yese yi Manga Dawuda sɔtɔ.

Dawuda yi Sulemani sɔtɔ. A nga yi findixi
Yurayaa ɲaxanla nan na. 7 Sulemani yi
Robowan sɔtɔ. Robowan yi Abiya sɔtɔ.
Abiya yi Asa sɔtɔ. 8 Asa yi Yosafati sɔtɔ.
Yosafati yi Yehorami sɔtɔ. Yehorami yi
Yusiya sɔtɔ. 9 Yusiya yi Yotami sɔtɔ. Yotami
yi Axasi sɔtɔ. Axasi yi Xesekiya sɔtɔ.
10 Xesekiya yi Manase sɔtɔ. Manase yi Amɔn
sɔtɔ. Amɔn yi Yosiya sɔtɔ. 11 Yosiya yi
Yɛkonaya nun a xunyɛne nun a tadane sɔtɔ,
e Isirayila muxune suxu waxatin naxan yi,
e siga e ra Babilɔn taani konyiyani.
12 E siga xanbini Babilɔn taani, Yɛkonaya
yi Selatili sɔtɔ. Selatili yi Sorobabeli sɔtɔ.
13 Sorobabeli yi Abiyudi sɔtɔ. Abiyudi yi
Eliyakimi sɔtɔ. Eliyakimi yi Asori sɔtɔ.
14 Asori yi Sadɔki sɔtɔ. Sadɔki yi Ahimi
sɔtɔ. Ahimi yi Eliyudi sɔtɔ. 15 Eliyudi
yi Eleyasari sɔtɔ. Eleyasari yi Matani
sɔtɔ. Matani yi Yaxuba sɔtɔ. 16 Yaxuba
yi Yusufu sɔtɔ, Mariyamaa xɛmɛna, naxan
Yesu bari, naxan xili "Alaa Muxu Sugandix-
ina." 17 Awa, fɔlɔ Iburahima ma, han sa
dɔxɔ Dawuda ra, na findi mayixɛtɛ fu nun
naanin nan na. Fɔlɔ Dawuda ma, han e siga
Isirayila yamaan na Babilɔn taani waxatin
naxan yi, na fan mayixɛtɛ fu nun naanin.
Fɔlɔ e sigan ma Babilɔn taani, sa dɔxɔ Alaa
Muxu Sugandixin bari waxatin na, na fan
findixi mayixɛtɛ fu nun naanin nan na.

Marigi Yesu sɔtɔ fena
Luka 2.1-7

18 Awa, Yesu Alaa Muxu Sugandixin sɔtɔxi
kii naxan yi, na nan ito ra. A nga, Mariyama
yi masuxi Yusufu xɔn ma nun, koni benun a
xa dɔxɔ a xɔn ma waxatin naxan yi, a yi a to
a bata fudikan fata Alaa Nii Sariŋanxin na.
19 Tinxin muxun nan yi a xɛmɛn Yusufu ra.
A mi yi waxi a xa Mariyama rayagi yamaan
yɛtagi. Nanara, a yi a miri a xa a futun kala
luxunni. 20 A yi a mirima na feen ma waxatin
naxan yi, Marigina malekan yi mini a xa
xiyeni, a naxa, "Yusufu, Dawuda bɔnsɔnna,
i nama gaxu i ya ɲaxanla Mariyama tongɛ,
amasɔtɔ a diin naxan barima, na fataxi Alaa
Nii Sariŋanxin nan na. 21 A dii xɛmɛn barima
nɛn, i yi a xili sa Yesu* amasɔtɔ a tan nan a
yamaan nakisima e yulubine ma."
22 Ito birin ligaxi nɛn alogo Marigin naxan
falaxi a nabiin xɔn ma, a na xa kamali. 23 A
naxa,
"Sungutun nasɔlɔnxin fudikanma nɛn,
a dii xɛmɛn bari.
E yi a xili sa Ɛmanuwɛli,

* 1:21: Yesu xinla bunna nɛɛn, fa fala "Marakisi Tiina" Heburu xuini. † 1:23: Esayi 7.14 nun 8.8 nun 8.10 fan mato.

na bunna nɛɛn fa fala, ‘Ala en tagi.’ ”†
[24] Nanara, Yusufu xulun waxatin naxan
yi, Marigina malekan naxan yamari a ma,
a na liga, a yi Mariyama tongo a ɲaxanla
ra. [25] Koni e mi kafu han a yi dii xɛmɛn bari.
Yusufu yi a xili sa “Yesu.”

2

Xɔntɔn tiin naxanye sa keli sogeteden binni

[1] Yesu to sɔtɔ Bɛtɛlɛmi taani Yudaya ya-
manani Manga Herode waxatini, fekolonne
yi fa sa keli sogeteden binni, fa Yerusalɛn
taani. [2] E muxune maxɔdin, e naxa, “Diidin
naxan barixi Yahudiyane mangan na, na
minɛn yi? Nxu bata a taxamaseri saren
to nxu yi sogeteden binni waxatin naxan
yi. Nanara, nxu bata fa nxu xa fa a
batu.” [3] Manga Herode na mɛ waxatin
naxan yi, a kuisan, e nun Yerusalɛn kaane
birin. [4] A yi yamaan saraxarali kuntigine
nun sariya karamɔxɔne xili, a yi e maxɔdin,
a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin yi lan a
xa bari minɛn yi?”* [5] E yi a yabi, e naxa,
“A barima Bɛtɛlɛmi taan nin Yudaya ya-
manani. Nabini itɔ nan sɛbɛxi, a naxa,
[6] ‘I tan, Bɛtɛlɛmi taan Yuda yamanani,
taa xuri mi i tan na Yudaya taa gbeene yɛ.
Amasɔtɔ mangana nde kelima nɛn i tan yi
naxan Isirayila muxune masuxuma,
n ma yamana.’ ”†
[7] Awa, Manga Herode yi fekolonne xili
wundoni, a yi e maxɔdin na saren mini
waxatin yɛtɛɛn ma. [8] A yi ɲungun sa e ma
siga Bɛtɛlɛmi taani, a naxa, “Ɛ sa diidina fe
yɛɛ fen han! Ɛ na a to waxatin naxan yi, ɛ
yi n nakolon alogo n fan xa sa a batu.”
[9] E to mangana falan namɛ, e yi siga. E
saren naxan to sogeteden binni a fɔlɔni, e
mɔn yi na to, a yi lu e yɛɛ ra han a sa ti
diidin yiren xun ma. [10] E to na saren to, e
yi sɛwa han! [11] E to so banxini, e yi diidin
nun a nga Mariyama to. E yi e xinbi sin a
xa, e yi a batu. Na xanbi ra, e yi e sanba
seene ramini, e yi xɛmaan nun wusulanna
nun mirihi latikɔnɔnna fi a ma. [12] Ala yi
fekolonne rakolon xiyeni, a e nama fa xɛtɛ
Manga Herode fɛma. E yi xɛtɛ kira gbɛtɛ
xɔn ma e konni.

Yesu sɔtɔ muxune yi e gi

[13] Fekolonne kelixin na yi, Marigina
malekan yi mini Yusufu xa xiyeni, a yi a
fala a xa, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga
tongo, ɛ yi ɛ gi, ɛ siga Misiran yamanani.
Ɛ sa lu na han n na falan ti ɛ xa waxatin
naxan yi. Amasɔtɔ Herode diidin fenma a
faxa xinla nan ma.” [14] Nayi, Yusufu yi keli,
a diidin nun a nga tongo kɔɛɛn na, e siga
Misiran yamanani. [15] A lu na han Herode yi
faxa. Marigin naxan fala nabiin xɔn ma, na
yi kamali, a naxa,
“N na n ma dii xɛmɛn xili nɛn a xa keli
Misiran bɔxɔni.”‡

Diine faxa fena

[16] Herode to a kolon a fekolonne bata a
mayenden, a bɔɲɛn yi te kati! A yi yamarin
fi, a dii xɛmɛn naxanye Bɛtɛlɛmi taan nun
a rabilinna birin yi, naxanye barin munma
ɲɛɛ firin sɔtɔ, a ne birin xa faxa. A na
waxatin nagidi fekolonne gbee falan nan
xɔn. [17] Nayi, Nabi Yeremi a falan yi kamali,
a naxa,
[18] “Gbelegbele xuiin nun wuga xui gbeen
tema Rama taani,
Rakeli nan a diine wugama.
A mi tinɲɛ a xa masabari
amasɔtɔ e birin bata faxa.”§

E xɛtɛ fena keli Misiran yi

[19] Herode faxa waxatin naxan yi, Ma-
rigina malekan yi mini Yusufu xa xiyeni
Misiran yamanani, [20] a yi a fala, a naxa,
“Keli, i diidin nun a nga tongo, i xɛtɛ
Isirayila yamanani amasɔtɔ naxanye di-
idin fenma a faxa feen na, ne bata faxa.”
[21] Nanara, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga
tongo, a xɛtɛ Isirayila yamanani. [22] Koni a
mɛ waxatin naxan yi, a Herode a dii xɛmɛn
Arikelayusi dɔxi a fafe ɲɔxɔni mangan na
Yudaya yamanan xun na, Yusufu yi gaxu na
yidɔxɔ feen na. Ala mɔn yi a rakolon xiyeni,
a yi siga Galile yamanani. [23] A yi sa dɔxɔ
taana nde yi naxan xili Nasarɛti. Nabine
falane yi rakamali, fa fala, “A xili bama nɛn
‘Nasarɛti kaana.’ ”

3

Yoni Marafu Tiina kawandina
Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28

* 2:4: A na maxɔdinna tixi nɛn bayo muxune yi Alaa Muxu Sugandixin faan mamɛma bayo nabi fonne waliyiya falane bata yi a fe yita xabu ɲɛɛ kɛmɛ wuyaxi. † 2:6: Mika 5.1 ‡ 2:15: Hose 11.1 § 2:18: Yeremi 31.15

1 Yoni Marafu Tiin yi fa na waxatini
a kawandin ba fɔlɔ tonbonni Yudaya ya-
manani. 2 A naxa, “Ɛ xun xanbi so ɛ
hakɛne yi, amasɔtɔ Ariyanna Mangayaan
bata maso!” 3 Nabi Esayi yi a tan nan ma fe
falama, a naxa,
“Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
naxan a falama,
‘Ɛ kirani tɔn Marigin yɛɛ ra,
ɛ kirane matinxin a xa!’ ”*
4 Ɲɔgɔmɛ xabe dugin nan yi ragodoxi
Yoni ma. A yi tagi xidixi kidin na. A
yi baloma tuguminne nun kumin nan na.
5 Yamaan yi lu fɛ a fɛma keli Yerusalɛn
nun Yudaya yamanan nun Yurudɛn baan
nabilinna birin yi. 6 E yi e ti e yulubine ra,
a yi e rafu Yurudɛn baani e tubi xinla ma
Ala ma.
7 Yoni to Farisi muxune† nun Saduse
muxun‡ wuyaxi to fɛ a fɛma, a xa e rafu
igeni, Yoni yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan saɲi
bɔnsɔnne! Nde ɛ rakolonxi, ɛ xa ɛ gi Alaa
xɔlɔn bun ma? 8 Ɛ kɛwanle xa a yita fa fala ɛ
bata ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi. 9 Ɛ nama
ɛ miri fa fala ɛ benban nan Iburahima ra.
N xa a fala ɛ xa, Ala nɔɛ gɛmɛni itoe findɛ
nɛn Iburahima bɔnsɔnne ra! 10 Bunbin bata
yitɔn wudi salenne sɛgɛ feen na. Wudin
naxan mi bogi faɲi tima, na sɛgɛma nɛn,
a woli tɛɛni. 11 N tan ɛ rafuma igeni ɛ tubi
xinla nan ma Ala ma. Koni naxan sɛnbɛn
gbo n tan xa, na fama n tan xanbi ra, n mi
nɔɛ naxan ma sankidi fulunɲɛ yati. Na ɛ
rafuma Alaa Nii Sariɲanxin nun tɛɛn nin.
12 A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan
kui, koni a se dagin sama nɛn tɛɛ tutareni!”

Yesu rafu fena igeni
Maraka 1.9-11, Luka 3.21-22, Yoni 1.32-34

13 Na waxatini Yesu yi keli Galile ya-
manani, a siga Yoni fɛma Yurudɛn baani,
alogo Yoni xa a rafu igeni. 14 Koni Yoni yi
tondi, a naxa, “N makona a ma, i tan nan xa
n tan nafu, koni i bata fa n tan fɛma.” 15 Yesu
yi a yabi, a naxa, “Tin ito xa liga singen,
amasɔtɔ a lan nɛn en xa fe tinxinxine birin
nakamali.” Nanara, Yoni yi tin. 16 Yesu to
rafu, a keli igeni nɛn tun, kore xɔnna dɛɛn
yi rabi a xa, a yi Alaa Nii Sariɲanxin to godɛ
ganba sawurani, a dɔxɔ a ma. 17 Fala xuiin
yi keli kore, a yi a fala, a naxa, “N nafan
Dii Xɛmɛn nan ito ra naxan bata n kɛnɛn ki
faɲi.”

4

Setana yi kata Yesu ratantandeni
Maraka 1.12-13, Luka 4.1-13

1 Na xanbi ra, Alaa Nii Sariɲanxin yi Yesu
xali tonbonni alogo Yinna Manga Setana xa
kata a ratantan feen na. 2 Yesu yi soge tonge
naanin kɔɛ tonge naanin ti sunni, a mi
donse don, sunna yi a suxu.* 3 Maratantan
tiin yi fa Yesu fɛma, a naxa, “Xa Alaa Dii
Xɛmɛn nan i tan na, a fala gɛmɛni itoe xa,
e xa maxɛtɛ burun na.” 4 Yesu yi a yabi, a
naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘Muxun
mi balon donseen xan gbansan na fɔ Ala
falan naxanye birin tima.’† ”
5 Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a
siga a ra Taa Sariɲanxini,‡ a sa a ti Ala Batu
Banxin xun tagi. 6 A yi a fala Yesu xa, a naxa,
“Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, tugan,
amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa,
‘Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya
fe yi.
E yi i tongo, alogo i nama i sanna din gɛmɛ
yo ra.’§ ”
7 Yesu yi a yabi, a naxa, “A mɔn sɛbɛxi
Kitabun kui, a naxa, ‘I nama i Marigina Ala
mato bunbani.’* ”
8 Na xanbi ra, Yinna Manga Setana mɔn
yi a tongo, a siga a ra geya gbeen fari, a
dunuɲa mangayane nun a binyene birin
yita a ra. 9 Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa i
xinbi sin n bun ma, i yi n batu, n ni itoe birin
fima i ma nɛn.” 10 Yesu yi a yabi, a naxa,

* 3:3: Esayi 40.3 † 3:7: Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. ‡ 3:7: Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lan mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. * 4:2: Na waxatini, muxun na yi sunna suxu, a mi yi donseen donma hali kɔɛɛn na. Waxatina nde yi, e mɔn yi a ɲɛnige e nama igen fan min hali kɔɛɛn na. † 4:4: Sariyane 8.3 ‡ 4:5: Yerusalɛn nan xili Taa Sariɲanxina bayo a rasariɲanxi Ala xa. Na feen sɛbɛxi Yaburin 87.1-3 kui. § 4:6: Yaburi 91.11-12 * 4:7: Sariyane 6.16 † 4:10: Sariyane 6.13

"Setana, keli be! Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun
kui, a naxa, 'I xa i Marigina Ala binya, i yi a
keden peen batu.'† "
11 Nayi, Yinna Manga Setana yi keli Yesu
fɛma. Malekane yi fa a mali.

Yesu yi a wanla fɔlɔ Galile yi
Maraka 1.14-15, Luka 4.14-15

12 Yesu a mɛ waxatin naxan yi, a e bata
Yoni sa kasoon na, a siga Galile yamanani.
13 A mi fa dɔxɔ Nasarɛti taani sɔnɔn, a sa
dɔxɔ Kapɛrunan taani Galile daraan dɛ Sab-
ulon nun Nafatali bɔxɔni. 14 A na ligaxi nɛn,
alogo Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali,
a naxa,
15 "Sabulon kaan nun Nafatali kaan
naxanye baan binni, Yurudɛn baan dɛ,
siya gbɛtɛne gbeen Galile naxan na,
16 yamaan naxan dɔxi dimini,
ne bata kɛnɛn gbeen to.
Naxanye dɔxi sayaan dimini,
kɛnɛnna bata mini ne ma!"‡
17 Na waxatini, Yesu yi kawandin ba fɔlɔ, a
naxa, "Ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi! Amasɔtɔ
Ariyanna Mangayaan bata maso."

Yesu yi muxu naanin xili
Maraka 1.16-20, Luka 5.1-11

18 Yesu sigan tima Galile Daraan dɛxɔn ma
waxatin naxan yi, a yi ngaxakedenma firin
to. Yɛxɛ suxun nan yi e ra. Simɔn naxan
xili Piyɛri§ e nun a ngaxakedenna, Andire,
e yi yɛxɛ suxuni yalaan na darani. 19 Yesu
yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ bira n fɔxɔ ra. N
xa ɛ findi muxu fenne ra Ala xa alo ɛ yɛxɛn
suxuma kii naxan yi." 20 E yi e yalane sa
mafurɛn! E bira a fɔxɔ ra. 21 A sigaxin yɛɛn
na ndedi, a yi ngaxakedenma firin gbɛtɛye
to, Yaki nun Yoni, Sebede a dii xɛmɛne. E
nun e fafe yi e yalane yitɔnma kunkin kui.
Yesu yi e xili. 22 E yi e fafe lu kunkin kui sa!
E bira Yesu fɔxɔ ra.

Yesu yi yamaan mali
Luka 6.17-19

23 Yesu yi siga Galile yamanan birin yi,
a yamaan xaran e salide banxine yi. A
yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Faɲin
kawandin ba e xa, a yi yamaan furetɔne
rakɛndɛya furen sifan birin ma. 24 Muxune
yi na feen xibarun mɛ Siriya yamanan
birin yi. Yamaan yi fa furetɔɔn sifan birin
nun tɔrɔ muxune ra e nun ɲinan ɲaxin yi
naxanye fɔxɔ ra e nun gan furetɔne nun
lɛbutɛnne. Yesu yi ne birin nakɛndɛya.
25 Yama gbeen yi bira a fɔxɔ ra keli Galile
yamanan nun Taa Xun Fune yi. Ndee fan yi
sa keli Yerusalɛn nun Yudaya nun Yurudɛn
baan kidi ma.

5

Yesu yi kawandin ba geyaan fari

1 Yesu to yama gbeen to, a te a sa dɔxɔ
geyaan fari. A xarandiine yi fa a fɛma. 2 A
yi e xaran fɔlɔ.

*S*ɛwa gbeena fe
Luka 6.20-23

3 A naxa, "Sɛwan na kanne xa,
naxanye mako Ala ma
bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma nɛn.
4 Sɛwan na kanne xa,
naxanye wugama,
bayo Ala ne madɛndɛnma nɛn.
5 Sɛwan na kanne xa,
naxanye limaniyaxi,
bayo bɔxɔn findima nɛn ne kɛɛn na.
6 Sɛwan na kanne xa,
tinxinna xɔnla naxanye suxuma
alo kamɛn nun min xɔnla, bayo ne wasama
nɛn.
7 Sɛwan na kanne xa,
naxanye kininkininma,
bayo Ala kininkininma nɛn ne fan ma.
8 Sɛwan na kanne xa,
naxanye bɔŋɛn sariŋanxi,
bayo ne Ala toma nɛn.
9 Sɛwan na kanne xa,
naxanye bɔŋɛ xunbenla rasoma,
Ala ne xilima nɛn a a diine.
10 Sɛwan na kanne xa,
naxanye bɛsɛnxɔnxi e tinxinyana fe ra,
bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma nɛn."
11 "Yamaan na ɛ konbi, e yi ɛ bɛsɛnxɔnya,
e yi fala ɲaxin sifan birin ti ɛ xili ma n tan
ma fe ra, sɛwana ɛ tan xa nayi. 12 Ɛ sɛwa,
ɛ ɲaxan, amasɔtɔ barayi gbeen namaraxi
ɛ xa ariyanna yi. Amasɔtɔ e nabine fan
bɛsɛnxɔnya na kii nin xabu a fɔlɔni."

*F*ɔxɔn nun kɛnɛnna fe
Maraka 9.50, 4.21, Luka 14.34-35, 8.16

13 Yesu naxa, "Ɛ luxi nɛn alo fɔxɔna
dunuŋa muxune birin xa. Koni xa fɔxɔn
mɛxɛmɛxɛnna ba ayi, a fa ramɛxɛmɛxɛnma
nanse ra nayi? A tɔnɔ mi fa na fɔ a
woli ayi, yamaan yi a yibodon. 14 Ɛ luxi

‡ 4:16: Esayi 8.23 han 9.1 § 4:18: Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita.

nɛn alo kɛnɛnna dunuɲa muxune birin xa.
Taan naxan tixi geyaan fari, na mi luxunɲɛ.
15 Muxu yo mi lɛnpun nadɛgɛ, a a raso deben
bun ma. Koni fɔ lɛnpun xa dɔxɔ seen nan
fari. Nanara, a kɛnɛnna fiyɛ banxi kui kaane
birin ma. 16 A na kii nin, ɛ kɛnɛnna xa
yanban yamaan yɛtagi alogo e xa ɛ wali
faɲine to, e yi ɛ Fafe Ala binya ariyanna yi.”

Musaa Sariyana

17 Yesu naxa, “Ɛ nama ɛ miri fa fala n
bata fa Sariya Kitabun nun nabine kitabune
kaladeni. N mi faxi e kaladeni fɔ e raka-
malideni. 18 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, fanni
kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi, sese mi
bɛ Sariya Kitabun na hali sɛbɛnla yiredi
keden pe han feen birin yi kamali. 19 Nanara,
naxan na yamarini ito nde keden kala hali
a xurun ki yo ki, a bonne xaran na ma, na
kanna yatɛma muxudin nan na Ariyanna
Mangayani. Koni naxan sariyani itoe sux-
uma, a bonne xaran ne ma, na kanna find-
ima nɛn muxu gbeen na Ariyanna Man-
gayani. 20 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa ɛ
tinxinyaan mi dangu sariya karamɔxɔne
nun Farisi muxune tinxinyaan na, ɛ mi soɛ
Ariyanna Mangayani mumɛ!”

Yesu a falana xɔlɔna fe yi

21 Yesu naxa, “Ɛ bata a mɛ a Ala bata yi a
fala en benbane xa, a naxa, ‘I nama faxan
ti. Naxan na muxun faxa, na kitima nɛn.’*
22 Koni n tan a falama ɛ xa iki, naxan na xɔlɔ
a ngaxakedenna ma, na kitima nɛn. Naxan
na a ngaxakedenna konbi, kitisa yamaan na
makitima nɛn. Naxan na a fala fa fala, ‘I
tan xaxilitarena,’ na kanna lan yahannama
tɛɛn nin. 23 Nanara, i nɛma i ya kiseen
nalima Ala ma waxatin naxan yi saraxa
ganden yɛtagi, a na rabira i ma fa fala i
ngaxakedenna xɔlɔxi i ma, 24 i ya kiseen lu
saraxa ganden yɛtagi singen. I siga xulɛn,
i sa ɛ nun i ngaxakedenna tagini tɔn. Na
xanbi ra, i yi i ya kiseen fi Ala ma.”

25 “Xa i yɛngɛfaan sigama i ra i kitideni, ɛ
nɛma kira yi, i xa kata i na feen ɲan ɛ tagi
sinma alogo a nama i so kitisaan yii. Na fan
yi i so doma kanne yii. Ne fan yi i sa kasoon
na. 26 N xa ɲɔndin fala i xa, nayi, i mi kelɛ na
mumɛ, fɔ i yanginna birin fi!”

Yesu a maxadina yalunyana fe yi

27 Yesu naxa, “Ɛ bata yi a mɛ nun a Ala
bata yi a fala, a naxa, ‘I nama yalunyaan
liga.’† 28 Koni n tan a falama ɛ xa, naxan na
ɲaxanla mato han a kunfa a ma, na kanna
bata yelin yalunyaan ligɛ a bɔɲɛni. 29 Xa i
yiifari ma yɛɛn nan i birɛ yulubini, a ba na,
i yi a woli ayi. Amasɔtɔ i fatin yirena nde
halagixin fisa dangu i gbindin birin soon na
yahannama yi. 30 Xa i yiifari ma yiin nan i
birɛ yulubini, a sɛgɛ a ra, i yi a woli ayi. I yii
kedenna sɛgɛxin fisa dangu i gbindin birin
soon na yahannama yi.”

Futu kala feen maxadina
Matiyu 19.9, Maraka 10.11-12, Luka 16.18

31 Yesu naxa, “E yi a falama nun, e naxa,
‘Naxan yo nɛma a ɲaxanla beɲinɲɛ, a xa
futu kala kɛdin so a yii.’‡ 32 Koni n tan
a falama iki, xa muxuna a ɲaxanla beɲin,
ɲaxanla mi yalunya ligaxi, a bata a ɲaxanla
ti yalunyaan ma nayi,§ bayo xa xɛmɛ gbɛtɛ
a futu, na bata yalunyaan liga a xɔn ma.”

*K*ɔlɔna fe maxadina

33 Yesu naxa, “Ɛ mɔn bata yi a mɛ nun,
a a fala nɛn en benbane xa, a i na i kɔlɔ
Marigini, fɔ i xa a rakamali.* 34 Koni n na
a falama ɛ xa iki, ɛ nama ɛ kɔlɔ ariyanna
yi amasɔtɔ Ala mangaya gbɛdɛn mɛnni.†
35 Ɛ nama ɛ kɔlɔ dunuɲa ra amasɔtɔ Ala san
tiden na a ra. Ɛ nama ɛ kɔlɔ Yerusalɛn taani
amasɔtɔ Manga gbeena taan nan na ra. 36 Ɛ
nama ɛ kɔlɔ ɛ xunna ra amasɔtɔ hali ɛ xun
sɛxɛ kedenna, ɛ mi nɔɛ a fɔrɛ hanma ɛ yi a
fixa. 37 Koni i ya falan xa findi ‘Ɔn,’ hanma
‘Ɛn-ɛn’ tun! Xa i nde sa na fari, na kelixi Fe
Ɲaxin Kanna nin.”

I nama i gbeen ɲɔxɔ
Luka 6.29,30

38 Yesu naxa, “Ɛ bata yi a mɛ nun fa fala,
‘Yɛɛn ɲɔxɔn xa fi yɛɛn na, ɲinna ɲɔxɔn xa fi

* 5:21: xɔrɔyaan 20.13 e nun Sariyane 5.17 † 5:27: xɔrɔyaan 20.14 e nun Sariyane 5.18 ‡ 5:31: Sariyane 24.1 § 5:32: A bata a ɲaxanla ti yalunyaan ma. Bayo a ɲaxanla nan mɔn a ra Ala yɛɛ ra yi bayo a futun kala xun mi yi na Ala yɛɛ ra yi. * 5:33: Saraxaraline 19.12 e nun Yatɛne 30.3 e nun Sariyane 23.22-24 † 5:34: A mi kɔlɔna fe falama be lan wulen gbansanna ma. Koni hali ɲɔndin na a ra, Yesu naxa, i nama i kɔlɔ. Xa muxun dari feen nan ɲɔndi falan na, muxune lama a falan na nɛn hali a mi a kɔlɔ. ‡ 5:38: xɔrɔyaan 21.23-25 e nun Saraxaraline 24.19-20 e nun Sariyane 19.21

ɲinna ra.’‡ 39 Koni n tan a falama iki, i nama i
kankan muxu ɲaxin yɛɛ ra. Naxan na i dɛɛn
fɔxɔ kedenna garin a ma, bode fɔxɔ fan ti
a xa. 40 Xa muxuna nde waxi i kiti feni i ya
doma bun birana fe ra, tin a xa i ya doma
gbeen fan tongo. 41 Xa muxu yo i karahan i
xa goronna maxali kilo kedenni, i tan xa a
findi kilo firinna ra. 42 Naxan na i xandi seni,
i xa na ki. Xa muxuna nde wa i doli feni sena
nde yi, i nama tondi.”

I yaxune xanu
Luka 6.27-28, 32-36

43 Yesu naxa, “Ɛ bata yi a mɛ nun fa fala, ‘I
adamadi boden xanu, i yi i yaxune raŋaxu.’§
44 Koni n tan a falama ɛ xa iki, ɛ xa ɛ yaxune
xanu. Naxanye ɛ bɛsɛnxɔnyama, ɛ xa Ala
maxandi ne xa. 45 Nanara, ɛ ligama nɛn
alo ɛ Fafe Ala naxan ariyanna yi. Amasɔtɔ
a sogen natema muxu faŋine nun muxu
ɲaxine nan xa. Amasɔtɔ tinxin muxun
nun tinxintarena, Ala tulen nafama ne birin
xa. 46 Muxun naxanye bata ɛ xanu, xa ɛ ne
nan tun xanu, ɛ barayin sɔtɔma nayi di?
Hali mudu maxinle fan na ligama! 47 Xa ɛ
ɛ ŋgaxakedenne nan tun xɔntɔn, ɛ nanfe
ligaxi nayi naxan dangu bonne gbeen na?
Amasɔtɔ hali dɛnkɛlɛyatarene na ɲɔxɔnna
ligama. 48 Nanara, ɛ lu fɛtareyani alo fɛ mi ɛ
Fafe Ala ra kii naxan yi naxan ariyanna yi.”

6

Xaranna Ala kiseene fe ra

1 Yesu naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama
ɛ wali faŋine kɛ yamaan yɛtagi alogo e xa ɛ
to. Xa ɛ na liga, ɛ mi barayi sɔtɔma ɛ Fafe
Ala ra ariyanna yi. 2 Nanara, xa i yiigelitɔne
kima, i nama xɔtaan fe i yɛɛ ra a ralideni
alo nafigine a ligama kii naxan yi salide
banxine nun taa tagine yi alogo yamaan xa
e matɔxɔ. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, e bata
yelin e saranna sɔtɛ yamaan yii. 3 Koni xa
i yiigelitɔne kima, hali i kɔmɛnna nama a
kolon i yiifanna naxan ligama 4 alogo i ya
hinan wanla xa raba suturani. Nayi, i Fafe
Ala naxan i toma suturani, na i barayima
nɛn.”

Xaranna Ala maxandin ma
Luka 11.2-4

5 Yesu naxa, “Ɛ nɛma Ala maxandɛ, ɛ
nama a liga alo nafigine. Amasɔtɔ a rafan
e ma, e xa ti salide banxine nun taa tagine
yi, e yi sali alogo yamaan xa e to. N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, e bata yelin e saranna sɔtɛ
yamaan yii. 6 Koni i tan nɛma Ala maxandɛ,
so i ya banxini, i dɛɛn nagali, i yi i Fafe Ala
maxandi i mi naxan toma. Nayi, i Fafe Ala
naxan wundo yi feene toma, na i barayima
nɛn.”

7 Yesu naxa, “Ɛ nama lu xɛtɛ fala fuyanne
ma tun Ala maxandini alo dɛnkɛlɛyatarene.
Amasɔtɔ e mirima a ma fa fala e na falan
nawuya ayi Ala e xuiin namɛma na nin. 8 Ɛ
nama liga alo ne, bayo ɛ Fafe Ala ɛ makone
kolon benun ɛ xa a maxandi. 9 Awa, ɛ Ala
maxandima ikiini, ɛ naxa,
‘Nxu Fafe naxan kore xɔnna ma,
i xinla xa sariŋan.
10 I ya Mangayaan xa fa,
i sagoon xa liga dunuŋa yi
alo a ligama kore xɔnna ma kii naxan yi.
11 I nxɔ to balon fi nxu ma.
12 I nxu mafelu nxu yulubine ra,
alo nxu fan nxu hakɛ tongone mafeluma kii
naxan yi.
13 I nama tin nxu xa bira tantanni
fɔ i nxu rakisi fe ɲaxin ma.’ ”

14 “Amasɔtɔ xa ɛ ɛ hakɛ tongone mafelu, ɛ
Fafe naxan ariyanna yi, na fan ɛ mafeluma
nɛn. 15 Koni xa ɛ mi ne mafelu e hakɛne ra,
ɛ Fafe Ala fan mi ɛ mafeluyɛ ɛ yulubine ra.”

Sun suxu feen xaranna

16 Yesu naxa, “Ɛ nɛma sunni, ɛ nama ɛ
yɛtagini tɔŋɔn alo nafigine e yɛtagine yixi-
dima kii naxan yi alogo yamaan xa a kolon a
e sunni. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ne bata yelin
e saranna sɔtɛ yamaan yii. 17 I tan nɛma
sunna suxuma, i yɛtagin maxa, i yi i xunni
tɔn 18 alogo yamaan nama a kolon fa fala i
sunni fɔ i Fafe Ala i mi naxan toma, na a
kolonma nɛn. I Fafe Ala naxan wundo feene
toma, na i barayima nɛn.”

Ariyanna nafunla fe
Luka 12.33,34

19 Yesu naxa, “Ɛ nama ɛ nafunle ramara
dunuŋani ito yi ɛ banxine kui, xɔrinxɔrinna
nun mɛlimɛnle a kalama dɛnaxan yi.
Muŋadene fan soma nɛn, e yi a muŋa.
20 Koni ɛ xa nafunla ramara ariyanna yi,
xɔrinxɔrinna nun mɛlimɛnle mi a kalɛ
dɛnaxan yi, muŋadene fan mi soɛ na, e
a muŋa 21 bayo i ya nafunla dɛnaxan yi, i
xaxinla fan mɛnna nin.”

§ 5:43: Saraxaraline 19.18

Fati bɛndɛn gbee kɛnɛnna a fe
Luka 11.34-36

22 Yesu naxa, “Muxun yɛɛn luxi nɛn alo
lɛnpuna a fati bɛndɛn xa.* Xa i yɛɛn kɛndɛ,
i fatin birin luma nɛn kɛnɛnni. 23 Koni xa
i yɛɛn kala, i fatin birin luma nɛn dimini.
Nayi, kɛnɛnna naxan i yi, xa na bata findi
dimin na, na dimin gboma ayi nɛn.”

Ala nun nafunla fe
Luka 16.13, 12.22-31

24 Yesu naxa, “Muxu yo mi nɔɛ walɛ kari
firinna xa sanɲa ma kedenni. Amasɔtɔ a
kedenna raɲaxuma nɛn, a kedenna xanu,
hanma a kedenna binyama nɛn, a yi bonna
rayelefu. Ɛ mi nɔɛ wanla kɛ Ala nun nafunla
xa sanɲa ma kedenni.”

25 “Nanara, n na a falama ɛ xa, ɛ nama
kɔntɔfili ɛ dunuɲa yi gidina fe ra, ɛ naxan
donma hanma ɛ naxan minma hanma ɛ ɛ
maxidima naxan yi. Niin mi dangu donseen
na ba? Fati bɛndɛn mi dangu dugin na
ba? 26 Ɛ xɔline mato, e mi se sima, e mi se
xabama, donse ramarade mi e yii, koni ɛ
Fafe naxan ariyanna yi, na nan e baloma.
Ɛ mi fisa xɔline xa ba? 27 Ɛ tan nde nɔɛ
waxatidi sɛ ɛ yɛtɛ siine fari ɛ xaminna ma
ba? 28 Ɛ xaminma dugina fe ra nanfera?
Ɛ wudi fuge faɲine gbo kiin mato. E mi
walima, e mi dugi rafalama e yɛtɛ xa, 29 anu
n xa a fala ɛ xa, hali Manga Sulemani e nun
a nɔrɔn birin yi, a mi a yɛtɛ marabɛri ba
alo e tan nde. 30 Ala nan sɛxɛne marabɛri
bama naxanye solima to, tila e gan, e ɲan
fefe! A mi ɛ marabɛri bɛ dangu ne ra ba? Ɛ
dɛnkɛlɛyaan xurun.”

31 “Nanara, ɛ nama xamin fa fala, ‘En
balon sɔtɔma di?’ hanma ‘En na igen
sɔtɔma di?’ hanma ‘En dugin sɔtɔma di?’
32 Amasɔtɔ dɛnkɛlɛyatarene seni itoe birin
fenma. Koni ɛ Fafe naxan ariyanna yi, na
ɛ makoon kolon. 33 Koni ɛ Alaa Mangayaan
fen singen e nun a tinxinyana, na xanbi ra
a seni itoe birin soma ɛ yii nɛn. 34 Nanara, ɛ
nama xamin tila tɔrɔna fe ra. Tila xaminna
tila nan ma. Amasɔtɔ lɔxɔn birin nun a
tɔrɔn na a ra.”

7

Ɛ nama bonne yalagi
Luka 6.37-38, 41-42

1 Yesu naxa, “Ɛ nama ɛ yɛtɛ findi ɛ
adamadi boden kɛwanle makiti muxun na,
alogo Ala nama ɛ fan makiti. 2 Bayo ɛ na
bonne kɛwanle makiti kii naxan yi, Ala ɛ
fan makitima na kii nin. Ɛ ligaseen naxan
yatɛma bonne xa, Ala fan na nan yatɛma
ɛ xa. 3 Nanfera ɲamadin naxan i adamadi
boden yɛɛn xɔn, i na toma, koni gbindonna
naxan i tan yɛɛn xɔn, i mi na toma? 4 I
ya a falama i adamadi boden xa nanfera fa
fala, ‘Tin, n xa ɲamadin ba i yɛɛn xɔn ma,’
koni gbindonna i tan yɛɛn xɔn ma. 5 I tan
nafigina! Gbindonna ba i yɛtɛ yɛɛn xɔn ma
singen, na xanbi ra, i nɔɛ na ɲamadin toɛ
nɛn, i yi a ba i adamadi boden yɛɛn xɔn ma.”

6 “Ɛ nama se sariɲanxin sa barene bun.*
Ɛ nama ɛ bɔxɔ bun nafunla woli xɔsɛne bun
ma.† Xa i na liga xɔsɛne e yibodonma nɛn,
barene yi xaɲɛ ɛ ma, e yi ɛ xin.”

Ala maxandina fe
Luka 11.9-13

7 “Ɛ seen maxɔdin, ɛ a sɔtɔma nɛn. Ɛ
seen fen, ɛ a toma nɛn. Ɛ dɛɛn kɔnkɔn, a
rabima ɛ xa nɛn. 8 Amasɔtɔ naxan yo na
seen maxɔdin, na a sɔtɔma nɛn. Naxan na
seen fen, na a toma nɛn. Naxan na dɛɛn
kɔnkɔn, a rabima a xa nɛn. 9 Muxuna nde
ɛ yɛ ba, naxan ma diin burun maxɔdinma a
ra, a gɛmɛn so a yii? 10 Hanma a na yɛxɛn
maxɔdin a ra, a saɲin so a yii? 11 Hali ɛ to
findixi muxu ɲaxine ra, ɛ a kolon fa fala a
lan nɛn, ɛ xa se faɲin so ɛ diine yii. E faxi fa,
ɛ Fafe naxan ariyanna yi, na se faɲine soma
a maxandi muxune yii kii naxan yi!”

12 “Sariya Kitabun nun nabine kitabune
birin bunna nan ito ra: I waxi muxune xa
feen naxanye raba i xa, na ɲɔxɔnna liga
bonne xa.”

Dɛ xurina fe
Luka 13.24

13 “Ɛ so dɛ xurin na, amasɔtɔ kiraan naxan
sigama yahannama yi, na ragbo, a so dɛɛn
nagbo. Muxu wuyaxi soma nɛn mɛnni.
14 Kiraan naxan sigama habadan nii rakisini,

* 6:22: alo lɛnpuna: Sandani ito kui, i nɔɛ i yɛɛn tiyɛ nɛn se faɲin na hanma a kobina. Xa i yɛɛn tixi se faɲin na, na findima nɛn kɛnɛnna ra i xa. * 7:6: barene: Yanyina nde, sandani ito bunna nɛɛn, fa fala i lan i xa muxune kawandi naxanye nɔɛ e tuli matiyɛ i ra. † 7:6: bɔxɔ bun nafunla: Gɛmɛn siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gɛmɛn xili nɛn “pɛrili.”

na yisiga raxɔlɔ, a dɛɛn mi ragbo, muxu wuyaxi mi a toma."

Wudin nun a bogina fe
Luka 6.43-44

15 "Ɛ a liga ɛ yeren ma wule nabine fe yi.
E nɛma fama e xuruxi alo yɛxɛɛna, koni e
kui feen luxi nɛn alo kanko xaɲɛne. 16 Ɛ
ne kolonma e kɛwanle nan xɔn. I manpa
bogin bolonɲɛ tansinna kɔɛ ra ba? I xɔdɛ
bogin bolonɲɛ wudi maɲalixin kɔɛ ra ba?
17 Wudi faɲin bogi faɲin nan tima. Wudi
ɲaxin bogi ɲaxin nan tima.‡ 18 Wudi faɲin
mi bogi ɲaxin tima. Wudi ɲaxin mi bogi
faɲin tima. 19 Wudin naxan mi bogi faɲin
tima, na sɛgɛma nɛn, a gan. 20 Nba, ɛ wule
nabine kolonma e kɛwanle xɔn ma na kii
nin."

Ala xuiin suxutare muxune fe
Luka 13.25-27

21 "Muxun naxanye a falama, e naxa,
'Marigina, Marigina!' ne birin mi soma
Ariyanna Mangayani fɔ naxanye n Fafe Ala
sagoon ligama. 22 Nanara, na lɔxɔn§ na
a li, muxu wuyaxi a falama nɛn, e naxa,
'Marigina, Marigina! Nxu bata yi nabiya
falane ti i xinli nun, nxu ɲinanne kedi i
xinli, nxu kabanako fe wuyaxi liga i xinli!'
23 Nba, n na a falama e xa nɛn, n naxa, 'N mi
ɛ kolon mumɛ! Ɛ tan fe ɲaxi rabane, ɛ keli
n fɛma!' "

Banxi ti firinne fe
Luka 6.47-49

24 "Awa, muxun naxan birin n ma falane
ramɛma, e yi e suxu, ne luxi nɛn alo xɛmɛ
xaxilimaan naxan a banxin ti fanyen fari.
25 Tulen fa waxatin naxan yi, xudene yi rafe,
foye gbeen yi fa. Koni na banxin mi bira
bayo a yi tixi fanyen nan fari. 26 Muxun
naxanye birin n ma falane ramɛma koni e
mi e suxuma, ne luxi nɛn alo xaxilitaren
naxan a banxin ti mɛɲɛnsinna fari. 27 Tulen
faxina, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa,
banxin yi bira kii ɲaxini!"

Yesu sɛnbɛna fe

28 Yesu yelinxina falane birin tiyɛ, ya-
maan yi kabɛ a xaran ti kiin ma. 29 A tan mi
luxi alo e sariya karamɔxɔne kii naxan yi,
Yesu yi xaranna tima Ala sɛnbɛn nin.

8

Yesu yi dogonfontɔɔn nakɛndɛya
Maraka 1.40-45, Luka 5.12-16

1 Yesu yi godo keli geyaan ma, yama
gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra. 2 Awa, dogon-
fontɔɔn yi fa a fɛma, a yi a xinbi sin a bun
ma, a naxa, "N kanna, xa i tin, i nɔɛ n
nakɛndɛyɛ nɛn." 3 Yesu yi a yiin sa a ma, a
yi a yabi, a naxa, "N bata tin, i xa kɛndɛya."
Dogonfontɔɔn yi kɛndɛya mafurɛn. 4 Na
xanbi ra, Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I nama
a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin
fɛma, a xa sa i mato. Na xanbi ra, Musaa
sariyan saraxan naxan yamarixi, i na ba. Na
findɛ nɛn sereyaan na e xa."*

Sofa kuntigina walikɛɛn nakɛndɛya fena
Luka 7.1-10

5 Yesu so Kapɛrunan taani waxatin naxan
yi, Romi sofaan kɛmɛ kuntigin yi fa a fɛma,
a yi a mafan, a naxa, 6 "N fafe, n ma walikɛɛn
furaxina n konni, hali a mi nɔɛ a mamaxɛ. A
tɔrɔxi kati!" 7 Yesu yi a yabi, a naxa, "N xa sa
a rakɛndɛya." 8 Kuntigin yi a yabi, a naxa, "N
fafe, na binyen mi lan n ma, i siga n konni.
Falan ti tun, n ma walikɛɛn kɛndɛyama nɛn.
9 N fan kuntigina nde nan ma nɔ bun, sofane
n fan bun. N na a falɛ na ndee xa nɛn, n
naxa, 'Siga,' a siga. N yi a fala nde gbɛtɛ xa,
n naxa, 'Fa,' a fa. N yi a fala n ma konyin xa,
n naxa, 'Ito liga,' a na liga."†

10 Yesu na mɛ waxatin naxan yi, a kabɛ.
Muxun naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra, a yi a
fala ne xa, a naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ xa,

‡ 7:17: bogina: Sanda sifani ito kui, bogi faɲin findixi kɛwali faɲin nan na. § 7:22: Na lɔxɔn nɔɛ findɛ kitisa lɔxɔn nan na waxati raɲanni. * 8:4: dogonfontɔna: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbɛtɛ mi yi a yiin diɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14. † 8:9: xɛmɛni ito yi laxi a ra fa fala sɛnbɛn Yesu yii daala xun na alo sɛnbɛna a tan sofa kuntigin yii a sofane xun na kii naxan yi. Xɛmɛn misaala nan tɔngoxi a yɛtɛ dunuɲa yi gidin kiin ma alogo a xa a yita fa fala Yesu yi nɔɛ a walikɛɛn nakɛndɛyɛ nɛn a sɛnbɛn na hali a gbindin mi siga.

n munma dɛnkɛlɛyaan sifani ito to Isirayila
muxu yo yi. [11] N xa a fala ɛ xa, muxu wuyaxi
fama nɛn sa keli sogeteden nun sogegodode
binni, e yi fa dɔxɔ Iburahima nun Isiyaga
nun Yaxuba fɛma Ariyanna Mangayani.‡
[12] Koni naxanye yi lan nun e xa so Ariyanna
Mangayani,§ ne raminima nɛn tanden ma
dimini, wugan nun ɲin naxinna dɛnaxan
yi." [13] Yesu yi a fala kuntigin xa, a naxa,
"Siga, a ligama i xa nɛn alo i dɛnkɛlɛyaxi
a ma kii naxan yi." Kuntigina walikɛɛn yi
kɛndɛya na waxatin yɛtɛni.

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya
Maraka 1.29-34, Luka 4.38-41

[14] Yesu yi siga Piyɛri* konni, a yi a bitan
gilɛn furaxin li saxi a konni a fatin wolonxi
a ma. [15] Yesu yi ɲaxanla yiin suxu, fati
mawolonna yi a beɲin, a keli, a ti, a wali fɔlɔ
a xa.
[16] Ɲinbanna soxina, yamaan yi fa muxu
wuyaxi ra Yesu fɛma yinna ɲaxine yi nax-
anye fɔxɔ ra. Yesu yi yinnane kedi a falan
xɔn, a furetɔne birin nakɛndɛya. [17] A na liga
nɛn, alogo Nabi Esayi naxan fala, a na xa
kamali, a naxa,
"A en ma tɔrɔne nan tongoxi,
en ma furene nan yi a fari."†

Birana Yesu fɔxɔ ra
Luka 9.57-62

[18] Yesu to yama gbeen to a rabilinni, a yi
a fala a xarandiine xa, a e xa gidi daraan
bode fɔxɔn na. [19] Sariya karamɔxɔna nde yi
fa a fɛma, a naxa, "Karamɔxɔ, i siga dɛdɛ,
n sigɛ i fɔxɔ ra." [20] Yesu yi a yabi, a naxa,
"Xulumaseene xima yinle nan na, xɔline
yi e tɛɛn sa, koni hali n na n xunna sama
dɛnaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
yii." [21] A fɔxɔrabirana nde yi a fala a xa,
a naxa, "N Marigina, tin n xa sa n fafe
maluxun singen." [22] Yesu yi a yabi, a naxa,
"Bira n fɔxɔ ra, a lu faxa muxune xa faxa
muxune maluxun."‡

Yesu yi foye gbeen nati
Maraka 4.35-41, Luka 8.22-25

[23] Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a xarandiine
yi siga a fɔxɔ ra. [24] E daraan xun ma, foye
gbeen yi keli, a igeni maxa. Igen mɔrɔnne§
yi sa kunkin xun ma. Koni Yesu yi xima.
[25] Xarandiine yi siga a fɛma, e yi a raxulun. E
yi a fala, e naxa, "Marigina, nxu rakisi, nxu
faxamaan ni i ra." [26] Yesu yi e yabi, a naxa,
"Ɛ gaxuma nanfera? Ɛ dɛnkɛlɛyaan mi gbo
mumɛ!" Na xanbi ra, a keli, a foyen nun ige
mɔrɔnne yamari, e yi e raxara. [27] Muxune
birin yi kabɛ, e naxa, "Muxu sifan mundun
ito ra? Hali foyen nun igen mɔrɔnne a falan
suxuma!"

Yesu yi muxu firin nakɛndɛya yinnane
naxan fɔxɔ ra
Maraka 5.1-20, Luka 8.26-39

[28] Yesu yi siga Gadara yamanani daraan
bode fɔxɔn na. Muxu firin yi a li na yi nax-
anye yi kelixi bilingan yireni, yinna ɲaxine
yi e fɔxɔ ra. E yi xaɲɛ kati! Muxu yo mi
yi susɛ sigan tiyɛ na kiraan xɔn. [29] Yinnane
yi e rasɔnxɔ e falan ti e xɔn, e naxa, "Alaa
Dii Xɛmɛna, i nanse fenma nxu fɛma? I faxi
nxu ɲaxankataden nin ba benun waxatin xa
a li?" [30] Xɔsɛ kuru gbeen yi e dɛgema na
dɛxɔn ma nun. [31] Yinnane yi Yesu mafan,
e naxa, "Xa i nxu kedima, nxu rasiga xɔsɛ
kuruni ito yi." [32] Yesu yi a fala e xa, a naxa,
"Ɛ siga." Nayi, e sa so na xɔsɛ kuruni.
Xɔsɛ kurun yi godo e giyɛ geyaan ma, e sa
faxa darani. [33] Muxun naxanye yi xɔsɛne
kantanma, ne yi e gi, e siga taani. E sa na
feene birin fala e nun feen naxan ligaxi na
muxune xa yinna ɲaxine yi naxanye fɔxɔ
ra. [34] Na ma, taa yi kaane birin yi sa Yesu
ralan. E a to waxatin naxan yi, e yi a mafan,
a xa keli e yamanani.

9

Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya
Maraka 2.1-12, Luka 5.17-26

[1] Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a darani gidi,
a siga a kon taani. [2] Muxuna ndee yi fa
xɛmɛ lɛbutɛnna nde ra a fɛma, a saxi a sa
seni e yii. Yesu yi e dɛnkɛlɛyaan to, a yi
a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, "N ma diina, i

‡ 8:11: A bunna nɛɛn fa fala siya gbɛtɛne fan kisin sɔtɔma nɛn hali ba Yahudiyane ra. § 8:12: Yanyina nde, na lanxi Isirayila kaane nan ma. * 8:14: Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita. † 8:17: Esayi 53.4 ‡ 8:22: A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sɔtɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni. § 8:24: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni. * 9:3: Ala rayelefuna: Karamɔxɔne na falaxi nɛn bayo Yesu bata falan ti alo Ala nan yi a tan na, a naxa, "i yulubine bata xafari" anu, Ala nan yulubine xafarima.

bɔɲɛn xa sa, i yulubine bata xafari.” 3 Sariya
karamɔxɔna ndee yi e miri, e naxa, “Xɛmɛni
ito Ala rayelefuma!”* 4 Yesu yi e miriyaan
kolon. A yi a fala, a naxa, “Ɛ mirima fe
ɲaxi sifani itoe ma nanfera? 5 Mundun fala
raxɔlɔ, ‘I yulubine bata xafari’ hanma, ‘Keli,
i sigan ti?’ 6 N na a yitama ɛ ra nɛn nayi
fa fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
yii dunuŋa yi, n muxune mafelu e yulubine
ra.” A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, “Keli, i
ya sa seen tongo, i siga i konni!” 7 Xɛmɛn
yi keli, a siga a konni. 8 Yamaan to na to,
e gaxu, e yi Ala tantun amasɔtɔ a bata na
sɛnbɛ sifan fi muxune ma.

Yesu yi Matiyu xili
Maraka 2.13-17, Luka 5.27-32

9 Yesu yi keli, a siga. A yi mudu maxinla
nde to, a yi xili Matiyu, a yi dɔxi mudu
maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira
n fɔxɔ ra.” Matiyu yi keli, a bira a fɔxɔ ra.
10 Yesu yi a dɛgema Matiyu a banxini
waxatin naxan yi, mudu maxili wuyaxi nun
hakɛ kan wuyaxi yi fa, e dɔxɔ Yesu nun a
xarandiine fɛma e dɛgedeni. 11 Farisi mux-
una ndee na to waxatin naxan yi, e yi a fala
a xarandiine xa, e naxa, “Ɛ karamɔxɔn nun
mudu maxinle nun hakɛ kanne e dɛgema e
bode xɔn ma nanfera?” 12 Yesu yi e xuiin mɛ,
a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛndɛ,
na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne. 13 Ɛ
siga, ɛ sa Kitabuna falani ito bunna fɛsɛfɛsɛ,
a naxa, ‘Hinanna rafan n ma dangu saraxan
na.’† Amasɔtɔ n mi faxi tinxin muxune xan
xilideyi fɔ hakɛ kanne.”

*Maxɔ*dinna sun suxu feen ma
Maraka 2.18-22, Luka 5.33-39

14 Yoni a xarandiine yi fa Yesu fɛma, e
yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu tan nun Farisi
muxune sunna suxuma, koni nanfera i ya
xarandiine mi sunna suxuma?” 15 Yesu yi
e yabi, a naxa, “Ɲaxalandi kanna nɛma
ɲaxalandi tiine fɛma waxatin naxan yi, e
lan e xa sunu ba?‡ Koni waxatina nde fama
ɲaxalandi kanna bama nɛn e yɛ, e sunna
suxuma nɛn na yi. 16 Muxu yo mi nɔɛ dugi
nɛnɛn tongɛ a yi dugi fonna bɛtɛrɛn a ra§
amasɔtɔ a dugi nɛnɛn bɔma nɛn a fonna ra,
a yinla yi ragbo ayi. 17 Muxun mi manpa
nɛnɛn sɛ se sase fonna kui. Xa a na liga,
manpa nɛnɛn se sase fonna kalama nɛn,
manpaan yi bɔxɔn, se sase fonna yi kala.
Koni manpa nɛnɛn sama se sase nɛnɛn nan
kui, e firinna birin namarama nɛn nayi ki
faɲi.”

*Yesu yi muxu firin nak*ɛndɛya
Maraka 5.21-43, Luka 8.40-56

18 Yesu yi na falama e xa waxatin naxan
yi, Yahudiya kuntigina nde yi fa a xinbi sin
Yesu bun, a naxa, “N ma dii tɛmɛn bata faxa
iki sa! Koni fa i yiin sa a ma, a niin birama a
yi nɛn na yi.” 19 Na ma, Yesu yi keli, a bira a
fɔxɔ ra, e nun a xarandiine.
20 Ɲaxanla nde yi na yi, ɲaxalan furen yi
a ma xabu ɲɛɛ fu nun firin. Na yi fa Yesu
xanbi ra, a yi a yiin din a domaan lenben na.
21 Bayo a yi a mirixi a ma, a naxa, “Xa n na
n yiin din a domaan na tun, n kɛndɛyama
nɛn na yi.” 22 Yesu yi a firifiri, a yi a to, a yi a
fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i bɔɲɛn
xa sa, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakɛndɛya.”
Ɲaxanla yi kɛndɛya na waxatin yɛtɛni!
23 Awa, Yesu yi so kuntigina banxini, a
xulen fene to e nun yamaan naxan yi
wugama, 24 a naxa, “Ɛ mini! Dii tɛmɛni ito
mi faxaxi, a xiin nɛn tun!” E birin yi gele
a ma. 25 E to yamaan namini, Yesu yi so,
a dii tɛmɛn suxu a yiin ma, dii tɛmɛn yi
keli. 26 Muxune yi na feen xibarun mɛ na
yamanan yiren birin yi.

Yesu yi danxutɔ firin nakɛndɛya

27 Yesu keli mɛnni waxatin naxan yi,
danxutɔ firin yi bira a fɔxɔ ra. E gbelegbele
a fɔxɔ ra, e naxa, “Dawudaa Dii Xɛmɛna,*
kininkinin nxu ma!” 28 Yesu so banxini
waxatin naxan yi, danxutɔ firin yi so a fɛma
banxin kui. A yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ laxi
a ra yati fa fala a n nɔɛ ito ligɛ nɛn ba?” E
yi a yabi, e naxa, “Ɔn, nxu fafe.” 29 Yesu yi
a yiin din e yɛɛne ra. A yi a fala, a naxa, “A
xa liga ɛ xa alo ɛ dɛnkɛlɛyaxi a ma kii naxan
yi.” 30 E yɛɛne yi raba ayi. Yesu yi falan ti e
xa a sɔbɛɛn na, a naxa, “Muxu yo nama feni
ito kolon!” 31 Koni e yi siga, e sa Yesu a fe
xibarun nali na yamanan yiren birin yi.

† 9:13: Hose 6.6 ‡ 9:15: Ɲaxalandi kanna: Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. § 9:16: dugi nɛnɛna: Yesu a sariya nɛnɛn mi sɛ Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nɛnɛn ma.
* 9:27: Dawudaa Dii xɛmɛna: E na falaxi nɛn bayo Yesu findixi Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde nan na.

Yesu yi bobon nakɛndɛya

32 Awa, na xɛmɛne yi sigama waxatin
naxan yi, muxuna ndee yi fa xɛmɛna nde
ra Yesu fɛma naxan mi yi nɔɛ falan tiyɛ
amasɔtɔ yinna ɲaxin nan yi a fɔxɔ ra. 33 Yesu
yinnan kedi waxatin naxan yi, bobon yi
falan ti fɔlɔ! Yamaan yi kabɛ, e naxa, "Ito
ɲɔxɔnna munma to Isirayila muxune yɛ
singen!" 34 Koni Farisi muxune yi a fala, e
naxa, "Yinna mangan nan sɛnbɛn fixi a ma
a yinnane kedi."

Yesu yi kininkinin yamaan ma

35 Awa, Yesu yi siga taane nun banxidɛne
yi, a sa yamaan xaran e salide banxine yi.
A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Faɲin
kawandin ba e xa, a yi muxune rakɛndɛya
furen sifan birin ma. 36 A yamaan toxi
waxatin naxan yi, a yi kininkinin e ma,
amasɔtɔ e xaminxi, e mali muxu mi yi na
yi alo yɛxɛɛn naxanye kantan muxu mi na.
37 Nanara, Yesu yi sandan sa a xarandiine xa,
a naxa, "Malo xaba daxin gbo koni a xaba
muxune mi wuya. 38 Ɛ xɛɛ kanna mafan, a
xa walikɛna ndee rasiga malo xabadeni."†

10

Xɛra fu nun firinne fe
Maraka 3.13-19, Luka 6.12-16

1 Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili. A
sɛnbɛn fi e ma a e xa yinna ɲaxine kedi, e
mɔn yi furetɔɔn sifan birin nakɛndɛya. 2 Na
xɛra fu nun firinne xinle nan itoe ra.
A fɔlɔna, Simɔn, naxan mɔn yi xili
"Piyɛri," e nun a ngaxakedenna Andire nun
Sebede a dii xɛmɛn Yaki nun a xunyɛn Yoni
3 nun Filipi nun Barotolome nun Tomasi
nun mudu maxinla Matiyu, e nun Alifaa
dii xɛmɛn Yaki nun Tade 4 nun Simɔn, e
naxan ma a "Yahudiya siya xanuna,"* e nun
Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so
yiini.

Xɛra fu nun firinne xɛ fena
Maraka 6.7-13, Luka 9.1-6

5 Yesu yi yamarine fi muxu fu nun
firinni itoe ma, a naxa, "Ɛ nama siga siya
gbɛtɛne yamanani hanma Samariya taane
yi. 6 Koni ɛ siga Isirayila muxune fɛma
naxanye lɔxi ayi alo yɛxɛɛne. 7 Ɛ siga, ɛ sa
e kawandi, ɛ naxa, 'Ariyanna Mangayaan
bata maso.' 8 Ɛ yi furetɔne rakɛndɛya, ɛ
faxa muxune rakeli sayani, ɛ dogonfontɔne
rakɛndɛya, ɛ ɲinanne kedi. Ɛ seen nax-
anye sɔtɔxi ɛ mi ne saraxi, nayi ɛ bonne
ki hali ɛ mi se rasuxu. 9 Ɛ nama xɛma
xali, hanma gbeti fixɛna hanma wure gbeeli
gbananne, ɛ naxanye singanma ɛ tagixidin
na, 10 hanma bɔndunla ɛ sigatini, hanma
doma firin, hanma sankidina, hanma dun-
ganna. Amasɔtɔ walikɛɛn lan a yi a balon
sɔtɔ."
11 "Awa, ɛ na taan li hanma banxidɛna,
ɛ muxu kɛndɛna nde fen, ɛ yi yigiya a
konni han ɛ kelin waxatin naxan yi. 12 Ɛ na
so banxini, ɛ naxa, 'Ala xa bɔŋɛ xunbenla
lu banxini ito kui.' 13 Xa na falan lanxi
na banxi kui kaane ma, na duban xa lu e
xɔn. Koni xa na mi a ra, na duban mɔn
xa xɛtɛ ɛ ma. 14 Xa muxune mi ɛ yisuxu,
e mi e tuli mati ɛ falane ra banxina nde
yi hanma taana nde yi, ɛ sanne rakunkun,
ɛ kenla.† 15 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, kiti sa
lɔxɔni, Ala kininkininma nɛn Sodoma taan
nun Gomora taan‡ ma dangu na taan na!"

Bɛsɛnxɔnyaan naxan fama
Maraka 13.9-13, Luka 21.12-17

16 Yesu naxa, "Ɛ tuli mati, n bata ɛ xɛ alo
yɛxɛɛne kankone tagi. Nayi, ɛ kɔta ayi alo
saɲine, ɛ findi sɔntarene ra alo ganbane.
17 Ɛ a liga ɛ yeren ma amasɔtɔ muxune ɛ
suxuma nɛn, e siga ɛ ra e taan fonne fɛma ɛ
makitideni, e yi ɛ bɔnbɔ e salide banxine yi.
18 E sigama ɛ ra nɛn mangane nun kuntigine
fɛma n tan ma fe ra, ɛ yi findi n serene ra
e xa e nun siya gbɛtɛne xa. 19 E na ɛ suxu
waxatin naxan yi, ɛ naxan falama ɛ nama
xamin na fe ra. A waxatin na a li, ɛ naxan
falama Ala na fima ɛ ma nɛn. 20 Amasɔtɔ a
mi findima ɛ tan ma fala ra. Ɛ falan tima ɛ
Fafe Alaa Nii Sariŋanxin nan xɔn."
21 "Muxune e ngaxakedenne yanfama
nɛn, e yi faxa, fafane fan na ligama nɛn e

† 9:38: xɛɛ kanna: Sandani ito kui, xɛɛ kanna findixi Ala nan na. Dɛnkɛlɛya muxune lan e xa muxune sɔtɔ Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi. * 10:4: Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yɛngɛma alogo Isirayila kaane xa mini e sɛnbɛn bun ma. † 10:14: E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. ‡ 10:15: Sodoma nun Gomora findi taa ɲaxine nan na Ala naxanye halagi Iburahima waxatini. A mato Dunuŋa Fɔlɔn sora 19 kui.

diine ra. Diine fan murutɛma nɛn e sɔtɔ
muxune xili ma, e yi findi e faxa sabun
na. 22 Muxune birin ɛ raɲaxuma nɛn n
tan ma fe ra. Koni naxan na a yixɔdɔxɔ
han a raɲanna, na kisima nɛn. 23 E na ɛ
bɛsɛnxɔnya taana nde yi, ɛ ɛ gi mɛnni, ɛ
siga yire gbɛtɛ yi. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ
mi ɛ wanla raɲanɲɛ Isirayila taane birin yi
benun n tan Muxuna Dii Xɛmɛn xa fa."
24 "Xarandiin mi dangu a karamɔxɔn na,
konyin mi dangu a kanna ra. 25 Xarandiin na
liga alo a karamɔxɔna, na bata lan. Konyin
fan xa liga alo a kanna. Xa e bata denbaya
kanna xili ba yinna mangan Bɛlɛsɛbu, e nde
falama nɛn denbayaan fan ma dangu na
ra!"

Ala yɛɛragaxuna fe
Luka 12.2-7

26 Yesu naxa, "Na ma, ɛ nama gaxu ya-
maan yɛɛ ra. Fe luxunxine minima nɛn
kɛnɛnni, wundo feen birin kolonma nɛn.
27 N naxan falama ɛ xa dimini, ɛ na fala
kɛnɛnna ma. N na naxan kɔyɛkɔyɛn ɛ xa,
ɛ na rawanga banxine xuntagi. 28 Muxun
naxanye fati bɛndɛn faxama, koni e mi nɔɛ
ɛ niin halagɛ, ɛ nama gaxu ne yɛɛ ra. Koni
ɛ gaxu Ala yɛɛ ra naxan fati bɛndɛn nun
niin halagima yahannama yi. 29 Xɔlidi firin
mi sarɛ gbanan firinna ra ba? Koni hali na
xɔlidi keden pe mi birɛ bɔxɔni xa i Fafe Ala
mi tin. 30 Hali ɛ xun sɛxɛ keden kedenne,
Ala e birin xasabin kolon. 31 Nanara, ɛ nama
gaxu, ɛ tan fisa xɔlidi wuyaxi xa!"

I ti Yesu a fe ra yamaan yɛtagi
Luka 12.8-9

32 Yesu naxa, "Naxan yo na a ti n ma fe ra
yamaan yɛtagi, n fan na ɲɔxɔnna ligama a
xa nɛn n Fafe Ala yɛtagi ariyanna yi. 33 Koni
naxan yo na a mɛ n na yamaan yɛtagi, n
tan fan n mɛma a ra nɛn n Fafe Ala yɛtagi
ariyanna yi."

Bɔɲɛ xunbenla mi a ra dunuɲa yi
Luka 12.51-53, 14.26-27

34 Yesu naxa, "Ɛ nama ɛ miri fa fala n faxi
bɔɲɛ xunbenla nan na dunuɲa yi. N mi faxi
bɔɲɛ xunbenla xan na koni fɔ silanfanna.§
35 N bata fa alogo dii xɛmɛne xa keli e
fafane xili ma, dii tɛmɛne yi keli e ngane
xili ma, ɲaxanle fan yi keli e mamene xili
ma. 36 Muxune yaxune kelima e denbayane
yɛtɛɛn nin. 37 Naxan yo a nga hanma a fafe
xanu dangu n tan na, na kanna mi findɛ n
gbeen na. Naxan yo a dii xɛmɛna hanma a
dii tɛmɛn xanu dangu n tan na, na kanna mi
findɛ n gbeen na. 38 Naxan mi a faxa wudin*
tongoma, a bira n fɔxɔ ra, na kanna mi findɛ
n gbeen na. 39 Naxan na a niin makantan, na
bɔnɔma ayi nɛn. Koni naxan na bɔnɔ a niini
n ma fe ra, na kisima nɛn."

Barayina fe
Maraka 9.41

40 Yesu naxa, "Naxan na ɛ tan yisuxu,
na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan
yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n
xɛxi. 41 Naxan na Alaa xɛrana nde yisuxu
bayo Alaa xɛraan to a ra, na kanna barayin
sɔtɔma nɛn naxan nagidixi Alaa xɛrane
ma. Naxan na tinxin muxuni suxu bayo a
tinxin, na kanna barayin sɔtɔma nɛn naxan
nagidixi tinxin muxune ma. 42 N xa ɲɔndin
fala ɛ xa, naxan na ige xunbenla gbansanna
fi muxudina nde ma bayo n fɔxɔrabirana
nde to a ra, na mi fulama a barayin na."

11

Yoni Marafu Tiina xɛrane
Luka 7.18-35

1 Yesu yelin yamarine fiyɛ a xarandii fu
nun firinne ma waxatin naxan yi, a yi siga
xaran tideni e nun kawandi badeni Galile
yamanan taane yi.
2 Yoni yi Alaa Muxu Sugandixina wanle fe
mɛ kasoon na, a yi a xarandiina ndee rasiga
a fɛma. 3 E xa sa Yesu maxɔdin, e naxa,
"Yoni yi naxan ma fa fe falama, na nan i tan
na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbɛtɛ
nan legeden?" 4 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ
naxan mɛma, ɛ yi a to, ɛ sa na fala Yoni
xa. 5 Danxutɔne seen toma, lɛbutɛnne sigan
tima, dogonfontɔne kɛndɛyaan sɔtɔma, tuli
xɔrine falan mɛma, faxa muxune kelima
sayani, n ma falan Xibaru Faɲin nalima
yiigelitɔne ma. 6 Sɛwan na kanna xa naxan
mi birama tantanni n ma fe yi!"
7 Yoni a xarandiine yi sigama waxatin
naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala fɔlɔ yamaan
xa, a naxa, "Ɛ siga nanse matodeyi ton-
bonni? Foyen sɛxɛ ramaxan ba? 8 Xa na
mi yi a ra, ɛ siga nanse matodeyi? Xɛmɛn

§ 10:34: Silanfanna: Sofane yɛngɛsɔ dɛgɛmana.
* 10:38: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

naxan marabɛri baxi dugi faɲin na ba? Koni
muxun naxanye marabɛri baxi na kiini, ne
manga banxine nin! 9 Nayi, ɛ siga nanse
matodeyi, nabiin ba? N xa a fala ɛ xa, ɛ
bata nde to naxan gbo nabiin xa. 10 Amasɔtɔ
Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, 'N nan n
ma xɛraan nasigama i yɛɛ ra, naxan kirani
tɔnma i xa.'* 11 N xa ɲɔndin fala ɛ xa,
muxun naxanye birin fɔlɔ bari, Yoni gbo
ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa
Ariyanna Mangayani, na gbo Yoni xa. 12 Fɔlɔ
Yoni a waxatin ma han iki, e bata Ariyanna
Mangayaan ɲaxankata. Gbalotɔne kataxi e
xa a suxu. 13 Nabine kitabune nun Sariya
Kitabun bata nabiya falane ti fa han fa dɔxɔ
Yoni a waxatin na. 14 Xa ɛ tinɲɛ a feen mɛ, ɛ
a kolonma nɛn, Yoni nan Nabi Eli ra naxan
yi daxa a xa fa.† 15 Awa, xa tunla naxan xɔn,
na xa a tuli mati!"

16 "Awa, n to muxune misalɛ nanse ra iki?
E luxi nɛn alo diidin naxanye sabaan soma
lɔxɔ tideni e yi e xui ramini bonne ma, 17 e
naxa, 'Nxu bata xulenna fe ɛ xa koni ɛ mi ɛ
bodon. Nxu bata binbi wuga sigin sa koni ɛ
mi wuga!' 18 Yoni fa nɛn a mi donse don, a mi
a min, bayo a yi sunni waxatin birin, e birin
yi a fala, e naxa, 'Ɲinanna nan a fɔxɔ ra!' 19 N
tan Muxuna Dii Xɛmɛn yi fa, n donseen don,
n yi n min, e birin yi a fala, e naxa, 'Xɛmɛni
ito mato! Fudimaan nun dɔlɔ minna nan a
ra. Mudu maxinle nun hakɛ kanne xɔyin
nan a ra!' Koni naxanye Alaa fe kolonna
suxi, ne ɲɔndin yitama e kɛwanle xɔn ma
nɛn."

Taa dɛnkɛlɛyatarene fe
Luka 10.13-15

20 Na xanbi ra, Yesu yi na taane yalagi
fɔlɔ, a bata yi kabanako fe wuyaxi liga
dɛnaxanye yi, bayo e muxune mi yi tinma
e kɛwanle masarɛ. 21 A yi a fala, a naxa,
"Gbalon Korasin kaane yɛɛ ra! Gbalon
Betasada kaane yɛɛ ra, bayo kabanako feen
naxanye liga ɛ tagi, xa ne yi liga Tire
taan nun Sidɔn taani nun, na kaane yi e
xun xanbi soma e hakɛne yi nɛn, e kasa
bɛnbɛnle ragodo e ma nimisani, e dɔxɔ
xubeni.‡ 22 Nba, n xa a fala ɛ xa, fa fala Ala
kininkininma nɛn Tire taan nun Sidɔn taan
ma Kiti Sa Lɔxɔni dangu ɛ tan na. 23 Ɛ tan
Kapɛrunan kaane, ɛ tema nɛn kore xɔnna
ma ba? Ɛn-ɛn, ɛ godoma laxira nin! Bayo
kabanako feen naxanye bata liga ɛ tagi, xa
na yi liga Sodoma taani nun, sa a mɔn yi
na nun han to! 24 N xa a fala ɛ xa, Ala
kininkininma Sodoma kaane ma nɛn Kiti Sa
Lɔxɔni dangu ɛ tan na!"

Fa Yesu ma
Luka 10.21-22

25 Yesu yi a fala na waxatini, a naxa, "N
Fafe Ala, kore xɔnna nun dunuŋa Marigina,
n barikan birama i xa bayo i feen naxanye
luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i
bata ne yita diidine ra. 26 N Fafe, a i kɛnɛnxi
na kii nin. 27 N Fafe bata feen birin taxu n
na. Muxu yo mi Alaa Dii Xɛmɛn kolon fɔ a
Fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii
Xɛmɛna e nun a Dii Xɛmɛn waxi a yita feni
naxanye ra."

28 "Ɛ tan naxanye birin xadanxi, goron
binyene ɛ tan naxanye xun ma,§ ɛ fa n ma,
n xa matabun fi ɛ ma. 29 Ɛ n ma goron tongo
gbelemɛn* tongo, ɛ yi n ma xaranna suxu
bayo n limaniyaxi, n nan n yɛtɛ magodoxi,
ɛ niine matabun sɔtɔma nɛn. 30 Amasɔtɔ, n
ma goron tongo gbelemɛn mi binya, n ma
goronna yelefu."

12

Matabu Lɔxɔna fe
Maraka 2.23-28, Luka 6.1-5

1 Na waxatini, Yesu yi danguma xɛɛna
nde ma Matabu Lɔxɔni, kamɛn yi a xarandi-
ine suxu e sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ,
e yi e don. 2 Farisi muxune to na to, e
yi a fala Yesu xa, e naxa, "A mato, i ya

* 11:10: Malaki 3.1. † 11:14: Nabi Eli a fe sɛbɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karamɔxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mɔn fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamali. ‡ 11:21: E dɔxɔ fena xubeni, e namunna nan yi na ra naxan yi a yitama fa fala e bata e xun xanbi so e hakɛne yi. § 11:28: Goronna mi a ra muxun xun ma fɔ naxan a niin tɔrɔma. * 11:29: Goron tongo gbelemɛni ito bunna nɛɛn fa fala muxune lan e xa Yesu a dunuŋa yi gidi kiin tongo. Na mi muxune findima konyine ra, koni a e raxɔrɔyama e yulubina konyiyaan nan ma. * 12:2: Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ Matabu Lɔxɔni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni.

xarandiine feen naxan ligama na mi daxa
Matabu Lɔxɔni.”*
3 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ mi na xaranxi
ba, kamɛn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu
waxatin naxan yi?† 4 Na waxatini, a so nɛn
Alaa banxini. A tan nun a fɔxɔrabirane
yi buru ralixin don, muxun mi yi daxa a
xa naxan don fɔ saraxaraline. 5 Ɛ munma
Sariya Kitabun xaran ba? A sɛbɛxi naxan
kui fa fala a saraxaraline walima saraxa
badeni Ala Batu Banxini Matabu Lɔxɔn
birin yi koni e mi yalagixi. 6 N xa a fala ɛ
xa, fena nde be naxan gbo Ala Batu Banxin
xa.‡ 7 Kitabun naxa, ‘Hinanna rafan n ma
dangu saraxan na.’§ Xa ɛ yi na bunna kolon
nun, ɛ mi yi yo kanna yalagima nun. 8 Bayo
n tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn
kanna ra.”

Xɛmɛ yii madɔnxina fe
Maraka 3.1-6, Luka 6.6-11

9 Yesu yi keli na, a siga e salide banx-
ini. 10 Xɛmɛna nde yi na yi naxan yiin yi
madɔnxi. E yi Yesu maxɔdin, e naxa, “A
daxa dandanna yi ti Matabu Lɔxɔni ba?”*
Amasɔtɔ e yi wama a tɔɲɛgɛ feni fena nde
ma. 11 Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa yɛxɛɛna ɛ
tan nde keden yii, xa a sin yinla ra Matabu
Lɔxɔni, ɛ mi a ratɛ ba? 12 Muxun fisa yɛxɛɛn
xa pon! Nanara, a daxa muxun xa fe faɲin
liga Matabu Lɔxɔni.” 13 Na xanbi ra, a yi
a fala xɛmɛn xa, a naxa, “I yiini bandun.”
Xɛmɛn yi a yiini bandun. A yiin yi kɛndɛya
alo a yiin bonna kii naxan yi.
14 Farisi muxune yi siga, e sa e bode to
Yesu xili ma a faxa feen ma.

Ala walikɛɛn naxan sugandixi

15 Yesu yi na kolon, a keli, a siga. Muxu
wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra. A yi e furetɔne
birin nakɛndɛya, 16 a yi e yamari, a e nama a
fe fala bonne xa. 17 A na ligaxi nɛn, alogo
Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a
naxa,
18 “Ala naxa, ‘N ma walikɛɛn ni i ra,
n naxan sugandixi,
n xanuntenna naxan n kɛnɛnxi han!
N nan n ma Nii Sariɲanxin nagodoma a ma
nɛn.
A yi n ma kiti kɛndɛn nali siyane ma.
19 A mi fe matandin tiyɛ,
a mi sɔnxɔ sɔnxɔɛ.
A mi falan tiyɛ taan xun xɔn.
20 A mi xaye yidɔxini girɛ,
a mi lɛnpun tumatɔɔn natuyɛ.†
Han a yi nɔɔn sɔtɔ kiti kɛndɛn xa.
21 Siyane e yigi sama nɛn a yi.’ ”‡

Yesu nun Yinna Mangana fe
Maraka 3.20-30, Luka 11.14-23

22 Muxuna nde yi fa xɛmɛ danxutɔna nde
ra Yesu fɛma, a mi yi nɔɛ falan fan tiyɛ
bayo ɲinan ɲaxin nan yi a fɔxɔ ra. Yesu yi
a rakɛndɛya, a nɔ falan tiyɛ, a yi seen to.
23 Yamaan birin yi kabɛ e maxɔdinna ti, e
naxa, “Dawudaa Dii Xɛmɛn nan ito ra ba?”§
24 Farisi muxune to na mɛ, e yi a fala, e naxa,
“A ɲinanne kedima yinna mangan Bɛlɛsɛbu
barakan nin.” 25 Yesu yi e miriyaan kolon.
A yi a fala e xa, a naxa, “Yɛngɛn yamanan
naxan yitaxunxi,* na yamanan kalama nɛn
mafurɛn! Yɛngɛn tanden naxan kui hanma
taana, na fan kalama nɛn. 26 Xa Setana nan
Setana kedima, a mangayaan bata yitaxun
yɛngɛni. A sabatima nayi di? 27 Xa n
ɲinanne kedima Bɛlɛsɛbu barakan nin, ɛ
fɔxɔrabirane e kedima nanse xɔn nayi? Na
ma, ɛ fɔxɔrabirane a yitama nɛn nayi fa fala
yo mi ɛ xa! 28 Koni xa n ɲinanne kedima Alaa

† 12:3: A mato Samuyɛli Singen 21.2-7 kui. ‡ 12:6: Yesu faxi kisi kiraan naxan na, na tɔnɔn gbo dangu Ala Batu Banxin na. § 12:7: Hose 6.6 Na waxatini, saraxane yi ralima Ala ma, nde yɛtɛɛn yi sa tɛɛni muxu yo mi e don. Ala naxa, a rafanɲɛ a ma, i hinan i adamadi boden na benun i xa saraxan ba Ala xa. * 12:10: Musaa sariyan mi tinɲɛ muxun xa wali Matabu Lɔxɔni. (Xɔrɔyaan 20.8-10) Muxuni itoe yi laxi a ra fa fala dandan tiin findixi wanla nan na. Yesu yi muxune rakɛndɛyama Matabu Lɔxɔni. Na yi findi yɛngɛn na Yesu nun dina muxune tagi naxanye yi sariyan suxi kii xɔdɛxɛni. † 12:20: a mi lɛnpu tumatɔɔn natuyɛ: Na findixi a limaniyaan misaala nan na fa fala a maliin nan tima benun a xa kalan ti. ‡ 12:21: Esayi 42.1-4 § 12:23: Dawudaa Dii Xɛmɛna: Yamaan yi Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde legedenma naxan yi lan nun a findi mangan na fata nabiya falane ra naxanye Alaa Muxu Sugandixin fa feen falaxi benun a waxatin xa a li. * 12:25: yamanana: Ɲinanne nun yinnane Setana sɛnbɛn bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sɛnbɛn bun, xa ne e bode kedi, na luxi nɛn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi ɲinanne kedɛ alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi.

Nii Sariɲanxin barakan nin, na a yitama
nɛn nayi fa fala Alaa Mangayaan bata ɛ li.”
29 “Muxu yo mi nɔɛ soɛ sɛnbɛmana banx-
ini,† a yi a yii seene tongo, fɔ a sɛnbɛmaan
xidi singen. Na xanbi ra, a nɔɛ banxin kui
seene tongɛ nɛn. 30 Xa muxun mi luxi n xa,
na bata keli n xili ma. Xa nxu nun muxu yo
mi malan, ne sigama ayi nɛn.”
31 “Nanara, n na a falama ɛ xa fa fala
muxun yulubin naxan birin ligama e nun a
fala ɲaxin naxan birin tima Ala ma, Ala e
mafeluyɛ nɛn ne birin na. Koni muxu yo na
Alaa Nii Sariɲanxin nayelefu, na kanna mi
mafeluyɛ mumɛ! 32 Muxu yo fala ɲaxin ti n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn ma, Ala a mafeluyɛ
nɛn. Koni muxu yo fala ɲaxin ti Alaa Nii
Sariɲanxin ma, Ala mi na kanna mafeluyɛ
dunuɲa yi hanma waxati famatɔni han
habadan.”

Wudin nun a bogine fe
Luka 6.43-45

33 “Xa wudin binla fan, a bogin fan fanma
ayi nɛn. Xa wudin binla kobi, a bogin fan
kobima ayi nɛn. Bayo wudin kolonma a
bogin nan xɔn. 34 Ɛ tan saɲi bɔnsɔnne! Ɛ
nɔɛ fala faɲin tiyɛ di, bayo ɛ ɲaxu? Amasɔtɔ
feen naxanye muxun bɔŋɛni, a ne nan
falama. 35 Muxu faɲin fe faɲin nan namin-
ima a muxu faɲiyani. Muxu ɲaxin yi fe
ɲaxin namini a muxu ɲaxiyani. 36 N xa a fala
ɛ xa fa fala muxune dɛntɛgɛn sama nɛn kiti
lɔxɔni lan e fala fuune birin ma. 37 Bayo i ya
fala tixine nan yoon fima i ma, e tan nan
mɔn findima i yalagi xunna ra.”

Nabi Yunusaa taxamasenna fe
Maraka 8.11-12, Luka 11.29-32

38 Na xanbi ra, sariya karamɔxɔn nun
Farisi muxuna ndee yi falan ti a xa, e
naxa, “Karamɔxɔ, nxu waxi a xɔn ma, nxu
xa i to kabanako taxamasenna nde ligɛ.”
39 Yesu yi e yabi, a naxa, “Iki muxune find-
ixi muxu ɲaxine nun nafigine nan na, ɛ
to n maxɔdinma kabanako taxamasenna
ma. Koni ɛ mi kabanako fe yo toɛ ba Nabi
Yunusa taxamasenna ra. 40 Nabi Yunusa
kɔɛ saxan soge saxan ti yɛxɛ gbeen kui kii
naxan yi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan kɔɛ
saxan soge saxan tima na kii nin bɔxɔn bun
ma. 41 Niniwa kaane tima nɛn Kiti Sa Lɔxɔni,
e yi iki muxune yalagi bayo ne Yunusaa
kawandin mɛ waxatin naxan yi, e xun xanbi
so nɛn e hakɛne yi. Anu, fena nde be naxan
gbo Yunusa xa.‡ 42 Naxalan Mangan naxan
keli sogetede yiifanna ma, na tima nɛn kiti
sa lɔxɔni, a yi iki muxune yalagi bayo a
kelixi bɔxɔn danna nan na fa a tuli matideni
Sulemani a fekolonna falane ra.§ Awa, n xa
a fala ɛ xa, naxan gbo Sulemani xa, na be
yi.”

Yinna ɲaxine xɛtɛ fena
Luka 11.24-26

43 “Yinna ɲaxin na xɛtɛ muxun fɔxɔ ra
waxatin naxan yi, a sigama yire yixaren
nin, a sa a matabuden fen. Xa a mi yire
yo to, 44 a a mirima nɛn nayi, a naxa, ‘N
kelixi dɛnaxan yi, n mɔn xa xɛtɛ na.’ Nayi,
a na xɛtɛ na, xa a sa na kui genla li,* a
makɔxi, a yitɔnxi, 45 a sigama nɛn nayi, a sa
fa yinna ɲaxi solofere gbɛtɛye ra naxanye
ɲaxu dangu a tan na. Ne yi lu a fɛma. Na
muxuna fe raɲanna ɲaxuma ayi nɛn dangu
a fɔlɔn na. A ligama na kii nin iki muxu
ɲaxine fan na.”

Yesu nga nun a xunyɛne fe
Maraka 3.31-35, Luka 8.19-21

46 Yesu yi falan tima yamaan xa waxatin
naxan yi, a nga nun a xunyɛne yi fa, e ti
tandeni, e yi waxi a xɔn ma, e xa falan ti
Yesu xa. 47 Nanara, muxuna nde yi a fala
a xa, a naxa, “I nga nun i xunyɛne tixi
tandeni, e waxi i to feni.” 48 Yesu yi e yabi, a
naxa, “Nga nun n xunyɛne findixi nde ra?”
49 Na xanbi ra, a yi a yiin ti a xarandiine
ma, a naxa, “Nga nun n xunyɛne itoe nan
na. 50 Bayo naxanye n Fafe Ala sagoon liga,
naxan ariyanna yi, ngaxakeden xɛmɛmaan
nun ɲaxalanmaan ne nan na, e nun nga.”

13

Sansi wonla fe sandana
Maraka 4.1-9, Luka 8.4-8

1 Na lɔxɔn yɛtɛni Yesu yi keli banxini,
a siga daraan dɛxɔn ma, a sa dɔxɔ na yi.
2 Yama gbeen yi malan a fɛma. Nayi, a yi so

† 12:29: Sandani ito kui, Setana findixi sɛnbɛmaan nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna ɲaxine sɛnbɛn bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi. ‡ 12:41: A mato Yunusa sora 1 han sora 4 kui. § 12:42: A mato Mangane Singen 10.1-10 kui. * 12:44: Na yire kui genla findixi muxun bɔŋɛn nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma.

kunkin kui, a dɔxɔ. Yamaan yi lu xareyaan
na. [3] A fala wuyaxi ti e xa sandani, a naxa,
"Xɛɛ biina nde yi mini, a siga a sansiin
wolideni. [4] A yi sansiin wolima waxatin
naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma, xɔline
yi ne don. [5] Ndee yi bira fanyen fari, bɛndɛ
gbee mi yi dɛnaxan yi. E yi soli mafurɛn,
amasɔtɔ bɛndɛn mi yi gbo na yi. [6] Sogen to
te, ne yi lisi a ra, e xara bayo e salenne mi
yi godoxi bɔxɔni ki faɲi. [7] Sansina ndee yi
bira sɛxɛ ɲali kanne tagi, sɛxɛne yi gbo, e
yi e don. [8] Koni ndee yi bira bɔxɔ faɲini, e
bogi, e keden kedenna birin yi kɛmɛ sɔtɔ
hanma tonge sennin, hanma tonge saxan.
[9] Xa tunla naxan xɔn, na xa a tuli mati!"

Sandane sa xunna
Maraka 4.10-12, Luka 8.9-10

[10] Xarandiine yi fa Yesu fɛma, e yi a
maxɔdin, e naxa, "Nanfera i falan tima
yamaan xa sandani?" [11] Yesu yi e yabi, a
naxa, "Ariyanna Mangayaan wundo feene
kolonna bata so ɛ yii koni a mi soxi e tan
yii. [12] Amasɔtɔ seen muxun naxan yii, nde
mɔn soma nɛn na yii, a yi gbo ayi. Koni
se mi muxun naxan yii hali naxan di a yii,
na bama a yii nɛn. [13] Nanara, n falan tima
ne xa sandan nin. Amasɔtɔ e seen matoma
nɛn han, koni e mi a yigbɛma, e tuli matima
nɛn han, koni e mi fe mɛma, e mɔn mi a
famuma. [14] Na ma, Nabi Esayi a nabiya falan
bata kamali nayi, a naxa,
'Ɛ tuli matima nɛn han,
koni ɛ mi fefe famuma.
Ɛ seen matoma nɛn han,
koni ɛ mi a yigbɛma.
[15] Amasɔtɔ yamani ito bɔɲɛn bata xɔdɔxɔ
ayi.
E bata e tunle dutun,
e yi e yɛɛne raxi.
Na ma, e mi fa seen toma
e tunle yi falan mɛ,
e xaxinla yi feen famu.
E yi xɛtɛ n ma, n yi e rakɛndɛya.'* "
[16] "Koni sɛwana ɛ xa, amasɔtɔ ɛ yɛɛne bata
seen to, ɛ tunle mɔn bata feen mɛ. [17] N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, nabi wuyaxi nun tinxin
muxu wuyaxi yi waxi a to feni ɛ naxan
toma, koni e mi a to, e mɔn mi a mɛ ɛ naxan
mɛma."

Yesu yi sandan bunna yɛba
Maraka 4.13-20, Luka 8.11-15

[18] Yesu naxa, "Ɛ tuli mati, ɛ yi sansi wonla
fe sandan bunna kolon. [19] Naxanye na
Ariyanna Mangayaan falan mɛ, koni e mi
a famu, Fe Ɲaxin Kanna fama nɛn, a yi a
xasun e bɔɲɛni. Ne luxi nɛn alo sansiin nax-
anye bira kiraan xɔn ma. [20] Sansiin naxanye
bira fanyen fari, ne luxi nɛn alo muxun
naxanye falan mɛ, e yi a suxu sɛwani sa!
[21] Koni salen mi e bun, e mi buma. Tɔrɔn
nun bɛsɛnxɔnyaan na fa waxatin naxan yi
Alaa falana fe ra, e birama nɛn tantanni
xulɛn! [22] Sansiin naxanye bira sɛxɛ ɲali
kanne tagi, ne luxi nɛn alo muxun naxanye
falan mɛma, koni dunuŋa xaminne nun na-
fulu feen kunfan yi a liga e Alaa falan beɲin,
a tɔnɔn mi lu e ma. [23] Sansiin naxanye bira
bɔxɔ faɲini, ne luxi nɛn alo muxun naxanye
falan mɛ, e yi a famu. E bogima nɛn, ndee yi
bogi kɛmɛ ramini, ndee tonge sennin, ndee
tonge saxan."

Maala nun xaratuna fe sandana

[24] Yesu yi sanda gbɛtɛ sa e xa, a naxa,
"Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo xɛmɛn
naxan sansi faɲin woli a xɛɛn ma. [25] Koni
yamaan yi xima waxatin naxan yi, a yaxun
yi fa xaratu kɛsɛn woli maali, a siga. [26] E to
sabati, maala yi a biyɛ ayi, xaratun fan yi a
biyɛ ayi. [27] Xɛɛ kanna walikɛne yi fa a fɛma,
e naxa, 'Nxu fafe, i mi sansi faɲin xan woli
i ya xɛɛn ma ba, xaratuni ito kelixi minɛn
yi?' [28] A yi e yabi, a naxa, 'N yaxuna nde
nan na ligaxi.' Walikɛne yi a maxɔdin, e
naxa, 'I waxi a xɔn nxu xa sa e matala ba?'
[29] A yi e yabi, a naxa, 'Ɛn-ɛn de! Ɛ nɛma
xaratune talɛ waxatin naxan yi, ɛ maala nde
fan talama nɛn. [30] Ɛ xa a lu na, maala nun
xaratun xa gbo e bode xɔn ma han a xaba
waxatina. N na a falɛ n ma walikɛne xa na
waxatini, n naxa, ɛ xaratun singen malan, ɛ
yi a raxidi alogo e xa sa tɛɛni. Na xanbi ra, ɛ
maala fan malan, ɛ yi a sa n ma sagan kui.' "

Sansi kɛsɛ xunxurina fe sandana
Maraka 4.30-32, Luka 13.18-19

[31] Yesu yi sanda gbɛtɛ sa e xa, a naxa,
"Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo sansi
kɛsɛ xuridina,† muxun naxan sima a xɛɛn
ma. [32] Hali a to xurun sansiin birin xa, koni a
na gbo waxatin naxan yi, a danguma nɛn sii
seene birin na, a findi wudi binla ra, xɔline
yi e tɛɛn sa a yi."

* 13:15: Esayi 6.9-10 † 13:31: Sansini ito xili nɛn mutaridi.

Burun nate sena fe sandana
Luka 13.20-21

33 Yesu yi sanda gbɛtɛ sa e xa, a naxa,
"Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo burun
nate sena‡ ɲaxanla naxan tongo, a yi a sa
buru fuɲi bɛnbɛli keden yi, a yi a yimaxa, a
birin yi te."

Yesu yi e xaran sandane ma
Maraka 4.33-34

34 Yesu yi feni itoe birin fala yamaan xa
sandane yi. A mi yi falan tima e xa, xa a mi
sandan sa. 35 Nayi, nabina falan yi kamali,
a naxa, "N sandane nan sama. N wundo
fonne nan yɛbama naxanye yi luxunxi xabu
dunuɲa da."§

Yesu yi xaratu kɛsɛna feen yɛba

36 Na xanbi ra, Yesu yi keli yamaan fɛma,
a so banxini. A xarandiine yi fa a fɛma,
e naxa, "Xaratun naxanye xɛɛn ma, na
sandan bunna fala nxu xa." 37 Yesu yi e yabi,
a naxa, "Xɛmɛn naxan sansi faɲin woli, n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan na ra. 38 Xɛɛna,
dunuɲa nan na ra. Sansi faɲina, Ariyanna
Mangayaan muxune nan ne ra. Xaratu
kɛsɛne, Fe Ɲaxin Kanna muxune nan ne ra.
39 Yaxun naxan xaratu kɛsɛn wolin xɛɛn ma,
Yinna Mangan nan na ra, Setana. Malo
xabana, waxati raɲanna nan na ra, malo
xabane nan malekane ra. 40 Xaratun ba fena
maali, a sa tɛɛni, a ligama na kii nin waxati
raɲanni. 41 N tan Muxuna Dii Xɛmɛna, n
nan n ma malekane rasigama nɛn. Naxanye
birin muxune birama tantanni e nun fe
ɲaxi rabane birin, malekane ne malanma
nɛn, e yi e ba n ma Mangayani. 42 E yi e
woli sulun tɛɛni,* wugan nun ɲin naxinna
dɛnaxan yi. 43 Koni tinxin muxune yilenma
nɛn alo sogena e fafe Alaa Mangayani. Xa
tunla naxan xɔn, na xa a tuli mati!"

Nafulu luxunxina fe sandana

44 Yesu naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi
nɛn alo nafulu gbeen naxan luxunxi xɛɛn
ma. Xɛmɛna nde yi na to, a mɔn yi a luxun.
Nayi, a sɛwaxin yi sa a yii seene birin mati,
a xɛtɛ, a fa na bɔxɔn sara."

45 Yesu naxa, "Ariyanna Mangayaan mɔn
luxi nɛn alo yulan naxan bɔxɔn bun na-
funla† fenma. 46 A to gɛmɛ faɲi faɲin to
naxan sare gbo han, a yi xɛtɛ a konni, a yi sa
a yii seene birin mati, a sa na gɛmɛn sara."

Yɛxɛ suxu yalana fe sandana

47 Yesu naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi
nɛn alo yɛxɛ suxun yalaan naxan wolin
baani, a yi yɛxɛn siyane birin suxu. 48 Yalaan
na rafe waxatin naxan yi, yɛxɛ suxune yi a
bandun. E yi a rate xareyaan na, e dɔxɔ. E
yi yɛxɛ sensenne malan debene kui, e yi a
ɲaxine woli ayi. 49 A ligama na kii nin waxati
raɲanni. Malekane sigama nɛn, e muxu
ɲaxine malan e danna, keli tinxin muxune
tagi, 50 e yi e woli sulun tɛɛni, wugan nun ɲin
naxinna dɛnaxan yi."

Fe fonna nun a nɛnɛna a fe

51 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ bata feni
itoe famu ba?" E yi a yabi, e naxa, "Ɔn."
52 A yi a fala e xa, a naxa, "Nanara, sariya
karamɔxɔn naxanye birin bata xaran lan
Ariyanna Mangayana fe ma, ne luxi nɛn alo
banxi kanna naxan nafulu nɛnɛne nun a
fonne raminima a se ramaradeni."

Nasarɛti kaane yi e mɛ Yesu ra
Maraka 6.1-6, Luka 4.16-30

53 Yesu yelin sandane sɛ waxatin naxan yi,
a yi keli mɛnni, 54 a xɛtɛ a konni a maxuruxi
taan naxan yi. A e xaran e salide banxini
waxatin naxan yi, naxanye a xuiin mɛ, ne
yi kabɛ. E maxɔdinna ti, e naxa, "A xaxili
sifani ito nun kabanako sɛnbɛni ito sɔtɔxi
minɛn yi? 55 Kamudɛrɛna dii xɛmɛn xa mi
ito ra ba? Mariyama a diin xa mi a ra ba?
Yaki nun Yusufu nun Simɔn nun Yudasi
tada xa mi ito ra ba? 56 A xunyɛ dii tɛmɛne
xa mi dɔxi be ba? A tan feni itoe birin sɔtɔxi
minɛn yi?" 57 E yi e mɛ a ra.

Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Nabiin binyɛ
yiren birin yi fɔ a konna nun a denbayani."
58 A mi kabanako fe wuyaxi liga na amasɔtɔ
e mi yi dɛnkɛlɛyaxi.

14

Herode yi Yoni Marafu Tiin faxa
Maraka 6.14-29, Luka 9.7-9

1 Na waxatini, Galile mangan Herode yi
Yesu a fe mɛ. 2 A yi a fala a fɔxɔrabirane xa,
a naxa, "Yoni Marafu Tiin nan a ra. Yoni

‡ 13:33: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.
§ 13:35: Yaburin 78.2
* 13:42: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tɛɛna."
† 13:45: bɔxɔ bun nafunla: Gɛmɛn siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gɛmɛn xili nɛn "Pɛrili."

bata keli sayani! Nanara, sɛnbɛna a yii, a
kabanako feene liga."
3 A na fala nɛn, amasɔtɔ a bata yi Yoni
suxu nun, a yi a xidi, a yi a sa kasoon
na Herodiyade a fe ra, naxan yi findixi
Herode fafaxakedenna Filipi a ɲaxanla ra
nun. 4 Yoni yi a falama Herode xa, a naxa,
"A mi daxa, i xa Herodiyade futu!" 5 Herode
yi waxi a xɔn ma a xa Yoni faxa, koni a yi
gaxuxi yamaan yɛɛ ra bayo ne yi Yoni yatɛxi
nabiin nan na.
6 Awa, Herode bari lɔxɔn sumunna a lix-
ina, Herodiyade a dii tɛmɛn yi a bodon
yamaan yɛtagi. Na yi Herode kɛnɛn han 7 a
yi saratin tongo na sungutunna xa, a yi a
kɔlɔ, a a na a xandi sese yi, a na soma a yii
nɛn. 8 A nga yi a radin alogo a xa ito nan
fala, a naxa, "Yoni Marafu Tiin xunna so n
yii wure lefaan ma be." 9 Manga Herode niin
yi rafɔrɔ a ma, koni bayo a bata yi saratin
tongo a muxu xilixine yɛɛ xɔri, a yi yamarin
fi, a na xa liga. 10 Nayi, e sa Yoni xunna sɛgɛ
a dɛ kasoon na. 11 E yi fa a xunna ra wure
lefaan ma, e yi a so sungutunna yii, a siga
a ra a nga fɛma. 12 Yoni a xarandiine yi fa a
binbin tongo, e sa a maluxun. Na xanbi ra,
e yi sa a fala Yesu xa.

Yesu yi muxu wuli suulun dɛge
Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14

13 Yesu na feen xibarun mɛ waxatin naxan
yi, a siga kunkin kui a danna yire madun-
duxina nde yi. Yamaan to na mɛ, e keli e
taane yi, e siga a fɔxɔ ra e sanna ma. 14 Yesu
to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to, a
kininkinin e ma, a yi e furetɔne rakɛndɛya.
15 Ɲinbanna ra, a xarandiine yi e maso a
ra, e naxa, "Kɔɛ bata so, burunna nan nun
be ra, yamaan beɲin, e xa siga banxidɛne
ra, alogo e xa sa donseen sara e yɛtɛ xa."
16 Yesu yi e yabi, a naxa, "Hali e mi siga, ɛ
tan yɛtɛɛn xa donseen so e yii." 17 E yi Yesu
yabi, e naxa, "Naxan nxu yii be buru xun
suulun nun yɛxɛ firin." 18 Yesu naxa, "Ɛ fa
ne ra be." 19 A yi a fala yamaan xa, a e xa
dɔxɔ sɛxɛne fari. Na xanbi ra, a yi na buru
xun suulunne nun yɛxɛ firinne tongo, a yi
a yɛɛn nate kore, a barikan bira Ala xa, a
burune yigira. A yi e so a xarandiine yii, e yi
e yitaxun yamaan na. 20 E birin yi e dɛge, e
lugo ken! A xarandiine yi debe fu nun firin
nafe e dungi dungi dɔnxɛne ra. 21 Muxun
naxanye e dɛge, ba ɲaxanle nun diidine ra,
muxu wuli suulun ɲɔxɔn.

Yesu yi sigan ti igen fari
Maraka 6.45-52, Yoni 6.15-21

22 Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine rasiga
kunkin kui a yɛɛ ra daraan kidi ma. A tan
yi lu xanbin na, a yi yamaan naxɛtɛ. 23 A
to yelin yamaan nasigɛ, a kedenna yi te
geyaan fari Ala maxandideni. A yi lu na han
kɔɛ yi so.
24 Kunkin bata yi siga daraan xun ma pon!
Igen mɔrɔnne* yi lu kunkini maxɛ amasɔtɔ
foye gbeen bata yi a xun sa e ma. 25 Yesu
yi fa sigan tiyɛ igen fari, a yi sa e li subaxa
makedini. 26 A xarandiine to a to sigan tiyɛ
igen fari, e gaxu kati! E gbelegbele, e naxa,
"Muxun yɛlɛnna nan ito ra!" 27 Yesu yi falan
ti e xa mafurɛn, a naxa, "Ɛ wɛkilɛ, n tan nan
a ra. Ɛ nama gaxu!" 28 Piyɛri yi falan ti, a
naxa, "Marigina, xa i tan nan a ra yati, n
yamari a n xa siga i fɛma igen fari." 29 Yesu
yi a yabi, a naxa, "Fa be!" Nayi, Piyɛri yi keli
kunkin kui, a sigan ti fɔlɔ igen fari siga Yesu
fɛma. 30 Koni a toxina a foyen gbo, a yi gaxu,
a godo fɔlɔ igen bun ma. A gbelegbele, a
naxa, "Marigina, n nakisi." 31 Yesu yi a yiin
nasiga mafurɛn! A yi a rate, a naxa, "I ya
dɛnkɛlɛyaan xurun. I sikɛxi nanfera?" 32 E
firinna birin yi dɔxɔ kunkin kui, foyen yi
a raxara. 33 Xarandiin naxanye yi kunkin
kui, ne yi e xinbi sin Yesu bun ma, e naxa,
"Ɲɔndin nan a ra yati, Alaa Dii Xɛmɛn nan i
tan na!"

Yesu yi muxune rakɛndɛya
Maraka 6.53-56

34 E to daraan gidi, e sa xaren li Genesarɛti
yamanani. 35 Yamaan yi Yesu kolon mɛnni.
Na ma, e xɛraan nasiga na rabilinna taane
birin yi, e yi fa e furetɔne ra Yesu fɛma. 36 E
yi a mayandi, a xa tin furetɔne xa e yiine din
a doma gbeen lenben na. Naxanye birin yi e
yiin dinma a ra, ne birin yi kɛndɛyama nɛn.

15

Yahudiyane namun feene
Maraka 7.1-13

1 Na xanbi ra, Farisi muxuna ndee nun
sariya karamɔxɔne yi keli Yerusalɛn taani.
E fa Yesu fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa,
2 "Nanfera i ya xarandiine mi en benbane
namun feene suxuma? Benun e xa donseen

* 14:24: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

don e mi e yiin naxama en ma dinan kiin
ma.” 3 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ fan Alaa
yamarin kalama ɛ yɛtɛ namun feene ma
nanfera? 4 Bayo Ala naxa, ‘I baba nun i nga
binya. Naxan na a baba danga hanma a nga,
ɛ na kanna faxa.’* 5 Koni ɛ tan naxa, a naxan
na a fala a fafe xa hanma a nga, a naxa, ‘I yi
maliin naxan sɔtɔma n na nun, n bata na fi
Ala ma’ 6 hali na kanna nama fa a fafe binya
na maliin na. Nayi, ɛ bata Alaa falan kala ɛ
namunna fe ra. 7 Ɛ tan nafigine! Nabi Esayi
waliyiya falan naxan ti ɛ fe ra, ɲɔndin na a
ra, a naxa,
8 ‘Ala naxa,
yamani ito n binyama e dɛɛn nin
koni e bɔŋɛn makuya n na pon!
9 E n batuma fuyan!
Bayo e xaranna findixi adamadiine yamari
xaranxine nan gbansan na!’† ”

Muxuna sariŋanna kala fena
Maraka 7.14-23

10 Na xanbi ra, Yesu yi yamaan xili a fɛma.
A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati, ɛ yi ito
famu. 11 Seen naxan soma muxun dɛ, na mi
a sariŋanna kalama fɔ falan naxan minima
a dɛ.”

12 A xarandiine yi fa Yesu fɛma, e naxa, “I
mi a kolon ba, fa fala i ya falan bata Farisi
muxune xɔlɔ?” 13 Yesu yi e yabi, a naxa,
“N Fafe naxan ariyanna yi, na mi si seen
naxanye sixi, ne birin talama nɛn. 14 Ɛ e
lu na, danxutɔne nan e ra danxutɔne yɛɛ
ra. Xa danxutɔɔn danxutɔɔn yii rasuxu, e
firinna birin birama nɛn yinla ra.”

15 Piyɛri yi falan ti, a naxa, “Sandani ito
bunna fala nxu xa.” 16 Yesu yi a fala e xa, a
naxa, “Ɛ fan munma xaxili sɔtɔ ba? 17 Ɛ mi
a kolon ba? Seen naxan na so muxun dɛ,
na godoma a kui nɛn, na xanbi ra, a mini a
fatini. 18 Koni falan naxan minima muxun
dɛ, na kelima a bɔŋɛn nin, na nan muxune
sariŋanna kalama. 19 Bayo miriya ɲaxine
kelima muxun bɔŋɛn nin, a yi a ti muxu
faxan nun yalunyaan nun yanga suxun nun
muŋan nun wule sere baan nun konbin ma.
20 Na feene nan muxune sariŋanna kalama.
Koni i na i dɛge i yiin naxataren na, na mi
muxune sariŋanna kalama.”

Ɲaxanla dɛnkɛlɛyana fe
Maraka 7.24-30

21 Yesu yi keli na, a siga Tire taan nun
Sidɔn taan yamanani. 22 Kanan kaa ɲaxanla
nde yi na yi, na yi fa Yesu fɛma. A
gbelegbelema, a naxa, “N fafe, Dawudaa Dii
Xɛmɛna, kininkinin n ma! Ɲinanna n ma dii
tɛmɛn fɔxɔ ra, a tɔrɔxi han!” 23 Koni Yesu mi
fala yo ti a xa. Yesu a xarandiina ndee yi fa
a fɛma, e yi a mafan, e naxa, “Ɲaxanli ito
rasiga! A biraxi en fɔxɔ ra, a gbelegbelema.”
24 Awa, Yesu yi e yabi, a naxa, “N mi faxi
muxu gbɛtɛ ma fɔ Isirayila kaa tununxine
alo yɛxɛɛne.” 25 Awa, na ɲaxanla yi fa, a
yi a xinbi sin Yesu bun ma, a yi a fala, a
naxa, “N fafe, n mali.” 26 Yesu yi sandan sa a
xa, a naxa, “A mi lan i xa diidine donseen
sa barene bun ma.”‡ 27 Ɲaxanla yi a yabi,
a naxa, “N fafe, ɲɔndin nan na ra. Koni
hali barene donse yolonxine donma nɛn e
kanna naxanye rayolonma bɔxɔni.” 28 Nayi,
Yesu yi a yabi, a naxa, “Nga ɲaxanla, i ya
dɛnkɛlɛyaan gbo! I rafan feen bata liga
i xa.” Na waxatin yɛtɛni, a dii tɛmɛn yi
kɛndɛya.

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya

29 Yesu yi keli na yi, a siga Galile Daraan
dɛxɔn ma. A yi te geyaan fari, a dɔxɔ.
30 Yama gbeen yi fa a fɛma, e fa lɛbutɛnne
nun danxutɔne nun madɔntɔne nun
bobone nun furetɔ wuyaxi gbɛtɛye ra, e
yi e sa Yesu bun ma. A yi e rakɛndɛya.
31 Yamaan to a to, fa fala bobone falan tima,
madɔntɔne bata kɛndɛya, lɛbutɛnne bata
sigan ti, danxutɔne seen toma, e kabɛ. E yi
Isirayilaa Ala tantun.

Yesu yi muxu wuli naanin dɛge
Maraka 8.1-10

32 Yesu yi a xarandiine xili a fɛma, a yi a
fala e xa, a naxa, “Yamani ito kininkininna
bata n suxu bayo e bata soge saxan ti n
fɛma, donse mi fa e yii iki. N mi waxi e
rasiga feni kamɛna e ma. Xa na mi a ra, e
fangan ɲanma nɛn kira yi.” 33 Xarandiine
yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu tan donseen
sɔtɔma minɛn yi wulani ito yi naxan yama
gbeeni ito lugɛ?” 34 Yesu yi e maxɔdin, a
naxa, “Buru xun yoli ɛ yii?” E yi a yabi,
e naxa, “Buru xun solofere, e nun yɛxɛdi

* 15:4: xɔrɔyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16 † 15:9: Esayi 29.13 ‡ 15:26: Yesu ɲaxanli ito a dɛnkɛlɛyaan nan fɛsɛfɛsɛma sandani ito xɔn. Sandan kui, siya gbɛtɛne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

dando nan nxu yii.” 35 Yesu yi yamaan xili
a e xa fa dɔxɔ bɔxɔn ma. 36 Na xanbi ra,
a buru xun soloferen nun yɛxɛne tongo, a
barikan bira Ala xa. A yi e yigira, a yi e
so a xarandiine yii, xarandiine yi e yitaxun
yamaan na. 37 E birin yi e dɛge, e lugo.
Xarandiine yi a dungi dungine matongo, e
debe solofere rafe ne ra. 38 Xɛmɛn naxanye
na don, ba ɲaxanle nun diidine ra, muxu
wuli naanin.
39 Na xanbi ra, Yesu yi yamaan nasiga, a
dɔxɔ kunkin kui, a siga Magadan yamanani.

16

Taxamasenna maxɔdin fena
Maraka 8.11-13, Luka 12.54-56

1 Farisi muxuna ndee nun Saduse mux-
una ndee yi fa Yesu fɛma alogo e xa a
kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, e a maxɔdin a xa taxam-
asenna yita e ra keli ariyanna yi. 2 Yesu yi e
yabi, a naxa, “Xa kuyeni gbeelixi ɲinbanna
ra ɛ a falama nɛn a kuye faɲi yibama nɛn
tila. 3 Xɔtɔnni xa kuyeni gbeelixi ɛ naxa,
‘Tulen famaan ni i ra.’ Ɛ nɔɛ kore xɔnna
matoɛ nɛn ɛ yi a bunna kolon. Koni ɛ mi
nɔɛ waxatini ito feene bunna kolonɲɛ. 4 Iki
muxune findixi muxu ɲaxine nun nafigine
nan na, ɛ to n maxɔdinma kabanako taxa-
masenna ma. Koni ɛ mi sese toma xa naxan
mi findixi Yunusa taxamasenna ra.”
Na xanbi ra, a keli e fɛma, a yi siga.

Marakolonna lan xaranne ma
Maraka 8.14-21

5 Xarandiine yi gidima daraan kidi ma
waxatin naxan yi, e yi ɲinan, e mi buru
xali e yii. 6 Yesu yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ a liga ɛ yeren ma Farisi muxune nun
Saduse muxune burun nate sena* fe ra.”
7 E falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “A ito
falama nɛn bayo en mi faxi buru ra en
yii.” 8 Yesu yi a kolon e yi naxan falama.
Nanara, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ nanse
falama ɛ bode tagi, a ɛ mi faxi burun na?
Ɛ dɛnkɛlɛyaan xurun ɲɛ? 9 Ɛ munma xaxili
sɔtɔ ba? Ɛ bata ɲinan na xɔn ba, n muxu
wuli suulunna dɛge waxatin naxan yi buru
xun suulunna ra, ɛ debe yoli rafe buru
dungi dungi dɔnxɛne ra? 10 Hanma buru
xun soloferen naxan yitaxun muxu wuli
naaninna ra, ɛ debe yoli rafe buru dɔnxɛne
ra na yi? 11 Nanfera ɛ mi a bunna kolonxi
fa fala n mi burun xan ma fe falama ɛ xa.
N naxa, ‘Ɛ a liga ɛ yeren ma Farisi muxune
nun Saduse muxune buru rate sena fe ra!’ ”
12 Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon, a mi yi
a falama e xa a e xa a liga e yeren ma burun
nate sena a fe yi naxan buruni, koni fɔ Farisi
muxune nun Saduse muxune xaranna fe yi.

Piyɛri a falana Yesu a fe yi
Maraka 8.27-30, Luka 9.18-21

13 Yesu yi siga Sesariya taani Filipi ya-
manani, a yi maxɔdinni ito ti a xarandiine
ma, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan
Muxuna Dii Xɛmɛn na?” 14 E yi a yabi, e
naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i
tan na. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na.
Nde gbɛtɛye fan naxa, a Yeremi nan i tan
na hanma nabina nde.” 15 A yi e maxɔdin, a
naxa, “Ɛ tan go, ɛ tan naxa di? Nde n tan
na?” 16 Simɔn Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Alaa
Muxu Sugandixin nan i tan na, habadan
Alaa Dii Xɛmɛna.”
17 Yesu yi a yabi, a naxa, “Sɛwana i tan xa
Simɔn, Yunusaa dii xɛmɛna, bayo adamadi
mi ito makɛnɛnxi i xa, fɔ n fafe Ala naxan
ariyanna yi. 18 Nanara, n na a falama i
xa, Piyɛri, gɛmɛn nan i tan na, n nan n
ma banxin tima gɛmɛn naxan fari, n ma
dɛnkɛlɛya yamana. Hali laxira so dɛɛne
mi nɔɔn sɔtɛ n ma dɛnkɛlɛya yamaan ma
mumɛ!† 19 N na Ariyanna Mangayaan so
dɛɛn ɲinna soma i yii nɛn. I na tɔnna
dɔxɔ feen naxan na dunuɲa yi, Ala tɔnna
dɔxɔma nɛn na ra ariyanna yi. I na tin
feen naxan ma dunuɲa yi, Ala tinma nɛn
na ma ariyanna yi.” 20 Na xanbi ra, Yesu yi a
xarandiine yamari, a e nama a fala muxu yo
xa fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan a tan
na.

Yesu yi a sayana fe fala
Maraka 8.31-9.1, Luka 9.22-27

21 Fɔlɔ na waxatin ma, Yesu yi a yɛba
fɔlɔ a xarandiine xa, a naxa, a fɛrɛ mi
na fɔ a xa siga Yerusalɛn taani, a sa tɔrɔ
wuyaxi sɔtɔ yamaan fonne nun saraxarali
kuntigine nun sariya karamɔxɔne yii, e yi
a faxa, a mɔn yi keli sayani a soge saxande
lɔxɔni. 22 Piyɛri yi Yesu ba bonne fɛma, a
Yesu maxadi fɔlɔ, a naxa, “Marigina, Ala xa
i tanga na ma, na nama liga i ra mumɛ!”

* 16:6: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi. † 16:18: Piyɛri xinla bunna nɛɛn fa fala gɛmɛna.

23 Yesu yi a yɛɛ rafindi a ma, a yi a fala Piyɛri
xa, a naxa, “Setana, fata n ma! I kataxi n
natantan feen nan na. I mi i mirima Alaa
feene ma fɔ adamadiine.”
24 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine
xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n
tan fɔxɔ ra fɔ a xa a mɛ a yɛtɛ ra, a yi a yɛtɛ
faxa wudin‡ tongo, a bira n fɔxɔ ra. 25 Bayo
naxan waxi a niin nakisi feni, na bɔnɔma ayi
nɛn, koni naxan bɔnɔma a niini n tan ma
fe ra, na kisima nɛn. 26 Xa muxun dunuɲa
birin sɔtɔ, a bɔnɔ a niini habadan, na tɔnɔn
nanse ra? Muxun nɔɛ nanse fiyɛ, alogo a
niin mɔn xa kisi? 27 Bayo n tan Muxuna Dii
Xɛmɛn fama nɛn n Fafe Alaa binyeni, nxu
nun a malekane. N yi muxun birin saranna
fi lan a kɛwanle ma. 28 N xa ɲɔndin fala ɛ
xa, muxuna ndee be e mi faxɛ fɔ e n tan
Muxuna Dii Xɛmɛn to fɛ n ma mangayani.”§

17

Yesu a nɔrɔna fe
Maraka 9.2-13, Luka 9.28-36

1 Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyɛri
nun Yaki nun a ngaxakedenna Yoni tongo,
a siga e ra e danna geya gbeen fari. 2 A
kɛɲaan yi masara e yɛɛ ra yi, a yɛtagin yi
lu mayilenɲɛ alo sogena. A dugine yi fixa
ayi alo kɛnɛnyana. 3 Na waxatin yɛtɛni, Nabi
Musa nun Nabi Eli yi mini kɛnɛnni e yɛtagi,
e yi lu falan tiyɛ Yesu xa. 4 Piyɛri yi a fala
Yesu xa, a naxa, “Marigina, a lanxi bayo nxu
be. Xa i waxi a xɔn ma, n xa gage saxan ti
be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden,
Nabi Eli gbeen keden.”
5 A yi falan tima waxatin naxan yi, kunda
mayilenxin yi godo e xun ma, fala xuiin
yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii
Xɛmɛn nan ito ra naxan bata n kɛnɛn ki
faɲi, ɛ tuli mati a xuiin na!” 6 Xarandiine na
mɛ waxatin naxan yi, e gaxu kati, han e sa
felen, e yɛtagine yi lan bɔxɔn ma. 7 Yesu yi
fa e fɛma, a yi a yiin din e ra, a naxa, “Ɛ keli, ɛ
nama gaxu!” 8 E yi e yɛɛ rakoŋin, e mi muxu
yo to fɔ Yesu.
9 E yi godoma geyaan na waxatin naxan
yi, Yesu yi e yamari, a naxa, “Ɛ feen naxan
toxi, ɛ nama a fala muxu yo xa han n tan
Muxuna Dii Xɛmɛn yi keli sayani.”
10 Xarandiine yi Yesu maxɔdin, e naxa,
“Sariya karamɔxɔne a falama nanfera nayi
fa fala Nabi Eli nan singe fama?” 11 Yesu yi e
yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati,
a yi feene birin yitɔn. 12 Koni n xa a fala ɛ
xa fa fala Eli bata yelin fɛ koni yamaan mi
a kolon, e yi e rafan feene birin liga a ra.
Awa, e n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan tɔrɔma
nɛn na kiini.” 13 Na xanbi ra, xarandiine yi a
kolon fa fala a falan tima Yoni Marafu Tiin
nan ma fe ma.*

Yinnan diidin naxan fɔxɔ ra
Maraka 9.14-29, Luka 9.37-43

14 E fa yamaan fɛma waxatin naxan yi,
xɛmɛna nde yi fa Yesu fɛma, a yi a xinbi
sin a bun ma, 15 a naxa, “N fafe, kininkinin
n ma dii xɛmɛn ma. Gan furen nan a fari, a
tɔrɔxi kati, a bata bira tɛɛni sanɲa yi wuyaxi
hanma igeni. 16 N bata fa a ra i ya xarandiine
fɛma koni e mi nɔxi a rakɛndɛyɛ.” 17 Yesu yi
a yabi, a naxa, “Ɛ tan dɛnkɛlɛyatarene nun
tinxintarene, n xa lu ɛ fɛma han waxatin
mundun yi? N xa diɲa ɛ xa han waxatin
mundun yi? Fa diin na n fɛma!” 18 Yesu yi
yinnan yamari, a xɛtɛ a fɔxɔ ra. Nayi, a dii
xɛmɛn yi kɛndɛya na waxatin yɛtɛni.
19 Na xanbi ra, xarandiine yi siga Yesu
fɛma e danna, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nan-
fera nxu tan mi nɔxi yinnan kedɛ?” 20-21 Yesu
yi e yabi, a naxa, “Bayo ɛ dɛnkɛlɛyaan xu-
run. N xa ɲɔndin fala ɛ xa. Xa dɛnkɛlɛyana
ɛ yi, hali a xurun alo sansi kɛsɛ xurudina,†
ɛ nɔɛ a falɛ nɛn geyani ito ma, ɛ naxa, ‘Keli
be, i siga mɛnni!’ a yi siga. Ɛ nɔɛ feen birin
ligɛ nɛn!”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Maraka 9.30-32, Luka 9.43-45

22 Xarandiine birin e malan e bode xɔn ma
waxatin naxan yi Galile yamanani, Yesu yi a
fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xɛmɛn
soma nɛn muxune yii, 23 e yi n faxa. Koni
n mɔn kelima nɛn sayani a soge saxande
lɔxɔni.”
Xarandiine nii yi raɲaxu e ma kati!

Ala Batu Banxin mudu fi fena

‡ 16:24: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra. § 16:28: A Matiyu 17:2-3 nan ma fe falama. * 17:13: Nabi Eli a fe sɛbɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karamɔxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mɔn fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. † 17:20-21: Sansini ito xili nɛn mutaridi.

[24] Yesu nun a xarandiine Kapɛrunan taan
li waxatin naxan yi, Ala Batu Banxin mudu
maxinle yi fa Piyɛri fɛma, e yi a maxɔdin,
e naxa, “I karamɔxɔn mi Ala Batu Banxin
mudun fima ba?” [25] Piyɛri yi e yabi, a naxa,
“A fima nɛn.” Piyɛri so banxini waxatin
naxan yi, Yesu singe yi falan ti, a naxa,
“Simɔn, i mirixi a ma di? Dunuŋa mangane
mudun maxilima nde ra? E diine ba, hanma
muxu gbɛtɛye?” [26] Piyɛri yi a yabi, a naxa,
“Muxu gbɛtɛye.” Yesu yi a fala, a naxa, “Na
bunna nɛɛn, hali a diine mi a fi. [27] Koni
nxu mi waxi a xɔn ma, nxu xa muxuni itoe
rafen. Nanara, siga baani, i sa kɔnna bira.
I na yɛxɛ singen naxan suxu, i a dɛɛni bi, i
gbeti gbanan keden toma nɛn a dɛ, naxan
lanŋɛ en ma mudun ma. I siga na ra, i sa i
gbeen nun n gbeen fi.”

18

Nde gbo birin xa?
Maraka 9.33-37, Luka 9.46-48

[1] Xarandiine yi fa Yesu fɛma na waxatini,
e yi a maxɔdin, e naxa, “Nde gbo birin xa
Ariyanna Mangayani?”
[2] Yesu yi diidina nde xili, a yi a ti e birin
yɛtagi. [3] Yesu yi a fala, a naxa, “N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, xa ɛ mi maxɛtɛ, ɛ liga
alo diidine, ɛ mi soɛ Ariyanna Mangayani
mumɛ! [4] Nanara, naxan yo na a yɛtɛ magodo
alo diidini ito, na gbo dangu a birin na
Ariyanna Mangayani. [5] Naxan yo mɔn na
diidini ito sifani suxu n xinli, na bata n tan
yisuxu.”

Yulubina fe
Maraka 9.42-48, Luka 17.1-2

[6] “Diidini itoe naxanye bata dɛnkɛlɛya n
ma, xa muxu yo ne bira yulubini, a fisa na
kanni gɛmɛ gbeen xidi a kɔɛ ra, a woli baan
tilinna ma.”
[7] “Gbalon dunuŋa muxune yɛɛ ra bayo
feen naxanye yamaan birama yulubini. A
fɛrɛ mi na fɔ na fe sifane xa fa koni e fatama
muxun naxanye ra, gbalon na kanne yɛɛ ra!
[8] Xa i yiina hanma i sanna i birama yulubini,
a sɛgɛ a ra, i yi a woli ayi! A fisa i yii dungin
nun i san dungi kanna xa so habadan nii
rakisini, benun i yii firinna nun i san firin
kanna xa woli yahannama tɛɛni. [9] Xa i yɛɛn
nan i birɛ yulubini, a ba na, i yi a woli
ayi! A fisa i yɛɛ keden kanna yi so habadan
nii rakisini, benun i yɛɛ firin kanna xa so
yahannama tɛɛni.”

Yɛxɛɛ tununxina fe sandana
Luka 15.3-7

[10-11] “Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama diidini
itoe rafɛya. N xa a fala ɛ xa, e kantan
malekane ariyanna yi. E n Fafe Ala yɛtagin
toma waxatin birin.”
[12] “Ɛ mirixi a ma di? Xa yɛxɛɛ kɛmɛ
muxuna nde yii, xa keden siga na xun xɔn,
na kanna nanfe ligama? A yɛxɛɛ tonge
solomanaanin e nun solomanaaninne luma
nɛn e dɛgedeni geyaan fari, a siga a tununxi
kedenna fendeni. [13] N xa ɲɔndin fala ɛ
xa, a na a to waxatin naxan yi, a sɛwama
nɛn na yɛxɛɛ kedenna fe ra dangu tonge
solomanaanin e nun solomanaaninne ra
naxanye mi lɔxi ayi. [14] A na kii nin, ɛ Fafe Ala
naxan ariyanna yi, a mi rafan a ma diidini
ito nde keden peen xa lɔ ayi.”

Hakɛ tongone

[15] “Xa i ngaxakedenna hakɛn liga i ra, siga
a fɛma i yi a sɔnna fala a xa ɛ firinna tagi. Xa
a i xuiin namɛ, i bata i ngaxakedenna sɔtɔ
na yi. [16] Koni xa a mi a tuli mati i xuiin na, ɛ
nun muxu keden hanma muxu firin xa siga
a fɛma alogo ‘feen birin xa makiti sereya
firin hanma saxan xuiin xɔn.’* [17] Koni
xa a mi a tuli mati ne xuiin na, na feen
fala dɛnkɛlɛya yamaan xa. Xa a mi a tuli
mati dɛnkɛlɛya yamaan xuiin na, a yatɛ alo
dɛnkɛlɛyatarena hanma mudu maxinla.”

Tondi feen nun tin fena

[18] “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ na tɔnna
dɔxɔ feen naxan na dunuŋa yi, Ala tɔnna
dɔxɔma nɛn na ra ariyanna yi. Ɛ na tin feen
naxan ma dunuŋa yi, Ala tinma nɛn na ma
ariyanna yi.”
[19] “N mɔn xa a fala ɛ xa, xa muxu firinna
lan fefe ma dunuŋa yi Ala maxandini, n Fafe
naxan ariyanna yi, a na ligama ɛ xa nɛn.
[20] Bayo muxu firin hanma saxan na e malan
dɛdɛ yi n xinli, n fan luma nɛn mɛnni e yɛ.”

Muxun naxan mi mafeluun tima

[21] Na xanbi ra, Piyɛri yi fa Yesu fɛma,
a yi a maxɔdin, a naxa, “Marigina, n xa
ngaxakedenna mafelu dɔxɔŋa ma yoli, a
na n hakɛn tongo waxatin naxan yi? Han
dɔxɔŋa ma solofere ba?” [22] Yesu yi a yabi, a

* 18:16: Sariyane 19.15

naxa, “N xa a fala i xa, dɔxɔɲa ma solofere
mi a ra de, fɔ tonge solofere e nun solofere.”
23 “Nanara, Ariyanna Mangayaan luxi nɛn
alo mangan naxan waxi a walikɛne saren
fi feni. 24 A na fɔlɔxina, e fa walikɛ keden
na gbeti gbananna wuli fu donla yi naxan
ma, donla naxan nun a siimayaan birin wali
saranna yi lan. 25 Bayo a mi yi nɔɛ a donla
fiyɛ, mangan yi a ragidi a e xa a tan nun a
ɲaxanla nun a diine nun a yii seene birin
mati e findi konyine ra, alogo a xa donla
fi. 26 Nanara, walikɛɛn yi a xinbi sin mangan
bun ma, a yi a mafan, a naxa, ‘Diɲa n xa, n
na i ya donla birin fima nɛn!’ 27 A kanna yi
kininkinin a ma, a yi diɲa a donla ma, a yi a
lu na.”
28 “Koni na walikɛɛn yi siga, a sa a lanfana
nde to a gbeti xurudi yi naxan ma. A yi a
suxu, a yi a kɔɛɛn dɛtɛn. A yi a fala, a naxa,
‘N ma donla fi!’ 29 A lanfaan yi a xinbi sin
a bun ma, a yi a mafan, a naxa, ‘Diɲa n xa,
n na i ya donla fima nɛn!’ 30 Koni a mi tin.
A yi sa a sa kasoon na han a na a donla fi
waxatin naxan yi. 31 Walikɛɛn bonne to na
to, e xɔlɔ kati, e siga e kanna fɛma, e sa na
birin fala a xa. 32 Nanara, e kanna yi a tan
walikɛɛn xili, a naxa, ‘I tan walikɛ ɲaxina, n
ma donla naxan birin i ma, n diɲa nɛn na
ma bayo i bata n mafan. 33 A mi yi lan nun
ba, i fan xa kininkinin i walikɛ boden ma
alo n kininkinin i ma kii naxan yi?’ 34 Nayi,
a kanna yi a sa kasoon na a xɔlɔni alogo a
kantan muxune xa a ɲaxankata han a yi a
donla birin fi. 35 N Fafe naxan ariyanna yi,
na fan ɛ suxuma na kii nin, xa ɛ tan nde mi
a ngaxakedenna mafelu a bɔɲɛni.”

19

Futu kala fena
Maraka 10.1-12

1 Yesu yelinxi na falane tiyɛ, a keli
Galile yamanani, a siga Yudaya yamanani
dɛnaxan Yurudɛn baan kidi ma. 2 Yama
gbeen yi bira a fɔxɔ ra, a yi ne rakɛndɛya.
3 Farisi muxuna ndee yi fa a fɛma a bun-
badeni, e yi a maxɔdin, e naxa, “Sariyan
na a ra ba, xɛmɛn xa ɲaxanla ramɛ, a findi
bun yo ra?” 4 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ mi
Kitabun xaranxi ba? A naxa fa fala a fɔlɔni
‘Ala yi adaman da, xɛmɛn nun ɲaxanla,’*
5 a naxa, ‘Nanara, xɛmɛna a nga nun a fafe
beɲinma, a a maso a ɲaxanla ra, e findi fati
bɛndɛ kedenna ra.’† 6 Nayi, muxu firin mi
fa e ra koni fɔ keden. Nayi, Ala bata seen
naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne
fata.”
7 E yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera Musa a
yamarixi fa fala a xɛmɛn xa futu kala kɛdin
so a ɲaxanla yii, a yi a beɲin?” 8 Yesu yi e
yabi, a naxa, “Musa bata tin, a ɛ xa ɛ ɲaxanle
beɲin amasɔtɔ ɛ bɔɲɛn xɔdɔxɔ. Koni a mi
yi na kiini nun a fɔlɔni. 9 Awa, n xa a fala ɛ
xa, xɛmɛn naxan na a mɛ a ɲaxanla ra, xa
a ɲaxanla mi yalunya ligaxi, xɛmɛn yi nde
gbɛtɛ futu, na xɛmɛn bata yalunyaan liga.”
10 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “Xa
xɛmɛn nun a ɲaxanla tagi na kii nin, a lan
futu nama ti na yi.” 11 Yesu yi e yabi, a
naxa, “Birin mi nɔɛ xaranni ito suxɛ, koni
fɔ Ala bata a fɛrɛn fi naxanye ma. 12 Xɛmɛna
ndee mi nɔɛ ɲaxanla futuɛ amasɔtɔ e bari
kiin xɔn, muxune nan ndee gbɛtɛye ligaxi
na kiini, koni ndee gbɛtɛye lanxi a ma nɛn
a e nama ɲaxanla futu alogo e xa lu walɛ
Ariyanna Mangayaan xa. Awa, xa naxan
nɔɛ xaranni ito suxɛ, na xa a suxu.”

Yesu yi duba diidine xa
Maraka 10.13-16, Luka 18.15-17

13 Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu
fɛma, alogo a xa a yiin sa e diidine xunni, a
yi Ala maxandi e xa koni xarandiine yi falan
ti ne ma. 14 Yesu naxa, “Ɛ tin diidine xa fa n
fɛma, ɛ nama e raxɛtɛ amasɔtɔ e tan sifane
nan gbee Ariyanna Mangayaan na.” 15 A yi a
yiin sa e xunni, a yi duba e xa, a siga.

Xɛmɛ nafulu kanna fe
Maraka 10.17-31, Luka 18.18-30

16 Banxulanna nde yi fa Yesu fɛma, a
naxa, “Karamɔxɔ, n fe faɲin mundun ligɛ,
n habadan nii rakisin sɔtɔ?” 17 Yesu yi a
yabi, a naxa, “Nanfera i n maxɔdinma fe
faɲina fe ma? Ala nan keden fan. Xa i waxi
a xɔn ma, i xa nii rakisin sɔtɔ, yamarine
suxu.” 18 A mɔn yi maxɔdinna ti, a naxa,
“Yamari mundun ne ra?” Yesu yi a yabi, a
naxa, “I nama faxan ti. I nama yalunyaan
liga. I nama muɲan ti. I nama wule seren
ba. 19 I baba nun i nga binya, i yi i adamadi
boden xanu alo i yɛtɛna.”‡ 20 Banxulanna yi

* 19:4: Dunuɲa Fɔlɔn 1.27 nun 5.2 † 19:5: Dunuɲa Fɔlɔn 2.24 ‡ 19:19: xɔrɔyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20 nun Saraxaraline 19.18

a yabi, a naxa, “N bata ne birin suxu, nanfe
fa luxi?” 21 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa i waxi a
xɔn ma, i xa findi muxu kamalixin na, siga,
i sa i yii seene mati, i yi yiigelitɔne ki. I
nafunla sɔtɔma nɛn ariyanna yi. Na xanbi
ra, i fa bira n fɔxɔ ra.” 22 Banxulanna na mɛ
waxatin naxan yi, a sunuxin yi siga amasɔtɔ
nafulu gbee kanna nan yi a ra.
23 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine
xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, nafulu
kanne so raxɔlɔ Ariyanna Mangayani! 24 N
mɔn xa a fala ɛ xa, nafulu kanna so raxɔlɔ
Alaa Mangayani dangu ɲɔgɔmɛn so feen
na sagilaan yinla ra.” 25 Xarandiine na mɛ
waxatin naxan yi, e yi kabɛ kati! E yi a
maxɔdin, e naxa, “Nde fa nɔɛ kisɛ nayi?”
26 Yesu yi e mato, a naxa, “Muxun mi nɔɛ na
ligɛ koni Ala nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”
27 Na xanbi ra, Piyɛri yi a fala a xa, a
naxa, “A mato, nxu bata feen birin beɲin,
nxu bira i fɔxɔ ra. Nxu tan nanse sɔtɔma
nayi?” 28 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, waxati nɛnɛ famatɔni, n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn na dɔxɔ n ma man-
gaya gbɛdɛ binyaxini, ɛ tan naxanye biraxi
n fɔxɔ ra, ɛ fan dɔxɔma nɛn manga gbɛdɛ fu
nun firinne ma, ɛ yi Isirayila bɔnsɔn fu nun
firinne makiti. 29 Naxanye birin bata banx-
ine lu na, hanma a ngaxakeden xɛmɛmane
nun a ɲaxalanmane hanma a fafe hanma
a nga hanma a diine hanma a xɛɛne n tan
ma fe ra, a na ɲɔxɔn kɛmɛ sɔtɔma nɛn e
nun habadan nii rakisina. 30 Koni naxanye
yɛɛn na, ne wuyaxi sa luma nɛn xanbin na.
Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yɛɛn na.”

20

Xɛɛ kanna walikɛne fe

1 Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi
nɛn alo xɛɛ kanna naxan minin subaxani
muxu fendeni alogo e xa sa wali a manpa
bili nakɔni. 2 E yi lan a ma, a xa e saranna
fi gbeti gbanan keden keden, naxan lanɲɛ
soge keden saranna ma. A yi e rasiga a
manpa bili nakɔni. 3 Soge raxɛnxɛn waxa-
tini, a keli, a siga lɔxɔ dɛɛn na, a yi muxuna
ndee li tixi na, naxanye mi yi wali yo ra.
4 Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, ‘Ɛ fan xa
siga, ɛ sa wali n ma manpa bili nakɔni, a
lan n xa ɛ saren fi naxan na, n na soɛ ɛ yii.’
5 Awa, ne yi siga walideni. Na danguxina,
a mɔn yi na ɲɔxɔn liga yanyi tagini e nun
se din waxatin masoxina. 6 Awa, se din
waxatin danguxina, a mɔn yi siga, a sa
muxu gbɛtɛye fan li tixi na. A yi e maxɔdin,
a naxa, ‘Ɛ fɛriɲɛnxi be nanfera? Ɛ mi fefe
ligama?’ 7 E yi a yabi, e naxa, ‘Bayo muxu yo
mi nxu tixi wali ra.’ A yi a fala e xa, a naxa,
‘Awa, ɛ fan xa siga wali kɛdeni n ma manpa
bili nakɔni.’ ”
8 “Ɲinbanna soxina, manpa bili nakɔ
kanna yi a fala walikɛ kuntigin xa, a naxa,
‘Walikɛne xili, e saranna xa fi. A fɔlɔ dɔnxɛ
ra xiine ma, i sa a raɲan a singe ra xiine
ma.’ 9 Xɛmɛn naxanye wanla fɔlɔ ɲinbari
waxatini, ne keden kedenne birin yi gbeti
gbanan keden keden sɔtɔ. 10 Nanara, muxun
naxanye singe wanla fɔlɔ, ne to fa, e yi a
miri fa fala, a e a sɔtɔma nɛn dangu bonne
ra, koni e keden kedenna birin yi gbeti
gbanan keden keden sɔtɔ.”
11 “Awa, e to yi a rasuxuma, e xɛɛ kanna
mafala fɔlɔ. 12 E yi a fala, e naxa, ‘Muxun
naxanye faxi dɔnxɛn na, ne waxatidi nan
tun wali kɛxi. I nxu nun ne birin saren
fima kii kedenna nin ba, nxu tan naxanye
fɛriɲɛnxi sogen na?’ 13 Xɛɛ kanna yi e
tan nde keden yabi, a naxa, ‘Sɔxɔ, n mi
tinxintareya xan ligaxi i ra. En mi lanxi
gbeti gbanan keden xan ma ba? 14 I saranna
tongo, i siga i konni. Naxanye faxi dɔnxɛn
na, n waxi ne saranna fi feni alo n bata
i saranna fi kii naxan yi. 15 N mi daxa
ba, n xa n sagoon liga n ma gbetini? I n
maxɔxɔlɔnma nɛn ba bayo n fonisire?’ 16 Na
kiini, naxanye yɛɛn na, ne wuyaxi sa luma
nɛn xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne
yi sa lu yɛɛn na.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Maraka 10.32-34, Luka 18.31-34

17 Yesu yi sigama Yerusalɛn taani waxatin
naxan yi, a yi a xarandii fu nun firinne xali e
danna. A yi a fala e xa, 18 a naxa, “Ɛ a mato,
en sigama Yerusalɛn taani, n tan Muxuna
Dii Xɛmɛn sa soma nɛn saraxarali kuntigine
nun sariya karamɔxɔne yii na yi. E n ma
kitin bolonma nɛn, a lan sayaan ma. 19 Na
xanbi ra, e yi n so siya gbɛtɛne yii naxanye
n magelema, e yi n bulan, e yi n gbangban
wudin ma. A soge saxande lɔxɔni n kelima
nɛn sayani.”

Yaki nun Yoni nga maxandina
Maraka 10.35-45

20 Sebede a dii xɛmɛne nga yi fa Yesu fɛma
e nun a dii xɛmɛne, e yi e xinbi sin Yesu bun

ma, e yi a maxandi fena nde ma. [21] Yesu yi e
maxɔdin, a naxa, “I waxi nanse xɔn ma?” A
yi a yabi, a naxa, “Tin, i na i ya mangayaan
sɔtɔ, n ma dii xɛmɛ firinni itoe xa dɔxɔ
i fɛma, kedenna i yiifanna ma, kedenna i
kɔmɛnna ma.” [22] Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ
n maxandixi naxan ma, ɛ mi na kolon. Ɛ
nɔɛ ɛ minɲɛ tɔrɔya igelengenna ra ba, n
fama n mindeni naxan na?” E yi a yabi, e
naxa, “Nxu nɔɛ nɛn.” [23] Yesu yi a fala e xa,
a naxa, “Ɛ fama ɛ mindeni nɛn n ma tɔrɔya
igelengenna ra yati! Koni muxun dɔxɔ fena
n yiifanna ma hanma n kɔmɛnna ma, na mi
n tan ma fɔ n fafe bata yi a ragidi naxanye
xa.”
[24] Xarandii fuun bonne na mɛ waxatin
naxan yi, e xɔlɔ na ngaxakedenma firinne
ma. [25] Nanara, Yesu yi e birin xili a fɛma,
a naxa, “Ɛ a kolon yati siyane mangane
nɔyaan nan ligama e xun na, e muxu
gbeene fan yi kuntigiyaan naba e xun na.
[26] Koni a mi na kiini ɛ tan tagi. Xa naxan yo
waxi findi feni muxu gbeen na ɛ yɛ, fɔ a xa
findi ɛ walikɛɛn nan na. [27] Xa naxan yo wa
findi feni ɛ yɛɛratiin na fɔ a xa findi ɛ konyin
nan na [28] alo n tan Muxuna Dii Xɛmɛn to mi
faxi muxe xa wali n xa koni alogo n tan xa
wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan
na.”

Yesu yi danxutɔ firin nakɛndɛya
Maraka 10.46-52, Luka 18.35-43

[29] E yi kelima Yeriko taani waxatin naxan
yi, yama gbeen yi bira Yesu fɔxɔ ra.
[30] Danxutɔ firinna naxanye yi dɔxi kiraan
na, ne yi a mɛ a Yesu dangumatɔɔn nan
yi a ra, e yi gbelegbele, e naxa, “Nxu fafe,
Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin nxu ma!”
[31] Yamaan yi e masabari, koni e mɔn yi
gbelegbele kati, e naxa, “Marigina, Dawu-
daa Dii Xɛmɛna, kininkinin nxu ma.” [32] Awa,
Yesu yi ti, a yi e xili, a yi e maxɔdin, a naxa,
“Ɛ waxi a xɔn ma n xa nanfe liga ɛ xa?” [33] E
yi a yabi, e naxa, “Marigina, nxu waxi a xɔn
ma nɛn, nxu mɔn xa seen to.” [34] Yesu yi
kininkinin e ma, a yi a yiin din e yɛɛne ra. E
yi seen to mafurɛn, e bira Yesu fɔxɔ ra.

21

*Yesu so fena Yerusal*ɛn taani
Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19

[1] E to maso Yerusalɛn taan na, e yi
Betifage taan li, Oliwi Geyaan fari. Yesu yi a
xarandii firin nasiga e yɛɛ ra. [2] A yi a ɲungu
e ma, a naxa, “Ɛ siga banxidɛɛn na ɛ yɛɛ ra,
ɛ sa sofanla nde lima xidixi na yi, a diina a
fɛma. Ɛ e fulun, ɛ fa e firinna ra n xa. [3] Xa
muxuna nde ɛ maxɔdin, ɛ a fala a xa, ɛ naxa,
‘Marigin nan mako e ma,’ na kanna e soma
ɛ yii nɛn sa.”
[4] Na liga nɛn alogo nabiin naxan fala, na
xa kamali, a naxa, [5] “Ɛ a fala Siyon kaane xa,
ɛ naxa, ‘Ɛ a mato! Ɛ mangan fama ɛ ma.
A limaniya. A fama sofanla nan fari, sofali
diina, sofali gilɛn diina.’* ”
[6] Na ma, xarandiine yi siga, Yesu naxan
fala e xa, e sa na liga. [7] E yi fa sofanla nun
a diin na. E yi e dugine yifulun e fari, Yesu
yi dɔxɔ sofanla fari. [8] Yamaan yi e dugine
yifulun kiraan xɔn ma, nde yi ɲɔxɔndene
magira, e yi e sa kiraan xɔn a binya feen
na. [9] Yamaan naxan yi a yɛɛ ra e nun a xanbi
ra, ne birin yi lu sɔnxɔɛ, e naxa, “Tantunna
xa fi Dawudaa dii xɛmɛn ma! Naxan fama
Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala tantun
kore xɔnna ma pon!”
[10] Yesu so Yerusalɛn taani waxatin naxan
yi, taan yi maxa. Yamaan yi maxɔdinna ti,
e naxa, “Nde ito ra?” [11] Yamaan yi e yabi,
e naxa, “Nabi Yesu nan ito ra, keli Nasarɛti
taani Galile yamanani.”

Yesu Ala Batu Banxini
Maraka 11.15-19, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22

[12] Yesu to so Ala Batu Banxini, a yi sare
matine nun sare soone birin kedi na yi. A yi
gbeti masarane tabanle rafelen e nun ganba
matine gbɛdɛne. [13] A yi a fala e xa, a naxa, “A
sɛbɛxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma Banxin
xili bama nɛn Ala maxandi banxina.’† Koni
ɛ tan bata a findi muɲadene luxunden na!”
[14] Danxutɔne nun lɛbutɛnne yi siga Yesu
fɛma Ala Batu Banxini, a yi e rakɛndɛya.
[15] Koni saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne to a to kabanako feene ligɛ, e
diidine fan to naxanye yi sɔnxɔma Ala Batu
Banxini, e naxa, “Tantunna xa fi Dawudaa
Dii Xɛmɛn ma,” e yi xɔlɔ. [16] E yi a fala Yesu
xa, e naxa, “I mi diidine falan mɛɛn ba?”
Yesu yi e yabi, a naxa, “Di! Ɛ mi Kitabun
yireni ito xaranxi ba, naxan a falaxi, ‘I

* 21:5: A mato Sakari 9.9 kui. † 21:13: A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui. ‡ 21:16: Yaburin 8.3

bata diidine nun dii ɲɔrɛne yamari, e yi i
matɔxɔ?'‡ "
17 Yesu yi e lu mɛnni, a keli taani, a siga
Betani taani, a sa xi na.

Yesu yi xɔdɛ binla danga
Maraka 11.12-14, 20-24

18 Na xɔtɔn bode, a xɛtɛmatɔɔn Yerusalɛn
taani, kamɛn yi a suxu. 19 A yi xɔdɛ binla to
kiraan dɛxɔn ma, a yi siga a bun ma, koni a
mi a bogi yo li a ra, fɔ a dɛɛne. Nanara, a yi a
fala xɔdɛ binla ma, a naxa, "I tan mi fa bogin
sɔnɔn!" Awa, na waxatin yɛtɛni xɔdɛ binla
yi xara! 20 Xarandiine to na to, e yi kabɛ, e
maxɔdinna ti, e naxa, "Xɔdɛ binli ito xaraxi
di xulɛn?" 21 Yesu yi e yabi, a naxa, "N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, xa ɛ dɛnkɛlɛyaxi, ɛ mi sikɛ,
n naxan ligaxi xɔdɛ binli ito ra, ɛ fan nɔɛ na
ɲɔxɔnna ligɛ nɛn. A birin xa mi na ra, ɛ nɔɛ
a falɛ nɛn geyaan xa, ɛ naxa, 'Keli be, i sa sin
fɔxɔ igeni,' na yi liga. 22 Xa ɛ dɛnkɛlɛyaxi, ɛ
na sese maxɔdin Ala ra, ɛ na sɔtɔma nɛn."

Yesu sɛnbɛn maxɔdinna fe
Maraka 11.27-33, Luka 20.1-8

23 Yesu mɔn yi fa Ala Batu Banxini. A
yi yamaan xaranma waxatin naxan yi,
saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi
fa a fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, "I feni itoe
ligama sɛnbɛ mundun na, nde i yamarixi i
xa feni itoe liga?" 24 Yesu yi e yabi, a naxa,
"N fan xa ɛ maxɔdin fe keden ma, xa ɛ n
yabi, n feene ligama sɛnbɛn naxan yi, n fan
na falama ɛ xa nɛn. 25 Nde Yoni rafaxi a xa
muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi
Ala nan ma ba, hanma muxune?" E yi falan
ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, "Xa en na a yabi fa
fala a kelixi Ala nan ma, a falama nɛn nayi, a
naxa, 'Nanfera ɛ mi laxi Yoni ra?' 26 Koni xa
en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma,
en gaxu yamaan yɛɛ ra bayo e birin laxi a ra
a nabiin nan yi Yoni ra." 27 Nanara, e yi Yesu
yabi, e naxa, "Nxu mi a kolon." Awa, a yi a
fala e xa, a naxa, "N tan fan feni itoe ligama
sɛnbɛn naxan yi, n mi na falama ɛ xa na yi."

Dii xɛmɛ firinna fe sandana

28 "Ɛ xaxili lu ito xɔn ma. Xɛmɛna nde
yi na, dii xɛmɛ firin yi naxan yii. A siga a
forimaan fɛma, a sa a fala a xa, a naxa, 'N
ma diina, siga wali kɛdeni n ma nakɔni to.'
29 A yi a yabi, a naxa, 'N mi waxi siga feni.'
Koni dɔnxɛn na, a bɔɲɛn yi maxɛtɛ, a siga.
30 A fafe yi siga a diin bonna fɛma, a sa na
fala kedenna ti na fan xa, a yi a yabi, a naxa,
'N fafe, n sigama nɛn.' Koni a mi siga. 31 Ne
firinna yɛ, nde a fafe sagoon ligaxi?" E yi
a yabi, e naxa, "Forimana." Yesu yi a fala
e xa, a naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ xa, mudu
maxinle nun yalundene singe soma ɛ yɛɛ ra
Alaa Mangayani. 32 Amasɔtɔ Yoni bata fa, a
tinxinna kiraan yita ɛ ra, ɛ mi la a ra. Koni
mudu maxinle nun yalundene bata la a ra.
Hali ɛ to na to, ɛ bɔɲɛ mi maxɛtɛ, ɛ la a ra."

Nakɔ kantanne fe sandana
Maraka 12.1-12, Luka 20.9-19

33 Yesu naxa, "Ɛ tuli mati sanda gbɛtɛ ra.
Nakɔ kanna nde yi na nun naxan manpa
bili nakɔɔn sa, a yi a sansan, a yi manpa
ige badeni tɔn, a yi gbengben ti. Na xanbi
ra, a yi nakɔɔn taxu a kantan muxune ra,
a siga sigatini. 34 Awa, a bogi waxatina a
lixina, a yi a walikɛna ndee rasiga a nakɔɔn
kantan muxune ma, a e xa a gbeen so
ne yii. 35 Nakɔɔn kantan muxune yi nakɔ
kanna walikɛne suxu, e kedenna mabɔnbɔ,
e bonna faxa, e bonna magɔlɔn gɛmɛne ra.
36 Na xanbi ra, nakɔ kanna mɔn yi a walikɛ
gbɛtɛye rasiga, naxanye yi wuya dangu a
fɔlɔyixine ra. Nakɔɔn kantan muxune yi ne
fan liga na kii kedenni. 37 Dɔnxɛn na, a yi a
dii xɛmɛn nasiga e ma, a naxa, 'E danma nɛn
n ma diin tan na.' "
38 "Koni nakɔ kantanne to a dii xɛmɛn to,
e yi a fala e bode xa, e naxa, 'Nakɔ kanna
kɛ tongon nan ito ra, ɛ fa be, en na a faxa
alogo en xa a kɛɛn sɔtɔ.' 39 Nayi, e yi a suxu,
e siga a torontoroŋɲɛ nakɔ xɛɛn fari ma, e
sa a faxa.§ 40 Awa, nakɔ kanna na fa waxatin
naxan yi, a nanfe ligama nakɔ kantanne
ra?" 41 E yi a yabi, e naxa, "A na muxu
ɲaxine faxama nɛn kii ɲaxini, a yi nakɔɔn
taxu muxu gbɛtɛye ra naxanye a gbeen soɛ
a yii a xaba waxatini." 42 Yesu yi a fala e xa,
a naxa, "Ɛ munma Kitabun yireni ito xaran
ba? A naxa, 'Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan
na, na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna
ra. Marigin nan na ligaxi, a findi kabanako
feen na en yɛɛ ra yi.'* "
43 Yesu naxa, "Nanara, n na a falama ɛ
xa, Alaa Mangayaan bama ɛ yii nɛn, a so

§ 21:39: Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛne findixi nabine ra naxanye xɛ Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. * 21:42: Yaburin 118.22-23

yama gbɛtɛn yii, naxanye kɛwali lanɲɪɛ a
ma. 44 Naxan yo na bira gɛmɛni ito fari, na
yigirama nɛn a dungin dungin na. Koni xa
a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma
nɛn."
45 Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune
to Yesu a sandan mɛ, e yi a kolon a falan
tima e tan nan ma. 46 Nanara, e yi kata a
suxu feen na, koni e yi gaxu yamaan yɛɛ ra
naxanye yi a mirixi fa fala a nabiin nan Yesu
ra.

22

Ɲaxalandi tiin sandana
Luka 14.15-24

1 Yesu mɔn yi sandan sa yamaan xa. 2 A
yi a fala, a naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi
nɛn alo mangan naxan ɲaxalandi tiin sɛwa
donse donna malanni tɔn a dii xɛmɛn xa.
3 A yi a walikɛne rasiga a muxu xilixine ma
alogo e xa fa donse donna malanni, koni e
mi tin fɛ. 4 Nanara, a yi a walikɛ gbɛtɛye
rasiga e ma, a naxa, 'Ɛ sa a fala e xa, a
donseen birin bata yitɔn iki. N bata n
ma turaan nun ɲinge raturaxine faxa, seen
birin bata yitɔn. Ɛ fa ɲaxalandi tiin donse
donna malanni!' 5 Koni e mi a yatɛ, e siga
e makone ra. Nde yi siga xɛɛne ma, nde
yi siga e wanle ra. 6 A dɔnxɛne yi walikɛne
suxu, e yi e rayarabi, e yi e faxa."
7 "Mangan yi xɔlɔ kati, a yi a sofane
rasiga, e sa faxa tiine halagi, e yi e taan
gan. 8 Na xanbi ra, a yi a walikɛne xili, a
naxa, 'Ɲaxalandi tiin malanna bata yitɔn
koni n muxun naxanye xilixi, ne mi yi
daxa e xa xili. 9 Awa, iki ɛ siga kira xunne
ma. Ɛ na muxu yo to, ɛ ne xili malanni.'
10 Nanara, walikɛne yi siga kira xunne ma,
e muxun naxanye birin to, e yi ne malan
muxu ɲaxine nun muxu fa̱nine birin. Nayi,
ɲaxalandi tiin malan yiren yi rafe muxu
xilixine ra."
11 "Koni mangan to so, a xa a muxu xilix-
ine to, a yi xɛmɛna nde to mɛnni, ɲaxalandi
ti domaan mi yi a ma. 12 A yi a maxɔdin, a
naxa, 'Sɔxɔ, i soxi be di, anu, i mi maxidixi
alo a daxa ɲaxalandi ti malanni kii naxan
yi?' Koni xɛmɛn mi a yabi sɔtɔ. 13 Mangan
yi a fala a walikɛne xa, a naxa, 'Ɛ a xidi
ken, ɛ yi a ramini tanden ma dimini, wugan
nun ɲin naxinna dɛnaxan yi.' " 14 Yesu naxa,
"Muxu wuyaxi xilixi koni muxu dando nan
tun sugandixi."

Mudu fiin maxɔdinna fe
Maraka 12.13-17, Luka 20.20-26

15 Farisi muxune yi siga, e sa Yesu tɔɲɛgɛ
feni tɔn a fala xuiin xɔn ma. 16 E yi e xarandi-
ina nde nun Herode a muxuna nde rasiga
Yesu fɛma a faladeni, e naxa, "Karamɔxɔ,
nxu a kolon fa fala ɲɔndi falan nan i tan na, i
yamaan xaranma Ala ɲɔndin nan ma. Muxe
mi nɔɛ i ya miriyaan maxɛtɛ, amasɔtɔ i mi
muxune rafisaxi e bode xa. 17 Awa, i mirixi
a ma di, a fala nxu xa, a daxa mudun yi fi
Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama
fi?"
18 Koni Yesu yi e nata ɲaxin kolon. A yi
e yabi, a naxa, "Ɛ tan nafigine! Nanfera, ɛ
katama n bunbadeni? 19 Ɛ gbeti gbananna
yita n na mudun fima naxan na!" E yi gbeti
gbananna yita a ra. 20 Yesu yi e maxɔdin, a
naxa, "Nde xili nun a yɛtagin sawura a ma?"
21 E yi a yabi, e naxa, "Romi Manga Gbeena."
Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Mangan
gbeen xa so a yii, Ala gbeen yi so Ala yii."*
22 E na mɛ waxatin naxan yi, e kabɛ kati, e
keli a fɛma, e siga.

Faxa muxune rakeli fena
Maraka 12.18-27, Luka 20.27-40

23 Na lɔxɔn yɛtɛni, Saduse muxune yi e
maso Yesu ra naxanye a falama a faxa mux-
une mi kelima sayani. E yi Yesu maxɔdin,
24 e naxa, "Karamɔxɔ, Musa bata yi a fala,
a naxa, 'Xa xɛmɛn faxa, a mi dii lu, a
ngaxakedenna xa a kɛ ɲaxanla tongo al-
ogo a xa diina nde bari faxa muxun xa.'†
25 Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi
be nun, forimaan yi ɲaxanla futu, a faxa,
a mi dii sɔtɔ, a ɲaxanla yi lu a xunyɛn
xa. 26 A yi liga na kiini a firinden fan na, a
saxanden fan yi liga na kiini, na yi liga han
solofere. 27 Dɔnxɛn na, ɲaxanla fan yi faxa.
28 Awa, faxa muxune na keli waxatin naxan
yi, ɲaxanla findima nde gbee ra na muxu
soloferene yɛ? Bayo e birin bata yi a dɔxɔ."

* 22:21: Ala gbeena: Mangan yɛtagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi a gbeen nan na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen nan na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yɛtɛ so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na.

† 22:24: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui.

[29] Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ bata tan-
tan, amasɔtɔ ɛ mi Kitabun kolon hanma
Ala sɛnbɛna. [30] Bayo faxa muxune na keli
waxatin naxan yi, e ligama nɛn alo malekan
naxanye ariyanna yi. Xɛmɛn mi ɲaxalan
futɛ, ɲaxanla mi dɔxɛ xɛmɛn xɔn. [31] Awa,
naxan lanxi faxa muxune rakeli feen ma,
ɛ mi Alaa falan xaranxi ba? A naxa,
[32] ‘Iburahimaa Ala nan n tan na, e nun
Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala.’ Anu, faxa
muxune Ala mi a tan na fɔ niiramane.”‡
[33] Yamaan na mɛ waxatin naxan yi, e kabɛ
Yesu a xaranna ma kati!

Yamari fisamantenna fe
Maraka 12.28-34, Luka 10.25-28

[34] Farisi muxune a mɛ waxatin naxan yi, a
Yesu e yabi kiin bata a liga Saduse muxune
yi e dundu, e yi e malan. [35] Sariya karamɔxɔ
keden yi na, na yi Yesu kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ,
a yi a maxɔdin, [36] a naxa, “Karamɔxɔ, ya-
marin mundun gbo dangu a birin na Sariya
Kitabuni?” [37] Yesu yi a yabi, a naxa, “ ‘I
Marigina Ala xanu i bɔɲɛn birin na e nun
i niin birin na e nun i xaxinla birin na.’§
[38] Yamarini ito gbo dangu e birin na. [39] A
firindeni ito luxi nɛn alo bonna, a naxa, ‘I
adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.’* [40] Sariya
Kitabun nun nabine kitabune birin sin-
ganxi yamari firinni itoe nan na.”

*Yesu yi max*ɔdinna ti
Maraka 12.35-37, Luka 20.41-44

[41] Farisi muxune malanxi waxatin naxan
yi, Yesu yi e maxɔdin, a naxa, [42] “Ɛ mir-
ixi Alaa Muxu Sugandixina feen ma di?
Nde bɔnsɔn a ra?” E yi a yabi, e naxa,
“Dawuda bɔnsɔnna nan a ra.” [43] Yesu yi e
maxɔdin, a naxa, “Nanfera Dawuda a xili
bama ‘N Marigina’ fata Alaa Nii Sariɲanxin
na? Amasɔtɔ Dawuda a falama, a naxa,
[44] ‘Marigin yi a fala n marigin xa,
a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma,
han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”† ’
[45] Awa, xa Dawuda a xili bama, ‘N Marig-
ina,’ na ma, Alaa Muxu Sugandixin findixi
Dawuda bɔnsɔnna ra di?”‡ [46] Muxu yo mi nɔ
a yabɛ fala keden peen na! Keli na waxatin
ma, muxu yo mi fa susu a maxɔdinɲɛ fe
gbɛtɛ ma.

23

*Yesu yi sariya karam*ɔxɔne nun Farisi
muxune yalagi
Maraka 12.38-39, Luka 11.43, 46, 20.45-46

[1] Na xanbi ra, Yesu yi falan ti yamaan
nun a xarandiine xa, [2] a naxa, “Sariya
karamɔxɔne nun Farisi muxune dɔxi Nabi
Musa funfun nin. [3] Nayi, ɛ e falane birin
suxu, ɛ yi e liga. Koni ɛ nama e kɛwali sifane
tan liga, amasɔtɔ e naxan falama, e mi na
ligama. [4] E goron binyene raxidima, e yi e
dɔxɔ muxune xun ma, koni hali e yii sonla,
e tan mi waxi na din feni e ra e maxalideni.
[5] E feen birin ligama nɛn alogo muxune xa
e to. Nayi, e Kitabu falane sɛbɛma, e yi
e xidi e tigine nun e yiine ra han a gbo
ayi. E domane maxidixi luti dɛnbɛxi kuyene
ra. [6] Binye dɔxɔdene rafan e ma malanne
yi, e dɔxɔ yamaan yɛɛ ra salide banxine yi.
[7] Binye xɔntɔnne rafan e ma lɔxɔ tidene yi,
muxune yi e xili ‘Karamɔxɔ.’ ”
[8] “Koni muxe nama ɛ tan xili ba fa fala,
‘Karamɔxɔ,’ amasɔtɔ ngaxakedenmaan nan
ɛ birin na, karamɔxɔ keden pee nan ɛ yii.
[9] Awa, ɛ nama muxu yo xili dunuɲa ito yi fa
fala, ‘N Fafe,’ amasɔtɔ Fafe keden pee nan
ɛ yii ariyanna yi. [10] Ɛ nama tin muxune
xa ɛ xili ‘Kuntigina,’ amasɔtɔ kuntigi keden
peen nan ɛ yii. Alaa Muxu Sugandixin nan
na ra. [11] Muxun naxan gbo ɛ birin xa, na xa
findi ɛ konyin na. [12] Naxan na a yɛtɛ yite, na
yigodoma nɛn. Naxan na a yɛtɛ magodo, na
yitema nɛn.”

*Sariya karam*ɔxɔne nun Farisi muxune
nafigiyana
Maraka 12.40, Luka 11.39-42, 44-52, 20.47

‡ 22:32: niiramane: Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mato xɔrɔyaan 3.6 nun 3.15-16 kui. A mi a falaxi nun a Iburahimaa Ala nan yi a tan na Iburahima yi a nii ra waxatin naxan yi. Na luxi nɛn alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi. Nanara, faxa muxune kelima nɛn sayani. § 22:37: Sariyane 6.5 * 22:39: Saraxaraline 19.18 † 22:44: Yaburin 110.1 ‡ 22:45: Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyɛli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburi 110 sɛbɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

13 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne
nun Farisi muxu nafigine! Amasɔtɔ ɛ
Ariyanna Mangayaan dɛɛn nagalin muxune
yɛɛ ra, ɛ tan yɛtɛɛn mi soma, ɛ mɔn mi
muxune luma e so naxanye waxi so feni.”
14 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne
nun Farisi muxu nafigine! Amasɔtɔ ɛ kaɲa
gilɛne yii seene bama e yii. Ɛ yi ɛ yɛtɛ
mayita sali xunkuyeni. Ɛ yalagima nɛn na
feene ma a ɲaxin na.”
15 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne
nun Farisi muxu nafigine! Ɛ fɔxɔ igen
nun bɔxɔ xɔnna birin yisigama alogo ɛ xa
tubi muxu keden peen sɔtɔ. Ɛ na a sɔtɔ ɛ
a findima nɛn yahannama kaan na naxan
ɲaxu ɛ tan xa dɔxɔ firin.”
16 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan danxutɔɔn naxanye
danxutɔɔn yii rasuxuma. Ɛ tan naxanye
a falama, ɛ naxa, ‘Xa muxuna nde a kɔlɔ
Ala Batu Banxin xinli, hali a mi a raka-
mali, koni naxan na a kɔlɔ Ala Batu Banxin
xɛmani, fɔ na kanna xa a falan nakamali.’
17 Ɛ tan danxutɔ xaxilitarene! Mundun
gbo xɛmana hanma Ala Batu Banxin naxan
xɛmaan nasariɲanma? 18 Ɛ mɔn a falama, ɛ
naxa, ‘Xa muxuna nde a kɔlɔ saraxa gan-
den xinli, hali a mi a rakamali. Koni xa
muxuna nde a kɔlɔ saraxan yɛtɛni naxan
saraxa ganden fari, fɔ a xa a falan naka-
mali.’ 19 Danxutɔne! Mundun gbo sarax-
ana hanma saraxa ganden naxan saraxan
nasariɲanma? 20 Awa, naxan na a kɔlɔ
saraxa ganden xinli, na bata a kɔlɔ saraxa
ganden xinli e nun seen naxanye birin a
fari. 21 Naxan na a kɔlɔ Ala Batu Banxin
xinli, na bata a kɔlɔ Ala Batu Banxin nun Ala
yɛtɛni, naxan luma ɛ yɛ mɛnni. 22 Muxun
naxan na a kɔlɔ ariyanna yi na bata a kɔlɔ
Alaa manga gbɛdɛni e nun naxan dɔxi a yi.”
23 “Gbalona ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun
Farisi muxu nafigine, ɛ nakɔ yi seene ya-
ganna bama alo sorontonna nun sabi se
gbɛtɛye, koni ɛ bata ɛ mɛ sariyana fe gbeene
ra, alo kiti kɛndɛn nun kininkininna nun
tɔgɔndiyana. Anu, ɛ lan ɛ xa ne nan liga,
e nun fe dɔnxɛne. 24 Ɛ tan danxutɔɔn
naxanye danxutɔne yii rasuxuma, ɛ min-
seen naserendenma alogo ɛ xa soso keden
peedin ba a yi, koni ɛ yi ɲɔgɔmɛn gerun!”
25 “Gbalona ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun
Farisi muxu nafigine, ɛ igelengenna nun ɛ
donse saseen fanna masugusuguma, koni e
kuiin nafexi milan nun yɛtɛ rafan fe ɲaxine
ra. 26 I tan Farisi muxu danxutɔna, i ya ige-
lengenna nun i ya donse saseen kui maxa
singen, alogo a fanna fan xa sariɲan.”
27 “Gbalona ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun
Farisi muxu nafigine. Ɛ luxi nɛn alo banxi
faɲin naxan tixi gaburun xun ma bɛndɛ
fixɛn soxi naxan ma naxanye fari tofan,
koni e kuiin nafexi faxa muxu xɔnne ra e
nun se xɔsixin sifan birin. 28 Ɛ fan na kiini, ɛ
yɛtɛ findima tinxin muxun nan na muxune
birin yɛtagi, koni ɛ kuiin nafexi nafigiyaan
nun fe ɲaxine ra pen!”

Yesu yi e ɲaxankatana fe fala
Luka 11.47-51

29 “Gbalona ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun
Farisi muxu nafigine. Ɛ banxi tofaɲine
tima nabine gaburune xun ma, ɛ yi tinxin
muxune gaburune ratofanɲɛ ayi. 30 Ɛ yi
a fala, ɛ naxa, ‘Xa nxu yi na nun nxu
benbane waxatini, nxu mi yi kafuma e ma
e nabine faxa waxatin naxan yi.’ 31 Awa, ɛ
tan yɛtɛɛn sereyaan bama ɛ yɛtɛ xili ma fa
fala naxanye nabine faxa, ne nan bɔnsɔn
ɛ ra. 32 Awa, ɛ benbane hakɛne dɛfe! 33 Ɛ
tan kosone, ɛ tan saɲi bɔnsɔnne, ɛ giyɛ
yahannama kitin bun ma di?”
34 “Nanara, n nabine nun xaxilimane nun
sariya karamɔxɔne rasigama ɛ ma. Ɛ nde
faxama nɛn, ɛ yi nde gbangban wudin ma.
Ɛ yi nde bulan salide banxine kui, ɛ yi e
sagatan keli taa ma han taa ma. 35 Na kiini,
ɛ saranma nɛn na tinxin muxune birin faxa
feen na, keli Habila tinxin muxun ma han
Sakari, Bɛrɛkaya dii xɛmɛna, ɛ naxan faxa
Ala Batu Banxin nun saraxa ganden tagi.
36 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, na birin xɛtɛma nɛn
iki muxune ma.”

*Yesu yi Yerusal*ɛn taan xanu
Luka 13.34-35

37 “Yerusalɛn kaane! Yerusalɛn kaane! Ɛ
tan naxanye nabine faxaxi, ɛ yi Alaa xɛrane
magɔlɔn. A xɔnla n suxu nɛn sanɲa ma
wuyaxi n xa ɛ malan n fɛma alo tɔxɛ ngana a
diine malanma a gabutɛɛn bun kii naxan yi,
koni ɛ mi tin! 38 Awa, Ala ɛ konna rabeɲinma
nɛn fefe! 39 Amasɔtɔ n xa a fala ɛ xa, ɛ mi fa
n toma sɔnɔn han ɛ yi a fala, ɛ naxa, ‘Naxan
fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!’ ”

24

Ala Batu Banxin kalana fe
Maraka 13.1-2, Luka 21.5-6

1 Yesu yi keli na, a siga. A to yi minima
Ala Batu Banxini, a xarandiine yi fa a fɛma,
e yi Ala Batu Banxin ti kiin yita a ra. 2 Yesu
yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ mi seni itoe birin
toma ba? N xa ɲəndin fala ɛ xa, gɛmɛni ito
kedenna mi luma a funfuni be. E e birin
naxuyama ayi nɛn.”

Tərən nun bɛsɛnxənyana fe
Maraka 13.3-13, Luka 21.7-19

3 Yesu yi dəxi Oliwi Geyaan fari waxatin
naxan yi, a xarandiine yi siga a fɛma wun-
doni, e yi a maxədin, e naxa, “Feni itoe birin
ligan waxatin naxan yi, na fala nxu xa, e
nun taxamasenna naxanye i fa waxatin nun
waxati raɲanna yitama nxu ra.”
4 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ a liga ɛ
yeren ma alogo muxe nama ɛ mayenden.
5 Amasətə muxu wuyaxi fama nɛn n xinli,
e yi a fala, e naxa, ‘Alaa Muxu Sugandixin
nan n tan na,’ e muxu wuyaxi mayenden.
6 Ɛ yɛngɛ feene mɛma nɛn, ɛ yɛngɛna ndee
xinle mɛ. Koni ɛ nama gaxu. A fɛrɛ mi
na fɔ na fe sifane xa liga nɛn, koni waxati
raɲanna mi na ra singen. 7 Siyana ndee
siyana ndee yɛngɛma nɛn, yamanana ndee
yi yamanana ndee yɛngɛ. Fitina kamɛne yi
so, bəxən yi xuruxurun yirena ndee yi. 8 Na
feene birin ligama nɛn alo ɲaxanla dii bari
kuiin xəlɛ singena.”
9 “Na xanbi ra, e ɛ suxuma nɛn, e yi ɛ
tərə, e yi ɛ faxa. Siyane birin ɛ raɲaxuma
nɛn n tan ma fe ra. 10 Muxu wuyaxi birama
nɛn tantanni na waxatini, e yi e bode yanfa,
e e bode so yiini, e yi e bode raɲaxu.
11 Wule nabi wuyaxi fama nɛn e fa muxu
wuyaxi mayenden. 12 Fe ɲaxin gboma ayi
nɛn dunuŋa yi han muxu wuyaxi a xa-
nuntenyaan yi xurun. 13 Koni naxan na a
yixədəxə han a raɲanna, na kisima nɛn.
14 Awa, Alaa Mangayana falan Xibaru Faɲin
kawandin bama nɛn dunuŋa yiren birin yi,
a findi seren na siyane birin xa, na xanbi ra
waxati raɲanna yi a li.”

Se Haramuxina fe
Maraka 13.14-23, Luka 21.20-24

15 “Ɛ na Se Haramuxin to tixi yire
sariŋanxini naxan halagin tima, Nabi
Daniyɛli naxan ma fe fala, (naxan ito
xaranma, na xa a bunna kolon,)* 16 nayi,
naxanye Yudaya yi, ne xa e gi, e te geyane
fari. 17 Muxun naxan a kore banxin kɔɛ ra,
na nama xɛtɛ, a godo banxini a yii seene
tongodeni. 18 Muxun naxan xɛɛn ma, na
nama xɛtɛ banxini a domaan tongodeni.
19 Gbalo gbeen fudi kanne nun diin ngane
yɛɛ ra na waxatine yi! 20 Ɛ Ala maxandi
alogo ɛ giin nama lan xunbeli waxatin
ma hanma MatabuLəxəna! 21 Amasətə
na ləxəne tərən ɲaxuma ayi nɛn dangu a
birin na. A ɲəxən munma liga singen xabu
dunuŋa da waxatini han iki. A ɲəxən fan
mi fa ligama sənən! 22 Xa Ala mi yi nde ba na
ləxəne ra nun, muxu yo mi yi kisima, koni a
bata nde ba a ra a muxu sugandixine fe ra.”
23 “Awa na waxatini, xa muxuna nde a
fala, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin
be yi,’ hanma, ‘A sa mɛnni,’ ɛ nama la na
ra. 24 Amasətə muxu wulexi sugandixine
nun wulen nabine kelima nɛn, e taxamaseri
gbeene nun kabanako feene liga alogo hali
Alaa muxu sugandixine, e xa ne mayenden,
xa na lanŋɛ. 25 Ɛ a mato, n bata a fala ɛ
xa benun a waxatin xa a li. 26 Nanara, xa
muxu yo a fala ɛ xa, a naxa, ‘A mato, a
sa burunna ra!’ Ɛ nama siga na! Hanma
xa e a fala fa fala, ‘A luxunxi be yi!’ Ɛ
nama la na ra! 27 Amasətə alo kuyen na a
ɲinna masəxən keli sogetedeni han soge-
gododeni, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama
na kii nin. 28 Binbin dɛnaxan yi, dugane e
malanma mɛnna nin.”

Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena
Maraka 13.24-27, Luka 21.25-28

29 “Na tərə ləxəne na dangu, ‘sogeni dim-
ima nɛn, kiken mi fa dɛgɛma, sarene ke-
lima nɛn kore e bira, kore xənna sɛnbɛne
yimaxama nɛn.’† 30 Nayi, n tan Muxuna Dii
Xɛmɛna taxamasenna minima nɛn kɛnɛnni
kore. Dunuŋa siyane birin yi wuga. E n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn toma fɛ nɛn kore
xənna kundani sɛnbɛn nun binyeni. 31 Xəta
xui gbeen na mini, n na n ma malekane
rasigama nɛn bəxən tongon naaninne birin
yi, e yi n ma muxu yɛbaxine malan, keli
dunuŋa danna bonna ma sa dəxə bonna ra.”

Xədɛ binla fe taxamasenna
Maraka 13.28-31, Luka 21.29-33

32 “Ɛ xaxili sətə xədɛ binla fe ma. A
yiine na maɲingi, a dɛɛne yi mini fələ, ɛ a
kolonma nɛn nayi fa fala ɲɛmɛn bata maso.

* 24:15: A mato Daniyɛli 9.27 nun 11.31 nun 12.11 kui. † 24:29: Esayi 13.10 nun Esayi 34.4

33 A na kii nin, ɛ na feni itoe birin to waxatin
naxan yi, ɛ a kolonma nɛn fa fala waxati
saxin bata maso, a bata so dɛ yɛtɛɛn li. 34 N
xa ɲɔndin fala ɛ xa, iki muxune mi danguma
fɔ na feene birin liga. 35 Kore xɔnna nun
bɔxɔ xɔnna danguma nɛn, koni n ma falane
mi danguma habadan!"

Muxu yo mi na waxatin kolon
Maraka 13.32-37, Luka 17.26-30, 34-36

36 "Muxu yo mi na lɔxɔn nun waxati saxin
kolon, hali malekan naxanye ariyanna yi
hanma Dii Xɛmɛna, fɔ a Fafe Ala keden
peena. 37 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn fa feen
ligama nɛn alo naxan liga Nuhan gbee wax-
atini. 38 Benun fufaan xa fa waxatin naxan
yi, yamaan yi e dɛgema, e yi e minma, e yi
ɲaxanle futuma, e yi e diine fima xɛmɛne
ma futun na, han Nuhan so waxatin yi
a li kunkin kui. 39 Koni feen naxan fama
ligadeni, e mi yi na kolon mumɛ han fufaan
yi fa, a yi e birin xali. Muxuna Dii Xɛmɛn
na fa waxatin naxan yi, a ligama na kii nin.
40 Muxu firin luma nɛn xɛɛn ma na waxatini,
keden xalima nɛn, keden yi lu na. 41 Ɲaxalan
firin luma nɛn se dinni, kedenna xalima
nɛn, keden yi lu na. 42 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi,
amasɔtɔ ɛ mi ɛ Marigin fa waxatin kolon.
43 Ɛ ɛ xaxili lu ito xɔn ma. Xa banxi kanna yi
muɲaden fa waxatin kolonɲɛ kɔɛɛn na nun,
a mi yi tinɲɛ muɲaden xa so a banxini, a
yi luma a yɛɛ ra yi nɛn. 44 Nanara, ɛ xa ɛ
yitɔn amasɔtɔ ɛ xaxili mi lɔxɔn nun waxatin
naxan ma, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama
na waxatin nin."

Walikɛ tinxinxina fe
Luka 12.41-48

45 "Walikɛɛn mundun lannaya muxun
nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a
dɔxi walikɛɛn bonne xun na, a e donseen
taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra. 46 Na
walikɛɛn sɛwama nɛn, xa a kuntigina a li
na wanla kɛ! 47 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, a
kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nɛn.
48 Koni xa walikɛ ɲaxin na a ra, a a falama
nɛn a yɛtɛ ma, a naxa, 'N ma kuntigin bata
buyɛ ayi.' 49 A yi lu walikɛɛn bonne bɔnbɛ,
a yi a dɛge, a yi a min e nun dɔlɔ minne.
50 Awa, walikɛɛn yengi mi lɔxɔn naxan ma, a
mi waxatin naxan kolon, a kuntigin fama na
waxatin nin. 51 A kuntigina a ɲaxankatama
nɛn, a yi a saran a xun yifu wanle ra, a lu
yire yi wugan nun ɲin naxinna dɛnaxan yi."

25

Sungutun fuuna fe sandana

1 "Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo
sungutun fuun naxanye e lɛnpune tongo
e siga ɲaxalandi kanna ralandeni siga
ɲaxalandi tiine malanni. 2 Xaxilitare suulun
yi e yɛ, xaxilimaan nan yi suulunna bonne
ra. 3 Xaxilitarene yi e lɛnpune tongo koni
e mi ture tongo. 4 Koni xaxilimane yi e
lɛnpune tongo, e yi turena nde sa e goronne
kui lɛnpun nadɛgɛ seen na. 5 Ɲaxalandi
kanna to bu, xixɔnla yi sungutunne suxu,
e xi."

6 "Kɔɛ tagini sɔnxɔ xuiin yi mini, e naxa,
'Ɲaxalandi kanna bata fa. Ɛ fa a ralan!'
7 Nayi, sungutunne birin yi xulun, e yi e
lɛnpune yitɔn. 8 Xaxilitarene yi a fala xaxil-
imane xa, e naxa, 'Ɛ nxu ki tureni, amasɔtɔ
nxɔ lɛnpune tumaan ni i ra.' 9 Xaxilimane yi
e yabi, e naxa, 'Ɛn-ɛn, a mi en birin yiliyɛ. Ɛ
siga sare matine fɛma ɛ sa nde sara ɛ yɛtɛ
xa.' 10 Nayi, sungutun xaxilitarene yi siga
ture saradeni. E sa mɛnni waxatin naxan yi,
ɲaxalandi kanna yi fa. Sungutun suulunna
naxanye yitɔnxi, ne yi so ɲaxalandi kanna
fɔxɔ ra malanni. E dɛɛn nagali. 11 Na xanbi
ra, sungutunna bonne yi fa, e naxa, 'Nxu
fafe, yandi, dɛɛn nabi nxu xa.' 12 Ɲaxalandi
kanna yi e yabi, a naxa, 'N xa ɲɔndin fala ɛ
xa, n mi ɛ tan kolon mumɛ!' "

13 Yesu yi a fala, a naxa, "Ɛ lu ɛ yɛɛ ra
yi amasɔtɔ ɛ mi lɔxɔn nun waxati saxin
kolon."

Walikɛ saxanna fe sandana
Luka 19.11-27

14 "Ariyanna Mangayaan ligaxi nɛn alo
xɛmɛn naxan yi sigama sigatini, a yi a
walikɛne xili, a yi a yii seene taxu e ra. 15 A yi
xɛma gbanan suulun so keden yii, a yi firin
so gbɛtɛ yii, a yi keden so a saxanden yii,
e birin nun e yilan. Na xanbi ra, a yi siga
sigatini. 16 Walikɛɛn naxan xɛma gbanan
suulun sɔtɔ, na yi siga na rayulayadeni ma-
furɛn, a yi xɛma gbanan suulun gbɛtɛ sɔtɔ.
17 Walikɛɛn naxan xɛma gbanan firin sɔtɔ,
na fan yi firin gbɛtɛ sɔtɔ. 18 Koni walikɛɛn
naxan xɛma gbanan keden sɔtɔ, na yi sa
yinla ge, a yi a kuntigina xɛmaan luxun na."

19 "Waxati xunkuye danguxina, walikɛne
kuntigin yi fa alogo e xa e dɛntɛgɛ.
20 Walikɛɛn naxan xɛma gbanan suulun sɔtɔ,
na yi fa, a yi xɛma gbanan suulun gbɛtɛ

yita a ra. A yi a fala, a naxa, ‘N kanna, i
xɛma gbanan suulun nan taxu n na. N bata
suulun gbɛtɛ sɔtɔ, a tan ni i ra.’ 21 Kuntigin
yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yixɔdɔxɔ, i
tan walikɛ faɲin nun lannaya muxuna! I
bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe
gbeene taxuma i ra nɛn. Fa sɛwa n tan i
kanna xɔn!’ 22 Na xanbi ra, a xɛma gbanan
firinna so naxan yii, na yi fa, a naxa, ‘N
kanna, i xɛma gbanan firin nan so n yii. N
bata firin gbɛtɛ sɔtɔ, a tan ni i ra.’ 23 Kuntigin
yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yixɔdɔxɔ, i
tan walikɛ faɲin nun lannaya muxuna! I
bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe
gbeene taxuma i ra nɛn. Fa sɛwa n xɔn!’
24 Dɔnxɛn na, naxan xɛma gbanan keden
sɔtɔ, na yi fa, a naxa, ‘N kanna, n na a kolon
a i ya fe xɔdɔxɔ. I seen xabama yireni i
mi a bixi dɛnaxan yi, i donseen malanma
yireni i mi se sixi dɛnaxan yi. 25 Na nan n
gaxu, n yi siga, n yi sa i ya xɛmaan luxun
bɔxɔn bun. I gbeen naxan na, na ni i ra.’ 26 A
kuntigin yi a yabi, a naxa, ‘I tan walikɛ ɲaxi
salantenna, i a kolon ba, fa fala a n seen
xabama yireni n mi a bixi dɛnaxan yi, n yi
donseen malan yire yi n mi a sixi dɛnaxan
yi. 27 Na ma, a yi lan nun i xa sa n ma xɛmaan
taxu gbeti mara banxin yulane ra, alogo n
na fa waxatin naxan yi, n yi xɛmaan nun a
tɔnɔdin sɔtɔ. 28 Nba, ɛ xɛma gbananna ba a
yii, xɛma gbanan fu naxan yii, ɛ a so na yii.
29 Amasɔtɔ seen muxun naxan yii, nde soma
nɛn na yii mɔn, a yi a gbegbe sɔtɔ. Koni se
mi naxan yii hali naxan di a yii, na bama a
yii nɛn. 30 Nba, tɔnɔ mi na walikɛɛn naxan
na, ɛ na woli tandeni, dimini, wugan nun
ɲin naxinna dɛnaxan yi.’ ”

Kiti dɔnxɛna fe

31 “N tan, muxuna Dii Xɛmɛn na fa a
binyeni waxatin naxan yi, e nun malekane
birin a fɔxɔ ra, a dɔxɔma nɛn a mangaya
gbɛdɛni binyeni. 32 Dunuɲa siyane birin
malanma nɛn a yɛtagi. A yi e yitaxun dɔxɔ
firinna ra, alo xuruse rabaan yɛxɛɛne nun
siine yitaxunma kii naxan yi. 33 A yɛxɛɛne
malanma nɛn a yiifanna ma, a siine malan
a kɔmɛnna ma. 34 Na xanbi ra, mangana a
falama nɛn a yiifari ma muxune xa, a naxa,
‘Ɛ fa be, n Fafe Ala dubaxi ɛ tan naxanye xa.
Ɛ fa ɛ kɛɛn sɔtɔ, mangayaan naxan yitɔnxi
ɛ xa xabu dunuɲa da waxatini. 35 Bayo
kamɛna n suxu nɛn, ɛ yi donseen so n yii.
Min xɔnla yi n suxu, ɛ yi igen so n yii. N siga
nɛn xɔɲɛyani, ɛ yi n yigiya. 36 Marabɛnna yi
n suxu, ɛ yi n marabɛri ba. N yi fura, ɛ yi n
dandan. N yi sa kasoon na, ɛ yi fa n xɔntɔn.’
37 Tinxin muxune a yabima nɛn na yi, e naxa,
‘Marigina, nxu i kamɛtɔɔn to minɛn yi, nxu
yi donseen so i yii, hanma i min xɔlitɔna,
nxu yi igen so i yii? 38 Nxu i to xɔɲɛyani
waxatin mundun yi, nxu yi i yigiya, hanma
marabɛnna i ma, nxu yi i marabɛri ba?
39 Nxu i to furaxi waxatin mundun yi, hanma
i kasoon na, nxu yi i xɔntɔn?’ 40 Mangana e
yabima nɛn, a naxa, ‘N xa ɲɔndin fala ɛ xa,
ɛ naxan liga ngaxakedendina nde xa, naxan
xurun dangu birin na, ɛ na liga n tan nan xa
nayi!’ ”

41 “Na xanbi ra, naxanye na lu a kɔmɛnna
ma, a yi a fala ne xa, a naxa, ‘Ɛ masiga
n na, dangatɔne, ɛ siga habadan tɛɛni
naxan yitɔnxi Yinna Manga Setana nun a
malekane xa. 42 Bayo kamɛna n suxu nɛn, ɛ
mi donseen so n yii. Min xɔnla yi n suxu,
ɛ mi igen so n yii. 43 N yi lu xɔɲɛyani, ɛ
mi n yigiya. Marabɛnna yi n suxu, ɛ mi
n marabɛri ba, n fura kasoon na, ɛ mi n
mali.’ 44 Ne fan yi a yabi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kamɛtɔɔn to minɛn yi, hanma
i min xɔlitɔna hanma i xɔɲɛyani hanma
i marabɛritɔna hanma i furetɔna hanma i
kasoon na, nxu mi tin i maliyɛ?’ 45 Mangana
e yabima nɛn, a naxa, ‘N xa ɲɔndin fala ɛ xa,
ɛ mi naxanye liga muxudini ito nde keden
xa naxan xurun dangu birin na, ɛ mi na
ligaxi n tan fan xa na yi.’ 46 Awa, ne sigama
habadan tɔrɔn nin. Koni tinxin muxune
sigama habadan nii rakisin nin.”

26

Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma
Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53

1 Yesu to yelin na falane birin tiyɛ, a yi a
fala a xarandiine xa, a naxa, 2 “Ɛ a kolon, a
luxi xii firin Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla*

* 26:2: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

xa a li. N tan Muxuna Dii Xɛmɛna, e n yanfama nɛn, n lu yiini, e n gbangban.”
3 Na waxatini, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e malan Saraxarali Kuntigi Singe Kayafa konni. 4 E yi a nata, e xa Yesu suxu yanfani, e yi a faxa. 5 E yi a fala, e naxa, “En nama a suxu sanla waxatini, xanamu, yamaan murutɛma nɛn!”

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma
Maraka 14.3-9, Yoni 12.1-8

6 Yesu yi Simɔn dogonfontɔna banxini waxatin naxan yi Betani taani, 7 ɲaxanla nde yi fa a fɛma, a fa latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn na a sase gɛmɛ ramaan kui, gɛmɛn naxan xili “alabasita.” A yi a sa Yesu xunna ra a binya feen na, a yi a dɛgema waxatin naxan yi. 8 Yesu a xarandiine to na to, e yi xɔlɔ, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “I ito birin yikalama nanfera? 9 Latikɔnɔnni ito yi matiyɛ nɛn dɛɛ xɔdɛxɛn na, a saren yi so yiigelitɔne yii.” 10 Koni Yesu yi a kolon, e yi naxan falama, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ ɲaxanli ito mafalama nanfera? A bata fe faɲin liga n xa. 11 Amasɔtɔ yiigelitɔne ɛ fɛma waxatin birin koni n tan mi luma ɛ fɛma waxatin birin. 12 A bata latikɔnɔnna sa n fatin ma alogo n xa n yitɔn gaburuna fe ra. 13 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, n ma falan Xibaru Faɲini ito na rali dunuɲa yire yo yi, ɲaxanli ito kɛwanla falama nɛn, yamaan yi e miri a ma.”

Yudasi yi Yesu yanfa
Maraka 14.10-11, Luka 22.3-6

14 Nayi, xarandii muxu fu nun firinna nde keden naxan yi xili Yudasi Isakariyoti, na yi siga saraxarali kuntigine fɛma, 15 a naxa, “Xa n Yesu so ɛ yii, ɛ nanse soma n yii?” Ne yi gbeti gbanan tonge saxan so a yii.† 16 Fɔlɔ na waxatin ma, Yudasi yi lu fɛrɛn fenɲɛ, alogo a xa Yesu yanfa, a a so e yii.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe
Maraka 14.12-21, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30

17 Buru Tetaren Sanla‡ sogen fɔlɔna, xarandiine yi fa Yesu fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma nxu xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala i xa minɛn?” 18 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga xɛmɛna nde fɛma taani, ɛ sa a fala a xa, ɛ naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, n ma waxatin bata a li. N tan nun n ma xarandiine xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen don i ya banxini.’ ” 19 Xarandiine yi a liga alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseni tɔn.
20 Ɲinbanna to so, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi dɔxɔ e dɛgedeni. 21 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yesu naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ tan nde keden n yanfama nɛn, a yi n so yiini.” 22 Xarandiine yi sunu han, e yi a maxɔdin fɔlɔ keden keden yɛɛn ma, e naxa, “Marigina, n tan nan na ra ba?” 23 Yesu yi e yabi, a naxa, “Nxu nun naxan nxu yiin nagodoxi lenge kedenna kui, na nan n soma yiini. 24 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn faxama nɛn, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna yɛɛ ra naxan Muxuna Dii Xɛmɛn soma yiini! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumɛ!” 25 Yudasi naxan a soma yiini, na yi falan tongo a naxa, “Karamɔxɔ, n tan nan na ra ba?”
Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.”

Marigina ximɛnna fe
Maraka 14.22-26, Luka 22.15-20, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25

26 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, “Ɛ a tongo, ɛ yi a don, n fati bɛndɛn nan ito ra.” 27 Na xanbi ra, a yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, a yi a fala, a naxa, “Ɛ birin xa a min 28 amasɔtɔ n wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xɔn, a minima muxu wuyaxi xa nɛn e yulubin mafeluun na. 29 N xa a fala ɛ xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han en birin mɔn yi sa a min n Fafe Alaa Mangayani.”
30 Na xanbi ra, e yi bɛtin ba,§ e siga Oliwi Geyaan fari.

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38

31 Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ birin ɛ mɛma n na nɛn to kɔɛɛn na, amasɔtɔ a

† 26:15: A mato Sakari 11.12 kui. ‡ 26:17: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. § 26:30: bɛtina: E namunna nan yi a ra na sanla waxatini e xa Yaburin yirena nde ba, fata sorani ito nde ra: 113 han 118.

sɛbɛxi Kitabuni, fa fala, ‘N xuruse rabaan
faxama nɛn, yɛxɛɛne birin yi xuya ayi.’*
32 Koni n na keli sayani, n sigama nɛn ɛ yɛɛ
ra Galile yamanani.” 33 Piyɛri yi Yesu yabi,
a naxa, “Hali bonne birin e mɛ i ra, n tan
mi n mɛ i ra mumɛ!” 34 Yesu yi a fala Piyɛri
xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala i xa, benun
dontonna xa wuga to kɔɛɛn na, i a falama
nɛn dɔxɔɲa ma saxan fa fala i mi n kolon.”
35 Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Hali en birin faxa,
n mi a falɛ mumɛ, fa fala n mi i kolon.”
Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

*Yesu yi Ala maxandi nak*ɔni
Maraka 14.32-42, Luka 22.39-46

36 Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi
siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. A
yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ dɔxɔ be, n tan sigan
mɛnni, n xa sa Ala maxandi.” 37 A siga Piyɛri
nun Sebede a dii xɛmɛ firinne ra. A bɔɲɛn
yi rafɔrɔxi, a yi sunuxi.† 38 Nanara, a yi a fala
e xa, a naxa, “N bɔɲɛn nafɔrɔxi han n faxa,
ɛ lu be, ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi n xɔn ma.”
39 A yi siga ndedi, a yi bira, a yɛtagin yi lan
bɔxɔn ma, a yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe,
xa a lanɲɛ tɔrɔya igelengenni ito masiga n
na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan
sagona.” 40 Na xanbi ra, a mɔn yi xɛtɛ, a yi a
xarandiine li xixɔnli. A yi a fala Piyɛri xa,
a naxa, “Ɛ mi nɔxi luyɛ ɛ yɛɛ ra yi n xɔn
ma hali waxatidi? 41 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ Ala
maxandi, alogo ɛ nama bira tantanni. Ɛ niin
waxɔn feen fan koni ɛ fati bɛndɛn sɛnbɛ mi
na.”
42 Yesu mɔn yi siga a firindeni, a sa Ala
maxandi, a naxa, “N Fafe, xa tɔrɔya ige-
lengenni ito mi nɔɛ masigɛ n na, fɔ a xa
n li, i sagoon xa liga.” 43 A mɔn yi xɛtɛ, a
xarandiine li xiyɛ, bayo xixɔnla bata yi e
suxu.
44 A mɔn yi keli e fɛma, a siga a saxandeni,
a sa Ala maxandi, a mɔn yi na fala kedenna
ti. 45 Na xanbi ra, a xɛtɛ xarandiine fɛma, a
naxa, “Ɛ mɔn xima ba? Ɛ mɔn ɛ matabuma
ba? A mato! Waxatin bata a li! N tan,
Muxuna Dii Xɛmɛn bata so hakɛ kanne
sɛnbɛn bun ma iki. 46 Ɛ keli, en siga, muxun
naxan n yanfama, a n so yiini, na bata fa!”

Yesu suxu fena
Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12

47 A yi falan tima waxatin naxan yi, Yudasi
a xarandii fu nun firinna nde yi fa, gali
gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra saraxarali kuntig-
ine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan
fonne naxanye xɛ. Silanfanne nun gbeng-
betenne yi e yii.‡ 48 Naxan yi a yanfama, a
a so yiini, na bata yi taxamasenni ito fala
yamaan xa nun, a naxa, “N na muxun naxan
sunbu,§ a tan nan na ra. Ɛ a suxu ken!”
49 Nanara, Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden
na, a naxa, “Karamɔxɔ, i nuwali.” A yi a
sunbu. 50 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xɔyina, i
faxi naxan na, na liga.”

Nayi, e yi Yesu suxu ken! 51 Naxanye yi
Yesu fɔxɔ ra, na nde keden yi a silanfanna
botin, a Saraxarali Kuntigi Singena konyin
tunla sɛgɛ a ma. 52 Yesu yi a fala a xa, a naxa,
“I ya silanfanna raxɛtɛ a funfuni, amasɔtɔ
naxan birin silanfanna tongoma, ne faxama
silanfanna nan na. 53 I mi a kolon ba, fa fala
n nɔɛ n Fafe Ala xilɛ nɛn, a yi maleka gali
gbee fu nun firin nafa n ma mafurɛn? 54 Koni
xa na liga, Kitabun fala xuiin kamalima* di
nayi? Bayo a sɛbɛxi a fɔ a xa liga ikiini.”

55 Yesu yi falan ti ganla xa, a naxa, “Ɛ
bata fa n suxudeni silanfanne nun gbeng-
betenne ɛ yii alo mafu tiin nan yi n na nun.
N yi xaranna tima Ala Batu Banxini lɔxɔ yo
lɔxɔ, koni ɛ mi n suxu. 56 Koni na birin ligaxi
nɛn alogo nabine falan naxanye sɛbɛxi, ne
xa kamali.”

Nayi, a xarandiine birin yi a rabeɲin, e yi
e gi.

*Yesu Yahudiya mangane y*ɛtagi
Maraka 14.53-65, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 9-24

57 Naxanye Yesu suxu, ne yi a xali Kayafa
konni Saraxarali Kuntigi Singena, sariya
karamɔxɔne nun yamaan fonne yi malanxi
dɛnaxan yi. 58 Piyɛri yi bira Yesu fɔxɔ ra,
koni e nun ganla tagi kuya, han Saraxarali
Kuntigi Singena tande ma. A yi so tanden

* 26:31: A mato Sakari 13.7 kui. Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na bayo e a faxama nɛn. † 26:37: A sunu bayo a a kolon fa fala muxune a faxama nɛn. ‡ 26:47: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. § 26:48: sunbuna: Mɛn kaane yi darixi e bode xɔntɔnɲɛ sunbuni, koni Yudasi yi a findi taxamasenna ra, a xa Yesu yita a yaxune ra. * 26:54: Kitabuna falan kamalima: Esayi 53.5 a falaxi a Alaa Muxu Sugandixin faxama nɛn yamaan yulubine fe ra. A na falaxi yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ solofere benun a xa raba.

ma e nun kantan muxune yi dɔxɔ alogo a xa a kolon a raŋanma kii naxan yi.

59 Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi katama wule seren ba feen na Yesu xili ma, alogo e xa a faxa. 60 Koni hali muxu wuyaxi to fa wule seren ba a xili ma, e mi sese sɔtɔ. Dɔnxɛn na muxu firin yi ti e yɛtagi, 61 e naxa, "Xɛmɛni ito naxa, a nɔɛ Ala Batu Banxin kalɛ nɛn, a mɔn yi a ti soge saxan bun ma." 62 Saraxarali Kuntigi Singen yi keli, a falan ti Yesu xa, a naxa, "Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xɔn ba?" 63 Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen yi falan ti a xa mɔn, a naxa, "N na i rakɔlɔma habadan Ala xinli, xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, Alaa Dii Xɛmɛna, na fala nxu xa." 64 Yesu yi a yabi, a naxa, "I bata a fala. Koni n xa a fala ɛ birin xa, fɔlɔ iki ma, ɛ n tan Muxuna Dii Xɛmɛn toma dɔxi Ala Sɛnbɛmaan yiifanna ma, ɛ yi n famatɔɔn to kore kundani."

65 Saraxarali Kuntigi Singen na mɛ waxatin naxan yi, a yi a domani bɔ, a naxa, "A bata Ala rayelefu!† En mako mi fa sere yo ma sɔnɔn! Ɛ bata a fala ŋaxine mɛ! 66 Ɛ mirixi a ma di?" E yi a yabi, e naxa, "A lan nɛn a xa faxa." 67 Nayi, e yi e dɛgen puru Yesu yɛtagi, e yi a bɔnbɔ. 68 E lu a maxɔdinŋɛ, e naxa, "I tan Alaa Muxu Sugandixina, a fala nxu xa fata Ala ra, nde i bɔnbɔxi?"‡

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Maraka 14.66-72, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27

69 Piyɛri yi dɔxi tanden ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena walikɛ ŋaxanla nde yi fa a fɛma, a naxa, "I tan fan yi Yesu Galile kaan fɔxɔ ra nun." 70 Koni a yi a tandi e birin yɛtagi, a naxa, "N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi." 71 Na xanbi ra, a yi siga tanden so dɛɛn na. Walikɛ ŋaxalan gbɛtɛ yi a to. Muxun naxanye yi dɔxi na, a yi a fala ne xa, a naxa, "Xɛmɛni ito yi Yesu Nasarɛti kaan fɔxɔ ra nun." 72 Piyɛri yi a tandi, a yi a kɔlɔ, a naxa, "N mi na xɛmɛn kolon!" 73 Waxatidi danguxina, naxanye yi tixi na, ne yi fa Piyɛri fɛma, e naxa, "A tan nan nde i tan fan na! Amasɔtɔ i fala ti kiin bata a yita nxu ra!"§ 74 Nayi, Piyɛri yi a kɔlɔ dangane ra, a yi a fala, a naxa, "N mi xɛmɛni ito kolon mumɛ!" Na waxatin yɛtɛni dontonna yi wuga mafurɛn. 75 Nayi, Yesu a falan yi rabira Piyɛri ma, a naxa, "Benun dontonna xa wuga i a falama nɛn dɔxɔŋa ma saxan fa fala i mi n kolon." Piyɛri yi mini, a nimisa wugan ti!

27

E siga Yesu ra Pilati fɛma
Maraka 15.1, Luka 23.1-2, Yoni 18.28-32

1 Xɔtɔn xɔtɔn, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi a ragidi, a e xa Yesu faxa. 2 E yi a xidi, e siga a ra yamana kanna Pilati fɛma.

Yudasi faxa fena
Kɛwanle 1.18-19

3 Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na to a to, e bata Yesu yalagi sayaan na, a yi nimisa, a yi gbeti gbanan tonge saxanna raxɛtɛ saraxarali kuntigine nun yamaan fonne ma. 4 A yi a fala, a naxa, "N bata yulubin liga, n muxun yanfa naxan mi hakɛ yo ligaxi alogo e xa a faxa!" E yi a yabi, e naxa, "Nxu tan ma fe mi na yi, i ya feen nan na ra!" 5 Yudasi yi gbetin woli Ala Batu Banxini, a siga, a sa a yɛtɛ singan.

6 Saraxarali kuntigine yi gbetin matongo, e naxa, "A mi daxa gbetini ito xa sa en ma gbeti ramarade sariŋanxini, bayo faxa tiin saren nan a ra." 7 E yi lan a ma a e xa na gbetin tongo, e fɛŋɛ rafalana nde a bɔxɔn sara na gbetin na, e yi na findi xɔŋɛ maluxunden na. 8 Nanara, han to, e na bɔxɔn xili bama a "Wuli Bɔxɔna." 9 Nayi, Nabi Yeremi naxan fala, na yi kamali, a naxa, "E yi gbeti gbanan tonge saxanne tongo, Isirayila kaane a sara gbetin naxan na. 10 E fɛŋɛ rafalana bɔxɔn sara a ra alo Marigina n yamari kii naxan yi."*

Pilati yi Yesu maxɔdin
Maraka 15.2-5, Luka 23.3-5, Yoni 18.33-38

† 26:65: Musaa sariyan kui, muxun naxan na Ala rayelefu, na kanna lan a xa faxa. A mato Saraxaraline 24.16 kui.
‡ 26:68: Muxun naxanye a bɔnbɔma, ne mɔn a magelema na falan na. § 26:73: a fala ti kiina: Yanyina nde, a yi falan tima alo muxun naxanye kelixi Galile yamanani hanma Nasarɛti yamanana. * 27:10: A mato Sakari 11.12-13 nun Yeremi 18.2-3 nun 19.1-2 nun 32.6-15 kui. † 27:11: mangana: Yamana kanna yi waxi a kansun feen nin fa fala a murutɛxi a mangayaan nan ma. Xa a tan nan a yɛtɛ findi mangan na, na yi findima a yalagi xunna nan na.

11 Yesu yi ti yamana kanna yɛtagi, yamana
kanna yi a maxɔdin, a naxa, “Yahudiyane
mangan nan i tan na ba?”† Yesu yi a yabi,
a naxa, “I bata a fala.” 12 Koni saraxar-
ali kuntigine nun yamaan fonne a kansun
waxatin naxan yi, a mi fefe fala. 13 Nayi,
Pilati yi a fala a xa, a naxa, “E i kansunma
feen naxanye birin na, i mi ne mɛ ba?”
14 Koni Yesu mi tin a yabɛ mumɛ, yamana
kanna yi kabɛ kati!

E Yesu faxa feen nagidi
Maraka 15.6-15, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16

15 Nba, sanli ito na yi a li nun, yamana
kanna yi darixi kasorasaan muxu keden
beɲinɲɛ nɛn, yamaan na wa naxan xɔn
ma. 16 Na waxatini, kasorasa ɲaxina nde yi
na naxan xili Baraba. 17 Nanara, Pilati ya-
mana kanna yi yamaan malanxin maxɔdin,
a naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma n xa nde beɲin,
Baraba hanma Yesu naxan xili Alaa Muxu
Sugandixina?” 18 Bayo a yi a kolon yati, fa
fala e Yesu soxi a yii xɔxɔlɔnyaan nan ma.

19 Pilati yi dɔxi kiti sadeni waxatin naxan
yi, a ɲaxanla yi xɛraan nasiga a ma, a
naxa, “I nama fefe liga tinxin muxuni ito
ra amasɔtɔ n tɔrɔxi nɛn xiyeni a fe ra to ki
faɲi!” 20 Saraxarali kuntigine nun yamaan
fonne yi yamaan nadin, a Pilati xa Baraba
beɲin, a yi Yesu faxa. 21 Yamana kanna
yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma
muxu firinni itoe, n xa nde beɲin?” E
yi a yabi, e naxa, “Baraba!” 22 Pilati yi
e maxɔdin, a naxa, “Yesu naxan xili Alaa
Muxu Sugandixina, ɛ waxi a xɔn ma, n xa
nanfe liga a ra?” E birin yi a yabi, e naxa,
“A xa gbangban wudin ma.” 23 Koni Pilati
yi e maxɔdin, a naxa, “A fe ɲaxin mundun
ligaxi?” Koni e sɔnxɔn yi siga gboɛ ayi, e
naxa, “A gbangban wudin ma!”

24 Pilati a to waxatin naxan yi, a mi yi
nɔɛ sese ra, sɔnxɔn yi gboma ayi, a yi igen
tongo, a yi a yiin naxa yamaan yɛɛ xɔri, a
naxa, “N gbee yo mi xɛmɛni ito faxa feni! Ɛ
feen ni ito ra!” 25 Yamaan yi a yabi, e naxa,
“A wunla goronna xa lu nxu tan nun nxɔ
diine xun ma!” 26 Awa, na xanbi ra, Pilati
yi Baraba beɲin, a yi a yamari a e xa Yesu
bulan, a yi a so e yii alogo e xa a gbangban
wudin ma.

Sofane yi Yesu magele
Maraka 15.16-20, Yoni 19.2-3

27 Yamana kanna sofane yi Yesu xali ya-
mana kan banxini, sofane ganla birin yi e
malan a rabilinni. 28 E yi a dugine ba a
ma, e yi doma gbeela‡ ragodo a ma. 29 E
yi wudi yii ɲali kanne dɛnbɛ kɔmɔtin na
mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna,
e dunganna so a yii.§ E yi e xinbi sin a
bun ma, e lu a magelɛ, e naxa, “I kɛnɛ
Yahudiyane mangana!” 30 E yi dɛgen puru
a ma, e yi a dunganna tongo, e yi a bɔnbɔ a
xunna ma. 31 E to yelin a magelɛ, e domaan
ba a ma, e mɔn yi a maxidi a gbee dugine yi.
Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni
wudin ma.

E yi Yesu gbangban wudin ma
Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27

32 E yi minima taani waxatin naxan yi, e
yi lan xɛmɛna nde ra, naxan yi xili Simɔn
Sirɛni kaana. E yi na karahan, a xa Yesu
gbangban wudin tongo. 33 E yi fa na yireni
dɛnaxan xili Gologota, naxan bunna nɛɛn
“xun xɔri yirena.” 34 E yi manpaan so a yii
naxan yi basanxi se gbɛtɛ ra naxan xɔlɔ,
alogo a xa a min, koni a to a lɛnna ti a ma, a
mi tin a minɲɛ.

35 E yi a gbangban wudin ma.* Na xanbi
ra, e yi masɛnsɛnna ti lan a dugine yitaxun
feen ma. 36 E yi dɔxɔ a kantandeni.

37 E yi a kansun kɛdin sɛbɛ, e yi a gbang-
ban a xun ma, e naxa, “Yahudiyane Mangan
nan Yesu ito ra.”

38 E yi muɲade firin gbangban wudin ma
Yesu fɛma, kedenna a yiifanna ma, bonna a
kɔmɛnna ma.

39 Yamaan yi dangu a makonbɛ, e lu e
xunni maxɛ, 40 e naxa, “I tan naxan Ala Batu
Banxin kalama, i mɔn yi a ti soge saxan,
i yɛtɛ rakisi! Xa Alaa Dii Xɛmɛ nan i tan
na, godo, i keli wudin kɔɛ ra.” 41 Saraxarali
kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun ya-
maan fonne fan yi a magele na kii nin, 42 e
naxa, “A bonne rakisi nɛn, koni a mi nɔɛ a
yɛtɛ rakisɛ! Isirayila mangan xa mi a tan na

‡ 27:28: Doma gbeela yi findixi mangayaan taxamasenna nde nan na. Yamaan to a kansun fa fala a bata a yɛtɛ findi mangan na, sofane fa a mangayana fe magelema. § 27:29: E dunganna so a yii alo mangaya dunganna a magele feen na. * 27:35: Sofane yi a yiine nun a sanne gbangban wudin ma, e yi a singan na kiini. E yi na ligama nɛn alogo muxune xa ɲɛnin benun e xa faxa.

ba? A xa keli wudin kɔɛ ra, a godo be alogo
nxu xa dɛnkɛlɛya a ma! 43 A dɛnkɛlɛyaxi Ala
ma, a naxa, a Alaa Dii Xɛmɛn nan a tan na.
Nba, xa a rafan Ala ma, a xa a xunba!" 44 Hali
muɲaden naxanye yi gbangbanxi wudin
ma a dɛxɔn, ne fan yi a makonbi na kiini.

Yesu faxa fena
Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30

45 Sogen bata yi a ratinxin nun, dimin yi
so yamanan birin yi han se din waxatin yi
maso. 46 Na waxatini, Yesu yi gbelegbele
a kon xuini, a naxa, "Eli, Eli, lama sabaki-
tani?" na bunna nɛɛn, "N ma Ala, n ma Ala,
i n nabeɲinxi nanfera?"† 47 Muxuna ndee yi
tixi na yi, ne yi a xuiin mɛ, e naxa, "A Nabi
Eli nan xilima." 48 E tan nde keden yi a gi
mafurɛn, a sa dugi dungin tongo, a yi a sin
minse muluxunxini, a yi a filin tamin ɲɔɛ
ra, a yi a ti a xa, a xa a min. 49 Koni bonne
naxa, "A mamɛ, en na a mato xa Nabi Eli fa
a rakisɛ."
50 Yesu mɔn yi a xui ramini fangan na, a
niin yi ba.
51 Dugin naxan yi singanxi Ala Batu
Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra, fɔlɔ a xunna
ra han a sanbun na. Bɔxɔn yi xuruxurun,
fanyene yi bɔ. 52 Gaburune yi rabi, faxa
muxu sariɲanxina ndee yi keli. 53 E keli
gaburune kui. Yesu keli xanbini sayani, e yi
siga Taa Sariɲanxini, e mini kɛnɛnni muxu
wuyaxi xa.
54 Sofa kɛmɛn kuntigin nun a sofaan nax-
anye yi Yesu kantanma, ne to bɔxɔn to
xuruxuruɲɛ, e nun feen naxanye birin
bata liga, e yi gaxu kati! E yi a fala, e naxa,
"Alaa Dii Xɛmɛn nan yi a ra yati!"
55 Ɲaxanla naxanye yi biraxi Yesu fɔxɔ ra
keli Galile yamanani, naxanye yi a malima
nun, ne wuyaxi yi na, e tixi wulani, e a
matoma. 56 Mariyama Magadala kaan yi ne
yɛ nun, e nun Mariyama, Yaki nun Yusufu
nga, e nun Sebede a dii xɛmɛne nga.

Yesu maluxun fena
Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

57 Ɲinbanna to a li, nafulu kanna nde yi
fa naxan yi xili Yusufu Arimate kaana, Yesu
a xarandiina nde nan yi a fan na. 58 A
yi siga Pilati fɛma, a yi a maxɔdin Yesu
binbina fe ma. Pilati yi e yamari, a e xa
Yesu binbin so Yusufu yii. 59 Nanara, Yusufu
yi a binbin tongo, a yi a kasangen dugi
fixɛni, 60 a sa a maluxun gaburun na fanye
kui gexini alo faran yili, a yi baxi naxan
gedeni a yɛtɛ xa nun. Na xanbi ra, a yi
gɛmɛ belebelen makutukutu gaburun dɛ ra,
a siga. 61 Mariyama Magadala kaan nun
Mariyama bonna yi dɔxi na nun, e yɛɛn
lanxi gaburun ma.

Gaburu kantanne

62 Yuma lɔxɔn xɔtɔn bode, saraxarali
kuntigine nun Farisi muxune yi siga Pilati
fɛma, 63 e naxa, "Nxu fafe, wule falani ito
yi a nii ra waxatin naxan yi, nxu xaxili
dɔxi na xɔn ma, a fala nɛn, a naxa, 'Soge
saxan na dangu waxatin naxan yi, n mɔn
kelima nɛn sayani.' 64 Na ma, i xa yamarin fi,
gaburun xa kantan ken, han a soge saxande
lɔxɔni alogo a xarandiine nama fa a binbin
muɲa, e siga a ra. E yi a fala yamaan xa fa
fala 'A bata keli sayani.' Xa ito liga, wule
dɔnxɛni ito ɲaxuma ayi nɛn dangu a fɔlɔn
na." 65 Pilati yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ kantan
muxune tongo, e xa sa gaburun kantan alo
e nɔɛ a ra kii naxan yi." 66 Nanara, e yi
siga, e sa gaburun dɛɛn nagali ki faɲi, e
taxamasenna sa a ma, e yi a kantan sofane
lu na yi.

28

Yesu keli fena sayani
Maraka 16.1-10, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10

1 Matabu Lɔxɔn danguxina, xati lɔxɔn
subaxani, Mariyama Magadala kaan nun
Mariyama bonna yi siga gaburu matodeni.
2 Bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti. Marig-
ina malekan yi godo keli kore, a yi gɛmɛ
gbeen makutukutu, a dɔxɔ a fari. 3 Na
malekan yɛtagin yi luxi alo kuyen na a
ɲinna masɔxɔn, a dugine yi fixa alo bala-
balan kɛsɛna. 4 Kantan muxune yi gaxu han
e xuruxurun, e yi fuga a ra, e lu alo faxa
muxune. 5 Koni malekan yi falan ti ɲaxanle
xa, a naxa, "Ɛ nama gaxu, n na a kolon
fa fala ɛ Yesu nan fenma naxan gbangban
wudin ma. 6 A mi be yi, a bata keli alo a
a fala kii naxan yi. Ɛ fa a saden mato. 7 Ɛ
siga mafurɛn, ɛ sa a fala a xarandiine xa, ɛ
naxa, 'A bata keli sayani, ɛ sa a lima Galile
yamanani, ɛ a toma nɛn na yi!' N bata a fala
ɛ xa iki."

† 27:46: A mato Yaburin 22.2 kui.

[8] Nanara, e keli gaburun yireni mafurɛn
gaxun nun sɛwani, e siga e giyɛ, e sa a fala
a xarandiine xa.
[9] Yesu yi e ralan mafurɛn, a naxa, "Ɛ
nuwali." E yi fa a sanna suxu, e yi a batu.
[10] Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ nama gaxu, ɛ
siga, ɛ sa a fala ngaxakedenne xa, a e xa siga
Galile yi, e sa n toma mɛnna nin."

*Kantan muxune d*ɛntɛgɛna

[11] Naxanle mɔn yi kira yi waxatin naxan
yi, sofaan naxanye yi gaburun kantanma,
na ndee yi xɛtɛ taani. Feen naxan birin
ligaxi, e na fala saraxarali kuntigine xa.
[12] Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi
e bode to, e lan fe keden ma, e gbeti gbeen
so sofane yii. [13] E yi a fala e xa, e naxa, "Ɛ xa
ito fala, ɛ naxa, 'A xarandiine bata fa kɔɛɛn
na, e yi a binbin muŋa, nxu yi xiin waxatin
naxan yi.' [14] Xa yamana kanna na mɛ, nxu a
mafanjɛ, nxu yi ɛ ba kɔntɔfinli." [15] Kantan
muxune yi gbetin nasuxu. E naxan fala e
xa, e yi na liga. Na falan yi xuya ayi na kiini
Yahudiyane tagi han to.

*Yesu yi a xarandiine x*ɛ

*Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, K*ɛwanle 1.6-8

[16] Xarandii fu nun kedenna yi siga Galile
yamanani geyaan fari Yesu naxan ma fe fala
e xa. [17] E to a to, e yi a batu. Koni sikɛn
yi ndee yi. [18] Yesu yi a maso e ra, a naxa,
"Sɛnbɛn birin bata fi n ma kore xɔnna nun
bɔxɔ xɔnna fari. [19] Nayi, ɛ siga, ɛ sa siyane
birin findi n ma xarandiine ra, ɛ yi e rafu
igeni n Fafe Ala nun a Dii Xɛmɛn nun a Nii
Sariŋanxin xinli, [20] n na ɛ yamarixi naxanye
birin ma, ɛ yi e xaran ne suxun ma. A mato,
n luma nɛn ɛ xɔn ma waxatin birin han
dunuŋa raŋanni."

Maraka
Maraka Yesu a Fe Xibaru Faɲin
Naxan Sɛbɛ

Yesu fɔxɔrabira naanin nan Marigi Yesu a taruxun nun a falane sɛbɛ Alaa Nii Sariɲanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Muxune laxi a ra a Maraka a gbeen sɛbɛxi nɛn alogo Romi kaane xa dɛnkɛlɛya Yesu ma. A feene yɛbaxi kiina nde yi alogo Romi kaane xa la Yesu sɛnbɛn na. Yesu kabanako feen naxanye ligaxi, ne nan yɛbaxi dangu Yesu xaranna ra Maraka gbeen kui.

Maraka Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn ɲɛɛ tonge saxan ɲɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Kitabun yireni ito Yesu rafu feen nan singe yɛbama igeni. A mi a bari feen yɛbama. Yesu dunuŋa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nɛn a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nɛn. Maraka na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Marafu Tiina kawandina
Matiyu 3.1-12, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28

1 Ningila Yesu a fe fɔlɔn ni ito ra, Alaa
Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xɛmɛna.* 2 A
sɛbɛxi Nabi Esayi Kitabun kui, a naxa,
"N nan n ma xɛraan nasigama nɛn i yɛɛ ra,
a kiraan nafala i xa.
3 Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
a naxa, 'Ɛ kirani tɔn Marigin yɛɛ ra,
ɛ kirane matinxin a xa!' "†

4 Nanara, Yoni yi mini kɛnɛnni tonbonni, a lu yamaan nafuyɛ igeni e tubi feen na Ala ma, a e kawandi, a e xa e xun xanbi so e yulubine yi, e yi rafu igeni alogo e yulubine xa xafari. 5 Yudaya kaane nun Yerusalɛn kaane birin yi siga a fɛma. E yi e ti e yulubine ra. A yi e rafu igeni Yurudɛn baani e tubi feen na. 6 Nɔgɔmɛ xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma, a tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na. 7 A yi kawandin ba yamaan xa, a naxa, "Naxan fama n tan xanbi ra, na sɛnbɛn gbo dangu n tan na, n mi sa lan nɛn n xa findi a sankidin luti fulunna ra. 8 N tan ɛ rafuma igen nin iki, koni a tan ɛ rafuma Alaa Nii Sariɲanxin nin."

Yesu rafu fena igeni
Matiyu 3.13-4.11, Luka 3.21-22, 4.1-13

9 Na xanbi ra, Yesu yi fa sa keli Nasarɛti taani Galile yamanani. Yoni yi a rafu Yurudɛn baani. 10 Yesu yi a rakelima igeni waxatin naxan yi, a yi kore xɔnna to rabiyɛ, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma ganba sawurani. 11 A yi fala xuiin mɛ keli kore, a naxa, "N nafan Dii Xɛmɛn ni i tan na. I bata n kɛnɛn ki faɲi."

12 Na waxati yɛtɛni, Alaa Nii Sariɲanxin yi a rasiga tonbonni. 13 A yi lu na yi soge tonge naanin. Setana yi kata a xa a ratantan. Yesu nun burunna subene nan yi a ra. Malekane fan yi fa a mali.

Yesu yi muxu naanin xili
Matiyu 4.12-22, Luka 4.14-15, 5.1-11

14 E yelin xanbini Yoni sɛ kasoon na, Yesu yi siga Galile yamanani. A sa Alaa falan Xibaru Faɲin kawandin ba yamaan xa, 15 a naxa, "Waxatin bata a li, Alaa Mangayaan bata maso. Ɛ ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi, ɛ dɛnkɛlɛya n ma falan Xibaru Faɲin ma."

16 Awa, Yesu yi sigan tima Galile Daraan dɛxɔn ma waxatin naxan yi, a yɛxɛ suxun muxu firin to, Simɔn nun a ngaxakedenna Andire. E yi yɛxɛ suxu nin yalaan na darani. 17 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ bira n fɔxɔ ra. N xa ɛ findi muxu fenne ra Ala xa alo ɛ yɛxɛn suxuma kii naxan yi." 18 E yi e yalane bira mafurɛn! E bira a fɔxɔ ra. 19 Yesu mɔn yi siga yɛɛn na ndedi, a yi Yaki nun a ngaxakedenna Yoni to, Sebede a dii xɛmɛne. E yi e yalane yitɔnma kunkin kui. 20 Yesu yi e xili keden na. E yi e fafe Sebede nun walikɛne lu kunkin kui, e bira Yesu fɔxɔ ra.

Yinnan muxun naxan fɔxɔ ra
Luka 4.31-37

21 E yi sa Kapɛrunan taan li. Yesu yi so salide banxini Matabu Lɔxɔni, a yi lu xaranna tiyɛ. 22 Yamaan yi kabɛ Yesu xaran ti kɛɲaan ma, amasɔtɔ a yi xaranna tima Ala sɛnbɛn nin. A mi yi luxi alo sariya karamɔxɔne. 23 Na waxatin yɛtɛni, xɛmɛna nde yi e salideni yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra. Yinnan yi xɛmɛn nasɔnxɔ, a yi falan

* 1:1: Yesu yatɛxi Alaa Dii Xɛmɛn na bayo a fafe mi toxi dunuŋa yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Na feen sɛbɛxi Luka 1.34-35 nan kui. † 1:3: Esayi 40.3

ti a xɔn, [24] a naxa, “Yesu Nasarɛti kaana,
i waxi nanse xɔn ma nxu xa? I faxi nxu
halagiden nin ba? N ni i kolon, Alaa muxu
sariɲanxin nan i tan na.” [25] Yesu yi yinnan
yamari a sɔbɛɛn na, a naxa, “I dundu, xɛtɛ
xɛmɛni ito fɔxɔ ra.” [26] Yinna ɲaxin yi xɛmɛn
naxuruxurun kati! A gbelegbele, a xɛtɛ a
fɔxɔ ra. [27] Muxune yi kabɛ, e yi e bode
maxɔdin fɔlɔ, e naxa, “Nanse ito ra, xaran
nɛnɛn ni ito ra ba, Ala sɛnbɛn naxan yi? A
yinna ɲaxine yamarima, e yi a falan suxu.”
[28] Muxune yi Yesu a fe xibarun mɛ Galile
yamanan yiren birin yi mafurɛn!

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya
Matiyu 8.14-17, Luka 4.38-41

[29] E to mini salide banxini, Yesu nun Yaki
nun Yoni yi siga Simɔn nun Andire konni
keden na. [30] Simɔn bitan gilɛn furaxin yi
saxi banxini, a fatin wolonxi a ma. E yi a
fe fala Yesu xa sa! [31] Yesu yi siga na ɲaxanla
fɛma, a yi a suxu a yiin ma, a yi a mali, a yi
a rakeli. Fati mawolonna yi a beɲin, a wali
fɔlɔ e xa. [32] Ninbanna ra, sogen godo xan-
bini, yamaan yi fa furetɔne birin na Yesu
fɛma e nun ɲinan ɲaxine muxun naxanye
fɔxɔ ra. [33] Taan birin yi e malan dɛɛn na.
[34] Yesu yi furetɔ wuyaxi rakɛndɛya furen
sifan birin ma, a ɲinan wuyaxi kedi muxune
fɔxɔ ra. Koni a mi yi tinma ɲinanne yi falan
ti hali ndedi amasɔtɔ e yi a kolon.

Yesu yi kawandin ba Galile yi
Luka 4.42-44

[35] Na xɔtɔn bode subaxani, Yesu yi keli, a
mini, a siga yire madunduxina nde yi Ala
maxandideni. [36] Koni Simɔn nun a lanfane
yi siga Yesu fendeni. [37] Awa, e a toxina, e yi
a fala a xa, e naxa, “Muxune birin i fenma
iki.” [38] Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “En siga
taa gbɛtɛye yi be dɛxɔn ma, alogo n mɔn
xa sa kawandin ba mɛnne fan yi, amasɔtɔ
n faxi na nan ma.” [39] Nayi, a yi siga Galile
yamanan yiren birin yi, a sa kawandin ba
salide banxine kui, a yi ɲinanne kedi.

Yesu yi dogonfontɔɔn nakɛndɛya
Matiyu 8.1-4, Luka 5.12-16

[40] Dogonfontɔɔn yi fa Yesu fɛma, a yi a
xinbi sin a bun ma. A yi a mafan, a naxa,
“Xa i tinɲɛ, i nɔɛ n nakɛndɛyɛ nɛn.” [41] Yesu
yi kininkinin a ma han, a yi a yiin sa a
ma. A yi a yabi, a naxa, “N bata tin, i
xa kɛndɛya!” [42] Dogonfonna yi a beɲin sa!
Xɛmɛn yi kɛndɛya. [43] Na xanbi ra, Yesu yi a
maxadi ken ken, a yi a rasiga keden na, [44] a
naxa, “I tuli mati, i nama a fala muxu yo xa.
Koni siga saraxaraliin fɛma mafurɛn, a xa i
mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasariɲan
feen na alo Nabi Musa a yamari kii naxan yi.
Na findima nɛn sereyaan na saraxaraline
xa.”‡ [45] Koni xɛmɛn yi siga yiren birin yi,
a sa feni ito fala muxune birin xa. A yi a
fala kati, han Yesu mi yi fa nɔɛ soɛ taani
kɛnɛnni, a lu a danna burunna ra. Yamaan
yi fa a fɛma sa keli yiren birin yi.

2

Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya
Matiyu 9.1-8, Luka 5.17-26

[1] Waxatidi danguxina, Yesu yi xɛtɛ
Kapɛrunan taani. Yamaan yi a mɛ a Yesu
bata fa a konni. [2] Muxu wuyaxi yi e malan
na yi. E na rafe han hali tandeni, tide mi
yi fa na. Yesu yi Alaa falan kawandi ba e
xa. [3] Muxu naanin yi fa xɛmɛ lɛbutɛnna nde
ra e yii. [4] E mi yi nɔɛ Yesu masɔtɛ amasɔtɔ
yama gbeen yi na yi. Nanara, e yalenna
raba banxin fari Yesu xun ma. E xɛmɛn
nagodo Yesu ma na yalenna ra, a saxi a sa
seni. [5] Yesu to e dɛnkɛlɛyaan to, a yi a fala
lɛbutɛnna xa, a naxa, “N ma dii, i yulubine
bata mafelu.”

[6] Sariya karamɔxɔna ndee yi dɔxi na yi,
ne yi e miri e yɛtɛ ma, e naxa, [7] “A falan
tima na ki nanfera? A bata Ala rayelefu.
Muxu yo mi nɔɛ yulubine mafeluyɛ fɔ Ala
keden peena!” [8] Yesu yi e miriyaan kolon
mafurɛn! Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
mirima fe sifani itoe ma nanfera? [9] Nanse
fala raxɔlɔ lɛbutɛnna xa, ‘I yulubine bata
mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i
sigan ti?’ [10] N na yitama ɛ ra nɛn nayi fa
fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii

‡ 1:44: dogonfontɔna: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbɛtɛ mi yi a yiin diɲɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

dunuɲa yi, n muxun mafelu a yulubine ra."
A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, [11] "N na
a falama i xa, keli i i ya sa seen tongo, i
siga i konni." [12] Xɛmɛn yi keli mafurɛn, a
yi a sa seen tongo, a sigan ti e birin yɛɛ
xɔri. E birin yi kabɛ kati! E yi Ala tantun,
e naxa, "Nxu munma ito ɲɔxɔnna to singen
mumɛ!"

Yesu yi Lewi xili
Matiyu 9.9-13, Luka 5.27-32

[13] Yesu mɔn yi siga daraan dɛ, yama gbeen
yi fa a fɛma, a e xaran fɔlɔ. [14] A yi sigama
waxatin naxan yi, a mudu maxinla nde to,
a xili Lewi, Alifaa dii xɛmɛna, a yi dɔxi
mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a
naxa, "Bira n fɔxɔ ra." Lewi yi keli, a bira
a fɔxɔ ra. [15] Na xanbi ra, Yesu yi siga a
dɛgedeni Lewi a banxini. Mudu maxinla
nun hakɛ kan wuyaxi yi dɔxɔ e dɛgedeni
Yesu nun a xarandiine fɛma, bayo na muxu
sifan wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra. [16] Farisi
muxu* sariya karamɔxɔna ndee yi Yesu to a
dɛgɛ hakɛ kanne nun mudu maxinle fɛma.
Nanara, e yi a xarandiine maxɔdin, e naxa,
"Nanfera Yesu a dɛgema mudu maxinle
nun hakɛ kanne fɛma?" [17] Yesu yi e xuiin
mɛ, a yi e yabi, a naxa, "Muxun naxan kɛndɛ
na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne. N
mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fɔ hakɛ
kanne."

Sun suxun maxɔdinna
Matiyu 9.14-17, Luka 5.33-39

[18] Yoni a xarandiine nun Farisi muxune
yi sunna suxuma. Muxuna ndee yi fa Yesu
fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, "Nanfera Yoni
a xarandiine nun Farisi muxune xarandiine
sunna suxuma koni i gbeene mi sunna sux-
uma?" [19] Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɲaxalandi
kanna nɛma ɲaxalandi tiine fɛma, e sunna
suxɛ ba?† Na mi ligɛ, xa a e fɛma! [20] Koni
waxatina nde fama, ɲaxalandi kanna bama
nɛn e yɛ. Na waxatini, e sunna suxuma nɛn.
[21] Muxu yo mi dugi nɛnɛ dungin tongɛ, a yi
dugi fonna bɛtɛrɛn a ra.‡ Xa a na liga, a
dungi nɛnɛn bɔma nɛn a fonna ra, a yinla
yi ragbo ayi. [22] Muxun mi manpa nɛnɛn
sɛ se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa
nɛnɛn se saseen kalama nɛn, se saseen nun
manpaan yi kala. Koni manpa nɛnɛn sama
se sase nɛnɛn nan kui."

Matabu Lɔxɔna fe
Matiyu 12.1-8, Luka 6.1-5

[23] Yesu nun a xarandiine yi danguma
xɛɛna nde ma Matabu Lɔxɔna nde yi, a
xarandiine yi sansi tɔnsɔnne ratorondon
fɔlɔ. [24] Nanara, Farisi muxune yi a fala Yesu
xa, e naxa, "I ya xarandiine feen naxan
ligama, na mi daxa Matabu Lɔxɔni."§ [25] Yesu
yi e yabi, a naxa, "Ɛ munma na xaran ba,
kamɛn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu
waxatin naxan yi?* [26] A so nɛn Alaa banxini
Saraxarali Kuntigi Singena Abiyatari wax-
atini, a yi Alaa buru ralixin don muxe
mi daxa a xa naxan don fɔ saraxaraline.
Dawuda mɔn yi ndee so a fɔxɔrabirane fan
yii." [27] Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa,
"Matabu Lɔxɔn daxi muxun nan xa, muxun
xa mi daxi Matabu Lɔxɔn xa. [28] Nanara, n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn
kanna ra."

3

Xɛmɛ yii madɔnxina fe
Matiyu 12.9-14, Luka 6.6-11

[1] Na xanbi ra, Yesu mɔn yi siga salide
banxini. A yi xɛmɛ yii madɔnxina nde li
mɛnni. [2] E yi lu Yesu matoɛ xa a xɛmɛn
nakɛndɛyɛ Matabu Lɔxɔni alogo e xa a
kansun na fe ra. [3] Yesu yi a fala xɛmɛ yii
madɔnxin xa, a naxa, "Keli, i fa yamaan
yɛtagi be." [4] Na xanbi ra, a yi yamaan
maxɔdin, a naxa, "Matabu Lɔxɔni, nanse
daxa a xa liga, a ɲaxin ba, xa a faɲina? En
yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?"
Koni e mi fefe fala. [5] Yesu xɔlɔxin yi e

* 2:16: Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. † 2:19: Ɲaxalandi kanna: Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. ‡ 2:21: dugi nɛnɛna: Yesu a sariya nɛnɛn mi sɛ Nabi Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nɛnɛn ma. § 2:24: Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ Matabu Lɔxɔni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni. * 2:25: A mato Samuyɛli Singen 21.2-7.

mato. A sunu e kininkinintareyana fe ra ki
faɲi. A yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “I yiini
bandun.” A yi a yiini bandun, a kɛndɛya.
6 Nanara, Farisi muxune yi mini mafurɛn! E
nun Herode a muxuna ndee yi sa e bode to,
e Yesu faxa feni tɔn.

Yamaan yi e malan daraan dɛ

7 Yesu nun a xarandiine yi siga Galile
Daraan dɛxɔn ma, yama gbeen yi bira a fɔxɔ
ra keli Galile yamanani, e nun Yudaya 8 nun
Yerusalɛn nun Idumeya nun Yuruden baan
kidimaan nun Tire taan nun Sidɔn taan
nabilinni. Yesu yi feen naxanye ligama,
yamaan yi na mɛ, e yi fa a fɛma. 9 A yi a
fala a xarandiine xa a e xa kunkina nde fen a
xa, alogo yamaan nama a yigbɛtɛn. 10 A bata
yi muxu wuyaxi rakɛndɛya nun. Furetɔne
birin yi kataxi alogo e xa e maso a ra, e
yi e yiin din a ra. 11 Nba, yinna ɲaxine yi
muxun naxanye fɔxɔ ra, ne a to waxatin
naxan yi, e bira a bun ma, yinna ɲaxine yi
lu e ragbelegbelɛ, e falan ti e xɔn, e naxa,
“Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na.” 12 Koni a yi
yinnane yamari, a e nama a fe fala.

Yesu yi xɛra fu nun firinne yɛba
Matiyu 10.1-4, Luka 6.12-16

13 Awa, Yesu yi te geyaan fari. A yi waxi
muxun naxanye xɔn ma, a yi ne xili, e yi fa
a fɛma. 14 A yi muxu fu nun firin sugandi,
a naxanye findi xɛrane ra alogo e xa lu
a fɛma, 15 a yi e rasiga kawandi badeni, a
fangan so e yii e ɲinanne kedi. 16 A muxu fu
nun firinna naxanye sugandi, ne nan itoe
ra, Simɔn, Yesu naxan xili sa Piyɛri,* 17 e
nun Sebede a dii xɛmɛn Yaki nun a xunyɛn
Yoni Yesu naxanye xili sa “Boyanerigɛ.”
Na bunna nɛɛn “Kuye Sarinna diine.” 18 E
nun Andire nun Filipi nun Barotolome nun
Matiyu nun Tomasi nun Alifaa dii xɛmɛn
Yaki nun Tade nun Simɔn e naxan ma a
“Yahudiya siya xanuna,”† 19 e nun Yudasi
Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

Yesu nun Yinna mangana fe
Matiyu 12.22-32, Luka 11.14-23, 12.10

20 Na xanbi ra, Yesu yi xɛtɛ banxini. Yama
gbeen yi e malan na yi han Yesu nun a
xarandiine mi yi fa nɔɛ e dɛge fɛrɛn sɔtɛ.
21 A denbayaan na mɛ waxatin naxan yi,
e siga a tongodeni, amasɔtɔ a denbayaan
yi a falama nɛn, e naxa, “Seen bata so
a yi.” 22 Sariya karamɔxɔn naxanye fa sa
keli Yerusalɛn taani, ne yi a fala, e naxa,
“Bɛlɛsɛbu nan a fɔxɔ ra!” Bonne naxa,
“A yinnane kedima yinna mangan Bɛlɛsɛbu
barakan nin.” 23 Nanara, Yesu yi e xili
a fɛma, a sandana ndee sa e xa, a naxa,
“Setana nɔɛ Setana kedɛ ba? 24 Xa yamanan
bata yitaxun yɛngɛni, na yamanan mi saba-
tima.‡ 25 Yɛngɛn tanden naxan kui, na
tanden mi sabatima. 26 Xa Setana keli a yɛtɛ
xili ma, a mangayani taxunma yɛngɛni nɛn.
A mi sabatima, a ɲanma nɛn na yi. 27 Muxu
yo mi nɔɛ soɛ sɛnbɛmana banxini, a yi a
yii seene tongo, xa a mi sɛnbɛmaan xidi
singen.§ Na xanbi ra, a banxi kui seene
tongɛ nɛn. 28 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxun
yulubin naxan birin ligama, hali a na Ala
rayelefu, Ala e mafeluyɛ nɛn na birin na.
29 Koni muxun naxan na Alaa Nii Sariɲanxin
nayelefu, na mi mafeluyɛ mumɛ, habadan
yulubin luma a ma nɛn.” 30 Yesu ito falaxi
nɛn amasɔtɔ muxune yi a falama nɛn, e
naxa, “Yinna ɲaxin nan a fɔxɔ ra.”

Yesu nga nun a xunyɛne fe
Matiyu 12.46-50, Luka 8.19-21

31 Na xanbi ra, Yesu nga nun a xunyɛne yi
fa. E ti tandeni, e xɛraan nasiga a xilideni
banxini. 32 Yamaan yi dɔxi Yesu rabilinni, e
yi a fala a xa, e naxa, “A mato, i nga nun i
xunyɛne tandeni e waxi i to feni.” 33 Yesu
yi e yabi, a naxa, “Ndee nga nun n xunyɛne
ra?” 34 Muxun naxanye dɔxi a rabilinni, a
yi ne mato, a naxa, “N nga nun n xunyɛne
mato be yi. 35 Amasɔtɔ muxun naxanye
Ala sagoon ligama, ngaxakeden xɛmɛmaan
nun a ɲaxalanmaan ne nan na e nun n nga.”

* 3:16: Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita. † 3:18: Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yɛngɛma alogo Isirayila kaane xa mini e nɔɔn bun ma. ‡ 3:24: yamanana: Ɲinanne nun yinnane Setana sɛnbɛn bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sɛnbɛn bun, xa ne e bode kedi, na luxi nɛn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi ɲinanne kedɛ alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. § 3:27: Sandani ito kui, Setana findixi sɛnbɛmaan nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna ɲaxine sɛnbɛn bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

4

Sansi wonla fe sandana
Matiyu 13.1-9, Luka 8.4-8

1 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi xaranna fɔlɔ
daraan dɛ. Yama gbeen yi malan a fɛma han
a yi so kunkin kui daraan xun ma. Yamaan
yi lu baan xɛ dɛɛn xɔn ma. 2 A yi e xaran
fe wuyaxi ma sandani. A yi a fala e xa a
xaranni, a naxa, 3 "Ɛ tuli mati. Xɛɛ biina
nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. 4 A
yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee
yi bira kiraan xɔn ma. Xɔline yi ne don.
5 Ndee yi bira fanyen fari bɛndɛ gbee mi
yi dɛnaxan yi. E yi soli mafurɛn, amasɔtɔ
bɛndɛn mi yi gbo na yi. 6 Sogen to te, e yi
lisi a ra, e xara, bayo e salenne mi yi godoxi
bɔxɔni ki faɲi. 7 Sansina ndee yi bira sɛxɛ
ɲali kanne tagi, sɛxɛne yi gbo, e yi e don, e
mi bogi. 8 Koni ndee yi bira bɔxɔ faɲini, e
soli, e sabati, e bogi, e keden kedenna birin
yi tonge saxan sɔtɔ hanma tonge sennin,
hanma kɛmɛ." 9 Yesu yi a fala, a naxa, "Xa
tunla naxan xɔn, a feen mɛ, na xa a tuli
mati!"

Sandane sa xunna
Matiyu 13.10-17, Luka 8.9-10

10 Yesu yi a danna waxatin naxan yi,
muxun naxanye nun a xarandii fu nun
firinne yi a rabilinni, ne yi a maxɔdin
sandane fe ma. 11 Yesu yi e yabi, a naxa,
"Alaa Mangayaan wundo feen bata so ɛ tan
yii. Koni muxun naxanye a fari ma, ne
feen birin mɛma sandan nin 12 bayo, 'E seen
matoma nɛn han, koni e mi a yigbɛma.
E e tuli matima nɛn han, koni e mi fefe
famuma, alogo e nama maxɛtɛ, e yulubine
yi xafari.'* "

Yesu yi sandan bunna yɛba
Matiyu 13.18-23, Luka 8.11-15

13 Na xanbi ra, Yesu yi e maxɔdin, a naxa,
"Ɛ mi sandani ito bunna kolon ba? Xa ɛ mi
ito kolon, ɛ sandan bonne bunne kolonma
di?"
14 "Awa, sansi wonla Alaa falan nan
wolima. 15 Muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin
naxanye bira kiraan xɔn ma. E na Alaa
falan mɛ tun, Setana yi fa, a yi a ba e
yi. 16 Muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin
naxanye bira fanyen fari. E na Alaa falan
mɛ, e a suxuma nɛn sɛwani mafurɛn! 17 Koni
salen mi e bun ma, e mi buma. Tɔrɔn
nun bɛsɛnxɔnyaan na fa Alaa falana fe ra,
e birama nɛn tantanni mafurɛn! 18 Muxuna
ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira sɛxɛ
ɲali kanne tagi. E Alaa falan mɛ, 19 koni
dunuɲa xaminne nun nafunla fe kunfan
nun nata gbɛtɛye yi a liga e falan beɲin, a
tɔnɔn mi lu e ma. 20 Koni muxuna ndee luxi
nɛn alo sansiin naxanye bira bɔxɔ faɲini. E
Alaa falan mɛma nɛn, e yi a suxu, e bogi.
Ndee yi tonge saxan namini, ndee tonge
sennin, ndee kɛmɛ."

Lɛnpun dɔxɔ fena seen bun ma
Luka 8.16-18

21 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Lɛnpun
dɔxɛ deben bun ma hanma saden bun ma
ba? A mi dɔxɔma seen xan fari ba? 22 Feen
naxanye birin luxunxi, ne makɛnɛnma nɛn.
Feen naxanye birin wundoni, ne minima
nɛn kɛnɛnni. 23 Xa tunla naxan ma a feen
mɛ, na xa a tuli mati!" 24 A mɔn yi a fala e
xa, a naxa, "Ɛ feen naxan mɛxi, ɛ na fe liga
ɛ yeren ma. Ɛ ligaseen naxan yatɛma bonne
xa, Ala fan na yatɛma ɛ xa nɛn, a yi nde sa
a fari. 25 Seen muxun naxan yii, nde mɔn
soma nɛn na yii, koni se mi muxun naxan
yii, hali naxan di a yii, na bama nɛn a yii."

Sansi xɔnna fe sandana

26 Yesu mɔn yi a fala, a naxa, "Alaa Man-
gayaan luxi nɛn alo xɛmɛn naxan a sansiin
woli a xɛɛn ma. 27 Xa a xi, xa a mi xi, kɔɛɛn
ba, yanyin ba, sansi xɔnna solima nɛn, a
yi gbo, koni a tan mi a liga kiin kolon.
28 Bɔxɔn nan bogi seene raminima a yɛtɛ ra.
A solima nɛn singe, na xanbi ra, a sabati,
dɔnxɛn na a yi bogi. 29 A na mɔ waxatin
naxan yi, xɛmɛn yi wɔlitɛn naso a ra, bayo
a xaba waxatin bata a li."

Sansi xurina fe sandana
Matiyu 13.31-32, 34, Luka 13.18-19

30 Yesu yi maxɔdinna ti, a naxa, "En na
Alaa Mangayaan sama nanse ma, hanma en
nɔɛ a yɛbɛ sandan mundun xɔn? 31 A luxi
nɛn alo sansi kɛsɛ xuridin† naxan xurun
dangu se kɛsɛn birin na muxune naxanye
sima. 32 Koni a na si, a gboma nɛn han a
dangu sansine birin na. A yiine yi gbo han
xɔline yi e tɛɛne sa a yiine yi, a nininna ra."
33 Yesu yi Alaa falan nali e ma sanda sifani
ito wuyaxi xɔn, e yi nɔɛ naxanye famunɲɛ.

* 4:12: Esayi 6.9-10 † 4:31: Sansini ito xili nɛn mutaridi.

34 A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa.
Koni e nun a xarandiine nɛma yi e danna, a
yi e birin yɛbama nɛn e xa.

Yesu yi foye gbeen yamari
Matiyu 8.23-27, Luka 8.22-25

35 Na lɔxɔn ɲinbanna ra, Yesu yi a fala a
xarandiine xa, a naxa, "En gidi daraan kidi
ma." 36 Nayi, e yi keli yamaan yɛ, e sa so
kunkin kui Yesu yi dɔxi naxan kui. Kunki
gbɛtɛye fan yi a dɛxɔn. 37 Foye gbeen yi keli,
igen mɔrɔnne‡ yi so fɔlɔ kunkin kui, a yi
luxi ndedi kunkin xa rafe igen na.
38 Yesu yi xima kunkin kui xanbin na, a
xunna saxi xunbunsaan fari. E yi a raxulun,
e yi a fala a xa, e naxa, "Karamɔxɔ, i ya
fe mi nxu faxa feni ba?" 39 Yesu yi keli, a
foyen nun igen mɔrɔnne yamari, a naxa,
"I raxara, i sabari!" Foyen yi dɔxɔ, na yi
madundu yenyen! 40 Na xanbi ra, Yesu yi
a fala e xa, a naxa, "Ɛ gaxuxi nanfera?
Dɛnkɛlɛya mi ɛ yi singe ba?" 41 Koni e gaxu
kati! E a fala e bode xa, e naxa, "Nde
xɛmɛni ito ra? Hali foyen nun igena a falan
suxuma!"

5

*Yesu yi muxun nak*ɛndɛya yinnane
naxan fɔxɔ ra

Matiyu 8.28-34, Luka 8.26-39

1 E yi dangu Galile Daraan bode fɔxɔn na
Gadara yamanani. 2 Yesu godo nɛn kunkin
kui tun, xɛmɛna nde yi fa sa keli bilingan
yireni, yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra. 3 Na
xɛmɛn yi bilingan yiren nin, muxu yo mi
yi fa nɔɛ a xidɛ sɔnɔn, hali yɔlɔnxɔnna ra.
4 Amasɔtɔ e bata yi a sanne balan wuren
na, e a yiine xidi yɔlɔnxɔnne ra saŋna ma
wuyaxi, koni a yi a yɔlɔnxɔnne yibolonma
nɛn, a wurene ba a sanne ma. Muxu yo mi
yi fa a nɔɛ. 5 A yi sigama bilingan yiren nin,
e nun geyane fari kɔɛɛn nun yanyin birin
na. A yi gbelegbelema nɛn waxatin birin, a
yi lu a yɛtɛ maxabɛ gɛmɛn na.
6 A to sa Yesu to fɛ wulani, a yi a gi, a
sa a xinbi sin a bun ma. 7 A yi a xuini te,
yinnan yi a ragbelegbele a falan ti a xɔn, a
naxa, "Kore Xɔnna Alaa Dii Xɛmɛna, Yesu, i
waxi nanse xɔn ma n tan xa? I kɔlɔ Ala yi,
fa fala i mi n ɲaxankatama!" 8 A na falaxi
nɛn, amasɔtɔ Yesu bata yi a fala, a naxa,
"I tan yinna ɲaxina, xɛtɛ xɛmɛni ito fɔxɔ
ra." 9 Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, "I xili
di?" A yi a yabi, a naxa, "N xili nɛn, 'Ganla.'
Amasɔtɔ nxu wuya!" 10 Yinnan yi lu Yesu
mafanŋɛ, a nama yinnane kedi yamanani.
11 Awa, xɔsɛ kuru gbeen yi na dɛxɔn ma, e
yi e dɛgema geyaan ma. 12 Yinnane yi Yesu
mafan, e naxa, "Nxu rasiga xɔsɛ kuruni itoe
yɛ, alogo nxu xa sa so ne yi." 13 Nanara, a yi
tin. Yinna ɲaxine yi xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, e
sa so xɔsɛne yi. Xɔsɛ kurun birin yi godo e
giyɛ geyaan na, e godo darani, e faxa. Xɔsɛ
wuli firin ɲɔxɔn.
14 Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma,
ne yi siga e giyɛ taani, e sa na xibarun nali
taani e nun xɛɛne ma. Yamaan yi siga na
feen matodeni. 15 Awa, e siga Yesu fɛma,
e na xɛmɛn to yinna ganla yi naxan fɔxɔ
ra nun. A dɔxi, domaan nagodoxi a ma, a
bata xaxili sɔtɔ. Nanara, e birin yi gaxu
kati! 16 Naxanye na feene birin to, e yi ne
yɛba yamaan xa naxan ligaxi na muxun xa
yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra e nun naxan
liga xɔsɛne ra. 17 Nanara, e Yesu mafan fɔlɔ,
a xa keli e yamanani. 18 Awa, Yesu yi soma
kunkin kui waxatin naxan yi, yinna ɲaxin yi
xɛmɛn naxan fɔxɔ ra nun, na yi Yesu mafan
alogo a xa lu a fɛma. 19 Koni Yesu mi tin,
a yi a fala a xa, a naxa, "Xɛtɛ i konni i ya
denbayaan fɛma. Marigin naxan ligaxi i xa,
a kininkininxi i ma kii naxan yi, i sa na fala
e xa." 20 Awa, xɛmɛn yi siga na Taa Xun Fune
birin yi. Yesu feen naxan ligaxi a xa, a sa na
fala. Na muxune yi kabɛ kati!

*Yesu yi muxu firin nak*ɛndɛya
Matiyu 9.18-16, Luka 8.40-56

21 Yesu mɔn yi xɛtɛ daraan bode fɔxɔn
na kunkin kui. Yama gbeen yi malan Yesu
rabilinni daraan dɛxɔn ma. 22 Salide banxin
kuntigina nde yi fa, naxan yi xili Yirusu, a yi
a to, a bira Yesu san bun ma. 23 A yi a mafan
kati, a naxa, "N ma dii tɛmɛn faxamaan ni
i ra! Yandi, fa i yiin sa a ma alogo a xa
kɛndɛya, a lu a nii ra."
24 Awa, Yesu yi siga a fɔxɔ ra, yama gbeen
fan yi siga a fɔxɔ ra, e yi a yigbɛtɛn han!
25 Ɲaxanla nde yi na nun ɲaxalan furen yi
naxan ma xabu ɲɛɛ fu nun firin. 26 A bata
yi tɔrɔ seriba wuyaxi fɛma a dandandeni, a
gbetin birin bata yi ɲan, koni a mi kɛndɛya,
fɔ a furen to yi sigan gboɛ ayi! 27 A to Yesu
a fe mɛ, a yi fa yamaan yɛ Yesu xanbi ra,

‡ 4:37: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

a yi a yiin din a domaan na. [28] Amasɔtɔ a
yi a mirima nɛn, a naxa, “Hali n na n yiin
din a domaan na gbansan, n kɛndɛyama
nɛn.” [29] Na waxatin yɛtɛni, wunla naxan yi
minima a ma, na yi dan, a yi a kolon a fatini
fa fala a bata kɛndɛya.

[30] Yesu yi a kolon mafurɛn a sɛnbɛna nde
bata mini a yi. A yi a yɛɛ rafindi yamaan
ma a yi a fala, a naxa, “Nde a yiin dinxi n
ma domaan na?” [31] A xarandiine yi a fala a
xa, e naxa, “I yamaan toma i yigbɛtɛnɲɛ, i
mɔn a falama, i naxa, ‘Nde a yiin dinxi n
na?’ ” [32] Koni Yesu yi lu a rabilinna matoɛ
alogo a xa ɲaxanla to naxan a yiin dinxi a
ra. [33] Naxanla yi xuruxurunma gaxuni, a to
bata a kolon naxan ligaxi a xa, a yi fa bira
a san bun, a yi ɲɔndin fala a xa. [34] Yesu
yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna,
i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakisi, siga bɔŋɛ
xunbenli, i ya tɔrɔn bata ɲan.”

[35] Yesu yi na falama waxatin naxan yi,
xɛrana ndee yi fa sa keli salide banxin
kuntigin Yirusu konni. Ne yi a fala Yirusu
xa, e naxa, “I ya dii tɛmɛn bata faxa. I
karamɔxɔ tɔrɔma nanfera?” [36] Yesu mi a tuli
mati e falan na, koni a yi a fala salide banxin
kuntigin xa, a naxa, “I nama gaxu, i xa
dɛnkɛlɛya tun!” [37] A mi tin muxu yo xa siga a
fɔxɔ ra, fɔ Piyɛri nun Yaki nun Yaki xunyɛn
Yoni. [38] E to salide banxin kuntigin konna li,
Yesu yi e to kɔntɔfilixi, e yi wugama han, e
gbelegbelema! [39] A yi so banxini, a yi a fala e
xa, a naxa, “Ɛ kɔntɔfilixi nanfera, ɛ yi wuga?
Diin mi faxaxi, a xiin nɛn.”

[40] Koni, e yi a magele fɔlɔ. A yi e birin
namini banxini, a yi diidina nga nun a fafe
xili e nun a xarandii saxanna. E diidin saxi
dɛnaxan yi, e so mɛnni. [41] A yi a suxu a
yiin ma, a yi a fala a xa a kon xuini, a naxa,
“Talita kumi.” Na bunna nɛɛn fa fala, “Dii
tɛmɛna, n na falama i xa, keli!” [42] Dii tɛmɛn
yi keli mafurɛn, a sigan ti fɔlɔ. A barin bata
yi ɲɛɛ fu nun firin ti. E yi kabɛ na ma kati!
[43] Koni Yesu yi e yamari, a muxu yo nama
feni ito kolon, e mɔn xa donseen so diin yii.

6

Nasarɛti kaane yi e mɛ Yesu ra
Matiyu 13.53-58, Luka 4.16-30

[1] Yesu yi keli na yi, a siga a konni, a max-
uruxi taan naxan yi, a xarandiine biraxi a
fɔxɔ ra. [2] Matabu Lɔxɔn to a li, a yi xaranna
ti fɔlɔ salide banxini. Yamaan naxan yi tuli
matixi a ra, ne yi kabɛ, e yi a fala, e naxa,
“A ito sɔtɔxi minɛn yi? A xaxinla sifani ito
sɔtɔxi di, a to fa kabanako feni itoe ligama?
[3] Kamudɛrɛn xa mi ito ra ba? Mariyamaa
diin xa mi a ra ba? Yaki nun Yusufu nun
Yudasi nun Simɔn tada xa mi ito ra ba? A
xunyɛ ɲaxalanmane xa mi dɔxi be ba?” E yi
e mɛ a ra.

[4] Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyɛ
yiren birin yi, fɔ a kon taan nun a xabilan
nun a denbayani.” [5] A mi nɔ kabanako fe
yo ligɛ mɛnni, fɔ a to a yiin sa furetɔna
ndee tun ma, a yi e rakɛndɛya. [6] A yi kabɛ
e dɛnkɛlɛyatareyaan ma han!

Xɛra fu nun firinne xɛ fena
Matiyu 10.5-15, Luka 9.1-6

Na xanbi ra, Yesu yi siga na taane yi, a yi
yamaan xaran. [7] A yi xarandii fu nun firinna
xili, a yi e rasiga firin firin yɛɛn ma. A yi
sɛnbɛn so e yii yinna ɲaxine xun na. [8] A
yi e yamari, a naxa, “Ɛ nama siga sese ra ɛ
yii sigatini, fɔ dunganna. Ɛ nama siga buru
ra hanma bɔndunla hanma gbetina ɛ tagi
xidini. [9] Ɛ xa sankidin so ɛ sanni koni ɛ nama
doma gbee firin xali ɛ yii.” [10] A mɔn yi a fala
e xa, a naxa, “Ɛ na yigiya banxin naxan yi,
ɛ xa lu mɛnni han ɛ yi keli na taani. [11] Xa ɛ
yirena nde li, yamaan mi ɛ rasuxu, e mi e
tuli mati ɛ ra, ɛ xa keli na yi. Ɛ yi ɛ sanne
rakunkun, ɛ yi na gbangbanna ba ɛ sanne
ra.* Na findima nɛn sereyaan na e xa!”
[12] Nayi, e yi siga, e sa kawandin ba, e naxa,
a yamaan xa e xun xanbi so e hakɛne yi. [13] E
yi ɲinan wuyaxi kedi, e turen sa furetɔne
xunne yi misaala ra, e yi e rakɛndɛya.

Yoni Marafu Tiin faxa fena
Matiyu 14.1-12, Luka 9.7-9

[14] Manga Herode yi na birin mɛ amasɔtɔ
Yesu xinla bata yi xuya ayi yiren birin yi.
Muxuna ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin nan
kelixi sayani. Nanara, sɛnbɛna a yii, a
kabanako feene liga.” [15] Koni ndee naxa,
“Nabi Eli nan a ra.” Ndee naxa, “Nabiin nan
a tan na alo waxati danguxin nabina nde.”

[16] Herode a mɛ waxatin naxan yi, a yi a
fala, a naxa, “Yoni nan a ra, n naxan xunna

* 6:11: E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xɛrane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

gaxu.” [51] A so kunkin kui e fɛma, foyen yi a
raxara. Xarandiine yi kabɛ han! [52] Amasɔtɔ
e mi buru don feen kabanako feen famuxi,
bayo e bɔŋɛn yi xɔdɔxɔ.

*Yesu yi furet*ɔne rakɛndɛya
Matiyu 14.34-36

[53] Yesu nun a xarandiine yi daraan gidi.
E siga Genesarɛti yamanani, e kunkin xidi
na yi. [54] E to mini kunkin kui tun, yamaan
yi Yesu kolon. [55] Mɛn kaane na yi a xinla
mɛ dɛnaxan yi, e birin yi fama e furetɔne
ra nɛn a fɛma dagine ma. [56] Yesu siga yiren
naxan birin yi, banxidɛne nun taane nun
xɛɛne, mɛn muxune yi fama e furetɔne ra
nɛn lɔxɔ tidene yi. E yi Yesu mafan, a a xa
tin furetɔne xa e yiin din a domaan lenben
na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne
birin yi kɛndɛyama nɛn.

7

Yahudiyane namun feene
Matiyu 15.1-9

[1] Awa, Farisi muxuna ndee nun sariya
karamɔxɔna ndee yi e malan Yesu rabilinni
sa keli Yerusalɛn taani. [2] E yi a to fa fala
a xarandiina ndee e dɛgema, e yiine mi yi
sariŋan lan Yahudiyane dinan kiin ma. Na
bunna nɛɛn fa fala e mi e yiin naxaxi.
[3] Anu, Farisi muxune nun Yahudiyane
birin mi yi donseen donɲɛ xa e mi e yiin
naxa lan e dinan kiin ma, amasɔtɔ e yi
kankanxi e benbane namun feene ma. [4] E
na keli lɔxɔ tideni, xa e mi e fatin maxa
lan e dinan kiin ma, e mi e dɛgɛ. Namun
fe wuyaxi mɔn e yii, alo igelengenna nun
tunden nun sulan goronne maxana.
[5] Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne
yi Yesu maxɔdin, e naxa, “Nanfera, i ya
xarandiine mi en benbane namunna sux-
uma? E donseen donma e yiin mi raxaxi
lan en ma dinan kiin ma!” [6] Yesu yi e
yabi, a naxa, “Nabi Esayi waliyiya falan
naxan ti ɛ fe yi, a ɲɔndin nan yi a ra, ɛ
tan nafigine, bayo a sɛbɛxi, a naxa, ‘Yamani
ito n binyama e dɛɛn nin, koni e bɔŋɛn
makuya n na pon! [7] E n batuma fuyan!
Amasɔtɔ e xaranna findixi adamadiyaan
yamari xaranxine nan gbansan na.’* ”
[8] Yesu naxa, “Ɛ bata Alaa yamarine beɲin,
ɛ adamadiine namun feene suxu. [9] Ɛ fatan
Alaa yamarine kaladeni alogo ɛ xa kankan
ɛ gbee namun feene ma! [10] Amasɔtɔ Musa a
fala nɛn, a naxa, ‘I baba nun i nga binya,’ a
mɔn naxa, ‘Naxan na a baba danga hanma
a nga, ɛ na kanna faxa.’† [11] Koni ɛ tan a
falama, ɛ naxa, a naxan na a fala a fafe
xa hanma a nga xa, a naxa, ‘I yi maliin
naxan sɔtɔma n yii nun, na bata findi Ala
gbeen na,’ e yi na falama e kon xuini, fa fala
‘korobanna.’ [12] Xa a na fala, ɛ mi fa tinma
a xa sese liga a fafe nun a nga xa. [13] Nayi,
ɛ Alaa falan kalama ɛ namun feene xɔn ɛ
yamaan xaranma naxanye ma. Ɛ na fe sifa
wuyaxi gbɛtɛye ligama.”

*Muxuna sariŋ*anna kala fena
Matiyu 15.10-20

[14] Na xanbi ra, Yesu mɔn yi yamaan xili a
fɛma. A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ birin xa ɛ
tuli mati n xuiin na, ɛ yi ito famu. [15] Muxun
seen naxan birin donma, na mi a sariŋanna
kalama. Koni feen naxan kelima a bɔŋɛni,
na nan a sariŋanna kalama. [16] Awa, xa tunla
naxan xɔn, a xa feen mɛ, na xa a tuli mati!”
[17] A keli yamaan fɛma waxatin naxan yi,
a so banxini, a xarandiine yi a maxɔdin na
sandan bunna ma. [18] Yesu yi a fala e xa, a
naxa, “Ɛ fan munma xaxili sɔtɔ ba? Ɛ mi a
to, muxuna sariŋanna mi kalama donseen
xan xɔn naxan soma a dɛ? [19] Amasɔtɔ a mi
soma a bɔŋɛn xan yi, fɔ a godo a kui, na
xanbi ra, a yi mini a fatini.” Yesu to ito
fala, a yi a falama nɛn fa fala donse yo mi
haramuxi.
[20] A yi a fala, a naxa, “Naxan kelima
muxun bɔŋɛni, na nan a sariŋanna kalama.
[21] Bayo feen naxanye kelima a bɔŋɛni,
ne nan itoe ra, miriya ɲaxin nun yanga
suxun nun muŋan nun muxu faxana [22] e
nun yalunyaan nun milan nun fe ɲaxin
nun yanfantenyaan nun haramu feene nun
xɔxɔlɔnyaan nun muxu makonbin nun wa-
son nun xaxilitareyana. [23] Fe ɲaxin sifani
itoe birin kelima muxun bɔŋɛn nin, e yi a
sariŋanna kala.”

*Ɲaxanla a d*ɛnkɛlɛyana fe
Matiyu 15.21-28

[24] Yesu yi keli na yi, a siga Tire yamanani,
a sa so banxina nde kui. A mi yi waxi a xɔn
ma, muxu yo xa a yiren kolon. Koni a mi yi
nɔɛ a luxunɲɛ. [25] Ɲaxanla nde yi na, yinna

* 7:7: Esayi 29.13 † 7:10: xɔrɔyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16

ɲaxin yi naxan ma dii tɛmɛn fɔxɔ ra. Na to
Yesu a fe mɛ tun, a fa bira a sanna bun ma.
26 Girɛki kaan nan yi na ɲaxanla ra, a
bari Siriya-Fenisa yamanan nin. A yi Yesu
mafan, a xa yinnan kedi a dii tɛmɛn fɔxɔ
ra. 27 Koni Yesu yi sandan sa a xa, a naxa,
"En diidine dɛge singen han e lugo. A mi
lan en yi diidine donseen tongo, en yi a sa
e barene bun ma."‡ 28 Ɲaxanla yi a yabi, a
naxa, "N fafe, baren naxanye tabanla bun
ma, ne donse yolonxine nan donma, diidine
naxanye rayolonma bɔxɔni!" 29 A yi a fala
a xa, a naxa, "I bata n yabi ki faɲi. Nayi,
siga i konni, yinnan bata xɛtɛ i ya dii tɛmɛn
fɔxɔ ra!" 30 Nayi, a yi xɛtɛ a konni, a yi a diin
to saxi a sadeni, yinnan bata xɛtɛ a fɔxɔ ra
fefe!

Yesu yi bobon nakɛndɛya

31 Na xanbi ra, Yesu yi keli Tire yamanani
a dangu Sidɔn yamanani. A yi gidi Galile
Daraan binni Taa Xun Fune yamanani.
32 Muxuna ndee yi fa xɛmɛ tuli xɔrina nde
ra a fɛma fala ti feen yi xɔdɔxɔ naxan ma. E
yi Yesu mafan, a xa a yiin sa a ma. 33 Nanara,
Yesu yi a tongo a keli yamaan yɛ. A yi a yii
sonla raso a tunle kui, a yi a dɛgen namini, a
yi a sa xɛmɛn lɛnna ma. 34 Na xanbi ra, Yesu
yi a yɛɛn nate kore, a yi kutun sununi! A yi
a xui ramini a kon xuini, a naxa, "Ɛpafata."
Na bunna nɛɛn "A xa rabi!" 35 Na waxatin
yɛtɛni xɛmɛn tunle yi raba ayi, a lɛnna yi
fulun, a falan ti fɔlɔ ki faɲi.
36 Yesu yi e birin yamari, a e nama a fala
muxu yo xa. Koni a yi danna sama na falan
ma kii naxan yi, falan yi sigama ayi na kii
nin. 37 Yamaan yi kabɛ kati, e naxa, "A feen
birin ligama ki faɲi! Hali tuli xɔrine, a ne
tunla rabama ayi, bobone yi falan ti."

8

Yesu yi muxu wuli naanin dɛge
Matiyu 15.32-39

1 Na waxatini, yama gbeen mɔn yi malan.
Donse to mi yi na, Yesu yi a xarandiine xili
a fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, 2 "N bata
kininkinin yamani ito ma, amasɔtɔ e bata
soge saxan ti n fɛma. Donse yo mi fa e yii iki.
3 Xa n na e kamɛtɔne rasiga e konne yi, e sa
fugama a ra nɛn kira yi amasɔtɔ e tan ndee
kelideni kuya." 4 A xarandiine yi a yabi, e
naxa, "Donseen sɔtɔn minɛn yi wulani ito yi
naxan e lugɛ?" 5 Yesu yi e maxɔdin, a naxa,
"Buru xun yoli ɛ yii?" E yi a yabi, e naxa,
"Solofere."
6 A yi a fala yamaan xa, a e xa dɔxɔ
bɔxɔni. A yi na buru xun soloferen tongo,
a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a
xarandiine yii, a e xa e yitaxun yamaan na.
Awa, xarandiine yi a liga na kiini. 7 Yɛxɛdina
ndee fan yi e yii. Yesu yi barikan bira ne fan
ma fe ra. A yi a fala xarandiine xa, a naxa,
a e xa ne fan yitaxun yamaan na. 8 Muxune
birin yi e dɛge, e yi lugo ken! Xarandiine yi
na dɔnxɛ dungi dungine matongo, e debe
solofere rafe ne ra. 9 Xɛmɛne gbansanna, e
muxu wuli naanin nan ɲɔxɔn yi a ra. Nayi,
Yesu yi e rasiga. 10 Na waxatin yɛtɛni, e
nun a xarandiine yi so kunkin kui, e siga
Dalamanuta yamanani.

Taxamasenna maxɔdin fena
Matiyu 16.1-4

11 Farisi muxuna ndee yi fa, e Yesu tandi
fɔlɔ. E yi waxi a bunba feni, e yi a maxɔdin,
a xa taxamasenna nde liga sa keli ariyanna
yi. 12 Yesu yi kutun sununi ki faɲi, a yi a fala
e xa, a naxa, "Nanfera to muxune taxam-
asenna nde maxɔdinma? N xa ɲɔndin fala
ɛ xa, e mi taxamaseri yo toma." 13 Na xanbi
ra, a yi keli e fɛma, a mɔn yi te kunkin kui,
a yi dangu daraan bode fɔxɔn na.

Marakolonna lan xaranne ma
Matiyu 16.5-12

14 Nba, xarandiine yi ɲinan, e mi siga buru
ra e yii fɔ buru xun keden pe, na nan yi
kunkin kui. 15 Yesu yi e yamari, a naxa, "Ɛ a
liga ɛ yeren ma Farisi muxune nun Herode
a muxune buru rate sena* fe yi." 16 E yi falan
ti e bode tagi, e naxa, "A ito falan nɛn bayo
buru mi en yii."
17 E yi naxan falama, Yesu yi na kolon.
Nanara, a yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ falan
tima nanfera fa fala buru mi en yii? Ɛ mɔn
munma a yɛɛ to ɛ munma xaxili sɔtɔ? Ɛ
bɔɲɛn nan xɔdɔxɔ ba? 18 Yɛɛna ɛ ma ba, ɛ

‡ 7:27: Yesu ɲaxanli ito a dɛnkɛlɛyaan nan fɛsɛfɛsɛma sandani ito xɔn. Sandan kui, siya gbɛtɛne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

* 8:15: burun nate sena: ɩɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi. Yesu na lɛbɛnna sama Farisi muxune xaranna nan ma. Farisi muxune xaranna yamaan birin kalama alo lɛbɛn xurudin burun birin nagboma kii naxan yi.

mi sese toma? Ɛ tunla na koni ɛ mi fefe
mɛɛn ba? Ɛ bata ɲinan ba, [19] n to muxu
wuli suulunna dɛge buru xun suulunna ra,
ɛ debe yoli rafe a dungi dungi dɔnxɛne ra?”
E yi a yabi, e naxa, “Fu nun firin.” [20] Yesu
mɔn naxa, “N to muxu wuli naaninna dɛge
buru xun soloferen na, ɛ debe yoli rafe a
dungi dungi dɔnxɛne ra?” E yi a yabi, e
naxa, “Solofere.” [21] A yi e maxɔdin, a naxa,
“Ɛ munma a famu ba?”

Yesu yi danxutɔɔn nakɛndɛya

[22] Nba, Yesu nun a xarandiine to sa Be-
tasada taan li, muxuna ndee yi fa xɛmɛ
danxutɔɔn na Yesu fɛma. E yi a mafan,
a xa a yiin sa danxutɔɔn ma. [23] Yesu yi
danxutɔɔn yiin suxu, a yi siga a ra taa
xanbin na, a yi a dɛgen sa xɛmɛn yɛɛne ma,
a yi a yiine sa a ma, a yi a maxɔdin, a naxa,
“I sena nde toma ba?” [24] Xɛmɛn yi a yɛɛn
nate, a naxa, “N muxune toma, koni e luxi
alo wudi binle nan sigan tima.” [25] Yesu mɔn
yi a yiine sa xɛmɛn yɛɛne ma. A yɛɛne yi
rabi, a yi seene yigbɛ ki faɲi! [26] Yesu yi a
rasiga a konni, a naxa, “I nama fa xɛtɛ taani
sɔnɔn de!”†

Piyɛri a falana Yesu a fe yi
Matiyu 16.13-20, Luka 9.18-21

[27] Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine
yi siga Sesariya rabilinna taane yi Filipi
yamanani. Yesu yi a xarandiine maxɔdin
kira yi, a naxa, “Yamana a falama a nde n
tan na?” [28] E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa,
a Yoni Marafu Tiina. Bonne naxa, a Nabi Eli
nan i tan na, koni ndee gbɛtɛye fan naxa,
a nabina nde nan i tan na.” [29] Yesu yi e
maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go? Ɛ tan naxa
a di? Nde n tan na?” Piyɛri yi a yabi, a
naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na.”
[30] Awa, Yesu yi e yamari, a e nama a fe fala
muxu yo xa.

Yesu yi a sayana fe fala
Matiyu 16.21-28, Luka 9.22-27

[31] Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine xaran
fɔlɔ, a naxa, a fɛrɛ mi na fɔ a tan Muxuna
Dii Xɛmɛn xa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ. A naxa,
a yamaan fonne nun saraxarali kuntigine
nun sariya karamɔxɔne e mɛma a ra nɛn,
e yi a faxa. A soge saxandeni, a yi keli
sayani. [32] A yi ito yɛba e xa ki faɲi. Nanara,
Piyɛri yi a ba bonne fɛma, a yi a maxadi
fɔlɔ. [33] Koni Yesu yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi
a xarandiine mato, a Piyɛri maxadi, a naxa,
“Setana, fata n ma! I mi i mirima Alaa feene
ma fɔ adamadiine.”

[34] Yesu yi yamaan xili a fɛma e nun a
xarandiine. A yi a fala e xa, a naxa, “Xa
muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra, a xa
a mɛ a yɛtɛ ra, a yi a faxa wudin‡ tongo, a
bira n fɔxɔ ra. [35] Amasɔtɔ naxan waxi a niin
nakisi feni, na bɔnɔma a yi nɛn. Koni naxan
na bɔnɔ a niini n tan nun n ma falan Xibaru
Faɲina fe ra, na kisima nɛn. [36] Xa muxun
dunuŋa birin sɔtɔ, a bɔnɔ a niini habadan,
tɔnɔn mundun na ra? [37] Muxun nɔɛ nanse
fiyɛ, a mɔn yi a niin sɔtɔ? [38] Awa, xa muxun
yagi a tiyɛ n tan nun n ma fe falana fe
ra hakɛ kanne nun nafigine yɛɛ ra iki, n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan yagima nɛn na
kanna fe ra, nxu nun maleka sariŋanxine na
fa waxatin naxan yi n Fafe Alaa binyeni.”

9

[1] A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin
fala ɛ xa: Ndee be, ne mi faxɛ fɔ e Alaa
Mangayaan to fɛ a sɛnbɛni.”

Yesu a nɔrɔna fe
Matiyu 17.1-13, Luka 9.28-36

[2] Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyɛri nun
Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra e danna
geya gbeen fari. A kɛŋaan yi masara e yɛɛ
ra yi. [3] A dugin yi lu mayilenŋɛ, a fixa ayi
fefe! Dugi xaan mi dunuŋa yi naxan nɔɛ
dugin fixɛ na kiini. [4] Nabi Eli nun Nabi Musa
yi mini kɛnɛnni e yɛtagi, e yi lu falan tiyɛ
Yesu xa. [5] Piyɛri yi a fala Yesu xa, a naxa,
“Karamɔxɔ, a lanxi bayo nxu be. Nxu xa
gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa
gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.” [6] A mi
yi fa a kolon a naxan falama, amasɔtɔ gaxun
bata yi e suxu han! [7] Kundaan yi godo e xun
ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa,
“N nafan Dii Xɛmɛn nan ito ra, ɛ tuli mati
a xuiin na!” [8] E yi e yɛɛ rakoŋin e rabilinni
mafurɛn, koni e mi muxu yo to e fɛma fɔ
Yesu kedenna!

[9] E yi godoma geyaan na waxatin naxan
yi, Yesu yi e yamari, a e feen naxan toxi, e

† 8:26: Yanyina nde, Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune xa a kolon fa fala a bata muxun nakɛndɛya alogo yamaan nama gbo ayi. ‡ 8:34: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

nama na fala muxu yo xa fɔ a tan Muxuna
Dii Xɛmɛn na keli sayani. [10] E yi na falan
namara, koni e yi falan ti fɔlɔ e bode tagi,
e naxa, “Keli fena sayani, na bunna di?”
[11] E yi Yesu maxɔdin, e naxa, “Sariya
karamɔxɔne a falama nanfera fa fala Nabi
Eli nan singe fama?”* [12] A yi e yabi, a
naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi
feene birin yitɔn. Koni nanfera Kitabuna
a falama a Muxuna Dii Xɛmɛn tɔrɔma nɛn
kati, muxune yi e mɛ a ra? [13] Koni n xa a
fala ɛ xa, Nabi Eli bata yelin fɛ. E yi e rafan
feene birin liga a ra alo Kitabuna a fe falaxi
kii naxan yi.”

Yinnan yi diidin naxan fɔxɔ ra
Matiyu 17.14-21, Luka 9.37-43

[14] E to fa xarandiin bonne fɛma, e yi
yama gbeen to e rabilinni. E nun sariya
karamɔxɔna ndee yi e bode matandima.
[15] Yamaan to Yesu to, e yi kabɛ kati! E siga
e giyɛ a ralandeni, e yi a xɔntɔn. [16] Yesu
yi a xarandiine maxɔdin, a naxa, “Ɛ bode
matandima nanfera?”
[17] Muxu keden yi a yabi yamaan yɛ, a
naxa, “Karamɔxɔ, n bata fa n ma dii xɛmɛn
na i fɛma amasɔtɔ yinnana a fɔxɔ ra. A
mi nɔɛ falan tiyɛ. [18] Yinnan na keli a ra
waxati yo yi, a a rabirama nɛn bɔxɔni. A dɛ
xunfanna yi lu minɛ, a lu a ɲinna raxinɲɛ.
A xara ayi. N bata i ya xarandiine mafan,
alogo e xa yinnani ito kedi, koni e mi nɔxi
a kedɛ.” [19] Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
tan dɛnkɛlɛyatarene, n luma ɛ fɛma han
waxatin mundun yi? N xa diɲa ɛ xa han
waxatin mundun yi? Ɛ fa diin na n fɛma.”
[20] E yi fa a ra Yesu fɛma.

Yinnan to Yesu to, a yi banxulanna rax-
uruxurun keden na, a yi bira bɔxɔni, a yi
lu a makutukutɛ, a dɛ xunfanna yi lu minɛ.
[21] Yesu yi banxulanna fafe maxɔdin, a naxa,
“Xabu waxatin mundun ito ligama a ra?” A
fafe yi a yabi, a naxa, “Xabu a dii ɲɔrɛna.
[22] Yinnan bata kata a faxa feen na sanɲa ma
wuyaxi. A bata yi a rabira tɛɛn nun igeni.
Xa i nɔɛ a ligɛ, kininkinin nxu ma, i yi nxu
mali.” [23] Yesu naxa, “I tan naxa, ‘Xa i nɔɛ.’
Naxan na dɛnkɛlɛya, na nɔɛ feen birin ligɛ
nɛn.” [24] Banxulanna fafe yi a xuini te sa,
a naxa, “N dɛnkɛlɛyaxi, koni n mali n ma
dɛnkɛlɛyatareyani.”
[25] Yesu yi a to, yamaan yi masoma e
ra. Nanara, a yinna ɲaxin yamari, a naxa,
“I tan yinnan bobo tuli xɔrina, n bata i
yamari, xɛtɛ diidini ito fɔxɔ ra, i nama fa
a tɔrɔ sɔnɔn!” [26] Yinnan yi gbelegbele. A
banxulanna raxara ayi ken! A xɛtɛ a fɔxɔ
ra. Banxulanna yi liga alo faxa muxuna.
Muxune birin yi a fala, e naxa, “A bata
faxa.” [27] Koni Yesu yi banxulanna suxu a
yiin ma. A yi a rakeli, a ti.
[28] Yesu so banxini waxatin naxan yi, a
xarandiine yi a maxɔdin e danna, e naxa,
“Nanfera nxu tan mi nɔxi na yinnan kedɛ?”
[29] Yesu yi e yabi, a naxa, “Na sifan mi kedɛ
Ala maxandin xanbi.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Luka 9.43-45

[30] E yi keli mɛnni, e dangu Galile ya-
manani. Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune
xa a yire kolon, [31] amasɔtɔ a yi a xarandiine
nan xaranma. A yi a fala e xa, a naxa, “N tan
Muxuna Dii Xɛmɛn yanfama nɛn, e yi n so
muxune yii, e yi n faxa. Koni soge saxan na
dangu, n mɔn kelima nɛn sayani.” [32] Koni,
e mi na falan bunna kolon, e mɔn yi gaxu a
maxɔdinɲɛ.

Nde gbo birin xa?
Matiyu 18.1-5, Luka 9.46-48

[33] E Kapɛrunan taan li waxatin naxan yi, e
so banxini. Yesu yi a xarandiine maxɔdin, a
naxa, “Ɛ yi ɛ bode matandima kira yi nanfe
ma?” [34] Koni e yi dundu amasɔtɔ e bata yi
e bode matandi kira yi nun fa fala nde gbo
birin xa e yɛ. [35] Yesu yi dɔxɔ, a yi a xarandii
fu nun firinne xili, a yi a fala e xa, a naxa,
“Xa muxu yo waxi findi feni xunna ra, na
xa a yɛtɛ lu a raɲanna ra, a findi birin ma
walikɛɛn na.” [36] A yi diidina nde rakeli, a yi a
ti e birin yɛtagi. A yi a tongo, a yi a fala e xa,
a naxa, [37] “Naxan na diidini ito nde yisuxu n
xinli, na bata n tan yisuxu. Naxan na n tan
yisuxu, na mi n tan xan tun yisuxi, fɔ naxan
n xɛxi.”

Naxan mi kelixi ɛ xili ma
Luka 9.49-50

---

* 9:11: Nabi Eli a fe sɛbɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karamɔxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mɔn fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. A a lixi taruxuni ito kui, Herode bata yi Yoni Marafu Tiin faxa.

38 Yoni yi a fala Yesu xa, a naxa,
"Karamɔxɔ, nxu bata xɛmɛna nde to
ɲinanne kedɛ i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a
lu amasɔtɔ a mi yi en tan fɔxɔ ra." 39 Yesu
yi e yabi, a naxa, "Ɛ nama a raxɔlɔ amasɔtɔ
muxun naxan kabanako feen ligama n xinli,
na mi nɔɛ n ma fe ɲaxin falɛ. 40 Amasɔtɔ
naxan mi kelixi en xili ma, na en xa nɛn.
41 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxu yo igen so ɛ
yii amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin gbeen
nan ɛ tan na, na barayin sɔtɔma nɛn!"

Yulubina fe
Matiyu 18.6-9, Luka 17.1-2

42 Yesu naxa, "Diidin naxanye dɛnkɛlɛyaxi
n ma itoe ra, muxu yo na nde keden bira
yulubini, a yi fisa nun gɛmɛ gbeen yi xidi
na kanna kɔɛ ra, a woli tilinna ma. 43 Xa i
yii nan i birɛ yulubini, a sɛgɛ a ra. A fisa i
yii keden kanna xa so habadan nii rakisini,
benun i yii firin kanna xa so yahannama
tɛ tutareni, 44 'kunle nun tɛɛn mi ɲanɲɛ
dɛnaxan yi habadan!' 45 Xa i sanna nan i
birɛ yulubini, a sɛgɛ a ra. A fisa i san keden
kanna xa so ariyanna yi benun i san firin
kanna xa so yahannama yi, 46 'kunle nun
tɛɛn mi ɲanɲɛ dɛnaxan yi habadan!' 47 Xa i
yɛɛn nan i birɛ yulubini, a ba na. A fisa i yɛɛ
keden kanna xa so Alaa Mangayani benun i
yɛɛ firin kanna xa so yahannama yi, 48 'kunle
nun tɛɛn mi ɲanɲɛ dɛnaxan yi habadan!'
49 Amasɔtɔ tɛɛn sama muxun birin ma nɛn
mɛnni alo i na fɔxɔn so suben ma."
50 "Fɔxɔn fan, koni xa a mɛxɛmɛxɛnna ba
ayi, a fa ramɛxɛmɛxɛnma nanse ra nayi?
Ɛ kɛwali fɲine xa lu ɛ dunuɲa yi gidini
alo fɔxɔn naxan donse ɲaxumɛni, ɛ lu bɔɲɛ
xunbenli ɛ bode xɔn."

10

Xaranna lan futu kala feen ma
Matiyu 19.1-12, Luka 16.18

1 Na xanbi ra, Yesu yi keli mɛnni, a yi siga
Yudaya yamanani, a Yurudɛn baan gidi.
Yamaan mɔn yi malan a fɛma. A mɔn yi e
xaran alo a darixi a ligɛ kii naxan yi.
2 Farisi muxuna ndee yi fa a fɛma, e yi
a maxɔdin alogo e xa a kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, e
naxa, "A fala nxu xa, a daxa sariyani ba
xɛmɛn xa a mɛ a ɲaxanla ra?" 3 Yesu yi
e yabi, a naxa, "Musa yamarin mundun so
ɛ yii?" 4 E yi a yabi, e naxa, "Musa bata
tin a xɛmɛn xa futu kala kɛdin sɛbɛ, a yi a
ɲaxanla beɲin."
5 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Musa
na yamarin sɛbɛxi ɛ xa nɛn bayo ɛ bɔɲɛn
xɔdɔxɔ. 6 Koni a fɔlɔni dunuɲa da waxatini,
'Ala xɛmɛn nun ɲaxanla da nɛn,' 7 'Nanara,
xɛmɛna a nga nun a fafe beɲinma nɛn, a
yi a maso a ɲaxanla ra, 8 e findi fati bɛndɛ
kedenna ra.'* Nayi, muxu firin mi fa e ra
koni muxu keden. 9 Nanara, Ala bata seen
naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne
fata."
10 E xɛtɛ banxini waxatin naxan yi,
xarandiine yi Yesu maxɔdin na feen ma.
11 A yi a fala e xa, a naxa, "Xɛmɛn naxan
na a ɲaxanla beɲin, a ɲaxalan gbɛtɛ futu,
a bata yalunyaan liga lan a ɲaxalan singen
ma.† 12 A na kii nin, ɲaxanla naxan na a mɛ
a xɛmɛn na, a lu xɛmɛ gbɛtɛ xa, na ɲaxanla
bata yalunyaan liga."

Yesu yi duba diidine xa
Matiyu 19.13-15, Luka 18.15-17

13 Muxune yi fa diidine ra Yesu fɛma,
alogo a xa a yiin sa e xunni, a duba e xa.
Koni xarandiine yi falan ti ne ma. 14 Yesu to
na to, a yi xɔlɔ, a yi a fala a xarandiine xa,
a naxa, "Ɛ tin diidine xa fa n fɛma, ɛ nama
e raxɛtɛ amasɔtɔ e tan sifane nan gbee Alaa
Mangayaan na. 15 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa
naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine,
na mi soɛ Alaa Mangayani mumɛ!" 16 Na
xanbi ra, a yi diidine dɔxɔ a kanke ra, a yi
a yiin sa e ma, a duba e xa.

Xɛmɛ nafulu kanna fe
Matiyu 19.16-30, Luka 18.18-30

17 Yesu sigamatɔna, xɛmɛna nde yi a gi
Yesu fɔxɔ ra, a sa a xinbi sin a bun ma. A
yi a maxɔdin, a naxa, "Karamɔxɔ fɲina,
n nanfe ligɛ n habadan nii rakisin sɔtɔ?"
18 Yesu yi a maxɔdin, a naxa, "I n xilima
nanfera fa fala muxu fɲina? Muxu yo
mi fan, Ala nan keden fan. 19 I yamarine
kolon ba? Fa fala, 'I nama faxan ti. I nama
yalunyaan liga. I nama muɲan ti. I nama
wule seren ba. I nama muxun yii seene
kansun. I baba nun i nga binya.'‡ "
20 Xɛmɛn yi a fala, a naxa, "Karamɔxɔ,
xabu n dii ɲɔrɛyani waxatin naxan yi, n ne

* 10:8: Dunuɲa Fɔlɔn 1.27 nun 2.24 † 10:11: A yalunyaan ligaxi bayo a mɔn futu singen yamarin bun Ala yɛɛ ra yi. ‡ 10:19: xɔrɔyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

birin suxi.” 21 Yesu yi a mato, a yi a xanu, a
yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden luxi i ma.
Siga, i sa i yii seene birin mati, i yiigelitɔne
ki. I nafunla sɔtɔma nɛn ariyanna yi. Na
xanbi ra, i fa bira n fɔxɔ ra.” 22 Xɛmɛn na mɛ
waxatin naxan yi, a bɔɲɛn yi raɲaxu a ma, a
sunuxin yi siga, amasɔtɔ nafulu kan gbeen
nan yi a ra nun. 23 Yesu yi a xarandiine mato
a rabilinni. A yi a fala e xa, a naxa, “Nafulu
kanne so raxɔlɔ Alaa Mangayani han!”

24 Xarandiine yi kabɛ na falan ma. Koni
Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N
ma diine, Alaa Mangayani so raxɔlɔ han!
25 Nafulu kanna so raxɔlɔ Alaa Mangayani
dangu ɲɔgɔmɛn so feen na sagilaan yinla
ra.” 26 Xarandiine yi kabɛ kati, e yi e bode
maxɔdin, e naxa, “Nde nɔɛ kisɛ nayi?”
27 Yesu mɔn yi e mato. A yi a fala, a naxa,
“Muxun mi nɔɛ na ligɛ koni Ala tan nɔɛ nɛn.
Ala nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”

28 Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A mato,
nxu bata feen birin beɲin, nxu bira i fɔxɔ
ra.” 29 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, naxan birin bata a konna
lu na hanma a ngaxakeden xɛmɛmane nun
a ɲaxalanmane, hanma a nga hanma a fafe
hanma a diine hanma a xɛɛne, n tan nun
n ma falan Xibaru Faɲina fe ra, 30 na kanna
na ɲɔxɔn kɛmɛ sɔtɔma nɛn waxatini ito yi,
banxine nun ngaxakeden xɛmɛmane nun
ɲaxalanmane nun ngane nun diine nun
xɛɛne, bɛsɛnxɔnyane fan yi sa ne fari, a yi
habadan nii rakisin sɔtɔ waxati famatɔni.
31 Koni naxanye yɛɛn na, ne wuyaxi sa luma
nɛn xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne
yi sa lu yɛɛn na.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 20.17-19, Luka 18.31-34

32 E yi kira yi waxatin naxan yi, e sigama
Yerusalɛn taani, Yesu yi tixi a xarandi-
ine yɛɛ ra. Xarandiine yi kuisan kati!
A fɔxɔrabirane yi gaxu. Yesu mɔn yi a
xarandii fu nun firinne tongo, a siga e ra e
danna. Feen naxanye fama ligadeni a ra, a
na fala e xa. 33 Yesu yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ a mato, en sigama Yerusalɛn taani. N
tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn saraxarali
kuntigine nun sariya karamɔxɔne yii na yi.
E n ma kitin bolonma nɛn, a lan sayaan
ma. Na xanbi ra, e yi n so siya gbɛtɛne yii,
34 naxanye n magelema, e yi e dɛgen namini
n ma, e yi n bulan, e yi n faxa. Soge saxan
na dangu, n mɔn kelima nɛn.”

Yaki nun Yoni e maxandina fe
Matiyu 20.20-28

35 Na xanbi ra, Sebede a dii xɛmɛne
Yaki nun Yoni yi fa Yesu fɛma, e naxa,
“Karamɔxɔ, nxu waxi a xɔn ma, i xa fena
nde liga nxu xa.” 36 Yesu yi e maxɔdin, a
naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga
ɛ xa?” 37 E yi a yabi, e naxa, “I na dɔxɔ i
ya binyeni, tin nxu xa dɔxɔden sɔtɔ i fɛma,
keden i yiifanna ma, keden i kɔmɛnna ma.”
38 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ n xandima
naxan yi, ɛ mi na kolon. N na n minma
tɔrɔya igelengenna naxan na, ɛ nɔɛ ɛ minɲɛ
na ra ba hanma ɛ rafuyɛ xɔlɛni alo n nafuma
kii naxan yi?” 39 E yi a yabi, e naxa, “Ɔn,
nxu a nɔɛ.” Yesu yi a fala e xa, a naxa,
“N na n minma tɔrɔya igelengenna naxan
na, ɛ fama ɛ mindeni na ra nɛn yati! N
nafuma xɔlɛni kii naxan yi, ɛ fan yi rafu na
kiini. 40 Koni muxun dɔxɔ fena n yiifanna
ma hanma n kɔmɛnna ma, n tan mi na
ragidima. Ala bata yelin na yirene ragidɛ
muxune ma.”

41 Xarandii fuun bonne na mɛ waxatin
naxan yi, e yi xɔlɔ Yaki nun Yoni ma.
42 Nanara, Yesu yi e birin xili a fɛma, a naxa,
“Ɛ a kolon fa fala naxanye yatɛxi mangane
ra siyane yɛ, ne nɔyaan nan ligama e xun
na, e muxu gbeene fan yi kuntigiyaan dɔxɔ
e ra. 43 Koni a mi na kiini ɛ tan tagi. Koni xa
naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na ɛ
yɛ, fɔ na xa findi ɛ walikɛɛn na. 44 Xa naxan
yo waxi findi feni ɛ yɛɛratiin na, fɔ a xa findi
birin ma konyin na. 45 Amasɔtɔ hali n tan
Muxuna Dii Xɛmɛna, n mi faxi fa fala muxe
xa wali n xa, koni alogo n tan xa wali, n yi n
niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

Yesu yi danxutɔɔn yɛɛn naba ayi
Matiyu 20.29-34, Luka 18.35-43

46 Awa, e yi sa Yeriko taan li. Yesu nun
a xarandiine nun yama gbeen yi minima
Yeriko taani waxatin naxan yi, danxutɔna
nde yi dɔxi kiraan dɛ xandi tideni naxan yi
xili Baritime. Na bunna nɛɛn “Time a dii
xɛmɛna.” 47 A to a mɛ a Yesu Nasarɛti kaan
nan danguma, a gbelegbele fɔlɔ, a naxa,
“Yesu, Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin n
ma!” 48 Muxu wuyaxi yi a masabari. Koni
a mɔn yi lu gbelegbelɛ, a naxa, “Dawudaa
Dii Xɛmɛna, kininkinin n ma!” 49 Yesu yi ti,

a naxa, “Ɛ a xili.” Nayi, e danxutɔɔn xili,
e naxa, “I bɔŋɛn xa xunbeli. Keli i ti, a i
xilima.” 50 A yi a doma gbeen nawoli ayi, a
tugan, a fa Yesu fɛma. 51 Yesu yi a maxɔdin, a
naxa, “I waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga i xa.”
Danxutɔɔn yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, n
waxi a xɔn ma, n xa seen to.” 52 Yesu yi a fala
a xa, a naxa, “Siga, i ya dɛnkɛlɛyaan bata
i rakɛndɛya.” A yi seen to mafurɛn, a bira
Yesu fɔxɔ ra kiraan xɔn ma.

11

Yesu so fena Yerusalɛn taani
Matiyu 21.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19

1 E to maso Yerusalɛn taan na, e yi
so Betifage nun Betani taadine yi, Oliwi
Geyaan dɛxɔn ma. Yesu yi a xarandii firin
nasiga e yɛɛ ra. 2 A yi a ɲungu e ma, a naxa,
“Ɛ siga banxidɛɛn na ɛ yɛɛ ra. Ɛ na na li
tun, ɛ sofalidina nde toma nɛn xidixi, muxe
munma dɔxɔ naxan fari singen. Ɛ a fulun,
ɛ fa a ra be. 3 Xa muxuna nde ɛ maxɔdin fa
fala, ‘Ɛ na ligama nanfera?’ Ɛ a fala a xa,
ɛ naxa, ‘Marigin makona a ma,’ na kanna a
soma ɛ yii nɛn mafurɛn.”

4 Nanara, e yi siga, e sa sofalidin to xidixi
kiraan dɛ banxina nde dɛ ra. E yi a fulunma
waxatin naxan yi, 5 muxun naxanye yi tixi
na yi, na ndee yi e maxɔdin, e naxa, “Ɛ
sofalidini ito fulunma nanfera?” 6 E yi e yabi
alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi tin
e xa siga. 7 E yi fa sofalidin na Yesu fɛma,
e yi e domane yifulun sofalidin fari, Yesu
yi dɔxɔ a fari. 8 Muxu wuyaxi yi e domane
yifulun kiraan xɔn ma, bonne yi ɲɔxɔndene
magira, e yi e sa kiraan xɔn ma a binya
feen na. 9 Naxanye yi sigama a yɛɛ ra e nun
naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra, ne yi lu sɔnxɔɛ,
e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin
xinli, Ala xa na baraka! 10 En benba Dawudaa
mangayaan naxan fama, Ala xa na baraka!
Ala tantun kore xɔnna ma pon!”

11 Yesu yi so Yerusalɛn taani, a siga Ala
Batu Banxini. A yi banxin kui seene birin
mato, koni a li kɔɛ bata so, a yi siga Betani
taani e nun a xarandii fu nun firinne.

Yesu yi xɔdɛ binla danga
Matiyu 21.18-19

12 Na xɔtɔn bode, e yi kelima Betani taani
waxatin naxan yi, kamɛn yi Yesu suxu. 13 A
yi xɔdɛ binla to wulani a dɛɛne ɲingixi a
ma. A yi siga na alogo a xa sa a bogina ndee
fen a kɔɛ ra. Koni a to na li, a mi a bogi yo
to, fɔ a dɛɛne amasɔtɔ xɔdɛn bogi waxatin
munma yi a li. 14 Yesu yi a fala xɔdɛ binla ma,
a naxa, “Muxu yo mi fa i tan bogin donma!”
A xarandiine yi a fala xuiin mɛ.

Yesu yi siga Ala Batu Banxini
Matiyu 21.12-17, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22

15 E Yerusalɛn li waxatin naxan yi, Yesu
yi siga Ala Batu Banxini. Naxanye yi sare
matiin nun sare soni mɛnni, a ne kedi fɔlɔ.
A yi gbeti masarane tabanle rafelen, e nun
ganba matine gbɛdɛne. 16 A mi yi tinma
muxu yo xa goronna radangu Ala Batu
Banxin tanden ma. 17 A yi yamaan xaran, a
naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma
Banxin xili bama nɛn, Ala maxandi banxina
siyane birin xa.’* Koni ɛ tan bata a findi
muɲadene luxunden na!”

18 Saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne na mɛ waxatin naxan yi, e yi
Yesu faxa fɛrɛn fen fɔlɔ. Bayo e yi gaxuxi
a yɛɛ ra nun, amasɔtɔ yamaan birin bata yi
kabɛ a xaranna ma. 19 Ninbari soxina, Yesu
nun a xarandiine yi keli taani.

*X*ɔdɛ binla fe xaranna
Matiyu 21.20-22

20 Na xɔtɔn bode subaxani, e yi sigama
kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e yi na
xɔdɛ binla to xaraxi han a salenne. 21 A fe
yi rabira Piyɛri ma. A yi a fala Yesu xa, a
naxa, “Karamɔxɔ, i xɔdɛ binla naxan danga,
a mato, a bata xara!”

22 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ dɛnkɛlɛya Ala
ma. 23 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan na a fala
geyani ito ma fa fala, ‘Siga, i sa bira fɔxɔ
igeni,’ xa a mi sikɛ a bɔŋɛni, a yi dɛnkɛlɛya,
fa fala a falan nakamalima nɛn, a ligama a
xa nɛn. 24 Na na a toxi, n na a falama ɛ xa, ɛ
na Ala maxandi fena nde ma, xa ɛ la a sɔtɔ
feen na, ɛ na sɔtɔma nɛn. 25 Awa, ɛ nɛma Ala
maxandɛ waxatin naxan yi, xa fena nde ɛ
kui muxuna nde xili ma, ɛ xa a mafelu na
ra. Nanara, ɛ Fafe Ala naxan ariyanna yi,
na ɛ mafeluyɛ ɛ hakɛne ra. 26 Xa ɛ mi bonne
mafelu, ɛ Fafe Ala naxan ariyanna yi, na mi
ɛ fan mafeluyɛ ɛ yulubine ra.”

*Yesu s*ɛnbɛn maxɔdinna fe
Matiyu 21.23-27, Luka 20.1-8

27 Awa, e mɔn yi so Yerusalɛn taani. Yesu
yi a masiga tima Ala Batu Banxin tanden ma

* 11:17: Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11

waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun
sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne yi fa
a fɛma. [28] E yi a maxɔdin, e naxa, “I feni itoe
ligama sɛnbɛn mundun yi? Nde i tixi itoe
ligan na?” [29] Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɛ
maxɔdin fe keden na, xa ɛ n yabi, naxan n
tixi na feene ra, n na falama ɛ xa nɛn. [30] Awa,
ɛ a fala n xa, nde Yoni rafaxi a xa muxune
rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan
ma ba, hanma muxune?”
[31] E yi falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “Xa
en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a
a falama nɛn nayi, a naxa, ‘Nanfera ɛ mi la
Yoni ra?’ [32] Koni xa en na a fala fa fala a
kelixi muxun nan ma, na di?” Amasɔtɔ, e
yi gaxuxi yamaan yɛɛ ra bayo yamaan birin
yi laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra. [33] Nayi,
e Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Yesu
yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe
ligama sɛnbɛn naxan yi, n mi na falama ɛ
xa na yi.”

12

Nakɔ kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Luka 20.9-19

[1] Na xanbi ra, Yesu yi sandan sa e xa, a
naxa, “Muxuna nde yi manpa bili nakɔɔn
sa. A yi a sansan, a yi manpa ige badeni
tɔn, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a nakɔɔn
taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini.
[2] A bogi waxatin to a li, a yi a walikɛna nde
rasiga nakɔ kantanne ma, a e xa a gbeen so
na yii. [3] Nakɔ kantanne yi na walikɛɛn suxu,
e yi a bɔnbɔ, e yi a raxɛtɛ. E mi sese so a
yii. [4] Na xanbi ra, nakɔ kanna mɔn yi walikɛ
gbɛtɛ rasiga e ma, e yi na fan bɔnbɔ a xunna
ma, e yi a makonbi. [5] A yi a saxanden fan
nasiga, e yi na tan faxa. Na xanbi ra, a yi
ndee gbɛtɛye rasiga, e yi na ndee bɔnbɔ, e
yi ndee faxa. [6] A lu a rafan dii xɛmɛ keden
peen ma. Dɔnxɛn na, a yi na rasiga, a naxa,
‘E yagima nɛn n ma diin tan yɛɛ ra.’ [7] Koni
nakɔ kantanne yi a fala e bode xa, e naxa,
‘Nakɔ kanna kɛ tongon nan ito ra, ɛ fa be,
en na a faxa. Nayi, a kɛɛn yi findi en gbeen
na!’ [8] Awa, e yi a dii xɛmɛn suxu, e yi a faxa,
e yi a woli ayi nakɔɔn fari ma.”*
[9] Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nakɔ kanna
nanfe ligama nayi? A fama nɛn nayi, a yi na
muxune faxa. A nakɔɔn taxu muxu gbɛtɛye
ra. [10] Ɛ munma Kitabun yireni ito xaran ba,
a sɛbɛxi dɛnaxan yi fa fala, ‘Banxi tiine e mɛ
gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ
fisamantenna ra. [11] Marigin nan na ligaxi,
kabanako feen nan na ra en yɛɛ ra yi.’† ?”
[12] E yi kata Yesu suxu feen na amasɔtɔ e
yi a kolon fa fala Yesu na sandan saxi e tan
nan xa. Koni e gaxu yamaan yɛɛ ra. Nanara,
e keli a fɛma, e siga.

Mudu fiin maxɔdinna fe
Matiyu 22.15-22, Luka 20.20-26

[13] E yi Farisi muxuna ndee nun Herode a
muxuna ndee rasiga Yesu fɛma alogo e xa
a suxu feni tɔn a falana fe ra. [14] E yi fa a
fɛma, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon fa
fala ɲɔndi falan ni i ra. Muxu yo mi nɔɛ i
ya miriyaan maxɛtɛ, amasɔtɔ i mi muxune
rafisaxi e bode xa fɔ i yamaan xaranma Alaa
kiraan ma ɲɔndini. Awa, a daxa mudun xa
fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama
fi? Nxu lan nxu yi a fi, hanma nxu nama a
fi?”‡
[15] Koni Yesu yi e nafigiyaan kolon. A yi e
yabi, a naxa, “Ɛ n dɛɛn bunbama nanfera?
Ɛ fa gbeti gbanan keden na, n xa a mato.”
[16] E yi fa gbeti gbanan keden na a xɔn. A yi
e maxɔdin, a naxa, “Nde xili nun a yɛtagin
sawura a ma?” E yi a yabi, e naxa, “Romi
Manga Gbeena.” [17] Yesu naxa, “Mangan
gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”§
E kabɛ a ma kati!

Faxa muxune rakeli fena
Matiyu 22.23-33, Luka 20.27-40

* 12:8: Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛne findixi nabine ra naxanye xɛ Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † 12:11: Yaburin 118.22-23 ‡ 12:14: Xa a fala e nama a fi, a birama mangane ra nɛn, xa a fala e xa a fi, a birama yamaan na nɛn naxanye yigbɛtɛnxi mudu maxinle xɔn. § 12:17: Ala gbeena: Mangan yɛtagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi mangan gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yɛtɛ so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na. * 12:18: Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

18 Saduse muxuna* ndee yi fa Yesu fɛma
naxanye a falama fa fala a muxune mi
kelima sayani. E yi a maxɔdin, 19 e naxa,
“Karamɔxɔ, Musa ito nan sɛbɛxi en xa,
a naxa, ‘Xa xɛmɛna nde faxa, a ɲaxanla
lu, koni dii mi a yii, xɛmɛn na ngaxake-
denna xa na kɛ ɲaxanla tongo, e diin bari
faxa muxun xa.’† 20 Awa, ngaxakedenmane
muxu solofere yi na nun, a forimaan yi
ɲaxanla futu, a faxa, a mi dii lu. 21 A xunyɛn
yi kɛ ɲaxanla tongo, na fan yi faxa, a mi dii
lu. A liga na kiini a xunyɛn saxanden fan
na. 22 Na muxu soloferene sese mi dii lu.
Dɔnxɛn na, na ɲaxanla fan yi faxa. 23 Awa,
faxa muxune na keli sayani waxatin naxan
yi, na ɲaxanla findima nde gbee ra nayi?
Amasɔtɔ a bata yi dɔxɔ muxu solofereni ito
birin xɔn ma nun!”
24 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ bata tantan,
amasɔtɔ ɛ mi Kitabun kolon hanma Ala
sɛnbɛna. 25 Bayo faxa muxune na keli sayani
waxatin naxan yi, e ligama nɛn alo malekan
naxanye ariyanna yi. Xɛmɛn mi ɲaxalan
futuma, ɲaxanla mi dɔxɔn xɛmɛn xɔn ma.
26 Awa, n xa faxa muxune rakeli feen ɲɔndin
yita ɛ ra. Ɛ mi na xaranxi Musaa Kitabun
kui ba, Ala naxan fala a xa fɔtɔndin yireni,
a naxa, ‘Iburahimaa Ala nan n tan na, e nun
Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala?’‡ 27 Anu,
faxa muxune Ala mi a tan na, koni fɔ niira-
mane.§ Ɛ tantanna gbo.”

Yamari fisamantenna fe
Matiyu 22.34-40, Luka 10.25-28

28 Sariya karamɔxɔna nde yi na nun naxan
e fe matandi xuiin mɛ. Na yi a to a Yesu
bata Saduse muxune yabi ki faɲi. Nanara,
a yi a maxɔdin, a naxa, “Yamarin mundun
gbo dangu a birin na sariyan yamarine yɛ?”
29 Yesu naxa, “Naxan gbo a birin xa na nan
ito ra. ‘Isirayila kaane, ɛ tuli mati. Marigina
en ma Ala keden peen na a ra. 30 I xa i
Marigina Ala xanu i bɔŋɛn birin na, e nun
i niin birin na e nun i xaxinla birin na e nun
i sɛnbɛn birin na.’* 31 A firinden nan ito ra. ‘I
adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.’† Yamari
gbɛtɛ mi na naxan gbo itoe firinna xa.”
32 Sariya karamɔxɔn yi a fala Yesu xa, a
naxa, “Karamɔxɔ, na lanxi. I bata ɲɔndin
fala fa fala Ala keden peen nan a ra, gbɛtɛ
yo mi na fɔ a tan. 33 I na Ala xanu i bɔŋɛn
birin na e nun i xaxinla birin e nun i sɛnbɛn
birin, i yi i adamadi boden xanu alo i yɛtɛna,
na dangu saraxa gan daxine nun saraxane
birin na.” 34 Yesu yi a to fa fala a bata a yabi
xaxilimayani. Nanara, Yesu yi a fala a xa, a
naxa, “I mi makuya Alaa Mangayaan na.”
Na xanbi ra, muxu yo mi susu a
maxɔdinɲɛ fe gbɛtɛ ma.

*Yesu yi maxɔ*dinna ti
Matiyu 22.41-46, Luka 20.41-44

35 Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu
Banxini waxatin naxan yi, a yi maxɔdinna
ti, a naxa, “Sariya karamɔxɔne a falama
nanfera fa fala Dawudaa bɔnsɔnna nan Alaa
Muxu Sugandixin na? 36 Dawuda yɛtɛɛn
bata a fala, fata Alaa Nii Sariɲanxin na, a
naxa,
‘Marigin yi a fala n marigin xa,
a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma
han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.” ’‡
37 Dawuda yɛtɛna a xili nɛn, a naxa, ‘N Ma-
rigina.’ Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi
Dawuda bɔnsɔnna ra di nayi?”§
Yama gbeen yi Yesu xuiin namɛ sɛwani.

*Yesu yi Sariya karam*ɔxɔne nun Farisi
muxune yalagi
Matiyu 23.1-36, Luka 20.45-47

38 A yi e xaranma waxatin naxan yi,
a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma sariya
karamɔxɔne fe yi. A rafan e ma e xa doma
gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiyɛ.
A rafan e ma yamaan xa e xɔntɔn lɔxɔ
tidene yi. 39 Muxu gbee dɔxɔdene rafan e
ma salide banxine yi, e nun dɔxɔde faɲine
donse donna malanne yi. 40 E kaɲa gilɛne

† 12:19: Dunuɲa Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-10 ‡ 12:26: xɔrɔyaan 3.2 nun 3.6 nun 3.15-16
§ 12:27: niiramane: Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun fa fala Iburahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi. Nanara, faxa muxune kelima sayani. * 12:30: Sariyane 6.4-5 † 12:31: Saraxaraline 19.18 ‡ 12:36: Yaburin 110.1 § 12:37: Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyɛli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 sɛbɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

yii seene bama e yii. E yi e yɛtɛ mayita sali
xunkuyene yi! E yalagima nɛn na feene ma
han a radangu ayi!”

Kaɲa gilɛna kisena
Luka 21.1-4

41 Yesu yi dɔxɔ Ala Batu Banxin gbeti ma-
raden yɛtagi yamaan yi darixi Ala kiseene
sɛ dɛnaxan yi. A yi yamaan matoma, e
gbetin sama na yi. Nafulu kan wuyaxi yi
gbeti gbeen sa. 42 Koni, kaɲa gilɛ yiigelitɔɔn
fan yi fa, a wure gbeeli gbanan firin sa, nax-
anye munanfanna xurun a birin xa. 43 Yesu
yi a xarandiine xili a fɛma, a yi a fala e
xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, fa fala
kaɲa gilɛ yiigelitɔni ito naxan saxi gbeti
maradeni, na gbo bonne birin gbeen xa.
44 Amasɔtɔ bonne birin naxan saxi, ne birin
baxi e nafunla nde nan na, koni kaɲa gilɛni
ito, hali yiigelitɔɔn to a ra, naxan birin a yii
a balon na, a na nan saxi.”

13

Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Luka 21.5-6

1 Yesu to yi minima Ala Batu Banxini,
a xarandiina nde yi a fala a xa, a naxa,
“Karamɔxɔ, i yɛɛn ti gɛmɛ faɲine nun banxi
faɲine ra!”
2 Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata banxi
gbeeni itoe to ba? Hali gɛmɛni ito kedenna
mi luyɛ a bode fari. E birin naxuyama ayi.”

Tɔrɔn nun bɛsɛnxɔnyana a fe
Matiyu 24.3-14, Luka 21.7-19

3 Yesu yi dɔxi Oliwi Geyaan fari Ala Batu
Banxin yɛtagi waxatin naxan yi, Piyɛri nun
Yaki nun Yoni nun Andire yi siga a fɛma
e danna a maxɔdindeni. 4 E yi a fala, e
naxa, “Na feene liga waxatin fala nxu xa.
Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa
fala a waxatin bata a li?”
5 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a liga ɛ
yeren ma alogo muxe nama ɛ mayenden.
6 Muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala
fa fala, ‘A tan nan n tan na.’ E muxu wuyaxi
mayenden. 7 Ɛ na yɛngɛ feene mɛ e nun
yɛngɛna ndee xinla, ɛ nama gaxu. A fɛrɛ mi
na fɔ na fe sifane xa liga nɛn. Koni waxati
raɲanna mi na ra singen. 8 Siya kedenna
siyaan bonna yɛngɛma nɛn, yamana keden
yi yamanan bonna yɛngɛ. Bɔxɔn xuruxu-
runma nɛn yirena ndee yi. Fitina kamɛne
yi so. Na feene birin ligama nɛn alo ɲaxanla
dii barin kui xɔlɛ singena.”
9 “Ɛ a liga ɛ yeren ma, amasɔtɔ muxune
ɛ suxuma nɛn, e siga ɛ ra kiti sadeni.* E ɛ
bulan salide banxine yi. Ɛ tima nɛn yamana
kanne nun mangane yɛtagi n tan ma fe ra,
ɛ yi n ma fe sereyaan ba e xa. 10 A fɛrɛ mi
na fɔ n ma falan Xibaru Fɛɲin kawandin xa
ba siyane birin xa singen. 11 E na ɛ suxu
waxatin naxan yi, e siga ɛ ra kiti sadeni, ɛ
naxan falama, ɛ nama xamin na ra benun a
waxatin xa a li. Ala na naxan so ɛ yii na wax-
atini, ɛ na fala. Amasɔtɔ ɛ tan xa mi falan
tima fɔ Alaa Nii Sariɲanxina. 12 Muxuna
a ngaxakedenna yanfama nɛn, a yi a faxa.
Fafane na ɲɔxɔnna ligama nɛn e diine ra.
Diine murutɛma nɛn e sɔtɔ muxune xili
ma, e yi e ti sayaan ma. 13 Muxun birin ɛ
raɲaxuma nɛn n tan ma fe ra. Koni muxun
naxan diɲama han a raɲanna, na kisima
nɛn.”

Se Haramuxina
Matiyu 24.15-28, Luka 21.20-24

14 “Ɛ na ‘Se Haramuxi Halagi Tiin’ to
yirena nde yi, a mi daxa dɛnaxan yi, nayi
naxanye Yudaya yamanani, ne xa e gi, e te
geyane fari. Naxan na feni ito xaran, na
xa a bunna kolon! 15 Muxun naxan a kore
banxin kɔɛ ra, na nama xɛtɛ, a godo banxini
a yii seene tongodeni. 16 Muxun naxan
xɛɛn ma, na nama xɛtɛ banxini a domaan
tongodeni. 17 Gbalo gbeen fudi kanne yɛɛ ra
na lɔxɔni e nun diin ngane! 18 Ɛ Ala maxandi
alogo na feene nama liga xunbeli waxatini!
19 Amasɔtɔ na lɔxɔne tɔrɔn ɲɔxɔn munma
liga singen xabu Ala dunuɲa da waxatin
naxan yi han iki. A ɲɔxɔn fan mi fa ligama
sɔnɔn! 20 Xa Marigin mi yi nde ba na lɔxɔne
ra nun, adamadi yo mi yi kisima, koni a bata
nde ba e ra a muxu yɛbaxine fe ra.”
21 “Xa muxu yo a fala ɛ xa na waxatini,
a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin
be yi’ hanma, ‘A mato, a sa mɛnni,’ ɛ
nama la ne ra. 22 Amasɔtɔ muxu wulexi
sugandixine nun wule nabine kelima nɛn,
e taxamasenne nun kabanako feene liga
alogo e xa Ala muxu yɛbaxine mayenden,
xa na lanɲɛ. 23 Koni, ɛ xa a liga ɛ yeren ma!

* 13:9: ɛ suxuma nɛn: E suxuma Yesu a xinla fe ra.

N bata feene birin fala ɛ xa benun e waxatin xa a li.”

Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena
Matiyu 24.29-31, Luka 21.25-28

[24] “Na lɔxɔne yi, na tɔrɔ lɔxɔne na dangu, ‘sogeni dimima nɛn, kiken mi fa dɛgɛma. [25] Sarene kelima nɛn kore, e yolon. Kore xɔnna sɛnbɛne yimaxama nɛn.’ [26] N tan Muxuna Dii Xɛmɛn minima nɛn kɛnɛnni kundani sɛnbɛ gbeen nun binyeni. [27] N yi n ma malekane rasiga bɔxɔn tongon naaninne birin yi. E yi n ma muxu yɛbaxine malan keli dunuɲa danna bonna ma sa dɔxɔ bonna ra.”

Xɔdɛ binla fe taxamasenna
Matiyu 24.32-35, Luka 21.29-33

[28] Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xaxili sɔtɔ xɔdɛ binla fe ma. A yiine na maɲingi, a dɛɛne yi mini fɔlɔ, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala ɲɛmɛn bata maso. [29] A na kiini, ɛ na feni itoe to ligɛ waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala waxati saxin bata maso, a bata a so dɛɛn yɛtɛɛn li. [30] N xa ɲɔndin fala ɛ xa, to muxune mi danguɛ mumɛ fɔ na feene birin liga. [31] Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nɛn. Koni n ma falane mi danguma habadan!”

Muxu yo mi na waxatin kolon
Matiyu 24.36-44

[32] “Muxu yo mi na lɔxɔn nun waxati saxin kolon hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Muxuna Dii Xɛmɛna, fɔ Fafe Ala keden peena. [33] Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ yi lu ɛ yɛɛ ra yi amasɔtɔ ɛ mi na waxatin kolon. [34] A ligama nɛn alo xɛmɛn naxan keli a konni, a siga sigatini, a yi a sɛnbɛn nadangu a walikɛne ma, a yi wanla so e keden kedenna birin yii. A yi a fala banxi xunna xa, a xa lu a yɛɛ ra yi. [35] Awa, ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi amasɔtɔ ɛ mi banxi kanna fa waxatin kolon, xa ɲinbanna na a ra ba hanma kɔɛ tagini hanma subaxani donton wugan ma hanma xɔtɔnni. [36] Xa a fa sinma, a nama ɛ li xixɔnli! [37] Awa, n naxan falama ɛ xa, n na a falama muxune birin nan xa. Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi!”

14

Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma
Matiyu 26.1-5, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53

[1] A bata yi lu nun soge firin benun Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* nun Buru Tetaren Sanla† xa a li. Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi katama Yesu suxu feen na yanfani alogo e xa a faxa. [2] E yi a fala, e naxa, “En nama a liga sanla waxatini alogo yamaan nama sɔnxɔ sɔnxɔ.”

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma
Matiyu 26.6-13, Yoni 12.1-8

[3] Yesu yi Simɔn dogonfontɔna banxini Betani taani waxatin naxan yi, a yi a dɛgema, ɲaxanla nde yi fa, a so banxini. Alabasita gɛmɛn muranna suxi a yii latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn yi naxan kui naxan xili naradi. A na muranni bɔ Yesu xun ma a latikɔnɔnna sa a xunni. [4] Muxuna ndee yi na yi, ne yi xɔlɔ, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Latikɔnɔnni ito yikalaxi nanfera? [5] A yi sarɛ nɛn dangu walikɛɛn ɲɛɛ keden saranna ra, na gbetin yi so yiigelitɔne yii.” E yi ɲaxanla mafala kati!

[6] Koni Yesu yi a fala, a naxa, “Ɛ fata a ma, ɛ a mafalama nanfera? A bata fe faɲin naba n tan xa. [7] Amasɔtɔ yiigelitɔne ɛ fɛma waxatin birin, ɛ fe faɲin nabɛ e xa nɛn, xa ɛ wa, koni n tan mi luma ɛ fɛma waxatin birin yi. [8] A nɔɛ naxan ligɛ, a bata na liga. A bata latikɔnɔnna sa n fatin ma, a yi a yitɔn n maluxun lɔxɔna fe ra benun na waxatin xa a li. [9] N xa ɲɔndin fala ɛ xa, n ma falan Xibaru Faɲini ito na rali dunuɲa yire yo yi, ɲaxanli ito naxan ligaxi, na fan falama nɛn, yamaan yi e miri a ma.”

Yudasi yi Yesu yanfa
Matiyu 26.14-16, Luka 22.3-6

[10] Na xanbi ra, Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandii fu nun firinna nde, na yi siga saraxarali kuntigine fɛma Yesu so feen na e yii. [11] E yi e tuli mati a ra sɛwani, e yi a nata a e xa gbetin so a yii. Nanara, Yudasi yi fɛrɛn fen fɔlɔ, a xa Yesu so e yii.

* 14:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

† 14:1: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi saxi naxan kui xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe
Matiyu 26.17-25, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30

12 Buru Tetaren Sanla lɔxɔ singena, yɛxɛɛ
diin faxama lɔxɔn naxan yi Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na, xarandiine
yi Yesu maxɔdin, e naxa, "I waxi a xɔn ma,
nxu xa sa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
donseen nafala i xa minɛn yi?" 13 Awa, Yesu
yi a ɲungu muxu firin ma e yɛ, a yi e rasiga,
a naxa, "Ɛ siga taani, ɛ xɛmɛna nde toma
nɛn ige fɛɲɛn dɔxi a xun ma, ɛ bira a fɔxɔ ra.
14 A na so dɛnaxan yi, ɛ a fala mɛnna banxi
kanna xa, ɛ naxa, 'Karamɔxɔ naxa, a xɔɲɛ
yigiyaden minɛn e nun a xarandiine Halagi
Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donse donna tiin
dɛnaxan yi?' 15 Nayi, a banxin yire gbeena
nde yitama ɛ ra nɛn kore banxin kɔɛ ra, a
yitɔnxi ki faɲi, ɛ xa donseen nafala en xa
mɛnni." 16 Xarandiine yi keli, e siga taani,
e sa feene birin li na alo Yesu a fala e xa
kii naxan yi. E yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla donseen nafala.

17 Ninbanna to a li, Yesu nun a xarandii fu
nun firinne yi fa. 18 E yi e dɛgema waxatin
naxan yi, Yesu naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ
xa, ɛ tan naxanye ɛ dɛgema n fɛma, ɛ tan
nde keden n yanfama nɛn." 19 Xarandiine yi
sunu han, e yi e bode maxɔdin fɔlɔ keden
keden yɛɛn ma, e naxa, "N tan nan a ra ba?"
20 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ tan muxu fu nun
firinna nde keden nan a ra nxu nun naxan
nxu yiin nagodoma lenge kedenna kui yati!
21 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn faxama nɛn alo
Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon
na kanna yɛɛ ra naxan n tan Muxuna Dii
Xɛmɛn soma yamaan yii! A yi fisa nun hali
na muxun mi yi bari nun mumɛ!"

*Marigina xim*ɛnna fe
Matiyu 26.26-30, Luka 22.15-20, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25

22 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yesu
yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a
yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a
naxa, "Ɛ a tongo, n fati bɛndɛn nan ito ra."

23 Na xanbi ra, a yi igelengenna fan tongo,
a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, e birin yi
e min a ra. 24 Yesu naxa, "N wunla ni ito ra n
layirin xidima en tagi naxan xɔn. A minima
muxu wuyaxi nan xa. 25 N xa ɲɔndin fala ɛ
xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra,
n mi fa a minma han n mɔn yi a min Alaa
Mangayani."

26 Na xanbi ra, e bɛtin ba,‡ e siga Oliwi
Geyaan fari.

*Piy*ɛri yi a mɛ Yesu ra
Matiyu 26.31-35, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38

27 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ birin ɛ
mɛma n na nɛn, amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni,
fa fala, 'N xuruse rabaan faxama nɛn,
yɛxɛɛne birin yi xuya ayi.'§ 28 Koni n na
keli sayani, n sigama nɛn ɛ yɛɛ ra Galile
yamanani." 29 Piyɛri yi a yabi, a naxa,
"Hali bonne birin e mɛ i ra, n tan mi na
ligɛ!" 30 Yesu yi a fala Piyɛri xa, a naxa, "N
xa ɲɔndin fala i xa. To kɔɛɛn na, benun
dontonna xa wuga sanɲa ma firin, i yɛtɛna
a falama nɛn dɔxɔɲa ma saxan a i mi n
kolon." 31 Piyɛri yi a yabi a sɔbɛɛn na, a naxa,
"Hali en birin faxa, n mi a falɛ mumɛ, fa fala
n mi i kolon!" Xarandiin bonne fan birin yi
na fala.

*Yesu yi Ala maxandi nak*ɔni
Matiyu 26.36-46, Luka 22.39-46

32 E yi siga yirena nde yi naxan xili Getese-
mani. Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa,
"Ɛ dɔxɔ be, n tan xa sa Ala maxandi." 33 Na
xanbi ra, a Piyɛri nun Yaki nun Yoni tongo,
a siga e ra, a bɔɲɛn yi rafɔrɔ, a yi sunu. 34 A
yi a fala e xa, a naxa, "N bɔɲɛn nafɔrɔxi han
n faxa. Ɛ lu be, ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi."

35 A yi a masiga ndedi, a yi bira bɔxɔni, a yi
Ala maxandi alogo a xa nɔ na tɔrɔ waxatin
makuyɛ a ra. 36 A yi Ala maxandi, a naxa,
"N Fafe Ala, baba, i nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.
Tɔrɔya igelengenni ito masiga n na, koni n
tan sagoon nama liga fɔ i tan sagona." 37 Na
xanbi ra, a mɔn yi xɛtɛ, a yi a xarandiine li
xixɔnli. A yi a fala Piyɛri xa, a naxa, "Simɔn,
i xiin nɛn ba, i mi nɔxi luyɛ i yɛɛ ra yi hali
waxatidi? 38 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ yi Ala maxandi
alogo ɛ nama bira tantanni. Ɛ niin waxɔn
feen fan koni ɛ fati bɛndɛn sɛnbɛn mi na."

39 A mɔn yi siga, a sa Ala maxandi, a mɔn
yi xɛtɛ na falane ma. 40 A mɔn yi xɛtɛ, a
xarandiine li xiyɛ, bayo xixɔnla bata yi e
suxu. E mi yi fa a kolon e a yabin naxan na.

‡ 14:26: E namunna nan yi a ra e xa bɛtin ba na sali waxatini fata Yaburin sorana nde ra keli Yaburin 113 han Yaburin 118 kui. § 14:27: Sakari 13.7 Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na. E na Yesu faxa, a xarandiine birin xuyama ayi nɛn.

41 A mɔn yi xɛtɛ a saxandeni a yi a fala e xa, a
naxa, “Ɛ mɔn xima ba? Ɛ mɔn ɛ matabuma
ba? Ɛ a lu iki, waxatin bata a li! A mato, n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn bata so hakɛ kanne
sɛnbɛn bun ma iki. 42 Ɛ keli, en siga. Muxun
naxan n yanfama, a n so yiini, a bata fa!”

Yesu suxu fena
Matiyu 26.47-56, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12

43 A mɔn yi fala tiini, Yudasi, Yesu a
xarandii fu nun firinna nde yi fa, ganla
biraxi a fɔxɔ ra saraxarali kuntigine nun
sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne nax-
anye rafa. Silanfanne nun gbengbetenne
e yii.* 44 Naxan yi a yanfama, na bata
yi taxamasenna fala nun, a naxa, “N na
muxun naxan sunbu, a tan nan na ra. Ɛ yi a
suxu, kantan muxune yi siga a ra!”
45 Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a
naxa, “Karamɔxɔ!” A yi a sunbu. 46 Nayi,
e dutun Yesu ma, e yi a suxu! 47 Muxun
naxanye yi tixi na dɛxɔn, na nde yi a silan-
fanna botin, a yi Saraxarali Kuntigi Singena
konyin tunla sɛgɛ a ma. 48 Yesu yi a fala e
xa, a naxa, “Ɛ bata fa n suxudeni silanfanne
nun gbengbetenne ɛ yii alo mafu tiin nan
yi n na nun. 49 N yi ɛ fɛma lɔxɔ yo lɔxɔ, n
yi xaranna tima Ala Batu Banxini, ɛ mi n
suxu. Koni a fɛrɛ mi na fɔ Kitabuna falan
xa kamali.”
50 Na xanbi ra, xarandiine birin yi a
rabeɲin, e yi e gi. 51 Banxulanna nde yi
biraxi Yesu fɔxɔ ra, a bitinganna nan tun yi
mafilinfilinxi a ma. E yi a suxu, 52 koni a yi a
dugin lu e yii, a ragenla yi a gi.

Yesu Yahudiya mangane yɛtagi
Matiyu 26.57-68, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 19-24

53 E yi Yesu tongo, e siga a ra Saraxar-
ali Kuntigi Singena banxini. Saraxarali
kuntigine nun yamaan fonne nun sariya
karamɔxɔne yi e malan na. 54 Piyɛri yi bira
a fɔxɔ ra, koni e yi tagi kuya, han Saraxarali
Kuntigi Singena tande ma. A dɔxɔ kan-
tan muxune fɛma tɛɛn xɔn e maxaradeni.
55 Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan
birin yi kata sereyana nde fendeni Yesu xili
ma alogo e xa a faxa. Koni e mi sese sɔtɔ.
56 Muxu wuyaxi yi wulen seren ba Yesu xili
ma, koni sereyane mi yi lanxi e bode ma.
57 Muxuna ndee mɔn yi keli e wule sereni
ito ba Yesu xili ma, e naxa, 58 “Nxu a xuiin
mɛxi nɛn a falama, a naxa, ‘N na Ala Batu
Banxini ito kalama nɛn adamadiine naxan
nafalaxi, n yi gbɛtɛ ti soge saxan bun ma,
adamadiine mi naxan tiyɛ.’ ” 59 Koni hali ne
fan, e sereyane mi lan e bode ma.

60 Saraxarali Kuntigi Singen yi ti e birin
yɛtagi, a Yesu maxɔdin, a naxa, “Muxuni
itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xɔn
ba?” 61 Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali
Kuntigi Singen mɔn yi a maxɔdin, a naxa,
“Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na ba,
Duban Kanna a Diina?” 62 Yesu yi a yabi, a
naxa, “A tan nan n tan na. Awa, ɛ birin n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn toma nɛn dɔxi Ala
Sɛnbɛmaan yiifanna ma. Ɛ yi n famatɔɔn
to kundani keli kore.” 63 Saraxarali Kuntigi
Singen yi a domani bɔ, a naxa, “En mako mi
fa sereya yo ma sɔnɔn! 64 Ɛ bata a xuiin mɛ a
Ala rayelefuma. Ɛ mirixi a ma di?” E birin yi
a yalagi, e naxa, a lan nɛn a xa faxa. 65 Ndee
yi e dɛgen namini fɔlɔ Yesu ma. E yi a yɛɛn
maxidi, e yi a bɔnbɔ, e naxa, “Nabiya falane
ti!” Kantan muxune yi a suxu, e yi a bɔnbɔ.

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Matiyu 26.69-75, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27

66 Piyɛri yi dɔxi tanden ma waxatin
naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena walikɛ
ɲaxanla nde yi fa. 67 A to Piyɛri to a maxarɛ,
a yi a mato ki faɲi, a naxa, “I tan fan yi Yesu
Nasarɛti kaan fɔxɔ ra.” 68 Koni Piyɛri yi a
tandi, a naxa, “N mi a kolon i waxi naxan
fala fe yi,” a siga tanden so dɛɛn na. Nayi,
dontonna yi wuga. 69 Walikɛ ɲaxanla to a
to mɛnni, muxun naxanye yi tixi na, a mɔn
yi a fala ne xa, a naxa, “A tan muxuna nde
nan ito ra.” 70 A mɔn yi a matandi. Waxatidi
danguxina, muxun naxanye yi tixi na, ne
mɔn yi a fala Piyɛri xa, e naxa, “A tan nde
nan i tan fan na yati, amasɔtɔ Galile kaan
nan i tan fan na.” 71 Nayi, Piyɛri yi a kɔlɔ
dangane ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi
xɛmɛni ito kolon ɛ naxan ma.”

72 Na waxatin yɛtɛni dontonna mɔn yi
wuga a firindeni, Yesu falan naxan ti, na yi
rabira Piyɛri ma, a naxa, “Benun dontonna
xa wuga saŋna ma firin, i a falama nɛn
dɔxɔŋna ma saxan a i mi n kolon.” Nayi, a
yi wuga fɔlɔ.

* 14:43: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

15

E siga Yesu ra Pilati fɛma
Matiyu 27.1-2, 11-14, Luka 23.1-5, Yoni 18.28-38

1 Subaxani saraxarali kuntigine nun ya-
maan fonne nun sariya karamɔxɔne nun
kitisa yamaan birin yi a feen nagidi. E yi
Yesu xidi, e yi a xali Pilati fɛma. 2 Pilati yi
a maxɔdin, a naxa, "Yahudiyane mangan
nan i tan na ba?" Yesu yi a yabi, a naxa, "I
bata a fala." 3 Saraxarali kuntigine yi Yesu
kansun fe wuyaxi ra. 4 Nanara, Pilati mɔn
yi a maxɔdin, a naxa, "I mi e yabin ba? A
mato, e bata i kansun fe wuyaxi ra." 5 Yesu
mi tin fala yo tiyɛ. Pilati yi kabɛ na ma kati!

E Yesu faxa feen nagidi
Matiyu 27.15-26, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16

6 E yi darixi nɛn kasorasa keden beɲinɲɛ
sali lɔxɔni, yamaan na naxan ma fe fala.
7 Na waxatini xɛmɛna nde yi na naxan yi xili
Baraba, a yi kasoni e nun muxu murutɛxin
naxanye keli mangan xili ma, e faxan ti.
8 Yamaan yi fa Pilati mafan, a xa a dari
feen liga e xa. 9 Pilati yi e maxɔdin, a
naxa, "Ɛ waxi a xɔn ma n xa Yahudiyane
mangan beɲin ɛ xa?" 10 Amasɔtɔ a yi a
kolon a saraxarali kuntigine Yesu soxi a yii
xɔxɔlɔnyaan nan ma.
11 Koni saraxarali kuntigine yi yamaan
nadin, alogo Pilati xa Baraba nan beɲin.
12 Pilati mɔn yi falan ti yamaan xa, a naxa,
"Ɛ naxan xilima fa fala a Yahudiyane man-
gana, n xa nanfe liga a ra?" 13 E yi sɔnxɔ,
e naxa, "A gbangban wudin ma!" 14 Koni
Pilati yi e maxɔdin, a naxa, "A fe ɲaxin
mundun ligaxi?" Koni e sɔnxɔn yi siga gboɛ
ayi, e naxa, "A gbangban!" 15 Pilati yi tin a
xa yamaan nafan feen naba. Nanara, a yi
Baraba beɲin e xa. A yi yamarin fi a Yesu xa
bulan, e yi a gbangban wudin ma.

Sofane yi Yesu magele
Matiyu 27.27-31 Yoni 19.2,3

16 Yamana kanna sofane yi Yesu xali ya-
mana kan banxini, sofane ganla birin yi e
malan. 17 E yi doma mamiloxin nagodo a
ma,* e wudi yii ɲali kanne dɛnbɛ kɔmɔtin
na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a
xunna. 18 E yi lu a magelɛ, e naxa, "I xɔnyɛ,
Yahudiyane mangana!" 19 E yi tamina nde
tongo, e lu a bɔnbɛ a xunna ma, e yi e dɛgen
namini a ma, e yi e xinbi sin a yɛtagi, e a
binya mageleni. 20 E to yelin a magelɛ, e
doma mamiloxin ba a ma e mɔn yi a maxidi
a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra
a gbangbandeni wudin ma.

E yi Yesu gbangban wudin ma
Matiyu 27.32-44, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27

21 E yi lan xɛmɛna nde ra naxan yi xili
Simɔn Sirɛni kaana, Alesandire nun Rufu
fafe. A yi kelima xɛɛn ma siga taani. E
yi a karahan a xa Yesu faxa wudin tongo.
22 E yi siga Yesu ra han na yireni dɛnaxan
xili Golɔgɔta, naxan bunna nɛɛn, "xun
xɔri yirena." 23 E yi mirihi nun manpaan
basanxin so Yesu yii alogo a xa a min, nde
yi ba tɔrɔyaan na, koni a mi tin a rasuxɛ.
24 Awa, e yi a gbangban wudin ma, e yi
masɛnsɛnna ti lan a dugine yitaxun feen
ma. 25 E yi a gbangban wudin ma soge
raxɛnxɛn waxatini. 26 E yi a kansun kɛdin
sɛbɛ fa fala "Yahudiyane Mangan nan ito
ra." 27 E yi muɲade firin gbangban wudine
ma Yesu fɛma, keden a yiifanna ma, keden
a kɔmɛnna ma.
28 Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa,
"A yatɛ nɛn alo fe ɲaxi rabane." 29 Dangu
muxune yi a makonbi e yi e xunni maxa,
e naxa, "Ee! I tan naxan Ala Batu Banxin
kalama, i yi a ti soge saxan bun ma, 30 awa,
iki, godo i keli wudin kɔɛ ra, i yi i yɛtɛ
rakisi!" 31 Saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne fan yi Yesu magele na kiini, e
yi a fala e bode xa, e naxa, "A bata bonne
rakisi, koni a mi nɔɛ a yɛtɛ rakisɛ! 32 Nxu xa
Alaa Muxu Sugandixina, Isirayila mangan
to godɛ iki keli wudin ma alogo nxu xa
dɛnkɛlɛya a ma!"

Muxun naxanye yi gbangbanxi wudin
ma a fɛma, ne fan yi a makonbi han!

Yesu faxa fena
Matiyu 27.45-56, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30

33 Dimin yi so yiren birin xun na yanyi
tagini han se din waxatin yi maso. 34 Na
waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini
lengben, a naxa, "Eli, Eli, lama sabakitani?"
Na bunna nɛɛn fa fala, "N ma Ala, n ma Ala,
i n nabeɲinxi nanfera?"†

* 15:17: Doma mamiloxin findixi mangane domaan na. E fa a mangayaan nan magelema.
† 15:34: Yaburi 22.2

35 Muxuna ndee yi tixi na yi, na ndee yi
a xuiin mɛ, e naxa, “Ɛ tuli mati, a Nabi Eli
xilima!” 36 E tan nde yi dugi dungin tongo, a
siga a giyɛ, a sa a sin minse muluxunxini, a
yi a so wudin xun na, a yi a ti Yesu xa. A yi a
lan Yesu dɛɛn ma, a naxa, “A mamɛ, nxu xa
a to xa Nabi Eli a ragodɛ keli wudin kɔɛ ra!”
37 Yesu yi a xuini te fangan na, a faxa.
38 Dugin naxan yi singanxi Ala Batu
Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra, fɔlɔ a xunna
ma han a labena. 39 Sofa Kuntigin naxan yi
tixi wudin yɛtagi nun, na yi Yesu xuiin mɛ,
a yi a faxa kiin to, a naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn
nan yi a ra yati!”
40 Ɲaxanla ndee yi tixi wulani, e a
matoma. Mariyama Magadala kaan yi ne
yɛ nun, e nun Mariyama, Yaki xuri nun
Yose nga e nun Salome. 41 Ne nan yi biraxi
a fɔxɔ ra Galile yamanani nun a malideni.
Ɲaxalan wuyaxi gbɛtɛye fan yi na naxanye
fan fa a fɔxɔ ra Yerusalɛn taani.

Yesu maluxun fena
Matiyu 27.57-61, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

42 Ɲinbanna bata yi a li. Yuma lɔxɔn nan
yi a ra Matabu Lɔxɔn nan yi na xɔtɔn bode.
43 Yusufu Arimate kaan yi fa, muxu gbeen
nan yi a ra kitisane malanni, naxan fan yi
Alaa mangayaan mamɛma, na yi susu sigɛ
Pilati fɛma a maxɔdindeni Yesu binbina fe
ma. 44 Pilati na mɛ waxatin naxan yi fa fala
a Yesu bata faxa, a yi tɛrɛna na falan na. A
sofa kuntigin xili, a yi a maxɔdin xa Yesu
bata faxa. 45 Pilati to sofa kuntigina falan
mɛ, a yi yamarin fi, a e xa Yesu binbin so
Yusufu yii. 46 Yusufu yi kasangenna sara,
a yi a binbin nagodo, a yi a kasangen, a
sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini
alo faran yili. Na xanbi ra, a gɛmɛ gbeen
makutukutu gaburun dɛ ra. 47 Mariyama
Magadala kaan nun Mariyama bonna, Yose
nga, ne yi a matoma e Yesu sa dɛnaxan yi.

16

Yesu keli fena sayani
Matiyu 28.1-8, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10

1 Matabu Lɔxɔn to dangu, Mariyama Ma-
gadala kaan nun Mariyama, Yaki nga nun
Salome yi latikɔnɔnna sara alogo e xa sa a
sa Yesu binbin ma. 2 Xatin xɔtɔnni sogen
te waxatini, e yi sigama gaburu dɛɛn na,
3 e yi e bode maxɔdin, e naxa, “Nde gɛmɛn
makutukutuma, a yi a ba gaburun dɛ ra en
xa?” 4 E fa e yɛɛn nakelɛ, e yi a to a gɛmɛn
bata yi makutukutu, a ba gaburun dɛ ra. Na
gɛmɛn yi gbo han! 5 E yi so gaburun kui,
e banxulan doma fixɛ kanna nde to dɔxi
yiifanna ma, e gaxu kati!
6 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu,
ɛ Yesu Nasarɛti kaan nan fenma naxan
gbangban wudin ma. A mi be, a bata keli
sayani! E a sa be nin. 7 Koni ɛ siga, ɛ sa
a fala a xarandiine nun Piyɛri xa, ɛ naxa,
‘A sa ɛ lima Galile yamanani, ɛ sa a toma
nɛn na yi, alo a fala ɛ xa kii naxan yi.’ ” 8 E
kui fuxin yi siga e giyɛ keli gaburun kui, e
xuruxurunma. Koni e mi sese fala muxu yo
xa amasɔtɔ e yi gaxuxi han!

Yesu yi mini kɛnɛnni Mariyama Maga-
dala kaan xa
Matiyu 28.9-10, Yoni 20.11-18

9 Yesu to keli sayani xatin subaxani, a
mini Mariyama Magadala kaan nan singe
xa kɛnɛnni, a ɲinan soloferen kedi naxan
fɔxɔ ra. 10 Mariyama yi sa na xibarun nali
Yesu fɔxɔrabirane ma, naxanye yi wugama
Yesu ɲan feen na. 11 Awa, e to a mɛ a Yesu
niin mɔn bata bira a yi, a Mariyama bata a
to, e mi la a ra.

Yesu yi a yɛtɛ yita a xarandii firin na
Luka 24.13-35

12 Na xanbi ra, Yesu yi a yɛtɛ yita e tan
muxu firinna nde ra kii gbɛtɛ yi kiraan xɔn
ma, e yi sigan tima burunna ra waxatin
naxan yi. 13 E yi xɛtɛ, e sa na fala bonne xa,
koni e mi la e ra.

Yesu yi a xarandiine xɛ
*Matiyu 28.16-20, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kɛ*wanle 1.6-8

14 Na xanbi ra, Yesu yi mini kɛnɛnni
xarandii fu nun kedenne xa, e yi e dɛgema
waxatin naxan yi. A yi e maxadi e
dɛnkɛlɛyatareyaan nun e bɔɲɛ xɔdɛxɛyana
fe ma amasɔtɔ naxanye a to a niini, e mi
la ne ra. 15 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga
dunuɲa yiren birin yi, ɛ n ma falan Xibaru
Fɛɲin kawandin ba daala birin xa. 16 Naxan
na dɛnkɛlɛya, a rafu igeni, na kisima nɛn.
Xa naxan mi dɛnkɛlɛya, na yalagima nɛn.
17 Naxanye na dɛnkɛlɛya, e taxamasenni itoe
ligama nɛn n xinli: E ɲinanne kedima nɛn,
e yi xui gbɛtɛ nɛnɛne fala, 18 e yi saɲine suxu
e yiine ra, e dabarin don, sese mi liga e

ra. E yiin sama nɛn furetɔne ma, e yi e
rakɛndɛya."

Yesu te fena ariyanna yi
*Luka 24.50-53, K*ɛwanle 1.9-11

[19] Marigi Yesu yelin falan tiyɛ e xa wax-
atin naxan yi, a te ariyanna yi a sa dɔxɔ Ala
yiifanna ma. [20] E yi siga kawandin badeni
yiren birin yi. Marigin yi walima e xɔn, a
yi a falan sɛnbɛ so taxamasenne ra.

Luka

Luka Yesu a Fe Xibaru Faɲin Naxan Sɛbɛ

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sɛbɛ Alaa Nii Sariɲanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Luka Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn fɔ ɲɛɛ tonge saxan e nun suulun ɲɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Luka mi yi Yesu fɔxɔ ra a dunuŋa yi gidini. A dɛnkɛlɛya Yesu te xanbin nin kore xɔnna ma Xɛra Pɔli waxatini. Dandan tiin nan yi Luka ra, a yi lɔnnixi ki faɲi. A siga nɛn Yesu a xarandiine fɛma Yerusalɛn taani, a yi Yesu a fe birin fɛsɛfɛsɛ alogo a xa dɛntɛgɛ kamalixin sa dunuŋa muxune birin xa. A sɛbɛxi muxuna nde nan ma naxan xili, "Teyofili." A kari mi kolonxi to, koni a xinla bunna nɛɛn fa fala "Ala Xanu Muxuna." Han to, a mɔn sɛbɛxi ne nan ma naxanye bata Ala xanu.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yɛbama, Mariyamaa diina. Yesu a dunuŋa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nɛn a yamaan xa. A mɔn yi kabanako wuyaxi liga. Luka na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a keli fena sayani. Yesu texi ariyanna yi kii naxan yi, na fan yɛbaxi Kitabun yireni ito yi.

Kitabun yireni ito nan muxune malima alogo e xa a famu Yesu findixi Alaa Diin na kii naxan yi. Na feen sɛbɛxi Luka 1.34-35 kui. Ala mi findɛ diin sɔtɔ muxun na alo adamadiine diin sɔtɔn kii naxan yi. Ala Yesu daxi a nga kui nɛn alo a dunuŋa da a fala xuiin xɔn ma kii naxan yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Nayi, Yesu Fafe mi toxi dunuŋa yi. Xa a fafe mi toxi dunuŋa yi, a fafe findixi nde ra nayi? Na feen ma, yamaan to a fafe a fe falama, e yi a fala fa fala Ala nan a fafe ra bayo a tan nan Yesu da a nga kui. Na nan Yesu findixi Alaa Diin na.

[1] N xɔyin Teyofili,*

Muxu wuyaxi bata sɛbɛnla ti lan feene ma naxanye liga nxu yɛɛ xɔri. [2] E feene yɛbaxi nɛn alo sereya kɛndɛne a fala e xa kii naxan yi, xabu a fɔlɔni, naxanye Alaa falan nalima. [3] Awa, n xɔyin Teyofili, n bata feni itoe xaran, n yi e fɛsɛfɛsɛ ki faɲi xabu a fɔlɔni. N bata n miri a ma, n naxa, "A lan n xa a sɛbɛ ki faɲi, n yi a rasiga i ma." [4] N ni ito ligaxi nɛn alogo i xa na feene birin ɲɔndin kolon i xaranxi naxanye ma.

Yoni bari feen yi fala

[5] Ito birin fɔlɔxi Herode a mangayaan waxatin nin Yudaya yamanani. Saraxaralina nde yi na, a xili Sakari naxan yi kelixi saraxarali Abiya bɔnsɔnni. A ɲaxanla yi xili Elisabɛti. Na fan yi kelixi saraxarali Haruna bɔnsɔnna nin. [6] E firinna birin yi tinxin Ala yɛɛ ra yi, e yi Marigina yamarin nun a sariyan birin suxi. [7] Dii yo mi yi e yii nun, amasɔtɔ gbantan nan yi Elisabɛti ra, e firinna birin bata yi fori han!

[8] Lɔxɔna nde, Sakari a saraxarali wanla waxatin yi a li Ala xa, [9] e yi a sugandi masɛnsɛnna xɔn alo saraxaraline darixi a ra kii naxan yi, alogo a xa so Marigin Batu Banxini wusulan gandeni. [10] Yamaan yi malanxi tandeni Ala maxandideni wusulanna gan waxatini, [11] nayi, Marigina malekan yi mini kɛnɛnni a xa, a ti wusulan ganden yiifanna ma. [12] Sakari malekan to waxatin naxan yi, a kuisan, a gaxu. [13] Koni malekan yi a fala a xa, a naxa, "Sakari, i nama gaxu! Ala bata i xuiin mɛ, i ya ɲaxanla, Elisabɛti dii xɛmɛn sɔtɔma nɛn i xa, i yi a xili sa Yoni. [14] I sɛwama nɛn, muxu wuyaxi fan yi sɛwa a bari feen na. [15] Amasɔtɔ a findima nɛn muxu gbeen na Marigin yɛtagi. A nama manpaan min, a nama dɔlɔ ma se yo min. A lugoma nɛn Alaa Nii Sariɲanxin na xabu a nga kui waxatin naxan yi. [16] A fama nɛn Isirayila kaan wuyaxi ra e Marigina Ala ma. [17] A sigama Marigina xɛrayaan na nɛn sɛnbɛni alo Nabi Eli† a liga kii naxan yi. A yi dii fafane bɔŋɛn nafindi e diine ma. A yi muxu murutɛxine masara, e miriyaan yi liga alo tinxin muxune, alogo a xa yamani tɔn Ala xa ki faɲi."

[18] Sakari yi a fala malekan xa, a naxa, "N na a kolonma di, fa fala ɲɔndi nan ito ra? N tan bata fori, n ma ɲaxanla fan bata fori."

[19] Malekan yi a yabi, a naxa, "Baraka Yibirila nan n tan na, naxan tima Ala yɛtagi.

* 1:1: Teyofili: Muxu xinla na a ra naxan bunna nɛɛn, fa fala "Muxun naxan Ala xanuxi." † 1:17: A mato Malaki 3.23-24 kui.

A tan nan n xɛxi i ma feni ito Xibaru Faɲin
nalideni i ma. [20] Koni bayo i mi laxi n ma
falan na, naxan sa kamalima a waxatini, i
findima nɛn bobon na, i mi falan tima han
na yi liga."

[21] Na waxatini, yamaan yi Sakari
mamɛma. E yi kɔntɔfili bayo a bata yi bu
Ala Batu Banxini. [22] Koni a to mini, a mi nɔ
falan tiyɛ e xa, e yi a kolon fa fala a bata fe
toon ti Ala Batu Banxini. A yi a yiin maliga
e xa bayo a mi yi nɔɛ falan tiyɛ.

[23] A wali lɔxɔne ɲanxina Ala xa, Sakari yi
xɛtɛ a konni. [24] Na dangu xanbini, a ɲaxanla
Elisabɛti yi fudikan. Kike suulun, a mi mini
tandeni. [25] A yi a fala, a naxa, "Marigina ito
nan ligaxi n xa, a bata tin a xa n ma yagin
ba n ma n ma muxune tagi."

Yesu bari feen yi fala

[26] Elisabɛti kuiin kike senninna, Ala yi
maleka Yibirila rasiga Galile taana nde yi
naxan xili "Nasarɛti." [27] A falan ti sungutun
nasɔlɔnxin xa, xɛmɛna nde bata yi a ma-
suxu naxan yi xili Yusufu, Manga Dawuda
bɔnsɔnna muxuna nde nan yi na ra. Na
sungutun nasɔlɔnxin yi xili nɛn Mariyama.
[28] Malekan yi fa a fɛma, a naxa, "Sɛwani i
xa Ala fe faɲin nagidixi i tan naxan ma.
Marigina i xɔn!"

[29] Mariyama yi kuisan malekana falana
fe ra, a yi a miri a xɔntɔnna bunna ma.
[30] Malekan yi a fala a xa, a naxa, "Mariyama,
i nama gaxu amasɔtɔ Ala bata maragidi
faɲin fi i ma. [31] I fudikanma nɛn, i dii
xɛmɛn sɔtɔ, i yi a xili sa Yesu.‡ [32] A binyen
sɔtɔma nɛn, a xili bama nɛn a Kore Xɔnna
Alaa Dii Xɛmɛna. Marigina Ala a findima
nɛn mangan na alo a benba Dawuda yi kii
naxan yi. [33] A findima nɛn Yaxuba bɔnsɔnna
mangan na habadan. A mangayaan mi
ɲanɲɛ mumɛ!"

[34] Mariyama yi a fala malekan xa, a naxa,
"Sungutun nasɔlɔnxin nan n tan na, ito
ligama di nayi?"

[35] Malekan yi a yabi, a naxa, "Alaa Nii
Sariŋanxin godoma nɛn i ma, Kore Xɔnna
Ala sɛnbɛn godoma nɛn i xun ma. Nanara,
na dii sariŋanxin xili bama nɛn a Alaa Dii
Xɛmɛna. [36] I ngaxakedenna Elisabɛti fan
fudikanna nan a ra iki. Hali a to bata fori, e
yi a falama naxan ma a gbantana, na kuiin
kike senninden na ra iki. [37] Amasɔtɔ Ala nɔɛ
feen birin ligɛ nɛn."

[38] Mariyama naxa, "Marigina walikɛɛn
nan n tan na, Ala xa na liga n xa alo i bata a
fala kii naxan yi." Malekan yi keli a fɛma.

*Mariyama yi siga Elisab*ɛti fɛma

[39] Na xanbi ra, Mariyama yi a yitɔn ma-
furɛn, a siga taana nde yi Yuda yamanani,
geya wuyaxi yi dɛnaxan yi. [40] A siga Sakari
konni Elisabɛti xɔntɔndeni. [41] Elisabɛti
Mariyama xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin
naxan yi, diin yi a ramaxa Elisabɛti kui.
Elisabɛti yi lugo Alaa Nii Sariŋanxin na. [42] A
yi a fala ti xuini te, a naxa, "Baraka diin
nan i tan na ɲaxanle tagi! I diin naxan fan
sɔtɔma, baraka diin nan na ra! [43] N binyen
sifani ito sɔtɔxi di, n kanna nga xa fa n
konni? [44] Amasɔtɔ, n na i xɔntɔn ti xuiin
mɛ waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa n kui
sɛwani. [45] Sɛwani i xa, i tan naxan laxi a ra
fa fala Marigina falan kamalima nɛn."

*Mariyamaa b*ɛtina

[46] Mariyama naxa,
"N Marigin tantunma n bɔŋɛni.
[47] N sɛwaxi n bɔŋɛni n nakisimana Alaa fe ra.
[48] Amasɔtɔ a bata a xaxili lu
n tan a walikɛ magodoxin xɔn ma.
Nanara, fɔlɔ iki ma han habadan,
muxun birin a falama nɛn
a baraka diin nan n tan na.
[49] Amasɔtɔ Ala Sɛnbɛmaan bata fe gbeen liga
n xa.
A xinla sariŋan.
[50] A kininkinin a yɛɛragaxu muxune ma
han mayixɛtɛ mayixɛtɛne.
[51] Ala bata a yiini bandun,
a yi waso muxune raxuya ayi
e nun e fe yitɔnxine.
[52] Ala bata manga sɛnbɛ kanne ba e manga
gbɛdɛne yi.
Naxanye e yɛtɛ magodoxi, a yi ne yite.
[53] A kamɛtɔne ralugo fe faɲin na.
A nafulu kanne yii seene ɲan.
[54] Ala layirin naxan xidi en benbane xa,
a mi ɲinanxi na ma.
[55] A yi a xaxili lu a hinanna xɔn ma
Iburahima xa e nun a bɔnsɔnna birin
han habadan!"

[56] Mariyama yi kike saxan ti Elisabɛti
fɛma. Na xanbi ra, a yi xɛtɛ a konni.

Yoni Marafu Tiin bari fena

‡ 1:31: Yesu xinla bunna nɛɛn, fa fala "Marakisi Tiina" Heburu xuini.

57 Elisabɛti dii bari waxatin yi a li, a yi dii
xɛmɛn sɔtɔ. 58 A dɔxɔ bodene nun a xabilan
muxune yi a mɛ a Marigin bata kininkinin
a ma, e yi sɛwa e bode xɔn ma.
59 Diin barin lɔxɔ xunna, e fa a ra a banx-
ulandeni, e yi a xili sama nɛn Sakari alo a
fafe xinla kii naxan yi. 60 Koni a nga naxa,
"Ɛn-ɛn de! A xili sama nɛn Yoni."
61 E yi a fala a xa, e naxa, "Muxu yo mi i
bɔnsɔnni naxan xili na kiini." 62 Nayi, e yi
e yiin maliga a fafe xa, e yi a maxɔdin diin
xinla ma.
63 Sakari yi walaxan tongo, a yi a sɛbɛ, a
naxa, "A xili nɛn Yoni." E birin yi kabɛ kati!
64 Na waxatin yɛtɛni, Sakari yi nɔ falan tiyɛ,
a Ala tantun fɔlɔ. 65 A dɔxɔ bodene yi gaxu
kati! Muxune yi na feene falama Yudaya
yamanan birin yi. 66 Naxan birin a mɛ, ne yi
e miri, e maxɔdinna ti, e naxa, "Diini ito sa
ligama di?" Amasɔtɔ e bata yi a yigbɛ kati,
a Marigin sɛnbɛna a xun ma.

Sakari yi waliyiya falane ti

67 Yoni Fafe Sakari yi lugo Alaa Nii
Sariŋanxin na, a yi waliyiya falane ti, a
naxa,
68 En Marigin tantun, Isirayilaa Ala!
Amasɔtɔ a bata fa,
a yi a yamaan mali,
a yi e xɔrɔya.
69 A bata Marakisi Tiin sɛnbɛmaan namini
a walikɛɛn Dawuda bɔnsɔnni,
70 alo a fala a nabi sariŋanxine xɔn ma kii
naxan yi
xabu waxati danguxine.
71 A layirin xidi
a a en xunbama nɛn en yaxune yii,
e nun naxanye birin en naŋaxuxi.
72 A yi kininkinin en benbane ma,
a yi a xaxili lu a layiri sariŋanxin xɔn ma,
73 alo a kɔlɔ en benba Iburahima xa kii naxan
yi.
74 A yi en xunba en yaxune ma.
A tin, en yi a batu bɔŋɛ xunbenli.
75 A yi en findi a muxu sariŋanxine
nun tinxin muxune ra a yɛɛ ra yi en siin
birin yi.
76 N ma diina, e i xilima nɛn
a Kore Xɔnna Alaa nabina.
I sigama nɛn Marigin yɛɛ ra.
I kirani tɔn a xa.
77 I yi kisi feen yita a yamaan na,
e yulubine yi xafari
78 a kininkinin gbeen barakani.
A tan nan a ligama en lu kɛnɛnni
alo sogen tematɔna.
79 A yi muxune makɛnɛn
naxanye dɔxi dimini sayaan yɛɛ ra.
A yi bɔŋɛ xunbenla kiraan yita en na.
80 Awa, diin yi gboma, a yi sɛnbɛn sɔtɔma
e nun xaxinla. A yi lu wulani han a mini
waxatin yi a li kɛnɛnni Isirayila muxune xa.

2

Yesu yi bari
Matiyu 1.18-25

1 Na waxatini, Romi Manga Gbee Ogustu
yi yamarin fi a yamanan muxune birin xinla
xa sɛbɛ. 2 Kiriniyusi yi yamana kanyani
Siriya yamanani waxatin naxan yi, a sɛbɛ
fɔlɔn nan yi na ra. 3 Awa, muxune birin yi
siga e taane yi e xinle sɛbɛdeni.
4 Yusufu fan yi keli Galile Nasarɛti taani,
a siga Yudaya taana nde yi naxan yi xili
Bɛtɛlɛmi, Manga Dawuda sɔtɔxi dɛnaxan
yi. Yusufu yi siga na, amasɔtɔ Dawuda
bɔnsɔnna nan yi a tan fan na, 5 a siga a xili
sɛbɛdeni e nun Mariyama naxan yi masuxi
a xɔn ŋaxalandiyani. A fudi kanna nan yi
a ra. 6 E yi Bɛtɛlɛmi yi waxatin naxan yi,
Mariyama dii bari waxatin yi a li. 7 A yi a
dii xɛmɛ singen sɔtɔ. A yi a mafilin dugini,
a yi a sa xuruseene balon sa seen kui kulani
amasɔtɔ e mi yigiya sɔtɔ xɔŋɛ yigiyadeni.

Yɛxɛɛ kantanne nun malekane fe

8 Yɛxɛɛ kantanna ndee yi na yamanani
naxanye yi xima burunna ra, e yi e yɛxɛɛne
kantanma kɔɛɛn na. 9 Marigina malekan
yi mini kɛnɛnni e xa, Marigina nɔrɔn yi
godo e xun ma. E gaxu kati! 10 Koni
malekan yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ nama gaxu
amasɔtɔ n faxi fena nde Xibaru Faŋin nan
nalideyi ɛ ma, naxan findima sɛwa gbeen
na yamaan birin xa. 11 Marakisi Tiin bata
sɔtɔ ɛ xa to kɔɛɛn na Dawuda gbee taani.
Alaa Muxu Sugandixin na a ra! Marigin na
a ra! 12 Taxamasenna ni ito ra ɛ xa, ɛ diidin
lima saxi nɛn xuruseene balon sa seen kui
kulani, a mafilinxi dugini."
13 Na waxatin yɛtɛni maleka ganla yi keli
kore, e fa malekan boden fɛma, e yi Ala
tantun, e naxa,
14 "Binyen xa fi Ala ma kore xɔnna ma
pon! Muxun naxanye bata Ala kɛnɛn, ne xa
bɔŋɛ xunbenla sɔtɔ dunuŋa yi."

15 Malekane keli e fɛma waxatin naxan yi,
e xɛtɛ ariyanna yi, yɛxɛɛ kantanne yi a fala
e bode xa, e naxa, “En siga Bɛtɛlɛmi yi, en
sa feni ito to naxan ligaxi, Marigin naxan
falaxi en xa.”
16 Nanara, e siga mafurɛn, e sa Mariyama
nun Yusufu li na, e diidin to saxi xuruseene
balon sa seen kui kulani. 17 Yɛxɛɛ kantanne
to diidin to, malekan falan naxan ti e xa
diidina fe yi, e yi na birin yɛba. 18 Muxun
naxanye birin e xuiin mɛ, ne yi kabɛ xuruse
kantanne falan ma. 19 Mariyama yi feni itoe
birin namara a xaxinla ma, a yi a miri ne
ma kati! 20 Yɛxɛɛ kantanne yi xɛtɛ, e Ala
tantunma, e a binya na feen na e naxan toxi
alo malekana a fala e xa kii naxan yi.

Yesu xili sa fena

21 Lɔxɔ xun keden danguxina, diidin
banxulan waxatin yi a li, e yi a xili sa Yesu
alo malekana a fala kii naxan yi benun a xa
bari.

E Yesu taxu Ala ra

22 E marasarijnanna waxatin to ɲan alo
Musaa Sariya Kitabun naxan falaxi lan dii
bari feen ma,* Yusufu nun Mariyama yi
siga diidin na Yerusalɛn taani, e sa a taxu
Marigin na. 23 A sɛbɛxi Marigina Sariya
Kitabuni, a naxa, “Dii xɛmɛ singen birin
xa rasarijnan Marigin xa.”† 24 E yi saraxan
ba alo Marigina Sariya Kitabuna a falaxi
kii naxan yi, a naxa, “ganba firin hanma
kolokonde dii firin.”‡
25 Muxuna nde yi Yerusalɛn taani nun, a
xili Simeyɔn. Tinxin muxu tɔgɔndiyaxin
nan yi a ra. A yi Ala mamɛma Isirayila mali
feen na. Alaa Nii Sarijnanxin yi a yi. 26 A bata
yi a kolon Alaa Nii Sarijnanxin xɔn ma fa fala
a mi faxɛ fɔ a Marigina Muxu Sugandixin
to. 27 Alaa Nii Sarijnanxin yi Simeyɔn nasiga
Ala Batu Banxini. Yesu sɔtɔ muxune yi fa
a ra Ala Batu Banxini, e xa a liga alo Sariya
Kitabuna a fala kii naxan yi. 28 Simeyɔn yi
Yesu tongo, a yi a sa a kanke ra, a barikan
bira Ala xa, a naxa, 29 “Marigina, i bata i ya
layirin nakamali n xa. Iki, i ya walikɛɛn xa
siga bɔɲɛ xunbenli 30 amasɔtɔ n bata i ya kisi
feen to, 31 i naxan yitɔnxi yamane birin yɛɛ
ra. 32 A tan nan findima kɛnɛnna ra siyane
xa, a findima nɛn Isirayilaa binyen na, i ya
yamana.”
33 Simeyɔn falan naxan ti Yesu a fe yi, a
nga nun a fafe yi kabɛ na ra. 34 Simeyɔn yi
duba a nga Mariyama xa, a naxa, “Ala bata
diini ito yɛba, a yi Isirayila muxu wuyaxi
halagi, a yi a wuyaxi rakisi. A findima
nɛn taxamasenna ra koni muxu wuyaxi a
matandima nɛn, 35 a yi e miriya luxunxine
ramini kɛnɛnni. Tɔrɔna i bɔɲɛn sɔxɔnma
nɛn alo dɛgɛma xɛnxɛna.”
36 Nabi ɲaxalanmana nde yi na nun, a
yi xili Anna, Fanuwɛli a dii tɛmɛna. A yi
kelixi Aseri bɔnsɔnna nin. Ɲaxalan fori
gbeen nan yi a ra naxan bata yi ɲɛɛ solofere
ti futuni nun, 37 a ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e
nun ɲɛɛ naanin ti kaɲa gilɛyani. A yi Ala
Batu Banxini waxatin birin, a yi Ala batuma
kɔɛɛn nun yanyin na, a yi Ala maxandɛ, a
sunna suxu. 38 Na waxatin yɛtɛni, a fa, a
barika bira Ala xa, a lu diina fe falɛ muxune
xa naxanye yi Yerusalɛn taan xunba wax-
atin mamɛma.

Xɛtɛ feen Nasarɛti yi

39 Yusufu nun Mariyama to yelin feene
birin nakamalɛ alo Marigina Sariya
Kitabuna a yamarixi kii naxan yi, e xɛtɛ
Galile yamanani e taani Nasarɛti. 40 Diidin
yi gboma, a sɛnbɛn sɔtɔ, a fe kolonna yi
dɛfe. Alaa hinanna yi a yi.

Yesu dii ɲɔrɛna Ala Batu Banxini

41 Yesu sɔtɔ muxune yi sigama Yerusalɛn
taani ɲɛɛ yo ɲɛɛ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanli.§ 42 Yesu sɔtɔn ɲɛɛ fu nun firinna
ti waxatin naxan yi, e siga sanla rabadeni
alo e namunna kii naxan yi. 43 Sanla ɲan
waxatin naxan yi, e xɛtɛ e konni. Yesu yi
lu Yerusalɛn taani, koni a sɔtɔ muxune mi
yi a kolon. 44 E yi e miri, a a yi yamaan yɛ,
e fɛrijnɛn sigan tiyɛ. Na xanbi ra, e Yesu
fen fɔlɔ e ngaxakedenne nun e xɔyine tagi.
45 Koni e mi a to. Nanara, e xɛtɛ a fendeni
Yerusalɛn taani. 46 A soge saxandeni, e yi
sa a to Ala Batu Banxini, a dɔxi Yahudiya

* 2:22: Na feen sɛbɛxi Saraxaraline 12.1-4 kui. † 2:23: A mato Xɔrɔyaan 13.2 nun 13.12 nun 13.15 nun Yatɛne 18.15-16 kui. ‡ 2:24: A mato Saraxaraline 12.8 kui. § 2:41: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

karamɔxɔne tagi, a tuli matixi e ra, a e
maxɔdinma. 47 Naxan birin a xuiin mɛ, ne
yi kabɛ a xaxilimayaan yabine ma. 48 A sɔtɔ
muxune a to waxatin naxan yi, e kabɛ. A
nga yi a fala a xa, a naxa, “N ma diina, i ito
ligaxi nxu ra nanfera? Nxu nun i fafe bata
yigitɛgɛ i fendeni kati!”
49 A yi e yabi, a naxa, “Ɛ n fenma nanfera?
Ɛ mi a kolon fa fala a lan nɛn n xa lu n Fafe a
banxini?” 50 Koni a naxan fala e xa, e mi na
famu.
51 Nanara, Yesu yi siga e fɔxɔ ra Nasarɛti
yi, a yi e sagoon liga. A nga yi feni itoe birin
namara a xaxinla ma. 52 Yesu yi xungbo, a
xaxili sɔtɔ, a fe yi rafan Ala nun yamaan ma.

3

Yoni Marafu Tiina kawandina
Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Yoni 1.19-28

1 Pɔnsi Pilati yi yamana kanyani Yu-
daya yamanani waxatin naxan yi, Romi
Manga Gbeen Tibɛri a mangayaan ɲɛɛ fu
nun suulunna nan yi a ra nun. Herode
fan yi kuntigiyani Galile yamanan xun na.
A ngaxakedenna, Filipi fan yi kuntigiyani
Iture nun Tirakoniti yamanane xun na.
Lisanisa fan yi kuntigiyani Abileni ya-
manan xun na. 2 Anasa nun Kayafa, saraxar-
ali kuntigi singene nan yi ne fan na. Ala
falan ti Sakari a dii xɛmɛn Yoni xa na wax-
atin nin wulani. 3 Yoni yi sigama Yurudɛn
baan dɛ kawandi badeni, a naxa, “Ɛ xun
xanbi so ɛ yulubine yi, ɛ rafu igeni, ɛ yulu-
bine xafarima nɛn.” 4 Nabi Esayi a sɛbɛ nɛn
a Kitabun kui, a naxa,
“Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
a naxa, ‘Ɛ kirani tɔn Marigin yɛɛ ra,
ɛ kirane matinxin a xa!
5 Ɛ folone birin naxutu,
ɛ geyane nun yire matexine birin wuru.
Kira yidɔxine birin yi tinxin.
Kira ɲaxine birin yi malaxun.
6 Adamadiine birin kisi feen toma nɛn fata
Ala ra!’* ”
7 Yamaan yi fa Yoni fɛma, a a xa e rafu
igeni e tubi xinla ma Ala ma. A yi a fala
e xa, a naxa, “Ɛ tan saɲi bɔnsɔnne! Nde
ɛ rakolonxi, ɛ xa ɛ gi Alaa xɔlɔn bun ma?
8 Ɛ kɛwanle xa a yita fa fala ɛ bata ɛ xun
xanbi so ɛ hakɛne yi. Ɛ nama ɛ miri fa fala, ɛ
benban nan Iburahima ra. N xa a fala ɛ xa,
Ala nɔɛ gɛmɛni itoe maxɛtɛ nɛn, a e findi
Iburahima bɔnsɔnne ra! 9 Bunbin bata yitɔn
wudi salenne sɛgɛ feen na. Wudin naxan
mi bogi faɲin tima, na sɛgɛma nɛn, a woli
tɛɛni.”
10 Yamaan yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu
nanfe ligama na yi?”
11 A yi e yabi, a naxa, “Doma firin naxan
yii, a xa keden fi gbɛtɛ ma se mi naxan yii,
donseen muxun naxan yii, a xa a yitaxun.”
12 Mudu maxinla ndee yi fa alogo e xa rafu
igeni e tubi xinla ma Ala ma, e yi a maxɔdin,
e naxa, “Karamɔxɔ, nxu tan nanfe ligama?”
13 A yi e yabi, a naxa, “Ɛ nama seen maxili
dangu a danna ra.”
14 Sofana ndee fan yi a maxɔdin, e naxa,
“Nxu tan go? Nxu nanfe ligama?”
A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama gbetin
ba muxune yii fangan na hanma wuleni. Ɛ
wasa so ɛ saranni.”
15 Yamaan yi e yigin sa fɔlɔ Yoni yi. E yi
mirixi a ma fa fala Alaa Muxu Sugandixin
na a ra. 16 Nanara, Yoni yi a fala e birin xa, a
naxa, “N tan ɛ rafuma igen nin, koni naxan
sɛnbɛn gbo n tan gbeen xa, na fama, n tan
mi sa lan nɛn n findi a sankidi fulunna ra.
Na ɛ rafuma Alaa Nii Sariɲanxin nun tɛɛn
nin. 17 A segedenna a yii, a maali fe, a yi a
sa sagan kui, koni a se dagin sama nɛn tɛɛ
tutareni!”
18 Yoni yi Alaa falan Xibaru Faɲin nali
yamaan ma maxadi kii wuyaxi yi. 19 Koni
Yoni yi Manga Herode sɔn ɲaxina fe fala,
amasɔtɔ a bata yi a fafaxakedenna ɲaxanla
Herodiyade futu e nun a mɔn bata yi fe
ɲaxi wuyaxi liga. 20 Herode mɔn yi fe ɲaxi
gbɛtɛ liga naxan dangu bodene ra, a Yoni
sa kasoon na.

Yoni yi Yesu rafu igeni
Matiyu 3.13-17, Maraka 1.9-11, Yoni 1.32-34

21 Yamaan birin yelin nafuyɛ waxatin
naxan yi, Yesu fan yi rafu igeni. Yesu yi Ala
maxandima waxatin naxan yi, kore xɔnna
dɛɛn yi rabi, 22 Alaa Nii Sariɲanxin yi godo a
ma ganba sawurani. Fala xuiin yi keli kore,
a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn nan i tan na. I
bata n kɛnɛn ki faɲi.”†

Yesu benbane fe
Matiyu 1.1-17

23 Yesu to ɲɛɛ tonge saxan sɔtɔ, a yi a
wanla fɔlɔ. Yamaan yi mirixi a Yusufu a dii
xɛmɛn nan a tan na.

* 3:6: Esayi 40.3-5 † 3:22: A mato Yaburin 2.7 nun Esayi 42.1 kui.

Heli nan ma dii yi Yusufu ra,
24 Mataha nan ma dii yi Heli ra,
Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
Meliki nan ma dii yi Lewi ra,
Yanayi nan ma dii yi Meliki ra,
Yusufu nan ma dii yi Yanayi ra,
25 Matahisa nan ma dii yi Yusufu ra,
Amosi nan ma dii yi Matahisa ra,
Nahun nan ma dii yi Amosi ra,
Esili nan ma dii yi Nahun na,
Nagagi nan ma dii yi Esili ra,
26 Maati nan ma dii yi Nagagi ra,
Matahisa nan ma dii yi Maati ra,
Sɛmɛnni nan ma dii yi Matahisa ra,
Yoseke nan ma dii yi Sɛmɛnni ra,
Yoda nan ma dii yi Yoseke ra,
27 Yohana nan ma dii yi Yoda ra,
Resa nan ma dii yi Yohana ra,
Sorobabeli nan ma dii yi Resa ra,
Selatili nan ma dii yi Sorobabeli ra,
Neri nan ma dii yi Selatili ra,
28 Meliki nan ma dii yi Neri ra,
Adi nan ma dii yi Meliki ra,
Kosan nan ma dii yi Adi ra,
Elemadan nan ma dii yi Kosan na,
Eri nan ma dii yi Elemadan na,
29 Yosuwe nan ma dii yi Ere ra,
Elisere nan ma dii yi Yosuwe ra,
Yorimi nan ma dii yi Elisere ra,
Mataha nan ma dii yi Yorimi ra,
Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
30 Simeyɔn nan ma dii yi Lewi ra,
Yuda nan ma dii yi Simeyɔn na,
Yusufu nan ma dii yi Yuda ra,
Yonan nan ma dii yi Yusufu ra,
Eliyakimi nan ma dii yi Yonan na,
31 Meleya nan ma dii yi Eliyakimi ra,
Mena nan ma dii yi Meleya ra,
Matata nan ma dii yi Mena ra,
Natan nan ma dii yi Matata ra,
Dawuda nan ma dii yi Natan na,
32 Yese nan ma dii yi Dawuda ra,
Obedi nan ma dii yi Yese ra,
Boosu nan ma dii yi Obedi ra,
Salimon nan ma dii yi Boosu ra,
Naxason nan ma dii yi Salimon na,
33 Aminadabo nan ma dii yi Naxason na,
Rami nan ma dii yi Aminadabo ra,
Xesirɔn nan ma dii yi Rami ra,
Peresi nan ma dii yi Xesirɔn na,
Yuda nan ma dii yi Peresi ra,
34 Yaxuba nan ma dii yi Yuda ra,
Isiyaga nan ma dii yi Yaxuba ra,
Iburahima nan ma dii yi Isiyaga ra,
Tera nan ma dii yi Iburahima ra,
Nahori nan ma dii yi Tera ra,
35 Serugu nan ma dii yi Nahori ra,
Rehu nan ma dii yi Serugu ra,
Pɛlɛgi nan ma dii yi Rehu ra,
Eberi nan ma dii yi Pɛlɛgi ra,
Selaxa nan ma dii yi Eberi ra,
36 Kayinan nan ma dii yi Selaxa ra,
Arapaxadi nan ma dii yi Kayinan na,
Semi nan ma dii yi Arapaxadi ra,
Nuhan nan ma dii yi Semi ra,
Lameki nan ma dii yi Nuhan na,
37 Matusela nan ma dii yi Lameki ra,
Xenɔki nan ma dii yi Matusela ra,
Yarɛdi nan ma dii yi Xenɔki ra,
Mahalaleli nan ma dii yi Yarɛdi ra,
Kenan nan ma dii yi Mahalaleli ra,
38 Enosi nan ma dii yi Kenan na,
Seti nan ma dii yi Enosi ra,
N Benba Adama nan ma dii yi Seti ra,
Ala nan N Benba Adama da.

4

Setana yi kata a xa Yesu ratantan
Matiyu 4.1-11, Maraka 1.12-13

1 Yesu yi keli Yurudɛn baani a lugoxi Alaa
Nii Sarijanxin na. Alaa Nii Sarijanxin yi
siga a ra tonbonni. 2 Yinna Manga Setana yi
kata a xa Yesu ratantan soge tonge naanin.
Yesu mi sese don na waxatini, sunna yi a
suxu han!*
3 Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a
naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, a fala
gɛmɛni ito xa, a xa findi burun na.”
4 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi
Kitabuni, a naxa ‘Muxun mi balon donseen
xan gbansan na.’† ”
5 Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi a
tongo, a siga a ra, a dunuɲa mangayane
birin yita a ra mafurɛn. 6 Awa, Yinna Manga
Setana yi a fala a xa, a naxa, “N nɔɔn
birin fima i ma nɛn e nun nafunli ito birin
amasɔtɔ a birin taxuxi n tan nan na, muxun
naxan na n kɛnɛn, n yi a so na yii. 7 Awa, xa
i n batu, n ni ito birin fima nɛn i ma.”

* 4:2: Yesu mi sese don: Na waxatini, muxun na yi sunna suxu, a mi yi donseen donma hali kɔɛɛn na. Waxatina nde, e mɔn yi a ɲɛnige e nama igen fan min hali kɔɛɛn na. † 4:4: Sariyane 8.3

8 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi
Kitabuni, a ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi
a keden peen batu!’‡ ”
9 Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi Yesu
tongo, a siga a ra Yerusalɛn taani, a yi a ti
Ala Batu Banxin xun tagi, a yi a fala a xa,
a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na,
tugan be, 10 amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni, fa
fala, ‘Ala yamarin fima nɛn a malekane ma
i ya fe yi alogo e xa i kantan,’ 11 a mɔn yi a
fala, a naxa, ‘e i tongoma nɛn alogo i nama
i sanna din gɛmɛ yo ra.’§ ”
12 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi, ‘I nama
i Marigina Ala mato bunbani.’* ”
13 Yinna Manga Setana to yelin Yesu
matoɛ kiin birin yi, a keli a fɛma han waxati
gbɛtɛ.

Yesu yi a wanla fɔlɔ Galile
Matiyu 4.12-17, Maraka 1.14-15

14 Na xanbi ra, Yesu yi xɛtɛ Galile yi, Alaa
Nii Sariɲanxin sɛnbɛna a xun ma. A fe
xibarun yi rali na yamanan birin yi. 15 A
yi e xaran e salide banxine yi, e birin yi a
tantun.

Nasarɛti kaane yi e mɛ Yesu ra
Matiyu 13.53-58, Maraka 6.1-6

16 Na xanbi ra, Yesu yi siga Nasarɛti taani,
a maxuruxi dɛnaxan yi. Matabu Lɔxɔni, a
yi siga salide banxini alo a darixi a ligɛ kii
naxan yi. A keli, a ti xaran feen na. 17 E yi
Nabi Esayi gbee Kitabun so a yii. A yi a rabi,
a na yiren to a sɛbɛxi dɛnaxan yi, a naxa,
18 “Marigina Niina n yi. A bata n sugandi,
a n xa Alaa falan Xibaru Fаɲin nali yi-
igelitɔne ma. A bata n nasiga, a n xa xɔrɔya
feen kawandin ba suxu muxune xa, n yi
danxutɔne yɛɛn nabi. Naxanye nɔɔn bun
ma, n ne xɔrɔya. 19 N xa Marigina muxune
xunba ɲɛɛn nali.”†
20 Yesu yi Kitabun nagali, a yi a so a suxu
muxun yii, a dɔxɔ. Muxun naxanye birin yi
salide banxini, ne yi e yɛɛn ti a ra. 21 A falan
ti fɔlɔ e xa, a naxa, “To, n bata naxan xaran,
ɛ yi a mɛ, na bata kamali.”
22 E birin yi a sere ba, e kabɛ na fala faɲine
ma a naxanye ti e xa. E yi a fala, e naxa,
“Yusufu a dii xɛmɛn xa mi ito ra ba?”
23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N laxi a
ra yati, fa fala ɛ sandani ito sama n ma
nɛn fa fala, ‘Seribana, i yɛtɛ rakɛndɛya.’ Ɛ
mɔn a falama n ma nɛn fa fala, ‘Nxu feen
naxanye mɛxi i ya fe yi Kapɛrunan yi, ne
fan liga i gbee taani.’ ” 24 Yesu mɔn yi a
fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa,
nabiin mi binyen sɔtɛ a kon taani mumɛ!”
25 A yi a fala, a naxa, “Ɛ tuli mati, ɲɔndin
na a ra, kɛ ɲaxalan wuyaxi yi Isirayila
muxune yɛ Nabi Eli waxatini. Na waxatini
tulen mi fa ɲɛɛ saxan e nun a tagi, fitina
kamɛn yi so na yamanan birin yi. 26 Koni
hali na Ala mi Nabi Eli rasiga e tan nde
keden yo ma, fɔ kɛ ɲaxalan keden peen
naxan yi Sarepata taani, Sidɔn yamanani.
27 Dogonfontɔ wuyaxi yi Isirayila muxune yɛ
Nabi Elise waxatini, koni hali na keden pe,
a mi kɛndɛya fɔ Naman, Siriya kaana.”‡
28 Muxun naxanye yi salide banxini, ne
na mɛ waxatin naxan yi, e bɔɲɛn yi te. 29 E
keli, e siga a ratuntunɲɛ taan fari ma han
geyaan tintinna ra taan yi geyaan naxan
fari, alogo e xa a radin lanbanni. 30 Koni a
dangu yamaan tagi, a siga.

Yinnan muxun naxan fɔxɔ ra
Maraka 1.21-28

31 Na xanbi ra, Yesu yi siga Galile
Kapɛrunan taani, a yamaan xaran dɛnaxan
yi Matabu Lɔxɔni. 32 E birin yi kabɛ a xaran ti
kiin ma amasɔtɔ a yi falan tima Ala sɛnbɛn
nin. 33 Xɛmɛna nde yi salide banxini yinnan
yi naxan fɔxɔ ra, yinna ɲaxina. A yi a xuini
te, a gbelegbele, a naxa 34 “Ee! Yesu Nasarɛti
kaana, i waxi nanse xɔn ma nxu yii? I faxi
nxu halagiden nin ba? N na a kolon nde i
ra. Alaa muxu sariɲanxin nan i tan na.”
35 Yesu yi yinnan yamari a sɔbɛɛn na, a
naxa, “I dundu, xɛtɛ xɛmɛni ito fɔxɔ ra.”
Yinnan yi xɛmɛn nabira e birin yɛtagi, a
xɛtɛ a fɔxɔ ra, a mi sese ɲaxi liga a ra.
36 Muxune birin yi kabɛ, e yi a fala e bode
xa, e naxa, “Xaran sifan mundun ito ra?
Xɛmɛni ito bata falan ti yinna ɲaxine xa
nɔɔn nun sɛnbɛni, e xɛtɛ muxune fɔxɔ ra!”
37 Yesu a fe xibarun yi xuya ayi na yamanan
birin yi.

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya
Matiyu 8.14-17, Maraka 1.29-34

38 Yesu yi keli salide banxini, a siga Simɔn
konni. A yi a li Simɔn bitan gilɛn fatin
wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa. 39 A

‡ 4:8: Sariyane 6.13-14 § 4:11: Yaburin 91.11-12 * 4:12: Sariyane 6.16 † 4:19: Esayi 61.1-2 ‡ 4:27: A mato Mangane Firinden sora 5.1-14 kui.

sa a ti a saden dɛxɔn ma, a yi falan ti fati
mawolonna xili ma, ɲaxanla yi kɛndɛya na
waxatin yɛtɛni, a yi keli a fɔlɔ walɛ e xa.
40 Sogen godo waxatin naxan yi, fure-
mane yi muxun naxanye birin yii, furen sifa
wuyaxi, ne yi fa ne ra Yesu fɛma. A yi a
yiin sa e birin xun ma, a yi e rakɛndɛya.
41 Ninanne fan yi muxun naxanye fɔxɔ ra, e
yi ne ragbelegbele e falan ti e xɔn, e naxa,
"Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na!" E xɛtɛ muxu
wuyaxi fɔxɔ ra.
Koni, a yi ɲinanne yamari a e nama
falan ti, amasɔtɔ e yi a kolon a Alaa Muxu
Sugandixin nan a tan na.

Yesu yi kawandin ba
Maraka 1.35-39

42 Subaxani, Yesu yi keli taani, a siga a
danna yirena nde yi. Yamaan yi a fen fɔlɔ.
E a to waxatin naxan yi, e kata e xa a
makankan alogo a nama siga 43 koni a yi a
fala e xa, a naxa, "A fɛrɛ mi na fɔ n xa Alaa
Mangayaan Xibaru Faɲin nali taan bonne
fan yi nɛn amasɔtɔ Ala n xɛxi na nan ma."
44 Nanara, a yi kawandin bama Yudaya
yamanani salide banxine yi.

5

Yesu yi a xarandii singene xili
Matiyu 4.18-22, Maraka 1.16-20

1 Lɔxɔna nde, Yesu yi tixi Genesarɛti
Daraan dɛ, yamaan yi a yigbɛtɛnma Alaa
falan mɛdeni, 2 a yi kunki firin to igen dɛ
yɛxɛ suxune bata yi keli naxanye kui e lu e
yalane raxɛ. 3 Yesu yi so Simɔn ma kunkin
kui, a yi a mafan, a xa a tutin igen xun ma
ndedi. Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a yamaan
xaran.
4 A yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, a
yi a fala Simɔn xa, a naxa, "Kunkin nasiga
tilin yireni ɛ nun i lanfane xa yalane ragodo
igeni, ɛ yɛxɛn suxu."
5 Simɔn yi a yabi, a naxa, "Nxu kanna,
nxu bata wali kɔɛɛn na kati! Nxu mi sese
suxu. Koni xa i bata a fala na kiini, n yalane
ragodoma nɛn igeni." 6 E to yalane ragodo
igeni, e yɛxɛ wuyaxi suxu han yalane yi
lu yibɔɛ. 7 E lanfaan naxanye yi kunkin
boden kui, e ne xili e malideni. E fa, e yi
kunkin firinne birin nafe yɛxɛn na han e
godo fɔlɔ igen bun ma. 8 Feen naxan liga,
Simɔn Piyɛri* na to waxatin naxan yi, a yi a
xinbi sin Yesu bun ma, a naxa, "Marigina, i
masiga n na amasɔtɔ hakɛ kanna nan n tan
na!"
9 Gaxun yi a suxu a tan nun a lanfane birin
na yɛxɛ suxine fe ra 10 hali Yaki nun Yoni
Sebede a dii xɛmɛne. Yesu yi a fala Simɔn
xa, a naxa, "I nama gaxu, fɔlɔ to ma, i fa
muxune nan sɔtɔma Ala xa alo i yi yɛxɛn
suxuma kii naxan yi."
11 E kunkine rate xareyaan na, e seene
birin lu na, e bira Yesu fɔxɔ ra.

Yesu yi dogonfontɔɔn nakɛndɛya
Matiyu 8.1-4, Maraka 1.40-45

12 Yesu yi taana nde yi, xɛmɛna nde yi fa
dogonfonna yi naxan fatin birin ma. A Yesu
to waxatin naxan yi, a yi bira, a yɛtagin
yi lan bɔxɔn ma, a yi a mafan, a naxa, "N
kanna, xa i tin, i nɔɛ n nakɛndɛyɛ nɛn!"
13 Yesu yi a yiin sa a ma, a naxa, "N bata
tin, i xa kɛndɛya!" Dogonfonna yi a beɲin
sasa! 14 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I nama
a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin
fɛma, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan
ba i rasariɲan feen na alo Musa a yamari kii
naxan yi. Na findima seren na e xa."†
15 Koni Yesu xinla yi xuya ayi na yiren
birin yi. Yama gbeen yi fa a falan namɛdeni
e nun e rakɛndɛya feen na. 16 Koni a yi keli, a
siga a danna, a yi Ala maxandi, alo a darixi
a ra kii naxan yi.

Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya
Matiyu 9.1-8, Maraka 2.1-12

17 Lɔxɔna nde Yesu yi xaranna tima, Farisi
muxuna‡ ndee nun sariya karamɔxɔne yi

* 5:8: Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita. † 5:14: dogonfontɔna: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbɛtɛ mi yi a yiin diɲɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14. ‡ 5:17: Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

dɔxi na yi, naxanye yi kelixi Galile nun
Yudaya taan birin yi e nun Yerusalɛn
taani. Marigin sɛnbɛn yi Yesu yi a furetɔne
rakɛndɛya. 18 Muxuna ndee yi fa lɛbutɛnna
ra a sa seni e yii. E kata, a e xa a raso
banxini, alogo e xa sa a sa Yesu bun ma.
19 Koni yamaan yi gbo, e mi kira sɔtɔ e
yi a raso. Na nan a liga e te banxin fari
e yinla raba mɛnni, e yi e nun a sa seen
nagodo yamaan tagi Yesu yɛtagi. 20 Yesu
e dɛnkɛlɛyaan to waxatin naxan yi, a yi a
fala xɛmɛn xa, a naxa, "N xɔyina, i yulubine
bata mafelu."
21 Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune
yi e miri, e naxa, "Nde xɛmɛni ito ra naxan
Ala rayelefuma? Muxu yo mi nɔɛ yulubine
mafeluyɛ fɔ Ala keden peena!"
22 Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a fala
e xa, a naxa, "Ɛ mirima fe sifani itoe ma
nanfera? 23 Nanse fala raxɔlɔ, 'I yulubine
bata mafelu' hanma 'Keli, i ya sa seen tongo,
i sigan ti?' 24 N na yitama ɛ ra nɛn nayi fa
fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii
dunuɲa yi, n muxun mafelu a yulubine ra."
A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, "Keli, i ya
sa seen tongo, i siga i konni!"
25 Xɛmɛn yi keli e birin yɛtagi, a yi a sa
seen tongo, a siga a konni mafurɛn, a yi
Ala tantun. 26 E birin yi kabɛ kati! E yi Ala
tantun amasɔtɔ e bata yi gaxu Ala yɛɛ ra, e
naxa, "En bata kabanako feen to to!"

Yesu yi Lewi xili
Matiyu 9.9-13, Maraka 2.13-17

27 Na xanbi ra, Yesu yi mini, a siga, a sa
mudu maxinla nde to, a xili Lewi, a yi dɔxi
mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa,
"Bira n fɔxɔ ra." 28 Lewi yi keli, a yi a seene
birin lu na, a bira Yesu fɔxɔ ra.
29 Na xanbi ra, Lewi yi ɲaxaɲaxani tɔn
a banxini Yesu xa. Mudu maxili wuyaxi
nun muxu gbɛtɛye fan wuyaxi yi dɔxɔ e
fɛma. 30 Farisi muxuna ndee nun sariya
karamɔxɔna ndee yi falan ti Yesu a xarandi-
ine fe yi, e yi e maxɔdin, e naxa, "Nanfera ɛ
donseen donma ɛ yi ɛ min mudu maxinle
nun hakɛ kanne fɛma?"
31 Yesu yi e yabi, a naxa, "Muxun naxan
kɛndɛ na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne.
32 Amasɔtɔ n mi faxi tinxin muxune xilideni
fɔ hakɛ kanne, alogo e xa e xun xanbi so e
hakɛne yi."

Sun suxu feen maxɔdinna
Matiyu 9.14-17, Maraka 2.18-22

33 Muxuna ndee yi a fala Yesu xa, e naxa,
"Yoni a xarandiine sunna suxuma yɛ yo yɛ,
e yi Ala maxandi. Farisi muxune xarandiine
fan na ligama. Koni i ya xarandiine donseen
donma, e yi e min."
34 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɲaxalandi kanna
nɛma ɲaxalandi tiine fɛma waxatin naxan
yi, e sunɛ ba?§ Na mi ligɛ mumɛ! 35 Koni
waxatina nde fama ɲaxalandi kanna bama
nɛn e yɛ, e sunna suxuma nɛn na waxatini."
36 Yesu yi sandani ito fan sa e xa, a naxa,
"Muxu yo mi nɔɛ dugi nɛnɛn tongɛ, a yi a
yibɔ, a dugi fonna bɛtɛrɛn a ra.* Xa a na
liga, a dugi nɛnɛn kalama nɛn. Dugi dungi
nɛnɛn fan mi lanɲɛ a fonna ma. 37 Muxun
mi manpa nɛnɛn sɛ se sase fonna kui. Xa a
na liga, manpa nɛnɛn se sase fonna kalama
nɛn, manpaan yi bɔxɔn, se sase fonna yi
kala. 38 Koni manpa nɛnɛn sama se sase
nɛnɛn nan kui! 39 Awa, muxun na manpa
fonna min waxatin naxan yi, a nɛnɛn mi fa
rafan a ma sɔnɔn, a falama nɛn nayi, a naxa,
'A fonna fan.' "

6

Matabu Lɔxɔna fe
Matiyu 12.1-8, Maraka 2.23-28

1 Yesu yi danguma xɛɛna nde ma lɔxɔna
nde yi, Matabu Lɔxɔni, a xarandiine yi sansi
tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ, e yi a tɛrɛxɛn e
yiin kui, e a kɛsɛn don. 2 Farisi muxuna ndee
naxa, "Ɛ ito ligama nanfera? A mi daxa
Matabu Lɔxɔni."*
3 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ mi na xaranxi
ba, kamɛn Dawuda suxu waxatin naxan yi, e
nun a fɔxɔrabirane naxan liga?† 4 A so nɛn
Alaa banxini, a yi Alaa buru ralixin don, a
yi nde so a muxune fan yii. Anu, a mi daxa
muxun xa a don fɔ saraxaraline."

§ 5:34: Ɲaxalandi kanna: Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. * 5:36: dugi nɛnɛna: Yesu a sariya nɛnɛn mi sɛ Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nɛnɛn ma. * 6:2: Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ Matabu Lɔxɔni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni. † 6:3: A mato Samuyɛli Singen 21.2-7 kui.

5 Yesu mɔn yi a fala, a naxa, "N tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn kanna ra."

Xɛmɛ yii madɔnxina fe
Matiyu 12.9-14, Maraka 3.1-6

6 Yesu yi siga salide banxini Matabu Lɔxɔ gbɛtɛ yi, a sa e xaran. Xɛmɛna nde yi na naxan yiifari ma yiin yi madɔnxi. 7 Sariya karamɔxɔna ndee nun Farisi muxuna ndee yi waxi a xɔn ma e xa Yesu tɔɲɛgɛ. Nanara, e yi e yɛɛn ti a ra alogo e xa a kolon xa a muxun nakɛndɛyɛ Matabu Lɔxɔni. 8 Koni Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a yi a fala xɛmɛ yii madɔnxin xa, a naxa, "Keli, i fa yamaan yɛtagi be." Xɛmɛn yi keli, a ti e yɛtagi. 9 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N xa ɛ maxɔdin, Matabu Lɔxɔni, nanse daxa a xa liga, a ɲaxina xa a faɲina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?" 10 A yi e birin mato, a yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, "I yiini bandun." A yi a liga na kiini, a yiin yi kɛndɛya.

11 Koni e xɔlɔ kati, e naxan ligama Yesu ra e na fala e bode tagi.

Yesu yi xɛra fu nun firinne yɛba
Matiyu 10.1-4, Maraka 3.13-19

12 Yesu yi siga geyaan fari, a sa Ala maxandi na waxatini, a xi Ala maxandɛ. 13 Kuye ba waxatin naxan yi, a yi a xarandiine xili, a fu nun firin yɛba e tagi, a yi ne xili sa xɛrane. 14 E xinle ni itoe ra, Simɔn, a naxan xili sa Piyɛri, e nun a ngaxakedenna Andire, e nun Yaki nun Yoni nun Filipi nun Barotolome nun 15 Matiyu nun Tomasi e nun Alifaa dii xɛmɛn Yaki, e nun Simɔn e naxan ma a "Yahudiya siya xanuna,"‡ 16 e nun Yaki a dii xɛmɛn Yudasi e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a yi a so yiini.

Yesu yi yamaan mali
Matiyu 4.23-25

17 Yesu yi godo keli geyaan fari e nun a xɛrane, a ti lanbanni, e nun a xarandii wuyaxi. Yama gbeen yi na nun sa keli Yudaya yamanan yiren birin yi, e nun keli Yerusalɛn taani, e nun taan naxanye tixi fɔxɔ igen dɛxɔn ma, naxanye xili Tire e nun Sidɔn. Mɛn kanne yi fa a xuiin namɛdeni e nun e rakɛndɛyadeni e furen sifan birin ma. 18 Yinna ɲaxine bata yi naxanye tɔrɔ ne fan yi fa e rakɛndɛyadeni. 19 Muxun birin yi kataxi, alogo e xa e yiin dinɲɛ a ra, amasɔtɔ sɛnbɛn yi minima ayi naxan yi e rakɛndɛyama.

Sɛwa kɛndɛna
Matiyu 5.1-12

20 Yesu yi a xarandiine mato, a naxa,
"Sɛwana ɛ tan yiigelitɔne xa,
amasɔtɔ ɛ gbeen nan Alaa Mangayaan na!
21 Sɛwana ɛ xa,
kamɛn naxanye ma iki
amasɔtɔ ɛ lugoma nɛn ken!
Sɛwana ɛ xa,
naxanye wugama iki,
amasɔtɔ ɛ gelema nɛn!"
22 "Yamaan na ɛ raɲaxu waxatin naxan yi, e yi ɛ kedi, e yi ɛ konbi fa fala muxu ɲaxin nan ɛ tan na Muxuna Dii Xɛmɛna fe ra, sɛwana ɛ xa na yi. 23 Na na liga waxatin naxan yi, ɛ xa sɛwa, ɛ yi ɛ bodon sɛwana fe ra amasɔtɔ barayi gbeen namaraxi ɛ xa ariyanna yi. Bayo e benbane nabine tɔrɔ na kii nin."
24 "Koni nafulu kanne,
gbalona ɛ yɛɛ ra
amasɔtɔ ɛ bata yelin ɛ gbee ɲaxunna sɔtɛ ɛ siini.
25 Ɛ tan naxanye lugoxi iki,
gbalona ɛ yɛɛ ra,
amasɔtɔ kamɛna ɛ suxuma nɛn.
Ɛ tan naxanye gelema iki,
gbalona ɛ yɛɛ ra,
amasɔtɔ ɛ mɔnɛma nɛn, ɛ wuga."
26 "Muxun birin na ɛ xili faɲin fala waxatin naxan yi, gbalona ɛ yɛɛ ra amasɔtɔ e benbane a fala na kii nin wule nabine ma."

I yaxune xanu
Matiyu 5.38-48

27 "Koni, naxanye n xuiin mɛma, n na falama ɛ xa nɛn. Ɛ ɛ yaxune xanu, naxanye bata ɛ raɲaxu, ɛ xa fe faɲin liga ne xa. 28 Ɛ xa duba ɛ danga muxune xa. Naxanye ɛ tɔrɔma, ɛ xa Ala maxandi ne xa. 29 Naxan na i dɛɛn fɔxɔ kedenna garin a ma, bode fɔxɔ fan ti a xa. Xa muxuna nde i ya doma gbeen tongo, i xa tin a xa doma bun biran fan tongo. 30 Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde i yii seen tongo, i nama a maxɔdin na ra sɔnɔn. 31 I waxi muxune xa feen naxan naba i xa, na ɲɔxɔnna liga bonne xa."

‡ 6:15: Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yɛngɛma alogo Isirayila kaane xa mini e nɔɔn bun ma.

32 “Muxun naxanye bata ɛ xanu, xa ɛ ne
nan tun xanu, ɛ barayin sɔtɔma na yi di?
Hali hakɛ kanne fan muxun xanuma naxan
bata e xanu! 33 Muxun naxanye bata fe
faɲin liga ɛ xa, xa ɛ fe faɲin liga ne nan
tun xa, ɛ barayin sɔtɔma na yi di? Hali
hakɛ kanne fan na ligama. 34 Xa ɛ muxune
nan tun dolima naxanye a fima, ɛ barayin
sɔtɔma na yi di? Hali hakɛ kanne fan e bode
dolima na kiini. 35 Koni, ɛ tan xa ɛ yaxune
xanu, ɛ fe faɲin liga e xa. Ɛ muxune doli, ɛ
nama ɛ miri se sɔtɔ feen ma ne yi. Ɛ barayi
gbee sɔtɔma nɛn na yi. Ɛ ligama nɛn alo ɛ
Fafe, Kore Xɔnna Ala. Amasɔtɔ a fe faɲin
ligama finsiriwanle nun muxu ɲaxine xa.
36 Ɛ kininkinin alo ɛ Fafe Ala kininkininxi kii
naxan yi.”

Ɛ nama ɛ lanfane kɛwanle makiti
Matiyu 7.1-5

37 “Ɛ nama ɛ yɛtɛ findi ɛ lanfane kɛwanle
makiti muxun na, alogo Ala nama ɛ fan
makiti. Ɛ nama bonne yalagi alogo Ala
nama ɛ fan yalagi. Ɛ muxune mafelu alogo
Ala xa ɛ fan mafelu. 38 Ɛ muxune ki alogo
Ala xa ɛ fan ki. Ɛ yi liga seen nafexin sɔtɔ
na yi, a rafexina ken, a madɛtɛn, ɛ yi a sa ɛ
dugi dɛni. Ɛ ligaseen naxan yatɛma bonne
xa, Ala fan na yatɛma ɛ xa nɛn.”

39 Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa,
“Danxutɔɔn mi danxutɔɔn yii rasuxɛ, xa
a na liga e firinna birin birama nɛn yinla
kui. 40 Xarandiin mi gboɛ a karamɔxɔ xa.
Xarandii yo xarandii, a na yelin xaranna
ra waxatin naxan yi, a ligama nɛn alo a
karamɔxɔna.”

41 “Nanfera ɲamadin naxan i adamadi bo-
den yɛɛn xɔn, i na toma, koni gbindonna
naxan i tan yɛɛn xɔn, i mi na toma? 42 I a
falama i adamadi boden xa nanfera fa fala,
‘Yandi, tin n xa ɲamadin ba i yɛɛn xɔn ma.’
Koni i mi na gbindonna toma i yɛtɛ yɛɛn
xɔn ma ba? I tan nafigina, gbindonna ba
i yɛtɛ yɛɛn xɔn ma singen, na xanbi ra i
nɔɛ na ɲamadin toɛ nɛn, i yi a ba i adamadi
boden yɛɛn xɔn ma.”

Wudin nun a bogina fe
Matiyu 7.16-20, 12.33-35

43 “Wudin faɲin mi bogi ɲaxin tima, wudi
ɲaxin mi bogi faɲin tima. 44 Wudin birin
kolonma a bogin nan xɔn ma, i mi xɔdɛ
bogin bolonɲɛ wudi maɲalixin kɔɛ ra, i
mi manpa bogin bolonɲɛ tansinna kɔɛ ra.
45 Muxu faɲin fe faɲin nan naminima a
muxu faɲiyani. Muxu ɲaxin yi fe ɲaxin
namini a muxu ɲaxiyani. Amasɔtɔ feen
naxan muxun bɔɲɛni, a na nan falama.”

Banxi ti firinne fe
Matiyu 7.24-27

46 “Ɛ n xilima nanfera fa fala, ‘Marigina,
Marigina,’ koni n naxan falama ɛ xa, ɛ mi
na ligama? 47 Naxan birin fama n fɛma, e yi
n ma falane ramɛ, e yi e suxu, n na muxune
maligan yitama ɛ ra nɛn. 48 A ligaxi nɛn alo
naxan a banxin ti, a yi yinla ge kati! Han a
fanyen li a bun ma, a banxin ti fanyen fari.§
Tulen yi fa, foyen yi fa, koni a mi a ramaxa
amasɔtɔ a tixi ki faɲi. 49 Koni muxun naxan
bata n ma falane mɛ, a mi e suxu, a ligaxi
nɛn alo muxun naxan a banxin tiin bɔxɔn
fari ma, a mi bɔxɔn ge alogo a xa a bɛtɛn sa.
Tulen fa waxatin naxan yi, a yi bira, a kala
kiin yi ɲaxu ayi kati!”

7

Sofa kuntigina walikɛɛn nakɛndɛya fena
Matiyu 8.5-13

1 Yesu yelin na falane birin tiyɛ yamaan
xa waxatin naxan yi, a siga Kapɛrunan yi.
2 Romi kaa sofa kɛmɛn kuntigina nde yi na,
a walikɛɛn naxan yi rafan a ma han, na yi
furaxi, a yi fa luxi ndedi a xa faxa. 3 Na
kuntigin Yesu a fe mɛ waxatin naxan yi, a
Yahudiya fonna ndee rasiga Yesu ma, e yi a
mafan a a xa fa a walikɛɛn nakɛndɛya. 4 E fa
Yesu mafan, e naxa, “A lan i xa xɛmɛni ito
mali 5 amasɔtɔ a bata en kon kaane xanu, a
tan nan mɔn nxɔ salide banxin tixi.”

6 Yesu yi siga e fɔxɔ ra. E bata yi maso
banxin na, kuntigin yi a xɔyina ndee rasiga
a faladeni a xa, e naxa, “N kanna, i nama
i yɛtɛ tɔrɔ. Na binyen mi lan n ma, i so n
ma banxini, 7 na nan a ligaxi, n yi n miri n
yɛtɛ ma fa fala a mi lan n xa fa i fɛma. Falan
ti tun, n ma walikɛɛn kɛndɛyama nɛn! 8 N
tan fan kuntigina ndee sɛnbɛn bun ma, koni
sofane fan n bun ma. N na a falama na nde
xa nɛn, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde
gbɛtɛ xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma
konyin xa, n naxa, ‘Ito liga,’ a na liga.”

9 Yesu na mɛ waxatin naxan yi, a kabɛ,
a yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi a fala yamaan

§ 6:48: Mɛn kaane yi e banxine tima fanyen nan fari alogo e xa baraka.

xa a fɔxɔ ra, a naxa, “N xa a fala ɛ xa,
n munma dɛnkɛlɛyaan sifani ito to singen
hali Isirayila muxune yɛ!”
10 Xɛrane yi xɛtɛ kuntigin konni, e yi a li a
walikɛɛn bata kɛndɛya.

Yesu yi kaɲa gilɛna dii xɛmɛn nakeli sayani

11 Na xɔtɔn bode, Yesu yi siga taana nde yi
naxan xili Nayin. A xarandiine nun yama
gbeen yi siga a fɔxɔ ra. 12 A taan so dɛɛn li
waxatin naxan yi, a sa binbi tiine li. Kaɲa
gilɛna dii xɛmɛ keden peen bata faxa. Muxu
wuyaxi yi na ɲaxanla fɛma keli na taani.
13 Marigin na ɲaxanla to waxatin naxan yi,
a kininkinin a ma kati, a yi a fala ɲaxanla
xa, a naxa, “I nama wuga.” 14 A sa a yiin
din binbin na, naxanye yi a xalima, ne yi ti.
Yesu naxa, “Banxulanna, n na a falama i xa,
keli, i ti!” 15 Faxa muxun yi keli, a falan ti
fɔlɔ. Yesu yi a raxɛtɛ a nga ma mɔn.
16 Yamaan birin yi gaxu kati, e yi Ala tan-
tun, e naxa, “Nabi gbeen bata mini kɛnɛnni
nxu tagi! Ala bata fa, a yi a yamaan kisi!”
17 Muxune yi Yesu a fe xibarun mɛ Yudaya
nun a dɛxɔn yamanan birin yi.

Yoni Marafu Tiina xɛrane fe
Matiyu 11.2-19

18 Yoni a xarandiine yi feni ito birin fala
a xa. Yoni yi muxu firin xili a fɛma, 19 a
yi e rasiga Marigin fɛma, e yi a maxɔdin,
e naxa, “Yoni yi naxan ma fe falama, fa
fala a muxuna nde fama, i tan nan na ra
ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbɛtɛ nan
legeden?”
20 E fa Yesu fɛma waxatin naxan yi, e naxa,
“Yoni Marafu Tiin nan nxu xɛxi i ma, a nxu
xa i maxɔdin, fa fala a yi muxun naxan fa fe
falama, na nan i tan na ba, hanma nxu lan
nxu xa muxu gbɛtɛ nan legeden?”
21 Na waxatin yɛtɛni, Yesu yi muxu
wuyaxi rakɛndɛya furen sifan birin ma e
nun ɲinan ɲaxin yi naxanye fɔxɔ ra. A
danxutɔ wuyaxi yɛɛn naba ayi. 22 Yesu yi
Yoni a xɛrane yabi, a naxa, “Ɛ xɛtɛ, ɛ naxan
toxi, ɛ yi a mɛ, ɛ sa na fala Yoni xa fa
fala danxutɔne seen toma, lɛbutɛnne sigan
tima, dogonfontɔne kɛndɛyaan sɔtɔma, tuli
xɔrine falan mɛma, faxa muxune kelima
sayani, Alaa falan Xibaru Faɲin nalima yi-
gelitɔne ma. 23 Naxan mi biran tantanni n
ma fe yi, sɛwan na kanna xa!”
24 Yoni a xɛrane siga waxatin naxan yi,
Yesu yi Yoni a fe fala fɔlɔ yamaan xa, a naxa,
“Ɛ siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen
sɛxɛ ramaxan ba? 25 Xa na mi a ra, ɛ siga
nanse matodeyi? Xɛmɛn naxan marabɛri
baxi dugi faɲin na ba? Koni, naxanye
marabɛri baxi na kiini, ne manga banxine
nin! 26 Nayi, ɛ siga nanse matodeyi, nabiin
ba? N xa a fala ɛ xa, ɛ bata nde to naxan gbo
nabiin xa. 27 Amasɔtɔ Kitabun bata Yoni a fe
fala, a naxa, ‘Ala naxa: N nan n ma xɛraan
nasigama nɛn i yɛɛ ra, a yi kirani tɔn i xa.’*
” 28 Yesu mɔn yi a fala, a naxa, “N xa a fala
ɛ xa, muxun naxan birin bata bari a fɔlɔni,
Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e
birin xa Alaa Mangayani, na gbo Yoni xa.”
29 Yamaan nun mudu maxinle yi Yesu
xuiin mɛ, e yi Alaa tinxinyaan falan suxu,
bayo Yoni bata yi ne rafu igeni e tubi xinla
ma Ala ma. 30 Koni Farisi muxune nun sariya
karamɔxɔne bata yi e mɛ Alaa fe ragidixine
ra. E mi tin Yoni xa e rafu igeni.
31 “Awa, to muxune, n na e misalima
nanse ra iki? E nun nanse maliga? 32 E
luxi nɛn alo diidin naxanye sabaan soma
lɔxɔ tideni. Bonne a falama bonne xa, e
naxa, ‘Nxu bata xulenna fe ɛ xa, koni ɛ
mi ɛ bodon. Nxu yi binbi wuga sigin sa
koni ɛ mi wuga!’ 33 Yoni Marafu Tiin yi fa,
a sunna suxu, a mi manpaan min, koni ɛ
naxa, ‘Ɲinanna a fɔxɔ ra!’ 34 N tan Muxuna
Dii Xɛmɛn yi fa, n donseen don, n yi n min,
koni ɛ naxa ‘Xɛmɛni ito mato! Fudimaan
nun dɔlɔ minna nan a ra! Mudu maxinle
nun hakɛ kanne xɔyin nan a ra!’ 35 Koni
naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne ɲɔndin
yitama e kɛwanle xɔn ma nɛn.”

Yesu yi siga Farisi muxun konni

36 Farisi muxuna nde yi Yesu xili a konni,
alogo a xa fa a dɛge a fɛma. Nanara, Yesu
yi siga a banxini, a sa a dɛge a xɔn ma.
37 Ɲaxanla nde yi na taani, yalunden nan yi
a ra. A yi a mɛ, a Yesu a dɛgema na Farisi
muxun konni. Nanara, a fa alabasita gɛmɛn
muranna ra latikɔnɔnna yi naxan kui. 38 A ti
Yesu san xanbi ra, a wugama, a Yesu sanna
makun a yɛɛgen na. Na xanbi ra, a yi a
sanna masugusugu a xun sɛxɛn na, a yi a
sanna sunbu, a latikɔnɔnna sugusugu a ma
a binya feen na. 39 Farisi muxun naxan Yesu
xili, na ito to waxatin naxan yi, a yi a miri

* 7:27: Malaki 3.1 xɔrɔyaan 23.20 fan mato.

a yɛtɛ ma, a naxa, “Xa nabiin nan yati yi
xɛmɛni ito ra nun, a yi a kolonma nɛn nun,
nde ɲaxanli ito ra naxan a yiin dinxi a ra. A
yi a kolonma nɛn nun a ɲaxanli ito yulubin
gbo!”
40 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Simɔn, n
waxi a xɔn ma, n xa fena nde fala i xa.”
A yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, awa, a fala
n xa.”
41 Yesu naxa, “Xɛmɛ firin yi na nun nax-
anye gbetin doli gbeti kanna ma, kedenna
yi kɛmɛ suulun tongo a yii, bonna yi tonge
suulun tongo a yii. 42 E firinna sese mi a
donla fi. Nama, a yi diɲa e firinna birin
ma donle ma. Na muxu firinna, mundun a
xanuma dangu a lanfaan na?”
43 Simɔn yi a yabi, a naxa, “N mirixi a ma,
doli gbeen naxan ma.”
Yesu naxa, “I bata a yabi ki faɲi.” 44 Na
xanbi ra, Yesu yi a yɛɛ rafindi ɲaxanla
ma, a yi a fala Simɔn xa, a naxa, “I bata
ɲaxanli ito to? N bata fa i ya banxini, i
mi igen so n yii n yi n sanna maxa. Koni
a tan bata n sanna maxa a yɛɛgen na, a
yi a masugusugu a xun sɛxɛn na. 45 N fa
waxatin naxan yi, i mi n nalan, koni xabu
n fa a tan mi xadan n sanna sunbuɛ. 46 I mi
turen so n yii n yi a sugusugu n xunna ra,
koni a tan bata n sanna birin masugusugu
latikɔnɔnna ra. 47 N na a falama i xa nɛn
nayi, fa fala ɲaxanli ito yulubi wuyaxine
birin bata mafelu bayo a bata xanuntenya
gbeen yita n na. Koni naxan bata mafelu
ndedi, na a xanuntenyaan mayitama nɛn
ndedi.”
48 Na xanbi ra, Yesu yi a fala ɲaxanla
xa, a naxa, “I bata mafelu i yulubine ra.”
49 Muxun naxanye yi dɔxi na, ne yi a fala fɔlɔ
e bode xa, e naxa, “Nde ito ra naxan yulubin
mafeluma?”
50 Koni Yesu yi a fala ɲaxanla xa, a naxa,
“I ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakisi, siga bɔŋɛ
xunbenli.”

8

Ɲaxanla naxanye Yesu fɔxɔ ra

1 Na xanbi ra, Yesu yi siga taane nun
banxidɛne yi, a sa Alaa Mangayaan Xibaru
Faɲin kawandin ba e xa. Xarandii fu nun
firinne yi siga a fɔxɔ ra, 2 e nun ɲaxanla
ndee naxanye rakɛndɛya ɲinan ɲaxine nun
furene ma, ne nan xiliye itoe ra: Mariyama
naxan xili Magadala kaana ɲinan solofere
raxɛtɛ naxan fɔxɔ ra e nun 3 Yoyana Herode
a tande kuntigin Kusa a ɲaxanla, e nun
Susana e nun ɲaxalan gbɛtɛ wuyaxi. Ne nan
yi Yesu nun a xarandiine malima e yɛtɛ yii
seene ra.

Sansi wonla fe sandana
Matiyu 13.1-9, Maraka 4.1-9

4 Yama gbeen yi e malan a fɛma, taa
wuyaxi muxune yi fa. A yi sandani ito sa
e xa, a naxa, 5 “Xɛɛ biina nde yi mini, a
siga a sansiin wolideni. A yi sansiin wolima
waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn
ma, yamaan yi dangu ne fari, xɔline yi e
don. 6 Ndee yi bira fanyen ma, bɛndɛ gbee
mi yi dɛnaxan yi. E to soli, e xara mafurɛn
amasɔtɔ igen mi yi e bun ma. 7 Sansina
ndee yi bira sɛxɛ ɲali kanne tagi e nun
sɛxɛne yi gbo e bode xɔn ma, sɛxɛn yi e
don. 8 Sansina ndee yi bira bɔxɔ faɲini, e
soli, e bogi, e keden kedenna birin yi kɛmɛ
sɔtɔ.” A yelinxi na falɛ, a yi a fala, a naxa,
“Xa tunla naxan xɔn, a feen mɛ, na xa a tuli
mati.”

Sandane sa xunna
Matiyu 13.10-17, Maraka 4.10-12

9 Yesu a xarandiine yi a maxɔdin sandani
ito bunna ma. 10 Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa
Mangayaan wundo feene kolonna bata so
ɛ yii, koni a falama bonne xa sandane nin
alogo e xa e yɛɛn ti, koni e nama a yigbɛ, e
yi e tuli mati, koni e nama a famu.”*

Yesu yi sandan bunna yɛba
Matiyu 13.18-23, Maraka 4.13-20

11 Yesu naxa, “Sandani ito bunna nan ito
ra. Sansina, Alaa falan nan na ra. 12 Sansiin
naxanye bira kiraan xɔn ma, ne findixi
muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ koni
Yinna Manga Setana yi fa, a yi a ba e bɔŋɛni,
alogo e nama dɛnkɛlɛya, e kisi. 13 Sansiin
naxanye bira fanyen fari, ne findixi mux-
une nan na naxanye Alaa falan mɛ, e yi
a suxu sɛwani, koni salen mi e bun ma.
E dɛnkɛlɛya waxatidi tun, koni e na tɔrɔ
waxatin naxan yi, e bama nɛn dɛnkɛlɛyani.
14 Sansiin naxanye bira sɛxɛ ɲali kanne tagi,
ne findixi muxune nan na naxanye Alaa
falan mɛ, koni dunuɲa xaminna nun nafulu
feen nun yɛtɛ rafan feene yi e kala, e mi
bogin nayi e mɔ hali! 15 Sansiin naxanye

* 8:10: Esayi 6.9

bira bɔxɔ faɲini, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ, a lu e bɔɲɛni sɔbɛɛn na, e yi a suxu, e tunnafan han a bogi, a mɔ."

Lɛnpun dɔxɔ fena seen bun ma
Maraka 4.21-25

16 "Muxu yo mi lɛnpun nadɛgɛ, a deben so a xun na, hanma a yi a raso saden bun ma, fɔ a xa a dɔxɔ se nan fari, alogo yamaan na so banxini waxatin naxan yi, e kɛnɛnna to. 17 Feen naxanye birin luxunxi, ne makɛnɛnma nɛn. Wundo feen birin kolonma nɛn, a yi mini kɛnɛnni."

18 "Ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ fe mɛ kiini, amasɔtɔ seen muxun naxan yii nde soma nɛn na yii, koni se mi muxun naxan yii hali a mirixi naxan di ma a yii, na bɛ a yii."

Yesu nga nun a xunyɛne fe
Matiyu 12.46-50, Maraka 3.31-35

19 Yesu nga nun a xunyɛne yi fa a fɛma, koni e mi nɔ a masɔtɛ, amasɔtɔ yamaan yi gbo. 20 E yi a fala Yesu xa, e naxa, "I nga nun i xunyɛne tixi tandeni, e waxi i to feni."

21 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Naxanye Alaa falan namɛma, e yi a suxu, n nga nun n xunyɛne ne nan na."

Yesu yi foye gbeen nati
Matiyu 8.23-27, Maraka 4.35-41

22 Lɔxɔna nde Yesu nun a xarandiine yi so kunkin kui, a yi a fala e xa, a naxa, "En dangu daraan bode fɔxɔn na." Nayi, e siga. 23 E yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi xi kunkin kui. Foye gbeen yi keli daraan xun ma. Kunkin yi rafe fɔlɔ igen na, na yi magaxu han! 24 Xarandiine yi fa Yesu fɛma, e yi a raxulun, e naxa, "Nxu kanna, nxu kanna, nxu faxamaan ni i ra!"

Yesu yi keli, a falan ti foyen nun igen mɔrɔnne xili ma,† e yi e raxara. 25 A yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "Ɛ mi dɛnkɛlɛyaxi ba?" Koni e kabɛ, e gaxu. E yi a fala e bode xa, e naxa, "Muxun sifan mundun ito ra? A bata igen nun foyen yamari, e yi a falan suxu ken!"

*Yesu yi muxun nak*ɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra
Matiyu 8.28-34, Maraka 5.1-20

26 E dangu Gadara yamanani naxan Galile yamanan yɛtagi. 27 Yesu ti bɔxɔni waxatin naxan yi, muxuna nde yi fa a ralan keli na taani yinna ɲaxin yi a fɔxɔ ra. A bata yi bu a mi domaan nagodo a ma, a mi yi tinɲɛ dɔxɛ a konni fɔ a dɔxɔ bilingan yireni. 28 A to Yesu to, yinnan yi a rasɔnxɔ kati, a yi a sa Yesu bun ma, yinnan yi falan ti a xɔn a xui yitexin na, a naxa, "Yesu, Kore Xɔnna Alaa Dii Xɛmɛna, i waxi nanse xɔn ma n tan xa? Yandi, i nama n ɲaxankata!" 29 Amasɔtɔ Yesu bata yi yinna ɲaxin yamari a xa xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, a bata yi naxan suxu xabu waxati xunkuye. E yi a yiine nun a sanne xidima yɔlɔnxɔnna nan na. Koni a yi a xidi seene bolonma nɛn, yinnan yi a rayaya ayi burunna ra.

30 Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, "I xili di?" A yi a yabi, a naxa, "N xili nɛn 'Ganla.' " Amasɔtɔ yinna wuyaxi bata bira a fɔxɔ ra. 31 Yinnane yi Yesu mafan a nama e rasiga yili ɲaxin na.

32 Xɔsɛ kuru gbeen yi na dɛxɔn ma nun, e yi e dɛgema geyaan na, yinnane yi Yesu mafan, a xa tin a yi e rasiga xɔsɛne fɔxɔ ra. A tin e xa. 33 Nanara, yinnane yi xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, e siga xɔsɛne fɔxɔ ra. Xɔsɛ kurun yi godo a giyɛ geyaan na, e sa faxa darani. 34 Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne to na feen to, e yi siga e giyɛ, e sa na feen xibarun nali taan nun banxidɛne yi. 35 Muxune yi siga na feen matodeni, e yi fa Yesu fɛma, e xɛmɛn li dɔxi a fɛma yinnane xɛtɛ naxan fɔxɔ ra, domaan nagodoxi a ma, a bata xaxinla sɔtɔ. E birin yi gaxu. 36 Yinnane xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra kii naxan yi, muxun naxanye na to, e na fala bonne xa. 37 Gadara kaane birin yi a fala Yesu xa, a xa siga amasɔtɔ e birin bata yi gaxu kati! Nanara, Yesu yi so kunkin kui, a siga. 38 Yinnane xɛtɛ xɛmɛn naxan fɔxɔ ra, na yi Yesu mafan, a naxa, "Tin n xa siga i fɔxɔ ra." Koni Yesu yi a raxɛtɛ, a naxa, 39 "Siga i konni, Ala bata naxan liga i xa, i sa na yɛba." Yesu naxan ligaxi a xa, a sa na rali taan birin ma.

*Yesu yi muxu firin nak*ɛndɛya
Matiyu 9.18-26, Maraka 5.21-43

40 Yesu xɛtɛ daraan bode fɔxɔn na waxatin naxan yi, yamaan yi a ralan amasɔtɔ e birin yi a legedenma. 41 Xɛmɛna nde yi fa naxan yi xili Yirusu, salide banxin kuntigin nan yi a ra. A yi bira Yesu sanna bun ma, a yi a mafan, a xa siga a konni 42 amasɔtɔ a dii tɛmɛ keden peen yi faxa feni. A sɔtɔn bata yi ɲɛɛ fu nun firin ti. Yesu sigama Yirusu fɔxɔ

† 8:24: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

ra waxatin naxan yi, yamaan yi a yigbɛtɛn
han! 43 Ɲaxanla nde yi na yi, ɲaxalan furen
yi a ma xabu ɲɛɛ fu nun firin. A bata yi
a yii seen birin so seribane yii, koni muxu
yo mi nɔ a rakɛndɛyɛ. 44 A fa yamaan tagi
Yesu xanbi ra, a yi a yiin din Yesu a doma
lenben na, a kɛndɛya mafurɛn! 45 Yesu yi
maxɔdinna ti, a naxa, "Nde a yiin dinxi n
na?" Muxun birin yi a tandi, koni Piyɛri
yi a fala, a naxa, "N kanna, yamaan tixi i
rabilinni, e bata i yigbɛtɛn." 46 Koni Yesu
naxa, "Muxuna nde bata a yiin din n na yati,
n bata a kolon amasɔtɔ sɛnbɛna nde bata
mini n yi." 47 Ɲaxanla yi a to fa fala a bata
mini kɛnɛnni. Nayi, a fa, a xuruxurunma,
a yi a sa Yesu bun ma yamaan birin yɛtagi.
A a yiin dinxi Yesu ra feen naxan ma, a
na fala a xa, e nun a kɛndɛyaxi kii naxan
yi mafurɛn! 48 Yesu yi a fala a xa, a naxa,
"N ma dii tɛmɛna, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i
rakɛndɛya. Siga bɔɲɛ xunbenli."

49 Yesu na falama waxatin naxan yi,
xɛraan yi fa sa keli salide banxin kuntigina
banxini, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, "I ya
dii tɛmɛn bata faxa, i nama Karamɔxɔ tɔrɔ
sɔnɔn." 50 Yesu yi na mɛ, a yi a fala Yirusu
xa, a naxa, "I nama gaxu, i dɛnkɛlɛya tun, a
kɛndɛyama nɛn."

51 Yesu na li waxatin naxan yi, a mi tin
muxu yo xa so a fɔxɔ ra fɔ Piyɛri nun Yoni
nun Yaki, e nun diidina nga nun a fafe.
52 Muxune birin yi wugama, e gbelegbelema
diidina fe ra. Yesu naxa, "Ɛ nama wuga,
diidin mi faxaxi, a xiin nɛn tun!"

53 E birin yi gele a ma amasɔtɔ e yi a kolon
yati, fa fala diidin bata faxa! 54 Koni Yesu yi a
suxu a yiin ma, a yi a xili, a naxa, "Diidina,
keli!" 55 A niin yi xɛtɛ ayi, a keli mafurɛn!
Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ donseen so a
yii." 56 A sɔtɔ muxune yi kabɛ, koni Yesu yi e
maxadi, a naxa, "Feen naxan ligaxi, ɛ nama
na fala muxu yo xa."

9

Xɛra fu nun firinne xɛ fena
Matiyu 10.5-15, Maraka 6.7-13

1 Yesu yi a xarandii fu nun firinna xili, a
sɛnbɛn so e yii alogo e xa ɲinanne kedi, e
furetɔne rakɛndɛya. 2 A yi e rasiga, a e xa
sa Alaa Mangayaan kawandin ba, e furetɔne
rakɛndɛya. 3 A yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ
nama siga sese ra ɛ yii sigatini. Ɛ nama
siga dungari ra ɛ yii, ɛ nama siga bɔnduli
ra ɛ yii, hanma donsena hanma gbetina.
Ɛ nama siga doma firin na ɛ ma. 4 Ɛ na
yigiya dɛnaxan yi, ɛ xa lu mɛnni han ɛ keli
waxatini na taani. 5 Xa muxe mi ɛ yisuxu
taan naxan yi, ɛ keli na taani, ɛ yi ɛ sanne
rakunkun ɛ na gbangbanna ba ɛ sanne ra,*
na yi findi sereyaan na e xa."

6 Xarandiine yi siga banxidɛne birin na,
e sa Yesu a fe Xibaru Fɔɲin kawandin ba, e
yamaan nakɛndɛya yiren birin yi.

Manga Herode kuisan fena
Matiyu 14.1-12, Maraka 6.14-29

7 Herode, Galile mangan yi feni itoe birin
mɛ, a kuisan kati! Amasɔtɔ ndee naxa,
"Yoni Marafu Tiin bata keli sayani!" 8 Bonne
naxa, a Nabi Eli bata mini kɛnɛnni. Koni
bonne naxa, a nabi fonna nde nan kelixi
sayani. 9 Manga Herode naxa, "N bata yi
Yoni xunna sɛgɛ a dɛ nun. Koni muxun
mundun ito ra, n naxan ma fe mɛma?" Awa,
a yi kata Yesu to feen na.

Yesu yi muxu wuli suulun dɛge
Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Yoni 6.1-14

10 Xɛrane to xɛtɛ, e naxan birin liga, e na
yɛba Yesu xa. A siga e ra a fɔxɔ ra a danna
taana nde yi naxan xili Betasada. 11 Yamaan
na mɛ waxatin naxan yi, e siga a fɔxɔ ra. A
yi e yisuxu, a yi Alaa Mangayana fe fala e xa.
Naxanye yi waxi kɛndɛyaan xɔn ma, a yi ne
rakɛndɛya.

12 Sogen godo fɔlɔxina, xarandii fu nun
firinne yi fa a fɛma, e naxa, "Yamaan beɲin
alogo e xa nɔ sigɛ banxidɛne ra e nun xɛɛne
ma naxanye en nabilinni, e yi donseen nun
e yigiyaan sɔtɔ mɛnne yi, bayo en burunna
nan na be."

13 Koni Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ tan
yɛtɛɛn xa donseen so e yii."

E yi a yabi, e naxa, "Naxan nxu yii, buru
xun suulun e nun yɛxɛ firin. I waxi a xɔn
ma nxu xa donseen sara yamani ito birin
xa di?" 14 Xɛmɛne gbansanna, muxu wuli
suulun ɲɔxɔn nan yi e ra.

Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "Ɛ
yamaan nadɔxɔ tonge suulun suulun yɛɛn
ma."

* 9:5: E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna ra naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xɛrane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

15 Xarandiine yi na liga, e yi e birin
nadɔxɔ. 16 Yesu yi buru xun suulunne nun
yɛxɛ firinne tongo, a yi a yɛɛn nate kore, a
barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so
a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na.
17 E birin yi e dɛge, e lugo ken! Xarandiine
yi deben fu nun firin nafe a dungi dɔnxɛne
ra.

Piyɛri a falana Yesu a fe yi
Matiyu 16.13-19, Maraka 8.27-29

18 Lɔxɔna nde Yesu yi Ala maxandima a
kedenna a xun xɔn ma, a xarandiine yi fa
a fɛma, a yi e maxɔdin, a naxa, "Yamaan
naxa, a nde n tan na?"
19 E yi a yabi, e naxa, "Ndee naxa, a Yoni
Marafu Tiin nan i tan na. Ndee naxa, a Nabi
Eli nan i tan na, koni ndee fan naxa, a nabi
fonna nde nan kelixi sayani."
20 Yesu mɔn yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ tan
go, ɛ naxa a nde n tan na?"
Piyɛri yi a yabi, a naxa, "Alaa Muxu
Sugandixin nan i tan na!"

Yesu yi a sayana fe fala
Matiyu 16.20-28, Maraka 8.30-9.1

21 Awa, Yesu yi a xarandiine yamari, a e
nama na fala muxu yo xa. 22 A mɔn yi falan
ti, a naxa, "A fɛrɛ mi na fɔ n tan Muxuna
Dii Xɛmɛn xa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ. Yamaan
fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne e mɛma n na nɛn, e yi n faxa, a
soge saxandeni n keli sayani."
23 A yi a fala e birin xa, a naxa, "Xa muxu
yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra, fɔ a xa a
mɛ a yɛtɛ ra, a yi a faxa wudin† tongo lɔxɔ
yo lɔxɔ, a bira n fɔxɔ ra. 24 Amasɔtɔ naxan
na wa a niin nakisi feni, a bɔnɔma ayi nɛn.
Koni naxan bɔnɔma a niini n tan ma fe ra,
na kisima nɛn. 25 Hali muxun dunuɲa birin
sɔtɔ, koni xa a bɔnɔ a niini habadan, na
nanse fanma a ma? 26 Xa muxun yagi a tiyɛ
n tan nun n ma fe falana fe ra, Muxuna Dii
Xɛmɛn fan yagima nɛn na kanna fe ra a na
fa a binyeni waxatin naxan yi e nun a Fafe
Alaa binyena e nun maleka sariɲanxine. 27 N
xa ɲɔndin fala ɛ xa, ndee be, ne mi faxɛ fɔ e
Alaa Mangayaan to."

Yesu a nɔrɔna fe
Matiyu 17.1-8, Maraka 9.2-8

28 Yesu yelin feni itoe falɛ waxatin naxan
yi, lɔxɔ xun keden ɲɔxɔn danguxina, a
Piyɛri nun Yoni nun Yaki tongo, e siga a
fɔxɔ ra geyaan fari Ala maxandideni. 29 A yi
Ala maxandima waxatin naxan yi, a yɛtagin
kɛɲaan yi masara, a domaan yi fixa ayi alo
kuyen na a ɲinna masɔxɔn! 30 Na waxatini,
muxu firin yi mini kɛnɛnni, Nabi Musa nun
Nabi Eli, e falan ti a xa. 31 E yi nɔrɔxi. E yi
Yesu faxa feen fala a xa naxan yi kamalima
Yerusalɛn taani. 32 Piyɛri nun a lanfane yi
xima, koni e xulun, e Yesu a nɔrɔn to e nun
xɛmɛ firin yi tixi a dɛxɔn ma. 33 Na muxune
kelima Yesu fɛma waxatin naxan yi, Piyɛri
yi a fala a xa, a naxa, "Nxu kanna, a lanxi
bayo nxu be yi. Nxu xa gage saxan ti be yi, i
gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi
Eli gbeen keden." A mi yi a kolon a naxan
falama.
34 A falan tima waxatin naxan yi, kundaan
yi godo e xun ma, xarandiine yi gaxu. 35 Fala
xuiin yi keli kundani, a naxa, "N ma Dii
Xɛmɛn nan ito ra, n bata naxan sugandi, ɛ
tuli mati a xuiin na!"
36 Fala xuiin dan waxatin naxan yi, Yesu
keden peen yi lu na yi. Xarandiine yi e
dundu feni ito birin ma, e feen naxanye
toxi, e mi ne fala muxu yo xa na waxatini.

Yinnan yi diidin naxan fɔxɔ ra
Matiyu 17.14-18, Maraka 9.14-27

37 Na xɔtɔn bode e godo keli geyaan fari,
yama gbeen yi Yesu ralan. 38 Xɛmɛn yi a
xuini te yamaan tagi, a naxa, "Karamɔxɔ, n
ni i mafanma, i xa n ma dii xɛmɛ keden peen
mato. 39 Yinnan na keli a ra, a gbelegbelema
nɛn mafurɛn, a xuruxurun, a yi a rabira,
a dɛ xunfanna yi lu minɛ, a mi a beɲinma
xulɛn fɔ a na a tɔrɔ kati! 40 N bata i ya
xarandiine mafan, alogo e xa a kedi a fɔxɔ
ra, koni e mi nɔxi a kedɛ."
41 Yesu yi a yabi, a naxa, "Ee! Ɛ tan
dɛnkɛlɛyatarene nun tinxintarene, n xa lu
ɛ fɛma han waxatin mundun yi? N diɲama
ɛ xa han waxatin mudun yi?" A yi a fala
xɛmɛn xa, a naxa, "Fa i ya diin na be."
42 Diidin fama waxatin naxan yi, yinnan
yi a raxuruxurun, a yi a rabira bɔxɔni.
Yesu yi falan ti yinna ɲaxin xili ma, a
diidin nakɛndɛya, a yi a so a fafe yii mɔn.
43 Muxune birin yi kabɛ Ala sɛnbɛn ma.

† 9:23: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Maraka 9.30-32

Yesu feen naxan birin liga, yamaan yi lu kabɛ ne ma, a yi a fala a xarandiine xa na waxatini, a naxa, 44 "N naxan falama ɛ xa, ɛ nama ɲinan na xɔn ma! N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn yamaan yii, n lu e sɛnbɛn bun ma." 45 Koni e mi ito bunna kolon. A bata luxun e ma alogo e nama a bayen kolon. E mɔn yi gaxu a maxɔdinɲɛ na feen na.

Nde gbo birin xa?
Matiyu 18.1-5, Maraka 9.33-37

46 Falan yi keli xarandiine tagi fa fala nde gbo dangu e birin na. 47 E yi mirixi naxan ma, Yesu na kolon. Nanara, a yi diidina nde tongo, a yi a ti a dɛxɔn ma. 48 A yi a fala e xa, a naxa, "Naxan na diidini ito yisuxu n xinli, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xɛxi. Amasɔtɔ naxan xurun ɛ birin tagi, na nan gbo ɛ birin xa."

Naxan mi kelixi ɛ xili ma
Maraka 9.38-40

49 Yoni yi falan ti, a naxa, "Nxu kanna, nxu bata xɛmɛna nde to ɲinanne kedɛ i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a lu amasɔtɔ a mi en tan fɔxɔ ra."

50 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ nama a raxɔlɔ amasɔtɔ naxan mi kelixi ɛ xili ma, na ɛ xa nɛn."

Muxune yi tondi Yesu yisuxɛ

51 Yesu siga waxatin masoxina ariyanna yi, a yi a ragidi a xa siga Yerusalɛn taani. 52 A xɛrane rasiga a yɛɛ ra Samariya taana nde yi, alogo e xa sa feene yitɔn a yɛɛ ra. 53 Koni muxun naxanye na yi, ne mi a yisuxu amasɔtɔ e a kolon, a a sigama Yerusalɛn taan nin. 54 A xarandiine, Yaki nun Yoni na to waxatin naxan yi, e naxa, "Marigina, i waxi a xɔn ma ba, nxu xa tɛɛn yamari keli kore xɔnna ma, a yi itoe halagi?"

55 Yesu yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi e maxadi. 56 E yi siga taa gbɛtɛ yi.

Birana Yesu fɔxɔ ra
Matiyu 8.19-22

57 E yi kira yi waxatin naxan yi, xɛmɛna nde yi a fala Yesu xa, a naxa, "I siga dɛdɛ, n sigɛ i fɔxɔ ra."

58 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Xulumaseene xima yinle nan na, xɔline yi e tɛɛn sa, koni hali n na n xunna sama dɛnaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii." 59 A yi a fala xɛmɛna nde xa, a naxa, "Bira n fɔxɔ ra."

Koni na xɛmɛn yi a fala, a naxa, "N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen."

60 Yesu yi a yabi, a naxa, "A lu faxa muxune xa e faxa muxune maluxun.‡ I tan xa sa Alaa Mangayana fe Xibarun nali."

61 Gbɛtɛ fan yi a fala, a naxa, "N kanna, n birama nɛn i fɔxɔ ra, koni tin n xa sa n ɲungu n kon kaane ma singen."

62 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Muxu yo ɲinge kenna suxu, a lu a xanbi ratoɛ, na mi daxa a wali Alaa Mangayani."

10

Xarandii tonge solofere e nun firinne xɛrayana

1 Na xanbi ra, Marigin yi muxu tonge solofere e nun firin gbɛtɛye yɛba. A yi e rasiga firin firin yɛɛn ma a yɛɛ ra taan birin yi e nun yiren birin a tan yɛtɛɛn yi lan a xa siga dɛnaxanye yi. 2 A yi a fala e xa, a naxa, "Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi wuya. Ɛ xɛɛ kanna mafan, a xa walikɛna ndee rasiga e sa maala xaba.* 3 Ɛ siga, n bata ɛ xɛ alo yɛxɛɛne kankone tagi. 4 Ɛ nama siga gbeti ra, ɛ nama bɛnbɛlidi xali, ɛ nama sankidi xali. Ɛ nama bu muxune xɔntɔndeni kira yi. 5 Ɛ na so banxin naxan kui, ɛ xa a fala singen, ɛ naxa, 'Ala xa bɔŋɛ xunbenla lu banxini ito kui.' 6 Xa bɔŋɛ xunbeli muxuna nde na, na duban xa lu a xɔn ma. Xa na mi a ra, na duban mɔn xa xɛtɛ ɛ tan ma. 7 Ɛ xa yigiya banxi kedenna nan kui. E na naxan so ɛ yii, ɛ xa na don, ɛ yi ɛ min, amasɔtɔ walikɛɛn lan nɛn a yi a saranna sɔtɔ. Ɛ nama lu sigamatini keli banxini ito yi, siga ito yi. 8 Ɛ na so taan naxan yi, xa e ɛ yisuxu, e na naxan so ɛ yii, ɛ na don. 9 Ɛ xa furetɔne yiyalan na taani, ɛ yi a fala na muxune xa, ɛ naxa, 'Alaa Mangayaan bata maso ɛ ra.' 10 Koni ɛ na siga

‡ 9:60: A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sɔtɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni.

* 10:2: Sandani ito kui, xɛɛ kanna findixi Ala nan na. Dɛnkɛlɛya muxune lan e xa muxune sɔtɔ Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi.

taan naxan yi, xa e mi ɛ yisuxu na yi, ɛ siga
yamaan malandeni, ɛ yi a fala e xa, ɛ naxa,
11 ‘Hali ɛ taan gbangbanna naxan nxu sanna
ra, nxu bata na rakunkun ɛ xili ma, koni ɛ
xa a kolon Alaa Mangayaan bata maso!’ 12 N
xa a fala ɛ xa, Kiti Sa Lɔxɔni Ala xɔlɔma nɛn
na taan ma dangu Sodoma taan na!”†

Taa dɛnkɛlɛyatarene fe
Matiyu 1.20-24

13 “Gbalon Korasin kaane yɛɛ ra! Gbalon
Betasada kaane fan yɛɛ ra, bayo kabanako
feen naxanye liga ɛ tagi, xa ne yi liga Tire
taan nun Sidɔn taani nun, na kaane yi
tinxinma ayi nɛn nun, to mi na ra, e yi kasa
bɛnbɛli dugin nagodo e ma, e yi xuben so
e yɛtɛ ma, e yi a yita fa fala e bata e xun
xanbi so e hakɛne yi! 14 Ala kininkininma
nɛn Tire taan nun Sidɔn taan ma Kiti Sa
Lɔxɔni dangu ɛ tan na. 15 Ɛ tan Kapɛrunan
kaane, ɛ tema nɛn kore xɔnna ma ba? Ɛn-
ɛn, ɛ godon laxira nin!”
16 Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa,
“Naxan na a tuli mati ɛ xuiin na, na kanna
bata a tuli mati n fan xuiin na. Naxan na a
mɛ ɛ ra, na kanna bata a mɛ n fan na. Naxan
na a mɛ n tan na, na kanna bata a mɛ n xɛ
muxun fan na.”

Na muxu tonge solofere e nun firinna xɛtɛ
fena

17 Na muxu tonge solofere e nun firinna
yi xɛtɛ sɛwa gbeeni. E yi a fala, e naxa,
“Marigina, hali ɲinanne nxu xuiin namɛ
nɛn i xinli!”
18 Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata Setana
to birɛ keli kore xɔnna ma alo galanna. 19 A
mato, n bata sɛnbɛn fi ɛ ma, ɛ xa sigan ti
saɲine nun tanle fari e nun yaxun Setana
sɛnbɛn fari, na sese mi ɛ maxɔlɛ. 20 Koni ɛ
nama sɛwa tun, fa fala ɲinanne bata ɛ fala
xuiin suxu, koni ɛ sɛwa amasɔtɔ ɛ xinla bata
sɛbɛ ariyanna yi.”

Yesu yi sɛwa
Matiyu 11.25-27, 13.16-17

21 Na waxatini, Yesu yi lugo sɛwan na Alaa
Nii Sariɲanxin xɔn ma, a naxa, “N Fafe, kore
xɔnna nun dunuɲa Marigina! N barikan
birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi
xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita
diidine ra. N Fafe, a rafanxi i ma na kii nin.”
22 “N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu
yo mi Dii Xɛmɛn kolon fɔ a fafe Ala. Muxu
yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii Xɛmɛna e nun
a Dii Xɛmɛn waxi a xɔn ma a xa a yita
naxanye ra.”
23 Na xanbi ra, Yesu yi a yɛɛ rafindi a
xarandiine ma, a yi a fala e xa wundoni,
a naxa, “Sɛwan na kanne xa naxanye yɛɛn
feen toma ɛ naxan toma. 24 Amasɔtɔ n xa a
fala ɛ xa, nabi wuyaxi nun manga wuyaxi yi
waxi a to feni ɛ naxan toma, koni e mi a to,
e mi a mɛ ɛ naxan mɛma.”

Samariya kaana fe sandana

25 Awa, na waxatini Sariya karamɔxɔna
nde yi fa Yesu bunbadeni, a yi a maxɔdin,
a naxa, “Karamɔxɔ, n nanfe ligɛ n habadan
nii rakisin sɔtɔ?”
26 Yesu yi a yabi, a naxa, “Sariya Kitabun
nanfe falaxi? I a xaranma di?”
27 Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, “ ‘I xa i Ma-
rigina Ala xanu i bɔɲɛn birin na, e nun i
niin birin na e nun i sɛnbɛn birin na e nun i
xaxinla birin na’ e nun ‘i yi i adamadi boden
xanu alo i yɛtɛna.’‡ ”
28 Yesu yi a yabi, a naxa, “I ya falan tinxin.
I xa na liga, i niin kisima nɛn.”
29 Koni Sariya karamɔxɔn yi waxi a xɔn
ma nɛn, a xa yoon sɔtɔ a yɛtɛ xa. Nanara, a
Yesu maxɔdin, a naxa, “N adamadi bodena
nde ra?”
30 Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “Xɛmɛna
nde yi keli Yerusalɛn taani siga Yeriko yi,
muxu mafune yi a suxu, e yi a bɔnbɔ, a lu
ndedi e xa a faxa. 31 A mi bu saraxaralina
nde yi fa na kiraan xɔn ma. A na xɛmɛn to
waxatin naxan yi, a dangu a ra bode fɔxɔn
na. 32 Lewi bɔnsɔnna muxuna nde fan yi fa,
a xɛmɛn to, a dangu a dɛxɔn ma. 33 Koni
Samariya kaana nde dangumatɔɔn na a ra,
na kiraan xɔn ma, na yi a li na, a to a to,
a kininkinin a ma kati!§ 34 A siga a fɛma,
a turen nun manpaan sa a maxɔlɔdene dɛ,
a yi e maxidi. Na xanbi ra, a xɛmɛn sa a
soon fari, a siga a ra xɔɲɛ yigiya banxini
a dandandeni. 35 Na xɔtɔn bode, a gbeti
gbanan firin tongo, a yi a so xɔɲɛ yigiya
banxin kanna yii. A yi a fala a xa, a naxa, ‘A
dandan, n na xɛtɛ waxatin naxan yi, i naxan
yo baxi a fe ra, n na a raxɛtɛ i ma.’ ”

† 10:12: Sodoma findixi taana nde ra Ala naxan halagi. A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui. ‡ 10:27: Sariyane 6.5 nun Saraxaraline 19.18 § 10:33: Na waxatini Yahudiyane yi Samariya kaane yatɛxi kafirine nan na. E fe fɔlɔden sɛbɛxi Mangane Firinden 17.24 kui.

36 Yesu yelinxina sandan sɛ, a yi a
maxɔdin, a naxa, “I tan yɛɛ ra yi, na muxu
saxanne yɛ, muxu mafune xɛmɛn naxan
bɔnbɔxi, nde na adamadi bode kɛndɛn na?”
37 Sariya karamɔxɔn yi a yabi, a naxa,
“Naxan kininkininxi a ma.”
Yesu yi a yabi, a naxa, “Siga, i sa na
ɲɔxɔnna liga.”

Marata nun Mariyama fe

38 Yesu nun a xarandiine yi sigama wax-
atin naxan yi, e taana nde li, ɲaxanla nde yi
na yi, a xili Marata, na yi a yigiya a banxini.
39 A xunyɛ ɲaxalanmaan xili Mariyama, na
yi dɔxɔ Marigin dɛxɔn ma, a yi a tuli mati
a xaranna ra. 40 Marata yi xaminxi wali
wuyaxi kɛ feen na. Nanara, a fa a fala
Marigin xa, a naxa, “Marigina n xunyɛn
bata wanla birin lu n yii, i ya fe mi na yi ba?
A fala a xa, a xa fa n mali!”
41 Marigin yi a yabi, a naxa, “Ee! Marata,
i xaminxi, i kɔntɔfilixi fe wuyaxi ra. 42 Koni
adamadiin makoon se keden peen nan ma.
Mariyama bata wa fe faɲin xɔn. Na mi fa bɛ
a yii!”

11

Xaranna Ala maxandin ma
Matiyu 6.9-13, 7.7-11

1 Lɔxɔna nde, Yesu yi Ala maxandima
yirena nde yi. A yelin waxatin naxan yi,
a xarandii keden yi a fala a xa, a naxa,
“Marigina, nxu xaran Ala maxandin ma alo
Yoni a xarandiine xaran kii naxan yi.”
2 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ Ala
maxandima ikiini, ɛ naxa,
‘Nxu Fafe,
i xinla xa sariɲan,
i ya Mangayaan xa fa.
3 I xa nxɔ lɔxɔ yo lɔxɔ balon fi nxu ma.
4 I xa nxu mafelu nxu yulubine ra,
alo nxu fan bata nxu hakɛ tongone mafelu
kii naxan yi.
I nama tin nxu xa bira tantanni.’ ”
5 Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa,
“Xa ɛ tan nde keden siga a xɔyin fɛma kɔɛ
tagini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N xɔyina, n
doli buru xun saxan yi 6 amasɔtɔ n lanfaan
naxan sa sigatini, na bata fa iki sasa, koni
sese mi n yii n naxan soɛ a yii!’ 7 Koni xa
bonna a yabi banxini, a naxa, ‘I nama n tɔrɔ!
Dɛɛn balanxi, nxu nun n ma diine bata nxu
sa, n mi fa nɔɛ kelɛ, n sena nde so i yii.’
8 Awa, n xa a fala ɛ xa, hali xa a mi keli e
xɔyiyana fe ra, a burun so a yii, koni a kelɛ,
a makoon seen naxan birin ma, a na so a yii
amasɔtɔ a mi yagixi a xandɛ. 9 Awa, n xa a
fala ɛ xa, ɛ seen maxɔdin, ɛ a sɔtɔma nɛn,
ɛ seen fen, ɛ a toma nɛn, ɛ dɛɛn kɔnkɔn, a
rabima ɛ xa nɛn. 10 Amasɔtɔ naxan yo na
seen maxɔdin, na a sɔtɔma nɛn. Naxan na
seen fen, na a toma nɛn. Naxan na dɛɛn
kɔnkɔn, a rabima a xa nɛn. 11 Muxuna nde
ɛ yɛ ba, naxan ma diin yɛxɛn maxandima
a ra, a yi saɲin so a yii? 12 Hanma a na a
xandi tɔxɛ xɛlɛni, a yi tanla so a yii? 13 Hali
ɛ to findixi muxu ɲaxine ra, ɛ a kolon fa
fala a lan nɛn, ɛ xa se faɲin so ɛ diine yii.
E faxi fa, ɛ Fafe naxan ariyanna yi, na a Nii
Sariɲanxin fima a maxandi muxune ma kii
naxan yi!”

Bobon nakɛndɛya fena
Matiyu 12.22-30, Maraka 3.20-27

14 Lɔxɔna nde Yesu yi ɲinanna raxɛtɛ
bobon fɔxɔ ra. Ɲinanna xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ
ra waxatin naxan yi, a falan ti fɔlɔ, yamaan
yi kabɛ. 15 Koni e ndee naxa, “A ɲinanne
kedima Yinna Mangan Bɛlɛsɛbu barakan
nin.”
16 Bonne yi waxi a xɔn ma e xa a kɛɲaan
fɛsɛfɛsɛ. Nanara, e yi a maxɔdin a a xa
kabanako fena nde liga, naxan kelixi Ala
ma. 17 Koni Yesu yi e miriyaan kolon, a
yi a fala e xa, a naxa, “Yamanan naxan
yitaxunxi yɛngɛni, na yamanan kalama nɛn
mafurɛn!* Yɛngɛn tanden naxan kui, na
fan kalama nɛn. 18 Awa, xa Setanaa man-
gayana a yɛtɛ yɛngɛ, a sabatima nayi di? Ɛ
bata a fala, a n bata ɲinanne kedi Bɛlɛsɛbu
barakani. 19 Xa n ɲinanne kedima Bɛlɛsɛbu
barakan nin, ɛ fɔxɔrabirane e kedima nanse
xɔn nayi? Na ma, ɛ fɔxɔrabirane a yitama
nɛn nayi fa fala yo mi ɛ xa! 20 Xa n ɲinanne
kedima Ala sɛnbɛn barakan nin, na a yitama
nɛn nayi fa fala Alaa Mangayaan bata ɛ li.”

* 11:17: yamanana: Ɲinanne nun yinnane Setana sɛnbɛn bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sɛnbɛn bun, xa ne e bode kedi, na luxi nɛn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi ɲinanne kedɛ alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi.

† 11:21: Sandani ito kui, Setana findixi sɛnbɛmaan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana ɲinan ɲaxine sɛnbɛn bun ma, nayi, Yesu bata Setana nɔ.

21 "Sɛnbɛmaan na a yitɔn yɛngɛ so xinla
ma, a yi a banxin kantan, a seene birin
natangama nɛn.† 22 Koni xa sɛnbɛ kanna
nde baga a ma, a yi a nɔ, a sigama a yɛngɛ so
seene birin na nɛn nayi, a yigi saxi naxanye
fari, seen naxanye a yii, a yi ne yitaxun."
23 "Naxan mi n tan fɔxɔ ra, na bata keli n
xili ma. Nxu nun naxanye mi malanma, ne
sigama ayi nɛn."

Yinna ɲaxin xɛtɛ fena
Matiyu 12.43-45

24 Yesu naxa, "Yinna ɲaxin na xɛtɛ muxun
fɔxɔ ra, a sigama yire yixaren nin, a sa a
matabuden fen. Xa a mi yire yo to, a a
mirima nɛn nayi, a naxa, 'N kelixi dɛnaxan
yi, n mɔn xa xɛtɛ na.' 25 Nanara, a na xɛtɛ na,
xa a li na makɔxi, a yitɔnxi,‡ 26 nayi a sigama
nɛn, a sa fa yinna ɲaxi solofere gbɛtɛye ra
naxanye ɲaxu dangu a tan na. Ne yi lu a
fɛma. Na muxuna fe raɲanna ɲaxuma ayi
nɛn dangu a fɔlɔn na."

Sɛwa kɛndɛna fe
27 Yesu ito fala waxatin naxan yi, ɲaxanla
nde yi falan ti a xa yamaan yɛ, a naxa,
"Ɲaxanla naxan i sɔtɔxi, a yi i maxuru,
muxu sɛwaxin nan na ra!"
28 Koni Yesu yi a yabi, a naxa, "Naxan
dangu na ra, muxu sɛwaxin nan ne ra nax-
anye Alaa falan mɛma, e yi a suxu ken!"

Taxamasenna fe
Matiyu 12.38-42

29 Yamaan malan Yesu fɛma waxatin
naxan yi, a yi a fala, a naxa, "Iki mux-
une findixi muxu ɲaxine nan na, ɛ to
n maxɔdinma kabanako taxamasenna ma.
Koni ɛ mi kabanako fe yo toɛ ba Nabi
Yunusaa taxamasenna ra. 30 Nabi Yunusa§
findi taxamasenna ra kii naxan yi Niniwa
kaane xa, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn findima
taxamasenna ra na kii nin iki muxune xa.
31 Ɲaxalan Mangan naxan keli sogeteden
yiifanna ma, na tima nɛn Kiti Sa Lɔxɔni, a
yi iki muxune yalagi bayo a kelixi bɔxɔn
danna nan na, a fa a tuli mati Sulemani
a fekolonna falan na. Awa, n xa a fala ɛ
xa, naxan gbo dangu Sulemani ra, na be yi.
32 Niniwa kaane tima nɛn Kiti Sa Lɔxɔni, e
yi ɛ yalagi amasɔtɔ ne Yunusa a kawandin
mɛ waxatin naxan yi, e xun xanbi so nɛn
e hakɛne yi. Koni n xa a fala ɛ xa, nde be
naxan gbo Yunusa xa!"

*Fati b*ɛndɛn kɛnɛnna fe
Matiyu 5.15, 6.22-23

33 Yesu naxa, "Muxu yo mi lɛnpun
nadɛgɛma, a yi a luxun hanma a yi a raso
deben bun ma, koni a dɔxɔma seen nan fari
alogo yamaan na so banxini, e xa kɛnɛnna
to. 34 I yɛɛn luxi nɛn alo lɛnpuna i fati
bɛndɛn xa. Xa i yɛɛn kɛndɛ, i fatin birin
luma nɛn kɛnɛnni, koni xa i yɛɛn kala, i
fatin luma nɛn dimini. 35 A liga i yeren ma
nayi, kɛnɛnna naxan i yi, na nama findi
dimin na. 36 Xa i fatin kɛnɛnni, dimi yo mi a
yi, a birin dɛgɛma nɛn alo lɛnpun dɛgɛma
kii naxan yi."

*Yesu yi Sariya karam*ɔxɔne nun Farisi
muxune yalagi
Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40

37 Yesu yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi,
Farisi muxuna nde yi a xili, a a xa sa a dɛge
a konni. Nanara, a so, a dɔxɔ a dɛgedeni.
38 Farisi muxuna a to waxatin naxan yi, a
Yesu mi a yiin naxaxi lan e dinan kiin
ma benun a xa a dɛge, a kabɛ. 39 Nanara,
Marigin yi a fala a xa, a naxa, "Ɛ tan Farisi
muxune, ɛ igelengenna nun donse sa seen
fanna maxama, koni ɛ kuiin nafexi muxu
seen nun fe ɲaxin na. 40 Ɛ tan daxune! Xa
Ala nan seen fanna daxi, a tan xa mi a kuiin
fan daxi ba? 41 Koni naxan ɛ donse don
goronna kui, ɛ xa na so yiigelitɔne yii, seen
birin sariɲanma nɛn na yi."
42 "Ɛ tan Farisi muxune, gbalona ɛ yɛɛ ra!
Amasɔtɔ ɛ nakɔ yi seene yaganna bama, alo
sorontonna nun sabi gbɛtɛye, koni ɛ bata ɛ
mɛ tinxinyaan nun Alaa xanuntenyana fe
ra. A lan nɛn ɛ xa ne nan liga, e nun yagan
baana."
43 "Gbalona ɛ xa, ɛ tan Farisi muxune,
amasɔtɔ dɔxɔde faɲin nafan ɛ ma salide
banxine yi, binye xɔntɔnne rafan ɛ ma lɔxɔ
tideni. 44 Gbalona ɛ xa! Amasɔtɔ ɛ ligaxi nɛn
alo gaburu fonna. Yamaan sigan tima a fari,
e mi a kolon."
45 Sariya karamɔxɔ keden yi a fala a xa, a
naxa, "Karamɔxɔ, i naxan falama ito ra, i
nxu fan nafɛyama nɛn nayi!"
46 Yesu yi a yabi, a naxa, "Gbalona ɛ
xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne! Amasɔtɔ ɛ

‡ 11:25: Na yire makɔxin findixi muxun bɔɲɛn nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma. § 11:30: A mato Yunusa sora 1 han 4 kui.

goronna sama yamaan xun ma naxan binya
kati, koni ɛ tan yɛtɛɛn mi ɛ yii dinɲɛ a
ra hali, ɛ yi e mali a tongɛ. 47 Gbalona ɛ
xa! Ɛ bata gaburu faɲine rafala nabine xa,
ɛ benbane nabiin naxanye faxa yati! 48 Ɛ
benbane naxan liga, ɛ yɛtɛɛn bata tin, ɛ
bata a mayita amasɔtɔ e nabine faxa nɛn, ɛ
tan bata gaburune yitɔn mɔn. 49 Nanara, en
bata Ala xaxinla to, a naxa, 'N nabine nun
xɛrane rasigama e ma nɛn, e ndee faxama
nɛn, e yi ndee bɛsɛnxɔnya.' 50 Nanara, iki
muxune saranma na nabine birin faxa feen
nan na xabu dunuŋa da waxatini, 51 fɔlɔ
Habila saya feen ma han sa dɔxɔ Sakari saya
feen ma, e naxan faxa saraxa ganden nun
yire sariŋanxin tagi. N xa a fala ɛ xa, na
feene xɛtɛma nɛn iki muxune ma."
52 "Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne,
amasɔtɔ ɛ bata dɛɛn ɲinna mara naxan xax-
ilimaya banxin dɛɛn nabima, ɛ tan yɛtɛɛn
mi soɛ. Naxanye waxi so feni, ɛ bata ne
raxɛtɛ!"
53 Yesu keli na yi waxatin naxan yi,
sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yi a
yigbɛtɛn fɔlɔ, e yi a yɛ mɔ ayi kati! E yi a
maxɔdin fe wuyaxi ma amasɔtɔ 54 e yi waxi
a xɔn ma, e xa a suxu feni tɔn a falana fe ra.

12

Maxadina nafigina fe yi
Matiyu 10.26-27

1 Muxu wuli wuyaxi e malan waxatin
naxan yi han e lu tiyɛ e bode ma, Yesu
yi falan ti a xarandiine singe xa, a naxa,
"Ɛ a liga ɛ yeren ma Farisi muxune buru
rate sena* fe yi, naxan findixi e nafigiyaan
na. 2 Feen naxan luxunxi na minima nɛn
kɛnɛnni, wundo feen birin kolonma nɛn.
3 Nanara, ɛ bata naxan fala dimini, na mɛma
nɛn kɛnɛnni. Ɛ bata naxan birin kɔyɛkɔyɛn
muxune xa konkoni, ne ralima nɛn taa
tagini kɛnɛnni."

Ala yɛɛragaxuna fe
Matiyu 10.28-31

4 "N xɔyine, n xa a fala ɛ xa, ɛ nama gaxu
ne yɛɛ ra naxanye fati bɛndɛn faxama koni
e mi nɔɛ fefe ligɛ dangu na ra. 5 Ɛ gaxuma
naxan yɛɛ ra, n na yitama ɛ ra nɛn: ɛ xa
gaxu Ala yɛɛ ra, sɛnbɛna a yii, a na i faxa
waxatin naxan yi, na xanbi ra a yi i rasiga
yahannama yi. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ xa
gaxu na nan yɛɛ ra!"
6 "Xɔlidi suulun mi sarɛ gbanan firin na
ba? Koni hali na keden, Ala mi ɲinanɲɛ a
xɔn ma. 7 Hali ɛ xun sɛxɛn keden kedenne,
Ala e xasabin birin kolon. Nanara, ɛ nama
gaxu, ɛ dangu xɔlidi wuyaxin na!"

I ti Yesu a fe ra yamaan yɛtagi
Matiyu 10.32-33, 12.32, 10.19-20

8 "N xa a fala ɛ xa, naxan yo na a ti n
ma fe ra yamaan yɛtagi, n tan Muxuna Dii
Xɛmɛn fan na ɲɔxɔnna ligama nɛn a xa Alaa
malekane yɛtagi. 9 Koni naxan yo na a mɛ n
na yamaan yɛtagi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
fan n mɛma a ra nɛn Alaa malekane yɛtagi."
10 "Naxan na n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
nayelefu, na mafeluma nɛn. Koni naxan
na Alaa Nii Sariŋanxin nayelefu, na mi
mafeluyɛ mumɛ!"
11 "E na siga ɛ ra salide banxin yɛtagi
waxatin naxan yi, e yi ɛ yigbɛtɛn, hanma
mangane yɛtagi hanma kuntigine yɛtagi,
ɛ nama xamin ɛ xɔn ba feen na hanma ɛ
naxan falama. 12 Amasɔtɔ ɛ naxan falama
Alaa Nii Sariŋanxina ɛ xaranma nɛn na ra
na waxatin yɛtɛni."

Nafulu kan daxuna fe sandana

13 Muxuna nde yi a fala a xa yamaan tagi,
a naxa, "Karamɔxɔ, a fala ngaxakedenna xa,
nxu fafe nafunla naxan lu nxu yii, a xa a
yitaxun, a yi n gbeen so n yii."
14 Yesu yi a yabi, a naxa, "Ee! I tan! Nde n
findixi kiti bolonna ra hanma se taxun na
muxu firinna tagi?" 15 Na xanbi ra, a yi a
fala e birin xa, a naxa, "Ɛ a liga ɛ yeren ma
milana fe yi amasɔtɔ muxun findi nafulu
kanna ra ki ki, a mi nɔɛ luyɛ a sii ra a nafunla
fe ra."
16 Awa, Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa,
"Bɔxɔna nde yi nafulu kanna nde yii nun
naxan sise yi sabatima kati! 17 A yi a miri a
yɛtɛ ma, a naxa, 'Yire mi n yii, n na n ma
sisee bogine ramarɛ dɛnaxan yi. N nanfe
ligama nayi?' 18 A yi a miri a yɛtɛ ma, a
naxa, 'N naxan ligama na ni ito ra. N na n
ma se ramara banxine kalama nɛn, n yi nde
gbɛtɛye ti naxanye gbo dangu a fonne ra. N
yi n ma maala nun n yii seene ramara na
yi. 19 Na xanbi ra, n na a falɛ nɛn n yɛtɛ ma,
n naxa, n makoon seen naxan birin ma ɲɛɛ
wuyaxi bun ma, n bata ne sɔtɔ. N xa n dɛge

* 12:1: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

ki faɲi, n yi n min, n yi n yɛtɛ rasɛwa.' [20] Koni
Ala yi a fala a xa, a naxa, 'I tan daxuna, to
kɔɛɛn na ɛ nun i niin fatama nɛn, na xanbi
ra i bata seen naxanye birin namara i yɛtɛ
xa, ne findima nde gbee ra?' "
[21] Yesu naxa, "A na kii nin ɛ birin xa
naxanye nafunla malanma e yɛtɛ xa, koni
nafulu kan mi e ra Ala yɛɛ ra yi."

I yigi sa Ala yi
Matiyu 6.25-34

[22] Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine
xa, a naxa, "Nanara, n na a falama ɛ xa, ɛ
nama kɔntɔfili ɛ dunuŋa yi gidina fe ra, ɛ
naxan donma hanma ɛ ɛ maxidima naxan
yi. [23] Amasɔtɔ niin dangu donseen na, fati
bɛndɛn dangu dugin na pon! [24] Ɛ xɔline
mato, e mi sese sima, e mi sese xabama,
donse ramarade mi e yii, koni Ala e baloma.
Ɛ tan dangu xɔline ra pon! [25] Ɛ tan nde
nɔɛ waxatidi sɛ a yɛtɛ siin fari xaminna
fe ra ba? [26] Xa ɛ mi nɔɛ fe xuridine ligɛ,
nanfera ɛ xaminma a dɔnxɛne fe ra nayi?
[27] Ɛ wudi fuge faɲine gbo kii mato. E mi
walima, e mi dugi rafalama e yɛtɛ xa, koni
n xa a fala ɛ xa, hali Manga Sulemani e
nun a nɔrɔn birin yi, a mi marabɛri ba
alo e tan nde. [28] Ala nan sɛxɛne marabɛri
bama naxanye be yi to, tila a ganma nɛn,
a ɲan fefe! A mi ɛ marabɛri bɛ dangu ne
ra ba? Ɛ dɛnkɛlɛyaan xurun. [29] Nanara, ɛ
nama kɔntɔfili sena fe ra ɛ naxan donma
e nun ɛ naxan minma. [30] Amasɔtɔ dunuŋa
dɛnkɛlɛyatarene seni itoe birin fenma wax-
atin birin. Koni ɛ Fafe Ala ɛ makoon kolon.
[31] Koni ɛ Alaa Mangayaan fen, na xanbi ra, a
seni itoe fan soma ɛ yii nɛn."

Ariyanna nafunla fe
Matiyu 6.19-21

[32] Yesu naxa, "Yɛxɛɛ kurudina, ɛ nama
gaxu amasɔtɔ a bata ɛ Fafe Ala kɛnɛn, a
Mangayaan so ɛ yii. [33] Ɛ ɛ yii seene birin
sara, ɛ gbetin so yiigelitɔne yii. Ɛ gbetin
namara seene sɔtɔ ɛ yɛtɛ xa naxanye mi
kalɛ. Ɛ yi ɛ nafunle ramara ariyanna yi
a mi ɲanma dɛnaxan yi, muŋadene nun
mɛlimɛnle mi a kalɛ dɛnaxan yi. [34] Bayo i
ya nafunla dɛnaxan yi, i xaxinla fan mɛnna
nin."

*Walikɛ*ɛn naxanye yitɔnxi
[35] Yesu naxa, "Ɛ ɛ yitɔn alogo ɛ xa wali,
ɛ yi ɛ lɛnpune radɛgɛ. [36] Ɛ xa liga alo wa-
likɛɛn naxanye e kuntigin legedenma keli
ɲaxalandi tiin malanni. A na fa waxatin
naxan yi a dɛɛn kɔnkɔn, e a rabima a xa
nɛn mafurɛn! [37] Muxu sɛwaxin nan ne ra
naxanye kuntigina e lima e yɛ, e yitɔnxi!
N xa ɲɔndin fala ɛ xa, a a tagi xidima nɛn,
a yi e radɔxɔ, a donseen so e yii. [38] Muxu
sɛwaxin nan ne ra xa a e yitɔnxin li, hali a
fa kɔɛ tagini hanma dangu na ra. [39] Ɛ xaxili
lu ito xɔn ma. Xa banxi kanna muŋaden
fa waxatin kolon, a mi tinɲɛ muŋaden yi
so a banxini. [40] Ɛ fan xa ɛ yitɔn amasɔtɔ ɛ
xaxili mi waxatin naxan ma, n tan Muxuna
Dii Xɛmɛn fama na waxatin nin."

Walikɛ tinxinxina fe
Matiyu 24.45-51

[41] Piyɛri yi Yesu maxɔdin, a naxa, "Marig-
ina, i sandani ito sama nxu tan nan xa ba
hanma muxun birin xa?"
[42] Marigin yi a yabi, a naxa, "Walikɛɛn
mundun lannaya muxun nun xaxilimaan
na? Naxan ma kuntigi a dɔxi walikɛɛn
bonne xun na, a donseen taxun e ra a
waxatini, a tan nan na ra. [43] Na walikɛɛn
sɛwama nɛn xa a kuntigina a li na wanla kɛ!
[44] N xa a fala ɛ xa yati, a kuntigina a yii seen
birin taxuma a ra nɛn. [45] Koni xa a walikɛna
a miri a yɛtɛ ma fa fala, 'N ma kuntigin bata
buyɛ ayi, a mi xɛtɛn xulɛn,' xa a walikɛɛn
bonne bɔnbɔ fɔlɔ, xɛmɛn nun ɲaxanle, a a
dɛgɛ, a yi a min han a yi a radangu ayi, [46] a
kuntigin na fa waxatin naxan yi, walikɛɛn
na xaxili mi a xɔn ma waxatin naxan yi,
a kuntigina a ɲaxankatama nɛn nayi, a yi
a saranna fi alo dɛnkɛlɛyatarene kii naxan
yi."
[47] "Walikɛɛn naxan a kuntigin sagoon
kolon, koni a mi tin na ligɛ, na bɔnbɔma nɛn
bosaan yɛ wuyaxi ra kati! [48] Koni walikɛɛn
naxan mi a kuntigin sagoon kolon, xa na
fena nde liga, a bosaan sɔtɔma naxan ma
fe ra, a bulanma nɛn nayi ndedi. Awa, a
wuyaxi soxi naxan yii, a wuyaxi maxilima
nɛn na ra. A gbegbe soxi naxan yi, a gbegbe
maxilima nɛn na fan na dangu bonna ra."

Mayitaxun tiin nan Yesu ra
Matiyu 10.34-36

[49] Yesu naxa, "N bata fa tɛɛn na dunuŋa
yi. Xa a yi dɛgɛ nun, na rafan n ma han!
[50] Koni fɔ n xa mamin tɔrɔni singen. N bɔŋɛ
mi sɛ han a kamali! [51] Ɛ mirixi a ma fa fala a
n faxi bɔŋɛ xunbenla nan na dunuŋa yi ba?
N xa a fala ɛ xa, n mi faxi bɔŋɛ xunbenla

xan na fɔ mayitaxunna. [52] To xanbi ra, muxu
suulun yitaxunma nɛn denbaya kedenna
kui, saxan fɔxɔ kedenni, firin fɔxɔ kedenni.
[53] Dii fafane kelima nɛn dii xɛmɛne xili ma,
dii xɛmɛne fan yi keli e fafane xili ma. Dii
ngane kelima nɛn e dii tɛmɛne xili ma, dii
tɛmɛne fan yi keli e ngane xili ma. Mamene
kelima nɛn e diine ɲaxanle xili ma. Diine
ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma."

Waxatine famu fena
Matiyu 16.2-3

[54] Yesu mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa,
"Ɛ na kundaan to sogegododeni waxatin
naxan yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala,
'Tulen famaan ni i ra,' a ligama na kii
nin. [55] Ɛ na foyen to kelɛ sogetede yiifari
fɔxɔni waxatin naxan yi, ɛ a falama nɛn, ɛ
naxa, 'Kuye wolonma nɛn to,' anu a ligama
nɛn. [56] Ɛ tan nafigine, ɛ nɔɛ kore xɔnna
nun bɔxɔ xɔnna matoɛ nɛn, ɛ yi a bunna
kolon, nanfera ɛ mi nɔɛ waxatini ito bunna
kolonɲɛ?"

Yɛngɛn ɲan fena yɛngɛfane tagi
Matiyu 5.25-26

[57] "Nanfera ɛ mi nɔɛ kitin sɛ ɛ yɛtɛ ma,
naxan tinxin ɛ na liga? [58] Xa i yɛngɛfaan
sigama i ra i kitideni, ɛ nɛma kira yi waxatin
naxan yi, i xa kata i na feen ɲan ɛ tagi
alogo a nama siga i ra kitisaan fɛma, alogo
kitisaan fan nama i so doma kanne yii,
doma kanne fan yi i sa kasoon na. [59] N xa
a fala i xa, i mi kelɛ na fɔ i yanginna birin
fi."

13

Ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi

[1] Na waxatini, muxuna ndee yi fa Galile
kaane fe fala Yesu xa, Pilati naxanye faxa e
yi saraxan bama Ala xa waxatin naxan yi.
[2] Yesu yi e yabi, a naxa, "Bayo Galile kaane
bata faxa na kiini, ɛ mirima na ma nɛn ba, fa
fala hakɛ kanna nan ne ra dangu Galile kaan
bonne birin na ba? [3] Ɛn-ɛn de! N xa a fala ɛ
xa, xa ɛ mi ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi, ɛ birin
faxama nɛn alo bonne. [4] Kore banxin naxan
Siloyan yi, a bira muxu fu nun solomasɛxɛn
naxanye fari, ne fe di? Ɛ mirixi a ma fa
fala ne ɲaxu dangu Yerusalɛn kaane birin
na ba? [5] Ɛn-ɛn de, n xa a fala ɛ xa, xa ɛ mi
ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi, ɛ birin faxama
nɛn alo bonne."

Xɔdɛ binla fe sandana

[6] Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, "Xɔdɛ
binla yi xɛmɛna nde yii a nakɔni. A siga a
bogin fendeni koni a mi sese to a kɔɛ ra.
[7] Nanara, a yi a fala a nakɔ kantanna xa, a
naxa, 'A mato, a ɲɛɛ saxanna nan ito ra, n
fama be yi, n fa xɔdɛni ito bogin fen koni n
mi se to a ra. A sɛgɛ, i yi a woli ayi, a nama
bɔxɔ faɲin kala.' [8] Koni a nakɔ kantanna yi a
yabi, a naxa, 'N kanna, a lu na ɲɛɛ kedenni
ito yi. N xa yinla ge a rabilinni, n yi a rafe
lɔxɔn na naxan a sabatima. [9] Xa xɔdɛ binli
ito bogi nayi faraxi, na fan, xa a mi bogi, i yi
a sɛgɛ.' "

Yesu yi ɲaxalan furetɔɔn nakɛndɛya
Matabu Lɔxɔni

[10] Matabu Lɔxɔna nde yi, Yesu yi xaranna
tima salide banxini. [11] Naxanla nde yi na
nun ɲinan ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra, a bata
yi a rafura ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ, a bata
yi a mafelen, a mi yi fa nɔɛ a ratinxinɲɛ
hali! [12] Yesu a to waxatin naxan yi, a yi a
xili, a yi a fala, a naxa, "Nga ɲaxanla, i bata
i sɔtɔ i ya fureni ito ra to!" [13] A yi a yiin sa
a fari, ɲaxanla yi ratinxin kedenna, a yi Ala
tantun.

[14] Salide banxin kuntigin yi xɔlɔ, bayo
Yesu bata muxun nakɛndɛya Matabu
Lɔxɔni. Nanara, a falan ti yamaan xa, a
naxa, "Wanla kɛma xii sennin nan bun,
nayi ɛ xa fa na lɔxɔne ma, ɛ fa kɛndɛyaan
sɔtɔ, koni a mi ligɛ Matabu Lɔxɔni!"

[15] Marigin yi a yabi, a naxa, "Ɛ tan
nafigine, ɛ tan naxanye birin be, ɛ mi ɛ
ɲingena hanma ɛ sofanla fulunma ba, ɛ sa
a ramin Matabu Lɔxɔni? [16] Awa, Iburahima
bɔnsɔnna nan ɲaxanli ito ra, Setana bata
naxan xidi ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ. A mi
lan, a xa xɔrɔya, a fulun Matabu Lɔxɔni
ba?" [17] Yesu a falan yi a yɛngɛfane birin
nayagi. Na waxatini yamaan birin yi lu
sɛwɛ a kabanako feene birin na.

Sansi xurina fe sandana
Matiyu 13.31-32, Maraka 4.30-32

[18] Yesu naxa, "Alaa Mangayaan maligaxi
nanse ra? N na a misalima nanse ma? [19] A
luxi nɛn alo sansi kɛsɛ xuridina,* xɛmɛn
naxan si a xɛɛn ma, a gbo, a findi wudin na,
xɔline yi e tɛɛn sa a yi."

Burun nate sena fe sandana
Matiyu 13.33

* 13:19: Sansini ito xili nɛn mutaridi.

20 Yesu mɔn yi maxɔdinna ti, a naxa, “N na
Alaa Mangayaan misalima nanse ma? 21 A
ligaxi nɛn alo burun nate sena† ɲaxanla
naxan tongo, a yi a sa buru fuɲi bɛnbɛli
keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te.”

So dɛ xurina fe
Matiyu 7.13-14, 21-23

22 Yesu yi siga taa gbeene nun banxidɛne
ra, a xaranna ti a yi a tinxin Yerusalɛn taan
na.
23 Nde yi a maxɔdin, a naxa, “N kanna,
muxun naxan kisima, na mi wuya ba?”
Yesu yi e yabi, a naxa, 24 “Ɛ yixɔdɔxɔ ɛ so
dɛ xurin na, n xa a fala ɛ xa, muxu wuyaxi
katama nɛn so feen na koni e mi nɔɛ sɔɛ.”
25 “Banxi kanna kelima nɛn, a dɛɛn balan.
Ɛ ti a xanbi ra, ɛ dɛɛn makɔnkɔn fɔlɔ, ɛ naxa,
‘N kanna, dɛɛn nabi nxu xa,’ a ɛ yabima nɛn
nayi, a naxa, ‘N mi ɛ keliden kolon!’ 26 Awa,
ɛ a yabima nɛn nayi, ɛ naxa, ‘Nxu bata yi
nxu dɛge, nxu yi nxu min i fɛma, i bata
xaranna ti nxɔ taani!’ 27 A mɔn a falama nɛn,
a naxa, ‘Ɛ tan tinxintarene, ɛ keli n fɛma,
n mi ɛ keliden kolon.’ 28 Ɛ na Iburahima
nun Isiyaga nun Yaxuba nun nabine birin
to Alaa Mangayani waxatin naxan yi, koni
ɛ tan mi so, ɛ wugama nɛn nayi, ɛ yi ɛ
ɲinna raxin kati! 29 Yamaan fama nɛn, sa
keli sogeteden nun sogegododen nun yii-
fari fɔxɔn nun kɔmɛnna ma, e dɔxɔ sɛwa
bande dondeni Alaa Mangayani. 30 Nayi,
naxanye xanbin na, na ndee sa luma nɛn
yɛɛn na. Naxanye yɛɛn na iki, ne yi sa lu
xanbin na.”

*Yesu yi Yerusal*ɛn taan xanu
Matiyu 23.37-39

31 Na waxatin yɛtɛni Farisi muxuna ndee
yi fa Yesu fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli
be yi, i siga yire gbɛtɛ yi, amasɔtɔ Herode
waxi i faxa feni.”
32 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ sa a fala na
xulumaseen xa, ɛ naxa, ‘N ɲinanne kedima
nɛn, n muxune rakɛndɛya to nun tila yi, a
soge saxandeni, n yelinma nɛn n ma wanla
ra.’ 33 Koni hali na, fɔ n xa lu sigan tiyɛ
nɛn to nun tila nun tila buda yi, bayo a mi
lan nabiin xa faxa yire gbɛtɛ yi fɔ Yerusalɛn
taani.”
34 A yi a fala, a naxa, “Yerusalɛn kaane!
Yerusalɛn kaane! Ɛ tan naxanye nabine
faxaxi, ɛ yi Alaa xɛrane magɔlɔn. A xɔnla
n suxu nɛn sanɲa ma wuyaxi n xa ɛ malan
n fɛma alo tɔxɛ ngana a diine malanma a
gabutɛɛn bun ma kii naxan yi, koni ɛ mi tin!
35 Awa, Ala ɛ konna rabeɲinma nɛn fefe! N
xa a fala ɛ xa, ɛ mi fa n toma han ɛ yi a fala,
ɛ naxa, ‘Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na
baraka!’ ”

14

*Yesu yi furet*ɔɔn nakɛndɛya

1 Matabu Lɔxɔna nde yi, Yesu yi siga a
dɛgedeni Farisi muxu gbeena nde konni.
Awa, yamaan yi Yesu matoma kati! 2 Xɛmɛn
naxan fatin yi makusinxi, na yi fa Yesu
yɛtagi. 3 Yesu yi sariya karamɔxɔne nun
Farisi muxune maxɔdin, a naxa, “A daxa
muxune yi rakɛndɛya Matabu Lɔxɔni ba,
hanma na mi lan?”
4 Koni e mi a yabi hali! Yesu yi xɛmɛn
tongo, a yi a rakɛndɛya, a siga. 5 Na xanbi
ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa dii xɛmɛna
hanma turana ɛ tan nde yii, xa a bira
xɔɲinna kui Matabu Lɔxɔni, i mi a ratema
mafurɛn Matabu Lɔxɔni ba?” 6 Koni e mi nɔ
a maxɔdinna yabɛ.

*Y*ɛtɛ yitena fe

7 Yesu mɔn yi falan ti muxu xilixine
xa sandani, amasɔtɔ a yi e rakɔrɔsima e
katama dɔxɔdeni yɛɛn na kii naxan yi, a
naxa, 8 “Muxuna nde na i xili ɲaxalandi
ti malanni waxatin naxan yi, i nama dɔxɔ
yɛɛn na, amasɔtɔ yanyina nde muxu gbɛtɛ
xilixi naxan dangu i tan na. 9 Awa, naxan
ɛ birin xilixi, na fama nɛn, a yi a fala i xa,
a naxa, ‘Dɔxɔdeni ito so a yii.’ Xa na liga,
i yagima nɛn nayi amasɔtɔ i bata keli na
dɔxɔde faɲini. 10 Koni e na i xili waxatin
naxan yi, siga i sa dɔxɔ xanbin na, nayi i
xɔɲɛ yatigin fama nɛn i fɛma, a yi a fala i
xa, a naxa, ‘Sɔxɔ, fa i magodo yire faɲini ito
yi.’ I binyama nɛn nayi muxu xilixin bonne
birin yɛtagi. 11 Amasɔtɔ naxan birin a yɛtɛ
yitema, na magodoma nɛn. Naxan na a yɛtɛ
magodo, na yitema nɛn.”
12 Yesu yi a fala xɔɲɛ yatigin xa, a naxa,
“Xa i fɛriɲɛn seen hanma ximɛnna soma ya-
maan yii, i nama i xɔyine xili, hanma i ngax-
akedenne hanma i xabilane hanma i dɔxɔ
bode nafulu kanne, amasɔtɔ ne fan i xilima
nɛn, e yi i ya donla saran. 13 I na ɲaxaɲaxan
ti waxatin naxan yi, i xa yiigelitɔne xili

† 13:21: burun nate sena: ɩɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

e nun madɔntɔne nun sankalatɔne nun danxutɔne. [14] Awa, i barayin sɔtɔma nɛn nayi amasɔtɔ ne mi nɔɛ a donla saranɲɛ. Koni Ala a saranna fiyɛ muxu tinxinxine rakeli waxatini sayani."

Dɛge malan gbeena fe sandana
Matiyu 22.1-10

[15] Donse donna nde yi a fɛma, na ito mɛ waxatin naxan yi, a yi a fala Yesu xa, a naxa, "Muxu sɛwaxin nan ne ra naxanye balon donma Alaa Mangayani."

[16] Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Xɛmɛna nde yi na naxan donse donna malan gbeen ti, a muxu wuyaxi xili. [17] Na malanna waxati saxini, a yi a walikɛɛn nasiga, a xa sa a fala a muxu xilixine xa, a e xa fa, seene birin bata yi yelin yitɔnɲɛ! [18] Koni e birin yi e makone fala fɔlɔ. A singe ra xiin yi a fala walikɛɛn xa, a naxa, 'N bata xɛɛn sara fɔ n xa sa na mato, yandi i hakɛ lu n xa.' [19] Bonna naxa, 'N bata ɲinge fu sara, n sa e matoma, yandi i xa i hakɛ lu n xa.' [20] Bonna fan naxa, 'N baxi ɲaxanla futudeni nɛn. Nanara, n mi nɔɛ sigɛ.' [21] Walikɛɛn yi xɛtɛ, a sa na birin fala a kuntigin xa. Awa, banxi kanna yi xɔlɔ nayi han, a yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, 'I mafura, i siga kirane xɔn ma, i sa fa yiigelitɔne nun madɔntɔne nun danxutɔne nun sankalatɔne ra.' [22] A mi bu walikɛɛn naxa, 'N kanna, i naxan fala n xa, n bata na liga koni dɔxɔdena ndee mɔn luxi.' [23] Nanara, kuntigin yi a fala walikɛɛn xa, a naxa, 'Siga xɛɛn ma kirane xɔn ma e nun burunna ra, i kankan yamaan ma, e xa fa, alogo n ma banxin xa rafe. [24] N xa a fala i xa, muxun naxanye xilixi, ne sese mi fa fɛrijnɛn seni ito donɲɛ!' "

Bira Yesu fɔxɔ ra
Matiyu 10.37-38

[25] Yama gbeen yi Yesu fɔxɔ ra sigatini, a yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa, [26] "Muxu yo fa n tan fɛma, a mi nɔɛ findɛ n ma xarandiin na fɔ a xa a mɛ a nga nun a fafe ra e nun a ɲaxanla nun a diine nun a ngaxakeden xɛmɛmane nun a ɲaxalanmane nun a yɛtɛɛn na. [27] Muxu yo mi a faxa wudin* tongo, a bira n fɔxɔ ra, na mi findɛ n ma xarandiin na. [28] Xa ɛ tan nde waxi a xɔn, a xa sangansoon ti, a dɔxɔma nɛn singen, a yi a gbetin yatɛ a yi a kolon naxan ɲɔxɔn a yii, xa na wanla ɲanɲɛ. [29] Xa a mi na liga, a na yelin a bɛtɛn sɛ waxatin naxan yi, a mi nɔɛ sangansoon naɲanɲɛ. Naxan birin na na to, e a magelema nɛn. [30] E a falama nɛn, e naxa, 'Xɛmɛni ito bata banxin ti fɔlɔ koni a mi nɔxi a raɲanɲɛ!' " [31] Yesu naxa, "Xa mangana nde na naxan ma gali muxu wuli fu liyɛ, a waxi a xɔn ma, a xa sa mangan bonna yɛngɛ naxan ma gali sigɛ han muxu wuli mɔxɔɲɛ, a dɔxɔma nɛn singen, a yi a yatɛ xa a sɛnbɛn na mangan yɛngɛ. [32] Xa sɛnbɛ mi a yii, a xɛraan nasigama nɛn benun a xa a fɛman li, a yi a mafan, alogo e nama yɛngɛ. [33] Awa, a na kii nin, ɛ tan nde keden mi nɔɛ findɛ n ma xarandiin na fɔ a xa a yii seen birin yiba."

Fɔxɔna fe
Matiyu 5.13, Maraka 9.50

[34] "Fɔxɔn fan, koni xa a mɛxɛmɛxɛnna ba ayi, a fa ramɛxɛmɛxɛnma nanse ra nayi? [35] A mi lan bɔxɔn ma, a mɔn mi findɛ lɔxɔn na sansine xa fɔ a xa woli ayi nɛn. Xa tunla naxan ma a feen mɛ, na xa a tuli mati!"

15

Yɛxɛɛ tununxina fe sandana
Matiyu 18.12-14

[1] Lɔxɔna nde mudu maxinle nun yulubitɔ wuyaxi yi fa Yesu fɛma e tuli matideni. [2] Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne yi falan ti fɔlɔ e dɛ bun ma, e naxa, "Xɛmɛni ito yulubitɔne yisuxuma, a yi a dɛge e fɛma." [3] Nanara, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa,

[4] "Xa yɛxɛɛ kɛmɛ ɛ tan nde yi, na nde keden yi lɔ ayi, a nanfe ligama? A yɛxɛɛ tonge solomanaanin e nun solomanaaninna luma nɛn burunna ra, a sa a tununxin fen han a yi a to. [5] A na a to waxatin naxan yi, a sɛwama nɛn, a yi a sa a kɔɛ ma, [6] a mɔn yi siga a ra a konni, a yi a dɔxɔ bodene nun a xɔyine xili, a yi a fala e xa, a naxa, 'En sɛwa amasɔtɔ n ma yɛxɛɛn naxan yi tununxi n bata a to!' [7] N xa a fala ɛ xa, a na kii nin, sɛwan tima nɛn ariyanna yi hakɛ kan keden tubixina fe ra dangu tinxin muxu tonge solomanaanin e nun solomanaaninna ra naxanye mirixi a ma fa fala e mako mi tubin ma."

Gbeti gbanan tununxina fe

[8] "Awa, gbeti gbanan fu ɲaxanla naxan yii, xa na keden tunun a ma, a nanfe ligama? A

* 14:27: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

lɛnpun nan nadɛgɛma, a yi a banxin makɔ
mafurɛn, a yi a fen yiren birin yi han a yi a
to. 9 A na a to waxatin naxan yi, a a xɔyine
nun a dɔxɔ bodene xilima nɛn e bode xɔn
ma, a yi a fala e xa, a naxa, 'En sɛwa en bode
xɔn ma amasɔtɔ n ma gbetin naxan tunun,
n bata a to!' 10 Awa, n xa a fala ɛ xa a na kii
nin, Alaa malekane sɛwama nɛn hakɛ kan
keden na fe ra naxan bata tubi."

Dii Xɛmɛ tununxina fe sandana

11 Yesu yi lu falan tiyɛ, a naxa, "Xɛmɛna
nde yi na, dii xɛmɛ firin yi a yii. 12 A
xurimaan yi a fala a fafe xa, a naxa, 'N
fafe, i ya nafunla taxun, i n gbeen so n
yii.'* Awa, a fafe yi nafunla taxun e nun
a tada ra. 13 Waxatidi danguxina xurimaan
yi a gbee seene sara, a gbetin tongo, a siga
yamana makuyena nde yi, a sa a gbetin
birin kala dunuŋa feene yi. 14 A yii seen birin
yi ɲan, na xanbi ra, kamɛ gbeen yi so na
yamanan birin yi, sese mi yi fa a tan yii
sɔnɔn. 15 Awa, a siga na yamanan dugurenna
nde fɛma wali kɛdeni, na yi a rasiga a xɛɛn
ma xɔsɛ kantandeni. 16 Xɔsɛne toge dagin
naxan donma, a xɔnla yi a suxu a xa na nde
don koni muxe mi na so a yii. 17 Dɔnxɛn na, a
yi a miri, a naxa, 'N fafe a walikɛne donseen
donma han e mi a ɲanŋɛ koni kamɛna n tan
faxamaan ni i ra. 18 N xa siga n fafe fɛma n
sa a fala a xa, n naxa, N fafe, n bata hakɛn
liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo. 19 I mi
lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina, i xa n
suxu alo i ya walikɛɛn bonne.' 20 Awa, a keli,
a xɛtɛ a fafe konni."

"Benun a xa na li waxatin naxan yi, a fafe
yi a to fɛ, a ndedi makuya. A kininkinin a
ma kati, a yi a bara, a sa a ralan, a yi a yiin
nabilin a dii xɛmɛn ma, a yi a sunbu. 21 A dii
xɛmɛn naxa, 'N fafe, n bata hakɛn liga i tan
na, n yi Ala yulubin tongo, a mi lan sɔnɔn i
xa n xili fa fala i ya diina.' 22 Koni a fafe yi a
walikɛne xili, a naxa, 'Ɛ mafura, ɛ fa doma
gbeen na, ɛ yi a ragodo a ma, ɛ yii rasoon
so a yii sonla ra, ɛ sankidin so a sanni. 23 Ɛ
sa ɲinge raturaxin faxa, en malanna raba,
en sɛwa. 24 Amasɔtɔ n ma dii xɛmɛn bata yi
faxa nun koni iki a niin bata bira ayi mɔn.
A bata yi tunun nun koni iki, n bata a to.'
Awa, e ɲaxaɲaxan fɔlɔ."

25 "Na waxatini, dii xɛmɛn forimaan sa
xɛɛn ma. A faxi na sa keli xɛɛn ma, a maso
banxin na waxatin naxan yi, a sumun xuiin
nun bodon ti xuiin mɛ. 26 Awa, a walikɛ
keden xili, a yi a maxɔdin, a naxa, 'Nanfe
ligaxi?' 27 Walikɛɛn yi a yabi, a naxa, 'I
xunyɛn bata fa, i fafe bata ɲinge raturaxin
faxa a xa, amasɔtɔ a mɔn bata a dii xɛmɛn
to, a kɛndɛ.' 28 A tada yi xɔlɔ kati, a mi tin
soɛ banxini. Nanara, a fafe yi fa, a yi a
mafan a xa so. 29 Koni, a yi a yabi, a naxa,
'A mato, n bata ɲɛɛni itoe birin wanla kɛ i
xa alo konyina, n mi i ya yamarin matandi
hali sanŋa ma keden pe. I nanse soxi n
yii? Hali sii diina, i mi a so n yii nxu nun
n lanfane yi sɛwa nxu bode xɔn ma! 30 Koni
i ya dii xɛmɛn naxan bata i ya nafunla birin
kala yalunyani, bayo na mɔn bata fa, i bata
ɲinge raturaxin faxa a xa!' 31 A fafe yi a
yabi, a naxa, 'N ma diina, i tan n fɛma be
waxatin birin, n yii seen birin i tan nan gbee
a ra. 32 Koni a lan en xa malanna ti, en sɛwa
amasɔtɔ i xunyɛn bata yi faxa nun koni a
niin bata bira ayi iki. A bata yi tunun nun
koni iki n bata a to.' "

16

Kuntigi tinxintarena fe

1 Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa,
"Nafulu kanna nde yi na nun, walikɛɛn yi
naxan yii a feene xun na. Muxune yi a fala
nafulu kanna xa, e naxa, 'I walikɛ mangan
naxan dɔxi, a i ya nafunla kalama.' 2 Nafulu
kanna yi na walikɛ mangan xili banxini, a
yi a fala a xa, a naxa, 'N naxan mɛxi i ya fe
yi ito ra, na di? N nafunla naxan soxi i yii,
fa i dɛntɛgɛ amasɔtɔ n mi i findima walikɛ
mangan na sɔnɔn.' 3 A yi a fala a yɛtɛ ma, a
naxa, 'N ma kuntigina n yiibama nɛn n ma
wanli ito ra, n nanfe ligama nayi? Sɛnbɛ mi
n na n xɛɛn sa, n yagima nɛn xanditideni.
4 Koni n naxan ligama, n bata na kolon iki!
Benun n xa n yii ba wanli waxatin naxan
yi, n xɔyine sɔtɔma nɛn naxanye n yisuxɛ e
konne yi.' 5 Awa, a kuntigina donla muxun
naxanye birin ma, a yi ne xili. A yi a fala
a singe ra xiin xa, a naxa, 'N ma kuntigina
donla yoli i ma?' 6 A yi a yabi, a naxa, 'Oliwi
turen liga se xungbeen yɛ kɛmɛ donla nan
n ma.' Walikɛ mangan yi a fala, a naxa, 'I ya
doli kɛdin nan ito ra, dɔxɔ, i tonge suulun
sɛbɛ.' 7 A yi a fala bonna xa, a naxa, 'Yoli i
tan ma?' Na yi a yabi, a naxa, 'Malo bɛnbɛli

* 15:12: A waxi a kɛɛn nan xɔn benun a baba xa faxa.

kɛmɛ nan n ma.’ Kuntigin yi a fala a xa,
a naxa, ‘I ya doli kɛdin nan ito ra, tonge
solomasɛxɛ sɛbɛ.’ [8] Na walikɛ manga tinx-
intarena kuntigin yi a matɔxɔ a to kɔtaxi ayi
fe ɲaxi rabadeni, amasɔtɔ dunuŋa muxune
kɔta fe ɲaxi rabadeni dangu kɛnɛnna gbee
muxune ra.”
[9] Yesu yi a fala, a naxa, “Ɛ xɔyine fen ɛ
yɛtɛ xa dunuŋa nafunli alogo a na ɲan i yii
waxatin naxan yi, naxanye ariyanna yi ne ɛ
yisuxuma nɛn habadan banxine yi. [10] Naxan
lannayaan liga fedi xurini, na lannayaan
ligama nɛn fe gbeene fan yi. Koni naxan
tinxintareyaan ligama fe xurine yi, a tinx-
intareyaan ligama nɛn fe gbeene fan yi. [11] E
nafunla naxan soma ɛ yii dunuŋa yi, xa ɛ mi
lannayaan liga nayi, nde lama ɛ ra nafulu
feni ariyanna yi? [12] Xa ɛ mi lannayaan liga
muxune gbeeni, nde i tan gbeen soma i
yii?”
[13] “Walikɛ yo mi nɔɛ walɛ kuntigi firinna
xa sanɲa ma kedenni. Amasɔtɔ a kedenna
raɲaxuma nɛn, a kedenna xanu, hanma a
kedenna binya, a yi a mɛ bonna ra. Ɛ mi
nɔɛ wanla kɛ Ala nun nafunla xa sanɲa ma
kedenni.”

Yesu yi yamaan kawandi
Matiyu 11.12-13, 5.31-32, Maraka 10.11-12

[14] Farisi muxune yi ito birin mɛ, e yi Yesu
magele amasɔtɔ e bata gbetin xanu. [15] Yesu
yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ yɛtɛ findima muxu
tinxinxine ra yamaan yɛtagi, koni Ala tan
ɛ bɔɲɛ yi feen kolon. Amasɔtɔ muxun feen
naxan yatɛxi, fe haramuxin nan na ra Ala
yɛɛ ra yi.”
[16] “Benun Yoni gbee waxatin xa a li Sariya
Kitabun nun nabine kitabune nan yi ralima
nun. Fɔlɔ na waxatin ma Alaa Mangayana
fe Xibaru Faɲin yi rali, muxun birin yi e
yixɔdɔxɔ, e so a yi. [17] Koni kore xɔnna
nun bɔxɔ xɔnna danguma nɛn benun Sariya
Kitabun sɛbɛnla yiredi keden xa ba a ra.”
[18] “Xɛmɛn naxan na a mɛ a ɲaxanla ra a
yi nde gbɛtɛ futu, na bata yalunyaan liga.
Xɛmɛn naxan na ɲaxalan namɛxin futu, na
fan bata yalunyaan liga.”

Nafulu kanna nun Lasarusi a fe

[19] Yesu naxa, “Nafulu kanna nde yi na nun
naxan yi marabɛri baxi dugi sare xɔdɛxɛne
ra, a yi ɲaxunni waxatin birin. [20] Yiigelitɔna
nde fan yi na nun, a xili Lasarusi, koron
yi a fatin birin ma. Na yi saxi nafulu
kanna dɛɛn na waxatin birin. [21] A yi waxi
a xɔn ma bande kɛsɛdin naxanye yolonma
keli nafulu kanna tabanla ra, a xa ne don.
Barene fan yi lu a korone dɛ kɔnɲɛ. [22] Xɛmɛ
yiigelitɔɔn na yi faxa, malekane yi siga a ra
Iburahima dɛxɔn ma yire ɲaxumɛni. Awa,
nafulu kanna fan yi faxa, e yi a maluxun.
[23] A tɔrɔ laxira yi kati! A yi a yɛɛ rasiga, a yi
Iburahima to wulani, Lasarusi a dɛxɔn ma.
[24] A yi gbelegbele, a naxa, ‘N Fafe Iburahima,
kininkinin n ma, Lasarusi xɛ n ma, a xa a
yii sonla sin igeni, a yi fa a dindin n lɛnna
ma, amasɔtɔ n tɔrɔxi tɛɛni be kati!’ [25] Koni
Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘N ma dii, i
xaxili na xɔn ma ba, i yi kɛndɛ waxatin
naxan yi, i se faɲin birin sɔtɔ nɛn koni
Lasarusi tan yi tɔrɔn nin. Iki a tan sɛwaxi
be, i tan tɔrɔni. [26] Mɔn sɔnɔn, yili gbeena en
tagi alogo naxanye waxi keli feni be, siga
i fɛma, ne nama siga. Muxe nama keli i
fan fɛma mɛnni fa nxu fɛma be.’ [27] Nafulu
kanna naxa, ‘N fafe, n na i mafanma, i xa
Lasarusi xɛ, a xa siga n fafe konni, [28] bayo
ngaxakedenmaan muxu suulun na yi, a xa
sa e kawandi alogo e nama fa tɔrɔ yireni ito
yi be.’ [29] Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘Musa
nun nabine falane e fɛma na, e xa ne xuiin
namɛ.’ [30] Nafulu kanna yi a yabi, a naxa,
‘N fafe Iburahima, na mi a gasɛ! Koni xa
muxun keli sayani, a siga e fɛma, e e xun
xanbi soma e hakɛni nɛn, e tubi.’ [31] Koni
Iburahima naxa, ‘Xa e mi e tuli mati Musa
nun nabine ra, hali muxun keli sayani, a
siga e fɛma, e mi lɛ a ra.’ ”

17

Yulubina fe
Matiyu 18.6-7, Maraka 9.42

[1] Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa,
“Feen naxanye muxune birama yulubini, a
fɛrɛ mi na fɔ ne xa taran na, koni gbalona
e yɛɛ ra naxanye na findi sabun na. [2] A yi
lan ne ma, gɛmɛ gbeen xa xidi e kɔɛ ra, e
woli baan nin benun e xa diidi xurini ito
nde keden bira yulubini. [3] Ɛ a liga ɛ yeren
ma!”
“Xa i ngaxakedenna hakɛn liga, i xa a
sɔnna yita a ra. Xa a na feen beɲin, i xa
a mafelu. [4] Xa a hakɛn liga i ra sanɲa yi
solofere soge kedenni, koni a yi fa i fɛma na
waxatin birin yi, a naxa, ‘N bata nimisa,’ a
mafelu.”

*D*ɛnkɛlɛyana fe

5 Xɛrane yi a fala Marigin xa, e naxa, “Nxɔ
dɛnkɛlɛyaan fari sa.”
6 Marigin yi e yabi, a naxa, “Xa ɛ
dɛnkɛlɛyaan gbo ayi alo sansi kɛsɛ xurid-
ina,* ɛ nɔɛ a falɛ nɛn wudi bili gbeeni ito
ma, ɛ naxa, ‘I yɛtɛ tala bɔxɔni, i sa ti fɔxɔ
igen tagi!’ A ɛ fala xuiin suxuma nɛn.”

*Walikɛ*ɛn lan a xa naxan liga

7 “Xa konyina ɛ tan nde yii naxan xɛɛn
sama hanma a yɛxɛɛne kantan, a na fa
waxatin naxan yi, sa keli xɛɛn ma, i a falama
a xa nɛn ba, fa fala, ‘Fa i dɛge?’ 8 Ɛn-ɛn, koni
i a falama nɛn, i naxa, ‘N ma ximɛnna rafala,
i yi i ya walikɛ domaan tongo, i wanla kɛ n
xa. N na n dɛge waxatin naxan yi, n yi n
min, na xanbi ra i fan yi i dɛge, i yi i min.’
9 Konyi kanna mi barika birɛ a konyin xa
bayo a bata wanla kɛ a tixi naxan na. 10 Ɛ
tan fan na kii nin ɛ na Alaa yamarine birin
suxu waxatin naxan yi, ɛ xa a fala, ɛ naxa,
‘Konyin nan tun nxu tan na, nxu bata nxɔ
wanla kɛ.’ ”

*Yesu yi dogonfont*ɔ fu rakɛndɛya

11 Yesu sigama Yerusalɛn taani waxatin
naxan yi, a dangu Samariya yamanan nun
Galile yamanan tagi. 12 A soma taadina nde
yi waxatin naxan yi, dogonfontɔ fu yi a
ralan. E yi yire makuyeni. E gbelegbele, e
naxa, 13 “Nxu kanna! Yesu! Kininkinin nxu
ma!”
14 Yesu yi e to, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
siga saraxaraline konni, e xa ɛ mato.”†
Awa, e sigama kiraan xɔn ma waxatin
naxan yi, e kɛndɛya. 15 Muxu keden yi e
tagi, na a to waxatin naxan yi, fa fala a bata
kɛndɛya, a xɛtɛ Ala tantunɲɛ a xuini texin
na. 16 A bira Yesu sanna bun ma, a yɛtagin yi
lan bɔxɔn ma, a barikan bira a xa. Samariya
kaan nan yi na xɛmɛn na nun. 17 Yesu yi a
fala, a naxa, “Muxu fu xa mi kɛndɛyaxi ba?
A dɔnxɛ muxu solomanaaninna bonne tan
minɛn yi? 18 Muxu yo mi luxi naxan xɛtɛxi,
a fa barikan bira Ala xa, fɔ xɔŋɛni ito ba?”
19 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga, i ya
dɛnkɛlɛyaan bata i rakisi.”

Alaa Mangayaan fa feen taxamasenne
Matiyu 24.23-28, 37-41

20 Farisi muxuna ndee yi Yesu maxɔdin,
a Alaa Mangayaan fama waxatin mundun
yi. A yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan mi
fama alo en seen naxan toma. 21 Muxu mi
a falɛ fa fala, ‘A mato, a be yi,’ hanma, ‘A sa
mɛnni.’ Amasɔtɔ Alaa Mangayana ɛ tan yi.”
22 A yi a fala xarandiine xa, a naxa, “Wax-
atina nde fama a xɔnla ɛ suxuma nɛn, ɛ xa
n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fa waxatin to koni
ɛ mi a toɛ. 23 Nde taranma nɛn nayi naxanye
a falama, e naxa, ‘A sa mɛnni,’ hanma ‘A
be yi.’ Koni ɛ nama siga, ɛ nama ɛ gi a
matodeni. 24 Amasɔtɔ a luma nɛn alo kuyen
na a ɲinna masɔxɔn keli bode fɔxɔn na sa
ti bode fɔxɔn na. N tan Muxuna Dii Xɛmɛn
fama na kii nin n fa lɔxɔni. 25 Koni fɔ n
xa tɔrɔ nɛn singen kati! A fɛrɛ mi na fɔ
iki muxune xa e mɛ n na. 26 Nuhan gbee
waxatin liga kii naxan yi,‡ a ligama na kii
nin n tan Muxuna Dii Xɛmɛna waxatini.
27 Muxune birin yi e dɛgema na waxatini, e
yi e minma, e yi ɲaxanle futuma, e yi e diine
fima xɛmɛne ma futun na, han Nuhan so
waxatin yi a li kunkin kui. Fufaan yi fa, a yi e
birin faxa. 28 A mɔn ligama nɛn na kiini alo a
liga Loti gbee waxatini kii naxan yi. Muxun
birin yi lu e dɛgɛ, e yi e min, e seen sara, e
seen mati, e seen si, e banxin ti. 29 Awa, Loti
keli Sodoma yi waxatin naxan yi, tɛɛn nun
dolen ganmatɔɔn yi godo keli kore, a yi e
birin faxa.§ 30 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn na
mini kɛnɛnni waxatin naxan yi, a ligama na
kii nin.”
31 “Na lɔxɔni, muxun naxan a kore banxin
kɔɛ ra, na nama godo banxini a yii seene
tongodeni. A mɔn na kii nin, muxun naxan
xɛɛn ma, na nama fa xɛtɛ banxini. 32 Ɛ xaxili
lu Loti a ɲaxanla xɔn ma.* 33 Naxan na kata
a niin nakisi feen na, na bɔnɔma ayi nɛn.
Naxan na bɔnɔ a niini, na kisima nɛn. 34 N
xa a fala ɛ xa, na kɔɛɛn na xɛmɛ firin luma

* 17:6: Sansini ito xili nɛn mutaridi. † 17:14: dogonfontɔna: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbɛtɛ mi yi a yiin diɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14. ‡ 17:26: Dunuɲa Fɔlɔn 6.5-12 nun 7.6-23 § 17:29: Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 19.24 kui. * 17:32: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.26 kui.

nɛn sade kedenna ma, keden xalima nɛn,
keden yi lu na. 35 Ɲaxalan firin luma nɛn se
dinni, kedenna xalima nɛn, keden yi lu na.
36 Xɛmɛ firin luma nɛn xɛɛn ma, kedenna
xalima nɛn, keden yi lu na."

37 Xarandiine yi a maxɔdin, e naxa, "Ma-
rigina, na ligama minɛn yi?" Yesu yi e yabi,
a naxa, "Sube faxaxin dɛnaxan yi, dugane e
malanma mɛnna nin."

18

Kaɲa gilɛn nun kitisana fe

1 Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa e xa, a
yi e xaran, a e xa Ala maxandi waxatin birin,
e nama xadan, 2 a naxa, "Kitisana nde yi
taana nde yi nun naxan mi yi gaxuxi Ala yɛɛ
ra, a mi danma muxe ra. 3 Kaɲa gilɛna nde yi
na taani nun, na yi siga a fɛma, a yi a mafan,
a naxa, 'Kitin sa nxu nun n yɛngɛfaan tagi.'
4 A bu han, a mi tin, koni dɔnxɛn na a miri a
yɛtɛ ma, a naxa, 'Hali n mi gaxu Ala yɛɛ ra,
n mi danɲɛ muxe ra, 5 koni bayo kaɲa gilɛni
ito n yɛɛ gbama ayi, n xa kata, n xa a kitin
sa, xa na mi a ra a luma fɛ nɛn waxatin birin
han n tunnaxɔlɔ n ma.' "

6 Awa, Marigin mɔn yi siga falan ma, a
naxa, "Kiti bolon tinxintaren naxan fala, ɛ
tuli mati na ra. 7 Awa, Ala mi a gbee muxune
xun mafalɛ ba, naxanye a xilima kɔɛɛn nun
yanyin na? A buyɛ na yi ba? 8 N xa a fala
ɛ xa, a e xun mafala kitin bolonma nɛn
mafurɛn! Koni n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
na fa waxatin naxan yi, n dɛnkɛlɛyaan liyɛ
dunuɲa yi ba?"

Farisi muxune nun mudu maxinla fe sandana

9 Yesu yi sandani ito fan sa na muxune
xa naxanye laxi e yɛtɛna tinxinyaan na, e
muxun bonne yalagi. 10 A naxa, "Muxu firin
yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandideni,
Farisi muxun nan yi bonna ra, bonna mudu
maxinla. 11 Farisi muxun yi ti, a yi Ala
maxandi a bɔɲɛni. A Ala maxandi ikiini, a
naxa, 'Ala, n barikan birama i xa amasɔtɔ
kumade mi n tan na, tinxintare mi n tan na
hanma yalundena alo muxun bonne birin a
ligama kii naxan yi. N barikan birama i xa
amasɔtɔ n tan mi ligaxi alo mudu maxinli
ito. 12 Lɔxɔ xun yo lɔxɔ xun n sunna suxuma
nɛn soge firin, n naxan birin sɔtɔma, n ne
yaganna fima.' "

13 "Koni mudu maxinla yi ti yire
makuyeni, a mi tin a yɛɛn natɛ kore koni
a yi lu a kanken makudunɲɛ, a yi a fala,
a naxa, 'Ee! Ala, kininkinin n tan hakɛ
kanna ma!' " 14 Yesu naxa, "N xa a fala ɛ
xa, xɛmɛni ito, benun a xa siga a konni
waxatin naxan yi, a tinxin nɛn Ala yɛɛ ra
yi fefe! Amasɔtɔ muxun naxan birin a yɛtɛ
yitema, ne magodoma nɛn. Naxan birin a
yɛtɛ magodoma, ne yitema nɛn."

Yesu yi duba diidine xa
Matiyu 19.13-15, Maraka 10.13-16

15 Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu
fɛma, a xa a yiin sa e xunne ma, a duba e
xa. Koni a xarandiine to na to, e yi falan
ti e ma amasɔtɔ e bata fa diidine ra Yesu
fɛma. 16 Koni Yesu yi diidine xili a fɛma, a
naxa, "Ɛ tin diidine xa fa n fɛma, ɛ nama e
raxɛtɛ amasɔtɔ e tan sifane nan gbee Alaa
Mangayaan na. 17 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa
naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine,
na mi soɛ Alaa Mangayani mumɛ!"

Xɛmɛ nafulu kanna fe
Matiyu 19.16-30, Maraka 10.17-31

18 Yahudiyane kuntigina nde yi Yesu
maxɔdin, a naxa, "Karamɔxɔ faɲina, n
nanfe ligɛ n habadan nii rakisin sɔtɔ?"

19 Yesu yi a maxɔdin, a naxa, "Nanfera, i
n xilima karamɔxɔ faɲina? Muxu yo mi fan
fɔ Ala keden peena! 20 I yamarine kolon fa
fala, 'I nama yalunyaan liga, i nama faxan
ti, i nama muɲan ti, i nama wule seren ba, i
baba nun i nga binya.'* "

21 Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, "Xabu n dii
ɲɔrɛyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi."

22 Yesu ito mɛ waxatin naxan yi, a yi a
fala a xa, a naxa, "Fe keden nan luxi, i
xa i yii seene birin sara, i yiigelitɔne ki, i
nafunla sɔtɔma nɛn ariyanna yi. Na xanbi
ra, i bira n fɔxɔ ra." 23 Koni xɛmɛn na mɛ
waxatin naxan yi, a bɔɲɛn yi raɲaxu a ma
kati, amasɔtɔ nafunla yi a yii nun kati!

24 Yesu yi a mato, a naxa, "Nafulu kanne
so raxɔlɔ Alaa Mangayani han! 25 Nafulu
kanna so raxɔlɔ Alaa Mangayani dangu
ɲɔgɔmɛn so feen na sagilaan yinla ra."

26 Muxun naxanye na mɛ, ne yi a
maxɔdin, e naxa, "Nde nɔɛ kisɛ nayi?"

27 Yesu yi e yabi, a naxa, "Muxun mi nɔɛ
feen naxan ligɛ, Ala nɔɛ na ligɛ nɛn."

* 18:20: xɔrɔyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

[28] Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu
bata feen birin beɲin, nxu bira i fɔxɔ ra.”
[29] Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, naxan birin bata a konna
lu na hanma a ɲaxanla hanma a ngax-
akedenne hanma a sɔtɔ muxune hanma a
diine Alaa Mangayana fe ra [30] na kanna na
ɲɔxɔn sɔtɔma nɛn dangu na ra waxatini ito
yi, a habadan nii rakisin fan sɔtɔ waxati
famatɔni.”

*Yesu m*ɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 20.17-19, Maraka 10.32-34

[31] Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili
a fɛma e danna, a yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ tuli mati! En sigama Yerusalɛn taani,
nabine feen naxan birin sɛbɛ n tan Muxuna
Dii Xɛmɛna fe yi, ne kamalima nɛn na yi.
[32] N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn siya
gbɛtɛne yii, e yi n magele, e yi n nafɛya, e yi
e dɛ igen namini n ma. [33] E n bulanma nɛn,
e yi n faxa, koni a soge saxandeni n mɔn
kelima nɛn sayani.”
[34] A falan naxan birin ti, xarandiine mi ne
bayen kolon, bayo falan bunna yi luxunxi e
ma. Yesu yi falan tima naxan ma fe yi nun,
e mi na kolon.

*Yesu yi danxut*ɔɔn nakɛndɛya
Matiyu 20.29-34, Maraka 10.46-52

[35] Yesu maso Yeriko ra waxatin naxan yi,
danxutɔna nde yi dɔxi kiraan na xandit-
deni. [36] A yamaan dangu xuiin mɛ waxatin
naxan yi, a maxɔdinna ti, a naxa, “Nanfe
ligaxi?”
[37] E yi a fala a xa, e naxa, “Yesu Nasarɛti
kaan nan danguma.”
[38] A gbelegbele, a naxa, “Dawuda a Dii
Xɛmɛn Yesu, kininkinin n ma!”
[39] Muxun naxanye yɛɛn na, ne yi xaɲɛ a
ma, a xa a dundu koni a mɔn yi gbelegbele
kati! A naxa, “Dawuda a Dii Xɛmɛn Yesu,
kininkinin n ma!”
[40] Awa, Yesu yi ti, a yi a fala, a e xa fa
danxutɔɔn na a fɛma. A fa a fɛma waxatin
naxan yi, Yesu yi a maxɔdin, a naxa, [41] “I
waxi a xɔn n xa nanfe liga i xa?”
A yi a yabi, a naxa, “N kanna, n waxi a xɔn
ma nɛn, n mɔn xa seen to.”
[42] Yesu yi a fala a xa nayi, a naxa, “I xa
seen to, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakɛndɛya.”
[43] Xɛmɛn yi seen to mafurɛn, a bira Yesu
fɔxɔ ra, a Ala matɔxɔma. Yamaan na to
waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun kati!

19

*Yesu nun Sak*ɛyɛ a fe

[1] Yesu yi so Yeriko yi, a dangumatɔɔn nan
yi a ra nun. [2] Mudu maxinle kuntigina nde
yi na nun a xili Sakɛyɛ. Nafulu kanna nan
yi a ra. [3] A yi kata a xa Yesu to alogo a xa
a kolon muxun sifan naxan a ra, bayo a yi
dungi nun, a mi yi nɔɛ Yesu toɛ amasɔtɔ
yamaan yi gbo. [4] Nanara, a yi siga a giyɛ
yamaan yɛɛ ra, a sa te xɔdɛ binla kɔɛ ra
alogo Yesu nɛɛn danguɛ kiraan xɔn ma
waxatin naxan yi, a xa a to. [5] Yesu na li
waxatin naxan yi, a yi a yɛɛn nate kore, a
yi a fala Sakɛyɛ xa, a naxa, “Sakɛyɛ, godo
mafurɛn, amasɔtɔ n yigiyama i konna nin
to!”
[6] Sakɛyɛ yi godo mafurɛn, a yi a rasɛnɛ
sɛwani. [7] Muxun naxanye birin na to, e
falan ti fɔlɔ e dɛ bun ma, e naxa, “Xɛmɛni
ito bata sa yigiya hakɛ kanna konni.”
[8] Sakɛyɛ yi keli a ti, a yi a fala Marigin
xa, a naxa, “N kanna, a mato, n na n ma
nafunla fɔxɔ kedenna soma yiigelitɔne yii
nɛn. Xa n bata naxan yii se kansun, n na
ɲɔxɔn naanin naxɛtɛma nɛn na kanna ma.”
[9] Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxune bata
kisin sɔtɔ denbayani ito yi to. Iburahima
bɔnsɔnna nan xɛmɛni ito fan na. [10] Amasɔtɔ
naxanye lɔxi ayi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
faxi ne nan fende yi, n yi e rakisi.”

*X*ɛma gbananna fe sandana
Matiyu 25.14-30

[11] Muxune yi Yesu xuiin namɛma, a san-
dan sa e xa. Bayo a bata yi maso Yerusalɛn
taan na, e yi a miri a Alaa Mangayaan
yi minima nɛn kɛnɛnni. [12] Nanara, Yesu
naxa, “Muxu gbeena nde yi na nun naxan
siga yamana makuyeni, a xa findi a konna
mangan na, na xanbi ra, a xɛtɛ a konni.
[13] Benun a xa siga a sigatini, a yi a walikɛ fu
xili, a xɛma gbananna so e keden kedenna
birin yii, a naxa, ‘Ɛ kata ɛ tɔnɔn sɔtɔ itoe
fari n xanbi han n fa.’ [14] Koni a yamanan
muxune bata yi a raɲaxu. Nanara, e xɛrane
rasiga a fɔxɔ ra, e naxa, ‘Nxu mi waxi a xɔn
ma, xɛmɛni ito xa mangayaan sɔtɔ nxu xun
na.’ ”
[15] “Koni xɛmɛn na yi mangayaan sɔtɔ, a
mɔn yi xɛtɛ a konni. A xɛma gbananne so
a walikɛɛn naxanye yii, a ne xili mafurɛn,
a e tɔnɔn naxanye sɔtɔxi, e xa na yita a ra.
[16] A singe ra xiin yi fa, a naxa, ‘N kanna,

i xɛma gbananna naxan so n yii, n bata
fu sɔtɔ a fari.’ 17 A yi a yabi, a naxa, ‘I
bata i yixɔdɔxɔ, walikɛ fɔɲin nan i tan na,
amasɔtɔ i bata lannayaan liga fe xurini, n
na i findima nɛn kuntigin na taa fu xun
na.’ 18 Walikɛɛn firinden yi fa, a naxa, ‘N
kanna, i xɛma gbananna naxan so n yii, n
bata suulun sɔtɔ a fari.’ 19 A yi a fala na fan
xa, a naxa, ‘N na i dɔxɔma nɛn taa suulun
xun na.’ 20 Walikɛɛn bonna fan yi fa, a naxa,
‘N kanna, i ya xɛma gbananna rasuxu. N na
a ramaraxi dugi dungin nin. 21 N gaxuxi i yɛɛ
ra amasɔtɔ i ya fe xɔdɔxɔ, i gbee mi seen
naxan na, i na nan tongoma. I mi naxan
wolixi, i na nan xabama.’ 22 A yi a fala a xa,
a naxa, ‘I tan walikɛ ɲaxina, n na i yalagima
i yɛtɛ dɛ xuiin nan ma! I a kolon fa fala
n ma fe xɔdɔxɔ, n gbee mi seen naxan na,
n na nan tongoma. N mi naxan sixi, n na
nan xabama. 23 Awa, nanfera nayi, i mi n ma
gbetin taxu gbeti mara banxin yulane ra,
alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi gbetin
nun a tɔnɔdin sɔtɔ?’ 24 Naxanye yi tixi na yi,
a yi a fala ne xa, a naxa, ‘Ɛ xɛmaan ba ito yii,
xɛmaan gbanan fuun yi naxan yii, ɛ a so na
yii.’ 25 E yi a fala a xa, e naxa, ‘Nxu kanna,
koni xɛmaan gbanan fu a tan yii!’ 26 A yi e
yabi, a naxa, ‘N xa a fala ɛ xa, seen muxun
naxan birin yii, nde sama nɛn ne xun ma e
xa, koni se mi naxan yii hali naxan di a yii,
na bɛ a yii. 27 Nba, n yaxuni itoe a mi rafan
naxanye ma, n xa findi mangan na, ɛ fa ne
ra be yi, ɛ yi e faxa n yɛtagi!’ ”

Yesu so fena Yerusalɛn taani
Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Yoni 12.12-19

28 Yesu ito fala xanbini, a siga e yɛɛ ra
Yerusalɛn taani. 29 A maso Betifage taan
nun Betani taan na Oliwi Geyaan dɛxɔn
ma waxatin naxan yi, a yi a xarandii firin
nasiga a yɛɛ ra, 30 a yi a ɲungu e ma, a naxa,
“Ɛ siga banxidɛɛn na ɛ yɛɛ ra. Ɛ nɛma na liyɛ
waxatin naxan yi, ɛ sofalidin xidixin toma
nɛn muxe munma dɔxɔ naxan fari singen.
Ɛ a fulun, ɛ fa a ra be. 31 Xa muxuna nde ɛ
maxɔdin fa fala, ‘Ɛ ito fulunma nanfera?’ ɛ a
fala e xa, ɛ naxa ‘Marigin nan mako a ma.’ ”

32 Nayi, e yi siga. Marigi Yesu naxan birin
fala e xa, e sa na birin li na kiini alo a a fala
e xa kii naxan yi. 33 E yi sofalidin fulunma
waxatin naxan yi, a kanna yi a fala e xa, a
naxa, “Ɛ ito fulunma nanfera?”

34 E yi a yabi, e naxa, “Marigin makona a
ma.” 35 E siga sofalidin na Yesu fɛma. E yi e
domane yifulun sofalidin fari, e yi Yesu mali
a dɔxɔ a fari. 36 A yi sigama waxatin naxan
yi, yamaan yi e dugine yifulun kiraan xɔn a
yɛɛ ra a binya feen na.

37 A maso Yerusalɛn taan na waxatin
naxan yi, a na kiraan li naxan godoma Oliwi
Geyaan bun ma. Xarandiin birin yi barikan
bira fɔlɔ Ala xa, e yi a tantun e xui yitexin
na, fata kabanako feen birin na e naxanye
toxi. 38 E yi a fala, e naxa, “Mangan naxan
fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Bɔɲɛ
xunbenla xa lu ariyanna yi e nun binyena!”

39 Farisi muxuna ndee yi yamaan yɛ, na
ndee yi falan ti Yesu xa, e naxa, “Karamɔxɔ,
i ya xarandiine yamari, e xa e dundu.”

40 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa a fala ɛ xa,
xa e dundu, gɛmɛni itoe nan sɔnxɔma.”

Yesu yi wuga Yerusalɛn ma fe ra

41 A maso taan na waxatin naxan yi, a yi
a to, a wuga a fe ra, 42 a naxa, “Ee! Ɛ tan,
xa ɛ yi bɔɲɛ xunbenla kiraan kolon nun to,
na yi lan, koni iki ɛ mi a kolonɲɛ amasɔtɔ
a bata luxun ɛ ma! 43 Lɔxɔna nde a lima ɛ
ma nɛn, ɛ yaxune luma ɛ rabilinɲɛ nɛn, e
yi gbingbinna rate taan nabilinni, e kiraan
bolon ɛ ma yiren birin yi. 44 E ɛ halagima
nɛn, e nun muxun naxanye birin taan kui.
Hali gɛmɛ keden pena, a mi luyɛ a funfuni
ɛ taani ito yi, amasɔtɔ Ala fa ɛ kisideni
waxatin naxan yi, ɛ mi yi a kolon nun!”

Yesu yi siga Ala Batu Banxini
Matiyu 21.12-17, Maraka 11.15-19, Yoni 2.13-22

45 Yesu yi so Ala Batu Banxini, a saresone
kedi fɔlɔ, 46 a yi a fala e xa, a naxa, “A sɛbɛxi
Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma banxin xili
bama nɛn Ala maxandi banxina.’* Koni ɛ
tan bata a findi muɲadene luxunden na!”

47 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini
lɔxɔ yo lɔxɔ. Saraxarali kuntigine nun
sariya karamɔxɔne nun yamaan yɛɛratine
yi kata a faxa feen na. 48 Koni e mi yi a kolon
e a masɔtɛ kii naxan yi, bayo yamaan birin
yi tuli matixi a ra.

* 19:46: A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui.

20

Yesu sɛnbɛn maxɔdinna fe
Matiyu 21.23-27, Maraka 11.27-33

1 Lɔxɔna nde Yesu yi yamaan xaranma Ala
Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi Alaa
falan Xibaru Faɲin kawandin ba, saraxarali
kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun ya-
maan fonne yi fa. 2 E yi a fala a xa, e naxa,
"I feni itoe ligama sɛnbɛn mundun na? Na
fala nxu xa. Nde sɛnbɛn soxi i yii, i yi e
liga?"
3 Yesu yi e yabi, a naxa, "N xa ɛ maxɔdin,
ɛ a fala n xa. 4 Nde Yoni rafaxi, a xa muxune
rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan
ma ba, hanma muxune?"
5 E yi falan ti fɔlɔ e bode xa, e naxa, "Xa
en na a fala fa fala, 'A kelixi Ala nan ma,'
a falama nɛn nayi fa fala, 'Nanfera, ɛ mi
laxi Yoni ra?' 6 Koni xa en na a fala fa
fala, 'A kelixi muxun nan ma,' yamana en
magɔlɔnma nɛn, amasɔtɔ e yi laxi a ra fa
fala nabiin nan yi Yoni ra nun." 7 Nanara, e
yi a yabi, e naxa, "Nxu mi a keliden kolon."
8 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N tan fan
feni itoe ligama sɛnbɛn naxan na, n mi na
falama ɛ xa na yi."

Nakɔ kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Maraka 12.1-12

9 Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa
yamaan xa, a naxa, "Muxuna nde yi manpa
bili nakɔɔn sa, a yi a taxu a kantan muxune
ra, a keli a konni, a sa buyɛ ayi. 10 A bogi
waxatina a lixina, a yi a walikɛ keden xɛ
nakɔɔn kantan muxune ma, a e xa sa a
gbeen so a yii, koni a kantan muxune yi na
walikɛɛn bɔnbɔ, e yi a raxɛtɛ, e mi se so a
yii. 11 Na xanbi ra, a walikɛ gbɛtɛ xɛ e ma,
e yi na fan bɔnbɔ, e yi a rayagi kati, e yi a
raxɛtɛ, e mi sese so a yii. 12 A yi walikɛɛn
saxanden nasiga e ma. E yi na fan maxɔlɔ,
e yi a kedi. 13 Awa, na xanbi ra nakɔ kanna
naxa, 'N nanfe ligama? N xa n nafan dii
xɛmɛn nasiga e ma, yanyina nde, e danma
nɛn na ra.' 14 Koni a kantan muxune to
a to, e yi a fala e bode xa, e naxa, 'Nakɔ
kanna kɛ tongon nan ito ra. En na a faxa
alogo nakɔɔn xa findi en gbeen na.' 15 E yi a
torotoron nakɔɔn fari ma, e sa a faxa.* Awa,
nakɔ kanna na fa waxatin naxan yi, a nanfe
ligama a kantan muxune ra? 16 A na muxune
faxama nɛn, a nakɔɔn taxu muxu gbɛtɛye
ra."
Yamaan to na mɛ, e naxa, "Ala xa nxu
tanga na ma."
17 Yesu yi e mato, a yi e maxɔdin, a
naxa, "Kitabun yireni ito bunna di? A
naxa, 'Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na,
na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna
ra.'† 18 Naxan yo na bira gɛmɛni ito fari, na
yigirama nɛn dungi dungin na. Xa a nu bira
naxan yo fari, a na yilunburunma nɛn."

Mudu fiin maxɔdinna
Matiyu 22.15-22, Maraka 12.13-17

19 Sariya karamɔxɔne nun saraxarali
kuntigine yi kata Yesu suxu feen na na
waxatini amasɔtɔ e yi a kolon a sandani
ito saxi e tan nan ma fe ra koni e gaxuxi
yamaan yɛɛ ra. 20 Nanara, e fɛrɛn fen. E
seen so muxuna nde yii naxanye e yɛtɛ
findɛ muxu tinxinxin na, e ne xɛ Yesu ma
a suxu feen na a fala xuine xɔn ma alogo e
xa nɔ a rasoɛ yamana kanna sɛnbɛn nun a
nɔɔn bun ma. 21 Na muxune yi a maxɔdin,
e naxa, "Karamɔxɔ, nxu a kolon i xaranna
naxan tima e nun i falan naxan tima, e
tinxin. Nxu a kolon fa fala i mi muxune
rafisaxi e bode xa. I muxune xaranma Alaa
kiraan nan ma ɲɔndini. 22 A fala nxu xa, xa
nxu lanma nxu xa mudun so Romi Manga
Gbeen yii ba?"
23 Koni Yesu yi e yanfantenyaan to, a yi a
fala e xa, a naxa, 24 "Ɛ gbeti gbananna yita n
na. Nde xili nun a yɛtagin sawura a ma?"
E yi a yabi, e naxa, "Romi Manga
Gbeena."
25 Nanara, Yesu naxa, "Mangan gbeen xa
so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii."‡
26 E mi nɔ a suxun fɛrɛn sɔtɛ yamaan
yɛtagi. Nanara, e yi e dundu, e kabɛ a fala ti
kiin ma.

Faxa muxune rakeli fena
Matiyu 22.23-33, Maraka 12.18-27

* 20:15: Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛne findixi nabine ra naxanye xɛ Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † 20:17: Yaburin 118.22 ‡ 20:25: Mangan yɛtagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi a gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yɛtɛ so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen na.

[27] Saduse muxune§ yi e maso Yesu ra
naxanye a falama a faxa muxune mi kelima
sayani, e yi a maxɔdin, e naxa, [28] "Karamɔxɔ,
Musa sariyani ito sɛbɛ nɛn nxu xa, a
naxa, 'Xa xɛmɛn faxa, a ɲaxanla lu, koni
a mi dii lu, na xɛmɛna ngaxakedenna
nde xa kɛ ɲaxanla tongo, e yi diin bari
faxa muxun xa.'* [29] Awa, ngaxakedenmane
muxu solofere yi na yi nun, forimaan yi
ɲaxanla futu, a faxa, a mi dii sɔtɔ. [30] A
firinden yi na ɲaxanla tongo, [31] a saxanden
fan yi a tongo. Awa, a liga na kiini muxu
soloferene birin na, e birin yi faxa, e mi
dii sɔtɔ. [32] Dɔnxɛn na, ɲaxanla fan yi faxa.
[33] Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin
naxan yi, a findima nde a ɲaxalan na nayi?
Bayo e muxu soloferene birin bata yi a
tongo!"

[34] Yesu yi e yabi, a naxa, "Waxatini ito
yi, xɛmɛne ɲaxanla futuma nɛn ɲaxanle
fan yi dɔxɔ xɛmɛn xɔn, [35] koni naxanye na
keli sayani waxati famatɔni, na xɛmɛne mi
ɲaxalan futɛ, a ɲaxanle mi dɔxɛ xɛmɛn
xɔn. [36] E luma nɛn nayi alo malekane. E
mi faxama, e findima Alaa diine nan na
amasɔtɔ e bata keli sayani. [37] Koni Musa na
yita nɛn a faxa muxune kelima nɛn sayani.
Awa, Kitabun kui, fɔtɔndin gan feen sɛbɛxi
dɛnaxan yi, Musa yi falan ti Marigina fe yi,
a naxa, 'Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala
nun Yaxubaa Ala.'† [38] Awa, a bunna ni ito
ra fa fala niiramane Ala nan a tan na, faxa
muxune gbee mi a ra, amasɔtɔ e birin niina
e yi Ala yɛɛ ra yi."‡

[39] Sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti a xa,
e naxa, "Karamɔxɔ, i bata a yabi ki fɔɲi!"
[40] Na xanbi ra, e mi fa susu a maxɔdinɲɛ fefe
ra.

Yesu yi maxɔdinna ti
Matiyu 22.41-46, Maraka 12.35-37

[41] Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E a falama
di fa fala Dawuda bɔnsɔnna nan Alaa Muxu
Sugandixin na? [42] Amasɔtɔ Dawuda yɛtɛɛn
bata a fala Yaburin Kitabun kui, a naxa,
'Marigin yi a fala n marigin xa,
a naxa, "Dɔxɔ n yiifanna ma
[43] han n yi i yaxune sa i sanna bun ma." '§ "
[44] "Dawuda yi a xili, a naxa, 'N Marigina.'
Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda
bɔnsɔnna ra di?"*

Yesu yi a xarandiine maxadi
Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40

[45] Yamaan birin yi e tuli mati Yesu ra, a yi
a fala a xarandiine xa, a naxa, [46] "Ɛ a liga ɛ
yeren ma sariya karamɔxɔne fe yi. A rafan
e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi
lu e masiga tiyɛ. A rafan e ma yamaan xa e
binya, e yi e xɔntɔn lɔxɔ tidene yi. A rafan
e ma e xa muxu gbee dɔxɔden sɔtɔ salide
banxini e nun dɔxɔde fɔɲine malanni. [47] E
kaɲa gilɛne yii seene bama e yii. E yi e yɛtɛ
mayita sali xunkuyeni. E yalagima nɛn na
feene ra han a radangu ayi!"

21

Kaɲa gilɛna kisena fe
Maraka 12.41-44

[1] Yesu yi a yɛɛn nasiga, a nafulu kanne
to, e kiseen sama Ala Batu Banxin gbeti
maradeni. [2] A kaɲa gilɛ yiigelitɔna nde fan
to, a gbanan firin sama gbeti sa seen kui.
[3] Yesu naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ xa, kaɲa gilɛ
yiigelitɔni ito bata naxan sa, na gbo bonne
birin gbeen xa. [4] Amasɔtɔ bonne naxan saxi,
e nafulu dɔnxɛn xa mi ne ra. Koni a tan, hali
yiigelitɔɔn to a ra, naxan birin a yii a balon
na, a na nan saxi."

Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Maraka 13.1-2

[5] Muxune yi a falama a Ala Batu Banxin
yi maxidixi gɛmɛ to fɔɲine nan na e nun

§ 20:27: Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. * 20:28: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui. † 20:37: A mato xɔrɔyaan 3.2-6 kui. ‡ 20:38: niiramane: Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun Iburahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi. § 20:43: Yaburin 110.1 * 20:44: Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyɛli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 sɛbɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala "N Marigina." Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

muxune yi fama seen naxanye ra kiseen na
Ala xa. Yesu naxa, 6 “Ɛ naxan toma ito ra,
waxatina nde fama, gɛmɛn naxanye birin
banxini ito yi, keden mi luyɛ a funfuni, e e
birin naxuyama ayi nɛn.”

Tərən nun bɛsɛnxənyana fe
Matiyu 24.3-14, Maraka 13.3-13

7 E yi a maxədin, e naxa, “Karaməxə, na
ligama waxatin mundun yi? Taxamasenna
mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin
bata a li?”
8 Yesu naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma alogo
muxe nama ɛ mayenden. Amasətə muxu
wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala, e naxa,
‘A tan nan n tan na.’ E naxa, ‘Waxatin bata
a li!’ Koni ɛ nama bira ne fəxə ra. 9 Ɛ na
yɛngɛ feene nun murutɛ feene mɛ waxatin
naxan yi, ɛ nama gaxu amasətə a fɛrɛ mi na
fə ne xa liga singen. Koni waxati raɲanna
munma maso singen.”
10 A lu falan tiyɛ, a naxa, “Siya keden
siyaan bonna yɛngɛma nɛn yamana keden
yi yamanan bonne yɛngɛ. 11 Bəxən xuruxu-
run gbeen tima nɛn e nun fitina kamɛn nun
fitina furen yi so yirena ndee yi. Gaxu fe
gbeene nun taxamaseri gbeene ligama nɛn
kore xənna ma. 12 Koni benun feni itoe birin
xa liga, e ɛ suxuma nɛn, e yi ɛ bɛsɛnxənya.
E yi ɛ raso salide banxine yi, e yi ɛ makiti,
e yi ɛ sa kasoon na. E sigama ɛ ra nɛn
mangane nun kuntigine fɛma n tan ma fe
ra. 13 Nayi, ɛ findima nɛn n serene ra e xa.
14 Ɛ nama xamin, ɛ sa ɛ xun mafalama naxan
na. 15 Amasətə n falan nun xaxinla soma ɛ yii
nɛn. Nanara, ɛ yaxune mi ɛ tandɛ e yi ɛ nə.
16 Ɛ sətə muxune nun ɛ ngaxakedenne nun ɛ
xabilane nun ɛ xəyine ɛ soma nɛn e yii, e yi
ɛ tan ndee faxa. 17 Muxun birin ɛ raɲaxuma
nɛn n tan ma fe ra. 18 Koni hali ɛ xun sɛxɛ
kedenna mi lə ayi. 19 Nayi, ɛ tunnafan alogo
ɛ niin xa ratanga.”

*Yesu yi Yerusal*ɛn kala feen fala
Matiyu 24.15-21, Maraka 13.14-19

20 “Ɛ na a to waxatin naxan yi, sofane
bata Yerusalɛn taan nabilin, ɛ a kolonma
nɛn nayi fa fala a kala waxatin mi fa buma
sənən. 21 Xa naxan Yudaya yi na waxatini
ne xa e gi, e siga geyane fari. Naxanye taan
kui, ne xa e gi, e keli taani. Naxanye xɛɛn
ma, ne nama xɛtɛ taani. 22 Amasətə ‘Tərən
Ləxəne’ nan ne ra, Kitabun naxan fala, a
na birin xa kamali. 23 Gbalo gbeen ligama
nɛn fudi kanne nun dii ngane ra na ləxəne
yi! Tərə gbeen fama nɛn bəxə xənni ito
ma. Alaa xələn fama nɛn yamani ito xili ma.
24 E faxama nɛn silanfanna ra,* ndee sigama
nɛn konyiyani yamanan birin yi. Yerusalɛn
taan luma nɛn siya gbɛtɛne bun ma han e
waxatin yi dɛfe.”

*Muxuna Dii X*ɛmɛn fa fena
Matiyu 24.29-31, Maraka 13.24-27

25 “Awa, na waxatini taxamasenna sama
nɛn sogen ma, e nun kiken nun sarene ma.
Dunuɲa siyane birin yigitɛgɛma nɛn nayi,
e gaxu fəxə igen xuiin nun xunfan gbeen
yɛɛ ra. 26 Feen naxanye ligama dunuɲa
yi, muxune nɛma ne mamɛ waxatin naxan
yi, e gaxuma nɛn, e fuga a ra. Amasətə
kore xənna sɛnbɛni maxama nɛn. 27 N tan
Muxuna Dii Xɛmɛn minima nɛn kɛnɛnni,
n fa kundani sɛnbɛni e nun binye gbeeni.
28 Koni feni itoe na liga fələ waxatin naxan
yi, ɛ xa ɛ xunna rakeli, ɛ yi ɛ yɛɛn nabi
amasətə ɛ xunba waxatin bata maso.”

*X*ədɛ binla fe taxamasenna
Matiyu 24.32-35, Maraka 13.28-31

29 Na xanbi ra, Yesu yi sandana nde sa e xa,
a naxa, “Ɛ ɛ xaxili lu xədɛ binla nun wudin
birin xən ma. 30 E na ɲingi waxatin naxan
yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala ɲɛmɛn
bata maso. 31 A na kii nin, ɛ na feni itoe
to ligɛ waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn
nayi fa fala Alaa Mangayaan fa waxatin bata
maso.”
32 “N xa ɲəndin fala ɛ xa. Iki muxune
mi danguma fə na feene birin liga. 33 Kore
xənna nun bəxə xənna danguma nɛn koni
n ma falane mi danguma habadan.”
34 “Ɛ a liga ɛ yeren ma! Ɛ nama ɛ yɛtɛ
findi fudimane nun dələ minne ra. Ɛ nama
xamin ɛ lu kiina fe ra alogo naLəxən nama
ɛ ratɛrɛna. 35 Amasətə a dunuɲa muxune
birin natɛrɛnama nɛn alo woson suben
natɛrɛnama kii naxan yi. 36 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ
yi Ala maxandi waxatin birin, ɛ sɛnbɛn sətə,
ɛ ratanga feni itoe birin ma naxanye ligama
alogo ɛ xa ti n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
yɛtagi.”
37 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini
nɛn yanyin na, a sa kɔɛɛn nadangu geyaan
fari naxan xili Oliwi. 38 Yamaan birin yi

* 21:24: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

sigama nɛn a fɛma xɔtɔnni Ala Batu Banxini, alogo e xa e tuli mati a ra.

22

Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma
Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Yoni 11.45-53

1 Buru Tetaren Sanla* yi maso
naxan xili Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla.† 2 Saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne yi kata Yesu faxan fɛrɛn
fendeni, koni e yi gaxuxi yamaan yɛɛ ra.

Yudasi yi Yesu yanfa
Matiyu 26.14-16, Maraka 14.10-11

3 Setana yi so Yudasi yi, naxan xili
Isakariyoti, xarandii fu nun firinna nde nan
yi a ra. 4 Awa, Yudasi yi siga, a sa a fala
saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin
kantan muxune kuntigine xa, a nɔɛ Yesu
soɛ e yii kii naxan yi. 5 Na yi rafan e ma, e
gbetin ba, a e xa a saren fi. 6 Yudasi yi tin na
ma, a fɛrɛn fen fɔlɔ, a nɔɛ Yesu soɛ e yi kii
naxan yi hali yamaan mi fe kolon ayi.

Yesu yi a yitɔn sanla fe yi
Matiyu 26.17-25, Maraka 14.12-21

7 Buru Tetaren Sanla yi a li, yɛxɛɛ diin
faxa waxatin yi a li Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla fe ra. 8 Yesu yi Piyɛri nun Yoni xɛ, a
yi a ɲungu e ma, a naxa, "Ɛ sa Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla ximɛnna rafala en xa."
9 E yi a maxɔdin, e naxa, "I waxi a xɔn ma,
nxu xa a rafala minɛn yi?"
10 A yi e yabi, a naxa, "Ɛ nɛma soma
taani waxatin naxan yi, ɛ xɛmɛna nde lima
kira yi, ige fɛŋɛn dɔxi a xun ma. Ɛ bira
a fɔxɔ ra han a na so banxin naxan kui.
11 Ɛ yi a fala na banxin kanna xa, ɛ naxa,
'Karamɔxɔ naxa, a xɔŋɛ yigiyaden minɛn yi,
a tan nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu
Lɔxɔn Sanla donseen donma dɛnaxan yi?'
12 A banxin yire gbeena nde yitama ɛ ra nɛn
kore banxin kɔɛ ra, naxan kui yitɔnxi ki
faɲi. Ɛ donseene rafalama mɛnna nin." 13 E
sa seen birin li na yi alo Yesu a fala e xa kii
naxan yi. E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
ximɛnna rafala mɛnni.

Marigina Ximɛnna fe
Matiyu 26.26-30, Maraka 14.22-26, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25

14 Na waxatina a lixina, Yesu yi dɔxɔ a
dɛgedeni e nun a xɛra fu nun firinne. 15 A
yi a fala e xa, a naxa, "A xɔnla n ma kati, n
xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen
don ɛ xɔn benun n xa tɔrɔ! 16 Amasɔtɔ
n xa a fala ɛ xa, n mi a donma sɔnɔn
han a bunna rakamalima Alaa Mangayani
waxatin naxan yi."
17 Na xanbi ra, Yesu yi igelengenna tongo,
a barikan bira Ala xa, a naxa, "Ɛ ito tongo, ɛ
yi a yitaxun ɛ ra. 18 Amasɔtɔ n xa a fala ɛ xa,
en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi
fa a minma han Alaa Mangayaan yi fa."
19 Na xanbi ra, a burun tongo, a barikan
bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so e yii,
a naxa, "N fati bɛndɛn ni ito ra naxan
fixi ɛ fe ra, ɛ xa ito liga naxan n ma fe
rabirɛ ɛ ma." 20 Ximɛn donna baxi na a
ra, a yi igelengenna fan tongo na kiini, a
naxa, "Igelengenni ito, Layiri Nɛnɛn na a
ra naxan xidima en tagi n wunla xɔn naxan
minima ɛ fe ra."
21 "Koni a mato! Muxun naxan n
yanfama, a n so yiini, na kanna a dɛgema
n xɔn be yi! 22 Awa, Muxuna Dii Xɛmɛn
faxama nɛn alo Ala bata a ragidi kii naxan
yi, koni muxun naxan a yanfama, gbalon na
kanna yɛɛ ra!"
23 E yi e bode maxɔdin fɔlɔ naxan na
ligama e yɛ.

Naxan gbo a birin xa

24 Matandin yi keli xarandiine tagi fa fala
muxune mirima nde ma e tagi a gbo dangu
e birin na. 25 Yesu yi a fala e xa, a naxa,
"Siyane mangane nɔyaan nan ligama e xun
na. Kuntigine e xili bama nɛn fa fala,
'Yamaan Yatigine.' 26 Koni a mi na kiini ɛ
tagi. Naxan gbo ɛ birin xa ɛ tagi, fɔ na xa
lu alo dii ɲɔrɛna. Ɛ yɛɛratiin xa liga alo
walikɛna. 27 Amasɔtɔ nde gbo dangu bodene
ra, naxan dɔxi a dɛgedeni hanma naxan
fama donseen na a xa? Naxan a dɛgema, na
nan gbo! Koni n tan ɛ tagi alo walikɛna."

* 22:1: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛbɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. † 22:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

[28] "Ɛ bata lu n fɛma n ma tərən birin yi.
[29] Nanara, n mangayaan fima ɛ ma alo n Fafe
Ala bata a fi n ma kii naxan yi. [30] Ɛ ɛ dɛgema
nɛn, ɛ yi ɛ min n xən ma n ma Mangayani,
ɛ dəxə mangaya gbɛdɛne yi. Ɛ yi Isirayila
bənsən fu nun firinne makiti."

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Yoni 13.36-38

[31] Yesu naxa, "Ee! Simən, i tuli mati,
Setana bata Ala mafan alogo a xa tin Setana
yi ɛ birin mato, a yi ɛ yife alo xɛɛ biina a
maali fema kii naxan yi, a yi a dɛɛla ba a yi.
[32] Koni Simən, n bata Ala maxandi i xa alogo
i ya dɛnkɛlɛyaan nama ɲan. I mən na xɛtɛ n
fɛma waxatin naxan yi, i yi i ngaxakedenne
sɛnbɛ so."
[33] Piyɛri yi a yabi, a naxa, "Marigina, n
bata n yitən siga feen na kasoni i fəxə ra,
n faxa i fəxə ra!"
[34] Yesu yi a yabi, a naxa, "Piyɛri, n xa
a fala i xa benun dontonna xa wuga, i a
falama nɛn sanɲa ma saxan, i naxa, i mi n
tan kolon."
[35] Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa,
"N na ɛ xɛ waxatin naxan yi, ɛ mi siga
gbeti yo ra ɛ yii, hanma bɛnbɛlidina hanma
sankidina, sena nde dasa nɛn ɛ ma ba?"
E yi a yabi, e naxa, "Sese mi dasa."
[36] Yesu naxa, "Koni iki xa gbeti sa seen
naxan yii hanma bɛnbɛlidina, a xa a tongo.
Silanfan mi muxun naxan yii, na xa a do-
maan mati, a silanfanna sara.‡ [37] Amasətə n
xa a fala ɛ xa, Kitabun naxan falaxi n tan ma
fe yi fə na xa kamali nɛn, a naxa, 'A yatɛ nɛn
alo fe ɲaxi rabane.' "
[38] Xarandiine naxa, "Marigina, a mato,
dɛgɛma firin be yi."
A yi e yabi, a naxa, "Na bata wasa ti."

Yesu yi Ala maxandi
Matiyu 26.36-46, Maraka 14.32-42

[39] Yesu yi keli na yi, a siga Oliwi Geyaan
fari alo a darixi a ligɛ kii naxan yi. Xarandi-
ine yi siga a fəxə ra. [40] A na yiren li waxatin
naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ Ala
maxandi alogo ɛ nama bira tantanni."
[41] Na xanbi ra, a keli e fɛma, a yi a makuya
e ra ndedi, a yi a xinbi sin, a yi Ala maxandi.
[42] A yi a fala, a naxa, "N fafe, xa i tinɲɛ,
i xa tərəya igelengenni ito masiga n na,
koni n tan sagoon nama liga fə i tan sag-
ona." [43] Malekan yi mini kɛnɛnni a xa, keli
ariyanna yi, a yi sɛnbɛn fi a ma. [44] A tərəxi kii
naxan yi, a yi a yixədəxə Ala maxandideni
na kiini. Kuye wolonna yi mini a ma, a lu
dindinɲɛ alo wunla.
[45] A yelin Ala maxandɛ waxatin naxan yi,
a xɛtɛ a xarandiine fɛma, a yi e sunuxin li
xixənli! [46] A yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ xima
nanfera? Ɛ keli, ɛ yi Ala maxandi alogo ɛ
nama bira tantanni."

Yesu suxu fena
Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Yoni 18.3-11

[47] A yi fala tiini waxatin naxan yi, ganla yi
fa, Yudasi xarandii fu nun firinna nde tixi
yamaan yɛɛ ra, a fa Yesu fɛma a sunbudeni.
[48] Koni Yesu naxa, "Yudasi, i n tan Muxuna
Dii Xɛmɛn yanfama sunbun nan xən ma
ba?"
[49] Xarandiin naxanye yi Yesu fəxə ra, feen
naxan fama ligadeni Yesu ra, e na to wax-
atin naxan yi, e naxa, "Marigina, nxu xa
nxə silanfanne tongo, nxu yɛngɛn so ba?"§
[50] E tan nde yi Saraxarali Kuntigi Singena
konyin yiifari ma tunla sɛgɛ a ma. [51] Koni
Yesu yi e yabi, a naxa, "A lu." Yesu yi a yiin
sa na xɛmɛn tunla ma, a kɛndɛya.
[52] Na xanbi ra, Yesu yi a fala saraxar-
ali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan
muxune kuntigine nun yamaan fonne xa
naxanye faxi a suxudeni, a naxa, "Ɛ bata fa
silanfanne nun gbengbetenne ra n xili ma
alo gbalotəən nan n tan na ba? [53] N yi ɛ fɛma
Ala Batu Banxini nun ləxə yo ləxə, ɛ mi kata
ɛ yi n suxu. Koni ɛ waxatin na a ra iki e nun
dimin sɛnbɛna."

Piyɛri yi a mɛ Yesu ra
Matiyu 26.57-58, 69-75, Maraka 14.53-54, 66-72, Yoni 18.12-18, 25-27

[54] E yi Yesu suxu, e siga a ra Saraxarali
Kuntigi Singen konni, Piyɛri yi bira a fəxə ra
koni e yi tagi kuya. [55] E yi tɛɛn sa kiti saden
tanden tagi, e yi a dəxə mɛnni. Piyɛri yi
dəxə e fɛma. [56] Walikɛ ɲaxanla nde a to dəxi
tɛɛn xən ma waxatin naxan yi, a yi a mato
ki faɲi, a naxa, "Xɛmɛni ito fan yi a fəxə ra
nun yati!"
[57] Piyɛri yi a tandi, a naxa, "Ee! I tan
ɲaxanla, n mi a kolon mumɛ!" [58] A mi bu na

‡ 22:36: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

§ 22:49: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

xanbi ra xɛmɛna nde fan yi a to, a naxa, “A tan nan nde i tan fan na!”

Koni Piyɛri yi a yabi a naxa, “Ee! I tan xɛmɛna, a tan se mi n tan na de!”

[59] Awa, waxatidi danguxina, xɛmɛna nde fan yi a fala a xa a sɔbɛɛn na, a naxa, “Sikɛ yo mi naxan yi, xɛmɛni ito yi a fɔxɔ ra nun amasɔtɔ Galile kaan nan a tan fan na!”

[60] Koni Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan xɛmɛna, i naxan falama, n mi na kolon!”

Awa, a yi falan tima waxatin naxan yi, dontonna yi wuga mafurɛn! [61] Marigin yi a firifiri, a Piyɛri mato. Piyɛri yi a miri Marigina falan ma alo a fala kii naxan yi, a naxa, “Benun dontonna xa wuga to, i a falama nɛn dɔxɔ saxan a i mi n kolon.” [62] Piyɛri yi mini, a sɔxɔlɛ wugan ti!

E yi Yesu magele, e yi a bɔnbɔ
Matiyu 26.67-68, Maraka 14.65

[63] Muxun naxanye yi Yesu kantanma, ne yi Yesu magele, e yi a bɔnbɔ. [64] E yi a yɛɛn maxidi, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nde i bɔnbɔxi? Nabiya falane ti nxu xa.” [65] E yi a makonbi han!

*E yi Yesu ti muxu gbeene yɛ*tagi
Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Yoni 18.19-24

[66] Kuye yibaxina, yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi e malan, e fa Yesu ra Kitisa Gbeene fɛma. [67] E yi a fala, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa.”

A yi e yabi, a naxa, “Xa n na a fala ɛ xa, ɛ mi lama n na. [68] Xa n na ɛ maxɔdin, ɛ mi n yabɛ, [69] koni fɔlɔ iki ma, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn dɔxɔma nɛn Ala Sɛnbɛmaan yi-ifanna ma.”

[70] E birin naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na nayi ba?” A yi e yabi, a naxa, “Ɛ bata a fala. A tan nan n tan na.”

[71] E yi a fala, e naxa, “En mako mi fa sere ma sɔnɔn! En tan yɛtɛɛn bata a xuiin mɛ!”

23

E siga Yesu ra Pilati fɛma
Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Yoni 18.28-38

[1] Yamaan birin yi Yesu tongo, e siga a ra Pilati fɛma, [2] e a kansun fɔlɔ na yi, e naxa, “Nxu bata xɛmɛni ito suxu, a nxɔ siyani murutɛma. A yi a falɛ e xa, a e nama mudun so Manga Gbeen yii. A naxa, a tan nan Alaa Muxu Sugandixin na e nun mangana.”

[3] Awa, Pilati yi a maxɔdin a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”

Yesu yi a yabi, a naxa, “Ɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.”

[4] Na xanbi ra, Pilati yi a fala saraxarali kuntigine nun yamaan xa, a naxa, “N mi xɛmɛni ito yalagi fe toxi hali!”

[5] Koni e mɔn yi kata, e naxa, “A bata yamaan tagi so a xaranna xɔn ma! A fɔlɔxi Galile nin han sa dɔxɔ Yudaya birin na, iki a bata fa be fan yi.”

[6] Pilati ito mɛ waxatin naxan yi, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Galile kaan nan xɛmɛni ito ra ba?” [7] A na kolon waxatin naxan yi fa fala Yesu kelixi na yamanan nin Herode yi kuntigiyani dɛnaxan yi, a yi a rasiga a ma, Herode fan yi Yerusalɛn taani na waxatini.

Yesu Herode fɛma

[8] Herode Yesu to waxatin naxan yi, na yi rafan a ma kati, amasɔtɔ a bata yi Yesu a fe mɛ nun! A xɔnla yi a ma nun, a xa a to xabu waxati xunkuye. A yi waxi a xɔn ma, a xa Yesu to kabanako fena ndee ligɛ. [9] Nanara, Herode yi Yesu maxɔdin sanɲa ma wuyaxi, koni Yesu mi a yabi hali fala keden peen na! [10] Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi Yesu kansun kati! [11] Herode nun a sofane yi Yesu magele, e yi a rafɛya kati! E yi doma fajnin nagodo a ma, e yi a raxɛtɛ Pilati ma. [12] Na lɔxɔn yɛtɛni Pilati nun Herode yi findi xɔyimane ra amasɔtɔ e mi yi rafan e bode ma nun.

E Yesu faxa feen nagidi
Matiyu 27.15-26, Maraka 15.6-15, Yoni 18.39-19.16

[13] Pilati yi saraxarali kuntigine nun mangane nun yamaan maxili, a yi e malan, [14] a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bata fa xɛmɛni ito ra n fɛma, a a yamaan namurutɛma. Nba, n bata a fɛsɛfɛsɛ ɛ yɛɛ xɔri. Ɛ a kansunxi fe ɲaxin naxanye ra, n mi a sɔn toxi hali keden. [15] Herode fan mi a sɔn toxi. Nanara, a bata a raxɛtɛ n ma, xɛmɛni ito mi fe yo ligaxi a faxɛ naxan ma. [16] Awa, n xa a bɔnbɔ, n yi a beɲin.”

[17] Bayo Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali waxatine yi, fɔ Pilati xa muxu keden namini nɛn kasoon na e xa. [18] Muxune birin yi sɔnxɔ, e naxa, “Yesu xa faxa, i Baraba beɲin nxu xa!”

[19] Baraba yi kasoon na murutɛn nun muxu
faxa feen nan ma taani.
[20] A xəli yi Pilati ma a xa Yesu beɲin.
Nanara, a mən yi yamaan xili. [21] Koni e mən
yi sənxɔ, e naxa, "A gbangban wudin ma!"
[22] Pilati yi a fala e xa sanɲa ma saxan, a
naxa, "A fe ɲaxin mundun ligaxi? N mi fe
ɲaxi yo toxi a ra a faxɛ naxan ma. N xa a
bənbə, n yi a beɲin."
[23] Koni e lu sənxɔɛ, e yi e xuini te, e naxa,
a Yesu xa gbangban wudin ma. E kui feen yi
liga e sənxɔ sənxɔna fe ra. [24] Nanara, Pilati
yi a kitin bolon alo e a fala a xa kii naxan yi.
[25] E waxi xɛmɛn naxan xən ma, a na beɲin e
xa naxan sa kasoon na murutɛn nun muxu
faxa feen na. Awa, a Yesu so e yii a e xa e
rafan feen liga a ra.

E yi Yesu gbangban wudin ma
Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Yoni 19.17-27

[26] E sigama Yesu ra a gbangbandeni wudin
ma waxatin naxan yi, e lan xɛmɛna nde ra,
a xili Simən Sirɛni kaana. A kelima xɛɛn
ma siga taani. E yi a suxu, e Yesu gbangban
wudin sa a xun ma, e yi a bira Yesu fɔxɔ ra.
[27] Muxu wuyaxi yi bira a fɔxɔ ra. Ɲaxanla
ndee yi e yɛ nun, ne yi e yiin sa e xun ma, e
gbelegbele a fe ra. [28] Yesu yi a yɛɛ rafindi
e ma, a yi a fala e xa, a naxa, "Yerusalɛn
ɲaxanle, ɛ nama wuga n tan ma fe ra, koni
ɛ wuga ɛ yɛtɛ nun ɛ diine fe ra. [29] Amasətə
ləxəna nde fama, muxuna nde a falama nɛn
fa fala, 'Sɛwan gbantane xa, sɛwan ɲaxanle
xa naxanye mi dii barixi, dii nga mi e ra.'
[30] Nayi, muxune a falama nɛn geyane xa,
e naxa, 'Ɛ bira nxu fari,' e yi a fala yire
matexine xa, e naxa, 'Ɛ nxu yɛ maluxun.'
[31] Amasətə xa fe sifani itoe liga wudi xinden
na, nanfe ligama wudi xaren na nayi?"
[32] E fe ɲaxi raba firinne fan tongo, a e
xa faxa Yesu fɛma. [33] E na yiren li waxatin
naxan yi naxan xili "xun xəri yirena," e
Yesu gbangban wudin ma na yi e nun fe
ɲaxi raba firinne, keden a yiifanna ma,
bodena a kəmɛnna ma. [34] Yesu naxa, "N
Fafe, e mafelu, amasətə e naxan ligama e mi
na kolon."
Awa, e yi masɛnsɛnna ti lan a dugine
yitaxun feen ma. [35] Yamaan yi ti na yi, e lu
Yesu matoɛ. Yamaan kuntigine yi a magele,
e naxa, "A bata bodene rakisi, xa Alaa Muxu
Sugandixin nan a tan na, a xa a yɛtɛ rakisi!"
[36] Sofane fan yi a magele, e fa a fɛma, e
yi minse muluxunxin ti a xa. [37] E yi a fala,
e naxa, "Xa Yahudiyane mangan nan i tan
na, i yɛtɛ rakisi."
[38] E falani itoe sɛbɛ a xun ma, e naxa,
"Yahudiyane Mangan ni ito ra."
[39] Fe ɲaxi rabaan naxanye yi gbangbanxi
a fɛma, na nde keden yi a rayelefu, a naxa,
"Alaa Muxu Sugandixin xa mi i tan na ba? I
yɛtɛ rakisi e nun nxu tan fan!"
[40] Koni bonna yi a maxadi, a naxa, "I mi
gaxuɛ Ala yɛɛ ra ba? En tan fan yalagin
nan bun ma be yi. [41] Koni en gbeen lanxi,
amasətə en na en ma fe ɲaxin saranna nan
sətəma ito ra. Koni a tan mi fe ɲaxi yo
ligaxi." [42] A yi a fala Yesu xa, a naxa, "Yesu, i
na fa i ya Mangayani waxatin naxan yi, i xa
i xaxili lu n xən ma!"
[43] Yesu yi a fala a xa, a naxa, "N xa ɲəndin
fala i xa, i luma n fɛma nɛn ariyanna yi to."

Yesu faxa fena
Matiyu 27.45-46, Maraka 15.33-41, Yoni 19.28-30

[44] Sogen bata yi a ratinxin, dimin yi so
yamanan yiren birin yi han se din waxatin
yi maso. [45] Sogen yi dimi. Awa, dugin naxan
yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bɔ
firinna ra. [46] Yesu yi a xuini te kati, a naxa,
"N Fafe, n bata n niin so i yii."* A na fala
xanbini, a faxa.
[47] Feen naxan liga, sofa kɛmɛn kuntigin
yi na to, a yi Ala tantun, a naxa, "Muxu
tinxinxin yatin nan yi ito ra!"
[48] Muxun naxanye fa fe yigbɛdeni, a feen
naxanye ligaxi e yɛɛ xəri, e ne to waxatin
naxan yi, e birin yi xɛtɛ e konni, e yiin saxi
e xun ma, e wugama. [49] Naxanye birin yi
Yesu kolon ki faɲi e nun ɲaxanla naxanye
bira a fɔxɔ ra keli Galile yi, ne yi sa ti yire
makuyeni, e lu feni itoe matoɛ.

Yesu maluxun fena
Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Yoni 19.38-42

[50] Xɛmɛna nde yi na nun, a xili Yusufu. A
yi yamaan fonne yɛ. A yi fan, a yi tinxin. [51] A
mi yi tinxi bonne kiti saxin nun e kɛwanle
ma. Arimate taan muxuna nde nan yi a ra,
Yudaya yamanana. A yi Alaa Mangayaan
nan mamɛma. [52] A siga Pilati konni, a sa a

* 23:46: Yaburin 31.6

maxɔdin Yesu binbina fe ma. 53 A yi a binbin
ba wudin kɔɛ ra, a yi a kasangen. Awa,
gaburun naxan gexi fanyeni alo faran yinla,
muxe munma yi sa naxan kui singen, a yi sa
a maluxun mɛnni. 54 Yuman nan yi a ra nun.
Matabu Lɔxɔn bata yi maso nun.

55 Ɲaxanla naxanye bira Yesu fɔxɔ ra keli
Galile, ne yi siga Yusufu fɔxɔ ra, e sa gabu-
run to, alogo e xa a kolon Yesu binbin saxi
kii naxan yi. 56 E xɛtɛ e konni, e sa se xiri
ɲaxumɛne nun latikɔnɔnna rafala a binbin
xa.

E yi e matabu Matabu Lɔxɔni alo sariyana
a fala kii naxan yi.

24

Yesu keli fena sayani
Matiyu 28.1-10, Maraka 16.1-8, Yoni 20.1-10

1 Xati lɔxɔn xɔtɔn xɔtɔnni, ɲaxanle ture
xiri ɲaxumɛn naxanye rafalaxi, e yi siga
ne ra gaburu dɛɛn na. 2 E yi a li gɛmɛn
baxi gaburun dɛ ra. 3 E yi so gaburun kui
koni e mi Marigi Yesu binbin to na yi. 4 E
kuisanxin yi lu tixi na yi, e yi e tɛrɛna
xɛmɛ dugi mayilenxi kan firinna e dɛxɔn
ma. 5 Ɲaxanle yi gaxu kati, e yi e xinbi sin,
e e tigine sin bɔxɔn ma. Na xɛmɛ firinne
yi a fala ɲaxanle xa, e naxa, "Ɛ niiramaan
fenma faxa muxune yɛ nanfera? 6 A mi be,
a bata keli sayani. A yi Galile yi waxatin
naxan yi, a naxan fala ɛ xa, ɛ xaxili lu na
xɔn ma. 7 A naxa, 'Fɔ Muxuna Dii Xɛmɛn xa
so hakɛ kanne yii, e yi a gbangban wudin
ma, a soge saxandeni a keli sayani.' "

8 Na xanbi ra, a falane yi rabira ɲaxanle
ma. 9 E xɛtɛ keli gaburu dɛɛn na, e sa na
birin fala xarandii fu nun kedenna xa e
nun a muxune birin. 10 Ɲaxanli itoe nan a
fala xɛrane xa, Mariyama Magadala kaan
nun Yoyana nun Mariyama Yaki nga e nun
ɲaxanla bonne, ne yi feni itoe fala xɛrane
xa. 11 Koni e yi a miri a ɲaxanle daxuya falan
nan tixi, e mi la e ra mumɛ! 12 Koni Piyɛri yi
keli, a siga gaburu dɛɛn na, a yi a yigodo, a
yi a yɛ masa gaburun kui, a kasangenna kui
genla to saxi, a xɛtɛ a konni. Feen naxan
ligaxi, a kabɛma na ra.

Yesu siga fena Emayusi Taani
Maraka 16.12-13

13 Na lɔxɔ yɛtɛni, muxu firin yi sigama
taadina nde yi naxan yi xili Emayusi, e nun
Yerusalɛn taan yi tagi kuya ndedi. 14 Feen
naxanye bata yi liga, e batuma na feene ma.
15 E yi batuma waxatin naxan yi, Yesu yi a
maso e ra, e birin yi lu sigɛ. 16 E yi a to koni
hali na, e mi a kolon. 17 Yesu yi a fala e xa, a
naxa, "Ɛ sigama kiraan xɔn waxatin naxan
yi, ɛ yi nanfe falama?"

E sunuxin yi ti. 18 Na nde keden, naxan yi
xili Kelopa, na yi a yabi, a naxa, "I tan keden
peen nan Yerusalɛn taani ba, naxan mi a
kolon feen naxanye ligaxi mɛnni waxati
danguxini itoe yi?"

19 A yi a maxɔdin, a naxa, "Nanfe ne ra?"

E yi a yabi, e naxa, "Feen naxan ligaxi
Yesu Nasarɛti kaan na. Nabi sɛnbɛ kanna
nan yi a ra a falan nun kɛwanli Ala nun
yamaan birin yɛtagi. 20 Saraxarali kuntigine
nun en ma kuntigine yi a suxu, alogo e xa a
faxa. E yi a gbangban wudin ma. 21 Anu, nxu
bata yi nxu yigi sa a yi nun fa fala a tan nan
Isirayila muxune xunbaan na. A birin mi na
ra, a ligan soge saxanna nan to, 22 ɲaxanla
ndee yi nxu tagi, ne nxu rakɔntɔfili nɛn. E
siga nɛn gaburu dɛɛn na subaxani, 23 e mi
a binbin to, e xɛtɛ, e fa a fala nxu xa, a
malekane mini nɛn e ma naxanye a fala e
xa, a a niin bata bira ayi! 24 Nxu lanfana ndee
yi siga gaburu dɛɛn na, e sa a to alo ɲaxanle
a fala nxu xa kii naxan yi, a yatin ligaxi na
kii nin, koni e mi a to."

25 Awa, Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ xaxili
mi na. Nabine feen naxanye birin fala ɛ
xa, ɛ mi la ne ra ɛ bɔɲɛni xulɛn! 26 Ɛ mi
a kolon a lanma Alaa Muxu Sugandixin xa
tɔrɔ feni itoe ra benun a xa so a binyeni?"
27 Na xanbi ra, feen naxan birin falaxi Yesu a
fe yi Kitabun kui, fɔlɔ Nabi Musaa Kitabun
ma, han nabi gbɛtɛye, a na birin yɛba e xa.

28 E yi sigama taan naxan yi nun, e to maso
mɛnna ra, Yesu yi a liga alo a dangumatɔɔn
na a ra. 29 Koni e yi a raxɛtɛ, e naxa, "Lu nxu
fɛma amasɔtɔ kɔɛ somaan ni i ra, dimin yi
so." Nayi, a yi lu e fɛma. 30 A dɔxɔ a dɛgedeni
e fɛma, a burun tongo, a barikan bira Ala
xa, na xanbi ra a buruni gira, a yi a so e yii.
31 E yɛɛn yi rabi mafurɛn, e yi a kolon fa fala
a Yesu na a ra. Koni a tunun e yɛtagi. 32 E
yi a fala e bode xa, e naxa, "A ligaxi nɛn
alo tɛɛn nan yi en kuiin ganma, a Kitabun
fɛsɛfɛsɛma en xa waxatin naxan yi kiraan
xɔn ma."

33 E keli mafurɛn, e xɛtɛ Yerusalɛn taani,
e xarandii fu nun kedenna li malanxi
dɛnaxan yi e nun bonne. 34 E yi a fala, e naxa,

"Marigin bata keli sayani yati! Simɔn bata
a to!"
35 Feen naxan liga kiraan xɔn ma, muxu
firinne yi ne yɛba e xa, e Marigin kolon kii
naxan yi, a buruni gira waxatin naxan yi.

Xarandiine yi Yesu to
*Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Yoni 20.19-23, K*ɛwanle 1.6-8

36 E yi ito falama waxatin naxan yi, Mari-
gin yɛtɛɛn yi ti e tagi mafurɛn, a yi a fala e
xa, a naxa, "Ala xa ɛ bɔŋɛn xunbeli."
37 E gaxu kati, e yi e miri, e naxa, a e bata
muxun yɛlɛnna to. 38 Koni a yi a fala e xa, a
naxa, "Ɛ kuisanxi nanfera, sikɛna ɛ bɔŋɛni
nanfera? 39 Ɛ n yiine nun n sanne mato, ɛ a
kolonma nɛn a n tan nan a ra. Ɛ yiin din n
na, ɛ a toma nɛn nayi amasɔtɔ fati bɛndɛn
nun xɔnne mi muxun yɛlɛnni alo ɛ a toma
n tan yi kii naxan yi."
40 A to yi na falama e xa, a yi a yiin nun a
sanne yita e ra. 41 Sɛwan nun kabɛn yi a liga,
e mi la a ra xulɛn. Nayi, a yi e maxɔdin, a
naxa, "Donsena ɛ yii be ba?" 42 E yɛxɛ gilinxi
dungin so a yii, 43 a yi a tongo, a yi a don e
yɛtagi.
44 Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, "N
yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, n feni itoe nan
fala ɛ xa. Feen naxan birin sɛbɛxi n ma fe
yi Musaa Sariya Kitabun kui e nun nabine
kitabune nun Yaburin kui, fɔ ne xa kamali
nɛn."
45 A yi a liga e xaxili sɔtɔ alogo e xa
Kitabuna feene famu. 46 A yi a fala e xa,
a naxa, "Ito nan sɛbɛxi fa fala Alaa Muxu
Sugandixin xa tɔrɔ, a keli sayani a soge
saxandeni. 47 Tubi feen nun yulubi xafarin
kawandin bama nɛn a xinli siyane birin xa,
fɔlɔ Yerusalɛn taan ma. 48 Feni itoe seren
nan ɛ tan na. 49 N Fafe Ala ɛ tuli sa naxan
na, n tan yɛtɛɛn na rafama nɛn ɛ ma. Koni
ɛ lu Yerusalɛn taani han na sɛnbɛn yi fa sa
keli kore a godo ɛ xun ma."

Yesu yi te ariyanna yi
*Maraka 16.19-20, K*ɛwanle 1.9-11

50 Na xanbi ra, a siga e ra han Betani taani,
a sa a yiini te dɛnaxan yi, a duba e xa. 51 A
yi dubama e xa waxatin naxan yi, a keli e
fɛma, a te ariyanna yi. 52 E to yelin a batuɛ,
e sɛwaxi gbeen yi xɛtɛ Yerusalɛn taani. 53 E
yi lu Ala Batu Banxini waxatin birin, e lu
barikan birɛ Ala xa.

Yoni

Yoni Yesu a Fe Xibaru Faɲin Naxan Sɛbɛ

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sɛbɛxi Alaa Nii Sariɲanxin barakani: Matiyu nun Maraka nun Luka e nun Yoni. Yoni a fe yɛba kiin nan baxi bonne ma. A luxi alo Yoni yi waxi Yesu a fe tilinxine nan makɛnɛn fe yi muxune xa. Na kui, a Yesu a fala wuyaxi sɛbɛxi nɛn bonne mi naxanye sɛbɛxi e nun a taruxuna ndee. A mɔn Yesu a dunuɲa yi gidin bunna yɛbama miriya tilinxin nin. Yoni Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn fɔ ɲɛɛ tonge naanin hanma ɲɛɛ tonge sennin ɲɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma.

Kitabun yireni ito miriya tilinxina ndee nan singe yitama naxan Yesu fa xunna yɛbama. Yoni Yesu tiden yɛbama fala tilinxin nin alogo muxune xa e miri ki faɲi Yesu a fe ma. Yoni mi Yesu bari kiin yɛbaxi. Yesu a dunuɲa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nɛn a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nɛn. Yoni na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Yoni mɔn Yesu a fala dɔnxɛne yɛbama dangu bonne ra. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Yesu a falane nan sɛbɛxi itoe ra naxanye Yesu kɛɲaan yitama en na: Yesu naxa, "N tan nan nii rakisin balon na." (Yoni 6.35 nun 6.41 nun 6.48 nun 6.51) Yesu naxa, "N tan nan dunuɲa kɛnɛnna ra." (Yoni 8.12) Yesu naxa, "N tan nan sansanna so dɛɛn na yɛxɛɛne xa." (Yoni 10.7) Yesu naxa, "N tan nan xuruse raba faɲin na." (Yoni 10.11 nun 10.14) Yesu naxa, "N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii rakisin na." (Yoni 11.25) Yesu naxa, "Kiraan nan n tan na, e nun ɲɔndina e nun nii rakisina." (Yoni 14.6) Yesu naxa, "N tan nan ɲɔndin binla ra alo wudi binla." (Yoni 15.1 nun 15.5)

Yesu mɔn a Alayana a fe falaxi wundoni na yire sifana ndee yi, a naxa, "N tan nan a ra, naxan na yi." (Yoni 8.24 nun 8.28 nun 8.58 nun 13.19 nun 18.5) Kitabun yiren naxan xili Xɔrɔyaan sora 3.14, na naxa fa fala Ala xinla yɛtɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, "N tan na a ra, Ala naxan na yi." Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yɛtɛɛn xili nɛn "N Na Yi." Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala "N tan nan a ra, naxan na yi," na bunna nɛɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. (Yoni 1.1).

Alaa Falana fe

1 Dunuɲa fɔlɔni, Alaa Falan yi na. Falan yi
Ala fɛma. Falan nan mɔn yi Ala ra.* 2 A yi
Ala fɛma a fɔlɔni. 3 Ala seen birin daxi a tan
nan xɔn ma. Ala mi sese daxi a tan xanbi.
4 Nii rakisin yi a tan nin. Na nii rakisin yi
findi kɛnɛnna ra adamadiine xa. 5 Kɛnɛnna
yi mini dimini, koni dimin mi a nɔ.

6 Ala yi muxuna nde xɛ naxan yi xili
Yoni.† 7 Na yi fa, a findi kɛnɛnna seren na,
alogo muxun birin xa dɛnkɛlɛya a tan xɔn.
8 Kɛnɛnna mi yi a tan na, koni a fa nɛn, alogo
a xa fa kɛnɛnna sereyaan ba. 9 Kɛnɛnna
yɛtɛɛn nan yi na ra, naxan famatɔ yi a ra
dunuɲa muxune birin makɛnɛndeni.

10 Alaa Falan yi dunuɲa yi. Dunuɲa da
a tan nan na, koni dunuɲa muxune mi a
kolon. 11 A fa nɛn a konni, koni a kon kaane
mi a rasuxu. 12 Koni naxanye a rasuxu e
dɛnkɛlɛya a xinli, a sɛnbɛn fi nɛn ne ma e
findi Alaa diine ra. 13 E mi barixi Ala diine
ra adamadiyaan kiin xan xɔn ma hanma
fati bɛndɛna hanma muxun sagona, koni na
fataxi Ala nan na.

14 Alaa Falan yi findi fati bɛndɛn na, a yi lu
en yɛ. Nxu bata a binyen to, alo fafana dii
xɛmɛ kedenna binyena, a lugoxi hinanna
nun ɲɔndin na.

15 Yoni yi a feen fala a xuini texin na, a
naxa, "N na a tan nan ma fe fala, n naxa, 'A
fama n xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasɔtɔ
benun n tan xa da, a tan yi na.' "

16 En birin bata barakan sɔtɔ barakan fari
a hinan kamalixin xɔn ma. 17 Amasɔtɔ Alaa
sariyan falaxi yamaan xa Musa nan xɔn ma,
koni hinanna nun ɲɔndin faxi Yesu nan xɔn
ma, Alaa Muxu Sugandixina. 18 Muxu yo
munma Ala to singen. Koni a Dii Xɛmɛ
keden peen naxan nun a tan Ala lan, naxan
a fafe fɛma, na nan bata Ala yita en na.

Yoni Marafu Tiina sereyana fe
Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18

* 1:1: Alaa Falani ito findixi Yesu nan na. A mato Yoni 1.14 kui. Ala dunuɲa da a falan naxan xɔn a fɔlɔni, Ala na nan findixi muxun na, Yesu. † 1:6: Yoni Marafu Tiin nan Yoni ito ra.

19 Yoni sereyani ito nan ba, Yahudiyane
to saraxaraline nun Lewine xɛ a ma a
maxɔdindeni keli Yerusalɛn taani, e naxa,
“Nde i tan na?” 20 Yoni mi tondi a falɛ, a
yi a fala e birin yɛtagi, a naxa, “Alaa Muxu
Sugandixin mi n tan na.”
21 E yi a maxɔdin, e naxa, “Nde fa i tan na?
Nabi Eli nan i tan na ba?” Yoni yi e yabi, a
naxa, “Ɛn-ɛn, na mi n tan na.” E mɔn yi a
maxɔdin, e naxa, “Nabiin nan i tan na ba?”
A yi e yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, na mi n tan na.”
22 E yi a fala, e naxa, “Nde i tan na? Amasɔtɔ
naxanye nxu xɛxi, fɔ nxu xa sa nxu dɛntɛgɛ
nɛn ne xa. I nanse falɛ i yɛtɛ a fe yi?” 23 Yoni
yi e yabi Nabi Esayi a falane xɔn, a naxa,
“N tan na a ra naxan a xuini tema tonbonni,
n naxa, ‘Ɛ kira tinxinxin nafala Marigin
xa.’‡ ”
24 Farisi muxun§ naxanye yi xɛxi Yoni ma,
25 ne yi a maxɔdin, e naxa, “Xa Alaa Muxu
Sugandixin mi i tan na, Nabi Eli mi i tan
na, nabi mi i tan na, nanfera i fa muxune
rafuma igeni e sarijnan feen na?” 26 Yoni yi
e yabi, a naxa, “N tan marafuun tima igen
nin, koni muxuna nde ɛ tagi ɛ mi naxan
kolon. 27 A fama nɛn n xanbi ra, koni n tan
mi lan hali n yi findi a sankidi fulunna ra.”
28 Ito birin ligaxi Betani taan nin, Yurudɛn
baan kidima, Yoni yi muxune rafuma igeni
dɛnaxan yi.

Alaa Yɛxɛɛ Diina fe

29 Na xɔtɔn bode, Yoni yi Yesu to fɛ a fɛma,
a naxa, “Alaa Yɛxɛɛ Diin nan ito ra, naxan
dunuɲa birin yulubin bama. 30 N yi ito nan
ma fe falama, n naxa, ‘Muxuna nde fama n
xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasɔtɔ benun
n tan xa bari, a tan yi na.’ 31 N tan mi yi a
kolon nun, koni n bata fa yamaan nafudeni
igeni alogo n xa a yita Isirayila yamaan na.”
32 Yoni mɔn yi sereyani ito ba, a naxa, “N
bata Alaa Nii Sarijnanxin to godɛ a ma ganba
sawurani, a yi lu a ma. 33 N mi yi a kolon
nun, koni naxan n nafaxi yamaan nafudeni
igeni, na a fala n xa nɛn, a naxa, ‘I na Alaa
Nii Sarijnanxin to godɛ naxan ma, a tan nan
marafuun tima Nii Sarijnanxin na.’ 34 N bata
a to, n yi a seren ba, fa fala Alaa Dii Xɛmɛna
a tan nan na.”

Yesu a xarandii singene fe

35 Na xɔtɔn bode Yoni nun a xarandii firin
yi tixi nun, 36 a yi Yesu to danguɛ, a naxa,
“Alaa Yɛxɛɛ Diin nan ito ra!” 37 A xarandii
firinna yi a xuiin mɛ, e siga Yesu fɔxɔ ra.
38 Yesu yi a yɛɛ raxɛtɛ, a yi e to biraxi a fɔxɔ
ra, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ nanse fenma?”
E yi a yabi, e naxa, “Rabi, i yigiyaxi minɛn?”
Rabi bunna nɛɛn fa fala, “Karamɔxɔ.” 39 A yi
e yabi, a naxa, “Ɛ fa a mato.” Se din waxatin
nan yi a ra nun. E yi siga, e sa a yigiyaden
to. E jninbari raso a fɛma.
40 Xarandii firinna naxanye Yoni xuiin mɛ
e bira Yesu fɔxɔ ra, na keden yi xili nɛn
Andire, Simɔn Piyɛri xunyɛna.* 41 Andire yi
a tada Simɔn fen keden na, a yi a fala a xa, a
naxa, “Nxu bata Mesiya to.” Mesiya bunna
nɛɛn fa fala, “Alaa Muxu Sugandixina.”
42 Na xanbi ra, a fa Simɔn na Yesu fɛma.
Yesu yi a mato, a naxa, “Simɔn nan i
tan na, Yoni a dii xɛmɛna. I xili bama nɛn
sɔnɔn, Sifasi.” Xinli ito nun Piyɛri, xili
kedenna nan e ra.†

Yesu yi Filipi nun Nataniyɛli xili

43 Na xɔtɔn bode Yesu yi a ragidi, a xa
siga Galile yamanani. A yi Filipi to, a yi a
fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra!” 44 Filipi
yi kelixi Betasada taan nin alo Andire nun
Piyɛri. 45 Filipi yi Nataniyɛli to, a yi a fala
a xa, a naxa, “Musa muxun naxan ma fe
sɛbɛ Sariya Kitabun kui e nun nabine fan
naxan ma fe sɛbɛ, nxu bata a to, Yusufu a
dii xɛmɛna Yesu, Nasarɛti kaana.”
46 Nataniyɛli yi a maxɔdin, a naxa, “Se
fajnin nɔɛ kelɛ Nasarɛti ba?” Filipi yi a yabi,
a naxa, “Fa a mato.” 47 Yesu Nataniyɛli to fɛ
a fɛma waxatin naxan yi, a naxa, “Isirayila
kaan yɛtɛɛn nan ito ra! Yanfa mi naxan ma
fe yi!” 48 Nataniyɛli yi a maxɔdin, a naxa, “I
n kolonxi di?” Yesu yi a yabi a naxa, “N ni i
toxi nɛn, i xɔdɛ binla bun ma waxatin naxan
yi benun Filipi xa i xili.” 49 Nataniyɛli yi a
yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, Alaa Dii Xɛmɛn
nan i tan na! Isirayila Mangan nan i tan
na!” 50 Yesu yi a fala, a naxa, “N to a falaxi
i xa, n naxa, ‘n bata yi i to xɔdɛ binla bun
ma,’ i dɛnkɛlɛyaxi n ma na nan na ba? I

‡ 1:23: Esayi 40.3 § 1:24: Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. * 1:40: Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita. † 1:42: Piyɛri xinla bunna nɛɛn fa fala gɛmɛna.

feene toma nɛn naxanye gbo na xa!” 51 A yi
a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa,
ɛ ariyanna dɛɛn nabixin toma nɛn, ɛ yi Ala
malekane to, e tema, e godoma Muxuna Dii
Xɛmɛn xɔn ma!”

2

Ɲaxalandi tiina Kana taani

1 Soge firin danguxina, e siga ɲaxalandi
tideni Kana taani, Galile yamanani. Yesu
nga yi na nun. 2 E yi Yesu nun a xarandi-
ine fan xili na ɲaxalandi tiini. 3 Manpaan
to dasa, Yesu nga yi a fala a xa, a naxa,
“Manpaan bata ɲan e yii.” 4 Yesu yi a yabi, a
naxa, “N na, en ma fe na yi? N ma waxatin
munma a li singen.” 5 Yesu nga yi a fala
walikɛne xa, a naxa, “A na naxan fala ɛ xa,
ɛ na liga.”

6 Awa, ige fɛɲɛ sennin yi dɔxi na nun, nax-
anye yi findixi Yahudiyane marasariɲan ige
sa seen na, litiri yɛ kɛmɛ nan yi sama e
keden kedenna birin kui. 7 Yesu yi a fala
walikɛne xa, a naxa, “Ɛ ige fɛɲɛni itoe
rafe igen na.” E yi e rafe igen na pen!
8 Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
igena nde sɛgɛ, ɛ siga a ra ɲaxalandi ti
sumunna kuntigin fɛma.” E yi siga a ra a
xa. 9 Ɲaxalandi ti sumunna kuntigin yi igen
mato, a bata maxɛtɛ manpaan na, koni a mi
yi a keliden kolon. Anu, walikɛɛn naxanye
igen sɛgɛ, ne yi a kolon. Nanara, kuntigin
yi ɲaxalandi kanna xili, 10 a yi a fala a xa, a
naxa, “Manpa fajnin nan soma muxune yii
singen, na xanbi ra, manpaan na muxune
suxu waxatin naxan yi, i yi nde gbɛtɛ ramini
naxan mi fan ɲaxi ra. Koni i bata manpa
fajnin namara han iki!”

11 Yesu a kabanako fe singen ni ito ra, a
naxan liga Kana taani Galile yamanani. A
yi a binyen mayita a xarandiine ra, ne yi la
a ra.

12 Na xanbi ra, Yesu nun a nga nun
a xunyɛne nun a xarandiine yi siga
Kapɛrunan yi, e yi sa xi dando ti na.

Yesu yi siga Ala Batu Banxini

Matiyu 21.12-13, Maraka 11.15-17, Luka 19.45-46

13 Waxatin bata yi maso Yahudiyane
Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* yi rabama
waxatin naxan yi nun, Yesu yi siga
Yerusalɛn taani. 14 A yi muxune li Ala Batu
Banxin tanden ma, e ɲingene nun yɛxɛɛne
nun ganbane matima na. Gbeti masarana
ndee fan yi dɔxi na nun. 15 Nayi, a yi fɔsɔnna
rafala, a yi e birin kedi Ala Batu Banxini,
ɲingene nun yɛxɛɛne, a yi gbeti masarane
gbeti gbananne raxuya ayi bɔxɔni, a yi e
tabanle rafelen. 16 Muxun naxanye yi ganba
matini, a yi a fala ne xa, a naxa, “Ɛ itoe birin
ba be. Ɛ nama n Fafe Alaa banxin findi sare
soden na!” 17 Naxan sɛbɛxi Kitabuni, na
feen yi rabira a xarandiine ma, a naxa, “I
ya banxina fe xaminna n na han a n ganma
alo tɛɛna!”

18 Yahudiyane yi a maxɔdin, e naxa, “I nɔɛ
taxamasenna mundun yitɛ nxu ra fa fala
sɛnbɛna i yii, i yi na birin liga?” 19 Yesu yi e
yabi, a naxa, “Ɛ Alaa banxini ito kala, n mɔn
a tiyɛ soge saxanna bun.” 20 Yahudiyane yi a
fala a xa, e naxa, “Ala Batu Banxini ito tixi
ɲɛɛ tonge naanin e nun ɲɛɛ sennin nan bun
ma. I tan nɔɛ na tiyɛ soge saxanna bun?”
21 Koni Yesu yi Ala Batu Banxin naxan ma
fe falama, a yɛtɛɛn fati bɛndɛn nan yi na
ra. 22 Nanara, Yesu to keli sayani, a falan yi
rabira a xarandiine ma. E yi la Kitabun na e
nun Yesu a fala tixine.

Yesu muxune kui feene kolon

23 Yesu yi Yerusalɛn taani waxatin naxan
yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla waxatini,
muxu wuyaxi yi a kabanako feene to, e
dɛnkɛlɛya a ma. 24 Koni Yesu mi yi a lan-
nayaan saxi e yi, bayo a yi adamadiine birin
kui feene kolon. 25 A mako mi yi a ma, e xa
muxu yo a fe fala a xa, bayo a tan yɛtɛɛn yi
adamadiin kui feene kolon.

3

Yesu nun Nikodɛmi a fe

1 Farisi muxuna nde yi na nun, a yi xili
Nikodɛmi, Yahudiyane kuntigina nde nan
yi a ra. 2 Na yi fa Yesu fɛma kɔɛɛn na, a yi
a fala a xa, a naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon
a karamɔxɔn nan i ra fata Ala ra. I kabanako
feen naxanye ligama, muxu yo mi nɔɛ ne

* 2:13: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

ligɛ xa Ala mi a xɔn ma." [3] Yesu yi a yabi, a
naxa, "N xa ɲɔndin fala i xa, xa muxun mɔn
mi xɛtɛ, a bari a nɛnɛn na, a mi nɔɛ Alaa
Mangayaan toɛ." [4] Nikodɛmi yi a maxɔdin, a
naxa, "Muxun naxan bata fori, na mɔn nɔɛ
barɛ di? A mi nɔɛ xɛtɛ a nga fatini, a mɔn
yi a bari!" [5] Yesu yi a yabi, a naxa, "N xa
ɲɔndin fala i xa, muxu yo mi nɔɛ soɛ Alaa
Mangayani fɔ a bari fata igen nun Alaa Nii
Sariŋanxin na. [6] Naxan barixi fati bɛndɛni,
fati bɛndɛn nan na ra. Naxan barixi Alaa Nii
Sariŋanxini, niin nan na ra. [7] I nama kabɛ
bayo n bata a fala i xa, n naxa, 'Fɔ ɛ mɔn
xa xɛtɛ, ɛ bari a nɛnɛn na.' [8] Foyen fama
yiren nin dɛnaxan na a kɛnɛn, i yi a xuiin
mɛ, koni i mi a keliden kolon, i mɔn mi a
sigaden kolon. A na kii nin birin xa naxanye
na bari Alaa Nii Sariŋanxini."

[9] Nikodɛmi yi a maxɔdin, a naxa, "Na
ligan di nayi?" [10] Yesu yi a yabi, a naxa,
"Isirayila kaane karamɔxɔn nan i tan na, i
mi feni itoe kolon ba? [11] N xa ɲɔndin fala
i xa, nxu naxan kolon, nxu na nan falama.
Nxu naxan toxi, nxu na nan sereya bama.
Koni hali na, ɛ mi nxɔ sereya falan suxi.
[12] Nba, xa n dunuŋa feene fala ɛ xa, ɛ mi la ne
ra. N na kore xɔnna feene fala ɛ xa, ɛ lama
ne ra di? [13] Muxu yo munma te ariyanna yi
singen, fɔ naxan kelixi ariyanna yi, n tan
Muxuna Dii Xɛmɛna."

[14] "Musa saŋini te kore kii naxan yi ton-
bonni wudin ma, fɔ n tan Muxuna Dii
Xɛmɛn fan xa yite na kii nin* [15] alogo naxan
yo na dɛnkɛlɛya n ma, na xa habadan nii
rakisin sɔtɔ. [16] Amasɔtɔ Ala bata dunuŋa
xanu han a bata a Dii Xɛmɛ keden peen fi en
ma, alogo muxu yo na dɛnkɛlɛya a ma, na
nama halagi fɔ a habadan nii rakisin sɔtɔ.
[17] Bayo Ala mi a Dii Xɛmɛn nafaxi dunuŋa
yi alogo a xa dunuŋa muxune yalagi, koni
alogo dunuŋa muxune xa kisi a xɔn ma."

[18] "Naxan yo na dɛnkɛlɛya a ma, na kanna
mi fa yalagin sɔnɔn. Koni naxanye mi
dɛnkɛlɛyaxi a ma, ne bata yelin yalagɛ, bayo
e mi dɛnkɛlɛyaxi Alaa Dii Xɛmɛ keden peen
ma. [19] E yalagima ito nan na: Kɛnɛnna
bata fa dunuŋa yi koni dimin nan nafan
adamadiine ma dangu kɛnɛnna ra, amasɔtɔ
e kɛwanle mi fan. [20] Naxan yo fe ɲaxin
ligama, kɛnɛnna mi rafan na ma. Na mi
minin kɛnɛnna ma, alogo a sɔnna nama
mini kɛnɛnni. [21] Koni naxan fe tinxinxin
ligama, na fama nɛn kɛnɛnna ma, alogo
yamaan xa a yigbɛ a a walima Ala sagoon
nin."

Yesu nun Yoni a fe

[22] Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi
siga Yudaya yamanani. A waxati ti e fɛma.
A yi yamaan nafuma igeni e tubi feen na.
[23] Yoni fan yi marafuun tima Ayenon xudeni
Salin taan dɛxɔn ma, amasɔtɔ ige gbeen yi
na nun. Yamaan yi lu sigɛ mɛnni e rafudeni.
[24] Yoni munma yi sa kasoon na singen.

[25] Yoni a xarandiina ndee nun
Yahudiyana nde yi e bode matandi fɔlɔ lan
marasariŋan feen ma. [26] E yi siga Yoni fɛma,
e yi a fala a xa, e naxa, "Karamɔxɔ, i xaxili
luxi a xɔn ma ba, ɛ nun naxan yi Yurudɛn
kidima, i naxan ma fe sereya ba nxu xa.
Nba iki, a marafuun tima, muxune birin
sigama a fɛma!" [27] Yoni yi e yabi, a naxa,
"Muxun mi sese sɔtɔma fɔ Ala na naxan fi
a ma. [28] Ɛ tan yɛtɛɛn nan n seren na, a n na
a fala nɛn, n naxa, 'Alaa Muxu Sugandixin
mi n tan na, xɛraan nan tun n tan na a yɛɛ
ra.' [29] Naxalandi kanna nan gbee ɲaxanla
ra. Koni a xɔyin naxan tixi a fɛma, na tuli
matixi a ra. A na a xuiin mɛ waxatin naxan
yi, a sɛwama nɛn. N ma sɛwan na kii nin,
a dɛfexi. [30] Fɔ a tan xa yite nɛn, n tan yi
magodo."

Naxan kelixi ariyanna yi

[31] "Naxan kelixi kore xɔnna ma, na seen
birin xun na. Naxan kelixi dunuŋa yi,
dunuŋa gbeen nan na ra. Na dunuŋa feene
nan falama. Naxan kelixi ariyanna yi, na
nan seen birin xun na. [32] A naxan toxi, a a
mɛ, a na nan sereya bama koni yamaan mi
a sereya falan suxi. [33] Naxan na a falan suxu,
na bata a mayita a Ala nan tinxin. [34] Ala
naxan xɛxi, na Alaa falan nan tima amasɔtɔ
Alaa Nii Sariŋanxin fima a ma nɛn dan mi
naxan na! [35] Fafe Alaa Dii Xɛmɛn nafan a
ma. A bata feen birin taxu a ra. [36] Naxan
na dɛnkɛlɛya a Dii Xɛmɛn ma, na habadan
nii rakisin sɔtɔma nɛn. Naxan mi laxi a Dii
Xɛmɛn na, na mi nii rakisin sɔtɛ, bayo Alaa
xɔlɔn luma nɛn a fari!"

* 3:14: Saŋini te feen Musa xɔn, na mato Yatɛne 21.8-9 kui. Yesu yite nɛn a yelin xanbini gbangbanŋɛ wudin ma. A mɔn yi te ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma.

4

Samariya kaa ɲaxanla fe

1 Farisi muxune yi a mɛ fa fala Yesu yi
xarandiine sɔtɔma dangu Yoni ra, a yi e rafu
igeni. 2 Anu, Yesu yɛtɛɛn mi yi marafuun
tima, koni a xarandiine nan yi muxune
rafuma. 3 Yesu to muxune falane mɛ, a keli
Yudaya yamanani, a siga Galile yamanani.
4 A yi lan nun a xa dangu Samariya ya-
manani. 5 A taana nde li Samariya yamanani
naxan xili Sikara, naxan yi maso xɛɛn na
Yaxuba naxan so a dii xɛmɛn Yusufu yii.
6 Yaxubaa xɔŋinna yi na yi. Yesu bata yi
xadan siga tideni, a yi dɔxɔ na xɔŋinna dɛ
ra yanyin na.
7 Samariya kaa ɲaxanla nde yi fa ige
badeni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, "N
ki igeni, n xa n min." 8 A xarandiine bata
yi siga taani donse saradeni. 9 Samariya
kaa ɲaxanla yi a yabi, a naxa, "Yahudiyan
nan i tan na, Samariya kaan nan n tan
na. I n xandima igeni nanfera?" Amasɔtɔ
Yahudiyane mako mi Samariya kaane ma.*
10 Yesu yi a yabi, a naxa, "Xa i yi Alaa kiseen
kolon nun e nun naxan i xandixi igeni, xa
i yi na fan kolon nun, i yi a xandima nɛn
nun, a yi siimaya igen fi i ma." 11 Ɲaxanla
yi a fala, a naxa, "N fafe, ige rate se mi i yii,
anu igen makuya. I na siimaya igen sɔtɔn
minɛn yi? 12 Nxu benba Yaxuba nan xɔŋinni
ito fixi nxu ma, a tan nun a diine nun a
xuruseene birin yi e minma be nin nun. I
tan gbo Yaxuba xa ba?"
13 Yesu yi a yabi, a naxa, "Muxu yo igeni
ito min, min xɔnla a suxuma nɛn mɔn,
14 koni n tan igen naxan fima muxune ma, xa
muxun na min, min xɔnla mi fa a suxuma
sɔnɔn. Amasɔtɔ n ni igen naxan fima a ma,
na luma nɛn a yi alo tigi igen naxan minima
han a habadan nii rakisin sɔtɔ." 15 Ɲaxanla
yi a fala, a naxa, "N fafe, na igen fi n ma
alogo min xɔnla nama fa n suxu sɔnɔn, n
mɔn yi fa ige badeni be."
16 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Sa i ya xɛmɛn
xili, ɛ fa be." 17 Ɲaxanla yi a yabi, a naxa,
"Xɛmɛn mi n yii." Yesu yi a yabi, a naxa, "I
bata ɲɔndin fala fa fala xɛmɛ mi i yii. 18 Koni
i bata yi dɔxɔ xɛmɛ suulun xɔn ma nun. I
naxan yii iki, i ya xɛmɛn yɛtɛɛn mi na ra. I
bata ɲɔndin fala n xa."
19 Ɲaxanla yi a fala, a naxa, "N fafe, n
bata a kolon fa yati, fa fala nabiin nan i tan
na. 20 Nxu tan Samariya kaane, nxu benbane
Ala batu geyani ito nan fari, koni ɛ tan
Yahudiyane naxa, a lan nɛn, en xa Ala batu
Yerusalɛn nin." 21 Yesu yi a fala ɲaxanla xa, a
naxa, "La n na, waxatina nde fama, yamaan
mi fa fama Fafe Ala batudeni geyani ito fari,
e mɔn mi a batuɛ Yerusalɛn taan fan yi.
22 Ɛ tan Samariya kaane, ɛ naxan batuma, ɛ
mi na kolon. Nxu tan Yahudiyane naxan
batuma, nxu na kolon, amasɔtɔ kisi feen
fataxi Yahudiyane nan na. 23 Koni waxatina
nde fama, a yɛtɛɛn bata a li, Ala batu muxu
kɛndɛne fama Fafe Ala batudeni niin nun
ɲɔndini nɛn yati! Bayo Fafe Ala na muxu
sifane nan fenma, e yi a batu. 24 Niin nan
Ala ra. Naxanye a batuma, ne xa a batu niin
nun ɲɔndin yatin nin."
25 Ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, "N na a
kolon fa fala Mesiya fama nɛn, naxan xili
Alaa Muxu Sugandixina. A na fa waxatin
naxan yi, a feen birin yɛbama nxu xa nɛn."
26 Yesu yi a yabi, a naxa, "A tan nan n tan na,
n tan naxan falan tima i xa ito ra."
27 Na waxatin yɛtɛni, Yesu a xarandiine
yi fa, e kabɛ amasɔtɔ e bata a li falan
tiyɛ ɲaxanla xa. Koni e sese mi ɲaxanla
maxɔdin fa fala, "I waxi nanse xɔn?" E mi
Yesu fan maxɔdin fa fala, "I nanse falama
ɲaxanla xa?" 28 Nba, ɲaxanla yi ige ba fɛŋɛn
lu na, a xɛtɛ taani. A sa a fala yamaan xa, 29 a
naxa, "Ɛ fa xɛmɛna nde mato, n bata feen
naxanye birin liga, a bata ne birin fala n xa.
Alaa Muxu Sugandixin mi a ra ba?" 30 Na ma,
yamaan yi keli taani, e siga Yesu fɛma.
31 Xarandiine yi Yesu mafanma na wax-
atini, e naxa, "Karamɔxɔ, donseen don!"
32 Koni a yi e yabi, a naxa, "Donsena n yii,
ɛ mi naxan kolon." 33 Nayi, xarandiine yi
e bode maxɔdin fɔlɔ, e naxa, "Muxuna nde
bata donseen fi a ma ba?" 34 Yesu yi a fala e
xa, a naxa, "N ma donseen nan n xɛ muxun
sagoon wanla kɛɛn na han wanla yi kamali.
35 Ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, 'Kike naanin luxi,
malo xaba waxatin yi a li,' koni n xa a fala
ɛ xa, ɛ yɛɛn nakeli, ɛ xɛɛne mato. Maala
bata mɔ, malo xaba waxatin bata a li. 36 Malo
xabane bata fɔlɔ e saranna sɔtɛ. E naxanye
malanma, ne habadan nii rakisin sɔtɔma
nɛn. Nanara, maala bi muxun nun a xaba

* 4:9: Na waxatini Yahudiyane yi Samariya kaane yatɛxi kafirine nan na. E fe fɔlɔden sɛbɛxi Mangane Firinden 17.24 kui.

muxun sɛwama nɛn e bode xɔn ma. 37 Na
kui, ɲɔndin nan sandani ito ra, naxan a
falaxi, a naxa, ‘Muxuna nde maala bima,
gbɛtɛ yi a xaba.’ 38 N bata ɛ xɛ, ɛ sa maala
xaba, ɛ mi naxan walixi. Muxu gbɛtɛye nan
a walixi. Ɛ tan yi tɔnɔ sɔtɔ e wanli.”
39 Samariya kaan naxanye yi na taani, ne
wuyaxi yi dɛnkɛlɛya Yesu ma na ɲaxanla
falana fe ra, a naxa, “N feen naxan birin
ligaxi, a bata na fala n xa.” 40 Nanara,
Samariya kaane to fa Yesu fɛma, e yi a
mafan, a xa lu e fɛma. Yesu yi lu e fɛma xii
firin. 41 Muxu wuyaxi gbɛtɛye yi dɛnkɛlɛya
Yesu ma a falane fe ra. 42 Ne yi a fala ɲaxanla
xa, e naxa, “Nxu bata dɛnkɛlɛya iki koni nxu
mi dɛnkɛlɛyaxi i ya falan gbansanna xan ma
fe ra bayo nxu fan bata a xuiin mɛ. Nxu
bata a kolon yati fa fala dunuŋa muxune
rakisimaan nan a tan na.”

Yesu yi kuntigina diini yalan

43 Yesu to xii firin ti na, a yi siga Galile
yamanani. 44 Yesu yɛtɛɛn bata yi a fala e
xa nun, a naxa, “Nabiin mi binyen sɔtɛ
a yɛtɛna yamanani.” 45 A Galile yamanan
li waxatin naxan yi, na kaane yi a yisuxu
ki faɲi, amasɔtɔ e fan bata yi a fe ligax-
ine to Yerusalɛn taani Halagi Tiin Dangu
Lɔxɔn Sanla† waxatini. Bayo e fan yi na
nun. 46 Nayi, Yesu mɔn yi xɛtɛ Kana taani
Galile yamanani, a igen maxɛtɛ manpaan
na dɛnaxan yi.

Mangana kuntigina nde yi mɛnni naxan
ma dii xɛmɛn yi furaxi Kapɛrunan yi. 47 A to
a mɛ a Yesu bata fa Galile yi sa keli Yudaya
yamanani, a yi siga a fɛma, a yi a mafan,
alogo a xa siga Kapɛrunan yi, a sa a dii
xɛmɛni yalan. Amasɔtɔ a faxamatɔɔn nan
yi fa a ra. 48 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Ɛ tan
tondixi dɛnkɛlɛyɛ fɔ ɛ na taxamasenne nun
kabanako feene to.” 49 Mangana kuntigin yi
a yabi, a naxa, “N kanna, yandi, fa en siga
benun n ma diin xa faxa.” 50 Yesu yi a fala,
a naxa, “Siga, i ya dii xɛmɛn mi faxama.”
Xɛmɛn yi la Yesu a falan na, a siga. 51 A yi
sigama a konni waxatin naxan yi, a lan a
walikɛne ra. Ne yi a fala a xa, fa fala a a diin
mɔn a nii ra. 52 A yi e maxɔdin a dii xɛmɛn
fisaxi waxatin naxan yi. E yi a yabi, e naxa,
“Xoro yanyi tagini, a fati mawolonna yi a
beɲin.” 53 Na yi rabira a fafe ma a Yesu a fala
na waxatin nin, a naxa, “I ya dii xɛmɛn mi
faxama.” Nanara, a tan nun a denbayaan
birin yi dɛnkɛlɛya Yesu ma.
54 Kabanako feen firinden nan ito ra Yesu
naxan liga a to keli Yudaya yamanani siga
Galile yamanani.

5

Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya

1 Na xanbi ra, Yesu yi siga Yerusalɛn
taani Yahudiyane sanla nde a fe ra. 2 Nba,
maxadena nde yi rafalaxi Yerusalɛn taan
yɛxɛɛne so dɛɛn dɛxɔn, a xili “Betesata”
Heburu xuini. Gage suulun tixi na maxaden
nabilinni. 3 Furetɔ wuyaxi yi saxi na gagene
bun ma, danxutɔne nun sankalatɔne nun
lɛbutɛnne. E yi igeni maxa waxatin nan leg-
edenma 4 amasɔtɔ malekana nde yi godoma
igeni waxatina nde yi, a yi a yimaxa.
Furetɔɔn naxan singe na yi godo igeni,
malekana igeni maxama waxatin naxan yi,
na furen yi yalanma nɛn, a na findi a sifa yo
ra.
5 Xɛmɛna nde yi na nun naxan yi furaxi
ɲɛɛ tonge saxan e nun solomasɛxɛ. 6 Yesu
to a to saxi na yi, a yi a kolon fa fala na
xɛmɛn bata yi bu furaxi, Yesu yi a fala a xa,
a naxa, “I waxi a xɔn ma, i xa kɛndɛya ba?”
7 Furetɔɔn yi a yabi, a naxa, “N kanna, igeni
maxan waxatin naxan yi, muxe mi n yii be
naxan n nagodɛ igeni. N na kata, n xa godo
a yi, muxu gbɛtɛ singe nan godoma n yɛɛ
ra.” 8 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i ya sa
seen tongo, i siga.” 9 Xɛmɛn yi yalan sa, a yi
a sa seen tongo, a siga.

Matabu Lɔxɔn nan yi a ra. 10 Na ma,
xɛmɛn naxan kɛndɛyaxi, Yahudiyane yi a
fala na xa, e naxa, “Sariyan mi a falaxi i xa i
ya sa seen tongo Matabu Lɔxɔni.”* 11 A yi e
yabi, a naxa, “Muxun naxan n nakɛndɛyaxi,

† 4:45: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

* 5:10: Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ Matabu Lɔxɔni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni hali muxune tɔrɔxi na namunna fe ra a xɔdɛxɛn na.

na nan a falaxi, a n xa n ma sa seen tongo,
n siga." [12] E yi a maxɔdin, e naxa, "Nde na
ra naxan a falaxi, a i xa i ya sa seen tongo,
i siga?" [13] Koni xɛmɛn naxan yi kɛndɛyaxi,
na mi yi a kolon, bayo Yesu bata yi lɔ ayi
yamaan yɛ. [14] Na xanbi ra, Yesu yi sa a
to Ala Batu Banxini, a naxa, "A mato, i
bata kɛndɛya. Fata yulubin ma alogo fe
gbɛtɛn nama i sɔtɔ naxan ɲaxu dangu ito
ra." [15] Xɛmɛn yi siga, a sa a fala Yahudiyane
xa, a naxa, a Yesu nan a rakɛndɛyaxi. [16] Nayi,
e yi Yesu fen yɛngɛn na, bayo a bata yi na
liga Matabu Lɔxɔni.
[17] Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, "N Fafe
Ala walima waxatin birin, a lan nɛn, n fan
xa wali." [18] Na ma, Yahudiya kuntigine mɔn
yi e yixɔdɔxɔ fɛrɛn fendeni Yesu faxa xinla
ma. Amasɔtɔ a mi yi Matabu Lɔxɔn sariyan
xan gbansan kalama, koni a mɔn yi a falama
a a Fafe nan Ala ra, a yi a fala alo e nun Ala
keden.

Alaa Dii Xɛmɛn sɛnbɛna fe

[19] Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, "N xa
ɲɔndin fala ɛ xa. Fafana a Dii Xɛmɛn mi fefe
ligɛ a yɛtɛ ma, fɔ a na a Fafe to naxan ligɛ.
N Fafe Ala na naxan liga, n tan a Dii Xɛmɛn
fan na nan ligama. [20] Bayo a Dii Xɛmɛn nafan
a ma, a yi a yita a ra a feen naxanye birin
ligama. A feene yitama a ra nɛn naxanye
gbo itoe xa, alogo ɛ birin xa kabɛ ne ma.
[21] Amasɔtɔ n Fafe Ala faxa muxune rakelima
sayani kii naxan yi, a nii rakisin fi e ma, a Dii
Xɛmɛn fan nii rakisin fima a waxɔn muxune
ma na kii nin. [22] Fafe Ala mi muxu yo a kiti
bolonma koni a bata muxu makitin birin
taxu a Dii Xɛmɛn na, [23] alogo muxun birin
xa a Dii Xɛmɛn binya, alo Fafe Ala binyaxi
kii naxan yi. Muxu yo mi a Dii Xɛmɛn binya,
na mi Fafan fan binyaxi naxan a xɛxi."
[24] "N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan yo n ma
falan mɛ, a dɛnkɛlɛya n xɛ muxun ma, na
habadan nii rakisin sɔtɔma nɛn. Na kanna
mi yalagima, koni a bata keli sayani, a so nii
rakisini. [25] N xa ɲɔndin fala ɛ xa, waxatin
fama, a bata a li, faxa muxune Alaa Dii
Xɛmɛn xuiin namɛma nɛn. Naxanye na a
mɛ, ne nii rakisin sɔtɔma nɛn. [26] Bayo alo
habadan nii rakisin Fafe Ala yii kii naxan
yi, a bata a ragidi a Dii Xɛmɛn ma na kiini.
[27] A bata kiti saan sɛnbɛn fi a Dii Xɛmɛn
ma, amasɔtɔ Muxuna Dii Xɛmɛn na a ra.
[28] Ɛ nama kabɛ ito ra, bayo waxatin fama
faxa muxune birin a xuiin namɛma nɛn, [29] e
yi keli e gaburune kui. Naxanye fe fajin
ligaxi, ne kelima nɛn, e nii rakisin sɔtɔ.
Naxanye fe ɲaxin ligaxi, ne fan kelima nɛn,
e yalagi. [30] N mi nɔɛ fefe ligɛ n yɛtɛ ra. N
kitin sama nɛn alo n na mɛma kii naxan
yi. N ma kitin mɔn tinxin bayo n mi n yɛtɛ
sagoon ligama, koni fɔ n xɛ muxun sagona."

Yesu a sereyane fe

[31] "Xa n tan nan n yɛtɛ sereyaan bama,
ɛ mi na yatɛma ɲɔndin na. [32] Koni muxu
gbɛtɛ na naxan sereyaan bama n xa. N na
a kolon, a sereyaan naxan bama n ma fe yi,
ɲɔndin nan na ra. [33] Ɛ bata xɛrane rafa Yoni
ma, a seren ba ɲɔndini. [34] N tan mako mi
adamadiine sereyaan ma koni n na falama
nɛn alogo ɛ xa kisi. [35] Yoni luxi nɛn alo lɛnpu
dɛgɛna ɛ tagi, a findi kɛnɛnna ra ɛ xa. Ɛ
bata tin sɛwɛ a kɛnɛnna ra waxatidi bun.
[36] Koni sereyana n yii naxan gbo Yoni gbeen
xa. N Fafe Ala wanla naxanye soxi n yii n
xa e rakamali, ne a yitama nɛn a n Fafe nan
n xɛxi. [37] Fafe Ala naxan n xɛxi, na fan bata
seren ba n xa. Ɛ munma a xuiin mɛ, ɛ mɔn
munma a yɛtagin to mumɛ! [38] A falan mi ɛ
tan kui, amasɔtɔ ɛ mi dɛnkɛlɛyaxi a xɛraan
ma. [39] Ɛ kitabun fɛsɛfɛsɛma amasɔtɔ ɛ mirixi
a ma, a ɛ habadan nii rakisin sɔtɔma a xɔn
ma, koni na fan seren bama n tan nan xa!
[40] Hali na, ɛ mi tinxi fɛ n tan ma, ɛ nii rakisin
sɔtɔ."
[41] "N mako mi adamadiine binyen ma.
[42] Koni n na ɛ tan kolon. Alaa xanuntenyaan
mi ɛ bɔɲɛni. [43] N bata fa n Fafe Ala xinli
koni ɛ mi n nasuxi. Xa muxu gbɛtɛ fa a yɛtɛ
xinli, ɛ na tan nasuxuma nɛn. [44] A rafan ɛ
ma, ɛ xa binyen sɔtɔ ɛ bode ra koni ɛ mi
kataxi ɛ yi binyen sɔtɔ Ala keden peen yii. Ɛ
dɛnkɛlɛyama na yi di? [45] Koni ɛ nama ɛ miri
fa fala n na ɛ magima n Fafe xa nɛn. Musa
nan ɛ magima, ɛ yigi saxi naxan yi. [46] Xa ɛ yi
laxi Musa ra nun, ɛ yi lama n tan fan na nɛn
nun amasɔtɔ a bata n ma fe sɛbɛ. [47] Koni xa
ɛ mi laxi a fe sɛbɛxine ra, ɛ lama n ma falan
na di nayi?"

6

Yesu yi muxu wuli suulun dɛge

Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17

[1] Na xanbi ra, Yesu yi dangu Galile Daraan
kidima, naxan mɔn xili Tiberiyadi Darana.
[2] Yama gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra amasɔtɔ e
bata yi a kabanako wanle to. A yi furetɔne

yiyalanma. [3] Yesu nun a xarandiine yi te
geyaan fari, e sa dɔxɔ na.
[4] Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu
Lɔxɔn Sanla* bata yi maso.
[5] Yesu yi a yɛɛn nasiga, a yama gbeen to
fɛ a fɛma. A yi a fala Filipi xa, a naxa, "En
donseen sarama minɛn yi muxuni itoe xa,
e yi e dɛge?" [6] A na fala a xa nɛn alogo a
xa a kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, bayo a yi a kolon a yi
naxan ligama. [7] Filipi yi a yabi, a naxa, "Hali
en gbeti gbanan kɛmɛ firin sara donseen na,
birin mi ndedi sɔtɛ!" [8] Yesu a xarandiina
nde Simɔn Piyɛri ngaxakedenna Andire yi a
fala, a naxa, [9] "Banxulanna nde be buru xun
suulun nun yɛxɛ firin a yii. Koni na nanse
ligɛ muxuni itoe birin na?"
[10] Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ yamaan
nadɔxɔ." Nba, sɛxɛn yi mɛnni han. Nayi,
muxune birin yi dɔxɔ. Fayida xɛmɛ wuli
suulun nan ɲɔxɔn yi e yɛ nun. [11] Yesu yi
buru xunne tongo, a barikan bira Ala xa.
Muxun naxanye yi dɔxi na, a yi a taxun ne
ra han e wasa! A yɛxɛn fan liga na kiini.
[12] E birin to lugo, a yi a fala a xarandiine xa,
a naxa, "Ɛ dungi dungi dɔnxɛne matongo.
Ɛ nama sese yikala." [13] Nanara, e ne birin
matongo. E debe fu nun firin nafe buru xun
suulunna dungi dungine ra, naxanye lu e
dɛge xanbini.
[14] Na muxune to a to Yesu kabanako feen
naxan liga, e yi a fala, e naxa, "Nabiin
nan yati xɛmɛni ito ra naxan yi lanma a fa
dunuŋa yi." [15] Yesu yi a kolon, a e yi fama
a karahanden nin, a xa findi mangan na.
Nayi, a mɔn yi keli na, a kedenna yi siga
geyaan fari.

Yesu yi sigan ti igen fari
Matiyu 14.22-23, Maraka 6.45-52

[16] Ninbanna a lixina, a xarandiine yi godo
daraan dɛ, [17] e te kunkin kui siga daraan
kidima Kapɛrunan binni. Kɔɛ yi so, Yesu
mi fa e fɛma. [18] Foye gbeen yi fa, igen yi
walanŋɛ ayi kati! [19] Na waxatini, xarandiine
bata yi siga kilo suulun hanma sennin igen
xun ma. E yi Yesu to a masoɛ kunkin na, a
sigan tima igen fari. E yi gaxu. [20] Yesu yi a
fala e xa, a naxa, "Ɛ nama gaxu, n tan nan
a ra." [21] Xarandiine yi tin a so kunkin kui,
kunkin yi a sigaden li mafurɛn.

Yamaan yi Yesu fen

[22] Na xɔtɔn bode yamaan naxan lu daraan
dɛ, ne yi a to a kunki keden peen nan yi
na yi, anu Yesu mi te na kunkin kui. A
xarandiine nan gbansan siga. [23] Marigi Yesu
barikan bira Ala xa dɛnaxan yi, yamaan yi
burun don, kunki gbɛtɛye yi fa mɛnni sa
keli Tiberiyadi taani. [24] Nanara, yamana a to
waxatin naxan yi, a Yesu nun a xarandiine
mi yi na, e te kunkine kui, siga Yesu fendeni
Kapɛrunan yi.

*Yesu luxi n*ɛn alo burun naxan findixi nii
rakisi seen na

[25] E Yesu to daraan xanbi ra waxatin
naxan yi, e yi a fala a xa, e naxa, "Karamɔxɔ,
i faxi be waxatin mundun yi?" [26] Yesu yi
e yabi, a naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ
mi n fenma amasɔtɔ ɛ bata kabanako feene
to, koni bayo ɛ bata burun don, ɛ lugo.
[27] Ɛ nama wali donsena fe ra naxan kalama,
fɔ naxan habadan nii rakisin fima ɛ ma n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn naxan soma ɛ yii.
Amasɔtɔ Fafe Ala bata a taxamasenna sa n
ma." [28] E yi a maxɔdin, e naxa, "Nxu tan
nanfe ligama alogo nxu yi Alaa wanle kɛ."
[29] Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ walima Ala xa
ikiini: Ɛ xa la a xɛraan na." [30] E yi a yabi,
e naxa, "I kabanako feen mundun ligama,
nxu a to, nxu dɛnkɛlɛya i ma? I nanfe
ligama na yi? [31] Nxu benbane donseen don
nɛn tonbonni naxan xili 'Manna donsena'
alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa,
'A burun so e yii sa keli kore, e yi a don.'† "
[32] Yesu naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ xa. Musa
xa mi burun so ɛ yii de sa keli kore, koni n
Fafe Ala nan buru kɛndɛn so ɛ yii, sa keli
kore. [33] Amasɔtɔ Ala burun naxan fima ɛ ma,
sa keli kore, na nan nii rakisin fi dunuŋa
muxune ma."
[34] Nayi, e yi a fala a xa, e naxa, "Nxu
kanna, lu na burun soɛ nxu yii tun."
[35] Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N tan nan
nii rakisin balon na. Muxu yo fa n tan
ma, kamɛn mi na suxɛ mumɛ! Muxu yo
dɛnkɛlɛya n tan ma, min xɔnla mi na suxɛ

* 6:4: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

† 6:31: Manna donsena: A mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

mumɛ! [36] Koni n na a fala ɛ xa nɛn, a ɛ
bata yi n to nun koni ɛ mi dɛnkɛlɛya. [37] N
Fafe Ala muxun naxanye fi n ma, ne fama
nɛn n fɛma. Naxan na fa n fɛma, n mi na
kedɛ mumɛ! [38] Amasɔtɔ n godoxi nɛn sa
keli ariyanna yi alogo n xa fa n xɛ muxun
sagoon liga koni n tan sagoon mi a ra. [39] N
xɛ muxun sagoon ni i ra: a bata muxun
naxanye fi n ma, n nama ne sese ralɔ ayi,
koni fɔ n xa e rakeli sayani lɔxɔ dɔnxɛni.
[40] Amasɔtɔ n Fafe Ala sagoon nan ito ra, a
naxan yo na a Dii Xɛmɛn to, e dɛnkɛlɛya
a ma, n yi e rakeli sayani lɔxɔ dɔnxɛni, ne
habadan nii rakisin sɔtɔma nɛn."

[41] Yahudiyane yi Yesu mafala fɔlɔ bayo a
bata a fala, a naxa, "N tan nan balon na
naxan sa kelixi ariyanna yi." [42] Na ma, e
naxa, "Yusufu a dii xɛmɛn Yesu xa mi ito
ra ba? Nxu a fafe nun a nga kolon. A tan a
falama di nayi, a godoxi nɛn sa keli ariyanna
yi?"

[43] Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ ba n mafalɛ
ɛ bode tagi. [44] Muxu yo mi fɛ n fɛma fɔ n
Fafe Ala na naxan mabandun, n xɛ mux-
una. Awa, n na a rakelima nɛn sayani lɔxɔ
dɔnxɛni. [45] Nabine bata a sɛbɛ, e naxa, 'Ala e
birin xaranma nɛn.' Naxan yo na n Fafe Ala
xuiin namɛ, a yi a xaranna suxu, na fama
nɛn n fɛma. [46] Muxu yo munma Fafe Ala to,
fɔ naxan kelixi Ala yi, na nan tun bata Fafe
Ala to. [47] N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxu yo na
dɛnkɛlɛya, na bata habadan nii rakisin sɔtɔ.
[48] N tan nan nii rakisin balon na. [49] Ɛ benbane
burun don nɛn tonbonni, naxan xili Manna
donsena, koni e faxa nɛn. [50] Koni na balon
ni i ra naxan sa kelixi ariyanna yi, muxu
yo na a don, na mi faxama. [51] N tan nan nii
rakisin balon na sa keli ariyanna yi. Muxu
yo na baloni ito don, a nii rakisin sɔtɔma
nɛn habadan. N fati bɛndɛn nan findixi
baloni ito ra, n naxan fima alogo dunuŋa
muxune birin xa nii rakisin sɔtɔ."

[52] Yahudiyane xɔlɔxin yi e bode matandi
fɔlɔ, e naxa, "Xɛmɛni ito nɔɛ a fati bɛndɛn
fiyɛ en ma di, en yi a don?"

[53] Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N xa ɲɔndin
fala ɛ xa, xa ɛ mi Muxuna Dii Xɛmɛn fati
bɛndɛn don, ɛ yi a wunla min, nii rakisin
mi luma ɛ xa mumɛ! [54] Muxu yo n fati
bɛndɛn don, a yi n wunla min, habadan nii
rakisina a xa. N na a rakelima nɛn sayani
lɔxɔ dɔnxɛni. [55] Amasɔtɔ donse kɛndɛn nan
n fati bɛndɛn na. Min se kɛndɛn nan n
wunla ra. [56] Naxan na n fati bɛndɛn don, a
yi n wunla min, na bata lu n tan yi, n fan
bata lu na kanni. [57] Habadan Fafe, na nan n
xɛxi. Nii rakisina n tan yii a barakani. Na
kiini, naxan na balo n tan xɔn, na fan nii
rakisin sɔtɔma nɛn n barakani. [58] Baloni ito
nan godoxi sa keli ariyanna yi. Ɛ benbane
burun don nɛn naxan xili Manna donsena,
e faxa. Koni, naxan na baloni ito don, na nii
rakisin sɔtɔma nɛn habadan."

[59] Yesu na birin falaxi waxatin naxan yi, a
yi xaranna tima salide banxini Kapɛrunan
taani.

Habadan nii rakisina fe

[60] E to na mɛ, a xarandii wuyaxi yi a fala,
e naxa, "Xaranni ito xɔdɔxɔ de! Nde tinŋɛ
a ma?" [61] Yesu yi a kolon a yɛtɛ ma fa
fala a xarandiine a mafalama a falana fe
ra. Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, "Na
falan bata ɛ magaxu ba? [62] Xa ɛ fa Muxuna
Dii Xɛmɛn to tɛ a kelideni go? [63] Alaa Nii
Sariŋanxin nan nii rakisin fima. Sese mi fati
bɛndɛn na. N falan naxanye tixi ɛ xa, niin
nun nii rakisin nan ne ra. [64] Koni hali na,
ɛ tan ndee mi dɛnkɛlɛyaxi." Amasɔtɔ xabu
a fɔlɔni, Yesu yi ne kolon naxanye mi yi
dɛnkɛlɛyaxi a ma e nun naxan sa a yanfama.
[65] A mɔn yi a fala, a naxa, "Na feen ma, n
bata a fala ɛ xa, n naxa, 'Muxu yo mi nɔɛ
fɛ n fɛma fɔ n Fafe Ala na naxan mali.' "

[66] A xarandii wuyaxi yi xɛtɛ a fɔxɔ ra na
waxatini, e mi fa siga a fɔxɔ ra sɔnɔn.

[67] Nanara, Yesu yi a fala a xarandii fu nun
firinne xa, a naxa, "Ɛ tan go, ɛ fan waxi xɛtɛ
feni ba?" [68] Simɔn Piyɛri yi a yabi, a naxa,
"Marigina, nxu sigama nde fɛma? Habadan
nii rakisi falane i tan nan yii. [69] Nxu bata
dɛnkɛlɛya, nxu bata a kolon fa fala i tan
nan Alaa Muxu Sariŋanxin na." [70] Yesu yi
e yabi, a naxa, "N tan xa mi ɛ tan muxu
fu nun firinne sugandixi ba? Koni hali na,
muxu keden ɛ yɛ, se ɲaxin nan na ra!" [71] A
yi na falama Simɔn Isakariyoti a dii xɛmɛn
Yudasi nan ma. Na yi a xarandii fu nun
firinne nan yɛ, koni na nan yi a yanfama.

7

Yesu nun a ngaxakedenne fe

[1] Na xanbi ra, Yesu yi Galile yamanani
siga. A mi tin sigɛ Yudaya yamanani
amasɔtɔ Yahudiyan naxanye yi na, ne yi
waxi a faxa feni. [2] Yahudiyane Bubu Kui

Sanla* bata yi maso. [3] Nanara, Yesu ngax-
akedenne yi a fala a xa, e naxa, “I lan nɛn
i xa keli be, i siga Yudaya yamanani, alogo
i ya xarandiine xa i ya kabanako fe wanle
to. [4] Muxun wanla naxan kɛma, a mi na
luxunɲɛ xa a waxi findi feni xili kanna ra.
Bayo i feni itoe ligama, i yɛtɛ yita dunuɲa
birin na.” [5] Amasɔtɔ hali a ngaxakedenne
mi yi laxi a ra. [6] Yesu yi a fala e xa, a naxa,
“N ma waxatin munma a li singen. Koni
waxatin birin lan ɛ tan xa. [7] Dunuɲa mi nɔɛ
ɛ tan naɲaxuɛ. Koni a bata n tan naɲaxu,
amasɔtɔ n bata a fala a a kɛwanle ɲaxu. [8] Ɛ
siga sanli. N tan mi sigama iki, amasɔtɔ n
ma waxatin munma a li singen.” [9] A yi na
fala e xa, a lu Galile yamanani.

Yesu yi siga yamaan malanni

[10] Yesu ngaxakedenne sigaxin sanli, na
xanbi ra a fan yi siga. Koni a mi a yɛtɛ
makɛnɛn, a yi a yɛɛ raluxunɲɛ ayi.
[11] Yahudiyane yi a fen malanni, e naxa,
“A minɛn yi?” [12] Yamaan yi kɔyɛkɔyɛnma
a fe yi han! Nde naxa, “Muxu faɲin nan
a ra.” Nde fan naxa, “Ɛn-ɛn, a yamaan
mayendenma.” [13] Koni muxu yo mi falan
ti kɛnɛnni a fe ma, amasɔtɔ e yi gaxuxi
Yahudiyane yɛɛ ra.
[14] Malanna bata yi siga han a tagi, Yesu
yi siga Ala Batu Banxini, a yamaan xaran
fɔlɔ. [15] Yahudiyane yi kabɛ kati! E yi a fala,
e naxa, “Xɛmɛni ito Kitabun kolonxi di? A
mi xaranxi.” [16] Yesu yi e yabi, a naxa, “N
xaranna naxan tima, na mi kelixi n tan ma,
koni a kelixi n xɛ muxun nan ma. [17] Naxan
waxi Ala sagoon liga feni, na a kolonma nɛn,
xa xaranni ito kelixi Ala nan ma, hanma xa
a kelixi n tan nan ma. [18] Muxun naxan a yɛtɛ
a fe falama, na binyen nan fenma a yɛtɛ xa.
Koni naxan binyen fenma a xɛ muxun xa,
na ɲɔndin nan falama, tinxintareya mi na
kanni. [19] Musa xa mi Alaa sariyan so ɛ yii
ba? Koni ɛ sese mi sariyan suxi! Nanfera ɛ
kataxi n faxa feen na?”
[20] Yamaan yi a yabi, e naxa, “Yinnani i
fɔxɔ ra! Nde kataxi i tan faxa feen na?”
[21] Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata yi kabanako
fe gbee keden liga, ɛ birin kabɛ nɛn na
ma. [22] Musa gaan tiin yamarin so nɛn ɛ
yii. Nanara, ɛ ɛ dii xɛmɛne dugi soma
Matabu Lɔxɔni. Anu, Musa xa mi a fɔlɔ koni
xabu ɛ benbane. [23] Xa ɛ ɛ dii xɛmɛne dugi
soma Matabu Lɔxɔni, alogo Musaa sariyan
nama kala, ɛ xɔlɔma n tan ma nanfera,
a n bata xɛmɛn gbindin birin nakɛndɛya
Matabu Lɔxɔni? [24] Ɛ nama kitin bolon benun
ɛ xa feen fɛsɛfɛsɛ. Ɛ kitin sa tinxinna nin.”

Yamaan yi Yesu a fe fala

[25] Yerusalɛn taan muxuna ndee yi a fala,
e naxa, “Na xɛmɛn xa mi ito ra ba, e kataxi
naxan faxa fe ra? [26] A mato, a falan tima
kɛnɛnni, e mi a mafalama! Kuntigine bata
a kolon ba, fa fala Alaa Muxu Sugandixin
nan ito ra? [27] Koni Alaa Muxu Sugandixin na
fa waxatin naxan yi, muxu yo mi a keliden
kolonɲɛ. Koni en birin xɛmɛni ito keliden
kolon.” [28] Yesu yi xaranna tima Ala Batu
Banxini waxatin naxan yi, a yi a xuini te, a
naxa, “Ɛ n kolon ba e nun n keliden yɛtɛna?
N mi faxi n yɛtɛ ma. Naxan n xɛxi, ɲɔndin
nan na kanna ra. Ɛ mi a tan kolon, [29] koni n
tan a kolon, amasɔtɔ n kelixi a tan nan fɛma.
A tan nan n xɛxi.” [30] Na xanbi ra, e kata a
suxu feen na. Koni muxu yo mi a yiin din a
ra, amasɔtɔ a waxatin munma yi a li singen.
[31] Koni muxu wuyaxi yi dɛnkɛlɛya a ma
yamaan yɛ, e naxa, “Alaa Muxu Sugandixin
na fa waxatin naxan yi, a kabanako feene
ligɛ nɛn naxanye gbo muxuni ito gbeene xa
ba?” [32] Farisi muxune yi yamaan kɔyɛkɔyɛn
xuiin mɛ Yesu a fe ma. Saraxarali kuntig-
ine nun Farisi muxune yi kantan muxune
rasiga a suxudeni.
[33] Yesu naxa, “N na ɛ fɛma han waxatidi
mɔn, na xanbi ra n siga n xɛ muxun fɛma.
[34] Ɛ n fenma nɛn, koni ɛ mi fa n toɛ sɔnɔn,
amasɔtɔ n sigan dɛnaxan yi, ɛ mi nɔɛ sigɛ
na yi.” [35] Yahudiyane yi a fala e bode tagi,
e naxa, “A sigan minɛn yi, en mi a toɛ
dɛnaxan yi? A sigama Girɛkine yamanani
ba, en kon kaane xuyaxi ayi dɛnaxan yi, a
yi Girɛkine xaran? [36] A falani ito bunna di?
Fa fala, ɛ n fenma nɛn, koni ɛ mi n toɛ? Fa
fala, n sigan dɛnaxan yi, ɛ mi sigɛ mɛnni?”

Igen naxan habadan nii rakisin fima

[37] Sanla lɔxɔ dɔnxɛni, sanla lɔxɔ gbeena,
Yesu yi ti, a yi a xuini te, a naxa, “Xa min
xɔnla naxan ma, a xa fa n ma, a fa a min.
[38] Naxan na dɛnkɛlɛya n tan ma, siimaya
igene minima nɛn na kanni alo baana, alo
Kitabuna a falaxi kii naxan yi.”† [39] Yesu

* 7:2: Bubu Kui Sanla fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui. † 7:38: Siimaya igena fe mɔn sɛbɛxi Sakari 14.8 kui.

yi Alaa Nii Sariɲanxin nan ma fe falama.
Naxanye yi dɛnkɛlɛyama Yesu ma, ne yi a
sɔtɔma nɛn. Na waxatini, Nii Sariɲanxin
munma yi fi, amasɔtɔ Yesu munma yi keli
a binyeni.

Yamaan yi yitaxun Yesu a fe ra

40 Muxuna ndee yi Yesu xuiin mɛ yamaan
yɛ, e naxa, "Nabi yɛtɛɛn nan xɛmɛni ito
ra yati!" 41 Nde gbɛtɛye fan naxa, "Alaa
Muxu Sugandixin nan a ra." Koni nde
gbɛtɛye naxa, "Alaa Muxu Sugandixin min-
ima Galile yamanani di? 42 Kitabun xa mi
a falaxi ba fa fala Alaa Muxu Sugandixin
minima Dawuda bɔnsɔnna nin keli Bɛtɛlɛmi
taani, Dawuda dɔxɔdena?"‡ 43 Nanara, ya-
maan yi yitaxunxi a fe ra. 44 Ndee yi waxi a
suxu feni koni muxu yo mi a yiin din a ra.

*Yahudiya kuntigine d*ɛnkɛlɛyatareyana
fe

45 Kantan muxune yi xɛtɛ saraxarali
kuntigine nun Farisi muxune fɛma,
naxanye e maxɔdin, e naxa, "Nanfera ɛ mi
faxi Yesu ra?" 46 Kantan muxune yi e yabi, e
naxa, "Muxu yo munma falan ti singen alo
xɛmɛni ito falan tima kii naxan yi." 47 Farisi
muxune yi e maxɔdin, e naxa, "A bata ɛ fan
mayenden n ɲɛ? 48 Ɛ yamaan kuntigina nde
kolon hanma Farisi muxuna nde naxan laxi
a ra? 49 Yamani ito mi Musaa sariyan kolon.
Nanara, Ala dangana e fɔxɔ ra!" 50 Nikodɛmi
naxan bata yi fa Yesu fɛma a fɔlɔni nun,
na yi e yɛ, a yi a fala e xa, a naxa, 51 "En
ma sariyan na a ra ba, en xa muxun yalagi
benun en xa a xuiin mɛ, en yi a kolon a
naxan ligama?" 52 E yi a yabi, e naxa, "Galile
kaan nan i tan fan na ba? Kitabun xaran. I
a kolonma nɛn nayi a nabiin mi kelɛ Galile
yamanani mumɛ!" 53 Nayi, birin yi siga a
konni.

8

Ɲaxanla naxan suxu yalunyani

1 Yesu yi siga Oliwi geyaan fari. 2 Na
xɔtɔn bode subaxani, a mɔn yi xɛtɛ Ala Batu
Banxini. Yamaan birin yi fa a fɛma, a dɔxɔ,
a yi e xaran fɔlɔ.

3 Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune
yi ɲaxanla nde suxu yalunyaan ligadeni,
e fa a ra, e yi a ti e tagi. 4 E yi a fala
Yesu xa, e naxa, "Karamɔxɔ, nxu ɲaxanli ito
suxi yalunyaan nan ligɛ. 5 Musa a yamari
nɛn Sariya Kitabuni, a na ɲaxalan sifan xa
magɔlɔn gɛmɛn na han a faxa. Nba, i tan
naxa a di?" 6 E yi na falama a bunba feen
nan ma, alogo e xa a suxu. Koni Yesu yi a
yigodo, a lu sɛbɛnla tiyɛ a yii sonla ra bɔxɔn
ma. 7 E yi tixi a dɛxɔn ma na waxatini, e lu a
maxɔdinɲɛ. Yesu yi a rakeli, a yi a fala e xa,
a naxa, "Naxan munma yulubin liga ɛ tagi
singen, na singe xa gɛmɛn woli a ma." 8 A
mɔn yi a yigodo, a lu sɛbɛnla tiyɛ bɔxɔn ma.
9 E ito mɛ waxatin naxan yi, e birin yi keli
na yi keden keden yɛɛn ma fɔlɔ xɛmɛ fonne
ma. Yesu kedenna yi lu na yi, ɲaxanla fan yi
lu tixi na yi. 10 Yesu yi keli, a yi a fala ɲaxanla
xa, a naxa, "Nga ɲaxanla, e minɛn yi? Muxe
mi lu be, e yi i yalagi?" 11 A yi a yabi, a naxa,
"N fafe, muxu yo."

Yesu naxa, "Nba, n tan fan mi i yalagima.
Siga, koni i nama fa yulubin liga sɔnɔn."

*Dunuɲ*na kɛnɛnna nan Yesu ra

12 Yesu mɔn yi falan ti e xa, a naxa, "N tan
nan dunuɲna kɛnɛnna ra. Naxan na bira n
tan fɔxɔ ra, na nii rakisin kɛnɛnna sɔtɔma
nɛn, a mi sigan tiyɛ dimini mumɛ!"

13 Farisi muxune yi a fala a xa, e naxa,
"I yɛtɛ seren nan bama iki, ɲɔndi mi i ya
sereyaan na!" 14 Yesu yi e yabi, a naxa, "Hali
n nan n yɛtɛ seren ba, n ɲɔndin nan falama.
Amasɔtɔ n na n keliden nun n sigaden
kolon. Koni ɛ tan mi n keliden nun n
sigaden kolon. 15 Ɛ kitin sama adamadiyaan
nin. N mi muxu yo a kiti bolonma. 16 Koni
xa n tan na kitin sa, n ma kitisaan findima
ɲɔndin nan na, amasɔtɔ n keden mi a ra.
Nxu nun n fafe na a ra naxan n xɛxi. 17 A
sɛbɛxi ɛ sariyan kui, a naxa, 'Xa sere firinna
falan naxan ti, ɲɔndin nan na ra.'* 18 N seren
bama n yɛtɛ xa, n Fafe naxan n xɛxi, na fan
seren bama n xa." 19 E yi a fala a xa, e naxa,
"I fafe minɛn yi?" Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ
mi n kolon, ɛ mi n Fafe fan kolon. Xa ɛ yi n
tan kolon nun, ɛ yi n Fafe fan kolonma nɛn."

20 Yesu yi na falane birin tima, a lu
xaranna tiyɛ Ala Batu Banxini, Alaa kiseene
rasuxuma dɛnaxan yi. Hali na, muxu yo mi
a suxu, amasɔtɔ a waxatin munma yi a li
singen.

*Yesu sigama d*ɛnaxan yi

‡ 7:42: A mato Samuyɛli Firinden 7.12 nun Yaburin 89.4-5 nun Yeremi 23.5 nun Mika 5.1 kui.

* 8:17: A mato Sariyane 17.6 nun 19.15 kui.

21 Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N
bata siga. Ɛ n fenma nɛn, koni ɛ faxama
nɛn ɛ yulubine yi. N sigama dɛnaxan yi, ɛ
mi nɔɛ sigɛ mɛnni.” 22 Nanara, Yahudiyane
yi maxɔdinna ti, e naxa, “A waxi a yɛtɛ
faxa feen nin ba, bayo a falama, a naxa, ‘N
sigama dɛnaxan yi, ɛ mi nɔɛ fɛ mɛnni?’ ”
23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Dunuɲa gbeen
nan ɛ tan na, koni n tan kelixi kore xɔnna
nan ma. Ɛ tan fataxi dunuɲa ito nan na,
koni n tan mi kelixi dunuɲa ito yi. 24 Nanara,
n na a falaxi ɛ xa fa fala, ɛ faxama nɛn ɛ
yulubine yi. Nba, xa ɛ mi laxi a ra fa fala ‘N
tan nan a ra, naxan na yi,’ ɛ faxama nɛn ɛ
yulubine yi yati!”† 25 E yi a maxɔdin, e naxa,
“Nde i tan na?” Yesu yi e yabi, a naxa, “N
naxan falama ɛ xa xabu a fɔlɔni, na nan n
tan na. 26 Fala wuyaxi n xɔn ɛ kitideni, koni
naxan n nafaxi, ɲɔndin nan a tan na. N
naxan mɛxi a ra, n na falama nɛn dunuɲa
muxune xa.” 27 E mi yi a famuma fa fala a
Fafe Ala nan ma fe falama e xa. 28 Nanara,
Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ na Muxuna Dii
Xɛmɛni te‡ waxatin naxan yi, ɛ a kolonma
nɛn na yi fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na
yi.’§ Ɛ a kolonma nɛn na waxatini, n mi fefe
ligama n yɛtɛ ma fɔ n Fafe Ala n xaranxi
naxan ma. 29 Naxan n xɛxi, na n fɔxɔ ra, a mi
n kedenna luxi, amasɔtɔ n na a rafan feen
ligama waxatin birin.”

30 Muxu wuyaxi yi a falane mɛ, e
dɛnkɛlɛya a ma.

Ɲɔndina i xɔrɔyama nɛn

31 Na ma, Yahudiyan naxanye yi
dɛnkɛlɛyaxi a ma, Yesu yi a fala ne xa,
a naxa, “Xa ɛ n ma xaranna suxu, n ma
xarandiin yɛtɛɛn nan ɛ tan na na yi. 32 Ɛ
ɲɔndin kolonma nɛn, ɲɔndin yi ɛ xɔrɔya.”
33 E yi a yabi, e naxa, “Iburahima bɔnsɔnna
nan nxu tan na. Han to, nxu mi yi muxe
konyiya bun. Fa fala, ɛ xɔrɔyama nɛn, na
bunna di?”

34 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin
fala ɛ xa, naxanye yulubin ligama, yulubina
konyin nan ne ra. 35 Konyin mi luma den-
bayani waxatin birin, koni dii xɛmɛn luma
nɛn denbayani habadan. 36 Xa Dii Xɛmɛna
ɛ xɔrɔya, ɛ bata xɔrɔya nayi yati! 37 N na
a kolon Iburahima bɔnsɔnna nan ɛ tan na.
Anu, ɛ kataxi n faxa feen na amasɔtɔ n ma
falan mi xanma ɛ ma. 38 N naxan toxi n Fafe
Ala fɛma, n na nan falama ɛ xa, koni ɛ naxan
mɛxi ɛ fafe ra, ɛ na nan ligama.”

39 E yi a yabi, e naxa, “Nxu fafe nan
Iburahima ra.” Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa
Iburahimaa diine nan yi ɛ ra nun, ɛ yi a
liga feene ligama nɛn. 40 N ɲɔndin naxan
mɛxi Ala ra, n na nan falama ɛ xa, koni hali
na, ɛ kataxi n faxa feen na. Iburahima mi
ito ɲɔxɔnna ligɛ! 41 Ɛ fafe liga feene nan
ligama.” E yi a yabi, e naxa, “Nxu mi barixi
futun fari ma. Ala nan keden peen nxu Fafe
ra.”

42 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Xa ɛ fafe nan
yi Ala ra nun yati, ɛ yi n xanuma nɛn nun,
amasɔtɔ n fataxi Ala nan na, n be nin iki. N
mi faxi n yɛtɛ ra, Ala nan n xɛxi. 43 N naxan
falama, nanfera ɛ mi na yɛɛ toma? Amasɔtɔ
ɛ mi nɔɛ n fala xuiin mɛ. 44 Ɛ fafe nan Yinna
Manga Setana ra, ɛ waxi a xɔn ma, ɛ xa a
rafan feene liga. Xabu a fɔlɔni muxu faxan
nan a tan na. A mi tin ɲɔndin ma amasɔtɔ
ɲɔndi mi a tan yi mumɛ! A nɛɛn wulen
falama, a minima a yɛtɛ gbee kɛɲaan nan
ma amasɔtɔ wule xɛlɛn nan a ra. Wulene
birin fafe nan a tan na. 45 Koni ɛ mi laxi n
na bayo n ɲɔndin nan falama ɛ xa. 46 Nde ɛ
yɛ be naxan a yitɛ a n bata yulubin liga? Xa
n ɲɔndin fala ɛ xa, nanfera ɛ mi lama n na?
47 Naxan fataxi Ala ra, na a tuli matima nɛn
Alaa falan na. Ɛ mi ɛ tuli matima bayo Ala
gbee mi ɛ tan na.”

Yesu nun Iburahima fe

48 Yahudiyane yi Yesu yabi, e naxa, “Nxu
mi ɲɔndin xan falan ba, fa fala Samariya
kaan nan i tan na ɲinan ɲaxin naxan fɔxɔ
ra?”* 49 Yesu yi e yabi, a naxa, “Yinnan mi
n tan fɔxɔ ra. N na n Fafe Ala nan tun
binyama, koni ɛ tan n yelefuma. 50 N mi

† 8:24: A sɛbɛxi Xɔrɔyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yɛtɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yɛtɛɛn xili nɛn “N Na Yi.” Nayi, Yesu a falani ito bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 1.1 kui. ‡ 8:28: Muxuna Dii xɛmɛni te fena: A mato Yoni 3.14 kui. Yesu yite nɛn a yelin xanbini gbangbanɲɛ wudin ma. A mɔn yi te ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma. § 8:28: A mato xɔrɔyaan 3.14 kui.
* 8:48: Na waxatini Yahudiyane yi Samariya kaane yatɛxi kafirine nan na. E fe fɔlɔden sɛbɛxi Mangane Firinden 17.24 kui.

binyen fenma n yɛtɛ xa. Ala naxan kitin
sama, na nan binyen fenma n tan xa. 51 N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, naxan na n ma falan suxu,
na kanna mi sayaan sɔtɛ habadan!"
52 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, "Nxu
bata a kolon yati, fa fala yinnana i tan fɔxɔ
ra! Iburahima bata faxa, nabine fan bata
faxa, koni i tan naxa, 'Naxan na n ma falan
suxu, na kanna mi sayaan sɔtɛ habadan.' 53 I
tan gbo nxu fafe Iburahima xa ba, naxan
bata faxa? Nabine fan bata faxa. I ya fe
mirixi di?" 54 Yesu yi e yabi, a naxa, "Xa n yi
n yɛtɛ binya nun, n ma binyen mi findima
sese ra. N Fafe nan n binyama, ɛ a falaxi
naxan ma fa fala ɛ Ala nan a ra. 55 Ɛ mi a
tan kolon, koni n tan a kolon. Xa n na a fala
fa fala n mi a kolon, n bata findi wule xɛlɛn
na nayi alo ɛ tan. Koni n na a kolon, n na
a falan suxuma. 56 Ɛ fafe Iburahima yengi yi
tixi n fa waxatin na sɛwani. A bata a to, a yi
sɛwa." 57 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa,
"I munma ɲɛɛ tonge suulun sɔtɔ singen, i
yi Iburahima to nun ba?" 58 Yesu yi e yabi,
a naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ xa, Iburahima
barixi nɛn, n tan na yi."†
59 Na ma, e yi gɛmɛne tongo a magɔlɔn
xinla ma, koni Yesu yi a luxun, a mini Ala
Batu Banxini.

9

Yesu yi danxutɔɔn yɛɛn nabi

1 Yesu yi a masiga tima waxatin naxan
yi, a yi xɛmɛna nde to naxan barixi
danxutɔyani. 2 A xarandiine yi a maxɔdin, e
naxa, "Karamɔxɔ, nanfera xɛmɛni ito barixi
danxutɔyani, a yɛtɛɛn nan yulubin ligaxi ba
hanma a sɔtɔ muxune?" 3 Yesu yi e yabi, a
naxa, "A yɛtɛna yulubin xa mi a danxuxi,
a sɔtɔ muxune fan gbeen mi a danxuxi.
A danxuxi nɛn alogo Ala sɛnbɛn wanla xa
mayita yamaan na a tan xɔn ma. 4 Fanni
sogen texi fɔ en xa n xɛ muxuna wanle kɛ
nɛn. Amasɔtɔ kɔɛɛn somaan ni i ra, muxe
mi nɔɛ walɛ waxatin naxan yi. 5 N dunuɲa
yi waxatin naxan yi, dunuɲa kɛnɛnna nan
n tan na."
6 Yesu to na fala, a dɛgen namini bɔxɔni,
a bɛndɛn namulan a ra, a boron bɔli
danxutɔɔn yɛɛne ma. 7 A yi a fala xɛmɛn
xa, a naxa, "Sa i yɛɛn naxa ige ramaradeni
naxan xili Siloyan." Siloyan bunna nɛɛn,
"Xɛrana." Na ma, xɛmɛn yi siga, a sa a yɛɛn
naxa. A xɛtɛmatɔna, a seen to.
8 Na xanbi ra, a dɔxɔ bodene nun muxun
naxanye yi a toma xandi tideni a fɔlɔni, ne
yi maxɔdinna ti, e naxa, "Xɛmɛn naxan yi
dɔxi xandi tideni nun, na xa mi ito ra ba?"
9 Nde naxa, "A tan nan a ra." Koni bonne
naxa, "Ɛn-ɛn, e maliga nɛn tun!" Koni
xɛmɛn yɛtɛɛn yi a fala, a naxa, "N tan nan
yati a ra." 10 E yi a maxɔdin, e naxa, "I yɛɛn
nabixi di?" 11 A yi e yabi, a naxa, "Xɛmɛn
naxan xili Yesu, na nan bɛndɛn namulanxi
a yi boron bɔli n yɛɛne ma. A yi a fala n
xa, a naxa, 'Siga Siloyan yi, i sa i yɛɛn naxa.'
Nayi, n sa n yɛɛn naxa, n yi seen to." 12 E yi
a maxɔdin, e naxa, "Na xɛmɛn minɛn yi?"
A yi e yabi, a naxa, "N mi a kolon."

Farisi muxune yi danxutɔɔn maxɔdin

13 Nba, xɛmɛn naxan yi danxuxi nun, e
yi siga na ra Farisi muxune fɛma. 14 Anu,
Yesu bɛndɛn namulan waxatin naxan yi, a
xɛmɛn yɛɛne rabi, Matabu Lɔxɔn nan yi a
ra. 15 Nanara, Farisi muxune mɔn yi xɛmɛn
maxɔdin a yɛɛn nabi kiin ma. A yi a fala e
xa, a naxa, "A bɛndɛn nan namulanxi, a yi
a bɔli n yɛɛne ma, n yi n yɛɛn naxa, iki n
bata seen to." 16 Farisi muxuna nde naxa,
"Xɛmɛn naxan ito ligaxi, na mi fataxi Ala
xan na, amasɔtɔ a mi Matabu Lɔxɔn tɔnna
suxi." Koni nde gbɛtɛ naxa, "Yulubi kanna
nɔɛ kabanako fe sifani itoe ligɛ ba?" Na
ma, e yitaxun. 17 Nba, Farisi muxune mɔn
yi xɛmɛn maxɔdin, e naxa, "I tan naxa a di
a fe yi, a i tan naxan yɛɛye rabixi?"
A yi e yabi, a naxa, "Nabiin nan a ra."
18 Benun e xa xɛmɛn sɔtɔ muxune xili,
Yahudiyane mɔn mi yi laxi a ra a danxutɔɔn
nan yi a ra, a bata seen to. 19 E yi e maxɔdin,
e naxa, "Ɛ diin nan ito ra ba, ɛ naxan ma a a
sɔtɔxi danxutɔyaan nin? Nanfe ligaxi a to fa
seen toma iki?" 20 A sɔtɔ muxune yi e yabi, e
naxa, "Nxu a kolon fa fala a nxɔ diin na a ra.
Nxu mɔn a kolon a sɔtɔxi danxutɔyaan nin.
21 Koni nxu mi a kolon naxan a ligaxi a fa

† 8:58: Yesu a alayana a fe falaxi wundoni yireni ito yi. Na feen mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 3.14 kui, na naxa fa fala Ala xinla yɛtɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, "N tan na a ra, Ala naxan na yi." Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yɛtɛɛn xili nɛn "N Na Yi." Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala "Iburahima barixi nɛn, n tan na yi," na bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 1.1 kui.

seen toma iki. Naxan a yɛɛn nabixi, nxu mi
na fan kolon. Ɛ a maxɔdin, bayo dii ɲɔrɛ mi
fa a ra sɔnɔn. A yɛtɛɛn xa ɛ yabi!" 22 A sɔtɔ
muxune ito fala nɛn, amasɔtɔ e yi gaxuxi
Yahudiyane yɛɛ ra, bayo Yahudiyane bata yi
lan a ma fa fala naxan na a tiyɛ a ra, a Alaa
Muxu Sugandixin nan Yesu ra, e na kanna
kedima nɛn salide banxini. 23 Na nan a liga,
a sɔtɔ muxune naxa, "Ɛ a maxɔdin, amasɔtɔ
dii ɲɔrɛ mi fa a ra sɔnɔn!"

24 E mɔn yi na xɛmɛn xili naxan yi danx-
uxi, e yi a fala a xa, e naxa, "Ɲɔndin fala, i
binyen fi Ala ma! Nxu a kolon fa fala yulubi
kanna nan na xɛmɛn na." 25 Xɛmɛn yi e
yabi, a naxa, "N tan mi a kolon xa yulubi
kanna nan a ra. N naxan kolon, danxutɔɔn
nan yi n na, koni iki n seen toma!" 26 E yi
a maxɔdin, e naxa, "A nanfe ligaxi i ra? A
i yɛɛn nabixi di?" 27 A yi e yabi, a naxa,
"N bata yelin na falɛ ɛ xa, koni ɛ mi ɛ tuli
mati. Nanfera ɛ mɔn waxi a mɛ feni? Ɛ
fan waxi findi feni a xarandiine nan na
ba?" 28 E yi a makonbi, e yi a fala a xa, e
naxa, "A xarandiina i tan nan na, Musa gbee
xarandiine nan nxu tan na. 29 Nxu a kolon
fa fala Ala falan ti nɛn Musa xa, koni nxu
mi xɛmɛni ito kelide kolon!" 30 Xɛmɛn yi
e yabi, a naxa, "Ee! Nba, kabanako feen
nan na ra, ɛ mi a keliden kolon, koni a
bata n tan yɛɛn nabi. 31 En na a kolon fa
fala Ala mi a tuli matima yulubi kanne ra.
A tuli matima a binya muxu nan xui ra
naxan a sagoon ligama. 32 Xabu dunuŋa da,
muxe munma a mɛ singen fa fala muxuna
nde bata danxutɔɔn yɛɛn nabi naxan sɔtɔxi
danxutɔyani. 33 Xa xɛmɛni ito mi fataxi Ala
xan na nun, a mi yi nɔɛ fefe ligɛ nun." 34 E yi
a yabi, e naxa, "I sɔtɔxi yulubin yɛtɛɛn nin,
i kataxi nxu xaran feen nan na ba?" E yi a
kedi tanden ma.

*Danxutɔ*yana Alaa feene yi

35 Yesu yi a mɛ fa fala a e bata xɛmɛn
kedi. A yi a to, a naxa, "I bata dɛnkɛlɛya
Muxuna Dii Xɛmɛn ma ba?" 36 Xɛmɛn yi a
yabi, a naxa, "N kanna, nde na ra alogo n
xa dɛnkɛlɛya a ma?" 37 Yesu yi a fala a xa,
a naxa, "I bata yelin a toɛ, a tan nan falan
tima i xa iki." 38 Xɛmɛn yi a fala, a naxa,
"N Marigina, n bata dɛnkɛlɛya i ma." A yi
a xinbi sin Yesu bun ma.

39 Yesu naxa, "N faxi dunuŋa makitiden
nin alogo danxutɔne xa seen to, yɛɛ kanne
yi danxu." 40 Farisi muxuna ndee yi a fɛma
na yi, ne yi a xuiin mɛ. E yi a maxɔdin, e
naxa, "I yengi a ma danxutɔɔn nan nxu tan
fan na ba?" 41 Yesu yi e yabi, a naxa, "Xa
danxutɔɔn nan yi ɛ ra nun, ɛ mi yi yatɛma
yulubi kanna ra na yi. Koni bayo ɛ naxa,
'Nxu seen toma,' ɛ yulubin luma nɛn ɛ ma
na yi."

10

Yɛxɛɛ kulana fe sandana

1 Yesu naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ xa,
muxun naxan mi soma xuruse sansanni
fata a so dɛɛn na, koni a te sansanna ra,
muŋaden nun mafu tiin nan na kanna ra.
2 Muxun naxan soma xuruse sansanni fata
a dɛɛn na, xuruse rabaan nan na kanna ra.
3 Dɛ kantanna dɛɛn nabima a xa nɛn. A na
a yɛxɛɛne xili waxatin naxan yi, e a xuiin
mɛma nɛn, a yi e ramini. 4 A na a gbeene
ramini waxatin naxan yi, a ti e yɛɛ ra, a
yɛxɛɛne birama a fɔxɔ ra nɛn, amasɔtɔ e a
xuiin kolon. 5 E mi birama muxu gbɛtɛ fɔxɔ
ra, e gima muxu gbɛtɛ yɛɛ ra nɛn, amasɔtɔ
e mi a xuiin kolon."

6 Yesu yi sandani ito sa e xa, koni a feen
naxan falama e xa, e mi na famu.

*Yesu, xuruse raba faŋ*ina

7 Nayi, Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, "N
xa ɲɔndin fala ɛ xa, n tan nan sansanna so
dɛɛn na yɛxɛɛne xa. 8 Naxanye birin faxi n
yɛɛ ra, muŋadene nun mafu tiine nan yi ne
ra. Koni yɛxɛɛne mi e tuli mati ne xuine
ra. 9 N tan nan sansanna so dɛɛn na. Muxu
yo so n tan xɔn ma, na kisima nɛn. Na nɔɛ
minɛ nɛn a so, a yi balon sɔtɔ. 10 Muŋaden
mi fama fefe ra fɔ muŋan nun faxa tiin nun
kalan xili ma. N tan faxi nɛn alogo e xa
dunuŋa yi gidi dɛfexin sɔtɔ."

11 "N tan nan xuruse raba faŋin na. Xuru
se raba faŋin tinŋɛ nɛn, a faxa yɛxɛɛne fe
ra. 12 Koni walikɛɛn tan mi luxi alo xuruse
rabana bayo a gbee mi yɛxɛɛne ra. Xa a
kankon to fɛ, a yɛxɛɛne rabeɲinma nɛn, a
yi a gi. Kankon yi wuru yɛxɛɛ kuruni a yi e
raxuya ayi. 13 Walikɛɛn nan na ra, yɛxɛɛne fe
kɔntɔfili mi a ma. 14 N tan nan xuruse raba
faŋin na. N na n ma xuruseene kolon, e fan
n kolon 15 alo Fafana n kolon kii naxan yi,
alo n fan Fafan kolon kii naxan yi. N nan n
niin fima nɛn n ma xuruseene fe ra. 16 Yɛxɛɛ
gbɛtɛye n yii naxanye mi kulani ito yi fɔ n xa
fa ne fan na. E tuli matima nɛn n xuiin na. E

findi kuru kedenna ra xuruse raba kedenna
xa. 17 N Fafe Ala bata n xanu amasɔtɔ n bata
n niin fi, alogo n mɔn xa sa a sɔtɔ. 18 Muxu
yo mi n niin bɛ n yi, koni n na a fima nɛn
n yɛtɛ ra. Sɛnbɛna n yii, n yi a fi, a sɛnbɛn
mɔn n yii, n yi a tongo. N yamarini ito nan
sɔtɔxi n Fafe Ala ra."
19 Yahudiyane mɔn yi yitaxun na falane
fe ra. 20 E wuyaxi yi a fala, e naxa, "Yinna
ɲaxin nan ito fɔxɔ ra. Seen bata so a yi! Ɛ
tuli matima a ra nanfera?" 21 Koni bonne
naxa, "Yinna ɲaxin naxan fɔxɔ ra, na mi
falan tima na kiini. Yinnan nɔɛ danxutɔɔn
yɛɛn nabiyɛ ba?"

Yahudiyane yi e mɛ Yesu ra

22 Ala Batu Banxin nabi waxatin sanla
sɛwan nan yi a ra Yerusalɛn taani, xunbeli
waxatini. 23 Yesu yi a masiga tima Ala Batu
Banxin tanden ma Sulemani a Gagene bun
ma. 24 Yahudiyane yi a rabilin, e yi a fala a
xa, e naxa, "I sikɛni ito bama nxu ma wax-
atin mundun yi? Xa Alaa Muxu Sugandixin
nan i tan na, a fala nxu xa kɛnɛnni."
25 Yesu yi e yabi, a naxa, "N bata yelin a
falɛ ɛ xa, koni ɛ mi laxi a ra. N kabanako
fe wanla naxanye kɛma n Fafe Ala sɛnbɛni,
ne nan n seren na. 26 Koni ɛ mi laxi n na,
amasɔtɔ n ma yɛxɛɛne mi ɛ tan na. 27 N ma
yɛxɛɛne n xuiin mɛma nɛn. N na e kolon,
e birama nɛn n fɔxɔ ra. 28 N habadan nii
rakisin fima e ma nɛn, e mi faxɛ habadan.
Muxu yo mi nɔɛ e bɛ n yii. 29 N Fafe Ala
naxan e soxi n yii, na gbo birin xa. Muxu
yo mi nɔɛ e bɛ n Fafe Ala yii. 30 N tan nun n
Fafe, keden nan nxu ra." 31 Yahudiyane mɔn
yi gɛmɛne tongo a magɔlɔn xinla ma.
32 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N bata wali
fɲi wuyaxi kɛ ɛ yɛtagi n Fafe Ala barakani.
Ɛ n magɔlɔnma wanla mundun ma fe ra ne
yɛ nayi?" 33 Yahudiyane yi a yabi, e naxa,
"Nxu mi i magɔlɔnma wali fɲine xan ma
fe ra fɔ i Ala rayelefun naxan tima! Bayo
muxun nan tun i tan na, koni i kataxi i
xa i yɛtɛ findi Ala ra!" 34 Yesu yi e yabi, a
naxa, "A mi sɛbɛxi ɛ sariyani ba, a Ala naxa,
'Alane nan ɛ tan na'?* 35 Kitabun naxan
falaxi ɲɔndin nan na ra habadan. Alaa falan
tixi muxun naxanye xa, xa a yi a fala ne ma,
a 'alane' nan ne ra, 36 nanfera ɛ tan naxa, a
n tan bata Ala rayelefu n to a falaxi a Alaa
Dii Xɛmɛn nan n tan na? N Fafe Ala nan n
sugandixi, a yi n nafa dunuɲa yi. 37 Awa, xa
n mi Fafe Alaa wanla kɛma hali ɛ mi la n na.
38 Koni xa n na e kɛma, xa ɛ mi la n na, ɛ la n
ma wanle ra alogo ɛ xa a kolon fa, a Fafana
n yi e nun n tan fafani."
39 Yahudiyane mɔn yi kata Yesu suxu feen
na, koni a yi a ba e yii.
40 Yesu mɔn yi xɛtɛ Yurudɛn kidi ma, Yoni
yi marafuun tima dɛnaxan yi igeni a fɔlɔni.
A sa lu na. 41 Muxu wuyaxi yi fa a fɛma,
e naxa, "Yoni mi kabanako fe liga, koni
a falan naxanye birin tixi xɛmɛni ito a fe
yi, ɲɔndin nan ne ra." 42 Muxu wuyaxi yi
dɛnkɛlɛya a ma mɛnni.

11

Lasarusi faxa fena

1 Xɛmɛna nde yi furaxi, naxan yi xili
Lasarusi Betani kaana, Mariyama nun a
tada ɲaxalanmana, Marata yi dɔxi taan
naxan yi. 2 Mariyama findi ɲaxanla nan na
naxan latikɔnɔnna sa Marigin sanne ma, a
yi e masugusugu a xun sɛxɛne ra, na ngax-
akedenna Lasarusi nan yi furaxi. 3 Nanara,
a tadane yi xɛraan nasiga Yesu ma, e naxa,
"Marigina, i xɔyin bata fura." 4 Yesu to na
mɛ, a naxa, "Saya fure mi a ra. Ito ligaxi nɛn
alogo Ala xa binya. Alaa Dii Xɛmɛn binyama
nɛn fureni ito xɔn ma."
5 Marata nun a xunyɛn ɲaxalanmaan nun
Lasarusi yi rafan Yesu ma han! 6 Anu, a to
a mɛ fa fala a Lasarusi furaxi, a yi dɛnaxan
yi, a mɔn yi xii firin ti mɛnni. 7 Na xanbi ra,
a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "En xɛtɛ
Yudaya yamanani." 8 A xarandiine yi a fala a
xa, e naxa, "Karamɔxɔ, a munma bu singen
Yahudiyane yi waxi i magɔlɔn feni, i mɔn
waxi xɛtɛ feni mɛnna nin ba?" 9 Yesu yi e
yabi, a naxa, "Yanyin birin na, kɛnɛnna mi
na ba? Naxan na sigan ti yanyin na, na mi
dagalanma ayi amasɔtɔ a dunuɲa kɛnɛnna
toma. 10 Koni xa muxun sigan ti kɔɛɛn na,
a dagalanma ayi nɛn amasɔtɔ kɛnɛnna mi
na." 11 Yesu to na fala, a naxa, "En xɔyin
Lasarusi xiin nɛn, koni n xa sa a raxulun."
12 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, "Ma-
rigina, xa a xiin nɛn, a kɛndɛyama nɛn."
13 Koni Yesu yi Lasarusi faxa feen nan ma fe
falama nun. A xarandiine yi mirixi a ma,
a xixɔnla nan tun yi a ma. 14 Nanara, Yesu
yi falan makɛnɛn e xa, a naxa, "Lasarusi
faxaxin nan a ra. 15 Koni n bata sɛwa ɛ tan

* 10:34: Yaburin 82.6

ma fe ra bayo n mi yi a fɛma nun, alogo
ɛ xa dɛnkɛlɛya. En siga a fɛma." [16] Nayi,
Tomasi, naxan yi xili a "Gulunna," na yi a
fala xarandiin bonne xa, a naxa, "En fan xa
siga, alogo en birin xa sa faxa!"

Yesu nan nii rakisin fima

[17] Yesu to fa, a yi a kolon a Lasarusi
maluxunna bata yi xii naanin ti. [18] Betani
nun Yerusalɛn taan yi tagi so, fɔ kilo saxan
ɲɔxɔn. [19] Yahudiya wuyaxi bata yi fa nun
Marata nun Mariyama xunyɛ xɛmɛmaan
saya xɔntɔnna tideni e ma.

[20] Marata to a mɛ, a Yesu fama, a yi siga
a ralandeni koni Mariyama yi lu banxini.
[21] Marata yi a fala Yesu xa, a naxa, "N
Marigina, xa i yi be nun, n xunyɛn mi yi
faxɛ nun! [22] Koni n na a kolon, hali iki, i na
Ala maxandi fefe ra, a na ligama i xa nɛn."
[23] Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I xunyɛn mɔn
kelima nɛn sayani." [24] Marata yi a yabi, a
naxa, "N na a kolon a kelima nɛn sayani
dunuŋa raŋanni." [25] Yesu yi a fala a xa, a
naxa, "N tan nan marakeli tiin na sayani e
nun nii rakisin na. Naxan na dɛnkɛlɛya n
tan ma, hali a faxa, a nii rakisin sɔtɔma nɛn.
[26] Naxan na lu a nii ra a dɛnkɛlɛya n ma, na
mi faxɛ mumɛ! I laxi ito ra ba?" [27] Marata
yi a yabi, a naxa, "Ɔn Marigina, n laxi a ra
fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na,
Alaa Dii Xɛmɛna, naxan yi fama dunuŋa yi
nun."

[28] Marata na fala xanbini, a xɛtɛ, a yi a
xunyɛn Mariyama xili wundoni, a yi a fala
a xa, a naxa, "Karamɔxɔ be yi, a i xilima."
[29] Mariyama na mɛ waxatin naxan yi, a yi
keli mafurɛn, a sa a ralan. [30] Yesu munma
yi taan li nun, Marata a li dɛnaxan yi, a
yi mɛnna nin nun. [31] Yahudiyan naxanye
siga Mariyama xɔntɔndeni, ne a to waxatin
naxan yi Mariyama bata keli mafurɛn, a
mini, e yi bira a fɔxɔ ra. E yengi yi a ma,
a sigan gaburun dɛɛn nan na wugadeni.

[32] Mariyama Yesu fɛman li waxatin naxan
yi, a yi a to, a yi a xinbi sin a bun ma, a
naxa, "Marigina, xa i yi be nun, n xunyɛn
mi yi faxɛ nun!" [33] Yesu yi a to, a wugama,
Yahudiyan naxanye fan yi a fɔxɔ ra, ne fan
yi wugama, na yi a niin sunu han! [34] A yi
e maxɔdin, a naxa, "Ɛ a maluxunxi minɛn
yi?" E yi a yabi, e naxa, "Marigina, fa a
mato."

[35] Yesu yi wuga. [36] Na ma, Yahudiyane
naxa, "A bata a xanu kii naxan yi, ɛ
na mato!" [37] Koni nde naxa, "Ito xa mi
danxutɔɔn yɛɛn nabi ba? A mi yi a ligɛ nun,
Lasarusi nama faxa ba?"

Lasarusi rakeli fena sayani

[38] Yesu bɔŋɛn yi sunuxi, a siga gaburun
dɛɛn na. Faranna nan yi a ra nun, gɛmɛn
saxi a dɛɛn na. [39] Yesu yi e yamari, a
naxa, "Ɛ gɛmɛn ba a dɛ ra!" Faxa muxun
tadan ŋaxalanmaan Marata yi a fala a xa,
a naxa, "Marigina, a xirin nan fa minima
iki amasɔtɔ a maluxunna bata soge naanin
ti." [40] Yesu yi a fala a xa, a naxa, "N mi yi
a fala i xa nun fa fala xa i dɛnkɛlɛyaxi, i
Alaa binyen toma nɛn?" [41] Nayi, e gɛmɛn
ba na. Yesu yi a yɛɛ rate kore, a yi Ala
maxandi, a naxa, "N Fafe, n barikan birama
i xa amasɔtɔ i bata n xuiin mɛ. [42] N na a
kolon fa fala i n xuiin mɛma waxatin birin.
Koni n ni ito falama muxuni itoe nan ma
fe ra naxanye tixi be, alogo e xa la a ra fa
fala a i tan nan n xɛxi." [43] A to na fala, a yi
a xuini te, a naxa, "Lasarusi, mini!" [44] Faxa
muxun yi keli gaburun kui, a sanna nun a
yiine raxidixi kasangenna ra, a xunna fan
mafilinxi kasangenni. Yesu yi a fala e xa, a
naxa, "Ɛ a mafulun, ɛ a lu, a xa siga."

E wundo fena Yesu xili ma
Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2

[45] Nanara, Yahudiyan naxanye yi na
Mariyama xɔntɔndeni, Yesu feen naxan
liga, e to na to, e wuyaxi yi dɛnkɛlɛya a ma.
[46] Koni nde yi siga Farisi muxune fɛma. Yesu
feen naxan ligaxi, e sa na fala e xa.

[47] Nanara, saraxarali kuntigine nun Farisi
muxune yi kitisa yamaan xili bode toni,
e naxa, "En nanfe ligama? Xɛmɛni ito
kabanako fe wuyaxi ligama! [48] Xa en na a
lu iki, muxune birin dɛnkɛlɛyama a ma nɛn.
Romi kuntigine kelima nɛn, e yi en ma yire
sariŋanxin kala e nun en siyaan birin!"* [49] E
tan nde keden nan yi xili Kayafa, naxan yi
Saraxarali Kuntigi Singen na nun na ɲɛɛn
na, a yi a fala, a naxa, "Ɛ mi fefe kolon! [50] Ɛ
mi a kolon ba, fa fala a fisa muxu kedenna
xa faxa yamaan xa benun siyaan birin xa

* 11:48: Yesu a waxatini, Romi kaane Isirayila yamanan suxu nɛn yɛngɛni. Nayi, xa Yerusalɛn taani maxa ŋaxi ra, Romi kaane yi na yatɛma nɛn muruten na nun, e fa yɛngɛn so, e taan yirene kala. Na nan gaxu yi Isirayila kaane ma.

halagi?” [51] Anu, a mi na falaxi a yɛtɛ ma.
Kayafa to yi saraxarali kuntigiyani nun na
ɲɛɛn na, a waliyiya falan nan tixi na ra
fa fala Yesu xa faxa Yahudiyane siyaan xa.
[52] Koni na siyaan gbansanna xa mi a ra fɔ
Ala diin naxanye xuyaxi ayi, a yi ne findi
yama kedenna ra. [53] Nba, fɔlɔ na waxatin
ma, Yahudiya kuntigine yi Yesu faxa feni
tɔn. [54] Nanara, Yesu mi fa a masiga ti Yudaya
yamanani kɛnɛnni sɔnɔn koni a keli, a siga
taana nde yi tonbonna dɛxɔn ma, dɛnaxan
xili Efirami. E nun a xarandiine yi lu na yi.

[55] Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu
Lɔxɔn Sanla† bata yi maso. Muxu wuyaxi yi
keli na yamanani siga Yerusalɛn taani alogo
e xa sa e yɛtɛ rasariɲan benun sanla xa a li.
[56] E yi lu Yesu fenɲɛ. E yi malanxi Ala Batu
Banxini waxatin naxan yi, e yi lu e bode
maxɔdinɲɛ, e naxa, “Ɛ mirixi nanse ma? A
mi fɛ sanli ba?” [57] Saraxarali kuntigine nun
Farisi muxune bata yi yamarin fi, e naxa, xa
naxan Yesu yire kolon, a xa a yire ba alogo
e xa sa a suxu.

12

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma
Matiyu 26.6-13, Maraka 14.3-9

[1] A bata yi lu soge sennin benun Halagi
Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla xa a li, Yesu yi siga
Betani taani, Lasarusi yi dɔxi dɛnaxan yi,
Yesu naxan nakeli sayani. [2] E yi donseen
nafala a xa na yi. Lasarusi yi dɔxi Yesu fɛma
a dɛgedeni, Marata yi walima e xa. [3] Nba,
Mariyama yi latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn litiri
tagi tongo, naxan xili naradi, a yi a sa Yesu
sanne ma. A yi e masugusugu a xunsɛxɛn
na. Latikɔnɔnna xirin yi banxin suxu.
[4] Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandiina nde
naxan yi a yanfama, a a so yiini, na yi a
fala, a naxa, [5] “Nanfera latikɔnɔnni ito mi
matixi gbeti gbanan kɛmɛ saxan na, a so yi-
igelitɔne yii?” [6] A mi na falaxi fa fala a xam-
inxi yiigelitɔne fe ra, koni bayo muɲaden
nan yi a tan na nun. Gbeti bɛnbɛnla yi
ramaraxi a tan nan yii. A yi na gbetina nde
donma nun. [7] Koni Yesu naxa, “Fata a ra! A
ito maraxi n binbin maluxun lɔxɔn nan yɛɛ
ra. [8] Yiigelitɔne ɛ fɛma waxatin birin koni n
tan mi luma ɛ fɛma waxatin birin.”

E yi Lasarusi fan faxa feni tɔn

[9] Yahudiya wuyaxi yi a mɛ, a Yesu na yi.
E yi siga Yesu nun Lasarusi fan matodeni
Yesu naxan nakeli sayani. [10] Na ma, saraxar-
ali kuntigine yi Lasarusi fan faxa feni tɔn.
[11] Amasɔtɔ Yahudiya wuyaxi yi xɛtɛma e
fɔxɔ ra, e yi dɛnkɛlɛya Yesu ma Lasarusi a
fe ra.

*Yesu yi so Yerusalɛ*n taani
Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40

[12] Na xɔtɔn bode, yama gbeen naxan yi
faxi sanli, ne yi a mɛ, a Yesu fama Yerusalɛn
taani. [13] Nanara, e sa tugu yiine masɛgɛ, e sa
a ralan, e sɔnxɔ, e naxa, “Ala tantun! Naxan
fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala xa
Isirayila Mangan baraka!” [14] Yesu yi sofanla
to, a dɔxɔ a fari alo a sɛbɛxi Kitabuni kii
naxan yi, a naxa,
[15] “Siyon kaane, ɛ nama gaxu!
A mato, ɛ mangan fama.
A dɔxi sofali diin fari.”*

[16] A xarandiine mi yi na birin famuxi
singen, koni Yesu binya waxatin naxan yi,
nayi e yi a kolon a na feene yi sɛbɛxi a tan
nan ma fe ra, a e tan yɛtɛɛn bata yi na liga
a xa.

[17] Yamaan naxan yi Yesu fɛma a Lasarusi
xili gaburun na waxatin naxan yi, a yi
a rakeli sayani, ne birin yi lu na seren
bɛ. [18] Nanara, yamaan yi siga a ralandeni
amasɔtɔ e bata a mɛ Yesu kabanako feen
naxan ligaxi. [19] Farisi muxune yi a fala e
bode xa, e naxa, “Ɛ mi a to, en katan naxan
tima, a munanfan yo mi en ma! A mato,
dunuɲa muxune birin biraxi a fɔxɔ ra!”

*Gir*ɛkina ndee yi Yesu fen

[20] Girɛkina ndee bata yi siga sanli Ala
batudeni. [21] E fa Filipi fɛma naxan yi ke-
lixi Betasada taani Galile yamanani, e yi
maxɔdinna ti, e naxa, “Nxu Fafe, nxu waxi a
xɔn ma, nxu xa Yesu to.” [22] Filipi yi sa a fala
Andire xa, e firinna birin yi siga, e sa a fala
Yesu xa.

[23] Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxuna Dii
Xɛmɛn binya waxatin bata a li. [24] N xa

† 11:55: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

* 12:15: Sakari 9.9

ɲɔndin fala ɛ xa, fanni sansi kɛsɛn mi bira
bɔxɔni a yɛɛ maluxun, a mi wuyɛ ayi. Koni
xa a yɛɛ maluxun, a solima nɛn, a wuya ayi.
25 Muxu yo niin nafan a ma, a bɔnɔma a yi
nɛn, koni muxu yo a mɛ a niin na dunuŋa ito
yi, na a ramarama nɛn habadan nii rakisini.
26 Muxu yo waxi a xɔn ma, a xa wanla kɛ
n xa fɔ a xa bira n fɔxɔ ra nɛn. Nayi, n
dɛnaxan yi, n ma walikɛɛn fan luma nɛn
mɛnni. Muxu yo wanla kɛma n xa, n Fafe
Ala na binyama nɛn."

Yesu yi a faxa feen fala

27 Yesu naxa, "N bɔŋɛn tərɔxi na a ra iki. N
nanfe falama? N xa a fala ba, fa fala, 'N Fafe,
i nama tin waxatini ito xa n li?' Anu, n faxi
na nan ma. 28 N Fafe, i xinla binya!" Nayi,
fala xuiin yi keli kore naxan a fala, a naxa,
"N bata a binya, n mɔn a binyama nɛn."
29 Yamaan naxan yi tixi na, ne yi fala xuiin
mɛ, e naxa, "Galanna bata a xui ramini!"
Ndee naxa, "Malekan bata falan ti a xa!"
30 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Fala xuini ito
mi minixi n tan ma fe ra, fɔ ɛ tan ma fe ra.
31 Dunuŋa kitin bolon waxatin bata a li iki.
Ala dunuŋani ito kuntigi ɲaxin kedima nɛn
iki. 32 N na yite† bɔxɔn ma waxatin naxan yi,
n muxune birin mabandunma nɛn n ma."
33 A ito falaxi nɛn alogo a xa a faxa kiin yita
e ra. 34 Yamaan yi a yabi, e naxa, "Nxu bata
a kolon Sariya Kitabun xɔn, a Alaa Muxu
Sugandixin luma nɛn habadan. I tan a
falama nanfera fa fala a Muxuna Dii Xɛmɛni
tema nɛn? Nde Muxuna Dii Xɛmɛni ito ra?"
35 Yesu yi e yabi, a naxa, "Kɛnɛnna kanna
mɔn ɛ yɛ singen waxatidi tun. Kɛnɛnna ɛ
tagi waxatin naxan yi ɛ sigan ti, alogo dimin
nama so ɛ ma. Bayo naxan dimini, na mi
a sigaden kolon. 36 Kɛnɛnna kanna ɛ tagi
waxatin naxan yi, ɛ dɛnkɛlɛya a ma, alogo
ɛ xa findi kɛnɛnna muxune ra."

Yesu ito fala e xa waxatin naxan yi, a yi
siga, a a luxun e ma.

Yahudiyane mi tin dɛnkɛlɛyɛ

37 Hali a to kabanako fe wuyaxi liga e yɛɛ
xɔri, e mi la a ra. 38 Na liga nɛn alogo
Nabi Esayi fala xuiin xa kamali, a naxa,
"Marigina, nde laxi nxɔ falan na? Marigina
a sɛnbɛn makɛnɛn nde xa?"‡

39 Nanara, e mi yi nɔɛ dɛnkɛlɛyɛ bayo
Esayi mɔn naxa,
40 "A bata e yɛɛn danxu,
a yi e bɔŋɛn xɔdɔxɔ ayi,
alogo e yɛɛne nama toon ti,
e xaxinla nama feene famu,
a e nama maxɛtɛ,
Ala yi e rakɛndɛya."§
41 Esayi na falaxi nɛn, bayo a bata yi Yesu a
binyen to, a yi a tan nan ma fe falama.
42 Anu, hali yamaan kuntigine yɛ, muxu
wuyaxi dɛnkɛlɛya nɛn Yesu ma. Koni e mi
yi tinma a falɛ Farisi muxune fe ra alogo
e nama e ramini salideni. 43 A rafan e ma
muxune xa e binya benun Ala xa e binya.

Kitisana

44 Yesu yi a xuini te, a naxa, "Naxan na
dɛnkɛlɛya n ma, a mi dɛnkɛlɛyaxi n tan xan
tun ma fɔ naxan n xɛxi. 45 Muxu yo n to,
na bata n xɛ muxun fan to. 46 N bata fa
dunuŋa yi alo kɛnɛnna kanna. Naxan na
dɛnkɛlɛya n ma, na mi luyɛ dimini. 47 Muxu
yo n ma falan mɛ, a mi a suxu, n tan xa
mi a yalagima. Amasɔtɔ n mi faxi dunuŋa
muxune yalagideni, fɔ e rakisideni. 48 Naxan
na a mɛ n na, a mi tin n ma falane suxɛ.
N ma falan na kanna yalagima nɛn lɔxɔ
dɔnxɛni. 49 Amasɔtɔ n mi falan tima n yɛtɛ
xan ma fe ra fɔ n Fafe Ala naxan n xɛxi. Na
nan n ma fala tixine yamarima n ma. 50 N
na a kolon fa fala a yamarin findima nɛn
habadan nii rakisin na. N falan tiin nɛn alo
n Fafe Ala a yamarixi n ma kii naxan yi."

13

Yesu yi a xarandiine sanne maxa

1 Nba, na xɔtɔn bode, Halagi Tiin Dangu
Lɔxɔn Sanla nan yi a ra. Yesu yi a kolon fa
fala a keli waxatin bata a li dunuŋa yi, siga
a Fafe Ala konni. A gbee muxun naxanye yi
dunuŋa yi, a yi ne xanu waxatin birin, a yi
e xanu han a raŋanna.
2 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yinna
Manga Setana bata yi yelin soɛ Simɔn ma
dii xɛmɛn Yudasi Isakariyoti bɔŋɛni a xa
Yesu yanfa, a a so yiini. 3 Yesu yi a kolon
fa fala Fafe Ala bata feen birin sa a sɛnbɛni.
A yi a kolon fa fala a fataxi Ala nan na, a
mɔn sigama Ala nan ma. 4 Nanara, e to yi

† 12:32: Yesu yite nɛn a yelin xanbini gbangbanŋɛ wudin ma. A mɔn yi te ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma. A mato Yoni 3.14 kui. ‡ 12:38: Esayi 53.1 § 12:40: Esayi 6.9-10

e dɛgema, a yi keli, a yi a doma gbeen ba
a ma, a dugin xidi a tagi. [5] Na xanbi ra, a yi
igen sa ige sa seen kui, a yi fɔlɔ a xarandiine
sanne maxɛ. Dugin naxan yi xidixi a tagi,
a yi e sanne masugusugu na ra. [6] A yi fa
Simɔn Piyɛri fɛma, na yi a fala a xa, a naxa,
“Marigina, i tan nan n sanna maxama ba?”

[7] Yesu yi a yabi, a naxa, “I mi a kolon n
naxan ligama iki, koni i fama a kolondeni
nɛn.” [8] Piyɛri yi a fala, a naxa, “I tan mi
n sanna maxɛ mumɛ!” Yesu yi a yabi a
naxa, “Xa n mi i sanna maxa, i mi findɛ
n ma xarandiin na.” [9] Simɔn Piyɛri yi a
yabi, a naxa, “Marigina, i nama n sanna
gbansanna maxa nayi, koni e nun n yiine
nun n xunna!” [10] Yesu yi a yabi, a naxa,
“Naxan bata a gbindin maxa, na mako mi
fa a maxan ma fɔ a sanne, bayo a sariɲan. Ɛ
fan sariɲan, koni ɛ birin mi a ra.” [11] Yesu yi
a yanfa muxun kolon. Nanara, a yi a fala, a
naxa, “Ɛ birin mi sariɲan.”

[12] Yesu yelin e sanne maxɛ waxatin naxan
yi, a yi a doma gbeen nagodo a ma, a mɔn
yi sa dɔxɔ a funfuni. A yi e maxɔdin, a
naxa, “N naxan ligaxi ito ra, ɛ na famunxi
ba? [13] Ɛ n tan xilima fa fala ‘Karamɔxɔ’ e
nun ‘Marigina.’ Na falan lanxi amasɔtɔ na
nan n tan na. [14] Xa n tan ɛ Marigin nun ɛ
karamɔxɔn bata ɛ sanne maxa, ɛ tan fan xa
ɛ bode sanne maxa. [15] N misaala yitaxi ɛ ra
nɛn, alogo ɛ xa a liga alo n na a ligaxi kii
naxan yi. [16] N xa ɲɔndin fala ɛ xa, konyin mi
gbo a kanna xa, xɛraan mi gbo a xɛ muxun
xa. [17] Ɛ bata feni itoe kolon iki, sɛwana ɛ xa,
xa ɛ lu na ligɛ!”

[18] “N mi falan tima ɛ birin ma fe ra. N
bata naxanye sugandi, n ne kolon. Koni fɔ
Kitabun fala xuiin xa rakamali nɛn, a naxa,
‘Nxu nun naxan donseen donma nxu bode
xɔn, na bata keli n xili ma.’* [19] N ni ito
falama ɛ xa iki benun a xa liga. Nayi, a na
liga waxatin naxan yi, ɛ lama a ra nɛn, fa
fala, ‘N tan nan a ra, naxan na yi.’ ”†

[20] “N xa ɲɔndin fala ɛ xa. Naxan na n ma
xɛrani suxu, na bata n fan yisuxu. Naxan
na n tan yisuxu, na kanna bata Ala yisuxu
naxan n xɛxi.”

Yudasi Yesu yanfama nɛn

Matiyu 26.20-25, Maraka 14.17-21, Luka 22.21-23

[21] Yesu ito fala waxatin naxan yi, a niin yi
sunu! A yi sereya falani ito ti, a naxa, “N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ tan nde keden n yanfama
nɛn, a n so yiini yati!” [22] A xarandiine yi
e bode mato, e mi yi a kolon a yi muxun
naxan ma. [23] Yesu a xarandii keden yi na,
a yi naxan xanuxi kati, na yi dɔxi a dɛxɔn
ma. [24] Simɔn Piyɛri yi a yiin maliga na xa, a
naxa, “A maxɔdin, a nde a fe falama.” [25] Na
xarandiin yi a maso Yesu ra, a yi a maxɔdin,
a naxa, “N Marigina, nde na ra?” [26] Yesu yi
a yabi, a naxa, “N na donseen sin sabini, n
na a so naxan yii, na kanna nan a ra.” Awa,
a donseen sin sabini, a yi a so Simɔn ma
dii xɛmɛn Yudasi Isakariyoti yii. [27] Yudasi
donseen nasuxina, Setana yi so a yi sa! Yesu
yi a fala a xa, a naxa, “I naxan ligama, na liga
mafurɛn.” [28] Yesu naxan fala a xa, bonna
naxanye yi dɔxi e dɛgedeni, ne sese mi yi
na famunxi. [29] Bayo Yudasi nan yi e gbetin
marama, ndee yengi yi lu a ma, a Yesu bata
a fala a xa, a xa sa sena ndee sara sanla fe
ra. Hanma a xa sa sena nde so yiigelitɔne
yii. [30] Yudasi yi na donseen nasuxu, a mini
na sa! Kɔɛɛn nan yi a ra.

Sariya nɛnɛna fe

[31] Yudasi siga waxatin naxan yi, Yesu
naxa, “Iki, n tan Muxuna Dii Xɛmɛna
binyen bata makɛnɛn, Alaa binyen fan bata
makɛnɛn n barakani. [32] Xa Alaa binyen bata
makɛnɛn n tan barakani, Ala yɛtɛna n tan
Muxuna Dii Xɛmɛna binyen makɛnɛnma
nɛn mafurɛn!”

[33] “N ma diine, n mi buma ɛ fɛma sɔnɔn. Ɛ
n fenma nɛn, koni n naxan fala Yahudiyane
xa, n na nan falama ɛ fan xa, n naxa, ‘N
sigama yiren naxan yi, ɛ mi nɔɛ sigɛ na yi.’
[34] N yamari nɛnɛn nan soma ɛ yi, ɛ bode
xanu. Ɛ ɛ bode xanu alo n na ɛ xanuxi kii
naxan yi. [35] Ɛ na ɛ bode xanu, muxune birin
ɛ kolonma n ma xarandiine ra na nan xɔn.”

Yesu yi Piyɛri rakolon

Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34

---

* 13:18: Yaburin 41.10 † 13:19: A sɛbɛxi Xɔrɔyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yɛtɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yɛtɛɛn xili nɛn “N Na Yi.” Nayi, Yesu a falani ito bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 1.1 kui.

36 Simɔn Piyɛri yi a maxɔdin, a naxa,
"Marigina, i sigan minɛn yi?" Yesu yi a
yabi, a naxa, "N sigama dɛnaxan yi, i mi
nɔɛ sigɛ n fɔxɔ ra mɛnni iki, koni i sigama
n fɔxɔ ra nɛn waxati famatɔni." 37 Piyɛri yi a
maxɔdin, a naxa, "Marigina, nanfera, n mi
nɔɛ birɛ i fɔxɔ ra iki? N faxɛ nɛn i ya fe ra!"
38 Yesu yi a yabi, a naxa, "I faxɛ n ma fe ra
ba? N xa ɲɔndin fala i xa, benun dontonne
xa wuga waxatin naxan yi, i ya falama nɛn
dɔxɔŋa ma saxan fa fala i mi n kolon."

14

Kiraan nan Yesu ra

1 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ bɔŋɛn
nama tɔrɔ, ɛ dɛnkɛlɛya Ala ma, ɛ dɛnkɛlɛya
n tan fan ma. 2 Banxi wuyaxi n Fafe Ala
konni. Xa a mi yi na kiini, n yi a falama ɛ
xa nɛn nun. N sigama n xa sa yirena nde
yitɔn ɛ xa na yi. 3 N na sa yirena nde yitɔn ɛ
xa, n mɔn fama nɛn, n yi siga ɛ ra n yii alogo
n dɛnaxan yi, ɛ fan yi sa lu mɛnni. 4 N sigan
dɛnaxan yi, ɛ mɛn kiraan kolon."

5 Tomasi yi a fala a xa, a naxa, "Marigina,
nxu mi i sigaden kolon, nxu na kiraan
kolonma di?" 6 Yesu yi a yabi, a naxa,
"Kiraan nan n tan na, e nun ɲɔndina e nun
nii rakisina. Muxu yo mi sigɛ n Fafe Ala ma
n tan ma sabuyaan xanbi. 7 Xa ɛ n tan kolon,
ɛ n Fafe fan kolonma nɛn. To xanbi ra, ɛ
bata a kolon, ɛ bata a to."

8 Filipi yi a fala a xa, a naxa, "Marigina,
Fafe Ala yita nxu ra, na nan nxu wasama."
9 Yesu yi a yabi, a naxa, "Filipi, en bata bu en
bode fɛma kati! Han to, i mi n kolon? Muxu
yo na n to, na kanna bata Fafe Ala to. I tan
a falama nanfera fa fala a n xa Fafe Ala yita
ɛ ra? 10 Filipi, i mi laxi a ra ba, fa fala n Fafe
Ala yi, Fafe Ala n fan yi? N falan naxanye
tima ɛ xa, n gbee mi ne ra. Koni n Fafe Ala
naxan luma n tan yi, na nan a wanla kɛma.
11 Ɛ dɛnkɛlɛya a ma fa fala n Fafe Ala yi, Fafe
Ala n fan yi. Hanma ɛ dɛnkɛlɛya kabanako
fe wanli itoe xɔn."

12 "N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan na
dɛnkɛlɛya n ma, na feene ligama nɛn alo
n naxanye ligama. A yɛtɛɛn feene ligama
nɛn naxanye gbo itoe xa, amasɔtɔ n sigama
n Fafe Ala fɛma. 13 Ɛ na Ala maxandi fefe
ra n tan xinli, n na ligama ɛ xa nɛn alogo
n Fafe Alaa binyen xa mayita a Dii Xɛmɛn
barakani. 14 Xa ɛ n xandi fefe ra n xinli, n na
ligama ɛ xa nɛn.*"

Alaa Nii Sariŋanxin fa fena

15 "Xa ɛ n xanuxi, ɛ n ma yamarine suxu.
16 N Fafe Ala maxandima nɛn, a yi Mali Ti
gbɛtɛ so ɛ yii naxan luma ɛ fɛma habadan.
17 Alaa Nii Sariŋanxin nan a ra, ɲɔndin
kanna. Dunuŋa muxune mi nɔɛ na sɔtɛ
amasɔtɔ e mi nɔɛ a toɛ, e mi a kolonŋɛ. Koni
ɛ tan a kolon amasɔtɔ a luma nɛn ɛ fɛma, a
mɔn yi lu ɛ yi. 18 N mi ɛ luyɛ alo kiridine,
n mɔn fama nɛn ɛ fɛma. 19 Ndedi nan fa
luxi, dunuŋa muxune mi fa n toma sɔnɔn
koni ɛ tan n toma nɛn. Bayo n tan bata niin
kisin sɔtɔ, ɛ fan nii rakisin sɔtɔma nɛn. 20 Na
waxatin na a li, ɛ a kolonma nɛn, a n Fafe
Ala yi, ɛ tan fan n tan yi alo n tan ɛ yi kii
naxan yi. 21 Muxu yo n ma yamarine sɔtɔ, a
yi e suxu, na nan bata n xanu. Muxu yo n
xanu, n Fafe Ala fan na kanna xanuma nɛn,
n tan fan yi a xanu, n yi n yɛtɛ yita a ra."

22 Yudasi bonna, Yudasi Isakariyoti mi
naxan na, na yi a fala, a naxa, "Marigina,
nanfera i lan i xa i yɛtɛ yita nxu ra, koni i
mi i yɛtɛ yitɛ dunuŋa muxune ra?" 23 Yesu
yi a yabi, a naxa, "Muxu yo n xanu, na n ma
falan suxuma nɛn. N Fafe Ala fan yi a xanu,
n tan nun n Fafe Ala yi siga a fɛma, nxu yi
nxu konni tɔn a fɛma. 24 Muxu yo mi n xanu,
na mi n ma falan suxɛ. Ɛ bata falan naxan
mɛ, n gbee fala mi na ra. N Fafe Ala naxan
n xɛxi, na nan gbee na ra."

25 "N to yi ɛ fɛma, nanara, n falani itoe ti ɛ
xa. 26 Koni Mali Tiina, Alaa Nii Sariŋanxina,
Fafe Ala naxan nafama ɛ ma n xinli, na ɛ
xaranma nɛn feen birin ma. N feen naxan
birin falaxi ɛ xa, a ne birin nabirama nɛn ɛ
ma."

27 "N bata bɔŋɛ xunbenla lu ɛ yi. N bata n
ma bɔŋɛ xunbenla fi ɛ ma. N mi a fixi ɛ ma
alo dunuŋa kiin tima kii naxan yi. Ɛ bɔŋɛn
nama tɔrɔ, ɛ nama gaxu. 28 Ɛ bata n ma falan
mɛ, n naxa, 'N sigama koni n mɔn fama ɛ
fɛma nɛn.' Xa ɛ yi n xanuxi, ɛ yi sɛwama
nɛn n siga feen na n Fafe Ala konni amasɔtɔ
a gbo n tan xa. 29 N feni itoe falama ɛ xa
nɛn iki benun a xa liga. Nanara, a na liga
waxatin naxan yi, ɛ dɛnkɛlɛyama nɛn. 30 N
mi fa buma falan tiyɛ ɛ fɛma sɔnɔn, amasɔtɔ
dunuŋa ito kuntigi ɲaxin fama. Sese mi a ra
n tan yi. 31 Koni dunuŋa xa a kolon fa fala n

* 14:14: Ala maxandi feni ito mɔn sɛbɛxi Yoni 15.16 nun 16.23-26 nun 15.7 kui.

bata n Fafe Ala xanu. Nanara, n feen birin ligama alo a n yamarixi kii naxan yi. Ɛ keli, ɛ fa, en siga.”

15

*Ɲ*ɔndin binla nan Yesu ra

1 Yesu yi a fala, a naxa, “N tan nan ɲɔndin binla ra alo wudin binla. N Fafe Ala nan nakɔɔn kanna ra. 2 Wudi yiin naxanye birin n tan wudi binla ma, xa na naxanye mi bogi, Fafe Ala ne bama nɛn n ma. Naxanye birin bogima, a ne rasariɲanma nɛn alogo e mɔn xa bogi dangu a singen na. 3 N falan naxan tixi ɛ xa, na bata ɛ sariɲan iki. 4 Ɛ lu n tan yi, n fan yi lu ɛ yi. Wudi yiin mi nɔɛ bogɛ a yɛtɛ ra, xa a mi a binla ma. Ɛ fan na kii nin, xa ɛ mi lu n tan yi. 5 N tan nan wudin binla ra, a yiine nan ɛ tan na. Naxan na lu n tan yi, n tan fan luma nɛn na kanni, a yi bogi wuyaxi ti a kɛwanli.* Amasɔtɔ ɛ mi nɔɛ sese ligɛ n tan xanbi. 6 Xa muxun naxan mi lu n tan yi, na rawolima ayi nɛn alo wudi yiina, a xara. Na wudi yii sifane malanma nɛn, e sa tɛɛni, e gan. 7 Xa ɛ lu n tan yi, n ma falan yi lu ɛ yi, ɛ na n xandi sese yi, ɛ na sɔtɔma nɛn. 8 Ɛ na findi n ma xarandiine ra, ɛ yi bogi wuyaxi ti ɛ kɛwanli, na nan n Fafe Alaa binyen makɛnɛnma.”

9 “N Fafe Ala n xanuxi kii naxan yi, n fan bata ɛ xanu na kiini. Ɛ lu n ma xanuntenyani. 10 Xa ɛ n ma yamarine suxu, ɛ luma nɛn n ma xanuntenyani alo n fan n Fafe Alaa yamarin suxi kii naxan yi, n lu a xanuntenyani. 11 N ni ito falaxi ɛ xa nɛn alogo n ma sɛwan xa lu ɛ yi, ɛ sɛwan yi dɛfe.”

12 “N ma yamarin nan ito ra, ɛ bode xanu alo n na ɛ xanuxi kii naxan yi. 13 Xanuntenyaan mi muxu yo yi dangu ito ra fa fala a xa faxa a xɔyine fe ra. 14 Xa ɛ n ma yamarine suxu, n xɔyine nan ɛ tan na. 15 N mi fa a falama ɛ ma sɔnɔn fa fala walikɛne amasɔtɔ walikɛɛn mi a kolon a kuntigin naxan ligama. Koni n fa ɛ xili bama nɛn, ‘n xɔyine’ amasɔtɔ n naxan birin mɛxi n Fafe Ala ra, n bata na yɛba ɛ xa. 16 Ɛ tan mi n sugandixi koni n tan bata ɛ sugandi, n yi ɛ ti a ra a ɛ xa siga, ɛ sa bogi wuyaxi ti ɛ kɛwanle xɔn, bogin naxanye luma a ra habadan alogo ɛ na fefe maxandi n xinli, n Fafe Ala xa na fi ɛ ma. 17 N ma yamarin nan ito ra, ɛ bode xanu.”

*Dunu*ɲa muxune ɛ raɲaxuma nɛn

18 “Xa dunuɲa muxune ɛ raɲaxu, ɛ xaxili lu a xɔn ma fa fala a e n singe nan naɲaxu. 19 Xa dunuɲa muxun nan yi ɛ tan na nun, dunuɲa muxune yi ɛ xanuma nɛn alo e kon kaane. Koni n bata ɛ sugandi keli dunuɲa muxune tagi. E gbee mi fa ɛ tan na. Na nan a ligaxi dunuɲa muxune ɛ raɲaxuxi. 20 N naxan falaxi ɛ xa, ɛ xaxili lu na xɔn ma, n naxa, ‘Konyin mi gbo a kanna xa.’ Xa e bata n tan bɛsɛnxɔnya, e ɛ fan bɛsɛnxɔnyama nɛn. Xa e bata n ma falan suxu, e ɛ fan gbeen suxuma nɛn. 21 Koni e ito birin ligama ɛ ra nɛn amasɔtɔ n gbeen nan ɛ tan na, bayo e mi n xɛ muxun kolon. 22 Xa n mi yi fa nun, n fa falan ti e xa, e mi yi yatɛma yulubi tongone ra nun. Koni iki, mawuga yo mi fa e xa yulubina fe ra sɔnɔn. 23 Muxu yo n tan naɲaxu, na kanna bata n Fafe Ala fan naɲaxu. 24 Xa n mi yi kabanako fe wanle kɛ e tagi nun, muxu gbɛtɛ munma yi naxanye liga singen, e mi yi yatɛn yulubi tongone ra nun. Koni iki, n naxan ligaxi, e bata na to. Hali na, e n tan nun n Fafe Ala raɲaxuxi. 25 Koni naxan sɛbɛxi e Sariya Kitabun kui, fɔ na xa kamali nɛn, a naxa, ‘E bata n tan naɲaxu fuuni.’† ”

26 “Mali Tiin na fa, n naxan nafama sa keli Fafe Ala fɛma, Alaa Nii Sariɲanxina, ɲɔndin kanna, na n ma fe sereyaan bama nɛn. 27 Ɛ tan fan n ma fe sereyaan bama nɛn amasɔtɔ ɛ yi n fɔxɔ ra nun xabu a fɔlɔni.”

16

1 “N ni ito birin falaxi ɛ xa nɛn alogo ɛ nama bira tantanni. 2 E ɛ kedima nɛn salide banxine yi. Nba, waxatina nde fama, xa muxu yo ɛ faxa, na kanna a mirima nɛn fa fala a bata Alaa wanla kɛ. 3 E feni itoe ligama ɛ ra nɛn amasɔtɔ e mi n tan kolon, e mi n Fafe Ala fan kolon. 4 Koni n bata feni itoe fala ɛ xa. Nanara, e nɛma feni itoe ligɛ ɛ ra waxatin naxan yi, n ma falane rabirama ɛ ma nɛn. N munma yi feni itoe fala ɛ xa nun a singeni amasɔtɔ n yi ɛ fɛma.”

*Alaa Nii Sari*ɲanxin wanla fe

* 15:5: Wudi faɲin bogi faɲin nan tima. Adamadi faɲin fan kɛwali faɲin nan ligama. Na luxi nɛn alo wudin nun a bogina. Na feen mɔn sɛbɛxi Galati 5.22 kui. † 15:25: Yaburin 35.19 nun 69.5

5 "Koni iki, n sigama n xɛ muxun fɛma
koni ɛ tan sese mi n maxɔdinma fa fala, 'I
sigan minɛn yi?' 6 Koni xabu n na a fala ɛ xa,
ɛ bɔŋɛn bata rafɔrɔ. 7 Hali na, n xa ɲɔndin
fala ɛ xa, a fisa ɛ ma n siga. Amasɔtɔ xa n
mi siga, Mali Tiin* mi fama ɛ fɛma. Koni
xa n siga, n Mali Tiin nafama ɛ ma nɛn. 8 A
na fa, a dunuŋa muxune tantanna yitama
e ra nɛn lan yulubin nun tinxinyaan nun
Ala kiti bolonna ma. 9 Yulubina, amasɔtɔ
e mi dɛnkɛlɛyaxi n tan ma. 10 Tinxinyana,
amasɔtɔ n sigama n Fafe Ala konni, ɛ mi
fa n toma sɔnɔn. 11 Kiti bolonna, amasɔtɔ
dunuŋa kuntigi ɲaxin bata yelin yalagɛ."
12 "Fe wuyaxi n kui, n naxanye falɛ ɛ xa,
koni e mi xanŋɛ ɛ ma iki. 13 Koni Alaa Nii
Sariŋanxina, ɲɔndin kanna na fa, a ɛ tima
nɛn ɲɔndin birin kiraan xɔn. A mi a yɛtɛ
sagoon xan falama. Koni a naxan mɛma, a
na nan falama ɛ xa. A yi fe famatɔne rali
ɛ ma. 14 A n tan binyama nɛn amasɔtɔ a na
naxan sɔtɔ n tan yii, a na nan nalima ɛ ma.
15 N gbeen nan n Fafe Ala yii seene birin na.
Nanara, n naxa, 'Alaa Niin na naxan sɔtɔ n
yii, a na nan nalima ɛ ma.' "

Bɔŋɛ rafɔrɔn yi masara sɛwan na

16 Awa, Yesu yi a fala, a naxa, "Ndedi mɔn
luxi, ɛ mi fa n toma, koni na waxatidin na
dangu ɛ mɔn n toma nɛn."
17 A xarandiina ndee yi a fala e bode tagi,
e naxa, "Ito bunna di? Fa fala, 'Ndedi mɔn
luxi, ɛ mi fa n toma, koni na waxatidin na
dangu, ɛ mɔn n toma nɛn?' A mɔn naxa, a
sigama a Fafe fɛma." 18 E yi a falama, e naxa,
"A nanse falama ito ra, a naxa, 'Waxatidi?'
En mi a kolon a naxan falama."
19 Yesu to a kolon fa fala e yi waxi a
maxɔdin feni, a yi a fala e xa, a naxa, "N
naxan falaxi ɛ xa fa fala, 'Ndedi mɔn luxi, ɛ
mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu,
ɛ mɔn n toma nɛn' ɛ ɛ bode maxɔdinma
na nan ma ba? 20 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ
wugama nɛn, ɛ sunu koni dunuŋa muxune
sɛwama nɛn. Ɛ bɔŋɛn nafɔrɔma nɛn koni
ɛ bɔŋɛ rafɔrɔn findima nɛn sɛwan na. 21 Xa
ɲaxanla diin barima waxatin naxan yi, a
niini suxuma a ma nɛn kati, amasɔtɔ a
waxatin nan na ra. Koni a na diin sɔtɔ
waxatin naxan yi, a ɲinanma nɛn a tɔrɔn
birin na, a sɛwa amasɔtɔ a bata diin sɔtɔ
dunuŋa yi. 22 Ɛ tan fan na kii nin. Ɛ bɔŋɛn
nafɔrɔxi iki koni n mɔn ɛ toma nɛn. Ɛ bɔŋɛn
yi rafe sɛwan na. Muxu yo mi nɔɛ ɛ sɛwan bɛ
ɛ yii. 23 Na waxatin na a li, ɛ mi n maxɔdinŋɛ
fefe ra. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ na n Fafe Ala
maxandi fefe ra n tan xinli, a na fima ɛ ma
nɛn. 24 Han iki, ɛ munma Ala maxandi fefe ra
n xinli singen. Ɛ xandin ti, ɛ a sɔtɔma nɛn
alogo ɛ sɛwan xa dɛfe."

Yesu bata dunuŋa nɔ

25 "N bata yi feni itoe fala ɛ xa sandani.
Koni waxatina nde fama, n mi fa falan
tima ɛ xa na kiini, koni n nan n Fafe a fe
makɛnɛnma ɛ xa nɛn na waxatini. 26 Na
waxatin na a li, ɛ Ala maxandima nɛn n
xinli. N mi a falama a n tan nan n Fafe
maxɔdinma ɛ xa. 27 Na mi a ra. Amasɔtɔ Fafe
Ala bata ɛ xanu bayo ɛ bata n tan xanu, ɛ
bata la a ra fa fala n kelixi Ala nan ma. 28 N
kelixi n Fafe Ala nan fɛma, n fa dunuŋa ito
yi. Iki n kelima dunuŋa yi, n siga n Fafe Ala
fɛma."
29 A xarandiine yi a fala, e naxa, "A mato,
i falan tima nxu xa kɛnɛnna nin iki, i mi fa
sanda sama sɔnɔn. 30 Nxu bata a kolon iki fa
fala i feen birin kolon. Nanara, i mako mi
a ma a muxe xa maxɔdinna ti. Nayi, nxu
bata la a ra fa fala i kelixi Ala nan fɛma."
31 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ bata la a ra iki
ba? 32 Waxatina a limaan ni i ra, a bata a li, ɛ
birin xuyama ayi nɛn na waxatini, ɛ birin yi
siga ɛ konne yi. Ɛ yi n keden peen lu. Koni
n keden mi a ra amasɔtɔ n Fafe Ala n fɛma.
33 N feni itoe falaxi ɛ xa nɛn alogo ɛ xa bɔŋɛ
xunbenla sɔtɔ n tan barakani. Ɛ tɔrɔma nɛn
dunuŋani ito yi, koni ɛ wɛkilɛ! N tan bata
dunuŋa nɔ."

17

Yesu yi Ala maxandi

1 Yesu yelin na falɛ waxatin naxan yi, a
yi a yɛɛ rate kore, a naxa, "N Fafe, waxatin
bata a li. I ya Dii Xɛmɛna binyen makɛnɛn
alogo i ya Dii Xɛmɛn xa i binya. 2 I bata
sɛnbɛn fi n tan ma adamadiine birin xun na,
a n xa habadan nii rakisin fi muxune ma i
naxanye soxi n yii. 3 Habadan nii rakisin nan
ito ra, a e xa i tan Ala keden peen nan kolon
e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina i naxan
xɛxi. 4 N bata i ya binyen makɛnɛn dunuŋa
yi. I wanla naxan soxi n yii, n bata yelin

* 16:7: Mali Tiini ito findixi Alaa Nii Sariŋanxin nan na. A mi nɔɛ findɛ adamadi yo ra bayo a luma nɛn dɛnkɛlɛya muxune bɔŋɛni. Na feen sɛbɛxi Yoni 14.17 kui.

na ra. [5] N Fafe, iki n ma binyen makɛnɛn
i yɛtagi, binyen naxan yi n yii i fɛma nun
benun dunuɲa xa da."

[6] "I muxun naxanye fixi n ma dunuɲa yi,
n bata i makɛnɛn ne xa. I gbeen nan yi e tan
na. I bata e so n tan yii, e yi i ya falan suxu.
[7] E bata a kolon iki fa fala i seen naxan birin
fixi n ma, ne kelixi i tan nan yii. [8] I falan
naxan tixi n xa, n bata na fala e xa, e yi a
suxu. E bata a kolon yati, fa fala n kelixi i
tan nin. E bata la a ra fa fala i tan nan n
xɛxi."

[9] "N ni i tan Ala maxandima e xa. N mi i
maxandima dunuɲa muxune birin xan xa
fɔ i muxun naxanye soxi n yii amasɔtɔ i
gbeen nan ne ra. [10] Naxanye birin n yii, i
gbeen nan ne ra. I gbeen naxanye birin
na, n gbeen nan ne ra. N binyaxi e tan
xɔn. [11] Iki n sigama i fɛma, n mi fa luma
dunuɲa yi sɔnɔn koni e tan mɔn dunuɲa
yi. N Fafe sariɲanxina, i xinla naxan fixi n
ma, e ratanga na xinla sɛnbɛni alogo e xa
findi kedenna ra, alo en tan findixi kedenna
ra kii naxan yi. [12] N yi e fɛma waxatin
naxan yi, i xinla naxan so n yii, n na e
ratanga na xinla sɛnbɛn nan xɔn, n yi e
kantan. Hali keden mi lɔ ayi, fɔ halagin yi
ragidixi naxan ma, alogo Kitabun sɛbɛnla
xa kamali. [13] Iki n sigama i fɛma, n bata feni
itoe fala dunuɲa muxune xa alogo e xa n
ma sɛwa dɛfexin sɔtɔ e bɔŋɛni. [14] N bata
i ya falan nali e ma koni dunuɲa muxune
bata e raŋaxu amasɔtɔ dunuɲa gbee mi e
tan na alo dunuɲa gbee to mi n tan na. [15] N
mi i mafanma fa fala i xa e ba dunuɲa yi
koni n ni i mafanma nɛn, i xa e ratanga Fe
Ɲaxin Kanna ma. [16] Dunuɲa gbee mi e ra alo
dunuɲa gbee to mi n tan na. [17] E rasariɲan
ɲɔndin xɔn. I ya falan nan ɲɔndin na. [18] I n
xɛxi dunuɲa yi kii naxan yi, n fan bata e xɛ
dunuɲa yi na kiini. [19] N bata n yɛtɛ rasariɲan
e fe ra alogo e fan xa rasariɲan ɲɔndin xɔn."

[20] "N mi i maxandima e tan xan tun ma
fe ra, koni fɔ e nun muxun naxanye fan
dɛnkɛlɛyama n ma e fala xuiin xɔn ma
[21] alogo e birin xa findi muxu kedenna ra,
alo i tan n tan yi kii naxan yi, e nun n fan
i tan yi kii naxan yi. N Fafe, e fan xa findi
kedenna ra en tan yi alogo dunuɲa muxune
xa la a ra fa fala i tan nan n xɛxi. [22] I binyen
naxan soxi n yii, n fan bata na so e yii, alogo
e fan xa findi kedenna ra alo n tan nun i
tan kedenna ra kii naxan yi, [23] n tan e tan
yi, i tan fan n tan yi. E xa findi kedenna
ra ngaxakedenya kamalixini alogo dunuɲa
muxune xa a kolon fa fala i tan nan n xɛxi,
a i bata e xanu alo i n xanuxi kii naxan yi.
[24] N Fafe, i bata e so n yii. N dɛnaxan yi, n
waxi a xɔn ma, e fan xa siga n fɔxɔ ra mɛnna
nin, alogo e xa n ma binyen to, i binyen
naxan fixi n ma, bayo i n xanuxi nɛn benun
dunuɲa xa da. [25] N Fafe tinxinxina, dunuɲa
muxune mi yi i kolon, koni n tan i kolon, e
fan bata a kolon a i tan nan n xɛxi. [26] N bata
a liga, e yi i kolon. N na ligama nɛn, alogo i
n xanuxi xanuntenyaan naxan na, na xa lu
e tan fan yi, n tan fan yi lu e yi."

18

Yesu suxu fena
Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53

[1] Yesu yelin Ala maxandɛ waxatin naxan
yi, e nun a xarandiine yi siga, e sa dangu
Kedirɔn lanbanna fɔxɔ kedenni, oliwi wudi
bili nakɔɔn yireni, e nun a xarandiine sa
so dɛnaxan yi. [2] Yudasi naxan Yesu yanfa,
a a so yiini, na yi mɛnna kolon amasɔtɔ
Yesu nun a xarandiine yi darixi e malanɲɛ
mɛnna nin. [3] Yudasi yi fa nakɔni, e nun
Romi sofa ganla nun Yahudiyane kantan
muxune, saraxarali kuntigine nun Farisi
muxune naxanye xɛxi. Xaye dɛgɛne nun
lɛnpune nun yɛngɛ so seene yi e yii.

[4] Feen naxanye fama ligadeni Yesu ra, a
yi ne birin kolon. Yesu yi fa e fɛma, a yi e
maxɔdin, a naxa, "Ɛ nde fenma?" [5] E yi a
yabi, e naxa, "Nxu Yesu Nasarɛti kaan nan
fenma." Yesu naxa, "N tan ni i ra." Yudasi
naxan a yanfama, a a so yiini, na fan yi tixi
e tagi. [6] Yesu to a fala, a naxa, "N tan ni i ra,"
e xɛtɛ e xanbi ra, e bira.

[7] Yesu mɔn yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ nde
fenma?" E yi a fala, e naxa, "Yesu Nasarɛti
kaana." [8] Yesu yi a fala, a naxa, "N bata yi
a fala ɛ xa, a n tan ni i ra. Xa ɛ n tan nan
fenma, ɛ bonni itoe yiiba, e xa siga." [9] A na
liga nɛn alogo a fala tixin xa kamali, a naxa,
"N Fafe Ala naxan birin fixi n ma hali na
keden mi lɔxi ayi."

* 18:10: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

10 Silanfanna yi Simɔn Piyɛri yii.* Piyɛri
yi a botinɲɛ ayi, a Saraxarali Kuntigi Sin-
gena konyin yiifari ma tunla sɛgɛ a ma. Na
konyin yi xili nɛn "Malikusi." 11 Yesu yi
a fala Piyɛri xa, a naxa, "I ya silanfanna
sɔti a tɛɛni! N Fafe tɔrɔ igelengenna naxan
nagidixi n ma, n mi n minɲɛ na ra ba?"

E siga Yesu ra Anasa konni

12 Sofa ganla nun e mangan nun
Yahudiyane kantan muxune yi Yesu suxu,
e yi a xidi. 13 E siga Yesu ra Anasa singe
fɛma amasɔtɔ Kayafa bitan xɛmɛmaan nan
yi na ra. Kayafa nan yi Saraxarali Kuntigi
Singen na na ɲɛɛn na. 14 Kayafa nan bata
yi Yahudiyane rakolon nun, a naxa, a fisa
muxu kedenna xa faxa yamaan xa.

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra

Matiyu 26.69-70, Maraka 14.66-68, Luka 22.55-57

15 Simɔn Piyɛri nun xarandiina nde yi bi-
raxi Yesu fɔxɔ ra. Saraxarali Kuntigi Singen
yi xarandiin bonna kolon ki faɲi. Nanara, a
so Yesu fɔxɔ ra Saraxarali Kuntigi Singena
tanden ma kiti sadeni. 16 Koni Piyɛri yi
tixi sansanna so dɛɛn dɛxɔn. Xarandiin
bonna, Saraxarali Kuntigi Singen yi naxan
kolon, na yi mini, a falan ti walikɛ ɲaxanla
xa, naxan tixi dɛɛn na, na yi Piyɛri raso.
17 Walikɛ ɲaxanla naxan yi tixi dɛɛn na, na yi
a fala a xa, a naxa, "Xɛmɛni ito a xarandiina
nde xa mi i fan na ba?" Piyɛri yi a yabi,
a naxa, "N tan mi a ra." 18 Xunbenla yi
fama na waxatini. Nanara, walikɛne nun
dɛ kantanne yi tɛɛn sa a ra, e yi tixi naxan
xɔn e maxaradeni. Piyɛri fan yi tixi e yɛ a
maxaradeni.

Kuntigin yi Yesu maxɔdin

Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Luka 22.66-71

19 Saraxarali Kuntigi Singen yi Yesu
maxɔdin a xarandiine nun a xaranna fe
ma. 20 Yesu yi a yabi, a naxa, "N bata falan
ti yamaan birin xa kɛnɛnni, n yi darixi
xaranna tiyɛ salide banxine nin hanma Ala
Batu Banxini, Yahudiyane birin e malanma
dɛnaxan yi. N mi sese falaxi wundoni.
21 I n maxɔdinma na ma nanfera? Muxun
naxanye n xuiin mɛxi, ne maxɔdin. E n ma
fala tixine kolon ki faɲi!" 22 Yesu ito fala
waxatin naxan yi, dɛ kantanna naxanye
yi na yi, na nde yi a dɛɛn garin, a naxa,
"I Saraxarali Kuntigi Singen yabima na kii
nin?" 23 Yesu yi a yabi, a naxa, "Xa n fala
ɲaxin tixi, na sereyaan ba. Koni xa n ɲɔndin
nan falaxi, nanfera i n garinxi?"

24 Nayi, Anasa yi a xidixin nasiga Kayafa
ma, Saraxarali Kuntigi Singena.

Piyɛri mɔn yi a mɛ Yesu a xarandiyaan na

Matiyu 26.59-66, Maraka 14.69-72, Luka 22.58-62

25 Simɔn Piyɛri yi lu tixi na yi a maxa-
radeni. E yi a fala a xa, e naxa, "A xarandi-
ina nde xa mi i fan na ba?" Koni Piyɛri yi
a tandi, a naxa, "N tan mi a ra." 26 Piyɛri
Saraxarali Kuntigi Singena konyin naxan
tuli sɛgɛ a ma, na kon kaana nde yi a
maxɔdin, a naxa, "N mi i tan xa to a fɛma
oliwi bili nakɔni?" 27 Piyɛri mɔn yi a tandi.
Dontonna yi wuga keden na!

E siga Yesu ra Pilati konni

Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Luka 23.1-5

28 E yi Yesu tongo Kayafa konni siga ya-
mana kanna banxini. Xɔtɔn xɔtɔnna nan yi
a ra nun. Yahudiyane yɛtɛɛn mi so yamana
kanna banxini alogo Romi kaane nama e
sariɲanna kala, bayo e yi sigama Halagi
Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† donse donden nin.
29 Pilati yi mini tandeni e fɛma, a yi a fala
e xa, a naxa, "Ɛ xɛmɛni ito kansunma feen
mundun ma?" 30 E yi a yabi, e naxa, "Xa
xɛmɛni ito mi fe ɲaxi rabaxi, nxu mi yi fama
a ra i fɛma nun." 31 Pilati yi a fala e xa,
a naxa, "Ɛ a tongo, ɛ yɛtɛɛn xa a makiti ɛ
sariyan na." Yahudiyane yi a yabi, e naxa,
"Koni ɛ sariyan mi a ra, nxu xa muxun
faxa." 32 Ito ligaxi nɛn alogo Yesu naxan fala
lan a faxa kiin ma, na xa kamali.

33 Pilati yi xɛtɛ yamana kanna banx-
ini, a sa Yesu xili, a yi a maxɔdin, a
naxa, "Yahudiyane Mangan nan i tan na
ba?" 34 Yesu yi a yabi, a naxa, "I yɛtɛna
maxɔdinna ni ito ra ba hanma muxune nan
a falaxi i xa?" 35 Pilati yi a yabi, a naxa, "I
mirixi a ma fa fala Yahudiyan nan n tan

† 18:28: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

na ba? I kon kaane nun i ya saraxarali
kuntigine nan i soxi n yii. I nanfe ligaxi?"
36 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Dunuŋnani ito
gbee mi n ma mangayaan na. Xa dunuŋnana
ito gbeen nan yi n ma mangayaan na nun, n
ma walikɛne yi yɛngɛn soma n xa nɛn nun
alogo Yahudiyane nama n suxu. Koni iki,
n ma mangayaan mi be xan yi." 37 Nanara,
Pilati yi a maxɔdin, a naxa, "Mangana nde
nan i tan na nayi ba?" Yesu yi a yabi, a naxa,
"I tan nan a falaxi fa fala a mangan nan n
tan na. N barixi dunuŋa yi na nan ma, a n
xa ɲɔndin seren ba. Naxan yo ɲɔndin xa, ne
e tuli matima n xuiin na nɛn." 38 Pilati yi a
maxɔdin, a naxa, "Nanse ɲɔndin na?"

E Yesu faxa feen nata
Matiyu 27.15-31, Maraka 15.6-20, Luka 23.13-25

A to na fala, Pilati yi mini banxini, a mɔn
yi siga Yahudiyane fɛma, a sa a fala e xa,
a naxa, "N mi a yalagi xun toxi hali ndedi!
39 Koni ɛ namunna nan a ra, n muxu keden
yiiba ɛ xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
waxatini. Ɛ waxi a xɔn ma, n xa Yahudiyane
mangan yiiba ɛ xa ba?" 40 E sɔnxɔ sɔnxɔ, e
yi a yabi, e naxa, "Ɛn-ɛn, a tan mi a ra. Nxu
waxi Baraba nan xɔn!" Anu, mafu tiin nan
yi Baraba ra.

19

1 Nayi, Pilati yi Yesu tongo, e yi a bulan.
2 Sofane yi kɔmɔtin ɲali kanna rafala man-
gaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna, e yi
doma mamiloxin nagodo a ma. 3 E yi lu fɛ a
fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, "Yahudiyane
Mangana, i kɛnɛ." E yi a garin.
4 Pilati mɔn yi mini, a yi a fala Yahudiya
yamaan xa, a naxa, "Ɛ a mato, n xa a ramini
ɛ ma tandeni, alogo ɛ xa a kolon a n mi a
yalagi xun toxi mumɛ!" 5 Nayi, Yesu yi mini
tandeni, mangaya kɔmɔti ɲali kanna soxi a
xun na, doma mamiloxin fan yi ragodoxi
a ma. Pilati yi a fala e xa, a naxa, "A tan
xɛmɛn ni i ra!"
6 Saraxarali kuntigine nun dɛ kantanne
to a to, e sɔnxɔ sɔnxɔ, e lu a falɛ, e naxa,
"A xa gbangban, a xa gbangban!" Pilati
yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ tan xa a tongo,
ɛ sa a gbangban. N tan mi a yalagi xun
toxi mumɛ!" 7 Yahudiyane yi a yabi, e naxa,
"Sariyana nxu yii, fata na sariyan na a daxa
a xa faxa amasɔtɔ a bata a yɛtɛ findi Alaa Dii
Xɛmɛn na."
8 Pilati to na mɛ, a yi gaxu kati! 9 A mɔn
yi xɛtɛ yamana kanna banxini, a yi a fala
Yesu xa, a naxa, "I tan kelixi minɛn yi?"
Koni Yesu mi a yabi. 10 Pilati yi a fala a xa,
a naxa, "I mi n yabima? I mi a kolon fa
fala sɛnbɛna n yii, n ni i beɲin hanma n ni
i gbangban?" 11 Yesu yi a yabi, a naxa, "Nɔ
yo mi i yii n tan fari fɔ Ala naxan soxi i yii.
Nanara, xɛmɛn naxan n soxi i yii na bata
findi yulubi tongon na dangu i tan na."
12 Pilati na mɛ waxatin naxan yi, a beɲin
xɔnla yi a suxu kati! Koni Yahudiyane
yi lu sɔnxɔ sɔnxɔɛ, e naxa, "Xa i xɛmɛni
ito beɲin, Romi Manga Gbeen Sesare xɔyi
mi i tan na. Naxan yo a yɛtɛ findi man-
gan na, na bata keli Romi Manga Gbeen
xili ma." 13 Pilati to falani ito mɛ, a Yesu
ramini, a dɔxɔ a kiti sa gbɛdɛni, dɛnaxan
xili "Gɛmɛ Kirana" dɛnaxan xili Heburu
xuini, "Gabata." 14 Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla nan yi na xɔtɔn bode. Pilati yi a
fala Yahudiyane xa, a naxa, "Ɛ mangan ni
i ra, ɛ hɔn!" 15 E lu sɔnxɔɛ, e naxa, "A
xa faxa! A xa faxa! A xa gbangban!"
Pilati yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ waxi a xɔn
ma, n xa ɛ mangan gbangban wudin ma
ba?" Saraxarali kuntigine yi a yabi, e naxa,
"Manga yo mi nxu tan yii, ba Romi Manga
Sesare ra." 16 Na xanbi ra, Pilati yi Yesu so e
yii, a e xa a gbangban wudin ma.

Yesu yi gbangban wudin ma
Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43

Nayi, sofane yi siga Yesu ra. 17 A yɛtɛɛn
yi a faxa wudin tongo, e siga yirena nde
yi dɛnaxan xili "Xun Xɔri Yirena" dɛnaxan
xili Heburu xuini, "Gologota." 18 E yi sa
a gbangban wudin ma mɛnni. E yi muxu
firin fan gbangban wudin ma a fɛma, bonna
a fɔxɔ kedenni, bonna fan a fɔxɔ kedenni.
Yesu yi lu e tagi.
19 Pilati yi yamarin fi, e sɛbɛnla ti, e
sa a singan a faxa wudin na, a naxa,
"Yesu Nasarɛti kaana, Yahudiyane Man-
gana." 20 Yahudiya wuyaxi yi na xaran
amasɔtɔ Yesu yi gbangbanxi wudin ma
dɛnaxan yi, mɛn yi taan dɛxɔn ma nɛn, na
yi sɛbɛxi Heburu xuiin nun Latin xuiin nun
Girɛki xuiin nin. 21 Yahudiyane saraxarali
kuntigine yi a fala Pilati xa, e naxa, "I nama
a sɛbɛ fa fala 'Yahudiyane Mangana,' koni fa
fala xɛmɛni ito naxa, a Yahudiyane Mangan

nan a tan na." [22] Pilati yi e yabi, a naxa, "N
naxan sɛbɛxi, n mi fa na kalama sɔnɔn."
[23] Sofane to yelin Yesu gbangbanɲɛ wudin
ma, e yi a dugine tongo, e yi a yitaxun
dɔxɔde naanin sofa keden dɔxɔde keden. A
doma bun biran naxan mi yi dɛgɛxi bayo
dugi kedenna nan yi a ra, na yi lu. [24] Sofane
yi a fala e bode xa, e naxa, "En nama a yibɔ,
en masɛnsɛnna ti, a na naxan suxu, na yi a
sɔtɔ." Ito ligaxi nɛn alogo Kitabuna falan xa
kamali, a naxa,
"E bata masɛnsɛnna ti
n ma dugine fe ra,
e xa e yitaxun e bode tagi."*
Nayi, sofane yi na liga.
[25] Yesu nga yi tixi a faxa wudin fɛma
nun, e nun a ngaxakeden ɲaxalanmana,
Mariyama, Kilofasi a ɲaxanla, e nun
Mariyama Magadala kaana. [26] Yesu yi a nga
tixin to na yi e nun a xarandiina, a yi naxan
maxanuxi han! A yi a fala a nga xa, a naxa,
"Nga, i ya dii xɛmɛn nan ito ra." [27] A yi a
fala na xarandiin xa, a naxa, "I nga ni ito
ra." Na waxatin yɛtɛni, na xarandiin yi a
nga tongo, a siga a ra a konni.

Yesu faxa fena
Matiyu 27.45-56, Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49

[28] Yesu yi a kolon fa fala feen birin bata
yelin ligɛ, a naxa, "N kɔɛ yinla bata raxara."
A na fala nɛn alogo naxan sɛbɛxi Kitabuni
na xa kamali.† [29] Ige sasena nde yi dɔxi
na, na yi rafexi manpa muluxunxin na. E
dugi dungina nde ragodo manpa mulux-
unxini, e yi a filin wudin ma naxan xili
hisopi wudina.‡ E yi a lan Yesu dɛɛn ma a
gbangban wudin kɔɛ ra. [30] Yesu to manpa
muluxunna min, a yi a fala, a naxa, "A birin
bata kamali."
Na danguxina, a yi a xun sin, a niin yi ba.

Sofane yi Yesu ɲɛnsɛnna sɔxɔn tanban
na

[31] Yuman nan yi a ra, na xɔtɔn bode yi
findima lɔxɔ binyen nan na Matabu Lɔxɔne
yɛ. Yahudiyane kuntigine mi yi waxi e
xa faxa muxune lu wudin kɔɛ ra Matabu
Lɔxɔni. E yi a fala Pilati xa a e xa e sanne
yigira alogo e xa e ragodo sinma. [32] Nanara,
sofane yi siga, e yi xɛmɛn bonna sanne
yigira naxan yi gbangbanxi Yesu dɛxɔn e
nun bonna. [33] Koni e Yesu li waxatin naxan
yi, e yi a to, a bata faxa. Nanara, e mi
a sanne yigira. [34] Koni sofana nde yi Yesu
sɔxɔn a ɲɛnsɛnni tanban na. Wunla nun
igen yi mini a ma mafurɛn. [35] Naxan na toxi,
na bata a seren ba. Ɲɔndin nan a sereyaan
na. A tan yatigi a kolon a ɲɔndin nan falaxi.
Nayi, ɛ fan xa dɛnkɛlɛya. [36] Na ligaxi nɛn
alogo Kitabun sɛbɛnla xa kamali, a naxa,
"Hali a xɔri kedenna mi yigirɛ."§
[37] A sɛbɛxi yire gbɛtɛ yi Kitabun kui, a
naxa, "E muxun naxan yisɔxɔnxi, e e yɛɛn
tima nɛn na ra."*

Yesu Maluxun fena
Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56

[38] Na xanbi ra, Yusufu Arimate kaan
yi Pilati mafan, a xa Yesu binbin tongo.
Nba, Yesu a xarandiina nde nan yi Yusufu
ra, koni wundoni, amasɔtɔ a yi gaxuxi
Yahudiyane yɛɛ ra. Pilati yi tin. Nanara,
a yi fa Yesu binbin tongodeni. [39] Nikodɛmi
naxan siga Yesu fɛma kɔɛɛn na a fɔlɔni,
na fan yi bira Yusufu fɔxɔ ra. Ture
xiri ɲaxumɛn kilo tonge saxan, mirihi
latikɔnɔnna nun latikɔnɔn gbɛtɛ basanxin
nan yi a yii. [40] E yi Yesu binbin kasan-
gen dugi fixɛn nun ture xiri ɲaxumɛn na
amasɔtɔ Yahudiyane namunna nan yi na
ra. [41] Yesu gbangban wudin ma dɛnaxan
yi, nakɔ yiren nan yi na dɛxɔn. Bilinganna
nde yi na nun, muxe munma yi maluxun
dɛnaxan yi. [42] Na xɔtɔn bode Yahudiyane
Matabu Lɔxɔn nan yi a ra, gaburun faranna
to mi yi makuya, e sa Yesu maluxun mɛnni.

20

Yesu keli feen gaburun kui
Matiyu 28.1-8, Maraka 16.1-8, Luka 24.1-12

[1] Xatin subaxani benun kuye xa yiba,
Mariyama Magadala kaan yi siga gaburu
dɛɛn na, a yi a li, gɛmɛn bata ba gaburun
dɛ ra. [2] A gimatɔɔn yi siga Simɔn Piyɛri
nun a xarandiin boden fɛma, Yesu yi naxan
maxanuxi han, a yi a fala e xa, a naxa, "E

* 19:24: Yaburin 22.19 † 19:28: A mato Yaburin 22.16 nun 69.22 kui. ‡ 19:29: Hisopi yi findixi sansi bili xurudina nde nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 12.22 kui. § 19:36: A mato xɔrɔyaan 12.46 nun Yatɛne 9.12 nun Yaburin 34.21 kui. * 19:37: A mato Sakari 12.10 kui.

bata Marigin ba gaburun kui, e a saxi dɛdɛ,
nxu mi na kolon!”
3 Piyɛri nun xarandiin bonna yi mini, siga
gaburu dɛɛn na. 4 E firinna birin yi siga e
giyɛ koni xarandiin bonna yi dangu Piyɛri
ra, a singe yi sa gaburu dɛɛn li. 5 A yi a
felen, a yi a yɛɛ masa, a yi kasangenna to
gaburun faranna kui koni a mi so na. 6 Na
xanbi ra, Simɔn Piyɛri yi fa, a yi so gaburu
faranna ra kedenna, a fan yi kasangenna to
saxi na yi. 7 Yesu xunna yi mafilinxi dugin
naxan yi, na mafilinxin yi saxi a danna, a mi
yi kasangenna dɛxɔn ma. 8 Nayi, xarandiin
naxan singe sa gaburu dɛɛn li, na fan yi so
a kui. A yi na yito, a yi dɛnkɛlɛya. 9 Amasɔtɔ
e munma yi a famu naxan sɛbɛxi Kitabuni,
naxan yi a falaxi a Yesu kelima nɛn sayani.
10 Na xanbi ra, xarandiine yi xɛtɛ e konni.

*Yesu yi mini k*ɛnɛnni Mariyama Magadala kaan xa

Matiyu 28.9-10, Maraka 16.9-11

11 Mariyama tan tixin yi lu wugɛ gaburu
dɛɛn na. A wugama, a yi a felen a yɛɛ
masadeni gaburun kui. 12 Yesu binbin yi saxi
dɛnaxan yi nun, a yi maleka dugi fixɛ kan
firin to dɔxi mɛnni. Kedenna dɔxi a xun
saden binna ra. Bonna dɔxi a san saden
binna ra. 13 E yi a maxɔdin, e naxa, “I wugan
nanfera, nga ɲaxanla?” A yi e yabi, a naxa,
“E bata n Marigin ba be yi, n mi a kolon e a
saxi dɛdɛ.”
14 A ito fala waxatin naxan yi, a yi a firifiri,
a Yesu to tixi na yi. Koni a mi yi a kolon,
xa Yesu nan yi a ra. 15 Yesu yi a maxɔdin,
a naxa, “I wugan nanfera, nga ɲaxanla? I
nde fenma?” Ɲaxanla yengi yi a ma, a nakɔ
kantanna nan yi a ra. A yi a fala a xa, a
naxa, “N fafe, xa i tan nan a baxi be, i sigaxi
a ra dɛnaxan yi, na fala n xa, n xa sa a
tongo na.” 16 Yesu yi a fala a xa, a naxa,
“Mariyama.” A yi a firifiri, a falan ti Yesu xa
Heburu xuini, a naxa, “Raboni.” Na bunna
nɛɛn, “Karamɔxɔ.”
17 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama
kankan n ma, amasɔtɔ n munma siga n
Fafe Ala fɛma singen. Koni siga, i sa a fala
ngaxakedenne xa, i naxa, a n tema n Fafe
nun ɛ Fafe fɛma, n ma Ala nun ɛ Ala.” 18 Nayi,
Mariyama Magadala kaan yi siga a faladeni
xarandiine xa fa fala a bata Marigin to, a
bata falani itoe ti a xa.

Yesu yi a xarandiine xɛ

Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49

19 Na xati kedenna ɲinbanna ra, xarandi-
ine yi malanxi banxina nde kui, dɛɛn bal-
anxi e ma amasɔtɔ e yi gaxuxi Yahudiyane
yɛɛ ra. Yesu yi fa, a ti e tagi, a naxa,
“Ɛ bɔɲɛn xa xunbeli.” 20 A yelinxini ito
falɛ, a yi a yiine nun a ɲɛnsɛnna yita e
ra. Xarandiine Marigin toxina, e sɛwa kati!
21 Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bɔɲɛn
xa xunbeli! N Fafe Ala n xɛxi kii naxan
yi, n fan bata ɛ xɛ na kiini.” 22 A ito fala
waxatin naxan yi, a yi a dɛ foyen fe e ma,
a naxa, “Ɛ Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ. 23 Ɛ
na diɲa naxanye yulubiye ma, ne mafeluun
sɔtɔma nɛn, ɛ na naxanye gbeeye ramara,
ne gbeene ramarama nɛn.”

Yesu nun Tomasi

24 Muxu keden yi a xarandii fu nun firinne
yɛ, Tomasi, naxan mɔn yi xili “Gulunna,”
na mi yi e fɛma Yesu fa waxatin naxan yi.
25 Nanara, xarandiin bonne yi a fala a xa,
e naxa, “Nxu bata Marigin to!” Tomasi yi
a fala e xa, a naxa, “Xa n mi a gbangban
funfun to a yiine kui, n yi n yii sonla raso
a sɔxɔndene ra, n yi n yiin naso a ɲɛnsɛnna
sɔxɔnden na, n mi lɛ a ra mumɛ!”
26 Lɔxɔ xun keden danguxina, xarandiine
mɔn yi e malan banxini, Tomasi yi e fɛma,
dɛɛne yi balanxi. Koni Yesu yi fa, a ti e tagi,
a naxa, “Ɛ bɔɲɛn xa xunbeli.” 27 Na xanbi ra,
a yi a fala Tomasi xa, a naxa, “I yii sonla rafa,
i yi n yiine mato. I yiini bandun, i yi a raso n
ɲɛnsɛnni, alogo i nama dɛnkɛlɛyatareyaan
liga, dɛnkɛlɛya.” 28 Tomasi yi a yabi, a naxa,
“N Marigina, n ma Ala!” 29 Yesu yi a fala a xa,
a naxa, “Bayo i bata n to, i bata dɛnkɛlɛya
ba? Muxun naxanye dɛnkɛlɛyaxi hali e
munma n to, sɛwan ne xa!”

Kitabun yireni ito sɛbɛ xunna

30 Yesu kabanako fe gbɛtɛ wuyaxi liga
nɛn a xarandiine yɛɛ xɔri naxan mi sɛbɛxi
Kitabuni ito kui. 31 Koni itoe sɛbɛxi nɛn al-
ogo ɛ xa la a ra fa fala Alaa Muxu Sugandixin
nan Yesu ra, Alaa Dii Xɛmɛna. Ɛ na
dɛnkɛlɛya a ma, ɛ nii rakisin sɔtɔma nɛn a
xinli.

21

*Yesu yi mini k*ɛnɛnni xarandii solofere
tagi

1 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi a yɛtɛ makɛnɛn
a xarandiine xa Tiberiyadi daraan dɛxɔn
ma. A a yɛtɛ makɛnɛn kii naxan yi, na nan
ito ra. 2 Simɔn Piyɛri nun Tomasi naxan
xili Gulunna, e nun Nataniyɛli naxan kelixi
Kana taani Galile yamanani e nun Sebede a
dii xɛmɛne nun xarandii firin gbɛtɛye, ne yi
malanxi. 3 Simɔn Piyɛri yi a fala bonne xa,
a naxa, “N sigama yɛxɛ suxudeni.” E yi a
yabi, e naxa, “Nxu fan sigama i fɔxɔ ra nɛn.”
Nayi, e siga, e sa dɔxɔ kunkin kui. Koni e mi
sese suxu na kɔɛɛn na.
4 Kuye yibaxina, Yesu yi fa ti daraan dɛ.
Koni a xarandiine mi yi a kolon a Yesu
nan yi a ra. 5 A yi a fala e xa, a naxa,
“Banxulanne, ɛ bata yɛxɛna nde suxu ba?”
E yi a yabi, e naxa, “Ɛn-ɛn.” 6 A yi a fala e xa,
a naxa, “Ɛ yalaan nagodo kunkin yiifanna
ma, ɛ nde suxuma nɛn na yi.” E to yalaan
nagodo mɛnni, e mi nɔ a bandunɲɛ amasɔtɔ
yɛxɛ wuyaxi bata yi e suxu yalaan na. 7 Yesu
yi xarandiin naxan maxanuxi, na yi a fala
Piyɛri xa, a naxa, “Marigin nan a ra!” Simɔn
Piyɛri to na mɛ tun, fa fala Marigin nan
a ra, a yi a domaan xidi a ra, amasɔtɔ a
ragenla nan yi a ra. A tugan, a sin igeni.
8 Xarandiin bonne yi bira a fɔxɔ ra kunkin
kui, e fa yalaan bandunɲɛ, a rafexi yɛxɛn na
ken! Amasɔtɔ, e nun xaren mi yi tagi kuya,
fɔ nɔngɔnna yɛ kɛmɛ firin ɲɔxɔn.
9 E to xaren li, e yi tɛɛn to na, yɛxɛne yi
ganma dɛnaxan yi e nun buruna. 10 Yesu
yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ baxi yɛxɛn naxan
suxude, ɛ fa na nde ra.” 11 Simɔn Piyɛri yi
so kunkin kui, a yalaan bandun xareyaan
na, a rafexi yɛxɛ xungbene ra. Kɛmɛ tonge
suulun e nun saxan nan yi a birin na. Hali
e to a wuyaxi suxu, koni yalaan mi yibɔ.
12 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fa ɛ dɛge.”
Xarandiine sese mi susu a maxɔdinɲɛ fa
fala, “Nde i tan na?” Amasɔtɔ e yi a kolon,
a Marigin nan yi a ra. 13 Nanara, Yesu yi a
maso, a burun tongo, a yi a so e yii. A yɛxɛn
fan liga na kiini.
14 A saxanden nan yi na ra Yesu xa
a makɛnɛn a xarandiine xa, xabu a keli
sayani.

Yesu nun Piyɛri

15 E yelin xanbini e dɛge, Yesu yi a fala
Simɔn Piyɛri xa, a naxa, “Simɔn, Yoni a
dii xɛmɛna, i n xanuxi dangu itoe ra ba?”
Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n Marigina, i a
kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a
naxa, “I yengi dɔxɔ n ma yɛxɛɛ diine xɔn.”
16 Yesu mɔn yi a fala a xa a firindeni, a naxa,
“Simɔn, Yoni a dii xɛmɛna, i n xanuxi ba?”
Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n Marigina,
i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a
xa, a naxa, “I yengi lu n ma yɛxɛɛne xɔn.”
17 Yesu mɔn yi a fala a xa a saxandeni, a
naxa, “Simɔn, Yoni a dii xɛmɛna, n nafan i
ma ba?” Piyɛri bɔɲɛn yi yifu amasɔtɔ Yesu
bata a maxɔdin dɔxɔɲa ma saxan fa fala, “I
n xanuxi ba?” Piyɛri yi a fala a xa, a naxa,
“N Marigina, i feen birin kolon, i a kolon,
i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa,
“I yengi dɔxɔ n ma yɛxɛɛne xɔn. 18 N xa
ɲɔndin fala i xa. I yi banxulanyani waxatin
naxan yi, i yi darixi i yɛtɛ maxidɛ nɛn, i
yi siga dɛnaxan na i kɛnɛn. Koni i na fori
waxatin naxan yi, i yiine yibandunma nɛn
muxu gbɛtɛ yi i maxidi, a siga i ra yire yi
dɛnaxan mi rafan i ma.” 19 Yesu yi na falama
nɛn alogo a xa Piyɛri faxa kiin yita, a yi Ala
binyama naxan xɔn. A yi a fala a xa, a naxa,
“Bira n fɔxɔ ra.”
20 Piyɛri yi a firifiri, a yi xarandiin bonna
to e fɔxɔ ra, Yesu yi naxan maxanuxi. A
tan nan yi dɔxi Yesu fɛma e dɛgedeni, a
Yesu maxɔdin waxatin naxan yi, a naxa,
“Marigina, nde i yanfama, a i so yiini?”
21 Awa, Piyɛri a toxina, a yi a fala Yesu xa,
a naxa, “Marigina, nanfe ligama xɛmɛni ito
ra?” 22 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa n waxi
a xɔn ma, a tan xa lu a nii ra han n fa, na
nanfe ligama i tan na? I tan xa bira n fɔxɔ
ra tun.” 23 Nayi, falani ito yi xuya ayi Yesu
a xarandiine tagi fa fala xarandiini ito mi
faxama. Koni Yesu mi a falaxi fa fala a mi
faxama, koni a a fala a xa nɛn, a naxa, “Xa n
waxi a xɔn ma a tan xa lu a nii ra han n fa,
na nanfe ligama i tan na?”
24 Na xarandiin nan feni itoe seren bama.
A tan nan mɔn itoe sɛbɛxi. En na a kolon fa
fala ɲɔndin nan a sereyaan na.

Fala dɔnxɛna

25 Yesu mɔn fe gbɛtɛ wuyaxi liga nɛn.
Xa ne birin yi sɛbɛ nun, n ma miriyani, a
kitabune mi yi xanɲɛ dunuŋani ito yi.

Kɛwanle
Yesu a Xɛrane Kɛwanle

Luka naxan Ningila Yesu yirena nde sɛbɛxi, na nan mɔn yireni ito fan sɛbɛxi naxan xili "Yesu a Xɛrane Kɛwanle." Ningila Yesu a yitama en na nɛn Yesu feen naxanye ligaxi a siimayani. A firindeni ito fɔlɔxi a singen danden nin. A fan a yitama en na nɛn Yesu fɔxɔrabirane nun a xɛrane naxan liga alogo Yesu a xaranna xa xuya ayi dunuŋa yiren birin yi.

Yesu yelin xanbini a xɛrane xɛ, a e xa a xaranna kawandin ba dunuŋa yirene birin yi, a yi a Nii Sariŋanxin fan nagodo e ma alogo e xa sɛnbɛn sɔtɔ a wanla kɛ feen na. E to na sɔtɔ, e yi kawandin ba fɔlɔ Yerusalɛn taani. Muxu wuyaxi yi la e falane ra, e findi Yesu fɔxɔrabirane ra. Kabanako fe wuyaxi yi liga alogo muxune xa la Yesu a xɛrane falane ra.

Na kawandin yi sɛnbɛn sɔtɔma Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, Yesu yaxune yi dɛnkɛlɛya muxune tɔrɔ fɔlɔ. Na kui, Yesu fɔxɔrabirane yi xuya ayi Yerusalɛn taan fari ma. E yi siga kawandin bɛ Yudaya nun Samari bɔxɔn ma. Kitabun yireni ito sora singena han sora fu nun firinden na wanla nan yitama en na. Piyɛri tiden gbo na taruxune kui.

Na xanbi ra, Ala yi xɛra gbɛtɛ xili naxan findixi Pɔli ra. Benun Ala xa a xili, Pɔli yi Yesu fɔxɔrabirane ŋaxankatama Isirayilaa dinan xinli han! Koni Yesu yi a yɛtɛ yita Pɔli ra, a fa a xɛ yamana gbɛtɛye ma. Na kui Yesu a fe xibarun yi dangu Isirayila bɔxɔn danne ra siga siya gbɛtɛne yamanane yi.

Pɔli yi na wanla kɛ yire wuyaxi yi, keli Yerusalɛn taani siga han Romi taani. Yahudiyane yi a ŋaxankata, koni e mi a nɔ. A yi kawandin bama Yahudiyane xa salide banxine kui, a mɔn yi a bama siya gbɛtɛne se batudene kui. A na liga nɛn alogo dunuŋa muxune birin xa a kolon Yesu naxan ligaxi e xa.

Luka taruxuni itoe fɛsɛfɛsɛxi nɛn, a e sɛbɛ. Koni yirena nde sɛbɛ kiina a yitama en na, a a ligaxi Luka yɛɛ xɔri nɛn. Waxatina nde Luka naxa, "Nxu yi siga iki..." Na falan nan a yitama en na, a a fan yi na nun. E nun Pɔli nan yi sigama sigatini Yesu fe xibarun nalideni. Dandan tiin nan yi Luka ra.

Na birin kui, to dɛnkɛlɛya muxune nɔɛ a kolonŋɛ nɛn Yesu fɔxɔrabira singene dunuŋa yi gidixi kii naxan yi. E wanla lan a xa findi misaala ra en xa.

Yesu te feen kore

1 N xɔyin Teyofili,*
N bata Yesu a feene sɛbɛ i xa n ma
sɛbɛ singen kui a wanla fɔlɔ feen naxanye
birin ma e nun a xaranna naxan birin
ti xabu a fɔlɔni 2 han a te kore waxatin
naxan yi a yelin xanbini yamarine fiyɛ a
xɛra sugandixine ma Alaa Nii Sariŋanxin
barakani. 3 A ŋaxankata xanbini, a yi a
niiramaan yita e ra taxamaseri wuyaxi xɔn
ma xii tonge naanin bun, a mɔn yi Alaa
Mangayana fe fala e xa. 4 A yi e fɛma
waxatin naxan yi, a yi e yamari, a naxa, "Ɛ
nama keli Yerusalɛn taani singen. N Fafe
Ala ɛ tuli saxi naxan na,† ɛ na mamɛ be, n
bata yi naxan ma fe fala ɛ xa. 5 Amasɔtɔ Yoni
muxune rafuxi igen nin koni a mi fa buma,
ɛ rafu Alaa Nii Sariŋanxini."
6 Nba, xɛrane yi malanxi Yesu fɛma wax-
atin naxan yi, e yi a maxɔdin, e naxa, "Ma-
rigina, i mɔn Isirayila mangayani tɔnma
waxatini ito nin ba?"‡ 7 Yesu yi a fala
xɛrane xa, a naxa, "N Fafe Ala bata wax-
atin naxanye ragidi a sɛnbɛn bun, a mi
lan ɛ xa ne liga waxatine kolon. 8 Koni
Alaa Nii Sariŋanxin na godo ɛ ma waxatin
naxan yi, ɛ sɛnbɛn sɔtɔma nɛn, ɛ yi findi
n serene ra Yerusalɛn taani, e nun Yudaya
yamanan nun Samariya yamanan birin siga
han bɔxɔn danne ra." 9 A yelinxini ito falɛ,
Ala yi a rate kore e yɛɛ xɔri, a yi lɔ ayi e ma
kundani. 10 E yɛɛn mɔn yi xɛlɛxi ayi a fɔxɔ ra
waxatin naxan yi, xɛmɛ dugi fixɛ kan firin
yi ti xɛrane fɛma. 11 E yi a fala, e naxa, "Galile
kaane, ɛ tixi be nanfera, ɛ koren matoma?
Yesu ito naxan bata tongo ɛ tagi, a te kore
xɔnna ma, a mɔn fama nɛn alo ɛ a toxi tɛ kii
naxan yi."

Yudasi ŋɔxɔn sugandi fena

* 1:1: Teyofili: Muxu xinla na a ra naxan bunna nɛɛn, fa fala "Muxun naxan Ala xanuxi." A mato Luka 1.1 kui. † 1:4: Ala e tuli saxi naxan na, na findixi Alaa Nii Sariŋanxin nan na. A mato Xɛrane 2.2 kui. ‡ 1:6: E yi waxi a xɔn ma Ala xa Isirayila mangayani tɔn bayo Romi kaane bata yi Isirayila yamanan suxu yɛngɛni.

12 E yi xɛtɛ Yerusalɛn taani sa keli Oliwi
geyaan na. Na geyaan nun taa tagina,
kilo keden ɲɔxɔndɔn na a ra. 13 E soxina
taani, e te kore banxin kui e yigiyaan na.
Naxanye yi na yi, ne nan xili itoe ra, Piyɛri§
nun Yoni nun Yaki nun Andire nun Filipi
nun Tomasi nun Barotolome nun Matiyu
nun Alifaa dii xɛmɛna Yaki nun Simɔn e
naxan ma a "Yahudiya siya xanuna,"* e nun
Yaki a dii xɛmɛna, Yudasi. 14 Itoe birin yi
e malanma yire kedenni Ala maxandideni
waxatin birin e nun ɲaxanla ndee nun Yesu
nga, Mariyama e nun Yesu xunyɛne.
15 Na waxatini, Piyɛri yi keli, a falan ti
dɛnkɛlɛya muxune yɛ. Muxu kɛmɛ muxu
mɔxɔŋɛ nan yi na yi. 16 A yi a fala, a naxa,
"Ngaxakedenne, Alaa Nii Sariŋanxin naxan
falaxi Kitabun kui Dawuda xɔn ma Yudasi a
fe yi, naxan yi Yesu suxu muxune yɛɛ ra fɔ
na xa kamali nɛn. 17 Yudasi, en tan nde nan
yi a ra nun. A fan yi wanli ito ligama en xɔn
ma."

Yudasi faxa fena
Matiyu 27.3-9

18 Nba, Yudasi gbetin naxan sɔtɔ a
saranna ra tinxintareyaan xɔn ma, a bɔxɔn
sara na ra. A bira na bɔxɔn fari, a faxa,
a kuiin yi rabɔ ayi. A kui seene birin yi
mini. 19 Yerusalɛn kaane birin yi na feen
kolon. Nanara, e na bɔxɔn xili sa e kon
xuini, Hakɛladama. Na bunna nɛɛn, "Wuli
bɔxɔna."

Yudasi ɲɔxɔn sugandi fena

20 Piyɛri mɔn yi a fala, a naxa, "Amasɔtɔ
a sɛbɛxi Yaburin kui, fa fala, 'A yireni genla
xa lu, muxu yo nama lu na yi.' A mɔn sɛbɛxi,
'Muxu gbɛtɛ xa a tiden tongo.'† 21 Nanara, fɔ
muxuna nde xa sugandi, naxan yi en fɛma
waxatin birin yi, en Marigi Yesu yi sigan
tima en xɔn ma waxatin naxan yi 22 fɔlɔ
Yesu rafu waxatin ma Yoni xɔn, han sa ti
Yesu rate lɔxɔn ma kore. Fɔ na kanna xa
kafu en ma, a fan yi findi seren na a Yesu
bata keli sayani." 23 Nanara, e muxu firin
yɛba, Yusufu naxan yi xili Barasaba, a mɔn
yi xili Yusutu e nun Matiyasi. 24 E yi Ala
maxandi, e naxa, "Marigina, i tan muxun
birin bɔŋɛ yi feen kolon. Nanara, a yita nxu
ra, itoe firinna, i bata naxan sugandi 25 alogo
a xa wali xɛrayani Yudasi ɲɔxɔni, Yudasi
wanla naxan beŋin, a siga a sigadeni." 26 Na
danguxina, e masɛnsɛnna ti, a yi Matiyasi
suxu, a sa Yesu a xɛra fu nun kedenna fari.

2

Alaa Nii Sariŋanxin fa fena

1 Se Xaba Singen Sali lɔxɔna a liyɛ,
dɛnkɛlɛya muxune birin yi malanxi yirena
nde yi, 2 sanŋa ma kedenni, e yi xui gbeena
nde mɛ keli kore naxan yi ligaxi alo foye
gbeen xuina. E yi dɔxi banxin naxan kui, a
yi na rafe. 3 Tɛɛ dɛgɛne yi siga godɛ e keden
kedenna birin xun ma alo tɛɛn lɛnna. 4 E
birin yi lugo Alaa Nii Sariŋanxin na. E falan
ti fɔlɔ xui gbɛtɛne yi, alo Nii Sariŋanxina a
fixi e ma kii naxan yi.
5 Yahudiya tɔgɔndiyaxina ndee yi
yigiyaxi Yerusalɛn taani na waxatini,
naxanye sa kelixi dunuŋa siyane birin
yɛ. 6 E to xui gbeeni ito mɛ, yamaan yi e
malan. Na yi e birin natɛrɛna amasɔtɔ e
keden kedenna birin yi e yɛtɛ kon xuiin
nan mɛma dɛnkɛlɛya muxune falani. 7 E
yi kabɛ han, e naxa, "Naxanye falan tima
itoe ra, Galile kaane xa mi e birin na ba?
8 Nanfera nayi, en keden kedenna birin
fa e xuiin mɛma en yɛtɛ bari xuine yi?
9 Parate kaane, Mede kaane, Elan kaane,
naxanye dɔxi Mesopotamiya nun Yudaya
nun Kapadose nun Pontu nun Asi yi 10 e nun
Firigi nun Panfiliya nun Misiran nun Libiya
bɔxɔn naxan Sirɛni yamanan dɛxɔn e nun
naxanye kelixi Romi taani 11 Yahudiyane ba,
Yahudiyataren naxanye so Yahudiya dinani
ba, Kirɛti kaane ba, Arabi kaane ba, en birin
e xuiin mɛma, e Alaa kabanako feene ralima
en ma, en ma xuine yi!" 12 E birin yi kabɛ,
e yifu, e lu a falɛ e bode xa, e naxa, "Ito
bunna di?" 13 Koni ndee yi lu dɛnkɛlɛya
muxune magelɛ, e naxa, "Itoe minxin nan
a ra."

Piyɛri kawandin naxan ba

14 Nba, Piyɛri nun xarandii fu nun ke-
denna bonne yi keli, e ti, Piyɛri yi falan
ti yamaan xa a xuini texin na, a naxa, "Ɛ
tan Yahudiyane nun Yerusalɛn kaane, ɛ tuli
mati n xuiin na, alogo ɛ xa a kolon, 15 fa
fala muxuni itoe mi minxi alo ɛ yengi a ma

§ 1:13: Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita. * 1:13: Yahudiya siya xanuna: Muxune nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yɛngɛma alogo Isirayila kaane xa mini e nɔɔn bun ma. † 1:20: A matɔ Yaburin 69.26 nun 109.8 kui.

kii naxan yi, soge raxɛnxɛn* waxatin na a
ra iki. [16] Koni Ala naxan fala Nabi Yowɛli a
Kitabun kui, na nan ito ra. A naxa,
[17] ‘Waxati raɲanni,
n na n ma Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn
adamadiin birin ma.
Ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne nabiya falane
tima nɛn.
Ɛ banxulanne yi fe toon ti
alo xiyena.
Ɛ xɛmɛ fonne yi xiyen sa.
[18] Na lɔxɔne yi,
n na n ma Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn
hali n ma konyi xɛmɛne
nun n ma konyi gilɛne xun ma,
e yi nabiya falane ti.
[19] N kabanako feene yitama nɛn kore xɔnna
ma
e nun taxamasenne bɔxɔ xɔnna ma,
wunla nun tɛɛn nun tɛɛ tuti gbeen minima
nɛn.
[20] Sogeni dimima nɛn,
kiken yi gbeeli alo wunla,
benun Marigina lɔxɔ binye gbeen xa a li.
[21] Nba, muxu yo na Marigin maxandi a xinla
ra,
na kisima nɛn.’† ”

[22] “Isirayila xɛmɛne, ɛ tuli mati falani ito
ra. Ala nan Yesu Nasarɛti kaan xɛxi. Ala
bata na yita ɛ ra kabanako feene nun fe ma-
gaxuxine nun taxamasenne xɔn a naxanye
liga ɛ tagi alo ɛ tan yɛtɛna a kolon kii naxan
yi. [23] Ala bata yi a ragidi alo a yi a kolon
kii naxan yi, a Yesu xa so ɛ yii. Ɛ yi kafu
gbalotɔne ma, ɛ yi a gbangban wudin ma, ɛ
yi a faxa. [24] Koni Ala mɔn yi a rakeli, a yi a
ba sayaan xɔlɛni amasɔtɔ sayaan mi yi nɔɛ
a ramarɛ. [25] Bayo Dawuda a fala nɛn a fe yi,
a naxa,
‘N xaxili Marigin xɔn ma waxatin birin,
bayo a n dɛxɔn ma,
sese mi n mamaxɛ.
[26] Nanara, n bɔɲɛn sɛwaxi,
n yi falan ti sɛwani.
N fati bɛndɛn fan luma nɛn yigini.
[27] Amasɔtɔ, i mi i mɛ n na,
n siga laxira yi.
I mi tinɲɛ i ya muxu tɔgɔndiyaxin yi kun
gaburun na.
[28] I bata kiraan yita n na
nii rakisin sɔtɔma naxan xɔn.
I n nalugoma nɛn sɛwan na i yɛtagi.’‡ ”

[29] “Awa, ngaxakedenne, n xa en benba
Dawudaa fe fala ɛ xa sikɛ mi naxan yi. A faxa
nɛn, a maluxun, a gaburun mɔn na han to.
[30] Koni nabiin nan yi a ra, a a kolon nɛn a Ala
bata a tuli sa, a yi a kɔlɔ, a Dawuda bɔnsɔnna
nde findima nɛn Mangan na a tan funfuni.§
[31] Ala yi feen naxan ligama, Dawuda to na to,
a yi Alaa Muxu Sugandixin nakeli feen fala,
a naxa, a mi a mɛ a ra, a siga laxira yi. A
fati bɛndɛn mɔn mi kunma.* [32] Ala na Yesu
nan nakelixi sayani. En birin bata findi na
seren na. [33] A bata te Ala yiifanna ma. A yi
Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ, Fafe Ala bata en
tuli sa naxan na, a yi a ragodo en ma iki. Ɛ
na nan toma. Ɛ na nan mɛma iki. [34] Amasɔtɔ
Dawuda yɛtɛɛn mi te ariyanna yi. Anu, a
yɛtɛɛn bata a fala, a naxa, ‘Marigin yi a fala
n marigin xa, a naxa,
“Dɔxɔ n yiifanna ma
[35] han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”† ’ ”

[36] “Nayi, Isirayila muxune xa ito kolon
yati, a ɛ Yesu naxan gbangbanxi wudin ma,
Ala bata na findi Marigin na e nun a Muxu
Sugandixin na.”

[37] Nba, yamaan to na mɛ, na yi e bɔɲɛn
kala. E yi a fala Piyɛri nun xɛraan bonne
xa, e naxa, “Nxu ngaxakedenne, nxu nanfe
ligama?” [38] Piyɛri yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ keden kedenna birin xa ɛ xun xanbi
so ɛ hakɛni, ɛ rafu igeni Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xinli, alogo ɛ yulubine xa xa-
fari, ɛ yi Alaa kiseen sɔtɔ, a Nii Sariɲanxina.
[39] Amasɔtɔ Ala bata ɛ tan nun ɛ diine tuli sa
na ra e nun naxanye birin yire makuyene yi
en Marigina Ala naxanye xilima a fɛma.”

[40] Piyɛri yi sereyaan ba, a yi e rawɛkilɛ fala
wuyaxi ra, a naxa, “Ɛ yɛtɛ ratanga waxatini
ito tinxintareyaan ma.” [41] Naxanye tin a
falan ma, ne yi rafu igeni. Muxu wuli
saxan ɲɔxɔn yi sa dɛnkɛlɛya muxune fari na
lɔxɔni. [42] E yi bira xɛrane xaranna fɔxɔ ra, e
yi lu ngaxakedenyani, e lu e dɛgɛ e bode xɔn
ma,‡ e lu Ala maxandɛ.

[43] Xɛrane yi kabanako fe wuyaxi liga
e nun taxamasenne han birin yi gaxu.

---

* 2:15: Piyɛri soge raxɛnxɛna fe falaxi nɛn alogo yamaan xa la a ra a dɔlɔ fe mi yi a ra bayo mɛn kaane mi yi darixi dɔlɔn minɲɛ xɔtɔnni. † 2:21: Yowɛli 3.1-5 ‡ 2:28: Yaburin 16.8-11 § 2:30: Yaburin 132.11 * 2:31: Yaburin 16.10 † 2:35: Yaburin 110.1 ‡ 2:42: Yanyina nde, ito bunna nɛɛn fa fala e yi Marigina ximɛnna yitaxunma. A mato Luka 22.19 kui.

44 Dɛnkɛlɛya muxune birin yi lu e bode fɛma,
e yii seene birin yi findi e bode gbee ra. 45 E
yi e bɔxɔne nun e yii seene matima nɛn, e
yi na gbetine yitaxun e bode ra alo e keden
kedenna birin makona a ma kii naxan yi.
46 E yi lu e malanɲɛ Ala Batu Banxini lɔxɔ
yo lɔxɔ, e yi e dɛgema e bode xɔn ma e
konne yi, sɛwan nun bɔɲɛ xunbenli. 47 E yi
lu Ala tantunɲɛ, e yi rafan yamaan birin ma.
Marigin yi nde sama kisi muxune fari nɛn
lɔxɔ yo lɔxɔ.

3

*L*ɛbutɛnna rakɛndɛya fena

1 Lɔxɔna nde, Piyɛri nun Yoni yi siga Ala
Batu Banxini Ala maxandi waxatini, benun
se din waxatin xa a li. 2 Nba, muxune yi fama
xɛmɛna nde ra Ala Batu Banxin nabilinna
yinna so dɛɛn na xandi tideni lɔxɔ yo lɔxɔ
naxan yi barixi lɛbutɛnyani. Na so dɛɛn yi
xili nɛn, "Dɛ Tofaɲina." 3 A to Piyɛri nun
Yoni to soɛ, a yi e xandi gbetini.
4 E yi e yɛɛn ti a ra. Piyɛri yi a fala a xa, a
naxa, "Nxu mato." 5 A yi e mato. A yengi yi
a ma, a e yii sena nde nan fima a ma. 6 Koni
Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, "Gbeti mi n yii!
Xɛma mi n yii! Koni seen naxan n yii, n na
soma nɛn i yii. Yesu Alaa Muxu Sugandixin
Nasarɛti kaan xinli, keli, i sigan ti." 7 Piyɛri
yi a suxu a yiifanna ma, a yi a rakeli. Xɛmɛn
sanne nun a wɔsɔxɔne yi sɛnbɛn sɔtɔ. 8 A yi
tugan, a ti a sanne xun na, a sigan ti fɔlɔ.
E nun xarandiine yi so Ala Batu Banxini, a
sigan tima, a tuganma, a Ala tantunma.
9 Yamaan birin yi a to sigan tiyɛ, a Ala
tantunma. 10 E yi a kolon a a tan nan yi xandi
tiini Ala Batu Banxin nabilinna yinna so
dɛɛn na, naxan yi xili "Dɛ Tofaɲina." Feen
naxan liga xɛmɛn xa, e birin yi e tɛrɛna na
ra, e kabɛ kati!

*Piy*ɛri a kawandina

11 Bayo a mi yi fa xɛtɛma Piyɛri nun Yoni
fɔxɔ ra, yamaan kuisanxin yi fa e giyɛ, e yi e
malan Sulemani a Gagene bun ma. 12 Piyɛri
yamaan to waxatin naxan yi, a yi falan ti
e xa, a naxa, "Isirayila xɛmɛne, nanfera
ɛ kabɛma feni ito ma? Nanfera ɛ nxu
matoma alo nxu tan nan a ligaxi xɛmɛni ito
yi sigan ti nxu sɛnbɛn nun nxɔ Ala kolonna
barakani? 13 Iburahimaa Ala nun Isiyagaa
Ala nun Yaxubaa Ala nun en benbane Ala
nan a walikɛɛn Yesu a binyen mayitaxi, ɛ
naxan yanfa, ɛ yi ɛ mɛ a ra Pilati yɛtagi,
naxan yi wama a beɲin feni. 14 Ɛ ɛ mɛxi
muxu sariɲanxin nun muxu tinxinxin na,
ɛ Pilati mafan, a xa muxu faxan beɲin ɛ xa.
15 Ɛ nii rakisin kanna faxa nɛn, koni Ala yi
a rakeli sayani. Na seren nan nxu tan na.
16 Nxu to dɛnkɛlɛyaxi Yesu xinla ma, na nan
fangan fixi xɛmɛni ito ma, ɛ naxan toma, ɛ
a kolon. Dɛnkɛlɛyana Yesu xinla ma na nan
a rakɛndɛyaxi ɛ yɛɛ xɔri."
17 "Nba, ngaxakedenne, n na a kolon ɛ tan
nun ɛ mangane feen naxan liga Yesu ra, ɛ
a ligaxi a kolontareyaan nan ma. 18 Ala bata
yi naxan fala a nabine birin xɔn ma, a na
nan nakamalixi, a fɔ a Muxu Sugandixin xa
tɔrɔ. 19 Nanara, ɛ xun xanbi so ɛ hakɛni,
ɛ tubi Ala ma alogo ɛ yulubine xa xafari
20 Marigin yi matabu waxatine fi ɛ ma, a mɔn
yi a Muxu Sugandixin nafa ɛ ma Yesu, a
naxan nagidi ɛ ma. 21 Koni fɔ a xa lu nɛn kore
xɔnna ma singen han a waxati saxin na a
li Ala feen birin yitɔnma waxatin naxan yi
alo a bata a fala a nabi sariɲanxine xɔn ma
kii naxan yi waxati danguxine yi. 22 Musa
a fala nɛn, a naxa, 'Marigina ɛ Ala nabina
nde raminima nɛn ɛ yɛ alo n tan, ɛ tuli mati
a falane birin na. 23 Xa naxan yo mi a tuli
mati na nabiin na, a kedima nɛn yamaan
yɛ.'* 24 Nabiin naxanye birin bata falan ti
xabu Nabi Samuyɛli waxatini, ne birin bata
yi lɔxɔni itoe fe fala. 25 Ɛ findixi nabine
diine nan na. Ala layirin xidixi e nun ɛ
benbane tagi nɛn, a yi a fala Iburahima xa,
a naxa, 'Dunuɲa siyane birin duban sɔtɔma
nɛn i tan bɔnsɔnna barakani.'† 26 Ala to a
walikɛɛn nafa, a a xɛ ɛ singe nan ma alogo ɛ
xa duban sɔtɔ a xɔn, a yi ɛ birin naxɛtɛ ɛ fe
ɲaxine fɔxɔ ra."

4

*Piy*ɛri nun Yoni makiti fena

1 Piyɛri nun Yoni yi fala tiini waxatin
naxan yi yamaan xa, saraxaraline nun Ala
Batu Banxin kantan muxune mangan nun

* 3:23: A mato Sariyane 18.15 nun 18.18-19 kui. † 3:25: Dunuɲa Fɔlɔn 22.18 nun 26.4 kui. * 4:1: Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

Saduse muxune* yi fa. 2 E yi xɔlɔxi han,
bayo xɛrane yi yamaan xaranma. E yi a
falama a faxa muxune kelima nɛn sayani
alo Yesu. 3 E yi e suxu, e yi e sa kasoon na
han xɔtɔnni bayo kɔɛɛn bata yi so. 4 Koni
muxun naxanye e falan mɛ, na wuyaxi
yi la a ra. Dɛnkɛlɛya muxune yi wuya
ayi han muxu wuli suulun ɲɔxɔn xɛmɛne
gbansanna.

5 Na xɔtɔn bode, yamaan mangane nun
fonne nun sariya karamɔxɔne yi e malan
Yerusalɛn taani. 6 Saraxarali Kuntigi Sin-
gena Anasa yi na e nun Kayafa nun Yoni
nun Alesandire nun Saraxarali Kuntigi Sin-
gena denbayaan muxu gbɛtɛye. 7 E yi Piyɛri
nun Yoni ti e yɛtagi, e yi e maxɔdin, e naxa,
"Ɛ ito ligaxi nde sɛnbɛ bun hanma xinla
mundun yi?"

8 Piyɛri yi lugoxi Alaa Nii Sariŋanxin na,
a yi e yabi, a naxa, "Yamaan mangane nun
fonne, 9 xa ɛ nxu makitima wali faŋina fe
ra to naxan ligaxi lɛbutɛnna xa, e nun a
rakɛndɛyaxi kii naxan yi, 10 nayi ɛ xa a
kolon, ɛ tan nun Isirayila yamaan birin, fa
fala xɛmɛni ito tixi ɛ yɛtagi kɛndɛyani Yesu
Nasarɛti kaan xinla barakan nin, Alaa Muxu
Sugandixina, ɛ naxan gbangban wudin ma,
Ala yi a rakeli sayani. 11 Kitabun Yesu ito nan
ma fe falaxi, a naxa, 'Ɛ tan banxi tiine ɛ mɛ
gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ
fisamantenna ra.'† 12 Kisin mi sɔtɛ muxu
gbɛtɛ yo xɔn, bayo xili gbɛtɛ yo mi dunuŋa
yi, naxan fixi muxune fe ra en kisin sɔtɛ
naxan sabu ra."

13 E yi kabɛ Piyɛri nun Yoni a xaxili ragidin
ma, amasɔtɔ xarantarene nan tun yi e ra
naxanye mi fe kolon. Na yi a yita e ra a e
yi Yesu nan fɔxɔ ra. 14 Koni bayo e yi xɛmɛn
kɛndɛyaxin toma tixi e dɛxɔn ma, e mi yi
nɔɛ sese falɛ. 15 Koni e yi xarandiine yamari,
a e xa mini kitisa yamaan malanni, e yi falan
ti fɔlɔ e bode xa, e naxa, 16 "En nanfe ligama
muxuni itoe ra? Amasɔtɔ Yerusalɛn kaane
birin a kolon a e bata kabanako fe gbeen
liga. En mi nɔɛ a matandɛ. 17 Koni en xa
tɔnna sa e ra, a e nama fa falan ti muxu yo
xa Yesu xinli alogo feni ito nama xuya ayi
yamaan tagi."

18 E yi Piyɛri nun Yoni xili, e yi e yamari
a e nama fa fala yo ti hanma e xaranna ti
Yesu xinli. 19 Koni Piyɛri nun Yoni yi e yabi,
e naxa, "Ɛ tan yɛtɛɛn xa a mato xa nxu lan
nxu xa ɛ tan nan xui suxu hanma Ala. 20 Nxu
naxan toxi nxu yi a mɛ, nxu mi nɔɛ tondɛ na
falɛ." 21 E mɔn yi e kɔnkɔ e ma kati, na xanbi
ra, e yi e beŋin. E mi yi nɔɛ e ŋaxankatɛ,
amasɔtɔ yamaan birin yi Ala tantunma fe
ligaxini ito a fe ra. 22 Amasɔtɔ xɛmɛn naxan
nakɛndɛya findi kabanako feen na, na barin
bata yi dangu ŋɛɛ tonge naanin na.

Yesu mantonne Ala maxandina

23 E to e beŋin, Piyɛri nun Yoni yi siga
e lanfane fɛma. Saraxarali kuntigine nun
yamaan fonne feen naxan falaxi e xa, e na
birin yɛba e xa. 24 E na mɛ waxatin naxan
yi, e birin yi e xui ramini Ala ma ŋɛnige
kedenni, e naxa, "Nxu kanna, i tan naxan
kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen
nun e yi seene birin daxi, 25 i tan naxan
falan ti Alaa Nii Sariŋanxin nun nxu benba
Dawuda xɔn ma, i ya walikɛna, i naxa,
'Nanfera siyane murutɛma?
Nanfera yamanane muxune yanfa fuune
soma?
26 Dunuŋa mangane bata tondi,
kuntigine bata e malan
Marigin nun a Muxu Sugandixin xili ma.'‡
"

27 "Bayo ŋɔndin na a ra yati, Herode nun
Pɔnsi Pilati nun Yahudiyatarene nun Isiray-
ila yamaan birin e malan nɛn taani ito kui i
ya walikɛ sariŋanxin Yesu xili ma i naxan
sugandixi. 28 I sɛnbɛn nun i sagoon bata yi
feen naxanye ragidi, e yi ne birin liga. 29 Awa
iki, Marigina, i tuli mati e fala xɔlɛne ra, i tin
i ya walikɛne xa i ya falan nali xaxili ragidi
gbeeni. 30 I yiini bandun alogo muxune xa
kɛndɛya, taxamasenne nun kabanako feene
yi liga i ya walikɛ sariŋanxin Yesu xinli."

31 E yelinxina Ala maxandɛ, e yi malanxi
dɛnaxan yi, mɛnna yi xuruxurun. E birin yi
lugo Alaa Nii Sariŋanxin na. E yi Alaa falan
nali xaxili ragidini.

*D*ɛnkɛlɛya muxune lanna

32 Xaxili kedenna nun nii kedenna yi lu
dɛnkɛlɛya yamaan muxune birin ma. Muxu
yo mi yi a falama, a naxa, n gbeen ni ito
ra, bayo e birin malanna nan yi e yii seene
ra. 33 Xɛrane yi lu Marigi Yesu keli feen
sereyaan bɛ sɛnbɛ gbeeni. Baraka gbeen
yi lu e birin xɔn! 34 Bayo sese mi yi dasaxi

† 4:11: Yaburin 118.22 ‡ 4:26: Yaburin 2.1-2

muxu yo ma e yɛ. Xɛɛ bɔxɔn nun banxine yi naxanye yii, e yi e matima nɛn, e yi e saren xali, [35] e sa e sa xɛrane bun. Xɛrane yi gbetin taxun muxune ra alo e makona a ma kii naxan yi.

[36] Awa, Lewi bɔnsɔnna xɛmɛna nde yi na, naxan bari Sipiri yamanani, a yi xili Yusufu. Xɛrane yi a xili sa Baranabasi. Na bunna nɛɛn, "Muxu Ralimaniyana." [37] Xɛɛ bɔxɔna nde yi a yii, a na mati, a yi fa a sara gbetin sa xɛrane bun.

5

Ananiyasi nun Safira a fe

[1] Xɛmɛna nde yi na naxan yi xili Ananiyasi, a ɲaxanla fan yi xili Safira. Na fan yi e bɔxɔna nde mati, [2] a yi a saren fɔxɔ kedenna ramara a yɛtɛ xa. A ɲaxanla fan yi na kolon. A siga a dɔnxɛn na xɛrane yɛɛ ra. [3] Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, "Ananiyasi, nanfera i tinxi Setana yi so i bɔŋɛni, han i wulen fala Alaa Nii Sariŋanxin xa? Nanfera i bɔxɔn saren fɔxɔ kedenna ramaraxi i yii? [4] Benun i xa na xɛɛ bɔxɔn mati waxatin naxan yi, i gbeen xa mi yi a ra ba? I to a mati i sagoon xa mi yi a gbetin na ba? Nanfera nayi, i fe sifani ito ligaxi? I mi wulen falaxi muxune xan xa de, fɔ Ala." [5] Ananiyasi ito mɛ waxatin naxan yi, a bira, a faxa. Naxanye birin na mɛ, ne yi gaxu. [6] Banxulanne yi keli, e yi a kasangen, e sa a maluxun.

[7] Awa waxatidi danguxina, a ɲaxanla fan yi fa, koni feen naxan ligaxi, a munma yi na mɛ singen. [8] Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, "A fala n xa, ɛ bɔxɔn saraxi xasabini ito nan na ba?" Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, "Ɔn, a saren yatin nan ito ra." [9] Nayi, Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, "Nanfera ɛ nun i ya xɛmɛn lanxi a ma ɛ xa Marigina Nii Sariŋanxin bunba? I ya xɛmɛn maluxun muxune san xuiin ni i ra dɛɛn na, e i fan xalima nɛn iki sa!" [10] A yi bira Piyɛri bun ma, a faxa keden na! Banxulanne yi fa, e yi ɲaxanla fan li faxaxi, e yi a tongo, e sa a maluxun a xɛmɛn dɛxɔn ma. [11] Dɛnkɛlɛya yamaan nun muxun naxanye birin na feen mɛ, gaxu gbeen yi ne suxu.

Taxamasenne fe

[12] Xɛrane yi taxamaseri wuyaxi nun kabanako fe wuyaxi liga yamaan tagi. Dɛnkɛlɛya muxune birin yi e malanma Sulemani a Gagene nan bun ma. [13] Muxu yo mi susu a masoɛ e ra. Hali na, yamaan yi e xili faŋin falama. [14] Koni muxu wuyaxi yi lu sɛ e fari, xɛmɛn nun ɲaxanla naxanye dɛnkɛlɛya Marigin ma. [15] Nayi, muxune yi lu fɛ furetɔne ra, e yi e sa e sa seene nun dagine ma kirane xɔn ma alogo Piyɛri dangumatɔɔn nininna xa e li. [16] Yama gbeen yi malan, sa keli Yerusalɛn rabilinna taane yi. E fa e furetɔne ra e nun ɲinan ɲaxine naxanye tɔrɔma. E keden kedenna birin yi kɛndɛya.

Xɛrane bɛsɛnxɔnyana fena

[17] Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxun naxanye yi findixi Saduse muxune ra, ne yi xɛrane maxɔxɔlɔn han e yi keli e xili ma. [18] E yi xɛrane suxu, e yi e sa kasoon na. [19] Koni Marigina malekan yi fa kaso banxin dɛɛn nabi kɔɛɛn na. A yi e ramini, a yi a fala e xa, [20] a naxa, "Ɛ siga, ɛ sa ti Ala Batu Banxini, Yesu dunuŋa yi gidi kiin naxan yitaxi ɛ ra, ɛ na feene birin yɛba yamaan xa." [21] E to na mɛ, e yi so Ala Batu Banxini subaxani, e xaranna ti fɔlɔ.

Nba, Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxune to fa, e yi kitisa yamaan birin xili, Isirayila yamaan fonne birin. E muxun nasiga kaso banxini, a e xa sa fa xɛrane ra e yɛtagi. [22] Koni e na lixina, kantan muxune mi xɛrane to. E yi xɛtɛ, e sa a fala bonne xa, e naxa, [23] "Nxu kasoon lixi balanxi nɛn ken, kantan muxune tixi dɛɛn na, koni nxu to dɛɛn nabi, muxu yo mi yi na kui!" [24] Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigin nun saraxarali kuntigine ito mɛxina, e yi kui fu xɛrane fe yi, e naxa, "Nanfe ligaxi e ra?" [25] Nba, xɛmɛna nde yi so, a yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ fa a mato, ɛ xɛmɛn naxanye saxi kasoon na, e sa tixi Ala Batu Banxin kui, yamaan xarandeni!" [26] Kantan muxune kuntigin nun a muxune yi keli, e sa fa xɛrane ra. Koni e mi fa xɛrane karahan, amasɔtɔ e yi gaxuxi e magɔlɔn feen na yamaan xɔn.

[27] E faxina xɛrane ra, e yi e ti kitisa yamaan yɛtagi. Saraxarali Kuntigi Singen yi e maxɔdin, [28] a naxa, "Nxu mi yi ɛ yamari nun, a ɛ nama fa yamaan xaran xɛmɛni ito xinli ba? Koni a mato, ɛ bata Yerusalɛn taan birin nafe ɛ xaranni ito ra. Ɛ waxi a xɔn ma, ɛ xa xɛmɛni ito faxa feen sa nxu xun ma!"

[29] Piyɛri nun xɛraan bonne yi e yabi, e naxa, "A fɛrɛ mi na fɔ nxu xa Alaa falan

nan suxu dangu muxune gbee falan na.
30 En benbane Ala bata Yesu rakeli sayani, ɛ
naxan gbangban wudin ma, ɛ yi a faxa. 31 Ala
mɔn yi a rate kore, a yi a dɔxɔ a yiifanna ma,
a yi a findi Mangan na e nun Marakisi Tiin
na alogo Isirayila kaane xa nɔ e xun xanbi
soɛ e hakɛne yi, e yulubine yi xafari. 32 Feni
itoe serene nan nxu tan na. Ala bata a Nii
Sariŋanxin naxan fi a falan suxu muxune
ma, na feene seren nan na fan na."
33 E ito mɛxina, e bɔŋɛn yi te kati, han
xɛrane faxa xɔnla yi e suxu! 34 Koni
Gamaliyɛli naxan findixi Farisi muxuna*
nde ra, na yi na yi. Sariya karamɔxɔn nan yi
a ra naxan yi binyaxi yamaan birin xɔn. Na
yi keli, a ti kitisa yamaan tagi, a yi yamarin
fi, a xɛrane xa ramini singe. 35 Na dangux-
ina, a yi a fala kitisane xa, a naxa, "Isirayila
kaane, ɛ muxuni itoe fe liga ɛ yeren ma.
36 Waxati danguxina nde yi, xɛmɛna nde yi
xili Tudasi, na a yɛtɛ findi nɛn muxu gbeena
nde ra, muxu kɛmɛ naanin ɲɔxɔn yi bira
a fɔxɔ ra. Koni muxune a faxa nɛn. A
fɔxɔrabirane birin yi xuya ayi, a fe yi lu
fuu. 37 Na danguxina, Yudasi Galile kaan
fan yi keli muxune birin xili sɛbɛ waxatini,
a yi ti ganla nde yɛɛ ra murutɛ xinla ma.
Koni muxune yi a fan faxa, a fɔxɔrabirane
fan yi xuya ayi. 38 Nanara, n xa a fala ɛ xa
iki, ɛ muxuni itoe lu na, ɛ e beŋin, e xa
siga. Amasɔtɔ xa e feene nun e wanle fataxi
muxune nan na, e kalama nɛn. 39 Koni xa a
fataxi Ala nan na, ɛ mi e nɔɛ mumɛ! Na ma,
ɛ a liga ki faŋi alogo a nama liga alo ɛ Ala
nan yɛngɛma." E yi tin a maxadi xuiin ma.
40 E yi xɛrane xili banxini, e yi e bulan,
e yi tɔnna dɔxɔ a e nama fa falan ti Yesu
xinla ra. E yi e beŋin. 41 Xɛrane sɛwaxin
yi keli kitisa yamaan fɛma bayo Ala bata na
binyen fi e ma a e xa ɲaxankata Yesu xinla
fe ra. 42 E yi lu yamaan xaranŋɛ, e Yesu Alaa
Muxu Sugandixina fe xibarun nali Ala Batu
Banxin nun muxune konne yi lɔxɔ yo lɔxɔ.

6

*D*ɛnkɛlɛya yamaan mali tiine fe

1 Na waxatini, Yesu fɔxɔrabirane to yi
wuyama ayi, Yahudiyan naxanye yi Girɛki
xuiin falama, ne yi e mawuga Yahudiyan
bonne fari naxanye yi Heburu xuiin falama
bayo e kaŋa gilɛne mi yi lɔxɔ yo lɔxɔ balon
sɔtɔma a kiini a taxun waxatini. Yahudiya
Girɛki xui falane naxa, "Gbetin naxan yi-
taxunma lɔxɔ yo lɔxɔ balon na, nxɔ kaŋa
gilɛne mi na se sɔtɔma." 2 Nayi, xarandii
fu nun firinne yi Yesu fɔxɔrabirane birin
malan, e yi a fala e xa, e naxa, "A mi lan
nxu yi Alaa falan nabeŋin donse feen na.
3 Na ma, ngaxakedenne, ɛ muxu binyaxi
solofere sugandi ɛ yɛ naxanye lugoxi Alaa
Nii Sariŋanxin na, xaxinla e ma, en yi e ti
na wanla ra. 4 Nayi, en nɔɛ en sɔbɛ soɛ nɛn
Ala maxandin nun a falan wanli."
5 Na falan yi yamaan birin kɛnɛn. Nayi,
e yi Etiyɛn sugandi, naxan yi lugoxi
dɛnkɛlɛyaan nun Alaa Nii Sariŋanxin na,
e nun Filipi nun Pirokoru nun Nikanoro
nun Timon nun Paramenasi e nun Nikolasi
Antiyɔki kaan naxan so Yahudiya dinani.
6 E yi ne yita xɛrane ra. Xɛrane yi e yiin sa e
ma, e yi Ala maxandi e xa.
7 Na ma, Alaa falan yi lu xuyɛ ayi. Yesu
fɔxɔrabirane yi wuya ayi Yerusalɛn taani
kati! Saraxarali wuyaxi yi dɛnkɛlɛya.

*Etiy*ɛn suxu fena

8 Nba, Etiyɛn yi lugoxi Alaa hinanna nun
a sɛnbɛn na. A yi kabanako fe gbeene
nun taxamasenne liga yamaan tagi. 9 Koni
salide banxina nde muxune yi keli Etiyɛn
xili ma naxan yi xili "Muxu Xɔrɔyaxine
Salide Banxina" naxanye yi kelixi Sirɛni
nun Alesandire taan nun Silisi nun Asi ya-
manani, e yi Etiyɛn matandi fɔlɔ. 10 Koni
e mi yi nɔɛ tiyɛ Etiyɛn ma fe kolonna yɛɛ
ra e nun a yi falan tima Nii Sariŋanxin
naxan baraka yi. 11 Awa, e muxuna ndee
saranna fi alogo e xa a fala, e naxa, "Nxu a
xuiin namɛxi nɛn Musa nun Ala rayelefuɛ!"
12 Nayi, e yi yamaan nun yamaan fonne nun
sariya karamɔxɔne radin Etiyɛn xili ma. E
yi Etiyɛn suxu, e siga a ra kitisa yamaan
fɛma. 13 E yi fa wule sere baane ra. Ne yi
a fala, e naxa, "Xɛmɛni ito luma fala ɲaxine
tiyɛ Yire Sariŋanxini ito nun Musaa sariyan
xili ma. 14 Amasɔtɔ nxu bata a mɛ a ra, a a
falama, a naxa, a Yesu Nasarɛti kaan yire

* 5:34: Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

sariŋanxin kalama nɛn, a yi en ma namun
fonne maxɛtɛ en naxanye sətəxi Musa ra.”
15 Naxanye birin yi dəxi kitisa yamaan
malanni, ne birin yɛɛn yi lu tixi Etiyɛn na, e
yi a yɛtagin to alo malekan yɛtagin na a ra.

7

Etiyɛn ma sereyana

1 Saraxarali Kuntigi Singen yi a fala, a
naxa, “Feen naxan falaxi i xun ma, ɲəndin
na a ra ba?”
2 Etiyɛn yi a yabi, a naxa, “N fafane
nun ngaxakedenne, ɛ tuli mati n xuiin
na. En benba Iburahima yi Mesopotamiya
yamanani waxatin naxan yi benun a xa
dəxə Xarani taani, Ala Binyen Kanna a yɛtɛ
makɛnɛn nɛn a xa. 3 Ala yi a fala a xa, a
naxa, ‘Keli i ya yamanan nun i xabilani. Siga
na yamanani, n naxan yitama i ra.’* 4 Nayi,
a keli Kalidi kaane yamanani, a sa dəxə
Xarani taani. A fafe to faxa, Ala yi a rafa
yamanani ito yi, ɛ dəxi dɛnaxan yi iki. 5 Ala
mi bəxə yo fi Iburahima ma yamanani ito yi
na waxatini hali san tide keden ɲəxən. Koni
Ala a tuli sa nɛn, a yamanani ito findima
nɛn a tan nun a bənsənna gbeen na. Anu,
dii yo mi yi a yii na waxatini. 6 Ala ito
nan falaxi, a naxa, ‘I bənsənna dəxəma nɛn
yamana gbɛtɛ yi, e konna mi dɛnaxan yi, e
yi tərə ɲɛɛ kɛmɛ naanin konyiyani. 7 Koni
e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na
makitima nɛn. Na xanbi ra, e minima nɛn
na yamanani, e yi fa n batu be.’† 8 Na xanbi
ra, Ala yi banxulan tiin layirin xidi e nun
Iburahima tagi. Na xanbi ra, a yi Isiyaga
bari, a yi a banxulan a xii solomasɛxɛde
ləxəni. Isiyaga fan yi Yaxuba banxulan.
Yaxuba fan yi en benba fu nun firinne
banxulan.”
9 “Awa, Yusufu a fe xəxələnyaan ma, en
benbane yi a mati Misiran kaane ma. Koni
Ala yi a xən. 10 Ala yi a xunba a tərən
birin yi. A yi xaxilimayaan fi Yusufu ma,
a yi a rafan Misiran mangan ma. A yi
Yusufu dəxə Misiran yamanan xun na e
nun a banxi yi feene birin. 11 Nba, fitina
kamɛn yi so Misiran yamanan nun Kanan
yamanani, tərən yi gbo ayi. Donse yo mi
yi fa en benbane yii. 12 Koni Yaxuba a mɛ
waxatin naxan yi, a murutun yi Misiran
yi, a yi en benbane rasiga a singeni. 13 E
sigan firindeni, Yusufu yi a yɛtɛ yita a
ngaxakedenne ra. Misiran mangan Yusufu
kon kaane fe kolon na waxatin nin. 14 Na
xanbi ra, Yusufu yi xɛraan nasiga a fafe
Yaxuba nun a denbayaan birin tongodeni,
muxu tonge solofere e nun suulun nan yi e
birin malanxin na. 15 Yaxuba yi siga Misiran
yi, a faxa dɛnaxan yi e nun en benbane.
16 Yamaan yi siga e binbine ra Siken taani.
Iburahima gaburun naxan sara Hamori a
diine ma Siken taani gbetin na, yamaan yi
sa e maluxun mɛnni.”
17 “Ala Iburahima tuli sa naxan na, na
rakamali waxatin yi maso, en ma yamaan
yi wuya ayi Misiran yi. 18 Na danguxina,
Manga gbɛtɛ yi dəxə Misiran yi naxan mi
yi Yusufu kolon. 19 Na Mangan yi en ma
yamaan yanfa, e yi en benbane tərə, a yi
e karahan alogo e xa e diine rabeŋin, e
faxa. 20 Musa bari na waxatin nin, a yi Ala
kɛnɛn han! A lu nɛn a fafe konni han kike
saxan. 21 A ba a fafe konni waxatin naxan yi,
Misiran mangana dii tɛmɛn yi sa a tongo, a
yi a maxuru, a yi a findi a dii xɛmɛn na. 22 E yi
Musa xaran Misiran kaane fe kolonna birin
ma, a yi sɛnbɛn sətə a falan nun a kɛwanli.”
23 “Musa barin to ɲɛɛ tonge naanin sətə,
a ngaxakeden Isirayila kaan bonne xəntən
xənla yi a suxu. 24 A yi Misiran kaana nde
to a ngaxakedenna nde tərɛ, a yi a xun
mayɛngɛ, a yi a gbeen ɲəxə, a Misiran kaan
faxa. 25 A yengi yi a ma a a kon kaane yi a
famuma nɛn a Ala yi waxi e xunba feni a
tan nan xən. Koni e mi a famu mumɛ! 26 Na
xətən bode a yi Isirayila kaan muxu firin to
yɛngɛ, a kata e tagini təndeni. A yi a fala
e xa, a naxa, ‘Ngaxakedenmane nan ɛ ra,
nanfera ɛ ɛ bode tərəma?’ 27 Koni naxan yi
a boden ɲaxankatama, na yi Musa radinŋɛ
ayi, a yi a fala, a naxa, ‘Nde i findixi mangan
nun kitisaan na nxu xun na? 28 I waxi n fan
faxa feen nin ba alo i Misiran kaan faxa kii
naxan yi xoro?’ 29 Musa to na mɛ, a yi a gi,
a siga Midiyan yamanani. A dii xɛmɛ firin
sətə mɛnni.”
30 “Awa, ɲɛɛ tonge naanin danguxina,
malekan yi mini kɛnɛnni Musa xa tɛɛn
yiyani fətəndin tagi Sinayi geyaan dɛxən
ma burunna ra. 31 Musa na to waxatin naxan
yi, a kabɛ. A to yi a masoma a ra alogo a

* 7:3: Dunuŋna Fələn 12.1 † 7:7: Dunuŋna Fələn 15.13-14 nun Xərəyaan 3.12

xa a yigbɛ, Marigin xuiin yi mini, a naxa,
32 'I benbane Ala nan n tan na, Iburahimaa
Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.'
Musa yi gaxu, a xuruxurun, a mi fa susu a
matoɛ. 33 Marigin yi a fala a xa, a naxa, 'I ya
sankidine ba i sanni amasɔtɔ i tixi dɛnaxan
yi, bɔxɔ sariŋanxin na a ra. 34 N bata n ma
yamana tɔrɔn to Misiran yamanani, n bata
e kutun xuiin mɛ, n bata fa e xunbadeni. Fa
iki, n xa i xɛ Misiran yamanani.' "‡

35 "Na Musa kedenna nan yi a ra Isirayila
kaane bata yi e mɛ naxan na nun, e yi a fala,
e naxa, 'Nde i findixi mangan nun kitisaan
na?' Ala a tan nan nasiga e mangan nun
e xunbaan na fata malekan fala xuiin na
naxan mini kɛnɛnni a xa fɔtɔndini. 36 Musa
e ramini nɛn na yi, a kabanako feene nun
taxamasenne liga Misiran yi e nun Baa
Gbeeli, e nun tonbonni ɲɛɛ tonge naanin.
37 Na Musa nan ito ra naxan a fala Isirayila
kaane xa, a naxa, 'Ala nabina nde raminima
nɛn ɛ yɛ, naxan luma alo n tan.'§ 38 A tan
nan yi yamaan yɛ tonbonni, e nun malekan
nan yi a ra naxan yi falan tima a xa Sinayi
geyaan fari, a yi falane sɔtɔ naxanye nii
rakisin fima muxune ma alogo a xa ne
radangu en ma."

39 "Koni en benbane mi tin a falan suxɛ, e
yi e mɛ a ra, xɛtɛ xɔnla yi e suxu Misiran
yi. 40 E yi a fala Haruna xa, e naxa, 'Ala
gbɛtɛne rafala en xa naxan tima en yɛɛ ra
amasɔtɔ Musa naxan en naminixi Misiran
yamanani, en mi a kolon naxan a sɔtɔxi.'*
41 Nayi, e ɲinge dii sawuran nafala e suxuren
na, e saraxan ba na xa, e yi sɛwa e yɛtɛna se
rafalaxina fe ra. 42 Na ma, Ala yi xɛtɛ e fɔxɔ
ra, a yi e lu kore xɔnna yanban seene batuɛ
alo a sɛbɛxi nabine kitabune kui kii naxan
yi, a naxa, 'Ɛ tan Isirayila yamaan to yi
tonbon yireni ɲɛɛ tonge naanin, ɛ saraxane
ba nɛn n tan xa ba? 43 Ɛ Mɔlɔkɔ suxuren
batu bubun† nan xali, e nun Ramafan saren
suxurena, ɛ suxuren naxanye rafalaxi ɛ
batu seene ra. Nanara, n na ɛ xalima nɛn
konyiyani Babilɔn xanbi ra.' "‡

44 "Layiri sereyaan bubun§ yi en benbane
yii tonbonni. A yi tixi alo Ala a yɛba Musa
xa kii naxan yi a yi a misaala yita a ra. 45 E to
na sɔtɔ, en benbane yi a xali e yii Yosuwe
a mangayaan bun ma, e yi en ma bɔxɔn
tongoma siyane yii waxatin naxan yi, Ala yi
siyaan naxanye kedima e yɛɛ ra. A yi lu en
ma bɔxɔni han Dawuda waxatini. 46 Dawuda
yi Alaa hinanna sɔtɔ, a yi a maxɔdin alogo a
xa nɔ Yaxubaa Ala Batu Banxin tiyɛ. 47 Koni
Sulemani nan banxin ti a xa."

48 "Koni Kore Xɔnna Ala mi dɔxɔma mux-
une banxi tixine kui, alo nabina a falaxi kii
naxan yi, a naxa,
49 'Marigin naxa:

Kore xɔnna nan n ma manga gbɛdɛn na,
bɔxɔn yi findi n san tiden na.
Ɛ banxin sifan mundun tiyɛ n tan xa?
N ma matabuden findɛ minɛn na?

50 N tan xa mi seni itoe birin nafalaxi ba?' "*

51 "Ɛ tan yama murutɛxina, ɛ bɔŋɛne nun
ɛ tunle luxi alo Ala kolontarene. Ɛ Alaa Nii
Sariŋanxin matandima alo ɛ benbane! 52 Ɛ
benbane mi nabiin mundun bɛsɛnxɔnya? E
nabine faxa nɛn, naxanye Tinxinna Kanna
fa feen fala. Iki ɛ fan bata a tan yɛtɛɛn yanfa,
ɛ yi a faxa. 53 Ɛ tan bata Alaa sariyan sɔtɔ fata
malekane ra, koni ɛ mi a suxi!"

*Etiy*ɛn magɔlɔn fena

54 E to na mɛ, e bɔŋɛn yi te, han e yi e
ɲinne raxin! 55 Koni Etiyɛn yi lugoxi Alaa Nii
Sariŋanxin na, a koren mato, a yi Ala nɔrɔn
to, Yesu yi tixi Ala yiifanna ma. 56 A yi a
fala, a naxa, "A mato! N kore xɔnna rabixin
toma, Muxuna Dii Xɛmɛn tixi Ala yiifanna
ma!"

57 E yi sɔnxɔ gbeeni te. E yi e yiine sa e
tunle dɛ ra. E birin yi gbisin a xili ma. 58 E yi
a bubu, e a ramini taani, e sa a magɔlɔn han
a faxa. Na feen serene yi e dugine taxuma
banxulanna nde ra, naxan yi xili Sɔli. 59 E yi
Etiyɛn magɔlɔnma waxatin naxan yi, Etiyɛn
yi lu Ala maxandɛ, a naxa, "Marigi Yesu,
n niin nasuxu!" 60 A yi a xinbi sin, a yi
gbelegbele, a naxa, "Marigina, i nama e
suxu e yulubini ito ra." A yelin xanbin na
falɛ, sayaan yi a li.

‡ 7:34: A mato xɔrɔyaan 2.14 han 3.10 kui. § 7:37: Sariyane 18.15 * 7:40: xɔrɔyaan 32.1 nun 32.23 † 7:43: bubuna: Bubuni itoe yi rafalaxi sube kidine nan na naxanye singanxi xalanbene ra. E yi e maxalima yirene yi e nɛma sigatini waxatin naxan yi. ‡ 7:43: Amosi 5.25-27 Mɔlɔkɔ findixi suxuren nan na muxune yi e diine bama saraxan na naxan xa. Siyana ndee yi Mɔlɔkɔ nun Ramafan kolonxi e alane nan na na waxatini. § 7:44: xɔrɔyaan 25.9 * 7:50: Esayi 66.1-2

8

Sɔli yi dɛnkɛlɛya yamaan bɛsɛnxɔnya

1 Sɔli yi tinxi Etiyɛn faxa feen ma.
Nba, na lɔxɔni, bɛsɛnxɔnya gbeen yi
keli dɛnkɛlɛya yamaan xili ma Yerusalɛn
taani. E birin yi xuya ayi Yudaya ya-
manan nun Samariya yamanani, fɔ xɛrane.
2 Muxu tɔgɔndiyaxina ndee yi Etiyɛn binbin
maluxun, e wuga a fe ra kati!
3 Koni Sɔli tan yi kataxi dɛnkɛlɛya ya-
maan kala feen nan na. A yi soma banxine
kui, a dɛnkɛlɛya xɛmɛne nun ɲaxanle suxu,
a yi e sa kasoon na.

Yesu a fe yi rali Samariya yi

4 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye xuya ayi, ne
yi lu Alaa falan naliyɛ yiren birin yi. 5 Filipi
yi siga Samariya yamanan taana nde yi,
a sa Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin
ba na yi. 6 Yamaan birin yi e tuli mati
Filipi a falane ra ki faɲi, e mɔn yi lu a
kabanako feene matoɛ a yi naxanye lig-
ama. 7 Yinna ɲaxine yi muxun naxanye fɔxɔ
ra, ne yi e ragbelegbele, e xɛtɛ e fɔxɔ ra.
Fati mafaxatɔne nun lɛbutɛn wuyaxi fan yi
kɛndɛya. 8 Sɛwa gbeen yi so na taani.
9 Xɛmɛna nde yi na taani naxan yi
xili Simɔn. Na yi woyimɛyaan ligama.
Samariya kaane birin yi kabɛma a ma. A
yi a yɛtɛ yigboma. 10 Taan muxune birin yi
biraxi a fɔxɔ ra, fonna nun dii ɲɔrɛna, e
lu a falɛ, e naxa, “Xɛmɛni ito, Ala sɛnbɛn
ni ito ra, yamaan naxan xili sa a ‘Fanga
Gbee Kanna.’ ” 11 E yi biraxi a fɔxɔ ra, bayo
e yi kabɛma a ma xabu to mi na ra a
woyimɛyana fe ra. 12 Koni Filipi Alaa Man-
gayaan nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina
a fe xibarun nali e ma waxatin naxan yi, e
yi dɛnkɛlɛya. Xɛmɛne nun ɲaxanle, e birin
yi rafu igeni e tubi xinla ma. 13 Simɔn fan
yɛtɛɛn yi dɛnkɛlɛya. A yi rafu igeni, a lu
biraxi Filipi fɔxɔ ra yiren birin yi. A yi
taxamaseri gbeene nun kabanako feene to,
a kabɛ kati!
14 Xɛraan naxanye yi Yerusalɛn taani, ne a
mɛ waxatin naxan yi a Samariya kaane bata
Alaa falan suxu, e Piyɛri nun Yoni rasiga e
ma. 15 E to so na, e yi Ala maxandi e xa alogo
e xa Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ. 16 Amasɔtɔ
Alaa Nii Sariɲanxin munma yi godo e tan
sese fari singen. E bata yi rafu igeni Marigi
Yesu xinla nan tun yi gbansan! 17 Nayi,
Piyɛri nun Yoni yi e yiin sa e ma, e yi Alaa
Nii Sariɲanxin sɔtɔ.
18 Simɔn a to waxatin naxan yi, a Nii
Sariɲanxin yi sɔtɔma xɛrane yiine xɔn, a yi
fa gbetin na e xɔn, 19 a naxa, “Ɛ sɛnbɛni ito fi
n fan ma alogo n na n yiin sa muxu yo ma,
na kanna fan xa Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ.”
20 Koni Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ɛ nun i
ya gbetin xa halagi yire kedenni, amasɔtɔ
i mirixi a ma fa fala a i Alaa kiseen sɔtɔn
gbetin nan xɔn! 21 I gbee yo mi nxɔ wanle
yi amasɔtɔ i bɔɲɛn mi tinxinxi Ala yɛɛ ra
yi. 22 Nayi, xɛtɛ i ya miriya ɲaxin fɔxɔ ra,
i yi Marigin maxandi alogo a xa i mafelu i
ya miriya ɲaxin na, xa a sa tin. 23 Amasɔtɔ
n bata a to, i lugoxi xɔxɔlɔnyaan nan na, i
kankan tinxintareyaan ma.”
24 Simɔn yi a fala Piyɛri nun Yoni xa,
a naxa, “Yandi, ɛ Marigin maxandi n xa,
alogo, ɛ feen naxanye falaxi, ne sese nama
n li.” 25 Piyɛri nun Yoni seren baxina, e
Marigina falan nali, e xɛtɛ Yerusalɛn taani,
e dangu Yesu a fe Xibaru Faɲin naliyɛ
Samariya taa wuyaxi yi.

Filipi nun Etiyopi kaana fe

26 Marigina malekan yi falan ti Filipi xa,
a naxa, “Keli, i siga sogeteden yiifanna ma,
kiraan naxan kelima Yerusalɛn taani siga
Gasa taani naxan dangun burunna ra, i siga
na xɔn.” 27 Filipi yi keli, a siga, a Etiyopi
kaa xɛmɛ tɛgɛnxina* nde li kira yi. Kuntigi
gbeen nan yi na xɛmɛn na nun. A tan nan yi
Etiyopi Ɲaxalan Mangan Kandasi a nafunle
birin xun na. A bata yi siga Yerusalɛn taani
Ala batudeni. 28 A xɛtɛmatɔna a konni, a yi
dɔxi a wontoron kui, a yi lu Nabi Esayi a
Kitabun xaranɲɛ. 29 Alaa Nii Sariɲanxin yi a
fala Filipi xa, a naxa, “Siga, i sa i maso na
wontoron na.” 30 Filipi yi siga a giyɛ, a yi
Etiyopi kaan xuiin mɛ Nabi Esayi a Kitabun
xaranɲɛ. Na ma, Filipi yi a maxɔdin, a naxa,
“I naxan xaranma, i a bunna kolon ba?”
31 A yi a yabi, a naxa, “N na a kolonma
di, xa muxe mi a yɛba n xa?” A Filipi xili
alogo a xa te, a dɔxɔ a fɛma wontoroni. 32 A
yi dɛnaxan xaranma Kitabun kui, na ni ito
ra, a naxa,
“E a xali nɛn

* 8:27: xɛmɛ tɛgɛnxina: Na waxatini, mangane yi xɛmɛna ndee tɛgɛnma nɛn alogo e xa e yengi dɔxɔ mangana feene xɔn, e mi bira mangana ɲaxanle fɔxɔ ra.

alo yɛxɛɛn faxa daxina.
A mi fala yo ti,
alo yɛxɛɛn naxan a dunduma a fati ma
xaben xaba muxun bun.†
33 E a rayagi nɛn,
e mi tin a kitin bolonɲɛ tinxinni.
Nde nɔɛ a yixɛtɛna fe falɛ?
Amasɔtɔ e bata a siimayaan dan dunuɲa
yi."‡
34 Kuntigin yi a fala Filipi xa, a naxa,
"Yandi, a fala n xa, nabini ito nde a fe
falama, a yɛtɛ fe ba, hanma muxu gbɛtɛ
a fe?" 35 Filipi yi falan tongo, a yi a fɔlɔ
na Kitabun yiren ma, a Yesu a fe xibarun
nali a ma. 36 E yi sigan tima kiraan xɔn ma
waxatin naxan yi, e xudena nde li. Kuntigin
yi a fala a xa, a naxa, "Igen mato, nanfera
n mi rafuyɛ?" 37 Filipi yi a fala a xa, a
naxa, "Xa i bata dɛnkɛlɛya i bɔŋɛni, i nɔɛ
rafuyɛ nɛn." Kuntigin yi a yabi, a naxa,
"N bata dɛnkɛlɛya a ma, a Yesu Alaa Muxu
Sugandixin nan Alaa Dii Xɛmɛn na."
38 A yi yamarin fi a e xa wontoron nati.
E nun Filipi yi godo igeni, a yi rafu. 39 E to
te igeni, Marigina Nii Sariŋanxin yi Filipi
tongo, a siga a ra. Kuntigin mi fa a to sɔnɔn,
koni a sɛwaxin yi siga a sigatini. 40 Filipi yi
sa mini Asotu taani, a yi Yesu a fe Xibaru
Faŋin nalima a dangu taane birin yi, han a
sa so Sesariya taani waxatin naxan yi.

9

Sɔli tubi fena
Xɛrane 22.6-16 nun 26.12-18

1 Nba, Sɔli naxan yi kɔnkɔxi Marigin
fɔxɔrabirane ma e faxa feen na, na yi siga
Saraxarali Kuntigi Singen fɛma, 2 a yi kɛdine
maxɔdin a ra, a naxanye sɛbɛ Damasi taan
salide banxine muxune ma, alogo xa a sa
naxanye li na, xɛmɛn nun ɲaxanla, e biraxi
Yesu a Kiraan fɔxɔ ra, a xa fa e xidixin na
Yerusalɛn taani.
3 A yi kira yi, a bata yi maso Damasi taan
na, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi keli kore mafurɛn, a
lu dɛgɛ a rabilinni. 4 A yi bira bɔxɔni, a fala
xuiin mɛ, naxan yi a falama, a naxa, "Sɔli,
Sɔli i n bɛsɛnxɔnyama nanfera?" 5 Sɔli yi
maxɔdinna ti, a naxa, "Marigina, nde i tan
na?" Na xuiin yi a yabi a naxa, "N tan, Yesu
na a ra, i naxan bɛsɛnxɔnyama. 6 Koni keli,
i siga taani. I lan i xa naxan liga, e sa na
falama i xa nɛn." 7 Muxun naxanye yi Sɔli
fɔxɔ ra nun, ne dunduxin yi lu tixi. E yi
fala xuiin mɛma koni e mi yi muxu yo toma.
8 Sɔli yi keli, a ti, a yi a yɛɛn nabi, koni a
mi yi sese toma. E yi a yii rasuxu, e siga
a ra Damasi taani. 9 A lu danxutɔyani han
soge saxan. A mi yi donse donma, a mi yi a
minma.
10 Nba, Yesu fɔxɔrabirana nde yi Damasi
taani nun, a xili Ananiyasi. Marigin yi
falan ti na xa fe tooni alo xiyena, a naxa,
"Ananiyasi." Ananiyasi yi a yabi, a naxa,
"Marigina, n tan ni i ra." 11 Marigin yi a
fala a xa, a naxa, "Keli, i siga kiraan xɔn
ma, naxan xili Kira Tinxinxina, i sa mux-
una nde maxɔdin Yudasi a banxini naxan
kelixi Tarise taani naxan xili Sɔli bayo a n
maxandima. 12 A bata fe toon ti alo xiyena,
a xɛmɛna nde to fɛ naxan xili Ananiyasi, a yi
a yiin sa a ma, alogo a mɔn xa nɔ seen toɛ."
13 Ananiyasi yi a yabi, a naxa, "Marigina,
muxu wuyaxi bata na xɛmɛna fe fala n xa,
a fe ɲaxin naxanye birin ligaxi i ya yama
sariŋanxin na Yerusalɛn taani. 14 A bata
sɛnbɛn sɔtɔ saraxarali kuntigine yii, a xa fa
Damasi taani alogo muxun naxanye birin
i xinla falama, a xa ne suxu." 15 Marigin
yi a fala Ananiyasi xa, a naxa, "Siga tun,
amasɔtɔ n bata Sɔli sugandi n ma walikɛɛn
na, a xa n xinla rali siya gbɛtɛne nun e
mangane nun Isirayila muxune ma. 16 N na
yitama a ra nɛn a tɔrɔn yatɛn naxan sɔtɔma
n ma fe ra."
17 Nayi, Ananiyasi yi siga na banxini, a
sa a yiin sa Sɔli ma. A yi a fala a xa,
a naxa, "Ngaxakedenna Sɔli, Marigi Yesu
naxan mini i xa kɛnɛnni kira yi, i to yi
fama be, na nan n nafaxi i ma alogo i mɔn
xa seen to, i lugo Alaa Nii Sariŋanxin na."
18 Mafurɛn sena nde yi ba Sɔli yɛɛn ma alo
se xanla, a mɔn yi seen to. A yi keli, a rafu
igeni. 19 A yi a dɛge, a mɔn yi sɛnbɛn sɔtɔ.

Sɔli yi kawandin ba Damasi taani

Sɔli yi xii dando raba Yesu fɔxɔrabirane
fɛma Damasi taani. 20 A yi kawandin ba
fɔlɔ salide banxine kui keden na, a Alaa
Dii Xɛmɛn nan Yesu ra. 21 Naxanye birin
na mɛ, ne yi kabɛ, e maxɔdinna ti, e naxa,
"Xɛmɛni ito xa mi yi muxune ɲaxankatama

† 8:32: xabena: Yirena ndee yi, yɛxɛɛ xaben kuyama ayi nɛn, a yi xaba a findi dugin na. ‡ 8:33: Esayi 53.7-8

Yerusalɛn taani naxan yi Ala maxandima
xinli ito yi ba? A mi faxi ne xan suxudeyi
be ba, alogo a xa siga e ra saraxarali kuntig-
ine fɛma?" [22] Koni Sɔli sɛnbɛn yi gboma
ayi kati! A yi a mayitama, a Yesu nan
Alaa Muxu Sugandixin na han Damasi taan
Yahudiyane yifu.

[23] Xii wuyaxi danguxina, Yahudiyane yi
e bode to Sɔli faxa feen ma. [24] Koni Sɔli
yi e wundon kolon. E yi lu taan so dɛɛne
kantaŋɲɛ kɔɛɛn nun yanyin na, alogo e xa a
faxa. [25] Koni Sɔli a xarandiine yi sa a ragodo
sagan kui taan nabilinna yinna xanbi ra.

*S*ɔli Yerusalɛn taani

[26] Sɔli yi siga Yerusalɛn taani, a kata
sigadeni Yesu fɔxɔrabirane fɛma. Koni e
gaxu a yɛɛ ra, bayo e mi yi laxi a ra xa Yesu
fɔxɔrabiran nan yi a ra nun. [27] Koni Baran-
abasi yi a xali xɛrane fɛma. Sɔli Marigin to
kii naxan yi kira yi, a mɔn yi a xuiin mɛ, a na
yɛba e xa e nun Sɔli kawandin ba kii naxan
yi Damasi taani Marigi Yesu xinli. [28] Nayi,
Sɔli yi lu e fɛma. A lu sigɛ kawandi badeni
xaxili ragidini Marigi Yesu xinli Yerusalɛn
taan birin yi. [29] Yahudiyan naxanye yi Girɛki
xuiin falama, Sɔli yi lu ne matandɛ, koni ne
fan yi kata a faxa feen na. [30] A ngaxakedenne
to na mɛ, e yi siga a ra Sesariya taani, e yi a
rasiga Tarise taani.

[31] Nayi, dɛnkɛlɛya yamaan yi waxati ti
bɔŋɛ xunbenli Yudaya yamanan nun Galile
yamanan nun Samariya yamanani, e lu e
bode sɛnbɛ soɛ. Alaa Nii Sariŋanxin yi lu
e ralimaniyɛ Marigin yɛɛragaxuni, e wuya
ayi.

*Piy*ɛri yi siga Lida nun Yafa yi

[32] Piyɛri yi a masigan tima na yirene birin
yi. Lɔxɔna nde, a yi siga Lida taan yama
sariŋanxin xɔntɔndeni. [33] A xɛmɛna nde li
na naxan yi xili Ene, lɛbutɛnna nan yi a ra.
Na yi saxi xabu ɲɛɛ solomasɛxɛ. [34] Piyɛri yi
a fala a xa, a naxa, "Ene, Yesu Alaa Muxu
Sugandixin bata i rakɛndɛya. Keli, i sadeni
tɔn." Ene yi keli mafurɛn! [35] Lida kaane
nun Sarɔn kaane birin yi xɛmɛn to, e tubi
Marigin ma.

[36] Naxanla nde yi Yafa taani naxan findixi
Yesu fɔxɔrabirana nde ra, a xili Tabita,
naxan mɔn yi xili Dɔrakasi Girɛki xuini.
A yi fe faŋin ligama waxatin birin, a yi
yiigelitɔne malima. [37] Na waxatini, a yi fura,
a faxa. E to yelin a binbin maxɛ, e yi sa a sa
kore banxina nde kui.

[38] Awa, Yesu fɔxɔrabiran naxanye Yafa
taani, ne bata yi a mɛ a Piyɛri Lida taani
Yafa taan dɛxɔn ma. E yi xɛraan muxu firin
nasiga, e naxa, "Yandi, fa nxu fɛma keden
na." [39] Piyɛri yi keli, e nun na xɛmɛne yi
siga. E to so, e yi siga a ra kore banxin
kui. Kaŋa gilɛne birin wugamatɔɔn yi fa a
fɛma. Dɔrakasi domaan nun gubaan nax-
anye rafala a to yi ɲɛɲɛ, e yi ne yita a ra.
[40] Piyɛri yi e birin namini banxini, a yi a
xinbi sin, a Ala maxandi. Na xanbi ra, a yi a
yɛɛ rafindi a binbin ma, a yi a fala, a naxa,
"Tabita, keli." A yi a yɛɛn nabi, a Piyɛri to,
a keli, a dɔxɔ. [41] Piyɛri yi a suxu a yiin ma, a
yi a rakeli. Na xanbi ra, a yama sariŋanxin
nun kaŋa gilɛne xili, a yi a ɲɛɲɛn yita e
ra. [42] Feni ito xibarun yi xuya ayi Yafa yiren
birin yi. Muxu wuyaxi yi dɛnkɛlɛya Marigin
ma. [43] Piyɛri yi xii wuyaxi ti Yafa yi xɛmɛna
nde fɛma naxan yi xili Simɔn. Garangen
nan yi a ra.

10

*Piy*ɛri nun Kɔrɔnɛyi a fe

[1] Xɛmɛna nde yi Sesariya taani a xili
Kɔrɔnɛyi, sofa kɛmɛn kuntigin nan yi a ra,
a yi Itali yamanan ganla nin. [2] Dina muxun
nan yi a ra. A tan nun a denbayaan birin yi
gaxuxi Ala yɛɛ ra. A yi Yahudiya yiigelitɔne
kima han! A yi Ala maxandima waxatin
birin. [3] Lɔxɔna nde, se din waxatin bata yi
maso, a yi fe toon ti alo xiyena, a yi Alaa
malekana nde to, a a yigbɛ ki faŋi. Malekan
yi so a konni, a yi a fala a xa, a naxa,
"Kɔrɔnɛyi!" [4] A yi malekan mato gaxuni, a
yi a yabi, a naxa, "N kanna, nanfe ligaxi?"
Malekan yi a yabi, a naxa, "I ya maxandi
xuiin nun i ya yiigelitɔ kiseene bata Ala
kɛnɛn. Na nan a ligaxi a bata a yengi lu i
xɔn. [5] Muxuna ndee rasiga Yafa taani iki, e
xa sa fa muxun na naxan xili Simɔn, naxan
mɔn xili Piyɛri. [6] A yigiyaxi Simɔn garangen
konna nin, fɔxɔ igen dɛ."

[7] Na xanbi ra, malekan naxan yi falan
tima Kɔrɔnɛyi xa, na yi siga. Kɔrɔnɛyi yi a
walikɛɛn muxu firin xili e nun sofa dinaxina
nde naxan yi walima a fɛma. [8] Feen naxan
ligaxi, a na birin yɛba e xa, a yi e rasiga Yafa
taani.

9 Na xɔtɔn bode, e yi kira yi, e bata yi maso
Yafa taan na, Piyɛri yi te kore banxin xun-
tagi yanyi tagini Ala maxandideni. 10 Kamɛn
yi a suxu, a yi waxi a dɛge feni. E yi donseen
nafalama a xa waxatin naxan yi, a yi fe toon
ti alo xiyena. 11 A yi kore xɔnna rabixin
to, a sena nde to godɛ, a ligaxi alo dugi
yigbeena. A singanxi a tongon naaninne
ma godo bɔxɔni. 12 Subene nun bubu seene
nun xɔliin siyaan birin yi na kui. 13 Piyɛri yi
fala xuiin mɛ a fe tooni, a naxa, “Piyɛri, keli
i yi nde faxa, i yi a don!”

14 Koni Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn de
Marigina! Han iki, n munma se haramuxin*
hanma se sariŋantaren don singen.” 15 Na
fala xuiin mɔn yi mini, a naxa, “Ala bata
naxan nasariŋan, i tan nama na yatɛ se
sariŋantaren na.” 16 Na yi liga dɔxɔŋa ma
saxan. Na seen mɔn yi te kore keden na.

17 Piyɛri fe toon naxan ti alo xiyena, a yi
a mirima na bunna ma waxatin naxan yi,
Kɔrɔnɛyi a xɛrane bata yi Simɔn ma banxin
to, e tixi a dɛ ra. 18 E yi muxune xili, e
maxɔdinna ti, xa Simɔn yi yigiyaxi mɛnni
naxan mɔn xili Piyɛri.

19 Piyɛri mɔn yi a mirima a fe toon bunna
ma waxatin naxan yi, Alaa Nii Sariŋanxin
yi a fala a xa, a naxa, “Simɔn, a mato,
xɛmɛ saxan i fenma. 20 Keli i siga e fɔxɔ ra
hali i mi sikɛ, amasɔtɔ n tan nan e rafaxi.”
21 Nayi, Piyɛri yi siga na muxune fɛma, a yi
a fala e xa, a naxa, “N tan ni i ra, ɛ naxan
fenma. Ɛ faxi nanfera?” 22 E yi a yabi, e
naxa, “Kɔrɔnɛyi, sofa kɛmɛn kuntigin nan
nxu xɛxi. Muxu tinxinxin nan a ra, a gaxu
Ala yɛɛ ra, Yahudiyane birin a seren bama!
Maleka sariŋanxin bata a fala a xa, a xa i xili
a konni a yi i ya falane ramɛ.” 23 Nayi, Piyɛri
yi e yigiya banxini. Na xɔtɔn bode, a yi keli,
e birin yi siga. Yafa taan dɛnkɛlɛya muxuna
ndee yi siga e fɔxɔ ra.

24 Na xɔtɔn bode mɔn, e Sesariya taan
li. Kɔrɔnɛyi yi e legedenma, a bata yi a
kon kaane nun a xɔyine birin malan nun.
25 Piyɛri to so banxini, Kɔrɔnɛyi yi a ralan,
a yi a xinbi sin Piyɛri bun ma a binya feen
na. 26 Koni Piyɛri yi a rakeli, a naxa, “Keli,
amasɔtɔ muxun nan tun n fan na.” 27 E yi lu
fala tiini han Piyɛri yi so, a yi muxu wuyaxi
li malanxi na yi. 28 A yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ a kolon yati fa fala a Yahudiyane dinan
mi tinŋɛ e nun siya gbɛtɛn xa lu e bode xɔn
hanma a so a konni. Koni Ala bata a yita n
na, a n nama a fala muxu yo ma fa fala a mi
sariŋan hanma a haramuxi. 29 Nanara, i ya
xɛrane to n xili, n mi tondixi fɛ. Nba, ɛ n
xilixi nanfera?”

30 Kɔrɔnɛyi yi a fala, a naxa, “A soge
naaninna nan i ra, n yi salima n ma banx-
ini alo waxati sifani ito yi, benun se din
waxatin xa a li, nba, xɛmɛna nde yi mini
kɛnɛnni n xa, a ti n yɛtagi, a domaan may-
ilenma. 31 A yi a fala, a naxa, ‘Kɔrɔnɛyi, Ala
bata i ya maxandin xuiin mɛ. I ya yiigelitɔ
kiseene bata a liga Ala yi a yengi lu i xɔn ma.
32 Nayi, muxuna nde rasiga Yafa taani Simɔn
xilideni naxan mɔn xili Piyɛri. A yigiyaxi
Simɔn garangen konna nin fɔxɔ igen dɛ.’
33 Nanara, n xɛraan nasigaxi i fɔxɔ ra keden
na, i fan bata tin fɛ. Awa, iki nxu birin Ala
yɛtagi be alogo nxu xa na falan mɛ Marigina
i yamarixi naxan na.”

Piyɛri yi falan ti

34 Piyɛri yi falan ti fɔlɔ, a naxa, “Iki, n bata
a kolon, a ɲɔndin na a ra, fa fala Ala mi
muxune rafisaxi e bode xa. 35 Naxan na gaxu
a yɛɛ ra, a tinxinyaan naba, a na yisuxuma
nɛn, a na findi muxun siya yo ra. 36 Ala bata
a falan nasiga Isirayila kaane ma, a yi Yesu a
fe Xibaru Faŋin nali e ma fa fala a bɔŋɛ xun-
benla sɔtɔma Yesu Alaa Muxu Sugandixin
barakan nin, muxun birin Marigina. 37 Ɛ
a kolon naxan liga Yudaya yamanan birin
yi, naxan bata yi fɔlɔ Galile yamanani Yoni
kawandin ba xanbini a yamaan xa rafu igeni
e tubi xinla ma. 38 Ɛ mɔn a kolon, a Alaa Nii
Sariŋanxin nagodo nɛn Yesu Nasarɛti kaan
xun ma alo masusan turena, a yi sɛnbɛn fi
a ma. Ɛ mɔn a kolon Yesu siga kii naxan
yi yiren birin yi, a yi lu fe faŋine ligɛ, a
muxune rakɛndɛya, naxanye birin yi Yinna
Manga Setana sɛnbɛn bun ma, amasɔtɔ Ala
yi a xɔn ma. 39 A feen naxanye birin liga
Yahudiya yamanan nun Yerusalɛn taani, ne
serene nan nxu tan na. E yi a gbangban
wudin ma, e yi a faxa. 40 Koni Ala yi a rakeli
sayani a soge saxande lɔxɔni, a yi a yita
yamaan na. 41 Yamaan birin mi a to, koni
fɔ Ala sereyaan naxanye sugandixi, en tan
naxanye en dɛge a xɔn, en yi en min a dɛxɔn

* 10:14: se haramuxina: Sube wuyaxi mi radaxaxi Yahudiyane dinani. A mato Saraxaraline sora 11 kui.

a keli xanbini sayani. 42 A bata en yamari,
a en xa kawandin ba yamaan xa, en yi a
seren ba fa fala Ala bata a ragidi Yesu ma, a
xa faxa muxune nun ɲɛɲɛ muxune makiti.
43 Nabine birin a seren ba nɛn, a muxu
yo na dɛnkɛlɛya a ma, na kanna yulubine
xafarima nɛn Yesu xinla barakani."

*Siya gb*ɛtɛne Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ
fena

44 Piyɛri yi falan tima waxatin naxan yi,
naxanye birin yi tuli matixi a falan na,
Alaa Nii Sariɲanxin yi godo ne birin ma.
45 Yahudiyan dɛnkɛlɛya muxun naxanye fa
Piyɛri fɔxɔ ra, ne yi kabɛ bayo Ala a Nii
Sariɲanxin nagodo nɛn siya gbɛtɛne fan
ma. 46 Amasɔtɔ e yi na muxune fala xuine
mɛma e Ala matɔxɔma xui gbɛtɛne yi. Nayi,
Piyɛri yi a fala, 47 a naxa, "Tondi tiyɛ muxuni
itoe rafuyɛ igeni ba, naxanye bata Alaa Nii
Sariɲanxin sɔtɔ alo en tan a sɔtɔxi kii naxan
yi?" 48 Nanara, a yi e yamari a e xa rafu Yesu
Alaa Muxu Sugandixin xinli. Na xanbi ra, e
yi Piyɛri mafan, a xa lu na xi dando.

11

*Piy*ɛri yi a dɛntɛgɛ Yerusalɛn dɛnkɛlɛya
yamaan xa

1 Xɛrane nun dɛnkɛlɛya muxun naxanye
yi Yudaya yamanan birin yi, ne yi a mɛ,
a siya gbɛtɛne fan bata Alaa falan suxu.
2 Piyɛri to siga Yerusalɛn taani, Yahudiya
dɛnkɛlɛya muxune yi a mafala fɔlɔ, e naxa,
3 "I bata siga banxulantarene konni, ɛ birin
yi ɛ dɛge ɛ bode xɔn ma!"

4 Piyɛri yi na feene yɛba e xa ki faɲi a
danguxi kii naxan yi, 5 a naxa, "N yi Ala
maxandima Yafa taani waxatin naxan yi, n
fe toon ti nɛn alo xiyena. N sena nde to
godɛ, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi
a tongon naaninne ma, a ti n dɛxɔn ma.
6 N yi a kui to, n yi fa subene nun burunna
subene nun bubu seene nun xɔline to. 7 Na
xanbi ra, n fala xuiin mɛ, a naxa, 'Piyɛri,
keli, i nde faxa, i yi a don!' 8 Koni n yi a
yabi, n naxa, 'Ɛn-ɛn de, Marigina, n munma
donse haramuxin don singen hanma donse
sariɲantarena.' 9 Fala xuiin mɔn yi keli kore,
a naxa, 'Ala bata naxan nasariɲan, i nama
na yatɛ se sariɲantaren na!' 10 Na yi liga
dɔxɔɲa ma saxan. Dɔnxɛn na, na seen mɔn
yi te kore. 11 Na waxatin yɛtɛni xɛmɛ saxan
yi fa n ma banxini nxu yi yigiyaxi dɛnaxan
yi keli Sesariya taani. 12 Alaa Nii Sariɲanxin
yi a fala n xa, a n nama sikɛ sigɛ e fɔxɔ ra.
Dɛnkɛlɛya muxu senninni itoe naxanye be,
ne fan yi n mati, nxu birin yi so Kɔrɔnɛyi
a banxini. 13 Kɔrɔnɛyi malekan to tixi a
banxini kii naxan yi, a yi na yɛba nxu xa.
Malekan yi a fala a xa, a naxa, 'Muxuna
nde rasiga Yafa taani, e xa sa Simɔn xili,
naxan mɔn xili Piyɛri. 14 A falane tima
i xa nɛn, naxanye ɛ nun i ya denbayaan
birin nakisima.' 15 N to falan fɔlɔ, Alaa Nii
Sariɲanxin yi godo e ma alo a godo nxu fan
ma kii naxan yi a fɔlɔni. 16 Nayi, Marigin
falan naxan ti n xa, na yi rabira n ma, a
naxa, 'Yoni marafuun tixi igen nin, koni ɛ
tan nafuma Alaa Nii Sariɲanxin nin.' 17 Awa,
Ala to e kixi alo a en fan kixi kii naxan yi, en
tan naxanye dɛnkɛlɛyaxi Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixin ma, n tan yi lan nun n xa
Ala matandi ba?"

18 E na falane mɛ waxatin naxan yi, e birin
yi e dundu, e yi Ala tantun, e naxa, "Ala bata
tin siya gbɛtɛne fan xa tubi, e nii rakisin
sɔtɔ!"

*Antiy*ɔki dɛnkɛlɛya yamana fe

19 Awa, tɔrɔ lɔxɔn naxanye fa Etiyɛn faxa
waxatini, na yi a liga dɛnkɛlɛya muxune
yi xuya ayi. Ndee yi siga han Fenisa nun
Sipiri nun Antiyɔki taani. E yi Alaa falan
nalima Yahudiyane nan tun ma. 20 Koni
xɛmɛn naxanye dɛnkɛlɛya Sipiri yamanan
nun Sirɛni taani, na ndee yi siga Antiyɔki
taani, e Marigi Yesu a fe Xibaru Faɲin nali
Girɛkine fan ma. 21 Marigin sɛnbɛn yi lu e
fɔxɔ ra, muxu wuyaxi yi dɛnkɛlɛya, e tubi
Marigin ma.

22 Awa, na fe xibarun yi Yerusalɛn
dɛnkɛlɛya yamaan li, e Baranabasi rasiga
Antiyɔki taani. 23 A to na li, Ala hinanxi
e ra kii naxan yi, a na to, a sɛwa. A
yi e birin nalimaniya, a e xa lu Marigin
fɔxɔ ra e bɔɲɛn birin na! 24 Muxu faɲin
nan yi Baranabasi ra, a yi lugoxi Alaa Nii
Sariɲanxin na, a dɛnkɛlɛyaxi. Muxu wuyaxi
yi bira Marigin fɔxɔ ra.

25 Na xanbi ra, Baranabasi yi siga Tarise
taani Sɔli fendeni. 26 A a to waxatin naxan
yi, a yi fa a ra Antiyɔki yi. Baranabasi nun
Sɔli yi lu dɛnkɛlɛya yamaan xɔn, e muxu
wuyaxi xaran han ɲɛɛ keden. Antiyɔki
kaane nan singe Yesu fɔxɔrabirane xili sa a
Yesu mantonne.

27 Awa, na waxatini, nabina ndee yi keli
Yerusalɛn taani, e siga Antiyɔki taani. 28 E
tan nde yi xili Agabusi, na yi keli, a yi a
fala Alaa Nii Sariɲanxin barakani, a fitina
kamɛn soma nɛn dunuŋa birin yi. Na feen
kamali nɛn Manga Kilɔdi waxatini. 29 Mɛn
kaan naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, ne yi lan a
ma, a e birin xa e fanga bɛrɛn liga alogo
e xa mali seen nasiga e ngaxakedenne ma
naxanye yi Yudaya yamanani. 30 E yi na
liga, e yi na so Baranabasi nun Sɔli yii siga
Yudaya dɛnkɛlɛya yamaan fonne ma.

12

Piyɛri sa feen kasoon na

1 Na waxatini, Manga Herode yi
dɛnkɛlɛya yamaan muxuna ndee suxu, a
xa e ɲaxankata. 2 A yi yamarin fi, a e xa
Yoni tada Yaki faxa silanfanna ra.* 3 A to
a to, a na rafan Yahudiyane ma, a mɔn yi
Piyɛri fan suxu. Na liga Buru Ratetaren
Sali lɔxɔne nin.† 4 Herode to Piyɛri suxu, a
yi a sa kasoon na, a yi sofa naanin dɔxɔde
naanin ti a kantandeni. A xɔli yi Herode
ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla‡ na ba a
ra, a yi a makiti yamaan yɛtagi. 5 Nanara, e
yi Piyɛri ramara kasoon na, koni dɛnkɛlɛya
yamaan yi Ala maxandima a xa kati!

Piyɛri mini fena kasoon na

6 Na kɔɛɛn na, benun Herode xa Piyɛri
makiti, Piyɛri yi xidixi yɔlɔnxɔnne ra, a
xima sofa firin tagi. Kaso banxin kantan
muxune tixi dɛɛn na. 7 Marigina malekan
yi mini kɛnɛnni a xa, kaso banxin kuiin yi
yalan. Malekan yi Piyɛri ɲɛnsɛnna maga-
rin, a yi a raxulun, a yi a fala a xa, a naxa,
"Keli mafurɛn!" Yɔlɔnxɔnne yi ba a yiine
ra, e yolon. 8 Malekan yi a fala a xa, a naxa,
"I maxidi, i ya sankidine so." Piyɛri yi na
liga. Malekan yi a fala a xa, a naxa, "I
ya domaan nagodo i ma, i bira n fɔxɔ ra."
9 Piyɛri yi bira malekan fɔxɔ ra mini kasoon
na. Koni malekan yi naxan ligama, Piyɛri
mi yi a kolon xa ɲɔndin nan yi a ra. A yengi
yi a ma a a yi fe toon nan tima alo xiyena.
10 E yi dangu kantan ti singen na, e nun a
firindena, e yi sa tande yi dɛɛ wure daxin
li siga taani. Na yi rabi a yɛtɛ ra, e yi mini. E
sigaxin kiraan xɔn ndedi, malekan yi tunun
Piyɛri ma.

11 Piyɛri to xaxili sɔtɔ, a yi a fala, a naxa,
"N bata a kolon yati, a Marigin nan a
malekan xɛxi, a n nakisi Herode sɛnbɛn ma
e nun Yahudiya yamaan yi waxi naxan birin
liga fe yi n na." 12 A yelinxina a mirɛ, a
yi siga Yoni Maraka nga Mariyama konni.
Muxu wuyaxi yi malanxi na yi nun, e Ala
maxandima. 13 Piyɛri to dɛɛn kɔnkɔn, walikɛ
ɲaxanla nde yi na nun naxan yi xili Roda.
Na yi siga, a sa a tuli mati. 14 A Piyɛri xuiin
kolonxina, a sɛwa han a yi ɲinan dɛɛn nabi
feen xɔn, a xɛtɛ a giyɛ. A sa a fala, a naxa,
"Piyɛri tixi dɛɛn na!" 15 E yi a fala a xa, e
naxa, "I xunna bata keli!" Koni a kankan
a ma a ɲɔndin na a ra. E yi a yabi, e naxa,
"Piyɛri yɛlɛnna nan na ra."

16 Koni na waxatin birin, Piyɛri yi dɛɛn
kɔnkɔma tun. Dɔnxɛn na e dɛɛn nabi. E
Piyɛri to waxatin naxan yi, e kabɛ. 17 Koni
a yi a yiin maliga e xa, a e xa e dundu.
Marigina a raminixi kasoon na kii naxan yi,
a yi na yɛba e xa, a naxa, "Ɛ na fala Yaki§
nun en ngaxakedenne birin xa." Na xanbi
ra, a yi mini, a siga yire gbɛtɛ yi.

18 Kuye to yiba, sofane yi kuisan kati, e
naxa, "Nanfe ligaxi Piyɛri ra?" 19 Herode yi
e yamari, a e xa a fen koni e mi a to. Nayi, a
yi kaso kantanne makiti, a yi a yamari, a e
xa faxa. Na xanbi ra, Herode yi keli Yudaya
yamanani, a sa waxati ti Sesariya taani.

Herode faxa fena

20 Herode yi xɔlɔxi Tire kaane nun Sidɔn
kaane ma nun. Nanara, ne yi e malan, siga
Herode fɛma. E yi mangana muxu gbeena
nde singe masɔtɔ, Bilasati. Na xanbi ra, e yi
kata yɛngɛn ɲan feen na e nun mangan tagi,
amasɔtɔ e yamanan muxune yi donseen

* 12:2: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. † 12:3: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛbɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. ‡ 12:4: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawonaa yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. § 12:17: Herode bata yi Yaki gbɛtɛ nan faxa. A mato Xɛrane 12.2 kui. Yanyina nde, Yaki ito nan yi Yerusalɛn dɛnkɛlɛya yamaan xunna ra. A mato Galati 1.19 nun Yaki 1.1 nun Xɛrane 15.13 kui.

sətɔma Manga Herode a yamanan nin. 21 E
lɔxɔn naxan saxi, Herode yi a mangaya
domaan nagodo a ma, a dɔxɔ a mangaya
gbɛdɛni, a falan ti yamaan xa. 22 Yamaan
yi sɔnxɔ, e naxa, "alana nde nan xui ito
ra, adama mi a ra." 23 Na waxatin yɛtɛni,
Marigina malekan yi furen nadin Herode
ma, amasətɔ a mi yi Ala binyaxi. Kunle yi
a don, a faxa.
24 Alaa falan yi xuya ayi, a sɛnbɛn sətɔ.
25 Baranabasi nun Səli yi yelin e xɛrayaan na,
e keli Yerusalɛn taani, e xɛtɛ Antiyɔki taani.
E siga Yoni Maraka ra e fɔxɔ ra.

13

*E Baranabasi nun S*əli rasiga

1 Nabina ndee nun karamɔxɔna ndee yi
Antiyɔki dɛnkɛlɛya yamaan yɛ nun, Baran-
abasi nun Simeyɔn, e yi naxan xilima a
fati fərɛna, e nun Lusiyusu Sirɛni kaan nun
Manahɛn naxan nun Manga Herode max-
uruxi e bode xɔn ma, e nun Səli. 2 Lɔxɔna
nde, e yi sunni, e Marigin batuma, Alaa
Nii Sariŋanxin yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ
Baranabasi nun Səli lu e danna n xa n ma
wanla ra, n na e xilixi naxan ma." 3 Nayi, e
to yelin sun suxun nun Ala maxandin na, e
yi e yiin sa Baranabasi nun Səli ma e taxu
feen na Ala ra, e yi e rasiga.
4 Nba, Alaa Nii Sariŋanxin to Baranabasi
nun Səli rasiga, e yi siga Silusi taani, e dɔxɔ
kunkin kui fɔxɔ igen xun ma, e siga han
Sipiri yamanani. 5 E to so Salamin taani, e sa
Alaa falan nali Yahudiyane salide banxine
yi. Yoni Maraka yi e fɔxɔ ra e mali feen na.
6 E dangu na yamanan birin yi, han e sa
Pafosi taan li. E yi woyimɛna nde li na, a xili
Barayisa. Wule nabiin nan yi a ra Yudaya
yamanani. 7 Kuntigina nde nan yi a ra ya-
mana kanna Sɛriyu Pəli fɛma. Xaxilimaan
nan yi na yamana kanna ra. A yi Baranabasi
nun Səli xili a konni amasətɔ a yi waxi a xɔn
ma a xa Alaa falan namɛ. 8 Koni Barayisa
na woyimɛɛn naxan mən yi xili Girɛki xuini,
Elimasi, na yi e matandi. A yi kata a yamana
kanna xa tondi dɛnkɛlɛya feen ma. 9 Awa,
Səli naxan mən xili Pəli, na yi lugoxi Alaa
Nii Sariŋanxin na, a yi woyimɛɛn mato kati!
10 A yi a fala, a naxa, "I tan lugoxi yanfan nun
kɔtɛ ɲaxin siyaan birin na! Yinna Manga
Setanaa diina! Tinxinyaan birin yaxun nan
i tan na. I mi bɛ Marigina kira tinxinxine
matandɛ ba? 11 A mato, Marigin bata a yiini
te i xili ma iki, i danxuma nɛn. I waxati tima
nɛn i mi sogen to."
Na waxatin yɛtɛni, kundaan nun dimin
yi Elimasi yɛɛn suxu. A lu a masiga
tiyɛ, a muxune fenma naxan a yii rasuxɛ.
12 Yamana kanna na to waxatin naxan yi, a
dɛnkɛlɛya, a kabɛ Marigina xaranna ma.

*P*əli a kawandina Pisidiya yi

13 Pəli nun a fɔxɔrabirane yi dɔxɔ kunkin
kui Pafosi taani siga Pɛriga taani Panfiliya
yamanani. Koni Yoni Maraka yi xɛtɛ e fɔxɔ
ra na yi, a siga Yerusalɛn taani. 14 E yi
keli Pɛriga taani siga Antiyɔki taani naxan
Pisidiya yamanani. Matabu Lɔxɔni, e sa
so Yahudiyane salide banxini, e dɔxɔ. 15 E
yelin Musaa Sariya Kitabun nun nabine
kitabune xaranɲɛ waxatin naxan yi, salide
banxin kuntigine yi a fala e xa, e naxa,
"Ngaxakedenne, xa kawandi falana nde ɛ
xɔn lan yamaan ma, ɛ a fala." 16 Pəli yi keli,
a yi e masabari a yiin na, a falan fɔlə, a
naxa, "Ɛ tan Isirayila kaane nun siya gbɛtɛn
naxanye gaxuxi Ala yɛɛ ra, ɛ tuli mati n
xuiin na! 17 Isirayila kaane Ala bata en
benbane sugandi, a yi e rawuya ayi, e yi
Misiran yamanani waxatin naxan yi. Na
xanbi ra, a yi e ramini na yamanani a sɛnbɛ
gbeeni. 18 A yi ti e bun ma tonbonni ɲɛɛ
tonge naanin, 19 a yi siya solofere halagi
Kanan bɔxɔni, a yi a yamaan findi na bɔxɔn
kanna ra. 20 Na birin danguxi ɲɛɛ kɛmɛ
naanin e nun ɲɛɛ tonge suulun ɲɔxɔn nan
bun."
"Na xanbi ra, a kitisane fi e ma han Nabi
Samuyɛli a waxatini. 21 Na xanbi ra, e yi
mangan maxɔdin Ala ra, Ala yi Bunyamin
bɔnsɔnna Kisu a dii xɛmɛn Səli findi e
mangan na ɲɛɛ tonge naanin. 22 Ala Səli ba
mangayani waxatin naxan yi, a yi Dawuda
findi e mangan na. Ala a fala nɛn Dawuda fe
yi, a naxa, 'N bata a to, a muxun nan Yese a
dii xɛmɛn Dawuda ra naxan bɔŋɛn luxi alo
n bɔŋɛna.' "*
23 "Ala yi Yesu Marakisi Tiin namini
Dawuda bɔnsɔnni Isirayila xa, a bata yi e
tuli sa naxan na. 24 Benun Yesu xa fa waxatin
naxan yi, Yoni yi Isirayila yamaan birin
kawandi, a e xa e kɛŋaan maxɛtɛ, e rafu
igeni e tubi xinla ma. 25 Yoni yi yelinma

* 13:22: Samuyɛli Singen 13.14

a wanla ra waxatin naxan yi, a yi a fala
yamaan xa, a naxa, ‘Ɛ mirixi a ma, a nde n
tan na? Ɛ naxan mamɛma, na mi n tan na.
Koni na fama nɛn n tan xanbi ra. N yɛtɛɛn
mi lan n yi a sankidin fulun.’ ”
26 Pəli mən yi a fala, a naxa, “Ngax-
akedenne, Iburahima bənsənne nun siya
gbɛtɛn naxanye gaxuma Ala yɛɛ ra, kisi
feen Xibaru Faɲini ito faxi en tan nan ma.
27 Amasətə Yerusalɛn kaane nun e kuntigine
mi Yesu kolon. E mən mi nabine falane
famuxi naxanye xaranma MatabuLəxəne
birin yi. Koni, e na falane rakamali nɛn, e
to Yesu yalagi. 28 Hali e to mi a yalagi xun
yo to a ra, a yi lan a xa faxa naxan ma.
Koni e Pilati mafan nɛn, alogo a xa a faxa.
29 Kitabun naxan falaxi a fe yi, e na birin
nakamali waxatin naxan yi, e yi a ragodo a
gbangban wudin ma, e yi a maluxun. 30 Koni
Ala yi a rakeli sayani. 31 Naxanye yi biraxi a
fəxə ra Yerusalɛn taani nun keli Galile yi, ne
yi a to xi wuyaxi bun. Ne nan a serene ra en
ma yamaan xa iki.”
32 “Nxu bata fa Yesu a fe Xibaru Faɲini ito
ralideni ɛ ma. Ala bata yi en benbane tuli
sa naxan na, 33 a bata na rakamali en tan xa,
e bənsənne, a Marigi Yesu rakeli sayani, alo
a sɛbɛxi kii naxan yi Yaburin sora firinden
kui, a naxa, ‘N ma dii xɛmɛn nan i tan na. N
bata findi i fafe ra to.’† ”
34 “Ala naxan fala Yesu rakeli feni sayani,
alogo a nama fa faxa sənən, a ito nan fala,
a naxa, ‘N Dawuda tuli sa duba sariŋanxi
kɛndɛn naxanye ra, n na fima nɛn ɛ ma.’‡
35 Nanara, a sɛbɛxi yire gbɛtɛ yi, a naxa, ‘I mi
tinɲɛ i ya muxu sariŋanxin yi kun gaburun
kui.’§ 36 Anu, Dawuda yelin xanbini walɛ Ala
xa a waxatini, a faxa nɛn, e yi a maluxun a
benbane fɛma, a binbin yi kun. 37 Koni Ala
naxan nakeli sayani, na mi kunma.”
38 “Nanara, ngaxakedenne, nxu bata a rali
ɛ ma, ɛ xa a kolon, a yulubine xafarima
Yesu barakan nin. Musaa sariyan mi yi
nɔɛ ɛ ratinxinɲɛ Ala yɛɛ ra yi yulubine fe
ra, 39 koni naxanye na dɛnkɛlɛya Yesu ma,
ne tinxinma nɛn Ala yɛɛ ra yi a barakani.
40 Nanara, ɛ a liga ɛ yeren ma, nabine naxan
fala, na nama fa ɛ sətə, 41 e naxa, ‘Ɛ tan muxu
dɛ ɲaxine, ɛ kabɛ, ɛ xuya ayi. Bayo n fena
nde ligama nɛn ɛ waxatini ito yi ɛ mi yi lɛ
naxan na, hali xa a fala ɛ xa.’* ”
42 Pəli nun Baranabasi yi minima salide
banxini waxatin naxan yi, yamaan yi e
mafan, a e mən xa falani ito ti e xa Matabu
Ləxə famatəni. 43 Awa, yamaan keli malanni
waxatin naxan yi, Yahudiya wuyaxi nun
siya gbɛtɛn naxanye yi tubixi Yahudiyane
dinan ma, ne yi bira Pəli nun Baranabasi
fəxə ra. Nanara, ne yi e kawandi, a e xa lu
Alaa hinanna bun ma.
44 Na MatabuLəxən xunsagin ma, fayida
taan muxune birin yi e malan Marigina
falan namɛ xinla ma. 45 Yahudiyan bonne
yamaan to waxatin naxan yi, e xɔxələnyaan
yi keli e ra kati! E yi Pəli a falane matandi, e
yi a rayelefu. 46 Koni Pəli nun Baranabasi yi
falan ti xaxili ragidini, e naxa, “A fɛrɛ mi na
fə Alaa falan xa ti ɛ tan nan singe xa. Koni
bayo ɛ bata ɛ mɛ Alaa falan na, ɛ mi ɛ yɛtɛ
yatɛxi habadan nii rakisin muxune ra, nxu
kelima ɛ fɛma nɛn, nxu siga siyane fɛma.
47 Amasətə Marigina a yamarixi en ma na kii
nin, a naxa, ‘N bata i findi kɛnɛnna ra siyane
xa, alogo i xa siga kisi feen na han bəxən
danne.’† ”
48 Siya gbɛtɛne ito mɛ waxatin naxan yi,
e sɛwa, e Marigina falan binya. Naxanye
birin yi yɛbaxi nun habadan nii rakisin sətə
feen na, ne yi dɛnkɛlɛya.
49 Marigina falan yi xuya ayi na yamanan
yiren birin yi. 50 Koni taan muxu gbeene
nun siya gbɛtɛn ɲaxalan xili kanna nax-
anye yi gaxuma Ala yɛɛ ra, Yahudiyane
yi ne radin. E bɛsɛnxənyaan nakeli Pəli
nun Baranabasi xili ma, e yi e kedi e ya-
manani. 51 Xɛrane yi e sanne rakunkun‡ e
ramɛ feen na, e siga Ikoniyon taani. 52 Yesu
fəxərabirane tan bəɲɛn yi rafe sɛwan nun
Alaa Nii Sariŋanxin na.

14

E yi siga Ikoniyon taani

1 Pəli nun Baranabasi yi so Yahudiyane
salide banxini Ikoniyon taani alo e darixi
a ra kii naxan yi, e yi falan ti a faɲin na
han Yahudiyane nun siya gbɛtɛ wuyaxiye

† 13:33: Yaburin 2.7 ‡ 13:34: Esayi 55.3 § 13:35: Yaburin 16.10 * 13:41: A mato Xabakuki 1.5 kui.
† 13:47: Esayi 49.6 ‡ 13:51: E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. Na feen mən sɛbɛxi Matiyu 10.14 kui e nun Maraka 6.11 nun Luka 9.5.

yi dɛnkɛlɛya. [2] Koni Yahudiyan naxanye
mi tin dɛnkɛlɛyɛ, ne yi siyaan bonne radin
dɛnkɛlɛya muxune xili ma. [3] Pɔli nun Baran-
abasi yi bu Ikoniyon taani. E yi falan ti
xaxili ragidini Marigina fe yi, naxan yi taxa-
masenne nun kabanako feene liga sɛnbɛn
fima e ma alogo na xa findi a hinanna
xibarun sereyaan na. [4] Taa kui kaane yi
yitaxun firinna ra, ndee yi lu Yahudiyane
mabinni, bonne yi lu xɛrane fari.

[5] Yahudiyane nun siya gbɛtɛne nun e
kuntigine yi e yitɔn Pɔli nun Baranabasi
rayarabi feen na, e nun e magɔlɔn feen na
e faxa xinla ma. [6] Xɛrane na mɛxina, e yi e
gi. E siga taana ndee yi naxanye xili Lisitire
nun Deribe, Likayoni yamanani, e nun na
rabilinna birin. [7] E yi lu Yesu a fe Xibaru
Faɲin naliyɛ na yi.

*P*ɔli nun Baranabasi Lisitire yi

[8] Xɛmɛna nde yi dɔxi Lisitire taani,
lɛbutɛnna nan yi a ra. Xabu a bari, a
lɛbutɛnxi. A munma yi sigan ti mumɛ! [9] A
yi a tuli mati Pɔli a falane ra. Pɔli to a
yɛɛn ti xɛmɛn na, a yi a kolon a na xɛmɛna
dɛnkɛlɛyaan yi nɔɛ a rakɛndɛyɛ nɛn. [10] Nayi,
Pɔli yi a fala xuini te, a naxa, "Keli, i ti i
sanne xun na!" Xɛmɛn yi tugan, a sigan ti
fɔlɔ.

[11] Yamaan Pɔli a fe ligaxin to waxatin
naxan yi, e yi sɔnxɔ Likayoni xuini, e naxa,
"Alane nan bata godo en tagi adamadiine
maligan na!" [12] E yi Baranabasi xili sa,
a "Seyusi," e Pɔli fan xili sa, "Hɛrɛmɛ"*
amasɔtɔ Pɔli nan yi fala tiin na. [13] Seyusi
batuden naxan yi taa dɛɛn na, na saraxar-
aliin yi fa turane nun ɲɔxɔnde kɔmɔtine ra
taan so dɛɛn na. E yi waxi nɛn, a yamaan xa
saraxane ba Pɔli nun Baranabasi xa.

[14] Xɛrane, Baranabasi nun Pɔli to na
kolon, e yi e domane yibɔ e ma. E siga e
giyɛ yamaan tagi, e gbelegbelema, e naxa,
[15] "Ɛ ito ligama nanfera? Muxun nan tun
nxu tan na alo ɛ tan! Nxu faxi Yesu a fe
Xibaru Faɲin nan nalideyi ɛ ma, alogo nxu
xa a fala ɛ xa, a ɛ xa xɛtɛ fe fuuni itoe fɔxɔ
ra, ɛ yi bira habadan Ala fɔxɔ ra, naxan kore
xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nun igen daxi e nun
e yi seene birin. [16] Waxati danguxine yi,
Ala tin nɛn siyane birin yi sigan ti e gbee
kiraan xɔn. [17] Koni a yi wali faɲine ligama
a fe sereyane ra. A yi tulen nafama kore,
sansine yi bogima e waxatini, a yi ɛ ralugo
balon nun sɛwan na." [18] Hali xarandiine
to falani itoe ti, a yi luxi ndedi yamaan xa
saraxan ba e xa.

[19] Yahudiyana ndee yi keli Antiyɔki taan
nun Ikoniyon taani. E yi yamaan nadin. E yi
Pɔli magɔlɔn, e yi a bubu siga taan fari ma.
E yengi yi a ma, a a bata faxa. [20] Koni Yesu
fɔxɔrabirane to a rabilin, a yi keli, a mɔn yi
xɛtɛ taani. Na xɔtɔn bode e nun Baranabasi
yi siga Deribe taani.

E yi xɛtɛ Antiyɔki yi Siriya yi

[21] Pɔli nun Baranabasi yi Yesu a fe Xibaru
Faɲin kawandin ba Deribe taani, e xarandii
wuyaxi sɔtɔ na yi. Na xanbi ra, e xɛtɛ Lisi-
tire taan nun Ikoniyon taan nun Antiyɔki
taani. [22] E yi Yesu fɔxɔrabirane sɛnbɛ so, e yi
e ralimaniya, a e xa lu dɛnkɛlɛyaan kiraan
xɔn ma. E yi e xaran, e naxa, "A fɛrɛ mi
na fɔ en xa tɔrɔ nɛn han, en yi fa lu soɛ
Alaa Mangayani." [23] E yi fonne dɔxɔ e xunna
dɛnkɛlɛya yamaan keden kedenna birin yi.
E sunna suxu, e yi Ala maxandi, e ne taxu
Marigin na e dɛnkɛlɛyaxi naxan ma.

[24] E yi dangu Pisidiya yamanani, siga Pan-
filiya. [25] E to Yesu a fe Xibaru Faɲin nali
Pɛriga taani, e yi godo Atali taani. [26] E
kelixin mɛnni, e dɔxɔ kunkin kui, e xɛtɛ An-
tiyɔki taani, e yi taxuxi Ala hinantenna ra
dɛnaxan yi a wanla fe ra, e naxan nakamali.

[27] Pɔli nun Baranabasi Antiyɔki lixina, e yi
dɛnkɛlɛya yamaan malan. Ala feen naxan
birin ligaxi e xɔn, e yi na birin yɛba, e
nun Ala tinxi kii naxan yi siya gbɛtɛne yi
findi dɛnkɛlɛya muxune ra. [28] E yi waxati
xunkuye ti Yesu fɔxɔrabirane fɛma An-
tiyɔki yi.

15

*Yerusal*ɛn Malanna fe

[1] Xɛmɛna ndee yi keli Yudaya yamanani,
siga Antiyɔki taani, e dɛnkɛlɛya muxune
xaran fɔlɔ, e naxa, "Ɛ mi nɔɛ kisɛ fɔ ɛ
banxulan alo Musaa sariyana a falaxi kii
naxan yi." [2] Fe matandi gbeen yi keli e
nun Pɔli nun Baranabasi tagi han e yi lan
a ma, a Pɔli nun Baranabasi nun Antiyɔki
dɛnkɛlɛya muxuna ndee xa siga Yerusalɛn

* 14:12: Girɛki kaane gbee alane mangan yi xili nɛn Seyusi. E gbee alane xɛraan fan xili nɛn Hɛrɛmɛ.

taani, e sa xɛrane nun fonne to falani ito
ma.
3 Nayi, dɛnkɛlɛya yamaan yi e mali e
siga. E yi dangu a falɛ Fenisa yamanan nun
Samariya yamanani, siya gbɛtɛne tubixi kii
naxan yi Ala ma. Xibaruni ito yi e ngax-
akedenne birin nasɛwa kati! 4 E Yerusalɛn
taan lixina, dɛnkɛlɛya yamaan nun xɛrane
nun fonne yi e rasɛnɛ. Ala feen naxan liga e
xɔn ma, e na birin yɛba e xa. 5 Farisi muxun
naxanye bata yi dɛnkɛlɛya, na ndee yi keli,
e naxa, "Fɔ siya gbɛtɛne xa banxulan nɛn, e
yi yamari, a e xa Musaa sariyan suxu."
6 Xɛrane nun fonne yi e malan, e feni ito
fɛsɛfɛsɛ. 7 Matandin ɲanxina, Piyɛri yi keli,
a yi a fala e xa, a naxa, "Ngaxakedenne, ɛ
a kolon a Ala bata n sugandi ɛ tagi to mi na
ra, alogo n tan xa Yesu a fe Xibaru Faŋin nali
siya gbɛtɛne ma, e yi a mɛ, e dɛnkɛlɛya. 8 Ala
naxan muxun birin bɔŋɛ yi feene kolon, na
bata e fan nasuxu, a a Nii Sariŋanxin so e yii
alo a liga en fan xa kii naxan yi. 9 A mi tagi
raba yo saxi en tan nun e tan tagi. Amasɔtɔ
a bata e bɔŋɛn nasariŋan dɛnkɛlɛyaan xɔn.
10 Awa, nanfera ɛ Ala bunbama, ɛ goronna sa
Yesu fɔxɔrabirane xun ma, en benbane nun
en tan yɛtɛɛn mi nɔɛ goronna naxan tongɛ?
11 Anu, en laxi a ra a en kisixi en Marigi Yesu
a hinanna nan xɔn alo e tan."
12 Yamaan birin yi e sabari, e yi e tuli
mati Baranabasi nun Pɔli a falan na. Ala
taxamasenne nun kabanako feen naxanye
liga e xɔn ma siya gbɛtɛne tagi, e yi ne
birin yɛba yamaan xa. 13 E yelin falan tiyɛ
waxatin naxan yi, Yaki yi keli, a naxa,
"Ngaxakedenne, ɛ tuli mati n xuiin na! 14 Ala
siya gbɛtɛn muxune findi a yamaan na kii
naxan yi a singeni, Simɔn bata na yɛba en
xa. 15 Awa, nabine falan bata lan ito ma yati!
Alaa falan sɛbɛxi Kitabuni na kii nin, a naxa,
16 'Na xanbi ra, n mɔn fama nɛn, n Dawudaa
banxi kalaxini tɔn. N na rafalama nɛn, n yi a
nɛnɛn ti 17 alogo muxu dɔnxɛn naxanye luxi
yamaan yɛ, ne xa Marigin fen, e nun siyane
birin naxanye n xinla batuma,'* Marigina
ito nan falaxi, naxan feni itoe birin ligama
18 naxanye kolonxi xabu a fɔlɔni."
19 Yaki mɔn yi a fala, a naxa, "N gbee
miriyani, siya gbɛtɛn naxanye tubima Ala
ma, en nama ne tɔrɔ. 20 Koni fɔ en xa
kɛdin sɛbɛ, en yi a fala e xa, a e xa e
yɛtɛ ratanga donseen donna ma naxan bata
rali suxure kideni, e nun yanga suxun nun
sube yifaxi donna nun sube wuli donna.†
21 Amasɔtɔ xabu en benbane waxatine yi,
Musaa sariyana fe kawandin bama taane
birin yi, a xaranma salide banxine kui
Matabu Lɔxɔne birin yi."

E kɛdin nasiga siya gbɛtɛne dɛnkɛlɛya muxune ma

22 Xɛrane nun fonne nun dɛnkɛlɛya ya-
maan birin yi lan a ma, a e xa muxuna ndee
sugandi e yɛ, e yi e rasiga Antiyɔki yi Pɔli
nun Baranabasi fɔxɔ ra. E yi Yudasi sugandi
naxan mɔn xili Barasaba e nun Silasi, nax-
anye findixi yɛɛratine ra dɛnkɛlɛya mux-
une yɛ. 23 E yi na xɛrane rasiga kɛdini ito ra
e yii, a sɛbɛxi, e naxa,

"Xɛrane nun fonne, ɛ ngaxakedenne
bata kɛdini ito sɛbɛ dɛnkɛlɛya muxune
ma naxanye siya gbɛtɛne yɛ Antiyɔki nun
Siriya nun Silisi yi. Nxu ɛ xɔntɔn."

24 "Nxu bata a mɛ, a muxuna ndee bata
keli nxu konni, nxu mi naxanye xɛxi, e
sa ɛ tɔrɔ, e yi ɛ rakɔntɔfili e falane ra.
25 Nanara, nxu birin bata lan a ma, a nxu xa
muxuna ndee rasiga ɛ ma sa en xanuntenne
Baranabasi nun Pɔli fari, 26 naxanye bata
e niin gerun en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixina wanla fe ra. 27 Nanara, nxu Yu-
dasi nun Silasi rafaxi ɛ ma feni ito yɛbadeni
alogo e xuiin fan xa lan kɛdina falan ma.
28 Amasɔtɔ Alaa Nii Sariŋanxin nun nxu tan
bata tin, a nxu nama goron gbɛtɛ sa ɛ
xun ma ba sariyani itoe ra: 29 Ɛ xa ɛ yɛtɛ
ratanga donseen donna ma naxan bata rali
suxurene ma, e nun sube wuli donna nun
sube yifaxi donna nun yanga suxuna. A lan
ɛ nama na feene liga. Ala xa ɛ ratanga."

30 Nayi, e yi keli, e yi siga Antiyɔki yi. E yi
dɛnkɛlɛya yamaan birin malan, e yi kɛdin
so e yii. 31 Yamaan to kɛdin xaran, e birin
yi sɛwa na kawandi falana fe ra. 32 Yudasi
nun Silasi naxanye findixi nabine ra, ne
fan yi dɛnkɛlɛya muxune ralimaniya, e yi
e sɛnbɛ so fala wuyaxi ra. 33 E to waxati
ti e fɛma, dɛnkɛlɛya muxune yi tin e siga
bɔŋɛ xunbenli, e yi xɛtɛ e xɛ muxune fɛma.
34 Koni Silasi yi lu na.

* 15:17: Amosi 9.11-12 † 15:20: A mato Saraxaraline 18.6-18 nun Saraxaraline 17.10-16 kui. Siyana ndee yi wunla nan donma mɛnni.

35 Pəli nun Baranabasi yi lu Antiyəki yi. E
nun bonne yi lu xaranna tiyɛ, e lu Marigina
falan kawandin bɛ.

*P*əli nun Baranabasi fata fena

36 Na dangu xanbini, Pəli yi a fala Baran-
abasi xa, a naxa, "En Marigina falan
kawandin baxi taan naxanye birin yi, en
mən xa xɛtɛ mɛnne yi en ngaxakedenne
xɔntəndeni, alogo en xa sa a kolon e kii
naxan yi." 37 A xəli yi Baranabasi ma, Yoni
Maraka xa siga e fəxə ra, 38 koni Pəli yi a miri,
a na mi daxa, amasətə a xɛtɛ nɛn e fəxə ra
Panfiliya yi benun e xa yelin e wanla ra. 39 E
yi e bode matandi han, e fata. Baranabasi
yi Yoni Maraka tongo, e so kunkin kui, siga
Sipiri bəxəni fəxə igen tagi.

40 Koni Pəli tan yi Silasi tongo e yi siga,
dɛnkɛlɛya muxune yelin xanbini e luyɛ Ma-
rigina hinantenyaan bun.

41 A yi dangu Siriya nun Silisi yamanane
yi, a dɛnkɛlɛya yamane sɛnbɛ so.

16

*Tim*əte yi siga Pəli nun Silasi fəxə ra

1 Pəli yi siga Deribe nun Lisitire yi.
Dɛnkɛlɛya muxuna nde yi na, a xili Timəte.
Yahudiyan nan yi a nga ra e nun dɛnkɛlɛya
muxuna. Koni Girɛki kaan nan yi a fafe ra.
2 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye yi dəxi Lisitire
taan nun Ikoniyon taani, ne birin yi a xili
fɔŋin falama. 3 A xənla yi Pəli suxu, a xa
siga a ra a fəxə ra. Nayi, a yi a rabanxulan
Yahudiyane fe ra naxanye yi na yamanani,
bayo e birin yi a kolon a Girɛki kaan nan yi
a fafe ra. 4 E dangu taan naxanye birin yi,
xɛrane nun fonne lanxi sariyan naxan ma
Yerusalɛn taani, e yi na fala na kaane xa,
alogo e xa a suxu. 5 Awa, dɛnkɛlɛya yamane
yi sɛnbɛn sətə dɛnkɛlɛyani.Ləxə yo ləxə,
muxune yi xun masama nɛn.

*P*əli yi fe toon ti alo xiyena

6 Alaa Nii Sariŋanxin mi yi tinxi e Alaa
falan nali Asi yamanani. Nayi, e yi siga
Firigi nun Galati yamanane yi. 7 E Misi
yamanan li waxatin naxan yi, e yi kata siga
feen na Bitini yamanani, koni Yesu a Nii
Sariŋanxin mi tin e xa. 8 Nayi, e dangu Misi
yamanani, siga Tirowasi taani. 9 Kɔɛɛn na,
Pəli yi fe toon ti alo xiyena, a yi Masedoniya
kaana nde to tixi, naxan yi a mafanma, a
naxa, "Fa Masedoniya yamanani, i fa nxu
mali!" 10 Na fe toon danguxina, nxu* yi
kata siga feen na Masedoniya yamanani
mafurɛn, amasətə nxu yi laxi a ra a Ala nan
nxu xilixi Yesu a fe Xibaru Fɔŋin nalideni e
ma.

Lidi tubi fena Filipi taani

11 Awa, nxu yi so kunkin kui Tirowasi
taani, nxu siga nxu tinxinni Samatirosi
bəxəni fəxə igen tagi. Na xətən bode,
nxu siga Neyapoli taani. 12 Nxu yi keli na
yi, nxu siga Filipi taani, na rabilinna taa
singena Masedoniya bəxəni Romi kaane yi
dəxi dɛnaxan yi. Nxu yi xi dando ti na taani.
13 MatabuLəxəni, nxu yi mini na taan so
dɛɛn na, nxu siga ba dɛɛn na. Nxu yengi yi
a ma, a nxu yi Yahudiyane salidena nde toɛ
mɛnni. Ɲaxanla naxanye yi malanxi na yi,
nxu yi dəxə ne fɛma, nxu falan ti ne xa. 14 Na
ɲaxanle yɛ, keden yi na naxan yi xili Lidi, na
yi kelixi Tiyatire taan nin. Dugi mamiloxi
yulan nan yi a ra. A yi gaxu Ala yɛɛ ra. A yi
a tuli mati. Marigin yi a bɔŋɛn nabi alogo
Pəli yi naxan falama a xa na suxu. 15 E nun
a kon kaane birin yi rafu igeni e tubi xinla
ma. Na xanbi ra, a yi nxu mafan, a naxa, "Xa
ɛ laxi a ra, a n dɛnkɛlɛyaxi Marigin ma, ɛ fa
yigiya n ma banxini." A yi nxu karahan, a
nxu xa so a banxini.

*P*əli nun Silasi kasoon na

16 Ləxəna nde, nxu yi sigama salideni,
nxu lan konyi sungutunna nde ra, yinnan
yi naxan fəxə ra alo ninginangana, a yi fe
famatəne falama naxan baraka yi. A yi
gbeti gbeen nan sətəma na xən so a kanne
yii. 17 A yi bira nxu nun Pəli fəxə ra, yinnana
a rasənxəma, a falan ti a xən, a naxa, "Kore
Xənna Alaa walikɛɛn nan itoe ra! E kisi feen
kiraan nan yitama ɛ ra!" 18 A yi lu na ligɛ xii
wuyaxi han a yi gba Pəli ra. Dənxɛn na, a yi
a yɛɛ rafindi a ma, a yi falan ti yinnan xa,
a naxa, "N bata i yamari Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xinli, xɛtɛ sungutunni ito fəxə
ra!" Yinnan yi xɛtɛ a fəxə ra na waxatin
yɛtɛni!

19 Awa, a kanne a kolon waxatin naxan yi,
a e mi fa gbeti sətəma a ra sənən, e Pəli
nun Silasi suxu, e yi e bubu, e siga e ra

* 16:10: Fələ be ma, Kitabun yireni ito sɛbɛ muxun luma a falɛ fa fala "Nxu" naxan bunna nɛɛn Luka fan yi Pəli fəxə ra sigatiini itoe yi.

kuntigine fɛma lɔxɔ tideni. [20] E siga e ra
kitisane yɛtagi. E yi a fala e xa, e naxa,
"Yahudiyan nan xɛmɛni itoe ra, e en ma
taan basanma kati! [21] E yamaan xaranma
namunna naxanye ma, en tan Romi kaane
mi daxa en xa tin ne ma en yi e liga." [22] Ganla
yi keli e xili ma, kitisane yi Pɔli nun Silasi a
domane ba e ma, e yi yamarin fi, a e xa e
bulan. [23] E to e bulan kati, e yi e raso kaso
banxini, e yi a fala kaso kantanna xa, a a xa e
mara ki faɲi! [24] Kaso kantanna yamarin sɔtɔ
waxatin naxan yi, a yi sa e sa kutun na kaso
banxin tagi konkoni.

[25] Kɔɛ tagini, Pɔli nun Silasi yi Ala
maxandima, e bɛtin bama Ala xa, kaso-
rasaan bonne yi tuli matixi e ra. [26] Sanɲa
ma kedenni, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti,
han kaso banxin yi xuruxurun han! Banxin
kaso yirene dɛɛne birin yi rabi, yɔlɔnxɔnne
yi ba kasorasane birin ma. [27] Kaso kantanna
xulun waxatin naxan yi, a dɛɛne rabixin to,
a yi a silanfanna botinɲɛ ayi,† alogo a xa a
yɛtɛ faxa, bayo a yengi yi a ma, a kasorasane
bata e gi. [28] Koni Pɔli yi sɔnxɔ, a naxa, "I
nama i yɛtɛ maxɔlɔ! Nxu birin be!"

[29] Nayi, kaso kantanna yi lɛnpun maxili, a
so kaso banxini mafurɛn, a xuruxurunma,
a yi a bira Pɔli nun Silasi bun ma. [30] Na
xanbi ra, a yi e ramini, a yi e maxɔdin, a
naxa, "N nanfe ligɛ, n kisi?" [31] E yi a yabi, e
naxa, "Dɛnkɛlɛya Marigi Yesu ma, i yi kisi,
ɛ nun i ya denbayana." [32] E yi Marigina
falan kawandin ba e nun a denbayaan birin
xa. [33] Na kɔɛɛn yɛtɛɛn na, kaso kantanna
yi e tongo, a e maxɔlɔdene dɛ fitan. E
nun a muxune birin yi rafu igeni e tubi
xinla ma mafurɛn! [34] A siga Pɔli nun Silasi
ra a banxini, a donseen so e yii. E nun
a denbayaan birin yi sɛwa amasɔtɔ e bata
dɛnkɛlɛya Ala ma.

[35] Kuye yibaxina, kitisane yi doma kanne
rasiga kaso kantanna ma, e naxa, "Na
xɛmɛne beɲin." [36] Nayi, kaso kantanna yi a
fala Pɔli xa, a naxa, "Kitisane bata yamarin
fi, a n xa i tan nun Silasi beɲin, ɛ siga bɔɲɛ
xunbenli." [37] Koni Pɔli yi a fala doma kanne
xa, a naxa, "E bata nxu tan Romi dugurenne
bɔnbɔ kɛnɛnna ma, e mi sa nxu makitixi
nɛn, e yi nxu sa kasoon na. Koni iki, e fa
waxi nxu beɲin feen nin wundoni ba? Na
mi lanɲɛ mumɛ! Fɔ e yɛtɛɛn xa fa be, e fa
nxu beɲin."

[38] Doma kanne yi sa falani ito ti kitisane
xa. E a mɛ waxatin naxan yi, a Romi
dugurenna nan Pɔli nun Silasi ra, e gaxu
kati! [39] Nanara, e yi Pɔli nun Silasi mafan.
Na xanbi ra, e yi e ramini kasoon na, e yi e
mafan, a e xa keli na taani. [40] Pɔli nun Silasi
to mini kasoon na, e yi siga Lidi a banxini, e
sa e ngaxakedenne li na, e yi ne ralimaniya,
e siga.

17

*P*ɔli a kɔntɔfinle Tesaloniki taan nun Beere taani

[1] E yi dangu Anfipoli nun Apoloni taane
yi, e fa Tesaloniki taani, Yahudiyane salide
banxina nde yi dɛnaxan yi. [2] Pɔli yi so e
salide banxini alo a yi darixi a ra kii naxan
yi. A yi xunsagi saxan ti na, Yahudiyane
nun Pɔli yi Kitabuna fe falama Matabu
Lɔxɔne yi. [3] A yi a yɛba e xa, a a yita e ra fa
fala a Alaa Muxu Sugandixin yi daxa a tɔrɔ,
a yi keli sayani. A yi a fala e xa, a naxa, "N
Yesu naxan ma fe kawandi bama ɛ xa, Alaa
Muxu Sugandixin nan na ra." [4] Yahudiyana
ndee yi la a ra, e yi sa Pɔli nun Silasi fari.
Girɛki kaan naxanye yi gaxuxi Ala yɛɛ ra,
ne wuyaxi yi na liga e nun ɲaxalan xili kan
wuyaxi.

[5] Koni xɔxɔlɔnyaan yi keli Yahudiyane ra,
e fuyantenna ndee malan lɔxɔ tideni a e xa
yamaan nadin, taan birin yi maxa. E siga
Yason ma banxini Pɔli nun Silasi fendeni
alogo e xa sa e ti yamaan yɛtagi. [6] Koni
e to mi e to, e yi Yason nun dɛnkɛlɛya
muxuna ndee bubu, e siga e ra taan kitisane
fɛma. E sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, "Muxuni
itoe dunuŋa birin yifuma, iki e bata fa be,
[7] Yason yi e yigiya a banxini. Muxuni itoe
birin tondixi Romi Manga Gbeena sariyan
suxɛ, amasɔtɔ e a falama a manga gbɛtɛ na
naxan xili Yesu." [8] Na falane yi taan kitisane
nun yamaan nakɔntɔfili, [9] e mi Yason nun
bodene beɲin fɔ e to e xunba gbetin fi.

E siga Beere taani

[10] Kɔɛ to so, dɛnkɛlɛya muxune yi Pɔli
nun Silasi rasiga Beere yi. E na li waxatin
naxan yi, e siga Yahudiyane salide banxini.
[11] Beere kaane yugon yi fan Tesaloniki kaane
xa, bayo Alaa falan nasuxun kunfan yi ne

† 16:27: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

yi. Lɔxɔ yo lɔxɔ e yi Kitabun fɛsɛfɛsɛma
nɛn alogo e xa Pɔli a falane ɲɔndin kolon.
12 Yahudiya wuyaxi yi dɛnkɛlɛya e yɛ, e nun
Girɛki ɲaxalan xili kan wuyaxi nun Girɛki
xɛmɛ wuyaxi. 13 Koni Yahudiyan naxanye
yi Tesaloniki taani, ne to a mɛ a Pɔli Alaa
falan nalima Beere taani, e fan yi fa na
yi, e yamaan nadin, a yi maxa. 14 Mafurɛn
dɛnkɛlɛya muxune yi Pɔli rasiga fɔxɔ igen
binni, koni Silasi nun Timɔte yi lu Beere
taani. 15 Muxun naxanye sa Pɔli mati, ne yi
siga a ra han Atɛna taani. Na xanbi ra, e
mɔn yi xɛtɛ Beere taani Pɔli a ɲungu xuiin
na, a Silasi nun Timɔte xa fa a fɛma sinma.

*P*ɔli Atɛna taani

16 Pɔli yi e legedenma waxatin naxan yi
Atɛna taani, a niin yi raŋaxu a ma, bayo
a bata yi a to, a suxure yiren nan yi na
taan na. 17 Nanara, e nun Yahudiyane yi
batuma feene ma salide banxini e nun
Girɛkin naxanye yi gaxuma Ala yɛɛ ra, e
nun a yi naralanma muxun naxanye ra lɔxɔ
tideni lɔxɔ yo lɔxɔ. 18 Lɔnnilana ndee yi na
yi, e yi xili Epikuri muxune nun Sitoyisi
muxune, ne yi falan ti fɔlɔ a xa.* Nde yi
lu e bode maxɔdinɲɛ e naxa, "Fala tiini ito
waxi nanse fala fe yi?" Bonne naxa, "A
ligaxi alo a ala xɔŋɛne nan ma fe ralima."
Amasɔtɔ Pɔli yi Yesu a fe xibarun kawandin
bama e nun a keli fena sayani. 19 Nayi, e
yi Pɔli tongo, e siga a ra Areyopagi malan
yireni, e yi a fala a xa, e naxa, "Nxu wama
a kolon feni nanse xaran nɛnɛni ito ra i
naxan ma fe falama? 20 Amasɔtɔ nxu fe
nɛnɛne nan mɛma, nxu waxi e bunna kolon
feni." 21 Atɛna kaane nun xɔŋɛn naxanye yi
e yɛ, ne yi e waxatin birin nadanguma fala
nɛnɛne nan tun namɛdeyi.

22 Pɔli yi ti yamaan tagi Areyopagi fala
tideni, a naxa, "Atɛna kaane, n bata a to
a ɛ dinaxi feen birin yi. 23 Amasɔtɔ n yi ɛ
taani sigama waxatin naxan yi, n yi ɛ batu
seene toma. N mɔn bata saraxa gandena
nde fan to, a sɛbɛxi dɛnaxan ma fa fala,
'En mi ala naxan kolon.' Awa, ɛ naxan
batuma ɛ mi a kolon n faxi na nan ma fe
ralideyi ɛ ma. 24 Ala naxan dunuŋa nun
a yi seene birin daxi, na nan kore xɔnna
nun bɔxɔ xɔnna Marigin na. Na mi dɔxɔma
seene batu banxine kui muxune naxanye
tixi. 25 A mako mi muxun yii fɔxɔn ma.
Amasɔtɔ a tan nan siimayaan fima yamaan
ma, e nun niiraxinla nun seen birin. 26 A
siyane birin da nɛn mini muxu kedenni. A
yi e dɔxɔ dunuŋa yiren birin yi. A yɛtɛɛn
yi e gbee waxatine nun e dɔxɔdene danne
ragidi. 27 Ala na ligaxi nɛn alogo muxune xa
a fen, e yi kata a kolon feen na, xa e nɔɛ.
Anu, a mi makuya en sese ra. 28 Amasɔtɔ,
ɛ gbee fala ɲaxumɛ tiina ndee a falama,
e naxa, 'En dunuŋa yi gidin ligama a tan
nin, en na en masigama a tan nin, en luma
dunuŋa yi a tan nin.' E mɔn naxa, 'Ala
bɔnsɔnna nan en fan na.' 29 Xa Ala bɔnsɔnna
nan en tan na, en nama en miri, a Ala
maliga xɛmaan na hanma gbetina hanma
gɛmɛ sawuran naxan nafalaxi adamane
kɔtɛne nun miriyane xɔn. 30 Ala mi na
fe kolontareya waxatine yatɛxi, koni iki, a
muxun birin xilima yiren birin yi, a e xa
e kɛŋaan maxɛtɛ. 31 Amasɔtɔ a bata lɔxɔ
keden nagidi a dunuŋa birin kitin bolonma
naxan yi tinxinni a muxu yɛbaxin xɔn. A
bata na kanna mataxamaseri muxun birin
xa, a to a rakeli sayani."

32 E to Pɔli xuiin mɛ a muxune kelima
sayani, nde yi a magele, koni bonne naxa,
"Nxu mɔn waxi i ya falan namɛ feni waxati
gbɛtɛ." 33 Nanara, Pɔli yi keli e tagi. 34 Koni
muxuna ndee yi sa a fari, e dɛnkɛlɛya
alo Denisi Areyopagi muxuna nde, e nun
ɲaxanla nde naxan yi xili Damarisi e nun
ndee gbɛtɛye.

18

*P*ɔli yi siga Kɔrɛnti taani

1 Na xanbi ra, Pɔli yi keli Atɛna taani, a
siga Kɔrɛnti taani. 2 A Yahudiyana nde li na,
naxan yi xili Akila Pontu kaana. E nun a
ɲaxanla Pirisila yi baxi fade nɛn sa keli Itali
yamanani. Amasɔtɔ Manga Kilɔdi bata yi
a yamari a Yahudiyane birin xa keli Romi

* 17:18: Mɛn kaana ndee yi findixi xili kanne ra e miriya tilinxine fe ra lan dunuŋa kɛŋaan fɛsɛfɛsɛn ma. E mi yi dina yi. E fe fɛsɛfɛsɛne nan yi findixi e gbee dinan na. Epikuri muxune yi biraxi muxuna nde a xaranna fɔxɔ ra naxan xili Epikuri. E yi laxi a ra a dunuŋa feene mi ragidixi fɔ xunna ayi gbansan nan muxun malima e xa e masiga tɔrɔyaan na. Sitoyisi muxune yi biraxi muxu gbɛtɛ a xaranna fɔxɔ ra naxan xili Senoni. E yi waxi dunuŋa gelene kolon feni alogo e xa e suxu ki faŋi.

taani. Pəli yi kafu e ma, [3] bayo e birin yi
fatan wali siya kedenni ito ra, kidi dɛgɛna
bubun na. A yi lu e fɛma walideni. [4] Matabu
Lɔxɔn birin, a yi falan tima nɛn Yahudiyane
salide banxini, a yi kata Yahudiyane nun
Girɛkine masətədeni. [5] Silasi nun Timəte
na li waxatin naxan yi keli Masedoniya yi,
Pəli yi lu kawandin bɛ waxatin birin. A
sereyaan ba Yahudiyane xa, a Yesu nan Alaa
Muxu Sugandixin na. [6] Koni Yahudiyane
to a matandi, e a rayelefu, a yi a domani
kunkun taxamasenna ra, a yi a fala e xa, a
naxa, "Xa ɛ halagi, ɛ yɛtɛɛn nan funfu na ra.
Na goronna mi fa n tan xun ma. Iki n sigama
siya gbɛtɛne nan fɛma." [7] Awa, a yi keli na, a
siga, a sa so muxuna nde a banxini naxan
yi xili Titi-Yusutu. Ala yɛɛragaxu muxun
nan yi na ra. A banxin yi salide banxin
dɛxɔn ma. [8] Salide banxin kuntigin naxan
yi xili Kirisipu, na nun a denbayaan birin yi
dɛnkɛlɛya Marigin ma. Kɔrɛnti kaa wuyaxi
yi a falan mɛ, e dɛnkɛlɛya, e rafu igeni e tubi
xinla ma.

[9] Lɔxɔna nde, Pəli yi fe toon ti kɔɛɛn na
alo xiyena. Marigin yi a fala a xa, a naxa, "I
nama gaxu, koni falan ti! I nama i dundu!
[10] Amasətə n na i fɔxɔ ra. Muxu yo yii mi i
liyɛ, a fe ɲaxin naba i ra, bayo n ma muxu
wuyaxi taani ito yi!" [11] Nanara, Pəli yi lu na
yi ɲɛɛ keden kike sennin, a yamaan xaran
Alaa falan ma.

[12] Galiyon yi Akaya yamana kanna ra wax-
atin naxan yi, Yahudiyane birin yi e malan
Pəli xili ma, e siga a ra kiti sadeni. [13] E
yi a kansun, e naxa, "Xɛmɛni ito yamaan
mabandunma Ala batu kiina nde nin naxan
mi daxa sariyani."

[14] Benun Pəli xa falan ti, Galiyon yi a
fala Yahudiyane xa, a naxa, "Xa ɛ tan
Yahudiyane yi ɛ mawugama tinxintareyana
fe yi nun hanma gbalona nde, a yi lan nun
nayi n xa n tuli mati ɛ falan na. [15] Koni ɛ to
ɛ bode matandima ɛ falane yi, e nun xinle
nun ɛ gbee sariyane, na ɛ tan nan ma. N
tan mi waxi findi feni na feen kitisaan na."
[16] A yi e kedi kiti sadeni. [17] Awa, e birin yi
salide banxin kuntigi Sosaten suxu, e yi a
mabɔnbɔ kitisa banxin yɛtagi. Koni Galiyon
ma fe mi taran na yi hali!

E xɛtɛ Antiyɔki taani

[18] Pəli yi soge wuyaxi ti a ngaxakedenne
fɛma Kɔrɛnti taani. Na xanbi ra, a yi keli e
fɛma. E nun Pirisila nun Akila yi so kunkin
kui siga Siriya yamanani. Koni a bata yi a
xunna bi Sankire taani a dɛ tiina nde a fe
ra. [19] E to sa Efɛsi li, Pəli yi Pirisila nun Akila
lu na yi. Koni Pəli yɛtɛɛn yi siga Yahudiyane
salide banxini, e falan ti e bode tagi. [20] E yi a
mafan, a a xa bu e fɛma, koni a mi tin. [21] A yi
sigama waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a
naxa, "Xa Ala tin, n mɔn fama nɛn ɛ fɛma."
A yi dɔxɔ kunkin kui, a siga Efɛsi taani.

[22] A Sesariya taan li waxatin naxan yi, a
yi siga Yerusalɛn taani, a sa na dɛnkɛlɛya
yamaan xɔntɔn. Na xanbi ra, a yi siga
Antiyɔki taani. [23] A yi waxatidi ti, a yi siga.
A yi a masiga ti Galati yamanan nun Firigi
yamanan birin yi, a yi Yesu fɔxɔrabirane
kawandi, e sɛnbɛn sətə.

*Apolosi Efɛ*si nun Kɔrɛnti yi

[24] Na waxatini, Yahudiyana nde yi siga
Efɛsi taani, a xili Apolosi naxan bari Ale-
sandire taani. A yi falan kolon kati, a
yi Kitabun kolon ki fɔɲi. [25] A yi xaranxi
Marigina Kirana fe ma. A yi Yesu a fe
xaranna tima a sɔbɛɛn nun tinxinna nin.
Koni a yi Yoni a xaranna nan gbansan kolon
marafu feen na igeni. [26] A yi falan ti fɔlɔ
xaxili ragidini Yahudiyane salide banxini.
Pirisila nun Akila a xuiin mɛ waxatin naxan
yi, e yi a tongo, e yi Alaa Kirana fe yɛba a xa
a kiin yɛtɛni. [27] Siga xɔnla bata yi Apolosi
suxu Akaya yamanani. Nanara, dɛnkɛlɛya
muxun naxanye yi Efɛsi taani, ne yi a mali,
e kɛdin sɛbɛ Yesu fɔxɔrabirane ma Akaya yi,
a e xa a yisuxu na yi. A na li waxatin naxan
yi, naxanye yi dɛnkɛlɛyaxi Ala hinanna
barakani, a yi ne mali kati! [28] Amasətə
a yi Yahudiyane falan matandima sɛnbɛni
kɛnɛnni, a yi a yita Kitabun kui, a Yesu nan
Alaa Muxu Sugandixin na.

19

*P*əli yi siga Efɛsi taani

[1] Apolosi yi Kɔrɛnti taani waxatin naxan
yi, Pəli yi geya yamanani siga, a yi fa Efɛsi
taani. A yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li na
yi. [2] A yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ dɛnkɛlɛya
waxatin naxan yi, ɛ yi Alaa Nii Sariɲanxin
sətə ba?" E yi a yabi, e naxa, "Nxu munma
sa Alaa Nii Sariɲanxina fe mɛ nɛn." [3] Pəli yi
e maxɔdin, a naxa, "Ɛ rafuxi igeni xaranna
mundun xɔn?" E yi a yabi, e naxa, "Yoni
gbee marafuun xaranna." [4] Pəli yi a fala e

xa, a naxa, “Yoni yi muxune rafuma igen
nin alogo e xa e kɛɲaan maxɛtɛ. A yi a
falama yamaan xa nɛn, a e xa dɛnkɛlɛya na
kanna ma naxan fama a tan xanbi ra. Na
nan Yesu ra.”
5 E na mɛ waxatin naxan yi, e rafu igeni
Marigi Yesu xinli. 6 Pɔli yi a yiin sa e ma,
Alaa Nii Sariɲanxin yi godo e ma, e yi falan
ti xui gbɛtɛne yi, e yi nabiya falane ti. 7 E
tan naxanye birin yi na, muxu fu nun firin
ɲɔxɔndɔn.
8 Pɔli yi siga Yahudiyane salide banxini,
a falan ti yamaan xa xaxili ragidini kike
saxan. A yi kata a xa e mabandun Alaa
Mangayaan ma. 9 Koni ndee yi tengbesen,
e mi tin dɛnkɛlɛyɛ, e yi lu Yesu a Kirana
fe yibɛsɛ yamaan yɛtagi. Nanara, Pɔli yi
a masiga e ra, a Yesu fɔxɔrabirane xali
e danna. E yi lu falan tiyɛ lɔxɔ yo lɔxɔ
Tiranusi a xarande banxini. 10 Na yi lu ligɛ
han ɲɛɛ firin. Nanara, muxun naxanye
birin yi dɔxi Asi yamanani, Yahudiyane nun
Girɛkine, ne birin yi Marigina falan mɛ.

Sebaa dii xɛmɛne fe

11 Ala yi kabanako fe gbeene liga Pɔli
xɔn ma. 12 Nanara, dugi dungin nun wali
domaan naxanye bata yi din a fatin na, e yi
ne tongoma nɛn, e yi e sa furemane fatin
ma. E yi kɛndɛya, yinnane fan yi xɛtɛ e fɔxɔ
ra. 13 Yahudiyan naxanye yi sigama yirene
yi yinnane kedideni, ne fan yi kata Marigi
Yesu xinla rawalideni e yinnan ɲaxine kedi.
E yi a falama yinnane xa nɛn, e naxa, “N
bata ɛ yamari Yesu xinli, Pɔli naxan ma
fe kawandi bama, ɛ xɛtɛ muxuni ito fɔxɔ
ra!” 14 Yahudiyane saraxarali kuntigina nde
Sebaa dii xɛmɛ soloferene yi na nan ligama.
15 Koni lɔxɔna nde yinnan yi e yabi, a
naxa, “N Yesu kolon, n Pɔli fan ma fe kolon,
koni nde ɛ tan na?” 16 Yinnan yi xɛmɛn
naxan fɔxɔ ra, na yi dutun e ma sɛnbɛn na,
han a yi e birin nɔ. A yi e mabɔnbɔ han e
ragenle yi e gi, e maxɔlɔxin yi mini banxini.
17 Yahudiyane nun Girɛkin naxanye yi dɔxi
Efɛsi taani, ne to ito mɛ, e birin yi gaxu
kati! Marigi Yesu xinli binya han! 18 Muxun
naxanye dɛnkɛlɛya, na wuyaxi yi fa, e yi e
ti e fe ɲaxine ra kɛnɛnna ma. 19 Naxanye yi
woyimɛyaan ligama, ne yi e kɛdine malan,
e fa e ra, e yi e gan birin yɛtagi. E yi kɛdine
saren yatɛ, a birin malanxina, gbeti gbanan
wuli tonge suulun. 20 Alaa falan yi xuyama
ayi na kii nin, Marigin sɛnbɛn barakani.

Sɔnxɔ sɔnxɔ naxan te Efɛsi taani

21 Na feene danguxina, Pɔli yi a miri, a xa
siga Masedoniya nun Akaya yamanani, siga
han Yerusalɛn taani. A yi a fala, a naxa, “N
na siga na waxatin naxan yi, fɔ n xa sa Romi
fan to.” 22 Nanara, a yi a mali muxu firin
nasiga Masedoniya yamanani, Timɔtɛ nun
Erasite. A tan yi lu Asi yamanani ndedi.
23 Na waxatini, sɔnxɔ gbeen yi te Efɛsi
taani masɔtɔ Yesu a Kirana fe ma. 24 Xabuna
nde yi na, a xili Demetiri. A tan nan yi
e gbee ala ɲaxalanmana nde Aritemi batu
banxin sawura xunxurine rafalama gbeti
bɔnbɔxin na. Na yi tɔnɔ gbeen nan sɔtɔma
a tan nun a walikɛ bodene xa. 25 Nanara, a yi
a walikɛ bodene birin xili, e nun naxanye
yi na wali sifan ligama, a yi a fala e xa,
a naxa, “N fafane, ɛ a kolon en nafunla
sɔtɔma wanli ito nin. 26 Pɔli ito feen naxan
ligama, ɛ bata na mɛ, ɛ yi a to. A naxa,
a muxune suxuren naxanye rafalama e ala
ra, Ala mi ne ra mumɛ! A bata muxu
wuyaxi mayenden, a yi e maxɛtɛ Efɛsi taani
be e nun fayida Asi yamanan birin. 27 Fe
xɔdɛxɛn nan na ra. En ma wanli ito fama
xili ɲaxin sɔtɔdeni nɛn! En ma ala Aritemi
batu banxin fan yi xunna kala. Aritemi
naxan batuma Asi yamanan nun dunuɲa
yiren birin yi, na binyen bama a ma nɛn.”
28 Yamaan falani itoe mɛ waxatin naxan
yi, e bɔŋɛn yi te, e sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa,
“Efɛsi kaane gbee ala Aritemi gbo!” 29 Sɔnxɔ
sɔnxɔn yi te taan yiren birin yi. Yamaan
yi Pɔli sigati bodene suxu, Gayi nun Arisi-
taraki, Masedoniya kaane. E birin gimatɔɔn
yi siga ne ra yamaan malandeni. 30 A xɔnla
yi Pɔli suxu, a xa siga yamaan yɛtagi koni
Yesu fɔxɔrabirane mi tin a siga. 31 Yamanan
muxu gbeena ndee naxanye yi Pɔli xɔyine
ra, na ndee yi xɛraan nasiga a ma, e yi a
mafan a nama so yamaan yɛ. 32 Malanden
tan yi basanxi han! Ndee yi sɔnxɔma
fena nde ra, bonne yi sɔnxɔma fe gbɛtɛ ra,
amasɔtɔ e yi malanxi na feen naxanye ma, a
wuyaxi mi yi sa ne kolon nɛn. 33 Yahudiyane
yi muxuna nde radinma yɛɛn na alogo a xa
falan ti naxan yi xili Alesandire. Muxuna
ndee yi a yɛbama a xa naxan ligaxi, nayi,
a yi yamaan masabari a yiin na alogo a xa
falan ti. 34 Koni e a kolon waxatin naxan yi,

a Yahudiya nan yi a ra, e birin yi sɔnxɔ e
bode xɔn ma han waxati xunkuye, e naxa,
"Efɛsi kaane gbee ala Aritemi gbo!"
35 Dɔnxɛn na, taan sɛbɛli tiin yi yamaan
masabari, a naxa, "Efɛsi kaane, dunuŋa
muxune birin a kolon, a Efɛsi taan nan
Aritemi batu banxin kantanma e nun a
sawuran naxan godo keli kore! 36 Muxu yo
mi nɔɛ feni itoe matandɛ. Nanara, ɛ lan nɛn
ɛ yi ɛ sabari. Ɛ nama fefe liga a wolonni.
37 Ɛ bata fa muxuni itoe ra be koni e mi se
muŋaxi alane batu banxine yi, e mi en ma
suxuren ɲaxalanmaan nayelefuxi hali! 38 Xa
mawugana nde Demetiri nun a walikɛɛn
bodene kui lan muxu yo ma, kiti banxine
nun kitisane na. E xa sa e mawuga mɛnni.
39 Xa ɛ mɔn wama fe gbɛtɛ xɔn ma fɔ ɛ xa
a fala taan dugurenne malanni. 40 E nama sa
en kansun murutɛ feen na to sɔnxɔ sɔnxɔna
fe ra. Bayo en mi nɔɛ dɛntɛgɛ yo sɛ malanni
ito ti xunna ma." A yelinxini ito falɛ, a
yamaan nasiga.

20

*P*ɔli Masedoniya nun Akaya yi

1 Sɔnxɔ sɔnxɔn baxina a ra, Pɔli yi Yesu
fɔxɔrabirane malan. A yi e ralimaniya, a yi a
ɲungu e ma. Na xanbi ra, a siga Masedoniya
yamanani. 2 A dangu na yamanan birin yi,
a yamaan nalimaniya fala wuyaxi ra. Na
danguxina, a siga Girɛki yamanani, 3 a kike
saxan ti na yi. A yi waxi siga feni Siriya
yamanani kunkin kui, koni a to a kolon
a Yahudiyane bata yanfan so a ma, a yi
a miri, a xa xɛtɛ Masedoniya kiraan xɔn
ma. 4 Pirusi a dii xɛmɛn Sopateri Beere
kaan yi siga a matideni, e nun Arisitaraki
nun Sekondu Tesaloniki kaane nun Gayi
Deribe kaan nun Timɔte e nun Tikiko nun
Tirofime naxanye kelixi Asi yamanani. 5 Ne
yi siga yɛɛn na, e sa nxu legeden Tirowasi
taani. 6 Buru Tetaren Sanla* danguxina,
nxu yi dɔxɔ kunkin kui keli Filipi taani.
Xii suulun danguxina, nxu yi sa bonne li
Tirowasi taani, nxu yi lɔxɔ xun keden ti na
yi.

*P*ɔli Eyutiki rakeli fena sayani

7 Simitin ɲinbanna ra, nxu yi malanxi
buruni gira feen na nxu bode xɔn ma.†
Pɔli yi falan ti yamaan xa, a lu falan tiyɛ
han kɔɛ tagini amasɔtɔ a yi sigama nɛn na
xɔtɔn bode. 8 Nxu yi malanxi kore banxin
naxan kɔɛ ra, lɛnpu wuyaxi yi mɛnni.
9 Banxulanna nde yi na yi a xili Eyutiki, na
yi dɔxi kore banxin foye soden nan na. Pɔli
to yi falan xunkuyama ayi, na banxulanna
yi xi han! Xixɔnla yi gbo ayi han, a yi
bira keli kore banxin saxandeni. E yi sa a
faxaxin li. 10 Awa, Pɔli yi godo, a yi a felen
a xun ma mafurɛn, a yi a tongo, a naxa, "Ɛ
nama xamin, a niin mɔn a yi." 11 Na xanbi
ra, Pɔli mɔn yi te sangansoon kɔɛ ra. A yi
buruni gira, a yi a don. Pɔli yi falan ti e xa
han xɔtɔnni, na xanbi ra a yi siga. 12 E siga
banxulanna kɛndɛn na, na yi e ralimaniya
ki faŋi.

*P*ɔli ɲungu fena Efɛsi kaane ma

13 Nxu yi siga Pɔli yɛɛ ra kunkin kui
Asosi taani, nxu yi Pɔli tongoma kunkin
kui dɛnaxan yi. Amasɔtɔ, a yi sigama a
sanna nan ma. 14 A to nxu li Asosi taani,
nxu yi a tongo kunkin kui, nxu yi siga taana
nde yi, naxan yi xili Mitilɛne. 15 Na xɔtɔn
bode, nxu yi keli na yi, siga igen xun ma
han Kiyo taani. A soge firindeni, nxu yi fa
Samosi yi, a soge saxandena, nxu sa Mileti
li. 16 Pɔli yi a ragidi, a xa dangu Efɛsi taan
dɛxɔn kunkin kui amasɔtɔ a mi yi waxi ti
feni, alogo a nama bu Asi yamanani. A yi
mafuraxi alogo Se Xaba Singen Sanla xa a li
Yerusalɛn taani, xa na lanŋɛ.

*P*ɔli a ɲungu xuina

17 Pɔli yi xɛraan nasiga Efɛsi taani keli
Mileti yi, a dɛnkɛlɛya yamaan fonne xa fa.
18 E to fa, a yi a fala e xa, a naxa, "Xabu
n faan soge singena Asi yamanani ɛ tagi,
ɛ n kɛwanle kolon. 19 N bata wali Marigin
xa yɛtɛ magodon nun yɛɛgeni. N mɔn yi
tɔrɔma Yahudiyane yanfantenyaan bun. 20 Ɛ
a kolon a n mi ɛ munanfan fe yo luxunxi ɛ
ma. N bata xaranna ti ɛ xa yamani e nun ɛ
banxine yi. 21 N bata a rali Yahudiyane nun
Girɛkine birin ma a e xa e kɛŋaan maxɛtɛ,
e tubi Ala ma, e dɛnkɛlɛya en Marigi Yesu
ma."
22 "Nba, Alaa Niin nan sigama n na
Yerusalɛn taani iki. Feen naxanye sa ligama

* 20:6: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛbɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sariŋan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. † 20:7: Yanyina nde, feni ito findixi Marigina ximɛnna nan na.

n na na yi, n mi ne kolon. [23] N naxan tun
kolon fɔ n nɛma danguma taa yo taa, Alaa
Nii Sariɲanxina n nakolonma a kasorasaan
nun tɔrɔ wuyaxi n mamɛɛn yɛɛn na. [24] Koni
n mi n niin yatɛxi sese ra fɔ n bata kiraan
naxan dɛ suxu, n xa na rakamali. Marigi
Yesu wanla naxan soxi n yii, n xa na raɲan.
Na ni ito ra, a n xa Alaa hinanna fe Xibaru
Faɲin seren ba."
[25] "Iki n na a kolon, fa fala n bata sigan
ti ɛ tan naxanye birin tagi, n yi Alaa Man-
gayaan kawandin ba ɛ xa, ɛ tan sese mi fa
n toma sɔnɔn. [26] Nanara, n na a falama ɛ
xa to yɛtɛni, xa ɛ tan nde yo halagi, na
goronna mi fa n tan xun ma. [27] Amasɔtɔ n
bata Ala sagoon birin nali ɛ ma, a sese mi fa
luxi. [28] Ɛ ɲɔxɔ lu ɛ yɛtɛ xɔn e nun Alaa Nii
Sariɲanxina ɛ findixi yamaan naxan birin
masuxu muxuye ra. Ɛ Alaa yamaan masuxu
alo xuruse rabaan nun a kuruna bayo a
bata a sara a yɛtɛ wunla ra. [29] Amasɔtɔ n
na kolon, n na keli ɛ tagi waxatin naxan
yi, muxu ɲaxine fama nɛn sodeni ɛ tagi, e
kata ɛ yamaan kaladeni alo kankone xuruse
kurun tagi. [30] Muxuna ndee kelima nɛn ɛ
tagi, e yi fala tinxintarene ti alogo Yesu
fɔxɔrabirane xa bira e fɔxɔ ra. [31] Nanara,
ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi! N na ɛ keden kedenna
birin nakolonxi feen naxanye ma ɲɛɛ saxan
kɔɛɛn nun yanyina yɛɛgeni, ɛ nama ɲinan
ne xɔn!"
[32] "Awa, iki n bata ɛ taxu Ala ra e nun a
hinan falan naxan nɔɛ sɛnbɛn fiyɛ ɛ ma,
a yi na kɛɛn fi ɛ ma naxan maraxi muxu
sariɲanxine birin xa. [33] N mi kunfaxi muxu
yo a gbeti xɔn, hanma xɛmana, hanma dug-
ine. [34] Ɛ yɛtɛna a kolon, n yɛtɛɛn yii fɔxɔne
nan nxu nun n lanfane makone fanxi. [35] A
lan en xa fangatarene mali kii naxan yi, n
bata na birin yita ɛ ra wali xɔdɛxɛ sifani ito
xɔn ma. Marigi Yesu falan naxan ti, ɛ xaxili
lu ne xɔn ma. A naxa, 'Naxan seen fima, na
barayin gbo dangu a sɔtɔ muxun na.' "
[36] Pɔli to yelin falan tiyɛ e xa, a yi a xinbi
sin e fɛma, e birin yi Ala maxandi. [37] E birin
yi wuga, e yi e yiin nabilin Pɔli ma, e yi a
sunbu. [38] A to a fala e xa, a naxa, a e mi fa a
toma sɔnɔn, na yi e sunu kati. E sa a mati
han kunki dɛɛn na.

21

Pɔli siga fena Yerusalɛn taani

[1] Nxu fata xanbini, nxu yi nxu tinxin Kosi
bɔxɔn na kunkin kui. Na xɔtɔn bode, nxu
sa so Rɔde bɔxɔni, nxu yi keli mɛnni nxu
fa Patara taani. [2] Nxu yi kunkina nde li
mɛn naxan yi fɔxɔ igeni gidima siga Fenisa
yamanan binni, nxu yi te na kui. [3] Nxu
Sipiri bɔxɔn toxina, nxu yi dangu a ra, a
lu kɔmɛn fɔxɔn binni. Nxu yi siga Siriya
yamanan binni. Nxu sa Tire taan li, kunkin
yi lanma a xa goronne ragodo dɛnaxan yi.
[4] Nxu yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li mɛn. Nxu
yi lɔxɔ xun keden ti ne fɛma. E yi a fala
Pɔli xa Alaa Nii Sariɲanxin sɛnbɛni, e naxa,
a a nama siga Yerusalɛn taani. [5] Koni na
xunsagin ɲanxina, nxu yi keli, nxu siga.
Yesu fɔxɔrabirane birin yi sa nxu mati, e
nun e ɲaxanle nun e diine han taan fari ma.
Nxu yi nxu xinbi sin baan dɛ, nxu yi Ala
maxandi mɛnni. [6] Na xanbi ra, nxu yi nxu
ɲungu nxu bode ma, nxu so kunkin kui, e
tan yi xɛtɛ e konni.
[7] Nxu yi sigama kunkin kui, keli Tire
taani siga Pitolomɛ taani, nxu yi dɛnkɛlɛya
muxune xɔntɔn na yi, nxu fɛriɲɛn e fɛma.
[8] Na xɔtɔn bode nxu yi keli mɛn, nxu yi
siga Sesariya taani. Nxu yi sa so Filipi
Xibaru Faɲi Raliin konni naxan yi na muxu
sugandixi soloferene yɛ.* [9] Dii tɛmɛ fu-
tutare rasɔlɔnxi naanin yi Filipi yii, ne yi
nabiya falane tima. [10] Nxu xi dando tixin
na, nabiin naxan yi xili Agabusi, na yi fa
sa keli Yudaya yi. [11] A yi fa nxu fɛma, a yi
Pɔli a tagi xidin tongo, a yi a yɛtɛ sanne
nun a yiine xidi na ra, a naxa, "Alaa Nii
Sariɲanxin naxa, 'Yahudiyane tagi xidini
ito kanna xidima ikiini Yerusalɛn taani, e a
so siya gbɛtɛne yii.' "
[12] Nxu na mɛ waxatin naxan yi, nxu birin
yi Pɔli mafan, a a nama siga Yerusalɛn taani.
[13] Koni a yi nxu yabi, a naxa, "Nanfera ɛ
wugama han ɛ n bɔŋɛn kala? Amasɔtɔ n
yitɔnxi na a ra e xa n xidi Yerusalɛn taani,
e yi n faxa Marigi Yesu xinla fe ra." [14] A to
mi tin nxɔ falan suxɛ, nxu mi kankan a ma,
nxu yi a fala, nxu naxa, "Marigin sagoon xa
liga."
[15] Na lɔxɔne to dangu, nxu yi nxu yitɔn,
nxu yi siga Yerusalɛn taani. [16] Yesu
fɔxɔrabirana ndee yi nxu mati keli Sesariya
taani. E yi nxu xali Menason Sipiri kaan
konni, nxu yi lan nxu xa yigiya dɛnaxan yi.

* 21:8: A mato xɛrane 6.5 nun Xɛrane 8.5-40 kui.

Yesu fɔxɔrabiran nan yi a ra xabu waxati xunkuye.

*P*ɔli yi Yaki xɔntɔn

17 Nxu Yerusalɛn taan li waxatin naxan yi, dɛnkɛlɛya muxune yi nxu yisuxu sɛwani. 18 Na xɔtɔn bode, nxu nun Pɔli yi siga Yaki xɔntɔndeni. Dɛnkɛlɛya yamaan fonne birin yi malanxi na yi. 19 Pɔli yi e xɔntɔn, a yi a wanla birin dɛntɛgɛn sa e xa Ala feen naxanye ligaxi siya gbɛtɛne tagi. 20 E na mɛ waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun. E a fala Pɔli xa, e naxa, "Nxu ngaxakedenna, a mato, Yahudiyan wuli wuyaxi bata dɛnkɛlɛya, e birin mɔn tunnafanxi Musaa sariyan suxudeni. 21 Anu, muxune ito nan falaxi e xa, e naxa, a Yahudiyan naxanye birin siya gbɛtɛne yɛ, a i ne xaranma e xa xɛtɛ Musaa sariyan fɔxɔ ra, a e mɔn nama e diine banxulan, a e nama en ma namunne suxu. 22 En fa nanfe ligan nayi? Amasɔtɔ sikɛ yo mi na, e a mɛma nɛn, a i bata fa. 23 Nanara, nxu naxan falama i xa, i xa na liga. Awa, xɛmɛ naanin be naxanye bata e dɛ ti Ala xa. 24 Siga e fɔxɔ ra, ɛ sa ɛ rasariŋan ɛ bode xɔn ma. I mɔn xa e saren fi, alogo e xa e xunne bi. Nayi, birin a kolonma nɛn, a e feen naxanye falaxi i ya fe yi, a ɲɔndi mi e sese ra, koni a i fan yɛtɛɛn Musaa sariyane suxi. 25 Koni siya gbɛtɛn naxanye tan bata dɛnkɛlɛya, nxu bata nxɔ miriyane sɛbɛ, nxu yi a rasiga ne ma. Nxu naxa, e xa e yɛtɛ ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wunli donna nun suben yifaxi donna nun yanga suxuna."†

26 Na xɔtɔn bode, Pɔli yi na xɛmɛne tongo e yi rasariŋan e bode xɔn ma. Na xanbi ra, a so Ala Batu Banxini alogo a xa a fala e xa e sariŋan lɔxɔne rakamalima waxatin naxan yi, e yi saraxan ba e keden kedenna birin xa.

*P*ɔli suxu fena Ala Batu Banxini

27 Soge solofereden ɲanmatɔna, Yahudiyan naxanye keli Asi yamanani, ne yi Pɔli to Ala Batu Banxini. E yi yamaan birin nadin a xili ma, e yi a suxu. 28 E sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, "Isirayila muxune, ɛ nxu mali. Xɛmɛni ito nan sigama yiren birin yi, a xaranna ti en ma yamaan nun Musaa sariyan nun yireni ito xili ma. A yɛtɛɛn bata Girɛkine raso Ala Batu Banxini, e yi na sariŋanna kala." 29 E ito falaxi nɛn bayo e bata yi Tirofime Efɛsi kaan to a fɔxɔ ra taani, e yengi yi a ma a Pɔli bata yi a raso Ala Batu Banxini.

30 Taan birin yi maxa, yamaan yi e gi sa keli yiren birin yi. E yi Pɔli suxu, e yi mini a bubuɛ Ala Batu Banxini tande ma. E yi a so dɛɛne ragali keden na. 31 Yamaan yi waxi Pɔli faxa feni. Muxuna nde yi fa a fala Romi kaane sofa ganla mangan xa, a sɔnxɔ sɔnxɔn Yerusalɛn taan yiren birin yi. 32 Sofa mangan yi sofane nun sofa kɛmɛn kuntigine xili, e siga e giyɛ yama gbeen fɛma. Na muxune sofane to waxatin naxan yi, e ba Pɔli bɔnbɛ. 33 Sofa mangan yi sa Pɔli suxu, a yi e yamari, a e xa a xidi yɔlɔnxɔn firin na. Na xanbi ra, a yi maxɔdinna ti a nde a ra, e nun a naxan ligaxi. 34 Koni muxuna ndee yi sɔnxɔma fena nde ra, bonne sɔnxɔma fe gbɛtɛ ma. Sofa mangan mi yi sese yɛɛ toma sɔnxɔ sɔnxɔni. Nayi, a yi yamarin fi a e xa siga Pɔli ra yire makantanxini. 35 Pɔli to e banxin te dɛɛn li, fɔ sofane xa yi fa a tongo nɛn, e siga a ra amasɔtɔ yamaan yi ɲaŋaraxi. 36 Yamaan birin yi biraxi a fɔxɔ ra, e sɔnxɔma, e naxa, "A xa faxa!"

*P*ɔli yi a yɛtɛ yɛba

37 E yi sigama Pɔli ra yire makantanxini waxatin naxan yi, a falan ti sofa mangan xa, a naxa, "I tinŋɛ ba n xa falana nde ti i xa?" Sofa mangan yi a maxɔdin a naxa, "I Girɛki xuiin mɛma? 38 Na Misiran kaan xa mi i tan na ba, naxan baxi yamaan namurutɛdeni, a siga yɛngɛ so muxu wuli naaninna ra tonbonni?" 39 Pɔli yi a yabi, a naxa, "Yahudiyan nan n tan na, n barixi Tarise taan nin Silisi yamanani, na taa suturaxin dugurenna nan n tan na. Yandi, tin n xa falan ti yamaan xa."

40 Sofa mangan yi tin. Nanara, Pɔli yi keli a ti banxin te dɛɛn na, a yamaan masabari a yiin na. Awa, e dunduxina, Pɔli yi falan ti e xa Heburu xuini.

22

1 A naxa, "Ngaxakedenne nun n fafane, ɛ tuli mati, n xa n xɔnba ɛ xa!" 2 E to a mɛ a Heburu xuiin falama, e yi e raxara. Awa, Pɔli yi siga falan ma, a naxa, 3 "Yahudiyan nan n tan na, n barixi Tarise taan nin, Silisi yamanani. Koni n maxuruxi be nin. Gamaliyɛli nan n xaranxi en benbane sariyan suxu kiin ma. Alaa fe kunfan

† 21:25: A mato xɛrane 15.20 kui.

yi n fan yi alo ɛ tan birin kii naxan yi to. [4] N
fan yi Yesu a Kiraan muxune bɛsɛnxɔnyama
han n yi e faxa. N yi xɛmɛne nun ɲaxanle
suxuma, n yi e sa kasoon na. [5] Saraxarali
Kuntigi Singen nun yamaan fonne birin n
seren bɛ nɛn na ma, amasɔtɔ n kɛdin sɔtɔ
e ra nɛn, siga en ngaxakeden Yahudiyane
ma Damasi taani. Nanara, n yi siga na yi
muxuni itoe suxu xinla ma, n yi e xidi, n
xɛtɛ e ra Yerusalɛn taani e ɲaxankatadeni."

*P*ɔli yi a tubi feen fala
*X*ɛrane 9.1-19, 26.12-18

[6] "Awa, n yi kira yi waxatin naxan yi,
yanyi tagini, n bata yi maso Damasi taan
na, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi ti n ma mafurɛn keli
kore! [7] N bira bɔxɔni. N fala xuiin mɛ, a
naxa, 'Sɔli, Sɔli, i n bɛsɛnxɔnyama nanfera?'
[8] N yi a maxɔdin, n naxa, 'Marigina, nde i
tan na?' A yi n yabi, a naxa, 'Yesu Nasarɛti
kaan nan n tan na, i naxan bɛsɛnxɔnyama
iki!' [9] Muxun naxanye yi n fɔxɔ ra, ne fan yi
na tɛɛ dɛgɛn to. Koni naxan yi falan tima
n xa, e mi na xuiin mɛ. [10] N yi maxɔdinna
ti, n naxa, 'Marigina, n xa nanfe liga?' Awa,
Marigin yi a fala n xa, a naxa, 'Keli, i siga
Damasi taani! Ala i yamarixi naxan birin
liga fe ra, ne birin sa falama i xa nɛn mɛnni.'
[11] Na tɛɛ dɛgɛ gbeen yi n danxu, na ma, n
lanfane yi n yii rasuxu e siga n na Damasi
taani."

[12] "Awa, xɛmɛna nde yi na yi, naxan yi xili
Ananiyasi. Muxu tɔgɔndiyaxin nan yi a ra,
a yi Alaa sariyan suxi, Yahudiyan naxanye
birin yi dɔxi mɛnni, ne yi a binyaxi kati!
[13] Na yi fa, a ti n dɛxɔn, a naxa, 'Ngaxake-
denna Sɔli, seen to fa!' N yi toon ti keden
na, n yi a tan to. [14] A yi a fala, a naxa,
'Nxu benbane Ala bata i sugandi alogo i xa
a sagoon kolon, i yi Tinxin Muxun Yesu to,
i yi a xuiin yɛtɛɛn mɛ. [15] Amasɔtɔ i bata
feen naxanye to, i yi a mɛ, i findima nɛn na
seren na muxune birin xa. [16] Awa, i fa nanse
mamɛma iki? Keli, i rafu igeni, i yulubine
birin xa ba i ma, i yi a maxandi a xinli.' "

*P*ɔli a xɛrayana siyane ma

[17] "N xɛtɛxina Yerusalɛn taani, n yi
Ala maxandima Ala Batu Banxini waxatin
naxan yi, n yi fe toon ti alo xiyena. [18] N yi
Marigin to, a yi a fala n xa, a naxa, 'I mafura,
i keli Yerusalɛn taani keden na, amasɔtɔ i
sereyaan naxan bama n ma fe yi, e mi na
suxuma.' [19] N yi a yabi, n naxa, 'Marigina,
e a kolon yati a n yi sigama salide banxine
yi, naxanye dɛnkɛlɛyaxi i ma, n yi ne sa
kasoon na, n yi e bɔnbɔ. [20] E to yi i serena
Etiyɛn faxama, n tan yɛtɛɛn yi na, n tin nɛn.
Naxanye yi a faxama, n tan nan yi ne dugine
kantanma.' [21] Awa, Marigin yi a fala n xa,
a naxa, 'Siga, amasɔtɔ n na i rasigama nɛn
siya gbɛtɛne ma yire makuyene yi.' "

[22] Yamaan yi e tuli mati Pɔli xuiin na han
a yi na fala. E yi sɔnxɔ fɔlɔ kati, e naxa,
"A xa faxa! Muxu sifani ito lu daxi mi a
ra a nii ra!" [23] E yi sɔnxɔma, e e domane
wolima kore, e gbangbanni te. [24] Romi sofa
mangan yi yamarin fi, a e xa so Pɔli ra yire
makantanxini. A naxa, a e xa a bulan, e
yi a maxɔdin alogo a xa a kolon yamaan
sɔnxɔma a ma feen naxan ma. [25] Koni e to a
xidi a bulan xinla ma, sofa kɛmɛn kuntigin
naxan yi tixi na, Pɔli yi na maxɔdin, a naxa,
"A daxa ɛ xa Romi dugurenna nde bulan
hali ɛ munma naxan makiti singen?"

[26] Sofa kɛmɛn kuntigin na mɛ waxatin
naxan yi, a yi siga sofa mangan fɛma, a yi
na fala, a yi a maxɔdin, a naxa, "I nanfe
ligɛ? Romi dugurenna nde nan xɛmɛni ito
ra!" [27] Nanara, sofa mangan yi siga, a yi
Pɔli maxɔdin, a naxa, "A fala n xa, xa Romi
dugurenna nde nan i tan na?" Pɔli yi a yabi,
a naxa, "Ɔn, a tan nan nde n na." [28] Sofa
mangan yi a fala, a naxa, "N gbeti gbeen
nan baxi, n findi Romi dugurenna ra." Pɔli
yi a yabi, a naxa, "Koni n tan barixi Romi
dugurenyaan nin."

[29] Muxun naxanye yi a bulanma nun al-
ogo a xa falan ti, ne yi keli a fɛma keden
na. Sofa mangana a kolon waxatin naxan
yi, a bata yi Romi dugurenna nde xidi
yɔlɔnxɔnna ra nun, na fan yi gaxu.

*Yahudiyane yi P*ɔli makiti

[30] Yahudiyane yi Pɔli kansunma feen
naxan na, sofa mangan yi waxi na kolon
feni. Nanara, na xɔtɔn bode, e yi Pɔli fulun.
Sofa mangan yi saraxarali kuntigine nun
kitisa yamaan yamari, e yi e malan. Na
xanbi ra, a yi Pɔli ti e yɛtagi.

23

[1] Pɔli yi kitisa yamaan mato kati, a naxa,
"Ngaxakedenne, n feen naxanye ligaxi Ala
yɛɛ xɔri han to, n mi n yɛtɛ yalagima ne
ra." [2] Muxun naxanye yi tixi Pɔli fɛma,
Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi ne

yamari, a e xa Pəli dɛɛn garin. [3] Pəli yi
a fala a xa, a naxa, “Ala i fan bənbəma
nɛn, i tan naxan luxi alo banxin naxan
fari mafixa, koni a kuiin ləxi. I dəxi n
makitideni sariyan xən. Koni i tan sariyan
kalama amasətə i bata yamarin fi, a e xa
n bənbə!” [4] Muxun naxanye yi Pəli fɛma,
ne yi a fala a xa, e naxa, “I Alaa Saraxarali
Kuntigi Singen nan konbima na ra.” [5] Pəli
yi a yabi, a naxa, “Ngaxakedenne, n mi yi
a kolon a Saraxarali Kuntigi Singen nan a
ra. Amasətə a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa,
‘I nama fala ɲaxin ti i ya yamaan mangan
ma.’* ”

[6] Pəli yi a kolon, a Saduse muxune nun
Farisi muxune nan yi na yamaan na. A
yi keli, a yi a fala a xuini texin na kitisa
yamaan tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, Farisi
muxun nan n na. N fafe fan Farisi muxun
na a ra. E n makitima bayo n laxi a ra a faxa
muxune kelima nɛn sayani!” [7] A na falaxina,
Saduse muxune nun Farisi muxune yi fələ e
bode matandɛ, yamaan yi taxun. [8] Saduse
muxune yi a falama, e naxa, a muxune
mi kelima sayani, e mən naxa, a malekane
mi na hanma sɛnbɛ totarene. Koni Farisi
muxune tan yi laxi ne birin na. [9] Nanara,
sənxə sənxə gbeen yi keli. Awa, sariya
karaməxəna ndee yi keli Farisi muxune yɛ,
e ti, e matandin ti kati! E naxa, “Nxu mi fe
ɲaxi yo toxi xɛmɛni ito a fe yi. Yanyina nde,
sɛnbɛ totarena nde hanma malekan falan ti
a xa nɛn yati!”

[10] Matandin yi gbo ayi han sofa mangan
yi gaxu, a e nama Pəli yibə dungi dungin na.
Nanara, a sofane yamari, a e xa sa Pəli tongo
yamaan tagi, e siga a ra yire makantanxini.

[11] Na kɔɛɛn na, Marigin yi mini Pəli xa, a
naxa, “I wɛkilɛ! I sereyaan bama n xa nɛn
Romi taani alo i a liga Yerusalɛn taani kii
naxan yi.”

*E yanfan so P*əli ma

[12] Na xətən bode, Yahudiyane yi e malan e
lan a ma, e yi e kələ, a e mi donseen donma,
e mi igen minma fə e Pəli faxa. [13] Naxanye
na feni tən, e dangu muxu tonge naanin na.
[14] Na xanbi ra, e siga saraxarali kuntigine
nun fonne fɛma, e naxa, “Nxu bata nxu
kələ, a nxu nama sese don fə nxu Pəli faxa.
[15] Awa, nayi ɛ tan nun kitisa yamaan xa
xɛraan nasiga Romi sofa mangan ma, a a xa
Pəli rafa ɛ ma alogo ɛ xa a fe fɛsɛfɛsɛ. Nxu
yitənxi nxu xa a faxa benun a xa be li.”

[16] Koni Pəli magilɛna dii xɛmɛn na yanfan
mɛxina, a yi siga yire makantanxini, a sa
feni ito fala Pəli xa. [17] Na xanbi ra, Pəli yi
sofa kɛmɛn kuntigina nde xili, a yi a fala a
xa, a naxa, “Banxulanni ito tongo, i siga a
ra sofa mangan fɛma, a waxi falana nde ti
feni a xa.” [18] A yi a tongo, a siga a ra sofa
mangan fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Pəli
naxan kasoon na, na nan n xilixi, a yi a fala
n xa, a naxa, a n xa fa banxulanni ito ra i
fɛma amasətə a waxi fena nde fala feni i xa.”
[19] Sofa mangan yi banxulanna yii rasuxu, a
siga a ra a danna, a sa a maxədin, a naxa, “I
nanfe falama n xa?” [20] Banxulanna yi a fala a
xa, a naxa, “Yahudiyane bata lan a ma a tila
e xa i mafan, a i xa Pəli rasiga kitisa yamaan
ma alogo e xa a fe fɛsɛfɛsɛ. [21] Koni i nama i
tuli mati ne ra amasətə e dangu muxu tonge
naanin na naxanye luxunxi Pəli yɛɛ ra. E
birin bata e kələ, a e nama sese don, e nama
e min, han e yi a faxa. E yitənxi na nan
ma iki. E i ya yamarin nan tun legedenma.”
[22] Sofa mangan yi a fala, a naxa, “I nama a
fala muxu yo xa fa fala i bata na yɛba n xa.”
A banxulanna yiba, a yi siga.

*P*əli yi rasiga Felisi ma

[23] Sofa mangan yi sofa kɛmɛn kuntigi firin
xili, a naxa, “Ɛ sofa kɛmɛ firin tongo, e
nun soo kan tonge solofere nun tanba kan
kɛmɛ firin. Ɛ ne yitən, siga Sesariya taani
to kɔɛɛn na dɛge waxatin na dangu. [24] Ɛ fa
soona ndee ra Pəli tongo xinla ma, alogo
a xa sa yamana kanna Felisi konna li bɔɲɛ
xunbenli.” [25] Na xanbi ra, a kɛdin sɛbɛ, a
naxa, [26] “N tan Kilədi Lisiyasa bata i tan Felisi
yamana kan faɲin xəntən. [27] Yahudiyane
xɛmɛni ito suxi, a yi luxi ndedi, e xa a faxa.
N to a kolon a Romi dugurenna nan a ra,
nxu nun n ma sofane yi siga, nxu sa a rakisi.
[28] E a kansunma feen naxan na, n yi waxi
na kolon feni. Nanara, n siga a ra e kitisa
yamaan fɛma. [29] N yi a to, a e a kansunma
e sariya kala feen nan na, koni a mi fe yo
ligaxi, a faxɛ feen naxan ma hanma e a sɛ
kasoon na feen naxan ma. [30] Koni n to a mɛ
a Yahudiyane bata yanfan so a ma, n yi a
rasiga i ma keden na. N mən yi a kansun
muxune yamari a e xa sa e mawuga i tan
fɛma.”

* 23:5: xərəyaan 22.27

31 Yamarin naxan fi sofane ma e yi na
liga. E yi Pəli tongo, e siga a ra Antipatiri
taani. 32 Na xətən bode sofaan naxanye siga
e sanni, ne yi xɛtɛ yire makantanxini. Soo
kanne yi Pəli tongo. 33 E yi siga Pəli ra
Sesariya taani, e yi a so yamana kanna yii, e
kɛdin fan so a yii. 34 Yamana kanna yi kɛdin
xaran, a Pəli maxədin a kelixi yamanan
naxan yi. A a kolon waxatin naxan yi, a
a kelixi Silisi yamanan nin, 35 a naxa, "I
kansun muxune na be li waxatin naxan yi, n
na n tuli matima nɛn i ya fe ra na waxatini."
Na xanbi ra, a yamarin fi a kantan muxune
xa Pəli mara yamana kan banxini.

24

*Yahudiyane yi P*əli kansun

1 Soge suulun danguxina, Saraxarali
Kuntigi Singena Ananiyasi yi siga Sesariya
taani e nun yamaan fonna ndee nun muxu
xun mayɛngɛn naxan xili Teritule. Ne yi e
mawuga Pəli fari yamana kanna yɛtagi. 2 E
to Pəli maxili, Teritule yi Pəli kansun fələ
falani itoe yi, a naxa, "Felisi manga faɲina,
nxu bɔɲɛ xunbeli gbeen naxan sətəma i
barakani, e nun i feen naxanye yitənxi i
ya xaxilimayani, nxu siyaan sabati feen
na, 3 nxu fe faɲin naxanye birin sətəma i
yii waxatin birin e nun yiren birin yi, nxu
barikan birama i xa na ra, manga Felisi.
4 Koni hali na, nxu nama i ya waxatin tongo.
Nanara, n na i mafanma, yandi i tuli mati
nxu dɛntɛgɛ xuiin na ndedi. 5 Nxu bata
xɛmɛni ito to, muxu tərə gbeen na a ra
naxan sənxə sənxən nakelima Yahudiya
yamaan yɛ dunuɲa yiren birin yi. A tan
nan Yesu Nasarɛti kaana dinan yɛɛratiin
na. 6 A mən bata kata a xa Ala Batu Banxina
sariɲanna kala. Nanara, nxu a suxi. A xənla
yi nxu ma, nxu xa a makiti alo nxə sariyan
kii naxan yi. 7 Koni sofa mangana, Lisiya yi
fa a tongo nxu yii karahanni. 8 Na xanbi ra,
a yi yamarin fi, a a kansun muxune xa fa i
fɛma. Xa i xɛmɛni ito maxədin, i yɛtɛna a
kolonma nɛn nxu a kansunma feen naxan
birin na." 9 Yahudiyane fan yi tin na falan
ma, e naxa, a ɲəndi nan na birin na.

*P*əli yi a xənba Felisi yɛtagi

10 Yamana kanna yi Pəli yamari, a a xa
falan ti. Pəli yi a fala, a naxa, "N na a kolon,
a i bata findi kitisaan na siyani ito xun na
xabu ɲɛɛ wuyaxi. Nanara, n na n xənbama
i yɛtagi xaxili ragidini. 11 I yɛtɛɛn nəɛ a
kolonɲɛ nɛn yati, a munma dangu xi fu nun
firin na singen xabu n siga Yerusalɛn taani
Ala batudeni. 12 E mi n lixi Ala Batu Banxini
muxe matandide yi, hanma yamaan kui
sodeni salide banxine yi hanma yire gbɛtɛ
yi taani. 13 E n kansunma feen naxanye ra
iki, e mi nɔɛ na ɲəndin yitɛ i ra. 14 N na n
tiyɛ na ra i yɛtagi fa fala a n na n benbane
Ala nan batuma Yesu a Kiraan xən e a falan
naxan ma a wule dinan nan a ra. Anu,
feen naxan birin sɛbɛxi Sariya Kitabun kui
e nun nabine kitabune kui, n laxi ne birin
na. 15 Nxu nun itoe birin yigi saxi Ala yi
kii kedenna nin, a faxa muxune kelima nɛn
sayani, tinxin muxune nun tinxintarene
birin. 16 Nanara, n na n fanga bɛrɛn ligama
waxatin birin, alogo n nama n yɛtɛ yalagi
Ala yɛtagi e nun muxune yɛtagi."
17 "N bata yi ɲɛɛ dando ti n mi Yerusalɛn
taan li. Koni iki, n sigaxi Yerusalɛn taani
nɛn alogo n xa siga kiseene ra n kon kaa
yiigelitəne xa. N mən yi saraxane ba Ala xa.
18 N bata yi n yɛtɛ rasariɲan, e n li Ala Batu
Banxini na ligadeni waxatin naxan yi. Gali
mi yi n fɛma, sənxə sənxən mi yi na. 19 Koni
Yahudiyan naxanye kelixi Asi yamanani, ne
nan yi lanma e xa fa i yɛtagi n kansundeni,
xa fena nde e kui n xili ma. 20 Xanamu,
muxun naxanye be, ne xa a fala n kalan
naxan tixi, n yi tixi kitisa yamaan yɛtagi
waxatin naxan yi. 21 Fɔ n falan naxan tixi e
tagi n xuini texin na, n naxa, 'Ɛ n makitima
to bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nɛn
sayani!' "
22 Felisi naxan yi Yesu a Kiraan kolon ki
faɲi, na yi falani so, a yi a fala e xa, a naxa,
"Sofa mangan Lisiyasa na fa waxatin naxan
yi, n yi i ya kitin bolon." 23 A yi a fala sofa
kɛmɛn kuntigin xa, a xa Pəli kantan kasoon
na, a yi a xənbeɲin ndedi, a e mən nama
tondi a xəyine xa a mali a makone ra.

*P*əli Felisi nun Dirusila yɛtagi

24 Xi dando danguxina, Felisi nun a
ɲaxanla Dirusila yi fa, Yahudiya ɲaxanla
nan yi na ra. Felisi yi xɛraan nasiga Pəli
xilideni, a yi a tuli mati a falan na lan
dɛnkɛlɛyaan ma Alaa Muxu Sugandixin ma
Yesu. 25 Koni Pəli yi falan tima waxatin
naxan yi lan tinxinna nun yɛtɛ suxun nun
kiti famatəna fe ma, gaxun yi Felisi suxu. A
yi a fala a xa, a naxa, "Siga singen, xa waxati

sa lu n yii, n na i xilɛ.” [26] A mɔn yi waxi a xɔn
a Pɔli xa gbetin so a yii. Na nan yi a ra a yi
a xilima waxatin birin alogo e xa batu.
[27] Ɲɛɛ firin danguxina, Pɔrusu Fɛsitu yi
dɔxɔ yamana kanyani Felisi funfuni. Felisi
yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane rafan
feen liga. Nanara, a yi Pɔli lu kasoon na.

25

*P*ɔli Fɛsitu yamana kanna yɛtagi

[1] A faan xii saxanna yamanani, Fɛsitu
yi keli Sesariya taani siga Yerusalɛn taani.
[2] Saraxarali kuntigine nun Yahudiya fonne
yi e mawuga Pɔli fari. [3] E yi Fɛsitu mafan a a
xa e rafan feen liga, a yi fa Pɔli ra Yerusalɛn
taani. E bata yi yanfan so a ma nun, e yi
wama a faxa feni kira yi. [4] Fɛsitu yi e yabi,
a naxa, “Pɔli maraxi kasoon na Sesariya
taani, n tan fan yɛtɛɛn mi buma, n siga na
yi. [5] Xa a fe ɲaxi ligaxi, ɛ yɛɛratina ndee xa
siga n fɔxɔ ra Sesariya taani, e sa a kansun.”
[6] Fɛsitu yi lu e fɛma xii solomasɛxɛ han
fu yatɛ, na xanbi ra, a siga Sesariya taani.
Na xɔtɔn bode, a yi dɔxɔ kiti sadeni, a yi
e yamari, a e xa Pɔli raso. [7] Pɔli na li wax-
atin naxan yi, Yahudiyan naxanye yi kelixi
Yerusalɛn taani, ne yi ti a rabilinni, e fe ɲaxi
wuyaxi sa a xun ma, e mi yi nɔɛ naxanye
ɲɔndin mayitɛ. [8] Koni Pɔli yi a yɛtɛ xɔnba, a
naxa, “N mi kala yo tixi Yahudiyane sariyan
ma hanma Ala Batu Banxin ma hanma Romi
Manga Gbeen ma.”
[9] Fɛsitu yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane
rafan feen liga. Nanara, a yi Pɔli maxɔdin, a
naxa, “I waxi a xɔn ma, i xa siga Yerusalɛn
taani, i sa makiti feni itoe ma n yɛtagi na yi
ba?” [10] Pɔli yi a fala, a naxa, “N tixi Romi
Manga Gbeena kiti saden ni ito ra, a lan
n xa makiti be. N mi tinxintareya ligaxi
Yahudiyane ra hali alo i yɛtɛna a kolon kii
naxan yi. [11] Xa n bata tinxintareyaan liga
hanma fe gbɛtɛ, n faxɛ naxan ma, n mi
tondima n xa faxa. Koni itoe wulen nan
sama n xun ma. A mi daxa muxu yo xa n so
e yii. Nba, Manga Gbeen xa n makiti Romi
taani!”
[12] Fɛsitu yelin falan tiyɛ a maxadi muxune
xa waxatin naxan yi, a yi Pɔli yabi, a naxa,
“I bata Romi Manga Gbeena fe fala, na ma,
i sigama nɛn Manga Gbeen yɛtagi!”

*P*ɔli yi ti manga gbɛtɛ yɛtagi

[13] Xii dando to dangu, Manga Agiripa nun
Berinisi yi siga Fɛsitu xɔntɔndeni Sesariya
taani. [14] E to yi xii wuyaxi radanguma na,
Fɛsitu yi Pɔli a fe yɛba Mangan xa, a naxa,
“Muxuna nde be, Felisi naxan luxi kasoon
na. [15] N siga Yerusalɛn taani waxatin naxan
yi, Yahudiyane saraxarali kuntigine nun
yamaan fonne mawugan sa nɛn a fari, a n
xa a yalagi. [16] Koni n yi a fala e xa, n naxa,
Romi kaane mi darixi muxun faxɛ benun e
nun a kansun muxune xa ti kitisaan yɛtagi
a yi a yɛba. [17] Nanara, e birin yi fa n fɔxɔ ra
be. N mi bu tixi n yi a makiti fɔlɔ na xɔtɔn
bode, n yamarin fi a e xa fa xɛmɛn na. [18] A
kansun muxune yi ti koni n yi mirixi feen
ɲaxin naxanye ma, e mi a kansun ne sese
ra [19] fɔ e to lu e bode matandɛ e dinana fe
ra e nun Yesu a fe, naxan bata faxa, koni
Pɔli naxan ma fe falama a a bata keli sayani.
[20] N tan mi yi a kolon n naxan ligɛ matandi
sifani ito yi. Nanara, n yi Pɔli maxɔdin, xa a
yi wama siga feen nin Yerusalɛn taani alogo
a xa sa makiti feni ito ra mɛnni. [21] Koni Pɔli
yi wa a feen xali feni Manga Gbeen yɛtagi
Romi taani. Nanara, n yi yamarin fi a e xa a
ramara han n yi a rasiga Romi Manga Gbeen
ma.”

[22] Agiripa yi a fala Fɛsitu xa, a naxa, “N fan
waxi xɛmɛni ito xuiin namɛ feni.” Fɛsitu yi
a yabi, a naxa, “I a xuiin namɛma nɛn tila.”

[23] Na xɔtɔn bode Agiripa nun Berinisi yi
fa, yama gbeen biraxi e fɔxɔ ra binyeni.
E tan nun sofa kuntigine nun taan muxu
gbeene yi siga malan banxini. Fɛsitu yi
yamarin fi, a e xa fa Pɔli ra. [24] Fɛsitu yi a fala,
a naxa, “Manga Agiripa nun muxun nax-
anye birin nxu dɛxɔn ma be, ɛ bata xɛmɛni
ito to Yahudiya yamaan birin mawugan
saxi naxan fari Sesariya taan nun Yerusalɛn
taani. E birin yi lu sɔnxɔ sɔnxɛ, e naxa, a a
mi lan a xa lu a nii ra sɔnɔn. [25] Koni n mi
fefe toxi a faxɛ naxan ma. Koni a yɛtɛɛn
bata Romi Manga Gbeena fe fala. Na nan a
toxi, n yi a ragidi n xa a rasiga. [26] Koni fala
kɛndɛ yo mi n yii n naxan sɛbɛma Manga
Gbeen ma. Nanara, n bata fa a ra ɛ yɛtagi
katarabi i tan Manga Agiripa ma, alogo en
na yelin a fɛsɛfɛsɛdeni, n nɔɛ fena nde sɛbɛ
nɛn. [27] Amasɔtɔ n tan yɛɛ ra yi, a mi lan n
kasorasaan nasiga Manga Gbeen ma, fɔ n na
a yɛba a kalan naxan tixi.”

26

*P*əli yi a yɛtɛ xɔnba

1 Agiripa yi a fala Pəli xa, a naxa, “Waxa-
tini i yii i falan ti i yɛtɛ a fe yi.” Pəli yi a yiini
te, a yi a yɛtɛ xɔnba iki:
2 A naxa, “Manga Agiripa, Yahudiyane n
kansunma feen naxanye ra, n sɛwaxi to, n
xa ti i yɛtagi n xɔnbadeni i xa lan ne birin
ma. 3 Amasətɔ i Yahudiyane namunne nun
matandine birin kolon ki faɲi. Awa yandi, n
bata i mafan, i tuli mati n na ki faɲi.”
4 “Yahudiyane birin n sɔnna kolon xabu
n dii ɲɔrɛyani. Xabu a fɔləni, n na n ma
siimayaan maxalixi n siyaan nun Yerusalɛn
taan nin. 5 E n kolon xabu to mi a ra. E nɔɛ
sereyaan bɛ nɛn, xa e sa wa, fa fala n yi Farisi
muxune nan yɛ, naxanye findixi nxɔ dinan
dina xɔnxɔnne ra. 6 Ala en benbane tuli sa
naxan na, n yigi saxi na nin. Na nan a ligaxi,
e n makitima iki. 7 En bɔnsɔn fu nun firinne
birin yigi saxi na tuli sa rakamalixin nan to
fe yi, e nɛma Ala batuɛ kɔɛɛn nun yanyin na
e sɔbɛɛn birin na. Mangana, Yahudiyane n
kansunma na yigin nan ma fe ra. 8 Nanfera ɛ
tan mi laxi a ra a Ala faxa muxune rakelima
nɛn sayani?”
9 “N tan fan ma miriyani, n bata yi a
ragidi nun n xa Yesu Nasarɛti kaan xinla
yɛngɛ. 10 N na nan liga Yerusalɛn taani.
N nɔɔn sətɔ saraxarali kuntigine ra, n yi
muxu sariɲanxi wuyaxi sa kasoon na. E
na yi e faxa feen nata, n yi n xuiin fi. 11 N
yi e ɲaxankatama salide banxine birin yi
saɲna ma wuyaxi. N yi e karahanma e xa
e Marigin nayelefu. N ma xɔlən yi gbo ayi
e xili ma han n yi e bɛsɛnxɔnya yamana
gbɛtɛne taane yi.”

*P*əli yi a tubi feen fala

*X*ɛrane 9.1-19 nun 22.6-16

12 “Na ma, ləxɔna nde, n yi siga Damasi
taani saraxarali kuntigine nɔɔn nun e tinna
ma. 13 Mangana, n yi kira yi waxatin naxan
yi, yanyi tagini, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi ti nxu
nun n fɔxɔrabirane ma keli kore, a dɛgɛn yi
gbo sogen xa. 14 Nxu birin yi bira bɔxɔni.
N yi xuina nde mɛ Heburu xuini naxan
yi a falama n xa, a naxa, ‘Səli, Səli, i n
bɛsɛnxɔnyama nanfera? A xɔdɔxɔ i tan ma,
i tondi i gbɛngbɛn muxun bun alo turana.’
15 N yi maxɔdinna ti, n naxa, ‘Marigina, nde i
tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Yesu nan n tan
na, i naxan bɛsɛnxɔnyama. 16 Koni keli, i ti.
N minixi kɛnɛnni i xa nɛn alogo i xa findi n
ma walikɛɛn na, i feen naxanye toxi n ma fe
yi to, i findi ne seren na e nun n naxanye
yitama i ra. 17 N ni i ratangama nɛn i ya
yamaan ma e nun siya gbɛtɛne, n na i xɛma
naxanye ma 18 alogo i xa sa e yɛɛne rabi, i yi
e ba dimin nun Setana nɔɔn bun ma, i fa e
ra Alaa kɛnɛnna ma. Xa e dɛnkɛlɛya n ma,
e yulubi xafarin sətɔma nɛn, e lu Ala muxu
sariɲanxine yɛ.’ ”

*P*əli yi a wanla fe fala

19 “Nanara, Manga Agiripa, n fe toon
naxan ti keli kore, n mi na matandi. 20 N yi
kawandin ba Damasi kaane nun Yerusalɛn
kaane nun Yudaya kaane birin nun siya
gbɛtɛne fan tagi. N yi a fala e xa, n naxa,
e xa e xun xanbi so e hakɛne yi, e fa Ala
ma, e kɛwanle yi a yita fa fala a e bata tubi.
21 Yahudiyane n suxi Ala Batu Banxini na
nan ma, e kata n faxa feen na. 22 Koni Ala
n malima nɛn han to, n mən be alogo n xa
sereyaan ba birin xa, muxudin nun muxu
gbeena. N mi sese falama fɔ nabine nun
Musa bata yi naxan fala nun lan fe famatɔne
ma. 23 E naxa, a Alaa Muxu Sugandixin yi
tərɔma nɛn, a findi muxu singen na naxan
kelima sayani, a yi kɛnɛnna rali a yamaan
nun siya gbɛtɛne ma.”
24 Awa, Pəli to yi a yɛtɛ xɔnbama na kiini,
Fɛsitu yi a fala a xuini texin na, a naxa, “Pəli,
seen nan soxi i yi! I ya xaran gbeen bata
seen naso i yi!”
25 Pəli yi a yabi, a naxa, “Fɛsitu, muxu
faɲina, se mi soxi n yi. N ɲɔndin nun lənnin
nan falama i xa. 26 Amasətɔ Manga Agiripa
feni ito kolon, nayi n nɔɛ falan tiyɛ a xa nɛn
xaxili ragidini. N laxi a ra, a a feni itoe kolon
ki faɲi, bayo e mi rabaxi luxunni. 27 Manga
Agiripa, i laxi nabine falane ra ba? N na a
kolon a i bata la e ra!”
28 Agiripa yi Pəli yabi, a naxa, “I n
findɛ Yesu mantonna ra waxatidini ito yi
ba?” 29 Pəli yi a yabi, a naxa, “Xa waxatin
xunkuya ayi ba, xa a dungi ayi ba, n na
Ala maxandima nɛn i tan xa e nun naxanye
birin tuli matixi n na to, alogo ɛ xa lu alo n
tan kii naxan yi to, ba yələnxɔnni itoe ra!”
30 Na xanbi ra, mangan nun yamana
kanna nun Berinisi nun muxun bonne birin
yi keli, 31 e to yi minima, e yi lu a falɛ e
bode xa, e naxa, “Xɛmɛni ito mi fefe ligaxi
a faxɛ naxan ma hanma a sama kasoon na

naxan ma.” [32] Agiripa yi a fala Fɛsitu xa, a naxa, “Xa xɛmɛni ito mi yi maxandin ti nun a Romi Manga Gbeen xa a makiti, en yi a beɲinma nɛn nun.”

27

Pəli yi siga Romi taani

[1] E lan a ma waxatin naxan yi, a nxu xa siga kunkin kui Itali yamanani, e yi Pəli nun kaso ra muxuna ndee so sofa kɛmɛn kuntigina nde yii naxan yi xili Yuliyusi, Romi Manga Gbeena sofane yɛ. [2] Nxu so kunkina nde kui naxan keli Adiramiti taani. A yi danguma Asi yamanan fɔxɔ igen taa dɛɛne nan na. Arisitaraki yi nxu fɔxɔ ra, Masedoniya kaan naxan keli Tesaloniki yi.

[3] Na xɔtɔn bode nxu yi sa so Sidɔn taani. Awa, Yuliyusi yi fe faɲin naba Pəli xa, a tin a xa siga a xɔyine fɛma fanda fendeni. [4] Nxu to keli na yi, nxu siga igen tagini dɛnaxan xili Sipiri, bayo foyen bata yi a xun sa nxu ma. [5] Nxu yi fɔxɔ igeni gidi Silisi nun Panfiliya yamanan dɛxɔn ma, nxu yi sa Mira taan li Lisi yamanani. [6] Sofa kɛmɛn kuntigin yi kunkina nde li na naxan yi kelixi Alesandire taani, a sigama Itali yamanani. A yi nxu raso na kunkin kui.

[7] Nxu yi siga ndedi ndedi han xii wuyaxi, han nxu sa Sinidi bɔxɔn li fɔxɔ igen tagi tərəni. Bayo foyen mi yi tinma nxu xa siga mɛn binni, na yi a liga nxu siga Kirɛti bɔxɔn bode fɔxɔn na fɔxɔ igen tagi, nxu yi dangu Salemone gɛmɛn yɛtagi. [8] Nxu yi dangu xareyaan dɛxɔn tərəni, nxu yi yirena nde li dɛnaxan yi xili Tide Faɲina Lase taan dɛxɔn ma.

[9] Nxu bata yi bu sigatini han igen xun ma sigatiin yi magaxu ayi nxu ma. Yahudiyane sun suxu waxatin bata yi dangu nun. Na nan a liga Pəli yi e rakolon, [10] a naxa, “Ngaxakedenne, n bata a to, en ma ige xun ma sigatiin findima gbalon nan na. Xa en siga, a findima kala nan na kunkin nun a kui seene ma e nun en tan yɛtɛɛn ma.” [11] Koni sofa kɛmɛn kuntigin yi laxi kunki ragine kuntigin nun kunki kanna xuiin na dangu Pəli a falan na. [12] Bayo na bɔxɔni, kunki tiden mi yi fan ɲɛmɛn nadanguden na, muxu wuyaxi yi waxi kata feni, a nxu xa siga Kirɛti bɔxɔn kunki ratideni ɲɛmɛn nadangudeni dɛnaxan xili Fenixi, dɛnaxan yɛɛ rafindixi sogegododen ma.

Foye gbeena fe fɔxɔ igen xun ma

[13] Foyedin yi fələ fɛ keli yiifanna ma. E yi e miri, a e waxɔn feen bata liga e xa. Nanara, e yi kunkin nati seen ba igeni, e lu sigɛ Kirɛti bɔxɔn dɛ. [14] Koni mafurɛn, foye gbeen yi keli xareyaan mabinni, naxan xili, “Kɔmɛn ma foyena.” [15] Na foyen yi kunkin tuntun. E mi yi nɔɛ kunkin natiyɛ. Nxu yi a lu foyen yi siga nxu ra. [16] Nxu yi dangu bɔxɔna nde dɛxɔn, naxan xili Kawuda. Nde yi ba foyen na mɛnni. Nxu yi kata gbeen ti nxu xa marakantan kunkidin nate kunkin fari. [17] E a rate waxatin naxan yi, e yi lutine xidi kunkin na a rabilinni alogo a nama kala. E yi gaxuxi a foyen nama kunkin xali a sa bɔnbɔ Sirite ɲɛmɛnsin gbiligbinle ra. Nanara, e yi kunkin nati seen nagodo, foyen yi lu sigɛ nxu ra. [18] Foyen yi nxu bɔnbɔ ki faɲi. Na xɔtɔn bode, e yi goronne ramini fələ kunki gbeen kui, e yi e rawoli ayi igeni. [19] A soge saxandeni, kunki ragine yɛtɛɛn yi kunkin nagi seene rawoli ayi igeni. [20] Xii wuyaxi nxu mi sogen to hanma sarene. Koni foyen tan yi gboma ayi nɛn tun. Dɔnxɛn na nxu yi yigitɛgɛ, a nxu mi fa kisima.

[21] A bata yi xii wuyaxi ti e mi e dɛge. Pəli yi keli, a ti muxune tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, ɛ yi lanma nun ɛ yi n xuiin suxu ɛ mi keli Kirɛti bɔxɔni. Ɛ mi yi kalan nun bɔnɔ gbeeni itoe sɔtɔma nun. [22] Nba, iki n na ɛ mafanma nɛn, ɛ xa ɛ wɛkilɛ. Muxu yo mi faxama, kunkin nan tun kalama. [23] Amasɔtɔ n Marigina Ala, n naxan batuma, na malekana nde bata a maso n na to kɔɛɛn na. [24] A yi a fala n xa, a naxa, ‘Pəli, i nama gaxu! A fɛrɛ mi na fɔ i xa ti Romi Manga Gbeen yɛtagi. Ala bata i sigati bodene birin fan niin fi i ma a hinanni.’ [25] Nanara, ngaxakedenne, ɛ wɛkilɛ amasɔtɔ n bata dɛnkɛlɛya Ala ma, a a ligama nɛn alo a falaxi n xa kii naxan yi. [26] Koni en sa dinma nɛn bɔxɔna nde ra igen tagi.”

[27] Awa, foyen yi nxu rasigama Adiriyatike fɔxɔ igen xun ma a xi fu nun naanindeni, kɔɛ tagini, kunki ragine yi sikɛ a nxu bata maso xareyaan na. [28] E se maliga seen sinxina igeni, e yi a to a igen yi tilin kanke yɛ tonge naanin. E sigaxina ndedi, e mɔn yi a maliga, e yi a to a tilinna kanke yɛ tonge saxan nan lixi. [29] E yi gaxu, a kunkin nama a din gɛmɛne ra. Nanara, e kunkin nati wure naanin nagodo igeni kunkin xanbi ra. E

digi kuye baan na. 30 Kunki ragine yi waxi
keli feni kunkin kui. E maratanga kunkidin
nagodo igen xun ma. E a liga alo e yi kunkin
nati sena ndee nan nagodoma kunkin yɛɛ
ra igeni. 31 Koni Pəli yi a fala sofa kɛmɛn
kuntigi gbeen nun sofane xa, a naxa, "Xa
kunki ragini itoe mi lu kunkin kui, ɛ mi
kisima." 32 Nanara, sofane yi maratanga
kunkidin xidi lutine rasɛgɛ ayi, a sin igeni.
33 Kuye baan masoxina, Pəli yi e birin
mafan a e xa donseen don, a naxa, "A xii
fu nun naaninna nan to, ɛ legeden tiini han
iki ɛ munma donse don. 34 Nanara, n na ɛ
mafanma, alogo ɛ xa donseen don, bayo ɛ
makona a ma ɛ kisi. Hali xun sɛxɛ kedenna
ɛ tan sese mi bɔnɔma a yi."
35 Pəli yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi,
a buruna nde tongo, a barikan bira Ala xa
e birin yɛɛ xɔri, a buruni gira, a a don fɔlɔ.
36 Bonne fan yi e wɛkilɛ, e birin yi donseen
don. 37 Nxu tan naxanye birin yi kunkin
kui, muxu kɛmɛ firin muxu tonge solofere
muxu sennin. 38 E birin lugo waxatin naxan
yi, e donseen nawoli ayi igeni alogo kunkin
xa yelefu ayi.

Kunkin kala fena

39 Kuye to yiba, kunki ragine yi bɔxɔn
naxan toma, e mi yi na kolon, koni e sa
igen to soxi bɔxɔn kui mɛɲɛnsin yirena nde
yi. E yi lan a ma a e xa kunkin nasiga
mɛɲɛnsinna ma, xa e nɔɛ. 40 E yi kunkin nati
wurene fulun, e yi e lu fɔxɔ igeni. E mɔn yi
kunki matinxin seene xidi lutine fulun. E
yi kunkin nasiga dugin nate kunkin yɛɛ ra.
Foyen yi lu kunkin nasigɛ xareyaan binni.
41 Koni kunkin yi sa ɲɛmɛnsinna gbiligbinla
li igen bun. Kunkin xunna yi digi, a mi yi fa
nɔɛ sigɛ. Walanna sɛnbɛn yi a xanbin kala.
42 Sofane yi lan a ma, a e xa kaso ra
muxune birin faxa alogo muxu yo nama a
futuxulu, a siga igen xun ma. 43 Koni sofa
kɛmɛn kuntigin yi waxi a xɔn ma nɛn, a xa
Pəli rakisi. Nanara, a yi e raxɔlɔ, a e nama
na liga. Koni naxanye birin yi nɔɛ baan
gidɛ, a yi ne yamari, a ne singe xa e bɔxɔn
igen ma siga xareyaan na. 44 Awa, a dɔnxɛn
naxanye yi luxi, a ne xa farinne suxu hanma
kunkin wudi dungina ndee, e bira bodene
fɔxɔ ra. Nxu birin yi xareyaan li hɛrini.

28

*P*əli Malita fɔxɔ ige tagi bɔxɔni

1 Nba, nxu to xareyaan li hɛrini, nxu yi a
mɛ a na bɔxɔn yi xili nɛn Malita. 2 Nxu yi
rafan na dugurenne ma kati! Tulen yi fa,
xunbenla yi mini. Nayi, e yi tɛɛn sa nxu xa,
e nxu yisuxu ki faɲi. 3 Pəli yi yegene malan,
a yi e sa tɛɛni, tɛɛn wuyenna to gbo ayi,
saɲin yi mini, a yi a singan Pəli yiin na. 4 Na
dugurenne yi saɲin to singanxi Pəli yiin na,
e yi a fala e bode xa, e naxa, "Muxu faxan
nan xɛmɛni ito ra, hali a to bata tanga fɔxɔ
igen ma, hakɛn mi tinma a xa lu a nii ra."
5 Koni Pəli yi a yiin lisan, saɲin yi bira tɛɛni,
sese mi a to. 6 E birin yengi yi a ma, a a yiin
yi xungboma nɛn hanma a yi bira a faxa sa!
Koni e bu a legedenɲɛ, e mi fefe to ligɛ a ra.
Nanara, e yi e miri fe gbɛtɛ ma, a alana nde
nan yi Pəli ra.
7 Bɔxɔna nde yi na dɛxɔn ma naxan yi
Pubiliyusi gbeen na, mɛnna mangana. Na
yi nxu yigiya binyeni xii saxan. 8 Pubiliyusi
fafe furaxin yi saxi saden ma, fati ma-
wolonna nun wulixɔnden nan yi a ma. Pəli
yi so a konni, a sa a yiin sa a ma, a yi Ala
maxandi a xa, a yi a rakɛndɛya. 9 Na liga
waxatin naxan yi, furemaan naxanye birin
yi na bɔxɔni, ne yi fa, e rakɛndɛya. 10 E yi
nxu binya kii wuyaxi. Nxu to yi kelima na,
e yi nxu fanda se wuyaxi ra.

*P*əli yi keli Malita yi

11 Kike saxan to dangu, nxu mɔn yi siga
kunki gbɛtɛ kui naxan yi kelixi Alesandire
yi. Na bata yi ɲɛmɛn nadangu na bɔxɔni. E
alane, gulun sawura firin yi tixi na kunkin
xunna ma. 12 Nxu yi Sirakusi taan li, nxu
xii saxan ti mɛnni. 13 Nxu yi keli na yi, nxu
sa Regiyo taan li. Na xɔtɔn bode foyen yi
fa fɔlɔ keli sogeteden yiifanna ma, nxu xii
firin ti kunkin kui nxu sa Pusɔle taan li.
14 Nxu yi dɛnkɛlɛya muxuna ndee li mɛnni.
Ne yi nxu mafan, a nxu xa lɔxɔ xun keden
ti e fɛma. Nxu sa Romi taan li na kii nin.
15 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye yi Romi taani,
ne yi nxu fa feen mɛ. E yi fa nxu ralandeni
han Apiyusi Lɔxɔtiden nun yiren naxan xili
"Xɔɲɛ Yigiya Banxi Saxanna." Pəli ne to
waxatin naxan yi, a yi barikan bira Ala xa, a
yi sɛnbɛn sɔtɔ.

*P*əli yi Romi taan li

16 Nxu Romi taan li waxatin naxan yi, e yi
tin a Pəli xa lu a danna mɛnni, sofana nde
yi lu a sanna.

17 Xi saxan danguxina, Pɔli yi Yahudiya
muxu gbeene xili. E malan waxatin naxan
yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne,
hali n to mi sese ligaxi en ma yamaan na
hanma n yi en benbane namun fena nde
kala, e bata n suxu Yerusalɛn taani, e yi
n so Romi kaane yii. 18 Ne yelin xanbini
maxɔdinne tiyɛ n ma, e yi lan a ma e xa
n beɲin amasɔtɔ e mi fefe toxi n faxɛ feen
naxan ma. 19 Koni Yahudiyane mi tin. Na yi
a liga, n yi a fala a Romi Manga Gbeen xa fa
n makiti, hali n to mi yi waxi n siyaan xun
maxidi feni. 20 Na nan a liga, n yi a fala, n
naxa, fɔ n xa i to, n yi falan ti i xa. N xidixi
yɔlɔnxɔnni itoe ra Isirayila kaane yigin nan
ma fe ra.”
21 E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi kɛdi
yo sɔtɔxi i ya fe yi sa keli Yudaya yamanani.
Nxu ngaxakeden yo mi kelixi na yi naxan fa
i xili ɲaxin falaxi. 22 Koni nxu waxi i kui feen
kolon feni amasɔtɔ nxu a kolon, muxune
dinani ito mafalama yiren birin.”
23 Nanara, e yi waxatina nde sa Pɔli xa.
Muxu wuyaxi yi siga Pɔli yigiyaan na, Pɔli
yi Alaa Mangayana fe yɛba e xa, keli xɔtɔnni
han ɲinbanna. A mɔn yi kata Yesu a fe
yitadeni e ra Musaa Sariya Kitabun nun
nabine kitabune xɔn alogo e xa la Yesu ra.
24 Ndee yi la a falan na, koni ndee mi tin
dɛnkɛlɛyɛ. 25 Koni bayo e yi xuyama ayi
lantareyani, Pɔli yi ito fala e xa, a naxa,
“Alaa Nii Sariɲanxin bata ɲɔndin fala ɛ
benbane xa Nabi Esayi xɔn. 26 A naxa,
‘Siga, i sa a fala yamani ito xa,
i naxa: Ɛ tuli matima nɛn han,
koni ɛ mi fefe famuma.
Ɛ seen matoma nɛn han,
koni ɛ mi a yigbɛma.
27 Amasɔtɔ yamani ito bɔɲɛn xɔdɔxɔ,
e bata e tunla dutun,
e yi e yɛɛn naxi.
Xa na mi yi a ra nun,
e yɛɛne yi toon tima nɛn,
e tunle yi falan mɛ,
e xaxinla yi feen famu,
e yi xɛtɛ n ma,
n yi e rakɛndɛya.’*
28 Nanara, ɛ xa a kolon Alaa kisi feen falan
bata siga siya gbɛtɛne ma. Ne tan e tuli
matima nɛn.” 29 Pɔli yelin ito falɛ wax-
atin naxan yi, Yahudiyane yi xɛtɛ e bode
matandɛ.
30 Pɔli yi ɲɛɛ firin ti na, a banxi saren
fima. Naxanye birin yi fama a fɛma, a yi
ne birin nasɛnɛma. 31 A yi Alaa Mangayaan
kawandin ba, a yamaan xaran Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixina fe ma xaxili ragidin
birin yi. Muxu yo mi a raxɔlɔ.

* 28:27: Esayi 6.9-10

Romi Kaane

Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Romi Kaane Ma

Ɲɛɛ dando dangu xanbini Yesu faxan nun a kenla sayani, Yahudiya dɛnkɛlɛya muxune yi Yesu a fe Xibaru Faɲin nali fələ Romi taani, manga taana. Nanara, benun Pəli xa kawandin ba waxatin naxan yi Siriya nun Asi nun Girɛki yamanane yi, dɛnkɛlɛya yamaan yi fa Romi taani. Ala to a fala Pəli xa fa fala a a xa siga han dunuɲa danna, a yi waxi siga feni Romi taan nun Esipaɲa yamanan nin dɛnaxanye sa Romi taan xanbi ra pon! A Kitabun yireni ito sɛbɛxi Romi taan dɛnkɛlɛya muxune nan ma a sigatiin xili yi naxanye yi e malanma Pirisila nun Akila konni. A yi waxi a xɔn ma nɛn, ne xa a mali a sigatini, e sena ndee so a yii alogo a xa sa na yire makuyen li dɛnkɛlɛya yamaan munma yi sɔtɔ dɛnaxan yi.

Pəli yi katama Kitabun yireni ito yi nɛn a xa a yita mɛnna dɛnkɛlɛya muxune ra a tan a xɛrayaan nakamalima kii naxan yi siya gbɛtɛne yɛ. Kitabun yireni ito Pəli a kawandi ti kiin nan yɛbama dangu Kitabun yire gbɛtɛye ra a naxanye sɛbɛ alogo mɛn kaane xa tin a mali feen ma. A tan yɛtɛɛn bata a kawandin falani so iki, a naxa, "N mi yagixi Yesu a fe Xibaru Faɲin naliyɛ, bayo Ala sɛnbɛn na a ra alogo naxan yo na la a ra, na xa kisi, fələ Yahudiyane ma siga siya gbɛtɛne ma." (Romi Kaane 1.16).

Xɛra Pəli waxatini, matandi wuyaxi yi Yahudiyane nun siya gbɛtɛne tagi dɛnkɛlɛya muxune yɛ. A gbengbenna, siya gbɛtɛ muxune na findi dɛnkɛlɛya muxune ra, xa a yi lanma ne xa Yahudiyane sariyan suxu hanma e nama a suxu. Na yi findixi matandi gbeen nan na han a fe yi fala Pəli a kɛdi wuyaxi yi. Kitabun yireni ito yi, Pəli a falama a a Yesu a fe Xibaru Faɲin naxan nalima, na siyane birin nan gbee ra (Romi Kaane 1.16). A mɔn a yɛbama Ala hakɛ kanne rakisima kii naxan yi, a findi ndenden na, naxan dɛnkɛlɛyaxi Yesu ma (Romi Kaane 1.18 han 8.39).

Na xanbi ra, a yi a fala Alaa falan nakamalima kii naxan yi Yahudiyane fe ra hali Yahudiya muxuna ndee to tondi Yesu yatɛ Alaa Muxu Sugandixin na. A falama a na tondin mi nɔɛ Alaa falan kalɛ bayo dɔnxɛn na, a hinanna ne fan lima nɛn (Keli Romi Kaane sora 9 ma han 11). Na kui, Ala bata hinan siya gbɛtɛne fan na benun Yahudiyane mɔn xa xɛtɛ a ma waxatin naxan yi alogo Yesu a fe Xibaru Faɲin xa siya gbɛtɛne li, e yi dunuɲa yi gidi sariɲanxin liga. (Keli Romi Kaane 12.1 ma han 15.13).

A raɲanna, Pəli a falama e xa fa fala a wama siga feni Romi taan nun Esipaɲa yamanani alogo a xa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali mɛn kaane fan ma. A yi Romi kaane xɔntɔn (15.14 han 16.27). Naxanye birin wama a kolon feni Ala muxune rakisima kii naxan yi, Kitabun yireni ito e malima nɛn na ra.

*P*əli Xibarun Faɲin naxan nalima

[1] N tan Pəli, Alaa Muxu Sugandixina Yesu a walikɛna, Ala bata naxan xili alogo n xa findi a xɛraan na, a yi n yɛba alogo n xa Alaa falan Xibaru Faɲin nali, n bata ito sɛbɛ ɛ ma.

[2] Ala yamaan tuli sa Yesu a fe Xibaru Faɲini ito nan na a nabine falane xɔn e Kitabu Sariɲanxine kui. [3] A dii xɛmɛna fe nan yi a ra, naxan barixi Dawuda bɔnsɔnni fati bɛndɛn mabinni, [4] Alaa Nii Sariɲanxin mɔn yi a mayita sɛnbɛni fa fala a Alaa Dii Xɛmɛn nan a ra, bayo en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani. [5] Ala bata nxu findi xɛrane ra a hinanni Yesu xinla barakani alogo siyane birin xa a xuiin suxu dɛnkɛlɛyani. [6] Ɛ tan fan na muxune yɛ, Alaa Muxu Sugandixin Yesu bata naxanye xili.

[7] Awa, ɛ tan naxanye birin Romi taani, Ala xanuntenne, a mɔn naxanye xili, ɛ yi findi a yama sariɲanxin na, n bata ito sɛbɛ ɛ birin ma.

En Fafe Ala nun Marigi Yesu, a Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

Ala maxandin nun barika birana

[8] N barikan nan singe birama Ala xa ɛ birin ma fe ra, Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani. Amasɔtɔ muxune ɛ dɛnkɛlɛyana fe falama dunuɲa yiren birin yi. [9] Ala nan n seren na, n walima naxan xa a Dii Xɛmɛna fe Xibaru Faɲin nalini n niin birin na. A a kolon a n miriyana ɛ xɔn ma waxatin birin [10] n nɛma Ala maxandɛ waxati yo yi. N na Ala maxɔdinma, xa a sagoon na a ra, a xa

fɛrɛn fi n ma n siga ɛ konni. [11] Amasɔtɔ ɛ to
xɔnla n ma kati, alogo Alaa Nii Sariɲanxin
bata naxan fi n ma, n yi na nde radangu ɛ
ma, ɛ yi sɛnbɛn sɔtɔ [12] alogo en yi en bode
ralimaniya en ma dɛnkɛlɛyani.

[13] Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma ɛ xa
a kolon, n bata yi kata nun sanɲa ma
wuyaxi, n xa sa ɛ xɔntɔn koni n mi fɛrɛ
sɔtɔ. N yi waxi a xɔn ma, n xa dɛnkɛlɛya
muxuna ndee sɔtɔ ɛ konni alo n na a sɔtɔ
siya gbɛtɛne yɛ kii naxan yi. [14] Goronna
n xun ma n xa wali birin fɛma, Girɛkine
nun xuluntarene e nun xaxilimane nun
xaxilitarene. [15] Nanara, a xɔnla n ma han,
n xa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali ɛ tan Romi
kaane fan ma.

Yesu a fe Xibaru Faɲina sɛnbɛna

[16] N mi yagin Yesu a fe Xibaru Faɲin
naliyɛ, bayo Ala sɛnbɛn na a ra alogo naxan
yo na la a ra, na xa kisi, fɔlɔ Yahudiyane
ma siga siya gbɛtɛne ma. [17] Yesu a fe Xibaru
Faɲin bata tinxinyaan makɛnɛn, Ala naxan
fima muxune ma. Na fɔlɔxi dɛnkɛlɛyaan
nan ma a raɲan dɛnkɛlɛyaan ma, alo a
sɛbɛxi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, “Naxan
na tinxin dɛnkɛlɛyaan xɔn, na nii rakisin
sɔtɔma nɛn.”*

Muxune yalagi fena

[18] Ala bata a xɔlɔn makɛnɛn sa keli
ariyanna yi lan muxune Ala kolontareyaan
nun e tinxintareyaan ma naxanye ɲɔndin
luxunma tinxintareyani. [19] Amasɔtɔ mux-
une nɔɛ naxan kolonɲɛ Ala fe yi, e bata na
yigbɛ, bayo Ala bata yi na makɛnɛn e xa.
[20] Bayo xabu dunuɲa da, Ala kɛɲaan nax-
anye mi toma yɛɛn na alo a habadan sɛnbɛn
nun a Alayana, ne yigbɛma ki faɲi, bayo
muxune e famuma a daala xɔn. Nanara, e
mi nɔɛ e yɛtɛ xun mafalɛ. [21] Hali e to Ala
kolon, e mi a binyama, e mɔn mi barikan
birama a xa. Koni e miriyane bata lu fuyan.
E xaxilitareyaan yi e bɔɲɛne lu dimini. [22] E
bata e yɛtɛ yatɛ xaxilimane ra, koni e findi
daxune ra. [23] E bata habadan Alaa binyen
masara suxurene ra naxanye rafalaxi mux-
une nun xɔline nun subene nun bubu seene
maligan na naxanye faxama.

[24] Nanara, Ala bata e rabeɲin e xɔsi feene
yi e bɔɲɛne kunfaxi naxanye xɔn, e yi lu
e bode fati rayelefuɛ. [25] E yi Alaa ɲɔndin
masara wulen na, e wali dali seene xa, e yi
e batu, benun e xa daala kanna Ala yɛtɛɛn
batu naxan lan a batu han habadan. Amina.

[26] Na feene ma, Ala yi e lu e kunfa fe
rayelefuxi xɔsixine yi. Amasɔtɔ hali e
ɲaxanle fan bata e mɛ e da kiin na, e
kafu ɲɔxɔya gbɛtɛye liga naxanye mi daxa.
[27] Xɛmɛne fan na kii nin, e yi e mɛ e ɲaxanle
kafu ɲɔxɔyaan na, e yi e bode rakunfa.
Xɛmɛn nun xɛmɛn yi e bode rayagi e kafu.
E yi e fe ɲaxin saranna sɔtɔ.

[28] Bayo e to bata tondi Ala kolonɲɛ, a
bata e rabeɲin e xaxilitareyani, e yi lu fe
haramuxine ligɛ. [29] E lugoxi tinxintareyaan
sifan birin na, fe ɲaxin nun milɛn nun
ɲaxuna. E lugoxi xɔxɔlɔnyaan nun faxa ti
xɔnla nun lantareyaan nun yanfantenyaan
nun maraɲaxun nun muxu mafalan na.
[30] E bata findi muxu xili kalane nun Ala
yaxune nun yanda muxune nun wasodene
nun muxu kanbaxine ra, e fe ɲaxi kɔtɛ
nɛnɛne raminima, e murutɛ e bari muxune
ma. [31] Xaxilitarene nun lannayatarene nun
hinantarene nun kininkinintarene nan e
ra. [32] Anu, e Alaa sariya tinxinxin kolon,
a muxun naxanye feni itoe ligama, ne lan
nɛn, e faxa. Hali na, e luma na feene nan
ligɛ tun, a mɔn nafan e ma muxu gbɛtɛye
fan yi ne liga.

2

Alaa kitina

[1] I findi ndenden na, i tan naxan bo-
dene yalagima, i mi nɔɛ i yɛtɛ xun mafalɛ.
Amasɔtɔ i bodene yalagin feen naxanye ma,
i tan fan yɛtɛɛn ne ligama. Nayi, i bata i
yɛtɛɛn fan yalagi. [2] En na a kolon Ala kiti
tinxinxin sama nɛn muxune ma, naxanye
fe sifani itoe ligama. [3] Koni i laxi a ra a
i tan minɛ Alaa kitin bun ba, i tan naxan
bodene yalagima feene ma i tan yɛtɛɛn
naxanye ligama? [4] Hanma i yoxi Alaa nɛma
fisamanten gbeen ma ba, e nun a diɲana? I
mi a kolon a Alaa fanna lan nɛn a yi i sigati
kiin maxɛtɛ ba? [5] Koni i ya tengbesenyaan
ma, i mi waxi i bɔɲɛn maxɛtɛ feni. Nanara,
i luma Alaa xɔlɔn fari sɛ naxan namaraxi i
xili ma, a yi i li Alaa kiti tinxinxin na mini
kɛnɛnni waxatin naxan yi. [6] Amasɔtɔ na
waxatini, Ala “muxun birin saranma nɛn a
kɛwanle ra.”* [7] A habadan nii rakisin fima

* 1:17: Xabakuki 2.4 * 2:6: A mato Yaburin 62.13 nun Sandane 24.12 kui.

nɛn muxune ma naxanye na e tunnafan
fe faɲin ligadeni e yi binyen nun xunnay-
erenna nun faxatareyaan fen. 8 Koni a xɔlɔn
nun a bɔŋɛ teen kelima nɛn muxune xili ma
naxanye e yɛtɛ yigboma, e tondi ɲɔndin ma,
e lu tinxintareyaan bun. 9 Awa, tɔrɔn nun
kɔntɔfinle sama nɛn fe ɲaxi rabane birin
fari, fɔlɔ Yahudiyane ma siga siya gbɛtɛne
ma. 10 Koni Ala binyen nun xunna kenla nun
bɔŋɛ xunbenla fima nɛn fe faɲi rabane ma,
fɔlɔ Yahudiyane ma siga siya gbɛtɛne ma.
11 Amasɔtɔ Ala mi muxune rafisama e bode
xa.

12 Naxanye birin yulubin ligama, e mi
Musaa sariyan bun, ne halagima nɛn hali ba
na sariyan na. Koni naxanye birin yulubin
ligama Musaa sariyan bun, ne yalagima nɛn
sariyan xɔn. 13 Amasɔtɔ naxan na a tuli mati
sariyan na, na xa mi Ala kɛnɛnxi koni naxan
na sariyan suxu, Ala na nan yatɛxi tinxin
muxun na. 14 Awa, siya gbɛtɛn naxanye mi
Musaa sariyan kolon ne na fena nde liga
naxan daxa sariyani e gbee muxuyaan xɔn,
ne bata e gbee sariyan namini hali Musaa
sariyan to mi yi e yii. 15 Na a yitama nɛn
a sariyan yamarin naxan fixi, na yi sɛbɛxi
e bɔŋɛn nin. E yɛtɛ xaxinla fan luma e
kawandɛ, a yi e fe kalan yita e ra waxatina
nde, a mɔn yi e kɛwanle xun mayɛngɛ
waxati gbɛtɛ. 16 A ligama na kii nin Ala
na mini muxune wundo feene makitideni
lɔxɔn naxan yi a Muxu Sugandixin Yesu
barakani, alo n Yesu a fe Xibaru Faɲin
naxan nalima, na a falan kii naxan yi.

Yahudiyane nun sariyana fe

17 Koni i tan naxan a falama a Yahudiyan
nan i ra, i yengi saxi sariyan ma, i yɛtɛ
matɔxɔma Ala yi, 18 i a sagoon kolon, sariyan
bata i xaran fe fisamantenna sugandin ma.
19 I laxi a ra fa fala a danxutɔne yii rasuxun
nan i tan na, e nun kɛnɛnna naxan mux-
une malima dimini, 20 naxan xaxilitarene
xaranma e nun diidine karamɔxɔna, bayo
i laxi a ra a i bata fe kolonna nun ɲɔndin
yɛtɛɛn sɔtɔ sariyani. 21 Nayi, i tan naxan
bonne xaranma, i yɛtɛ xaranma ba? I
tan naxan kawandin bama a muxun nama
muɲan ti, i tan mi muɲan tiin ba? 22 I tan
naxan tɔnna dɔxɔma yalunyaan na, i tan
mi yalunyaan ligan ba? Suxurene raɲaxu
i tan naxan ma, i mi e batu banxine kui
seene tongon ba? 23 I i yɛtɛ matɔxɔma
sariyani, koni i Ala matandima sariya kalan
xɔn! 24 Amasɔtɔ, Kitabun naxa, “Ala xinla
rayelefuxi siya gbɛtɛne yɛ ɛ tan nan ma fe
ra.”†

25 Yahudiyane banxulanna lan, xa i
sariyan suxu. Koni xa sariya kalan nan i
ra, hali i banxulanxi, i fa yatɛxi nɛn alo
siya gbɛtɛ banxulantarena. 26 Siya gbɛtɛn
naxanye mi banxulanxi, xa ne sariyan suxu,
Ala mi na yatɛ alo Yahudiya sariya suxune
ba? 27 Xa banxulantarena Alaa sariyan suxu,
a mi i tan Yahudiya banxulanna yalagɛ ba?
Amasɔtɔ i sariyan kalama, hali a sɛbɛxin
to i yii. 28 Yahudiya dinan maligan muxun
naxan yi, na mi findixi Yahudiya kɛndɛ
yɛtɛɛn na. Banxulan feen mi findixi fati
bɛndɛna fe gbansanna ra. 29 Koni muxun
findima Yahudiya kɛndɛn na a kui feene
nan xɔn. Banxulanya kɛndɛn luma muxun
bɔŋɛn nin fata Alaa Nii Sariɲanxin na.
Sariya sɛbɛxi mi a ra. Na muxu sifan mi
tantunna sɔtɔma adamadiine ra fɔ Ala
yɛtɛna.

3

1 Nanse Yahudiyane rafisaxi muxun
bonne xa nayi? Banxulanna tɔnɔn nanse
ra? 2 Tɔnɔ wuyaxi a ra kiin birin yi. A singen
naxan na, Ala bata a falane birin taxu
Yahudiyane ra. 3 Awa, na di, xa dɛnkɛlɛyaan
mi muxuna ndee yi, na Alaa tinxinna kalɛ
ba? 4 Ɛn-ɛn de! Ɲɔndin kanna nan Ala ra
hali muxune birin findi wule falane ra. A
sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, “Nanara, i na falan
ti, i tan nan tinxin. I na kitin sa, i yoon
sɔtɔ.”*

5 Koni xa en ma tinxintareyana Alaa tinx-
inna raminima kɛnɛnni, en nanse falama
lan na feen ma? Ala mi tinxintareyaan xan
ligama nayi, a na a xɔlɔn nagodo en ma? N
falan tima alo muxune. 6 Ɛn-ɛn de! Xa a yi
na kii nin nun, Ala nɔɛ dunuŋa makitɛ di?

7 Koni na di? Xa Alaa ɲɔndin makɛnɛnma
n ma wulen nan xɔn, a binyen yi fari sa,
nanfera n tan mɔn yalagɛ nayi alo yulubi
kanna? 8 Nayi, nanfera en mi a falama, en
naxa, “En fe ɲaxin liga alogo a xa yatɛ fe
faɲin na?” Wule falana ndee na falan sama
nxu xun ma. Na kanne yalagi daxin na a ra.

Muxu yo mi na naxan tinxin

† 2:24: Esayi 52.5 * 3:4: Yaburin 51.6

[9] A di nayi? Nxu tan fisa bonne xa ba?
Ɛn-ɛn de! En bata yi a yigbɛ nun fa fala
Yahudiyane nun siya gbɛtɛne birin yulubin
sɛnbɛn bun ma, [10] alo a sɛbɛxi Kitabuni kii
naxan yi, a naxa,
"Tinxin muxu yo mi na
hali keden pe!
[11] Muxu yo mi na
naxan fe kolon.
Muxu yo mi na
naxan Ala fenma.
[12] Muxun birin bata kiraan fata.
E birin bata lu fufafu.
Muxu yo mi a faɲin nabama
hali muxu keden pe!
[13] E kɔɛ yinle rabixi
alo gaburuna,
yanfa falane nan e lɛnne ma.
E fala xuine xɔlɔ
alo koson xɔlɛna.
[14] E dɛɛn nafexi dangane nun fala xui xɔlɛne
nan na.
[15] E mafura wuli raminideni.
[16] Gbalon nun kalan nan e kirane xɔn.
[17] E mi bɔŋɛ xunbenla kiraan kolon!
[18] E mi gaxuma Ala yɛɛ ra mumɛ!"†

[19] Anu, en na a kolon a sariyan naxan
birin falama, a falama muxune nan xa nax-
anye sariyan bun, alogo birin dɛɛn xa suxu,
dunuŋa muxune birin yi kolon fe kalane ra
Ala yɛtagi. [20] Nanara, adamadi yo mi yatɛxi
tinxin muxun na Ala yɛɛ ra yi sariya suxun
xɔn, bayo sariyan yulubin nan tun yitama
en na.

[21] Koni iki, ba sariyan na, tinxinna nde
bata mini kɛnɛnni Ala naxan fima muxune
ma, Sariya Kitabun nun nabine kitabune
bata yi naxan seren ba. [22] Naxanye birin
na dɛnkɛlɛya, Ala ne ratinxinma a yɛɛ ra
yi nɛn dɛnkɛlɛyaan xɔn Yesu yi, Alaa Muxu
Sugandixina. Amasɔtɔ tagi raba mi na.
[23] Muxun birin bata yulubin liga. Nanara, e
mi Alaa binyen sɔtɔxi. [24] Koni Ala muxune
kima tinxinni a hinanna nan xɔn, a yi e
xunba a Muxu Sugandixin Yesu barakani.
[25] Ala a tan nan findixi a solona saan na e
nun yulubi xafari saraxana, na muxune xa
naxanye na dɛnkɛlɛya a wunla ma. Na bata
a gbee tinxinna yita. Bayo yulubin naxanye
liga benun iki, a mi yi muxune yulubine
saranma e ra a diŋan waxatini, [26] koni a bata
wa a tinxinna yita feni waxatini ito yi, alogo
a xa tinxin feu, a mɔn yi muxune ratinxinŋɛ
ayi a yɛɛ ra yi naxanye bata dɛnkɛlɛya Yesu
ma.

[27] Nayi, muxune lan e xa e yɛtɛ matɔxɔ
nanfe ma? Sese! Nanfera? E to sariyan
suxi, e yɛtɛ matɔxɔma na nan na ba? Ɛn-
ɛn, na mi a ra, fɔ e dɛnkɛlɛyana. [28] Amasɔtɔ
en bata a to muxun tinxinma Ala yɛɛ ra yi
dɛnkɛlɛyaan nan xɔn, hali ba sariya suxun
na. [29] Yahudiyane nan tun gbee Ala ra ba?
Siya gbɛtɛne fan ma Ala xa mi a tan na
ba? Siya gbɛtɛne fan ma Ala na a ra yati!
[30] Ala kedenna na a ra naxan Yahudiyane
ratinxinma a yɛɛ ra yi dɛnkɛlɛyaan xɔn e
nun siya gbɛtɛne fan na dɛnkɛlɛya kedenna
xɔn. [31] Na bunna nɛɛn a en xa sariyan beŋin
dɛnkɛlɛyani ba? Ɛn-ɛn de! En lan nɛn en yi
sariyan yatɛ.

4

Iburahima misaala

[1] En nanse falama en siyaan benba Ibu-
rahima a fe yi nayi? A nanse kolonxi feni
ito yi? [2] Xa Iburahima tinxinŋɛ ayi nɛn Ala
yɛɛ ra yi a kɛwanla xɔn, a yi a yɛtɛ matɔxɛ
nɛn na yi. Koni a mi nɔɛ na ligɛ Ala yɛtagi!
[3] Kitabun nanse falaxi lan na fe ma? A naxa,
"Iburahima yi dɛnkɛlɛya Ala ma, Ala yi na
yatɛ tinxinna ra a xa."* [4] Muxun naxan
na wali, a yi a saranna sɔtɔ, na mi yatɛma
kiseen na a xa, bayo a wali saranna na a ra.
[5] Koni muxun naxan mi walima, koni a laxi
Ala ra naxan Ala kolontarene matinxinma,
Ala na kanna dɛnkɛlɛyaan yatɛma nɛn tinx-
inna ra. [6] Dawuda fan muxuna sɛwana fe
falaxi na kii nin, Ala naxan yatɛxi tinxin
muxun na, ba kɛwanle ra, a naxa,
[7] "Sɛwan na kanna xa,
naxan ma sariya kalane bata mafelu
naxan yulubiye bata xafari.
[8] Sɛwan na adaman xa,
Marigin bata diŋa naxan hakɛn ma."†

[9] Na sɛwan findixi Yahudiya banxulanx-
ine nan gbansan gbee ra ba hanma siya
gbɛtɛne fan? Awa, en baxi a faladeni,
en naxa, a Ala Iburahimaa dɛnkɛlɛyaan
yatɛ nɛn tinxinna ra a xa. [10] Koni na liga
waxatin mundun yi? A bata yi banxulan
hanma a munma yi banxulan? A munma

† 3:18: Yaburin 14.1-3 nun 53.2-4 nun 5.10 nun 140.4 e nun Esayi 59.7-8 nun Yaburin 36.2 * 4:3: Dunuŋa Fɔlɔn
15.6 † 4:8: Yaburin 32.1-2

yi banxulan. 11 A banxulanyaan sɔtɔ nɛn a
tinxinyaan taxamasenna ra a naxan sɔtɔxi
a dɛnkɛlɛyaan xɔn benun a xa banxulan
waxatin naxan yi. Nanara, Iburahima yi
findi muxune birin benban na naxanye
dɛnkɛlɛyaxi Ala ma, na yi yatɛ e xa tinxinna
ra hali e mi banxulanxi. 12 Naxanye banx-
ulanxi, e mɔn biraxi nxu benba Iburahima
dɛnkɛlɛyaan fɔxɔ ra Iburahima yi naxan yi
nun benun a xa banxulan, ne fan benban
nan Iburahima ra.

Ala Iburahima tuli sa naxan na

13 Ala yi Iburahima nun a bɔnsɔnna tuli
sa, a naxa, dunuɲa findima nɛn e kɛɛn na.
Koni a mi na tuli saan sɔtɔxi sariyan xan
xɔn fɔ a tinxinna dɛnkɛlɛyaan barakani.‡
14 Xa muxune yi na kɛɛn sɔtɔxi sariya suxun
nan xɔn nun, nayi dɛnkɛlɛyaan tɔnɔ mi na.
Ala en tuli saxi nɛn nayi fuyan! 15 Amasɔtɔ
sariyan nan fama Alaa xɔlɔn na, bayo xa
sariya mi na, sariya kalan fan mi na.

16 Nayi, Ala en tuli saxi dɛnkɛlɛyaan nan
baraka yi, alogo a xa findi Alaa hinanna
ra Iburahima yixɛtɛne birin xa naxanye
sariyan sɔtɔxi e nun naxanye fan dɛnkɛlɛya
alo Iburahima. Iburahima nan en birin ben-
ban na, 17 alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii naxan
yi, a naxa, "N na i findima nɛn siya wuyax-
ine benban na."§ A tan nan en benban
na Ala yɛɛ ra yi, Iburahima dɛnkɛlɛya Ala
naxan ma, Ala naxan faxa muxune niin bi-
rama e yi, Ala naxan seen yamarima naxan
mi na, a yi taran na. 18 Iburahima dɛnkɛlɛya
nɛn a yigin ma, hali a yigin xunna to mi yi
toma. Na kiini, a yi findi "siya wuyaxine
benban na," alo Ala a fala a xa kii naxan yi, a
naxa, "I yixɛtɛne luma na kii nin."* 19 A bata
yi ɲɛɛ kɛmɛ ɲɔxɔndɔn sɔtɔ nun, fayida a
fati bɛndɛn yi faxa feni, a ɲaxanla Saran fan
yi findixi gbantan na koni a dɛnkɛlɛyaan
tan yi kɛndɛ. 20 Ala a tuli sa naxan na, a
mi sikɛ na ma dɛnkɛlɛyatareyani, koni a
dɛnkɛlɛyana a sɛnbɛ so nɛn, a yi Ala binya.
21 A yi laxi a ra yati, fa fala Ala a tuli saxi
naxan na, a sɛnbɛn na rakamalima nɛn.
22 Nanara, Ala na yatɛ nɛn tinxinna ra a
xa.† 23 Koni na falan mi sɛbɛxi a tan keden
ma fe ra, fa fala, "A yatɛxi tinxinna ra a
xa." 24 A mɔn sɛbɛxi en tan nan xa bayo
na yatɛma tinxinna ra en tan fan xa, en
na dɛnkɛlɛya Ala ma naxan en Marigi Yesu
rakelixi sayani. 25 Yesu faxaxi en hakɛne nan
ma fe ra, a yi keli sayani, a en natinxin Ala
yɛɛ ra yi.

5

Tinxinyana fe Ala yɛɛ ra yi

1 Bayo en bata tinxinɲɛ ayi Ala yɛɛ ra yi
dɛnkɛlɛyaan xɔn, lanna bata taran en nun
Ala tagi Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu
Sugandixina. 2 A bata en nafa a hinanni
dɛnkɛlɛyaan xɔn en naxan yi iki. En yi
sɛwa Alaa binyen sɔtɔ feen yigin na. 3 En
mɔn sɛwaxi en ma tɔrɔne ra amasɔtɔ en
na a kolon a tɔrɔn fama tunnafanna nan
na. 4 Tunnafanna yi fa lannayaan na. Lan-
nayaan yi fa yigin na. 5 Na yigin mi en
yanfama, amasɔtɔ Ala bata a xanuntenyaan
sa en bɔɲɛni a Nii Sariɲanxin xɔn ma, a bata
naxan fi en ma.

6 Amasɔtɔ sɛnbɛ mi yi en na waxatin
naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin faxa nɛn
Ala kolontarene fe ra a waxati ragidixini.
7 Fayida muxe mi yi tinɲɛ faxɛ tinxin mux-
una fe ra, koni yanyina nde, muxuna nde
susɛ nɛn faxɛ muxu faɲina fe ra. 8 Koni Ala
a xanuntenyaan yitaxi en na na kii nin, en
mɔn yi yulubi kanne ra waxatin naxan yi,
Alaa Muxu Sugandixin yi faxa en xa. 9 Iki
xa en bata tinxinɲɛ ayi Ala yɛɛ ra yi Yesu
wunla xɔn ma, a mi sa taganɲɛ en kisɛ Alaa
xɔlɔn ma a barakani. 10 Bayo xa Ala yaxun yi
en na waxatin naxan yi, en nun Ala tagin yi
yitɔn a Dii Xɛmɛna sayaan xɔn, xa en tagin
bata yitɔn nayi, a tagan xun mi na nayi en
nakisɛ Yesu a nii rakisin barakani. 11 Koni
a birin mi na ra, en mɔn sɛwaxi Ala ra en
Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra
naxan bata en nun Ala tagini tɔn iki.

En Benba Adama nun Yesu a fe

12 Nanara, yulubin soxi dunuɲa yi muxu
keden peen nan xɔn ma, sayaan fan yi fa
yulubin xɔn. Nanara, sayaan bata fa muxun
birin ma, amasɔtɔ muxun birin bata yulu-
bin liga. 13 Yulubin yi dunuɲa yi nun benun
sariyan xa fa, anu xa sariyan mi na, yulubin
fan mi yatɛma. 14 Koni fɔlɔ En Benba Adama
waxatin ma han sa dɔxɔ Musa waxatin
na, sayaan mangayaan ligama muxun birin

‡ 4:13: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 12.2-3 nun 17.4-6 nun 22.15-18 kui. § 4:17: Dunuɲa Fɔlɔn 17.5
* 4:18: Dunuɲa Fɔlɔn 15.5 † 4:22: Dunuɲa Fɔlɔn 15.6

xun na, hali naxanye mi En Benba Adamaa yulubin sifan liga naxan Alaa sariyan kala.

En Benba Adama yi findixi muxu famatɔɔn misaala nan na. [15] Koni Alaa kiseen mi maligaxi Adama hakɛn na. Hali muxu wuyaxi to bata sayaan sɔtɔ a tan kedenna hakɛn xɔn, Alaa hinanna nun a kiin hinanna gbo na xa, a naxan fixi muxu wuyaxi ma muxu keden peen barakan xɔn, Yesu, a Muxu Sugandixina. [16] Alaa kiseen nun muxu kedenni ito yulubin mɔn mi raŋanma fe kedenna ma. Bayo yulubi keden peen kitin bata a liga adamadiine yi yalagi, koni Alaa kiseen faxi yulubi wuyaxin liga xanbin nin, a yi tinxinyaan nafa. [17] Xa sayaan bata nɔɔn sɔtɔ muxu kedenna hakɛn xɔn, na muxu kedenna fe ra, na muxune fan mi taganŋɛ nɔɔn sɔtɛ Alaa Muxu Sugandixin Yesu kedenna dunuŋa yi gidin xɔn, naxanye Alaa hinan ɲantaren sɔtɔma e nun a kiseen naxan findixi tinxinna ra.

[18] Nanara, birin yalagixi kii naxan yi hakɛ kedenna xɔn, kɛwali tinxinxi kedenni ito fan bata findi tinxinna ra na kiini naxan nii rakisin nafama muxune birin ma. [19] Amasɔtɔ muxu wuyaxi findixi hakɛ kanne ra kii naxan yi muxu kedenna fala suxutareyaan xɔn ma, muxu wuyaxi fan natinxinma ayi na kii nin Ala yɛɛ ra yi muxu kedenna a fala suxun barakani.

[20] Sariyan bata fa alogo hakɛne xa wuya ayi, koni yulubin gboxi ayi dɛnaxan yi, Alaa hinanna fan bata gbo ayi mɛnni mɔn. [21] Nanara, yulubin mangayaan ligaxi kii naxan yi sayani, Alaa hinanna fan mangayaan ligama tinxinyaan xɔn ma na kii nin, a yi en naso habadan nii rakisini, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

6

Sayaan nun siimayana Yesu xɔn

[1] En nanfe falama? En luyɛ yulubine ligɛ ba alogo Alaa hinanna xa gbo ayi? [2] Ɛn-ɛn de! En luxi nɛn alo en bata faxa yulubin mabinni, en mɔn luyɛ en ma dunuŋa yi gidin ligɛ yulubini di nayi? [3] Ɛ mi a kolon ba, a en tan naxanye bata rafu igeni Alaa Muxu Sugandixin Yesu xinli, a en bata rafu a xɔn ma a sayani? [4] Nayi, en nun Yesu bata maluxun en bode xɔn ma a sayani en nafuxi igeni waxatin naxan yi, alogo Alaa Muxu Sugandixin kelixi sayani kii naxan yi a fafe a binyeni, en fan xa sigan ti dunuŋa yi gidi nɛnɛni na kiini.

[5] Amasɔtɔ xa en birin bata findi kedenna ra a sayani, en fan kelima nɛn sayani alo a tan. [6] En xa ito kolon: en ma muxuya fonna bata faxa Yesu xɔn wudin ma, alogo en ma muxuyaan naxan yulubini, na xa ɲan, en yi ba yulubina konyiyani. [7] Amasɔtɔ muxun na faxa, a xɔrɔyama nɛn yulubin ma. [8] Xa en nun Alaa Muxu Sugandixin bata faxa en bode xɔn ma, en mɔn laxi a ra nayi fa fala en nii rakisin sɔtɔma nɛn en bode xɔn ma. [9] Amasɔtɔ en na a kolon fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani, a mi fa faxama sɔnɔn, sɛnbɛ mi fa sayaan na a fari sɔnɔn. [10] Amasɔtɔ a faxa nɛn, a faxa yulubin nan ma fe ra sanŋa ma keden han habadan. Iki a a nii ra, a siimayani Ala nan xa. [11] A na kii nin, ɛ fan xa ɛ yɛtɛ yatɛ muxu faxaxine ra yulubin ma, koni ɛ luxi ɛ siimayani Ala xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin.

[12] Nanara, yulubin nama fa mangayaan liga ɛ fati bɛndɛni sɔnɔn naxan faxama, ɛ lu a waxɔn feene ligɛ. [13] Ɛ nama ɛ fatin yire yo lu yulubini alo yɛngɛ so sena tinxintareyaan xa, koni ɛ yɛtɛ so Ala yii, alo a bata muxun naxanye rakeli sayani. Ɛ fatin yiren birin so Ala nan yii yɛngɛ so seen na tinxinyaan xa. [14] Na ma, yulubin nama mangayaan liga ɛ xun na, bayo ɛ mi fa sariyan bun ma sɔnɔn, fɔ Alaa hinanna.

Tinxinyana konyine

[15] Na di nayi? A lan en xa lu yulubin ligɛ ba, bayo en mi fa sariyan bun ma sɔnɔn, fɔ Alaa hinanna? Ɛn-ɛn de! [16] Ɛ mi a kolon ba, ɛ na ɛ yɛtɛ so muxuna nde yii ɛ findi a xui suxu konyin na, ɛ findima na kanna konyin nan na ɛ naxan xui suxuma? A findɛ yulubin na, i yi faxa, hanma a findɛ Ala xuiin suxun na, i yi yatɛ tinxin muxun na. [17] Koni tantunna Ala xa, bayo yulubina konyin nan yi ɛ ra nun, koni xaranna naxan taxu ɛ ra, ɛ bata na suxu ɛ bɔɲɛni. [18] Ɛ bata xɔrɔya yulubin ma, ɛ findi tinxinyana konyine ra. [19] N dunuŋa misaali ito falama ɛ xa nɛn alogo ɛ xa a yɛɛ to hali sɛnbɛ to mi ɛ yi. A fɔlɔni nun ɛ bata yi ɛ fatin birin findi xɔsi feene konyin na, ɛ kɛwali ɲaxine yi siga gboɛ ayi. Koni iki, ɛ fatin birin xa findi tinxinyana konyin na, ɛ yi sariɲan.

[20] Ɛ yi yulubina konyiyani waxatin naxan
yi, ɛ mi yi tinxinyaan bun ma nun. [21] Ɛ feen
naxanye liga na waxatini, ɛ yagixi naxanye
ra iki, ɛ tənən mundun sətəxi ne yi? Ne
raɲanna findixi sayaan nan na. [22] Koni
iki, ɛ bata xərəya yulubin ma, ɛ findi Alaa
konyine ra. Ɛ marasariɲanna nan findixi
na tənən na, naxan naɲan findixi habadan
nii rakisin na. [23] Bayo yulubin saranna nan
sayaan na koni Alaa kisena, habadan nii
rakisin nan na ra en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixini.

7

*D*ɛnkɛlɛya muxune bata xərəya

[1] Ngaxakedenne, ɛ tan naxanye sariyan
kolon, ɛ a kolon fa fala a sariyan muxun
yamarima fanni a daxi. [2] A misaala findixi
ɲaxanla nan na naxan dəxi xɛmɛn xən. Na
nun a xɛmɛna e bode ra fanni a daxi, koni
xa a xɛmɛn faxa, a bata mini sariyan bun
naxan yi e xidixi e bode ra. [3] Nanara, xa a
dəxə xɛmɛ gbɛtɛ xən, a xɛmɛ singen mən a
nii ra, a bata yalunyaan liga na yi. Koni xa
a xɛmɛn faxa, nayi a bata mini na sariyan
bun. Nayi, a nəɛ dəxɛ gbɛtɛ xən nɛn, na mi
findixi yalunyaan na. [4] Ngaxakedenne, ɛ tan
fan bata faxa sariyan mabinni Alaa Muxu
Sugandixin fati bɛndɛn xən ma. Nayi, ɛ
bata findi na gbeen na, naxan kelixi sayani
alogo en xa wali faɲine kɛ Ala xa. [5] Amasətə
fati bɛndɛn nafan feene yi en yamarima
waxatin naxan yi, yulubin nafan fe ɲaxine
yi walima en fatine yi sariyan xən alogo
naxan en faxama en yi na liga. [6] Koni iki,
en bata mini sariyan bun, amasətə en bata
faxa sariyan bun, naxan yi en suxi. En fa
Alaa Nii Sariɲanxina a kira nɛnɛn nan xən,
en mi fa fe fori sɛbɛxine bun.

*Sariyan nun hak*ɛna fe

[7] En nanfe falama nayi? Sariyan yɛtɛɛn
nan yulubin na ba? Ɛn-ɛn de! Sariyan nan
a ligaxi n yulubin kolon. Xa sariyan mi
yi a fala n xa nun, i nama mila ayi, n mi
yi milan kolonma nun.* [8] Na ma, yulubin
yi fɛrɛn sətə, a milan sifan birin naso n
tan yi sariyan xən ma. Amasətə xa sariyan
mi yi na nun, yulubin faxaxin nan yi a ra.
[9] Sariyan mi yi na waxatin naxan yi, n yi
kɛndɛ, koni yamarin to fa, yulubin yi fa, n
yi faxa. [10] Yamarin naxan faxi siimayana fe
ra, na faxi sayaan nan na n tan ma. [11] Bayo,
yulubin bata fɛrɛn sətə yamarin xən, a yi n
yanfa, a n faxa.

[12] Nanara, sariyan sariɲan, yamarin
sariɲan, a tinxin, a fan. [13] Na bunna di?
Fa fala naxan fan, na bata findi sayaan na n
tan xa? Ɛn-ɛn de! Yulubin nan bata n faxa
na se faɲin xən, alogo a xa kolon yulubin
na. Nayi, yulubin sɛnbɛ gbeen yi makɛnɛn
yamarin xən.

Yulubin yi muxun nə

[14] En na a kolon fa fala a sariyan fa-
taxi Alaa Nii Sariɲanxin nan na, koni fati
bɛndɛn nan n tan na, naxan bata mati a
findi yulubina konyin na. [15] N naxan ligama,
n mi na bayen kolon. Amasətə n waxi naxan
liga feni, n mi na xan ligama, koni fə naxan
mi rafan n ma n na nan ligama. [16] N mi
waxi naxan liga feni, n na nan ligama. Na
a yitama nɛn fa fala a n bata tin a sariyan
fan. [17] Nayi, n tan xa mi na ligama, koni
yulubin nan na ra naxan n yi. [18] Amasətə n
na a kolon a fe faɲin mi n tan yi fata n fati
bɛndɛn nafan feene ra, bayo hali fe faɲin
liga xənla n ma, n mi nəɛ a ligɛ. [19] N waxi fe
faɲin naxan liga feni, n mi na xan ligama,
koni n mi waxi fe ɲaxin naxan liga feni, n
luma na nan ligɛ. [20] Feen naxan liga xəli mi
n ma, xa n na liga, na bunna nɛɛn, fa fala n
tan xa mi a ligaxi, koni yulubin naxan n yi.

[21] Nanara, sariyan naxan walima n tan
yi, na ni ito ra. Fe faɲin liga xənla n ma
waxatin naxan yi, a fɛrɛ mi na bayo fe
ɲaxina n yi. [22] Anu, n sɛwaxi Alaa sariyan
na n sondonni. [23] Koni n sariya gbɛtɛ nan
toma n fati bɛndɛni naxan n xaxinla sariyan
yɛngɛma, na yi n findi kasorasaan na yulu-
bina sariyan xən ma, naxan walima n fati
bɛndɛni. [24] Tərə muxun nan n na! Nde n
xunbama fati bɛndɛni ito nun a rafan feene
yi naxanye n xalima sayani? [25] Tantunna Ala
xa en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin
barakani!

Nayi, n bata findi Alaa sariyan konyin na
n xaxinli, koni n fati bɛndɛn nafan feene
bata n findi yulubina sariyana konyin na.

8

[1] Nanara, muxun naxanye Alaa Muxu
Sugandixin Yesu yi, Ala mi fa ne yalagima.

* 7:7: A mato xərəyaan 20.17 nun Sariyane 5.21 kui.

2 Amasɔtɔ, Alaa Nii Sariɲanxina nii rakisin
sariyan bata n xɔrɔya yulubin nun sayaan
sariyan ma Alaa Muxu Sugandixin Yesu
barakani. 3 Amasɔtɔ sariyan mi yi nɔɛ na
ligɛ, bayo fati bɛndɛn nafan feene bata a
sɛnbɛn ɲan. Ala nan na liga, a yi a yɛtɛna Dii
Xɛmɛn nafa adamadi yulubi kanne sawu-
rani, a yulubin yalagi fati bɛndɛni. 4 Ala
na ligaxi nɛn alogo sariyan tinxinna xa
kamali en yi, en tan naxanye mi fa en fati
bɛndɛn nafan feene ligama, koni fɔ Alaa Nii
Sariɲanxin nafan feene. 5 Awa, naxanye e
fati bɛndɛn nafan feene ligama, ne luma
e mirɛ na fe sifane nan ma, koni naxanye
Alaa Nii Sariɲanxin nafan feene ligama, ne
luma e mirɛ Alaa Nii Sariɲanxina feene nan
ma. 6 Fati bɛndɛn natan miriyane na lu i
yi, sayaan nan na ra, koni xa i miriyane
keli Alaa Nii Sariɲanxin nin, siimayaan nan
na ra e nun bɔɲɛ xunbenla. 7 Amasɔtɔ fati
bɛndɛn natan miriyane findixi Ala yaxun
nan na, bayo e mi nɔɛ i xurɛ Alaa sariyan
bun mumɛ! 8 Naxanye e fati bɛndɛn nafan
feene ligama, ne mi Ala kɛnɛnɲɛ mumɛ!

9 Koni ɛ tan mi fa ɛ fati bɛndɛn nafan
feene ligama fɔ Alaa Nii Sariɲanxin nafan
feene, Alaa Nii Sariɲanxin to ɛ yi. Amasɔtɔ
xa Alaa Muxu Sugandixina Niin mi muxun
naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin gbee mi na
kanna ra. 10 Koni xa Alaa Muxu Sugandixina
ɛ tan yi, ɛ fati bɛndɛn bata faxa yulubina
fe ra, koni ɛ niina ɛ yi, amasɔtɔ ɛ bata
ratinxinɲɛ ayi Ala yɛtagi. 11 Anu, Alaa Niin
naxan Yesu rakelixi sayani, xa na lu ɛ yi,
a tan naxan Alaa Muxu Sugandixin nake-
lixi sayani, na mɔn nii rakisin fima nɛn ɛ
fati bɛndɛne ma a Nii Sariɲanxin barakani
naxan luma ɛ yi.

12 Na ma, ngaxakedenne, goronna en xun
ma. Koni fati bɛndɛn tan goronna mi en
xun ma en yi a rafan feene liga. 13 Amasɔtɔ
xa ɛ lu ɛ fati bɛndɛn nafan feene ligɛ, ɛ
faxama nɛn. Koni xa ɛ fati bɛndɛn natane
faxa Alaa Nii Sariɲanxin xɔn, ɛ nii rakisin
sɔtɔma nɛn. 14 Alaa Nii Sariɲanxin muxun
naxanye yii rasuxi, Alaa diin nan ne ra.
15 Amasɔtɔ ɛ Niin naxan sɔtɔxi, na mi ɛ
findixi gaxun konyin na. Koni a bata ɛ
findi Alaa diine ra. En xinla tima na nan
baraka yi, en naxa, “Baba, n fafe!” 16 Alaa Nii
Sariɲanxin yɛtɛɛn sereyaan bama en niin
xa, a Alaa diin nan en tan na. 17 En to findixi
Alaa diine ra, en fama nɛn kɛɛn sɔtɔdeni alo
a diine bayo Ala barayin naxan namaraxi a
Muxu Sugandixin nun a muxune xa, en na
sɔtɔma nɛn. Xa en nun Yesu tɔrɔ en bode
xɔn ma, en birin nan a binyen sɔtɔma nayi.

Binyen naxan fama

18 N bata a kolon a en tɔrɔn naxan sɔtɔma
iki, e nun binyen naxan fama, ne tagi kuya
kati! 19 Bayo daala birin luxi nɛn alo a Ala
legedenma, a digima na waxatin na han
Ala diine nɔrɔn sa minima kɛnɛnni waxatin
naxan yi. 20 Amasɔtɔ daala lu nɛn kobiyaan
bun.* A sago mi yi a ra, koni Ala sagoon nan
a luxi na kiini alogo yigin xa sɔtɔ, 21 fa fala
daala xɔrɔyama nɛn kalana konyiyaan ma,
a yi fa Alaa diine xɔrɔya kɛndɛni. 22 Amasɔtɔ
en na a kolon, xabu a fɔlɔni han waxatini ito
yi, a luxi alo daala birin kutunma xɔlɛni alo
ɲaxanla naxan dii barini. 23 Koni daala xa mi
keden a ra, koni en tan naxanye fan singe
Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔxi, en fan sɔxɔlɛxi
en bɔɲɛni, en Ala mamɛma waxatin naxan
yi a en findi a diine ra, a yi en gbindin
xunba. 24 Amasɔtɔ en bata kisi na yigin xɔn.
Anu, i yigin saxi feen naxan yi, xa i bata na
to, na mi fa xilɛ yigina. En bata yelin naxan
sɔtɛ, en fa en xaxili tima na ra di? 25 Koni en
munma naxan sɔtɔ, xa en na en yigin sa na
fari, en na a mamɛma nɛn tunnafanni.

26 Alaa Nii Sariɲanxina en tan sɛnbɛtare
kanne malima na kii kedenna nin. Amasɔtɔ
en mi a kolon en lan en xa Ala maxandi
naxan ma. Koni Nii Sariɲanxin yɛtɛna Ala
mafanma en xa kutunni naxan mi nɔɛ falɛ.
27 Ala naxan muxune bɔɲɛ yi feene toma, na
a Nii Sariɲanxina miriyaan kolon, amasɔtɔ
Alaa Nii Sariɲanxina Ala mafanma a yama
sariɲanxin xa alo Ala sagoon kii naxan yi.

28 En na a kolon a Ala feene birin naɲanma
a fɛɲin nan ma a xanu muxune xa, a nax-
anye xilixi a maragidini. 29 Amasɔtɔ Ala
naxanye sugandi a fɔlɔni, a mɔn bata a
ragidi a xa ne findi a Dii Xɛmɛn maligane ra,
alogo Yesu xa lu alo dii singena a xunyɛne
yɛ. 30 Ala bata yi na ragidi naxanye xa, a mɔn
bata ne xili. A naxanye xilixi, a mɔn bata ne
ratinxinɲɛ ayi a yɛtagi, a mɔn yi a binyen fi
e ma.

Alaa xanuntenyana

* 8:20: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 3.17

31 Nayi, en nanse falama na fe ra? Xa Ala
en xɔn, nde fa kelɛ en xili ma nayi? 32 A
tan naxan mi a yɛtɛna dii xɛmɛn natanga,
koni a yi a fi en birin xa, nanfera nayi a
mi seen birin soɛ en yii a Dii Xɛmɛn xɔn?
33 Ala bata muxun naxanye sugandi, nde ne
kansuŋɲɛ? Ala nan yoon fiin kanna ra.
34 Nde nɔɛ en yalagɛ? Muxu yo, bayo Alaa
Muxu Sugandixin Yesu bata faxa, a mɔn yi
keli sayani, a mɔn tixi Ala yiifanna ma, a
Ala mafanma en xa. 35 Nanse en bɛ Alaa
Muxu Sugandixina xanuntenyani? Tɔrɔn
nun kɔntɔfinla ba, hanma bɛsɛnxɔnyana
hanma kamɛna hanma marabɛnna hanma
gbalona hanma sayana silanfanna ra?† Ne
sese mi nɔɛ a ligɛ. 36 Bayo a sɛbɛxi Kitabuni,
a naxa, "E nxu faxama i tan nan ma fe
ra fɛrijnɛn gbɛn! E nxu ligama alo yɛxɛɛn
naxan faxa daxi a ra!"‡ 37 Koni naxan en
xanuxi, en nɔɔn sɔtɔma nɛn na xɔn feni itoe
birin yi fefe. 38 Amasɔtɔ n na a kolon yati,
sayana hanma dunuŋa yi gidina hanma
malekane hanma ɲinanne hanma waxatini
itoe hanma waxati famatɔne hanma sɛnbɛ
kanne 39 hanma naxanye kore xɔnna ma
hanma naxanye bɔxɔn bun ma, dalise yo
mi na yi naxan en bɛ Alaa xanuntenyani
en naxan sɔtɔxi en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani.

9

Ala muxun naxanye sugandixi

1 N xa ɲɔndin fala ɛ xa Alaa Muxu
Sugandixin barakani, n mi wulen falama, n
xaxinla mi n yalagima. N seren bama Alaa
Nii Sarijnanxini: 2 N sunuxi, n bɔɲɛn mɔn
sɔxɔlɛxi waxatin birin. 3 Amasɔtɔ, n yi waxi
nɛn n tan yɛtɛɛn nan xa Alaa dangan sɔtɔ,
n yi masiga a Muxu Sugandixin na ngax-
akedenne funfuni, n kon kaane, 4 Isirayila
kaane, e tan naxanye findi Alaa diine ra, e
a binyen nun a layirine nun a sariyan nun
a batu kiine nun a tulisane sɔtɔ. 5 E fataxi
Nabi singene bɔnsɔnne nan na, Alaa Muxu
Sugandixin yi mini e tan yi adamadiyaan
kii ma. Ala naxan seen birin xun na, na xa
tantun habadan! Amina.

6 Anu, na xa mi na ra de fa fala a Alaa
tuli saan tɔnɔ mi fa na, bayo Isirayila kaane
birin mi findixi Alaa yamana Isirayila xan
na. 7 E to barixi Iburahima bɔnsɔnni, na mi
a ra fa fala e birin findixi Iburahimaa dii
kɛndɛne nan na. Amasɔtɔ Ala a fala nɛn a
xa, a naxa, "Naxanye yatɛma i bɔnsɔnna ra,
ne minima Isiyaga bɔnsɔnna nin."* 8 Na nan
na ra, diin naxanye barixi adamadiyaan kii
ma, Alaa dii mi ne ra, koni fɔ Ala Iburahima
tuli sa diin naxanye ra, ne nan findixi a dii
kɛndɛne ra. 9 Amasɔtɔ Ala Iburahima tuli
sa na kii nin, a naxa, "N fama nɛn waxati
saxini, Saran yi dii xɛmɛn bari."†

10 A birin mi na ra, Rebeka a dii firinne
birin fafe keden nan yi a ra, en benba
Isiyaga. 11 Anu, benun gulunni itoe xa bari,
benun e xa fe fajnin liga hanma a ɲaxina,
Ala bata yi a ragidi na nde keden xa sugandi
12 hali ba e kɛwanle ra koni fɔ a naxan xilixi.
A yi a fala Rebeka xa, a naxa, "Tadan luma
nɛn xunyɛna nɔɔn bun ma." 13 A sɛbɛxi
Kitabun kui ikiini, a naxa, "N bata Yaxuba
xanu koni n bata Esayu raŋaxu."‡

14 En nanfe falama nayi? Ala tinx-
intareyaan nan ligaxi nayi ba? Ɛn-ɛn de!
15 Amasɔtɔ a bata a fala Musa xa, a naxa, "N
hinanŋɛ naxan na, n hinanma nɛn na ra,
n kininkininŋɛ naxan ma, n kininkininma
nɛn na ma."§ 16 Na mi fataxi muxun waxɔn
feene xan na hanma a kɛwanle, koni fɔ Alaa
kininkininna. 17 Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni,
Ala a falama Firawona xa dɛnaxan yi, a
naxa, "N na i findixi mangan na nɛn alogo
n xa n sɛnbɛn mayita i tan xɔn, n xinla yi
rali dunuŋa yiren birin yi."* 18 Nayi, Ala na
wa kininkinin feni naxan ma a kininkinin
na ma, a na wa naxan natengbesen fe yi ayi,
a na ratengbesenma ayi nɛn.

Alaa xɔlɔn nun a kininkininna

19 Muxuna nde a falama n xa nɛn, a naxa,
"Nanfera Ala mɔn nxu yalagima? Amasɔtɔ
nde Alaa fe ragidixin matandɛ?" 20 Nde i tan
na naxan Ala matandima? Fɛŋɛn nɔɛ a falɛ
a rafala muxun ma ba fa fala nanfera i n
nafalaxi iki? 21 Awa, nɔɔn mi fɛŋɛ rafalan yii
ba, a fɛŋɛ firin nafala fɛŋɛ bɛndɛ kedenni,
keden binye wanle xa, boden fe fune xa?

22 Nayi, Ala yi wa a xɔlɔn nun a sɛnbɛn
mayita feni, a yi dijna kati, a ti na muxune
bun a xɔlɔ naxanye ma, naxanye yi halagɛ.

† 8:35: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. ‡ 8:36: Yaburin 44.23 * 9:7: Dunuŋa Fɔlɔn 21.12
† 9:9: Dunuŋa Fɔlɔn 18.10-14 ‡ 9:13: A mato Dunuŋa Fɔlɔn 25.23 nun Malaki 1.2-3 kui. § 9:15:
xɔrɔyaan 33.19 * 9:17: xɔrɔyaan 9.16

23 A na liga nɛn alogo a xa a binye gbeen yita
na muxune ra, a kininkinin naxanye ma, a
bata yi naxanye yitɔn a binyen sɔtɔ xinla
ma. 24 Na nan en tan na, a naxanye xilixi,
keli Yahudiyane yɛ e nun siya gbɛtɛne fan
yɛ. 25 Amasɔtɔ a fala nɛn Nabi Hose xa, a
naxa,
"Naxanye mi yi n ma yamaan na,
n ne xilima nɛn n ma yamana,
n mi yi naxanye xanuxi,
n ne xilima nɛn n xanuntenne."
26 A mɔn sɛbɛxi mɛnni, a naxa,
"A yi falama e ma dɛnaxan yi,
'N ma yamaan mi ɛ ra,'
e fa xili bama nɛn mɛnni
'Habadan Alaa diine.'† "
27 Nabi Esayi yi a xuini te Isirayila muxune
fe ra, a naxa,
"Hali Isirayila muxune yi wuya ayi
alo mɛɲɛnsinna naxan fɔxɔ igen dɛ,
hali na, e dɔnxɛdin nan tun kisima.
28 Amasɔtɔ Marigina a fe ragidixine raka-
malima nɛn dunuɲa ma a kiini sa!"‡
29 A na kii nin, alo Nabi Esayi a fala kii
naxan yi a fɔlɔni, a naxa,
"Xa Marigina Sɛnbɛn Birin Kanna mi yi en
yixɛtɛna ndee lu nun,
en yi luma nɛn nun alo Sodoma taana,
en liga alo Gomora taana."§

Isirayila nun Xibaru Faɲina fe

30 En nanfe falama nayi? Siya gbɛtɛn
naxanye mi yi tinxinna fenma, ne bata a
sɔtɔ dɛnkɛlɛyaan barakani. 31 Koni Isirayila
kaan naxanye yi sariyan tinxinna fenma,
ne mi a sɔtɔma. 32 Na di? Bayo e mi a
fenxi dɛnkɛlɛyaan xɔn fɔ e kɛwanle. E yi
e sanna radin gɛmɛn na naxan xili, "San
nadin gɛmɛna" 33 Kitabun naxan ma fe fala,
a naxa, "A mato, n bata gɛmɛn sa Siyon yi,
yamana e sanna radinma gɛmɛn naxan na,
e bira. Koni naxan na dɛnkɛlɛya a ma, na
kanna mi nimisama."*

10

1 Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma n bɔɲɛn
birin yi, n kon kaane xa kisi. N na Ala
maxandima e xa na ra kati! 2 N findima
nɛn e tan seren na fa fala Alaa fe kunfana
e yi, koni e kolontareyani. 3 Ala muxune
ratinxinma kii naxan yi a yɛtɛ yɛɛ ra yi,
e mi na kolon. Nayi, e bata kata, e yi e
gbee kiraan sa, e mi xuruxi Alaa tinxinyaan
bun. 4 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin
bata sariyan nakamali. Nanara, naxan na
dɛnkɛlɛya a ma, na kanna bata tinxin Ala
yɛɛ ra yi.

Kisi fena muxune birin xa

5 Muxune tinxinyaan naxan sɔtɔma
sariyan xɔn, Musa bata na fe sɛbɛ, a naxa,
"Naxan na e suxu, na kanna nii rakisin
sɔtɔma nɛn e xɔn."* 6 Koni tinxinyaan
naxan sɔtɔma Ala yɛɛ ra yi dɛnkɛlɛyaan
xɔn, na sɛbɛxi Kitabun kui ikiini, a naxa,
"I nama a fala i yɛtɛ ma fa fala nde nɔɛ
tɛ kore?" Na bunna nɛɛn, alogo a xa sa
Alaa Muxu Sugandixin nagodo. 7 Hanma
"Nde sigama laxira yi?" A xa sa Alaa
Muxu Sugandixin nakeli sayani. 8 Koni
a nanse falaxi? A naxa, "Alaa falana i
dɛxɔn ma, a i dɛɛn kui, a i bɔɲɛni,"† na
nan dɛnkɛlɛyaan falan na, en naxan nalima
iki. 9 Xa i i tiyɛ a ra i dɛni fa fala Yesu nan
Marigin na, i dɛnkɛlɛya i bɔɲɛni, a Ala a
rakeli nɛn sayani, i kisima nɛn. 10 Amasɔtɔ
muxun dɛnkɛlɛyama a bɔɲɛn nin, Ala yi a
ratinxinɲɛ ayi a yɛɛ ra yi. A yi a ti a ra a dɛni,
a kisi. 11 Amasɔtɔ Kitabun naxa, "Naxan
yo na dɛnkɛlɛya a ma, na mi nimisama."‡
12 Amasɔtɔ tagi raba mi Yahudiyane nun siya
gbɛtɛne tagi. Marigi keden peen nan e birin
xun na naxan a maxandi muxune birin
kima a fonisireyani. 13 Amasɔtɔ Kitabun
naxa, "Naxan yo na Marigin xili, na kisima
nɛn."§

14 Koni e a xilima di, xa e mi dɛnkɛlɛya a
ma? E dɛnkɛlɛyama di, xa e munma a fe
mɛ? E na mɛma di, xa muxe mi kawandin
ba e xa? 15 Na kawandin bama di, xa xɛrane
mi rasiga? A sɛbɛxi Kitabun kui na kii nin,
a naxa, "Xɛra faɲi yibane faan lanxi han!"*
16 Koni Isirayila kaane birin mi na fe Xibaru
Faɲin suxi. Amasɔtɔ, Nabi Esayi a fala nɛn,
a naxa, "Marigina, nde laxi nxɔ falan na?"†
17 Anu, dɛnkɛlɛyaan fama Alaa falan mɛɛn
nan xɔn ma. Alaa falan fan mɛma Alaa
Muxu Sugandixina fe kawandin nan xɔn.

† 9:26: Hose 2.1-3 nun 2.25 ‡ 9:28: Esayi 10.22-28 § 9:29: Esayi 1.9. A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.23-28 kui.
* 9:33: Esayi 28.16 * 10:5: Saraxaraline 18.5 † 10:8: A mato Sariyane 30.12-14 kui. ‡ 10:11: Esayi 28.16
§ 10:13: Yowɛli 3.5 * 10:15: Esayi 52.7 † 10:16: Esayi 53.1 ‡ 10:18: Yaburin 19.5

18 Koni n xa maxɔdinna ti: E mi a fe mɛxi
ba? Ɛn-ɛn, e bata a mɛ! Kitabun naxa,
“E fala xuiin bɔxɔn birin li nɛn.
E falane yi siga han dunuŋa danna.”‡
19 Awa, n mɔn xa maxɔdinna ti, “Isirayila
muxune mi a famu ba?” Musa nan singe ito
yabi. A naxa, “N na ɛ raxɔxɔlɔnma ayi nɛn
muxune xɔn yama faŋin mi naxanye ra. N
yi ɛ raxɔlɔ siya xaxilitaren xɔn.”§ 20 Esayi yi
susu Alaa falani ito tiyɛ, a naxa, “Naxanye
mi yi n fenma, ne bata n to. Naxanye mi
yi n maxɔdinma, n bata n yɛtɛ yita ne ra.”*
21 Koni a yi a fala Isirayila a fe ra, a naxa,
“N na n yiini bandunma yama fala suxutare
murutɛxine ma fɛriŋɛn gbɛn!”†

11

Alaa kininkininna Isirayila ma

1 N xa maxɔdinni ito ti: Ala bata a mɛ a
yamaan na ba? Ɛn-ɛn de! Amasɔtɔ Isir-
ayila kaan nan n tan yɛtɛɛn na, Iburahima
yixɛtɛna nde Bunyamin bɔnsɔnni. 2 Ala ya-
maan naxan sugandi a yɛtɛ xa a fɔlɔni a mi
ne rabeŋinxi. Nabi Eli a mawugama Ala xa
Isirayila kaane fe ra Kitabun kui dɛnaxan yi,
ɛ mi mɛnna kolon ba? A naxa, 3 “Marigina,
e bata i ya nabine faxa, e yi i ya saraxa
gandene kala, n keden peen nan fa luxi, e
mɔn kataxi n fan faxa feen na.”* 4 Ala a
yabi di? A naxa, “N bata muxu wuli solofere
ramara n yɛtɛ xa naxanye mi e xinbi sinxi
Baali suxuren bun ma.”† 5 A mɔn na kii
nin iki, Alaa yama dɔnxɛn luxi naxanye
sugandixi hinanna xɔn waxatini ito yi. 6 Xa
a ligaxi hinanna nan xɔn, muxune kɛwanla
mi fa a ra. Xanamu Alaa hinanna mi yi
findima hinanna ra.
7 Nanfe ligaxi nayi? Isirayila kaane yi
naxan fenma nun e sɔbɛɛn na, e mi na
sɔtɔxi. Koni fɔ Ala naxanye sugandixi ne
nan a sɔtɔxi. A dɔnxɛne tondixi nɛn 8 alo
a sɛbɛxi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, “Ala
bata xaxili xɔdɛxɛn fi e ma, e nun yɛɛn
naxanye mi seen toma e nun tunla naxanye
mi falan mɛma han to.”‡ 9 Dawuda yi a fala,
a naxa, “Ala xa e ɲaxaŋaxane findi e suxu
fɛrɛn na e nun luti ratixin na e yɛɛ ra naxan
e rabirama, e hakɛne yi saran e ra. 10 E yɛɛne
xa rafɔrɔ ayi, e yi danxu! E fanna xa ba a ra
waxatin birin!”§
11 N na ɛ maxɔdinma, Yahudiyane tantan
waxatin naxan yi, e bira nɛn ba habadan?
Ɛn-ɛn de! Koni e to sin hakɛni, siya gbɛtɛne
yi kisi feen sɔtɔ alogo xɔxɔlɔnyaan xa Isir-
ayila kaane suxu. 12 Anu, xa Yahudiyane
hakɛn findi hɛri gbeen na dunuŋa muxune
xa, xa e bɔnɔn findi hɛrin na siya gbɛtɛne
xa, e na a rakamali waxatin naxan yi, na fan
mi hɛrin nafɛ nayi ba?
13 N falan tima ɛ tan siya gbɛtɛne nan xa
iki. N bata findi xɛraan na siya gbɛtɛne xa.
N sɛwaxi na wanla ra bayo, 14 yanyina nde,
n xɔxɔlɔnyaan nasoma nɛn n bɔnsɔnna
muxuna ndee yi alogo e fan ndee xa kisi.
15 Amasɔtɔ Isirayila kaane ramɛxi waxatin
naxan yi, xa Ala nun dunuŋa muxune tagini
tɔn, nanse fa ligama nayi, xa e mɔn so a
lannayani? Na findima kenla nan na sayani
siga nii rakisini.
16 Anu, xa buru keden nali Ala ma, e
nun naxanye bɔnbɔxi e bode xɔn, ne fan
sariŋan.* Xa wudin salenna sariŋan, a yiine
fan luma na kii nin. 17 Koni xa a yiina ndee
sɛgɛ wudi binla ma, i tan siya gbɛtɛn naxan
luxi alo burunna Oliwi bili yiina, i tan yi xidi
wudin binla ma e funfuni, i yi lu na wudin
salenna igen sɔtɛ, 18 i nama i yɛtɛ yite na
wudi yii sɛgɛxine ma. Xa i na liga, i nama
ɲinan fa fala i tan xa mi salenna baloma de,
salenna nan i tan baloma.
19 Koni waxatina nde i tan a falama nɛn,
i naxa, “Wudi yiine sɛgɛxi nɛn alogo n tan
xa ti e funfuni.” 20 Ɲɔndin na a ra, e sɛgɛxi
nɛn masɔtɔ e dɛnkɛlɛyatareyaan ma, i tan
yi ti e funfuni dɛnkɛlɛyaan xɔn. Nayi, i
nama yanda ayi na feen na de, koni a liga i
yeren ma. 21 Amasɔtɔ, xa Ala mi Yahudiyane
ratangaxi, naxanye luxi alo wudi yii sin-
gene, a mi i fan natangama. 22 Nayi, en na
en miri Alaa nɛmaan nun a yɛ xɔdɛxɛn ma.
Naxanye tantanxi, a xɔdɔxɔ ne ma, koni a
nɛmaan fan i tan na, koni fɔ i xa lu a nɛmaan
bun nɛn, xanamu, a i fan sɛgɛma a binla ma
nɛn alo wudi yiina. 23 Xa Yahudiyane mi lu
e dɛnkɛlɛyatareyani, e mɔn tugunma nɛn e
tiden na. Amasɔtɔ Ala nɔɛ e raxɛtɛ nɛn e
funfuni. 24 Bayo, xa i tan siya gbɛtɛn ligaxi

§ 10:19: Sariyane 32.21 * 10:20: Esayi 65.1 † 10:21: Esayi 65.2 * 11:3: Mangane Singen 19.10 nun 19.14
† 11:4: Mangane Singen 19.18 ‡ 11:8: A mato Sariyane 29.3 nun Esayi 6.10 kui. § 11:10: Yaburin 69.23-24
* 11:16: A mato Yatɛne 15.19-21 kui.

nɛn alo burunna Oliwi wudi yiin naxan yi
sɛgɛxi a binla ma, i yi tugun taa kui Oliwi
wudi kɛndɛn na hali i da kii mi yi a ra, nayi
Yahudiyan yɛtɛɛn naxanye ligaxi alo taa kui
Oliwi wudi kɛndɛn yiine, Ala taganɲɛ ne
tiyɛ e yɛtɛ binla ma e funfune yi ba?

Isirayila birin kisima nɛn

25 Ngaxakedenne, n waxi Alaa wundo feni
ito yita feni ɛ ra, alogo ɛ nama ɛ yɛtɛ
yatɛ fekolonne ra: Isirayila yamaan fɔxɔ
kedenna tondixi han siyaan bonne xasabi
dɛfexin yi so. 26 Nanara, Isirayila birin
kisima nɛn alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii
naxan yi, a naxa,
"Xunbaan kelima nɛn Siyon yi,
a Ala kolontareyaan birin ɲan Yaxuba
bɔnsɔnni.
27 N na e yulubin ba e ma waxatin naxan yi,
n layirin xidima na nan na e xa."†

28 Yahudiyane bata findi Ala yaxune ra
alogo ɛ tan xa Yesu a fe Xibaru Faɲin sɔtɔ.
Koni Ala rafan yama sugandixin mɔn e ra
e benba nabi singene fe ra. 29 Amasɔtɔ
Alaa kiseene nun maragidin mi kalama. 30 Ɛ
tan siya gbɛtɛne, ɛ munma yi Alaa falan
suxu a singeni, koni ɛ bata Ala kininkininna
sɔtɔ iki amasɔtɔ Yahudiyane mi Alaa falan
suxi. 31 Na kiini, iki Yahudiyane mi fa
Ala xuiin suxuma alogo ɛ tan siya gbɛtɛne
kininkininna naxan sɔtɔxi, e fan xa na sɔtɔ
ɛ tan siya gbɛtɛne sabun na. 32 Ala bata
muxun birin findi kasorasane ra e fala sux-
utareyaan xɔn alogo a xa kininkinin e birin
ma.

Ala xa tantun

33 Alaa fonisireyaan nun a xaxilimayaan
nun a fe kolonna tilin de! Nde nɔɛ Alaa
fe ragidixine famunɲɛ? Nde nɔɛ a feene
famunɲɛ? 34 A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
"Nde Marigina miriyane kolon? Nde nɔɛ
findɛ a kawandi muxun na?‡ 35 Nde nɔɛ
Ala dolɛ, alogo a mɔn xa a raxɛtɛ a ma?"§
36 Amasɔtɔ feen birin kelixi a tan yii a tan
nan baraka yi a tan xa. Binyena a tan nan
xa habadan. Amina!

12

*D*ɛnkɛlɛya muxun xa wali Ala xa

1 Ngaxakedenne, Ala to kininkininxi ɛ ma,
n na ɛ mafanma ɛ ɛ fati bɛndɛn fi Ala ma
saraxan na ɛ dunuɲa yi gidini, a sariɲan,
a rafan Ala ma. Na nan findixi batu faɲin
na ɛ naxan ligama Ala xa. 2 Ɛ nama ɛ yɛtɛ
lu dunuɲa feene yi, koni ɛ xa ɛ kɛɲaan
masara xaxilimaya nɛnɛn xɔn, alogo ɛ xa
Ala sagoon kolon naxan fan, a rayabu, a
kamalixi.

3 N na a falama ɛ birin xa Alaa maragidini
a naxan fixi n ma, n naxa, ɛ nama a miri
xaxilitareyani a ɛ dangu bonne ra, koni
ɛ miri ɛ yɛtɛ ma xaxilimayaan nun yɛtɛ
suxuni alo Ala dɛnkɛlɛyaan yatɛn naxan fixi
ɛ ma. 4 En fatin yirene wuya, koni e birin
nun e wali. 5 A na kii nin, hali en to wuya,
en bata findi fati bɛndɛ kedenna ra Alaa
Muxu Sugandixini, en lu en bode yi alo fatin
yirene. 6 Ala en kixi seen sifa wuyaxi nan
na, alo a ragidixi en ma kii naxan yi. Xa
muxuna nde kixi nabiya falane yi, a falane
xa lan dɛnkɛlɛyaan ma. 7 Xa wanla na a
ra yamaan xa, a xa wanla kɛ. Naxan nɔɛ
xaranna tiyɛ, na xa xaranna ti. 8 Xa naxan
nɔɛ muxune ralimaniyɛ, na xa e ralimaniya.
Naxan kiin tima, na xa a liga fonisireyani.
Xa yɛɛratiin na a ra, na xa a sɔbɛ so na ma.
Xa naxan kininkininma muxune ma, a xa a
liga sɛwani.

9 Ɛ xanuntenyaan nama findi nafigiyaan
na. Ɛ ɛ mɛ fe ɲaxin na. Naxan fan, ɛ na
suxu ken! 10 Ɛ ɛ bode rafan ngaxakedenyaan
xanuntenyani, ɛ yi ɛ bode binya ki faɲi. 11 Ɛ
tunnafanna nama findi salayaan na. Koni ɛ
wali Marigin xa wɛkilɛni. 12 Ɛ sɛwa ɛ yigina
fe ra, ɛ diɲa tərəni, ɛ lu Ala maxandini
tun. 13 Ɛ muxu sariɲanxine goronna tongo
e makone yi. Ɛ fatan muxune yisuxɛ.

14 Ɛ duba ɛ bɛsɛnxɔnya muxune xa, ɛ
duba, ɛ nama dangan ti. 15 Naxanye sɛwaxi,
ɛ sɛwa ne xɔn ma. Naxanye wugama, ɛ
wuga ne xɔn ma. 16 Ɛ kui feene xa findi
kedenna ra ɛ bode xa. Ɛ nama ɛ waso, koni
naxan yo magodoxi ɛ tin na ma. Ɛ nama ɛ
yɛtɛ yatɛ fekolonne ra.

17 Ɛ nama fe ɲaxin ɲɔxɔ fe ɲaxin na. Ɛ
kata fe faɲin liga feen na muxune birin yɛɛ
ra yi. 18 Xa a lanɲɛ, fanni na fatɛ ɛ tan na,
lanna xa lu ɛ nun muxune birin tagi. 19 N
xanuntenne, ɛ nama ɛ gbeen ɲɔxɔ, koni ɛ a
lu Alaa xɔlɔn ma, amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni,
Marigin naxa, "N tan nan gbeeɲɔxɔ tiin
na. N feene saranma nɛn e ɲɔxɔnne ra."*

† 11:27: Esayi 59.20-21 ‡ 11:34: Esayi 40.13 § 11:35: Yuba 41.3 * 12:19: Sariyane 32.35

20 Koni ɛ tan xa a liga na kiini: Kitabun naxa,
"Xa kamɛna i yaxun ma, donseen so a yii.
Xa min xɔnla a ma, igen so a yii, amasɔtɔ
xa i na liga a xa, na luma a xa nɛn alo i tɛɛ
wolonne nan malanma a xunna ma."† 21 I
nama tin fe ɲaxin xa i nɔ. Koni fɔ i xa fe
ɲaxin nɔ fe faɲin xɔn.

13

En xuru mangane ma

1 Muxun birin xa xuru mangane ma.
Amasɔtɔ mangaya yo mi na, naxan mi kelixi
Ala ma. Mangan naxanye dɔxi, a tan nan ne
dɔxi. 2 Nanara, naxan na murutɛ mangane
ma, na murutɛxi Alaa yamarin nan ma.
Naxanye na ligama, ne kitin nan tima e yɛtɛ
ma. 3 Fe faɲi rabaan mi gaxuma mangane
yɛɛ ra, koni fɔ fe ɲaxi rabana. I waxi i nama
gaxu mangan yɛɛ ra ba? Nayi, fe faɲin liga
alogo a xa i matɔxɔ. 4 Amasɔtɔ a findixi Alaa
walikɛɛn nan na alogo a xa fe faɲin liga i xa.
Koni xa i fe ɲaxin liga, gaxu a yɛɛ ra! Bayo
silanfanna mi a yii naxi fuu.* Alaa walikɛɛn
nan a ra naxan a xɔlɔn nagodoma fe ɲaxi
rabaan ma, a a fe ɲaxin saran a ra. 5 Nanara,
fɔ ɛ xa xuru nɛn mangane ma, fa fala e nama
i tɔrɔ, na mi a ra, koni alogo i nama i yɛtɛ
yalagi i xaxinli.

6 Nanara, ɛ mudun fima, bayo naxanye
e rasuxuma, ne Alaa wanla nan na. 7 Ɛ
muxune donle fi. Ɛ lan ɛ xa mudun sifa yo fi,
ɛ na fi. Xa ɛ yii seene mudun na a ra, ɛ na fi,
xa binyen na a ra, ɛ na fi, xa xunnayerenna
na a ra, ɛ na fi.

8 Muxu yo a doli nama lu ɛ ma, fɔ xanun-
tenyana ɛ lan ɛ xa naxan namara ɛ bode
xa. Naxan na a boden xanu na bata sariyan
dɛfe. 9 Bayo yamarine naxa, "I nama yalun-
yaan liga. I nama faxan ti. I nama muŋan
ti. I nama mila ayi." E nun yamarin dɔnxɛn
bonne birin fala yisoxin ni i ra, "I adamadi
boden xanu alo i yɛtɛna."† 10 Xanuntenyaan
mi tinɲɛ fe ɲaxin ma i boden xa mumɛ!
Xanuntenyaan nan sariyan nakamalima.

11 Ɛ na suxu bayo ɛ waxatini ito kolon.
Waxatini ito bata fa ɛ raxulundeni ɛ xixɔnli,
bayo en kisi waxatini so iki dangu en ma
dɛnkɛlɛyaan fɔlɔ waxatin na. 12 Kɔɛɛn bata
yanfan, kuye baan bata maso. Nayi, en xɛtɛ
feene fɔxɔ ra naxanye ligama dimini, en yi
kɛnɛn ma yɛngɛ so seene tongo. 13 En xa
sigan ti alo naxan daxa, alo a lan kɛnɛnni kii
naxan yi. En nama haramu sumunne liga,
hanma dɔlɔn minna hanma yanga suxuna
hanma haramu feene hanma lantareyana
hanma xɔxɔlɔnyana. 14 Koni ɛ xa Marigi
Yesu, Alaa Muxu Sugandixin tongo alo ɛ
domana. Ɛ nama lu ɛ mirɛ ɛ fati bɛndɛn
nafan feene liga feen ma.

14

I nama i ngaxakedenna yalagi

1 Muxun naxan ma dɛnkɛlɛya xurun ɛ
yɛ, ɛ xa na yisuxu, ɛ nama a miriyane
matandi. 2 Muxuna ndee seen birin donma
e dɛnkɛlɛyani, koni ndee tan bogi seene nan
tun donma e dɛnkɛlɛyaan sɛnbɛtareyani.
3 Muxun naxan seen birin donma, na nama
muxun naŋaxu naxan bata a dɛɛn gele sa.
Naxan a dɛɛn gele saxi, na nama muxun
yalagi naxan seen birin donma, amasɔtɔ Ala
bata a fan yisuxu. 4 Nde i tan na, i tan naxan
muxu gbɛtɛna konyin makitima? Xa a bira,
hanma xa a ti, na a kanna nan ma. Koni
a kelima nɛn, a ti amasɔtɔ a rati sɛnbɛn
Marigin yii.

5 Muxuna ndee mirixi nɛn, a lɔxɔna nde
dangu nde ra. Gbɛtɛye mirixi a ma, a lɔxɔn
birin keden. Fɔ birin xa la a miriyaan na
nɛn. 6 Naxan mirixi a ma, a lɔxɔna nde
dangu nde ra, na a ligama Marigin binya
feen nan na. Naxan seen birin donma,
na fan na ligama Marigin binya feen nan
na, amasɔtɔ a barikan birama Ala xa na
donsena fe ra. Naxanye gele donsena nde
ra, ne na ligama Marigin binya fe nan na.
Ne fan barikan birama Ala xa. 7 Amasɔtɔ en
sese mi en nii ra en yɛtɛ xa. En sese mi
faxama en yɛtɛ xa. 8 Xa en lu en nii ra, en
luxi en nii ra Marigin nan xa. Xa en faxa, en
faxaxi Marigin nan xa. Nanara, xa en lu en
nii ra, hanma xa en faxa, Marigin nan gbee
en na. 9 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin
faxaxi nɛn, a keli sayani alogo a xa findi faxa
muxune nun niiramane Marigin na. 10 Koni
i tan, nanfera i i ngaxakedenna yalagima?
Nanfera i a raŋaxuma? En birin tima nɛn
kiti sadeni Ala yɛtagi. 11 Amasɔtɔ a sɛbɛxi
Kitabuni, a naxa,
"Marigin naxa,

† 12:20: Sandane 25.21-22 * 13:4: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. † 13:9: A mato xɔrɔyaan 20.13-17 nun Sariyane 5.17-21 nun Saraxaraline 19.18 kui.

‘Habadan Ala nan n na,
n bata n kɔlɔ n yɛtɛ yi,
xinbin birin sinma nɛn n bun ma,
lɛnna birin yi Alaa binyena fe fala.’* ”
12 En keden kedenna birin en yɛtɛ
dɛntɛgɛma nɛn Ala xa.

*I nama muxune ti hak*ɛn ma

13 Nanara, en xa fata en bode yalagin ma.
Koni ɛ kata alogo ɛ nama fefe liga naxan
ɛ ngaxakedenna ratantaŋɲɛ hanma a yi a
bira yulubini. 14 Bayo n na a kolon, n bata
a famu Marigi Yesu barakani fa fala donse
yo mi haramuxi a yɛtɛ ma, koni xa muxuna
a miri fa fala a haramuxi, nayi a haramuxi
a tan xa. 15 Xa i ngaxakedenna xɔlɔxi i ya
donsena nde a fe ra, i mi fa xanuntenya
kira xɔn. Alaa Muxu Sugandixin faxaxi
muxun naxan ma fe ra, i nama a liga, na
yi halagin sɔtɔ i ya donseen xɔn. 16 Feen
naxan fan ɛ tan xa, na nama findi ɛ mafala
xunna ra. 17 Amasɔtɔ Alaa Mangayaan mi
findixi donseen nun minseen xan na, koni
fɔ tinxinna nun bɔŋɛ xunbenla nun sɛwana,
fata Alaa Nii Sariŋanxin na. 18 Amasɔtɔ
muxun naxanye birin walima Alaa Muxu
Sugandixin xa na kiini, ne rafan Ala ma e
nun muxune.
19 Nanara, feen naxanye findixi bɔŋɛ xun-
benla nun en sɛnbɛ soon na fɔ en xa ne nan
liga. 20 I nama Ala kɛwanla kala donseen
xɔn. Donseen birin donna daxa, koni don-
seen naxan muxu gbɛtɛn birama yulubini,
na donseen donna mi daxa. 21 A fisa, i nama
suben don, i nama manpaan min, i nama
fefe liga xa a i ngaxakedenna birɛ hakɛni.
22 I laxi naxan na feni itoe yi, na mara i yɛtɛ
xa Ala yɛtagi. Sɛwan na kanna xa naxan mi
a yɛtɛ yalagima a fe raba kiini. 23 Koni xa
naxan sikɛ donsena nde dondeni, na kanna
yalagixin na ra Ala xɔn, amasɔtɔ a mi feen
ligama dɛnkɛlɛyani. Anu, feen naxan mi
ligama dɛnkɛlɛyani, yulubin nan na ra.

15

En misaala tongo Yesu ma

1 En tan naxanye sɛnbɛ gbo dɛnkɛlɛyani,
a lan en xa diŋa sɛnbɛtare kanne bun
e dɛnkɛlɛya xuriyani. En nama en yɛtɛ
rafan feen liga, 2 fɔ en xa en boden nafan
feen nan naba, en yi fan e ra. Nanara, e
sabatɛ dɛnkɛlɛyani. 3 Amasɔtɔ Alaa Muxu
Sugandixin mi a rafan feene xan liga, koni
alo a sɛbɛxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa,
“E i konbin naxanye tima, ne n tan nan
lima.”* 4 Amasɔtɔ naxan birin sɛbɛxi waxati
danguxine yi, ne sɛbɛxi en xaran feen nan
ma, alogo Kitabun xuiin xa tunnafanna nun
limaniyaan fi en ma, en yi yigin sɔtɔ. 5 Ala
naxan tunnafanna nun limaniyaan fima, na
xa ɛ mali, ɛ miriyane yi findi kedenna ra ɛ
bode xa, ne yi lan Alaa Muxu Sugandixin
Yesu kɛŋaan ma, 6 alogo ɛ xa Ala binya
miriya kedenna nun xui kedenni, en Marigi
Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe.

*Xibaru Faŋ*in Siyane birin xa

7 Ɛ bode yisuxu Alaa binyena fe ra, alo
Alaa Muxu Sugandixina ɛ yisuxi kii naxan
yi. 8 N xa a fala ɛ xa, Alaa Muxu Sugandixin
bata findi Yahudiyane walikɛɛn na Alaa
ɲɔndina fe ra alogo Ala bata en benba nabi
singene tuli sa naxan na, a xa na rakamali,
9 siya gbɛtɛne fan yi Ala binya a kinink-
ininna fe ra, alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii
naxan yi, a naxa, “Nanara, n ni i tantunma
siyane tagi, n yi i xinla binya bɛtini.”† 10 A
mɔn yi a fala, a naxa, “Siyane, ɛ nun Alaa
yamaan xa sɛwa ɛ bode xɔn.”‡ 11 A mɔn
yi a fala, a naxa, “Siyane birin xa Marigin
tantun! Yamane birin xa a batu!”§ 12 Awa,
Esayi fan yi a fala, a naxa, “Yese bɔnsɔnna
mɔn kelima nɛn alo wudi salenna naxan
a maŋingima, a nɔɔn sɔtɔ siyane xun na.
Siyane yi e yigi sa a yi.”*
13 Nba, Ala naxan yigin kanna ra, na xa ɛ
ralugo sɛwan nun bɔŋɛ xunbenla birin na ɛ
dɛnkɛlɛyani alogo ɛ yigin xa lu fari sɛ Alaa
Nii Sariŋanxin barakani.

*P*ɔli a wanla

14 Ngaxakedenne, n na a kolon fa fala ɛ
lugoxi fanna nun fe kolonna birin na. Ɛ
nɔɛ ɛ bode xaranŋɛ nɛn. 15 Koni n bata
susu, n yi fena ndee sɛbɛ ɛ ma, alogo n
mɔn xa a rabira ɛ ma bayo Ala bata a ragidi
n ma, 16 n yi findi Alaa Muxu Sugandixin
Yesu a walikɛɛn na siya gbɛtɛne xa. N lan
n xa wali alo saraxaraliin naxan Alaa falan
Xibaru Faŋin nalima alogo siya gbɛtɛne xa
findi saraxa se faŋin na Ala xa, e rasariŋan

* 14:11: Esayi 45.23 * 15:3: Yaburin 69.10 † 15:9: Samuyɛli 22.50 nun Yaburin 18.50 ‡ 15:10: Sariyane 32.43 § 15:11: Yaburin 117.1 * 15:12: Esayi 11.10

Alaa Nii Sariɲanxin xɔn. [17] Nayi, n nɔɛ n
kanbɛ nɛn Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi
n ma wanla fe ra Ala xa. [18] N mi susɛ falan
tiyɛ sese ma fɔ Alaa Muxu Sugandixin bata
naxan liga n tan xɔn, a yi siya gbɛtɛne findi
Alaa fala suxune ra n kɛwanle nun n ma
falane xɔn, [19] e nun sɛnbɛn taxamasenne
nun kabanako feene Alaa Nii Sariɲanxin
sɛnbɛn barakani. Nanara, fɔlɔ Yerusalɛn
taan ma han sa dɔxɔ Iliri yamanan na,†
n bata Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru
Faɲin nali na yiren birin yi han a kamali.
[20] Na ma, xunnayerenna na a ra n tan xa,
n xa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali na yirene
yi Alaa Muxu Sugandixina fe munma kolon
dɛnaxanye yi, alogo n nama banxin ti muxu
gbɛtɛ a banxin bɛtɛn saxin fari. [21] A sɛbɛxi
Kitabuni na kii nin, a naxa, “A fe munma
fala naxanye xa singen, ne a toma nɛn.
Naxanye munma a fe mɛ singen, ne a fa-
muma nɛn.”‡

Siga xɔnla yi Pɔli suxu Romi yi

[22] Na nan n yikalaxi sigadeni ɛ konni.
[23] Koni iki, n ma wanla bata ɲan yamanani
itoe yi. Nanara, xabu ɲɛɛ wuyaxi n to
waxi siga feni ɛ xɔntɔndeni, [24] n yi a miri
n xa na liga n nɛma sigɛ Sapen yamanani
waxatin naxan yi. N yi waxi ɛ to feni n
nɛma danguɛ, ɛ yi n mali n ma sigatini,
n waxatidi ti ɛ fɛma, n siga na yamanani.
[25] Koni iki, n sigama Yerusalɛn taani, n sa
yama sariɲanxin mali na. [26] Amasɔtɔ a bata
Masedoniya kaane nun Akaya kaane kɛnɛn,
e xa e yii malan yiigelitɔne fe ra yama
sariɲanxin yɛ Yerusalɛn taani. [27] A e kɛnɛn
nɛn e xa na liga, koni a donla mɔn yi e
ma. Bayo xa siya gbɛtɛne bata Yahudiyane
dinan tɔnɔne sɔtɔ, siya gbɛtɛne fan lan nɛn
e yi Yahudiyane mali e yii seene ra. [28] N na
yelin feni ito ra waxatin yi, n yi a tɔnɔn
so e yii, n danguma nɛn ɛ konni n nɛma
sigɛ Sapen yamanani. [29] N na a kolon yati,
fa fala n nɛma sigɛ ɛ konni waxatin naxan
yi, n sigama Alaa Muxu Sugandixina duba
kamalixin nin.

[30] Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma en
Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli
e nun Alaa Nii Sariɲanxina xanuntenyani,
ɛ xa ɛ yixɔdɔxɔ, ɛ yi Ala maxandi n xa.
[31] Ɛ Ala maxandi n xa alogo a xa n xunba
Yudaya dɛnkɛlɛyatarene yii, e nun n wanla
naxan kɛma Yerusalɛn taani, na xa rafan
yama sariɲanxin ma na yi. [32] Nayi, xa Ala
tin, n fama sɛwani nɛn ɛ fɛma, en birin
yi matabun sɔtɔ en bode xɔn ma. [33] Bɔɲɛ
xunbenla Ala xa lu ɛ birin xɔn. Amina.

16

*P*ɔli a xɔntɔnna

[1] Ɛ en ngaxakeden ɲaxalanmaan Foyibe
yatɛ muxu faɲin na, naxan walima Sankire
dɛnkɛlɛya yamaan xa. [2] Ɛ a yisuxu Marigin
xinli alo a lan yama sariɲanxin tagi kii
naxan yi, ɛ a mali kiin birin yi a makoon na
lu a ma dɛnaxan yi. A tan yɛtɛɛn bata muxu
wuyaxi mali a gbengbenna n tan.

[3] Ɛ Pirisila nun Akila xɔntɔn, n walikɛ
bodene Alaa Muxu Sugandixin Yesu xa. [4] E
bata susu sayaan na n tan niina fe ra. N
keden xa mi barikan birama e xa, siya gbɛtɛ
dɛnkɛlɛya yamane birin barikan birama e
xa. [5] Dɛnkɛlɛya muxun naxanye e malanma
e banxini, ɛ ne fan xɔntɔn. Ɛ n xanuntenna
Epayinɛte xɔntɔn, naxan singe dɛnkɛlɛya
Alaa Muxu Sugandixin ma Asi yamanani. [6] Ɛ
Mariyama xɔntɔn naxan walixi ɛ xa kati!
[7] Ɛ Andironiki nun Yuniyasi xɔntɔn n kon
kaane, nxu nun naxanye sa kasoon na. E
yatɛxi xɛrane yɛ. E singe dɛnkɛlɛya Alaa
Muxu Sugandixin ma n tan yɛɛ ra.

[8] Ɛ Anpiliyati xɔntɔn n xa, n xanun-
tenna Marigini. [9] Ɛ Yurubani xɔntɔn n xa,
en walikɛ bodena Alaa Muxu Sugandixin
xa, e nun n xanuntenna Satakisi. [10] Ɛ
Apelɛsi xɔntɔn naxan a yɛtɛ yita Alaa Muxu
Sugandixin gbeen na matoon xɔn. Ɛ Arisi-
tobulaa denbayaan xɔntɔn. [11] Ɛ Herodiyon
xɔntɔn, n kon kaana. Ɛ Narisisaa den-
bayaan muxune xɔntɔn naxanye laxi Mari-
gin na.

[12] Ɛ Tirifina nun Tirifosa xɔntɔn, ɲaxanla
naxanye walima Marigin xa han! E nun n
xanuntenna Pɛrasi ɲaxalan gbɛtɛn naxan
walixi Marigin xa han! [13] Ɛ Rufu xɔntɔn,
Marigin naxan sugandixi, e nun a nga,
naxan lu alo nga. [14] Ɛ Asinkirite nun Filegon
nun Hɛrɛmɛ nun Patirobasi nun Herimasi
xɔntɔn e nun en ngaxakedenna naxanye e
fɛma. [15] Ɛ Filologe nun Yuliye xɔntɔn e nun
Nere nun a magilɛna, e nun Olinpasi nun
yama sariɲanxin naxanye birin e fɛma.

† 15:19: Iliri yamanan sa Girɛki yamanan sogeteden kɔmɛnna ma. ‡ 15:21: Esayi 52.15

16 Ɛ bode xɔntɔn ngaxakedenya xɔntɔn
sunbuni. Alaa Muxu Sugandixina yamane
birin ɛ xɔntɔnma.

Marakolon dɔnxɛne

17 Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma, ɛ a
liga ɛ yeren ma muxune fe yi naxanye
muxune tagi taxunma, e yi e bira tantanni.
Ɛ xaranna naxan sɔtɔxi, e na matandima. Ɛ
masiga ne ra. 18 Amasɔtɔ na muxu sifane mi
walima en Marigina Alaa Muxu Sugandixin
xan xa mumɛ, koni e yɛtɛ rafan feene! E
sɔntarene mayendenma e fala faɲine nun
e wule matɔxɔ falane ra. 19 Muxun birin
bata a mɛ a ɛ Alaa falan suxuma. Nayi,
n sɛwaxi ɛ fe ra han, koni n wama nɛn ɛ
xa findi xaxilimane ra ɛ fe faɲin kolon, ɛ
yi fe ɲaxin matanga sɔntareyani. 20 Bɔɲɛ
xunbenla Ala Setana halagima nɛn ɛ sanna
bun. En Marigi Yesu xa hinan ɛ ra.

21 N walikɛ boden Timɔte ɛ xɔntɔn e nun
Lusiyusu nun Yason nun Sosipateri, n kon
kaane.

22 N tan, Teritiyusi nan kɛdini ito sɛbɛxi
Pɔli xa, n fan bata ɛ xɔntɔn Marigin xinli.*

23 Gayi ɛ xɔntɔn, nxu nun dɛnkɛlɛya ya-
maan birin yatigina. Erasite, taan gbeti
ramarana e nun en ngaxakedenna Kuwara-
tusi ɛ xɔntɔn.

24 En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin
xa hinan ɛ ra. Amina.

Ala maxandin nun Ala tantunna

25 Ala naxan nɔɛ ɛ sɛnbɛ soɛ n ma Xibaru
Faɲi raliin xɔn, e nun Yesu Alaa Muxu
Sugandixina fe kawandi baan xɔn, fata na
wundo feen kolonna ra naxan yi luxunxi
to mi na ra, 26 naxan bata mini kɛnɛnni
iki nabine kitabune xɔn, fata habadan Ala
yamarin na fa fala a xa rali siyane birin ma
e yi dɛnkɛlɛya a ma, e yi a xuiin suxu,

27 Ala naxan keden pe fe kolonna ra, en
xa na Ala binya Yesu Alaa Muxu Sugandixin
barakani habadan! Amina.

* 16:22: Teritiyusi nan Pɔli xuiin sɛbɛ a xa. Yanyina nde a wanla nan yi sɛbɛli tiin na.

Kɛdi Singen Kɔrɛnti Kaane Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Singena Kɔrɛnti Kaane Ma

Pɔli a xɛrayaan sigatiin firindeni, a yi kike fu nun solomasɛxɛ raba Girɛkine konni Kɔrɛnti taani. A dɛnkɛlɛya yamaan malanna naxan fɔlɔ na, na muxune yi findixi siya gbɛtɛne nan na naxanye yi suxure batuni nun.

Na waxatini Kɔrɛnti taan yi sabatixi han, fata a kunki tide firinne ra. Yulayaan yi sabatixi han! Namun feene fan yi sabatixi. Dunuŋa fe kolonna xaranna nun suxure batu feene fan yi sabatixi. Fe ɲaxin nun sɔn ɲaxin fan yi gbo. Nayi, na feene yi dɛnkɛlɛya yama nɛnɛn dɛxɔn ma, ne yi e mabandunma kiin birin yi. En na a toma nɛn nayi fa fala na kɔntɔfili wuyaxi ti nɛn xɛraan ma.

Pɔli keli xanbini na, a yi kɔntɔfili fe wuyaxi mɛ lan mɛn kaane dɛnkɛlɛya yamaan ma. Nayi, a yi kɛdin sɛbɛ han naanin ɲɔxɔn. Firin yi ne yɛ naxanye ramaraxi Kitabun kui. Koni a dɔnxɛ firinna naxanye mi fa en yii to, ne fe falaxi Kɔrɛnti Kaane Kɛdine kui a Singena, keli a sora 5.9-13. E fe mɔn falaxi a kɛdin firinden kui a sora 2.3 e nun a sora 7.8. Kɛdi firinna naxanye Kitabun kui, ne sɛbɛxi Pɔli a xɛraya sigatiin saxanden nin, a singen sɛbɛxi Efɛsi taani (a mato Kɔrɛnti Kaane Kɛdi Singen sora 16.8), a firinden sɛbɛxi Efɛsi taani hanma Masedoniya yi.

Kɛdi singen kui naxan sɛbɛ Kɔrɛnti kaane ma, a yelin xanbini xɔntɔnna tiyɛ, a yi wali faɲi kolonna ti Ala maxandini (1.1 han 9), Pɔli yi a fala mɛn kaane xa, a e xa mayitaxunna ɲan naxan e tagi (1.10 han 4.21), e fe ɲaxin ɲan yamani (sora 5), e yi ba e feene raliyɛ siya gbɛtɛne kiti sadene yi (6.1 han 11). A mɔn a yitama dɛnkɛlɛya muxune lanma e xa e fati bɛndɛn nawali kii naxan yi (6.12 han 20). Na xanbi ra, a mɔn yi mɛn kaane maxɔdin wuyaxi yabi, lan feni itoe ma:

- Futu tiina (sora 7)
- Subena fe naxan baxi saraxan na suxurene xa, e nun muxun lan a xa a yɛtɛ suxu kii naxan yi lan suxure batu feene nun namun fonne ma (8.1 han 11.1)
- Dɛnkɛlɛya yamaan malanna nun Marigina ximɛnna fe (11.2 han 34)
- Alaa Nii Sariɲanxina kiseene fe (sora 12 han 14)
- Faxa muxune keli fena sayani (sora 15)

Kɛdin naɲanxi xibaruna nde nan ma alo xɛrana wanle nun xɔntɔnne (sora 16). Dunuŋa kɔntɔfili feni itoe birin yi, xɛrana a yitama nɛn Yesu nɔɛ muxune kɔntɔfili feene bɛ e ma kii naxan yi, a a xanuntenyaan nan kiraan na naxan dangu feen birin na (sora 13).

1 N tan Pɔli, Ala naxan xilixi a sagoni,
a yi n findi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na, nxu nun en ngaxakedenna
Sosaten nan ito sɛbɛma ɛ ma. 2 Nxu yi a
rasiga Alaa dɛnkɛlɛya yamaan ma Kɔrɛnti
taani, muxun naxanye bata rasariɲan Yesu
Alaa Muxu Sugandixin barakani, naxanye
xilixi alogo e xa findi yama sariɲanxin na, e
nun muxun naxanye birin Ala maxandima
yiren birin yi en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xinli, e Marigina, e nun nxu fan
gbeena.
3 En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa
Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔŋɛ
xunbenla fi ɛ ma.

Barika Birana Ala xa

4 N barikan birama Ala xa ɛ fe ra waxatin
birin amasɔtɔ a bata hinanna fi ɛ ma Yesu
Alaa Muxu Sugandixin barakani. 5 Amasɔtɔ
ɛ feene birin bata sabati Yesu barakani, a
yi ɛ mali falan nun ɛ fe kolonni. 6 Amasɔtɔ
nxɔ sereyaan bata rakamali ɛ yi Alaa Muxu
Sugandixina fe ra. 7 Nayi, Alaa kise yo
mi dasaxi ɛ ma ɛ nɛma en Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixin mamɛ han a mini
kɛnɛnni. 8 A mɔn ɛ marama nɛn ken, han
waxati raɲanna alogo en Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixin nama fɛ yo li ɛ ra a Fa
Lɔxɔni. 9 Ala naxan ɛ xilixi alogo ɛ nun en
Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa lan ɛ
bode ma, na tinxin.

Mayitaxunna dɛnkɛlɛya yamani

10 Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma en
Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli,
ɛ birin xa lan ɛ bode ma, alogo ɛ nama
yitaxun. Ɛ findi muxu kedenna ra, ɛ
miriyane nun ɛ kui feene yi findi kedenna
ra. 11 Amasɔtɔ ngaxakedenne, n bata a kolon
Kilowe kon kaane xɔn, a lantareyana ɛ tagi.

12 N waxi naxan fala feni, na ni i ra: muxuna
ndee a falama ɛ yɛ, e naxa, “N tan Pɔli nan
fɔxɔ ra.” Bonna naxa, “N tan Apolosi nan
fɔxɔ ra.” Bonna fan naxa, “N tan Piyɛri
nan fɔxɔ ra.” Nde gbɛtɛ fan naxa, “N tan
Alaa Muxu Sugandixin nan fɔxɔ ra.” 13 Alaa
Muxu Sugandixini taxunxin na a ra ba? Pɔli
nan gbangban wudin ma ɛ xa ba? Ɛ rafuxi
igeni Pɔli nan xili yi ba?
14 N barikan birama Ala xa fa fala n mi ɛ
sese rafuxi igeni ɛ tubi xinla ma fɔ Kirisipu
nun Gayi 15 alogo muxu yo nama a fala
fa fala ɛ rafuxi n xinla nin. 16 N bata yi
Esitefana nun a kon kaane fan nafu. Koni
n mi fa a kolon xa n bata muxu gbɛtɛ rafu.
17 Alaa Muxu Sugandixin mi n xɛxi, a n
xa marafuun ti. A n xɛxi nɛn, a n xa sa
Yesu a fe Xibaru Fɲin nali, anu, n mi na
ligama adamadiine lɔnni falane xɔn alogo
Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin* sɛnbɛn
nama ba a ra na yi.

Xaxilimayaan nun xaxilitareyana

18 Yesu faxa fena wudin ma, na findixi
xaxilitareyaan nan na muxune xa naxanye
halagima. Koni Ala en tan naxanye rak-
isima, a findixi Ala sɛnbɛn nan na en tan xa.
19 Ito nan sɛbɛxi Kitabun kui: “N fe kolonne
fe kolonna kalama nɛn, n yi xaxilimane
xaxilimayani fu.”† 20 Fe kolonna minɛn yi?
Sariya karamɔxɔn minɛn yi? Waxatini ito
muxu lɔnnixin minɛn yi? Dunuŋa mux-
une nun e fe kolonna mi Ala kolonxi a fe
kolonni. Ala mi dunuŋa fe kolonna findixi
daxuyaan na ba?
21 Amasɔtɔ Alaa fe kolonna mi tinxi
dunuŋa muxune xa Ala kolon e fe kolonni.
A Ala kɛnɛnxi nɛn a xa muxu dɛnkɛlɛyaxine
rakisi kawandini ito xɔn naxan luxi alo
daxuyana yamaan xa. 22 Yahudiyane taxa-
masenne maxɔdinma, Girɛkine fe kolonna
fenma. 23 Koni Alaa Muxu Sugandixin
gbangban feen wudin ma, en na nan ma
fe kawandi bama. Yahudiyane mi tinma
na nan mɛ, e nun daxuyaan na a ra siya
gbɛtɛne xa. 24 Koni Ala bata naxanye xili, xa
a findi Yahudiyan na hanma Girɛkina, Alaa
Muxu Sugandixin findixi Ala sɛnbɛn nun a
fe kolonna nan na, na kanne xa. 25 Amasɔtɔ
hali Alaa fena ndee nun daxuyaan maliga,
na daxuyaan dangu muxune fe kolonna ra.
Hali Alaa fena ndee nun sɛnbɛtareyaan ma-
liga, na sɛnbɛtareyaan gbo muxune sɛnbɛn
xa.
26 Ngaxakedenne, ɛ miri a ma, ɛ yi findixi
muxun sifan naxanye ra Ala ɛ xilixi waxatin
naxan yi. Fe kolon wuyaxi mi yi ɛ yɛ
adamadiine yɛɛ ra yi. Sɛnbɛma wuyaxi mi
yi ɛ yɛ, denbaya barakaxi wuyaxi mi yi ɛ
yɛ. 27 Koni naxan ma fe findixi daxuyaan na
dunuŋa muxune xa, Ala na nan sugandixi
a xa fe kolonne rayagi. Naxan findixi
sɛnbɛtaren na dunuŋa muxune xa, a na
nan sugandixi alogo a xa sɛnbɛmane rayagi.
28 Dunuŋa muxune yoxi naxan ma, e yi a
raŋaxu, e yi a bɔtɛ raba, e mi naxan yatɛxi
se ra, Ala na nan sugandixi a xa dunuŋa
se yatɛxine halagi. 29 Nayi, adamadi yo mi
nɔɛ a yɛtɛ matɔxɛ Ala yɛtagi. 30 Koni Ala
bata ɛ kafu a Muxu Sugandixin Yesu ma, a
yi a findi en ma fe kolonna ra fata Ala ra,
e nun en ma tinxinna nun sariŋanna nun
xunbana. 31 Nanara, a sɛbɛxi Kitabun kui, a
naxa, “Xa muxun naxan a yɛtɛ matɔxɔma,
a xa a yɛtɛ matɔxɔ Marigina fe ra.”‡

2

Yesu gbangban feen wudin ma

1 Ngaxakedenne, n to fa ɛ fɛma n xa
fa Alaa fe sereyaan ba ɛ xa, n mi fala
tilinxi ti ɛ xa fe kolonni. 2 Amasɔtɔ n na
a ragidi nɛn fa fala n nama fefe kolon ɛ
tagi, fɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe,
naxan gbangban wudin ma. 3 Nanara, n yi
ɛ fɛma sɛnbɛtareyani, n yi xuruxurunma
gaxuni. 4 N yi xaranna nun kawandin naxan
tima, n mi yi katama muxune mabandun-
deni adamadiine fe kolonna xan xɔn, fɔ
Alaa Nii Sariŋanxin sɛnbɛna, 5 alogo ɛ nama
dɛnkɛlɛya adamadiine fe kolonna ma, fɔ Ala
sɛnbɛna.

Alaa fe kolonna

6 Anu, naxanye dɛnkɛlɛyaan bata kɔxɔ,
nxu ne xaranma fe kolonna nde ma. Koni
dunuŋa ito fe kolonna mi a ra, hanma

* 1:17: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan findixi sɛnbɛn nan na naxan habadan nii rakisin fima muxune ma. Yesu gbangban wudin naxan ma, na bata findi kisin taxamasenna ra. † 1:19: Esayi 29.14 ‡ 1:31: A mato Yeremi 9.22-23 kui. * 2:6: Yanyina nde Pɔli falan tima dunuŋa kuntigi ŋaxine nan ma e nun Setana yinnan naxanye na kuntigine ŋaxine sɛnbɛn binla ra.

dunuŋa kuntigine* gbeena, naxanye halagima. 7 Nxu tan Alaa fe kolonna wundo feen
nan yɛbama, naxan yi luxunxi, koni Ala
bata yi naxan nagidi en ma en ma binyena
fe ra, benun dunuŋa xa da. 8 Dunuŋa kuntigi
yo mi na fe kolonna kolonxi. Xa e yi a kolon,
e mi yi Marigin binyen kanna gbangbanŋɛ
wudin ma nun. 9 Koni alo a sɛbɛxi Kitabun
kui kii naxan yi, a naxa,
"Ala feen naxan yitɔnxi a xanu muxune yɛɛ
ra,
yɛɛn munma na to, tunla munma na mɛ,
muxun xaxinla munma na yɛɛ to."†
10 Koni Ala bata a makɛnɛn en tan xa a Nii
Sariŋanxin barakani. Alaa Nii Sariŋanxin
feen birin bunna fenma hali Alaa fe tilinx-
ine. 11 Amasɔtɔ nde muxune yɛ naxan nɔɛ
muxun kui feen kolonŋɛ, ba a yɛtɛ nii yi
feen na naxan na kanna fatini. Na kiini,
Alaa Nii Sariŋanxin nan fan Alaa feene birin
kolon.
12 En mi dunuŋa ito xaxinla xan sɔtɔxi,
koni fɔ Alaa Nii Sariŋanxina, Ala naxan
nafaxi, alogo Ala seen naxanye birin fixi
en ma, en xa ne kolon. 13 Nxu na feene
nan falama, naxanye mi findixi muxune
fe kolonne xaranne ra, koni fɔ Alaa Nii
Sariŋanxina xaranna. Nxu Alaa Niina feene
yɛbama na kanna nan xa, na niin naxan
yi. 14 Koni Alaa Nii Sariŋanxin mi muxun
naxan yi, na kanna mi Alaa Niina feene suxɛ
mumɛ. Daxuya feene nan ne ra a yɛɛ ra yi,
a mi nɔɛ e famunŋɛ. Amasɔtɔ Alaa feene
kolonma a Nii Sariŋanxin nan xɔn. 15 Alaa
Nii Sariŋanxin muxun naxan bɔŋɛ yi, na
kanna nɔɛ feene birin tagi rabɛ nɛn, koni
muxu yo mi nɔɛ na kanna feene kolonŋɛ.
16 Amasɔtɔ, a sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
"Nde nɔɛ Marigina miriyane kolonŋɛ
alogo a xa a kawandi a yi a rakɔta?"‡
Koni en tan, Alaa Muxu Sugandixina
miriyana en yi.

3

*Alaa walik*ɛne fe

1 Ngaxakedenne, n mi yi nɔɛ falan tiyɛ ɛ
xa alo muxun naxanye kɔxɔxi Alaa feene yi,
koni alo dunuŋa muxune alo muxun nax-
anye dii ɲɔrɛyani Alaa Muxu Sugandixina
feene yi. 2 N bata xaranna fi ɛ ma naxan luxi
alo xiŋɛ igena, donse xɔdɛxɛn mi yi a ra,
bayo ɛ mi yi nɔɛ a rasuxɛ. Koni hali iki, ɛ mi
a nɔɛ singen. 3 Amasɔtɔ ɛ mɔn luxi nɛn alo
dunuŋa muxune. Bayo xɔxɔlɔnyaan nun
lantareyana ɛ tagi. Na mi a yitaxi ba fa fala
a dunuŋa muxune nan ɛ tan na naxanye
sigan tima alo adamadiin bonne? 4 Ɛ tan
nde keden na a fala, a naxa, "N tan, Pɔli nan
gbee n na," boden yi a fala, a naxa, "N tan,
Apolosi nan gbee n na," adamadiyaan feene
xa mi ne ra ba?
5 Nde Apolosi ra? Nde Pɔli ra? Alaa wa-
likɛɛn nan tun nxu tan na, naxanye ɛ malixi
ɛ dɛnkɛlɛya. Birin a wanla rakamalima nɛn
Marigin naxan soxi a yii. 6 N sansiin si nɛn,
Apolosi nan yi a ige sama, koni Ala nan
a rasabati. 7 Na kiini, sese mi sansiin si
muxun nun a ige sa muxun na fɔ Ala naxan
a rasabatima. 8 Sansiin si muxun nun a ige
sa muxun birin lan, Ala ne keden kedenna
birin saranma nɛn lan e wanla yatɛn ma.
9 Amasɔtɔ nxu findixi walikɛne nan na, nax-
anye nun Ala walima. Ɛ tan findixi Alaa
xɛɛn nan na, xanamu, Alaa banxina. 10 Ala
bata a ragidi n ma a hinanni, n yi wali a
xa alo banxi tiin naxan fatan, n yi banxin
bɛtɛn sa. Iki, muxu gbɛtɛ bata banxin ti
na fari. Koni fɔ birin xa a liga a yeren ma
na banxin ti feni. 11 Amasɔtɔ banxi tiin mi
nɔɛ banxi bɛtɛn saxin maxɛtɛ, bayo a bata
yelin bɛtɛn sɛ. Alaa Muxu Sugandixin Yesu
nan a bɛtɛn saxin na. 12 Koni, xa muxu yo
banxin ti na bɛtɛn saxin fari, a xɛma banxin
ti, hanma gbeti daxina, hanma bɔxɔ bun
nafunle, hanma wudina, hanma sɛxɛna,
13 birin wali xɔnna makɛnɛnma nɛn Yesu
Fa Lɔxɔni. Amasɔtɔ tɛɛn nan fama, na yi
muxun birin wali funfun mayita, xa a fan,
xa a mi fan. 14 Xa muxun wanla nde kɛ
tɛɛn mi naxan halagɛ, na kanna na saranna
sɔtɔma nɛn. 15 Koni xa muxun wali xɔnna
gan, a bata bɔnɔ na yi. A yɛtɛɛn kisima nɛn,
koni a luma nɛn alo muxun na dangu tɛɛn
xun ma.
16 Ɛ mi a kolon ba, fa fala a ɛ findixi Ala
Batu Banxin nan na, Alaa Nii Sariŋanxin
dɔxɔdena? 17 Nanara, xa muxu yo Ala Batu
Banxin kala, Ala na kanna halagima nɛn.
Amasɔtɔ Ala Batu Banxin sariŋan, ɛ tan
yɛtɛɛn nan Ala Batu Banxin na.
18 Nanara, muxu yo nama a yɛtɛ mayen-
den. Xa muxuna nde ɛ tagi naxan a mirima
fa fala a fe kolonna nan a tan na dunuŋa

† 2:9: A mato Esayi 64.3 kui. ‡ 2:16: Esayi 40.13

muxune yɛɛ ra yi, a yi lan nɛn, na kanna xa
a yɛtɛ yatɛ xaxilitaren na, alogo a xa findi
fe kolonna yatin na. 19 Amasɔtɔ dunuɲa fe
kolonna findixi daxuyaan nan na Ala yɛɛ
ra yi, alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii naxan yi,
a naxa, "Ala xaxilimane suxuma e yɛtɛna
kɔtɛne nan xɔn."* 20 A mɔn naxa yire gbɛtɛ
yi, "Marigin fe kolonne miriyane kolon fe
fuune nan na."† 21 Nanara, muxu yo nama a
kanba adamadiine yi sɔnɔn! Amasɔtɔ ɛ tan
nan gbee itoe birin na: 22 Pɔli yo, Apolosi yo,
Piyɛri yo, dunuɲa ito yo, siimayana hanma
faxana, waxatini ito hanma naxan fama,
ɛ gbeen nan e birin na, 23 koni Alaa Muxu
Sugandixin nan fan gbee ɛ tan na, Ala nan
fan gbee Yesu ra.

4

Yesu a xɛrane

1 Na kui, muxune xa nxu yatɛ Alaa Muxu
Sugandixina walikɛne nan na, Alaa wundo
feene taxuxi naxanye ra. 2 Nba, tinxinna
nan maxɔdinxi walikɛɛn ma. 3 Na mi fefe ra
n tan xa, xa ɛ tan n yalagi hanma adamadi-
ine kiti sadena nde. N tan yɛtɛɛn mi nɔɛ n
yɛtɛ yalagɛ, 4 bayo n xaxinla mi n yalagixi.
Koni na mi a ligɛ a n tinxin, bayo Marigin
nan n makitima. 5 Nanara, ɛ nama kitin sa
benun a waxati saxin xa a li, benun Marigin
xa fa, naxan dimin fe luxunxine raminima
kɛnɛnni, a yi bɔɲɛ yi feene makɛnɛn. Nayi,
birin a binyen sɔtɛ Ala yii.

6 Ngaxakedenne, n na feene birin falaxi
n yɛtɛ nun Apolosi ma ɛ tan nan ma fe ra
alogo nxɔ misaala xa sandani ito bunna yita
ɛ ra fa fala "Ɛ nama dangu fe sɛbɛxine ra."
Ɛ yi waso ayi, ɛ muxune rafisa e bode xa.
7 Nanse i tan danguxi bodene ra? Nanse i
yii, naxan mi soxi i yii? Xa a soxi i yii nɛn,
nanfera i fa i yɛtɛ matɔxɔma alo i tan yɛtɛɛn
nan a sɔtɔxi?

8 Ɛ bata wasa sinma! Ɛ bata findi nafulu
kanne ra sinma! Ɛ bata findi mangane ra,
hali nxu tan mi naxan sɔtɔxi. A yi rafaŋɲɛ
n ma ɛ xa findi mangane ra yati alogo nxu
fan xa findi a ra ɛ xɔn. 9 Amasɔtɔ n yengi
yi a ma fa fala Ala bata nxu tan xɛrane lu
xanbin na alo muxu suxin naxanye yalagixi
e xa faxa yamaan yɛɛ ramaxa seen na, nxu
to bata findi mato seen na dunuɲa muxune
birin yɛtagi e nun malekane. 10 Daxun nan
nxu tan na Alaa Muxu Sugandixina fe ra.
Koni xaxilimaan nan ɛ tan na Alaa Muxu
Sugandixini. Sɛnbɛ mi nxu tan na, koni
ɛ tan, sɛnbɛna ɛ tan na. Ɛ tan binyaxi,
koni nxu tan yarabixi. 11 Kamɛna nxu sux-
uma han iki yɛtɛni e nun min xɔnla nun
marabɛnna. Nxu ɲaxankataxi, sigatiin nan
fa nxu ra. 12 Nxu taganma walɛ nxu yiine
ra. E na nxu danga, nxu duba e xa. E na
nxu bɛsɛnxɔnya, nxu limaniya. 13 E na nxu
mafala, nxu tan yi e ralimaniya. Nxu bata
findi dunuɲa ɲama bɔxɔn daxin na alo se
xɔsixine han iki.

14 N mi ito sɛbɛxi ɛ ma alogo n xa ɛ rayagi,
koni alogo n xa ɛ rakolon alo n xanunten
diine. 15 Amasɔtɔ hali karamɔxɔ wuli fu yi
tixi ɛ yɛɛ ra nun naxanye ɛ xaranma Alaa
Muxu Sugandixina fe ma, fafe keden peen
nan ɛ xa. Amasɔtɔ n bata findi ɛ fafe ra
Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, n Yesu
a fe Xibaru Faɲin nali ɛ ma. 16 Nanara, n
na ɛ mafanma, ɛ xa n naliga. 17 N Timɔte
rasigama ɛ ma na nan ma. N nafan diin nan
a tan na e nun tɔgɔndiya muxuna Marigina
fe yi. A n ma kirane rabirama ɛ ma nɛn
Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi, n dɛnkɛlɛya
yamane birin xaranma naxanye ma yiren
birin yi.

18 Ɛ tan ndee ɛ yɛtɛ yigboma, a n mi fa
fama ɛ fɛma sɔnɔn. 19 Koni xa Marigin tin,
n fama nɛn ɛ fɛma iki sa. Nayi, n fama nɛn
na muxu wasoxine sɛnbɛn kolondeni, hali e
falan gbansanna mi a ra. 20 Amasɔtɔ falan xa
mi Alaa Mangayaan na, fɔ sɛnbɛna. 21 Nanse
rafan ɛ ma? N xa fa bosaan na ɛ yɛɛ ra?
Hanma xanuntenyaan nun limaniyana?

5

Yalunyana fe

1 Nba, e a falama fa fala a muxuna
ndee yanga suxuni ɛ tagi. Na yanga suxu
kiin ɲaxu kati, hali dɛnkɛlɛyatarene mi na
ɲɔxɔnna ligama. Muxuna nde bata a nga
xuri tongo. 2 Hali na, ɛ mɔn ɛ wasoma! A
yi lan nun, ɛ xa sunu na ma, muxun naxan
na fe sifan ligaxi, ɛ yi na ba ɛ tagi. 3 Hali
n gbindin mi ɛ fɛma koni n xaxili ɛ xɔn.
Muxun naxan bata na fe sifan liga, n bata
yelin na kanna yalagɛ alo n nɛma yi ɛ fɛma.
4 Ɛ na ɛ malan Marigi Yesu xinli, n fan xaxili
ɛ xɔn ma, Marigi Yesu sɛnbɛn fan ɛ xɔn ma,

* 3:19: A mato Yuba 5.13 kui. † 3:20: Yaburin 94.11

5 na waxatini, ɛ na kanna kedi ɛ tagi, a lu
Setana yii, alogo a fati bɛndɛn nafan feene
xa kala, a niin yi kisi Marigin Fa Lɔxɔni.
6 Ɛ yɛtɛ matɔxɔn mi fan mumɛ! Ɛ mi a
kolon ba, fa fala a "Buru rate sena* ndedi
nan buru fuɲin birin natema?" 7 Nayi, ɛ yɛtɛ
rasariɲan! Ɛ hakɛn ba ɛ tagi naxan luxi ɛ yɛ
alo buru rate se fonna buru xunni. Ɛ lu alo
buru nɛnɛn naxan mi basanxi se gbɛtɛ ra.
Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin bata faxa
en xa alo Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn† saraxa
yɛxɛɛna.‡ 8 Nayi, en xa na sanla raba a kiini.
En nama a liga buru rate se fonna ra naxan
luxi alo maraɲaxun nun fe ɲaxina. Koni
en xa a liga alo buru rate seen mi basanxi
burun naxan na, sariɲanna nun ɲɔndini.§
9 N na a sɛbɛ nɛn ɛ ma n ma kɛdin kui, a ɛ
nama ɛ nun yanga suxune malan. 10 Koni n
mi a falaxi dunuɲa ito muxune xan ma fe ra,
naxanye yanga suxuni, hanma milantenne
hanma kansun tiine hanma suxure batune.
Xa a yi na kii nin nun, fɔ ɛ mini dunuɲa yi
feu! 11 Iki, n na a sɛbɛma ɛ ma fa fala, muxun
naxanye bata e yɛtɛ findi dɛnkɛlɛya mux-
une ra, koni e lu yanga suxuni, hanma mi-
lantenyana, hanma suxure batuna, hanma
nafigiyana, hanma dɔlɔ minna hanma kan-
sun tina. Hali ɛ nun ne nama ɛ yii malan
donse dondeni. 12 Anu, n tan ma wali mi a
ra, n yi dɛnkɛlɛyatarene makiti. Koni ɛ tan
xa mi lan ɛ yi dɛnkɛlɛya yamaan muxune
makiti ba? 13 Ala nan dɛnkɛlɛyatarene kitine
bolonma. A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, "Ɛ xa
muxu ɲaxin kedi ɛ tagi."*

6

Kitina ngaxakedenmane tagi

1 Xa yɛngɛn muxu firinna tagi dɛnkɛlɛya
yamani, nanfera ɛ tinma na kitin xa sa
tinxintarene tagi, benun a xa sa yama
sariɲanxin tagi? 2 Ɛ mi a kolon ba, fa fala
yama sariɲanxin dunuɲaa kitin sama nɛn?
Nba, xa ɛ dunuɲa kitine sama nɛn, nanfera
ɛ mi nɔɛ fe xuridine kitin sɛ? 3 Ɛ mi a kolon
ba fa fala a en tan nan malekane makitima?
En fa taganɲɛ dunuɲa ito feene ma nayi ba?
4 Nba, xa yɛngɛne ɛ tagi dunuɲa feene ma,
ɛ muxune dɔxɛ kitisane ra nayi naxanye
mi binyaxi dɛnkɛlɛya yamaan tagi ba? 5 N
na ɛ yagi feen nan falama nayi. Na bunna
nɛɛn ba, fa fala fe kolon yo mi ɛ tagi naxan
nɔɛ dɛnkɛlɛya muxu firinna tagi kitin sɛ?
6 Koni dɛnkɛlɛya muxuna nde bata a ngax-
akedenna nde xili kitini dɛnkɛlɛyatarene
konni dɛnkɛlɛyatarene yɛɛ xɔri!
7 Xa kitine ɛ tagi, bɔnɔn nan na ra. Be-
nun na xa liga, a mi yi lan ba, ɛ xa tin
tinxintareyaan yi liga ɛ ra nayi? Nayi, ɛ
mi yi lan ba, ɛ tin kansunna ma? 8 Koni
ɛ tan yɛtɛɛn nan tinxintareyaan ligama,
ɛ yi ɛ ngaxakedenmane yii seene kansun.
9 Ɛ mi a kolon ba fa fala tinxintarene mi
kɛɛn sɔtɔma Alaa Mangayani? Ɛ nama
ɛ yɛtɛ mayenden. Yanga suxune hanma
suxure batune hanma yalundene hanma
xɛmɛn naxanye kafuma e bode ma, 10 hanma
muɲadene hanma milantenne hanma dɔlɔ
minne, hanma nafigine, hanma kansun ti-
ine, ne sese mi kɛɛn sɔtɔma Alaa Man-
gayani. 11 Ɛ tan ndee yi na kii nin nun, koni ɛ
yulubine bata xafari, ɛ rasariɲan, ɛ yi findi
muxu tinxinxine ra en Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixin xinli a Nii Sariɲanxin
barakani.

Ɛ Ala binya ɛ fati bɛndɛni

12 Ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, "Feen birin daxa
n tan xa." Koni tɔnɔ mi feen birin na. Ɛ
naxa, "Feen birin daxa n tan xa." Koni n tan
mi tinɲɛ luyɛ sese a konyiya bun. 13 Ɛ mɔn
a falama, ɛ naxa, "Kuiin nan gbee donseen
na, donseen nan fan gbee kuiin na." Koni
Ala e firinna birin halagima nɛn. Muxun
fati bɛndɛn mi rafalaxi yanga suxun xan
xili yi bayo Marigin nan gbee fati bɛndɛn
na, e nun Marigin fan fati bɛndɛn nan xa.
14 Ala bata Marigin nakeli sayani, a en tan
fan nakelima nɛn a sɛnbɛni. 15 Ɛ mi a kolon
ba fa fala a ɛ fati bɛndɛn findixi Alaa Muxu
Sugandixin fati bɛndɛn yirena nde nan na?
Nayi, n lan n xa Marigin fati bɛndɛn din
yalunden fatin na ba? Ɛn-ɛn de! 16 Ɛ mi a
kolon ba fa fala xɛmɛn naxan nun ɲaxalan

* 5:6: buru rate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi. † 5:7: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. ‡ 5:7: A mato Xɔrɔyaan 13.7 nun 12.21 kui. § 5:8: A mato Xɔrɔyaan 12.15-20 nun Sariyane 16.3 kui. * 5:13: Sariyane 17.7

yalunden kafuma, a ne bata findi fati bɛndɛ
kedenna ra? Na ma, a sɛbɛxi Kitabuni: Ne
firinna bata findi fati bɛndɛ kedenna ra.*
17 Koni naxan a yɛtɛ tugunma Marigin na, na
nun Marigin findima nɛn kedenna ra.
18 Ɛ gi yanga suxun bun. Muxun yulubi
gbɛtɛn naxanye ligama ne mi a fati bɛndɛni,
koni muxun naxan yangan suxuma na yu-
lubin ligama a yɛtɛ fati bɛndɛn nan xili ma.
19 Ɛ mi a kolon ba fa fala Alaa Nii Sariɲanxin
Batu Banxin nan ɛ fati bɛndɛn na, Niin
naxan ɛ yi, Ala naxan fixi ɛ ma? Ɛ gbee
mi ɛ fati bɛndɛn na. 20 Amasɔtɔ a ɛ xunbaxi
sare xɔdɛxɛn nan na. Nayi, ɛ Ala binya ɛ fati
bɛndɛni.

7

Futu feen maxɔdinna

1 Ɛ naxan falaxi ɛ kɛdin kui, en fa na ma
fa fala xa a lan xɛmɛn nama ɲaxanla tongo.
2 Anu, yanga suxun to bata gbo ayi, a lan
xɛmɛn birin xa ɲaxalan keden futu a yɛtɛ
xa. Xɛmɛn birin ma ɲaxalan xa lu a yii,
ɲaxanla birin ma xɛmɛ yi lu a yii. 3 Xɛmɛn
lan a xa naxan liga a ɲaxanla xa, a xa na
liga a xa. Ɲaxanla fan na kii nin a xɛmɛn
xa. 4 Ɲaxanla sago mi a yɛtɛ fati bɛndɛni fɔ a
xɛmɛna. Na kiini, xɛmɛn fan sago mi a yɛtɛ
fati bɛndɛni fɔ a ɲaxanla. 5 Ɛ nama tondi ɛ
bode ra fɔ xa ɛ firinna bata waxatina nde sa
lan na fe ma alogo ɛ xa lu Ala maxandɛ. Na
xanbi ra, ɛ mɔn yi lu ɛ bode ra alogo Setana
nama ɛ ratantan ɛ yɛtɛ suxutareyaan xɔn.
6 N tinxi naxan ma n na nan falama na ra.
A mi findixi yamarin xan na. 7 N yi wama
nɛn, birin xa findi ɲaxalan dɔxɔtaren na alo
n tan, koni birin nun a kiseen na a ra Ala
xɔn. Nde na ito sɔtɔ, nde fan yi nde gbɛtɛ
sɔtɔ.
8 Nba, naxanye mi futun bun e nun kaɲa
gilɛne, n ni ito nan falama ne fe yi. A lan
e xa lu e danna alo n tan. 9 Koni xa e mi
nɔɛ e yɛtɛ suxɛ, a lan nɛn e xa lu futun bun,
amasɔtɔ na fisa benun e xa lu kunfa gbeeni.
10 Nba, naxanye futun bun, n yamarini ito
fima ne nan ma fe ra. N tan mi a ra fɔ
Marigina. Ɲaxanla nama a mɛ a xɛmɛn na.
11 Xa a a mɛ a xɛmɛn na, a nama dɔxɔ xɛmɛ
gbɛtɛ xɔn. Xanamu, e nun a xɛmɛn tagin xa
yitɔn. Xɛmɛn fan nama a ɲaxanla ramɛ.
12 N ni ito nan falama muxun bonne xa.
N tan nan a falama, Marigina falan mi a
ra. Xa ɲaxalan dɛnkɛlɛyatarena nde xɛmɛ
dɛnkɛlɛyaxina nde yii, xa ɲaxanla tin a e xa
lu e bode ra, a mi lan xɛmɛn yi a mɛ a ra.
13 Xa ɲaxalan dɛnkɛlɛyaxina nde dɔxi xɛmɛ
dɛnkɛlɛyatarena nde xɔn, xa xɛmɛn tin a e
xa lu e bode ra, a mi lan ɲaxanla yi a mɛ
a ra. 14 Amasɔtɔ xɛmɛ dɛnkɛlɛyataren bata
rasariɲan a ɲaxanla xɔn. Na kiini ɲaxalan
dɛnkɛlɛyataren fan bata rasariɲan a xɛmɛ
dɛnkɛlɛyaxin xɔn. Xa na mi yi a ra nun, ɛ
diine yi findima nɛn muxu sariɲantarene
ra, anu ɲɔndin naxan na e rasariɲanxi.
15 Koni xa dɛnkɛlɛyataren waxi a mɛ feni a
xɛmɛn na hanma a ɲaxanla ra, a lu a xa
siga. Dɛnkɛlɛya muxun mi fa xidixi nayi a
na findi xɛmɛn na hanma ɲaxanla. Amasɔtɔ
Ala en xilixi bɔŋɛ xunbenla nin. 16 Amasɔtɔ
i tan ɲaxanla, i a kolonma di, xa i nɔɛ i ya
xɛmɛn nakisɛ? I tan xɛmɛna, i a kolonma
di, xa i nɔɛ i ya ɲaxanla rakisɛ?

Birin xa lu Ala fe ragidixini

17 Ba na ra, birin xa lu a kiini alo Marig-
ina a ragidixi a ma kii naxan yi Ala a xili
waxatin naxan yi. N yamarini ito nan soxi
dɛnkɛlɛya yamane birin yii. 18 Alo misaali
itoe: Xa xɛmɛna nde yi banxulanxi Ala a xili
waxatin naxan yi, a nama a banxulanyaan
luxun. Koni xa nde gbɛtɛ mi yi banxulanxi
benun Ala xa a xili, a nama tin sɔnɔn, a xa
banxulan. 19 Amasɔtɔ xa i banxulanxi, xa i
mi banxulanxi, fefe mi na ra fɔ i xa Alaa
yamarine nan suxu. 20 Birin xa lu a kiini alo a
yi kii naxan yi benun Ala xa a xili. 21 Ala i xili
waxatin naxan yi, xa konyin nan yi i tan na,
i nama xamin na ra. Koni xa i nɔɛ fɛrɛn sɔtɛ
i xɔrɔya, na liga. 22 Amasɔtɔ Marigin bata
konyin naxan xili, Marigina xɔrɔn nan na
ra. Ala bata xɔrɔn naxan xili, na fan bata
findi a Muxu Sugandixina konyin na. 23 Ala
ɛ saraxi sare xɔdɛxɛn nan na. Ɛ nama findi
adamadiine konyine ra. 24 Ngaxakedenne, ɛ
keden kedenna birin xa lu ɛ kiini Ala yɛtagi
alo ɛ yi kii naxan yi benun Ala xa ɛ xili.

Muxun naxanye mi futun bun e nun kaɲa
gilɛne fe

25 Muxun naxanye mi futun bun, ɛ naxan
sɛbɛxi ne fe ra, en fa na ma. Marigina
yamarin xa mi ito ra, koni Ala to bata n findi
tinxin muxun na a kininkininni, n na n ma
miriyaan nan falama.

* 6:16: Dunuɲa Fɔlɔn 2.24

[26] Tɔrɔ waxatini ito yi, a lan nɛn muxun
xa lu alo a kii naxan yi. [27] Xa ɲaxanla i
yii, i nama kata fa fala i xa a beɲin. Xa
ɲaxalantare kanna nan i ra, i nama ɲaxanla
fen. [28] Koni xa i futun ti, yulubin mi na ra.
Xa sungutunna dɔxɔ xɛmɛ taa ra, yulubin
mi na ra. Koni naxanye futun tixi, ne tɔrɔ
wuyaxi sɔtɔma nɛn e dunuŋa yi gidini, n
waxi n xa ne masiga ɛ ra.

[29] Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito
ra. Waxatin mi fa xunkuya sɔnɔn. Fɔlɔ iki
ma, ɲaxalan kanne xa lu alo ɲaxalan mi e
yii. [30] Muxun naxanye wugama, e xa liga alo
e mi yi wugama. Muxun naxanye sɛwaxi,
e xa liga alo e mi yi sɛwaxi. Naxanye bata
saren so, ne xa liga alo e mi se ramarama.
[31] Muxun naxanye dunuŋa seene rawalima,
e xa liga alo e mi tɔnɔ sɔtɔma e yi. Amasɔtɔ
dunuŋa ito danguma nɛn.

[32] Nba, a xɔli n ma nɛn ɛ xa xɔrɔya xam-
inna birin ma. Ɲaxalantare kanna a ɲɔxɔ
luma Marigina wanla nan tun xɔn alogo
a xa Marigin nan kɛnɛn. [33] Koni ɲaxalan
kanna a ɲɔxɔ luma dunuŋa feene nan xɔn
alogo a xa a ɲaxanla kɛnɛn. [34] Nayi, a feene
yitaxunxin na a ra. Ɲaxanla naxan fan mi
futuxi hanma sungutunna, ne ɲɔxɔ luma
Marigina wanle nan tun xɔn alogo e xa
findi Ala gbeen na fati bɛndɛn nun niini.
Koni ɲaxanla xɛmɛ kanna, na a ɲɔxɔ luma
dunuŋa feene nan xɔn, alogo a xa a xɛmɛn
kɛnɛn.

[35] N na falama ɛ xa ɛ mali feen nan na. N
mi kataxi, n xa ɛ raxɔlɔ. Koni n waxi a xɔn
ma nɛn ɛ xa lu fe faŋine nan fari naxanye
lanxi, alogo ɛ xa lu biraxi Marigin nan tun
fɔxɔ ra.

[36] Xa banxulanna bata ɲaxanla masuxu, a
yi a miri a a sungutunna tɔrɔma nɛn, xa a fa
fori, a mi a dɔxɔ. Xa a waxi a dɔxɔ feni, nayi
a xa a waxɔn feen liga, a mi yulubi ligaxi
na yi. [37] Koni xa xɛmɛna a ragidi a bɔŋɛni,
karahan mi naxan na, a a nama sungutunna
dɔxɔ, a mɔn nɔɛ a yɛtɛ suxɛ, fe faŋin nan na
fan na. [38] Na ma, naxan bata a gbeen futu,
na bata fe faŋin liga, koni naxan mi a gbeen
futuxi, na bata fe faŋin liga dangu bonna ra.

[39] Ɲaxanla xa dɔxɔ a xɛmɛn xɔn han a
xɛmɛn yi faxa. Koni xa a xɛmɛn faxa, a bata
xɔrɔya nayi, a nɔɛ dɔxɛ nɛn gbɛtɛ xɔn ma
naxan nafan a ma. Koni a xa findi Marigin
gbeen nan na. [40] Koni n ma miriyani, sɛwana
a xa, xa a lu a kiini. N laxi a ra mɔn, fa fala
Alaa Niina n fan yi.

8

Suben naxan nalixi suxuren ma

[1] Ɛ naxan sɛbɛxi subena fe yi naxan bata
rali suxurene ma, en fa na ma. Fe kolonna
en birin yi. Fe kolonna muxun findima
wasoden nan na, koni xanuntenyaan maliin
nan tima. [2] Muxun naxan a mirima fa fala a
fe kolon, na mi fe kolon alo a lan a xa a kolon
kii naxan yi. [3] Koni muxun naxan bata Ala
xanu, Ala na kanna kolon.

[4] Nanara, donseen naxan bata rali suxu-
rene ma, en fa na nan ma fe falama. En na
a kolon fa fala suxuren mi findixi sese ra
dunuŋa yi. Ala keden peen na a ra. [5] Hali
batu se wuyaxi to bɔxɔ xɔnna nun kore
xɔnna fari, muxun naxanye ma a “alane,”
hali “ala” wuyaxi nun “marigi” wuyaxi yi
na nun, [6] koni en tan mabinni, Ala keden
peen na a ra. A tan nan en fafe ra naxan
seen birin daxi. En na en ma dunuŋa yi
gidin ligama a tan nan xa. Marigi keden
peen na a ra, Yesu Alaa Muxu Sugandixina.
Seen birin daxi a tan nan baraka yi. En na
en ma dunuŋa yi gidin ligama a tan nan
baraka yi.

[7] Koni muxun birin mi ito kolon. Muxuna
ndee bata dari suxure kii feene ra. Hali iki, e
nɛma donse sifani ito donjɛ, e yengi luma a
xɔn ma nɛn a e suxuren kiseen nan donma.
E xaxili kobin fan e yalagima, a e xɔsi. [8] Koni
donseen mi en masoma Ala ra. Xa en na a
don, en mi bɔnɔma sese yi. Xa en mi a don,
en mɔn mi tɔnɔ yo sɔtɔma.

[9] Koni hali feene liga feen xɔrɔyaan to
ɛ yi, ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama na
muxune bira yulubini naxanye munma
sɛnbɛ sɔtɔ dɛnkɛlɛyani. [10] Amasɔtɔ muxun
naxan sɛnbɛ mi gbo dɛnkɛlɛyani feni ito yi
naxan xaxinla kobi, xa na i tan fekolonna
li i dɛge suxure banxini, na mi na fan
nawɛkilɛ a fan yi suxure kii donseen don
ba? [11] Nba, na muxun naxan munma sɛnbɛ
sɔtɔ dɛnkɛlɛyani, Alaa Muxu Sugandixin
faxaxi naxan xa, na halagima nɛn i tan
fekolonna xɔn ma na yi. [12] Nba, ɛ na hakɛn
liga i ngaxakedenna ra na kiini, i yi a xaxili
kobin natantan, i mɔn yulubin ligama Alaa
Muxu Sugandixin na na hakɛn nan xɔn.
[13] Nanara, xa donsena a ligɛ ngaxakedenna
yi bira yulubini, n tan fan mi fa na suben

donɲɛ sɔnɔn mumɛ, alogo n nama a bira yulubini!

9

Feen naxanye lan xɛrane ma

1 Xɔrɔ mi n tan na ba? Xɛra mi n tan na
ba? N tan mi en Marigi Yesu toxi ba? N
wali xɔnna xa mi ɛ tan na Marigini ba? 2 Hali
bonne mi n kolon xɛraan na, koni fɔ ɛ tan xa
a kolon nɛn! Bayo ɛ tan to bata dɛnkɛlɛya,
na findixi n ma xɛrayaan taxamasenna nan
na Marigini.

3 N na n xɔnbama falani itoe ra n tɔɲɛgɛ
muxune nan xa. 4 N naxa, nxu mi daxa nxu
xa nxu dɛge nxu yi nxu min? 5 Nxu mi daxa,
nxu fan yi dɛnkɛlɛya ɲaxanla nde futu ba, a
yi siga nxu fɔxɔ ra sigatini alo xɛraan bonne
nun Marigin xunyɛne nun Piyɛri a ligan kii
naxan yi? 6 Nxu nun Baranabasi nan tun
daxa ba, nxu wali donse feen na? 7 Sofaan
mundun a yɛtɛ goronna tongɛ a sofa wanli?
Nde wudin siyɛ, a mi a bogine don? Nde
xuruseene rabɛ a mi e nɔnɔn min?

8 N ma falani ito findixi adamadiine
miriyaan gbansanna nan na ba? Sariya
Kitabun fan mi na fe kedenna xan falaxi ba?
9 Amasɔtɔ, a sɛbɛxi Musaa Sariya Kitabun
kui, a naxa, "I na ɲingen ti malo bodonna
ra, i nama a dɛɛn xidi."* Ala a ɲɔxɔ luxi
ɲingene nan gbansan xɔn ma ba? 10 A mi
ito falaxi en tan xan ma fe ra ba? Di, ito
sɛbɛxi en tan nan ma fe ra yati. Xɛɛ biin
nɛɛn xɛɛn bima, malo xaban nɛɛn maala
xabama, e yigi saxi se xabaxine yitaxunna
nan ma. 11 Nxu tan to bata sansiin woli
ɛ tagi naxan findixi Alaa feene ra, xa nxu
fati bɛndɛn mali seen sɔtɔ ɛ yii, na ɲaxu
ba? 12 Xa a daxa ɛ xa bonne mali seni itoe
ra, a mi daxa nxu tan xa dangu ne ra ba?
Anu, nxu tan mi sariyani ito rawalixi. A
makuya na ra. Nxu bata dijna feen birin ma
alogo sese nama Alaa Muxu Sugandixina fe
Xibaru Faɲin madigan.

13 Ɛ mi a kolon ba, fa fala a muxun naxan
walima Ala Batu Banxini, na a donseen
sɔtɔma Ala Batu Banxin nin? Naxanye
saraxane bama, ne e gbeen sɔtɔma saraxan
nin. 14 Marigina en yamarixi na kii nin fa
fala naxan Yesu a fe Xibaru Faɲin nalima,
na xa a balon sɔtɔ na xɔn ma.†

15 Koni n tan mi sariyani ito sese rawalixi.
N mɔn mi ito sɛbɛxi ɛ ma ɛ xandi feen xan
ma iki. A rafanɲɛ n ma n xa faxa benun n
kanba xunni ito xa ba n yii. 16 Anu, n na Yesu
a fe Xibaru Faɲin nali, na mi findɛ kanba
xunna ra n xa bayo Ala bata na goronna
dɔxɔ n xun ma. Gbalona n tan xa, xa n mi
Xibaru Faɲin nali! 17 Xa n yi wanli ito kɛma n
ɲɛnige faɲin nin, n yi saranna sɔtɔma nɛn,
koni bayo n karahanxi nɛn, n goronna nan
tun bama n ma. 18 N saranna nanse ra na yi?
Na ni ito ra: n xa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali
hali n sare mi fi alogo n nama na sariyan
nawali n yi seen sɔtɔ Xibaru Faɲin xɔn.

19 Xɔrɔn nan n tan na, muxu yo a konyi
mi n tan na koni n bata n yɛtɛ findi muxun
birin ma konyin na alogo n xa muxu wuyaxi
sɔtɔ n nɔɛ naxan na. 20 N nɛma Yahudiyane
tagi, n na n yɛtɛ lu alo Yahudiyane alogo n
xa e masɔtɔ. Naxanye sariyan bun ma, n
nɛma ne tagi, n yi n yɛtɛ lu alo n sariyan
nan bun ma alogo n xa ne masɔtɔ, hali
n to mi sariyan bun ma. 21 Naxanye mi
sariyan sɔtɔxi, n yi n yɛtɛ lu ne yɛ alo e
tan, naxanye mi sariyan kolon alogo n xa ne
masɔtɔ hali n to mi xɔrɔyaxi Alaa sariyan
ma amasɔtɔ n fa Alaa Muxu Sugandixina
sariyan nan bun. 22 Muxun naxanye munma
sɛnbɛn sɔtɔ dɛnkɛlɛyani, n yi lu ne tagi alo
naxan sɛnbɛn xurun dɛnkɛlɛyani, alogo n
xa e masɔtɔ. N bata n yɛtɛ findi muxun
sifan birin na muxun birin xa alogo n xa
ndee rakisi kiin birin yi.

23 N ni ito birin ligama Alaa falan Xibaru
Faɲin nan ma fe ra alogo n fan xa n gbeen
sɔtɔ a yi. 24 Ɛ mi a kolon ba fa fala nax-
anye e malanma e gideni xataɲɔxɔya giini
alogo xulunden xa to, a e birin e gima nɛn
koni keden nan gbansan yɛɛrati kɔntɔnna
sɔtɔma. Nayi, ɛ gi alogo ɛ xa kɔntɔnna sɔtɔ.
25 Muxun naxan katama a boden lu feni fe
sifani itoe yi fɔ na kanna xa a yixɔdɔxɔ, a
a yitɔn yɛtɛ suxuni. A na ligama nɛn alogo
nɔ sɔtɔn taxamasenna xa so a xunna naxan
mi buma. Koni en tan a ligama nɛn alogo
mangaya taxamasenna xa so en xun na
naxan luma habadan. 26 Nanara, n mi n gima
n xunna yi. N mi yɛngɛ soma alo muxun
naxan a yiin wolima foyeni tun. 27 A makuya
na ra. N na n fatin suxuma a xɔdɛxɛn nan na
alo konyina, alogo n na kawandin ba bonne

* 9:9: Sariyane 25.4 † 9:14: A mato Matiyu 10.10 nun Luka 10.7 kui.

xa, n tan yɛtɛɛn nama fula a tɔnɔn na.

10

Suxure feen maxadina

1 Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma ɛ xa
a kolon fa fala en benbane bira nɛn Musa
fɔxɔ ra kundaan bun han e birin yi baani
gidi.* 2 A yi luxi alo e rafu nɛn e tubi xinla
ma Musa xɔn kundaan nun baa igeni. 3 E
birin yi na niin donse kedenna don, 4 e yi na
siimaya ige kedenna min, bayo e igen min
nɛn keli Alaa gɛmɛni gɛmɛn naxan findixi a
Muxu Sugandixin na naxan yi biraxi e fɔxɔ
ra.† 5 Koni hali na, e wuyaxi mi Ala kɛnɛn, e
binbine yi lu burunna ra.‡

6 Nba, misaala nan ne birin na en tan xa
alogo en nama en miri fe ɲaxin ma alo ne a
liga kii naxan yi. 7 En nama suxuren batu
alo na ndee a liga kii naxan yi. Bayo a
sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, "Yamaan yi dɔxɔ
e dɛgedeni e nun e mindeni, e lu kelɛ, e
sabaan so."§ 8 En nama yangan suxu alo
na ndee a liga kii naxan yi, e muxu wuli
mɔxɔɲɛn nun saxan yi faxa soge kedenni.*
9 En nama Alaa Muxu Sugandixin mato bun-
bani alo na ndee a liga kii naxan yi, saɲine
yi e faxa. 10 Ɛ nama ɛ mawuga alo na ndee
a liga kii naxan yi, Ala yi Halagi Tiin nafa,
a yi e faxa. 11 Feni itoe birin liga nɛn e ra, e
findi misaale ra, e yi sɛbɛ en nakolon seen
na, waxati raɲanna bata a li en tan naxanye
ma. 12 Nayi, naxan na a miri fa fala a a tixi ki
faɲi, na xa a liga a yeren ma alogo a nama
bira.

13 Ɛ ratantan feen naxanye bata ɛ sɔtɔ,
ne darixi adamadiine liyɛ nɛn. Koni bayo
Ala tinxin, a mi tinɲɛ tantan feen xa ɛ sɔtɔ
dangu ɛ sɛnbɛn yatɛn na. Na ma, tantan
feen nɛma ɛ fɔxɔ ra, Ala yi na yi mini fɛrɛn
fi ɛ ma, alogo ɛ xa lu tinxinni.

14 Nanara, n xanuntenne, ɛ ɛ gi suxure
batun bun. 15 N falan tima ɛ xa alo xaxili-
mane, ɛ yɛtɛɛn xa n ma falan mato. 16 En na
barikan bira Ala xa Marigina igelengenna
xɔn, en yi en min, na mi en nun Alaa Muxu
Sugandixin wunla malanma ba? En burun
naxan donma na waxatini, na mi en nun
Marigin fati bɛndɛn malanma ba?† 17 Buru
xun keden to a ra, en birin bata malan en lu
alo fati bɛndɛ keden peena, hali en to wuya,
bayo en birin nde sɔtɔma na buru kedenna
nin.

18 Ɛ Isirayila kaane mato, naxanye saraxa
subene donma, lanna mi ne nun saraxa
ganden tagi ba? 19 N waxi nanse fala fe yi
nayi? Suxure kiin findixi sɛnbɛna nde ra
ba hanma suxuren findixi se kɛndɛn nan
na ba? 20 Na mi a ra, koni suxure batune
saraxan naxanye bama, e ne ralima Setana
malekane nan ma, Alaa fe mi na ra feu! Anu,
n mi waxi lanna xa lu ɛ nun yinnane tagi.
21 Ɛ mi nɔɛ ɛ minɲɛ Marigina igelengenna
ra, ɛ mɔn yi ɛ min suxurene igelengenna
ra. Ɛ mi nɔɛ Marigina ximɛnna donɲɛ e
nun ɲinanne don seene. 22 En waxi Marigina
xɔxɔlɔnna nan nakeli fe yi ba? En sɛnbɛn
gbo a xa ba?

23 Ɛ naxa, "Feen birin daxa nxu tan xa."
Koni tɔnɔ mi feen birin yi. Ɛ naxa, "Feen
birin daxa nxu tan xa," koni feen birin
xa mi en malima. 24 Muxu yo nama hɛrin
fen a yɛtɛ xa tun, fɔ muxu gbɛtɛye fan xa.
25 Seen naxan birin sarama lɔxɔ tideni, ɛ na
don. Ɛ nama maxɔdinna ti xa ɛ gelen mi
a ra. 26 Bayo Kitabun naxa, a Marigin nan
gbee bɔxɔn nun ayi seene birin na.‡ 27 Xa
dɛnkɛlɛyatarena nde ɛ xili donse dondeni,
xa siga xɔnla ɛ ma, a na donseen naxan
so ɛ yii, ɛ na don. Ɛ nama maxɔdinna ti
xa ɛ gelen mi a ra. 28 Koni xa muxuna nde
a fala ɛ xa, a naxa, "Donseni ito bata rali
suxuren ma," nayi, ɛ nama na donseen don
masɔtɔ na muxuna fe ra naxan ɛ rakolonxi
lan xaxinla yatɛn ma. 29 Ɛ tan xaxinla yatɛn
mi a ra koni fɔ bonna xaxinla. Anu, nanfera
n tan ma xɔrɔyaan findɛ yalagin na muxu
gbɛtɛ xaxinli? 30 Xa n barikan bira Ala xa
n ma donsena fe ra, nanfera muxuna nde
n nayelefuma lan na donsena fe ma, n bata
barikan bira Ala xa naxan ma fe ra?

31 Na kui, xa ɛ donseen donma hanma
ɛ ɛ minma, ɛ nɛma fefe ligɛ, ɛ a liga
Alaa binyena fe ra. 32 Ɛ kɛwanle nama
Yahudiyane ratantan, hanma Girɛkine
hanma Alaa dɛnkɛlɛya yamana, 33 alo n tan
fan katama n xa muxun birin kɛnɛn kii

* 10:1: A mato Xɔrɔyaan 13.21-22 nun 14.22-29 kui. † 10:4: A mato Xɔrɔyaan 16.4-35 nun Sariyane 8.3 nun Yatɛne 20.8-11 kui. ‡ 10:5: A mato Yatɛne 14.16 nun 14.23 nun 14.29-30 kui. § 10:7: Xɔrɔyaan 32.6 * 10:8: A mato Yatɛne 25.1-9 kui. † 10:16: Marigina ximɛnna nan ito ra. A mato Luka 22.19 nun Kɔrɛnti Singen 11.23-26 kui. ‡ 10:26: A mato Yaburin 24.1 kui.

naxan yi. N mi fe faɲin fenma n yɛtɛ xan tun xa, fɔ muxu wuyaxi xa alogo ne fan xa kisi.

11

Feen naxanye daxa sali waxatini

1 Ɛ findi n naliga muxune ra, bayo n tan fan Alaa Muxu Sugandixin naligama.

2 N bata ɛ tantun, n ma fe to rabiraxi ɛ ma feen birin yi, e nun ɛ to n ma xaranne suxi alo n na a falaxi ɛ xa kii naxan yi.

3 Koni, n waxi a xɔn ma ɛ xa a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan xɛmɛne birin xun na. Xɛmɛn nan ɲaxanla xun na. Ala nan a Muxu Sugandixin xun na. 4 Nanara, xɛmɛn naxan Ala maxandima, hanma naxan nabiya falane tima yamaan tagi, xa kɔmɔtina a xun na, a bata a kuntigin nafɛya. 5 Ɲaxanla naxan Ala maxandima, hanma a nabiya falane tima yamaan tagi, a xunna magenla a ra, na a kuntigin nan nayagima. Na luxi nɛn alo a na a xunna gbanan. 6 Xa ɲaxanla mi a xunna maxidi, a mɔn lan nɛn a yi a xunna gbanan. Koni ɲaxanla xunna gbananxina, e nun a maxabaxina, na birin to mayagi nɛn, a lan nɛn nayi a yi a xunna maxidi. 7 Xɛmɛn tan mi lan a yi a xunna maxidi bayo a findixi Ala maligan nun a binyen nan na. Koni ɲaxanla nan a xɛmɛna binyen na. 8 Amasɔtɔ Ala mi xɛmɛn xan baxi ɲaxanli, koni ɲaxanla nan baxi xɛmɛni. 9 Xɛmɛn mi daxi ɲaxanla fe ra, koni ɲaxanla nan daxi xɛmɛna fe ra. 10 Nanara, ɲaxanla xa a xunna maxidi a xɛmɛna sɛnbɛn taxamasenna ra e nun malekane fe ra. 11 Koni Marigina dinani, ɲaxanla mi fataxi xɛmɛn na, xɛmɛn fan mi fataxi ɲaxanla ra. 12 Bayo alo ɲaxanla kelixi xɛmɛni kii naxan yi, ɲaxanla fan xɛmɛn barixi na kii nin. Koni feen birin kelixi Ala nan ma.*

13 Ɛ tan yɛtɛɛn xa na feen makiti: Xa ɲaxanla lan a yi Ala maxandi a xunna mi maxidixi. 14 Nba, Adamadiin kɛɲaan mi ɛ xaranɲɛ ba, fa fala xa xɛmɛn xunsɛxɛn kuya ayi, a yagima nɛn nayi? 15 Koni binyen nan na ra ɲaxanla xa xa a xunsɛxɛn kuya ayi. Bayo a xunsɛxɛn kuyan bata findi a maxidi seen na. 16 Koni xa muxu yo waxi a xɔn ma, a xa tandin ti feni ito ma, n naxan falama nayi, na ni ito ra. Namunni itoe nan nxu nun dɛnkɛlɛya yamaan birin yii nxu nɛma Ala batuɛ waxatin naxan yi.

Marigina ximɛnna fe

Matiyu 26.26-29 Maraka 14.22-25 Luka 22.14-20

17 N falan naxan tima ɛ xa iki, n mi ɛ tantunma na ra amasɔtɔ ɛ malanna mi fe faɲin ligama fɔ a ɲaxina. 18 Fe singena, e bata yi a fala n xa a ɛ na ɛ malan dɛnkɛlɛya yamaan kiin ma, mayitaxun feene ɛ tagi. N laxi na ra han yirena nde. 19 A fɛrɛ mi na fɔ mayitaxunna nde xa lu ɛ tagi, alogo naxanye Ala kɛnɛnxi, ne xa kolon. 20 Ɛ na ɛ malan waxatin naxan yi, ɛ mi Marigina ximɛnna xan donma, 21 bayo ɛ nɛma ɛ dɛgema, birin a mafurama nɛn a gbee donseen dondeni. Nanara, kamɛna ndee ma, koni ndee minxin na a ra. 22 Banxi mi ɛ yii ba, ɛ donseen donɲɛ dɛnaxan yi, ɛ yi ɛ min? Ɛ Alaa dɛnkɛlɛya yamaan naɲaxuma ba, ɛ to yiigelitɔne biran lanbaranni? N nanse falama ɛ xa? N na ɛ tantunɲɛ nayi ba? Nayi, n mi ɛ tantunɲɛ mumɛ!

23 Amasɔtɔ Marigina n xaranxi naxan ma, n fan bata ɛ xaran na ma fa fala Marigi Yesu yanfaxi, a so yiini kɔɛɛn naxan na, a burun tongo nɛn. 24 A barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a naxa, "N fati bɛndɛn ni ito ra naxan fixi ɛ fe ra. Ɛ ito liga naxan n ma fe rabirɛ ɛ ma." 25 E yelinxina ximɛnna donɲɛ, a yi igelengenna fan tongo, a naxa, "Layirin nɛnɛn naxan xidixi en tagi n wunla xɔn, na ni ito ra. Ɛ nɛma ito minɲɛ waxati yo yi, n ma fe xa rabira ɛ ma." 26 Amasɔtɔ ɛ nɛma buruni ito donɲɛ waxatin naxan yi, ɛ yi ɛ min igelengenni ito ra, ɛ Marigina saya feen nan nalima han a fa.

27 Nanara, xa muxu yo Marigina a burun don, hanma a yi a min Marigina igelengenna ra daxatareyani, na kanna yulubin nan tongoma Marigin fati bɛndɛn nun a wunla fe yi. 28 Nanara, birin xa a yɛtɛ kɔrɔsi, a yi Marigina burun don, a yi a min Marigina igelengenna fan na na kiini. 29 Amasɔtɔ naxan na burun don, a yi a min igelengenna ra, e nun Marigin fati bɛndɛn mi lanxi e bode ma, a kitin nan xilima a yɛtɛ ma na ra. 30 Nanara, ɛ wuyaxi furama, sɛnbɛ mi ɛ ra, ndee bata faxa. 31 Koni xa en na en yɛtɛ rakɔrɔsi, en tangama nɛn Alaa kitin ma. 32 Koni Marigin na en kiti,

* 11:12: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 1.26-27 nun 2.18-23 kui.

a en maxuruma nɛn alogo en nun dunuɲa
muxune nama yalagi en bode xɔn.
33 Nanara, ngaxakedenne, ɛ na ɛ malan
waxatin naxan yi ɛ dɛgedeni, ɛ xa ɛ bode
legeden. 34 Xa kamɛna nde ma, a xa a dɛge
a konni alogo ɛ malanna nama kitin xili ɛ
ma. N na fa waxatin naxan yi, n fe gbɛtɛye
yɛbama nɛn.

12

Alaa Nii Sariɲanxina kiseene fe

1 Ɛ naxan sɛbɛxi Alaa Nii Sariɲanxina
kiseene fe ra, en fa na ma. Ngaxakedenne,
n mi waxi ɛ xa lu fe kolontareyani. 2 Ɛ a
kolon fa fala ɛ yi dɛnkɛlɛyatareyani waxatin
naxan yi, ɛ yi biraxi suxurene nan fɔxɔ
ra e nun naxanye mi falan tima, ɛ lɔ ayi.
3 Nanara, n na a falama ɛ xa fa fala, naxan
yo falan tima Alaa Nii Sariɲanxin barakani,
na mi nɔɛ a falɛ, a naxa, “Yesu dangaxi.”
Muxe mɔn mi nɔɛ a falɛ, a naxa, “Marigin
nan Yesu ra,” Alaa Nii Sariɲanxin xanbi.
4 Alaa Nii Sariɲanxi keden peen na a
ra, koni a kiseen sifan wuya. 5 Marigi
keden peen na a ra, koni muxune wal-
ima a xa kii wuyaxi. 6 Wanla sifan wuya,
koni Ala kedenna nan ne birin nakamalima
muxune birin yi. 7 Alaa Nii Sariɲanxina
fena ndee minima kɛnɛnni muxu keden
kedenna birin xɔn alogo yamaan birin
xa sabati. 8 Alaa Nii Sariɲanxin mux-
una nde kima xaxilimaya falan nan na.
Na Nii Sariɲanxi kedenna nan mɔn muxu
gbɛtɛ fan kima fe kolonna falan na. 9 Na
Nii Sariɲanxi kedenna nan mɔn muxu
gbɛtɛ kima dɛnkɛlɛyani. Na Nii Sariɲanxi
kedenna mɔn yi muxu gbɛtɛ ki muxu
rakɛndɛya kiseni. 10 Muxu gbɛtɛ yi ki ka-
banako fe liga sɛnbɛni, muxu gbɛtɛ yi ki
nabiya falane ra, gbɛtɛ yi sɛnbɛ ɲaxine
nun Ala sɛnbɛn tagi raba, gbɛtɛ yi falan
ti xui sifa gbɛtɛne yi, gbɛtɛ mɔn xui
gbɛtɛye madanguma. 11 Koni a tan Alaa Nii
Sariɲanxin kedenna nan na birin ligama. A
tan nan muxun birin kima alo a waxi a xɔn
ma kii naxan yi.

Gbindi kedenna na a ra

12 Nba, Alaa Muxu Sugandixin luxi nɛn
alo gbindi kedenna koni yire wuyaxi a ma.
Koni hali a yirene to wuya, gbindi kedenna
nan a ra. 13 Amasɔtɔ en birin nafuxi igeni
Alaa Nii Sariɲanxin kedenna nan baraka yi,
en so fati bɛndɛ kedenni, Yahudiyane nun
Girɛkine, konyine nun xɔrɔne, Ala bata a
Nii Sariɲanxin fi en birin ma.
14 Fati bɛndɛn mi findixi yire kedenna xan
na koni yire wuyaxi. 15 Xa sanna a fala, a
naxa, “N tan mi fati bɛndɛni, bayo n mi
findixi yiin na,” na mi a bɛ fatin na. 16 Xa
tunla a fala, a naxa, “N tan mi fati bɛndɛni,
bayo n mi findixi yɛɛn na,” na mi a bɛ fatin
na. 17 Xa fati bɛndɛn birin yi findi yɛɛn
nan tun na, feen yi mɛma di nayi? Xa fati
bɛndɛn birin yi findi tunla nan tun na, seen
xirin yi mɛma di nayi? 18 Koni Ala bata fati
bɛndɛn yirene birin yɛba alo a waxi a xɔn
ma kii naxan yi. 19 Xa a birin yi findi se
keden peen na, fati bɛndɛn yi luma minɛn?
20 A kii naxan yi iki, fatin yire wuyaxi na koni
fati bɛndɛ kedenna na a ra.
21 Nanara, yɛɛn mi nɔɛ a falɛ yiin ma, a
naxa, “N mako mi i ma.” Xunna mi a falɛ
sanne ma, a naxa, “N mako mi ɛ ma.” 22 A
makuya na ra. Hali sɛnbɛ mi fati bɛndɛn
yiren naxanye ra, e tiden na. 23 Hali fatin
yiren naxanye mayagi dangu fatin yirene
birin na, en ne maxidima binyeni ki faɲi.
Fatin yiren naxanye mi lan e to, en mɛnne
suturama bonne xa. 24 Koni fati bɛndɛn
yiren naxanye mi mayagi, ne mako mi na
ma. Ala yɛtɛɛn bata en fati bɛndɛn yirene
yɛba, a binyen fi fati bɛndɛn yirene ma a
yi dasaxi naxanye ma, 25 alogo fati bɛndɛn
nama yitaxun, koni fatin yirene birin xa e
ɲɔxɔ lu e boden xɔn ma. 26 Xa fati bɛndɛn
yirena nde xɔlɛni, fatin yire dɔnxɛn birin
sɔxɔlɛma nɛn a xɔn. Xa yire keden binyen
sɔtɔ, bonne birin sɛwama nɛn a xɔn.
27 Nba, ɛ tan nan Alaa Muxu Sugandixin
fati bɛndɛn na. A fati bɛndɛn yirena
nde nan ɛ keden kedenna birin na.
28 Ala xɛrane nan singe luxi dɛnkɛlɛya
yamani, a firindena, nabine, a saxandena
karamɔxɔne, e nun kabanako feene raba
muxune, e nun naxanye kixi muxu
rakɛndɛya kiseen nun mali ti kiseen nun
yɛɛrati kiseni e nun naxanye falan tima
xui gbɛtɛne yi. 29 Birin mi findɛ xɛraan na,
hanma nabine hanma karamɔxɔne hanma
kabanako feene raba muxune 30 hanma
muxun naxan kixi muxu rakɛndɛya kiseni
hanma xui gbɛtɛ falana hanma xui radan-
guna. 31 Koni, ɛ sɔbɛ so kise fisamantenne
ma. Iki n xa kira fisamantenna yita ɛ ra. Na
ni i ra:

13

Xanuntenyana fe

1 Hali n falan ti adamadiine xuine nun
malekane xuine yi, koni xa xanuntenyaan
mi n bɔŋɛni, n fala xuiin luxi nɛn nayi alo
talan xuiin nun kariŋan xuina. 2 Hali nabiya
falane n dɛ, e nun lɔnnina han n wundo
feene birin kolonna sɔtɔ, hali dɛnkɛlɛyana
n yi, n geyane ba e funfuni, koni xa xanun-
tenyaan mi n bɔŋɛni, sese mi n tan na na
yi. 3 Hali n na n yii seen birin fi yiigelitɔne
ma, hali n na n fati bɛndɛn fi, a gan, koni
xa xanuntenyaan mi n bɔŋɛni, na mi fefe
faŋŋɛ n ma.
4 Diŋan xanuntenyani. A fe faŋin nan
ligama. Xɔxɔlɔnyaan mi xanuntenyani. A
mi a yɛtɛ yigboma. Waso mi xanuntenyani.
5 Marayagi mi a yi. A mi a yɛtɛ a hɛrin
xan tun kataxi. A bɔŋɛn mi tema fefe
ma. A mi xɔlɔn namarama. 6 A mi sɛwama
tinxintareyaan na fɔ ɲɔndina. 7 A mafeluun
tima feen birin yi. A tɔgɔndiyaxi waxatin
birin. Yigina a yi feen birin yi. A tunnafan
feen birin yi.
8 Xanuntenyaan mi ɲaŋŋɛ habadan.
Nabiya falane danguma nɛn, xuine yi ɲan,
fe kolonna yi dangu. 9 Amasɔtɔ en fe kolon
ndedi, en nabiya falane tima ndedi, 10 koni
a kamalixin na fa waxatin naxan yi, a
kamalitaren ɲanma nɛn na yi.
11 N to yi dii ɲɔrɛyani waxatin naxan yi, n
yi falan tima alo dii ɲɔrɛna, n yi n mirima
alo dii ɲɔrɛna, n yi feene famuma alo dii
ɲɔrɛna. Koni n to findi fonna ra, n mi fa
dii ɲɔrɛ fe rabama sɔnɔn. 12 Iki, en sawura
yidimixin nan toma alo matoon kikeni, koni
waxati famatɔni, en toon tima nɛn yɛɛ nun
yɛɛ. Iki, danna n ma fe kolonna ma, na
waxatini n feene kolonma nɛn alo Ala n
kolon kii naxan yi.
13 Iki fe saxanni itoe luma nɛn,
dɛnkɛlɛyaan nun yigin nun xanuntenyana,
koni xanuntenyaan nan gbo e birin xa.

14

Alaa Nii Sariŋanxina kiseene

1 Ɛ yixɔdɔxɔ ɛ lu xanuntenyani. Nii
Sariŋanxina a kiseene xɔnla xa ɛ suxu, a
gbengbenna ɛ yi nabiya falane ti. 2 Amasɔtɔ
muxun naxan xui gbɛtɛn falama, na mi
falan tima muxune xan xa, fɔ Ala, amasɔtɔ
muxu yo mi a xuiin mɛma. A wundo feene
falama Alaa Nii Sariŋanxin barakan nin.
3 Koni naxan nabiya falane tima yamaan xa,
na falan tima e sabati feen nan na, a yi e
ralimaniya, a yi e bɔŋɛn xunbeli. 4 Koni
muxun naxan falan tima xui gbɛtɛni, na a
yɛtɛn nan tun malima, koni naxan nabiya
falane tima, na dɛnkɛlɛya yamaan birin nan
malima.
5 Xa ɛ birin xui gbɛtɛne falama, na rafan n
ma. Koni naxan nafan n ma dangu na ra, ɛ
birin xa nabiya falane ti. Amasɔtɔ muxun
naxan nabiya falane tima, na dangu xui
gbɛtɛ falan na, fɔ xa muxuna nde na naxan
a xuiin nadanguɛ alogo dɛnkɛlɛya yamaan
birin maliyɛ kii naxan yi. 6 Ngaxakedenne,
xa n siga ɛ fɛma, n sa falan ti ɛ xa xui
gbɛtɛne yi, n nanfe fanxi ɛ ma nayi, xa n
mi Alaa fena nde makɛnɛn ɛ xa, hanma fe
kolonna nde hanma nabiya falana hanma
xaranna?
7 Hali maxa seene fan na kii nin, alo
xulenna nun kondenna. E bɛtin naxan
bama, muxun na kolonma di xa ɛ mi e
xuine ramini ki faŋi? 8 Xa xɔtaan xui faŋin
mi mini, a rafixa, nde a yitɔŋŋɛ yɛngɛ so
xinla ma? 9 A na kii nin ɛ konni, ɛ na
falan ti xui gbɛtɛne yi, xa a mi findi fala
yigbɛxin na, na bunna kolonma di nayi?
Fala fuun nan tun na ra. 10 Xui wuyaxi nan
dunuŋa yi, koni ne sese mi na naxan bun
mi na. 11 Koni xuiin naxan falama, xa n mi
na mɛma, naxan a falama, xɔŋɛn nan n tan
na na yɛɛ ra yi. Xɔŋɛn nan a fan na n yɛɛ
ra yi. 12 A na kii nin ɛ fan xa, ɛ to waxi Alaa
Nii Sariŋanxina a kiseene xɔn ma, naxanye
dɛnkɛlɛya yamaan malima, ɛ yixɔdɔxɔ ne
nan ma.
13 Nanara, muxun naxan falan tima xui
gbɛtɛni, a xa Ala maxandi alogo a xa nɔ
a bunna falɛ. 14 Amasɔtɔ xa n na Ala
maxandima xui gbɛtɛni, n niin nan Ala
maxandima nayi, koni n xaxinla mi walima.
15 N nanfe ligama nayi? N xa Ala maxandi n
niini e nun n xaxinla fan yi. N xa bɛtin ba n
niini e nun n xaxinli. 16 I na barikan bira Ala
xa i niini, muxun naxan mi na bunna kolon,
na a falama di fa fala “Amina?” Amasɔtɔ
i naxan falama, a mi na kolon. 17 Hali i
barikan birama Ala xa ki faŋi, muxu gbɛtɛ
mi maliin sɔtɛ nayi mumɛ!
18 N barikan birama Ala xa amasɔtɔ n tan
xui gbɛtɛne falama dangu ɛ birin na. 19 Koni
en nɛma dɛnkɛlɛya yamaan malanni hali n
fala xui suulun nan tun ti, naxanye bunna

kolonɲɛ, alogo n xa muxune xaran, na fisa
benun n xa falan wuli wuyaxi ti xui gbɛtɛni.
20 Ngaxakedenne, ɛ miriyaan nama liga
alo diidine. Ɛ xa liga alo dii ɲɔrɛne fe ɲaxine
fe yi, koni ɛ findi fonne ra ɛ xaxinli. 21 A
sɛbɛxi Sariya Kitabun kui:
“Marigin naxa,
‘N falan tima yamani ito xa ne xɔn
naxanye xɔɲɛ xuine falama
e nun xɔɲɛne dɛ xuiin xɔn
koni hali na,
e mi e tuli matima n na.’ ”*
22 Na ma, xui gbɛtɛne findixi taxamasenne
ra dɛnkɛlɛyatarene nan xa. A mi ligama
dɛnkɛlɛya muxune fe ra. Nabiya falane fan
mi findixi taxamasenne ra dɛnkɛlɛyatarene
xa fɔ dɛnkɛlɛya muxune.
23 Nba, xa dɛnkɛlɛya yamaan birin e
malan, e falan ti fɔlɔ xui gbɛtɛne yi, xa
muxuna ndee fa, naxanye e tuli matima
gbansan hanma e mi dɛnkɛlɛyaxi, ne mi a
falɛ ba, fa fala a seen nan soxi ɛ yi? 24 Koni xa
ɛ birin nabiya falane tima, dɛnkɛlɛyatarena
nde yi so ɛ fɛma, hanma naxan a tuli
matima gbansan, na falane birin a sɔnne
yitama a ra nɛn, birin yi a kiti. 25 A miriya
wundone minima nɛn kɛnɛnni. Nayi, a
xinbi sinma nɛn, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma,
a yi Ala batu, a yi a fala, a naxa, “Nɔndin na
a ra, Ala ɛ tagi.”

Fe yibasanna dɛnkɛlɛya yamani

26 Ngaxakedenne, ɛ xa nanse liga ɛ na ɛ
malan waxatin naxan yi? Birin xa fa e
nun bɛtina nde, hanma xaranna, hanma
Alaa fe makɛnɛnna, hanma xui gbɛtɛna
nde, hanma xui madanguna. Na birin xa
findi dɛnkɛlɛya yamaan sɔbɛ so feen na.
27 Xa muxuna ndee falan tima xui gbɛtɛni,
muxu firin hanma saxan, ne birin xa falan ti
keden keden yɛɛn ma. Koni e naxan falama
fɔ muxu gbɛtɛ xa na radangu. 28 Xa muxe mi
na naxan a bunna falɛ, na kanna xa a dundu
dɛnkɛlɛya yamani nayi, koni a xa falan ti
e nun Ala tagi. 29 Nabine tan, muxu firin
hanma saxan naxanye nabiya falane tima,
ne xa falan ti, bonne yi e falan fɛsɛfɛsɛ.
30 Koni xa muxuna nde dɔxi ɛ tagi malanni,
Ala yi fena nde makɛnɛn a xa, a lan nɛn, fala
ti singen xa a dundu singen. 31 Amasɔtɔ a
lan nɛn, ɛ xa nabiya falane ti keden keden
yɛɛn ma alogo ɛ birin yi xaranna sɔtɔ, ɛ
yi ralimaniya. 32 Nabine kisena e nɔɔn nan
bun, 33 bayo Ala mi findixi fe yibasanna Ala
ra, koni fɔ bɔɲɛ xunbenla.

A ligan kii naxan yi dɛnkɛlɛya yama
sariɲanxine birin yi, 34 ɲaxanle xa e dundu
malanni, amasɔtɔ e mi lan e falan ti, koni
e xa e yɛtɛ magodo alo sariyana a falaxi kii
naxan yi. 35 Xa e waxi a xɔn ma, e xa yirena
nde yɛɛ to, e xa e xɛmɛne maxɔdin e konni.
Ɲaxanla na falan ti malanni, yagi feen nan
na ra.†
36 Alaa falan minixi ɛ konna nin ba?
Hanma a faxi ɛ tan nan keden ma ba? 37 Xa
muxu yo a mirima fa fala nabiin nan a tan
na hanma Alaa Nii Sariɲanxina kisena a yii,
n feen naxanye sɛbɛma ɛ ma, a lan nɛn a xa
ne kolon fa fala Marigina yamarine nan ne
ra. 38 Xa a mi falani ito yatɛ, a fan mi yatɛma.
39 Nanara, ngaxakedenne, nabiya falane ti
xɔnla xa ɛ suxu. Ɛ mɔn nama tɔnna dɔxɔ xui
gbɛtɛ fala feen na. 40 Koni feen birin xa yɛba
ki faɲi a kiraan xɔn ma.

15

Yesu keli fena sayani

1 Nba, ngaxakedenne, n xa Yesu a fe
Xibaru Faɲina fe rabira ɛ ma, n naxan nali
ɛ ma, ɛ yi a rasuxu, ɛ sɔbɛ soxi naxan yi, 2 ɛ
kisixi naxan xɔn, xa ɛ a suxu alo n na a ralixi
ɛ ma kii naxan yi. Xa na mi a ra, ɛ bata la a
ra fuuni na yi.
3 A singen naxan na, n naxan sɔtɔxi, n
bata na rali ɛ ma: Alaa Muxu Sugandixin
faxaxi en yulubine nan ma fe ra, alo
Kitabuna a falaxi kii naxan yi. 4 A maluxun
nɛn, a sayaan soge saxande lɔxɔni a keli
sayani, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi.
5 A yi a yɛtɛ yita Piyɛri ra, na xanbi ra a
xɛra fu nun firinne. 6 Na xanbi ra, dɛnkɛlɛya
muxun kɛmɛ suulun e nun nde yi a to
waxati kedenni. Na wuyaxi mɔn e nii ra,
koni nde bata faxa. 7 Na xanbi ra, Yaki yi a
to, a xɛrane birin yi a to mɔn.
8 Dɔnxɛn na a yi a yɛtɛ yita n tan fan na,
n tan naxan luxi alo diin naxan mi bari a

* 14:21: Esayi 28.11-12 † 14:35: Yanyina nde ɲaxanla ndee yi Kɔrɛnti taan dɛnkɛlɛya yamani naxanye yi darixi maxɔdinna tiyɛ kawandi ba waxatini, na yi kawandi baani fu yamaan lan e xa e tuli mati waxatin naxan yi. Koni waxati gbɛtɛ ɲaxanle lan e falan ti alo a falan kii naxan yi Kɔrɛnti Singen 11.5 kui.

waxatini. [9] Amasɔtɔ xɛraan birin gbo n tan
xa. N tan mi sa lan nɛn, a fala n ma a
"xɛrana," amasɔtɔ n bata yi Alaa dɛnkɛlɛya
yamaan bɛsɛnxɔnya. [10] Koni Alaa hinanni,
a yi n kɛɲaan masara iki. A hinanna naxan
nagidixi n ma na mi luxi fuuni, bayo n wali
nɛn dangu xɛraan bonne birin na. N tan
mi a ra koni Alaa hinanna nan yi n bɔɲɛni.
[11] Nayi, xa a findi n tan na, xa a findi e tan
na, nxu ito nan kawandi bama. Ɛ fan bata
la na nan na.

En keli fena sayani

[12] Nba, nxu to kawandin bama fa fala Alaa
Muxu Sugandixin bata keli sayani, nanfera
ɛ tan ndee a falama fa fala faxa muxune
mi kelima sayani? [13] Xa faxa muxune mi
kelima, na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu
Sugandixin yɛtɛɛn mi yi kelixi sayani na yi
nun. [14] Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi
kelixi sayani nun, kawandin ba xun mi yi na
nxu xɔn ma nayi, ɛ dɛnkɛlɛyaan fan bata lu
fuyan. [15] Naxan dangu na ra, en bata wule
seren ba Alaa fe ma nayi amasɔtɔ en bata
a fala a a bata a Muxu Sugandixin nakeli
sayani. Koni xa faxa muxune mi kelima
sayani, na bunna nɛɛn fa fala, Ala mi a fan
nakelixi sayani. [16] Amasɔtɔ xa faxa muxune
mi kelima sayani, Alaa Muxu Sugandixin
fan mi kelixi sayani na yi. [17] Nba, xa Alaa
Muxu Sugandixin mi yi keli sayani nun, ɛ
dɛnkɛlɛyaan bata findi fe fuun na, ɛ mɔn
ɛ yulubine yi na yi. [18] Na bunna nɛɛn fa
fala, naxan bata yi dɛnkɛlɛya Alaa Muxu
Sugandixin ma, e faxa, ne bata lɔ ayi na
yi. [19] Xa en na en yigin saxi Alaa Muxu
Sugandixini dunuɲa yi gidini ito nan tun yi,
nayi en tan makininkinin dangu muxune
birin na.

[20] Koni Alaa Muxu Sugandixin bata keli
sayani yati! Muxu singe kelixin na a ra
sayani faxa muxune yɛ. [21] Bayo sayaan to
faxi muxu kedenna nan xɔn, na kiini mɔn,
muxune fan kelima sayani muxu keden
peen nan fan xɔn. [22] Muxun birin to faxama
nɛn adamadiyani, na kiini mɔn, e birin mɔn
kelima nɛn sayani Alaa Muxu Sugandixini.
[23] Koni muxun birin nun a waxati saxin
na a ra, Alaa Muxu Sugandixin nan muxu
singen na naxan keli sayani. Na xanbi
ra, a muxune fan kelima nɛn sayani a fa
waxatini. [24] Na na dangu, a raɲanna na a
li, Yesu fama mangayane nun nɔyane nun
sɛnbɛne birin kaladeni nɛn, a yi mangayaan
naxɛtɛ a Fafe Ala ma. [25] Amasɔtɔ a fɛrɛ mi na
fɔ Yesu xa mangayaan liga nɛn han Ala yi a
yaxune birin sa a sanna bun ma. [26] Yaxun
naxan halagima dɔnxɛn na, na nan sayaan
na. [27] Amasɔtɔ Kitabun bata a fala, a naxa,
"A bata seen birin lu a sanna bun."* Koni
a to a fala a seen birin bata lu a bun ma, na
fixa fa fala Ala mi na yɛ ma naxan seen birin
luxi a tan bun ma. [28] Seen birin na lu a bun
ma, nayi a tan yɛtɛna, Alaa Dii Xɛmɛn fan
luma nɛn Ala bun ma naxan seen birin saxi
a bun ma, alogo Ala xa lu seen birin xun na
feen birin yi.

[29] Xa na kii mi a ra, muxun naxanye
rafuxi igeni faxa muxune fe ra ne nanse
fenma? Xa faxa muxune mi kelima, nanfera
muxune rafuma igeni ne fe ra? [30] Nxu tan
fan, nanfera nxu tan gbalon dɛ be wax-
atin birin? [31] Ngaxakedenne, n sayaan dɛ
lɔxɔ yo lɔxɔ. N binyen naxan sɔtɔxi ɛ
to lu Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini,
n bata n kɔlɔ na nin, ɲɔndin nan na ra.
[32] Xa n dalise xaɲɛne yɛngɛxi Efɛsi taani
adamadiine feene nan tun yi, na munan-
fanna mundun yi n ma nayi? Xa faxa
muxune mi yi rakelɛ sayani nun, nayi en yi
sandani ito suxuma nɛn nun,
"En na en dɛge, en yi en min
bayo en faxan nɛn tila."†
[33] E nama ɛ mayenden amasɔtɔ, "Xɔyi
ɲaxine sɔn faɲin kalama nɛn." [34] Ɛ mɔn xa
xaxili sɔtɔ alo a daxa kii naxan yi. Ɛ fata
yulubi feene ra. Ɛ tan nde mi Ala kolon, n
na ito falama ɛ yagin nan ma.

Fati bɛndɛn keli fena sayani

[35] Ndee maxɔdinna tima nɛn, e naxa,
"Faxa muxune kelima sayani di? E fama fati
bɛndɛn sifan mundun yi?" [36] Xaxilitarena! I
na sansiin woli i ya xɛɛn ma waxatin naxan
yi, a mi solɛ fɔ a lu faxan yiyani singen.
[37] I mi sii se binla xan wolima koni fɔ a
sansi kɛsɛdin tun, maala hanma sansi gbɛtɛ.
[38] Koni Ala nan sansiin nasolima a binli gbo
ayi alo a rafan a ma kii naxan yi. A tan nan
sansiin siyaan birin binla kɛɲaan nagidima
a ma.

[39] Niimaseen birin fatin keden mi a ra.
Muxun fatina a danna, suben fatina a
danna, xɔliin fatina a danna, yɛxɛn fatina a

* 15:27: Yaburin 110.1 † 15:32: Esayi 22.13

danna. 40 Kore xɔnna fatine na yi, dunuŋa
fatine na yi. Kore xɔnna fatine nɔrɔna
a danna, dunuŋa fatine nɔrɔna a danna.
41 Sogen gbee nɔrɔna a danna, kiken gbee
nɔrɔna a danna, sarene fan gbee nɔrɔna
e danna, saren keden kedenna birin ma
nɔrɔna a danna.
42 Faxa muxune na keli, a ligama na kii
nin. Fati bɛndɛn naxan maluxunma, a nɔɛ
kalɛ. Koni a na keli faxa muxune tagi, a mi
nɔɛ kalɛ. 43 A maluxunma waxatin naxan yi,
a mi fan, sɛnbɛ mi a ra. Koni a na keli, a
nɔrɔxi, sɛnbɛna a yi kati! 44 A maluxunma
waxatin naxan yi, fati bɛndɛn nan yi a ra,
a na keli, ariyanna fatin nan na ra. Xa fati
bɛndɛna en yi be, ariyanna fatin fan na yi.
45 Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui iki, a naxa,
"Adama, Alaa Muxu daxi singen yi findi
daŋɔxɔn na."
Koni Adama dɔnxɛ ra xina,‡ Yesu, na yi nii
rakisin fi yamaan ma. 46 En mi ariyanna
fatini ito singe sɔtɔma fɔ fati bɛndɛna, na
xanbi ra, en ariyanna fatin sɔtɔma nɛn
na yi. 47 Adama singe ra xina, Ala na
daxi bɔxɔni ito bɛndɛn nan na. Adaman
firindena, na kelixi ariyanna nin. 48 Naxan
daxi bɛndɛni ito yi, dunuŋa muxune na nan
maliga yi. Muxun naxan sa kelixi ariyanna
yi, ariyanna gbee muxune nun na nan ma-
liga. 49 En to bata maliga adama ra naxan
minixi bɛndɛni, en mɔn fama maligadeni
na kiini ariyanna gbee muxun na.
50 Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra
fa fala naxan daxi fati bɛndɛn nun wunla ra,
e mi nɔɛ Alaa Mangayaan sɔtɛ. Seen naxan
kunma, na mi luma habadan.
51 Ɛ tuli mati, n wundo feen nan falama.
En birin mi faxɛ, koni en birin maxɛtɛma
nɛn. 52 Amasɔtɔ xɔta dɔnxɛn na fe wax-
atin naxan yi, faxa muxune kelima nɛn, e
habadan nii rakisin sɔtɔ, en birin yi maxɛtɛ
mafurɛn benun yɛ magira. 53 Amasɔtɔ en
fati bɛndɛn naxan kalama, a fɛrɛ mi na
fɔ a xa maxɛtɛ fatin na naxan mi kalɛ.
A faxa daxin yi maxɛtɛ a faxataren na.
54 Nanara, en fatin naxan kalama, a na
maxɛtɛ fati kalataren na waxatin naxan yi,
a faxa daxin yi maxɛtɛ faxataren na. Na
na liga, Kitabuna falan bata kamali nayi, a
naxa, "Sayaan bata halagi nɔ sɔtɔn bun."
55 "Sayana, i ya nɔɔn minɛn yi?
Sayana, i faxa ti sɛnbɛn minɛn yi?"§
56 Sayaan faxa ti sɛnbɛn nan yulubin na,
yulubin fan sɛnbɛn nan sariyan na. 57 Koni
barikan xa bira Ala xa naxan nɔɔn fima en
ma a Muxu Sugandixin barakani en Marigi
Yesu.
58 Nanara, n nafan ngaxakedenne, ɛ sɔbɛ
so ki faŋi! Ɛ nama yimaxa. Ɛ lu walɛ
Marigin xa waxatin birin amasɔtɔ ɛ a kolon
fa fala ɛ wanla naxan kɛma Marigin xa, fe
fuu mi na ra mumɛ!

16

*Yiimalanna Yerusal*ɛn dɛnkɛlɛya mux-
une xa

1 Ɛ naxan sɛbɛxi yiimalanna fe yi lan
yama sariŋanxina fe ma Yerusalɛn taani,
en fa na ma. Ɛ liga alo n yamarin
naxan fi Galati yamanan dɛnkɛlɛya yamaan
malanne ma. 2 Xati yo xati, ɛ keden kedenna
birin xa gbetina nde ramara a danna ɛ
konne yi, lan ɛ fɛrɛn yatɛn ma, alogo ɛ nama
n faan mamɛ ɛ yii malan feen na. 3 N na
fa waxatin naxan yi, ɛ na muxun naxanye
sugandi, n ne rasigama nɛn kɛdina e yii, e
yi ɛ kiseene xali Yerusalɛn taani. 4 Koni xa a
lan n tan yɛtɛɛn xa siga, fɔ nxu birin xa siga
na yi.

*P*ɔli a wanle fe

5 N na dangu Masedoniya yamanani wax-
atin naxan yi, n sigama nɛn ɛ konni, bayo
n danguma nɛn na. 6 N waxati dando tima
nɛn ɛ konni, hanma xunbeli waxatin birin.
Nayi, ɛ yi n fanda n ma sigatini. 7 Amasɔtɔ
n mi waxi a xɔn ma, n xa ɛ to gbansan,
n dangu. N wama nɛn n xa waxatidi ti ɛ
konni, xa Marigin tin. 8 Koni n luma nɛn
Efɛsi taani han Se Xaba Singen Sali lɔxɔna.
9 Bayo dɛɛn bata rabi n xa n yi n ma wanla
kɛ, anu n yɛngɛ faane wuya.
10 Xa Timɔtɛ fa, ɛ a yisuxu alogo xamin
yo nama a suxu, amasɔtɔ a walima Marigin
nan xa alo n tan. 11 Nayi, muxu yo nama
a raŋaxu. Koni ɛ a fanda a sigatini bɔŋɛ
xunbenli, alogo a mɔn xa xɛtɛ n fɛma,
amasɔtɔ nxu nun dɛnkɛlɛya muxun bonne
a mamɛma be.
12 Ɛ naxan sɛbɛxi en ngaxakedenna
Apolosi a fe ra, en fa na ma. N bata a mafan
han alogo a xa siga ɛ konni e nun dɛnkɛlɛya

‡ 15:45: Adama singena fe toma Dunuŋa Fɔlɔn 2.7 kui. Adama dɔnxɛ ra xina, na findixi Yesu nan na. § 15:55: A mato Esayi 25.8 nun Hose 13.14 kui.

muxun bonne, koni a ɲɛnige ma fe mi yi
a ra a xa na liga singen. Xa a fɛrɛn sɔtɔ, a
sigama nɛn.

Yamari dɔnxɛne nun xɔntɔnne

13 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ lu dɛnkɛlɛyani. Ɛ
wɛkilɛ, ɛ sɛnbɛn sɔtɔ. 14 Ɛ feen birin liga
xanuntenyaan nin.

15 Ɛ a kolon a Esitefana nun a denbayaan
nan singe tubi Yesu ma Akaya yamanani,
e yi e yɛtɛ lu yama sariɲanxina wanla
ra. Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma, 16 ɛ
xuru na muxu sifane ma naxanye birin e
yixɔdɔxɔma wanli ito yi.

17 N bata sɛwa Esitefana fa feen na, e nun
Foritunatusi nun Axayikusu. Ɛ to mi yi be,
naxan yi dasaxi n ma e na so nɛn n yii ɛ
funfuni. 18 E bata n nii yifan n ma alo e ɛ nii
yifan ɛ ma kii naxan yi. Ɛ na muxu sifane
wali faɲi kolon.

19 Asi yamanan dɛnkɛlɛya yamane ɛ
xɔntɔn. Akila nun Pirisila nun dɛnkɛlɛya
yamaan naxanye e malanma e banxini,
ne ɛ xɔntɔnma Marigin xinli ki faɲi!
20 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye birin be, ne
ɛ xɔntɔnma. Ɛ bode xɔntɔn ngaxakedenya
xɔntɔn sunbuni.

21 N tan Pɔli nan xɔntɔn xuini itoe sɛbɛma
n yiin na.

22 Naxan mi Marigin xanuma, dangatɔɔn
nan na ra.

N naxa, “Nxu Marigina, fa xulɛn!” 23 En
Marigi Yesu a hinanna xa lu ɛ xɔn. 24 N
ma xanuntenyana ɛ birin xa Alaa Muxu
Sugandixin Yesu barakani.

Kɛdi Firindena Kɔrɛnti Kaane Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Firindena Kɔrɛnti Kaane Ma

Kɛdi firindeni ito xɔdɛxɛn nan yitama Pɔli nun Kɔrɛnti dɛnkɛlɛya muxune tagi. Muxuna ndee yi e yɛ, ne bata yi sikɛ Pɔli a xɛrayaan ma e yi a bɔtɛ raba. Na feen yi Pɔli xɔlɔ han! Koni hali na, a mɔn yi a xanuntenyaan yitama Kɔrɛnti kaane ra e nun a mɔn yi wama e lanna xɔn ma kii naxan yi. Nanara, a to e xili faɲine mɛ, a feene bata lan fɔlɔ, a yi sɛwa (sora 7.5-15).

Kɛdin fɔlɔna, a tan yɛtɛɛn mantɔrɔ ɲaxine nan yɛbama, a naxanye sɔtɔ Efɛsi yamanani (1.1-11), a fe xɔdɛxɛ gbɛtɛye fan yɛba naxanye dangu e nun Kɔrɛnti kaane tagi. A mɔn yi xɛrayaan wanla tɔnɔna fe fala, Marigi Yesu naxan xɛxi. Nayi, a yi a yɛba nanfera a yɛtɛ findi muxu a fe maxɔdɛxɛn na a kɛdi danguxin kui e nun a sɛwaxi kii naxan yi na fe ra bayo a bata a to fa fala na tɔnɔn bata lu e ma (sora 1.12 han sora 7.16).

A yi yiimalanna fe fala lan Yudaya yamanan dɛnkɛlɛya muxune fe ma (sora 8 han 9). A yi a fala Kɔrɛnti kaane xa a e xa kiin ti fonisireyani.

Kɛdin naɲanna fala ti kiin masaraxi ndedi (sora 10 han 13). Pɔli falan tima muxune ma naxanye a falama a Yesu a xɛra mi a tan na. Kɛdin naɲanxi xanuntenya falane nan ma (sora 13.11-13).

Kitabun yireni ito kui, Pɔli nɛma a xɛrayaan xun mafalama, a mɔn Xibaru Faɲin yɛtɛɛn xun mafalama. Xa a kataxi alogo a xɛrayaan sɛnbɛn xa kolon, a yi na ligama nɛn alogo muxune xa tin Yesu a fe Xibaru Faɲin na, Alaa Muxu Sugandixin yi kolon Marigin na.

Duban nun xɔntɔnne

1 N tan Pɔli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na Ala sagoni, n tan nan kɛdini ito sɛbɛma ɛ ma, nxu nun en ngaxakedenna Timɔte, siga dɛnkɛlɛya yamaan ma Kɔrɛnti taani e nun muxu sariɲanxine birin Akaya yamanani.
2 En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

*P*ɔli yi barikan bira Ala xa

3 En barikan bira en Marigi Yesu a Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa, en Fafe kininkininna kanna, Ala naxan muxune ralimaniyama. 4 A en nalimaniyama en ma tɔrɔne birin yi nɛn alogo en xa nɔ tɔrɔ muxune ralimaniyɛ na limaniyaan xɔn Ala naxan fixi en ma. 5 En nun Alaa Muxu Sugandixin tɔrɔma en bode xɔn kii naxan yi, en ma limaniyaan gboma ayi Alaa Muxu Sugandixin barakani na kii nin. 6 Xa nxu tɔrɔ, na findixi ɛ ralimaniya fɛrɛn nun ɛ rakisi fɛrɛn nan na. Xa nxu limaniyaan sɔtɔ, ɛ fan limaniyaan sɔtɔma nɛn, alogo ɛ xa sɛnbɛn sɔtɔ tɔrɔne bun, en na tɔrɔ en bode xɔn ma waxatin naxan yi. 7 Nxu mɔn laxi ɛ ra ki faɲi, bayo nxu a kolon fa fala en to tɔrɔma en bode xɔn, en limaniyaan sɔtɔma nɛn en bode xɔn.
8 Nba, ngaxakedenne, nxu tɔrɔn naxanye sɔtɔ Asi yamanani, nxu waxi ɛ rakolon feni ne ra. Goronna naxan sa nxu xun ma, na yi binya han! Nxu mi yi a nɔɛ! Nxu yigitɛgɛ nɛn, a nxu mi yi kisima sayaan ma. 9 Nxu yi nxu mirixi nun fa fala sayaan bata ragidi nxu ma. Koni na ligaxi nɛn alogo nxu nama la nxu yɛtɛ ra fɔ Ala naxan faxa muxune rakelima sayani. 10 A bata nxu xunba sayaan gbalon ma, a mɔn fama nxu xunbadeni nɛn. Nxu bata nxu yigi ti Ala ra yati fa fala a mɔn luma nxu xunbɛ, 11 ɛ nɛma nxu malima Ala maxandideni. Nayi, Ala hinanma nɛn nxu ra masɔtɔ muxu wuyaxi a Ala maxandin xɔn, nanara muxu wuyaxi fan mɔn nɔɛ nɛn barikan birɛ Ala xa nxɔ fe yi.

*P*ɔli yi a waxɔn feene maxɛtɛ

12 Nxɔ binyen ni ito ra: Nxu xaxinla sereyaan bama, nxu bata sigan ti dunuɲa yi Alaa sariɲanna nun tinxinni, a gbengbenna ɛ mabinni. Muxune fe kolonna mi yi a ra, koni Alaa hinanni. 13 Nxu mi sese sɛbɛma ɛ ma ɛ mi naxan xaranɲɛ, ɛ yi a kolon. A xɔnla n na ɛ xa a kolon a faɲin na, 14 alo ɛ to a kolonxi ndedi fa fala nxu findixi ɛ binyen nan na en Marigi Yesu fa waxatini alo ɛ fan findixi nxu gbeen na kii naxan yi.
15 N to laxi ito ra, n yi a miri, fa fala n xa siga ɛ tan nan fɛma singen alogo ɛ xa a tɔnɔn sɔtɔ sanɲa ma firin. 16 Amasɔtɔ n bata yi a miri, n xa dangu ɛ xɔntɔnɲɛ n nɛma sigɛ Masedoniya yi waxatin naxan yi. Na xanbi ra, n xɛtɛmatɔɔn mɔn yi dangu ɛ konni keli Masedoniya yi, ɛ yi n mali

siga feen na Yudaya yi. 17 N feni ito ragidi
waxatin naxan yi, n na ligaxi fuun nin
ba? Hanma, n ma feene ligɛ alo adamadiin
bonne ba? N yi "ɔn" e nun "ɛn-ɛn" falan
sanɲa yi kedenni? 18 Koni Ala to tinxin,
nxu falan naxan tixi ɛ xa, na mi findixi
wulen nun ɲɔndin na sanɲa ma kedenni.
19 Amasɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixina,
Alaa Dii Xɛmɛna, Silasi nun Timɔte nun n
tan yɛtɛɛn naxan ma fe kawandi ba ɛ tagi,
na falan mi findixi fala firinna ra, alo "ɔn"
e nun "ɛn-ɛn." Fala gbɛtɛ mi a tan yi, fɔ
"ɔn!" 20 Amasɔtɔ Ala bata en tuli sa feen
naxan birin na, ne kamalixi Yesu a falani ito
xɔn fa fala "ɔn." Nanara, nxu fan a falama
Yesu barakani fa fala, "amina," Ala binya
feni. 21 Amasɔtɔ Ala yɛtɛɛn nan nxu tan nun
ɛ tan sɛnbɛ soxi a Muxu Sugandixini. A
bata en masusan turen na en sugandi feen
na, 22 a yi a taxamasenna sa en ma, a a Nii
Sariŋanxin naso en bɔŋɛni a lu alo se singen
naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en
xa la fe famatɔne ra.
23 Ala nan n seren na, n bata n kɔlɔ n niini:
Xa n mi xɛtɛxi Kɔrɛnti yi na ligaxi nɛn alogo
n nama ɛ raxɔlɔ. 24 Fa fala nxu nɔɔn sɔtɔxi
ɛ dɛnkɛlɛyaan xun na, na mi a ra. Koni en
walima nɛn en bode xɔn ma ɛ sɛwana fe ra
amasɔtɔ ɛ sɛnbɛ soxi dɛnkɛlɛyani.

2

1 Nanara, n bata a ragidi fa fala n nama
xɛtɛ ɛ konni xɔlɔni. 2 Amasɔtɔ xa n na a
liga ɛ xɔlɔ, nde n tan nasɛwama ba ɛ tan
na, n naxanye raxɔlɔxi? 3 Nanara, n kɛdin
sɛbɛxi ɛ ma* fa fala n mi yi sigama ɛ konni,
alogo n nama na muxune raxɔlɔ naxanye
findɛ n sɛwa xunna ra. N yi laxi a ra, a n ma
sɛwan findɛ en birin ma sɛwan na. 4 N kɛdin
sɛbɛxi ɛ ma tɔrɔ gbeen nun bɔŋɛ rafɔrɔn
nun yɛɛgen nin. N mi yi waxi ɛ raxɔlɔ feni,
koni n yi ɛ rakolonma nɛn, a n na ɛ xanuxi
han!

Fe ɲaxi rabaan mafelu fena

5 Xa ɛ tan nde findi yamaan naxɔlɔ fɛrɛn
na, a mi n tan xan naxɔlɔxi, koni fɔ ɛ tan
yamaan birin, anu ɲɔndin naxan na, a nde
nan tun naxɔlɔxi. 6 Ɛ wuyaxi to bata a hakɛn
saran a ra, na bata a li. 7 Nba, iki, fɔ ɛ xa
na kanna mafelu nɛn, ɛ yi a ralimaniya,
alogo a bɔŋɛn nama fɔrɔ gbeen ti han a
yigitɛgɛ. 8 Nayi, n bata ɛ mafan, ɛ mɔn xa
ɛ xanuntenyaan yita a ra. 9 Bayo n na a
sɛbɛxi ɛ ma nɛn alogo n xa ɛ sɔnna kolon,
xa ɛ xuruxi feen birin yi. 10 Ɛ na muxun
naxan mafelu, n fan na mafeluma nɛn. N
tan na naxan mafelu, xa n bata na mafelu,
n na ligama ɛ tan nan ma fe ra Alaa Muxu
Sugandixin yɛɛ xɔri, 11 alogo Setana nama
en mayenden, bayo en na a waxɔn feene
kolon.
12 Nba, n siga Tirowasi taani Alaa Muxu
Sugandixina fe Xibaru Faŋin nalideni wax-
atin naxan yi, n yi a to fa fala Marigin bata
dɛɛn nabi n xa mɛnni. 13 Koni n xaxili mi yi
saxi, amasɔtɔ n mi ngaxakedenna Tito lixi
na. Nanara, n yi n ɲungu mɛn kaane ma, n
siga Masedoniya yi.

Yesu nan tima en yɛɛ ra

14 Koni Ala tantun, amasɔtɔ a Muxu
Sugandixina en nasoma a fangan bun ma
nɛn, a ti en yɛɛ ra siga yiren birin yi,
a kolonna yi xuya ayi en xɔn ma alo se
xiri faŋin naxan xuyama ayi. 15 Amasɔtɔ
en luxi nɛn alo wusulanna xirina Alaa
Muxu Sugandixin naxan ganma, a rali Ala
ma yamaan birin tagi, kisi muxune nun
kisitarene. 16 A findixi sayaan xirin nan na
muxuna ndee xa naxanye xalima sayani.
A findi nii rakisin xirin na ndee gbɛtɛye
xa naxanye xalima nii rakisini. Nde nɔɛ
wanli ito kɛ? 17 Anu, nxu tan mi luxi alo
muxun naxanye Alaa falan findima yulaya
seen na. Koni nxu tan falan tima Alaa
Muxu Sugandixin barakan nin fata Ala ra
nxu bɔŋɛ fixɛn na Ala yɛtagi.

3

Layiri nɛnɛn walikɛne

1 Nxu mɔn bata nxu yɛtɛ matɔxɔ fɔlɔ
ba? Hanma nxu makoon mɔn nxu dɛntɛgɛ
kɛdine ma ba naxanye nxu tɔnɔn falama ɛ
xa hanma ɛ naxanye sɛbɛma bonne ma nxɔ
fe yi alo muxuna ndee kii naxan yi? 2 Ɛ
tan yɛtɛɛn findixi nxu dɛntɛgɛ kɛdin nan
na, naxan sɛbɛxi nxu bɔŋɛne yi, muxune
birin nɔɛ naxan kolonɲɛ, e a xaran. 3 Ɛ bata
findi kɛdin na Alaa Muxu Sugandixin naxan
sɛbɛxi nxɔ wanla xɔn, naxan mi sɛbɛxi duba

* 2:3: A kɛdin naxan ma fe falama be, yanyina nde na mi ramaraxi muxune yii to.

igen na hanma gɛmɛ walaxan fari,* koni habadan Alaa Nii Sariŋanxin nan na sɛbɛxi fati walaxane ma ɛ bɔŋɛne yi.

4 Na yigin nan en yi Ala yɛtagi a Muxu Sugandixin barakani. 5 Anu, na mi na ra fa fala sɛnbɛna nxu ra nxu na wanla kɛ, koni nxu sɛnbɛn kelixi Ala nan yii. 6 A tan nan sɛnbɛn fixi nxu ma, a nxu xa layiri nɛnɛn wanla kɛ, naxan mi fataxi sariya sɛbɛxin na fɔ Alaa Nii Sariŋanxina. Amasɔtɔ sariya sɛbɛxin sayaan nan nafama, koni Alaa Nii Sariŋanxin nii rakisin nan fima.

7 Nba, sariyan naxan sayaan nafaxi, naxan yi kɛrɛndɛnxi gɛmɛ walaxan ma, xa na faxi binyeni han Musa yɛtagin yi mayilen a nɔrɔni, Isirayila kaane mi nɔ e yɛɛn tiyɛ a ra hali a yɛtagin nɔrɔn to yi sigama ɲanŋɛ, xa na fa na binyen sifani, 8 Alaa Nii Sariŋanxin wanla binyen mi gboma ayi dangu na ra ba? 9 Wanla naxan muxune yalagima, xa na findi binyen na, wanla naxan muxune ratinxinma Ala yɛɛ ra yi, na binyen gboma ayi nɛn han dangu na ra. 10 Naxan yi findixi binyen na nun, na mi fa a ra iki binye fisamantenni ito a fe ra. 11 Awa, nɔrɔn naxan yi ɲanma, xa na faxi binyena nde yi, nayi naxan luma habadan, na tan ma binyen danma minɛn?

12 Nanara, na yigin to en yii, en xaxili ragidixi han! 13 En tan mi ligaxi alo Musa, naxan yi dugin soma a yɛtagin xun na alogo Isirayila kaane nama a mayilenna to, naxan yi sigama ɲanŋɛ. 14 Koni e bɔŋɛn bata yi xɔdɔxɔ ayi. Bayo han to, e nɛma Layiri Fonna Kitabun xaranŋɛ, a luxi alo na dugin mɔn na yi, e mi a yɛɛ to. A munma ba singen, bayo a mi bɛ fɔ Alaa Muxu Sugandixini. 15 Hali to, e nɛma Musaa Kitabu yirene xaranŋɛ, dugin soxi e bɔŋɛn xun na. 16 Koni muxun na a yɛɛ rafindi Marigin ma, dugin bama nɛn na yi.† 17 Bayo Marigin nan Nii Sariŋanxin na. Marigina Nii Sariŋanxin dɛnaxan yi, xɔrɔyaan nan mɛnni. 18 En tan birin, Alaa binyen nan mayilenma en yɛtagine ma, anu en mi dugin soma en yɛtagin xun na. En luma maxɛtɛ a tan maligan nan na, en ma binyen yi siga gboɛ ayi, fata Marigin na, naxan findixi Alaa Nii Sariŋanxin na.

4

1 Nanara, wanli ito to en yi Alaa kininkininni, nxu mi tunnaxɔlɔma nxu ma. 2 Nxu bata nxu mɛ yagi fe luxunxine birin na, nxu mi fefe ligama yanfani, nxu mi Alaa falan maxɛtɛma. Koni nxu ɲɔndin nan mayitama, alogo muxune birin xa nxɔ lannayaan nakɔrɔsi e xaxinle yi Ala yɛtagi. 3 Nxu Yesu a fe Xibaru Faŋin naxan nalima, xa na mɔn luxunxi, a luxunxi muxune nan ma naxanye halagima. 4 Dunuŋani ito mangan Setana bata dɛnkɛlɛyatarene xaxinle yidimi alogo e nama Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faŋin nɔrɔn to dɛgɛ. Alaa Muxu Sugandixin nan Ala sawuran na. 5 Nxu mi nxu yɛtɛ a fe kawandi xan bama, fɔ nxu a falama Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan Marigin na, e nun nxu bata findi ɛ walikɛne nan na Yesu a fe ra. 6 Amasɔtɔ Ala naxan a falaxi, a naxa, "Kɛnɛnna xa mini dimini,"* na Ala nan a ligaxi kɛnɛnna yi lu en bɔŋɛni, alogo en xa Alaa binyen kɛnɛnna kolon, naxan a Muxu Sugandixin yɛtagin ma.

7 Koni en na nafulu kɛndɛn namaraxi bɛndɛ fɛŋɛne nan kui naxanye findixi en fati bɛndɛne ra, naxan a yitama a sɛnbɛ fisamantenni ito findixi Ala gbeen nan na, a mi kelixi en tan ma. 8 Nxu yigbɛtɛnxi kiin birin yi, koni nxu mi yilunburunxi! Nxu xaminxi koni nxu mi yigitɛgɛxi! 9 Nxu bɛsɛnxɔnyaxi, koni nxu mi rabɛŋinxi! Nxu rabiraxi koni nxu mi halagixi! 10 Nxu Yesu a sayaan tɔrɔn tongoma nxu fatini waxatin birin, alogo Yesu a dunuŋa yi gidin fan xa makɛnɛn nxu fatin xɔn. 11 Hali nxu to nxu nii ra, nxu sayaan dɛ waxatin birin Yesu a fe ra, alogo a dunuŋa yi gidin xa makɛnɛn nxu fati bɛndɛn xɔn. 12 Na bunna nɛɛn fa fala sayaan walima nxu tan yi koni nii rakisin nan walima ɛ tan yi.

13 A sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, "N dɛnkɛlɛyaxi, nanara n yi falan ti."† Nxu tan nan fan falan tima dɛnkɛlɛyani na xaxili kedenni amasɔtɔ nxu bata dɛnkɛlɛya. 14 Bayo

* 3:3: Nabi Musaa sariyan nan yi sɛbɛma walaxan fari. A mato Xɔrɔyaan 24.12 kui. Nabi Yeremi fan a fala nɛn fa fala sariya nɛnɛn na fa, na fa sɛbɛma muxune bɔŋɛni benun a xa sɛbɛ walaxan ma. A mato Yeremi 31.33 nun Esekiyɛli 11.19 nun 36.26-27 kui. † 3:16: A mato xɔrɔyaan 34.34 kui. * 4:6: Dunuŋa Fɔlɔn 1.3 † 4:13: Yaburin 116.10

nxu a kolon fa fala Ala naxan Marigi Yesu rakelixi sayani, na nan en fan nakelima sayani Yesu xɔn, a yi en birin malan en bode xɔn a yɛtagi. 15 Na birin ligama ɛ tan nan ma fe ra alogo Alaa hinanna xa siga warɛ, a yi muxu wuyaxi li, e barika biran yi gbo ayi, na yi findi Alaa binyen na.

En yigin saxi se totarene yi

16 Nanara, nxu mi tunnaxɔlɔma nxu ma. Hali nxu fati bɛndɛn to danguma, koni niin naxan nxu yi, na findima nɛn a nɛnɛn na lɔxɔ yo lɔxɔ. 17 Bayo, en tɔrɔdin naxan yi waxatidini ito bun ma dunuŋa yi, na mi gbo xa a sa habadan barayi gbeen ma, en naxan sɔtɔma e xɔn. 18 Nxu bata nxu yigin sa se totarene fari. Bayo seen naxanye toma, ne mi buma, koni seen naxanye mi toma, ne luma nɛn habadan!

5

1 Amasɔtɔ en na a kolon fa fala en niin fati bɛndɛn nin naxan luxi alo en dɔxɔ bubuna dunuŋa yi. Xa na kala, habadan banxina en yii naxan findixi ariyanna fatin na Ala wali xɔnna, muxune mi naxan nafalaxi. 2 Nba, iki en kutunma bubuni ito yi, en fati bɛndɛna, bayo en ma habadan dɔxɔden xɔnla en suxuma ki faɲi, alogo ariyanna fatin xa sa en ma alo dugina. 3 Bayo en na na dugin so en mi fa luma alo en nagenla na a ra. 4 Amasɔtɔ en nɛma bubuni ito kui, en kutunma, en tɔrɔxi. En mi waxi dugi fonna ba feni en ma, koni a xɔnla en na, ariyanna fatin xa sa en ma alo dugina, alogo seen naxan faxama, nii rakisin xa findi na raŋanna ra. 5 Ala en daxi na feen nan ma. A bata a Nii Sariŋanxin fi en ma, a lu alo se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa la fe famatɔne ra.

6 Nanara, en xaxili ragidixi waxatin birin. En mɔn a kolon fa fala fanni en na en konni fati bɛndɛni ito yi, en nun Marigin dɔxɔden tagi kuya. 7 Amasɔtɔ en sigan tima dɛnkɛlɛyaan nan xɔn ma, koni se toxin mi a ra. 8 Anu, en xaxili ragidixi. A rafanŋɛ en ma, en keli fati bɛndɛni ito yi, en sa dɔxɔ Marigin konni. 9 Naxan xunna kenla ra en xa, en yi Ala kɛnɛn, xa en lu en fati bɛndɛni hanma en faxa. 10 Amasɔtɔ a fɛrɛ mi na fɔ en birin xa ti kɛnɛnni Alaa Muxu Sugandixina kiti saden yɛtagi nɛn. Muxune birin e kɛwanle saranna sɔtɔma nɛn keden yɛɛn ma, a naxan nabaxi a dunuŋa yi gidini, a faŋina hanma a ŋaxina.

Ala nun muxune tagini tɔnna

11 Nxu to Marigin yɛɛragaxun kolon, nanara, nxu kataxi, nxu xa muxune sɔtɔ. Ala nxu kolon ki faŋi. N ma miriyani, ɛ fan nxu kolon ɛ xaxinli. 12 Nxu mi kataxi nxu mɔn xa nxu yɛtɛ matɔxɔ ɛ xa. Koni nxu fɛrɛn nan fima ɛ ma, ɛ yi ɛ kanba nxɔ fe yi, alogo ɛ xa nɔ na muxune yabɛ naxanye e kanbama e tofanni benun e xa e kanba e bɔŋɛ yi feene yi. 13 Xa xaxilitaren nan nxu tan na, na Ala nan ma. Koni xa xaxilimaan nan nxu ra, na ɛ tan nan xa. 14 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyaan nan nxu karahanma, nxu tan to laxi a ra fa fala a muxu keden peen nan faxaxi birin xa, nayi, birin bata faxa a tan yi. 15 A bata faxa muxun birin xa. Nanara, muxun naxanye e nii ra, ne mi fa e nii ra e yɛtɛ xa sɔnɔn, koni fɔ naxan faxaxi, a keli sayani e tan xa.

16 Nba, iki en mi fa muxu yo yatɛma adamadiyaan kiraan xɔn. Hali en to yi Alaa Muxu Sugandixin yatɛma na kiini nun, en mi fa na ligama. 17 Nayi, xa muxu yo Alaa Muxu Sugandixini, na kanna bata findi dali nɛnɛn na. A kɛŋa fonne bata dangu, a nɛnɛne bata fa! 18 Na birin kelixi Ala nan ma, naxan en nun a tan tagini tɔnxi a Muxu Sugandixin xɔn, a yi wanla so en yii a en fan xa a tan nun bonne tagini tɔn. 19 Bayo, Ala a yɛtɛɛn nun dunuŋa muxune tagini tɔnma a Muxu Sugandixin nan xɔn, a mi fa e sɔnna yatɛma. A mɔn bata na tagi tɔn fɛrɛn xibarun taxu nxu ra.

20 Nayi, Alaa Muxu Sugandixina xɛrane nan en na. Ala yɛtɛɛn nan muxune rawɛkilɛma en ma falan xɔn. En naxa, "Nxu bata ɛ mafan Alaa Muxu Sugandixin xinli, ɛ a lu ɛ nun Ala tagin xa yitɔn." 21 Naxan mi yulubi yo ligaxi, Ala en yulubin saxi na nan ma alogo Ala gbee tinxinna xa lu en yi Yesu barakani.

6

1 En to walima en bode xɔn, nxu bata ɛ mafan, ɛ Alaa hinanna naxan sɔtɔxi, ɛ nama na tongo fe fuun na. 2 Bayo a falaxi nɛn, a naxa,

"N bata i yabi n ma marafanna waxatini,
n yi i mali marakisi lɔxɔni."*

* 6:2: Esayi 49.8

A mato, Ala rafan waxatin ni i ra, marakisi
lɔxɔn ni i ra.
3 Nxu mi sese luyɛ naxan muxun birɛ
tantanni, alogo fɛ yo nama to nxɔ wanla
ra. 4 Koni nxu kataxi kiin birin yi nxu xa
findi Alaa walikɛ fɲine ra: tunnafan gbeen
nun tɔrɔn nun fe xɔdɛxɛne nun kɔntɔfinle
yi. 5 Xa e nxu bɔnbɔ, nxu nɛma kasoon na,
xa e yamaan nadin nxu ma, xa nxu wali
xɔdɛxɛne nun xixɔlitareyaan nun kamɛni.
6 Nxu kataxi sariɲanna nun fe kolonna
nun diɲan nun ɲɛnige fɲin nun Alaa Nii
Sariɲanxin nun xanuntenya kɛndɛni, 7 e
nun ɲɔndi falan nun Ala sɛnbɛni. Nxu
tinxinna rawali yɛngɛ so seen nun nxu
makantan seen na. 8 Nxu nɛɛn binyeni,
hanma yagini, nxu nɛɛn xili kalani hanma
xili fɲina, nxu tinxin hali nxu to yatɛxi
yanfantenne ra. 9 Nxu suxi alo muxun
naxanye mi kolonxi, anu nxu kolonxi ki
fɲi. Nxu yatɛxi alo nxu faxamatɔɔn nan
yi a ra nun, anu ɛ mato nxu ɲɛɲɛ mi a ra
iki ba? Nxu ɲaxankataxi, koni e munma
nxu faxa. 10 Nxu yatɛxi muxu sunuxine ra,
anu nxu sɛwaxi waxatin birin. Nxu suxi
alo yiigelitɔne koni nxu bata muxu wuyaxi
findi se kanne ra. Sese mi nxu yii, koni nxu
gbeen nan seen birin na.
11 Kɔrɛnti kaane, nxu bata falan ti ɛ xa
kɛnɛnni, nxu yi nxu kui feen birin fala ɛ xa.
12 Nxu mi nxɔ xanuntenyaan luxunxi ɛ ma,
koni ɛ tan bata ɛ gbeen luxun nxu ma. 13 N
bata falan ti ɛ xa alo n ma diine. A daxa, ɛ
fan xa ɛ kui feene yita nxu ra!

*D*ɛnkɛlɛyatarene nun dɛnkɛlɛya mux-
une nama malan

*K*ɔrɛnti Singen 10.14-22, Efɛsi 5.5-11,
Piyɛri Singen 2.9-12

14 Ɛ nun dɛnkɛlɛyatarene nama xun
xidi wudi kedenna tongo ɛ malan fe
kedenna ma. Amasɔtɔ tinxinyaan nun
tinxintareyaan lanɲɛ e bode ma feen
mundun yi? Kɛnɛnna nun dimin lanɲɛ e
bode ma ba? 15 Alaa Muxu Sugandixin nun
Setana nɔɛ lanɲɛ di? Dɛnkɛlɛya muxun
lanxi dɛnkɛlɛyataren ma kiin mundun yi?
16 Layirin mundun xidixi Ala Batu Banxin
nun suxurene tagi? Amasɔtɔ habadan Ala
Batu Banxin nan en na, alo Ala a falaxi kii
naxan yi, a naxa, "N luma nɛn e yɛ. N yi n
masiga ti e tagi, n findi e Ala ra. E yi findi n
ma yamaan na." 17 Nanara, Marigin naxa,
"Ɛ mini ne yɛ, ɛ ɛ masiga e ra. Ɛ nama din
se sariɲantare yo ra, nayi n tan ɛ rasuxuma
nɛn." 18 Marigina Sɛnbɛn Birin Kanna ito
nan falaxi, a naxa, "N findima nɛn ɛ fafe ra,
ɛ findi n ma dii xɛmɛne nun n ma dii tɛmɛne
ra."†

7

1 Bayo Ala to bata en tuli sa feni itoe birin
na, ngaxakedenne, en ba feen birin ma
naxan fati bɛndɛn nun niin xɔsima, en yi lu
en ma sariɲanna rakamalɛ Ala yɛɛragaxuni.

*P*ɔli a sɛwana

2 Ɛ bɔɲɛni tɔn nxu xa. Nxu mi tinx-
intareya ligaxi muxe ra, nxu mi e ratantan,
nxu mi e yii se kansun. 3 N mi ito falaxi ɛ
yalagi feen xan na, amasɔtɔ n bata yi a fala
a singeni, n naxa, "Ɛ fe nxu bɔɲɛni kii naxan
yi, en birin na a ra siimayaan nun sayani."
4 N laxi ɛ tan na kati! N na n kanbama ɛ tan
nin. Ɛ fe n nalimaniyama han n dɛfe. Hali
nxu to tɔrɔn birin yi, n ma sɛwan dan mi na!
5 Amasɔtɔ, nxu Masedoniya li waxatin
naxan yi, nxu mi matabu yo sɔtɔ. Nxu yi
tɔrɔxi kiin birin yi. Matandi tiine yi nxu
rabilinni, gaxun yi nxu yi. 6 Koni Ala naxan
muxu magodoxine ralimaniyama, na yi nxu
ralimaniya Tito a faan xɔn ma. 7 A fa feen
gbansanna xa mi yi a ra, fɔ a limaniyaan
naxan sɔtɔ ɛ xɔn. A yi a fala nxu xa, n xɔnla
ɛ suxu kii naxan yi, ɛ sunu, n ma fe kunfan
yi lu ɛ yi. Nanara, n ma sɛwan yi gbo ayi.
8 Hali n to ɛ raxɔlɔxi n ma falan xɔn kɛdin
kui,* n tan mi nimisaxi a sɛbɛn na. N
nimisa nɛn waxatidi, n to a kolon a na kɛdin
bata yi ɛ raxɔlɔ. 9 Koni iki, n sɛwaxi, ɛ to
nimisaxi na mi a ra, koni na nimisan to ɛ
fe raba kiine masaraxi. Ala nan na nimisan
nagidixi. Nanara, ɛ mi tɔrɔ yo sɔtɔxi nxu
yii. 10 Amasɔtɔ nimisan naxan kelixi Ala ma,
na a ligan nɛn muxune yi e xun xanbi so
e hakɛni, e kisi. Nanara, mɔnɛ yo mi na
yi. Koni nimisan naxan kelixi dunuŋa feene
yi, na raŋanma sayaan nan ma. 11 Nimisani
ito naxan kelixi Ala ma, ɛ na mato. A
bata ɛ findi sɔbɛ ralane ra. Ɛ kunfaxi ɛ
sɔntareyaan mayita feen na. Ɛ xɔlɔxi fe

† 6:18: A mato Saraxaraline 26.12 nun Esekiyɛli 37.27 nun Esayi 52.11 nun Yeremi 31.9 nun Esekiyɛli 20.34 nun Samuyɛli Firinden 7.14 nun Esayi 43.6 nun Hose 2.1 kui. * 7:8: Yanyina nde Pɔli kɛdina nde sɛbɛxi e ma naxan mi luxi en yii to.

ɲaxin ma, ɛ bɔɲɛn bata te, fe faɲin xɔnla bata ɛ suxu ken! Ɛ fe ɲaxi rabane hakɛne saranma e ra. Na bata a yita fa fala fɛ yo mi ɛ ra fefe yi.

12 Xa n na kɛdin sɛbɛxi, n mi a sɛbɛxi fe kalane xan ma fe ra hanma e muxun naxanye tɔrɔxi. Koni alogo ɛ sɔbɛ soxi nxu xa kii naxan yi, na xa mini kɛnɛnni ɛ yɛtɛɛn xa Ala yɛtagi. 13 Ne nan birin nxu ralimaniyaxi.

E nun mɔn, ba nxu ralimaniya feen na, ɛ Tito rasɛwaxi kii naxan yi, nxu sɛwaxi na fan na han! Bayo ɛ birin bata a nii yifan a ma. 14 N bata yi ɛ matɔxɔ Tito xa nun. Ɛ mi n nayagixi. Bayo nxu bata ɲɔndin fala ɛ xa waxatin birin, nxu ɛ matɔxɔn naxan tixi Tito xa, na fan bata findi ɲɔndin na. 15 A marafanna luma gboɛ ayi ɛ tan ma fe yi, a na rabira a ma ɛ birin xuruxi feen birin yi kii naxan yi, e nun ɛ a rasɛnɛxi kii naxan yi binye gbeeni han ɛ xuruxurun. 16 N sɛwaxi bayo n laxi ɛ ra feen birin yi.

8

Yii malanna Yerusalɛn dɛnkɛlɛya muxune xa

1 Ngaxakedenne, Alaa hinanna walima Masedoniya dɛnkɛlɛya muxune tagi kii naxan yi, nxu waxi a xɔn ɛ xa na kolon. 2 Hali e to yi tɔrɔya ɲaxini, e sɛwa gbeen sa nɛn e yiigelitɔya xɔdɛxɛn fari, e yi kiin ti fonisireya gbeeni. 3 N na e seren bama fa fala e kiin tixi nɛn alo e fanga bɛrɛna, a mɔn yi dangu na ra e ɲɛnige faɲini. 4 E nxu mafan nɛn kati, a e xa na binyen sɔtɔ, e fan yi yama sariɲanxin mali Yerusalɛn taani. 5 E dangu nɛn nxu gbee miriyaan na. E yi e yɛtɛ fi Marigin ma singen. Na xanbi ra, e yi e yɛtɛ fi nxu fan ma Ala sagoni. 6 Nayi, Tito naxan hinan wanli ito fɔlɔxi ɛ konni, nxu bata na mafan, a xa sa a rakamali ɛ tagi. 7 Koni ɛ to ɛ sɛnbɛ soma feen birin yi, dɛnkɛlɛyaan nun falan nun fe kolonna nun wɛkilɛn nun xanuntenyaan na nxu xa, nayi ɛ sɛnbɛ so hinanna fan yi.

8 N mi yamarin sama ɛ ma, koni n nɛma bonne wanla a fe falɛ, n fɛrɛn fima ɛ ma nɛn alogo ɛ xa ɛ xanuntenyaan mayita. 9 Amasɔtɔ ɛ en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna kolon. Se kanna nan yi a ra, koni a yi a yɛtɛ findi yiigelitɔɔn na ɛ fe ra, alogo ɛ xa findi se kanne ra a yiigelitɔyaan xɔn.

10 Nayi, n nan n ma miriyaan nan yitama ɛ ra feni ito yi: ɛ tan nan singeye ɛ yii malan yala, ba na ra mɔn, ɛ tan nan singe a ɲɛnigexi. 11 Awa, ɛ na wanla raɲan alogo ɛ lanxi ɲɛnige faɲin naxan ma a fɔlɔni, ɛ xa na rakamali na kiini, fata ɛ fɛrɛne ra. 12 Amasɔtɔ xa ɛ ɲɛnigen fan, Ala ɛ kiseen yatɛma nɛn ɛ yii seene xasabin ma, seen naxan mi ɛ yii, na mi a ra.

13 Nxu mi waxi a xɔn ma, nxu xa goronna ba bonne xun ma, a dɔxɔ ɛ tan xun ma, koni nxu waxi nɛn birin xa yɛ lan. 14 Koni bayo se wuyaxi ɛ yii waxatini ito yi, a lan nɛn, ɛ xa ne mali naxanye mako ɛ yii seene ma iki. Nayi, ɛ yii seene na dasa waxatin naxan yi, e fan ɛ malima nɛn e yii seene ra alogo ɛ birin yi yɛ lan. 15 A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, "Naxanye a gbegbe matongo, ne mi a gboxi ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma."*

Tito nun a lanfane

16 Nxu barikan birama Ala xa, amasɔtɔ a bata a liga Tito xa a sɔbɛ so ɛ xa alo n tan. 17 Nxu naxan maxɔdinxi Tito ra, a bata tin na ma, a mɔn bata a sɔbɛ so, a yi a ɲɛnige a xa siga ɛ fɛma. 18 Nxu e nun nxu ngaxakedenna nde rasigama ɛ ma, dɛnkɛlɛya yamane birin naxan matɔxɔma a wanla fe ra Yesu a fe Xibaru Faɲin nali feen na. 19 Naxan mɔn dangu na ra, dɛnkɛlɛya yamaan birin bata a tan sugandi, a xa siga nxu matideni, nxu nɛma kiseni itoe xalɛ waxatin naxan yi, naxanye goron saxi nxu xun ma Marigin yɛtɛɛn binya feen na e nun nxu ɲɛnige faɲin seren na.

20 Nxu a ligama nxu yeren ma alogo muxe nama nxu mafala nxu kise gbeeni itoe masuxu kiina fe ra. 21 Naxan daxa Marigin yɛtagi e nun muxune yɛtagi, nxu katama na nan ligadeyi.

22 Nxu naxan sama na muxu firinne fari, nxu nxu ngaxakedenna nde rasigama e matideni. Nxu bata a mato sanɲa ma wuyaxi, nxu yi a kolon, a sɔbɛ soxi waxatin birin. A mɔn bata na sɔbɛɛn yita iki a to laxi ɛ ra han! 23 Tito tan, na findixi n xɔyin nun n walikɛ boden nan na. Nxu ngaxakedenna naxanye rasigaxi, dɛnkɛlɛya yamana xɛrane nan ne ra Alaa Muxu Sugandixina

* 8:15: xɔrɔyaan 16.18

binyena fe ra. [24] Nanara, ɛ xa xanuntenyaan
yita e ra alogo dɛnkɛlɛya yamane xa nxu
kanba xunna kolon ɛ yi, e yi a to.

9

*D*ɛnkɛlɛya muxune mali fena

[1] Ɛ maliin naxan nabama lan yama
sariŋanxin ma, a tɔnɔ mi na n xa kɛdin
sɛbɛ ɛ ma lan na ma. [2] Bayo, n na a kolon
fa fala ɛ ɲɛnigen fan. N luma ɛ matɔxɛ
Masedoniya kaane xa, n naxa, "Xabu yala,
Akaya kaane yitɔnxi mali ti feen na." Ɛ
bata muxu wuyaxi rakunfa ɛ sɔbɛ soon xɔn.
[3] Nayi, n na ngaxakedenna ndee rasigama
ɛ ma alogo nxu ɛ matɔxɔxi kii naxan yi,
na nama findi fe fuun na. Koni a xa a li ɛ
yitɔnxi alo n na a falaxi kii naxan yi. [4] Xa
Masedoniya kaana nde fa n fɔxɔ ra ɛ fɛma,
e yi a li ɛ mi yitɔnxi, nxu yi yagima nɛn
nayi nxu to laxi ɛ ra, koni katarabi ɛ tan
nan ma. [5] Nanara, n bata a miri, fa fala, a
lan n xa ngaxakedenna ndee mafan, e siga
ɛ fɛma n yɛɛ ra, ɛ yi na fonisireya kiseni tɔn,
ɛ bata yi nxu tuli sa naxan na alogo a xa fi
fonisireyani benun a xa findi karahanna ra.

[6] Ɛ xaxili lu ito xɔn ma. Naxan na sansina
ndedi woli, na ndedi nan xabama. Koni
naxan na sansi gbeen woli, na a gbegbe
xabama nɛn. [7] Birin xa Ala ki alo a bata a
ragidi a bɔŋɛni kii naxan yi. A nama findi
mɔnɛn na hanma karahanna. Amasɔtɔ
naxan kiin tima sɛwani, na kanna rafan Ala
ma. [8] Ala nɔɛ ɛ kiyɛ nɛn a hinan dɛfexini al-
ogo a xa ɛ makone fan feen birin yi waxatin
birin, nde mɔn yi lu ɛ yii wali faŋine birin
kɛdeni. [9] A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
"A bata tɔrɔ muxune ki fonisireyani.
A tinxinyaan luma nɛn habadan!"*
[10] Nba, Ala naxan sansiin fima xɛɛ biin ma e
nun donsena, na sansiin fima ɛ ma nɛn, a
a rawuya ayi, a yi ɛ tinxinyaan wali xɔnne
ragbo ayi. [11] Ɛ findima nɛn se kanne ra kiin
birin yi, alogo ɛ xa lu fonisireyani waxatin
birin. Nayi, muxu wuyaxi barikan birama
nɛn Ala xa, nxu na ɛ kiseene xali e xɔn.
[12] Amasɔtɔ ɛ wanla naxan nabama ito ra, na
mi yama sariŋanxin makone xan gbansan
fanma, koni a mɔn wali faŋi kolonna rayiri-
wama Ala xa. [13] Muxu wuyaxi Ala binyama
nɛn ɛ wanli ito tɔnɔn xɔn, ɛ to yamari suxun
saxi ɛ tubi feen fari Alaa Muxu Sugandixina
fe Xibaru Faŋini. E mɔn Ala binyama nɛn
ɛ fonisireyana fe ra ɛ to e kima ɛ seene
yi e nun muxun bonne. [14] Nanara, e Ala
maxandɛ ɛ xa xanuntenyani Alaa hinan
gbeena fe ra a naxan nagidixi ɛ ma. [15] En
barikan bira Ala xa a kisena fe ra naxan
ɲɔxɔn mi na.

10

*P*ɔli yi a wanla xun mayɛngɛ

[1] N tan Pɔli, n bata ɛ mafan Alaa Muxu
Sugandixina limaniyaan nun diŋani, hali
ndee to a falama a n falan tima ɛ yɛɛ xɔri
yɛtɛ magodon nin, koni a n na keli ɛ fɛma, n
ɲaxu ɛ ra. [2] N bata ɛ mafan, n na fa ɛ fɛma, ɛ
nama n karahan a n xa ɲaxu ɛ ra sɔbɛɛn na,
amasɔtɔ n laxi a ra, n susuɛ nɛn na ligɛ ndee
ra yati, naxanye e mirixi a nxu nxɔ dunuŋa
yi gidin ligama adamadiyaan kiraan nan
xɔn. [3] Amasɔtɔ, nxu dunuŋa yi gidin lig-
ama adamadiyaan nin, koni nxu mi yɛngɛn
soma adamadiyaan kiraan xɔn. [4] Bayo nxɔ
yɛngɛ so seene mi luxi alo adamadiine
gbeene: Alaa yɛngɛ so se sɛnbɛmane nan
e ra, naxanye nɔɛ yire makantanxine kalɛ.
Nxu wule miriyane kalama ne nan na, [5] e
nun wason naxan birin kelima Alaa kolonna
xili ma. Nxu yi xaxinle birin yɛɛ rafindi
Ala ma alogo e xa xuru a Muxu Sugandixin
ma. [6] Ɛ na Alaa fala suxun nakamali waxatin
naxan yi, nxu tinma nɛn fala suxutarene
hakɛne saranŋɛ e ra.

[7] Ɛ feene fanna nan tun toma. Xa muxuna
ndee bata la a yɛtɛ ra fa fala a Alaa Muxu
Sugandixini, a mɔn xa a miri ito ma: a Alaa
Muxu Sugandixin nan gbee en fan na alo
a tan. [8] Marigin nɔɔn soxi n yii ɛ sɛnbɛ so
feen nan na, ɛ kala feen mi a ra. Hali n nan
n yɛtɛ matɔxɔma na ra ɲaxi ra, n mi yagixi
na feen na. [9] N mi waxi a xɔn ma, a xa liga
alo n na ɛ magaxuma n ma kɛdine ra nɛn.
[10] Bayo, ndee a falama, e naxa, "Pɔli a kɛdine
xɔdɔxɔ, e sɛnbɛn gbo, koni xa a yɛtɛna en
fɛma, sɛnbɛ mi a ra, sese mi a falan na." [11] Na
kanna xa a miri nɛn fa fala nxu kii naxan yi
nxu nɛma kɛdin sɛbɛ, nxu kɛwanle luma na
kii nin nxu nɛma ɛ yɛ.

[12] Muxuna ndee na yi naxanye e yɛtɛ
matɔxɔma, anu nxu mi susuɛ nxu yɛtɛ sɛ
ne ma hanma nxu nun ne yi yatɛ nxu bode
xɔn. E na misaala tongo e yɛtɛ ma, e yi
e yɛtɛ sa e yɛtɛ ma, xaxilitaren nan ne ra.
[13] Koni nxu tan mi nxu yɛtɛ matɔxɛ ɲaxi

* 9:9: Yaburin 112.9

ra. Ala bata wanla naxan so nxu yii, nxu
mi nxu yɛtɛ matɔxɔma dangu na ra, naxan
a ligama nxu fa han ɛ fɛma. 14 Bayo nxɔ
yɛtɛ matɔxɔn mi danguxi nxu danna ra,
alo nxu yi naxan ligama nun xa nxu mi
yi fa ɛ konni, anu nxu singe nan faxi han
ɛ fɛma Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru
Faŋin nalideni. 15 Nxu mi nxu yɛtɛ matɔxɛ
bonne wanla fe ra, nxu a radangu ayi. Koni
nxu laxi a ra fa fala ɛ dɛnkɛlɛyaan gboma ayi
nɛn, nxu yi nɔ wali kɛndɛ gbɛtɛ rakamalɛ
ɛ tagi hali nxu mi dangu nxu danne ra*
16 bayo taan naxanye ɛ konna xanbi ra, nxu
nɔɛ Yesu a fe Xibaru Faŋin naliyɛ nɛn ne
ma, benun nxu xa nxu yɛtɛ matɔxɔ bonne
wanli naxan kɛxi muxu gbɛtɛne walideni.
17 Koni, a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, "Xa
naxan a yɛtɛ matɔxɔma, a xa a yɛtɛ matɔxɔ
Marigina fe ra."† 18 Amasɔtɔ muxun naxan a
yɛtɛ matɔxɔma, Ala mi na rasuxɛ fɔ Marigin
na naxan matɔxɔ.

11

*P*ɔli nun wule xɛrane

1 Ɛ diŋɛ ba, xa n fatɔyana ndedi fala ɛ
xa? Koni ɛ diŋaxi xɛ! 2 Bayo xɔxɔlɔnyaan
nan n yi ɛ fe ra, xɔxɔlɔnyaan naxan kelixi
Ala ma. Amasɔtɔ a luxi alo n na ɛ masuxi
futun nin xɛmɛ keden peen xa, Alaa Muxu
Sugandixina, alogo n xa ɛ yita a ra alo
sungutun nasɔlɔnxina. 3 Koni alo saŋina
Nmahawa mayenden kii naxan yi, n gaxuxi
nɛn ɛ fan miriyane nama ɛ yifu ɛ yi ɛ masiga
ɛ lannaya kɛndɛn nun ɛ sariŋanna ra Alaa
Muxu Sugandixin xa. 4 Bayo xa muxuna nde
fa Yesu gbɛtɛ a fe kawandi ba ɛ xa, nxu mi
naxan ma fe kawandin ba, hanma xa ɛ nii
gbɛtɛ sɔtɔ ɛ mi naxan sɔtɔ nxu ra, hanma xa
ɛ Xibaru Faŋi gbɛtɛ mɛ, ɛ mi naxan nasuxu
a singeni, ɛ tinma nɛn na birin ma ki faŋi!
5 Koni muxuni itoe naxanye e yɛtɛ yatɛma
xɛra fisamantenne ra, n mi laxi a ra xa ne
dangu n tan na kii yo yi. 6 Yanyina nde, n mi
fatan falan na, koni n fe kolon. Bayo nxu
bata na rafixa ɛ xa kiin birin yi.

7 N na Alaa fe Xibaru Faŋin nali ɛ ma
waxatin naxan yi, n mi sese rasuxu ɛ ra, n yi
n yɛtɛ magodo alogo n xa ɛ tan yite, n hakɛn
nan ligaxi ɛ ra nayi ba? 8 N seen nasuxu nɛn
dɛnkɛlɛya yama gbɛtɛye ra, e yi n saranna
fi, alogo n xa wali ɛ xa. 9 N yi ɛ fɛma
waxatin naxan yi, n hayu ramaan yi lu, koni
n mi muxu yo tɔrɔ, bayo dɛnkɛlɛya muxun
naxanye keli Masedoniya yi, ne n makone
fan nɛn. N mi tin n xa findi goronna ra ɛ xun
ma, n mɔn n yɛtɛ suxuma nɛn na ma. 10 N
bata n kɔlɔ Alaa Muxu Sugandixina ɲɔndini
naxan n yi, muxu yo mi n kumɛ binyeni ito
yi Akaya yamanani. 11 N na falaxi nanfera?
N to mi ɛ xanuxi ba? Ala a kolon, a n na ɛ
xanuxi!

12 N naxan ligama, n mɔn na ligama nɛn
alogo nxu mafala xunna nama taran na
naxanye a ligɛ na muxune yi e yɛtɛ matɔxɔ
a nxu nun ne birin lan. 13 Ne findixi wule
xɛrane nun mafu tiine nan na, naxanye e
yɛtɛ findixi Alaa Muxu Sugandixina xɛrane
maligan na. 14 Nba, kabanako fe mi na
ra, bayo hali Setana nɔɛ a yɛtɛ findɛ nɛn
kɛnɛnna malekan maligan na. 15 Nayi, na mi
findɛ tɛrɛna fe ra xa Setanaa walikɛne fan e
yɛtɛ findi tinxinyaan walikɛne maligan na.
Ne raŋanna lanma nɛn e kɛwanle saranna
ma.

*P*ɔli a tɔrɔna xɛrayani

16 N mɔn xa a fala, muxu yo nama n yatɛ
xaxilitaren na. Hanma xa ɛ a mirixi na
kiini, ɛ tin n xa findi xaxilitaren maligan
na alogo n fan xa n yɛtɛ matɔxɔ ndedi.
17 N falan naxan tima iki, n mi na falama
Marigina kiraan xɔn, koni n na a falama
xaxilitareyaan nin. 18 Bayo muxu wuyaxi to
e yɛtɛ matɔxɔma adamadiyaan kiraan xɔn,
nanara, n fan n yɛtɛ matɔxɔma nɛn. 19 Ɛ
tan to findixi xaxilimane ra, ɛ mafura diŋɛ
xaxilitarene bun ba? 20 Ɛ tinxi e xa ɛ findi
konyine ra, e yi ɛ rawali, e yi ɛ yii seene
kansun, e yi e yɛtɛ yite ɛ ma, e yi ɛ yɛtagi
garin! 21 N xa a fala ɛ xa, yagin nan na ra,
koni nxu mi susuɛ na ligɛ.

Nayi, muxu gbɛtɛ nɔɛ a yɛtɛ matɔxɛ
dɛnaxan yi, n xa falan ti alo xaxilitarena,
n fan susuɛ nɛn n yɛtɛ matɔxɛ mɛnni.
22 Heburun nan e ra ba? A tan nan n fan
na. Isirayila kaan nan e ra ba? A tan nan n
fan na. Iburahima bɔnsɔnna nan e ra ba? A
tan nan n fan na. 23 Alaa Muxu Sugandixina
walikɛɛn nan e ra ba? N falan tima alo
xaxilitaren yɛtɛna, koni n dangu e tan na!
N bata tɔrɔ walideni dangu e tan na pon!
N bata sa kasoon na dangu e tan na pon!
Muxune yi n bulan dangu e tan na, n yi

* 10:15: A mato Romi 15.17-21 kui. † 10:17: A mato Kɔrɛnti Singen 1.31 kui.

lu sayaan dɛ waxati wuyaxi. [24] Yahudiyane
yi n bulan dɔxɔɲa ma suulun bosaan yɛ
tonge saxan e nun solomanaanin.* [25] Romi
kaane yi n mabɔnbɔ gbelemɛne ra dɔxɔɲa
ma saxan. E n magɔlɔn n faxa feen na
sanɲa ma keden. Kunkin yi kala n na fɔxɔ
igen tagi dɔxɔɲa ma saxan, n lu fufani
yanyi keden kɔɛ keden, na waxatina nde
yi. [26] N yi sigatini waxati wuyaxi gbalon
dɛ, baane nun mafu tiine nun n kon kaa
Yahudiyane nun siya gbɛtɛne gbalone. N
yi taan nun burunna nun fɔxɔ igene nun
wule dɛnkɛlɛya muxune gbalone dɛ. [27] N
tɔrɔ nɛn waliden nun waxati xɔdɛxɛne yi,
n lu xii xɔlitareyani waxati wuyaxi, n lu
kamɛn nun min xɔnla ra. Donseen mumɛɛn
yi dasa n ma waxati wuyaxi, n lu xunbenla
ra marabɛnni. [28] Naxan saxi na birin fari,
n goronna naxan tongoma lɔxɔ yo lɔxɔ, n
kɔntɔfilixi dɛnkɛlɛya yamane birin na. [29] Xa
muxuna nde sɛnbɛn xurun, n fan sɛnbɛn
xurunma nɛn. Xa muxuna nde bira yulu-
bini, na n bɔɲɛn ganma nɛn.

[30] Xa n yi daxa nun n xa n yɛtɛ matɔxɔ,
n yi n yɛtɛ matɔxɔma n ma sɛnbɛtareyaan
nan na. [31] En Marigi Yesu Fafe Ala a kolon
fa fala n mi wulen falama. Tantunna xa fi
a ma habadan! [32] N yi Damasi taani waxatin
naxan yi, Yamana Kanna naxan Manga Are-
tasi bun ma, na yi muxune ti taan so dɛɛn na
n suxu xinla ma. [33] Koni muxune yi n dɔxɔ
sagan kui, e yi n nagodo taan nabilin yinna
xanbi ra, n nan n futuxulu a yii na kii nin.†

12

*P*ɔli fe toon naxan ti alo xiyena

[1] A daxa n xa lu n yɛtɛ matɔxɛ, hali tɔnɔ
yo mi a yi. Koni fe toon naxanye tixi alo
xiyena, e nun Marigin bata feen naxanye
makɛnɛn, n xa ne fan fala. [2] N muxuna nde*
kolon naxan Alaa Muxu Sugandixini. Na
rate nɛn han kore xɔnna saxandena. Na ɲɛɛ
fu nun naaninna ni i ra. A gbengbenna, n
mi a kolon xa a fatin nan te kore, hanma
xa a fe toon nan ti alo xiyena. Ala nan na
kolon. [3] N na a kolon xɛmɛni ito te nɛn, koni
xa a fatin nan te, hanma xa a fe toon nan
ti alo xiyena, n mi na tan kolon. Ala nan
na kolon. [4] A tongo nɛn a rate ariyanna yi.
A yi falane mɛ naxanye mi nɔɛ falɛ, e nun
muxu yo mi nɔɛ xɛtɛ naxanye ma. [5] N na
muxu sifan matɔxɔma nɛn, koni n tan, n mi
n yɛtɛ matɔxɛ fɔ n ma sɛnbɛtareyani. [6] Xa
n yi waxi n yɛtɛ matɔxɔ feni nun, n mi yi
findin xaxilitaren na nun, bayo n yi ɲɔndin
nan falama. Koni n na n yɛtɛ suxuma alogo
muxu yo nama n yatɛ dangu n kɛwanle ra ɛ
naxanye toxi e nun ɛ naxanye fe mɛxi.

[7] Na ma, Ala tɔrɔ fena nde ragidi nɛn
n ma alo ɲanla na lu fati bɛndɛni, naxan
yi findixi Setana xɛrana nde ra. Na yi n
ɲaxankata alogo n nama lugo wason na,
n to fe makɛnɛnxi gbeeni itoe toxi. [8] N
bata Marigin maxandi sanɲa ma saxan
alogo a xa na tɔrɔ feen ba n ma. [9] A
yi n yabi, a naxa, "N ma hinanna bata
i wasa. N sɛnbɛn nakamalima muxuna
sɛnbɛtareyaan nin." Nayi, n mafura n
yɛtɛ matɔxɛ n ma sɛnbɛtareyani, alogo
Alaa Muxu Sugandixin sɛnbɛn xa lu n xɔn
ma. [10] N na n yɛtɛ kɛnɛnxi sɛnbɛtareyaan
nun konbine nun fe xɔdɛxɛne nun
bɛsɛnxɔnyaan nun kɔntɔfinle yi Alaa Muxu
Sugandixina fe ra. Amasɔtɔ xa n sɛnbɛn
ɲan waxatin naxan yi, n sɛnbɛn sɔtɔma na
waxatin nin.

*P*ɔli a xaminna

[11] N falan tima alo xaxilitarena, koni ɛ n
karahanxi nɛn. Ɛ tan yi lan nun ɛ yi n xun
mafala, bayo naxanye e yɛtɛ yatɛma xɛra
fisamantenne ra, ne mi dangu n na sese yi,
hali se mi n na. [12] Taxamasenna naxanye a
yitaxi a xɛraan nan n tan na, nxu bata ne
liga ɛ tagi tunnafanni, e findi taxamasenne
nun kabanako feene nun fe magaxuxine ra.
[13] Nxu dɛnkɛlɛya yamaan bonne rafisaxi ɛ xa
kiin mundun yi? Fɔ n goronna to mi luxi ɛ
xun ma tun. Ɛ mi diɲɛ na hakɛn ma ba?

[14] N yitɔnna saxanden ni ito ra siga feen
na ɛ konni. N goronna mɔn mi luma ɛ xun
ma. Amasɔtɔ n mi ɛ yii seene xan fɔxɔ
ra, koni fɔ ɛ yɛtɛna. Na ma, diine xa mi
gbetin malanma e sɔtɔ muxune xa, koni
denbaya kanne nan gbetin malanma e diine
xa. [15] Nayi, a findɛ sɛwan nan na, n yi n yii
seene birin fi, n yi n yɛtɛ fi ɛ niine fe ra.
Xa n na n ma xanuntenyaan fari sa ɛ xa, ɛ
xanuntenyaan xurunɲɛ ayi n tan xa ba?

[16] A xa lu na ki. N mi findixi goron na
ɛ xun ma. Koni muxune a falama, a n to

* 11:24: A mato Sariyane 25.3 kui. † 11:33: A mato Xɛrane 9.23-25 kui. * 12:2: Muxuni ito findixi Pɔli yɛtɛɛn na. A mato Kɔrɛnti Firinden 12.7 kui.

findixi yanfantenna ra, n na ɛ suxi kɔtɛn
nan na. [17] N xɛraan naxanye rasiga ɛ ma,
n na ɛ rawali nɛn na nde xɔn ba? [18] N Tito
mafan nɛn alogo a xa siga ɛ konni, n yi
dɛnkɛlɛya muxuna nde† rasiga a fɔxɔ ra.
Tito ɛ rawali nɛn ba? Nxu birin kui fe keden
kɛɲa keden xa mi yi a ra nxu sigati kiini
ba? [19] Yanyina nde, ɛ mirixi fa fala a to mi
na ra a nxu kataxi nxu xun mayɛngɛ feen
nan na ɛ fɛma. Ɛn-ɛn. Nxu falan tima Ala
nan yɛɛ xɔri a Muxu Sugandixin barakani.
N xanuntenne, nxu na birin ligama ɛ yɛɛ
rasiga feen nan ma. [20] N gaxuxi nɛn, n na
fa waxatin naxan yi, n na ɛ liyɛ kii naxan
yi, na mi rafanɲɛ n ma, e nun ɛ fan n
liyɛ kii naxan yi, na mi rafanɲɛ ɛ ma. N
gaxuxi nɛn lantareyaan nun xɔxɔlɔnyaan
nun bɔɲɛ teen nun yɛtɛ yigboon nun fala
ɲaxin nun muxu mafalan nun wason nun
fe yibasanna nama lu ɛ tagi. [21] N gaxuxi nɛn
a n na fa, n ma Ala nama n nayagi ɛ fe yi, n
yi wuga muxu wuyaxi a fe ra naxanye bata
yi yulubin liga koni han to e mi e xun xanbi
soxi e fe xɔsixine nun e yanga suxun nun e
haramu feene yi, e yi naxanye ligama.

13

Maxadi dɔnxɛn nun xɔntɔnne

[1] A saxanden ni i ra n fama ɛ konni. A
sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, “Feen birin mak-
itima sereya firin hanma saxan fala xuiin
nan xɔn.”* [2] N bata yi ɛ rakolon n faan
firindeni ɛ fɛma. N to mi ɛ fɛma iki, n
mɔn xa a fala na muxune xa naxanye bata
yi yulubin liga a fɔlɔni e nun bonne birin,
n naxa, n na fa ɛ fɛma sɔnɔn, n mi ɛ xun
mafalama ɛ yulubine fe ra, [3] bayo ɛ waxi
a xɔn n xa sereyane yita ɛ ra fa fala n na
Alaa Muxu Sugandixina falane nan tima. A
tan mi ɛ masuxɛ sɛnbɛtareyani, bayo sɛnbɛ
kanna nan a tan na ɛ tagi. [4] Amasɔtɔ a
gbangban nɛn wudin ma a sɛnbɛtareyani,
koni a luxi a nii ra Ala sɛnbɛn barakan nin.
Nxu fan bata findi sɛnbɛtarene ra a tan yi,
koni nxu nii rakisin sɔtɔma ɛ tan ma fe ra,
alo a tan kii naxan yi, Ala sɛnbɛn barakani.

[5] Ɛ ɛ yɛtɛ rakɔrɔsi, alogo ɛ xa a kolon xa ɛ
dɛnkɛlɛyaxi. Ɛ ɛ yɛtɛ fɛsɛfɛsɛ. Ɛ mi a kolon
ba fa fala a Yesu Alaa Muxu Sugandixina ɛ
yi? Fɔ xa a li de, ɛ bata fula fɛsɛfɛsɛn na. [6] N
laxi a ra, ɛ a kolonma nɛn a nxu mi fulaxi
fɛsɛfɛsɛni. [7] Nxu Ala maxandima a ɛ nama fe
ɲaxi yo liga. Nxu mi waxi na xɔn ma alogo
yamaan xa a kolon a nxu bata nɔɔn sɔtɔ
fɛsɛfɛsɛni, koni alogo ɛ xa fe faɲin liga, hali
a luxi alo nxu fa fulama fɛsɛfɛsɛni. [8] Bayo
nxu mi nɔɛ sese ligɛ Alaa ɲɔndin xili ma,
koni nxu nɔɛ walɛ a xa nɛn. [9] Nxu sɛwama
nɛn xa sɛnbɛ mi nxu ra, ɛ tan sɛnbɛn yi gbo
ayi. Na ma, nxu Ala maxandima nɛn a ɛ xa
kamali. [10] Nanara, n feni itoe sɛbɛma ɛ ma,
n to mi ɛ fɛma, alogo n na fa ɛ fɛma, n nama
ɛ suxu a xɔdɛxɛn na n ma sɛnbɛmayani,
Marigin sɛnbɛn naxan soxi n yii ɛ rawɛkilɛ
feen na benun a xa ɛ halagi.

[11] Awa, ngaxakedenne, Ala xa sɛwan fi ɛ
ma. Ɛ kata ɛ xa dɛfe, ɛ yi ɛ bode ralimaniya,
ɛ lu xaxili kedenna nun bɔɲɛ xunbenli.
Nayi, xanuntenyaan kanna nun bɔɲɛ xun-
benla kanna Ala luma nɛn ɛ xɔn.

[12] Ɛ bode xɔntɔn ngaxakedenya xɔntɔn
sunbuni. Yama sariɲanxin birin ɛ
xɔntɔnma.

[13] Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixina
hinanna nun Alaa xanuntenyaan nun Alaa
Nii Sariɲanxin lanna xa lu ɛ birin xɔn.

† 12:18: Pɔli bata yi dɛnkɛlɛya muxuni ito a fe fala Kɔrɛnti Firinden 8.22 kui. * 13:1: A mato Sariyane 19.15 kui.

Galati Kaane

Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Galati Kaane Ma

Galati kaana nde Yesu a fe Xibaru Faɲin sətə nɛn Xɛra Pəli a xɛraya sigatiin firinden nun a saxanden xən (Xɛrane 16.6 e nun 18.23). Ne yi e malan, e findi dɛnkɛlɛya yamaan na. Mɛn kaane mi yi Yahudiyane ra fə siya gbɛtɛ. Koni Yahudiya dɛnkɛlɛya muxuna ndee yi siga Galati kaane fɛma Pəli xanbi. Ne yi Galati kaane xaranma wulen nan ma fa fala dɛnkɛlɛya muxun birin lan e xa Yahudiyane sariyan suxu, a gbengbenna e yi banxulan alogo e xa kamali dɛnkɛlɛyani. Ba Yahudiyane ra, mɛn kaane namunne mi yi darixi gaan tiin na. Nayi, Galati kaane sese mi yi banxulanxi. Na yi gbaxi Yahudiyane dɛnkɛlɛya muxune ra naxanye yi wama siyane birin xa liga alo e tan alogo e xa kamali dinani bayo Yahudiyan nan yi Yesu ra. Pəli tan naxa, a na mi lan Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin ma. Amasətə na yi Galati dɛnkɛlɛya muxune findima konyine nan na dinan kiraan xən. Pəli naxa, a sariya suxun mi muxu yo nii rakisɛ fə Ala hinanna e na dɛnkɛlɛya Yesu ma. Waxatina nde, Pəli yi Efɛsi taani, a e xibaru mɛ waxatin naxan yi. A yi a mɛ a Galati kaane tinma a yaxune kawandin na. Na ma, a yi xanuntenya kɛdini ito sɛbɛ e ma alogo e xa Alaa fe famu.

Pəli yi Kitabun yireni ito sɛbɛ dəxə saxan alogo a xa a ngaxakedenne xili "Xibaru Faɲi" keden peen ɲəndin ma. Na yire saxanne ni i ra:

A singena, a yi a yɛtɛna feene yɛba, a fələ a yɛtɛna tubi kiin ma Yesu ma. A yi a yɛba e nun Yerusalɛn dɛnkɛlɛya muxune lan feen naxan ma fa fala dɛnkɛlɛya muxun naxanye mi findixi Yahudiyane ra, ne mi luma Yahudiyane sariyan bun. A mən yi a fala e nun Piyɛri a feene fataxi kii naxan yi lan na feen ma. Pəli a xɛrayaan sɛnbɛn nan xun mayɛngɛma, a naxa, a Ala nan a findixi xɛraan na naxan mi fata adamadi yo ra, hali Yesu xɛra boden naxanye dəxi Yerusalɛn taani. Na bunna nɛɛn, Galati kaane mi lan e xa e tuli mati muxu gbɛtɛ yo ra naxan Pəli matandima hali e keli Yerusalɛn taani (sora 1 han sora 2).

A firindena, Pəli yi falan ti fata Layiri Fonna Kitabun na, a naxa, a muxun mi kisima Yahudiyane sariya suxun xan xən, koni fə a xa dɛnkɛlɛya Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan ma (sora 3 han sora 4).

A raɲanni, a naxa, a Galati kaane lan e xa lu xərəyani Alaa Nii Sariɲanxin yamarin bun amasətə Alaa Nii Sariɲanxi kɛwali faɲin birin nasoma nɛn muxuni, katarabi xanuntenyaan ma (sora 5 han sora 6).

Yamaan laxi sariya suxun nan na dinani. E e mirixi a ma fa fala, e sariya suxun na dangu e yulubi ligan na, na e rasoma ariyanna nin. Anu, Kitabun yireni ito naxa, a muxun mi nɔɛ tinxinɲɛ Ala yɛɛ ra yi sariya suxun xən. I na Ala sariya keden kala, i bata findi yulubi tongon na. Xa na yulubi mi ba i ma, Ala mi tinma i yi so ariyanna yi. Fə yulubin xa ba muxun ma singen, a fa so ariyanna kui. Yesu nan findixi na muxun na naxan adamadiine yulubine bama e ma. Naxan na dɛnkɛlɛya Yesu ma, na bata kisin sətə. Na kui, dɛnkɛlɛyaan nan en nakisima. Sariya suxun mi a ra.

[1] N tan Pəli, Alaa Muxu Sugandixina xɛrana, n bata kɛdini ito sɛbɛ Galati dɛnkɛlɛya muxune ma. Adama mi n xɛxi fə Yesu nun Fafe Ala naxan a rakelixi sayani. [2] N tan nun ngaxakedenna naxanye birin be, nxu Galati dɛnkɛlɛya yamaan xəntənma:

[3] En Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu xa hinanna nun bəɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

[4] Yesu nan a yɛtɛ fixi en yulubine fe ra, a yi en xunba waxati ɲaxini ito yi alo en Fafe Ala waxi a xən ma kii naxan yi. [5] En xa binyen fi a ma habadan han habadan! Amina.

Xibaru Faɲi gbɛtɛ yo mi na yi

[6] N bata kabɛ ɛ ma amasətə ɛ bata ɛ xun xanbi so Ala yi mafurɛn naxan ɛ xilixi a Muxu Sugandixina hinanna xən. Ɛ yi xibaru gbɛtɛ suxu. [7] Koni Xibaru Faɲi gbɛtɛ yo mi na yi mumɛ! Muxune nan tun ɛ tərəma, e waxi Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin maxɛtɛ feni. [8] Koni hali nxu tan hanma malekana nde yi fa sa keli ariyanna yi, a xibaru gbɛtɛ kawandin ba ɛ xa, nxu tan mi naxan baxi ɛ xa, Ala xa na kanna halagi habadan! [9] Nxu bata yi a fala. Iki, n mən xa a fala ɛ xa. Xa muxu yo xibaru

gbɛtɛ kawandin bama ɛ xa, ba Yesu a Fe
Xibaru Faɲin na, ɛ naxan singe suxi, Ala xa
na kanna halagi habadan!
10 Iki n yamaan nan mafanma ba? Hanma
Ala? N katama n xa rafan adamadiine nan
ma ba? Xa n mɔn yi katama n xa yamaan
nan kɛnɛn nun, nayi n mi findɛ Alaa Muxu
Sugandixina walikɛɛn na!

*P*ɔli a xɛrayana

11 Ngaxakedenne, n xa a fala ɛ xa, n Yesu
a fe Xibaru Faɲin naxan nalixi ɛ ma, a mi
fataxi adamadiine ra. 12 N mi a sɔtɔxi muxu
yo ra. Muxu yo mi n xaranxi a ma. Yesu
Alaa Muxu Sugandixin nan a makɛnɛnxi n
xa.*
13 Amasɔtɔ ɛ bata n kɛwanle fe mɛ, n
naxan naba n yi Yahudiya dinani wax-
atin naxan yi. N bata dɛnkɛlɛya yamaan
ɲaxankata han a radangu ayi. N yi a kalama
nɛn. 14 N yi danguma nɛn n lanfa wuyaxi
ra Yahudiya dinani n siyaan muxune yɛ.
Dinan muxu gbee nan yi n tan na n benbane
namunne xɔn.
15 Koni xabu n bari waxatin naxan yi, Ala
yi n sugandi, a n xili a hinanni. Bayo a a
kɛnɛn nɛn 16 a xa a Dii Xɛmɛn makɛnɛn n
xa, alogo n xa a fe Xibaru Faɲin nali siya
gbɛtɛne ma. Nayi, n mi sigaxi adamadi
yo fɛma, a xa n kawandi. 17 N mi sigaxi
Yerusalɛn taani ne fɛma naxanye singe yi
xɛrane ra. Koni n siga nɛn Arabu yamanani
mafurɛn! N mɔn yi xɛtɛ Damasi yi. 18 Ɲɛɛ
saxan dangu xanbini, n yi siga Yerusalɛn
taani alogo nxu nun Piyɛri xa nxu bode
kolon, n xii fu nun suulun ti a fɛma. 19 N mi
xɛra gbɛtɛ to na yi fɔ Marigi Yesu xunyɛn
Yaki. 20 N naxan sɛbɛxi, Ala nan seren na,
ɲɔndin na a ra.
21 Na xanbi ra, n yi siga Siriya yi e nun
Silisi yi, 22 koni muxe mi yi n kolon Yudaya
dɛnkɛlɛya yamane yɛ naxanye Alaa Muxu
Sugandixin xɔn. 23 E ito nan gbansan mɛ:
"Xɛmɛn naxan yi en ɲaxankatama a fɔlɔni,
na nan fa dɛnkɛlɛyaan kirana fe kawandin
bama iki, a yi naxan kalama." 24 Nanara, e yi
Ala tantun n tan ma fe ra.

2

*P*ɔli nun xɛraan bonne

1 Ɲɛɛ fu nun naanin dangu xanbini, n tan
nun Baranabasi yi siga Yerusalɛn taani. N
Tito fan xali. 2 N siga nɛn bayo Ala bata a
makɛnɛn n xa. N darixi Yesu a fe Xibaru
Faɲin naliyɛ siya gbɛtɛne ma kii naxan yi,
n yi na yɛba e muxu gbeene xa wundoni,
alogo n ma wanle birin nama lu fufafu!
3 Koni hali Tito Girɛki kaan naxan yi n fɛma,
e mi a karahan a banxulan feen ma. 4 Koni
nafigina ndee yi basanxi nxu ra alogo e xa
nxɔ feene rakɔrɔsi, e yi nxɔ xɔrɔyani gbɛ
Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan fixi nxu
ma, e yi nxu findi konyin na. 5 Nxu mi tin e
xa hali ndedi, alogo nxu xa Yesu a fe Xibaru
Faɲin ɲɔndin mara ɛ xa.
6 Naxanye yi luxi alo e muxu gbeene, e
yi findixi naxan yo ra, n ma kolon, bayo
Ala mi muxune rafisama e bode xa. Na
muxu gbeene mi sese saxi n ma xaranna
fari. 7 A makuya na ra! E a toxi nɛn a
Ala bata Yesu a fe Xibaru Faɲin kawandi
baan wanla taxu n tan na siya gbɛtɛne
xa alo a bata a taxu Piyɛri ra kii naxan
yi Yahudiyane xa. 8 Amasɔtɔ naxan Piyɛri
findixi xɛraan na Yahudiyane xa, na nan n
fan xɛxi siya gbɛtɛne ma. 9 Yaki nun Piyɛri
nun Yoni, naxanye yi luxi alo e yɛɛratine, e
to Alaa maragidin kolon a naxan fixi n ma,
e yi n tan nun Baranabasi yisuxu ngaxake-
denyani alogo nxu xa wali siya gbɛtɛne tagi,
e tan yi wali Yahudiyane tagi. 10 E yi nxu
mafan, a nxu xa nxu xaxili lu yiigelitɔne
xɔn ma. N fan yi n sɔbɛ soxi na nan ma.

*P*ɔli yi Piyɛri sɔnna fe fala a xa

11 Piyɛri fa Antiyɔki yi waxatin naxan yi, n
yi a matandi amasɔtɔ a yi tantanxi. 12 Benun
muxuna ndee xa fa keli Yaki fɛma, Piyɛri yi
a dɛgema siya gbɛtɛ dɛnkɛlɛya muxune nan
xɔn ma nun. Koni ne to fa, a yi keli e fɛma, a
a makuya e ra amasɔtɔ a gaxuxi Yahudiyane
yɛɛ ra naxanye yi waxi siya gbɛtɛne banx-
ulan feni. 13 Yahudiya dɛnkɛlɛya muxun
bonne fan yi so a tantanni. Hali Baranabasi
fan yi so a yi. 14 N to a to a e mi sigan
tima Yesu a fe Xibaru Faɲin ɲɔndin kira
tinxinxin xɔn ma, n yi a fala Piyɛri xa e birin
yɛɛ xɔri, n naxa, "Yahudiyan nan i tan na
koni i ya kɛwanle ligaxi alo siya gbɛtɛne, e
mi luxi alo Yahudiyane! Nayi, i siya gbɛtɛne
karahanma di, a e xa Yahudiyane namunne
suxu?"
15 En tan naxan barixi Yahudiyayani, siya
gbɛtɛ mi en tan na, naxan findixi yulubi

* 1:12: A mato xɛrane 9.3-6 kui.

kanne ra. [16] En na a kolon a muxun mi
tinxinma ayi Ala yɛɛ ra yi sariya suxun
xan xɔn ma, fɔ a na dɛnkɛlɛya Yesu Alaa
Muxu Sugandixin ma. Nanara, en bata
la Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra alogo
en xa tinxin dɛnkɛlɛyaan xɔn Alaa Muxu
Sugandixin ma. Sariya suxun mi a ra bayo
adamadi yo mi nɔɛ tinxinɲɛ sariya suxun
xɔn.* [17] Koni en na kata en xa tinxin Alaa
Muxu Sugandixin barakani, xa a li yulubi
kanna nan en fan na, nanara ba fa fala
Alaa Muxu Sugandixin walima yulubi nan
xa nayi? Ɛn-ɛn de! [18] N bata n mɛ sariyan
naxanye ra, xa n mɔn tin ne ma, na bunna
nɛɛn, n bata findi sariya kalan na. [19] N luxi
nɛn alo n bata faxa sariyan bun, n mi fa
sariyan bun sɔnɔn. Nanara, Ala nan gbee
n ma dunuɲa yi gidin na. N bata gbangban
wudin ma Alaa Muxu Sugandixin xɔn ma,
[20] nanara, n tan mi fa n nii ra sɔnɔn koni
Alaa Muxu Sugandixin niin nan fa n yi.
N dunuɲa yi gidin naxan nabama n fati
bɛndɛni sɔnɔn, n na rabama dɛnkɛlɛyaan
nin Alaa Dii Xɛmɛni, naxan bata n xanu,
a faxa n ma fe ra. [21] N mi n mɛma Alaa
hinanna ra. Amasɔtɔ xa muxun yi tinx-
inma sariyan nan xɔn ma nun, Alaa Muxu
Sugandixin bata faxa nayi fufafu!

3

Sariya suxun nun dɛnkɛlɛyana

[1] Ee! Galati kaa xaxilitarene! Nde ɛ
tirinxi? Ɛ tan bata yi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin faxa feni gbɛ wudin ma ki fɲi!
[2] Ɛ xa maxɔdin keden yabi n xa: Ɛ Alaa Niin
sɔtɔxi sariya suxun nan xɔn ma ba hanma
dɛnkɛlɛyaan xɔn ma ɛ naxan ma fe mɛxi?
[3] Ɛ bata yi a fɔlɔ Alaa Niin barakani, koni iki
ɛ xaxilitareyaan bata radangu ayi, han ɛ fa
waxi a xɔn ɛ xa a rɲan ɛ yɛtɛ sɛnbɛn na iki
ba? [4] Ɛ tɔrɔxi nɛn fufafu ba? Fufafu mi yi
a ra ba? [5] Ala a Nii Sariɲanxin fima ɛ ma, a
kabanako feene ligama ɛ tagi sariya suxun
nan xɔn ma ba, hanma dɛnkɛlɛyaan xɔn ma
ba, ɛ naxan ma fe mɛxi?
[6] A luxi nɛn alo naxan sɛbɛxi: "Iburahima
yi dɛnkɛlɛya Ala ma, Ala fan yi na yatɛ tinx-
inna ra a xa."* [7] Ɛ xa a kolon fa fala muxun
naxanye dɛnkɛlɛyaxi, Iburahima bɔnsɔnna
muxune nan ne ra. [8] Kitabun bata yi a
fala nun, a Ala siya gbɛtɛne ratinxinma nɛn
a yɛtɛ yɛɛ ra yi dɛnkɛlɛyaan barakani, a
yi Yesu a fe Xibaru Fɲin nali Iburahima
ma benun a waxatin xa a li, a naxa,
"Dunuɲa siyane birin duban sɔtɔma nɛn i
tan barakani."† [9] Naxanye dɛnkɛlɛyaxi, ne
duban sɔtɔma nɛn alo dɛnkɛlɛya muxuna
Iburahima.

[10] Naxanye xaxili tixi sariya suxun na,
dangan ne xa. Amasɔtɔ a sɛbɛxi, "Feen nax-
anye birin sɛbɛxi Sariya Kitabuni, naxan
mi ne suxuma, Ala xa na kanna danga."‡
[11] Nba, a bata yigbɛ feu, fa fala muxu
yo mi tinxinɲɛ Ala yɛɛ ra yi sariyan xɔn
ma. Amasɔtɔ Kitabun naxa, "Naxan na
tinxin dɛnkɛlɛyaan xɔn, na nii rakisin
sɔtɔma nɛn."§ [12] Koni sariyan mi minixi
dɛnkɛlɛyani, bayo a mɔn naxa, "Naxan na
itoe suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn
e xɔn."*

[13] Alaa Muxu Sugandixin findixi danga
muxun nan na en tan ma fe ra, a en xunba
sariyan dangan bun ma, bayo a sɛbɛxi,
"Naxan yo na singan wudin ma, dangan na
kanna xa."† [14] A na liga nɛn en xa alogo
Ala duban naxan nagidixi Iburahima ma,
siya gbɛtɛne fan xa na sɔtɔ Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani. En mɔn yi Alaa Niin
sɔtɔ dɛnkɛlɛyaan xɔn ma, a en tuli saxi
naxan na.

Ala en tuli saxi naxan na

[15] Ngaxakedenne, n xa misaala yita ɛ ra
fata dunuɲa yi gidin na. Awa, xa muxu
firinna lan fena nde ma, e layirin xidi, muxu
yo mi na layirin kalɛ hanma a nde sa a fari.
[16] Na ma, Ala bata Iburahima tuli sa e nun
a yixɛtɛna. Kitabun mi a falaxi fa fala "a
yixɛtɛne," naxan yi findima muxu wuyaxi
ra. Koni a naxa, "i yixɛtɛna,"‡ na bunna
nɛɛn muxu kedenna na a ra, Alaa Muxu
Sugandixina. [17] N naxan ma, na ni ito ra:
Ala bata yi layirin naxan xidi ken, Musaa
sariyan mi na kalɛ naxan falaxi ɲɛɛ kɛmɛ
naanin ɲɛɛ tonge saxan dangu xanbini. Na
mi Alaa tuli saan kalama. [18] Amasɔtɔ xa
Alaa kɛɛn fima sariyan nan xɔn ma, a mi

* 2:16: A mato Yaburin 143.2 nun Romi 3.20 nun 3.23 kui. * 3:6: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 15.6 kui. † 3:8: Dunuɲa Fɔlɔn 12.3 ‡ 3:10: Sariyane 27.26 § 3:11: Xabakuki 2.4 * 3:12: A mato Saraxaraline 18.5 nun Romi Kaane 10.5 kui. † 3:13: Sariyane 21.23 ‡ 3:16: Dunuɲa Fɔlɔn 12.7

findixi tuli saan na na yi. Koni Ala hinan
nɛn Iburahima ra, a a tuli sa.
19 Sariyan fa fixi nanfera nayi? A fixi
hakɛne nan ma fe ra han Iburahima yixɛtɛn
fa waxatin yi a li, Ala en tuli sa naxan na.
Sariyan fixi malekane nan xɔn muxuna nde
sabun na.§ 20 Sabu wuyaxi na yi, koni Ala
keden peen na a ra!

Sariyan bunna

21 Awa, sariyan saxi Alaa tuli saan nan
xili ma ba? Ɛn-ɛn de! Bayo xa sariyan
yi fixi nun naxan yi nɔɛ nii rakisin fiyɛ,
nayi yamaan yi tinxinma ayi nɛn Ala yɛɛ
ra yi sariyan xɔn. 22 Koni Kitabun naxa,
a dunuŋa birin yulubin sɛnbɛn bun ma.
Nanara, naxanye dɛnkɛlɛyaxi, ne xa Alaa
tuli saan sɔtɔ Yesu a tɔgɔndiyaan barakani,
Alaa Muxu Sugandixina.
23 Koni benun dɛnkɛlɛyani ito xa fa wax-
atin naxan yi, sariyan yi en birin maraxi
nɛn alo kaso ra saane han dɛnkɛlɛyaan yi
lankɛnɛmaya. 24 Nanara, sariyan findixi en
xuru seen nan na, a en xali Alaa Muxu
Sugandixin ma alogo en xa tinxin Ala yɛɛ ra
yi dɛnkɛlɛyaan xɔn ma. 25 Koni dɛnkɛlɛyaan
bata fa. Nanara, en mi fa na sariyan bun ma
sɔnɔn naxan yi findixi en xuru seen na.
26 Amasɔtɔ ɛ birin bata findi Alaa diine ra
dɛnkɛlɛyaan xɔn ma Alaa Muxu Sugandixin
Yesu yi. 27 Amasɔtɔ ɛ bata rafu igeni ɛ
tubi xinla ma Alaa Muxu Sugandixin ma.
Nayi, Alaa Muxu Sugandixina muxuyaan
bata ragodo ɛ ma alo domana. 28 Nanara,
tagi raba mi fa Girɛkine nun Yahudiyane
tagi. Tagi raba mi fa konyine nun xɔrɔne
tagi. Tagi raba mi fa xɛmɛn nun ɲaxanla
tagi, ɛ birin bata findi kedenna ra Alaa
Muxu Sugandixin Yesu yi. 29 Xa Alaa Muxu
Sugandixin gbeen nan ɛ tan na, ɛ bata findi
Iburahima bɔnsɔnna ra e nun a kɛɛ tongone
alo Ala a tuli saxi kii naxan yi.

4

1 Koni n na ito nan falama: Fanni kɛɛ
tongon mɔn dii ɲɔrɛyani, a mi fisa konyin
xa hali seen birin kanna to a ra. 2 E diin
taxuma a kantan muxune ra naxanye a
feene yɛbama a xa han na waxatin yi a li a
fafe naxan saxi. 3 Na kiini, benun en xa kɔxɔ
dɛnkɛlɛyani, en fan yi konyiyani dunuŋa
gele ma feene yi. 4 Koni a fa waxatin to a
li, Ala yi a Dii Xɛmɛn nafa. Ɲaxanla yi a
bari. A barixi sariyan nan bun ma, 5 alogo
a xa ne xɔrɔya naxanye sariyan bun ma, a
en xa findi Alaa diine ra.
6 Bayo ɛ bata findi a diine ra, Ala bata a
Dii Xɛmɛna Nii Sariŋanxin nagodo, a so en
bɔŋɛni. Na Nii Sariŋanxin nan Ala xilima en
bɔŋɛni, a naxa, “Baba! N fafe!” 7 Nayi, konyi
mi fa i tan na fɔ a diina. Xa i bata findi a diin
na, Ala mɔn i findima kɛɛ tongon na nɛn.

Pɔli a xaminna Galati kaane fe ra

8 A fɔlɔni ɛ mi yi Ala kolon nun, ɛ yi batu
seene nan ma konyiya yi. Ala mi yi ne ra
mumɛ! 9 Koni iki, ɛ Ala kolon. Ala fan ɛ
kolon. Nanfera ɛ birama dunuŋa gele ma
feene fɔxɔ ra sɔnɔn, naxanye sɛnbɛ mi na?
Ɛ waxi a xɔn ma nɛn ba, ɛ mɔn xa findi ne
konyine ra? 10 Ɛ sali lɔxɔne binyama, e nun
kikene nun waxatine nun ɲɛɛne! 11 N gaxuxi
xa n mi tɔrɔxi ɛ fe ra fuu!
12 Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma, ɛ xa lu
alo n tan. Bayo n tan luxi nɛn alo ɛ tan. Ɛ mi
tinxintareya yo dɔxi n na. 13 Ɛ a kolon fa fala
n ma furen nan a ligaxi, n Yesu a fe Xibaru
Faŋin kawandin ba ɛ xa a fɔlɔni. 14 Koni hali
n ma furen to ɛ tɔrɔxi, ɛ mi n naŋaxuxi, ɛ
mi ɛ mɛxi n na. Koni ɛ n yisuxi alo Alaa
malekan nan yi n na nun, alo Alaa Muxu
Sugandixin Yesu yɛtɛna. 15 Ɛ yi sɛwaxi nun
kati! Nanfe ligaxi? N sereyaan bama ɛ fe ra,
xa ɛ yi nɔɛ a ligɛ nun, ɛ yi ɛ yɛɛne bama nɛn
nun, ɛ yi e so n yii! 16 Koni iki, n mi findixi ɛ
yaxun na ɲɔndi falan xɔn ba?
17 Muxuni itoe kunfaxi ɛ xɔn, koni fe faŋi
mi a ra! E kataxi ɛ ba feen nan na nxu fɛma
alogo ɛ fan xa kunfa e xɔn. 18 Kunfan fan, xa
ɛ fe faŋin nan fɔxɔ ra, e nun xa ɛ luyɛ a fari
waxatin birin. Hali n yɛ xɔnna mi a ra. 19 N
ma diine, n mɔn tɔrɔni ɛ fe ra alo ɲaxanla
kuiin na a ramaxa a ma, han Alaa Muxu
Sugandixina muxuyaan yi sabati ɛ bɔŋɛni.
20 Koni a yi rafanma n ma nun, iki n lu ɛ fɛma,
alogo n xa n fala ti kiin maxɛtɛ. Ɛ fe n yifuxi
kati!

Hagara nun Saran ma fe misaala

21 Ɛ xa a fala n xa, ɛ tan naxanye waxi
a xɔn ma ɛ xa lu sariyan bun ma, ɛ mi
na sariyan kolon ba? 22 Bayo a sɛbɛxi a
Iburahima dii xɛmɛ firin sɔtɔ nɛn. A keden

§ 3:19: Yahudiyane namunne kui, e laxi a ra fa fala Musa Alaa sariyane sɔtɔxi malekane nan xɔn. * 4:22: A mato Dunuŋa Fɔlɔn 16.15 nun 21.2 kui.

sɔtɔ konyi gilɛn ma, a bonna sɔtɔ xɔrɔn
gilɛn ma.*
23 A naxan sɔtɔ konyi gilɛn xɔn ma, na
sɔtɔxi nɛn alo adaman birin sɔtɔma kii
naxan yi. Koni a diin naxan sɔtɔxi xɔrɔ
ɲaxanla xɔn ma, Ala nan a tuli sa na tan
na.† 24 Feni itoe luxi nɛn alo misaala.
Layiri firinna misaala nan ɲaxalan firinni
itoe ra. Kedenna kelixi Sinayi Geyaan nan
fari, naxan diine barima konyiyani. Hagara
nan na ra. 25 Sinayi Geyaan naxan Arabu
yamanani, na misaala nan Hagara ra. E
nun Yerusalɛn taan naxan na yi iki, ne
keden. Bayo, Yerusalɛn nun mɛn kaane
birin konyiyaan nin.‡ 26 Koni Yerusalɛn taan
naxan kore, xɔrɔn nan na ra. En nga nan na
ra. 27 Bayo Kitabun naxa,
"Gbantana, i xa sɛwa,
i tan naxan mi dii barixi!
Ɲaxan, i sɔnxɔ sɛwani,
naxan mi diin sɔtɔ xɔlɛn kolon.
Bayo ɲaxalan nabeɲinxina diine wuyama
ayi nɛn
dangu xɛmɛ taa ra dɔxɔn gbeene ra."§
28 Nba, ngaxakedenne, ɛ fan bata sa
Isiyaga fari, Ala e tuli sa naxan na. 29 Na
waxatini diin naxan sɔtɔ alo adaman birin
sɔtɔma kii naxan yi, na yi bonna ɲaxankata
naxan sɔtɔxi Alaa Niin barakani. Han iki,
a mɔn na kiini. 30 Koni Kitabun nanfe
falaxi? A naxa, "Konyi ɲaxanli ito nun a
diin kedi. Amasɔtɔ konyi ɲaxanla diin nun
xɔrɔ ɲaxanla diin mi kɛɛn tongɛ e bode
xɔn ma mumɛ!"* 31 Nanara, ngaxakedenne,
konyi gilɛ dii mi en tan na fɔ xɔrɔ diine.

5

Ɛ lu xɔrɔyani

1 Alaa Muxu Sugandixin bata xɔrɔyaan fi
en ma alogo en xa xɔrɔya. Nanara, ɛ kankan
na ma, ɛ nama so konyiyaan bun ma sɔnɔn.
2 Ɛ tuli mati. N tan Pɔli nan ito falama
ɛ xa. Xa ɛ tin, e yi ɛ banxulan, Alaa Muxu
Sugandixin tɔnɔ mi fa ɛ ma sɔnɔn. 3 N mɔn
ito nan falama muxun birin xa, naxan na
tin e xa a banxulan: sariyan birin suxu
goronna na xun ma. 4 Ɛ tan naxanye katama
ɛ xa tinxin Ala yɛɛ ra yi sariyan xɔn, ɛ nun
Alaa Muxu Sugandixin bata taxun. Ɛ bata
keli Alaa hinanna bun ma. 5 Bayo en xaxili
tixi en ma yigin nan na Alaa Niin barakani
dɛnkɛlɛyaan xɔn ma, a en natinxinma nɛn.
6 Amasɔtɔ xa ɛ Yesu Alaa Muxu Sugandixini,
banxulanna nun banxulantareyaan tɔnɔn
mi na, fɔ dɛnkɛlɛyaan naxan walima xanun-
tenyani.
7 Ɛ yi a ligama ki faɲi! Nde ɛ ɲɔndin
suxuni kalaxi? 8 Ala naxan ɛ xilixi, a tan
mi na ligaxi. 9 "Hali buru rate se* xurudin
nɔɛ burun birin nagboɛ ayi nɛn." 10 Koni n
laxi ɛ ra Marigin barakani fa fala ɛ mi miriya
gbɛtɛ tongɛ. Nba, muxun naxan ɛ yifuma, a
findi muxu yo ra, Ala na yalagima nɛn.
11 Koni, ngaxakedenne, xa n mɔn yi banx-
ulan feen kawandin nan bama nun, nanfera
e mɔn n bɛsɛnxɔnyama? Nayi, Yesu faxa
wudin† mi findɛ e xa tɛrɛna feen na. 12 Nayi,
naxanye ɛ yifuma banxulan feen na, ne yi
lan e xa e gbeena ngaan ba na!
13 Amasɔtɔ ɛ tan, ngaxakedenne, ɛ xilixi
xɔrɔyaan nan ma. Anu, ɛ nama xɔrɔyaan
findi fati bɛndɛn nafan feene ra. Koni ɛ xa
wali ɛ bode xa xanuntenyani. 14 Amasɔtɔ
sariyan birin fala yisoxin ni i ra: "I adamadi
boden xanu alo i yɛtɛna."‡ 15 Koni xa ɛ liga
alo subene, ɛ ɛ bode yɛngɛ, ɛ yi ɛ balo ɛ bode
ra, ɛ xa a liga ɛ yeren ma, xa na mi a ra, ɛ ɛ
bode ɲanma nɛn feu!

Alaa Nii Sariɲanxina fe yi

16 Koni n tan naxa, ɛ xa sigan ti Alaa
Niin barakani. Nanara, ɛ mi fati bɛndɛn
nafan feene rakamalɛ sɔnɔn. 17 Amasɔtɔ
fati bɛndɛn nafan feene mi tinɲɛ Alaa Niina
feene ma. Alaa Niin fan mi tinɲɛ fati
bɛndɛn wanle ma. Ne firinne yaxun nan e
bode ra. Nanara, ɛ mi ɛ yɛtɛ waxɔn feene
ligama. 18 Xa ɛ biraxi Alaa Nii Sariɲanxin
fɔxɔ ra, ɛ mi fa sariyan bun sɔnɔn.
19 Fati bɛndɛn nafan feene kolon mi
raxɔlɔ: yanga suxuna, xɔsi fena, haramu

† 4:23: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 17.16 kui. ‡ 4:25: Yerusalɛn taan findixi Yahudiyane dinana misaala ra be. Mɛn kaane yi e gbee namunne konyiyaan nin. § 4:27: Esayi 54.1 * 4:30: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 21.10 kui. * 5:9: burun nate sena: Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi. Alo lɛbɛnna siyadin burun birin natema kii naxan yi, feen naxan Galati kaane ratantanma, na nan e yamaan birin xunna kalama na kiini. † 5:11: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Yesu gbangban wudin naxan ma, na findixi kisin sɔtɔ kiin na. Na nan muxuna ndee tɛrɛnama a fe yi. ‡ 5:14: Saraxaraline 19.18

feene, [20] suxure batuna, kɔɛrayana,
xɔnnantenyana, lantareyana, xɔxɔlɔnyana,
bɔɲɛ teena, yɛtɛ yigbona, mayitaxunna,
[21] milɛna, dɔlɔ minna, haramu sumunne, e
nun na fe sifane. N na ɛ rakolonma alo n
bata yi a fala kii naxan yi: Naxanye fe sifani
itoe ligama, ne mi Alaa Mangayaan toma.

[22] Muxun na lugo Alaa Nii Sariŋanxin
na, kɛwanli itoe nan findima a bogin na:§
xanuntenyana, sɛwana, bɔɲɛ xunbenla,
diŋana, ɲɛnige faŋina, fanna, tɔgɔndiyana,
[23] limaniyana, yɛtɛ suxuna. Tɔn mi dɔxɛ na
feene ra. [24] Naxanye bata findi Yesu Alaa
Muxu Sugandixin gbeen na, ne bata e fati
bɛndɛn wanle gbangban a faxa wudin ma
e nun e waxɔn feene nun e rafan feene.
[25] Xa en dunuŋa yi gidin nabama Alaa Nii
Sariŋanxin xɔn, fɔ en kɛwanle xa lan Alaa
Nii Sariŋanxin ma. [26] En nama waso, en yi
en bode rafen, en yi en bode maxɔxɔlɔn.

6

Ɛ ɛ bode mali

[1] Ngaxakedenne, xa muxuna nde bira
hakɛni, ɛ tan naxanye Alaa Nii Sariŋanxini,
ɛ xa a matinxin limaniyani. Koni ɛ ɛ yɛtɛ
rakɔrɔsi alogo Setana nama ɛ fan natantan.
[2] Ɛ ɛ bode goron tongo, nayi ɛ bata Alaa
Muxu Sugandixina sariyan nakamali. [3] Xa
muxuna nde a miri a ma a a tan se ra koni
sese mi a ra, a a yɛtɛ nan tun mayendenma.
[4] Muxun birin xa a yɛtɛ kɛwanle rakɔrɔsi. Xa
ne fan, a kanba xunna taranma nɛn na nayi,
a nama a sa muxu gbɛtɛ ma. [5] Muxun birin
xa a yɛtɛ goronna tongo.

[6] Naxan xaranma Alaa falan ma, na xa a
karamɔxɔ ki a se faŋnin birin yi.

[7] Ɛ nama ɛ yɛtɛ mayenden bayo Ala mi
mayendenŋɛ. Muxun sansiin naxan sifa
wolima, a na nan sifa xabama. [8] Nayi,
naxan na a fati bɛndɛn wanle kɛ, na halagin
sɔtɔma nɛn ne xɔn. Koni, naxan na Alaa
Nii Sariŋanxin wanle kɛ, a habadan nii
rakisin sɔtɔma nɛn Alaa Nii Sariŋanxin xɔn.
[9] Nanara, en nama xadan fe faŋi rabadeni.
Amasɔtɔ xa en lu na fari, en na a tɔnɔn
sɔtɔma nɛn waxati famani. [10] Nanara, xa
a fɛrɛna en xa, en xa fe faŋnin liga mux-
une birin xa, koni katarabi en ngaxakeden
dɛnkɛlɛya muxune nan ma.

Maxadi dɔnxɛne nun xɔntɔnne

[11] Ɛ mi a to, n sɛbɛli xungbeen naxanye
sɛbɛma n yɛtɛ yiin na iki! [12] Naxanye waxi
a xɔn ma, e xa yamaan kɛnɛn fati bɛndɛn
kiraan xɔn ma, ne nan katama e xa ɛ kara-
han a ɛ xa banxulan. E na ligama nɛn al-
ogo yamaan nama e bɛsɛnxɔnya Alaa Muxu
Sugandixin faxana fe ra wudin ma. [13] Hali
naxanye banxulanxi, e mi sariyan suxuma.
Koni, e waxi a xɔn ma nɛn, ɛ xa banxulan
alogo e xa e kanba a ɛ fan bata tin banx-
ulanna ma. [14] Koni n tan, n na n kanbama
en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxa
wudin nan tun yi. N faxaxi dunuŋa feene
yi na wudin nan xɔn, dunuŋa feene fan
bata faxa n yi. [15] Xa muxun banxulanxi
hanma xa a mi banxulanxi, na mi fe ra, fɔ
a xa findi dali nɛnɛn na. [16] Nba, naxan na
falani ito suxu, Ala xa bɔɲɛ xunbenla nun
kininkininna fi na kanna ma, e nun Ala gbee
Isirayila!

[17] Dɔnxɛn na, muxu yo nama n tɔrɔ,
amasɔtɔ larun naxanye n fatin ma, ne a
yitama a Yesu gbeen nan n na.

[18] Nba, ngaxakedenne, en Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ɛ
niini. Amina.

§ 5:22: Wudi faŋnin bogi faŋnin nan tima. Adamadi faŋnin fan kɛwali faŋnin nan ligama. Na luxi nɛn alo wudin nun a bogina.

Efɛsi Kaane

Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Efɛsi Kaane Ma

Pəli yi kasoon nan na Romi taani a Kitabun yireni ito sɛbɛ waxatin naxan yi, a yi a rasiga Efɛsi kaane ma. Koni, a mi yi waxi a xɔn ma Efɛsi kaane gbansanna xa a xaran. A luxi alo a yi kɛdini ito rasigama Efɛsi kaane dɛnkɛlɛya yamaan nun a rabilinna taane dɛnkɛlɛya yamane nan ma Asi yamanani alogo e birin xa a xaran. Nayi, a mi muxu wuyaxi xɔntɔnxi a kui, a mɔn mi Efɛsi kaane maxadi e sɔnne fe yi. Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn alo ɲɛɛ tonge saxan ɲɔxɔn Yesu te xanbini ariyanna yi.

Xɛra Pəli fa nɛn Efɛsi taani a xɛraya sigatiin saxandeni, a yi ɲɛɛ saxan naba na. (Xɛrane 19.1 han 20.1) Kitabun yireni ito sora 3.1 nun 4.1 nan a yitama en na a xɛraan yi kasoon nan na a yi ito sɛbɛma Efɛsi kaane ma waxatin naxan yi. A mɔn itoe fan sɛbɛ kasoon nan na: Filipi Kaane, Filemɔn, e nun Kɔləsi Kaane.

Kitabun yireni ito fala yisoxini ito ra fa fala Ala feen birin nagidixi nɛn alogo "A xa seen birin malan, naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra." (1.10) Ala a dɛnkɛlɛya yamaan nan findixi Yesu fati bɛndɛn na dunuŋa yi alogo a xa dunuŋa feene birin malan Yesu yamarin bun. Nayi, dɛnkɛlɛya yamaan lan nɛn e sariŋan e dunuŋa yi gidini. Lanna xa lu yamaan ni alogo Yesu a yamaan lanna xa findi a binya xunna ra dunuŋa nun kore xɔnna ma. Ala to dunuŋa muxune birin malanma alogo a xa binyen sɔtɔ kore xɔnna ma, en tan sese mi lan en yi na lanna kala en nun muxun bodene tagi fɔ en na en yɛtɛ magodo en bode xa, en sariŋan. (5.21)

A Kitabun yireni ito fələxi duban nan ma (1.1-2) a yi a raŋan duban ma. (6.21-24) Falan naxan tixi Kitabun kui, a yitaxunxi dɔxɔ firin: A singena (1.3-3.21), Ala naxan ligaxi en xa a Muxu Sugandixin Yesu xɔn, Pəli yelin xanbini a sɛwan mayitɛ na fe ra, a yi dɛnkɛlɛya muxune lan feen yɛba, a yi a yita en na Ala Yahudiyane nun siya gbɛtɛne malanxi kii naxan yi, e findi yama kedenna ra, a yamana. A firindena (4.1-6.20), xɛrana a falama a Kitabun xaran muxune lan nɛn a e xa findi kedenna ra nii nɛnɛni Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin. A yi a yɛba lanna luma e nun bonne tagi kii naxan yi dɛnkɛlɛya yamani e nun denbayani.

Pəli Alaa yamaan lan feen nan yɛbama misali saxan xɔn: fati bɛndɛn lanna nun banxin ti kiina nun lanna xɛmɛn nun a ŋaxanla tagi. Alaa Muxu Sugandixin Yesu luxi alo fati bɛndɛn xunna, e nun alo banxin bundɔxɔ gɛmɛna. Dɛnkɛlɛya yamaan mɔn luxi Alaa Muxu Sugandixin xa nɛn alo ŋaxanla a xɛmɛn xa. Nayi, en na a toma nɛn fa fala lanna mi luyɛ dɛnkɛlɛya muxune tagi xa muxune mi xɛtɛ hakɛn nun yulubin fɔxɔ ra, e la Marigin na.

[1] N tan Pəli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na Ala sagoon xɔn ma, n tan nan ito sɛbɛma yama sariŋanxin ma Efɛsi taani, tɔgɔndiya muxun naxanye Yesu Alaa Muxu Sugandixini. [2] En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔŋɛ xunbenla fi ɛ ma.

En barakan naxan sɔtɔma

[3] En barikan bira en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa naxan niin duban birin nagidixi en ma ariyanna yi a Muxu Sugandixini. [4] Benun dunuŋa xa da waxatin naxan yi, Ala bata yi en sugandi nun alogo en xa sariŋan, en lu fɛtareyani a yɛɛ ra yi. Ala bata yi a ragidi a xanuntenyani, [5] a xa en findi a diine ra Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani alo a rafan a ma a yɛtɛɛn sagoni kii naxan yi. [6] Na yi findi Ala hinan gbeen kanna tantun xunna ra a naxan fixi en ma a xanuntenna xɔn.

[7] Amasɔtɔ en bata xunba Yesu wunla xɔn ma,* en yulubine yi xafari, a yi a hinan dɛfexi gbeen mayita, [8] Ala bata naxan nagidi en ma a fajin na a fekolonna nun a xaxilimayaan birin yi. [9] A bata a sagoon wundo feen makɛnɛn en xa, a rafan feen naxan nagidi Yesu barakani [10] alogo a xa na rakamali a waxatin na a li. Na sagoon ni i ra fa fala a xa seen birin malan, naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra.

[11] En mɔn sugandixi en xa lu Yesu yi, alo Ala bata yi a ragidi en ma kii naxan yi nun,

* 1:7: Yesu wunla xɔn ma: Na bunna nɛɛn, fa fala a sayaan xɔn ma.

Ala naxan feen birin nakamalima a yɛtɛ a
maragidin nun a sagoon xɔn. 12 Na ligaxi
nɛn alogo en tan naxanye singe bata en
yigi sa Alaa Muxu Sugandixini, en xa findi
tantun seen na Ala binyen kanna xa.
13 Ɛ tan fan bata lu Yesu yi, ɛ to ɲɔndin
falan mɛxi, ɛ rakisi fe Xibaru Faɲina, ɛ yi
la Yesu ra, Ala yi a Nii Sariŋanxin lu ɛ yi a
taxamasenna ra, a bata yi en tuli sa naxan
na. 14 Alaa Nii Sariŋanxin luxi nɛn alo Ala
se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra
alogo en xa a kolon en sa kɛɛn sɔtɔma nɛn
Alaa yamaan na xunba waxatin naxan yi, en
yi Ala tantun a binyeni.

*P*ɔli a Ala maxandina

15 Nanara, xabu n na ɛ dɛnkɛlɛyana fe
mɛ Marigi Yesu ma e nun ɛ xanuntenyana
yama sariŋanxin birin xa, 16 n barikan bi-
rama Ala xa ɛ fe yi waxatin birin, n nɛma
Ala maxandɛ ɛ xa. 17 N Fafe Ala, binyen
kanna maxandima ɛ xa, en Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixina Ala alogo a xa a Nii
Sariŋanxin nagodo ɛ ma naxan fe kolonna
fima, a feene makɛnɛn alogo ɛ Ala kolonna
xa fari sa. 18 N na Ala maxandima ɛ xa
alogo ɛ xa feene yɛɛ to ɛ bɔŋɛni, a fixa,
alogo a ɛ xilixi yigin naxan ma, ɛ xa na
kolon, a bata kɛɛ nɔrɔxin binyen naxan
lu a yama sariŋanxin xa, 19 e nun a sɛnbɛ
fisamantenna en tan dɛnkɛlɛya muxune
xa. Na findixi a sɛnbɛ yɛtɛɛn nan na a
naxan nawalixi a fanga gbeeni 20 a to a Muxu
Sugandixin nakeli sayani, a yi a lu a yiifanna
ma ariyanna yi. 21 A yi a lu mangayane
nun nɔyane nun sɛnbɛne nun kuntigiyane
birin xun na e nun xinla naxanye birin nɔɛ
falɛ dunuŋani ito yi e nun waxati famatɔni.
22 Ala bata seen birin lu Yesu sanna bun ma,
a yi a findi e xunna ra dɛnkɛlɛya yamaan xa.
23 Dɛnkɛlɛya yamaan luxi nɛn alo Yesu fati
bɛndɛna. Dɛnkɛlɛya yamaan Yesu a feene
birin nakamalima, Yesu naxan feen birin
nakamalima kiin birin yi.

2

En kisima Alaa hinanna nan xɔn

1 Ɛ tan fan, ɛ faxaxin nan yi a ra ɛ hakɛne
nun ɛ yulubine fe ra, 2 ɛ yi sigan tima
naxanye yi nun ɛ yi dunuŋa muxune fɔxɔ ra
waxatin naxan yi, e nun bɔxɔn nun kuyen
lan tagin yinnane mangana, na nii ɲaxin
naxan walima Ala matandi muxune yi iki.
3 A fɔlɔni nun, en fan birin yi en ma dunuŋa
yi gidin ligama nɛn alo ne, en yi biraxi en
fati bɛndɛn sagoon nan fɔxɔ ra, en yi en
fati bɛndɛn nun en yugo ɲaxine natane liga.
Nayi, fata en kɛɲaan na, Alaa xɔlɔn nan yi
ragidixi en ma alo bodene.
4 Koni Alaa kininkininna gbo, a bata en
xanu xanuntenya tilinxin na. 5 En tan nax-
anye yi faxaxi en hakɛne fe ra, Ala bata en
niin bira en yi a Muxu Sugandixin barakani.
Ɛ kisixi Alaa hinanna nan xɔn ma. 6 Ala
bata en tan nun Yesu rakeli en bode xɔn ma
sayani, en yi dɔxɔden sɔtɔ Yesu Alaa Muxu
Sugandixin fɛma ariyanna yi, 7 alogo a xa a
hinan tilinxi fisamantenna mayita waxati
famatɔne yi a fanna xɔn a naxan yitaxi en
na Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.
8 Amasɔtɔ ɛ kisixi Alaa hinanna nan xɔn
dɛnkɛlɛyaan barakani. Na mi fataxi ɛ tan
xan na, Alaa kiseen na a ra. 9 Ɛ katan tɔnɔn
xa mi a ra, nayi muxu yo mi nɔɛ a yɛtɛ
matɔxɛ. 10 Ala wali xɔnna nan en na. A bata
en da Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani,
alogo en xa wali faɲine raba, Ala bata yi
naxanye yitɔn en yɛɛ ra, alogo en xa sigan
ti ne xɔn ma.

*Yama kedenna nan d*ɛnkɛlɛya muxune
birin na

11 Ɛ tan naxanye barixi siyaan bonne
yɛ, Yahudiyane naxanye yatɛxi banxu-
lantarene ra fati bɛndɛn kiraan xɔn, n xa a
rabira ɛ ma ɛ yi kii naxan yi a fɔlɔni nun: 12 Ɛ
mi yi Alaa Muxu Sugandixini na waxatini. Ɛ
mi yi lan nun ɛ Isirayila tɔnɔne sɔtɔ, Alaa
yamana. Xɔŋɛne nan yi ɛ ra. Layiri yo
mi yi ɛ nun Ala tagi. A mi yi ɛ tuli saxi
sese ra. Yigi yo mi yi ɛ ma, Ala mi yi ɛ
yi dunuŋa yi. 13 Koni iki Yesu Alaa Muxu
Sugandixini, ɛ tan naxanye yi makuya nun,
iki ɛ bata maso a ra Alaa Muxu Sugandixin
wunla xɔn ma. 14 A tan nan lanna rasoxi
en birin tagi. A bata Yahudiyane nun siya
gbɛtɛne findi yama kedenna ra, a to a fati
bɛndɛn fi, alogo a xa na danna kala naxan
yi en tagi taxunxi yaxuyani. 15 A tan nan
sariyan nun a yamarine nun tɔnne ɲan, a
yi na yama firinne birin findi muxu nɛnɛ
kedenna ra a yɛtɛ xa, a bɔŋɛ xunbenla rafa
e tagi, 16 a e nun Ala tagini tɔn a sayaan xɔn
a faxa wudin ma, e yi lan e bode ma alo
gbindi kedenna, a e yaxuyaan kala. 17 Yesu yi
fa, a bɔŋɛ xunbenla Xibaru Faɲin nali ɛ tan
ma, naxanye yi makuya Ala ra nun e nun

Yahudiyan naxanye yi maso a ra. [18] Yesu nan
kiraan nabama en tan yama firinna birin
xa, siga Fafe Ala yɛtagi a Nii Sariŋanxin
barakani.
[19] Nanara, ɛ tan naxanye mi yi Alaa
yamani, xɔŋɛ mi fa ɛ ra. Ɛ bata findi
dugurenne ra yama sariŋanxini. Ɛ bata
so Alaa denbayani. [20] Ɛ bata lu alo banxin
naxan bɛtɛn saxi gɛmɛne ra. Na gɛmɛne
findixi xɛrane nun nabine nan na. Yesu
Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛɛn nan banxin
tongon gɛmɛ kɛndɛn na. [21] Banxin yiren
birin tugunxi e bode ra, a te a tan barakani,
a yi findi Ala Batu Banxi sariŋanxin na
Marigin xa. [22] A ɛ nun bonne tugunma nɛn ɛ
bode ra a tan barakani, ɛ lu alo banxina Ala
dɔxɔma naxan yi a Nii Sariŋanxini.

3

Pɔli a wanla siya gbɛtɛne xa

[1] Nanara, n tan Pɔli Ala maxandima ɛ tan
siya gbɛtɛne xa, n tan kasorasana Yesu Alaa
Muxu Sugandixina fe ra. [2] N laxi a ra, ɛ
bata a mɛ Ala hinanna naxan nagidixi n ma
alogo n xa ɛ mali. [3] Ala bata a wundo feen
kolonna makɛnɛn n xa, alo n bata a fena nde
sɛbɛ ɛ ma kii naxan yi. [4] Ɛ na n ma sɛbɛnla
xaran, n xaxinla naxan sɔtɔxi Alaa Muxu
Sugandixina wundo feni, ɛ na yɛɛ toma nɛn.
[5] Wundo feni ito mi makɛnɛnxi singe ra
muxune xa, koni Ala bata a makɛnɛn a xɛra
sariŋanxine nun nabi sariŋanxine xa a Nii
Sariŋanxin barakani. [6] Na wundo feen nan
ito ra fa fala siya gbɛtɛne nun Yahudiyane
kɛɛ kedenna sɔtɔma nɛn Yesu a fe Xibaru
Faŋin barakani. E birin bata findi yama
kedenna ra alo fati bɛndɛ keden. Ala en tuli
sa naxan na, e firinna birin na sɔtɔma nɛn
a Muxu Sugandixin Yesu barakani.
[7] Ala bata a sɛnbɛn nawali, a n ki a hi-
nanni, alogo n xa findi Yesu a walikɛɛn na
naxan a falan Xibaru Faŋin nalima. [8] Hali
n to xurun muxu sariŋanxine birin xa, anu
Ala bata a hinanna ragidi n ma, a n xa
Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faŋin
nɔrɔ tilinxin nali siya gbɛtɛne ma. [9] N mɔn
xa a makɛnɛn wundo feni ito rakamalima
kii naxan yi. Xabu waxati singene, wun-
doni ito yi luxunxi Daala Mangana Ala xɔn
[10] alogo iki kuntigine nun nɔ kanna nax-
anye bɔxɔn nun koren lan tagini, dɛnkɛlɛya
yamaan xa Alaa fe kolonna kɛŋaan birin
yita ne ra. [11] Na birin findixi a habadan
fe ragidixin nan na, a naxan nakamal-
ixi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin
barakani. [12] Nayi, en nɔɛ en masoɛ Ala ra
nɛn en ma dɛnkɛlɛyani Yesu barakani xaxili
ragidini, sikɛ yo mi na. [13] Nanara, n na ɛ
mafanma, ɛ nama yigitɛgɛ n ma tɔrɔne fe
ra ɛ tan xa amasɔtɔ ɛ binyen nan ne ra.

Yesu bata en xanu kii naxan yi

[14] Na nan a ligaxi, n nan n xinbi sinma
n Fafe Ala bun ma [15] bɔnsɔnna birin xinla
fataxi naxan na naxanye kore xɔnna nun
bɔxɔ xɔnna ma. [16] N na a maxandima fa fala
a xa tin a binyen nɔrɔni, a ɛ sɔbɛ so sɛnbɛni
ɛ muxuyaan feene yi a Nii Sariŋanxin
barakani, [17] alogo Alaa Muxu Sugandixin xa
lu ɛ bɔŋɛni dɛnkɛlɛyaan barakani. N na
Ala maxandima ɛ xa, ɛ xa sabati, ɛ bitin
xanuntenyani alo salenna [18] alogo ɛ nun
yama sariŋanxin birin xa sɛnbɛn sɔtɔ ɛ Alaa
Muxu Sugandixina xanuntenyaan gboon
nun a tilinna nun a tiden famu, [19] ɛ yi a
xanuntenyaan kolon naxan dangu kolonna
birin na, alogo ɛ xa dɛfe Alaa fe kamalixin
birin na.
[20] Nba, sɛnbɛna Ala naxan na, a feen birin
liga en xa fata sɛnbɛn na naxan walima en
yi, en na naxan maxɔdin hali en nɔɛ en mirɛ
naxan ma, mɔn hali dangu en ma miriyane
ra pon, [21] binyen xa fi na ma dɛnkɛlɛya
yamani, e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixini,
waxatin birin habadan han habadan. Am-
ina!

4

Dɛnkɛlɛya yamaan xa lu lanna nin alo fati bɛndɛ kedenna

[1] N tan naxan findixi kasorasaan na Ma-
rigina fe ra, n na ɛ mafanma, Ala bata ɛ
xili naxan liga fe ma, ɛ sigati kiin xa lan
na ma. [2] Ɛ xa ɛ yɛtɛ magodo, ɛ limaniya
feen birin yi, ɛ yi diŋa. Ɛ diŋa ɛ bode xa
xanuntenyani, [3] ɛ yi kata kiin birin yi alogo
Alaa Nii Sariŋanxin lanna naxan fixi ɛ ma,
na xa lu ɛ tagi, bɔŋɛ xunbenla yi ɛ tugun
ɛ bode ra. [4] Dɛnkɛlɛya yamaan luxi nɛn
alo fati bɛndɛ kedenna. Alaa Nii Sariŋanxi
kedenna na a ra alo ɛ xilixi yigi kedenna ma
kii naxan yi. [5] Marigi kedenna na a ra e nun
dɛnkɛlɛya kedenna e nun marafu kedenna
igeni tubi xinla ma. [6] Ala kedenna na a ra,
muxun birin Fafe naxan seen birin xunna,
naxan walima feen birin xɔn, naxan feen
birin kui.

7 Ala bata kisena nde fi en keden kedenna
birin ma alo a Muxu Sugandixina en kixi
kiseen sifan naxan na. 8 Nanara, Kitabun
naxa,
"A te kore waxatin naxan yi,
a yi siga suxu muxune ra a yii.
A yi kiseene fi adamadiine ma."*
9 Nba, fa fala, "A bata te kore," na bunna
nanse ra? Na bunna nɛɛn fa fala a godo
nɛn dunuɲa yi bɔxɔn ma. 10 Naxan godo
dunuɲa yi, na nan mɔn te kore xɔnna ma
pon, alogo a xa feen birin nakamali. 11 A tan
nan kiseene yitaxunxi, a yi muxuna ndee
findi xɛrane ra, a yi ndee findi nabine ra,
a yi ndee findi Xibaru Faɲin nali muxune
ra, a yi ndee findi yɛɛratine ra, a yi ndee
findi karamɔxɔne ra. 12 A en kixi na kii nin
alogo muxu sariɲanxine birin xa nɔ a wanla
kɛ, alogo a yamaan xa sabati naxan luxi alo
Alaa Muxu Sugandixin fati bɛndɛna. 13 Na
ligama nɛn han en birin yi findi kedenna
ra dɛnkɛlɛyani Alaa Dii Xɛmɛn kolonni. En
findi muxu kamalixine ra alo Alaa Muxu
Sugandixin kamalixi kii naxan yi. 14 Nayi, en
mi findɛ dii ɲɔrɛne ra sɔnɔn, alo foyen nun
ige walanna kunkin xalin kii naxan yi, en
yi bira xaranne birin fɔxɔ ra, muxune yi en
mayenden e kɔtɛne nun wulene xɔn. 15 Koni
xa en ɲɔndin fala xanuntenyani, en kɔxɔma
nɛn, en yi findi Alaa Muxu Sugandixin ma-
ligane ra feen birin yi, a tan naxan findixi
en xunna ra. 16 A tan nan a ligaxi dɛnkɛlɛya
yamaan xa findi fati bɛndɛ kedenna ra, a
muxune yi lu e bode yi alo fati bɛndɛn
yirene to tugunxi e bode ra fasane xɔn.
Nayi, xa fatin yirene birin a wanla kɛ, a
gboma nɛn, a kɔxɔ xanuntenyani.

En muxuya nɛnɛn naxan sɔtɔma

17 Nba, n xa maxadi falani ito ti ɛ xa
Marigin xinli: Ɛ nama fa sigan ti alo
dɛnkɛlɛyatarene. E miriyane biraxi fufafu
feene nan fɔxɔ ra. 18 E xaxinle yidimixi. E
fe mi Alaa nii rakisina fe yi masɔtɔ e fe
kolontareyaan nun e bɔɲɛ xɔdɛxɛyaan xɔn.
19 E mi fa yagima sɔnɔn. E yi e yɛtɛ findi
haramu fe rabane ra alogo e xa fe xɔsixin
sifan birin naba han e lu kunfɛ ayi.

20 Koni ɛ tan mi Alaa Muxu Sugandixina fe
xaranxi na kiini. 21 Ɛ bata a fe mɛ, ɛ yi xaran
Yesu gbee ɲɔndin ma yati. 22 Fa fala ɛ xa
xɛtɛ ɛ dari fe fonne fɔxɔ ra, e nun ɛ muxuya
fonna naxan luma ɛ rakunfɛ a ɛ ratantan.
23 Koni ɛ niin nun ɛ xaxinla xa findi a nɛnɛn
na. 24 Ɛ mɔn xa muxuya nɛnɛn tongo, Ala
muxuyaan naxan daxi a yɛtɛ maligan na,
tinxinna nun sariɲanni.

25 Nanara, ɛ wulen lu, birin yi ɲɔndin
fala a muxu bodene xa amasɔtɔ en findixi
gbindi kedenna yirene nan na. 26 Xa ɛ xɔlɔ,
ɛ nama hakɛn liga. Ɛ nama lu xɔlɔxi han
sogen bira waxatina 27 alogo ɛ nama fɛrɛn fi
Yinna Manga Setana ma. 28 Xa naxan darixi
muɲan tiyɛ, a xa a lu. A xa wali kɛndɛna
nde kɛ, alogo a xa seen sɔtɔ a yiigelitɔne
maliyɛ naxan na. 29 Ɛ nama fala kobi yo ti
fɔ fala faɲin tun naxan muxune maliyɛ e
hayun naxan ma, alogo na xa findi hinanna
ra a ramɛ muxune xa. 30 Ɛ nama Alaa Nii
Sariɲanxin nasunu, Ala naxan findixi taxa-
masenna ra ɛ yi han a sa fama ɛ xunbadeni
lɔxɔn naxan yi. 31 Ɛ ba xɔnnantenyaan nun
bɔɲɛ teen nun xɔlɔn nun sɔnxɔ sɔnxɔn nun
muxu mafalan nun ɲaxuyaan ma ɛ tagi. 32 Ɛ
fanna nun kininkininna yita ɛ bode ra. Ɛ
yi ɛ bode mafelu alo Ala bata ɛ mafelu Alaa
Muxu Sugandixin barakani kii naxan yi.

5

Ɛ sigan ti kɛnɛnni

1 Nanara, ɛ to findixi Ala xanuntenne nan
na, ɛ Ala raliga, 2 ɛ sigan ti xanuntenyani
alo Alaa Muxu Sugandixina en xanuxi kii
naxan yi, a yi a yɛtɛ fi en ma fe ra, a liga alo
saraxa baxina Ala xa, naxan gan xiri rafan
a ma.

3 Koni yanga suxun nun fe xɔsixine nun
milan nama lu ɛ yɛ, e fe yɛtɛɛn nama fala
mumɛ, alo a lan yama sariɲanxini kii naxan
yi. 4 Ɛ mɔn nama fe xɔsixine nun xaxil-
itareya falane nun yagitareya falane ti. Ne
mi daxa koni fɔ barika birana. 5 Amasɔtɔ
ɛ xa ito kolon yati, fa fala muxun naxan
yanga suxun nun fe xɔsixine nun milɛ feene
ligama, na sese mi kɛɛn sɔtɔma Ala nun
a Muxu Sugandixina mangayani. Amasɔtɔ
milɛn findixi se batun nan na alo suxure
kiina.

6 Ɛ nama tin muxu yo xa ɛ mayenden fala
fuune xɔn, amasɔtɔ Alaa xɔlɔn fama fala
suxutarene xili ma na fe sifane nan ma fe
ra. 7 Nanara, ɛ nama basan ne ra. 8 Amasɔtɔ
ɛ tan fan yi luxi nɛn alo dimina koni iki ɛ
bata lu alo kɛnɛnna Marigin barakani. Nayi,

* 4:8: Yaburin 68.19

ɛ sigan ti alo kɛnɛnna muxune. [9] Amasɔtɔ
fe faɲin sifan birin nun tinxinyaan nun
ɲɔndin fama kɛnɛnna nan xɔn. [10] Ɛ feene
fɛsɛfɛsɛ ɛ Marigin nafan feen kolon. [11] Ɛ
fefe nun dimin kɛwanla fe fuune nama
malan, koni fɔ ɛ xa e ramini kɛnɛnna nin.
[12] Amasɔtɔ muxune feen naxanye ligama
wundoni, hali ne falan gbansanna mayagi.
[13] Koni kɛnɛnna na sɔnna naxan birinye
makɛnɛn, ne yigbɛma nɛn. [14] Amasɔtɔ
naxan birin na yigbɛ, na bata lu kɛnɛnni. A
falaxi na nan ma, a naxa,
"Ɛ tan naxanye xima, ɛ xulun,
ɛ keli faxa muxune tagi,
nayi Alaa Muxu Sugandixina ɛ luma nɛn
kɛnɛnni."

[15] Nayi, ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ sigati ki-
ini, ɛ nama lu alo fe kolontarene, koni alo
fe kolonne. [16] Ɛ fɛrɛn fen waxatine ma,
amasɔtɔ waxatini itoe mi fan. [17] Nanara,
ɛ nama findi xaxilitarene ra, koni ɛ kata
Marigin sagoon kolon feen na.

[18] Ɛ nama lugo dɔlɔn na, amasɔtɔ xu-
rutareyaan nan na ra, koni ɛ lugo Alaa Nii
Sariɲanxin na. [19] Nba, ɛ falan ti ɛ bode xa
Yaburi falane nun bɛtine nun Ala tantun
sigi sariɲanxine yi, ɛ bɛtin ba Marigin xa,
ɛ yi a tantun ɛ bɔŋɛn birin na! [20] Ɛ barikan
bira Fafe Ala xa seen birin ma fe yi waxatin
birin en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin
xinli.

Ɲaxanle nun e xɛmɛne fe

[21] Ɛ xuru ɛ bode ma Alaa Muxu
Sugandixin yɛɛragaxuni. [22] Ɲaxanle, ɛ xuru
ɛ xɛmɛne ma alo ɛ a ligama Marigin xa kii
naxan yi. [23] Amasɔtɔ xɛmɛn nan ɲaxanla
xunna ra, alo Alaa Muxu Sugandixin
dɛnkɛlɛya yamaan xunna ra kii naxan yi,
naxan luxi alo a fati bɛndɛna, a naxan
nakisixi. [24] Ɲaxanle lanma nɛn e yi xuru
e xɛmɛne ma feen birin yi alo dɛnkɛlɛya
yamaan xuruxi Alaa Muxu Sugandixin ma
kii naxan yi.

[25] Xɛmɛne, ɛ fan xa ɛ ɲaxanle xanu alo
Alaa Muxu Sugandixin bata dɛnkɛlɛya ya-
maan xanu kii naxan yi, a yi a yɛtɛ fi e fe
ra, [26] alogo a xa e rasariɲan, a yi e rafixa
igen nun fala xuiin xɔn,* [27] alogo a xa e
ti a yɛtagi yama nɔrɔxin na, alo lɔxɔ yo
mi dugin naxan na, a mi yiɲɔrɔnmɔnxi, fɛ
yo mi a ra koni yama sariɲanxin na a ra
fɛtareyani. [28] Xɛmɛne lan e xa e ɲaxanle
xanu na kii nin alo e yɛtɛ gbindina. Xɛmɛn
naxan a ɲaxanla xanuma, na bata a yɛtɛ
xanu. [29] Muxu yo munma a yɛtɛ fati bɛndɛn
naɲaxu singen. Koni a a dɛgema nɛn ki faɲi,
a yi a masuxu alo Alaa Muxu Sugandixin
dɛnkɛlɛya yamaan masuxuma kii naxan yi
[30] amasɔtɔ a fati bɛndɛn yirene nan en tan
na. [31] Kitabun naxa, "Nanara, xɛmɛna a nga
nun a fafe beɲinma, a yi a maso a ɲaxanla
ra, e findi fati bɛndɛ kedenna ra."† [32] Wundo
gbeen nan ito ra, koni n na Alaa Muxu
Sugandixin nun dɛnkɛlɛya yamaan nan ma
fe falama. [33] Koni ɛ fan birin xa ɛ ɲaxanla
xanu alo ɛ yɛtɛna, ɲaxanla fan yi a xɛmɛn
binya.

6

Diine nun e sɔtɔ muxune fe

[1] Diine, ɛ ɛ sɔtɔ muxune fala xuiin suxu
Marigina fe ra, amasɔtɔ na nan tinxin.
[2] Yamari singen nan ito ra tuli saan saxi
naxan fari, a naxa, "I baba nun i nga binya
[3] alogo i xa hɛrin nun siimaya xunkuyen
sɔtɔ dunuɲa yi."*

[4] Dii fafane, ɛ nama ɛ diine raxɔlɔ. Koni ɛ
e xuru, ɛ yi e maxadi Marigina kiraan xɔn.

Konyine nun e kanne fe

[5] Konyine, ɛ kanne fala xuiin suxu nax-
anye ɛ xun na dunuɲa yi, ɛ yi e binya, ɛ
gaxu e yɛɛ ra. Ɛ e sagoon liga ɛ bɔŋɛ faɲin
na alo ɛ a ligama Alaa Muxu Sugandixin xa
kii naxan yi. [6] Ɛ nama a liga e yɛ xɔnna
gbansan xan yi, alogo ɛ xa rafan e ma, koni
alo Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛna konyine,
ɛ Ala sagoon liga ɛ bɔŋɛn birin na. [7] Ɛ wali
e xa ɲɛnige faɲini, alo ɛ walima Marigin
nan xa, muxune mi a ra. [8] Bayo ɛ a kolon
fa fala Marigin muxun birin saranma nɛn a
wali faɲin na, xa a findi konyin na hanma
xɔrɔna.

[9] Konyi kanne, ɛ fan xa a liga ɛ konyine xa
na kiini. Ɛ nama ɛ kɔnkɔ e ma. Ɛ xa a kolon,
a ɛ nun ɛ konyine birin kari keden peen sa
ariyanna yi, naxan mi muxune rafisama a
bode xa.

* 5:26: A muxune rasariɲanma igeni, a e rafu e tubi xinla ma. A mato Tito 3.5 kui. A mɔn muxune rasariɲanma Yesu nun a fala xuiin xɔn. A mato Yoni 1.1 nun 15.3 kui. † 5:31: Dunuɲa Fɔlɔn 2.24 * 6:3: A mato xɔrɔyaan 20.12 nun Sariyane 5.16 kui.

Alaa yɛngɛ so seene

10 Falani soxin naxan na, ɛ sɔbɛ so Mari-
gina fe yi a sɛnbɛn barakaxini. 11 Ɛ Alaa yɛngɛ
so seene birin tongo alogo ɛ xa nɔ tiyɛ
Yinna Manga Setanaa kɔtɛne birin yɛɛ ra.
12 Amasɔtɔ en mi adamadiine xan yɛngɛma,
koni kuntigine nun nɔ kanne nun sɛnbɛ
kanna naxanye dunuɲa yidimixini ito xun
na, e nun yinna ɲaxin naxanye koren nun
bɔxɔn lan tagini. 13 Nanara, iki ɛ xa Alaa
yɛngɛ so seene birin tongo alogo waxati
ɲaxin na a li, ɛ xa nɔ tiyɛ na yaxune yɛɛ ra, ɛ
yi nɔɔn ti feen birin yi, ɛ yi lu ɛ funfuni ken!
14 Nanara, ɛ xa ti ken! Ɲɔndin yi findi ɛ
tagi xidin na, tinxinyaan yi findi ɛ kanke
yɛ masansanna ra. 15 Ɛ mayitɔnna nun ɛ
wɛkilɛn xa lu alo ɛ sankidina ɛ sanni Yesu
a fe Xibaru Faɲin nalideni naxan bɔɲɛ xun-
benla fima. 16 Ɛ dɛnkɛlɛyaan xa lu ɛ yi alo
ɛ yɛ masansan wure lefana ɛ yii ɛ Fe Ɲaxin
Kanna xalimakuli radɛgɛxine birin natuun
naxan na. 17 Ɛ xa kisi feen nasuxu alo xunna
makantan wure kɔmɔtina, ɛ Alaa falan lu
ɛ yii Alaa Nii Sariŋanxina silanfanna ra.†
18 Ɛ Ala maxandi waxatin birin Alaa Nii
Sariŋanxin barakani Ala maxandin sifan
birin yi. Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi na ma, ɛ tunnafan
Ala maxandin ma yama sariŋanxin birin ma
fe ra waxatin birin. 19 Ɛ Ala maxandi n fan
xa, alogo n na keli fala tideni waxatin naxan
yi, Ala xa falan so n yii, n yi n wɛkilɛ Xibaru
Faɲin wundo feen makɛnɛndeni yamaan
xa, 20 n findixi xɛraan na naxan ma fe ra
hali n to xidixi yɔlɔnxɔnna ra iki. Ɛ Ala
maxandi, alogo n xa n wɛkilɛ falan tideni
alo n daxa kii naxan yi.

Xɔntɔn dɔnxɛne

21 En nafan ngaxakedenna nun en walikɛ
bode tɔgɔndiyaxin Tikiko naxan walima
Marigin xa, na n ma fe birin yɛbama nɛn ɛ
xa, alogo ɛ fan xa n ma fe xibarune kolon
e nun n feen naxanye ligama. 22 N na a
rasigama ɛ ma na nan ma alogo ɛ xa nxɔ fe
kolon, a yi ɛ ralimaniya.
23 Fafe Ala nun Marigi Yesu a Muxu
Sugandixin xa bɔɲɛ xunbenla nun xanun-
tenyaan nun dɛnkɛlɛyaan fi en ngaxake-
denne birin ma. 24 Naxanye xanuntenyaan
mi ɲanma en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xa, Ala xa hinan ne ra.

---

† 6:17: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

Filipi Kaane

Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Filipi Kaane Ma

Yesu a Xɛra Pəli nan Alaa falani ito sɛbɛxi Yesu a muxune ma naxanye yi dəxi Filipi taani. Waxati danguxini, Pəli bata yi kawandin ba na. E dɛnkɛlɛyaan yi sabati ki faɲi, han e yi Pəli mali a wanla ra yire gbɛtɛ yi. Na birin yɛbaxi Xɛrane Kɛwanle kitabu yiren kui a sora 16.

Pəli to sa Romi kasoon na a dɛnkɛlɛyana fe ra, Ala yi a liga a xa kɛdine sɛbɛ dɛnkɛlɛya yamane ma. Pəli yi kɛdi keden sɛbɛ Filipi kaane ma. A yi e ralimaniya alogo e xa lu Ala sagoon kui, e mən xa findi misali faɲin na naxan nɔɛ a ligɛ muxu gbɛtɛ yi bira Yesu fɔxɔ ra. Pəli yi a rabira e ma a e mi nɔɛ e yɛtɛ rakisɛ e wali faɲine xən, fɔ Yesu barakani naxan a yɛtɛ baxi saraxan na dunuŋa birin xa.

Xɛra Pəli Yesu a fe Xibaru Faɲin kawandin ba nɛn Filipi taani Girɛki kaane yamanani, a yi dɛnkɛlɛya yamaan malan fɔlɔ mɛnni a xɛraya sigati firinden ni (Xɛrane Kɛwanle 16.12-24 mato). Ɲɛɛ dando danguxina, a yi kasoon na waxatin naxan yi (Filipi kaane 1.7 mato), Xɛra Pəli yi ngaxakedenya kɛdin sɛbɛ Filipi kaane ma. A yi wama e nuwali sa feni se fixine fe ra e bata yi naxanye rafa a ma so Epaforodite yii, a tan yɛtɛɛn yi tərəni waxatin naxan yi. A mən yi wama nɛn a xa a fala e xa a e xa e sɛnbɛ so e tinxin Alaa Muxu Sugandixin yɛɛ ra yi. E mən nama kunfa wule dinane xən ma naxanye e yamaan yɛ.

Kitabun yireni ito fɔlɔni (1.1-11), Pəli a sɛwan nun a wali faɲi kolonna nan mayitama Filipi dɛnkɛlɛya muxune ra. Na xanbi ra, a yi a yɛtɛ kiin yɛba. A bɔŋɛ xunbenla naxan sətəma Yesu barakani, a yi na mayita hali a to mi a kolon Romi kaane yi naxan ligama a ra kasoon na. (Filipi Kaane 1.12-26) A yi e kawandi a e xa lu dɛnkɛlɛya kɛndɛni, e yi lanna raso e tagi, e yi xuru e bode ma, nii faɲin yi lu e yi naxan kelixi Yesu ma (1.27-2.18). Benun e mən xa e bode to, Pəli naxa, a Filipi kaane xɛra Epaforodite nun Pəli fɔxɔrabira Timəte xa lu e nun Filipi kaane tagi. (2.19-30)

Na xanbi ra, Pəli mən yi e rakolon muxune fe ma naxanye mi tinxinxi Yesu a fe Xibaru Faɲin xa. A yi a fala Filipi kaane xa a e xa lu alo a tan, e yi e sɛnbɛ so dɛnkɛlɛyani, e yi lu alo Yesu (Filipi Kaane sora 3). Kitabun yireni ito raŋanxi kawandi wuyaxi nan ma e nun nuwali saane nun xəntənne (Filipi Kaane sora 4). To, Yesu a muxune mən nəma limaniyaan sətədeni Kitabun yireni ito xən.

Xəntənne

1 N tan Pəli nun Timəte, Alaa Muxu
Sugandixin Yesu a walikɛne, nxu bata ɛ tan
Alaa Muxu Sugandixina yama sariŋanxin
xəntən naxanye sa Filipi taani e nun
dɛnkɛlɛya yamaan xunmatone nun mali
tiine. 2 En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔŋɛ
xunbenla fi ɛ ma.

Pəli Ala maxandina Filipi dɛnkɛlɛya muxune xa

3 Ɛ fe na rabira n ma waxati yo yi, n
barikan birama nɛn Ala xa. 4 N na Ala
maxandima ɛ xa sɛwan nin waxatin birin!
5 Amasətə ɛ bata n mali Yesu a fe Xibaru
Faɲin nalideni keli ləxə singen ma han to.
6 N laxi a ra yati, Ala naxan wali faɲini ito
fələxi ɛ tagi, a a rakamalima nɛn han a
Muxu Sugandixin Yesu fa ləxəni. 7 A lan
xaxinli ito xa lu n ma ɛ fe yi, amasətə ɛ
fe ramaraxi n bɔŋɛni. Bayo xa n xidixi
yələnxənna ra, hanma xa n Yesu a fe Xibaru
Faɲin xun mayɛngɛma, n yi a yɛba, en birin
Alaa hinanni. 8 Ala nan n seren na a ɛ rafan n
ma xanuntenya kɛndɛni naxan kelixi Yesu
Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛɛn ma.

9 N ma Ala maxandin ni ito ra: Ala xa lu ɛ
xanuntenyaan fari sɛ fe kolonna nun famun
kɛndɛn na han, 10 alogo ɛ xa nə fe faɲin
kolonŋɛ, ɛ yi lu fɛtareyaan nun sɔntareyani
han Alaa Muxu Sugandixin fa ləxəna. 11 Ɛ
xa dɛfe kɛwali tinxinxine yi naxanye kelima
Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, Ala binye
feen nun a batu feen na.

Pəli kasoon na

12 Ngaxakedenne, n waxi a xən ma nɛn, ɛ
xa a kolon feen naxanye liga n na, ne bata
Yesu a fe Xibaru Faɲin mali, a siga yɛɛn
na. 13 Amasətə a bata makɛnɛn mangana
sofane birin nun muxune birin xa, fa fala a
n kasoon na Alaa Muxu Sugandixin nan ma
fe ra. 14 Ngaxakedenna naxanye e lannayaan
saxi Marigini, n to saxi kasoon na, ne bata

wɛkilɛn sɔtɔ Alaa falan nalideni ki faɲi, e mi gaxu.
[15] Ɲɔndin na a ra, e tan ndee Alaa Muxu Sugandixina fe kawandi bama milɛn nun lantareyaan nin, koni ndee a ligama ɲɛnige faɲiyaan nin. [16] Ne a ligama xanuntenyaan nin, amasɔtɔ e a kolon a n ma wanla findixi Yesu a fe Xibaru Faɲin xun mayɛngɛ feen nan na. [17] Bodene tan Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin bama yɛtɛ yigboon nin. E miriyane mi fan. E waxi nde sa feni n ma tɔrɔn fari kasoon na.
[18] Fefe mi na ra. Xa e miriyaan findi a faɲin na, xa a findi a ɲaxin na, Alaa Muxu Sugandixina fe bata rali kiin birin yi. Na bata n sɛwa, n mɔn luma nɛn sɛwani. [19] Amasɔtɔ n na a kolon fa fala na birin findima n ma kisin nan na ɛ Ala maxandine nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina Niin barakan nin. [20] Bayo n naxan mamɛma e nun naxan xɔli n ma, n nama yagi fe yo yi mumɛ. Koni n xa limaniya iki alo waxati danguxine yi alogo yamaan xa Alaa Muxu Sugandixin binya n fati bɛndɛna fe ra, xa n lu n nii ra, hanma xa n faxa. [21] Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin nan findixi n tan ma dunuŋa yi gidin na, sayaan yi findi tɔnɔn na n xa.
[22] Koni xa n lu dunuŋa yi, n nɔɛ wali faɲina nde kɛ nɛn. N lan n xa nanse liga? N mi a kolon. [23] Fe firinni itoe birin xɔnla n ma: N waxi keli feni dunuŋani ito yi, n sa lu Alaa Muxu Sugandixin fɛma, na nan fan ki faɲi. [24] Koni ɛ tan ma fe ra, a lan n lu n nii ra fati bɛndɛni. [25] N to laxi na ra, n bata a kolon a n luma nɛn ɛ yɛ alogo ɛ xa siga yɛɛn na, ɛ sɛwa ɛ dɛnkɛlɛyani. [26] N mɔn na xɛtɛ ɛ fɛma, ɛ Alaa Muxu Sugandixin Yesu matɔxɔn xun masama nɛn n ma fe ra.
[27] Koni, ɛ siga ti kiin xa lan Alaa Muxu Sugandixina Xibaru Faɲin ma, alogo xa n fa ɛ fɛma, hanma xa n be, n xa a mɛ nɛn fa fala ɛ xaxili kedenni, ɛ sɔbɛ soxi ɛ bode xɔn ma dɛnkɛlɛyani Xibaru Faɲina fe ra kii kedenni. [28] Ɛ nama gaxu ɛ yɛngɛfane yɛɛ ra mumɛ! Na a yitama e ra nɛn fa fala e halagima nɛn, a ɛ tan kisin kiraan nan xɔn Ala barakani. [29] Bayo a bata a ragidi a hinanni a ɛ xa la Alaa Muxu Sugandixin na, ɛ mɔn yi tɔrɔ a fe ra, [30] ɛ lu na yɛngɛ kedenna soɛ, ɛ n to naxan soɛ, alo ɛ mɔn bata a mɛ kii naxan yi, han iki n na fari.

2

Yesu raliga fena

[1] Xa Alaa Muxu Sugandixin sɛnbɛ yo fima ɛ ma, xa a xanuntenyaan limaniya yo fi ɛ ma, xa lanbodeya yo ɛ nun Alaa Nii Sariŋanxin tagi, xa xanuntenyaan nun kininkinin yo ɛ yi, [2] nba, ɛ xa n ma sɛwan nakamali, ɛ yi lan ɛ bode ma, xanuntenya kedenna yi lu ɛ tagi, e nun xaxili keden. [3] Ɛ nama fefe liga yɛtɛ yigboni hanma wasoni, koni ɛ yɛtɛ magodo, ɛ yi bonne yatɛ dangu ɛ yɛtɛɛn na. [4] Ɛ nama ɛ miri ɛ makone gbansanna ma fɔ bonne fan gbeena.
[5] Ɛ kɛŋaan xa lu ɛ bode tagi alo Alaa Muxu Sugandixina, Yesu.
[6] Alayaan yi a tan naxan yi
a mi na ramara a yɛtɛ yi.
[7] Koni a yi a mɛ a yɛtɛ ra,
a yi a yɛtɛ findi konyin na,
a lu adamadiyaan kiini.
A to adamadiyaan sɔtɔ,
[8] a yi xuru Alaa falan bun
han a tin sayaan ma a faxa wudin ma.
[9] Na nan a ligaxi,
Ala a ratexi binyeni kore xɔnna ma,
a yi xinla fi a ma
naxan gbo xinla birin xa,
[10] alogo naxanye birin kore xɔnna ma
naxanye bɔxɔ xɔnna ma e nun a bun ma,
e na Yesu xinla mɛ waxatin naxan yi,
xinbin birin sinma nɛn a bun ma,
[11] lɛnna birin yi a fala
fa fala Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan Marigin na,
Fafe Ala binya feen na.

Ɛ dɛgɛ alo kɛnɛnna dunuŋa yi

[12] Nayi, n xanuntenne, ɛ darixi n ma falan suxɛ kii naxan yi n yɛɛ xɔri, ɛ mɔn xa a suxu n xanbi dangu na ra iki, ɛ yi lu ɛ kisi feen nakamalɛ gaxun nun xuruxurunni. [13] Amasɔtɔ Ala nan walima ɛ yi, alogo ɛ ɲɛnigen nun ɛ kɛwanle xa lan a waxɔn feen ma.
[14] Ɛ feen birin liga hali ɛ nama a findi mawugan nun fe matandin na, [15] alogo ɛ xa findi sɔntarene ra, ɛ sariŋan. Ɛ findi Alaa diine ra, fɛ mi naxanye ra naxanye dɛgɛma alo sarene kore xɔnna ma waxatini ito muxu tinxintare sariŋantarene yɛ, [16] ɛ nɛma nii rakisin falan naliyɛ. Xa ɛ na liga, n nan n kanbama ɛ yi nɛn Alaa Muxu Sugandixin fa lɔxɔni fa fala n ma dunuŋa yi gidin nun n ma wanla mi findixi fe fuun na.

17 Hali n faxa ɛ xa, n lu alo minse saraxan
naxan nabɔxɔnma ɛ fe ra, sa ɛ dɛnkɛlɛyaan
fari Ala yɛtagi naxan fan luxi alo saraxana,
na n nasɛwama nɛn, en birin yi sɛwa. 18 Ɛ fan
xa sɛwa na kiini, en lu en bode yi sɛwani.

*Tim*ɔte nun Epaforodite a fe

19 N xaxili tixi Marigi Yesu ra, a xa n
mali Timɔte rasigɛ ɛ ma xulɛn, alogo n tan
yɛtɛɛn bɔɲɛ xunbelɛ kii naxan yi ɛ xibarune
fe yi. 20 Muxu gbɛtɛ mi n dɛxɔn naxan
xaminxi ɛ fe ra alo a tan. 21 Bonne tɔnɔn nan
tun fenma e yɛtɛ xa. E mi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin gbeen fenma. 22 Koni ɛ yɛtɛna a
kolon a Timɔte bata a kɛɲaan mayita tɔrɔni,
a yi a yɛtɛ findi Xibaru Faɲina walikɛɛn na n
dɛxɔn alo diin nun a fafe. 23 N waxi a rasiga
feni ɛ ma, n na n ma feene to fixaxi waxatin
naxan yi. 24 N laxi a ra Marigin barakani fa
fala n fan yɛtɛɛn sigama nɛn ɛ fɛma.

25 N bata a miri fa fala a fɛrɛ mi na fɔ n
mɔn xa ngaxakedenna Epaforodite raxɛtɛ ɛ
ma, n wali kɛ boden nun n yɛngɛ so bodena,
ɛ naxan nafa n ma, ɛ seene so a yii n mali
feen na. 26 Ɛ birin to xɔnla a ma ki faɲi! A
bata kɔntɔfili bayo ɛ bata a furena fe mɛ.
27 Ɲɔndin nan a ra, a fura nɛn yati! A yi luxi
ndedi a xa faxa. Koni Ala yi kininkinin a
ma. A mi kininkininxi a kedenna xan ma,
koni n tan fan, alogo na sunun nama sa n
ma tɔrɔn fari. 28 Nanara, n waxi a rasiga feni
ɛ ma mafurɛn alogo ɛ na a to waxatin naxan
yi, ɛ mɔn yi sɛwa, n bɔɲɛn yi sa ndedi. 29 Ɛ
a rasɛnɛ sɛwa gbeeni Marigin xinli. Ɛ na
muxu sifan binya, 30 bayo a yi faxama nɛn
nun Alaa Muxu Sugandixina wanla fe ra. A
yi tinxi a niin fi feen ma alogo a xa n mali ɛ
tan yɛtɛɛn mi yi nɔɛ naxan ligɛ.

3

Kisin sɔtɔ fena

1 Iki, ngaxakedenne, ɛ sɛwa Marigini. Na
mi n tɔrɛ xa n xɛtɛ na feene ma n bata
yi naxanye sɛbɛ ɛ ma nun alogo na xa ɛ
ratanga. 2 Ɛ ɛ masiga fe xɔsixi rabane nun
fe ɲaxi rabane ra, e nun muxun naxanye a
falama fa fala xa muxun mi banxulan a mi
kisima. 3 Anu, ɲɔndin naxan na, en tan nan
muxu banxulanxine yɛtɛɛn na, en tan nax-
anye Ala batuma a Nii Sariɲanxin barakani,
en tan naxanye en kanbama Alaa Muxu
Sugandixin Yesu a fe yi, en tan naxanye mi
laxi en yɛtɛ ra.

4 Xa n wa, n fan nɔɛ lɛ n yɛtɛ ra nɛn. Xa
bonne e mirixi nɛn a e nɔɛ e yɛtɛ rakisɛ nɛn,
n dangu ne ra pon! 5 Amasɔtɔ n banxulan n
barin xii solomasɛxɛde lɔxɔn nin. Isirayila
kaan nan n na, keli Bunyamin bɔnsɔnni,
Heburune Heburu nan n tan na. N yi
biraxi sariyan fɔxɔ ra Farisi muxune* kiin
ma nun. 6 Yahudiya dina xɔnxɔnna nan
yi n na nun han n yi dɛnkɛlɛya yamaan
ɲaxankatama. Fɛ yo mi yi n ma tinxinna
ra sariyan mabinni. 7 Koni n yi seen nax-
anye yatɛma tɔnɔn na, iki n bata ne yatɛ
bɔnɔn na Alaa Muxu Sugandixina fe ra.
8 Koni n feene birin yatɛxi bɔnɔn nan na
fe fisamantenni ito a fe ra naxan findixi
Alaa Muxu Sugandixin kolon feen na, Yesu
n Marigina. Amasɔtɔ n bata bɔnɔ feen birin
yi a fe ra. N bata seen birin yatɛ fe fuune
ra alogo n xa Alaa Muxu Sugandixin sɔtɔ,
9 n yi lu a tan xa. N mi n yɛtɛ findima
tinxin muxun na n ma sariya suxun xɔn,
koni fɔ dɛnkɛlɛyaan barakani Alaa Muxu
Sugandixin ma. Tinxinyaan na a ra naxan
kelixi Ala ma a sɔtɔ dɛnkɛlɛyaan barakani.
10 N fa waxi Yesu kolon feni, e nun sɛnbɛn
naxan a rakelixi sayani, nxu nun a tan yi
tɔrɔya kedenna kolon, n yi lu alo a tan a
sayani 11 alogo n fan xa keli sayani.

Giina han a danna

12 N munma yelin na birin sɔtɛ singen,
hanma n yi kamali. Koni n yixɔdɔxɔxi
a fendeni alogo n xa n kɔntɔnna rasuxu
bayo Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan n fan
nasuxi. 13 Nba, ngaxakedenne, n na a kolon,
n munma a sɔtɔ singen. Koni n fe keden
nan nabama iki: feen naxanye n xanbi ra,
n bata ɲinan ne xɔn. Naxan n yɛɛ ra, n
kataxi na nan li fe ra iki. 14 N na n gima,
alogo n xa sa a danna li, n yi ariyanna sɔtɔ,
Ala n xilixi naxan ma a Muxu Sugandixin
barakani, Yesu.

15 Nanara, en tan naxanye bata kɔxɔ
dɛnkɛlɛyani, a lan en birin xa na to na kii

* 3:5: Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

nin. Koni xa fe gbɛtɛ ɛ tan nde kui, Ala na
fan nafixama nɛn na kanna xa. 16 Na ma, en
xun tixi dɛnaxan na, en xa siga yɛɛn na na
kii nin.
17 Ngaxakedenne, ɛ birin xa n tan naliga.
Muxun naxanye sigati ki luxi alo nxu
gbeena, ne nan xa findi misaala ra ɛ xa. 18 N
bata yi ito fala ɛ xa nun sanɲa ma wuyaxi, n
wugamatɔɔn mɔn xa a fala ɛ xa iki. Muxu
wuyaxi sigati kiina e findixi Alaa Muxu
Sugandixin faxa wudin† xaranna fe yaxune
ra. 19 Na muxune e raɲanma yahannama
nin. E ala nan e fati bɛndɛn sagone ra.
E rafɛya feene nan nafan e ma. Dunuɲa
feene nan tun nafan e ma. 20 Koni ariyanna
dugurenne nan en tan na. En na en nakisi-
maan nan mamɛma keli ariyanna yi, en
Marigina Yesu Alaa Muxu Sugandixina. 21 A
en fati bɛndɛn sɛnbɛtaren maxɛtɛma nɛn, a
lu nɔrɔni alo a gbeena, a yi a liga sɛnbɛn na
naxan feen birin saxi a nɔɔn bun ma.

4

*P*ɔli a maxadina

1 Nanara, ngaxakedenne, n xanuntenne
nun n nafan muxune, naxanye findixi
sɛwan nun xunnayerenna ra n xa, ɛ lu
Marigini gben gben, n xanuntenne.
2 Ewodi nun Sintiki, n na ɛ mafanma, ɛ
lan ɛ bode ma Marigini. 3 I tan, n lanfana,
lannaya muxuna, n bata i maxandi, i xa
na ɲaxanle mali amasɔtɔ e bata wali n
dɛxɔn Yesu a fe Xibaru Faɲina fe ra, e nun
Kilementi e nun n lanfane birin naxanye
xinle sɛbɛxi Nii Rakisin Kitabun kui.
4 Ɛ sɛwa Marigini waxatin birin. N mɔn
xa a fala, ɛ sɛwa. 5 Muxun birin xa a kolon fa
fala ɛ diɲaxi. Marigin famatɔɔn ni i ra! 6 Ɛ
nama xamin fefe ra, koni ɛ makone fala Ala
maxandideni e nun barika birani waxatin
birin. 7 Nba, Ala bɔɲɛ xunbenla naxan fima,
xaxinla mi nɔɛ naxan famunɲɛ, na ɛ bɔɲɛn
nun ɛ xaxinla kantanma nɛn Marigini, Alaa
Muxu Sugandixina Yesu.
8 Nba, dɔnxɛn na, ngaxakedenne, feen
naxan yo findɛ ɲɔndin na, fe kɛndɛna, tinx-
inna, sariɲanna, marafanna, binyen feen
naxan yo yi, xa sɔn faɲin na a ra, naxan
findɛ tantunna ra, ne xa findi ɛ miriyane
ra. 9 Ɛ bata xaranna naxanye sɔtɔ n na, ɛ
bata naxan mɛ e nun n kɛwanle, ɛ xa ne liga.
Nayi, bɔɲɛ xunbenla Ala luma nɛn ɛ xɔn ma.

*P*ɔli a barika birana

10 N sɛwaxi Marigini ki faɲi bayo ɛ mɔn
bata ɛ ɲɔxɔ lu n xɔn. Ɛ xaxili yi n xɔn nun
yati koni ɛ mi fɛrɛ sɔtɔ ɛ xa a yita n na. 11 N
mi ito falama ɛ xa n makoon xan ma fe ra,
bayo n bata dari a ra n xa n wasa so n kiini.
12 N yiigelitɔyaan kolon, n nafulu kanyaan
kolon. N bata wundo feni ito kolon fa fala xa
n lugoxi hanma xa n kamɛxi, xa se gbegbe
n yii hanma ndedi, n wasa soxi na yi yiren
birin e nun waxatin birin bayo 13 n nɔɛ feen
birin ligɛ nɛn Yesu barakani naxan sɛnbɛn
fima n ma.
14 Koni hali na, ɛ bata fe faɲin liga ɛ n
mali n ma tɔrɔne yi. 15 Ɛ tan Filipi kaane fan
yatina a kolon, ɛ Yesu a fe Xibaru Faɲina fe
mɛ waxatin naxan yi, n kelimatɔna Mase-
doniya yi, ɛ tan nan tun n mali dɛnkɛlɛya
yamane yɛ, ɛ se faɲina ndee fi, ɛ ndee
rasuxu. 16 N yi Tesaloniki taani waxatin
naxan yi, sanɲa ma firin, ɛ seene rafama
n ma n makoon yi naxanye ma. 17 N mi
kiseene xan fenma n yɛtɛ xa, koni n waxi
nɛn ɛ xa barayin nan sɔtɔ. 18 Ɛ seen naxanye
birin soxi Epaforodite yii, n bata e birin
masɔtɔ, ne bata n makone birin li, e n wasa.
A ligaxi nɛn alo wusulanna naxan ganma
saraxa faɲin na, naxan Ala kɛnɛnxi. 19 Nba,
n ma Ala ɛ malima ɛ makoon birin na nɛn a
nafulu kanyaan xɔn Alaa Muxu Sugandixin
Yesu barakani. 20 En xa binyen fi en Fafe Ala
ma habadan han habadan. Amina.

*X*ɔntɔn dɔnxɛna

21 Ɛ yama sariɲanxin birin xɔntɔn nax-
anye Yesu Alaa Muxu Sugandixini. En
ngaxakedenna naxanye n fɛma be, ne fan ɛ
xɔntɔnma. 22 Yama sariɲanxin naxan birin
be, ne ɛ xɔntɔnma, katarabi Romi Manga
Gbeena muxune ma.
23 Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina
hinanna xa lu ɛ yi.

† 3:18: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan nan habadan nii rakisin fima muxune ma. A faxa wudin yi findi kisin taxamasenna ra.

Kələsi Kaane
Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Kələsi Kaane Ma

Yesu a xɛraan Pəli kitabu yireni ito rasiga dɛnkɛlɛya muxune nan ma naxanye yi dəxi Kələsi taani. Pəli singe xa mi kawandin ba e xa, koni a e fe kolon nɛn Romi taani, a yi kasoon na dɛnaxan yi. Alaa Nii Sariɲanxin yi kawandina nde fi Pəli ma Kələsi kaane xa e nun dɛnkɛlɛya muxune birin xa naxanye dunuɲa yi.

Kələsi taan yi Efɛsi taan sogeteden binna nin fə kilo kɛmɛ firin yatɛ. A luxi alo Pəli mi siga na mumɛ. A fəxərabirana nde, Epafirasi nan siga na, Kələsi kaan nan yi Epafirasi ra, naxan singe sa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali na taani (Kələsi kaane sora 1.7 nun sora 4.12).

Pəli yi kasoon na waxatin naxan yi, yanyina nde Romi taani, Epafirasi yi fa a fala a xa a Kələsi kaane bata kunfa dina gbɛtɛ xaranna xən. Muxu gbɛtɛne bata sa xaranna ti Kələsi kaane xa, e naxa fa fala a xa i wama Ala kolon feni, xa i wama kisi feni, fə i xa sɛnbɛ gbɛtɛne nan batu, i yi so namun fena nde yi, alo banxulanna nun donse donna tənne nun minseene tənne. E to Pəli rakolon na feene ma, mafurɛn a yi Kitabun yireni ito sɛbɛ Kələsi kaane ma, alogo a xa a fala e xa fa fala Ala kisin naxan fima, na sətə a Muxu Sugandixin Yesu nan xən naxan kamalixi. A yi kɛdin so Tikiko nun Onesimo yii siga e ma (sora 4.7,9).

A yelin xanbini xəntənna tiyɛ e nun wali faɲi kolonna Ala xa (sora 1.1-14), Kitabun yire singen Yesu a mangayaan nan ma fe falama. A naxa, fa fala Yesu sɛnbɛn gbo ɲinanne birin xa, a Yesu nan keden findixi Alaa falan Xibaru Faɲin kanna ra (sora 1.15 han sora 2.3). Pəli yi falan ti Kələsi kaane xa lan tantanna fe ma muxuna ndee naxan ligama e konni (sora 2.4-25). Dənxɛn na, a e kawandi lan e kɛwanle ma e lan e xa naxan liga Alaa Muxu Sugandixin xən, dɛnkɛlɛya kɛndɛni (sora 3.1 han sora 4.6).

A raɲanni, a falana nde sɛbɛ a kolon muxune ma a yi a raɲanna sɛbɛ a yɛtɛ yiin na, a falani so (sora 4.7-18). Kitabun yireni ito Alaa Muxu Sugandixin tiden yɛbama nxu xa ki faɲi.

1 N tan Pəli, naxan findixi Yesu Alaa
Muxu Sugandixina xɛraan na Ala sagoon
xən ma, n tan nun en ngaxakedenna Timəte
nan kɛdini ito sɛbɛxi, 2 siga ngaxakeden
sariɲanxine ma naxanye təgəndiyaxi Alaa
Muxu Sugandixin ma Kələsi taani.

En Fafe Ala xa hinanna nun bəɲɛ xun-
benla fi ɛ ma.

Barika birana Ala maxandideni

3 Nxu nɛma Ala maxandima ɛ xa, nxu
barikan birama Ala xa ɛ fe ra waxatin birin,
en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe.
4 Amasətə nxu bata ɛ dɛnkɛlɛyana fe mɛ
lan Alaa Muxu Sugandixina Yesu a fe ma e
nun ɛ a yama sariɲanxin xanuxi kii naxan
yi. 5 Nanara, ɛ dɛnkɛlɛyaan nun ɛ xanun-
tenyaan xunna tixi na yigin nan na naxan
namaraxi ɛ xa ariyanna yi. Ɛ bata na yigin
kolon Xibaru Faɲin gbee ɲəndi falana ɛ li
waxatin naxan yi. 6 Xibaru Faɲini ito bata fa
ɛ ma alo a fama dunuɲa birin ma kii naxan
yi. A fama nɛn barakan na, a yiriwa. A na
kiin fan yi ɛ tagi xabu ɛ ɲəndin mɛ ləxəni,
ɛ yi Ala hinanna kolon. 7 Epafirasi nan ɛ
tan xaranxi, en nafan walikɛ bodena, naxan
findixi ɛ tan xa Alaa Muxu Sugandixina
xɛra təgəndiyaxin na. 8 A tan nan a falaxi
nxu xa, Alaa Nii Sariɲanxin xanuntenyaan
fixi ɛ ma kii naxan yi.

9 Na nan a toxi, xabu nxu na mɛ ləxəni,
nxu Ala maxandima ɛ xa tun! Nxu mafanna
tima alogo ɛ xa kamali Ala sagoon kolonni e
nun fekolonna nun xaxilimayaan birin Alaa
Nii Sariɲanxin naxan fima. 10 Nayi, ɛ nəɛ
sigan tiyɛ nɛn alo Marigin waxi a xən ma kii
naxan yi, ɛ yi a kɛnɛn kiin birin yi. Ɛ sabati
ɛ kɛwali faɲine xən ɛ yiriwa Ala kolonni.
11 Nxu mən Ala maxandima alogo ɛ xa sɛnbɛ
gbeen sətə Ala gbee sɛnbɛ nərəxin xən ma,
ɛ nə ɛ tunnafanɲɛ, ɛ mən yi limaniya. 12 Ɛ
xa barikan bira Fafe Ala xa sɛwani bayo a
tan nan a ligaxi ɛ yi ɛ gbee kɛɛn sətə naxan
kɛnɛnna mangayani yama sariɲanxin xa.
13 A tan bata en xunba dimin nəən bun ma,
a en xali a rafan dii xɛmɛna mangayani
14 naxan en xunba, a yi en yulubine xafari.

Alaa Muxu Sugandixina

15 Ala totaren maligan nan a Muxu
Sugandixin na. A tan nan dii singen na
daala birin yɛ. 16 Amasətə Ala bata seen birin
da a tan barakani kore xənna nun bəxən
ma, seen naxanye toma e nun naxanye mi

toma, mangayane, kuntigine, nɔ kanne, e
nun sɛnbɛ kanne. Seen birin daxi a tan
nan baraka yi a tan xa. [17] A yi na benun
seen birin xa da. Sena ŋgaan masuxi a tan
nan xɔn. [18] A tan nan dɛnkɛlɛya yamaan
xunna ra naxan luxi alo a fatina. A tan
nan habadan muxu singe kelixin na sayani,
alogo a xa findi yɛɛratiin na feen birin yi.
[19] Amasɔtɔ a bata rafan Ala ma a xa a kɛɲa
kamalixin birin lu Yesu yi. [20] A mɔn bata tin,
a xa e nun seen birin tagini tɔn naxan bɔxɔn
nun kore xɔnna ma a Muxu Sugandixin
barakani. A wunla yi mini a faxa wudin ma
alogo a xa bɔŋɛ xunbenla fi en ma.

[21] A fɔləni nun, ɛ yi makuya Ala ra pon! Ɛ
yi ɛ yɛtɛ findi a yaxune ra ɛ miriyane nun ɛ
kɛwali ɲaxine xɔn. [22] Koni iki, a bata ɛ tagini
tɔn a fati bɛndɛna sayaan xɔn ma, alogo a
xa fa ɛ rasariŋanxin na a yɛtagi. Fɛ mi fa ɛ
tan yi, a mi fa ɛ magima. [23] Koni, fɔ ɛ xa lu
dɛnkɛlɛyaan fari ken, alogo ɛ nama makuya
Xibaru Faɲin yigin na ɛ naxan mɛxi naxan
nalixi daala birin ma e nun n tan Pəli findi
naxan wali muxu ra.

*P*əli a wanla

[24] Iki, n sɛwaxi n ma tərəne yi ɛ fe ra,
bayo na tərəya dɔnxɛn naxanye luxi Alaa
Muxu Sugandixina tərən na, n na dɛfema
nɛn n fati bɛndɛni dɛnkɛlɛya yamaan xa
naxan findixi a fatin na. [25] Ala nan n findixi
dɛnkɛlɛya yamana walikɛɛn na, a n xa Alaa
fala kamalixin nali ɛ ma. [26] Wundon na
a ra naxan yi luxunxi waxati danguxine
yi muxun birin ma, koni iki a bata a yɛ
makɛnɛn a yama sariŋanxin xa. [27] Ala bata
tin a siyane birin yi a wundo fe tilinxi
mamirinxin kolon. Na wundon ni i ra: Alaa
Muxu Sugandixin luma ɛ tan yi. Yigin na a
ra, a ɛ xa nərə.

[28] Nxu Muxu Sugandixina fe ralima
muxun birin ma, nxu e kawandi, nxu yi
e xaran fekolonna birin na alogo nxu xa
fa muxun birin dɛfexin na Alaa Muxu
Sugandixin ma. [29] N walima a xɔdɛxɛn na na
feen nan ma. N na n sɔbɛ so a sɛnbɛ gbeeni
naxan walima n yi fangan na.

2

[1] N wama nɛn ɛ xa a kolon a n yɛngɛ gbee
sifan naxan yi ɛ xa e nun Layodise kaane
e nun naxanye birin munma n gbindin to.
[2] N yɛngɛn soma e xa nɛn alogo e bɔŋɛn
xa limaniya, e findi gbindi kedenna ra xa-
nuntenyani, e yi fekolonna kamalixin sɔtɔ
xaxilimayani alogo e yi Alaa wundo feen
kolon, Alaa Muxu Sugandixina, [3] dahamun
fekolonna nun xaxinla birin luxunxi naxan
yi.

[4] Nba, n na a falama ɛ xa, alogo muxu yo
nama ɛ mayenden fala ɲaxumɛne ra. [5] Bayo
hali n gbindin mi ɛ fɛma koni n xaxili ɛ
xɔn. N sɛwaxi, n na a to sariyan naxan ɛ
tagi e nun ɛ dɛnkɛlɛya kɛndɛna Alaa Muxu
Sugandixin ma!

*Nii n*ɛnɛn dɛfexina Yesu yi

[6] Nayi, bayo ɛ bata Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin sɔtɔ, ɛ lu a tan yi. [7] Ɛ xa ɛ
salenna bitin, ɛ sabati a tan yi. Ɛ sɛnbɛ so
dɛnkɛlɛyani alo e ɛ xaranxi kii naxan yi. Ɛ
xa barikan bira Ala xa waxatin birin.

[8] Ɛ a liga ɛ yeren ma. Nanara, muxu
yo nama ɛ findi konyin na dunuŋa fala
ɲaxumɛne nun mayanfa feene xɔn, fata
adamane namunne nun dunuŋa gele ma
feene ra, naxanye mi kelixi Alaa Muxu
Sugandixini. [9] Amasɔtɔ alaya kamalixin
birin luxi Yesu fati bɛndɛn nin. [10] Ɛ fan bata
kamali a tan yi. A tan nan sɛnbɛne nun
nɔɔne birin xunna ra.

[11] Ɛ bata banxulan Yesu xɔn, muxune
banxulan tiin mi naxan na, koni naxan
muxune xərəyama fati bɛndɛn nafan feene
sɛnbɛn bun, Alaa Muxu Sugandixin naxan
ligama. [12] Amasɔtɔ ɛ rafu igeni waxatin
naxan yi, ɛ nun Yesu bata maluxun ɛ bode
xɔn ma. Ɛ mɔn bata keli sayani ɛ bode xɔn
ma dɛnkɛlɛyaan barakani Ala sɛnbɛn ma
naxan a rakelixi sayani. [13] Ɛ faxaxin nan yi
a ra nun ɛ hakɛne fe ra e nun ɛ fati bɛndɛn
banxulantareyaan ma. Koni iki, Ala bata en
hakɛne mafelu, a ɛ nun Yesu niin bira ɛ yi ɛ
bode xɔn ma. [14] Doli kɛdin naxan yitɔnxi en
xili ma e nun tɔnna naxanye yi en halagima,
a bata ne ba, a e ɲan, a e gbangban a faxa
wudin fari. [15] Na kiini, Ala bata nɔ kanne
nun sɛnbɛ kanne yɛngɛ so seene ba e yii, a
ti e yɛɛ ra dunuŋa yɛtagi alo muxu suxine
yɛngɛni, a nɔɔn sɔtɔ e ma a sayaan barakani
a faxa wudin ma.

[16] Nanara, ɛ nama tin muxu yo xa ɛ kiti ɛ
donsena fe ra hanma ɛ minsena hanma sali
lɔxɔna nde, hanma kike nɛnɛn malanne,
hanma Matabu Lɔxɔna fe ra. [17] Ne birin
findixi fe famatɔne nininna nan na naxanye
yi fama, koni ɲɔndin yɛtɛɛn findixi Alaa

Muxu Sugandixin nan na. [18] Ɛ nama tin,
muxu yo xa ɛ yalagi wulen yɛtɛ magodoni
e nun maleka batun xɔn. Na muxu sifana
a kanbama a xiye toxine nan ma fe ra. A
lugoxi waso fuun nan na a munadabayaan
miriyani, [19] a ba Yesu yi. Anu, a tan nan luxi
alo fati bɛndɛn xunna. Yesu barakani fatin
birin baloxi, a findi kedenna ra salen seene
nun fasane xɔn, a yi gbo alo Ala waxi a xɔn
ma kii naxan yi.

Xərəyana Yesu yi

[20] Xa ɛ nun Alaa Muxu Sugandixin bata
faxa ɛ bode xɔn, a yi ɛ xərəya dunuŋa gele
ma feene ma, nanfera nayi ɛ sigan tima alo
dunuŋa gbee muxun nan ɛ tan na? Nanfera
ɛ tinma e xa tən sifani itoe sa ɛ ma? [21] Ɛ
nama a tongo! Ɛ nama a mato ɛ lɛnna ra!
Yiin nama din a ra! [22] Ne findixi seene nan
na naxanye lɔma ayi e na rawali waxatin
naxan yi. Ne findixi yamarine nun xaranne
nan na fata muxune ra. [23] Na yamarine
maligaxi fekolonna nan na, fata e karahan
batu kiin ma, e nun e yɛtɛ magodona, e nun
e fati bɛndɛn suxu kii xədɛxɛna, koni sɛnbɛ
mi ne yi, e yi fati bɛndɛn natane xuru.

3

Alaa kirana

[1] Bayo ɛ nun Alaa Muxu Sugandixin bata
rakeli sayani, nayi ɛ xa ariyanna feene fen,
Alaa Muxu Sugandixin dəxi Ala yiifanna ma
dɛnaxan yi. [2] Ɛ xa ɛ miri ariyanna feene ma,
ɛ nama ɛ miri dunuŋa feene ma. [3] Amasətə
ɛ bata faxa, ɛ dunuŋa yi gidin luxunxi Alaa
Muxu Sugandixini Ala xɔn. [4] Alaa Muxu
Sugandixin na mini kɛnɛnni, a tan naxan ɛ
rakisixi, ɛ fan minima nɛn a fɛma a binyeni.
[5] Nanara, dunuŋa fe kobin naxanye ɛ yi,
ɛ xa ne yiiba: yanga suxuna, xɔsi feene,
kunfa ɲaxine, waxɔn fe ɲaxine, e nun
milɛntenyana, naxan findixi se batun na.
[6] Sɔnna sifani itoe nan Ala xɔlən nafama fala
suxutarene ma. [7] Ɛ tan fan yɛtɛɛn yi sigan
tima na kii nin nun ɛ to yi ɛ dunuŋa yi gidin
ligama e yi.
[8] Koni iki, ɛ xa na feene birin yiiba:
xɔlɔna, bɔŋɛ teena, ɲaxuna, konbina, e nun
fala ɲaxin naxan minima ɛ dɛ. [9] Ɛ nama
wulen fala ɛ bode xa amasətə ɛ bata muxuya
fonna yiiba e nun a kɛwanle. [10] Ɛ mən bata
muxuya nɛnɛn sətə naxan luma yitənŋɛ Ala
kolonni han a findi a da muxun maligan na.
[11] Na dali nɛnɛni, Girɛkine nun Yahudiyane,
banxulanne nun banxulantarene, xɔŋɛne
nun xuluntarene, konyine nun xərəne, ne
birin keden Alaa Muxu Sugandixini, fangan
naxan yi feen birin yi.

[12] Nanara, bayo Ala bata ɛ yɛba, a ɛ findi
a rafan yama sariŋanxin na, ɛ xa kininkininna nun fanna nun yɛtɛ magodon nun
limaniyaan nun diŋan tongo. [13] Ɛ xa diŋa
ɛ bode xa, ɛ ɛ bode mafelu. Xa nde feen
liga a lanfaan na, ɛ xa ɛ bode mafelu alo
Marigin bata ɛ mafelu kii naxan yi. [14] Ɛ
xa xanuntenyaan sa ne fari, naxan e birin
dɛfema. [15] Alaa Muxu Sugandixina bɔŋɛ
xunbenla xa yiriwa ɛ bɔŋɛni. Bayo Ala ɛ
xilixi na nan xɔn, ɛ findi fati bɛndɛ kedenna ra. Ɛ findi wali faŋi kolonna ra.
[16] Alaa Muxu Sugandixina falan xa lu ɛ yi,
a ɲaxunna birin yi, ɛ yi ɛ bode xaran, ɛ yi
ɛ bode kawandi fekolonna birin yi, e nun
Yaburi falane nun bɛtine nun Ala tantun
sigi sariŋanxine ra. Ɛ barikan bira Ala xa
ɛ bɔŋɛni. [17] Ɛ naxan birin ligama hanma ɛ a
fala, ɛ xa na birin liga Marigi Yesu xinli ɛ yi
barikan bira Fafe Ala xa a barakani.

Denbaya sariyana

[18] Naxanle, ɛ xuru ɛ xɛmɛne ma alo a lan
ɲaxanle ma kii naxan yi Marigin yɛtagi.

[19] Xɛmɛne, ɛ ɲaxanle xanu, ɛ nama ɲaxu
e ra.

[20] Diine, ɛ sətə muxune fala xuiin suxu
feen birin yi, amasətə na nan nafan Marigin
ma.

[21] Dii fafane, ɛ nama ɛ diine raxələ alogo e
nama tunnaxələ.

[22] Konyine, ɛ kanne fala xuiin suxu feen
birin yi naxanye ɛ xun na dunuŋa yi. Ɛ
nama wali e yɛ xɔnna gbansan xan yi, alogo
ɛ xa rafan e ma, koni ɛ wali bɔŋɛ faŋin na
Marigin binya feen na. [23] Ɛ nɛma fefe ligɛ, ɛ
xa a liga ɛ bɔŋɛn birin na alo ɛ a ligama Marigin xa kii naxan yi koni muxune mi a ra.
[24] Bayo ɛ a kolon, fa fala ɛ ɛ saranna sətəma
nɛn Marigin yii, a kɛɛn naxan namaraxi
a yamaan xa. Ɛ kanna nan Alaa Muxu
Sugandixin na ɛ walin naxan xa. [25] Naxan
na wali tinxintareyani, a tinxintareyaan
saranna sətəma nɛn, bayo Ala mi muxune
rafisama e bode xa.

4

1 Konyi kanne, feen naxan lan, naxan
tinxin, ɛ xa na liga ɛ konyine xa. Ɛ a kolon
fa fala ɛ fan kanna ariyanna yi.

Maxadine

2 Ɛ xa lu Ala maxandɛ waxatin birin, ɛ yi
lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ barikan bira a xa. 3 Ɛ mɔn
xa Ala maxandi nxu xa. Nanara, Ala xa nxɔ
falan nasɔnɔya alogo n xa nɔ Alaa Muxu
Sugandixina wundo feen nalideni, n kasoon
na naxan ma fe ra. 4 Ɛ xa a mafan, n xa a fala
a fixɛn na alo n lan kii naxan yi.
5 Ɛ sigan ti xaxilimayani dɛnkɛlɛyatarene
mabinni, ɛ fɛrɛ fen waxatine ma. 6 Ɛ falan xa
findi hinan fala kɛndɛn nan na. Ɛ xa a kolon
ɛ muxun birin yabima a faɲin na kii naxan
yi.

Xɔntɔn dɔnxɛne

7 Nxu rafan ŋgaxakedenna Tikiko nan n
ma feen birin falɛ ɛ xa. Marigina walikɛ
tɔgɔndiyaxin na a ra naxan walima Marigin
xa alo n tan. 8 N na a rasigama ɛ ma alogo
ɛ xa nxu kiin kolon, a yi ɛ ralimaniya. 9 En
nafan ŋgaxakedenna, tɔgɔndiya muxuna,
Onesimo sigama a fɔxɔ ra. Ɛ muxuna nde
na a ra. Feen naxan danguxi be yi, e na birin
yɛbama ɛ xa nɛn.
10 N kasorasa bodena Arisitaraki ɛ
xɔntɔnma e nun Maraka, Baranabasi
dunbode. Ɛ bata yi yamarine mɛ naxan
ma fe ra, xa a fa ɛ konni, ɛ xa a rasɛnɛ ki
faɲi. 11 Yisa, naxan xili sa Yusutu, na fan
ɛ xɔntɔnma. Yahudiyane tagi ne nan tun
walima n xɔn ma Alaa Mangayana fe ra, ne
nan findixi n niini fan muxune ra.
12 Epafirasi, ɛ muxuna nde ɛ xɔntɔn Yesu
a walikɛna, Alaa Muxu Sugandixina. A
yɛngɛn soma ɛ xa Ala maxandini waxatin
birin, alogo ɛ xa dɛfe, ɛ yi ɛ yixɔdɔxɔ, ɛ
kamali Ala sagoon birin yi. 13 N na seren
bama a xa, a tɔrɔxi ɛ fe ra ki faɲi e nun
Layodise kaane nun Herapolisi kaane. 14 En
nafan muxuna, Luka dandan tiina, e nun
Demasi ɛ xɔntɔn.
15 Ɛ ŋgaxakedenne xɔntɔn nxu xa
naxanye Layodise yi, e nun Nimifa nun
dɛnkɛlɛya yamaan naxan malanna tima a
banxini. 16 Ɛ na kɛdini ito xaran ɛ konni, ɛ
a liga a xa xaran Layodise kaane dɛnkɛlɛya
yamaan xa. Naxan fan kelima Layodise yi,
ɛ na fan xaran. 17 Ɛ xa a fala Arikipe xa, ɛ
naxa, “I wanla naxan sɔtɔxi Marigin na, a
liga i yeren ma, i yi a rakamali.”
18 N tan Pɔli nan xɔntɔn dɔnxɛni ito sɛbɛxi
n yiin na: Ɛ nama ɲinan n ma kasorasaan
xɔn ma.

Ala hinanna xa lu ɛ xɔn.

Kɛdi Singen Tesaloniki Kaane Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Singen Tesaloniki Kaane Ma

Tesaloniki yi findixi Romi manga taan nan na Masedoniya yamanani, Girɛki yamanan kɔmɛn fɔxɔni. Xɛra Pɔli fa nɛn na taani a xɛrayaan sigatiin firindeni, a keli xanbini Filipi taani. A yi dɛnkɛlɛya muxuna ndee sɔtɔ mɛnni, koni a mi bu na, bayo Yahudiyana ndee yi na, naxanye mi yi tinxi a fe ma. Nayi, fɔ a xa yi keli nɛn Tesaloniki taani mafurɛn. Nanara, a yi siga Beere taani (Xɛrane 17.1-10). Dɔnxɛn na, a yi fa Kɔrɛnti taani, a fɔxɔrabiran Timɔte yi sa a li na, a yi Tesaloniki kaane feene yɛba a xa. Nayi, Pɔli yi kɛdi singen nasiga Tesaloniki kaane ma. Waxatina nde, a sɛbɛ Kɔrɛnti taan nin. Fe kolonne a falama fa fala Kitabun yireni ito nan singe sɛbɛ benun Ningila Yesu kitabu yire gbɛtɛye, a a sɛbɛ nɛn fɔ ɲɛɛ fu nun solofere ɲɔxɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma.

Xibarun naxanye fa sa keli Tesaloniki taani, xɛraan yi sɛwa ne fe ra. A barikan birama Ala xa lan na misali faɲin nan ma Tesaloniki kaane naxan yitama yamanan muxun bonne ra. A mɔn a falama a waxi e to feni han (1.1-3.13). Nayi, a e kawandima a e xa e tunnafan, e mɔn yi yanfan dɛnkɛlɛyani Yesu ma (4.1-12). Na xanbi ra, e bata maxɔdinna naxanye ti lan faxa muxune keli feen ma sayani e nun Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma, a yi ne yabi (4.13-5.11). A a kɛdin naɲanxi sariyane nun xɔntɔnne nan ma (5.12-28).

Kitabun yireni ito feene nan yɛbama lan waxati raɲanne fe ma. A falama dɛnkɛlɛya muxune xa nɛn fa fala e xa seren ba, a e xa a kolon a waxatina nde fama, “e sa luma nɛn Marigin fɛma habadan!” (4.17)

1 Pɔli nun Silasi nun Timɔte nan ito sɛbɛxi
siga Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi
Yesu a dɛnkɛlɛya yamaan ma Tesaloniki
taani.
Ala xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi ɛ
ma.

Barika birana

2 Nxu barikan birama Ala xa ɛ birin ma
fe yi waxatin birin, nxu nɛma Ala maxandɛ
ɛ xa. 3 Nxu nɛma Ala maxandɛ, nxu xaxili
ɛ feene xɔn: ɛ dɛnkɛlɛyaan wanle nun ɛ
xanuntenya wanle nun ɛ tunnafanna nun ɛ
yigina Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini
en Fafe Ala yɛtagi. 4 Ngaxakedenne, ɛ tan
Ala xanuntenne, nxu a kolon fa fala Ala
bata ɛ sugandi. 5 Amasɔtɔ nxu to Yesu a fe
Xibaru Faɲin nali ɛ ma, na mi findi falan
xan tun na, koni fɔ sɛnbɛn nun Alaa Nii
Sariɲanxin nun xaxili ragidi kamalixina.
Nxu yi sigan tima ɛ fe ra kii naxan yi ɛ
tagi, ɛ na kolon. 6 Ɛ findi nɛn nxu tan nun
Marigin naliga muxune ra. Hali ɛ to tɔrɔ
gbeen sɔtɔ, ɛ falan nasuxu nɛn sɛwani Alaa
Nii Sariɲanxin naxan fixi ɛ ma. 7 Na kui,
ɛ bata findi misaala ra dɛnkɛlɛya muxune
birin xa Masedoniya yamanan nun Akaya
yamanani. 8 Amasɔtɔ Marigina falan xuyaxi
ayi ɛ barakan nin, a mi dan Masedoniya
yamanan nun Akaya yamanan xan gbansan
yi. Koni ɛ dɛnkɛlɛyana Ala ma, na feen bata
kolon yiren birin yi. Nayi, nxu tan mako mi
fa a fala feen ma. 9 Ɛ nxu yisuxu kii naxan
yi, muxune na falama e nun ɛ xɛtɛ suxurene
fɔxɔ ra kii naxan yi, ɛ tubi Ala ma, ɛ habadan
Ala ɲɔndin kanna batu. 10 Ɛ yi a Dii Xɛmɛn fa
feen mamɛ keli kore, Ala bata naxan nakeli
sayani, Yesu naxan en xunbama Ala xɔlɔ
famatɔɔn ma.

2

Pɔli a xɛrayana Tesaloniki yi

1 Ngaxakedenne, ɛ yɛtɛna a kolon fa
fala nxu fa fena ɛ konni, na mi luxi fuu.
2 Nxu bata yi tɔrɔn nun ɲaxankatan sɔtɔ
Filipi taani, alo ɛ a kolon kii naxan yi,
nxu yi nxu wɛkilɛ Ala yi, nxu yi Yesu
a fe Xibaru Faɲin nali ɛ ma hali muxu
wuyaxin to nxu yɛngɛ ɛ konni. 3 Amasɔtɔ
nxɔ kawandi xuine mi fataxi tantanna ra
hanma ɲɛnige sariɲantarena hanma yan-
fantenyana. 4 Koni Ala to bata nxu kɛɲaan
fɛsɛfɛsɛ, a yi a falan Xibaru Faɲin taxu nxu
ra. Nxu falan tima na kii nin. Nxu mi
waxi muxune xan kɛnɛn fe yi, koni Ala
naxan muxune bɔɲɛn fɛsɛfɛsɛma. 5 Bayo ɛ
a kolon yati, fa fala nxu mi ɛ rawalixi wulen
matɔxɔ xuiin xɔn hanma nxu mila ɛ seene
xɔn luxunni. Ala nan nxu seren na. 6 Nxu
mi binyen fenma muxu yo ra, ɛ tan hanma
ndee gbɛtɛye. 7 Alaa Muxu Sugandixina
xɛrane to nxu ra, nxu yi nɔɛ nxɔ goronna
sɛ nɛn ɛ xun ma nun. Koni, nxu findi nɛn
muxu sabarixine ra ɛ yɛ, alo dii ngana a
diin masuxuma kii naxan yi. 8 Nayi, nxu yi

tinxi nxɔ sabarini nxu xa Alaa falan Xibaru
Faɲin nali ɛ ma, nxu yi nxu yɛtɛ niin fi ɛ
fe ra amasɔtɔ nxu yi ɛ xanuxi han! 9 Nxu
ngaxakedenne, ɛ xaxili lu nxɔ yanyin nun
nxɔ kɔɛɛn wanla nun yɛgbaan xɔn. Nxu na
wanla kɛ nɛn alogo goronna nama lu muxu
yo xun ma, nxu nɛma Yesu a fe Xibaru Faɲin
nalima ɛ ma waxatin naxan yi.
10 Nxu seren nan ɛ ra, e nun Ala fa fala nxu
yi sariɲanna nun tinxinna nun fɛtareyaan
nin ɛ tan dɛnkɛlɛya muxune tagi. 11 Ɛ a
kolon fa fala nxu luxi ɛ keden kedenna birin
xa nɛn alo fafan nun a diine kii naxan yi.
12 Nxu yi ɛ ralimaniya, nxu yi ɛ masabari,
nxu yi ɛ mafan a ɛ sigati kiin xa lan Ala ma, a
tan naxan ɛ xilixi alogo ɛ xa so a mangayaan
nun a binyeni.
13 Na nan a ligaxi, nxu luma barikan birɛ
Ala xa waxatin birin. Bayo ɛ to Alaa falan
mɛ nxu ra, ɛ a rasuxu nɛn Alaa ɲɔndi falan
yɛtɛɛn na, alo a lan kii naxan yi, naxan
walima ɛ tan dɛnkɛlɛya muxune tagi. Ɛ mi a
suxu alo muxune falana. 14 Ngaxakedenne,
ɛ bata Alaa dɛnkɛlɛya yamane raliga, nax-
anye Yudaya yamanani, Yesu Alaa Muxu
Sugandixina muxune. Ɛ kon kaane ɛ tɔrɔ
kii naxan yi, Yahudiyane ne fan tɔrɔ nɛn
na kiini. 15 E tan Yahudiyane nan Marigi
Yesu faxa e nun nabine, e yi nxu fan kedi.
E mi Ala kɛnɛnɲɛ mumɛ! E muxune birin
matandima. 16 E mi tinma nxu xa falan ti
siya gbɛtɛne xa, alogo e xa kisi. Nayi, e luma
e yulubin nan tun fari sɛ han a dɛfe. Koni
Alaa xɔlɔn bata yelin e liyɛ.

*P*ɔli mɔn waxi e xɔntɔn feni

17 Nxu ngaxakedenne, wulana nxu masi-
gaxi ɛ ra waxatidi, koni nxu bɔɲɛn mi masi-
gaxi ɛ ra. Nxu katan birin tima alogo nxu xa
fa ɛ fɛma bayo ɛ to xɔnla bata nxu suxu han!
18 Nxu waxi fa feni ɛ fɛma, a gbengbenna
n tan Pɔli bata kata sanɲa ma firin. Koni
Setana yi nxu yikala. 19 Amasɔtɔ nde findɛ
nxu yigin nun nxu sɛwa xunna nun nxɔ
xunna kenla ra alogo nxu xa matɔxɔn sɔtɔ
en Marigi Yesu yɛtagi a na fa waxatin naxan
yi, xa ɛ tan mi a ra? 20 Ɛ tan nan nxɔ binyen
nun nxu sɛwa xunna ra yati!

3

1 Nxu to mi yi fa nɔɛ legedenna tiyɛ
sɔnɔn, nayi, nxu yi lan a ma a nxu xa
lu Atɛna taani, 2 nxu yi en ngaxakedenna
Timɔte rasiga ɛ ma, naxan walima Ala xa a
Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin nalideni
alogo a xa sa ɛ sɛnbɛ so, a ɛ ralimaniya ɛ
dɛnkɛlɛyani. 3 Nayi, ɛ tan muxu yo nama
kuisan ɲaxankatani itoe fe ra. Bayo ɛ tan a
kolon a na nan nagidixi en ma. 4 Amasɔtɔ
nxu yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, nxu yi a
falama ɛ xa fa fala a en ɲaxankatama nɛn.
Ɛ na kolon, na nan ligaxi. 5 Nanara, n to
mi yi fa mamɛ tiyɛ, n yi Timɔte rasiga ɛ ma
alogo a xa sa xibarun sɔtɔ lan ɛ dɛnkɛlɛyaan
ma. Bayo n yi gaxuxi fa fala maratantan tiin
nama ɛ ratantan, nxɔ wanla yi lu ɛ ma fuuni.
6 Koni Timɔte baxi fadeni nxu fɛma, sa
keli ɛ fɛma. A bata ɛ dɛnkɛlɛyaan nun
ɛ xanuntenyana fe xibarun nali nxu ma.
A naxa, a ɛ mirixi nxɔ a fe ma sɛwani
waxatin birin, a nxu to xɔnla ɛ ma ki faɲi
alo ɛ fan to xɔnla nxu ma kii naxan yi.
7 Nanara, nxu ngaxakedenne, hali nxu to
tɔrɔn nun ɲaxankatani, ɛ dɛnkɛlɛyana nxu
ralimaniyaxi. 8 Iki ɛ bata nxu nii yifan nxu
ma, bayo ɛ mɔn Marigina kiraan xɔn gben!
9 Nba, nxu lan nxu xa barika biran dan
minɛn yi Ala xa ɛ fe ra, naxan lanɲɛ na
sɛwan yatɛn ma naxan nxu yi ɛ fe ra Ala
yɛtagi? 10 Nxu Ala maxandima kɔɛɛn nun
yanyin na han a gbo ayi fa fala a nxu xa ɛ
to, alogo naxan dasaxi ɛ dɛnkɛlɛyani, nxu
yi na rakamali.
11 En Fafe Ala yɛtɛɛn nun en Marigi
Yesu xa kirani tɔn nxu xa, siga ɛ fɛma.
12 Xanuntenyaan naxan ɛ tagi e nun naxan
ɛ nun muxun birin tagi, Marigin xa na fari
sa, a ragbo ayi alo nxu gbeen kii naxan yi
ɛ tan xa. 13 A xa ɛ bɔɲɛn sɛnbɛ so alogo fɛ
yo nama lu ɛ sariɲanni en Fafe Ala yɛtagi,
en Marigi Yesu nun a sariɲantɔne birin fa
waxatini.

4

*Sigati kii naxan Ala k*ɛnɛnxi

1 Dɔnxɛn na, ngaxakedenne, nxu ɛ
mafanma, nxu yi ɛ kawandi Marigi Yesu
barakani. Ɛ bata a kolon nxu xɔn ma ɛ lan
ɛ xa sigan ti kii naxan yi, ɛ yi Ala kɛnɛn, ɛ
yɛtɛɛn na ligama koni ɛ mɔn xa yanfan na
kui. 2 Bayo ɛ a kolon nxu yamarin naxan
soxi ɛ yii Marigi Yesu xinli. 3 Ala sagoon
ni i ra, ɛ xa sariɲan, ɛ fata yanga suxun
ma. 4 Ɛ keden kedenna birin xa ɛ yɛtɛ
fati bɛndɛn suxu kiin kolon sariɲanna nun
xunna kenli. 5 Ɛ nama kunfa fe yalunxine
xɔn alo dɛnkɛlɛyatarene, naxanye mi Ala

kolon. [6] Muxu yo nama hakɛn liga, a yi a
dɛnkɛlɛya adamadi boden yanfa feni ito
nde yi. Nxu bata yi a fala ɛ xa nun, nxu
yi a makɔxɔ ɛ xa ken, naxan na ito ndee
liga, Marigin na feen saranma na kanna
ra nɛn. [7] Amasɔtɔ, Ala mi en xilixi a en xa
fe sarijnantaren liga, koni a en xa sarijnan.
[8] Nanara, naxan na tondi falani itoe suxɛ, na
mi tondixi muxune xan xa, koni a tondixi
Ala nan xa naxan a Nii Sarijnanxin fixi ɛ ma.
[9] Hali nxu mi se sɛbɛ ɛ ma dɛnkɛlɛya
muxun bonne xanu feen ma, amasɔtɔ ɛ ɛ
bode xanuma kii naxan yi, Ala bata ɛ xaran
na ma. [10] Ɛ na nan ligama ngaxakedenne
birin xa Masedoniya yamanan yiren birin
yi. Koni nxu ɛ mafanma ngaxakedenne, fa
fala ɛ siga yɛɛn na na kui. [11] Na xa findi
xunna kenla ra ɛ xa ɛ lu sabarini, ɛ yi ɛ xaxili
lu ɛ feene xɔn, ɛ wali, alo nxu ɛ yamarixi kii
naxan yi, [12] alogo ɛ sigati kiin xa findi binyen
na dɛnkɛlɛyatarene yɛ, ɛ goronna nama lu
muxu yo xun ma.

Yesu fa fena

[13] Ngaxakedenne, nxu mi waxi ɛ lu feni
kolontareyani muxune fe ra naxanye bata
laxiraya, alogo ɛ nama lu sunuxi alo bonne,
yigi mi naxanye ma. [14] En laxi a ra a Yesu
bata faxa, a mɔn yi keli sayani. Na ma, en
mɔn laxi a ra, a Ala faxa muxune rakelima
nɛn Yesu xɔn, naxanye yi dɛnkɛlɛyaxi a ma.
[15] Awa, nxu Marigina falani ito nan tima
ɛ xa: Marigin fa waxatina en tan naxanye
lima en nii ra, en tan singe mi tema faxa
muxune yɛɛ ra. [16] Amasɔtɔ, yamarin na
fi xui yitexi gbeeni, maleka kuntigin xuiin
na mini, Alaa xɔtaan na fe, Marigin yɛtɛɛn
godoma nɛn keli kore. Nayi, muxun nax-
anye faxaxi e biraxi Alaa Muxu Sugandixin
fɔxɔ ra, ne nan singe kelima sayani. [17] Na
xanbi ra, en tan naxanye na lu en nii ra
na waxatini, en birin natema nɛn ne fɛma
kundani kore mafurɛn, en sa Marigin nalan
kore. En mɔn yi lu Marigin fɛma habadan.
[18] Nayi, ɛ bode ralimaniya falani itoe ra.

5

Ɛ yitɔn Yesu fa waxatin yɛɛ ra

[1] Nba, ngaxakedenne, hali nxu mi se sɛbɛ
ɛ ma feni itoe liga waxatine fe ra, [2] amasɔtɔ
ɛ yɛtɛna a kolon yati, Marigin Fa Lɔxɔn
ligama nɛn alo mujnaden fama kɔɛɛn na
kii naxan yi. [3] Muxune bɔjnɛ xunbenla
nun maratangana fe falama waxatin naxan
yi, halagin godoma e xun ma na waxatin
yɛtɛɛn nin, e ratɛrɛna alo jnaxanla dii bari
kuiin na keli a ra. E mi tangɛ na ma
mumɛ! [4] Koni ngaxakedenne, ɛ mi fa dimin
xan yi sɔnɔn, na lɔxɔn yi ɛ ratɛrɛna alo
mujnadena. [5] Ɛ birin findixi kɛnɛnna nun
yanyin muxune nan na. Kɔɛɛn nun dimin
gbee mi en tan na. [6] Nayi, en nama xi alo
bonne, koni en lu en yɛɛ ra yi, en yi en yɛtɛ
suxu! [7] Xi xɔlitɔne xima kɔɛɛn nan na, dɔlɔ
minne fan e minma kɔɛɛn nan na. [8] Koni en
tan naxanye findixi yanyin muxune ra, en
na en yɛtɛ suxu, en yi xanuntenyaan nun
dɛnkɛlɛyaan findi en kanke yɛ masansanna
ra, en yi en kisi feen yigin findi en xunna
makantan yɛngɛ so kɔmɔtin na. [9] Ala mi
en sugandixi a xɔlɔn xan xili yi, koni a en
xa kisin sɔtɔ en Marigi Yesu barakani, Alaa
Muxu Sugandixina. [10] A faxaxi en xa nɛn,
alogo xa en faxa, xa en lu en nii ra, en xa
lu a fɛma. [11] Nayi, ɛ lu ɛ bode ralimaniyɛ, ɛ
lu ɛ bode sɛnbɛ soɛ, alo ɛ a ligama kii naxan
yi iki.

Kawandin nun xɔntɔn dɔnxɛna

[12] Nba, ngaxakedenne, nxu ɛ mafanma
ɛ xa ne binya naxanye walima a xɔdɛxɛn
na ɛ tagi, naxanye tixi ɛ yɛɛ ra Marigini
naxanye ɛ rakolonma feene ma. [13] Ɛ e yatɛ
muxu binyene ra xanuntenyani e wanla fe
ra. Lanna xa lu ɛ tagi.
[14] Ngaxakedenne, nxu ɛ mafanma ɛ
salantenne maxadi, naxanye tunnaxɔlɔxi e
ma, ɛ yi ne ralimaniya, ɛ sɛnbɛtarene mali,
ɛ dijna muxun birin xa. [15] Ɛ a liga ɛ yeren ma
muxu yo nama fe jnaxin saran fe jnaxin na,
koni ɛ kata fe fajnin ligadeni ɛ bode xa e nun
muxun birin xa waxatin birin yi.
[16] Ɛ lu sɛwaxi waxatin birin. [17] Ɛ Ala
maxandi waxatin birin. [18] Ɛ barikan bira Ala
xa feen birin yi. Ala sagoon nan na ra ɛ xa,
ɛ to Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.
[19] Ɛ nama Alaa Nii Sarijnanxini kala a
wanli. [20] Ɛ nama nabiya falane rajnaxu.
[21] Koni ɛ feen birin fɛsɛfɛsɛ, ɛ a fajnin na-
mara. [22] Ɛ makuya fe jnaxin sifan birin na.
[23] Bɔjnɛ xunbenla Ala xa ɛ rasarijnan ɛ
kɛjnaan birin yi. Ala xa ɛ xaxinla nun ɛ niin
nun ɛ fati bɛndɛn lu fɛtareyani en Marigi
Yesu fa waxatini, Alaa Muxu Sugandixina.
[24] Ala naxan ɛ xilixi, na tinxin, a tan nan na
ligama.

[25] Ngaxakedenne, ɛ Ala maxandi nxu fan
xa.
[26] Ɛ ngaxakedenne birin xɔntɔn mɛnni
ngaxakedenyaan xɔntɔnna sunbuni.
[27] N bata ɛ yamari Marigin xinli, ɛ kɛdini
ito xaran dɛnkɛlɛya muxune birin xa.
[28] En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina
hinanna xa lu ɛ birin xɔn ma.

Kɛdi Firindena Tesaloniki Kaane Ma Pəli Alaa Falan Kɛdi Firinden Tesaloniki Kaane Ma

Kɛdin firinden kui naxan sɛbɛ Tesaloniki kaane ma, Xɛra Pəli xɛtɛma feene ma a bata yi naxan fala a kɛdi singen kui: Maxədinna naxan lanxi Yesu fa feen ma. Na feen mən Tesaloniki dɛnkɛlɛya muxune yimaxama. Muxuna ndee a falama e yɛ a na ləxən bata a li (2.2), nde tondima walɛ na waxati raɲanna fe ra, a to yiso, e goronna yi lu sɛ bonne xun ma (3.6-12). Nayi, Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn alogo a xa xaxili ɲaxin ba muxune xunni naxan Tesaloniki dɛnkɛlɛya muxune tərəma.

Xɛra Pəli falan fələma Ala tantunna nan ma dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyana fe ra, Tesaloniki dɛnkɛlɛya muxune naxan yitaxi, a mən Ala maxandima alogo a xa e sɛnbɛ so wanli e xilixi naxan ma (1.1-12). Na danguxina, a yi fa Kitabun yireni ito a fala xənna ma, naxan lanxi Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma binyeni. Na mi ligama fə muxu makabɛxina nde mini kɛnɛnni, "Muxu ɲaxina," naxan kelima Ala xili ma a murutɛ Alaa Muxu Sugandixin xili ma (2.1-12). Ɲaxuyaan waran sɛnbɛna fe ra, a lan dɛnkɛlɛya muxune xa e sɛnbɛ so e dɛnkɛlɛyani Yesu a fe Xibaru Faɲini, e yi lu Ala maxandɛ yɛ yo yɛ (2.13-3.5). Xɛra Pəli xələxin nan falan tima salantenne ma, a yi a yita e ra bonne walima kii naxan yi alogo e goronna nama lu muxe xun ma (3.6-15). A a falan naɲanma duban nun xəntənna nan ma (3.16-18).

Kitabun yirena nde naxa, "Xa naxan mi waxi wali feni, hali na kanna fan nama donse don." (3.10) Na falan tima Kitabu xaranne nan xa a e xa a liga e yeren ma a dɛnkɛlɛyaan mi findixi salayaan na, fə wanla xa kɛ nɛn Ala e tixi naxanye ra ləxə yo ləxə.

[1] Pəli nun Silasi nun Timəte nan ito sɛbɛxi Tesaloniki dɛnkɛlɛya yamaan ma naxanye bata findi en Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen na. [2] Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bəɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

Kitina fe Marigin fa waxatini

[3] Ngaxakedenne, a lan nɛn nxu xa barikan bira Ala xa ɛ fe ra waxatin birin. Na nan daxa amasətə ɛ birin ma dɛnkɛlɛyaan gboma ayi kati, e nun ɛ xanuntenyaan fan ɛ bode xa. [4] Nanara, nxu yɛtɛna ɛ mətəxəma Alaa dɛnkɛlɛya yamane tagi ɛ tunnafanna nun ɛ dɛnkɛlɛyana fe ra hali ɛ to tərəxi bɛsɛnxənyani.

[5] Na feene a yitama nɛn a Alaa kiti sa kiin tinxin naxan a ligama ɛ xa yatɛ muxu kamalixine ra naxanye soma Alaa Mangayani, ɛ ɲaxankatani naxan ma fe ra. [6] Ala to tinxin, naxanye ɛ ɲaxankatama, a ne saren fima ɲaxankatan na nɛn, [7] ɛ tan naxanye ɲaxankataxi, a yi matabun fi ɛ ma e nun nxu fan. Na ligama nɛn Marigi Yesu na makɛnɛn waxatin naxan yi, keli kore e nun a maleka sɛnbɛmane [8] tɛɛ dɛgɛ gbeeni. A yi Ala kolontarene saran e fe ɲaxine ra naxanye mi Marigin Yesu a fe Xibaru Faɲin falan suxi. [9] Ne ɲaxankatama habadan halagin nan na, e ba Marigin yɛtagi e nun a binye magaxuxina. [10] Na ligama nɛn a na fa ləxən naxan yi e tagi, a yama sariŋanxin birin yi a binya, e yi kabɛ a ma naxanye birin dɛnkɛlɛyaxi. Ɛ fan taranma nɛn ne yɛ amasətə nxu seren naxan ba ɛ xa, ɛ la nɛn na ra.

[11] Na kui, nxu Ala maxandima ɛ xa waxatin birin, alogo, a bata ɛ xili feen naxan ma, ɛ xa kamali, ɛ yi lan na ma. Nxu mən a xandima alogo, ɛ bata fe faɲin naxan birin ɲɛnige, e nun ɛ na wanla naxan kɛ ɛ dɛnkɛlɛyani, Ala xa na birin nakamali a sɛnbɛn xən ma. [12] Nxu na maxandin tima alogo en Marigi Yesu xinla xa binya ɛ xən, ɛ fan yi binyen sətə a tan yi, en ma Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna barakani.

2

Fe ɲaxi rabana fe

[1] Ngaxakedenne, en faan Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fa feen nan ma iki e nun en malan fena a fɛma. Nxu ɛ mafanma, [2] xa ɛ nabiya falana ndee fe mɛ hanma xibaruna hanma kɛdina naxan a falama Marigin fa ləxən bata a li, ɛ xaxinla nama mafura yifuyɛ, ɛ bəɲɛn yi mini, hali e naxa a fataxi nxu tan nan na. [3] Ɛ nama tin muxu yo xa ɛ mayenden kii yo yi, amasətə na ləxən mi a liyɛ fə na murutɛ dənxɛna a li singen, Xɛmɛ Sariyataren yi makɛnɛn,

halagin nagidixi naxan ma. [4] Muxune seen
naxanye birin yatɛxi "alane" ra, e yi e batu,
a a yɛtɛ yitema nɛn, a yi keli ne xili ma. Na
kui, a dɔxɔma nɛn Ala Batu Banxini, a yi a
yɛtɛ findi ala ra.*
[5] N yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, n yi naxan
falama ɛ xa, ɛ mi ɛ yengi dɔxi ne xɔn ba?
[6] Anu, iki ɛ a kolon ki faɲi, naxan na xɛmɛn
makankanxi, alogo a nama mini han a wax-
atin yi a li. [7] Amasɔtɔ iki, sariyatareyaan
bata wali fɔlɔ wundoni. A luma na kii
nin han naxan a makankanxi, na yi ba na
singen. [8] Na waxatini, Xɛmɛ Sariyataren
makɛnɛnma nɛn, Marigi Yesu naxan halag-
ima a dɛ foyen na, a yi a ɲan a fa feen nɔrɔn
na. [9] Xɛmɛ Sariyataren fama Setana sɛnbɛn
barakan nin e nun wule kabanako feene
nun wule taxamasenne nun wule fe mag-
axuxin sifan birin, [10] e nun tinxintareyaan
sifan birin naxanye halagi muxune mayen-
denma, amasɔtɔ e mi tinxi ɲɔndin nasuxɛ, a
yi rafan e ma, e kisi. [11] Nanara, Ala tantanna
sɛnbɛn nafama nɛn, naxan a ligɛ e la wulen
na. [12] Na birin ligama nɛn alogo naxanye
mi dɛnkɛlɛyaxi ɲɔndin ma, tinxintareyaan
nafanxi naxanye ma, ne xa makiti.

Ɛ sugandixi ɛ kisi feen nan ma

[13] Koni ngaxakedenne, Marigin xanun-
tenne, fɔ nxu xa barikan bira Ala xa ɛ fe
ra waxatin birin, amasɔtɔ xabu a fɔlɔni
Ala ɛ sugandixi ɛ kisi feen na nɛn a Nii
Sariɲanxin xɔn naxan ɛ rasariɲanma e nun
dɛnkɛlɛyaan xɔn ɲɔndin ma. [14] A mɔn ɛ
xilixi na nan ma Yesu a fe Xibaru Faɲin
barakani, nxu naxan nalixi ɛ ma, alogo ɛ xa
binyen sɔtɔ naxan kelima en Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixini. [15] Nayi, ngaxake-
denne, nxu xaranna naxanye radanguxi ɛ
ma, a na findi kawandi xuiin na hanma
sɛbɛnla, ɛ ne suxu, ɛ lu e yi ken!
[16] En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin
yɛtɛɛn nun en Fafe Ala naxan en xanuxi,
a habadan bɔɲɛ xunbenla nun yigi faɲin fi
en ma a hinanni, [17] na Ala xa ɛ ralimaniya
ɛ bɔɲɛni, a ɛ sɛnbɛ so wali faɲin nun fala
faɲini.

3

Ɛ Ala maxandi nxu xa

[1] Dɔnxɛn na, nxu ngaxakedenne, ɛ Ala
maxandi nxu xa alogo Marigina falan xa
xuya ayi, a yi binya alo a ɛ konni kii
naxan yi, [2] alogo nxu xa xunba muxu kobine
nun muxu ɲaxine ma, bayo e birin mi
dɛnkɛlɛyaxi.
[3] Koni Marigin tinxin, a ɛ sɛnbɛ soma nɛn,
a yi ɛ ratanga Fe Naxin Kanna ma. [4] Nxu laxi
ɛ ra Marigini, fa fala nxu ɛ yamarixi naxan
na, ɛ na ligama iki, ɛ mɔn luma nɛn a ligɛ.
[5] Marigin xa ɛ bɔɲɛn ti Alaa xanuntenyaan
nun a Muxu Sugandixina tunnafanna ra.

Wanla tɔnɔna

[6] Ngaxakedenne, nxu ɛ yamarima Ma-
rigi Yesu xinli, Alaa Muxu Sugandixina, ɛ
makuya ɛ ngaxakedenne birin na naxanye
bata e yɛtɛ lu salayani, e mi sigan tima
xaranne xɔn ɛ naxanye sɔtɔxi nxu yii. [7] Ɛ
yɛtɛna a kolon a lan ɛ xa nxu raliga kii
naxan yi. Amasɔtɔ nxu mi yi salayaan xan
yi ɛ konni. [8] Nxu mi muxu yo a donse
don nxu mi a saren fi, koni nxu tin nɛn
tɔrɔn nun xadanna ma, nxu wali kɔɛɛn
nun yanyin na, alogo nxu goronna nama lu
ndenden xun ma. [9] Na mi na ra fa fala nxu
mi nɔɛ na sɔtɛ ɛ yii, koni alogo ɛ xa misaala
tongo nxu ma. [10] Amasɔtɔ, nxu yi ɛ fɛma
waxatin naxan yi, nxu ɛ yamari nɛn fa fala
naxan yo mi tinɲɛ walɛ, na nama a dɛge.
[11] Anu, nxu bata a mɛ a muxuna ndee ɛ yɛ,
salantenne nan ne ra, e mi walima fɔ e to fe
yibasanni. [12] Nxu bata na muxune yamari,
nxu yi e ralimaniya Marigi Yesu xinli, Alaa
Muxu Sugandixina, a e xa e raxara, e wali
alogo e xa e balon sɔtɔ.
[13] Ɛ tan, ngaxakedenne, ɛ nama tagan fe
faɲin nabɛ. [14] Xa muxuna nde mi tin falani
itoe suxɛ nxu naxanye sɛbɛxi, ɛ na kanna
rakɔrɔsi, fefe nama lu ɛ tan nun na kanna
tagi, alogo a xa yagi. [15] Koni ɛ nama a
yatɛ ɛ yaxun na, koni ɛ a rakolon alo ɛ
ngaxakedenna.

Xɔntɔn xuine

[16] Ala xa Marigin bɔɲɛ xunbenla kanna xa
bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma waxatin birin nun
kiin birin yi. Marigin yi lu ɛ birin xɔn. [17] N
tan Pɔli yɛtɛɛn nan xɔntɔn xuini itoe sɛbɛxi.
N ma taxamasenna nan ito ra n ma kɛdine
birin yi, n yii funfun ni ito ra.
[18] En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina
hinanna xa lu ɛ birin xɔn.

* 2:4: A mato Daniyɛli 11.36 nun Esekiyɛli 28.2 kui.

Kɛdi Singen Timɔte Ma

Pɔli Alaa Falan Kɛdi Singen Timɔte Ma

Yahudiyan nan yi Timɔte nga ra, a findi nɛn dɛnkɛlɛya muxun na, Girɛki kaan nan yi a fafe ra. Pɔli Timɔte kolon a xɛrayaan sigatiin firinden nin, a to Lisitire taan li, Asi yamana fonni dɛnaxan xili iki a Turiki (Xɛrane 16.1-3). Fɔlɔ na lɔxɔn ma, Timɔte yi findi Xɛra Pɔli fɔxɔrabira kɛndɛn na. A tan nan yi biraxi a fɔxɔ ra a xɛrayaan sigatiin wuyaxi yi. Na nan yi a ra, Pɔli yi Timɔte rasigama taane yi fena nde ra sanɲa ma wuyaxi a xa sa yamaan mali dɛnkɛlɛyani. Nanara, sanɲa ma wuyaxi a xinla toma Xɛrane Kɛwanle Kitabun yiren kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Xɛrane 17.14-15, 18.5, 19.22. A xinla mɔn toma Pɔli a kitabune kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Kɔrɛnti Singen 4.17 nun 16.10-11 e nun Filipi Kaane 2.19-24 nun Tesaloniki Singen 3.2-6 e nun gbɛtɛye fan na. Kɛdi firinna naxanye sɛbɛxi Timɔte ma e nun naxanye sɛbɛ Tito ma, muxune e xili bama fa fala: "Yɛɛratine Kitabu Yirene" amasɔtɔ e kiraan nan yitama dɛnkɛlɛya yamaan yɛɛratine ra.

Kɛdi singen naxan sɛbɛ Timɔte ma, na fe dɔxɔ saxan kɛndɛ nan yitama: A singena a dɛnkɛlɛya yamaan nakolonma lan wule dinane ma naxanye Yahudiyane dinan nun suxure feene xaxinle basanma. Na wule dinane yi muxune xaranma nɛn a dunuɲa yi seene birin ɲaxu. E mɔn naxa a muxun kisin sɔtɔma wundo kolonna nan xɔn ma, naxan namaraxi e xarandii dando xa. E mɔn tɔnne dɔxɔma futu xidin na e nun donsena ndee. Kitabun yireni ito mɔn yamarine fima lan Ala Batun malanne ma, e nun dɛnkɛlɛya yamaan yɛba kiin nun a kuntigine kɛwanle fe. Dɔnxɛn na a maxadi xuine nan tima Timɔte xa lan a wanla kii ma, a mɔn yi a yengi dɔxɔ dɛnkɛlɛya muxune xɔn, alogo a xa "findi Alaa Muxu Sugandixina walikɛ fanin na." (4.6)

[1] N tan Pɔli, Yesu, Alaa Muxu Sugandixina xɛraan nan ito sɛbɛxi, fata en nakisimana Alaa yamarin na, e nun Yesu, Alaa Muxu Sugandixina, en yigina.

[2] N na a sɛbɛma Timɔte ma, n ma diin yɛtɛna dɛnkɛlɛyani.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun kininkininna nun bɔɲɛ xunbenla fi i ma.

Wule dinane fe

[3] N yi i mafanma kii naxan yi, n kelimatɔna siga Masedoniya yamanani, n mɔn waxi a xɔn, i xa lu Efɛsi taani alogo i xa mɛn kaana ndee yamari e nama fa xaran gbɛtɛye ti yamaan xa. [4] A e xa ba kankanɲɛ taline ma, e nun e benbane xinle fɛsɛfɛsɛn naxan mi ɲanma. Na fe matandine nan nakelima. E mi Alaa wanla kɛma dɛnkɛlɛyani. [5] N yamarini ito fi nɛn alogo xanuntenyaan xa gbo ayi naxan kelima bɔɲɛ sariɲanxin nun nii fanin nun dɛnkɛlɛya kɛndɛni. [6] Muxuna ndee bata masara, kiraan yi lɔ ayi e ma e bira fala fuune fɔxɔ ra. [7] E waxi a xɔn ma, e xa findi sariya karamɔxɔne ra, koni e naxan falama, e a rali e sɔbɛɛn yɛtɛɛn na, e mi na kolon mumɛ!

[8] En na a kolon fa fala sariyan fan, xa a rawalima a sariya kiin ma. [9] En mɔn a kolon fa fala sariyan mi saxi tinxin muxune xan ma fe ra, koni sariya kalane nun muxu murutɛxine nun Ala kolontarene nun yulubi kanne nun sariɲantarene nun dina suxutarene nun fafa faxane nun nga faxane nun faxa tiine [10] e nun yanga suxune nun xɛmɛn naxanye kafuma xɛmɛne xɔn e nun konyi matine nun wule falane nun wule sere baane e nun feen naxanye birin xaran kɛndɛn matandima. [11] Xaranni ito lanxi Ala barakan kanna falan Xibaru Fanin nɔrɔn nan ma, a naxan taxu n na.

*P*ɔli a barika birana

[12] N barikan birama en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa naxan n sɛnbɛ soxi amasɔtɔ a bata n yatɛ tinxin muxun na, a yi n tongo a walikɛɛn na. [13] Hali n to bata yi a rayelefu, n yi a ɲaxankata, n yi a rafɛya. Koni a bata kininkinin n ma amasɔtɔ n ne ligaxi kolontareyaan nun dɛnkɛlɛyatareyaan nin. [14] En Marigin yi a hinan gbeen nagodo n ma han a yi dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyaan fi n ma, naxan kelixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma. [15] Ɲɔndin nan falani ito ra, en birin xa la naxan na, fa fala Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxi dunuɲa yi yulubi kanne nan nakisi fe ra. N tan ɲaxu dangu e birin na. [16] Koni a yi kininkinin n ma, alogo Alaa Muxu Sugandixin Yesu xa a diɲa gbeen

yita n tan yulubi kan ɲaxin xɔn, a findi
misaala ra dɛnkɛlɛya muxune xa, naxanye
habadan nii rakisin sɔtɔma. 17 Nba, habadan
mangana, niin kanna nun totarena, Ala
keden peena, gboon nun binyen xa fi na ma
habadan han habadan! Amina.
18 N ma diin Timɔte, n bata na yamarin fi
i ma, naxan fataxi nabiya falane ra naxanye
fala lan i ya fe ma, alogo i xa na suxu, i yi nɔ
yɛngɛ faɲin soɛ. 19 I xa lu dɛnkɛlɛyaan nun
nii faɲiyani. Muxuna ndee bata ne rabeɲin,
e dɛnkɛlɛyaan yi ɲan alo kunkin na godo
igen bun. 20 Humeneyo nun Alesandire na
muxune yɛ. N bata ne lu Setana xa,* alogo
e xa xaran fa fala e nama Ala rayelefu.

2

Tagi yitɔnna ɛ nun Ala tagi

1 N na ɛ mafanma fe singen naxan ma, ɛ
Ala mafan, ɛ yi a maxandi, ɛ Ala maxandi
muxune xa, ɛ barikan bira a xa muxun birin
ma fe ra, 2 mangane nun yɛɛratine birin,
alogo en ma dunuɲa yi gidin xa findi bɔɲɛ
xunbenla nun xaxili saan na en xa, Ala
kolonna nun binyeni. 3 Fe faɲin nan na
ra naxan lan Ala yɛɛ ra yi, en nakisimana,
4 naxan waxi a xɔn ma muxune birin xa kisi,
e yi ɲɔndin kolon. 5 Bayo Ala keden peen na
a ra, e nun tagi yitɔn keden peena Ala nun
muxune tagi, naxan findixi adamadiin na
Yesu Alaa Muxu Sugandixina, 6 naxan a yɛtɛ
fi muxune birin xunba seen na, naxan findi
sere ɲɔxɔyaan na a waxatini. 7 Nanara, n
tan yɛtɛɛn findixi xɛraan nun kawandi baan
na e nun karamɔxɔn naxan siyane xaranma
dɛnkɛlɛyaan nun ɲɔndin ma. N ɲɔndin nan
falama, wulen mi naxan na.
8 Nanara, n waxi a xɔn ma muxune xa
Ala maxandi yiren birin yi, e yi e yii
sariɲanxine ti Ala xa. Xɔlɔn nun matandin
yi ba e tagi.

Ɲaxanle lan e xa naxan liga

9 Na kiini, ɲaxanle xa e maxidi ki faɲini
xurun nun yɛtɛ suturani. E nama e yɛtɛ
rayabu e xunna dɛnbɛxin nun xɛmaan nun
gɛmɛ tofaɲine nun dugi sare xɔdɛxɛne ra.
10 Koni e xa rayabu e kɛwali faɲine nan
xɔn, alo a lan ɲaxanle ma kii naxan yi
naxanye a falama e Ala binyaxi. 11 Ɲaxanle
xa xaran sabarin nun xuru kɛndɛni. 12 N
mi tinɲɛ ɲaxanla xa xaranna ti, a yi nɔɔn
sɔtɔ xɛmɛn fari. A xa sabari. 13 Amasɔtɔ N
Benba Adama nan singe daxi, na xanbi ra
Nmahawa. 14 Setana mi n benba Adama xan
nakunfa, fɔ a ɲaxanla, a yi findi yulubitɔɔn
na. 15 Koni Ala ɲaxanle ratangama e dii
barini, xa e lu dɛnkɛlɛyaan nun xanun-
tenyaan nun sariɲanna nun xuruni.*

3

Dɛnkɛlɛya yamane yɛɛratine fe

1 Ɲɔndin nan falani ito ra: Xa muxuna
nde waxi findi feni dɛnkɛlɛya yamaan xun-
matoon na, a waxi wali faɲin nan xɔn.
2 Nayi, dɛnkɛlɛya yamaan xunmatoon xa
findi sɔntaren na, ɲaxalan keden kanna,
a xa findi yɛtɛ suxun nun muxu xuruxin
nun muxu suturaxin nun xɔɲɛ yisuxun nun
xaran tiin na. 3 A nama findi dɔlɔ minna
ra, hanma naxan bɔɲɛ mafura tɛ, koni a
xa findi muxu diɲaxin nun fe yitɔnna ra, a
nama findi gbeti xɔnxɔnna ra. 4 A xa a yengi
dɔxɔ a denbayaan xɔn ki faɲi, a yi a diine
suxu xurun nun binyen birin yi. 5 Bayo xa
muxun mi fatan a yɛtɛna denbayaan suxɛ a
faɲin na, na a yengi dɔxɔma Alaa dɛnkɛlɛya
yamaan xɔn ma di? 6 A nama findi muxu
tubixi nɛnɛn na, alogo a nama a waso ayi, e
nun Yinna Manga Setana yi yalagi na fe ke-
denna ra. 7 A mɔn xa findi xili faɲi kanna ra
dɛnkɛlɛyatarene tagi alogo muxune nama
a mafala, a suxu Yinna Manga Setana luti
ratixin na.

Dɛnkɛlɛya yamaan mali tiine

8 Muxun naxanye findima dɛnkɛlɛya ya-
maan mali tiine ra, ne fan lan na kiini. E
xa findi muxu binyen na. E nama findi
nafigine ra hanma dɔlɔ minne. E nama
tɔnɔn fen mayifuni. 9 E xa dɛnkɛlɛyaan
wundon namara e sɔndɔmɛ fixɛni. 10 Fɔ e
kɛɲaan xa fɛsɛfɛsɛ nɛn singen. Na xanbi
ra, xa fɛ mi e ra, e nɔɛ findɛ nɛn dɛnkɛlɛya
yamaan mali tiine ra. 11 Mali ti ɲaxanle fan
lan na kiini. E xa findi ɲaxalan binyaxine
ra, e nama dari fala ɲaxine tiyɛ, e xa e yɛtɛ
suxu, e tɔgɔndiya feen birin yi. 12 Dɛnkɛlɛya
yamaan mali tiine xa findi ɲaxalan keden
kanne ra, e yi e yengi dɔxɔ e diine nun

* 1:20: Yanyina nde, na bunna nɛɛn fa fala a ne kedi nɛn keli dɛnkɛlɛya yamaan yɛ. * 2:15: Yireni ito bunna mɔn nɔɛ findɛ ito nan na: Koni Nmahawa rakisima nɛn a to bata diine bari, xa e lu dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyaan nun sariɲanna nun xuruni.

e tanden xɔn a faɲin na. 13 Amasɔtɔ nax-
anye dɛnkɛlɛya yamaan malima ki faɲi,
ne nan xunna kenla tiden sɔtɔma, e nun
yigi gbeena dɛnkɛlɛyani Yesu Alaa Muxu
Sugandixin ma.
14 N kɛdini ito sɛbɛxi i ma xaxili ragidin
nin fa fala a mi fa buma n fa i konni. 15 Koni
xa n bu, i mɔn a kolonɲɛ nɛn i lan i xa
sigan ti kii naxan yi Alaa denbayani, naxan
findixi habadan Ala dɛnkɛlɛya yamaan na,
naxan findixi ɲɔndin sɛnbɛtɛnna nun a
bɛtɛn saxin na. 16 Ɲɔndin naxan na, Ala
kolonna wundo feen gbo, na ni i ra:
A bata makɛnɛn fati bɛndɛni,
Alaa Nii Sariɲanxin yi a tinxinyaan mayita,
malekane yi a to,
a fe kawandin yi ba siyane tagi
muxune yi dɛnkɛlɛya a ma dunuɲa yi,
a yi rate binyeni.

4

*Wule karam*ɔxɔne fe

*Yoni Firinden 4.1-3 K*ɔlɔsi 2.16-23 Timɔte Firinden 2.4-6

1 Alaa Nii Sariɲanxin bata a fala a fixɛn na,
a muxuna ndee xɛtɛma nɛn dɛnkɛlɛyaan
fɔxɔ ra waxati raɲanne yi, e bira Setanaa
ɲinan yanfantenne nun e xaranne fɔxɔ ra.
2 E tinma nɛn e yi mayenden wulen kawandi
baane filankafuyaan xɔn, naxanye sɔndɔmɛ
xɔdɔxɔ alo tɛɛ laruna. 3 Na muxu sifane
tɔnna dɔxɔma futu xidi feen na nɛn e nun
donseen sifana ndee, Ala naxanye da alogo
dɛnkɛlɛya muxune xa e rasuxu barika bi-
rani, naxanye ɲɔndin kolon. 4 Amasɔtɔ Ala
seen naxanye birin daxi, e birin fan. A mi
lan muxu yo xa a mɛ ne ra, xa e birin nasuxu
barika birani. 5 Amasɔtɔ Alaa falan nun en
ma Ala maxandin ne rasariɲanma nɛn.

*Yesu a walik*ɛ faɲina fe

6 Xa i ngaxakedenne kawandi na feene
ma, i findima nɛn Yesu Alaa Muxu
Sugandixina walikɛ faɲin na, dɛnkɛlɛya
falan nun xaran faɲin yi findi i balon
na i biraxi naxanye fɔxɔ ra. 7 Koni xɛtɛ
dina suxutare falane nun ɲaxalan fonne
taline fɔxɔ ra, i yi i xaran Ala kolonna ma.
8 Fati maxɔdɔxɔn tɔnɔn na ndedi, koni Ala
kolonna tɔnɔn gbo waxatin birin. Amasɔtɔ
a iki nun habadan nii rakisin sɔtɔma nɛn.
9 Ɲɔndin nan falani ito ra, en birin xa la
naxan na: 10 En tɔrɔma, en yi en yixɔdɔxɔ,
bayo en to bata en yigin sa habadan
Ala yi, adamadiine birin nakisimana, a
gbengbenna dɛnkɛlɛya muxune.
11 I lan i xa yamaan yamari na feene nan
ma, i yi e xaran ne ma. 12 I nama tin muxu
yo yi yo i ma i ya foningeyani, koni findi
misali faɲin na dɛnkɛlɛya muxune xa i fala
ti kiin nun i fe raba kiini xanuntenyaan
nun dɛnkɛlɛyaan nun sariɲanni. 13 I lu Alaa
falan xaranɲɛ muxune xa, i kawandin ba, i
xaranna ti han n fa. 14 Ala i kixi kiseen naxan
yi fata nabiya falana nde ra, dɛnkɛlɛya ya-
maan fonne to e yiine sa i xunni, i nama i
tunnaxɔlɔ na bun ma.* 15 I yengi dɔxɔ feni
itoe xɔn, i lu e fari alogo birin xa i sigati kiin
to. 16 I yɛtɛ rakɔrɔsi, e nun i ya xaranna. I
tunnafan feni itoe yi amasɔtɔ xa i na liga, i
kisin sɔtɔma nɛn i yɛtɛɛn xa e nun naxanye
na e tuli mati i ra.

5

*D*ɛnkɛlɛya muxune masuxu kiina

1 I nama xɛmɛ fonna maxadi a xɔdɛxɛn
na, koni a ralimaniya alo i baba na a ra, e
nun banxulanne fan alo i xunyɛne nan e ra.
2 E nun ɲaxalan fonne fan alo i nga. E nun
sungutunne fan alo i xunyɛne sariɲanna
birin yi.
3 I xa kaɲa gilɛne binya a gbengbenna
naxanye luma kedenyani. 4 Koni xa diine
hanma mamandenne kaɲa gilɛn naxanye
yii, fɔ ne xa e Ala kolonna yita na kaɲa
gilɛne nan singe ra, e yi e ɲɔxɔ lu e xɔn, e
yi e fonne saran e wali faɲi fonne ra, bayo
na nan nafan Ala ma. 5 Kaɲa gilɛn naxan
keden a ra, a yigin saxi Ala yi, na luma Ala
maxandɛ nɛn kɔɛɛn nun yanyin na. 6 Koni
kaɲa gilɛn naxan biraxi a yɛtɛ rafan feene
fɔxɔ ra, hali a to a nii ra, a faxaxin na a ra. 7 I
xa e yamari na ra alogo e xa findi sɔntarene
ra. 8 Xa muxun mi a kon kaane mali katarabi
a denbayaan ma, na bata a mɛ dɛnkɛlɛyaan
na. Na kanna ɲaxu dɛnkɛlɛyataren xa.
9 Kaɲa gilɛn naxan xinla lan a sɛbɛ
dɛnkɛlɛya yamaan kaɲa gilɛne xinle yɛ fɔ
naxan bata ɲɛɛ tonge senninna sɔtɔ, e nun
naxan yi dɔxi xɛmɛ kedenna xɔn 10 naxan
kolonxi a wali faɲine xɔn dii xuru feen
kui hanma xɔɲɛ yigiyana a konni hanma

* 4:14: E e yiine sa a xunni Ala maxandini alogo e xa a ti wanla nde ra.

* 5:10: Mɛn kaane xɔɲɛ yisuxu kiina nde nan ito ra.

yama sariɲanxin sanne maxa fena* hanma
tɔrɔ muxune mali fena hanma bira fena
wali faɲin birin fɔxɔ ra. 11 Koni kaɲa gilɛn
naxanye munma fori i nama ne xinle sɛbɛ
bayo e waxɔn feene nɔɛ e raxɛtɛ nɛn Alaa
Muxu Sugandixin fɔxɔ ra, futu xɔnla yi e
suxu. 12 Nayi, e findɛ yulubi tongon na nɛn
bayo e bata e layiri tongoxi singen kala.
13 Na mɔn xanbi ra, bayo wali mi e ma, e
luma nɛn sigɛ banxine dɛ ra. E nafigiyaan
sa walitareyaan fari, e lu muxune mafalɛ, e
feen fala naxanye mi daxa. 14 Nanara, a xɔli
n ma kaɲa gilɛ sungutunne mɔn xa dɔxɔ
xɛmɛ taa yi, e diine bari, e yi e yengi dɔxɔ
e denbayaan xɔn, alogo e nama fɛrɛ yo fi
en yaxun ma a fala ɲaxin ti. 15 Amasɔtɔ
kaɲa gilɛna ndee bata kiraan fata, e bira
Setana fɔxɔ ra. 16 Koni xa kaɲa gilɛna ndee
dɛnkɛlɛya ɲaxanla nde a denbayani, a xa
ne goronna tongo. E nama findi dɛnkɛlɛya
yamaan goronna ra, alogo dɛnkɛlɛya ya-
maan xa nɔ kaɲa gilɛne maliyɛ naxanye luxi
kedenyani.

17 Dɛnkɛlɛya yamaan fonna naxanye tixi
yamaan yɛɛ ra ki faɲi, ne lan e xa xunna
kenla dɔxɔde firin nan sɔtɔ, a gbengbenna
naxanye kawandin bama, e nun naxanye
xaranna tima. 18 Amasɔtɔ Kitabun naxa,
“I na ɲingen ti malo bodonna ra, i nama
a dɛɛn xidi.” A mɔn naxa, “Walikɛɛn lan
nɛn a yi a saranna sɔtɔ.”† 19 Xa muxune
dɛnkɛlɛya yamaan fonna nde tɔɲɛgɛma, i
nama i tuli mati fɔ xa sereya firin hanma
saxan bata mini a ma. 20 Naxanye bata yulu-
bin liga, ne sɔnna xa fala birin yɛtagi, alogo
bonne fan xa gaxu. 21 N bata i yamari Ala
nun Yesu a Muxu Sugandixin nun maleka
sugandixine yɛtagi, a i xa kawandini itoe
suxu. I nama muxu yo rafisa e bode xa i
kɛwanle yi. 22 I nama kɛɲɛn i yiin sɛ muxune
xunna ma Ala maxandini e ti feen na Alaa
wanla ra, i yi i yɛtɛ findi yulubi tongo fɛrɛn
na muxune xa. Lu i ya sariɲanni.

23 I nama lu igen gbansanna miɲɲɛ, koni i
xa manpana ndedi basan a ra alogo i kuiin
xa bɔrɔxɔ, bayo i furama waxatin birin.

24 Muxuna ndee yulubine makɛnɛnma
nɛn benun e xa kiti yiren li. Ndee gbeene
kolonma e xanbi nɛn. 25 A na kii nin, wali
faɲine makɛnɛnma nɛn hali naxanye mi
ligaxi kɛnɛnna ma, ne mi nɔɛ luxuɲɲɛ.

6

Sariyana dɛnkɛlɛya muxune xa

1 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye konyiyaan
bun ma, ne lan e xa e kanne binya kiin birin
yi alogo Ala xinla nama rayelefu e nun nxɔ
xaranna. 2 Konyin naxanye kariye findixi
dɛnkɛlɛya muxune ra, na konyine nama e
kanne rayelefu e to findixi dɛnkɛlɛya mux-
une ra. Koni fɔ e xa wali nɛn e xa dangu
bonne ra bayo dɛnkɛlɛya muxune nan e
wanla tɔnɔn sɔtɔma, e xanuntenne.

Wule dinane nun nafulu xɔnxɔnne

I xa muxune xaran feni itoe ma, i yi
e ralimaniya. 3 Xa muxu yo xaran gbɛtɛ
tima, a mi bira en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixina fala kɛndɛne fɔxɔ ra, e nun Ala
kolonna xaranna, 4 na kanna rafexi wason
nan na, a mi sese kolon. Fe matandine
rafan a ma ɲaxi ra e nun sɔnxɔ sɔnxɔne
falane bunne ma. Na nan fama milɛn
nun lantareyaan nun marayelefun nun sikɛ
ɲaxine ra, 5 e nun yɛngɛ ɲantarene muxu
xaxili yifuxine tagi, ɲɔndin mi naxanye yi,
naxanye yengi a ma fa fala a Ala kolonna
findixi nafulu sɔtɔ fɛrɛn nan na.

6 Anu, tɔnɔ gbeen nan Ala kolonna ra, xa
en na en wasa so en yii seene yi. 7 Amasɔtɔ
en mi faxi sese ra en yii dunuŋani ito yi,
en mɔn mi sigan sese ra en yii. 8 Nayi,
xa donseen nun dugina en yii, en na en
wasa so ne yi. 9 Koni naxanye waxi findi
feni nafulu kanne ra, ne birama nɛn tantan
feene yi, e suxu luti ratixin na e nun kunfa
xaxilitare ɲaxi wuyaxin naxanye muxune
rasinma halagin nun bɔnɔni. 10 Amasɔtɔ
gbeti xɔnxɔnna nan fe ɲaxine birin binla
ra. Ndee bata mila gbetin xɔn, e masiga
dɛnkɛlɛyaan na, e kɔntɔfili fe wuyaxi ti e
yɛtɛ ma.

11 Koni i tan Alaa muxuna, i gi na
feene ma. I tinxinna nun Ala kolonna
nun dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyaan nun
tunnafanna nun limaniyaan fen. 12 I
dɛnkɛlɛyaan geren faɲin so. I habadan
nii rakisin suxu, i xilixi naxan ma, i i tixi
sereya faɲin naxan na sere wuyaxi yɛtagi.
13 N na i yamarima Ala yɛtagi naxan niin
fima niimaseen birin ma, e nun Yesu Alaa
Muxu Sugandixin yɛtagi naxan sere faɲin
ba Pɔnsi Pilati yɛtagi, 14 i xa yamarini ito
suxu sɔntareyaan nun fɛtareyani, han en

† 5:18: A mato Sariyane 25.4 nun Kɔrɛnti Singen 9.9 nun Matiyu 10.10 kui.

Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yi mini
kɛnɛnni waxatin naxan yi. [15] Na rabama a
waxatin nin Ala naxan saxi,
Ala Barakan Kanna,
Kuntigi Keden Pena,
Mangane Mangana,
Marigine Marigina.
[16] Niin Kan Keden Pena
naxan konna kɛnɛn gbeeni
muxe mi e masoɛ kɛnɛnna naxan na,
muxe munma naxan to,
a mɔn mi nɔɛ toɛ.
Binyen nun sɛnbɛn xa fi a ma habadan!
Amina.

[17] Yamarini ito fi waxatini ito nafulu
kanne ma, a e nama waso ayi, a e mɔn
nama e yigi sa nafunli naxan ɲanma, koni
e xa a sa Ala yi naxan en kima seen birin
yi fonisireyani alogo en xa lu sɛwani. [18] E
xa fe faɲin naba, e kɛwali faɲine yi findi e
nafunla ra, e bodene ki fonisireyani. [19] Na
kiini, e nafulu kɛndɛn namarama nɛn e yɛtɛ
xa yɛɛn na, e nii rakisi yɛtɛɛn sɔtɔ.

[20] Timɔte, seen naxan taxuxi i ra, na kan-
tan ki faɲi. Fala fuune nun dina suxutare
falane, i ne lu na, e nun wulen naxan yatɛxi
fe kolonna ra naxan en matandima. [21] Ndee
bata tubi na ma, e masiga dɛnkɛlɛyaan na.

Alaa hinanna xa lu ɛ xɔn.

Kɛdi Firindena Timɔte Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Firinden Timɔte Ma

Kɛdi firinden naxan sɛbɛ Timɔte ma, na sɛbɛ Romi taan nin (1.17). Pɔli suxu nɛn a sa kasoon na kii xɔdɛxɛni (2.9) a yi lu a danna (4.10,16), a yi kawandi falani itoe sɛbɛ a fɔxɔrabira kɛndɛn ma xanuntenyani (1.2).

Xɛrana a falan fɔlɔma Ala tantunna nan ma lan Timɔte a xanuntenyaan nun a dɛnkɛlɛyaan ma. Hali tɔrɔ gbeen nun matandin to xun tixi Yesu a fe Xibaru Faɲin nali muxune ma, a Timɔte yamarima a xa a sɛnbɛ so, a yi yɛngɛn so wɛkilɛni "alo Alaa Muxu Sugandixina sofa tinxinxina" (1.3 han 2.13). A a rakolonma a a xa a liga a yeren ma muxune fe yi naxanye fala fuune tima a findi matandin na e nun sɔnxɔ sɔnxɔn naxanye tɔnɔ mi na, naxanye dɛnkɛlɛyaan makuyama muxune ra. A yi a fala a xa, a a xa lu alo a tan yɛtɛna, a yi lu tinxinni alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, Timɔte naxan xaranxi xabu a banxulan ɲɔrɛ waxatini (2.14 han 4.5). A kɛdin naɲanna ra, xɛrana a yɛtɛna mantɔrɔne nan ma fe falama, a yi Ala tantun naxan yi a malima (4.6 han 22).

Xɛra Pɔli gerenna so nɛn Yesu a fe Xibaru Faɲin nalideni han a siimayaan naɲanna (4.7). Kitabun xaran muxune fan lan nɛn, e yi na gerenna so, dɛnkɛlɛyaan nun diɲan nun xanuntenyaan nun sɛnbɛ soni, hali e mi gaxu Setana yɛɛ ra.

1 N tan Pɔli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu
Sugandixina xɛraan na Ala sagoon xɔn ma
alogo Ala en tuli saxi nii rakisin naxan na
Yesu Alaa Muxu Sugandixini, n xa na rali, n
tan nan ito sɛbɛxi, 2 n yi a rasiga n nafan dii
xɛmɛn Timɔte ma.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xa hinanna nun kininkininna
nun bɔɲɛ xunbenla fi i ma.

Barika biran nun kawandina

3 N walima Ala naxan xa bɔɲɛ rafixɛni alo
n benbane a liga kii naxan yi, n barikan
birama na xa, n nɛma a maxandɛ i xa kɔɛɛn
nun yanyin na waxatin birin. 4 Amasɔtɔ, n
nan n miri i ya wugan ma, a xɔnla n suxuma
nɛn n xa i to alogo n xa lugo sɛwan na.*
5 N xaxili mɔn i ya dɛnkɛlɛya kɛndɛn xɔn,
naxan yi i mame Lowisi nun i nga Ewunise
yi. N laxi a ra, fa fala a i fan yi. 6 Nanara, n na
a rabirama i ma, Ala kiseen naxan fixi i ma,
i xa na rawali i sɔbɛɛn na, i naxan sɔtɔxi n
na n yiin sa i xunni waxatin naxan yi Ala
maxandini. 7 Amasɔtɔ Ala mi Nii gaxuxin
xan fixi en ma koni a Nii Sariɲanxina naxan
sɛnbɛn nun xanuntenyaan nun sɔn faɲin
fima en ma.

8 Nba, i nama yagi sereyaan bɛ en Marigin
xa, hanma i yagi n tan ma fe ra hali n
to kasoon na a fe ra. Koni en firinna xa
tin tɔrɔyaan ma en bode xɔn lan Yesu a fe
Xibaru Faɲina fe ma Ala sɛnbɛn barakani.
9 A tan nan en nakisixi, a yi en xili a en
xa sariɲan. En kɛwanle fe mi a ra de,
koni a yɛtɛna fe ragidixina, e nun a hi-
nanna, a naxan fi en ma Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani benun dunuɲa xa da.
10 Koni iki a bata a yita en na en nakisimaan
Yesu Alaa Muxu Sugandixin minin xɔn ma
kɛnɛnni, naxan faxan sɛnbɛn nɔxi, a yi nii
rakisin nun faxatareyaan makɛnɛn Yesu a
fe Xibaru Faɲin xɔn ma.

11 Ala bata n findi kawandi baan nun
xɛraan nun karamɔxɔn na Yesu a fe Xibaru
Faɲina fe ra. 12 Nanara, n tɔrɔma feni itoe
ra, koni n mi yagixi e fe ra amasɔtɔ n
dɛnkɛlɛyaxi naxan ma, n na kolon. N laxi
a ra, a nɔɛ n gbeen namarɛ nɛn han na
lɔxɔni. 13 I fala kɛndɛn naxanye mɛxi n yii,
ne ramara misaala ra xanuntenyaan nun
dɛnkɛlɛyani Alaa Muxu Sugandixin Yesu
xɔn. 14 Se faɲin naxanye taxuxi i ra, ne mara
Alaa Nii Sariɲanxin sɛnbɛn barakani naxan
en yi.

15 I a kolon fa fala naxanye birin Asi ya-
manani, ne bata n nabeɲin, hali Figelo nun
Heremogene. 16 Ala xa Marigin kininkinin
Onesiforo a denbayaan ma amasɔtɔ a n nii
yifan nɛn n ma saɲna ma wuyaxi. A mi yagi
n ma fe ra hali n to kasoon na. 17 A Romi taan
li waxatin naxan yi, a yi a tunnafan n fenɲɛ
han a yi n to. 18 Ala xa Marigin kininkinin
a ma na Lɔxɔni. A feen naxanye liga n xa
Efɛsi taani, i ne kolon yati!

2

Yesu a walikɛ faɲine

* 1:4: Timɔte wuga nɛn Pɔli keli Efɛsi taani waxatin naxan yi. A mato Timɔte Singen 1.3 kui.

1 Nba, i tan n ma diina, i sɛnbɛ so na hi-
nanni naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini.
2 I feen naxanye mɛxi, n naxanye rali sereya
wuyaxi yɛɛ xɔri, ne taxu lannaya muxune
ra, naxanye fan nɔɛ muxu gbɛtɛye xaranɲɛ.
3 En na en wɛkilɛ tɔrɔni en bode xɔn
ma bayo en luxi nɛn alo Yesu Alaa Muxu
Sugandixina sofa faɲine. 4 Muxun naxan
sofa wanli, na mi basanɲɛ dunuɲa fe gbɛtɛ
ra xa a waxi a kuntigin kɛnɛn feni. 5 Muxun
naxan fan a gima xataɲɔxɔyani, xa na mi a
yixɔdɔxɔ a gideni giin sariyani, a mi nɔɔn
tiyɛ mumɛ. 6 Xɛɛ biin naxan wali xɔdɛxɛn
kɛma, na singe xa a gbee xɛɛ ma seen sɔtɔ.
7 N naxan falama i xa, i miri na ma, amasɔtɔ
Marigin famun fima nɛn i ma ne birin yi.
8 I xaxili lu Yesu Alaa Muxu Sugandixin
xɔn ma naxan kelixi Dawuda bɔnsɔnni,
naxan keli sayani, alo n na a ralima kii
naxan yi Yesu a fe Xibaru Faɲini, 9 n tɔrɔma
naxan ma fe ra han n xidi alo fe ɲaxi
rabana. Koni Alaa falan tan mi xidɛ mumɛ.
10 Nanara, n diɲaxi tɔrɔne birin bun ma
yama sugandixina fe ra, alogo e fan xa kisin
sɔtɔ naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini, e
yi lu habadan binyeni. 11 Ɲɔndin nan falani
ito ra:
Xa en nun a tan bata faxa en bode xɔn,
en nun a tan nii rakisin sɔtɔma nɛn.
12 Xa en na en tunnafan,
en nun a tan luma nɛn mangayani.
Xa en na en mɛ a ra,
a fan a mɛma nɛn en na.
13 Xa en mi tinxinɲɛ ayi,
a tan tinxinma nɛn ayi,
amasɔtɔ a mi nɔɛ a mɛ a yɛtɛ ra.
14 Na feene rabira muxune ma, i yi e ya-
mari Ala yɛtagi, a e xa e yɛtɛ ratanga matan-
dine ma lan falane bunne ma, matandin
naxanye tɔnɔ yo mi na. A e ramɛ muxune
nan halagima tun! 15 I kata, i yi i yɛtɛ yita
Ala ra walikɛ kɛndɛn na, naxan wali xɔnne
mi mayagi, naxan Alaa ɲɔndi falan nalima
a kiini. 16 Xɛtɛ dina suxutare fala fuune fɔxɔ
ra, amasɔtɔ naxanye e falama, ne luma e
masigɛ Ala kolonna ra nɛn tun. 17 E falan
luxi nɛn alo furen naxan dɛ gboma ayi fatin
ma. Humeneyo nun Fileto na muxune nan
yɛ, 18 naxanye bata e masiga ɲɔndin na. E
naxa, a muxune rakelima sayani waxatin
naxan yi, na bata dangu. E muxuna ndee
dɛnkɛlɛyaan kala. 19 Anu, Alaa banxin bɛtɛn
saxi sandɔxɔ kɛndɛn naxan fari, na dɔxi
ken, falani itoe kɛrɛndɛnxi a ma, a naxa,
"Marigin gbeen muxun naxanye ra, a ne
kolon. Xa naxan yo Marigin xinla falama,
na xa a xun xanbi so tinxintareyani."*
20 Waliseen sifa wuyaxi nan banxi gbeeni,
gbeti daxin nun xɛma daxin na koni a wudi
daxin nun a bɛndɛ ganxin fan na. Ndee
rawalima binya feene yi, ndee rawalima
binyatare feene yi. 21 Xa muxu yo a yɛtɛ
rasariɲan na binyatareya feene ma, a luma
nɛn alo walise binyaxina. A to sariɲan, a
kanna nɔɛ a rawalɛ wali faɲin birin yi. 22 I
gi foningeyaan waxatin kunfa feene ma. Ɛ
nun naxanye Marigin batuma bɔɲɛ fixɛn
na, ɛ bira tinxinyaan nun dɛnkɛlɛyaan nun
xanuntenyaan nun bɔɲɛ xunbenla nan fɔxɔ
ra ɛ bode xɔn. 23 I mɛ xaxilitareyaan nun
daxuyaan fe matandine ra, i yi a kolon
fa fala a ne fama yɛngɛn nan na. 24 Anu,
Marigina walikɛɛn mi lan a yɛngɛn so. Koni
a lan nɛn a fan birin na, a findi karamɔxɔ
faɲin nun muxu diɲaxin na. 25 A lan nɛn a
xa fe matandine matinxin limaniyani alogo
Ala xa a liga e yi e kɛwanle maxɛtɛ, e yi
ɲɔndin kolon. 26 E yi xaxili sɔtɔ, e e yɛtɛ ba
Yinna Manga Setanaa luti ratixine ra, e suxi
naxanye ra alogo e xa lu a sagoni.

3

Dunuɲa raɲanna fe

1 A kolon fa fala a waxati dɔnxɛne
xɔdɔxɔma ayi nɛn. 2 Amasɔtɔ muxune
findima nɛn wasodene nun gbeti xɔnxɔnne
nun yɛtɛ matɔxɔne nun yandadene nun
konbi tiine ra. E murutɛ e sɔtɔ muxune
ma, e findi wali faɲi kolontarene nun dina
kolontarene ra, 3 e nun hinantarene nun
kininkinintarene nun muxu xili kalane nun
yɛtɛ suxutarene nun muxu yɛɛ xɔdɛxɛne
nun fe faɲi rabane yaxune 4 e nun yan-
fantenne nun kunfadene nun yɛtɛ yigboon
naxanye waxɔn feene rafan e ma dangu Ala
ra. 5 E e yɛtɛ findi Ala kolonne ra, koni
e e mɛma nɛn a sɛnbɛn na. I makuya na
muxune ra. 6 Ndee ɛ yɛ, ne e yɛtɛ rasoma
nɛn banxine kui muxu rakunfa feen na,
ɲaxanla naxanye sɛnbɛ mi gbo dinani, e
yi ne masɔtɔ yulubin goron binyen nax-
anye xun ma naxanye mabandunxi kun-
fan sifan birin xɔn. 7 Na ɲaxanle katama
nɛn e xa xaran, koni e mi ɲɔndin kolonɲɛ

* 2:19: Yatɛne 16.5

mumɛ! [8] Na xɛmɛne luxi nɛn alo Yannɛsi
nun Yanbɛrɛsi naxanye Musa matandi.*
Xɛmɛni itoe fan ɲɔndin matandima na kii
nin. E xaxinli fuxi, e dɛnkɛlɛyaan bata
findi bɔnɔn na. [9] Koni ne mi sigɛ yɛɛn
na mumɛ amasɔtɔ muxun birin e xaxil-
itareyaan kolonma nɛn, alo Yannɛsi nun
Yanbɛrɛsi liga kii naxan yi.

Kawandi dɔnxɛne

[10] Koni i tan bata n ma xaranna kolon, e
nun n kɛwanle nun n ɲɛnigen nun n ma
dɛnkɛlɛyaan nun n ma diɲan nun n ma xa-
nuntenyaan nun n ma tunnafanna [11] e nun
n ma bɛsɛnxɔnyaan nun n ma tɔrɔyana.
Tɔrɔn sifan mundun na, n mi naxan toxi
Antiyɔki nun Ikoniyon nun Lisitire taane
yi? Bɛsɛnxɔnyaan sifan mundun na n mi
naxan to? Koni Marigin yi n xunba ne
birin yi. [12] Naxanye birin waxi a xɔn ma,
e xa sigan ti Ala kolonni Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani, ne bɛsɛnxɔnyama
nɛn. [13] Koni muxu ɲaxine nun naxanye e
yɛtɛ findima dina muxune ra, ne yanfanma
ɲaxuyaan nin tun, e bonne mayenden, e fan
yi mayenden. [14] Koni i tan, i xaranxi feen
naxan ma, i dɛnkɛlɛyaxi naxan ma yati, lu
na yi amasɔtɔ i i karamɔxɔne kolon. [15] Xabu
i dii ɲɔrɛ waxatini, i Kitabu Sariɲanxin yire
sɛbɛxine kolon naxan nɔɛ xaxinla fiyɛ i ma
lan kisi feen ma dɛnkɛlɛyaan xɔn Yesu Alaa
Muxu Sugandixin ma. [16] Amasɔtɔ Kitabun
sɛbɛnla birin fataxi Ala nan na. A fan
xaran ti seen nun tantanna yabi seen nun
fe matinxin seen nun muxu xuru seen na
tinxinna ma [17] alogo Alaa muxun xa kamali,
waliseen yi lu a yii wali faɲin birin kɛ xinla
ma.

4

[1] N na i yamarima Ala yɛtagi e nun Yesu
Alaa Muxu Sugandixin naxan faxa mux-
une nun muxu niiramane birin makitima,
naxan makɛnɛnma a mangayani. [2] Alaa
falana fe kawandin ba, xa a fala waxatin
fan, xa a mi fan, i wɛkilɛ. I muxune sɔnna
fala, i e maxadi, i e ralimaniya, i yi e xaran
diɲan birin yi. [3] Amasɔtɔ waxatin fama nɛn,
muxune mi tinma xaran kɛndɛn ma. E
birama e yɛtɛ waxɔn feene nan fɔxɔ ra, e
lu karamɔxɔne malanɲɛ e yɛtɛ xa, naxanye
e xaranma e tunla rafan feene ma. [4] E yi
e tunla ba ɲɔndi falane ra, e yi e tuli mati
taline ra. [5] Koni i tan, i xa i yɛtɛ suxu feen
birin yi, i tunnafan tɔrɔne bun ma, i Yesu
a fe Xibaru Faɲin nali, i yi i ya wanla birin
nakamali.

[6] Amasɔtɔ, n tan bata lu alo minse saraxa
bɔxɔnxina, n siga waxatin bata maso. [7] N
bata yɛngɛ faɲin so, n nan n ma giin danna
li, n lu dɛnkɛlɛyani. [8] To xanbi ra, n
tinxinyaan nɔ sɔtɔn kɔntɔnna sɔtɔma nɛn
Marigin naxan namaraxi n xa, a naxan fima
n ma na lɔxɔni, a tan naxan findixi kiti sa
tinxinxin na. N tan kedenna mi a ra koni a
fa feen xɔnla naxanye birin ma.

[9] Kata, i fa n fɛma mafurɛn! [10] Dunuɲani
ito to rafan Demasi ma, a bata n nabeɲin
a siga Tesaloniki taani. Kiresen yi siga
Galati yamanani. Tito yi siga Dalamatiya
yamanani. [11] Luka nan keden pe fa n fɛma.
Ɛ nun Maraka birin xa fa amasɔtɔ a nɔɛ n
maliyɛ nɛn walideni. [12] N bata Tikiko rasiga
Efɛsi taani. [13] I nɛma fɛ waxatin naxan yi,
n bata n ma gubaan nun n ma kɛdine lu
Karapo konni Tirowasi taani, i fa e xɛlɛ n xa
a gbengbenna naxanye sɛbɛxi kidine ma.

[14] Siyakin Alesandire bata fe xɔlɛn liga n
na han! Marigina a saranɲɛ a wanla ra. [15] I
fan xa a fe liga i yeren ma, amasɔtɔ a nxɔ
falane matandi nɛn a ɲaxin na!

[16] N nan n yɛtɛ xun mafala singen naxan
ti kitisadeni, muxu yo mi n mali, birin yi
n nabeɲin. Koni Ala nama e suxu na ra.
[17] Marigin nan n mali, a yi n sɛnbɛ so alogo
n xa kawandi kamalixin ba, siyane birin yi
a mɛ, n yi xunba yatane dɛ. [18] Marigina n
xunbama nɛn fe ɲaxin wanle birin ma, a yi
n nakisi alogo n xa so a mangayani ariyanna
yi. Binyen xa fi a tan ma habadan han
habadan, amina.

Xɔntɔn dɔnxɛne

[19] N xa Pirisila nun Akila xɔntɔn e nun
Onesiforo a denbayana. [20] Erasite bata lu
Kɔrɛnti taani, n bata Tirofime furaxin fan
lu Mileti taani. [21] Kata, i xa fa benun xunbeli
waxatin xa a li.

Ewubulo i xɔntɔn, e nun Pudɛn nun
Linosi nun Kelodiya e nun en ngaxake-
denne birin.

[22] Marigin xa lu i niini. Ala xa hinan ɛ ra.

* 3:8: Yahudiyane namunne xaranna kui, woyimɛɛn naxanye Musa matandi Misiran yamanani, ne yi xili na kiini. A mato Xɔrɔyaan 7.11 nun 7.22 kui.

Tito

Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Tito Ma

Tito findi dɛnkɛlɛya muxun nan na. Yahudiya mi yi a ra (Galati Kaane 2.1-3). Pɔli fɔxɔrabira faɲin nan yi a ra, bayo a tan nan yi Kɔrɛnti Kaane nun xɛraan tagini tɔnma (Kɔrɛnti Kaane Kɛdi Firindena 7.6-16). Kitabun yireni ito sɛbɛ Tito ma waxatin naxan yi, a yi Kirɛti fɔxɔ ige tagi bɔxɔni. Xɛra Pɔli bata yi a yamari a a xa dɛnkɛlɛya muxune xun mato a ra mɛnni, a yi dɛnkɛlɛya yamane yɛba ki faɲi (1.5).

Xɛrana falan xun soxi a falan fɔlɔdeni (1.4). Sora singen naɲanxi dɛnkɛlɛya yamaan kuntigine fe nan ma (1.5-16). Sora firindeni, Tito kawandi xuine nan sɔtɔma lan dɛnkɛlɛya muxune masuxu kiin ma dɛnkɛlɛya yamani: Xɛmɛ fonne nun ɲaxalan fonne nun banxulanne nun konyine masuxu kiina (2.1-15). Dɛnkɛlɛya muxune lan e xa naxan liga, sora saxanden na nan yitama en na, e lu e bode yi bɔɲɛ xunbenli, e mayitaxunna matanga (3.1-11). Kɛdin yi raɲan Pɔli a yamarine nun xɔntɔn xuine ma (3.12-15).

Kitabun yireni ito xaran muxune lanma nɛn e yi a famu fa fala maxadi xuiin naxan a kui, na mi sɛbɛxi Tito xan keden xa. Kɔntɔfili feen naxanye e kui, ne nan dɛnkɛlɛya yamaan ma waxatin birin.

Xɔntɔnna

1 N tan Pɔli nan ito sɛbɛxi naxan findixi Alaa walikɛɛn na, e nun Yesu a Muxu Sugandixina xɛrana alogo a muxu sugandixine xa dɛnkɛlɛya, e ɲɔndin kolon, e lu Ala kolonni. 2 Na dɛnkɛlɛyaan nun na ɲɔndin fataxi habadan nii rakisin sɔtɔn yigin nan na, Ala en tuli sa naxan na xabu waxatine fɔlɔni, Ala naxan mi nɔɛ wulen falɛ. 3 A bata a falan makɛnɛn a waxatini kawandin xɔn ma a naxan taxu n na Alaa yamarin xɔn ma, en nakisimana.

4 N ni ito sɛbɛxi Tito nan ma, n ma diin yɛtɛna en ma dɛnkɛlɛyani.

Fafe Ala nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina en nakisimaan xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi i ma.

Tito a wanla fe

5 N bata i lu Kirɛti yamanani alogo feen naxan yitɔn daxi luxi, i xa na yɛba, i yi dɛnkɛlɛya yamaan fonne dɔxɔ taan birin yi fata n ma yamarine ra. 6 Dɛnkɛlɛya yamaan fonne xa findi muxune ra fɛ mi naxanye ra, ɲaxalan keden kanne, e diine dɛnkɛlɛyaxi, muxune nama e diine yatɛ yɛtɛ suxutarene ra hanma xurutarene. 7 Dɛnkɛlɛya yamaan xunmatoon xa findi muxun na fɛ mi naxan na, amasɔtɔ Alaa wanla taxuxi a tan nan na, a nama findi yɛtɛ yigboon na, hanma bɔɲɛ maxɔlɔna, hanma dɔlɔ minna, hanma naxan bɔɲɛn mafura tɛ, hanma gbeti xɔnxɔnna tinxintareyani. 8 Koni a xa xɔɲɛne yisuxu ki faɲi, fe faɲin xa rafan a ma, a xuruxi, a tinxin, a sariɲan, a yɛtɛ suxi. 9 A xa a sɔbɛ so ɲɔndin falan ma alo a xaranxi a ma kii naxan yi, alogo a xa nɔ bonne ralimaniyɛ xaran kɛndɛni, a yi fe matandine tantanna yita e ra.

10 Muxu wuyaxi na, a gbengbenna Yahudiya dɛnkɛlɛya muxun naxanye banxulanyaan falan tima, naxanye findixi murutɛdene ra naxanye fala fuune tima, e bodene rakunfa. 11 I xa ne dɛɛne suxu, amasɔtɔ denbaya kalane nan ne ra, fata e xaranne ra naxanye mi daxa, e na ligama yagitareyaan nin nafulu feen na. 12 E yɛtɛɛn kon kaa nabina nde nan a fala, a naxa, “Wule falan nan Kirɛti kaane ra waxatin birin, alo sube xaɲɛne, fudi ɲaxinten salayaxine.” 13 Ɲɔndin nan na falan na. Nanara, e sɔnna fala e xa kati alogo e xa dɛnkɛlɛya kɛndɛn sɔtɔ, 14 e yi ba e tuli matiyɛ Yahudiyane taline ra, e nun yamarin naxanye fata na muxune ra naxanye e mɛxi ɲɔndin na. 15 Seen birin sariɲan muxu sariɲanxine yii, koni sese mi sariɲan muxu xɔsixine nun dɛnkɛlɛyatarene yii. E xaxinla nun e sɔndɔmɛn birin xɔsixi. 16 Ne a falama nɛn a e Ala kolon, koni e e mɛxi Ala ra e kɛwanle yi. E haramuxi, e mi fala suxɛ, e mi nɔɛ wali faɲi yo rabɛ.

2

*D*ɛnkɛlɛya muxune xa xaran feen naxanye ma

1 Koni i tan ma falane xa lan xaran kɛndɛn nan ma. 2 A fala xɛmɛ fonne xa, a e xa e yɛtɛ suxu, e findi muxu binyene ra, e nun muxu xuruxine. E yi e sɔbɛ so dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyaan nun tunnafanna ma.

3 A fala ɲaxalan fonne fan xa, a e kɛɲaan xa lan Ala batun ma. E nama findi muxu

xili kalane nun dɔlɔ minne ra. E xa mux-
une xaran fe faɲin ma [4] alogo e xa nɔ
sungutunne maxaranɲɛ e xɛmɛne nun e di-
ine xanun kiin ma, [5] e findi ɲaxalan xurux-
ine ra, naxanye luma sariɲanni, naxanye
walima denbayani, e ɲɛnigen fan, e xuru e
xɛmɛne ma alogo muxu yo nama Alaa falan
nayelefu.

[6] I mɔn xa banxulanne fan nalimaniya na
kiini, a e xa xuru feen birin yi. [7] I tan yɛtɛɛn
xa findi misali faɲin na i kɛwali faɲine yi. I
ya xaranna xa findi ɲɔndin na binyeni. [8] I
fala kɛndɛne ti, yalagi mi naxanye yi, alogo
i yɛngɛfane xa yagi amasɔtɔ e mi fɛ yo toxi
en tan na e naxan falɛ.

[9] A fala konyine xa, a e xa xuru e kanne
ma, e yi e kɛnɛn feen birin yi. E nama
e tandi, [10] e nama e muɲa, koni e xa e
lannayaan yita e ra waxatin birin alogo en
nakisimana Alaa xaranna xa xunnayerenna
sɔtɔ feen birin yi.

[11] Ala bata a hinanna makɛnɛn muxun
birin xa kisin sɔtɔma naxan xɔn. [12] Na
en xaranma nɛn, a en xa xɛtɛ Ala
kolontareyaan fɔxɔ ra e nun duɲuɲa rafan
feene, en yi en xuru tinxinna nun Ala
kolonna ma duɲuɲani ito yi, [13] en nɛma
hɛrin mamɛ en yengi naxan ma, en ma
Ala sɛnbɛ kanna nun en nakisimaan Yesu
a Muxu Sugandixina binyen makɛnɛnma
lɔxɔn naxan yi. [14] A bata a yɛtɛ fi en
ma fe ra alogo a xa en xunba en ma
sariya suxutareyaan birin yi, a yi yama
rasariɲanxin sɔtɔ a yɛtɛ xa, naxanye sɔbɛ
soxi wali faɲine rabaan ma.

[15] I lan i xa falan ti muxune xa na kii nin,
i yi e ralimaniya, i yi e sɔnna fala i sɛnbɛn
birin na. Muxu yo nama i raɲaxu.

3

*D*ɛnkɛlɛya muxun lan a xa feen nax-
anye liga

[1] A fala dɛnkɛlɛya muxune xa a e xa xuru
mangane nun kuntigine ma, e yi e falane
suxu. E xa e yitɔn kɛwali faɲin sifan birin
xili ma. [2] E nama muxu yo rayelefu, e xa
findi fe yitɔnne nun muxu diɲaxine ra, e li-
maniya muxune birin xa. [3] Amasɔtɔ a fɔlɔni,
xaxilitarene nun murutɛde tununxine nan
yi en na. En yi en ma kunfan nun en waxɔn
feene birin ma konyiyaan nan bun. En yi
en ma duɲuɲa yi gidin nabama ɲaxun nun
xɔxɔlɔnyaan nin. Xɔnnantenyaan yi lu en
nun bodene tagi. [4] Koni en nakisimana Ala
to a fanna nun a xanuntenyaan makɛnɛn
en xa, [5] a yi en nakisi. Anu, a mi yi na
ligaxi nun a en bata fe tinxinxine liga, koni
fɔ a kininkininna fe ra. A bata en nakisi
fata en ma marafuna igeni, en yi xɛtɛ, en
bari. En yi duɲuɲa yi gidi nɛnɛn sɔtɔ Alaa
Nii Sariɲanxin barakani, [6] a naxan dɛfexin
nagodo en ma, en nakisimaan Yesu Alaa
Muxu Sugandixin barakani, [7] alogo en xa
tinxin a yɛɛ ra yi a hinanna barakani, en
yengi yi lu habadan nii rakisin sɔtɔ feen ma
en kɛɛn na.

[8] Nɔndin nan na falan na. A xɔli n ma
i xa kankan a falan ma, alogo naxanye na
la Ala ra, ne xa e sɔbɛ so wali faɲin ma.
Na feene nan lan, ne nan tɔnɔ gbo muxune
birin ma. [9] Koni i yɛtɛ ratanga fe matandi
xaxilitarene ma e nun muxune benbane
xinle fɛsɛfɛsɛn nun lantareyaan nun sɔnxɔ
sɔnxɔn naxanye fataxi sariyan na, amasɔtɔ
ne tɔnɔ mi na, e ligama fuyan. [10] Muxun
naxan mayitaxunna rasoma yamani, i na a
rakolon waxatin naxan yi sanɲa ma keden
han firin, i masiga na ra. [11] A kolon a na
kanna xaxinli fuxi. A nɛma yulubin ligama,
a yɛtɛ yalagima.

*Yamari d*ɔnxɛne

[12] N na Aritema rasiga i fɛma waxatin
naxan yi hanma Tikiko, kata i fa n fɛma
Nikopoli taani, bayo n waxi a xɔn ma, n
xa xunbeli waxatin ti mɛnni. [13] I xa sariya
karamɔxɔ Senasi nun Apolosi mali e fanda
feen na e sigatini alogo sese nama dasa e
ma. [14] Fɔ en ma muxune fan xa e xaran nɛn
fe faɲi rabaan ma e yi e tunnafan, alogo e
xa nɔ e mako xɔdɛxɛne gasɛ, e mɔn nama
lu dɔxi fuu.

[15] N fɔxɔ ra muxune birin i xɔntɔn. Nxu
dɛnkɛlɛya muxune xɔyine birin xɔntɔn.

Ala xa hinan ɛ birin na.

Filemɔn

Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Filemɔn Ma

Filemɔn yi findixi dɛnkɛlɛya muxu kɛndɛn nan na. Yanyina nde, a yi Kɔlɔsi taan dɛnkɛlɛya yamaan nin. Xɛra Pɔli xɔyin nan yi a ra (fala tide 1). Konyina nde yi a yii, naxan yi xili Onesimo, naxan a gi a kanna ma. En mi a kolon Onesimo nun Pɔli e bode kolon kii naxan yi, bayo Pɔli yi kasoon na. Koni Onesimo fan findixi dɛnkɛlɛya muxun na. Pɔli yi a ragidi a xa a raxɛtɛ a kanna ma, a kɛdini ito sɛbɛ naxan ma, a xa a rasuxu a konni, koni a nama a suxu konyi gixin na, koni alo a ngaxakedenna dɛnkɛlɛyani. Konyin naxan a gi a kanna ma, na yi ɲaxankatama nɛn a xɔdɛxɛn na.

A yelin xanbini Filemɔn nun a fɔxɔrabirane xɔntɔnɲɛ (1-3), Pɔli yi barika bira Ala xa Filemɔn ma dɛnkɛlɛyaan nun a wɛkilɛna fe ra (4-7). A mɔn yi mayandin ti Onesimo a fe ra, naxan sigama a kanna fɛma (8-22). Kitabun yireni ito raŋanxi xɔntɔnne nan ma, en mɔn muxu wuyaxi xili toma a kui, naxanye Pɔli kɛdi sɛbɛxin kui a naxan nasiga Kɔlɔsi kaane ma (Kɔlɔsi Kaane 4.10,12,14 Arikipe fan xinla sɛbɛxi fala tide firindeni Kitabun yireni ito yi e nun Kɔlɔsi Kaane 4.17). Yanyina nde Onesimo siga nɛn kɛdi firinne ra Kɔlɔsi taani Kɔlɔsi kaane ma e nun Filemɔn ma.

En Pɔli a fanna toma nɛn Kitabun yireni ito kui. A ito sɛbɛxi a xɔyin Filemɔn ma, koni a mi yamari yo fixi a ma, a mi a karahanxi sese ma, a mi a sariyane baxi a yii Onesimo xun ma. Koni a a rabirama a ma nɛn, e nun naxanye birin Kitabun yireni ito xaranma, fa fala a Alaa xanuntenyaan muxune kɛŋaan maxɛtɛma nɛn.

Xɔntɔnne

1 N tan Pɔli naxan findixi kasorasaan na
Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra, nxu
nun ngaxakedenna Timɔte nan ito sɛbɛxi
nxu xanuntenna nun nxu walikɛ boden
Filemɔn ma, 2 e nun Apiya nxu magilɛna e
nun Arikipe nxu yɛngɛ so bodena e nun
dɛnkɛlɛya yamaan naxanye e malanma i
konni.
3 En Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xa hinanna nun bɔŋɛ xunbenla
fi ɛ ma.

Filemɔn ma xanuntenyaan nun a dɛnkɛlɛyana fe

4 Filemɔn, n nɛma n ma Ala maxandɛ
waxati yo yi, n barikan birama a xa nɛn i
ya fe ra, 5 amasɔtɔ n bata a mɛ i dɛnkɛlɛyaxi
Marigi Yesu ma kii naxan yi, i mɔn a
yama sariŋanxin birin xanuxi. 6 N na Ala
maxandima alogo ngaxakedenyaan naxan
fataxi i ya dɛnkɛlɛyaan na, na xa a liga i
fe faŋin birin kolon ki faŋi, en naxanye
sɔtɔxi Alaa Muxu Sugandixin barakani.
7 Ngaxakedenna, i ya xanuntenyaan bata
sɛwa gbeen fi n ma, a yi n nalimaniya, bayo
i bata yama sariŋanxin birin nii yifan e ma.

Pɔli yi Filemɔn mafan

8 Nanara, hali n to nɔɛ susuɛ i yamarɛ Alaa
Muxu Sugandixini fa fala a i xa feen naba
naxan daxa, 9 koni n ni i mafanma xanun-
tenyaan nin, n tan Pɔli xɛmɛ fonna, e nun
iki kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixina
fe ra. 10 Nayi, n na i mafanma n ma dii Ones-
imo a fe ra, n findixi naxan baba ra kasoni.
11 A tɔnɔ mi yi i ma waxati danguxini, koni
iki, a tɔnɔn luma en birin ma nɛn.
12 N bata a raxɛtɛ i ma iki, a tan naxan
nafan n ma alo n niina. 13 A yi rafan n ma
nun, a lu n fɛma be, alogo a xa wali n xa i
funfuni, n kasoon na waxatin naxan yi Yesu
a fe Xibaru Faŋina fe ra. 14 Koni n mi waxi
fefe liga feni, ba i sagoon na, alogo i ya wali
faŋin nama findi karahanna ra, koni a xa
findi i ɲɛnige ma feen na.
15 Yanyina nde, Onesimo masigaxi i ra
nɛn waxatidi tun, alogo i mɔn xa a sɔtɔ
habadan, 16 anu konyi gbansan mi fa a ra
sɔnɔn, koni a bata dangu konyin na, a bata
findi i rafan ngaxakedenna ra. A rafan n tan
ma, koni a xa rafan i tan ma dangu n tan na
adamadiyani e nun Marigini.
17 Nayi, xa i n yatɛxi i xɔyin nan na, i xa
Onesimo fan yisuxu alo i n yisuxuma kii
naxan yi. 18 Xa a tinxintareyaan ligaxi i ra,
hanma xa a lan a xa sena nde raxɛtɛ i ma,
na goronna sa n tan xun ma. 19 N tan yɛtɛɛn
nan ito sɛbɛxi n yiin na, n tan Pɔli. N na
i yii raxɛtɛma nɛn, koni n mi waxi a fala
feni i xa fa fala i tan lan i xa i niin so n yii.
20 Ngaxakedenna, yandi na fe faŋin liga n xa
Marigina fe ra, n nii yifan n ma Alaa Muxu
Sugandixin barakani.
21 N to laxi i ra a i n xuiin suxuma nɛn, n
xa ito sɛbɛ i ma. N na a kolon i nde ligama

nɛn dangu n ma falan na. [22] I mɔn xa yigiya
banxina nde yitɔn n yɛɛ ra amasɔtɔ n laxi a
ra, n mɔn xɛtɛma nɛn ɛ ma ɛ Ala maxandin
barakani.

Xɔntɔn dɔnxɛne

[23] Epafirasi naxan n fɛma kasoon na
Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra, na i
xɔntɔnma. [24] N walikɛ bodene Maraka nun
Arisitaraki nun Demasi nun Luka, ne birin i
xɔntɔn.

[25] Ala xa Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixina hinanna xa lu ɛ niini.

Heburune
Alaa Falan Naxan Nasiga Heburune Ma

Naxan yo na Kitabun yireni ito xaran a yeren ma, a luma nɛn na kanna xa alo a kawandi ramɛɛn nin. Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn alo kawandi ba daxin na. Kitabun yireni ito raŋanna a yitama a sɛbɛxi muxune nan ma. A mɔn mi a sɛbɛ muxun fan mayitaxi. Yanyina nde, Kitabun yireni ito sɛbɛxi Romi kaane nan ma (13.24). Feen naxan kolonxi Kitabun yireni ito sɛbɛ muxuna fe yi, Yahudiyan na a ra naxan dɛnkɛlɛyaxi Marigi Yesu ma. Muxun naxan a sɛbɛxi, a Tawureta nun Yaburi Kitabun yirene kolonxi ki faŋi. A Kitabun yireni ito sɛbɛxi Yahudiya gbɛtɛye ma naxanye fan bata yi dɛnkɛlɛya Yesu ma alo a tan. Koni, e to ɲaxankataxi Yesu xinla fe ra, e xɛtɛmatɔɔn na a ra Yahudiya dinan ma. E yi e mɛma nɛn dɛnkɛlɛyaan na Yesu ma. Kitabun sɛbɛ muxuna e kawandima nɛn a e xa e sɛnbɛ so e dɛnkɛlɛyani, a yi Alaa Muxu Sugandixin fisamantenyaan mayita alogo e nama xɛtɛ e namun fonne ma. Yanyina nde Kitabun yireni ito sɛbɛ nɛn ɲɛɛ tonge saxan Yesu keli xanbi sayani.

Kitabun yireni ito yitaxunxi yire dɔxɔ firin nan na. A yire singena (1.1-10.18) Alaa Muxu Sugandixina fisamantenyana feen nan falama. Fa fala a dangu nabine ra (1.1-3), a mɔn dangu malekane ra (1.4-2.18), a dangu Nabi Musa nun Yosuwe ra (3.1-4.13); a tan nan keden findixi habadan saraxan na, a gbo dangu Layiri Fonne saraxarali gbeene ra (4.14-7.28); a saraxa kamalixin baxi nɛn naxan ba sanŋa ma keden pe a muxune rakisi han habadan, a dangu Layiri Fonna saraxa wuyaxine birin na (8.1-10.18).

Kitabun yire firindena (10.19-13.19) na muxune sɛnbɛ soma alogo e xa lu dɛnkɛlɛyani (10.19-39) e nama xɛtɛ dina gbɛtɛ ma. En misali kɛndɛne toma mɛnna nin lan Layiri Fonna dɛnkɛlɛya muxune ma (Sora 11), a mɔn a falama dɛnkɛlɛya muxune yɛɛn xa lu tixi Alaa Muxu Sugandixin na, e yi nɔɔn sɔtɔ alo a tan (12.1-11). A yelin xanbini yamarina nde fiyɛ e ma e nun a yi e kawandi (12.12-13.19), Kitabun sɛbɛ muxun a raŋanma duba tiin nan ma e nun xɔntɔnne (13.20-25).

Kitabun sɛbɛ muxun mi danma fala ɲaxumɛne xan tun ma alogo a xa a Kitabun xaran muxune mali e tunnaxɔlɛni. A a yɛbama e xa a dɛnkɛlɛya muxune tɔrɔma dunuŋa ayi, a mɔn yi Alaa Muxu Sugandixina wanla xunna fala. Fa fala a faxan bata kisi feen nakamali saraxa yo mi yi nɔɛ naxan nakamalɛ. Nayi, a muxune mafanma e xa lu Alaa Muxu Sugandixin fɔxɔ ra. En fan lan en Habadan Alaa Muxu Sugandixi fisamantenna xuiin suxu.

Yesu gbo malekane xa

1 Waxati danguxini, Ala falan ti nɛn en
benbane xa nabine xɔn sanŋa ma wuyaxi
nun ki wuyaxi yi. 2 Koni a falan tixi en tan
xa waxati raŋanni ito nin a Dii Xɛmɛn xɔn.
A bata daala birin sa a Dii Xɛmɛn sagoni alo
a kɛɛna. A dunuŋa daxi a tan nan baraka
yi. 3 Alaa Dii Xɛmɛn findixi a binyen nɔrɔn
nan na. Ala maligan yɛtɛɛn nan a ra. A
dunuŋa yisuxi a falan sɛnbɛn nan na. A to
yelin yulubi xafarin nakamalɛ, a yi dɔxɔ Ala
Sɛnbɛn Birin Kanna yiifanna ma ariyanna
yi.
4 Alaa Dii Xɛmɛn tiden yi gbo ayi dangu
malekane ra, a yi xinla fi a ma naxan dangu
e xinle ra. 5 Bayo, Ala mi a falaxi a maleka
yo xa, a naxa,
"N ma dii xɛmɛn nan i tan na,
n bata findi i fafe ra to.*"
A mɔn mi a fala maleka yo xa, a naxa,
"N findima nɛn i fafe ra,
i fan yi findi n ma dii xɛmɛn na.†"
6 Ala to a diin nafa dunuŋa yi alo dii
singena, a mɔn naxa,
"Alaa malekane birin xa a batu.‡"
7 A mɔn yi a fala malekane fe yi, a naxa,
"Alaa malekane luma nɛn alo foyena,
a walikɛne yi lu alo tɛɛ dɛgɛna.§"
8 Koni a mɔn yi a fala a dii xɛmɛna fe yi, a
naxa,
"Ala, i luma nɛn i ya mangaya gbɛdɛni
habadan!
I ya manga dunganna yi findi tinxinyaan
taxamasenna ra.
9 Tinxinna rafan i ma,
fe ɲaxin mi rafan i ma.

* 1:5: Yaburin 2.7 † 1:5: Samuyɛli Firinden 7.14 ‡ 1:6: Sariyane 32.43 § 1:7: Yaburin 104.4 * 1:9: Yaburin 45.7-8

Nanara, Ala, i ya Ala bata i rafisa i bodene xa
a sɛwa turen sa i xunni i sugandi feen na.”*
10 A mɔn naxa,
“Marigina, i bɔxɔ xɔnna da nɛn
xabu a fɔlɔni.
I yii fɔxɔn nan kore xɔnna ra.
11 Ne birin danguma nɛn,
koni i tan luma nɛn na.
Ne birin forima nɛn
e kala alo dugina.
12 I yi e yisa alo domana,
e yi masara alo dugina,
koni i tan luma nɛn i kiini,
i siin fan dan mi na mumɛ!”†
13 Ala mɔn mi a fala a maleka yo xa, a naxa,
“Dɔxɔ n yiifanna ma,
han n yi i yaxune sa i sanna bun.”‡
14 Malekane mi findixi Alaa walikɛ totarene
xan na ba, a naxanye rasigama kisi muxune
malideni?

2

Ɛ ɲɔxɔ lu kisi feen xɔn

1 Nanara, en bata feen naxanye mɛ, fɔ
en xa en ɲɔxɔ lu nɛn ne xɔn alogo en
nama kiraan beɲin. 2 Amasɔtɔ, malekane*
fa xɛrayaan naxanye rali en benbane ma lan
sariyan ma, ne birin suxutareyaan saranma
nɛn a kala muxune ra alo a daxa kii naxan
yi. 3 Nayi, en fa ratangama di, xa en na en
mɛ kisi gbee sifani ito ra, Marigin yɛtɛɛn
singe naxan nali, na xanbi ra, a ramɛ mux-
une fan yi a ɲɔndin yita en na? 4 Ala fan e
sereya baan fari sa nɛn taxamasenne nun
kabanako feene nun sɛnbɛ fe sifa wuyaxi ra,
a yi a Nii Sariɲanxin kɛwanle yitaxun e ra a
sagoni.

Yesu en nakisimana

5 Awa, en yire famatɔɔn naxan ma fe
falama, Ala mi na luma malekane xan sago
yi. 6 Koni sereyani ito sɛbɛxi Kitabun yirena
nde yi, a naxa,
“Nanse daɲɔxɔn na,
i to i yengi dɔxi a xɔn.
Nanfera i ɲɔxɔ luxi adamadiin xɔn?
7 I a daxi nɛn,
a nɔrɔn yi maso malekane ra.
I binyen nun xunnayerenna fi a ma.
8 I bata seen birin lu a bun.”†
A to seen birin luxi adamadina nɔɔn bun,
Ala mi sese lu naxan mi xuru a nɔɔn bun.
Hali na, iki en mi a toma fa fala seen birin
muxuna nɔɔn bun ma. 9 Koni en na a
toma fa fala, Ala Yesu magodo nɛn waxati
dungidi dangu malekane ra, alogo a xa faxa
masɔtɔ Alaa hinanna xɔn muxune birin xa.
Iki en na a mangayaan binyen nun a xunna
kenla toma a faxana fe ra a tin naxan ma.
10 Ala naxan seen birin da a yɛtɛ xa, a yi
waxi adamadi wuyaxi raso feni a binyeni.
Na yi lanxi, a to en nakisimana fe rakamali
a tɔrɔn xɔn.
11 Bayo Yesu naxan muxune rasariɲanma
e nun a naxanye rasariɲanxi, ne birin fafe
keden. Nanara, Yesu mi yagima a falɛ ne
ma, “Ngaxakedenne.” 12 A naxa Kitabuni,
“N na i xinla ralima nɛn ngaxakedenne ma.
N ni i matɔxɔma nɛn yamaan yɛ.”‡
13 Kitabun mɔn naxa, “N nan n yigi sama Ala
nin.” A mɔn naxa, “Nxu nun n ma diine nan
ito ra, Ala naxanye fixi n ma.”§
14 Nayi, bayo Yesu a muxune findixi
adamadiine nan na fati bɛndɛn nun wunli,
Yesu fan yɛtɛɛn bata lu alo e tan. Na ma, a yi
Yinna Manga Setana halagi a yɛtɛna sayaan
xɔn ma sɛnbɛn yi naxan yii sayaan xun na.
15 A na ligaxi nɛn alogo naxanye yi sayaan
gaxun konyiyani e dunuŋa yi gidini, a xa
ne xɔrɔya. 16 Amasɔtɔ a mi faxi malekane
xan malideyi, koni fɔ Iburahima bɔnsɔnne.
17 Na nan a liga, a yi lu alo a ngaxake-
denne feen birin yi, alogo a xa nɔ saraxarali
kuntigiyaan wanla kɛ Ala xa kininkininna
nun tɔgɔndiyani, a yi Ala solona yamaan
yulubine xafari feen na. 18 Bayo Setana
kataxi a xa a fan natantan, a tan yɛtɛɛn yi
tɔrɔ na feni, nayi, a fɛrɛna a xa, a yi muxune
mali e nɛma e ratantan feene dɛ waxatin
naxan yi.

3

Yesu dangu Nabi Musa ra

1 Nanara, ngaxakeden muxu rasariɲanxine,
Ala bata ɛ tan naxanye xili, ɛ xaxili lu Yesu a
fe xɔn, Alaa Xɛraan nun Saraxarali Kuntigi
Singena, en naxan ma fe falama yamani.
2 Muxu tɔgɔndiyaxin nan yi a ra Ala xa,
naxan a sugandixi alo Musa yi kii naxan yi

† 1:12: Yaburin 102.26-28 ‡ 1:13: Yaburin 110.1 * 2:2: Yahudiyane namunne xaranna kui, Nabi Musa Alaa sariyane sɔtɔxi malekane nan xɔn ma. † 2:8: Yaburin 8.5-7 ‡ 2:12: Yaburin 22.23 § 2:13: Esayi 8.17-18 * 3:2: A mato Yatɛne 12.7 kui.

Alaa banxin birin yi.* [3] Banxi tiina xunna
kenla gbo dangu banxin yɛtɛɛn na. Nanara,
Yesu a xunna kenla gbo Musaa xunna kenla
xa. [4] Awa, muxune nan banxine tima,
koni Ala nan seen birin daxi. [5] Musa tan
tɔgɔndiya nɛn wali kɛdeni Ala xa a banxin
mumɛni, a sereyaan ba lan na feene ma Ala
yi fama naxanye ligadeni. [6] Koni Alaa Muxu
Sugandixin tan luxi na alo Alaa Dii Xɛmɛn
naxan a banxin xun na. En findixi a banxin
nan na, xa en na en wɛkilɛ, en yi en ma
yigin namara en naxan matɔxɔma.

Matabuna Alaa yamaan xa

[7] Nayi, alo Alaa Nii Sariŋanxina a falaxi kii
naxan yi, a naxa,
"Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,
[8] ɛ nama ɛ bɔŋɛni xɔdɔxɔ
alo ɛ yi murutɛxi Ala ma waxatin naxan yi,
ɛ yi matoon xun ti Ala ra tonbonni.
[9] Ɛ benbane n bunba nɛn mɛnni, e yi n
matandi,
hali e to n kɛwanle birin to ɲɛɛ tonge
naanin.
[10] Nayi, n xɔlɔ nɛn na waxatin muxune ma,
n naxa,
'E bɔŋɛn makuya n na waxatin birin,
e mi n ma kiraan xɔn.'
[11] N yi n kɔlɔ n ma xɔlɔni, n naxa,
'E mi soɛ n ma matabudeni mumɛ!' "†
[12] Ngaxakedenne, ɛ a liga ɛ yeren ma, bɔŋɛ
ɲaxin nun dɛnkɛlɛyatareyaan nama lu ɛ
sese yi naxan a ligɛ ɛ xɛtɛ habadan Ala fɔxɔ
ra. [13] Koni ɛ bode ralimaniya lɔxɔ yo lɔxɔ,
fanni en mɔn na waxatini Kitabun naxan
ma fa fala "To" alogo ɛ tan nde nama tantan
yulubin xɔn, ɛ tengbesenɲɛ ayi. [14] Amasɔtɔ
en bata findi Alaa Muxu Sugandixin gbeene
ra, xa en lu en ma tɔgɔndiyaan singeni, han
a raŋanna.
[15] Kitabun naxa,
"Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,
ɛ nama ɛ bɔŋɛni xɔdɔxɔ
alo ɛ yi murutɛxi Ala ma waxatin naxan
yi."‡
[16] Awa, ndee yi ne ra, naxanye Alaa falan
mɛ, e murutɛ a xili ma? Ne findixi mux-
une nan na Musa naxanye ramini Misiran
yamanani. [17] Ala xɔlɔ ndee ma ɲɛɛ tonge
naanin? Naxanye yulubin liga, e faxa ton-
bonni. [18] Ala a kɔlɔ ndee a fe ra, a e mi soɛ a
matabu yireni? Naxanye tondi a falan suxɛ,
a yi falan tima ne nan ma fe yi.§ [19] En bata a
to nayi, fa fala e mi yi nɔɛ soɛ matabudeni
lan e dɛnkɛlɛyatareyaan ma.

4

Matabudena Alaa muxune xa

[1] Nayi, Ala to en tuli sa, a en nɔɛ soɛ
nɛn a matabudeni, en na a liga en yeren
ma nayi alogo ɛ tan nde nama lu alo ɛ
fulaxi na ra. [2] Bayo Alaa falan Xibaru Faŋin
nali nɛn en fan ma alo na waxati danguxin
muxune. Koni e falan naxan mɛ, na tɔnɔ
yo mi lu e tan ma, amasɔtɔ naxanye a
ramɛ, ne mi a suxu dɛnkɛlɛyani. [3] En tan
naxanye dɛnkɛlɛyaxi, en tan soma nɛn na
matabudeni alo Ala a fala kii naxan yi, a
naxa,
"N bata n kɔlɔ n ma xɔlɔni, n naxa,
'E mi soɛ n ma matabudeni mumɛ!' "*
Anu, Alaa wanla bata yi kamali xabu
dunuŋa da waxatini. [4] Amasɔtɔ ito falaxi
Kitabun yirena nde yi xii soloferedena fe
yi, a naxa, "Ala yi a matabu a wali kɛɛn xii
soloferede lɔxɔni."† [5] A mɔn naxa Kitabun
yireni ito yi, "E mi soɛ n ma matabudeni
mumɛ!" [6] Na bunna nɛɛn fa fala ndee
gbɛtɛye soɛ nɛn, ba muxune ra naxanye
singe Alaa falan Xibaru Faŋin mɛ, e mi
so lan e fala suxutareyaan ma. [7] Nanara,
waxati xunkuye to dangu, Ala mɔn yi lɔxɔ
nɛnɛn sa, a yi na feen fala Dawuda a Kitabun
kui, a yi na lɔxɔ nɛnɛn xili sa fa fala "To." A
naxa,
"Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,
ɛ nama ɛ bɔŋɛni xɔdɔxɔ."
[8] Awa, xa Yosuwe bata yi yamaan naso
Alaa matabudeni nun, Ala mi yi lɔxɔ gbɛtɛ
a fe falɛ na xanbi ra. [9] Na bunna nɛɛn fa
fala matabuden mɔn Alaa yamaan xa yɛɛn
na. [10] Amasɔtɔ muxu yo so Alaa matabudeni,
na fan a matabuma nɛn alo Ala a matabuxi
kii naxan yi. [11] Na ma, en kata en so
matabudeni, alogo muxu yo nama findi fala
suxutaren na alo en benbane.
[12] Amasɔtɔ Alaa falana, niiramaan na a
ra, a sɛnbɛn gbo, a dɛɛn xanxan dangu
silanfanna dɛ firin kanna ra.‡ A soma nɛn
han a sɔndɔmɛn nun niin yɛtɛɛn fata, e nun
fatin nadɔxɔdene nun fasane. A muxun

† 3:11: Yaburin 95.7-11 ‡ 3:15: Yaburin 95.7-8 § 3:18: A mato Yatɛne 14.1-35 nun Yaburin 95.11 kui. * 4:3: Yaburin 95.11 † 4:4: Dunuŋa Fɔlɔn 2.2 ‡ 4:12: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

miriyane nun a natane makitima nɛn. 13 Ala
dali se yo mi luxunxi a ma. Ala feen birin
toma. En birin en dɛntɛgɛma nɛn a xa.

Saraxarali kuntigin nan Yesu ra

14 Nanara, bayo saraxarali kuntigi gbeena
en yii naxan kelixi kore, Yesu Alaa Dii
Xɛmɛna, nayi en na en sɔbɛ so en ma
dɛnkɛlɛyani, en naxan ma fe falama ya-
mani. 15 Amasɔtɔ en ma saraxarali kuntig-
ina en ma fangatareyaan kolon, bayo Se-
tana kata nɛn a fan natantandeni kiin birin
yi alo en tan, anu, a mi yulubi yo liga.
16 Nanara, en na en maso Ala hinantenna
manga gbɛdɛn na xaxili ragidini alogo en xa
kininkininna nun hinanna sɔtɔ en makoon
naxanye ma.

5

Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na

1 Saraxarali kuntigine birin sugandima
nɛn adamadiine yɛ, alogo e xa wali Ala xa,
e yi kise ralixine nun saraxane ba yulubi
xafarin na. 2 E nɔɛ xaxilitarene nun muxu
tantanxine famunɲɛ nɛn, bayo e tan fan
yɛtɛɛn tantanma. 3 E yulubi xafari saraxane
bama e tan yɛtɛna fe ra na nan ma, e
nun yamaan xa. 4 Muxu yo mi saraxarali
kuntigiyaan xunna kenla fenɲɛ a yɛtɛ xa.
Ala nan a xilixi alo a Haruna xili kii naxan
yi.

5 A na kii nin, Alaa Muxu Sugandixin mi
saraxarali kuntigi binyen sɔtɔ a yɛtɛ ra,
koni Ala a fala nɛn a xa, a naxa,
"N ma dii xɛmɛn nan i tan na,
n bata findi i fafe ra to."*
6 A mɔn yi a fala Kitabun yire gbɛtɛ yi, a
naxa,
"Saraxaraliin nan i ra habadan,
alo Mɛlikisedeki yi kii naxan yi."†
7 Yesu yi dunuŋa yi waxatin naxan yi, a yi
Ala maxandima, a xuini te, a yɛɛgen yi mini,
a yi Ala mafan naxan yi nɔɛ a rakisɛ sayaan
ma. Ala yi a xuiin namɛ bayo a yi xuruxi a
ma. 8 Koni hali Alaa Dii Xɛmɛn to a ra, a a
xaran nɛn fala suxun ma a tɔrɔne yi. 9 Yesu
a fe kamali waxatin naxan yi, a yi findi
habadan Marakisi Tiin na muxune xa nax-
anye birin a xuiin suxuma. 10 Ala yi a findi
saraxarali kuntigin na alo Mɛlikisedeki yi
kii naxan yi.

*S*ɛnbɛ soon dɛnkɛlɛyani

11 Fe wuyaxi nxu kui a fala daxin na ɛ xa
lan feni ito ma, koni a yɛba raxɔlɔ ɛ xa,
bayo ɛ mi a famuma xulɛn. 12 A yi lan nun
ɛ yi findi karamɔxɔne ra waxatini ito yi,
anu han iki ɛ makoon mɔn ɛ xaran muxun
ma lan Alaa falan fe singene ma. Ɛ luxi
alo dii ɲɔrɛn naxan mɔn xiɲɛn na bayo ɛ
mi donse xɔdɛxɛn doɲɲɛ singen. 13 Muxun
naxan mɔn xiɲɛ minni, dii ɲɔrɛn nan na
ra. A mi xaranna kolon lan tinxinyaan ma.
14 Koni fonne nan gbee donse xɔdɛxɛn na.
Naxanye dɛnkɛlɛya bata kɔxɔ, ne bata e
yɛtɛ xaran fe faɲin nun a ɲaxin tagi rabaan
ma.

6

1 Nanara, en dangu Alaa Muxu Sugandix-
ina xaranna fe singene ra, en siga yɛɛn na,
hali en nama fa xɛtɛ fe fɔlɔne ma sɔnɔn alo
itoe: en na en xun xanbi so fena wali ɲaxine
yi naxanye muxun xalima yahannama, e
nun dɛnkɛlɛyana Ala ma, 2 e nun xaranna
muxu rafu feene ma igeni e tubi xinla ma
e nun yii saan muxune ma Ala maxandini
e nun faxa muxune rakenla sayani e nun
habadan kitina. 3 Xa Ala tin, en sigɛ nɛn
yɛɛn na.

4 Amasɔtɔ naxanye bata yi kɛnɛnna sɔtɔ
saŋɲa ma keden, e Ala kisin sɔtɔ, e yi
Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ, 5 naxanye bata
yi Alaa falan ɲaxunna kolon e nun waxati
famatɔɔn sɛnbɛne, 6 ne na ba dɛnkɛlɛyani,
e mi fa nɔɛ raxɛtɛ sɔnɔn, e mɔn yi tubi.
Amasɔtɔ ne luxi nɛn alo e mɔn Alaa Dii
Xɛmɛn nan gbangbanma wudin ma, e yi a
rayarabi yamaan yɛtagi.

7 A misaala, bɔxɔn naxan tule igen sɔtɔma
waxatin birin, a si seene sabati a kanna
xa, Alaa barakan nan na ra. 8 Koni bɔxɔn
naxan ɲanle nun tansinne tunna raminima,
na tɔnɔ mi na, a masoxi Alaa dangan nan na.
A raŋanni, tɛɛn yi a gan.

9 Koni n xanuntenne, hali nxu falan tima
na kiini, nxu laxi a ra, a fe gbɛtɛ nan ɛ tan
yɛɛ ra lan ɛ kisi feen ma. 10 Bayo tinxintare
mi Ala ra. A mi ɲinanma ɛ wanle xɔn, e
nun ɛ xanuntenyaan naxan yitaxi a ra ɛ to
a yama sariɲanxin malima han iki. 11 Nxu
waxi a xɔn ma, ɛ keden kedenna birin xa
lu na tunnafanni han a raŋanna alogo ɛ
yengi seen naxanye ma, ɛ ne sɔtɔ. 12 Nxu
mi waxi, ɛ xa tunnaxɔlɔ ayi. Koni fɔ ɛ xa

* 5:5: Yaburin 2.7 † 5:6: Yaburin 110.4

na dɛnkɛlɛya muxune raliga naxanye diɲa
alogo Ala ɛ tuli saxi naxan na, ɛ na sɔtɔ.

Alaa layirina

13 Ala Iburahima tuli sa waxatin naxan yi,
a yi a kɔlɔ a yɛtɛ yi, bayo muxe mi na a
kɔlɔɛ naxan yi naxan gbo a tan xa. 14 A yi
a fala, a naxa, "N na i barakama nɛn han! I
bɔnsɔnna wuyama ayi nɛn."* 15 Iburahima
yi diɲa, a yi a legeden, Ala a tuli sa naxan
na, a yi na sɔtɔ. 16 Adamadiine e kɔlɔma
fena nde yi naxan gbo e tan xa, e kɔlɔn
yi e falan sɛnbɛ so alogo muxune nama e
matandi. 17 Nanara, Ala yi Iburahima tuli
sa, a yi a kɔlɔ alogo naxanye yi lan e na
feen sɔtɔ, ne xa a kolon a na fe ragidixin
mi masarama. 18 Ala na liga nɛn alogo en
tan naxanye a falan findixi en yigin na en
xaxili tixi naxan na, en xa limaniya ki faɲi,
a to na yitaxi en na fe firinna xɔn, naxanye
mi maxɛtɛ, Ala mɔn mi wulen falɛ. 19 Na
yigina en yii alo kunkin balana a rati seen
na igen bun ma† naxan sigama han yire
sariɲanxin yɛ masansan dugin xanbi ra en
niin nasuxu seen na barakani 20 Yesu singe
soxi en xa dɛnaxan yi, bayo a bata findi
habadan saraxarali kuntigin na, a lu alo
Mɛlikisedeki.

7

*M*ɛlikisedeki saraxaraliyani

1 Mɛlikisedeki* nan yi Salemi mangan na
e nun Kore Xɔnna Alaa saraxaralina. Ibu-
rahima yi kelima yɛngɛni waxatin naxan yi,
a mangane nɔ naxan yi, Mɛlikisedeki yi siga
a ralandeni, a yi duba a xa. 2 Iburahima
yi a se tongoxine birin yaganna so a
yii. Mɛlikisedeki xinla bunna nɛɛn "Tinxin
Mangana." Salemi mangan nan mɔn yi a
ra nun, na fan bunna nɛɛn "Bɔɲɛ Xunbeli
Mangana." 3 A baba mi kolon, a nga mi
kolon, a xabila mi kolon, a siimayaan fɔlɔn
nun a raɲanna mi kolon. A luxi nɛn alo
Alaa Dii Xɛmɛna naxan luma saraxaraliyani
habadan.

4 Ɛ a gbo kii mato, hali en benba
Iburahima yɛtɛɛn seen naxanye tongo
yɛngɛni, a ne yaganna so a tan nan yii.
5 Sariyan naxa, a Isirayila yamaan bɔnsɔnne
lan e xa yaganna so Lewi bɔnsɔnna
muxune nan yii, saraxaraline.† Anu,
ngaxakedenmane nan e ra, e birin minixi
Iburahima bɔnsɔnna nin. 6 Mɛlikisedeki
tan mi yi findixi Lewi bɔnsɔnna muxu ra,
koni a yaganna sɔtɔ nɛn Iburahima ra, Ala
naxan tuli sa. Mɛlikisedeki yi duba a xa.
7 Anu, matandi mi naxan na, naxan duban
tima, na dangu duba sɔtɔn na. 8 Lewi muxun
naxanye yaganne rasuxu, ne faxama nɛn,
koni Mɛlikisedeki tan mabinni, Kitabun
naxa a na mi faxaxi. 9 Na kui a luxi alo
Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yaganna
rasuxuma, hali ne fan yaganna ba nɛn
Mɛlikisedeki xa Iburahima sabun na. 10 Bayo
Lewi bɔnsɔnna muxune mɔn yi e benba
Iburahima fatini, a naralan Mɛlikisedeki ra
waxatin naxan yi.

11 Xa feene yi nɔɛ rakamalɛ Lewi
bɔnsɔnna saraxaraliyaan barakani nun,
yamaan sariyan sɔtɔ naxan xɔn, e makoon
mi yi birama saraxaraliya gbɛtɛ ma na
xanbi ra nun naxan luxi alo Mɛlikisedeki
hali ba Haruna bɔnsɔnne ra. 12 Bayo
saraxaraliyaan na masara, fɔ sariyan fan
xa masara. 13 Feni itoe fala Yesu naxan ma
fe ra, na barixi bɔnsɔn gbɛtɛni, saraxaraliin
munma yi mini bɔnsɔnna naxan yi. 14 A
kolonxi nayi fa fala en Marigin barixi Yuda
bɔnsɔnna nin. Awa, Musa saraxarali feen
fala waxatin naxan yi, a mi na bɔnsɔnna fe
fala.

Saraxarali gbɛtɛ alo Mɛlikisedeki

15 Feni ito fixama nɛn dangu na ra
xa saraxarali gbɛtɛ fa naxan luxi alo
Mɛlikisedeki 16 naxan mi findixi saraxaraliin
na sariyan xɔn a benbane fe ra, koni a
findixi saraxaraliin na a faxatareyaan nan
sɛnbɛ xɔn. 17 Amasɔtɔ Kitabun bata a fala,
a naxa, "Saraxaraliin nan i ra habadan,
alo Mɛlikisedeki yi kii naxan yi.‡" 18 Awa,
yamari fonna bata ba na a sɛnbɛtareyana
fe ra, a tɔnɔ to mi yi na. 19 Bayo sariyan
mi sese rakamalixi. Koni yigi fisamantenna

* 6:14: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 22.16-17 kui. † 6:19: Kunkin balani ito findixi wure gbee kɔnkɔrɔnxina nde nan na naxan xidima kunkin ma yɔlɔnxɔnna ra. A wolima igeni alogo a xa sa digi gɛmɛna nde ra igen bun ma, a kunkin naxara. Yireni ito niin gbee maraxara seen misalixi na kunki raxara seen nan ma. * 7:1: Mɛlikisedeki a feen mato Dunuɲa Fɔlɔn 14.17-20 kui. † 7:5: A mato Yatɛne 18.21 kui. ‡ 7:17: Yaburin 110.4

bata mini, en na en masoma Ala ra naxan
baraka yi.
20 Na fe nɛnɛn mi tixi kɔlɔn xanbi. Bonne
findi saraxaraline ra waxatin naxan yi, na
kɔlɔ sifan mi ti. 21 Koni Yesu findixi saraxar-
aliin na kɔlɔn nan xɔn, Ala a fala a xa
waxatin naxan yi, a naxa,
“Marigin bata a kɔlɔ,
a mi a xuiin maxɛtɛma, a naxa,
‘Saraxaraliin nan i ra habadan.’ ”§
22 Kɔlɔni ito bata Yesu findi layirin xui
kɛndɛn na en tan xa.
23 Saraxarali singene yi wuya bayo e yi
faxama, 24 koni Yesu tan luun nɛn habadan.
A saraxaraliyaan fan luma nɛn habadan.
25 Nayi, a nɔɛ muxune rakisɛ nɛn yati nax-
anye fama Ala ma Yesu barakani amasɔtɔ a
tan luma nɛn habadan Ala solona fe nan na.
26 En makoon yi na saraxarali kuntigi
sifan nan ma: naxan sariŋan, a mi fe ɲaxi
rabama, fɛ mi naxan na, naxan mi yulubi
kanne yɛ, naxan yitexi kore xɔnna ma.
27 A tan mi ligaxi alo saraxarali kuntigin
bonne, amasɔtɔ ne saraxan bama lɔxɔ yo
lɔxɔ e yɛtɛ yulubine fe ra e nun yamaan
yulubine fe ra. Koni Yesu tan a yɛtɛ ba nɛn
saraxan na yamaan yulubine fe ra sanŋa ma
keden pe han habadan. 28 Musaa sariyan yi
adamadi sɛnbɛtarene nan dɔxɔma saraxar-
ali kuntigine ra, koni Ala a kɔlɔ falan
naxan ma sariyan xanbi ra, na a Dii Xɛmɛn
nan dɔxɔma naxan bata yelin kamalɛ han
habadan.

8

Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na

1 En ma falan birin xunna nan ito ra: En
ma Saraxarali Kuntigin dɔxi Alaa Mangaya
gbɛdɛn yiifanna ma ariyanna yi. 2 A wal-
ima yire sariŋanxin yɛtɛni, Marigina a yɛtɛ
batuden naxan tixi, adamadiine mi naxan
ti.
3 Saraxarali kuntigin birin dɔxi nɛn alogo
e xa kiseene nun saraxane rali Ala ma,
nayi fɔ sena nde xa lu a fan yii a naxan
bɛ saraxan na. 4 Xa a yi dunuŋani nun, a
mi yi findima saraxaraliin na nun, amasɔtɔ
gbɛtɛye na naxanye Ala kiseene ralima alo
sariyana a falaxi kii naxan yi. 5 Na saraxar-
aline walima yire sariŋanxin naxan yi, mɛn
findixi ariyanna fe misaala nun a nininna
nan na. Nanara, Ala Musa rakolon na ki,
a to yi Ala Batu Bubun tima, a naxa, “A
liga i yeren ma, i yi e rafala alo n na a
misaala yitaxi i ra geyaan fari kii naxan
yi.*” 6 Koni iki, Yesu bata wanla sɔtɔ naxan
fisa saraxaraliin bonne wanla xa bayo a
bata fa layirin na naxan fan Layiri Fonna xa,
bayo na en tuli sa feen naxanye ra, ne fan a
fonna xa.
7 Xa fɛ yo mi yi layiri singen na nun,† en
mako mi yi fa a firinden ma nun. 8 Koni Ala
yi fɛɛn to a muxune ra, a yi a fala, a naxa,
“Marigin naxa, ‘Na waxatin fama,
n layiri nɛnɛn xidima
nxu nun Isirayila nun Yuda yamane tagi
waxatin naxan yi.
9 A mi ligama
alo n layirin naxan xidi nxu nun e benbane
tagi,
n to e yii rasuxu
n yi e ramini Misiran yamanani.
Amasɔtɔ e mi n ma layirin suxu,
n fan yi e rabeŋin.’
Marigin naxa na kiini.
10 Layirin ni i ra,
n naxan xidima nxu nun Isirayila yamaan
tagi.
Marigin naxa iki:
Na waxatin na dangu,
n na n ma sariyane sama nɛn e xaxinli,
n yi e sɛbɛ e bɔŋɛni.
N findima nɛn e Ala ra,
e yi findi n ma yamaan na.
11 Muxu yo mi fa a boden maxaranma,
muxu yo mi a falɛ a ngaxakedenna xa,
a naxa, ‘I xa Marigin kolon,’
bayo e birin n kolonma nɛn,
keli muxudin ma han muxu gbeena.
12 N diŋama nɛn e tinxintareyaan ma,
n yi e yulubine xafari.”‡
13 Ala to na layirin xili sa a nɛnɛna, na bunna
nɛɛn a nɛnɛn bata lu a fonna ɲɔxɔni. Seen
naxan bata fori, na tununma nɛn.

9

Yesu saraxana

1 Layiri singen kui, yamarina ndee yi
na nun lan Ala batu feen nun a yire
sariŋanxina fe ma dunuŋa muxune naxan
tixi a xa. 2 E Ala batu bubun ti nɛn nayi. Na

§ 7:21: Yaburin 110.4 * 8:5: Xɔrɔyaan 25.40 † 8:7: Layiri singena fe mato Xɔrɔyaan 24.3-8 kui.
‡ 8:12: Yeremi 31.31-34

bubun kui singen yi xili Yire Sariɲanxina.
Lɛnpune dɔxɔ seen yi na, e nun tabanla nun
burun naxanye ralixi Ala ma. 3 Yɛ masansan
dugin firinden xanbi ra, bubu kui gbɛtɛ yi
na naxan yi xili Yire Sariɲanxi Fisaman-
tenna, 4 e nun a wusulan saraxa gande xɛma
daxina, e nun a Layiri Kankirana.* Xɛmaan
yi saxi na kankiraan birin ma. Xɛma kun-
didin yi na kui, Manna donseen† fan yi na
kui. Haruna dunganna fan yi kankiraan
kui naxan bata yi a maɲingi e nun gɛmɛ
walaxane layirin yi sɛbɛxi naxanye ma. 5 Na
Layiri Kankiraan xun ma, maleka gubugubu
kan nɔrɔxine sawuran yi na. E gubugubune
yi bandunxi kankiraan dɛraganla xun ma,
Ala solonaden na. Koni en nama na feene
birin yɛba iki.

6 Feene birin to yitɔn na kiini, saraxara-
line yi soma nɛn na yire singeni waxatin
birin alogo e xa e wanla rakamali. 7 Koni
yiren firindeni, saraxarali kuntigin nan tun
keden yi soma na sanɲa ma keden ɲɛɛn
bun ma. Anu, fɔ a saraxan wunla xali, a
yi a rali a yɛtɛ yulubine nun yamaan yulu-
bine xafari seen na. 8 Alaa Nii Sariɲanxin
munma yi a kiraan makɛnɛn yamaan yi
soma yire sariɲanxi fisamantenni naxan
xɔn Ala batu bubu singen yi tixi waxatin
naxan yi. 9 Misaala nan na ra waxatini ito
xa. Nanara, kiseene nun saraxan naxanye
yi ralima Ala ma, ne mi yi nɔɛ Ala batu
muxune sɔndɔmɛne sariɲanɲɛ. 10 Tɔnna
nan tun yi ne ra lan donseene nun min
seene ma e nun fati maxana e dinan kiine
ma, naxanye yi daxa han waxati nɛnɛn yi a
li.

11 Koni Alaa Muxu Sugandixin to fa alo
saraxarali kuntigin naxan fe faɲine rafa, a
danguxi Ala Batu Banxi fisamantenna nin
naxan kamalixi, muxune mi naxan tixi,
dunuɲa gbee mi naxan na. 12 Yesu to so
Yire Sariɲanxi Fisamantenni, a mi kɔtɔn
wunla xan ba saraxan na de hanma tura
dina, a yɛtɛ wunla nan ba sanɲa ma keden
pe, a yi en xunba habadan. 13 Amasɔtɔ kɔtɔn
wunla hanma turana, e nun ɲinge gilɛ
ganxin xubena, xa ne xuya muxu xɔsixine
ma, na yi e fati bɛndɛn nasariɲan, 14 nayi,
Alaa Muxu Sugandixin wunla sɛnbɛn gbo
dangu na ra! Amasɔtɔ, a bata a yɛtɛ ba
saraxa fɛtaren na Ala xa, Alaa habadan
Nii Sariɲanxin barakani. Na wunla en
sɔndɔmɛne sariɲanma nɛn kɛwali ɲaxine
ma naxanye en faxama, en yi nɔ habadan
Ala batuɛ.

15 Na nan a ligaxi Yesu findixi layiri nɛnɛn
sabun na alogo Ala naxanye xilixi, ne xa
nɔ habadan kɛɛn sɔtɛ, a e tuli sa naxan
na. A faxa na nan ma, a findi e xunba
seen na yulubine yi naxanye ligaxi na layiri
singen waxatini. 16 Amasɔtɔ xa layirin xidixi
lan muxuna nde kɛɛ yitaxunna ma, na mi
kamalɛ fɔ na kanna na faxa. 17 Kɛɛn mi
taxunma fanni a kanna mɔn ɲɛɲɛ fɔ a na
faxa, a layirin yi rakamali. 18 Nanara, hali
layiri singen yɛtɛna, a mi fɔlɔ benun wunla
xa mini. 19 Musa to yelin yamarine birin
falɛ yamaan birin xa fata sariyan na, a yi
turadine nun kɔtɔne wunla tongo, e nun
igena, e nun yɛxɛɛ xabe gbeela, a yi wunla
xuya Sariya Kitabun nun yamaan birin ma
ɲɔxɔnden na naxan xili hisopina.‡ 20 A yi a
fala, a naxa, "Wunli ito nan layiri xidi seen
na, Ala ɛ yamarixi naxan suxu feen ma.§"
21 Musa mɔn yi wunla xuya Ala Batu Bubun
nun a rawali seene birin ma. 22 Sariyan kui,
fayida seen birin nasariɲanxi wunla nan
xɔn, anu, xa wunla mi mini, yulubin mi
xafarɛ.

Yesu saraxan nan yulubin xafarima

23 A yi daxa na seene xa rasariɲan na
kii nin, bayo e findixi ariyanna seene
misaale nan na. Koni ariyanna seene
yɛtɛɛn yi daxa e rasariɲan saraxan na
naxan dangu ne ra. 24 Amasɔtɔ Alaa Muxu
Sugandixin mi soxi yire sariɲanxini, mux-
une naxan tixi, dɛnaxan findixi ariyanna
misaala gbansanna ra, koni a soxi ariyanna
yɛtɛɛn nin, alogo a xa ti Ala yɛtagi en xa iki.
25 A mi soxi a yɛtɛ badeni saraxan na sanɲa
ma wuyaxi alo saraxarali kuntigin soma kii
naxan yi yire sariɲanxi fisamantenni ɲɛɛ yo
ɲɛɛ sube wunla ra a yii. 26 Bayo xa na nan
yi a ra nun, Yesu yi tɔrɔma nɛn nun sanɲa
ma wuyaxi xabu dunuɲa da waxatina. Koni
iki, waxati raɲanni, a bata mini kɛnɛnni

* 9:4: 9.4 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. † 9:4: Manna donsena a fe mato xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. Donseen nan yi a ra Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni. ‡ 9:19: Hisopi findixi sansi bili xurudin nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 12.22 kui. § 9:20: xɔrɔyaan 24.3-8

sanɲa ma keden han habadan, a a yɛtɛ
ba saraxan na, a yi yulubine birin ɲan.
27 Adamadiine birin faxan nɛn sanɲa ma
keden pe, na xanbi ra kitin yi a li. 28 Alaa
Muxu Sugandixin fan findixi saraxan na na
kii nin sanɲa ma keden pe, a muxu wuyaxi
yulubin ɲan. A mɔn fama nɛn, koni a
mi fama yulubi xafari feen na. A fama a
legeden muxune nan nakisideyi.

10

Yesu saraxana

1 Musaa sariyan findixi fe famatɔne ma-
ligan nan na, e tan yɛtɛɛn mi a ra. Nanara,
saraxan naxanye bama waxatin birin ɲɛɛ yo
ɲɛɛ, ne mi nɔɛ Ala batu muxune rakamalɛ.
2 Xa e yi nɔɛ na ra nun, muxune mi yi luyɛ
e bɛ waxatin birin. Bayo Ala batu muxune
yi sariɲanma nɛn nun sanɲa ma keden han
habadan, e mi yi fa e yɛtɛ kolonɲɛ yulubi
tongon na nun. 3 Koni na ɲɛɛ yo ɲɛɛ sarax-
ane muxune yulubine rabirama e ma nɛn.
4 Amasɔtɔ turaan wunla nun siin wunla mi
nɔɛ yulubin ɲanɲɛ mumɛ!
5 Na nan a ligaxi, Yesu fa dunuɲa yi wax-
atin naxan yi, a yi a fala Ala xa, a naxa,
"I mi waxi saraxane nun kiseene xɔn,
koni i bata n fati bɛndɛni tɔn n xa.
6 Saraxa gan daxine nun yulubi xafari sarax-
ane mi rafan i ma.
7 Nayi, n yi a fala,
n naxa, 'N tan ni i ra.
N ma fe sɛbɛxi Kitabuni.
Ala, n bata fa i tan sagoon ligadeni.*, "
8 Awa, a naxan singe fala, a naxa, "Saraxane
nun kiseene nun saraxa gan daxine nun
yulubi xafari saraxane mi rafan i ma." Anu,
sariyana e ba feen yamarixi. 9 Na xanbi
ra, a mɔn yi a fala, a naxa, "N tan ni i ra,
n bata fa i sagoon ligadeni." Nayi, a yi
saraxa singene ba na, a yi a masara a nɛnɛn
na. 10 Yesu Alaa Muxu Sugandixina a sagoon
naxan ligaxi, a yi a fati bɛndɛn ba saraxan
na, na en sariɲanma nɛn sanɲa ma keden
pe han habadan.
11 Saraxaraline birin e wanla kɛma lɔxɔ yo
lɔxɔ. E saraxane bama yɛyɛ, naxanye mi
nɔɛ yulubin xafarɛ mumɛ! 12 Koni Yesu tan,
na saraxa keden peen nan ba yulubine fe
ra, a yi dɔxɔ Ala yiifanna ma han habadan.
13 Iki a Ala mamɛma alogo a xa a yaxune
lu a sanna bun ma. 14 Amasɔtɔ muxun
naxanye rasariɲanma, a bata ne rakamali
saraxa keden peen xɔn han habadan.
15 Alaa Nii Sariɲanxin fan na feen seren
bama en xa. A fala singen naxan ti, a naxa,
16 "Layirin ni i ra nxu nun Isirayila kaane
naxan xidima:
Na waxatin na dangu,
n nan n ma sariyane sama nɛn e bɔɲɛni,
n yi e sɛbɛ e xaxinla ma.†"
Marigin naxa na kiini.
17 A mɔn naxa,
"N mi fa n xaxili luma e yulubine
nun e sariya kala feene xɔn sɔnɔn."
18 Anu, ne na mafelu, saraxa mi fa bama
yulubina fe ra.

En na en tunnafan

19 Nayi, ngaxakedenne, en xaxili ragidixi
so feen na yire sariɲanxi fisamantenna nin
Yesu wunla barakani. 20 A so dɛɛn naxan
nabixi en xa, kira nɛnɛn nan na ra naxan
tixi nii rakisin ma, en nɔɛ sigɛ yɛ masansan
dugin xanbi ra naxan xɔn, kiraan naxan
findixi a fati bɛndɛn na. 21 En ma saraxarali
kuntigin nan Ala Batu Banxin xunna, 22 nayi,
en xa en maso Ala ra bɔɲɛ sariɲanxin nun
dɛnkɛlɛya dɛfexini, en bɔɲɛn to sariɲanxi
feene birin ma, en xaxinla en yalagima
naxanye ma, en fati bɛndɛn to maxaxi ige
sariɲanxin na. 23 En lu en tiyɛ en yigina
fe ra yamani, amasɔtɔ naxan en tuli saxi,
na tinxin. 24 En na en ɲɔxɔ lu en bode xɔn
ma, en yi en bode rawɛkilɛ xanuntenyaan
nun wali faɲi rabaan ma. 25 En nama en
mɛ en ma malanne ra alo muxuna ndee
darixi a ligɛ kii naxan yi. Koni en na en
bode ralimaniya waxatin birin, alo en to
Marigina lɔxɔn toon masoɛ.
26 En yelin xanbini ɲɔndin kolonna sɔtɛ,
xa en na a rakeli a ma, en lu yulubin ligɛ,
saraxa mi fa en yii sɔnɔn yulubin mafelu
feen na, 27 fɔ kiti famatɔɔn nun tɛɛ gbeen
gaxuna naxan Ala matandi muxune ha-
lagima. 28 Ala sariyan naxan so Musa yii,
naxan yo na yi na kala, na kanna yi faxama
kininkinintareyaan nin, xa muxu keden
hanma firin bata sereyaan ba.‡ 29 Awa, na
kanna mi saraɲɛ a kɛwanle ra ba, naxan na
Alaa Dii Xɛmɛna fe rayelefu, hanma naxan
na Alaa layirin xidi wunla rafɛya naxan

* 10:7: Yaburin 40.7-9 † 10:16: Yeremi 31.33-34 naxan bata yi sɛbɛ nun Heburune 8.8-12 kui. ‡ 10:28: A mato Sariyane 19.15 kui.

a sariɲanma, hanma naxan na Ala hinantenna Nii Sariɲanxin nasɔtɔ? 30 Bayo en tan
a kolon naxan a falaxi, a naxa, “N tan nan
gbeeɲɔxɔ tiin na, n tan nan donle saranma
e yatɛne ra.” E nun mɔn, a naxa, “Marigina
a yamaan makitima nɛn.§” 31 Gbalon na a ra
xa muxun bira habadan Ala ra.

32 Na lɔxɔ singene fe xa rabira ɛ ma, ɛ
Alaa kɛnɛnna sɔtɔ waxatin naxan yi. Ɛ
tunnafan nɛn yɛngɛ xɔdɛxɛn nun tɔrɔyani
na waxatini. 33 E yi ɛ konbima yamaan yɛtagi
waxatina nde yi, e ɛ tɔrɔ. Waxati gbɛtɛ,
naxanye na fe sifan sɔtɔ, ɛ kafu nɛn ne ma.
34 Ɛ yi kininkinin kasorasane ma, ɛ yi tin
sɛwani muxune yi ɛ yii seene tongo, bayo
ɛ yi a kolon fa fala ɛ yii se fisamantenne
ramaraxi habadan. 35 Nayi, ɛ xaxili ragidixi
naxan ma, ɛ nama na rabeɲin, bayo a find-
ima nɛn kɔntɔn gbeen na ɛ xa. 36 Ɛ makoon
tunnafanna ma, alogo ɛ na Ala sagoon liga,
a ɛ tuli sa naxan na, ɛ yi na sɔtɔ. 37 Amasɔtɔ
Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa,
“A bata lu ndedi, siya di,
naxan fama, na yi fa,
a mi fa buma.
38 Koni n ma tinxin muxun nii rakisin
sɔtɔma nɛn
a dɛnkɛlɛyaan xɔn.*
Anu, xa naxan xɛtɛ a xanbi ra,
na kanna mi n kɛnɛnɲɛ.”
39 En tan mi xɛtɛma en xanbi ra, en yi halagi,
koni en luma dɛnkɛlɛyani nɛn, en niin yi
kisi.

11

*D*ɛnkɛlɛyana fe

1 En na la en yigin na, en yi xaxili
ragidi feen ma en mi naxan toma, na nan
dɛnkɛlɛyaan na. 2 A singe ra muxune sereya
fajnin sɔtɔ e dɛnkɛlɛyaan nan xɔn.

3 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, en na a kolon fa fala
dunuɲa daxi Ala fala xuiin nan ma. Nanara,
en seen naxanye toma ne mi fataxi fe toxine
ra.

4 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Habila yi saraxan ba
Ala xa naxan yi fisa Kayini gbeen xa. Ala
yɛtɛɛn yi sereyaan ba a saraxana fe ma, fa
fala, a tinxin muxun nan a ra. Dɛnkɛlɛyaan
xɔn, hali Habila to bata faxa, koni a mɔn
falan tima.*

5 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Xenɔki yi te kore
xɔnna ma, a mi faxa, a mi fa to sɔnɔn.
Amasɔtɔ Ala bata yi a xali. Benun a xa
xali kore, a bata yi na sereɲɔxɔyaan sɔtɔ
nun fa fala a bata Ala kɛnɛn.† 6 Muxu yo
mi Ala kɛnɛnɲɛ dɛnkɛlɛyaan xanbi, bayo
naxan fama Ala ma, fɔ na xa la a ra nɛn
fa fala Ala na yi, e nun muxun naxanye a
fenma, Ala ne kɔntɔnna fima nɛn.

7 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Nuhan to rakolon fe
famatɔne fe yi, a munma yi naxanye to,
a yi kunkin nafala Ala yɛɛragaxun ma a
tan nun a denbayaan nakisɛ naxan kui. A
dɛnkɛlɛyaan yi findi dunuɲa muxun bonne
yalagi xunna ra, a tan yi tinxinyaan sɔtɔ a
kɛɛn na dɛnkɛlɛyaan xɔn.

8 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Ala to Iburahima xili,
a yi a falan suxu, a siga na yamanani, a
yi naxan sɔtɔma a kɛɛn na, hali a to mi yi
a kolon a sigan dɛnaxan yi. 9 Dɛnkɛlɛyaan
xɔn, Ala a tuli sa yamanan naxan na, a dɔxɔ
mɛnni xɔɲɛyani. A yi lu bubune kui, alo
Isiyaga nun Yaxuba fan a liga kii naxan yi,
Ala naxanye fan tuli sa na kɛɛ kedenna ra.
10 Amasɔtɔ Iburahima yi taan nan mamɛma
nun naxan bɛtɛn sa kii kɛndɛ, Ala naxan ma
fe yitɔn, a yi a ti.‡

11 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Iburahima fan yi
sɛnbɛn sɔtɔ a nɔ diin sɔtɛ hali a to bata
yi fori, hali gbantan to yi Saran fan na,
amasɔtɔ naxan bata yi a tuli sa, a yi laxi na
kanna tinxinyaan na. 12 Nanara, hali faxan
to bata yi maso a ra, a bɔnsɔn wuyaxi bari
nɛn, naxanye yi wuya alo sarene hanma
baan xɔn ɲɛmɛnsinna naxanye xasabin mi
nɔɛ yatɛ.

13 Na muxune birin faxa dɛnkɛlɛyaan nin.
Ala e tuli sa naxanye ra, e mi ne sɔtɔ, koni
e e to nɛn wulani, e sɛwa e fe ra. E yi
e ti a ra fa fala a xɔɲɛn nun sigatiin nan
tun e tan na dunuɲani ito yi.§ 14 Naxanye
falan tima na kiini, ne a yitama nɛn fa fala
a e dɔxɔden nan fenma e yɛtɛ xa. 15 E keli
yamanan naxan yi, xa na xɔnla yi e suxu
nun, waxatina nde e yi fɛrɛn sɔtɔma nɛn e
xɛtɛ na. 16 Koni e yi taa fisamantenna nan

§ 10:30: Sariyane 32.35-36 * 10:38: Xabakuki 2.3-4 * 11:4: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 4.3-10 kui. † 11:5: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 5.18-24 kui. ‡ 11:10: A findixi Yerusalɛn nɛnɛn nan na naxan ariyanna yi. A mato Heburune 11.16 nun 12.22 kui. § 11:13: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 23.4 kui.

fenma, naxan findixi ariyanna ra. Nanara,
na yagin mi Ala ma, e na a xili a e Ala,
amasɔtɔ a bata taani tɔn e xa.
17 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Ala to wa Iburahima
kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ feni, Iburahima mi tondi
Isiyaga bɛ saraxan na a xa. Ala naxan
tuli saxi, na yi tin a dii xɛmɛ kedenna bɛ
saraxan na, 18 hali Ala to bata yi a fala a xa
nun, a naxa, "Naxanye yatɛma i bɔnsɔnna
ra, ne minima Isiyaga bɔnsɔnna nin."*
19 Iburahima yi laxi a ra nun fa fala a Ala nɔɛ
Isiyaga rakelɛ nɛn sayani. A dii xɛmɛn mɔn
yi raxɛtɛ a ma, na feen yi findi taxamasenna
ra.
20 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Isiyaga yi duba Yax-
uba nun Esayu xa lan waxati famatɔne ma.
21 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, benun Yaxuba xa
faxa, a duba nɛn Yusufu a dii xɛmɛ keden
kedenne birin xa. A yi a tingilimati a
dunganna xunna, a yi Ala batu.
22 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, benun Yusufu xa faxa
waxatin naxan yi a Isirayila kaane ramini
feen fala nɛn Misiran yamanani, a yamarin
fi lan a binbina fe ma.
23 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Musa bari waxatin
naxan yi, a sɔtɔ muxune yi a luxun kike
saxan, bayo e bata yi a to, a dii faɲin nan
yi a ra, e mi gaxu mangana tɔnna yɛɛ ra.
24 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Musa to gbo, a mi
tin e xa a xili fa fala Misiran Mangana dii
tɛmɛna dii xɛmɛna. 25 A yi tin a ma a e
nun Alaa yamaan xa ɲaxankata e bode xɔn,
benun a xa lu yulubini ɲaxunni naxan mi
buma. 26 A yi rafan a ma, a xa ɲaxankata
Alaa Muxu Sugandixina fe ra benun a xa
Misiran yamanan nafunle sɔtɔ bayo a yɛɛn
yi tixi a kɔntɔn famatɔɔn na.
27 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Musa yi keli Misiran
yamanani, a mi gaxu mangan xɔlɔ feen
na. A yi a tunnafan alo a yi Ala totaren
toma nun. 28 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, a yi Halagi
Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† yamarine suxu, a
wunla xuya banxine dɛɛne ma alogo Halagi
Ti Malekan nama Isirayila dii singene faxa.
29 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Isirayila kaane yi Baa
Gbeela gidi, alo e yi xaren nan na, koni
Misiran kaane to kata gidideni e birin yi
mamin igeni.
30 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Yeriko taan nabilinna
yinna yi bira, e yelin xanbini a rabilinɲɛ
xii solofere. 31 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, yalunde
ɲaxanla Raxabi mi halagi dɛnkɛlɛyatarene
xɔn, amasɔtɔ a xɛrane yisuxu nɛn ki faɲi
naxanye yi taan nakɔrɔsima wundoni.‡
32 N mɔn nanse falɛ? Waxati mi n yii, n
Gedeyɔn ma fe fala, hanma Baraki hanma
Samisɔn hanma Yefite hanma Dawuda
hanma Samuyɛli hanma nabine. 33 Ne
yamanane nɔ dɛnkɛlɛyaan nan xɔn. E
tinxinyaan liga. Ala e tuli sa naxan na,
e yi na sɔtɔ. E yi yatane dɛ xidi. 34 E
tɛɛn sɛnbɛn natu. E tanga silanfanna ma,§
e sɛnbɛtareyaan yi masara sɛnbɛn na, e
fangan sɔtɔ yɛngɛni, e sofa xɔɲɛne kedi.
35 Ɲaxanla ndee faxa muxune yi xɛtɛ e ma
keli sayani.* Muxu gbɛtɛ yi ɲaxankataxi,
koni e tondi e xunbɛ alogo e xa marakeli
fisamantenna sɔtɔ sayani. 36 E yi ndee
magele, e yi ndee bulan. E yi ndee xidi,
e yi e sa kasoon na. 37 E yi e magɔlɔn. E
yi ndee yixaba sɛraan na. E yi ndee faxa
silanfanna ra. Ndee yi marabɛri baxi yɛxɛɛ
xabe dugine nun sii xabe dugine nan na,
e yii gelixi, e bɛsɛnxɔnyaxi, e ɲaxankataxi.
38 E yi xuyaxi ayi burunna xun xɔn geyane
fari. E dɔxɔ faranne nun yinle ra. Anu, e
tan nɔrɔn mi lan dunuɲa muxune yɛ.
39 Na muxune birin sereya faɲin sɔtɔ e
dɛnkɛlɛyaan nan xɔn, anu, Ala e tuli sa
naxan na, e mi na sɔtɔ. 40 Koni Ala bata
a ragidi a xa fe faɲini tɔn en xa alogo na
muxune fe nama kamali en xanbi.

12

Ala nan en xuruma

1 Bayo en nabilinxi yama gbee sifani ito
nan na en serene ra, nayi, en na en mɛ
en yulubine nun en hakɛ goronne ra nax-
anye en madiganma, en yi en tunnafan
xataɲɔxɔya giini naxan nagidixi en ma. 2 En
na en yɛɛn ti Yesu ra, naxan dɛnkɛlɛyaan
kiraan nabixi en xa e nun naxan mɔn a

* 11:18: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 21.12 nun 22.1-14 kui. † 11:28: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. ‡ 11:31: A mato Yosuwe 6.12-21 kui. § 11:34: Silanfanna: Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. * 11:35: A mato Mangane Singen 17.17-24 kui.

rakamalima. A tan naxan a mɛ sɛwan na
naxan yi findɛ a gbeen na, a yi a wɛkilɛ
faxan ma wudin fari, a mi na yagin yatɛ.
Na xanbi ra, a yi dɔxɔ Alaa manga gbɛdɛn
yiifanna ma.
3 Ɛ miri Yesu ma naxan diɲa yulubi kanne
bɛsɛnxɔnya gbee sifani ito bun ma alogo ɛ
niin nama rafɔrɔ, ɛ yigitɛgɛ. 4 Amasɔtɔ ɛ
munma yulubin yɛngɛ singe han ɛ wunla
yi mini. 5 Ɛ bata ɲinan na falan na, Ala
ɛ ralimaniya naxan na, a ɛ xili fa fala "A
diine." A naxa,
"N ma diina,
Marigin nɛma i xurɛ,
i nama yo na ma.
A nɛma i sɔnna yitɛ i ra,
i bɔɲɛn nama kala.
6 Amasɔtɔ Marigina a xanuntenne xuruma
nɛn.
A naxanye birin yatɛxi a diine ra
a ne fe ɲaxine saranma e ra nɛn.*"
7 Ɛ tɔrɔne yisuxu ɛ yi, bayo Ala ɛ xuruma
nɛn alo a diine. Diin mundun na naxan fafe
mi a xuruma? 8 Xa Ala mi ɛ xuruma alo a
lan birin ma kii naxan yi, na luxi nɛn alo ɛ
mi findixi a diine ra fɔ muxu gbɛtɛna diine.
9 En birin fafane en xuruma dunuɲa yi, en
yi e binya. A mi lanɲɛ nayi ba, en xuru en
niin kanna ma dangu ne ra, en yi nii rakisin
sɔtɔ? 10 En fafane en xuruma waxatidi tun,
alo a lanxi e miriyani kii naxan yi. Koni Ala
en xuruma en munanfanna nan ma, alogo
en xa a sariɲanna sɔtɔ. 11 Muxun nɛma xurɛ,
a mi sɛwɛ na ra bayo a xɔlɔ. Koni dɔnxɛn
na, naxanye xuruxi, ne a tɔnɔn sɔtɔma nɛn
bɔɲɛ xunbenla nun tinxinyani.

Xaranna nun maxadina fe

12 Nanara, ɛ xa ɛ xadan yiine yixɔdɔxɔ,
ɛ yi ɛ xinbine sɛnbɛ so ken! 13 Ɛ sigan
ti kira tinxinxine nan xɔn, alogo naxanye
godoma e sanna ma, ne sanna nama kala,
fɔ e kɛndɛya.
14 Ɛ yixɔdɔxɔ, lanna xa lu ɛ nun muxune
birin tagi, ɛ mɔn yi sariɲan. Amasɔtɔ muxu
yo mi Marigin toɛ sariɲanna xanbi. 15 Ɛ a
liga ɛ yeren ma, muxu yo nama fula Alaa
hinanna ra. Ɛ sese nama liga alo sansi salen
xɔlɛn naxan solima, a yɛngɛne rakeli ɛ tagi,
a ɛ wuyaxi dabari. 16 Ɛ a liga ɛ yeren ma,
muxu yo nama findi yanga suxun na hanma
dina rabatutarena alo Esayu naxan a foriya
tiden masara donseen na. 17 Ɛ a kolon fa fala
dɔnxɛn na, a wa nɛn kɛɛn duban xɔn a baba
yii, koni a mi a sɔtɔ. A yi feen birin liga, koni
na mi feene maxɛtɛ mumɛ, hali a to wuga.
18 Ɛ mi luxi alo Isirayila kaan naxanye e
maso geyaan na yiin diɲɲɛ naxan na e nun
tɛɛn nun dimin nun kunda yidimixin nun
foyena. 19 Ɛ mi xɔta xuiin nun Ala fala xui
magaxuxin mɛxi alo ne. E fala xuiin mɛ
waxatin naxan yi, e yi Musa mafan, a e
nama fa fala gbɛtɛ mɛ sɔnɔn. 20 Amasɔtɔ e yi
gaxuxi Ala yamarin yɛɛ ra, naxan a fala, a
naxa, "Naxan na a sanna ti geyaan ma, a xa
magɔlɔn han a faxa hali subena.†" 21 Na feen
yi magaxu ayi han Musa yi a fala, a naxa, "N
bata gaxu han n xuruxurunma."
22 Koni ɛ ɛ masoxi Siyon geyaan nan na,
habadan Alaa taana, Yerusalɛn ariyanna
yi. A maleka wuli wuli wuyaxi malanxi
ɲaxaɲaxani. 23 Ɛ bata maso dɛnkɛlɛya ya-
maan na, Alaa dii singene, naxanye xili
sɛbɛxi ariyanna yi. Ɛ bata maso Ala ra,
muxune birin ma kitisana. Ɛ bata maso
tinxin muxune ra naxanye niin sariɲan.
24 Ɛ bata maso Yesu ra naxan layiri nɛnɛni
tɔnxi, a wunla yi mini, a fala ti kiin yi fisa
Habila wunla gbeen xa.
25 Ɛ a liga ɛ yeren ma naxan falan tima ɛ
xa, ɛ nama tondi na xuiin namɛ. Amasɔtɔ
Ala to Isirayila kaane rakolon dunuɲa yi,
e tondi nɛn, e yi ɲaxankata. Nba, en tan
kisima nayi di, xa en tondi na falan mɛ
naxan fataxi ariyanna ra? 26 Na waxatini,
a fala xuiin bɔxɔn naxuruxurun nɛn, koni
iki a bata en tuli sa, a naxa, "N mɔn bɔxɔni
maxama nɛn sanɲa ma keden e nun kore
xɔnna fan.‡" 27 Fa fala, "sanɲa ma keden" na
bunna nɛɛn, naxan yo yimaxama dunuɲa
yi, a na bama nɛn alo dali seene. Naxanye
mi mamaxɛ, ne yi lu.
28 Nanara, en to mangayaan sɔtɔma
naxan mi mamaxɛ, en barikan bira Ala
xa, en na Ala batu a tinna kui binyen nun
gaxuni. 29 Amasɔtɔ en ma Ala mɔn luxi nɛn
alo halagi ti tɛɛna.

13

En na Ala kɛnɛnma kii naxan yi

1 Ɛ lu ngaxakedenyaan xanuntenyani. 2 Ɛ
nama ɲinan xɔɲɛ yisuxun xɔn ma amasɔtɔ
ndee malekane yisuxu na kii nin, hali e to

* 12:6: Sandane 3.11-12 † 12:20: A mato xɔrɔyaan 19.12-13 nun Sariyane 9.19 kui. ‡ 12:26: Xage 2.6

mi yi a kolon. [3] Ɛ ɲɔxɔ lu kasorasane xɔn,
a xa liga alo ɛ birin nan kasoon na. Ɛ ɲɔxɔ
lu muxu ɲaxankataxine xɔn, a xa liga alo ɛ
birin nan tɔrɔxi.

[4] Muxun birin xa futun binya, yalunyaan
nama a xɔsi. Ala yanga suxune nun yalun-
dene kitima nɛn.

[5] Ɛ dunuŋa yi gidin nama findi gbeti
xɔnxɔnna ra. Seen naxan ɛ yii, na xa ɛ wasa
amasɔtɔ Ala bata a fala, a naxa, "N mi kelɛ
i dɛxɔn mumɛ, n mi ɛ rabeɲinɲɛ fefe ma."*
[6] Nayi, en xa xaxili ragidi fa fala,

"Marigin nan n mali muxun na,
n mi gaxun sese yɛɛ ra!

Adamadiin nɔɛ nanfe ligɛ n na?"†

[7] Ɛ xaxili lu ɛ yɛɛrati singene xɔn, nax-
anye Alaa falan ti ɛ xa. Ɛ miri e dunuŋa
raŋanna kiin ma, ɛ yi e raliga e dɛnkɛlɛyani.
[8] Yesu Alaa Muxu Sugandixin yi kii naxan yi
xoro, a mɔn na kii nin to, a luma na kii nin
habadan. [9] Ɛ nama tin xaran xɔŋɛ sifa yo ma
naxan ɛ ratantanma. Amasɔtɔ a lan en niin
xa sɛnbɛn sɔtɔ Alaa hinanni, koni don seene
yamarine fe mi a ra, naxanye tɔnɔ mi na.

[10] Saraxa gandena nde en tan yii, Ala
Batu Bubuna saraxaraline mi daxa e yi
na saraxa seen don.‡ [11] Amasɔtɔ saraxar-
ali kuntigin suben naxan ba yulubi xa-
fari saraxan na, a ne wunla xalima yire
sariŋanxi fisamantenna nin. Koni e gbindin
tan ganma yamaan daaxaden fari ma nɛn.§
[12] Nanara, Yesu fan faxa taan xanbi ra, alogo
a xa yamaan nasariŋan a yɛtɛɛn wunla
xɔn.* [13] Nayi, en siga a fɔxɔ ra yamaan
dɔxɔden fari ma, en sa a yagin ɲɔxɔnna
sɔtɔ. [14] Amasɔtɔ taa mi en yii dunuŋani ito
yi naxan buyɛ. Taan naxan fama, en na
nan fenma. [15] Nayi, en ma tantunna xa findi
saraxan na naxan nalima Ala ma waxatin
birin, en yi lu en tiyɛ a xinla ra. [16] Ɛ nama
ɲinan ɛ fe faŋin naba, ɛ yi ɛ bode mali
ngaxakedenyani, amasɔtɔ na saraxa sifan
nan nafan Ala ma.

[17] Ɛ ɛ yɛɛratine fala xuiin suxu ɛ xuru e
sariyan bun. Amasɔtɔ e ɛ niin nakantanma,
bayo e fan e dɛntɛgɛma nɛn. Nayi, ɛ liga e
xa wanla kɛ sɛwani benun a xa e tɔrɔ, bayo
na tɔnɔ mi ɛ tan ma.

[18] Ɛ lu Ala maxandɛ nxu xa. Amasɔtɔ nxu
laxi a ra a nxu bata xaxili sɔtɔ, e nun nxu
waxi a xɔn ma nxu xa sigan ti fe faŋin nin.
[19] N na ɛ mafanma ɛ Ala maxandi alogo n xa
xɛtɛ ɛ ma mafurɛn!

Dubana

[20] Bɔŋɛ xunbenla Ala, naxan en Marigi
Yesu rakeli sayani habadan layirin xidi
wunla barakani, Yesu naxan a ɲɔxɔ luma
en xɔn alo xuruse rabana, [21] na Ala xa fe
faŋin birin fi ɛ ma, alogo ɛ nɔ a sagoon ligɛ,
naxan a kɛnɛnŋɛ. Ala xa na liga Alaa Muxu
Sugandixin Yesu xɔn, binyen fiin naxan ma
habadan. Amina.

Fala dɔnxɛne

[22] Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma, ɛ tuli
mati maxadi falani ito ra diŋani amasɔtɔ n
kɛdin naxan sɛbɛxi ɛ ma ito ra, a mi gbo. [23] Ɛ
xa a kolon a en ngaxakedenna Timɔte bata
mini kasoon na. Xa a fa sinma, nxu birin fɛ
ɛ fɛma.

[24] Nxu xa ɛ yɛɛratine nun ɛ yama
sariŋanxin birin xɔntɔn. Itali kaane fan
ɛ xɔntɔn.

[25] Ala xa hinan ɛ birin na.

---

* 13:5: A mato Sariyane 31.6 nun 31.8 nun Yosuwe 1.5 kui. † 13:6: Yaburin 118.6 ‡ 13:10: Na findixi ariyanna gbeen nan na, Yesu soxi dɛnaxan yi. A mato Heburune 9.11-14 kui. § 13:11: A mato Saraxaraline 16.27 kui. * 13:12: A mato Yoni 19.17-20 kui.

Yaki
Yaki Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Dɛnkɛlɛya muxune lan e xa bira kiraan naxanye fɔxɔ ra e dunuŋa yi gidini, ne nan sɛbɛxi Yaki a kitabu yiren kui a naxan sɛbɛxi Alaa yamaan birin ma naxanye xuyaxi ayi dunuŋa xun xɔn ma (1.1). Muxu wuyaxi laxi a ra, Yaki ito nan findixi Yesu xunyɛna nde ra. A tan ma fe falaxi Kitabun yireni itoe yi: Xɛrane 15.13, 21.18, Kɔrɛnti Singen 15.7, Galati 1.19, 2.9, 2.12, Yudi 1.1. Na nan Kitabun yireni ito sɛbɛxi dɛnkɛlɛya muxune ma alogo a xa e sigati kiin yita e ra e bode tagi e nun lan dɛnkɛlɛyatarene ma. Yesu xunyɛ Yaki findixi Yerusalɛn dɛnkɛlɛya yamaan yɛɛratina nde nan na. Yaki naxan findixi Yesu a xarandiin na, na mi findɛ Kitabun yireni ito sɛbɛ muxun na bayo Manga Herode bata na Yaki faxa nun sinma naxan findixi Yesu a xarandiin na (a mato Xɛrane Kɛwanle 12.2 kui).

A sɛbɛ kiin maligaxi Sandane kitabu yiren nan na Layiri Fonna Kitabu yiren kui naxan yi Alaa fe kolonna mayitama a yamaan na. Kitabun yireni ito fan Alaa fe kolonna mayitama Yesu a kiraan xɔn. Yaki fe kolonna nan ma fe singe falama fa fala a a kelixi Ala nan ma e nun muxun lan a Ala maxɔdin a ma dɛnkɛlɛyani (1.2-8). Na na dangu, falane xunna tixi yiigelitɔyaan nun nafulu kanyaan nan ma, e nun tantan feene nun mantɔrɔne e nun dina kɛndɛna, naxan lan a xa wali faŋine kɛ (1.9-27). Yaki mɔn a falama a e nama muxune rafisa e bode xa lan e yii seene ma (2.1-13). Na danguxina a yi fa a fala kɛndɛn ma, dɛnkɛlɛyaan nun kɛwanle tagiin kii naxan yi (2.14-26). A yi a fala a yɛtɛ suxun xɔdɔxɔ lɛnna nun fala xuiin mabinni. (3.1-12). Na danguxina, a fa fe kolon kɛndɛna fe ma (3.13-18). A yi na muxune maxadi naxanye yɛngɛn nakelima e nun naxanye findixi dunuŋa muxune xɔyine ra, a yi falan ti nafulu kanne xili ma naxanye ɲaxu e walikɛne ra (4.1-5.6). Falan naŋandeni, a yi a fala a muxune xa diŋa, e Ala maxandi waxatin birin yi, e yi e bode mali dɛnkɛlɛyani (5.7-20).

Kitabun yireni ito kankanma falan naxan ma naxan sɛbɛxi dɛnkɛlɛya muxune ma a fixa: I nama la Yesu a fe Xibaru Faŋin na i xaxili gbansanni tun, fɔ dɛnkɛlɛyaan xa lu i kɛwanle yi, bayo xa "dɛnkɛlɛyaan naxan mi findi kɛwanle ra, na faxaxi na a ra." (2.26).

[1] N tan Yaki, Ala nun Marigi Yesu a Muxu
Sugandixina walikɛna, n ni ito sɛbɛxi Isir-
ayila bɔnsɔn fu nun firinne nan ma naxanye
xuyaxi ayi siyane tagi. N bata ɛ xɔntɔn.

Dɛnkɛlɛyaan nun fe kolonna

[2] Ngaxakedenne, mantɔrɔn sifa wuyaxi
na ɛ li, ɛ xa na yatɛ sɛwan dɛfexin na, [3] bayo
ɛ a kolon, ɛ dɛnkɛlɛyaan na tɔrɔyane raxan,
na a ligama nɛn ɛ tunnafanna sɔtɔ. [4] Koni fɔ
tunnafanna xa wali kamalixin nan kɛ, alogo
ɛ xa kamali ɛ yi dɛfe. Sese nama dasa ɛ
ma. [5] Xa fe kolonna dasaxi ɛ tan nde ma, a
xa a maxɔdin Ala ma, naxan muxune birin
kima a fonisireyani, a mɔn mi na kanna
yalagima. A soma nɛn a yii. [6] Koni a xa
a maxɔdin dɛnkɛlɛyaan nin, a nama sikɛ.
Bayo naxan na sikɛ, na luxi nɛn alo fɔxɔ
igen walanna, foyen naxan nasigama, a a
raxɛtɛ. [7] Na muxu sifan nama a miri fa fala
a seen sɔtɛ Marigin yii nɛn. [8] Amasɔtɔ xaxili
firin kanna nan na ra, a mi raxaraxi a feene
yi.

Yiigelitɔɔn nun nafulu kanna fe

[9] Dɛnkɛlɛya muxu yiigelitɔɔn xa sɛwa
amasɔtɔ Ala bata a yite. [10] Nafulu kanna fan
xa sɛwa amasɔtɔ Ala bata a ragodo, bayo
nafulu kanna fe danguma nɛn alo sɛxɛ fuge
faŋina. [11] Sogen na xɔlɔ, a wuyenna yi sɛxɛn
xara, a ɲingine yi lisi a ra, a fugene yi yolon,
a tofanna yi dangu. Nafulu kanna fan ma
binyen lɔma ayi na kii nin a nɛma a feene
rawalima.

Maratantan feene

[12] Sɛwan na kanna xa naxan a tun-
nafanma tɔrɔni, amasɔtɔ Ala na yelin a
kɛŋaan fɛsɛfɛsɛ, a nii rakisin taxamaseri
kɔmɔtin soma nɛn a xun na, Ala bata a
xanu muxune tuli sa naxan na. [13] Naxan
na bira tantan feni waxatin naxan yi, na
kanna nama a fala, a naxa, "Ala nan n
natantanma." Amasɔtɔ Ala mi ratantanɲɛ
fe ɲaxini, a fan mi muxe ratantanma. [14] Koni
muxun birin tantanma a yɛtɛna kunfa
feene nan xɔn ma naxanye a mabandunma,
e yi a kɛnɛn. [15] Na xanbi ra, kunfa ɲaxin sa
findima yulubin nan na. Yulubin na kɔxɔ

waxatin naxan yi, a raɲanma sayaan nan ma.
16 Ngaxakeden xanuntenne, ɛ nama ɛ yɛtɛ mayenden. 17 Kise faɲin birin, fɛ mi naxan na, na fataxi kore xɔnna nan na, keli Fafe Ala yii naxan kore xɔnna yanban seene daxi. A mi maxɛtɛma alo nininna! 18 A bata a ragidi a en xa balo a ɲɔndi falan xɔn ma alogo en xa findi a dali fisamantenne ra.

Fe mɛɛn nun a ligana

19 Ngaxakeden xanuntenne, ɛ xa a kolon, fa fala muxun birin xa mafura falan namɛ, koni ɛ nama mafura falan tiyɛ. Ɛ nama xɔlɔ sinma. 20 Amasɔtɔ muxu xɔlɔxin mi fɛ Alaa tinxinyaan na. 21 Nayi, ɛ xa fe xɔsixine birin yiba e nun fe ɲaxin naxanye waraxi ayi. Ɛ yi na falan suxu limaniyani, a naxan saxi ɛ bɔɲɛni, naxan nɔɛ ɛ niin nakisɛ.
22 Ɛ nama ɛ tuli mati Alaa falan na tun, ɛ yi ɛ yɛtɛ mayenden, fɔ ɛ xa a liga nɛn. 23 Amasɔtɔ naxan a tuli matima Alaa falan na, a mi a liga, na luxi nɛn alo muxun naxan a yɛtɛ matoma kikeni, 24 a na yelin a yɛtɛ matoɛ, a siga, a ɲinan a yɛtagin kiin xɔn sa! 25 Koni naxan na sariya kamalixin tilinna fɛsɛfɛsɛ, sariyan naxan muxun xɔrɔyama, a lu a fari, a mi a tuli mati a ra tun a yi ɲinan a xɔn, koni a yi a liga, na kanna sɛwan sɔtɔma nɛn a kɛwanla xɔn.
26 Xa muxuna nde a yɛtɛ yatɛxi dina muxun na, koni a mi a lɛnna mara, a bata a yɛtɛ mayenden, a dinan findima fe fuun nan na. 27 Dinan naxan sariɲan, fɛ mi naxan na Fafe Ala yɛɛ ra yi, na ni ito ra: Ɛ ɲɔxɔ lu kiridine nun kaɲa gilɛne xɔn e tɔrɔne yi. Ɛ yi ɛ yɛtɛ ratanga dunuɲa fe xɔsixine ma.

2

Ɛ nama muxune rafisa e bode xa

1 Ngaxakedenne, ɛ to dɛnkɛlɛyaxi en Marigin binyen kanna Yesu ma, Alaa Muxu Sugandixina, ɛ nama muxune rafisa e bode xa. 2 Xa muxuna nde so ɛ malanni xɛmaan yiisolirasoon soxi a yiin na, doma faɲin nagodoxi a ma, na xanbi ra yiigelitɔɔn fan yi so, dunkobine ragodoxi a ma, 3 ɛ yi ɛ yengi dɔxɔ dugi faɲin kanna xɔn, ɛ yi a fala a xa, ɛ naxa, "Fa i magodo gbɛdɛ faɲini," koni ɛ a fala yiigelitɔɔn ma fa fala "Ti mɛnni," hanma "Dɔxɔ n sanna dɛxɔn ma bɔxɔni," 4 xa ɛ na liga, ɛ mi muxune rafisaxi e bode xa ba? Ɛ mi tagi rabaan xan tima ɛ miriya ɲaxine yi nayi ba?
5 Ngaxakeden xanuntenne, ɛ tuli mati. Ala mi yiigelitɔne xan sugandi dunuɲa yi, alogo e dɛnkɛlɛyaan xa findi e bannayaan na, e yi mangayaan sɔtɔ e kɛɛn na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na? 6 Koni ɛ tan yiigelitɔne rafɛyama! Nafulu kanne xa mi ɛ rawalima ba, e yi ɛ xali kitisadeni? 7 Ne xa mi ɛ kanna xili faɲin kalama ba?
8 Xa ɛ Manga Alaa sariyan nakamalima yati, naxan Kitabun kui, ɛ bata fe faɲin liga nayi, a naxa, "I adamadi boden xanu alo i yɛtɛna." 9 Koni xa ɛ muxune rafisa e bode xa, nayi ɛ bata yulubin liga. Na ma, sariyan fan ɛ sɔnna yitama ɛ ra nɛn bayo ɛ mi a suxi. 10 Bayo xa muxun sariyan birin suxu, a yi keden peen kala, a bata e birin kala na yi. 11 Bayo naxan a falaxi fa fala i nama yalunyaan liga, na nan mɔn a falaxi, a i nama faxan ti. Nayi, xa i mi yalunyaan liga koni i muxun faxa, i bata findi sariya kalan na na yi. 12 Ɛ sigati kiin nun ɛ falati kiin xa lan na sariyan ma naxan xɔrɔyaan fima bayo ɛ makitima na nan xɔn. 13 Amasɔtɔ Ala kininkinintarene makitima kininkinintareyaan nin. Anu, kininkininna nan kitin nɔma.

*D*ɛnkɛlɛyaan nun kɛwanle fe

14 Ngaxakedenne, tɔnɔn mundun na ra xa muxuna nde a fala a dɛnkɛlɛyaxi, xa a kɛwanle mi a yitama? Na dɛnkɛlɛyana a rakisɛ ba? 15 A luxi nɛn alo marabɛnna nɛma ngaxakedenna nde ma, xɛmɛna hanma ɲaxanla, a balon mi a yii. 16 Awa, xa ɛ tan nde a fala na nde ma, ɛ naxa, "Ɛ siga bɔɲɛ xunbenli. Ɛ sa ɛ maxara, ɛ yi lugo." Xa ɛ mi e ki e fatin mako ma seene yi, na tɔnɔn nanse ra? 17 Dɛnkɛlɛyaan fan na kii nin, xa wali faɲi mi dɛnkɛlɛyani a faxaxin na ra na yi.
18 Koni muxuna nde a falama nɛn, a naxa, "Dɛnkɛlɛyana i tan yi, koni kɛwanle nan n tan yi." N na a yabima nɛn, n naxa, i ya dɛnkɛlɛyaan yitama n na di, ba i kɛwanle ra? N tan xa dɛnkɛlɛyaan yita i ra n kɛwanle xɔn. 19 Ɛ laxi a ra ba fa fala Ala keden peen na a ra? Na lanxi. Hali ɲinanne fan laxi na ra, e xuruxurun gaxuni. 20 I tan xaxilitarena, i mi a kolon ba, fa fala kɛwali faɲi mi dɛnkɛlɛyaan naxan yi, na nɛɛn fuu? 21 En benba Iburahima mi yatɛ tinxin muxun na Ala yɛɛ ra yi a kɛwanle xan xɔn ba, a to a dii xɛmɛna Isiyaga ba saraxan na saraxa

ganden fari? [22] I bata a to? A dɛnkɛlɛyaan
nun a kɛwanle nan walixi e bode xɔn ma.
A kɛwanla nan a dɛnkɛlɛyaan nakamalixi.
[23] Kitabuna falan nakamali na nin, a naxa,
"Iburahima yi dɛnkɛlɛya Ala ma, Ala fan yi
na yatɛ tinxinna ra a xa."* Nanara, e yi
a fala a ma fa fala "Ala xɔyina." [24] Awa, ɛ
bata a to, fa fala muxun natinxinma Ala yɛɛ
ra yi a kɛwanle nan fan xɔn, a dɛnkɛlɛyaan
gbansan mi a ra.
[25] Na kiini, hali yalunde ɲaxanla, Raxabi
fan tinxin nɛn Ala yɛɛ ra yi a kɛwanle xɔn
ma, a to Yahudiyane xɛrane yisuxu ki faɲi,
a yi kira gbɛtɛ yita e ra.† [26] Fati bɛndɛn nun
niin na fata, fatin bata faxa na yi. Na kiini,
dɛnkɛlɛyaan fan faxaxi na a ra xa kɛwanle
mi a yi.

3

Lɛnna fe

[1] Ngaxakedenne, ɛ wuyaxi nama findi
karamɔxɔne ra, amasɔtɔ ɛ a kolon fa fala
nxu tan karamɔxɔne gbee kitin xɔdɔxɔma
ayi nɛn bonne gbeen xa. [2] En birin tanta-
nma kii wuyaxi. Muxun naxan mi tanta-
nma fala tideni mumɛ, muxu kamalixin nan
na ra, a nɔɛ a yɛtɛ xurɛ nɛn. [3] A luxi nɛn alo
en na karafen bira soon dɛɛn ma, a a xa en
sagoon liga. Nayi, a gbindin birin birama
na nan fɔxɔ ra. [4] Kunkin fan na kii nin. Hali
a to gbo, foye gbeen mɔn a rasigama, koni
se xurudin nan a matinxinma kunki ragiin
sagoon ma. [5] Lɛnna fan na kii nin, a xurun
fatin yirene yɛ koni a kanba fala gbeene nan
tima. Tɛɛdin fan nɔɛ burun gbeen ganɲɛ
nɛn. [6] Awa, lɛnna fan luxi nɛn alo tɛɛna.
En fati yirene yɛ, tinxintareyaan birin en
lɛnna nin. A tan nan muxun gbindin birin
birama xɔsini, alo a yi tɛɛn nan soma a
dunuɲa yi gidin mumɛɛn na! Na tɛɛn
yɛtɛɛn kelixi yahannama nin. [7] Adamadiine
nɔɛ burunna suben sifane birin xurɛ nɛn,
xɔline nun bubu seene nun yɛxɛne. [8] Koni
muxu yo munma lɛnna xuru. Se ɲaxin nan
a ra naxan mi raxaraxi. A rafexi dabarin
nan na, muxu faxa xinla ma. [9] En barikan
birama en Marigin nun en Fafe Ala xa lɛnna
nan na, en mɔn muxune dangama a ra
Ala naxanye daxi a maligan na. [10] Barika
biran nun dangan minima dɛ kedenna nin.
Ngaxakedenne, na mi daxa mumɛ! [11] Ige
bɛxin nun fɔxɔ igen nɔɛ minɛ tigin mundun
kedenna? [12] Ngaxakedenne, xɔdɛ binla nɔɛ
oliwi bogin naminɛ nɛn ba? Manpa bogi
binla nɔɛ xɔdɛ bogin naminɛ ba? Ige bɛxin
mɔn mi sɔtɔma fɔxɔ igen dɛ.

Fe kolonna fata Ala ra

[13] Xaxilimaan nun fekolonna nde ra ɛ yɛ?
A xa na mayita fata a sigati ki faɲin na, e
nun a kɛwanla naxanye fataxi limaniyaan
nun xaxilimayaan na. [14] Koni xa xɔxɔlɔnna
nun yɛtɛ yigboon nan ɛ bɔɲɛni, ɛ ba ɛ yɛtɛ
matɔxɛ, ɛ nama wulen fala ɲɔndin fari.
[15] Na xaxili sifan mi kelixi ariyanna xan
yi. Na fataxi dunuɲa nun fati bɛndɛn nun
Yinna Manga Setana nan na. [16] Amasɔtɔ
xɔxɔlɔnyaan nun yɛtɛ yigboon dɛnaxan yi,
fe yibasanna nun fe ɲaxin sifan birin nan
mɛnni. [17] Koni fe kolonna naxan sa kelixi
ariyanna yi, a singen naxan na, a sariɲan, a
mɔn bɔɲɛ xunbenla fima, a diɲaxi, a mafan
mi raxɔlɔ, a lugoxi kininkininna nun kɛwali
faɲin nan na. A mi muxune rafisama e
bode xa. A mi nafigiyaan ligama. [18] Fe
yitɔnna naxanye walima bɔɲɛ xunbenli, ne
tinxinna nan sɔtɔma.

4

Ɛ xuru Ala ma

[1] Yɛngɛne nun matandin naxanye ɛ tagi,
ne kelixi minɛn yi? Ne mi kelixi ɛ rafan
fe ɲaxine xan yi ba naxanye ɛ fati bɛndɛn
nakunfama? [2] Sena nde xɔnla ɛ ma, koni
ɛ mi a sɔtɔma. Nanara, ɛ faxan tima, ɛ
mila, koni ɛ mi nɔɛ a sɔtɛ. Ɛ yɛngɛne so,
ɛ matandine ti. Se mi ɛ yii bayo ɛ mi Ala
maxandima. [3] Ɛ na Ala xandi seen naxan yi,
ɛ mi a sɔtɔma, bayo ɛ Ala maxandi xunna
kobi, amasɔtɔ ɛ yɛtɛ rafan feene nan tun
fɔxɔ ra. [4] Ɛ tan tinxintarene! Ɛ mi a kolon
ba, fa fala a dunuɲa xanuntenyaan findixi
Alaa fe xɔnnantenyaan nan na? Muxun
naxan na a yɛtɛ findi dunuɲa xɔyin na, na
bata a yɛtɛ findi Ala yaxun na. [5] Ɛ laxi a ra
ba, a Kitabun falan tixi nɛn tun? A naxa,
"Ala bata Niin naxan sa en yi, na rafan a ma
han!"* [6] Koni Alaa hinanna luma fari sɛ nɛn
en xa, amasɔtɔ a mɔn a falaxi, a naxa, "Ala
wasodene yikalama e feene yi, koni a hi-
nanma nɛn yɛtɛ magodone ra.†" [7] Nanara,

* 2:23: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 15.6 kui. † 2:25: Yosuwe 2.1-21 * 4:5: Ala waxi a xɔn ma nɛn, a niin naxan saxi muxune yi, e nama na sa se gbɛtɛ sagoni, e yi na seen batu. † 4:6: Sandane 3.34

ɛ xuru Ala ma, ɛ ɛ kankan Yinna Manga
Setana yɛɛ ra, a gima nɛn ɛ bun. [8] Ɛ maso
Ala ra, a masoma ɛ ra nɛn. Yulubitɔne, ɛ ɛ
yulubi yiine raxa. Ɛ tan nafigine, ɛ bɔŋɛne
rasariŋan! [9] Ɛ nimisa ɛ hakɛne fe ra, ɛ sunu,
ɛ wuga! Ɛ gelen xa maxɛtɛ wugan na. Ɛ
sɛwan yi findi nii yifɔrɛn na. [10] Ɛ magodo
Marigin xa, a ɛ yitema nɛn.

Ɛ nama ɛ bode yalagi

[11] Ngaxakedenne, ɛ nama ɛ bode mafala.
Muxu yo a ngaxakedenna mafala hanma
a yi a yalagi, na kanna bata Alaa sariyan
mafala, a yi a yalagi. Xa i sariyan yalagi,
sariya suxu mi fa i ra nayi sɔnɔn, i to a
yalagima. [12] Sariyasa keden peen nun kitisa
keden peen nan na, naxan nɔɛ marakisin
nun halagin tiyɛ. Koni i tan, nde i tan na,
i to i adamadi boden yalagima?

I nama findi wasoden na

[13] Ɛ tuli mati, ɛ tan naxanye a falama,
ɛ naxa, "To hanma tila nxu sigama taana
nde yi, nxu sa ɲɛɛn nadangu na, nxu sa
yulayaan naba na, nxu tɔnɔna nde sɔtɔ."
[14] Anu, ɛ mi a kolon naxan ligama ɛ dunuŋa
yi gidini tila! Amasɔtɔ ɛ luxi nɛn alo kun-
daan naxan godoma, a waxatidi ti, na xanbi
ra a tunun. [15] A lanma nɛn ɛ xa ito nan
fala, ɛ naxa, "Xa Marigin tin, nxu luma nxu
nii ra nɛn, nxu feni ito liga hanma na."
[16] Koni iki ɛ wasoma, ɛ yɛtɛ matɔxɔma. Na
yɛtɛ matɔxɔn sifan birin ɲaxu. [17] Nanara, xa
muxun mi fe faŋin liga, anu a kolon a lanma
a xa naxan liga, na kanna bata yulubin sɔtɔ.

5

Nafulu kanna fe falana

[1] Ɛ tan nafulu kanne, ɛ tuli mati. Ɛ wuga,
ɛ gbelegbele tɔrɔyana fe ra naxan fama ɛ
lideni. [2] Ɛ nafunle bata kala. Xiine bata ɛ
dugine don. [3] Xɔrinxɔrinna bata ɛ xɛmane
nun gbeti gbananne suxu. Xɔrinxɔrinni ito
findima nɛn sereyaan na ɛ xili ma. A yi ɛ
fati bɛndɛn don alo tɛɛna, bayo ɛ nafunla
malanxi waxati dɔnxɛn nin. [4] Walikɛɛn nax-
anye ɛ xɛɛ ma seene xabaxi, ɛ mi naxanye
saranna fixi, ɛ mi ne mawuga xuiin mɛma ɛ
xili ma ba? Naxanye ɛ se xabaxine malanxi,
ne wuga xuiin bata Marigin li, Sɛnbɛn Birin
Kanna. [5] Ɛ bata lu dunuŋa yi ɲaxunna nun
yɛtɛ rafan feene yi. Ɛ bata ɛ yɛtɛ raŋaxun
alo xuruse faxa daxine. [6] Ɛ bata tinxin
muxune yalagi, ɛ yi e faxa, naxanye mi yi
tixi ɛ kanke.

Diŋan nun maxandina fe

[7] Nanara, ngaxakedenne, ɛ diŋa han Ma-
rigin yi fa. Ɛ miri xɛɛ biina diŋan ma, a
a xɛɛn mamɛma waxatin naxan yi, a yi a
tɔnɔne sɔtɔ. A diŋama nɛn han tule singene
nun a raŋanne yi fa. [8] Ɛ fan xa diŋa na kiini, ɛ
yi ɛ wɛkilɛ amasɔtɔ Marigin fa waxatin bata
maso.

[9] Ngaxakedenne, ɛ nama ɛ bode mafala,
xanamu Ala ɛ makitima nɛn. Kitisaan
famatɔɔn ni i ra. [10] Ngaxakedenne, nabiin
naxanye falan ti Marigina fe yi, naxanye
diŋa tɔrɔni, ne fe xa findi misaala ra ɛ
xa. [11] En na a falama ne ma nɛn a sɛwana
e xa amasɔtɔ e e tunnafan nɛn. Ɛ bata
Yuba a tunnafanna fe mɛ, ɛ mɔn bata a mɛ
Marigin naxan liga a xa a raŋanni. Amasɔtɔ
kininkininna nun fanna kanna nan Marigin
na.

[12] Ngaxakedenne, na birin yi, ɛ nama ɛ
kɔlɔ ariyanna yi hanma dunuŋa bɔxɔ xɔnna
hanma sese. Koni i ya "ɔn" xa findi ɔnna ra,
i ya "ɛn-ɛn," na yi findi ɛn-ɛnna ra alogo i
nama bira Alaa kitini.

[13] Tɔrɔ muxuna nde ɛ yɛ ba? Na kanna xa
Ala maxandi. Muxuna nde sɛwaxi ɛ yɛ ba?
Na kanna xa bɛtin ba. [14] Furetɔna nde ɛ yɛ
ba? A xa dɛnkɛlɛya yamaan fonne xili, e yi
Ala maxandi a xa, e a masusan turen na Ma-
rigin xinli. [15] Ala maxandina dɛnkɛlɛyani,
na furetɔni yalanma nɛn. Marigin furetɔɔn
nakelima nɛn. Xa a bata yulubin naxanye
liga, Ala a mafeluma nɛn ne ra. [16] Nanara, ɛ
ti ɛ yulubine ra ɛ bode xa, ɛ yi Ala maxandi ɛ
bode xa, alogo ɛ xa yiyalan. Tinxin muxuna
Ala maxandin sɛnbɛn gbo, a feene gasama.
[17] Adamadiin nan yi Nabi Eli ra alo en tan. A
yi Ala maxandi han, a tulen nama fa. Tulen
mi fa yamanani han ɲɛɛ saxan e nun a tagi.
[18] A mɔn yi Ala maxandi, tulen yi fa, bogi
seene yi bogi.*

[19] Ngaxakedenne, xa muxuna nde a mɛ
ɲɔndin na ɛ yɛ, muxu gbɛtɛ yi a raxɛtɛ
ɲɔndin kiraan xɔn, [20] ɛ xa a kolon a muxun
naxan yulubi kanna bama a tantanna ki-
raan xɔn, na bata a niin nakisi faxan ma, a
yulubi wuyaxi xafarin sɔtɔ.

* 5:18: Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 17.1 kui.

Piyɛri a Kɛdi Singena

Piyɛri Alaa Falan Kɛdi Singena

Piyɛri a kɛdi singen sɛbɛ dɛnkɛlɛya muxune nan ma naxanye yi xuyaxi ayi yamana suulunne ma naxanye yi Asi xurin yamanan kɔmɛn fɔxɔn nun sogeteden binna. To, Asi xurin yamanan xili nɛn "Turiki," Arabune bɔxɔni. Piyɛri a sɛbɛxi e ma Romi taan nin a dɛnaxan xili saxi a "Babilɔn" (sora 5.13). A feen naxanye falama lan e ma, ne a yitama nɛn a e yi tɔrɔxi, fe wuyaxi yi sama e xun ma. Nanara, xɛraan katama a xa e sɛnbɛ so, e la Alaa Muxu Sugandixin na, hali e to tɔrɔni.

Xa a bata fala kɛdini ito xaran muxune xa a e xa lu dɛnkɛlɛyani hali e tɔrɔxi, a gbengbenna, na rakelixi e sereyaan nan ma fe ma e lan e xa naxan ba dunuŋa yi. Fɔ e dunuŋa yi gidin birin nun e sigati kiin birin xa "Alaa wanle nun binyen nan mayita" (2.9), alogo dɛnkɛlɛyatarene xa "e fe faŋnine kolon e yi Ala tantun a na fa lɔxɔ naxan yi." (2.12)

1 N tan Piyɛri, Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛrana, n tan nan ito sɛbɛma Alaa muxu sugandixine ma, naxanye xuyaxi ayi xɔŋɛyani Pontu nun Galati nun Kapadose nun Asi nun Bitini yamanane yi. 2 Ɛ sugandixi nɛn alo Fafe Ala xaxinla yi a ma kii naxan yi nun. A bata ɛ rasariŋan a Nii Sariŋanxin barakani alogo ɛ xa xuru a Muxu Sugandixin Yesu ma, a wunla yi xuya ɛ ma ɛ rasariŋandeni. Ala xa hinanna nun bɔŋɛ xunbenla fi ɛ ma han!

Habadan yigina

3 En barikan bira Alaa Muxu Sugandixina en Marigi Yesu Fafe Ala xa. A bata a liga a kininkinin gbeeni, en yi xɛtɛ, en yi bari a nɛnɛn na, en so nii rakisin yigini Yesu a Muxu Sugandixin nakenla xɔn sayani. 4 Kɛɛn naxan mi kalama, a mi xɔrinxɔrinma, a mi lɔma ayi, na nan namaraxi ɛ xa ariyanna yi, 5 ɛ tan naxanye kantanxi a sɛnbɛni dɛnkɛlɛyaan xɔn alogo ɛ xa kisin sɔtɔ, naxan minima kɛnɛnni waxati raŋanne yi.

6 Na ma, ɛ sɛwa, hali ɛ to tɔrɔxi ɛ bunba feen sifan birin yi waxatidini ito yi 7 alogo ɛ dɛnkɛlɛyaan xa rasɛnsɛn. Hali xɛmaan naxan nɔɛ kalɛ, na raxulunma tɛɛn nan na, a rasɛnsɛn. Nayi, ɛ dɛnkɛlɛyaan naxan tɔnɔn gbo xɛmaan xa, na fan lan a rasɛnsɛn bunbaan xɔn, ɛ yi tantunna nun binyen nun xunna kenla sɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini waxatini kɛnɛnni. 8 Ɛ munma Marigin to singen koni ɛ a xanuxi. Ɛ mi a toma iki, koni ɛ dɛnkɛlɛyaxi a ma, ɛ lu sɛwa gbeeni naxan mi nɔɛ yɛbɛ. 9 Amasɔtɔ ɛ ɛ dɛnkɛlɛyaan xunna sɔtɔma nɛn, naxan findixi ɛ niin kisi feen na.

10 Nabiin naxanye hinanna fe fala, naxan yi ragidixi ɛ ma, naxan findixi kisi feen na, na findi nɛn ne fe yɛ fenna nun fe fɛsɛfɛsɛ xunna ra. 11 E yi katama waxatine nun taxamasenne kolon feen na Yesu a Nii Sariŋanxin yi naxanye makɛnɛnma e xa, a to yi e yi, a yi Alaa Muxu Sugandixina tɔrɔn nun a binye famatɔna fe fala benun a waxatin xa a li. 12 Ala a makɛnɛn nɛn nabine xa, a e mi yi walima e yɛtɛ xa koni ɛ tan, e to yi feene falama ɛ naxanye fe mɛxi na muxune ra naxanye Yesu a fe Xibaru Faŋnin nali ɛ ma Nii Sariŋanxin barakani naxan kelixi ariyanna yi. Hali malekane fan kunfaxi na feen fɛsɛfɛsɛ feni.

En lu Alaa Nii Sariŋanxini

13 Nanara, ɛ xaxinli tɔn wanla fe ra, ɛ yɛtɛ suxu, ɛ yi ɛ yigi sa na hinanni ɛ naxan sɔtɔma Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini lɔxɔni kɛnɛnni. 14 Ɛ lu alo Alaa dii xuruxine, ɛ nama tin luyɛ ɛ kunfa ɲaxine yi, ɛ yi naxanye yi nun ɛ to yi xaxilitareyani. 15 Koni Ala sariŋanxi to ɛ xilixi, ɛ fan xa sariŋan ɛ kɛwanle birin yi alo a tan. 16 Amasɔtɔ a sɛbɛxi, "Ɛ xa sariŋan, amasɔtɔ n tan sariŋan.*"

17 Ɛ to ɛ Fafe Ala maxandima, naxan muxune birin kɛwanle makitima kii kedenni, ɛ lu alo xɔŋɛne dunuŋani ito yi waxatidi, ɛ gaxu Ala yɛɛ ra. 18 Ɛ a kolon a ɛ mi xunbaxi ɛ fafane namun fe fuune ma se kala daxine xan na alo gbetina hanma xɛmana, 19 koni ɛ xunbaxi Alaa Muxu Sugandixin wuli fisamantenna nan xɔn, naxan baxi saraxan na alo yɛxɛɛ diina, fɛ mi naxan na. 20 Ala bata yi na sugandi benun dunuŋa xa da, a yi a ramini kɛnɛnni ɛ tan ma fe ra waxati dɔnxɛni itoe yi. 21 Ɛ dɛnkɛlɛyaxi Ala ma a tan nan baraka yi, Ala naxan a

* 1:16: Saraxaraline 19.2

rakelixi sayani, a binyen fi na ma, alogo ɛ
dɛnkɛlɛyaan nun yigin xa lu Ala yi.
22 Bayo ɛ bata ɛ yɛtɛ niin nasariɲan ɲɔndi
suxun xɔn ma, ɛ yi xanuntenya kɛndɛn sɔtɔ
ɛ ngaxakedenne xa, nayi, ɛ bode xanu ɛ
sɛnbɛn birin na sariɲanni. 23 Amasɔtɔ ɛ bata
xɛtɛ, ɛ mɔn yi bari a nɛnɛn na, naxan mi
fata adamadiin na naxan faxama, koni fata
Alaa falan na naxan niima, a luma habadan.
24 Bayo a sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
"Adamadiine birin luxi nɛn
alo sɛxɛna,
e binyen birin yi lu
alo se fugena.
Sɛxɛne xarama nɛn,
e fugene yi yolon.
25 Koni Marigina falan luma nɛn habadan."†
Na falan findixi Yesu a fe Xibaru Faɲin nan
na naxan nalixi ɛ ma.

2

Yama sariɲanxina

1 Na ma, ɛ ba fe ɲaxin sifan birin ma e nun
yanfantenyaan nun nafigiyaan nun milɛn
nun fala ɲaxin birin. 2 Niin balo kɛndɛn
xɔnla xa ɛ suxu alo xiɲɛ xɔnla dii futen
suxuma kii naxan yi, alogo ɛ fan xa sabati
ɛ kisi feni a xɔn, 3 ɛ to bata a mato, ɛ yi a
kolon a Marigin fan.*
4 Ɛ maso a ra, naxan findixi siimaya
gɛmɛn na, adamadiine e mɛxi naxan na,
koni Ala naxan sugandixi, a mɔn yi a
xunna keli. 5 Ɛ tan fan bata findi Alaa
banxin ti seene ra alo gɛmɛ niiramane, ɛ
yi findi saraxarali yama sariɲanxin na, ɛ yi
siimaya saraxane ba Ala tinxi naxanye ra
fata a Muxu Sugandixin Yesu ra. 6 Amasɔtɔ
Kitabuni ito nan falaxi, a naxa,
"N bata gɛmɛna nde dɔxɔ Siyon taani
alo banxin tongon gɛmɛ faɲi yɛbaxina.
Naxan na dɛnkɛlɛya a ma,
yagin mi na kanna liyɛ."†
7 Gɛmɛni ito xunna kenla ɛ tan dɛnkɛlɛya
muxune nan xa, koni Kitabun yireni ito nan
lanxi dɛnkɛlɛyatarene tan ma, a naxa,
"Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na,
na bata findi banxi gɛmɛ fisamantenna ra."
8 A mɔn sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa,
"Yamana e sanna radinma gɛmɛn naxan na,
a findi e rabira gɛmɛn na."‡
E e dinma a ra nɛn amasɔtɔ e mi tinxi
falan suxɛ, anu na nan yi ragidixi e ma.
9 Koni ɛ tan bata findi yama sugandixin na.
Mangane nun saraxaraline nan ɛ tan na,
siya sariɲanxina, Ala gbeen yamaan naxan
na, alogo ɛ xa a wali faɲi gbeene fe rali, a
tan naxan ɛ xilixi, a yi ɛ ba dimini, siga a
kabanako kɛnɛnyani. 10 A fɔlɔni, Alaa yama
mi yi ɛ ra nun koni iki, ɛ bata findi a yamaan
na. Ɛ tan naxan mi yi Alaa kininkininna
sɔtɔxi, koni iki, ɛ bata a kininkininna sɔtɔ.

*D*ɛnkɛlɛya muxune xa xuru

11 Nba, ngaxakedenne, ɛ tan naxanye luxi
alo xɔŋɛne nun sigatine dunuŋa yi, n na
ɛ mafanma, ɛ yɛtɛ suxu fati bɛndɛn kunfa
feene ma naxanye ɛ niin yɛngɛma. 12 Ɛ
kɛwanle xa fanŋɛ ayi nɛn dɛnkɛlɛyatarene
yɛ, alogo, e na ɛ mafala fe ɲaxi rabaan na,
e xa ɛ kɛwali faɲine to, e yi Ala binya a fa
lɔxɔni.
13 Ɛ xuru adamadiyaan mangayane birin
bun Marigina fe ra, a na findi manga gbeen
na 14 hanma yamana kanne, a naxanye rasi-
gaxi wali kobine sarandeni fe ɲaxi rabane
ra, e yi fe faɲi rabane tantun e wali faɲine
ra. 15 Amasɔtɔ Ala sagoon na a ra, a ɛ
fe faɲi rabaan xa xaxilitarene radundun e
xaxilitareyani. 16 Ɛ findi muxu xɔrɔyaxine
ra, koni ɛ nama ɛ xɔrɔyaan findi fe ɲaxin
luxun seen na, ɛ findi Alaa konyi faɲine
ra. 17 Ɛ muxun birin binya, ɛ yi ɛ dɛnkɛlɛya
muxun bonne xanu, ɛ yi gaxu Ala yɛɛ ra, ɛ
yamana kanna binya.

Yesu a tɔrɔne misaala

18 Walikɛne, ɛ xuru ɛ kuntigine ma, ɛ
yi kuntigi ɲaxine binya feen birin yi alo
a faɲine nun a diɲaxine. 19 Amasɔtɔ, na
findixi fe faɲin nan na, xa muxun limaniya
ɲaxankatan bun ma Ala kolonna fe ra, a a
li na ɲaxankatan mi lanxi a kɛwanle ma.
20 Koni na findɛ binyen na ɛ xa di, xa ɛ
ɲaxankata ɛ kala tixine fe ra, ɛ yi limaniya?
Anu, xa ɛ tɔrɔ ɛ kɛwali faɲine fe ra, ɛ yi
limaniya, fe faɲin nan na ra Ala yɛɛ ra
yi. 21 Ala ɛ xilixi na nan ma, bayo Alaa
Muxu Sugandixin yɛtɛɛn tɔrɔ nɛn ɛ xa, a
yi misaala lu ɛ yii alogo ɛ xa bira a fɔxɔ ra.
22 Kitabun naxa, "A mi yulubi yo liga, a mi
yanfa fala yo ti."§

† 1:25: Esayi 40.6-8 * 2:3: Yaburin 34.9 † 2:6: Esayi 28.16 ‡ 2:8: A mato Yaburin 118.22 nun Esayi 8.14 kui. § 2:22: Esayi 53.9

23 E a konbi waxatin naxan yi, a tan mi
konbi ti. A tərə waxatin naxan yi, a mi xaɲɛ
e ma koni a a yɛtɛ lu kitisa tinxinxina Ala
nan yii.
24 Yesu yɛtɛɛn bata en yulubine goronna
tongo a fati bɛndɛni, a to gbangban wudin
ma, alogo en xa lu alo faxa muxune yulu-
bine mabinni, en yi lu en nii ra tinxinni.
Ɛ kɛndɛyaan sətəxi a maxələne nan xən.
25 Ɛ yi luxi nɛn alo yɛxɛɛn naxanye ləxi ayi,
koni iki ɛ mən bata xɛtɛ xuruse rabaan fɛma
naxan ɛ niin kantanma.

3

Ɲaxanle nun e xɛmɛne fe

1 Ɛ tan ɲaxanle, ɛ xuru ɛ xɛmɛne ma,
alogo xa e tan ndee mi laxi Alaa falan na,
e xa findi dɛnkɛlɛya muxune ra, fata e
ɲaxanle sigati kiin na, hali ba falan na, 2 e
na fa ɛ sigati kiin nakərəsi waxatin naxan
yi ɛ sariɲanna nun binyen naxan yi. 3 Ɛ
marayabun nama fata ɛ maxidi kii yo ra,
alo ɛ yi ɛ xunna dɛnbɛ, hanma ɛ yi xɛmaan
so hanma ɛ yi dugi dɛ xədɛxɛne so, 4 koni
ɛ bəɲɛ yi feen xa fanɲɛ ayi naxan luxunxi,
a mi forima, a xa findi nii limaniyaxin nun
nii sabarixin nan na, Ala naxan yatɛma
han! 5 Na nan yi findixi a fələn ɲaxalan
sariɲanxine rayabu seen na, naxanye yi e
yigi saxi Ala yi. E yi xuruxi e xɛmɛne ma
6 alo Iburahimaa ɲaxanla Saran yi xuruxi a
ma kii naxan yi, a yi a xilima nɛn, a naxa,
"N kanna." Na dii tɛmɛne nan ɛ ra, xa ɛ fe
faɲin liga, ɛ mi gaxun sese yɛɛ ra.
7 Ɛ fan xɛmɛne na kii nin, ɛ a liga xaxinla
ra ɛ nun ɛ ɲaxanla nɛma ɛ dunuŋa yi gidin
ligama ɛ bode xən ma, ɛ yi e binya e fati
bɛndɛn sɛnbɛn to mi ɛ gbeen lixi, bayo ɛ
nun ne birin nii rakisin hinanna sətəma
ɛ kɛɛn na nɛn. Na ma, sese mi ɛ Ala
maxandini kalɛ.

Tərən tinxinni

8 Nba, ɛ birin xa lu xaxili kedenni, ɛ
kininkinin, ɛ yi ɛ bode xanu ngaxake-
denyani, ɛ fan ɛ bode ra, ɛ yɛtɛ magodo. 9 Ɛ
nama fe ɲaxin ɲəxə fe ɲaxin na, ɛ yi konbin
ɲəxə konbin na, koni ɛ xa duban ti, amasətə
Ala ɛ xilixi na nan ma alogo ɛ xa barakan
sətə ɛ kɛɛn na. 10 Bayo Kitabun naxa,
"Siimayaan nafan naxan ma,
naxan waxi siimaya faɲin xən,
na kanna xa a lɛnna suxu fala ɲaxine ma,
a dɛɛn suxu wulen ma.
11 A yi a xun xanbi so fe ɲaxini,
a fe faɲin liga.
A bəɲɛ xunbenla fen,
a bira a fəxə ra.
12 Marigin yɛɛn tinxin muxune ra,
a tuli matixi e maxandi xuiin na.
Koni Marigin xun xanbi soxi fe ɲaxi rabane
yi."*
13 Xa fe faɲin kunfana ɛ yi, nde nəɛ fe
ɲaxin ligɛ ɛ ra? 14 Koni hali ɛ tərə ɛ wali
faɲine fe ra, sɛwan nan na ra ɛ xa. E gaxu
naxan yɛɛ ra, ɛ nama gaxu na yɛɛ ra, ɛ nama
kuisan. 15 Koni ɛ Alaa Muxu Sugandixin
binya ɛ Marigin na ɛ bəɲɛni. Ɛ lu yitənxi
ɛ xun mafala feen na lan ɛ yigin ma, e na
ɛ maxədin waxatin naxan yi. 16 Koni ɛ a
liga limaniyaan nun binyeni. Ɛ bəɲɛn xa
sariɲan waxatin birin alogo ɛ nɛma wali
faɲine kɛma Alaa Muxu Sugandixina fe ra,
muxun naxanye ɛ mafalama, ne xa yagi e
falane ra. 17 Amasətə xa Ala sagoon na a ra, a
fisa muxun yi tərə fe faɲin nabadeni benun
a xa tərə a ɲaxin nabadeni. 18 Bayo Alaa
Muxu Sugandixin faxa nɛn en yulubine fe
ra sanɲa ma keden han habadan, a tan
tinxin muxuna tinxintarene xa, alogo a xa
fa ɛ ra Ala ma. A faxa nɛn fati bɛndɛni, koni
Alaa Nii Sariɲanxin yi a niin naxɛtɛ a yi.
19 Na Nii Sariɲanxin xən, a yi siga kawandi
badeni niin kasorasane xa, 20 naxanye bata
yi murutɛ Ala ma a fələni, Ala yi Nuhan
legedenma a diɲani, a yi kunkin nafalama
waxatin naxan yi. Muxu dando nan tun kisi
igen ma na kui, muxu solomasɛxɛ gbansan.
21 Na igen findixi marafuun misaala nan na
igeni ɛ tubi xinla ma naxan ɛ fan nakisima
iki. A mi findixi fati bɛndɛn xəsine ba seen
xan na, koni dɛ xui tongona Ala xa xaxili
sariɲanxini. Na marafuun nan ɛ rakisima
iki Yesu, Alaa Muxu Sugandixin nakenla
xən sayani, 22 naxan sigaxi ariyanna yi, a
dəxə Ala yiifanna ma malekane nun nəyane
nun sɛnbɛ kanne birin xun na.

4

Dunuŋa yi gidi nɛnɛna fe

1 Nanara, Alaa Muxu Sugandixin to tərəxi
a fati bɛndɛni, ɛ fan xa ɛ yitən na xax-
ili kedenni, amasətə naxan bata tərə fati
bɛndɛni, na nun yulubin bata fata. 2 Na

* 3:12: Yaburin 34.13-17

kanna mi fa a siimayaan ligama adamadiine
kunfa feene xɔn fɔ Ala sagona. 3 Amasɔtɔ
ɛ bata yi bu dɛnkɛlɛyatarene rafan feene
ligɛ waxati danguxini, ɛ yi ɛ sɔbɛ so
haramu feene nun kunfa ɲaxine nun dɔlɔ
minna nun haramu sumunne nun dɔlɔ min
sumunne nun suxure batu xɔsixin ma. 4 Na
ma, a bata findi e ratɛrɛna feen na ɛ to
mi fa ɛ gima e fɔxɔ ra xaxilitare fe tilinxi
wuyaxini itoe yi, e yi ɛ rayelefu. 5 Koni e e
dɛntɛgɛma nɛn Ala xa na feen ma, naxan
yitɔnxi faxa muxune nun niiramane makiti
feen na. 6 Nanara, Alaa falan Xibaru Faɲin
nali nɛn hali faxa muxune ma, alogo hali e
fati bɛndɛna feene to bata yelin makitɛ alo
adamadiine birin, e xa lu nii rakisini Ala xɔn
ma a Nii Sariɲanxin barakani.

En xa Ala kiseene rawali ki faɲi

7 Feene birin naɲanna bata maso. Nayi,
ɛ a liga xaxinla ra, ɛ yi ɛ yɛtɛ suxu alogo
ɛ xa nɔ Ala maxandɛ. 8 Na birin yi, ɛ sɔbɛ
so xanuntenyaan ma ɛ bode xa, amasɔtɔ
xanuntenyaan nan yulubi wuyaxi ɲanma.*
9 Ɛ bode yigiya hali ɛ mi ɛ mawuga. 10 Ala
kiseen naxan fixi ɛ keden kedenna birin ma,
ɛ bode mali na ra. Nayi, ɛ findima nɛn Alaa
walikɛ faɲine ra naxanye a hinanna sifane
birin nawalima. 11 Xa naxan falan tongo,
na xa falan ti alo a Alaa falane nan yɛtɛ
tima. Xa muxuna nde walima bonne xa,
a xa wali alo Ala a kixi sɛnbɛni kii naxan
yi, alogo binyen xa fi Ala ma feen birin yi
a Muxu Sugandixin Yesu barakani. Binyen
nun sɛnbɛn xa fi a tan nan ma habadan han
habadan. Amina.

Tɔrɔna Yesu xɔn

12 Ngaxakedenne, ɛ tɔrɔ xɔdɛxɛn nama ɛ
ratɛrɛna naxan ɛ lima ɛ mato feen na, alo fe
daxatarena nde na ɛ li. 13 Koni xa ɛ nun Alaa
Muxu Sugandixin tɔrɔ ɛ bode xɔn, ɛ xa sɛwa
na ra han, alogo a binyen na mini kɛnɛnni ɛ
sɛwan xa gbo ayi. 14 Xa e ɛ konbi Alaa Muxu
Sugandixin xinla fe ra, sɛwana ɛ xa nayi,
amasɔtɔ Alaa Nii Sariɲanxi binyaxina ɛ yi.
15 Anu, ɛ tan nde yo nama tɔrɔ bayo ɛ bata
findi muxu faxan na hanma muɲadena,
hanma fe ɲaxi rabana, hanma nafigina.
16 Koni xa ɛ tɔrɔ bayo Yesu mantonne nan ɛ
ra, yagi mi na ra, fɔ ɛ Ala binya, bayo a xinla
bata lu ɛ xun ma.

17 Amasɔtɔ kiti sa waxatin bata a li,
a fɔlɔma Alaa yamaan nan ma. Anu,
xa a fɔlɔma en tan nan ma, naxanye
tondima Alaa falan Xibaru Faɲin suxɛ ne
tan naɲanna di? 18 "Xa tinxin muxun kisi
raxɔlɔ, Ala kolontarene nun yulubi kanne
tan luma di?"† 19 Nayi, naxanye tɔrɔma Ala
sagoni, ne xa e yɛtɛ lu e Dali Marigin yii
naxan tinxin, e yi lu fe faɲin ligɛ.

5

Fonne wanla yamani

1 N xa dɛnkɛlɛya yamaan fonne fan nali-
maniya ɛ yɛ amasɔtɔ n fan findixi ya-
maan fonna nde nan na alo e tan, e nun
Alaa Muxu Sugandixina tɔrɔn serena nde.
Binyen naxan fama minideni kɛnɛnni, n
fan na nde sɔtɔma nɛn. 2 Ɛ yengi dɔxɔ
Alaa xuruse kurun xɔn, a naxan taxuxi ɛ
ra. Ɛ karahanxin nama e xun mato a ra
de, koni ɲɛnige faɲini Ala sagoni. Ɛ nama
a liga yagitareya feene tɔnɔ sɔtɔn ma koni
fɔ ɛ sɔbɛni. 3 Naxanye taxuxi ɛ ra, ɛ nama
nɔyaan liga ne xunna alo kuntigine, koni
ɛ findi misaala ra kurun xa. 4 Xuruse Raba
Kuntigin na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi,
ɛ mangayaan taxamasenna kɔmɔtin sɔtɔma
nɛn binyeni naxan mi kalɛ mumɛ!

5 Banxulanne, ɛ fan xa xuru fonne ma. Ɛ
birin xa yɛtɛ magodon lu ɛ ma alo dugina
ɛ nɛma ɛ bode xɔn ma. Amasɔtɔ Kitabun
naxa, "Ala wasodene yikalama e feene yi,
koni a hinanma nɛn yɛtɛ magodone ra."* 6 Ɛ
ɛ magodo Ala sɛnbɛn bun, alogo a xa ɛ yite
a waxɔn waxatini. 7 Ɛ ɛ xaminna feene birin
lu a ma, amasɔtɔ a yengi ɛ xɔn.

8 Ɛ yɛtɛ suxu, ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, amasɔtɔ
ɛ yaxun Yinna Manga Setana sigan tima
alo yatan naxan wurundunma. A muxune
fenma a naxanye donma. 9 Ɛ kankan a yɛɛ
ra dɛnkɛlɛyani ken! Ɛ xa a kolon a na
tɔrɔ sifane ɛ ngaxakedenne fan fari dunuɲa
yiren birin yi. 10 Ɛ na tɔrɔ waxatina nde
yi, Ala hinanna birin kanna naxan ɛ xilixi
a habadan binyeni a Muxu Sugandixini, na
yɛtɛna ɛ rakelima nɛn, a yi ɛ sɛnbɛ so, a ɛ
maxɔdɔxɔ, ɛ mi mamaxɛ. 11 Sɛnbɛn xa lu a
tan nan xa habadan! Amina.

Fala raɲanna nun dubana

* 4:8: A mato Sandane 10.12 nun Yaki 5.20 kui. † 4:18: Sandane 11.31 * 5:5: Sandane 3.34

12 Silasi, n naxan yatɛ ngaxakeden
tɔgɔndiyaxin na, na nan n malixi n kɛdi
dungini ito sɛbɛ ɛ ma, alogo n xa ɛ
ralimaniya, n yi sereyaan ba ɛ xa, a Alaa
hinanna ɲɔndin nan ito ra, ɛ naxan yi
ken! 13 Dɛnkɛlɛya yamaan naxan Babilɔn
taani,† Ala naxanye sugandixi alo ɛ tan, ne
ɛ xɔntɔnma. N ma dii xɛmɛn Maraka fan ɛ
xɔntɔnma. 14 Ɛ bode xɔntɔn ngaxakedenya
sunbuni.

Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi ɛ birin ma ɛ tan
naxanye a Muxu Sugandixini.

† 5:13: Babilɔn taan findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn “Romi Taana.” N ma dii xɛmɛn Maraka: na bunna nɛɛn Piyɛri Maraka xanuxi alo a diina. Yanyina nde Piyɛri nan Maraka xaranxi dɛnkɛlɛyaan ma.

Piyɛri a Kɛdi Firindena

Piyɛri Alaa Falan Kɛdi Firindena

Kitabun yireni ito sɛbɛxi dɛnkɛlɛya muxune nan ma. A sɛbɛ xunna findixi muxune nan yɛngɛ fe ra naxanye dina fe xaranna tima naxan mi findixi Yesu a fe Xibaru Faɲin kedenna ra. Na wule karamɔxɔne bata yi basan dɛnkɛlɛya muxune ra Piyɛri a waxatini.

Wule dinane rali muxune mi ɲanɲɛ dunuŋa yi mumɛ. Nayi, kawandin naxan sɛbɛxi Piyɛri a Kitabun firinden kui, na feene mɔn ligama to. A dɛnkɛlɛya muxune kawandima a e xa sɛnbɛ so Marigina fe kolonni, alogo e nama e yɛtɛ mayenden wule karamɔxɔne tantan fala fuune xɔn.

1 N tan Simɔn Piyɛri Yesu Alaa Muxu
Sugandixina walikɛɛn nun a xɛrana, n tan
nan ito sɛbɛxi, siga ɛ ma, ɛ tan naxanye fan
bata dɛnkɛlɛyaan sɔtɔ naxan nun nxu gbee
binyen lan ɛ naxan sɔtɔ nxɔ Ala nun nxu
rakisimana tinxinyaan xɔn ma, Yesu Alaa
Muxu Sugandixina. 2 Ala xa hinanna nun
bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma, a gbo ayi Ala kolonna
nun en Marigi Yesu kolonna xɔn ma.

*D*ɛnkɛlɛya muxune yugona

3 Ala sɛnbɛn naxan Yesu yi, na bata fɛrɛn
birin fi en ma alogo en xa en ma dunuŋa
yi gidin naba Ala kolonni naxan en xilixi a
binyen nun a fanni. 4 Na ma, a bata en tuli
sa feene ra, naxanye xunnayerenna nun
e gboyaan dangu a birin na, alogo ɛ xa
ɛ yɛtɛ sɔtɔ xɔsi feene ra kunfan naxanye
tima muxune ma dunuŋani ito yi, ɛ fan yi
Ala kɛŋaan sɔtɔ. 5 Na ma, ɛ kata ɛ sɛnbɛn
birin na, ɛ sɔn faɲin sa ɛ dɛnkɛlɛyaan fari, ɛ
kolonna sa sɔn faɲin fari. 6 Ɛ yɛtɛ suxun sa
ɛ kolonna fari. Ɛ tunnafanna sa yɛtɛ suxun
fari. Ɛ Ala kolonna sa tunnafanna fari. 7 Ɛ
ngaxakedenyaan marafanna sa Ala kolonna
fari. Ɛ xanuntenyaan sa ngaxakedenyaan
marafanna fari. 8 Xa kɛŋani itoe lu ɛ yi,
e yi sabati, e mi ɛ luyɛ tunnaxɔlɛn nun
walitareyani en Marigi Yesu kolonni mumɛ,
Alaa Muxu Sugandixina. 9 Koni xa ne mi
muxun naxan yi, na kanna yɛɛn mi feni
gbɛma, a luma nɛn alo danxutɔna, a ɲinan
fa fala a Ala bata a yulubi fonne xafari.
10 Nanara, ngaxakedenne, ɛ mɔn xa ɛ
yixɔdɔxɔ dangu iki ra Alaa xinla ratindeni
e nun a ɛ sugandi naxan tixi, amasɔtɔ xa ɛ
na liga, ɛ mi birɛ mumɛ! 11 Nayi, Yesu Alaa
Muxu Sugandixin habadan mangayani so
fɛrɛ gbeen fima ɛ ma nɛn en Marigin nun
en nakisimana.
12 Na nan a ligaxi, n feni itoe rabirama ɛ
ma waxatin birin, hali ɛ to e kolon, ɛ mɔn
yi na ɲɔndi feen suxu ken ɛ naxan sɔtɔxi.
13 N ma miriyani, fanni n na n niini fati
bɛndɛni, n lan n na feene rabira ɛ ma alogo
ɛ xa lu ɛ yɛɛ ra yi. 14 Amasɔtɔ n na a kolon,
n niin bamatɔɔn ni i ra fati bɛndɛni, alo
en Marigina Alaa Muxu Sugandixin Yesu
yɛtɛna n nakolon kii naxan yi. 15 Nayi, n
katama nɛn fɛrɛn birin na, alogo n na faxa,
feni itoe xa nɔ rabirɛ ɛ ma waxatin birin.

*Piy*ɛri bata yi Yesu a binyen to

16 Nba, Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin fa feen sɛnbɛni, nxu mi
muxune tali yitɔnxine xan falaxi ɛ xa lan
na feene ma, bayo nxu tan yɛtɛɛn nan
a binyen toxi nxu yɛɛne ra. 17 Amasɔtɔ a
xunnayerenna nun binyen sɔtɔxi nɛn Fafe
Ala yii, a to na xuiin mɛ fata binye gbee
yiren na, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛni ito
ra, a bata n kɛnɛn ki faɲi!”* 18 Nxu yɛtɛɛn yi
na fala xuiin mɛ, sa keli kore, nxu yi a fɛma
geya sariŋanxin fari waxatin naxan yi.
19 Nxu laxi nabine fala tixine ra iki dangu
waxati danguxine ra. Ɛ lan ɛ xa ɛ xaxili ti
ne ra alo lɛnpun naxan dɛgɛma dimini han
kuye yi yiba, tagalan saren fan yi dɛgɛ fɔlɔ
ɛ bɔɲɛni. 20 Naxan dangu a birin na, ɛ na
kolon, a Kitabun nabiya fala yo mi fataxi
nabina fe yɛba kiin na. 21 Amasɔtɔ nabiya
fala yo mi yi kelima adamadiine sagoon ma,
koni Alaa Nii Sariŋanxin nan yi adamadiine
malima, e yi falan ti fata Ala ra.

2

*Wule karam*ɔxɔne fe

1 Koni wule nabine yi yamaan yɛ a fɔlɔni.
A mɔn na kii nin to, wule karamɔxɔne fan
ɛ yɛ iki. E wule xaranne rasoma ɛ tagi
naxanye muxune halagima han e yi e mɛ
e kanna ra naxan e xunbaxi. Ne halagin
nan xilima e yɛtɛ ma xulɛn! 2 Muxu wuyaxi
birama nɛn e haramu feene fɔxɔ ra, na

* 1:17: A mato Matiyu 17.1-5 nun Maraka 9.2-7 nun Luka 9.28-35 kui.

muxune yi a liga ɲəndi dinan kiraan yi
rayelefu. 3 Karaməxəni itoe ɛ rawalima nɛn
mayendenni e fala yitənxine xən e milani.
Koni e makiti feen bata fɔlə to mi na ra, e
halagi feen mi fa buma.

4 Malekan naxanye yulubin liga a fɔləni,
Ala mi ne ratanga, koni a e rawoli ayi
nɛn yahannama yi. E maraxi yɔlənxənna
ra dimini e kiti sa ləxən yɛɛ ra. 5 Muxu
singene dunuŋa yi, a mi ne fan natanga, a yi
fufa gbeen nafa Ala kolontarene ma, koni a
muxu solofere nan tun nakisi e nun Nuhan
naxan yi tinxinyana fe kawandin bama.*
6 Ala mən Sodoma nun Gomora taane fan
halagi nɛn tɛɛn na, e findi xuben na. A yi
e findi misaala ra Ala kolontarene xa, feen
naxan fama ligadeni e ra.† 7 Ala mən Loti
tinxin muxun xunba nɛn, naxan bɔɲɛ tərə
na sariyatare kanne haramu feene fe ra.
8 Bayo na tinxin muxun to yi dəxi e tagi, a
niin yi lu tərɛ ləxə yo ləxə e fe ɲaxine fe
ra, a yi naxanye toma, a e mɛ. 9 Na feene
birin nan a yitama fa fala Marigin nəɛ dina
muxune xunbɛ nɛn maratantan feene yi,
a yi tinxintarene mara ɲaxankatan yɛɛ ra
kiti sa ləxəni, 10 katarabi na muxune ma,
naxanye biraxi fe xəsixine fəxə ra, e fati
bɛndɛn nafan feene, e yi murutɛ Marigina
nəən bun.

Wule karaməxəni itoe wɛkilɛxi, e wasoxi.
E mi gaxuma binye kanne rayelefuɛ. 11 Hali
malekan naxanye sɛnbɛn nun fangan gbo
wule karaməxəni itoe xa, ne mi na sifane
rayelefuma kitini Marigin yɛtagi. 12 Koni
muxuni itoe feene rayelefuma e mi nax-
anye kolon, e lu alo sube xaxilitare suxu
daxin naxanye halagima. Na muxune ha-
lagima nɛn alo subene, 13 e tinxintareyaan
birin yi saran e ra. A rafan e ma, e yi wasa e
waxən fe kobine birin na yanyin na. E nɛma
e dɛge ɛ fɛma, yagin nun xunnagodon nan
a ra, e sɛwa e to ɛ yanfama. 14 E yalunyaan
fenma e yɛɛn na. E mi wasan yulubin na
mumɛ! E fangatarene mabandunma. E
darixi milɛ feene nan na. Dangatəne nan
e ra. 15 E bata kira tinxinxin yiba, e yi bira
Beyori a dii xɛmɛ Balami a kiraan fəxə ra
tantanni naxan ma tinxintareyaan saranna
yi rafan a ma. 16 Koni a sofanla naxan mi nəɛ
falan tiyɛ, na a muxu xuiin namini nɛn, a yi
nabiin danna sa a xaxilitareya wanli.‡

17 Wule karaməxəni itoe luxi nɛn alo tigi
yili raxarena, alo foyen kundaan naxan
tuntunma kore, dimi tilinxi gbeen nan na-
maraxi e yɛɛ ra. 18 E waso fala fuune tima,
e yi muxune rakunfa fati bɛndɛn nafan
haramu feene xən, naxanye baxi e sətədeni
muxu tantanxine ra. 19 E muxune tuli sama
xərəyaan na, anu, e tan yɛtɛɛn xəsi feene
konyiyani. Amasətə sese muxun nə, a bata
findi na konyin na. 20 Xa e bata futuxulu
dunuŋa xəsi feene ma en Marigin nun en
nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin
kolon feen xən, e mən yi tin na feene yi
e nə, e raŋanna ɲaxuma ayi nɛn dangu e
fɔlən na. 21 Bayo a yi fisa nun na kanne
nama tinxinyaan kiraan kolon, benun e xa
a kolon e mən yi e xun xanbi so yamari
sariŋanxini e naxan sətəxi. 22 Naxan ligaxi e
ra, na bata sandani itoe ɲəndin yita fa fala,
"Baren xɛtɛma a baxunna ma."§ E nun "I
nɛɛn fa xəsɛn maxa tun, a mən bata sa a
makutukutu boroni."

3

Marigin fa ləxəna fe

1 Ngaxakedenne, n ma kɛdin firinden ni
ito ra, n bata naxan sɛbɛ ɛ ma. N na e firinna
sɛbɛxi ɛ ma nɛn alogo n xa feene rabira ɛ
ma, ɛ yi xaxili sariŋanxin sətə, 2 alogo, nabi
sariŋanxine bata yi falan naxanye ti, ne xa
rabira ɛ ma e nun en Marigin nun en nakisi-
mana yamarine, xɛrane naxanye rali ɛ ma.
3 Ɛ xa a kolon singen fa fala waxati raŋanne
yi, magele tiine fama nɛn ɛ mageledeni
naxanye birama e kunfa fe ɲaxine fəxə ra.
4 E a falama nɛn, e naxa, "Yesu ɛ tuli sa
a fa feen naxan na, na minɛn? Xabu en
benbane faxa waxatin naxan yi feene birin
mən kii kedenni keli dunuŋa da waxatin ma
han to." 5 Amasətə, e a rakelima a ma nɛn e
ɲinan ito ra fa fala, to mi na ra Ala yi kore
xənna da a fala xuiin na, a bəxən ba igen
na a lu igen tagi. 6 Na igen nan na waxatin
dunuŋa birin halagi fufaan na.* 7 Koni to
kore xənna nun bəxə xənna ramaraxi tɛɛn
nan xili yi na fala kedenna xən, kiti sa ləxən
nun Ala kolontarene halagin yɛɛ ra.

8 Koni, ngaxakedenne, ɛ nama ɲinan fe
kedenni ito xən ma, soge kedenna luxi nɛn

* 2:5: A mato Dunuŋa Fɔlən 6.1 han 7.24 kui. † 2:6: A mato Dunuŋa Fɔlən 19.24 kui. ‡ 2:16: A mato Yatɛne 31.16 kui. § 2:22: Sandane 26.11 * 3:6: A mato Dunuŋa Fɔlən 1.6-9 nun 7.11 kui.

Marigin yɛɛ ra yi alo ɲɛɛ wuli kedenna,
ɲɛɛ wuli kedenna fan alo soge kedenna.
9 Marigin mi buma a tuli saan nakamalideni,
alo muxuna ndee a mirima kii naxan yi.
Koni a diɲaxi ɛ xa nɛn amasɔtɔ a mi waxi
muxe xa halagi, koni fɔ muxune birin xa e
xun xanbi so nɛn e hakɛne yi.
10 Anu, Marigin fa lɔxɔna a lima nɛn, a
muxune ratɛrɛna alo muɲadena. Na lɔxɔni,
kore xɔnna danguma nɛn halagi xui gbeeni,
a yi seene fan yi gan. Bɔxɔn nun a feene
birin yi makɛnɛn kitin xili yi. 11 Ne birin
to halagima na kii nin, ɛ lan ɛ xa findi
muxun sifan mundunye ra? Ɛ dunuɲa yi
gidin xa sariɲan Ala kolonni, 12 ɛ yi gbɛtɛn
Ala fa lɔxɔn na, ɛ kɛwanle yi a faani fura,
dunuɲa nun a yi seene halagima tɛɛn na
lɔxɔn naxan yi. 13 Anu, Ala bata en tuli sa
kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn na,
tinxinyaan luma dɛnaxan yi. En na nan
mamɛma.†
14 Nanara, ngaxakedenne, ɛ to na feen
mamɛma, ɛ fɛrɛn birin naba alogo a xa ɛ li
fɛtareyaan nun sɔntareyani, bɔɲɛ xunbenla
yi lu ɛ nun Ala tagi. 15 Ɛ xa a kolon a en
Marigina diɲan nan muxune rakisima alo
en nafan ngaxakedenna Pɔli a sɛbɛxi ɛ ma
kii naxan yi fe kolonna xɔn Ala naxan fixi
a ma. 16 A na nan sɛbɛxi a kɛdine birin kui
lan feni itoe ma. A kɛdine yirena ndee famu
raxɔlɔ, xaxilitarene nun xarantarene yi ne
bunne yifu, alo e Kitabun yire gbɛtɛne fan
ligama kii naxan yi, e yi e yɛtɛ rahalagi.
17 Nanara, ngaxakedenne, ɛ tan to
rakolonxi, ɛ a liga ɛ yeren ma, alogo
sariyatare kanne tantanna nama ɛ li, ɛ yi
bɔnɔ ɛ tide barakaxini. 18 Koni ɛ lu sigɛ yɛɛn
na en Marigin nun en nakisimaan Yesu Alaa
Muxu Sugandixina hinanna nun a kolonni.
Binyen xa fi a tan nan ma iki han habadan.
Amina.

† 3:13: A mato Esayi 65.17 nun 66.22 kui.

Yoni a Kɛdi Singena
Yoni Alaa Falan Kɛdi Singen Naxan Sɛbɛ

Kɛdi saxan nan xili saxi Yoni xun ma hali a xinla to mi sɛbɛxi e kui. Dɛnkɛlɛya yamaan singe ra muxune nan a falaxi na kiini, a yi findi namunna ra. A singen mi xibaru yo fixi en ma lan a sɛbɛ muxun ma, a mɔn mi a falaxi a sɛbɛxi naxanye ma. Kɛdini ito sɛbɛxi nɛn alogo a xaran muxune xa e sɛnbɛ so, e xa lu Alaa yamani, nanara e lu xanuntenya kɛndɛni. A mɔn sɛbɛxi alogo e xa e makuya wule dinane ra naxanye yi Yesu a fe Xibaru Faɲini fuma.

Kitabun yireni ito fɔlɔni a sɛbɛ xunna nan yɛbama (1.1-4). A yi yamaan sɛnbɛ so naxanye lan e lu Ala nun a Muxu Sugandixin Yesu xɔn, e nun lanna xa lu e tagi. Nayi, e lan nɛn e yi muxune sereyaan suxu naxanye Yesu to. Kitabun yireni ito sɛbɛ muxuna a xaran muxune sɛnbɛ soma a e xa lu kɛnɛnni, bayo kɛnɛnna nan Ala ra. Na feen ma, e lan nɛn e xanuntenyaan yamarin suxu (1.5-2.17). Na xanbi ra, Kitabun sɛbɛ muxuna Yesu a dinan matandi muxune nan ma fe falama en xa, wule falan naxanye a falama a Marigin mi Yesu ra (2.18-29). Na xanbi ra, a mɔn yi Alaa diine kii kɛndɛn yita en na: E tinxinna, e mɔn e bode xanuxi kii naxan yi (3.1-24). A yelin xanbini tantanna nun ɲɔndin tagi rasɛ (4.1-6), Kitabun yireni ito sɛbɛ muxun mɔn yi xɛtɛ xanuntenyana fe ma: Findi fena Ala gbeen na, i xanuntenyaan liga, bayo Ala nan xanuntenyaan na (4.7-21). A a falan naɲanma dɛnkɛlɛyaan sɛnbɛn nan ma, a mɔn yi a Kitabun fala xɔnne makɛnɛn (5.1-21).

Kitabun yireni ito dɛnkɛlɛyaan kii yɛtɛɛn nan yitama. A dɛnkɛlɛya muxune xaxinla nan yigboma, a yi e mali e xɛtɛ fe ɲaxin fɔxɔ ra, a yi e sɛnbɛ so Yesu yi, e nun a xanuntenyana lan bonne ma.

Habadan nii rakisin falana fe

1 Siimaya falan naxan yi na nun xabu dunuɲa fɔlɔni, nxu bata na mɛ, nxu yi a to, nxu yi a yigbɛ, nxu bata nxu yiin din a ra, nxu na nan ma fe ralima ɛ ma. 2 Na siimayaan bata mini kɛnɛnni, nxu yi a to. Nxu na nan ma fe sere bama. Nxu yi habadan nii rakisina fe rali ɛ ma naxan yi Fafe Ala fɛma, naxan minixi kɛnɛnni nxu xa. 3 Nxu naxan mɛxi, nxu yi a to, nxu na nan ma fe falama ɛ fan xa, alogo ɛ xa sa nxu fari ngaxakedenyani, naxan Fafe Ala nun a Dii Xɛmɛna Yesu Alaa Muxu Sugandixini. 4 Nxu ito sɛbɛxi ɛ ma nɛn alogo en ma sɛwan xa dɛfe.

Ala nan kɛnɛnna ra

5 Nxu falan naxan mɛxi Yesu ra, nxu na nan nalima ɛ ma fa fala kɛnɛnna nan Ala ra, dimi yo mi a yi! 6 Xa en na a fala a en ngaxakedenyaan ligama a tan xɔn ma, koni en sigan tima dimini, en bata wulen fala na yi. Ɲɔndin mi en kɛwanle yi. 7 Xa en sigan ti kɛnɛnni alo a tan yɛtɛɛn kɛnɛnni kii naxan yi, en bata lu en bode xɔn ngaxakedenyani nayi, Alaa diin Yesu wunla yi en sariɲan en yulubine birin ma.

8 Xa en na a fala fa fala yulubi mi en ma, en bata en yɛtɛ mayenden nayi, ɲɔndi mi en xa nayi! 9 Koni xa en na en ti en yulubin na, a tan lannayaan nabama nɛn, a tinxin, a en mafeluma nɛn en yulubine birin na, a yi en sariɲan tinxintareyaan birin ma. 10 Xa en na a fala fa fala en mi yulubi ligaxi, en bata Ala findi wule falan na nayi. Nayi, a falan mi en yi mumɛ!

2

Ala solona muxun nan Yesu ra

1 N ma diine, n ni ito sɛbɛma ɛ ma nɛn alogo ɛ nama yulubin liga. Koni xa muxuna nde yulubin liga, Fafe Ala solona tiina en yii naxan findixi Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra, Tinxindena. 2 Amasɔtɔ Yesu bata findi en yulubine xafari saraxan na. En tan gbansanna mi a ra, koni en nun dunuɲa muxune birin.

3 En na a kolonma ito nan xɔn a en bata Ala kolon, xa en bata a yamarine suxu. 4 Naxan na a fala, a naxa, "N bata Ala kolon" koni a mi a yamarine suxi, wule falan nan na kanna ra, ɲɔndi mi a tan yi. 5 Koni naxan Alaa falan suxuma, Alaa xanuntenyaan kamalixi na kanni. En na a kolonma na kii nin fa fala en na Ala yi: 6 Naxan na a fala a a tan Ala nin, fɔ na kanna xa sigan ti nɛn alo Yesu.

Yamari nɛnɛna fe

7 N xanuntenne, n mi yamari nɛnɛn xan sɛbɛma ɛ ma fɔ a fonna naxan yi ɛ yii xabu a fɔlɔni. Yamari fonni ito, falan na a ra, ɛ bata

yi naxan mɛ. [8] Anu, n yamari nɛnɛn sɛbɛma
ɛ ma, naxan ɲɔndin makɛnɛnxi fata Yesu
ra e nun ɛ tan.* Amasɔtɔ dimin danguma.
Ɲɔndin kɛnɛnna nan bata dɛgɛ fɔlɔ.
[9] Muxun naxan a falama a a tan kɛnɛnna
nin, koni a a ngaxakedenna raŋaxuxi, na
kanna mɔn dimini singen. [10] Naxan a
ngaxakedenna xanuma, na kanna kɛnɛnna
nin. Muxu ratantan fɛrɛ yo mi na kanni.
[11] Koni naxan a ngaxakedenna raŋaxuma,
na kanna dimin nin, a sigan tima dimin nin.
A mi a sigaden kolon amasɔtɔ dimin bata a
yɛɛn danxu.
[12] N ma diine,
n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala ɛ bata mafelu ɛ yulubine ra Yesu
xinla fe ra.
[13] Fafane, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala naxan yi na xabu a fɔlɔni,
ɛ bata na kolon.
Banxulanne, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala ɛ bata Fe Ɲaxin Kanna nɔ.
[14] N ma diine, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala ɛ bata Fafe Ala kolon.
Fafane, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala naxan yi na nun
xabu a fɔlɔni, ɛ na kolon.
Banxulanne, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala, ɛ sɛnbɛn gbo.
Alaa falana ɛ yi,
ɛ mɔn bata Fe Ɲaxin Kanna nɔ.
[15] Ɛ nama dunuŋa nun a yi seene xanu.
Naxan na dunuŋa xanu, Fafe Alaa xanun-
tenyaan mi na kanni. [16] Amasɔtɔ feen naxan
birin dunuŋa yi, alo fati bɛndɛna kunfa
ɲaxine e nun yɛɛn kunfama seen naxanye
xɔn e nun nafunla naxan muxun wasoma
ayi, ne mi fataxi Ala xan na, fɔ dunuŋa.
[17] Dunuŋa nun a kunfane birin danguma
nɛn. Koni naxan Ala sagoon ligama, na
kanna luma nɛn han habadan.

Yesu yaxune fe

[18] N ma diine, waxati raŋanna bata a
li. Ɛ bata yi a mɛ nun fa fala Alaa Muxu
Sugandixin yaxun fama.† Nba, iki Alaa
Muxu Sugandixin yaxu wuyaxi bata mini
kɛnɛnni. Nanara, en na a kolonxi fa fala
a waxati raŋanna bata a li. [19] Na muxune
minixi en tan nan yɛ, koni en gbee mi yi e
ra, bayo xa en gbeen nan yi e ra nun e yi
luma nɛn en yɛ. Koni e bata keli en yɛ. Na
nan a yitaxi fa fala en gbee mi yi ne sese ra
nun.
[20] Koni Sariŋantɔɔn bata a Niin nagodo
ɛ xun ma, ɛ birin a fe kolon. [21] N mi ito
sɛbɛxi ɛ ma nayi fa fala a ɛ mi ɲɔndin kolon,
koni bayo ɛ a kolon, e nun wule yo mi kelixi
ɲɔndini.
[22] Wule falana nde ra? Naxan a falama,
a naxa, Alaa Muxu Sugandixin mi Yesu ra.
Alaa Muxu Sugandixin yaxun nan na ra. Na
kanna bata a mɛ Alaa Diin nun Fafe Ala ra
saŋŋa ma kedenni. [23] Bayo naxan yo na a
mɛ Alaa Diin na, Fafe Ala fan mi na kanni.
Naxan na a ti Alaa Diina fe ra, Fafe Ala fan
na kanni.
[24] Ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ falan naxan mɛ a
singeni, na xa lu ɛ yi ken! Xa na liga, ɛ fan
luma nɛn Dii Xɛmɛn nun Fafe Ala yi. [25] Yesu
yɛtɛɛn bata en tuli sa naxan na, habadan nii
rakisin nan na ra.
[26] N feni itoe sɛbɛxi ɛ ma muxune nan ma
fe ra naxanye kataxi ɛ mayenden feen na.
[27] Ɛ tan fan, ɛ Nii Sariŋanxin naxan sɔtɔxi a
ra, fanni na ɛ yi ɛ mako mi fa xaranna ma
sɔnɔn. A Nii Sariŋanxina ɛ xaranma nɛn
feen birin ma. Na to findixi ɲɔndin nan na
wule mi naxan yi, nayi ɛ lu a tan nin alo a ɛ
xaranxi kii naxan yi.
[28] N ma diine, iki, ɛ xa lu a tan yi, alogo
a na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi, en
yi lu xaxili ragidini, alogo en nama yagi a
yɛɛ ra a fa lɔxɔni. [29] Xa ɛ a kolon fa fala
Yesu tinxin, ɛ mɔn xa a kolon fa fala muxun
naxan tinxinyaan ligama, na bata bari Ala
yi.

3

Alaa Diine

[1] A mato Fafe Ala xanuntenya sifa gbeen
naxan fixi en ma a yi a fala en ma a a diine.
Na nan en na yati! Na nan a ligaxi dunuŋa
mi en kolon amasɔtɔ e mi Ala kolon. [2] N
xanuntenne, Alaa diine nan en na iki, koni
en sa findima naxan na, na munma mini
kɛnɛnni singen, koni en na a kolon fa fala a
Yesu na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi, en
ligama nɛn alo a tan amasɔtɔ en na a toma
nɛn alo a kii naxan yi. [3] Muxu yo a yigin saxi
Yesu yi, na a yɛtɛ rasariŋanma nɛn alo Yesu
sariŋan kii naxan yi.
[4] Naxan yo yulubin ligama, na bata
sariyan kala. Yulubin nan sariya kalan na.

* 2:8: A mato Yoni 13.34 kui. † 2:18: A mato Tesaloniki Firinden 2.3-4 kui.

5 Anu, ɛ a kolon fa fala a Yesu bata mini
kɛnɛnni alogo a xa en ma yulubine xafari.
Yulubi yo mi a tan yi. 6 Muxu yo luma Yesu
yi, na kanna mi luyɛ yulubin ligɛ. Naxan
luma yulubin ligɛ, na mi Yesu toxi singen,
a mɔn munma a kolon. 7 N ma diine, muxu
yo nama ɛ mayenden. Naxan fe tinxinxin
ligama, tinxin muxun nan na ra alo Yesu
tinxinxi kii naxan yi. 8 Naxan luma yulubin
ligɛ, na fataxi Yinna Manga Setana nan na
amasɔtɔ Yinna Manga Setana bata yulubin
liga xabu a fɔlɔni. Alaa Dii Xɛmɛn minixi
kɛnɛnni ito nan ma fe ra yati, a Yinna
Manga Setana wanle kala.
9 Naxan barixi Ala yi, na mi luyɛ yulubin
ligɛ amasɔtɔ Ala sɛnbɛn bata lu a tan yi, a
mi nɔɛ luyɛ yulubin ligɛ, bayo a barixi Ala
nin. 10 Alaa Diine nun Yinna Manga Setana
a diine tagi rabaan na kii nin. Naxan mi fe
tinxinxin ligama na mi fataxi Ala ra hanma
naxan mi a ngaxakedenna xanuxi.

Ɛ ɛ bode xanu

11 Ɛ falani ito nan mɛxi xabu a fɔlɔni, a
en xa en bode xanu. 12 En nama liga alo
Kayini naxan yi fataxi Fe Ɲaxin Kanna ra,
a a xunyɛn faxa. Kayini a xunyɛn faxa
nanfera? Amasɔtɔ a tan kɛwanle yi ɲaxu,
koni a xunyɛn yi tinxin.
13 Ngaxakedenne, na nama findi ɛ tɛrɛna
feen na, xa dunuŋa muxune ɛ raŋaxu.
14 En tan a kolon, a en bata keli sayani,
en so nii rakisini bayo en bata en ngax-
akedenne xanu. Xanuntenyaan mi muxun
naxan yi, na mɔn sayani singen. 15 Muxun
naxan a ngaxakedenna raŋaxuma, faxa tiin
nan na kanna ra. Ɛ a kolon fa fala habadan
nii rakisin mi luxi faxa ti yo yi! 16 En
xanuntenyaan kolonma ito nan xɔn ma fa
fala Yesu bata a niin fi en ma fe ra. En
fan daxa en yi en niin fi en ngaxakedenne
fe ra. 17 Xa dunuŋa nafunla muxuna nde
yii, a yi a ngaxakedenna to, a makoon sena
nde ma, koni a mi kininkinin na kanna ma,
Alaa xanuntenyaan luxi a yi di nayi? 18 N
ma diine, en ma xanuntenyaan nama findi
dɛ yi falan na tun, fɔ en kɛwanle xa a yita
ɲɔndini.

Xaxili ragidina Ala yɛtagi

19 En na a kolonma na nan ma, fa fala
en ɲɔndini, en bɔŋɛn yi sa Ala yɛtagi.
20 Amasɔtɔ xa en bɔŋɛna en yalagi, en na a
kolon fa fala Ala gbo en bɔŋɛn xa, a feen
birin kolon. 21 Nanara, n xanuntenne, xa en
bɔŋɛn mi en yalagi, en xaxili ragidini Ala
yɛtagi. 22 En na sese maxɔdin a ra, en na
sɔtɔma nɛn bayo en na a yamarine suxuma,
en yi a kɛnɛn feene liga. 23 A yamarin nan ito
ra, a en xa dɛnkɛlɛya a Dii Xɛmɛn xinla ma,
Yesu Alaa Muxu Sugandixina, en yi en bode
xanu alo a en yamarixi kii naxan yi. 24 Muxu
yo a yamarine suxu, na kanna Ala yi, Ala fan
na kanni. En na a kolon fa fala Ala en yi, a
to bata a Nii Sariŋanxin fi en ma.

4

Wule nabine fe

1 N xanuntenne, ɛ nama la muxune birin
na a Alaa Nii Sariŋanxina e yi, koni ɛ
e kɛŋaan fɛsɛfɛsɛ singen, ɛ yi a kolon,
niin naxan e tan yi, xa na kelixi Ala nan
ma. Amasɔtɔ wule nabi wuyaxi bata mini
dunuŋa xun xɔn. 2 Ɛ Alaa Niin kolonma ikii
nin: Nii yo a ti a ra fa fala Yesu Alaa Muxu
Sugandixin bata fa fati bɛndɛni, ne kelixi
Ala nan ma. 3 Koni nii yo mi a ti Yesu a fe ra,
na mi kelixi Ala ma. Alaa Muxu Sugandixin
yaxun niin nan na ra, ɛ naxan fa fe mɛxi,
anu, a dunuŋa yi iki.
4 Ɛ tan, n ma diine, ɛ fataxi Ala nan na,
ɛ bata ne nɔ. Amasɔtɔ sɛnbɛn naxan ɛ
tan yi, na gbo dunuŋa gbeen xa. 5 Dunuŋa
muxune nan e tan na. Nanara, e dunuŋa
feene falama, dunuŋa muxune yi e tuli mati
e ra. 6 Koni en fataxi Ala nan na. Naxan
Ala kolon, na a tuli matima en xuiin na nɛn.
Koni naxan mi fataxi Ala ra, na mi a tuli
matima en xuiin na. En na a kolonma na
kii nin, niin naxan findixi ɲɔndin kanna ra
e nun tantanna niina.

Ala nan xanuntenyaan na

7 N xanuntenne, en na en bode xanu,
amasɔtɔ xanuntenyaan kelixi Ala nan ma,
anu naxan yo muxun xanu, na barixi Ala
nin, na kanna mɔn Ala kolon. 8 Naxan
mi a boden xanuma, na mi Ala kolon,
amasɔtɔ Ala nan xanuntenyaan na. 9 Ala
a xanuntenyaan yitaxi en na ikii nin: Ala
bata a Dii Xɛmɛ keden peen nafa dunuŋa
yi, alogo en xa nii rakisin sɔtɔ a xɔn ma.
10 Xanuntenyani ito, fa fala en bata Ala xanu,
na xa mi a ra, koni a tan bata en xanu, a yi a
Dii Xɛmɛn nafa en yulubi xafari saraxan na.
11 N xanuntenne, xa Ala bata en xanu na
kiini, a lan nɛn en fan xa en bode xanu.
12 Muxu yo munma Ala to singen. Koni, xa

en na en bode xanu, nayi Ala bata lu en yi,
a xanuntenyaan fan bata kamali en yi nayi.
13 En na a kolonma ito nan xɔn ma fa
fala en Ala yi, a fan en yi: a to bata a Nii
Sariŋanxin fi en ma. 14 Nxu bata a to, nxu
yi a seren ba bonne xa, nxu naxa, "Fafe
Ala bata a Dii Xɛmɛn nafa, a findi dunuŋa
rakisimaan na." 15 Naxan na a tiyɛ a ra fa
fala Yesu Alaa Dii Xɛmɛn nan a ra, na kanna
bata lu Ala yi, Ala fan na kanni. 16 Alaa
xanuntenyana en xa, en bata na kolon, en
mɔn bata dɛnkɛlɛya a ma.

Ala nan xanuntenyaan na. Muxu yo lu
xanuntenyani, na kanna bata lu Ala yi, Ala
fan na kanni. 17 Xanuntenyaan kamalixi en
tan yi na nan ma, alogo en xa xaxili ragidin
sɔtɔ lan Kiti Sa Lɔxɔna fe ma. Amasɔtɔ
en fan luxi nɛn alo a tan dunuŋani ito
yi. 18 Gaxu mi xanuntenyani. Xanuntenya
dɛfexin gaxun kedima nɛn, bayo muxun
gaxuma a fe ɲaxin saranna nan yɛɛ ra.
Nayi, naxan gaxuma, na mi kamalixi xa-
nuntenyani.

19 En bata Ala xanu bayo a singe en
xanuxi. 20 Xa muxuna a fala, a naxa, "N bata
Ala xanu," koni a ngaxakedenna raŋaxu a
ma, wule falan nan na kanna ra. Amasɔtɔ
a a ngaxakedenna naxan toma, xa a mi na
xanu, a mi nɔɛ Ala xanuɛ nayi a mi naxan
toma. 21 Anu, a bata yamarini ito so en yii,
a naxa, "Naxan Ala xanuxi, a lan nɛn na
kanna xa a ngaxakedenna fan xanu."

5

En bata dunuŋa fe ɲaxine nɔ

1 Naxan yo dɛnkɛlɛyaxi a ma, a Alaa Muxu
Sugandixin nan Yesu ra, a Alaa Diin nan a
ra, na barixi Ala nin. Naxan na Fafe Ala
xanu, na bata a Diin fan xanu. 2 En na a
kolonma ikii nin a en bata Alaa diine xanu:
en na Ala xanu, en yi a yamarine suxu.
3 Amasɔtɔ Ala xanu feen findixi a yamarine
suxu feen nan na. Anu, a yamarine mi
goron xan na en tan xa, 4 amasɔtɔ naxanye
birin barixi Ala yi, ne bata dunuŋa feene nɔ,
anu dunuŋa feene nɔ fɛrɛn findixi en ma
dɛnkɛlɛyaan nan na. 5 Nde dunuŋa feene
nɔɛ? Fɔ naxan na dɛnkɛlɛya Yesu ma fa fala
a Alaa Dii Xɛmɛn nan a ra.

Sereyaan naxan ba Yesu fe yi

6 Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan faxi
igen nun wunla ra.* A mi faxi igen xan
gbansan na, koni e nun a wunla. Alaa
Nii Sariŋanxin nan na sereyaan bama bayo
Nii Sariŋanxin nan ɲɔndin na. 7 Amasɔtɔ
sere saxan na Yesu a fe yi: 8 Alaa Nii
Sariŋanxina, igena, e nun wunla, ne birin
sereya kedenna nan bama. 9 Xa en muxune
sereyaan namɛ, Ala sereyaan gbo na xa,
amasɔtɔ Ala sereyaan bama a Dii Xɛmɛn
nan ma fe yi. 10 Naxan na dɛnkɛlɛya Alaa
Dii Xɛmɛn ma, sereyani ito nan na kanna
bɔŋɛni. Koni xa naxan mi dɛnkɛlɛya Ala
ma, na bata Ala yatɛ wule falan na amasɔtɔ
a mi dɛnkɛlɛyaxi Alaa sereya baxin ma a Dii
Xɛmɛna fe yi. 11 Awa, na sereyaan ni ito ra
fa fala Ala bata habadan nii rakisin fi en
ma. Habadan nii rakisini ito a Dii Xɛmɛn
nin. 12 Dii Xɛmɛni ito nɛma muxu yo yi, nii
rakisin fan na kanni. Alaa Dii Xɛmɛn mi
muxun naxan yi, nii rakisin mi na kanna fan
yi.

Habadan Niina fe

13 Ɛ tan naxanye bata dɛnkɛlɛya Alaa Dii
Xɛmɛn xinla ma, n feni itoe sɛbɛxi ɛ ma
nɛn alogo ɛ xa a kolon fa fala habadan nii
rakisina ɛ xa. 14 Xaxili ragidini ito en yi Ala
yɛtagi fa fala xa en na a maxɔdin fefe ra lan
a sagoon ma, a en xuiin namɛma nɛn. 15 Xa
en na a kolon a a en xuiin namɛma nɛn, nayi
en mɔn a kolon a en na a maxɔdin fefe ra, en
bata na sɔtɔ.

16 Xa muxu yo a ngaxakedenna to yulu-
bin ligɛ naxan mi raŋanma sayaan ma, a
xa Ala maxandi a xa, a nii rakisin fima a
ma nɛn. N naxan ma, naxan yulubin mi
raŋanma sayaan ma. Koni yulubina nde
na naxan naŋanma sayaan ma, n mi a falɛ
ɛ xa fa fala ɛ xa Ala maxandi na feen na.
17 Tinxintareyaan birin findixi yulubin nan
na, koni yulubin birin mi raŋanma sayaan
ma.

18 En na a kolon fa fala naxan yo bata bari
Ala yi, na mi luyɛ yulubin nabɛ. Amasɔtɔ
Alaa Dii Xɛmɛna a kantanma. Nanara, Fe
Ɲaxin Kanna mi nɔɛ sese ra a xili ma.

19 En na a kolon fa fala en fataxi Ala nan
na, en mɔn a kolon a dunuŋa birin Fe Ɲaxin
Kanna sɛnbɛn nan bun ma.

20 En na a kolon fa fala Alaa Dii Xɛmɛn
bata fa, a yi xaxinla fi en ma alogo en xa

* 5:6: A faxi igen naxan na, na findixi marafuun misaala ra. Yesu fan nafu nɛn igeni. Wunla findixi Yesu a faxa feen nan misaala ra.

Ɲəndin Kanna kolon. En fan luxi Ɲəndin
Kanna Ala yi a Dii Xɛmɛn Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakan nin. A tan nan Ɲəndin
Kanna Ala ra, e nun habadan nii rakisina.
[21] N ma diine, ɛ masiga suxure feene ra.

Yoni a Kɛdin Firindena
Yoni Alaa Falan Kɛdin Firinden

Naxan Sɛbɛ

Kitabun yireni ito sɛbɛ muxun findɛ Xɛra Yoni nan na. A mɔn a sɛbɛxi muxun naxanye ma, a naxa, "Ɲaxalan sugandixina Ala xɔn e nun a diine." Ne findixi dɛnkɛlɛya muxuna ndee nan na. A naxanye ma fa fala "Ɲaxalan sugandixina," na nɔɛ findɛ wundo falan nan na naxan bunna nɛn "dɛnkɛlɛya yamana." Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ tonge suulun yatɛ, Yesu te xanbini kore xɔnna ma. A muxune sɛnbɛ soma alogo e xa lu ɲɔndin nun xanuntenyani. A mɔn e rakolonma wule xɛrane fe ma.

1 N tan dɛnkɛlɛya yamaan fonna nan kɛdini ito sɛbɛxi ɲaxalan sugandixin ma e nun a diine,* n xanuntenne ɲɔndini. Naxanye birin ɲɔndin kolon, ne fan e xanuxi
2 ɲɔndina fe ra naxan luma en yi a mɔn luma en xɔn nɛn habadan.
3 Fafe Ala e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Fafe Alaa Dii Xɛmɛna, na xa hinan en na, a kininkinin en ma, a bɔɲɛ xunbenla fi en ma ɲɔndin nun xanuntenyani.

Ɲɔndin nun xanuntenyana fe

4 N sɛwa nɛn kati, n to ɛ diina ndee to sigan tiyɛ ɲɔndin kiraan xɔn ma alo Fafe Ala a yamari en ma kii naxan yi. 5 Iki, i tan ɲaxalan† sɔn faɲina, n naxan maxɔdinma i ma sɛbɛni ito yi, na mi findixi yamari nɛnɛn xan na fɔ naxan yi en yi xabu a fɔlɔni fa fala en xa en bode xanu. 6 Xanuntenyaan ni ito ra fa fala en xa sigan ti a yamarine bun. A yamarin ni ito ra a en xa sigan ti xanuntenyani alo ɛ bata a mɛ kii naxan yi xabu a fɔlɔni.
7 Muxu mayenden wuyaxiye bata mini dunuɲa yi, naxanye mi e tima a ra fa fala a Yesu, Alaa Muxu Sugandixin fa nɛn fati bɛndɛn kiini. Muxu mayendenne nun Alaa Muxu Sugandixin yaxune nan na muxu sifane ra. 8 Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama en ma wanla tɔnɔn kala, alogo ɛ xa ɛ kɔntɔn kamalixin sɔtɔ. 9 Naxan mi luma Alaa Muxu Sugandixina xaranni fɔ a dangu a ra, Ala mi na kanni. Naxan na lu Yesu a xaranni, Fafe Ala nun a Dii Xɛmɛn fan luma nɛn na kanni.
10 Xa muxu yo fa xaranna ra ɛ konni naxan mi findixi xaranni ito ra, ɛ nama a yigiya ɛ konni, ɛ nama a xɔntɔn. 11 Amasɔtɔ naxan a xɔntɔnma, na bata kafu a ma a wali ɲaxine yi.

Fala dɔnxɛna

12 Fe wuyaxi n kui n naxan falɛ ɛ xa, koni n mi waxi a sɛbɛ feni kɛdini. Koni a xɔnla n ma, n xa sa falan ti ɛ xa yɛɛ nun yɛɛ alogo en ma sɛwan xa dɛfe.
13 Ala i magilɛn naxan sugandixi, na diine i xɔntɔn.‡

* 1:1: Ɲaxalan sugandixin findixi dɛnkɛlɛya yamana nde nan na. Wundo falan na a ra. A diine findixi dɛnkɛlɛya muxune nan na na yamaan yɛ. † 1:5: ito findixi wundo falan nan na lan dɛnkɛlɛya yamana nde ma. ‡ 1:13: Na findixi wundo falan nan na lan sorani ito falatide singen ma. Yoni yi dɛnkɛlɛya yamaan naxan kui, na nan yamaan boden magilɛn na. A diine findixi dɛnkɛlɛya muxun bodene nan na.

Yoni a Kɛdin Saxandena
Yoni Alaa Falan Kɛdin Saxanden
Naxan Sɛbɛ

Xɛra Yoni Kitabun yireni ito sɛbɛxi muxuna nde nan ma naxan xili Gayosi. A na muxun nakolon muxu gbɛtɛ a fe ma naxan xili Diyotirɛfi. En na a rakərəsima Kitabun yireni ito xɔn ma, a dɛnkɛlɛya muxune yisuxi kii naxan yi, na findixi xanuntenyaan nun tinxinyaan nan na.

1 N tan dɛnkɛlɛya yamaan fonna nan ito
sɛbɛxi n xanuntenna Gayi ma, naxan nafan
n ma ɲɔndini.
2 N xanuntenna, n na Ala maxandima
alogo feen birin xa siga yɛɛn na i tan xa,
i fatin yi kɛndɛya alo i niin fan kii naxan
yi. 3 N sɛwaxi kati, amasɔtɔ ngaxakedenna
ndee bata fa, e yi sereyaan ba lan i ya ɲɔndi
suxun ma, a i sigan tima ɲɔndini. 4 Naxan
findixi n ma sɛwa gbeen na, n to a mɛ fa fala
a n ma diine sigan tima ɲɔndin nin.

Gayi tantun fena

5 N xanuntenna, i wanla kɛma en ngax-
akedenne xa lannayani hali i to mi yi e
kolon. 6 E bata i ya xanuntenyana fe fala
dɛnkɛlɛya yamani be. Nayi, i lan i xa e
mali fanda feen na e xɛraya sigatini alo
Ala wama a xɔn kii naxan yi. 7 Amasɔtɔ e
sigatiin dɛ suxuma Yesu xinla nan ma fe
ra. E mi sese sɔtɔma dɛnkɛlɛyatarene yii.
8 Nayi, en lan en yi muxu sifani itoe mali
alogo en xa wali en bode xɔn ɲɔndini.

Diyotirɛfi nun Demetiri

9 N fena nde sɛbɛ nɛn dɛnkɛlɛya yamaan
ma, koni a xɔnla Diyotirɛfi ra a xa findi e
yɛɛratiin na, na mi n ma falan yatɛxi sese
ra. 10 Nanara, xa n fa, a feen naxanye birin
ligama, a yi fala ɲaxine raxuya ayi nxɔ fe
yi, nxu ne birin falama nɛn. A mi a luxi
na ma fɔ a tondi en ngaxakedenne yisuxɛ.
Naxanye fan yi waxi e yisuxu feni, a yi
tɔnna sa ne fan na, a yi ne kedi dɛnkɛlɛya
yamani.
11 N xanuntenna, i nama fe ɲaxin naliga fɔ
fe faɲina. Naxan fe faɲin ligama, na fataxi
Ala nan na. Naxan na fe ɲaxin liga, na mi
Ala kolon.
12 Muxun birin Demetiri xili faɲin falama
alo a lan ɲɔndin ma kii naxan yi. Nxu fan
a fe faɲin sereyaan bama. Anu, ɛ a kolon a
ɲɔndin nan nxɔ sereyaan na.

Xɔntɔn dɔnxɛna

13 Fe wuyaxi n kui, n xa a fala i xa, koni n
mi waxi a sɛbɛ feni. 14 Koni a xɔnla n ma n
xa i to sinma alogo en xa falan ti yɛɛ nun
yɛɛ. 15 Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi i ma. I xɔyine
birin i xɔntɔn. En xɔyine birin xɔntɔn nxu
xa mɛnni ki faɲi.

Yudi a Kɛdina
Yudi Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Yudi Kitabun yiren naxan sɛbɛxi, na kawandin masoxi Piyɛri a kɛdin firinden nan na, a gbengbenna a sora firindena. E firinna birin muxune nan matandima naxanye dina fuune ralima naxanye mi findixi xaxili fajnin na.

Xɔntɔnne

1 N tan Yudi nan ito sɛbɛxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikɛna, Yaki ngaxakedenna. N yi a rasiga Fafe Alaa muxu xilixine ma, a naxanye xanuxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxanye kantanma.
2 Ala xa kininkininna nun bɔɲɛ xunbenla nun xanuntenyaan sabati ɛ yi.

*Wule karam*ɔxɔne fe

3 Ngaxakedenne, a xɔnla yi n ma nun ki fajni n xa ito sɛbɛ ɛ ma lan en kisi feen ma, koni n na a toxi nɛn fɔ n xa a sɛbɛ nɛn lan ɛ sɛnbɛ so feen ma dɛnkɛlɛyaan xun mayɛngɛdeni Ala bata naxan fi a yama sariɲanxin ma sanɲa ma keden han habadan. 4 Amasɔtɔ muxuna ndee bata so ɛ yɛ wundoni naxanye yalagi feen bata yi sɛbɛ nun xabu a rakuya. Ala kolontarene nan ne ra, naxanye Alaa hinanna findima haramu feene liga xunna ra, e yi e mɛ Yesu ra, Alaa Muxu Sugandixina, en kari keden peena, en Marigina.
5 Koni hali ɛ to feni ito kolon, n mɔn waxi a rabira feen nin ɛ ma fa fala Marigina Isirayila yamaan nakisi nɛn Misiran yamanani, koni a mɔn yi dɛnkɛlɛyatarene fan halagi na xanbi ra. 6 Malekana ndee fan to e yɛtɛ lu binyetareyani, e e mɛ e tiden na, Ala yi ne balan dimi tilinxin xɔrɛ ra, e xidixi habadan yɔlɔnxɔnne ra han kiti sa lɔxɔ gbeena. 7 A mɔn na kii nin, Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane fan yi yalunyaan ligama e kafu e bode ma kiina nde yi naxan mi lan adamadiine yɛ. Ala ne fan findi nɛn misaala ra, a yi e ɲaxankata habadan tɛɛni.*
8 Na muxun naxanye soxi ɛ tagi, ne fan xiyene sama naxanye a ligama e haramu feene raba e fatine yi, e murutɛ sariya kanne ma, e malekane rayelefu. 9 Bayo, hali maleka kuntigin Mikeli mi susu Yinna Manga Setana yalagi konbin tiyɛ. E yi fe matandini waxatin naxan yi lan Musa binbina fe ma, a fala nɛn gbansan, a naxa, "Marigina Ala xa falan ti i xili ma."† 10 Koni muxuni itoe tan sɛnbɛ kanna naxanye rayelefuma, e mi ne kolon. E na ndee kolon e xaxilitareyani alo subene xaxili mi naxanye ma, anu, na nan yati e birama halagini. 11 Gbalona e xa bayo e bata bira Kayini misaala fɔxɔ ra. E bata e gi tɔnɔne fɔxɔ ra tantanni alo Balami. E bata halagi amasɔtɔ e bata murutɛ alo Kora.‡ 12 Na muxune bata ɛ ngaxakedenyaan malanne raharamu, e e dɛge ɛ xɔn han! E mi yagima, e e yɛtɛ nan tun katama. E luxi nɛn alo tulen na te ayi, foyen yi a tuntun, a dangu. E mɔn luxi nɛn alo wudin naxanye mi bogima e waxatini, e yi tala, e raxɔri. 13 E luxi nɛn alo fɔxɔ igen mɔrɔn gbeene,§ e yagitareya feene raxuyama ayi alo baan xunfanna, alo sare tununxin naxanye sa sinma habadan tilin dimi gbeen xɔrɛ ra.
14 N benba Adama bɔnsɔnna yixɛtɛn solofereden Xenɔki nabiya falane ti e tan nan ma fe ra, a naxa, "Marigin fama nɛn e nun a maleka sariɲanxi wuli wuli wuyaxi, 15 alogo a xa fa birin makiti, a yi Ala kolontarene birin sɔnna yita e ra e Ala kolontare wanle fe ra, e nun Ala kolontare yulubi kanne fala xɔdɛxɛn naxanye birin tixi Ala ma." 16 Na muxune luma e mawugɛ, e mi wasama. E biraxi e kunfa feene nan tun fɔxɔ ra, e lu waso falane tiyɛ, e muxune matɔxɔ se feen na.

Kawandina

17 Koni ngaxakedenne, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛrane fe famatɔɔn naxanye fe falaxi, na xa rabira ɛ ma. 18 E a fala nɛn ɛ xa, e naxa, "Muxu magelene fama nɛn waxati raɲanne yi, naxanye biraxi e kunfa feene fɔxɔ ra Ala kolontareyani." 19 Na fe ɲaxi rabane nan ɛ yitaxunma, naxanye luxi alo subene, Alaa Nii Sariɲanxin mi naxanye yi. 20 Koni ɛ tan, n xanuntenne, ɛ lu sabatɛ ɛ dɛnkɛlɛya sariɲanxini. Ɛ Ala maxandi a Nii Sariɲanxini. 21 Ɛ lu Alaa

* 1:7: A mato Dunuɲna Fɔlɔn 19.1-29 kui. † 1:9: Taruxun naxan ma fe falaxi be, na mi toma Kitabun kui yire gbɛtɛ. ‡ 1:11: Kayini a fe mato Dunuɲna Fɔlɔn 4.3-8 kui. Balami a fe mato Yatɛne 31.16 kui. Kora a fe mato Yatɛne 16.1-35 kui. § 1:13: Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

xanuntenyani, ɛ nɛma Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixina hinanna mamɛ waxatin
naxan yi, a xa ɛ xali habadan nii rakisini.
22 Sikɛn naxanye yi, ɛ kininkinin ne ma.
23 Ɛ e xasun tɛɛni, ɛ yi e rakisi. Ɛ kinink-
inin bonne fan ma Alaa yɛɛragaxuni, hali
e dugin naxanye xɔsixi e fati bɛndɛn nafan
feene xɔn, ɛ yi ɛ masiga ne ra.

Ala maxandin nun Ala tantunna

24 Naxan nɔɛ ɛ ratangɛ tantan feene
birin ma, a yi ɛ ti fɛtareyani a binyeni
a yɛtagi sɛwani, 25 binyen nun mangayaan
nun sɛnbɛn nun nɔɔn xa fi na Ala keden
peen ma, en nakisimana, Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani en Marigina, xabu a
fɔlɔni han to han habadan. Amina.

Lankɛnɛmayana

Fe Toon Naxan Makɛnɛn Yoni Xa

Yoni naxan Ningila Yesu a fe yirena nde sɛbɛ, na taxamasenne nun misaale nan yɛbama en xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu naxanye yita a ra. A itoe sɛbɛxi nɛn alogo dɛnkɛlɛya yamaan xa e tunnafan e nɛma bɛsɛnxɔnyani waxatin naxan yi. A yi Kitabun yireni ito sɛbɛma waxatin naxan yi, a yi kedixi Patiməsi bɔxɔdin nin fɔxɔ igen tagi, a lu ramaraxi mɛnni alo a kasoon nan na. Yamana kanna yi dɛnkɛlɛya muxune ɲaxankatama na waxatini. Kitabun yireni ito yi sɛbɛxi Asi bɔxɔn dɛnkɛlɛya yama soloferen nan ma.

Fe toone nun misaala naxanye sɛbɛxi be, ne yɛbaxi sanda daxin nin alo xiyena, koni e birin fe kedenna nan falama: a Yesu fe ɲaxin nun Setana sɛnbɛne nɔma nɛn. A nabiya falane tima be naxanye bata kamali Romi bɔxɔn mangaya waxatini. A nabiya falana ndee fan ti naxanye sa kamalima dunuŋa raŋanna waxatini. Yesu to sɛnbɛ ɲaxine birin kalama dunuŋa raŋanni, en na en tunnafan en ma dɛnkɛlɛyani.

Yesu feen naxanye yita Yoni ra

1 Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan fe
famatɔni itoe makɛnɛnxi a walikɛne xa fata
Ala ra. A a malekan nan xɛ a walikɛɛn
Yoni ma a rakolondeni. 2 Na Yoni nan na
feene seren bama fa fala a a feen naxanye
birin toxi, Alaa falan nan ne ra e nun Yesu
Alaa Muxu Sugandixin sereyana. 3 Sɛwan na
kanna xa naxan na nabiya falani itoe xaran
e nun naxanye na e tuli mati e ra, e yi a
falane suxu naxanye sɛbɛxi a kui, amasɔtɔ
waxatin bata maso.

Xɔntɔn xuiin nun Ala tantunna

4 N tan Yoni nan bata ito sɛbɛ dɛnkɛlɛya
yama soloferene ma Asi yamanani.

Ala naxan na, naxan yi na, naxan fama,
na Ala xa hinanna nun bɔŋɛ xunbenla fi
ɛ ma, fata nii soloferene ra* naxanye a
manga gbɛdɛn yɛtagi, 5 e nun fata Yesu Alaa
Muxu Sugandixin na, sere tinxinxin nun
habadan muxu singe kelixin sayani e nun
dunuŋa mangane mangana.

Naxan bata en xanu, a yi en xɔrɔya en yu-
lubine ma a wunla xɔn,† 6 a mɔn yi en findi
a mangayaan muxune nun saraxaraline ra
a Fafe Ala xa, binyen nun sɛnbɛn xa lu na
nan xa habadan han habadan. Amina.
7 Ɛ a mato, a fama kundani!
Muxune birin a toma nɛn
hali naxanye a sɔxɔnxi.‡
Bɔxɔn bɔnsɔnne birin wugama nɛn a fe ra.
A xa liga na kiini yati! Amina.
8 Marigina Ala naxa, "N tan nan a fɔlɔn na e
nun a raŋanna, naxan na, naxan yi na e nun
naxan fama, Sɛnbɛn Birin Kanna."

Yoni a fe toona alo xiyena

9 N tan Yoni, ɛ ngaxakedenna, naxan
findixi ɛ boden na en ma tərɔyaan nun
mangayaan nun tunnafanni Yesu yi, e bata
yi n nasiga Patiməsi bɔxɔn ma fɔxɔ igen
tagi Alaa falana fe ra, n to yi Yesu seren
bama. 10 Marigin batu lɔxɔna nde yi, n yi
Alaa Nii Sariŋanxini, n fala xui gbeena nde
mɛ n xanbi ra, a gbo alo xɔta xuina. 11 A
naxa, "I feen naxanye toma, e sɛbɛ, i yi e
rasiga dɛnkɛlɛya yama soloferene ma Efɛsi
taan nun Simirini taan nun Pɛragama taan
nun Tiyatire taan nun Saridesi taan nun
Filadɛlifi taan nun Layodise taani."

12 N yi n yɛɛ raxɛtɛ na kanni gbɛdeni.
N to n yɛɛ raxɛtɛ, n yi xɛma lɛnpun dɔxɔ
se solofere to na. 13 Na lɛnpu dɔxɔ seene
tagi, n yi adamadi maligana nde to. Doma
gbeen nagodoxi a ma, xɛma tagi xidin yi
xidixi a kanken ma. 14 A xunna nun a xun
sɛxɛne yi fixa alo yɛxɛɛ xabe dugi fixɛna
hanma balabalan kɛsɛna, a yɛɛne luxi alo
tɛɛ dɛgɛna, 15 a sanne mayilenma alo sulan
tɛɛn na, a xuiin yi gbo alo walan gbeen
xuina. 16 Sare solofere yi a yiifanni, silanfan
xɛnxɛn dɛ firin kanna yi minima a dɛ,§ a
yɛtagin yi mayilenma alo soge xɔlɛna yanyi

* 1:4: Solofere bunna nɛɛn fa fala "Se dɛfexina." Yanyina nde nii soloferene bunna nɛɛn fa fala, "Alaa Nii Sariŋanxin dɛfexin birin." † 1:5: Na bunna nɛɛn fa fala a wunla minixi, na yi findi saraxan na en xa a en xɔrɔya. ‡ 1:7: A mato Sakari 12.10 nun Yoni 19.37 kui. § 1:16: Silanfan xɛnxɛn dɛ firin kanna a fe mato Heburune 4.12 kui. Alaa falan sama silanfanna ma bayo a sɛnbɛn gbo a sɔndɔmɛn nun niin yɛtɛɛn fatama e bode ra, a e kɛŋaan fɛsɛfɛsɛ. Efɛsi 6.17 fan mato. Alaa falan findixi silanfanna ra a Nii Sariŋanxin xa. Silanfanna, sofane yɛngɛ so dɛgɛmaan na a ra.

tagini. 17 N to a to, n yi bira a san bun
ma alo faxa muxuna. A yi a yiifanna sa
n fari, a naxa, “I nama gaxu. N tan nan
a fɔlɔn nun a raɲanna ra. 18 Nii rakisina
n tan nan yii. N bata yi faxa nun, koni
iki n na n niini han habadan. Sayaan nun
laxira dɛɲinna n tan nan yii. 19 Awa, i naxan
toxi, na sɛbɛ, naxan ligama iki e nun naxan
fama ligadeni. 20 I sare soloferen naxanye
toxi n yiifanni, e nun xɛma lɛnpu dɔxɔ
se soloferene, ne bunna ni ito ra: Sare
soloferene findixi dɛnkɛlɛya yama solofer-
ene malekane nan na, xɛma lɛnpu dɔxɔ se
soloferene, dɛnkɛlɛya yama soloferene nan
yi ne ra.”

2

*Falan naxan ti Ef*ɛsi dɛnkɛlɛya yamaan
xa

1 “A sɛbɛ Efɛsi dɛnkɛlɛya yamaan malekan
ma, i naxa: Sare soloferene suxi naxan
yiifanni, naxan sigan tima xɛma lɛnpu dɔxɔ
se soloferene tagi, na ito nan falaxi. 2 N
na i kɛwanle kolon, i ya wanla nun i ya
tunnafanna. N na a kolon yati, a muxu
ɲaxine mi rafan i ma. I bata muxune
kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ naxanye a falaxi a xɛraan
nan e tan na, koni ɲɔndi mi a ra, i yi e kolon
wule falane ra. 3 I tunnafanxi, i bata tɔrɔ n
ma fe ra, koni i mi tunnaxɔlɔxi i ma. 4 Koni
mawugana nde n yii ɛ xili ma, i bata i mɛ i
ya xanuntenya singen na. 5 Nayi, i biraxi sa
keli yire matexin naxan yi, na yirena fe xa
rabira i ma, i yi i kɛɲaan maxɛtɛ, i mɔn yi
i ya wali singene dɛ suxu. Xa i mi tin xɛtɛ,
n fama nɛn i ma, n yi i ya lɛnpu xɛma dɔxɔ
seen ba na. 6 Koni i fe faɲini ito ligama: na
Nikolayiti muxune* kɛwanle raɲaxu i ma,
naxanye raɲaxu n fan ma.”

7 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii
Sariɲanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ. Naxan na nɔɔn
sɔtɔ, n tinma nɛn a yi siimaya wudi bogin
don naxan tixi Alaa nakɔni ariyanna yi.”†

*Falan naxan s*ɛbɛ Simirini dɛnkɛlɛya ya-
maan ma

8 “A sɛbɛ Simirini dɛnkɛlɛya yamaan
malekan ma, i naxa: Naxan a fɔlɔn nun
a raɲanna ra, naxan faxa, a mɔn yi keli
sayani, na ito nan falaxi. 9 N na i ya tɔrɔn
nun i ya yiigelitɔyaan kolon, anu nafulu
kanna nan yati ɛ ra. Naxanye a falama a
Yahudiyan nan e ra, koni a tan mi e ra, n
na a kolon ne ɛ rayelefuma kii naxan yi.
E findixi Setana salide banxin yamaan nan
na. 10 I nama gaxu i tɔrɔ fe famatɔne ra
sese ma. Yinna Manga Setana ɛ tan nde sɛ
nɛn kasoon na, alogo a xa ɛ mato, ɛ yi xi fu
tɔrɔn sɔtɔ. Ɛ tɔgɔndiya han ɛ sayana, n yi
nii rakisin mangaya taxamaseri kɔmɔtin so
ɛ xun na.”

11 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii
Sariɲanxin naxan falama dɛnkɛlɛya ya-
mane xa, a xa na mɛ. Naxan na nɔɔn sɔtɔ,
sayaan firinden mi na kanna liyɛ mumɛ.”

*Falan naxan s*ɛbɛ Pɛragama dɛnkɛlɛya
yamaan ma

12 “A sɛbɛ Pɛragama dɛnkɛlɛya yamaan
malekan ma, i naxa: Silanfan xɛnxɛn dɛ
firin kanna naxan yii, na naxa iki: 13 N na
i dɔxɔden kolon, Setanaa manga gbɛdɛn
dɛnaxan yi. I kankanxi n xinla ma, i
mi i mɛxi n ma dɛnkɛlɛyaan na, hali e n
ma sere tɔgɔndiyaxi Antipasi faxa lɔxɔn
naxan yi ɛ konni Setana dɔxɔdeni. 14 Koni
mawugana ndee n yii ɛ xili ma, muxuna
ndee i konni naxanye Balami a xaranna
suxi, naxan Balaki xaranxi Isirayila kaane
rabira kiin ma yulubini sube donna xɔn
naxan bata ba saraxan na suxurene xa e
nun yalunyaan xɔn.‡ 15 Na kiini, muxuna
ndee i konna fan yi naxanye fan Nikolayiti
muxune xaranna suxi. 16 Nayi, i xun xanbi
so i hakɛni, xanamu, n fama nɛn i ma sasa,
n yi na muxune yɛngɛ n dɛ silanfanna§ ra.”

17 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii
Sariɲanxin naxan falama dɛnkɛlɛya ya-
mane xa, a xa na mɛ. Naxan na nɔɔn sɔtɔ,
n Manna donse* luxunxina nde soma nɛn
a yii e nun gɛmɛ fixɛna xili nɛnɛn sɛbɛxi
naxan ma, muxu yo mi naxan kolon, fɔ
naxan a sɔtɔma.”

*Falan naxan s*ɛbɛ Tiyatire dɛnkɛlɛya ya-
maan ma

18 “A sɛbɛ Tiyatire dɛnkɛlɛya yamaan
malekan ma, i naxa: Alaa Dii Xɛmɛn naxan

* 2:6: Nikolayiti muxune yi xaranna nde tima na waxatini naxan findixi wulen na, koni e fe mi fa kolonxi iki. † 2:7: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 2.8-9 kui. ‡ 2:14: A mato Yatɛne 31.16 kui. § 2:16: A dɛ silanfanna findixi Alaa falan nan na. * 2:17: Manna donseen findixi donseen nan na Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni lɔxɔ yo lɔxɔ Nabi Musaa waxatini. Na fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

yɛɛn luxi alo tɛɛ dɛgɛna, a sanne mayilenma alo sula xuruxina, a tan naxa: [19] N
na i kɛwanle nun i ya xanuntenyaan nun
i ya dɛnkɛlɛyaan kolon i walima muxune
xa kii naxan yi e nun i ya tunnafanna. N
na a kolon i ya wali dɔnxɛne wuya dangu
a singene ra. [20] Koni mawugani ito n yii i
xili ma, Yesabele,† ɲaxanla naxan a falama
a nabiin nan a tan na, i bata tin na xa n ma
walikɛne mayenden, a yi e xaran yalunyaan
nun suben donna ma naxan baxi saraxan na
suxurene xa. [21] N bata waxatin fi a ma alogo
a xa a xun xanbi so a hakɛni, koni a mi tin
xɛtɛ a yalunyaan fɔxɔ ra. [22] Nanara, n na a
rasama nɛn ɲaxankatani. E nun naxanye
yalunyaan ligama e bode xɔn, e tɔrɔ kati, xa
e mi xɛtɛ e wali ɲaxine fɔxɔ ra. [23] N na a diine
faxama nɛn. Dɛnkɛlɛya yamaan birin yi a
kolon a n tan nan muxune miriyane nun
bɔŋɛ yi feene fɛsɛfɛsɛma. N na ɛ tan birin
saranma nɛn ɛ kɛwanle ra."

[24] "Koni ɛ tan muxu dɔnxɛn naxanye birin
Tiyatire taani, ɛ tan naxanye mi biraxi
xaran ɲaxini ito fɔxɔ ra, naxanye mi Setana
'wundo fe tilinxine' kolonxi, e naxan ma fe
falama, n mi goron gbɛtɛ dɔxɔma ɛ xun ma.
[25] Naxan ɛ yii, ɛ na suxu tun, han n yi fa.
[26] Naxan na nɔɔn sɔtɔ, a n sagoon liga han
a raŋanna, n sɛnbɛn fima nɛn na ma siyane
xun na. Kitabun naxa,
[27] a mangaya xɔdɛxɛn ligama nɛn e xun na
a mangaya wure dunganna ra,
a yi e rayensenŋɛ ayi alo fɛŋɛna.‡
[28] N sɛnbɛn fima a ma nɛn alo n na a sɔtɔxi
n Fafe ra kii naxan yi, n yi tagalan saren fan
so a yii."

[29] "Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii
Sariŋanxin naxan falama dɛnkɛlɛya ya-
mane xa, a xa na mɛ."

3

Falan naxan sɛbɛ Saridesi dɛnkɛlɛya ya-
maan ma

[1] "A sɛbɛ Saridesi dɛnkɛlɛya yamaan
malekan ma, i naxa: Alaa Nii soloferene
nun a sare soloferene naxan yii, na ito nan
falaxi: N na i kɛwanle kolon, yamaan laxi a
ra a i bata nii rakisin sɔtɔ, koni faxa muxun
nan i ra. [2] Xulun! Sɛnbɛ dɔnxɛn naxan luxi
i yi, i na masuxu benun a xa ɲan, amasɔtɔ
n mi i kɛwali dɛfexin toxi n ma Ala yɛtagi.
[3] Nba, i xaranna naxan mɛxi, i yi a sɔtɔ,
na feen xa rabira i ma, i yi a suxu, i yi i
xun xanbi so i hakɛni. Xa i mi lu i yɛɛ ra
yi, n na i ratɛrɛnama nɛn alo muŋadena, i
mi n fa waxatin kolonŋɛ. [4] Anu, muxuna
ndee i konni Saridesi taani naxanye mi e
dugine raxɔsixi. Ne sigan tima nɛn n xɔn
dugi fixɛne yi, amasɔtɔ e sariŋan. [5] Naxan
na nɔɔn sɔtɔ, na dugi fixɛn soma nɛn, n mi
a xinla bɛ Nii Rakisin Kitabun kui mumɛ. N
na n tima a xinla ra nɛn n Fafe Ala nun a
malekane yɛtagi."

[6] "Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii
Sariŋanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ."

Falan naxan sɛbɛ Filadɛlifi taan
dɛnkɛlɛya yamaan ma

[7] "A sɛbɛ Filadɛlifi dɛnkɛlɛya yamaan
malekan ma, i naxa: Sariŋanna nun Ɲɔndin
Kanna nan ito falaxi, Dawudaa dɛŋinna
naxan yii, naxan dɛɛn nabima, muxu yo mi
nɔɛ a ragalɛ, naxan dɛɛn nagalima, muxu yo
mi nɔɛ a rabiyɛ, na naxa: [8] N na i kɛwanle
kolon. A mato, n bata dɛɛn nabi i yɛɛ
ra, muxu yo mi nɔɛ a ragalɛ, bayo n na a
kolon a i sɛnbɛn mi gbo, anu i n ma falan
suxu nɛn, i mi i mɛ n xinla ra. [9] Nba, a
mato n naxan ligama Setana salide yamaan
muxune ra, na wule falan naxanye e yɛtɛ
yatɛxi Yahudiyane ra, koni a tan mi e ra.
N ne rafama nɛn e yi e xinbi sin i bun ma,
e yi a kolon a n bata i xanu. [10] Amasɔtɔ
i to bata n ma yamari falan suxu i yi i
tunnafan, n fan yɛtɛna i kantanma nɛn
maratantan waxatini, naxan fama dunuŋa
muxune birin kɛŋaan fɛsɛfɛsɛdeni bɔxɔn
yiren birin yi. [11] N famatɔɔn ni i ra! Naxan
i yii, na suxu ken alogo muxu yo nama i ya
nɔ sɔtɔn taxamaseri kɔmɔtin ba i xunna ma.
[12] Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n na kanna findima
nɛn sɛnbɛtɛnna ra Ala Batu Banxini. A mi
fa minɛ na mumɛ! N yi n ma Ala nun a taan
xinla sɛbɛ a ma, Yerusalɛn nɛnɛn naxan
godoma keli ariyanna yi n ma Ala fɛma. N
na n xili nɛnɛn fan sɛbɛma nɛn a ma."

[13] "Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii
Sariŋanxin naxan falama dɛnkɛlɛya ya-
mane xa, a xa na mɛ."

Falan naxan sɛbɛ Layodise taan
dɛnkɛlɛya yamaan ma

† 2:20: Yesabele findixi ɲaxanla nde ra naxan yi Alaa muxune yɛngɛma. A fe mato Mangane Singen 16.31 nun 19.1-2 nun Mangane Firinden 9.22 nun 9.30 kui. ‡ 2:27: Yaburin 2.9

14 “A sɛbɛ Layodise dɛnkɛlɛya yamaan
malekan ma, i naxa: N tan nan xili ‘Amina,’*
sere tinxinxin nun ɲɔndina, Alaa daala
birin xun na, n naxa: 15 N na i kɛwanle
kolon. I mi xunbeli, i mi wolon. A yi lan
nun, i wolon hanma i xunbeli. 16 Koni bayo
i tɔxɔfilɔxin nan a ra, i mi wolonxi, i mi
xunbelixi, n na i ya fe baxunma nɛn! 17 Bayo
i a falama, i naxa, ‘Nafulu kanna nan n
na, n ma nafunla bata gbo ayi, n mako mi
fa sese ma.’ Koni i mi a kolon a i tɔrɔxi,
a i makininkinin, se mi i yii, danxutɔɔn
nan i ra, marabɛnna i ma. 18 Nba, n na
i kawandima, i xa xɛma faɲin sara n ma
naxan nasɛnsɛnxi tɛɛn na, alogo i xa findi
nafulu kanna ra ɲɔndini. E nun dugi fixɛne
alogo i ragenla nama lu, i yagi. E nun i
yɛɛn dandan senna alogo i xa seen to. 19 N
na n xanuntenne sɔnna yitama e ra, n yi e
xuru. Nayi, i sɔbɛ so, i yi i xun xanbi so i
hakɛne yi. 20 I tuli mati, n tixi dɛɛn na, n na
a makɔnkɔnma, naxan na n xuiin mɛ, a yi
na rabi, n soma nɛn na kanna konni, nxu yi
nxu dɛge nxu bode xɔn. 21 Naxan na nɔɔn
sɔtɔ, n tinma nɛn na yi dɔxɔ n fɛma n ma
mangaya gbɛdɛni alo n tan fan nɔɔn tixi kii
naxan yi, n dɔxɔ n Fafe Ala fɛma a mangaya
gbɛdɛni.”
22 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii
Sariɲanxin naxan falama dɛnkɛlɛya ya-
mane xa, a xa na mɛ.”

4

*Alaa manga gb*ɛdɛna ariyanna yi

1 Na xanbi ra, n yi fe gbɛtɛ to, n yi
dɛna nde to rabixi ariyanna yi. N fala xui
singen naxan mɛ, naxan yi gbo alo xɔta
xuina, na yi a fala, a naxa, “Te be, feen
naxanye fama ligadeni to xanbi ra, n xa
ne yita i ra.” 2 Alaa Nii Sariɲanxin yi so
n yi mafurɛn! N yi muxuna nde to dɔxi
manga gbɛdɛni ariyanna yi. 3 A yɛtagin yi
mayilenma alo yasipi gɛmɛn nun karinɛliya
gɛmɛna. Manga gbɛdɛn yi rabilinxi sen-
gunna ra naxan yi mayilenma alo emerodi
gɛmɛna. 4 Manga gbɛdɛ mɔxɔɲɛn nun
naanin gbɛtɛye yi manga gbɛdɛn nabilinni,
fori muxu mɔxɔɲɛn nun naanin yi dɔxi
naxanye ma e maxidixi dugi fixɛne yi, xɛma
mangaya kɔmɔti taxamasenne soxi e xun
na. 5 Kuyen ɲin masɔxɔnna nun xuine
nun galan xuiin yi minima manga gbɛdɛni.
Lɛnpu dɛgɛ gbeen solofere yi dɛgɛma man-
gaya gbɛdɛn yɛtagi. Alaa Nii soloferene nan
yi ne ra. 6 Lonna nde yi mangaya gbɛdɛn
yɛtagi naxan gbo alo fɔxɔ igena, a fixa alo
mato kikena alo kilasina.
Dalise naanin yi mangaya gbɛdɛn yireni,
e nun a rabilinni, naxanye yɛɛye yi e yɛtagi
nun e xun xanbin ma. 7 Dalise singen yi
maliga yatan nan na. A firinden tan yi luxi
alo turana. Muxun yɛtagin yi a saxanden
ma. A naaninden yi luxi alo singbinna
tuganmatɔna. 8 Gubugubu sennin nan yi na
daliseene keden kedenna birin ma, e yɛɛne
yi e fatin yiren birin ma, e yi bɛtin bama
kɔɛɛn nun yanyin birin na, e naxa,
“Marigina Ala Sɛnbɛn Birin Kanna sariɲan,
a sariɲan, a sariɲan,
naxan yi na, naxan na,
e nun naxan fama.”
9 Naxan dɔxi mangaya gbɛdɛni naxan luma
habadan, dalise naaninne nɛma yi binyen
nun xunna kenla nun barikan birɛ na xa
waxatin naxan yi, 10 na fori muxu mɔxɔɲɛn
nun naaninne yi e xinbi sinma nɛn a yɛtagi,
e yi a batu, e yi e manga kɔmɔtine woli
mangaya gbɛdɛn yɛtagi, e yi a fala na kanna
xa naxan dɔxi manga gbɛdɛn ma naxan
luma habadan, e naxa,
11 “Nxu Marigina, nxɔ Ala,
binyen nun xunna kenla nun sɛnbɛn daxa a
fi i ma,
amasɔtɔ i tan nan seen birin daxi,
e taranxi na i sagoon nin,
e daxi i sagoon nin.”

5

*K*ɛdin nun Yɛxɛɛ Diina fe

1 Naxan yi dɔxi mangaya gbɛdɛni, n yi
kɛdi mafilinxina nde to suxi na yiifanni
sɛbɛnla yi tixi naxan fɔxɔ firinna birin ma.
A yi balanxi taxamaseri solofere nan na. 2 N
yi maleka sɛnbɛmana nde to naxan yi falan
tima a xuini texin na, a naxa, “Nde daxa
a kɛdini ito taxamasenne kala alogo a xa
kɛdi mafilinxin nabi?” 3 Koni muxu yo mi
sɔtɔ ariyanna nun bɔxɔ xɔnna ma, hanma
bɔxɔn bun ma naxan yi nɔɛ a kɛdin nabiyɛ,
hanma a yi a mato. 4 N yi wuga kati, amasɔtɔ
muxu yo mi sɔtɔ naxan yi daxa a na kɛdin
nabi, hanma a yi a mato. 5 Nayi, na fonna

* 3:14: Na bunna nɛɛn Yesu nan Alaa falane birin nakamalima.

nde yi a fala n xa, a naxa, “I nama wuga.
A mato! Yuda bɔnsɔnna yatan naxan luxi
alo salenna naxan maɲingi kelixi Dawuda
xabilani, na bata sɛnbɛn sɔtɔ a xa kɛdin nabi
e nun a taxamaseri soloferene.”
6 Nba, n yi yɛxɛɛ diina nde to tixi manga
gbɛdɛn nun dalise naaninne nun fonne
tagi. Na Yɛxɛɛ Diin yi luxi alo a kɔɛ rax-
abaxin nan yi a ra nun. Feri solofere,
yɛɛ solofere nan yi a ma, naxanye yi find-
ixi Alaa Nii soloferene ra a naxanye rafa
dunuŋa yiren birin yi. 7 Naxan yi dɔxi
manga gbɛdɛni, Yɛxɛɛ Diin yi sa kɛdi mafil-
inxin nasuxu na yiifanni. 8 A to na ra-
suxu, dalise naaninne nun fori mɔxɔŋɛn
nun naaninne yi e xinbi sin Yɛxɛɛ Diin bun,
kondenna yi e keden kedenna birin yii e
nun xɛma wuren naxanye yi rafexi wusu-
lanna ra naxan yi findixi yama sariŋanxina
Ala maxandi xuine ra. 9 E yi bɛti nɛnɛn ba, e
naxa,
“I daxa i yi kɛdi mafilinxin tongo,
i yi a taxamasenne ba a ma,
alogo a xa rabi.
Amasɔtɔ i bata yi faxa nun,
i yi muxune xunba Ala xa i wunla xɔn ma,
keli bɔnsɔnne birin nun xuine birin
nun yamane birin nun siyane birin yi.
10 I yi e findi en ma Alaa mangayaan muxune
nun a saraxaraline ra,
e mangayaan ligama nɛn bɔxɔn xun na.”
11 N yi a matoma waxatin naxan yi, n
maleka wuyaxi xuiin mɛ daliseene nun
fonne nun manga gbɛdɛn nabilinni, e xas-
abin yi sigɛ han wuli wuli wuyaxi naxan mi
yi yatɛ. 12 E yi bɛtin bama, e yi e xuini te, e
naxa,
“Yɛxɛɛ Diin naxan bata yi faxa nun,
na daxa a xa sɛnbɛn nun nafunla
nun xaxinla nun fangan nun xunna kenla
nun binyen nun tantunna sɔtɔ!”
13 Daliseene birin kore xɔnna nun bɔxɔ
xɔnna ma e nun bɔxɔn bunni, e nun nax-
anye birin fɔxɔ igeni, n yi daala birin xuiin
mɛma, e bɛtin bama, e naxa,
“Naxan dɔxi manga gbɛdɛni
e nun Yɛxɛɛ Diina,
tantunna nun xunna kenla
nun binyen nun sɛnbɛn xa fi ne nan ma
habadan!”
14 Dalise naaninne yi a fala, e naxa, “Amina.”
Fonne yi e xinbi sin, e yi Ala batu.

6

Taxamasenne fe

1 Na xanbi ra, n yi Yɛxɛɛ Diin to na
taxamaseri soloferena nde keden nabiyɛ, n
yi dalise naaninna nde keden xuiin mɛ, a
xuiin luxi alo kuye sarinna, a naxa, “Fa be!”
2 N yi soo fixɛn to. Naxan yii dɔxi a fari,
xanla yi suxi na yii. E yi mangaya kɔmɔti
taxamasenna so a xun na. A siga nɔ sɔtɔn
xunna kenli, alogo a xa sa nɔɔn ti.
3 A to taxamasenna firinden nabi, n yi
daliseen firinden xuiin mɛ, a naxa, “Fa
be!” 4 Soo gbɛtɛ yi mini naxan yi gbeeli
alo tɛɛna. Naxan yi dɔxi a fari, dunuŋa
muxune bɔŋɛ xunbenla kala sɛnbɛn yi so na
yii alogo muxune xa e bode faxa, silanfan
kuye gbeen yi so a yii.
5 A to taxamaseri saxanden nabi, n yi
daliseen saxanden xuiin mɛ a falɛ, a naxa,
“Fa be!” N yi soo fɔrɛn to. Naxan yi
dɔxi a fari, sikeela yi suxi na yii. 6 N yi
xuina nde mɛ dalise naaninne tagi alo fala
xuina, a naxa, “Ligaseen yɛ keden maala ra
soge keden saranna ra. Ligaseen yɛ saxan
fundenna ra soge keden saranna ra. Koni i
nama turen nun manpaan tan kala.”
7 A to a taxamaseri naaninden nabi, n yi
dalise naaninden xuiin mɛ a falɛ, a naxa,
“Fa be!” 8 N yi soo fati ɲɔxɔndedɛ ramaan
to. Naxan yi dɔxi a fari, na yi xili nɛn
sayana. Laxira yi biraxi a fɔxɔ ra. Bɔxɔni
taxunxin dɔxɔde naaninna ra, na kedenna
halagi sɛnbɛn yi so e yii silanfanna nun
fitina kamɛn nun fitina furen nun burunna
sube xaŋɛne xɔn.
9 A to taxamasenna suulunden nabi,
muxun naxanye bata yi faxa Alaa falan nun
a sereyana fe ra, n yi ne niine yɛlɛnne to
saraxa ganden bun ma. 10 E yi gbelegbele,
e naxa, “Marigi sariŋanxina, ɲɔndin kanna,
i mɔn buma han waxatin mundun yi benun
i xa kitin sa, i yi nxu faxa feen saran dunuŋa
muxune ra?” 11 Doma fixɛn yi so e keden
kedenna birin yii. A yi fala e xa, a e xa
e matabu waxatidi singen han e walikɛ
bodene nun e ngaxakedenne birin xasabin
yi dɛfe naxanye faxama alo e tan.
12 A to taxamasenna senninden nabi, n
ni ito nan to: Bɔxɔn yi xuruxurun kati!
Sogen yi fɔrɔ alo kasa dugina. Kiken fan
yi gbeeli alo wunla, 13 kore xɔnna sarene yi
yolon bɔxɔni, alo foye gbeen na xɔdɛn binla
yigisan a bogine yi yolon. 14 Kore xɔnna

yi tunun alo kɛdin na mafilin, geyane nun
fɔxɔ ige tagi bɔxɔne birin yi ba e funfuni.
15 Na xanbi ra, dunuɲa mangane nun a
kuntigine nun sofa kuntigine nun nafulu
kanne nun sɛnbɛ kanne nun muxun birin,
konyine nun xɔrɔne birin, ne yi sa e luxun
faranne nun geya yinle ra. 16 E lu a falɛ
geyane nun gɛmɛne xa, e naxa, "Ɛ bira nxu
fari! Naxan manga gbɛdɛni, ɛ nxu luxun
na nun Yɛxɛɛ Diina xɔlɔn bun. 17 Amasɔtɔ
e xɔlɔ lɔxɔ gbeen bata a li, nde nɔɛ tiyɛ a
yɛtagi?"

7

Taxamasenna yi sa dɛnkɛlɛya yamaan ma

1 Na xanbi ra, n yi maleka naanin to tixi
dunuɲa tongon naaninne ma. Bɔxɔ xɔnna
foye naaninne yi suxi e yii, alogo foye yo
nama mini bɔxɔ xɔnna xun ma, hanma
fɔxɔ igena hanma wudine xun ma. 2 N yi
maleka gbɛtɛ to fɛ, keli sogeteden binni,
habadan Alaa taxamasenna yi suxi naxan
yii. Bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen tɔrɔ sɛnbɛn
so maleka naaninna naxanye yii, a yi sɔnxɔ
ne ma, a naxa, 3 "Ɛ nama fe ɲaxin liga bɔxɔ
xɔnna ra singen hanma fɔxɔ igena hanma
wudine han en yi taxamasenna sa en ma
Alaa walikɛne tigi ra."

4 Nba, Alaa taxamasenna sa naxanye tigi
ra, n yi na xasabin mɛ, muxu wuli kɛmɛ
muxu wuli tonge naanin e nun naanin keli
Isirayila bɔnsɔnne birin yi:

5 Taxamasenna yi sa muxu wuli fu nun firin
ma Yuda bɔnsɔnni,
Rubɛn bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Gadi bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
6 Aseri bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Nafatali bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Manase bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
7 Simeyɔn bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Lewi bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Isakari bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
8 Sabulon bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Yusufu bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Bunyamin bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin taxamasenna yi
naxanye ma.

Yama gbeena Ala yɛtagi

9 Na xanbi ra, n yi yama gbeen to naxan
xasabin mi yi yatɛ, sa keli siyane birin
nun bɔnsɔnne birin nun yamane birin nun
xuine birin yi. E yi tixi manga gbɛdɛn nun
Yɛxɛɛ Diin yɛtagi, doma fixɛn nagodoxi e
ma, tugu dɛɛne suxi e yii. 10 E yi e xuini te, e
naxa,
"Kisina en ma Ala nan yii
naxan dɔxi manga gbɛdɛni
e nun Yɛxɛɛ Diina."
11 Malekane birin yi tixi manga gbɛdɛn nun
fonne nun dalise naaninne rabilinni, ne yi
bira manga gbɛdɛn yɛtagi, e yɛtagine yi lan
bɔxɔn ma, e yi Ala batu, 12 e naxa,
"Amina! Tantunna nun binyen
nun fe kolonna nun barika biran
nun xunna kenla nun sɛnbɛn
nun fangan xa lu en ma Ala xa
habadan han habadan! Amina."

13 Na fonna nde yi n maxɔdin, a naxa,
"Doma fixɛn nagodoxi ndee ma itoe ra? E
kelixi minɛn yi?" 14 N yi a yabi, n naxa, "N
fafe, i tan nan na kolon." A yi a fala n xa,
a naxa, "Muxune nan e ra naxanye bata
dangu ɲaxankata waxati gbeeni. E bata e
domane xa, e yi e rafixa Yɛxɛɛ Diin wunli."
15 Nanara, e tixi Alaa manga gbɛdɛn yɛtagi,
e a batu yanyin nun kɔɛɛn na a Batu Banx-
ini.
Naxan dɔxi manga gbɛdɛni,
na e yigiyama nɛn a konni.
16 Kamɛn mi fa e suxɛ sɔnɔn,
min xɔnla mi fa e suxɛ sɔnɔn,
sogen mi fa e ganɲɛ sɔnɔn,
kuye wolon yo mi minɛ e ma,
17 amasɔtɔ Yɛxɛɛ Diin naxan manga gbɛdɛni,
na e masuxuma nɛn
alo xuruse rabana,
a yi ti e yɛɛ ra,
siga siimaya tigi igene yi,
Ala yi e yɛegene birin fitan
e yɛɛ ra yi.

8

Taxamasenna soloferedena fe

1 Yɛxɛɛ Diin to taxamasenna solofereden
nabi, kore xɔnna yi madundu han waxatidi.
2 N yi maleka solofere to tixi Ala yɛtagi, xɔta
solofere yi so ne yii.

3 Maleka gbɛtɛ yi fa saraxa ganden yɛtagi,
wusulan gan se xɛma daxin suxi a yii. E
wusulan gbegbe so a yii a gan daxin na, sa
yama sariɲanxine birin ma maxandi xuine
fari, a yi ne gan saraxa ganden xɛma daxin
fari manga gbɛdɛn yɛtagi. 4 Wusulanna
tutin nun yama sariɲanxina Ala maxandi
xuine yi te, keli malekan yii siga Ala yɛtagi.
5 Na xanbi ra, malekan yi wusulan gan seen
tongo, a yi a rafe saraxa ganden tɛɛn na,
a yi a woli bɔxɔni. Galan xuiin nun xuine
nun kuyen ɲin masɔxɔnna yi mini, bɔxɔn
yi xuruxurun.

Xɔta naanin singene yi fe

6 Nayi, xɔta soloferene yi maleka
soloferen naxanye yii, ne yi keli xɔtane
fedeni. 7 Maleka singen yi a gbee xɔtaan
fe. Balabalan kɛsɛn nun tɛɛn nun wunla
basanxin yi fa bɔxɔ xɔnna fari. Bɔxɔni
taxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna
yi gan, e nun a wudine nun a sɛxɛ xindene
birin.
8 Malekan firinden yi a xɔtaan fe. Gɛmɛ
gbeena nde yi sin fɔxɔ igeni naxan yi gbo
alo geyaan ganmatɔna. Fɔxɔ igene yitax-
unxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi
findi wunla ra, 9 daliseen naxanye birin
yi ɲɛɲɛ na fɔxɔ igeni, ne yi faxa, mɛnna
kunkine fan yi kala.
10 Malekan saxanden yi a gbee xɔtaan fe.
Sare gbeen ganmatɔɔn yi keli kore, a ganma
alo xaye raxidi dɛgɛna. Baane nun tigine
birin yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, saren
yi bira na keden yi. 11 Na saren yi xili nɛn,
“Se Xɔlɛna.” Na igene yi xɔlɔ ayi, muxu
wuyaxi yi faxa na ige xɔlɛn mindeni.
12 Malekan naaninden yi a gbee xɔtaan
fe. Sogen nun kiken nun sarene yitaxunxin
dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi yidimi,
alogo na yatɛn ɲɔxɔn xa ba e dɛgɛn na.
Na kɛnɛnna ɲɔxɔn yi ba yanyin nun kɔɛɛn
kɛnɛnna ra.
13 Nba, n yi fe gbɛtɛ to, n singbinna
nde fala ti xuiin mɛ, a yi foyeni kore,
a naxa, “Gbalona, gbalona, gbalon bɔxɔ
xɔnna muxune xa, maleka saxanna bonne
na e xɔtane fe waxatin naxan yi.”

9

Xɔtaan suulunden yi fe

1 Malekan suulunden yi a xɔtaan fe. N
yi saren* to kelɛ kore, a bira bɔxɔni, yili
ɲaxi tilinxin dɛɲinna yi so a yii. 2 A yi
yili ɲaxin dɛɛn nabi, tutin yi te a kui alo
sulun gbeen tɛɛn tutina. Na yi sogen nun
kuyeni fɔrɔ. 3 Tuguminne yi mini tɛɛn tutini
e xuya ayi bɔxɔn ma, sɛnbɛn yi so ne yii
alo tanle bɔxɔn ma. 4 A yi fala e xa a
e nama sɛxɛne halagi bɔxɔn ma, hanma
se xinde yo hanma wudine fɔ adamadiine
tun, Alaa taxamasenna mi naxanye tigi ra.
5 E mi yi daxa e muxune faxa koni e xa e
ɲaxankata kike suulun. E yi sɔxɔlɛn naxan
tima muxune ma, na yi luxi nɛn alo tanla na
muxun xin. 6 Na lɔxɔne yi, muxune sayaan
fenma nɛn koni e mi a toma. Sayaan xɔnla
e suxuma nɛn han, koni sayana a gima nɛn
e ma.
7 Na tuguminne yi luxi nɛn alo soon nax-
anye yitɔnxi yɛngɛ so xinla ma. Mangaya
kɔmɔti taxamasenna e xunna alo xɛmana,
e yɛtagine luxi alo muxun yɛtagina. 8 E
xun sɛxɛne luxi alo ɲaxanle xun sɛxɛna.
E ɲinne luxi alo yatan ɲinna. 9 E xanle
yi e kanken ma alo yɛngɛ so seen kanke
masaan wure daxina. E gabutɛne xuiin luxi
alo soo wuyaxin na xidi wontorone ra, e
yi e gi siga yɛngɛni. 10 E xunle luxi alo tali
xunla. Xirinna yi e xunla nan na naxan
muxune sɔxɔlɛma han kike suulun. 11 Yili
Ɲaxin Malekan nan yi e xun na e mangan
na, naxan xili Heburu xuini, Abadɔn. Girɛki
xuiin tan yi, a xili nɛn, Apoliyon. Na bunna
nɛɛn, “Halagi Tiina.”
12 Gbalo singen bata dangu. Gbalo firin
mɔn luxi.

Xɔtaan senninden yi fe

13 Malekan senninden yi a xɔtaan fe. N yi
xuina nde mɛ keli saraxa gande xɛma daxin
feri naaninne binni naxan yi Ala yɛtagi.
14 Xɔtaan senninden yi malekan naxan yii, a
yi a fala na xa, a naxa, “Malekan naaninna
naxanye xidixi Yufareti baa gbeen dɛ, ne
fulun.” 15 Na maleka naaninna naxanye yi
yitɔnxi na waxatin nun lɔxɔn nun kiken
nun ɲɛɛn ma, ne yi fulun alogo dunuŋa
muxune yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, e
xa na kedenna faxa. 16 Yɛngɛ soon naxanye
yi soone fari, muxu wuli mɔxɔɲɛn dɔxɔde
wuli fu. N na xasabin nan mɛxi. 17 Na

* 9:1: Sareni ito findixi malekana nde taxamasenna ra alo Lankɛnɛmayaan 12.4.

fe toon kui, n soone nun soo ragine to
na kiini: E kanke masane yi gbeeli alo
tɛɛna, e mamiloxi alo safiri gɛmɛna, e nɛri
fuɲiramana alo dole tɛɛ fuɲina. Soone
xunne luxi alo yata xunna, tɛɛn nun tutin
nun dole tɛɛn yi minima e dɛ. [18] Dunuɲa
muxune birin yitaxunxin dɔxɔde saxanna
ra, na kedenna yi faxa na ɲaxankata sax-
anne xɔn, tɛɛn nun tutin nun dole tɛɛn
naxanye yi minima e dɛ. [19] Amasɔtɔ soone
sɛnbɛn yi e dɛɛn nun e xunla nin. E xunle
yi luxi alo saɲine. E xunne na, e muxune
maxɔlɔma naxanye ra.
[20] Na gbalone mi muxun naxanye faxa,
ne mi xɛtɛ e yii fɔxɔn batu feen fɔxɔ ra e
mi ɲinanne kiin yiba hanma suxure xɛma
daxina hanma a sula daxina hanma a gɛmɛ
daxina hanma a wudi daxina naxanye mi
seen toma, e mi fe mɛma, e mi nɔɛ sigan
tiyɛ. [21] E mi xɛtɛ e muxu faxan nun e
kɔɛrayaan nun e yanga suxun nun e muɲan
fɔxɔ ra.

10

*Malekan nun k*ɛdi xurina fe

[1] N yi maleka sɛnbɛma gbɛtɛ to godɛ
keli ariyanna yi, kundaan filinxi a ma alo
dugina, sengunna rabilinxi a xunna ma.
A yɛtagin mayilenma alo sogena, a sanne
yi tɛɛn yiyani alo tɛɛ sɛnbɛtɛnne. [2] Kɛdi
mafilinxin xuridin nabixin yi suxi a yii. A yi
a yiifari ma sanna ti fɔxɔ igeni, a kɔmɛnna
xaren na. [3] A sɔnxɔ xuini te alo yatan
wurundun xuina. A to a xuini te, kuye sarin
soloferene yi e xui ramini. [4] E yi naxan
falama, n yi nɔɛ na sɛbɛ nɛn nun, koni n yi
fala xuina nde mɛ keli kore, a naxa, “Kuye
sarin soloferene naxan falama, na ramara
wundoni, i nama a sɛbɛ!”
[5] Na xanbi ra, n malekan naxan to tixi
fɔxɔ igen nun xaren ma, na yi a yiifanni te
kore xɔnna ma. [6] A yi a kɔlɔ habadan Ala
xinli, naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna
nun fɔxɔ igen daxi e nun e yi seene birin.
Malekan yi a fala, a naxa, “A mi fa buma
sɔnɔn! [7] Koni maleka solofereden na a
xɔtaan fe waxatin naxan yi, Alaa wundo
fe ragidixin kamalima nɛn nayi alo a rali a
nabine ma kii naxan yi, a walikɛne.”
[8] Nba, n fala xuiin naxan mɛ a singeni
keli kore, na mɔn yi falan ti n xa, a naxa,
“Siga, i sa kɛdi rabixin tongo na malekan
yii naxan tixi fɔxɔ igen nun xaren ma.” [9] N
yi n maso malekan na, n yi a fala a xa, a
xa kɛdi mafilinxi xuridin so n yii. A yi a
fala n xa, a naxa, “A tongo, i yi a ragerun,
a ɲaxunma ayi nɛn i dɛ alo kumina, koni a
i kuiin nafema nɛn xɔlɛn na.” [10] N yi kɛdi
mafilinxi xuridin tongo malekan yii, n to
a raso n dɛɛ, a yi ɲaxun n dɛɛ alo kumina,
koni n to a ragodo n kuini, n kuiin yi rafe
xɔlɛn na. [11] Na xanbi ra, e yi a fala n xa, a
n mɔn xa nabiya falane ti lan yamane nun
siyane nun xuine nun mangane ma.

11

Sere firinne

[1] Awa, e yi xayen so n yii naxan yi luxi
alo tamina se maliga seen na, a naxa, “Keli,
i yi Ala Batu Banxin nun saraxa ganden
maliga e nun muxun naxanye Ala batuma a
kui. [2] Koni hali i mi Ala Batu Banxin sansan
kuiin tan maliga, na lu na. Amasɔtɔ na
bata so siyane yii naxanye Taa Sariɲanxini
bodonma han kike tonge naanin e nun
firin. [3] N nan n sere firinne rasigama nɛn
nabiya falane ralideni kasa dugine ragodoxi
naxanye ma sununa fe ra, xi wuli keden xi
kɛmɛ firin xi tonge sennin.”
[4] Na sere firinne findixi oliwi wudi firinne
nun lɛnpune dɔxɔ se firinne nan na nax-
anye tixi bɔxɔn birin Marigin yɛtagi. [5] Muxu
yo wa fe ɲaxin naba feni e ra, tɛɛn minima
nɛn e dɛ, a yi e yaxune halagi. Muxu yo wa
fe ɲaxin naba feni e ra, fɔ na kanna xa faxa
na kii nin. [6] Kore xɔnna balan sɛnbɛna e ra
alogo tulen nama fa e nɛma nabiya falane
tiyɛ waxatin naxan yi. Igene maxɛtɛ sɛnbɛn
fan e ra wunla ra, e mɔn yi fitinan sifan
birin nadin dunuɲa muxune ma, e na wa a
xɔn waxati yo yi.
[7] E nɛma yelin e sereyaan bɛ waxatin
naxan yi, sube magaxuxin naxan tema yili
ɲaxin kui, na e yɛngɛma nɛn, a yi e nɔ, a yi
e faxa. [8] E binbine yi lu saxi taa gbeen yama
malandeni, muxune e Marigin gbangban
wudin ma taan naxan yi. Na taan luxi
nɛn alo Sodoma hanma Misiran. [9] Yamane
nun bɔnsɔnne nun xuine nun siyane birin
e binbine toma nɛn han soge saxan e nun a
tagi. E mi tinɲɛ ne xa maluxun. [10] Dunuɲa
muxune sɛwama nɛn muxu firinni itoe faxa
feen na, e ɲaxan, e sanbane rasiga e bode
ma amasɔtɔ na nabi firinne bata yi muxune
ɲaxankata bɔxɔ xɔnna fari. [11] Koni na soge
saxan e nun a tagiin na dangu, niin soma

nɛn e yi fata Ala ra, e yi keli. Naxanye birin e
toma, ne gaxuma nɛn kati. 12 E yi xui gbeena
nde mɛ kore naxan yi a falama, a naxa, “Ɛ te
be.” E yi te kore kundani, e yaxune yɛɛ xɔri.
13 Na waxatin yɛtɛni, bɔxɔn yi xuruxurun
gbeen ti. Taani taxunxin dɔxɔde fuun na,
na keden yi kala. Muxu wuli solofere yi faxa
na bɔxɔ xuruxurunni. Muxun dɔnxɛne yi
gaxu, e yi Ala tantun naxan kore.
14 Gbalon firinden bata dangu, koni a
saxanden famatɔɔn ni i ra.

Xɔtaan soloferedena

15 Maleka solofereden yi a xɔtaan fe. Fala
xui gbeene yi keli kore, e naxa,
“Dunuŋa mangayaan bata findi
en Marigin nun a Muxu Sugandixin gbeen
na,
a mangayaan ligama a xun na nɛn
habadan han habadan!”
16 Fori mɔxɔŋɛn nun naaninna naxanye yi
dɔxi e manga gbɛdɛne yi Ala yɛtagi, ne yi e
xinbi sin a bun ma, e yɛtagine yi lan bɔxɔn
ma, e yi a batu. 17 E naxa,
“Marigina Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
naxan na, naxan yi na a fɔlɔni!
Nxu bata barikan bira i xa
bayo i bata i sɛnbɛ gbeen nawali,
i ya mangayaan tixi naxan na.
18 Siyane bata yi xɔlɔ,
koni i ya xɔlɔn yi fa,
faxa muxune makiti waxatin yi a li,
i yi i ya walikɛne saranna fi,
i ya nabine, muxu sariŋanxine,
e nun naxanye gaxuxi i xinla yɛɛ ra,
muxudin nun muxu gbeena,
i yi ne halagi
naxanye bɔxɔn halagima.”
19 Ala Batu Banxin naxan ariyanna yi, na
yi rabi. N yi a Layiri Kankiraan* to Ala Batu
Banxini. Na xanbi ra, kuyen ŋin masɔxɔnna
nun xuine nun galan xuiin yi mini, bɔxɔn yi
xuruxurun, balabalan kɛsɛne yi yolon han!

12

Ŋaxanla nun ninginangana fe

1 Taxamaseri gbeena nde yi mini kore:
ŋaxanla* maxidixin sogeni, kikena a sanna
bun ma, mangaya kɔmɔti taxamasenna soxi
a xun na sare fu nun firin yi naxan ma. 2 A
fudikanna nan yi a ra, a gbelegbelema dii
barin sɔxɔlɛni.
3 Taxamaseri gbɛtɛ yi mini kore: Ning-
inanga gbeeli gbeen† nan yi na ra, xun
solofere yi a ma e nun feri fu, mangaya
kɔmɔti taxamasenna yi soxi a xun solofer-
ene birin na. 4 Sarene‡ yitaxunxin dɔxɔde
saxanna ra, a yi na keden bandun kore a
xunla ra, a yi e rayolon bɔxɔni. Ŋaxanla
naxan yi diin barima, ninginangan yi sa
ti na yɛtagi alogo a xa a diin don a na
a bari waxatin naxan yi. 5 Ŋaxanla yi dii
xɛmɛn bari, naxan mangaya xɔdɛxɛn lig-
ama siyane birin xun na a manga wure
dunganna ra. Koni a dii xɛmɛn yi rate kore
Ala nun a manga gbɛdɛn fɛma. 6 Ŋaxanla yi
a gi, a siga tonbonni Ala dɛnaxan yitɔnxi a
xa, alogo a xa sa balo na han xi wuli keden
kɛmɛ firin xi tonge sennin.
7 Nayi, yɛngɛ gbeen yi keli kore xɔnna
ma. Malekan Mikeli nun a malekane yi
na ninginangan yɛngɛ. Ninginangan nun
a malekane fan yi yɛngɛn soma. 8 Koni
a mi nɔ sɔtɔ, dɔxɔde mi fa lu e xa kore
xɔnna ma. 9 E yi ninginanga gbeen woli
bɔxɔni, saŋi fonna, naxan xili Yinna Man-
gana hanma Setana, naxan dunuŋa mux-
une birin mayendenma. E nun a malekane
birin yi rawoli ayi bɔxɔ xɔnna ma. 10 Nayi, n
yi fala xui gbeena nde mɛ keli kore, a naxa,
“Iki, en ma Alaa kisin nun a sɛnbɛn
nun a mangayaan waxatin bata a li,
e nun a Muxu Sugandixina sɛnbɛna.
Amasɔtɔ en ngaxakedenne kansun muxun
bata woli bɔxɔni,
naxan yi e kansunma kɔɛɛn nun yanyin na
en ma Ala xa.
11 E yi a nɔ Yɛxɛɛ Diin wunla
nun e sereya falan xɔn,
e mi e yɛtɛ niin natanga,
e tin sayaan ma.
12 Nanara, ɛ tan naxanye kore xɔnna ma,
ɛ sɛwa.

* 11:19: 11.19 Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. * 12:1: Fe tooni ito fɔlɔxina, ŋaxanli ito findixi Yesu nga nan na. Koni falatide 12,17 kui, a bɔnsɔnna yi findi dɛnkɛlɛya yamaan na. Yanyina nde, a findixi dɛnkɛlɛya yamaan maligan na fe toon kui. † 12:3: Ninginangan findixi Setana misaala nan na. ‡ 12:4: Sareni itoe findixi malekane taxamasenne ra. Setana bata malekana ndee ramurutɛ Ala ma, e yi godo bɔxɔni e findi ŋinanne nun yinnane ra.

Koni gbalon bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen xa,
bayo Yinna Manga Setana xaɲɛxin bata godo ɛ fɛma,
amasɔtɔ a kolon a waxati xunkuye mi a xa."
13 Ninginangan to a to, a bata rawoli ayi
bɔxɔn ma, ɲaxanla naxan dii xɛmɛn bari, a
yi na sagatan fɔlɔ. 14 Nayi, gubugubune yi so
ɲaxanla yii alo singbin gbeen gubugubune
alogo a xa tugan a siga han dɛnaxan sa
yitɔnxi a xa tonbonni, a sa baloma dɛnaxan
yi ɲɛɛ saxan e nun a tagi, a yi tanga saɲin
ma. 15 Nayi, saɲin yi igen baxun ɲaxanla
fɔxɔ ra alo baana, alogo baan walanna xa
a xali. 16 Koni bɔxɔ xɔnna yi ɲaxanla mali,
a yi rabi, a yi igen min ninginangan naxan
baxun ɲaxanla fɔxɔ ra. 17 Ninginangan yi
xɔlɔ ɲaxanla ma kati! A yi siga ɲaxanla
bɔnsɔn dɔnxɛne yɛngɛdeni, naxanye Alaa
yamarine suxuma, e nun naxanye Yesu a fe
sereyaan bama. 18 Ninginangan yi sa ti fɔxɔ
igen dɛ.

13

Sube magaxuxi firinne fe

1 Nba, n yi sube magaxuxina* nde to tɛ
fɔxɔ igen xɔrɛ ra, xun solofere, feri fu a
ma. Mangaya kɔmɔti taxamasenne soxi a
feri fune ra, Ala rayelefu xinla nde sɛbɛxi a
xunne birin ma. 2 N sube magaxuxin naxan
to, na yi maliga burunna ɲarin nan na, a
sanne yi luxi alo kanko gbeen sanne. A
dɛɛn luxi alo yatan dɛna. Ninginangan yi a
sɛnbɛn nun a manga gbɛdɛn nun nɔ gbeen
so a yii. 3 N yi a xunna nde to, na yi luxi alo
e na a maxɔlɔ gbeen ti naxan a faxɛ, koni
na yiren bata yi bari. Dunuŋa muxune birin
yi kabɛ gbeen ti sube magaxuxini ito ma, e
bira a fɔxɔ ra. 4 Muxun birin yi ninginan-
gan batu amasɔtɔ a bata yi sɛnbɛn so sube
magaxuxin yii. E yi sube magaxuxin batu,
e naxa, "Nde luxi alo sube magaxuxini ito,
nde nɔɛ a yɛngɛ?"
5 Waso falan nun marayelefu falan ti fena
Ala ma, na sɛnbɛn yi sa sube magaxuxin
dɛ, fe ɲaxin naba sɛnbɛn yi so a yii kike
tonge naanin e nun firin. 6 A yi Ala rayelefu
fɔlɔ, a lu a xili kalɛ e nun Ala dɔxɔdena
e nun naxanye birin ariyanna yi. 7 Yama
sariŋanxin yɛngɛ sɛnbɛn yi so a yii, alogo
a xa e nɔ. Sɛnbɛn yi so a yii bɔnsɔnna
birin nun yamane birin nun xuine birin
nun siyane birin xun na. 8 Dunuŋa muxune
birin e xinbi sinma nɛn a bun ma, naxanye
birin xili mi sɛbɛxi Yɛxɛɛ Diina Nii Rak-
isin Kitabun kui xabu dunuŋa da waxatini,
naxan bata yi faxa nun e fe ra. 9 Nba, xa
naxan tuli na, a xa a tuli mati.
10 Xa kasorasaan nagidixi naxan ma,
na sama nɛn kasoon na yati.
Xa sayaan nagidixi naxan ma silanfanna ra,
na faxama nɛn silanfanna ra yati.
Nanara, yama sariŋanxin lan e xa e tun-
nafan e tɔgɔndiya.
11 Nba, n yi sube magaxuxi gbɛtɛ† to minɛ
bɔxɔni. Feri firin yi a ma, ne luxi alo Yɛxɛɛ
Diin fenne, koni a yi falan tima alo ning-
inangana. 12 A yi sube magaxuxi singena
nɔɔn birin nawalima a ɲɔxɔni, a yi a liga
bɔxɔn nun a muxune birin yi e xinbi sin
na sube magaxuxi singen bun ma, naxan
maxɔlɔde ɲaxin bata yi bari. 13 Sube magax-
uxi firindeni ito yi kabanako taxamasenne
ligama, a yi tɛɛn nagodo bɔxɔn ma muxune
yɛtagi keli kore. 14 Sɛnbɛn naxan so a yii a
xa kabanako taxamasenne raba sube mag-
axuxi singen ɲɔxɔni, na yi dunuŋa muxune
mayenden, a yi a fala dunuŋa muxune xa a
e xa sube magaxuxi singen sawuran nafala
e suxuren na suben naxan bata yi maxɔlɔ
silanfanna ra, a yi bari. 15 Sɛnbɛn yi so sube
magaxuxi firinden yii alogo a xa niin bira
sawurani, alogo na sawuran xa falan ti, a
mɔn xa muxune faxa naxanye mi e xinbi
sinma sawuran bun ma. 16 A yi a liga a
muxune birin xa karahan taxamasenna yi
lu e birin yiifanna ma hanma e tigi ra, mux-
udin nun muxu gbeena, nafulu kanna nun
yiigelitɔna, xɔrɔn nun konyina. 17 Muxu yo
mi nɔɛ seen sarɛ hanma e seen mati xa

* 13:1: Sube magaxuxin findixi yamanan manga gbeen sɛnbɛn misaala ra na waxatini. Yamanan manga gbeen yi dɛnkɛlɛya muxune ɲaxankatama. A mɔn findɛ to dunuŋa mangane sɛnbɛ ɲaxin misaala ra. † 13:11: Sube magaxuxi gbɛtɛ findixi mangane seri batune misaala ra. Na waxatini, yamanan manga gbeen yi batuma alo alana nde. Naxanye findixi yamanan manga gbeen sawurane ki muxune ra, ne sɛnbɛn misaala nan sube magaxuxi firindeni ito ra. Ne nan yi katama yamanan muxune birin xa mangan batu alo ala, anu, dɛnkɛlɛya muxune mi yi nɔɛ na ligɛ. A findɛ to dunuŋa mangane seri batune fan misaala ra.

na taxamasenna mi a ma, sube magaxuxin
xinla hanma a xinla taxamasenna xasabina.
18 Fɔ xaxinla xa sɔtɔ nɛn feni ito yi. Xa
naxan xaxili na, na kanna xa sube magax-
uxin xinla taxamasenna xasabini ito yatɛ ki
faɲi, a yi a bunna fala, amasɔtɔ xɛmɛna nde
xinla nan a bunna ra, a tan ni i ra: kɛmɛ
sennin tonge sennin e nun sennin.‡

14

Muxu xunbaxine bɛtina

1 Nba, n mɔn yi Yɛxɛɛ Diin to tixi Siyon
Geyaan fari, e nun muxu wuli kɛmɛ wuli
tonge naanin wuli naanin nan yi a ra a
xinla nun a Fafe xinla yi sɛbɛxi naxanye
tigi ra.* 2 N yi fala xuina nde mɛ keli
kore, naxan yi luxi alo ige walan gbeen
xuina alo kuyen sarin xui gbeena. N fala
xuiin naxan mɛ, na yi luxi nɛn alo konden
maxane nan yi konden maxani. 3 E yi
bɛti nɛnɛn bama manga gbɛdɛn nun dalise
naaninne nun fonne yɛtagi. Muxu yo mi yi
nɔɛ a maxaranɲɛ na bɛtin ma fɔ na muxu
wuli kɛmɛ wuli tonge naanin wuli naaninna
naxanye yi xunbaxi bɔxɔ xɔnna fari. 4 Ne
nan mi e yɛtɛ raxɔsi ɲaxanle xɔn, e sariɲan.
E yi biraxi Yɛxɛɛ Diin fɔxɔ ra a na yi siga
dɛdɛ. E bata yi xunba muxune tagi e lu
alo bɔxɔn bogise singe faɲin naxanye fima
Ala nun Yɛxɛɛ Diin ma. 5 Wule falan mi yi
minima e dɛ mumɛ! Fɛ yo mi yi e ra.

Maleka saxanne fe

6 Nba, n yi maleka gbɛtɛ to tuganɲɛ kore
xɔnna ma. Habadan Xibaru Faɲin falana
a yii, a a ralima dunuɲa muxune ma, e
nun siyane nun bɔnsɔnne nun xuine nun
yamane birin. 7 A yi a falama a xuini texin
na, a naxa, "Ɛ gaxu Ala yɛɛ ra, ɛ yi binyen
fi a ma, amasɔtɔ a kiti sa waxatin bata a li.
Ɛ a batu, a tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ
xɔnna nun fɔxɔ igen nun tigine daxi."
8 Malekan firinden yi fa a fɔxɔ ra, a naxa,
"Babilɔn taa gbeen† bata kala! A bata kala,
a tan naxan a tinxintareyaan dɔlɔn fixi
siyane birin ma."
9 Malekan saxanden yi fa e fɔxɔ ra, a
yi a xuini te, a naxa, "Xa muxu yo sube
magaxuxin nun a sawuran batu, a yi tin a
taxamasenna xa sa a tigi ra hanma a yiin
ma, 10 na kanna fan Alaa xɔlɔn manpaan
minma nɛn naxan saxi xɔlɔ igelengenna
kui, a yi ɲaxankata tɛɛn nun dole tɛɛni
maleka sariɲanxine nun Yɛxɛɛ Diin yɛtagi.
11 E ɲaxankata tɛɛn tutin tema nɛn habadan
han habadan, matabu mi e xa kɔɛɛn nun
yanyin na e tan naxanye sube magaxuxin
nun a sawuran batuma e tan naxanye tinma
a xinla taxamasenna yi sa e ma." 12 Nanara,
yama sariɲanxin lanma nɛn e yi e tunnafan,
naxanye Ala yamarine suxuma e dɛnkɛlɛya
Yesu ma.
13 Na danguxina, n yi fala xuiin mɛ keli
kore, a naxa, "Ito sɛbɛ: Sɛwan na kanne xa
naxanye faxama Marigini fɔlɔ iki ma." Alaa
Nii Sariɲanxin naxa, "Ɲɔndin nan na ra, e
e matabuma nɛn e wanli, amasɔtɔ e wanle
biraxi e fɔxɔ ra."

Se xabana bɔxɔni

14 Nba, n yi kunda fixɛn to. Adamadi
maligana nde yi dɔxi na kundaan fari, man-
gaya taxamaseri kɔmɔtin xɛma daxin soxi
a xun na, wɔlitɛ xɛnxɛna a yii. 15 Maleka
gbɛtɛ yi keli Ala Batu Banxini, naxan yi
dɔxi kundaan fari, a yi a xui ramini na ma,
a naxa, "I ya wɔlitɛn tongo, i seen xaba,
amasɔtɔ se xaba waxatin bata a li bɔxɔni,
a bata mɔ." 16 Nayi, naxan yi dɔxi kundaan
fari, na yi a wɔlitɛn nadangu bɔxɔ xɔnna
fari, a bɔxɔ xɔnna se xaba daxin ɲan fefe!
17 Awa, n yi maleka gbɛtɛ to kelɛ Ala Batu
Banxini ariyanna yi, wɔlitɛ xɛnxɛna nde na
fan yii.
18 N mɔn yi maleka gbɛtɛ to minɛ ariyanna
saraxa badeni, naxan yi tɛɛn xun na. Wɔlitɛ
xɛnxɛn yi suxi naxan yii, a yi falan ti na
xa a xuini texin na, a naxa, "I ya wɔlitɛ
xɛnxɛn naso bɔxɔ xɔnna manpa bogine ra,

‡ 13:18: 666: Ndee laxi a ra fa fala na yatɛn findixi wundo taxamasenna nan na lan Romi taan manga gbeen xinla ma naxan xili Nero. Heburu xuiin nun Girɛki xuiin sɛbɛlidine keden kedenna birin yi lanxi yatɛna nde ma mɛn kaane gbee wundo kiini. Muxun na mangan xinla tongo, a yi a xinla sɛbɛlidine yatɛne sa e bode ma, na malanxin lanma kɛmɛ sennin tonge sennin e nun sennin nan ma. Mɛn kaane miriyani, solofere nan yatɛ kamalixin na. Sennin fan yi a yita fa fala, na muxuna fe mi kamalixi. * 14:1: A mato Lankɛnɛmaya 7.4-8 kui. † 14:8: Babilɔn taan findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan ɲaxankatama Yoni waxatini alo Babilɔn taan yi Alaa yamaan ɲaxankatama Daniyɛli waxatini.

i yi e xaba amasɔtɔ e bata mɔ!” [19] Malekan
yi a wɔlitɛn nadangu bɔxɔn fari, a manpa
bogine xaba. A yi e rawoli Alaa xɔlɔ gbeen
manpa igen badeni. [20] E sa manpa bogine
bodon manpa bogi ige badeni taa xanbin
na. Wunla yi mini manpa bogi ige badeni,
a te han soone dɛni lanna, a bɔxɔn manpa
ige baden ma han fayida kilo kɛmɛ saxan
ɲɔxɔn.

15

Malekane nun fitina dɔnxɛne fe

[1] Nba, n mɔn yi taxamaseri gbee magax-
uxi gbɛtɛ to kore xɔnna ma, maleka solofere
nan yi a ra fitina fe solofere yi naxanye yii.
Fitina fe dɔnxɛne nan ne ra, amasɔtɔ Alaa
xɔlɔn kamalima ne nan xɔn ma.
[2] Na xanbi ra, n yi lonna nde to, a gbo
alo fɔxɔ igena naxan mayilenma alo kilasi
fixɛna, a basanxi tɛɛn na. N yi muxuna
ndee fan to tixi na lonna ma naxanye sube
magaxuxin nɔ e nun a sawuran nun a xinla
xasabina, Alaa kondenne yi suxi e yii. [3] E
yi Alaa walikɛɛn Musaa bɛtin bama e nun
Yɛxɛɛ Diina bɛtina, e naxa,
“Marigina, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
I ya wanle gbo, e magaxu!
Siyane birin ma mangana,
i ya kiraan tinxin. Ɲɔndin nan a ra.
[4] Marigina, nde mi gaxuɛ i tan yɛɛ ra,
a tondi i xinla binyɛ?
Amasɔtɔ i tan nan keden pe sariɲan.
Siyane birin fama nɛn,
e yi i batu.
Amasɔtɔ i ya tinxinyaan bata makɛnɛn.”
[5] Na xanbi ra, n yi Ala Batu Banxin dɛɛn
nabixin to kore, Alaa sereya bubuna. [6] Fitina
fe soloferene yi maleka soloferen naxanye
yii, ne yi mini Ala Batu Banxini, e maxidixi
taa dugi sariɲanxine yi naxanye yi may-
ilenma, e kanke yi xidixi xɛma tagi xidine
ra. [7] Awa, na dalise naaninna nde keden yi
xɛma lenge solofere so maleka soloferene
yii naxanye yi rafexi habadan Alaa xɔlɔn
na. [8] Ala Batu Banxin yi rafe tɛɛ tutin na
fata Alaa binyen nun a sɛnbɛn na. Muxu yo
mi yi nɔɛ soɛ Ala Batu Banxini han maleka
soloferene fitina fe soloferene yi kamali.

16

Alaa xɔlɔ lengenne fe

[1] Nba, n yi fala xui gbeen mɛ keli Ala Batu
Banxini. A yi a falama maleka soloferene
xa, a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa Alaa xɔlɔ lengen
solofereni itoe yixɛlɛ bɔxɔ xɔnna ma!”
[2] Maleka singen yi siga, a sa a gbee
lengenni xɛlɛ bɔxɔn ma. Sube magaxuxin
taxamasenna yi muxun naxanye ma, e nun
naxanye yi a sawuran batuma, fure ɲaxin
yi mini ne fatin ma. [3] Malekan firinden
yi a gbee lengenni xɛlɛ fɔxɔ igeni. Igen
yi liga alo muxu faxaxin wunla. Daliseen
naxanye birin yi fɔxɔ igeni, ne birin yi faxa.
[4] Malekan saxanden yi a gbee lengenni xɛlɛ
baane nun tigine yi, e birin yi findi wunla
ra. [5] Malekan naxan yi igene xun na, n yi na
xuiin mɛ, a naxa,
“I tinxin, i tan naxan na,
i tan naxan yi na a fɔlɔni,
i tan sariɲandena,
i bata kitin sa tinxinni,
[6] bayo e bata i ya yama sariɲanxin nun
nabine wunla ramini.
Nayi, i bata wunla so e yii,
e yi a min.
Na nan lan e ma.”
[7] Awa, n yi fala xuiin mɛ keli saraxa gandeni,
a naxa,
“Ɲɔndin na a ra,
Marigina, Ala Sɛnbɛ Birin Kanna,
i kitine sama tinxinna nun ɲɔndin nin.”
[8] Malekan naaninden yi a gbee lengenni
xɛlɛ sogen fari. Ala yi tin, sogen xa yamaan
magan a yilinga gbeen na. [9] A yilinga gbeen
yi muxune magan, e yi Ala xinla rayelefu,
sɛnbɛn naxan yii a fitina feni itoe rafa. E mi
e xun xanbi so e yulubine yi, e yi Ala binya.
[10] Malekan suulunden yi a gbee lengenni
xɛlɛ na sube magaxuxina manga gbɛdɛn
ma, a yamanan yi lu dimini, muxune yi lu
e lɛnne xinɲɛ xɔlɛni. [11] Ala Naxan Kore, e yi
na rayelefu e xɔlɛn nun e fure dɛ ɲaxine fe
ra. Koni e mi xɛtɛ e kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra.
[12] Malekan senninden yi a gbee lengenni
xɛlɛ Yufareti baa gbeeni. Baan yi xara
alogo mangan naxanye fama sa keli soget-
eden binni, ne xa kiraan sɔtɔ. [13] Nba, n yi
yinna saxan to minɛ ninginangan nun sube
magaxuxin nun wule nabiin dɛ, e luxi alo
xunɲɛne. [14] Yinnane nan yi ne ra naxanye
kabanako feene ligama. E siga dunuɲa
mangane birin fɛma alogo e xa e malan
yɛngɛ so xinla ma Sɛnbɛ Birin Kanna, Alaa
lɔxɔ gbeena fe ra.

15 Marigin naxa, “A mato, n fa feen mux-
une ratɛrɛnama nɛn alo muŋadena. Sɛwan
na kanna xa naxan luma a yɛɛ ra yi, a yi a
dugine kantan alogo a ragenla nama mini,
a yagi.”
16 Nba, yinnane yi mangane malan yirena
nde yi dɛnaxan xili Heburu xuini Haram-
agedon.
17 Malekan solofereden yi a gbee lengenni
xɛlɛ foyeni. Fala xui gbeen yi keli manga
gbɛdɛni Ala Batu Banxini, a yi a fala, a naxa,
“A bata ɲan!” 18 Kuyen ɲin masɔxɔnna nun
xuine nun galan xuiin yi mini, bɔxɔn yi
xuruxurun gbeen ti naxan ɲɔxɔn munma
yi liga xabu muxune da! 19 Taa gbeen yi
taxun saxanna ra. Siyane taane yi kala. Ala
mi ɲinan Taa gbeen Babilɔn* xɔn, a yi a
xɔlɔ gbeen manpa lengenna so mɛn kaane
yii, alogo e xa Alaa xɔlɔn min. 20 Ige tagi
bɔxɔne birin yi tunun. Geyane fan mi yi
fa toma. 21 Balabalan kɛsɛ binyene yi lu
yolonɲɛ muxune ma naxanye yi kilo tonge
naaninna liyɛ. Muxune yi Ala rayelefu na
fitina balabalan kɛsɛna fe ra, amasɔtɔ na yi
magaxu kati!

17

Yalunde ɲaxalan gbeena fe

1 Na xanbi ra, lenge soloferene yi suxi
maleka soloferen naxanye yii, na nde ke-
den yi fa n fɛma, a naxa, “Fa be, yalunde
ɲaxalan gbeena* fe kitin sama kii naxan yi,
n xa na yita i ra, naxan findixi taa gbeen
misaala ra naxan tixi baa wuyaxi longonna
ra. 2 Dunuŋa mangane yalunyaan liga a tan
nan xɔn, dunuŋa muxune birin yi e min a
yalunyaan dɔlɔn na han e xunne yi keli.”
3 Alaa Nii Sariŋanxin yi so n yi, malekan
yi n tongo, a siga n na tonbonni. N yi
sa ɲaxanla nde to, a dɔxi sube magaxuxi
gbeela nde fari, Ala rayelefu falane yi sɛbɛxi
naxan yiren birin ma a xinle ra. Xun
solofere nun feri fu nan yi a ma. 4 Na
ɲaxanla yi maxidixi dugi mamiloxin nun
a gbeela nan na e nun xɛmaan nun bɔxɔ
bun nafunle nun gɛmɛ tofaŋine.† Xɛma
igelengenna a yii, na rafexi fe haramuxine
nun a yalunya fe xɔsixine birin na. 5 Xinla
nde yi sɛbɛxi a tigi ra, wundo feen nan yi
na ra, a naxa,

“Babilɔn Taa Gbeena,‡
Yalunde ɲaxanle nun dunuŋa fe haramux-
ine birin nga.”

6 Awa, n yi na ɲaxanla to, a minxin nan yi a
ra yama sariŋanxin wunla nun Yesu a sere
tɔgɔndiyaxine wunla ra. N to a to, n yi
kabɛ kati. 7 Malekan yi n maxɔdin, a naxa,
“I kabɛn nanfera? N ɲaxanla fe wundo
feen bunna falama i xa nɛn e nun sube
magaxuxin naxan a xalima, xun solofere
nun feri fu naxan ma. 8 I sube magaxuxin
naxan toxi, na yi na nun, koni iki, a mi fa
na. Anu, a mɔn tema nɛn yili ɲaxin na, a sa
halagi. Dunuŋa muxun naxanye birin xili
mi sɛbɛxi habadan Nii Rakisin Kitabun kui
benun dunuŋa xa da waxatin naxan yi, ne
na sube magaxuxin to waxatin naxan yi, e
kabɛma nɛn, amasɔtɔ a yi na nun, koni a mi
fa na iki, anu a mɔn fama nɛn.”

9 “Na ma, fɔ xaxinla nun fe kolonna nan
xa lu en yi: Xun soloferene findixi na taan
geyaan soloferene nan na, ɲaxanla dɔxi
naxanye fari. E mɔn findixi manga solofer-
ene nan na. 10 Suulun bata kala. Keden
mangayani iki, boden munma fa singen. A
na fa waxatin naxan yi, a waxatidi nan tun
nabama. 11 Sube magaxuxin naxan yi na
nun, koni a mi fa na, na yɛtɛɛn findixi man-
gan solomasɛxɛden nan na, a mɔn manga
soloferene yɛ, a sigan halagin nan ma.”

12 “I feri fuun naxanye toxi, ne findixi
manga fuuna ndee nan na, naxanye munma
mangayaan fɔlɔ singen, koni e mangayaan
ligama nɛn waxatidi bun ma sube mag-
axuxin waxatini. 13 E birin miriyaan ke-
den: e e sɛnbɛn nun e fangan birin soma
nɛn sube magaxuxin yii. 14 E Yɛxɛɛ Diin
yɛngɛma nɛn, koni Yɛxɛɛ Diina e nɔma
nɛn, amasɔtɔ Marigine Marigin nan a ra,
e nun Mangane Mangana. E nun a muxu

* 16:19: Babilɔn taan findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan ɲaxankatama Yoni waxatini alo Babilɔn taan yi Alaa yamaan ɲaxankatama Daniyɛli waxatini. * 17:1: Yalunde ɲaxalan gbeeni ito findixi Romi taan misaala ra. † 17:4: bɔxɔ bun nafunla: Gɛmɛn siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gɛmɛn xili nɛn “pɛrili.” ‡ 17:5: Babilɔn Taa Gbeena: Wundo falan na a ra naxan Romi taan nan ma fe falama.

xilixine nun a muxu sugandixine nun a
muxu təgəndiyaxine fan yi nəən sətə.”
15 Malekan yi a fala n xa, a naxa, “I
igen naxanye toxi, yalunde ɲaxanla yi dəxi
dɛnaxan yi, bənsənne nun yamane nun
siyane nun xuine nan ne ra. 16 I feri fu-
une nun sube magaxuxin naxanye toxi, ne
yalunde ɲaxanla raŋaxuma nɛn, e yi a yii
seene birin ba a yii, e yi a rageli. E yi a
fati bɛndɛn don, e yi a gan. 17 Amasətə Ala
nan na saxi e bəɲɛni, e xa a sagoon liga. E
birin yi lan a ma, e yi e sɛnbɛn nawali sube
magaxuxina mangayani han Alaa falan yi
kamali.”
18 “I ɲaxanla naxan toxi, na findixi taa
gbeen nan na naxan mangayaan ligama
dunuŋa mangane birin xun na.”

18

*Babil*ən kala fena

1 Na danguxina, n mən yi maleka gbɛtɛ to
godɛ keli kore naxan sɛnbɛ yi gbo, a nərən
dɛgɛn yi bəxən birin yiyalan. 2 A yi a xuini
te, a naxa,
“Babilən taa gbeen* bata bira,
a bata kala!
A bata findi ɲinanne nun yinna ɲaxine
birin dəxəden na
e nun xəli ɲaxin nun sube haramuxi xəsixin
sifan birin konna.
3 Amasətə siyane birin bata a yalunyaan dələ
xəlɛn min.
Dunuŋa mangane birin bata yalunyaan liga
a xən.
Dunuŋa yulane bata findi nafulu kanne ra a
nafulu kanya gbeen xən.”
4 Na xanbi ra, n yi fala xui gbɛtɛ mɛ keli
kore, a naxa,
“N ma yamana, ɛ keli a yi,
alogo ɛ nama basan a yulubine ra,
ɛ nun ne yi fitina fena ndee sətə ɛ bode xən.
5 Amasətə a yulubine bata e malan e bode
fari
te han kore xənna.
Ala mi ɲinanxi a fe ɲaxine xən ma.
6 Ɛ a saranna fi
alo a bonne saranxi kii naxan yi,
ɛ a saranna fi a kɛwanle ra dəxəde firin.
A dələn saxi igelengenna naxan kui,
ɛ na rafe dəxəde firin.
7 A binyen nun yɛtɛ yiɲaxunna naxan nagidi
a yɛtɛ ma,
ɛ na tərən nun a səxəlɛn ɲəxənna ragidi a
ma.
Amasətə a fala nɛn a yɛtɛ ma, a naxa,
‘A mato,
n bata findi ɲaxalan mangan na,
kaɲa gilɛ mi n na,
n mi sunɛ mumɛ!’
8 Na ma, fitina feni itoe birin fama a ma nɛn
ləxə kedenni:
furen nun sunun nun fitina kamɛna,
a mən yi woli tɛɛni, a gan.
Amasətə Marigina Ala sɛnbɛn gbo
naxan a kitin saxi.”
9 Dunuŋa mangan naxanye luxi yalun-
yaan nun yɛtɛ yiɲaxunni a xən, ne na a
ganmatəən tutin to tɛ waxatin naxan yi, e
sunuma nɛn, e wuga a fe ra. 10 E gaxuxin yi
sa ti wulani a ɲaxankatana fe ra, e yi a fala,
e naxa,
“Gbalona, gbalona,
Babilən taa gbeena,
taa sɛnbɛ kanna,
i ya kitin bata fa i ma sanɲa ma kedenni!”
11 Dunuŋa yulane fan sunuma nɛn, e wuga
a fe ra, amasətə muxu yo mi fa e sare seene
sarama sənən: 12 naxanye findixi xɛmaan
nun gbeti fixɛn nun bəxə bun nafunle nun
pɛrili gɛmɛ tofaɲin nun taa dugi faɲine nun
dugi mamiloxine nun dugi faɲi gbɛtɛ nun
dugi gbeele nun wudi faɲi sifane birin na
e nun se faɲin sifan birin naxanye rafalaxi
sama ɲinna ra, e nun wudi faɲine nun
sulan nun wuren nun gɛmɛ faɲi fixɛne, 13 e
nun sinamon wudi xiri ɲaxumɛn nun se
xiri ɲaxumɛne nun latikənənna nun mirihi
latikənənna nun wusulanna nun dələn nun
turen nun murutu fuŋin nun murutun nun
ɲingene nun yɛxɛɛne nun soone nun won-
torone nun konyine nun muxune niine.
14 Yulane yi a fala taan muxune xa, e naxa,
“Sare seen naxanye birin xəli i ma,
ne bata tunun,
i ya nafunle nun i ya nərən bata ɲan.
E mi fa toma sənən!”
15 Yulan naxanye nafunla sətə na taani
yulayani, ne sa tima nɛn wulani, amasətə e
bata gaxu a ɲaxankatan yɛɛ ra, e wugama
nɛn, e sunu. 16 E yi a fala, e naxa,
“Gbalona.
Gbalon taa gbeeni ito xa.

* 18:2: Babilən taa gbeena: Wundo falan na a ra naxan bunna nɛɛn fa fala Romi taana.

Na kaane yi maxidixi taa dugi faɲin nin,
e nun dugi mamiloxin nun a gbeela
e nun xɛmaan nun gɛmɛ tofaɲine.
17 Nafulu gbee sifani ito bata raxɔri sanɲa
ma kedenni!”
Kunki ragine nun kunki kui muxune nun
kunkin walikɛne birin yi sa ti wulani. 18 E
gbelegbelema, e yɛɛn tixi a ganmatɔɔn
tutin tematɔɔn na, e naxa, “Taa mundun
yi maliga taa gbeeni ito ra?” 19 E lu gbang-
banna sɛ e xunne yi sununi, e yi lu wugɛ, e
sunu, e naxa,
“Gbalona,
gbalon taa gbeeni ito xa!
Kunki kanne birin findixi nafulu kanne ra
taani ito nin.
A bata raxɔri sanɲa ma kedenni!”

20 Ɛ sɛwa a halagi feen na,
ɛ tan naxanye kore xɔnna ma,
ɛ tan yama sariɲanxin nun a nabine nun a
xɛrane,
ɛ fan xa sɛwa.
Amasɔtɔ Ala bata a makiti,
a yi ɛ xun mafala kitin bolon.
21 Nba, maleka sɛnbɛmana nde yi gɛmɛ
gbeen tongo alo se din gɛmɛna a yi a woli
fɔxɔ igeni, a naxa,
“Babilɔn taa gbeen nawolima ayi kala sɛnbɛ
sifani ito nin,
a mi fa to sɔnɔn.
22 Konden xuiin nun yenla xuiin nun xulen
xuiin nun
xɔta xuiin mi fa mɛma ayi sɔnɔn!
Walikɛ kesuxi sifa yo mi fa toma ayi sɔnɔn.
Se din xuiin mi fa mɛma ayi sɔnɔn!
23 Lɛnpu dɛgɛn mi fa toma ayi sɔnɔn.
Ɲaxalandin nun ɲaxalandi kanna xuiin mi
fa mɛma ayi sɔnɔn.
Na birin bayo ɛ yulane yi findixi dunuɲa
sɛnbɛ kanne nan na.
Na birin bayo ɛ dunuɲa muxune birin
mayenden nɛn ɛ woyimɛya feene
xɔn.
24 Alaa nabine nun a yama sariɲanxin wunla
minixi Babilɔn taan nin
muxun naxanye birin faxa bɔxɔni,
ne wunla goronna a tan nan ma.”

19

1 Na danguxina, n yi fala xui gbeen mɛ
kore naxan yi luxi alo gali gbeen xuina, a
naxa,
“Tantunna Ala xa!
Kisin nun binyen nun sɛnbɛna en ma Ala
nan yii!
2 Amasɔtɔ a kitine sama ɲɔndin nun tinx-
inna nin.
A bata ɲaxalan yalunxi gbeen makiti
naxan yi dunuɲa kalama a yalunyaan na.*
A mɔn yi a walikɛne faxa feen saran a ra.”
3 E mɔn yi a fala, e naxa,
“Tantunna Ala xa!
Taan gan tutin luma nɛn tɛ habadan.”
4 Fori mɔxɔɲɛn nun naaninne nun dalise
naaninne yi e xinbi sin, e yi Ala batu, a dɔxi
a manga gbɛdɛni, e naxa,
“Amina! Tantunna Ala xa!”

Yɛxɛɛ Diina ɲaxalandi tiin ɲaxaɲaxana

5 Na xanbi ra, fala xuiin yi keli manga
gbɛdɛni naxan a fala, a naxa,
“Ɛ en ma Ala tantun,
ɛ tan a walikɛne birin,
ɛ tan naxanye gaxuxi a yɛɛ ra,
muxudin nun muxu gbeena.”
6 Nba, n yi fala xuiin mɛ, naxan yi luxi alo
gali gbeen xuina, a mɔn yi luxi alo ige walan
gbeen xuina, e nun kuye sarin gbeen xuina.
A naxa,
“Tantunna Ala xa!
Amasɔtɔ en Marigina,
Ala sɛnbɛn birin kanna nan mangayaan
nabama!
7 En sɛwa, en ɲaxan.
En yi binyen fi a ma!
Bayo Yɛxɛɛ Diina ɲaxalandi tiin waxatin
bata a li,
a ɲaxalandin bata a yitɔn.
8 Dugi faɲi sariɲanxin mayilenxin bata so a
yii a maxidi seen na.”
Dugi faɲin findixi yama sariɲanxina
tinxinyaan misaala nan na.
9 Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa,
a naxa, “Ito sɛbɛ: ‘Sɛwan na kanne xa
naxanye xilixi Yɛxɛɛ Diina ɲaxalandi tiin
sɛwa bande donni.’ ” A mɔn yi a fala n xa,
a naxa, “Alaa ɲɔndi falane nan itoe ra.”
10 N yi n xinbi sin a bun ma a batu feen
na, koni a yi a fala n xa, a naxa, “I nama na
liga! I walikɛ boden nan n tan na e nun i
ngaxakedenna naxanye birin na Yesu a fe
seren ba. Ala nan xa batu!” Bayo Yesu a
fe sereya falan findixi Alaa Nii Sariɲanxin
nabiya falane nan na.

* 19:2: Ɲaxalan yalunxin findixi wundo falan na lan Romi taan ma.

Soo ragiin nun soo fixɛna fe

11 Nba, n yi kore xɔnna to rabixi, n yi soo
fixɛn to. Naxan yi dɔxi a fari, na yi xili
nɛn Tinxinna nun Ɲɔndina. A kitin nun
yɛngɛn nabama tinxinna nin. 12 A yɛɛne yi
luxi alo tɛɛ dɛgɛna. Mangaya taxamaseri
wuyaxi yi soxi a xun na. Xinla yi sɛbɛxi
a ma, muxu yo mi naxan kolon, fɔ a tan.
13 Domaan naxan yi ragodoxi a ma, na bata
yi sin wunli. A xili nɛn, "Alaa Falana."
14 Ariyanna ganle yi biraxi a fɔxɔ ra, e yi
dɔxi soo fixɛne fari. E maxidixi taa dugi fixɛ
sariɲanxini. 15 Silanfan xɛnxɛn yi minima
a dɛ, a yi siyane nɔma naxan na. A tan
nan mangaya xɔdɛxɛn ligama siyane birin
xun na a manga wure dunganna ra.† A tan
nan manpa bogine bodonma Ala Sɛnbɛn
Birin Kanna xɔlɔ gbeen manpa ige badeni.
16 Xinla sɛbɛxi a domaan nun a danban ma,
a naxa, "Mangane Mangana, Marigine Ma-
rigina."
17 Nba, n yi malekan to tixi sogen tagi.
Xɔnla naxanye birin yi kore foyeni, a yi
falan ti ne xa a xuini texin na, a naxa, "Ɛ
fa be, ɛ fa ɛ malan Alaa donse donna malan
gbeena fe ra, 18 alogo ɛ xa fa mangane suben
don e nun sofa kuntigine nun sɛnbɛmane
nun soone nun soo ragine e nun muxune
birin, xɔrɔne nun konyine, muxu gbeen
nun muxudina."
19 N yi na sube magaxuxin to, e nun
dunuŋa mangane nun e ganle. E yi malanxi
alogo e xa na kanna yɛngɛ naxan dɔxi soo
fixɛn fari, e nun a ganla. 20 E yi sube
magaxuxin suxu, e nun wule nabiin naxan
yi kabanako feene ligama a yɛtagi a mux-
une mayenden naxanye xɔn e yi tin sube
magaxuxin taxamasenna xa sa e ma, e yi a
sawuran batu. E firinna birin ɲɛɲɛn yi woli
ayi tɛɛ darani naxan dɛgɛma dole tɛɛn na.
21 Naxan yi dɔxi soo fixɛn fari, silanfanna
naxan yi minima na dɛ, na yi a dɔnxɛne
faxa, xɔline yi lugo e binbine ra.

20

Ɲɛɛ wuli kedenna mangayana fe

1 Nba, n yi malekan to godɛ keli kore,
yili ɲaxin dɛɲinna a yii e nun yɔlɔnxɔn
kuye gbeena. 2 A yi ninginangan suxu, saɲi
fonna, Yinna Mangana, Setana, a yi a xidi,
a lu na han ɲɛɛ wuli keden. 3 Malekan yi
a woli yili ɲaxin na, a yi na sɔxɔn a ma,
a taxamasenna sa a ma, alogo a nama fa
siyane mayenden han ɲɛɛ wuli kedenna yi
kamali. Na na dangu, fɔ a mɔn xa fulun nɛn
han waxatidi.
4 N yi manga gbɛdɛne to. Naxanye yi dɔxi
e yi, kiti sa sɛnbɛn yi so ne yii. Naxanye
xunne bata yi sɛgɛ e dɛ Yesu a fe sereyaan
nun Alaa falana fe ra, naxanye mi sube
magaxuxin nun a sawuran batu, naxanye
mi tin a taxamasenna xa sa e tigi ra hanma
e yiin ma, n yi ne niine to. E niin mɔn yi
bira e yi e nun Alaa Muxu Sugandixin yi
mangayaan liga han ɲɛɛ wuli keden. 5 Faxa
muxun dɔnxɛne niin mi birama e yi han ɲɛɛ
wuli kedenna yi dɛfe. Faxa muxune kenla
sayani, a fɔlɔn nan na ra. 6 Sɛwan muxune
xa naxanye na lu na keli singeni sayani.
Sayaan firinden mi sɛnbɛ sɔtɔma e tan ma,
e findima nɛn Ala nun a Muxu Sugandixina
saraxaraline ra, e yi mangayaan liga a xɔn
han ɲɛɛ wuli keden.

Setana nɔ fena

7 Na ɲɛɛ wuli kedenna na dangu waxatin
naxan yi, Setana raminima nɛn kasoon na.
8 A minima nɛn a siyane birin mayenden
bɔxɔn tongon naaninne birin yi alogo a xa
e malan yɛngɛn xili ma, na yi xili sa "Gogo
nun Magogo."* E wuya ayi alo fɔxɔ igen
mɛɲɛnsinna. 9 E fama nɛn e bɔxɔn yiren
birin li, e sa yama sariɲanxin daaxaden
nabilin e nun Alaa taa rafanxina. Koni tɛɛn
yi godo keli kore, a yi e halagi. 10 Na Yinna
Mangana, Setana naxan e mayenden, na yi
woli tɛɛ darani naxan dɛgɛma dole tɛɛn na,
sube magaxuxin nun wule nabiin dɛnaxan
yi. E lu ɲaxankataxi yanyin nun kɔɛɛn na
habadan han habadan.

Kiti dɔnxɛna fe

11 Nba, n yi manga gbɛdɛ fixɛ gbeen to,
e nun naxan yi dɔxi a yi. Bɔxɔ xɔnna nun
kore xɔnna e gima a yɛɛ ra, e mi fa to sɔnɔn.
12 Na xanbi ra, n yi faxa muxune to, muxu
gbeene nun muxudine, e tixi manga gbɛdɛn
yɛtagi. Kitabune yi rabi, Kitabu gbɛtɛ fan yi
rabi. Nii Rakisin Kitabun nan yi na ra. Faxa
muxune yi makiti alo a yi sɛbɛxi kii naxan yi
kitabune kui, lan e kɛwanle ma. 13 Fɔxɔ igen

† 19:15: Yaburin 2.9 * 20:8: Alaa yamaan yaxune xili na kiini Nabi Esekiyɛli kitabu yiren kui. A mato Esekiyɛli sora 38 han 39 kui.

yi a gbee faxa muxune ramini, sayaan nun laxira fan yi e gbee faxa muxune ramini, e birin yi makiti e kɛwanle ma. [14] Nayi, sayaan nun laxira yi woli tɛɛ darani. Na findin sayaan firinden nan na, tɛɛ darani. [15] Naxan yo xili mi to sɛbɛxi Nii Rakisin Kitabun kui, na wolima ayi nɛn tɛɛ darani.

21

Kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛna fe

[1] Na xanbi ra, n yi kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn to. Amasɔtɔ kore xɔri singen nun bɔxɔ xɔri singen bata yi tunun, fɔxɔ igen mi yi fa na sɔnɔn. [2] Awa, n yi Alaa Taa Sariŋanxin to godɛ keli ariyanna yi Ala fɛma, Yerusalɛn nɛnɛna, a yitɔnxi alo ɲaxalandin naxan a yitɔnxi siga a xɛmɛn nalandeni. [3] N yi fala xui gbeen mɛ manga gbɛdɛni, a naxa, "Ala dɔxɔden bata lu adamadiine tagi! A luma nɛn e fɛma, e findi a yamaan na. Ala yɛtɛɛn luma nɛn e fɛma, a findi e Ala ra. [4] A yi e yɛɛgen birin fitan e yɛɛ ra yi, sayaan mi fa luma na sɔnɔn hanma sununa hanma wugana hanma xɔlɛna. Amasɔtɔ fe fonne bata ɲan."

[5] Na xanbi ra, naxan yi dɔxi manga gbɛdɛni, na yi a fala, a naxa, "N bata feen birin findi a nɛnɛn na!" A mɔn yi a fala, a naxa, "Ito sɛbɛ, amasɔtɔ fe ragidixin nun ɲɔndin nan falani itoe ra." [6] A mɔn yi a fala n xa, a naxa, "N tan nan Alifa nun Omega ra.* Na nan na ra, a fɔlɔn nun a raŋanna. Xa min xɔnla naxan ma, n siimaya tigi igena nde soma nɛn a yii, a sare mi na. [7] Na nan findima nɔ sɔtɔ muxun kɛɛn na. N findima nɛn a Ala ra, a yi findi n ma diin na. [8] Koni nafigine nun dɛnkɛlɛyatarene nun muxu xɔsixine nun faxa tiine nun yanga suxune nun kɔɛramuxune nun suxure batune nun wule falane birin, ne tan gbeen tɛɛ daraan nan na naxan dɛgɛma dole tɛɛn na. Sayaan firinden nan na ra."

*Yerusal*ɛn nɛnɛna fe

[9] Lenge soloferen yi suxi maleka soloferen naxanye yii, naxanye yi rafexi fitina fe dɔnxɛ soloferene ra, na nde keden yi fa n fɛma, a naxa, "Fa be, n xa ɲaxalandin yita i ra, Yɛxɛɛ Diina ɲaxanla." [10] Alaa Nii Sariŋanxin yi so n yi, malekan yi siga n na geya gbeen fari pon, a sa Taa Sariŋanxin yita n na, Yerusalɛn naxan godo keli ariyanna yi Ala fɛma. [11] Alaa nɔrɔn yi a ma, a mayilenma alo yasipi gɛmɛna alo gɛmɛ fixɛna. [12] Yinna yi taan nabilinxi, a mate, a gbo. So dɛ fu nun firin yi a ma. Maleka fu nun firin tixi na dɛɛne ra. Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne xinle sɛbɛxi dɛɛne ma. [13] Sogeteden binni dɛ saxan, kɔmɛnna ma dɛ saxan, yiifanna ma dɛ saxan, sogegododen binni dɛ saxan. [14] Bɛtɛn sade fu nun firin nan yi taan yinna bun, Yɛxɛɛ Diina xɛra fu nun firinne xinle sɛbɛxi e ma.

[15] Malekan naxan yi falan tima n xa, se maliga tamin yi suxi na yii naxan yi rafalaxi xɛmaan na, alogo a xa taan maliga e nun a dɛɛne nun a yinna. [16] Tongon naanin nan yi taan ma. A kuyan nun a yigboon yi lan. Malekan yi taan maliga se maliga tamin na: kilo wuli firin. A kuyan nun a yigboon nun a yiteen birin yi lan. [17] Malekan yi yinna maliga adamadiine se maliga kiini, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ tonge naanin e nun naanin. [18] Na yinna yi tixi yasipi gɛmɛn nan na, taan yi tixi xɛma faŋin nan na. A fixa alo kilasina. [19] Taan nabilinna yinna bɛtɛn sadene yi rayabuxi gɛmɛ faŋin sifan birin na: yasipi gɛmɛn nan yi a bɛtɛn sade singen ma, a firindena safiri gɛmɛna, a saxandena agati gɛmɛna, a naanindena emerodi gɛmɛna, [20] a suulundena onixi gɛmɛna, a sennindena karinɛliya gɛmɛna, a soloferedena kirisoliti gɛmɛna, a solomasɛxɛdena berili gɛmɛna, a solomanaanindena topasi gɛmɛna, a fudena kirisopirasi gɛmɛna, a fu nun kedendena yasinti gɛmɛna, a fu nun firindena ametisi gɛmɛna. [21] A so dɛ fu nun firinne birin yi rafalaxi gɛmɛ faŋine nan na. Dɛ keden kedenna birin yi rafalaxi pɛrili gɛmɛ tofaŋi keden nan na. Taan kira gbeen yi rafalaxi xɛma faŋin nan na, a fixa alo kilasina.

[22] Koni n mi Ala Batu Banxin se to na taani, amasɔtɔ Marigina, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna nun Yɛxɛɛ Diin nan findixi Ala Batu Banxin na. [23] Taan mako mi yi sogen nun kike dɛgɛn ma, amasɔtɔ Alaa nɔrɔn yi a yiyalanma. Yɛxɛɛ Diin nan a lɛnpun na. [24] Dunuŋa siyane sigan tima a dɛgɛn nan ma, dunuŋa mangane fama nɛn e

* 21:6: Girɛki xuiin gbee sɛbɛlidine fɔlɔn nan Alifa ra, a raŋanna yi findi Omega ra. Na nan na ra, a fɔlɔn nun a raŋanna.

binyen na a xɔn. [25] Taan dɛɛne mi ra-
galin mumɛ, amasɔtɔ kɔɛɛn mi soma na yi
mumɛ! [26] Siyane birin fama nɛn e binyene
nun e xunnayerenne ra a xɔn. [27] Koni se
sariŋantare yo mi soɛ na taani, hanma fe
xɔsixi rabana hanma wule falana, koni fɔ
naxanye xili sɛbɛxi Yɛxɛɛ Diina Nii Rakisin
Kitabun kui.

22

Ariyanna

[1] Malekan yi siimaya baa igen fan yita n
na. A fixa alo kilasina, keli Ala nun Yɛxɛɛ
Diina manga gbɛdɛni. [2] Siimaya wudin yi
tixi taan yama malanden tagi, e nun baan
fɔxɔ firinne ra, naxan yi bogima sanŋa ma
fu nun firin ɲɛɛn bun ma. A yi bogima nɛn
kike yo kike. Siyane rakɛndɛya seen nan yi
a dɛɛne ra. [3] Danga mi fa na sɔnɔn.

Ala nun Yɛxɛɛ Diina manga gbɛdɛn luma
nɛn na taani. A walikɛne yi a batu. [4] E yi a
yɛtagin to, a xinla yi lu e tigi ra. [5] Kɔɛɛn mi fa
soɛ mumɛ, e mako mi fa luma lɛnpu dɛgɛn
ma hanma sogena, amasɔtɔ Marigina, Ala
nan e luma kɛnɛnni. E luma nɛn mangayani
habadan han habadan.

Yesu fa fena fe

[6] Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa, a
naxa, "Fe ragidixin nun ɲɔndin nan falani
itoe ra. Marigina, Ala naxan xaxinla fima
nabine ma, na nan a malekan nafaxi alogo
a xa sa a yita a walikɛne ra naxan fama
ligadeni."

[7] Yesu naxa, "N famatɔɔn ni i ra. Sɛwan
na kanna xa naxan na nabiya fala sɛbɛxini
itoe suxu."

[8] N tan Yoni nan feni itoe mɛxi, n yi e
to. Nba, n to e mɛ, n yi e to, malekan
naxan yi e yitama n na, n yi bira na san
bun ma, alogo n xa a batu. [9] Koni a yi a
fala n xa, a naxa, "I nama na liga de! I
walikɛ boden nan n na, e nun i ngaxakeden
nabine e nun naxanye birin fala sɛbɛxini
itoe suxuma. Ala nan batu!" [10] A yi a fala n
xa, a naxa, "I nama nabiya fala sɛbɛxini itoe
findi wundo feene ra de. Amasɔtɔ waxatin
bata maso. [11] Xa tinxintaren naxan na, na xa
lu tinxintareyani. Xa xɔsiden naxan na, na
xa lu xɔsi fe rabani. Xa naxan tinxin, na xa
lu tinxinyaan fari. Xa naxan sariŋan, na xa
lu sariŋanni."

[12] Yesu naxa, "N famaan ni i ra. N fama
nɛn birin kɛwanla saranna ra n yii. [13] N tan
nan Alifa nun Omega ra, na bunna nɛɛn fa
fala a singen nun a dɔnxɛna, a fɔlɔn nun a
raŋanna."

[14] "Sɛwan na kanne xa naxanye e domane
xama alogo e xa siimayaan wudin sɔtɔ, e so
taan so dɛɛne ra. [15] Koni fe xɔsixi rabane
nun kɔɛramuxune nun yalundene nun faxa
tiine nun suxure batune nun wule falan
nafan naxanye birin ma, ne luma nɛn taan
fari ma."

[16] "N tan Yesu bata n ma malekan xɛ ɛ
ma alogo a xa sa sereyani ito ba dɛnkɛlɛya
yamane xa. Dawuda bɔnsɔnna nan n na,
keli a denbayani. Tagalan saren nan n tan
na, naxan tema xɔtɔnni."

[17] Awa, Alaa Nii Sariŋanxin nun
ɲaxalandin yi a fala, e naxa, "Fa be!" Naxan
yo na a mɛ, na fan xa a fala, a naxa, "Fa be!"
Xa min xɔnla naxan ma, na xa fa. Xa naxan
wama siimaya igen xɔn, na xa a rasuxu, a
mi sarama.

Fala Dɔnxɛna

[18] N muxune nan maxadima naxanye
birin nabiya fala sɛbɛxini itoe mɛma, xa
naxan nde sa e fari, Ala fitina feene sama
nɛn na kanna fari naxanye sɛbɛxi kitabuni
ito kui. [19] Xa naxan yo nde ba nabiya fala
sɛbɛxini itoe ra, Ala na kanna gbee bama
nɛn siimaya wudin nun taa sariŋanxina fe
yi, naxanye fe falaxi kitabuni ito kui.

[20] Naxan feni itoe seren bama, na naxa,
"Ɲɔndin na a ra, n famaan ni i ra." Amina!
Marigi Yesu fa! [21] Marigi Yesu xa hinan ɛ
birin na.